KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING / OPGERICHT 1911
AMSTERDAM-ANTWERPEN

MAURITIUS: EERSTE ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 20 dec 1976 vonden op Mauritius (een eiland in de Indische Oceaan ten oosten van Madagascar) voor liet eerst sinds de in 1968 verworven onafhankelijkheid algemene verkiezingen plaats

Het op 21 okt. 1976 ontbonden parlement was in aug. 1967 gekozen en nieuwe verkiezingen hadden na 5 jaar d.w.z in 1972 moeten plaatsvinden. maar de verkiezingsdatum was door de premier, Sir Seewoosagur Ramgoolam, diverse malen uitgesteld. Redenen daarvoor waren de noodtoestand, die in dec 1971 was afgekondigd na een golf van stakingen en onlusten (pag. 204/2-1974), en de uitvoering van het ontwikkelingsplan (1970-1975).

Bij de verkiezingen van 1967 had de Onafhankelijkheidspartij, een coalitie van Labour en de Moslem Action, 39 van de 62 rechtstreeks gekozen zetels gewonnen, en de Parti mauricien social-démocrate (PMSD) van Gaëtan Duval de overige 23 zetels. Daarnaast worden in het parlement 8 zetels verdeeld onder kandidaten die het net niet hebben gehaald om zo een eerlijke en evenwichtige vertegenwoordiging van elke gemeenschap op het eiland tot stand te brengen.

De aanhang van de twee partijen was tot dusver gebaseerd op de etnische gemeenschap. De 70% van de bevolking die van Indisch-Pakistaanse afstamming is stemde voor de hindoe Ramgoolam; de Creolen, kleurlingen van Aziatische en Afrikaanse herkomst, kozen voor Duval Ramgoolam en Duval gingen op 1 dec. 1969 een coalitie aan, maar daar kwam op 17 dec. 1973 een einde aan en sindsdien was de PMSD in de oppositie.

Sinds eind 1970 bestond er een derde belangrijke partij, de Mouvement militant mauricien (MMM) o.l.v. Paul Bérenger. Deze organiseerde in 1971 de grote havenstaking en beheerste een aantal vakbonden. Bérenger behoort tot geen van beide blokken van Indiërs en Creolen; hij is een blanke Frans-Mauritiaan van 31 jaar.

In de rustig verlopen verkiezingscampagne werd de MMM afgeschilderd als een ,,communistisch gevaar". De MMM stelde in haar programma beperkte socialistische maatregelen voor, maar zegde tegelijk toe een groot deel van de welvarende economie (inkomen per hoofd $ 580) in particuliere handen te laten. Volgens het program ,,overgang naar het socialisme" verlangde de MMM ,,de riationalisatie. met compensatie en een eigen bestuur, van 5 suikerfabrieken ivan tie 21) en hun grond, van *20.000* morgen land (ca. *8.000* ha), van andere fabrieken en zeer grote plantages, van de haven (van Port-Louisi en het openbaar vervoer, de verzekeringsmaatschappijen, de helft van de aandelen van de grote hotelondernemingen en nationalisatie van de helft van de grote bouwbedrijven. Voorts werden fiscale hervormingen verlangd. een bevriezing van de ontwikkeling van het toerisme op het huidige peil en een algehele deelname van de arbeiders aan het beheer van tie ondernemingen.

De binnenlandse politieke plannen omvatten de uitroeping van een republiek niet een president en de democratisering van de justitie.

Op buitenlands politiek terrein werden verlangd de beëindiging van de afhankelijkheid van Zuid-Afrika. de teruggave van Diego Garcia en de volledige demilitarisatie van de Indische Oceaan.

Volgens Tlie Economist (1-1) kwam de kracht van de MMM minder uit haar ,,marxistische evangelie" dan uit haar nauwe banden met de georganiseerde arbeid.

Verkiezingsuitslag

Aan de verkiezingen van 20 dec. 1976 namen vele nieuwe kiezers deel, mede omdat het parlement op 19 dec. 1975 had besloten de kiesgerechtigde leeftijd van 21 tot 18 jaar te verlagen. Van de kiesgerechtigden was 60% jonger dan 25 jaar. De opkomst bedroeg ca. 90%.

De MMM verwierf 30 van de 62 rechtstreeks verkiesbare zetels en kreeg 4 van de 8 extra zetels, zodat deze partij, die te voren niet in het parlement vertegenwoordigd was, nu 34 van de 70 zetels bezet. De Onafhankelijkheidspartij behaalde 25 rechtstreekse zetels en in totaal 28 zetels. De PMSD verwierf in totaal 8 zetels (7 + 1). Verliezers waren o.a tien ministers, o.w. die van buitenlandse zaken Sir Harold Walter en PMSD-leider Duval

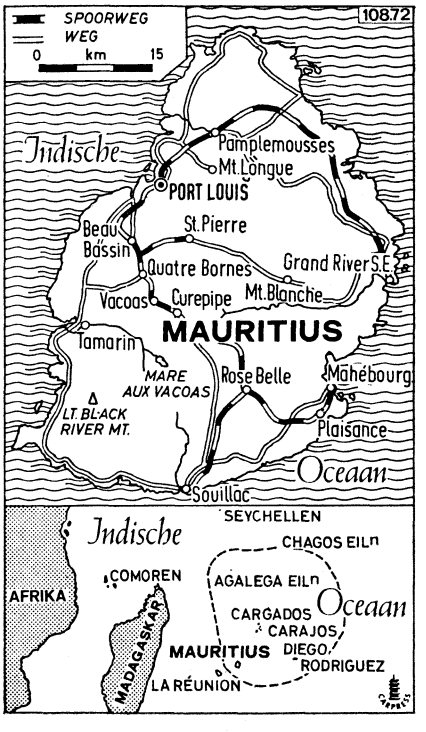

Vorming *coalitie*

Op 27 dec. deelde Sir Seewoosagur Ramgoolam mee dat hij de volgende regering zou vormen met steun van de PMSD. De volgende dag maakte de PMSD bekend dat er een coalitie-akkoord gesloten was, op grond waarvan deze partij 4 portefeuilles in het nieuwe kabinet zou krijgen. die van justitie, grondbezit en huisvesting, regionaal bestuur en de portefeuille voor het eiland Rodrigues. Eerder was bericht dat er binnen de Onafhankelijkheidspartij ook voorstanders waren van een coalitie met de MMM, o.w. Sir Harold Walter en de aftredende minister van financiën, Sir Veerasamy Ringadoo, aldus *Le* Monde (25-12).

Maar het coalitie-akkoord van Onafhankelijkheidspartij en PMSD werd kennelijk aanvaard en op 30 dec. werd de samenstelling van het 21 leden tellende kabinet bekendgemaakt. Premier Sir Seewoosagur Ramgoolam beheert daarin tevens de portefeuilles van binnenlandse zaken en verbindingen. Sir Harold Walter blijft minister van buitenlandse zaken. De voornaamste andere ministers zijn:

Financien - Sir Veerasamy Ringadoo, justitie - Paul Cheong Leung, handel en industrie - Basant Rai, gezondheid - Mahess Teeluck, onderwijs - Heeralall Bhughaloo, energie - Bussowon, planning - Rabinbranath Churburrun

In een artikel over de ,,anti-marxistische" coalitie schreef Le Monde (30-12-'751 o a . „De geopolitieke prijs van een overname door links van de macht op het eiland Mauritius was zo hoog dat het aanblijven van de premier in de Westerse hoofdsteden een zucht van verlichting teweeg moest brengen De MMM leverde scherpe kritiek op de overdracht van het eiland Diego Garcia aan de Amerikanen, waar zij een belangrijke basis hebben geïnstalleerd Dichtbij het ,,socialistische" Madagascar, in een strategisch ,,gevoelige" zone, wekt Mauritius hebzucht op, en een ,,ruk naar links" zou niet zonder consequenties zijn gebleven op het moment dat de crisis van zuidelijk Afrika verergert" (NZZ, Le Monde, The Times, Financial Times, The Economist)

Weekblad 46ste jaargang No 2364, pag. 28503-28518

WEST-EUROPA

BELGIË

NEDERLANDS IN WALLONIE

De Franse cultuurraad heeft op 7 dec. 1976 met 72 tegen 36 stemmen en 2 onthoudingen een voorstel van decreet van het FDF-lid Bourgeois aangenomen, dat de studie van de moderne talen (Nederlands, Engels en Duits) in het middelbaar onderwijs in Wallonië op gelijke voet plaatst.
Tot nog toe moest in dat onderwijs het Nederlands als tweede landstaal altijd worden onderwezen, ongeacht het aantal ingeschreven leerlingen. Voor de lessen Engels en Duits moesten ten minste acht leerlingen zijn ingeschreven. Volgens het decreet dat een einde maakt aan de voorkeursregeling voor het Nederlands, moeten voortaan gelijke normen voor alle talen worden uitgevaardigd. De tekst laat echter een onderscheid toe tussen stedelijke en landelijke gebieden. Tegen het decreet stemden alleen de PSC en enkele socialisten.
De kabinetsraad heeft op 10 dec. beslist een onderzoek te doen instellen naar de vraag, of het decreet niet strijdig is met de grondwet en of de cultuurraad zijn bevoegdheid niet heeft overschreden.
Op 21 dec. heeft de Franse cultuurraad met 100 stemmen tegen 1 en 1 onthouding een gelijkaardig decreet aangenomen, dat ook in de afdelingen Moderne Talen van de normaalscholen het Nederlands, het Engels en het Duits op voet van gelijkheid plaatst.

Gedurende het schooljaar 1975-'76 volgden in Wallonië in het middelbaar onderwijs 83.880 leerlingen Nederlands als tweede taal, 26.927 Engels en 3.939 Duits. De cijfers liggen het minst gunstig voor het Nederlands in het officieel onderwijs: daar kozen 22.554 leerlingen die taal, terwijl 12.276 het Engels en 1.885 het Duits kozen.

JAARWEDDE BURGEMEESTERS

In het staatsblad van 21 dec. 1976 verscheen een KB dat de wedden van burgemeesters en schepenen vaststelt. De jaarwedde van de burgemeester schommelt tussen 40.235 fr. in gemeenten tot 2.000 inwoners en 833.923 fr. in gemeenten met 130.000 inwoners en meer. De schepenen ontvangen 60% van de burgemeesterswedde, behalve in gemeenten met meer dan 50.000 inwoners, waar de wedde 75% bedraagt.

NEDERLAND

MINIMUMLOON Ex **MINIMUMJEUGD**-LOON PER 1-1-1977

Per 1 jan. van elk jaar worden het minimumloon en het minimumjeugdloon aangepast aan de loon ontwikkeling in de voorafgaande periode van april t.e.m. okt. In de periode van april 1976 t.e.m. okt. 1976 was er een stijging van 1,3%. Bovendien moeten de minimum-(jeugd)lonen nog worden verhoogd met 3,3%, omdat per 1 juli 1976 het minimumloon slechts met 2,08% was opgetrckken en niet met 5,4%, zoals op grond van de normale halfjaarlijkse aanpassing zou zijn gebeurd. Volgens de wet dient het minimumloon per 1 jan. 1977 met het verschil (3,3%) te worden verhoogd, in totaal dus met 4,6%.
De verhoging van het minimumloon met f 30 bruto per maand over nov. en dec. 1976 was een tijdelijke; voor de verhoging per 1 jan. 1977 telt die niet mee. De nieuwe bedragen zijn de volgende:

Per 1 januari 1977 bedraagt het minimumloon voor een werknemer van 23 jaar en ouder f 1.537,90 bruto per maand, f 354,90 bruto per week en f 70,98 bruto per dag. De per 1 januari 1977 geldende minimumjeugdloonbedragen zijn:

voor	per maand	per week
22 jaar	f 1.422,60	f 328,30
[illegible]	f 1.307,20	f 301,70
[illegible]	f 1.191,90	f 275,—
19 jaar	f 1076,50	f 248,40
18 jaar	f 961,20	f 221,80
17 jaar	f 845,80	f 195,20
16 jaar	f 730,50	f 168,60

In het algemeen geldt dat bij een kortere arbeidstijd dan gebruikelijk het minimum-(jeugd)loon naar evenredigheid lager is. Dit is ook zo ten aanzien van werknemers die op grond van de partiële leerplicht twee dagen per week onderwijs volgen. Het minimumjeugdloon voor een 16-jarige werknemer bij twee dagen partiële leerplicht is 3/5 van bovengenoemde bedragen voor 16-jarige werknemers, d.w.z. f 438,30 per maand en f 101,16 per week. (Min. van soc. zaken)

(Vor. ber. pag. 470/2 e.v. - 1976)

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-1-1977

Hieronder volgt een overzicht van de uitkeringen en premies van de verschillende sociale verzekeringen m.i.v. 1 jan. 1977.

AOW en AWW

Met ingang van 1 januari 1977 gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog

AOW	bruto per maand
Gehuwde bejaarden	van f 1.138,50 tot f 1.177,50
Ongehuwde bejaarden	van f 777,50 tot f 804,—

AWW	bruto per maand
Weduwen met kinderen	van f 1.138,50 tot f 1.177,50
Weduwen zonder kinderen	van f 777,50 tot f 804,—
Wezen tot 10 jaar	van f 251,50 tot f 260,—
Wezen van 10 tot 16 jaar	van f 370,— tot f 382,—
Wezen van 16 tot 27 jaar	van f 482,— tot f 498,—

Uitgangspunt voor deze verhoging is geweest de bestaande praktische gelijkheid tussen het netto-minimumloon en het netto-A O W.-pensioen voor gehuwden te handhaven

De Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW)

De grondslagen voor de berekening van de A A W-uitkeringen worden met ingang van 1 januari 1977, naast de wettelijk voorgeschreven aanpassing aan de loonontwikkeling, extra verhoogd om de gelijkheid van de netto-AA W-uitkeringen bij volledige arbeidsongeschiktheid met de netto-A O W-pensioenen te handhaven

De grondslagen komen als volgt te luiden:

Gehuwden en ongehuwden met kinderen beneden de 18 Jaar	f 80,63 per dag
overige ongehuwden vanaf 21 jaar	f 56,73 per dag
van 20 jaar	f 51,06 per dag
van 19 jaar	f 45,38 per dag
van 18 jaar	f 39,71 per dag

De Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering **(W.A.O.)**

Van de uitkeringen krachtens de W A.O., die zijn ingegaan vóór 1 januari 1977 zullen de daglonen (exclusief de tijdelijke f 1,48 toeslag over de maanden november en december 1976) per 1 januari 1977 worden verhoogd met 1,28%
Aangezien degenen, wier W A O-uitkering is ingegaan vóór 1 juli 1976 per die datum slechts een gedeelte van de normale verhoging in verband met de indexstijging hebben gehad, zullen de voor hen op 30 juni 1976 geldende daglonen eerst nog met de volledige indexstijging van 1 juli 1976 (5,4%) moeten worden verhoogd

Minimumdaglonen werknemersvoorzieningen

De minimumdaglonen in de W.A.O., de W.W. en de W W.V komen per 1 januari 1977 te luiden als volgt:

W.A.O.	ƒ 87,13
W.W.	ƒ 93,54
W.W.V.	f 99,91

Deze minima zijn zodanig vastgesteld. dat de uitkeringen op basis van deze minimumdaglonen, evenals in het verleden. netto gelijk zijn aan hel netto-niinimuniloon

Maximumdagloon werknemersvoorzieningen

Het maximumdagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de W A O, de Z W de W W en de W W V worden berekend, bedraagt per 1 januari 1977 ƒ 197.69

Kinderbijslagen

De kinderbijslagen worden met ingang van 1 januari 1977 verhoogd per kwartaal

Voor een 2e en 3e kind	van ƒ 294.06 tot f 307 32
Voor een 4e en 5e kind	van ƒ 392,34 tot ƒ 410.28
Voor een 6e en 7e kind	van f 434,46 tot ƒ 454,74
Voor een 8e en elk daarop volgend kind	van ƒ 480,48 tot ƒ 502,32

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op ƒ 164,58 per kwartaal

premies per 1 januari 1977

Volksverzekeringen	Verschuldigd door werkgever 1977	1976 (gemiddeld)	werknemer 1977	1976 (gemiddeld)	Te betalen over ten hoogste:
A.O.W	—	(—)	10,4	(10,4)	
A.W.W.	—	i—i	1,5	1,5)	ƒ 38.800 per
A.W.B.Z. 1)	2,8	(2,85) 4)	—	(—)	jaar (was
A.K.W. 1)	0,8	(0,75)	—	(—)	f 35.600)
A.A.W. 1)	1.9	(0,4)	—	(—)	
Werknemersverzekeringen					Te betalen bij 5-daagse werkweek over ten hoogste.
Z.W. 2)	7,35	(7,35)	1,25	(1,25)	ƒ 197 per dag (was ƒ 185)
Ziekenfondswet (verpl.) (alleen bij vast loon van niet meer dan J 33.650 was f 30 900)	4,1	(4,45) 4)	i i	(4,45) 4)	f 110 per dag (was f 101)
W A O 3)	6 75	(6 753	3 65	(3 31	ƒ 197 per dag (was f 185) met een premie-vrije voet van ƒ 14
WW 2)	0 65	i0 75)	0,65	(0,75)	f 197 per dag (was f 185)
K W L	2 5	12 6)	–	(—)	f 38800 per jaar (was f 35600)

1) De zgn. opslagpremies voor deze verzekeringen zijn vastgesteld op 23,6 voor de A.W.B.Z., 6,8 voor de A.K.W. en 16 voor de A.A.W.

2) De premie W W bestaat uit twee gedeelten, t w de premie voor de wachtgeldverzekering en de premie voor de werkloosheidsverzekering De premie voor de werkloosheidsverzekering bedraagt 1,0% Hiervan komt 0,5% voor rekening van het Rijk, van het restant zijn werkgever en werknemer elk 0,25% verschuldigd De premie van de wachtgeldverzekering wordt bedrijfstaksgewijze vastgesteld Dit zelfde geldt voor de premie Z W De betreffende percentages zijn voorlopig berekende gemiddelden

3) Bij de W A O is voor het eerst dit jaar een premie-vrije voet ingevoerd van f 14 per dag Dit om te bereiken dat het looninkomen, dat krachtens de A A W is verzekerd, ten dele buiten de heffing van de W A O-premie blijft

4) Gemiddeld over 1976

Ziekenfondsverzekering voor bejaarden 1977

a **Bejaardenziekenfondsverzekering**

Evenals in vorige jaren geschiedde wordt door de regering uit de algemene middelen en door de Ziekenfondsraad uit de middelen van de verplichte ziekenfondsverzekering een extra bedrag voor de bejaardenverzekering ter beschikking gesteld, teneinde de premiestijging voor de bejaardenverzekering met ingang van 1 januari 1977 te beperken

Bovendien heeft de regering besloten de extra-bijdrage, die verleden jaar in het kader van dc zogenaamde A.O.W.-plus problematiek werd beschikbaar gesteld, voor 1977 te nandhaven

Met ingang van 1 januari 1977 zal de toelatingsgrens voor de bejaardenziekenfondsverzekering worden vastgesteld op f 19 167

De verzekerden iri de bejaardenverzekering zullen voor 1977 de volgende preniies verschuldigd zijn

ONGEHUWDEN

Inkomensklasse		Maandpremies
tot	ƒ 14 570	f 23,40
ƒ 14 570	ƒ 15 010	ƒ 46,75
ƒ 15 010	ƒ 15 452	ƒ 70,—
ƒ 15.452	ƒ 19 167	f 93,25

GEHUWDEN

inkomensklasse		Maandpremies
tot	ƒ 14 570	ƒ 23,40
f 14 570	f 15010	ƒ 46,75
f 15010	ƒ 15452	ƒ 70,—
f 15 452	ƒ 17 310	ƒ 93.25
ƒ 17 310	ƒ 19 167	f 139,80

b. Premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering

Gehu de bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan f 23555 zullen de volgende premie verschuldigd zijn (tenzij de premie van het fonds lager is)

Inkomensklasse		Maandpremies
i 19.167	ƒ 21.361	f 173,30
ƒ 21.361	i' 23.535	ƒ 201,20

Premieredurtieregeling voor niet-bejaarden in de vrijwillige ziekenfondsverzekering

De gereduceerde premie voor gehuwden beneden de 65 jaar met een inkomen over 1976 tot ƒ 18200 is vastgesteld op f 53,85; dit premiebedrag geldt ook voor alle meeverzekerde, studerende, invalide en het huishouden meeverzorgende kinderen tussen 16 en 27 jaar

De regering heeft besloten een extra bedrag beschikbaar te stellen voor het verlenen van premiereducties aan vrijwillig verzekerde echtparen, waarvan de man de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt en waarvan het inkomen in 1976 ligt tussen f 18 200 en f 21 650 per jaar Ook alleenstaanden met een inkomen tussen deze grenzen komen voor de reductieregeling in aanmerking als zij tevens premie verschuldigd zijn voor een meeverzekerd kind in de leeftijd van 16 tot 27 jaar

De premies zijn aldus:

Inkomen in 1976		Maandpremies verzekerden van 16 jaar en ouder
tot	f 18.200	ƒ 53,85 1)
ƒ 18.200	f 19.925	ƒ 86,95 2)
f 19.925	ƒ 21.650	f 100,60 2)

Met nadruk wordt er op gewezen dat ten aanzien van de toepassing van de bovengenoemde premiereductieregeling op vrijwillig-verzekerden, aan wie een uitkering

1) Dit bedrag geld ook voor alle meeverzekerde, studerende. invalide en het huishouden meeverzorgende kinderen tussen 16 en 27 jaar

2) Tenzij de premie van het ziekenfonds lager is.

krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet is toegekend nog nader overleg plaats vind

Eigen bijdrageregeling in het kader van de algemene wet bijzondere ziektekosten

Met ingang van 1 januari 1977 gelden de volgende bedragen.

Ongehuwden

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 218,20 per maand, de eigen bijdrage tot f 576,20

Gehuwden

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 436,40 per maand, de eigen bijdrage tot f 702,50 per maand (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber pag 470/2 e v -1976)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

DEFINITIEVE UITSLAG BONDSDAGVERKIEZINGEN. ZETELVERSCHUIVING TEN GUNSTE VAN SPD

Op 20 okt. 1976 is in Bonn de definitieve uitslag bekendgemaakt van de verkiezingen voor de Bondsdag, die op 3 okt. gehouden waren (pag. 641 e.v. en 663/1 e.v.-1976).

Het bleek, dat er in de verkiezingsnacht telfouten gemaakt waren in Nedersaksen, Noordrijnland-Westfalen en Beieren, die er per saldo in resulteerden, dat de CDU één zetel aan de SPD moest afstaan.

De zetelverdeling over de verschillende fracties is nu als volgt: CDU/CSU 243, SPD 214 en FDP 39. De meerderheid van de SPD/FDP-coalitie bedraagt nu tien zetels. (NZZ, FAZ)

MINISTER-PRESIDENT OSSWALD VAN HESSEN TREEDT AF. HOLGER BÖRNER OPVOLGER

Kort na het sluiten van de stembussen op 3 okt. 1976 maakte Albert Osswald (SPD) bekend, dat hij zou aftreden als minister-president van de deelstaat Hessen.

Osswald was in opspraak gekomen als gevolg van de miljoenenverliezen, die de Hessische Landesbank (Helaba) geleden had. Als minister-president was Osswald president-commissaris van deze bank. Ook zou hij van twijfelachtige zakenlieden giften voor de SPD in ontvangst genomen hebben.

Direct na het aftreden van Osswald maakten woordvoerders van SPD en FDP in Hessen — deze twee partijen vormen de regeringscoalitie in Hessen — bekend, dat zij Holger Börner, secr.-generaal van de SPD, zouden vragen Osswald op te volgen.

Börner werd op 12 okt. met de 57 stemmen van de SPD/FDP-coalitie tot minister-president van Hessen gekozen. De 53 stemmen van de CDU werden uitgebracht op Alfred Dregger, voorzitter van de CDU in Hessen.

Het SPD-partijbestuur koos op 22 nov. Erûn Bahr, minister van ontwikkelingssamenwerking, tot nieuwe secretaris-generaal van de partij. Hij heeft dit-ambt m.i.v. 15 deb. aanvaard. (NZZ, FAZ, *NRC/H'blad*)

NA AFTREDEN HELMUT KOHL BERNHARD VOGEL NIEUWE MINISTER-PRESIDENT IN RIJNLAND-PALTS

De CDU-fractie in de Landdag van Rijnland-Palts verkoos Bernhard Vogel, minister van onderwijs in de regering van Rijnland-Palts, op 27 okt. tot minister-president van Rijnland-Palts. Hij kreeg 34 stemmen; de tegenkandidaat, minister van financiën Johann Wilhelm Gaddum, kreeg 20 stemmen.

De verkiezing was noodzakelijk geworden, doordat de zittende minister-president Helmut Kohl, partijvoorzitter van de CDU, aangekondigd had als minister-president te zullen aftreden om in Bonn de leiding van de oppositie op zich te nemen. (pag. 664/1-1976).

In de Landdag werd Vogel op 2 dec. met de stemmen van de CDU-meerderheid tegen die van SPD en FDP tot minister-president aangewezen. (FAZ, NZZ)

NA AANVANKELIJKE BREUK TUSSEN CDU EN CSU TOCH WEER GEMEENSCHAPPELIJKE BONDSDAGFRACTIE

Kort na de Bondsdagverkiezingen van 3 okt. 1976 zag het er naar uit, dat CDU en haar Beierse zusterpartij, CSU, in de Bondsdag wederom een gemeenschappelijke fractie zouden gaan vormen. Zo werd op 7 okt. een gemeenschappelijke commissie ingesteld, die een aantal problemen moest oplossen en de grondslagen voor een verdere samenwerking aan de hand van „zakelijke criteria voor een toekomstige samenwerking" moest uitwerken.

Op 18 en 19 nov. vond in het Beierse plaatsje Wildbad Kreuth echter een vergadering plaats van de CSU-afgevaardigden naar de Bondsdag onder voorzitterschap van de nieuwe CSU-fractievoorzitter Friedrich Zimmermann. (Deze was op 15 nov. gekozen als opvolger van Richard Stucklen; de laatste was nu kandidaat voor het lidmaatschap van het presidium van de Bondsdag).

Op de vergadering in Wildbad Kreuth besloot de CSU-fractie met 30 tegen 18 stemmen, bij één onthouding en één ongeldige stem om in de nieuwe Bondsdag een eigen fractie te vormen en niet langer een gemeenschappelijke fractie met de CDU aan te gaan.

CSU-fractievoorzitter Friedrich Zimmermann (l.) licht de beslissing tot oprichten van een eigen CSU-fractie toe aan Karl Carstens, toen nog fractievoorzitter van de CDU.

Na afloop van de vergadering gaf Zimmermann een persconferentie, waarop hij het besluit verdedigde, Hij voerde o.m. aan, dat het hoogst onwaarschijnlijk was, dat de CDU/CSU de FDP er toe brengen kon met haar een coalitie aan te gaan. Het was tevens zeer onwaarschijnlijk, dat CDU/CSU als één groepering erin slagen kon de absolute meerderheid te veroveren; gescheiden optrekken bood die mogelijkheid wel.
Voorts stelde Zimmermann, dat de CSU zich als eigen fractie in de Bondsdag beter kon profileren; zij zou meer spreektijd en meer geld krijgen dan als onderdeel van een gemeerischappelijke fractie. Tevens gaf Zimmermann te kennen, dal de CSU ten nauwste met de CDU wilde samenwerken. Hij stelde o.m. voor een gemeenschappelijke overkoepelende commissie boven de twee fracties in te stellen.
In de pers werd algemeen verondersteld, dat het besluit krachtig geïnspireerd was door CSU-partijvoorzitter Franz-Josef Strauss.
Kort na bet bekend worden van de beslissing verklaarde CDU-voorzitter Kohl tegenover de pers, dat hij niet van te voren op de hoogte gesteld was en het besluit uit de media had moeten ervaren. Hij betreurde de beslissing. De CSU had een stap in de richting van scheiding gedaan, en dat was een stap in de verkeerde richting.

CDU-voorzitter Helmut Kohl (l.) en CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss na hun onderhoud op 1 dec.

Het partijbestuur van de CDU kwam op 20 nov. bijeen en vergaderde op 22 nov. nog eens, nu te zamen met de CDU-deelstaat-minister-presidenten en de voorzitters van de CDU-organisaties in de deelstaten.

De CDU deed een dringend beroep op de CSU de eenheid tussen twee partijen te bewaren o.m. door het opnemen van een daartoe strekkende, bindende verklaring in de statuten van de partij. Gebeurde dat niet, dan zou de CDU een eigen organisatie in Beieren oprichten en in Beieren bij alle verkiezingen eigen kandidaten stellen.
De nieuwe fractievoorzitter van de CSU, Zimmermann, had op 24 nov. een onderhoud met de oude fractievoorzitter van de gemeenschappelijke CDU/CSU-fractie Carstens om het besluit van Wildbad Kreuth toe te lichten.
Het bestuur van de CSU vergaderde op 27 nov. en aanvaardde het besluit van de fractie. Tevens verklaarde het niet de bedoeling te hebben buiten Beieren op te treden. Geconstateerd werd, dat de CSU zich statutair op Beieren richt en ,,aan deze toestand niet zonder ruggespraak met de CDU zal tornen."
Daarop deed het CDU-bestuur op 29 nov. na een vergadering een oproep aan de CSU om in de constituerende vergadering van de nieuwe Bondsdag op 14 dec. in de gemeenschappelijke fractie terug te keren, daar anders de CDU op 15 dec. een eigen organisatie in Beieren zou oprichten.
Het CDU-bestuur aanvaardde een uitnodiging van de CSU om gezamenlijk overleg te plegen over de ,,meest effectieve organisatievorm", waarin de aan de twee partijen verstrekte kiezersopdracht vervuld kon worden.
Een eerste bijeenkomst tussen delegaties van de twee partijen. geleid door de respectieve partijvoorzitters, vond op 1 dec. plaats in het gebouw van de vertegenwoordiging van Baden-Wurttemberg in Bonn. Zij had geen resultaat.
Tevens werd Helmut Kohl op 1 dec. gekozen tot voorzitter van de CDU-fractie met de stemmen van 184 van de 189 aanwezige fractieleden. Twee leden stemden tegen; drie onthielden zich.
Het district Neurenberg van de CSU besloot op 2 dec. een speciaal partijcongres te verlangen over het besluit van Wildbad Kreuth. Na eerdere vergelijkbare besluiten van de districten Midden-Franken en Augsburg was Neurenberg het statutair verlangde derde district, dat nodig is om een bijzonder congres mogelijk te maken.
De CDU- en CSU-delegaties voerden op 3 en 6 dec. opnieuw overleg. Overeenstemming werd niet bereikt. CDU-voorzitter Kohl las na de bijeenkomst van 6 dec. een verklaring voor, waarin hij zei, dat de CDU het voeren van een gemeenschappelijke politiek alleen in een gemeenschappelijke fractie denkbaar achtte, dat de CDU voorstellen in die richting gedaan had, maar dat de CSU niet in staat was in te zien, dat alleen deze organisatievorm mogelijk was en voorstellen gedaan had tot organisatorische samenwerking tussen twee gescheiden fracties.
Op 7 dec. vergaderden de twee fracties gescheiden over het verloop van de onderhandelingen. De CDU bleef bij het besluit een Beierse CDU op te richten, als de CSU niet in de gemeenschappelijke fractie terugkeerde. De CSU bleef bij de scheiding. Het bestuur van de CDU keurde op 9 dec. de houding van de fractie goed.
Het bestuur van de CSU echter gaf op 9 dec. een verklaring uit, waarin het zich bereid verklaarde de gemeenschappelijke fractie van CDU en CSU te herstellen, mits aan bepaalde voorwaarden voldaan werd.

Op basis van de verklaring van het CSU-bestuur van 9 dec. vond op 13 dec. nog een ronde van onderhandelingen plaats tussen delegaties van CDU en CSU, waarbij het mogelijk bleek de gemeenschappelijke fractie te herstellen, zij het, dat de CDU aan de CSU vergaande concessies moest doen. die de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van de CSU onderstrepen.

De twee delegaties hebben twee overeenkomsten afgesloten: één over de ,,grondslagen van de politieke samenwerking van CDU en CSU" en één over de ,,voortzetting van de gemeenschappelijke fractie" in de achtste Bondsdag.
In de eerste overeenkomst zijn meer principiële zaken aan de orde. Daarin wordt o.m. gesteld, dat beide partijen er aanspraak op maken een mandaat voor het hele gebied van de Bondsrepubliek te hebben, waarbij het mandaat van de één in het territoriale gebied van de ander door die ander wordt uitgeoefend. Voorts zullen de twee partijen een paritair bezette commissie voor de strategie instellen. Zij kwamen overeen, dat bij de volgende verkiezingen maatregelen getroffen moeten zijn, die het mogelijk maken het volledige kiezerspotentieel aan te spreken, maar beide partijen zullen alleen met toestemming van de ander in diens gebied optreden.
In de tweede overeenkomst, die van de eerste deel uitmaakt, worden meer technische zaken geregeld. Zo wordt o.m. vastgesteld, dat de groep van CSU-afgevaardigden een zelfstandige partij vertegenwoordigt en eigen organen heeft. Ook wijst de CSU-groep haar vertegenwoordigers in de organen van de gemeenschappelijke fractie zelf aan. Tenslotte behoudt de CSU zich het recht voor in een ,,kwestie van fundamentele betekenis" afwijkend van de CDU te stemmen. (Le Monde, NZZ, FAZ, NRC/H'blad, The Times)

(Vor. ber. pag. 664/1 e.v. - 1976)

PORTUGAL

INAUGURATIE PRESIDENT EANES, SOARES VORMT KABINET, REGERINGSPROGRAMMA

De op 27 juni 1976 tot president gekozen generaal Antonio dos Santos

Ramalho Eanes (pag. 433-'76 e.v.) werd op 14 juli 1976 door de voorzitter van het parlement Vasco da Gama Fernandes plechtig beëdigd.
De nieuwe president hield bij die gelegenheid een redevoering waarin hij plechtig beloofde zich te zullen keren tegen „demagogische minderheden" en „een einde te maken aan het klimaat van coups en anarchie", die alleen maar leidden tot ellende en dictatuur

Op 15 juli werd Eanes officieel benoemd tot chef staf van de strijdkrachten terwijl hij tevens de plaats van de aftredende president generaal Costa Gomes in de Hoge Revolutionaire Raad overnam.
Op 16 juli benoemde Eanes de leider van de socialistische partij, Mario Soares tot premier en gaf hem opdracht een nieuwe regering te vormen. Deze begon daarop besprekingen met de vertegenwoordigers van politieke partijen, vakbonden en met vooraanstaande zakenmensen en industriëlen.
Op 23 juli maakte Soares de samenstelling van een nieuwe regering bekend. Daarin waren 14 socialisten, 3 onafhankelijken en 3 vertegenwoordigers van de strijdkrachten opgenomen.

De samenstelling was als volgt:

premier - Mario Soares (soc.); minister van staat - prof. Henrique de Barros (soc.); minister zonder portefeuille - prof. Jorge Campinos; defensie - kol. Mario Firminio Miguel; econ. planning en coördinatie - Antonio de Sousa Gomes (onafh.); binnenl. zaken - lt.-kol. Manuel da Costa Bras; justitie - Antonio de Almeida Santos (onafh.); buitenl. zaken - José Medeiros Ferreira (soc. zaken); financiën - Henrique Medina Carreira (soc.); landbouw en visserij - Antonio Lopez Cardoso (soc.); industrie en technologie - Walter Rosa (soc.); handel en toerisme - Antonio Barreto (soc.); arbeid - Francisco Marcelo Curto (soc.); onderwijs - Mario Sottomayor Cardia (soc.); soc. zaken - Armando Bacelar (soc.); transport en communicatie - Emilio Rui da Veiga Peixoto Vilar (soc.); openb. werken - lt.-kol. Joao Almeida Pires: huisvesting, stadsplanning - Eduardo Ribeiro Pereira (onafh.); staatssecretaris voor de premier - Victor Cunha Rego (soc.); staatssecretaris voor voorlichting - Manuel Alegre (soc.).

Bij de beëdiging van de nieuwe regering riep Soares de politieke partijen en de vakbonden op om de chaos van 27 maanden na de staatsgreep te helpen opruimen en de verlamde economie van het land weer op te bouwen.
In zijn rede waarin hij een Portugal schilderde dat geteisterd wordt door werkloosheid, tekort aan investeringen, stedelijke vervuiling, druggebruik en prostitutie, vroeg Soares alle Portugese burgers steun te verlenen aan een „regering die regeert".

Soares beloofde dat zijn regering zal werken aan economisch herstel, voor recht en orde en stabilisering van de politieke situatie. „Deze regering kan geen wonderen verrichten. Het enige wat ik beloof is dat wij vastbesloten en moedig zullen werken. Het is nodig dat iedereen zijn verantwoordelijkheid kent."
„Allereerst moet de strijd worden aangebonden tegen de 15% werkloosheid en de sterke inflatie".
Soares beloofde geen van de nationalisaties ongedaan te zullen maken waardoor nu de helft van de produktie-capaciteit van Portugal onder overheidscontrole valt.
Maar ook zullen geen nieuwe nationalisaties plaatsvinden. Soares kondigde aan dat de controversiële landbouwhervorming uitgevoerd zal worden, maar hij pleitte voor het „corrigeren van misbruik" dat heeft geleid tot „illegale" landbezettingen.
Soares verklaarde dat de huidige situatie soberheid en opofferingen noodzakelijk maakt. Met bezuinigingen zal aan de top begonnen morden. De uitgaven van de ministers zullen straf binnen de perken worden gehouden.
Hij beklemtoonde de noodzaak van herstel van wet en orde na twee jaar revolutie en stelde een schoonmaakcampagne in het vooruitzicht van muren en straten die bedekt zijn met politieke leuzen en aanplakbiljetten. „Geweld moet tot elke prijs vermeden worden, maar het wettig gezag van de staat mag niet worden opgevat als onderdrukking. Een socialistische regering zal de rechten van iedereen respecteren, ook die van minderheden".
De jaren na de omwenteling van 25 april 1976 zijn volgens Soares gekenmerkt door „ontsporingen, sectarisme, en onverdraagzaamheid, maar ook door verworvenheden van werkelijk historisch belang." Misbruiken dienen gecorrigeerd te worden. Als voorbeeld noemde de nieuwe premier dat er onder zijn bewind „geen sprake meer van zal zijn dat genationaliseerde banken bij de kredietverlening uitgaan van ideologische overwegingen".

Op 2 augustus legde Soares het regeringsprogramma aan het parlement voor.
Soares zei dat de doelstellingen van de regering waren:

— de opbouw van een democratische staat;

— de reorganisatie van de economie;

— de financiële stabilisering;

— consolidering van de productiestructuren, maatregelen om de werkloosheid te bestrijden en uitbreiding van de productie;

— bevordering van grotere rechtvaardigheid bij de verdeling van de inkomens;

— voorziening in de basisbehoeften van het volk;

— voortzetting van de politiek van natianale onafhankelijkheid en internationale samenwerking voor de vrede.

De enige weg naar het herstel en weg van een economische ramp, volgens Soares, is er één van hogere belastingen, beperking van de invoer, dus van tekorten, gedwongen besparingen en een houdgreep op de vakbonden. „Het land leeft in een crisissfeer en zijn problemen zullen dus ook in deze sfeer opgelost moeten worden. Er is geen tijd te verliezen".

Het regeringsprogramma is geen lijstje met goede voornemens, maar een geheel van concrete maatregelen voor de-korte en middellange termijn, aldus Soares. Hij

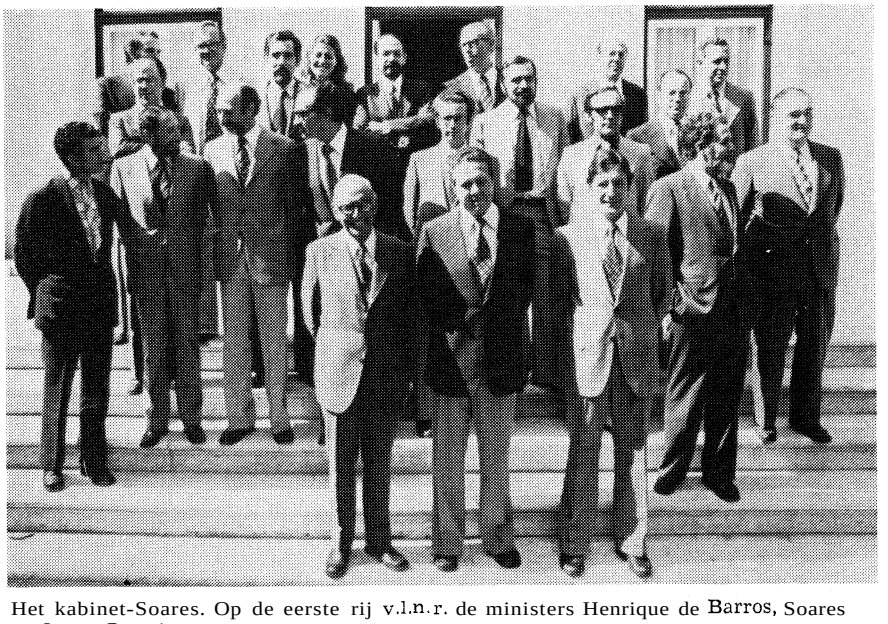

Het kabinet-Soares. Op de eerste rij v.l.n.r. de ministers Henrique de Barros, Soares en Jorge Campinos.

stelde het parlement in het vooruitzicht dat de begroting voor 15 november zal worden ingediend, gevolgd door een vierjarenplan in mei 1977 en een 15-jarenplan voor lange termijn-projecten zal in oktober 1977 gereed zijn.
,,Permanente dialoog en overleg" waren de sleutelwoorden van Soares' debuut in het parlement. Overleg met het parlement, ook met de oppositiepartijen, met de vakbonden, arbeiderscommissies, cooperaties en de volksorganisaties aan de basis. ,,In een democratie, aldus Soares, moeten de problemen opgelost worden door overleg en dialoog. Stakingen moeten slechts als uiterste middel worden gebruikt. De verworvenheden van de revolutie, als nationalisaties, landhervorming en zeggenschap van de arbeiders over het beheer van de ondernemingen zullen behouden blijven."
Soares riep op tot arbeidsvrede, beëindiging van de ,,wilde zuiveringen" en van de ,,putschpsychose" opdat het land geleid kan worden op de weg naar ,,een socialisme dat voortkomt uit de vrije en bewuste keuze van het Portugese volk als geheel"
Ook de werkgevers zullen betrokken worden bij bet overleg, want ,,zonder werk zal er geen welvaart zijn", aldus de premier, die een ,,socialisme van ellende" afwees.
De Portugese regering zal het lidmaatschap van de Raad van Europa en van de EG aanvragen, aldus Soares, die overigens verwachtte dat de onderhandelingen met de EG wel een jaar of drie zullen duren. Hij verzekerde dat er geen verdere nationalisaties van de industrie zullen volgen, en dat illegale acties als gijzeling van bedrijfsleiders, wegzuiveren van de eigenaars en fabrieksbezettingen niet meer getolereerd zullen worden. De wet die onder de regering-Gonçalves de vorming van een overkoepelende vakcentrale met sterke communistische invloed tot gevolg had, zal worden ingetrokken, zei Soares onder applaus van de meeste parlementariërs, de communisten uitgezonderd.

Na een debat van vijf dagen werd het regeringsprogramma op 11 aug. goedgekeurd.

Wijzigingen in de Hoge Revolutionaire Raad

Op 12 aug. 1976 werd de samenstelling van de Hoge Revolutionaire Raad ingrijpend gewijzigd. Deze wijziging werd noodzakelijk nadat president Eanes had besloten dat officieren niet tegelijk zitting kunnen hebben in de Raad en aan het hoofd van een militair gewest staan.
Op de eerste persconferentie in de geschiedenis van de Revolutionaire Raad deelde de woordvoerder, kapitein Sousa Castro, mee dat de commandanten van het zuidelijke en het middendistrict, evenals de bevelhebber van Lissabon, de voorkeur hebben gegeven aan hun zetel in de Raad, terwijl de bevelhebber van het noordelijke gewest en de commandant van de luchtmacht in het gebied van Lissabon besloten hebben uit de raad te treden. Brigadegeneraal Vasco Lourenço die aftrad als bevelhebber van het militaire district Lissabon werd echter benoemd tot garnizoenscommandant van de hoofdstad. Dit is een nieuwe functie.
Volgens kapitein Sousa Castro heeft de reorganisatie van de Raad ten doel het werk van dit orgaan te verbeteren en de militaire eenheid te verzekeren. Door de maatregel zijn officieren als Pedro Pezarat Correia en Franco Charais, die in 1975 behoorden tot de zogenoemde ,,Groep van negen" van de onafhankele socialist majoor Ernesto Melo Antunes, uit de rii van militaire bevelhebbers verdwenen. Zij zijn teruggesteld in hun oorspronkelijke rang.
De commandanten Antonio Pires Veloso van het militaire district in het noorden en generaal José Anibal Freire van het noordelijk luchtmachtdistrict besloten hun zetel in de Raad op te geven. Op 19 aug. werd een decreet gepubliceerd waarin werd bepaald dat leden van de Raad hun functie alleen kunnen verliezen door overlijden, aftreden of permanente onbekwaamheid.

Terugkeer Spinola

Op 10 aug. keerde oud-president Spinola na een ballingschap van 17 maanden in Portugal terug. Hij werd bij zijn terugkeer door de politie gearresteerd maar na een verhoor van 48 uur weer vrijgelaten.
In het parlement werden vragen gesteld over de vrijlating, maar een communistisch protest daartegen werd door de afgevaardigden verworpen.
Eerder bad Soares in een interview m.b.t. Spinola gezegd dat het verleden (pag. 298/3 - '76) vergeten moest worden en dat moest worden teruggekeerd naar de ,,geest van 25 april 1974".

Economische maatregelen aangekondigd

Op 9 sept. 1976 maakte premier Soares een uitvoerig regeringsplan bekend ter bestrijding van de economische crisis.
In een televisierede van een uur stelde hij een aantal maatregelen in het vooruitzicht tot vermindering van het tekort op de betalingsbalans, bestrijding van de werkloosheid en beheersing van de inflatie. Daartoe behoorden een verhoging van de invoerrechten tot 30%, een verbod op het invoeren van niet-noodzakelijke goederen, een bevordering van de export door speciale kredietverlening en een herziening van de uitgaven in de openbare sector.
Soares zei dat sommige goederen mogelijk gerantsoeneerd zouden moeten worden, maar hij deelde niet mee welke dat zouden zijn. Wel zei hij dat de regering probeerde het rantsoeneren van benzine te voorkomen. Verwacht kan worden dat de prijzen omhoog zullen gaan, maar belangrijke voedingsmiddelen zouden daarvan uitgezonderd worden.
De salarisverhogingen zullen beperkt worden tot 15% en wilde stakingen zullen verboden worden. ,,De grondwet waarborgt het recht om te staken, maar niet het recht om lui te zijn."

Premier Soares zei dat het tekort op de betalingsbalans van een miljard dollar verminderd moet worden. Zinspelend op de grote omvang van de buitenlandse leningen waarschuwde hij dat deze ,,niet onze consumptie kunnen blijven subsidiëren". De produktie moet tot elke prijs omhoog.
De honderden door de staat gesteunde ondernemingen die al twee jaar lang staatsfondsen hebben opgeslokt zouden economische mogelijkheden moeten hebben of ,,bankroet aanvaarden".
Hij zei dat de regering zou pogen de economie te stimuleren en arbeidsplaatsen te creëren met een programma van openbare werken ter waarde van 830 miljoen dollar ter verbetering van scholen, ziekenhuizen, havens, wegen, irrigatiewerken en voor elektrificatie op het platteland.
De premier deelde mee dat de door de communisten beheerste vakcentrale Intersindical ontmanteld zou worden omdat deze ,,onconstitutioneel" is. Hij deed een speciaal beroep op de vakbonden tot samenwerking met de economische plannen van de regering.
Hij vroeg het wapen van de staking alleen te gebruiken als een laatste toevlucht.
Verder zei Soares dat onwettig bezet bouwland zou worden vrijgemaakt. ,,De regering zal niet toestaan dat komende oogsten in gevaar worden gebracht om politieke doeleinden. Er zullen maatregelen nodig zijn om de bezetting op ordelijke wijze ongedaan te maken."

Regering treft *maatregelen* tegen *onwettige* bezettingen

Op 22 sept. 1976 maakte de regering bekend maatregelen te zullen nemen tegen onwettig bezette landbouwbedrijven in de zuidelijke provincie Alentejo. Speciale regeringscommissies onder bescherming van militairen zouden de bezetters van landerijen verdrijven en de bedrijven aan de rechtmatige eigenaars teruggeven. Voor de operatie werden vijf weken uitgetrokken.

Een regeringswoordvoerder deelde mee dat voor 31 okt. een programma voor voortzetting van de landhervorming zou worden ingediend bij het parlement. Daarin zou een statuut worden voorgesteld voor de nieuwe ,,produktie-eenheden" die zijn gevormd na gelegaliseerde bedrijfsovername, de schadevergoeding voor onteigende grootgrondbezitters zou worden geregeld, evenals de oprichting, op basis van vrijwilligheid, van coöperaties.
Bij de ontruiming gaat het naar schatting om ongeveer honderd bedrijven. De grond in Alentejo, waar hoofdzakelijk extensieve landbouw en veeteelt wordt bedreven. was voor de april-revolutie van 1974

hoofdzakelijk in handen van grootgrondbezitters De communistische partij heeft vanouds een sterke aanhang onder de arme landarbeiders in deze provincie
Half sept '76 werd in Lissabon een topberaad gehouden over de landhervorming onder voorzitterschap van president Eanes Voor links is de landhervorming een van de belangrijkste verworvenheden van de revolutie terwijl rechts een stokpaardje heeft gemaakt van het terugdraaien van de onteigeningen Aan het topberaad werd deelgenomen door premier Soares, minister van landbouw Lopes Cardoso, minister van dcfcnsie luit -kolonel Firminio Miguel de minister van binnenlands bestuur luit -kolonel Costa Bras, enkele burger-gouverneurs, de legerleiding en de militair gouverneur van Lissabon generaal Vasco Lourenço
Voor deze bijeenkomst had Mario Soares een onderhoud met een delegatie van de CAP, de rechtsgeorienteerde confederatie van landeigenaren, die herziening van de wet op de landhervorming eist Zij eisten stopzetting van de onteigeningen en teruggave van land aan kleine en middelgrote boeren
Twee dagen eerder ontving de premier de bonden van landarbeiders, die voortzetting van de onteigening verlangen en staatshulp aan de collectieve bedrijven, die in de plaats kwamen van het vroegere grootgrondbezit

President Eanes (r) brengt zijn stem uit bij de gemeentelijke verkiezingen

onenigheid over het te volgen beleid inzake de landbouwhervormingen kwam naar voren op het tweede partijcongres van de grootste politieke partij, de socialistische partij van premier Soares, dat op 30 en 31 oktober 1976 werd gehouden. (zie volgende aflevering)
Dit leidde tot het aftreden van de minister van landbouw Lopes Cardoso, die wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van de linkervleugel van de partij. Hij werd opgevolgd door de meer gematigde Antunes Barreto.
Deze maakte overigens op 8 december 1976 bekend dat de regering haar programma van landhervormingen zou voortzetten. Tot aan juli 1977 zouden nog eens 500.000 ha landbouwgrond, toebehorend aan grootgrondbezitters in de Alentejo onteigend worden.
Hij kondigde tevens aan dat de regering zich zou verzetten tegen illegale onteigeningen en dat tot midden februari 1977 honderd op onwettige wijze door landarbeiders bezette boerderijen aan hun oorspronkelijke eigenaren zouden worden teruggegeven.

Klein verlies voor socialisten bij verkiezingen voor gemeentelijke organen

Op 12 december 1976 werden verkiezingen gehouden voor wijkraden, gemeenteraden en de colleges van burgemeester en wethouders.
Het was voor het eerst sedert 25 april 1974 dat de kiezers voor de bezetting van deze organen hun stem konden uitbrengen. Onder de zes voorlopige regeringen die Portugal sedert de revolutie telde werden nieuwe mensen benoemd op deze posten terwijl in veel gevallen deze ook ,,spontaan" werden bezet.
De uitslag kwam in grote lijnen overeen met die van de parlementsverkiezingen in april '76 (p. 289 e.v. '76), zij het dat de socialistische partij een klein verlies leed. Zij behaalde ca. 33,3% van de stemmen.
De Portugese Sociaal-democratische Partij (PSD), de vroegere PPD, van Sa Carneiro, behaalde ruim 24% van de stemmen, en het Democratisch Sociaal Centrum (CDS) van Freitas do Amaral ongeveer 16%. Beide partijen bleven daarbij min of meer op hetzelfde niveau als bij de parlementsverkiezingen.
Het Kiezers Front Verenigd Volk (FEPU), dat door de Communistische Partij (PC) van Alvara Cunhal wordt gedomineerd, kwam op bijna 18% van de stemmen uit. De PC behaalde bij de parlementsverkiezingen 14.5%. De Volksdynamisatiegroepen (GDUP's) die de ideeën van oud-Copcon commandant Otelo op lokaal niveau ,,vertaalden" kwamen niet verder dan ongeveer 2.5% (zij namen niet deel aan de parlementsverkiezingen).

De interpretatie van de uitslagen wordt bemoeilijkt doordat het in feite om drie parallelle verkiezingen ging: voor wijkraden, gemeenteraden en colleges van burgemeester en wethouders, volgens een systeem dat nauwelijks met de situatie in Nederland is te vergelijken.
Om een voorbeeld te geven: de PS behaalde bij de verkiezingen voor de gemeenteraden 33,47% en bij die voor de wijkraden 33,22%. Voor de PSD was het resp 24,71% en 24,29% Kijkt men daarnaast b i j ~afzonderlijk naar het aantal gekozen burgemeesters (waarbij de kwestie van persoonlijkheden natuurlijk een grote rol speelde) dan blijken hiervan 109 tot de PS te behoren en 102 tot PSD, waarmee de sociaal-democraten weer beter naar voren komen dan uit de percentages valt af te leiden.

BEGROTING VOOR 1917 AANGENOMEN

Na een vijfdaags debat werd op 29 december de begroting voor het jaar 1977 met 101 stemmen vóór, 69 tegen en 70 onthoudingen aangenomen.
De begroting kreeg alleen de steun van de socialistische afgevaardigden. De sociaal-democraten, de christen-democraten en de communisten onthielden zich of stemden tegen.
In het debat dat aan de stemming voorafging, waarschuwde premier Soares voor de gevolgen van verwerping van de regeringsvoorstellen. Hij wees erop dat de regering besprekingen voerde voor meer buitenlandse hulp en dat voor het verkrijgen daarvan het essentieel was dat de begroting en de daarbij behorende economische plannen werden aangenomen.
Volgens een mededeling van de Nationale Bank bedraagt de totale buitenlandse schuld van Portugal 100 mrd escudos.
De begroting voor 1977 heeft een tekort van 59 mrd escudos. Door verhoging van de indirecte belastingen wil de overheid dit tekort gedeeltelijk aanvullen. (*NZZ*, The *Financial* Times)

SOWJET-UNIE

REGERINGSWIJZIGINGEN

Op 29 dec 1975 werd bekend gemaakt, dat Jewgeny Kozlowski, vice-minister van geologie, was benoemd tot minister van dat departement als opvolger van Alexander Sidorenko.
De minister van landbouw, Dimitri Poljanski, is op 16 maart 1976 van zijn functie ontheven. Eerder. op het 25ste congres van de CPSU (pag. 161 e.v.-1976), was hij al niet herkozen als lid van het Politburo (pag. 164/2). Hij werd vervangen door Valentin Mesyats, tweede secretaris van de communistische partij van Kazakstan en landbouwdeskundige.
Maarschalk Grrtsjko. sinds 1967 minister van defensie, is op 26 april overleden. Op 29 april werd aangekondigd, dat hij zou worden opgevolgd door Dimitri Oestinow.
Het is voor het eerst, dat het ministerie van defensie door een burger wordt geleid.

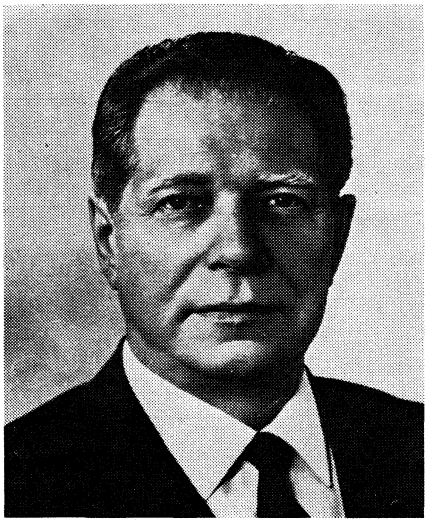

Dimitri Oestinow, de nieuwe minister van defensie.

Dimitri Oestinow was van 1941-1953 eerst volkscommissaris en vervolgens minister van bewapening en van 1953-1957 minister van defensie-industrie, voor hij in 1957 tot vice-premier werd benoemd. Van 1963-1965 was hij vice-voorzitter en voorzitter van de Opperste economische raad. In 1965 werd hij secretaris van het CC van de CPSU en kandidaatlid van het Politburo; op het 25ste congres was hij bevorderd tot volledig lid van dit orgaan.
Met zijn benoeming tot rninister van defensie kreeg Oestinow tevens de rang van generaal
Vice-premier Veniamin E. Dymsjits, tevens voorzitter van de staatscommissie voor de voorziening met technisch materieel, heeft op 27 juni dit laatste ambt overgedragen aan Nikolai Y. Martyonow. Deze werd eveneens vice-premier.
Op 10 juli werd Wladimir Lomonossow benoemd tot voorzitter van de commissie voor arbeid en lonen, een post, die reeds enige tijd vacant was.
Boris Boetoma, minister van scheepsbouw, overleed op 11 juli en werd op 19 juli door de vice-minister van dit ministerie, Mikhail Yegorow. opgevolgd.
Op 2 sept. werd Nikolai Tikhonow benoemd tot eerste vice-premier naast Kiril Masoerow. Hij was reeds vice-premier sinds 1965

Brezjnew en Oestinow bevorderd tot maarschalk

Op 8 mei werd bekend gemaakt, dat partijleider Brezjnew was bevorderd tot maarschalk van de SU. President Podgorny overhandigde hem de maarschalkssterren op 10 mei.
Op 30 juli werd ook minister van defensie Oestinow tot deze rang bevorderd. *(NZZ, Le* Monde, The Times, FAZ, *NRC/H'blad)*

ZEVENTIGSTE VERJAARDAG VAN BREZJNEW

De secretaris-generaal van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie, Leonid Iljitsj Brezjnew, is op 19 dec. 1976 zeventig jaar ge orden. Dit feit is in de SU omstandig gevierd.
In een bijeenkomst in het Kremlin, waar alle partijleiders van de Warschaupactstaten en de voltallige Sowjet-top aanwezig waren, heeft het staatshoofd van de SU, Podgorny, Brezjnew de hoogste onderscheidingen van de SU verleend. Brezjnew kreeg de orde van Lenin (voor de vijfde maal) en, voor de tweede maal, een ,,gouden ster" van een ,,held van de SU". Brezjnew kreeg deze onderscheidingen o.a. voor ,,uitmuntende diensten" voor de CPSU en de SU, alsmede voor zijn ,,grote persoonlijke bijdrage in de overwinning op de Duits-fascistische indringers" in de Tweede Wereldoorlog.
Tenslotte overhandigde Podgorny Brezjnew een „erewapen met het gouden staatsembleem van de SU" — een degen — voor zijn ,,uitmuntende bijdrage aan de versterking van de defensiebereidheid.

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

THAILAND

ONTWIKKELINGEN VANAF DE MILITAIRE STAATSGREEP VAN 6 OKT. 1976

In de eerste uren van 6 okt. '76 verzamelde zich buiten de Thammasat-universiteit een grote gewapende politiemacht. terwijl zich op het terrein van de universiteit sinds twee dagen ca 5.000 studenten — vooral leden van de linkse Nationale Studenten Centrum van Thailand (NSCT) — hadden verschanst. Bij de politie voegden zich duizenden rechtse demonstranten — gewapende Nawapon-leden (een boeddhistische nationalistische beweging) en Rode Buffels (Krating Daeng, zie pag. 660/3-'76). Er ontstond een schietpartij vooral van de kant van de belegeraars. De politie werd vervolgens versterkt met eenheden van de grenspatrouille-politie, die was uitgerust met machinegeweren en anti-tankwapens, omdat volgens radio-Bangkok de studenten van machinegeweren en mortieren gebruik maakten. Daarop werd de universiteit bestormd. De studenten, van wie slechts enkele bewapend bleken, boden nauwelijks verzet. Maar vooral het harde optreden van de rechtse demonstranten maakte slachtoffers. Volgens officiële bronnen werden 46 personen gedood (o.w. twee politiemannen) en raakten 170 personen gewond.
Ruim 3000 studenten werden gearresteerd.
's Middags demonstreerden voor het gebouw waar het kabinet vergaderde duizenden demonstranten. Zij verlangden o.a. het ontslag van drie ministers van de Democratische Partij — Damrong Lathapipat (handel). Surin Masdit (bureau van de premier) en Chuan Liekpai (sinds 5 okt. minister van justitie) en de herbenoeming van de op 5 okt. vervangen twee rechtse onderministers van de Democratische Partij, Samak Sundaravej en Somboon Sirithorn (pag. 661/3-'76).
Om 6.00 uur in de namiddag nam een groep van 24 officieren van het opperbevel van de drie krijgsmachtonderdelen via een staatsgreep de macht over. Zij noemden zich de Nationale Raad voor bestuurshervorming (National Administrative Reform Council, NARC). Voorzitter was admiraal Sa-Ngad Chaloryu, de

De leider van de staatsgreep, admiraal Sa-Ngad Chaloryu.

voormalige opperbevelhebber van de strijdkrachten die op 5 okt. tot minister van defensie was benoemd.

Verder maakten van de NARC volgens een mededeling op 8 okt. deel uit: luchtmaarschalk Kamol Dechatungka (opperbevelhebber van de strijdkrachten sinds 1 okt. en commandant van de luchtmacht) als vice-voorzitter; generaal Kriangsak Chamanand (plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten) als secretaris-generaal; admiraal Kavi Singha als plv. secretaris-generaal; generaal Charoen Phongphani als assistent secretaris-generaal; en als leden o.a. generaal Boonchai Bamrungphong (de voormalige opperbevelhebber van het leger), generaal Serm Na Nakhon (de nieuwe opperbevelhebber van het leger), admiraal Amorn Sirikaya (de opperbevelhebber van de marine). gen. Srisuk Mahintharathep (directeur-generaal van de politie), generaal Pralong Veerapreeya, generaal Prasoet Thammasiri (plv. opperbevelhebber van het leger), generaal-majoor Aroon Thawathasin (commandant 1ste infanterie-divisie) en verder negen generaals, een admiraal en twee luchtmaarschalken.

In de 1ste verklaring van de NARC werd gesteld dat ,,een groep studenten majesteitsschennis heeft gepleegd" als ,,onderdeel van het communistische plan om Thailand over te nemen". Over de studenten werd voorts gezegd: ,,Toen de politie hen trachtte te arresteren, vochten zij terug met dodelijke oorlogswapens in verstandhouding met de Vietnamese communistische terroristen. (...) Het is duidelijk dat bepaalde kabinetsministers, sommige groepen politici en een gedeelte van de media krachtig en openlijk steun hebben verleend aan deze beweging", aldus de NARC-verklaring. De machtsovername was nodig ,,om te beletten dat Thailand ten prooi viel aan de communistische imperialisten", zo luidde het officiële motief voor de staatsgreep. Aangekondigd werd dat de NARC geen nationale instellingen zou veranderen ,,tenzij uit noodzaak voor de nationale veiligheid"; ,,de democratische regeringsvorm met de koning als staatshoofd" zou worden beschermd.

Wel werden in de avond en de nacht van 6 op 7 okt in 9 decreten de volgende maatregelen getroffen:
1) Afkondiging van de staat van beleg. 2) Benoeming van luchtmaarschalk Kamol Dechatungka tot directeur voor het handhaven van de vrede in het binnenland met de bevoegdheid het bevel te voeren over de strijdkrachten, de politie en burgerambtenaren om de orde onder alle omstandigheden te handhaven. 3) Afschaffing van de grondwet van 1974: ontbinding van de Nationale Vergadering en het kabinet (de staatsraad werd gehandhaafd); overdracht van de bevoegdheden en taken van de premier en het kabinet aan de voorzitter van de NARC, die tot opperbevelhebber van de strijdkrachten en het ambtenarenapparaat werd benoemd; machtiging van alle gerechtshoven om overeenkomstig de wetten en decreten van de NARC processen te voeren en vonnissen te vellen. 4) Verbod van politieke vergaderingen van 5 of meer personen. 5) Onmiddellijke stopzetting van de publikatie van dagbladen en andere organen voor zover geen toestemming van de NARC verkregen was; radio-Thailand werd onder toezicht geplaatst; op 9 okt. werd een perscode gepubliceerd met een opsomming van zaken die onder een publikatieverbod vielen. 6) Ontbinding van alle politieke partijen. 7) Strikte toepassing van de anti-communismewetten. 8) Hamsterverbod en een verbod i.z. prijsverhoging. 9) Afkondiging van een nachtelijk uitgaansverbod voor de agglomeratie Bangkok.

Een verdere toelichting op de staatsgreep gaf de voorzitter van de NARC, admiraal Sa-Ngad Chaloryu, op 6 okt. 's avonds voor radio-Bangkok:

Hij stelde dat bij de jongste reorganisatie van het kabinet op 5 okt. ,,bepaalde personen die de communistische kant steunden" in de regering waren opgenomen. De laatste regering was zwak en zij had acties die het land bedreigden niet overeenkomstig de wet onderdrukt. De militairen hadden het noodzakelijk geacht voor het behoud van de vrede en de openbare orde handelend op te treden om te verhinderen dat de toch al slechte toestand verder verslechterde. Sa-Ngad Chaloryu verzekerde dat ,,de NARC nog steeds vasthoudt aan het democratische regeringssysteem. Als wij aan alle incidenten denken die zich sinds de algemene verkiezingen van 26 jan. 1975 hebben voorgedaan, dan ziet men dat ons democratisch regeringssysteem nog vele correcties en verbeteringen behoeft, d.w.z. dat een veelomvattende bestuurshervorming moet worden uitgevoerd, dat het mechanisme in de bestuurlijke sector op bijna alle niveaus moet worden verbeterd, en dat de kennis van en het begrip rooi- het democratische regeringssysteem onder de bevolking moet worden versterkt teneinde een werkelijk efficiënte Nationale Vergadering en regering te bezitten". De NARC was bereid na oplossing van de problemen de macht over te dragen aan een burgerregering van personen die loyaal stonden tegenover de natie, de religie, de monarchie en de democratie.

Op 7 okt. werd verordend dat kranten hun publikatie mochten hervatten als hun desbetreffende verzoeken door een daartoe ingestelde commissie waren goedgekeurd.
Voorts werd een termijn van een week vastgesteld voor het inleveren van geweren, munitie en explosieven; op illegaal wapenbezit zou een gevangenisstraf van maximaal **20** jaar komen te staan. Alle scholen en universiteiten werden tot november gesloten. Op 8 okt. werd een stakingsverbod afgekondigd.

Benoeming premier en andere maatregelen

Op 7 oktober werden drie adviescommissies voor de NARC benoemd:
1) een commissie voor buiten- en binnenlandse zaken o.l.v. kolonel Thanat Khoman, voormalig minister van buitenlandse zaken (1959-1971); **2)** een commissie voor financiën, landbouw, verbindingen, handel en industrie; en **3)** een commissie voor gezondheid, onderwijs, justitie en de universiteiten o.l.v. opperrechter Thanin Kraivichien.

Op 8 okt. maakte admiraal Sa-Ngad Chaloryu bekend dat de koning op aanbeveling van de NARC opperrechter Thanin Kraivichien tot premier had benoemd en dat deze zijn ambt in de komende twee weken zou aanvaarden. In een direct daarna uitgezonden verklaring schetste Thanin Kraivichien vijf grote gevaren die het land bedreigden: het communisme, corruptie onder regeringsambtenaren, het optreden van sommige regeringsambtenaren jegens de arme bevolking, de armoede zelf en het gevaar dat door mensen wordt opgeroepen ,,die de ambitie koesteren de macht in het land over te nemen onder een ander regeringssysteem dat niet overeen-

komt met het democratische systeem met de koning aan het hoofd". Het was nodig het democratische systeem stap voor stap te ontwikkelen en een ,,politieke cultuur onder het volk op te bouwen"

Politieke en sociaal-economische plannen premier

Op 13 okt. schetste premier Thanin Kraivichien in een radiotoespraak zijn plannen voor een bestuurshervorming in vier fasen van eik 4 jaar. Fase 1 was de periode van de nationale wederopbouw ter verzekering van een nationale en politieke stabiliteit; er zou één Huis van Afgevaardigden zijn met benoemde leden. Fase 2 was de beginperiode van de ontwikkeling van het democratische systeem; er zouden twee Huizen met gelijke macht zijn: een benoemd Hogerhuis en een door het volk gekozen Huis van Afgevaardigden. Fase 3 was de periode van het democratische systeem, waarin het Hogerhuis minder macht zou hebben dan het Huis van Afgevaardigden. In fase 4 zou, mits de democratie voldoende ontwikkeld was, slechts het Huis van Afgevaardigden overblijven.

In de komende vier jaar zou de regering de burgers geen rechten en vrijheid verlenen zoals in het verleden, want dan zou het land opnieuw ineenstorten Verkiezingen waren vruchteloos, omdat men niet voor verkiezingen gereed was. De economie verkeerde in een staat van bankroet en het land stak diep in de schuld. Om daarin verbetering te brengen was een beginfase van 4 jaar nodig, aldus de premier.

Voor zijn sociaal-economisch beleid stelde de premier in een radiotoespraak op 17 okt. de volgende problemen centraal: het drugprobleem (300.000 a 600.000 verslaafden), corruptie, armoede, landhervorming en werkloosheid.

Thanin Kraivichien (49) studeerde rechten aan de Thammasat-universiteit en in Londen, kreeg in 1954 een functie op het ministerie van justitie en werd vervolgens rechter bij het hooggerechtshof. Hij beschikte niet over regeringservaring, maar in door hem geschreven publikaties over politieke thema's deed hij zich kennen als een fel nationalist en een overtuigd anti-communist, aldus de F A Z (11-10-'76). Volgens de N Z Z (13-10-'76) zou hij de rechts-nationalistische Nawapon-beweging van referaten hebben voorzien en volgens sommige bronnen was hij zelfs bestuurslid van die beweging.

Arrestaties en andere *veiligheidsmaatregelen*

Na de staatsgreep vonden zowel in Bangkok als in de provincies op grote schaal arrestaties plaats. Volgens niet-officiële berichten werden alleen al in de nacht van 6 op 7 okt. 800 a 1000 Democraten, socialisten en andere politici gearresteerd, maar een politiewoordvoerder stelde op 21 okt. dat geen ministers, parlementsleden of politici waren gearresteerd. Het overgrote deel van de arrestaties werd kennelijk verricht onder decreet nr. 22 van de NARC d.d. 13 okt. dat negen categorieën personen omschreef die ,,gevaarlijk voor de maatschappij" waren. Tot die categorieën behoorden illegale wapenbezitters, voorstanders van andere systemen dan het democratische systeem met de koning als staatshoofd, bordeel- of casinohouders, profiteurs en stakers. Al die personen konden worden gearresteerd en konden 30 dagen lang worden vastgehouden; daarna moesten zij naar een ,,heropvoedingscentrum" worden gestuurd voor onbepaalde tijd, als zij geen tekenen van berouw toonden.

Officieel werd meegedeeld dat alleen al op 22-23 okt. 337 ,,voor de maatschappij schadelijke personen" waren gearresteerd. Op 29 okt. zei een politiewoordvoerder dat sinds de staatsgreep 3.420 personen waren gearresteerd die gevaarlijk voor de maatschappij werden geacht; daaronder waren niet de op het terrein van de Thammasat-universiteit gearresteerde studenten begrepen, van wie meer dan 2000 successievelijk op borgtocht waren vrijgelaten. Op 17 nov. deelde de politie te Bangkok mee dat sinds de machtovername 4.029 personen waren gearresteerd.

Voorts werd gemeld dat de eerste groep arrestanten op 16 nov. in een heropvoedingskamp was gebracht.

Maar ook werden maatregelen genomen tegen hoge officieren. Zo werd generaral Chalard Hiranyasiri, de voormalige plv. opperbevelhebber van het leger en leider van een groep officieren die nauwe relaties onderhield met de Thai Natie Partij, op 10 okt. uit actieve dienst ontslagen, omdat hij niet onmiddellijk gehoor gegeven had een een oproep van de NARC om op het hoofdkwartier te Bangkok te verschijnen. Maai volgens sommige geruchten had de generaal op 8 okt. contact opgenomen met andere officieren om een tegen-coup te organiseren met het doel generaal Pramarn Adireksarn (leider van de Thai Natie Partij en vice-premier in het kabinet van Seni Pramoj) premier te maken. De ook bij die intriges betrokken genoemde generaal Chartichai Choonhavan vluchtte op 16 okt. naar Zwitserland, terwijl Chalard Hiranyasiri zich op 20 okt. in dezelfde boeddhistische tempel terugtrok als Thanom Kittikachorn.

Luitenant-generaal Vithoon Yasawas, die in sept. tot plv. stafchef van het leger was benoemd, verliet Bangkok op 13 okt. met bestemming Tokio voor een officiële missie. Maar generaal Kriangsak Chamanand verklaarde op een persconferentie dat Vitoon Yasawas te veel politieke connecties had en dat gevreesd werd dat hij iets kon ondernemen ,,wat gevaarlijk was voor het land -– zoals een tegen-coup".

Hoewel de verzoeken van 57 kranten en 50 andere periodieken om de publikatie te hervatten op 8 okt. werden goedgekeurd, bleven minstens 14 kranten verboden en werden andere vervolgens door een versch~jningsverbodgetroffen, zoals *Dao* Siam op 11 okt. en de uiterst rechtse Rai Wan op 21 okt. Voorts werden vanaf 10 okt. grote aantallen (meer dan 1 mln) ,,communistisch" geachte boeken en pamfletten uit universiteiten en boekwinkels in beslag genomen en vervolgens verbrand.

Op 13 okt. werd het 7 okt. opgeheven nachtelijke uitgaansverbod voor Bangkok opnieuw ingevoerd. De NARC verscherpte per decreet van 17 okt. de anti-communistenwetten van 1952, zodat o.a. aan staatsburgers van Thailand het bezoek aan bepaalde landen en aan door communisten geïnfiltreerde gebieden kon worden verboden. Inmiddels hadden honderden studen-

ten, politici, intellectuelen, vakbondsleiders en anderen een veilig heenkomen gezocht door zich schuil te houden, zich aan te sluiten bij guerrillastrijders in de oerwouden of door de grens naar Laos of Cambodja over te trekken.

Nieuwe grondwet

Op 22 okt. werd de 10de grondwet sinds 1932 afgekondigd ter vervanging van de constitutie van 1974. Terwijl laatstgenoemde ruim 200 artikelen telde, bestond de nieuwe grondwet slechts uit 29 artikelen. De voornaamste bepalingen volgens *KCA* en Le Monde waren:

Art. 1-7: Thailand is een monarchie met een democratische regeringsvorm. De koning is de opperbevelhebber van de strijdkrachten: hij oefent de wetgevende macht uit via de Nationale Vergadering voor bestuurshervorming (NARA), de uitvoerende macht via het kabinet en de rechterlijke macht via de gerechtshoven, in overeenstemming met de grondwet. Zijn positie is heilig en onschendbaar.

Art. 8-9: Alle personen hebben ,,hun rechten en vrijheden onder de wet". Zij hebben de plicht ,,de natie, de religie, de monarchie en de democratische regeringsvorm in overeenstemming met deze grondwet" te beschermen, het land te verdedigen en de wet te gehoorzamen".

Art. 10-15: Een Nationale Vergadering voor bestuurshervorming van 300 à 400 leden zal door de koning voor een termijn van 4 jaar worden benoemd. De koning benoemt de voorzitter en de vice-voorzitter van de Nationale Vergadering en hij kan op advies van de voorzitter leden ontslaan. Wetsontwerpen kunnen zowel door het kabinet als door leden van de Nationale Vergadering worden ingediend, maar het indienen van financiële ontwerpen is slechts aan het kabinet voorbehouden, Een lid van de Nationale Vergadering kan slechts een wetsontwerp indienen met toestemming van de Buitengewone Commissie ter bestudering van wetsontwerpen, waarvoor de Nationale Vergadering en het kabinet elk niet meer dan zes leden mogen aanwijzen.

Art. 16-17: De koning zal een premier en hoogstens 20 ministers benoemen. De premier en de ministers mogen geen lid van de Nationale Vergadering zijn; zij kunnen in de vergadering het woord voeren, maar zij hebben geen stemrecht.

Art. 18: De adviesraad van de premier, bestaande uit leden van de NARC, zal de premier adviseren en zal het te voeren beleid samen met het kabinet formuleren. De premier kan extra leden voor de adviesraad benoemen met instemming van die raad.

Art. 19-20: De koning kan decreten uitvaardigen, die wet worden na goedkeuring van de Nationale Vergadering.

Art. 21: Wanneer de premier het noodzakelijk acht om enigerlei activiteit te voorkomen, tegen te gaan of te onderdrukken die de veiligheid van het koninkrijk. de troon, de nationale economie en de staatszaken in gevaar brengt dan wel elke activiteit die de vrede en de openbare orde, de goede zeden, de goederen van de staat of de gezondheid van het volk zowel binnen als buiten het koninkrijk bedreigt dan wel de aanzet tot bedreiging vormt, is de premier gemachtigd elke order uit te vaardigen of elke actie te ondernemen, met toestemming van het kabinet en zijn adviesraad. Zo'n order of actie alsmede handelingen die in overeenstemming daarmee worden verricht moeten als wettig worden aangemerkt. (Dit artikel 21 was in hoge mate geïnspireerd op artikel 17 van de grondwet, die in 1959 door veldmaarschalk Sarit Thanarat was ingevoerd, aldus Le Monde d.d. 25 okt 1976.)

Art. 22: Alle wetten en koninklijke decreten betreffende staatszaken moeten door de premier of een minister worden gecontrasigneerd.

Art. 23: Rechters zijn onafhankelijk bij het onderzoeken en berechten van gevallen in overeenstemming met de wet.

Art. 24: Amendementen op de grondwet moeten door het kabinet worden voorgesteld, door de Nationale Vergadering worden goedgekeurd en door de koning worden ondertekend. De eerste en de derde lezing vereist een hoofdelijke stemming, en het amendement moet door een meerderheid van de leden worden goedgekeurd. De stemming bij de tweede lezing vereist een meerderheid van de aanwezige leden.

Art. 25: In geval geen bepaling van de grondwet van toepassing is moet worden beslist ,,in overeenstemming met de bestuurspraktijk van Thailand onder het democratische regime". De beslissing zal door het kabinet aan de Nationale Vergadering worden voorgelegd.

Art. 26-27: De benoeming van de Nationale Vergadering moet binnen 30 dagen na afkondiging van de grondwet zijn voltooid. In de overgangsperiode zal de adviesraad van de premier de functies van de Nationale Vergadering vervullen. De premier die ten tijde van de afkondiging van de grondwet in functie is blijft in functie.

Art. 28: Binnen vier jaar na afkondiging van de grondwet zullen amendementen worden opgesteld voor de instelling van een parlement, dat bestaat uit een gekozen Huis van Afgevaardigden en een benoemde Senaat. Verkiezingen en benoemingen moeten binnen 90 dagen na afsluiting van de periode van vier jaar plaatsvinden.

Art. 29: Alle daden van de NARC vóór de afkondiging van de grondwet zullen als legaal worden aangemerkt.

Samenstelling kabinet

Op 22 okt. werd de samenstelling van het door Thanin Kraivichien gevormde kabinet bekendgemaakt. De portefeuilleverdeling was:

Premier - Thanin Kraivichien, vice-premiers - generaal Boonchai Bamrungphongse en Amphorn Chantharavichit. minister t b v bureau premier - Dusit Siriwan; defensie - admiraal Sa-Ngad Chaloryu, financien - Suphat Suthatham, buitenlandse zaken - Upadit Pachariyankun, landbouw en cooperaties - Inthree Chandarasathit, verbindingen - mevr Khunying Lersak Sombatsiri, handel - Suthee Nartvorathat; binnenlandse zaken - Samak Sundaravej; justitie - Sema Ratanamalai, onderwijs - Phinyo Sathorn; gezondheid - luitenant Yongyut Sajjavanit; industrie - generaal Perm Limpisawat: staatsminister bureau universiteit - mevr Vimolsiri Chamnarnvet; vice-minister van defensie - generaal Lek Naewmali; vice-mulister van binnenlandse zaken - Kanueng Luechai.

Van de 18 leden van het kabinet, o.w voor het eerst in Thailands geschiedenis twee vrouwen, had alleen Samak Sundaravej eender een politieke rol gespeeld nl als onderminister van binnenlandse zaken (zie pag 661/3-'76) De nieuwe minister van buitenlandse zaken, Upadit Pachariyankun, was sinds februari ambassadeur van Thailand in de VS geweest, De meeste ministers werden als conservatief, maar niet als rechts-radicaal beschouwd, aldus A P (22-10)

Tijdens een bijeenkomst op 26 okt. van de adviesraad van de premier, die uit NARC-leden bestond, werd luchtmaarschalk Kamol Dechatungka tot voorzitter gekozen en generaal Kriangsak Chamanand tot vice-voorzitter. Op 8 nov. werd generaal Srisuk Mahintharathep als directeur generaal van de politie vervangen door zijn assistent, generaal Monchai Phankinchuen, en benoemd tot plv. onderminister van binnenlandse zaken, wat als een erefunctie werd beschouwd; wel bleef hij lid van de adviesraad. Ook ruim 30 andere hoge politieofficieren werden vervangen.

Benoeming parlement

Op 20 nov. benoemde de koning een Nationale Vergadering voor Bestuurshervorming (NARA) van 340 leden, o.w. 180 actieve of gepensioneerde officieren van de strijdkrachten en de politie zoals generaal Saiyud Kerdphol (plv. stafchef van het opperbevel), generaal b.d. Thawi Seniwongse Na Ayudhaya (de voormalige minister van defensie) en kolonel Thanat Khoman (de vroegere minister van buitenlandse zaken, die nu de voornaamste adviseur van de NARC was voor buitenlandse zaken). Daarentegen waren leiders van de ontbonden politieke partijen, zoals Semi Pramoj en Kukrit Pramoj, niet in de NARA vertegenwoordigd.
Terwijl alle scholen en andere universiteiten al op 1 nov. hun deuren hadden heropend, duurde het tot 1 dec. voordat ook de Thammasat-universiteit heropend werd. (NZZ, Le Monde, The Times, *Financial* Times, *KCA)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERVROEGDE VERKIEZINGEN IN ISRAËL

Op 19 dec. 1976 ontsloeg de Israëlische premier, Yitzhak Rabin, de drie ministers van de Nationale Religieuze Partij (NRP) in zijn kabinet Door het verlies van de NRP-steun in het parlement, de Knesset, waar de partij over 10 zetels beschikte, kon de regering daar nog slechts rekenen op 57 van de 120 stemmen De centrum-rechtse oppositie van de Likoed kondigde dan ook voo 21 dec. een motie van wantrouwen tegen de regering aan.

Nadat op 20 dec ook de twee ministers van de Onafhankelijke Liberale Partij hun ontslag bij de premier hadden ingediend, bood deze kort veor middernacht president Katzir zijn eigen ontslag aan, dat automatisch het ontslag van heel het kabinet inhield Rabin deelde de president mee dat hij verkiezingen op de kortst mogelijke termijn voorstond

Sindsdien regeert Rabin als overgangspremier van een zakenkabinet uitsluitend met ministers van de Arbeiderspartij. Een dergelijke regering kan volgens de Israelische basiswet tot de verkiezingsidatum niet ten val worden gebracht en evenmin kunnen de ministers aftreden of door de premier worden ontslagen. Deze voorzieningen zijn door de Israelische wetgever getroffen wegens de bijzondere militaire toestand waarin het land zich bevindt. De continuiteit van de uitvoerende macht wordt zo door de basiswet gewaarborgd

De enige mogelijkheid om Rabin alsnog uit te schakelen liep ria president Katzir. Als deze een andere formateur van het zakenkabinet aanwees en die in zijn formatie slaagde, zou Rabin het veld moeten ruimen. Maar president Katzir verleende Rabin op 4 jan de formatie-opdracht. wat in de gegeven omstandigheden louter een formaliteit was

Op 5 jan nl verviel die opdracht. toen de achtste Knesset formeel besloot zichzelf te ontbinden en vervroegde parlementsverkiezingen op 17 mei (i p v. in november) te doen houden. Aanvankelijk had de Likoed voor 3 mei en de Arbeiderspartij voor 31 mei gepleit Met het ontbindingsbesluit blijft het overgangskabinet-Rabin in functie tot na de verkiezingen een nieuw kabinet kan worden geïnstalleerd

Aanleiding

De aanleiding tot het ontslag van de NRP-ministers werd gevormd door een motie van wantrouwen afkomstig van het uiterst orthodoxe Torah-front (5 zetels). Uit naam daarvan verweet rabbi Kalman Kahane premier Rabin ontheiliging van de sabbat op 10 dec., toen een plechtigheid ter gelegenheid van de aankomst van de eerste drie Amerikaanse F-15 gevechtsvliegtuigen werd gehouden. Die plechtigheid eindigde om 16.00 uur, terwijl de sabbat om 16.17 uur begon. Volgens de rabbi was de tussenliggende tijd te kort om de aanwezigen bij de plechtigheid in staat te stellen vóór het intreden van de sabbat thuis te komen. Toen het Torah-front de motie van wantrouwen op 12 dec. indiende, nam niemand die actie serieus, aldus de NZZ (16-12). Maar op 13 dec. lieten 9 van de 10 NRP-parlementariërs weten dat zij zich van stemming zouden onthouden en een poging van premier Rabin hen tot andere opvatting te brengen had geen resultaat. Wel werd de motie op 14 dec. verworpen met 48 tegen 55 stemmen, maar 9 NRP-afgevaardigden onthielden zich inderdaad van stemming. Onder hen waren de ministers Itzhak Raphaël (religieuze zaken) en Zevulum Hammer* (sociale zaken), terwijl de derde NRP-minister, Josef Burg (binnenlandse zaken), voor de regering stemde. Qp 19 dec. ontsloeg Rabin de ministers Raphaël en Hammer wegens schending van de coalitiediscipline, zoals geregeld in de coalitiewet van Ben Goerion van 29 juni 1962. Volgens die wet komt stemonthouding bij een stemming over de vertrouwenskwestie neer op aftreden. Minister Burg verklaarde daarop zich als ontslagen te beschouwen.

Achtergronden

De breuk in de regeringscoalitie werd evenwel in Westeuropese perscommentaren beschouwd als een actie van Rabin zelf om vervroegde verkiezingen af te dwingen.

NRC/H'blad (21-12-76) schreef in zijn commentaar o a er kan nauwelijks aan worden getwijfeld dat premier Rabin van Israël de kabinetscrisis van het afgelopen weekende zelf moedwillig heeft uitgelokt om daarmee de weg vrij te maken voor vervroegde algemene verkiezingen Er waren voor Rabin verscheidene goede redenen om de verkiezingen, die oorspronkelijk pas in november van het volgend jaar gehouden zouden worden, dichterbij te brengen De slechte economische situatie maakt nieuwe versoberingsacties

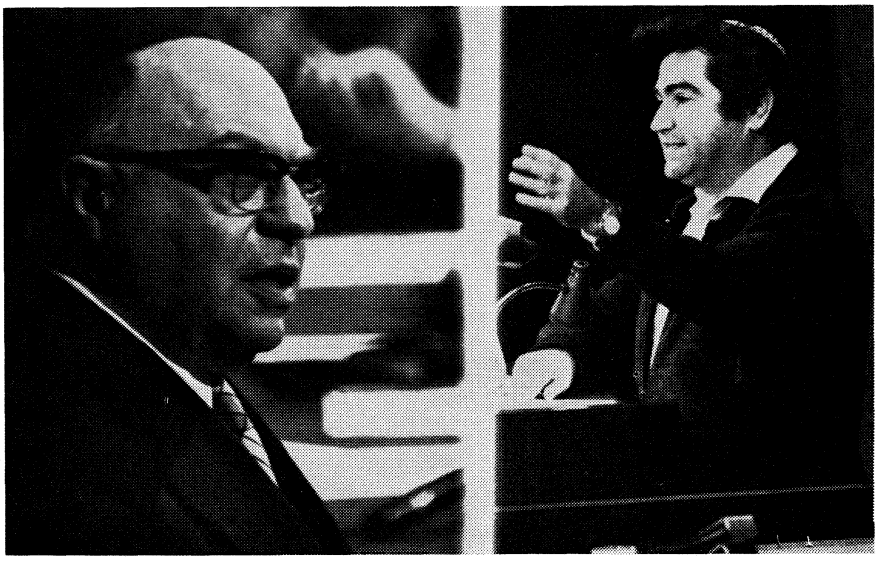

De vroegere NRP-minister Burg (l) en Hammer

Hammer was op 4 nov 1975 tot minister van sociale zaken benoemd als opvolger van de overleden Michael Hazani (pag 592/3-'75) Hij was een van de oprichters van het Goesh Emoenim-blok, de pressiegroep achter het illegale nederzettingsbeleid op de westelijke Jordaanoever (zie pag 337/1-1976) Hij gold ook als een vertegenwoordiger van de militante NRP-vleugel, die een strikt orthodoxe definitie voor „wie is lood"' wenste en de noodzaak bepleitte voor het behoud van de .eenheid van het nationale grondgebied" (zie o a pag 591 3-1975)

Weekblad 46ste jaargang No 2365, pag 28519-28534

dringend noodzakelijk — impopulaiie maatregelen die een regering liever na dan voor de verkiezingen neemt

Verschuiving van de verkiezingen van komend najaar naar komend voorjaar kan er verder toe leiden dat enkele nog jonge, snel in populariteit groeiende bewegingen die een drastische politieke vernieuwing nastreven alsnog de pas wordt afgesneden Vooral de partij van professor generaal Jigal Jadin, de archeoloog en oud-opperbevelhebber, die een derde macht wil vormen tussen Rabins Arbeiderspartij en de rechtse Likoed-oppositie, leek de laatste tijd op weg een geduchte concurrent voor de premier te worden

Rabins onverwachte besluit heeft er voorts toe geleid dat hij het politieke initiatief heeft herwonnen op figuren als minister van defensie Peres en oud-mlnister van buitenlandse zaken Eban, die de laatste maanden steeds openlijker hebben laten blijken dat zij erop uit zijn Rabin in de komende verkiezingscampagne het leiderschap te ontfutselen En ten slotte opent de nu ontstane politieke situatie nieuwe perspectieven in de buitenlandse politiek, met name wat betreft de naderende nieuwe onderhandelingen met de Arabische landen.

De vervroeging van de verkiezingsdatum in Israël kan op het tot stdnd komen van de vredesonderhandelingen en op de eventuele resultaten daarvan een gunstig, maar ook een ongunstig effect hebben Enerzijds kan de nu onstane onzekerheid op Israëls politieke front Rabin in de verleiding brengen de door Egypte en Syrie met klem bepleite hervatting van de Geneefse vredesconferentie af te wijzen met het argument dat de kiezers hem, of een andere regeringsploeg, eerst een nieuw onderhandelingsmandaat moeten geven. En in Egyptische politieke kringen wordt Rabin dan ook nu al voor de voeten geworpen dat hij juist om die reden de politieke crisis in eigen land heeft geforceerd

Aan de andere kant biedt de nieuwe situatie in Israël Rabin juist een unieke kans om de vrede in het Midden-Oosten een belangrijke stap dichterbij te brengen De demissionaire premier komt nu aan het hoofd te staan van een overgangsregering, die weliswaar een minderheidsregering is, maar op grond van de democratische spelregels tot aan de verkiezingen niet ten val kan worden gebracht En in dat kabinet zal, na de uitstoting van de ministers van de Nationale religieuze party NRP, de remmende invloed van deze uiterst behoudende vroegere coalitiepartner ontbreken ( )

Gehoopt moet worden dat de Israelische premier in de komende maanden deze plotselinge opening op het buitenlandspolitieke front ten volle zal benutten De kans dat hij dat zal doen is niet gering, vooral omdat hij op het terrein van de binnenlandse politiek weinig redenen heeft om zich met vertrouwen tot de kiezers te wenden De constant verslechterende sociaal-economische situatie, een inflatie van ruim 25% en de elkaar snel opvolgende stakingsgolven, dwingen Rabin met een spectaculair succes in de buitenlandse politiek het vertrouwen van de kiezers te herwinnen ''

The Financial Times (22-12) stelde dat Rabin de stemonthouding van de twee NRP-ministers als voorwendsel had gebruikt om zelf te handelen. Hij wachtte slechts op de juiste gelegenheid om ,,een dramatische zet te doen die de eenheid binnen de regerende Arbeiderspartij zou herstellen en die de toenemende ongerustheid en ontevredenheid in zijn achterban zou beteugelen. Steeds sinds hij het premierschap in 1974 aanvaardde is Rabin niet in staat geweest zijn gezag aan de Arbeiderspartij op te leggen. Zijn leiderschap binnen het kabinet was nominaal en is herhaaldelijk door zijn rivalen betwist, zowel binnen het kabinet door bijv. Shimon Peres, de minister van defensie — als daarbuiten door bijv. Abba Eban, de vroegere minister van buitenlandse zaken. Rabin is steeds ongeruster geworden over het groeiende prestige van Peres, zijn voornaamste uitdager. (...)

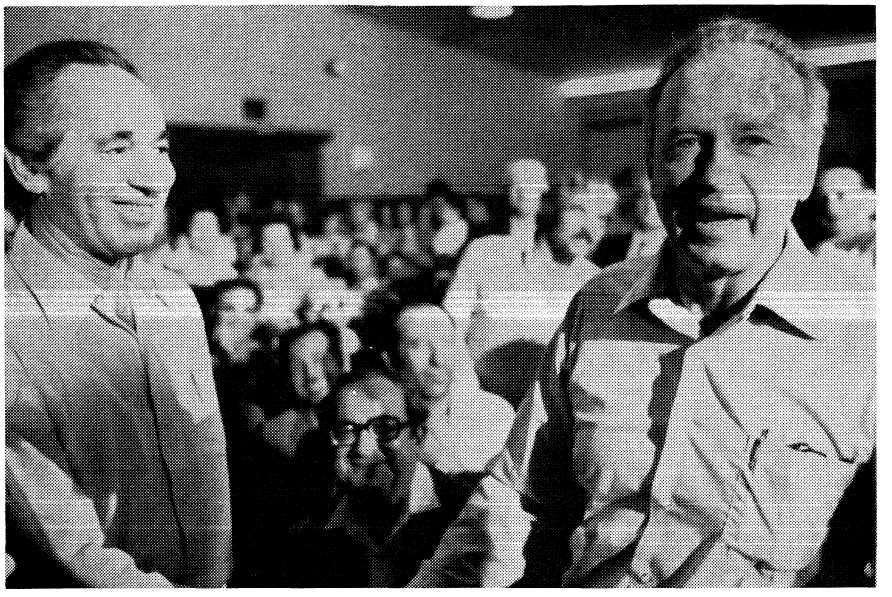

Premier Rabin (r.) met zijn partijrivaal minister Peres

Er bestaat geen twijfel over dat Peres — samen met Eban — van plan zijn Rabins leiderschap in de partij te betwisten

Deze machtsstrijd is de uiting van een veel dieper liggende ontevredenheid in Israël De ontgoocheling doet zich op alle gebieden voor de economie is in de war er is een alarmerende arbeidsonrust wegens het nalaten van de regering ingrijpende maatregelen te nemen, en een duidelijk gebrek aan politieke leiding ( )

Dit falen heeft geleid tot een alsmaar groeiende last van binnen- en buitenlandse schulden*, een stagneren van de groei, een verlies van vertrouwen en bijgevolg een daling van de investeringen

De regering-Rabin heeft op praktisch alle terreinen nagelaten een duidelijk standpunt in te nemen, vanaf het onttrekken van mankracht aan de strijdkrachten ten behoeve van de industrie tot het onderdrukken van belastingontduiking en het weerstand bieden aan inflatoire looneisen

Zij heeft met woorden de behoefte aan hervormingen beleden, maar zij heeft weinig of niets gedaan om die door te voeren De omvang van de verborgen werkloosheid in de regeringskantoren is geweldig, er bestaat op grote schaal een duplicatie van functies en de bureaucratie heeft zo'n dimensie bereikt dat die wel de meest vastberaden investeerder moet afschrikken. Het inflatietempo bereikte dit jaar de 37% en, ondanks beloften dit tot 22 a 25% terug te brengen, vertoont de ontwerp-begroting voor het fiscale jaar 1977-78 geen wezenlijke besnoeiing van de uitgaven, maar vergroot de lopende uitgaven met nog 3%.

De regering heeft voortdurend toegegeven aan pressiegroepen, in het bijzonder die waarop zij bij de verkiezingen steunt. Er bestaat ook de verdenking dat de ontdekte gevallen van corruptie slechts de top van de ijsberg vormen. (...) Er bestaat ook een gevoel dat de kloof tussen rijk en arm groter is geworden en dat de problemen van de niet-bevoorrechten verwaarloosd zijn.

De enige terreinen waarop het kabinet-Rabin enig krediet kan opeisen zijn de veiligheid en de buitenlandse zaken, maar zelfs deze resultaten moet hij delen met zijn aartsrivaal Peres. De gedurfde en fantasierijke bevrijdingsoperatie van gijzelaars in Entebbe (Oeganda), de constante stroom van Amerikaanse militaire en economische hulp naar Israël en de voorzichtige behandeling van de Libanese crisis — zijn voorname pluspunten geweest.

De Israëlische strijdkrachten zijn gedurende de afgelopen twee jaar zowel kwalitatief als kwantitatief aanzienlijk versterkt. Sinds de oorlog van okt. 1973 heeft Israël van de VS wapens ter waarde van meer dan $ 5 mrd ontvangen. (...)

Ook de rust langs de bestandslijnen is een welkome ontwikkeling geweest, in tegenstelling tot de frustraties en folteringen van de oktober-oorlog ..."

In Trouw (5-1) schreef James Doresey o a ,,Wat goed is voor premier Yitzhak Rabin is goed voor Israël Dit lijkt het motto achter Rabins beslissing vorige maand, om vervroegde verkiezingen af te dwingen ( )

Maar tot vorige maand had premier Rabin weinig behoefte aan het forceren van vervroegde verkiezingen Een bewijs voor deze stelling is dat hij in het afgelopen jaar alles heeft gedaan om te voorkomen dat de Onafhankelijke Liberalen uit de regering zouden stappen, waardoor

---

* De buitenlandse schulden van Israël bedroegen volgens Der Spiegel (10-1) eind 1972 $ 4,0 mrd, eind 1973 $ 5,1 mrd, eind 1974 $ 6,5 mrd, eind 1975 $ 7,7 mrd en eind 1976 $ 9,4 mrd. De buitenlandse schuld per hoofd is daarmee gekomen op $ 2.626. De schulden van de openbare instellingen in het binnenland bedragen ca. $ 9 mrd.

eveneens een kabinetscrisis zou zijn ontstaan
De afgelopen weken wern het echter duidelijk dat Rabin zich in de komende parlementsverkiezingen als een succesvolle en sterke leider met name op het gebied van ae buitenlandse politiek en van de defensie wil presenteren Door de „Blitzkrieg" tegen zijn politieke tegenstanders bracht hij in herinnering dat hij opperbevelhebber was van de Isrdelische strijdkrachten die de Arabieren een verpletterende nederlaag in de Zesdaagse Oorlog hadden toegebracht
Terwijl Rabin zijn eigen aanzien opvijzelde heeft hij zijn tegenstanders in eerste instantie overrompeld Zijn belangrijkste tegenstanders in de verkiezingen, het rechte oppositieblok Likoed, staat op de rand van het faillissement en zal nu eerst fondsen voor de verkiezingscampagne moeten gaan zoeken Tegelijkertijd heett de Israelische premier de pas afgesneden voor de t ee nieuwe centrumpartilen. de Democratische beweging voor de verandering en de Schlomzion partij van de oua-generaals Jigal Jaain en Arik Sharon Beiden waren er vanuit gegaan dat de parlementsverkiezingen pas november van dit jaar zouden worden gehouden en ddt zij ongeveer een jaar zouden hebben om steun voor hun partijen te verwerven, steun die bij de regerende Arbeiderspartij eri bij de Likoed weggehaald zou moeten worden
Rabins belangrijkste overwinning in deze eerste ronde van de verkiezingsstrijd behaalde hij echter binnen zijn eigen partij Na in 1974 ternauwernood benoemd te zijn als kandidaat voor het premierschap begon de steun aan Rabin binnen de Arbeiderspartij al gauw nog meer af te nemen ( )
Hoe belangrijk Rabins beslissing om een kabinetscrisis uit te lokken was voor zijn eigen aanzien, bleek op de laatste twee bijeenkomsten van het centrale comité van de partij in december Op de bijeenkomst voor het uitbreken van de crisis kreeg Rabin alleen van oud-premier Golda Meir lof toegerwaaid Vijf dagen later toen vervroegde verkiezingen op de agenda stonden, stelde het centrale comité zich bijna als eén man achter hun aanvoerder in de verkiezingsstrijd, Jitzhak Rabin ( )
Weliswaar leek Rabin goed te beginnen en werden er in het eerste jaar van zijn bewind troepenscheidingsakkoorden met de buurlanden Egypte en Syrie afgesloten, maar deze waren aan de politieke druk uit Washington te danken en brachten een algehele vredesregeling niet dichterbij Toen de Amerikaanse druk verminderde en Rabin een adempauze kreeg trok hij zich terug achter een muur van weigeringen om op realistische vredesinitiatieven in te gaan Zijn houding om jegens de Palestijnen werd riet zo onverzoenlijk a's die van zijn voorganger Golda Meir
Terwijl de vredesinspanningen werden vertraagd werd de wapenwedloop tot een tot nu toe ongekend nivedu opgevoerd Rabin was niet tevreden met de Amerikaanse militaire steun ter waarde van miljarden dollars Israël vergrootte zijn eigen wapenindustrie, daarbij beslag leggend op dringend noodzakelijk kapitaal en geschoold personeel '

Ook wiist Trouw nog op de recente reeks schandalen die, evenals de vorming van nieuwe partijen, in een volgende aflevering zal worden opgenomen

WEST-EUROPA

BELGIË

NIEUWJAARSTOESPRAAK VAN DE KONING

N a.v. de jaarwisseling heeft koning Boudewijn op 20 dec. i376 op het paleis te Brussel de vertegenwoordigers van de grondwettelijke machten ontvangen en toegesproken

Hij zei o.m.:

„Ik kan mijn grote zorg niet verhelen omtrent de problemen waartegenover wij staan. Onder die problemen nemen de gemeenschapsvraagstukken een belangrijke plaats in, op lange termijn wellicht de belangrijkste. De toenemende werkloosheid. de moeiliikheden van de ondernemingen en de toestand van onze openbare financiën zijn echter meer onmiddellijke redenen tot verontrusting. Ook wij zijn getroffen door de uitbarsting van geweld die wij meemaken, de verwildering van de zeden, die er nauw mee verbonden is, het contrast tussen eensdeels de verspilling eii de weelde, en anderdeels de armoede en ellende die in onze geineenschap nog bestaan. Bij dit alles komt nog de moeilijkheid die wij ondervinden bij de eenmaking van Europa, waarmee wij sedert bijna twintig jaar bezig zijn en waarvan onze toekomst in zovele opzichten afhangt.

Wij mogen niet vergeten dat België in de loop van zijn geschiedenis niet alleen tijden van welvaart heeft gekend. Gedurende lange perioden kende het moeilijkheden en ongeluk. Deze toestand zou zich kunnen herhalen, indien wij niet voorzichtig zijn. Ieder die wettelijke of feitelijke macht uitoefent, moet de omvang van zijn verantwoordelijkheid bepalen, eraan denken dat die machtsuitoefening moet gebeuren voor het algemeen belang. in overeenstemming daarmee de prioriteiten in de doelstelling vastleggen en ten slotte in de actie de continuïteit en de stabiliteit betrachten zonder welke de beste bedoelingen stranden."

PEPERMANS OVERLEDEN

Frank Pepermans, de voormalige president-directeur-generaal van Bell Telephone, die in opspraak kwam door de zaak-Baudrin, is op 16 dec. 1976 te New York, waar hij in opdracht van I.T.T. verbleef. aan een hartaanval overleden

Pepermans werd geboren te Borgerhout op 18 oktober 1920. Hij begon als self-made-man bij Ford-België. waar hij het tot top-nianager bracht. In 1963 nam hij de leiding over van Bell Telephone. Zijn beleid werd gekenmerkt door een expansief dynamisme, dat de produktie en de tewerkstelling in het bedrijf in aanzienlijke mate opvoerde. Ten gevolge van zijn aandeel in de zaak-Baiidrin werd hij in 1975 veroordeeld tot zes maanden hechtenis met uitstel. Ondanks de collectieve gratieverlening n a v het ambtsjubileum van de koning moest hij als bedrijfsleider ontslag nemen Op 25 okt 1976 aanvaardde de raad van beheer het ontslag „met spijt Pepermans kreeg op 21 dec. te Antwerpen een indrukwekkende begrafenis. De aanwezigheid van premier Tindemans, andere regeririgsleden, oud-premier Eyskens en een groot aantal vooraanstaanden uit politieke en economische kringen werd algemeen geïnterpreteerd als een post eerherstel

(Zie ook pag. 440/2 - 1976)

BELGISCH-NEDERLANDS ONTWERP VAN TAAI, UNIEVERDRAG

Op 20 dec 1976 is in het Egmont Paleis te Brussel aan de Nederlandse ministers Van Kemenade en Van Doorn en de Belgische ministers De Backer en De Croo een „ontwerp voor een Nederlandse Taalunie" overhandigd. Het ontwerp werd opgesteld door een op 18 dec. 1975 geïnstalleerde werkgroep die als volgt was samengesteld:

Van Nederlandse zijde: dr. E. Haas. mr. R. Hotke, drs. L, J. M. van de Laar, prof. G. Stuiveling, dr. J. A. Veering en dr. A. W. Willemsen; van Belgische zijde: dr. W. Debrock, dr. L. Delanghe. mr. J. Fleerackers, drs. D. de Neve, prof. V. Vandenbunder en prof. M. de Vroede. Als voorzitter traden op W. Debrock en L. J. M. van de Laar.

De werkgroep was door de twee regeringen verzocht een concreet voorstel uit te werken „voor een gemeenschappelijk orgaan dat èn samenwerking kan bewerkstelligen èn advies kan verstrekken in alle culturele aangelegenheden waar de taal als instrument van maatschappelijk verkeer een rol speelt". Daarbij was nader verduidelijkt: „. . . het orgaan moet in zijn werkwijze en zijn doelstelling gericht zijn op praktische doeleinden waarbij visie en ervaring van vele culturele deskundigen aan bod kunnen komen."
De werkgroep is in zijn rapport tot de conclusie gekomen dat er geen behoefte bestaat om de bestaande adviserende instellingen, die er in beide landen afzonderlijk zijn, met één te vermeerderen, en dat er een internationaal orgaan moet worden geschapen, dat als adviserende instantie gezag heeft en van hoog niveau is. Ook meent de werkgroep dat de samenwerking op het gebied van taal en letteren moet worden vastgelegd in een taalunieverdrag. Dit verdrag zou moeten voorzien zowel in een gemeenschappelijk en bindend beleid op het gebied van taal en letteren en daarmee samenhangende aangelegenheden, als ook in de oprichting van een gemeenschappelijk orgaan van samenwerking en advies op de gebieden die

door het verdrag worden aangeduid. Het verdrag zou verder voorzien in een Comité van Ministers en in een Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, een rechtspersoonlijkheid bezittende instelling op de staatsrechtelijke grondslag van een verdrag. Die Raad zou beschikken over een hoog gekwalificeerd secretariaat o.l.v. een wetenschappelijk gevormd algemeen secretaris, bijgestaan door een staf van vaste medewerkers Tenslotte zou ook worden voorzien in een Interparlementaire Commissie en in een College van Scheidsrechters.

STAATSPRIJZEN

De driejaarlijkse staatsprijs voor het essay werd op 9 dec. 1976 toegekend aan prof. dr. N. M. Wildiers voor zijn studie ,,Wereldbeeld en teologie". De driejaarlijkse staatsprijs voor toneel werd toegekend aan Johan Bonnen voor zijn toneelstukken ,,Jozef Vek" en ,,De Bokken".

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. AANVULLING

De in KHA gepubliceerde uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van 10 okt. 1976 (pag. 691/1-'76) zijn niet officieel.
Ook einde 1976 staat nog geen officieel document van het ministerie van binnenlandse zaken met de definitieve cijfers ter beschikking. Ter nadere aanvulling en eventuele correctie volgen hier een aantal uitslagen, zoals die als officieus vermeld staan in een uitgave van het ministerie:

BRUSSELSE AGGLOMERATIE
(in procenten)

Anderlecht

PSC	4,50
PSB-BSP	44,79
PCB-KPB	3,57
PL-LP	12,40
FDF	18,09
Sauvage	0,65
CVP-SC	7,06
PA-AP	1,78
V. Belang.	6,60
Amada	0,58

Brussel

PSB-BSP	16,67
PCB-KPB	3,53
PL-LP	16,96
FDF	27,28
Mergam	1,91
PSC-CVP	25,22
LTB	7,70
TPO	0.72

Elsene

PSC	9,68
PSB-BSP	9,64
PCB-KPB	3,70
FDF	29,51
LB	41,49
VDE	5.04
REXN	0,33
ULF	0,07
TPO	0,55

Etterbeek

PSC	12,22
PSB-BSP	9,88
PCB-KPB	1,98
PL-LP	8,27
FDF	55,67
INTCOM	3,20
Amada	0,67
Kartel	8,13

Evere

PSB-BSP	37,89
PCB-KPB	2,43
PL-LP	7,98
FDF	22,78
PSC-CVP	19,38
Vlaams	9,03
Amada	0,51

Ganshoren

PSB-BSP	13,94
PL-LP	4,51
FDF	22,17
Vl. Eenheid	9,05
LB	50,32

Jette

VU	8,38
PSC	13,26
PLP-PVV	5,94
CVP	8,61
PSB-BSP	16,93
PL-LP	13,05
FDF	27,31
IC-GB	4,88
AJF	0,67
Amada	0,97

Koekelberg

PSC	8,39
PSB-BSP	16,11
PL-LP	37,80
FDF	25,32
Een '76	12,38

Oudergem

PSC	10,13
PSB-BSP	13,29
PCB-KPB	2,63
PL-LP	7,29
FDF	42,21
OK	9,23
LR	15.20

Schaarbeek

PSC	9,53
PSB-BSP	12,55
PCB-KPB	2,19
PL-LP	9,75
FDF	51,74
UB	2,71
SE	10,53
Amada	0,71
MDP	0,30

St-Agatha-Berchem

PSC	5,40
PSB-BSP	15,18
PL-LP	8,74
FDF	29,26
Vlaams	10,89
LBG	30.53

St-Gillis

PSC	8,55
PSB-BSP	39,35
PCB-KPB	3,65
PL-LP	10,28
FDF	30,48
IC-GM	2,97
BLG	3,93
Amada	0,79

St-Jans-Molenbeek

PSC	4,94
PSB-BSP	47,84
PCB-KPB	2,95
PL-LP	8,13
FDF	22,68
VEM	7,37
CVP-SCM	5,33
Amada	0,75

St-Joost-ten-Node

PSB-BSP	39,22
PCB-KPB	3,08
PL-LP	7,16
FDF	30,81
PSC-CVP	12,34
TPO	0,84
Vlaams	6,55

St-Lambrechts-Woluwe

PSC	31,09
PSB-BSP	6,65
PCB-KPB	1,76
PL-LP	5,12
FDF	42,48
Woluwe	10,19
Thomas	2,70

St-Pieters-Woluwe

PSB-BSP	8,58
FDF	48,23
IC	7,15
VLW	5,73
PSC-CVP	16,55
PL-IC	13,76

Ukkel	in %
PSC	18.07
PSB-BSP	12,44
PCB-KPB	3,17
FDF	34,66
LB	25,49
VEU	6,16

Vorst	
PSC	11,06
PSB-BSP	22,51
PCB-KPB	4,03
PL-LP	15,20
FDF	40,16
Amada	0,50
E. Vorst	6,54

Watermaal-Bosvoorde	
PSB-BSP	12.93
PCB-KPB	4,43
FL-LP	14,26
FDF	39,83
VK-WA-B0	8,62
PSC-IC	19.92

Wat de Brusselse randgemeente Wezembeek-Oppem betreft, dient te worden verduidelijkt dat de officiele benaming van de Vlaamse lijst (33,86% en 7 verkozenen) Democraten Wezembeek-Oppem was. en dat de z.g. Franse lijst een kartellijst was, die de volgende fracties groepeerde: a) Gemeentelijke Eendracht - Entente Communale, de lijst van de burgemeester, waarop ook nederlandstalige kandidaten stonden; b) het FDF; c) de PSB; d) de PLP. Beide laatstgenoemde fracties hadden ook een Vlaamse kandidaat.

De lijst van het kartel, Wezembeek Eén in het gewest Brussel, behaalde 66,14% van de stemmen en 14 verkozenen.

NEDERLAND

PARTIJBIJEENKORISTEN KVP, ARP EN CHU. CONGRES CDA

Op 10 en 11 dec. 1976 vond in Den Haag voor de tweede maal een congres plaats van het Christen-Democratisch Appel (CDA), het samenwerkingsverband van KVP, ARP en CHU (eerste congres pag. 627/3 e.v.-1975). Het was gewijd aan het programma van het CDA (ontwerp-programma 254/2-1976). Aan het congres waren afzonderlijke bijeenkomsten van de drie samenstellende politieke partijen voorafgegaan, die op 13 nov. werden gehouden.

KVP

De KVP-partijraad vergaderde op die dag in Eindhoven en werd o m. toegesproken door mr. Andriessen, de voorzitter van de TK-fractie van de KVP. Hij besteedde o.a. aandacht aan de eventuele ontwikkelingen na de komende TK-verkiezingen en besprak in dat verband het ontwerp-regeerakkoord van PvdA en PPR (pag. 781/3 e.v.-1976)

Mr Andriessen meende, dat oe enige Onaantastbare eis die aan toekomstige coalitiepartners gesteld moet worden een akkoord in hoofdlijnen over een kabinetsprogramma is, dat vooi of na de verkiezingen overeen gekomen moet worden Anders komt in de gepolariseerde politieke verhoudingen in Nederland een kabinet niet uit de vei-f, zoals in 1973 gebleken is

Van groot belang voor de CDA-partilen zal daarbij in elk geval zijn eensgezindheid over verdere beperking van de groei van de collectieve uitgaven, het werkgelegenheidsbeleid en de inflatiebestrijding De KVP-leider verzekerde, dat het CDA ruimte wil laten voor een wederzijdse intentieverklaring vooraf jegens potentiele coalitiepartners Bij de huidige situatie evenwel, met de PvdA/PPR-ontwerpresolutie, die bij het CDA ,,kwaad bloed" heeft gezet, en met de parlementaire behandeling van belangrijke wetsontwerpen op komst, kan zoiets nog niet worden verwacht

Bij de PvdA/PPR resolutie over de regeervoorwaarden '77 tekende Andriessen overigens aan, dat de acht plus acht-verhouding tussen progressieven en het CDA in het komende kabinet, die Den Uyl in een latere verklaring als minimum stelde, m essentie niets heeft veranderd aan het dictaatkarakter van de resolutie

Daarbij komt dat het de vraag is of de optelsom van de fracties van PvdA en PPR hetzelfde is als één CDA-fractie.

Andriessen zei de teleurstelling van de progressieve partijen over de vorming van het CDA wel te kunnen begrijpen Nu toch geen definitieve splitsing van de christen-democratische politieke stroming is ontstaan, is de ,,opzet van Burger" (kabinetsformatie 1973, CHU m oppositie) mislukt ,,De verwerking van die teleurstelling is echter zeer onvolwassen", meende Andriessen.

In Den Uyls verklaring/interpretatie wordt de erkenning van het CDA als zodanig ten onrechte als een concessie gepresenteerd De resolutie is in feite nu al een ongunstig progresief eindoordeel over het CDA, en zij is gebaseerd op een vooroordeel

De KVP-leider verweet premier Den Uyl te weinig als teamleider boven partijpolitieke tegenstellingen uit te groeien Hij begreep dat het kabinet ,,ongeduldig" is, wellicht zelfs vreest maar vier jaar te hebben voor zijn werk Maar juist door dat ongeduld dreigt politieke spanning en ook onzorgvuldigheid bij het opstellen van zeer belangrijke wetsontwerpen als die over grondpolitiek, vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en investeringsrekening De CDA-partijen zullen in het parlement niet aan obstructie doen, maar zeker ook niet gehaast meewerken aan slechte wetgeving, zei Andriessen

Naast lof, bijvoorbeeld voor de anti-inflatiepolitiek. het beleid bij gijzelingsacties of jegens het Midden-Oosten en in de Lockheed-affaire zag Andriessen het kabinetsbeleid daarom nog steeds als tussen .,hoop en vrees . een karakterisering die zijn ARP-collega Aantjes eerder heeft gebruik?

,.Voor vandaag zeg ik slechts er is nog geen aanleiding voor vrees in christen-democratische kring dat wij voor een volgende periode de PvdA als mogelijke partner zouden verliezen Er is evenmin aanleiding tot de hoop dat zoiets zal geschieden Er is nog geen grond voor de vrees dat wij in de armen van de VVD gedreven zouden worden Er is evenmin grond voor de hoop dat zulks zal geschieden". aldus Andriessen

De KVP-partijraad ging in grote trekken akkoord met het ontwerp-programma van het CDA. maar deed toch ook een aantal wijzigingsvoorstellen, waarvan wij de volgende noemen:

- Werkloosheidsbestrijding moet als centraal punt een plaats in het programma krijgen, niet alleen in de toelichting,

- Het CDA-congres moet zich uitspreken over het vraagstuk van de radio- en tv-reclame, d.w z over eventuele (bestudering van) vermindering of verdwijning van die reclame, of bepaalde soorten reclaine (tabak, alcohol e d.).

- Artsen en verplegend personeel moeten een verschoningsrecht krijgen voor medische handelingen waar zij in geweten bezwaar tegen hebben

Een groot deel van de discussie ging over de in het programma-ontwerp voorgestelde wijziging van de wettelijke regeling voor de samenstelling van de raden van de commissarissen De partijraad volgde ten slotte het voorstel om te streven naar een tripartiete oplossing nl verkiezing van een derde van de commissarissen door het personeel, een derde door de aandeelhouders, waarna de gekozen commissarissen zelf de resterende groep aanwijzen

Tegen de voorgestelde opzet verzette zich o m de Nijmeegse hoogleraar mr J Maeijer, die meende dat eerst meer ervaring met de pas drie jaar geldende wettelijke regeling (aandeelhouders benoemen commissarissen) moet worden opgedaan

De partijraad steunde prof Maeijer vervolgens ook niet in zijn amendement om voorlopig van invoering van de vermogensaanwasdeling af te zien, dan wel in het programnia stelliger te formuleren dat de christen-democraten vóór individuele VAD-aanspraken van werknemers in bedrijven of bedrijfstakken zijn en tegen een centraal (door de vakbeweging) beheerd fonds

Op aanraden van staatssecretaris Van Rooijen en het Tweede-Kamerlid Notenboom (en ondanks het verzet van staatssecretaris Hazekamp) aanvaardde de partijraad een wijziging die vraagt bij de komende vervanging van fiscale kinderaftrek dooi een nieuw kinderbijslagstelsel in elk geval geen ,,dubbele nivellering" toe te passen door bij de bepaling van het bijslagbedrag rekening te houden met het gezinsinkomen

Ondanks verzet van het Kamerlid mevrouw Gardeniers, die bijv AOW'ers niet in het onzekere wilde laten. gmg de partijraad akkoord met de in het programma gevraagde studie naar de mogelijkheid van ontkoppeling van minimumloon en sociale uitkeringen

ARP

De ARP hield op 13 nov. haar partijraad in Rotterdam. Het woord werd er o.m. gevoerd door TK-fractievoorzitter mr. W. Aantjes.

Mr. Aantjes achtte na de komende TK-verkiezingen een coalitie tussen CDA en PvdA de meest waarschijnlijke en de meest wenselijke combinatie. De PvdA moet dan wel, aldus Aantjes, in het licht van de verkiezingsprogramma's en de verkiezingsuitslag bereid zijn redelijk met het CDA samen te werken.

De heer Aantjes benadrukte dat het CDA zich niet door de progressieven zal laten ringeloren. „Wij hebben onze prijs om de weg naar reële, op wederzijds respect en vertrouwen berustende samenwerking, waarachtig wel betaald. Daar schamen wij ons niet voor, want het landsbelang was daarmee gediend. Het woord is nu aan de PvdA", aldus de fractieleider.

Mr. Aantjes meende dat de PvdA via de polarisatie de tweedeling in de Nederlandse politiek heeft willen forceren. Dit is mislukt en door ons volk afgewezen, aldus mr. Aantjes. Het past ook niet bij onze volksaard, meende hij.
De PvdA staat nu voor de vraag of zij alleen wil regeren, of zij de eerste viool kan spelen, dan wel of zij bereid is verantwoordelijkheid te dragen als de spelregels van de democratie haar een andere plaats wijzen.

De rol van de PPR in de Nederlandse politiek is volgens de antirevolutionaire fractieleider eigenlijk uitgespeeld. In hoeverre deze partij een belemmering voor de vorming van een nieuwe coalitie zal zijn, hangt geheel van de PvdA af.

De PPR heeft, aldus mr. Aantjes, vier jaar lang van twee walletjes gegeten. Zij is als volwaardige partner tot het kabinet toegetreden, maar heeft zich niettemin zeer vrijblijvend opgesteld. Vandaag nog verlangt zij van het CDA dat deze combinatie het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen zal maken. maar zelf distantieert de PPR zich op belangrijke punten van dat beleid.

De heer Aantjes meende dat wanneer het opportunisme van de huidige VVD kenmerkend blijft voor de partij, en als de PvdA voor onoverkomenlijke partijpolitieke moeilijkheden blijft zorgen, een politiek zeer labiele toestand moet worden voorzien. De sleutel ligt volgens hem bij de Partij van de Arbeid.

Het ontwerp-programma van het CDA werd door de ARP-partijraad, zij het met enige amendementen, aanvaard. De raad sprak zich uit voor het verbieden van reclame voor drugs, alcohol en rookwaren en voor geleidelijke afschaffing van de radio- en t.v.-reclame in het algemeen.

CHU

In Utrecht vergaderde op 13 nov. de Unieraad van de CHU. De raad bleek niet volledig in te stemmen met de tekst van het CDA-programma, zoals dat door het CDA-bestuur was aanbevolen.
De raad had bezwaren tegen de formuleringen voor de samenstelling van de raad van commissarissen, de bestrijding van drugs, de taak van de overheid jegens de pers, de taak van een raad voor de inkomensvorming en de militaire strafrechtspleging.
De raad ging er wel mee akkoord dat, als het CDA in de nieuwe regering zou worden opgenomen, het nieuwe programma niet meer uitgaat van de één-procentsnorm van het huidige kabinet. De stijging van de groei van de collectieve sector moet tussen '77 en '81 worden teruggedrongen tot 0,6%, aldus het CDA-programma.
Evenals prov. Meijer bij de KVP had betoogd, zei mr. Y. Scholten dat hei beier is met de geldende wei ten aanzien van de benoeming van commissarissen eerst wat ervaring op te doen.
De drie partijorganen van KVP, ARP en CHU stemden op 13 nov. eensgezind in met de aanwijzing van vice-premier en minister van justitie Van Agt tot lijstaanvoerder van het CDA (pag. 731/3 e.v.-1976), al was er in de KVP-vergadering wel kritiek te horen over de procedure, waarmee dat gebeurd was.

CDA-congres

Op 10 en 11 dec. hield het CDA in Den Haag zijn programma-congres. De openingsrede werd uitgesproken door de voorzitter van het CDA, prof. P. Steenkamp.

Prof. Steenkainp zei o.a., dat het CDA een hervormingspartij is, maar geen partij van de hervorming. Voor een verantwoordelijke maatschappij moeten wijzigingen in de structuren en de sociaal-economische orde worden doorgezet. Bij het CDA zal geen schuiltent te vinden zijn voor mensen, die tegen verandering zijn. Het CDA wil, ook via zijn programma, ,,werkelijk een schild voor dc zwakken zijn", mits dat op een gezonde financiële basis gebeurt.

De CDA-voorzitter benadrukte de oriëntatie van het CDA op het algemeen beleng in plaats van op deelbelangen. .,De deelname van allen in macht, bezit, en vruchten van de economische groei is veel beter dan nationalisatie", aldus prof. Steenkamp. ,,Alleen de integratie van allen voorkomt de uitsluiting van iedereen door een anonieme bureaucratie".

Het antwcord van het CDA op de polarisatie van socialisten en liberalen moet zijn het bruggen bouwen, nationaal en internationaal, tussen voiken, klassen, groepen en partijen. Dat geldt de Noord-Zuid-dialoog, de bewapeningswedloop, de klassenstrijd, maar ook het doorbreken in eigen land van de ,,zorgelijke ontwikkeling" in de verhouding tussen werkenden en niet-werkenden. Ook daar is bruggen bouwen de vertaling van de opdracht ,,Doet gij evenzo", zei Steenkamp.

In dat verband vroeg hij hervormden, gereformeerden en katholieken om elkaar binnen het CDA ook de nodige ruimte te laten.

Over de programmatische discussies op het CDA-congres kan het volgende worden bericht:

Het CDA stemde in met het voorstel een wettelijke regeling tot stand te brengen voor de samenstelling van de raden van commissarissen van bedrijven, waarbij een derde deel van de raad door de werknemers en een derde door de kapitaalverschaffers wordt aangewezen, waarna het

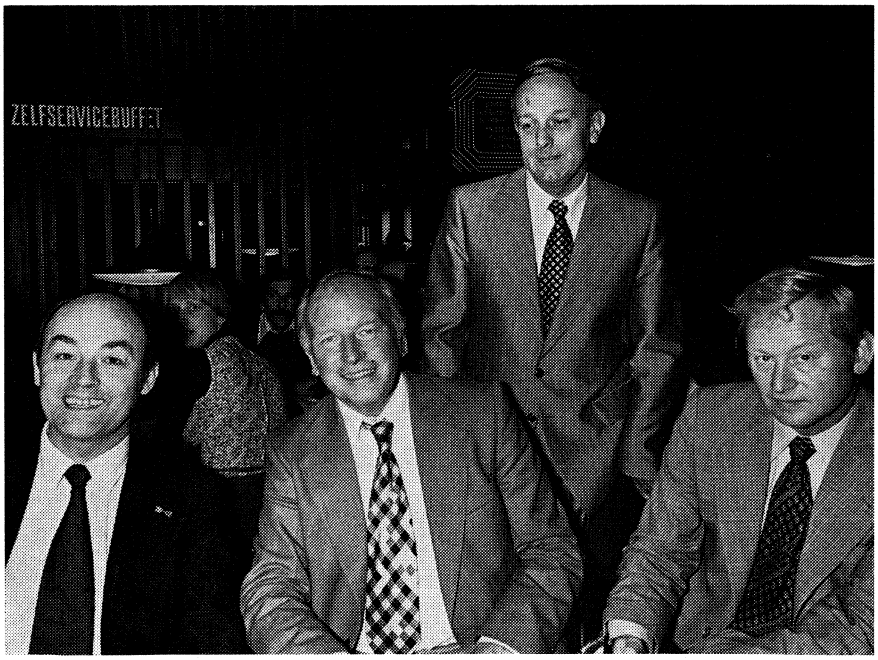

In een pauze van het CDA-congres (v.l.n.r.) mr. W, Aantjes (ARP), dr. J. Kruisinga (CHU), mr. P. Steenkainp (KVP en CDA-voorzitter) en mr. F. Andriessen (KVP).

laatste deel door de dan gevormde groep wordt aangewezen Dit voorstel werd aangenomen met 398 tegen 57 stemmen
Het voorstel van de ARP-er mr J N Scholten om de mogelijkheid van geleidelijke afschaffing van tv-reclame te gaan bestuderen haalde het niet Het congres aanvaardde een voorstel van het CDA-bestuur om als doelstelling aan te houden een algemeen onderzoek naar de wenselijkheid van tv-reclame op zichzelf.
Een overwegend uit KVP-ers en ARP-ers bestaande meerderheid hield het voorgestelde programma m.b.t. het drugbeleid ongewijzigd, Pogingen, vooral van de kant van de CHU ondernomen, oin minder verschil te maken tussen soft en hard drugs, slaagden niet.

Voorts sprak het congres zich iri grote meerderheid uit tegen nivellering in de kinderbijslaguitkeringen naar inkomenshoogte van de ouders.
Het congres nam verder een amenderneri: aan, volgens welk de inkomens en pensioenen van ambtenaren bezien moeten worden in samenhang met het algemene inkoinerisbeleid en i.h.b. met de arbeidsvoorwaarden van vergelijkbare groeperingen. De voorzitter van de programmacommissie. prof. Goudzwaard, toonde zich hierover bezorgd, omdat dit wellicht te weinig ruimte voor aanpassingen zou laten.

Een voorstel, dat vooral van de kant van de CHU krachtig werd verdedigd, om geen ontwikkelingshulp meer te verlenen aan landen. die gewapende interventie plegen in andere landen, dan wel de internationale orde op andere wijze verstoren, haalde geen meerderheid.
In plaats daarvan werd een tekst van het CDA-bestuur aanvaard, waarin staat, dat bij het bepalen van een standpunt over een land, dat gewapende interventie pleegt in andere landen, het geven van ontwikkelingshulp wordt heroverwogen.
M.b.t. de vermogensaanwasdeling sprak het CDA-congres uit, dat er een binding tussen de fondsvorming en het beheer inet de eigen onderneming of de eigen bedrijfstak moet worden gerealiseerd.

Rede Van Agt

Op 11 dec. werd het congres toegesproken door vice-premier Van Agt, nadat het zijn benoeming tot lijstaanvoerder van het CDA had bekrachtigd.

De lijstaanvoerder toonde zich ervan overtuigd, dat er in de Nederlandse bevolking een ,,reservoir aan offerbereidheid" aanwezig is Maar hij meende, dat deze bereidheid om tot maatschappelijke vernieuwingen te komen, niet met geweld, maar met geduld moet worden gedolven, niet op hoge toon moet worden opgeeist, maar moet worden gewonnen met bezielende overtuiging
Mr Van Agt waarschuwde voor de ,,in andere kringen dominerende gedachte", dat de overheid, en zij alleen, bij machte zou zijn elke nood in de maatschappij te lenigen en elk verlangen naar verbetering van de betrekkingen tussen mensen en goepen van mensen te vervullen Dat is ,een gevaarlijke illusie" meende Van Agt
M b t de politieke plaatsbepaling van het CDA merkte mr Van Agt op, dat deze beweging geen buigingen naar links of buigingen naar rechts maakt ,,We laten ons ook geen plaats wijzen tussen links en rechts Van het afleggen van een intentieverklaring voor samenwerking met anderen kan onder tie huidige omstandigheden geen sprake zijn".
De liberalen vragen niet om zo'n verklaring en de socialisten moeten eerst orde op eigen zaken stellen.
De koniende tijd zal onze eerste aandacht en bezorgdheid volgens mr. Van Agt gericht moeten zijn op het vraagstuk van de werkloosheid, en i.h.b. op de jeugdwerkloosheid. Dit niet in de eerste plaats wegens de materiële gevolgen, maar vanwege het idee voor vele werklozen dat zij aan de kant worden geschoven en niet meer nodig zijn in de inaatschappij.
Ook noemde de CDA-lilstaanvoerder het een ethische opgave de arbeid zoveel mogelijk te vermenselijken en meer medezeggenschap aan de werlinerriere toe te kennen. door o.a de bevoegdheden van de onderneiningsraden fiks uit te breiden eri een op gelijke voet met de aandeelhouders te geven medebeslissingsrecht voor de samenstelling van de raden van corninissarissen
Minister Van Agt zei dat volgens het CDA de norm voor de groei van de collectieve sector ill het nationaal inkomen van één procent nog te royaal is bemeten. Niet alleen de uitgaven van collectieve aard moeten overigens aan de teugel, ook de particuliere bestedingen moeten worden beperkt, meende minister Van Agt. Hij zei te hopen dat werkgevers en werknemers zich in de komende loononderhandelingen naar hun verantwoordelijkheid voor de inkomensbeheersing zullen gedragen.
Niet minder dan een schande noemde nir. Van Agt het dat het grootste deel van de mensen op aarde in armoede leeft, gebrek lijdt en verkommert en hij bepleitte een hoger bedrag aan ontwikkelingshulp.
Actie moet volgens de CDA-leider worden gevoerd wanneer wij vernemen dat, waar ook ter wereld, de rechten van de mens worden geschonden of zelfs vertrapt. „Wij veroordelen de dwang tot apartheid in Zuid-Afrika, de knevelarij in de Sowjet-Unie, de uitbuiting in vele landen van Latijns-Anierika, alle inbreuken door ongeacht welk regime op de waardigheid, op de fundanientele rechten en vrijheden van de mens. Wij prijzen de volharding waarniee Amnesty International tegen al dit onrecht strijdt", zei mr. Van Agt. (NRC/ H'blad, Trouw, ANP)

(Vor. ber. pag. 729/1 e.v.-1976)

EERSTE KAMER VERWERPT WETSONTWERP INZAKE ABORTUS VAN PVDA EN VVD

Het wetsontwerp tot liberalisering van abortus ingediend door TK-leden van PvdA en VVD en door de Tweede Kamer op 29 sept. 1976 goedgekeurd (pag. 732/1 e.v.-1976), is op 14 en 15 dec door de Eerste Kamer behandeld. Bij de stemming op 15 dec. werd het met een meerderheid van zeven stemmen verworpen. Er werden 41 stemmen tegen en 34 voor het initiatiefontwerp uitgebracht. De doorslag gaven acht leden van de VVD-fractie, die te zamen met de leden van KVP, ARP, CHU, SGP, BP, een lid van de PvdA en ren lid van de PPR voor de verwerping zorgden.
Motief voor de tegenstemmende leden van de 12 leden tellende VVD-fractie in de EK was het ontbreken van de z.g. di-ie-maandeng ens in het ontwerp en de vrees, dat het ontwerp onvoldoende waarborgen voor een verantwoorde abortusbeslissing bevatte.
De tegenstemmende liberale senatoren wezen met kracht de vaak gehoorde suggestie van de hand, als zouden zij hebben tegengestemd om de verhouding tussen VVD en CDA te verbeteren.
Het tot stand brengen van een nieuwe regeling voor het abortusvraagstuk komt nu toe aan het nieuwe kabinet, dat na de verkiezingen van mei a.s. gevormd zal worden. *(NRC/ H'blad, ANP)*

MINISTER VREDELING BENOEMD TOT LID VAN DE EUROPESE COMMISSIE. STAATSSECRETARIS STEMERDINK MINISTER VAN DEFENSIE

Minister-president Den Uyl heeft op 10 dec. 1976 meegedeeld, dat staatssecretaris mr. A. Stemerdink per 31 dec. minister van defensie zou wor-

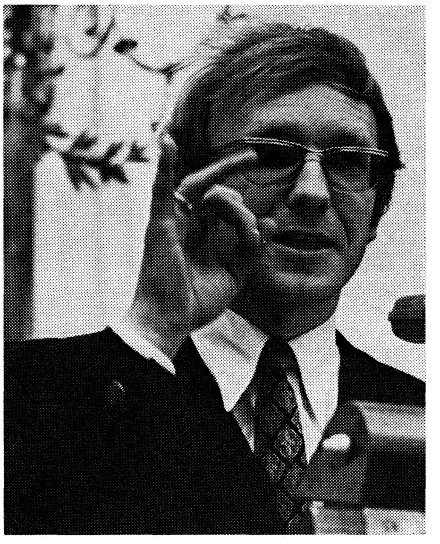

Mr A Stemerdink is op 6 maart 1937 in Winterswijk geboren Hij volgde een middelbare opleiding (HBS-B) en studeerde later aan de Koninklijke Militaire Academie Hij is officier geweest bij de Koninklijke Landmacht, als luitenant en kapitein der infanterie vervulde hij verscheidene militaire functies
Na een eindexamen Gymnasium-B studeerde hij rechten in Leiden Als kapitein van de militair-juridische dienst werd hij secretaris van de krijgsraad in Den Bosch Ook is hij secretaris geweest van de commissie, die bezwaarschriften tegen beoordelingen behandelt
De heer Stemerdink was van 1970-1973 lid van de Tweede Kamer voor de PvdA en defensiespecialist van de socialistische fractie Hij was opsteller van de nota Doelmatig defensiebeleid nr 2 van de PvdA, waarin bezuinigingen voor de begroting van defensie werden voorgesteld voor de kabinetsperiode na 1971 (NRC/ H'blad)

den. Hij is opvolger van ir. H. Vredeling, die door de regering was aangewezen als het Nederlandse lid van de nieuwe Europese Commissie, die in jan. gevormd zou worden.

Mr. A. Stemerdink is staatssecretaris van defensie (materieelzaken) geweest vanaf mei 1973, toen het kabinet-Den Uyl werd gevormd. In zijn portefeuille was ook begrepen de herziening van het militaire straf- en tuchtrecht en de behartiging van zaken van ruimtelijke ordening voor defensie.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

CONGRES FDP

De Westduitse liberale partij, de FDP, heeft op 19 en 20 nov. in Frankfort haar congres gehouden. In zijn toespraak tot het congres bevestigde partijvoorzitter en minister van buitenlandse zaken Genscher het voornemen van zijn partij ,,in elk geval" de coalitie met de sociaaldemocraten voort te zetten.

Alleen in enkele deelstaten — zoals Nedersaksen en het Saarland — is de FDP bereid tot samenwerking met de CDU, aldus Genscher, die er echter voor de 400 gedelegeerden de nadruk oplegde dat deze samenwerking geen ,.signaal" voor Bonn betekent

Genscher riep zijn partij op de kiezers duidelijk te maken dat de FDP, met welke partner zij ook regeert. geen aanhangsel is maar een alternatief voor de andere partijen Nog niemand, zo zei Genseher, had in de Westduitse politiek de rekening zonder de FDP kunnen opstellen

Hoewel de voorzitter van de FDP niet wilde verhelen dat de verkiezingsuitslag van 3 oktober teleurstellend was geweest voor de liberalen, zag hij als positieve kant van deze uitslag dat de partij zich had geconsolideerd en een kiezerskorps achter zich had gekregen waarin zij vast kon vertrouwen Door de positie van de FDP was er volgens Genscher een stabiel drie-partijensysteem in de Bondsrepubliek ontstaan

In dit verband richtte de leider van de liberalen scherpe verwijten aan het adres van de CDU en de CSU die bij de kiezers de schijn hadden willen wekken, zo zei hij, alsof de politieke strijd in de Bondsrepubliek slechts tussen twee partijen zou worden gevoerd (Het nieuws van de Darlementaire breuk lussen CDU en de CSU — pag 8/3 e v.-1977 — werd pas na de rede van Genscher bekend).

De voorzitter van de FDP die het accent legde op het eigen karakter van de liberalen, wilde het verschil van opvatting tussen de FDP en de SPD niet verdoezelen Het gaat om het verstandige compromis, zo zei Genscher en bondskanselier Schmidt en de leiding van de sociaal-democratische bondsdagfractie beschikken over ,,de bekwaamheid tot het bereiken van dit compromis" Volgens Genscher hadden de afgelopen zeven jaar van de sociaal-liberale coalitie hiervoor trouwens het bewijs geleverd

Op het congres is uitvoerig gesproken over de z.g. „Radikalenerlaß" (pag. 536/3-1976).

Na een felle woordenwisseling stelde het congres zich achter de liberaliseringsplannen van Maihofer, de liberale minister van binnenlandse zaken, die het zogenaamde Hamburgse' model als voorbeeld had genomen Uit houdt in, dat alleen nag hogere ambtenaren, die voor het leven worden aangesteld, zullen worden onderzocht op hun trouw aan de grondwet van de Bondsrepubliek en dan van geval tot geval met alle mogelijkheden van inzage van de dossiers en de mogelijkheid tot beroep.

Ook moet naar het oordeel van het congres de rol van de Verfassungsschutz (de staatsveiligheidsdienst) bij de aanstelling van ambtenaren worden gereduceerd en mag er geen gebruik meer worden gemaakt van de persoonlijke gegevens over extremistische activiteiten in de school- of studententijd

Maihofer weigerde echter het hele ,,radicalen-besluit" (dat trouwens niet alleen zaak van de bondsregering is, maar ook van de deelstaten) van de tafel te vegen en alle ambtenaren tot de overheidsdienst toe te laten zonder enig onderzoek naar hun politieke overtuiging Dat zou volgens hem onmogelijk zijn volgens de grondwet zelf en volgens de ambtenarenwet

Hierbij stuitte hij op felle kritiek van de linkervleugel en de jongeren, die elke vorm van politieke snuffelarij beschouwen als een praktijk die regelrecht in strijd is met de liberale beginselen Zeer waarschijnlijk zal dit brandende thema weer aan de orde komen op het programmatische congres van de liberalen, dat over een jaar zal worden gehouden

Het congres aanvaardde een voorstel om het vreedzame gebruik van kernenergie tot een minimum te beperken, waarby atoomcentrales slechts mogen worden gebouwd en in gebruik genomen, als de problemen van nucleair afval en van de rampbeveiliging zijn opgelost Bovendien acht men ruime inspraak van de bevolking noodzakelijk

Tenslotte werd door het congres een programma voor gezondheidszorg aanvaard, dat ten doel heeft de algemene kosten van de gezondheidszorg in de Bondsrepubliek te verminderen

Genscher en Mischnick, de voorzitter van de FDP-fractie in de Bondsdag, werden met zeer grote meerderheden herkozen als voorzitter en vice-voorzitter van de partij (NRC/H'blad, FAZ, NZZ Le Monde. The Times)

(Vor ber pag 642/1-1976)

COALITIE VAN CDU EN FDP IN NEDERSAKSEN

In de deelstaat Nedersaksen regeert sedert 6 febr. 1976 een minderheidskabinet van de CDU (pag. 195/2 e.v.-1976) onder de leiding van minister-president Ernst Albrecht. Op uitnodiging van de premier is met de FDP onderhandeld over het tot stand brengen van een coalitieregering, die in de Landdag over een meerderheid zou beschikken. Deze onderhandelingen werden op 5 dec. met succes afgesloten.

Dit onderhandelingsresultaat werd op 12 dec. voorgelegd aan een bijzonder congres van de FDP in Nedersaksen, dat het met een zeer kleine meerderheid (164 tegen 162) goedkeurde. (FAZ, *NRC/H'blad*)

CONSTITUERENDE ZITTING VAN DE BONDSDAG. KARL CARSTENS VOORZITTER

De op 3 okt. 1976 verkozen Bondsdag (pag. 641 e v.-1976) kwam op 14 dec. voor de eerste maal bijeen.

Nu uiteindelijk toch weer een gemeenschappelijke fractie van CDU en CSU tot stand gekomen was (pag. 8/3 e.v.-1977) mocht deze fractie, als grootste in de Bondsdag, naar gewoonterecht de Bondsdagvoorzitter leveren. Door de CDU/CSU was kandidaat gesteld de voorzitter van de CDU/CSU-fractie in de oude Bondsdag, Karl Carstens.

Hij werd verkozen met 346 van de 516 uitgebrachte stemmen. Het aantal tegenstemmen bedroeg 110, 24 afgevaardigden onthielden zich en 36 stemmen waren ongeldig. *(NRC/H'blad*, FAZ)

BONDSKANSELIER SCHMIDT HERKOZEN. MINISTER ARENDT VAN SOCIALE ZAKEN TREEDT AF. PENSIOENKWESTIE. SAMENSTELLING NIEUWE KABINET-SCHMIDT

De coalitie-onderhandelingen tussen SPD en FDP werden op 10 dec. met een onvoorziene extra bijeenkomst van de onderhandelingsdelegaties van de twee partijen afgesloten.

De onderhandelingen waren eigenlijk op 8 dec. afgesloten, maar de volgende dag lekte uit, dat de regering een voor de verkiezingen gedane belofte wilde breken. Dreigende tekorten in de pensioenfondsen hadden de coalitiedelegaties er toe gebracht de jaarlijkse verhoging der pensioenen, die op 1 juni 1977 had moeten gebeuren, uit te stellen tot 1 jan. 1978.

Tegen dit besluit was enorm veel verzet gerezen, niet alleen bij de oppositie van CDU en CSU, maar ook in eigen kring. Voor de verkiezingen hadden zowel de oppositie als de coalitie verzekerd, dat de verhoging in elk geval zou doorgaan.

De SPD belegde op 9 dec. in de avonduren een speciale vergadering van de Bondsdagfractie, waarin tegen het besluit stelling genomen werd.

In de extra-vergadering van de onderhandelingsdelegaties op 10 dec. werd besloten het besluit terug te nemen en de verhoging der pensioenen per 1 juni 1977 te laten doorgaan. Daarnaast werd wel besloten de daaropvolgende verhoging te verschuiven van 1 juni 1978 naar 1 jan. 1979, zodat de gepensioneerden daar 18 maanden op zullen moeten wachten.

Heltnut Schmidt is op 15 der. dooi de Bondsdag als bondskanselier herkozen met 250 tegen 243 stemmen.

De coalitie van SPD en FDP beschikt in de Bondsdag over 253 stemmen; de vereiste absolute meerderheid bedraagt 249 stemmen. Bij de herverkiezing van Schmidt was één SPD-afgevaardigde wegens ziekte afwezig; bij het tellen der stemmen bleken er één onthouding en één ongeldige stem te zijn uitgebracht

Kort na de herverkiezing van Schrnidt diende minister Walter Arendt van arbeid en sociale zaken zijn ontslag in. Algemeen wordt verondersteld, dat minister Arendt afgetreden is, omdat hij zich verantwoordelijk voelt voor de gebeurtenissen i.v.m. de sanering van de pensioenfondsen. Hij zou met het indienen van zijn ontslag gewacht hebben tot na de herverkiezing van Schmidt om die niet in gevaar te brengen Bovendien zou Arendt zich reeds eerder gefrustreerd gevoeld hebben door het afremmende beleid van de liberale coalitiepartner op het sociale vlak, o.a. op het terrein van de paritaire medezeggenschap in de ondernemingen (pag. 250/3 e v.-1976) Tot opvolger van Arendt werd aangewezen Herbert Ehrenberg, voordien staatssecretaris op hetzelfde ministerie

In vergelijking met het vorige kabinet-Schniidt waren er nog twee andere mutaties. Egon Bahr kwam niet terug als ininister van ontwikkelingssamenwerking i v.m. zijn benoeming tot secretaris-generaal van de SPD (pag. 8/2-1977). Hij werd vervangen door Marie Schlei, die voordien staatssecretaris bij de bondskanselier geweest was.

Katharina Focke. minister van gezinszaken en volksgezondheid, had reeds kort na de Bondsdagverkiezingen van 3 okt. 1976 laten weten niet langer van het kabinet deel te willen uitmaken. Zij werd opgevolgd door Antje Huber, sinds 1969 lid van de Bondsdag voor de SPD.

Het nieuwe kabinet-Schmidt werd op 15 dec. beëdigd. Voor de volledige samenstelling zie men het bijschrift bij onderstaande afbeelding.

Bondskanselier Schmidt legde op 16 december in de Bondsdag de regeringsverklaring af. Hiervan zal in de volgende aflevering verslag worden uitgebracht. Dan zal tevens ingegaan worden op het Bondsdagdebat over de regeringsverklaring.

Ook volgen dan biografische gegevens van de drie nieuwe ministers. Tenslotte zal de lijst van staatssecretarissen gegeven worden. *(NZZ, NRC/H'blad,* FAZ, Le Monde, The Times, Das Parlament)

Het nieuwe Westduitse kabinet. Eerste rij. v.l.n.r., Egon Franke (intern-Duitse betrekkingen), Georg Leber (defensie), president Walter Scheel, bondskanselier Helmut Schmidt, Hans-Dietrich Genscher i buitenlecdse zaken). Hans Apel (financiën) en Hans Matthöfer (onderzoek en technologie).
Achter hen, v.l.n.r., Helmut Rohde (onderwijs en wetenschap), Karl Ravens (ruimtelijke ordening, bouw en stedenbouw), Antje Huber (jeugd, familie en gezondheidszorg). Kurt Gscheidle (verkeer, post en communicatie), Josef Ertl (voedselvoorziening, land- en bosbouw), Marie Schlei (ontwikkelingssamenwerking), Hans-Jochen Vogel (justitie), Werner Maihofer (binnenlandse zaken). Herbert Ehrcnberg (arbeid en sociale zaken) en Hans Friderichs (economische zaken). De ministers Genscher. Ertl, Maihofer en Friderichs zijn lid van de FDP; de overige leden van het kabinet maken deel uit van de SPD,

PORTUGAL

REGIONALE REGERING VOOR DE AZOREN

Op 8 sept. 1976 werd in Angra do Heroisma, de hoofdstad van de eilandengroep de Azoren, een regionale regering geinstalleerd, die bevoegdheden heeft op piaatseiijk terrein. Het kabinet dat uit elf leden van de Democratische Volkspartij, PPD, bestaat. is gevormd k achtens een statuut dat deze eilandengroep in het midden van de Atlantische Oceaan een gedeeltelijke autonomie geeft.

Premier van de nieuwe regering is de 43-jarige advocaat dr. Joa Mota Amaral. De band met Portugal wordt onderhouden door een minister van de republiek, generaal Octavio Galvao de Figueiredo.

Op 30 juni 1976 wei-den verkiezingen voor een regionaal parlement gehouden (pag. 459/3 e.v.-1976) dat op 4 sept. 1976 officieel door president Eanes werd geopend.

De president waarschuwde bij die gelegenheid voor de gevolgen van de activiteiten van de separatistische beweging op de Azoren, (NZZ, *NRC/H'blad)*

TWEEDE EN DERDE DEEL RAPPORT OVER MISLUKTE COUP VAN 25 NOV. 1975 GEPUBLICEERD

Op 4 april 1976 werd het tweede deel van een rapport over de mislukte coup van 25 nov. 1975 (pag. 107/2 e.v.-1976) gepubliceerd. Het eerste deel van dit rapport verscheen in januari 1976 (pag. 81 e.v.-1976) en leidde tot de arrestatie van de voormalige chef van de veiligheidstroepen, generaal Otela Saraiva de Carvalho, die op 4 maart weer in vrijheid werd gesteld (pag. 297/3 e.v.-1976).

In het tweede deel van het rapport werd de communistische partij beschuldigd van directe en totale verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen op 25 nov. 1975.

Speciale aandacht werd besteed aan de rol van de communicatiemedia, in het bijzonder de televisiestations die door ,,een groot aantal professionelen" werden gebruikt om hun ideologie, voornamelijk van communistische of extreem-linkse strekking, te verspreiden.

Volgens het rapport waren er documenten gevonden die het bestaan bewijzen van een communistische groepering binnen het televisiewezen.

De communistische partij werd er verder van beschuldigd pogingen te hebben ondernomen de vakbondsactiviteiten in de televisiestudio's onder controle te krijgen door bijeenkomsten te manipuleren en de verkiezingsuitslagen te vervalsen.

De COPCON, de veiligheidstroepen van Saraiva de Carvalho en de S.C.D.I., de militaire voorlichtingsdienst, werden ervan beschuldigd radiostations gebruikt te hebben voor hun eigen doeleinden.

Het rapport bevatte verder een felle aanklacht tegen het beleid bij de drie onder communistische leiding staande bladen: O Secuio, Diario de Noticias en Diario de Lisboa. De drie bladen hadden „de lezers misleid door een systematische verdraaiing van de feiten".
Het rapport bevatte verder kritiek op de arbeiderscommissies en de vakbonden in het industriegebied van Lissabon.
In de periode die aan de mislukte coup voorafging zouden deze organisaties een beslissende rol hebben gespeeld door anti-regeringsdemonstraties te organiseren, barricaden op te werpen en op te roepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid.

Op 13 juli 1976 werd het laatste deel van het rapport gepubliceerd. Dit deel bevatte geen nieuwe feiten, maar vormt de basis van de aanklacht tegen Otelo Saraiva de Carvalho, die voor zijn aandeel in de coup voor een militaire rechtbank moet verschijnen *(NRC/H'blad, Le* Monde)

CARVALHO GEARRESTEERD EN 20 DAGEN GEVANGENGEHOUDEN

Op 22 okt. 1976 is Otelo Sareiva de Carvalho, oud-commandant van de militaire veiligheidstroepen COPCON, gearresteerd en in de gevangenis Caxias bij Lissabon opgesloten. Hij werd ervan beschuldigd zonder voorafgaande toestemming op een politieke bijeenkomst het woord te hebben gevoerd.

Carvalho die sedert de mislukte coup van 25 november onder toezicht staat, had op 2 oktober gesproken op een bijeenkomst van de G.D.U.P., de linkse „Dynamiseringsgroepen van de Volkseenheid". Alle militairen tegen wie een onderzoek loopt in verband met hun mogelijk aandeel in de coup, hebben een spreekverbod opgelegd gekregen.

Alleen tijdens de verkiezingscampagne voor het presidentschap (pag. **433** e.v.-1976) mocht Carvalho politieke redevoeringen houden.

Op 12 nov. 1976 werd Carvalho weer in vrijheid gesteld. (The Times)

ONDERZOEK NAAR BESCHULDIGINGEN VAN MARTELINGEN DOOR LINKSE MILITAIREN

Begin dec. 1976 heeft president Eanes opdracht gegeven tot het instellen van een officieel onderzoek naar de beweringen dat linkse militairen na de staatsgreep van 1974 op grote schaal gevangenen hebben gefolterd, op eigen gezag arrestaties hebben verricht en de rechten van de mens hebben geschonden.

Deze beschuldigingen stonden in een officieel rapport dat op 3 dec. 1976 werd gepubliceerd. Een speciale commissie. in januari ingesteld door de Hoge Revolutionaire Raad, zei in het rapport dat tussen sept. 1974 (de mislukte coup van generaal Spinola) en nov. 1975 honderden burgers waren gearresteerd en gemarteld.

De arrestaties werden voor het merendeel verricht door de COPCON van generaal Otelo Saraiva de Carvalho.
De arrestaties volgden vaak op anonieme aanwijzingen en werden uitgevoerd met niet ondertekende arrestatiebevelen. Meestal stonden er zeer algemene beschuldigingen in de arrestatiebevelen, zoals ,,verdacht van contacten met reactionairen", of ,,agitators of ,,verdacht van economische sabotage".
De ernstigste gevallen van foltering deden zich voor in het hoofdkwartier van het artillerie regiment in Lissabon en op het hoofdkwartier van de militaire politie in Lissabon. (The *Times*)

ONDERZOEK NAAR ACTIVITEITE GROEP OFFICIEREN

De militaire gouverneur van Lissabon, generaal Vasco Lourenco, deelde op 21 okt. 1976 mee dat er een onderzoek zou worden ingesteld naar een bijeenkomst van ongeveer 50 officieren in het circa 50 km van Lissabon verwijderde dorp Malveira. Volgens goedingelichte kringen bespraken zij daar de controverse die is ontstaan naar aanleiding van een snellere bevordering van beroepsofficieren dan hun dienstplichtige collega's
Generaal Lourenco verklaarde echter dat de zaak duidelijk door reactionaire rechtse krachten is opgeblazen met de bedoeling de toestand te destabiliseren.
Een hoge militaire woordvoerder verklaarde dat militairen die geheime bijeenkomsten houden gevaarlijk dicht in de buurt van inbreuk op de militaire discipline komen. Hij wilde geen commentaar leveren op berichten dat de betrokkenen door de militaire politie waren ondervraagd.
Het incident herinnert aan de geheime vengaderingen van jonge beroepsofficieren in 1973, die ontevreden waren over het bevorderingsbeleid. Dit leidde tot de vorming van de beweging van de strijdkrachten (MFA), die op 25 april 1974 een einde maakte aan de dictatuur in Portugal. Sindsdien is een aantal MFA-officieren, onder wie generaal Lourenco, snel op de hiërarchieke ladder opgeklommen. *(Reuter)*

OPRICHTING POLITIEKE POLITIE AANGEKONDIGD

Op 12 okt. heeft minister van justitie. Almeida Santos, de oprichting van een nieuw politiekorps aangekondigd dat zal worden belast met de bestrijding van ,,politieke terreur".
De minister zei dat het noodzakelijk was voor de regering om de daders van iedere bomaanslag te kunnen opsporen.
Sinds het begin van 1976 hebben zich meer dan 100 bomexplosies voorgedaan. Onder de gebouwen die getroffen werden door een bomaanslag bevinden zich de Cubaanse ambassade, het hoofdkwartier van de luchtvaartmaatschappij van Mozambique, de radiotoren van de luchthaven en het Angola Huis in Lissabon.

De minister zei nog dat hij geen voorstander was van het instellen van een speciale politiemacht omdat dit herinneringen opriep aan de geheime politie uit de tijd van Salazar, Gezien de ernst van de situatie was de regering evenwel overgegaan tot oprichting van het korps, zij het strikt volgens de bepalingen van de Europese Conventie voor de bestrijding van terroristische daden. *(The Times,* NZZ)

REGERING KONDIGT NIEUWE VAKBONDSWETGEVING AAN

Op 1 okt. 1976 heeft de regering de omstreden vakbondswet van 1975 opgeheven. Deze wet bepaalde dat de, onder communistische controle staande Intersindical, de enige toegestane vakbondsorganisatie is.
Niet-communistische vakbonden waren eerder een campagne begonnen tegen de overheersende positie van de Intersindical.
Het kabinet besloot ook aan het parlement een nieuw ontslagrecht voor te leggen. Onder de vigerende

regeling is het praktisch onmogelijk werknemers te ontslaan.

In het regeringsontwerp worden als ontslaggronden genoemd: niet gerechtvaardigde ongehoorzaamheid tegenover superieuren, het niet verschijnen op het werk, het beschadigen van de eigendommen van de onderneming, gewelddadigheden gericht tegen personen en het stilleggen van produktie-eenheden. Bovendien wil de regering in geheel Portugal een werktijd van 40 tot 45 uur per week invoeren. Verder wordt overwerk beperkt tot 10% van de normale werktijd en mogen extra-uitkeringen nooit meer dan 50% van het basisloon of -salaris bedragen *(The Financial Times)*

(Vor ber pag. 11/3.)

DEMONSTRATIES TEGEN BELEID MINISTER VAN ONDERWIJS

Op 12 okt. 1976 hebben verscheidene duizenden mensen in Lissabon gedemonstreerd tegen het beleid van de socialistische minister van onderwijs, Mario Sottomayor-Cardia De demonstratie was georganiseerd door de vakbond van onderwijzers en werd nagevolgd door de vakbond van ambtenaren, door enkele oudervereniging en door studentenorganisaties.

Op 11 okt. werd een officieel rapport gepubliceerd dat ernstige kritiek bevatte op de stand van zaken bij het onderwijs: slechte toestand van de schoolgebouwen, interne inefficiëntie, ouderwetse onderwijsmethoden en een groot gebrek aan gekwalificeerd personeel.

Minister Sottomayor-Cardia, die al eerder had aangekondigd maatregelen te zullen nemen tot herstel van het vertrouwen en de discipline in de scholen en op de universiteiten, maakte n.a.v. het rapport bekend dat nieuwe niethoden zouden worden gebruikt bij het recruteren van onderwijzend personeel. Het bezit van een academische graad is voor leraren aan een middelbare school voortaan een absolute vereiste. Na de revolutie van april 1974 is een groot aantal nieuwe leerkrachten aangenomen, die vaak niet over de vereiste kwalificaties beschikken (Le Monde. The Tzmes)

HULP VAN INTERNATIONAAL ARBEIDSBUREAU EN VS

Het Internationaal Arbeids Bureau in Genève heeft op 3 nov. 1976 meegedeeld dat het Portugal zal gaan helpen bij de uitwerking van een ontwikkelingsplan voor de jaren 1977-'S0 dat de Portugese regering in april 1977 hoopt klaar te hebben. Vier experts van de organisatie zullen de regering adviseren m.b.t. de oplossing van het probleem van de werkloosheid.

Op 17 nov 1976 wist de New *York* Tzmes te melden dat president Ford zijn goedkeuring had gegeven aan liet verstrekken van een noodlening van $300 mln aan Portugal. Tevens zou de regering-Ford het Congres verzoeken toestemming te geven voor Amerikaanse deelneming in een consortium dat Portugal een lening ter waarde van $1.5 mrd en met lange looptijd wil verstrekken In het consortium zullen W.-Duitsland, Frankrijk en enkele andere landen deelnemen, aldus het dagblad. Het is de bedoeling dat de VS ca. 30% van de $ 1,5 mrd zullen storten. De totale Amerikaanse hulp aan Portugal zou dan een waarde hebben van naar schatting $800 mln

Op 23 november maakte de staatssecretaris van financiën, Edwin Yeo, in Washington bekend dat de regering inderdaad overwoog een bijzondere lening van $300 mln aan Portugal te verstrekken. *(NRC/ H'blad,* Le Monde)

PORTUGAL TOEGELATEN TOT RAAD VAN EUROPA

Op 22 sept. 1976 is Portugal als 19de lid toegelaten tot de Raad van Europa. In Straatsburg ondertekende minister van buitenlandse zaken José de Medeiros Ferreira met de secretaris-generaal van de organisatie Kahn Ackermann de Europese Conventie van de rechten van de mens.

In een toespraak tot de Assemblee zei de Portugese bewindsman dat het Portugese volk vastbesloten is de idealen van individuele en politieke vrijheid te respecteren. De toetreding tot de Raad betekende, aldus de minister, de terugkeer van Portugal tot zijn continentale oorsprong en het afzien van een geprivilegieerde rol in de wereld.

,,De emancipatie van dc volken van Guinée-Bissau. de Kaap-Verdische eilanden, Sao-Tomé, Mozambique en Angola heeft niet alleen een einde gemaakt aan het Portugese koloniale imperium, zij was ook het laatste bedrijf van de Europese expansie in de wereld en daarom heeft onze aanwezigheid hier een dubbele betekenis voor ons en voor Europa." (Le Monde)

SPAANS-PORTUGEES OVERLEG IN LISSABON

Op 24 nov. 1976 heeft in Lissabon een ontmoeting plaatsgevonden tussen de Spaanse en Portugese regeringsleiders, resp. de premiers Suarez en Soares. Het was de eerste maal sedert de revolutie van 25 april 1974 dat de premiers van de beide landen elkaar officieel ontmoetten. De Spaanse premier werd vergezeld van de minister van buitenlandse zaken Marcelino Orejo. Het bezoek van Suarez werd beschouwd als van grote politieke en economische betekenis.

De premiers Suarez (l.) en Soares (r)

Beide landen hebben eeuwenlang nauwe betrekkingen onderhouden, wat in deze eeuw zijn uitdrukking vond in het z.g. Iberisch Pact, dat o.a. voorzag in de mogelijkheid tot interventie bij een staatsgreep, waarvan Spanje in april 1974 overigens geen gebruik heeft gemaakt. In 1973 bezocht de toenmalige Portugese premier Caetano Madrid bij welke gelegenheid verschillende economische en politieke overeenkomsten werden getekend. Zij waren een aanvulling op het verdrag van vriendschap en non-agressie van 1939. Dit verdrag wordt nu beschouwd als achterhaald, maar de Portugese minister van buitenlandse zaken verklaarde dat er geen aanleiding is om het verdrag als een zuiver formele aangelegenheid te beschouwen. (The Times, Le Monde)

SOARES IN BRAZILIE

Van 15 tot 21 dec. 1976 heeft premier Soares een officieel bezoek gebracht aan Brazilië. Hij was vergezeld van een 50 man sterke delegatie. Soares voerde in Brazilië besprekingen met leden van de regering, hoge ambtenaren en met president Geisel. Voornaamste doel van de reis was de Braziliaanse leiders te informeren over de ontwikkelingen sinds de staatsgreep van 25 april 1974. Daarnaast heeft Soares er bij de Braziliaanse autoriteiten op aangedrongen meer immigranten uit Portugal toe te laten. Verder heeft Soares gesprekken gevoerd met uit Portugal geëmigreerde industriëlen, artsen en hoogleraren. Hij deed een beroep op hen naar hun vaderland terug te keren nu de politieke rust daar weer is hersteld. In Brasilia sprak Soares het Braziliaanse parlement toe. Hij zei bij die gelegenheid o.a.: ,,De vrijheid van onze tegenstanders is ons even dierbaar als de onze." Het bezoek van Soares werd in de Braziliaanse pers een groot succes genoemd. (Le Monde)

VERDEELDHEID OP SOCIALISTISCH PARTIJCONGRES

De Socialistische Partij heeft op 1 en 2 nov. 1976 haar tweede partijcongres gehouden. Daarbij kwam duidelijk de tegenstelling tussen de linker- en de meer gematigde vleugel naar buiten. Premier en partijleider Soares deed in de openingstoespraak een oproep de onderlinge ruzie te staken en ,,als één blok" de regering te steunen.

De onderlinge meningsverschillen ,,die de afgelopen weken aan het licht traden via een oorlog van communiqué's, moties en tegenmoties waarin afkeer van of steun voor bepaalde leden van de regering en van de partij werden geuit, hebben de grenzen van wat aanvaardbaar is, bereikt", aldus Mario Soares. „Wij moeten duidelijk zeggen basta".
Kort samengevat komen deze meningsverschillen er op neer dat de linkervleugel van de PS grote moeite heeft bepaalde maatregelen te accepteren die de regering zich genoodzaakt ziet te nemen om de situatie in het land te stabiliseren. Volgens deze linkervleugel die op het congres duidelijk een minderheid vormde. betekenen deze maatregelen een verraaa aan de socialistische doelstellingen.

Het programma en de strategie van de regering dienen volledig gesteund te worden door de leden ,,indien wij niet willen dat in de partij een rampzalige situatie ontstaat", aldus Soares. „De partij en de regering mogen niet falen op dit unieke moment in onze politieke geschiedenis", zo meende de premier van de in juli gevormde regering — de eerste die geen ,,voorlopig" karakter draagt sinds de zgn. anjer-revolutie.
In zijn toespraak gaf Soares een uitvoerig overzicht van de ontwikkelingen die zich sinds de revolutie in Portugal hebben voorgedaan waarbij hij de rol van de communisten scherp hekelde.
Soares onderstreepte het verlangen van de regering om toe te treden tot de Europese Gemeenschap, ,,dat niet te scheiden is van de plannen tot herstel van onze economie.

,,Het zal zeker niet gemakkelijk vallen om lid te zijn van een club van landen die behoren tot de ontwikkeldste van de wereld, wanneer men uitgaat van de zwakte van onze economie en onze achterstand op structureel gebied".

,,Niettemin", zo vervolgde de premier, ,,doen zich op het ogenblik uitzonderlijke politieke omstandigheden voor waardoor wij op zeer gunstige voorwaarden kunnen onderhandelen over onze toetreding, daarbij gebruik makend van het precedent dat Griekenland biedt en voordat Spanje — als eenmaal de democratie is gevestigd in het buurland — eveneens aan de deur klopt van de Gemeenschap".

De meer dan twee uur durende uiteenzetting van Soares werd later met slechts enkele onthoudingen en geen enkele stem tegen goedgekeurd. De belangrijkste kritiek bij de discussie richtte zich op het beleid van minister van onderwijs Sottomayor Cardia die o.m. op zijn ministerie een zuivering heeft uitgevoerd tegen extreem-linkse elementen, op de afgekondigde wet die het gemakkelijker maakt werknemers te ontslaan en op de landbouwhervorming van minister Lopes Cardoso.

Op de tweede dag kwam de tegenstelling tot de beide stromingen in de partij nog duidelijker aan het licht bij de stemming over de samenstelling van de nieuwe partijraad.
De linkervleugel diende een eigen kandidatenlijst in naast de lijst die door de partijleiding was opgesteld. Bij de hierop volgende stemming behaalde de linkse lijst ca. 25% van de stemmen, zodat ongeveer een kwart van de 151 leden tellende nationale partijraad uit leden van de linkervleugel, waarin veel vertegenwoordigers van de vakbonden zitten, zal bestaan.

Aftreden twee ministers

Een belangrijk woordvoerder van de linkervleugel de minister van landbouw Lopes-Cardoso, diende op 3 november zijn ontslag in (zie ook pagina 12/1). Hij had zich solidair verklaard met de indieners van de linkse „tegenlijst".
Volgens een officiele mededeling van de regering is de minister van technologie en industrie Walter Rosa op 3 december wegens familie-omstandigheden afgetreden. Zijn functie werd tijdelijk overgenomen door minister voor planning Sousa Gomes. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

PPD WIJZIGT NAAM IN PSD

De tweede politieke partij in grootte, de Portugese Democratische Volkspartij, heeft op haar partijcongres dat op 30 en 31 okt. 1976 in Leira werd gehouden besloten haar naam te wijzigen in PSD, Sociaal-Democratische Partij van Portugal. De leider van de partij dr. Francisco Sa Carneiro ontkende overigens dat zijn partij de bedoeling heeft toe te treden tot de regering van Soares. In een toespraak op het congres verweet Sa Carneiro de regering een ,,alarmerende passiviteit" t.o.v. de ernstige economische crisis.
,,Er is al vaak gezegd dat de toekomst van een democratisch Portugal afhangt van een oplossing van de huidige economische crisis. Het huidige economische systeem blijkt onleefbaar te zijn. De crisis verergert dagelijks en de voorspelde ineenstorting lijkt te naderen."
Het uitblijven van doeltreffende maatregelen van de regering en de samenstelling van een parlement, ,,waarin geen stabiele meerderheid te vinden is", zullen de president van de republiek, Eanes, er zeker toe brengen een steeds actievere rol te spelen binnen de mogelijkheden van de grondwet, aldus Sa Carneiro. Deze verweet de PS verder dat zij alle functies in de publieke sector voor zich opeist ,,met uitsluiting van bekwame persoonlijkheden van de PSD". Ondanks zijn kritiek hield Sa Carneiro de deur nog steeds open naar een eventuele samenwerking op regeringsniveau met de PS mits daarbij een doeltreffend beleid zal worden nagestreefd.
Sa Carneiro werd op het congres gekozen tot voorzitter van de partij terwijl hij als secretaris-generaal werd opgevolgd door oud-minister van landbouw Magelhaes Mota.
(NRC/H'blad, The *Times)*

OOST-EUROPA

ALGEMEEN

IDEOLOGISCHE CONFERENTIE

In de Bulgaarse hoofdstad Sofia heeft van 15-17 dec 1976 een conferentie plaats gevonden van met ideologische vraagstukken belaste partijfunctionarissen uit de SU. Bulgarije, Roemenie, de DDR, Tsjechoslowakije, Hongarije, Polen, Cuba en de Mongoolse Volksrepubliek Aan de conferentie werd tevens deelgenomen door de hoofdredacteur van het in Praag uitkomende internationale communistische tijdschrift „*Problemen* van vrede *en socialisme*" (zie ook pag. 185/2 - 1974).

Het duel van de bijeenkomst werd duidelijk uit de voor publikatie vrij gegeven toespraak voor dit forum van Alexander Lilow, lid van het Bulgaarse Politburo en verantwoordelijk voor ideologie

Lilow veroordeelde het zgn. Eurocommunisme en stelde dat Moskou nog steeds het centrum is van de communistische beweging.
Volgens Lilow is het systeem dat binnen het Sowjetblok bestaat het ,,ware socialisme". Hij omschreef deze laatste term als een sleutelbegrip in de marxistisch-leninistische theorie, dat bewijst dat reformistisch- eurocommunistische ideeën onjuist zijn. ,,Kritiek op deze ideeën betekent ziet kritiek op of strijd tegen bepaalde Westeuropese communistische partijen, maar tegen een bourgeois-ideologie die het gefabriceerde begrip Eurocommunisme in omloop heeft gebracht en luidruchtig heeft uitgedragen", aldus Lilow. De bewcordingen die Lilow gebruikte duiden erop dat hij zorgvuldig een directe polemiek wil vermijden met de machtige communistische partijen van Italië, Spanje, Frankrijk en andere Westeuropese landen. Politieke waarnemers in Wenen geloven dat het Kremlin en zijn bondgenoten op goede voet willen blijven met de Westeuropese communisten, maar dat zij er zeer bezorgd over zijn dat afwijkende ideeën het Sowjetblok zouden insluipen.

De conferentie van Sofia kwam minder dan een half jaar na de communistische Eurotop van Oost-Berlijn (pag. 449 e.v. - 1976), waarop Moskou het recht van Westeuropese partijen aanvaardde om een eigen weg te gaan.
Die conferentie streepte traditionele verwijzingen naar de bijzondere rol van de communistsche partij van de SU in de internationale communistische beweging weg en liet de leninistische formule van het ,.proletarisch internationalisme" vallen, die jarenlang diende om de betrekkingen tussen communistische partijen te definieren. Lilow beklemtoonde in zijn toespraak. dat deze begrippen nog steeds hun volle waarde hebben. tenminste binnen het Sowjet-blok. Waarnemers in Oost-Europa menen, dat met name de communistische leiders in Praag en Oost-Berlijn die vaak door de Westerse partijgenoten aangevallen zijn wegens hun behandeling van dissidenten, er bijzonder voor willen waken, dat hervormingsgezinde. liberale ideeën niet doorsijpelen tot in hun land.

In de FAZ van 22 dec. werd o.a. als volgt over de bijeenkomst in Sofia bericht:

De Bulgaarse spreker liep in Sofia zelfs nog op de Russen vooruit, waarschijnlijk inet toestemming Het lijkt nu dat de dogmatici in Moskou en elders in het Oostblok erop uit zijn, de pro-Russische krachten in de grote Westeuropese communistische partijen tegen hun partijleiders op te zetten, en — indien die partijen daarna niet bijzwenken — op een open breuk in de Westerse partijen aan te sturen
En dit komt dan op een moment, waarop voor m n de Italianen en Spanjaarden het ogenblik nadert, waarop zij moeten beslissen tot wie zij behoren
De Russen c s maken daarbij gebruik van de zwakke punten in de Westerse partijen Berlinguer blijkt geen conceptie te hebben voor de soort politiek die hij wil bedrijven, en zijn koers wekt de irritatie van meer aanhangers dan men had verwacht Ook ideologisch komt de Italiaanse CP niet meer rond Een tijdje heeft men gepoogd het eerder bij Gramsci dan bij Lenin te houden, en het begrip ,,hegemonie der socialistische krachten" ipv dictatuur van het proletariaat" te gebruiken als kenmerk van de situatie voór de parlementaire machtsgreep Maar sinds kort blijkt dat Gramsci niet meer veel kan opleveren en dat Berlinguer de leer van deze stichter van het Italiaanse communisme al achter zich heeft gelaten Voor het eerst bemerkt men in het Oostblok dat conflicten over ideologische begrippen recht door de van oudsher bestaande conflicten heen lopen De in de Hongaarse ideologische tijdschriften „Partelet" en „Tarsadalmi Szemle" gepubliceerde officiele standpunten — o a door de secretaris van het CC, Györi — keren zich weliswaar tegen een nieuwe opvatting van het begrip ,,proletarisch internationalisme" maar erkennen toch maar met nadruk het bestaan van ,,nationale belangen", zolang die maar niet overdreven worden voorgesteld, en willen beide elementen ,,in harmonie verenigd" zien Ook wordt erin gewezen op de noodzaak van ,.socialistische democratie". waarin verschillende belangen aan de dag treden en op een of andere wijze op eén noemer moeten worden gebracht (Reuter DPA FAZ Wereldwijzer)

(Vor ber pag 449/1 e v -1976)

TSJECHOSLOWAKIJE

ALGEMENE VERKIEZINGEN, NIEUWE REGERINGEN

Van 21-23 okt. '76 vonden in Tsjechoslowakije verkiezingen plaats voor het federale parlement. bestaande uit de 200 leden tellende Volkskamer en de 150 leden (75 Tsjechen en 75 Slowaken) tellende Nationaliteitenkamer, verder voor de Tsjechische Nationale Raad en voor de Slowaakse Nationale Raad, en voor de nationale raden van provincies, districten en gemeenten.
Op 24 okt. werd de officiële einduitslag bekendgemaakt. die aldus luidde:

Stemgerechtigd 10 649 261
Uitgebrachte sterninen 10 617 152 (99,70%)
Voor de kandidaten van de eenheidslijst van het Nationale Front voor de Federale Vergadering 10 605 672 (99,97%)
In de verkiezing voor de Tsjechische Nationale Vergadering kreeg de eenheidslijst van het Nationale Front 99.96% van de geldige stemmen en in de verkiezing voor de Slowaakse Nationale Raad was dit percentage 99,88
In de plaatselijke verkiezingen varieerden deze percentages van 99,94 tot 99.96

Overeenkomstig de grondwettelijke voorschriften traden de federale regering en de Tsjechische en Slowaakse regeringen af om opnieuw gevormd te worden.

De Tsjechische en Slowaakse regeringen traden op 4 nov. 1976 af en werden vrijwel onveranderd opnieuw samengesteld onder de respectieve minister-presidenten Josef Korcak en Petr Colotka.
Op 10 nov. vond de constituerende vergadering plaats van het federale parlement, dat Alois Indra als voorzitter herkoos. Voorzitter van de Volkskamer werd wederom Vaclav David en als voorzitter van de Nationaliteitenkamer werd opnieuw Dalibor Hanes gekozen.
Op 11 nov. vond het aftreden en de formatie van de regering plaats. die onder premier Lubomir Strougal in ongewijzigde samenstelling optrad.

Eerdere *regeringswijzigingen*

Eerder hadden zich in de Tsjechoslowaakse regering enkele veranderingen voorgedaan, waarover nog niet is bericht. Onderstaand een overzicht:

Op 21 nov, 1975 werd Vladimir Blazek minister van vervoer in plaats van Stefan Sutka. Blazek was voordien directeur geweest van de centrale sectie van de Tsjechoslowaakse spoorwegen
OP 14 sept 1976 werden van hun post ontheven de vice-premiers Jan Gregor en Frantisek Hamouz en de minister van landbouw en voedselvoorziening Bohuslav Vecera
Minister van landbouw in de Tsjechoslowaakse regering werd nu Josef Nagr, die voordien deze post in de Tsjechische regering bekleed had Hier werd hij opgevolgd door Miroslav Petrik
Op 15 sept werd ook de Slowaakse regering gewijzigd Vaclav Vacok werd als vice-premier van deze regering ontslagen en ook vice-premier en minister van ontwikkeling en technologie Julius Hanas verloor zijn functies Zij werden vervangen door de voormalige vice-premier van de Tsjechoslowaakse regering Jan Gregor
(NZZ, Le Monde FAZ, AdG)

(Vor ber pag 652/2 - 1975)

BOEROENDI

ONBLOEDIGE STAATSGREEP. KOLONEL BAGXZA STAATSHOOFD. VORMING REVOLUTIONAIRE RAAD EN NIEUW KABINET

Op 1 nov. 1976 werd het staatshoofd van Boeroendi, president Michel Micombero, door een groep officieren o.l.v. luitenant-kolonel Jean-Baptiste Bagaza via een onbloedig verlopen staatsgreep afgezet. De 36-jarige Micombero, die zelf op 28 nov. 1966 door een staatsgreep aan de macht gekomen was (pag. 796/1-1966), verloor al zijn burgerlijke en militaire ambten. Ontbonden werden de regering, alle organen van de eenheidspartij UPRONA (Parti de l'Unité et du Progrès National) en de generale staf van de strijdkrachten. Ook de chef van de generale staf, luitenant-kolonel Thomas Ndabemeye, werd ontslagen.

Op 2 nov. gaven de nieuwe militaire machthebbers in een communiqué de voornaamste redenen van hun optreden aan. De politieke en economische situatie van Boeroendi was ,,op drift geraakt'' en weid van alle kanten uitgestuurd door de ,,veelvuldige clans van egoïstische politici, die belust waren op persoonlijke macht en materieel bezit tot schade van de boeren, arbeiders en loontrekkers''. President Micombero was ,,overladen met een geweldige persoonlijke macht en kon die niet langer in het hoge belang van de natie uitoefenen''. Er was sprake van ,,gebrek aan actie, een steriele machtsstrijd, verspilling van energie en verkwisting van openbare gelden''. Bovendien hadden ,,anti-nationale'' groepen met aanmoediging en bescherming van Micombero de macht in het land overgenomen ,,om het straffeloos uit te buiten''.

Op 3 nov. werd de vorming van een opperste revolutionaire raad bekendgemaakt. Deze bestond uit 30 leden onder voorzitterschap van luitenant-kolonel Bagaza, die tevens stafchef van de strijdkrachten werd. In communiqués werd gesteld dat Boeroendi geen wijziging in zijn buitenlandse politiek zou aanbrengen. Het zou blijven streven naar goede betrekkingen met de buurlanden en het zou alle verdragen met andere landen eerbiedigen.

Op 9 nov. benoemde de opperste revolutionaire raad Bagaza tot president en op 10 dec. werd luitenant-kolonel Edouard Nzambimana per presidenteel decreet tot premier benoemd. De samenstelling van het nieuwe kabinet werd op 13 nov. bekendgemaakt. Het telde 15 ministers (11 burgers en 4 militairen) en drie staatssecretarissen (allen burgers).

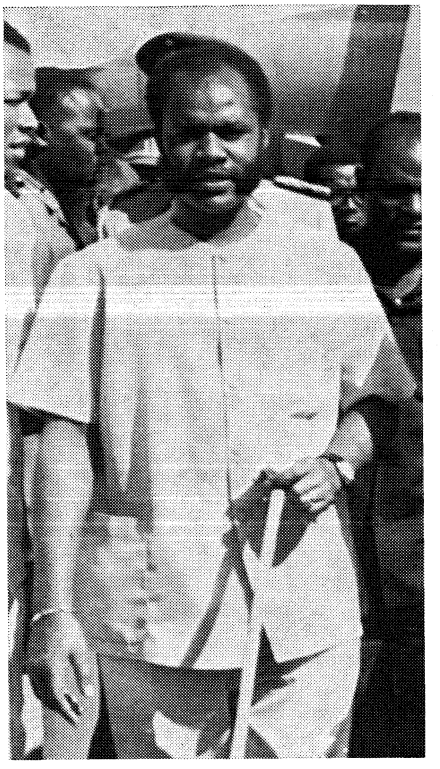

De afgezette president Miconibero

De portefeuilleverdeling was:

Premier en minister van planning - Edouard Nzambimana; landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling - majoor Philibert Kayibigi; economie en financiën - Dominique Shiramanga: justitie - Jean-Baptiste Manwangari; onderwijs - Ladislas Ndaye; buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Albert Muganda; transport en luchtvaart - Ladislas Barutwanayo; openbare werken, uitrusting en huisvesting - Isidore Nyaboya: geologie, mijnbouw en industrie - Gaspard Karenzo; PTT - Rémy Nkengurutse; gezondheid - majoor Jean Bandusha; sociale zaken en arbeid - Joseph Nzeyimana; openbare ambten - Damien Barakamfitiye: voorlichting - kapitein Tharcisse Ruhwikira; jeugd, sport en cultuur - Emile Mworoha.

Jean-Baptiste Bagaza werd op 29 aug. 1946 te Murambi geboren. Als beroepsofficier kreeg hij zijn opleiding aan de Belgische militaire academie (1966-1970) en aan de militaire academie in Arlon (Frankrijk). In sept. 1971 keerde hij naar Boeroendi terug, waar hij tenslotte plaatsvervangend stafchef was.

Edouard Nzambimana werd in dec. 1945 in de provincie Boeroeri geboren. Hij kreeg zijn opleiding aan de koninklijke militaire academie te Brussel en keerde in nov. 1970 met de rang van kapitein in Boeroendi terug. In 1972 werd hij tot majoor bevorderd. Van 13 maart 1974 tot 1 nov. 1976 was hij minister van openbare werken, transport en uitrusting.

Uitwijzing buitenlanders

Terwijl ex-president Micombero onder huisarrest is gesteld, werden 14 van zijn buitenlandse vrienden en protégés op 6 dec uitgewezen wegens beweerde ,,economische sabotage''. Onde hen waren 6 Belgen (o.w. de industrieel Gaston Ghesels), 2 Grieken, 2 Zwitsers, 2 Maliërs, een Jemeniet en een Portugees.

Overleg met Rwanda en *Zaïre*. Economische Gemeenschap

Op 24 dec. kwam president Bagaza in Boekavoe (Zaïre) bijeen met de staatshoofden van Rwanda en Zaïre, Juvenal Habyarimana en Moboetoe Sese Seko, voor de eerste topconferentie van de Economische Gemeenschap van de landen van de Grote Meren, die door de drie landen op 20 sept. 1976 was gevormd.

Toen hadden Micombero, Habyarimana en Moboetoe te Gisenpe (Rwanda) een conventie getekend inzake de oprichting van die gemeenschap, Communauté économique des pays des Grands-Lacs (CEPGL). Zij ondertekenden toen tevens een verdrag i.z. vriendschap en samenwerking, waarbij zij als hun gemeenschappelijke doelstellingen memoreerden de versterking van de Afrikaanse eenheid, de ,,volledige liquidatie van het kolonialisme in Afrika'', eerbied voor de soevereiniteit van elke staat en steun aan de ,,onvervreemdbare rechten van volken om hun eigen lot te beslissen''.

De samenwerking tussen de drie landen had al op 29 aug. 1966 een grondslag gekregen in het veiligheidsakkoord van Kinsjasa (pag. 589/2-1966).

Op 18/19 dec. 1969 volgde in Gisenye een topconferentie van de drie landen over het verwezenlijken van een onderlinge eenheid vooral op economisch gebied.

In 1973 verslechterde de verhouding tussen Boeroendi en Rwanda als gevolg van beschuldigingen van Boeroendi over een inval van rebellen vanuit Rwanda (pag. 404/3 - '73), maar door bemiddeling van Zaïre vond een verzoening plaats die door een topconferentie te Goma (Zaïre) op 18 juli 1973 werd bezegeld (pag. 776/3-'73). Daarna werd de samenwerking geleidelijk versterkt. Tijdens een topconferentie van de drie staatshoofden in Boejoemboera, de hoofdstad van Boeroendi, van 10-12 juni 1974 werd een aantal besluiten genomen ter bevestiging van het veiligheidsakkoord van 1966. Dit overleg werd van 20 tot 22 juni 1975 te Kigali (Rwanda) voortgezet, waarbij een ontwerpverdrag i.z. de vorming van een economische gemeenschap tot stand kwam en akkoorden over samenwerking, handel en veiligheid werden getekend.

Tijdens overleg op 3 en 4 mei 1976 kwamen vertegenwoordigers van de drie landen te Boejoemboera de oprichting overeen van een permanente commissie voor het organiseren \dn de samenwerking tussen de voorlichtingsmedia van de drie landen

Medio juni 1976 bracht president Micombero een vierdaags staatsbezoek aan de Rwandese hoofdstad Kigali, waarbij hij met zijn Rwandese ambtgenoot Habyarimana overeenstemming bereikte over een uitbreiding van de samenwerking op economisch, sociaal en cultureel gebied. O.a. zouden in de landbouw en de visserij gezamenlijke projecten worden uitgevoerd.

Krachtens de op 20 sept. 1976 ondertekende conventie zal de CEPGL haar hoofdkwartier te Gisenye vestigen. President Micombero zou als waarnemend president van de genieerischap optreden. Zo spoedig, mogelijk zouden de leden van een permanent uitvoerend secretariaat worden benoemd. Verklaard werd dat de gemeenschap open zou staan voor elk land in het gebied dat zich erbij wenste aan te sluiten om zo bij te dragen tot versterking van de Afrikaanse eenheid. *(Le Monde. NZZ*, The Times, *IAF)*

Economische situatie

Over de economische situatie in Boeroendi, waar de nationale frank in mei 1976 met 12,5% werd gedevalueerd, schreef *NRC/H'blad* (5-11-1976):

Met een gemiddeld inkomen per jaar van niet meer dan 250 gulden voor elke Boeroendi, voornamelijk te danken aan de op de wereldmarkt sterk fluctuerende opbrengsten van koffie, met 80% het belangrijkste exportprodukt, is het met de Boeroendese economie inderdaad somber gesteld. Voor de afzienbare toekomst blijft het land afhankelijk van buitenlandse hulp die zich in belangrijke mate zal moeten uitstrekken over een nieuw op te zetten mijnbouwindustrie, wil Boeroendi financieel het hoofd boven water houden. Vorig jaar (1975) hebben VN-deskundigen een omvangrijke nikkelvoorraad ontdekt wat Boeroendi op slag zou kunnen plaatsen in de rij van 's werelds grootste nikkelproducenten. ,,Zou kunnen". want om het nikkel de grond uit te halen is een investering nodig van naar schatting een half miljard dollar. En daar wringt de schoen. Weliswaar is een mijnbouwconsortium reeds opgezet maar de uitwerking van ambiteuze plannen om het land economisch minder afhankelijk te maken, laat nog op zich wachten. De oorzaak hiervan is gelegen in de onoverkomelijke transportproblemen waarmee Boeroendi te kampen heeft. Van de 3700 mijl aan infra-structuur in het bos- en heuvelrijke land zijn niet meer dan 80 mijl geasfalteerd.

Boeroendi ligt op 1500 km van de dichtstbijzijnde haven: het Tanzaniaanse Dar-es-Salaam. De enige ontsluitingmogelijkheid is een aan te leggen spoorlijn naar het aan het Tanganyikameer gelegen Kigoma in Tanzania vanwaar het nikkel op de trein naar Dar-es-Salaam zou kunnen worden gezet maar er is geen geld om dit gigantische project te financieren. . ,"

VERRE OOSTEN

OCEANIË

ZELFBESTUUR VOOR DE GILBERT-EILANDEN. POSITIE BANABANS

Op I jan. kreeg de Britse kolonie, de Gilbert-eilanden, zelfbestuur, d.w.z. de fase vóór volledige onafhankelijkheid. Die onafhankelijkheid wordt waarschijnlijk begin 1979 bereikt.

De archipel bestaat uit drie afzonderlijke, ver uiteenliggende, eilandengroepen: de Gilbert-eilanden, de Line-eilanden en de Phoenix-eilanden. Tot de Gilbert-eilanden behoort Ocean Island met als bewoners de Banabans, die een afscheiding van de Gilbert-eilanden en aansluiting bij Fidji wensen.

Tijdens constitutionele besprekingen te Londen tussen de Britse regering en een delegatie van de Gilhert-eilanden o.l.v. premier Naboua Ratieta werd op 15 juli 1976 een algemeen akkoord over zelfbestuur per 1 nov. 1976 bereikt als stap op de weg naar onafhankelijkheid, maar de positie van de Banabans werd niet geregeld.

Na protesten van de leiders van de Banabans, die niet bij de besprekingen vertegenwoordigd waren en die bepaalde garanties i.z. hun rechten als landeigenaren op Ocean Island, zoals in Londen overeengekomen, verwierpen, besloot de Britse regering de volledige uitvoering van de constitutionele veranderingen, incl. de toekenning van het interne zelfbestuur, tot 1 jan. 1977 uit te stellen. Het officiële besluit betreffende het zelfbestuur bevat nu een bepaling waarin de belangen van de Banabans m.b.t. Ocean Island worden gewaarborgd, en de Britse regering maakte duidelijk dat de aanspraak van de Banabans op onafhankelijkheid niet nadelig wordt beïnvloed door de constitutionele verandering in de status van de Gilbert-eilanden. Inmiddels zijn uitspraken gedaan in de door de Banabans aangespannen klachten bij het hooggerechtshof (zie pag. 30/2-1976) Rechter Megarry verwierp volgens *The* Times (30-12-'76) de klacht tegen de Britse regering wegens te weinig betaalde royalties van meer dan F 21 mln. De klacht tegen de British Phosphate Commission (BPC) wees hij toe. De BPC had nagelaten Ocean Island na beëindiging van de fosfaatwinning met vruchtbomen te beplanten en daar dit nu onmogelijk was, moest de BPC schadevergoeding betalen, die echter noch nominaal noch zeer groot moest zijn.

Waarschijnlijk zal tussen de Banabans en de BPC een akkoord worden bereikt over een bedrag van minimaal 2 mln Australische dollars, terwijl de Banabans een bedrag van A$ 10 mln hadden verlangd, aldus The Times. Het Britse dagblad concludeerde dat de Banabans een duidelijke morele overwinning hadden behaald, die echter weinig geld opleverde.

(Vor. ber. pag. 30/1-1976)

ZELFBESTUUR VOOR SOLOMON-EILANDEN. REORGANISATIE REGERING

Het ten noordoosten van Australië gelegen Britse protectoraat de Solomon-eilanden kreeg op 2 jan. 1976 intern zelfbestuur.

Ca. 200 personen demonsteerden die dag in de hoofdstad Honiara (op Guadalcanal) tegen die statusverandering, die volgens een communiqué d.d. 21 mei 1975 was overeengekomen tijdens onderhandelingen van een delegatie van de Solomon-eilanden met de Britse regering. Afhankelijk van de goedkeuring van het Britse parlement volgt de onafhankelijkheid na een periode van 12 à 18 maanden.

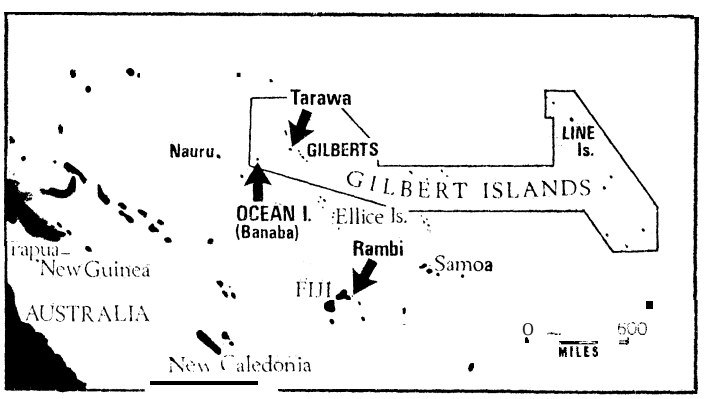

(Financial Times)

Krachtens de British Solomon Islands Order van 1974 was een wetgevende vergadering van 24 leden ingesteld. Deze koos op 28 aug. 1974 Solomon Mamaloni, de leider van de People's Progress Party (PPP), tot eerste premier van de Solomon eilanden. De PPP bezette medio 1975 zeven van de 24 zetels in de Wetgevende vergadering, terwijl de overige zetels waren verdeeld tussen 9 afgevaardigden van de USIP (United Solomon Islands Party), de oppositiepartij, en 8 onafhankelijken.

Op 1 dec. 1975 werd Mamaloni tot premier herkozen met 18 tegen 4 stemmen bij 2 onthoudingen. Daarop volgde de vorming van een coalitiekabinet van PPP en USIP, waarin de USIP vijf portefeuilles kreeg en de PPP drie. Minister van binnenlsndse zaken werd USIP-leider Jonathan Fifi'i.
Tijdens de periode van zelfbestuur blijft de gouverneur (D. C. C. Luddington) verantwoordelijk voor defensie, buitenlandse zaken, binnenlandse veiligheid en openbare diensten.

De Solomon-eilanden bestaan uit zes grote en talrijke kleinere eilanden en atollen De hoofdstad Honiara ligt op het eiland Guadalcanal Het overgrote deel van de ca 180 000 bewoners bestaat uit Melanesiers. De economie is voornamelijk afhankelijk van de produktie en export van copra Andere produkten zijn hout, cacao en specerijen. Een visindustrie verkeert in de ontwikkelingsfase en onlangs is op Guadalcanal een begin gemaakt met de oliepalmcultuur (The Times, Survey of Current Affairs, KCA)

AANSLUITING MARIANEN BIJ VS

De Amerikaanse president Ford ondertekende op 24 maart 1976 een wet die de Marianen, een eilandengroep in het westen van de Stille Oceaan, de Gemenebeststatus verleent.

Deze regeling was na twee jaar van onderhandelingen tussen de Amerikaanse regering en de commissie voor de politieke status van de Marianen (voorzitter Edward Pangelinan) neergelegd in een op 15 febr. 1975 door beide partijen ondertekend handvest. De aansluiting van het Gemenebest van de Marianen bij de VS zal geschieden volgens regelingen overeenkomstig die welke sinds 1952 de status van Puerto Rico bepalen. De Marianen krijgen zelfbestuur, maar de VS blijven verantwoordelijk voor de buitenlandse politiek en de defensie (militaire bases). De bewoners worden Amerikaanse staatsburgers. De Amerikaanse regering zal in de komende zeven jaar $ 14 mln per jaar betalen aan begrotingshulp o.m. ten behoeve van de bouw van scholen en wegen, de aanleg van havens en de ontwikkeling van landbouw en visserij. Voorts zullen de VS $ 19,5 mln betalen voor het pachten voor 50 jaar van land, voornameiijk op het eiland Tinian, t.b.v. militaire opleidingskampen.

Op 17 juni 1975 sprak de bevolking van de Marianen zich in een referendum over de nieuwe status uit. Terwijl volgens het handvest een goedkeuring door minstens 55% van de kiesgerechtigden vereist was, bleek bij het referendum dat 68,8% van de kiesgerechtigden voor aansluiting bij de VS was. Van de 5.379 kiesgerechtigden stemden 3.648 voor en 1.002 tegen, waarmee het voorstel door 78,5% van de uitgebrachte stemmen werd aanvaard.
Het betreffende wetsvoorstel werd op 21 juli 1975 door het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden goedgekeurd en op 24 febr. 1976 door de Amerikaanse Senaat.

De noordelijke Marianen (14 voormalige Japanse eilanden) zijn sinds 1947 samen met de Carolinen en de Marshall-eilanden — in totaal 96 eilanden en eilandengroepen die samen als Micronesie bekendstaan — bestuurd als VN-trustgebied, dat officieel het Trustgebied van de Pacific Eilanden heet. Krachtens het VN-handvest moet over de toekomst van dit laatste van de oorspronkelijk elf trustgebieden d.w.z. over de opheffing van het trustschapsakkoord door de VN worden beslist. In het geval van Micronesië — in het VN-handvest aangeduid als een ,,strategisch gebied" — berust die beslissing bij de Veiligheidsraad

De Trustschapsraad van de VN, met als leden de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad, erkende tijdens zijn 43ste zitting (29 juni - 13 juli 1976 te New York) dat het in aanwezigheid van een VN-missie gehouden referendum correct was verlopen en dat het volk van de Marianen, in de vrije uitoefening van zijn recht op zelfbeschikking, met grote meerderheid het handvest i z de politieke unie met de VS had goedgekeurd. De Raad nam kennis van de door de besturende autoriteit (de VS) gegeven verzekering dat sommige bepalingen van het handvest pas volledig van kracht zouden worden na beeindiging van het trustschapsakkoord. Voorts noteerde de Raad dat het de bedoeling van de VS was dat de beëindiging van het trustschapsakkoord gelijktijdig voor het hele trustgebied, dus ook voor de Carolinen en de Marshalleilanden, zou plaatsvinden. Volgens een aanbeveling van de Raad moest de handhaving van nauwe en vriendschappelijke contacten tussen de Marianen en de rest van het trustgebied door de VS worden aangemoedigd. De Raad bevestigde als zijn overtuiging dat de politieke eenheid van de Carolinen en de Marshall-eilanden moet worden gehandhaafd, en stelde met voldoening de Amerikaanse toezegging op dit punt vast.

De Trustschapsraad nam ook kennis van de bepalingen van een ontwerpovereenkomst inzake vrije associatie waarover in juni 1976 overeenstemming was bereikt tussen vertegenwoordigers van de VS en van het Congres van Micronesië. (Dit orgaan had in 1971 een Amerikaans aanbod betreffende een Gemenebeststatus voor het hele gebied verworpen.) Daaronder was de bepaling betreffende de keus voor een eenzijdige beeindiging van de associatie na 15 jaar met het recht voor het volk van Micronesie elke dan gewenste status te kiezen, met inbegrip van de onafhankelijkheid. Een volksstemming over de ontwerp-overeenkomst zal voor een district — Micronesië is verdeeld in zes districten — niet bindend zijn als 55% van de kiezers in dat district tegen het ontwerp stemmen.

De SU sprak zich tegen elke politieke band tussen de eilanden van Micronesie en de VS uit. In nov 1976 maakte het Russische persbureau *Tass* melding van Amerikaanse „inlijvingsplannen": „De Amerikanen willen van de eilandengroep een ondeelbaar bezit maken"

Het Russische weekblad *Nowoje Wremja* schreef dat achter de voor 1981 te vormen „Verenigde Staten van Micronesie" een Amerikaanse operatie ,,Terug naar het kolonialisme" schuilging.
Eerder bepaalde het Congres van Micronesie, aldus *Le* Monde (10-9-'76), dat Ponape de hoofdstad van het gebied zal worden, een functie die tot dusver door Saipan (Marianen) werd vervuld (IHT, The *Times*, NZZ, FAZ, UN *Chronicle)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

FORD'S AFSCHEID

Op 12 januari heeft president Ford voor de laatste maal in zijn ambtstermijn in het Congres zijn State of the Union voorgelezen.
Daarin waarschuwde hij het Congres en de nieuwe regering van Jimmy Carter binnenslands een voorzichtig beleid te voeren en om geen wezenlijke besparingen in de Amerikaanse defensiebegroting aan te brengen, aangezien de militaire kracht van de Sowjet-Unie met de dag toeneemt.
Hij zei verder zich met blijdschap en dankbaarheid in zijn privé--lever, terug te trekken.
In zijn laatste officiële optreden voor het Congres, waarvan hij voordat hij Nixon opvolgde als president, 25 jaar lid is geweest, diende Ford geen nieuwe wetsvoorstellen in.
De nieuwe president, zo zei hij, zou direct na zijn ambtsaanvaarding op 20 januari zijn eigen prioriteiten bekend maken.
,,Vanavond wil ik geen inbreuk maken op die verantwoordelijkheid, maar hem liever het allerbeste en alles wat goed is voor ons land toewensen".
De president gaf een terugblik op de resultaten van zijn korte regeringsperiode en gaf in grote lijnen zijn visie op de toekomst.
Hij herinnerde het Congres eraan hoe hij 30 maanden geleden de macht van zijn voorganger overnam ,,toen ons land diep verdeeld en gekweld was". Enkele maanden daarna moest hij de Amerikanen meedelen dat ,,de toestand in de Unie niet goed is". ,,Maarn, zo vervolgde de president, ,,nu kan ik meedelen dat alles bijeen genomen de toestand van het land goed is".
Naar Ford zei was het aan hem te danken dat het grondwettelijke proces nu weer normaal verloopt en dat er weer schot in de Amerikaanse economie zit. Ook noemde Ford het zijn verdienste dat er in de afgelopen twee en een half jaar een einde was gekomen aan ,,een gevaarlijke vermindering van Amerika's militaire uitgaven".
,,Opnieuw geloven de Amerikanen in zichzelf, in hun leiders en in de belofte die de dag van morgen voor hun kinderen inhoudt".
Hij zei verder trots te zijn dat de VS in vrede leven en dat ze ,.een sterke defensie, sterke bondgenootschappen en een gezonde en moedige buitenlandse politiek" hebben.
Hij voegde daaraan toe dat terwijl Amerika het eerste moet zijn om de vrede in de wereld te handhaven het dat alleen kan doen als het nooit de tweede op het gebied van de defensie is.
Hij hield vervolgens een nadrukkelijk pleidooi voor de handhaving van het strategische evenwicht tussen de supermogendheden als het beste middel om een nucleair conflict met de Sowjet-Unie te voorkomen.
,,De Verenigde Staten zouden er de ernstigste politieke gevolgen van ondervinden, indien de wereld tot de overtuiging zou komen dat onze tegenstanders een beslissende marge van superiortieit hebben verworven".
Ford wees erop dat de Amerikaanse defensie nu nog een afschrikwekkende capaciteit heeft maar dat het een lange periode van aanhoudende inspanning vereist om dit zo te houden.

Ford bepleitte ook de goedkeuring van drie controversiele militaire projecten Het gaat hier om de BI-bommenwerper. de Trident-onderzeeer en een intercontinentale raket die een aanval met kernwapens zou kunnen overleven om vervolgens een vergeldingsaanval te lanceren De scheidende president liet zich optimistisch uit over de crisis in het Midden-Oosten

Naar zijn zeggen zijn de vooruitzichten voor vrede er ,,gunstiger dan zij de laatste dertig jaar zijn geweest".
Wat Afrika betreft, meende Ford, dat ,,het zoeken naar vrede, raciale rechtvaardigheid en economische vooruitgang op een beslissend punt is aangeland.
Wat betreft de situatie in de VS zelf, zei Ford optimistisch te zijn door het herstel van de recessie en de evenwichtige terugkeer naar een gezonde econoniischc groei
Het land heeft de grootste behoefte aan het scheppen van produktieve el1 permanente banen
Onder zijn bewind waren er meer dan 4 miljoen nieuwe arbeidsplaatsen ontstaan, maar hij gaf toe dat nog te veel mensen zonder werk zijn
,,Dit spijt mij het meest nu Ik mijn ambt neerleg", aldus de president.
Ford zei ook nog dat zijn regering enkele teleurstellingen te verwerken nad gekregen. Zo was er nog geen voldoende vooruitgang gemaakt i7 de oplossing van het energievraagstuk

Ford deed verder een beroep op het Congres en de nieuwe regering spoed te betrachten met maatregelen die de afhankelijkheid van het land van buitenlandse energieleveranciers moet verkleinen. Hij deed een beroep op de leden van zijn partij de nieuwe president loyaal te steunen bij zijn buitenlandse politiek.
De president had verder woorden van lof voor het Amerikaanse sociale en politieke systeem en hij sprak van de noodzaak dit voortdurend te versterken.

President Ford na het uitspreken van de de State of the Union

Weekblad 46ste jaargang No. 2366. pag 28535-28550

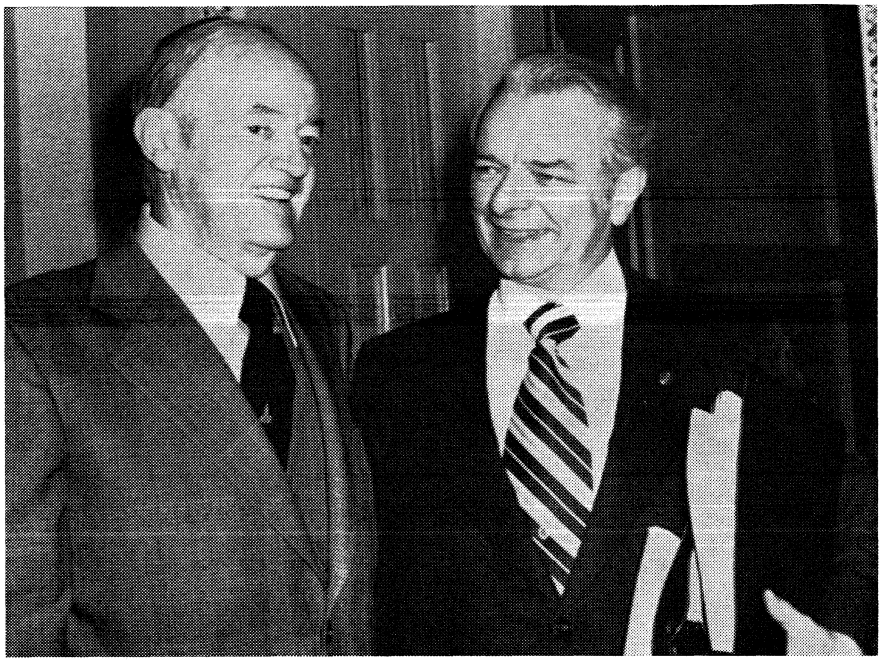

Robert Byrd (r), de Democratische fractieleider in de Senaat en Hubert Humphrey.

,,Burger zijn van de VS is voor mij de grootste eer en het grootste voorrecht in de wereld".
,,Wat mij betreft, ik bid dat de derde eeuw waaraan wij beginnen voor alle Amerikanen, onze kinderen en onze kleinkinderen een grotere mate van individuele gelijkheid, kansen en rechtvaardigheid brengt, meer geestelijke en materiële zegeningen en een grotere kwaliteit van het leven, de vrijheid en het streven naar geluk".

Economische voorstellen

Begin januari heeft president Ford het Congres zijn economische plannen voor het jaar '77 voorgelegd.
Hij verzocht het Congres de belastingen in '77 te verlagen met $ 12,5 mrd. De Amerikaanse burger zou volgens hem gezamenlijk $ 10 mrd minder aan inkomstenbelasting moeten betalen. De rest zou moeten gaan naar het bedrijfsleven waar 2% minder belasting over bedrijfsinkomsten zou worden geheven.
Voor de particuliere sector had hij een verhoging van de belastingvrije voet in petto. Dit zou dan in de plaats komen van het systeem van tijdelijke aftrekposten dat nu van kracht is. Voor de laagste inkomens vroeg hij extra tegemoetkomingen.
In zijn boodschap aan het Congres merkt de Amerikaanse president onder meer op dat het hoog tijd wordt de lasten van belastingbetalers met een middelmatig inkomen te verlichten. Hij stelde daarom voor de belasting voor een gezin met een gemiddeld inkomen van 15.000 dollar voor 1977 te verlagen met 227 dollar.

De tijdelijke regeling die het bedrijfsleven vrijstelling verschaft van bepaalde belastingtoeslagen zou volgens Ford permanent moeten worden. Dat zou inhouden dat de belasting over de eerste 25.000 dollar aan bedrijfsinkomsten voortaan 20 procent bedraagt en over de tweede 25.000 dollar 22 procent. De investeringsaftrek moet naar zijn mening tien procent blijven. Krachtens de huidige wetgeving wordt het eind 1980 zeven procent.

De Amerikaanse president vroeg het Congres verder ondernemingen versnelde afschrijving van produktiemiddelen toe te staan in gebieden waar de werkloosheid zeven procent of meer van de beroepsbevolking bedraagt. Hij wil het mogelijk maken dat gebouwen in ongeveer de helft van hun gebruikelijke levensduur worden afgeschreven. Fabrieksinstallaties en andere uitrusting moet naar zijn mening in vijf jaar kunnen worden afgeschreven terwijl de volledige investeringsaftrek moet blijven gelden.
Ford stelde tenslotte voor de dubbele belastingheffing over dividenden af te schaffen. Op het ogenblik betaalt zowel de onderneming als de aandeelhouder belasting over hetzelfde dividend. Ford wil daarin verandering brengen door uitbreiding van de aftrekmogelijkheden.

Nieuwe leiders in Congres

Op 4 januari kwam het 95ste Congres voor de eerste maal bijeen.
Bij die gelegenheid werden o.a. nieuwe fractieleiders gekozen.
Tot veler verrassing werd Howard Baker en niet de favoriet Robert Griffin tot Republikeins fractieleider in de Senaat gekozen. Leider van de Democraten in de Senaat werd Robert Byrd, die daarmee de opvolger van Mike Mansfield werd. Vlak voor de stemming trok Hubert Humphrey zijn kandidatuur terug.
Net als in het voorgaande Congres, nemen de Democraten ook in het 95ste Congres een sterk overheersende plaats in. In het Huis van Afgevaardigden is de verhouding tussen Democraten en Republikeinen 292 tegen 143, in de Senaat 62 tegen 38. Voor het eerst na 8 jaar van

Howard Baker (l.) en Ted Stevens, resp fractieleider en plv fractieleider van de Republikeinen in de Senaat

Republikeinse „regering door veto" krijgt het Amerikaanse parlement weer met een Democratische president te maken. De tweede noviteit is dat het Congres een nieuwe generatie van leiders heeft gekregen, die de samenwerking met het Witte Huis vermoedelijk makkelijker zal maken. De algemene voorspelling is dat Jimmy Carter het — althans in de beginperiode van zijn presidentschap — minder moeilijk met het Congres zal krijgen dan bijvoorbeeld president Kennedy, die het politieke leven zuur werd gemaakt door oude en halsstarrige commissievoorzitters

De strijd oin de functie van Republikeins minderheidsleider was nodig geworden door het vertrek van Hugh Scott. Diens assistent, Robert Griffin, werd algemeen als favoriet voor deze post beschouwd Vlak voor de stemming meende Griffin over de benodigde **20** stemmen voor verkiezing te beschikken Howard Baker zei later: „Ik ging de kamer binnen met slechts zestien stemmen. Al gauw wist ik nog één stem te bemachtigen Maar dat was niet genoeg. Ik keek naar Griffin en zag dezelfde blik van angst in zijn ogen die ook ik moest hebben. Dat bracht mij op de gedachte dat ook hij de stemmen nog niet binnen had" Door de stemmen van enkele linkse Republikeinen over de streep gehaald, wend Baker tenslotte met negentien tegen achttien stemmen tot minderheidsleider gekozen

Voor de toekomst van de Republikeinse partij, die door de nederlaag van president Ford en door de slechte resultaten van de partij bij de Congresverkiezingen in zorgelijke staat is komen te verkeren, kan de verkiezing van Baker van groot belang worden.

Senator Howard Baker uit Tennessee is vermoedelijk de meest gearticuleerde politicus waarover de „Grand Old Party" thans beschikt. In **1973** kreeg Baker nationale bekendheid door de indringende manier waarop hij het Witte Huis van Nixon in de befaamde hoorzittingen over Watergate aan de tand voelde Afgelopen zomer leek de 53-jarige Baker het meest in aanmerking te komen voor de Republikeinse kandidatuur voor het vice-presidentschap Maar op de partijconventie in Kansas City gaf president Ford om tactische redenen de voorkeur aan de lichtgewicht Robert Dole Howard Baker maakt er geen geheim van, dat hij bij de presidentsverkiezingen van **1980** de kandidaat van de Republikeinen hoopt te zijn De functie van Republikeinse minderheidsleider kan daartoe een gunstige springplank vormen

Kleurloos

De nieuwe Democratische meerderheidsleider Robert Byrd uit West Virginia geldt als een „apparatsjik", die de Senaat van binnen en van buiten kent en die de wegen kent om besluiten uitgevoead te krijgen. Als de oudere en progressieve staatsman stond Hubert Humphrey weliswaar beter aangeschreven dan de conservatieve Byrd. die nota bene eens lid van de Ku-Klux-Klan is geweest. Ook qua kennis en welsprekendheid steekt Humphrey beduidend uit boven de wat kleurloze Byrd. (NRC/H'blad, IHT, The Times)

INTERNATIONALE ZAKEN

IMF

VERHOGING QUOTA

De uitvoerende directeuren van het IMF hebben op 5 maart 1976 hun toestemming gegeven aan een verhoging van de quota van het Fonds met 34% van $34 mrd op ong. $ 45.6 mrd. Hiermee werd uitvoering gegeven aan een besluit van het interim-comité (pag. 50/1 e.v. - 1976).
In het kader van de verhoging van de quota worden die van de olie-exporterende landen extra verhoogd, waardoor zij rond 10% van de totale quota verschaffen.
De omvang van de quota zijn bepalend voor het stemrecht der individuele lidstaten en voor het recht leningen bij het IMF op te nemen in geval van betalingsbalansmoeilijkheden.
De quota van de VS dalen door de getroffen maatregelen van 21,9 tot 21,5% van de totale quota; zij behouden evenwel een vetorecht, omdat daarvoor 20% van de totale quota voldoende zijn. (IHT)

EINDE VAN DE AARDOLIEFACILITEIT. BIJDRAGEN EN TREKKINGEN IN 1974 EN 1975

Op 5 april 1976 werd een eind gemaakt aan de aardoliefaciliteit van het IMF. Deze faciliteit was op 22 aug. 1974 begonnen te functioneren (pag. 9/1 - 1975) en had als doel landen, speciaal ontwikkelingslanden, te helpen, die als gevolg van de verhoging van de prijs van ruwe olie problemen met hun betalingsbalans kregen.

Over het functioneren van de faciliteit kunnen de volgende gegevens worden verschaft:

In **1974** en **1975** werden in totaal 6.902,4 mln speciale trekkingsrechten (SDR's) bijgedragen, in hoofdzaak als volgt over verschillende landen verdeeld

Aboe Dhabi 100 mln SDR
België **200** mln
Bondsrepubliek Duitsland **600** mln
Canada 246,9 mln
Koeweit 685 mln
Nederland **350** mln
Nigeria **300** mln
Oman 20,5 mln
Oostenrijk **100** mln
Perzië **990** mln
Saoedi-Arabie **2 250** mln
Trinidad en Tobago **10** mln
Venezuela **650** mln
Zwitserland **250** mln

De trekkingen op de faciliteit beliepen in totaal hetzelfde bedrag als de stortingen en waren a h volgt verdeeld:

Chili **244** mln SDR
Engeland **1.000** mln
Griekenland 155,2 mln
India 401,3 mln
Italië **1.455** mln
Joego-Slavië 342 min
Nieuw Zeeland **238** mln
Pakistan **236** mln
Spanje **572** mln
Turkije **261** mln

PROF. LIEFTINCK VERLAAT IMF. DR. RUDING OPVOLGER

Prof. dr. P. Lieftinck heeft besloten tegen het eind van vorig jaar zijn functie van uitvoerend directeur van het IMF neer te leggen, zo meldde een persbericht van het Nederlandse ministerie van financiën op 1 juli 1976.
Als zijn opvolger is door Nederland voorgedragen dr. H. O. C. R. Ruding. directeur bij de Amsterdam-Rotterdam Bank. Dr. Ruding is bereid de functie voor vier jaar te vervullen. Over de voordracht is contact geweest met de overige landen van de „kiesgroep", waartoe ook Nederland behoort nl. Joego-Slavië, Israël, Cyprus en Roemenië.
Dr. P. Lieftinck was van 1945-1952 minister van Financiën van Nederland en was sinds 1 okt. 1955 uitvoerend directeur van het IMF. Tot 31 maart 1971 combineerde hij deze functie met de overeenkomstige functie in de Wereldbankgroep.

Voorts is bij de Wereldbank per **1-11-1976** mr P C. Witte door mr A. IJ. A. Looijen opgevolgd als lid van het College van bewindvoerders. Mr. Looijen was directeur buitenlandse financiële betrekkingen op Financiën. (ANP)
Dr. Herman Onno Christiaan Rudolf Ruding, geboren op **15** augustus **1939** te Breda, volgde een gymnasiale opleiding te Breda en studeende van **1957** tot en met **1963** economie aan de Nederlandse Economische Hogeschool te Rotterdam, Na het doctoraal examen in januari **1964** afgelegd te hebben, promoveerde hij in april **1969** te Rotterdam cum laude *tot* doctor in de economische wetenschappen op een proefschrift: „Naar één geïntegreerde Europese kapitaalmarkt?".
Hij was van **1965** tot en met **1970** werkzaam op de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën te Den Haag als Hoofd van de Afdeling Internationale Monetaire Zaken
Vanaf **1971** is hij werkzaam als Directeur van de Amsterdam-Rotterdam Bank N.V. waar hij de leiding heeft van het Directoraat Effectensyndicaten te Amsterdam.
Hij heeft een aantal artikelen en voordrachten in binnen- en buitenland op zijn naam staan, zowel inzake internationale monetaire onderwerpen en de Europese integratie als inzake de kapitaalmarkten in Nederland en daarbuiten en de ondernemingsfinanciering. (Ministerie van financiën)

HERENIGD VIETNAM LID VAN IMF EN WERELDBANK

Tijdens een zitting achter gesloten deuren heeft het bestuur van het IMF op 15 sept. 1976 Vietnam als lid van het IMF aanvaard.

Na de samenvoeging van Noord- en Zuid-Vietnam had de regering van Vietnam het IMF laten weten het lidmaatschap, dat Zuid-Vietnam al bezat, te willen voortzetten. Hiervoor was instemming van het IMF nodig.

Het lidmaatschap van Vietnam is aanvaard tegen het verzet van de VS. De regering van de VS was van oordeel, dat niet duidelijk was, of de regering van Vietnam zou kunnen voldoen aan de verplichtingen van het IMF. De VS heeft echter in het 20 leden tellende bestuur geen veto over zaken als het lidmaatschap.

Het bestuur van de Wereldbank aanvaardde op 21 sept. Vietnam als lid, eveneens tegen het verzet van de VS. (AP, Reuter)

JAARVERSLAG IMF

Het verslag van het IMF over het boekjaar, dat op 30 april 1976 was afgesloten, werd op 19 sept. 1976 gepubliceerd.

In het jaarverslag werd o m. opgemerkt, dat de wereldeconomie de zwaarste recessie sinds de crisisjaren van 1930 thans overwonnen heeft dankzij hernieuwde economische activiteiten in de VS en enkele andere grote industriestaten. Achter de horizon doemt echter het gevaar op van een nieuwe inflatieronde.

„Toen de tweede helft van 1976 inging, voltooide de wereldeconomie het eerste jaar van herstel uit de ernstigste recessie sinds vier decennia"

Een van de belangrijkste factoren van dit herstel, aldus het verslag, is een teruggekeerd vertrouwen bij de consument Dat vertrouwen blijkt uit een stijging van de consumentenbestedingen en een aanzienlijke daling van de individuele spaartegoeden in de meeste belangrijke industrielanden

Het IMF waarschuwt echter dat deze economische expansie voldoende plotseling komt, om algemeen bezorgdheid te wekken over het risico van een hernieuwde golf prijsverhogingen Met andere woorden. „Opgepast voor inflatie"

Het verslag zegt dat de produktie in de industrielanden. met name de Verenigde Staten, West-Duitsland en Japan, wederom met bevredigende snelheid uitdijdt, terwijl de inflatiepercentages behoorlijk onder het niveau lagen van die in 1974 en het eerste halfjaar van 1975

Het IMF-verslag vervolgt. Zowel de werkloosheid als de inflatie handhaafden zich echter, gemeten naar criteria uit het verleden, op een buitengewoon hoog niveau voor de aanloopfase van een cyclische opleving

Het IMF-rapport constateert. dat de Derde wereld, door wat economen adnduiden als een „vertragend effect", zowel later door de recessie als de huidige opleving zijn beroerd.

Over de ontwikkelingen binnen het IMF zelf werd o m opgemerkt, dat het ledenaantal is toegenomen tot 128 door toetreding van Grenada met quota van 2 mln SDR en van Papoea Nieuw-Guinea met quota van 20 mln SDR

De Raad van Gouverneurs van het IMF heeit op 30 april 1976 toestemming gegeven aan de hervorming van het internationale geldstelsel zoals die door het interim-comite tot stand gebracht was (pag 50/1 e v -1976) De hervorming zal van kracht worden, nadat zij door 3/5 van de leden, die over 4/5 van de totale quota beschikken zal zijn geratificeerd, (N R C H'blad, Reuter U P I)

JAARVERSLAG WERELDBANK. IDA *EN IFC*

Het verslag van de Wereldbankgroep (Wereldbank, International Development Association IDA en Inte national Finance Corporation IFC) over het boekjaar, dat op 30 juni 1976 werd afgesloten, is op 23 sept. 1976 verschenen.

Uit dit verslag de volgende punten:

De economische groei in de ontwikkelingslanden is in de periode 1973 tot 1975 iets lager geweest dan in de vijf jaar daarvoor. Het cijfer kwam — de olieexporterende landen niet meegerekend — op gemiddeld 5,4% per jaar, tegen 6% tevoren.

Voor de rijkere ontwikkelingslanden was de economische groei gemiddeld 6,4% per jaar. maar in de allerarmste landen, vooral in Azië en Afrika bezuiden de Sahara, was het groeitempo slechts 2,8%.

De toeneming van de welvaart werd in deze landen, waar meer dan een miljard mensen wonen, vrijwel geheel teniet gedaan door de toeneming van de bevolking, zodat er voor de individuele inwoner nauwelijks sprake was van enige verbetering.

Het verslag geeft een overzicht over de verschillende wegen die de arme landen inslaan om hun problemen aan te pakken. Vaak is dit door middel van belastinghervorming, door aanpassing van de binnenlandse olie- en voedselprijzen en door devaluatie van de munteenheid.

Voorbeelden: een poging om het olieverbruik te beperken en de produktie van steenkool op te voeren (India); stimulering van de particuliere besparingen (Pakistan); verlaging van de verbruikssubsidies (Senegal en Brazilië); opvoering van de overheidsinvesteringen (Marokko); beperking van de monetaire- en kredietexpansie als middel tegen de inflatie (Indonesië, Maleisië en de Filippijnen); invoering van nivellerende belastingmaatregelen (Columbia); verhoging van de prijzen die voor inheemse landbouwprodukten worden betaald (Zambia); of gewoon belastingverhoging (Mexico, Costa Rica).

De met de Verenigde Naties verbonden Wereldbank heeft bij de ontwikkeling van de arme landen een niet onbelangrijke rol gespeeld: Ongeveer een vijfde van alle officiële hulp aan de ontwikkelingslanden loopt via de Wereldbank of via haar dochteronderneming IDA, de internationale ontwikkelingsassociatie. In het met juni geëindigde boekjaar verstrekte de Wereldbank-groep leningen tot een hoogte van 3,7 miljard dollar.

Daarnee kwam het totaal aan verstrekte leningen op bijna twintig miljard, waarvan nog ruim 6,6 miljard uitstaat: Vijf miljard via de Wereldbank (vijftien procent meer dan een jaar tevoren) en zestien miljard via de IDA, die renteloze leningen verschaft aan de armste landen.

Dit laatste cijfer is weliswaar zes procent hoger dan een jaar eerder, maar na verdiscontering met het inflatie-effect betekent het een achteruitgang in waarde van een procent.

Op de komende jaarvergadering van de bank zal een verhoging van het kapitaal worden voorgesteld. Dit moet altijd hoger zijn dan het bedrag aan uitstaande leningen. De bank. die haar inkomen vergeleken met het voorgaande jaar met twintig procent zag dalen tot 220 miljoen dollar, heeft de leningsvoorwaarde enigszins aangetrokken: terugbetaling zal voortaan in gelijkblijvende bedragen moeten gebeuren en niet meer in oplopende bedragen, terwijl de rente die berekend wordt iets hoger is gesteld. Het zal voortaan 0,5% hoger liggen dan de rente die de bank zelf heeft moeten betalen over het voorgaande kwartaal.

In het afgesloten boekjaar is het ledenaantal van de Wereldbank toegenomen tot 127 door toetreding van Grenada en Papoea Nieuw-Guinea; het aantal leden van de IDA groeide tot 116 door toetreding van dezelfde twee landen. Nog geen beslissing was genomen over het aangevraagde lidmaatschap van de Comoren, Guinee-Bissao, en de Malediven van de Wereldbank en dat van Suriname van de IDA.

Het geplaatste kapitaal van de Wereldbank was met S 32,9 mln toegenomen tot $ 25.581,8 mln In de toename waren inbegrepen de eerste stortingen van Grenada ($ 1,7 mln) en van Papoea Nieuw-Guinea ($ 17,1 mln).

Voorts hadden enkele landen hun kapitaalsaandeel verhoogd: Syrie met $ 2,1 mln tot $ 42,1 mln: Panama met $ 0,5 mln tot $ 18,1 mln en Zambia met $ 11,5 mln tot $ 64 mln

Hierna volgt een meer gedetailleerd overzicht van de leningen en kredieten, die resp. door de Wereldbank en de IDA zijn verschaft.

De Wereldbank verschafte in het boekjaar 1975-1976 leningen tot een totaalbedrag van $ 4.977,1 mln.

De IDA gaf 73 kredieten tot een totaalbedrag van $ 1.655,3 mln.

De geografische verdeling van de leningen en kredieten was als volgt (in mln dollars):

	leningen	kredieten	totaal
Oost-Afrika	216	224,6	440,6
West-Afrika	291,8	158,3	450,1
Oost-Azie en Stille Oceaan	1458,5		1458,5
Zuid-Azie	260	1089,2	1349,2
Europa, Nabije Oosten en Noord-Afrika	1341,9	143,7	1485,6
Latijns-Amerika en Caraibisch gebied	1408,9	39,5	1448,4

Het geld werd voor de volgende doeleinden ter beschikking gesteld (in mln dollars)

	leningen	krr-dieten	totaal
landbouw	1209,2	418,4	1627,6
ontwikkelings-financierings-maatschappiien	697,1	64	761,1
onderwijs	244,9	76,4	321,3
elektro-energie	690,3	259	949,3
industrie	501	105	606
invoer voor onderhoudswerkzaamheden		200	200
niet-projectgebonden	75	154	229
bevolkingsplanniiig en voedsel	25,8	—	25,8
technische hulp	13	19	32
telecominunicatie	59	5,2	64,2
toerisme	21	10	31
verkeer	1114,7	256,2	1370,9
stadsontwikkeling	79,6		79,6
watervoorziening en kanalisering	246,5	88,1	334,6
totaal	4977,1	1655,3	6632,4

De rente van de Wereldbank werd op 1 juni 1976 van 8,5 tot 8,885": verhoogd

In het jaarverslag van de IFC werd o a gezegd, dat het ledenaantal was gegroeid tot 105 door toetreding van Opper Volta, Grenada, Papoea Nieuw-Guinea Roeanda en Bangla Desj

De IFC verschafte in het boekjaar 1975-1976 leningen en kapitaalsinvesteringen voor een bedrag van $ 245,3 mln aan 33 ondernemingen in 23 ontwikkelingslanden

De totale kosten van alle projecten. waarin door de IFC in het genoemde boeklaar werd deelgenomen, bedroegen $ 1,412 nird

Naast de IFC stelden andere binnen- en buitenlandse kapitaalverschaffers voor dezelfde projecten $ 838 mln ter beschikking

Het gestorte kapitaal van de 105 lidstaten ($ 108,3 mln) plus de aan de algemene reserves toegevoerde overschotten beliepen op 30 juni 1976 $186.7 mln

De directeuren van de IFC daden aan de Gouverneurs de aanbeveling een kapitaalsverhoging van de instelling met $ 480 mln tot stand te brengen in de periode 1978-1982 door stortingen van de lidstaten

Van de in het boekjaar 1975-1976 gedane toezeggingen was $ 65,4 mln bestemd voor staalprojecten in Turkije en Joego-Slavië; $ 44 mln voor ontwikkelingsfinancieringsinaatschappijen in Bolivia, Zuid-Korea, Turkije en Zambia, $ 38,5 mln voor textielprojecten in Brazilië, Kenya, Malawi en Soedan, $ 27,1 mln voor verwerkende industrieondernemingeii in Egypte, India, Zuid-Korea, de Filippijnen en Turkije $ 19 mln voor een onderneming op het terrein van de non-ferro metalen in Zuid-Korea, $ 12,7 mln voor projecten op het gebied van de produktie en veredeling van levensmiddelen in Ecuador, Nicaragua Roeanda en Senegal, $ 12,5 mln voor cementproduktie in Indonesië, Marokko en Thailand, $ 7,7 mln voor celstof- en papierproduktie in Zuid-Korea en Pakistan $ 7 mln voor een chemische fabriek in Israël; $ 6 mln voor een autobandenfabriek in Uruguay $ 900 000 voor toerisme in Nicaragua, $736 000 voor geld- en kapitaalmarktinstellingen in Zuid-Korea en Bolivia, $ 71 mln voor de stichting vaii nieuwe ondernemingen $ 170 mln voor de uitbreiding en niodernisering van bestaande ondernemingen

Het cumulatieve bruto-volume var, de door de IFC gedane investeringen sinds de instelling van het instituut in 1956 bereikte per 30 juni 1976 een bedrag van $ 1505 mrd in 271 ondernemingen in 61 ontwikkelingslanden

JAARVERGADERING IMF EN WERELDBANK

In de Filippijnse hoofdstad Manilla vond van 4-8 okt. 1976 de jaarvergadering plaats van het IMF en de Wereldbank.

Aan deze bijeenkomst voorafgaand hadden op 2 okt. vergaderingen plaats gevonden van de Groep van 24, die de ontwikkelingslanden in het IMF vertegenwoordigt, en van het interim-comité; voor dit comité was het de eerste vergadering na de bijeenkomst in Kingston (Jamaica) in jan. 1976 (pag. 50/1 e.v. - 1976).

Op 3 okt. was een vergadering gehouden van de gemeenschappelijke ontwikkelingscommissie van IMF en Wereldbank.

De Groep van 24 gaf na zijn bijeenkomst een communiqué uit, waarin hij bezorgdheid uitte over de tekorten op de betalingsbalansen van de ontwikkelingslanden, die geen olie produceren. Van 1973 tot 1975 waren deze gestegen van $10 mrd tot $ 37 mrd; voor het jaar 1976 zouden zij waarschijnlijk $ 32 mrd belopen. Deze tekorten veroorzaken een verergering van de schuldenproblemen van de ontwikkelingslanden.

De Groep uitte zich teleurgesteld over het feit, dat de ontwikkelingshulp bij de behoefte achter blijft. Op de industriële landen, die dat nog niet gedaan hadden, werd een beroep gedaan de inspanningen te vergroten om het streefcijfer van 0,7% van het BNP voor ontwikkelingshulp te bereiken.

De Groep herhaalde het verlangen van de ontwikkelingslanden, dat er een band geschapen wordt tussen de speciale trekkingsrechten en ontwikkelingshulp.

De jaarvergadering van het IMF werd op 4 okt. geopend met toespraken van dr. H. J. Witteveen, de directeur-generaal van het IMF, en van Robert MacNamara, de president van de Wereldbank.

Dr Witteveen pleitte voor een absolute voorrang voor de bestrijding van de inflatie ,,omdat de sociale en economische kosten van de geldontwaarding veel gevaarlijker kunnen blijken te zijn dan de kosten van werkloosheid"

Het voeren van zo'n straffe anti-inflatiepolitiek kan het verdere herstel van de economie vertragen, erkende dr Witteveen, maar voortschrijdende geldontwaarding brengt de hele bestaande politieke en maatschappelijke orde in gevaar

,,Het beleid van de autoriteiten moet daarom gericht zijn op strenge beteugeling van de overheidsuitgaven en op straffe beheersing van de geldhoeveelheid", aldus dr Witteveen

Robert MacNamara merkte om. op, dat de wereld de middelen heeft om de armoede uit te bannen, maar dat de geindustrialiseerde landen hun beloften daarvoor geld uit te trekken niet gehouden hebben

De ontwikkelde landen hebben hun belofte uit 1970 om 0,7% van hun bruro nationaal produkt aan ontwikkelingshulp uit te geven niet nagekomen Bovendien zijn er op het ogenblik geen aanwijzingen dat hun doelstellingen ooit bereikt zullen worden." aldus MacNamara

Van de debatten op de jaarvergadering melden wij het volgende.

De Verenigde Staten hebben op 5 okt de olie-exporterende landen van het OPEC-kartel gewaarschuwd dat een nieuwe prijsverhoging van ruwe olie de toch al zorgelijke economische en financiële wereldsituatie ernstig zou verslechteren. De Amerikaanse minister van financiën Williarn Simon zei dat de wereldeconomie er ook zonder olieprijsverhoging volgend jaar al moeilijk genoeg voorstaat.

,,Zonder een dramatische wijziging van de vooruitzichten zal het wereldbetalingspatroon in 1977 verrassend veel gelijkenis vertonen met dat van 1974, het eerste jaar van de abnormaal hoge olieprijzen", aldus Simon

Minister Simon betoogde dat zelfs zonder een olieprijsverhoging de overschotten van de OPEC-landen volgend jaar tenminste $ 50 mrd zullen bedragen Daar tegenover zou het gezamenlijke tekort van de Westerse industrielanden (inclusief Japan, Canada en Nieuw-Zeeland) uitkomen op ca $ 35 mrd, terwijl de olieimporterende ontwikkelingslanden tekorten van $ 12 tot $ 15 mrd kunnen verwachten

De tekorten die in 1974 veroorzaakt werden door de plotseling duurder geworden olie konden met succes worden gefinancierd, maar de omstandigheden voor '77 zijn aanzienlijk gewijzigd, aldus William Simon

De Amerikaanse minister wees erop dat de sinds 1974 geaccumuleerde OPEC-overschotten ad $ 150 mrd worden weerspiegeld door de toegenomen schulden van de olieimporterende landen ,,Indien de schulden groeien om aanhoudende tekorten te kunnen financieren zal een aantal landen de grenzen naderen waarbij zij het zich niet meer kunnen veroorloven om te lenen en waarbij voorzichtige crediteuren hun ook geen krediet meer willen geven".

Vanuit de ontwikkelingslanden werden aanvallen gedaan op de industriele staten De industrielanden, aldus woordvoerders uit Afrikaanse, Latijnsamerikaanse en Aziatische landen, bekommeren zich meer om hun eigen belangen dan om die van de landen die hulp nodig hebben

De ontwikkelingslanden drongen aan op meer steun die gemakkelijker is te verkrijgen De Indonesische minister van financien, Ali Wardhana, zei dat uit hoofde van de huidige regels de Wereldbank niet optreedt als een organisatie voor hulpverlening, waarvoor zij in het leven is geroepen, maar het karakter van een gewone handelsbank begint te krijgen.

Het beleid van de bank bij het verstrekken van leningen moet worden herzien, terwijl de rentetarieven omlaag moeten, zo zei hij Zoals veel anderen had hij commentaar op de nieuwe formule uit hoofde

waarvan de bank elke drie maanden haar rentetarieven vaststelt en waarbij rekening wordt gehouden met de kosten die worden gemaakt bij het lenen van geld op de commerciële markt.
De minister van financiën van de Centraal-Afrikaanse Republiek zei dat de buitenlandse schulden van de ontwikkelingslanden ontoelaatbare vormen hebben aangenomen die de investeringsprogramma's van deze landen in gevaar brengen.

Samenvattend kan men zeggen, dat de vergadering in Manilla het volgende beeld opgeleverd heeft:

De grote meerderheid van de afvaardigingen heeft zich geschaand achter de president van de Wereldbank, Robert McNamara, om het hulpsysteem ten gunste van de ontwikkelingslanden te versoepelen en uit te breiden. Doordat de ,,arme'' meerderheid niet voldoende stemrecht bezit, heeft zij op geen enkel punt succes geboekt.
De verdedigers van de oude, strenge ordening hebben zich achter de Amerikaanse minister van financiën, William Simon, en de algemeen directeur van het IMF, dr. Witteveen, opgesteld. Vooraan staan de Verenigde Staten, West-Duitsland, Groot-Brittannië, Japan en Frankrijk en die landen bezitten te zamen meer dan 40% van de stemmen, met het gevolg dat de Derde Wereld geen schijn van kans heeft gekregen.

De ,,groep-Simon'' strijdt in dit duel voor voorrang voor economische stabiliteit en voor het beginsel van soliditeit, zoals die van banken wordt gevraagd, in de handel met de ontwikkelingslanden.
McNamara en zijn meerderheid willen — met nuances — voor de ontwikkelingslanden meer geld op gemakkelijker voorwaarden dan thans.

Westerse deelnemers aan de jaarvergadering, bijvoorbeeld de Duitse staatssecretaris Karl Otto Poehl van financiën, hebben in Manilla bij de landen van de Derde Wereld een stap in de richting van een ,,zakelijker benadering'' van de problemen waargenomen. Veel afgevaardigden van industrielanden lieten met duidelijke opluchting weten dat naar hun mening de ,,nachtmerrie van Nairobi'' voorbij is.

De gedelegeerden van de Derde Wereld zien dat anders. Zij hebben een waslijst met wensen opgesteld, waaraan sedert de UNCTAD-vergadering van Nairobi (pag. 369 e.v.-1976) alleen de algemene kwijtschelding van schulden ontbreekt.
De ontwikkelingslanden verlangen verbetering van de kredietvoorwaarden, afbraak van handelsbelemmeringen door de industrielanden, stabilisering van de grondstoffenprijzen, verruiming van de middelen voor Wereldbank en IMF, doelstellingen voor de wisselkoersen om een einde te maken aan het ,,zweven'' van valuta's, en meer stemrecht.

In zijn slottoespraak stelde de directeur van het IMF, dr. Witteveen, dat tijdens de adgelopen vergadering gebleken was, dat men algemeen van oordeel is, dat een duurzame economische groei en een vermindering van de werkloosheid alleen mogelijk zijn, wanneer het inflatoire denken wordt uitgebannen en wanneer de prijzen weer in een redelijke mate stabiel worden gemaakt.
Het vooruitzicht, dat de industrielanden met het oog op de inflatie hun invoer minder snel zullen vergroten, dan ze wellicht zouden kunnen, baart de ontwikkelingslanden zorgen en dat is begrijpelijk, aldus Witteveen. (DPA, Reuter, AP, NRC/H'blad, NZZ, The Times, Le Monde)

(Vor. ber pag. 501/3-1976.)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

WETSONTWERP VOOR 24 PROVINCIES BIJ TWEEDE KAMER INGEDIEND

Minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken heeft op 4 jan. van dit jaar bij de Tweede Kamer twee wetsontwerpen ingediend over bestuurlijke reorganisatie en de vorming van nieuwe provincies.

De regering wil Nederland opdelen in 24 provincies in plaats van de huidige 11 en een aantal gewesten. Daarmee wil zij de bestuurlijke taken en bevoegdheden weer met elkaar in overeenstemming brengen, die in de afgelopen 125 jaar door veranderingen in het maatschappelijke leven min of meer zijn scheefgegroeid.
Alleen de provincies Groningen, Friesland en Zeeland behouden hun huidige vorm en Drenthe grotendeels. Flevoland en de Markerwaard zullen een afzonderlijke provincie worden, waarvan de grenzen over enige jaren nog eens bekeken zullen worden. De overige provincies worden opgedeeld in twee of meer ,,mini-provincies''.
Gestreefd wordt naar een herverdeling van gemeentelijke en provinciale taken, opdat die optimaal worden uitgevoerd. In dat streven past ook een overdracht van rijkstaken naar de nieuwe provincies. Daarmee zal het kader worden geschapen, waarin op regionaal niveau plannen ontwikkeld kunnen worden voor voorzieningen op velerlei gebied, die gecoördineerd kunnen worden voorbereid. De provinciale besturen kunnen tevens optreden als gesprekspartner van het rijk.
De regering heeft gekozen voor 24 krachtige mini-provincies met tenminste 200.000 inwoners, omdat zij een vierde bestuurslaag, de gewesten, wil vermijden. Bij een groter aantal provincies — aanvankelijk gingen de gedachten uit naar 44 — zou er te weinig ruimte overblijven voor de gemeenten als zelfstandige bestuurseenheden met eigen taken. Een kleiner aantal — wens van provinciale besturen en VNG — zou kunnen leiden tot de vorming van gewesten die men juist niet wil.

Verdeling bevoegdheden

Volgens het voorstel krijgt iedere bestuurslaag een breed samengesteld pakket

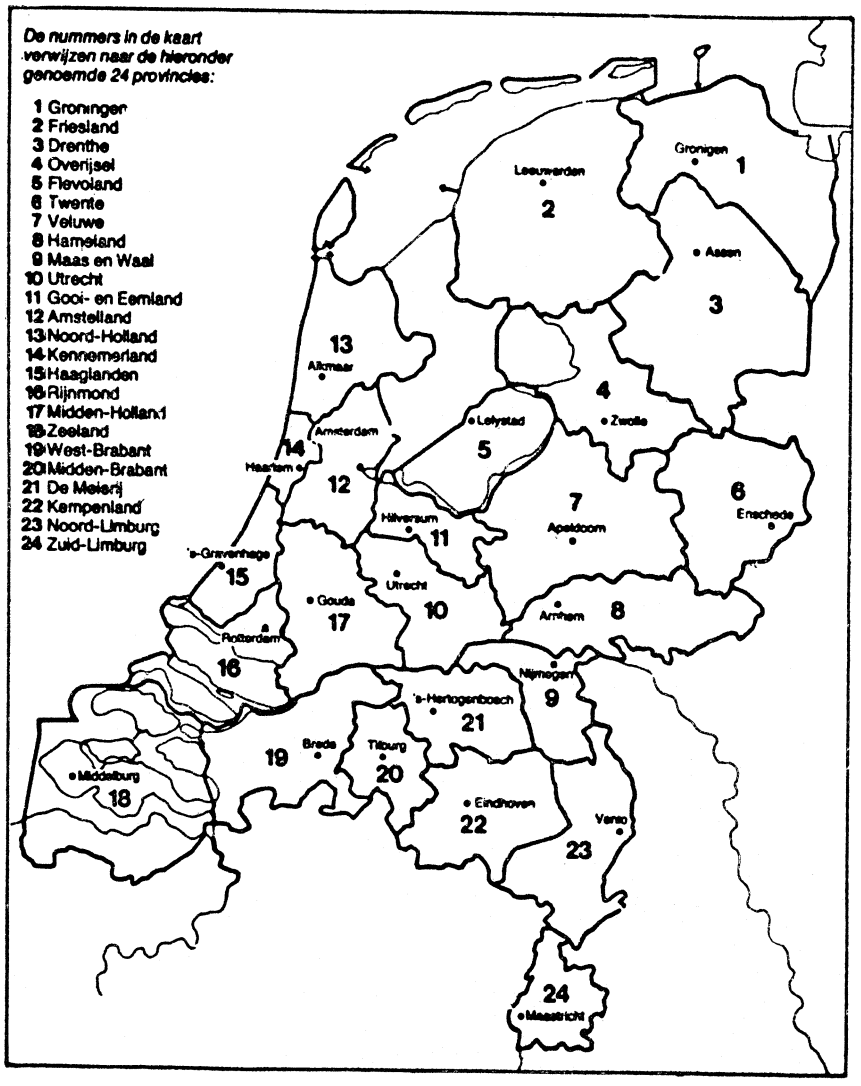

(De Volkskrant)

van taken, dat zonder bevoogding van bovenaf kan worden uitgevoerd. Voorwaarden zijn dat de democratie. bestuurlijk en qua afweging van belangen, verzekerd moet zijn en dat verantwoordingsplicht en publieke controle tot hun recht komen
De gemeenten blijven bestaan als autonome bestuurslichamen met eigen, niet van de provincies afhankelijke financiële middelen. Een wetsontwerp tot wijziging van de financiële verhouding rijk-gemeenten en rijk-provincies zal binnenkort worden ingediend.
De gemeenten behouden in elk geval de taken op het gebied van voorzieningen van zuiver plaatselijk belang (basisonderwijs, sportaccommodaties, welzijnsvoorzieningen en in beginsel het maken van structuur- en bestemmingsplannen)
Alleen bij de wet aan te wijzen taken, die thans door de gemeenten of gemeenschappelijke organen worden verricht, gaan over naar de provincies. Dat zijn o.m. verkeer en (openbaar) vervoer, gezondheidszorg, grote recreatieprojecten, natuur- en landschapsbescherming, politie en brandweer. De provincies zuilen zich verder bezig houden met zaken als aanleg, inrichting en beheer van zeehavens en van bepaalde bedrijfsterreinen, milieuhygiëne en ruimtelijke ordening, de vaststelling van streekplannen en van bovengemeentelijke structuur- en bestemmingsplannen.
Bij de geleidelijke overdracht van rijkstaken aan de provincies zal de Raad voor territoriale decentralisatie worden ingeschakeld. Deze raad zal daartoe worden omgevormd tot een raad voor het binnenlands bestuur, die periodiek zal rapporteren aan de Tweede Kamer over de vorderingen bij de overdracht van deze taken, opdat de Kamer zo nodig kan bijsturen.

In het wetsontwerp wordt veel aandacht besteed aan de mogelijkheden van medebewind en complementair (aanvullend) bestuur waarbij de bevoegdheden en verantwoordelijkheden duidelijk gescheiden moeten blijven en voor de burger overzichtelijk, en de gemeenten geen financiële schade mogen lijden.
Over de financiële consequenties schrijft de regering dat provincies en gemeenten over voldoende middelen moeten beschikken om hun taken op redelijke wijze in vrijheid te kunnen vervullen. Elke bestuurslaag moet een eigen belastinggebied krijgen en daarnaast inkomsten uit de algemene middelen.
Daartoe zullen de bestaande provincie- en gemeentefondsen worden samengevoegd tot één Fonds provincies en gemeenten. De raad voor de gemeentefinanciën (adviesorgaan van de regering) zal voortaan Raad voor de provincie- en gemeentefinanciën gaan heten en in samenstelling worden gewijzigd. Een en ander wordt geregeld in de nieuwe financiële-verhoudingwet.
Koppelsubsidies en doeluitkeringen, door provinciale en gemeentebesturen ervaren als een vorm van bevoogding door rijksinstanties, moeten sterk worden teruggedrongen. Het zwaartepunt van het eigen belastinggebied van provincies en gemeenten zal voornamelijk liggen bij de heffing van de onroerend-goedbelasting, die in de toekomst uitsluitend gebaseerd zal zijn op de oppervlakte van de grond, gecorrigeerd in verband met bestemming cn kwaliteit.

De financiële consequenties van de gehele operatie worden op den duur op f 400 mln per jaar geschat. De aanloopkosten variëren. afhankelijk van het tempo waarin de reorganisatie zich zal voltrekken, van enkele tientallen tot enkele honderden miljoenen guldens. *(NRC/H'blad, Ministerie van binnenlandse zaken)*

BELGIË

ZACHTE HERSTELWET

Nadat bedrijfsleven en vakverbonden er niet in geslaagd waren een centraal akkoord te sluiten (zie pag. 814/1 - 1976) diende de regering in dec. 1976 een wetsontwerp in ,,betreffende het behoud van de tewerkstelling, de koopkracht en het concurrentievermogen van de economie." In vergelijking met de z.g. harde herstelwet van 30 maart 1976 werd dit ontwerp ,,zachte herstelwet" gedoopt. Het bepaalde dat de dividenden, de tantièmes, de inkomsten van de vrije beroepen en de huren in 1977 met maximum 8,5% mogen worden verhoogd. (De beperking i.~de verhoging van de dividenden geldt niet, indien vóór hun uitbetaling door de vennootschap werd beslist tot een kapitaalsverhoging van tenminste 15% door nieuwe inbreng.)

Het ontwerp raakte niet aan de lonen en salarissen, omdat de regering oordeelde dat de gemeenschappelijke verklaring van de sociale gesprekspartners d.d. 30 nov. 1976 voldoende waarborgen inhield van matiging. Wél kondigde de regering maatregelen aan voor het geval dat nader overleg onder de sociale partners geen bevredigende resultaten mocht opleveren. In die eventualiteit zou voor de vaststelling van de prijzen enkel rekening worden gehouden met loonsverhogingen, die overeenstemmen met de binding aan de index van de consumptieprijzen
Ook zou de regering dan kunnen weigeren de CAO's algemeen bindend te verklaren. En bij het parlement zou een wetsontwerp kunnen worden ingediend om de CAO's in overeenstemming te brengen met de doelstellingen vervat in de gemeenschappelijke verklaring van de sociale partners.
De zachte herstelwet werd na rimpelloze debatten aangenomen: in de Kamer op 16 dec. met 95 tegen 72 stemmen bij 7 onthoudingen, in de Senaat op 22 dec. met 94 tegen 65 stemmen bij 2 onthoudingen

SABENA-ADVIES VAN GERV

De Gewestelijke Economische Raad voor Vlaanderen heeft op 30 dec. 1976 een advies aan verkeersminister Chabert gepubliceerd betreffende de toestand van de luchtvaartmaatschappij Sabena.
Volgens het advies kan alleen de volledige integratie van Sabena met KLM en Luxair een verdere expansie en een verbetering van de bedrijfsresultaten waarborgen. De GERV-studie stelt vast dat alle luchtvaartmaatschappijen hun expansieritme zien verzwakken, wat verscherpte concurrentie, protectionisme en overcapaciteit meebrengt.
Sabena wordt daarenboven geconfronteerd met een ongunstige kostenstructuur, een beperkte portefeuille van landingsrechten, een ongezonde financiële structuur en een niet-adequaat financieel en commercieel beleid.
Schaalverkleining, waarbij alleen de

STUDENTENSTATISTIEK

Op 1 febr. '76 waren in het universitair onderwijs in totaal 92.996 studenten ingeschreven. De verdeling per instelling ziet er als volgt uit:

	Belgen		buitenlanders		
	mann.	vrouw.	mann.	vrouw.	totaal
Kathol Universiteit Leuvei?	14279	7283	715	215	22492
Univ Catholique de Louvain	8941	6027	2186	726	17880
Univ Libre de Bruxelles	5736	4152	2330	873	13091
Rijksuniversiteit Gent	7904	3805	278	89	12076
Univ de l'Etat a Lif ge	4943	2956	1133	300	9332
Vrije Universiteit Brussel	2864	1247	200	75	4386
Fac Univ Notre-Dame de la Paix Namur	1545	992	80	42	2659
Univ Fac St-Ignatius Antwerpen	1747	825	18	8	2598
Rijksuniversitair Centrum Antwerpen	961	352	253	49	1615
Univ. de l'Etat Mons	707	402	192	42	1343
Universitair Instelling Antwerpen	776	521	38	7	1342
Fac Univ St Louis Bruxelles	408	336	22	24	790
Universitair Centrum Limburg	460	196	9	6	671
Fac Univ Catholique de Mons	433	110	52	11	606
Faculté Polytechnique de Mons	466	29	107	2	604
Fac Sciences Agronomiques Gernhloux	302	56	159	10	527
Koninklijke Militaire School	493	—	31	—	524
Univ Fac St-Aloysius Brussel	253	117	1	1	372
Theologische Faculteit Brussel	26	8	43	11	88

Het totaal aantal inschrijvingen van studenten is als volgt verdeeld over de verschillende specialiteiten (in de tweede tabel de cijfers van het academische jaar 1966-'67 ter vergelijking):

	1975-'76	1966-'67
Godsdienstwetenschappen	908	739
Wijsbegeerte (St.-Thomasschool)	529	624
Letteren en wijsbegeerte	13489	7966
Rechten	11116	5224
Wetenschapper.	10446	7850
Geneeskunde	18790	9326
Farmacie	2728	2428
Lichamelijke opvoeding	4560	1021
Diergeneeskunde	2005	637
Toegepaste wetenschappen	6600	5536
Landbouwkunde	2322	1074
Sociale politieke en econam wetenschappen	7852	5021
Toegepaste economische wetenschappen en handelswetenschappen	6051	5143
Pedagogie en psychologie	5156	3057
Interfacultaire centra	444	443

(Bron: Jaarverslag 1976 van de Dienst voor Universitaire Statistiek, Universitaire Stichting.)

---

rendabele lijnen behouden blijven, biedt geen uitkomst op langere termijn en zou Sabena tot verdwijning doemen. Schaalvergroting biedt wél perspectieven, indien kan worden samengewerkt met maatschappijen van ongeveer evenwaardige omvang. De GERV erkent dat integratie van de Benelux-maatschappijen politieke en sociale problemen oplevert. maar ziet de formule als een stap naar de Europese eenwording. Het advies stelt ook dat, na de reeds aangekondigde kapitaalverhoging van **3,4** mrd fr, een bijkomende investering nodig zal zijn van 4 mrd fr om de verhouding van Sabena's schulden op lange termijn t.o.v. haar totale vermogen in overeenstemming te brengen met die van KLM De GERV besluit dat, hoe dan ook, een onmiddellijke sanering van Sabena moet worden aangevat, omdat de statuten van de maatschappij eind 1978 moeten worden herzien

AMNESTIE-BOODSCHAP

Prof. dr. Raymond Derine heeft met kerstmis 1976 het initiatief genomen tot een ,,tweede boodschap aangaande de repressie" die aansluit bij de tekst die een jaar vroeger werd gepubliceerd (zie pag. 86/3 - '76 j. De nieuwe boodschap luidt:

,,Een eerste boodschap oni n.a.v. het ambtsjubileum van de koning een einde te maken aan de sociale nasleep van repressie en epuratie bleef tot onze spijt zonder resultaat. Bij het begin van 1977, 32 jaar na de oorlog, zetten we onze inspanningen verder om eindelijk tot een verzoening te komen. Wij dringen erop aan dat ofwel door een parlementair initiatief over de partijen heen, ofwel door een eventueel regeerakkoord, de oorlogsbladzijde definitief zou worden omgeslagen. Indien zou blijken dat Wallonië niet bereid is de spons te vegen over het verleden. dat men dan aan de Vlaamse gemeenschap de gelegenheid biede zelfstandig te beslissen."

De eerste boodschap werd onderschreven door ruim 450 burgemeesters uit Vlaanderen en door ongeveer 225 prominenten uit de academische, culturele, sociale en economische kringen. De nieuwe oproep die uitgaat van de zeven christenen, die de eerste ondertekenden, wordt mede-ondertekend door vijf vooraanstaande vrijzinnigen, die de humanistische tradities vertegenwoordigen:

M. Dequeecker, burgemeester van Deurne en gewezen socialistisch senator; prof. dr, A. Gerlo, oud-rector van de Vrije Universiteit Brussel, die namens het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen ondertekende; E. F. Pilaet. oud-opperbevelhebber van de binnenlandse verzetsstrijdkrachten in de provincie Antwerpen; prof. A. Verhulst, hoogleraar te Gent en voorzitter van het Willemsfonds; en prof. mr. ridder R. Victor, voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BIOGRAFISCHE GEGEVENS NIEUWE MINISTERS

Van het kabinet-Schmidt, dat op 25 dec. 1976 beëdigd werd, maken drie ministers deel uit, die niet in het vorige kabinet zaten: Marie Schlei, minister van ontwikkelingssamenwerking, Antje Huber, minister van jeugd, familie en gezondheidszorg en Herbert Ehrenberg, minister van arbeid en sociale zaken (zie ook pag 25/1 en 2).
Van deze drie ministers volgen hieronder enkele biografische gegevens

Herbert Ehrenberg is op 21 dec. 1926 in Collnischken in het toenmalige Oost-Pruisen geboren. Na dienstplicht en krijgsgevangenschap werkte hij als landarbeider in Nedersaksen. Van 1947-1951 was hij politiefunctionaris in Bremen. In 1949 trad hij toe tot de bond van overheidspersoneel öTV. Lid van de SPD is hij sinds 1955.
In 1952 behaalde hij het diploma middelbaar onderwijs, waarna hij sociale wetenschappen studeerde aan de hogeschool voor arbeid, politiek en economie in Wilhelmshaven-Rüstersiel en vanaf 1953 aan de universiteit van Göttingen.
Aan deze universiteit legde hij de afsluitende examens in economie af en promoveerde hij tot doctor in de sociale wetenschappen.
Eerst bekleedde hij leidinggevende posities in het bedrijfsleven, vervolgens was hij docent sociale wetenschappen aan de hogere vakschool voor maatschappelijk werk van de ,,Arbeiterwohlfahrt" in Dusseldorf.
Van 1964-1968 werkte hij voor de afdeling economie van de bond voor bouwvakkers (Bau Steine Erden); sedert deze tijd is hij ook lid van de commissie voor economische politiek bij het bestuur van de SPD en lid van het bestuur van de Maatschappij voor sociale vooruitgang.
Van mei 1968-okt. 1969 was hij chef van de onderafdeling structuurpolitiek in het federale ministerie van economische zaken; vanaf okt. 1969 directeur van de afdeling economische, financiële en sociale politiek in het bureau van de bondskanselier en van mei 1971 tot dec. 1972 staatssecretaris van arbeid en sociale zaken. Hij is werknemersvertegenwoordiger in de raad van commissarissen van de Braunschweigische Kohlen-Bergwerke AG in Helmstedt Vanaf 1972 is hij lid van de Bondsdag.
Antie Huber is op 23 mei 1924 in Stettin geboren. In 1942 deed zij in Berlijn eindexamen gymnasium. Zij volgde vervolgens een journalistieke opleiding en werkte zeven jaar als redacteur.
In 1961 en 1962 studeerde zij aan de sociale academie van Dortmund (hoofdvakken economie, bedrijfseconomie. arbeidsrecht, arbeidswetenschap, sociale politiek). Tot haar intrede in de Bondsdag in 1969 was zij in een onderwijsgevende functie aan deze academie verbonden.
Zij is in 1948 lid van de SPD geworden, waarin zij meerdere bestuurlijke functies bekleed heeft.

Marie Schlei is op 26 nov. 1919 in Reetz (Pommeren) geboren. Zij volgde middelbaar onderwijs en heeft examens afgelegd aan de lerarenopleiding. Zij heeft gewerkt als verkoopster, PTT-ambtenares, ambtenares bij het gemeentebestuur, assistentlerares en lerares, rector en lid van een schoolbestuur.
Sinds 1948 is zij lid van de bond van onderwijzend personeel en in 1949 is zij lid geworden van de SPD. Sedert 1954 is zij lid van de ,,Arbeiterwohlfahrt". Haar intrede ir. de Bondsdag maakte zij in 1969. Vanaf mei 1974 was zij staatssecretaris bij de bondskanselier. (Das Parlament)

(Vor. ber. pag. 24/3 e.v.-1977.)

PARLEMENTAIRE STAATSSECRETARISSEN

Op voorstel van de bondskanselier heeft president Scheel op 15 dec. '76 de volgende leden van de Bondsdag benoemd tot parlementair staatssecretaris:

Bij de bondskanselier - Hans-Jurgen Wischnewski (SPD) met recht op het voeren van de titel staatsminister, buitenlandse zaken - Klaus von Dohnanyi (SPD) met recht op het voeren van de titel staatsminister en mevr Hildegard Hamm-Brücher (FDP) met recht op het voeren van de titel staatsminister, binnenlandse zaken - Gerhart Rudolf Baum (FDP) en Andreas van Schoeler (FDP): justitie - Hans de With (SPD); financien - Karl Haehser (SPD) en Rainer Offergeld (FDP), economische zaken - Martin Gruner (FDP), voedselvoorziening, land- en bosbouw - Georg Gallus (FDP), arbeid en sociale zaken - Herman Buschfort (SPD), jeugd, familie en gezondheidszorg - Karl Fred Zander (SPD): verkeer, post en communicatie - Ernst Haar (SPD), ruimtelijke ordening, bouw en stedenbouw - Dieter Haack (SPD); inter-Duitse betrekkingen - Egon Hohmann (SPD); onderzoek en

technologie - Volker Hauff (SPD), onderwijs en wetenschap - Peter Glotz (SPD); ontwikkelingssamenwerking - Alwin Bruck (SPD). defensie - Andreas von Bulow (SPD)

REGERINGSVERKLARING

Bondskanselier Schmidt heeft op 16 dec. 1976 in de Bondsdag de regeringsverklaring afgelegd. Hij kondigde een voortzetting van het binnen- en buitenlandse beleid aan, zoals de sociaal-liberale coalitie dat tot dan gevoerd had

Schmidt zei dat de bestrijding van de werkloosheid en het handhaven van de econoinische groei voorrang zouden hebben bij het beleid van zijn kabinet.
Schmidt zei verder, dat de Bondsregering zal vasthouden aan haar ontspanningspolitiek en zal trachten de verdragen met de DDR te verbeteren. Hij richtte een appèl tot Oost-Berlijn om in de toekomst meer burgers toestemming te verlenen voor reizen naar de Bondsrepubliek.
De kanselier zei ook, dat de Bondsregering bereid was zwakke Europese partners te steunen op voorwaarde, dat die partners alles zouden doen om hun economieën te saneren.
Schmidt, die twee en een half uur sprak (hij legde de langste regeringsverklaring in de historie van de Bondsrepubliek af) gaf bij het begin van de vergadering een exposé over het terzijde geschoven plan tot uitstel van de verhoging van de pensioenuitkeringen. dat zeer veel politieke stof heeft doen opwaaien en indirect de oorzaak is geweest van het aftreden van Arendt, de sociaal-democratische minister van arbeid (pag. 24/3 e.v.-1977).
Schmidt erkende voluit, dat de regering bij het opstellen van dit plan een ernstige fout had gemaakt en dat men niet had gerekend op de verontwaardigde reacties van de burgers. De kanselier zei in dit verband, dat geen regering feilloos was behalve in totalitaire landen.
Over de kerncentrales in de Bondsrepubliek zei Schmidt, dat deze onvermijdelijk waren ter zekerstelling van de energieverzorging in de toekomst. Hij sprak niet over een beperking van de bouw van deze centrales, waaruit blijkt dat de resolutie van het partijcongres van de FDP. waarin op een reductie van het aantal Kerncentrales was aangedrongen, geen plaats heeft gekregen in het regeringsprogramma (pag. 24/1 e.v.-1977).
Wel kondigde Schinidt een liberalisering aan van de procedure, die wordt toegepast bij de toelating van sollicitanten naar een functie bij de overheidsdienst. Eveneens een zaak; die op het partijcongres van de liberalen aan de orde was gesteld. Schmidt zei, dat niet meer mocht worden gesnuffeld in het jeugdverleden van sollicitanten en dat men er voor moest waken, dat jonge mensen .,angsthazen" en ,,drukkers" zouden worden.

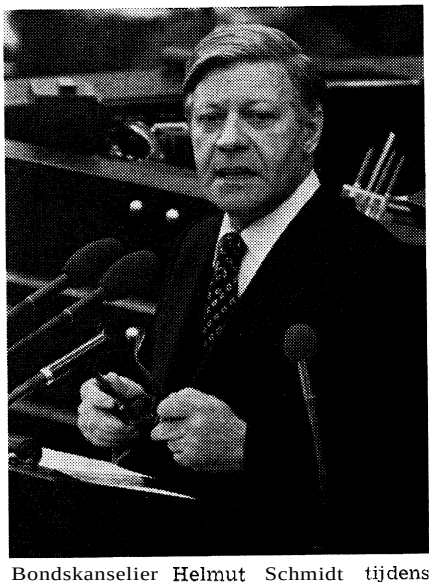

Bondskanselier Helmut Schmidt tijdens het afleggen van de regeringsverklaring in de Bondsdag

Reactie oppositie

De oppositie van CDU en CSU reageerde op 17 dec. in het Bondsdagdebat over de regeringsverklaring zeer negatief, echter zonder duidelijke alternatieven te nntwikkelen.

De kritiek was voornamelijk gericht op de houding van de regering in de kwestie van de pensioenen. Oppositieleider Kohl en CSU-voorzitter Strauss beschuldigden de kanselier van ,,kiezersbedrog", omdat hij niet vóór de verkiezingen de juiste cijfers over de deplorabele toestand van pensioenfondsen had geopenbaard, hoewel die toen reeds algemeen bekend zouden zijn geweest. Ook de vroegere oppositieleider Barzel achtte de houding van de kanselier in de pensioenkwestie een zeer ernstige zaak.
De nieuwe fractievoorzitter van de CDU, Helmut Kohl, hield een ,,maiden-speech", die meer weg had van een verkiezingsredevoering dan van een parlementair betoog. Hij werd verre overschaduwd door Franz Josef Strauss, die liet blijken dat hij in de komende periode bij de belangrijke discussies als de werkelijke oppositieleider zal optreden. Een situatie die een beeld gaf van de nieuwe verhouding tussen de CDU en de CSU, zoals die is vastgelegd tussen beide partijen (pag. 8/3 e.v.-1977).
Strauss kritiseerde Schmidt niet alleen wegens de pensioenen, hij beschuldigde de kanselier ook van een te optimistische kijk op de economische toestand van de Bondsrepubliek, die volgens hem nog vol onzekerheden was. Strauss waarschuwde voor het z.g. ,,Eurocommunisme" en voor al te grote verwachtingen ten opzichte van de ontspanningspolitiek.
De plannen voor een liberalisatie van het ,,Radikalenbesluit" vonden bij de oppositie geen genade. Kohl was van oordeel — met een verwijzing naar de republiek van Weimar — dat zo'n liberalisatie gevaarlijk zou zijn voor de staatsveiligheid.
Extremisten van links of rechts, aldus Kohl, behoren niet te worden toegelaten tot een functie bij de overheid. (N R C/ H'b l a d, N Z Z, F A Z)

SPANJE

PREMIER SUAREZ SPREEKT MET OPPOSITIE

Op 11 januari heeft premier Suarez een delegatie van vertegenwoordigers van de oppositie ontvangen (zie ook pag. 829 - 1976).
In de delegatie hadden zitting: Felipe Gonzalez van de Spaanse Socialistische Arbeiderspartij, Anton Canyellas, een Catalaan die namens de christen-democraten optreedt, de liberaal Santrustegui en de Baskische nationalist Sulio Jauregui.
Gesproken werd bij de onderhandelingen over 2 punten: de vrijlating van alle nog resterende politieke gevangenen en erkenning van alle politieke partijen.
In een communiqué dat na afloop werd uitgegeven zei premier Suarez dat hij rekening zou houden met een groot deel van de opvattingen, die hem door de afvaardiging waren uiteengezet.
Details van het overleg werden niet verschaft.
De socialistische leider bleef overigens alléén nog 3 kwartier achter bij Suarez.
Na afloop van dit gesprek wilde Gonzalez niet meer zeggen dan dat gesproken was over internationale kwesties. zoals de verhouding met Latijns-Amerika en de Arabische wereld.

De delegatie van vier betekende een afvaardiging van de zogenaamde ,,Commissie van negen" waarin de voornaamste stromingen binnen de Spaanse oppositie zijn vertegenwoordigd (ook de communisten). Bij een volgende onderhandelingsronde met de regering zullen vertegenwoordigers van deze commissie praten over de parlementsverkiezingen die in het komend voorjaar plaatsvinden. Het gaat daarbij vooral om de opstelling van de kieswet en de waarborgen dat deze verkiezingen in alle eerlijkheid zullen verlopen.
Eerder op de dag ontmoette Suarez leden van de rechtse Alianza Popular (Volksalliantie), waarbij over de komende verkiezingen, de economische problematiek en de afgehele politieke situatie werd gesproken. Volgens verklaringen van deze delegatie heeft zij er bij Suarez op aangedrongen dat de regering onderscheid blijft maken tussen partijen, die zij wel voor erkenning in aanmerking acht komen en partijen die zij hiervan wil uitsluiten (lees: de communisten).
In deze delegatie hadden onder andere zitting de oudministers Lopez Rodo en Silva Munoz. De Volksalliantie wil in Spanje een rol vervullen te vergelijken met die van de Conservatieve partij in Engeland.
Ook sprak Suarez nog een half uur met Garcia Lopez, leider van de Sociaaldemocratischc Alliantie, waarin enkele partijen samenwerken die wat hun ideologie betreft enigszins zijn te vergelijken met het Nederlandse DS'70. Deze alliantie is niet vertegenwoordigd in de Commissie van Negen. (N R C / H'b l a dl

AANHOUDENDE ONRUST IN BASKENLAND. AANSLAG OP ARALUCE VILLAR, ALGEMENE STAKING

In Spaans Baskenland hebben zich in 1976 opnieuw ongeregeldheden voorgedaan, waarbij verscheidene doden vielen. De Baskische separatistische organisatie ETA pleegde een spectaculaire aanslag op de pre-

De delegatie: v.l.n.r. Jauregui, Joaquin Santrustegui, Anton Canyellas en Felipe Gonzalez.

sident van de provinciale raad van Guipuzcoa.
In november heeft de regering enkele uit het Franco-tijdperk stammende maatregelen, die de Baskische provincies benadeelden, ongedaan gemaakt.

Op 8 sept. 1976 deden zich op grote schaal ongeregeldheden voor in de Baskische provincies na de dood van Jesus Maria Zabala, die om het leven kwam toen de politie een eind maakte aan een protestbetoging tegen de ontvoering op 25 juli 1976 vanuit de Franse grensplaats Hendaye van Eduardo Moreno Bergareche, een ETA-leider. Bergareche was door een rechtse organisatie ontvoerd en vervolgens ter dood gebracht.
Na de dood van Zabala werd op 13 sept. 1976 een proteststaking uitgeroepen in de Baskische provincies waaraan naar schatting 300.000 mensen deelnamen.

Op 14 en 15 sept. 1976 legden ca. 70.000 arbeiders in het industriegebied rondom Bilbao het werk neer. Minister van binnenlandse zaken Rodolfo Martin Villa en de directeur-generaal voor de veiligheid Rodriguez Roman brachten van 17 tot 19 september een bezoek aan de Baskische provincies, maar gelastten geen onderzoek naar de schietpartijen die zich eerder in de maand hadden voorgedaan.

Naar aanleiding van het optreden van de politie die de dood van Zabala tot gevolg had trad de gemeenteraad van Fuenterabia, de plaats waar het incident zich voordeed, in zijn geheel af. Daarnaast tekenden 21 gemeentebesturen van Baskenland een verklaring waarin zij zich beklaagden over het optreden van de politie en over de passieve houding van de gouverneur, Zij verzochten de regering de controle over de plaatselijke politie aan de burgemeesters te geven.
Verder verzochten zij om de erkenning van scholen waar de Baskische taal en geschiedenis worden onderwezen, overbrenging van Baskische politieke gevangenen naar gevangenissen dichter bij huis, erkenning van het Baskisch ais een officiële taal, het herstel van een zekere mate van fiscale onafhankelijkheid, eerbiediging van de Baskische tradities en volledige informatie over gebeurtenissen van algemeen belang

Op 27 sept 1976 werd in geheel Baskenland een protestdemonstratie gehouden ter gelegenheid van de herdenking van de executie van vijf extremisten in sept. 1975 (pag. 641 e.v. - '75). Naar schatting 600.000 mensen namen aan de staking deel. Bij botsingen tussen politie en stakers werden ca. 40 personen aangehouden, terwijl een onbekend aantal personen, onder wie enkele politiemannen werden gewond.
Op 4 okt. 1976 werd in San Sebastian de president van de provinciale raad van de Baskische provincie Guizpuzcoa, Juan Maria de Araluce y Villar, bij een schietpartij gedood. Drie begeleidende politiemannen en de chauffeur van zijn auto kwamen eveneens om. Araluce, zelf een Bask maar een verklaard tegenstander van de ETA, was tevens lid van de Raad van het Koninkrijk.
De ETA eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op. In een communiqué uitgegeven op 5 okt. stond dat de aanslag was uitgevoerd als vengelding voor de dood van Zabala. Volgens de bekendmaking gold Araluce als ,,een van de karakteristieke vertegenwoordigers van de harde lijn in Baskenland".
Onmiddellijk na de aanslag kwam de regering in Madrid in een spoedzitting bijeen, maar er werd niet besloten de noodtoestand uit te roepen. Wel werd een uitgebreide speurtocht naar de daders begonnen. In de daarop volgende dagen richtten rechtse groepen die tegen de ETA zijn, grote schade aan in de straten van San Sebastian. Zij vernielden ruiten van etalages, drongen bars en restaurants en het gebouw van ,,Het Baskische Dagblad" binnen.

Splitsing ETA in politieke actiegroep en guerrillabeweging

Eind september werd bekend dat er zich binnen de ETA een splitsing had voorgedaan in een meer gematigde factie die een nieuwe politieke partij wil oprichten en geen bindingen meer wil hebben met de originele ETA.
Op een persconferentie in Saint-Jean-de-Luz in Frans Baskenland werd meegedeeld dat de nieuwe nationalistische en revolutionaire beweging dezelfde doeleinden nastreeft als de bestaande ETA, dat wil zeggen een verenigd en onafhankelijk Baskenland, waarin zowel de Franse als de Spaanse provincies zijn opgenomen, maar dat zij daarvoor gewelddadigheid afwijst.
Deze nieuwe tactiek kwam overeen met de veranderde situatie in Spanje, aldus de bekendmaking

Door het besluit van de ETA zich te splitsen zijn er in Baskenland twee allianties van politieke partijen ontstaan, aldus de N Z Z **(28-g-'%)**
De ,,Espanolistas" en de ,,Abertzales" De laatsten streven de volledige onafhankelijkheid van alle Baskische provincies na De ,,Espanolistas" willen uitsluitend grotere autonomie van de Spaanse Baskische Provincies, binneii liet Spaanse staatsverband Tot deze groep behoren o a de Baskische Nationale Partij (PNV), de communisten en de Arbeiders Commissies
De ,,Abertzales" hebben al een eigen vakbondsorganisatie en enkele Baskisch-nationale arbeidersgroepen De nieuw gevormde ETA-groep zal zich bij deze alliantie aansluiten
Algemeen kan men zeggen dat de Abertzales vooral op het platteland en de kleinere industriesteden overwegen, terwijl de Espanolistas vooral in de grote industriesteden in de meerderheid zijn, omdat daar de communistische partij en de Arbeiders Commissies een grote rol spelen en omdat in deze gebieden ook veel niet-Basken wonen

Op 29 oktober heeft het Spaanse kabinet onder voorzitterschap van premier Suarez besloten koning Juan Carlos aan te bevelen een decreet van generaal Franco op te heffen dat in het Baskenland als een strafmaatregel werd ervaren.

Op 23 juni 1937 had Franco de economische autonomierechten van de provincies Vizcaya en Guipuzcoa opgeheven wegens het feit dat de Basken in de Burgeroorlog aan de kant van de republiek vochten.
De beide andere Baskische provincies Alava en Navarra die zich in de Burgeroorlog niet tegen Franco hadden gekeerd behielden hun rechten die de 4 provincies in 1926 hadden gekregen.
De bewoners van Guipuzcoa en Vizcaya zullen net als de andere Baskische provincies nu minder belasting hoeven te betalen dan in de rest van Spanje.
Ook krijgen ze weer de zeggenschap over de provinciale politiemacht. De Guardia Civil en de oproerpolitie blijven onder commando van Madrid staan.
Over het in werking treden van het besluit konden echter nog geen nadere mededelingen worden gedaan. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

JAMAICA

VERKIEZINGEN, OVERU'INNING VOOR PREMIER MANLEY. AANHOUDENDE GEWELDDADIGEIEDEN, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

Op 15 dec. 1976 zijn op Jamaica parlementsverkiezingen gehouden die geresulteerd hebben in een overwinning van de regerende Nationale Volks Partij (PNP) van premier Michael Manley. De partij kreeg 48 van de 60 zetels. De resterende 12 zetels gingen naar de Jamaica Labour Party.

Manley noemde de overwinning een bewijs dat alle beschuldigingen over de komst van het communisme op het eiland onzin zijn.

Hij deed een beroep op de bevolking om kalm te blijven. De vrees bestond dat door de verkiezingsuitslag nieuw geweld zou ontstaan. De hele verkiezingscampagne werd gekenmerkt door voortdurend oplaaiend geweld. Een kandidaat van de regeringspartij Ferdie Neita werd tijdens een bijeenkomst in Kingston door een kogel getroffen.

Om dergelijke gebeurtenissen bij de uitslag te voorkomen was er een verbod voor politieke vergaderingen en bijeenkomsten.

Premier Manley werd door de oppositie ervan beschuldigd Jamaica het communistische kamp binnen te leiden door de hechte banden die hij onderhoudt met Cuba.

De premier heeft dit altijd nadrukkelijk ontkend en de nadruk gelegd op de band met de Derde Wereld waar Cuba ook lid van is.

De oppositie won stemmen in de stedelijke gebieden zoals rondom Kingston, maar deze winst werd geheel teniet gedaan door de grote verliezen van de JLP op het platteland.

Volgens Manley was dit het gevolg van het landhervormingsprogramma dat zijn partij op het platteland veel sympathie had opgeleverd.

Daarnaast heeft de PNP de laatste jaren een hele reeks sociale maatregelen doorgevoerd zoals het instellen van een minimumloon, werkgelegenheidsmaatregeien, goedkope huizen, overheidswinkels waar voedingsmiddelen voor lage prijzen aan de armen verkocht worden en de verdrievoudiging van de lonen van de arbeiders op de suikerplantages.

De economische situatie op het eiland is overigens precair. De voornaamste bronnen van inkomsten, toerisme, de suikerpraduktie en de bauxietwinning leveren steeds minder deviezen op door het wegblijven van de voornamelijk Amerikaanse toeristen en de sterke daling van de prijzen op de wereldmarkt.

Het aanhoudende geweld, dat in het voorjaar zijn hoogtepunt bereikte met wat bekend werd als het bloedbad van Orange Street, waarbij verschillende vrouwen en kinderen om het leven kwamen als gevolg van een moedwillig in brand gestoken blok huizen, noodzaakte de regering in juni de noodtoestand af te kondigen en op grote schaal arrestaties te verrichten.

In totaal werden 200 mensen gearresteerd. Eind dec. 1976 werden 21 van hen vrijgelaten.

Begin januari maakte premier Manley enige wijzigingen in de samenstelling van zijn regering bekend.

Senator Douglas Thompson van buitenlandse zaken ging naar het departement van het mijnwezen en natuurlijke hulpbronnen, waar hij Allen Isaacs opvolgde die in 1976 uit de PNP werd gestoten.

Percival Patterson, minister voor industrie, toerisme en buitenlandse handel kreeg buitenlandse zaken erbij.

Twee nieuwe departementen werden gecreëerd: parlementaire zaken en het ministerie voor nationale mobilisatie. Dr. D. K. Duncan, secretaris van de PNP kreeg deze portefeuille.

De vroegere minister voor arbeid Sydney Pagon verliet het kabinet en de vroegere burgemeester van Kingston, Ralph Brown, werd minister voor plaatselijk bestuur in plaats van Rose Leon die haar zetel verloor bij de verkiezingen.

De samenstelling van de nieuwe regering is als volgt:

Premier en defensie - Michael Manley; financien en planning - David Coore: buitenl. zaken - buitenl handel en toerisnie - Percival Patterson: huisvesting - Anthony Spaudling, onderwijs - Eric Bell; transport - Horace Clark; mijnwezen en natuurlijke hulpbronnen - Douglas Thompson. lokaal bestuur - Ralph Brown, jeugdzaken en sport - Hugh Small; arbeid - William Isaacs, gezondheid - Douglas Manley; landbouw - A. U Belinfanti; soc zaken - Winston Jones; nationale mobilisatie - D K Duncan; arbeiders - Ernest Peart, justitie en constitutionele hervormingen - Carl Rettray; nationale veiligheid - Keble Munn; openbare diensten - Howard Caoke; parlementaare zaken - Kenneth McNeil; industrie en handel Vivian Blake

In de 14 jaren die zijn verlopen sedert Jamaica onafhankelijk werd zijn de PNP en de JLP langzamerhand veranderd

De JLP was oorspronkelijk de arbeiderspartij, terwijl de PNP met een gematigd socialistisch programma vooral de intelligentsia aantrok

De JLP was de eerste tien jaar na de onafhankelijkheid aan het bewind, maar deed weinig om de sociale structuur te veranderen In '72 behaalde de PNP een grote verkiezingsoverwinning met een liberaal en progressief program De partij heeft zich sedertdien steeds meer in linkse richting ontwikkeld

De JLP is inmiddels gereorganiseerd en steunt nu op de zakenwereld en de middenklasse (NRC/H'blad, The Times, The Financial Times)

Premier Manley (r.) na het bekend worden van de verkiezingsuitslag.

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

FILIPPIJNEN

BEPERKTE AUTONOMIE VOOR MOSLEMS IN HET ZUIDEN. ONTWIKKELING SINDS BEGIN 1974

Nadat de strijd tussen regeringstroepen en moslemstrijders in het zuiden van Mindanao en in de Soeloe-archipel van maart tot augustus 1973 hevig was geweest (zie pag. 829/2 e.v.-1973), werd in september 1973 gemeld dat de gevechten afnamen. Maar in februari 1974 werd een opleving van de strijd waargenomen, vnl. op het eiland Jolo, en in juni 1974 was opnieuw sprake van een intensivering van de activiteiten van de moslem-opstandelingen. In januari 1975 gevoerde vredesbesprekingen blijven zonder resultaat. Het met een aantal moslem-leiders in april 1975 gevoerde overleg leverde wel een akkoord op, maar andere moslem-leiders stemden daar niet mee in en de strijd duurde voort. Hoewel medio 1976 van een verminderde intensiteit van het conflict sprake was, bleven guerrillastrijders actief. Eind oktober 1976 werd opnieuw een toename van de guerrilla-activiteit gemeld.

Een bezoek van mevr. Imelda Marcos, de echtgenote van de Filippijnse president, aan Libië in nov. 1976, had tot gevolg dat dit land als gastheer voor vredesbesprekingen zou fungeren, die op 15 dec. te Tripoli moesten beginnen. Die besprekingen leidden op 24 dec. tot een akkoord tussen de Filippijnse regering en de moslem-afscheidingsbeweging, het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF), betreffende een onmiddellijk staakt-het-vuren en de instelling van een autonoom moslemgebied in het zuiden. Daartoe zal, volgens president Marcos op 4 januari 1977, in 13 provincies een volksstemming worden gehouden. De begrenzing van de overeengekomen autonomie zal worden vastgesteld tijdens een tweede ronde van de vredesonderhandelingen, die van 5 febr. tot 3 maart in Libië zal volgen. Details van de gevechten, die in de afgelopen vier jaar aan ca. 50.000 moslems en 4.000 (christelijke) regeringsmilitairen het leven kostten vgls. *NRC/H'blad* (16-12-'76), en de onderhandelingen volgen hieronder.

Strijd op Jolo

Terwijl de nieuwe bevelhebber van het commando zuidwest, schout-bijnacht Romulo Espaldan (in het zuiden geboren), van president Ferdinand Marcos de strikte opdracht gekregen had zich slechts te verdedigen en geen aanvallen uit te voeren, aldus *NZZ* (6-1-'74), kwam de Filippijnse luchtmacht op 6 febr. 1974 in actie ter ondersteuning van regeringstroepen op het eiland Jolo (deel van de Soeloe-archipel), dat eind juli 1973 op de hoofdstad Jolo na vrijwel geheel onder controle van de moslem-rebellen stond.

Aan de gevechten in de stad Jolo, die bij het aanbreken van de dag op 7 febr. 1974 begonnen, was een goed voorbereide infiltratie van 500 a 1.000 guerrillastrijders voorafgegaan, die volgens minister van defensie Juan Ponce Enrile nauwelijks zonder samenwerking met de burgemeester en de politie kon hebben plaatsgevonden. Alles wat aan inlichtingen over het verloop van de strijd in de stad doordrong, doet denken aan een „Tet-offensief", aldus de *NZZ* (27-1-'74). De partizanen konden de door hen veroverde gebouwen en strategische punten niet vasthouden tegen de snel ingezette regeringstroepen en de strijd eindigde in de stad zelf volgens de *NZZ* in de namiddag van de 8ste februari. Maar kennelijk aan de rand van de stad woedden op 9 en 10 febr. 1974 felle gevechten, en op 11 febr. namen duizenden burgers de wijk toen de luchtmacht bombardementen uitvoerde. Ca. 6.000 vluchtelingen arriveerden toen per schip in Zamboanga City, ongeveer 160 km naar het noorden op de zuidwestpunt van Mindanao. (Als gevolg van vroegere gevechten was de bevolking van Jolo door de

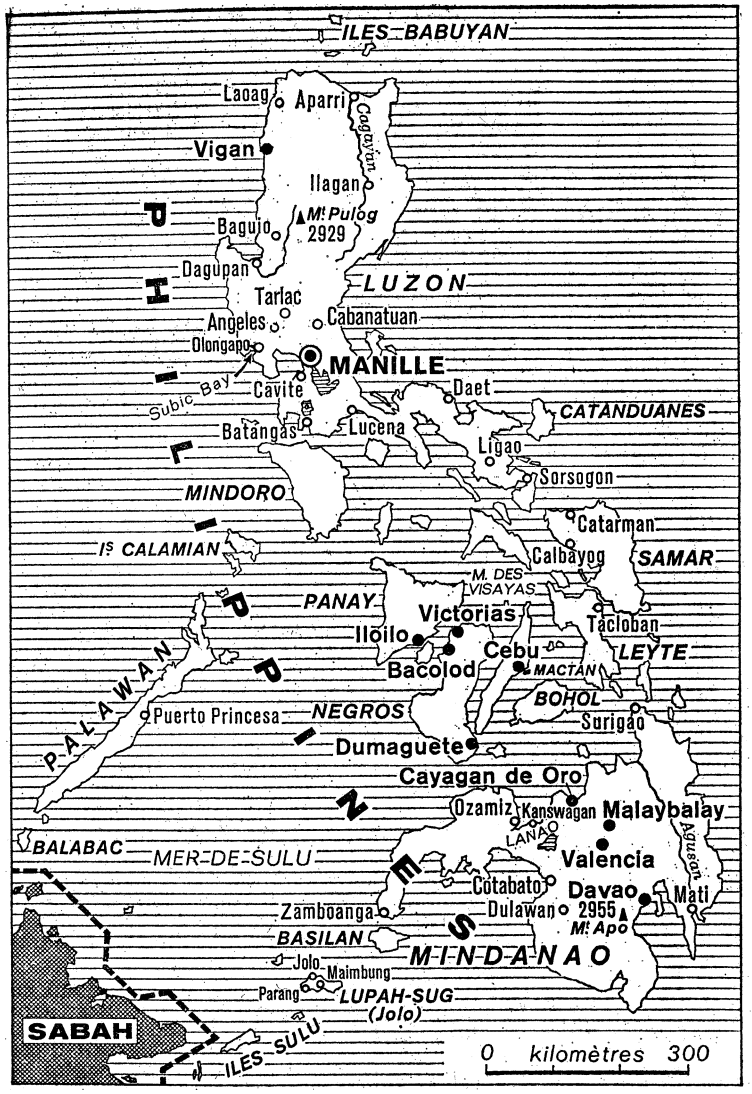

(Le Monde)

komst van vluchtelingen verdubbeld tot meer dan 80.000 personen. Door ongeregeldheden in het zuiden van Mindanao waren eind 1973 3.800 nieuwe vluchtelingen gearriveerd in opvangcentra in Cotabato en Zamboanga del Sur.) Generaalmajoor Fidel Ramos, de bevelhebber van de Filippijnse politie, deelde de pers die dag mee dat een derde deel van de stad Jolo was afgebrand. De rebellen waren tot 5 km buiten de stad teruggedrongen. Op 13 febr. voerden guerrillastrijders een mortieraanval uit op een politiekamp in de stad, waarbij 21 burgers werden gedood en 16 gewond, aldus een militaire woordvoerder op 14 februari,

Op 16 febr. 1974 werd uit regeringskringen in Zamboanga volgens AP gemeld dat bij de gevechten minstens 10.000 personen zouden zijn gedood of vermist en dat 30.000 mensen van Jolo zouden zijn gevlucht. Deze cijfers werden als ,,onverantwoordelijk" van de hand gewezen door de minister van defensie, Juan Ponce Enrile, die zelf een dodental van 300 meldde en die bevestigde dat de stad Jolo voor minstens 60% was verwoest.

Schout-bij-nacht Espaldon verklaarde op 18 febr. dat de rest van de ca. 700 rebellen die de aanval van 6 febr. hadden uitgevoerd zich teruggetrokken hadden in Japanse bunkers uit WO II op een ca. 5 km ten westen van Jolo gelegen heuvel. Naar zijn zeggen waren bij de gevechten 50 burgers en 300 rebellen gedood.

Op 20 febr. zei generaal Romeo Espino, de stafchef van de Filippijnse strijdkrachten, op een persconferentie dat de rebellen nog steeds verzet boden en dat de militaire operaties werden voortgezet. Op 25 febr. veroverden regeringstroepen Indanan, de laatste van de drie steden op het eiland die onder moslem-controle stonden.

Jolo was, aldus de N Z Z (27-2-1974), het tot dan toe spectaculairste gevecht, maar het was geen op zichzelf staand geval Volgens betrouwbare berichten vlamde ook de gevechtsactiviteit in de provincies Zamboanga del Sur, Citabato en Lanao del Norte weer op De hogere graad van organisatie en coordinatie aan de kant van de moslem-rebellen toonde aan dat de opstand door de regering nog geenszins bedwongen was De rebellen, van wie enkele groepen in contact zouden staan met de maoistische NPA (nieuwe volksleger) worden gesteund via de Maleisische deelstaat Sabah, zowel in materieel als financieel opzicht, aldus berichtte de N Z Z

Nadat Maleisië had besloten 6.000 a 8.000 moslem-vluchtelingen uit de Soeloe-archipel in Sabah op te vangen, verslechterden de betrekkingen tussen Maleisië en de Filippijnen. De Filippijnse regering verweet Maleise moslem-leiders in speciale militaire kampen op te leiden en te bewapenen om de rebellie in het zuiden aan te wakkeren. Volgens neutrale waarnemers, aldus DPA (11-3-74), speelden Maleisië en Indonesie, die de rijke Soeloe-eiianden plus Mindanao en Palawan graag in hun staatsverband zouden willen onderbrengen, een ondoorzichtige rol. Indonesie bood aan tussen de Filippijnen en Maleisië te bemiddelen als het bestaan van dergelijke kampen werd aangetoond, formeel om een crisis binnen de Associatie van Zuidoost-Aziatische Naties (ASEAN) te voorkomen.

Toename *rebellen-activiteit*

In juni 1974 was er voor het eerst na februari 1974 weer sprake van een duidelijke toename van de rebellenactiviteit, dit maal vooral in het zuiden van Mindanao.

De hernieuwde activiteit bleek echter het eerst op het eiland Luzon, waar moslem-rebellen op 20 juni regeringsmilitairen in een hinderlaag lokten te Dinaig (ca. 85 km bezuiden Manilla) en drie van hen doodden. Vervolgens namen de rebellen posities in bij het vliegveld van Cotabato City: daarop zette de regering jachtbommenwerpers in en volgden acht dagen lang gevechten. Ook deden zich botsingen voor bij Midsayap, ca. 40 km beoosten Cotabato City. vanwaar de rebellen na een hevige strijd van vier dagen werden verdreven, mede doordat ook daar de luchtmacht werd ingezet. Begin juli 1974 werd Cotabato City zelf aangevallen.

De opleving van de strijd viel samen met een conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische landen, die van 21-25 juni 1974 werd gehouden in de Maleisische hoofdstad Koeala Loempoer (pag. 563/2 e.v.-1974). Die conferentie riep op tot onderhandelingen tussen de Filippijnse regering en de moslem-leiders om een rechtvaardige politieke oplossing voor het probleem te vinden ,,in het kader van de nationale soevereiniteit en territoriale integriteit van de Filippijnen".

Tijdens een tegenoffensief heroverden regeringstroepen op 1 aug. 1974 de overwegend mohammedaanse stad Upi (bezuiden Cotabato City), waar 2.000 gijzelaars uit een r.-k. school werden bevrijd en 20 rebellen zouden zijn gedood.

Op 29 aug. meldde een militaire woordvoerder dat ca. 1.000 moslems Balabagan (in de provincie Lanao del Sur) hadden veroverd; regeringsmiiitairen heroverden op 5 sept. die stad. Op 1 sept. werden meer dan 40 rebellen gedood bij een gevecht op het eiland Sacol (tegenover Zamboanga City). Op 3 sept. sneuvelden 9 regeringsmilitairen tijdens het verdrijven van een rebellen-eenheid van ca. 60 man in het gebied van Buldong-Parang (in de provincie Noord-Cotabato).

Mislukking *vredesonderhandelingen*

De conferentie van de mohammedaanse ministers in juni 1974 was ook van mening dat de door president Marcos voorgestelde sociaal-economische maatregelen ,,alleen niet voldoende zijn om het probleem op te lossen".

Tot die maatregelen behoorden regelingen voor het onderwijs van het Arabisch aan mohammedaanse scholieren, de codificatie van moslem-wetten en de vestiging van een moslem-bank en van mohammedaanse culturele instellingen. President Marcos vaardigde een wet uit op grond waarvan geen land, dat in het bezit van moslems is, door christenen kan worden verworven of bewerkt, waarmee een moslem-grief werd weggenomen. Maas de Philippine Amanah Bank, die werd opgericht om de moslems kredieten op gunstige voorwaarden te verschaffen, verlangt een eigendomsoorkonde en die bezitten de moslem-boeren niet.

In het kader van een politieke oplossing verklaarde de Filippijnse regering zich op 4 sept. 1974 tot onderhandelingen met de rebellen bereid, maar haar ,,verzoeningsplan" sloot bij voorbaat elke afscheiding van Mindanao uit. Er was slechts sprake van een systeem van ,,betrekkelijke autonomie". Niettemin verklaarde president Marcos op 21 sept. 1974 in een radiotoespraak dat de regering dichtbij de vreedzame oplossing van het moslem-probleem was. Op 1 nov. gelastte de president een eenzijdig staakt-het-vuren voor de zuidelijke provincies Lanao del Sur en Lanao del Norte om regeringsafgezanten de kans te bieden contacten te leggen met de leiders van de moslem-rebellen. Op 19 nov. verklaarde Marcos dat de rebellen in vredesonderhandelingen met de regering hadden toegestemd en dat hijzelf verscheidene malen op Mindanao was geweest en daar rebellenleiders had ontmoet.

Na een bezoek aan de Filippijnen deelde de secretaris-generaal van de Islamitische Conferentie, Mohammed Hassan al-Tohamy, op 6 jan. 1975 mee dat definitieve stappen werden gezet op weg naar een staakt-het-vuren en vredesonderhandelingen, na goedkeuring door president Marcos van verscheidene voorstellen voor een uiteindelijke

regeling. Volgens Tohamy zouden over een dag of tien in Jeddah (Saoedi-Arabië) of Cairo (Egypte) onder zijn leiding vredesbesprekingen beginnen tussen de Filippijnse regering en de leiders van de moslem-rebellen, over een vorm van zelfbestuur binnen de Filippijnse staat.

Op 14 jan. 1975 overvielen ca. 400 moslem-rebellen een militair kamp te Tando-Patong op het eiland Jolo, waarbij 41 militairen werden gedood. Een militaire woordvoerder die dit de volgende dag bekendmaakte, deelde tevens mee dat 50 gewapende rebellen de universiteit van Mindanao in de stad Marawi hadden bestormd. Volgens geruchten zouden de moslem-rebellen hun activiteit hebben opgevoerd met het oog op een sterke onderhandelingspositie bij het aangekondigde vredesoverleg.
Jachtvliegtuigen van de Filippijnse luchtmacht vielen volgens een bericht uit militaire kringen d.d. 24 jan. 1975 opslagplaatsen van moslem-rebellen in Centraal-Mindanao met napalmbommen aan. Dit was de eerste maal dat van het gebruik van dit wapen in de strijd tegen de moslem-rebellen melding werd gemaakt.

Op 16 jan. bestookten rebellen de stad Cotabato met mortieren en vernietigden zij het radiostation van de regering in Marawi City.

Op 28 jan. 1975 maakte president Marcos bekend dat moslem-rebellen drie steden hadden veroverd: Talglibi (Soeloe-archipel), Tangkay (Lanao) en Tumbao (Cotabato). Hij waarschuwde dat de situatie op Mindanao gevaarlijker werd en dat er duizenden doden konden vallen, als de vredesonderhandelingen die moesten doorgaan zonder resultaat bleven. De president onthulde dat die onderhandelingen te Jeddah werden gevoerd tussen een regeringsdelegatie o.l.v. zijn persoonlijke afgezant Alejandro Melchor en een moslem-delegatie o.l.v. Nur Misuari, de leider van het MNLF.

Op 31 jan. bestookten moslem-rebellen Cotabato City, waardoor 2 burgers werden gedood en 7 gewond.

Op 2 febr. 1975 maakte president Marcos bekend dat de vredesbesprekingen waren mislukt. De eis van de rebellen voor de stichting van een autonome moslem-staat met een eigen leger was onaanvaardbaar voor de Filippijnse regering, aldus Marcos. Hij voegde daaraan toe: „De rebellen ontvangen duidelijk aanzienlijke hulp van sommige andere landen. (...) Zij hebben slechts 16.000 man, maar hun automatische wapens zijn veel beter en moderner dan die van ons." Hoewel de president niet de hervatting van offensieve operaties gelastte, deelde het ministerie van defensie op 4 febr. mee dat al op 1 febr. de stad Tangkay was heroverd.

Op 10 febr deelde de president mee dat hij een staakt-het-vuren voor alle zuidelijke provincies had bevolen, om de rebellen de gelegenheid te bieden voor nieuwe onderhandelingen. Indonesië verklaarde zich bereid goede diensten te verlenen voor het bijleggen van de rebellie, als dat door de Filippijnse regering werd gewenst. Op 20 febr. zei president Marcos dat hij president Soeharto van Indonesië had gevraagd te helpen bij het weer op gang brengen van de vredesonderhandelingen. Deze zei op 15 maart dat een ontmoeting van de twee staatshoofden, op een geschikt moment, was overeengekomen.

Gevechten en besprekingen

Op 19 maart 1975 werd gemeld dat moslem-rebellen bij een overval op een bus 18 passagiers hadden gedood, terwijl eerder die week bij een andere overval 6 mensen om het leven kwamen.

Op 26 maart maakte een woordvoerder van het ministerie van defensie bekend dat 150 vluchtelingen op het eiland Basilan door moslem-rebellen waren gedood, toen zij op 6 maart naar hun plaats van herkomst wilden terugkeren; negen dagen later werd eveneens op Basilan een groep van 15 militairen overrompeld en gedood. Een massale operatie tegen de naar schatting 4.000 rebellen op het eiland volgde.
Namens president Marcos werd op 27 maart 1975 aangekondigd dat de leiders van het MNLF erin hadden toegestemd om op 17 april een bijeenkomst te hebben in de stad Zamboanga met vertegenwoordigers van de regering, die een vrijgeleide voor de rebellen had gegarandeerd. Maar een lid van het MNLF verklaarde op 31 maart dat Marcos' beslissing om die besprekingen in Zamboanga City te houden een schending betekende van de afspraak om onderhandelingen in Jeddah te voeren onder auspiciën van het secretariaat van de Islamitische Conferentie. Deze woordvoerder noemde president Marcos onoprecht bij het zoeken naar een politieke oplossing van het conflict. Hij voegde daaraan toe dat de verwerping van de MNLF-eisen i.z. een autonome moslem-staat op de zuidelijke Filippijnen de deur voor verdere onderhandelingen had gesloten.
Aan de op 17 april 1975 te Zamboanga City geopende besprekingen met de regering werd deelgenomen door ca. 140 leiders van 27 moslem-groepen en hun volgelingen. Deze werden door MNLF-leider Nur Misuari, die de besprekingen boycotte, aangeduid als ,,mensen die reeds in dienst stonden van de Marcos-regering, zijn marionetten en huurlingen".
In een gemeenschappelijke verklaring op 19 april verwierpen de aan het overleg deelnemende mocleins een verdeling van de Filippijnen als oplossing voor de rebellie. Wel kwamen zij met een reeks eisen i.z. hervormingen als voorwaarde voor vrede. Die eisen omvatten vervolging van corrupte ambtenaren, compensatie voor in de gevechten beschadigde moslem-eigendommen, integratie van moslem-strijders in de strijdkrachten, elektrificatie en irrigatie van moslem-gebieden, verbetering van het wegennet alsmede technische en financiële hulp voor moslem-ondernemingen.

Op 21 april 1975 stemde president Marcos in met integratie van rebellen in de strijdkrachten als een eerste stap; hij gelastte de vorming van een moslem-bataljon technische troepen en hij benoemde diverse rebellenleiders tot tweede luitenants bij de troepen. Ook kondigde hij de instelling aan van twee regionale kantoren op Mindanao en in de Soeloe-archipel, die het bestuur in het gebied over zouden nemen; het ontslag van twee provinciegouverneurs en twee burgemeesters in het zuiden en de toewijzing van $ 7 mln voor ontwikkelingsprojecten op Mindanao.

Op 11 mei volgden in Marawi City verdere vredesbesprekingen tussen regeringsvertegenwoordigers en ca. 500 rebellen. Niettemin vonden in de dagen daarop verscheidene botsingen tussen moslem-rebellen en regeringsmilitairen plaats, waarbij op 20 mei 11 militairen werden gedood en 17 gewond. Voorts deelde een legerwoordvoerder op 14 mei 1975 mee dat een MNLF-leider, Baguinda Ali, zich daags tevoren met 32 aanhangers aan het leger had overgegeven.

Op 17 juni werd door militaire bronnen te Manilla gemeld dat in de

voorafgaande vier dagen bij aanvallen van moslem-rebellen bijna 30 personen waren gedood en 45 gewond.
Tijdens de 6de conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische landen, die van 12-16 juli 1975 te Jeddah werd gehouden (pag. 803/2 e.v.-'75) werden door moslem-rebellen twee kustdorpen in de provincie Zamboanga aangevallen en geplunderd t.w. Salabuyo en Sarabbay, waarna 25 burgers werden vermist. In juni had de secretaris-generaal van de Islamitische conferentie, Mohammed Hassan al-Tohamy, president Marcos een voorstel i.z. autonomie voor de moslems voorgelegd, maar de president liet de conferentie in een telegram weten dat hij de moslems in zijn land reeds autonomie had verleend. Tohamy's plan voor zelfbestuur moest de basis vormen voor de hervatting van de besprekingen tussen het MNLF en de Filippijnse regering. Pas later werd bericht, o.a. door Le Monde (24-9-'75), dat in juli 1975 te Jeddah nieuwe onderhandelingen hadden plaatsgevonden tussen het MNLF en de Filippijnse regering, waarbij president Marcos zou hebben ingestemd met het toekennen van een ,,feitelijke autonomie" aan de zuidelijke eilanden.

Militaire zegslieden in Manilla meldden op 12 aug. 1975 dat **33** burgers op 9 aug. in de provincie Bukidnon door moslem-rebellen waren vermoord en dat 69 rebellen waren gedood en **53** gewond bij een botsing met een legerbataljon op 10 aug. in Kandiamak op het eiland Jolo, waarbij de verliezen aan de kant van de militairen 6 doden en 17 gewonden bedroegen.
Bij een explosie van een granaat in een bioscoop in de stad Cotabato kwamen op 12 aug. **3** personen om; bij een explosie in een andere bioscoop te Cotabato op 20 mei waren eveneens **3** doden gevallen.

Akkoord *Lukman-Marcos* door Misuari verworpen

In een verklaring van het presidentiële paleis werd op 14 aug. 1975 meegedeeld dat Abdul Hamid Lukman, omschreven als de juridische adviseur van het MNLF, eerder die dag tijdens een ontmoeting met president Marcos, de aanvaarding door het MNLF van een door de regering voorgesteld staakt-het-vuren had overgebracht. Een tweede ontmoeting tussen Marcos en Lukman zou binnen enkele dagen volgen om .,modaliteiten i.z. autonomie en de instelling van een interne strijdmacht" te bespreken ,,in de context van de nationale soevereiniteit en territoriale integriteit" van de Filippijnen. Lukman, een voormalige rechter, was aanwezig bij de onderhandelingen in Jeddah en werd toen als tweede man van het MNLF beschouwd. MNLF-leider Nuï Misuari betwistte echter op 19 aug. vanuit Tripoli (Libië) Lukmans bevoegdheid om namens het MNLF te onderhandelen en hij liet weten dat het MNLF geen bestand zou aanvaarden, tenzij de strijdkrachten uit het zuiden werden teruggetrokken, en dat een akkoord tussen Lukman en de regering voor het MNLF in geen enkel opzicht bindend zou zijn.
Eind aug 1975 maakte president Marcos bekend dat succesvolle vredesonderhandelingen met Lukman het tij hadden doen keren en het ,,begin van het einde van het secessionisme" hadden ingeluid. Lukman kreeg de functie van assistent regionaal commissaris voor Zamboanga City, Basilan, Soeloe en Tawi Tawi. Radio-Manilla meldde dat de regering de strijdkrachten had opgedragen de anti-rebellenoperaties op te schorten om Lukman, een ,,invloedrijk overloper", in staat te stellen te onderhandelen over de overgave van andere rebellenleiders. Die regeringsopdracht werd op 6 sept. verstrekt, maar plv. MNLF-voorzitter Abur Khair Alonto noemde deze actie een zet van president Marcos en de strijd ging door.
Tijdens diverse botsingen met regeringstroepen op Mindanao in de eerste week van sept. 1975 werden 193 moslem-rebellen gedood, aldus militaire woordvoerders, terwijl de regeringstroepen bij een gevecht op 7 en 8 sept. op het eiland Jolo 14 man aan doden verloren. Vervolgens deden zich de eerste kapingen voor.

Op 26 sept kaapten moslem-rebellen een Japans vrachtschip, de ,Suehiro **Maru**" ter hoogte van de haven van Zamboanga, met **26** Japanse bemanningsleden en 5 **Filippijnse** douaneambtenaren ***De*** ca 40 kapers cerlangden een losgeld van 1 mln pesos Een Filippijns marineflottielje van 11 schepen omsingelde het Japanse schip en de kapers gaven zich uiteindelijk na een waarschuwingsschot up 29 sept over

Op 7 nov kaapten moslem-rebellen voor het eiland Basilan een Japanse treiler met zes Japanse vissers **Zij** verlangden een losgeld ter waarde van $ 700,000 plus de vrijlating van twee gevangen guerrillastrijders Zonder dat aan deze voorwaarden was voldaan gaven de 15 kapers zich op 8 dec over

Op 12 nov. 1975 berichtte het officiële Filippijnse persbureau dat een van de voornaamste MNLF-leiders, Muallam Sahibal, zich op 10 nov. in de Soeloe-archipel met ca. 1.000 volgelingen aan de autoriteiten had overgegeven. Daarmee zouden volgens het persbureau sinds april 1975 9.000 van de geschatte 16.000 MNLF-strijders de wapens hebben neergelegd.

Op 23 dec. 1975 kondigde president Marcos een amnestie af voor 283 voormalige rebellen, en in jan. 1976 werd een begin gemaakt met de integratie van ca. 1.000 voormalige rebellen als officieren in de Filippijnse strijdkrachten.
De president stelde op 22 jan. 1976 dat tijdens de 39 maanden van voortdurende gevechten sinds het uitbreken van de moslem-rebellie 2.000 militairen van de regeringstroepen waren gedood en 4.000 gewond.
Hoewel in de eerste tien maanden van 1976 het maslem-conflict over de hele linie in intensiteit afnam, bleven berichten over meestal inci-

President Marcos neemt een AK-47 geweer in ontvangst dat hem symbolisch wordt overhandigd door Hasimon Tingkalan, een van de leiders van het Moro National Liberation Front.

dentele botsingen tussen regeringstroepen en MNLF-eenheden voortduren en deden zich ook opnieuw een aantal kapingsgevallen voor.

Op 1 febr 1976 overviel een groep moslem-rebellen een autobus in de buurt van Licomo, op ca. 80 km van Zamboanga City. Daarbij werden 25 passagiers gedood en 32 gewond.

Op 28 febr. werd een Britse zendelinge. Euniee Diment, samen met een Filippijnse metgezel ontvoerd vanaf een veerboot tussen Panigayan en Basilan De ontvoerders, die geleid werden door een zekere commandant Jiriki die relaties met het MNLF onderhield, verlangden de vrijlating van twee kameraden (o w. een neef van Jiriki), die gevangen zaten i.v.m. de kaping van de Japanse vissersboot in november 1975 (pag 47/3). In een brief d d. 2 maart eisten zij bovendien een losgeld van 200.000 pesos. Kort daarop verbood de Filippijnse regering buitenlanders de toegang tot 16 provincies van het eiland Mindanao Op 21 maart werd de vrijlating van mej Diment gemeld.

Op 6 maart begon een reeks zware gevechten tussen regeringstroepen en moslem-rebellen in de provincie Lanao del Sur Tienduizenden bewoners van de kuststeden Ganassi, Masiu en Ramain namen de wijk. Na drie dagen werd bericht dat de strijd talrijke doden had gevergd, en aan het eind van de maand bedroeg het aantal vluchtelingen volgens regeringsbronnen bijna 30.000.

Op 7 april kaapten drie mannen, die verklaarden tot het MNLF te behoren, een BAC-111 van de Filippijnse luchtvaartmaatschappij PAL op een binnenlandse vlucht boven Mindanao De kapers dwongen de piloot het toestel met 75 inzittenden naar het vliegveld van Manilla te vliegen. Zij eisten daar een losgeld van $ 300 000 en de vrijlating van vier gevangenen Op 8 april lieten de kapers de passagiers en bemanningsleden vrij en vervolgens ging een vice-president van de PAL, Rafael Igoa, met drie nieuwe bemanningsleden en acht andere PAL-functionarissen aan boord Igoa had ook het verlangde losgeld bij zich De BAC-111 vloog vervolgens naar Singapore, maar daar werd een landingsvergunning geweigerd, en vervolgens via Kota Kinabalu (Maleisie) en Koeala Loempoer (Maleisië) naar Bangkok (Thailand) Daar werden op 9 april onderhandelingen gevoerd met de kapers, van wie het MNLF zich die dag distantieerde. Op 11 april kregen de kapers een nieuw toestel van de PAL, een DC-8, dat wel geschikt was voor een lange vlucht. In de morgen van 12 april landde deze DC-8, na een aanvankelijke weigering van de Pakistaanse regering, in Karachi met 8 bemanningsleden en 2 gijzelaars aan boord Vandaar vertrok het toestel op 13 april naar Benghazi (Libië). De Libische autoriteiten weigerden eerst de kapers op te nemen, maar verleenden die op 14 april asiel, waarna zij zich aan de autoriteiten overgaven en de overige inuttenden ongedeerd vrijkwamen De Libische regermg nam het losgeld in beslag en gaf dit aan de PAL terug, aldus A F P (16-4)

Op 17 april werden 24 militairen van het regeringsleger door moslem-rebellen bij Patikul op het eiland Jolo in een hinderlaag gelokt en gedood, nadat op 12 april al 16 militairen in een legerkamp op Jolo waren gedood

Op 1 mei kwamen bij een overval op een bus in Licomo 11 personen om het leven.

Op 21 mei kaapten zes mannen, die beweerden tot het MNLF te behoren, een BAC-111 van de PAL op een binnenlandse vlucht van Davao City naar Manilla Zij dwongen de piloot het toestel met 109 inzittenden naar Zamboanga City te vliegen Daar eisten de kapers een losgeld van $ 375000 plus een DC-8 om hen naar Libië over te brengen De Filippijnse regering weigerde op 23 mei aan deze eisen gevolg te geven en zij stelde een ,,vreedzame regeling" voor, die door de kapers werd verworpen. Kort daarop bestormden militairen het toestel, dat in brand vloog toen granaten van de kapers ontploften 13 mensen o w 3 kapers kwamen om het leven; minstens 22 personen raakten gewond. Onduidelijk bleef of de kapers dan wel de militairen het eerst in actie waren gekomen In een interview met het Maleisische blad The New Straits Times distantieerde MNLF-leider Misuari zich op 24 mei van de kaping

Bij een aanslag op een school in Datu Piang (op 900 km ten zuiaen van Manilla) kwamen op 14 juni 7 scholieren om het leven en raakten 34 gewond.

Negen mensen werden gedood en acht raakten gewond bij twee hinderlagen op het eiland Basilan op 18 juli.

Niettemin verklaarde de bevelhebber van het zuidelijke gebied, schout-bij-nacht Romulo Espaldon, op 22 juli dat de pacificatiecampagne van de regering en haar sociaal-economisch ontwikkelingsprogramma ertoe hadden geleid dat de situatie weer normaal werd Maar op 10 aug. kondigde hij aan dat aan zakenlieden en andere potentiele slachtoffers van kidnapping een militaire bewaking zou worden geboden en dat zij wapens zouden ontvangen Sinds medio 1975 waren in het zuiden 35 Japanners en minstens 4 andere buitenlanders ontvoerd door guerrillastrijders, die losgeld eisten

Op 19 sept. werd bericht dat 23 militairen door guerrillastrijders waren gedood op Mindanao, en op 27 sept werd gemeld dat 26 militairen de dood hadden gevonden bij een aanval op rebellenposities op het eiland Calucan

Op 18 okt werd bekendgemaakt dat bij botsingen tussen regeringstroepen en moslem-rebellen op Mindanao 10 rebellen, 4 militairen en 4 burgers waren gedood

Volgens de NZZ (20-10-'76) waren er 10.000 a 12.000 gewapende moslems bij de guerrilla betrokken, waaronder een harde kern van 4.000 leden van het MNLF. De in 4 jaar tot 120.000 man versterkte Filippijnse strijdkrachten zouden volgens niet officiële gegevens per maand ruim 70 man aan doden verliezen. Maar de diverse moslem-groepen zouden steeds meer uiteenvallen en de gevechten zouden daardoor steeds meer het karakter van individuele guerrilla- en terroristenacties krijgen, waardoor het probleem van de zuidelijke rebellie niet meer zo acuut zou schijnen.

Op 27 okt. kondigde president Marcos aan dat zijn vrouw Imelda binnenkort naar Libië zou gaan voor besprekingen om de moslem-rebellie te beëindigen, die volgens waarnemers vanuit Libië werd gesteund. Via Libië zouden de Filippijnen de steun krijgen van de islamitische landen bij de uiteindelijke onderhandelingen, aldus Marcos.

De volgende dag deelde de waarnemende stafchef van de strijdkrachten, generaal-majoor Fidel Ramos, mee dat de guerrilla en subversieve activiteiten de laatste tijd waren versterkt, al bleef de toestand onder controle.

De in het Filippijns-Libische communique van 17 nov. aangekondigde onderhandelingen leverden op 24 dec. een bestand op, dat volgens *NRC/H'blad* (6-1) slechts het begin is van een moeizame regeling van een eeuwenoud conflict. Dit mondde in 1972 uit in een rebellie, toen president Marcos alle macht aan zich trok en de moslems het bevel gaf hun wapens in te leveren op straffe van militair ingrijpen. In het verloop van de strijd kwam als voornaamste organisatie het MNLF van de ex-hoogleraar-politicoloog Nur Musuari naar voren. *NRC/H'blad* schreef hierover:

„...Dit MNLF is ondanks de grote militaire druk van het regime-Marcos uitgegroeid tot een hoogontwikkelde organisatie met een centraal comité, een politiek bureau, propaganda- en inlichtingenbureaus en een ,,militaire arm", het Bangsa Moro Army. Bovendien heeft het MNLF handig ingehaakt op de sterk toegenomen invloed van de religieuze achterban in de Arabische wereld, waarvan Manilla voor 85 procent van de energiebehoeften afhankelijk is.

Toch zal het zeker nog een langdurige en moeizame affaire worden voordat het huidige bestand in de Z.-Filippijnen zal uitmonden in een normalisering van het dagelijkse leven. De argwaan van de jonge moslems jegens Manilla en Marcos blijft zeer groot en het blijft eveneens de vraag in hoeverre de centrale regering werkelijke autonomie zal tolereren. Marcos verklaarde na het bestand eind december jl., dat de Filippijnse strijdkrachten ook eventuele ,,zelfverdedigingseenheden" van de moslems moeten blijven controleren, iets waar Nur Misuari niets van wil weten..." (NZZ, The Times, Le Monde, *Financial* Times, *NRC/H'blad,* KCA)

(Vor. ber. pag. 829/2 e.v.-1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CARTER BEËDIGD ALS PRESIDENT VS

Op 20 januari is Jimmy Carter tijdens een plechtigheid voor het Capitool in Washington beëdigd als de 39ste president van de Verenigde Staten van Noord-Amerika, in aanwezigheid van de aftredende president en mevrouw Ford en zijn echtgenote Rosalynn, werd Carter klokslag twaalf uur 's middags door Opperrechter Warren Burger beedigd. Kort daarvoor was Waltei Mondale door de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Thomas O'Neill jr., beedigd tot de 42ste vicepresident van de VS.

Vervolgens hield Carter zijn inauguratierede, waarin hij hulde bracht aan Ford „voor alles wat hij gedaan heeft om ons land weer gezond te maken". Verder deed Carter een dringend beroep op zijn landgenoten de „American Dream" te helpen verwezenlijken.

In afwijking van de gewoonte gingen de nieuwe president en zijn vrouw en hun jongste kind Amy vervolgens te voet van het Capitool naar het Witte Huis, daarbij luide toegejuicht door tienduizenden toeschouwers.

Rondom de beëdiging van de nieuwe president, de eerste afkomstig uit het Zuiden sedert 100 jaar, vonden talrijke plechtigheden en festiviteiten plaats zoals een openluchtkerkdienst bij het Lincoln Memorial, die geleid werd door ds. Martin Luther King sr., de vader van de vermoorde negerleider Martin Luther King, een grote militaire paiade op de middag van 20 januari en het traditionele inauguratiebal.

In zijn inauguratierede beloofde Carter zijn landgenoten „een nieuw tijdperk en een nieuwe geest".

Hij sprak de volgende rede uit:

„Namens mijzelf en ons volk wil ik mijn voorganger dank zeggen voor alles wat hij gedaan heeft om ons land gezond te maken. Met dit uiterlijk vertoon van plechtigheden getuigen we opnieuw van de innerlijke geestelijke kracht van ons volk. Zoals mijn lerares op de middelbare school, Julia Coleman, altijd zei: „We moeten ons aanpassen aan veranderende tijden en toch blijven vasthouden aan onveranderlijke principes".

Hier voor me ligt de bijbel die gebruikt is bij de inauguratie van onze eerste president in 1789. Zelf heb ik zojuist de ambtseed afgelegd op de bijbel die mijn moeder mij een paar jaar geleden heeft gegeven, opengeslagen bij een tijdloze oproep van de oude profeet Micha: „Hij heeft u bekend gemaakt, o mens. wat goed is en wat de Heer van u vraagt: niet anders dan recht te doen en getrouwheid lief te hebben, en ootmoedig te wandelen met uw God." (Micha 6:8)

Deze inauguratieplechtigheid geeft een nieuw begin aan, een nieuwe opdracht voor onze regering en een nieuwe geestkracht onder ons allen. Een president kan deze nieuwe geestkracht wel gewaarworden en verkondigen, maar alleen het volk kan er gestalte aan geven.

Tweehonderd jaar geleden betekende de geboorte van onze natie een mijlpaal in de lange speurtocht naar vrijheid, maar de stoutmoedige schitterende droom die de grondleggers van onze natie in de ban hield is nog altijd niet in vervulling gegaan.

Ik heb vandaag geen nieuwe droom om uit te dragen, maar zou eerder willen aandringen op een vernieuwd vertrouwen in de oude droom.

Onze samenleving was de eerste die zich openlijk omschreef in termen van onstoffelijkheid en menselijke vrijheid. Deze unieke zelfoinschrijving doet een uitzonderlijk beroep op ons — maar legt ons ook een speciale verplichting op — om die morele plichten op ons te nemen die, wanneer ze aanvaard zijn onveranderlijk onze eigen belangen het beste lijken te dienen.

U hebt mij een grote verantwoordelijkheid geschonken — om dicht bij u te blijven, u waardig te zijn en als voorbeeld te dienen van wat u vertegenwoordigt. Laten we samen een nieuw nationaal gevoel van eenheid en vertrouwen scheppen. Uw kracht kan mijn zwakte goedmaken, uw wijsheid kan dienen om mijn fouten te verkleinen.

Laten we samen leren, samen lachen, samen werken en samen bidden, erop vertrouwend dat we uiteindelijk samen de rechtvaardige weg zullen inslaan.

De Amerikaanse droom duurt voort. We moeten opnieuw volledig vertrouwen hebben in ons land — en in elkaar. Ik geloof dat Amerika beter kan worden. Wij kunnen sterker zijn dan voorheen. Laten onze recente fouten ons opnieuw toewijding bijbrengen voor de grondbeginselen van onze natie, want wij weten dat als we onze regering verachten, wij geen toekomst hebben.

Wij roepen ons bijzondere tijden in herinnering toen we kort, maar luisterrijk verenigd waren; in die tijden was geen prijs ons te hoog.

Maar we kunnen niet op vergane glorie teren. We kunnen ons niet permitteren doelloos rond te dwalen. Wij verwerpen voor een ieder het vooruitzicht op mislukking, middelmatigheid of een slechtere bestaanskwaliteit.

Onze regering moet zowel competent als gedreven zijn. Wij hebben al een hoge mate van persoonlijke vrijheid bereikt en strijden nu voor een grotere gelijkheid van kansen. De rechten van de mensen zullen we volledig moeten naleven, onze wetgeving zal rechtvaardig moeten zijn en onze natuurlijke schoonheid dient behouden te worden. De sterken mogen de zwakken niet vervolgen en de menselijke waardigheid dient vergroot te worden.

We hebben geleerd dat „meer" niet noodzakelijk „beter" hoeft te zijn, dat zelfs ons grote land zijn grenzen heeft en dat we noch alle vragen kunnen beantwoorden, noch alle problemen kunnen oplossen. We kunnen ons niet permitteren alles te doen, noch gebrek aan moed betonen wanneer we de toekomst tegemoet treden. Daarom moeten we samen, bereid tot individuele opoffering voor het gemeenschappelijk goed, ons best doen. Onze natie kan alleen sterk staan in het buitenland als we ook sterk staan in eigen land en we weten dat de beste manier om de vrijheid in andere landen te

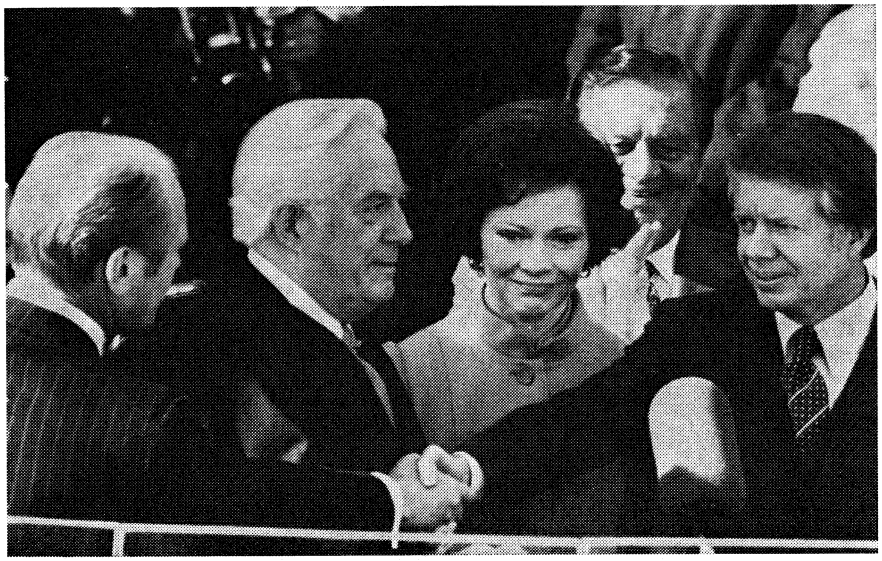

Oud-president Ford (1.) schudt Carter de hand na de beediging terwijl opperrechter Warren Burger en Rosalynn Carter toekijken

Weekblad 46ste jaargang No 2367, pag 28651-28566

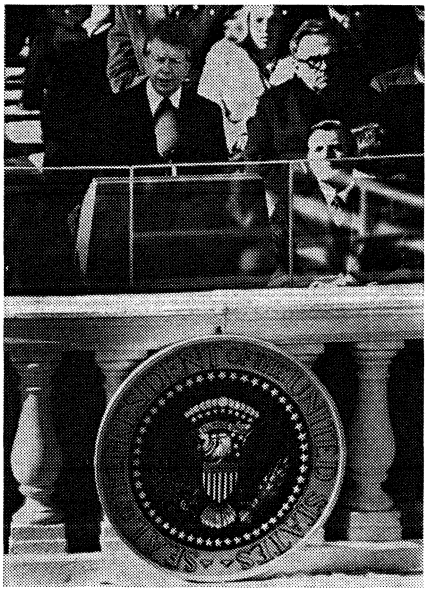

President Carter houdt zijn inauguratierede.

vergroten is om hier te laten zien dat ons democratisch stelsel nastrevenswaardig is.
Om eerlijk tegen onszelf te zijn, moeten we eerlijk zijn tegenover anderen. We zullen ons elders niet zodanig moeten gedragen dat we onze regels en normen die hier gelden schenden. We weten immers dat het door ons land gewonnen vertrouwen van wezenlijk belang is voor zijn kracht. De wereld is thans zelf in de ban van een nieuwe tijdgeest. Meer en meer landen met een groeiend politiek bewustzijn eisen hunkerend hun plaats onder de zon — niet alleen ter wille van hun eigen bestaanszekerheid, maar ook van de fundamentele rechten van de mens.
De zucht naar vrijheid neemt toe. Gevoelig voor deze nieuwe tijdgeest is er geen edelere en ambitieuzere taak voor Amerika om op zich te nemen op deze dag van een nieuw begin dan te helpen om een werkelijk menswaardige, rechtvaardige en vreedzame wereld gestalte te geven.
Wij zijn een krachtig volk en we zullen onze kracht zo weten te handhaven dat zij geen strijd behoeft om bewezen te worden — een kalme kracht die niet slechts berust op de omvang van een wapenarsenaal maar op het mobiele karakter van onze ideeën.
We zullen voortdurend waakzaam en nooit kwetsbaar zijn en we zullen onze oorlogen voeren telgen armoede, onwetendheid en onrechtvaardigheid. want dat zijn de vijanden waartegen onze strijdkrachten op eervolle wijze ingezet kunnen worden.
We zijn een trots en idealistisch volk, maar laat niemand ons idealisme verwarren met zwakte.
Omdat wij vrij zijn kunnen we nooit onverschillig staan tegenover het lot van de vrijheid elders. Ons moreel bewustzijn gebiedt ons een duidelijke voorkeur te tonen voor de samenlevingen die een duurzame eerbied voor de rechten van de mens met ons delen. Wij proberen niet te intimideren, maar straffeloosheid zou in strijd zijn met fatsoenlijkheid en een bedreiging voor het welzijn van alle volken.
De wereld is nog steeds betrokken in een massale bewapeningswedloop om het machtsevenwichl tussen potentiele tegenstanders veilig te stellen Wij bepleiten volharding en wijsheid in onze pogingen de bewapening in de wereld te beperken tot datgene wat noodzakelijk is voor de binnenlandse veiligheid van elk land Dit jaar zullen we een stap dichter bij ons uiteindelijke doel komen de uitroeiing van alle kernwapens op deze aarde
Wij roepen alle landen op zich aan onze zijde te scharen, want succes kan leven betekenen in plaats van dood
Onder ons, het Amerikaanse volk, valt duidelijk een doelbewuste heropleving van vertrouwen te bespeuren en met u hoop ik dat, wanneer mijn tijd als uw president ten einde is gekomen, men over ons land zal kunnen zeggen

— dat wij ons de woorden van Micha gedachtig zijn geweest en ons streven naar nederigheid, genade en rechtvaardigheid opnieuw gestalte hebben gegeven.

— dat wij de grenzen hebben afgebroken tussen mensen van verschillende rassen, streken en godsdiensten, en waar wantrouwen heerste, eenheid tot stand hebben gebracht met eerbied voor verscheidenheid;

— dat wij produktief werk geschapen hebben voor hen die hiervoor bekwaam zijn;

— dat wij het Amerikaanse gezin, de basis van onze samenleving, versterkt hebben;

— dat wij eerbied voor de wet en een gelijke behandeling van zwakken en sterken, rijken en armen hebben afgedwongen; en dat wij ons volk in de gelegenheid hebben gesteld opnieuw trots te zijn op hun eigen regering.

Ik zou de hoop willen uitspreken dat de volkeren op deze aarde kunnen zeggen dat wij een duurzame vrede hebben opgebouwd, niet gebaseerd op oorlogswapens, maar op een internationaal beleid dat onze dierbaarste waarden weerspiegelt.
Dit zijn niet alleen mijn doelstellingen, maar onze gemeenschappelijke verwachtingen. Evenmin zullen het mijn verdiensten zijn, maar de bevestiging van de voortdurende morele kracht van om volk en van ons geloof in de zich onverminderd uitbreidende Amerikaanse droom

Amnestie dienstweigeraars afgekondigd

Het eerste besluit van president Carter was het afkondigen van een generaal pardon voor de dienstweigeraars van de Vietnam-oorlog. Tijdens zijn verkiezingscampagne had Carter een dergelijke amnestie al aangekondigd. Volgens een mededeling van de nieuwe perschef van het Witte Huis, Jody Powell, op 21 januari, zijn deserteurs en zij die tussen 1964 en 1973 oneervol uit de militaire dienst zijn ontslagen uitdrukkelijk van dit algemene pardon uitgesloten.

Volgens Powell heeft Carter het Pentagon opdracht gegeven om te onderzoeken wat er gedaan kan worden voor de twee categorieën die buiten het generaal pardon vallen.

De dienstweigeraars die wel onder de amnestiemaatregel vallen maar die in de tussentijd het staatsburgerschap van een ander land hebben aangenomen kunnen in dat land de Amerikaanse nationaliteit aanvragen, „zoals dat voor elke buitenlander" openstaat. In het buitenland wonende dienstweigeraars die hun ouders in de VS willen opzoeken kunnen dat voortaan zonder vrees voor gerechtelijke vervolging doen, aldus Powell.

Ongeveer 100 000 Amerikanen hebben zich in de periode tussen **1964** en **'73** niet voor de dienstplicht opgegeven uit opposituw tegen de Amerikaanse mterventie in Vietnam Nog eens **23** 000 Amerikanen hadden zich weliswaar voor de dienstplicht aangemeld, maar doken onder toen hun nummer voor opkomst werd getrokken Het aantal Amerikaanse deserteurs wordt op 4.500 geschat.
Perschef Powell zei dat hij niet in het bezit was van de ciifers over dienstweigeraars en deserteurs. Wel meende Powell, dat het aantal deserteurs en oneervol uit de militaire dienst ontslagenen minder dat **3%** uitmaakt van alle Amerikanen die tussen **1964** en **'73** in dienst zijn geweest.

Overigens had president Ford aan de vooravond van zijn aftreden op 19 januari bepaald dat deserteurs die in Vietnam hebben gediend en daar werden gewond in de strijd dan wel werden onderscheiden wegens dapperheid, eervol uit de militaire dienst zijn ontslagen. Deze maatregel geldt voor naar schatting 700 militairen.

In boodschappen aan de minister van justitie en diens collega voor defensie en de militaire leiders van de VS verklaarde de president als opperbevelhebber van de strijdkrachten dat zijn verzoek alleen geldt voor mensen die zich indertijd hebben gemeld in antwoord op zijn programma voor clementie in dc jaren 1974-'75. Ford liet het aan de autoriteiten over om eventueel het eervol ontslag niet te verlenen als daar dwingende redenen voor zijn.

Volgens functionarissen van het Witte Huis betekent een eervol ontslag, dat de betrokkenen in hun rechten van oudstrijders worden hersteld en weer kunnen profiteren van de sociale voorzieningen op medisch gebied.
In totaal zijn er naar schatting 30.000 deserteurs, terwijl er **23.849** mensen niet zijn opgekomen voor de dienstplicht, omdat zij gekant waren tegen de oorlog in Vietnam.

Carter stelt regering samen

Onmiddellijk na zijn verkiezing op 2 nov. 1976 (pag. 721 e.v.-1976) is Carter begonnen met de voorbereiding van zijn nieuwe functie. In zijn woonplaats Plains, Georgia.

voerde hij voortdurend overleg met zijn adviseurs en tijdens een tweedaags bezoek aan Washington, op 22 en 23 nov. 1976, had hij gesprekken met president Ford, dr. Arthur Burns, de president van de Federal Reserve Board, en een aantal ministers. Daarnaast kreeg hij regelmatig informatie over de buitenlandse politiek van hoge ambtenaren van de CIA en op 20 nov. ontving hij minister van buitenlandse zaken Kissinger die hem voorlichtte over de internationale situatie, Op 18 november ontving Carter ten huize van senator Herman Talmadge in Lovejoy, Georgia, 15 vooraanstaande Democraten om hen te raadplegen over zijn te vormen regering. Tot degenen die door Carter werden geraadpleegd behoorden de fractieleider van de Democraten in de Senaat, Mike Mansfield, en de nieuwe voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Tip O'Neill.

Op 3 dec. 1976 maakte Carter zijn eerste kabinetsbenoeming bekend. De 59-jarige Cyrus Vance werd benoemd tot opvolger van Kissinger als minister van buitenlandse zaken. Carter zei dat hij uitgebreid advies had ingewonnen over wie Kissinger zou moeten opvolgen en dat hij en in de VS en in het buitenland een vrijwel unaniem gunstig advies over Vance had gekregen.

Vance, geboren in West-Vinginia, studeerde economie en rechten in Yale, onderscheidde zich tijdens WOII als officier in de marine en trad daarna toe tot een gevestigd Newyorks advocatenbureau. In '57 kwam Vance als stafmedewerker van Lyndon Johnson naar Washington. Na de Democratische overwinning van Kennedy in '60 kreeg hij een hoge functie in het Pentagon, waar hij van adviseur van de chef staf opklom tot vice-minister van defensie. In de daarop volgende jaren was hij belast met een aantal belangrijke posten, zoals die van onderhandelaar in de burgeroorlog in de Dominicaanse republiek ('65), bij het Grieks-Turkse conflict over Cyprus in '67 en bij de Parijse vredesconferentie over Vietnam ('68) Ook in Amerika zelf heeft Vance enkele delicate missies vervuld. In '67 en '68 speelde hij een belangrijke rol bij de beteugeling van de ernstige rassenonlusten in Detroit en Washington Toen Nixon president werd keerde Vance weer naar de bungermaatschappij terug en trad weer toe tot zijn oude advocatenfirma Hij werd president van de balie van New York, lid van de raad van bestuur van de IMB, de PANAM en de New York Times In '75 bracht hij aan het hoofd van een delegatie van het nationale comité voor Amerikaans-Chinese betrekkingen een bezoek aan de Volksrepubliek China.

Vance wordt gezien als een typische representant van het zgn Eastern Establishment.

Vance behoorde tot de meest vooraanstaande adviseurs van Carter in diens verkiezingscampagne

Vance deelde na zijn benoeming mee dat zijn wijze van werken zou verschillen van die van Kissinger. Hij zei een minder persoonlijke buitenlandse politiek te zullen voeren en opdrachten en verantwoording aan zijn medewerkers te zullen delegeren. Gevraagd of hij Carters streven naar meer moralisme in de Amerikaanse buitenlandse politiek steunt, antwoordde Vance dat dit zo was.

Carter maakte op 3 december ook de benoeming van Thomas Bertrarn Lance tot hoofd van het Office of Management and Budget bekend Lance, een vermogend bankier uit Atlanta, is een persoonlijke vriend van Carter.

In de persconferentie waar de benoemingen bekend gemaakt werden zei Carter verder nog dat de oplossing van de slepende crisis in het Midden-Oosten en vooruitgang in de onderhandelingen met de Sowjet-Unie over SALT-I1 tot de prioriteiten van zijn regering op het gebied van de buitenlandse politiek zullen behoren.

Maar Carters persconferentie was verder voornamelijk gewijd aan de economische toestand in de VS die volgens sommige deskundigen tekenen van sen hernieuwde recessie vertoont Op 3 december maakte het ministerie van arbeid bekend dat de werkloosheid in november van 7,9 tot 8,1% was gestegen. Het was voor het eerst in 1976 dat de werkloosheid in Amerika boven de 8% was uitgekomen; 7,8 mln Amerikanen zijn nu zonder werk.

Carter zei ervan overtuigd te zijn dat de in moeilijkheden verkerende Amerikaanse economie begin 1977 een stimulans nodig heeft. Maar over de omvang van die stimulans en over de vorm die daaraan moet worden gegeven, wilde hij pas begin 1977 een definitief besluit nemen. Op een vroegere persconferentie had Carter de mogelijkheid van een tijdelijke belastingverlaging geopperd, zonder zich overigens hierop te willen vastleggen.

De gekozen president zei geen heil te zien in een bevriezing van de binnenlandse lonen en prijzen. Carter zou zich hiertoe alleen gedwongen voelen in geval van een ,,nationale urgentietoestand", maar hij achtte zo'n ontwikkeling zeer onwaarschijnlijk.

De gekozen president leverde scherpe kritiek op het besluit van de Amerikaanse staalindustrie om in deze politieke overgangsperiode de staalprijzen met 6% te verhogen Carter betwijfelde of deze prijsverhoging wel gerechtvaardigd is Juist met het oog op de dreigende verhoging van de olieprijs door de OPEC-landen, hadden de leiders van de Amerikaanse staalindustrie volgens Carter ,,een dramatisch gevaar van zelfbeheersing" kunnen maken door onder de huidige omstandigheden van een prijsverhoging af te zien

Op 15 dec. 1976 volgden twee nieuwe benoemingen. Het betroffen de functies van ministers van financiën en van transport. Hiervoor werden resp. aangewezen Werner Michael Blumenthal en Brock Adams.

Werner Michael Blumenthal, de komende Amerikaanse minister van financiën, heeft een brede achtergrond: ,,big business", overheid en universiteit. De laatste vier jaar was deze 50-jarige man president-directeur van het gigantische Bendix-bedrijf (elektronica).

Voordien heeft hij een reputatie als hard onderhandelaar opgebouwd als leider van de Amerikaanse delegatie naar de internationale handelsbesprekingen in Genève in het midden van de jaren zestig. Hij is geboren in Berlijn in 1926; zijn familie vluchtte voor de nazi's naar China, en kwam in 1947 in de VS terecht. Deze presbyteriaanse zoon van joodse ouders bezocht toen de universiteiten van Californië en Princeton. Hij werkte zich op tot directeur en commissaris van de internationale Crown Cork corporatie, en werd in 1961. in de regering-Kennedy, onderminister van buitenlandse zaken, belast met economische aangelegenhedez. Tussen 1963 en 1967 was hij plaatsvervangend bijzonder vertegenwoordiger voor handelsonderhandelingen, en leidde hij de Amerikaanse delegatie naar de ,,Kennedy-ronde" in Genève.

De keuze van deze man maakt het waarschijnlijk dat Carter zijn verkiezingsbelofte kan nakomen dat zijn minister van financiën betrokken zal worden bij beleidsbeslissingen op internationaal-politiek gebied. Van Blumenthal is bekend dat hij vindt dat de regeringen-Nixon/Ford te weinig aandacht hadden voor economische kwesties. Weinig is bekend over zijn opvattingen op het gebied van de binnenlandse politiek, alhoewel hij als ,,gematigd" bekendstaat.

Afgevaardigde Brock Adams, die minister van vervoer wordt onder Carter, had geen geheim gemaakt van zijn wens een ministerspost te gaan bekleden na 10 jaar in het Huis gezeten te hebben. Deze Democraat bekroonde zijn carrière in het Huis tijdens de laatste zittingsperiode, toen hij optrad als voorzitter van de belangrijke nieuwe commissie voor de begroting, die de geloofwaardigheid van het Congres op het gebied van budgetteren herstelde — samen met een soortgelijke commissie in de Senaat onder leiding van Muskie.

Op 16 december maakte Carter de namen van zijn topadviseurs voor nationale veiligheid en economische zaken en zijn ambassadeur bij de VN bekend. Het waren resp. Zbigniew Brzezinski, Charles Schultze en Andrew Young.

Carter maakte zijn benoemingen bekend in zijn woonplaats Plains, op een persconferentie die door de televisie uitgezonden werd. Carter zei bij de bekendmaking dat berichten dat hij moeilijkheden zou hebben met het invullen van zijn kabinet onjuist zijn.

Brzezinski zei dat hij zijn taak ziet als een voorbereiding en vergemakkeling van de besluitvorming van de president en de min. van buitenl. zaken en defensie. De post van voorzitter van de nationale veiligheidsraad was de eerste positie die minister Kissinger onder president Nixon bekleedde. De opmerking van Brzezinski zou volgens waarnemers be-

tekenen dat hij zich niet zo dominant wil bezighouden met de buitenlandse politiek zoals Kissinger in die baan deed.
Brzezinski zei ook dat hij Carter zou adviseren een harder standpunt in de ontspanningspolitiek met de Sovjet-Unie in te nemen. ,,Het moet een wederkerige politiek zijn," aldus de nieuwe adviseur. Hij meende verder dat de regering-Carter het roer overneemt op een moment dat de VS voor een fundamentele keuze staan: of grotere internationale samenwerking of grotere chaos op wereldschaal.

Charles Schultze, de economische adviseur van Carter, was directeur van de begroting onder president Johnson. Hij zei op 16 dec. op de persconferentie in Plains dat na het behoud van de wereldvrede, het belangrijkste probleem is de economie weer op het gezonde pad te krijgen. ,,Het zal gedaan worden", zei hij. „We doen het samen", zei Carter daarop.
Carter noemde de nieuwe VN-ambassadeur een van zijn beste vrienden in de wereld.

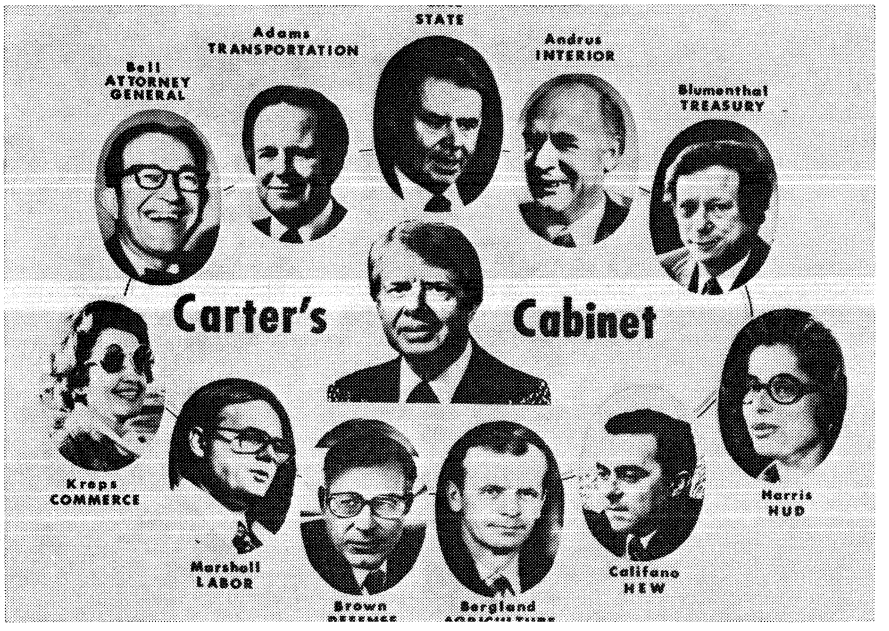

Brzezinski werd op **28** maart **1928** als zoon van een Pools diplomaat in Warschau geboren en heeft zijn vroege jeugd in West-Europa gewoond. In **1938** werd Brzezinski's vader aangesteld als consul-generaal in de Canadese stad Montreal, waar het gezin ook na de Tweede wereldoorlog bleef.
Brzezinski studeerde in Montreal en later in Harvard, waar hij promoveerde met een proefschrift over Sowjet-zuiveringen als een permanente factor in totalitaire politieke systemen. Hij werd in **1958** Amerikaans staatsburger en werd in **1960** wetenschappelijk medewerker aan de Harvard faculteit van de Colombia-universiteit. Hij heeft een reputatie opgebouwd als een van de leidende Amerikaanse geleerden op het gebied van internationale politiek.

De nieuwe Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties, de zwarte afgevaardigde Andrew Young, is prediker van de verenigde kerk van Christus, en voormalig plaatsvervanger van de in **1968** vermoorde Martin Luther King.
Hij is de democratische afgevaardigde voor de staat Georgia in het Congres, en een persoonlijke vriend van de toekomstige president Jimmy Carter. De 44-jarige Andrew Young is de eerste zwarte ambassadeur voor de Verenigde Staten bij de VN.

Young is een nieuw type politicus, dat niet behoort tot het politieke establishment. Hij acht het mogelijk dat hij hierdoor voor Amerika de geloofwaardigheid van het Zwarte Afrika kan winnen.
Charles L. Schultze, door de komende president Jimmy Carter benoemd tot voorzitter van Carters raad van economische adviseurs, is een van de meest gerespecteerde progressieve economen in de Verenigde Staten.
Schultze, **52** jaar, heeft onder zowel democratische als republikeinse regeringen gewerkt. Hij is van **1952** tot **1958** staflid geweest van de raad van economische adviseurs en later als assistent-directeur van de begroting en als directeur in diezelfde functie onder Kennedy en Johnson.
Schultze is hoogleraar economie aan de universiteit van Maryland, waar hij in **1960** zijn doctorstitel behaalde. Hij wordt door kennissen beschreven als een zeer veelzijdig en kundig man, met een groot gezag op het gebied van de Amerikaanse binnenlandse economische situatie en regeringsbeleid.
Schultze was een van de Amerikaanse economen die zich heeft ingespannen voor de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen en controle op de milieuvervuiling.

Op 18 december werd de 45-jarige gouverneur van Idaho, Cecil Andrus, benoemd tot minister van binnenlandse zaken. Carter wees er op dat Andrus een belangrijke rol had gespeeld bij het beschermen van het milieu in de VS.

Op **20** december werden opnieuw **3** benoemingen bekendgemaakt.
Aan het hoofd van het ministerie van handel kwam Junita Krebs, een econome en plaatsvervangend rector-magnificus van de Duke universiteit.
Robert Bergland gaat het ministerie van landbouw leiden. Hij is landbouwer en een politiek bondgenoot van vice-president Mondale.
Tot minister van justitie werd benoemd Griffin Bell, een advocaat uit Atlanta. Hij is partner in het advocatenkantoor van Carters adviseur Charles Kirbo. Vroeger was hij rechter bij een federaal hof van beroep.

De benoeming van Bell werd al meteen gekritiseerd door Carl Character, voorzitter van de nationale advocatenvereniging, die de benoeming als mogelijk ,,schadelijk voor de zwarte gemeenschap" betitelde. ,,Als rechter heeft Bell een totaal gebrek aan gevoeligheid voor de legitieme rechten van de zwarte burgers getoond", aldus Carl Character.
De benoeming van Griffin Bell tot minister van justitie heeft verder onmiddellijk aanvallen uitgelokt uit zwarte kringen, in het bijzonder van de vereniging voor de vooruitgang van gekleurden en uit liberale kring, die Bell verwijten in de vijftien jaar dat hij rechter is geweest in het zuiden van de Verenigde Staten nooit duidelijk initiatieven genomen te hebben tegen rassenscheiding.
Een van de voornaamste verantwoordelijkheden van het ministerie van justitie is het verzekeren van de toepassing van wetten en justitiële beslissingen ten aanzien van de rassenintegratie, gelijkheid voor de wet van de burgers, bescherming van de minderheden, bescherming van de rechten van de enkeling en gelijkheid van onderwijs voor alle kinderen, zonder onderscheid naar huidskleur.

Op 22 december werd de benoeming bekendgemaakt van Patricia Roberts Harris tot minister van huisvesting. De kernfysicus Harold Browns werd minister van defensie en de econoom Ray Marshall minister van arbeid.

De 52-jarige Patricia Harris is advocaat in Washington. Ze is de tweede vrouw in Carters kabinet. Ook is zij de tweede zwarte die door de nieuwe president in een hoge functie is aangesteld. Hij moet nu nog maar één bewindsman benoemen, een minister voor gezondheid, onderwijs en sociale zaken.

Carter noemde mevrouw Harris ,,mijn goede vriendin". Hij zei van haar dat zij zich in regering, advocatuur en politiek zeer had onderscheiden.
Brown is president van het California Institute of Technology en Marshall is hoogleraar aan de universiteit van Texas. ,,Het verootmoedigt mij in de nieuwe regering minister van defensie te zijn," verklaarde Brown. „Wij moeten een sterke defensie hebben, in staat de verplichtingen die wij op het buitenlandse vlak op ons nemen, te ondersteunen." Brown is vroeger minister voor de luchtmacht geweest. Hij is 49 en Marshall

48. Mevrouw Harris is een voormalige Amerikaanse ambassadeur in Luxemburg.

Harold Brown heeft lang geduld moeten oefenen alvorens de aanstaande Amerikaanse president. Jimmy Carter. hem als minister van defensie in zijn regering opnam. Browns voornaamste concurrent voor de toppositie in het Pentagon was James Schlesinger. Ten slotte heeft Carter echter toch gekozen voor de 49-jarige kernfysicus en expert voor be- en ontwapeningsvraagstukken

Brown, geboren in New York, keert als chef terug op een ministerie waar hij al acht jaar in vooraanstaande posities heeft gewerkt. Van 1961 tot 1965 was hij directeur van de afdeling research en ontwikkeling, van 1965 tot 1969 onderminister voor de luchtmacht. Sinds '69 diende de als gematigd-conservatief geldende Brown de regering ill een dubbelrol. Als hoofdbezigheid bekleedde hij het directeurschap van het Californische Instituut voor technologie in Pasadena. Daarnaast had Brown zitting in de Amerikaanse delegatie bij de onderhandelingen over een beperking der strategische wapens (SALT-overleg). Hij was tevens lid van de groep experts die het Amerikaanse overheidsbureau voor ontwapeningsvraagstukken van advies dient.

Tijdens het SALT-overleg zat Brown volgens ingewijden vaker op één noemer met minister van buitenlandse zaken Kissinger dan met Schlesinger, die toen op het Pentagon de scepter zwaaide. Sommigen zien in Brown een „voorzichtig" voorstander van een tweede SALT-overeenkomst met Moskou, volgens anderen is hij echter te inschikkelijk jegens de Russen.

Brown heet bereid te zijn het nieuwe Amerikaanse superwapen, de Cruise-raket, als prijs te betalen voor SALT-2. Een overeenkomst is tot dusver niet bereikt, omdat er oneingiheid is over de eventuele afruil van deze Cruise-raket tegen de nieuwe Sowjet-bommenwerper, die in NAVO-code BACKFIRE wordt genoemd. Deze kwestie blijft liggen voor de nieuwe regering-Carter die volgens Zbigniew Brzezinski, de aanstaande nationale veiligheidsadviseur, van het Kremlin een betere tegenprestatie moet eisen dan wat er tot dusver is aangeboden.

Carter heeft Brown goed leren kennen toen zij beide zitting hadden in de zogeheten Trilateral Cominission, een overlegorgaan voor prominente politici, wetenschappers en topfiguren uit het bedrijfsleven. De nieuwe president heeft Brown mogelijk mede daarom verkozen boven Schlesinger.

Op 23 dec. 1976 maakte Carter de laatste benoemingen in het kabinet bekend. De 45-jarige jurist Joseph Califano, onder president Johnson adviseur voor diens „Great Society"-programma, dat gericht was op verbetering van sociale en welzijnsvoorzieningen, werd benoemd tot minister van gezondheidszorg, onderwijs en sociale zaken. James Schlesinger werd speciaal assistent van de president voor het energiebeleid. Sorensen werd hoofd van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA.

De 47-jarige Schlesinger heeft als „schaap met vijf poten" al verscheidene hoge posten bekleed. Onder president Nixon werkte hij bij het begrotingsbureau, was hij voorzitter van de commissie voor atoomenergie, hoofd van de CIA en later ook onder president Ford, minister van defensie.

In die laatste functie werd hij vorig jaar door Ford ontslagen. Volgens insiders was dit ontslag vooral ingegeven door irritatie over Schlesingers neerbuigende houding tegenover iedereen die hij intellectueel als zijn mindere beschouwde, en zijn onvermogen of onwil om „lekken" van het Pentagon te stoppen waaruit berichten bleven sijpelen dat de Sowjet-Unie de SALT-akkoorden (over beperkingen van de strategische wapens) niet naleefde.

Schlesinger staat bekend als „havik" die een harde houding tegenover de Sowjet-Unie bepleit. Hij liet zich herhaaldelijk sceptisch uit over Kissingers politiek van ontspanning tegenover Moskou.

Schlesinger studeerde gelijk met Kissinger in Harvard, en verwierf zich een reputatie van briljant wetenschapsman op het terrein van de economie en de sociale wetenschappen. Volgens zegslieden had Schlesinger ofwel de defensiepost terug willen hebben. ofwel een andere ministerspost die recht zou doen aan zijn bekwaamheden.

Op de persconferentie in Plains noemde Schlesinger zijn nieuwe functie een „uitdaging". „De Verenigde Staten moeten een nationaal energiebeleid voeren dat gericht is op milieubehoud en vermindering van de afhankelijkheid van energievoorziening uit het buitenland."

Het energiebeleid is volgens Schlesinger een van de grootste en kritiekste problemen van de VS. Hij wees op de noodzaak van energiebesparing en het afremmen van de nog steeds groeiende olie-invoer.

De 48-jarige Sorensen verbleef van 1960 tot 1963 als naaste adviseur van president John Kennedy in het Witte Huis. Hij schreef veel van Kennedy's redevoeringen en was als adviseur nauw betrokken bij het mislukte avontuur van de invasie in de Varkensbaai, en de Cubacrisis in het daaropvolgende jaar.

Ted Sorensen verrichtte ook de historische research voor Kennedy's boek Profiles in courage. Voor zijn carrière in Washington werkte Sorensen als journalist, en was hij pers-attaché in Beiroet en Cairo.

Op 28 en 29 dec. 1976 kwam de nieuw benoemde regering voor het eerst op het eiland St. Simons voor de kust van Georgia bijeen. Carter zei na afloop dat zijn regering zo snel mogelijk maatregelen zou nemen om de verkiezingsbelofte dat de defensie-uitgaven met $ 5 tot $ 7 mrd worden teruggedraaid waar te maken.

Economische *plannen*

Op 8 januari maakte Carter in Plains een plan tot stimulering van de Amerikaanse economie bekend dat zal gelden voor een periode van twee jaar en waarmee tussen de $ 25 en $ 32 mrd zijn gemoeid.

Doel van het plan is de economische groei te bevorderen door het aanmoedigen van investeringen en het verhogen van de bestedingen en de werkloosheid te bestrijden, mede door een uitgebreid werkloosheidsprogramma. Een belang ijk onderdeel van het plan zijn belastingverlagingen en verhogingen van de sociale uitkeringen tot een totaal van $ 7 à 11 mrd. Er komt ook een herziening van het inkomstenbelastingstelsel dat $ 4 mrd naar de lagere inkomenscategorieën dirigeert en dat het bedrijfsleven in de vorm van lagere sociale lasten $ 2 mrd ruimte geeft. Nog in 1977 zal $ 6 mrd extra worden gestoken in openbare werken. In 1978 wegen een uitbreiding van de overheidsinvesteringen en extra werkgelegenheidsprogramma's nog zwaarder in Carters economische plan. Dit plan moet 800.000 extra banen opleveren en de totale werkloosheid tegen eind 1978 terugbrengen met 0,75 à 1%.

Op 6 januari werd in Carter's huis in Plains, Ga, een eerste topberaad gehouden over de economische problemen. V.l.n.r. Brock Adams, minister van transport, Juanita Kreps, minister van handel, Carter, Jack Watson, Richard Cooper, Stuart Eizenstat, Jerry Jasinowsky, Charles Schultze en op de voorgrond vice-president Walter Mondale.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

MILITAIRE KRACHTSVERHOUDINGEN

Er bestaan twee instellingen, die zich bezig houden met het onderzoeker~van de militaire krachtsverhoudingen in de wereld. Dat zijn het Internationale instituut voor vredesonderzoek SIPRI in Stockholm en het Internationale instituut voor strategische studies IISS in Londen. Beide instellingen geven jaarlijks een overzicht uit van de stand van zaken op militair gebied.

Het overzicht-1976 van SIPRI verscheen op 17 juni vorig jaar. Er werd dringend in gewaarschuwd voor de mogelijkheid van een derde wereldoorlog. De vooruitgang in de militaire technologie, de over de hele wereld verbreide zeer ver gevorderde conventionele wapens en de eveneens ontstane mogelijkheden voor de vervaardiging van kernwapens houden dit gevaar in zich.

,,Wanneer niet spoedig ingrijpende ontwapeningsmaatregelen worden genomen, is moeilijk in te zien, hoe de catastrofe vermeden kan worden'', aldus SIPRI.

Een van de gevaarlijkste aspecten vindt SIPRI de internationale wapenhandel. Volgens zijn berekening importeerden in 1975 95 landen zwaar materiaal zoals raketten, vliegtuigen, schepen en tanks. De waarde van dergelijke wapeninvoer in de Derde wereld steeg in 1975 met 20% (in 1974 met 40%). Meer dan de helft daarvan is naar het Midden-Oosten uitgevoerd, volgens SIPRI, het sterkst gemilitariseerde gebied ter wereld.

De uitvoer van nucleaire technologie baart SIPRI eveneens zorgen. Eind 1975 hadden volgens berekening van het Instituut 169 kerncentrales in 19 landen 74 mln kilowatt elektriciteit geleverd. Deze centrales zouden echter ook theoretisch genoeg plutonium kunnen vervaardigen om 10 atoombommen ter grootte van die van Nagasaki per week te vervaardigen.

Het aantal landen dat kernwapens kan maken zal volgens het Instituut snel toenemen. Voor 1980 rekent het op een jaarlijkse produktie van 80.000 kilo plutonium — genoeg voor 10.000 kernwapens.

SIPRI is teleurgesteld over de tot dusver verrichte pogingen tot ontwapening. Niet een van de verwachtingen die SALT, de onderhandelingen in Wenen over troepenvermindering in Europa en de conferentie van Genève hadden gewekt, zijn vervuld. In plaats daarvan gaat de bewapeningswedloop van de twee supermogendheden onverminderd voort. Het risico van het uitbreken van een atoomoorlog is sterk vergroot door ,,de huidige officiële campagnes die de vrees voor de gevolgen van een atoomoorlog moeten verminderen''. aldus het jaarboek.

SIPRI zegt dat vorig jaar in de wereld ongeveer 280 miljard dollar aan bewapening is uitgegeven. Sinds de Tweede Wereldoorlog is er in totaal voor 6000 miljard dollar volgens de huidige prijzen aan besteed, een som die overeenkomt met het bruto nationaal produkt van de hele wereld over 1975.

Alleen al in de VS werken volgens het instituut 125.000 zeer deskundige geleerden cn technici aan de ontwikkeling van nieuwe en betere wapens.

In de Sowjet-Unie zijn het er 400.000, die met geringere produktiviteit tot bijna dezelfde resultaten komen. In totaal is ongeveer 40% van de beste geleerden en ingenieurs ter wereld betrokken bij de bewapening, aldus SIPRI.

Ter gelegenheid van de tiende verjaardag van SIPRI gaf het instituut op 8 okt. een publikatie uit onder de titel Bewapening en ontwapening in het atoomtijdperk. Daarin wordt o.m. gezegd, dat binnen negen jaar ong. 35 landen in staat zullen zijn om kernwapens te vervaardigen, waarmee een kernoorlog vrijwel onvermijdelijk wordt.

Volgens het instituut streven wetenschapsmensen, zowel in Oost als West, naar een voorsprong in kerntechnologie, waardoor of de VS of de SU in de verleiding kunnen worden gebracht een preventieve atoomaanval uit te voeren.

Het boekwerk schildert een somber beeld van grote technische vooruitgang in nucleaire, chemische, bacteriologische en conventionele bewapening. De uitbreiding van het kernpotentieel tot ongeveer 35 landen tegen 1985 moet volgens het instituut worden gezien als een uitvloeisel van vreedzame kernprogramma's.

Hoewel verschillende ,,bijna-nucleaire', landen zich in groot gevaar achten wegens hun positie in de wereldpolitiek, voorspelt SIPRI dat de druk op hen om nucleair te worden onweerstaanbaar wordt. In een dergelijke situatie zou het handhaven van het huidige evenwicht in de Russisch-Amerikaanse relaties onmogelijk worden. Door de verschillende niveaus in nucleaire kennis ,,zullen daarom veel situaties ontstaan waarin een succesvolle preventieve aanval mogelijk is, dan wel op z'n minst mogelijk schijnt. In een dergelijke wereld zal een stabiele nucleaire afschrikking zoals we die hebben gekend, onmogelijk worden en oorlog zal onvermijdelijk zijn''.

SIPRI schat dat Amerika ongeveer 9000 kernkoppen op strategische raketten bezit en de Sowjet-Unie ongeveer 3000. Tegen 1985 kunnen deze aantallen zijn toegenomen tot respectievelijk 18.500 en 9.500. Daarnaast zijn in Europa alleen de NAVO-landen al uitgerust met bijna 10.000 tactische kernwapens en de Sowjet-Unie met 3500.

Het Londense IISS publiceerde zijn jaarboek-l976 op 3 sept. vorig jaar. Er wordt in gezegd, dat, wanneer de defensiebegrotingen van de Westerse landen op het huidige niveau blijven en kostenstijgingen doorgaan, het Warschaupact in de toekomst meer nieuwe wapens zal kunnen aanschaffen dan de NAVO.

De Russische defensie-uitgaven zijn de laatste jaren gestaag omhoog gegaan, in reële termen, en de Westerse technologie kan de getalsmatige voorsprong van het Warschaupact straks niet meer geheel en al ongedaan maken. Het rapport stelt dat het Westen het de laatste jaren gezocht heeft in kwaliteitsverbetering, vooral in uitrusting en opleiding, maar dat dit voordeel aan het verdwijnen is.

Wel stelt het rapport dat het militaire overwicht tussen beide blokken van dien aard is dat geen van beide het aantrekkelijk zal vinden de ander aan te vallen. De gevolgen van een aanval zijn niet te berekenen en ae risico's *zo* groot dat daardoor al voorzichtigheid betracht zal worden.

Het rapport stelt verder dat Israël en de Arabieren gestaag doorbouwen aan hun bewapening en defensie, terwijl de vredesinspanningen in het Midden-Oosten in het slop blijven zitten.

De Volksrepubliek China heeft sinds 1964 achttien kernproeven genomen en heeft nu waarschijnlijk een arsenaal van tussen de 200 en 300 atoom- en waterstofbommen. Ook ontwikkelt ze intercontinentale raketten, waaronder een type dat een bereik heeft van 12.800 kilometer.

Het Instituut voor strategische studies komt niet tot een algemene conclusie over de sterkte van de Russische en Amerikaanse strijdkrachten. Het geeft wel ,,aanwijzingen''.

De Sowjet-Unie bezit 2.507 intercontinentale ballistische projectielen en bommenwerpers met grote actieradius, wat een voorsprong van 20% op Amerika's 2.097 stuks is. Maar alleen al op het gebied van de strategische bommenwerpers heeft Amerika een vloot van 387 stuks, tegen Rusland 135.

De Verenigde Staten hebben ruim 8.500 atoomkoppen klaar voor gebruik, wat er in de jaren tachtig meer dan 10.000 zouden kunnen worden. De Sowjet-Unie heeft er 3.250, maar kan dit aantal in de komende tien jaar meer dan verdubbelen tot 7.500.

De Russen zijn de Amerikanen de baas in ,,equivalente megatonnen''. Ze liggen hier op de Verenigde Staten voor met 3.735 tegen 1.930.

De Russische raketten kunnen 8,2 miljoen ,,pound'' nucleaire vernietiging wegslingeren, tegen de Verenigde Staten 3,3 miljoen ,,pound''.

Maar de Amerikaanse strategische bommenwerpers kunnen weer 22,8 miljoen pound afleveren, vergeleken met 4,7 miljoen door Ruslands strategische bommenwerpervloot.

Het Warschaupact is numeriek superieur aan de NAVO in aantal tanks, kanonnen en tactische vliegtuigen in Centraal-Europa.

Maar, zegt het Instituut, de tanks van de NAVO zijn in het algemeen beter van kwaliteit dan die van het Pact.

Verder neemt de NAVO nieuwe gevechtsvliegtuigen van vele typen in gebruik en kan worden aangenomen dat de Amerikaanse troepen in Europa in het bijzonder de beschikking hebben over zeer moderne luchtwapens, zoals laserstraalbommen en andere met precisie geleide explosieven. (Reuter, UPI, DPA, NRC/H'-blad, The Times, NZZ)

(Vor. ber. pag. 390/1 e.v. - 1976)

IMF

GOUDVEILINGEN

Overeenkomstig de besluiten, die in jan. 1976 op de conferentie van

Kingston (Jamaica) genomen zijn (pag. 50/1 e.v.-1976) heeft het IMF weer een aantal veilingen van zijn goudvoorraad doorgevoerd (eerste twee veilingen pag. 501/3-1976).
De derde veiling vond op 15 sept. 1976 plaats.

Op 8 sept. werd in bankkringen in Rome vernomen, dat Italië verzocht zou hebben de derde veiling uit te stellen. Later op die dag werd dit gerucht door regeringsfunctionarissen bevestigd. Reden voor dit verzoek was, dat de veilingen een daling van de prijs voor het goud op de wereldmarkt teweeg gebracht had. Italië heeft eind aug. 1974 een grote lening van de Bondsrepubliek Duitsland ontvangen, waarbij de goudvoorraad van de Italiaanse centrale bank als onderpand diende (pag. 138/1 e.v.-1975). Als gevolg van de daling van de goudprijs had Italië al een kwart van deze lening van $ 2 mrd moeten terugbetalen, omdat de gouddekking niet meer voldoende was.

Het monetaire comité van de EG (de directeuren van de centrale banken en de ministers van financiën van de EG-lidstaten), op 10 sept. in Kopenhagen bijeen, steunden het Italiaanse verlangen om de goudveilingen van het IMF althans te vertragen, zij het, dat men van mening was. dat de veiling van 15 sept. gewoon moest doorgaan.

Bij de derde veiling werd een ander systeem toegepast dan bij de eerste twee veilingen. Deze keer werd geveild volgens het ,,bid-price" systeem, waarbij, uitgaande van de hoogste biedingen, alle biedingen vervuld worden tot de laatste ounce goud verkocht is. Bij de eerdere veilingen was het ,,Nederlandse" systeem toegepast, waarbij uit de verschillende biedingen een eenheidsprijs was geconstrueerd, die een zeker gemiddelde tussen de hoogste en de laagste bieding oplevert.

Zoals bij de eerste twee veilingen was ook deze maal 780.000 ounce aangeboden. Er kwamen biedingen binnen voor een totaal van 3.662.000 ounce. Biedingen werden toegewezen voor prijzen van $ 108,76 tot $ 114 per ounce — een gemiddelde van $ 109,40 per ounce.
De vierde veiling, nu van 779.200 ounce goud, vond op 27 okt. plaats. Gebruikt werd het ,,bid-price" systeem. Er werd een gemiddelde prijs van $ 117,71 per ounce bereikt. Er waren biedingen binnengekomen voor in totaal ong. 4,2 mln ounce.

Op 8 dec. werd de vierde veiling gehouden, Er was door het IMF 780.000 ounce aangeboden, dat verkocht werd voor een gemiddelde prijs van $ 137 per ounce. Het IMF had deze keer weer het ,,Nederlandse" systeem toegepast.
Tevens werd bekendgemaakt, dat het IMF zou overgaan tot vierwekelijkse veilingen in plaats van de tot dan zeswekelijkse. Dan zal elke keer 525.000 ounce worden aangeboden. (NZZ, *NRC/H'blad*)

(Vor. ber. pag. 501/3-1976)

VERKOOP IMF-GOUD AAN LIDSTATEN

Op de conferentie van Kingston (Jamaica) was niet alleen besloten een deel van de goudvoorraad van het IMF' te veilen, tevens was besloten een deel aan de lidstaten terug te verkopen. In beide gevallen gaat het om een zesde deel van de goudvoorraad van het IMF, resp. om 25 mln ounce.

De restitutie aan de lidstaten vindt plaats tegen de officiële goudprijs van 35 SDR's, resp. $ 42,22. De verkoop vindt plaats in een periode van vier jaar in vier tranches van elk 6,25 mln ounce.
Gerechtigd tot aankoop zijn alle landen, die op 31 aug. 1975 lid waren van het IMF, waarbij het aandeel van elk land overeenkomstig de quote van het land bij het IMF is.

Op 21 dec. vorig jaar werd in Washington bekendgemaakt, dat de eerste verkoop van goud aan de lidstaten op 10 jan. van dit jaar zou plaats vinden. (NZZ, *NRC/H'blad*)

NAVO

BIJEENKOMSTEN VAN DE VERSCHILLENDE ORGANEN

Tweemaal per jaar vinden vergaderingen plaats van de verschillende organen van de NAVO — éénmaal in het voorjaar en éénmaal in december. Van de bijeenkomsten in 1976 is reeds verslag uitgebracht van de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken op 20 en 21 mei in Oslo (pag. 357/3 e.v.-1976). Nadien zijn nog voorjaarsbijeenkomsten gehouden van de Eurogroep, het comité voor verdedigingsplannen en de nucleaire planninggroep.

Eurogroep

Op 9 juni vergaderde in Brussel de Eurogroep. Van deze regionale groep binnen de NAVO maken deel uit België, de Bondsrepubliek Duitsland, Denemarken, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Turkije en het Verenigd Koninkrijk (Engeland).

Het voorzitterschap van deze groep wisselt; deze keer werd het bekleed door Paul Vanden Boeynants, de Belgische minister van defensie.

Uit het na afloop van de bijeenkomst uitgegeven communiqué citeren wij het volgende:

Gezien de groeiende militaire macht van het Warschaupact te land, ter zee en in de lucht, waren de ministers het eens over het belang dat gehecht dient te worden aan de handhaving van de afschrikkende en defensieve kracht van de NAVO in Europa. Met dit doel voor ogen stelden zij vast dat er een zo goed mogelijk gebruik gemaakt dient te worden van de middelen die de lidstaten beschikbaar stellen voor de verdediging teneinde de vrede binnen de vrijheid te handhaven.
De ininisters behandelden dus rapporten van elk van de subgroepen* van de Eurogroep over de stappen die door elke groep ondernomen waren om de praktische samenwerking in Europa te bevorderen. OP basis van voorstellen van de voorzitter schonken de ministers bijzondere aandacht aan die gebieden waar thans de ruimste mogelijkheden bestaan voor het bereiken van praktische resultaten door hun eigen rechtstreekse actie. De ministers namen de gelegenheid te baat om deze kwesties rechtstreeks met de voorzitter van de betrokken subgroepen te bespreken.

Als resultaat van deze discussies besloten de ministers op bepaalde terreinen de volgende specifieke maatregelen te nemen:

a) De ministers gingen na hoe de benadering door de Eurogroep van gemeenschappelijke tactische verbindingssystemen zich verhoudt tot het werk dat thans binnen het Bondgenootschap verricht wordt om de interoperabiliteit op dit punt te verbeteren. Zij bevestigden opnieuw hun voornemen om, zodra dit uitvoerbaar is, materieel in gebruik te nemen dat volledig beantwoordt aan gedetailleerde gemeenschappelijke tactische en technische criteria en zij waren het eens over de wenselijkheid om geleidelijk naar het hoogste niveau van interoperabiliteit te gaan.

b) De ministers constateerden dat er aanzienlijke ruimte bestaat voor verdere samenwerking op het gebied van militaire medische diensten. Daarom gaven zij instructies voor een versnelling van de studie die thans door EUROMED wordt gewijd aan de mogelijkheid om een gemeenschappelijke medische dienst voor Europa op te zetten (rekening houdend met regionale verschillen) en verzochten zij om een volledig rapport voor de volgende zitting.

c) De ministers waren het erover eens dat er ruimte bestaat voor gemeenschappelijke opleidingsfaciliteiten voor straaljagerpiloten, voor de bemanningen van gemotoriseerde houwitsers en voor

---

* EUROCOM: Verbindingen te velde.
EUROLOG: Logistieke samenwerking.
EUROLONGTERM: Planning op lange termijn.
EUROMED: Medische diensten.
EURONAD: Samenwerking bij materieel.
EUROSTRUCTURE: Strijdkrachtenstructuren.
EUROTRAINING: Gezamenlijke opleiding.

verkenningspatrouilles op de lange afstand. Zij gaven opdracht voor een gedetailleerd onderzoek naar de uitvoerbaarheid, de kosten en de financieringswijze van dergelijke faciliteiten. Tevens verzochten zij EUROTRAINING om samen met de betreffende autoriteiten de mogelijkheid te onderzoeken van een Europese school voor luchtwapens en tactiek die toegankelijk zou zijn voor alle leden van het Bondgenootschap.

d) De ministers besloten om binnen de Eurogroep een gezamenlijk onderzoek in te stellen naar de verschillen in de nationale militaire structuren en droegen EUROSTRUCTURE op om vergelijkende studies uit te voeren en de conclusies tegen het eind van het jaar aan de ministeriële zitting voor te leggen. Dit onderzoek zal zich ook uitstrekken tot de uiteenlopende wijzen waarop de legerkorpsen en de bevelvoering beneden dat niveau georganiseerd zijn.

5. De ministers ontvingen tevens verslagen van EUROLONGTERM over de ontwikkeling van gemeenschappelijke tactische opvattingen en hoe die ontwikkeling kan leiden tot gedetailleerde specificaties voor het materieel. Zij meenden dat het werk van EUROLONGTERM een aantal nieuwe terreinen dient te omvatten, zoals luchtmachtoperaties, en zij bevestigden dat dit werk, waar mogelijk, dient te worden uitgebreid zodat daarmee een basis gelegd kan worden voor gemeenschappelijke aanschaffingen van materieel.

6. De ministers stelden vast dat het van groot belang is de nakomende logistieke steun aan defensiematerieel dat door twee of meer Eurogroeplanden in gebruik wordt genomen, aanzienlijk uit te breiden, zowel in omvang als in intensiteit. Als volgende stap na de Beginselen van Logistieke Samenwerking die zij verleden jaar tekenden, hechtten zij daarom hun goedkeuring aan een aantal Richtlijnen voor Logistieke Samenwerking t.a.v. toekomstige wapensystemen en ander materieel.

De ministers bespraken de vooruitgang die werd gemaakt binnen EURONAD en andere organen die de standaardisatie en interoperabiliteit van het defensiematerieel tussen de leden van het Bondgenootschap moeten bevorderen. Zij waren het erover eens dat het van groot belang is dit werk op een gecoördineerde wijze voort te zetten. Zij spraken hun tevredenheid uit over de vooruitgang die door de Europese Programmagroep werd gemaakt. De ministers besloten hun zitting met een gedachtenwisseling over een aantal defensiekwesties van wederzijds belang. Zij constateerden dat het van belang is om te verzekeren dat de openbare mening in hun landen volledig bewust wordt gemaakt van de noodzaak een sterke defensie te handhaven als een element dat logisch verbonden is met het westelijk streven naar een werkelijke détente. Met dit doel voor ogen, bevestigden zij opnieuw hun steun aan de Eurogroep en aan de rol die deze speelt bij het bevorderen van de Europese samenwerking binnen het kader van het Bondgenootschap.

Comité voor *verdedigingsplannen*

Het comité voor verdedigingsplannen — de ministers van defensie van de bij de NAVO aangesloten staten — hield zijn voorjaarsvergadering-1976 op 10 en 11 juni in Brussel.
Na afloop van de bijeenkomst werd een communiqué uitgegeven, waarvan de tekst aldus luidt:

De ministers hebben met belangstelling een verklaring aangehoord van de heer Paul Vanden Boeynants, de huidige ministeriële voorzitter van de Eurogroep, over de resultaten van de besprekingen van de Eurogroep die op 9 juni te Brussel in ministeriële zitting bijeen kwam. Zij spraken hun waardering uit voor de waardevolle initiatieven die door de ministers van de Eurogroep genomen werden om de praktische defensiesamenwerking via het werk van de subgroepen van de Eurogroep te bevorderen.

Zij bevestigen opnieuw hun steun aan de belangrijke rol die de Eurogroep als geheel speelt bij het versterken van de Europese samenwerking binnen het kader van de Noordatlantische Alliantie.

Vervolgens werden aan de ministers gegevens verstrekt over de recente verhoging van de militaire kracht van het Warschaupact. Zij spraken hun bezorgdheid uit over het feit dat deze meer blijft groeien dan voor defensiedoeleinden gerechtvaardigd is. Zij wijdden in het bijzonder aandacht aan de implicaties van de verhoogde nadruk die het Warschaupact legt op de offensieve mogelijkheden van zijn strijdkrachten, vooral op die van de luchtmacht. Daarop volgde een uiteenzetting van de voorzitter van het militair comité over de huidige staat van de NAVO-defensie, waarbij hij er eens te meer op wees dat het machtsevenwicht ten gunste van bet Warschaupact blijft veranderen. Met bezorgdheid namen de ministers nota van de aanzienlijke vooruitgang in omvang en slagkracht die de Sowjets in elke sector van hun militair bestel bereikt hebben, waaruit blijkt dat zij duidelijk bij machte zijn om overal ter wereld militair geweld aan te wenden, hetzij direct of indirect, of met zodanig geweld te dreigen.

Tegen deze achtergrond en in het licht van de economische toestand waarin de diverse landen verkeren, hechtten de ministers hun goedkeuring aan het schema voor de NAVO-strijdkrachten voor de periode 1977-1982 zoals dat namens hen was opgesteld door het Comité voor de Verdedigingsplannen in permanente zitting. Zij waren het erover eens dat dit schema in het algemeen en tevens wat de toepassing daarvan op de afzonderlijke landen betrof, overeenstemde met de ministeriële richtlijn die door hen in juni 1975 werd uitgegeven en zowel redelijke als realistische objectieven vertegenwoordigde voor een gecoördineerde defensieplanning van de NAVO. Zij stelden vast dat dit schema voor de meeste landen volledig uitvoerbaar was binnen hun economische mogelijkheden en voor bet grootste deel zonder enige verhoging van het percentage van de nationale rijkdom dat thans aan de defensie wordt besteed.

Zij erkenden evenwel dat in bepaalde gevallen de volledige uitvoering van het schema afhankelijk zou zijn van hulp binnen het Bondgenootschap. Zij waren het erover eens dat het schema maatregelen vertegenwoordigde die tot doel hadden om een effectieve afschrikkingsmacht te vormen ten overstaan van de toenemende mogelijkheden van het Warschaupact. Zij verbonden zich ertoe om hun uiterste best te doen teneinde te verzekeren dat de nodige middelen ter beschikking zouden worden gesteld.

Aan het slot van hun bespreking over dit onderwerp constateerden de ministers met voldoening dat deze belangrijke fase in het geïntegreerde planningssysteem van de NAVO waaraan zij op de vorige zitting hun steun hadden toegezegd, bevredigend was afgesloten. Zij herhaalden hun voornemen om dit schema te gebruiken bij hun eigen toekomstplanning op nationaal vlak zodat de afschrikkende macht van de NAVO en haar defensiemogelijkheden gehandhaafd en versterkt zouden worden en men daarmee zou kunnen bijdragen tot de defensieplanning op lange termijn binnen het Bondgenootschap.

In de wetenschap dat het van vitaal belang is om een maximaal gebruik te maken van de binnen het Bondgenootschap aanwezige middelen, behandelden de ministers vervolgens een aantal rapporten over maatregelen die de doelmatigheid van hun gezamenlijke defensieinspanning tot het maximum zouden kunnen opvoeren. Het eerste van die verslagen handelde over de wendbaarheid van de strijdkrachten in het centrale gebied dat reeds op de vorige zitting tot hun beschikking stond. Zij namen nota van de actie die thans wordt ondernomen om uitvoering te geven aan de aanbevolen maatregelen en gaven hun voornemen te kennen orn deze actie krachtig te steunen. Zij stelden vast dat gelijksoortige rapporten over de noordelijke en zuidelijke regio's alsmede over de maritieme bevelsgebieden thans eveneens beschikbaar zijn en nodigden het Comité voor Verdedigingsplannen in permanente zitting uit deze rapporten namens hen te bestuderen en op de volgende zitting aanbevelingen daarover te doen.

Binnen dezelfde context bespraken de ministers een rapport over hetgeen er bereikt was met de rationalisatie en specialisatie van defensietaken, vooral wat ge-

NAVO-secretaris-generaal Josef Luns (l.) met de Noorse minister van buitenlandse zaken Knut Frydenlund.

zamenlijke opleiding, verbindingslijnen en logistiek betreft. Met voldoening namen zij nota van de gemaakte vooruitgang en zij betuigden in het bijzonder hun instemming met verscheidene projecten betreffende gezamenlijke opleiding en betere logistieke samenwerking. De ministers legden de nadruk op het grote belang dat zij hechten aan rationalisatie en specialisatie en spraken de wens uit dat men op dit gebied de activiteiten nog zou uitbreiden.

Tevens bogen de ministers zich over een rapport dat handelde over standaardisatie en gezamenlijke research, ontwikkeling en produktie van militair materieel. Zij toonden zich voldaan over het produktieve werk van het ad hoc comité voor interoperabiliteit van materieel dat onder de auspiciën van de Noordatlantische Raad streeft naar een uitbreiding van de mogelijkheden op bepaalde prioriteitsgebieden, zoals verbindingen, het over en weer gebruiken van munitie, het opnieuw bewapenen van vliegtuigen en het gebruik van brandstof. De ministers droegen hun medewerkers op om te blijven zoeken naar oplossingen voor problemen die zich op het gebied van interoperabiliteit en standaardisatie stellen. Zij verzochten ook om een verder bestuderen van de mogelijkheid om de bewapeningsplanning binnen de Alliantie als geheel op een meer systematische wijze te benaderen.

De ministers bespraken voorts de vorming van een vanuit vliegtuigen geleid waarschuwingssysteem voor de NAVO (NATO Airborne Early Warning System of AEW)*, gezien de opvatting van de militaire autoriteiten dat een dergelijk systeem voor de Alliantie een dringende vereiste is. Zij erkenden dat het nodig zal zijn over deze kwestie een tijdige beslissing te nemen. Zij namen nota van hetgeen de militaire autoriteiten beschouwen als de wenselijke omvang van dit systeem en keurden goed dat er een verder onderzoek zou worden gedaan naar de financiering en andere verwante kwesties. Zij gaven opdracht voor een gedetailleerd voorstel voor een NATO AEW systeem dat dan op de ministeriële zitting van december 1976 ter tafel gelegd diende te worden. Zij constateerden verder met belangstelling dat bepaalde bondgenoten geldmiddelen ter beschikking stellen voor hetgeen met het oog op een noodzakelijke beslissing gedaan dient te worden.

Met voldoening namen de ministers kennis van de stappen die gedaan zijn om te komen tot de verplaatsing van een VS-brigade naar de noordelijke legergroep in Duitsland, waardoor de geallieerde verdediging in dat gebied versterkt zal worden en er meer gelegenheid zal worden geschapen voor de ontwikkeling van gezamenlijke theorieën en procedures met andere strijdkrachten in dat gebied.

De ministers schonken bijzondere aandacht aan de toestand in het Middellandse-Zeegebied en gaven uitdrukking aan hun bezorgdheid over de voortdurende spanningen die zich in dat gehele gebied voordoen. Zij bevestigden hoezeer zij er belang aan hechten dat het geallieerde defensievermogeii versterkt wordt omdat dit essentieel is voor de veiligheid van het Bondgenootschap in dat gebied In dit verband namen de ministers met voldoening nota van de vooruitgang die er gemaakt is met de nieuwe akkoorden voor defensiesamenwerking in de zuidoostelijke regio en noteerden zij met ingenomenheid een verklaring van de Turkse en Amerikaanse ministers van defensie die beiden de aandacht vestigden op het belang van de recente overeenkomst die tussen hun beide landen gesloten was

Zij verheugden zich over de bijdrage die door de uitvoering van die overeenkomsten geleverd zou worden aan de veiligheid en de solidariteit van de NAVO in deze regio

De minister van defensie van de Verenigde Staten bracht verslag uit over het nieuwe bilaterale Amerikaans-Spaanse verdrag van vriendschap en samenwerking.

De ministers bespraken de stand van de onderhandelingen over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen. Zij bevestigden opnieuw hun steun aan het westelijke standpunt dat wederzijdse reducties, te beginnen van de Sowjet- en Amerikaanse strijdkrachten, dienen te leiden tot een approximatieve pariteit tussen de landlegers in het reductiegebied, in de vorm van een gemeenschappelijk collectief plafond voor de landstrijdkrachten aan beide zijden en een reductie van het onevenwicht wat tanks betreft. Tevens herhaalden zij hoezeer zij belang hechtten aan het beginsel dat de NAVO-strijdkrachten in de tussentijd gehandhaafd worden en dus niet verminderd, behalve als onderdeel van een akkoord met het Oosten over een wederzijdse en evenwichtige troepenvermindering. Zij namen ook nota van de stand van zaken betreffende de Sowjet-Amerikaanse onderhandelingen over een beperking van de strategische wapens.

Tenslotte herinnerde de minister eraan dat zij op hun zitting van mei 1975 richtlijnen hadden vastgesteld, bedoeld om als referentiepunt te dienen voor alle defensieplanning in de NAVO tot 1982 en daarna. Bij de besprekingen van hetgeen in de NAVO was gedaan om deze richtlijn in praktijk te brengen, hadden de gealieerde ministers een speciaal woord van hulde voor de aanzienlijke en groeiende defensiebijdrage van de Verenigde Staten welke bewijst hoe concreet zij hun verplichtingen jegens de NAVO opvatten. Zowel gezamenlijk als afzonderlijk en in overeenstemming met het economisch en militair potentieel van hun landen deden alle ministeriele deelnemers aan het Comité voor Verdedigingsplannen, in de geest van de Verklaring van Ottawa (pag 424/3 e v -1974), de plechtige toezegging om hun bijdragen tot de gemeenschappelijke verdediging van het Bondgenootschap te blijven handhaven en verbeteren en met dit doel hun samenwerking te versterken

Vanuit de militaire staf van de NAVO is aan de ministers van defensie op 10 juni 1976 een verslag aangeboden van de militaire ontwikkelingen binnen het Warschaupact. De hoofdpunten hieruit zijn openbaar gemaakt in de vorm van een perscommuniqué, waarvan de tekst hier volgt:

In een gelijksoortig rapport dat verleden jaar herfst werd uitgegeven, werden vier hoofdstromingen aangeduid'

— de klaarblijkelijke wens om wat strategische wapens betreft de overhand te krijgen;

— de ontw-ikkeling van een gediversifieerd aanvalspotentieel:

— de voortdurende verbetering van het algeinene militaire potentieel en uithoudingsvermogen;

— verbetering van het militaire potentieel ter ondersteuning van politieke doeleinden in afgelegen gebieden.

Wat er sedertdien gedaan is bevestigt deze analyse

Mettertijd is er een algemeen patroon te voorschijn gekomen. Het militaire potentieel van elk onderdeel van de strijdkrachten wordt bewust versterkt voor elk soort conflict. Uiteraard voltrekt dit proces zich volgens een prioriteitsschema, maar de zwakke punten worden stuk voor stuk geëlimineerd. De strijdkrachten van het Warschaupact worden systematisch omgevormd tot een steeds efficiënter, steeds soepeler en steeds alerter instrument ter ondersteuning van de politieke doeleinden van de Sowjets, waar ook ter wereld, en voor het ten uitvoer leggen van succesrijke acties op elk niveau van oorlogvoering

Militaire kracht is gebaseerd op de politieke en economische structuur die daaraan ten grondslag ligt

Politiek gezien, is deze militaire ontwikkeling bedoeld om een regiem te dienen dat zich ten doel heeft gesteld de grootste macht ter wereld te worden en ernaar streeft zijn invloed op alle mogelijke manieren uit te breiden. In Angola heeft het de wil en het vermogen bewezen om zijn belangen in verafgelegen gebieden te bevorderen door de militaire operaties van derden te steunen. Soorbgelijke activiteiten, waarbij eveneens gebruik wordt gemaakt van derden, kunnen niet langer worden uitgesloten.

Economisch gezien, maakt de bevelsstructuur van het systeem zware militaire investeringen mogelijk en voorrang voor militaire research en ontwikkeling zonder dat men daarbij de moeilijkheden ondervindt die wij in het Westen kennen. Sedert 1970 heeft de defensie 11-13% van het bruto nationaal produkt van de Sowjet-Unie opgeslorpt, tegen vroegere schattingen van 6-8%.

Wat de strategische wapens betreft, blijft de Sowjet-Unie zich op indrukwekkende wijze versterken. Een jaar geleden kon men haar gebrek aan MIRVs voor strategische raketten nog beschouwen als een betrekkelijk zwak punt. Doch in 1975 werden nieuwe intercontinentale raketten, met MIRVs, in stelling gebracht en thans staat men op het punt dat ook met andere te doen. Tegen medio 1976 zal een belangrijk deel van de strategische wapens waarschijnlijk uit deze nieuwe raketten bestaan. Daarbij wordt de doeltreffendheid van het strategische raketwapen verhoogd door grotere nauwkeurigheid, grotere betrouwbaarheid, kortere reactietijden en een betere bescherming van de lanceerplaatsen

Er worden thans nog altijd proeven genomen met een nieuwe, te land verplaatsbare ballistische raket voor de middellange afstand, met MIRV-kernkoppen.

* Dit systeem staat ook bekend als Airborne Warning and Control Systein (AWACS) Het betreft vliegtuigen va? het type Boeing-707, die volgestopt met elektronische apparaten het doen en laten van de Oosteuropese strijdkrachten in de gaten kunnen houden. Elk toestel zal naar schatting ong. $ 68 mln gaan kosten Binnen de NAVO is nog omstreden hoeveel toestellen aangeschaft moeten worden om het vliegende „elektronische oog" zo effectief mogelijk te laten functioneren. (Red. KHA)

De bouw van DELTA onderzeeboten met ballistische kernwapens wordt voortgezet in een tempo van één tewaterlating per twee maanden. Twee versies daarvan zijn thans in de vaart. DELTA I heeft 12 raketten en DELTA II heeft er 16. Een derde type, met meer raketten, is waarschijnlijk in het constructiestadium. Bovendien verwacht men dat een door een onderzeeboot te lanceren ballistische raket met MIRV kernkoppen op het toneel zal verschijnen.

BACKFIRE lange-afstandbommenwerpers komen in sen sneller tempo in gebruik dan aanvankelijk was verwacht. Dit veelzijdige toestel Ss geschikt voor nucleaire en conventionele aanvallen op doelen te land en ter zee in Europa, in de omliggende gebieden en, indien zij tijdens de vlucht van brandstof voorzien kunnen warden, in Amerika. Een versie voor verkenningsdoeleinden valt eveneens te verwachten.

De strategische defensie wnrdt evenmin verwaarloosd. Na een tussenpoos van vier jaar zijn de Sowjets weer begonnen met het beproeven van een anti-satellietsysteem. De radar is verbeterd en modernere vliegtuigen worden in toenemende mate aan dit onderdeel toegevoegd. De verdediging tegen vliegtuigen die op lage hoogte aanvallen blijft zwak, maar als een verdere ontwikkeling van de MOSS, een toestel dat voor het waarschuwingssysteem wordt gebruikt, valt een nieuw onderscheppend toestel te verwachten ter verbetering van de verdediging op lage hoogte, evenals een verbeterd radarsysteem, betere raketten en een systeem van grondluchtraketten op lage hoogte tegen aanvallen met strategische wapens.
Wat de tactisch-nucleaire operaties te land betreft, wordt er alles gedaan om grotere nauwkeurigheid, diversiteit en soepelheid te bereiken. Vervangingen voor de bestaande lanceersystemen te land voor kernraketten zouden gereed zijn om in stelling gebracht te worden. Samen met nieuwe tactische en strategische toestellen, zullen die de bestaande lanceermiddelen verbeteren. Bovendien is het mogelijk dat er spoedig nucleaire artillerie bijkomt.
De landstrijdkrachten hebben een versterking van hun conventionele vuurkracht gekregen. Vooruitgeschoven artilleriedivisies zijn in omvang toegenomen en in sommige operationele formaties zijn opnieuw zware artilleriebrigades verschenen.
De wendbaarheid en soepelheid nemen toe. Door de lucht vervoerbare aanvalsbrigades zijn waargenomen en het aantal gepantserde voertuigen en gepantserde infanteriegevechtswagens in de divisies is toegenomen. Er wordt steeds meer gemotoriseerde artillerie in gebruik genomen.

De T-72 tank met verbeterde bewapening en vuurleiding zijn door sommige eenheden in de USSR en mogelijk ook door de Sowjet-strijdkrachten in Oost-Duitsland in gebruik genomen. De tactische luchtverdediging is zowel in kwaliteit als in kwantiteit verbeterd. Sommige divisies hebben de beschikking gekregen over de SA-6 en de SA-8 raketsystemen die bij elk weer op lage hoogte kunnen worden gebruikt. Eén versie van de SA-9 zou verbeteringen te zien geven die een nauwkeuriger richten mogelijk maken en een kortere SA-4 zou eveneens betere resultaten te zien hebben gegeven. Deze indrukwekkende reeks tactische luchtverdedigingswapens zal het mogelijk maken om een groter deel van de tactische luchtmacht te ontlasten van het geven van luchtdekking aan de landstrijdkrachten ten bate van offensieve acties. Tenslotte wordt verwacht dat er een anti-tactische ballistische raket zal worden ontwikkeld.
Het uithoudingsvermogen van de strijdkrachten van het Warschaupact blijft zich verbeteren. Vroeger nam men aan dat de Sowjet-logistiek in de eerste plaats gericht was op het voeren van een korte oorlog, maar thans lijkt die voor elk soort oorlog berekend te zijn, hoewel men na de beginperiode gedwongen zou zijn zich in de Sowjet-Unie opnieuw te bevoorraden. De omvang en kwaliteit van de versterkingen gaan eveneens omhoog.

Verscheidene Sowjet-divisies in de USSR, waarvan men aannam dat zij een tekort hadden aan sommige soorten materieel, hebben daar thans grotere hoeveelheden van ontvangen. Bovendien weet men van drie nieuwe divisies van het derde echelon. Er zijn ook tekenen die erop wijzen dat er plannen zijn om het aantal mobiliseerbare divisies in geval van oorlog te verhogen.

De luchtmachten van het Warschaupact zijn uitgerust met grotere aantallen lange-afstandsvliegtuigen die voor diverse taken geschikt zijn en dieper kunnen penetreren. Gecombineerd met betere instrumenten, ECM en raketten verhoogt dit het vermogen om aanvalsoperaties op grote afstand uit te voeren. Van bases in de USSR kunnen de nieuwere toestellen doelen bereiken in vrijwel geheel NAVO-Europa, terwijl de FENCER en FOXBAT jachtbommenwerpers ook het Verenigde Koninkrijk onder hun bereik hebben.
Andere belangrijke verbeteringen van het luchtwapen zijn nieuwe tactische lucht-grondraketten die thans op stapel zouden staan, nieuwe lanceerinrichtingen waaraan thans de laatste hand wordt gelegd voor verkenningsvliegtuigen, nieuwe wapens voor lucht-grondaanvallen die in alle weersomstandigheden kunnen opereren, twee nieuwe lucht-luchtraketten die reeds in gebruik zijn en verbeterde verkenningssensors. Voorts zou men bij de tactiek voor operaties tot steun van landstrijdkrachten meer de nadruk leggen op grotere soepelheid bij het aanvallen van snel bewegende doelen in plaats van zich te baseren op vooraf geplande missies.

De wijze waarop de land- en luchtstrijdkrachten zich ontwikkelen, vertoont, strategisch gezien, een verontrustende tendentie in de richting van een groeiend potentieel om belangrijke aanvalsoperaties uit te voeren met minder voorbereiding. Dit vermogen tot snelle paraatheid wordt nog versterkt door het zich gestadig verbeterende luchtvervoer. Het militaire luchtvervoer (VTA) kan aanvalstroepen naar elk deel van NAVO-Europa vervoeren en dat vermogen zou nog versterkt kunnen worden door het gebruik van toestellen voor de langere afstand, zoals die van het type CANDID. Meer dan duizend middelgrote tot zware transportvliegtuigen plus een groot aantal helikopters van de nationale luchtvaartmaatschappij AEROFLOT zijn beschikbaar om deze mogelijkheden tot luchtvervoer nog uit te breiden.

Het marinepotentieel blijft zich eveneens uitbreiden. De OKEAN 75 heeft zich een zeer modern wapen getoond, zowel wat de bevelvoering als wat de vuurleiding betreft. De nadruk blijft vallen op het onderzeebootwapen, het grootste ter wereld en naar schatting bestaande uit 300 actieve eenheden. De rest van de vloot ondergaat eveneens voortdurende verbeteringen. Het eerste vliegdekschip van de KIEV-klasse, uitgerust met helikopters voor de onderzeebootbestrijding en eventueel ook V/STOL-toestellen, zal, naar wordt verwacht, dit jaar nog in de vaart komen en tenminste t ee andere worden thans gebouwd.
Het satellietsysteem voor oceaanverkenning wordt verbeterd en er zijn nieuwe tactische, tegen schepen gerichte raketten in gebruik genomen.

De Sowjet hebben nog geen oplossing gevonden voor de problemen van ontdekking in open zee en het vinden van onderzeeboten. Bovendien is de logistieke steun voor oorlogsoperaties ter zee een reeds lang waargenomen zwakheid van de Sowjet-marine. Haar vermogen blijft beperkt, maar wordt naar kwaliteit en omvang geleidelijk verbeterd.

Een ander belangrijk zwak punt is het marineluchtwapen en men weet nog niet in welke mate de toestellen aan boord van de KIEV in staat zullen zijn hun aanvals- en verdedigingstaken uit te voeren. Maar het feit dat dit vliegdekschip gebouwd is, wijst erop dat men gevorderd is bij het corrigeren van deze zwakheid. Het in gebruik nemen van de BACKFIRE bommenwerper is een zeer belangrijke toevoeging aan de marineluchtmacht en tegen de jaren '80 verwacht men dat de Sowjets er meer dan honderd van zullen hebben. Een andere belangrijke versterking van de marineluchtmacht is de mogelijke toevoeging daaraan van moderne jachtbommenwerpers.

Het amfibiepotentieel van de Sowjets blijft grotendeels beperkt tot betrekkelijk kleine operaties in dichtbij gelegen gebieden, maar amfibievoertuigen, waarschijnlijk met mariniers aan boord, worden thans steeds vaker waargenomen buiten de kustwateren. Dit is waarschijnlijk weer een ander onderdeel dat op vervolmaking wacht. Het zeetransport wordt geleidelijk uitgebreid met hovercraftschepen en roll on/roll off container vrachtboten.

Tenslotte blijven de Sowjets hun vermogen opbouwen om hun militaire macht over grote afstanden en op wereldschaal te projecteren. Zij zijn nog steeds beperkt in hun middelen, tenminste waar zij andere militaire krachten tegenover zich vinden, maar hun streven is duidelijk. De Sowjet-vloot vaart ongeveer overal ter wereld. Het Sowjet-smaldeel in de Indische Oceaan is een permanent gegeven geworden, hetgeen ook lijkt te gelden voor de aanwezigheid van Sowjet-oorlogsbodems voor de westkust van Afrika, terwijl de luchtmacht naar en van Cuba, Guinea en Somalië vliegt.
In het Middellandse Zeegebied hebben de Sowjets, hoewel zij Alexandrie als basis hebben verloren, het gebruik behouden van de Syrische havens, blijven zij de havenfaciliteiten in Joego-Slavië gebruiken en zullen zij wellicht spoedig de beschikking krijgen over havens in Libië. Elders hebben zij faciliteiten in Guinea, Somalië, Irak en Zuid-Jemen en, uiteraard, Cuba. Het zou voorts geen verbazing wekken indien zij ook in andere delen van de wereld bases verkregen, gezien hun groeiende invloed en hulp, vooral in Afrika en aan de kusten van de Indische Oceaan.

De Sowjets hebben zich altijd gebaseerd op de stelling dat militaire macht een voorafgaande voorwaarde voor politieke macht is en zij lijken er bewust op uit te zijn om hun doel te bereiken via militair gesteunde politieke en sociale druk of, indien nodig, door middel van een gewapend conflict.
Er blijven nog vele zwakke punten, maar die zijn onheilspellend snel aan het afnemen. Jarenlang hebben analisten beweerd dat de Sowjets zich nooit gemotoriseerde artillerie zouden aanschaffen, door de

lucht vervoerbare aanvalseenlieden, vliegdekschepen er] nucleaire artillerie. Drie van deze elementen zijn thans aanwezig en het vierde zou er zeer wel kunnen bijkomen.
De inlichtingendiensten van de NAVO hebben voortdurend gerapporteerd dat het Warschauaact ziin militair potentieel uitbreidt. Dit proces-is nog altijd bezig.

Nucleaire planninggroep

Tenslotte vergaderde op 14 en 15 juni in Brussel de nucleaire planninggroep,
Van de nucleaire planninggroep zijn acht landen lid; vier ervan zijn permanente leden, t.w. de VS, de Bondsrepubliek Duitsland, Engeland en Italië; van de overige lidstaten wisselt het lidmaatschap vaìì de NPG. Deze keer waren Canada, Nederland, Noorwegen en Turkije vertegenwoordigd.
De NPG is ingesteld om de NAVO-leden enig inzicht te verschaffen in, en mogelijk enige controle over, het gebruik dat de VS van hun kernwapens maken.
Behalve de ministers van defensie van de genoemde landen waren op de vergadering aanwezig secretaris-generaal Josef Luns, die als voorzitter optrad, de voorzitter van de militaire commissie Sir Peter Norton-Hill, de geallieerde opperbevelhebber in Europa (SACEUR), generaal Alexander M. Haig, en de geallieerde opperbevelhebber Atlantische Oceaan (SACLANT), admiraal Isaac M. Kidd.
Na het beraad werd een communiqué uitgegeven, waaruit wij het volgende citeren:

Traditiegetrouw begon de zitting met een uiteenzetting van de Amerikaanse minister van defensie over het wederzijdse niveau van de strategische kernwapens en de jongste ontwikkelingen op dit gebied. De ministers wisselden van gedachten over de onderhandelingen tussen Oost en West, mede betreffende het beperken van de strategische wapens.
Vervolgens hervatten de ministers hun discussies over het verhogen van de effectiviteit van de tactische kernmacht te velde van de NAVO. Deze besprekingen van de NPG begonnen in 1974 als onderdeel van het raadplegingsproces binnen het Bondgenootschap over wenselijke verbeteringen in de strijdkrachten en in de aanwending daarvan, waardoor defensie en afschrikking versterkt zouden kunnen worden.
Als echo op de gezichtspunten die tijdens de zitting van het Comité voor Verdedigingsplannen naar voren gekomen waren gaven de ministers uiting aan hun bezorgdheid over de voortgaande militaire versterking van het Warschaupact in een mate die het voor verdedigingsdoeleinden te rechtvaardigen peil te boven gaat en over de weerslag daarvan op het strategische machtsevenwicht tussen Oost en West, in het bijzonder met het oog op Europa. Zij bespraken het belang van de bijdrage die de tactische kernwapens leveren aan de strategie van het flexibele antwoord, als onderdeel van de NAVO-triade van strategische en tactische kernwapens en conventionele strijdkrachten.
De ministers waren het vooral eens over de noodzaak om de doelniatigheid van de kernwapens te velde te verhogen evenals de bescherming van die wapens zelf. Zij brachten nadrukkelijk naar voren dat zij voorstanders blijven van een algemene geallieerde deelname aan de nucleaire planning en de nucleaire defensiepositie van de NAVO.
Tegen deze achtergrond werd de verhoging van de doelmatigheid van de kernwapens te velde behandeld in een document van de Verenigde Staten en in daarmee verband houdende commentaren en positiebepalingen van andere militaire autoriteiten in de NAVO. De ministers constateerden met belangstelling dat plannen in deze richting reeds worden uitgevoerd en in het bijzonder ontwikkelingsplannen, omschreven door de Amerikaanse minister van defensie waarin verbeteringen van het nucleaire artilleriepotentieel voorzien worden. Zij spraken zich uit voor voortdurende verbeteringen in de hulpdiensten, zoals de beveiliging van de kernwapens zelf en de verbindingen, die een integraal onderdeel vormen van de bijdrage die de kernwapens te velde leveren aan de algemene defensiepositie van het Bondgenootschap. De ministers gaven richtlijnen uit voor verdere studie en kwamen overeen om hun discussie over de positie van de kernwapens te velde op hun volgende vergadering voort te zetten. Deze studies en discussies zullen bijdragen tot het voortdurende werk aan een gemeenschappelijke definitie van een NAVO-beleid betreffende het eventueel gebruik van tactische kernwapens en het bestuderen van de politieke en militaire implicaties van een moderne wapentechnologie.
Tenslotte werden de ministers ingelicht door de Amerikaanse minister van defensie en SACEUR over de operationele plannen, waarbij rekening werd gehouden met het beleid voor het gebruik van kernwapens zoals dit op de vorige vergaderingen van de NPG besproken is. In dit verband besteedden de ministers bijzondere aandacht aan de coördinatie tussen strategische en tactische kernwapens.
Tot besluit van hun vengadering bespraken de ministers het werkprogramma van de NPG en gaven zij richtlijnen voor toekomstige activiteiten. Zij aanvaardden een uitnodiging om de volgende ministeriële zitting van de NPG in de herfst van 1976 in het Verenigd Koninkrijk te houden.
In het NRC/H'blad (19-6) werd nog opgemerkt, dat de Amerikaanse minister van defensie Rumsfield gesproken had over het Amerikaanse streven een deel van de rond 7.000 op het Europese continent — hoofdzakelijk de Bondsrepubliek — gelegerde kernladingen naar de zee te verleggen of helemaal terug te trekken.
Eerder was de mogelijkheid besproken, o.m. op Nederlands voorstel, de terugtrekking van de kernladingen in te brengen in de bespreking over wederzijdse evenwichtige vermindering van troepen (MFBR) in Centraal-Europa, die in Wenen gehouden worden. Dit initiatief lijkt nu van de baan (zie ook pag. 56/3 - 1975).

Over de NAVO-vergaderingen van dec. 1976 zal in de volgende aflevering verslag worden uitgebracht. (NAVO-kroniek, *NRC/H'blad,* NZZ, The Times, FAZ)

(Vor. ber. pag. 353 e.v.-1976.j

WEST-EUROPA

BELGIË

SPANNING RONDOM ZIEKTE-VERZEKERING

In de herfst van 1976 zijn opnieuw moeilijkheden gerezen betreffende de ziekteverzekering.

Op 9 okt. kwamen ruim 3.000 artsen, op initiatief van de federatie van syndicale artsenkamers van dr. A. Wynen, in de Trade Mart te Brussel bijeen in een z.g. staten-generaal, waar kritiek werd uitgebracht op het beleid van de ziekenfondsen en geprotesteerd werd tegen de regeringsbeslissing tot verplichte inschrijving van het geïnde ereloon op het doktersattest van verleende diensten, dat de patiënt bij het ziekenfonds gedeeltelijke terugbetaling van dat ereloon waarborgt. Dr. Wynen en andere woordvoerders van het medische korps beschuldigden regering en ziekenfondsen er van de z.g. St-Jansakkoorden van 1964 te ontmantelen. Ook werd gedreigd met een artsenstaking.

Op 20 okt. stelde de nieuwe minister van sociale voorzorg, Dhoore, aan de regering een aantal bezuinigingsmaatregelen voor, die ertoe strekten de uitgaven voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering (ZIV) voor 1977 te verminderen met 6,2 mrd fr en de inkomsten te verhogen met 6,5 mrd fr. De voorstellen hielden o.m. in, dat het inkomen van de artsen wat zou worden verminderd of in zijn groei afgeremd, en dat ook de sociaal verzekerden iets meer zouden afdragen ter financiering van het ZIV-stelsel.

Terwijl Dhoore de voorstellen voor advies naar het beheerscomité van het RIZIV zond, lieten diverse verenigingen van artsen en apothekers, en ook de ziekenfondsen en vakbonden direct bezwaren gelden. De federatie-Wynen weigerde zelfs de besprekingen in het beheerscomité bij te wonen.

Begin november 1976 pleegde premier Tindemans overleg met vertegenwoordigers van de medische en paramedische beroepen, wat resulteerde in een tijdelijk bestand. Artsen die de beslissing van de minister van financiën i.z. de fiscale strook van het doktersattest naast zich neerlegden, gingen alsnog vrij uit. Nieuwe en moeizaam verlopende besprekingen tussen de regering

en de afgevaardigden van artsen, tandartsen en apothekers leverden echter geen resultaat op en op 16 dec. wend door een front — gevormd door de federatie-Wynen, de Algemene Pharmaceutische Bond en de verenigingen der tandartsen — officieel aangekondigd dat die organisaties het gesprek met de regering op 23 dec. zouden afsluiten, en op 3 jan. een algemene staking van dokters, apothekers en tandartsen zouden uitroepen voor onbepaalde duur, indien tegen 31 dec. geen akkoord zou zijn bereikt.

Het front somde in de stakingsaanzegging, gericht tot de minister van volksgezondheid, een aantal grieven op, o.m. betreffende de ,,onaanvaardbare" controle die de ziekenfondsen via de fiscale strook op het inkomen van de artsen zouden uitoefenen. Ook werd beweerd dat de voorgestelde besparingen in de ZIV uitsluitend op de rug van de artsen gebeuren.

Terwijl de kranten eenparig de stakingsaanzegging afkeurden, nam ook de Confederatie der Belgische Geneesheren geleid door de dokters De Brabanter, Herpol en Vrayenne afstand van het initiatief; zij liet weten nog wél te geloven in een goede afloop van verdere onderhandelingen met de regering.

Minister Dhoore die in de Kamer verklaarde het nieuws van de stakingsaanzegging ,,met verbijstering" te hebben vernomen, zei dat het hem niet zou beïnvloeden bij het zoeken naar een akkoord. Terwijl de artsen in de streek van Mons en de Borinage op 21 dec. een waarschuwingsstaking hielden, werd op regeringsniveau en in de commissie artsen-ziekenfondsen van het RIZIV verder beraadslaagd. Op 22 dec. deelde de regering mede dat zij haar beslissing opschortte tot na de vergadering op 27 dec. van de commissie artsen-ziekenfondsen.

Dr. Wynen repliceerde dat hij die commissie zou boycotten, wanneer de regering niet voordien haar standpunt bekendmaakte i.z. de fiscale strook, de medische controle en een fundamentele hervorming van de ZIV. Hij bevestigde dat de staking op 3 jan. zou beginnen. De regering legde het ultimatum van de artsenleider echter naast zich neer. Op 27 dec. kon de commissie artsen-ziekenfondsen, wegens de afwezigheid van de federatie-Wynen, niet geldig vergaderen, maar ze hield toch een informeel gesprek.

Op 28 dec. kwam het ZIV-dossier voor de kabinetsraad. Na afloop verklaarde premier Tindemans o.m.:

- dat de regering een verscherpte belastingcontrole op de inning van de medische erelonen voorstond, maar tevens wilde waken over de vrijwaring van het medische geheim;
- dat werd afgezien van een aantal besparingsvoorstellen, die vanwege artsen en apothekers verzet hadden uitgelokt;
- dat van de bevolking een solidariteitsbijdrage zou worden gevraagd om het bedrag te compenseren dat de ZIV derft ten gevolge van het hoge aantal werklozen, die geen ZIV-bijdrage hoeven te betalen;
- dat zo spoedig mogelijk fundamentele besprekingen zouden worden geopend over de hervorming van de ZIV.

De artsen reageerden gunstig op de regeringsbeslissing en op 29 dec. werd de stakingsaanzegging opgeschort. Ook werd, in afwachting van een definitief akkoord over de ZIV-hervorming, in de commissie artsen-ziekenfondsen een overgangsakkoord gesloten dat o.m. voorzag in een indexering van de erelonen der artsen.

Per 1 januari werden de honoraria en de terugbetalingstarieven bijgevolg:

	Nieuw ereloon	Oud ereloon	Nieuwe terugbetaling
raadpleging huisarts	203	189	173
raadpleging specialist	284	264	213
bezoek huisarts	298	277	230
spoedbezoek	393	365	295
nachtbezoek	676	629	508
bezoek weekeinde en feestdagen	424	394	319
raadpleging kinderspecialist	394	366	296

De vakbonden van de werknemers lieten daarop weten dat zij geen vrede namen met de voorgestelde invoering voor negen maanden (van 1 april tot 31 dec. 1977) van een solidariteitsbijdrage van 0,40% op een onbegrensd loon. Zij voerden aan dat de aanzuivering van het tekort van de ZIV-begroting eenzijdig en onrechtmatig ten laste van de werknemers werd gelegd.
Op 14 dec. kwam de betwisting voor de kabinetsraad die besliste alle vroeger getroffen maatregelen i.z. de financiële sanering van de ZIV (controle van de fiscale strook, maar met vrijwaring van het medische geheim; solidariteitsbijdrage; enz.) te bekrachtigen. Wel verklaarde de regering dat de lasten, vereist door de inning van hogere inkomsten, gelijk over alle bevolkingsgroepen zouden worden gespreid.
Ondertussen was op 5 jan. een eerste vergadering gehouden van de werkgroep, belast met de grondige studie van het geaondheidsbeleid en de hervorming van de ziekteverzekering. In die werkgroep zetelen afgevaardigden van de artsen, de apothekers en de tandartsen, de werkgevers, de werknemers, de middenstand en de ziekenfondsen.
De voorzitter van de VU-Kamerfractie, dr. V. Anciaux, heeft n.a.v. de eerste bijeenkomst van de werkgroep de regering gevraagd daarin ook parlementsleden op te nemen.

(Vor. ber. pag. 781/2, 662/2 en 104/1-1976.)

NEDERLAND

IN 1976 PRIJSSTIJGING VAN 8,8%

De prijzen zijn in 1976 met 8,8% gestegen Dat blijkt uit door het ministerie van Economische Zaken op 7 jan gepubliceerde CBS-cijfers
Per artikelgroep is deze stijging als volgt te verdelen. voeding 2,9, woning 2,2, kleding en schoeisel 0,9, hygiene en medische verzorging 1,2, ontwikkeling, ontspanning, roken, verkeer 1,5 en particuliere verzekering 0,1.
Voor het eerst sinds 1969 is het prijsindexcijfer tussen midden november en midden december niet gestegen. Het bleef ongewijzigd staan op 175,8 (1969 is 100).
Van 46% van de goederen en diensten waarvoor het CBS prijsgegevens verzamelt, gaven de prijzen een stijging te zien met een invloed op het prijsindexcijfer van plus 0,3%. Stijgingen waren er onder meer bij koffie en eieren. De kerstbomen waren deze keer rond 20% duurder dan in 1975.
Prijsdalingen waren er bij 26% van de goederen en diensten met een invloed van mm 0,3% Prijsdalingen kwamen onder meer voor bij aardappelen, bloemen, planten en superbenzine en vooral bij winterkleding, met name die voor dames en meisjes.
Voor de resteiende 28% bleef de situatie ongewijzigd
Vorig jaar stegen de prijzen het sterkst van agrarische produkten en vis (12%), huren (12%), overheidsdiensten (11,6%) en particuliere dienstverlening (12,1%)
De kosten voor medische verzorging stegen met 9,7% iets meer dan gemiddeld, terwijl de produkten uit voornamelijk agrarische grondstoffen (7,1%) en overige industriele produkten (5,8%) duidelijk achterbleven op de gemiddelde prijsstijgingen Het percentage van 8,8 is het meest recente 12 maands voortschrijdende gemiddelde. Het is de wijziging van het tijdvak januari 1976 - december 1976 ten opzichte van het tijdvak januari 1975 - december 1975
Tussen midden december 1975 en midden december 1976 liep het prijsindexcijfer op met 8,3% (SE R-bulletin

(Vor. ber. pag. 311/3-1976)

STAND VAN DE **WERKLOOSHEID** EIND DECEMBER 1976

Eind december 1976 waren 162 190 mannen en 55 420 vrouwen werkloos Dit betekent bij de mannen een stijging van 13.200 en bij de vrouwen een daling van 1910. De werkloosheid van mannen en vrouwen kwam daarmee op 217 610 d w z 11 290 meer dan eind november j l Het aantal mannen en vrouwen tewerkgesteld op aanvullende werken nam met 350 af tot 5530. Het aantal personen op sociale werkvoorzieningsobjecten, voorzover zij voor bemiddeling naar het vrije bedrijf in aanmerking komen, steeg met 20 tot 7 940 De geregistreerde arbeidsreserve van mannen en vrouwen te zamen werd aldus 231 080. hetgeen een stijging met 10 960 ten opzichte van de voorafgaande maand betekent

Voor seizoen gecorrigeerd bedroeg de geregistreerde arbeidsreserve eind december j.l 212 200 (158 700 mannen en 53 500 vrouwen) Dit betekent een daling ten opzichte van eind november 1976 met 4.800 mannen en 700 vrouwen ofwel 5 500 in totaal. Wederom is de afname van de werkloosheid onder bouwvakarbeidei-s, te weten 2 100, vergeleken met de totale daling groot te noemen. Vooral de ontwikkeling in de woningbouwsector, zowel nieuwbouw als herstel en verbouw, is hiervoor verantwoordelijk. De verwachting is dat deze trend zich voortzet, hoewel het aflopen van extra werkgelegenheidsprogramma's een nadelige invloed zal hebben. Naast de bouw doet de conjunctuur haar invloed gelden. De industriele produktie, de consumptieve bestedingen en de buitenlandse handel ontwikkelen zich namelijk in gunstige zin. Factoren als orderontvangst, orderpositie, voorraden eindprodukt enz blijven evenwel het aarzelend karakter van het conjuncturele herstel aangeven

Uitgedrukt in een percentage van de afhankelijke beroepsbevolking bedroeg eind december de werkloosheid 5,3%, de geregistreerde arbeidsreserve 5,6% en de voor seizoen gecorrigeerde geregistreerde arbeidsreserve 5,2%.

De geregistreerde openstaande vraag naar personeel daalde met 6640 tot 42.820. Voor seizoen gecorrigeerd daalde de openstaande vraag eveneens, te weten met 4 900 tot 46 400 (ofwel 1,1% van de afhankelijke beroepsbevolking)

Naast de werkzoekenden die beschikbaar waren voor een volledige dagtaak stonden eind december 23 000 personen (waarvan 75% vrouwen) bij de gewestelijke arbeidsbureaus ingeschreven, die beschikbaar waren voor een gedeeltelijke dagtaak Vergeleken met de voorafgaande maand betekent dit een stijging met 260 personen.

WERKTIJDVERKORTING

Per 20 november 1976 waren 298 bedrijven in het bezit van een vergunning tot werktijdverkortmg. In deze bedrijven bestond op grond van verleende vergunningen de mogelijkheid in totaal 22 966 werknemers korter te laten werken. Sinds medio oktober is dat aantal vrijwel constant gebleven

Een stijging van enige omvang werd geconstateerd in de provincies Groningen en Zuid-Holland. In de provincies Overijssel en Noord-Brabant trad daarentegen een daling op van het aantal betrokken werknemers De overige provincies zijn vrij constant gebleven. Naar bedrijfstak gerangschikt zijn de mutaties t.o v medio oktober gering te noemen. (Ministerie van sociale zaken)

(Vor ber. pag. 102/1-1976)

VERRE OOSTEN

FILIPPIJNEN

VERLENGING STAAT VAN BELEG GOEDGEKEURD DOOR TWEE REFERENDA. OPTREDEN VAN EN TEGEN OPPOSITIE

De op 23 sept. 1972 ingevoerde staat van beleg (pag. 665-1972), die door een referendum op 27-28 juli 1973 (pag. 829/1-1973) in feite werd bekrachtigd, is nog steeds van kracht. Via twee referendums, resp. op 27 febr. 1975 en 16-17 okt. 1976, besliste een ruime meerderheid van de kiesgerechtigden ten gunste van een verlenging van die staat van beleg. Wel was er kritiek op deze politieke toestand en op de maatregelen, die president Ferdinand Marcos in het kader daarvan nam. De appositie kwam zowel van politieke als kerkelijke zijde.

Een aantal aspecten van de gang van zaken op de Filippijnen onder de staat van beleg wordt hieronder nader uitgewerkt.

(Vor. ber. pag. 825 e.v.-1973.)

Ontwikkelingen onder staat van *beleg*

Nadat de kiesgerechtigden op 27 en 28 juli 1973 positief hadden geantwoord op de vraag: ,,Wenst u dat president Marcos na 1973 in functie blijft en de hervormingen voltooit die hij onder de staat van beleg is begonnen," voerde de president een beleid dat vooral gericht was op de veiligheid en de economie. Door die veiligheidsmaatregelen (arrestaties, detentie e.d.) kwam president Marcos steeds vaker in conflict met de r.-k. geestelijkheid, die vooral waarschuwde en protesteerde tegen het negeren of schenden van de fundamentele mensenrechten en die in dat verband ook op beëindiging van de staat van beleg aandrong.

Op 24 aug. 1974 werd een jezuïetenpriester, pater José Blanco, secretaris van het instituut voor sociale orde ,,Kasapi", met 20 van zijn studenten gearresteerd. Hij werd beschuldigd van rebellie en het leiden van een .,subversieve" organisatie.

Op 29 aug. werd hij overgedragen aan zijn religieuze superieuren in afwachting van het onderzoek van zijn zaak, terwijl 8 van de studenten werden vrijgelaten. Ook de eveneens op 24 aug. gearresteerde provinciale superieur van de jezuïeten, pater Benigno Mayo, werd aan de kerkelijke autoriteiten overgedragen.

De aartsbisschop van Manilla, mgr. Jaime Sin (de opvolger van de in 1973 overleden kardinaal Santos), verklaarde op 29 aug. 1974 in een pastorale brief dat ,,de waarheid, de gerechtigheid en de liefde aan de kant zijn gezet of vergeten" onder de staat van beleg. Hij verzocht de gelovigen op 1 sept. deel te nemen aan een dag van gebed ,,voor onze broeders die in de gevangenis lijden, en opdat wij allen kunnen leven onder een regime van waarheid en en gerechtigheid, van vrede en vrijheid".

Op 3 sept. 1974 verzochten 81 r.-k. bisschoppen president Marcos de staat van beleg op te heffen, de burgerrechten te herstellen en een einde te maken aan ,,het klimaat van vrees". Hun verzoeken waren vervat in een die dag aan de president overhandigde brief, die al tijdens een bisschoppenconferentie in juli was opgesteld.

Reeds op 23 dec. 1973 hadden r.-k. priesters in de agglomeratie Manilla en andere delen van de Filippijnen in hun kerken een herderlijk schrijven voorgelezen? ondertekend door mgr. Teopstol V. Alberto y Valderrama, de voorzitter van de katholieke bisschoppenconferentie op de Filippijnen. Daarin werd de vrees geuit dat ,,bij het huidige streven om een nieuwe maatschappij tot stand te brengen er steeds het gevaar bestaat dat fundamentele mensenrechten terzijde worden geschoven en genegeerd, en dat de vereiste rechtsgang uit naam van de hervorming gemakshalve wordt verzaakt". Gevraagd werd dat ,,in de nieuwe orde. . . deze rechten onschendbaar blijven". De voorlezing van dit schrijven, die ook op de tv werd uitgezonden, geschiedde op initiatief van ,,12-23", een beweging van geestelijken die protesteerden tegen de arrestatie van nonnen, priesters en lekenarbeiders in oktober en november 1973. Van sept. 1972 tot eind nov. 1973 zouden volgens kerkelijke kringen in totaal 26 priesters en nonnen zijn aangehouden, maar de meesten van hen waren voor het eind van die periode weer op vrije voeten.

De minister van defensie, Juan Ponce Enrile, kondigde op 21 sept. 1973 de vrijlating aan van 700 personen, die sinds de invoering van de staat van beleg waren gedetineerd, o.w. Jesus C. Cabarrus, die was beschuldigd van medeplichtigheid aan een komplot om de president te vermoorden.

Volgens een op 12 jan. 1974 door de strijdkrachten uitgebracht rapport zaten 5.000 a 6.000 personen in militaire detentiekampen (tegen 8.000 in sept. 1972), van wie 10% als politieke gevangenen werden beschouwd. In dit rapport werd gesteld dat vrijwel wekelijks gevangenen werden vrijgelaten, maar dat er ook nieuwe arrestaties waren verricht o.m. 29 studenten in eind december 1973.

Op 11 sept. 1974 werden vijf gedetineerden vrijgelaten, o.w. de voormalige senator José Diokno (die sinds 1972 zonder vorm van proces gevangen zat) en oud-minister Eleu-

terio Adevoso (die in een komplot tegen de president zou zijn verwikkeld).

Op 11 dec. 1974 maakte president Marcos in een toespraak tot de natie bekend dat hij van zins was een referendum te houden over o.m. de verlenging van de staat van beleg. Bij die gelegenheid deelde hij mee dat als rechtstreeks gevolg van de staat van beleg in totaal 5,234 personen werden vastgehouden, o.w. 1.165 politieke gevangenen. Hij kondigde de onmiddellijke vrijlating van 622 gedetineerden aan, waarna op 14 dec. nog eens 454 gevangenen in vrijheid werden gesteld. Op 21 dec. gelastte de president dat de helft van de gevallen, die op behandeling door een militair tribunaal wachtten, naar burgerrechtbanken moesten worden overgeheveld.

Tweede referendum

Het op 11 dec. 1974 aangekondigde referendum, dat aanvankelijk voor 30 jan. 1975 gepland was maar vervolgens om organisatorische redenen tot 27 febr. werd uitgesteld, moest in het bijzonder een antwoord geven op de volgende, door president Marcos op 17 jan. geformuleerde vragen: 1) Keurt u de manier goed waarop de president zijn bevoegdheden onder de staat van beleg heeft uitgeoefend? en 2) Wenst u dat de president dezelfde bevoegdheden blijft uitoefenen?

De president vaardigde toen tevens een decreet uit betreffende vrijheid van debat en vergadering gedurende een periode van minstens twee weken voorafgaand aan het referendum.

De volgende dag werd bekendgemaakt dat de staatsscholen van 20-24 jan. zouden worden gesloten om de docenten in staat te stellen te helpen bij het registreren van nieuwe kiezers. Op 2 febr. 1975 deed president Marcos een beroep op de kiezers de verlenging van de staat van beleg goed te keuren omwille van ,,de noodzaak voor onmiddellijke en krachtige beslissingen van de regering en de president". Hij herinnerde eraan dat het Hooggerechtshof op 17 sept. 1974 unaniem had uitgesproken dat de proclamatie van de staat van beleg in 1972 in overeenstemming met de grondwet was en dat dus ,,elke twijfel t.a.v. het legale karakter" van deze regering uitgesloten was.

Op 5 febr. riepen r.-k. en protestantse geestelijken in een door 8.000 personen getekend manifest op tot het boycotten van het referendum.

Op 27 febr., de dag van het referendum, waarschuwde president Marcos in een radiotoespraak dat hij zou aftreden als het volk voor het herstel van de democratische constitutie zou stemmen. Het referendum verliep in het algemeen vreedzaam, alleen in sommige plattelandsgebieden belemmerden guerrillastrijders incidenteel de stemming.

Volgens de op 16 maart 1975 gepubliceerde officiële uitslag stemden 19.919.985 van de 24.390.269 kiesgerechtigden ,,ja" op de gestelde vragen; het aantal ,,neen"-stemmen bedroeg 2.198.124.

In de agglomeratie Groot-Manilla stemde de meerderheid voor het handhaven van de bestaande bestuursvorm met een burgemeester en een raad en voor het herstructureren van het plaatselijk bestuur tot een geïntegreerd systeem door de president.

Buiten die agglomeratie was de meerderheid voor benoeming i.p.v. verkiezing van de plaatselijke functionarissen. (Op 31 dec. 1975 liep het mandaat van de gekozen functionarissen af.)

In overeenstemming hiermee werden in december 1975 op informele openbare bijeenkomsten nieuwe raden benoemd uit leden van de oude raden en uit jeugd- en buurtorganisaties. Die benoemingen moesten door de president worden gesanctioneerd.

Verdere acties van en tegen oppositie

Eind december 1974 werden twee priesters, pater Edicio de la Torre en pater Manuel Lahoz, gearresteerd op beschuldiging van collaboratie met de verboden communistische partij. Zij hadden in brieven, die in verscheidene kerken waren voorgelezen melding gemaakt van door gevangenen ondergane martelingen.

Mgr. Sin riep de regering in een protestibrief op 2 jan. 1975 op ,,onpartijdige" vertegenwoordigers in te schakelen om een onderzoek in te stellen naar de detentie-omstandigheden en de ondervragingsmethoden in militaire kampen voor beweerde communisten.

Op 3 febr. beval minister van defensie Enrile een aanklacht tegen 5 leger-officieren in te dienen, die van het martelen van gevangenen werden beschuldigd. Voorts ontsloeg hij 7 soldaten, terwijl 6 andere een berisping kregen.

Op 25 febr. 1975 gaf Marcos bevel tot de vrijlating van 709 gedetineerden uit militaire hechtenis, waarmee het aantal vrijgelatenen in de voorafgaande twee maanden op 2.166 kwam. Op 29 maart 1975 werden nog eens 101 gedetineerden op vrije voeten gesteld.

Senator Benigno S. Aquino, die sinds sept. 1972 gevangen zat op beschuldiging van moord en samenzwering alsmede hulp aan de NPA, weigerde deel te nemen aan de verhoren van een militair tribunaal — voorafgaand aan een proces — met als argument dat dergelijke tribunalen geen burgers konden vervolgen en dat zij niet onpartijdig waren. Hij ging op 4 april 1975 in hongerstaking, waarna het hooggerechtshof op 8 april een opschorting van de verhoren gelastte en de senator op 6 mei naar een ziekenhuis werd overgebracht.

In januari 1976 droeg het hooggerechtshof een militair tribunaal op het proces tegen pater Edicio de la Torre (pag. 62/2) en 17 andere gevangenen onder de staat van beleg op te schorten, totdat het tribunaal de door de verdedigers aan de orde gestelde kwesties had opgelost.

Oud-senator José Diokno, die in sept. 1974 op vrije voeten was gesteld, trad op als leider van de Filippijnse Unie van Burgerrechten (ULC). Deze ULC gaf eind september 1975 een verklaring uit, waarin het beleid van president Marcos werd veroordeeld. De invoering van de staat van beleg, die zo spoedig mogelijk moest worden opgeheven, had de politieke, economische en sociale toestand van het land verslechterd, dat nu tot financiële ,,slavernij" was gedoemd met een buitenlandse schuld van meer dan $ 4.000 mln. De corruptie was niet merkbaar verminderd en de verdwenen oude politici bleken vervangen door ,,een nieuwe kaste van mandarijnen",

Op 10 okt. 1975 formuleerden ca. 130 politici (o.w. de vroegere Liberale senator Jovito Salonga), juristen, intellectuelen en religieuze leiders in een uitvoerig document hun grieven tegen wat zij een één-mans-bewind noemden. De ,,nieuwe maatschappij" van president Marcos functioneerde in een ,,klimaat van vrees, fraude en officieel geweld" en beperkte de voordelen van de beweerde economische groei tot een selecte groep.

Salvador P. Lopez, oud-minister van buitenlandse zaken, verklaarde in een reeks openbare toespraken in oktober dat de stelling dat de staat van beleg noodzakelijk was voor sociale hervormingen niet langer houdbaar was.

José Diokno en Francisco Rodrigo (eveneens een oud-senator) drongen op 29 okt. aan op terugkeer naar de democratie en op de vorming van een regering, die de fundamentele behoeften van het volk zou vervullen.

Sociale onrust

Na een geval van werkverlating in

een distilleerderij in Manilla in okt. 1975 kondigde president Marcos op 3 nov. 1975 een stakingsverbod af, dat weliswaar op 16 dec. gedeeltelijk werd opgeheven na overleg met de vakbeweging, maar stakingen in vitale bedrijven (transport, voedselproduktie en export) bleven verboden. Ook werd buitenlanders verboden deel te nemen aan arbeidsprotesten — een maatregel die de activiteiten van buitenlandse priesters en missionarissen die in de krottenwijken van Manilla werkten kennelijk wilde beperken. De aartsbisschop van Manilla, mgr. Sin, protesteerde in een brief aan de president tegen dit laatste verbod, terwijl ruim 3 000 geestelijken in een brief aan ,,het volk van God op de Filippijnen'' dwingende arbitrage als het enige middel om arbeidsgeschillen op te lossen verwierpen en het stakingsverbod als schending van een fundamenteel arbeidersrecht kwalificeerden.

Terwijl de ook in jan. 1976 voortdurende arbeidsonrust in eerste instantie verband hield met eisen voor hoger loon, speelde later een andere factor een rol, nl. het bevel van mevr. Imelda Marcos, die op 5 nov. 1975 tot gouverneur van Groot-Manilla was benoemd, om verscheidene duizenden krotwoningen tegen eind januari te verwoesten. Verscheidene leden van een groep die de bewuste krotten had gekraakt waren gearresteerd nadat zij mevr. Marcos hun grieven hadden uiteengezet.

Op 24 jan. 1976 werden twee Italiaanse priesters uitgewezen en op 30 jan. werden meer dan 200 stakende fabrieksarbeiders gearresteerd, terwijl eerder die maand al een kleine 200 vakbondsleden, studenten, buurtleiders en z.g. communisten waren opgepakt, o.w. op 22 jan. twee secretarissen van de PKP (Partido Komunista ng Pilipinas), Juan Canlas en Cesario Diego. Medio februari werden nog verscheidene dissidenten gearresteerd in Cagayan de Oro (Mindanao), die volgens de autoriteiten in het bezit waren van docutnenten met de plannen voor grotere activiteiten van de PKP en het maoïstische Nieuwe Volksleger (NPA).

Bij de behandeling van een petitie van Diokno aan het Hooggerechtshof over beperking van de periode waarin iemand zonder aanklacht kan worden vastgehouden tot maximaal zes maanden, verklaarde procureur-generaal Estelito Mendoza op 14 jan. dat er toen ca. 4.000 personen zonder. aanklacht werden vastgehouden.

Op 6 juni 1976 arresteerde de politie in Manilla ca. 2.000 krottenbewoners en priesters die in strijd met de regels van de staat van beleg een protestdemonstratie hadden pogen te houden tegen de plannen van de regering om bewoners van de arme wijken elders te vestigen. In een door geestelijken verspreid pamflet werd geprotesteerd tegen voornemens om Manilla tot ,,een prachtige metropool'' te maken ten koste van de arme slachtoffers.
De volgende dag werden ca. 260 stakende arbeiders van een touwfabriek in Manilla gearresteerd en in een militair kamp opgesloten. Op 15 juni werd de arrestatie van 400 textielarbeiders gemeld.
Voor de verfraaiingsplannen van gouverneur mevr. Imelda Marcos zijn volgens de NZZ (13-10-'76) inmiddels uit de krottenwijk Tondo meer dan 50.000 personen zonder een redelijke nieuwe huisvesting naar de periferie van Groot-Manilla verdreven.

Derde referendum

Op 14 jan. 1976 maakte president Marcos bekend dat zijn plannen voor een eventuele terugkeer tot een burgerbewind radicale veranderingen inhielden in de structuur van de voorgestelde nieuwe Nationale Vergadering, die in plaats zou moeten komen van het in sept. 1972 afgeschafte Congres. Die Nationale Vergadering wilde de president op korte termijn bijeenroepen via een ,,meer bij het volk passende'' procedure. Die zou gebaseerd zijn op de in de voorgaande maand gevolgde methode bij de samenstelling van de plaatselijke en stedelijke raden (pag. 62/21.
De president wist echter nog niet zeker of de nieuwe Nationale Vergadering wel de vorm zou krijgen zoals die in de grondwet van jan. 1973 was aangegeven. Dat zou afhangen van de vraag of eerst de wetgevende adviesraad — overeenkomstig de grondwet van 1973 (pag. 827/3-1973) tot stand zou komen.

Op 21 jan. sloot president Marcos de kans op algemene verkiezingen voor minstens nog 4 jaar uit. Dat was in overeenstemming met de eensgezinde opvatting van de ,,burgervergaderingen'', die volgens Marcos in januari 1973 steun hadden betuigd aan een uitstel van algemene verkiezingen voor minstens 7 jaar.

Op 14 aug. maakte de president bekend dat de voorgestelde Nationale Vergadering nu niet bijeengeroepen zou worden, maar dat in januari 1977 wel verkiezingen zouden volgen voor de afgevaardigden naar een soort constituerende vergadering die de grondwet moest amenderen.
Per decreet stelde de president op 10 sept. 1976 een adviserende wetgevende raad in, die zou bestaan uit alle 30 leden van de regering, de 91 leden van het uitvoerende comité van de plaatselijke raden en andere personen ,,die later zouden kunnen worden benoemd''.
Op 16 sept. kondigde Marcos aan dat op 16 okt. een referendum, het derde sinds de invoering van de staat van beleg, zou worden gehouden ter goedkeuring van grondwetswijzigingen en van een voortzetting van de staat van beleg.

De 9 voorgestelde amendementen op de grondwet van 1973 betroffen o.m.: 1) de instelling van eeen interim constituerende vergadering van 120 leden, de ,,Batasang Pambansa'', die deels gekozen en deels door de president benoemd zou worden en die door de president zou worden voorgezeten in zijn functie van staatshoofd en regeringsleider; 2) de president behoudt de bevoegdheid om wetten per decreet uit te vaardigen en hij is bevoegd zelfs na opheffing van de staat van beleg decreten uit te vaardigen als een noodtoestand bestaat of dreigt of als de wetgevende vergadering ,,nalaat of niet bij machte is adequaat te handelen''.

Op 21 sept. kwam de adviserende wetgevende raad, de ,,Batasang Bayan'', onder voorzitterschap van de president en met o.a. mevr. Imelda Marcos als lid, voor het eerst bijeen. Bij die gelegenheid verklaarde president Marcos dat die raad van 127 leden het begin zou zijn van een parlementair systeem, al betekende dat geenszins dat hij afstand zou doen van zijn eigen bevoegdheid om wetten per decreet uit te vaardigen. Wel zou hij van die bevoegdheid slechts gebruik maken als de raad z.i. niet tot handelen in staat was. De raad moest ,,de overgang naar een volledige parlementaire democratie versnellen'', aldus Marcos.
Het voorgestelde referendum en het voortduren van de staat van beleg lokten nieuwe kritiek uit van de oppositie.

Op 23 sept. verwierp een groep r.-k bisschoppen het referendum als een ,,kwalijke farce'' en een ,,bespotting'' van de waardigheid van het volk.

Op 1 okt. werd een manifest gepubliceerd, dat was ondertekend door 170 personen, o.w. de vroegere senator Jovito Salonga en vier collega's, de voormalige opperrechter Calixto Zaldivar en de uitgever van de verboden ,,Manila Times'' Jaaquin Roces. In dit manifest werden o.a. de beeindiging van de staat van beleg, het her-

stel van een werkelijk vrije pers en het houden van een volksstemming onder auspiciën van een gekozen en onafhankelijke instantie verlangd.

Op 3 okt. demonstreerden ca. 3.000 personen, incl. r.-k. geestelijken, te Manilla voor beëindiging van de staat van beleg, nadat zij eerder door o.a. Jovito Salonga waren toegesproken.

Bij een soortgelijke demonstratie op 10 okt. kwam het — naar verluidt voor het eerst sinds 1972 — tot gewelddadige botsingen tussen betogers en politie, waarbij 34 personen — 20 betogers en 14 politiemannen — gewond raakten, van wie later twee betogers zouden zijn overleden.

Kritiek op het beleid van Marcos en een oproep tot herstel van de democratie werden ook geuit door oud-president Diosdado Macapagal (1961-'65), die de constitutionele conventie had voorgezeten welke de grondwet van 1973 had opgesteld (pag. 827/2 - '73). Hij stelde op 14 jan. 1976 in een universiteitskrant dat de in die grondwet voorziene Nationale Vergadering bijeengeroepen moest worden, omdat die z.i. de enige kans bood op een ,,ordelijke opvolging" en het ,,vermijden van een burgeroorlog aan het einde van het Marcos-bewind". Enkele uren nadat Macapagal op 1 april 1976 de eerste exemplaren van zijn boek „Democracy in the Philippines" in omloop had gebracht — waarin hij Marcos beschuldigde van ongrondwettige machtsusurpatie en waarin hij vrije verkiezingen eiste; mochten die niet doorgaan dan moesten de strijdkrachten de macht tijdelijk overnemen —, vroeg de voormalige president politiek asiel op de Amerikaanse ambassade in Manilla uit vrees voor arrestatie. Dit asiel werd echter geweigerd, omdat volgens het Amerikaanse State Department te Washington het voor de VS niet gebruikelijk was asiel te verlenen aan burgers van een ander land in hun eigen vaderland tenzij deze in acuut gevaar verkeerden, en dat kon in dit geval niet worden aangenomen. Na tien uur op de ambassade te hebben doorgebracht dook Macapagal onder. Op 2 april liet hij in een getekende verklaring weten dat hij van Amerikaanse zijde de verzekering had gekregen dat de Filippijnse regering hem niet wilde arresteren.

Bij het op 16 en 17 okt. gehouden referendum waren volgens de op 27 okt. bekendgemaakte officiële uitslag 21.378.895 stemmen (90,5% van de stemgerechtigden) uitgebracht ten gunste van een voortduren van de staat van beleg en 20.791.888 stemmen (87,16%) ten gunste van de voorgestelde grondwetswijziging.

Het aantal tegenstemmen werd aangegeven met resp. 2 en 9,6%.

Het decreet i.z. de grondwetswijziging werd op 27 okt. door president Marcos ondertekend.

Voortzetting staat van *beleg*

Onder de voortdurende staat van beleg werden volgens officiële gegevens. aldus Le *Monde/AFP* (10-9-'76), tussen 1 juli en 6 sept. 1976 929 personen vrijgelaten die op grond van de staat van beleg gedetineerd waren.

In een op 15 sept. gepubliceerd rapport van Amnesty International werd verklaard dat 71 van de 107 ondervraagde gevangenen, van wie inmiddels 25 waren vrijgelaten, hadden meegedeeld dat zij waren gemarteld. Het rapport was eind mei aan de Filippijnse regering ter hand gesteld, terwijl de bevindingen van de onderzoeksdelegatie al in dec. 75 mondeling aan die regering waren overgebracht. Deze had in augustus 1976 stappen aangekondigd om martelingen te voorkomen en op 8 nov. werden 327 militairen o.m. wegens mishandeling van gevangenen ontslagen, waarmee sinds de afkondiging van de staat van beleg ca. 1600 militairen uit de dienst waren gestoten.

Ook op 26 juni 1976 had Arnnesty International al in een rapport melding gemaakt van martelingen, terwijl in een op 23 april 1976 door een groep van priesters en nonnen gepubliceerd document minstens 30 gevallen van individuele marteling waren opgesomd.

Op 30 juni 1976 werd een voormalige journalist, Paulino Arceo veroordeeld door een militair t ibunaal tot de dood door een vuurpeloton wegens de moord op Guillermo C. de Vega, een assistent van president Marcos, op 27 okt. 1975 te Manilla. Een als balling in de VS wonend ex-lid van een Filippijnse commissie van onderzoek had president Marcos ervan beschuldigd hem door tussenkomst van De Vega $50.000 te hebben aangeboden als hij niet tegenover het Amerikaanse Congres zou getuigen over misbruik van de staat van beleg en corruptie op de Filippijnen. Dit was door Marcos tegengesproken, al gaf hij toe dat De Vega een Filippijnse journalist in de VS had omgekocht om Filippijnse tegenstanders van het bewind-Marcos daar te bespioneren.

Op 4 nov. veroordeelde een militair tribunaal te Manilla drie mannen tot de dood door het vuurpeloton wegens de kaping van een BAC-111 van de PAL in mei 1976 (pag. 48/1).

Op 17 nov. werd een Amerikaanse r.-k. missionaris op beschuldiging van politieke activiteiten uitgewezen. Op 20 nov. volgde de uitwijzing van een tweede Amerikaanse missionaris. Kort daarop sloten de autoriteiten twee door de r.-k. kerk op Mindanao geleide radiostations en arresteerden zij minstens 40 lekenleiders. Op 23 nov. werd een Belgische priester de toegang tot het land ontzegd, omdat hij betrekkingen zou onderhouden met ,,ondermijnende elementen" op de Filippijnen. Op 5 dec. werden de kantoren van twee katholieke bladen gesloten, die kritiek uitoefenden op de regering-Marcos. Terwijl o.a. kardinaal Sin de geestelijkheid waarschuwde zich niet in politieke kwesties te mengen, protesteerden vijf bisschoppen van Mindanao scherp tegen het optreden van de autoriteiten. *(NZZ, NRC/H'blad, **Le Monde, The** Times, **KCA)***

President Marcos brengt zijn stem uit voor het op 16-17 okt. 1976 gehouden referendum.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

BURGERRECHTEN IN OOST-EUROPA

In verschillende van de socialistische staten in Oost-Europa is op het moment een controverse gaande m.b.t het uitoefenen van de burgerrechten.

Burgers uit deze staten menen, dat hun deze rechten onthouden worden en zij voeren acties om van de overheden in deze staten deze rechten toegekend te krijgen; de autoriteiten in deze landen ontkennen, dat zij op dit punt tekort zouden schieten en zij beschuldigen de actievoerders van lasterlijke propaganda jegens het socialistische systeem.

De actievoerders beroepen zich op internationale verdragen en overeenkomsten, zoals b.v. de ,,Algemene verklaring van de rechten van de mens" van de VN en, vooral, het slotdocument van de Conferentie over Europese veiligheid en Samenwerking (CEVS), dat op 1 aug. 1975 in Helsinki door de leiders van 35 Europese staten is goedgekeurd (CEVS pag. 497 e.v. - 1975).

Het derde deel van dit slotdocument is gewijd aan ,,samenwerking op menselijk en ander gebied". Hierin hebben de ondertekenende staten verplichtingen op zich genomen op het gebied van de burgerrechten. Het document is integraal in de door de overheid gecontroleerde pers van Oost-Europa gepubliceerd — in overeenstemming met bepalingen in het document zelf —, zodat de burgers in de Oosteuropese staten ervan hebben kunnen kennis nemen.

Bovendien is in 1975 in Helsinki overeengekomen om op 15 juni 1977 in Belgrado opnieuw bijeen te komen, ten einde de toepassing van het slotdocument van Helsinki te evalueren.

Op basis van het slotdocument van Helsinki en met de conferentie van Belgrado in het vooruitzicht wordt actie gevoerd. die het meest opvallend is in de industrieel hoogst ontwikkelde landen van Oost-Europa — de DDR, Polen en Tsjechoslowakije

In de DDR zouden volgens berichten in de Westduitse pers ruim 100.000 burgers aanvragen voor een reis naar het Westen, i.h.b. de Bondsrepubliek. hebben ingediend, die door de autoriteiten niet worden toegekend. Ook in de DDR heeft een dominee van de Evangelische kerk zich in aug. vorig jaar door verbranding om het leven gebracht uit protest tegen de situatie van de kerk in de DDR.

Tenslotte hebben de autoriteiten van de DDR in nov vorig jaar het staatsburgerschap van de DDR ontnomen aan Wolf Biermann, een cabaretier, die een overtuigd communist is, maar die uiting gaf aan protesten tegen de manier, waarop het socialisme in de DDR in de praktijk gebracht wordt

In Polen heeft in juni op grote schaal industriële actie plaats gevonden tegen voorgenomen prijsverhogingen (pag 822/3 e.v - 1976)

Van de zijde van de Poolse overheid is tegen de arbeiders die actie gevoerd hebben, met kracht opgetreden, waarop door een aantal intellectuelen een ,,comité voor de verdediging van arbeide s" opgericht is, terwijl ook de R.-K. kerk met luide stem proteaten laat horen.

In Tsjechoslowakije tenslotte is begin jan van dit jaar door 200 à 300 mensen een document gepubliceerd — Charta '77 — waarin het verlangen naar de toepassing van burgerrechten — op grond van in Tsjechoslowakije geldende wetten — wordt geuit

Een opmerkelijk feit bij dit alles is, dat de actievoerders gesteund worden door Westeuropese communistische partijen, die afstand nemen van de wijze, waarop in Oost-Europa het socialisme gepraktizeerd wordt Bijzonder duidelijk is dit ,,Eurocommunisme" waar te nemen bij de twee grootste communistische partijen van West-Europa, die van Frankrijk (PCF) en van Italie (PCI).

Hierna volgen meer details van de ontwikkelingen in de DDR, Polen en Tsjechoslowakije.

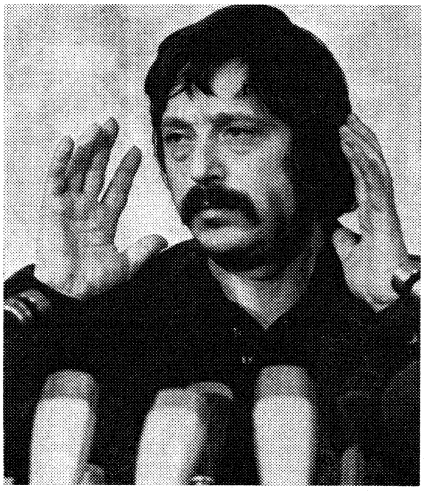

Wolf Biermann op zijn persconferentie in Keulen op 19 nov 1976

Zelfverbranding vun Ds. Brusewitz

In het plaatsje Zeitz in Saksen heeft Ds Oskar Brüsewitz van de Evangelische kerk in de DDR zich op 18 aug. 1976 op het marktplein met benzine overgoten en zichzelf in brand gestoken. Hij is op 22 aug. in het ziekenhuis van Halle aan de opgelopen brandwonden overleden.

Voor de dominee zijn fatale daad beging ontvouwde hij plakkaten met de teksten ,,Kerken klagen communisme aan" en ,,Bederf deze jeugd niet"

De zelfverbranding van ds Brüsewitz werd op 20 aug. in het Westen bekend. Pas daarna gaf het Oostduitse persbureau ADN een bericht uit over de gebeurtenis, waarin ds Brusewitz als geestelijk onevenwichtig en ziekelijk aangeduid werd. De leiding van de Evangelische kerk in de DDR gaf op 21 aug. een verklaring uit, waarin de daad van Ds. Brusewitz betreurd werd. Ook werd in deze verklaring elke poging het gebeuren in Zeitz voor propagandadoeleinden tegen de DDR te gebruiken van de hand gewezen.

Staatsburgerschap van de DDR *aan* Wolf *Biermann* ontnomen

De in Oost-Berlijn woonachtige dichter en zanger Wolf Biermann trad op 13 nov. 1976 voor de eerste maal in de Bondsrepubliek Duitsland op. Op uitnodiging van de IG Metall — de Westduitse industriebond — gaf hij een concert in de sporthal in Keulen, dat door ruim 7.000 mensen werd bijgewoond.

Op 16 nov. maakte het Oostduitse persbureau ADN bekend, dat aan Biermann het recht op verder verblijf in de DDR ontzegd was en dat hem het staatsburgerschap van de DDR ontnomen was.

In het blad van de Oostduitse communistische partij SED, Neues Deutschland, stond op 17 nov. een commentaar. waarin een toelichting op dit besluit gegeven werd.

In het commentaar van Neues Deutschland werd o.m. gezegd: ,,Op 13 nov. trad hij op op een massabijeenkomst in de Keulse sporthal, die door de radio en TV van de BRD werd uitgezonden. Hij heeft de avond geheel alleen gevuld en een programma gemaakt. dat zich geheel bewust en doelgericht tegen de DDR en het socialisme richtte. Wat hij daar, nog als DDR-burger en in een kapitalistisch land, aan haat, aan laster en

aan beledigingen tegen onze socialistische staat en zijn burgers heeft los gelaten, maakt de maat vol. Daarbij werd hij door de meest hatelijke tegenstanders van de DDR nog aangespoord en toegejubeld.

Onze socialistische staat heeft met zijn doen en laten veel geduld gehad, eerder te veel dan te weinig. De scene, die zich in Keulen heeft afgespeeld. verlangde een passend antwoord. Wat hij daar zong, reciteerde en bij elkaar praatte, dat waren massieve aanvallen tegen onze socialistische maatschappelijke orde. (...) Wat wij gecreëerd hebhen ia in de eerste plaat:: het werk van de arbeiders. Biermann heeft er in elk geval niets aan bijgedragen (...)."

Hieronder enkele biografische gegevens van Wolf Biermann:

De dichter-zanger Wolf Biermann werd in 1936 geboren in Hamburg in een communistisch gezin. Zijn vader, een actief strijder in de partij werd reeds in 1939 door de nationaal-socialististen gearresteerd en in 1943 in Auschwitz vermoord. In 1953 vertrok Wolf uit de Bondsrepubliek naar Oost-Duitsland, waar hij politieke economie studeerde. Daarna werkte hij een tijd bij het ,,Berliner Ensemble" (geleid door Helene Weigel, de vrouw van Brecht), van het toneel ging hij terug naar de universiteit voor de studie van filosofie en wiskunde.

Toen was hij nog geen rebel onder het volstrekt intolerante regime van Ulbricht. Dat werd hij pas na 1960, toen hij begon te dichten en te componeren en, geschokt door de bouw van de Muur, liederen begon te zingen waarin hij de wantoestanden en de afwijkingen van het echte socialisme in staat en partij hekelde.

Biermann, geïnspireerd door Brecht en Heine, werd in korte tijd de populairste kunstenaar in de DDR, waar hij enorme bijval kreeg in volle zalen.

Het duurde niet lang. Elf jaar geleden werd ,,de lastige communist" door het dreigen van de partijbureaucraten de mond gesnoerd. Biermann mocht niet meer in het openbaar optreden, hij trok zich terug in zijn kleine tweekamerwoning in de Oostberlijnse Chausseestrasse, volgens zijn eigen woorden ,,een door de staat erkende staatsvijand".

In de Chausseestrasse werkte Biermann verder, niet geïsoleerd, maar met een ruime vriendenkring uit de hele wereld. Zijn liederen werden overal verspreid en in het Engels, Frans, Italiaans en Scandinavisch vertaald.

In de DDR vonden de liederen en teksten van Biermann heimelijk hun weg en werden zij in de beslotenheid van de huiskamers beluisterd en gelezen.

Toch ging Biermann niet weg uit de DDR, al heeft hij daartoe kansen genoeg gehad. Hij was en bleef een overtuigde communist, die de vlucht uit de Volksrepubliek een afkeurenswaardige daad vond. Voor een bestaan in de kapitalistische Bondsrepubliek voelde hij niets. Nu is hij door de partij uit de DDR gezet, terwijl hij in de Bondsrepubliek was, ondanks de aanvankelijke belofte, dat hij zou mogen terugkeren.

Protesten in de DDR tegen de uitwijzing van Biermann

Op 17 nov. hebben 12 in de DDR wonende schrijvers, o.a. Christa Wolf, Volker Braun, Stephan Hermlin, Stefan Heym en Jurek Becker, alsmede de beeldhouwer Fritz Cremer een open brief aan de leiders van de DDR gepubliceerd, waarin zij vroegen de uitwijzing van Biermann ongedaan te maken. Zij noemden Biermann een ,,ongemakkelijke dichter", die de socialistische DDR echter best kon dulden, vooral omdat hij bij zijn optreden in Keulen, bij alle kritiek, toch duidelijk gemaakt had aan welke van de twee Duitse staten hij de voorkeur gaf.

De open brief werd in de daaropvolgende dagen door ong. 100 andere kunstenaars — schrijvers, acteurs, regisseurs — mede ondertekend. Alleen Fritz Cremer trok op 18 nov. zijn handtekening onder de open brief terug.

In *Neues Deutschland* van **20** en 22 nov. daarentegen werden vele bijvalsbetuigingen voor de genomen beslissing gepubliceerd van kunstenaars en arbeiders. Onder degenen, die instemming met de uitwijzing van Biermann betuigden, bevonden zich Ernst Busch en Anna Seghers. Biermann zelf gaf op 19 nov. in Keulen een persconferentie, waarop hij o.m. verklaarde, dat hij de uitwijzing niet accepteerde Hij hoopte, dat de groeiende solidariteit met hem de autoriteiten in de DDR aanleiding zou geven hun beslissing te corrigeren en dat hij binnen niet al te lange tijd naar Oost-Berlijn zou kunnen terugkeren.

Steun voor *Biermann van* PCF *en PCI*

Het dagblad van de PCF, *l'Humanité,* reageerde op 17 nov. afwijzend op de uitwijzing van Biermann. Het zei: ,,Noch de motieven, die naar voren gebracht worden om deze maatregel te steunen, noch de omstandigheden waaronder hij genomen was, kunnen onze toestemming krijgen." Op 22 nov. volgde in dezelfde krant een aanval op de DDR-autoriteiten, waarin benadrukt werd, dat naar het oordeel van de PCF een scheppend kunstenaar het recht heeft zich te uiten, ook als hij op sommige punten een politieke tegenstander is of is geworden.

De PCI gaf op **20** nov. in een hoofdartikel in *l'Unità* haar mening te kennen. Gezegd werd o.m.: ,,Wij steunen de vrijheid om meningen te uiten in kranten en boeken, in politieke toespraken en d.m.v. kunst — tekeningen en schilderijen, poëzie en liederen."

Biermanns recht om zijn politieke denkbeelden in poëtische vorm, door te zingen, te uiten, staat daarom voor ons buiten discussie. De strafmaatregel, waarmee de autoriteiten van de DDR besloten hebben om zijn terugkeer naar het land te verhinderen, en hem aldus in zijn eigen land tot stilzwijgen te brengen, is onaanvaardbaar."

Op 20 nov. drukte *l'Unità* nog een krachtig protest tegen de maatregel af van de componist Luigi Nono.

Regime-criticus Havemann onder huisarrest

De Oostduitse voormalige hoogleraar Robert Havemann is door de Oostduitse justitiële autoriteiten op 26 nov. huisarrest opgelegd. De 67-jarige natuurkundige is, evenals Biermann — van wie hij een vriend is — overtuigd communist, maar met kritiek op de praktijk van de DDR.

Prof. Havemann is al sinds zijn jeugd een overtuigd communist. Wegens zijn lidmaatschap van de KPD moest hij in 1933 zijn werk aan het Kaiser-Wilhelm-Institut in Berlijn opgegeven. Twee jaar later kon hij echter toch promoveren en in 1943 kreeg hij het recht om aan de universiteit te doceren. In hetzelfde jaar werd hij evenwel als leider van een verzetsgroep tegen de nazi's ter dood veroordeeld. Het vonnis werd echter niet voltrokken, omdat de nazi's zijn wetenschappelijke kennis niet wilden missen. In de gevangenis moest hij in een chemisch laboratorium voor het Duitse leger werken. Hij zat destijds samen met Erich Honecker gevangen.

Nadat de Russen hem in 1945 hadden bevrijd, kreeg hij in 1946 een leerstoel voor fysische chemie aan de Humboldt-universiteit in Oost-Berlijn. Zijn onderzoekingen lagen vooral op het gebied van de fotochemie, de magnetochemie en de eiwitten.

In het begin van de jaren zestig kreeg hij het aan de stok met de communistische partijleiding, doordat hij openlijk kritiek oefende op met name de beperkingen ten aanzien van de persoonlijke vrijheid in de DDR.

In 1964 verloor hij zijn post aan de Oostberlijnse universiteit.

Havemann steunde het hervormingsbeleid van de Tsjechoslowaakse partijleider Alexander Dubcek. In scherpe bewoordingen veroordeelde hij de door Moskou geleide invasie in Tsjechoslowakije, die een einde aan Dubceks experiment maakte.

Sinds 1967 leeft de werkloze prof. Havemann van een erepensioen als vervolgde door het nazi-regime van nauwelijks 1000 mark. Zijn zoons Frank en Florian werden in 1969 bij manifestaties om sympathie met Dubcek en de zijnen te betuigen, aangehouden en wegens ,,staatsgevaarlijke opruiing" veroordeeld.

Het huisarrest van prof. Havemann houdt mogelijk verband met een open brief van zijn hand, geadresseerd aan de Oostduitse partijleider Honecker, afgedrukt in het Hamburgse weekblad *Der Spiegel* van 22 nov., waarin hij vraagt de maatregel tegen Biermann ongedaan te maken.

Het *comité voor* de *verdediging* van arbeiders in Polen

Van de oprichting van het Comité voor de verdediging van arbeiders is reeds melding gemaakt op pag. 824/2-1976.

De leden van dit comité worden door de Poolse veiligheidsfunctionarissen niet ongemoeid gelaten.

Zo werd prof. Edward Lipinski, één van de oprichters van het comité, vooraanstaand econoom en voormalig socialistisch politicus, op 22 dec. 1976 op het vliegveld van Warschau grondig gefouilleerd. Hij keerde terug van een lezingentournee in de VS.

Op 23 dec. heeft de veiligheidspolitie invallen gedaan in de woningen van enkele leden en aanhangers van het comité. Het betrof de schrijfster Anka Kowalska, die ook gearresteerd werd, alsmede Antoni Macierewicz en Pjotr Maimski.

Nieuwe invallen werden gedaan op 30 dec. Er werd toen een bedrag van 50.000 zloty in beslag genomen, dat de Westduitse Nobelprijswinnaar Heinrich Böll aan het comité geschonken had. Een sympathisante van het comité, Barbara Torunezyk, werd bij deze gelegenheid gearresteerd.

Een lid van het comité, de natuurkundige Miroslav Chojecki, is op 30 dec. in het gerechtsgebouw van Radom door onbekenden in elkaar geslagen, toen hij probeerde een proces bij te wonen tegen arbeiders, die in juni aan de rellen hadden deelgenomen.

Jerzy Andrzejewski, auteur en één van de oprichters van het comité voor de verdediging van arbeiders

Op 4 jan. werd bekend, dat 28 hoogleraren op 21 dec. een brief aan het parlement geschreven hadden, waarin zij vroegen om een objectief onderzoek van de gebeurtenissen van 25 juni 1976 in Radom en Ursus.

Op 8 jan bleek. dat zich een groep van 172 merendeels vooraanstaande kunstenaars en geleerden tot de volksvertegenwoordiging gewend hadden met een petitie, waarin gevraagd werd om de instelling van een speciale parlementaire enquêtecommissie, die een onderzoek moest instellen naar de gebeurtenissen van juni en naar de wijze, waarop gearresteerde deelnemers aan de rellen behandeld waren. Er zijn veel berichten, die erop duiden, dat zij mishandeld zouden zijn.

In het dagblad Zycie *Warszawy* werd op 8 jan. een felle aanval gedaan op Andrzejewski. Hij werd ,,het uithangbord van een kleine. maar lawaaierige groep haters van de politiek" genoemd en hij werd voorgesteld als werktuig van een „trotzkistisch-sociaal-democratische — zionistische samenzwering".

Acht leden van het comité zouden, bij een poging in Radom een proces tegen deelnemers aan de rellen bij te wonen, op 10 jan. door onbekenden geslagen en met eieren geworpen zijn.

De Poolse procureur-generaal Lucjan Czubinski verklaarde op 5 jan. in het parlement, dat hem veel brieven bereikt hadden met klachten over mishandeling van arbeiders, die in juni aan de rellen hadden meegedaan. ,,Maar al die brieven werden geschreven door misdadigers of mensen, die zich daarvoor lieten betalen", aldus Czubinski. Hij noemde alle klachten ongegrond en geïnspireerd door politieke tegenstanders van de regering.

Twee leden van het comité, Andrzejewski en de actrice Halina Mikolajska werden op 17 jan. voor het gerecht gedaagd. Zij werden op 22 jan. veroordeeld tot een geldboete van 5.000 zloty ,,wegens het inzamelen van financiële bijdragen". Zij hadden geweigerd voor het gerecht te verschijnen en werden derhalve bij verstek veroordeeld.

Het partijdagblad Trybuna Ludu drukte op 18 jan. een artikel af, waarin in herinnering gebracht werd, dat de procureur-generaal alle beschuldigingen van mishandeling ongegrond en leugenachtig genoemd had. Mensen, die toch beweerden, dat mishandelingen hadden plaats gevonden, voerden volgens de krant ,,een actieve politieke strijd tegen onze staat en ons systeem". Het blad gebruikte in dit verband het woord staatsvijandelijk.

Jacek Kuron. één van de oprichters van het comité voor de verdediging van arbeiders (Foto uit 1967, toen Kuron om politieke redenen gevangen zat)

Charta '77 in Tsjechoslowakije

Op 7 jan. werd bekend. dat meer dan 200 Tsjechoslowaken een document hadden opgesteld, gedateerd 1 jan. en met de titel Charta '77, waarin wordt aangedrongen op een onbelemmerde uitoefening van de burgerrechten in Tsjechoslowakije. De ondertekenaars, zowel bekende intellectuelen als onbekende arbeiders en beambten, stellen zich nadrukkelijk niet-politiek op, willen geen oppositie vormen, en vormen ook niet een organisatie.

Van de meer bekende Tsjechoslowaken, die Charta '77 ondertekend hebben, noemen wij. Karel Bartosek. historicus, Jiri Hajek, ten tijde van Dubcek minister van buitenlandse zaken, Milan Huebl, voormalig rector van de partijhogeschool en kort tevoren uit de gevangenis vrijgelaten*, Pavel Kohout, toneelschrijver, Frantisek Kriegel, een voormalige vooraanstaande partijfunctionaris, Jan Lopatka, literair criticus, Serge Machonin, cri-

¨ Op 10 dec. vorig jaar zijn vier vroegere medestanders van Dubcek voortijdig uit de gevangenis ontslagen Dit waren Milan Huebl en Jiri Mueller. alsmede de hoogleraar en filosoof Jaroslav Sabata en Antonin Roesek Zij waren in de zomer van 1972 veroordeeld tot gevangenisstraffen, varierend van vijf tot zes en een half Jaar (pag 814/3 e.v -1972)

ticus, Zdenek Mlynar, een voormalige hoge partijfunctionaris, Jiri Mueller, vroeger voorzitter van de studentenorganisatie, eveneens kort tevoren vrijgelaten, mevr Josefa Slanska en Rudolf Slansky, resp weduwe en zoon van de vroegere partijleider, Vaclav Slavik, politicus, Venek Silhan. econoom, Bohumil Simon, politicus, Jan Tesar, historicus, Ludvik Vaculik, schrijver, Vaclav Havel, schrijver

Het document was toegespeeld aan de redacties van de dagbladen *Le Monde, The Times* en *de Frankfurter Allgemeine Zeitung.*

De tekst van Charta '77 luidt aldus:

Op 13 oktober 1976 werden in de staatscourant van Tsjechoslowakije (nr. 120) het ,,Internationale verdrag aangaande burgerliike en politieke rechten" en het ,,Internationale verdrag aangaande economische, sociale en culturele rechten' gepubliceerd twee verdragen die beide in 1968 in naam van onze republiek waren ondertekend, in 1975 in Helsinki officieel bekrachtigd en op 23 maart 1976 in werking getreden

Vanaf die datum ook hebben onze burgers het recht en onze staat de plicht zich daaraan te houden. De vrijheden en rechteil van de mens, die door dit verdrag worden gegarandeerd, zijn belangrijke waarden voor de samenleving, waarvoor vele vooruitstrevende lieden jarenlang hebben geijverd en waarvan de concretisering veel kan bijdragen tot de humane ontwikkeling van onze maatschappij Daarom juichen wij het toe dat de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek zich bij dit verdrag heeft aangesloten

De publikatie brengt echter dadelijk met extra nadruk in herinnering hoeveel grondrechten van de burger in ons land vooralsnog — helaas — slechts op papier gelden. Een voorbeeld daarvan is het recht op vrije meningsuiting, dat in artikel 19 van het eerste verdrag wordt gegarandeerd.

Tienduizenden burgers kunnen hun beroep niet uitoefenen, alleen omdat zij meningen verkondigen die niet overeenstemmen met de politieke lijn Bovendien worden zij vaak het slachtoffer van discriminatie en grillen van de kant van de autoriteiten en maatschappelijke organisaties, beroofd van iedere mogelijkheid om zich te verdedigen, worden zij het slachtoffer van iets dat het beste met Apartheid te omschrijven is Honderdduizenden andere burgers wordt de ,,Vrijwaring van angst" (Inleiding van het eerste verdrag) onthouden, aangezien zij met het voortdurende risico leven werk en allerlei andere mogelijkheden te verliezen, als zij voor hun mening uitkomen

In strijd met artikel 13 van het tweede verdrag, waarin iedereen recht op opleiding wordt verzekerd, kunnen talloze jongeren slechts om hun denkbeelden of zelfs om die van hun ouders niet studeren Ontelbare burgers leven in de angst dat zij, als zij voor hun mening uitkomen. zelf of hun kinderen van het recht op opleiding worden beroofd

De uitoefening van het recht ,,Kennis te nemen van informatie en denkbeelden (van elke aard en ongeacht herkomst) en die mondeling, schriftelijk of in gedrukte vorm of door middel van kunst" over te nemen en te verspreiden (artikel 13, punt 2 van het eerste verdrag) wordt niet alleen buitengerechtelijk, maar zelfs ook gerechtelijk vervolgd, veelvuldig onder het mom van een strafrechtelijke overtreding, waarvan o m. de recente processen tegen jonge musici getuigen *

De vrijheid van openbare meningsuiting wordt door de centrale comité's van alle communicatiemiddelen, uitgeverijen en culturele instanties tegengewerkt Geen enkele politieke, filosofische of wetenschappelijke mening of ook kunstuiting die ook maar iets buiten het enge raam van de officiele ideologie of esthetiek valt, kan worden gepubliceerd, openlijke kritiek op maatschappelijke crisisverschijnselen behoort tot de onmogelijkheden: men kan zich niet in het openbaar tegen onjuiste en beledigende uitlatingen van de kant van de officiele propaganda verdedigen (van een wettelijke bescherming tegen ,,aanvallen op goede naam en reputatie', die door artikel 17 van het eerste verdrag ondubbelzinnig wordt gegarandeerd, komt in de praktijk niets terecht), leugenachtige beschuldigmgen kunnen niet worden weerlegd en elke poging om daar via gerechtelijke wegen ren eind aan te maken of rechtzetting te eisen is tevergeefs ook wat betreft het geestelijke en culturele leven is elke openlijke discussie uitgesloten

Vele wetenschappelijke en culturele functionarissen en andere burgers worden slechts gediscrimineerd omdat zij ja-ien geleden een mening hebben aangehangen of verkondigd, die door de huidige politieke machthebbers wordt veroordeeld

De vrijheid van godsdienst, nadrukkelijk in het artikel 18 van het eerste verdrag vastgelegd. wordt door de willekeur van heerszuchtige lieden systematisch de kop ingedrukt door besnoeiing van de bevoegdheden van de priesters, boven wier hoofd voortdurend de dreiging hangt dat de staat niet langer zal goedkeuren dat zij hun beroep uitoefenen, door ingrepen in het bestaan of andere represaillemaatregelen jegens personen die hun godsdienstige overtuiging door woord of daad belijden, door onderdrukking van het godsdienstonderwijs en dergelijke

Het instrument tot beperking en vaak ook volledige ontzegging van een hele reeks burgerrechten, is een stelsel van allerlei instanties en organisaties binnen de staat, die hun politieke richtlijnen van het apparaat van de regerende partij en bepalingen van allerlei heerszuchtige invloedrijke individuen krijgen Inhoud en vorm noch totstandkoming en toepassing van dergelijke besluiten worden in de grondwet van Tsjechoslowakije of door andere wetten en rechtsnornlen geregeld Zij worden voornamelijk achter de coulissen genomen, zijn de burgers onbekend en kunnen daarom ook niet worden gecontroleerd

Degenen die de besluiten nemen zijn aan niemand berantwoording schuldig dan aan zichzelf en de eigen hierarchie, maar wel beïnvloeden deze bepalingen op beslissende wijze het doen en laten van wetgevende en uitvoerende organen van staatsbestuur, justitie, vakverenigingen of andere belangengroeperingen evenals alle andere maatschappelijke organisaties, andere politieke partijen. ondernemmgen, fabrieken, inrichtingen, overheidsorganen, scholen en alle mogelijke andere instanties, die deze verordeningen zelfs boven de wet stellen

Als organisaties of burgers bij de uitoefening van hun rechten en plichten in strijd komen met de bepalingen, kunnen zij zich tot geen enkele neutrale instantie wenden daar die er eenvoudig niet bestaat Door al deze factoren worden ae rechten beperkt, die in artikel 21 en artikel 22 van het eerste verdrag (vrijheid van vergadering en het verbod op iedere beperking van de uitoefening daarvan) en in artikel 26 (gelijkheid voor de wet) zijn vastgelegd

Arbeiders of andere werknemers die hun economische en sociale belangen willen beschermen kunnen niet zonder allcrlc: restrictie- pen vakbond of aanverwante organisatie oprichten of vrijelijk van hun stakingsrecht gebruik maken (artikel 8. punt 1 van het tweede verdrag)

Van verdere burgerrechten, met inbegrip van het uitdrukkelijke verbod van ,,willekeurige ingrepen in het priveleven, familie, huis of correspondentie" (artikel 17 van het eerste verdrag) blijft bovendien nog zeer weinig over, omdat het ministerie van binnenlandse zaken op de meest uiteenlopende manieren het doen en laten ban de burgers controleert, bij voorbeeld dcor het afluisteren van telefoon en woning, door het controleren van de post, door persoonlijke bewaking, door huiszoekingen, door een heel net van informanten uit de bevolking (die vaak door middel van ongeoorloofde bedreigingen of juist door beloften zijn gewonnen) enzoboorts Daarbij komt dat het ministerie van binnenlandse zaken zich ook dikwijls bemoeit met beslissingen van werkgevers, discriminerende acties aanzet, gerechtelijke instanties beinvloedt en propagandacampagnes van de pers leidt

Deze bezigheden worden niet door de wet geregeld, ze zijn geheim en voor de burger is er geen enkele mogelijkheid tot verweer

Indien iemand om politieke redenen gerechtelijk wordt verbolgd, worden door de opsporings- en gerechtelijke organen de rechten van de beschuldigde en zijn verdediging, die zowel door artikel 14 van het eerste verdrag als door de Tsjechoslowaakse wet gewaarborgd worden, geschonden In de gevangenis krijgen dergelijke veroordeelden een behandeling die indruist tegen de menselijke waardigheid van de gedetineerde, zijn gezondheid in gevaar brengt en die ten doel heeft hem moreel te breken

Ook wordt op grote schaal artikel 12, punt 2 van het eerste verdrag, dat de burger het recht garandeert zijn land vrijelijk te verlaten, geschonden, onder het mom van ,,bescherming van de nationale veiligheid" (punt 3) wordt dit recht aan verschillende ontoelaatbare voorwaarden gekoppeld

Ook wordt er willekeurig omgesprongen met het verlenen van inreisvisa aan onderdanen van buitenlandse mogendheden, ban wie velen bij voorbeeld Tsjechoslowakije niet in mogen, omdat zij in het verleden beroepshalve of vriendschappelijk met bij ons gediscrimineerde personen zijn omgegaan

Enkele burgers wijzen — privé, op het werk of in de pers, wat eigenlijk alleen in het buitenland mogelijk is — op de systematische schending van de mensenrechten en de democratische vrijheden en

---

* Op 23 sept 1976 waren vier leden van twee verschillende pop-groepen, Plastic people of the universe en Diagnose 307, na een proces van drie dagen tot gevangenisstraffen veroordeeld, omdat zij ,,anarchistische en decadente gedachten" zouden verspreiden

De kunsthistoricus Ivan Jirous (32) kreeg 18 maanden, de bosarbeider Pavel Zajicek, componist voor Plastic people, kreeg 12 maanden en de protestante theologen Svatopluk Karasek en Vratislav Brabenes, kregen elk 8 maanden

In de periode voor het proces plaats vond hadden o m Zdenek Mlynar, Frantisek Kriegel en Vaclav Havel het voor hen opgenomen

eisen in concrete gevallen verandering: hun stem vindt echter bijna nooit weerklank of zij worden flink aan de tand gevoeld.

De verantwoordelijkheid voor de naleving van de burgerrechten in het land ligt uiteraard voornamelijk bij de politieke en staatsmacht, Maar niet bij hen alleen. Iedereen heeft zijn eigen aandeel in de verantwoordelijkheid voor de algemene betrekkingen en derhalve ook voor het naleven van de opgestelde verdragen, die overigens niet alleen voor de regering, maar ook voor iedere burger bindend zijn. Het gevoel medeverantwoordelijk te zijn. het geloof in de zin van het burgerlijke engagement en de wil en de algemene behoefte om daarvoor een nieuwe en effectieve uitdrukkingsmogelijkheid te vinden heeft ons ertoe gebracht Charta 77 op te richten, wat wij nu officieel bekend maken.

Charta 77 is een vrije, informele en open gemeenschap van mensen met verschillende overtuigingen en verschillende godsdiensten, verenigd door de wil zich als individu en als groep voor de naleving van de burger- en mensenrechten in ons land en in de wereld in te zetten — de rechten die de mensen door de beide opgestelde internationale verdragen, door het slotakkoord van de conferentie van Helsinki, door talrijke verdere internationale documenten tegen oorlog, gebruik van geweld en sociale en geestelijke onderdrukking zijn toegekend en die door de Verenigde Naties in de ,,Algemene verklaring van de rechten van de mens" zijn samengevat.

Charta 77 is gebaseerd op de solidariteit en de vriendschapsbanden tussen mensen, die in hun gemeenschappelijke bezorgdheid voor hun idealen, waarmee zij hun leven en werk verbonden hebben en verbinden. bewogen worden.

Charta 77 is geen organisatie, heeft geen permanente organen en kent geen lidmaatschap. Iedereen die instemt met de grondgedachte, haar ondersteunt, of metterdaad meewerkt, is erbij betrokken.

Charta '77 is geen basis van waaruit oppositie wordt gevoerd. Zij wil het algemene belang dienen zoals vele andere vergelijkbare initiatieven van burgers in verschillende landen in Oost en West. Het is dus niet de bedoeling een eigen programma met politieke of maatschappelijke hervormingen of veranderingen op te stellen, maar om binnen haar werkterrein een constructieve dialoog met de politieke en staatsmacht te voeren, in het bijzonder door ze op concrete gevallen van schending van de burger- en mensenrechten te wijzen, daarover documentatie te verzamelen. oplossingen aan de hand te doen. algemene voorstellen te doen, die op de verdieping van deze rechten en de garandering ervan gericht zijn en door als bemiddelaar in eventuele conflictsituaties, die door de onrechtmatigheden veroorzaakt kunnen worden, op te treden.

Door hun symbolische naam wil Charta '77 benadrukken dat zij is opgericht aan de drempel van een jaar dat tot het jaar van de rechten van politieke gevangenen is uitgeroepen en waarin de conferentie in Belgrado over de nakoming van de verplichtingen van Helsinki zal worden gehouden.

Als ondertekenaars van dit manifest vertrouwen wij prof. Jiri Hajek, dr. Vaclav Havel en prof. dr. Jan Patocka de taak toe als woordvoerders van Charta '77 te fungeren.

Deze woordvoerders zijn gemachtigd Charta '77 zowel bij staats- als andere organisaties als bij de eigen en wereldpers te vertegenwoordigen en zij garanderen door hun handtekening de authenticiteit van Charta '77-documenten. Zij zullen in ons en onze medeburgers die zich aansluiten, medewerkers vinden die samen met hen de nodige acties ondernemen, taken zullen aanvaarden en alle verantwoordelijkheid met hen zullen delen.

Wij zijn van mening dat Charta '77 ertoe zal bijdragen dat in Tsjechoslowakije alle burgers als vrije mensen zullen kunnen werken en leven.

Jiri Hajek, minister van buitenlandse zaken ten tijde van Dubcek, nu een van de ondertekenaars van Charta '77

Tegenweer van autoriteiten

Bekende ondertekenaars van Charta '77 kregen dadelijk met politieoptreden van doen Zo werden op 7 jan Valav Havel, Ludvik Vaculik. de acteur Paul Landovsky en de criticus Zdenek Urbanek door organen van de staatsveiligheidsdienst gearresteerd en voor een verhoor meegenomen Later die dag werden zij vrijgelaten, waarop Havel voor de tweede maal werd gearresteerd Hun woningen werden doorzocht.

Op 10 jan werden Jiri Hajek, Vaclav Havel en Ludvik Vaculik weer door de politie voor verhoren meegenomen Waarschijnlijk waren op die dag ook Frantisek Kriegel, Pavel Kohout en Jan Patocka gearresteerd Kort voor zijn arrestatie sprak Hajek telefonisch met de redactie van het in Milaan uitkomende dagblad La *Stampa* Hij deelde o a mede, dat het aantal ondertekenaar van Charta '77 gestegen was tot 282

Pavel Kohout kreeg op 13 jan opdracht zijn flat te ontruimen nadat kort tevoren zijn telefoon was afgesneden De ruimte zou nodig zijn voor buitenlandse diplomaten (Kohout woont in de ambassadewijk)

Op 18 jan. werd Zdenek Mlynar op staande voet ontslagen uit zijn baan als staffunctionaris van het nationale museum.

Voorts kwam in de per's een campagne op gang tegen de ondertekenaars van het document, dat overigens niet gepubliceerd werd Het partijblad Rude *Pravo* publiceerde vele verklaringen van arbeiders, die zich tegen het document en de onderrekenaars ervan keerden.

In Rude *Pravo* van 7 jan stond een commentaar waarin o m gezegd weid. ,,Zij,die ingaan tegen de wetten van onze socialistische staat moeten noodzakelijkerwijs de consequenties dragen" Er werd eer! waarschuwing gericht tegen diegenen,,,diezogenaamd brieven stuurden naar de Tsjechoslowaakse autoriteiten, maar in werkelijkheid die brieven verzonnen in opdracht van anti-communistische en zionistische centra. waarna ze vervolgens werden gepubliceerd in de meest reactionaire media van het Westen"

Op 12 jan. kwam Rude *Pravo* op de kwestie terug in een artikel, dat tegelijkertijd in regionale kranten werd afgedrukt.

Rude Pravo schreef nu o.m.: ,,Het zogenaamde manifest voor de burgerrechten wil van de toetsingsconferentie in Belgrado in juni een arena maken voor de strijd tegen de socialistische landen". Een verder: ,,Aan de echtheid van het manifest behoeft niet te worden getwijfeld. Het komt uit de rijen van de bankroete reactionaire bourgeoisie en wordt besteld door anticommunistische en zionistische milieus die het vervolgens in handen speelden van bepaalde nieuwsagentschappen in het Westen".

,,Het kan alleen maar de bedoeling zijn een contra-revolutie voor te bereiden maar het jaar 1968 zal zich niet herhalen. Het demagogische pamflet probeert op onbeschofte en leugenachtige wijze het volk te belasteren. Deze Don Quichotes, deze opgeblazen figuren die het volk verachten, vragen om een dialoog maar zij verwerpen het socialisme".

Het partijblad nam de voornaamste actievoerders apart onder de loep: ,,De schrijvers Vaclav Havel en Pavel Kohout zijn pathologische anticommunisten en toegewijde agenten van het imperialisme. Jiri Hajek is een gestrande politicus die eerder onze staat uit de socialistische gemeenschap wilde halen".

Het blad *Literatoernaja* Gazeta in de Sowjet-Unie uitte zich op 19 jan. over Charta '77. Het stelde o.m.: ,,Elke regel van deze Charta is gedrenkt in van stomme haat jegens de socialistische overwinningen van het Tsjechoslowaakse volk, van boosaardige belasteringen van Tsjechoslowakije, van haar prestaties, haar politieke structuren en haar arbeiders".

De Moskouse *Prawda* becommentarieerde op 20 jan. aldus: ,,Imperialisten in het Westen mengen zich de

laatste tijd in de binnenlandse aangelegenheden van Tsjechoslowakije, Polen en de DDR. Huichelachtig stellen zij hun lastercampagnes voor als een bijdrage tot de uitwisseling van informatie, die is vervat in mand drie van de akkoorden van Helsinki. Zij doen het voorkomen, of deze uitwisseling het enige discussietherna is en zwijgen over de besluiten, die in de Finse hoofdstad genomen zijn om de militaire spanning weg te nemen. Zij proberen de oorlogspsychose aan te zwengelen, maar de toekomst ligt niet bij de voorstanders van de koude oorlog".

Partijleider Gustav Husak uitte zich op 21 jan. over Charta '77. Hij noemde het document ,,niets nieuws". Hij verklaarde, dat aanvailen op het socialisme al net zo oud zijn als het socialisme zelf. „200 of **300** handtekeningen onder een antisocialistisch pamflet kunnen de situatie bij ons echter niet beïnvloeden".

Husak geloofde, dat er ,,reactionaire krachten aan het werk zijn, die een anti-communistische hysterie willen ontketenen en het socialisme met alle middelen willen besmeuren". Doel daarvan was het de problemen, die in het Westen bestaan, te verdoezelen.

N.a.v. een verklaring, die de Oostenrijkse bondskanselier op 18 jan. had afgelegd, vroeg de Tsjechoslowaakse ambassadeur in Wenen op **25** jan. bij het Oostenrijkse ministerie van buitenlandse zaken na, of Oostenrijk bereid was, de ondertekenaars van Charta '**77** politiek asiel te verlenen. Het ministerie bevestigde dit.

Vier ondertekenaars van het document, Pavel Kohout, Frantisek Kriegel, Mylan Huebl en Zdenek Mlynar, kregen opdracht zich op 28 jan. te melden op het visumbureau in Praag. In Wenen overhandigde de Tsjechoslowaakse ambassadeur op **27** jan. de Oostenrijkse minister van buitenlandse zaken een lijst, waarop bovendien nog de namen voorkwamen van Vaclav Havel, Jiri Hajek, Ludvik Vaculik en de vroegere journalist Jiri Lederer.

Drie van de vier opgeroepen ondertekenaars verschenen ook op het visumbureau: Mylan Huebl was thuis gebleven. Zij weigerden daar in te gaan op het aanbod van een uitreisvisum naar Oostenrijk.

De Oostenrijkse bondskanselier Bruno Kreisky had overigens op 27 jan. verklaard, dat zijn aanbod alleen gold voor mensen, die uit eigen wil Tsjechoslowakije zouden verlaten. ,,Iedere dwang zou flagrant in strijd zijn met de akkoorden van Helsinki", aldus Kreisky.

Steun van Westerse communistische *partijen* voor ondertekenaars

Het dagblad van de PCI *l'Unita* berichtte op 7 jan. over het verschijnen van Charta '77 op een toon, die kritisch was jegens de Tsjechoslowaakse overheid. Op 9 jan. drukte het een commentaar af. waarin de arrestaties van dissidenten krachtig veroordeeld werden. De voorzitter van de commissie voor buitenlandse politiek van de PCI, Pajetta, uitte de mening, dat er ,,een zeer ernstige crisis" in Tsjechoslowakije was, die niet uit de wereld geholpen kon worden met methodes, ,,die wij reeds meerdere malen hebben betreurd".

In het dagblad van de PCF, *l'Humanité,* werd op **25** jan. een verklaring van het CC gepubliceerd, waarin gezegd werd, dat de Franse communisten door het optreden van de overheid tegen de ondertekenaars ,,ernstig verontrust" waren. De vervolging van de ondertekenaars door de politie en het feit, dat zij als contra-revolutionairen worden aangeduid, werd bekritiseerd.

Het stuk in Rude *Pravo,* waarin sprake was van anti-communistische en zionistische samenzweringen, herinnerde de Franse communisten aan ,,de willekeur van een dramatisch verleden". Zij veroordeelden duidelijk een terugkeer van deze tijden. Onderdrukking van de vrijheid van meningsuiting was naar het oordeel van de PCF met het ideaal van het socialisme onverenigbaar.

Commentaar, achtergronden

Op de bovenbeschreven gebeurtenissen in de DDR, Polen en Tsjechoslowakije, is in de Westerse pers uitvoerig gereageerd met commentaren en analyses. Enkele hiervan citeren wij.

Eerst een commentaar uit het Franse weekblad *Le Nouvel* Observateur van **22** nov. vorig jaar over de ontwikkelingen in de DDR. Le *Nouvel* Observateur is een links weekblad, dat de PCF vriendelijk gezind is.

Meer dan honderdduizend Oostduitsers hebben een verzoek gedaan om de Bondsrepubliek te mogen bezoeken en zich daarbij beroepen op de besluiten van Helsinki m.b.t. de vrijheid van verkeer van de burger. Paniek onder de Oostduitse autoriteiten. Het was de Sowjet-Unie, gesteund door de blokstaten, die destijds op de conferentie van Helsinki hadden aangedrongen, maar noch in Moskou noch in Oost-Berlijn heeft men voorzien dat de paragraaf over een vrij verkeer zo'n ravage zou kunnen veroorzaken. Elke dag weer krijgt de diplomatieke vertegenwoordiging van Bonn in Oost-Berlijn bezoek van zeer velen: artsen, kunstenaars, ingenieurs maar ook vele arbeiders, met de vraag, wat zij moeten doen om weg te komen. De vrees voor de gevolgen van dit pogen is weggevallen.

In het Saksische industriestadje Riesa kregen 67 mannen en vrouwen geen antwoord op hun verzoek om toestemming voor een uitreis, waarna zij hun protest tegen ,,de deelnemers aan de conferentie van Helsinki" op de muren adverteerden. De politie beperkte zich daar tot het noteren van de namen. In Leipzig, Dresden, Halle en Oost-Berlijn vonden arrestaties plaats, zij het van korte duur en sommigen werden zelfs ontslagen. Er is inderdaad moed voor nodig om te protesteren. zo zegt Robert Havemann, overtuigd communist maar tegenstander van het regime. Het regime laat wel wat mensen gaan, maar dat betreft meestal 65-plussers, die niet meer ,,nodig" zijn. Duidelijk is echter dat het niet alleen maar om een „émigration alimentaire" gaat, want de Oostduitse bevolking is goed gevoed. al moet zelfs Honecker erkennen dat er door bureaucratische methoden wel eens onnodig voor voedingsmiddelen in de rij moet worden gestaan. Men vreest kennelijk reacties als in Polen, want de prijsstijging van energie en grondstoffen en de zomerdroogte hebben het de planners niet gemakkelijker gemaakt om de sacrosancte prijsstabiliteit ongemoeid te laten.

Wat de autoriteiten dwars zit is dat de wens van velen tot een bezoek aan de andere Duitse staat veel méér is dan een protest tegen de materiële situatie en dat de malaise veel dieper steekt.

Elke dag vragen de leiders van het regime de mensen vertrouwen te hebben in de eigen maatschappij, die zeer wel in staat is haar eigen moeilijkheden te overwinnen. De nummer drie van het regime, Sindermann, erkent dat velen van zijn medeburgers aangetrokken worden door de zeden die heersen in de kapitalistische landen: bijna alle Oostduitsers kijken naar de Westduitse tv. In 1975 brachten 8 miljoen Westduitsers een bezoek en in Oost-Berlijn gaat men zich afvragen wat voor ernstige gevolgen deze besmetting kan hebben.

Wat echter tc doen? Terug kan men niet meer, zodat slechts de overredingskracht overblijft. En dat gebeurt dan door het verzoek om een uitstapje te verhinderen. Resultaat: ruim honderdduizend Oostduitsers zijn eventuele kandidaten voor emigratie. Vele waarnemers zijn het er echter over eens dat de zin om te emigreren veel minder zou zijn, wanneer men de Oostduitsers gewoon toestond een bezoek aan het Westen te brengen.

De mensen willen het recht om zich te verplaatsen en openlijk te zeggen wat zij denken, aldus de chansonnier Wolf Biermann. En Honecker heeft het heel goed begrepen als hij zegt dat men rekening moet houden met de kritiek van de bevolking, dat men de dialoog gaande moet houden en eisen moet accepteren. Maar ....nu nog niet. Een van de beste Oostduitse schrijvers, Reiner Kunze — evenals Havemann en Biermann voorstander van een „socialisme met een menselijk gezicht" — heeft het ervaren, toen hij uiting gaf aan zijn kritiek op het gebrek aan vrijheid in de DDR en hij daarbovenop ook nog een boek in het Westen uitgaf. Hij is uit de schrijversvereniging verbannen. Zijn vriend, de schrijver Volker Braun, is met hetzelfde lot bedreigd.

De Russen volgen dit alles onder een vergrootglas. Van die zijde is het regime al

gewaarschuwd: In dit land hebben wij 20 divisies gestationeerd om u te beschermen. Wij tolereren niet dat de mensen zich openlijk tegen het communistische regime keren.
En reeds dreigen andere gevaren voor het regime. Dat komt vooral van hen die zich beroepen op het Eurocommunisme. Onlangs heeft een aantal intellectuelen clandestien teksten verspreid van.... Berlinguer, van Marchais en van Carillo. In de blaadjes van deze Oostduitse samizdat kan men o.a. lezen: De leiders van die communistische partijen hebben openlijk afstand genomen van het systeem van de eenheidspartij en beroepen zich op het democratisch socialisme. Wij zijn het eens met hen en wij eisen het recht op dit openlijk te zeggen....
Een kopie daarvan werd gericht aan de leiders van de communistische partijen van Italië, Spanje en Frankrijk. ,,opdat zij weten vrienden te hebben in Oost-Eerlijn", aldus het commentaar van ten der intellectuelen.

In de *FAZ* van 24 nov. stnnd het volgende commentaar op de gebeurtenissen in de DDR:

Het was een paar dagen geleden nog eenvoudig, de „Ausbürgerung" van de politieke zanger Biermann uit de DDR te evalueren als een daad van zwakte, ingegeven door vrees. de Oostberlijnse leiders koniden de kritiek van een communist uit eigen rijen niet meer velen en moesten zich van de lastige man ontdoen
Daarmee echter wordt niet de kern geraakt Want welk gevoel van zwakte dwong die leiders juist tot escalatie i p v een In de doofpot stoppen? Bij de beantwoording van die vraag kan de spookachtige lectuur van ingezonden artikelen, opgenomen in ,,Neues Deutschland", behulpzaam zijn
Indien in de DDR nu weer onverhuld wordt teruggegrepen op de stalinistische methoden van ,,kritiek en zelfkritiek" van de jaren vijftig, en dit in alle openheid als middel van partijopvoeding wordt aangewend, dan moeten de leiders in Oost-Berlijn en Moskou wel m een afgrond hebben gekeken De topleiding van partij en veiligheidsorganen moet diep geschrokken zijn over het beven van de politieke ondergrond, waarop men stevig dacht te staan Men leest het in de ingezonden stukken, waar sprake is van een soort ,,Politundergrund", en dat Biermann cs de bijl aan de wortels van de socialistische maatschappij hebben geslagen, of bezig zijn een tijdbom te leggen tegen het communisme, tegen de Sowjet-Unie en tegen de DDR ,,Der Politische Kern wurde deutlich der Angriff gegen die Macht unseres Staates"
Hoewel Duitse communisten gaarne overdrijven, moet zulke taal toch op zijn minst als bewijs van grote onzekerheid in de leiding gelden voor de leiding is geen imperialisme of klassetegenstander zó gevaarlijk als die welke van de eigen basis komt Sinds enige maanden, wellicht sedert de zomerconferentie van Europese communistische partijen te Oost-Berlijn (pag 449 e v -1976), weet de DDR-leiding niet meer precies, op hoeveel steun uit eigen rijen voor het socialistische model zij nog kan rekenen Evenals ten tijde van Ulbricht, maar nu veel gevaarlijker, komt in het eigen kader van de SED de hoop op een ,,derde weg", naar een ,.beter" socialisme, naar voren
Dat dit nu veel gevaarlijker is dan in de jaren vijftig ligt — en dat is met name de Russen niet ontgaan — in het samenspel van de socialisten van de Bondrepubliek en de Westeuropese Eurocommunisten met de onzekere „Kantonisten" in de DDR Indien Biermanns liederen tot een kracht zouden uitgroeien, in DDR en Bondsrepubliek, dan zou de waarschuwing van „Neues Deutschland" maar al te zeer op haar plaats zijn, nl dat zou kunnen blijken dat de opheffing van de (tot au toe bestaande) socialistische maatschappij in de DDR „eine aufgeschobene, aber nicnt aufgehobene Sache 1st"
En hier ligt de wortel van het geval-Biermann, dat zich heeft aangediend als lrristallisatiepurit en katalysator Het gaat niet zozeer om diens ketterse gezangen, noch over het precieze aantal intellectuelen die in beide Duitslanden tot zelfoverschatting zijn geneigd Het gaat om het vraagstuk van de macht. „Es geht speziell in Deutschland darum, dass in seinen getrennten Teilen eine moskauabgewandte sozidlistische Linke unvermittelt gemeinsam in Erscheinung tritt und sogar von „Einheit" spricht" Als dát geen reden is om op een onverhuld stalinisme terug te vallen, dan is daartoe nooit reden geweest in de DDR.
De situatie is geheel nieuw, aldus de F A Z in Duitsland komt iets in beweging en in beide delen formeert zich ondergronds een socialistisch links

The *Economist*, het in Londen verschijnende weekblad, schreef in zijn aflevering van 1 jan. over Polen het volgende:

Op een of andere manier zal de regerende CP in Polen voor het eerst tot overeenstemming moeten komen met een coalitie van teleurgestelde arbeiders, middenklasse-critici en opstandape kerkmensen, die te zamen een machtscentrum buiten de regeringspartij vormen Buiten Polen zullen de communistische partijen sidderen als zij daarvan horen
In 1977 zal namelijk een besluit moeten worden genomen over het hoe en het wanneer van de verlaging van de subsidies, die de Polen als tranquillisers worden toegediend Deze subsidies slokken ongeveer 12% van het nationaal inkomen op en zijn net zo groot en nonsensicaal als het huidige publieke uitgavenniveau in Engeland De lening die Polen in november van Rusland loskreeg, dient, evenals de nieuwe IMF-lening aan Engeland, om tijd te kopen voor het rechtzetten van een scheefgegroeide situatie Maar in een eenpartij-staat kan de regering slechts kiezen tussen het neerslaan of uitkopen van de oppositie, terwijl normaal onderhandelen zou inhouden dat men een vraagteken achter het één-partij-wezen plaatst
Na de juni-onlusten heeft het regime geaarzeld en de oppositiegroepen niet of nauwelijks aangepakt Een belangrijke reden van die gematigdheid is dat de moderne communicatie, veel gemakkelijker gaat het is nu veel simpeler dan in de jaren vijftig om met dissidenten binnen- en buitenlands contacten te onderhouden Een tweede reden is dat Polen economisch steeds afhankelijker van het Westen wordt, het is in die richting al $ 6 tot $ 9 mrd schuldig en wil nog méér lenen Vervolgens weet de Poolse regering dat elke afwijking van haar huidige relatieve zelfbeheersing op de komende CEVS-conferentie in Belgrado in de schijnwerper zal wordeiï geplaatst Aldus zal het regime proberen zijn tegenstanders af te kopen meer loon voor de industriearbeiders, die de daaropvolgende prijsverhoging moeten slikken; meer import van consumptiegoederen, financiële concecsies aan de kerk en wat meer vrijheid van uitdrukking aan de intellectuelen Maar zo'n beleid kan blijken niet te werken. want ten eerste zou daarmee weer een groot deel van de bezuinigingen (als gevolg van subsidieverlaging) teloor gaan en ten tweede zou het publiek wel eens niet meer bereid kunnen zijn, zich — na 1956 en 1970 — nógmaals re laten afkopen in genoemde jaren deden Gomulka resp Gierek beloften, die zij later niet meer konden nakomen, omdat zij door het één-partij-systeem werden ingepakt De desillusie hierover heeft zowel de arbeiders als de middeiïklassr geïnfecteerd Dus zal de regering moeten kiezen tussen ouderwetse onderdrukking (met dc onpopulaire Russische troepen?) of iets geheel nieuws Dat laatste immers inipliceert onderhandelen met iets, wat in een dictatuur verondersteld wordt niet te kunnen bestaan een oppositie. Gelukkig bestaan er in Polen rudimenten van een echte arbeidersbeweging, die, geheel los van de officiele vakbond, in de Poolse fabrieken in Juni tot leven kwam. Die beweging heeft zijn banden met de critici van de niiddenklasse en met het „reserveleger" van de oppositie, de RK kerk.
Onderhandelingen, zo zij er komen, zullen niet formeel of publiekelijke plaatsvinden, dát ware een te harde uitdaging van de partijclaim op énig gezag en van de Russische opvattingen Maar zelfs dit onder-de-deken praten met oppositiegroepen zou betekenen dat een communistische regering de fictie heeft verlaten dat zij alleen weet wat het volk wenst, en dat zij de echte wereld binnentreedt, waar onderhandeld wordt om de toestemming van de geregeerden.

Het verschijnen van Charta '77 en de reactie daarop van de Tsjechoslowaakse autoriteiten gaven de FAZ van 10 jan. aanleiding tot het volgende commentaar:

Het moet Moskou onbehaaglijk te moede worden. de dissidenten in de Sowjet-Unie vinden steeds meer bondgenoten en navolgers in de meer naar het westen gelegen communistische staten Sacharow, Boekowski en Orlow, die in de Sowjet-Unie comités voor de bescherming der mensenrechten en voor toezicht op het nakomen van de CEVS-besluiten hebben gesticht, zij maken school in Polen, Tsjechoslowakije en ook in de DDR
In Warschau ontstond na de demonstraties van stakers in Radom het comité ter verdediging van de arbeiders (pag 822/3 e v -1976) Zojuist hebben 1'72 Poolse intellectuelen in een oproep aan het Parlement om aen speciale parlementsconimissie gevraagd, die een onderzoek moet doen naar de verwijten inzake mishandeling van demonstranten door de politie. Nu heeft Moskou al eeuwenlange ervaring met opstandige Slaven aan de Weichsel Verontrustender moet voor het Kremlin zijn geweest, dat zich nu ook onder het tot nu toe betrouwbare Oostduitse regime Ooctduitse burgers aanmelden die openlijk hun grieven uiten en die zich beroepen op de ook door Oost-Berlijn ondertekende besluiten van Helsinki, uitreisvisa eisen en zich solidair verklaren met de vertrokken Biermann Toen de vorige week ook nog in het sinds 1968 lot berusting vervallen Tsjechoslowakije het Manifest van de „Charta 77" bekend werd, zou het de partijleiders dui-

delijk moeten zijn geworden dat al deze „Bürgerinitiativen" een nieuw verschijnsel in Oost-Europa zijn. De „Charta 77" — waartoe naast een aantal bekende personen zeer vele onbekende figuren behoren — is geen organisatie, heeft geen statuten en organen. Ertoe behoort „iedereen die haar ideeën steunt, aan haar werkzaamheden deelneemt en ondersteunt", zo heet het in het handvest Deze „vrije, informele en open gemeenschap" heeft zich wereldbesohouwelijk noch politiek vastgelegd. Zij wil geen eigen politiek programma opstellen maar strikt binnen het kader van de bestaande wetten zich. beroepend op de besluiten van Helsinki, inzetten voor de eerbiediging van de rechten van de burger en van de mensen, m eigen land en m de wereld.

De groepen in Moskou, Warschau, Oost-Berlijn en nu ook Praag werken niet samen. Al kort na de tweede wereldoorlog behoorde het isoleren van de afzonderlijke landen van het communistische kamp (behalve op regeringsniveau: tot Moskou's heerschappij-instrumentarium en in 1956, 1968 en 1970 bleek dat een beproefd middel om de Polen, Hongaren en Tsjechoslowaken bij hun liberalisatiepogingen in quarantaine te houden. Maar nu handelen de groepen dan wel nog afzonderlijk, maar óók gelijktijdig. De bacil kan niet meer m quarantaine worden gehouden.

Die gelijktijdigheid is een novum in Oost-Europa, waarop de heersers niet verdacht zijn en aarzelend reageren Zolang de Russische geheime dienst zich beperkt tot beschuldigen, huiszoekingen, verhoren, afluisteren en dreigementen, kunnen dc autoriteiten in de satellietlanden niet gewelddadiger optreden. Ná Helsinki en vóór Belgrado is het eenvoudige middel van afschrikking door hoge gevangenisstraffen moeilijker te gebruiken. Drastische maatregelen tegen voorstanders van burgerrechten zouden de a s. conferentie in Belgrado reeds van tevoren buitenlands-politiek onder een zware hypotheek plaatsen

Tenslotte uit The *Guardian*

In zijn beschouwing „Charter 77 and the courage not to conform" haalt The Guardian (10 jan 77) de voormalige theoreticus van de Franse CP, prof Roger Garaudy aan, die in zijn „De alternatieve toekomst" schrijft dat Stalin zijn Grondwet van 1936 terecht presenteerde als extreem democratisch.

Niettemin, aldus de na 1968 uit de Franse CP gezette Garaudy, kon onder die Grondwet een van de meest onderdrukkende dictaturen ontstaan „De sleutel tot dat raadsel is het postulaat van identificatie en substitutie. Indien men steeds weer „arbeidersklasse, arbeiders en burgers" vertaalt als „de partij die dezen vertegenwoordigt en die met hen gelijk staat" en als we toegeven dat de leiding de partij vertegenwoordigt en daarmee te identificeren is, dan wordt alles duidelijk (Garaudy). De formule is exact toegepast in Tsjechoslowakije, waar volk is partij en partij is instrument der historie Rude Pravo schrijft in zijn commentaar op Charta 77. „Zij die op de rails liggen om de trein der historie tegen te houden, moeten erop rekenen dat hun benen eraf worden gereden". Zo'n trein bestáát niet, aldus The Guardian, maar de slachtoffers zijn echt en tragisch genoeg (AP, Reuter, DPA, AFP, NRC/H'blad, The Times, NZZ, FAZ, Le Monde Wereldwijzer)

WEST-EUROPA

BELGIË

STICHTINGSCONGRES PRLW

De nieuwe Parti pour les Réformes et la Liberté de Wallonie (PRLW) die ontstond uit de fusie van de liberale PLP en de uit het RW getreden groep Action Wallonne van François Perin, heeft op 15 jan te Luik een stichtingscongres gehouden.

's Ochtends vergaderden de PLP en de groep-Perin afzonderlijk om over de fusie te beslissen. De aanhangers van Perin stemden eenparig voor de samenvoeging; bij de PLP waren er op de ongeveer 700 aanwezigen slechts een dozijn tegenstemmers.

's Namiddags werd tijdens een geestdriftige algemene vergadering nader ingegaan op de betekenis van de nieuwe groepering, die pluralistisch, reformistisch, federalistisch en liberaal wil zijn. De doctrine zal later op een ideologisch congres duidelijker worden afgelijnd.

Naast de voorzitters Damseaux en Descamps, en kamerlid Perin, werd ook het woord gevoerd door oud-minister Poswick en minister van staat Jean Rey, oud-voorzitter van de EEG-Commissie, die een tijdlang het directorium van de PRLW zal leiden.

Het congres werd ook bijgewoond door een afvaardiging van de Vlaamse en Brusselse liberalen. Er werd een brief met heilwensen van minister van state Vanaudenhove voorgelezen, waarin de stichter van de PVV/PLP in 1961, de nieuwe groepering aanraadt het Waalse regionalisme te doen passen in een hervorming die de fundamentele structuren en beginselen van de Belgische staat eerbiedigt.

(Vor. ber. pag. 796/1-1976.)

RAAD DER DUITSE CULTUURGEMEENSCHAP

Johann Weynand die m.i.v. 1 jan. 1977 benoemd werd tot toegevoegd arrondissementscommissaris voor het Duitstalige gebied, heeft om die reden ontslag genomen als voorzitter van de Rat der Deutschen Kulturgemeinschaft, waarin hij op 14 jan. werd opgevolgd door Albert Gehlen (36).

In zijn investituurrede voor de Raad heeft Gehlen verklaard dat de Duitse gemeenschap in België met bijzondere aandacht het verloop van de gemeenschapsdialoog volgt. Verder zei hij dat de taalvraagstukken in het bestuur en het onderwijs van Duits sprekend België bij voorrang moeten worden opgelost. Ook de werking van de Raad moet worden verbeterd en zijn bevoegdheden moeten worden uitgebreid. Tenslotte is er een vertaalcentrale nodig om de wetsteksten in het Duits te vertalen

Duitstalige *rechtsspraak*

Naar aanleiding van een strafzaak voor het Assisenhof te Luik, waar een Duits-eentalige [illegible] van Belgische nationaliteit terecht stond, hebben de kamerleden A. Evers (PRLW) en Y. Ylieff (BSP) op 20 jan. bij de minister van justitie aangedrongen op de oprichting van een Duitstalig Assisenhof. Minister Vanderpoorten antwoordde dat bij de ministerraad een voorontwerp van wet werd ingediend, dat in de mogelijkheid voorziet om aan het Assisenhof te Luik ook het Duits als rechtstaal te gebruiken.

Op 21 jan. werd de tekst aangenomen door de regering. De minister justitie mag het wetsontwerp bijgevolg bij het parlement indienen.

COMMISSIE MEDISCHE ETHIEK

Het nationaal fonds voor geneeskundig wetenschappelijk onderzoek heeft een commissie voor medische ethiek opgericht, die advies kan uitbrengen over de aard van de risico's die verbonden kunnen zijn aan medisch speurwerk. De commissie wil voorkomen dat bepaalde navorsingen de eerbied voor het menselijk wezen aantasten of een gevaar voor de volksgezondheid opleveren. De commissie wordt voorgezeten door prof. dr. Samuel Halter, secretaris-generaal van het ministerie van volksgezondheid en secretaris van het fonds.

D'HONDT VOOR VERSTERKT VAKBONDSFRONT

Robert D'Hondt, secretaris-generaal van het Algemeen Christelijk Vakverbond en sterke man van de christen-democratie in Wallonië, heeft op 15 jan. voor de centrale raad van het Mouvement Ouvrier Chrétien de noodzaak van een sterk en gemeenschappelijk vakbondsfront van christenen en socialisten beklemtoond. Hij oefende scherpe kritiek op het beleid van het kabinet-Tindemans en zei dat het samengaan met het socialistische Algemeen Belgische Vakverbond moet leiden tot een duidelijk actieprogramma, ook met het oog op de verdediging van de tewerkstelling. D'Hondt verklaarde dat de christelijke vakbeweging de gedachte van een politie-

ke frontvorming van de progressieve krachten niet verwerpt. maar niet wil optreden als een politieke partij. Het ACV kan echter alleen samenwerken met politici die de arbeiders steunen.
Op de vergadering werd het eisenprogramma van de MOC nader toegelicht.
In perscommentaren over de bijeenkomst werd vrij algemeen gesteld, dat de toespraak van D'Hondt wijst op een malaise in de kabinetscoalitie, waarin de christelijke arbeidersbeweging steeds minder gelukkig is met het gevoerde economische beleid.

STAATSLENING

De staatslening die up 17 jan. ter inschrijving voor het publiek werd opengesteld, leverde een bedrag van 56 mrd fr. op. De banken namen 45 mrd. fr., de parastatale financiële instellingen 11 mrd fr. Het succes van de lening was zo groot dat de inschr.termijn reeds op 18 jan. werd afgesloten. De lening heeft een rentevoet van 10% en loopt tot 1985.

DISCONTO VERLAAGD

De Nationale Bank heeft m.i.v. 9 jan. het disconto van 9 naar 8% teruggebracht. Het rentetarief op voorschotten valt van 10 naar 8%.

(Vor. ber. pag. 550/2-1976.)

NEDERLAND

VERHOGING GASTARIEVEN PER 1 JULI 1971

De gastarieven voor kleinverbruikers zullen per 1 juli 1977 worden gewijzigd. Het vastrecht voor de verbruiksgroep 0-600 m^3 per jaar wordt met f 3,— verhoogd en dat voor de groep 601-170.000 m^3 met f 15,— verlaagd. De prijs per m^3 blijft bij de eerste groep onveranderd en wordt voor de tweede groep met 3 cent verhoogd. Voor blokverwarming wordt de prijs per m^3 3,5 cent hoger. Gemiddeld komen deze prijsstijgingen neer op een verhoging van ongeveer 2,7 cent per m^3.

De tarieven voor het kleinverbruik zijn vanaf 1 juli

Jaarverbruik	Vastrecht	Prijs per m?
0 - 600 m^3 (tariefgroep 1)	f 45,—	27 cent
601 - 170.000 m^3 (tariefgroep2)	f 69,—	23 cent
Blokverwarming	f 12,—	23 cent

Tot de tariefwijzigingen heeft de Minister van Economische Zaken besloten, na overleg met de N.V. Nederlandse Gasunie en de VEGIN. Hij heeft een en ander op 14 jan. medegedeeld in een brief aan de Tweede Kamer (Ministerie van Economische Zaken)

(Vor ber. pag. 324/1 e v - 1976)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VOORSTEL PUERTO RICO 51STE STAAT VS

Eén van de laatste initiatieven van president Ford was het voorstel, begin januari gedaan aan het Congres, Puerto Rico lot 51ste staat van de VS te maken en daarmee permanent de ,,banden van vriendschap, traditie, waardigheid en individuele vrijheid" te bezegelen
Ford stelde voor dat liet Congres over deze kwestie hoorzittingen zal houden en dat daarna de bewoners van Puerto Rico zich bij volksstemming over de aansluiting moeten uitspreken.

Puerto Rico werd in 1888 door Spanje aan de VS afgestaan en werd Amerikaans *gebied* Het eiland kreeg in 1952 gemenebeststatus Er wonen ca 3 miljoen mensen In een referendum op 23 juli 1967 sprak ruim 60% zich uit voor de huidige status, 38,9% voor opnaine als Ainerikaanse staat en nog geen 1% voor volledige onafhankelijkheid.
De Puertoricanen zijn juridisch Amerikaanse staatsburgers. Zij hebben echter geen stemrecht bii de presidentsverkiezingen. Zij betalen-de Amerikaanse schatkist geen belasting maar ontvangen daaruit wel jaarlijks een financiële bijdrage van ca. $ 5 mrd.

De nieuwe president Carter zei dat hij opname van Puerto Rico als Amerikaanse staat wel wilde bevorderen maar dan moesten de Puertoricanen dat zelf willen. In zijn verkiezingscampagne huldigde Carter het standpunt dat het Amerikaanse Congres in deze kwestie niet het initiatief moet nemen.

Op de vraag van journalisten of de aanwezigheid van olievoorraden bij Puerto Rico de reden is van het plotselinge verlangen het eiland in de Amerikaanse statenbond op te nemen antwoordde Ford: ,,Dit heeft er niets mee te maken".

De aftredende gouverneur van Puerto Rico, Rafael Hernandez Colon, die zich steeds tegen verandering van de huidige status van het eiland heeft verzet, zei dat het plan van Ford niet overeenkomstig de wil van het Puertoricaanse volk is.

De nieuwe gouverneur, Carlos Romero Barcelo, zei echter dat de Puertoricanen Ford dankbaar moeten zijn dat hij ,,hun recht op gelijkheid van staatsburgerschap verdedigt".

Een woordvoerder van het Huis van Afgevaardigden zei dat Fords bekendmaking .,een grote schok" voor hem is geweest. Hij geloofde niet dat in deze kwestie binnen afzienbare tijd een beslissing zou worden genomen. In '39 traden Hawaï en Alaska als volledig gelijkberechtigde staten tot de VS toe. *(NRC/H'blad)*.

MEER GELD VOOR BEWAPENING NOODZAKELIJK

Minister van defensie onder Ford, Rumsfeld, heeft in zijn laatste toelichting op het jaarlijkse defensierapport aan het Congres gezegd dat de VS in de komende 5 jaar $ 15 mrd extra moeten uitgeven als tegenwicht tegen de militaire opbouw van de Sowjet-Unie.
In de afgelopen zes maanden zijn de VS zich bewust geworden van de omvang van het schuilkelderprogramma van de Sowjet-Unie, dat een wapen kan vormen tegen een Amerikaans weerwoord op een Russische nucleaire aanval. De minister zei dat de VS een jaar geleden een vijfjarenprogramma voor de uitgaven hadden gemaakt waarin met de mogelijkheid rekening was gehouden dat Moskou in dit opzicht zich zou beperken, net zoals de Amerikanen, en het idee van een bevolking als gijzelaar tegen de dreiging van een nucleaire wraakaanval, niet zou verstoren. ,,Gegevens over beperking van de zijde van de Sowjet-Unie zouden welkom zijn, maar ze zijn helaas niet voorhanden," zo zei de minister.
Om te verzekeren dat de VS een adequate afschrikkingsstrijdmacht behouden van zowel nucleaire en conventionele strijdkrachten ,,moet het niveau van het vijfjaarsdefensieprogramma nu opgevoerd worden", zo zei hij.
Rumsfeld zei dat 15 mrd dollar was toegevoegd om de ontwikkeling te versnellen van de nieuwe M/X-kernraket, die mobieler is dan de bestaande types en dus minder kwetsbaar bij een aanval, en om de vuurkracht van de conventionele strijdkrachten te vergroten.
Het Pentagon was van plan de ontwikkeling van de MX pas in 1978 te beginnen, zodat de raket in 1984 gereed zou zijn om het huidige netwerk van Minuteman-raketten te vervangen die dan door de groeiende Russische accuratesse te kwetsbaar zijn geworden.
Volgens de minister zijn de Amerikaanse en Russische kernstrijdkrachten op het ogenblik gelijkwaardig en vormen de conventionele wapens van de NAVO een voldoende verdediging tegen elke moge-

lijke aanval van het Warschaupact in Europa. Maar het is de toekomstige balans die Rumsfeld zorgen baart.

Op 17-1 legde het ministerie van defensie aan het Congres voorstellen voor om in het financiële jaar 1978 $ 123,1 mrd uit te geven. De extra $ 15 mrd zou met de nog komende groei van de begroting het uitgavenniveau in 1982 op $ 166,8 mrd brengen. In 1979 wil het Pentagon $ 135,4 mrd uitgeven, in 1980 145,6 mrd en in 1981 156,7 mrd

Carters minister van defensie, Harold Brown, is kortgeleden daor de Senaat ondervraagd over het Russische schuilkelderprogramma. Deze expert op het gebied van de kernbewapening zei te geloven dat de bescherming van die kelders opgeheven kan worden door het herzien van de doelprogramma's van sommige raketten. zodat de bescherming tamelijk ineffectief genoemd kan worden. Browns houding ten opzichte van kernwapens zal hem mogelijk *minder* enthousiast maken dan Rumsfeld aver het opvoeren van het MX-programma.

FORDS LAATSTE BOODSCHAP OVER INTERNATIONALE ECONOMISCHE SITUATIE

Op 18 jan. heeft president Ford zijn laatste boodschap over de internationale economische situatie aan het Congres toegezonden. Daarin zei hij o.a. dat de internationale samenwerking op economisch gebied momenteel sterker aanwezig is dan gedurende elke andere periode na de Tweede Wereldoorlog. ,,Wij hebben geleerd hoe belangrijk het is dat de geïndustrialiseerde democratieën rekening houden met andere landen als ze hun economische politiek uitstippelen. In een wereld die onderling sterk afhankelijk is snijdt een land zich in de vingers wanneer het aan de belangen van zijn handelspartners voorbij gaat," aldus Ford. Ford stelde vast dat de wereldeconomie de lange en donkere weg die twee jaar geleden begon bevredigend heeft afgelegd: ,,Ondanks dat vele economische krachten een splijtzwam tussen de landen dreigden te worden is de internationale samenwerking niet losser geworden maar, integendeel, juist versterkt." De president zei verder: ,,Wij zijn er in geslaagd een stevige onderbouw te scheppen als het gaat om samenwerking bij mogelijke toekomstige stagnaties in de olie-aanvoer en bij een gezamenlijk streven de afhankelijkheid van olie-importen te verminderen."

Ford blijft achter de conclusie van de economische topconferentie in Puerto Rico (half '76) staan, namelijk dat de wereld het vooral moet zoeken in een gematigde groei, waarbij weinig inflatie moet optreden. ,,Dit is een onvoorwaardelijk onderdeel bij de effectieve bestrijding van de werkloosheid," zo zei de president. Ook zei Ford dat de Verenigde Staten er in geslaagd zijn via onderhandelingen te komen tot een minder belemmerd handelsverkeer. Hij herhaalde dat Amerika niets ziet in handelsrestricties.

De president zag nog een zestal gebieden waarin zich internationale economische problemen voordoen. Ford noemde.

- het bereiken van een stabiele economische groei in zowel ontwikkelde als onderontwikkelde landen, waarbij inflatie, werkloosheid en grote begrotingstekorten zoveel mogelijk vermeden moeten worden:
- de noodzaak voor de Verenigde Staten en andere landen om meer kapitaal te formeren, arbeidsplaatsen te scheppen en de produktiviteit te vergroten.
- de aanzienlijke onevenwichtigheid tussen olie-importerende en -exporterende landen en de daaraan verbonden groeiende tekorten van ontwikkelingslanden;
- het ontbreken van overeenstemming tussen onderontwikkelde en ontwikkelde landen om tot een zodanige verbetering van de wereldeconomie te komen dat de Derde Wereld ook een graantje meepikt;
- de permanente afhankelijkheid van geïndustrialiseerde landen van olie-importen;
- de aanhoudende verleiding voor sommige landen om handelsbelemmeringen in te voeren. (N R C / H ' b l a d)

CARTER BELOOFT SPOEDIGE RATIFICERING SALT II

In een eerste interview, gegeven op 23 januari in het Witte Huis, heeft president Carter voorspeld dat een nieuw Russisch-Amerikaans kernwapenakkoord, SALT II, ,,vrij spoedig" in twee etappes zal worden geratificeerd.

Uitgangspunten blijven de afspraken die Carters voorganger Ford en de Sowjetrussische partijleider Brezjnew in 1974 in Wladiwostok (pag. 769 - '74) hebben gemaakt. De president zei dat hij niet zou toestaan dat de afronding van SALT II zal worden tegengehouden door de discussie over de vraag of de Russische Backfire-bommenwerper en de Amerikaanse Cruise-raket binnen de termen van het akkoord al dan niet als aanvalswapens moeten worden aangemerkt.

Carter zei ernaar te zullen streven dat er een mondiale beperking van wapenverkopen tot stand komt.

Vice-president Mondale zou ,,de grote wapenexporteurs" onder de bondgenoten gedurende zijn tournee door Europa proberen warm te maken voor een multilaterale aanpak van het probleem. Daarnaast zou minister van buitenl. zaken Vance binnen een maand naar het Midden-Oosten reizen om er bij Israël en het Midden-Oosten op aan te dringen dat zij hun wapenaankopen uit de VS en andere landen zo beperkt mogelijk houden.

Carter wilde ook buiten het kader van de SALT II proberen de gigantische voorraden kernwapens te verminderen: ,,Ik ben voornemens snel en daadkrachtig toe te werken naar een alomvattend verdrag tot stopzetting van kernproeven. Ik ben ervoor alle nucleaire proeven onmiddellijk en totaal te scnrappen", aldus de president.

,,Daarnaast", aldus Carter, ,,zou ik reeds veel sneller, dus vooruitlopend op SALT-2, willen toewerken naar een veel substantiëlere vermindering van het aantal kernwapens, als de eerste stap naar een algeheel verbod in de toekomst."

,,Komen we met de Sowjet-Unie inderdaad tot een akkoord over een belangrijke inkrimping van ons kernwapenpotentieel, dan is de logischerwijs volgende stap dat wij de andere kernmogendheden proberen te bewegen hetzelfde te doen, waarbij ik denk aan Frankrijk, Engeland en de volksrepubliek China", aldus Carter. In de tussentijd zal de Amerikaanse regering met ,,alle ons ten dienste staande middelen" langs diplomatieke weg proberen te voorkomen dat er nog verschrikkelijker kernwapens worden uitgevonden of aangemaakt.

Op het stuk van de wapenverkopen door Amerika overweegt Carter geen moratorium. ,,Dat zou te abrupt" zijn.

Maar Vance zal zich in de toekomst ,,veel terughoudender gaan opstellen bij het aanbevelen van wapentransacties aan het ministerie van defensie". Carter houdt zelf het laatste woord voordat zulke voorstellen ter goedkeuring naar het Congres gaan.

In Carters eerste vergadering met de Nationale Veiligheidsraad is eenstemmigheid bereikt over de ,,noodzaak de wapenverkopen te verminderen en toekomstige verplichtingen te binden aan erg strikte beperkingen" teneinde de pogingen van wapenfabrikanten om al in een vroeg stadium tot zaken te komen tegen te gaan.

Over andere onderwerpen zei Carter in het vraaggesprek:

- hij is niet van mening dat hij, zoals wel is beweerd. te ,,zacht" zal zijn tegenover het Congres. Hij is van plan daar ,,door te bijten" om zijn campagnebeloften waar te maken, gelooft echter in overleg vooraf om botsingen waar mogelijk te voorkomen;
- Carter is van mening dat zijn financiële injectie voor de Amerikaanse economie — 30 miljard dollar over twee jaar — precies is wat de patiënt nodig heeft:
- hij acht het ,,zeer waarschijnlijk" dat er nog dit jaar vredesoverleg over het Midden-Oosten zal plaatsvinden. Vance zal daartoe diepgaand overleg voeren met de staatshoofden van Israël, Egypte, Syrië, Saoedi-Arabië en Jordanië. Nadat Vance ze heeft gesproken zullen veel van deze leiders door Carter in Washington worden uitgenodigd;
- als de Palestijnen voor de vredesbesprekingen worden uitgenodigd, ,,zoals door de andere deelnemende landen, ook wijzelf, is overeengekomen, zal dat waarschijnlijk zijn als onderdeel van een der

Arabische delegaties. Hierover moet echter nog een beslissing worden genomen";

Carter gelooft ,,erg sterk" in meerderheidsregeringen voor Afrika, ,,hetgeen betekent dat de blanke minderheden in de betrokken landen de greep op het bestuur moeten verzwakken":

- de Amerikaanse VN-ambassadeur Andrew Young gaat naar een Afrikaanse conferentie van 14 landen in Tanzania als waarnemer, niet als onderhandelaar;
- Carter vindt dat hij tussen zijn verkiezing en zijn inauguratie door de scheidende regering ,,goed is ingelicht". Hij heeft aan het begin van zijn ambtstermijn weliswaar niet alle wijsheid in pacht, maar is niet ,.van de wijs gebracht of verrast".

Hoewel veel van zijn plannen op langer zicht — vier jaar — zijn geprojecteerd, gelooft Carter dat het Amerikaanse volk binnen 100 dagen een goede indruk zal hebben van zijn regering en haar doelstellingen. (NRC/Handelsblad, NZZ, IHT)

De nieuwe voorzitter van het nationale comité van de Democraten, de vroegere gouverneur van Maine, Kenneth Curtis (l.). Rechts de scheidende voorzitter Robert Strauss die in 1972 de leiding van de partij kreeg

NIEUWE VOORZITTERS VAN REPUBLIKEINEN EN DEMOCRATEN

Op 15 jan. is William E. Brock tot voorzitter van de Republikeinse partij gekozen. De verkiezing van Brock is te beschouwen als een compromis tussen de verschillende stromingen in de partij.

Andere kandidaten waren James Baker uit Texas, die de leiding had van de campagne tot herverkiezing van Ford en die door Ford werd gesteund en Richard Richards die door de aanhangers van Ronald Reagan werd gesteund.

Er waren drie verkiezingsronden nodig voordat Brock, een gematigd conservatief uit Tennessee, die in november zijn senaatszetel verloor aan de democraat James Stasser, de overwinnaar werd.

De Democraten kozen op 21 jan. een nieuwe partijvoorzitter. Het werd de 45-jarige oud-gouverneur van Maine, Kenneth Curtis.

Curtis is goed bevriend met de nieuwe president Carter. Zijn voorganger Robert Strauss trad af volgens een traditionele regeling waarbij tegelijk met een nieuwe president ook een nieuwe partijvoorzitter wordt aangewezen opdat beiden de gelegenheid krijgen een vertrouwensrelatie op te bouwen. *(NZZ)*

De vroegere voorzitter van de Republikeinse partij Mary Louise Smith feliciteert de nieuwe voorzitter William Brock

SORENSEN ZIET AF VAN LEIDING CIA

De door Carter tot directeur van de CIA benoemde Theodore Chaikin Sorensen, vroeger adviseur van president Kennedy, heeft op 17 januari voor de Senaatscommissie voor spionagezaken meegedeeld af te zien van zijn post.

Hij deed deze mededeling vlak voordat de Senaatscommissie een hoorzitting over zijn benoeming wilde beginnen.

Al voor het begin van de hearing was bekend geworden dat een meerderheid van de commissie, waaronder de voorzitter, de Democraat Inouye uit Hawaï en de tweede voorzitter, de Republikein Garn uit Utah tegen de benoeming was.

De oppositie tegen Sorensen richtte zich op 3 punten:

1. Sorensen zou in zijn diensttijd pacifistische ideeën hebben ontwikkeld en toen gevraagd hebben niet voor actieve gevechtsdienst in aanmerking te hoeven komen;
2. Sorensen zou geen ervaring hebben in spionagezaken;
3. Sorensen heeft in '64 toen hij het Witte Huis verliet geheim materiaal meegenomen, met behulp waarvan

hij een boek heeft geschreven over de regering-Kennedy.
Sorensen gaf toe dat hij tijdens de oorlog in Korea wegens gewetensbezwaren overplaatsing had aangevraagd, maar dat zijn pacifistische opvattingen nooit zijn beoordeling van de problemen van de nationale verdediging hadden beïnvloed.
Verder gaf hij toe bij zijn vertrek uit het Witte Huis 67 dozen met documenten. waaronder 7 met geheime papieren, te hebben meegenomen. Deze had hij gebruikt voor het schrijven van zijn boek over Kennedy en daarna had hij ze geschonken aan de Kennedy Memorial Library, waarvoor hij overigens nog een aanzienlijke belastingaftrek claimde
Sorensen wees er echter op dat deze handelwijze indertijd heel gewoon was en zeker niet illegaal.
Ook Carter gaf een verklaring uit waarin hij de kritiek op Sorensen ongegrond en onrechtvaardig verklaarde.
Sorensen trok zich evenwel terug toen bleek dat hij weinig kans maakte te worden aanvaard.
Hij zei dat zijn besluit was ingegeven door bezorgdheid over de toekomst van Amerika. (Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad)*

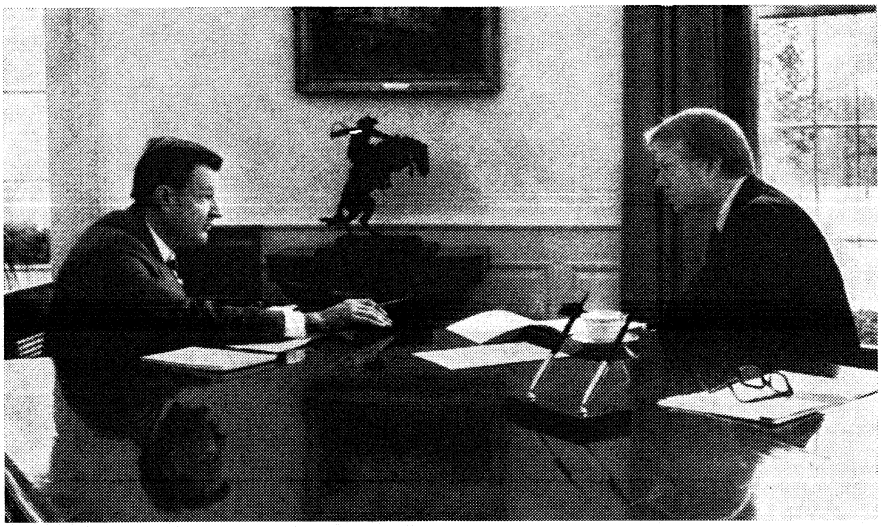

President Carter heeft op zijn eerste werkdag in het Witte Huis een gesprek met **zijn** adviseur voor nationale veiligheidszaken, Zbigniew Brzezinski (l.).

BRZEZINSKI WIJZIGT SAMENSTELLING NATIONALE VEILIGHEIDSRAAD

Professor Brzezinski, Carters nieuwe adviseur voor nationale veiligheidszaken en voorzitter van de National Security Council, heeft een aantal wijzigingen aangebracht in de samenstelling en de werkwijze van dit orgaan.
De staf van de veiligheidsraad is van 50 teruggebracht tot **25,** en de werkzaamheden van 7 commissies, die onder Kissinger en zijn opvolger Scowcroft werkzaam waren, zullen worden overgenomen door **2,** die beide zowel onder de ministers van buitenlandse zaken, als van defensie en financiën zullen ressorteren, t.w. een commissie voor de controle van de politieke op lange termijn en een speciale commissie voor de coördinatie van de problemen op korte termijn.
De onder Kissinger actieve ,,speciale actie-groep Washington" en de controle-commissie voor het nakomen van het SALT-verdrag zijn opgeheven. De onderafdeling voor de Noord-Zuid-betrekkingen zal belangrijker worden.
De afdeling voor mondiale problemen — verspreiding van atoomwapens, wapenverkopen, mensenrechten en internationale organisaties komt onder leiding te staan van Jessica Tuchman, een 33-jarige biochemica van het Massachusetts Institute for Technology.
De problemen m.b t. Latijns-Amerika worden toevertrouwd aan de 29-jarige Robert Pastor, een docent uit Harvard, die van het Midden-Oosten aan Wiliam Quant, een 31-jarige professor aan de universiteit van Pennsylvania, expert in de Palestijnse kwestie.
Verantwoordelijk voor zaken China betreffende wordt Michael Oxenberg, professor aan de universiteit van Michigan, voor Japan professor Michael Armacost van de Columbia University.
Van Kissingers staf blijft William Huland, expert in Sowjetrussische en SALT-aangelegenheden, aan. *(FAZ,* IHT)

MINISTER BROWN STELT BEZUINIGINGEN PENTAGON VOOR. RAPPORT MELDT SUPERIORITEIT WARSCHAUPACT

De nieuwe minister van defensie Harold Brown heeft voorstellen ingediend om $ 2,8 mrd te bezuinigen op de defensiebegroting. Hij denkt daarbij aan een vertraging van kernwapenprogramma's, een inkrimpen met 10.000 man van het leger en aan een beperking van de produktie van de moderne en omstreden B-l bommenwerpers.
Alle Amerikaanse strijdmachtonderdelen hebben wat te verliezen als de plannen worden aangenomen. Over 33 voorgestelde bezuinigingen kunnen zij nu hun mening geven, en voor een goede verdediging van een bepaald onderdeel heeft Brown een $ 300 mln in reserve gehouden.
Jimmy Carter had tijdens zijn verkiezingscampagne beloofd $ 5 tot 7 mrd op defensie te zullen bezuinigen, zonder de ,,spierkracht" ervan aan te tasten. De meeste voorstellen raken de begroting voor 1978 (ingaande in oktober), en slechts enkele de lopende.

Tegenover de bezuinigingen staan echter ook wat uitbreidingen. Brown is voorstander van een vergroting van de munitievoorraden, van een versnelling in het onderhoud van materieel, en van het sneller aanleggen in Europa van bunkers voor Amerikaanse vliegtuigen en van parate voorraden.

De bezuinigingen betreffen voornamelijk de luchtmacht. Van de B-l-bommenwerpers wil Brown er in 1978 niet 8 maar 5 laten bouwen (en dat als prototypes en niet als produktiemodellen), en de ontwikkeling van de moderne MX-raket wordt met tenminste een jaar vertraagd. Deze raket wordt 3 keer zo krachtig als de bestaande Minuteman; wel wil Brown de research over het mobiel maken van deze raket laten doorgaan, zodat zij in de tachtiger jaren minder kwetsbaar zullen zijn.
De aanmaak van 60 Minutemanraketten die Ford in de begroting had laten opnemen, als een soort verzekering tegen een niet tot stand komen van een Salt-akkoord met Moskou, wil Brown ook vergeten.
Verder liggen onder het mes: de aanschaf van de F-15 gevechtsvliegtuigen (min $ 430 mln), de niet-nucleaire versie van de Lance grondgrondraket (die Israël van de VS wil kopen) en de aanvalskruiser die de marine wil hebben en die waarschijnlijk 1 miljard dollar per stuk

gaat kosten De marine moet ook vrezen voor schrappen van twee nieuwe typen schepen, een draagvleugelboot en een luchtkussenboot voor hoge snelheden

Rapport senatoren *wyst* op *superioriteit Warschaupact*

De senatoren Sam Nunn van Georgia en Dewey Bartlett van Oklahoma hebben een rapport opgesteld dat zegt dat het Pact van Warschau op weg is naar een beslissende superioriteit over de NAVO-landen in West-Europa
Zij hebben een ccnferentie voorgesteld van belangrijke militaire en politieke leiders van de NAVO over de vraag: wat moet er gedaan worden om de groeiende Russische dreiging In Europa af te wenden?

Het rapport zegt o.m.:

- De zuidflank van de NAVO is weinig meer dan een ,,puinhoop". en de mediterrane lidstaten lijken hun verantwoordelijkheid jegens de alliantie af te schuiven.

- Tenzij substantiële verbeteringen worden aangebracht in de strijdkrachten van de NAVO wordt de alliantie ,,in toenemende mate onmachtig" om de Europese leden te verdedigen.

- De VS en de bondgenoten hebben niet de noodzakelijke kracht om hun vastgestelde strategie voor de aanpak van een Russische aanval uit te voeren.

Hun rapport, gericht aan de commissie van de strijdkrachten van de Senaat en opgesteld na een rondreis in 1976 door Europa, legt de blaam voornamelijk bij het falen om de conventionele strijdkrachten te moderniseren en volledig te onderhouden. Volgens de senatoren heeft de Sowjet-Unie tegenover West-Duitsland een conventionele macht ontplooid die in staat is ,,een potentieel vernietigende inval" te doen waarbij het Westen slechts een paar dagen waarschuwingstijd heeft. De NAVO daarentegen heeft weken, zo niet maanden, nodig om zijn ,,uiteindelijk grotere, maar minder parate en slechter opgestelde strijdkrachten" te mobiliseren. Het Warschaupact kan al aan de Rijn staan, alsde NAVO de beslissing moet nemen of het van de tactische kernwapens gebruik wil maken.
Het rapport schildert uitvoerig de ontwikkeling van de Sowjetrussische strijdkrachten in Oost-Europa sedert de invasie in Tsjechoslowakije en de reorganisatie, uitbreiding en modernisering van deze troepen.
(NRC/H'blad, FAZ)

AFRIKA

SENEGAL

WIJZIGING GRONDWET I.Z. POLITIEKE PARTIJEN EN OPVOLGING STAATSHOOFD. AMNESTIE VOOR POLITIEKE GEVANGENEN. GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. NAAMSVERANDERING UPS

In Senegal zijn naast de regerende Union progressiste sénégalaise (UPS). geleid door president Leopold Sedar Senghor, twee andere politieke partijen opgericht, nadat in maart 1974 de vrijlating van alle politieke gevangenen was aangekondigd (pag. 237/2-'74).

Nieuwe partijen

Op 31 juli 1974 volgde de oprichting van de Parti démocratique sénégalaise (PDS) door Abdoulaye Wade, die beoogde de door de grondwet geboden ruimte voor een meerpartijen-democratie te verwezenlijken. De PDS werd toegelaten als enige legale oppositiepartij en telde volgens haar leiders begin aug. 1975 bijna 100.000 leden. Wade werd secretaris-generaal,
In februari 1976 werd een derde partij gevormd, de Rassemblement national démocratique (RND) door oud-leden van de verboden marxistisch-leninistische Parti africain de l'indépendance (PAI) zoals Babacar Niang en Moustapha Diallo, maar ook dooi anderen zoals sjeik Anta Diop en Sérigne Cheikh Mbabé, een neef van de kalief-generaal van de Mouriden (een van de belangrijkste mohammedaanse gemeenschappen van het land). De oprichter en voormalige secretarisgeneraal van de PAI, Majhemout Diop, was op 23 jan. 1976 na een ballingschap van 14 jaar uit Bamako (Malij naar de Senegalese hoofdstad Dakar teruggekeerd.
Op 10 maart 1976 keurde het kabinet een amendement op de (grondwet en een nieuwe wet betreffende de politieke partijen goed, waarbij het maximum aantal toegestane partijen op drie werd gesteld en waarbij tevens werd bepaald dat elk van die drie partijen een duidelijk verschillende ideologie moest hebben.

De partijen moesten de drie bestaande ,,politieke stromingen" aanduiden. Terwijl door de U P S het etiket „socialistisch en detnocratisch" werd opgeëist, bleven voor de beide andere partijen de etiketten ,,liberaal en democratisch" — toegedacht aan de PDS — en ,.marxistisch-leninistisch" -- toegedacht aan de RND .— over Als twee partijen dezelfde ideologie claimden, dan kon alleen de oudste van heide worden toegelaten

Terwijl de PDS met tegenzin het, etiket ,,liberaal en democratisch" aanvaardde, kreeg de RND geen vergunning voor een legaal bestaan wegens haar weigering het etiket ,,marxistisch-leninistisch" te accepteren.
Vervolgens verzocht de clandestiene PAI aan het slot van een nationale conferentie, die op 7 aug. 1976 o.l.v. Mahjemout Diop te Dakar gehouden werd, om te worden gelegaliseerd. De in juli 1960 ontbonden partij werd vervolgens op 14 aug. officieel als legale partij erkend.

Opvolging staatshoofd

Op 11 maart 1976 dienden zeven afgevaardigden bij het bureau van de Nationale Vergadering een amendement op de grondwet in dat nieuwe regels vaststelde voor de herverkiezing van de president en voor zijn opvolging.

Volgens de bestaande regels kon de president voor slechts twee opeenvolgende ambtstermijnen worden gekozen. Het, amendement bepaalde dat verkiezing voor een onbepaald aantal ambtstermijnen mogelijk is. Dat betekende o.a. dat president Senghor zich begin 1978 opnieuw verkiesbaar kan stellen.
Wat de opvolging betreft gold tot dusver de regel dat in geval van aftreden, overlijden of definitieve verhindering van het staatshoofd zijn ambt ad interim zou worden waargenomen door de voorzitter van de Nationale Vergadering, die uiterlijk binnen twee maanden presidentsverkiezingen moest organiseren. Het amendement bepaalde dat de premier in genoemde gevallen het staatshoofd automatisch zal opvolgen voor de rest van de ambtstermijn. Daardoor werd premier Abdou Diouf (42), die tevens adjunct-secretarisgeneraal van de UPS is, de tweede politieke man in het land en kandidaat-opvolger van Senghor.

Bovengenoemde amendementen werden op 1 april '76 door de Nationale Vergadering goedgekeurd, die toen tevens een wetsontwerp aanvaardde waarin de grens voor de territoriale wateren op 150 mijl werd bepaald, terwijl het continentale plat zich tot meer dan 200 mijl kon uitstrekken.

Amnestie

Op 16 maart 1976 keurde de Nationale Vergadering ook een wetsontwerp goed tot het verlenen van amnestie op 4 april aan alle personen, die wegens politieke misdrijven veroordeeld waren. Deze wet werd op 3 april, aan de vooravond van de 16de verjaardag van de onafhankelijkheid, door president Senghor getekend, en leidde tot de vrijlating

van de laatste politieke gevangenen in Senegal.

De amnestie gold hoofdzakelijk een tiental jongeren, die in april en okt. 1975 waren veroordeeld in de z.g. Xaré-Bi affaire. Op 2 april 1975 waren 13 personen veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 maanden tot 5 jaar wegens pogingen tot oprichting van een illegale partij, de „Renu Rewni" (wortels van de natie), en het uitgeven en verspreiden van een uiterst links clandestien blad „Xaré-Bi" (de strijd).
Op 20 okt. 1975 waren negen anderen veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 6 maanden (voorwaardelijk) tot 18 maanden wegens lidmaatschap van de illegale organisatie „Andjef" (wij strijden gemeenschappelijk), en wegens het verspreiden van „Xaré-Bi".

De vrijgelatenen herkregen onmiddellijk hun politieke rechten tegelijk niet allen die eerder waren gegratieerd, zoals ex-premier Mamadou Dia (pag. 237/2-'74) en ex-PAI-leider Majhemout Diop.

Gemeenteraadsverkiezingen

De op 21 nov. 1976 in het gebied van Diourbel en Louga gehouden verkiezingen voor de raden van 81 plattelands- en 6 stedelijke gemeenten — de eerste verkiezingen waaraan de PDS deelnam — leverden een duidelijke overwinning op voor de regerende UPS. De PDS verwierf slechts 21.132 van de 250.073 uitgebrachte stemmen en won alleen in twee van de 81 plattelandsraden de meerderheid. Alle zes stedelijke raden bleven in handen van de UPS, die 91,5% van de uitgebrachte stemmen kreeg. PDS-leider Wade werd in zijn eigen bolwerk Kébémer verslagen. Hij beschuldigde de UPS van onregelmatigheden bij de stembus o.a. in Kébémer.
Le Monde (21-11-'76) meldde dat in vijf plattelandsgemeenten de UPS-kandidaten officieel 100% van de uitgebrachte stemmen kregen en concludeerde dat de verkiezingen niet overal regelmatig waren verlopen.

Naamsverandering UPS

Van 27 t/m 29 dec. 1976 hield de UPS in Dakar een buitengewoon congres, dat door 1.600 afgevaardigden werd bijgewoond. President Senghor (70) bleef secretaris-generaal van de partij, maar op andere posten werden personen van de tweede generatie gekozen, zoals Moustapha Niasse (directeur van het kabinet van Senghor) tot politiek secretaris en Babacar Ba (minister van financiën en economie) tot internationaal secretaris. Aan het eind van het congres werd besloten de naam van de partij te wijzigen in „Parti socialiste". (Le Monde, NZZ)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

FILIPPIJNEN

PRESIDENT MARCOS IN PEKING EN MOSKOU. DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET CHINA, SU EN ANDERE STATEN. TAIWAN VERBREEKT BETREKKINGEN

Van 7-11 juni 1975 bracht president Marcos als eerste staatshoofd van de ASEAN-landen een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China. Hij werd vergezeld door zijn echtgenote, mevr. Imelda Marcos, die zelf reeds van 20 tot 29 sept. 1974 een officieel bezoek aan de Volksrepubliek had gebracht, waarbij zij door Mao Tse-toeng was ontvangen en op ministersniveau een handelsakkoord tussen beide staten was getekend. Marcos werd op 7 juni 1975 door Mao ontvangen en hij voerde die dag overleg met de toenmalige Chinese premier, Tsjoe En-lai. Samen met deze ondertekende Marcos op 9 juni 1975 een communiqué waarin werd meegedeeld dat beide landen besloten hadden tot onderlinge erkenning en de vestiging van diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau. De verschillen in economisch, politiek en sociaal systeem mochten geen belemmering vormen voor een vreedzame coëxistentie en de vestiging en ontwikkeling van vreedzame en vriendschappelijke betrekkingen, aldus het communiqué.
In punt 3 hiervan erkende de Filippijnse regering de regering van de Volksrepubliek China als de enige legale regering van China. Zij eerbiedigde het standpunt van de Chinese regering dat er maar één China is en dat Taiwan een integrerend deel van het Chinese grondgebied vormt en zij besloot al haar officiële vertegenwoordigingen binnen een maand van Taiwan terug te trekken.
De Filippijnse regering maakte dezelfde dag bekend dat zij alle bestaande officiële betrekkingen met Taiwan had beëindigd, het vriendschapsverdrag en alle andere officiële akkoorden tussen beide landen had opgezegd en alle officiële vertegenwoordigers van Saigon had verzocht zich binnen een maand terug te trekken. Nog op 9 juni deelde de regering van Taiwan mee dat zij de Filippijnse regering in een protestnota in kennis stelde van het besluit dat de republiek China de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen per 9 juni 1975 als beëindigd beschouwde.
Ook op 9 juni werd te Peking op ministersniveau een nieuw handelsakkoord tussen de Volksrepubliek China en de Filippijnen ondertekend.

President Marcos verklaarde bij zijn terugkeer o.a. dat door het opnemen in het gemeenschappelijke communiqué van het beginsel van niet-inmenging (in puilt 2) het gevaar was uitgebannen dat China OP-standelingen op de Filippijnen zou steunen

Sowjet-Unie

Van 31 mei tot 7 juni 1976 bracht president Marcos een officieel bezoek aan de Sowjet-Unie. Ook hierbij werd hij vergezeld door mevr. Imelda Marcos, die zelf al op 15 maart 1972 een (voorbereidend) bezoek aan Moskou had gebracht. President Marcos voerde besprekingen met o.a. partijleider Brezjnew en president Podgorny. In een door beide staatshoofden op 2 juni getekend communiqué werd bekendgemaakt dat beide landen besloten hadden tot de vestiging van diplomatieke betrekkingen overeenkomstig de beginselen van vreedzame coëxistentie en tot uitwisseling van diplomatieke missies in de nabije toekomst. Tijdens Marcos' bezoek werd een samenwerkingsakkoord tussen de industrie- en handelskamers van beide landen ondertekend, nadat in begin januari 1975 te Manilla al een akkoord i.z. de uitbreiding van wetenschappelijke en culturele uitwisselingen was getekend.

Andere communistische staten

Na het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met Oosteuropese staten in 1972 en 1973 (pag. 830/3-1973) vestigde de regering van de Filippijnen die betrekkingen ook met Noord-Vietnam (mededeling op 7 aug. 1975), Cuba (1 sept. 1975 tijdens een bezoek van mevr. Marcos aan Havanna), Cambodja (5 mei 1976) en de Socialistische Republiek Vietnam (12 juli 1976).

Afrikaanse staten

De regering van de Filippijnen vestigde tevens diplomatieke betrekkingen met een aantal Afrikaanse staten: Algerije (27 jan. 1975), Kenia (20 mei 1975), Tunesië (jan. 1976), Zaïre (25 febr. 1976) en Senegal (23 maart 1976) (Peking Review, Soviet News, NZZ, Le Monde)

NPA-LEIDERS GEVANGENGENOMEN

Het maoïstische Nieuwe Volksleger (NPA), dat door president Marcos met de afkondiging van de staat van beleg in sept. 1972 in verband was gebracht (pag. 665/1 - '72), leek na

een aantal legeroperaties in het tweede halfjaar van 1972 (pag. 826/1/2 - '73) en in het voorjaar van 1973 (pag. 830/3 - '73) sterk aan kracht te hebben ingeboet, al werd nog op 29 juni 1976 van officiele zijde bericht dat in de loop van die maand in verschillende delen van de noordelijke en centrale Filippijnen 22 vermoedelijke NPA-aanhangers waren gedood.

Op 26 aug. werd de toen 32-jarige leider van het NPA, Bernabe Buscayno alias commandant Dante, met 13 van zijn aanhangers in een huis in Pampanga (70 km ten noorden van Manilla) door veiligheidstroepen verrast en gevangengenomen Op zijn hoofd stond een prijs van 150 000 pesos (20.000 dollar). De volgende dag maakte president Marcos de arrestatie van een andere NPA-leider, de strateeg Victor Corpuz, bekend. De president stelde bij die gelegenheid via de televisie 23 gearresteerde NPA-strijders voor en hij verklaarde dat de ,.communistische rebellie" nu ,,praktisch geëlimineerd" was. (De voorzitter van de communistische partij José Sison, is nog op vrije voeten).

Maar de chef van de Nationale veiligheidsdienst, generaal-majoor Fabian Ver, voegde daaraan toe dat met de arrestatie van deze leiders een militanter en gewelddadiger element de leiding van het NPA had overgenomen, dat een verenigd front tegen de regering wenste te vormen met behulp van ,,christelijk links". Volgens *NRC/H'blad* (30-11-'76) waarschuwde de militaire top met klem tegen een nieuwe NPA-generatie, ,,samengesteld uit jongere, meer agressieve en militante leiders, die aansluiting zoeken bij het moslem-verzet op Mindanao (zie pag. 44 e.v.) en bij linkse christenen (zie ook pag. 61/2 e.v.), en die op veel geraffineerder wijze de stabiliteit ondermijnen." Op 28 okt. zei waarnemend stafchef van de strijdkrachten, generaal-majoor Fidel Ramos, dat de guerrilla en de subversieve activiteiten de laatste tijd waren versterkt, en hij voegde daaraan toe dat het NPA zijn invloed in het land snel aan het uitbreiden was.

Nadat het ministerie van defensie had gemeld dat meer dan 650 NPA-leden zich in het weekend van 15 nov. aan de autoriteiten hadden overgegeven, werd op 22 nov. door ca. 150 NPA-strijders de meest spectaculaire actie sinds 1972 uitgevoerd. Zij overvielen vijf dorpen in de provincie Pampanga vlakbij de Amerikaanse basis Clark Field, ontwapenden zonder een schot te lossen de leden van de burgerwacht en verdwenen weer met 43 buitgemaakte geweren.

Volgens analisten in Manilla, aldus *Newsweek* (6-12-'76), zou het NPA thans 1.000 à 2.000 actieve strijders tellen met een reserve van 5.000 à 7.000 gewapende mensen.

(Vor. ber. pag. 830/3 - 1973)

NATUURRAMPEN

In 1976 werden de Filippijnen twee maal door een grote natuurramp getroffen

Vanaf 18 mei werden de noordelijke Filippijnen enkele dagen getroffen door de tyfoon Olga, die grote overstromingen veroorzaakte o.a. in Manilla. Op 13 mei bedroeg het aantal doden 210. Ca. 100.000 huizen en een gedeelte van de (rijst)oogst werden verwoest, terwijl meer dan 800.000 mensen dakloos werden.

Een krachtige aardbeving met een kracht van 7,8 op de schaal van Richter en een daarop volgende vloedgolf troffen op 17 aug. 's morgens vooral de zuidelijke Filippijnen met het eiland Mindanao en de Soeloe-archipel. De bevingen, die tot 22 aug. aanhielden, en de vloed vergden volgens president Marcos die dag mogelijk 8.000 doden (incl. 4.000 vermisten), terwijl ca. 175.000 mensen dakloos werden. De materiële schade raamde hij op 700 mln à 1 mrd pesos ($ 93,3 mln à $ 133 mln) en in verband daarmee kondigde hij een rehabilitatieprogramma aan. Hiervoor zou in het eerste jaar 400 mln pesos beschikbaar worden gesteld en vervolgens 200 mln pesos voor elk van de volgende vier jaar, in totaal een equivalent van $ 160 mln. (The *Times, Financial Times)*

(Zie ook pag. 704/2 - '76)

SINGAPORE

REGERINGSPARTIJ WINT OPNIEUW ALLE PARLEMENTSZETELS

Bij de op 23 dec. 1976 gehouden parlementsverkiezingen heeft de sinds 1959 in Singapore regerende People's Action Party o.l.v. de 53-jarige premier Lee Kuan Yew voor de derde achtereenvolgende maal alle zetels gewonnen: in 1968 waren dat 58, in 1972 65 en in 1976 69 zetels. Bovendien vergrootte de PAP zijn stemmenaandeel van 68,8% in 1972 tot 72,4% in 1976. Vooral deze percentuele stemmenwinst was volgens de SZ (27-12-'76) verrassend, omdat de oppositiepartijen dit maal beter georganiseerd optraden dan bij vroegere gelegenheden en omdat Lee Kuan Yew in de verkiezingscampagne geen toename van de welvaart beloofd had, maar een politiek van zuinigheid en bevroren lonen.

De zes oppositiepartijen (met 25,3% van de stemmen) waren voor het eerst overeengekomen in de 69 kiesdistricten steeds slechts één kandidaat te stellen, die alle stemmen van de ontevredenen op zich moest verenigen.

Overigens waren bij de afsluiting van de nominaties op 13 dec. al 16 kandidaten van de PAP zeker van hun zetel, omdat de oppositie geen tegenkandidaat had gesteld in de betreffende districten. In 21 districten stelde de grootste oppositiepartij.

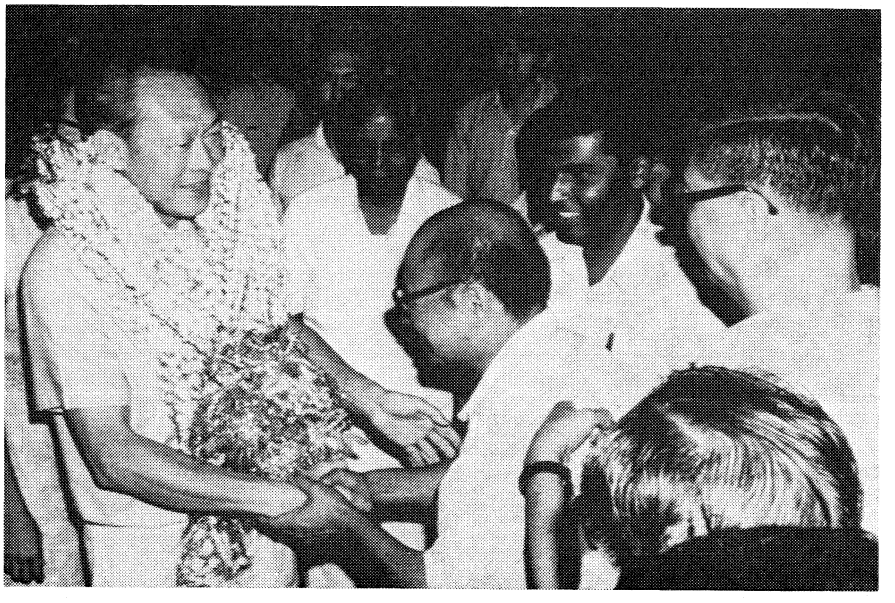

Premier Lee Kuan Yew (l.) wordt geluk gewenst met zijn verkiezingszege.

de Workers Party (o.l.v. Joshua Benjamin Jeyaretnam), eigen kandidaten en in de 32 overige districten kwamen de tegenkandidaten van de z.g. Joint Opposition Council. Geen van deze oppositiekandidaten behaalde een meerderheid. De leider van de Barisan Sosialis (Socialistisch Front, een linkse afsplitsing van de PAP), Lee Siew Choh, verwierf bijv. in zijn district 32% van de stemmen tegen de voorzitter van de PAP. Toh Chin Thye.

Premier Lee Kuan Yew verklaarde op 24 dec. dat de overweldigende zege van zijn partij een ,,bevestiging van onze politiek van de verplichte militaire dienst" voor alle burgers tussen 18 en 45 jaar was, alsmede van de economische en sociale politiek van zijn regering en haar niet toegeeflijk optreden tegen communisten.

Hoewel volgens in Singapore gevestigde correspondenten aan het correcte tellen van de stemmen niet kon worden getwijfeld, aldus de SZ, had de oppositie volgens de NZZ (17-12-'76) slechts geringe kansen. Zij kreeg van de regering praktisch geen faciliteiten en was nauwelijks op de met ongeveer een half jaar vervroegde verkiezingen voorbereid, omdat die pas omstreeks een maand tevoren werden aangekondigd. Niets werd volgens Le Monde (25-12-'76) nagelaten om het succes van de PAP-kandidaten te verzekeren, die de steun genoten van de regering, de politie, de radio, de tv en de pers, terwijl hun tegenstanders op grond van de veiligheidswetten de kans liepen voor onbepaalde tijd zonder vorm van proces te worden opgesloten.

Volgens een rapport van Amnesty International, aldus Le Monde, zou een 40-tal personen thans het slachtoffer zijn van deze procedure.

De zaak van die politieke gevangenen, van wie sommige al 13 jaar in de Changi-gevangenis zitten, had eerder tot een conflict tussen de PAP en de Socialistische Internationale geleid. Reeds in nov. 1975 had de Nederlandse PvdA zich uitgesproken voor uitstoting van de PAP uit de internationale organisatie vanwege het gevangen houden van politieke tegenstanders, het ontbreken van persvrijheid en het schenden van de arbeidersrechten. Begin mei 1976 dreigde Lee Kuan Yew de Socialistische Internationale te verlaten als de tegen hem gevoerde campagne niet ophield. Terwijl de Britse, Franse en Scandinavische socialistische partijen het standpunt van de PvdA deelden, maakte de secretaris-generaal van de Socialistische Internationale op 30 mei 1976 bekend dat Lee Kuan Yew inmiddels per brief het uittreden van de PAP uit deze organisatie aangekondigd had, als de PvdA niet van zijn voornemen afzag een ontwerp-resolutie betreffende de uitstoting van de PAP in te dienen. Op 11 sept. deelde het uitvoerend bureau van de Socialistische Internationale mee het uittreden van de PAP te hebben aanvaard.

Ook na de verkiezingen werd tegen de oppositie opgetreden. Nog op 24 dec. werd een van de kandidaten hij de verkiezingen, Toeng Tau Tsjoeng, gearresteerd. En op 30 dec. werd Leong Mun Kwai, de secretaris-generaal van het People's Front, veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf wegens smaad t.n.v. de premier tijdens verkiezingstoespraken.

Sociaal-economisch beleid

Op 17 dec. 1976 schreef de NZZ dat het succesvol economisch en sociaal beleid van premier Lee Kuan Yew hem wel de meeste stemmen zou opleveren. ,,De industriële produktie en de buitenlandse investeringen zijn in de laatste maanden weer toegenomen, inflatie en werkloosheid zijn afgenomen. Voor het lopende jaar verwacht de Economic Development Board een reële groei van het binnenlandse produkt van 6 a 8%, dat in 10 jaar vrijwel is verdrievoudigd. De helft van de bevolking leeft reeds in de door de regering opgetrokken appartementenflats. Bijna een kwart mln sociale woningen zijn sinds 1960 gebouwd, de geboortenbeperking maakt goed voortgang, en de politieke leiding is net zo min corrupt als vroeger.

Aan de andere kant heeft de jongste internationale economische recessie de buitengewone kwetsbaarheid van Singapore aangetoond, zijn afhankelijkheid van buitenlandse investeringen, van de olieprijzen en de buitenlandse handel. Het officiële werklozencijfer van 33.500 of 4,02% omvat nauwelijks de vele huisvrouwen en dochters die hun werk aan de lopende band in plastic- en elektronicafabrieken hebben verloren.

Bij een niet gering aantal gezinnen kan het reële inkomen daarom zijn gedaald, nog helemaal afgezien daarvan dat in de komende twee Jaar ca. 84.000 nieuwe arbeidsplaatsen nodig zijn ..."

Over de inkomensverdeling meldde The Financial Times (21-12-'76): ,,Eind vorig jaar verdiende drie kwart van de werknemers in Singapore, waarvan het bruto nationaal produkt per hoofd $ 5.840 (£ 1.168) bedraagt, minder dan £ 960 per jaar. Eén derde verdiende minder dan £ 480. Beide cijfers zijn hoog gemeten naar de standaard van Zuidoost-Azië (...)".

Voorts schreef The Financial Times over de toenemende internationalisatie van de economie: In 1959 leverden door het buitenland gecontroleerde ondernemingen 22% van het totale gestorte kapitaal in de industrie; medio 1973 vertegenwoordigde dit bijna 70%.

NRC/H'blad (23-12-'76) concludeerde: ,.Voor mensen die op de eerste plaats kijken naar economische en maatschappelijke welvaart en vrezen dat die zal worden aangetast door sociale onrust — stakingen zijn verboden in Singapore — is een stem voor de (...) PAP een voor de hand liggende zaak."

LEE KUAN YEW VOOR OFFICIEEL BEZOEK IN PEKING

Nadat Singapore's minister van buitenlandse zaken, S. Rajaratnam, reeds van 11-20 maart 1975 een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China had gebracht op uitnodiging van de Chinese VN-ambassadeur zonder dat diplomatieke betrekkingen tussen beide staten werden aangeknoopt, leverde ook het eerste officiële bezoek van premier Lee Kuan Yew aan Peking (10-13 mei 1976) geen diplomatieke relatie op.

De premier van Singapore sprak 7½ uur met zijn Chinese ambtgenoot Hoea Koeo-feng en werd op 12 mei voor een onderhoud van een kwartier door Mao Tse-toeng ontvangen. De volgende dag deelde hij mee, aldus *Le Monde* (15-5-1976), dat de twee partijen aan het slot van hun beraad waren overeengekomen de ontwikkeling van hun betrekkingen voort te zetten op punten waarover een basisakkoord bestaat, en niet op die punten waarover zij meningsverschillen hebben. De twee partijen hadden erkend dat er ,,nog tijd" nodig is ,,voor het ontdooien van de door het verleden verstarde verstandhouding". Voorts stelde Lee Kuan Yew dat zijn Chinese collega hem het recht had toegekend ,,zijn communisten te behandelen" zoals hij dat wenste, omdat China het beginsel huldigt van niet-inmenging in de zaken van andere landen.

Terwijl Le Monde concludeerde dat een diepe kloof tussen Singapore en Peking bleef bestaan, meldde de correspondent van The Times in Hongkong op 31 aug. 1976 dat al meer dan een jaar een opleidingsprogramma voor militairen van land- en luchtmacht uit Singapore op Taiwan werd uitgevoerd.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HERVATTING DIALOOG OP CYPRUS

Op 27 jan. vond in het VN-hoofdkwartier te Nicosra, het voormalige Ledra Palace Hotel, een ontmoeting van 2 uur en 45 minuten plaats tussen aartsbisschop Makarios (president van Cyprus en leider van de Grieks-Cypriotische gemeenschap) en Rauf Denktash (president van de Turks-Cypriotische federatieve staat, leider van de Turks-Cypriotische gemeenschap en door buitenlandse regeringen nog steeds beschouwd als vice-president van Cyprus) Het was de eerste ontmoeting tussen de leiders van de twee bevolkingsgroepen in ruim 13 jaar. De speciale vertegenwoordiger van VN-secretaris-generaal Waldheim. de Peruaan Javier Perez de Cuellar, woonde het onderhoud bij.

Na afloop werd meegedeeld dat de dialoog tussen beide gemeenschappen, die na de gespreksronde in februari 1976 te Wenen tussen Glafkos Clerides en Denktash (pag. 300 /l-1976) — afgezien van een contact in mei 1976 (zie hieronder) — was gestaakt, zou worden hervat. Later werd bekend dat een tweede ontmoeting tussen Makarios en Denktash zal plaatsvinden tijdens het voorgenomen bezoek van VN-secretaris-generaal Waldheim aan Cyprus (12-13 febr.).

Na de door Makarios als „historische ontmoeling" geschetste bijeenkomst op 27 jan sprak de aartsbisschop van een „goede stap naar een regeling" en een „doorbraak" voor de hervatting van de inter-communautaire besprekingen. De bedoeling was geweest een gemeenschappelijke basis te vinden, omdat alle verschillend~*aspecten onderling samenhangen Maar, zo waarschuwde Makarios: „Ik kan niet zeggen dat er een toenadering van de standpunten is geweest; ernstige meningsverschillen over fundamentele kwesties blijven bestaan"

Denktash zei o.a. „De kwestie was een begin te maken en dit was gedaan op constructieve wijze, in een oprechte en openhartige sfeer"

„Wij bespraken de fundamentele aspecten van de kwestie-Cyprus, d.w.z. het centrale bestuur. een federaal systeem en de territoriale kwestie", aldus Denktash. Hij maakte duidelijk dat het initiatief voor de ontmoeting van hem was uitgegaan door het publiceren van de brief, die hij op 9 jan. aan aartsbisschop Makarios zond. De tekst van die brief luidde als volgt:

„In uw interview met de heer Robert Fisk van de Londense T i m e s werd bericht dat u had gezegd dat u „met het oog op het helpen bereiken van een oplossing voor het probleem" .onder hepaalde omstandigheden een federale oplossing" had aanvaard, daaraan toevoegend dat „elk soort federatie echter de eenheid van de staat moest waarborgen" Voorts schijnt u te menen dat „bewegingsvrijheid, vrijheid van vestiging eii het recht op bezit fundamentele primaire vereisten zijn voor het aanvaarden van een gescheiden Turks-Cypriotisch bestuur'

Dit (schrijven) is (bedoeld) om vast te leggen dat ik bereid men u te ontmoeten in het Ledra Palace in aanwezigheid van de vertegenwoordiger van de secretaris-generaal teneinde u mijn opvattingen te geven over deze en alle andere zaken met betrekking tot her probleem-Cyprus. in de hoop dat wij zo enig begrip kunnen bereiken voor onze respectieve standpunten

Ik meen dat zonder zo'n ontmoeting, waar wij de fundamentele benadering van het probleem kunnen regelen. onze vertegenwoordigers niet in staat zullen zijn vooruitgang te boeken, zelfs als zij overeenkonieri elkaar te ontmoeten

vanzelfsprekend ben ik ook bereid met uwe excellentre te spreken over de instelling van een bicommunaal overgangsbestuur, als een eerste stap in de goede richting, daar ik van mening ben dat de voortzetting van de huidige situatie het moeilijker voor ons zal maken een bicommunaal federalisme opnieuw in te stellen in de toekomst

Generaties Grieken en Turken groeien op, die elkaar als „vijanden" beschouwen Een bicommunale politieke show waarin de acteurs deze „vijanden" zullen zijn. schijnt geen rechtvaardige en faire erfenis te zijn die wij aan ons volk kunnen nalaten

Elke positieve stap die in deze richting kan worden gezet zal — daar ben ik zeker van — bijdragen tot een vreedzame regeling van het probleem-Cyprus en bijgevolg tot de verlichting van een groot deel van het leed dat nu door leden van beide gemeenschappen wordt gedragen; die verlichting is afhankelijk van een politieke regeling.

Ik hoop dat u ermee zult instemmen dat een ontmoeting tussen ons nuttig voor Cyprus zal zijn en in dat geval zal ik te uwer beschikking staan voor een spoedige ontmoeting in het Ledra Palase Hotel "

De „historische handdruk" tussen Makarios (l i en Denktash met op de achtergrond VN-vertegenwoordiger Perez de Cuellar

Perscommentaren en *achtergronden*

The Times, die het door Denktash gememoreerde interview op 18 dec 1976 had gepubliceerd, verklaarde in een commentaar op 28 jan. te moeten betwijfelen of dit interview op zichzelf een verandering in Denktash' benadering kon hebben bewerkstelligd, omdat de aartsbisschop in feite geen enkele gewichtige verandering in zijn bekende opvatting onthulde.

Over de voorbereiding van de ontmoeting werden in de pers diverse bijzonderheden gemeld. Zo schreef de FAZ (28-1): „De ontmoeting (. .) die. naar het heet, op aandrang van de Turken pas ca. 48 uur

tevoren werd overeengekomen en door de regeringen in Ankara en Athene werd begunstigd, werd voorafgegaan door wekenlange diplomatieke inspanningen op de achtergrond ter wille van een afzwakken van de tegenstellingen tussen Makarios en Denktasli. Daarbij hebben blijkbaar de Amerikanen, gesteund door Bonn, Londen en Brussel, de coördinerende rol gespeeld. Makarios erkende dit in het bijzonder. daar hij de politici en de hem welgezinde kranten instructie gaf onmiddellijk alle kritiek op en polemiek jegens de Ver. Staten te staken". *Die Zeit* (4-2) sprak van een internationale bemiddeling vooraf ,,waaraan naast Amerikanen, Engelsen en Fransen ook de SPD-politicus Horst Ehmke deelnani", maar voegde daaraan toe dat de Turken de uitnodiging voor de ontmoeting hadden verstrekt.

NRC/H'blad (27-1) repte van een ,,wekenlange bemiddeling achter de schermen van Waldheims vertegenwoordiger op het eiland, Perez de Cuellar" en stelde dat het tot stand komen van de ontmoeting ,,wellicht een grotere concessie van de kant van Denktash dan van die van Makarios" vormt. Het blad voegde daaraan toe:

,,Ongetwijfeld kan zij niet los worden gezien van nieuwe plannen voor Cyprus die na de verkiezingsoverwinning van Carter in de Verenigde Staten zijn uitgebroed en volgens welke de Turken ongeveer de helft van hun veroveringen van 1974 zouden moeten teruggeven, en ook de helft van de Grieks-Cyprische vluchtelingen zouden moeten laten terugkeren

Opmerkelijk was de pro-Amerikaanse taal die Makarios aansloeg in het gisteren gepubliceerde interview met de invloedrijke journalist C L Sulzberger, waarbij hij zelfs de Verenigde Staten dank toezwaaide voor het feit dat hij tweemaal door Amerikaanse ambassadeurs tegen moordaanslagen zou zijn gewaarschuwd

Ook de Britse onderminister van buitenlandse zaken Owen, die onlangs Cyprus bezocht, kan hebben bijgedragen tot Makarios' bereidheid tot de ontmoeting."

(De Britse onderminister David Owen bracht zijn bezoek aan Cyprus op 9 en 10 dec. 1976 ,,om te kijken en te luisteren", aldus zijn verklaring in The Times op 11 dec 1976.)

In een analyse van de toestand verwees *NRC/H'blad* (29-1) naar Makarios' bereidheid in te stemmen met een federale oplossing voor Cyprus, mits het principe van vrije circulatie en vrije vestiging op het hele eiland wordt gewaarborgd en voegde daaraan toe:

,, Het opmerkelijke is nu dat Denktash op deze basis heeft willen onderhandelen, nadat hij nog vorig jaar zulk een bewegings- en vestigingsvrijheid totaal strijdig met het principe van een bizonale federatie had genoemd Men zou kunnen gaan geloven dat de verergerende economische stagnatie in zijn eigen zone hem heeft overtuigd van het voordeel van een nieu e vermenging van beide bevolkingsgroepen, nadat eenmaal van Griekse zijde bestuurlijke scheiding op geografische grondslag is erkend

Makarios van zijn kant heeft al voor de conferentie schriftelijk laten vastleggen dat van Turkse zijde bereidheid blijkt te bestaan tot inperking van de Turkse zone (nu bijna 40%) tot 32% en tot verdere onderhandelingen daarover Dit lijkt in overeenstemming met een nieuw project dat op instigatie van president Carter is opgesteld en in coordinatie met de Europese Commissie als verzoeningsvoorstel is ingediend

Voortgezette onderhandeling tussen vertegenwoordigers van de twee bevolkingsgroepen, die nu in het bijzonder door Denktash in het vooruitzicht zijn gesteld zouden dan vooral over dit percentage gaan, alsmede over de sterkte, resp zwakte van het centrale intercommunautaire bestuur, waarvan Denktash de wenselijkheid in zijn brief van 9 januari onderstreept

De toenadering van deze week is al met al zo spectaculair, dat het niet zal ontbreken aan openlijke of bedekte reacties uit minstens twee achterbannen De Turkse en de Grieks-Cyprische

In Turkije pleit de ultra religieuze partij van nationaal behoud onder vice-premier Erbakan al maanden openlijk voor de uitroeping van een Turks-Cyprische onafhankelijke republiek Zij meende dat zij daarbij Denktash aan haar zijde had Nu deze de wenselijkheid van bestendiging van een pan-Cyprische republiek heeft uitgesproken, zal zij wellicht premier Demirel gaan verwijten de Turks-Cyprische leiders onder ontoelaatbare druk te hebben gezet

In hoeverre Denktash onder druk van Demirel tot deze ontmoeting is overgegaan is nog de vraag Het zou inderdaad kunnen zijn dat een Turks ,,staatsraison" heeft meegespeeld de noodzaak van ratificatie van het Amerikaans-Turkse defensie-akkoord dat vorig jaar maart door de ministers Kissinger en Caglayangil is gesloten, waarbij Turkije ruim 1,3 miljard dollar aan militaire hulp over vier jaren zal krijgen (zie pag 710-1976) President Carter heeft er geen geheim van gemaakt dat hij ratificatie van dit akkoord gekoppeld wil zien aan voortgang in de kwestie Cyprus en een van zijn eerste regeringsdaden is geweest het akkoord voor hernieuwde bestudering terug te nemen, waardoor behandeling door het Congres opnieuw werd uitgesteld

Maar ook Makarios zal een deel van zijn aanhang met deze ontmoeting van zich hebben vervreemd de communisten en meer nog de socialisten onder leiding van zijn onverzoenlijke lijfarts Lyssarides

Deze laatsten willen niet capituleren voor enigerlei idee van bizonale opdeling Hun leuze is alle vluchtelingen terug, niet de helft In hun ogen is Makarios bezig zijn leuze van een ,,langdurige strijd" te verraden Zij zullen de toenadering tot Denktash toeschrijven aan Amerikaanse en NAVO-druk en zij zullen het een veeg teken noemen dat Makarios' voormalige raadgever Clerides na zijn uitschakeling bij de verkiezingen van september jl toch als een soort reizend ambassadeur zeer actief is gebleven en deze week tijdens een persconferentie in Londen van zijn voldoening over de ontmoeting heeft blijk gegeven "

Als extra reden voor de Turkse tegemoetkomendheid werd in de pers genoemd: een rapport van de Europese commissie voor de mensenrechten over door Turkse militairen op Cyprus begane wreedheden, dat voor Turkije belastend is en de uitsluiting van Turkije uit de Raad van Europa zou kunnen veroorzaken (zie ook pag. 84/31.

Over de ontmoeting van Makarios mrt Denktash berichtte de *FAZ* (29-1) nog: ,,Eensgezind werd bereikt m.b.t. het federalistische staatsconcept, waarbij nu in detail over de bevoegdheden van de twee landsregeringen en de centrale regering moet worden onderhandeld. Denktash reageerde vervolgens ( ) zelfs op de eis van Makarios inzake bewegingsvrijheid voor de bevolking positief. (...) Denktash ging daarna zelfs op een bespreking van het territoriale probleem — de oplossing daarvan wordt door de Grieken als voorwaarde vooraf voor alle verdere afspraken beschouwd — in. Hij bood de aartsbisschop een beperking van het door de Turken sinds aug. 1974 bezette gebied aan van 38% tot 32,8%, wat een teruggave van 528 km² aan de Grieken zou hebben betekend. Toen Makarios een dergelijke regeling voor de bevolking en vooral voor de nagenoeg 200.000 Griekse vluchtelingen als onverdedigbaar kenschetste, kreeg hij ten antwoord: ,,Daarover valt te onderhandelen". Het uitzicht op een beperking met 11% van het Turkse landsdeel in het noorden, vanuit Ankara reeds medio vorig jaar onder bepaalde voorwaarden aangeduid, blijft zo in afwachting van Griekse tegenconcessies overeind..."

Volgens *The Times* (3-2) had Makarios gesuggereerd dat de Turken 28% van het eiland mochten hebben, terwijl Denktash de voorkeur aan iets meer dan 32% zou hebben gegeven maar tegelijk had laten weten dat over de percentages te onderhandelen viel. Hij zou hebben beklemtoond dat, al kon de Grieks-Turkse grens (op Cyprus) constitutioneel worden geamendeerd als onderdeel van een politieke overeenkomst, die daarna permanent moest blijven. *The Times* (28-1) noemde Denktash's bereidheid voldoende gebied op te geven voor de terugkeer naar huis van minstens een aanzienlijk aantal van de Grieks-Cypriotische vluchtelingen de werkelijke test van zijn oprechtheid.

Die Zeit (4-2) concludeerde: ,,De omtrekken van een Cyprus-vrede zijn afgebakend: Denktash moet een deel van het bezette gebied ten

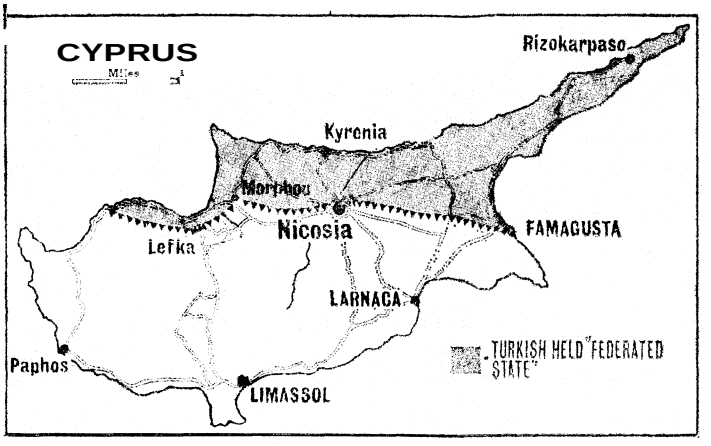

(Financial Times)

gunste van de Griekse vluchtelingen afstaan, Makarios moet een bondsstaat met twee autonome besturen accepteren."

Voorgeschiedenis

Sinds de ontwikkelingen van april 1976 (pag. 257/1-1976 en pag. 301-1976) was op Cyprus een impasse ingetreden. Contacten tussen beide gemeenschappen, die elk hun eigen weg gingen, bleven uit. Details volgen hieronder.

Inter-communautaire besprekingen

Nadat de op 8 april 1976 ingediende Grieks-Cypriotische voorstellen en de op 17 april overhandigde Turks-Cypriotische voorstellen over en weer waren verworpen (pag. 301/1/2-1976), vond het eerste contact tussen de nieuwe onderhandelaars van de beide gemeenschappen, resp. Tassos Papadopoulos en Umit Süleyman Onan, op 27 mei plaats. Zij bespraken humanitaire zaken, in het bijzonder de kwestie van de Grieks-Cyprioten die vermist werden dan wel in het door Turken beheerste gedeelte van het eiland woonden. Geen verdere ontmoetingen volgden.

Het aantal sinds **1974** vermiste Grieks-Cyprioten bedraagt ca. **2.200,** terwijl van Turks-Cypriotische zijde het aantal vermisten met **230** wordt aangegeven. In totaal worden **2.427** personen vermist (The Times **22-12-'76).**
Van de oorspronkelijk **20.000** Grieks-Cyprioten, die in het noorden van Cyprus woonden. waren op **5** juni **1976** nog **7.371** over en op **1** dec: nog slechts 3.847. De overigen waren gedwongen of vrijwillig naar het zuiden getrokken, eind **1976** gemiddeld **50** per dag. Sinds de ontmoeting van Makarios met Denktash kwam aan die trek vrijwel een einde. aldus The Times **(3-2).**

Verlenging mandaat UNFICYP

Op 15 juni 1976 aanvaardde de Veiligheidsraad voor de 30ste maal een resolutie betreffende het mandaat van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP). Dit werd met de stemmen van 13 van de 15 Raadsleden (Benin en China namen niet aan de stemming deel) opnieuw met zes maanden verlengd tot 15 dec. 1976, overeenkomstig een aanbeveling van VN-secretaris-generaal Waldheim.

Verkiezingen voor *Turkse* federatieve staat

Op 20 juni 1976 werden in de Turkse federatieve staat op Cyprus presidents- en parlementsverkiezingen gehouden, zoals in beginsel door de Turks-Cypriotische grondwetgevende vergadering besloten (pag. 301/3-'76).
Bij de presidentsverkiezingen werd Rauf Denktash, die op 13 febr. 1976 bij de proclamatie van de federatieve staat tot president was benoemd en die tevens de leider was van de Partij van Nationale Eenheid (NUP), met 41.059 stemmen gekozen. Zijn voornaamste tegenstander, Ahmet Midhat Berberoglu, tevens leider van de Republikeinse Turkse Partij (RTP), verwierf 11.869 stemmen, terwijl de andere twee tegen-kandidaten — mevr. Dedecay en Mustafa Lusigna — elk minder dan 1.000 stemmen kregen.
Bij de verkiezingen voor de wetgevende vergadering behaalde de NUP 30 van de 40 zetels; de Communale Bevrijdingspartij (CLP) verwierf 6, de Populistische Partij (PP) 2 en de RTP 2 zetels. De CLP voerde de verkiezingscampagne o.a. onder de leus „Cyprus voor de Cyprioten". wat door de *NRC/H'blad* (22-6) werd omschreven als een „gesluierd protest" tegen de aanwezigheid van 28.000 man Turkse troepen. (Op 23 mei had die partij onverwachte successen geboekt bij gemeenteraadsverkiezingen. Moustapha Akkindji, kandidaat van de CLP en de RTP, was toen tot burgemeester van de Turkse sector van Nicosia gekozen.)

Op 3 juli 1976 werd Denktash als president van de Turkse federatieve republiek beëdigd. Dezelfde dag maakte hij de benoeming bekend van Nehat Konuk, secretaris-generaal van de NUP, tot premier. Op 5 juli werd de samenstelling meegedeeld van Konuks kabinet, dat naast de premier uit 10 ministers bestond, o.w. Vedat Celik als vice-premier en minister van defensie en buitenlandse zaken

In zijn inaugurele toespraak op 3 juli zei Denktash dat hij bet pad van de vrede zou volgen, de politieke rechten en de status van de Turks-Cyprioten zou waarborgen en zou streven naar een vreedzame oplossing van het probleein-Cyprus ,onder gelijke omstandigheden"

Veroordeling *Nicos* Sampson

Op 31 aug. 1976 veroordeelde het Hof van Assisen te Nicosia de 41-jarige Nicos Sampson, die na de staatsgreep van juli 1974 acht dagen als president van Cyprus was opgetreden (pagina 470/2/3 en 746/2-1974), tot twintig jaar gevangenisstraf, na schuldig te zijn bevonden aan ,,hulp bij het uitvoeren van oorlogszuchtige ondernemingen" tegen de staat en het usurperen van het ambt van president tussen 15 en 23 juli 1974.
Pogingen van de verdediging om het op 21 juli begonnen proces uitgesteld te krijgen tot na de Grieks-Cypriotische parlementsverkiezingen van 5 sept. waren mislukt.
(Vor. ber. pag. 301/3-1976)

Grieks-Cypriotische parlementsverkiezingen

Op 5 sept. 1976 werden verkiezingen gehouden voor de 35 Grieks-Cypriotische zetels in het Huis van Afgevaardigden.
Er trad een pro-Makarios' alliantie op van het Democratische Front o.l.v. Spyros Kyprianou (minister van buitenlandse zaken van 1960-1972), de AKEL (communisten) o.l.v. Ezekiel Papaioannou en de EDEK (socialisten) o.l.v. Vassos Lyssarides.
De voornaamste oppositiepartij was de Democratische Concentratie van oud-parlementsvoorzitter Glafkos Clerides. Deze had de mede door hem opgerichte Verenigde Partij, die bij de verkiezingen van 1970 15 van de 35 Grieks-Cypriotische zetels had gewonnen (pag. 419/3-1970),

medio mei ontbonden en de Democratische Concentratie opgericht, die in de verkiezingsstrijd samenwerkte met de uiterst rechtse Democratische Nationale Partij, die enosis (aansluiting bij Griekenland) voorstond en de staatsgreep van juli 1974 tegen president Makarios steunde.
Voorts waren er nog 11 onafhankelijke kandidaten.

Terwijl de pro-Makarios alliantie een politiek van niet-gebondenheid op het internationale vlak en een ,,langdurige strijd m.b.t. de Turkse bezetting van Noord-Cyprus aankondigde in haar verkiezingscampagne, toonde de Democratische Concentratie zich voorstander van een pro-Westerse politiek met als argument dat alleen de VS en de EG voldoende druk op Turkije kunnen uitoefenen voor het doen van de nodige concessies ter wille van een regeling van de kwestie-Cyprus.
Clerides voerde de Egyptische president Sadat ten tonele als model: die heeft zonder te capituleren toch maar veel concessies losgekregen van Israël, dat onder dezelfde heilzame pressie van grote mogendheden stond als waarvan Cyprus het zou moeten hebben. Clerides herinnerde eraan dat hij in 1974 ,,een chaos heeft aangetroffen en een staat heeft achtergelaten" en dat hij de krijgsgevangenen had losgekregen. Hij suggereerde in een rede te Larnaca, aldus N R C / H'b l a d (3-9), dat alleen met zijn onderhandelingstalenten een aantal vluchtelingen nog kans maakte op terugkeer.
Ook Kyprianou zei bereid te zijn Sadat tot voorbeeld te nemen, maar juist omdat deze zich eerst sterk maakte en duidelijk onafhankelijk en ongebonden bleef. Het was daarna niet Sadat die toenaderingen deed tot het Westen, aldus Kyprianou, het was het Westen dat Sadat benaderde: Wij moeten de buitenwereld duidelijk maken dat wij ons niet bij z.g. voldongen feiten neerleggen.

Bij de verkiezingen van 5 sept. bracht 85,2% van de kiesgerechtigde Grieks-Cyprioten zijn stem uit (1970: 76,8%). Hoewel de Democratische Concentratie 25,6% van de uitgebrachte stemmen verwierf, kreeg zij wegens het kiesstelsel geen zetels. De pro-Makarios alliantie behaalde 34 zetels: Democratisch Front 21, AKEL 9 en EDEK 4. De ontbrekende zetel werd gewonnen door de onafhankelijke kandidaat Tassos Papadopoulos, de man die op 8 april Clerides als onderhandelaar van de Grieks-Cyprioten bij de intercommunautaire onderhandelingen was opgevolgd en die eveneens in plaats van Clerides op 22 juli tot voorzitter van het Huis van Afgevaardigden was gekozen,

In het kiesstelsel van Cyprus heeft elke kiezer evenveel stemmen te vergeven als zijn district zetels voortbrengt. Het district Nicosia bijv. heeft 12 zetels en zo kan elke kiezer 1 tot 12 stemmen verdelen over de verschillende partijen. Een AKEL-kiezer in de hoofdstad houdt, als hij op de 2 AKEL-kandidaten heeft gestemd, nog 10 stemmen over. Die kan hij weggooien of aan andere partijen schenken. Daarbij spelen partijrichtlijnen een rol. De AKEL stelde dat het ,,patriottische" anti-Cleridesfront moest worden gesteund, d.w.z. dat alle stemmen daaraan moesten worden besteed. Een soortgelijke situatie gold voor het Democratische Front. dat in Nicosia slechts 7 kandidaten had gesteld, zodat zijn kiezers werden uitgenodigd hun overige 5 stemmen aan alliantiepartners zoals AKEL te besteden. Binnen elk district geldt het meerderheidssysteem.

President Makarios verklaarde op 6 sept. dat er na de verkiezingen ,,geen verliezers en geen winnaars" waren. Hij benadrukte dat er nu een einde moest komen aan de wederzijdse ongemotiveerde beschuldigingen die tijdens de campagne waren geuit. (Clerides werd in de slotfase verregaande betrokkenheid bij de coup van juli 1974 verweten.) Makarios distantieerde zich ook van leuzen die de indruk konden wekken dat de buitenlandse koers van zijn regering veranderd zou zijn.

Op 20 sept. koos het nieuwe Huis eenstemmig de leider van het Democratische Front, Spyros Kyprianou, tot zijn voorzitter en daarmee tot plaatsvervanger van Makasios,

Wijziging kabinet-Makarios

Op 5 okt. 1976 bracht president Makarios enkele wijzigingen in zijn kabinet aan. Andreas Michaelides, tot dusver minister van onderwijs (pag. 258/1-1976), werd benoemd tot minister van gezondheid i.p.v. Christos Vakis, die op 17 jan. 1975 in die functie was benoemd en die op 26 aug. '76 was afgetreden om deel te nemen aan de parlementsverkiezingen, waarbij hij als afgevaardigde van Paphos werd gekozen. Chrysostomos Sofianos werd de nieuwe minister van onderwijs. Voorts verving Antonios Pierides als minister van handel en industrie Michael Colocassides.

Verdere verlenging UNFICYP-*mandaat*. Nieuwe commandant

Op 14 dec. 1976 aanvaardde de Veiligheidsraad opnieuw met 13 tegen 0 stemmen, zonder deelname van China en Benin, een resolutie waarin het mandaat van UNFICYP wederom met 6 maanden werd verlengd tot 15 juni 1977. In een verklaring van secretaris-generaal Waldheim na aanvaarding van die resolutie stelde deze o.a.: ,,Ik zal mijn inspanningen voortzetten om spoedig een hervatting van de onderhandelingen tussen vertegenwoordigers van de twee Cypriotische gemeenschappen tot stand te brengen. Ik en mijn speciale vertegenwoordiger zullen contact gaan opnemen met de betrokken partijen om te verzekeren dat zulke onderhandelingen zinvol zullen zijn en betrekkmg zullen hebben op fundamentele kwesties van het probleem-Cyprus.. "
Reeds op 10 dec. had Waldheim bekendgemaakt dat hij, na informeel overleg met de betrokken partijen, generaal-majoor James Joseph Quinn (Ierland), tot commandant van UNFICYP had benoemd. Hij zou deze functie op 18 dec. overnemen van luitenant-generaal D Prem Chand, die in november ,,om persoonlijke redenen" zijn ontslag had ingediend na zeven jaar UNFICYP ie hebben geleid. Generaal Quinn (58) was waarnemend stafchef bij de VN-troepen in Kongo (Zaïre) in 1961-'62 en assistent-stafchef op het UNFICYP-hoofdkwartier gedurende zes maanden in 1964. Sinds juli 1976 was hij plv. stafchef van het Ierse leger.

Terugtrekking Turkse troepen

Van Turkse zijde werd op 24 jan bekendgemaakt dat de volgende dag 1.000 Turkse militairen van Cyprus zouden worden teruggetrokken. Na die vierde inkrimping van de Turkse troepenmacht op Cyprus zouden volgens officiële Turkse gegevens nog ca. 27.000 van de oorspronkelijk 40.000 Turkse militairen op het eiland achterblijven.

Rapporten over Turks optreden

In een op 23 jan. uitgelekt rapport van de Europese Commissie voor de mensenrechten, dat was opgesteld door 16 prominente juristen afkomstig uit alle lidstaten van de Raad van Europa behalve Cyprus, Turkije en Portugal, werden Grieks-Cypriotische klachten tegen Turkije gegrond verklaard op het punt van veelvuldige moord, roof en verkrachting ten koste van de Grieks-Cypriotische bevolking, tijdens maar ook na de oorlogshandelingen van de zomer van 1974. De commissie bezocht Cyprus in 1975, maar werd toen niet in de Turkse sector toegelaten.
Voorts werd in confidentiële VN-rapporten, waaruit The Times (13-12-1976) bijzonderheden bekendmaakte, bericht dat Grieks-Cyprioten in het Turkse noorden met allerlei intimidatiemiddelen tot vertrekken werden gedwongen, terwijl ook sprake was van systematische plundering van door hen achtergelaten bezittingen door de nieuwe bevolking en door Turkse troepen,

INTERNATIONALE ZAKEN

NAVO

NOORDATLANTISCHE ASSEMBLEE

In hel plaatsje Williamsburg (VS) vond van 15-19 nov. 1976 de 22ste vergadering plaats van de Noordatlantische Assemblee (21ste vergadering pag. 353/1-1976) Op de 22ste vergadering waren 200 parlementariërs uit de 15 NAVO-lidstaten aanwezig.

De vergadering aanvaardde met grote meerderheid een resolutie, waarin werd uitgesproken, dat Spanje in het Atlantische bondgenootschap kon worden opgenomen. wanneer in dat land een werkelijk democratisch regime tot stand gekomen was.

Voorts werd een resolutie aangenomen, waarin een waarschuwing uitgesproken werd tegen deelname van communistische partijen aan Westeuropese regeringen.

Tenslotte werden resoluties aanvaard, waarin gezegd werd, dat de NAVO-strijdkrachten versterkt dienden te worden, waarin aangedrongen werd op Atlantische samenwerking bij de bouw van een tactische straaljager, waarin gesproken werd over de bescherming van de energievoorraden in de Noordzee, waarin uitspraken gedaan werden over het benutten van particulier eigendom in het geval van een militair conflict en waarin het afweren van de Sowjet-dreiging ter zee verlangd werd. (DPA, AFP, *NZZ, NRC /H'blad)*

VERGADERING NUCLEAIRE PLANNINGGROEP

Op 17 en 18 nov. 1976 vergaderde in Londen de nucleaire planninggroep van de NAVO. Aanwezig waren de ministers van defensie van de VS, Engeland, Canada, Griekenland, Italië, Nederland en Noorwegen alsmede de NAVO-ambassadeur van de Bondsrepubliek Duitsland.

De bijeenkomst werd voorgezeten door NAVO-secretaris-generaal Josef Luns, die ria afloop op een persconferentie o.m. verklaarde, dat de VS misschien hun cruise-raketten met nucleaire koppen naar Europa zullen overbrengen om een tegenwicht te bieden tegen de opbouw van het nucleaire arsenaal van de SU. Luns vertelde, dat deskundigen zullen onderzoeken hoe deze kleine en wendbare raketten in Europa zullen kunnen worden opgesteld.

Ook zullen de deskundigen plannen formuleren om Amerikaanse elektronische hulpmiddelen naar Europa over te brengen, waarmee onderzocht kan worden, waar de Sowjets hun mobiele nieuwe nucleaire raketten hebben opgeslagen.

De cruise-raketten die gelanceerd kunnen woiden van vliegtuigen schepen en vanaf de grond, zijn nog in het ontwikkelingsstadium Zij zijn vrijwel niet op te sporen omdat ze onder het bereik van radars door vliegen en een fenomenale accuratesse bezitten ,De cruise-raket is een zeer gevaarlijk wapen voor zijn tegenstander' zei Luns

De ministersconferentie van de NPG heeft op de bijeenkomst in Londen ook opdracht gegeven tot nieuwe studie over de ontwikkeling van de kernaanvalscapaciteit van de Sowjet-strijdkrachten Met name de Europese NAVO-landen zijn bezorgd over de jongste Sowjet-raket voor middelgrote afstand, de SS-20 Deze raket zal het totaal evenwicht tussen de NAVO en het Warschdii-pact weliswaar niet veranderen, maar wel de aanvalscapaciteit van het Oostblok in Europa versterken Er zijn echter op het ogenblik nog geen tastbare bewijzen" dat de Sowjet-Unie de SS-20 in Europa heeft opgesteld

In haar slotcommuniqué zegt de ***NPG*** „dat pogingen van het Warschau-pact tot verwerving van de militaire superioriteit als een bedreiging van de vrede moeten worden gezien' Volgens Luns streeft de Sowjet-Unie niet alleen het overwicht na op het gebied van de kernstrijdkrachten maar ook op conventioneel gebied en met name bij de vlootstrijdkrachten (Reuter NZZ NRC/H'blad)

(Vor ber pag 59/1-1977)

BIJEENKOMST ECHOGROEP

In Brussel vergaderde op 6 dec. '76 de Eurogroep van de NAVO. (Lidmaatschap van deze groep zie pag. 55/1-1977). Op deze vergadering is o.m. gesproken over de werkzaamheden van de Europese programmagroep (EPG). In deze groep, waarvan Frankrijk wel lid is, in tegenstelling tot de Eurogroep, wordt gesproken over taakverdeling, samenwerking, standaardisatie en specialisatie op wapengebied.

De Franse wapenindustrie wil van wapenaankopen in Europa profiteren, hoewel de Fransen niet voelen voor militaire samenwerking met de VS. Dit zou er de reden voor zijn, waarom de samenwerking in de EPG moeilijk op gang komt, zoals de Britten op de vergadering van de Eurogroep constateerden. Volgens hen moet er meer druk achter de transatlantische dialoog gezet worden; niet in het minst omdat Engeland veel geld geïnvesteerd heeft in de ontwikkeling van nieuwe wapens

Hoewel ook van Westduitse zijde erop is gewezen, dat op dit punt meer zou kunnen worden gedaan blijft de EPG voorlopig het centrale iorum cornien In dit kader is daarom overeengekorrren, dat de directeuien-materieel uit de NAVO in februari 1977 met voorstellen zullen komen, op basis waarvan de transatlantische dialoog zou moeten beginnen

Bij deze gelegenheid zullen de leden vair de Prograinrnagroep san gedachten wisselen ocer de maatstaven die zij moeten danleggen bij de export van wapens

Volgens minister Vredeling is dit een heet hangijzer aangezien in deze kwestie de Bondsrepubliek en Frankrijk tegenover elkaar staan De vraag kan namelijk rijzen of wapen. die in EPG-verband zijn geproduceerd ook naar landen als Zuid-Afrika uf Chili moeten wordeii geexporreerd Tot nog toe vormde dit voor de Franse regering immers geen probleem, omdat zij wapenhandel als een normale exportaangelegenheid ziet en er op dit punt geen morele scrupules op na pleegt tc houden

Een andere kwestie bij het Eurogroepoverleg was de opleiding van piloten voor de nieuwe F-16-toestellen Tussen de NAVO-landen die de F-16 hebben gekozen (Nederland, België, Denemarken en Noorwegen) is overeengekomen dat de instructeurs in de Verenigde Staten zullen worden opgeleid Volgen- minister Vredeling zullen de piloten vermoedelijk in Europa worden opgeleid, maar hiervan zullen de NAVO-ministers eerst nog studie maken Vast staat wel, dat de opleiding van zowel de instructeurs als de wiloten een zeer dure aangelegenheid zal worden

Toch hopen de diverse landen die de F-16 hebben besteld, door een gemeenschappelijke aanpak te kunnen bezuinigen Als voorbeeld geldt de gemeenschappelijke opleiding die volgend jaar helikopterpiloten uit Nederland, de Bondsrepubliek, Groot-Brittannie en België in Den Helder zullen volgen

Het gaat om de opleiding voor maritieme helikopters. Ook Portugal zou belangstelling tonen, maar dit land heeft nog geen officieel verzoek ingediend; minister Vredeling verklaarde evenwel, dat men een dergelijk verzoek zeker „welwillend" zal bezien.

Een kort punt van gesprek vormde tenslotte de nota waarin de Eurogroep aan de Verenigde Staten laat weten hoeveel de Westeuropese NAVO-landen in het afgelopen jaar voor defensie-inspanningen hebben uitgegeven. In 1976 zal de NAVO voor defensie vermoedelijk ongeveer 155 miljard dollar uitgeven, waarvan de Verenigde Staten naar schatting 102 miljard voor hun rekening zullen nemen. De rest. rond 52 miljard, zouden de Westeuropese NAVO-staten willen uitgeven. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times)

(Vor. ber. pag. 55/2 e.v.-19771

COMITÉ VOOR VERDEDIGINGSPLANNEN

Op 7 en 8 dec. 1976 was in Brussel het comité voor verdedigingsplannen bijeen. In dit comité zijn de ministers van defensie van 13 van de 15 NAVO-lidstaten vertegenwoordigd: Frankrijk en sinds korte tijd Griekenland doen aan de militaire samenwerking niet mee.

Op de vergadering was o.m. de aanschaf van het AWACS-systeem voor

elektronische verkenning aan de orde (zie hierover ook pag. 57/1-1977). Overeengekomen werd, dat financiële deskundigen van de alliantie in jan. van dit jaar de financiële kant van de zaak zouden gaan bespreken. Een maand later zouden dan de ministers van defensie in een speciale vergadering een beslissing nemen, zij het, dat van Westduitse zijde voorgesteld werd iets langer te wachten De bondsregering is gedwongen de Bondsdagcommissie voor defensie in deze beslissing te kennen. Dat was nog niet mogelijk, omdat de bondsregering de constituering van de nieuwe Bondsdag moest afwachten (pag. 24/3-1977). Daarna zou de defensiecommissie het te druk met andere zaken hebben,

Ook zou de bondsregering het niet eens zijn met de voorstellen van het Brusselse NAVO-hoofdkwartier over de hoogte van de Westduitse deelname in de kosten van het project.

Volgens deze voorstellen zouden de VS, de Bondsrepubliek, Canada en Groot-Brittannië het grootste deel in de aanschaf van AWACS voor hun rekening moeten nemen, wat erop neer zou komen dat de VS en de Bondsrepubliek elk voor 25-procent van de kosten zouden moeten opkomen. En hierbij gaat het uiteindelijk om forse bedragen, omdat berekend is, dat de aanschaf van 27 Boeings-707 — volgestopt met elektronische apparatuur om laagvliegende vijandelijke toestellen te kunnen opsporen — omstreeks de 2,4 miljard dollar (rond zes miljard gulden) moet gaan kosten.

Terwijl de grote NAVO-landen hierbij voor de vraag komen te staan of zij bereid zijn om voor het grootste deel van de aanschafkosten op te komen, zouden de kleinere lidstaten niet volledig aan de aanschaf behoeven deel te nemen. Volgens de Nederlandse minister van defensie, ir. Vredeling, is dit voor Nederland geen groot probleem, omdat er toch tot 1983 binnen de meerjarenraming geen geld voor AWACS beschikbaar is. Wel had de bewindsman laten weten, dat Nederland bereid is om mee te betalen in de kosten voor de aansluiting van de grondstations en het onderhoud van de toestellen. En ook hierbij gaat het om forse bedragen, omdat uitgerekend is dat de exploitatiekosten per jaar tegen de een miljard gulden zullen bedragen. Daarom blijft het een open vraag of de NAVO-lidstaten zich alsnog voor AWACS zullen uitspreken, eveneens niet het minst wegens de financiële problemen van enkele landen. Opmerkelijk is echter in dit verband, dat minister Vredeling zich opeens ontpopt als een van de grote voorstanders van AWACS, nadat hij zich nog geen jaar geleden over dit uiterst kostbare project zeer sceptisch had uitgelaten.
Naar zijn zeggen was hij intussen overtuigd van de noodzaak om aan AWACS deel te nemen. Met de aanschaf van de Boeings-707 die een soort vliegend elektronisch oog vormen, zou volgens de Nederlandse minister een lacune in het bondgenootschap kunnen worden opgevuld Daarentegen is opvallend dat de Westduitsers zich aanzienlijk minder geestdriftig uitlieten en in tegenstelling tot Vredeling erop wezen, dat helemaal nog geen principiele beslissing over AWACS was gevallen Volgens Vredeling was immers de zaak in principe vrijwel rondgekomen

Hierop zouden in het bijzonder de Britten hebben aangedrongen die een eigen systeem ontwikkelen, gebaseerd op Nimrod-toestellen Zij willen thans weten of zij met de ontwikkeling van dit systeem moeten doorgaan, wat tenslotte handen vol geld kost, of dat zij bij AWACS zouden kunnen aansluiten Steun hadden de Britten gekregen van minister Vredeling die in dit verband naa gewezen op het probleem van de werkgelegenheid in Groot-Brittannie

De ministers van defensie zijn verder overeengekomen, dat de NAVO een voorlichtingsactie zal beginnen, waarbij de regeringen van de NAVO-lidstaten op de hoogte gebracht zullen worden van de stand van zaken binnen het Warschau-pact. De bedoeling hiervan is het om in de verschillende hoofdsteden aan de hand van geheime gegevens duidelijk te maken, dat vooral de Oosteuropese produktiecapaciteit zeer sterk is toegenomen.

Tijdens de vergadering van het comité voor verdedigingsplannen zijn de ministers hierover op 7 dec. voorgelicht door een hoge functionaris van de Amerikaanse inlichtingendienst. Nadat de Amerikaanse minister van defensie hem had ingeleid, had deze ambtenaar een voordracht gehouden over de conventionele en nucleaire bewapening van het Warschau-pact, alsmede over de produktiecapaciteit, de research en ontwikkeling van het wapenpotentieel binnen-deze organisatie.

Hoewel over de inhoud hiervan geen bijzonderheden zijn bekendgemaakt, verklaarde de Nederlandse minister Vredeling dat het allemaal „buitengewoon indrukwekkend" was geweest Hij achtte het daarom van belang, dat behalve de ministers van defensie ook andere ministers over de huidige ontwikkeling zullen worden geinformeerd In dit verband ontkende hij dat het Noordatlantisch bondgenootschap druk probeert uit te oefenen op de besluitvorming binnen de regeringen om bijvoorbeeld nog meer aan defensie uit te geven

De Nederlandse minister is nl van mening dat dit niet het juiste antwoord is „op de agressieve wapensystemen, zoals die thans in de SU worden ontwikkeld" Naar zijn zeggen is het volkomen verkeerd om hieruit de conclusie te trekken, dat men er nu eens hard tegenaan moet gaan, omdat dan de catastrofe onvermijdelijk zou zijn

De huidige ontwikkelingen onderstrepen daarentegen het belang van onderhandelingen tussen NAVO en Warschaupact, bij:. over wederzijdse, evenwichtige troepenvermindering in Midden-Europa (MBFR). In deze samenhang waarschuwde de bewindsman nadrukkelijk voor „de waanzin van de bewapeningswedloop", waarbij hij zich evenwel zeer bezorgd toonde over de ontstane situatie Te meer daar de motieven volkomen onduidelijk zouden zijn, waarom de SU zich op defensiegebied zoveel inspanningen schijnt te getroosten.
Dit vormde op 7 dec. dan ook een belangrijk onderwerp van gesprek tussen de NAVO-ministers van defensie, die bij deze gelegenheid een waslijst van verontrustende ontwikkelingen m Oost-Europa kregen voorgelegd.
Hiertoe behoort o m de invoering van de nieuwste T-72 tanks bij 20 Russische divisies die in de DDR zijn gedelegeerd Een ander punt van zorg is de verandering van de Russische luchtmacht, w a r bij vliegtuigen een offensieve taak en raketten een defensieve taak krijgen. Wat betreft raketten, hebben de Sowjets de beschikking over de nieuwe SS-20-raketten, waarmee zij geheel Europa en Azie kunnen bestrijken En ten slotte werkt de SU aan de uitbouw van haar marine, met als hoogtepunt de bouw van vliegkampschepen uit de Kiew-klasse.

Mogelijk is dit allemaal. omdat binnen het Warschaupact rond 13% van het bruto nationaal pradukt voor defensie wordt uitgegeven, terwijl het gemiddelde voor de NAVO omstreeks de 3% ligt. Bovendien heeft het de NAVO-landen in 1976 zeer grote moeite gekost om hun defensie-inspanningen op het peil van een jaar tevoren te houden, zoals ook de secretaris-generaal van de NAVO, mr. Luns, benadrukte Naar zijn zeggen kan van een toename helemaal geen sprake zijn, hoewel hij in deze context wel lof Wilde toezwaaien aan de Westduitse Bundeswehr Pessimistisch liet zich op 7 dec eveneens de voorzitter van het Militair comité, de Britse admiraal sir Peter Hill-Norton, uit In een rede voor de ministers van defensie verklaarde hii, dat de militaire balans voor de NAVO Steeds ongunstiger wordt en dat als gevolg van de grote financiele uitgaven aan research en ontwikkeling de kwaliteit van de Russische wapens sterk is toegenomen Hill-Norton: „De NAVO kan niet langer meer vertrouwen op de superioriteit van de Westerse technologie"

Daarom is het volgens hem dringend noodzakelijk dat het Westerse militaire bondgenootschap tegenmaatregelen neemt, omdat anders een tijd kan aanbreken, waarin de NAVO niet meer bepaalde taken kan vervullen die thans een vitaal onderdeel van de huidige strategie vormen. De Britse admiraal wees er hierbij op, dat als de NAVO conventioneel verzwakt, de atoomdrempel lager zal komen te liggen, met alle niet te voorziene consequenties van dien

Omdat volgens hem de SU naar een militaire superioriteit streeft en steeds meer aandacht besteedt aan haar offensieve potentieel, zouden ook de NAVO-landen hun strijdkrachten op peil moeten houden Voor dit doel stelde Hill-Norton voor om jaarlijks een ministeriele conferentie te beleggen, waaraan niet alleen de ministers van buitenlandse zaken en defensie zouden moeten deelnemen, maar ook hun collega's van financien.
Gemeenschappelijk zouden zij het eens moeten worden over de koers die de NAVO zou moeten volgen (N R C/ H'blad, N Z Z, F A Z, L e M o n d e, T h e T i m e s)

(Vor ber pag 56/2 e v -1977)

VERGADERING MINISTERRAAD

De 15 ministers van buitenlandse zaken van de NAVO-landen, verenigd in de NAVO-ministerraad,

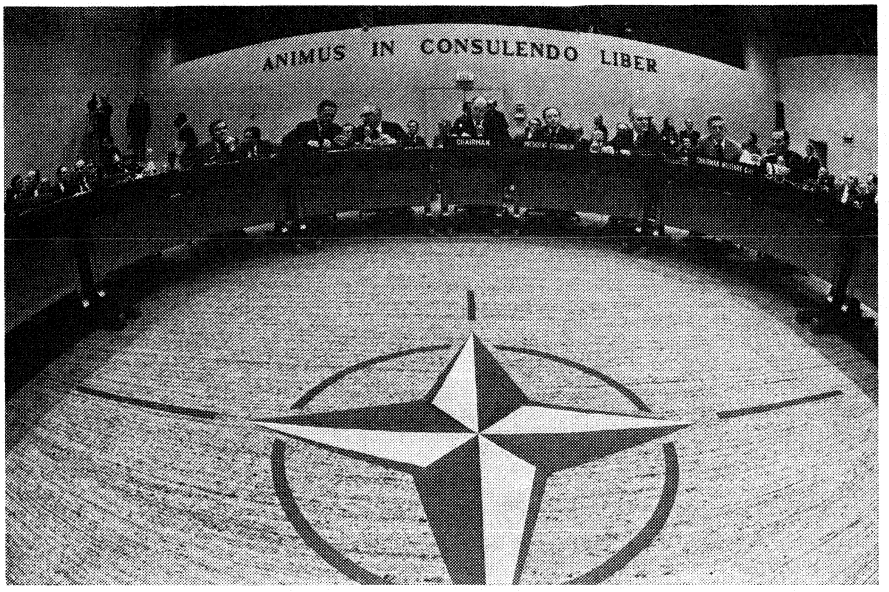

Een beeld van de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken in dec vorig jaar. Zichtbaar zijn v.l.n r W F Mumford, assistent-secretaris-generaal voor verdedigingsplanning en -beleid, E F Jung, assistent-secretaris-generaal voor politieke zaken, P. Pansa Cedronio, vice-secretaris-generaal, J Luns, secretaris-generaal, J de Medeiros Ferreira, minister van buitenlandse zaken van Portugal, G Sekeris, uitvoerend secretaris, W B Laberge, assistent-secretaris-generaal voor verdedingingsondersteuning en sir Peter Hill-Norton voorzitter van de militaire commissie

vergaderden op 9 en 10 dec 1976 in Brussel.

De ministerraad reageerde negatief op het voorstel van het Warschaupact om een verdrag af te sluiten, waarin alle deelnemers aan de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking (CEVS) zich verplichten niet als eerste kernwapens te zullen inzetten (pag. 794/3-1976) De Britse minister- Crosland sprak in dit verband van een „goedkope propagandastunt".

Ook zijn Amerikaanse en Westduitse collega's Kissinger en Genscher noemden het voorstel geheel onaanvaardbaar. Alleen de Nederlandse minister van buitenlandse zaken, mr. M. van der Stoel, wilde nog een zeker voorbehoud maken. Naar zijn mening moet een afwijzing niet voor alle tijden gelden, omdat deze kwestie weer ter sprake zou kunnen worden gebracht, als er in Europa op conventioneel gebied een evenwicht tot stand is gebracht en als in MBFR-verband kernwapens zijn teruggedrongen.

Voor de Noordatlantische Raad had de Nederlandse bewindsman voorgesteld om deze beide voorwaarden ook in het slotcommunique vast te leggen Maar aangezien hij hierin helemaal alleen staat, maakte zijn voorstel weinig kans

Te meer daar enkele ministers ervoor zijn om helemaal niet op het voorstel van het Warschaupact te reageren Als men dat wel zou doen, zou men volgens hem het Warschaupact alleen maar in de kaart spelen

Minister Van der Stoel deelde evenwel mee dat ook hij op dit moment voor afwijzing van het voorstel is zijn commentaar. „In de context van de huidige militaire situatie zou je met een dergelijke overeenkomst een wezenlijk element van afschrikking wegnemen: namelijk de onzekerheid" Onduidelijk waren volgens de minister de motieven, waarom de Warschaupactlanden eind vorige maand in Boekarest met dit initiatief waren gekomen.

Over de onderhandelingen in Wenen over wederzijdse, evenwichtige troepenvermindering in Midden-Europa (MBFR) zei de bewindsman, dat het wachten nag altijd is op het Warschaupact, nadat de NAVO eind vorig jaar nieuwe voorstellen had gelanceerd Over de mogelijkheid, dat reeds in de loop van het komende jaar een overeenkomst in zicht zal komen, liet hij zich echter nogal pessiniistisch uit Wel kon hij zich voorstellen, dat het MBFR-overleg te zijner tijd met een ministersconferentie zal worden afgesloten Ten aanzien van de toestand in zuidelijk Afrika had minister Van der Stoel voor de NAVO-raad verklaard, dat er haast moeten worden gemaakt met pogingen om hst blanke minderheidsbewind te doen verdwijnen Naar zijn zeggen dringt de tijd en moet men zich beraden of de druk op de krachten die een akkoord in de weg staan, niet moet worden vergroot Bijvoorbeeld door een strikt wapenembargo

De kwestie-Afrika was ook ter sprake gebracht door de Britse minister van buitenlandse zaken Crosland, die de Sowjet-Unie ervan beschuldigde een vreedzame oplossing voor Rhodesie te hebben willen verhinderen In dat geval zou het conflict niet aan de conferentietafel, maar op het slagveld zijn uitgevochten De consequenties daarvan zouden zijn geweest, dat in Zimbabwe een radicale regering aan de macht zou zijn gekomen, hoewel het nog een open vraag is, wie in een dergelijke oorlog zou zegevieren, aldus Crosland

De Britse minister uitte nog meer kritiek up de Sowjet-Unie Hij sprak van „een imperialistische mogendheid in de klassieke zin van het woord" en stelde bovendien vast, dat de Russische bijdrage voor steun aan de Derde Wereld alleen van militaire aard is. Tevens verdacht hij de Sowjet-Unie ervan, dat zij bij de komende toetsingsconferentie in Belgrado in aansluiting op de Europese veiligheidsconferentie (zie ook pag. 65 e v) een rookgordijn zal proberen te leggen Op die manier zou een serieus onderzoek moeten worden verhinderd, of in Oost-Europa de slotakte van Helsinki wel stipt is toegepast

Verder zou zij in Belgrado een wig drijven tussen de Westerse landen onderling en tussen de Westerse en neutrale landen Naar de mening van de Brit moet het Westen van zijn kant echter blijven aandringen op een strikte toepassing van de slotakte, weliswaar was het in Hclsinki behaalde resultaat beperkt van opzet, maar een feit was wel dat de slotakte een onverwacht groot effect in Oost-Europa heeft gehad.

Wat gematigder liet de Westduitse minister van buitenlandse zaken. Genscher zich uit. die gewezen had op de positieve iesultaten van de veiligheidsconferentie In Belgrado zouden die verder moeten worden uitgediept, ook al zou men de vraag of de slotakte stipt is toegepast, niet op de achtergrond mogen laten treden. Terwijl Crosland verklaard had, dat een echte ontspanning zonder een resultaat bij Salt II en het MBFR-overleg niet mogelijk is, stelde Genseher voor „een offensieve ontspanningspolitiek" te voeren

Uit het slotcommuniqué, dat na de bijeenkomst van de ministerraad uitgegeven werd, bleek, dat Spanje lid van de NAVO kan worden, als het democratiseringsproces in dat land is afgesloten. Op de topconferentie van de leden van het Warschaupact eind nov. 1976 (pag. 793 e.v. - 1976) was het voorstel gedaan om in de twee bondgenootschappen geen nieuwe leden meer op te nemen (pag. 794/1 en 2-1976). Duidelijk is, dat het Warschaupact op die manier Spanje buiten de NAVO wilde houden.

Anderzijds is een meerderheid van de NAVO-lidstaten er tot nog toe met succes in geslaagd Amerikaanse druk, gericht op spoedige toelating van Spanje, te weerstaan i.v.m. de politieke situatie in dat land.

In het slotcommuniqué werd er nu op gewezen. dat het bondgenootschap in principe open staat voor alle Europese staten, waarbij echter voorwaarde is, dat deze landen moeten opkomen voor „de verdediging van de vrijheid, de gemeenschappelijke erfenis en de beschaving van hun volkeren".

Ook stelden de NAVO-ministers vast, dat elke staat het recht heeft zich al dan niet bij een bondgenootschap aan te sluiten

Over het voorstel van het Warschaupact. volgens welk de deelnemers aan de CEVS verklaren niet als eerste kernwapens te zullen gebruiken, wordt in het communiqué niet gesproken. Wel wordt benadrukt, dat alle deelnemers aan de CEVS beloofd hebben zich strikt aan het Handvest van de VN te zullen houden, volgens welk landen niet met geweld mogen dreigen of geweld mogen toepassen. Dit zou voor alle wapens, dus ook kernwapens, gelden.

In dit verband verklaren de NAVO-ministers dat het voor de versterking van de vrede van essentieel belang is dat de militaire organisaties zich niet sterker bewapenen dan voor defensiedoeleinden noodzakelijk is. Volgens minister Van der Stoel is het een heel belangrijke vaststelling: „In NAVO-kringen wordt immers niet bestreden, dat wat het Warschaupact aan wapens heeft, meer is dan alleen voor defensiedoeleinden,"

Om die reden dringen de NAVO-ministers op „realistische inspanningen" aan om te komen tot „echte cn gecontroleerde maatregelen op het punt van ontwapening en bewapeningscontrole".

Over de toetsingsconferentie, die in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado als follow-up van de Europese veiligheidsconferentie zal worden gehouden, merken de ministers op dat de NAVO-landen een actieve rol willen spelen. Dit betekent dat zij met voorstellen zullen komen hoe de slotakte verder kan worden uitgediept. Wel betreuren zij dat de landen van het Warschaupact nog altijd niet hebben gereageerd op uitnodigingen om waarnemers naar militaire manoeuvres in het Westen te sturen. Dit is in de slotakte van de Europese veiligheidsconferentie voorzien, voor het geval aan manoeuvres meer dan 25.000 man deelnemen.

Op zichzelf is het opmerkelijk dat deze passage in het communiqué is gekomen omdat ook de Franse minister van buitenlandse zaken, Guiringaud, aan de NAVO-raad heeft deelgenomen en de Fransen de Europese veiligheidsconferentie niet vanuit het blok-tot-blok-perspectief willen zien. Daaroin doen zij ook niet mee aan de onderhandelingen in Wenen over wederzijdse en evenwichtige troepenvermindering in Midden-Europa (MBFR).

In diplomatieke kringen wordt er echter op gewezen dat minister Guiringaud een zeer soepele positie pleegt in te nemen en zich niet zo doctrinair opstelt als de meesten van zijn voorgangers.

In het algemeen kwamen de NAVO-ministers in Brussel tot de conclusie dat de betrekkingen tussen Oost en West zich in een meer bevredigend tempo zouden moeten ontwikkelen. Zij erkenden evenwel. dat een verdergaande verbetering van deze betrekkingen langzaam zal verlopen en soms moeilijk zal zijn. Daarom zou het noodzakelijk zijn volhoudingsvermogen en continuïteit aan de dag te leggen.

De NAVO-ministers verklaarden de inspanningen van het Warschaupact tegemoet te zien om te komen tot een oplossing van de meningsverschillen.

In het slotcommuniqué is geen passage opgenomen over de ontwikkelingshulp. Onder meer Frankrijk, Italië en Portugal hadden hierin willen wijzen op het feit dat het Westen veel meer ontwikkelingshulp geeft dan het Oosten. Maar op aandringen van de Canadezen is uiteindelijk deze passage weer geschrapt. De Canadese minister van buitenlandse zaken die bij de Noord-Zuid-dialoog (pag. 20/1 e.v. en 582/2 e.v.-1976) een van de co-presidenten is, had gezegd, dat men dit punt beter kan laten schieten, nu op aandringen van het Westen is besloten om de slotconferentie van de Dialoog uit te stellen.

Boodschap gekozen president VS

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger las in de NAVO-ministerraad een boodschap voor van de gekozen president van de VS, Jimmy Carter.

Jimmy Carter zei in deze boodschap: „Ons NAVO-bondgenootschap vormt het hart van de partnerschap tussen N.-Amerika en West-Europa. De NAVO is het essentiële instrument tot verbetering van onze gemeenschappelijke veiligheid. De Amerikaanse verplichting, het NAVO-bondgenootschap in leven te houden, zal onder mijn regering voortbestaan en versterkt worden.

In de afgelopen maanden heb ik een reeks van taken bediscussieerd, die de NAVO moet aanpakken: dat wij een gemeenschappelijke strategie tegen gemeenschappelijke dreigingen ontwikkelen; dat wij effectieve en sterke strijdkrachten onderhouden; en dat wij met anderen over Europese en wereldwijde problemen onderhandelen.

Ik twijfel er niet aan, dat deze taken vervuld kunnen worden. Ik neem de gelegenheid van deze boodschap te baat om deze overtuiging te bekrachtigen. Ik ben ervan overtuigd, dat de taken van de NAVO en het Noordatlantische bondgenootschap thans niet minder belangrijk zijn, dan op het tijdstip, waarop de NAVO werd gesticht.

Ik verheug mij op een nauwe samenwerking met alle aan deze conferentie deelnemende regeringen".

Commentaar persbureau Tass

Van de zijde van Sowjet-persbureau Tass werd op 10 dec. 1976 commentaar geleverd op de NAVO-vergaderingen.

De commentatrice, Natalya Zinowyewa, schreef, dat aan het NAVO-beraad verklaringen van verscheidene NAVO-generaals waren voorafgegaan „die gekenmerkt werden door bijzondere oorlogszucht".

„Deze verklaringeri hielden een gevaarlijke eis in De NAVO-bevelhebbers willen zelfstandig gaan beslissen over het gebruik van tactische kernwapens van klein vermogen", aldus het commentaar Secretaris-generaal Jozef Luns „zei duidelijk dat het gebruik van tactische kernwapens als altijd beschouwd wordt als de hoeksteen van de militaire NAVO-strategie en als een van de voornaamste afschrikkingsmiddelen", stelt Zinowyewa

Het Warschaupact heeft op zijn topconferentie ontwapeningsvoorstellen gedaan, waarbij alle partijen zich verplichten niet als eerste kernwapens te gebruiken, „wat er duidelijk op wijst dat zij willen blijven pogen de vrede te behouden.

Het steeds herhalen op de NAVO-bijeenkomsten ( ) van verzinsels over de stijging van het militaire potentieel van de landen van het Warschaupact, beweringen over een Sowjet-dreiging en andere afgezaagde beweringen van de NAVO-propaganda was dus nog meer dan ooit ongegrond". zegt het Russische persbureau (NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Le Monde, The Times, UPI, AP)

(Vor ber. pag 55/1 e.v -1977 en (ministerraad) pag 357/3 e v -1976)

WEST-EUROPA

BELGIË

ADVIEZEN VAN IRES EN DULBEA

Met het oog op het „regeringsconclaaf" over de financiële en economische situatie, aangekondigd voor 12 en 13 februari, is eind januari bijzonder? aandacht besteed aan de adviezen van het *Institut de* Recherches Economzques *(IRES)* van de Leuvense universiteit en van het *Département d'Economie* Appliquée de *l'Université* Libre de *Bruxelles* (DULBEA) betreffende de economische conjunctuur.

Reide onderzoeksinstituten waarschuwen voor een overdreven pessimisme in de prognoses, waardoor de reeds geringe neiging bij de ondernemers om te investeren, nog verder zou verzwakken. Ook bestaat dan het gevaar, aldus de instituten, dat de overheid conjuncturele herstelmaatregelen gaat treffen om een probleemsituatie te verhelpen, die in feite van structurele aard is; die herstelmaatregelen zouden aldus een averechtse uitwerking hebben, aangezien ze inflatoir zouden werken en op termijn een ontwrichtende invloed uitoefenen.

De instituten menen dat voor 1977 een economische groei van ongeveer 4% mag worden verwacht (bij een inflatie van 8%) en dat bijgevolg alleen beperkte en selectieve maatregelen tot stimulering van de bedrijvigheid verantwoord zijn. Hoofdbekommernis moet daarbij zijn: een omschakeling van structurele aard; m.a.w. een gezondmaking van de ondernemingsfinanciën, verbonden met een diepgaander beheersing van de inflatie. De instituten beklemtonen dat een samenhangend hervormingsbeleid op industrieel, financieel en sociaal vlak belangrijker is dan een voorbijgaand en weinig doeltreffend aanwakkeren van de binnenlandse vraag d.m.v. conjunctuurmaatregelen op korte termijn. Zij stellen ook dat de minimumvoorwaarden voor het herstel aanwezig en reeds voelbaar zijn.

EG-PROGNOSE

In haar verslag over de economische toestand in de Europese Gemeenschap, uitgebracht eind januari, vermeldt de Europese Commissie dat het bruto binnenlands produkt in België in 1976 gestegen is met 3,5%. De werkloosheid lag rond 6,1% en de inflatie bereikte in 1976 een gemiddelde van 8,3%. België sloot het

laar af met een tekort van 7,4 mrd fr op de lopende rekening van de betalingsbalans
Volgens de EG-Comrriissie kan het bruto binnenlandse produkt in 3977 met ongeveer 3% stijgen. Dat zal niet genoeg zijn om de werkloosheid sterk te doen inkrimpen Begin 1977 zal het aantal werklozen nog lichttjes stijgen, maar het is mogelijk dat het aantal mannelijke werklozen in de tweede helft van het jaar afneemt Indien de loonkosten matig stijgen, kan de inflatie verder warden afgeremd Maar wanneer de importprijzen stijgen of het produktieritme beneden de verwachtingen blijft, zai die inflatie-afremming moeilyk worden. De EG-commissie is van oordeel dat alleen een verdere vertraging van de inflatie, een verbetering van de concurrentiepositie van de ondernemingen en een heropleving van de investeringen de werkgelegenheid gunstig zullen beïnvloeden

KAPITAALWIJZIGING IN STAALSECTOR

Op 27 jan. werd medegedeeld dat de n v. „Forges de Thy-Marcinelle et Monceau", de vierde Belgische ijzeren staalproducent, besloten heeft haar participatie van ongeveer 51% in „Antwerpse Walserijen", een herwalsingsbedrijf gevestigd te Schoten bij Antwerpen, af te staan aan de n.v. „Compagnie Commerciale et Financière Carolorégienne", een dochtermaatschappij van de n.v „Financière du Ruau" die zelf de meerderheid van de aandelen van „Thy-Marcinelle et Monceau" bezit
Volgens de woordvoerder van TMM gaat het om een verschuiving van een deelneming binnen dezelfde industrieel-financiële groep. Toegegeven wordt dat TMM financiële moeilijkheden heeft. Het gaat in totaal om een verrichting van ca. 50 mln fr. De industriële activiteit van „Antwerpse Walserijen", een blijkbaar gezond bedrijf, zal worden gehandhaafd en wellicht zelfs uitgebreid, aldus de TMM-mededeling.

BEROERING RONDOM KINDERBIJSLAG

Een verklaring van minister van sociale voorzorg Dhoore betreffende een mogelijke afschaffing van de kinderbijslag voor het eerste kind heeft deining verwekt in gezins- en sociale verenigingen.
Dhoore legde de verklaring af op 20 jan., tijdens een gelegenheidstoespraak op de 25ste verjaardag van het bijzonder compensatiefonds voor de gemeenten. De minister herinnerde aan het snelle slinken van de financiele reserves in de sector van de gezinsvoorzieningen. Hij stelde de vraag, of de betaling van de 14e maand kinderbijslag eind 1977 nog wel gewaarborgd is en of de verdere uitbetaling van een kinderbijslag voor het eerste kind mogelijk zal blijven.
De verklaring iokte de volgende dagen afkeurende commentaar uit vanwege de Bond van Grote en Jonge Gezinnen en van het socialistische partijbureau. De raad van het Algemeen Ch istelijk Vakverband waarschuwde op 25 januari Dhoore dat het ACV niet het stelsel van de kinderbijslagen zou laten aantasten Op 26 jan beloofde premier Tindemans in de Senaat dat zolang hij premier was" de kinderbijslagen niet zouden worden gewijzigd Ook Dhoore legde geruststellende verklaringen af in een telegram aan de gezinsvereniging.

MOBOETOE OP WERKBEZOEK

President Moboetoe van Zaïre, heelt van 17 tot 19 jan. te Brussel besprekingen gevoerd met de Belgische regering. Hij was vergezeld van zijn vrouw en van de ministers van buitenlandse zaken en van financiën. Na het officieel „werkbezoek" — het Belgische ministerie van buitenlandse zaken noemde het zo — bleef Moboetoe nog tot 26 jan. in België voor ontmoetingen met vertegenwoordigers van het bebedrijfsleven en met leden van de EG-Comniissie. De president die bij zijn aankomst in de luchthaven van Zaventem verwelkomd werd door koning Boudewijn, bracht ook een bezoek aan de haven en het instituut voor tropische geneeskunde te Antwerpen, het metaalbedrijf van Metallurgie-Hoboken te Olen en de landbouwhogeschool te Gembloers.
Zijn bezoek viel samen met een zitting van de grote Belgisch-Zaïrese commissie, die opgericht werd na de Zaïrese reis van premier Tindemans in sept. 1975 (pag. 661/3-'75). Na afloop van de besprekingen op regeringsniveau werden verscheidene Belgisch-Zaïrese conventies ondertekend, vooral m.b.t. de ontwikkeling van de transportsector en de landbouw. Er werd o.m. overeengekomen dat Belgische deskundigen in Zaïre voor het herstel van het Office National des Transports (ONATRA) en de Spoorwegmaatschappij (SNCZ) gaan zorgen. De ONATRA, waar een Belg mede aan de leiding komt, zal over een overheidskrediet van 200 mln fr kunnen beschikken. In het kader van de opleving van de transportsector zal bijzondere aandacht worden besteed aan de modernisering van de havens van Matadi en Banana, aan de betere bevaarbaarheid van de Zaïrestroom en aan de vorming van Zaïrees zeevaartpersorieel. Een stuurgroep, gevormd door een gelijk aantai Belgen en Zairczen. zal zich bezighouden met het uitwerken van een transportbeleid op termijn. Ook de samenwerking tussen Sabena en Air Zaïre zal worden verbeterd. Op landbouwgebied worden speciale inspanningen aangekondigd voor de uitbreiding van de katoenteelt en de produktie van palmolie. Het proefstation van Yangambi dat in de koloniale periode internationale bekendheid genoot, zal nieuw leven worden ingeblazen, o.m. met hulp van de Ford Foundation.
Tijdens de officiële besprekingen kwam ook de financiële hulpverlening. via het Internationaal Monetair Fonds en de privé-banken. ter sprake.
Op industrieel vlak werd tussen Gécamines en Metallurgie-Hoboken overeengekomen de bestaande samenwerking nog op te voeren.

OPEN BRIEF VAN AMBTENARENGENERAAL

De vereniging van de ambtenarengeneraal heeft op 20 jan. een open brief gestuurd naar de regering, waarin zij haar bezorgdheid uitdrukt over de voortschrijdende „politisering" van het openbaar ambt. De vereniging stelt dat het land moet kunnen rekenen op een administratie die in alle omstandigheden bereid en bekwaam is het algemeen belang te dienen. Om een ambtenarenkorps te handhaven, dat aan die eis voldoet, moet het ambt aantrekkelijk worden gemaakt door een degelijk vergoedings- en pensioensysteem. door het uitzicht op een loopbaan die promotiekansen biedt op grond van verdiensten en kennis, en door de eerbiediging van de verworven rechten.

NEWRLAND

NOTA ARBEIDSVOORWAARDENBELEID CNV

Het CNV heeft op 19 okt. 1976 zijn nota over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1977 gepubliceerd.

Het CNV bleek bereid akkoord te gaan met het opnemen in CAO's van indexeringssystemen, waarbij verhoging van indirecte belastingen, subsidies en door de

Op uitnodiging van de regering hebben de ministers Boersma (sociale zaken) en Lubbers op 2 febr. over het vastgelopen arbeidsvoorwaardenoverleg besprekingen gevoerd met afzonderlijke delegaties van werkgevers- en werknemersorganisaties. Hier begroet minister Boersma (r.) VNO-voorzitter Van Veen. Achter de heer Van Veen NCW-voorzitter De Wit.

werkgevers betaalde medische kosten buiten beschouwing worden gelaten.
In de nota vroeg het CNV de leden of zij bereid zijn een deel van de loonruimte in de komende jaren te gebruiken voor vervroegde pensionering. Voorwaarde daarbij is dat de vrijgekomen arbeidsplaatsen door werklozen worden bezet.
Gelet op de moeilijke economische situatie ziet het CNV geen aanleiding bij het CAO-overleg meer te vragen dan een verbetering van 2% bij aanvang van het contract.
Wel moet in 1977 het systeem van de prijscompensatie weer normaal gaan functioneren. Het CNV vroeg om een prijscompensatie van 2,5% per 1 jan. 1977 voor de prijsstijging van april tot okt. 1976.
Het CNV heeft gekozen voor een beleid voor één jaar. Verdergaande afspraken over een rechtvaardige verdeling acht het CNV nu meer dan ooit een zaak voor overleg per bedrijfstak. Centraal zou dan kunnen worden volstaan met het afspreken van een percentage, waarbij de verdeling wordt overgelaten aan de CAO-partners.
Het CNV wil bij het overleg ook een aantal immateriële verlangens aan de orde stellen. Het wil voorstellen per bedrijfstak een commissie te vormen — bestaande uit werkgevers, werknemers en een aantal onafhankelijke deskundigen — die zich bezighouden met het per bedrijfstak toetsen van investeringen.
Over inkrimping of wijziging van de samenstelling van het personeel dient vroegtijdig overleg te worden gevoerd met de ondernemingsraad. De vakbonden moeten betrokken worden bij een grondig onderzoek naar de bedrijfssituatie vóór tot collectief ontslag wordt 'besloten. Het aanstellings- en ontslagbeleid van de onderneming moet tussen de CAO-partners worden geregeld. Het CNV wenst verder uitbreiding van de CAO tot alle categorieën van werknemers.

De nota werd door de verbondsraad van het CNV op 18 nov. goedgekeurd. (ANP, Politiek nieuws, NRC */H'blad)*

NOTA ARBEIDSVOORWAARDEN-*BELEID FNV*

Op 20 okt. 1976 werd de nota arbeidsvoorwaardenbeleid 1977 van de FNV gepubliceerd.

De Federatie Nederlandse Vakbeweging kiest als gemeenschappelijk uitgangspunt voor het arbeidsvoorwaardenoverleg in 1977 voor een bruto verbetering van 2%. Aan het eind van 1976 zal de prijsindexering moeten worden hersteld. Er zal dan een prijscompensatie moeten komen voor de periode april tot oktober 1976. De FNV is bereid daarbij uit te gaan van de .,gezuiverde" prijsindex.
Zij stelt voor om de inkomens tot f 50.000 procentueel te verhogen. Boven deze grens kan per CAO een minder dan procentuele inkomensstijging worden overeengekomen. De FNV zal deze algemene uitgangspunten, die unaniem werden onderschreven door de leden van de Federatieraad en de leiding van de aangesloten bonden, voorleggen aan haar leden.
In de discussienota zegt de FNV verder dat zij bereid is een deel van de rond 4% geraamde stijging van de produktiviteit per werknemer beschikbaar te stellen voor de instandhouding van de collectieve sociale vuorzieningen.
Nadruk werd gelegd op de noodzaak van vrije onderhandelingen op het niveau van bedrijfstakken en ondernemingen.
De loonsomstijging kan binnen de 8 tot 8,5% blijven, als er een strak prijsbeleid wordt gevoerd. aldus de FNV. In bepaalde sectoren moet de overheid zelfs prijsdalingen aïdwingen.
In de nota wordt sterk de nadruk gelegd op de onderhandelingen in de bedrijfstak-[illegible]. Ongeacht het feit of er wel of geen centrale afspraak met de werkgevers tot stand komt, zo heet het, zal op het niveau van de bedrijfstak en de onderneming onderhandeld moeten worden.
De algemene beleidsuitgangspunten laten ruimte open om de arbeidsvoorwaardenverbetering van 2% per CAO nader in te vullen Die ruimte behoeft niet geheel in de loonschalen te worden verwerkt; ze kan ook worden gebruikt voor bijv verhoging van vakantietoeslag, verbetering van de pensioenen of voor arbeidstijdverkorting
Voorop moet staan, aldus de FNV, dat de eisen waarop de ruimte wordt gebruikt, wordt overgelaten aan de bonden en hun leden Of een deel van de prijscompensatie wordt gebruikt voor andere zaken dan loonsverhoging, bijv voor arbeidstijdverkorting, moet ook aan de bonden worden overgelaten
De voorgestelde arbeidsvoorwaardenverbetering zal de koopkracht van de modale werknemer (inkomen in 1976: f 25750) met niet veel meer dan 0,5% kunnen doen toenemen, als hij niet wegens promotie, verandering van baan of door overwerk een zogenaamde incidentele loonsverhoging krijgt

De werknemersdelegatie op bezoek bij de ministers Boersma en Lubbers. V.l.n.r. de heren Spit (FNV), Boersma, Lanser (CNV), Van der Schalie (FNV), Kok (FNV) en Lubbers.

De **FNV** zal er bij de werkgevers op aandringen deze incidentele loonstijging zoveel mogelijk te beperken, bijv. door overwerk tegen te gaan

De federatieraad van de FNV ging op 22 nov. akkoord met de uitgangspunten van de nota. (ANP, Politiek ***nieuws,*** *NRC/H'blad)*

NOTA ARBEIDSVOORWAARDENBELEID WERKGEVERS

De gezamenlijke werkgevers- en middenstandsorganisaties publiceerden op 24 nov. 1976 hun nota over het in 1977 te voeren arbeidsvoorwaardenbelelid.

De werkgevers stellen in hun nota, dat zij uitsluitend willen onderhandelen over de totale ruimte, die voor verbetering van arbeidsvoorwaarden beschikbaar is In deze nieuwe benadering komt het begrip prijscompensatie niet meer voor Voorts wordt gesteld. dat in 1977 een ruimte beschikbaar is van maximaal 2,5% aan het begin van de nieuwe arbeidsovereenkomsten en van ten hoogste 2% halverwege de looptijd
uitdrukkelijk wordt gesteld, dat deze percentages uitsluitend kunnen gelden voor sterke sectoren en bedrijven. Dit betekent, dat bij bedrijfstakgewijze onderhandelingen vele zwakke sectoren nog onder deze percentages kunnen gaan.
Voorts vragen de werkgevers, dat het minimumloon per 1 jan en 1 juli 1977 met niet meer dan resp 2,5 en 2% wordt verhoogd, waarvoor een wetswijziging nodig is.
De werkgevers stellen, dat de ontwikkeling van de koopkracht van de werknemers niet langer eenzijdig door de werkgevers kan worden gewaarborgd Voor zover de koopkrachtdoelstelling van de vakbeweging de draagkracht van de ondernemingen te boven gaat, zal de vakbeweging een beroep moeten doen op de overheid om bij te springen door verlaging van de collectieve lasten, zo menen de werkgevers

In hun nota betrekken de werkgevers nog de volgende stellingen:

- er is voorlopig weinig of geen ruimte voor verkorting van de arbeidsduur,
- bepaalde vormen van arbeidstijdverkorting, zoals een overgang van een vier- naar een vijfploegendienst, moet gepaard gaan met een evenredige verlaging van lonen;
- aanvullingen op wettelijke uitkeringen door de werkgever moeten ter discussie wonden gesteld;
- voor herstel van stimulansen om werk te aanvaarden moet de materiële afstand tussen werken en niet-werken worden vergroot;
- investeringensbeslissingen kunnen alleen door de leiding van een onderneming worden genomen; uitwisseling van gedachten tijdens het besluitvormingsproces is niet uitgesloten, maar de flexibiluteit mag niet worden aangetast (NRC/H'blad)

OVERLEG OVER CENTRAAL AKKOORD MISLUKT

Delegaties van werknemers- en werkgeversorganisaties en een vertegenwoordiging uit het kabinet, o.w. minister Boersma van sociale zaken, vergaderden op 30 nov. 1976 in een poging overeenstemming te bereiken over het maken van centrale afspraken of het doen van centrale aanbevelingen aan de partijen in de bedrijfstakken m.b.t. de arbeidsvoorwaarden in 1977.
Het bleek, dat de kloof tussen werknemers en werkgevers onoverbrugbaar was. Voornaamste breekpunt was het verlangen van de werkgevers de automatische prijscompensatie niet langer toe te passen. De vakbeweging ziet dit als een verworven recht, dat niet zonder meer ongedaan gemaakt kan worden.

Minister Boersma heeft er m het overleg op gewezen, dat de door de werkgevers verlangde opheffing van de prijscompensatie geen eenzijdige beslissing kan zijn, omdat dit automatische aanpassingsmechanisme door werkgevers en werknemers is ingevoerd. zij kunnen er daarom ook alleen samen een eind aan maken
Boersma vond dat de prijscompensatie m 1977 zou moeten worden gehandhaafd Aan de SER zou een advies kunnen woraen gevraagd over de vraag of het systeem zou moeten wonden afgeschaft of veranderd
Spit verklaarde dat de FNV niet op zo'n advies zit te wachten Na alle studies die al verricht zijn, ziet de FNV niet goed dat zo'n studie iets nieuws zou kunnen opleveren dat de opvattingen over de prijscompensatie grondig zou veranderen
Ook van de kant van de werkgevers bleek niet veel geestdrift voor een nieuw overleg of studie over de prijscompensatie Volgens de werkgevers gaat het uitsluitend om de vraag of er wel voldoende ruimte is om de prijsontwikkeling op te vangen, aldus VNO-voorzitter Van Veen Zij staan op het standpunt dat die ruimte er niet is

Sprak minister Boersma over een kwalitatief verschil van opvatting dat moeilijk te overbruggen was, er was ook een verschil in waardering van de beschikbare ruimte voor verbetering van arbeidsvoorwaarden
Volgens minister Boersma zou dat verschil kunnen worden teruggebracht, omdat het door de geringere stijging van de sociale verzekeringspremies mogelijk is de doelstelling van 1,5% reële koopkrachtverbetering te bereiken met een lagere initiële loonstijging (buiten de prijscompensatie) dan de 2%, die de vakbeweging vroeg

Boersma heeft uiteengezet dat de vaststelling van lagere premies objectief verantwoord is In 1978 zal er geen forse premieverhoging nodig zijn om de reserves van de sociale fondsen weer op peil te brengen

De minister heeft gewaarschuwd tegen het risico van harde onderhandelingen Zijn opmerking dat de structurele problemen van onze economie niet met een klap zijn op te lossen, was gericht aan het adres van de werkgevers die met hun opstelling een radicale ombuiging van het beleid willen forceren
Overigens heeft Boersma de partijen in de Stichting duidelijk gemaakt, dat de regering niet zal ingrijpen (ANP, NRC/H'blad SER-bulletiii)

LATIJNS-AMERIKA

BARBADOS

VERKIEZINGEN. VERLIES DEMOCRATIC LABOUR PARTY. NIEUWE REGERING ONDER J. M. G. ADAMS

Op 2 september 1976 zijn op Barbados algemene verkiezingen gehouden, waarbij de oppositionele Barbados Labour Party de meerderheid kreeg. De regerende Democratic Labour Party van premier Errol Barrow verloor elf zetels, waarmee een eind kwam aan het 15-jaar geduurd hebbende bewind van deze partij.
De zetelverdeling in het parlement na de verkiezingen is: Barbados Labour Party (BLP) 17 zetels (was 6) en Democratic Labour Party 7 zetels (was 18).
Tijdens de verkiezingscampagne had de BLP scherpe kritiek op het beleid van de DLP. Zij verweet de regering veel onnodige uitgaven te hebben gedaan zoals de aankoop van dure woningen voor leden van het corps diplomatique in New York en Toronto en dure, niet noodzakelijke, buitenlandse reizen van ministers.
Verder wees de oppositie op de stijging van de prijsindex tussen mei '75 en mei '76 met 18,7% en een stijging van de werkloosheiid tot ca. 28%.
Na de uitslag werd de leider van de Barbados Labour Party, John Michael Geoffrey Adams, de zoon van Sir Grantley Adams, die van '58 tot '62 premier van de kort bestaand hebbende Westindische Federatie was, tot premier beëdigd. Hij stelde een nieuw kabinet samen dat op 8 sept. '76 werd beëdigd en waarvan de samenstelling als volgt is:

premier, financiën en planning - J. M. G. Adams; Caribische zaken, buitenl. handel, industrie en toerisme - Bernard St. John: arbeid, soc. zaken, jeugdzaken en sport - Lionel Craig; justitie en buitenl. zaken - Henry Forde; landbouw, voedsel en consumentenzaken - Charles Bolden; gezondheid en nat. verzekering - Billie Miller; huisvesting en leider van de Senaat - Ronald Mapp; communicatie - Lloyd Braithwaite; onderwijs - Louis Tull.

Tijdens de verkiezingscampagne had Adams scherpe kritiek op de socialistische politiek van Cuba en Guyana en sprak hij zich uit voor het stelsel van vrije ondernemingen.
(Zie ook pag. 95/1)
Bij zijn ambtsaanvaarding zei hij dat de Caribische samenwerking niet werd bedreigd door de VS

maar door de houding van enkele Caribische regeringen. Hij zei verder geen wezenlijke verandering van het buitenlandse beleid te beogen. (The Financial Times, NZZ, FAZ)

BERMUDA

ALGEMENE VERKIEZINGEN. UBP BEHOUDT MEERDERHEID

Op 18 mei 1976 zijn in de Britse kroonkolonie met intern zelfbestuur, Bermuda, parlementsverkiezingen gehouden, waarbij de regerende United Bermuda Party wederom de meerderheid en daarmee 26 van de 40 zetels kreeg. De resterende 14 zetels gingen naar de Progressive Labour Party van mevrouw Lois Browne Evans. Bij de voorlaatste algemene verkiezingen in '72 kreeg de UBP 30 zetels en de PLP 10 zetels. Na een tussentijdse verkiezing op 21 september '76 verschoof de machtsverhouding nog enigszins ten gunste van de PLP doordat deze partij een zetel won. De zetelverdeling is thans: UBP 25, PLP 15.
In de verkiezingscampagne viel de UBP de PLP aan over haar socialistische politiek. Zij zei dat het beleid van deze partij de invoering van inkomstenbelasting noodzakelijk maakt. Op Bermuda bestaat geen inkomstenbelasting.

De samenstelling van de regering is thans als volgt:

premier - John Sharpe: regeringswoordvoerder - John R. Plowman; arbeid en immigratie - C. V. Woolridge; toerisme - deForrest W. Trimingham; arbeid en landbouw - Quintin L. Edness; onderwijs - E. W. P. Vesey; gezondheid en soc. zaken - Ralph O. Marshall; financ. - J. David Gibbons; transport - Clarence E. James; minister zonder portefeuille - E. S. D. Ratteray; planning - D. E. Wilkinson; marine en luchtmacht - J. W. Swann.

Proces tegen .moordenaars gouverneur

In juni en juli 1976 vonden de processen plaats tegen twee mannen die ervan werden beschuldigd de gouverneur van Bermuda Sir Richard Sharples en zijn adjudant, kapitein Hugh Sayers, in '73 te hebben vermoord (pag. 482/2-'73). Erskine Durrant Burrows werd schuldig bevonden aan de moord en aan die op de commissaris van politie George Duckett in '72 en werd op 6 juli ter dood veroordeeld. Een tweede verdachte Larry Winfield Tacklyn werd op 20 juli vrijgesproken.
Beide mannen zullen ook nog terecht moeten staan op beschuldigingen van moord en een samenzwering tot het vermoorden van hoogwaardigheidsbeklederś van Hare Majesteits Regering. (The Times, *KCA)*

CUBA

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN. VERKIEZINGEN NIEUWE NATIONALE VERGADERING. CASTRO VOORZITTER STAATSRAAD. WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

Op 10 oktober '76 zijn in Cuba verkiezingen gehouden voor de 169 gemeenteraden in het land. Bij deze eerste vrije en geheime verkiezingen sedert het begin van de revolutie in 1959 waren 30.000 kandidaten voor de in totaal 10.740 zetels in de 169 gemeenteraden. De kandidaatstelling geschiedde door de al langer bestaande buurtcomité's. Ca. 53% van de kandidaten was lid van de communistische partij.

De gemeenteraden bezitten uitgebreide volmachten t.a.v. lokale openbare diensten In 1974 werd in de provincie Matanzas voor het eerst een proef genomen met de gekozen gemeenteraden (pag. 727/2-'75).

Op 31 oktober kozen de gemeenteraden de afgevaardigden naar de 15 provinciale raden en op 2 november wezen zij de 450 leden van de nieuwe Nationale Vergadering aan, volgens de in februari 1976 per referendum aangenomen grondwet (pag. 551/1-'76) het hoogste volksmachtsorgaan in het land.

Op 7 juli 1976 vaardigde de regering, in overeenstemming met art. 100 van de nieuwe grondwet een wet uit die voorzag in een nieuwe politiek-administratieve indeling van Cuba. In deze wet wordt Cuba ingedeeld in 15 provincies en 169 gemeenten, die direct door de organen, ministeries en andere centrale organisaties van de Nationale Volksbeweging worden bestuurd.

De nieuwe provincies zijn: Pinar del Rio, Havanna-stad, Havanna, Matanzas, Cienfuegos, Villa Clara, Sancti Spiritus, Ciego de Avita, Camaguey, Las Tunas, Granma, Santiago de Vuba, Holguin, Guantanamo en Isla de Pinos.

Op 13 juli werd bekendgemaakt dat de gemeenteraadsverkiezingen op 10 oktober zouden plaatsvinden. Het mandaat voor de leden van de gemeente- en de provin-

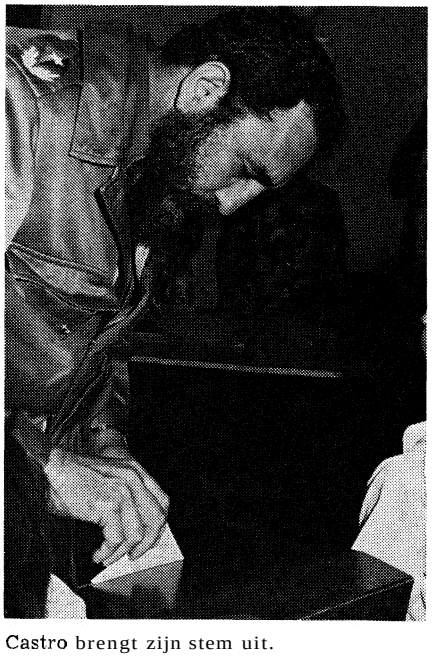

Castro brengt zijn stem uit.

ciale raden is 2,5 jaar, dat van de leden van de Nationale Vergadering 5 jaar

De Nationale Vergadering kwam op 2 december 1976 voor het eerst bijeen.

Premier Castro voerde bij die gelegenheid het woord. Behalve over de binnenlandse situatie sprak Castro ook over de buitenlandse Hij uitte daarbij scherpe kritiek op de Volksrepubliek China ,,De jongste ontwikkeling in China toont dat zelfs in de socialistische familie en in landen d : de glorierijke en revolutionaire weg als eersten betraden, de absurdste dingen kunnen gebeuren als de principes verwaarloosd worden als gedachten verloren gaan als mensen tot goden worden verheven en als het internationalisme wordt opgegeven."
Castro viel ook fel uit tegen enkele olieproducerende landen, die door de olieprijzen te verhogen zich gedroegen als de kapitalistische landen die de onderontwikkelde landen vermorzelen.
De geïndustrialiseerde landen wentelen de kosten van de verhogingen van de olieprijzen af op de Derde Wereld die steeds minder krijgt voor haar grondstoffen. Castro noemde suiker als een voorbeeld daarvan.
Aan het einde van zijn redevoering droeg Castro de wetgevende bevoegdheden van de regering plechtig over aan de Nationale Vergadering.

Nationale Vergadering ***kiest*** staatsraad

Op 3 december 1976 wees de Nationale Vergadering de oprichter van de Cubaanse communistische partij, Blas Roca Calderio, tot haar voorzitter aan, Raul Roa Garcia werd tweede voorzitter.
Vervolgens koos zij de leden van de staatsraad. Voorzitter werd Fidel Castro, die daarmee feitelijk president van Cuba is geworden.
Eerste plaatsvervanger werd zijn broer, Raul Castro

De andere leden van de staatsraad, het hoogste gezagsorgaan, zijn:

Juan Almeida Bosque, Ramiro Valdez Menendez, Guillermo Gdrcia Frias: Blas Roca Calderio en Carlos Rafael Rodriguez (allen plaatsvervangend voorzitter)

Leden Celia Sanchez Manduley, Pedro Miret Prieto, Osvaldo Dorticos Torrado Armando Hart Davalos, Sergio del Valle Jimenez, Jose Ramon Machado Ventura, Arnaldo Milian Castro, Diocles Torialba Gonzales, Belarmino Castilla Mas, Flavio Bravo Pardo, Joel Domenech Benitez, Luis Orlando Dominguez Muniz, Roberto Veiga Menendez, Jorge Lezcano Perez, Vilma Espin Quillois, Osniany Cienfuegos Gorriaran, Juan Marinello, Vidaurreta, Severo Aquirre del Cristo, Reynaldo Castro Yedra, Maita Depres, Senen Casas Regueiro en Abelardo Colorne Ibarra

Vervolgens koos de Nationale Vergadering Fidel Castro tot premier, zijn broer Raul Castro werd eerste vice-premier
Tot vice-premier afkomstig uit hel politbureau van de communistische partij werden gekozen:
Osvaldo Dorticos Torrado, Carlos Raphael Rodriguez, Ramiro Valdes Menendez en Guillermo Garcia Frias
Vice-premier afkomstig uit het centraal comité werden: Joel Denienech Benitez. Flavio Bravo Pardo, Diocles Torralba Gonzales en Belarmino Castilla Mas

Op 3 december keurde de Nationair Vergadering ook de samenstelling van de nieuwe regering goed en de benoeming van 10 voorzitters van staatscomité's.

De samenstelling van de regering is:

president van de nationale bank - Raul Leon Sorras: landbouw - Rafael Francia Mestre; buitenl. handel - Marcelo Fernandez Font; binnenl. handel - Serafin Fernandez; verkeer - Pedro Guelmes; bouw - José Lopez Moreno; cultuur - Armanda Hart; onderwijs - José Ramon Fernandez; hoger onderwijs - Fernando Vecino Allegret; levensmiddelenindustrie - José Naranjo; suikerindustrie - Marcos Lage; elektro-industrie - José L. Beltran; lichte industrie - Nora Fremota; bouwmaterialen - José Valle Roque; visserij - Anibal Valeaz; chemische industrie - Antonio Esquivel; staal en metallurgie - Lester Rodriguez; binnenl. zaken - Sergio del Valle: justitie - Armando Torres Santaryll: mijnbouw en bodemschatten - Manuel Cespedes: buitenl. zaken Isidoro Malmierca: gezondheid - José Gutierrez Muniz: vervoer - Antonio Enrique Lusson.

Tijdens het eerste congres van de Cubaanse communistische partij in dec. 1975 (pag. 526/1-'76) werd het sein gegeven tot een grondige herziening van de bestuursstructuur.
Via een referendum werd een nieuwe grondwet aangenomen. De zes bestaande provincies werden opnieuw ingedeeld en uitgebreid tot vijftien.

Bij de eerste algemene verkiezingen sinds de revolutie werden gemeenteraden gekozen en in een later stadium provincieraden en een Nationale vergadering De slotfase van het institutionaliseringsproces , zoals het genoemd wordt. was de installering van de Nationale vergadering en de aanstelling van een nieuwe regering
De eed die de afgevaardigden moesten afleggen — ,,Wij zweren de leidende rol van de communistische partij gewetensvol en openlijk te zullen eerbiedigen" — wijst erop dat het gezag van de partij onverminderd gehandhaafd blijft Meer dan 96 procent van tie parlementsleden is lid van de partij of van de communistische jongerenorganisatie

Maar terwijl de communistische partij de grote lijnen van het beleid uitstippelt wordt het eiland op plaatselijk niveau grotendeels bestuurd door de gemeenteen proxincreraden De centrale bestuursorganen zijn naar Sowjetrussisch model gevormd

De Nationale vergadering kiest een staatsraad, min of nïeer vergelgkbaai met het presidium van de Opperste Sowjet De voorzitter van de staatsraad is tevens staatshootd Ook benoemt hij de regering, welke benoeming door de Nationale vergadering bekrachtigd moet worden
Volgens de nieuwe grondwet is het voorzitterschap xan de staatsraad en de ministerraad in handen van één persoon Castro bekleedt nu officieel de functies van staatshoofd premier en secretaris can de communistische partij Zijn broer Raul blijft de onbetwiste tweede man Ook anaere partijleiders bekleden belangrijke topfuncties zowel in ae partij als in de staatsraad cii de ministerraad
Alvorens gekozen te worden heeft Castro in een toezaraak tot de Nationale vergadering zelf de grenzen aan ziin macht aangegeven , Geen enkele revolutionair is belangrijker dan de revolutie Niemand staat boven de partij De wil van één enkel iemand mag niet de overhand hebben op die van miljoenen landgenoten"

De door Castro samengestelde regering bracht weinig verrassingen met zich mee. De meeste ministers hehielden hun post en er werd een aantal nieuwe ministeries gevormd. Ook de interne structuur van de ministerraad heeft veel weg van die in de Sowjet-Unie. Negen ,,staatscommissies" — ministeries waarvan de activiteiten die van andere kruisen — zijn in het leven geroepen. Zoals in communistische landen gebruikelijk, is de lijst van ministeries vrij lang. In Cuba zijn het er 23. de staatscommissies niet meegerekend, tegen 62 in de Sowjet-Unie.

Als een belangrijke structurele verandering geldt de grondige herziening van de economische sector. De verantwoordelijkheid voor de economische gang van zaken, voorheen hoofdzakelijk in handen van de centrale planningsraad en de nationale bank, wordt nu door meer instanties gedeeld. Het tien jaar geleden opgeheven ininisterie van financiën is nu als staatscommissie teruggekeerd.

Hoewel het aantal leden van de ministerraad gestegen is van 24 tot 34, zal de regeringsstaf in zijn geheel drastisch worden ingekrompen door nauwkeuriger taakomschrijvingen en het opgaan van andere instanties in ministeries. Het valt te verwachten dat Cuba met het doorvoeren van de nieuwe structuren een onzekere tij3 tegemoet gaat. Waarschijnlijk kan hun doelmatigheid pas over een paar maanden tot een jaar beoordeeld worden. (N Z Z. L e Monde, F A Z, N R C/H a n d e l s b l a d)

NIEUW RANGENSTELSEL IN STRIJDKRACHTEN

Op 24 nov. 1976 werd een nieuwe wet gepubliceerd, waarmee een rangenstelsel overeenkomstig de klassieke militaire hiërarchie werd geintroduceerd.
Onder de guerrilla-traditie van de Cubaanse strijdkrachten werden alle bevelhebbers ,,majoor" genoemd. Nu zullen de hoogste legercommandanten de rang van generaal krijgen. *(NRC/H'blad)*

CASTRO OVER ECONOMISCHE SITUATIE

Tijdens een grote redevoering op 28 sept. 1976 heeft premier Castro meegedeeld dat Cuba te kampen heeft met ernstige economische problemen. Volgens hem is dat te wijten aan enerzijds lage wereldmarktprijzen voor suiker en anderzijds hoge prijzen voor benzine en Westerse goederen.

„Ik moet u waarschuwen dat we ernstige moeilijkheden zullen krijgen", zei Castro op een bijeenkomst in Havanna.

Hij zei ernstig bezorgd te zijn over de lage marktprijzen voor suiker en legde uit dat dit probleem verergerd is door de droogte in Cuba van de afgelopen drie jaar. „Op 20 nov. 1974 was de suikerprijs 65,5 dollarcent per pond. Op 23 sept. 1976 bracht de suiker slechts 7,5 dollarcent per pond op".

Castro zei dat de Verenigde Staten de situatie verergerd hebben door de importheffingen op suiker te verdrievoudigen om de Amerikaanse suikerindustrie te beschermen. Volgens Castro, is hierdoor meer suiker op de wereldmarkt aangeboden, waardoor de prijzen gedaald zijn. Ook de droogte heeft de landbouw van Cuba aangetast. De produktie van suiker is in de jaren 1974-1976 met 25% gedaald, aldus de premier.

Castro zei dat de olieprijs beheerst wordt door slechts een paar landen die samen de OPEC vormen. „Olie is op de wereldmarkt twintig keer zo duur als de produktiekosten, maar de suikerprijs op de wereldmarkt is lager dan de produktiekosten, zei Castro.
Als andere landen dergelijke economische problemen hebben, kunnen ze naar internationale krediet-organisaties stappen „die in handen zijn van imperialisten en door de Amerikaanse blokkade voor ons land niet toegankelijk zijn", zo zei de premier.
„Het is duidelijk dat het nieuws van deze moeilijkheden onze vijanden plezier zal doen, maar ze kennen ons niet erg goed. Onze vijanden kunnen eruit concluderen wat ze willen, maar wij weten dat wij een natie zijn die bereid is offers te brengen", zo zei Castro.

Le Monde gaf de volgende toelichting op de economische situatie in Cuba:

Net als in 1970 toen de grote „zafra" (suikeroagst) van tien miljoen ton mislukt was, moesten de op het Plein van de revolutw bijeengekomen" Cubanen uit de mand van hun grote leider vernemen dat hen donkere tijden te wachten staan
Maar dit maal zijn de oorzaken van de crisis gemakkelijker aan te wijzen dan zes jaar geleden. In 1970 was de mislukking grotendeels te wijten aan beleidsfouten terwijl de oorzaken nu veel meer van buiten komen. In cijfers weergegeven kamt het erop neer dat de suiker twee jaar geleden 65 dollarcent per pond opbracht — een weliswaar uitzonderlijk hoge prijs — en nu slechts 7,5 cent.
De gevolgen van deze catastrofale prijsdaling worden weliswaar verzacht door het feit dat bijna de helft van de Cubaanse suikerproduktie aan de Sowjet-Unie wordt geleverd tegen een vaste prijs van ongeveer dertig dollarcent Maar dat neemt wet weg dat Cuba geconfronteerd wordt met een aanzienlijke inkrimping van de deviezenopbrengst met name van de kant van de twee belangrijkste afnemers: Japan en Spanje.
Om aan deze situatie het hoofd te bieden, hebben de Cubanen twee soorten maatregelen op het oog. Allereerst zullen ze de nu al omvangrijke handel met de Sowjet-Unie verder uitbreiden. Fidel Castro heeft al aangekondigd dat de invoer van kunststofweefsels uit Westerse landen vervangen zal worden door katoen uit de Sowjet-Unie.

Daarnaast zal Cuba de invoer moeten beperken. Deze maatregel zal vooral betrekking hebben op grondstoffen, machines en reserveonderdelen, maar treft ook de invoer van consumptiegoederen, zoals levensmiddelen.
Castro heeft zijn landgenoten laten weten dat zij moeten bezuinigen op het verbruik van koffie en melk. Het wekelijkse koffierantsoen is inmiddels teruggebracht van 45 tot 30 gram per persoon

CUBAANS VLIEGTUIG VERONGELUKT. CASTRO ZEGT VLIEGTUIGKAPINGSAKKOORD MET VS OP. CONFLICT TUSSEN CARIBISCHE STATEN

Op 6 okt. 1976 is een DC-8 passagiersvliegtuig van de Cubaanse luchtvaartmaatschappij enige minuten na een tussenlanding op Barbados op een vlucht van Guyana naar Havanna in zee gestort. Alle 73 passagiers en vijf bemanningsleden, van wie 62 de Cubaanse nationaliteit hadden, kwamen om het leven. Kort voor het ongeluk meldde de piloot dat zich aan boord een explosie had voorgedaan.

Op 7 oktober meldde een anonieme man aan de in Miami verschijnende Miami Herald dat Cubaanse bannelingen in de VS een bom aan boord van het vliegtuig hadden geplaatst. De groep „El Condor" zou verantwoordelijk zijn.
De autoriteiten op Barbados die een onderzoek naar de ramp instelden verklaarden dat sabotage vermoedelijk de oorzaak van het ongeluk was.

Op dezelfde dag werden de Venezolanen Freddy Lugo en Hernan Ricardo Lozano in Trinidad gearresteerd. Beiden hadden met het verongelukte vliegtuig gereisd maar waren in Barbados uitgestapt. Ze werden op 26 oktober als ongewenste buitenlanders naar Venezuela uitgewezen, waar zij begin november op beschuldiging van moord werden gearresteerd. Tevens werden gearresteerd de Cubaanse banneling Orlando Bosch, leider van een Cubaanse bannelingengroep en de tot Venezolaan genaturaliseerde Cubaan Luis Posada.
Bosch heeft in de VS gevangen gezeten in verband met een bomaanslag op een Pools vrachtschip en zijn naam is ook genoemd in verband met de moordaanslag op de vroegere Chileense minister van buitenlandse zaken Orlando Letelier op 21 sept. 1976. Hij was niet een vals paspoort Venezuela binnengekomen.

Op 8 november meldde het officiële dagblad Granma in Havanna dat de Cubaanse regering het bewijs had dat het verongelukken van de DC-8 is veroorzaakt door een bomontploffing.

Op 15 okt. 1976 kondigde premier Castro aan dat het uit 1973 daterende vliegtuigkapingsakkoord met de VS opgezegd zal worden. Castro stelde dat de CIA rechtstreeks betrokken is geweest bij de sabotagedaad waardoor de DC-8 neerstortte. Ook beschuldigde hij de CIA van aanvallen op Cubaanse diplomatieke posten, schepen en vliegtuigen. Volgens Castro betekende dit een schending van het akkoord met de VS.
In 1972 ondertekenden beide landen een verstandhoudingsmemorandum voor het voorkomen van vliegtuigen scheepskapingen. Cuba verplichtte zich daarbij vliegtuigkapers te berechten of aan de Amerikaanse autoriteiten uit te leveren. Op zijn beurt verklaarde Washington zich bereid een einde te maken aan de wat al te opzichtige activiteiten van anti-Castro gezinde Cubaanse bannelingen in Miami (pag. 576/3-'73). Eerder in 1976 dreigde Castro al het akkoord te zullen annuleren nadat Cubaanse vissersvaartuigen naar zijn zeggen waren aangevallen door vanuit Amerika opererende tegenstanders van zijn bewind (pag. 553/2-'76).

Conflict tussen partners Caricom

Het ongeluk met de DC-8 heeft ook consequenties gehad voor de betrekkingen tussen de verschillende staten in het Caribische gebied en voornamelijk voor die staten die samenwerken in de Caricom, het economische samenwerkingsorgaan in het Caribische gebied.
De DC-8 verongelukte tijdens een lijndienst van Guyana, via Trinidad en Tobago, Barbados, Jamaica naar Havanna. Onder de slachtoffers bevond zich ook een aantal staatsburgers van Guyana. Toen duidelijk

werd dat het ongeluk het gevolg van sabotage was en twee Venezolanen, die in Barbados waren uitgestapt en in Trinidad werden gearresteerd, onder verdenking de bom aan boord van het vliegtuig te hebben geplaatst, ontstond een conflict over de plaats waar de beide mannen berecht zouden moeten worden. Van verschillende kanten werd zware druk uitgeoefend op de regering van Barbados uitlevering aan Trinidad te vragen, maar de premier van Barbados verklaarde dat er niet genoeg bewijsmateriaal tegen de beide mannen voorhanden was.

De premier van Guyana, Fornes Burham, zei tijdens een massale rouwplechtigheid voor de omgekomen Guyanezen dat Barbados de morele plicht had de mannen te berechten. De preniier van Barbados bestreed echter dat het ongeluk binnen de territoriale wateren van zijn land had plaatsgevonden.

Een speciale bijeenkomst van de betrokken landen, Barbados, Cuba, Guyana, Trinidad en Tobago en Venezuela in Port-of-Spain vermocht geen oplossing te brengen.

Toen de regering van Barbados daarop een speciale commissie installeerde die een onderzoek naar de zaak moest instellen, weigerde Guyana vertegenwoordigers te zenden uit protest tegen het feit dat Barbados weigerde de berechting in Bridgetown te laten plaatsvinden.

Trinidad en Tobago antwoordden niet op de uitnodiging. Volgens Guyana is Barbados bevreesd voor de gevolgen van een dergelijk explosief politiek proces voor zijn toeristenindustrie.

Volgens waarnemers is een en ander illustratief voor de moeilijkheden binnen de Caricom waar landen met verschillende politieke oriëntatie pogen samen te werken. (The *Financial* Times, NZZ, The *Times*, Le Monde)

VERDRAG MET SOWJET-UNIE VOORZIET IN BOUW KERNCENTRALE

In april 1976 is in Moskou een verdrag tot economische en technische samenwerking voor de jaren '76 tot '89 tussen de Sowjet-Unie en Cuba ondertekend. Het verdrag werd ondertekend door de Sowjetrussische plv. premier Archipow en de Cubaanse minister van buitenlandse zaken Rodriguez.

Het Sowjetrussische persbureau Tass deelde op 6 jan. mee dat het Oosteuropese economische samenwerkingsorgaan Comecon een kerncentrale op Cuba gaat bouwen. Het wordt de eerste kerncentrale op het eiland. In het verdrag met de Sowjet-Unie van april 1976 was hiertoe in principe overeengekomen.

Eenheden van de Sowjetrussische marine hebben in september '76 deelgenomen aan een manoeuvre van de Cubaanse marine en luchtmacht Granma-20 genaamd

De manoeuvres werden gehouden ter viering van de 20ste verjaardag van de landing van Castro en zijn guerrillatroepen met het jacht Granma op Cuba

Bijzonderheden over de ornvang van de Russische deelname werden niet gegeven

Volgens een mededeling uit Havanna was het doel van de oefening om de strijdkracht van de Cubaanse marine te verbeteren (NZZ, The Times, FAZ)

COMMISSIE VOOR RECHTEN VAN DE MENS DOET BEROEP OP CUBA

De interamerikaanse commissie voor rechten van de mens, een afdeling van de Organisatie voor Amerikaanse Staten (OAS), heeft half juni 1976 in Washington een rapport gepubliceerd waarin staat dat de organisatie voldoende gegevens ter beschikking heeft om aan te tonen dat politieke gevangenen in Cuba aan zware lichamelijke en geestelijke druk zijn blootgesteld o.a. door middel van dwangarbeid, eenzame opsluiting, het weigeren van bezoek en politieke indoctrinatie.

De commissie deed een beroep op de Cubaanse regering onmiddellijk maatregelen te nemen die een eind moeten maken aan de onmenselijke behandeling van politieke gevangenen. *(NZZ)*

EL SALVADOR

STAF-CHEF LEGER IN NEW YORK GEARRESTEERD, VEROORDEELD TOT GEVANGENISSTRAF

Op 16 mei 1976 werd kolonel Manuel Alfonso Rodriguez, chef-staf van de strijdkrachten van El Salvador, in New York City gearresteerd in verband met een komplot om de Amerikaanse onderwereld 10.000 halfautomatische geweren te verkopen die oorspronkelijk waren gekocht voor export naar zijn land.

De chef-staf werd samen met 5 anderen aangehouden door agenten van het Amerikaanse ministerie van financiën die zich enkele niaanden als onderwereldfiguren hadden voorgedaan.

Zij werden ervan beschuldigd de Amerikaanse reglementen voor wapencontrole te schenden.

Het komplot zou dateren van begin maart 1976 toen de Salvadorezen besloten om voor export bestemde wapens door te verkopen voor $ 2,8 mln aan de Amerikaanse onderwereld. De arrestaties werden verricht toen de mannen in New York City waren om de eerste bedragen in ontvangst te nemen.

Volgend op de arrestatie maakte de regering van El Salvador op 22 mei bekend dat kolonel Rodriguez van zijn functies was ontheven. Eind nov 1976 werd hij in New York tot een gevangenisstraf van 10 jaar veroordeeld. *(The Times, NZZ, NRC/H'blad)*

WAPENSTILSTAND TUSSEN EL SALVADOR EN HONDURAS NA GRENSINCIDENTEN

Op 30 juli 1976 kwamen El Salvador en Honduras op een conferentie van ministers van buitenlandse zaken van Middenamerikaanse staten in Guatemala City overeen hun grensgeschil voorlopig bij te leggen met een staakt-het-vuren.

Het bestand zal worden gecontroleerd door militaire waarnemers uit Nicaragua, Guatemala en Costa Rica

Op 1 aug. 1976 zond Honduras een telegram naar de Organisatie voor Amerikaanse Staten in Washington waarin het El Salvador ervan beschuldigde dat troepen opnieuw de grens tussen beide landen hadden geschonden.

El Salvador wees de beschuldiging echter van de hand. De confrontatie tussen beide landen, die in 1969 met de zgn. „voetbaloorlog" haar hoogtepunt bereikte. laaide in 1976 weer op toen op 14 juli troepen van beide landen schoten wisselden waarbij twee Salvadorese soldaten gedood zouden zijn.

Sedert de voetbaloorlog onderhouden beide landen geen diplomatieke betrekkingen meer. (Le Monde. *NZZ)*

LANDHERVORMINGEN GOEDGEKEURD. MILITAIREN TREDEN OP TEGEN BOEREN

In juli 1976 heeft het parlement op initiatief van president Arturo Molino een wet aangenomen die voorziet in een verdeling onder de landarbeiders van de grond, die zich bijna uitsluitend in handen van enkele grootgrondbezitters bevindt.

El Salvador is het dichtst bevolkte land van Midden-Amerika. Vierenéénhalf miljoen mensen wonen op een gebied met een oppervlakte van ca. 21.488 km^2. Het vruchtbaarste gedeelte van het land wordt gebruikt voor grote koffie- en katoenplantages.

De situatie van de bevolking is slecht. Volgens gegevens verstrekt door de katholieke bisschoppenconferentie is tweederde van de bevolking werkloos. Meer dan 50% van de kinderen zijn ondervoed.

Molina heeft de boeren een verbetering van hun toestand beloofd toen hij in 1972 aan de macht kwam.

Volgens de nieuwe wet zal het land geleidelijk onder de landarbeiders en de kleine boeren worden verdeeld. Uitvoerend orgaan daarvoor is het nieuwe instituut voor agrarische hervormingen. De voor de kleine boeren bestemde grond zal door het instituut worden overgenomen, die het daarna zal verdelen. De grootgrondbezitters kunnen onderhandelen over de vrijwillige verkoop of ze kunnen middels een gerechtelijke procedure gedwongen worden land af te staan. In beide gevallen kunnen ze rekenen op een volledige schadevergoeding.

De grootgrondbezitters zijn een campagne tegen de regering begonnen. Zij noemen het voornemen in strijd met de grondwet en ,,een slag tegen de vrijheid van het individu".

Half dec. 1976 zijn militaire eenheden en politiemannen ingezet in het noorden van het land om onlusten onder boeren en plantagearbeiders te onderdrukken.

De regering heeft tot de actie besloten omdat de landarbeiders in dit gebied een staking waren begonnen om hogere lonen te krijgen. (NZZ, *FAZ*)

GRENADA

REGERINGSPARTIJ WINT VERKIEZINGEN

Op 7 dec. 1976 werden algemene verkiezingen gehouden op Grenada die werden gewonnen door de regerende Grenada United Labour Party (GULP) van premier Eric Gairy.

Van de 15 zetels kreeg deze partij er 9 (was 13) terwijl zes zetels naar de verenigde oppositiepartijen gingen.

Ter gelegenheid van deze verkiezingen hadden drie oppositiepartijen t.w. de New Jewel Movement, een radicaal-linkse groep en twee conservatieve partijen, de Grenada National Party en de United People's Party besloten samen te werken in de People's Alliance. Hun verkiezingscampagne richtte zich voornamelijk tegen de persoon van premier Gairy. die het land sedert het in 1974 onafhankelijk werd, heeft geleid (pag. 265/1 - '74).

Sedert de zware onlusten die gepaard gingen met het uitroepen van de zelfstandigheid in 1974 is de economische situatie van het land achteruitgegaan Hoewel de twee belangrijkste exportartikelen, nootmuskaat en cacao, op de wereldmarkt hoge prijzen opbrengen is de toeristenindustrie na de onlusten in elkaar gezakt De regering heeft ?nr nog toe weinig ondernomen om daar verandering in te brengen. In 1975 steunde de regering de VN-resolutie die het zionisme veroordeelt en sindsdien boycotten Joodse Noord-Amerikanen het eiland als vakantieoord.

De bananenteelt, een andere belangrijke bron van inkomsten, is door misoogst en de zwakke positie van het pond sterling nauwelijks winstgevend.

Hoewel officiele cijfers niet beschikbaar zijn, wordt algemeen aangenomen dat de regering meer uitgeeft dan zij heeft. Volgens een recente schatting van de Inter-American Economic and Social Institute heeft Grenada jaarlijks East Caribbean $ 5 mln nodig om het begrotingstekort aan te vullen

Premier Gairy hoopt op financiele steun van Groot-Brittannië en van internationale organisaties zoals de World Bank en de Caribbean Development Bank.

De oppositie heeft zich verder beklaagd over de gang van zaken bij de verkiezingscampagne. Zij zei dat de Grenada United Labour Party zendtijd had gekregen bij de nationale omroep zonder dat zij over dezelfde faciliteiten kon beschikken

De staatsdrukkerij zou propaganmateriaal voor de GULP hebben gedrukt en regeringsauto's zouden gebruikt worden voor GULP-bijeenkomsten.

Veel kritiek bestaat er ook op het optreden van het para-politiekorps, dat persoonlyk door premier Gairy werd gerecruteerd en dat in de volksmond bekend staat als de „mongoose gang". Het zou zich schuldig maken aan geweldpleging en intimidatie op politieke tegenstanders van de premier (The *Financial* Tzmes)

TRINIDAD EN TOBAGO

REPUBLIEK ,,ITGERºEPEN . PARLEMENTS- EN PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 1 aug. '76 is op Trinidad-Tobago de republiek uitgeroepen. Daarmee is dit land het tweede Commonwealth-gebied in de Caribische Zee dat zich losmaakt van de Britse kroon.

Sir Ellis Emmanuel Innocent Clarke. de laatste gouverneur-generaal, werd op 31 juli beëdigd als interim-president.

Op 13 sept. 1976 vonden de parlementsverkiezingen plaats, waaraan door negen politieke partijen werd deelgenomen De verkiezingen werden gewunnen door de People's National Movement van premier Eric Williams, die 24 zetels in het Huis van Afgevaardigden kreeg. Van de resterende 12 zetels gingen er 10 naar de United Labour Front en 2 naar de Democratic Action Congress.

Naar aanieiding van de uitslag werden wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering, die thans als volgt is:

premier en financiën - Eric Williams; gezondheid en lokaal bestuur - Kamaluddin Mohammed: landbouw, visserij, industrie en handel - George M. Chambers; onderwijs en cultuur - Cuthbert Joseph; arbeid, vervoer en comniunicatie - Hector O. McClean: nationale veiligheid en buitenl. zaken - John Stanley Donaldson; arbeid. coöperaties en soc. zaken - Desmond Cartey; justitie - Selwyn Richardson; mijnwezen en oliezaken - Errol E. Mahabir.

De opkomst van de ULF als grootste oppositiepartij werd door waarnemers beschouwd als het belangrijkste resultaat van deze verkiezingen. De ULF is een militante linkse partij, die opkomt voor de belangen van de arbeiders. Tot nog toe liepen de politieke scheidslijnen langs raciale tegenstellingen en bestond weinig belangstelling voor ideologische doelstellingen.

De ULF drong tijdens de verkiezingscampagne aan op een nationale landpolitiek zodat alle grond wordt teruggegeven aan burgers van het eiland.

In aansluiting aan de verkiezingen werd Basdeo Panday, voorzitter van de vakbond van plantage- en fabrieksarbeiders tot leider van de oppositie in het Huis van Afgevaardigden benoemd.

Op 29 dec. 1976 werd de interim-president Ellis Clarke tot president van Trinidad-Tobago gekozen.

Hij was de enige die zich kandidaat had gesteld. (*The Times*, The *Financial* Tzmes)

Uitgevers Int Uitg en Handelmij ,,Systemen Keesing" B V , Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V Algem Br 2100 Deurne-Antwerpen Keesing, Keesinglaan 2-20,

DE BLOEDIGE ETHIOPISCHE REVOLUTIE

De eind februari 1974 in Asmara (Eritrea) begonnen muiterij van militairen (pag. 161 e.v.-'74) voerde via een rechtstreekse tussenkomst van het leger in het bestuur van Ethiopië (28/29 juni 1974, pag. 449 e.v.-'74) tot een de facto overname van de macht door de strijdkrachten. Deze werd op 12 sept. 1974 bezegeld door de afzetting van keizer Haile Selassie en de benoeming van luitenant-generaal Aman Andom tot hoofd van de voorlopige militaire regering, de PMAC (pag 785 e.v.-'74).

De werkelijke macht berustte echter bij het toen 120 leden tellende comité van de strijdkrachten, de z.g. Dergue, waarvan majoor Mengistu Haile Mariam als de ,.sterke man" gold.

Meningsverschillen en een machtsstrijd binnen de Dergue, die reeds eind sept. 1974 aan het licht waren gekomen, resulteerden op 23 nov. '74 in de terechtstelling van 60 voormalige ministers, regeringsfunctionarissen van het vroegere bewind en militairen, o.w. generaal Andom.

Ondanks de omstandigheid dat Andom als hoofd van de voorlopige militaire raad (PMAC) werd opgevolgd door de als gematigd beschouwde brigade-generaal Teferi Benti, bleef de Ethiopische revolutie haar toen verworven bloedige karakter behouden.

Na een mislukte staatsgreep werden op 10 juli 1976 minstens 19 personen terechtgesteld, o.w. generaal Gietachew Nadew (bestuurder onder de staat van beleg) en majoor Sisaye Habte (voorzitter van het politieke comité van de Dergue), terwijl op 26 juli 1976 werd bericht dat twee andere militairen de vorige dag door hun eigen troepen waren terechtgesteld: luitenant-kolonel Berpanu Taile (commandant van het 26ste bataljon van de 1ste divisie) en luitenant Haile Mariam Hassan. Op 18 nov. 1976 werd de executie van 27 ,,anarchisten" en ,,contra-revolutionairen" bekendgemaakt, nadat op 2 nov. al 23 personen wegens moorden en contra-revolutionaire activiteiten waren terechtgesteld.
Op 3 febr. jl. volgde de executie van generaal Teferi Benti (het staatshoofd) en zes andere leden van de PMAC.
Inmiddels heeft het land met grote economische problemen (o.a. de voedselvoorziening) en zes politieke bevrijdingsbewegingen te kampen.

De NZZ (7-2) schreef in een commentaar o.a.: ,,De 2½ jaar die sinds de omverwerping van de regering van keizer Haile Selassie zijn verlopen laten zien dat de door het leger gedragen revolutie haar kinderen verslindt, zonder dat een polieke ommekeer is ingetreden: noch zijn nieuwe figuren opgedoken noch heeft een fundamentele programmatische discussie plaatsgevonden i .)

De reeds tevoren geproclameerde instelling van een rechtvaardiger economische orde, vooral de geplande landhervorming, alsmede de invoering van een democratisch systeem zijn sindsdien net zo weinig gevorderd als onderhandelingen met de afgescheidenen in Eritrea en Tigre. De guerrilla in deze provincies en de in het zuidelijke Sidamo toenemende terreur helpen geen centraal bewind — noch een gematigd noch een radicaal — het door honger en armoede geplaagde land in rustiger banen te leiden. Maar ook de (. . .) manier waarop de militairen hun politieke en economische problemen alsmede hun interne ,,hanengevechten" pogen te ,,verklaren" respectievelijk toe te dekken is weinig geschikt om scepsis en opstandigheid tegenover de machthebbers te verminderen",

Die Zeit (11-2) wees op het uitblijven van de landbouwhervorming en het optreden van de politieke bevrijdingsbewegingen en op de vijandige relatie met alle buurlanden, van wie Somalia en Soedan bovendien met Ethiopië in grensconflicten gewikkeld zijn

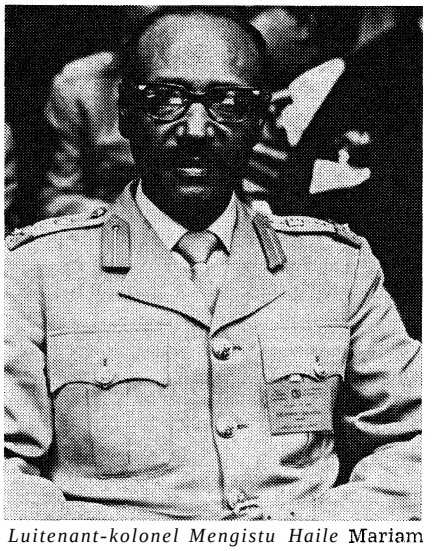

Luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam

Hieronder volgt in aansluiting op het overzicht van pag. 785 e.v.-1974 een gedeeltelijke samenvatting van de gebeurtenissen en ontwikkelingen die sinds de dood van generaal Andom in Ethiopië plaatsvonden. De ontbrekende zaken zullen in volgende afleveringen worden opgenomen.

Dood *generaal* Andom

De terechtstelling van de 60 personen (31 burgers en 29 militairen) op 23 nov. 1974 was de volgende dag door de PMAC bekendgemaakt. Op generaal Andom na behoorden zij allen tot een groep notabelen van het vorige bewind, naar schatting ruim 200 personen, die sinds febr. 1974 door de strijdkrachten was gearresteerd. Onder de geëxecuteerden waren: ex-premier Aklilou Habte Wold en het merendeel van zijn ministers, o.w. Tesfaye Gebre-Egzy (voorlichting); twee voormalige gouverneurs van de door droogte en hongersnood getroffen provincie Wollo, Dejazmatch Solomon Abraham en Dejazmatch Legesse Bezu; twee van de rijkste mannen van het land, Ras Arate Kassa en Ras Mesfin Sileshu; een kleinzoon van de afgezette keizer, ex-schout-bij-nacht Iskander Desta alsmede de tiidens de ,,sluipende revolutie" optredende premier Endalkatchew Makonnen.
Zij waren volgens de bekendmaking van 24 nov. 1974 schuldig bevonden aan ,,talloze misdrijven, incl. pogingen om de volksbeweging van het land te verstoren"; het toepassen van ,,wanbeheer en onrecht door een bewust ,,verdeel en heers"-systeem op basis van het stam- en religiepatroon"; het pogen ,,verdeeldheid te zaaien tussen de diverse eenheden van de strijdkrachten"; en ,,pogingen om tot een burgeroorlog aan te zetten".

Op 26 nov. bevestigde de PMAC dat generaal Andom was gedood toen hij zich tegen zijn arrestatie verzette. Hem werd verweten dat hij tegen de volksbeweging was ingegaan, pogingen had ondernomen om .,verdeeldheid te scheppen tussen de strijdkrachten en leden van de militaire raad. Andom zou de uitvoering

van nationale besluiten, waarover in de militaire raad was gestemd, hebben geblokkeerd; hij zou zijn plichten hebben verwaarloosd en voor zijn persoonlijk belang hebben samengezworen; hij zou geweigerd hebben op zijn post te blijven als voorzitter van de militaire raad en zou zelfs acht dagen afwezig zijn geweest.

Tot degenen die de terechtstellingen veroordeelden behoorde nok (op 26 nov.) krconprins Merid Azmatch Asfa Wossen, die door de PMAC tot koning van Ethiopië was aangewezen.

Benoeming *Benti* e.a.

Op 28 nov. 1974 maakte de PMAC bekend dat brigade-generaal Teieri Benti, die geen lid van de Dergue was, ermee ingestemd had voorzitter van de PMAC (= staatshoofd) te worden. Hij werd dezelfde dag in die functie beëdigd.

Verdere benoemingen werden op 6 dec. 1974 meegedeeld w.o. die van Kifle Wodajo tot minister van buitenlandse zaken i.p.v. Dejazmatch Zewde Gabre-Selassie (neef van Haile Selassie) en die van Ayelew Mandefro tot minister van defensie als opvolger van Andom. Voorts werd brigade-generaal Taye Tilahun benoemd tot commandant van de luchtmacht i.p.v. generaal Yohannes Wolde (die zou zijn gearresteerd) en brigade-generaal Behane Teferi tot commandant van de nationale politie, terwijl als nieuwe commandanten van leger en marine resp. generaal Getachew Nado en commodore Tassew Desta werden aangewezen. Alle nieuwbenoemden werden als ,,gematigd" gekwalificeerd.

Socialistisch programma

De voorlopige militaire raad maakte op 20 dec. 1974 bekend dat Ethiopië een unitaire socialistische één-partijstaat zou worden op basis van het volgende, tien punten omvattende programma (Le Monde 23-12-1974):

1) Ethiopië moet een verenigd land blijven zonder etnische, religieuze, taalkundige of culturele verschillen. Alle Ethiopiërs zullen in harmonie leven, ongeacht religie, stam, geslacht of taal, en met gelijke vrijheid en gelijk recht voor allen.

2) Ethiopië wenst de instelling van een economische, culturele en sociale gemeenschap met Kenia, Somalia en Soedan.

3) De leuze ,,Ethiopië eerst" (Ethiopia Tekdem) van de Ethiopische revolutie is gebaseerd op een specifiek Ethiopisch socialisme en dat houdt in gelijkheid, het recht om zijn eigen lot te bepalen en het recht op werk en loon.

4) Elk regionaal bestuur en elk dorp moeten hun eigen hulpbronnen beheren en zichzelf bedruipen.

5) Een grote politieke partij (,,opperste progressieve raad"), gegrondvest op de revolutionaire filosofie van ,,Ethiopië eerst", zal worden gevormd op een nationalistische en socialistische basis.

6) De hele economie moet in handen van de staat zijn Alle in Ethiopie bestaande goederen behoren rechtens aan het Ethiopische volk toe. Slechts enkele zaken zullen hun particuliere karakter behouden, als zij tot nut van het algemeen worden geacht

7) Het recht op het bezitten van grond zal uitsluitend worden toegekend aan degenen die de grond bewerken. Regeringsgronden zullen worden bebouwd door boerencollectieven, terwijl particuliere boeren regeringsrichtlijnen zullen krijgen.

8) De industrie zal door de staat worden beheerd. Slechts enkele particuliere ondernemingen, die van openbaar nut worden geacht, zullen in particuliere handen blijven totdat de staat het verkieslijk acht die te nationaliseren. Buitenlands kapitaal en technologie zal worden toegelaten als dat nuttig voor de ontwikkeling van het land wordt geacht.

9) Het gezin, fundament van de Ethiopische maatschappij, zal worden beschermd tegen alle buitenlandse invloeden. ondeugden en gebreken.

10) De bestaande buitenlandse politiek van Ethiopië zal in wezen worden gehandhaafd. Het nieuwe regime zal evenwel er met kracht naar streven om de betrekkingen van goede nabuurschap met al zijn buren te versterken.

Nationalisatiemaatregelen

Op 1 jan. 1975 maakte de regeringsradio de nationalisatie bekend van 6 banken, 14 verzekeringsmaatschappijen en alle hypotheekinstellingen — samen met activa ter waarde van ca. 50 mln Ethiopische dollars. Door die maatregel werden vooral Britse (National en Grindlays Bank) en Italiaanse (Banco di Roma, Banco di Napoli) getroffen.

Op 3 febr. 1975 deelde de militaire raad mee dat 72 ondernemingen in de produktie- en distributiesector zouden worden genationaliseerd, terwijl in 29 andere ondernemingen een meerderheidsbelang door de staat zou worden genomen. Hierbij ging het om de oliemaatschappijen en andere buitenlandse bedrijven, w.o. de suikerondernemingen van het Nederlandse HVA-concern.

Studentencampagne

Op 21 dec. 1974 vond in Addis Abeba een door het leger georganiseerde parade van studenten plaats in aanwezigheid van generaal Teferi Benti, de voorzitter van de PMAC, majoor Mengistu Haile Mariam en majoor Atenafu (resp. eerste en tweede vice-voorzitter van de PMAC). De studenten waren uitgerust om naar het platteland te vertrekken voor een campagne tot voorlichting van de bevolking daar — als ,,speerpunt" van een revolutie die nog moet beginnen, aldus AFP (15-1-1975). Volgens deze bron waren al 1500 ,,jonge pioniers" naar de zuidelijke provincies vertrokken om mee te doen aan de campagne ,,vooruitgang door de samenwerking". waartoe de militairen reeds in mei 1974 hadden besloten.

Op 26 dec. 1974 werd via de radio in een speciale verklaring gedreigd met zware straffen voor studenten die zich niet voor de campagne meldden, in het bijzonder afgestudeerden en studenten op handelsscholen. Kritiek op de campagne was geuit door ouders en door studenten, omdat zij slechts voorlichting moesten geven aan boeren en niet met hen samenwerken.

Verdere wijziging kabinet

Op 7 jan. 1975 werd bericht dat een nieuw ministerie voor ontwikkeling van nationale hulpbronnen was ingesteld om de door de staat gecontroleerde ondernemingeil te coördineren en te beheren; minister werd Ato Mebratu Mengistu. Tegelijk werd Ato Zegeye Asfaw benoemd tot minister van landhervorming en bestuur i.p.v. Ato Belete Gebre Tsadik. die in dec. 1974 was gearresteerd.

Op 4 maart 1975 volgden verdere benoemingen: Binnenlandse zaken - kolonel Legesse Wolde Mariam; justitie - Ato Emanuel Amde-Mikhail: landbouw - Asrate Feleke; cultuur en jeugd (nieuw departement) - Aklilu Habte; mijnbouw en energie - Ato Haile Yemenu; openbare werken en huisvesting - Ato Paulos Abraham; commissaris voor planning - Ato Shiferaw Yamo.

De vroegere minister van landbouw, Dagnachew Yirgu, had het land verlaten — naar verluidt met bestemming Soedan — wegens beweerde ontevredenheid over de aanpak van de landhervorming door de militaire leiders.

De minister van voorlichting, Lij Mikhail Imru, was tot politiek adviseur van generaal Benti benoemd zonder dat een vervanger voor hem werd aangewezen. Dit gebeurde pas op 27 mei 1975. toen majoor Yakob Gebre Egziabher als minister van voorlichting werd beëdigd. Tevoren was op 17 april kolonel Semret Medhane tot minister van openbare werken en huisvesting benoemd als opvolger van Ato Paulus Abraham.

Landhervorming

Per decreet van de PMAC d.d. 4 maart 1975 werd een radicaal landhervormingsprogramma afgekondigd. Dit stelde voorop dat al het land dat gebruikt wordt voor landbouw en veeteelt, met uitzondering van gemeentegronden, ,,het collectieve eigendom van het Ethiopische volk" is en dat geen persoon of organisatie zulke grond in particulier eigendom kan bezitten. Degenen die

tot nu toe grond bezaten zullen wel compensatie krijgen voor hun roerende goederen en voor blijvende verbeteringen die zij op hun land hebben aangebracht, maar niet voor de waarde van de grond zelf.

Iedereen die bereid is persoonlijk land te bebouwen, met inbegrip van voormalige grondbezitters, zal een stuk grond toegewezen krijgen dat groot genoeg is om in diens levensonderhoud te voorzien met een maximum van 10 ha per gezin. Niemand mag arbeiders in dienst nemen om in zijn plaats het land te bebouwen, met uitzondering van mensen zoals weduwen die niet in staat zijn zelf de grond te bewerken.

Met deze proclamatie, zo wordt uitdrukkeijk vastgesteld, is een einde gekomen aan de verhouding landheer–pachter die in Ethiopië zo lang aanleiding is geweest tot mensonwaardige toestanden.

De toewijzing van stukken grond is in handen gelegd van organisaties van boeren Per gebied van minstens 800 hectare zal zo'n associatie worden opgericnt met als leden de pachters, landarbeiders en grondbezitters van voorheen en mensen zonder land. Deze organisaties krijgen ook nog andere taken waaronder het bilieggen van geschillen, de vorming van cooperaties voor bijvoorbeeld de verkoop van produkten en de zorg voor collectieve voorzieningen.

Vertegenwoordigers van deze boerenbonden op het laagste niveau vormen een tweede soort organisaties op een hoger niveau en deze vaaraigen ten slotte vertegenwoordigers af naar een derde soort, die met name het laatste woord hebben in geschillen over land tussen de borden op het basisniveau

Een geval apart bij deze herverdeling van de grondvormen ,,de grote landbouwbedrijven" (wat ,,groot" is wordt niet precies aangegeven). Deze zullen òf als staatsbedrijven worden bestuurd òf als cooperaties òf de grond er van zal worden verdeeld onder degenen die er tot nu toe werkten

Het ministerie van landhervorming moet in samenwerking met het ministerie van binnenlandse zaken zorgen dat die boerenorganisaties er komen In elk gebied dat in de toekomst bestreken moet worden door een boerenorganisatie op het tweede niveau, zal minstens één ambtenaar worden aangesteld om de hervorming op gang te brengen en te begeleiden, onder meer door vergaderingen van boeren te beleggen en die bedoelingen van de proclamatie uit te leggen

Tot de hoofdzaken van de proclamatie behoren ten slotte ook dat elke gerechtelijke actie tegen de uitvoering van de bepalingen van de proclamatie is uitgesloten en dat de proclamatie elke geschreven of als gewoonte geldende met regeling, praktijk of procedure die met de bepalingen er van in strijd is, opzij schuift Dit betekent met name dat allen die hun land door deze proclamatie van de militaire regering kwijtraken geen enkel verhaal hebben (NRC/H'blad 5-3-75)

Reeds op 16 maart 1975 werd toenemend verzet tegen de landhervorming gemeld. Landeigenaren van wie de grond door de militairen werd afgenomen zouden in verscheidene delen van het land tot het vormen van verzetsgroepen overgaan. Officieel werd op 14 maart bekendgemaakt dat twee broersgrootgrondbezitters, die de wapens tegen de landhervorming hadden opgenomen, door veiligheidstroepen waren gedood, terwijl een derde broer al op 8 maart wegens antiregeringsactiviteiten was gearresteerd.

Evenals op 14 maart voerde een contingent gewapende mannen o.l.v de voormalige rechter en grondbezitter Dejazmatch Berhane Maskel Desta een aanval uit op een DC-3 van de Ethiopian Airlines op het vliegveld van de door toeristen bezochte stad Lalibela (ca. 340 km ten noorden van Addis Abeba). Zij bezetten het vliegveld en de stad, maar die werden de volgende dag na een korte doch hevige strijd door troepen van het leger heroverd.

Op 23 maart werd gemeld dat de PMAC alle grootgrondbezitters had opgeroepen hun bezit binnen een week aan de staat over te dragen. Gedreigd werd met strenge maatregelen tegen degenen die zich tegen de landhervorming verzetten, terwijl tegelijk richtlijnen werden uitgevaardigd voor de vorming van cooperaties op dorps-. districts- en provincieniveau.

De landhervorming, die pas officieel in werking trad na publikatie in het staatsblad op 25 april, zou weinig verzet in het zuiden hebben ontmoet (zuidelijk Shoa en noordelijk Sidamo), omdat de meeste grootgrondbezitters daar gedood, gevangen of gevlucht waren. Maar vooral in het noorden, waar de grond familiebezit was en 75% ervan eigendom was van de mensen die erop werkten, werd sterk verzet gemeld, om van de kerkelijke leiders die de landhervorming als een „moslemkomplot" zagen Verscheidene grootgrondbezitters organiseerden gewapende groepen die in botsing kwamen met veiligheidstroepen en met boeren die de landhervorming toejuichten Daarbij werden talrijke voormalige notabelen en hun volgelingen gedood of gearresteerd en vervolgens berecht

Afschaffing monarchie

Op 21 maart 1975 deelde de PMAC mee dat kroonprins Merid Azmatch Asfa Wossen, die sinds nov. 1974 in Engeland verbleef, niet langer de titel van koning kon gebruiken, omdat hij door zijn langdurige ziekte (in 1972 werd hij door een beroerte getroffen) .,niet in staat is de zware verantwoordelijkheid van het leiderschap van de natie op zijn schouders te nemen". Ook de titels van prins en prinses werden afgeschaft met de daaraan verbonden voorrechten. Daarmee werd in feite de monarchie afgeschaft, terwijl werd aangekondigd dat het volk spoedig zijn staatshoofd zou aanwijzen en zijn eigen regeringsvorm zou kiezen.

De 58-jarige Asfa Wossen protesteerde tegen de maatregelen en riep de VN en de Afrikaanse staten tot l-iet overwegen van maatregelen om Ethiopië te „bevrijden"

Op 27 aug. 1975 overleed ex-keizer Haile Selassie (zie pag. 831/1-1975).

Aankondiging vorming politieke *partij*. Oppositie

Op 13 juli 1975 kondigde generaal Benti te Diredawa aan dat spoedig een nationale politieke partij, ,,geleid door de doelstelling van het Ethiopische socialisme", zou worden gevormd om het bestuur van het land over te nemen. Die partij moest bestaan uit boeren, arbeiders en ,,andere progressieve krachten" en zij had tot taak de nationale stabiliteit te waarborgen zelfs in het geval van wijzigingen in de politieke leiding.

Tevoren waren zowel in de strijdkrachten als onder burgers blijken van oppositie tegen het bewind aan het licht getreden, terwijl naast de voortdurende rebellie in Eritrea ook verzet onder de Afars in de provincie Wollo was gerezen (waaraan aparte berichten worden gewijd).

Op 13 maart 1975 werd meegedeeld dat brigade-generaal Tadesse Beru en luitenant-kolonel Hailu Regasse waren gearresteerd nadat ca. 100 door hen geleide ,,rebellen'. zich aan het leger hadden overgegeven. Zij werden schuldig bevonden aan een poging om ,,de Ethiopische volksbeweging te verstoren" en verzet te organiseren tegen de landhervorming onder de Galla's. De twee officieren werden vier dagen later terechtgesteld met vier andere personen (een voormalige commandant van het territoriale leger en drie studenten!.

OP I april werd bekendgemaakt dat vijf burgers, die tegen de militaire raad hadden samengezworen, bij een botsing met veiligheidstroepen waren doodgeschoten Begin april zouden volgens onbevestigde berichten door de 2de en 3de legerdivisie wijzigingen zijn verlangd in het systeem van de landhervorming. zodat particulier grondbezit mogelijk bleef (onder keizer Haile Selassie kregen officieren en soldaten bij het verlaten van de dienst grond toegewezen)

Op 27 april werd bericht dat de PMAC luitenant-kolonel Negussie Haile (de chef van de veiligheidstroepen van de raad) met kapitein Debessu Beyene en 20 andere officieren en burgers had laten arresteren wegens een beweerde poging om de ex-keizer te bevrijden en het regime omver te werpen.

Verdere natzonalzsatzemaatregelen

Op 16 mei 1975 maakte de PMAC de onteigening bekend van alle particuliere luchtvaartmaatschappijen en van vier met buitenlands kapitaal gedreven supermarkten. De luchtvaartmaatschappijen hadden toestellen gebruikt om geld en buitenlanders het land uit te smokkelen en de eigenaars van de supermarkten — vooral Grieken, Armeniërs en Indiërs — hadden economische sabotage gepleegd. aldus een regeringswoordvoerder.

Op 26 juli 1975 werd ook alle grond in stedelijke gebieden dat in particuliere handen was (40.000 à 55.000 personen) genaast.

De militaire leiders deelden in een proclamatie mee dat geen enkele persoon, familie of organisatie behalve de stedelijke samenwerkingsverbanden die men wil opzetten pacht mag vragen voor land of huizen. Niemand behalve de coöperatieve organisaties zal meer dan één huis mogen bezitten of meer dan 500 vierkante meter grond, zo werd meegedeeld. De coöperatieve lichamen zullen de krotbewoners in Ethiopië nieuwe huizen geven in de genationaliseerde panden die een lage huur zullen opbrengen.

Uitvoering landhervorming

Terwijl generaal Benti op 14 sept. 1975 m.b.t. de landhervorming meedeelde dat 3,5 mln boeren in 16.000 associaties waren georganiseerd, gaf hij tegelijk toe dat er van een wijdverbreide oppositie tegen de hervorming sprake was. Zo werden 1.200 studenten in een kamp te Holetta vastgehouden voor ,,heropvoeding''. Van de oorspronkelijk 56.000 studenten die door de regering naar het platteland waren gestuurd om ,,de boeren voor de revolutie te mobiliseren'', de voorlichtingscampagne „Zemetcha", waren velen inmiddels, zo werd gemeld, naar huis teruggekeerd, zodat eind 1975 nog slechts 17.000 à 18.000 actief aan de campagne deelnamen.
Over acties van en tegen voormalige landeigenaren verschenen regelmatig berichten.

Op 7 juni 1975 werd de executie van zes ,,misdadigers'', van wie sommige tegen de landhervorming hadden ,,gerebelleerd'', bekendgemaakt.
Op 26 juni werd bericht dat 31 ,,rebellen'' in een gevecht met regeringstroepen bij Lalibela waren gedood.
Op 8 juli werd gemeld dat brigade-generaal Tefessa Yehayes, ,,een reactionaire landeigenaar , was gedood, terwijl diezelfde dag 29 ,,reactionaire landeigenaren'' ten zuidwesten van Addis Abeba waren gedood door veiligheidstroepen ,in samenwerking met het volk''
Op 3 aug werd bericht dat 21 personen, die boeren en andere regeringsgetrouwe mensen hadden vermoord, waren terechtgesteld
Voorts werd de dood gemeld van de broers Mesfin en Merid Biru (zonen van Ras Biru) i v m guerrilla-activiteiten in de provincie Shoa (7 okt), van 64 ,,reactionairen'' in de provincie Wollo (8 okt.), van een landeigenaar en 16 man in het district Arussa (8 okt), van 9 landeigenaren, o w majoor Aoate Yimam (13 dec)

Op 25 sept. 1975 maakte de regering bekend dat Ato Bezabeh Gebre, bestuurder van de noordelijke provincie Begemder, door een ,,bende reactionairen'' was gedood. Volgens officiele mededelingen werden verscheidene prominenten, toen zij zich tegen hun arrestatie verzetten gedood; dit betrof generaal-majoor Kebede Worku, voormalig commandant van de keizerlijke garde, en Kegnazmatch Makonnen Wossen. een grootgrondbezitter, op 15 febr 1976 en luitenant-kolonel Tadesse Tessema op 27 febr. 1976

Arbeidsonrust. Noodtoestand

Na een congres van de Confederatie van Ethiopische vakbonden (CELU), dat op 3 jan 1975 de ,,volledige steun aan de voorlopige militaire raad'' had toegezegd ,,bij het realiseren van de socialistische doelstellingen van de Ethiopische revolutie'' — nadat eerde de oorspronkelijke leiders waren gearresteerd (pag. 785/2 - '74) — bracht de voorzitter van het voorlopige bestuur, Markos Ragos, in sept 1975 de eisen van zijn organisatie aan de regering over: herstel van democratische vrijheden, vrijlating van politieke gevangenen, het opnemen van burgers in de regering e.d. Bij niet inwilliging van deze verlangens werd de mogelijkheid van een algemene staking geopperd
N a.v een incident op 25 sept op het vliegveld van Addis Abeba, waar door het optreden van veiligheidstroepen tegen een employé die pamfletten verspreidde een gevecht ontstond dat in de dood van 7 personen uitmondde, kondigde de regering op 30 sept. 1975 de noodtoestand af
Uit protest daartegen vonden sporadische stakingen plaats, waarop de regering op 4 nov. de CELU ontbond en drie nieuwe basisorganisaties vormde; een nieuwe vakbeweging, een jeugdliga en een boerenbond De noodtoestand werd op 5 dec 1975 opgeheven, maar de arrestaties gingen door, volgens sommige schattingen tot ca. 2.000 personen.
Op 8 maart 1976 werd de vroegere CELU-leider Beyene Solomon met verscheidene andere vakbondsleiders uit hechtenis ontslagen (in totaal 97 personen). Reeds op 12 sept. 1975 waren 55 politieke gevangenen, vooral vroege e hoge functionarissen, vrijgelaten, zoals de oud-minister van buitenlandse zaken Minassie Haile.

Wijzigingen in regering

Op 28 jan. 1976 maakte radio-Addis Abeba bekend dat de vorige dag zes leden van de Dergue waren gearresteerd, omdat zij zich hadden beziggehouden met ,,activiteiten die de vooruitgang van de revolutie schaden''. De zes, waarvan de namen niet werden vermeld, werden ontheven van hun lidmaatschap van de PMAC. Volgens perspublikatie zou het aantal leden van de Dergue toen 60 a 70 bedragen. De arrestaties hadden geen politieke betekenis, aldus zegslieden, maar het regeringsdagblad *Addis* Zemen verwees op 20 febr. naar twee facties in de militaire leiding.
Op 22 febr. werden vier nieuwe ministers benoemd: gezondheid - Tefera Wondu; arbeid en sociale zaken - Ato Tefera Haile Selassie; verbindingen en transport - Ato Yusuf Ahmed; openbare werken en huisvesting - Ato Daniel Tadesse.
De volgende dag werd het ontslag van zeven ministers bekendgemaakt:

Ato Takelign Gidena (PTT), Ato Mohammed Abdel Rahman (handel en industrie), Ato Tedesse Terefe (arbeid en sociale zaken), Ato Negash Desta (financiën), Gemal Abdoel Kadir (gezondheid), kolonel Semter Medhane (openbare werken en huisvesting) en majoor Yakob Gebre Egziabher (voorlichting). Voorzover die ministers niet waren vervangen, zouden permanente secretarissen met de leiding van de betrokken departementen worden belast.

Patriarch ontslagen

Op 18 febr. 1976 werd de patriarch van de Ethiopische Orbhodoxe Kerk, Abuna Tewoflos (Theophilos), door het militaire bewind uit zijn ambt ontzet. Hij werd beschuldigd van een reeks misdaden tegen het Ethiopische volk, zoals verduistering van rampenfondsen en het illegaal vergaren van een kapitaal van ca. 4 mln Ethiopische dollars. Volgens geruchten zou hij zijn gearresteerd.
Op 7 juli 1976 werd Aba Melaku Wolde-Mikhail, een 58-jarige priester uit de provincie Sidamo, met 317 van de 809 uitgebrachte stemmen tot nieuwe patriarch gekozen.
(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

NA MISLUKKEN CENTRAAL OVERLEG BEDRIJFSTAKSGEWIJZE ONDERHANDELINGEN OVER ARBEIDSVOORWAARDENBELEID VOOR 1977. GECOÖRDINEERD OPTREDEN WERKGEVERS. ONDERHANDELINGEN LOPEN OVERAL VAST

Na het mislukken van het overleg over een centraal akkoord m.b t. liet arbeidsvoorwaardenbesluit voor 1977 op 30 nov. 1976 (pag. 91/1 e.v.-1977) kwamen ever dit onderwerp onderhandelingen op gang op het niveau van de verschillende bedrijfstakken Deze onderhandelingen vond plaats in dec vorig jaar en jan. van dit jaar.

Daarbij bleek, dat de werkgevers een gecoördineerd beleid voerden en in alle bedrijfstakken tegenover de verlangens van de vakbeweging een zelfde standpunt innamen.

Heel duidelijk werd dit, toen op 5 jan. in WIK, het blad van de Industriebond NVV. een aantal interne afspraken gepubliceerd werd, die gemaakt waren door de onderhandelaars van werkgeverszijde voor het CAO-overleg met de vakbonden.

In WIK werden deze afspraken gepubliceerd onder de koppen ,,Werkgevers zeggen nee tegen alle CAO-voorstellen" en ,.VNO wil oorlog".

In het weekblad van het VNO, onderneming, werden waarop op 7 jan. deze afspraken publiek gemaakt. Het VNO noemde deze in nota's neergelegde afspraken een ,,technische en organisatorische uitwerking van het reeds in nov. gepubliceerde Arbeidsvoorwaardenbeleid 1977 van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken".

Niettemin werd uit de gepubliceerde teksten duidelijk, dat de werkgeversonderhandelaars aangeraden werd nee te zeggen tegen het overgrote deel van de verlangens van de vakbonden, niet alleen op het gebied van de financiële verlangens, met als kernpunt het handhaven van de volledige automatische prijscompensatie, maar ook op het terrein van de z.g. immateriële eisen, die gericht waren Op meer inspraak en medezeggenschap van de kant van de werknemers, alsmede op het verkrijgen van de zekerheid, dat een beleid, gericht op vergroting van de ondernemingswinst, zou leiden tot uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen.

Nieuwe gegevens van de *ministers van sociale* en *economische zaken*

Op 19 jan., terwijl de onderhandelingen over het arbeidsvoorwaardenbeleid nog aan de gang waren, publiceerden de ministers Lubbers (economische zaken) en Boersma (sociale zaken) in brieven aan de Tweede Kamer nieuwe gegevens over de Nederlandse economie.

Volgens nieuwe berekeningen van tiet Centraal Planbureau zal de export in 1977 trager groeien dan in de MEV 1977 werd voorgesteld. De produktiegroei zal ondanks een snellere expansie van de woningbouw iets geringer zijn dan werd verwacht en daardoor is het niet te verwachten, dat de daling van de werkloosheid van de afgelopen maanden zich zal voortzetten Hel is zelfs niet uitgesloten dat per saldo het werkloosheidsniveau in 1977 hoger zal zijn dan het gemiddelde van 1976, aldus minister Lubbers in zijn brief aan de Tweede Kamer.

Sedert het verschijnen van de MEV 1977 hebben zich enige veranderingen voorgedaan in de uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de ramingen voor 1977. Tevens zijn inmiddels meer recente gegevens beschikbaar gekomen over de economische ontwikkeling. De grote boosdoener is de waardestijging van de gulden. Deze heeft tot gevolg dat de concurrentiepositie van het bedrijfsleven zich minder gunstig ontwikkelt dan werd verwacht. De ontwikkeling van de loonkosten zal dit jaar veel minder achterblijven bij het buitenland dan ten tijde van de MEV werd geraamd.

Over de appreciatie van de gulden deelt de minister- mede, dat indien van nu af geen verdere wijziging in de wisselkoersverhoudingen zou optreden, de gulden in 1977 t.o.v. 1976 niet vijf à zes procent zou appreciëren. In de MEV was geen appreciatie verondersteld. Tegenover het ongunstige effect van de waardestijging van de gulden staat een matigend effect op de inflatie, dat de minister in zijn brief verder niet kwantificeert.

Minister Lubbers wijst er in zijn brief verder op, dat volgens de berekeningen van het CPB de zgn. incidentele looncomponent in 1976 hoger uitkomt dan in de MEV was verondersteld. ,,Blijkens voorlopige uitkomsten van de ontwikkeling van de verdiende lonen vergeleken met die van de regelingslonen in oktober vorig jaar, tekent zich een incidentele looncomponent af, die één a anderhalf procent hoger zou kunnen zijn dan waarvan tot nu toe werd uitgegaan. Hiervan gaat via een overloop ook een opwaartse invloed uit op de loonstijging in 1977. Doordat de loonstijging in 1977 hoger uitkomt, dan eerder was geraamd, zal de ontwikkeling in de collectieve sector ter zake van het saldo van inkomsten en uitgaven meevallen".

De appreciatie van de gulden heeft nominaal een gunstige uitwerking op het loonen prijspeil in Ons land. In zijn brief van 7 december jl. aan de Kamer had minister Lubbers al melding gemaakt van een mogelijk geringere nominale ontwikkeling als gevolg van de waardestijging van de gulden en als gevolg van lagere sociale premies dan ten tijde van de MEV. Intussen echter heeft de waardestijging van de gulden aan gewicht gewonnen, waar echter de extra overloop van de lonen tegenover staat. ,,Per saldo zal de loonstijging, zoals die in de brief van 7 december op basis van voorstellen van werkgevers resp. werknemers, is vermeld, bij de huidige inzichten hoger uitkomen", aldus minister Lubbers

Minister Boersma gaf in zijn brief meer details over een meevaller van ƒ 700 mln over 1976 in de vermogens van de sociale fondsen, w.v. hij op 14 dec.. bij de behandeling van zijn begroting, de Tweede Kamer mededeling had gedaan.

De meevaller van ƒ 700 mln komt van een verhoogde premie-opbrengst als gevolg van het feit dat vorig jaar aan incidentele loonsverliogingen 1 a 1½% meer is uitbetaald dan werd verwacht. Minister Boersma heeft dit 19 januari jl. aan de Tweede Kamer meegedeeld in zijn brief. die de stand van zaken weergeeft van de uitvoering van de nota collectieve voorzieningen en werkgelegenheid van het Kabinet, dc zgn. 1%-nota.

Ook in 1977 en latere jaren zullen de inkomsten van de sociale fondsen — gezien de premiepercentages — positief worden beïnvloed. Voor 1977 komt dat bedrag uit op ong. f 1,6 miljard, aldus de huidige ramingen.

Minister Boersma leidt uit een en ander af, dat als deze voorlopige indruk juist is, het premieniveau voor 1977 te hoog is. In welke mate dit het geval is dient nader te worden onderzocht, zo schrijft hij,

De twee bezuinigingsmaatregelen, die m.n. in progressieve kring zeer slecht zijn gevallen, het verrriinderen van de WAO-uitkeringen van 80 naar 75% en de invoering van het begrip niet-kostwinner in de sociale-uitkeringsregelingen, moeten volgens minister Boersma nog voor een afrondend gesprek in de ministerraad komen. Het Kabinet wil het uitkeringspercentage van de WAO met 5% terugbrengen voor de nieuwe uitkeringen. De al ingegane uitkeringen zouden op 80% dienen te worden gehandhaafd. Bij het mondeling overleg met de Tweede Kamer zal de minister nadere mededelingen doen over hetgeen het Kabinet heeft besloten. Datzelfde geldt voor het punt van de tiiet-kostwinner. Volgens het regeringsvoorstel moeten in elk geval als niet-kostwinner worden aangemerkt bij hun ouders inwonende kinderen. Voor die categorie zou de uitkering op 70% van die van de kostwinner komen. In de Kamer is tijdens de behandeling van de kabinetsnota gesteld, dat beperking van het niet-kostwinnersbegrip tot bij hun ouders inwonende kinderen een niet te rechtvaardigen onderscheid tot gevolg zou hebben tussen wel en niet bij ouders inwonende kinderen.

Minister Boersma zegt grote problemen te hebben met de schriftelijke inbreng van de Kamer over zijn wetsontwerp over de herziening van de kinderbijslag/kinderaftrek. Het wetsontwerp beoogt de eerste fase van die herziening te bereiken via afschaffing van de kinderaftrek onder compensatie naar draagkracht in de kinderbijslag. Bij een groot deel van de opmerkingen uit de Kamer over de eerste fase wordt de tweede fase betrokken, aldus minister Boersma. Hij kan hierover echter nog niet concreet zijn, zo schrijft hij. De minister betrekt bij zijn standpunt over deze zaak ook de plannen met de WAO-uitkeringen en het niet-kostwinnersbegrip. zoals-bekend zal de minister voorstellen de ingangsdatum van 1 januari naar 1 april 1977 te verschuiven. Lukt dat dan worden de besparingen voor het rijk op begrotingsbasis in 1977 geraamd op

187,5 miljoen en in 1980 op 415 miljoen. aldus de bewindsman.
Hij zegt verder dat hij overweegt regionale commissies passend werk in te stellen. Deze commissies moeten meer coördinatie tot stand brengen in de toepassing van het begrip passend werk tussen de verschillende uitvoeringsorganen en de arbeidsbureaus. De minister denkt hierbij aan een experimcnt. Na afloop daarvan wil hij bekijken of hij de wet moet aanpassen. Hij zal de Kamer hierover binnenkort nader inlichten.

De minister geeft een overzicht van de achtereenvolgende ramingen die aangeven welk aandeel ae premiedruk heeft in het nationaal inkomen. Zoals bekend hanteert het Kabinet de 1%-norm: tussen 1976 en 1980 mogen de gezamenlijke premie- en belastingdruk jaarlijks slechts met 1% toenemen. Uit het overzicht trekt minister Boersma de conclusie dat het beslag van de sociale verzekeringen op de nationale middelen in 1980 geringer zou zijn dan aanvaardbaar is binnen het 1%-beleid. Uitgaande van de feitelijke ontwikkeling is het volgens de bewindsman denkbaar dat tussen 1976 en 1980 het beslag niet toeneemt en daalt.

Reactie werkgevers en *werknemers* op de nieuwe gegevens

Naar aanleiding van de mededelingen, die het kabinet 19 januari heeft gedaan over de economische ontwikkeling in ons land, heeft de Raad van Bestuur in Arbeidszaken, het samenwerkingsorgaan van alle organisaties van werkgevers en ondernemers in ons land, de regering en de werknemersorganisaties gevraagd een nader gesprek te voeren over de sociaal-economische situatie De Raad van Bestuur in Arbeidszaken heeft dit 19 jan per telegram gedaan In zijn telegram aan de werknemersorganisaties zegt de raad van bestuur te hebben begrepen dat het kabinet nu bereid is tot een dergelijk nader gesprek. De raad verwacht zeer binnenkort een uitnodiging voor een gezamenlijk overleg tussen het kabinet en de centrale organisaties van werkgevers en werknemers.
De gezamenlijke werkgeversorganisaties zeggen in hun telegrammen aan de regering en aan de werknemersorganisaties dat de nieuwe gegevens over de economische situatie voor 1977 hen met grote zorg vervullen De gezamenlijke werkgeversorganisaties zien hierin een bevestiging van hun eerdere verwachting
Zij hebben een verklaring uitgegeven waarin zij zeggen dat zij allerminst verrast zijn door de mededelingrn van het kabinet Al in het najaar hebben zij bewaarschuwd tegen de te optimistische kijk van de regering op de ontwikkeling van de economie in 1977 en de volgende Jaren De gezamenlijke werkgeversorganisaties hebben toen al de door het kabinet gehanteerde ramingen van de wereldhandel, investeringen, de positie van dr gulden, en als gevolg daarvan ook van de werkloosheid, in twijfel getrokken De nieuwe gegevens, die door het kabinet zijn bekendgemaakt, bevestigen onze benadering, aldus de Raad van Bestuur in Arbeidszaken
De tegenvallende loonontwikkeling in 1976 is volgens de gezamenlijke werkgeversorganisaties een regelrecht gevolg van het feit, dat de zgn post „incidenteel" de laatste jaren voortdurend onder druk heeft gestaan van nivellerende vakbondseisen (zoals vloeren in de prijscompensatie) cn overheidsmaatregelen (zoals de opstuwende werking van het minimumloon)
Tegenover het sombere beeld van de economie en dus ook van de werkgelegenheid, dat het kabinet heeft geschetst, staat de verwachting voor de koopkrachtontwikkeling voor de werknemers, die aanmerkelijk gunstiger uitvalt, vooral door de positieve invloed van de sterke gulden op de importprijzen Het voorstel dat de werkgeversorganisaties in november in het centrale overleg deden (maximaal 2,5 plus 2%) kwam volgens de toen beschikbare gegevens uit op een koopkrachtverbetering van bijna 1,5% voor de zgn modale werknemer Op grond van de nu geraamde waardestijging ban de gulden zou de modale werknemer in 77 uitkomen op een koopkrachtverbetering van ruim 2%
Zouden de veronderstellingen omtrent de ontwikkeling van de sociale fondsen juist zijn, dan zou al in de loop van 1977 een premieverlaging haalbaar zyn, waardoor nieuwe mogelijkheden voor koopkrachtverbetering zouden ontstaan
Hiertegenover staat een ‚richtsnoer" van het kabinet van 1,5% koopkrachtverbetering, waarop de vakbeweging oorspronkelijk haar loonvoorstellen heeft geënt
De werkgeversorganisaties willen in het gesprek met werknemers en de regering geen bemiddeling tussen werknemers en werkgevers en ook geen eenzijdig voorschrijven van wat er moet gebeuren. maar zij willen, dat gedrieën de verontrustende ontwikkeling, die voor 1977 dreigt, onder ogen wordt gezien Die verontrustende ontwikkeling bestaat in ongunstige verwachtingen voor de werkgelegenheid tegenover gunstige perspectieven voor de koopkracht van de werknemers
FNV-voorzitter Wim Kok is op 19 jan zeer boos geworden op de ondernemers en de regering Aanleiding was de brief van minister Boersma aan de Tweede Kamer, waarin staat dat uit de ontwikkeling van de in 1976 werkeiijk verdiende lonen moet worden afgeleid, dat de post „incidenteel" 1 à 1½% hoger is geweest dan het niveau waarvan aanvankelijk was uitgegaan
„Deze spectaculaire uitschieter in de incidentele loonsverhogingen", aldus de heer Kok, „heeft zich voorgedaan in 1976, het jaar waarin de werkgevers net als nu met de handen in de lucht riepen dat er niet of nauwelijks een loonsverhoging af kon, het jaar ook, waarin de overheid tweemaal een loonniaatregel heeft opgelegd"
Dit betekent volgens de heer Kok dat individuele ondernemers kennelijk kans en aanleiding hebben gezien om via allerlei incidentele verbeteringen (promoties, extra uitkeringen) de loonkostenstijging over 1976 op 10,5% te laten belanden Begin 1976 werd nog gerekend op een loonkostenstijging van 8 à 9% Terwijl midden in het jaar nog touw werd getrokken om de vraag of het 9 2 of 9,3% mocht worden
‚Het is ontstellend, dat de overheid zo laconiek aan het eind van de rit zo'n mededeling doet", aldus de heer Kok Hij vroeg zich af, of de regering geen instrumenten heeft om een dergelijke ontwikkeling eerder vast te stellen
De ondernemers hebben zich zelf volgens de heer Kok een brevet van ongeloofwaardigheid bezorgd ‚Er is via de optelsom van de individuen iets gebeurd waarvan de collectiviteit van de werkgevers steeds heeft gezegd dat het niet kon
Dit sterkt ons in onze opvatting dat we ons nu door dezelfde ondernemers, die weer ach en wee roepen, niet van de automatische prijscompensatie moeten laten afhouden"
Mede doordat de lonen vorig jaar hoger zijn uitgevallen dan werd verwacht, overtreffen ook de premie-opbrengsten voor de sociale verzekeringen de prognoses (met plm r 700 mln) Dat betekent weer, dat ook de voor 1977 vastgestelde premies te hoog zijn
Daarover zei de heer Kok, dat de ,,verslechtering" ven de WAO-uitkering (van 80 naar 75%) cn van de positie van niet-kostwinners die een uitkering krijgen, nu zeker niet door mag gaan. De FNV heeft zich daar reeds tegen verzet, en ze vindt de meevallende premie-opbrengsten een extra argument voor de regering om van deze voornemens af te zien
Wat er met een dan eventueel nog resterend „premieoverschot" moet gebeuren, zal nog nader moeten worden bekeken
„Dat is een hoofdstuk apart," zei de heer Kok
„Eigenlijk ligt het voor de hand, dat het kabinet de sociale partners uitnodigt voor een gesprek op basis van de nieuwe gegevens"
Voorzitter Lanser van het C N V zei dit 19 januari desgevraagd naar aanleiding van de brieven die de ministers Boersma en Lubbers aan het parlement hebben gestuurd en waaruit blijkt dat de ontwikkelingen in 1976 op enkele belangrijke punten zijn afgeweken van eerdere prognoses
Minister Boersma heeft wel geschrei-en dat hij bereid is tot een gesprek, maar een concrete uitnodiging doet hij niet
Evenals zijn collega de heer Kok van de F N V constateerde de heer Lanser, dat de werkgevers in 1976 meer loon hebben betaald dan ze krachtens de loonmaatregel mochten doen Hij leidt daaruit af, dat er „alle klaagzangen van de werkgevers ten spijt en al hun bezwaren tegen de hoogte van de loonmaatregel", kennelijk toch meer mogelijk was
Een punt daarbij is wel, dat de „extra" incidentele loonsverhogingen niet aile werknemers ten goede zijn gekomen Het C N V vindt daarom, dat dit „extra" als afgerekend moet worden beschouwd De werkgevers waren daar verantwoordelijk voor en de heer Lanser zou het onjuist vinden om bij het vaststellen van de arbeidsvoorwaarden voor 1977 rekening te houden met een „overloop" van die extra loonstijgingen in 1976 naar 1977

Vakbeweging bereidt acties voor

Op 24 jan. vergaderden, onafhankelijk van elkaar, de federatieraad van de FNV en de verbondsraad van het CNV. In beide vergaderingen werd besloten stakingsacties voor te bereiden, nu in vrijwel alle bedrijfstakken het CAO-overleg was vastgelopen.
FNV-voorzitter Kok zei na afloop van de vergadering van de federatieraad, dat het overleg in de bedrijfstakken geen opening had getoond voor de verwezenlijking van de vakbondseisen. De procedure was nu, dat de leden na overleg besluiten tot actie, dat vervolgens ultimatums aan de werkgevers de deur uitgaan en dat dan tot actie wordt overgegaan.
CNV-voorzitter Lanser zei, dat er pas actie komt, als drie kwart van de aanwezige leden op een bedrijf daartoe besluit.

Tussen FNV en CNV was formeel noch informeel contact over de tactiek; samenwerking in concrete situaties was echter niet uitgesloten. In de verbondsraad van het CNV werd nog besloten, dat het CNV bereid was het systeem van prijscompensatie over 1978 te bestuderen, maar men wilde niet nu op deze studie vooruitiopen.

Voorgeschiedenis van de kwestie van prijscompensatie

De kwestie van de volledige automatische prijscompensatie, die de werkgevers willen afschaffen, heeft de volgende voorgeschiedenis:

In jan. 1970 trad de KVP-minister van Economische Zaken, De Block, af omdat hij niet de verantwoording wilde nemen voor goedkeuring door het kabinet van de automatische prijscompensatie in de Metaal-CAO (pag. 38/1 e.v. - 1970). Het duurde niet lang of in vrijwel het hele bedrijfsleven werden tweemaal per jaar de lonen verhoogd met een percentage dat gelijk was aan de prijsstijging in de voorgaande periode.
Voor deze periode bestonden looneiseii uit twee hoofdzaken: een reële loonsverhoging en een loonstijging die overeenkwam met een zo goed mogelijk vooruit geschatte stijging van de prijzen in het komende jaar. De automatische prijscompensatie geschiedt achteraf, dus als de prijsstijging een feit is. De vakbeweging wilde hiermee een bijdrage leveren aan de beteugeling van de geldontwaarding.
De werkgevers hebben al eerder te kennen gegeven van dit systeem af te willen. Het is voor hen nadelig als de prijzen dalen. Immers zij moeten een prijsstijging vergoeden in loonstijging op een moinent dat de werkelijke prijsontwikkeling lager is. Bij klimmende inflatie moeten zij een stuk prijsstijging vergoeden op een moment dat de werkelijke prijsontwikkeling weer hoger is. En uit de prijzen moeten zij een belangrijk stuk van de loonkosten verdienen.
De werknemers hebben in de loop van de discussie aanvaard dat prijsstijging die een gevolg is van bijvoorbeeld hogere BTW niet mag leiden tot loonstijging. De BTW is een bijdrage van elke burger aan de schatkist waaruit weer de gemeenschapstaken worden betaald. Zou de BTW-stijging leiden tot prijscompensatie, dan betaalt de werknemer die belasting niet. maar wentelt deze last (ten onrechte) af op anderen.
Er zaten nog een paar schoonheidsfouties in het systeem en die zijn er nu uit ,,Opschonen" heet dit in jargon De werkgevers nu hebben vorig najaar gezegd dat ze van de hele prijscompensatie voortaan niets meer willen weten ,,We kunnen het niet betalen," zeiden ze Over deze eenzijdige abrupte opzegging van een wezenlijk onderdeel van het loonsysteem zijn ze gekapitteld, niet alleen door de vakbeweging, maar ook door regering en grote meerderheid van het parlement.
Al deze drie partijen hebben er begrip voor dat de prijscompensatie op de helling gaat, de vakbeweging was en is bereid tot reële en redelijke discussie. Het is een misverstand te denken dat de vakbeweging niet zou willen praten. Maar, zegt de vakbeweging, het is geen eenvoudige zaak en tegelijk is het voor de werknemers van het hoogste belang. Grondige studie en discussie is nodig De vakbeweging is bereid die aan te gaan
De werkgevers willen er niet van horen Hun stelling is het kan niet meer, we hebben al langer gewaarschuwd, en nu is het uit Noch op landelijk niveau. noch in de CAO-onderhandelingen willen de werkgevers in het algemeen discussiëren over de prijscompensatie

Bonden *willen met* ucties *in de zuivelindustrie beginnen*

Namens de voedingsbonden FNV en CNV werd op 26 jan. meegedeeld, dat 22 zuivelbedrijven in hel hele land waren uitgezocht, waar op 7 febr. stakingen zouden beginnen
Ultimatums aan deze bedrijven zouden op 31 jan en 1 febr de deur uitgaan
Bij de aangewezen bedrijven werken 3400 mensen, van wie er 2155 bij de FNV zijn georganiseerd, 255 bij het CNV en 20 bij de Unie BL HP (leidinggevend en hoger personeel)

Informatief overleg minister Boersma nret werkgevers en werknemers

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 2 febr. achtereenvolgens overleg gevoerd met delegaties van werkgevers en van werknemers. De gesprekken hadden niet het karakter van een bemiddelingspoging.
Daarvoor was ook geen aanleiding, omdat werkgevers en werknemers onverkort vasthielden aan hun standpunten.
De werkgevers zagen zelfs in de nieuwe gegevens eerder aanleiding hun uitgangspunten voor arbeidsvoorwaardenverbetering in 1977 neerwaarts bij te stellen.
FNV-voorzitter Kok concludeerde hieruit, dal de kloof met de werkgevers groter geworden was en dat het uitbreken van stakingen nu onvermijdelijk was.
Minister Boersma zei na afloop van de besprekingen geen heil te zien in een hernieuwd overleg van de 3 partijen, waarop de werkgevers hadden aangedrongen. Naar de mening van de minister kan een dergelijk gesprek alleen maar zin hebben, als niet al bij voorbaat vaststaat, dat de zetten worden herhaald, die in nov vorig jaar zijn gedaan bij het overleg in de Stichting van de arbeid

Proces zuivelbedrijven tegen vakbonden

Acht coöperatieve zuivelbedrijven hebben op 3 febr. een proces aangespannen tegen de voedingsbonden FNV en CNV en tegen de Industriebond FNV bij de president van de rechtbank in Utrecht. De ondernemers verlangden een stakingsverbod op straffe van f 2,5 mln per dag per gedaagde.
Volgens dc dagvaarding zouden de vakbonden bij de CAO-onderhandelingen niet zorgvuldig genoeg hebben gehandeld en te weinig oog hebben gehad voor het ondernemersstandpunt.
Voorts zouden stakingen de belangen van de ondernemers onevenredig zwaar benadelen.
Ket proces diende op 4 febr. De president van de rechtbank, mr. V. J A. van Dijk oordeelde, dat de staking 20 dagen diende tc worden uitgesteld. Voor de tussentijd gaf de president de strijdende partijen gelegenheid ,,alsnog, nader. — eventueel onder begeleiding van derden — met elkaar contact op te nemen".
Twee dagen voor de afkoelingsperiode afloopt — 22 febr. — verwacht de president bonden en werkgevers terug. Dan zal hij zo nodig een nader oordeel geven

Mr Van Dijk baseerde zijn uitspraak op de heersende overtuiging, dat werkstaking in beginsel geoorloofd is, tenzij zich bepaalde omstandigheden voordoen
De werkgevers hadden betoogd, dat te vroeg naar het stakingsmiddel gegrepen was en dat de gevolgen van een staking niet in verhouding zouden staan tot het doel ervan.
Op het eerste punt gaf de president de werkgevers gelijk: het tweede wees hij af. Mr. Van Dijk meende, dat hem niet was gebleken, ,,dat alles is gedaan om het verschil van standpunt in der minne op te lossen". ,,Vrij snel" hebben de bonden gesteld, ,,dat een verder gesprek zinloos was", stelde de president, terwijl hij zich toch had kunnen voorstellen, dat de mogelijkheid van b.v. een gedeeltelijk automatische en een gedeeltelijk nader overeen te komen prijscompensatie nader verkend zou zijn.
Onder die omstandigheden vond hij een afkoelingsperiode ,,in belang van beide partijen, en daarmede het algemeen belang van de Nederlandse economie".
De FNV (Federatie Nederlandse Vakvereniging) vindt de uitspraak van de president van de Utrechtse rechtbank in het kort geding over de zuivelstaking een ,,onbegrijpelijke inmenging in de Nederlandse arbeidsverhoudingen". De gecoördineerde acties tegen de Nederlandse werkgevers gaan onverminderd door. De FNV zal de acties in de andere bedrijfstakken behalve de zuivel doorzetten en waar nodig opvoeren
,,De schijnheiligheid ten top" Zo noemde C Schelling van de Voedingsbond NVV direct na de uitspraak het vonnis over de zuivelstaking
,.Het ontbreekt de president aan moed om wat hij als recht ziet ook in een vonnis uit te spreken. Hij erkent het recht van werknemers om te staken doch maakt hun dat op andere gronden onmogelijk", zei Schelling verder.
In een eerste reactie noemde werkgeverswoordvoerder R. Zijlstra het gunstig dat een staking althans op termijn buiten de deur is gehouden.
Hij beseft dat de werknemers daar minder gelukkig mee zijn maar noemde het verheugend dat nu beide partijen een moge-

lijkheid is gegeven een uitweg te zoeken, ,,waaraan ook misschien de overheid een bijdrage zou kunnen leveren".
Zijlstra zei te beseffen dat dit mede een kwestie van sfeer is en dat dit geen Pyrrusoverwinning moet worden. De bonden gaan nu uitgebreid de achterban raadplegen over de te volgen gedragslijn, inclusief de suggestie van het vonnis over een gedeelde prijscoinperisatie. Maar Schelling verklaarde daar zelf praktisch geen heil in te zien.
Volgens vice-voorzitter W. Spit van de FNV heeft het weinig zin om in beroep te gaan tegen de uitspraak van de president Los van de vraag of dat mogelijk is, is er voor het FhTV het probleem van de tijd. De stakingsacties moeten volgens plan volgende week beginnen.
CNV-secretaris H. van der Meulen heeft de indruk dat mr. Van Dijk zich enigszins heeft verkeken op de mogelijkheden, die het overleg in de bedrijfstakken nog bood nadat het overleg op landelijk niveau al was vastgelopen

Verloop van de stakingsacties

Op 7 febr. begonnen de stakingsacties van de vakbeweging. De bonden volgden een „speerpuntentactiek", waarbij op sleutelpunten een relatief klein aantal mensen staakt. Wel werden elke dag de objecten, waar gestaakt werd, uitgebreid. In de zuivelindustrie, waar een afkoelingsperiode gold, waren geen spontane of wilde acties uitgebroken.
Op de eerste dag waren bij de volgende bedrijven en objecten stakingen uitgebroken (tussen haakjes het aantal bij de acties betrokken werknemers):

HAVENS
Het Nederlands Transportbureau en Quick Dispatch in Rotterdam (600); havenbedrijven Amsterdam (390).

BOUW
PTT-object Groningen (60); vier woningbouwobjecten Nijmegen (100); woningbouwproject Eindhoven (50); Bijlmergevangenis Amsterdam (500); bouwprojecten in Nieuwegein (400); Heerlen (50); Den Bosch (130); en Alkmaar (40).
Noordelijke bouwelementenindustrie Kootstertille (95).

INDUSTRIEEN
Thomassen en Drijver Oss (300). Texas Instruments Almelo (100); Jonker Ducro Amsterdam (250); Van der Linden Goes (150); Weweler Apeldoorn (100) Houtt[illegible] Pompen Utrecht (120)

VOEDINGSINDUSTRIE
Calvé Delft (400): De Betuwe Tiel (525); Cacao De Zaan (400 man, van 7 tot 9 u)

Op 7 febr. werd volgens de opgave van de werkgevers gestaakt door 3 000 man, volgens de boriden door 8.000 man
Op 8 febr. legde het personeel van de openbare vervoersbedrijven van Amsterdam en Rotterdam, alsmede van het streekvervoer rond Amsterdam in de ochtenduren het werk neer als blijk van solidariteit met de stakers.
Op 8 febr. werd verder gestaakt bij de volgende bedrijven en objecten:

HAVENS
Rotterdam. Quick Dispatch, Het Nederlands transportbureau; Noordzeeveerdiensten; Trantport Ferry Service
Havenbedrijven Amsterdam

DRUKKERIJEN E.D
De Gelderlander Combinatie; Van der Loeff Enschede: Uma Arnhem; Misset Doetinchem; Franken Deventer; negen regionale bladen in het zuiden en oosten.

INDUSTRIEEN
Philipsdochter Volt Tilburg; Lucas Aardenburg Hoogeveen; Texas Instruments Almelo, Thomassen en Drijver Oss, Jonker Ducro Amsterdam, Van der Linden Goes, Weweler Apeldoorn, Houttuin Pompen Utrecht

BOUW
Volgens de bonden 32 objecten in de districten Groningen, Leeuwarden en Arnhem, alsmede in Eindhoven, Helmond, Heerlen, Den Bosch, Zeeland, Den Haag Rotterdam, Utrecht, Zaandam. Nijmegen, Amsterdam, Nieuwegein, Alkmaar Kootstertille

VOEDINGSINDUSTRIEEN
Calvé Delft De Betuwe Tiel Cacao De Zaan

De werkgevers meldden op 9 febr., dat er 7500 stakers waren; volgens de bonden staakten 13.000 personen. Het werk lag stil bij:

DRUKKERIJEN
Rota Best; De Gelderlander Combinatie; Van der Loeff Enschede: Uma Arnhem: Misset Doetinchem; Franken Deventer.

INDUSTRIEEN
Volt Tilburg; Philips Roermond; ESK Delfzijl; Texas Instruments; Thomassen en Drijver Oss; Jonker Ducro Amsterdam; Van der Linden Goes; Weweler Apeldoorn; Houttuin Pompen Utrecht.

BOUW
48 projecten in de districten Groningen, Leeuwarden en Arnhem; verder in Assen, Harlingen, Lelystad, Eindhoven, Den Bosch, Helmond, Heerlen, Rotterdam, Den Haag; Amsterdam, Zeeland, Utrecht, Zaandam, Nijmegen, Nieuwegein, Alkmaar, Kootstertille.

HAVENS
In Rotterdam: Quick Dispatch, Nederlands Transportbureau, Noordzee Veerdiensten, Transport Ferry Service, Kroonvlag.
Amsterdamse Havenbedrijven.

VOEDINGSINDUSTRIE
Calvé Delft; De Betuwe Tiel, Lucas Aardenburg. (De directie van Cacao De Zaan deelt mee dat in dat bedrijf niet wordt gestaakt.)

De opgaven van de aantallen stakers op 10 febr. van de werkgevers en de bonden bedroegen een kleine 9.000, resp. ruim 16.000.
Gestaakt werd bij de volgende objecten en ondernemingen:

DRUKKERIJEN
Rota Best; De Gelderlander Combinatie: Van der Loeff Enschede; Uma Arnhem; Misset Doetinchem; Franken Deventer.

INDUSTRIEEN
Philips Eindhoven, Roermond en Tilburg (Volt); ESK Delfzijl; Texas Instruments: Thomassen en Drijver Oss; Jonker Ducro Amsterdam; Van der Linden Goes; Weweler Apeldoorn; Houttuin Pompen Utrecht; ICI Rozenburg; Centraal Staal.

BOUW
Volgens de bonden 75 projecten in de districten Groningen, Leeuwarden, Arnhem en Zeeland, verder in Assen, Harlingen, Lelystad, Eindhoven, Den Bosch, Helmond, Roermond, Heerlen, Rotterdam, Den Haag, Amsterdam, Zeeland, Utrecht, Zaandam, Nijmegen, Nieuwegein, Alkmaar, Kootstertille.

Actievoerende personeelsleden van Texas Instruments te Almelo

De werkonderbreking van het personeel van het Amsterdamse openbare vervoersbedrijf noodzaakte vele forensen te voet naar hun werk te gaar. Het Amsterdamse stationsplein in de ochtenduren van 8 febr

HAVENS
In Rotterdam Quick Dispatch, Nederlandse Transportbureau, Noordzee Veerdiensten, Transport Ferry Service, Kroonvlag.
Amsterdam haven- en expeditiebedrijven

VOEDINGSINDUSTRIE
Calvé Delft; De Betuwe Tiel, Lucas Aardenburg en Meester Wijhe

Op 11 febr. staakten er volgens de bonden ruim 23.000 man; volgens de werkgevers ruim 10.000 man, bij de volgende bedrijven en objecten:

BOUW
Volgens de bonden wordt er in het hele land op 87 objecten door 3900 werknemers gestaakt. De werkgevers melden 28 objecten met 1020 stakers.

HAVENS
Rotterdam: Quick Dispatch, Damco-van Zwieten, Nederlands Transportbureau, Noordzee Veerdiensten, Transport Ferry Services, Kroonvlag, Emo, Frans Swarttouw.
Amsterdam: Pakhoed, Starintex, Damco-van Zwieten, Cornelder, Cotterel.
Scheveningen: Norfolk Line.

INDUSTRIEEN
Philips Eindhoven, Tilburg, Roermond; ESK Delfzijl; Texas Instruments Almelo; Thomassen en Drijver Oss; Jonker Ducro Amsterdam; Van der Linden Goes; Weweler Apeldoorn; Houttuin Pompen Utrecht; ICI Rozenburg; Unilever Emery Gouda; Bruynzeel Zaandam; Cyanamid Rotterdam; Fokker Schiphol; Nederlandse Stikstof Maatschappij Sluiskil; Centraal Staal Groningen; Lijempf Leeuwarden.

DRUKKERIJEN
Rota Best; De Gelderlander Combinatie; Van der Loeff Enschede; Uma Arnhem; Misset Doetinchem; Franken Deventer.

VOEDINGSINDUSTRIE
Calvé Delft; De Betuwe Tiel; Lucas Aardenburg.

Op 12 febr werd bij onderstaande bedrijven en objecten gestaakt door 17.860 mensen (opgave vakbonden), resp. door ong. 10.400 (opgave werkgevers:

BOUW
Er wordt op 100 objecten door 4 300 werknemers gestaakt, aldus de bouwbonden

HAVENS
Wilde actie van 2000 havenarbeiders in Rotterdam uit solidariteit met de officiële stakers. Getroffen bedrijven Muller Thomcon en Seaport Terminal. Officiële stakingen bij Quick Dispatch, Ned. Transportbureau, Damco-van Zwieten, Noordzee Veerdiensten, Transport Ferry Services, Kroonvlag, EMO, Frans Swarttouw.
Amsterdam: Pakhoed; Starintex, Damco-van Zwieten, Cornelder, Cotterel.
Scheveningen: Norfolk Line.

INDUSTRIEËN
Philips Eindhoven, Tilburg, Roermond; ESK Delfzijl; Texas Instr. Almelo; Thomassen en Drijver Oss; Jonker Ducro Amsterdam; Van der Linden Goes; Weweler Apeldoorn; Houttuin Pompen Utrecht; Unilever Emery Gouda; Brynzeel Zaandam; Cynamid Rotterdam; Fokker Schiphol; Lijempf Leeuwarden.

VOEDINGSINDUSTRIEËN
Calvé Delft; De Betuwe Tiel, Lucas Aardenburg.

DRUKKERIJEN
Rota Best; De Gelderlander Combinatie; Van der Loeff Enschede; UMA Amsterdam; Misset Doetinchem; Franken Deventer.

(*NRC/H'blad*, ANP, *De* Volkskrant, *SER-bulletin,* onderneming)

(Vor. ber. pag. 89/3 e.v.-1977)

(*Voortzetting volgende* aflevering)

BELGIË

TECHNISCH INGENIEURS

De Kamer heeft op 10 febr. met 126 stemmen (en 52 onthoudingen van BSP, FDF en CPB) een wetsontwerp goedgekeurd dat wijzigingen aanbrengt in de opleiding tot technisch ingenieur. Bij de indiening van het ontwerp werd uitgegaan van de voortdurende en algemene ontevredenheid der technische ingenieurs over huri status, ook in vergelijking met de situatie elders in Europa. Hun woordvoerders stelden o.m. dat het diploma onvoldoende gewaardeerd was en dat de EG de Belgische technische ingenieur niet erkende als ingenieur maar als technicus. Het probleem werd grondig en langdurig op wetgevend niveau bestudeerd.
Uiteindelijk werd overeenstemming bereikt over een hervorming, waarbij de graad van industrieel ingenieur wordt ingesteld en kan worden toegekend na vier jaren studie in het kader van het technisch of agrarisch hoger onderwijs van het lange type. De graad kan worden verleend in acht afdelingen: bouwkunde, mechanica of elektromechanica, elektriciteit, chemie, kernenergie, textiel, nijverheid en landbouw. Alle afdelingen behoren tot het technisch hoger onderwijs, behalve de laatste die behoort tot het agrarisch hoger onderwijs.
Het aantal scholen wordt van 53 op 23 teruggebracht. De technisch ingenieurs kunnen onder bepaalde voorwaarden en gedurende een periode van 15 jaar de gelijkstelling van hun diploma met dat van industrieel ingenieur bekomen. De tekst, die de Kamer goedkeurde, was reeds eerder door de Senaat aangenomen.
Tegen het ontwerp werd verzet en kritiek genoteerd vanwege bepaalde kringen van burgerlijke ingenieurs.

(Vor. ber. pag. 474/3-1976.)

NIEUW SYSTEEM RIJBEWIJS

Verkeersminister Chabert heeft op 31 jan. de nieuwe bepalingen van de wetgeving op het rijbewijs toegelicht. Na 14 febr. zullen aspirant-automobilisten een theorie- en een praktijkexamen moeten doen om in het bezit van een rijbewijs te komen. De bepaling geldt ook voor motorfietsers. De kandidaten kunnen lessen volgen in een erkende rijschool en moeten daarna hun kennis bewijzen in een officieel examencentrum. Bromfietsers moeten enkel een theorie-examen afleggen.

OOST-EUROPA

COMECON

GUYANA EN JAMAICA ZOEKEN TOENADERING TOT COMECON

In Havana, de hoofdstad van Cuba, werd op 18 en 19 jan. de 79-ste zitting gehouden van de Uitvoerende Raad van de Comecon — de eerste vergadering van dit lichaam buiten Europa.
Op 19 jan. werd de vergadering bijgewoond door de minister van industriële ontwikkeling van Guyana, Desmond Hoyte, die aankondigde, dat zijn land een ,formele associatie" met de Comecon wil aangaan
In een interview met het Cubaanse persbureau Prensa *Latina* zei minister Hoyte, dat de vorm van de associatie later besproken zal worden
De minister-president van Jamaica, Michael Manley, maakte op 20 jan in het parlement in Kingston bekend, dat zijn land op korte termijn diplomatieke betrekkingen met de SU zal aangaan, dat een delegatie van twee vice-premiers uit Comeconstaten een bezoek aan Jamaica zou brengen, en dat binnenkort een Jamaicaanse economische en handelsmissie naar de SU zal afreizen (Reuter, *NRC/H'blad,* The Tzmes, NZZ, FAZ)

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

GEGEVENS ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN 1976

In Oost-Berlijn werd op 21 jan statistische gegevens over de ontwikkeling van de Oostduitse economie in 1976 gepubliceerd Er bleek uit, dat de Oostduitse economie, die in 1976 zwaar getroffen is door stijgende prijzen van invoer en droogte, bij de streefcijfers is achtergebleven

Het nationale inkomen groeide slechts 3,7 procent. Het doel was 5,3 procent. Dit cijfer wordt algemeen gezien als de beste maat om de economische vooruitgang in het Oostblok te meten. Het valt te vergelijken met het belang dat bij ons gehecht wordt aan het bruto nationaal produkt.
Het Oostduitse rapport zei dat de Westerse inflatie en prijsaanpassingen binnen het Comecon-blok de economie zwaar belasten. Met die prijsaanpassingen werden bedoeld de Russische prijsverhogingen voor grondstoffen. Vooral de prijs van olie hebben de Russen sterk verhoogd, daarmee de beweging van de wereldmarktprijs op de voet volgend.
De agrarische produktie, die 1,4% omhoog moest, bleef maar liefst 10% achter bij de produktie van 1975. Het rapport zegt dat de consumenten dit tekort niet hebben gemerkt.
De buitenlandse handel die gedacht was met 9,7% te groeien deed dit in feite met 14%, vermoedelijk uitsluitend door de prijsstijgingen.
Tekorten zijn er vooral in graan, suikerbieten en aardappels. Het rapport geeft geen details.
Ook worden geen cijfers gegeven over de prijsstijgingen van de Russen. Maar uit eerdere Hongaarse rapporten is gebleken dat de Russen de olieprijs opnieuw verhoogd hebben. Deze prijs zou in 2 jaar nu 130% omhoog gegaan zijn. Oost-Duitsland is voor zijn energie sterk afhankelijk van Rusland.
Volgens de cijfers is de arbeidsproduktiviteit 6% gestegen tegen een geplande toename van 5.5%. Het gemiddelde inkomen steeg met 4% en de overheid gaf zo een 40 miljard gulden uit aan allerlei subsidies (Reuter)

PARTIJ- EN REGERINGSDELEGATIE BEZOEKT JOEGO-SLAVIË

Een Oostduitse partij- en regeringsdelegatie. met aan het hoofd partijleider Erich Honecker en premier Willi Stoph, heeft van 12-15 jan. een bezoek gebracht aan Joegoslavië.
Het bezoek werd afgesloten met het uitgeven van een communiqué, waarin o m. ,,met genoegdoening" werd vastgesteld, ,,dat de betrekkingen en de samenwerking van beide staten en partijen op politiek. economisch, wetenschappelijk-technisch, cultureel-informatieve en andere gebieden, uitgaande van het gemeenschappelijke doel van de opbouw van het socialisme en op de grondslag van de consequente eerbiediging van de principes van de soevereiniteit, de onafhankelijkheid, de gelijkberechtiging, de niet-inmenging en de eerbiediging van de verschillende wegen van de socialistische ontwikkeling en de bijzonderheden van de internationale positie van beide landen, zich succesvol cn alzijdig ontwikkeld hebben". (FAZ, DPA, AP, *Aussenpolitische* Korrespondenz)

JOEGO-SLAVIË

NIEUWE ARBEIDSWET

Het Joegoslavische parlement heeft op 25 nov. 1976 een nieuwe arbeidswet aangenomen, waarin het systeem van arbeiderszelfbestuur gemoderniseerd wordt.
De organen van het arbeiderszelfbestuur krijgen nieuwe bevoegdheden om te kunnen optreden tegen een groeiende absentie op het werk. De arbeidersraden kunnen voortaan ,,onordelijke en luie arbeiders" ontslaan. Voordien was ontslag op disciplinaire gronden vrijwel onmogelijk en gold het als „onproletarisch".
In de nieuwe arbeidswet worden de staatsbedrijven verder gedecentraliseerd, waarmee de nieuwe grondwet van 1974 (pag. 524/1 e.v.-1974) wordt uitgevoerd.
Verder wordt met de wet geprobeerd problemen op te lossen, die voortkomen uit dalende arbeidsproduktiviteit en groeiend arbeidsverzuim. (In de eerste zes maanden van 1976 was in Joego-Slavië de arbeidsproduktiviteit met 1,5% ge-

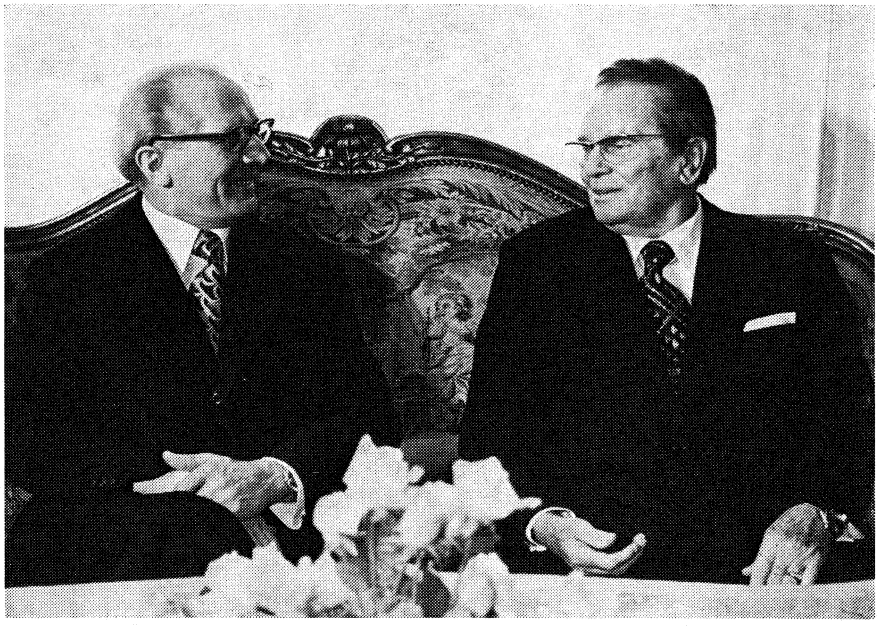

De Oostduitse partijleider Erich Honecker (1) bij maarschalk Tito

daald; dagelijks verzuimen gemiddeld ruim 220.000 mensen van de 1,5 mln tellende beroepsbevolking hun werk.)
Elke afdeling in een onderneming vormt nu een zichzelf besturende eenheid met een eigen arbeidersraad, die beslissingen neemt over lonen, verkoop en investeringen. Elke eenheid is verplicht de besluiten over prijzen en lonen met de andere eenheden in het bedrijf te coördineren. *(APP)*

JOEGOSLAVISCHE KEXCTIES OP EIET BEZOEK VAN BREZJNEW

Midden dec. vorig jaar zijn meer bijzonderheden bekendgeworden over het bezoek, dat de Sowjet-partijleider Brezjnew van 15-17 nov. aan Joego-Slavië gebracht heeft. (pag. 753 e.v.-1976)

Joegoslavische kringen in Belgrado maakten op 12 dec. bekend, dat Joego-Slavië negatief gereageerd had op een verzoek van de SU om in Joegoslavische havens meer faciliteiten te geven aan oorlogsschepen van de SU.

Verder zou president Tito ,,categorisch hebben geweigerd" in te gaan op een verzoek van Brezjnew Sowjet-gevechtsvliegtuigen toe te staan het Joegoslavische luchtruim binnen te komen, tenzij een derde land, dat Joego-Slavië vriendelijk gezind is, daarom zou verzoeken.

President Tito heeft op 9 dec. de leiding van de communistische partij op de hoogte gebracht van de essentie van zijn besprekingen met Brezjnew.
Ondanks positieve verklaringen van het tegendeel in Moskou zowel als in Belgrado, onmiddellijk na Brezjnews bezoek, overheerst in Joego-Slavië de mening dat het Kremlin heeft geprobeerd zware druk op de Joegoslaven uit te oefenen met het doel hen nauwer te binden aan het Sowjetblok, zo heet het in Belgrado:
Uit wat genoemde kringen zeggen is duidelijk dat de betrekkingen tussen Belgrado en Moskou na het eerste officiële bezoek van Brezjnew aan Joego-Slavië niet goed zijn. De Joegoslavische leiders kregen van Tito te horen dat ,,Brezjnew hierheen kwam om de druk op Joegoslavië op zoveel manieren te vergroten dat het ongelooflijk is", aldus de kringen.
Het is volkomen duidelijk dat het onderlinge ideologische geschil zal voortduren. Zii (de Russen) waren volledig onbevredigd over de interne zaken in dit land.
Het was volkomen duidelijk dat Brezjnew poogde Joego-Slavië in de socialistische gemeenschap (het Sowjetblok) te plaatsen. Ze proberen zich altijd te mengen in onze binnenlandse aangelegenheden. om tegen te houden wat ze niet graag zien.
Maar, zo werd gezegd, over het algemeen ziet Joego-Slavië het bezoek van Brezjnew als nuttig en ,,erg succesvol omdat de twee partijen een duidelijk inzicht hebben in elkaars positie. In feite wilde de Sowjet-Unie ons tonen wat haar standpunt is in de Russisch-Joegoslavische betrekkingen Brezjnew sprak op harde wijze en oefende druk uit '
Joego-Slavie, dat in 1948 met Moskou brak, omschrijft .,druk" als activiteit van ten ander land dat poogr zich te mengen in de unieke socialistische koers en de niet-gebonden positie die Tito heeft gekozen De Joegoslaven vrezen dat de Russen zullen trachten hun onafhankelijkheid teniet te doen nu de dood van Tito, die nu 84 is
Maarschalk Tito zei dat Brezjnew druk op Joego-Slavie wilde uitcefenen door hem verzoeken voor te leggen die niet verenigbaar zijn met de niet-gebonden positie en de onafhankelijke communistische politiek van Joego-Slavië Volgens de kringen somde Tito negen punten op:
Brezjnew wilde meer faciliteiteri voor oorlogsschepen en onderzeeboten in Joegoslavische havens omdat de Russen ,,ailes willen doen om marinebases te vestigen in de Adriatische Zee. een warmwdter-zee met directe toegang tot de Middellandse Zee En hij vroeg het recht gevechtsvliegtuigen het Joegoslavische luchtruim te laten gebruiken Tito wees het eerste verzoek van de hand op grond van een Joegoslavische wet die het aantal buitenlandse oorlogsschepen beperkt dat van marinefaciliteiten kan gebruikmaken inclusief het droogdok voor onderzeeboten bij Tivat
Hij ,,weigerde categorisch militaire overvluchten toe te staan, tenzij een ander vriendschappelijk land ons daarom vraagt" aldus de kringen Joego-Slavie steunde de MPLA in Angola en onderhoudt nauwe betrekkingen met Egypte, mede-oprichter van de groep van niet-gebonden landen
Brezjnew wilde Joego-Slavië dichter bij de Comecon, het economische bondgenootschap van het Sowjetblok, brengen, ,,maar Tito zei heel duidelijk dat wij geen nauwere samenwerking willen" dan de bestaande beperkte akkoorden
Brezjnew wilde Joego-Slavie betrekken in de Ideologische activiteit van het Warschau-pact, ,omdat het voor u (als communistisch land) normaal zou zijn dichter naar ons te komen" Tito weigerde op algemene gronden
Brezjnew wilde meer toegevendheid van de Joegoslaven om hun buitenlandse beleid te coordineren Tito weigerde ,,zeer krachtig"
Brezjnew wilde de instelling van een Joegoslavisch-Russische vriendschapsvereniging. Tito wees dit ,,zeer, zeer krachtig van de hand" en herinnerde Brezjnew aan een vergelijkbaar akkoord einde jaren veertig, begin jaren vijftig toen Russische adviseurs spionnen bleken te zijn", zo werd gezegd
Brezjnew stond erop dat Joego-Slavië een niet-gebonden standpunt inneemt, vergelijkbaar met dat van Cuba en Vietnam, die veel dichter bi] het Kremlin staan Tito weigerde
Brezjnew trachtte Tito te overtuigen dat het Kremlin niets van doen heeft met de activiteit van Joegoslavische stalinisten die als emigranten in de Sowjet-Unie leven en die Joego-Slavie na Tito's dood weer onder de Russische paraplu willen brengen Tito wees dit als niet serieus van de hand Hij vertelde de Joegoslavische leiders dat Brezjnew op dit punt niet ,,overtuigend genoeg" was
Brezjnew oefende kritiek op de Joegoslavische pers die vijandig zou staan tegenover de Sowjet-Unie en hij uitte de beschuldiging dat de pers wordt gedirigeerd door het centrale partij-comité in Joego-Slavie Tito sprak dit tegen De Joegoslavische pers wordt officieel gecontroleerd en is niet vrij naar westerse maatstaven
Brezjnew probeerde uiteen te zetten dat het Kremlin niets te maken heeft met ae betrekkingen tussen Joego-Slavië en het naburige Bulgarije, Moskou's nauwste bondgenoot De twee landen liggen in conflict over de rechten op Joego-Slavie's Macedonie. Tito herhaalde zijn standpunt in deze (UPI)

PREMIER BIJEDIC BIJ VLIEGTUIG-ONGELUK OMGEKOMEN

De Joegoslavische premier Dzjemal Bijedic is op 18 jan. bij een vliegtuigongeluk om het leven gekomen. Ook zijn vrouw, drie regeringsfunctionarissen en de drie bemanningsleden zijn omgekomen. Zij zaten in een klein vliegtuig. dat bij een sneeuwstorm neerstortte, toen het op weg was van Belgrado naar Serajewo.

Dzjemal Bijedic is in 1917 in Mostar geboren. Hij is afkomstig uit de Mohammedaanse bevolkingsgroep van Bosnië-Herzegowina.
Hij heeft rechten gestudeerd aan de universiteit van Belgrado. Van 1941-1945 vocht hij aan de zijde van Tito's partizanen tegen de Duitse bezetting.
Na de oorlog werd hij eerste secretaris van de partijafdeling van Mostar, vervolgens minister van binnenlandse zaken van Bosnië-Herzegowina, vice- en tenslotte minister-president van deze deelstaat. In 1970 was Bosnië aan de beurt om de minister-president van de federale regering in Belgrado te leveren. Bijedic werd toen tot premier benoemd. In 1974 werd zijn ambtsperiode met nog eens vier jaar verlengd.

WARSCHAUPACT

NIEUWE OPPERBEVELHEBBER

Persbureau *Tass* heeft op 8 jan. bekendgemaakt, dat generaal Wiktor Koelikow, tot dan eerste vice-minister van defensie, was benoemd tot opperbevelhebber van de troepen van het Warschaupact.

HIJ is opvolger van maarschalk Jakoebowski, die op 30 nov. vorig jaar is overleden (pag. 804/1-1976). Opvolger van Koelikow als vice-minister van defensie en chef-staf van de strijdkrachten van de SU was generaal Nikolai Ogarkow.

Koelikow, die in 1921 is geboren, dient sinds 1939 in het Sowjetrussische leger. Sinds 1971 was hij chef van de generale staf van de Russische strijdkrachten. Evenals zijn beide voorgangers bij de strijdkrachten van de verdragsorganisatie van Warschau, waar ook Koelikow vroeger bevelhebber van de Sowjet-troepen in Oost-Duitsland.
Generaal Koelikow, die in de laatste wereldoorlog het bevel had over diverse tankeenheden, behoort tot de jonge generatie van de militaire top in de Sowjet-Unie die in het begin van de jaren zeventig haar stempel begon te drukken op het militaire beleid.
De generaal wordt beschouwd als een van de drijvende krachten achter de campagne om het militaire topkader van de Sowjet-Unie met jong bloed te injecteren. Direct nadat hij chef van de generale staf was geworden, begon Koelikow jonge generaals met een technische achtergrond, en daardoor beter opgewassen tegen de eisen van de moderne oorlogvoering, naar voren te schuiven. Begin 1973 had hij een twaalftal districtscommandanten vervangen.
Buitenlanders die hem ontmoet hebben, omschreven hem als een ontspannen figuur, die straalt van zelfvertrouwen. Een westerse militaire attaché zei dat hij een man was met ,,een ijzeren vuist in een zijden handschoen".
Generaal Ogarkow, de opvolger van Koelikow als eerste vice-minister van defensie, kwam in 1941 van de militaire academie voor de opleiding van genie-officieren. In de laatste wereldoorlog commandeerde hij genie-eenheden.

De generaals Koelikow en Ogarkow zijn op 14 jan. per decreet van de Opperste Sowjet bevorderd tot maarschalk. *(NRC/H'blad,* NZZ, The *Times)*

(Vor. ber. pag. 804/1-1976)

LATIJNS-AMERIKA

ALGEMEEN

STAGNATIE IN ALALC

De Latijnsamerikaanse vrijhandelsorganisatie ALALC, waarin Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Columbia, Ecuador, Mexico, Paraguay. Peru, Uruguay en Venezuela samenwerken bevindt zich ria een goede start al enige tijd in een impasse.
De 16de conferentie van de ALALC, die in nov. 1976 in Montevideo werd gehouden, hield zich slechts met enkele ondergeschikte punten bezig, zoals het goedkeuren van het jaarverslag van het uitvoerende comité en de verkiezing van een nieuwe uitvoerend secretaris.
De onderhandelingen tot liberalisering van de handel tussen de lidstaten concentreerden zich op de uitbouw van reeds bestaande afspraken over kantoormachines, farmaceutische produkten, aardolie-derivaten, de foto-industrie, verfstoffen en verscheidene andere chemicaliën.

In afwijking van de routine stelden Paraguay en Uruguay voor het uitvoerend comité een conferentie van ministers van buitenlandse zaken bijeen te laten roepen. De raad van ministers van buitenlandse zaken is het hoogste gezagsorgaan in de ALALC, en daar naar algemeen inzicht politieke initiatieven nodig zijn om de ALALC nieuwe impulsen te geven, moesten de ministers ingeschakeld worden.

De ALALC heeft met structurele moeilijkheden te maken. In het begin van de jaren zestig wilde men in navolging van de EEG en de EVA een groot Latijnsamerikaans economisch blok creëren, maar daarbij werd over het hoofd gezien dat tussen het samengaan van ongeveer gelijk ontwikkelde landen en het samengaan van landen die ieder een volkomen ander ontwikkelingsniveau hebben een groot verschil bestaat. Daarbij komt nog dat in Latijns-Amerika grote geografische hindernissen bestaan en de verkeersverbindingen vaak onderontwikkeld zijn.
Volgens het Verdrag van Montevideo moesten alle drie jaren, afgezien van de jaarlijkse liberaliseringen volgens de nationale lijsten, produkten, die 25% van het totale handelsvolume van de zone behelzen, geliberaliseerd worden. Dat functioneerde in de eerste drie jaren zeer goed, want er waren genoeg goederen die voor de economie van de lidstaten niet zo belangrijk waren om een bijzondere bescherming nodig te hebben. Maar reeds na de tweede periode van drie jaar trad er stagnatie op en sedert 1967 stokt de ontwikkeling van de ALALC.
Na vergeefse pogingen daarin verandering te brengen, besloot men tijdens een bijeenkomst in Venezuela de einddatum voor de afbouw van net douanetarief van 1973 naar 1980 te verschuiven. Nu is ook reeds de helft van deze termijn verlopen zonder dat er een oplossing in zicht is. Wel is de interzonale handel sterk gestegen. Van 1961 tot 1975 van $ 586,4 mln tot $ 3,9 mrd. Ook het multilaterale verrekenings- en kredietsysteem functioneert uitstekend. *(NZZ)*

23 LANDEN ONDERTEKENEN VERDRAG TOT OPRICHTING SELA

In aug. 1975 zijn vertegenwoordigers van 25 Latijnsamerikaanse landen in Panama overeengekomen een regionale economische belangenorganisatie op te richten, die de naam SELA, Sistema Economico Latinoamericano, kreeg.
Het besluit was een gevolg van een initiatief van Venezuela en Columbia (pag. 459/1 e.v.1975). Een speciale commissie kreeg in Panama opdracht het juridische en organisatorische kader voor de activiteiten van de nieuwe organisatie op te stellen. SELA is gebaseerd op de principes van de in 1974 door de VN afgekondigde ,,nieuwe economische orde", en op de in hetzelfde jaar door de VN op initiatief van Mexico aangenomen ,,Charta van de economische rechten en plichten van de staten".

Op 18 okt. 1975 ondertekenden 23 Latijnsamerikaanse landen in Panama een verdrag dat de SELA in het leven riep. Barbados en Grenada hielden zich om juridische redenen voorlopig nog afzijdig.
De landen die het verdrag ondertekenden waren: Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Columbia, Costa-Rica, Cuba, Ecuador, Guatemala, Guyana, Haïti, Honduras, Jamaica, Panama, Paraguay, Peru, Mexico, Nicaragua, Dominicaanse Republiek, El Salvador, Trinidad en Tobago, Uruguay en Venezuela.

Op 17 oktober 1975 werd besloten dat het oprichtingsbesluit de naam Conventie van Panama zou krijgen en dat de eerste secretaris-generaal van de organisatie, de Ecuadoriaan dr. Jaime Moncayo Garcia zou zijn.

Volgens de Conventie van Panama zijn de twee belangrijkste doeleinden van de SELA het bevorderen van de regionale samenwerking met als oogmerk het versnellen van de economische en sociale ontwikkeling van zijn leden en het bevorderen van een permanent systeem van consultatie en coördinatie teneinde te komen tot gemeenschappelijke economische en sociale stellingname en strategieën binnen internationale organisaties en in de betrekkingen met derde landen.

Uitgangspunten daarbij zijn: gelijkheid, soevereiniteit, en de onafhankelijkheid van staten. solidariteit, nnn-interventie in binnenlandse aangelegenheden en wederzijds respect voor verschillende politieke, economische en sociale systemen.

De gestelde doeleinden tracht men te bereiken door het stichten van Latijnsamerikaanse multinationale ondernemingen, het verkrijgen van een voldoende niveau van produktie en bevoorrading van voedingsprodukten, energie en andere basisprodukten, door het stimuleren van de produktie en de export van fabrikaten, het aanmoedigen van producentenassociatie, het verbeteren van de voorwaarden waarop de regio kapitaalgoederen en technologie kan verkrijgen, het vergemakkelijken van de financiering van ontwikkelingsprojecten, het ontwikkelen van de uitwisseling van technische en wetenschappelijke informatie, het verzekeren ervan dat de multinationale ondernemingen de belangen van de landen waarin zij werkzaam zijn ook dienen, het bijstaan in de ontwikkeling van transport, comniunicatie en toerisme en in de bescherming van het milieu. Daarnaast zullen landen die economische hulp nodig hebben of getroffen zijn door een natuurramp op bijstand kunnen rekenen
Daarnaast zullen regionale integratiepogingen gesteund worden en zullen minderontwikkelde landen kunnen rekenen op een voorkeursbehandeling

De structuur van de organisatie van de SELA bestaat uit de zgn. Consejo Latinoamericano, de actie-comité's en een permanent secretariaat
Iedere lid-staat heeft een vertegenwoordiger in de Consejo Latinoamericano, die het hoogste gezagsorgaan van de SELA is, verantwoordelijk voor het opstellen van het algemene beleid en voor het goedkeuren van de activiteiten van de organisatie.
De Consejo komt eenmaal per jaar op ministerieel niveau bijeen en houdt daarnaast, zo vaak als nodig is, bijeenkomsten.
Actie-comité's worden op ad hoc-basis opgericht en zullen specifieke studies of projecten onder handen nemen. Landen hebben zelf de keuze of ze lid willen worden van een dergelijk comité.
Het permanente secretariaat zetelt in Caracas en verschaft administratieve en technische bijstand aan de Consejo en de actie-comité's

Eerste *activiteiten van de* SELA

In januari 1976 kwam de Consejo voor de eerste maal in een buitengewone zitting in Caracas bijeen.
Bij die gelegenheid besloot men tot een gemeenschappelijk standpunt van alle SELA-lid-staten op de derde ministeriële bijeenkomst van de Groep van 77 die in februari 1976 in Manilla zou worden gehouden als voorbereiding voor de bijeenkomst van UNCTAD IV in Nairobi in mei 1976 (pag. 369-'76 e.v.)
Verder stelde de Consejo een verklaring op waarin de nieuwe Amerikaanse Trade Act werd veroordeeld en werd de begroting voor 1976-'77 aangenomen die US$ 1,9 mln bedraagt. Venezuela neemt hiervan 17,3% voor zijn rekening.

Op de bijeenkomst in Juni, eveneens in Caracas werden enkele actie-comité's ingesteld waarvan sommige onder auspiciën van een bepaald land kwamen te staan,
Opgericht werden comité's voor de oprichting van een regionale inlichtingendienst voor overschotten, tekorten en prijzen van bepaalde landbouwprodukten, voor de vervaardiging en distributie van voedsel met een hoog eiwit-gehalte (Venezuela), voor de huizenbouw in de sociale sector (Ecuador), voor de vervaardiging van kunstmest (Mexico), voor de productie en marketing van kapitaalgoederen, voor de installatie van fabrieken en de coördinatie van ontwikkelingsprojecten in de aluminium-sector, voor de oprichting van een regionale technologische inlichtingendienst en voor de bijstand aan landen die zich een noodsituatie bevinden, m.n. Guatemala. (*Bolsa* Review)

CRISIS IN ANDES-PACT, CHILI TREEDT UIT

In okt. 1976 is een al enige jaren sluimerend conflict in het Andespact, het economische samenwerkingsverdrag van Bolivia, Chili, Columbia, Ecuador, Peru en Venezuela, tot uitbarsting gekomen.

Op 30 okt. 1976 is Chili uit het pact getreden wegens verschil van mening met de andere ondertekenaars van het pact over het zgn. ,,besluit 24", dat de rol en de invloed van buitenlands kapitaal in de betreffende landen aan sterke beperkingen onderwerpt. Sedert de regimewisseling is het beleid van de Chileense overheid erop gericht zoveel mogelijk buitenlands kapitaal aan te trekken en dit zo min mogelijk beperkingen op te leggen

In augustus '66 ondertekenden de regeringen van Chili, Columbia, Venezuela Ecuador en Peru de ,,Verklaring van Bogota", waarbij zich spoedig daarna ook Columbia aansloot
De ondertekenaars stelden zich ten doel de handelsbeleinmeringen tussen hun landen af te breken en hun economische politiek zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen
In juni '67 werd in Vina del Mar een commissie ingesteld. die het zgn. Verdrag van Cartagena voorbereidde Dit verdrag was de basis voor het samengaan van de landen in een economische samenwerkingsorgaan Jaren later sloot Venezuela zich bij de groep aan
Van het begin af aan waren er nogal wat moeilijkheden, voornamelijk veroorzaakt door de grote verscheidenheid in de ontwikkeling van de partnerlanden, hun politieke verschillen hoewel politieke pluriformiteit als basis van de samenwerking erkend was en door de infrastructurele verscheidenheid
In december '70 werd het zgn. ,,besluit 24" aangenomen, dat voorzag in de regeling dat van de met buitenlands kapitaal gemaakte winsten in de zone hoogstens 14% naar het buitenland mocht worden overgemaakt en dat buitenlandse maatschappijen zich binnen 15 jaar in een gemengde of nationale onderneming moesten laten herstructureren (pag. 56/3-71).
Dit besluit wekte veel tegenstand, ook in de lidstaten zelf

In 1974 wijzigde Chili eenzijdig de regeling voor buitenlandse investeerders (pag. 471-1975). De andere landen protesteerden tegen dit besluit, maar besloten werd de zaak voorlopig te laten rusten.

In 1976 werd de zaak weer actueel n.a.v. het voornemen om een aanvullend protocol op de Charta van Cartagena op te stellen. In dit protocol zouden de termijnen die de Charta heeft gesteld om te komen tot een gemeenschappelijk buitentarief met 2 jaar worden verlengd. Chili stelde de ondertekening van dit protocol afhankelijk van een ingrijpende wijziging van de bepalingen omtrent het buitenlandse kapitaal, zoals vastgelegd in het ,,besluit 24".
De Chileense minister van economische zaken Sergio de Castro noemde deze bepalingen ,,zodanig hard en anachronistisch dat zij de gezonde toevloed van buitenlands kapitaal naar ons land verhindert".
Half aug. 1976 kwamen de ministers van de Andespactlanden in Bogota bijeen om zich over de situatie te beraden. Zij besloten enkele wijzigingen aan te brengen in de omstreden bepalingen. Zo werd het percentage van de winst dat buitenlandse maatschappijen naar het buitenland mogen overmaken verhoogd van 14 tot 20% per jaar. Kapitaal

afkomstig uit lidstaten zou behandeld worden als nationale investering en investeringen door internationale financieringsorganisaties zouden beschouwd worden als neutraal kapitaal, waarop geen beperkende bepalingen van toepassing zijn.
Verder werd besloten dat het toekomstige buitentarief beperkt zou blijven tot maximaal 60%.
De Chileense regering kreeg tut 3 okt. 1976 de tijd het aanvullend protocol alsnog te ondertekenen.
Begin okt. 1976 kwamen de Andespactlanden in Cali, Columbia, bijeen om zich over de tegenover Chili in te nemen houding te beraden.
De Columbiaanse president Lopez Michelson deed bij dic gelegenheid het voorstel dc kwalificatie ,,buitenlandse onderneming", niet alleen te baseren op het criterium van het aandeel van buitenlands kapitaal in zo'n onderneming maar ook op het feit dat een dergelijke onderneming nationale grondstoffen en nationale technologie gebruikt. Verder stelde hij voor de termijn voor de omzetting van een buitenlandse tot een gemengde onderneming te verlengen.
De vijf andere landen deden verder een beroep op Chili het aanvullend protocol te ondertekenen. Besloten werd Chili de mogelijkheid te geven zich voor een bepaalde termijn van de verplichtingen van het verdrag van Cartagena en het aanvullend protocol daarop te laten suspenderen.

Op 7 okt. 1976 kwamen de Andespactlanden in Lima bijeen. Besloten werd een speciale commissie in te stellen die binnen 24 dagen een speciale regeling moest opstellen, die de mogelijkheid moest bevatten dat Chili zich voor een bepaalde termijn van zijn verplichtingen kon laten suspenderen. De commissie bleek het echter niet eens te kunnen worden en op 30 okt. 1976 trad Chili uit het pact. *(NZZ, FAZ, Bolsa* ***Review)***

EL SALVADOR

VERKIEZINGEN CONGRES, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

Op 14 maart 1976 werden in El Salvador verkiezingen gehouden voor het Congres, die gewonnen werden door de regerende Partido de Conciliacion Nacional, die alle 52 zetels won. Tevens werden burgemeestersverkiezingen gehouden in alle 261 gemeenten van het land.
Ook hier wonnen de kandidaten van de PCN.
Bij de vorige verkiezingen (1974) kreeg de PCN tweederde van de zetels, terwijl de Union Nacional de Oposicion een kwart van de zetels kreeg.
De resterende zetels gingen naar de Partido Popular Salvadoreno en de Frente Unido Democratico Independiente.
Begin 1976 heeft president Arturo Armando Molino wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering.

Deze is thans als volgt:

defensie en openbare veiligheid - Federico Castillo Yances; buitenlandse zaken - Mauricio Alfredo Borgonovo Pohl; binnenl. zaken - kol. Agustin Martinez Varela; justitie - Fabio Hercules Pineda: financiën - Rigoberto A. Martinez; economie - Manuel Antonio Robles; onderwijs - Rogelio Sanchez; arbeid en soc. zaken - Luis Fernando Olmedo; landbouw en veeteelt - lt.-kol. Robert Escobar Garcia; volksgezondheid - Miguel Angel Aguilar Oliva; ontwikkeling en openb. werken - Antonio Jorge Siman Soto. (The Times. Le Monde)

(Vor. ber. pag. 473/2-'75)

GUATEMALA

GROTE MATERIELE EN PERSOONLIJKE VERLIEZEN DOOR AARDBEVING

Op 4 februari 1976 heeft zich in Guatemala een aardbeving voorgedaan die grote persoonlijke en materiële schade heeft veroorzaakt. In de rest van februari en begin maart deden zich nieuwe schokken voor.
Naar schatting verloren ruim 22.000 mensen het leven, en werden nog eens duizenden ernstig gewond. Ca. 1 mln mensen werden dakloos.
De bevingen waren de ernstigste sedert 1972 toen de hoofdstad van Nicaragua door een beving werd getroffen die 12.000 mensen het leven kostte.
Onmiddellijk na de eerste beving werd de noodtoestand afgekondigd en kreeg de minister van defensie, generaal Fernando Romeo Lucas Garcia, de leiding van de reddings- en herstelwerkzaamheden. Volgens officiële opgaven wenden meer dan 200 plunderaars door de politie neergeschoten.
Behalve de hoofdstad Guatemala-City werden de steden El Progresso, Chimaltenango, San Luis Jilotepeque en Patzicia, alle in het zuidoosten van het land zwaar getroffen.
De hulpverlening en reddingsacties werden bemoeilijkt door geblokkeerde wegen en vernielde bruggen.
Een massale hulpactie werd op touw gezet door internationale hulporganiaties en nabuurlanden.
De Amerikaanse Senaat gaf op 7 maart toestemming voor hulp ten bedrage van $ 25 mln en het Internationale Rode Kruis maakte bekend dat het $ 3 mln zou verstrekken voor de herbouw van huizen in het getroffen gebied. *(NRC/H'blad,* Le Monde, *NZZ)*

OLIEVONDSTEN

Eind 1975 zijn bij proefboringen olievoorraden gevonden die het vermoeden wettigen dat het land over veelbelovende olievoorraden be-

Een beeld van de verwoestingen door de aardbeving

schikt. Ca. 10 jaar geleden is incn begonnen met olie-exploraties. De regering heeft een tijdschema opgesteld waarin rekening wordt gehouden met de export van 100.000 vaten tegen 1980. Ca. 40 oliemaatschappijen hebben zich laten inschrijven voor een officiële vergunning.

In 1974 vertoonde de handelsbalans van Guatemala voor het eerst sinds lange tijd grote tekorten ($100 mln). hoofdzakelijk als gevolg van de olieimport uit Venezuela. De vondsten geven hoop dat het tij weer zal keren. In regeringskringen verwacht men dat de produktie binnen drie jaar van start kan gaan. In verband hiermee zijn besprekingen gaande over de aanleg van pijpleidingen en uitbreiding van de Texaco-raffinaderij in Esquinta. Verder zijn er plannen voor de bouw van nieuwe raffinaderijen en de ontwikkeling van een petrochemische industrie.

De eerste tekenen die wezen op de aanwezigheid van olie dateren van 1972 toen Mexico in de buurt van de grens met Guatemala nieuwe velden aanboorde, die de bekende reserves praktisch verdubbelden Onmiddellijk begon men aan de andere kant van de grens, die gevormd wordt door de rivier de Ichoy, naar olie te zoeken. Een paar kilometer van de rivier, in een gebied genaamd Rubelsanto. werd in juni '74 de eerste boring verricht. Op ruim 1500 m diepte trof men middelzware hoogzwavelige olie aan. De beginproduktie was 2250 vaten per dag.

Op dit ogenblik zijn nog vier bronncrì aangeboord en werken ong. 500 man in het dichte, vochtige oerwoud, waarin sinds het vertrek van de Maya's, ruim duizend jaar geleden, weinig mensen zijn doorgedrongen.

De Maya's werken nu voor tweeëneenhalve dollar per dag voor de Amerikaanse oliemaatschappij Shenandoah, die een ,,joint venture" is aangegaan met de Noorse firma Saga Petroleum en de in Luxemburg gevestigde maatschappij Basic Resources International

De regering oefent druk uit op Shenandoah om zo spoedig mogelijk met de produktie te beginnen, maar de maatschappij, die tot nu toe $ 30 mln heeft geïnvesteerd, wil eerst meer bronnen aanboren om de ligging van het olieveld beter te kunnen bepalen, alvorens een pijpleiding aan te leggen naar de kust

Verder voert Shenandoah zwaarder materiaal aan, geschikt voor boringen tot op 6000 meter diepte, om zo te kiinncn bepalen of Rubelsanto in het verlengde ligt van het noordelijk gelegen Mexicaanse olieveld, waar op meer dan 4000 meter diepte olie is gevonden

Ook in politieke kringen heerst onenigheid Een hooggeplaatste regeringsfunctionaris verklaarde dat onder druk van de al in het land werkzanie grote oliemaatschappijen wijzigingen rijn aangebracht in het regeringsvoorstel van '74 waarbij het staatsaandeel in de produktie werd vastgesteld op 70% ,,De maatschappijen vonden dit percentage onaanvaardbaar en werden hierin gesteund door de conservatieve partijen", aldus de regeringsfunctionaris

In een nieuw wetsvoorstel is het regeringsaandeel vastgesteld op 51%, met inbegrip van de inkomstenbelasting, een regeling die door energiedeskundigen als ,,zeer aantrekkelijk" voor de oliemaatschappijen wordt beschouwd

Oppositie van linkse studentengroeperingen en van de kleine christen-democratische partij houdt echter de goedkeuring van het wetsvoorstel tegen Zij eisen een ruimer aandeel voor de staatssector en willen 10% reserveren voor nationale particuliere ondernemingen

Oliemaatschappilen als Esso, Amaco en Getty wachten vol ongeduld op de goedkeuring van de nieuwe wet, waarna ze met de exploratie kunnen beginnen

20.000 EXECUTIES SEDERT 1966 VOLGENS AMNESTY INTERNATIONAL

De in Londen gevestigde organisatie Amnesty International die zich inzet voor de rechten van politieke gevangenen heeft half dec. 1976 een rapport gepubliceerd over Guatemala waarin zij zegt dat sedert '66 in Guatemala meer dan 20.000 mensen terecht zijn gesteld.

Volgens Amnesty International vinden in Guatemala vrijwel dagelijks terechtstellingen plaats of verdwijnen mensen spoorloos. Het gaat om politieke andersdenkenden of misdadigers die of door leger of door *rijkspolitie* om het leven worden gebracht.

,,Hoewel de regering altijd officieel de verantwoordelijkheid heeft ontkend, hebben individuele leden regeringsbetrokkenheid toegegeven en de daden gerechtvaardigd als ,,noodzakelijke reactie op gewelddadigheid van linkse zijde of door gewone misdadigers". Martelpraktijken in Guatemala hangen volgens Amnesty International gewoonlijk samen met executies die buiten de wet plaatshebben.

De organisatie noemt in dit verband ,,Brigades des doods" als ,,Mano blanca" (witte hand), waarvan voor het eerst burgers deel uitmaken die in het politie-apparaat op semi-permanente basis zijn opgenomen.

Sinds juli 1974, toen president Kjell Laugerud van Guatemala aan het bewind kwam, tot aan april 1976, aldus Amnesty International, hebben zich 379 gevallen van verdwijningen en executies buiten de wet om voorgedaan. Recente ontwikkelingen. waaronder kabinetswijzigingen, zouden erop kunnen wijzen dat president Laugerud .,bezig is Op te treden tegen de routinemoorden en verdwijningen", aldus Amnesty International.

De massale executies begonnen in de jaren zestig op grond van samenzweringen tegen de staat en strijd tegen het communisme Zij gingen door in het begin van de jaren zeventig. ,,die ook een vernieuwing van de politieke geweldplegingen telen regeringsfunctionarissen, leger en politie en rijke burgers te zien gaven, zij het in niet zo georganiseerde mate als in de jaren zestig door guerrillabewegingen"

Volgens Amnesty International startte in oktober 1966 in Guatemala een rntensieve campagne voor het uitschakelen van de guerrillastrijders Daarbij werden voor het eerst burgers systematisch geintegreerd in leger en politie op *semipermanente basis* (Reuter)

HAÏTI

MUTATIES IN DE REGERING

Op 13 maart 1975 werd in Port-au-Prince meegedeeld dat de minister van handel en industrie, Serge Fourcand, was ontslagen en vervolgens gearresteerd wegens medeplichtigheid aan een fraude bij de uitgifte van een serie postzegels.

Fourcand, die op 16 aug. 1975 terecht stond. werd opgevolgd door François Murat. Op 8 okt. 1975 werd Murat benoemd tot president van de Nationale Bank van de Republiek Haïti. Antonio André, die voorheen deze post had bekleed, werd minister van handel en industrie.

Op 1 april 1976 werden opnieuw wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering. Zes ministers werden ontslagen onder wie de bewindsman voor binnenlandse zaken en defensie, Paul Blanchet.

Volgens The *Guardian* (4-4-1976) was de reorganisatie het gevolg van een rechtse paleiscoup, georganiseerd door aanhangers van de overleden president ,,papa Doc" Duvalier en zijn weduwe. Zij zouden bevreesd zijn voor hun zakelijke belangen in de voedselsector, die zij bedreigd achtten door hervormingsplannen

De samenstelling van de regering is thans als volgt:

binnen1 raken en defensie - Pierre Biamby; landbouw en ontwikkeling - Remillot Leveille arbeid en soc zaken - Achille Salvant; openb werken, transport en communicatie - Fernand Laurin, volksgezondheid - Willy Verrier, onderwijs - Raoul Pierre-Louis, financ en econ zaken - Emmanuel Bros; justitie - Aurélien C Jeanty; coördinatie en informatie - Pierre Gousse, buiten1 zaken - Edner Brutus handel en industrie - Antonio Andre (Le Monde. The Times)

HONDURAS

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

President Juan Alberto Melgar Castro, die op 22 april 1975 de door de strijdkrachten afgezette Oswaldo Lopez Arellano opvolgde (pag. 473/3 e.v.-1975) maakte in zijn nieuwjaarsboodschap voor 1976 bekend dat de militairen tot 1979 aan net bewind zouden blijven. Verder maakte hij de oprichting bekend van een consultatieve raad waarin vertegenwoordigers van de vakbonden, studentenorganisaties, het bedrijfsleven en de politieke partijen zitting zouden hebben die tot taak zou krijgen de regering te adviseren over het beleid na 1979.
Bij die gelegenheid maakte de president ook wijzigingen bekend in de samenstelling van de regering. Roberto Perdomo Paredes werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Virgilio Galvez en Vicente Dias werd minister van economie i.p.v. kapitein Armando San Martin.
De burger Rigoberto Sandoval Correa werden benoemd tot directeur van het Nationale Agrarische Instituut. Hij verving lt.-kol. Mario Maldonado Munoz die in okt. 1975 onder druk van de invloedrijke lobby van grootgrondbezitters werd ontslagen omdat hij blijk had gegeven van sympathie met de beweging van landarbeiders die agrarische hervormingen voorstaat.
Ondanks de aanvankelijke beloften van president Melgar Castro dat landhervormingen zouden worden doorgevoerd, kwam het regelmatig tot, vaak bloedige, confrontaties tussen de organisaties van landarbeiders en grootgrondbezitters.
Op 8 nov. 1975 kwamen tenminste 15 boeren om het leven, die een niet in cultuur gebracht landgoed in de provincie Lempira hadden bezet, na een confrontatie met gewapende mannen die door grootgrondbezitters waren gehuurd.
De drie organisaties van landarbeiders, t.w. de ANACH, de UNC en de federatie van agrarische hervormingscoö~eraties fuseerden in okt. 1975 tot het nationale front van boereneenheid.
Op 9 okt. 1975 stelden de landarbeiders de regering een ultimatum om binnen twee weken een grote hoeveelheid land onder ca. 30.000 landarbeiders te verdelen. De organisatie deelde mee dat het land in 22 strategische zones was verdeeld en dat de leden klaar stonden voor een gecoördineerde actie als de regering niet aan haar eisen voldeed. De regering ging niet op het ultimatum in waarna het in verschillende delen van het land tot landbezettingen kwam o.a. in Lempira, met ais gevolg de bloedige confrontatie in november (zie boven). (*The Financial* Times, Le Monde, NZZ)

NICARAGUA

SOMOZA HERKOZEN ALS PRESIDENT, AANHOUDENDE GUERRILLA-ACTIVITEITEN

In sept. 1974 werd Anastasio Somoza herkozen als president van Nicaragua. Somoza, die opperbevelhebber van het leger en voorzitter van de Nationaal-liberale partij is, kreeg 20x zo veel stemmen als zijn tegenkandidaat Edmundo Paguaga Irias van de conservatieve partij. Somoza die al president was van 1967 tot 1972, aanvaardde op 1 dec. 1974 zijn functie waarmee een eind kwam aan het bewind van een triumviraat dat vanaf 1972 het land had bestuurd.
In deze periode berustte de werkelijke macht overigens toch bij Somoza.
Na de aardbeving van 23 dec. 1973 die de hoofdstad Managua bijna volledig verwoestte (pag. 17/1-1973) kwam Somoza aan het hoofd van een nationaal comité voor de noodtoestand, dat vrijwel onbegrensde volmachten had.
De familie Somoza heerst bijna 40 jaar in Nicaragua en heeft in deze periode één van de grootste privévermogens van Midden-Amerika opgebouwd.
Haar zakelijke belangen reiken ver buiten Nicaragua. De grondlegger van de dynastie Anastasio Somoza sr. werd in 1956 vermoord. Zijn zoon Luis volgde hem op. In 1963 gaf hij het presidentschap aan de privé-secretaris van de oude Somoza, René Schick. Deze werd opgevolgd door de broer van Luis, Anastasio die in 1974 voor de tweede maal president werd. De aanslag op Somoza sr. was het werk van het Sandinist nationale bevrijdingsfront, genoemd naar Augusto Cesar Sandino, die in de jaren 1920 en '30 een guerrillabeweging tegen Noordamerikaanse bezettingstroepen leidde.
Dit front is nog steeds actief.
De meest spectaculaire actie van het front vond eind dec. 1974 plaats toen leden van de guerrillabeweging tijdens een feest het huis van een vooraanstaande Nicaraguaan overvielen en 32 mensen gijzelden, o.w. een aantal leden van de Somoza-familie, de toenmalige minister van buitenlandse zaken en de Nicaraguaanse ambassadeurs in de VS en bij de VN. De Amerikaanse ambassadeur had kort voor de overval het feest verlaten. De guerrillastrijders eisten een groot geldbedrag, de vrijlating van politieke gevangenen en de publikatie van een politiek manifest. De regering wenste aanvankelijk niet op hun eisen in te gaan, maar later werd de guerrilla's toegestaan naar Cuba te vliegen. 27 politieke gevangenen werden vrijgelaten. (*NZZ*, Le Monde)

PANAMA

ONDERHANDELINGEN MET VS OVER KANAALZONE

In 1974 zijn Panama en de VS het eens geworden over enkele principiële uitgangspunten voor een nieuw verdrag dat uiteindelijk een einde moet maken aan de Amerikaanse jurisdictie over het Panama-kanaal (pag. 460/1-'74).
Sedertdien zijn tussen beide landen besprekingen begonnen die moeizaam verlopen.

Op 20 september '75 gaf de Panamese president Torrijos Herrera een overzicht van de stand van zaken bij de onderhandelingen. Het bleek dat de VS een eventueel nieuw verdrag met een looptijd van 25 jaar wensen.
Zij wensen echter voor een periode van 50 jaar de verantwoordelijkheid voor de defensie te dragen
Uit het overzicht van de Panamese president bleek ook dat de beide partijen het over een groot aantal punten niet eens waren, zoals het aantal Amerikaanse militaire bases dat onder een event nieuw verdrag in de kanaalzone mag blijven en wie de neutraliteit van de kanaalzone zal garanderen. Panama wenst neutraliteit onder garantie van de VN, de VS wensen een neutraliteit die niet in strijd is met hun belangen
Het overzicht gaf verder een opsomming van de punten waarover men het wel was eens geworden: drie jaar na de goedkeuring van het nieuwe verdrag komt de zone onder juridisch en administratief gezag van Panama te staan De Amerikaanse Panama-kanaal-maatschappij zal vervangen worden door een Amerikaans-Panamese maatschappij en langzamerhand zullen meer en meer Panamezen ingezet worden bij de werkzaamheden voor het kanaal De verdediging van het kanaal wordt een zaak van beide landen onder de voorwaarde dat bij een aanval op het kanaal de VS het eerste recht van verdediging hebben. Verder zullen geen nucleaire Wapens in de zone worden opgeslagen (NZZ, Le Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SOCIALISTISCHE WINST IN DENEMARKEN

De Deense sociaal-democratische partij van premier Anker Jörgensen heeft bij de vervroegde algemene verkiezingen van 15 febr. aanzienlijke winst geboekt. De partij kan in het parlement nu op 65 van de 169 zetels rekenen. Dat is een winst van 12 zetels.

De grote verliezer was de Venstre-partij van Poul Hartling, die gehalveerd werd en van 42 op 21 zetels kwam. Daarmee is de Partij van de Vooruitgang van Mogens Glistrup, die van 24 naar 26 zetels steeg, de belangrijkste oppositiepartij geworden.

De zetelverdeling in het parlement is nu als volgt: Sociaal-Democraten 65 (53), Venstre 21 (42), Vooruitgangspartij 26 (24), Conservatieven 15 (10), Centrum-Democraten 11 (4), Socialistische Partij 7 (9), Communisten 7 (7), Sociaal-Liberalen 6 (13), Christelijke Volkspartij 6 (9), Rechtvaardigheidspartij 6 (0), Links Socialistische Partij 5 (4), Partij voor gepensioneerden 0 (0).

Jörgensen is inmiddels besprekingen begonnen met een aantal partijen om te komen tot de vorming van een coalitieregering, waartegen met name in de linkervleugel van zijn eigen partij bezwaren bestaan. Zij wil niet dat de sociaal-democraten met conservatieven, rechtse christenen en centrum-democraten in één kabinet gaan zitten.

Premier Jorgensen, leider van een sociaal-democratisch minderheidskabinet sedert febr, 1975, ontbond up 22 jun. het parlement en schreef vervroegde verkiezingen uit, omdat hij niet genoeg steun kreeg vanuit het parlement voor een pakket beleidsmaatregelen, waarvan de aanneming door de regering noodzakelijk geacht werd in verband met de over enkele weken beginnende collectieve loononderhandelingen.

Het voorgestelde beleidspakket omvatte vier hoofdpunten: het defensiebeleid, een extra heffing op energie, aanvullende openbare werken en subsidiëring van de woningbouw.

Vooral de voorgestelde subsidiëring van de woningbouw stuitte op verzet van de grootste oppositiepartij, de Venstre-partij, die slechts akkoord wilde gaan met nieuwe subsidies als de regering zou afzien van de voorgenomen lastenverzwaring van de eigen-huisbewoners.

De regering wilde door het pakket maatregelen de medewerking van de vakbonden winnen voor het laten slagen van haar economisch en financieel beleid.

Inflatie en werkloosheid zijn de overheersende problemen in de Deense politiek. In aug. 1976 kwamen vijf van de tien in het parlement vertegenwoordigde partijen, w.o. de sociaal-democraten, tot een compromis dat inhield dat de reële loonsverhogingen niet meer daiî 2% per jaar mogen bedragen terwijl de loonsverhogingen plus de prijscompensatie te zamen de 6% niet te boven mogen gaan. Dit gold ook voor de overheidsambtenaren.

De vijf partijen die het compromis ondertekenden waren de sociaal-democraten, de links-radicalen, centrum-democraten, de christelijke volkspartij en de conservatieven.

Na een crisis in nov. 1976 die acuut werd door een landelijke staking in de olietoeleveringsbedrijven, kondigde de regering met parlementaire goedkeuring een loon- en prijsstop af. Die maatregel loopt tot 1 maart 1977. Tegen die tijd moeten ook de onderhandelingen over de nieuwe CAO's zijn afgesloten. Het was er de regering van Jörgensen alles aan gelegen de vakbonden niet te veel tegen zich in het harnas te jagen, wil het akkoord van aug. 1976 nageleefd worden.

De leiders van de vier grootste Deense politieke partijen na het bekend worden van de verkiezingsuitslag v.r.n.l. Jörgensen (soc. democr.), Mogens Glistrup ivooruitgangspartij), Poul Hartling (liberalen) en Poul Schlutter (conservatieven).

Economische problemen

Eén van de grootste problemen van Denemarken is het tekort op de betalingsbalans. niet in de laatste plaats een gevolg van de sterk gestegen olieprijzen.

Tekorten op de betalingsbalans zijn geen nieuw verschijnsel. In de jaren zestig beliepen deze tekorten in het algemeen zo'n één à twee percent van het bruto nationaal produkt. Sedert de oliecrisis in 1973 zijn ze echter snel gegroeid, culminerend in een tekort van elf miljard kronen in 1976, ruim 3% van het BNP. Daarmee is de totale buitenlandse schuld nu op bijna 40 miljard kronen gekomen, een post die alleen al door de eruit voortvloeiende rentelast van geen geringe betekenis is.

Werkloosheid is een vrij nieuw probleem. De cijfers zijn de laatste drie jaar voortdurend opgelopen tot in 1976 een top van 130.000 werd bereikt, 5,7% van de beroepsbevolking.

Om de winter-werkloosheid op te vangen heeft de regering in 1975 de BTW tijdelijk verlaagd van 15 naar 9,5%. De werkgelegenheid vond er wel enige baat bij, maar voor de betalingsbalans waren de gevolgen

Weekblad 46ste jaargang No. 2371, pag. 29614-29629

desastreus Toen dit gevolg duidelijk werd gooide de regering het roer om en werd de consumptieve vraag krachtig afgeremd en in aug. 1976 werden regering en de vijf partijen het eens over het plan dat uitmondde in de aanwijzing aan de sociale partners om de loonsverhoging twee jaar lang tot 6% per jaar te beperken.

De Venstre-partij, de grootse oppositiepartij, deed hier niet aan mee haar zeggen was dit cijfer te hoog — er zou geen enkele loonsverhoging moeten komen — anderzijds onrealistisch gezien de bestaande indexatie. De Venstre stemde voor geen enkele loonsverhoging maar in plaats daarvan belastingveriaging pius beperking van de overheidsuitgaven.

De Deense vakbeweging heeft het met de situatie moeilijk. Enerzijds ziet zij de redelijkheid van een loonbeperking wel in en heeft zij er geen belang bij een haar bevriende regering in de wielen te rijden, aan de andere kant kan zij moeilijk met geheel lege handen terugkomen uit de loononderhandelingen.

Zij verwerpt de volledige afschaffing van de indexatie en verlangt nu, nu de materiële beloning beperkt wordt, genoegdoening op het vlak van de eigendomsspreiding. De Deense werkgevers voelen hier in het geheel niet voor.

Ten aanzien van de werkloosheidsbestrijding, een andere voorwaarde van de vakbeweging voor medewerking aan het augustus-compromis, zijn regering en vakbeweging het eens geworden over een plan, enkele dagen voor de verkiezingen gepubliceerd, dat werk creëert voor 20.000 man, o.m. door energiebesparende maatregelen in de bouw, versnelde uitvoering van het energieplan van de regering (waaronder bouw van kerncentrales) en meer overheidsbanen in de sociale sector en bij het openbaar vervoer. Het plan kwam te laat om nog een rol te spelen in de verkiezingsstrijd, hoewel de andere partijen zich er nogal gereserveerd over uitlieten.

Tot nog toe is het de regering gelukt de vakbonden te vriend te houden en ook het overkoepelende vakbondsorgaan LO wilde het de regering-Jörgens niet al te moeilijk maken, maar aan de basis is men dit geenszins van plan.

De kansen lijken groot dat Denemarken in maart al door grote stakingen (getroffen gaat worden. (The Times, *NRC/H'blad)*

INTERNATIONALE ZAKEN

ILO

WERKGELEGENHEIDSCONFERENTIE

De Internationale arbeidsorganisatie van de VN (ILO) heeft vorig jaar een internationale conferentie over vraagstukken van werkgelegenheid gehouden De officiële naam van de conferentie was „Driezijdige conferentie over werkgelegenheid, inkomensverdeling, sociale vooruitgang en internationale arbeidsverdeling."

De conferentie vond plaats van 4-17 juni 1976 in het hoofdkwartier van de ILO te Genève. Er werd aan deelgenomen door vertegenwoordigers van werknemersorganisaties, werkgeversorganisaties en regeringen, bij elkaar ong. 1.300 personen uit 121 landen.

De bijeenkomst vond plaats in het kader van de gewone jaarlijkse algemene vergadering van de ILO, die van 2-22 juni werd gehouden.

Aan de conferentie werd o.m. ook deelgenomen, met waarnemerstatus, door een afvaardiging van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO. Het bestuur van de ILO had op 4 juni met 31 tegen 24 stemmen bij één onthouding de toelating van de PLO aanvaard. Daarmee maakte het een beslissing van 29 mei om de PLO niet toe te laten ongedaan.

Toen werden 23 stemmen voor toelating uitgebracht, 24 stemmen tegen, er was één stemonthouding en er waren drie blanco stemmen.

De wijziging in de houding was tot stand gebracht onder druk van de Arabische landen, die ermee gedreigd hadden zich van de werkgelegenheidsconferentie terug te trekken.

De conferentie verkoos unaniem tot voorzitter Mohammed Ennaceur, minister van sociale zaken van Tunesië.

M. Francis Blanchard, de directeur-generaral van de ILO, opende de conferentie met een toespraak, waarin hij o.m. opmerkte, dat de werkloosheid in de wereld een ongeëvenaarde omvang bereikt had en gevaarlijker was dan ooit. Actie was nodig, op nationaal zowel als internationaal terrein, en er waren op korte termijn resultaten vereist.

Rapport van directeur-generaal *Blanchard*

Onder de titel Werkgelegenheid, groei en fundamentele noden had directeur-generaal Blanchard een rapport opgesteld, dat nu aan de conferentie werd voorgelegd.

Het voornaamste thema van het rapport was, dat concentratie op het verhogen van de economische groei van ontwikkelingslanden niet had geleid tot een vermindering van armoede. Geschat werd, dat tot het jaar 2000 ong 1 mrd nieuwe arbeidsplaatsen gecreeerd moesten worden

Volgens ciifers uit het rapport leven 700 mln mensen in uiterste armoede, van wie 460 mln permanent ondervoed zijn, terwijl tientallen miljoenen mensen dagelijks door hongersnood worden bareigd

Het aantal volwassen analfabeten was gegroeid van 700 mln in 1960 tot 760 mln in 1970 300 mln mensen zijn werkloos of ten dele werkloos

In de ontwikkelingsgebieden komt 40% van de persoonlijke inkomens terecht bij 10% van de bevolking, terwijl de armste 40% van de bevolking 15% van deze inkomens krijgt.

In 1972 leverden de ontwikkelde landen, met een vijfde van de wereldbevolking twee derde van alle produktie, terwijl de armste landen van de wereld, met een kwart van de wereldbevolking, slechts 3% van de wereldproduktie voortbracht. In deze landen bedraagt het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking $ 200 per jaar. Wordt China meegerekend, dan krijgt de helft van de wereldbevolking minder dan 7% van het wereldinkomen.

In het rapport werd een nieuwe benadering voorgesteld, die was uitgewerkt door Louis Emmerij, het hoofd van de ILO-afdeling voor werkgelegenheid en ontwikkeling. Weliswaar wordt het grote belang van economische groei aanvaard, daarnaast wordt echter voorgesteld meer nadruk te leggen op de herverdeling van inkomens, op sociale vooruitgang en op een internationale arbeidsverdeling, waarbij arbeidsintensieve industrieën zouden worden overgebracht van de hoogst geïndustrialiseerde landen naar ontwikkelingslanden, en waarbij niet langer tech-

M. Francis Blanchard, directeur-generaal van de ILO.

nisch hoog ontwikkelde produktieprocessen in ontwikkelingslanden worden ingevoerd, zoals tot dan in de ontwikkelingslanden door multinationale ondernemingen zo vdak gedaan was
Om in derde-wereld-landen industriele werkgelegenheid te scheppen zou het nodig zijn om, d m.v. het overbrengen van produktie naar ontwikkelingslanden, arbeidsplaatsen te scheppen voor 2,5 tot 3,5 mln mensen De daaruit voortvloeiende veranderingen in de ontwikkelde landen zouden een kostbare zaak vormen, hoewel een dergelijke overbrenging een relatief bescheiden project is, in verhouding tot de in totaal 250 mln werknemers in de geindustrialiseerde wereld

Kritiek van vertegenwoordigers Westerse landen

Gedurende de debatten was van de kant van vertegenwoordigers van Westerse landen vrij veel kritiek te vernemen op de benaderingswijze, zoals die in het rapport voorgesteld werd.

Herbert N. Blackman, de vertegenwoordiger van de regering van de VS, stelde, dat in de voorstellen van Emmerij te weinig nadruk gelegd werd op economische groei en te wel nadruk op inkomensongelijkheden Naar zijn mening zou „delen zonder groei" leiden tot het „delen van armoede".
Op de lange termijn zou er sprake kunnen zijn van enige verschuiving in produktiecapaciteit van ontwikkelde naar ontwikkelingslanden, maar dat zou moeten gebeuren via de concurrentiemechanismen van de vrije markt en met een minimum aan overheidsingrijpen.
Hij verzette zich tegen voorstellen, dat de conferentie een gedragscode voor multinationale ondernemingen zou opstellen, omdat een adviesgroep van de ILO al had voorgesteld, dat een ILO-commissie bijdragen zou leveren aan het werk van de voorgestelde VN-commissie voor transnationale ondernemingen.
De minister van sociale zaken van Luxemburg en toenmalige voorzitter van de EG-raad van ministers van sociale zaken, Benny Berg, verklaarde o.m., dat volledige werkgelegenheid een doel is, dat in alle landen dient te worden nagestreefd. „Het kan echter in het belang van de ontwikkelingslanden zijn", zo zei hij, „dat het huidige proces van internationale arbeidsverdeling en overdracht van technologie versneld zou worden om op die manier de dreiging van werkloosheid in onze landen te vergroten. Economische en sociale moeilijkheden, die interne en externe actie van geïndustrialiseerde landen belemmeren, hebben noodzakelijkerwijs ook een negatieve invloed op de situatie in de ontwikkelingslanden".
De Franse minister van arbeid, Michel Durafour, waarschuwde de conferentie, dat een onmiddellijke afschaffing van douanetarieven in het kader van de voorgestelde internationale arbeidsverdeling de wereldeconomie totaal zou desorganiseren door in de geïndustrialiseerde landen een recessie te weeg te brengen, die onvermijdelijk in de ontwikkelingslanden weerspiegeld zou worden.
Hij meende, dat de behoeften van de wereld op middellange termijn groot genoeg zijn om aan alle landen werk te geven en dat het echte probleem niet was dat van competitie, maar de gezamenlijke mobilisering, van de ter beschikking staande middelen.

Denkbeelden groep van 77

De ontwikkelingslanden, verenigd in de „Groep van 77" (die inmiddels 115 leden telde) legde de conferentie op 14 juni een document voor, waarin eigen denkbeelden ontwikkeld werden.

Voorgesteld werd een gedragscode voor multinationale (of transnationale) ondernemingen op te stellen. De groep aanvaardde het 'prichten van een internationaal fonds voor de hulp aan werknemers, zoals door de ILO voorgesteld, mits het alleen door de rijke landen gefinancierd zou worden, zonder dat dit aan de ontwikkelingshulp in mindering gebracht zou worden.
Tenslotte meenden zij, dat zij, als zij zouden accepteren zich te beperken tot arbeidsintensieve, weinig kapitaal vergende activiteiten, zouden aanvaarden voor eeuwig achtergesteld te blijven. M.b.t. de overdracht van technologie wensten zij een zekere onafhankelijkheid tegens de geindustrialiseerde landen te bereiken.

Beginselverklaring en actieplan

De conferentie aanvaardde tenslotte een beginselprogramma en een actieplan. Beide documenten hadden als uitgangspunt het streven om in de komende 25 jaar het ontwikkelingsbeleid in de eerste plaats af te stemmen op de sociaal-economisch achtergebleven bevolkingsgroepen in de ontwikkelingslanden.

In de beginselverklaring wordt in de eerste plaats geconstateerd dat de tot nu toe gevolgde ontwikkelmgsstrategie in de meeste ontwikkelingslanden niet heeft geleid tot uitroeiing van armoede en werkloosheid Het ontwikkelingsproces heeft in deze landen veelal geleid tot een werkgelegenheidsstructuur die wordt gekenmerkt door een groot aanbod van arbeidskrachten op het platteland hetgeen gepaard gaat met een hoog niveau van zgn versluierde werkloosheid en van zichtbare werkloosheid, die vooral ook in de verstedelijkte gebieden voorkomt. Hier wordt de conclusie aan toegevoegd dat belangrijke wijzigingen in de ontwikkelingsstrategie — zowel op nationaal als op internationaal niveau — noodzakelijk zijn om iedere inwoner van deze landen volledige werkgelegenheid en een redelijk inkomen te verzekeren
Tegelijkertijd verklaart de Conferentie zich ervan bewust te zijn dat ook de geindustrialiseerde. Westerse landen niet in staat gebleken zijn een volledige werkgelegenheid te handhaven en dat de economische recessie in deze landen heeft geleid tot wijdverspreide werkloosheid
Voorts wordt in de Beginselverklaring opgemerkt dat werkloosheid, armoede, ondervoedmg en analfabetisme worden veroorzaakt door zowel nationale als internationale factoren. Op nationaal niveau worden deze verschijnselen veroorzaakt door structurele factoren die voortvloeien uit onderontwikkeling Internationaal gezien kunnen ze grotendeels verklaard worden uit de verslechterende situatie in de ontwikkelingslanden die gedeeltelijk weer het gevolg is van onevenwichtigheden in de economische toestand waarin de wereld verkeert
Een van de belangrijkste doelstellingen in de ontwikkelingsinspanning van elk afzonderlijk land én in het mternationale economische overleg moet zijn het bereiken van volledige werkgelegeiiheid en het bevredigen van de basisbehoeften van alle mensen m deze wereld. De Werkgelegenheidsconferentie verplicht zich tot het bereiken van een billijke verdeling van inkomen en rijkdom door middel van een hier op afgestemde strategie teneinde armoede uit te roeien en volledige, produktieve werkgeleigenheid te bevorderen
Vervolgens formuleert de Verklaring enkele algemene kriteria voor een mondiaal werkgelegenheidsbeleid. In de verklaring wordt ervan uitgegaan dat de bevordering van de werkgelegenheid een universele zorg behoort te zijn. Tenminste eenderde van de mensheid is rechtstreeks betrokken bij het vraagstuk van de werkloosheid en/of verkeert aan de rand van het bestaansminimum. De menselijke waardigheid wordt op deze wijze aangetast. terwijl het recht op werk voor iedereen niet kan worden toegepast. Geconstateerd wordt dat ervaringen van de laatste twee decennia hebben uitgewezen dat een snelle groei van het Bruto Nationaal Produkt niet automatlch de armoede en ongelijkheid in veel landen heeft gereduceerd, noch heeft zorggedragen voor voldoende produktieve werkgelegenheid binnen een redelijke aeriode.

Voorts spreekt de Verklaring zich uit voor een zodanige wijziging m de internationale arbeidsverdeling dat de ontwikkelingslanden in staat worden gesteld om zich te richten op een veel meer gediversifieerde produktie dan nu het geval is. Op het ogenblik bestaat de deelname van deze landen in de internationale handel voornamelijk uit de export van grondstoffen, halffabrikaten en zeer arbeidsintensieve produktiegoederen; daartegenover staat een import van zeer kapitaalintensieve industriële produkten.

De stichting en modernisering van kleine en middelgrote ondernemingen op het platteland zowel als in de verstedelij'kte gebieden zou, naar de overtuiging van de Werkgelegenheidsconferentie, het volume van de werkgelegenheid doen toenemen en daardoor een belangrijke rol kunnen spelen in de strategie die gericht is op bevrediging van de basisbehoeften De privésector is van groot belang bij het ontwikkelmgsvraagstuk en bij de creatie van arbeidsplaatsen. Tegelijkertijd erkent de Conferentie dat in de meeste ontwikkelingslanden de regering de belangrijkste instantie is ter bevordering van ontwikkeling en werkgelegenheid en tevens het aangewezen instrument is om een rechtvaardige inkomensverdeling tot stand te brengen, met daarbij de daadwerkelijke participatie van vakbonden, landbouworganisaties (werknemers én werkgevers) en werkgeversorganisaties.
Tenslotte verwijst de Beginselverklaring naar een aantal documenten m het kader van de Verenigde Naties, waarin o.m het bereiken van een Nieuwe Internationale Economische Orde en de doelstellingen van het zgn Tweede Ontwikkelingsdecennium worden uiteengezet. De verklaring eindigt met eraan te herinneren dat het Internationaal Arbeidsbureau, in het bijzonder door zijn Wereld Werkgelegenheid~Programma. een directe ver-

antwoordelijkheid heeft bij het opstellen van een strategie voor het bereiken van volledige werkgelegenheid met acceptabele arbeidsomstandigheden en erkenning van het recht van vereniging en van collectief onderhandelen, zoals neergelegd in eerdere conventies.

PROGRAMMA VAN AKTIE

In het bijna 20 pagina's beslaande Programma van Aktie, dat de ILO-Conferentie aanvaardde, wordt meer specifiek ingegaan op het door de lidstaten te voeren beleid Aan de orde komt een groot aantal maatregelen op macro-economisch terrein en op gebieden als de werkgelegenheid, het beleid ten aanzien van het platteland, het sociale beleid (speciaal met betrekking tot de opheffing van de discriminatie van de vrouw) en op het gebied van onderwijs- en bevolkingspolitiek.

Het programma spreekt zich o.m. uit voor de aanpassing van onderwijs en vakkundige vorming van de werkelijke ontwikkelingsbehoeften van het land. Voorts wordt gewezen op de hoge geboortecijfers in arme gebieden, cijfers die overigens niet worden gezien als oorzaak van de onderontwikkeling maar als het resultaat daarvan.

Onder het opschrift Internationale Economische Samenwerking roept het Internationaal Arbeidsbureau de leden o.m. op om de positie van de ontwikkelingslanden in de internationale handel te versterken. Eén van de voorgestelde maatregelen in dit verband is stabilisatie van de exportprijzen die ontwikkelingslanden ontvangen voor grondstoffen. Dit onderwerp was in mei 1976 nog aan de orde op de VN-Conferentie inzake Handel en Ontwikkeling (UNCTAD IV) in Nairobi (pag. 369 e.v.-1976 en pag. 117/1 e.v.-1977). Hetzelfde is het geval met de nu in het Programma van Aktie uibgesproken wenselijkheid van vergroting van kapitaalsstromen naar ontwikkelwgslanden en van verlichting van de schuldenlast van deze landen. De leden worden opgeroepen om bij het realiseren van de voorgestelde maatregelen nauw samen te werken binnen het Internationaal Arbeidsbureau en overige bestaande VN-organen.

Uitvoerig gaat het Programma van Aktie in op het werkgelegenheidsbeleid, zowel internationaal als nationaal (in de ontwikkelings- én ontwikkelde landen). De voorstellen en suggesties die worden gedaan vormen een uitwerking van de Beginselverklaring.

De Conferentie spreekt als haar overtuiging uit dat de internationale economische orde niet tot stand mag worden gebracht ten koste van de werknemers. De ontwikkelde lamden dienen te blijven streven naar volledige werkgelegenheid en in dat kader o.m. maatregelen te nemen om de bedreiging van werkloosheid zoveel mogeiijk weg te nemen Vrouwelijke werknemers, migranten, jeugdigen en gehandicapten zijn voorts groepen waarop deze landen zich speciaal dienen te richten in hun werkgelegenheidsbeleid.

De Conferentie verzoekt het Internationaal Arbeidsbureau om een wereldwijd programma te entameren teneinde aard en oorzaken van de armoede met behulp van statistisch onderzoek in kaart te brengen en regeringen te kunnen adviseren over te nemen maatregelen Voor het einde van het lopende decennium dient een conferentie te worden gehouden over een door de ILO op te stellen rapport over een beleid dat voorziet in de bevrediging van de basisbehoeften

Het Programma van Aktie gaat vergezeld van verklaringen van de vertegenwoordigers van de werkgevers- en werknemersorganisaties, voornamelijk betrekking hebbend op de rol van de zogenaamde multinationals Over dit onderwerp werd ter Conferentie geen overeenstemming bereikt. De werkgevers waren van mening dat een verdere wettelijke beperking van de bewegingsvrijheia van de ,,transnationale ondernemingen" ongewenst is daar zij reeds onder tal van nationale regelingen vallen De werknemers drongen er onder meer op aan dat de ILO-conventies worden nageleeid in landen waar multinationals opereren. (Jok achtten de vakbondsvertegenwoordigers een nader onderzoek naar de rol van de multinationals in de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden gewenst

Commentaar directeur-generaal

De directeur-generaal van het Internationaal Arbeidsbureau, Francis Blanchard. meende na afloop van de Werkgelegenheidsconferentie dat op drie belangrijke punten overeenstemming was bereikt:

1. De strategie van de basisbehoeften was unaniem onderschreven. Blanchard voorspelde dat deze strategie in de toekomst toetssteen zal zijn voor elk te voeren ontwikkelingsbeleid.

2. Overeenstemming was voorts gebleken ten aanzien van de interdependentie van de nationale economieën en van de noodzaak tot gezamenlijke internationale inspanning ter bevordering van de werkgelegenheid en bestrijding van armoede. De ontwikkelde landen dienen ervan overtuigd te zijn dat hun beleid van directe invloed is op de positie van de armste groepen in de ontwikkelingslanden.

3. De Conferentie erkende dat bestrijding van werkloosheid en armoede een behoorlijk peil van economische groei vereist van zowel de ontwikkelde als de ontwikkelingslanden.

61-ste algemene vergadering. Waarschuwing tegen politisering ILO

De 61-ste algemene vergadering van de ILO verkoos op 2 juni 1976 de Ierse minister van arbeid Michael O'Leary tot voorzitter.
Deze waarschuwde de afgevaardigden, dat de toekomst van de ILO op het spel stond, als gevolg van de groeiende politisering van de organisatie, die o.m. had geleid tot de aankondiging van de VS op 5 nov. 1975 zich uit de organisatie te willen terugtrekken.

De toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, stuurde op 5 nov 1975 een brief aan de directeur-generaal van de ILO, Blanchard, waarin hij aankondigde, dat de VS de bedoeling hadden zich na een opzegperiode van twee jaar uit de ILO te zullen terugtrekken.
De minister gaf hiervoor drie redenen.
In de eerste plaats wees hij erop, dat slechts een minderheid van de staten op de wereld een industriële democratie hadden, evenzeer els slechts een minderheid politieke democratie hadden. Nu lag het niet op de weg van de VS dat te veranderen, maar anderzijds was het ,,onduldbaar", dat als voorwaarde voor het deelnemen in de ILO de VS haar vrijheden zou moeten opgeven.
In de tweede plaats veroordeelde Kissinger de eenzijdigheid, waarmee de ILO de schending van mensenrechten in sommige staten streng afwees, maar over andere staten, waar vergelijkbare dingen gebeurden, zweeg.
Tenslotte verweet Kissinger de ILO, dat zij meer en meer verwikkeld geraakt was in politieke kwesties, die buiten de bevoegdheid van de ILO vallen.
Kissinger besloot met het uitspreken van de hoop, dat de brief bijdroeg aan verduidelijking van de positie van de VS jegens de ILO en hij verklaarde, dat de VS te zijner tijd nader zouden bekijken, of de bedoeling van het terugtrekken uit de ILO ook zou worden verwerkelijkt.
Een reden voor de kritiek uit de VS op de ILO was het besluit van de Algemene Vergadering van 4-25 juni 1975 om bevrijdingsorganisaties, die erkend zijn door de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid of de Arabische Liga, toe te staan zich op de algemene en regionale vergaderingen van de ILO te laten vertegenwoordigen. Zo werd de Algemene Vergadering van 1975 toegesproken door vertegenwoordigers van de PLO en de Zuidafrikaanse ANC.
Toen op 12 juni 1975 de vertegenwoordiger van de PLO in de Algemene Vergadering het woord voerde, verlieten de Amerikaanse en de Israëlische delegatie de zaal.
Het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden besloot op 26 juni 1975 uit de begrotingen van de departementen van buitenlandse zaken, handel en justitie die bedragen te schrappen, die bedoeld waren voor het voldoen van de Amerikaanse contributie aan de ILO.

Verder werd op de 61-ste vergadering in 1976 een lijst opgesteld van landen, die internationale arbeidsconventies niet naleven, of daar geen inlichtingen over geven.
Eén van die landen is de SU, omdat er twijfel bestond aan de vrijheid van leden van kolchozen (collectieve boerderijen) om hun post te verlaten. Voorts werd aan de SU gevraagd in 1977 informatie te geven over de vrijheid van vakvereniging in dat land.

Benin, Haiti, Opper-Volta, Irak, Malawi, Nepal, Niger, Tanzania, Zambia, Ethiopië, Indonesie. Liberia, Oeganda, de Filippijnen, Uruguay en Paraguay staan naast de SU, ook op de ,,zwarte lijst"
Een aparte vermelding krijgt Birma wegens het ontbreken van vrijheid van vakvereniging, en Chili wegens het uitsluiten van politiek actieve werknemers.
Indonesië, beschuldigd van het laten verrichten van dwangarbeid door politieke gevangenen, beloofde dat alle gevangenen

voor eind 1978 zullen zijn berecht of vrijgelaten.
Problenien met l-iet naleven van de Conventie tegen dwangarbeid zijn er ook in Liberia. Tanzania en Oeganda.
Verder heeft de ILO-assemblee een Internationale conventie aangenomen die regeringen verplicht commissies van werkgevers en werknemers in te stellen die moeten toezien op de naleving van de sociale nowmen van de ILO in het desbetreffende land.
Ook is een ontwerp gereedgekomen voor een sociaal statuut voor verplegend personeel, dat, in 1977 verder uitgewerkt wordt. Daarin is een bepaling opgenomen over ge etensvrijheid, waardoor verplegend personeel het recht krijgt behandelingen te weigeren die in strijd zijn niet hun ethische, morele of godsdienstige overtuiging.
Ook moet er in 1977 een „internationaal waarschuwingssysteeni" komen dat tijdig alarm mogelijk niaakt bij ontdekking van giftige stoffen in produkteii.

Tenslotte heeft de Algemene Vergadering van de ILO op 4 juni besloten Angola als 132-ste lid toe te laten. (Internationale Ontwikkeling, KCA, AFP, Reuter, Le Monde. NZZ, VN-voorlichtingsdienst)

UNCTAD

TEKSTEN RESOLUTIES OVER GRONDSTOFFENPROGRAMMA EN SCHULDENLAST ONTWIKKELINGSLANDEN VAN UNCTAD IV

In mei vorig jaar heeft in Nairobi (Kenia) de vierde bijeenkomst plaats gevonden van de United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Daarover is verslag uitgebracht op pag. 369 e.v.-1976.
Grote problemen werden toen veroorzaakt door het opstellen van resoluties over grondstoffenkwesties en over het probleem van de schuldenlast van ontwikkelingslanden (pag. 373/1 e.v.-1976). Indertijd was het niet mogelijk de integrale teksten van de aangenomen resoluties te publiceren. Deze teksten volgen nu.
Eerst de tekst van de resolutie over een geïntegreerd grondstoffenprogramma:

Herinnerend aan de Verklaring en het Actieprogramma inzake de vestiging van een nieuwe internationale economische orde [1], alsook aan het Handvest van economische rechten en plichten van staten, [2] waarin de grondslagen zijn vastgelegd van de nieuwe internationale economische orde, aan resolutie 623 (VII) van de Algemene Vergadering en aan aanbeveling A.II.I van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake Handel en Ontwikkeling,
Herinnerend in het bijzonder aan Hoofdstuk I, paragraaf 3 (a) (IV), ban resolutie 3202 (S-VI) van de Algemene Vergadering betreffende de opstelling van een geïntegreerd programma op brede basis voor een „uitgebreide reeks grondstoffen waarvan de uitvoer van belang is voor de ontwikkelingslanden",

Herinnerend tevens aan Hoofdstuk X. paragraaf 3, van resolutie 3362 (S-VII), waarin onder andere wordt verklaard dat „een belangrijk doel van de vierde zitting van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake Handel en Ontwikkeling, naast werkzaamheden elders, dient te bestaan in het vormen van besluiten ten aanzien van de verbetering van de marktstructuren op het gebied van grondstoffen waarvan de uitvoer van belang is voor de ontwikkelingslanden, met inbegrip van besluiten ten aanzien van een geïntegreerd progrmama en de toepasbaarheid van gedeelten daarvan",

Kennis nemend van de werkzaamheden die met betrekking tot de grondstoffen zijn verricht ter voorbereiding van de vierde zitting van de Conferentie, in het bijzonder wat betreft de voorstellen van de Secretaris-Generaal van UNCTAD inzake een geintegreerd grondstoffenprogramma,

Opnieuw bevestigend de belangrijke rol van UNCTAD op het gebied van grondstoffen,

Indachtig resolutie 16 (VIII) van de Grondstoffencommissie betreffende besluiten van de Conferentie, genomen tijdens haar vierde zitting, inzake een geintegreerd grondstoffenprogramma, ten aanzien van onder andere:

(a) de doelstellingen;

(b) de desbetreffende grondstoffen;

(c) de internationale maatregelen;

(d) follow-up-procedures alsmede een tijdschema voor de tenuitvoerlegging van de overeengekomen maatregelen;

Bevestigend het belang voor zowel producenten als consumenten, met name waar het de ontwikkelingslanden betreft, van de uitvoer van grondstoffen met het oog op inkomsten uit buitenlandse handel, alsook van de invoer van grondstoffen voor het welzijn en de economische ontwikkeling,

Erkennend de noodzaak internationale handel te drijven op basis van wederzijds voordeel en eerlijke winsten, rekening houdend met het belang van alle staten, in het bijzonder met dat van de ontwikkelingslanden,

Erkennend de noodzaak van verbeterde vormen van internationale samenwerking op het gebied van grondstoffen, ter bevordering van de economische en sociale ontwikkeling, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden,

Erkennend de dringende noodzaak van aanzienlijke vooruitgang bij het bevorderen van de voedselproduktie in de ontwikkelingslanden, alsmede de grote betekenis van het internationale grondstoffenbeleid voor dit streven;

Herinnerend aan het voorstel dat is vervat in de Verklaring en het Actieprogramnia van Manilla inzake de instelling van een gemeenschappelijk fonds ter financiering van internationale grondstoffenvoorraden, van gecoördineerde nationale voorraden of van andere noodzakelijke maatregelen vallend binnen het kader van de grondstoffenregelingen.

Iiidachtig het standpunt dat de exploitatie van een centrale instelling voor het financieren van buffervoorraden kostenbesparend zou kunnen werken,

Kennis nemend van de reeds voor en ook tijdens de vierde Conferentie getoonde bereidheid van een aantal landen deel te nemen in een gemeenschappelijk fonds en dit financieel te steunen,

Opmerkend dat er verschillen van mening bestaan ten aanzien van de doelstellingen en de hoedanigheden van een gemeenschappelijk fonds,

Overtuigd van de noodzaak van een aanpak van dit alles op zeer brede basis, alsmede van een geintegreerd grondstoffenprogramma dat een mondiaal actieprogramma is gericht op verbetering van de marktstructuren in de internationale handel in grondstoffen die van belang zijn voor de ontwikkelingslanden, dat strookt met de belangen van alle landen in het bijzonder met die van de ontwikkelingslanden en een totaal beeld geeft van de verschillende elementen die hierbij een rol spelen, en waarin tegelijkertijd met de kenmerkende eigenschappen van de afzonderlijke grondstoffen rekening wordt gehouden,

Besluit het volgende geintegreerde grondstoffenprogramma aan te nemen

I DOELSTELLINGEN

Ten emde de ruilvoet voor de ontwikkelingslanden te verbeteren en een einde te maken aan het gebrek aan economisch evenwicht tussen de industrielanden en de ontwikkelmgslanden, dient er met vereende krachten naar te worden gestreefd een situatie te bereiken, waarin de ontwikkelingslanden kunnen komen tot uitbreiding van hun handel en tot een grotere verscheidenheid van de te verhandelen produkten, tot verhoging en verruiming van hun produktiecapaciteit, alsmede tot verhogmg van hun produktiviteit en vermeerdering van hun inkomsten uit export, ten einde de nadelige gevolgen van de inflatie tegen te gaan en zodoende het reele inkomen op peil te houden Derhalve is overeenstemming bereikt over de volgende doelstellingen:

1 Het creeren van stabiele omstandigheden in de grondstoffenhandel, zodat ai te sterke prijsschommelingen kunnen worden voorkomen en een niveau kan worden gehandhaafd,

(a) dat lonend en rechtvaardig is voor de producenten en billijk voor de consumenten;

(b) waarbij rekening wordt gehouden met mondiale inflatie en met verandermgen in de mondiale economische en monetaire situatie;

(c) waarbij het evenwicht wordt bevorderd tussen vraag en aanbod in de zich uitbreidende mondiale grondstoffenhandel

Z Het verbeteren en op peil houden van het reële inkomen van de individuele ontwikkelingslanden door vermeerderde inkomsten uit export en het beschermen van deze landen tegen schommelingen daarin, met name waar het grondstoffen betreft.

3 Het streven naar verbetering van de toegang tot de markten en naar een meer constant aaanbod van basisprodukten en daarvan vervaardigde fabrikaten, indachtig de behoeften en belangen van de ontwikkelingslanden.

4 Het komen tot een grotere verscheidenheid van produktie in de ontwikkelingslanden, met inbegrip van de voedsel-

1) resolutie 3201 (S-VI) en 3202 (S-VI) van de Algemene Vergadering.

2) resolutie 3281 (XXIX) van de Algemene Vergadering.

produktie, alsmede verruiming van de verwerking van basisprodukten aldaar, ten einde de industrialisatie van deze landen te bevorderen en hun inkomsten uit export te verhogen

5. Het verbeteren van de concurrentiepositie van, alsook het stimuleren van onderzoek en ontwikkeling aangaande de vraagstukken die verband houden met het concurreren van natuurlijke produkten met kunststoffen en vervangingsstoffen, en het bestuderen van de harmonisatie, waar ter rake dienend, van de produktie van kunststoffen en vervangingsstoffen in de industrielanden met het aanbod van natuurlijke produkten die zijn geproduceerd in de ontwikkelingslanden

6. Het verbeteren van de marktstructuren op het gebied van grondstoffen waarvan de export van belang is voor de ontwikkelingslanden

7. Het verbeteren van de marketing, distributie- en vervoerstelsels voor de uitvoer van grondstoffen uit de ontwikkelingslanden, met inbegrip van een verruiming van de deelneming van deze landen aan zulke activiteiten en van hun inkomsten daaruit

II. REEKS GRONDSTOFFEN

De reeks grondstoffen die valt onder het geïntegreerde programma dient van dien aard te zijn, dat rekening wordt gehouden met de belangen van de ontwikkelingslanden ten aanzien van bananen, bauxiet, cacao, koffie, koper, katoen en katoenen garens, harde vezels en hiervan vervaardigde produkten. ijzererts, jute, mangaan, vlees, fosfaten, rubber, suiker, thee, tropische houtsoorten, tin, plantaardige oliën, met inbegrip van onder andere olijfolie en oliezaden; uiteraard kunnen hieraan andere produkten worden toegevoegd. in overeenstemming met de in Deel IV aangegeven procedure.

III. INTERNATIONALE MAATREGELEN VAN HET PROGRAMMA

1. Er is overeengekomen dat stappen zullen worden ondernomen, zoals omschreven in Deel IV, paragraaf 1-3, om te komen tot onderhandelingen over een gemeenschappelijk fonds.

2 Tevens is overeengekomen de volgende maatregelen te nemen, die afzonderlijk of gezamenlijk dienen te worden toegepast, hieronder begrepen maatregelen in het kader van internationale grondstoffenregelingen tussen producenten en consumenten, bezien in het licht van de kenmerkende eigenschappen van en de vraagstukken die inherent zijn aan elke grondstof en rekening houdend met de speciale behoeften van de ontwikkelingslanden.

(a) Totstandbrenging van internationale regelingen voor de vorming van grondstoffenvoorraden;

(b) Harmonisatie van het beleid ten aanzien van voorraadvorming en het vormen van gecoördineerde nationale voorraden:

(c) Totstandbrenging van prijsregelingen, in het bijzonder de na onderhandeling vastgestelde grenzen waartussen de prijzen mogen variëren, die met geregelde tussenpozen opnieuw zullen worden bezien en zo nodig herzien, rekening houdend met onder andere de bewegingen in de prijzen van geïmporteerde fabrikaten, de wisselkoersen, de produktiekosten, de mondiale inflatie en het niveau van produktie en consumptie;

(d) Internationaal overeengekomen maatregelen voor het beheer van het aanbod, daaronder begrepen exportquota en een produktiebeleid en, waar ter zake dienend, multilaterale verbintenissen op lange termijn ten aanzien van aanbod en aankoop;

(e) Verbetering van de procedures voor informatie en overleg inzake marktomstandighedcn:

(f) Verbetering en verruiming van compenserende financieringsfaciliteiten voor de voortzetting van de opgaande lijn in de inkomsten uit export van de ontwikkelingslanden:

(g) Verbetering van de toegang tot de markt van de basisprodukten en verwerkte produkten van de ontwikkelingslanden door middel van multilaterale handelsmaatregelen in de multilaterale handelsonderhandelingen, verbetering van de algemene voorkeursstelsels, verlenging hiervan na het oorspronkelijk beoogde tijdvak alsmede handelsbevorderende maatregelen;

(h) Internationale maatregelen ter verbetering van de infrastructuur en de industriële capaciteit van de ontwikkelingslanden, welke maatregelen zich uitstrekken van de voortbrenging van primaire grondstoffen tot de verwerking, het vervoer en de afzet, alsook de produktie, het vervoer en de distributie van eindfabrikaten en de handel hierin, met inbegrip van de oprichting van financiële, commerciële en andere instellingen voor een lonend beheer van handelctransacties;

(i) Maatregelen ter stimulering van onderzoek en ontwikkeling aangaande de vraagstukken die verband houden met het concurreren van natuurlijke produkten met kunststoffen en het bestuderen van de harmonisatie, waar ter zaken dienend, van de produktie van kunststoffen en vervangingsstoffen in de industrielanden met het aanbod van natuurlijke produkten die zijn geproduceerd in de ontwikkelingslanden;

(j) Bestudering van speciale maatregelen voor grondstoffen die problemen met zich brengen, die niet afdoende kunnen worden opgelost door voorraadvorming en waarvan de prijs steeds blijft dalen.

3. De belangen van de importerende ontwikkelingslanden, in het bijzonder van de minst ontwikkelde en zwaarst getroffen daaronder, die nadelige gevolgen hebben ondervonden van maatregelen genomen krachtens het geïntegreerde grondstoffenprogramma, dienen te worden beschermd door middel van passende differentiële maatregelen binnen het kader van dit programma ter verbetering van hun positie.

4. Er dienen speciale maatregelen te worden genomen, met inbegrip van vrijstelling van financiële bijdragen, om de minst ontwikkelde landen in hun noden door middel van het geïntegreerde grondstoffenprogramma tegemoet te komen.

5. De inspanningen ten aanzien van specifieke maatregelen om te komen tot regelingen voor produkten, groepen produkten of sectoren die om verschillende redenen niet zijn opgenomen in de eerste fase van het geïntegreerde programma, dienen te worden voortgezet.

6. Over de toepassing van maatregelen die bestaande internationale regelingen inzake grondstoffen die vallen onder het geïntegreerde programma, zouden kunnen betreffen, zal worden beslist door de regeringen binnen de desbeteffende grondstoffenorganisaties.

IV. PROCEDURES EN TIJDSCHEMA

1. Verzoekt de Secretaris-Generaal van UNCTAD uiterlijk in maart van het jaar 1977 een conferentie bijeen te roepen, waaraan alle leden van UNCTAD kunnen deelnemen, en waar wordt onderhandeld over een gemeenschappelijk fonds.

2. Verzoekt de Secretaris-Genenaral van UNCTAD voorts vóór de in paragraaf 1 hierboven genoemde conferentie, voorbereidende besprekingen te doen houden met betrekking tot onder andere:

(a) de uitwerking van de doelstellingen:

(bi de financieringsbehoeften van een gemeenschappelijk fonds en de structuur daarvan;

(C) financieringsbronnen;

(d) de wijze waarop te werk moet worden gegaan; en

(e) de beleidsvorming en het beheer van het fonds.

3. Nodigt de lid-staten uit vóór 30 september 1976 hun eventuele voorstellen met betrekking tot de in het voorgaande vermelde en aanverwante aangelegenheden in te dienen bij de Secretaris-Generaal van UNCTAD.

4. Verzoekt de Secretaris-Generaal van UNCTAD voorts om, in overleg met de desbetreffende internationale organisaties na 1 september 1976 voorbereidende besprekingen te doen houden met het oog op internationale onderhandelingen over afzonderlijke produkten. Deze besprekingen dienen zo snel mogelijk te worden afgerond, doch uiterlijk in februari 1978. Deze voorbereidende besprekingen hebben ten doel:

— Het voorstellen van passende maatregelen en technieken, die nodig zijn om de doelstellingen van het geïntegreerde programma te verwezenlijken;

— Het vaststellen van de financiële vereisten voortvloeiend uit de voorgestelde maatregelen en technieken;

— Het aanbevelen van follow-up-maatregelen die nodig zijn geworden als gevolg van de totstandkoming van grondstoffenregelingen, ofwel van andere maatregelen;

— Het opstellen van ontwerp-voorstellen voor zodanige overeenkomsten, ter bestudering door de regeringen en voor gebruik tijdens conferenties waar over grondstoffen wordt onderhandeld.

5. Verzoekt de Secretaris-Generaal van UNCTAD voorts om, voor zover en wanneer nodig, zo spoedig mogelijk na de afronding van iedere voorbereidende bespreking ingevolge paragraaf 4 hierboven, conferenties waar over grondstoffen wordt onderhandeld bijeen te roepen.
Deze onderhandelingen dienen eind 1978 te zijn afgesloten.

6. Verzoekt de Secretaris-Generaal van UNCTAD om, in samenwerking met de secretariaten van de organen, gespecialiseerd op het gebied van grondstoffen en andere betrokken organisaties, de noodzakelijke regelingen te treffen voor het verzorgen van de voorbereidende besprekingen en de daarop volgende conferenties inzake onderhandelingen over grondstoffen.

7. Stemt ermee in dat internationale onderhandelingen of hervatte onderhandelingen over afzonderlijke grondstoffen die vallen onder de bestaande overeenkomsten, in overeenstemming dienen te zijn met passende, vaststaande procedures voor de totstandkoming van internationale regelingen.

8 Draagt de Raad voor Handel en Ontwikkeling op. een intergouvernementele commissie ad hoc in te stellen om de voorbereidende werkzaamheden en de onderhandelingen te coördineren, om eventueel aan de orde komende belangrijke beleidsvragen te behandelen, met inbegrip van de op te stellen lijst van grondstoffen, en de tenuitvoerlegging van de maatregelen, te treffen ingevolge het geïntegreerde prog amma, te coordineren

r

Verklaring minister Pronk

Jegens deze resolutie werd uiting gegeven aan voorbehoud door de vertegenwoordigers van de VS. de Bondsrepubliek Duitsland en Engeland (pag. 373/3-1976). Een aantal andere landen uit de B-groep (de landen met een ontwikkelde vrijemarkteconomie, zie ook pag. 369/1 en 2-1976) stemde wel in met de aanvaarde tekst. Namens deze landen legde de Nederlandse minister van ontwikkelingssamenwerking, Pronk, op 31 mei 1976, op de slotzitting van UNCTAD IV, de volgende verklaring af:

,,Mijnheer de Voorzitter,

Ik spreek hier namens 16 landen van groep B, en wel: België, Canada, Denemarken, Finland, Griekenland, Ierland. Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Portugal, Spanje. Turkije. Zweden en Zwitserland.
De delegaties van deze landen juichen resolutie TD/L. 131 (resolutie met betrekking tot de Grondstoffenproblematiek, red.) ten zeerste toe. Deze resolutie bevat de basis voor een proces dat kan leiden tot een nieuwe en billijkere structuur van de economische verhoudingen tussen de ontwikkelingslanden en de industrielanden. Dit proces zal zeker niet gemakkelijk zijn en politieke wilskracht en vastbeslotenheid vergen. Laten wij allen, bij het afsluiten van deze conferentie, ons concentreren op de doelstellingen en mogelijkheden die in de resolutie die wij zojuist hebben aangenomen, liggen besloten, en ons niet blind staren op beperkende bepalingen en voorbehouden.
Onze landen zullen met voortvarendheid met u allen samenwerken opdat deze resolutie moge uitmonden in een veelomvattend geïntegreerd grondstoffenprogramma in de ware zin des woords. Dit zal dan een beslissende stap betekenen op weg naar een rechtvaardiger en billijker internationale economische orde."

De tekst van de door UNCTAD IV met algemene stemmen aangenomen resolutie over het probleem van de schuldenlast van de ontwikkelingslanden luidde aldus:

Zich bewust van de stijgende schuldenlast en van de nijpende problemen van vele ontwikkelingslanden,

In herinnering brengend de bijdrage die UNCTAD heeft geleverd op het gebied van het probleem van de schuldenlast van de ontwikkelingslanden,

1. Neemt met genoegen kennis van het feit dat de regeringen van de industrielanden tijdens de vierde UNCTAD-bijeenkomst hebben toegezegd om, in multilateraal verband, afzonderlijke aanvragen met spoed en welwillendheid te zullen behandelen, ten einde met voortvarendheid stappen te kunnen ondernemen om ontwikkelingslanden die moeilijkheden ondervinden bij het afwikkelen van hun schuldenlast, in het bijzonder de minst untwikkelde en de zwaarst getroffen landen onder hen, te hulp te konien

2. Nodigt de daarvoor in aanmerking komende bestaande internationale lichamen uit om, vóór het eind van 1976, na te gaan welke elementen als belangrijk zouden kunnen worden aangemerkt in de activiteiten ontplooid in het verleden — te zamen met andere elementen die zouden kunnen worden ondertekend in het licht van de omstandigheden waarin de minst ontwikkelde landen, de zwaarst getroffen ontwikkelingslanden en andere noodlijdende landen thans verkeren — die dan, bij toekomstige activiteiten betreffende het probleem van de schuldenlast, zouden kunnen dienen als richtsnoer, dat wil zeggen als uitgangspunt voor het met soepelheid re–geren in afzonderlijke gevallen.

3. Verzoekt de Raad voor Handel en Ontwikkeling om, tijdens zijn in 1977 te houden zitting op ministerieel niveau. na te gaan welke activiteiten er ingevolge deze resolutie zijn ontplooid, en verzoekt de Secretaris-Generaal van UNCTAD een intergouvernementele groep van deskundigen bijeen te roepen om, indien nodig, bij deze taak behulpzaam te zijn.

Toezeggingen *gemeenschappelijk fonds* grondstoffenvoorraden

Meer dan 20, voor het merendeel rijke landen hebben tijdens UNCTAD IV hun bereidheid te kennen gegeven een bijdrage te willen leveren aan het gemeenschappelijke fonds, waarmee de grondstoffenvoorraden moeten worden gefinancierd.

Het UNCTAD-secretariaat heeft uitgerekend dat het fonds in eerste instantie over in totaal zo'n 3 mrd dollar moet kunnen beschikken. Hiervan zou 2 mrd dollar moeten worden geleend op de kapitaalmarkt; de rest zou bijeen moeten worden gebracht via contributies van afzonderlijke lidstaten van UNCTAD.
Aan het begin van de conferentie lag er al een toezegging van 50 mln dollar van de Filippijnen op tafel die nog dateerde van de Manillaconferentie begin 1976 van de ,,Groep van 77" (de ontwikkelingslanden) (pag. 370/1-1976)
Enkele andere landen kwamen in Nairobi eveneens met concrete bedragen: Joegoslavië 30 mln dollar, India 25 mln dollar, Indonesië 25 mln dollar en Noorwegen eveneens 25 mln dollar. Gastland Kenya kondigde aan een bedrag te zullen storten dat in ieder geval niet minder dan 1 mln dollar zou zijn.
De landen die tijdens UNCTAD IV officieel hebben laten weten mee te willen doen aan het gemeenschappelijk fonds maar tot nu toe nog geen concrete bedragen noemden, zijn: de OPEC-landen, Irak, Iran, Koeweit, Verenigde Arabische Emiraten, Saoedi-Arabië en Venezuela en verder nog Mexico, Pakistan, Zambia, Roemenië, Peru, Ghana en Sri Lanka. Nederland herhaalde de reeds tijdens de Raad voor Handel en Ontwikkeling (het ,,dagelijks bestuur" van UNCTAD) van maart uitgesproken bereidheid om bij te dragen aan het fonds als dat eenmaal via de weg van onderhandelingen tot stand is gekomen. (Internationale Samenwerking)

(Vor ber. pag. 369 e.v.-1976)

WEST-EUROPA

EG

MINISTERRAAD ONDERTEKENT BESLUIT TOT HOUDEN VAN EUROPESE VERKIEZINGEN

Op 20 sept. 1976 hebben de ministers van buitenlandse zaken van de EG in Brussel een raadsbesluit met bijbehorende akte ondertekend dat het mogelijk maakt dat in de toekomst verkiezingen voor het Europese parlement worden gehouden.
De ,,akte betreffende de verkiezing van de vertegenwoordigers in het Europese Parlement door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen" moet nu nog door de verschillende nationale parlementen worden goedgekeurd.
Het principe-besluit tot het houden van dergelijke verkiezingen was genomen op de topconferentie in Rome in dec. 1975 (pag. 131/1-'76). Op de topconferentie in Brussel in juli 1976 (abusievelijk werd door ons vermeld dat deze conferentie in Luxemburg plaatsvond - red. KHA) (pag. 465 e.v.-1976) werden de staatshoofden en regeringsleiders van de EG-landen het eens over de zetelverdeling, maar het duurde nog tot sept. 1976 voordat men het zodanig eens was geworden dat het besluit kon worden ondertekend.
Dat gebeurde op 20 sept. 1976 in het bijzijn van de voorzitter van het Europese Parlement, Georges Spénale.
De Nederlandse minister van buitenlandse zaken Max van der Stoel sprak bij die gelegenheid van een ,,zeer belangrijke mijlpaal".
Hij noemde de verkiezingen een ,,gedurfd novum" dat al door de oprichters van de Gemeenschappen werd beoogd.
Zij wilden het Europa, dat toen juist was ontstaan, een politieke dimensie en een democratische grondslag geven welke geen enkele internationale onderneming tot dan toe had gekend.

Voorgeschiedenis

Volgens de Verdragen van Parijs (EGKS), 1951) en Rome (EEG en Euratom, 1957) moest het Europese Parlement ontwerpen opstellen voor het houden van rechtstreekse algemene verkiezingen.
Dit leidde tot de eerste ontwerpconventie (voorstel-Dehousse) in 1960. De Raad legde dit voorstel echter naast zich neer In 1969, toen er nog steeds geen beslissing door de Ministerraad was genomen, dreigde het Parlement de Raad in gebreke te stellen voor het Hof van Justitie te Luxemburg Het duurde nog tot 1974 voor dat de Topconferentie van 9 en

10 december van Parijs verklaarde dat de algemene verkiezingen zo spoedig mogelijk gehouden moesten worden.
Zij vroeg nieuwe voorstellen aan het Europese Parlement dat ogenblikkelijk reageende. Reeds in januari '75 keurde het parlement met overweldigde meerderheid een nieuwe ontwerp-conventie (voorstel-Patijn) goed. Aan de hand van deze laatste ontwerp-conventie nam de Top van Brussel op 12 juli '76 zijn besluit over het zetelaantal en de verdeling daarvan.

Bepalingen akte

De tevens op 20 sept. 1976 ondertekende akte bevat nadere bepalingen omtrent de verkiezingen. Deze luiden:

I. Er zullen rechtstreekse verkiezingen worden gehouden voor het Europese Parlement.
2. De zetelverdeling (zie hierna).
3. De afgevaardigden worden voor vijf jaar gekozen.
4. Een lid van het parlement kan ook lid zijn van zijn nationale parlement.
5. Verkiezingen worden overal gelijktijdig gehouden, d.w.z. binnen een periode die aanvangt op donderdagochtend en afloopt op de daarop volgende zondag.

(Voor nadere bijzonderheden, zie tekst akte hierna.)

In de considerans van het besluit wordt als wenselijke datum voor de eerste verkiezing genoemd een zelfde datum in de periode mei/juni 1978. Daarvoor moet de akte geratificeerd worden door de nationale parlementen en moeten de lid-staten voor de eerste verkiezingen een nationale kieswet uitwerken. Voor de volgende verkiezingen zal het eenmaal gekozen parlement een Europese kieswet opstellen die voor alle lid-staten gelijk zal zijn.

Partijvorming over *de* grenzen

Het feit dat binnen afzienbare tijd Europese verkiezingen zullen worden gehouden heeft geleid tot partijvorming over de grenzen.
In maart 1976 werd in Stuttgart opgericht de Federatie van Liberale en Democratische Partijen van de Europese Gemeenschap onder voorzitterschap van de Luxemburgse premier Thorn. Op 8 juli 1976 vond te Luxemburg de oprichting plaats van de Europese Volkspartij onder voorzitterschap van de Belgische eerste-minister Tindemans waaraan de christen-democratische partijen van de Gemeenschap deelnemen. De socialistische partijen in de EG werken reeds sedert jan. 1957 samen in de Confederatie van Socialistische Partijen in de Gemeenschappen. De huidige voorzitter is de Duitser Dröscher.
Deze drie multinationale partijen zullen elk met een eigen verkiezingsprogramma aan de Europese verkiezingen deelnemen.

Tekst akte

De tekst van de voornaamste artikelen van de akte behorende bij het besluit tot het houden van rechtstreekse en algemene verkiezingen voor het Europese Parlement luiden:

Artikel 1

De vertegenwoordigers in het Europese Parlement van de volkeren van de in de Gemeenschap verenigde Staten worden gekozen door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen

Artikel 2

Het aantal in elke Iid-staat gekozen vertegenwoordigers is als volgt vastgesteld:

België	24
Denemarken	**16**
Duitsland	**81**
Frankrijk	81
Ierland	**15**
Italië	81
Luxemburg	6
Nederland	**25**
Verenigd Koninkrijk	**81**

Artikel 3

1. De vertegenwoordigers worden gekozen voor een periode van vijf jaar.

2. Deze periode van vijf jaar begint bij de opening van de eerste zitting na 'edere verkiezing Zij wordt uitgebreid of bekort overeenkomstig art 10, lid **2,** tweede alinea

3. Het mandaat van iedere vertegenwoordiger begint en eindigt tegelijk met de in lid 2 bedoelde periode

Artikel 4

1. De vertegenwoordigers brengen hun stem individueel en persoonlijk uit. Zij mogen niet gebonden zijn door instructies en geen bindend mandaat aanvaarden.

2 De vertegenwoordigers genieten de voorrechten en immuniteiten die de leden van het Europese Parlement genieten uit hoofde van het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen dat is gehecht aan het Verdrag tot instelling van één Raad en één Commissie welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben.

Artikel 5

De hoedanigheid van vertegenwoordiger in het Europese Parlement is verenigbaar met die van lid van het Parlement van een Iid-staat

Artikel **6**

1. De hoedanigheid van vertegenwoordiger in het Europese Parlement is onverenigbaar met dit van.

— lid van de regering van een lidstaat,
— lid van de Commissie van de Europese Gemeenschappen;
— rechter in, griffier van of advocaat-generaal bij het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen,
— lid van de Rekenkamer van de Europese Gemeenschappen;
— lid van het Raadgevend Comité van de EGKS of lid van het Economisch en Sociaal Comité van de EEG en EGA;
— lid van comité's of lichamen die krachtens de Verdragen tot oprichting van de EGKS, de EEG en de EGA zijn ingesteld met het oog op het beheer van middelen der Gemeenschappen of ter vervulling van een duurzame taak van rechtstreeks administratief beheer;
— lid van de Raad van Bewind, van de directie of beambte van de Europese Investeringsbank,
— ambtenaar of ander personeelslid in actieve dienst van de Instellingen der Europese Gemeenschappen of van de daaraan verbonden gespecialiseerde lichamen

2. Bovendien kan iedere lid-staat onder de in art. 7, lid **2,** vastgestelde voorwaarden de incompatibiliteiten vaststellen die op nationaal niveau van toepassing zijn

3 De vertegenwoordigers in het Europese Parlement waarop tijdens de in art **3** bedoelde periode van vijf jaar de leden 1 en 2 van toepassing zijn, wonden vervangen overeenkomstig art **12**

Artikel 7

1. Overeenkomstig art **21,** lid **3,** van het Verdrag tot oprichting van de EGKS, art **138,** lid **3,** van het Verdrag tot oprichting van de EEG en art. **108,** iid **3,** van het Verdrag tot oprichting van de EGA stelt het Europese Parlement een ontwerp voor een eenvormige verkiezingsprocedure op

2. Tot de inwerkingtreding van een eenvormige verkiezingsprocedure en behoudens de overige bepalingen van deze akte gelden voor de verkiezingsprocedure de nationale bepalingen van iedere lid-staat

Artikel **8**

Bij de verkiezing van de vertegenwoordigers in het Europese Parlement mag niemand meer dan eenmaal zijn stem uitbrengen.

Artikel 9

1. De verkiezingen voor het Europese Parlement vinden plaats op de door elke lid-staat vastgestelde datum, die voor alle lid-staten gelegen moet zijn binnen een zelfde periode die aanvangt op donderdagochtend en afloopt op de daaropvolgende zondag.

2. Met de telling van de stemmen mag pas een begin gemaakt worden na sluiting van de stembussen in de lid-staat waar de kiezers het laatst hun stem uitbrengen tijdens in lid 1 bedoelde periode.

Artikel 10

1. De in lid **1** van artikel **9** bedoelde periode wordt voor de eerste verkiezingen nader bepaald door de Raad, die na raadpleging van het Europese Parlement, met eenparigheid van stemmen besluit.

2. De latere verkiezingen vinden plaats in de overeenkomstige periode van het laatste jaar van de in artikel **3** bedoelde periode van vijf jaar.
Indien het onmogelijk blijkt de verkiezingen in de Gemeenschap in die periode te houden, stelt de Raad, bij eenstemmig besluit, na raadpleging van het Europese Parlement een andere periode vast, die ten vroegste een maand vóór en uiterlijk een maand na de periodoe valt welke voortvloeit uit het bepaalde in de vorige alinea.

3. Onverminderd art. 22 van het Verdrag tot oprichting van de EGKS, art. 139 van het Verdrag tot oprichting van de EEG en art. 109 van het Verdrag tot oprichting van de EGA komt het Europese Parlement van rechtswege bijeen op de eerste dinsdag na het verstrijken van een termijn van een maand, te rekenen vanaf het einde van de in art. 9, lid 1, bedoelde periode.

4. Het aftredende Europese Parlement is niet meer in functie zodra het nieuwe Europese Parlement voor het eerst bijeenkomt.

Artikel 11

Tot de inwerkingtreding van de in art. 7, lid 1. bedoelde eenvormige procedure onderzoekt het Eurapese Parlement de geloofsbrieven van de vertegenwoordigers. Hiertoe neemt het Europese Parlement nota van de officieel door de lid-staten bekendgemaakte uitslagen en beslist het over de bezwaren die eventueel kunnen worden ingebracht op grond van de bepalingen van deze akte met uitsluiting van de nationale bepalingen waarnaar deze akte verwijst.

Artikel 12

1. Tot de inwerkingtreding van de eenvormige procedure bedoeld in art. 7, lid 1, en behoudens de overige bepalingen van deze akte, voorziet iedere lid-staat in passende procedures om de zetels die tijdens de in art. 3 bedoelde periode van vijf jaar zijn opengevallen, voor het resterende tijdvak te doen bezetten.

2. Wanneer een zetel vacant is geworden op grond van de in een lid-staat toepasselijke nationale bepalingen, brengt deze lid-staat dit ter kennis van het Europese Parlement. dat hiervan acte neemt. In alle andere gevallen constateert het Europese Parlement dat een zetel vacant is en brengt zij de betrokken lid-staat daarvan op de hoogte.

Artikel 13

Indien het noodzakelijk blijkt maatregelen ter uitvoering van deze akte te nemen, stelt de Raad op voorstel van het Europese Parlement en na raadpleging van de Commissie deze maatregelen met eenparigherd van stemmen vast, na een akkoord met het Europese Parlement te hebben nagestreefd in een overlegcommissie waarin de Raad en vertegenwoordigers van het Europese Parlement zitting hebben. (Europa van Morgen)

EUROPESE RAAD IN DEN HAAG

Op 29 en 30 november 1976 zijn de staats- en regeringsleiders van de EG-landen in Den Haag bijeen geweest voor een topoverleg, de zgn. Europese Raad.

Tijdens deze bijeenkomst werden een aantal belangrijke problemen behandeld, zoals de houding die de Gemeenschap moet innemen op de Parijse conferentie voor economische samenwerking (de zgn. Noord-Zuid-dialoog), de economische situatie waarin de Gemeenschap verkeert, de betrekkingen van de EG met Japan, het rapport-Tindemans over de Europese Unie en de samenstelling van de nieuwe Europese Commissie.

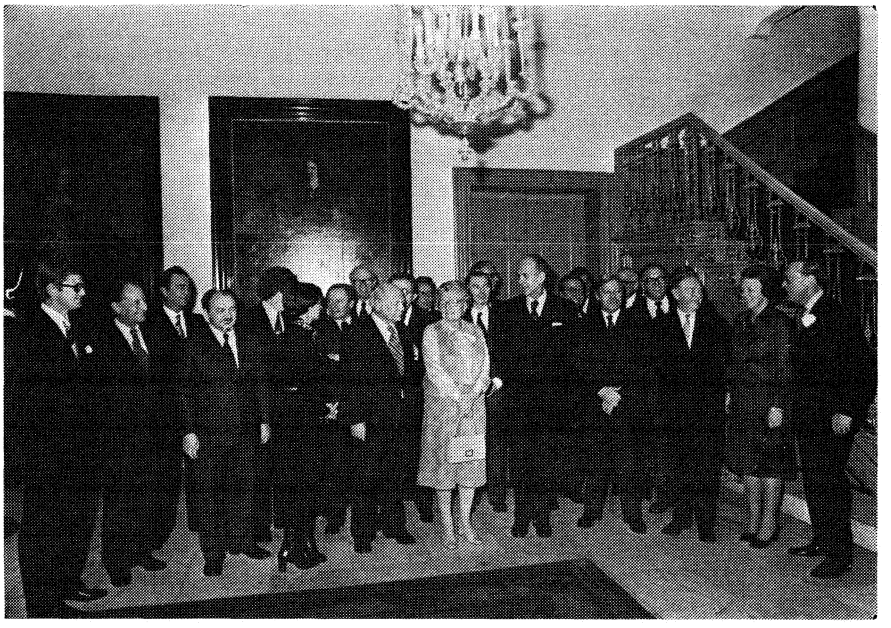

Koningin Juliana ontving op Huis ten Bosch de staats- en regeringsleiders die aan de Europese Raad deelnamen.
Links van de koningin premier Den Uyl en prinses Margriet. Rechts van haar president Giscard d'Estaing met naast hem Bondskanselier Schmidt.

Concrete oplossingen werden vrijwel niet gevonden en de verklaring die na afloop werd uitgegeven (zie hierna) was in vrij algemene termen gesteld. De Europese Commissie had speciaal voor de topconferentie een document opgesteld over de economische situatie in de Gemeenschap.

De Commissie concludeert dat de industriële produktie (enkele sektoren uitgezonderd) vertraagt, dat de betalingsbalanssituatie van de deficitlanden sedert de zomermaanden '76 weer aanmerkelijk slechter is geworden, dat de werkloosheid nauwelijks vermindert en in sommige EG-lidstaten zelfs weer stijgt en dat in verschillende landen de inflatie weer toeneemt Daarbij komt dan nog de dreiging van een nieuwe verhoging van de olieprijzen

Onder die omstandigheden is er nauwelijks ruimte voor optimisme en de op 22 november '76 door de Mmisterraad vastgestelde economische doelstellingen (zie hierna) lijken dan ook nauwelijks haalbaar.

Ze kunnen slechts worden bereikt aldus de Commissie in haar document als aan vier voorwaarden wordt voldaan. In de eerste plaats mag een verdere expansie van de wereldhandel niet door protectionistische maatregelen worden belemmerd. Voorts moeten er nieuwe pogingen worden ondernomen om internationaal zowel ais op het niveau van de Gemeenschap een grotere mate van prijsstabiliteit te krijgen.

Bij de komende loononderhandelingen moet, in overleg met de sociale aartners. rekening worden gehouden met de macro-economische mogelijkheden.

Tenslotte zijn de economische doelstellingen voor 1977 slechts bereikbaar als de olieprijzen niet meer of slechts in geringe mate stijgen.

Onder deze omstandigheden heeft de Raad een standpunt moeten bepalen voor de onderhandelingen in de Noord-Zuid-dialoog. Dit standpunt is er niet gekomen. Wel werd men het erover eens dat er een bijdrage geleverd moet worden om de positie van de allerarmste landen te verbeteren.

Verder is gesproken over de zgn. monetaire compenserende bijdragen (een stelsel van heffingen en subsidies dat dient om, ondanks de grote monetaire problematiek, de Europese landbouwmarkt nog te laten functioneren). De hoeveelheid geld die met die bedragen is gemoeid legt steeds een zwaardere druk op het Europese budget. In 1976 beliepen de uitgaven al een 700 miljoen rekeneenheden en dat bedrag kan in 1977 stijgen tot een miljard.

De Commissie heeft al voorstellen ter tafel gebracht voor een hervorming van het „mbc-systeem" en de Europese Raad heeft beslist dat die voorstellen de basis moeten vormen voor de oplossing. De ministers van landbouw en financiën hebben de opdracht gekregen om de oplossing uit te werken.

In de Europese Raad werd ook gesproken over de steeds slechter wordende handelsbalans van de Gemeenschap met Japan. De Raad is van oordeel dat daar zo spoedig mogelijk verandering in moet worden gebracht.

Het rapport van de Belgische premier Tindemans (pag. 38/1 1976) over de Europese Unie werd ook besproken, met als conclusie dat de huidige economische en monetaire situatie in Europa zodanig is dat er weinig kans is dat aan de aanbevelingen uit het rapport op korte termijn uitvoering kan worden gegeven.

Europese Commissie

Tijdens de Europese Raad hebben de verschillende staats- en regeringsleiders hun kandidaten voor de nieuwe Europese Commissie genoemd. (Zie ook hierna) Het waren voor Nederland, de minister van defensie ir. Henk Vredeling, voor Groot-Brittannië, de vroegere minister van buitenlandse zaken Roy Jenkins, die het voorzitterschap gaat bekleden (pag. 467/1 '76) en Christopher Tugendhat.

De Fransman François-Xavier Ortoli blijft, maar krijgt een andere portefeuille. Ook Claude Cheysson bleef. Ook de Westduitse regering kwam niet met nieuwe kandidaten. Dat betekent dat Wilhelm Haferkamp en Guido Brunner blijven. Italië kwam met twee nieuwe kandidaten t.w. Lorenzo Natali en Antonio Gioletti.

De Luxemburger Raymond Vouël blijft alsmede de Deen Finn Gundelach. De Ierse regering besloot Richard Burke te sturen en namens de Belgische regering komt Etienne Davignon.

Slotverklaring

Aan het eind van het topoverleg werd een verklaring uitgegeven, waarvan de inhoud de volgende is:

Betrekkingen met Japan

De Europese Raad wijst op het belang dat hij hecht aan de instandhouding van goede betrekkingen tussen de Gemeenschap en Japan en drukt de innige wens uit dat deze betrekkingen zich zowel ten voordele van de Gemeenschap als van Japan zullen ontwikkelen.

De Europese Raad merkt met bezorgdheid de gevolgen op van de tot nu toe in Japan gevolgde import- en exportpraktijken, alsmede de snelle verslechtering van de situatie met betrekking tot de handel tussen de Gemeenschap en Japan en de problemen die in sommige belangrijke industriesectoren zijn gerezen. Een vastberaden streven is vereist om deze situatie te verhelpen, waarbij bijzondere aandacht moet worden geschonken aan de noodzaak van een snelle groei van de Japanse invoer uit de Gemeenschap met het oog op de ontwikkeling van voor beide partijen gunstige handelsbetrekkingen

De Europese Raad verzoekt de verantwoordelijke instellingen van de Gemeenschap derhalve om dringend verdere aandacht te besteden aan deze problemen en om in de besprekingen met Japan krachtig vast te houden aan dit belangrijke aspect van het gemeenschappelijke handelsbeleid Hij verwacht dat voor zijn volgende bijeenkomst aanzienlijke vooruitgang zal zijn geboekt op de weg naar de oplossingen die dringend noodzakelijk zijn om de doelstellingen van de Gemeenschap te bereiken.

De Europese Raad stelt met voldoening vast dat de Japanse regering voor het oplossen van de gerezen problemen bereid is tot samenwerking met de Europese Gemeenschap op basis van wederzijds begrip.

Europese Unie

1 De Europese Raad heeft net verslag over de Europese Unie besproken, dat de heer Tindemans hem op zijn verzoek heeft voorgelegd Hij heeft een uiteenzetting van de voorzitter over de verrichte werkzaamheden aangehoord en de algemene lijnen van het commentaar van de ministers van Buitenlandse Zaken op de verschillende hoofdstukken van het verslag goedgekeurd

2 De Europese Raad heeft de grootste belangstelling getoond voor de door de heer Tindemans geformuleerde analyses en voorstellen Hij deelde de zienswijze van de eerste minister van België over de noodzaak om de Europese Unie tot stand te brengen door middel van een versterking van de concrete solidariteit van de negen lidstaten en hun volkeren, zowel intern als in hun betrekkingen met derden en om de Unie geleidelijk de beschikking te geven over de middelen en instellingen die voor haar activiteit nodig zijn Hij was van mening dat de Europese Unie in het dagelijkse leven van de mens gestalte moet krijgen door bij te dragen tot de bescherming van zijn rechten en tot de verbetering van zijn levensomstandigheden

3 De Europese Raad heeft uitvoerig van gedachten gewisseld over de grondbeginselen die de komende jaren als richtsnoer moeten dienen bij de opbouw van de Europese Unie De Europese Unie zal geleidelijk tot stand komen door middel van het consolideren en ontwikkelen van de communautaire verworvenheden, waarbij de bestaande verdragen als grondslag voor nieuwe beleidsvormen kunnen dienen De totstandbrenging van de Economische en Monetaire Unie is van fundamenteel belang voor de consolidering van de communautaire solidariteit en voor de verwezenlijking van de Europese Unie Hoge prioriteit moet worden gegeven aan de actie tegen inflatie en werkloosheid en aan de uitwerking van een gemeenschappelijk energie- en onderzoekbeleid en van een werkelijk regionaal en sociaal beleid van de Gemeenschap

4 Bij de opbouw van Europa moet ook zoveel mogelijk profijt worden getrokken van de andere mogelijkheden tot samenwerking tussen de negen regeringen op de gebieden waarop de staten bereid zijn hun soevereiniteit geleidelijk op gelijkgerichte wijze uit te oefenen.

Deze vorm van samenwerking, waarmee een aanvang is gemaakt op het gebied van het buitenlands beleid, moet uitmonden in een streven naar een gemeenschappelijk beleid ten aanzien van derde landen

5. In het in het verslag over de Europese Unie getekende perspectief, bevestigen de regeringsleiders, met het voornemen tot een integraal en samenhangend politiek concept te komen, andermaal hun wil om het gezag en de doelmatigheid van de communautaire instellingen tot ontwikkeling te brengen, alsmede de gehechtheid van de volkeren aan deze instellingen, en bevestrgen zij de stimulerende rol van de Europese Raad.

6 Uitgaande van de conclusies waartoe de minister van Buitenlandse Zaken zijn gekomen, nodigt de Europese Raad laatstgenoemden en de Commissie, op de gebieden waar deze bevoegd is, uit om hem eenmaal per jaar verslag uit te brengen over de bereikte resultaten en over de op korte termijn op de verschillende gebieden van de Unie haalbare vooruitgang waardoor de gemeenschappelijke opvatting van de Europese Unie in werkelijkheid wordt omgezet

CIES (Noord-Zuid dialoog)

De Europese Raad wijst andermaal op het belang dat hij hecht aan het geheel van problemen welke met de internationale economische samenwerking en, in het kader daarvan, met de CIES, Conferentie over Internationale Economische Samenwerking, samenhangen.

Hij is van oordeel dat de aard, de samenstelling en het doel zelf van deze conferentie haar een bijzondere betekenis verlenen die de voortzetting van de reeds ondernomen activiteiten rechtvaardigt.

De Europese Raad is van mening dat over en weer extra inspanningen moeten worden gedaan, ten einde te komen tot wederzijds bevredigende conclusies welke het mogelijk maken, aanzienlijke vorderingen te maken op het gebied van de internationale economische samenwerking en een belangrijke bijdrage te leveren aan de economische ontplooiing van de ontwikkelingslanden.

De Gemeenschap van haar kant — zich bewust van de toenemende onderlinge afhankeliikheid der economieen en bezield door de wens mee te helpen aan het scheppen van een gunstig klimaat voor de internationale economische samenwerking — is bereid, een positieve bijdrage te leveren die in overeenstemming is met haar mogelijkheden en met de ontwikkeling van haar economie.

Aan het einde van zijn gedachtenwisselmg over dit onderwerp heeft de Europese Raad bevestigd dat hij veel belang hecht aan het slagen van de Noord-Zuid-dialoog en heeft hij de bevoegde instanties van de Gemeenschap verzocht, in deze geest hun werkzaamheden inzake de onderhavige problematiek te verrichten

ECONOMISCHE VOORUITZICHTEN 1971

De ministers van financiën van de EG waren op 22 nov. 1976 in Brussel bijeen en bezagen bij die gelegenheid de economische vooruitzichten voor 1977.

Vrij algemeen was het gevoelen dat de economische opleving in de wereld nog maar aarzelend verloopt en dat een nieuwe stijging van de olieprijzen remmend op die opleving zal werken. De ministers gingen niet akkoord met beleidslijnen die de Europese Commissie had opgesteld voor de geld- en kredietexpansie in de onderscheiden lidstaten. Wèl werd men het eens over een verklaring waarin gezegd wordt dat het groeiritrne van kredieten aan gezinnen en bedrijven geen stimulans mag vormen voor ,,vraag-inflatie".

Voor 1977 houdt de Gemeenschap er

doelstellingen op na die neerkomen op een economische groei van 4%, terugdringen van de werkloosheid tot eveneens 4%, en een gemiddelde inflatie die niet uitkomt boven de 7 a 8%. De Europese Commissie zegde toe. in de eerste helft van 1977 concrete voorstellen bij de ministers op tafel te zullen leggen over de werkgelegenheidsverbetering, voor het geven van steun die de arbeidsmobiliteit moet bevorderen en voor de financiering van investeringen.
Volgens de Europese Commissie is de economische situatie van de Gemeenschap nu slechter dan in 1973. Een eventuele stijging van de olieprijzen kan dan ook nu minder gemakkelijk opgevangen worden dan in 1973. De Gemeenschap telt momenteel 5 mln werklozen, terwijl het er in 1973 slechts 2 mln m-aren. Voorts wordt de EG op dit ogenblik geconfronteerd met een financieel deficit van $ 7 mrd tegen een overschot van $ 2 mrd in 1973. De inflatie is ook groter dan in 1973, nl. gemiddeld 10% tegen gemiddeld 8% in 1973.
De weerslag van een olieprijsverhoging met 10% is door de Commissie zeer recent nog geraamd op $ 4,9 mrd. Dat is de som die de EG-lidstaten in 1977 dan meer voor hun olie-import zouden moeten betalen Het is volgens de Commissie duidelijk dat een forse stijging van de olieprijzen alle verwachtingen omtrent het herstel van de Europese economie op losse schroeven kan zetten

De nieuwe Europese Commissarissen, bovenste rij v l n r Wilhelm Haferkamp, Henk Vredeling, Claude Cheysson, onderste rij v.l.n.r Richard Burke, Lorenzo Natali, François-Xavier Ortoli

ZETELVERDELING NIEUWE EUROPESE COMMISSIE

De nieuwe Europese Commissie (voor kandidaatstelling zie pag. 10) is op 6 jan. voor het eerst in Brussel bijeengekomen. Op deze eerste vergadering werd men het, na langdurig overleg, eens over de verdeling van de portefeuilles.

Deze is als volgt:

Voorzitter, voorlichting en woordvoerder - Roy Jenkins (Groot-Brittannie), begroting, financiele controle, personeelszaken en algemeen beheer - Christopher Samuel Tugendhat (Groot-Brittannie), buitenlandse betrekkingen - Wilhelm Haferkamp (Bondsrepubliek), energie, onderzoek en wetenschap - Guido Brunner (Bondsrepubliek), economische en financiele zaken, investeringen en bureau voor de statistiek - François-Xavier Ortoli (Frankrijk), ontwikkelingssamenwerking - Claude Cheysson (Frankrijk), regionaal beleid tevens coordinatie van sociaal oriëntatie- en regionaal fonds - Antonio Giolitti (Italië), bijzondere opdrachten zoals uitbreiding EG, milieuhygiene, nucleaire veiligheid en problemen samenhangend met de voorbereiding van directie, algemene verkiezingen voor het Europese parlement - Lorenzo Natali (Italie), sociale zaken en werkgelegenheid - ir Hendrikus Vredeling (Nederland), interne markt, douane-unie en industriebeleid - Etienne Davignon (België); concurrentie - Raymond Vouel (Luxemburg); landbouw en visserij - Finn Olav Gundelaeh (Denemarken); belastingpolitiek, consumenten, transport, betrekkingen met Europese parlement - Richard Burke (Ierland).

Op 11 jan. werd de nieuwe Europese Commissie voor het Europese Hof beëdigd.
Voorzitter Jenkins hield daarna een redevoering voor het Europese Parlement, waarin hij o.a. zei dat de onafhankelijkheid van de Commissie als politieke instelling nimmer mag leiden tot een onvruchtbaar isolement.

Jenkins drong erop aan dat het proces moet worden stopgezet waarbij de economieën van de lidstaten in steeds sterkere mate uit elkaar groeien. Dit is volgens hem echter niet van vandaag op morgen mogelijk te maken, en ook niet door middel van een eenvoudige verordening. En het is volgens hem ook onjuist de sterke lidstaten te vragen wat minder sterk te worden, en om zich bovendien wat minder effectief te laten besturen. Het is immers niet de taak van de Commissie om zwakheid te bevorderen.
Daarentegen is het naar de mening van Jenkins in het streven naar meer economische toenadering van essentieel belang dat men bereid is van het succes te leren. Desondanks blijft steun aan de economisch zwakke lidstaten noodzakelijk. Hierbij sprak Jenkins de vrees uit dat hoe groter de Europese Gemeenschap wordt, des te gemakkelqker het zal worden om zwakkere gebieden te verwaarlozen En dit betekent dan uiteindelijk de ondergang van de Gemeenschap
Een kernstuk in de rede van de nieuwe president vormde verder het streven van Jenkins om aan de Gemeenschap een wat menselijker gezicht te geven. Om die reden wil de nieuwe commissie meer gaan doen aan de bescherming van de consument — hiervoor is een nieuwe portefeuille in het leven geroepen — en ook aan het milieu waarin die consument leeft. In dit verband haalde hij de gemeenschappelijke landbouwpolitiek aan die moet zorgen voor voedselvoorraden tegen redelijke prijzen en voor stabiele markten.
Er zou nog meer nodig zijn dan alleen dit, als men wil voorkomen dat de jongere generatie bij het horen van het woord Europa begint te geeuwen, en alleen de ouderen zich nog de Europese boodschap herinneren. Volgens Jenkins is het daarvoor noodzakelijk dat men niet steeds weer bij het verleden blijft stilstaan en niet voordurend allerlei verjaardagen viert (bijvoorbeeld dat 25 jaar geleden de Europese Kolen- en Staalgemeenschap is opgericht, of dat 20 jaar geleden het Verdrag van Rome is ondertekend ter gelegenheid waarvan in maart 1977 de regeringsleiders in de Italiaanse hoofdstad een Europese Raad zullen houden).
Men moet volgens Jenkins juist aantonen dat Europa niet alleen economisch van belang is, maar ook dat het in staat kan zijn de strijd aan te binden met de grauwheid, de frustraties en de onrechtvaardigheden van het dagelijkse leven. Jenkins: „Het doet verder niet ter zake, hoe technisch de voorstellen zijn die wij krijgen te behandelen, als eerste vraag moeten wij ons steeds weer stellen: hoe kan hierdoor het lot van de Europese burger verbeteren?"

Bovenste rij v.l.n.r.: Antonio Giolitti, Finn Olav Gundelach, Raymond Vouel: onderste rij v.l.n.r.: Etienne Davignon, Guido Brunner en Christopher Samuel Tugendhat.

Levensbeschrijving leden Europese Commissie

ROY HARRIS JENKINS **(56):** voorzitterschap, secretaris-generaal, voorlichting.
Toen deze Britse Labour-politicus in de zomer van '**76** tot voorzitter van de Europese Commissie werd benoemd, heette het, dat nu eindelijk een volbloed politicus het in Brussel voor het zeggen zou krijgen. Tenslotte heeft Jenkins een zeer belangrijke rol in de Britse politiek gespeeld en het heeft niet veel gescheeld of hij zou premier zijn geworden. Zijn pro-Europese instelling vormde echter het belangrijkste obstakel.

In totaal is Jenkins, die in Oxford heeft gestudeerd vier maal minister geweest: in **1964**-'**65** van luchtvaart, in **1965**-'**67** van binnenlandse zaken, in **1967**-'**70** van financiën en in **1974**-'**76** opnieuw van binnenlandse zaken.

Tussendoor was hij bovendien van **1970** tot '**72** vice-voorzitter van de Labourpartij, maar hij besloot zich uit de Britse politiek terug te trekken, toen niet hij maar Richard Crosland tot minister van buitenlandse zaken werd benoemd.

CHRISTOPHER SAMUEL TUGENDHAT **(39):** begroting en financiële controle, personeelszaken en algemeen beheer.
Hij is met zijn **39** jaar — in februari wordt hij **40** — verreweg het jongste commissielid.

Als zoon van een in **1921** naar Groot-Brittannië uitgeweken Oostenrijker werd hij in **1970** voor de Conservatieven lid van het Lagerhuis. Zijn specialiteit gold energie en olie, waarover hij een boek heeft geschreven „Oil: the biggest büsiness". Daarnaast heeft hij een boek geschreven over de multinationals. Op politiek terrein heeft hij tot nu toe echter nauwelijks een rol gespeeld, zodat het voor velen als een grote verrassing kwam, dat oppositieleider Margaret Thatcher juist hem voordroeg.

WILHELM HAFERKAMP **(53)**: buitenlandse betrekkingen.
In Brussel heeft deze Rijnlander in de afgelopen jaren een zeer slechte reputatie verworven, maar ondanks de harde druk van Commissievoorzitter Jenkins wilde bondskanselier Schmidt hem niet laten vallen. Haferkamp wordt immers zwaar geprotegeerd door de Westduitse vakbond DGB, uit wiens gelederen hij ook voortkomt. En naar verluidt wil Schmidt zich niet opnieuw de woede van de DGB op de hals halen, nu de verhouding tussen bondsregering en vakbond toch al met de dag verslechtert.

In totaal is Haferkamp **17** jaar actief voor de Westduitse vakbond geweest. In **1967** verdween hij naar Brussel, waar hij lid van de Europese Commissie werd. Vanaf **1970** is hij zelfs vice-voorzitter. Tot nog toe was hij belast met economische en financiële zaken, maar veel indruk heeft hij in deze sector niet kunnen maken.

GUIDO BRUNNER (56): energie, onderzoek en wetenschap.
Deze Westduitse liberaal was oorspronkelijk diplomaat, in welke functie hij werkzaam was in Liverpool, Madrid en bij de Verenigde Naties in New York. Nadat hij in **1970** door minister Walter Scheel van buitenlandse zaken naar Bonn was teruggehaald en op het ministerie werd belast met de leiding van de persafdeling, werd hij twee jaar later tot hoofd van de belangrijke planningsstaf benoemd. In deze hoedanigheid leidde hij ook de Westduitse delegatie bij de multi-laterale voorbereidingen van de Europese Veiligheidsconferentie in Helsinki.
In **1974** verhuisde Brunner naar Brussel, waar hij in de Europese Commissie nioest invallen voor professor Dahrendorf. Hij werd belast met onderzoek en wetenschap, alsook met de wetenschappelijke en technische informatie.

FRANÇOIS-XAVIER ORTOLI (51): economische en financiële zaken, investeringen en bureau voor de statistiek.
Na vier jaar lang een weinig overtuigend voorzitter van de vorige Commissie te zijn geweest, is deze voormalige leerling van de prominente „Ecole Nationale d'Administration" thans een van de vijf vicevoorzitters. Hoewel hij bekend staat als een zeer actief en energiek man. bleek hij voor het voorzitterschap toch te technocratisch ingesteld en niet in staat politieke impulsen te geven.
Begonnen is Ortoli zijn loopbaan bij het ministerie van economische zaken in Parijs, waarvan hij zelfs korte tijd — van juli **1968** tot juni **1969** — nog de leiding heeft gehad. Daarvoor was hij eveneens korte tijd minister van woningbouw en vervolgens gedurende drie maanden in **1968** minister van onder ijs. Na juni **1969** tot juli 1972 minister van industriële en wetenschappelijke ontwikkeling te zijn geweest werd hij in **1972** benoemd tot voorzitter van de Europese Commissie.

CLAUDE CHEYSSON **(56)**: ontwikkelingssamenwerking.
De Franse socialist Cheysson gold tijdens de vorige Europese Commissie onder voorzitterschap van zijn landgenoot Ortoli als een van de betere commissarissen. Zowel in diplomatieke kringen als in het Commissieapparaat zijn er velen die hem zelfs briljant noemen. Evenals Brunner is hij ook diplomaat geweest, met een onderbreking in **1954** en '**55,** toen hij plaatsvervangend kabinetchef en vervolgens kabinetchef was bij premier Mendes-France. In **1956** keerde hij terug in de Franse diplomatieke dienst en werd secretarisgeneraal van de Commissie voor technische samenwerking in Afrika.
Na te zijn benoemd tot directeur-generaal van het „technisch orgaan voor de ontginning van bodemschatten in de Sahara", was hij van **1966** tot '**70** Frans ambassadeur in Indonesië. Ten slotte werd hij in april **1973** lid van de Europese Commissie waar hij belast werd met ontwikkeling en samenwerking en met begroting en financiële controle.

ANTONIO GIOLITTI **(61)**: regionaal beleid en tevens coördinatie van sociaal, oriëntatie- en regionaal fonds.
Nadat deze Italiaan zich in september **1943** bij het verzet had aangesloten, werd hij na de oorlog voor de communistische partij gekozen tot afgevaardigde in de grondwetgevende vergadering. Vervolgens werd hij in de eerste regering van de Italiaanse Republiek staatssecretaris van buitenlandse zaken. In **1957** verliet hij evenwel de communistische partij; hij sloot zich toen aan bij de socialistische PSI.
Voor deze partij maakte hij verscheidene malen deel uit van de centrum-linkse regeringen, onder meer als minister van begroting en van economische planning; de laatste keer van **1973** tot **1974.** In dat jaar vertegenwoordigde hij de Italiaanse regering bij de vierde buitengewone zitting van de algemene VN-vergadering en presidieerde hij de Raad van ministers van de organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling in Parijs (OESO).

LORENZO NATALI (54): belast met bijzondere opdrachten als uitbreiding van de Europese Gemeenschap, milieuhygiëne, nucleaire veiligheid en problemen in samenhang met de voorbereiding van di-

recte, algemene verkiezingen voor het Europees parlement.
Evenals zijn collega Giolitti ging ook Natali pas tegen het einde van de oorlog in het verzet tegen het fascistische regime in Italië door zich in 1944 bij het Italiaanse bevrijdingsleger aan te sluiten. Na de oorlog werd hij voor de christen-democratische partij lid van het Italiaanse parlement. waarvan hij zeven achtereenvolgende zittingsperiodes heeft deel uitgemaakt. In die jaren beheerde hij verschillende ministerportefeuilles, zoals die van koopvaardij, toerisme en openbare instellingen, van openbare werken en van landbouw.
Als minister van landbouw diende hij wetten in betreffende de bescherming tegen natuurrampen; tevens vervulde hij in deze functie in verscheidene Europese en Zuidamerikaanse landen officiële missies in het kader van de voedselvoorziening.

IR. HENDRIKUS VREDELING (52): sociale zaken en werkgelegenheid.
Vredeling studeerde aan de landbouwhogeschool in Wageningen, waarna hij economisch adviseur werd bij de agrarische en voedingsbedrijfsbond van het NVV. Reeds op 31-jarige leeftijd werd hij voor de PvdA lid van de Tweede Kamer, twee jaar later volgde zijn lidmaatschap van het Europees parlement. Vooral op Europees gebied verwierf hij een grote reputatie als overtuigd Europeaan.
Daarom kwam het als een verrassing, dat hij in het kabinet-Den Uyl niet tot minister van landbouw maar tot minister van defensie werd benoemd. Aanvankelijk keek men binnen de Navo nogal tegen hem aan, maar al spoedig werd duidelijk dat hij op het punt van bezuinigingen niet al te hard van stapel wilde lopen.
Zijn stokpaardjes vormden in de afgelopen jaren een betere taakverdeling in het Noordatlantische bondgenootschap alsook standaardisatie op materieel gebied, hoewel hij hier niet altijd even succesvol heeft geopereerd.

ETIENNE DAVIGNON (44): interne markt, douane-unie, industriebeleid.
Nadat hij in de jaren '50 stage had gelopen in het toenmalige Belgische Kongo en bij deze gelegenheid was verwikkeld geraakt in de Kongolese gebeurtenissen, werd hij in 1961 opgenomen in het kabinet van de socialist Spaak, toen minister van buitenlandse zaken.
In 1963 werd hij adjunct-kabinetschef, een jaar later kabinetschef. In deze hoedanigheid werd hij door de christen-democraat Harmel op buitenlandse zaken overgenomen, hoewel tegen hem binnen de CVP/PSC nogal wat bezwaar bestond. Eind 1969 volgde Davignons benoeming tot directeur-generaal politieke zaken en tenslotte in 1974 tot voorzitter van het internationaal energie-agentschap in Parijs.

RAYMOND VOUEL (53): concurrentie.
Deze Luxemburgse socialist moest afgelopen zomer onverwachts de taak van zijn liberale landgenoot Borschette overnemen, toen deze door een hersenbloeding werd getroffen. Vouel heeft een economische opleiding gehad en is oorspronkelijk journalist van beroep.
Toen hij in 1964 lid van de Luxemburgse regering werd, oefende hij in de daarop volgende jaren de functies uit van staatssecretaris van volksgezondheid, arbeid, sociale zekerheid en het mijnwezen. Nadat hij van 1970 tot 1974 voorzitter van de socialistische parlementsfractie in Luxemburg was geweest, werd hij in 1974 vicepremier en minister van financiën en van ruimtelijke ordening.

FINN OLAV GUNDELACH (51): landbouw en visserij.
Is afkomstig van Buitenlandse zaken in Kopenhagen.
Daar was hij aanvankelijk belast met kwesties die verband hielden met de Navo en de OESO, totdat hij van 1955 tot 1959 in Genève Deens permanent vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties werd. In 1959 stapte hij over naar het GATT, waar hij achtereenvolgens directeur, belast met d handelspolitiek, onder-directeur-generaal en tenslotte bij de Kennedy-ronde, adjunct-directeur-generaal werd. Hij ging in 1967 naar Brussel als ambassadeur en hoofd van de Deense EG-missie in welke functie hij deelnam aan de onderhandelingen over een Deens EG-lidmaatschap. Toen hij begin 1973 lid van de Europese Commissie werd, was hij de belangrijkste concurrent van ir. Lardinois voor de landbouwportefeuille.

RICHARD BURKE (44) belastingpolitiek consumenten, transport, betrekkingen met het Europese Parlement
Zijn voorganger in Brussel was Patrick John Hillery, de huidige president van Ierland De in New York geboren Burke is zijn loopbaan begonnen als leraar in het middelbaar onderwijs In 1969 werd hij voor de Conservatieve partij Fine Gael lid van het Ierse parlement, waar hij Chief Whip van zijn fractie werd Tot 1973 was hij verder lid van verscheidene parlementaire commissies, zoals over procedures en privileges, selectie, parlementaire hervorming en openbare uitgaven
Nadat hij ook nog van 1972 tot '73 woordvoerder voor post en telegrafie was geweest, werd hij in maart 1973 benoemd tot minister van onderwijs

BELGIË

JAARVERSLAG VAN DE NATIONALE BANK

De Nationale Bank heeft op 3 febr. het jaarverslag 1976 vrijgegeven voor publikatie. Het handelt o.m. over de ongunstige ontwikkeling van de conjunctuur en over het beleid van de Bank ter bescherming van de frank. Het gaat ook nader in op de bestrijding van de inflatie en van de werkloosheid. Men leest daarover in het laatste gedeelte van het verslag volgende bedenkingen:

,,Het peil dat de uitgaven en de inkomsten van de gezamenlijke staatssector, na hun exponentiële stijging van de laatste decennia, in verhouding tot het nationale inkomen hebben bereikt, evenals de omvang van het te financieren tekort, doen economische moeilijkheden rijzen. Die moeilijkheden werden in het breed onderzocht in de loop van het jaar. Men kwam echter niet toe aan de beredeneerde en duidelijke keuzen, die tussen de verschillende mogelijke bestemmingen van het begrotingsbeleid moeten worden gemaakt; men blijft in het vage redetwisten omtrent losse voorstellen. Men raakt het niet eens over de middelen, die moeten worden ingezet om het grote tekort van de lopende inkomsten te bestrijden zonder de kosten in overdreven mate te verzwaren of de produktieve inspanningen te ontmoedigen, en tenslotte blijft ook de inspanning die moet worden voortgezet, oin de te grote belastingfraude terug te dringen, steeds belemmerd door psychologische hinderpalen en technische moeilijkheden.
Nu ze overal is doorgedrongen in de economie, is de inflatie niet langer een algemene stimulerende kracht, maar remt ze integendeel sterker sommige componenten van de vraag. Aangezien de aanpassing van talrijke inkomenscategorieën met vertraging gebeurt en de belastingprogressie op nominale inkomens slaat, vertonen de overeenstemmende reëie inkomens, beschikbaar na belasting, nauwelijks nog een stijging, of verminderen zij. Die reële inkomens moeten daarenboven voor een groter deel worden bestemd voor onelastisch en duurder geworden verbruik. Andere aankopen moeten in de tijd worden gespreid.

Als reactie op de prijsstijging verlengen sommige categorieën van gezinnen de gebruiksperiode van duurzame consumptiegoederen Andere verhogen het deel-van hun inkomen dat zij sparen om de reële waarde van het gewenste financiële vermogen ongewijzigd te handhaven. Al die gedragingen verzwakken uiteindelijk de vraag op bepaalde markten van verbruiksgoederen. Die vertraging treft bedrijven die derhalve beslissen hun voorraden te verminderen en hun investeringsplannen te herzien. Die beslissingen beïnvloeden andere bedrijven, die op hun beurt reageren, en zo de door de inflatie veroorzaakte deflatoire gevolgen voortplanten.
Voor de exportbedrijven is de weerslag van de inflatie op de verhoging van de kosten per eenheid produkt duidelijk: bij de afzet van hun produkten op de buitenlandse markten waar zij geen enkele beschutting genieten, hebben zij in hun bedrijvigheid, in hun rendabiliteit, en zelfs in hun bestaan, te lijden van stijgingen die standvastig hoger liggen dan die welke hun buitenlandse concurrenten moeten dragen.

Inflatoire en deflatoire zones zijn tijdens de twee ongunstige periodes van 1975 en 1976 in de Belgische economie tegelijk voorgekomen. Al waren zij minder actief dan in de voorgaande drie jaren, toch hebben de eerste geleid tot stijgingen die krachtig genoeg waren om de activiteiten in de defiatoire zones moeilijker en de toestand van de marginale bedrijven en sectoren wankeler te maken.

Een zwakheid in de Belgische economie, vergeleken met andere, die niet allemaal groter zijn, houdt misschien verband met het te hoge aandeel van die marginale bedrijven, en tegelijk met de onvoldoende scheppingsdrang van de inwoners. Men mag vanzelfsprekend niet veralgemenen, maar toch is men geneigd terug te denken aan de — in zeker opzicht analoge — toestand bij het verstrijken van de gemakkelijke periode, toen Europa moest worden heropgebouwd, en eraan te herinneren dat de ondernemingsgeest in het daaropvolgende decennium in de eerste plaats dank zij buitenlandse investeerders nieuw leven werd ingeblazen. De bijdrage van deze laatsten wordt zeldzamer sinds hun voorliefde uitgaat naar andere gebieden in de wereld.

Zelfs als het om uitzonderingen gaat, blijkt uit de observatie of de analyse van kwijnende of verdwenen bedrijven dat in teveel gevallen het beheer in zijn taak te kort schoot, hetzij door onbekwaamheid, gebrekkige organisatie of het vasthouden aan gewoonten uit het verleden; onder de zieke ondernemingen lijden sommige ongetwijfeld aan dezelfde kwalen. En wanneer dode takken worden gesnoeid, worden te weinig nieuwe, belangrijke en krachtige activiteiten ontwikkeld om nieuwe werkgelegenheid te doen ontstaan: de

ingreep laat niet voldoende scheppende kracht naar boven komen.
Het is niet genoeg een dergelijke toestand aan te klagen. Studie en bezinning zijn noodzakelijk om de oorzaken van het tekort aan nieuwe initiatieven te ontdekken, om inzicht te krijgen in de factoren die de investeringsprojecten remmen, en om de belemmeringen te vinden die deze laatste misschien in de weg staan.
Nu het werkloosheidsprobleem bijzonder scherp is gesteld, komt het er zeker op aan een nieuwe opleving van het scheppende dynamisme van de bedrijven, zowel van de openbare als van de private sector. op gang te brengen en aan te moedigen; het is t.z.t. van belang met meer doorzettingsvermogen vormen van expansiebeleid, zowel vanwege particuliere groepen als vanwege de Staat, uit te denken. Die onontbeerlijke aanpak vergt de medewerking van allen. Zou deze medewerking niet makkelijker worden verkregen, indien men geslaagde ondernemersinitiatieven beter waardeerde cn de sociale verantwoordelijkheden van de eigenaar en de bedrijfslcider duidelijk omschreef, terwijl de verdeling van de bevoegdheden en de controle op de beslissingen in de schoot van het bedrijf gereorganiseerd werden, met inachtneming van de nieuwe evenwichten die tot stand komen tussen al degenen die voor de ontwikkeling van het bedrijf zorgen?
Hoewel ze zich over dat alles alleen maar vragen stelt, meent de Bank dat het tot haar taak behoort die fundamentele problemen aan te snijden; het wordt immers hoe langer hoe duidelijker dat de antwoorden die daarop zullen worden gegeven door hen die verantwoordelijk zijn voor de onderhandeling en de beslissing, bepalend zijn voor de oplossing van het ernstige werkloosheidsvraagstuk.
Naar het oordeel van de Bank heeft de gewone, als Keynesiaans bestempelde remedie, die aanbeveelt de vraag voldoende te ontwikkelen, om de werkloosheid te doen verdwijnen, nog slechts een beperkte doeltreffendheid. Binnen die perken zal het aanzwengelingsbeleid slechts doeltreffend zijn, wanneer de fundamentele voorwaarden voor de werking van de economie verbeterd zijn. Die verbetering veronderstelt een wijziging in de gedragingen zowel van de leiders als van de werknemers, een herleving van de creativiteit en de keuze, in alle duidelijkheid, van waarden waarover men het in ruime mate eens is.
De uitbreiding van de werkloosheid is niet in hoofdzaak het gevolg van het stelsel van werkloosheidsvergoedingen; weliswaar moet worden erkend dat de vergoedingen in België ruimer worden verleend dan in andere landen; die verschillen vervalsen in zekere mate de internationale statistische vergelijkingen: ze doen de toestand in ons land enigszins donkerder uitschijnen dan in het buitenland; belangrijk is evenwel dat de werkloosheid in België werkelijk verergerd is. De oorzaken van de bijzonder hoge vrouwelijke werkloosheid zouden objectief moeten worden onderzocht; dit onderzoek zou de talrijke factoren die samen bijdragen tot het ontstaan van die werkloosheid, aan het Licht brengen. Bovendien zou de aanzienlijke werkloosheid onder de jongeren iedereen, die bekommerd is met de toekomst van het land en met die van de jeugd, bijzonder bezorgd moeten maken.
De spreiding van de werkloosheid naar leeftijd, geslacht, bekwaamheid en regio, evenals het verloop van haar omvang sedert enkele jaren, tonen aan dat zij veel minder dan voorheen aan de conjunctuurschommelingen beantwoordt en dat zij in grotere mate uit andere factoren voortvloeit. Dat nieuwe verschijnsel is niet eigen aan België.
Daarom zou zelfs een krachtige expansie van de activiteit tot aan de grenzen van de oververhitting, nog een veel groter werkloosheidsoverschot laten dan in de gelijkaardige vroegere periodes De actie op de vraag zou op sectoriële knelpunten en op een ontoereikend aanbod stoten en zou derhalve doodbloeden lang voordat het percentage werklozen volgens de vroegere normen zijn buitensporig karakter zou hebben verloren.
De arbeidsduur werd. door een verkorting van de actieve periode, enigszins verminderd ten einde arbeidsplaatsen vrij te maken. Die vermindering, georganiseerd volgens verschillende modaliteiten maar zo dat de verbetering van de produktiviteit niet in het gedrang komt, moet ongetwijfeld worden voortgezet. Maar de structuur van de werkloosheiid doet vermoeden dat ook deze remedie geen wondermiddel is. Ze zou overigens niet zonder de nodige schakering kunnen worden toegepast: de realiteit is immers te ingewikkeld. aangezien er zelfs een tekort bestaat aansommige categorieen arbeidskrachten in die streken waar grote werkloosheid heerst. Zolang ze niet georganiseerd is op grond van internationale overeenkomsten, zou die vermindering van de arbeidsduur ook niet mogen uitlopen op een verzwaring van de kosten van de bedrijven; zo niet zou ze, althans wat België betreft, de kwalen die ze wil genezen, opnieuw doen opflakkeren. Zij zou dus moeten worden opgevat als een weg naar sociale vooruitgang, waarvan men in onderlinge overeenstemming zou aanvaarden dat zij, in een geest van solidariteit, de plaats zou innemen van andere wegen; dat akkoord en die solidariteit zouden bovendien niet alleen tot de loon- en weddetrekkenden mogen beperkt blijven
Het structurele bestanddeel van de werkloosheid zal slechts geleidelijk verminderen door maatreeelen van een geheel andere aard vernieuwde opvattingen i z. de organisatie van het onderwijs, van de opleiding, van de herscholing van de volwassenen, verder ook een herziening van de hierarchie der inkomens en zelfs van de maatstaven i.z. sociale promotie. Die taken vergen veel tijd.
Voor de naaste toekomst blijft de voortzetting van een beleid tot aanzwengeling van de vraag ongetwijfeld onontbeerlijk om te trachten de nog conjuncturele elementen van de werkloosheid te verminderen. Zelfs indien ze slechts beperkte doelstellingen op het oog kan hebben, moet deze actie zo doeltreffend mogelijk zijn. Die doeltreffendheid zelf zal afhangen van de scherpzinnigheid, waarmee de hele bevolking, degelijk voorgelicht over de veranderingen die in de werking van de wereldeconomie zijn opgetreden, zich rekenschap zal geven van de noodzaak van de keuzen en, boven de toevalligheden van het ogenblik heen, oog zal hebben voor de eisen en de moeilijkheden van de actie."

Vakbondskritiek

De secretaris-generaal van het Algemeen Belgisch Vakverbond, G. Debunne, heeft op 3 febr. in een persmededeling verklaard dat hij, als regent van de Nationale Bank, uitdrukkelijk afstand neemt van het jaarverslag. Volgens hem zijn de opvattingen m.b.t. de fundamentele politieke oriëntering volkomen tegenstrijdig met de standpunten van het ABVV. Debunne betreurt dat de Bank „aansluit bij de strekking om de arbeiders verantwoordelijk te stellen voor de economische crisis". Hij meent ook dat de Bank ten onrechte het regeringsbeleid goedkeurt, en kan niet aanvaarden dat de Bank de koppeling van lonen en sociale uitkeringen aan de index van de consumptieprijzen aanwijst als een factor tot verspreiding van de inflatie.
De overige socialistische regenten en directeuren van de Bank hebben geen bezwaren aangevoerd tegen het jaarverslag.

NEDERLAND

RECTIFICATIE

In het onderschrift bij de foto op pag. 90 rechts onderaan — werknemersdelegatie op bezoek bij minister Boersma — is van de heer Van der Schalie (derde van rechts) ten onrechte gezegd, dat hij de FNV vertegenwoordigt. De heer Van der Schalie is voorzitter van de Raad van middelbaar en hoger personeel (Raad MHP).

WERKGEVERS VRAGEN OM „OPEN GESPREK"

De gezamenlijke werkgeversorganisaties, verenigd in de Raad van Bestuur in Arbeidszaken zonden op 9 febr., vrij kort na het begin van de stakingen, een brief aan de voorzitters van FNV, CNV en de Raad MHP, waarin zij vroegen om een „open gesprek".

Deze brief luidde aldus:

Mijne Heren,

De afgelopen dagen is van verschillende, onafhankelijke zijden geconstateerd, dat de mogelijkheden in het loonoverleg niet voldoende zijn benut. Wij zijn het daarmee eens. Bovendien hebben wij vanuit verschillende CAO-onderhandelingen signalen ontvangen, die wijzen op bereidheid tot reëel overleg aan beide kanten. Deze ontwikkelingen zijn voor ons aanleiding een nieuwe poging te doen de impasse te doorbreken.
Met het oog hierop willen wij u uitnodigen voor een open gesprek waarin wij niet onderhandelen, maar waarin wij gezamenlijk met u willen nagaan, welke mogelijkheden er zijn het centrale overleg weer op gang te brengen.
U zult bij uw beslissing over het al dan niet deelnemen aan een dergelijk gesprek willen weten welke gedachten van onze kant op tafel zullen worden gelegd. Dat zijn o.m. de volgende:

1. Wij constateren een groeiend besef, dat het bestaande systeem van prijscompensatie onaanvaardbare gevolgen kan hebben voor de economie en voor de werkgelegenheid. Wij constateren eveneens een groeiende bereidheid tot overleg over het aanbrengen van wijzigingen.

2. Wij gaan ervan uit. dat ook bij u de bereidheid bestaat tot eeri gezamenlijk overleg, dat ten doel heeft een ander. voor beide partijen aanvaardbaar systeem van loonvorming voor 1978 en volgende jaren te ontwerpen.

3. Tegen deze achtergrond zijn wij bereid met u een overgangsregeling voor 1977 overeen te komen. In deze overgangsregeling dient het bestaande systeem van prijscompensatie met de gebruikelijke referentieperioden te worden begrensd in verband met de financiële mogelijkheden van het bedrijfsleven,

4. Deze overgangsregeling zou er als volgt uit kunnen zien.

a) Per 1 januari 1977 wordt een prijscompensatie gegeven van 2½%, overeenkomstig de ontwikkeling van de geschoonde prijsindex voor de periode april/oktober 1976, zoals door u voorgesteld.

b) Per 1 juli 1977 wordt een prijscompensatie gegeven op basis van de ontwikkeling van de geschoonde prijsindex voor de periode oktober 1976/april 1977, echter begrensd in verband met de draagkracht van het bedrijfsleven.

c) In het gezamenlijke overleg over een blijvende oplossing voor 1978 en volgende jaren, dient ook de situatie per 31 december 1977/1 januari 1978 op een voor beide partijen bevredigende wijze te worden geregeld.

5. Het valt te verwachten, dat het beraad over een overgangsregeling t.z.t. ook noopt tot overleg met de overheid.

6. Een dergelijke overgangsregeling zal naar ons oordeel de koopkracht van de werknemers in 1977 zoveel mogelijk kunnen veiligstellen.
Wij menen hiermee enkele aanknopingspunten te hebben geboden voor het door ons bedoelde open gesprek zonder voorafgaande voorwaarden. Wij zijn ons er zeer wel van bewust, dat er nog andere belangrijke punten zijn, die op de verschillende overleg-niveaus aan de orde moeten komen. Maar wij menen, dat de problematiek van de prijscompensatie in de allereerste plaats om een oplossing vraagt. Wij doen dan ook een beroep op u onze uitnodiging zorgvuldig te overwegen. Wij zullen niet wijken voor acties, die nimmer een oplossing voor het probleem kunnen bieden. Wij willen wèl wijken voor constructief overleg, indien ook aan uw kant de bereidheid daartoe blijkt te bestaan.

Vakcentrales stemmen in met open gesprek. Gedeeltelijk akkoord bereikt

De vakcentrales stemden in met het voeren van het door de werkgevers voorgestelde open gesprek. Dit leidde tot het voeren van besprekingen tussen werkgevers- en werknemersdelegaties in het SER-gebouw in Den Haag op 10, 11 en 12 febr.
In het gesprek werd een gedeeltelijk resultaat geboekt: de automatische prijscompensatie blijft, onder bepaalde voorwaarden, in geheel 1977 bestaan en in de CAO's zullen afspraken gemaakt worden over de z.g. immateriële eisen van de vakbeweging: meer inspraak en medezeggenschap en het lot stand brengen van een verbinding meer winst–meer werk.

In Rotterdam vond op 16 febr. een grote demonstratie plaats om solidariteit met de stakers te tonen. Hier een overzicht van de menigte op de Coolsingel. Links onderaan het podium, van waaraf FNV-voorzitter Kok het woord voert.

Geen overeenstemming werd bereikt over de hoogte van de initiële loonstijging, naast de prijscompensatie.
De vakbeweging vroeg 2%; door de werkgevers geboden werd max. 1%. De gedeeltelijke overeenstemming was mede mogelijk gemaakt, doordat op 12 febr. minister Boersma een hem bezoekende werkgeversdelegatie toezeggingen deed m.b.t. de matiging van de druk van de sociale premies.
De overeenstemming was vastgelegd in een protocol met de volgende tekst:

I. Tussen de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties is op 10 februari 1977 en volgende op initiatief van de werkgeversorganisaties (bij brief van de Raad van Bestuur in Arbeidszaken d.d. 9 februari 1977) een open gesprek gevoerd met de intentie om aanbevelingen op te stellen, die de basis kunnen vormen voor het afsluiten van CAO's en het herstel van de arbeidsvrede.

II 1 Gegeven het feit dat op 10 februari bleek dat de werknemersorganisaties bereid waren in te stemmen met een studie over modaliteiten van en varianten op het systeem van *prijscompensatie* voor 1978 e v , met het doel deze in nader overleg te toetsen op voor- en nadelen ten opzichte van het huidige systeem, zomede bereid bleken de resultaten van dit overleg bij het arbeidsvoorwaardenbeleid 1978 te betrekken, verklaarden werkgeversorganisaties zich bereid mee te gaan met voortzetting van het huidige systeem van *prijscompensatie* voor het jaar 1977, mits tussen partijen een sluitende formule kon worden afgesproken om bij tegenvallende ontwikkelingen de gevolgen samen of met behulp van de overheid op te vangen

2 De centrale werkgeversorganisaties constateren dat aan de onder II 1 gestelde voorwaarde tot een sluitende formule bij tegenvallende ontwikkelingen voldaan is doordat:

a) met de centrale werknemersorganisaties kon worden overeengekomen een afspraak als neergelegd onder punt 3.b van dit protocol, waarmee ook het kabinet zich akkoord verklaarde;

b) de minister van sociale zaken heeft toegezegd oer i iuli 1977 een zodanige niveauverlaging van de sociale premies voor werkgevers te zullen doorvoeren, dat ten gevolge hiervan de loonsommutatie 1977 met 0,5% daalt;

c) de minister van sociale zaken eveneens heeft toegevoegd zich zeer sterk te zullen maken voor een bijstelling naar boven van de reeds eerder toegezegde subsidieregeling minimumloon 1977;

d) de minister van economische zaken heeft toegezegd met de centrale werkgeversorganisaties in positieve zin te zullen overleggen over een bijstelling van het prijsbeleid, zoals reeds eerder aangekondigd.

3. De centrale werkgevers- en werknemersorganisaties komen overeen:

a) een studie voor te bereiden en uit te voeren of te doen uitvoeren naar modaliIiteiten van en varianten op het systeem van prijscompensatie, met het doel deze modaliteiten in nader overleg te toetsen op voor- en nadelen ten opzichte van het huidige systeem Het resultaat van het overleg zal bij het arbeidsvoorwaardenbeleid 1978 worden betrokken

b) Indien de sociaal-economische ontwikkeling, waaronder de prijsontwikkeling, in 1977 duidelijk afwijkt van de CPB-prognoses van het begin van 1977, zal op centraal niveau overleg plaatsvinden tussen de centrale organisaties van werknemers en werkgevers, respectievelyk tussen centrale organisaties en de overheid, over de daaraan te verbinden consequenbies voor het in 1978 te voeden beleid
Daarbij dienen de doelstellingen met betrekking tot de koopkracht van de werknemers, het niveau van de collectieve lasten en de continuiteit van bedrijven in

onderlinge en evenwichtige samenhang te worden bezien.

4. Op grond van het vorenstaande bevelen de centrale werkgevers- en werknemersorganisaties partijen betrokken bij de CAO-onderhandelingen aan, om overeenkomstig het gebruikelijke systeem, in de contracten voor het jaar 1977 op te nemen een volledige automatische prijscompensatie op basis van de ontwikkeling van het geschoonde prijsindexcijfer.

III. De centrale organisaties van werkgevers en werknemers komen overeen dat in de Stichting van de Arbeid een gezamenlijke studie over de relatie winst/werk met voortvarendheid zal worden ter hand genomen. In deze studie zal het probleem van de werkgelegenheidsgaranties, waarvan sprake is in de nota's van de vakbeweging, aan de orde dienen te komen.
Deze studie sluit niet uit dat partijen in bedrijfstakken en ondernemingen overleg voeren en desgewenst afspraken maken met betrekking tot behoud en verbetering van werkgelegenheid.
T.a.v. de vacaturemelding wordt aan bedrijfstakken en ondernemingen aanbevolen in de CAO's een bepaling op te nemen van de volgende strekking:
,,Teneinde de inzichtelijkheid van de arbeidsmarkt te bevorderen zal de werkgever alle daarvoor relevante vacatures kenbaar maken aan het desbetreffende Gewestelijke Arbeidsbureau."
Evenzeer wordt aanbevolen aandacht te geven aan de arbeidsmarktpositie van kwetsbare groepen.
Eerderbedoelde studie sluit evenmin de mogelijkheid uit voor partijen in bedrijfstakken en ondernemingen, indien dit in de specifieke situatie van belang wordt geacht, overleg te voeren over de wijze waarop vakbonden kunnen worden geïnformeerd over voorgenomen plannen, waaronder investeringsplannen die tot een duidelijke verandering in de bedrijfssituatie aanleiding kunnen geven. Hierbij dient tevens rekening te worden gehouden met taak en positie van de ondernemingsraad terzake.

IV. De kosten voor algemene verbetering van arbeidsvoorwaarden dienen met het oog op de totale economische situatie beperkt te blijven.
Door de centrale werknemersorganisaties wordt een verbetering van arbeidsvoorwaarden anders dan prijscompensatie van maximaal 2% bij aanvang contract verantwoord geacht. De centrale werkgeversorganisaties achten een maximum van 1% bij aanvang contract de uiterste grens voor een initiële verbetering, gegeven de huidige macro-economische moeelijkheden en zijn van oordeel dat binnen dit maximum door onderhandelende partijen een akkoord kan worden gesloten, afhankelijk van de economische situatie van de betrokken bedrijfstak c.q. onderneming.
(Raad van Bestuur in arbeidszaken, NRC/H'blad)

DEBATTEN IN TWEEDE KAMER N.A.V. STAKINGEN

In de Tweede Kamer is op 8 en op 10 febr. gedebatteerd n.a.v. de huidige stakingsacties.
Op 8 febr. vond het debat plaats n.a.v. een interpellatie van de heer Rietkerk (VVD), die, zoals hij zei, het kabinet ter verantwoording wilde roepen voor het tot dan gevoerde beleid, of ,,beter gezegd voor de afwezigheid van elk beleid".
Hij wilde duidelijkheid over de zich steeds wijzigende prognoses en becijferingen, omdat hij de indruk had dat er ruimte is voor enige drukverlichting Daarmee hoopte hij het kabinet er alsnog toe te brengen een opening te bieden om tot een oplossing van het conflict over de automatische prijscompensatie te komen
Met nadruk zei Rietkerk dat hij niet op loonmaatregelen wilde aandringen, maar wel vond hij het irreeel en onjuist dat het kabinet zich nu plotseling geheel afzijdig houdt bij het overleg over verdeling van onze beperkte groei. De overheid is met haar beslag op ons aller inkomen levensgroot partij bij deze problematiek en draagt daarvoor medeverantwoordeli] kheid.

Naar zijn voorlopige indruk bieden de recente meevallers in de premiesfeer en wellicht ook die voor de belastingen (pag 101/2 e.v.-1977) als gevolg van de hogere loonstijging in 1976 duidelijk ruimte om tot lastenverlichting over te gaan
Minister Boersma stelde vast dat verlichting van de premie- en belastingdruk geen bijdrage kan leveren tot oplossing van het conflict, omdat de standpunten aan beide partijen over de automatische prijscompensatie onveranderd zijn gebleven. Alleen bij dit punt ligt de oplossing, over de andere punten behoeft niet te worden gediscussieerd
Voor hij opnieuw het initiatief neemt de partijen bij elkaar te brengen, zal er eerst enige bereidheid van wie dan ook moeten zijn om tot een oplossing te komen
De discussies over het terugsluizen van de te grote premieopbrengst gaan, aldus Boersma, voorbij aan de strijdvraag wat er met de prijscompensatie moet gebeuren.

Boersma stelde zich op het standpunt dat de regering zich niet moet laten verleiden tot onberaden stappen en niet als stakingsbreker moet optreden Tot degenen die zeggen ,,Regering, regeer" zei Boersma: ,,De kunst van regeren bestaat soms ook uit terughoudendheid"
Minister Lubbers (economische zaken) kon niet veel concreets toevoegen aan de gegevens over de economische ontwikkeling, die hij al in zijn brief van 19 januari aan de Kamer had meegedeeld. Hij zei nu met meer starheid te kunnen vaststellen dat het inflatietempo aan het afnemen is.
De invloed van de hogere loonstijging in 1976 op de loonsomontwikkeling in 1977 komt neer op een overloop die 1% groter is. Dank zij de geringere prijsstijging van de laatste maanden kan de prijscompensatie die in de tweede helft van het jaar gegeven zou moeten worden, iets lager uitvallen Verlaging van de sociale premies met f 700 à 1000 mln heeft een effect van 0,6 à 0,7% op het reëel beschikbaar inkomen
Roolvwk stemde namens de CDA-fracties in met het beleid van Boersma Hij zei dat de Kamer de regering niet hinderlijk moet volgen en voor de voeten moet lopen De regering doet er naar zijn mening verstandig aan zich nu niet in het conflict te mengen, maar wel zal zij moeten optreden als de doelstellmgen van haar beleid in gevaar komen Hij zei ervan overtuigd te zijn dat de regering op het juiste tijdstip haar verantwoordelijkheid zal beseffen en wees daarbij op de mogelijkheid van arbitrage door onafhankelijke deskundigen
Beekmans (D'66) maakte zich zorgen over de sfeer die rondom het arbeidsconflict is ontstaan en vond dat de houding van de werkgeversorganisaties daartoe danig heeft bijgedragen Hij zag een oplossing in het aanvaarden van een prijscompensatie waarbij behalve belastingverhogingen de stijging van de grondstoffenprijzen buiten beschouwing wordt gelaten. Ook hij drong aan op verlaging van de werknemerspremies op 1 juli als bijdrage tot de oplossing.
Drees (DS'70) vond dat de regering niet moet wachten op een oplossing van het loonconflict om al in overleg te treden met de ambtenarenorganisaties over de arbeidsvoonvaasden bij de overheid. Hij drong aan op een spoedige definitieve vaststelling van de salarissen voor het overheidspersoneel waarbij de automatische prijscompensatie buiten beschouwing zou moeten blijven. Zijn motie maakte geen enkele kans Ze werd alleen gesteund door DS'70 en de Boerenpartij.
Van der Doef (PvdA) vond evenals Van der Lek (PSP) en Hoekstra (CPN) dat de regering niet tussenbeide moet komen in het loonconflict. Hij verklaarde dat zijn fractie voorstandster is van het handhaven vin de automatische prijscnmpensatie voor dit laar,
Naar zijn mening is er een conflict gaande zowel over de prijscompensatie als over belangrijke immateriele zaken zoals meer zeggenschap van werknemers in de bedrijven en garanties dat meer winst ook meer werk betekent

De motie van de heer Rietkerk, die voorstelde om de druk van de sociale premies en/of de belastingen te verlagen en langs die weg tot een oplossing van het conflict te komen, werd door de grote meerderheid van de TK verworpen. Alleen de Boeren-Partij, de RKPN en DS'70 stemden met de VVD mee.
Op 10 febr. was het arbeidsconflict wederom onderwerp van debatten in de Tweede Kamer, nu n.a.v. een interpellatie van de heer Bakker (CPN). De heer Bakker interpelleerde de minister van justitie, Van Agt, over de uitspraak van de Utrechtse rechtbank in het zuivelgeding (pag. 103/2 e.v.-1977).
De heer Bakker verlangde o.m., dat de regering het bij de TK liggende wetsontwerp tot regeling van werkstaking zou intrekken. Naar zijn oordeel heeft de Utrechtse rechtbankpresident zich bij zijn uitspraak ten onrechte op dit ontwerp gebaseerd.
Het ontwerp stamt uit april 1969 (pag. 325/1 e.v.-1969), nadat de SER advies had uitgebracht (pag. 198/2-1968).
Minister Van Agt deed de toezegging nog in deze kabinetsperiode het ontwerp te zullen intrekken, als de sociale partners niet tot overeenstemming komen over een materiële regeling van het stakingsrecht. (Voortzetting en slot volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OMSTREDEN VERKIEZINGEN IN EL SALVADOR

Op 20 februari zijn in de Midden-Amerikaanse staat El Salvador presidentsverkiezingen gehouden waarvan de overwinning is opgeëist door de kandidaat van de sedert 15-jaar regerende Nationale Verzoenings-partij PCN, generaal Carlos Humberto Romero De tegenkandidaat was de 52-jarige partijloze kolonel Ernesto Claramount Hij kwam uit namens de UNO, de Nationale Oppositie Unie, een voor de verkiezingen gevormd front van drie centrum en linkse partijen waarvan de christen-democratische party de belangrijkste is.

De UNO heeft de uitslag van de verkiezingen aangevochten en de PCN verweten door vervalsingen van de uitslag ten onrechte de overwinning op te eisen.

Ca. 100.000 aanhangers van de UNO hielden in de hoofdstad San Salvador een bijeenkomst waar zij ertegen protesteerden dat Romero tot overwinnaar was uitgeroepen. Kolonel Claramount sprak bij die gelegenheid van „het grootste verkiezingsbedrog in de geschiedenis van het land".

Volgens onofficiële opgaven kreeg de kandidaat van de PCN 475.725 stemmen en die van de oppositie 228 937.

Als deze opgaven juist zijn zou het merendeel van de ca. 1.8 mln kiesgerechtigde burgers niet aan de verkiezingen hebben deelgenomen.

Volgens de *FAZ* (25-2) hebben ambtenaren van het centraal stembureau buitenlandse journalisten een verklaring overhandigd waarin staat dat zij van hun superieuren opdracht hebben gekregen stembiljetten, waarop de naam van de kandidaat van de oppositie was aangekruist, te vernietigen.

Volgens een mededeling van kolonel Claramount werden slechts in 920 van de in totaal 3500 stemlokalen waarnemers van de oppositie toegelaten

Een kolonel die als waarnemer voor de oppositie had gefungeerd werd gearresteerd toen hij protesteerde tegen het feit dat al voor de opening van het stemlokaal stembussen met stembiljetten waren gevuld. Volgens de oppositie was in een ander geval de stembus onder gewapende dreiging door een plaatselijke politiecommandant weggehaald en later, gevuld met stembiljetten, teruggebracht.

De vroegere christen-democratische burgemeester van San Salvador, Morales Ehrlich die aan de zijde van Claramount kandidaat was voor de functie van vice-president, verklaarde: „Wij geloven aan het principe van vrije verkiezingen, maar de regering doet dit teniet. Voor de legaliteit zijn alle wegen versperd en een werkelijk democratische ontwikkeling van het land is onmogelijk."

Tijdens de verkiezingscampagne is een golf van gewelddadigheid over het land geslagen en ook op de verkiezingsdag zelf deden zich ongeregeldheden voor.

Kolonel Claramount zei dat zeker 500 van zijn aanhangers waren gearresteerd of gemolesteerd. Dit had zich voornamelijk afgespeeld in afgelegen streken van het land

De kandidaat van de regeringspartij Romero onthield zich van commentaar op deze aantijgingen.

Romero, die bekend staat als uiterst conservatief en minister van defensie was in de regering van president Molina, voerde zijn campagne onder een fel anti-communistisch banier. De oppositie had in El Salvador, dat tot één van de armste landen van Latijns-Amerika behoort, voorzichtige hervormingen willen doorvoeren.

De regerende PCN geniet de steun van de, het economische leven beheersende, „14 families" die hervormingen te gevaarlijk voor de stabiliteit van het land vinden.

In het parlement, dat in maart 1976 voor een periode van 2 jaar is gekozen (pag. 110/1 e.v.) heeft de PCN alle 52 zetels. De UNO boycotte deze verkiezingen omdat naar haar mening in de kiesraad uitsluitend aanhangers van de regering zaten.

In het kleinste en met 4,5 miljoen inwoners dichtbevolkste land van Midden-Amerika zijn de spanningen in de weken voor de verkiezingen snel opgelopen.

Het laatste slachtoffer van de golf van gewelddadigheden was Manuel Atilo Canas, een politicus van de regeringspartij, die op straat werd doodgeschoten. De links-extremistische ondergrondse organisatie FPL claimde de verantwoordelijkheid voor de daad, omdat Canas de voornaamste schuldige is aan een bloedbad onder boeren in 1974.

Het prominentste slachtoffer tot nog toe was de industrieel Robert Poma, die als directeur van het instituut voor toerisme lid was van de regering-Molina. Poma werd ontvoerd en vermoord. Deze actie wordt toegeschreven aan de guerrilla-beweging ERP.

De verdere ontwikkeling in El Salvador hangt af van de houding die het leger, de belangrijkste machtsfactor, inneemt. (Le Monde, *NZZ*, *FAZ*, The *Financial Times*)

(Vor. ber. pag. 95/2, 3 e.v. en pag. 110/1, 2)

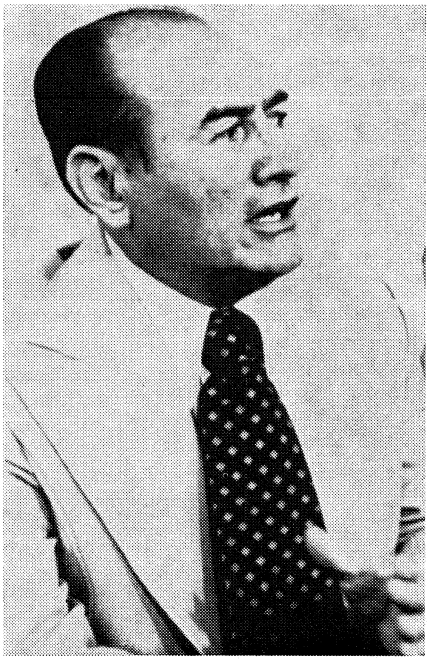

De kandidaat van de PCN, generaal Carlos Humberto Romero, die de overwinning van de presidentsverkiezingen in El Salvador heeft opgeëist

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

CONFERENTIE VAN GROEP VAN 77 ONTWIKKELINGSLANDEN OVER ECONOMISCHE SAMENWERKING

In Mexico heeft van 13-22 sept 1976 een vergadering plaats gevonden van de Groep van 77 ontwikkelingslanden, die was gewijd aan vraagstukken van economische samenwerking tussen ontwikkelingslanden. Doel van de conferentie was het een ,,collectieve autonomie" van deze landen te bereiken.
De bijeenkomst werd bijgewoond door vertegenwoordigers van 86 leden van de in totaal 114 leden tellende groep.
In de documenten, die gedurende de voorbereiding van de conferentie waren opgesteld, werd o.m. verklaard, dat ervoor gezorgd moest worden de ,,onwenselijke aanwezigheid van ontwikkelde landen" op de conferentie ,,te vermijden, ten einde enigerlei inmenging te vermijden in de inspanningen, gemaakt door de ontwikkelingslanden, om via collectieve autonomie hun onafhankelijkheid te verzekeren".
Alfonso Garcia Robles, de Mexicaanse minister van buitenlandse zaken, opende op 13 sept. de conferentie met een toespraak, waarin hij het doel van de conferentie aanduidde als het ,,consolideren van een betere collectieve autonomie van de Derde Wereld".
Op 14 sept. werd de conferentie toegesproken door Kurt Waldheim, de secretaris-generaal van de VN.

Waldheim waarschuwde in zijn rede de landen van de Derde Wereld voor de ontwikkeling van hun economieën niet alleen op geld te vertrouwen en meer gebruik te maken van menselijke hulpbronnen. Hij deed de aanbeveling terughoudend te zijn met handelstransacties, omdat ,,de exportmarkten van de Derde Wereld niet snel die van de ontwikkelde industrielanden kunnen vervangen".
President Echeverria van Mexico wees er in zijn rede tot de conferentie op, dat de 24 rijkste landen van de wereld, waar 19% van de wereldbevolking woont, 65% van de totale produktie van de wereld voortbrengen, terwijl 61,5% van de wereldbevolking te zamen slechts 14,9% van het totaal produceert.
Deze zelfde rijke landen, aldus Echeverria, besteden slechts 0,3% van hun nationale produkt aan publieke hulp voor ontwikkelingslanden, en dat had de laatste niet eens in staat gesteld sinds 1975 de kosten van hun leningen te betalen.
Ook bekritiseerde Echeverria de industrielanden, omdat zij hun economische, sociale en culturele structuren voorstelden als ,,het enige model, dat alle naties zouden moeten nastreven". Hij drong er bij de landen van de Derde Wereld op aan hun inspanningen te harmoniseren en een coherente organisatie op te bouwen om daarmee de ontwikkelde naties te confronteren en een eind te maken aan sociale onrechtvaardigheid.
De minister van staat voor defensie en buitenlandse zaken van Pakistan, Aziz Ahmed, klaagde de ,,tirannie van een groteijks onrechtvaard~ge economische orde" aan en stelde, dat de Noord-Zuid conferentie in Parijs (pag. 20/1 e.v. en 532 e v -1976) niet aan de verwachtingen beantwoord had.
Volgens Ahmed was het overleg in de vier commissies van die conferentie volledig vastgelopen en was er geen uitzicht op vooruitgang.
De vertegenwoordiger van India, V. K. Ahuja, deed een aantal concrete voorstellen. Hij wilde een overeenkomst over preferentiële tarieven tussen ontwikkelingslanden; hij verlangde de instelling van een lichaam, dat voor exportkredieten voor ontwikkelingslanden kon zorgen, daarmee deze beter in staal stellend met de ontwikkelde landen te concurreren; hij stelde de vervolmaking voor van een technologische informatiebank, die uitsluitend door ontwikkelingslanden beheerd zou moeten worden; en hij bepleitte een uitbreiding van de vervoers- en communicatiemiddelen van de ontwikkelingslanden, i.h.b. op zee.

De conferentie had twee commissies in het leven geroepen, één om de mogelijkheid van de vergroting van de onderlinge solidariteit van de ontwikkelingslanden te bestuderen; de ander om te onderzoeken, hoe de economische efficiency verbeterd kon worden.
De commissies beëindigden op 18 sept. hun werkzaamheden met de formulering van een aantal aanbevelingen aan de conferentie, die door de conferentie ten dele werden goedgekeurd.
De goedgekeurde aanbevelingen behelzen o.m. de volgende punten:

Een Mexicaans voorstel om een coördinerende commissie in het leven te roepen. Dit zou gedaan moeten worden door de deskundigen, die door de Groep van 77 gedurende UNCTAD IV in Nairobi (pag. 369 e.v.-1976 en pag. 117/1 e.v.-1977) waren aangewezen om de conferentie van Mexico voor te bereiden.
Van de nieuwe coördinatiecommiasie zouden zeven personen lid moeten worden uit elk van de Aziatische, Afrikaanse en Latijnsamerikaanse regionale gebieden. Taak van de commissie zou het zijn de studies en werkzaamheden, die door verschillende groepen van deskundigen ondernomen zouden worden, te coördineren en daarover een verslag uit te brengen aan de ministeriële bijeenkomsten van de Groep van 77. Deze bijeenkomsten zouden in de toekomst regelmatig gehouden moeten worden, waarschijnlijk één maal per jaar.
In een tweede aanbeveling werd gevraagd een uitnodiging te doen uitgaan naar de secretariaten van de regionale en subregionale groepen om gedurende 1977 de mogelijkheid te bestuderen van het instellen van een algemeen systeem van handelspreferenties, alleen tussen ontwikkelingslanden, ten einde de eigen industrieën van de ontwikkelingslanden aldus te steunen.
Voorts werd de spoedige voltooiing aanbevolen van het opstellen van statuten voor een Raad van de verschillende groeperingen van grondstoffen producerende landen. In dit kader bleek de Groep het eens te zijn over de noodzaak eigen multinationale ondernemingen op te richten voor de verkoop van grondstoffen, alsmede over de instelling van goederenbeurzen in de eigen gebieden.
Vervolgens werd aanbevolen studies te doen uitvoeren op de gebieden van voedsel. landbouw, industrialisatie, infrastructuur (transport, telecommunicaties en energie), en diensten (verzekeringen en toerisme).

Aanbevolen werd ook een veel nauwere samenwerking tussen de centrale banken en andere reeds bestaande financiële instellingen van ontwikkelingslanden, daarbij inbegrepen het tot stand brengen van uitgebreide verrekeningsovereenkomsten tussen staten en groepen van staten. de ontwikkeling van een betalingsunie voor de Groep van 77 als een geheel en een studie over de mogelijkheid van het subsidiëren van rentetarieven en het uiteindelijke scheppen van een verrekeningseenheid.
Tenslotte werd aanbevolen alle noodzakelijke maatregelen te treffen om de volledige coördinatie van standpunten van de ontwikkelingslanden te verzekeren voor wat betreft het onderwerp hervorming van het internationale monetaire systeem.

Een aantal aanbevelingen, die door de commissies gedaan waren, werden door de conferentie niet overgenomen. Hieronder bevonden zich de volgende:

Een voorstel van Mexico tot oprichting van een permanent secretariaat van de Groep. De conferentie was van oordeel, dat enig besluit over institutionalisering moest worden overgelaten aan de ministeriële conferentie van landen van de Derde Wereld, die voor 1977 voorzien is.
Voorts een voorstel van Pakistan om in 1977 een topconferentie van de Groep van 77 bijeen te roepen. Dit voorstel werd gesteund door praktisch alle Arabische landen, Bangla Desj en Perzië. De meeste niet-gebonden landen echter, aangevoerd door Joego-Slavië en India, waren hier tegen.
Een voorstel van de Filippijnen tot het uitroepen van een derde ontwikkelingsdecennium. De conferentie meende, dat een dergelijke beslissing toekwam aan de Algemene Vergadering van de VN.

Op 13 okt. 1976 bracht Manuel Armendariz (Mexico) verslag uit over de conferentie aan het secretariaat van UNCTAD in Genève.

In dit verslag werd o.m. opgemerkt, dat de samenwerkingsmaatregelen, waartoe de conferentie besloten had, de ontwikkelingslanden in staat zouden stellen op gelijke voet met de ontwikkelde landen aan het internationale handelsverkeer deel te nemen.

Armendariz zei ook, dat de ministeriële ontmoetingen van de Groep van 77 het hoogste orgaan van de

Groep vormen en de standpuntbepaling van de Groep in internationale forums coördineren.
Tenslotte merkte hij op, dat er zich onder de voorstellen van de conferentie een aantal bevonden, bestemd voor specifieke studies en andere activiteiten, die ondernomen moeten worden door UNCTAD. het Ontwikkelingsprogramma van de VN en andere organisaties.

Gedurende de conferentie werd op 14 sept. in Mexico een ,,Centrum voor economische en sociale studies" geopend. Doel ervari was de ontwikkeling en propagering van ,,inheemse" technologieën, overeenkomstig de economieën en behoeften van de ontwikkelingslanden, alsmede de studie van problemen van voedselvoorziening en bevolkingsvraagstukken in deze landen.
De conferentie werd becommentarieerd in Le Monde van 22 sept.

In het commentaar van Le Monde werd de conferentie een ,,bescheiden succes" genoemd. Er werd op gewezen, dat de conferentie unaniem het onbegrip van de geindustrialiseerde naties had veroordeeld en dat niet één ontwikkelingsland nog vertrouwen had in de beloften van de ontwikkelde naties' Niebtemin had de conferentie besloten het niet overhaast op een breuk met de ontwikkelde landen te laten aankomen. maar voort te gaan met onderhandelmgen, in eerste instantie op de Noord-Zuid-conferentie in Parijs, zelfs al leek deze weinig uitzicht op succes te bieden.

Ook was de conferentie het erover eens geworden zich te houden aan de besluiten, die op UNCTAD IV getroffen waren terzake van de instelling van een gemeenschappelijk fonds voor de stabilisatie van de prijzen voor grondstoffen en om de specifieke economische en financiele maatregelen waarover men het op de conferentie eens geworden was, alleen toe te passen, als de besluiten van Nairobi niet zouden worden uitgevoerd (KCA, Le Monde, The Times, Financial Times)

(Vor ber. grondstoffenresolutie van Nairobi, pag. 117/1 e.v.-1977)

SOCIALISTISCHE INTERNATIONALE

KIEST WILLY BRANDT TOT VOORZITTER

In Genève vond van 26-28 nov. 1976 het 13de congres van de Socialistische Internationale plaats. Het congres verkoos unaniem de voorzitter van de Westduitse SPD, Willy Brandt, tot voorzitter. Brandt werd daarmee opvolger van Bruno Pittermann uit Oostenrijk, die het voorzittersambt sedert 1964 bekleed had. Eveneens unaniem verkoos het congres Bernt Carlsson (Zweden) tot nieuwe secretaris-generaal van de organisatie. Hij was kandidaat gesteld door de Franse socialistische partij. Carlsson volgde Hans Janitschek (Oostenrijk) op, die sedert 1969 secretaris-generaal van de Socialistische Internationale geweest was.

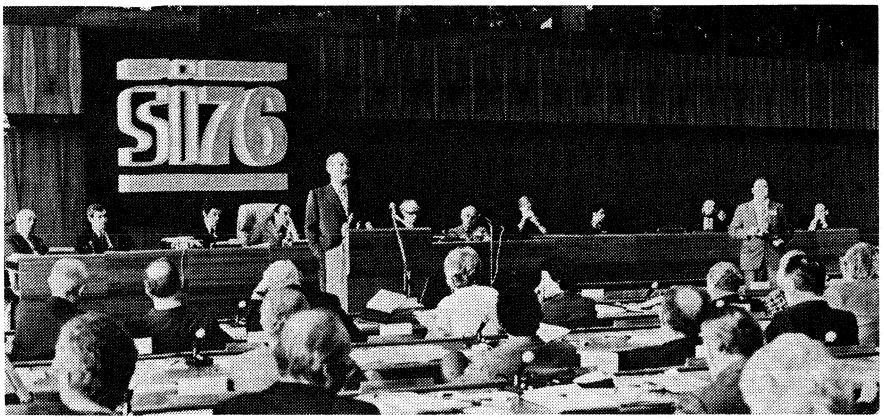

De nieuwe voorzitter van de Socialistische Internationale, Willy Brandt, spreekt het congres van deze organisatie toe.

Voorts liet het congres een aantal nieuwe leden toe, t.w. de Union progressiste sénégalaise — de eerste partij uit Afrika, die lid van de Socialistische Internationale werd; de voorzitter van deze partij, president Léopold Senghor van Senegal, werd tot één van de vice-voorzitters van de organisatie gekozen — en verder de Dominicaanse Revolutionaire Partij (PRD) uit de Dominicaanse Republiek, de socialistische partij van India en de socialistische partij van Cyprus (EDEK).
Daarmee nam het lidmaatschap van de Socialistische Internationale toe tot ong. 60 partijen.

In een toespraak tot het congres riep Willy Brandt op tot nieuwe offensieven voor een verzekerde vrede, voor nieuwe betrekkingen tussen Noord en Zuid en voor de mensenrechten

Wat het Eurocommunisme betreft, dit nieuwe verschijnsel naast Moskou en Peking, aldus Brandt, moet men ernstig nemen, dat de vertegenwoordigers van deze partijen weliswaar communisten willen blijven, maar moet men er ook kennis van nemen, dat sommigen zich klaarblijkelijk aan het waagstuk van de democratie willen blootstellen

In het debat over economische politiek viel de bijdrage van de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt op Deze noemde de inflatie de fundamentele oorzaak voor de economische crisis Hij meende, dat de verschillende regeringen eerst het eigen huis in orde moest brengen, voordat zij konden beginnen aan het bouwen van een nieuwe internationale economische orde

Een van degenen die met Schmidt van mening verschillen, was de Oostenrijkse bondkanselier Kreisky. die stelde, dat de inflatie niet zozeer oorzaak van de crisis was als wel een indicator van de problemen vormde

De Israelische premier Yitschak Rabin deed het voorstel een conferentie over veiligheid en samenwerking in het Midden Oosten te beleggen

Het congres aanvaardde meerdere resoluties, w o één, waarin werd aangedrongen op een herverdeling van welvaart en inkomen ten gunste van de ontwikkelingslanden, voorts één, die een strengere controle op de internationale kapitaalstroom vroeg. Verder werd gevraagd om betere voorwaarden voor de invoer van industriele goederen uit ontwikkelingslanden, afzien van het gebruiken van bodemschatten voor politieke of economische druk jegens andere landen, initiatieven voor ontspanning, de non-proliferatie van kernwapens, controle op de men uitvoer van splijtbaar materiaal, herstel van de mensenrechten in Latijns-Amerika en het hervatten van de Geneefse conferentie over het Midden-Oosten. Tenslotte aanvaardde het congres een resolutie, waaain socialisme het enige alternatief genoemd werd voor kapitalisme en communisme (KCA, The Times. NZZ, Le Monde)

UNESCO

ALGEMENE VERGADERING

Van 26 okt. tot 30 nov. 1976 vond in Nairobi, de hoofdstad van Kenia, de 19de Algemene Vergadering van de opvoedkundige, wetenschappelijke en culturele organisatie van de Verenigde Naties, UNESCO, plaats. Het was de eerste keer in het bestaan van de organisatie, dat de Algemene Vergadering niet gehouden werd in het hoofdkwartier in Parijs. Een van de meer controversiële zaken waarmee de AV zich bezig hield was de positie van Israël, een kwestie die op de 18de AV in nov. 1974 tot problemen geleid had (pag. 103/2 e.v.-1975).
Een andere kwestie die tot meningsverschillen aanleiding gaf, was een ontwerp-resolutie over de fundamentele principes voor het gebruik van de massamedia.
De AV was voorbereid op een vergadering van de Uitvoerende Raad van de UNESCO, die op 12 okt. 1976 besloten had een speciale commissie van 25 leden in te stellen, waarvan het de taak was in onderhandelin-

gen voor controversiële onderwerpen ontwerp-resoluties op te stellen, die voor een meerderheid van de lidstaten aanvaardbaar zouden zijn. In de commissie waren de lidstaten uit elk van de vijf regionale groepen van de UNESCO — Europa, Afrika, Azië, de Arabische wereld en Latijns-Amerika — vertegenwoordigd.

Van de regionale groeperingen kan nog worden opgemerkt, dat de nieuwe leden Grenada en Suriname tot de Latijnsamerikaanse groep waren toegelaten. Voorts was San Marino lid geworden van de Europese groep. Mozambique, Angola en de Seychellen hadden zich bij de Afrikaanse groep gevoegd Tenslotte waren Noord-Korea en Papoea-Nieuw-Guinea lid geworden van de Aziatische groep.

Het lidmaatschap van de UNESCO van Angola was op 1 nov. definitief geregeld. De AV liet Angola toen toe met 104 tegen 0 stemmen bij 3 onthoudingen (Argentinië, VS en Zaïre), terwijl China aan de stemming niet deelnam.

De positie van Israël

In de AV van nov. 1974 had een meerderheid besloten het verzoek van Israël om lid te mogen worden van de Europese groep af te wijzen (pag. 103/1-1975). Onder de 33 landen die dit verzoek hadden willen goedkeuren en voor de desbetreffende resolutie stemden. bevonden zich de EG-staten, behalve Frankrijk, dat zich van stemming onthouden had, alsmede Argentinië, Australië, Birma, Brazilië, Columbia, Griekenland, India, Japan, Mexico, Portugal, Turkije en 14 andere landen. Israël was voordien nog niet lid van een regionale groep.

Nadat dit afwijzende besluit gevallen was besloot de Israëlische UNESCO-commissie op 9 dec. 1974 om alle samenwerking met de UNESCO te staken, tot de afwijzing herroepen was. (Op pag. 103/3-1975 staat ten onrechte, dat de Israëlische UNESCO-commissie dit besluit op 9 nov. 1974 genomen zou hebben.)

De secretaris-generaal van de UNESCO, Amadoe Mahtar M'Bow, verklaarde begin dec 1974, dat de resoluties, die over Israël aangenomen waren, niet betekenden, dat dit land uit de UNESCO gezet was

M b.t beschuldigingen van ,,politisering" van de UNESCO zei M'Bow, dat deze organisatie voortgekomen was uit de politieke wil om een rechtvaardige en duurzame vrede te vestigen door bij te dragen aan de algemene vooruitgang van de mensheid en aan het versterken van de samenwerking tussen de volkeren Hij zelf, aldus M'Bow, zag het als zijn voornaamste taak om de dialoog te bevorderen met het oog op het bereiken van concensus over alle controversiele zaken.

De tegen Israël gerichte resoluties hadden ertoe geleid, dat sommige landen hun contributies aan de UNESCO verlaagden of staakten (zie ook pag. 103/2-'75). Ook brachten zij sommige functionarissen van de organisatie ertoe hun ambt neer te leggen.

Zo besloot de Franse Senaat op 28 nov. 1974 de Franse contributie aan de UNESCO met 10% te verlagen. Het Amerikaanse Congres besloot op 17 dec. 1974 akkoord te gaan met het besluit van de commissie van buitenlandse zaken van de Senaat om alle betalingen van de VS aan de UNESCO te staken.

Joel Blocker (VS) trad in dec. 1975 af als directeur van de UNESCO-voorlichtingsdienst eïï prof. Richard Hoggard (Engeland) legde up 1 april 1976 zijn ambt van assistent-directeur-generaal neer.

In de loop van 1975 werden in verschillende organen van de UNESCO nieuwe beslissingen tegen Israël genomen.

De Uitvoerende Raad van UNESCO besloot op 9 mei 1975 in twee gescheiden resoluties om Israël uit te sluiten van conferenties over onderwijsproblemen, die in het gebied rond de Middellandse Zee georganiseerd zouden worden. De resoluties werden aangenomen met resp. 29 tegen 1 en 28 tegen 1 stemmen De tegenstem was in beide gevallen afkomstig van de VS Bij de stemming over beide resoluties waren er drie onthoudingen

Een intergouvernementele bijeenkomst van deskundigen, die tot taak had de ontwerp-resolutie over de fundamentele principes voor het gebruik van massamedia in definitieve versie op te stellen, onderschreef op 17 dec 1975 de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN van 10 nov 1975 waarin Zionisme aangeduid werd als ,,een vorm van racisme en rasdiscrimmatie' (zie pag 264/2 e v -1976) De beslissing van 17 dec werd genomen met 36 tegen 22 stemmen bij 7 onthoudingen, ong 68 andere leden van de UNESCO waren niet aanwezig

Voor de beslissing stemden Afghanistan, Algerije, Bahrein, Benin, Bulgarije, Wit-Rusland, Centraal-Afrikaanse Republiek, Cuba, Egypte, DDR, Hongarije, Indonesie, Perzië, Irak, Jordanie, Libanon, Libië, Mali, Mauretanie, Mongolië, Oman, Polen, Qatar, Saoedi-Arabie, Senegal, Somalië; Sowjet-Unie, Soedan, Syrie, Tanzanie, Tunesie, Turkije, Oekraine, Noord-Jemen, Zuid-Jemen en Joego-Slavië Tegen stemden Australie, Oostenrijk, België, Canada, Denemarken, Ecuador, Finland, Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Haiti, Ierland, Israël, Italie, Liberia, Nederland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland, Engeland, VS, Uruguay en Venezuela Van stem onthielden zich Argentinie, Columbia, Ghana, Griekenland, Japan, Peru en Thailand Toen de uitslag van de stemming bekend werd, verlieten de vertegenwoordigers van 13 landen de vergadering, nl die van Australie, Canada, de EG-staten. Israël en de VS

Tegenover deze tegen Israël gerichte besluiten stond een beslissing van de Uitvoerende Raad van de UNESCO van 8 okt. 1975, dat enig besluit over de deelname van staten in de regionale activiteiten van de UNESCO genomen moesten worden op de basis van de wensen van de lidstaten van de betrokken regionale groeperingen.

Procedures voor het herstel van Israël als volwaardig lid van de UNESCO waren onderwerp van besprekingen in een onderhoud van directeur-generaal M Bow met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger in Washington op 18 okt 1976

De directeur-generaal verklaarde daarop op 22 okt, dat van de VS weliswaar de achterstallige contributies over 1973-1974 ontvangen waren, waardoor de VS op de komende Algemene Vergadering hun stemrecht behielden, dat echter de verschuldigde contributie van $ 38 900 000 over 1975-1976 nog niet betaald was M Bow was daarom verplicht geweest op de lidstaten een beroep te doen rentevrije leningen te verschaffen Hij was er in geslaagd op die manier een bedrag van $ 22 000 000 bijeen te brengen

Directeur-generaal M'Bow opende op 27 okt. het debat in de 19de Algemene Vergadering. Hij verklaarde, dat UNESCO geconfronteerd werd met een situatie, die ,,in vele opzichten de moeilijkste is sedert de oprichting". Er was, zo zei hij, voor de eerste maal een ,,systematische campagne" tegen de organisatie van buitenaf geweest, met consequenties tot in het secretariaat. De campagne was erop gericht de directeur-generaal te verhinderen het programma uit te voeren, dat op de 18de AV was goedgekeurd. De campagne sloot de ,,mobilisatie van de massamedia in sommige landen in" om systematisch sommige van de besluiten van de AV verdraaid voor te stellen; weigering om samen te werken, en de weigering door sommige landen om hun contributie te betalen, hetgeen de noodzaak in het leven geroepen had om te schrappen in het goedgekeurde programma.

Daar voegde hij aan toe, dat zonder het begrip van 10 Arabische landen, Nigeria en Joego-Slavië (die rentevrije leningen verschaft hadden), ,,de uitvoering van het programma, om niet te zeggen het hele functioneren van de organisatie zelf onmogelijk geweest zou zijn".

M'Bow meende, dat Israël zijn opgravingen in en bij Jeruzalem diende stop te zetten, omdat die onrechtmatig zouden zijn. Hij deed een ,,plechtige oproep" tot de voortzetting van de steun voor het onderwijs aan ong. 300.000 leerlingen onder de 1,5 mln Palestijnse vluchtelingen.

De aanbeveling van de Uitvoerende

Raad om het aan elk van de regionale groeperingen over te laten zelf haar leden te kiezen werd op 3 nov. door de programmacommissie van de Algemene Vergadering met 68 tegen 0 stemmen bij 14 onthoudingen (SU en andere communistische landen) goedgekeurd. De Algemene Vergadering zelf aanvaardde dit besluit op 8 nov. met 70 tegen 0 stemmen bij 17 onthoudingen.
Israël werd officieel lid van de Europese groep op 22 nov., toen een meerderheid van de leden van deze groep — waarvan ook de VS en Canada lid zijn — bet land, tegen de oppositie van de SU en haar bondgenoten. toeliet.

Anti-Israëlische resoluties

De Algemene Vergadering nam een aantal tegen Israël gerichte resoluties aan.
In een ontwerp-resolutie, die door 29 Arabische en Afrikaanse landen werd ingediend onder aanvoering van Algerije, werd Israël veroordeeld voor de ,,systematische judaïsering van onderwijs en cultureel leven" in de bezette Arabische gebieden en werd de directeur-generaal uitgenodigd om zo spoedig mogelijk zijn beslissing uit te voeren om een onderzoekscommissie naar die gebieden te zenden, terwijl op Israël een beroep gedaan werd ,,samen te werken in het normaliseren van de situatie".
Tegen de resolutie werd krachtige oppositie geleverd door Westerse landen, die talrijke amendementen indienden. Het meest controversiële deel van de resolutie in de uiteindelijke geamendeerde vorm veroordeelde ,,als in tegenspraak tot de mensenrechten en fundamentele vrijheden alle schendingen, voortvloeiende uit de Israëlische bezetting, van rechten van alle bevolkingsgroepen in Arabische gebieden op onderwijs en cultureel leven en i.h.b. een politiek van systematische culturele assimilatie"; deze drie laatste woorden waren via amendering in de plaats gekomen van de originele tekst, ,,systematische judaïsering".
In de geamendeerde vorm nam de bevoegde commissie de resolutie op 18 nov. aan met 73 tegen 6 stemmen (w.o. Canada, Australië, Israël, Nederland en de VS), bij 30 onthoudingen (de Scandinavische, een aantal Westeuropese landen en sommige Latijnsamerikaanse landen).

De afgevaardigde van Israël, prof. Shlomo Avineri, had in de debatten het verwijt van judaïsering van de hand gewezen. Hij stelde, dat het Israëlische bestuur in de bezette gebieden contacten onderhouden had met de Jordaanse en Egyptische autoriteiten, juist op het gebied van onderwijsmateriaal en schoolboeken

In de AV werd de resolutie op 22 nov. goedgekeurd met 61 tegen 5 stemmen (Australië, Canada, Guatemala, Israël en de VS) bij 28 onthoudingen.
in een andere ontwerp-resolutie, ingediend door 28 Afrikaanse en Arabische landen, werd op Israël een beroep gedaan een einde te maken aan ,,onwettige opgravingen" in Jeruzalem. werd Israël bekritiseerd omdat het eerdere VN-resoluties over Jeruzalem niet uitgevoerd had en werd de voortzetting gevraagd van sancties tegen Israël — d.w.z. een bedrag uit het culturele fonds van de UNESCO van ong. $ 25.000 per jaar niet uit te betalen.
De resolutie werd in de commissie op 19 nov. aanvaard met 70 tegen 25 stemmen (de VS en de meeste andere Westerse geïndustrialiseerde staten). De AV bevestigde deze beslissing op 26 nov. met 61 tegen 19 stemmen bij 16 onthoudingen.

De voorgestelde verklaring over de principes voor het *gebruik* van massamedia

In de Algemene Vergadering van de UNESCO werd een door de SU ingediende ontwerp-resolutie behandeld, die ging over een verklaring over de fundamentele principes bij het gebruik van de massamedia.

In art. 10 van het ontwerp werd gezegd, dat ,,staten, instellingen of groeperingen, die menen, dat het verspreiden van vals nieuws hun ernstig nadeel bezorgt in hun activiteiten voor de versterking van vrede en internationaal begrip en in het bestrijden van oorlogspropaganda, racisme en apartheid, de mogelijkheid moeten hebben om zulk nieuws door de massamedia te rectificeren."
In art. 12 werd gezegd, dat ,,staten verantwoordelijk zijn voor de activiteiten in de internationale sfeer van alle massamedia onder hun jurisdictie".

Nadat uit de internationale groep van deskundigen, die zich met het ontwerp bezighield, de vertegenwoordigers van de Westerse landen weggelopen waren uit protest tegen de anti-Israëlresolutie (pag. 132/2-1977) werd in dec. 1975 de ontwerptekst door de commissie aanvaard met de stemmen van de communistische en Derde-Wereldlanden voor.
De ontwerp-resolutie werd in zijn openingstoespraak op 27 okt. 1976 door directeur-generaal M'Bow verdedigd.

M'Bow stelde, dat de ontwerp-resolutie ,,werken voor vooruitgang in de richting van vrijheid van meningsuiting" betekende, indien men trachtte zowel de middelen tot meningsuiting als een wijder gehoor te geven aan groepen, die tot dusver weinig middelen hadden om zich te doen horen

In het Westen bestond veel verzet tegen de ontwerp-resolutie, omdat zij een aantasting van de persvrijheid zou inhouden. Westerse landen dienden daarom een tegen-ontwerp in.

In het Westerse tegen-ontwerp werd o m verklaard, dat ,,staten de rechten van individuen dienen te respecteren op vrijheid van mening en van meningsuiting hetgeen inhoudt de vrijheid om meningen zonder tussenkomst te uiten en ook de vrijheid om informatie en denkbeelden te zoeken te ontvangen en mede te delen via enigerlei medium, ongeacht grenzen".
In dit ontwerp werd ook benadrukt, dat ,,vrijheid van meningsuiting, informatie en mening een fundamenteel mensenrecht (is) en dat de vrije iiitwisseling van informatie in de nationale en de internationale sfeer essentieel (is) voor de zaak van de vrede en het verwerven van politieke, sociale, culturele en economische vooruitgang".

De vertegenwoordiger van de VS meende, dat aanvaarding van het Sowjet-ontwerp een krachtige reactie van de media en het publiek in de VS zou losmaken en de druk zou vergroten op de regering van de VS om zich uit de UNESCO volledig terug te trekken, maar dat de regering van de VS zich krachtig zou inspannen om dit te voorkomen.
John F. Reinhardt, vice-minister van buitenlandse zaken en leider van de delegatie van de VS op de AV, verklaarde op 1 nov.: ,,De VS zijn vastbesloten te helpen de communicatiemiddelen tussen de volken te ontwikkelen en te vermeerderen, daarbij de onafhankelijkheid, integriteit en vruchtbare verscheidenheid van de bronnen van informatie bewarend. (...) De meest effectieve manier om de bestaande onevenwichtigheid (in mondiale nieuwsvoorziening) te verminderen is niet het belemmeren van de communicatiecapaciteit van sommigen, maar het vermeerderen van de communicatiecapaciteit van allen."
De Scandinavische landen dienden een compromis-denkbeeld in, waarin werd voorgesteld om hulp te geven aan Derde-Wereldlanden om die in staat te stellen hun eigen voorlichtingsmedia in het leven te roepen zonder afbreuk te doen aan die in het Westen.
Na een langdurig debat werd op 6 nov. besloten de originele ontwerpresolutie terug te verwijzen naar de 25 leden tellende commissie van

deskundigen. Dit gebeurde op voorstel van Brazilië, een voorstel dat goedgekeurd werd met 78 tegen 15 stemmen (de SU en haar bondgenoten, alsmede Irak, Nigeria en Soedan), bij 6 onthoudingen.

Joeri Kashew, een woordvoerder voor de Sowjet-delegatie, verklaarde op 25 nov., dat met het ontwerp alleen bedoeld was de verantwoordelijkheid van regeringen te onderstrepen voor hun eigen in staatsbezit zijnde organisaties en dat het niet gericht was tegen de algemene persvrijheid, en dat de SU bereid was deze passage te wijzigen of uit het ontwerp te schrappen.

Nadat de commissie van 25 het ontwerp opnieuw bestudeerd had besloot de AV op 29 nov. zonder stemming een beslissing over de tekst voor minstens twee jaar uit te stellen. De directeur-generaal werd opgedragen deskundigen te raadplegen en de lidstaten een andere ontwerp-resolutie over de massamedia ter discussie voor te leggen. Op de 20ste Algemene Vergadering in 1978 zou dan tot actie kunnen worden overgegaan.
Door Tunesië was nog een ontwerp-resolutie ingediend — mede gesteund door o.a. Australië, Brazilië, Denemarken, Italië, Noorwegen en Venezuela — waarin op de UNESCO een beroep gedaan werd ongeveer $ 500.000 ter beschikking te stellen voor preliminaire studies over manieren waarop de nieuwsstroom uit ontwikkelingslanden verbeterd kan worden.
Verder werd de UNESCO gevraagd nauw samen te werken met de niet-gebonden landen bij het uitvoeren van de beslissing, die op de conferentie van Colombo (pag. 545/1 e.v.-1976), m.b.t. het instellen van een eigen persbureau van de niet-gebonden landen.
Dit ontwerp was in de commissie goedgekeurd op 22 nov. met 73 (w.o. de VS en de SU) tegen 0 stemmen bij 3 onthoudingen. De resolutie werd door de AV op 26 nov. unaniem aanvaard.

Begroting 1977-1978

De begroting van de UNESCO voor 1977-1978, opgesteld door de directeur-generaal en goedgekeurd door de Uitvoerende Raad, beliep $224.413.000, 30% meer dan voor de voorafgaande tweejaarsperiode. De nieuwe begroting liet als gevolg van de inflatie een groei van de activiteiten van UNESCO met niet meer dan 4,2% toe. (KCA, VN-Informatie, The Times, *Financial* Times, Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 103/2 e.v.-1975.)

WEST-EUROPA

EG

EURO-ARABISCHE DIALOOG IN TUNIS

De vertegenwoordigers van de negen EG-landen en van de 21 leden van de Arabische Liga zijn in februari in Tunis bijeen geweest in het kader van de Euro-Arabische dialoog.
De eerste bijeenkomst op het niveau van ambassadeurs vond Midden 1976 in Luxemburg plaats (abusievelijk werd door ons als plaats van samenkomst Brussel genoemd, red. KHA, pag. 493/1-'76).
Volgens het slotcommuniqué zijn de besprekingen in „een positieve geest, gekenmerkt door objectiviteit en vrijmoedigheid" verlopen.
Zij hebben beide partijen in staat gesteld „van gedachten te wisselen over alle aspecten van de politieke, economische, sociale en culturele Euro-Arabische samenwerking. Beide partijen hebben met aandacht hun standpunten bestudeerd."
Evenals in Luxemburg werd voornamelijk over de Midden-Oosten-problematiek gesproken. De rede van de leider van de Arabische delegatie, de Tunesiër Ismail Khelil, was grotendeels gewijd aan het Midden-Oosten-conflict, en de leider van de Europese delegatie, de Engelsman Richard Faber, wijdde eveneens een groot deel van zijn beschouwing aan dit probleem.
De standpunten van beide partijen liggen overigens nog ver uiteen, wat bleek uit het slotcommuniqué: van de zes paragrafen over de politieke aspecten hiervan gaven er twee het gezamenlijke en vier het Europese standpunt weer.

Beide partijen „hebben hun grote zorg over de veiligheid in het Nabije Oosten, en de gevolgen hiervan voor de veiligheid in Europa en de rest van de wereld, tot uitdrukking gebracht. Zij hebben verklaard dat zij zich volledig bewust zijn van de gevaren die ontstaan door het voortduren van de huidige impasse en van hun gezamenlijk belang bij het totstandbrengen van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten". Aanvankelijk wilden de Europese en Arabische delegaties deze zin laten volgen door een passage volgens welke de omstandigheden nog nooit zo gunstig zijn geweest, althans voor onderhandelingen over een algehele vredesregeling. Maar op het laatste moment maakte Irak — dat steun verleent aan het zogenoemde „front de refus". de PLO-groeperingen die zijn gekant tegen onderhandelingen met Israël — bezwaar. Egypte behoorde tot de Arabische landen die vergeefs probeerden de Iraki te overtuigen, maar ten slotte kon de Arabische delegatie niets anders doen dan voorstellen, dat de Europeanen eenzijdig zouden verklaren dat de omstandigheden gunstig zijn. Deze gaven er echter de voorkeur aan, in dat geval in het geheel niets te zeggen.
Beide partijen, aldus het communiqué, „hebben hun standpunten over het Midden-Oosten-probleem uiteengezet, de Palestijnse kwestie inbegrepen. Zij hebben met veel belangstelling kennis genomen van de verklaringen die over en weer zijn afgelegd Zij hebben opnieuw bevestigd dat een oplossing van het Palestijnse probleem, gebaseerd op de erkenning van de legitieme rechten van het Palestijnse volk. een essentiële factor is voor het totstandkomen van een rechtvaardige en duurzame vrede".
In de volgende paragrafen zetten de Europeanen hun eigen standpunt uiteen, omdat dit de Arabieren niet ver genoeg ging „De Europese partij heeft als haar overtuiging uitgesproken dat de beginselen die in de verklaring van 6 november 1973 zijn genoemd, „en zoals die nader zijn aangevuld door de verklarineen van de Negen", met name over de legitieme rechten van het Palestijnse volk. de grondbeginselen voor een vredesregeling in het Midden-Oosten vormen en dat deze grondbeginselen één geheel zijn. De Europese partij heeft opnieuw haar standpunt bevestigd dat een oplossing van het Midden-Oosten conflict slechts mogelijk is wanneer het legitieme recht van het Palestijnse volk om op effectieve wijze uitdrukking te geven aan zijn nationale identiteit, in feiten wordt vertaald".
„De Europese partij heeft opnieuw bevestigd dat de voortzetting van de Israëlische bezetting van Arabisch grondgebied sinds 1967 haar zorgen baart. Zij heeft opnieuw bevestigd dat de vierde Geneefse Conventie van toepassing is op bezette gebieden, en verzet aangetekend tegen het beleid er nederzettingen te vestigen, hetgeen de vooruitzichten op vrede slechts kan bemoeilijken. Zij heeft tevens verzet aangetekend tegen elk initiatief om eenzijdig de status van Jeruzalem te wijzigen. De Arabische partij heeft verklaard dat zij deze positieve houding zeer op prijs stelt".
De Arabieren hechtten meer waarde aan de zinsnede, dat een oplossing van het conflict slechts mogelijk is wanneer het legitieme recht van het Palestijnse volk om op effectieve wijze uitdrukking te geven aan zijn nationale identiteit in feiten „wordt" vertaald, dan aan de latere uitspraak — waarin voor de eerste maal werd gesproken over grondgebied — dat de uitoefening van dit recht een territoriale basis „zou kunnen" omvatten.
De Europeanen zeiden ten slotte „kennis te hebben genomen" van het Arabische voorstel, een commissie te vormen voor politiek overleg tussen beide partijen. „De Europese partij zal dit voorstel met alle zorg die het verdient, bestuderen".

Dit voorstel, dat moet worden gezien in het kader van het Arabische streven de dialoog nog verder te politiseren, was vervat in de openingsverklaring van Khelil, en later, door de Palestijn Ahmed Naim Dajani, nogmaals sterk beklemtoond in de zogenoemde aanvullende verklaring. (Volgens de Europeanen heeft geen echte „discussie" plaats omdat de dialoog zich er niet voor leent, en men de Amerikanen niet voor de voeten wil lopen. Men zet zijn standpunten uiteen in „ope-

nings- en aanvullende" verklaringen).
De Arabieren hadden de Europeanen voorgesteld, in het kader van de Verenigde Naties overleg te plegen, ,,teneinde", zoals Khelil in zijn openingstoespraak zei, ,.de dialoog in de praktijk te concretiseren en elke vertraging bij het uitdrukken van onze respectieve standpunten te vermijden". Er zou ,,een passend mechanisme" moeten worden gevonden om elkaar te raadplegen over ,,de politieke aspecten" en de Arabische partij zou moeten ,,deelnemen aan de werkzaamheden van de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking die in Belgrado wordt gehouden".
Dit laatste idee, zo werd in conferentiekringen opgemerkt, war afkomstig van Syrië en kwam geheel onverwacht. Men zag aan Europese kant niet goed hoe de Arabische landen, die de slotakte van Helsinki niet hebben getekend. zouden kunnen deelnemen aan een conferentie die vooral is bedoeld om na te gaan hoe de aanbevelingen van de slotakte in de praktijk zijn gebracht.
Het ,,passende mechanisme" zou een werkgroep moeten zijn naar analogie van de zeven werkgroepen waarin wordt gesproken over samenwerking op het gebied van de landbouw, van industrie, van sociale zaken, enzovoort. Een dergelijke werkgroep zou het mogelijk maken, de Midden-Oosten-kwestie te bespreken, ook wanneer de Algemene Commissie niet bijeen is.
Reeds eerder had een Arabische poging om de commissie die zich bezig hield met het opstellen van het slotcommuniqué een duidelijk politiek karakter te geven, enige irritatie aan Europese kant veroorzaakt. In Luxemburg was overeengekomen dat in Tunis zou worden gesproken over ,,de algemene stand van de dialoog (politiek en samenwerking)", en dat een ,,commissie A" zou worden gevormd om te onderhandelen over de slotverklaring en een ,,commissie B" om te spreken over samenwerking. De Arabieren spraken echter over ,,de algemene stand van de politieke dialoog", en de ,,politieke commissie" en de ,,commissie voor samenwerking", termen die de Europeanen weigerden te aanvaarden.
Een tweede bron van irritatie, ditmaal voor de Arabieren, was de uitspraak van Faber in de openingsrede, dat de ,,Gemeenschap niet kan toestaan dat anderen haar voorschrijven, hoe haar betrekkingen met Israël moeten zijn". Hij voegde deze woorden toe aan zijn reeds door alle negen partners goedgekeurde rede, slechts na overleg met zijn voorganger, de Nederlander mr De Hoop Scheffer, en zijn opvolger, de Belgische ambassadeur, nadat Khelil impliciet kritiek had geleverd op het jongste financiële akkoord tussen de EG en Israël.
Khelil had de hoop uitgesproken dat de EG-landen duidelijkheid zouden betrachten. „Wij hopen tevens dat zij, bij het bepalen van hun standpunt, rekening houden met de opvattingen die wij naar voren hebben gebracht wat betreft de ontoelaatbaarheid van het steunen van de agressor bij het voortduren van zijn agressie, over de ontoelaatbaarheid van het sluiten van verdragen met Israël zolang het Arabisch grondgebied blijft bezetten en over de rol die Europa, in het algemeen, kan spelen bij de overgang van beginselverklaringen naar het toepassen van deze beginselen op de bestaande situatie". Deze beginselen, zo voegde hij er aan toe, zouden ,,verder moeten worden ontwikkeld" en vertaald in feiten, ,,door het nemen van effectieve maatregelen waarvan de Gemeenschap de uitvoering garandeert, teneinde tot een rechtvaardige vrede in dit deel van de wereld te komen".

In de Arabische aanvullende verklaring — uitgesproken niet door de delegatieleider, maar door de PLO-afgevaardigde Ahmed Naim Dajani — werd Faber's verklaring over de ,,anderen" duidelijk van de hand gewezen. ,,Wij moeten deze verklaring als strijdig met de beginselen van de dialoog afwijzen. Wij geloven dat de dialoog op zowel overtuiging als wederzijds begrip berust, en wij kunnen niet aanvaarden dat partijen die er niet aan deelnemen, u of ons onder druk zetten om de dialoog die wij voeren te bepalen, zijn grondslagen vast te stellen of de terreinen af te bakenen waarop zij betrekking heeft".
Dajani had gesproken over ,,minimale voortgang" in de ontwikkeling van het Europese standpunt over de Palestijnse kwestie, en aangedrongen op erkenning van de PLO als ,,de", dat wil zeggen de enige, vertegenwoordigster van het Palestiinse volk. ..zoals reeds door de overgrote meerderheid van de internationale gemeenschap is gedaan,,
Khelil had voortgang op het terrein van samenwerking duidelijk afhankelijk gesteld van voortgang op het politieke vlak , Op bepaalde gebieden van technische samenwerking is voortgang geboekt, maar pogingen om op andere terreinen verder te gaan, hebben nog niet tot concrete resultaten geleid. Bovendien is geen enkele voortgang geboekt op politiek gebied, zij het dat men ten hoogste kan zeggen dat op dit terrein slechts langzaam voortgang wordt gemaakt Dit vraagt onze aandacht, want het vormt een ernstig negatief aspect dat afbreuk doet aan de positieve aspecten van onze ervaring waarop wij graag de nadruk willen leggen"
De dialoog. aldus Khelil. ,,is een realiteit geworden, ondanks de herhaalde pogingen van bepaalde groepen die haar vanaf het begin hebben afgewezen en alles in het werk hebben gesteld om haar te doen mislukken. Uit onze bijeenkomst blijkt dat de gezamenlijke politieke wil i.. .) om op het hoogste niveau speciale betrekkingen tot stand te brengen tussen de twee gemeenschappen, succes heeft gehad".
Dajani sprak over de noodzaak, dat de Europeanen het recht van het Palestijnse volk op zelfbeschikking. en op het vestigen van een onafhankelijke staat ,,op Palestijns grondgebied" erkennen, ,.in overeenstemming met de resoluties die de Verenigde Naties over deze kwestie hebben aanvaard".
Van Europese zijde werd de Geneefse conferentie — die de meeste Arabische landen vrij spoedig willen bijeenroepen, maar waar Israël uiterst .terughoudend tegenover staar — niet met zo veel woorden genoemd. Maai- Faber zei we: — ervan uitgaande dat de dialoog niet bet forum is waar .,over een vredesregeling voor het Midden-Oosten kan of behoort te worden onderhandeld", ,,wij allen weten dat een kader voor onderhandelingen reeds bestaat".
In kringen van de Europese delegatie werd het van groot belang geacht, dat de Arabieren ook vrij veel nadruk legden op de economische aspecten van de verhouding tussen beide blokken. Men meende hieruit te kunnen concluderen dat de onlusten in Egypte over de voorgestelde verhoging van de voedselprijzen vooral in de rijke Arabische landen ongerustheid hebben doen ontstaan. Men herinnerde er in dit verband aan, dat de Saoedische minister van Oliezaken, Sheich Ahmed Zaki Yamani, heeft verklaard dat de geringere prijsverhoging voor Saoedische olie dan die van andere landen, mede is ingegeven door de wens, communistische deelneming aan de regering in Frankrijk en Italië te voorkomen. (Europa van Morgen)

(Vor. ber. pag. 493/1-'76)

EG TEKENT RIJNVERDRAG

Vice-voorzitter van de Europese Commissie Carlo Scarascia Mugnozza heeft samen met de ministers van Frankrijk, Luxemburg, Nederland en Zwitserland op 3 dec. 1976 in Bonn twee internationale overeenkomsten ondertekend: het akkoord t.a.v. de bescherming van het Rijnwater tegen chemische vervuiling en de aanvulling bij de Berner overeenkomst van april 1963 over de internationale commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging.
De eerste overeenkomst vormt de bekroning van een belangrijke fase in de bestrijding van de chemische verontreiniging van Europa's belangrijkste waterweg. Met het oog op de verbetering van de kwaliteit van het Rijnwater streven de verdragsluitende partijen ernaar de vervuiling van het water door een aantal gevaarlijke stoffen uit te schakelen.
Dit is des te belangrijker, omdat het gebruik van het Rijnwater uiteen-

lopende aspecten omvat, zoals de bereiding van drinkwater voor mens en dier, de bescherming en benutting van de zoetwaterfauna en -flora, de instandhouding van het zelfreinigend vermogen van het water, de visserij, het directe of indirecte gebruik van water in de landbouw en industrie en de noodzaak om voor het water dat naar de zee wordt gevoerd, een aanvaardbaar kwaliteitsniveau te handhaven.

De ondertekening van de twee overeenkomsten vormt het eindpunt van een hele reeks onderhandelingen tussen de vier betrokken lidstaten van de Gemeenschap, Zwitserland en de Europese Commissie (pag. 246/1 - '76).

De waterleidingbedrijven van de Rijnoeverstaten. verenigd in de IAWR, zijn van mening dat het Rijnverdrag pas betekenis krijgt als op korte termijn effectieve maatregelen worden genomen. De internationale Rijncommissie zal zo spoedig mogelijk de eisen moeten opstellen die aan de kwaliteit van het Rijnwater gesteld dienen te worden. Hetzelfde geldt ten aanzien van de te lozen afvalstoffen.

Voorts wil de IAWR op korte termijn een actieplan, waaruit blijkt op welke termijn en hoe de Rijnvervuiling zal worden teruggedrongen. Dit moet in overeenstemming zijn met de door de IAWR opgestelde kwaliteitsnormen.

De organisatie heeft ook aangedrongen op directe publikatie van het door de internationale Rijncommissie opgestelde lange-termijnprogramma met bijbehorende meetgegevens. Hieruit kunnen belangrijke conclusies voor de Rijn worden getrokken.

Wat betreft de beteugeling van de zoutbelasting van de Rijn door de Franse kalimijnen heeft de IAWR opgemerkt, dat het hier in eerste instantie gaat om een vermindering van de totale zoutbelasting met 6%, waarvoor Nederland ruim f 23 mln moet neertellen. Verdere maatregelen zijn daarom met spoed geboden.

Dat geldt niet alleen voor de kalimijnen, maar ook voor de andere zoutlozers. De waterleidingbedrijven verwachten, dat daarbij strikt de hand zal worden gehouden aan het principe van ,,de vervuiler betaalt".

De Westduitse waterleidingbedrijven hebben in een apart commentaar laten weten, dat zij vinden dat het verdrag niets uithaalt. Gezien de jarenlange en moeizame onderhandelingen tussen de Rijnoeverstaten geeft de overeenkomst weinig hoop op een schonere Rijn, aldus een verklaring van de Westduitsers. Elke dag stromen 2000 chemische elementen en verbindingen met het water de Rijn af. Ze vormen een vracht van 90.000 ton per dag. Vele stoffen en verbindingen zijn nog onbekend. De zwarte en grijze lijsten van chemische stoffen die in het verdrag zijn opgenomen, zijn slechts een begin, volgens de Duitse waterleidingbedrijven

Eet deel van het verdrag over de zoutlozingen mag dan voorzien in de opslag van 20 kg afvalzout uit de Franse kalimijnen per seconde, de Duitse organisaties vinden dat weinig voldoeninggevend. Pas in de zomer van 1978 zal de eerste fase in werking treden. Vergeleken met de totale zoutbelasting van de Rijn van 360 kg per seconde, wordt met de eerste fase slechts 5,5% teruggehouden. De verklaring ook de overige kilogrammen op te slaan, is niet nader gepreciseerd.

Krachtens een beschikking van de Raad van 19 jan. 1976 was de Commissie gemachtigd de onderhandelingen over het Rijnverdrag te voeren. Bij dat overleg bleek, dat het voor een juiste uitoefening van de rechten en verplichtingen die haar krachtens haar bevoegdheden toekomen, noodzakelijk was dat de Gemeenschap zetelt in de Internationale Rijncommissie, het beheersorgaan van deze overeenkomst. Hiertoe diende de Gemeenschap partij te worden bij de Berner overeenkomst van 29 april 1963 over de Internationale Rijncommissie.

Drinkwaterbedrijven beschuldigen Frankrijk van ontduiking

De drinkwaterleidingbedrijven in de Rijnoeverstaten hebben Frankrijk inmiddels ervan beschuldigd het zoutakkoord van 3 dec. 1976 te ontduiken. Door een extra lozing van afvalzout van de Franse kalimijnen bij een lage waterafvoer van de Rijn wordt de concentratie van het zout in de rivier eerder groter dan kleiner, zoals op de ministersconferentie werd afgesproken. In een brief aan de betrokken ministers dringen de waterleidingbedrijven erop aan, dat de maatregel wordt ingetrokken. De waterleidingbedrijven, die zijn verenigd in de Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke in Rheineinzugsgebiet (IAWR), vrezen dat de Rijn bij laag water zouter zal worden dan ooit, omdat de prefect van het Franse departement Haut-Rhin heeft verboden de opslag van afvalzout in de bufferbassins op het schiereiland Fessenheim voort te zetten. Deze opslag gebeurde tot nu toe in tijden van lage rivierafvoer.

De prefect nam deze maatregel op 1 april 1976, de dag waarop de ministers van de Rijnoeverstaten in Parijs een beginselovereenkomst sloten over de beperking van de zoutlozingen door de kalimijnen in de Elzas. De IAWR, die hiervan pas onlangs kennis nam, is hierover zeer verontwaardigd. Tegelijk werd het verbod om meer dan 150 kg chloride per seconde op de Rijn te lozen, ingetrokken en vervangen door een maximaal jaargemiddelde van 130 kg chloride per seconde.

Door deze maatregel is een verdere verhoging van de zoutconcentratie van de Rijn bij laag water te verwachten op momenten, waarop deze zoutlast toch al zeer hoog is. Hierbij zal de aangegeven grenswaarde worden overschreden. (Europa van Morgen)

(Vor. ber. pag. 246/1 - '76)

AKKOORD OVER UITBREIDING VISSERIJGRENZEN TOT 200 MIJL

Op 30 okt. 1976 zijn de ministers van buitenlandse zaken van de EG-landen het in Den Haag eens geworden over het afkondigen van een gemeenschappelijke 200-mijls visserijzone per 1 jan. 1977.

Over het interne visserijbeleid van de Gemeenschap werd men het nog niet eens.

De tijd drong, want landen als de Verenigde Staten, Canada, IJsland en Noorwegen hadden reeds te kennen gegeven, per 1 januari hun visserijwateren tot **200** mijl buiten hun kusten te zullen uitbreiden. Bovendien liep het Brits-IJslandse visserijverdrag per 31 oktober af, en Engeland had reeds, evenals West-Duitsland, aangekondigd bilateraal te gaan onderhandelen om de rechten van zijn vissers veilig te stellen.

De Europese Commissie, en in het bijzonder Finn Olav Gundelach, kwam voortdurend met nieuwe voorstellen, aan de hand van de amendementen en geamendeerde amendementen die door de minister ter tafel werden gebracht.

Het grote struikelblok bleek de houding van de Ierse minister Garret FitzGerald: ,,Ierland wilde niet meewerken aan het vaststellen van een mandaat voor de Europese Commissie zolang het geen zekerheid had over de toekomst van de Ierse visserij", zo verklaarde minister Van der Stoel. Staatsecretaris Brinkhorst deelde met zoveel woorden mee, dat Ierland niet had afgezien van zijn eis, dat een zone van 50 mijl moet worden gereserveerd voor de kustvisserij. Nederland, daarin gesteund

door België en Frankrijk, heeft nadrukkelijk verklaard dat de aanvaarding van de tekst die in Den Haag is opgesteld, niet betekent dat naar Nederlandse opvatting een gemeenschappelijke visserijpolitiek te rijmen valt met de instelling van exclusieve zones.

Zoals bekend. heeft de Europese Commissie voorgesteld een 200-mijlszone af te kondigen ter bescherming van de visstand, het verzekeren van de belangen der vissers uit EG-landen en vanuit een positie van kracht te kunnen onderhandelen met niet-EG-landen. Binnen deze zone zou een 12-mijlszone moeten worden gereserveerd voor kustvissers, zou een gecontroleerde quota-regeling van kracht moeten worden, een veilingplicht moeten bestaan. zouden conserveringsmaatregelen moeten worden genomen om de sterk afgenomen visstand te herstellen, enzovoort.

Het 200-mijls-beginsel werd door geen enkel land aangevochten. Maar Ierland, hierin gesteund door Engeland, wenste en wenst een 50-mijlszone voor zijn eigen vissers en voert bovendien aan dat zijn marine niet bij machte is om de visserij in het hem toekomende gebied te controleren.

Het Ierse verzet tegen het afkondigen van een 200-mijlszone en een globaal onderhandelingsmandaat voor de Europese Commissie kon worden weggenomen door aanvaarding van een verklaring — dat wil zeggen de toezegging van de overige acht — dat bij het vaststellen van het interne beleid rekening zal worden gehouden, niet slechts met historische rechten, maar ook met vitale belangen en regionale problemen in Groenland en Noord-Engeland. (Europa van Morgen)

EUROPEES PARLEMENT AANVAARDT BEGROTING 1977

Tijdens de vergadering van het Europese Parlement, die van 13 tot 17 dec. 1976 in Luxemburg werd gehouden is de definitieve begroting voor 1977 goedgekeurd.

Het begrotingsontwerp werd op 14 juni 1976 door Europees Commissaris Cheysson ingediend (pag. 629-'76).

Eind okt. 1976 werd de begroting in het parlement besproken en bij die gelegenheid werden er ca. 180 amendementen en wijzigingsvoorstellen door de parlementariërs aangenomen.

Een deel van die amendementen en wijzigingen betrof de zgn. niet-verplichte uitgaven. Bat zijn uitgaven die niet voortvloeien uit verplichtingen uit het Verdrag van Rome. Het parlement is gerechtigd deze uitgaven te verhogen met de helft van het stijgingspercentage. Dit is een percentage dat door de Commissie wordt vastgesteld aan de hand van de ontwikkeling van het bruto nationaal produkt in de Gemeenschap, de gemiddelde variatie van de begroting der EG-landen en de stijging van de kosten van levensonderhoud. Het percentage was vastgesteld op 17,3, het parlement mocht dus de niet-verplichte uitgaven verhogen met 8,65% of wel met 120 miljoen rekeneenheden.

Aan het slot van het debat bleek echter dat amendementen tot een bedrag van 218.477.331 rekeneenheden waren aanvaard.

Bovendien dienden de parlementariërs wijzigingsvoorstellen in op de verplichte uitgaven, waartoe zij dus geen bevoegdheden hebben, tot een bedrag van 296 600 000 rekeneenheden.

Het parlement had verder kritiek op de begroting en wel met name op de geringe omvang daarvan, gemeten aan het oruto communautair produkt en de nationale uitgaven van de lidstaten.

Zij verwoordden deze kritiek in een resolutie die o a. stelde:

„De Raad (van ministers) beperkt de rol van de communautaire begroting en belet dat deze wordt gebruikt als een middel om de economische verschillen tussen de diverse gebieden van de Gemeenschap te verminderen en om de werkloosheid te bestrijden". De begroting, waarvan driekwart is toegewezen aan één sector van activiteit, nl de landbouw, vertoont ,,een kolossaal gebrek aan evenwicht".

Overleg Raad-Parlement

In de weken volgend op het debat van eind oktober voerde een delegatie van het parlement overleg met de Raad over de amendementen en de wijzigingsvoorstellen en na een intensief beraad met de ministers kon het parlement in de vergadering van 13 tot 17 dec. 1976 akkoord gaan. In de loop van dit overleg verdween de ,,speelruimte", het bedrag waarmee het parlement de begroting mag verhogen en werd men het eens over een bedrag dat deze oorspronkelijke speelruimte overschreed.

De Commissie had aanvankelijk een begroting van 9 149 mln rekeneenheden voorgesteld De ministers brachten dit bedrag in eerste instantie terug tot 8 578 mln rekeneenheden, het parlement voegde er, door amendementen tot 226 mln en wijzigingsvoorstellen van 277 mln aan te riemen, weer 503 mln aan toe, zodat de begroting weer op 9 081 mln rekeneenheden kwam Deze amendementen (op de niet-verplichte uitgaven) en wijzigingsvoorstellen (op de verplichte uitgaven, dat wil zeggen die welke voortvloeien uit eerder genomen beslissingen) hadden slechts betrekking op betalingskredieten, dat wil zeggen kredieten voor het komende jaar Op de vastleggingskredieten (uitgaven voor het komende en daaropvolgende jaren) stelde het parlement wijzigingen tot een bedrag van 215 mln rekeneenheden voor. (De wijzigingsvoorstellen kan de Ministerraad zonder meer naast zich neerleggen).

Eind nov '76 nam de Ministerraad amendementen tot een bedrag van 10 mln over (voor onder andere onderzoek naar olie en aardgas), wijzigingsvoorstellen tot een bedrag van 14 mln (voedselhulp) en vastleggingskredieten van 47,5 mln (voor het Europees sociaal fonds)

De speelruimte van het parlement — het bedrag waarmee de niet-verplichte uitgaven mogen worden verhoogd — was voor '76 bepaald op 120 mln rekeneenheden (dit gebeurt aan de hand van onder andere de stijgingspercentages van de nationale begroting en het nationaal inkomen). Had het parlement dus in eerste instantie zijn speelruimte aanzienlijk overschreden — het vroeg om verhogingen tot 226 mln — de ministers bleven met 10 mln er ver onder.

In tweede instantie vroeg de begrotingscommissie opnieuw om stijging van de niet-verplichte uitgaven met ruim 100 mln (inclusief de amendementen van 10 mln die door de ministers waren overgenomen) en een stijging van de vastleggingskredieten met 86,5 mln (incl. de 47,5 mln die door de Raad waren aanvaard), dat wil zeggen om in totaal 187 mln rekeneenheden.

Tijdens het overleg van een delegatie uit het parlement, die onder andere voorzitter Georges Spénale en de algemeen rapporteur voor de begroting, de Britse socialist Lord Bruce of Donington, omvatte, en waaraan ook Claude Cheysson, het lid van de Commissie dat is belast met de begroting. deelnam, bleek dat de Raad van de gevraagde 187 mln slechts 127 mln wilde toestaan.

In het overleg verminderde de begrotingscommissie het door haar gevraagde bedrag van 187 mln tot 141 mln, door 15 mln rekeneenheden minder verhoging te vragen voor hulp aan de niet met de EEG geassocieerde landen, 1 mln minder voor de Maghreb-landen, 5 mln minder voor onderzoek naar olie en aardgas en 25 mln rekeneenheden minder voor een Rampenfonds van de Europese Gemeenschap.

Het parlement volgde in grote lijnen de aanbevelingen van de begrotingscommissie, en keurde de begroting met 114 stemmen voor, zeven tegen en bij één onthouding goed

In de resolutie die aan het slot van het debat werd aangenomen, werd de begroting opnieuw ,,een volstrekt ontoereikend beleidsinstrument om de huidige economische situatie te beïnvloeden" genoemd. Het parlement bleef zich verzetten tegen ,,het kolossale gebrek aan evenwicht in de huidige begroting, en tegen het in gebreke blijven van de Raad om nieuwe communautaire beleidsvormen en de financiering ervan goed te keuren". Het betreurde dat de Raad niet heeft willen instemmen met voorstellen om de begroting doorzichtiger te maken, en vroeg de Commissie het parlement op de hoogte te stellen ,,als zij in de loop

van de begrotingsprocedure bij nader inzien haar standpunt ten aanzien van bepaalde bedragen en amendementen wijzigt". Het vaststellen van een speelruimte is ,,een inbreuk op de rechten van het parlement". Bovendien weerhoudt het de Raad ervan de voorstellen van het parlement op hun merites te beoordelen. Zonder bedragen te noemen, meende het parlement dat de uitgaven voor niet-geassocieerde ontwïikeiingsianden, voor de energiesector en voor de financiering van nieuwe beleidsvormen moeten worden verhoogd.

Lord Bruce had gesproken over ,,een vrij sinister" akkoord tussen de Raad en de begrotingscommissie. Als algemeen rapporteur voor de begroting was hij ,,gedwongen" geworden een bepaald standpunt in te nemen over de drie punten waarop de Raad in het bijzonder stelling had genomen: de hulp aan de niet-geassocieerden, aan de Maghreblanden en het rampenfonds. Cheysson had zich op het standpunt van de Raad gesteld, en parlementsvoorzitter Spénale had gedreigd, aldus Lord Bruce, geen quorum te kunnen garanderen als de verhogingen op een gegeven moment met niet nogmaal 5 mln zouden worden verminderd.

Meende Lord Bruce dat het overleg met de ministers nooit zou moeten hebben plaats gehad, en dat de Raad en Commissie de rechten van het parlement hadden aangetast, de woordvoerder van de Raad, de Nederlandse staatssecretaris Brinkhorst, verklaarde dat het Nederlandse voorzitterschap er naar had gestreefd ,,maximaal tegemoet te komen" aan de wens tot overleg van het parlement, en toonde zich ,,verbaasd" over de opmerkingen van Lord Bruce.

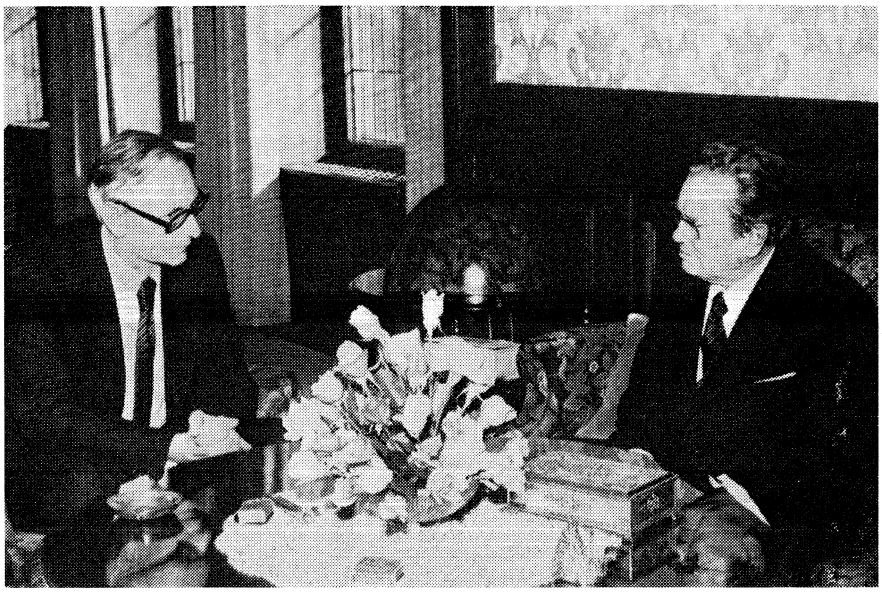

President Tito van Joego-Slavië (r.) ontvangt de voorzitter van de Europese Ministerraad, de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Stoel.

NAUWERE SAMENWERKING EG EN JOEGO-SLAVIË

Begin dec. 1976 hebben de EG en Joego-Slavië tot nauwere samenwerking besloten.

Dit geschiedde bij een bezoek van de voorzitter van de Europese ministerraad, de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Stoel, aan Belgrado, waar hij besprekingen voerde met de toenmalige Joegoslavische premier Dzemal Bijedic. Van der Stoel werd ook ontvangen door het Joegoslavische staatshoofd Tito.

De huidige betrekkingen worden geregeld in een niet-preferentieel handelsverdrag dat eind 1977 afloopt. Het was de bedoeling dat in 1977 onderhandelingen beginnen over een nieuw verdrag. Joego-Slavië streeft niet naar een preferentieel handelsverdrag maar naar een samenwerkingsakkoord „sui generis" die mogelijk enige overeenkomst zal vertonen met de akkoorden die de Gemeenschap met India en Canada heeft afgesloten (pag. 492/2-1976).

In april 1976 bezocht de Europese Commissaris Sir Christopher Soames Belgrado (pag. 212/2-1975).

Van der Stoel sprak tegenover journalisten van de ,,grote politieke betekenis" en over ,,het niet-gebonden Joego-Slavië" als ,,een factor van vrede en stabiliteit in Zuidoost-Europa". Het is niet de bedoeling dat de Gemeenschap Joego-Slavië vraagt ,,een politieke prijs" te betalen voor nauwere samenwerking: ,,Voortzetting van het huidige beleid van onafhankelijkheid en niet-gebondenheid is van het grootste belang voor geheel Europa".

Aan het eind van het bezoek werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven. Daarin staat o.a.:

dat de Gemeenschap en Joego-Slavië hun economische samenwerking willen verdiepen.

Zij zullen het nodige doen om ,,een steeds harmonieuzer ontwikkeling van hun economische en handelsbetrekkingen" te bevorderen, en ,,op deze wijze de structuur van hun uitwisselingen te verbeteren".

Zij willen, door het ontwikkelen van hun betrekkingen ,,en door deze uit te breiden tot nieuwe terreinen", in beider be-

---

Overzicht van de verschillende stadia van voorontwerp van begroting tot begroting. (in miljoenen rekeneenheden)

	1976 begroting	Commissie voor-ontwerp 1977	Raad ontwerp begroting 1e lezing (juli)	Raad herzien ontwerp (okt.)	EP le lezing (okt)	Raad 2e lezing (nov)	EP 2e lezing (dec) definitief
Parlement	52,1	55,3	55,3	55,3	65,7	65,7	65,7
Raad	64,5	70.7	70,2	70,2	70,2	70,2	70,2
Commissie	8 342,8	9 122,1	8 508,7	8.578,1	9 073,7	8 602,1	8 652,8
Hof	11,2	12,7	12,1	12,1	12,1	12,1	12,1
	8.470,6	9.260,7	8.646,3	8.715,7	9.221,7	8.750,1	8.800,9

In de laatste tabel wordt het definitieve bedrag gegeven. dat de instellingen in 1977 mogen uitgeven: 8801 mrd rekeneenheden. Dat is in guldens (1 begrotingsrekeneenheid is f 3,62) 31 mrd 859 mln 620 duizend gulden De bevolking van de Europese Gemeenschap bedraagt ongeveer 272 mln zielen De Gemeenschap ,,kost" per hoofd van de bevolking dus 121 gulden per jaar. Verdeeld over de instellingen kosten de taken en het apparaat van de Europese Commissie 119 gulden per hoofd per jaar De Raad van ministers kost 0,97 cent, het Europese parlement doet het voor 0,90 cent per jaar en Europees recht wordt gedaan voor de somma van 0,15 cent per hoofd van de bevolking. Uit het definitieve begrotingscijfer blijkt verder dat, hoewel de inflatie in de Gemeenschap in 1976 gemiddeld circa 11% bedroeg, het budget van de Gemeenschap voor 1977 met ongeveer 4,5% werd verhoogd (Europa van Morgen)

(Vorber pag 629/1-'76)

lang de samenwerking ,,versterken. verdiepen en diversifiëren".

Beide partijen leggen nadruk op het belang van het systeem van algemene preferenties voor de ontwikkelingslanden. (Joego-Slavië is dankzij een betrekkelijk moderne industrie, één der landen die het meest heeft geprofiteerd van het besluit der Gemeenschappen orn de ontwikkelingslanden toe te staan bepaalde hoeveelheden eindprodukten en halffabrikaten vrij van rechten naar de landen van de Gemeenschap te kunnen uitvoeren).

Zij wijzen tevens op het belang ,,als factor in de ontwikkeling van economische en financiële samenwerking. van de besluiten die door de Gemeenschap zijn genomen over de mogelijkheid voor Joegoslavië om, onder nader te bepalen omstandigheden, gebruik te maken van bepaalde leningen van de Europese Investeringsbank voor de uitvoering van projecten van gemeenschappelijk belang".

De wens van Joego-Slavië. zijn uitvoer naar de Gemeenschap uit te breiden, en .,joint ventures" tot stand te brengen tussen Joegoslavische en westelijke bedrijven, komt tot uitdrukking in de paragrafen waarin wordt gesproken over toenemende samenwerking op gebied van ,,handel, industrie en landbouw". De afzetbevordering van artikelen van beide partijen, en onderzoek van de respectieve markten, ,,en in het bijzonder van Joegoslavische artikelen op de gemeenschappelijke markt en de markt van derde landen". zal zo veel mogelijk worden geintensiveerd.

Uitwisselingen van technologie zal worden bevorderd ,,teneinde bij te dragen aan de ontwikkeling van de Joegoslavische industrie" in die sectoren welke Joego-Slavië het belangrijkste acht voor de ontwikkeling van zijn economie. Samenwerking tussen de Joegoslavische industrie en die uit de Gemeenschap zal worden versterkt, ,,in het bijzonder door het verbeteren en uitbreiden van contacten tussen ondernemers".

Samenwerking op het gebied van de landbouw ,,zou kunnen worden verbeterd om de complementariteit van de econoniieën van beide partijen te ontwikkelen en om op deze wijze de diversificatie van de uitvoer van Joego-Slavië naar de gemeenschappelijke markt en naar derde landen mogelijk te maken". ,,De wegen naar samenwerking op het gebied van investeringen in de landbouw zouden kunnen worden onderzocht door ondernemers van beide partijen, in sectoren waarin een wederzijds belang zou zijn vastgesteld, met het oog op een harmonieuze ontwikkeling van het verkeer".

Beide partijen zullen pogingen doen om een .,betere wederzijdse kennis" van de gemeenschappelijke en Joegoslavische markt te bevorderen, hetgeen zal bijdragen tot verbetering van de structuur van het handelsverkeer. Uitbreiding van het geheel der economische betrekkingen tussen Joego-Slavië en de Gemeenschap en haar lidstaten zou tevens moeten worden bevorderd door het aanmoedigen van investeringen, ,,met name in de vorm van ,,joint ventures". Tot slot zeggen heide partijen het wenselijk te achten studies te bevorderen die ten doel hebben de specifieke sectoren vast te stellen waarin samenwerking zou kunnen worden voortgezet en versterkt, ,,'bijvoorbeeld die van transport, visserij, de ijzer- en staalindustrie, energie, telecommunicatie, informatieverwerking, milieuhygiëne, toerisme, en wetenschappelijke en technische samenwerking. waarbij andere sectoren niet bij voorbaat worden uitgesloten".

Huidige betrekkingen

Joego-Slavië heeft zich de afgelopen jaren ontwikkeld van de 23ste tot de 8ste op de rij van afnemers van de Gemeenschap, maar in de lijst van leveranciers staat het nog steeds op de 21ste plaats. In 1975 was ruim 22,8% van de Joegoslavische export bestemd voor de Gemeenschap, en 41,1% van zijn invoer was uit de EG afkomstig.

De EG-uitvoer naar Joego-Slavië is gestegen van RE 807 mln in 1968 tot 1757 in 1973, 2704 in 1974 en 2619 in 1975, een toename met resp. 217% in 1973. 335% in 1974 en 324% in 1975.

De invoer uit Joego-Slavië nam toe van RE 479 mln in 1968 tot 1150 in 1973, maar daalde in 1974 tot 1140 en in 1975 verder tot RE 979 mln. In 1973 bedroeg de stijging t.o.v. 1968 nog 240%, maar bedroeg in 1974 238% en in 1975 nog slechts 204%.

Het tekort op de Joegoslavische handelsbalans met de Gemeenschap neemt voortdurend toe — van RE 328 mln in 1968 tot 604 in 1973, 1564 in 1974 en 1640 in 1975. Dit voornamelijk als gevolg van de aankoop van industrie-uitrusting en de structurele zwakte van zijn uitvoer, die voor ong. 40% bestaat uit grondstoffen en landbouwprodukten (vlees, maïs en wijn). In 1974 was de handel met de EG voor 47% verantwoordelijk voor het deficit op de Joegoslavische handelsbalans, in 1975 voor 62%.

De Joegoslavische invoer uit de EG bestaat voor 90% uit industrieprodukten, de uitvoer naar de Gemeenschap bestond in de periode 1973-'75 voor bijna 62% uit industriegoederen, ruim 18% landbouwprodukten en ca. 20% grondstoffen.

Het gevoelige punt in het handelsverkeer is de Joegoslavische uitvoer van rundvlees. Vooral de ontsnappingsclausule die de Gemeenschap voor rundvlees hanteert — dat 25% van de totale Joegoslavische uitvoer uitmaakt — baart Belgrado zorg. (Europa van Morgen)

BELGIË

GEEN CAO 1977 VOOR OVERHEIDSPERSONEEL

De onderhandelingen tussen de regering en de vakbonden over de collectieve arbeidsovereenkomst '77 voor het overheidspersoneel zijn op 31 jan. afgesprongen. De regering liet weten dat zij niet verder kon gaan dan een verhoging met 8,5% van een aantal sociale basis-uitkeringen; in concreto zou dat een verhoging van 1400 fr. van de vakantiepremie en een verhoging met 360 fr. van de eindejaarstoelage betekenen. Ook bleek de regering bereid te praten over de invoering van het z.g. brugpensioen voor de overheidsdiensten. Dat probleem werd toevertrouwd aan een technische onderzoekscommissie. Over de toekenning van een individuele vakbondspremie weigerde de regering het gesprek.

De vakbonden oordeelden dat het nutteloos was verder te onderhandelen. Er werd geen nieuwe datum voor een bijeenkomst vastgelegd.

Voor 1976 kon evenmin een CAO worden afgesloten (zie pag. 814/2-1976).

ZAAK-BAUDRIN

Het Hof van Cassatie heeft op 7 febr. de voorziening in verbreking van Germain Baudrin, gewezen administrateur-generaal van de RTT, verworpen. De zaak had betrekking op het arrest van het Hof van Beroep te Brussel dat Baudrin op 22 juni 1976 veroordeelde tot 4 jaar effectieve gevangenisstraf. Baudrin, die de zitting van het Hof van Cassatie niet bijwoonde, werd enkele uren na de uitspraak aangehouden en opgesloten.

(Vor. ber. pag. 487/3-1976.)

EGMONTPLAN

De regeringsraad heeft op 12 en 13 febr., bijeen ,,in conclaaf" op het Egmontpaleis te Brussel, een reeks maatregelen getroffen, die ertoe strekken het begrotingstekort op de lopende verrichtingen voor 1977 enigszins aan te zuiveren en anderdeels de economische bedrijvigheid wat op te vijzelen. Dit zgn. Egmontplan werd door permier Tindemans voor het parlement toegelicht op 16 febr. 's Anderendaags kreeg het kabinet, na een uitgebreid debat tijdens hetwelk de oppositie het plan afwees, het vertrouwen van de Kamer met 102 tegen 66 stemmen en 10 onthoudingen.

Het Egmontplan gaat ervan uit dat de begrotingsramingen, opgesteld in juli 1976 op basis van een betrekkelijk optimistische prognose, begin '77 niet meer beantwoordden aan de werkelijke evolutie van de inkomsten en uitgaven van het Rijk, en dit vooral wegens de snel stijgende werkloosheid (260.000 eenheden einde 1976) en het teruglopen van de economische bedrijvigheid waardoor ook de inkomsten van de schatkist krimpen.

De regering besliste daarom eensdeels aan ,,deficit spending'' te doen, m.a.w. een tekort van 28,6 mrd fr te erkennen op de begroting voor 1977, waardoor de rijksschuld dit jaar met 135 rnrd fr zal stijgen, en anderdeels een aantal (vooral indirecte) belastingen te verhogen, waarvan meerinkomsten ten belope van 15,6 mrd fr worden verwacht. De verhoging heeft o.m. betrekking op de btw-tarieven in de Horeca-sector. voor rookwaren. benzine, wijn en alcohol. lederwaren, zeep, kapper, theater. bioscoop, voetbalwedstrijden, kaviaar. Ook zal een vast comité voor de strijd tegen de belastingontduiking worden opgericht.

Het Egmontplan bevat verder een groot aantal maatregelen m.b.t. de tewerkstelling en het investeringsbeleid:

- volledige detaxatie onder bepaalde voorwaarden van bijkomende investeringen of van investeringen, verricht door nieuwe bedrijven;
- stimulatie van overheidsinvesteringen (89 mrd fr voor het eerste semester van 1977);
- versterkte steunverlening aan de kleine en middelgrote ondernemingen, ook op het gebied van de export;
- voor de ondernemingen die tenminste 50 personen tewerkstellen, wordt de verplichting om stagiairs in dienst te nemen, verhoogd van 1 naar 2% van het personeelsbestand;
- tewerkstelling van 25.000 werklozen in overheidsdienst en vzw's;
- invoering van het brugpensioen voor werklozen;
- heroriëntering van het beleid i.z. technologisch speurwerk.

De regering heeft ook beslist de leerplicht te verlengen tot 16 jaar. De eerste fase van de verlenging (van 14 naar 15 jaar) treedt in werking m.i.v. 1 sept. 1977.

Daags na het conclaaf kwamen in de sectoren, waar de btw verhoogd zal worden, sterk negatieve reacties los. Ook de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers gaven — om verschillende redenen — blijk van ontevredenheid. De werkgevers verklaarden o.m. dat een nieuwe stijging van de inflatie te duchten viel en betreurden dat de btw op de investeringen niet volledig werd afgeschaft.

De vakbonden lieten weten dat eventuele prijsstijgingen, veroorzaakt door de nieuwe belastingverhogingen, niet uit de index van de consumptieprijzen mochten worden geschrapt, en dat iedere vorm van index-manipulatie onmiddellijk hard verzet zou uitlokken.

Op 18 februari verklaarde premier Tindemans, na afloop van de kabinetsraad, dat de lijst van goederen en diensten, waarop de BTW-tarieven verhoogd kunnen worden, nog niet definitief en officieel vast lag. Hij zei ook dat werkgevers en werknemers toegezegd hadden ,,in een neutrale perriode te willen spreken over de mogelijkheid van een stelsel waarbij de fiscaliteit, bijv. voor sigaretten, uit de index zou worden gelicht.''

KUST- EN DIJKENPLAN

De regering heeft op 18 februari een algemeen plan goedgekeurd ter beveiliging van het Scheldebekken en van de kust tegen stormvloeden op de Noordzee. In het kader van een tienjarenplan 1977-'86 zullen diverse werken uitgaven vergen ten bedrage van 22,5 mrd fr (prijzen van 1976). Het plan voorziet o.m. in de bouw van een stormvloedkering te Oosterweel op de Zeeschelde, in het verhogen tot 8 of 8,5 meter van de dijken van het Scheldebekken, in de aanleg van diverse hulpinrichtingen zoals de afdamming van de Durme, de bouw van controleerbare overstromingsbekkens, de oprichting van binnendijken enz. Over de timing en de volgorde van de uitvoering werden geen nadere gegevens verstrekt.

DISCONTO VERLAAGD

De Nationale Bank heeft m.i.v. 17 februari haar disconto van 8 naar 7% verlaagd. Volgens een mededeling van de bank houdt de maatregel verband met de daling van de rentetarieven op de geldmarkt en met de gunstige toestand op de deviezenmarkten. Hij beoogt nieuwe verlagingen van de rentetarieven voor kort krediet van de financiële instellingen te vergemakkelijken.

NIEUWE MINISTERS VAN STATE

Op 14 februari werd de benoeming door de koning van vier nieuwe ministers van state medegedeeld:

Raymond Scheyven (geb. 26 nov. 1911 te Brussel) zetelde als PSC-kamerlid voor de hoofdstad en was minister van economische zaken in het CVP/PSC-kabinet-Eyskens (1958), minister voor de economische en financiële zaken van Belgisch-Kongo (1959-1960) en van ontwikkelingshulp (1968-1971).

Raoul Vreven (geb. 24 nov. 1900 te Halle-Booienhoven) zetelde als liberaal kamerlid en daarna liberaal senator en was minister voor de coördinatie van de institutionele hervormingen (1960-1961).

Alfons Vranckx (geb. 24 jan. 1907 te Kessel-Lo) zetelde als socialistisch kamerlid en was minister van binnenlandse zaken (1965-1966) en van justitie (1968-1972).

Robert Henrion (geb. 23 juli 1915 te Namen) was eerst uitsluitend hoogleraar, werd 1966-1968 minister van financiën en daarna (tot 1976) voorzitter van de Generale Bankmaatschappij. Hij behoorde tot de oprichters van de Parti pour les Réformes et la Liberté de Wallonie.

NEDERLAND

DEBATTEN IN TWEEDE KAMER N.A.V. STAKINGSACTIES

Op pag. 128/1 is een begin gemaakt met het verslag van een aantal debatten die in de Tweede Kamer gehouden zijn n.a.v. de stakingsacties in het Nederlandse bedrijfsleven.

Daar is aan te treffen een verslag van de interpellatie-Rietkerk (VVD) op 8 febr. en het begin van het verslag van de interpellatie-Bakker (CPN) op 10 febr. Meer details van de laatste interpellatie volgen hierna:

De minister was bereid, intrekking van het wetsontwerp te combineren met bevordering van goedkeuring van het Europees sociaal handvest, dat in beginsel de rechtmatigheid van de werkstaking erkent, en met indiening van een wetsontwerp dat centralisering van de rechtspraak in stakingszaken ten doel zal hebben.

De bewindsman voelde er niet voor, vast te leggen dat bij voorbaat elke staking rechtmatig is.

Intrekking van het thans nog aanhangige stakingswetsontwerp op al te korte termijn, dus zonder begeleidend ,,pakket,'' van andere voorzieningen, wees de minister af omdat de rechter dan, zoals hij het noemde, zou worden teruggeworpen op artikel 1401 van het Burgerlijk Wetboek (het onrechtmatigedaadartikel).

De rechter bevindt zich, aldus de minister, bij het ontbreken van materiële normen in een moeilijke positie. Hij moet een beslissing nemen en dient daarbij te kunnen putten uit wat hij als het algemene rechtsbewustzijn beschouwt (het aanhangige wetsontwerp, waarna de president van de Utrechtse rechtbank verwees, acht een staking in beginsel geoorloofd en kent slechts een zogenaamde marginale toetsing, terwijl artikel 1401 volledige toetsing aan de rechtmatigheid toestaat).

De beslissing van de Utrechtse president, die onder andere had overwogen dat men te vroeg naar het middel van de staking wilde grijpen, had volgens de minister ook kunnen zijn uitgesproken zonder verwijzing naar het aanhangige wetsontwerp.

De heer Bakker had het onjuist genoemd dat rechters bij een arbeidsconflict worden betrokken. In dit verband sprak hij over een ,,wurgende handelingsbeperking door een orgaan waarop niemand greep heeft''. De rechter moet, aldus de communistische woordvoerder, worden beschermd tegen zichzelf opdat hij niet gaat regeren. Zolang he wetsontwerp niet is ingetrokken, zou de rechter ,,een stuk eigen stakingsverbod'' kunnen opleggen.

Mr. Van Dam (ARP, mede namens KVP en CHU), meende dat de uitspraak van de Utrechtse president niet op onjuiste wijze door het wetsontwerp was beïnvloed en zag geen aanleiding, thans spoed te betrachten met intrekking.

Mr. Rietkerk (VVD) vond dat een rechter kennis kan en moet nemen van wat in Kamerstukken naar voren is gebracht, ook al missen de daarin opgenomen normen kracht van wet. De VVD'er had overigens geen bezwaar tegen intrekking van het wetsontwerp maar hij achtte de moties van CPN en PvdA te simpel.
Minister Van Agt hield nog een ,,deurtje open" voor handhaving (desnoods in gewijzigde vorm) van het wetsontwerp wanneer maatschappelijke overeenstemming zou worden bereikt over het stellen van materiële regels betreffende het stakingsrecht en aanvaarding daarvan door het parlement.
Zonder overeenstemming wordt het wetsonlwerp ,,zeker ingetrokken.

Op grond van de toezeggingen van minister Van Agt heeft de heer Bakker zijn motie, waarin hij om intrekking van het wetsontwerp vroeg, niet in stemming gebracht.

Evenmin in stemming kwam een motie-Roethof (PvdA), die sprak over de hoogste voorrang voor de voorgenomen bekrachtiging van het Europese sociale handvest, onverwijlde wettelijke vastlegging van de rechtmatigheid van staking als fundamenteel recht van de werknemers en indiening van een wetsontwerp om te komen tot beoordeling van stakingen door een meerhoofdig deskundig rechterlijk college — een en ander met gelijktijdige intrekking van het hangende ontwerp.
Tenslotte werd op 24 febr. in de Tweede Kamer nog eens over de stakingsacties gesproken. Aanleiding werd nu gevormd door een aantal mondelinge vragen van VVD-fractievoorzitter-wiegel, die meende dat premier Den Uyl en een aantal ministers bij verschillende gelegenheden in openbare uitspraken blijk hadden gegeven niet eensluidend te denken over het verloop van de stakingen.
Zo had premier Den Uyl op 16 febr. op een bijeenkomst van de PvdA in Zeist gezegd de stakingen te respecteren. De ministers Boersma en Lubbers hadden daarentegen laten blijken, na het tot stand komen van het ,,protocol van Den Haag" (pag. 127/2 e.v.) doorstaken niet verantwoord te achten; minister Lubbers deed dit o.m. op 17 febr. voor de t.v., terwijl minister Boersma op 18 febr. voor de radio zei, dat hij de stakingen niet meer verantwoord achtte, nu het ging om een verschil van 1% loonsverhoging.

Premier Den Uyl antwoordde op de vragen van de heer Wiegel, dat de ministers over de stakingsacties niet verschillend hadden gedacht; de eenheid van het regeringsbeleid is niet doorbroken geweest. Kenmerk van het regeringsbeleid in de voorbije weken was volgens de premier geweest terughoudendheid, uitdrukking geven aan zorg over het voortduren van acties en met raad en daad beschikbaar zijn voor gevraagd overleg.
De heer Wiegel bracht in nadere vragen de premier in herinnering, dat vice-premier Van Agt op 19 febr op Den Uyls uitlatingen in Zeist gereageerd had met te zeggen, dat Den Uyl in Zeist enkele opmerkingen beter achterwege had kunnen laten.
De minister-president zei nu deze uitlatingen van Van Agt ,,voorshands' te rekenen ,,tot de woorden, die heter niet uitgesproken hadden kunnen worden". (ANP, NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant)

(Vor ber pag 128 1 ev ı

PROCESSEN TEGEN VAKBONDEN, DIE TOT STAKINGEN OPROEPEN

Na het proces dat enkele zuivelbedrijven tegen de voedingsbonden aangespannen hadden (pag. 103/2 e.v.) hebben nog enkele processen plaats gevonden die door werkgeversorganisaties aangespannen werden, tegen bonden die tot stakingen opriepen. Meestal waren hier de voedingsbonden weer bij betrokken. Zo diende op 8 febr. voor de president van de Utrechtse rechtbank een proces, dat vier vleeswarenbedrijven tegen de voedingsbonden FNV en CNV hadden aangespannen.

De werkgevers hadden op 6 febr. de bonden in een telegram gevraagd de aangekondigde acties op te schorten, iv.m. de uitspraak van de Utrechtse rechter in het zuivelproces.
De bonden wilden daar wel mee instemmen, maar zii wilden dan wel voor drie uur 's middags op 8 febr. uitsluitsel van de werkgevers over hun eisen.

De werkgevers achtten dat onvoldoende basis voor onderhandelingen en spanden daarop het proces aan. Ook nu was de president van de Utrechtse rechtbank, mr. Van Dijk, zo bleek uit het vonnis, van oordeel dat de actie opgeschort moest worden en dat eerst een serieuze poging tot onderhandelen gedaan moest worden.

De stakingsacties werden, op straffe van een dwangsom van 2,5 miljoen gulden — verboden voor 16 dagen. Op 22 februari, (twee dagen voor de termijn afloopt) verwacht mr. Van Dijk de partijen weer bij zich, nadat hij dan eerst de partijen in de zuivelindustrie heeft gehoord. Tot zover houdt hij iedere verdere uitspraak aan.
In een kort nawoord ging mr. Van Dijk in op de ,.verontrusting en verwarring" die lijkt te zijn ontstaan nu een enkele rechter dit soort zwaarwichtige kwesties blijkt te kunnen behandelen. Hij herinnerde eraan dat Nederland al sinds de vorige eeuw de mogelijkheid kent in kort geding een spoedvoorziening te vragen bij de presidenten van de 19 arrondissementsrechtbanken.
Dat hiervan gebruik wordt gemaakt is nog eens bevorderd door het invoeren van de dwangsom voor dit soort gevallen in 1932. Het is de wetgever die het zo heeft gewild, aldus mr. Van Dijk.
Verwijzend naar het zuivelgeding van 4 februari zei de president in zijn uitspraak dat staking niet zonder meer onrechtmatig is, tenzij niet in redelijkheid kan worden gezegd dat de bonden het stakingswapen als uiterst middel hebben gehan-

De heer Schelling (r), voorzitter van de voedingsbonden FNV in gesprek met mr. Schellaerd, een van de raadslieden van de voedingsbonden tijdens het kort geding toor de Utrechtse rechtbank, aangespannen door vier vleeswarenbedrijven.

teerd om vastgelopen onderhandelingen te doorbreken.
Namens de bonden had de advocaat mr. M. G. Rood uitvoerig betoogd hoe de onderhandelingen op centraal niveau over de automatische prijscompensatie zijn vastgelopen, waardoor nu ook op bedrijfstak-niveau geen overeenstemming is geboekt. Het gaat echter .,in de eerste plaats" om ,,de onderhandelingen met de individuele werknemers, al dan niet op het niveau van de bedrijfstak", vond mr. Van Dijk.
Ook nu het centraal overleg volledig is mislukt blijkt uit perspublikaties dat er werkgevers zijn die een automatiscne prijscompensatie aanvaarden. Ook een werkgever als Philips heeft nog met de bonden onderhandeld, al heeft dit niet tot overeenstemming geleid.
De partijen in de vleeswarenindustrie verwijten elkaar nu over en weer dat zij niet van het oorspronkelijke standpunt willen afwijken

Maar mr Van Dijk vond dat de rechter bezwaarlijk kan beoordelen welke zijde(n) hiervan een gegrond verwijt valt te maken. Wel vond hij dat de telegramwisseling tussen werkgevers en bonden aan het begin van de week aannemelijk maakt dat een ander overleg ,,niet zonder meer als bij voorbaat tot falen gedoemd valt te beschouwen".
Dat is zeker niet het geval wanneer een enigszins ruimere termijn wordt aangehouden en de voorgenomen acties gedurende die periode worden opgeschort. Daarom schreef de rechtbankpresident nader overleg voor, ,,weliswaar onder een stakingsdreiging, doch in ieder geval niet tijdens een geeffectueerde staking" en wees hij net zoals in het zuivelgeding de vordering van de werkgevers ten dele toe Aan het eind van de pleidooien had mr Van Dijk beide partijen gevraagd of zij bereid waren ,,water in de wijn te doen". Advocaat mr T. G. Scheer zei moeilijk namens de bedrijfstak te kunnen spreken nu hij hier voor vier werkgevers stond Persoonlijk dacht hij aan arbitrage Mr Rood zei namens de bonden ,,Het woord is aan de werkgevers".

Op 11 febr. diende in Utrecht voor de vice-president van de Utrechtse rechtbank een proces, dat de Nederlandse Stikstof Maatschappij NSM in Sluiskil had aangespannen tegen de Industriebonden CNV en FNV.
De NSM verweet de Industriebonden niet serieus te hebben onderhandeld. Op 3 febr. is voor het eerst serieus over de prijscompensatie gesproken. Onder dreiging van een op 7 febr. aangekondigde staking vond op 10 febr. een tweede bijeenkomst plaats, waarop de bonden alleen hun ultimatum herhaalden met een termijn van drie dagen.

De bonden stelden daar tegenover, dat de CAO-eisen al in dec. bekend waren, dat de werkgever de onderhandelingen heeft gerekt door eerst over andere zaken dan de prijscompensatie te praten en vervolgens op 3 febr. een onverzoenlijk standpunt innam, toen de prijscompensatie eindelijk ter sprake kwam. Ook de vice-voorzitter van de Utrechtse rechtbank concludeerde tot een opschorting van de stakingsacties.

Mr C Laan heeft de Industriebonden NVV, NKV en CNV alsmede de Unie van leidinggevend personeel gelast gedurende twintig dagen af te zien van stakingsacties bij de chemische industrie NSM in Sluiskil Dinsdag 1 maart verwacht hij de partijen terug voor nadere informaties
De gevraagde dwangsom van 15 mln gulden per dag overtreding wees de rechter af (De raadsman van de bonden, mr M G. Rood, had ter zitting verklaard, dat de vakbeweging zich aan rechterlijke uitspraken pleegt te houden en noemde het gevorderde bedrag excessief hoog)
Mr Laan verklaarde zich geen oordeel over de beweerde onrechtmatigheid van de stakingsactie te kunnen vormen, omdat hem niet gebleken was ,,dat partijen terzake van hun onderhandelingen en gedragingen tekort zijn geschoten" Daarom baseerde hij zijn oordeel op een afweging van de belangen van werkgevers en bonden, waarbij hij uitdrukkelijk het algemeen belang in de beschouwing betrok

De vice-president erkende het ,,niet uit te sluiten belang" van de bonden om ,,tot staking op te roepen indien zij daartoe in het uiterste geval genoopt zouden zijn" Maar dit belang moest het afleggen tegen vier andere overwegingen:

1. De grote dagelijkse schade voor de chemische fabriek, wanneer het bedrijf stil zou worden gelegd;

2. Het sneeuwbaleffeot van een staking, met name in de regio Zeeuws-Vlaanderen;

3. De grote economische en maatschappelijke ontwrichting waartoe stakingen op grote schaal leiden;

4 De ,,bevredigende resultaten" die reeds zijn geboekt in het landelijk overleg tussen de centrales van werknemers en werkgevers, in contact met de regering.

Op 18 febr. diende voor de president van de Utrechtse rechtbank, mr. Van Dijk, een proces dat de bakkerijonderneming Meneba tegen de voedingsbonden NVV en NKV had aangespannen.
Inzet van het geding was een ultimatum, dat de bonden aan de dochter van Meneba, Van der Meer en Schoep in Rotterdam, verzonden hadden, waarin met stakingen gedreigd werd m.i.v. 20 febr.
De bonden waren niet voor de rechter verschenen; ook waren er geen vertegenwoordigers van de bonden aanwezig, toen de president vonnis wees.

,,Het is zinloos om ons te verdedigen", aldus de Voedingsbonden, „We willen hiermee aantonen dat de uitslag van het geding toch al tevoren vaststaat. De rechter gaat toch in op de halve waarheden van de werkgevers. Bovendien hebben wij ons vertrouwen verloren in de Nederlandse rechtspraak, die geen rekening houdt met de gedrevenheid bij de acties van de vakbeweging De uitspraak zal ons niet beletten stelselmatig verder te werken aan voorbereidingen voor andere acties We zullen ,,terugpesten" met nog meer strijdbaarheid, ongenaakbaar en in bitterheid."

Mr. Van Dijk wees op 18 febr. vonnis en bepaalde, dat de bonden binnen 24 uur de werknemers/leden bij Van der Meer en Schoep moesten laten weten, dat hun eerder verzonden stakingsultimatum als ingetrokken diende te worden beschouwd In de eerstvolgende zes weken mochten de bonden geen stakingsacties bij het bedrijf organiseren of spontane stakingen steunen.

De president van de Utrechtse rechtbank heeft — in tegenstelling tot eerdere vonnissen — geen tijdstip bepaald waarop de partijen opnieuw voor hem moeten verschijnen. De bonden zijn veroordeeld in de kosten van het geding. Prof. Van Dijk stelde een dwangsom vast van een miljoen gulden per dag per overtreding van het vonnis. Meneba had om die dwangsom gevraagd.

De cao voor het bakkersbedrijf loopt van april tot april. Vandaar dat Meneba de rechter vroeg om een afkoelingsperiode van zes weken. In die periode verwacht men alsnog tot overeenstemming te komen met de bonden. Meneba vindt een staking bij het Rotterdamse bedrijf onrechtmatig, omdat er al een stakingsultimatum was verzonden nog voordat volgens het bedrijf de wettelijke CAO-onderhandelingen waren begonnen. Gesprekken die al zijn geweest beschouwt Meneba als verkennende besprekingen. Prof Van Dijk was het hiermee eens.

Uit de overwegingen bij het vonnis blijkt volgens bestuurder Simonis van de Voedingsfederatie FNV, dat de rechtbankpresident geen kennis heeft genomen van alle bij deze zaak van belang zijnde stukken. Volgens hem hebben de voedingsbonden op 17 febr. tijdens het laatste overleg pogingen in het werk gesteld om tot constructief overleg te komen over de initiële loonsverhoging. ,,De werkgevers hebben dat steeds afgewezen en het is me nu duidelijk waarom ze dat deden. Ze moesten voor de rechtbank staande houden, dat er slechts verkennend gesproken is".
Volgens Simonis zal het vonnis tot gevolg hebben, dat de actiebereidheid onder de werknemers in het bakkersbedrijf groter wordt.

Op 22 febr. diende voor mr. Van Dijk de voortgezette behandeling van het eerste en tweede proces, die van zuivelondernemingen en van van vleeswarenbedrijven tegen de Voedingsbonden FNV en CNV.

Namens de bonden werd op de zitting meegedeeld dat, nu op centraal niveau overeenstemming bereikt was over de prijscompensatie (pag. 127/1 e.v.-1977), de bonden hun ultimatums aan de zuivel- en vleeswarenindustrie als vervallen beschouwden. Wanneer op 24 febr. de door mr. Van Dijk opgelegde afkoelingsperiode zou aflopen, zal er niet worden gestaakt.

De centrale werkgeversorganisaties. verenigd in de Raad van bestuur in arbeidszaken *hebben op* 18 *febr een dringend beroep gedaan op de betrokken bonden en stakers om zo snel mogelijk het klimaat voor normale loononderhandelingen te scheppen Achter de tafel* (vlnr) *de heren Perquin (middenstand),De Stoppelaar,* Blijdestey (AWV), *Braakman, (vice-voorzitter VNO), Van Veen (VNO), De Wit (NCW), Prins* (FME), *en Van* Eijkelenburg *(Bouw)*

De bonden zouden nog op 22 febr. de werkgevers in beide branches uitnodigen voor een ,,open gesprek", dat dan wel voor 26 febr. gehouden diende te worden, omdat op die dag de vakgroepvergadering van de bonden moest beslissen over het verdere CAO-beleid, incl. eventuele nadere acties.

Ter zitting erkende mr. M. G. Rood namens de bonden dat hun stakingsaanzeggingen ,,een sterke nadruk" op het punt van de automatische prijscompensatie hadden gelegd.

Namens de werkgevers betoogde mr. T. G. Scheer dat de inmiddels gehouden twee gesprekken zijn gestuit op „een *muur van onwil" bij de bonden. Thans vooral over de initiële loonsverhoging. Hij noemde de gebleken verschillen van een 0,5 tot* 1% *,,geen stakingsgrond".*

Mr. Rood ging nog afzonderlijk in op de — vaak emotionele — kritiek die is losgekomen op de stakingsvonnissen van mr. Van Dijk. Hij verklaarde dat de bonden nimmer de persoonlijke integriteit van de rechter ter discussie hebben gesteld. Wel behouden *zij zich het recht voor kritiek te uiten op rechterlijke beslissingen. Als die van een alleenrechtsprekende rechter komen. kan niet altijd diens persoon buiten beschouwing blijven.*

Mr. Rood vroeg ,,consideratie" van de rechter voor het ,,emotioneel verstek laten gaan" *van zijn cliënten in het* bakkerijgeding *op 18 febr.*

Mr. Van Dijk wees op 24 febr. vonnis in de twee gedingen.

Mr. Van Dijk weigerde verdere voorzieningen te treffen, nu de bonden hun stakingsdreigingen ingetrokken hadden en de werkgevers dit zonder voorbehoud hebben aanvaard als uitgangspunt voor overleg. Daarmee was ook de eis van de werkgevers om niet op te roepen tot staken afgewezen. Mr. Van Dijk overwoog, dat nu de kern aan de grondslag van die eis ontvallen was. Daarom weigerde de rechtbankpresident de verdere eisen van de werkgevers, rekening houdend met de afkoelingsperiode die hij had opgelegd.

De rechter bepaalde, dat elk van de partijen de eigen kosten betalen moest, omdat ieder van hen gedeeltelijk in het ongelijk gesteld was.

De voedingsbonden FNV en de Industriebond NKV besloten op 8 febr. in beroep te gaan tegen het vonnis, dat mr. Van Dijk op 4 febr. uitgesproken had.

De bonden waren van mening, dat mr. Van Dijk op de stoel van de onderhandelende partijen was gaan zitten en ten onrechte voorbij was gegaan aan het feit, dat maandenlang onderhandelingen gevoerd waren in de Stichting van de arbeid, alsmede aan de ,,keiharde weigering" van de werkgevers.

Bezwaren hadden de bonden ook tegen het feit, dat mr. *Van Dijk zich had uitgesproken over de vorm, waarin de* prijscompensatie *gegeven kon worden.*

Op 10 febr. besloten de drie Voedingsbonden *van FNV en CNV ook hoger beroep aan te tekenen tegen de uitspraak in het proces, dat door de vleeswarenbedrijven aangespannen was (NRC/Handelsblad. De Volkskrant, Trouw)*

(Vor. ber. *pag.* 103/2 *e* v.)

MEXICO

LOPEZ PORTILLO BEEDIGD ALS PRESIDENT, NIEUWE REGERING

Op 1 dec. 1976 is José Lopez Portillo y Pachero, die op 4 juli 1976 tot president werd gekozen, tijdens een plechtigheid in aanwezigheid van vele buitenlandse gasten onder wie de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger. beëdigd. In zijn eerste toespraak als president onderstreepte Lopez Portillo de noodzaak om een einde te maken aan de steeds groter wordende polarisatie tussen rijk en arm. „We moeten de vrede zien te bewaren en onze kalmte herwinnen." ,,Onze eerste taak is ons zelf in de hand te houden en een einde te maken aan wilde. door paniek ingegeven, acties."

De nieuwe president pleitte verder voor decentralisering van de regering, voor vergaande verdeling van het nationale inkomen en een strikt versoberingsprogramma om de toenemende inflatie een halt toe te roepen en de bestaande economische crisis te verlichten. Hij legde verder de nadruk op de behoefte aan gelijke kansen en nivellering van het inkomen voor de arme meerderheid van de Mexicaanse bevolking. Om dit te bereiken stelde hij voor om te streven naar een arbeidsintensieve industrie en naar fiscale hervormingen die eerder hogere belastingen met zich zouden brengen voor ,,niet-produktieverijkdom" van de welgestelden dan hogere belastingen voor werknemers. Verder zegde de nieuwe president toe een striktere organisatie van de overheidsuitgaven en de ordelijke en wettig geregelde benadering van hervormingen.

Samenstelling ***nieuwe*** *regering*

Aan de vooravond van de beëdiging van de president werd de samenstelling van de nieuwe regering bekendgemaakt. In het nieuwe kabinet hebben voornamelijk jonge pragmatische technocraten zitting, maar ook vertegenwoordigers van de verschillende stromingen in de regeringspartij, de PRI.

De benoeming van Reyes Heroles, de vroegere leider van de regeringspartij, tot minister van binnenlandse zaken werd gezien als een garantie voor het recht op vrije meningsuiting. De nieuwe minister van financiën, Julio Rodolfo Moctezuma,

is een deskundige op het gebied van het overheidsbeleid.
Porfirio Munoz Ledo, oud-minister van arbeid, die beschouwd wordt als één van de leiders van de linkse adviseurs van de vroegere president Echeverria, kreeg de portefeuille van onderwijs.

De samenstelling van de regering is als volgt:

binnení. zaken - Jésus Reyes Heroles: financiën - Julio Rodolfo Moctezuma Cid: minister gedetacheerd bij de president - Carlo Tello Macias; buitenl. zaken - Santiago Roel; defensie - gen. Félix Galvan Lopez; marine - Ricardo Chazaro Lopez; nationale hulpbronnen - José Andres de Oteiza; industrie en handel - Ernando Solana; landbouw - Francisco Merino: communicatie en transport - Emilio Mujica Montoya; openbare werken - Pedro Ramirez Vazquez; waterkracht - Jésus Robies Linares; gezondheid - Emiiio Martinez Marautou; onderwijs - Porfirio Munoz Ledo; arbeid - Pedro Ojeda Paullada; landbouwhervormingen - Jorge Rojo Lugo; toerisme - Guiliermo Rosell de la Lama; gouverneur van het federaal district - Carlos Gonzalez; justitie - Oscar Flores Sanchez.

Akkoord industrie — regering over investeringen

Enkele dagen na de ambtsaanvaarding van de president werd bekendgemaakt dat overheid en bedrijfsleven overeenstemming hadden bereikt over gemeenschappelijke investeringen ten bedrage van $ 5 mrd.
Tijdens de ondertekeningsplechtigheid van dit akkoord, bijgewoond door 300 topmensen van het Mexicaanse bedrijfsleven, spoorde de president de zakenwereld aan ,,haar talent, bestuurscapaciteiten, verbeelding en goede wil in te zetten om deze onderneming te doen slagen''. Het akkoord dat overigens in de slotfase van het bewind van president Echeverria in het geheim tot stand is gekomen, heeft betrekking op negen sectoren van de economie: petrochemie, mijnbouw, zware en lichte industrie, toerisme, auto-industrie, produktie van plantaardige oliën, cement en auto-onderdelen. De bedoeling is om 300.000 nieuwe arbeidsplaatsen te creëren. Volgens waarnemers moet het akkoord gezien worden als een eerste stap op weg naar een verzoening tussen regering en het particuliere bedrijfsleven.
Half december maakte president Lopez Portillo de begroting bekend. De president zei bij die gelegenheid dat de overheidsuitgaven tot een mininum beperkt zullen worden en dat de nadruk zal komen te liggen op het scheppen van de broodnodige werkgelegenheid via verhoogde kapitaaluitgaven. *(NZZ,* Le Monde, The Financial Times, *NRC/* H'blad)

PARITEIT PESOS. DOLLAR LOSGELATEN. DEVALUATIE PESOS

Op 1 sept. 1976 besloten de autoriteiten de vaste pariteit tussen de peso en de Amerikaanse dollar, die sedert 1954 gold, los te laten. De vaste wisselkoers bedroeg US$ 1 = 12,50 pesos. In enkele dagen tijds liep de koers van de peso sterk omhoog en op 3 sept. 1976 was de verhouding US$ 1 = 20,50 pesos, hetgeen neerkomt op een devaluatie van de peso van ca. 39%.
Op 11 sept. 1976 besloten de autoriteiten de verhouding dollar-peso vast te stellen op US$ 1 = 19,90 pesos. Op 27 okt. 1976 werd de vaste wisselkoers wederom opgeheven en ogenblikkelijk devalueerde de peso weer, met als dieptepunt een koers van US$ 1 = 26,50 pesos, hetgeen een devaluatie van 52,8% betekende t.o.v. 31 aug. 1976. Op 9 nov. verbeterde de positie van de peso zich enigszins (US$ 1 = 24,79 pesos). Op 22 nov. 1976 vaardigde de Banco de Mexico een verbod uit voor handel in vreemde valuta. Verboden werd te handelen in vreemde valuta en goud. Op 20 dec. 1976 werd het verbod weer opgeheven.
Verschillende overwegingen hebben de regering ertoe gebracht de vaste wisselkoers met de Amerikaanse dollar los te laten. De belangrijkste daarvan was de noodzaak een halt toe te roepen aan het groeiende tekort op de betalingsbalans als gevolg van de achteruitlopende Mexicaanse uitvoer, wat weer een gevolg was van het toenemende verschil tussen de waarde van de Mexicaanse munteenheid en die van omringende landen.
De plotselinge devaluatie van de Mexicaanse peso in sept. 1976 heeft geleid tot diepgaande consequenties, en heeft grote onrust veroorzaakt, aldus *NRC/H'blad* (28-9-'76).
In de eerste plaats betekent deze devaluatie het einde van een tijdperk. In een continent dat nu eenmaal berucht is om zijn politieke en economische schokeffecten is de stabiliteit van Mexico tot een soort legende geworden en de Mexicaanse peso heeft altijd gegolden als een van de sterkste munteenheden in Latijns-Amerika.
In 22 jaar was de vaste koers ten opzichte van de dollar niet gewijzigd, terwijl buitenlandse leningen en kredieten altijd met groot gemak tot stand konden komen.
Maar na een periode van grote druk op de peso — twee of drie jaar van sterke inflatie en bijna een jaar van speculaties — is de Mexicaanse regering gedwongen geweest om zijn trots op te offeren en de munteenheid te laten zweven. Maar de beslissing om te laten zweven — als zodanig warm ontvangen door vele economisten — heeft echter geleid tot een soort doos-van-Pandora-effect.
De directe val van de peso met 39% heeft de hoge koers van de munteenheid onbarmhartig aan het licht gebracht. Een aantal bankiers hebben al klagend uitgeroepen dat de misplaatste trots het besluit zolang heeft opgeschoven dat de voordelen die men ermee trachtte te behalen verloren zijn gegaan en het te late zweven heeft nu meer het effect van het afstoten van te grote verliezen.

Inf latiegolf

Het gevolg is dat er een nieuwe inflatiegolf over het land ging. Het Mexicaanse bedrijfsleven, dat naar onze maatstaven gerekend, gewend is met vette winstmarges te werken heeft de prijzen met 40% verhoogd binnen 12 uur na het bekend worden van de monetaire maatregel. Met uitzondering van enkele voedselprijzen zijn de autoriteiten er niet in geslaagd deze prijzengolf te keren. Toch is iedereen het er over eens, dat de devaluatie een ,,must'' was, omdat de groeiende speculaties in pesos de reserves van het land aantastten terwijl ook de voordelen van een verhoogde olieuitvoer dreigden weg te smelten.
President Echeverria heeft gezegd: ,,Het is absoluut ontoelaatbaar om de overmatige groei van de buitenlandse schuld toe te laten of om onze goudreserves te gebruiken om de speculaties aan te moedigen.
De inflatie, die in de laatste 3 jaar tot 60% groeide heeft de concurrentiepositie van Mexicaanse goederen op de buitenlandse markten in gevaar gebracht. Vorig jaar toonde de betalingsbalans een tekort van 300 mln dollar. De regering hoopt dat met de val van de peso de toeristen zullen terugkeren, terwijl ook een toeneming van de export wordt verwacht hoewel de Mexicaanse industrie totaal niet berekend is op een plotselinge sterke vraag. *(NRC/* H'blad, Bolsa Review, NZZ, The *Financial* Times)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

AARDBEVING IN ROEMENIË

In de avond van 4 maart, rond half negen Nederlandse tijd, is het Zuid-Oosten van Roemenië getroffen door een aardbeving. die ,,met name in Boekarest doden heeft geëist en materiële schade heeft aangericht". aldus het Roemeense persbureau *Agerpres*. Voor het hele grondgebied van Roemenië werd de noodtoestand afgekondigd. De aardbeving werd tot ver buiten Roemenië gevoeld, van Moskou tot Napels en van Wenen tot Istanboel

Het epicentrum van de aardbeving lag op 180 km ten Noorden van Boekarest in de provincie Vrancea. De beving deed zich op de ongebruikelijk grote diepte van 110 km voor en had de kracht van 7,2 op de schaal van Richter. Daarmee was de beving de zwaarste in Europa sinds 1940, toen zich, eveneens in Roemenië, een beving voordeed met de kracht van 7,4.

Op 6 maart werd officieel meegedeeld, dat in Boekarest 746 doden geborgen waren, maar dit is slechts een voorlopig cijfer. Westerse diplomaten schatten, dat alleen in Boekarest het dodencijfer drie- tot vierduizend kan bedragen.
Verder werd gezegd, dat in de Roemeense hoofdstad 80.000 mensen dakloos zijn en dat 2.900 wooneenheden voor het merendeel hoogbouw — zijn verwoest. Volgens Westerse waarnemers zijn daarnaast 20.000 wooneenheden zo zwaar beschadigd, dat zij niet meer bewoond kunnen worden. De daklozen zijn voorlopig ondergebracht in studentenhuizen, scholen. nog niet afgebouwde flats en stadions.
Behalve Boekarest zijn het ten noorden van de hoofdstad gelegen oliecentrum Ploesti en het ten westen gelegen Craiova zwaar getroffen.

In ziekenhuizen in de hoofdstad werd gezegd, dat zeker de helft van de meer dan 3.000 gewonden, die zijn opgenomen, er zeer ernstig aan toe is
Zware schade is aangericht in het oude centrum van Boekarest, waar diverse hoge gebouwen zijn ingestort.

Volgens waarnemers is het reddingswerk, dat dag en nacht doorgaat, snel op gang gekomen en verloopt het zeer gedisciplineerd. Het werk staat onder supervisie van president en partijleider Ceausescu, die in de avond van 4 maart een rondreis door Afrika afgebroken heeft en naar Roemenië terugkeerde. Hij heeft sindsdien getroffen wijken van Boekarest bezocht. Regering en leidende organen van de partij zijn in vrijwel continue zitting bijeengekomen.

Bij het reddingswerk wordt gebruik gemaakt van honden, die naar overlevenden zoeken. Alle beschikbare vrachtwagens zijn bij het ruimen van puin ingeschakeld en taxi's dienen als ambulances. Geborgen huisraad wordt op de trottoirs opgestapeld. waarna de bewoners het mogen afhalen. Sommige straten zijn wegens het gevaar van instortende gebouwen afgesloten.
In de stad Craiova, zo werd op 7 maart gemeld, zijn in totaal 34 doden en 240 gewonden gevallen.
De aardbeving heeft ook in het noorden van Bulgarije slachtoffers gemaakt. Volgens een officiële mededeling vielen el 26 doden en was de schade groot.

Terwijl het Roemeense Rode Kruis op 5 maart nog had laten weten, dat het de eerste dagen voldoende had aan eigen voorraden voor noodsituaties, verzochten de Roemeense autoriteiten op 6 maart officieel om hulp uit het buitenland. Het verzoek werd door het Roemeense ministerie van buitenlandse zaken ingediend bij een vertegenwoordiger van de Verenigde Naties in Roemenië. De Roemeense regering heeft ook de VS officieel om hulp gevraagd. Roemenië heeft verzocht om antibiotica, medicijnen en ziekenhuisuitrusting, om apparatuur om de stevigheid van gebouwen vast te stellen, om ambulances en om melkpoeder.

De VS heeft via zijn ambassade $ 25.000 voor directe hulp beschikbaar gesteld. De Amerikaanse regering heeft zich bereid verklaard hulpgoederen per vliegtuig naar Roemenië te zenden.
Het Centrale Comité van de Communistische Partij van de SU heeft in een telegram de Roemeense leiders ,,oprecht medeleven" betuigd met de verwanten van de slachtoffers. Over hulp werd in dit telegram niet gesproken.

Ook de Chinese partijvoorzitter Hoea Koeo-feng heeft een condoleance-boodschap naar Roemenië gestuurd, waarin gezegd werd, dat het Roemeense volk ,,gehard door vroegere rampen zeker de moeilijkheden te boven zal komen, de gevolgen van de aardbeving ongedaan zal maken en nieuwe en grotere overwinningen zal behalen".

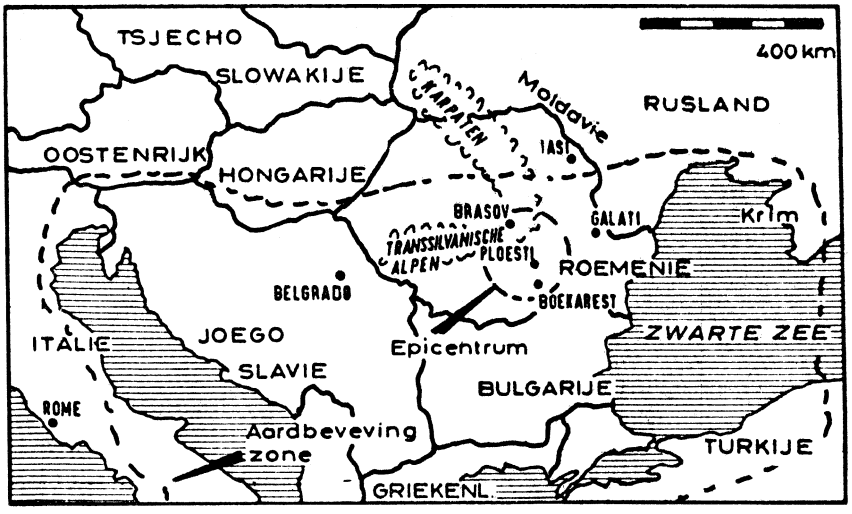

Het gebied, waarin de aardschok voelbaar uras. (De Volkskrant)

Dat de aardbeving in Roemenië op zo'n grote afstand duidelijk voelbaar is geweest is niet zo zeer het gevolg van zijn sterkte — 7,2 op de schaal van Richter — maar wel van de diepte van het hypocentrum.
De Roemeense aardbeving is een indirect gevolg van het oprukken van de Afrikaanse plaat in noordelijke richting. Weliswaar ligt het getroffen gebied relatief ver van de voornaamste breukvlakken, maar wel is sprake van een opkrikken van de Euraziatische plaat voor de kleinere Egeïsche plaat welke daar onder wordt geduwd. Op haar beurt duwt de grote Afrikaanse plaat zich onder het grensgebied met de Egeïsche plaat. Het Parool, NRC/H'blad, Reuter, AP, NY Times)

Weekblad 46ste jaargang No. 2373, pag. 29647-29662

EG

ONDERHANDELINGEN MET MIDDELLANDSE-ZEE-LANDEN, AKKOORDEN MET SYRIË, EGYPTE, JORDANIË, AANVULLEND PROTOCOL MET ISRAËL (PAG. 23/3 '76)

Eind okt. 1976 heeft de Europese Commissie de onderhandelingen afgesloten met Syrië en daarmee kwam een eind aan een reeks onderhandelingen die de Gemeenschap voerde met een aantal landen die in het Middellandse-Zeegebied liggen. Het was tegelijkertijd het voorlopig eindpunt van het Europese Middellandse-Zeegebied. aldus de Europese Commissaris Cheysson op een persconferentie in Brussel.

Voorgeschiedenis

In het begin van de jaren zestig sloot de Gemeenschap associatieverdragen met Griekenland en Turkije. Deze verdragen gaven uitzicht op een toekomstig lidmaatschap. Later ontstonden er ook overeenkomsten met Marokko, Tunesie, Algerije, met Malta en Cyprus, met Spanje, Israël, Egypte en Libanon en met Joego-Slavië. Geleidelijk aan ging de Gemeenschap dus betrekkingen aan met de landen in het bekken van de Middellandse Zee, betrekkingen die echter sterk verschilden in draagwijdte en intensibeit. Ze getuigden niet van een weloverwogen, globale visie van de EG op de betrekkingen met deze landen Er liep geen ,,rode draad'' door het beleid.

Er trad een kentering in de filosofie ten aanzien van het beleid tegenover de Middellandse Zee-landen in toen de Europese Commissie, in oktober 1972, de Raad een mededeling verstrekte over het geheel van de betrekkingen tussen de EG en de mediterrane landen. Voornaamste kenmerk van de ideeën van de Commissie was dat enerzijds de handel met de Middellandse Zee-landen verder geliberaliseerd diende te worden, maar dat anderzijds begonnen moest worden met het uitvoeren van samcnwerkmgsprojecten Die samenwerking moest zich uitstrekken tot de economische sector, tot technische projecten, tot financiele vraagstukken en tot werkgelegenheidsproblematiek

De Commissievoorstellen werden positief beoordeeld en op de topconferentie van 19 en 20 oktober 1972, in Parijs, werd mm of meer het ,,groene licht'' gegeven voor een ,,globale benadermg'' van het Middellandse Zeebeleid In maart 1973 stelde ook het Europees Parlement zich positief ten opzichte van zo'n beleid op.

De inhoud ervan en de erbij *te* hanteren methoden bleken, door politieke tegenstellingen binnen de Gemeenschap, of als gevolg van andere factoren, echter niet zo snel te definieren Pas na lange discussies in de Raad kwamen, medio 1973, richtlijnen tot stand voor het beginnen van onderhandelingen met de Maghreblanden (Marokko, Tunesie en Algerije), Spanje en Israël Die richtlijnen bleken ontbereikend en de gesprekken met genoemde landen werden opgeschort tot oktober 1973 Het moest tot september 1974 duren voor en aleer de Europeese Mmisterraad het formeel eens werd over nieuwe richtlijnen voor de onderhandelingen met genoemde landen en Malta. In het najaar 1973 werden de gesprekken hervat. In mei 1975 kwam het eerste succes. De EG kwam tot overeenstemming met Israël en een overeenkomst met dat land kon worden getekend (pag 22/3 e.v. 1976).

Commissaris Cheysson kon op zijn persconferentie van 29 okt. 1976 dan ock op de volgende resultaten wijzen: met Syrie, Egypte en Jordanië (samen met Libanon de Mashraklanden vormend) zijn akkoorden bereikt die grote overeenstemming vertonen met de al ondertekende akkoorden met Marokko, Tunesië en Algerije. Deze partners van de EG krijgen vrijstelling van douanerechten voor vrijwel alle industriële produkten en een forse tariefvermindering voor hun landbouwprodukten. Het bereiken van de akkoorden, aldus Cheysson, betekent dat tussen de EG en 9 van de 20 landen van de Arabische Liga een permanente band is gesmeed.

Met Mauretanië, Soedan en Somaliland onderhoudt de EG al speciale betrekkingen via het akkoord van Lomé (pag. 169/3 - '75).

Cheysson zei dat daarmee de Arabische wereld voor de EG de eerste handelspartner is geworden.

Het EG-beleid ten opzichte van de landen rondom de Middellandse Zee is, meer dan het ontwikkelingsbeleid van de VS en de Sowjet-Unie, gericht op een zo ruim mogelijke vorm van samenwerking.

Overeenkomsten *geparafeerd*

Op respectievelijk 15, 28 en 29 okt. 1976 werden overeenkomsten geparafeerd tussen de Gemeenschap en respectievelijk Egypte, Jordanië en Syrië. De samenwerkingsakkoorden met deze drie Mashrek-landen (met Libanon kon, vanwege de politieke toestand in dat land nog niet gesproken worden) lijken veel op die welke eerder met de Maghreb-landen getekend werden. Ook deze akkoorden leggen de nadruk op de ontwikkeling van de partners van de EG. Ze worden bovendien van belang geacht in het raam van de dialoog die zich momenteel voltrekt tussen Europa en de Arabische staten.

Volgens heit financieel protocol dat met Egypte gesloten werd, krijgt dat land in vijf jaar tijd een bedrag van 170 mln rekeneenheden ter beschikking. waarvan 93 mln in de vorm van leningen van de Europese Investeringsbank (meestal met een rentesubsidie van 2%), 63 mln als gift (onder meer om de rentebonificaties uit te betalen) en 14 mln als leningen tegen speciale voorwaarden.

Vanaf 1 juli 1977 zullen Egyptische industrieprodukten vrij de EG binnen mogen, met uitzondering van bepaalde ,,gevoelige'' produkten (meststoffen, geraffineerde olieprodukten en katoen), waarvoor voorlopig maxima gelden Voor hun landbouwprodukten krijgen de Egyptenaren tariefconcessies, die schommelen tussen de 40 en 80%. Zodra de Egyptische economie zich zodanig ontwikkeld heeft dat daar aanleiding voor is, zal nagegaan worden of er ook voor Europese produkten gunstige maatregelen bij de invoer in Egypte getroffen kunnen w-orden.

De overeenkomst met Syrië voorziet in een totale financiële hulp van 60 mln rekeneenheden, waarvan 34 mln via de Europese Investeringsbank, 7 mln als speciale leningen en 19 miljoen als giften. Voor Syrische landbouwprodukten zijn tariefreducties voorzien die van 50 tot 80% lopen en de Syrische industrieprodukten zullen, evenals de Egyptische, van 1 juli 1977 af vrij op de gemeenschappelijke markt gebracht mogen worden.

Voor de industriegoederen uit Jordanië geldt hetzelfde. Zoals ook voor andere landen geldt zijn sommige ,,gevoelige'' industriepradukten van de regeling uitgesloten. Bij Jordanië gaat het vooral om geraffineerde olieprodukten, bepaalde textielprodukten en meststoffen. Voor de landbouwprodukten krijgt Jordanië een preferentieel regiem met tariefreducties die variëren van 40 tot 80%. Ook voor Jordanië is financiële hulp voorzien en wel in totaal 40 mln rekeneenheden in vijf jaar tijd. Achttien mln daarvan komt ter beschikking via de Europese Investeringsbank, 18 mln als gift en 4 mln via speciale leningen. Voor alle Mashraklanden geldt dat op de gesloten akkoorden hier en daar nog minieme reserves van Syrië, Egypte en Jordanië liggen. De akkoorden dienen ook nog te worden goedgekeurd door de Europese Ministerraad.

Op 18 jan. vond in Brussel de plechtige ondertekening van de samenwerkingsakkoorden tussen de EG en Syrië, Egypte en Jordanië in Brussel plaats. Daartoe zetten de EG-ministers van buitenlandse zaken en hun collega's uit de drie landen hun handtekening onder totaal 40 documenten.

Aanvullend protocol met *Israël* ondertekend

Op 8 febr. ondertekenden de EG en Israël een aanvullend protocol en een financieel protocol die de aanvulling vormen op de tussen de beide partijen op 11 mei 1975 ondertekende overeenkomst (pag. 22/3 - '76 e.v.).

Hierdoor wordt Israël in staat gesteld om bij de Europese Investeringsbank een krediet van rond f 100 mln op te nemen. Tevens zal de EG meewerken aan projecten die bijdragen tot de economische ontwikkeling van het land.

De overeenkomst van 11 mei 1975 die op 1 juli 1976 in werking is getreden was tot nu toe voornamelijk beperkt tot het handelsverkeer en de strikt commerciele samenwerking.

Door toevoeging van de beide protocollen is de overeenkomst een ,,globale'' overeenkomst geworden in overeenstemming met de beginselen van het ,,globale" Middellandse Zeebeleid van de Gemeenschap.

Met het aanvullende protocol kan voortaan. overeenkomstig de wens van de Gemeenschap en Israël, het gebied van de samenwerking sterk worden uitgebreid met name tot de ontwikkeling van de produktie-infrastructuur. handelsbevordering, uitbreiding van de wetenschappelijke en technologische landbouw- en visserijactiviteiten, stimulering van particuliere investeringen enz. Het financiële protocol, dat voor een beperkte periode is gesloten, dient vooral om de industrialisatie van Israël te bevorderen. Het stelt namelijk door tussenkomst van de Europese Investeringsbank een krediet tot een bedrag van 30 mln rekeneenheden ter beschikking van de autoriteiten en het bedrijfsleven van het land. *(Europa* van Morgen, NZZ, *NRC/H'blad)*

OVEREENKOMST TUSSEN EG EN ZWITSERLAND EN OOSTENRIJK

De delegaties van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, Zwitserland en Oostenrijk zijn eind okt. '76 in Bern bijeengekomen om een trilaterale overeenkomst op te stellen over uitbreiding van het toepassingsgebied van de voorschriften ten aanzien van het communautair douanevervoer.

De EG heeft in 1972 bilaterale overeenkomsten gesloten met Zwitserland en Oostenrijk waardoor eerder genoemde voorschriften konden worden toegepast in de betrekkingen tussen de EG enerzijds en voornoemde landen anderzijds. De betrekkingen die zowel Zwitserland als Oostenrijk betroffen, vielen hier echter niet onder. Om in deze leemte te voorzien, zijn de huidige onderhandelingen aangevat. Zij hebben geleid tot een nieuwe overeenkomst welke zojuist is geparafeerd.

Er wordt aan herinnerd dat krachtens de regeling betreffende het communautair douanevervoer onder dekking van één enkel douanedocument en één enkele waarborg goederen van een douanekantoor van vertrek in de Gemeenschap naar elk ander douanekantoor met bestemming de Gemeenschap kunnen worden vervoerd.

Deze regeling betreffende het douanevervoer wordt nu integraal uitgebreid tot Oostenrijk en Zwitserland. Dit brengt mee een verlichting van de formaliteiten die bij de overschrijding van de grenzen door het goederenvervoer dat zowel over het grondgebied van de Gemeenschap als van Zwitserland en Oostenrijk gaat, moeten worden vervuld, bijvoorbeeld van München (in de EG), via Feldkirch (in Oostenrijk), met bestemming Lausanne (in Zwitserland).

Rekening houdend met de termijn nodig voor de tenuitvoerlegging door de betrokken instanties zal de overeenkomst zo spoedig mogelijk en uiterlijk op 1 juli 1977 in werking treden. (Europa *van* Morgen)

EG - IRAN

De Iraanse minister van Economische Zaken en Financiën, Hushang Ansari, heeft op 20 december 1976 besprekingen gevoerd met de Europese commissie. In feite betekent zijn bezoek aan Brussel het begin van onderhandelingen tussen Iran en de EG over een nieuwe overeenkomst voor economische en commerciële samenwerking.

De in 1963 gesloten overeenkomst werd in 1973 door Iran opgezegd, omdat deze niet meer beantwoordde aan de gewijzigde situatie, waarin Iran is uitgegroeid tot een geindustrialiseerd land Europees commissaris Gundelach zei tot zijn gesprekspartner, dat de nieuwe overeenkomst geen enkele sector van de economische en commerciele samenwerking zal worden uitgesloten Minister Ansari wees erop, dat Iran de vierde handelspartner van de EG is geworden, na de Verenigde Staten, Zwitserland en Zweden Onze wederzijdse handel is van $ 390 mln in 1963 gegroeid tot $ 13,2 mrd m 1975, zo liet hij weten

Iran heeft met verschillende Europese lidstaten akkoorden gesloten voor financiële en economische samenwerking Dankzij deze overeenkomsten wordt in Iran nu gewerkt aan ontwikkelingsprojecten voor een gezamenlijke waarde van $ 10 mrd en er wordt nog onderhandeld over projecten voor nog eens $ 12 mrd, aldus de minister.

De Europese Gemeenschap levert 40% van de Iraanse import eri kan in 1986 de op één na grootste leverancier aan Iran worden, zo verklaarde Ansari

In de overeenkomst waarover onderhandeld gaat worden, zullen de EG en Iran elkaar als ,,meest begunstigde natie'' erkennen Iran bepleit een zo ruim mogelijke toegang tot de Europese markt, Voor geraffineerde olieprodukten zal, zo verwacht men, dit nog wel wat moeilijkheden opleveren omdat de Gemeenschap zelf al met een overcapaciteit aan raffinaderijen zit. (Europa van Morgen)

EG - LATIJNS-AMERIKA

Begin december '76 rond de tweede zitting van de zevende ontmoeting op ambassadeursniveau plaats tussen de landen van de EG en Latijns-Amerika. De eerste zitting vond plaats op 25 juni '76 in Brussel (pag. 491/2 e.v. '76).

De landen van Latijns-Amerika spoorden bij de ontmoeting in dec. '76 de Gemeenschap aan een doeltreffende bijdrage te leveren tot de invoering van een nieuwe internationale economische orde.

Voorzitter Grunwaldt-Ramasso van de Latijns-Amerikaanse groep herinnerde aan de resolutie van Buenos Aires tot instelling van samenwerking tussen zijn landen en de Gemeenschap op economisch en institutioneel niveau. Hij kwam tot de conclusie dat nog erg veel moet worden gedaan zodat het nodig is een nieuwe impuls te geven aan de dialoog.

Het is volgens Grunwaldt-Ramasso wenselijk de samenwerking te versterken om Latijns-Amerika een betere kennis van de commerciele realiteit te verschaffen en om de Europese Gemeenschappen een beter inzicht te geven in de Zuidamerikaanse realiteit, een aantal ontmoetingen in het kader van de dialoog in Zuid-Amerika zelf te beleggen.

De voorzitter van de delegatie van de Gemeenschap, Lubbers, wees van zijn kant op het belang dat de Gemeenschap om politieke en economische redenen hecht aan haar betrekkingen met het Latijns-Amerikaanse continent Hij richtte de aandacht op een nieuw element in de economische betrekkingen: de bewustwording van de noodzaak naar een meer rechtvaardige en billijke economische orde te streven, wat inmiddels heeft geleid tot de opening van een reeks onderhandelingen in verschillende internationale organisaties Hij verklaarde dat om tot een betere economische orde te komen een geleidelijk proces dient te worden gevolgd, gekenmerkt door een opeenvolging van etappes, die elk een reele vooruitgang vertegenwoordigen Het zou een illusie zijn te denken dat problemen van een dergelijke omvang in één keer kunnen worden opgelost.

De twee partijen hebben in Brussel ook enkele problemen besproken die door de Zuidamerikanen aan de orde waren gesteld op het gebied van de export van rundvlees en oliehoudende produkten Wat het rundvlees aangaat, herinnerden de Latijns-Amerikaanse landen opnieuw aan de ernstige ecoilomische gevolgen die de handhaving van de vrijwaringsclausule sedert 2½ jaar voor hun uitvoer heeft gehad, ondanks de verbetering die vooral in de tweede helft van 1976 op de gemeenschappelijke markt kon worden geregistreerd Als ingevolge deze verbering de nodige maatregelen waren getroffen, zou een ruimere toegang voor de import uit derde landen mogelijk zijn geweest.

De Zuidamerikanen namen goede nota van het „beginselbesluit" van de Commissie oin de vrijwaringsclausule met ingang van 1 april 1977 in te trekken, maar ze waren van mening dat deze maatregel moest worden vervroegd, overeenkomstig de ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt

Bezorgd toonden zij zich ook over de toepassing van een aantal Gemeenschapsbelangen op landbouwgebied, die in hun ogen niet in overeenstemming leken te zijn met de bewering van de Commissie dat de Gemeenschap niet streeft naar zelfvoorziening noch een belangrijke exporteur van rundvlees wenst te worden

De vertegenwoordiger van de Europese Commissie bij het beraad bevestigde dat de vrijwaringsclausule op 1 april 1977 wordt ingetrokken Hij herinnerde eraan, dat deze beleidslijn gebaseerd is op de normalisatie van de markt die voor 1977 wordt verwacht, en op de vooruitgng die is geboekt bij de uitvoering van een nieuwe gemeenschappelijke regeling voor de import van vlees, die volgens hem op 1 april 1977 in werking zal treden. (Europa van Morgen)

BIJEENKOMST ASSOCIATIERAAD EG - TURKIJE

Op 20 december '76 is in Brussel de zgn. Associatieraad met Turkije gehouden.

Die Raad zou al twee maal gehouden zijn (de eerste keer in juli '76 in Brussel en toen weer in oktober '76 in Ankara) maar ze werd steeds weer uitgesteld vooral omdat Turkije vond dat het bij de Gemeenschap onvoldoende aan zijn trekken kwam.

De Raad is nu eindelijk doorgegaan „alleen om een crisis in de relaties tussen de EG en mijn land te voorkomen", aldus de Turkse minister van buitenlandse zaken. Caglayangil. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, mr. Van der Stoel, voorzitter van de Europese ministerraad, was wat positiever, zij het voorzichtig. Hij zei te hopen dat deze Associatieraad een nieuwe impuls zou geven aan de samenwerking tussen de Gemeenschap en Turkije.

Tijdens de Associatieraad zijn enkele orotocollen ondertekend die betrekking hebben op voornamelijk drie terreinen: de financiële hulp van de Gemeenschap aan Turkije, de landbouwhandel en de positie van de Turkse gastarbeiders in de landen van de Gemeenschap.

Turkije krijgt leningen van de Europese Investeringsbank (tot 31 okt. 1981) voor een bedrag van ong. *f* 320 mln, waarvoor het land 12% rente moet betalen en die 40 jaar lopen De eerste zeven jaar daarvan zullen aflossingsvrij zijn Verder krijgt Turkije van de EG nog leningen tegen speciale voorwaarden voor een totaalbedrag van ong f 790 mln Daarop zal het een rente van slechts 2,5% hoeven te betalen Deze leningen zullen een looptijd krijgen van 30 jaar, waarvan 8 aflossingsvrij zijn

De Gemeenschap heeft Turkije ook een aantal concessies gedaan wat betreft de import van Turkse landbouwprodukten in de Gemeenschap Verder is bepaald dat er speciale maatregelen genomen zullen worden om de in opkomst zijnde jonge industrie in Turkije goede kansen te geven Permanent zal die zaak bestudeerd worden

De Gemeenschap heeft voor wat de Turkse gastarbeiders betreft een formule gevonden waarmee Turkije tenslotte genoegen genomen heeft en die men de formule van de „tweede prioriteit" noemt Die houdt in dat de Gemeenschapslanden bereid zijn om voorkeur te geven aan Turkse arbeiders zodra arbeidsplaatsen open komen die niet vervuld worden door arbeiders van de Gemeenschap zelf of arbeiders uit een land waarmee de Gemeerschap in onderhandeling is over toetreding (bv Griekenland) (Europa van Morgen)

TWEEDE FINANCIELE PROTOCOL EG - GRIEKENLAND

Op 28 februari hebben de EG en Griekenland een nieuw financieel protocol ondertekend.

Dit protocol voorziet in een financiële hulp door de Gemeenschap van in totaal 280 miljoen rekeneenheden. Het geld wordt beschikbaar gesteld voor een periode die loopt tot eind oktober 1981.

Van dit totaal zal Griekenland 225 mln rekeneenheden kunnen lenen via de Europese Investeringsbank Het grootste deel van dit bankkrediet, namelijk 150 mln rekeneenhedcn, zal toegekend worden met een rentebonificatie van 3% Dit geld is vooral bestemd voor financiering van projecten aie een verbetering beogen van de economische infrastructuur, de landbouwontwikkeling en bijstand aan kleinere en middelgrote bedrijven

Ten laste van de Europese begroting komt een bedrag van in totaal 55 mln rekeneenheden. Daarvan zijn 30 mln bestemd om de rentebonificatie te betalen op de eerder genoemde lening van 150 mln rekeneenheden. Van de overblijvende 25 mln rekeneenheden die uit het Europese budget zullen worden betaald, is 15 mln bestemd voor de financiering van technicche samenwerking tussen de Gemeenschap en Griekenland ten behoeve van de modernisering van de Griekse landbouw. Tenslotte blijft er dan nog 10 mln rekeneenheden over, Die zijn bestemd voor leningen tegen heel speciale. gunstige voorwaarden, waaruit ook weer de Griekse landbouw geholpen kan worden. Deze leningen zullen verstrekt worden voor een termijn van 30 jaar en tegen de uitzonderlijk lage rente van 2,5%. Bovendien zullen de eerste 8 jaar aflossingsvrij zijn.

Dit tweede financiële protocol volgt op het eerste dat deel uitmaakte van de associatie-overeenkomst die de Gemeenschap op 8 juli 1961 in Athene ondertekende en die op 1 nov. 1962 van kracht werd, Griekenland was het eerste land dat zich met de toen nog uit zes landen bestaande Gemeenschap associeerde.

De associatie met Griekenland omvat in hoofdzaak drie onderwerpen: de instelling van een douane-unie, de ontwikkeling van gemeenschappelijke maatregelen plus het harmoniseren van het beleid op een aantal gebieden en, in de derde plaats, het aan de Griekse economie ter beschikking stellen van middelen die een versnelde oatwikkeling van de economie van het land vergemakkelijken.

Aanvraag *om lidmaatschap*

Op 12 juni 1975 diende Griekenland officieel het verzoek in om tot de Gemeenschap toe te treden (pag. 76/3 '76). Daarvoor werden twee redenen aangevoerd, een politieke en een economische. De Griekse buitenlandse handel is vooral op de Gemeenschap gericht, aldus de Griekse redenering. Voorts heette het dat „Athene bij de grootste gebeurtenis van deze eeuw wil zijn, namelijk de Europese integratie".

Op 24 juni 1975 heeft de Europese ministerraad de Commissie gevraagd met een advies te komen wat betreft het Griekse toetredingsverzoek. Op 28 januari 1976 legde de Commissie dat advies op tafel.

Op 9 iebruari sprak de Raad zich uit vóór Griekse toetreding en voor het zo spoedig mogelijk openen van onderhandelingen daartoe.

Tussen 1961 en 1973 is het handelsverkeer tussen de Gemeenschap en Griekenland verzesvoudigd. De uitvoer van Griekenland naar de Gemeenschap is vertienvoudigd. De import van het land uit de EG is in genoemde periode vervijfvoudigd. In 1974 voerde Griekenland voor 813 mln rekeneenheden naar de EG uit en voor 1528 mln rekeneenheden uit de Gemeenschap in. Het tekort op de Griekse handelsbalans met de EG bedroeg derhalve in dat jaar 715 mln rekeneenheden. (Europa van Morgen)

RAAD VAN EUROPA

EUROPESE CONVENTIE TER BESTRIJDING TERRORISME ONDERTEKEND

De ministers van buitenlandse zaken van de 17 lidstaten van de Raad van Europa hebben op 27 januari tijdens een plechtige bijeenkomst in het nieuwe Palais de l'Europe in Straatsburg (zie hierna) de Europese Conventie ter bestrijding van het terrorisme ondertekend.

Alleen Malta en Ierland weigerden het document te ondertekenen en vier leden, Frankrijk, Noorwegen, Italië en Portugal hadden bedenkingen tegen de Conventie.

Frankrijk verklaarde dat het de Conventie niet zal ratificeren totdat het document over terrorisme

dat de EG aan het voorbereiden is, gereed is.
Noorwegen en Italië hadden bedenkingen tegen artikel 13 van de Conventie dat bepaalt dat ondertekenaars uitlevering onder bepaalde voorwaarden kunnen weigeren.
Portugal maakte het voorbehoud dat het niemand om uitsluitend politieke redenen zal uitwijzen en dat het niemand zal uitwijzen naar een land waar de doodstraf nog bestaat.
De redenen waarom Malta niet ondertekende werden niet bekend gemaakt. Ierlarids weigering heeft te maken met constitutionele moeilijkheden.
In de Conventie wordt de hoop uitgesproken dat effectieve maatregelen zullen worden genomen om te verzekeren dat de plegers van terroristische daden vervolging en straf niet zullen ontlopen. Uitlevering is een bijzonder geëigend middel daartoe.

De 18 staten van de Raad van Europa hebben het initiatief genomen, dat wordt beschouwd als een belangrijk internationaal precedent Met name om als voorbeeld te dienen binnen de Ver Naties voor een daadkrachtiger aanpak van politiek geweld
Het Europees verdrag beoogt een beroep op het politieke karakter van gewelddaden uit te sluiten als beletsel voor uitlevering aan staten die de daders opeisen Hetzelfde geldt voor de rechtshulp tussen staten bij de internationale jacht op terroristen
De daden waarvoor het politieke motief wordt buitengesloten zijn luchtkaping ernstige misdrijven tegen diplomaten etc, gijzeling en ernstige wederrechtelijke vrijheidsberoving, misdrijven met behulp van explosieven (zoals briefbommen, raketten) — een en ander inclusief poging en medeplichtigheid
De uitleveringsplicht geldt alleen tussen de Europese deelnemers aan dit verdrag en dat beperkt de praktische betekenis aanzienlijk, aangezien nogal wat terroristen door staten buiten Europa worden gesteund en daar ook geinakkelijk een vrijhaven vinden

Tijdens het debat in de assemblee weren verscheidene sprekers erop dat de bewoordingen van het document niet sterk genoeg waren.
Zij wezen erop dat op niet-naleving van de Conventie geen enkele sanctie staat en zij hadden kritiek op de bepalingen die het lid-staten mogelijk maakt uitwijzing te weigeren als zij de daden van terrorisme als door politieke motieven ingegeven, beschouwen.
De assemblee nam een rapport aan opgesteld door de Luxemburger Margue, waarin om een spoedige toepassing van de Conventie wordt verzocht.
In het rapport werd verder kritiek geuit op het gebrek aan een juiste definitie van het begrip ,,politieke misdaden".
De Franse en Italiaanse communistische leden van de assemblee stemden tegen het rapport, omdat. volgens hen de Conventie geen weikelijk instrument is voor de onderd ukking van terrorisme.

Nieuw gebouw Raad van Europa en Europees Parlement in gebruik genomen

Op 27 januari heeft de Franse president Giscard d'Estaing in Straatsburg het Palais de l'Europe in gebruik gesteld. Dit gebouw zal voortaan de zetel van de Raad van Europa rijn, en zal tevens het Europees Parlenient onderdak bieden.
De Franse staat heeft de kosten van hel bouwen ca. 215 miljoen franken voorgeschoten. De Europese Raad is eigenaar van het gebouw en zal dit bedrag terugbetalen.
Het Europese parlement zal voor de zeven of acht weken dat het het gebouw jaarlijks zal gebruiken een huur van 1,3 miljoen gulden betalen.
De koepelzaal die bij het gebouw hoort biedt plaats aan 500 afgevaardigden en de tribune aan 393 toeschouwers.

Sinds de oprichting van de Europese Gemeenschap is de Raad van Europa van lieverlede wat in de vergetelheid geraakt. Dit hangt ook samen met het feit, dat de Raadgevende vergadering die uit 154 leden bestaat en drie keer per jaar in Straatsburg bijeenkomt, geen enkele bevoegdheid heeft. De regeringen uit de lidstaten behoeven zich dan ook niets aan te trekken van de aangenomen resoluties.
Wat meer gewicht binnen het kader van de Raad van Europa heeft de Commissie voor de Rechten van de Mens die in actie kan komen, wanneer een lidstaat of ook een burger een klacht indient wegens mogelijke schending van het Verdrag voor de Rechten van de Mens. In dat geval kan de Commissie na een onderzoek de klacht voorleggen aan het Hof van Justitie in Straatsburg of het Comité van Ministers. In 1971 heeft bijvoorbeeld het Comité de klacht in behandeling genomen, dat het Britse leger in Noord Ierland gevangenen zou folteren. Hoewel het Comité in een rapport tot de conclusie is gekomen, dat dit inderdaad is gebeurd, is nog steeds geen definitieve uitspraak gedaan.
Een andere klacht, die de Commissie in de afgelopen maanden heeft behandeld, is dat het Turkse leger na de invasie in de zomer van 1974 op het eiland Cyprus voortdurend de rechten van de mens heeft geschonden. Uit het nog niet officieel gepubliceerde rapport is uitgelekt dat Turkse militairen hele families hebben vermoord, vrouwen hebben verkracht en gevangenen hebben mishandeld.
Het komt echter zelden voor, dat de Raad van Europa, de oudste Europese samenwerkingsorganisatie, een beetje spectaculair aan de weg timmert. In zoverre koestert de Raadgevende Vergadering nauwelijks aspiraties om wat meer bevoegdheid te verwerven. (NRC,H'blad, The Times)

BELGIË

VAKBEWEGING TEGEN REGERING

De vakbonden hebben einde febr. een algemene protestbeweging ontketend tegen liet soc.-economische beleid van het kabinet. Reeds op 25 jan. lieten de bestuursinstanties van het ACV en het ABVV weten, dat zij niet instemden met de getroffen of nog in voorbereiding zijnde besparingsmaatregelen in de sociale zekerheid en evenmin met de tewerkstellingspolitiek van de regering. Het ACV sloot niet uit dat zijn protest kon leiden tot 24-urenstakingen, georganiseerd per gewest en per bedrijfssector. Het ABVV leek toen veeleer te denken aan werkonde brekingen van één tot vier uur.
ACV-voorzitter Houthuys beklemtoonde de volgende dagen dat de vakbeweging niet mikte op de val van het kabinet en dat de stakingen geen politiek karakter droegen. maar hij voegde eraan toe dat het ACV geen ,,regeringsbeleid van sociale afbraak" kon onderschrijven.
Het ABVV nam een uitgesproken anti-regeringsstandpunt in. Beide vakverbonden drongen vooral aan op een betere verdeling van de beschikbare arbeidsplaatsen, met het oog op het terugdringen van de werkloosheid, en stelden voorop dat daartoe een verkorting van de arbeidsduur wenselijk was. Het ABVV kwam op voor de zo spoedig mogelijke invoering van de 39-urenweek; het ACV wilde de 36-urenweek tegen 1980.
Verzoenende verklaringen van regeringswege betreffende de sociale zekerheid konden de vakverbonden niet geruststellen. Van werkgeverszijde werd i.v.m de verkorting van de arbeidsduur verklaard, dat daarover in beginsel wel kon worden gepraat, maar dat een onmiddellijke verkorting onvermijdelijk ten nadele van de loonvorming zou uitvallen.
Op 31 jan. kwam het tot een stilstand in het overleg tussen regering en vakbonden over de CAO 1977 voor het overheidspersoneel (zie pag. 139/2).
Op 8 febr. vatten werkgevers en we knemers, zonder de regering, onderhandelingen aan over de verkorting van de arbeidsduur. In een gemeenschappelijke mededeling bevestigden ACV en ABVV dat zij tegen 1980 de 36-urenweek wilden zien ingevoerd ,,om door de herverdeling van de beschikbare arbeid de tewerkstelling te bevorderen en aldus werk te verschaffen aan werk-

lozen." Het VBO zei .,nooit een gesprek met de vakbonden te weigeren" maar liet geen twijfel bestaan over zijn scepticisme.
Directeur-generaal J. de Staercke, van de patroonsfederatie Fabrimetal, noemde het vakbondsvoorstel ..malthusianistisch" en verklaarde dat werktijdverkorting de werkloosheid nog zou aanwakkeren en binnen twee jaar naar een ramp zou leiden. Na de vergadering werd alsnog geen datum voor een nieuwe bijeenlicmst vastgelegd.
De bekendmaking van het Egmontplan op 13 febr. (pag. 139/3) verscherpte nog de ontevredenheid van de vakbonden. Op 15 febr. kondigde het vakbondsfront van ACV-ABVV een algemene stakingsactie aan, georganiseerd per provincie en gespreid over een maand, met volgende kalender: 25 febr. Henegouwen en West-Vlaanderen; 4 maart Luxemburg en Oost-Vlaanderen; 11 maart Namen en Limburg; 18 maart Antwerpen en Luik; 25 maart Brabant. De staking zou „interprofessioneel" zijn, d.w.z. gelden voor alle bedrijfssectoren, de overheidsdiensten inbegrepen, maar er zou niet worden gestaakt in ondernemingen, die het zich economisch niet kunnen permitteren. Het vakbondsfront beklemtoonde dat de actie gericht was tegen de afbraak van de sociale zekerheid (waarmee o.m. bedoeld werd: de inkrimping van de rijkstoelagen in bepaalde sectoren van de SZ, de verhoging van de bijdragen voor de ziekteverzekering, de weigering van de regering het kindergeld welvaartsvast te maken), tegen een eventuele neutralisering van de index der kleinhandelsprijzen, voor een rechtvaardiger verdeling van de lasten en voor een verkorting van de arbeidsduur. Tevens werd gezegd dat de tewerkstelling volstrekte voorrang diende te behouden. De CVP-parlementsleden die bij de christelijke arbeidersbeweging aanleunen, handhaafden in het kamerdebat over het Egmontplan hun vertrouwen in het kabinet, maar waarschuwden toch, bij monde van CVP-fractievoorzitter K. Blanckaert, de regering dat de index niet mocht worden aangetast.

Op 17 febr. staakte het personeel van de Posterijen. Alleen de liberale vakbond hield zich afzijdig. Die dag deelde het vakbondsfront van het overheidspersoneel mede, dat het zou deelnemen aan de provinciale beurtstakingen in het privébedrijfsleven, om te protesteren ,,tegen het afbreken door de regering van de onderhandelingen over de sociale programmatie voor 1977." Op 20 febr. publiceerde de Brusselse zondagskrant *Dimanche Presse* een interview, waarin premier Tindemans de vakbonden verweet politieke stakingen te ontketenen en waarin hij voorts zei de oprichting van een actiecomité voor de verdediging van de politieke democratie te overwegen Voor de BRT zwakte Tindemans die verklaring nadien wat af. Hij verklaarde ,,het gevoel te hebben dat bij de stakingen politieke motieven aanwezig zijn" en verduidelijkte dat het idee betreffende het actiecomité geen verband hield met de stakingsbeweging. Van zijn kant verklaarde ACV-voorzitter Houthuys dat met de staking niet de val van het kabinet beoogd wend. Het patranale VBO protesteerde tegen de stakingsbeweging en noemde het bedrijfsleven het slachtoffer van een vakbondspolitiek die in feite tegen de overheid, niet tegen de werkgevers, gericht was. Op 24 febr. om 22 u legde het personeel van de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen het werk volledig stil. Het was de eerste spoorwegstaking sedert de actie van de Luikse vakbondsleider A. Renard tegen de z.g. eenheidswet van het kabinet-Eyskens in dec. 1960. Ook het personeel van de provinciale en gemeentelijke besturen en van de intercommunales legde op 25 febr. op heel wat plaatsen het werk neer. Het vakbondsfront kondigde verdere stakingsacties aan voor de buurtspoorwegen, de autobusdiensten en de metro (voor 4 maart) en in alle andere openbare diensten, onderwijs inbegrepen, voor 11 maart. Op 25 febr. besprak de regering de toestand. Na de kabinetsraad verklaarde Tindemans dat hij ,,een man van de dialoog was en dat wilde blijven." Die verklaring volgde op een beslissing van de regering om sommige BTW-verhogingen, vervat in het Egmontplan, enigszins te wijzigen, hoofdzakelijk met het oog op de index. De wijzigingen strekten ertoe de weerslag van de verhogingen op de index te verzachten en de vakbond duidelijk te maken dat hun vrees voor een mogelijke ,manipulatie" van de index door de regering niet langer gemotiveerd was.
In hun nieuwe vorm zien de BTW-maatregelen er als volgt uit:

M.i.v. 1 april 1977:
Volgende BTW-tarieven worden verhoogd: internationale telefoongesprekken van nul naar 14%; de prestaties van de Horeca-sector (overnachtingen uitgezonderd) van 6 naar 14%; de lichaamsverzorging (behalve medische zorgen) van 6 naar 14%; kaviaar van 6 naar 25%; wijnen van 14 naar 25%; motorfietsen van 18 naar 25%; banden (behalve voor fietsen) van 18 naar 25%; lederwaren van 18 naar 25%; ontwikkeling van films van 18 naar 25%.
De prijs van de benzine stijgt met 1 fr. Er komt geen verzwaring van de BTW op zeep, wasmiddelen, schouwspelen en voetbalwedstrijden; daarentegen wordt de BTW op antiquiteiten en kunstvoorwerpen van 6 op 18% gebracht

M.i.v. 1 juni 1977:
De regering zal een wetsontwerp indienen dat ertoe strekt van 1 juni af een belasting van 1,8% in te voeren op de commissielonen van de reisbureaus en van 6% op de verhuur van gemeubileerde vakantieverblijven Voorts zal de BTW op de commissielonen van de verhuurbureaus van die verblijven verhoogd worden van 14 naar 18%

M.i.v. 1 juli 1977:
De belasting op de verzekeringscontracten wordt bij wet verhoogd van 6 naar 7%

M.i.v. 1 augustus 1977:
De BTW op de tabakswaren wordt verhoogd. Het pakje sigaretten zal echter niet 41 maar 40 fr kosten.

M.i.v. 1 oktober 1977:
De BTW op de overnachtingen in de Horeca-sector wordt verhoogd.

Van zijn kant heeft het VBO op 25 febr. medegedeeld dat helt bereid is verder te praten over een eventuele verkorting van de arbeidsduur en concrete voorstellen voorbereidt m.b.t. de arbeidsduur van de oudere werknemers, het part-time werk enz.

NEDERLAND

VOORNEMEN TOT UITBREIDING ULTRA-CENTRIFUGEPROJECT

Nederland, Engeland en de Bondsrepubliek Duitsland zijn voornemens hun inspanningen voor het verkrijgen van verrijkt uranium via hun gemeenschappelijke ultra-centrifugeproject te vergroten. Dit bleek uit een communiqué, dat eind sept. 1976 is uitgegeven na afloop van besprekingen tussen de Britse minister van energie, Benn, de Nederlandse minister van economische zaken, Lubbers, en de Westduitse minister van wetenschappen, Matthöfer.
De ministers waren het er over eens geworden om in Capenhurst (Engeland) en Almelo (Nederland) installaties voor gascentrifuge met een opbrengst van bijna 59 ton verrijkt uranium per jaar in gebruik te nemen. De overeenkomst voorziet er ook in, dat de opbrengst in 1982 zal zijn vergroot tot bijna 590 ton.

Voorgeschiedenis

Nederland, Engeland en West-Duitsland werken sinds aug. 1971 samen bij het ultra-centrifugeproject. Begin aug. 1971 was opgericht Centec, de eerste multinationale gascentrifugeonderneming voor het ontwerpen van apparatuur voor de verrijking van uranium met behulp van de centrifugemethode. Het hoofdkwartier van deze onderneming werd gevestigd in Bensberg in de omgeving van Bonn.

De oprichters van en deelnemers in Centec waren British Nuclear Fuels Ltd, Uitra-Centrifuge Nederland en de Nukleare Verfahrenstechnik uit de Bondsrepubliek, De nieuwe onderneming zou gascentrifugeinstallaties oprichten in Capenhurst in Engeland en in Almelo in Nederland (zie ook pag. 421/1 e.v.-1971). Daarnaast was op 31 aug. 1971 opgericht de fa. Urenco met zijn hoofdkwartier in Marlow (Engeland) door British Nuclear Fuels Ltd, Ultra-Centrifuge Nederland en de Westduitse onderneming Uranit (Uran Isotopentrennung-Gesellschaft). Deze onderneming moest uraniumverrijkingsinstallaties exploiteren en de produkten ervan op de markt brengen.

In okt. 1973 werden Centec en Urenco samengevoegd om een ,,nauwer verbonden tri-nationale organisatie te vormen, die in staat is het ontwerpen, oprichten en het spoedige ope eren van de installaties te behandelen", en tijd te winnen in ,,een periode, waarin snelheid essentieel is om de taak van het produceren van een onafhankelijke economische voorziening met verrijkt uranium in Europa te volbrengen".

In sept. 1974 werd bekendgemaakt, dat Urenco-Centec contracten aangegaan was voor de levering van verrijkt uranium tot een bedrag van £ 400 mln, waarbij de leveranties in 1977 moesten beginnen.

In dezelfde tijd werd een nieuwe reorganisatie doorgevoerd, die resulteerde in het in het leven roepen van een Urenco (Groot-Brittannië), beheerd door British Nuclear Fuels, voor de installatie in Capenhurst, en een Urenco (Nederland), beheerd door de Nederlandse en Westduitse aandeelhouders, voor de installatie in Almelo.

Daarnaast bleef de Centec-Urenco bestaan voor het beheer van de marketing, produktieschema's en de exploitatie van centrifugetechnologie.

De installatie in Capenhurst zou voor 75% door de Britse partner gefinancierd worden; de rest zou uit Nederland en de Bondsrepubliek moeten komen. De laatste twee zouden elk voor 43,7576 verantwoordelijk zijn voor de installatie in Almelo; de rest moest van de Britse partner komen.

Politieke problemen in Nederland

De voorgenomen uitbreiding van de capaciteit van de ultracentrifugefabriek voor verrijkt uranium heeft in Nederland lot politieke moeilijkheden geleid. Met name de PPR, deelnemer aan het kabinet-Den Uyl, verzette zich sterk tegen uitbreiding van de fabriek in Almelo, hetgeen leidde tot meningsverschillen binnen het kabinet.

Deze meningsverschillen leidden in eerste instantie tot een gesprek tussen premier Den Uyl, de PPR-leiding en de PPR-ministers Van Doorn en Trip op 9 november. Na afloop zei de voorzitter van de PPR-Tweede Kamerfractie De Gaay Fortman, ,,het vertrouwen te hebben dat de zaak goed geregeld wordt en er een verantwoord besluit wordt genomen".

De bezwaren die de PPR koestert tegen de uitbreiding van het project zijn velerlei. Het belangrijkste bezwaar is het onbeheerste gevaar van kernenergie voor mens en milieu. Een verhoging van de jaarlijkse produktie tot 2.000 ton verrijkt uranium zou de Brits-Duits-Nederlandse combinatie tot een van de grootste producenten ter wereld maken. Wanneer Nederland als dichtbevolkte natie zich duidelijk voorzichtig opstelt tegenover kernenergie, moet de regering ook bij de produktie van de grondstof consequent blijven, vindt de PPR.

Andere bezwaren van de PPR zijn van commerciële aard: de regering zou garant moeten staan voor een bedrag aan leningen van ± f 750 mln voor een, volgens de PPR, commercieel slecht en onverantwoord project. Die commerciële kwaliteit wordt geïllustreerd door het feit dat de ondernemingen DSM, Shell, Philips, RSV en VMF niets zien in de uitbreiding.

Tenslotte wijst de PPR er op dat het drie-landenproject in Almelo en het Engelse Capenhurst, West-Duitsland er niet van heeft weerhouden een omvangrijk contract met Brazilië — een land dat weigerde tot het verdrag voor niet-verspreiding van kernwapens (het zgn. non-proliferatie verdrag) toe te treden — voor de levering van kerncentrales en voor het terugontvangen van uranium aan te gaan (pag. 602/2 e.v. - 1975).

In zijn vergadering van 12 nov. nam het kabinet nog geen beslissing over de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek. Het kabinet had, zo deelde premier Den Uyl na afloop van de ministerraad mee, nog nadere technische en commerciële informatie nodig.

PPR-congres

Fractieleider De Gaay Fortman keerde zich op het PPR-congres van 12 nov. tegen de mogelijke uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo. ..Wij trachten de regering te behoeden voor een onverantwoorde beslissing. dit zijn momenten waarop de betekenis van de PPR als regeringspartij op het spel staat", zei hij. Hij meende dat het tegenover de belastingbetaler volstrekt onverantwoord is f 750 mln en later wellicht nog meer te besteden aan een project waarvan allerminst vast staat dat het geld er weer uit komt. ,,Dat kan niet in een tijd waarin we de mensen duidelijk moeten maken dat er ook op heel wezenlijke voorzieningen moet worden bezuinigd".

Hij noemde het voorts onwaarachtig als Nederland zou meewerken aan de produktie van verrijkt uranium voor 1% van de totale wereldproduktie, terwijl de discussie over de aanvaardbaarheid van de kernenergie in eigen land nog niet is afgerond. Hij wees er op dat overal ter wereld, ook in West-Duitsland, de bezwaren tegen de bouw van kerncentrales toenemen. Hij benadrukte tenslotte dat verrijkt uranium niet alleen te gebruiken is voor de opwekking van kernenergie, maar ook zonder grote problemen verder te verrijken is voor het maken van atoombommen.

In een speciaal beraad van bestuur, Kamerfracties en bewindslieden van de PPR op 18 nov. werd vastgesteld dat het ultracentrifugeproject op grond van de beschikbare gegevens niet mag worden uitgebreid. Mocht de regering besluiten een nader onderzoek in te stellen, dan moet zo'n onderzoek op alle aspecten betrekking hebben en moet binnen 2 à 3 maanden afgesloten zijn.

Op een vergadering van de kerngroep van de PPR op 27 nov. werd unaniem een motie aanvaard, waarin werd uitgesproken dat de PPR-bewindslieden de gevolgen van het afwijzende standpunt van hun partij niet uit de weg moeten gaan.

Voorwaardelijk kabinetsbesluit

Op 17 dec. besloot het kabinet dat het verantwoord is dat Nederland aan het project blijft deelnemen, maar dat een definitief besluit over de uitbreiding pas kan vallen als er aan een aantal voorwaarden is voldaan.

Die voorwaarden betreffen vooral heit internationale veiligheidsaspect. Minister Van der Stoel (Buitenlandse Zaken) gaat met zijn collega's van Engeland en West-Duitsland onderhandelen over nadere voorwaarden die gesteld moeten worden aan de levering van verrijkt uranium aan andere landen. Behalve het veiligheidsaspect wil de regering ook nog nadere voorwaarden stellen aan de financieel-economische kant van het project. Daarover gaat minister Lubbers spreken met zijn collega's van Engeland en West-Duitsland.

Op de PPR-kerngroepvergadering van 18 dec. werd opnieuw een motie aangenomen. Wanneer de regering definitief besluit tot uitbreiding van de ultracentrifugefabriek wordt van de Tweede Kamerfractie van de PPR verwacht dat zij haar steun aan het kabinet beëindigt en wordt de bewindslieden van de PPR verzocht de consequenties hieruit te trekken, aldus de motie die met 62 tegen 12 stemmen werd aanvaard.

De bewindslieden en lijsttrekker bij de volgende verkiezingen, mevrouw Beckers, deden een beroep op de kerngroep (nog) niet met het kabinet-Den Uyl te breken. Een motie waarin dit standpunt was verwoord werd met 41 tegen 31 stemmen en 2 onthoudingen verworpen.

Kamercommissie akkoord

Na afloop van een besloten overleg met de Vaste Commissies van Economische Zaken, Buitenl. Zaken en Kernenergie in de Tweede Kamer, dat de ministers Lubbers en Van der Stoel op 22 dec. voerden, bleek dat de commissieleden het in meerderheid eens waren met het kabinetsbesluit en het feit dat de regering nadere besprekingen voert met de partnerlanden in het ultracentrifuge-project. Verwacht wordt dat de regering na het afronden van deze besprekingen tegen eind febr. '77 een definitieve beslissing neemt.

Van verschillende kanten is het commissie-overleg gevraagd een eventuele goedkeuring van het contract tussen Urenco en Brazilië voor de levering van verrijkingsarbeid eerst aan het parlement voor te leggen.

Een van de voorwaarden die de CDA-partijen en de PvdA stellen aan de uitbreiding van het project, is een ruimere toepassing van het vetorecht van elk der drie partnerlanden dan thans in het verdrag is overeengekomen.

Overleg van de Nederlandse *bewindslieden in* hel *buitenland*

Op 28 dec. bracht de secretarisgeneraal Eklund van het atoombureau van de VN, IAEA, in Wenen. een bezoek aan Den Haag Er is toen door Nederlandse bewindslieden met hem gesproken over de export van verrijkt uranium naar Brazilië en de uitbreiding van het ultra-centrifugeproject.

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken en zijn staatssecretaris Kooymans brachten op 17 jan. een bezoek aan Wenen, waar het overleg met secretaris-generaal Eklund werd voortgezet.

Op 12 jan. hadden de twee bewindslieden in Bonn met Westduitse collega's gesproken.

Op 3 febr. vond in Londen overleg plaats tussen de Nederlandse minister van economische zaken, Lubbers, de staatssecretaris van buitenlandse zaken, Kooymans, de Westduitse minister van wetenschappen Matthöfer en de Engelse minister van energie Benn.

Voor de NCRV-radiorubriek Hier en *nu* verklaarde minister Lubbers op 4 febr., dat het overleg geen nieuwe gezichtspunten had opgeleverd. In Londen was gesproken over het tempo van de uitbreiding, over een ,,optimale verdeling" van de verrijkingsindustrie over de drie landen en over buitenlands-politieke aspecten. (Het *NRC/H'blad* meldde op 3 nov., dat Urenco besloten zou hebben een derde verrijkingsinstallatie met ultra-centrifugetechniek in de Bondsrepubliek te bouwen, waarbij overwogen werd dit in Gronau te doen. Minister Lubbers verklaarde op 4 nov. veel bezwaren te hebben tegen uitbreiding van het project in de Bondsrepubliek).

Minister Van der Stoel bracht op 21 febr., geheel onverwacht, een bezoek aan Brazilië, waar hij overleg voerde met zijn Braziliaanse collega Antonio Azeredo da Sivera.

Volgens minister Van der Stoel waren de gesprekken met minister Da Sivera vruchtbaar geweest voor beide landen.

Brazilië is bereid zijn medewerking te verlenen bij het tegengaan van de verspreiding van kernwapens, verklaarde de minister in Brasilia. Er was echter niet gesproken over het contract tussen de Bondsrepubliek en Brazilië over de levering van kerncentrales.

Na terugkeer in Nederland zei minister Van der Stoel nog, dat het gesprek tussen Nederland en Brazilië over de voorwaarden voor levering van verrijkt uranium door Urenco op diplomatiek niveau zal worden voortgezet.

Eind maart hoopt de minister de resultaten van het overleg over de uitbreiding van het project in Almelo aan de Tweede Kamer te kunnen voorleggen. (ANP, *NRC/Handelsblad,* Politiek Overzicht)

CONGRESSEN PVDA EN PPR

In Amsterdam was op 27, 28 en 29 jan. een buitengewoon congres van de PvdA bijeen.

In Utrecht vergaderde op 29 jan. het congres van de PPR.

Beide verkiezingen waren gewijd aan de komende TK-verkiezingen, waarbij als belangrijk punt o.m. aan de orde stond het regeerakkoord tussen PvdA en PPR (pag. 781/3 e.v.-1976 en pag. 153/3-1977).

Ontwerp-verkiezingsprogramma PvdA

Op het congres van de PvdA werd het ontwerp-verkiezingsprogramma van de partij behandeld, dat door het bestuur op 29 april 1976 onder de naam ,,Voorwaarts" gepubliceerd was.

Het programma bestrijkt de periode 1977-1981 en gaat uit van een tweede kabinet-Den Uyl, want vier jaar is te kort geweest om de solidariteit en de herverdeling van macht, kennis en inkomen voldoende gestalte te geven. Daartoe wil de PvdA de samenwerking met ,,andere progressieve partijen en gelijkgezinden" en met de ,,progressieve krachten uit de christen-democratie" voortzetten.

Partijen, die samen gaan regeren, behoren volgens de PvdA voor de verkiezingen de hoofdlijnen van het regeringsprogramma bekend te maken en de kern aan te duiden van het te vormen kabinet.

Enkele punten uit het programma:

De sociale uitkeringen moeten aan het minimumloon gekoppeld blijven. Wettelijk zal er een maximum-inkomen vastgesteld moeten worden. Het PvdA-bestuur denkt hierbij aan een maximum van f 125.000 bruto. De inkomens, vermogens en de te betalen belastingbedragen dienen openbaar te zijn. Voor de vrije beroepen moeten normen gesteld worden. Alle werknemers zullen in de toekomst onder één CAO moeten vallen. Het trendbeleid voor ambtenarensalarissen moet worden aangepast. Hoge ambtenaren en politici zullen

extra moeten matigen in salaris. Man en vrouw zullen fiscaal gelijk behandeld gaan worden.
Het percentage van de defensie-uitgaven in de Rijksbegroting zal omlaag moeten Hoeveel er bezuinigd zal worden, wordt later dit jaar bekendgemaakt
Het NAVO-lidmaatschap zal gehandhaafd blijven onder voorwaarden Er zal voortdurend bekeken moeten worden of de NAVO wel bijdraagt tot vrede en ontspanning
Voor zuivere hulpprojecten wil de PvdA 1 5% van het netto nationaal inkomen uitgeven Bedragen die slechts zijdelings met ontwikkelingssamenwerking te maken hebben mogen hierbij niet langer inbegrepen worden geacht
De richting van het onderwijs zal door de betrokkenen zelf bepaald worden op grond van levensovertuiging en maatschappijvisie De klassen zullen kleiner moeten worden
Het PvdA-programma stelt dat de overheid in het kader van de Algemene Wet Gezondheidszorg centraal geneesmiddelen en goeaeren moet gaan inkopen Abortus dient in het ziekenfondspakket te worden opgenomen aldus het ontwerp-program Voorwaarts"
Wat betreft euthanasie zegt het program dat ongeneeslijke patienten het recht moeten hebben, door een levenstestament of een mondelinge verklaring in het bijzijn van getuigen, te weigeren mee te werken aan onnodige verlenging van het stervensproces
Een ondernemingsraad zal moeten worden ingesteld in bedrijven met meer dan 25 man personeel (nu 100) Wat betreft de raad van commissarissen de helft van het aantal leden zal moeten worden gekozen door de werknemers, terwijl de overheid de voorzitter benoemt Verder zal niemand meer dan drie commissariaten mogen hebben

Eerdere PPR-congressen

Voor hel congres van 29 jan. 1977 had de PPR reeds een aantal andere congressen gewijd aan de behandeling van het ontwerp-verkiezingsprogramma.

Het PPR-congres vergaderde op 23 en 24 april '76 in Arnhem en Nijmegen over de economische paragraaf en het milieuhoofdstuk van het verkiezingsprogramma. Het congres aanvaardde enige stellingen over de economische orde. Zo moeten grote ondernemingen, die in verschillende bedrijfstakken werkzaam zijn, in zelfstandige eenheden per bedrijfstak worden gesplitst. Niet nationalisering, maar democratisering is wat de PPR nastreeft. aldus de heer De Gaay Fortman over dit punt.
Verder zullen de inkomens verregaand genivelleerd moeten worden. Het PPR-congres gaf hierbij de voorkeur aan nettonivellering in plaats van nivellering op indirecte wijze. Alle inkomcns behoren openbaar te zijn, aldus het congres.
De PPR gaat ervan uit dat de milieuvervuiling bij de bron bestreden moet worden. Of dit door middel van heffingen of door verboden moet gebeuren zal van geval tot geval bekeken moeten worden. Het stelsel van lozingsnormen zal zo streng moeten worden dat het terugwinnen van afvalstoffen (recycling) economisch aantrekkelijker wordt dal lozen
Gesteld wordt dat de vervuiler moet aantonen dat zijn handelingen geen schade aan het milieu aanbrengen
De PPR acht kernenergie onaanvaardbaar Bestaande kernenergiecentrales moeten volgens het congres ontmanteld worden Het energiebeleid van de regering zal gericht moeten zijn op stabilisering en daarna vermindering van het energieverbruik
Een verdere behandeling van het PPR-verkiezingsprogramma vond plaats op een congres, dat op 1 en 2 okt gehouden werd Het congres had veel aanmerkingen over het hoofdstuk welzijn uit het programma en droeg ui een motie het bestuur op het onderdeel over onderwijs geheel te herschrijven
Volgens het programma moet de regering ook in de toekomst kunnen ingrijpen in het loonoverleg Hiermee kan men de steun van de vakbeweging wel vergeten, meende een deel van het congres Maar het bestuur en een meerderheid van het congres vonden dit echter luist iets voor een progressieve partij die afwil van het Corporatisme
De PPR streeft naar een progressief tnrief in de vennootschapsbelasting en naar eev wettelijke bevoegdheid voor de overheid om banken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen aanwijzingen te geven om hun geld in de maatschappelijk meest dringende voorzieningen te steken, waarbij een ,aanvaardbare" rente wordt gegarandeerd.
Het PPR-program wenst een meerjarig economisch structuurplan en een vetorecht voor de overheid oin investeringen die niet voldoen aan milieu-, ruimtelijke-, energie- en arbeidsvoorwaarden te kunnen tegenhouden
De PPR wil gratis openbaar vervoer Als overgangsmaatregel mogen de vervoerstarieven niet meer stijgen dan de rnflatie, waarna ze moeten worden verlaagd Om het openbaar vervoer te betalen, moet er een algemene vervoersbelasting komen, gerelateerd aan het inkomen
Het voordeel dat eigen-woningbezitters in hogere inkomensklassen genieten door de fiscale aftrekbaarheid van hypotheekrente wil het PPR-verkiezingsprogramma teniet doen De de-nivellerende werking van deze belastingaftrek zou moeten worden gecorrigeerd door verhoging van het huurwaardeforfait eigen woningen en een progressief tarief
De ontwikkelingshulp moet worden verdubbeld tot 3% ban het bruto nationaal produkt, in de periode tot 1980 Na 1980 zou dat bedrag nog verder moeten stijgen
Het congres verkoos nievr Ria Beckers tot lijsttrekker bij de komende verkiezingen.
In Utrecht vergaderde het PPR-congres op 12 en 13 nov. Het congres stelde vast dat de PPR ook in de toekomst regeringsverantwoordelijkheid wil dragen. Samenwerking met het CDA, waarvan ook de CHU deel uitmaakt, werd daarbij niet uitgesloten. Een motie, die deze uitsluiting wilde vastleggen, werd met grote meerderheid verworpen
Volgens mevr Beckers is een progressief beleid met het CDA niet mogelijk, maar gesteld voor het alternatief oppositie koos zij toch voor ,,rommelen in de marge", omdat daarmee toch iets te veranderen valt.
Het congres nam een amendement aan, waarin samenwerking met de CPN niet werd uitgesloten, zij het, dat daartoe thans geen reele mogelijkheid bestaat.
Tenslotte aanvaardde het congres een beleidsnota van het bestuur, waarin aan een duidelijk progressief beleid twee voorwaarden worden gesteld, nl een zodanige verkiezingsuitslag, dat het progressieve element in de regeringssamenstelling kan worden versterkt, en de garantie, dat de progressieve partijen ook werkelijk progressieve ministers leveren

***Nieuwe** tekst regeerakkoord PvdA-PPR*

De partijbesturen van PvdA en PPR bereikten na lange onderhandelingen op 15 jan. een compromis over het regeerakkoord tussen beide partijen. nadat over een eerder ontwerp-regeerakkoord veel te doen was geweest (pag. 781/3 e.v.-1976). De nieuwe tekst werd op 19 jan. voor publikatie vrijgegeven. Hij bleek te zijn afgezwakt, overeenkomstig de wensen van de lijstaanvoerder van de PvdA, premier Den Uyl.*

Op de verkiezingsdag moet volgens deze nieuwe tekst. ,,blijken dat de kiezers de voortzetting en uitbouw van een progressief beleid door een nieuw kabinet-Den Uyl op prijs stellen, door PvdA en PPR gezamenlijk tenminste even sterk als nu (50 Tweede Kamerzetels, red.) uit de bus laten komen"
De uitspraak van de kiezers moet het mogelijk maken dit nieuwe kabinet te vormen, waarin als weerspiegeling van die uitslag het aantal ministers uit progressieve partijen tenminste de helft bedraagt
Deze formulering komt overeen met de ,,acht-acht-plus-formule" van premier Den Uyl, als minimum waarmee de progressieven in een nieuw kabinet met het CDA kunnen stappen lacht progressieve en acht christen-democratische ministers, met Den Uyl opnieuw als premier).
De laatste zin van het bovenstaande citaat uit het ontwerpregeerakkoord sluit daarenboven praktisch uit dat de progressieven met de christen-democraten kunnen gaan regeren als het CDA veel sterker uit de stembus zou komen dan de progressieve combinatie
Twee verdergaande voorwaarden van de oorspronkelijke ontwerp-resolutie zijn hiermee voor wat betreft de twee partijbesturen vervallen, nl. dat de progressieven de grootste combinatie zouden moeten worden bij de verkiezingen en dat zij de meerderheid van de ministersposten moeten bezetten
Van eventuele toekomstige regeringspartners blijft de resolutie eisen dat ,,voor de verkiezingen vaststaat dat zij bereid zijn samen met PvdA en PPR een nieuw kabinet te vormen, dat een beleid voert gericht op verdere spreiding van inkomen, bezit, kennis en macht"
De oorspronkelijke toevoeging hierbij (,,hetgeen de VVD uitsluit") is vervallen, maar op een andere manier weer ingevoerd.
Wat een mogelijke coalitie met het CDA betreft ,,valt de beslissing de komende maanden als tal van belangrqke kabinetsvoorstellen aan de orde komen. Nu al kan worden vastgesteld dat dit met name de VVD uitsluit", aldus de nieuwe ontwerpresolutie
Gehandhaafd is de ,,weegfactor" van 12:7 voor de besluitvorming van de twee partijen inzake het regeerakkoord met ongeveer 15 gezainenlijke kernpunten uit de verkiezingsprogramma's. Toegevoegd is echter dat de PvdA-partijraad en de

* Minister-president Den Uyl was tot lijstaanvoerder van de PvdA aangewezen op een partijraadsbijeenkomst van die partij op 25 sept te Amsterdam. Op het congres van de PvdA werd dit besluit bekrachtigd.

PPR-kerngroep op 5 maart niet alleen over deze punten afzonderlijk stemmen, maar dat de aangenomen punten ook in hun totaliteit worden beoordeeld.
Halen ze dan in belde vergaderingen een meerderheid, dan vormen deze punten gezamenlijk het regeerakkoord.
Wanneer bij de afzonderlijke stemmingen een bepaald punt geen meerderheid behaalt, dan komt het desbetreffende punt niet in het regeerakkoord, maar blijft een ,,vrije kwestie'', ten aanzien waarvan Kamerleden en bewindslieden slechts gebonden zullen zijn aan de bepalingen in het eigen verkiezingsprogramma
Deze aanvullende procedure betekent voorts dat het risico vervalt dat een van de twee partijen iets krijgt ,,opgedrongen'' door de 12 7-stemverhouding. Wanneer een moeilijk punt voor de PvdA-bewindslieden, als bijv. het kernwapenvrij maken van Nederland en van de Nederlandse krijgsmacht, bij de PvdA net niet zou worden aangenomen en bij de PPR wél, komt dit niet meer in het gezamenlijk regeerakkoord. Volgens de oorspronkelijke resolutie kon dat wel

Meningsverschil over interpretatie

De vice-voorzitter van de PvdA, Jaap van der Doef, verklaarde op 19 jan., dat de tekst van de resolutie niet impliceerde, dat PvdA en PPR te zamen de helft van de ministers in een nieuw kabinet zouden dienen te leveren; in de progressieve helft konden ook minister(s) van D'66 meetellen, zo meende hij. Partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel bevestigde op 20 jan., dat deze uitleg wel klopte.
PPR-voorzitter Wijnand van Hoogevest bestreed echter deze uitleg; hij bleef bij zijn afwijzing van deze interpretatie, nadat hij op 21 jan. over deze kwestie een gesprek gevoerd had met zijn collega van de PvdA, mevr. Van den Heuvel.
Op 24 jan. hadden de twee partijbesturen nieuw overleg. Besloten werd toen, dat ook D'66 en eventuele andere progressieve partijen in aanmerking konden komen voor het leveren van ministers binnen het minimale aantal van acht, dat de progressieven in een nieuw kabinet met het CDA verlangen.

Opening PvdA-congres

Het verkiezingscongres van de PvdA werd op 27 jan. geopend met een rede van partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel.

Mevr. Van den Heuvel meende, dat de PvdA geen reden had om ontevreden te zijn over het sinds 1973 gevoerde kabinetsbeleid. Zij moet zich daarom ,,als er iets te regeren valt'' uitspreken voor voortzetting van de regeringsverantwoordelijkheid tot 1981. Zij merkte daarnaast op, dat het het CDA duidelijk moet zijn dat het zijn programma alleen kan uitvoeren in een progressief kabinet.
,.Kijken we naar het programma waarmee het CDA naar de kiezers gaat, dan opent dit, met uitzondering van enkele punten daar uit, zeker mogelijkheden om **over** gemeenschappelijk regeren te praten,'' zei zij.

Bij alle twijfels die er mogelijk over het progressieve karakter van het beleid van het kabinet-Den Uyl kunnen zijn, kiest de PvdA-voorzitter toch ,,voor doorgaan''.
„Wij hebben compromissen moeten sluiten. Compromissen met onze bondgenoten, maar ook compromissen met de werkelijkheid.'' ,,Maar,'' waarschuwde zij, ,,wie zich voorstelt welke aanslag op de gemeenschapsvoorzieningen er gepleegd zal worden wanneer wij er niet bij zijn. beseft meer dan ooit wat er de komende maanden en jaren op het spel staat.''
Kritiek uitte mevrouw Van den Heuvel op de manier waarop haar partijgenoten met elkaar omgaan. ,,We zouden er goed aan doen te bedenken dat de maatschappij die we willen bereiken, een maatschappij gebaseerd op onderlinge solidariteit, al te herkennen zou moeten zijn in de manier waarop we met elkaar omgaan. Daar ontbreekt het nogal eens aan. Het lijkt soms alsof we meer bezig zijn elkaar kapot te maken dan in solidariteit met elkaar te leven,'' aldus mevrouw Van den Heuvel.

Minister Duisenberg van financiën heeft op de openingsdag van het congres zijn alternatieve verkiezingsprogramma ,,Doorgaan 1977'' ingetrokken, Hij had dit programma opgesteld en gepubliceerd omdat hij het bestuursontwerp te gedetailleerd had gevonden. Hij trok het nu in ,,in het belang van de eenheid in de partij in de verkiezingscampagne''.

Op de eerste dag van het congres is de financiële verantwoording bij het verkiezingsprogramma goedgekeurd. Daarbij wordt uitgegaan van het één-procentsbeleid, dat de regering tot 1980 heeft uitgestippeld, en van een jaarlijkse groei van het nationaal inkomen met 3,75% en een gemiddelde reële inkomensgroei voor modale werknemers van 1,5% per jaar.
Meevallers bij de sociale premies moeten volgens het PvdA-congres zoveel mogelijk worden gebruikt om de door het kabinet-Den Uyl overwogen voorstellen tot verlaging van de WAO-uitkeringen en invoering van een niet-kostwinnersbegrip niet te laten doorgaan.

In amendementen op het verkiezingsprogramma werd uitgesproken dat de één-procentsnorm voor de collectieve uitgaven hoogstens kan worden beschouwd als een minimumstijging van de groei, maar zeker niet als een absoluut gegeven. De norm van minister Duisenberg moet van jaar tot jaar worden getoetst aan de politieke wensen van de economische ontwikkeling.
De uitgangspunten van het regeringsbeleid zijn volgens het partijcongres ,,gebaseerd op een economische analyse die voornamelijk stoelt op de te smalle basis van de loonkostentheorie. die eenzijdig is en geen voldoende fundament vormt om het beleid voor langere tijd te onderbouwen''.
Eventuele extra economische ruimte moet volgens het partijcongres worden gebruikt voor het verder bestrijden van de werkloosheid, door uitgaven in de collectieve sector, o.a. door voorrang voor overheidsinvesteringen. Met name zou dat moeten gelden voor het openbaar vervoer, de stadsvernieuwing, onderwijs en welzijnsbeleid en milieubeleid en voor ontwikkelingssamenwerking.

Programmatische besluiten PvdA-congres. Uitbreiding *ultra*-centrifugeproject afgewezen

Onder de vele programmatische kwesties, waarover van het congres een uitspraak werd verlangd, bevond zich ook de kwestie van de uitbreiding van het ultra-centrifugeproject in Almelo (pag. 150/3). Het bestuur had het congres een ontwerp-tekst voorgelegd, waarin ingestemd werd met de uitbreiding, mits aan een aantal zeer stringente voorwaarden voldaan zou worden.
De bestuursresolutie werd verdedigd door o.a. het TK-lid Ter Beek en TK-fractievoorzitter Van Thijn.

Ter Beek benadrukte, dat uitbreiding van het ultra-centrifugeproject niet een vooruitlopen mag betekenen op de uitgestelde

Premier Den Uyl op het spreekgestoelte tijdens het PvdA-congres.

beslissing over de bouw van nieuwe kerncentrales in Nederland.
Ook zei Ter Beek, dat de definitieve kabinetsbeslissing zal staan of vallen met de betekenis van het Nederlandse vetorecht in het verdrag van Almelo Het bestuur vindt dat Nederland met dat recht in de hand ongewenste transacties op het gebied van nucleair materiaal moet kunnen tegenhouden, zoals de levering van verrijkt uranium aan Brazilië
Drs Ed van Thijn, de fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer, waarschuwde voor de steniming voor een conflict met de bewindslieden in het kabinet ,,Dat conflict brengt ons in onze verkiezingscampagne. met het kabinet-Den Uyl als inzet, in problemen Het is absoluut niet nodig. zei Van Thijn, ,,omdat het kabinet een principebesluit tot uitbreiding van Almelo heeft genomen met ontbindende voorwaarden''

Het congres aanvaardde echter op 28 jan. een motie, ingediend door liet gewest-Amsterdam, waarin het zich onvoorwaardelijk uitsprak tegen de uitbreiding van het ultracentrifugeproject. De stemverhouding was 6.511 voor en 5.114 tegen. Daarnaast aanvaardde het congres een amendement op het verkiezingsprogramma, dat zei ,,Er worden geen nieuwe kerncentrales gebouwd in Nederland".
Op de eerste dag van het congres had men een motie van het bestuur aanvaard, waarin er begrip voor werd uitgesproken, dat de vakbeweging ,,met andere middelen dan tot nu toe" in het vastgelopen overleg met de werkgevers haar strijd voor behoud van de prijscompensatie wil voortzetten. Het congres verklaarde zich solidair met deze strijd van de vakbeweging en wees eventuele ingrepen van de regering ,,met kracht van de hand".

Enkele punten, die in het verkiezingsprogramma werden opgenomen waren de volgende:

De PvdA wil volledige openbaarheid van persoonlijke inkomens-, vermogens- en belastmgbedragen Zij streeft ook naar een verplichting tot publikatie en normering van de tarieven van beoefenaren van vrije beroepen, dan wel wil zij dezen in overheidsdienst stellen

- het maximum-inkomen mag niet meer dan vijfmaal het netto minimumloon zijn;
- loonstijgingen moeten voor iedereen in gelijke bedragen en niet in procenten worden uitbetaald, iedereen krijgt een gelijke netto-vakantie-uitkering;
- netto-sociale uitkeringen (ook bijstandsuitkeringen) blijven voor 100% gekoppeld aan het minimumloon;
- het ambtelijk salarisbeleid (trendbeleid) moet zo worden herzien dat ook daar dezelfde inkomenspolitieke (nivellerende) effecten optreden als in de particuliere sector.

Op sociaal gebied wil de PvdA de komende Jaren streven naar één zekerheidswetgevlng (en daarop vooruitlopend één totale werkloosheidswet), en naar meer greep van de overheid op het beheer van de pensioenfondoen en van andere beleggingsfondsen
Nu. enige verwarring besloot het congres ook het kinderbijslagsysteem te wijzigen en wel zo dat er één toeslag komt (tot een maximuminkomensgrens), die bovendien, zo werd ook nog beslist, (progressief) belastbaar moet zijn
In de belastingsfeer moeten representatiekosten en bepaalde reiskosten niet meer aftrekbaar zijn De aftrekbaarheid van renteverplichtingen zal aan een maximum worden gebonden, waarbij wel de draagkracht van invloed moet blijven
Vermogenswinsten (en ook vermogensverliezen) moeten in de inkomstenbelasting worden betrokken
De vermogensbelasting en de successierechten moeten worden verhoogd

Op de tweede dag aanvaardde het congres o.m. de volgende punten:

De helft van de commissarissen bii een onderneming dient door werknemers te wonden benoemd Het aantal commissariaten per persoon mag maximaal drie zijn, terwijl alle commissarissen-functies in een openbaar register moeten worden opgenomen en hun beloningen ook openbaar moeten zijn. Bij banken en grote concerns moet voorts een parlementair benoemde commissaris komen. die jaarlijks aan het parlement rapporteert
Het congres besliste ook, dat elk bedrijf (of elke vestiging) met 25 man personeel in de toekomst een ondernemingsraad moet krijgen, en dat zulke bedrijven bij een balanstotaal van f 5 mln een publikatieplicht voor de jaarcijfers dienen te hebben Multinationale ondernemingen zouden verplicht moeten worden de internationale vakbeweging als onderhandelingspartner te erkennen.
Het PvdA-congres wil tevens een grondwettelijke garantie van het stakingsrecht, ook dat voor ambtenaren Het is voor openbaarheid als regel op alle bestuurlijke niveaus

Jegens de NAVO en militaire kwesties nam het congres een enigszins tweeslachtige houding aan.

In de avonduren van 28 jan aanvaardde het een bestuursresolutie over de NAVO, waarin het NAVO-lidmaatschap werd bekrachtigd, zij het dat het NAVO-beleid continu getoetst diende te worden op de bijdrage, die het aan de internationale ontspanning zou leveren Tevoren waren amendementen, gericht op uittreden uit de NAVO. verworpen

Op 29 jan. werd echter een amendement van de afdeling Breda aangenomen, waarbij de radicale resolutie over de NAVO van het PvdA-congres over vrede en veiligheid uit 1975 (pag 303/3 e v -1975, resolutie pag 304 2-1975) in haar geheel tot onderdeel van het verkiezingsprogramma gemaakt werd

Enkele programmapunten in tweede instantie afgezwakt

Op de laatste dag van het congres ging het congres ermee akkoord, dat een aantal programmapunten, die al aangenomen waren. werden afgezwakt en zelfs geheel ingetrokken. Dit gebeurde op aanbeveling van partijbestuurslid Kombrink, die het congres de financiële consequenties van de genomen besluiten voorrekende.

Zo accepteerde het congres de uitleg van Kombrink, dat de besloten socialisering van de farmaceutische industrie en de apotheken pas tegen het einde van de komende kabinetsperiode actueel zou worden en dus nog niet financieel gewaardeerd behoefde te worden.
Kombrink maakte ook met succes dui-

Gedurende de congressen van PvdA en PPR hadden in een café in Breukelen de besturen van de twee partijen overleg over de samenwerkingsresolutie Links PPR-TK-fractievoorzitter Bas de Gaay Fortman, rechts PPR-voorzitter Wijnand Hoogevest Midden, van de PvdA, Bram Peper, Ien van den Heuvel en Ed van Thijn

delijk dat de rijksvergoeding van 100% aan de gemeenten (in plaats van 90% nu) voor uitkeringen volgens de Bijstandswet aan strakke normen gehouden zou moeten worden. ,,Anders zijn de gemeenten (die nu 10% uit de middelen van „hun" Gemeentefonds betalen) te vrij, en wordt het te duur," zei Kombrink.
Inplaats van de afschaffing van de bio-industrie werd het oorspronkelijke partijbestuursvoorstel — namelijk strenge reglementering en beperking van deze industrie — aanvaard.
De overheidsmusea moeten niet het gehele jaar. zoals was beslist, maar een groot deel van het jaar gratis toegankelijk worden.
De 3% van het nationale inkomen voor Defensie in 1978 noemde Kombrink ,,een zeer onzekere formule", gezien de veranderende groei van het nationaal inkomen. Hij wilde zich niet aan precieze berekeningen wagen, maar meende dat gewenste beperkingen en de extra gelden wegens de gevraagde snelle verkorting van de diensttijd (*f* 50 à *f* 100 mln) tegen elkaar w-eggeschrapt konden worden. Het congres accepteerde dat zonder tegenspraak.

PvdA- en PPR-congressen na problemen akkoord met regeerakkoord

Op 29 jan. hebben de congressen van PvdA en PPR zich bezig gehouden met het regeerakkoord tussen de twee partijen in de nieuwe versie (pag. 153/3) Het werd uiteindelijk aangenomen, maas daar waren wel problemen aan vooraf gegaan.
In de ochtenduren had het PPR-congres met 415 tegen 349 besloten vast te houden aan de oude versie — de 10—6-formule
Op het PvdA-congres waren moeilijkheden ontstaan, omdat het congres besloten had naast het regeerakkoord met de PPR, ook een eigen minimumprogramma van vijf punten op te stellen
TK-fractievoorzitter Van Thijn bezwoer het congres lijsttrekker Den Uyl niet met een ,dubbele strategie" op te zadelen
Partijvoorzitter mevr Van den Heuvel waarschuwde ervoor, dat het CDA in onaantastbare minimumpunten een alibi zou kunnen zien om geen keuze voor de progressieven te maken De Biesheuvels en de Schmelzers in het CDA krijgen dan hun kans, meende zij.
Pas nadat premier Den Uyl met een ,,persoonlijk woordje" zijn bezwaren tegen het minimumprogram had geuit, bleek het congres met een kleine meerderheid bereid zijn mening te herzien.
In de middaguren werd in Breukelen vergaderd door delegaties van PvdA en PPR, waarbij de PvdA-delegatie duidelijk maakte, dat het standpunt van het PPR-congres voor haar onaanvaardbaar was.
Toen op het PvdA-congres vervolgens mevr. Van den Heuvel verslag uitbracht van de besprekingen in Breukelen bleek het PvdA-congres niet bereid het bestuur te machtigen eventueel over andere vormen van samenwerking te praten, als het PPR-congres bij zijn standpunt zou blijven. Praktisch unaniem en onder ovationeel applaus werd besloten in dat geval alleen de verkiezingen in te gaan.
Onder druk van het bestuur ging echter het PPR-congres ermee akkoord de eerder genomen beslissing in te trekken en het regeerakkoord in de nieuwe versie te aanvaarden. (ANP. NRC/H'blad, Politiek Overzicht)

LATIJNS-AMERIKA

MEXICO

ECHEVERRIA ONTEIGENT LAND

Enkele weken voordat hij het presidentschap overdroeg aan zijn opvolger (pag. 143/3 e.v.) heeft president Echeverria 100.000 ha. land in de deelstaat Sonora onteigend en laten verdelen onder kleine boeren.
Het land in de noord-westelijke deelstaat is zeer vruchtbaar en heeft een hoge produktiviteit. Sonora voorziet voor 70% in de tarwebehoefte van het land.
De landbouw in deze staat wordt voornamelijk bedreven op grote bedrijven, waarvan sommige een oppervlakte van 4000 tot 5000 ha beslaan.
Deze bedrijven zijn in handen van zo'n 72 families. Volgens een al lang bestaande wet kan één persoon hoogstens 100 ha land bezitten, maar de boeren in Sonora omzeilden deze bepaling door stukken land op naam van hun kinderen of familieleden te plaatsen.
De verschillende regeringen accepteerden deze situatie niet in de laatste plaats omdat veel families een belangrijke rol in de politiek spelen.
Naar aanleiding van het initiatief van de president eisten ook in andere delen van Mexico landarbeiders onteigening en herverdeling van grote landerijen. In vele delen van het land kwam het tot bezetting van grootgrondbedrijven en begin dec. 1976 bezetten ca. 2000 boeren het gebouw van het ministerie voor landhervorming in Mexico City.
Het besluit van de president kreeg veel kritiek van de grootgrondbezitters.
Eind nov. sloten winkeliers en fabrikanten hun bedrijven uit protest tegen ,,de socialistische en communistische neiging" van de regering.

Op 11 dec. bepaalde een rechter in Mexico City dat de onteigening en verdeling van de grond in Sonora in strijd was met de grondwet.
De bonden van de landarbeiders protesteerden tegen deze uitspraak en waarschuwden dat er een sociale onrust uit kan voortvloeien die vergelijkbaar is met die van voor de revolutie van 1910.
De bonden kondigden aan hoger beroep te zullen aantekenen bij het hooggerechtshof. (*NZZ*, The *Financial* Times)

LEIDER STADSGUERRILLA GEDOOD

De leider van de linkse guerrillabeweging ,,Liga van de 23ste september", David Jiminez Sarmiento, is op 11 aug. 1976 bij een poging tot een aanval op de zuster van president Lopez Portilla, Margarita Lopez Portillo, om het leven gekomen.
Volgens een mededeling van de politie hadden hij en drie andere leden van de beweging de auto van mevrouw Lopez Portillo beschoten. Zij werd niet gewond maar één van haar lijfwachten werd gedood en drie mensen werden gewond.
De 30-jarige Jimenez heeft de organisatie in 1973 in Guadalajara opgericht. De Liga geldt als één van de actiefste stadsguerrillagroepen
Volgens de politie is de beweging verantwoordelijk voor het merendeel van de ontvoeringen, bankovervallen en aanslagen die zich in de laatste vijf jaar in Mexico hebben voorgedaan. (*NZZ*)

VENEZUELA

PRESIDENT PEREZ BEZOEKT LONDEN, MOSKOU, MADRID en LISSABON

De Venezolaanse president Carlos Andres Perez heeft eind november, begin december '76 een reis door Europa gemaakt.
Het staatshoofd arriveerde op 17 november in Rome, waar hij besprekingen voerde met premier Andreotti en minister van buitenlandse zaken Forlani. Gesproken werd over olieproblemen en andere economische kwesties. Op 20 november werd Perez in het Vaticaan ontvangen door paus Paulus VI.
Bij zijn gesprekken in Rome verzekerde de president dat Venezuela op de OPEC-conferentie in december '76 zou pleiten voor een olieprijsverhoging van ten hoogste 10%.
Op 21 november arriveerde Perez in Londen voor een tweedaags bezoek. Hier voerde hij besprekingen met premier Callaghan en minister van buitenlandse zaken Crossland en werd hij ontvangen door koningin Elizabeth.
Tijdens een diner verklaarde hij dat Venezuela de betrekkingen met Groot-Brittannië wil verbeteren.
Ook in Londen werd gesproken over de oliesituatie. Zowel de Britse premier als de minister van buitenlandse zaken verklaarden in dit verband dat een stijging van de olieprijzen de koopkracht van de ontwikkelingslanden zou vergroten maar dat de economieën van de geindustrialiseerde landen grote schade zouden lijden.

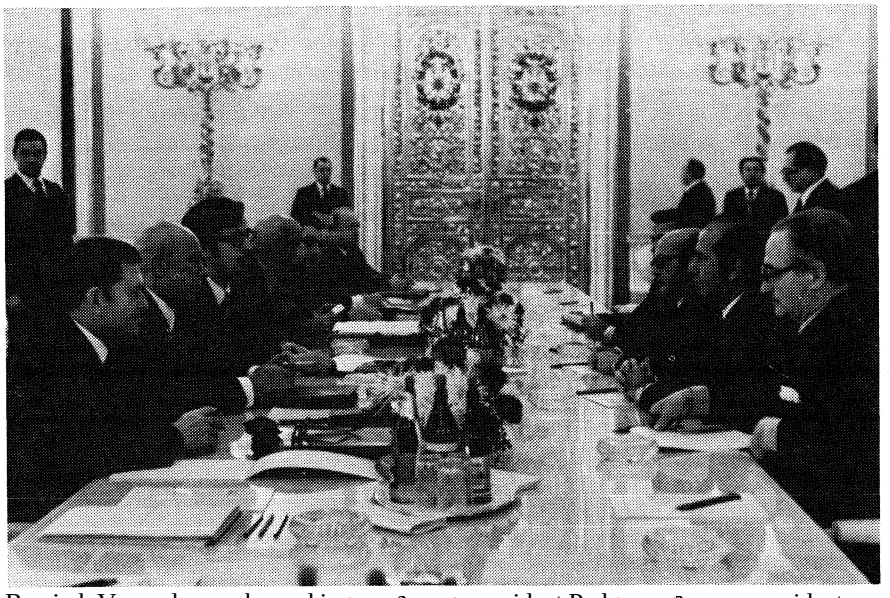

Russisch-Venezolaanse besprekingen 2e v l president Podgorny, 2e v r president Perez

Perez voerde verder besprekingen met de minister voor energie, Benn, en ontving een delegatie van het Britse bedrijfsleven.

Op 23 november werd een verdrag tot economische en industriële samenwerking afgesloten, dat voorziet in samenwerking op het gebied van energie, transport, scheepsbouw en de petrochemische industrie.
Vanuit Londen reisde de president door naar de Sowjet-Unie, waar hij op 24 november door president Podgorny werd ontvangen.
In een redevoering tijdens een banket in liet Kremlin sprak Perez zijn bezorgdheid uit over de afwezigheid van de Sowjet-Unie bij de Noord-Zuid-dialoog tussen de industrie- en de ontwikkelingslanden.
Perez voerde verder besprekingen met partijleider Brezjnew en premier Kosygin.
Aan het eind van het vierdaags bezoek werden twee economische samenwerkingsakkoorden ondertekend. In een olieruilverdrag kreeg Venezuela de mogelijkheid olieafnemers door de Sowjet-Unie te laten bevoorraden voor het geval daarmee transportkosten kunnen worden uitgespaard. Omgekeerd geldt hetzelfde voor de Sowjet-Unie.

In een tweede akkoord nam de Sowjet-Unie de verplichting op zich Venezolaanse technici op te leiden voor de genationaliseerde Venezolaanse aardoliewinning.
Vanuit Moskou vloog Perez naar Genève waar hij een bijeenkomst van de Socialistische Internationale bijwoonde en vandaar uit reisde hij door naar Madrid. Daar werd hij 28 november door koning Juan Carlos en premier Suarez ontvangen.

Op 29 november arriveerde de president in Lissabon, waar hij werd begroet door president Eanes. Volgens persberichten hechtte de Portugese regering veel waarde aan het bezoek in verband met de Portugese wens tot verruiming van de emigratiemogelijkheden van Portugezen naar Venezuela.
Venezuela, waar zich al een Portugese kolonie van ca. 200.000 mensen bevindt, heeft in principe toegezegd meer immigranten toe te laten, maar geeft daarbij de voorkeur aan hoog gekwalificeerde vakmensen.

Op 8 december maakte de woordvoerder van de Venezolaanse regering Rolando Rodriguez inderdaad bekend dat Venezuela plannen maakt om in de komende vijf jaar ongeveer 200.000 Portugese vluchtelingen uit Angola op te nemen.

Aan het eind van het bezoek van Perez aan Portugal werd een akkoord ondertekend dat voorziet in de levering van Venezolaanse aardolie aan Portugal tegen gunstige kredieten.

Tijdens een gesprek met de Portugese premier Soares verklaarde Perez dat de OPEC voorstander is van financiële ondersteuning van ontwikkelingslanden die door de verhoging van de aardolieprijs worden getroffen. Daartoe behoort Portugal ook. *(NZZ, The Times)*

ETHIOPIE

DE OPSTAND IN ERITREA

Het door Arabieren gesteunde Eritrese Bevrijdingsfront (ELF), dat de controle over delen van de provincie Eritrea opeist — waarvoor op 16 dec, 1970 de noodtoestand werd afgekondigd (pag. 94/1-'71) —, bleef ondanks een toenadering tussen Ethiopië en Soedan (eind 1971, pag. 277/2-'72) tot medio 1974 van zich doen spreken door aanslagen, aanvallen en ontvoeringen.

Sinds de geleidelijke machtsovername door het leger in Ethiopië trad een tijdelijke vermindering van de militaire activiteiten van het ELF in. Op 1 juli 1974 gaf het ELF samen met de Volksbevrijdingsstrijdkrachten (PLF), een radicalere groepering, in een te Rome uitgegeven verklaring te kennen dat door het volk van Eritrea ,,een werkelijke politieke verandering" werd verwacht alsmede ,,de erkenning van de realiteit van de Eritrese strijd voor onafhankelijkheid die in de laatste 13 jaar was gevoerd".

Enerzijds werd gestreefd naar ,,een billijke vrede via openhartige onderhandelingen", anderzijds werd gewezen op de vastbeslotenheid de strijd met alle middelen te intensiveren.

Dezelfde dag werd generaal Beharane Teferra tot gouverneur van Eritrea benoemd, nadat hij eerder als politiechef was ontslagen omdat hij verklaard had dat ,,het conflict tussen Ethiopië en ELF" alleen ,,door de dialoog" kon worden geregeld.

Een woordvoerder van het ELF verklaarde op 26 aug. 1974 te Beiroet dat zijn organisatie bereid was over een vredesregeling met de militaire leiders van Ethiopië te onderhandelen in een neutrale hoofdstad, mits die het ELF als enige legitieme vertegenwoordiger van het Eritrese volk erkenden. Maar tegelijk stelde hij dat het ELF op een volledige onafhankelijkheid voor Eritrea aandrong.

Twee dagen later zei de voorzitter van de voorlopige militaire regering van Ethiopië, generaal Aman Andom, in de Eritrese hoofdstad Asmara dat de ,,vergissingen van het verleden" zouden worden hersteld en dat de nieuwe ,,volksregering" Eritrea vrede zou brengen en

de ,,segregatie" van zijn bevolking zou beëindigen. Op 4 sept. deelde generaal Andom mee dat Ethiopische troepen die in juli verscheidene tientallen burgers bij de Soedanese grens hadden vermoord zouden worden gestraft en dat een diepgaand onderzoek naar het voorval zou worden ingesteld.

Begin okt. 1974 zouden de regeringstroepen volgens persberichten de steden Asmara en Massawa (Ethiopië's voornaamste haven aan de Rode Zee) onder controle hebben alsook de weg van Massawa via Asmara en Keren naar Agordat. Het ELF had zijn hoofdkwartier in Kerora (in het uiterste noorden bij de grens met Soedan) en het zou twee vooruitgeschoven posten bezitten te Nakfa en Biskia, terwijl ELF-commando's zouden opereren ten zuiden van de lijn Massawa-Agordat, vooral langs de kust, waarbij zij in vele gebieden belastingen hieven. De regeringstroepen konden de infiltratie niet beletten, ook al hadden zij de hele kust en het gebied langs de grens met Soedan voor een ca. 10 km diepe zone tot verboden gebied verklaard.

Op 6 okt. werd voor de Eritrese hoofdstad Asmara een nachtelijk uitgaansverbod afgekondigd. Op 8 okt. verzekerde generaal Andom dat, al wenste de militaire regering bloedvergieten te voorkomen, zij niet zou aarzelen alle middelen te gebruiken die nodig waren om de toepassing van het ,,Ethiopië eerst"-beginsel in heel het land te waarborgen.

Op 15 okt. voerde de Ethiopische luchtmacht verscheidene aanvallen op rebellenposten uit en op 16 okt. braken hevige gevechten uit in het noorden van Eritrea. Daarheen zouden toen drie legerbataljons zijn gestuurd, terwijl eind november nog eens ca. 6.000 man versterkingen naar Eritrea zouden zijn gezonden.

Op 23 nov. werd generaal Andom terechtgesteld (pag. 97/3), omdat hij volgens een verklaring van Osman Saleh Sabeh (de secretaris-generaal van ELF) op 27 nov. te Beiroet geweigerd zou hebben nog meer troepen naar Eritrea te zenden. Sabeh beweerde tegelijk dat ELF-commando's op ca. 6 km van Asmara waren gelegerd en dat zijn beweging voldoende bewapend was om weerstand te bieden aan de toenemende activiteiten van het Ethiopische leger, dat naar zijn zeggen ,,wapens ter waarde van $ 2 mln" van Libië* had gekregen in de voorafgaande maand. Het ELF gaf volgens Sabeh de voorkeur aan een vreedzame oplossing, maar er was geen contact met de Ethiopische regering, die niet had ingestemd met een ELF-voorstel voor onderhandelingen in een neutrale hoofdstad en die onafhankelijkheid voor Eritrea verworpen had, al had zij wel een zekere mate van autonomie toegestaan.

Op 28 nov. deed Sabeh een beroep op de Algerijnse minister van buitenlandse zaken Abdel Aziz Bouteflika, in zijn hoedanigheid van voorzitter van de Algemene Vergadering van de VN, ter wille van een VN-interventie om de bevolking in Eritrea te beschermen. Hij riep op tot het sturen van een VN-commissie van onderzoek i.v.m. beweerde ,,massamoorden" door het Ethiopische leger en tot het erkennen van het recht van zelfbeschikking voor het volk van Eritrea.

Op 22 dec. 1974 ontploften vier bommen in verschillende bars in Asmara, waarna botsingen tussen ELF-commando's en regeringsmilitairen volgden. Volgens een regeringsmededeling werden daarbij 4 personen gedood en 41 gewond, maar andere bronnen spraken van 11 doden en 55 gewonden o.w. 6 doden en 22 zwaargewonden aan de kant van de regeringstroepen.

Ook de volgende paar dagen vielen bij onlusten in Asmara verscheidene slachtoffers. Een aantal burgers bleek door wurging gedood. naar werd verondersteld-omdat zij contacten met het ELF zouden hebben onderhouden. Volgens Sabeh (op 27 dec. te Beiroet) hadden Ethiopische militairen te Asmara 400 burgers en 400 politiemannen gearresteerd en hadden zij o.a. enkele studentenleiders gedood, die geweigerd hadden deel te nemen aan de voorlichtingscampagne onder de boeren (zie pag. 98/2 en 100/1). Sabeh verklaarde voorts dat de revolutie nu haar activiteiten in de centra van de steden begon te ontplooien en dat de ELF onlangs wapens had ontvangen — anti-tank- en luchtdoelgeschut alsmede kanonnen — die niet minder efficiënt waren dan de uitrusting van het Ethiopische leger.

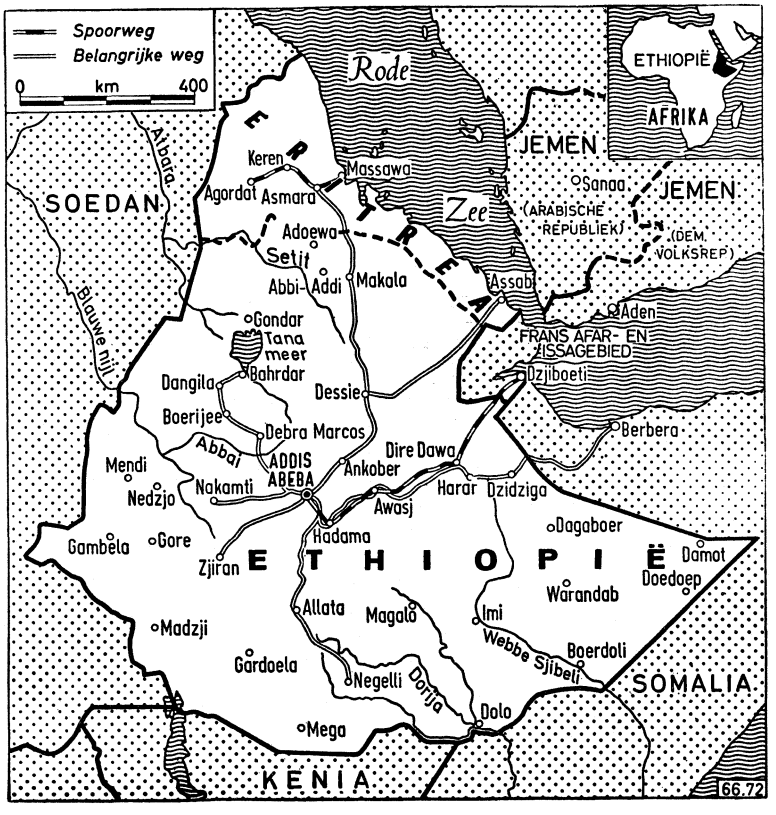

Overleg Ethiopische regering met Eritrese vertegenwoordigers

Op 27 dec. 1974 deelde de voorlopige militaire raad (PMAC) mee dat zij ,,haar pogingen op het hoogste ni-

* De Libische premier Jalloud verklaarde op 17 dec. 1974 te Tripoli tegenover drie daar voor een bezoek aanwezige leden van de Ethiopische voorlopige militaire raad dat Libië een nauwe relatie met Ethiopië wenste op basis van een dialoog tussen ,,de twee revoluties".

veau voortzetten om een vreedzame oplossing te vinden voor het Eritrese conflict, dat van het vorige regime geërfd was." De volgende dag begonnen Lij Mikhail Imru (minister van voorlichting), Mohammed Abdel Rahman (minister van handel) en andere vooraanstaande persoonlijkheden te Asmara besprekingen met **345** Eritrese vertegenwoordigers.

De ministers verklaarden dat aan Eritrea een autonoorn bestuur kon worden verleend, maar zij verwierpen rechtstreekse onderhandelingen met de rebellen en zij weigerden de vrijlating van politieke gevangerieri zoals door sommige vertegenwoordigers was verlangd. We! boden zij aan de bestaande contacten met het ELF via diplomatieke kanalen met behulp van de Soedanese regering uit te breiden.
Op 5 jan. 1975 werden de besprekingen na een onderbreking van vier dagen hervat. De Eritrese vertegenwoordigers zouden toen de volgende verlangens hebben geformuleerd: a) terugtrekking van het Ethiopische leger uit de straten van Asmara; b) echte onderhandelingen met afgevaardigden van de rebellen als de enige vertegenwoordigers van het Eritrese volk; c) stopzetting van de studentencampagne wat Eritrea betreft; d) vrijlating van alle politieke gevangenen; e) publikatie in de nationale pers te Addis Abeba van een volledige voorlichting over de lopende onderhandelingen en de toestand in Eritrea; f) het houden van een referendum over de toekomst van Eritrea; en g) een officiële discussie over de status van de provincie in internationale organisaties.
Daartegenover bood minister Imru het volgende aan: a) het verlenen van toestemming aan de Eritrese vertegenwoordigers om rechtstreeks contact op te nemen met het ELF; b) een opdracht aan de regeringstroepen om maximale zelfbeheersing te betrachten; *c)* een toezegging om de gevallen van alle politieke gevangenen opnieuw te bestuderen; d) het uitvaardigen van speciale instructies voor alle deelnemers aan de studentencampagne: en e) een verzekering dat aan alle verdere besprekingen tussen regeringsvertegenwoordigers en prominente Eritreërs door religieuze leiders en leiders van gemeenschappen zou worden deelgenomen.
Voor het eerst werd officieel erkend dat in Eritrea een gewapende strijd aan de gang was die grote verliezen aan mensenlevens en bezittingen teweegbracht. De Ethiopische regering zou van Arabische zijde, in het bijzonder door Saoedi-Arabië en Koeweit, zijn gewaarschuwd dat als Ethiopië vrienden in de Arabische wereld wilde houden een vreedzame regeling van het Eritrese conflict een dringende vereiste was.
De voorlopige militaire raad deelde op 10 jan. 1975 mee dat de vredesinspanningen werden voortgezet door het sturen van een topdelegatie naar Caïro, Damascus en Bagdad. Tegelijk werd echter gewezen op de recente ,,misdaden" van rebellen in Eritrea (bomaanslagen en andere sabotagedaden), terwijl ELF het Ethiopische leger op 24 jan. beschuldigde van een massamoord op 24 dorpsbewoners bij de Soedanese grens.

Vorming gemeenschappelijk front ELF-PLF

Intussen waren op **3** jan. leiden van een groep van **38** Eritrese leiders te Adi Gebrai (ruim **30** km ten zuidwesten van Asmara) besprekingen begonnen met ELF-vertegenwoordigers en op 4 jan. te Coazien (ca. 17 km ten noorden van Asmara) met PFL-leiders. Bij deze en volgende besprekingen werd echter geen voortgang gemeld.
Op **16** jan. werd in Ethiopische regeringskringen bericht dat ELF en PLF aan het slot van een tiendaagse conferentie te Coazien overeenstemming hadden bereikt over de vorming van een gemeenschappelijk front. Zij zouden zich bereid hebben verklaaid toî onderhandelingen met het militaire bewind, mits alle Ethiopische troepen uit Eritrea werden teruggetrokken.

ELF (Eritrean Liberation Front) is overwegend mohammedaans. PLF (Popular Liberation Front) is voornamelijk christelijk en wordt als links, soms als marxistisch aangeduid.

Op **15** jan. **1975** was onthuld dat brigade-generaal Goitom Gebre-Ezghi, die in okt. 1974 tot politiechef van Eritrea was benoemd, zich bij het ELF had aangesloten. Op **7** febr. werd gemeld dat ELF en PLF hun troepen onder zijn commando hadden gesteld.
Op **25** jan. werd bericht dat een groep van **14** officieren en manschappen van de Ethiopische luchtmacht waren gearresteerd, terwijl andere luchtmachtmilitairen waren verdwenen — die zouden zich eveneens bij het ELF hebben aangesloten.

Gevechten op grote schaal

Op **28** jan. **1975** verklaarde de voorlopige militaire raad een algemeen offensief tegen de bevrijdingsbewegingen te zullen starten. ,,De regering is aan het eind gekomen van haar geduld en zij zal er nu toe overgaan degenen die tegen de nationale eenheid vechten uit te schakelen", aldus de verklaring. Die luidde het einde in van een periode van betrekkelijke rust, waarin het leger vele steden beheerste en de bevrijdingsbewegingen vrijwel het hele platteland van Eritrea.
In een kennelijke poging om vóór het legeroffensief hun posities te verbeteren infiltreerden guerrillastrijders op **31** jan. **1975** in Asmara. Zij vielen legerkampen en andere militaire installaties aan. De Ethiopische regeringstroepen reageerden krachtig. Zij zetten pantserwagens en tanks in en vuurden volgens ooggetuigen in het wilde weg. Op 2 febr. begon de Ethiopische luchtmacht guerrillasteunpunten in de dorpen rond Asmara te bestoken. Nadat legerversterkingen vanuit Addis Abeba in Asmara waren aangekomen. w.o. **52** tanks en **20** pantserwagens, trokken de guerrrillastrijders zich aan het eind van de 2de februari uit Asmara terug. Door het uitvallen van de elektriciteitscentrale heerste in de stad duisternis; vele winkels werden door legereenheden geplunderd, waarbij vooral zaken van Italianen (van wie ca. **2.000** in Asmara woonden) het moesten ontgelden.
Op 4 febr. werden nieuwe guerrillainfiltraties gemeld. Die kregen steeds meer steun van de bevolking tegen wie het leger scherpe represailles toepaste. Dezelfde dag begon een luchtbrug voor de evacuatie van buitenlanders. Het legergarnizoen in Asmara werd tot ca. **17.000** man uitgebreid door de komst van verdere versterkingen uit Addis Abeba, w.o. **2.000** parachutisten.
Volgens Sabeh (op **1** febr.) was het ELF-offensief mogelijk gemaakt door Libische wapenleveranties ter waarde van $ **5** mln, waarmee de totale Libische hulp in het voorgaande halfjaar op $ **15** mln zou zijn gekomen. Op 4 febr. verklaarde het ELF ,,royale hulp van Arabische broederstaten — Syrië, Irak en Zuid-Jemen — en van de Palestijnse nationale beweging en van Al Saika" te hebben ontvangen.

Op 5 febr. verklaarde ELF-leider Sabeh te Beiroet: ,,Wij zullen doorvechten tot het Ethiopische leger is verslagen, tenzij de nieuwe leiders van Ethiopië ermee instemmen met ons te onderhandelen op basis van onafhankelijkheid voor Eritrea..."
Een woordvoerder van ELF, Mohammed Idris, zei dezelfde dag dat een bestand nog steeds mogelijk was. „Wij weten dat er gemeenschappelijke belangen zijn tussen ons (ELF en militair bewind), waarover wij aan de onderhandelingstafel een akkoord kunnen bereiken. Dit is een aanbod dat, als zij het verwerpen, zal uitlopen op voortzetting van de oorlog en de nederlaag van de agressors." Volgens Idris hadden Saoedi-Arabië en Koeweit de Ethiopische regering laten weten dat zij hun financiële steun aan haar afhankelijk stelden van het verlenen van onafhankelijkheid aan Eritrea.
De voorlopige militaire raad herhaalde op 7 febr. dat de eenheid van Ethiopië onschendbaar was, terwijl dezelfde dag werd meegedeeld dat majoor Mengistu Haile Mariam persoonlijk de leiding van de operaties in Eritrea op zich had genomen; hij zou zich met ,,disciplineproblemen" onder regeringstroepen bezig houden. (Op 20 febr. werd bericht dat 13 militairen waren terechtgesteld nadat zij schuldig waren bevonden aan het begaan van wreedheden tegen burgers in Eritrea, terwijl 90 militairen naar Addis Abbeba waren overgebracht voor een ondervraging i.v.m. beweerde excessen.)
De Syrische regering deed op 8 febr, een

beroep op de Ethiopische militaire leiders om ELF te erkennen alsmede het recht van de bewoners van Eritrea op onafhankelijkheid
De Soedanese president Niineiry riep op 9 febr op tot een bestand Dat moest onmiddellijk door beide partijen worden opgevolgd Vervolgens moest de Ethiopische regering een algemene amnestie afkondigen (ook voor iedereen die de wapens had opgenomen of zich bij het ELF had aangesloten) Daarna moesten vredesbesprekingen zonder voorwaarden vooraf plaatsvinden Dezelfde dag vertrok een Soedanese delegatie u l v de staatsminister van buitenlandse zaken Gamal Mohammed Ahmed naar Addis Abeba Hoewel de Ethiopische voorlopige militaire raad op 11 febr te kennen gaf het Soedanese bemiddelingsaanbod van de hand te hebben gewezen, stemde de raad op 15 febr na besprekingen met Mohammed Ahmed in met het zenden van een delegatie naar de Soedanese hoofdstad Khartoem om Nimeiry's voorstellen te onderzoeken
Gok president Sadat van Egypte, secretaris-generaal Waldheim van de VN en president Amin van Oeganda riepen op tot een staakt-het-vuren evenals — naar op 22 febr werd bericht — de Sowjetambassadeur in Khartoem

Hoewel de Ethiopische regering weigerde journalisten tot Eritrea toe te laten werd in de pers gemeld dat de bevrijdingsbewegingen het gebied benoorden Asmara beheersten (incl. de weg van Asmara naar Massawa) en ook de gebieden ten zuiden daarvan, zodat zij de opmars van versterkingen vanuit Addis Abeba konden blokkeren.

Op 15 febr. '75 werd de noodtoestand voor heel Eritrea afgekondigd en werd generaal Getachew Nadaw tot gouverneur benoemd als opvolger van de op 24 sept. 1974 aangestelde Ato Emanuel Amde-Mikhail die uit de provincie zelf afkomstig was. Tegelijk begonnen militairen de 5.000 man sterke politie, die een nieuwe chef kreeg, te vervangen. De politie had met het ELF gesympathiseerd, maar was op haar post gebleven orn de burgerbevolking tegen ongedisciplineerd optreden van het leger te beschermen.
Op 18 febr. verklaarde ELF-leider Sabeh te Beiroet dat 12.000 man Ethiopische troepen ,,feitelijk omsingeld" waren in Asmara. Hij deed een beroep op de VS een wapenembargo voor de Ethiopische strijdkrachten toe te passen zolang de onafhankelijkheidsoorlog duurde, en het Ethiopische verzoek om munitie ter waarde van $ 30 mln (waarover de Ethiopische minister van buitenlandse zaken Wodajo toen zonder succes in Washington besprekingen voerde) af te wijzen. Hij herhaalde dat het ELF slechts tot onderhandelingen met de Ethiopische regering bereid was als die Eritrea's onafhankelijkheid erkende en verwierp daarmee in feite het Soedanese bemiddelingsinitiatief.
Dezelfde dag deelde de Koeweitse minister van binnenlandse zaken en defensie, sjeik Saad al Abdoellah al Salim al Sabah, mee dat zijn land ..totale steun aan de Eritrese revolutie (zou) bieden ,in het bijzonder op militair terrein". Drie dagen later bevestigde een ELF-woordvoerder te Damascus dat Koeweit militaire hulp en economische steun verleende, terwijl Syrië, Irak, Libië en de PLO al eerder wapens naar Eritrea hadden gestuurd (zowel via Soedan als vanuit Aden). Tot die wapens zouden behoren SAM-7 luchtdoelraketten, RPG-7 anti-tankraketten en Kalashnikow-geweren.

Op 22 febr. werden in Addis Abeba voor het eerst ofiiciele verliescijfers over de strijd in Eritrea bekendgemaakt: 2.532 doden — 87 militairen, 2.321 rebellen en 124 burgers. Maar niet officieel werden de verliezen aan regeringszijde op minstens 1.500 doden gesteld en werd het aantal in Asmara gedode burgers op 2.000 geraamd. Sabeh had op 18 febr. gesteld dat 2.000 Ethiopische militairen waren gedood of gewond. Het Ethiopische Rode Kruis sprak op 26 febr. van verscheidene duizenden gewonde burgers en ca. 15.000 vluchtelingen.

Militaire patstelling

Na een vijfdaagse strijd voor de ontzetting van het 1.500 man sterke garnizoen van Keren, waarbij aan beide zijden zware verliezen werden geleden, trokken de belegerende rebellen zich op 28 febr. 1975 terug. Vervolgens verwierven de Ethiopische troepen in de drie maanden daarna de volledige controle over de drie grote steden van Eritrea — Asmara, Keren en Massawa, terwijl zij bovendien de weg van Asmara naar Ad'dis Abeba open wisten te houden.
Het platteland bleef echter grotendeels onder controle van de guerrillastrijders, die versterking kregen van jongeren (o.m. als gevolg van repressieve acties van het leger) zodat hun sterkte tot ca. 10.000 gewapende mannen toenam. Bij de guerrilla op het platteland sneuvelden naar schatting ca. 15 militairen per week.
Op 2 april 1975 verklaarde het hoofd van de vluchtelingenafdeling van het Soedanese ministerie van binnenlandse zaken dat meer dan 30.000 vluchtelingen in de Soedanese provincie Kassala waren aangekomen nadat Ethiopische troepen de week tevoren de stad Umm Hagar, die 4 dagen lang door guerrillastrijders was bezet, hadden verwoest. Het totaal aantal Eritrese vluchtelingen in Soedan werd in mei op ca. 40.000 geraamd.

Op 11 april beweerde een ELF-woordvoerder te Beiroet dat meer dan 200 personen in Agordat waren vermoord. Welzijnswerkers die in mei vanuit Ethiopie naar Europa terugkeerden verklaarden dat de Ethiopische regering sinds februari 1975 de hulpvoorziening voor de Eritrese bevolking had afgesneden om de afscheidingsbeweging klein te krijgen en dat duizenden mensen de hongerdood tegemoet gingen.
Volgens Bereket Selassie, een voormalige procureur-generaal en thans voorzitter van het ,,Eritrese nationale hulpcomite" — in een verklaring op 30 mei te Londen — waren 300 000 mensen uit hun huizen in Eritrea verdreven. Sinds februari zouden 3 000 non-cnmbattanten, incl vrouwen en kinderen, zijn gedood en zouden 47 dorpen zijn verwoest door Ethiopische troepen, die naar zijn zeggen voedselvoorraden vernietigden en water vergiftigden. Meer dan 3000 Ethiopische militairen zouden zijn gedood tegenover slechts 82 ELF-leden.
Een ELF-voorlichtingsbureau te Parijs stelde in een op 16 juni gepubliceerd communiqué dat het Ethiopische militaire regime een uitroeiingsoorlog tegen het volk van Eritrea voerde, waarbij meer dan 7 000 mensen waren gedood en 47 dorpen waren verwoest en waarin de Ethiopische luchtmacht van napalm gebruik zou hebben gemaakt

Bij nieuwe hevige gevechten rond Asmara in juli en aug. 1975 kwamen volgens diplomatieke kringen honderden mensen om. Op 28 juli kondigde de Ethiopische autoriteiten de staat van beleg voor heel Eritrea af, terwijl Asmara van de buitenwereld werd afgegrendeld. Op 30 juli meldde een ELF-woordvoerder te Beiroet dat 20 dorpen door regeringstroepen waren verwoest.
Vanaf aug. leek de strijd in hevigheld toe te nemen. Bij een veldslag ten zuiden van Asmara in die maand werden minstens 2.000 mensen gedood. Het leger startte een ,,neutralisatie"-campagne om het verzet te breken, waarbij honderden mogelijk duizenden, mensen werden gedood en huizen en hutten in brand werden gestoken.
Terwijl guerrillagroepen van zich deden spreken door sabotage-acties, moordaanslagen en ontvoeringen, wist noch het leger noch de afscheidingsbeweging een militaire beslissing te forceren.

(Voortzetting volgende aflevering)
(Zie ook pag. 97 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

BHOETTO WINT VERKIEZINGEN IN PAKISTAN

Bij de eerste algemene verkiezingen in Pakistan sinds de afscheiding van Bangladesh heeft de Pakistan People's Party van premier Zoelfikar Ali Bhoetto op f maart 155 van de 200 rechtstreeks verkiesbare zetels in de Nationale Vergadering gewonnen, terwijl het oppositieblok van negen partijen. Pakistan National Alliance, 36 zetels verwierf, de Moslem Liga één zetel behaalde en 8 onafhankelijken werden verkozen Tien vrouwelijke afgevaardigden en zes vertegenwoordigers van minderheden zullen later door de Nationale Vergadering en de vier provinciale parlementen worden gekozen om de 216 leden tellende Nationale Vergadering te completeren.
Op 9 maart besloot de PNA in verband met de volgens haar gepleegde fraude en knoeierijen bij de verkiezingen van 7 maart haar zetels in de Nationale Vergadering niet te zullen innemen en bovendien niet te zullen deelnemen aan de op 10 maart te houden verkiezingen voor de vier provinciale parlementen. Ook de Moslem Liga liet weten de provinciale verkiezingen te zullen boycotten.
De boycotactie van de oppositie miste haar uitwerking niet. Terwijl de opkomst bij de stembus op 7 maart rond de 60% bedroeg, was die op 10 maart bijzonder laag: in de grote steden 20 à 25%. Daarentegen had een door de PNA uitgeroepen algemene staking op 11 maart vooral in Karachi (4 mln inwoners) veel succes, terwijl ook in de andere grote en middelgrote steden de stakingsoproep een redelijk effect sorteerde.

Er was ook sprake van toenemend geweld. Sinds 7 jan., de dag waarop de verkiezingsdata werden bekendgemaakt, vonden bij politieke botsingen tot 7 maart 21 mensen de dood. Op 10 maart vergden incidenten 7 doden en ca 500 gewonden

Alleen al in Karachi, waar de oppositie acht van de elf zetels veroverde, kwamen vijf mensen om.

Direct na de sluiting van de stemlokalen kondigde de regering de uitzonderingstoestand af, wat o.a. betekent dat openbare bijeenkomsten van meer dan vijf personen zonder voorafgaande toestemming strafbaar zijn. Op 10 maart deden zich in Karachi twee incidenten voor. De volgende dag braken er gevechten uit tussen demonstranten en de politie, toen een menigte twee goederenwagons in brand stak. In de wijk Korangi werd bijna twee uur lang een vuurgevecht gevoerd, maar over slachtoffers werd niets gemeld. Kort daarop trokken militairen met tanks deze en andere wijken binnen waar zij erin slaagden de rust te herstellen.

Oppositieleider Maulana Shah Ahmed Noorani verklaarde de voorgaande avond dat sinds 10 maart al minstens 1000 aanhangers van de oppositie in heel Pakistan waren gearresteerd.

Premier Bhoetto wijst beschuldigingen over fraude bij de verkiezingen tijdens persconferentie op 8 maart van de hand

Reeds vóór 10 maart waren 19 PPP-kandidaten wegens het ontbreken van tegenkandidaten verkozen verklaard. Daaronder was ook premier Bhoetto in het district Larkana (Sind) krachtens een besluit van de verkiezingscommissie op 13 febr.; die commissie verwierp toen een petitie van Maulana Jan Mohammed Abbasi, de oppositiekandidaat voor Larkana, die beweerde dat hij op 17 jan. was ontvoerd en pas op 19 jan. was vrijgelaten, nadat de officiële kandidaatstelling was gesloten, waardoor Bhoetto de enige gegadigde werd.
Details van de verkiezingsuitslag van 10 maart waren:

Alle 14 ministers van Bhoetto's kabinet verwierven een zetel. Prominente verliezers in de PPP waren: Mian Farook Ali (de parlementsvoorzitter) en Nasrullah Khattak (de premier van de Noordwestelijke Grensprovincie NWFP).
Haar grootste succes behaalde de PNA in de NWFP: 17 van de 26 zetels in de Nationale Vergadering tegen de PPP 8. Een van de PNA-zetels daar werd behaald door Begum Nasim Wali Khan, de echtgenote van Abdul Wali Khan, de gevangengehouden voorzitter van de verboden National Awami Party. Ook de voornaamste oppositieleider, luchtmaarschalk b.d. Asghar Khan, werd gekozen evenals Maulana Mufti Mahmud, prof. Ghafur Ahmed en Slier Baz Mazari. Daarentegen werd de secretaris-generaal van de PNA, Rafique Ahmed Bajwa, overtuigend verslagen.
Vooral de uitslag in de provincie Pendsjaab. waar een spannende strijd was verwacht maar de PNA slechts 8 van de 115 zetels behaalde, veroorzaakte grote verontwaardiging in oppositiekringen.

Neutrale waarnemers spraken hun twijfels uit m.b.t. het overweldigende sternbusresultaat, aldus ***Dze*** Zeit (11-3), en correspondenten ter plaatse bevestigden enkele beschuldigingen van de oppositie met berichten over niet geopende of niet meegetelde stembussen en over het stemmen door bedriegers, aldus The Economist (12-3). Maar de *NRC/* H'blad (10-3) stelde: ,,Ook als we aannemen dat de beschuldigingen van de oppositie deels op waarheid berusten en dat er hier en daar geknoeid is bij de (...) verkiezingen, dan blijkt toch zonneklaar, dat de nu 49-jarige Bhoetto grote populariteit geniet bij de Pakistaanse bevolking."

Bhoetto's optreden tegen oppositie en verzet in eigen land sinds eind 1975 alsmede andere binnenlandse ontwikkelingen worden hieronder samengevat.

Weekblad 46ste jaargang No. 2374, pag. 29663-29678

Vorming *NDP. Maatregelen* tegen oppositie. Proces NAP-leiders

Twaalf vertegenwoordigers van de op 10 febr. 1975 verboden National Awami Party/NAP (pag. 735/1-'75) in de Senaat en de Nationale Vergadering vormden op 4 maart 1976 de National Democratic Party/NDP en zij verzochten als een oppositionele parlementsfractie te worden erkend.

Een wetsontwerp, dat de berechting regelde voor speciale gerechtshoven van misdrijven tegen de veiligheid, integriteit en soevereiniteit van de staat, werd op 24 maart door de Nationale Vergadering goedgekeurd en op 13 april door de Senaat. Volgens de minister van justitie, Malik Mohammed Akhar, was het ontwerp ingediend t.b.v. de uitvoering van de uitspraak van het hooggerechtshof dat ,,zekere personen" zich schuldig hadden gemaakt aan hoogverraad. Ook zou het speciale hof gerechtelijke stappen ondernemen tegen personen die de wijk hadden genomen naar het buitenland.

Nog op 13 april 1976 arresteerde de politie een aantal vooraanstaande leden van de oppositie, o.w. Hashim Mohammed Ghilzai (leider van de oppositie in de Senaat), de senatoren Ghulam Ahmad Bilour en Syed Husain Shah, en Kaswar Gardezi (secretaris-generaal van de NDP) alsmede een aantal leden van het federale parlement en de provinciale parlementen van Baloetsjistan en NWFP. Volgens een oppositiewoordvoerder waren toen vijf van de 12 oppositievertegenwoordigers in de 40 leden tellende Senaat in hechtenis.

Op 15 april 1976 begon voor een speciaal hof te Hyderabad een proces tegen 44 vooraanstaande NAP-leden, o.w. de voormalige voorzitter en leider van de oppositie in de Nationale Vergadering, Abdul Wali Khan: Ghilzai. Bilour en Shah; en voorts o.a. drie reeds in augustus 1973 gearresteerde politici — Ghaus Bakhsh Bizenjo (ex-gouverneur van Baloetsjistan), Sardar Ataullah Khan Mengal (ex-premier van Baloetsjistan) en Khair Bakhsh Marri (ex-voorzitter van NAP in Baloetsjistan).

In dit proces is nog steeds geen vonnis geveld. Wel werden intussen de bevoegdheden van de speciale gerechtshoven versterkt.

Krachtens een regeringsdecreet van 29 juli 1976 werd de ,,Defence of Pakistan Ordinance" zo geamendeerd dat geen enkel beroep tegen een vonnis van een speciale rechtbank bij enig gerechtshof meer mogelijk is. Bovendien keurde de Nationale Vergadering op 5 sept. 1976 een amendement op de grondwet (het 5de) goed dat de bevoegdheden van hogere rechtbanken om personen. beschuldigd van subversieve activiteiten, tegen borgtocht vrij te laten beperkte. Volgens premier Bhoetto waren die rechtbanken in het verleden in de bevoegdheden van de wetgevende en de uitvoerende macht getreden. Daarentegen betoogde een oppositie-afgevaardigde, Mahmoud Ali Qasuri, dat het wetsontwerp een ernstige slag toebracht aan de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht.

Wel had een speciaal hof te Quetta op 2 aug 1975 vonnis gewezen in een proces tegen 31 NAP-functionarissen in verband met de bomaanslag waarbij H. K. M. Sherpao het leven verloor (pag. 735/1-'75). Isfayandar Wali (zoon van Wali Khan) en twee anderen, die zich voor de aanslag verantwoordelijk zouden hebben verklaard, werden veroordeeld tot 10 jaar eenzame opsluiting, terwijl Isfayandar Wali bovendien nog 7 jaar gevangenisstraf kreeg krachtens de ,,Defence of Pakistan Rules".

Ook werden maatregelen genomen tegen vooraanstaande leden van andere oppositiepartijen.

Op 15 maart 1976 werd Khawaja Khairuddin, vice-president van de Moslem Liga, gearresteerd en op een vliegtuig naar Londen gezet, nadat hij kritiek op de regering had geleverd. Hij was voorzitter van de Moslem-Liga in het vroegere Oost-Pakistan geweest en had zich aan de kant van (West) Pakistan geschaard tijdens de burgeroorlog. Na de onafhankelijkheid van Bangladesh was hij gearresteerd. Na zijn vrijlating was hij naar Pakistan gereisd, maar de autoriteiten stelden zich nu op het standpunt dat hij geen burger van Pakistan was, dat hij met ongeldige papieren het land was binnengekomen en dat hij daarom geen recht had zich in de Pakistaanse politiek te mengen.

Op 22 maart werd de voormalige premier van Pendsjaab, Mohammed Haneef Ramay, beschuldigd van corruptie en nepotisme, nadat hij zich op 31 okt. 1975 bij de Moslem Liga had aangesloten (pag. 736/2-'75). Hij werd op 29 maart gearresteerd. Ramay werd op 21 sept. 1976 door een speciaal hof te Lahore veroordeeld tot 4½ jaar gevangenisstraf plus een boete van 50.000 roepies subs. 6 maanden gevangenisstraf, omdat hij in een door hem gehouden rede bewust Pakistans betrekkingen met China, Perzië, de SU, India en Afghanistan zou hebben willen schaden en bovendien onenigheid onder de strijdkrschten teweeg had willen brengen.

Op 24 april volgde de arrestatie van Gauhar Ayoub Khan, de oudste zoon van wijlen president Ayoub Khan en leider van de rechtse Tehrik-i-Istiqlal. Hij zou in een rede uitspraken hebben gedaan die strijdig waren met de uitzonderingswet.

De in 1975 gearresteerde Pathanenleider, Khan Abdul Ghaffar Khan. de 86-jarige vader van Abdul Wali Khan, werd op 28 aug. 1976 wegens zijn hoge leeftijd vrijgelaten. (keuter)

Gouverneursbewind in Baloetsjistan

Op 31 dec. 1975 stelde de federale regering van premier Bhoetto de provincie Baloetsjistan, waar sinds sept. 1975 een opleving van de guerrilla-activiteit was gemeld (pag. 734/3-'75), voor de duur van 2 maanden onder een gouverneursbewind. Het kabinet o.l.v. premier Ghulam Qadir Khan en het provinciale parlement werden geschorst. De gouverneur, Mir Ahmed Yar Khan (van Khalat), zou bij de uitoefening van het bewind worden geassisteerd door vijf adviseurs, o.w. de voorzitter van het naar huis gestuurde parlement.

Volgens een officieel persbericht was de federale regering tot actie overgegaan omdat ,,de provinciale regering nagelaten had een goed gebruik te maken van de aanzienlijke fondsen, toegewezen door de federale regering voor de ontwikkeling van Baloetsjistan" Voorts had de gouverneur gerapporteerd dat bepaalde maatregelen dringend noodzakelijk waren om het provinciale bestuur te verjongen en dat ,,de opschorting van normale constitutionele voorzieningen voor een zekere tijd nodig was om de omstandigheden te scheppen waarin de vertegenwoordigende instellingen van de provincie overeenkomstig de hoogste maatstaven van de democratie en de belangen van het volk van de provincie zullen functioneren"

N R C/H'b l a d (2-1-'76) meldde dat de gouverneur het bewind van Qadir Khan van grove corruptie beschuldigd had. Hij zou kort tevoren hebben verklaard dat 90% van de fondsen die bestemd waren voor de ontwikkeling en pacificatie van de provincie door Qadir Khan en zijn collega's waren verduisterd

Op 26 febr. verlengden de twee kamers van het federale parlement in een gemeenschappelijke zitting de duur van het gouverneursbewind met twee maanden.

Op 8 april maakte premier Bhoetto aan het slot van een 14 daagse tournee door Baloetsjistan in de provinciehoofdstad Quetta bekend dat het uit de 16de eeuw daterende ,,Sardarensysteem" was afgeschaft. Dit in Baloetsjistan en de Noordwestelijke Grensprovincie (NWFP) nog hecht verankerde systeem maakte de sardaren (stamhoofden, vergelijkbaar met leenheren en vazallen uit de Europese middeleeuwen) tot vrijwel soevereine vorsten in hun eigen gebied: in ruil voor hun plicht de bevolking te verdedigen konden zij belastingen innen, een zesde deel van de oogst opeisen. herendien-

sten verlangen en rechtspreken. De met dit besluit van titel en voorrechten beroofde sardaren konden bij overtreding van de tegelijk bekendgemaakte verboden (o.a. het verbod om recht te spreken en het verbod om belastingen te innen) worden gestraft met maximaal 3 jaar gevangenisstraf en/of hoge geldboetes.

De ‚sardar aller sardaren' in Baloetsjistan was de provinciegouverneur, Mir Ahmed Yar Khan Hij kreeg van Bhoetto een nieuwe titel grote dienaar"

Aan het gouverneursbewind in Baloetsjistan kwam op 6 dec. 1976 een einde toen het provinciale parlement te Quetta tijdens een nauwelijks 6 minuten durende zitting Mohammed Khan Barozai tot premier van de provincie koos. Hij vormde een zes leden tellend kabinet dat bestond uit parlementsleden van de Pakistan People's Party. Daarmee kwam Bhoetto's partij na een onderb eking van bijna een jaar weer aan de regering in Baloetsjistan.

Voortdurende strijd in Baloetsjistan?

Op 6 juli 1976 deed zich volgens persberichten uit New Delhi in de buurt van Kashmor (Baloetsjistan) een schietpartij voor waarbij eerst zes politiemannen door guerrillastrijders van de Bugti-stam werden doodgeschoten en vervolgens 10 rebellen werden gedood en 4 andere gearresteerd.

Op 3 sept. berichttte *The Times* dat volgens een Baloetsji die onlangs Quetta had bezocht, de oorlog in Baloetsjistan nog steeds voortduurde. Daarbij zouden in mei 1976 in het gebied van Jalpat 300 militairen van het regeringsleger, de Federal Security Force o.l.v. kolonel Tariq Mahmood, door guerrillastrijders zijn omsingeld en gedood. In totaal zou de regering zes divisies — hoofdzakelijk bestaande uit Pendjabi's — hebben ingezet, terwijl de sterkte van de guerrilla-eenheden op 20.000 man werd geraamd.

Einde *gouverneursbewind* NWFP. Opstund onderdrukt

Op 4 mei 1975 kwam een einde aan het op 17 febr. 1975 ingestelde gouverneursbewind in de Noordwesttelijke Grensprovincie (NWFP), toen het op 6 april in plaats van Sherpao gekozen parlementslid Nasrullah Khan Khattak (PPP) de vorige dag als premier was beëdigd. Hij vormde een uit 7 leden bestaand coalitiekabinet van PPP en Moslem Liga. met o.a. oud-premier Inayatullah Ganapur.

Op 31 okt 1976 meldde Reuter dat op 3 sept in het district Dir (NWFP) een opstand was uitgebroken, toen militietroepen een protestmars van ca 2 000 leden van de Kohistani-stam tegen de nationalisatie van de bossen met traangas wilden tegenhouden Bij de opstand raakten vervolgens ook leden van de Pathanenstam betrokken en de regering zond vhegtuigen, tanks en rneer dan 10 000 militairen om de rebellie te onderdrukken Daarbij zouden 250 a 300 mensen zijn genood 150 a 180 stamleden. 40 a 50 militaiien en 60 a 70 man van de militieli oepen Het totaal aantal gewonden zou minsten? 600 bedragen, aldus Reuter Het nieuws van de opstand dat aanvankelijk door de regering was achtergehouden, werd begin november door premier Bhoetto bevestigd hij sprak van in totaal 62 doden

Partijen Azud Kasjmir fuseren met PPP

De voornaamste factie van de All Jammu and Kashmir Muslim Conference, de regeringspartij in Azad Kasjmir, ging tijdens een plechtigheid te Rawalpindi op 23 juni 1976 officieel een fusie aan met de Pakistan People's Party (PPP) van premier Bhoetto. Het voorbeeld van de door Sardar Mohammed Ibrahim Khan geleide organisatie vond in september 1976 navolging, toen K. H. Kurshid, de voorzitter van de Kashmir Liberation League, besloot zijn organisatie te ontbinden en zich bij de PPP aan te sluiten. (The Times 18-9-1976)

(Vor. ber. pag. 408/3-1971)

Wijziging kabinet

Op 5 febr. 1976 bracht premier Zoelfikar Ali Bhoetto een aantal wijzigingen in zijn kabinet aan. Alle minister: werden gehandhaafd; twee kregen nieuwe taken: Malik Meray Khalid - sociale zaken, gezondheid en plattelandsontwikkeling (voorheen justitie en parlementszaken) en Hafeezullah Cheema - spoorwegen (voorheen arbeid, gezondheid, sociale zaken en bevolkingsplanning); drie staatsmiiiisters werden tot minister bevorderd: Syed Qaim Ali Shah - industrie en zaken betreffende Kasjmir en de noordelijke gebieden (voorheen staatsminister voor industrie), Malik Mohammed Akhtar - justitie en parlementszaken (parlementszaken) en Taj Mohammed Khan Jamali - arbeid, arbeidspotentieel en bevolkingsplanning (natuurlijke hulpbronnen); en twee nieuwe ministers werden benoemd: Mohammed Hanif Khan - voorlichting en omroep en Syed Nasif Ali Shah Rizvi - huisvesting en stadsontwikkeling.

Vijf staatsministers kregen andere taken en twee nieuwe werden benoemd: Mohammed Amin - kabinetszaken en Chaudhry Mumtaz Ahmed - voedselvoorziening.

Verdere benoenzingen

Op 5 febr. 1976 werd generaal Tikka Khan, die eind die maand met pensioen zou gaan als stafchef van het leger, benoemd tot speciale assistent van de premier voor nationale veiligheid per 1 maart, met de rang van minister.
Tot nieuwe stafchef van het leger werd benoemd luitenant-generaal Mohammed Ziaul Haq, terwijl luitenant-generaal Mohammed Sharif voorzitter van de verenigde chefs van staven werd. Voorts werden 2 nieuwe provinciegouverneurs benoemd. voor Sind Dilawar Khan van Junagadh i.p v Begum Liaquat Ali Khan en voor de NWFP generaal-majoor Nasrullah Khan Babar i.p.v. generaal-majoor Said Ghawas.

Verkiezing minderheidsvertegenwoordigers voor Nationale Vergadering

Op 29 maart 1976 werden op grond van een zojuist goedgekeurd amendement op de grondwet, dat zes aparte zetels in de Nationale Vergadering voor niet-mohammedaanse minderheden reserveerde, vier christenen, één hindoe en één vertegenwoordiger van de Ahmadiya-secte tot lid van de Nationale Vergadering gekozen verklaard. Hoewel de leider van die secte zijn volgelingen zou hebben opgedragen zich niet voor een minderheidszetel verkiesbaar te stellen — omdat de Ahmadi's zich als moslems beschouwen — werd toch een Ahmadi-kandidaat door de PPP benoemd en gekozen verklaard.

Verdere nationalisaties

Op 18 juli 1976 kondigde premier Bhoetto de nationalisatie af van ca. 2.000 bedrijven voor het ontkorrelen van katoen, het pellen van rijst en het malen van graan teneinde de tussenhandel uit te schakelen, die volgens de premier de produkten slechts uit eigen belang in prijs had verhoogd. De alleen Pakistaanse bedrijven zouden binnen zes maanden schadeloos worden gesteld. Hun jaarlijkse omzet werd geraamd op ruim $ 1.400 mln.

Tweede *landhervorming*

Op 19 dec. 1976 tekende premier Bhoetto een „boerenhandvest" op grond waarvan 4 a 5 mln ha braak-

liggend land, afkomstig uit staatsbezit, onder behoeftige boeren zou worden verdeeld. Van deze kosteloze landtoewijzing zouden volgens het ministerie van landbouw meerdere miljoenen boeren profiteren.

Op 5 januari werd een tweede landbouwhervorming afgekondigd, die een verdere beperking van het grondbezit beoogde en die rijke boeren voortaan onder de inkomstenbelastingplicht deed vallen Tegelijk werd het maximale belastingpercentage voor individuele inkomens van 60 tot 50 verlaagd.

Krachtens de nieuwe verordening inoet het agrarische grondbezit van de individuele boer worden beperkt tot 100 acres (40 ha) wanneer het land bevloeid wordt en tot 200 acres wanneer dat niet het geval is. Het maximaal toegestane bezit werd vastgesteld op 8.000 z.g. produktie-index eenheden tegen voorheen 36.000. Voor elke af te stane eenheid zal een vergoeding van 30 roepies worden gegeven, terwijl de regering het daardoor verworven overtollige land gratis aan kleinere of geheel bezitloze pachters zal afdragen. Om de landbouwproduktie door de verkaveling niet nadelig te beïnvloeden moeten de kleine boeren zich in coöperaties aaneensluiten. De grootgrondbezitters, die zich aan de landbouwhervorming zouden pogen te onttrekken, konden volgens premier Bhoetto op een gevangenisstraf van maximaal 7 jaar rekenen, waardoor zij eveneens gedurende 5 jaar geen politiek of openbaar ambt konden bekleden.
Vanaf het financiële jaar 1977178 zouden opbrengsten uit landbouwbezit aan de inkomstenbelasting onderworpen zijn, voorzover de bewerkte grond een oppervlak van meer dan 25 acres (bevloeid) of 50 acres (onbevloeid) zou hebben. Investeringen in iandbouwmachines en irrigatiewerken konden in het eerste jaar als aftrekpost bij de inkomstenbelasting worden opgevoerd.
Door deze besluiten waren volgens premier Bhoetto ,,de laatste resten van de feodale orde" uit de weg geruimd.

Uitschakeling deel oppositie *bij* verkiezingen

Op 24 nov. 1976 keurde de Nationale Vergadering een wetsontwerp goed op grond waarvan alle functionarissen van de in febr. 1975 verboden NAP voor de duur van vijf jaar werden uitgesloten van elke kandidatuur bij verkiezingen. Tegelijk dreigden de zes oppositiepartijen met een boycot van de in 1977 te houden algemene verkiezingen, als premier Bhoetto niet de beperking van bepaalde burgerrechten zou opheffen en de precieze verkiezingsdatum niet minstens vier maanden tevoren bekend zou maken. Deze eis werd door Bhoetto van de hand gewezen, maar hij verzekerde dat hij de in aug. 1977 aflopende legislatuurperiode niet zou verlengen en tevoren verkiezingen zou uitschrijven.

Eind december hielden zes rechtse oppositiepartijen een conferentie in Lahore. Zij sloten zich aaneen tot het Verenigde Democratische Front en kondigden op 27 dec. aan dat zij van plan waren in elk kiesdistrict een gemeenschappelijke kandidaat te stellen. Tevens verlangden zij van premier Bhoetto dat hij onverwijld een verkiezingsdatum zou vaststellen.

Verkiezingscampagne

Deze maakte op 7 jan. in het parlement bekend dat de verkiezing voor de Nationale Vergadering op 7 maart zou plaatsvinden en die voor de provinciale parlementen op 10 maart. Het aantal zetels voor de Nationale Vergadering werd van 150 tot 216 uitgebreid, waarbij 10 zetels voor vrouwen en 6 voor religieuze minderheden zijn gereserveerd.

Op 10 jan. werd de Nationale Vergadering ontbonden en werd tegelijk de verkiezingscampagne officieel geopend.
Na een marathonvergadering van oppositieleiders in Lahore werd op 11 jan. bekendgemaakt dat negen oppositiepartijen als een verenigd front aan de verkiezingen zouden deelnemen. Prof. Ghafur Ahmed, de voorzitter van het in dec. gevormde Verenigde Democratische Front, zei op een persconferentie dat alle oppositiepartijen nu waren opgegaan in de Pakistan National Alliance (PNA). De PNA was van plan in alle 216 kiesdistricten gemeenschappelijke kandidaten te stellen voor de Nationale Vergadering, evenals voor de 475 zetels in de vier provinciale parlementen. Op 17 jan. werd bericht dat Maulana Mufti Mahmud tot voorzitter van de PNA was gekozen. Hij deelde op een persconferentie mee dat de alliantie de verkiezingen in Baloetsjistan niet zou betwisten, omdat zolang daar troepen waren gelegerd vrije en eerlijke verkiezingen ondenkbaar waren.

De negen samenwerkende partijen waren: Tehrik-i-Istiqlal, Jamaat-i-Islami, Pakistan Muslim League, National Democratic Party, Jamiatul Ulemai Islam, Pakistan Democratic Party, Jamiatul Ulemai Pakistan, Khaksar en Muslim Conference.

In diverse perscommentaren werd gesteld dat de kracht en de omvang van de oppositie zowel Bhoetto als vele waarnemers hadden verrast. Niettemin meende de NZZ (26-2) dat er nauwelijks iemand aan twijfelde dat Bhoetto's PPP bij een geheel vrije verkiezing met een solide meerderheid zou winnen, d.w.z. zonder dat de resultaten op een democratisch twijfelachtige wijze van tevoren werden beïnvloed.

Volgens Newsweek (28-2) kon Bhoetto wijzen op een staat van dienst met onloochenbare economische en politieke successen. ,,Het overleven van het traumatische verlies van meer dan de helft van zijn bevolking en 15% van zijn grondgebied zou voor eike natie een groot succes zijn. Het niet alleen overleven, maar ook nog afschudden van de militaire regimes die meer dan 12 jaar de macht hadden uitgeoefend en vervolgens het aanvangen van de eerste stadia van een sociale revolutie kan slechts worden gewaarmerkt als een opmerkelijke demonstratie van politieke veerkracht", aldus Newsweek, dat voorts wees op de vrijlating via onderhandelingen van 90.000 militaire en civiele krijgsgevangenen en de uitbreiding van Pakistans traditionele banden met de mohammedaanse wereld. *Newsweek* schreef voorts:

,,Ter vervulling van verkiezingsbeloften om Pakistan 93 mln mensen ,,roti, kapda, makan" (voedsel, kleding en huisvesting) te geven vervijfvoudigde hij (Bhoetto) de basisdaglonen van ongeschoolde arbeiders en verdrievoudigde hij die van semi-geschoolde arbeiders. Grote industrieën zoals het bankwezen, het verzekeringswezen, de kunstmest- en cementindustrie zijn genationaliseerd en bij de landhervorming is vooruitgang geboekt. Onvermijdelijk echter prikkelde Bhoetto's radicale politiek Pakistans ,,22 families", die een groot deel van de rijkdom van de natie bezitten — en uit wier gelederen Bhoetto zelf voortkomt —, tot verzet. Evenzo heeft hij de zakenwereld en de kleine maar groeiende middenklasse van zich vervreemd. Er heerst ook wrok over de manier waarop hij zijn persoonlijke image heeft opgebouwd. (...)
De middenklasse, zegt oppositieleider Sherbaz Khan Mazari, heeft ,,een haat jegens de Bhoetto persoonsverheerlijking ontwikkeld. (...) Zij is hem zo gaan wantrouwen dat zij aanneemt dat het tegengestelde van alles wat hij zegt waar is".
Sommige politieke tegenstanders beweren zelfs dat Bhoetto veel van zijn steun onder de arbeidersklasse heeft verloren. Stijgende prijzen, werkloosheid, slecht geleide genationaliseerde industrieën en een achteruitgaande textielindustrie hebben, aldus zijn tegenstanders, zijn steun ondermijnd. (...)
Vele van Pakistans economische problemen zijn niet het werk van Bhoetto. Pakistan alierekening vloog van $ 65 mln in 1973, toen de OPEC haar prijzen opdreef, omhoog tot $ 400 mln vorig jaar. De wereldrecessie heeft de textielindustrie zo zwaar getroffen dat 40 van Pakistans 175 fabrieken zijn gesloten en dat slechts enkele van degene die nog open zijn winst maken.
Bovendien kostten rampzalige overstromingen in 1973 en 1976, gepaard gaand met een droogte in 1975, Pakistan naar schatting $ 400 mln wegens gemis aan

textielexport Inmiddels daalden de wereldrijstprijzen vorig jaar tot beneden het minimumbedrag dat de Pakistaanse regering haar rijstboeren voor hun oogst betaalt

Om de zaak nog ernstiger te maken bedraagt de inflatie ca 25% en heeft Bhoetto's nationalisatiepolitiek binnen- en buitenlandse investeringen afgeschrikt ( ) Er bestaat ook een wijdverbreide vrees dat Bhoetto zijn macht niet zal afstaan zelfs niet als de verkiezingen siecnt voor hem aflopen ( )

Een van Bhoetto s voornaamste tegenstanders, luchtmaarschalk Asghar Khan leider van de gematigde Tehrik-i-Istiqlal partij, en een voormalige stafchef van ae luchtmacht beweert dat ,,wij strijden tegen een kolossaal regeringsapparaat vrijwel met blote handen Er is geen echte wet in Pakistan (..)

Maar afgezien van haar duidelijke verlangen om Bhoetto te verdrijven heeft de oppositie, gegroepeerd in een losse coalitie die de Pakistan National Alliance (PNA) heet, toch ook veel aan te bieden bij wijze van alternatief programma De negen partijen in de coalitie hebben een manifest uitgegeven dat oproept tot de vestiging van ,,een waarlijk democratisch regime" dat moet verzekeren dat de dictatuur ,,voor eens en altijd" vernietigd is Maar coalitieleiders weigeren te zeggen wie zo'n regering moet leiden en enkele van de voorstellen uit het manifest, dat de invloed van conservatieve moslempartijen weerspiegelt, zijn door Westers georiënteerde Pakistani minachtend ontvangen Daardoor zijn oproepen tot een volledig alcoholverbod binnen een maand, alsmede het verbod van overspel, paardenraces, gokken, obsceniteit, bloot en pornografie Er is ook een voorstel tot ,,afschaffing van rente" betalingen bij leningen, omdat ook die strijdig zouden zijn met de leer van de Koran (.)

Hoewel geen opiniepeilingen van het publiek bestaan, zijn er aanwijzingen dat (.) er een aanzienlijke erosie is opgetreden van Bhoetto's traditionele sterkte in de steden i)

Dit is enigszins verrassend, omdat Pakistan onder Bhoetto's leiding werkelijke vooruitgang heeft geboekt Voor 1971 deden onbelemmerde particuliere ondernemingen de rijkdom van de natie in betrekkelijk weinig zakken belanden Plaatselijke industrielen waren gewend aan een jaarlijkse kapitaalwinst van 50% en het was voor gewetenloze werkgevers gebruikelijk al hun arbeiders elke zes maanden te ontslaan en hen door werklozen te vervangen die bereid waren voor minder dan het minimumloon te werken Voedselprijzen werden kunstmatig zo laag gehouden dat boeren minder kregen dan een eerlijke opbrengst ( )

Een groot deel van Pakistans vooruitgang in recente jaren is bereikt in plattelandsgebieden waar het slaan van putten en het bouwen van wegen, scholen en ziekenhuizen ertoe heeft bijgedragen de voedselproduktie min of meer in evenwicht te houden met de bevolkingsgroei De tarweoogst van 1977 moet naar verwachting in totaal 8,5 mln ton bedragen, waardoor de noodzaak tot invoer wordt weggenomen, en Pakistan hoopt 700 000 a 800 000 ton rijst te exporteren Dit jaar moet ook de voltooiing van de $ 1 mrd kostende Taibela-dain ( ) die niet alleen de watervoorraden voor irrigatie van de oogst sterk moet doen stijgen, maar ook Pakistan per Jaar elektrische energie voor 2.100 megawatt moet leveren.

In haar verkiezingsmanifest zijn de PPP-doelstellingen voor de komende vijf jaar: opvoeren van de nationale produktie met 50%; vergroting van de tarwe- en rijstoogst: en het bereiken van een autarkiepositie voor wat betreft kunstmestchemicaliën, petroleum en staal. (...)

Over *Bhoetto's steun* en de *rol* van de *oppositie schreef de NZZ* (26-2) o.m.:

. Om een voortzetting van zijn heerschappij onder alle omstandigheden te verzekeren, steunt de premier nu juist op die klasse, waarvan hij sinds zijn machtsaanvaarding in december 1971 steeds weer beweerd heeft die als politieke macht van kant gemaakt te hebben op plaatselijke notabelen, op grootgrondbezitters en op stamhoofden In de zestiger jaren hadden deze samen met de bureaucratie en de militairen de regeringsbasis voor de toenmalige presrdent en veldmaarschalk Ayoub Khan gevormd, en die waren door de destijds uiterst revolutionair optredende Bhoetto niet overeenkomstige felheid bestreden Metterdaad moesten de meeste van hen zich bij de parlementsverkiezingen van eind 1970 aan de toen nog zeer jonge PPP gewonnen geven; zij boetten hun invloed voornamelijk op het platteland evenwel slechts tijdelijk in Juist van deze invloed poogt de regeringsleider nu zelf te profiteren Van huis uit eveneens een feodale heer par excellence steunt Bhoetto na een voorafgaande uitschakeling van linksgerichte partijleden nu zelf op het traditionele establishment (.)

Weliswaar schijnt het verzamelbekken van oppositiepartijen en splintergroepen zelfs voor veel critici van de premier een weinig aantrekkelijk alternatief voor de huidige regeringspartij. Zo hebben zich onder leiding van de wel zeer sympathieke, maar uiterst wereldvreemd aandoende moslempriester Mufti Mehmud in totaal negen partijen tot een Pakistan National Alliance (PNA) aaneengesloten, waarvan de in hoofdzaak orthodox-islamitische vertegenwoordigers het slechts daarover eens zijn dat het erom gaat de huidige premier uit de macht te verdringen Naast Mufti Mehmud pogen in het heterogene bondgenootschap twee andere mohammedaanse schriftgeleerden, Tofail Ahmed en Maulana Noorani, de toon aan te geven. hoewel zij zich vroeger op grond van politieke verschillen bij de in Pakistan gebruikelijke parlementaire gebedspauzes niet eens gemeenschappelijk naar Mekka konden buigen Aanzienlijk moderner komt in deze alliantie de vroegere luchtmaarschalk Asghar Khan over, die de Tehrik-i-Istiqlal partij leidt Weliswaar is hij ondanks zijn leidende rol bij de omverwerping van Ayoub Khan in het voorjaar van 1969 tot op de huidige dag toch min of meer een politieke novice gebleven, wiens enige doel daarin schijnt te bestaan nu ook Bhoetto uit te schakelen

Op het verkiezingsmanifest van de PNA heeft Asghar Khan daarentegen geen invloed weten uit te oefenen Dit toont veeleer onmiskenbaar het handschrift van de ultra conservatieve moslemleiders .

Het programma spreekt zich bijv tegen elke vorm van gezinsplanning uit. het bepleit een naar geslacht streng gescheiden onderwijs van de Pakistaanse jeugd tot aan de universiteit en belooft tenslotte ook nog de afschaffing van de inkomstenbelasting ten gunste van dat islamitische gebod, op grond waarvan elke gelovige gehouden is 10% van zijn inkomsten voor liefdadige doeleinden te schenken In vergelijking daarmee laat het PPP-manifest bij het lezen een bijna weldadige pragmatische indruk achter. In gematigde formuleringen streeft het naar een ,,consolidatie van de door de tot nog toe doongevoerde economische hervormingen bereikte winst" en het impliceert indirect een afkeer van de tot voor kort nog zeer rigoreus gevoerde naastingspolitiek."

(The Times, Financial Times, NZZ, FAZ, Newsweek, The Economist, Le Monde)

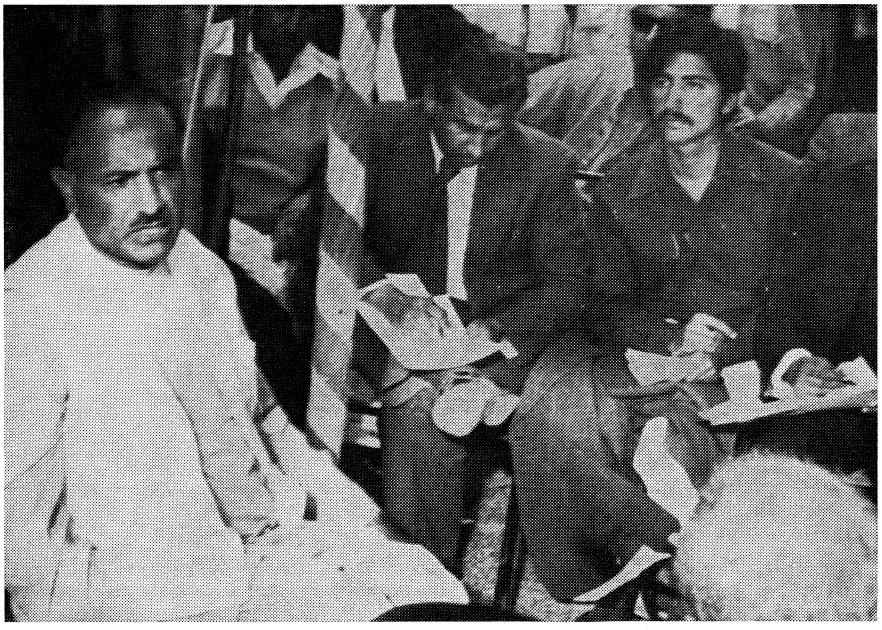

Luchtmaarschalk bd. Asghar Khan (l.) kondigt op 8 maart de boycot van de provinciale verkiezingen door de oppositie aan.

EG

MOEIZAAM BERAAD INTERN VISSERIJBELEID, AKKOORD MET VS. ONDERHANDELINGEN MET SU, DDR EN POLEN

Nadat de negen ministers van buitenlandse zaken het in okt. 1976 eens waren geworden over het uitbreiden van de gemeenschappelijke visserijgrens tot 200 mijl (pag. 136/3 e.v.), zijn in Brussel de onderhandelingen begonnen over het zgn. interne visserijbeleid.

Deze onderhandelingen zijn moeizaam verlopen en eerst op 17 febr. kon een eerste succesje worden geboekt toen de Negen het eens werden over maatregelen tot beperking van de vangst van enkele bedreigde vissoorten in het gemeenschappelijke visgebied.

Meer succes hadden de Negen bij het bepalen van hun gemeenschappelijke standpunt tegenover derde landen zoals de VS en de Oosteuropese landen. Met de eerste werd een akkoord bereikt over het vissen in elkaars territoriale wateren, de onderhandelingen met de tweede groep landen zijn in een vergevorderd stadium.

Gemeenschappelijk standpunt *i.z.* houding *t.o.* Oosteuropese landen

Op 18 jan. werd verregaande overeenstemming bereikt over het voorstel van de Europese Commissie om op 1 febr. de Sowjet-Unie, Polen en de DDR mee te delen dat nog slechts een beperkt aantal schepen uit deze drie landen in de 200-mijlszone van de Gemeenschap mag vissen. De ministers van buitenlandse zaken besloten dat voor deze landen bovendien een vergunningenstelsel in het leven zal worden geroepen, waarbij hun vissersschepen bepaalde vangstquota krijgen toegewezen.

Tijdens een bijeenkomst van 28 jan. van de ministers van buitenlandse zaken werd dit besluit nader uitgewerkt. Er werd besloten de drie landen schriftelijk in kennis te stellen van de nieuwe visserijpolitiek van de Gemeenschap, die er op neer zou komen dat de Sowjet-Unie nog maar 27 schepen tegelijkertijd in de communautaire visserijzone mag laten vissen, de DDR en Polen ieder nog maar 5. De vangstquota voor de eerste drie maanden van 1977 werd vastgesteld voor de Sowjet-Unie op 40.000 ton, de DDR 3400 ton en Polen 3000 ton.

Begin febr. liet de Sowjet-Unie weten bereid te zijn over de visserijrechten in de Europese 200-mijlszone te onderhandelen. Dit is een unicum, omdat de Sowjet-Unie de EG niet erkent en ook geen ambassadeur in Brussel heeft geaccrediteerd.

Op 16 febr. begonnen in Brussel de onderhandelingen. Daartoe was een grote Sowjetrussische delegatie onder leiding van minister voor visserij, Alexander Izjkow, naar Brussel gekomen. De Gemeenschap werd vertegenwoordigd door de toenmalige Engelse staatssecretaris voor buitenlandse zaken, David Owen.

Izjkow verklaarde dat de Sowjet-Unie bereid is haar visvangst in de wateren van de Gemeenschap te beperken en een lijst te overleggen met de namen van schepen die in de EG-wateren vissen.

De besprekingen werden op 18 febr. voorlopig afgesloten. Zij zouden op 28 febr. of later worden voortgezet. Overeengekomen werd dat de Sowjet-Unie in de interim-periode 42 kleine vissersschepen in de Europese 200-mijlszone mag laten vissen. De EG had (zie boven) eerst 27 schepen vastgesteld. Dit besluit had echter betrekking op grote schepen. De Gemeenschap ging niet akkoord met het Russische verzoek om tot 31 maart meer te mogen vangen dan 38.000 ton vis. Besloten werd op een later tijdstip te onderhandelen over de kwestie hoeveel vis de Europese vissers en de Russische over er. weer in elkaars wateren mogen vangen na de overgangsregeling.

Op 22 febr. begonnen in Brussel de besprekingen met Polen. De eerste onderhandelingsronde, waarin uitgebreid van gedachten werd gewisseld over de beginselen die de basis vormen voor verdere onderhandelingen werden op 26 febr. afgesloten. Zij zouden op 16 maart worden voortgezet.

Akkoord met VS

Op 16 febr. werd in Washington een nieuwe visserijovereenkomst tussen de EG en de VS ondertekend. De overeenkomst bevat regelingen tussen de partijen die vanaf 1 maart 1977 van toepassing zullen zijn op vissersvaartuigen van de lid-staten van de Gemeenschap voor instandhouding van de visstand van de VS. De overeenkomst zal in werking treden nadat de binnenlandse procedures door beide partijen zullen zijn voltooid.

Overeenstemming *over maatregelen* ter bescherming van visstand

Op de bijeenkomst van de ministers van landbouw en visserij van de EG-landen op 14 en 15 febr. in Brussel werd een eerste stap gezet op de weg naar een gemeenschappelijk intern visserijbeleid.

Men werd het eens over een aantal maatregelen die moeten leiden tot bescherming van de visstand.

In net kort betreffen de genomen besluiten:

- onmiddellijke bestudering van de NEAFAC-aanbevelingen met betrekking tot het gebruik van en het vervoeren van netten met een andere maaswijdte, ten einde in bepaalde gevallen tot de invoering van grotere maaswijdten te komen;
- verbod van directe visserij op de haringvoorraden in de Noordzee (met uitzondering van de onvermijdelijke en beperkte bijvangsten) met ingang van 28 febr. tot en met 30 april 1977);
- verbod van directe visserij op de haringvoorraden in de Keltische Zee met ingang van 1 maart tot en met 31 dec. 1977;
- verdere bespreking van de situatie van de haringvoorraden in de Ierse Zee en in de wateren in de nabijheid van de noordwest- en zuidwestkust van Ierland.

De specifieke maatregelen die werden aangenomen betreffen:

- beperking tot 20% van de bijvangsten met ingang van 1 april 1977 en hernieuwde behandeling van deze kwestie in het licht van wetenschappelijke adviezen en op basis van Commissievoorstellen voor eind mei 1977;
- afbakening van de Noordzeezone die voor de vangst van kever verboden is tussen 0°–4° westerlengte en 56"–60" noorderbreedte met ingang van 21 febr. tot eind maart 1977; een nieuwe beslissing over de te treffen maatregelen, geldig met ingang van 1 aug. 1977, moet worden genomen in het licht van wetenschappelijke adviezen en op basis van een Commissievoorstel.

Ierland *en* Groot-Brittannië *dreigen* met nationale *beschermings*maatregelen

Tijdens het ministerberaad van 14 en 15 febr. is ook gesproken over de houding van Ierland en Groot-Brittannië. Deze landen dreigen eenzijdig te zullen overgaan tot het

nemen van maatregelen ter bescherming van de visstand in hun territoriale wateren. De Ierse minister van visserij verklaarde tegenover journalisten dat zijn land zeer binnenkort nationale maatregeleri zou uitvaardigen die het schepen langer dan 33 meter en met een vermogen van meer dan 1100 rempk onmogelijk maken rond de Ierse kust te vissen. Dat zou dan gelden voor een zone die zich uitstrekt tot 30 mijl hier en daar uitlopend tot 100 miji *(NRC/H'blad, NZZ, The Times, Mededelingen Raad EG)*

(Vor. ber. pag. 136 e v)

COMMISSIE MAAKT NIEUWE LANDBOUWPRIJZEN BEKEND

Landbouwcommissaris Finn Olav Gundelach heeft op 12 febr. tijdens een persconferentie bekend gemaakt dat de Commissie besloten heeft de Europese ministers van Landbouw voor te stellen de landbouwprijzen in '77 met 3% te verhogen

Tegelijkertijd met die prijsverhoging wil de Commissie de ,.groene wisselkoersen" dichter bij de op de vrije markt geldende koersen brengen. Verder heeft de Commissie maatregelen voorgesteld die ertoe moeten leiden dat het evenwicht in bepaalde sectoren, speciaal in de zuivel, hersteld wordt.

De nieuwe prijzen zullen, als ze door de Raad geaccepteer d worden, tot 83 mln rekeneenheden aan extra-uitgaven leiden Door monetaire besparingen die tezelfdertijd worden nagestreefd, wordt dit bedrag echter teruggedrongen tot 38 miljoen rekeneenheden. Er zal echter wel een aanzienlijke aanvullende begroting nodig zijn als gevolg van de opgelopen kosten van monetaire compenserende bedragen aan de grenzen. Daarvoo zal een bedrag van 476 mln rekeneenheden nodig zijn, zo raamt de Commissie. Die aanvullende begroting zal in maart bij de Raad worden ingediend, zo deelde Europees commissaris Tugendhat, die ook op de persconferentie aanwezig was, mee.

De Deen Gundelach, die begin 1977 de landbouwportefeuille overnam van de Nederlander ir. Pierr e Lardinois, zei cp zijn eerste persconferentie als landbouwcommissaris dat hij de grondslagen van het landbouwbeleid in Europa niet zal veranderen. De prijsvoorstellen die nu ter tafel liggen, zijn gebaseerd op een drietal aigumenten We hebben ze niet te hoog willen laten uitvallen in verband met de inflatiebestrijding die in Europa nagestreefd wordt Maar dat wil zeggen dat ook in andere sectoren van de economie duidelijke inspanningen gedaan rnocten worden urn de inflatie te beteugelen Want anders voelen de boeren zich bedrogen, aldus Gundelach Bij het vaststellen van de prijsvoorstellen is ook op een realistische manier de weerslag van de monetaire compenserende bed agen ingecalculeerd Verder is rekening gehouden met structurele overschotten die er in verschillende sectoren al bestaan of verwacht worden Zou dat niet aanvaard worden dan lopen we de kans dat aan het eind van '77 de berg rail magere melkpoeder is opgelopen van 1,4 mln ton tot 2 mln ton en de botervoorraad van 200 000 à 250 000 tot 500.000 ton Vooral de zuivelsituatie maakt diepgaande maatregelen noodzakelijk die een verlaging van de produktie beogen aldus Gundelach.

De Europese commissaris zei de voorstellen. die Lardinois reeds heeft gedaan. namelijk een „medeverantwoordelijkheidsheffing" leggen op de melkproduktie (van 2,5%) te willen handhaven. Hij wil ook zo'n heffing op met melkvet concurrerende vetten („margarinebelasting") maar Gundelach zei er meteen bij dat indien de Ministerraad het daar niet over eens wordt er een alternatief is: het equivalent van die margarinebelasting zou dan uit het Europese landbouwfonds moeten komen om zuivelafzetbevorderende maatregelen te bekostigen.

Het „prijzenpakket" is eigenlijk nog maar de helft van wat de Commissie wil Medio 1977 zal de Europese Commissie de landbouwmrnisters een nieuw pakket van maatregelen voorleggen die de structuur van de Europese landbouw moet verbeteren Vervroegde pensionering voor boeren en reconversies moeten mogelijk zijn

Het boerenbedrijf moet weer attractief worden voor jonge krachten Het iandbouwbeleid moet leiden tot stabilisering van de levensmiddelenmarkt. in het belang van de consumenten. De omvang van het zuivelprobleem is zodanig dat er geen ruimte meer is voor „filosofische gesprekken" daarover Het is onmogelijk een bedrijvigheid te handhaven die produceert voor de interventie, aldus Gundelach, die voorts nog zei dat op den duur de monetaire compenserende bedragen geheel zullen moeten verdwijnen.

Afbraak mcb's

De afbraak van die mcb's, zoals ze in de wandeling heten. is nu nog bescheiden De voorstellen van Gundelach zijn een afbraak voor de Duitse bondsrepubliek met 2,75 punten, voor de Beneluxlanden rnet 0,4 punten, voor Ierland Frankrijk en Italië tlk 3 punten en voor het Verenigd Koninkrijk een afbraak met 8 punten

Het prijzenpakket dat nu als voorstel op tafel ligt bij de landbouwministers zal volgens de Europese Commissie de kosten van levensonderhoud in Europa me: niet meer dan 0,3% beïnvloeden De voedselprijzen zullen er, aldus insiders, niet meer dan hooguit 1,5% door stijgen Voor juli zal de Commissie met voorstellen komen voor verbetering van de marktorganisatie voor rundvlees en olijfolie

De voorgestelde prijsverhogingen zijn gebaseerd op de zogenoemde objectieve methode' die de Europese Commissie hanteert om na te gaan hoe het gemiddeld verloop van ae kosten voor de boeren is geweest Daarbij baseert men zich op de afgelopen drie jaar (Europn van Morgen)

BELGIË

BRUSSELSE FUSIES

Minister van binnenlandse zaken Michel heeft einde februari de andere regeringsleden een discussienota gestuurd betreffende de samenvoeging van de negentien gemeenten van de Brusselse agglomeratie. In de nota zet Michel zich af tegen een fusie van alle gemeenten in één enkele, die zou worden geconfronteerd met haast onoverzichtelijke problemen van organisatie en structuur, een onbestuurbaar lichaam zou zijn voor de gekozenen en geen menswaardige leefvoorwaarden zou bieden aan de bevolking. Wél nioet Brussel, volgens de minister, een voldoende sterke stad zijn, die opgewassen is tegen haar taak op Belgisch, Europees en internationaal niveau.

In het plan-Michel vormt Brussel de centrale kernstad (483.000 inwoners volgens de telling van 1970 en een oppervlakte van 5.058 ha), die rond de huidige „vijfhoek" de meest Brusselse wijken van de omliggende gemeenten samenvoegt in een geheel. Rondom die kern blijven slechts zes gemeenten over: Eve e (64.000 inwoners en 1.448 ha), Woluwe (74.000 inwoners en 1.309 ha), Bosvoorde (101.000 inwoners en 2.812 ha), Ukkel (135.000 inwoners en 2.600 ha), Anderlecht (117 000 inwoners en 2 026 ha) en Ganshoren (98.000 inwoners en 926 ha).

De nieuwe centrale stad Brussel zou hoofdzakelijk bestaan uit Sint-Joosten-Node, het grootste deel van Schaarbeek, Elsene, Etterbeek en Sint-Gillis en ongeveer de helft van Molenbeek. De wijken Laken en Neder-over-Heembeek, die sinds '21 tot Brussel behoren, blijven tot de centrale stad behoren, maar het Ter-

kamerenbos wordt van Brussel overgeheveld naar Ukkel. Het Zoniënwoud komt bij Bosvoorde.

BELASTINGCONTROLE OP ERELOON VAN ARTS

Het meningsverschil tussen het artsenkorps en de regering over de belastingcontrole op de inkomsten van de dokters — dat einde 1976 dreigde uit te draaien op een algemene staking — kon sindsdien worden bijgelegd door een voorlopig vergelijk, dat op 23 febr. in de Senaat nader werd toegelicht door de ministers De Clercq en Dhoore, resp. van financiën en van sociale voorzorg. Op een interpellatie van het BSP-lid W. Calewaert verklaarden zij dat de ministeriële besluiten van 27 juli 1976, die van kracht werden op 1 sept. 1976 en toen het bekende artsenverzet uitlokten, vervangen werden door MB's van 14 jan. 1977, die niet meer voorzien in een formulier waarop het ontvangstbewijs voor het ereloon en het getuigschrift van verstrekte verzorging onafscheidbaar van elkaar zijn.

De nieuwe formule houdt in: 1. de veralgemening van de verplichting tot aflevering van een ontvangstbewijs voor alle honoraria in speciën; het niet-afleveren van een ontvangstbewijs wordt bestraft met strengere administratieve boeten; 2. het ontvangstbewijs en het getuigschrift voor verstrekte hulp kunnen van elkaar worden gescheiden, maar het getuigschrift gaat aan het ontvangstbewijs vooraf, wat de arts ertoe aanzet ook het bewijs aan de patiënt te overhandigen; 3. het ontvangstbewijs en het getuigschrift worden genummerd, zodat ze achteraf met elkaar kunnen worden vergeleken; 4. de verbeterde belastingcontrole doet geen afbreuk aan het principe van het medische beroepsgeheim.

De nieuwe regeling vereist nog een aanpassing van de art. 235 en 244 van het Wetboek op de inkomstenbelastingen; daartoe werd door de regering een wetsontwerp ingediend.

(Vor. ber. pag. 59/3)

EVOLUTIE VAN LAND- EN TUINBOUW

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven evolueerde de jongste jaren als volgt:

1959	269.069	
1973	156.244	
1974	150.579	
1975	143.488	
1976	138.600	(voorlopige raming)

De totale beteelde oppervlakte op 15 mei 1976 wordt geraamd op 1.468.200 ha of 11.500 ha minder dan het vorige jaar. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte in de verkoopsactieve sector klom van 10,3 ha in 1975 naar 10,6 ha in 1976. Voor de beroepssector afzonderlijk kwam men in 1975 tot 14,7 ha.

Arbeidskrachten

a) aantal vast tewerkgestelden, met % bedrijfshoofden:

1962	272 035	61,2%
1973	140 532	71,7%
1974	135 664	71,7%
1975	130 318	71,8%

b) aantal niet vast tewerkgestelden:

1962	158.818
1973	93 108
1974	94 707
1975	88 456

Het aandeel van het specifieke landbouwdomein is gekrompen tot minder dan 49% van de kadastrale oppervlakte van het Rijk Het aandeel van de land- en tuinbouwbevolking in de totale beroepsbevolking is in 1975 onder de 3,5% gedaald In 1960 was dat nog 8,07%

Het kapitaal, aangewend door de land- en tuinbouwers die produceren voor de verkoop, bereikte 623 mrd fr in 1975 of 6,8% meer dan in 1974 Het totaal van de activa van de kapitaalsibalans steeg tussen 1973 en 1974 met 7,4% De schuldenlast van de landbouwers is tussen 1974 en 1975 gestegen met 5,6% (Regeringsverslag Landbouw nov 1976)

LUCHTHAVENS

Verkeersminister Chabert heeft op 25 febr. voor de pers verslag uitgebracht over een rapport, opgesteld door academici en door deskundigen van de luchtvaart, betreffende de infrastructuur van de Belgische luchthavens. Uit het rapport blijkt o.m. dat er tot het jaar 2000 geen andere nationale luchthaven naast Zaventem nodig is. De huidige luchthaven kan jaarlijks 218.400 bewegingen verwerken — het aantal schommelt thans rond de 100.000 — en tegen het einde van de eeuw worden slechts 135.000 bewegingen verwacht. Een nieuwe luchthaven zou 20 mrd fr. kosten.

Chabert beklemtoonde dat het rapport enkel een advies is, en de regering niet bindt; wel hoopte hij dat tegen het einde van het jaar politieke beslissingen mogelijk worden m.b.t. de verdere uitbreiding van de luchthavens. Tegen 2000 zou België naast de nationale en intercontinentale luchthaven, nog vier regionale luchthavens nodig hebben en enkele kleine havens voor zaken- en taxiverkeer. Er bestaat geen behoefte aan een afzonderlijke luchthaven voor vrachtvervoer.

DAVIDSFONDS

Het nationaal bestuur van het Davidsfonds heeft op 27 febr. eenparig Clem de Ridder (56) verkozen tot algemeen voorzitter. Hij volgt prof. Carlo Heyman op die geen kandidaat meer was.

De Ridder, die directeur blijft van het Contact- en Cultuurcentrum te Brussel, werd geboren te Opwijk op 23 juni 1920, deed onderwijzersstudies, en kwam in 1947 op het secretariaat van het Davidsfonds Van 1964 tot 1973 was hij secretaris-generaal. In 1973 nam hij ontslag, ten gevolge van interne wrijvingen van ideologische aard

NEDERLAND

BEZOEK MINISTER FISCHER VAN BUITENLANDSE ZAKEN DDR

De minister van buitenlandse zaken van de DDR, Oskar Fischer, heeft van 24-26 jan. 1977 een bezoek aan Nederland gebracht. Aan het eind van het bezoek zei minister Fischer tegenover de pers tevreden te zijn over het resultaat van zijn besprekingen in Den Haag. Een communiqué was niet uitgegeven.

In redevoeringen tijdens het officiële diner zetten de ministers Fischer en Van der Stoel hun standpunt uiteen t.a.v. de ontspanning en de ontwikkelingen in Europa. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken liet daarbij zijn teleurstelling blijken over hetgeen er terecht gekomen was van de bepalingen over vrijere humanitaire betrekkingen in de slotakte van Helsinki.

Tijdens een persgesprek zei Fischer op 26 jan. dat de Oostduitse zanger Wolf Biermann zijn Oostduitse nationaliteit heeft verloren omdat de arbeiders, boeren en intellectuelen in de DDR met zulke ,,vuilspuiterij" niets te maken willen hebben. ,,Als iemand het land waar hij woont zo uitscheldt als Biermann heeft gedaan, is er geen andere oplossing mogelijk", was de mening van Fischer.

Op de vraag waarom de 100.000 à 120.000 DDR-burgers, die graag naar de Bondsrepubliek willen emigreren, door de Oostduitse politie de toegang tot de Westduitse vertegenwoordiging in Oost-Berlijn wordt ontzegd, antwoordde Fischer: ,,Die vertegenwoordiging moet werken als een ambassade. Het zou goed zijn als de Bondsrepubliek onze vertegenwoordiging in Bonn zo zou beveiligen dat bijvoorbeeld het smijten met gasbommen onmogelijk wordt gemaakt".

De minister zei Van der Stoels teleurstelling over de resultaten van de ontspanning niet te delen. Wel zou hij graag successen bij de Weense MBFR-besprekingen over troepenvermindering in Centraal-Europa willen zien. Maar met asymmetrische reducties — zoals door het Westen voorgesteld — zal het Warschaupact geen genoegen nemen

Dat de DDR als enig Oosteuropees land de 1ste mei nog steeds met een militaire

parade viert. vindt de minister niet in tegenspraak met het principe van de vreedzaine coexistentie Dat is nu eenmaal onze traditie Een socialistisch leger heeft nooit agressieve bedoelingen Ik zie geen reden, waarom Je zo'n feest niet met een militaire parade mag vieren", aldus minister Fischer. (ANP, NRC/H'-blad)

(Vor ber. pag 648/3 - 1975)

MINISTER VAN DER STOEL BEZOEKT PRAAG

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, heeft van 28 febr. - 2 maart een bezoek aan Praag gebracht Hiermee beantwoordde de Nederlandse minister het bezoek, dat zijn Tsjechoslowaakse collega Chnoupek in nov. 1975 aan Den Haag gebracht had (pag. 780/2-1975).

Minister Van der Stoel voerde op 28 febr. een gesprek van anderhalf uur met minister Chnoupek. In dat gesprek deed minister Van der Stoel het voorstel, dat minister Chnoupek tien minuten zendtijd voor de Nederlandse TV kon krijgen, mits minister Van der Stoel de gelegenheid zou krijgen voor de Tsjechoslowaakse televisie op te treden De Nederlandse minister deed dit voorstel, toen in een discussie over Charta '77 (pag. 67/3 e.v. - 1977) minister Chnoupek de vrijheid van meningsuiting in Nederland in twijfel trok. Minister Van der Stoel heeft tegenover zijn gastheer zijn grote zorg uitgesproken over het optreden van de Tsjechoslowaakse autoriteiten jegens de ondertekenaars van Charta '77 De Nederlandse minister meende, dat daardoor regelrecht tegen de letter en de geest van de slotakte van Helsinki gehandeld werd.

Minister Van der Stoel bracht in herinnering, dat deze bezorgdheid gedeeld werd door sommige communistische partijen in het Westen, zoals die van Frankrijk en Italië.

„Ik kan niet. zeggen dat het meningsverschil in dit opzicht is overbrugd. Integendeel, het is nog duidelijker naar voren gekomen, Ik ben nog steeds van mening dat het optreden van de Tsjechoslowaakse autoriteiten in strijd is met de beginselen van de slotakte van Helsinki", verklaarde minister Van der Stoe! na afloop van het gesprek.

Van de zijde van de Tsjechoslowaakse regering werd een en ander beslist ontkend. Minister Chnoupek zei zijn twijfels te hebben over de ondertekenaars van Charta '77. Het is volgens hem niet meer dan een poging van Tsjechoslowaakse emigranten in het Westen om hier een ander regime in het zadel te helpen.

De Tsjechoslowaakse bewindsman zei de verwijten van Nederlandse kant als ongegrond te beschouwen. Hij ontkende ook dat met name kinderen van vroegere aanhangers van Dubcek zouden worden gediscrimineerd.

Minister Van der Stoe! is van mening dat door deze ontwikkeling een ernstige schaduw op de toetsingsconferentie, die 15 juni in Belgrado begint, is komen te vallen. Hij wees op de ondeelbaarheid van het ontspanningsproces. „Al in Helsinki heb ik gezegd: The proof of the pudding is in the eating. Ik had toen al zorgen dat het bitter zou tegenvallen. Nu met Charta '77 is dat heel duidelijk gebleken", zei de minister, die de sfeer tijdens de onderhandelingen als „beleefd en openhartig" kwalificeerde

Intussen hadden enkele dissidenten verzocht om een onderhoud met de Nederlandse minister Deze laatste wilde zelf geen contact met hen zoeken omdat men van Tsjechoslowaakse zijde voortdurend bezig is met Charta '77 als een Westers komplot voor te stellen

„Een dergelijk contact zou propagandistisch kunnen worden uitgebuit Maar als ik met ondertekenaars van Charta '77 wordt geconfronteerd, zal ik heus niet weigeren met ze te spreken' aldus de minister

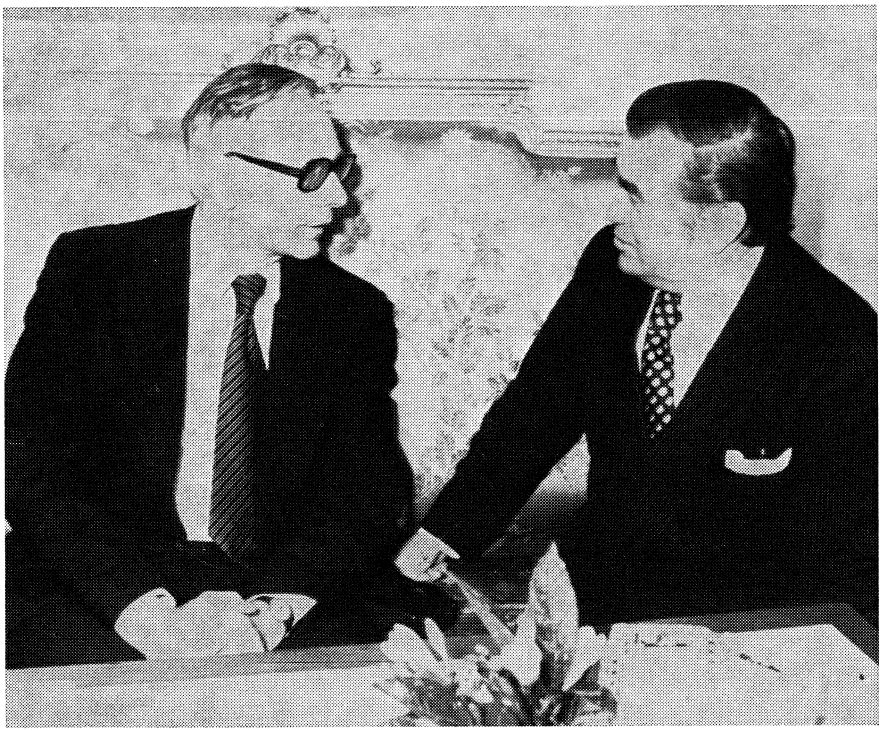

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken. Max van der Stoel (l), in gesprek met zijn Tsjechoslowaakse collega Bohuslav Chnoupek.

Minister Van *der* Stoel ontvangt woordvoerder van *Charta* '77

In de middag van I maart slaagde prof. Jan Patocka, een woordvoerder van Charta '77, er met behulp van Nederlandse journalisten in het hotel, waar minister Van der Stoe! logeerde, te betreden. De minister verklaarde zich toen bereid Patocka te ontvangen.

In een kort onderhoud tussen de twee, verklaarde prof. Patocka, dat de beweging Charta '77 gebaseerd is op de grondwet van de republiek. „Het gaat ons niet om constitutionele veranderingen, maar om een juiste toepassing van de geldige Tsjechoslowaakse wet", aldus Patocka.

Verder zei deze, dat alle klachten bij het huidige regime onder tafel vallen. Daarom had Charta '77 zich gedwongen gevoeld de publieke opinie te informeren.

In zijn antwoord wees minister Van der Stoei erop, dat geen enkele regering het recht heeft zich in de interne aangelegenheden van een ander land te mengen. „Maar de Nederlandse regering, en niet alleen zij, staat erop, dat de slotakte van Helsinki volledig in de praktijk wordt gebracht en wel in alle punten. Ik hecht er grote waarde aan dat uitdrukkelijk te bevestigen", zei minister Van der Stoel.

Prof. Patocka dankte de minister voor zijn woorden die hij als een morele ruggesteun voor Charta '77 zei op te vatten.

President *Husak* zegt gesprek met minister Van der Stoel af

Een onderhoud van minister Van der Stoel met de Tsjechoslowaakse president en partijleider Gustav Husak, dat voor de ochtend van 2 maart voorzien was, werd van Tsjechoslowaakse zijde afgezegd. Ook een afspraak met vice-premier Hula ging op het laatste ogenblik niet door. De Tsjechoslowaakse autoriteiten wilden hiermee uiting geven aan hun verontwaardiging over de gebeurtenissen rond het

bezoek van minister Van der Stoel en met name over de ontvangst door de Nederlandse minister van prof. Patocka.

Verklaring minister Van der Stoel

Kort voor minister Van der Stoel in de ochtend van 2 maart uit Praag vertrok heeft hij de volgende verklaring uitgegeven:

Ik heb tijdens mijn bezoek aan Tsjechoslowakije de zaak van de mensenrechten uitdrukkelijk naar voren gebracht, omdat ik bewust wil vasthouden aan de slotakte van Helsinki Ik herinner eraan dat in de slotakte uitdrukkelijk wordt verwezen naar de universele verklaring over de rechten van de mens en naar de VN-verdragen hierover Daardoor bleef mij in wezen niets anders over dan te zeggen dat de slotakte van Helsinki in alle aspecten moet worden uitgevoerd

„Het zou uiterst bedenkelijk zijn geweest als ik deze kwestie niet had aangesneden, omdat het hier gaat om een beweging die niets anders vraagt dan toepassing van die verklaringen In die omstandigheden was duidelijke taal geboden Niet in de zin van interventie in de interne aangelegenheden van Tsjechoslowakije, maar als mede-ondertekenaar van de slotakte van Helsinki

„Het is een heel ernstige zaak als mensen in het gedrang komen, die niets anders doen dan zich op de slotakte van Helsinki beroepen Tegen die achtergrond valt er een heel ernstige schaduw over de aanstaande toetsingsconferentie in Belgrado

„Ik pleit niet voor het afbreken van de dialoog, ik ben integendeel voor voortzetting Maar als de respectering van de bestaande wetten en de ondertekende verklaringen over de mensenrechten gevaar dreigt te lopen, dan is een protest op zijn plaats"

Verklaring Charta '77

Namens Charta '77 is op 1 maart een verklaring uitgegeven, gericht aan het Nederlandse volk en aan minister Van der Stoel persoonlijk.

In deze verklaring werd o.m. gezegd: „Wij van Charta '77 danken alle fracties in het Nederlandse parlement voor hun verklaring, waarin zij de repressieve maatregelen van onze regering tegen Charta '77 veroordelen. Wij danken de minister voor het begrip, dat hij toont voor ons standpunt. Wij zien daarin niet alleen persoonlijke sympathie, maar ook de bevestiging van oude Europese tradities van democratische grondrechten".

„Onze eisen zijn niet gericht op een omwenteling van het huidige regime. Wij eisen alleen de verwerkelijking van wat onze regering samen met 34 andere staatshoofden plechtig heeft ondertekend".

„We eisen de vrijlating van alle politieke gevangenen, met name van de schrijver Havel, de journalist Lederer, de acteurs Ornest en Pavlicek".

„We eisen dat alle maatregelen worden ingetrokken waardoor onze persoonlijke vrijheid wordt ingeperkt. In het bijzonder eisen we, dat de kinderen van vervolgde burgers weer worden toegelaten tot middelbaar en hoger onderwijs. Maar vooral en in de eerste plaats eisen we vrijheid van pers en de mogelijkheid om ongehinderd door de politie deel te nemen aan het burgerlijke en maatschappelijke leven van Tsjechoslowakije."

De verklaring werd Nederlandse journalisten in Praag ter hand gesteld door Frantisek Kriegel, een van de initiatiefnemers van Charta '77. Tijdens het Dubcek-bewind was hij o.m. minister van volksgezondheid en lid van het presidium van het CC.

Commentaar Rude *Pravo*

Het dagblad van de communistische partij van Tsjechoslowakije *Rude Pravo*, ievei-de in zijn uitgave van 7 maart commentaar op de gebeurtenissen rond het bezoek van minister Van der Stoel.

Het optreden van de Nederlandse minister werd in dit commentaar een „inmenging zonder precedent" genot-d. „Van der Stocls optreden was een belediging voor het Tsjechoslowaakse volk, dat in tienduizenden resoluties zijn neen tegen de opstellers en ondertekenaars van het anti-socialistische pamflet „Charta '77" heeft uitgesproken".

Rude Pravo vervolgde met te zeggen „Tientallen jaren waren wij er getuige van, hoe de vertegenwoordigers van Nederland zich tegenover de volkeren van de Nederlandse kolonien hebben gedragen Nu heeft de Nederlandse minister van buitenlandse zaken ons in Praag met deze manieren geconfronteerd, toen hij Tsjechoslowakije als een kolonie wilde behandelen."

Volgens Rude Pravo was bij het overleg tussen minister Van der Stoel en zijn Tsjechoslowaakse ambtgenoot Chnoupek gebleken, dat „op enige begrijpelijke verschillen na" de standpunten ten aanzien van de meeste vraagstukken dezelfde waren of zeer dicht bij elkaar lagen.

Zonder precedent was het echter dat de Nederlandse minister een van de „politieke avonturiers", de woordvoerder van de ondertekenaars van de Charta '77, Jan Patocka, had ontvangen.

„Hij moest weten wie hij ontving. Het moest hem bekend zijn dat Patocka en Hajek door de procureur-generaal waren gewaarschuwd, omdat hun activiteit in strijd is met de Tsjechoslowaakse wet. Dit is een daad die geen precedent heeft en indruist tegen alle internationale gedragsregels en de hoffelijkheid die een gast tegenover het gastland in acht moet nemen", aldus het partij-orgaan.

Het gebeurde toont aan, zegt het blad, „hoe enige leden van westelijke regeringen bij lange na niet baas in eigen huis zijn, maar een werktuig van de voorvechters van de koude oorlog en in opdracht van de CIA handelen".

Daarom was het vanzelfsprekend dat president Gustav Husak mr. Van der Stoel niet had ontvangen. Tsjechoslowakije staat niemand toe om zich onder de dekmantel van diplomatieke activiteit in zijn binnenlandse aangelegenheden te mengen, aldus Rude Pravo.

Het blad voegt hieraan toe dat ontmoetingen van vertegenwoordigers van socialistische landen bij bezoeken aan een westelijk land met communistische leiders daar een andere zaak zijn. In die gevallen wordt alleen gesproken met partijen en vertegenwoordigers die daar niet buiten de wet staan, zo besluit het Tsjechoslowaakse partijblad. (NRC/H'blad, AP. Reuter)

VERKIEZINGSPROGRAMMA VVD

Op 9 sept. 1976 is het ontwerp-verkiezingsprogramma van de VVD gepubliceerd.

Voor de VVD heeft bestrijding van de werkloosheid en de inflatie in de komende jaren absolute voorrang. Het recept hiervoor is: besnoeiing van de overheidsuitgaven, ontkoppeling van de sociale uitkeringen van het minimumloon en globale steunmaatregelen voor de ondernemingen.

Het nieuwe kabinet na de verkiezingen zal de werkloosheid tot beneden de 125.000 terug moeten dringen. De groei van de collectieve sector (overheid, sociale voorzieningen) mag niet groter zijn dan de groei van de hele economie („nullijn voor de collectiviteit"). Sociale uitkeringen worden losgekoppeld van het minimumloon en slechts aangepast voor gestegen prijzen. Extra verhogingen zijn alleen mogelijk als de economische groei dat toestaat. Alleen AOW en AWW blijven nag welvaartsvast volgens het ontwerpprogram.

Uitbreiding van het pakket sociale voorzieningen zit er volgens het VVD-program niet in; een algemene volksverzekering tegen ziektekosten kan daarom niet worden ingevoerd en van verzekerden wordt een eigen bijdrage in de ziekenfondsverzekering gevraagd.

HERINDELING VAN DEPARTEMENTEN

De ministers die volgens de VVD zouden moeten verdwijnen zijn de ministers zonder portefeuille (ontwikkelingssamenwerking en wetenschapsbeleid), de minister van volksgezondheid en milieuhygiene, die van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en van CRM

Voor deze vijf komt één post in de ministerraad terug een ministerie van milieubewaking en ruimtelijke ordening, waaraan een staatssecretaris voor volksgezondheid wordt toegevoegd Ook komen er staatssecretarissen voor wetenschapsbeleid en ontwikkelingssamenwerking Verder moeten, aldus het ontwerpprogram, maatschappelijk werk en volksgezondheid aan het departement van sociale zaken worden toegevoegd en krijgt „onderwijs en wetenschappen" er cultuur en recreatie weer bij

ENKELE ANDERE PUNTEN

In het ontwerp-program zijn onder meer de volgende punten opgenomen:

- intrekking van de Wet Selectieve Investeringsregeling;
- vermindering van de belastingdruk, minder sterke progressie, volledige inflatiecorrectie, verlaging van de vennootschapsbelasting;
- de economische groei moet op verantwoorde wijze worden bevorderd;
- de aardgasbaten moeten worden gebruikt voor onderzoeken naar alternatieve energiebronnen en voor de aanpassing van ondernemingen aan hogere milieu-eisen;
- de rust in het onderwijs moet worden hersteld en het onderwijs mag niet worden misbruikt om tot maatschappelijke en politieke vernieuwingen te komen;
- beperking van de toelating tot onderwijs niet via loting maar volgens vaste en objectieve normen;
- bevordering van kennis dient centraal Ze staan in het kleuter- en basisonderwijs;

— de Tweede Kamer moet van 150 naar 100 leden terug, de Eerste Kdmer va11 75 naar 50
— geen indeling in gewesten, maar straks wel 15 à 16 provincies;
— een krijgsmacht zonder dienstplichtigen, dus bestaand uit beroepsmilitairen, burgerpersoneel en vrijwilligdienenden Als voorwaarde wordt hierbij gesteld dat Nederland aan zijn internationale verplichtingen kan voldoen.
— de NAVO versterken en ae samenwerking tussen de Verenigde Staten en West-Europa bevorderen;
jaarlijks voor het begrotingsoverleg moet het kabinet praten met werkgevers en werknemers over het sociaal economisch beleid

De formulering van het ontwerpprogramma was afkomstig van de voorzitter van de TK-fractie van de VVD, de heer Wiegel. *(ANP, NRC/H'blad,* Politiek Overzicht)

PARTIJBIJEENKOMSTEN VVD

In Rotterdam vond op 25 sept 1976 een bijeenkomst plaats van de partijraad van de VVD. Tijdens deze vergadering zei TK-fractievoorzitter Wiegel, dat hij bij de algemene beschouwingen in de TK van het kabinet een viertal maatregelen zou verlangen om het vertrouwen tussen werknemers, werkgevers en overheid te herstellen. Hij kwam tot de volgende eisen:

— inflatiecorrectie voor 100% en niet, zoals het kabinet wil voor 80%;
— de vervanging van de kinderaftrek door een nieuwe kinderbijslagregeling, waardoor de inkomens boven f 26.000 erop achteruit zullen gaan mag niet doorgaan;
— niet afschaffen van de investeringsaftrek:
— een speciale belastingsverlaging voor de modale werknemer (echtpaar met twee kinderen en een inkomen van f 26.000).

Deze maatregelen zullen uiteraard geld kosten. Dat geld wil de heer Wiegel verkrijgen door een verdere vermindering van de stijging van de overheidsuitgaven. Deze overheidsuitgaven zouden volgens hem niet sneller mogen stijgen dan de lonen. Hij voegde overigens nog een vijfde eis toe, namelijk het inperken van het begrotingstekort, dat hij onaanvaardbaar noemde.

BEOORDELING KABINETSBELEID

Dc heer Wiegel noemde de kabinetspolitiek ,,het beleid van het failliet". Hij stelde dat het kabinet niet van iedereen offers kan vragen als het zelf niet door beperkingen het voorbeeld geeft.
Moet de VVD na de volgende verkiezingen aan de regering komen, dan zal de eerste taak voor het kabinet zijn: het puin ruimen dat het kabinet-Den Uyl heeft achtergelaten, aldus de heer Wiegel. Het is volgens hem niet mogelijk om de werkloosheid in één kabinetsperiode gehcel te laten verdwijnen, maar hij acht het wel mogelijk deze terug te dringen tot ongevcer 125.000, het niveau bij het begin van het optreden van het kabinet.
Het verkiezingsprograin van de VVD ligt niet als ,,absoluut" op tafel, zei hij. Ons land is alleen regeerbaar bij compromissen. ,,Wij willen cr met anderen over praten", aldus de heer Wiegel.

KRITIEK OP ONTWERP-PROGRAM

Tijdens de partijraadsvergadering werd wat betreft het ontwerp-verkiezingsprogram met name door het Eerste-Kamerlid Polak kritiek geleverd op de voorstellen tot vermindering van het aantal zetels in de Tweede Kamer van 150 tot 100 en in de Eerste Kamer van 75 tot 50. De heer Polak zag hierin eerder een vergroving dan een verfijning van de deniocratie en vreesde dat zo'n maatregel in zekere zin hetzclfdc effect zou hebben als het instellen van een kiesdrempel, hetgeen in het ontwerp-verkiezingsprogram nu juist ongewenst geacht wordt.

Hans Wiegel *lijstaanvoerder*

Tijdens een bijeenkomst van de verkiezingsraad van de VVD op 11 dec. vorig jaar is met algemene stemmen de TK-fractievoorzitter van de VVD, H. Wiegel, als lijstaanvoerder voor de verkiezingen van mei a.s aangewezen.

Op 22 jan. van dit jaar vond een buitengewone algemene ledenvergadering van de VVD plaats, waarop dit besluit werd bevestigd.
Hans Wiegel zei in een rede tot de ledenvergadering, dat de VVD na de verkiezingen wil meeregeren in een normaal parlementair kabinet, gebaseerd op een programma, waarin elk van de deelnemende partijen zich kan herkennen.
Hij rekende op een verkiezingsuitslag. die, anders dan in 1972, een werkbare meerderheid oplevert voor een coalitie, waaraan de VVD deelneemt.

..Een van de vele argumenten die ARP-fractieleider Aantjes in 1973 heeft verzonnen om niet met de VVD in zee te hoeven gaan, is hem dan ontvallen", aldus Wiegel. ,,Het is interessant dat de heer Aantjes de deur naar ons al heeft opengezet".
Anderzijds past de VVD nadrukkelijk voor een bijwagenrol, zei Wiegel. De VVD zal niet kruipend op de knieën over de drempel naar het tot stand komen van een CDA/VVD-kabinet gaan. ,,Met minder dan waarop wij recht hebben zullen wij geen genoegen nemen, maar overvragen zullen wij ook niet", zei hij. Het ligt ons niet anderen onder ons juk te willen laten doorgaan, merkte de lijsttrekker van de VVD op.
De PvdA voert volgens Wiegel wel zo'n politiek, maar deze past niet in de opvattingen die bij de VVD leven over de democratie en is funest voor de kwaliteit van het landsbestuur en het aanzien van de politiek.
De VVD is van plan eisen te stellen aan de getaisverdeling binnen een kabinet met het CDA, aan het gewicht van de te verdelen posten en aan de spreiding over de verschillende sectoren van het regeringsbeleid.
Wiegel meent dat de VVD vertegenwoordigd zal moeten zijn in de sociaal-economische driehoek. de sector van het binnenlands bestuur, die van het buitenlands beleid
Het door het kabinet-Den Uyl geplande bezuiriigingsbeleid dat er, zo zei hij, toe leidt dat in de komende jaren 80% van de groei van het nationaal inkomen naar de collectieve sector gaat is voor de VVD onverteerbaar
Door verdere beperking van de stijging der collectieve uitgaven zal het volgende kabinet het bedrijfsleven lucht moeten geven en de koopkracht van de burgers moeten versterken Daarnaast zal het kabinet een liberale samenleving moeten scheppen
Wiegel hekelde de hervormingsvoorstellen van de PvdA (vermogensaanwasdeling wet ondernemingsraden, grondpolitiek en investeringsrekening - red), waartegen zowel bij de VVD als bij het CDA ernstige bezwaren bestaan ,,Het CDA staat voor de lakmoesproef", meent Wiegel ,In de kamer van de alchimist Den Uyl zullen de heien Andriessen en Aantjes bijgestaan door de heer Kruisinga, kleur moeten bekennen
Regelrechte dwingelandij noemde Wiegel de resolutie van PvdA en PPR over een progressief regeerakkoord (pag 781/3 e v -1976 en 153/3-1977) ,,hen toonbeeld van verwording van de democratie Hij noemde het opmerkelijk dat het CDA de eisen van PvdA en PPR niet zonder meer heeft afgewezen Het CDA wekt daarmee. aldus Wiegel, de indruk uiteindelijk voor de ,,chantage van de PvdA en PPR door de knieën te gaan

VVD stelt compromis op inzake abortus

Binnen de VVD is enige opschudding ontstaan, nadat in dec. vorig jaar een aantal VVD-leden van de Eerste Kamer tegen het initiatiefontwerp inzake abortus gestemd hadden, dat door PvdA en VVD gezamenlijk bij het parlement was ingediend, en daarmee bijgedragen hadden aan de verwerping van het ontwerp (pag. 23/2 - 1977).
Om een oplossing te vinden voor de gebleken meningsverschillen in de VVD t.a.v. de abortus had de VVD een speciale commissie ingesteld.

In de abortuscommissie van de VVD hadden zitting namens de Tweede-Kamerfractie de initiatiefnemers van het verworpen wetsontwerp, Geurtsen en mevrouw Veder-Smit Namens de Eerste-Kamerfractie waren dat mr C H F Polak en de heer De Jong, namens het hoofdbestuur partijvoorzitter Korthals Altes en de heer Talsma en namens de VVD-vrouwenorganisatie mevrouw Alberti-Tuynman
De commissie heeft zich laten adviseren door prof dr P Muntendam en de huisarts mevrouw Vriesendorp uit Heemstede Zu is adjunct-medisch directrice geweest van het Sint-Elizabeth Gasthuis in Haarlem Dit ziekenhuis werkt samen met de Bloemenhovekliniek in Heemstede
Prof Muntendam is voorzitter van de staatscommissie Bevolkingsvraagstukken, die in een rapport de regering adviseert de rechtsonzekerheid rond de abortus spoedig op te heffen

Het rapport, dat deze commissie had opgesteld, is op 9 febr. gepubliceerd, nadat het hoofdbestuur en de fracties van de VVD in Eerste en Tweede Kamer met de inhoud ervan ingestemd hadden.

Kern van het nieuwe VVD-compromis inzake abortus is, dat de behandelende arts bij gevorderde zwangerschappen — als grens wordt het verstrijken van een periode van drie maanden na de conceptie genoemd — wettelijk verplicht wordt het advies van een andere deskundige in te winnen In het verworpen ontwerp van PvdA en VVD was de mogelijkheid hiervoor cpengehoudcn
De beslissingsvrijheid van de vrouw voor een abortus en de eigen verantwoordelijkheid van de arts blijft m de liberale visie overeind, maar tegemoet wordt gekomen aan het verlangen van de Eerste-Kamerfractie, namelijk om de noodzakelijke toenemende mate van zorgvuldigheid in de besluitvorming als de zwangerschap langer duurt, wettelijk vast te leggen
Het verplicht raadplegen van een derde (bijvoorbeeld maatschappelijk werker, psychiater of geestelijke) bij abortus na ongeveer drie maanden zwangerschap mag niet tegen de zin van de vrouw leiden tot een tweede zelfstandig onderzoek
Het toezicht op een verantwoorde en zorgvuldige gang van zaken wordt net als in het wetsontwero van PvdA/VVD. opgedragen aan een onafhankelijke commissie, waarbij ook het staatstoezicht op de volksgezondheid zijn taak behoudt
De vrijheid van artsen, verpleegkundigen en andere medewerkers om op grond van gewetensbezwaren geen medewerking aan abortus te verlenen, wordt voorts gewaarborgd
Bovendien zou na ingewonnen medisch advies een levensvatbaarheidsgrens in de wet moeten worden vastgesteld, na welke termijn van zwangerschap abortus strafbaar is, tenzij medische noodzaak wordt aangetoond

Op 26 febr. vond speciale vergadering van de partijraad van de VVD plaats, die geheel gewijd was aan de abortusproblematiek.

Aanvankelijk werd van verschillende kanten kritiek geleverd op de ontwerpregeling Volgens enkele sprekers zou een te ruime legalisering mogelijk worden Ook werd de vrees geuit dat de VVD na de verwerping van het wetsvoorstel door de Eerste Kamer voornamelijk als ,,abortuspartij" bekendheid zou krijgen met dit hernieuwde pleidooi voor legalisering.
Andere critici, zoals de Utrechtse burgemeester, Vonhoff vreesden juist dat de beslissingsvrijheid van de vrouw in gevaar zou kunnen komen door het verplicht in te winnen advies van een tweede deskundige en dat de deur wordt opengezet voor commerciële praktijken bij deze advisering.
De twee kamerleden mevrouw Veder-Smit en mr Geurtsen, die oorspronkelijk samen en later met PvdA-collega's de initiatiefwetsvoorstellen hadden ingediend, verdedigden het nieuwe compromis, hoewel zij er niet om hadden gevraagd, als „aanvaardbaar" voor een nieuw wetsontwerp

Nadat de partijvoorzitter mr. T. Korthals Altes, en de fractievoorzitters Wiegel (TK) en mevr. Van Someren (EK) gevraagd hadden om, na een moeilijke periode van verdeeldheid over het abortusvraagstuk, de eenheid in de partij te herstellen, ging de partijraad unaniem akkoord met het nieuwe compromis. *(NRC/H'blad*, ANP)

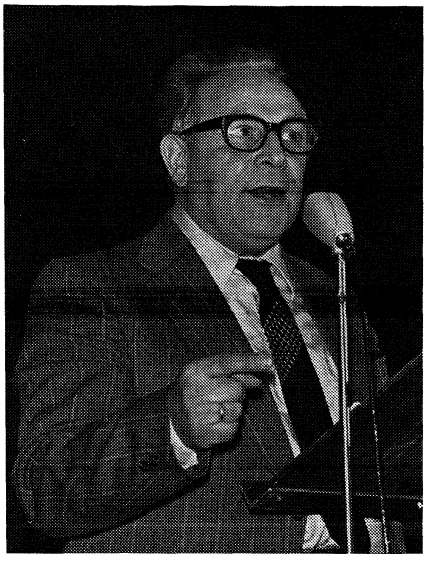

H. Staneke, voorzitter van DS'70.

DS'70 NEEMT ZELFSTANDIG AAN VERKIEZINGEN DEEL

Op 12 juni vorig jaar heeft de partijraad van DS'70 ingestemd met het voorstel van het hoofdbestuur om aan de komende TK-verkiezingen als zelfstandige partij deel te nemen. Gesprekken met gelijkgezinden, zoals b.v. D'66 en de groep Resoluut rond oud KVP-voorzitter De Zeeuw zijn stopgezet.
Tijdens de discussie meenden enkele sprekers, dat de partij zo zeer is teruggevallen, dat op eigen kracht verder gaan onmogelijk zou zijn geworden. Anderen wezen erop, dat wat DS'70 voorstaat ook leeft onder veel aanhangers van andere partijen. Daarom moet DS'70 doorgaan, meenden zij.

Verkiezingscongres

Op 17 en 18 dec. 1976 hield DS'70 zijn verkiezingscongres. Het congres aanvaardde zonder veel wijzigingen het ontwerp-verkiezingsprogramma. De leden gingen akkoord met o.a. de punten over democratie in staat en onderneming, bestuurlijke verbetering, emancipatie, justitie, massamedia en economische zaken.
Aan het punt massa-media is toegevoegd de ontkoppeling van lidmaatschap van een omroepvereniging en abonnement op een omroepblad. Het congres sprak zich ook uit voor centrale dienstverlening door de NOS, maar wat de programma's betreft dient de NOS zich te beperken tot duidelijk omschreven algemene programma's.
Verworpen werd het programmapunt tot verlaging van de opkomstleeftijd voor militaire dienst tot achttien jaar. Het congres was er niet van overtuigd, dat deze verlaging zal leiden tot een aanzienlijke kostenbesparing.
Het congres droeg unaniem dr. Drees, TK-fractievoorzitter van DS'70, voor voor het lijstaanvoerderschap.

Rede Drees

Dr. Drees sprak op 18 dec. op het congres een rede uit.

De fractieleider van DS'70 in de Tweede Kamer, Drees, bekritiseerde in zijn rede het huidige sociaal-economische beleid Hij vond minister Boersma de meest a-sociale minister sinds Colijn Zijn kritiek betrof vooral het optrekken van de minima van de sociale uitkeringen tot het minimumloon, terwijl tegelijkertijd het minimumloon zelf flink wordt verhoogd. Ook het feit dat een groot deel van degenen die een WAO-uitkering hebben eigenlijk verborgen werklozen zijn, bekritiseerde de heer Drees Minister Boersma had op de explosie sinds 1971 moeten reageren, o a door het begrip passende arbeid uit te breiden.
De economische toestand van ons land is volgens de heer Drees niet rooskleuriger dan die in Engeland of Italië. „Bij ons wordt echter de achteruitgang door het aardgas versluierd. Daarom zal het pas in de tachtiger jaren zichtbaar worden dat ons land naar de bliksem gaat", zo zei hij.
Verder zag hij een toenemende dreiging vanuit het linksdictatoriale Oostblok. Als de uitholling van de defensie doorgaat, zal ook dit West-Europa in de tachtiger jaren opbreken, aldus de heer Drees.

Dr. Drees *lijstaanvoerder*

De partijraad van DS'70 heeft op 8 jan. definitief de kandidatenlijst van de partij voor de komende TK-verkiezingen vastgesteld Lijsttrekker is dr. Drees.
Op de tweede plaats staat mevr. Van Veenendaal-van Meggelen, overeenkomstig het voorstel van de adviescommissie van de partij In strijd met dit advies had het hoofdbestuur voorgesteld mevr Van Veenendaal op de derde plaats te zetten Mevr Van Veenendaal had toen aangekondigd zich te willen terugtrekken Nu is zij op dat besluit teruggekomen. (ANP, NRC/H'blad, Politiek Overzicht, Politiek Bulletin)

LEDENVERGADERINGEN D'66.
TK-FRACTIEVOORZITTER KOMT TERUG OP EERDER BESLUIT ZICH UIT POLITIEK TERUG TE TREKKEN

Op 6 nov. 1976 was in Utrecht, de algemene ledenvergadering van D'66 bijeen. Aan de orde was de vraag, of D'66 nog aan de TK-verkiezingen moest deelnemen. Als die vraag bevestigend beantwoord zou worden, hetgeen gebeurde, was het de vraag, wie lijstaanvoerder moest worden, aangezien de eerste kandidaat, TK-fractievoorzitter dr. J. C. Terlouw, op 22 okt. had laten weten na de verkiezingen van mei 1977 afstand te willen nemen van de politiek en daarom nu niet beschikbaar te zijn voor het lijstaanvoerderschap van D'66.

Onderling beraad van de D'66-top op het congres. V.l.n.r. de heren Van Mierlo, Glastra van Loon, Terlcuw en J. ten Brink.

Nadat de vergadering een motie-Zeevalking aanvaard had, waarin een ,,zowel redelijk als hartstochtelijk beroep" op dr. Terlouw gedaan werd, zich ter beschikking te stellen, toonde deze zich onder voorwaarden bereid af te zien van zijn besluit zich voorlopig uit de politiek terug te trekken.

Terlouw verklaarde zich bereid lijstaanvoerder te worden, als D'66 bij het volgende congres, op 5 febr. 1977, 1666 nieuwe leden zou hebben en als er een door 66.000 stemgerechtigde Nederlanders ondertekende verklaring zou komen, waaruit blijkt, dat D'66 moei blijven.

De vergadering stond in het teken van de eigen wederopbouw, wat meebracht dat diverse sprekers zich afzetten tegen zowel PvdA, VVD als het CDA.

Staatssecretaris Brinkhorst legde de nadruk op ,,een eigen onmisbare inbreng dcor eigen ideeën en houding, die radicaal verschilt van de drie grote blokken". Het CDA verweet hij een lood om oud ijzer politiek, die alle opties, zowel naar links als naar rechts, openhoudt. Ook hekelde hij de relatie PPR-PvdA en hun bestaande ontwerpresolutie over samenwerking. Volgens hem is de PPR bezig af te haken.

Het Kamerlid Nypels had zowel kritiek op de VVD, die volgens hem de grote problemen niet ziet en geen solidariteit toont, als op de PvdA, die de nadelen van bureaucratie en betutteling onderschat.

De samenwerking na de verkiezingen werd o.a. aan de orde gesteld door oud-partijleider Van Mierlo. D'66 heeft volgens hem, wegens het gebrek aan aanhang onder de kiezers, geen basis meer voor een nieuw progressief regeerakkoord, maar weigert anderzijds met de VVD in een kabinet te gaan zitten. Hij adviseerde de partijleiding daarom iets te verzinnen om te voorkomen dat de situatie kan ontstaan, dat D'66 na de verkiezingen niet bij de progressieven zou kunnen worden opgeteld.

Fractieleider Terlouw toonde minder bereidheid naar de PvdA en PPR toe, maar vroeg de partijleiding wel de komende maanden zorgvuldig na te gaan wat de beste strategische opzet is om voortzetting van het huidige kabinetsbeleid mogelijk te maken.

Dr Terlouw heeft op 28 jan besloten zich als lijstaanvoerder van D'66 beschikbaar te stellen. Op die dag werd het verlangde aantal van 66.000 handtekeningen bereikt. Het aantal van 1666 nieuwe leden was reeds binnen enkele weken gehaald. Op 5 febr. was het congres van D'66 opnieuw bijeen. Het besloot onafhankelijk de verkiezingen in te gaan met dr. Terlouw als lijstaanvoerder. Voor de periode na de verkiezingen streeft D'66 naar een nieuw kabinet met PvdA, PPR en CDA.

Voorstellen om de deur naar mogelijke samenwerking met de VVD niet bij voorbaat te sluiten werden verworpen. D'66 zal ook niet toetreden tot een coalitie van CDA en VVD.

Aanvankelijk wilde een kleine stroming in het congres alle mogelijkheden voor samenwerking tot na de verkiezingen open houden en geen vcorkeur voor andere progressieve partijen uitspreken, noch de VVD uitsluiten. Dat werd door het hoofdbestuur krachtig bestreden, dat stelde, dat de TK-verkiezingen ook en vooral gaan om de volgende kabinetsformatie. Geen vcorkeur uitspreken voor de verkiezingen zou betekenen, dat D'66 de oppositie verkiest. zei het bestuurslid mr. J. Vis.

COLUMBIA

ONTWIKKELINGEN SEDERT ARIBTS-AANVAARDING PRESIDENT LOPEZ MICHELSEN

Begin okt. 1976 heeft president Lopez Michelsen de noodtoestand afgekondigd om het de regering mogelijk te maken effectief op te treden tegen de weer actief gcworden guerrillabeweging, ontvoeringen en arbeidsonlusten.

Enkele weken daarna besloot de regering de Nationale Universiteit te sluiten om het hoofd te kunnen bieden aan studenterionlusten. Het was de tweede maal sedert de ambtsaanvaarding van de president, dat de noodtoestand afgekondigd werd. Lopez Michelsen werd in 1974 gekozen bij de eerste vrije verkiezingen sedert 16 jaar en wel met een overweldigende meerderheid. Hij vormde daarna een coalitieregering volgens de formule van het Nationale Front, waarin de twee grote traditionele partijen, de conservatieven en de liberalen, samengaan. In juli 1975 en in okt. 1976, na

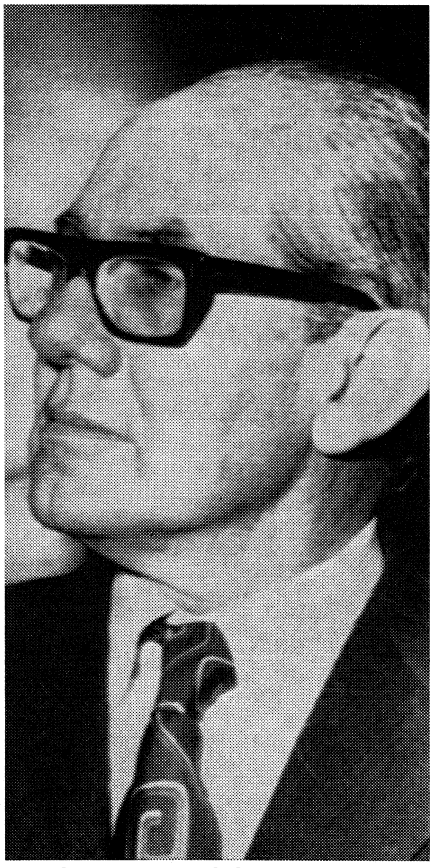

President Lopez Michelsen.

de ongeregeldheden aan de universiteiten, werd Lopez Michelsen genoodzaakt wijzigingen aan te brengen in de samenstelling van de regering. De activiteiten van de verschillende guerrillagroeperingen zijn sedert de ambtsaanvaarding van Lopez Michelsen onverminderd doorgegaan.
Verrassingsaanvallen op militaire patrouilles, ontvoeringen en gijzelingen van grootgrondbezitters, bankovervallen en terechtstellingen van boeren verdacht van verraad worden regelmatig uitgevoerd door de verschillende guerrillabewegingen: de communistische FARC (Gewapende Revolutionaire Columbiaanse Strijdkrachten), het Castristische ELN (Nationaai Bevrijdings Leger) en het maoistische EPL (Volksbevrijdingsleger). Hun acties houden het leger in voortdurende paraatheid. De traditionele partijen zitten overigens stevig in het zadel.

Landhervormingen

Een groot probleem, zoals in zoveel Latijnsamerikaanse landen, is de trek van het platteland naar de grote steden. Alle regeringen hebben de trek van het platteland naar de steden als een probleem onderkend, maar geen van hen heeft daadwerkelijk geprobeerd de boeren tegen te houden. De oorzaak van deze trek is dat de boeren met kleine stukjes land niet tegen de concurrentie van de groten zijn opgewassen.
De landbouwpolitiek van de overheid heeft geleid tot een inkomensconcentratie in handen van de moderne ondernemers ten koste van de kleinere boeren, die niet over de middelen beschikken om met hun tijd mee te gaan. De landbouwhervorming heeft het evenwicht niet kunnen herstellen. Statistieken hebben uitgewezen dat de grondverdeling tussen 1960 en 1970 niet wezenlijk is veranderd.
Volgens het in 1952 opgerichte INCORA (Columbiaans instituut van landbouwhervorming) zouden 802.000 gezinnen van de hervorming profijt moeten trekken. Maar 1974 had het Instituut nog maar 20.000 ha grond onteigend en aan slechts 12.500 gezinnen eigendomsrechten toegekend.
Wat betreft de economische ontwikkeling van het land is Columbia er de afgelopen 10 jaar in geslaagd de buitenlandse handel minder afhankelijk te maken van één enkel produkt: de koffie, waarvan de prijsschommelingen op de wereldmarkt het verloop van de Columbiaanse economie bepaalden. In 1974 bleef de export van koffie voor de eerste maal achter bij die van andere produkten. Dit was het resultaat van een landbouwpolitiek, die de verbouw van suikerriet, katoen, rijst, soja en andere produkten aanmoedigde en een actief industrieel beleid in verschillende sectoren, w.o. textiel, confectie, meubel- en papierindustrie, kunstmest en farmaceutische produkten.

Noodtoestand na studentenbetogingen

In juni 1975 kondigde de president voor het eerst de noodtoestand af voor het gehele land na aanhoudende stakingen, landbezettingen en het weer opbloeien van de activiteiten van de guerrillabewegingen.
In juni waren de studenten van de Nationale Universiteit demonstraties begonnen, die uitliepen op straatgevechten. Medische studenten bezetten het grootste ziekenhuis in Bogota uit protest tegen de administratieve wantoestanden in het ziekenhuis. Tegelijkertijd deden zich overal stakingen voor en meldde de politie een verhoogde activiteit van de guerrillabewegingen op het platteland.

Verkiezingen voor gemeente- en provinciale raden

Op 18 april 1976 werden verkiezingen voor de gemeente- en provinciale raden gehouden, waaraan door slechts een kwart van de kiesgerechtigden werd deelgenomen. Volgens de uitslag kregen de twee belangrijkste politieke partijen, de conservatieven en de liberalen samen 77% van de stemmen, de onafhankelijken 16%, de ANAPO iets meer dan 3% en de twee linkse bewegingen MOIR en de UNO te zamen ca. 3%.
Hoewel de meeste Columbiaanse verkiezingen worden gekenmerkt door een hoge absentie, was het opkomstpercentage ditmaal zo laag, dat de regering een speciale kabinetsbijeenkomst aan het probleem wijdde.

Wijzigingen in samenstelling regering

Op 7 okt. 1976 trad de minister voor arbeid Maria Elena de Vrovo af, na een landelijke staking van doktoren en ander medisch personeel. Op dezelfde dag werd de staat van beleg afgekondigd. De minister van justitie dr. Samuel Hoyos Arango trad op 12 okt. af.
Op 19 okt werden enige wijzigingen aangebracht in de samenstelling van het kabinet:
dr. Oscar Montoya, een conservatief, werd benoemd tot minister van arbeid, dr. Raul Oreluela Bueno, een liberaal, verving dr. Haroldo Calvo Nunez als minister van gezondheid; dr. Rafael Pardo Buelvas, minister van landbouw werd benoemd tot minister van binnenlandse zaken, dr. Alvaro Araujo Noguera werd minister van landbouw; Senator Victor Renan Barco, een liberaal, werd minister van justitie en de conservatieve Sara Ordonez de Londono werd minister van communicatie.
De directe aanleiding tot deze veranderingen in de regeringssamenstelling was de staking van het personeel in de medische sector, die werd georganiseerd door 23 vakbondsorganisaties. uit protest tegen het besluit van de ICSS, het Columbiaanse Instituut voor Sociale Zekerheid, dat de medische zorg in handen heeft, om de status van artsen en medisch personeel te veranderen in die van ambtenaren die in Columbia geen stakingsrecht hebben Op 8 sept. werd de staking onwettig verklaard en de minister van binnenlandse zaken deelde mee dat artsen die weigerden voor spoedgevallen te komen, op gevangenisstraf konden rekenen.
De staking duurde tot 26 okt. De regering kwam de stakers in de belangrijkste eisen tegemoet.

Studentenonlusten en *guerrilla-activiteiten*

In juni 1976 werd de noodtoestand die een jaar eerder was afgekondigd (zie boven) weer opgeheven ondanks het feit dat in de eerste helft van 1976 zich ernstige studentenonlusten hadden voorgedaan en de Nationale Universiteit in Bogota enige maanden gesloten werd. Oorzaak van de onlusten was de ontevredenheid van de studenten over het beleid van de autoriteiten t.o.v de Nationale Universiteit.
Aanleiding tot ongeregeldheden in febr. was het bezoek van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger. Studenten organiseerden grote protestbijeenkomsten en de politie bezette daarop de gebouwen van de universiteiten waarbij zware schade werd aangericht.
Op 2 april werd de Nationale Universiteit gesloten en troepen beletten een ieder de toegang. Tijdens een daarop volgende kabinetszitting protesteerden verscheidene ministers tegen dit optreden, omdat zij daar van te voren niet in waren gekend.
In de daarop volgende weken kwam

het verschillende malen tot bloedige confrontaties tussen politiek en studenten, waarbij aan de zijde van de studenten enige doden vielen, maar op 15 juli werd de universiteit weer geopend.

Op 20 okt. 1976 werd de universiteit wederom voor een maand gesloten, nadat studenten slaags waren geraakt met politie n.a.v. de staking van het medische personeel (zie boven)

De activiteiten van de guerrillabewegingen hielden in 1976 eveneens aan

Op 19 april 1976 deed een nieuwe beweging van zich spreken, de M19. Zij maakte de executie bekend van de op 15 febr. ontvoerde vakbondsleider José Raquel Mercado. De groep beschuldigde Mercado ervan een ,,verrader van de werkende klasse" te zijn.

Op 30 jan. 1976 werden 4 leden van de guerrillabeweging ELN veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 24 tot 28 jaar wegens de moordaanslag op generaal Rinco Quinones op 8 sept. 1975.

Op 25 maart 1976 werd het lijk gevonden van de een week eerder ontvoerde Octavio Echeverria, een industriëel voor wiens vrijlating een losgeld van $ 1 mln was geëist. Op 16 juli 1976 werd het stadje Sabana Grande in de buurt van Sucre, bezet door 40 leden van de FARC, die na enige uren verdwenen met medeneming van voedsel, kleding en geld.

Op 5 okt. 1976 werd de Nederlandse consul in Cali, Erik Leupen, vrijgelaten nadat hij 20 maanden door de FARC-guerrilla's was vastgehouden. (NZZ, Le Monde, The Times)

ECUADOR

MILITAIREN KONDIGEN TERUGKEER NAAR DEMOCRATIE AAN, AFWACHTENDE HOUDING POLITICI

De militaire junta, die sedert 11 jan. 1976 de macht in Ecuador in handen heeft (pag. 272 e.v.-'76), liet op 2 juni 1976 bij monde van de minister van binnenlandse zaken kol. Richelieu Levoyer weten dat zij had besloten het land naar ,,een werkelijk representatieve democratie" te leiden.

Daarom zou de dialoog met de politieke partijen en andere nationale groeperingen alsmede de studentenorganisaties voortgezet worden. Verder zou er een nieuw kiesregister ingesteld worden en zouden commissies ingesteld worden die wijzigingen moesten aanbrengen in de grondwet en zou het kiesstelsel gereorganiseerd worden opdat een referendum mogelijk wordt waarin het volk zou kunnen beslissen welke grondwet het wenst

De minister kondigde verder aan dat. binnen een door de strijdkrachten vast te stellen termijn nieuwe presidentsverkiezingen zouden worden gehouden.

Vervolgens verklaarde Levoyer dat de democratie uiterlijk 1 jan 1978 hersteld moest zijn.

Op 13 juni 1976 werd Levoyer ontheven van zijn functie en vervangen door kolonel Bolivar Jarrin Cauenas.

In de daaropvolgende maanden reageerden de meeste politieke partijen op het aanbod van de regering door kandidaten 'te benoemen voor de commissies die de grondwetswijzigingen moeten voorbereiden m.u v de FNV, de Nationale Velasquista Federatie en de PNR, de Nationale Revolutionaire Partij die resp. de oud-presidenten Velasco Ibarra en Arosemena Monroy steunen.

Deze partijen eisten de onmiddellijke installatie van een voorlopige burgerlijke president die zou moeten aanblijven totdat er verkiezingen zijn georganiseerd.

In de laatste maanden van 1976 hebben zij bijval gekregen van enkele andere politieke partijen die eerder wel bereid waren tot samenwerking met de militairen, zoals de liberale partij van Pedro Arteta.

Deze politicus verklaarde in een interview dat hij niet meer met de junta in dialoog wenste te treden omdat hij tot de conclusie was gekomen dat de militairen de politieke vrijheden ernstig hebben beknot. Hij wees op de arrestatie van 28 linkse politici en op het verbod van politieke bijeenkomsten tenzij vooraf toestemming is verleend.

,,De junta arresteert politici en beperkt de vrijheden, onder het voorwendsel dat het gaat om ondermijnende elementen en guerrilla-bewegingen", aldus Arteta.

De 28 politici, onder wie twee priesters en een voormalig minister werden in nov. 1976 gearresteerd bij een politie-inval in een bijeenkomst van de linkse Nationaal-Democratische Unie.

Volgens de minister van binnenlandse zaken was de Unie van plan een guerrilla-beweging op te richten.

Hij legde een verband tussen deze bijeenkomst en een conferentie van katholieke bisschoppen en priesters uit Latijns-Amerika en de Verenigde Staten in de stad Riobamba, ten zuiden van de hoofdstad Quito, die in aug. 1976 werd gehouden en door de junta als subversief werd aangemerkt. De bijeenkomst in Riobamba werd opgeheven in opdracht van het ministerie van binnenlandse zaken. 18 deelnemers werden het land uitgezet.

Op i8 dec. 1976 benoemde de junta drie commissies samengesteld uit advocaten, academici, economen en andere beroepsgroepen die nieuwe grondwetsvoorstellen moeten uitwerken De commissie moeten verder een wet opstellen die het huidige aantal politieke partijen moet verkleinen van twintig tot ongeveer tien

Ongeregeldheden

De laatste maanden nemen de ongeregeldheden en opstanden in Ecuador toe Meer dan vierduizend kleine boeren die in armoede leven in de omgeving van Riobamba in de provincie Chimborazo, waar de armoede in schril contrast staat met de welvaart van de hoofdstad, namen in okt. 1976 14 boerderijen over. Troepen sloten de stad Riobamba en omgeving na de bezettingen verscheidene dagen af.

In dec. 1976 kwamen eveneens soldaten in actie, in de noordelijke havenstad Esmeraldas om een beginnende provinciale rebellie de kop in te drukken. In Ecmeraldas stelden de militaire autoriteiten de staat van beleg in. Volgens betrouwbare kringen was de bevolking in opstand gekomen wegens gebrek aan voorzieningen zoals water en elektriciteit

De regeringssccrstaris, marine-kapitein Victor Garces Pozo, zei in een interview dat ae maatregelen nodig zijn om de binnenlandse veiligheid te waarborgen. ,,Al hebben we nu nog geen guerrilla-probleem, we willen ervoor zorgen dar we er ook in de toekomst geen hebben", aldus Garces Pozo. De marine-kapitein, die een nauwe relatie zou hebben met admiraal Poveda, zei in het interview dat de meerderheid van de oudere officieren de voorkeur geeft aan een burgerlijke regering

Bezittingen Gulf Oil genationaliseerd

Op 31 dec 1976 heeft de regering de bezittingen van de Amerikaanse oliemaatschappij Gulf Oil genationaliseerd.

Sedert half okt. 1976 waren besprekingen tussen de regering en

de maatschappij aan de gang over de manier waarop de Gulf Oil haar bezittingen zal overdragen.
Aangenomen wordt dat Ecuador de Gulf Oil totaal $ 82 mln zal betalen. De Amerikaanse maatschappij vormt samen met de Texaco en de staatsoliemaatschappij CEPE, een consortium dat dagelijks 200.000 barrels olie produceert.
Sedert het begin van 1976 is er onenigheid tussen de regering en de Gulf Oil. Beide partijen beschuldigen elkaar ervan de voorwaarden van de overeenkomst van 1970, waarbij het consortium in leven werd geroepen, niet na te komen.
In sept. 1976 dreigde minister van natuurlijke hulpbronnen, kolonel René Vargas, dat alle bezittingen van Gulf Oil genationaliseerd zouden worden als de maatschappij haar schulden niet zou betalen. De Gulf Oil stelde daar tegenover dat Ecuador haar nog een grote som geld schuldig was.

Op 1 okt. 1976 stortte de maatschappij evenwel op een New Yorkse bankrekening het bedrag dat Ecuador van haar had geëist.

Wijzigingen samenstelling regering

Op *30* dec. 1976 is Salvator Lara benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Hij verving daarmee Armando Pesantes die op 29 dec. 1976 om persoonlijke redenen ontslag had genomen. Tot minister van arbeid werd benoemd Jorje Salvador Chiriboba.

Op 8 febr. werd de minister voor natuurlijke hulpbronnen René Vargas ontslagen en vervangen door generaal Jaime Eduardo Semblantes Polanco. Volgens *Le Monde* (11-2) is met deze mutatie een einde gekomen aan de aanwezigheid van linkse militairen in de regering. Kolonel Vargas was voorstander van de nationalisatie van de aardolie-winning.
De manier waarop hij de onderhandelingen voerde met de Gulf Oil (zie boven) ondervond van verschillende kanten kritiek, met name van die militairen die voorstander zijn van een soepelere houding tegenover buitenlandse maatschappijen.
Kolonel Vargas en kolonel Levoyer, minister van binnenlandse zaken tot juni 1976 (zie boven), waren indertijd in de regering opgenomen op aandrang van een groep jonge officieren, die de coup van jan. 1976 hadden gesteund en die in de aanwezigheid van de beide kolonels in de regering een garantie zagen voor een progressief beleid. *(Le Monde, The Financial Times, NZZ)*

PERU

PRESIDENT MORALES BERMUDEZ KONDIGT TERUGKEER NAAR DEMOCRATIE AAN

President Francisco Morales Bermudez heeft begin jan. bekendgemaakt dat zijn regering van plan is om de democratie in het land binnen **3** tot 4 jaar te herstellen.
De 54-jarige president, die in aug. 1975 via een staatsgreep aan de macht kwam, zei dat het regeringsplan voor het herstel van de democratie uiterlijk in febr. ter bespreking aan her; Peruaanse volk zou worden voorgelegd.
De terugkeer naar een vorm van burgerlijk bestuur, zo verklaarde de generaal, zou in verschillende fasen moeten verlopen en moeten beginnen met een soort plaatselijke verkiezingen op het niveau van de gemeente. Pas later zouden algemene verkiezingen kunnen worden gehouden, maar niet op de traditionele manier. De generaal maakte niet duidelijk wat hij met deze laatste opmerking bedoelde.
Sinds de staatsgreep van okt. 1968, waarbij onder leiding van generaal Juan Valesco Alvarado een einde werd gemaakt aan het burgerlijke bewind van president Fernando Belaunde Terry, zijn in Peru geen verkiezingen meer gehouden.

De generaal kondigde verder aan dat binnenkort een overeenkomst zou worden getroffen tussen de regering en de redactionele leiding van een aantal bladen waarvan de verschijning voorlopig is verboden. Volgens Morales Bermudez zouden bladen op grond van deze overeenkomst weer kunnen verschijnen.
Op nieuwjaarsdag maakt de militaire regering bekend dat zeven tijdschriften die zes maanden eerder een verschijningsverbod opgelegd hadden gekregen weer mochten verschijnen. Ket gaat onder andere om het communistische blad *Unidad,* de rechtse publikatie El *Tiempo* en het blad *Caretas.*
Morales Bermudez kondigde ook aan dat zijn regering de Amerikaanse president Jimmy Carter heeft uitgenodigd om in de toekomst. op een voor hem geschikte datum, een bezoek aan Peru te brengen. Ook de Sjah van Iran en de presidenten van Argentinië, Mexico, Venezuela en Columbia is gevraagd volgend jaar een bezoek aan Peru te brengen, zo verklaarde hij. ,,De uitnodiging (aan Carter) is van het allergrootste belang," zei Morales Bermudez. *(NRC/H'blad)*

SAMENWERKING PERU-BRAZILIE

Peru en Brazilie zijn op 5 nov. 1976 overeengekomen hun handel en samenwerking uit te breiden. Deze besluiten zijn genomen tijdens de eerste presidentiële ontmoeting tussen beide landen in vijftien jaar.
De akkoorden over handel en technische, commerciele en culturele samenwerking werden getekend tijdens in totaal acht uur van besprekingen tussen president Francisco Morales Bermudez van Peru en de Braziliaanse president Ernesto Geisel. Het overleg werd gevoerd aan boord van twee kanonneerboten, die voor anker lagen in de Amazonerivier. *(Reuter)*

PERU GEEFT BOLIVIA DOORGANG NAAR ZEE

Peru is in nov. 1976 officieel akkoord gegaan met het Chileense voorstel Bolivia een doorgang naar zee te verlenen. Wel heeft de Peruaanse regering geëist dat het kustgebied van deze ,,corridor", die langs de grens met Peru en ten noorden van de Chileense stad Arica moet lopen, onder ,,gedeelde soevereiniteit" van de drie landen komt te staan.
Dit is een diplomatieke zet, waarmee Peru de bal weer terugspeelt naar Chili en Bolivia. ,,Het door Peru voorgestelde plan doet vermoeden dat men het Chileense voorstel negatief heeft willen beantwoorden," aldus het commentaar van het Chileense dagblad El *Mercurio.*
Krachtens een van 1929 daterend verdrag kan Chili in het noordelijke grensgebied, dat Peru in de oorlog van 1879 moest afstaan, geen enkel stuk grond uit handen geven zonder een ,,voorafgaand akkoord" tussen Lima en Santiago.
Peru vond de in dec. 1973 door Chili aan Bolivia voorgestelde zone weinig geschikt voor de aanleg van een haven. In Lima vroeg men zich af of de Chileense regering er niet op uit was de verantwoordelijkheid voor deze ingewikkelde kwestie op Peru af te schuiven. *(Le Monde, NRC/H'blad)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing", B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - NV. Algemene Uitgeverij Keesing. Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGSNEDERLAAG VOOR CONGRESPARTIJ

De van 16 t.m. 20 maart gehouden algemene verkiezingen in India hebben een eind gemaakt aan het elfjarig bewind van mevr. Indira Gandhi en aan de periode van 30 jaar waarin haar Congrespartij de heerschappij voerde.

Mevr. Gandhi werd zelf niet herkozen; zij verloor in haar eigen kiesdistrict met 55.000 stemmen van Rai Narain, die ook in 1971 haar tegenkandidaat was en wiens tegen haar ôanhangig gemaakt proces over vermeende overtredingen van de kieswet met het vonnis van 12 juni 1975 de onmiddellijke aanleiding vormde tot de afkondiging van de noodtoestand op 26 juni 1975 (zie pag. 449/1-1975). Ook de twee machtigste figuren in haar bewind — haar zoon Sanjay Gandhi en defensieminister Bansi Lal — leden een nederlaag.

Als gevolg van deze ontwikkeling werd de noodtoestand op 21 maart opgeheven en trad premier Gandhi op 22 maart af.

De grote winnaar bij de verkiezingen werd de Janata (volks)-partij, die volgens de voorlopige uitslag op 21 maart 's avonds al over een absolute meerderheid in het Lagerhuis beschikte, d.w.z. over 272 van de in totaal 542 zetels. Deze partij is een alliantie van Bharatiya Lok Dal (BLD), Oppositionele Congrespartij, Socialistische Partij en Jan Sangh die in het algemeen rechts van de Congrespartij staat. Deze alliantie kreeg haar definitieve vorm, nadat premier Gandhi op 18 jan. het parlement had ontbonden en verkiezingen had uitgeschreven en tevens een verzachting van de noodtoestand had aangekondigd (vrijlating politieke gevangenen, opheffing perscensuur).

Over het optreden van mevr. Gandhi schreef *NRC/H'blad* (21-3) het volgende:

„Toen Indira Gandhi in 1966 werd uitverkoren door het „syndicaat" van veteranen in de leiding van de Congrespartij om het premierschap over te nemen, was zij een compromis-oplossing Ze stamde uit de geliefde Nehroe-familie, kwam uit de hoogste Brahmin-kaste, sprak Engels, werd niet vereenzelvigd met een deelstaat of taalstreek, was neutraal op godsdienstig gebied, was aanvaardbaar voor de mohammedaanse minderheid. en had ook het vertrouwen van de harijans, de laagste kaste van de onaanraakbaren Bovendien was zij een vrouw, en daarom alleen al een stemmentrekker voor de helft van India's kiesgerechtigden Voordien had zij als medewerkster van haar vader, als tijdelijk voorzitter van de Congrespartij, en als minister van informatie in het kortstondige kabinet van Lal Bahadur Shashri geen indrukwekkende politieke reputatie opgebouwd, en wend zij beschouwd als een middelmatig bestuurder Maar ze gaf niet de indruk aat ze politieke ambities koesterde, en men veronderstelde dus dat zij een gehoorzaam instrument zou zijn in handen van de partijbazen Die hadden zich niet erger kunnen vergissen.

Indira maakte al snel duidelijk geen marionet te willen zijn. en de wrijvingen met het „syndicaat' bereinten een climax in 1969, toen een nieuwe president gekozen moest worden Indira zette door dat een man van haar keuze aangesteld werd. wat leidde tot de splitsing van de Congrespartij De belangrijke leider Morarji Desai, die zich eerder al tegen haar premier-benoeming had verzet, vormde met een kleine groep aanhangers het Nieuwe Congres. Het meerendeel van de Congresleden verkoos om aan de kant van de regering te blijven, en mevrouw Gandhi had zich eens en voor altijd tegenover het syndicaat de sterkere getoond

De Congrespartij ondervond in deze periode een tanende populariteit, die zich weerspiegelde in de relatief geringe resultaten van de Lagerhuisverkiezingen in 1967 Maar met haar overwinning op het syndicaat, en haar onverwachte naasting van de banken gaf mevrouw Gandhi de indruk dat zij gevestigde belangen wilde uitschakelen en misstanden zou gaan bestrijden Onder de leuze „Verban de armoede" voerde zij met beloften voor een socialistische maatschappij een lange propaganda- en verkiezingscampagne, die in 1971 leidde tot een verrassend grote stembusoverwinning De inval in Oost-Pakistan aan het einde van dat jaar en de grote successen van de Indiase strijdkrachten in de resulterende oorlog om Bangladesh brachten haar eenstemmige populariteit en een enorme macht die bekend kwam te staan als de „Indira-golf". Bij de regionale verkiezingen van 1972 won de Congrespartij al de regeringen van de deelstaten behalve een, en alles leek voorbereid voor de uitvoering van het beloofde programma voor sociale verbetering Dit kwam echter nooit van de grond

En achteraf gezien is duidelijk geworden dat haar hervo mmgsideeen niet doordacht waren, en zij nooit de moed had om echt te breken met de gevestigde belangen die een aantal hervormingen in de weg stonden Voor zover mevrouw Gandhi er een politieke filosofie op nahoudt, is deze neinvloed aoor de theorie van de Fabian-socialisten die zij thuis bij vader Nehroe had aangehoord, maar die nooit in richtlijnen voor de praktijk werden vertaald De beloften voor een ferm beleid bleven altijd slagzinnen.

Ten opzichte van haar eigen machtspositie voerde mevrouw Gandhi echter een zeer behendig beleid Haar verkiezingssuccessen werden meteen gebruikt om relatief sterke Congrespolitici, die haar niet volledig trouw toescheïeïi, te ontslaan uit hun posities

Deze zuiveringen gaven aanvankelijk de indruk dat zij politieke obstakels verwijderen wilde voor de uitvoering van haar sociaal-economische maatregelen. En het zijn ongetwijfeld de omslacntige besluitvorming en de buitengewone problemen van het besturen van dit kolossale land geweest die aanzet waren voor de groei van een sterk machtscentrum, dat langzamerhand zowel parlement als regeringspartij nagenoeg negeerde Maar een even geloofwaardige uitleg, bevestigd door veel van haar vroegere bekenden, is dat mevrouw Gandhi altijd een tamelijk onzekere vrouw is gebleven die niemand vertrouwde.

Twee jaren van mislukte oogsten en hollende inflatie verlaagden het prestige van haar regering ernstig en door het uitblijven van beloofde maatregelen werd sinds 1972 een onmiskenbare desillusie over haar regering merkbaar. Dat is ook het jaar dat een volksbeweging ontstond die onder leiding van Jayaprakash Narayan met ongehoorzaamheidsacties demonstreerde tegen de corruptie en wanbeheer In juni 1975 vond het Hooggerechtshof van Allahabad haar schuldig, aan verkiezingsovertredingen, wat de aanleiding werd tot het advies, o a in de pers, voor een tijdelijke terugtrekking als eerste-minister. Hierop reageerde mevrouw Gandhi op 26 juni met het afkondigen van de noodtoestand die de gevangenzetting van oppositiepolitici, perscensuur en speciale volmachten inhield, en

Premier Indira Gandhi met de voorzitter van de Congrespartij, Dev Kant Barooah

Weekblad 46ste jaargang No. 2375, pag. 29679-29694

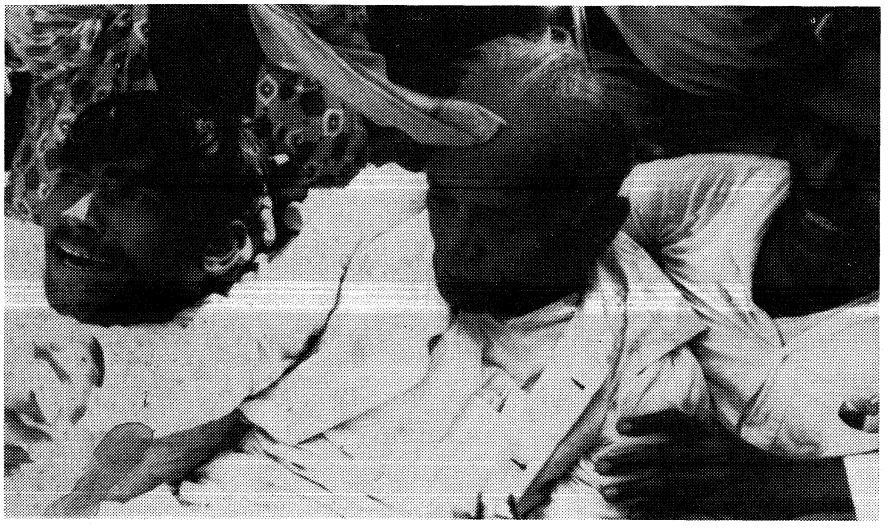

Jayaprakash Narayan wordt weggedragen door volgeiingen

in november 1976 leidde tot verreikende veranderingen in de grondwet ter consolidatie van haar machtspositie
Oorspronkelijk bedoeld als een politieke ingreep om haar positie te redden, werd de noodtoestand in de 19 daarop volgende maanden vooral gerechtvaardigd met het 20 punten programma dat de vaker aangekondigde socio-economische maatregelen moest mogelijk maken Twee uitzonderlijk goede oogsten brachten een noemenswaardige verbetering in de economische situatie gedurende deze periode, maar geen consequente uitvoering van een beleid voor structurele ingrepen Mevrouw Gandhi leek steeds meer geïsoleerd te zijn van de gebeurtenissen in het land cn de onrust binnen haar eerst zo gehoorzame congrespartij Steeds meer partijcollega's en adviseurs raakten van haar vervreemd, en het was uiteindelijk haar jongste zoon Sanjay die de kern vormde van een groep die de regering leek over te nemen''

Hieronder volgt eerst een schets van de algemene ontwikkeling in India onder de noodtoestand, vervolgens een overzicht van maatregelen onder de noodtoestand, politieke ontwikkelingen in deelstaten en unie-territoria en tenslotte het regeringsbeleid inzake de gezinsplanning. Zowel het uitroepen van de noodtoestand met vrijheidsbeperkende maatregelen als de uitgeoefende dwang bij sterilisatie werden als belangrijke oorzaken voor de nederlaag van mevr. Gandhi's Congrespartij beschouwd.

Schets algemene ontwikkeling

Na de afkondiging van de noodtoestand op 26 juni 1975 vonden massale arrestaties plaats, werd een strenge perscensuur ingesteld en werd een aantal extremistische organisaties verboden. Op 1 juli 1975 maakte de regering een programma van economische hervormingen bekend, terwijl talrijke arrestaties werden gemeld van smokkelaars, belastingontduikers en personen die andere economische misdrijven zouden hebben gepleegd

Tijdens een spoedzitting van het parlement (21 juli - 9 aug 1975), die werd geboycot door de meeste afgevaardigden van de oppositie die nog op vrije voeten waren, werd de proclamatie van de noodtoestand goedgekeurd en werd tevens een amendement op de grondwet aanvaard dat de verkiezing van mevr. Gandhi bij de Lagerhuisverkiezingen van 1971 met terugwerkende kracht geldig verklaarde

Op 7 nov 1975 wees een uit vijf rechters bestaande rechtbank van het Opperste Gerechtshof van India eenstemmig het beroep van mevr. Gandhi tegen de uitspraak van het hooggerechtshof van Allahabad d.d. 12 juni 1975 nl. dat haar verkiezing in 1971 ongeldig was, toe, terwijl de rechtbank een tegenberoep van Raj Narain (haar tegenstander in 1971) van de hand wees. Tegelijk besliste het Opperste Gerechtshof echter dat clausule 4 van artikel 329 van de grondwet in strijd met de constitutie was. Deze clausule, die in de vorm van amendement 39 op de grondwet in aug. 1975 door het parlement was goedgekeurd, had bepaald dat geen vroegere wet m.b.t. verkiezingspetities kon worden toegepast op de verkiezing tot parlementslid van de premier of de voorzitter van het Lagerhuis (Lok Sabha).

Een verzoek van Narain tot herziening van de uitspraak van 7 nov. werd door dezelfde rechtbank op 19 dec. 1975 afgewezen.

Op 29 dec. aanvaardde de jaarvergadering van de regerende Congrespartij een aanbeveling om het mandaat van het Lagerhuis, dat maart 1976 afliep, met een jaar te verlengen en de verkiezingen dienovereenkomstig uit te stellen. Een wetsontwerp met die strekking werd op 4 febr. '76 door het Lagerhuis goedgekeurd en vervolgens door het Hogerhuis. Tijdens diezelfde winterzitting van het parlement werden in jan. en febr. 1976 diverse noodwetten aanvaard ter vervanging van de sinds de vorige zitting (juli-aug.'75) afgekondigde nooddecreten

Dc opschorting van de fundamentele rechten gedurende de duur van de noodtoestand, bepaald in presidentiële decreten d.d. 27 juni 1975 en 8 jan. 1976, werd gevolgd door een uitspraak van het Opperste Gerechtshof op 28 april 1976 waarin de habeas corpus werd ,,overruled".

Op 11 nov. 1976 gaf het pariement zijn uiteindelijke goedkeuring aan amendement 42 op de grondwet, dat fundamentele wijzigingen in de constitutie van 1949 aanbracht overeenkomstig de aanbevelingen van een door Swaran Singh geleide commissie van de Congrespartij (uitgebracht op 21 mei 1976).

In juni 1976 waren de voornaamste noodmaatregelen bij decreet met een jaar verlengd en vervolgens door wetsontwerpen vervangen, die in augustus door het parlement werden vervangen.

Ook liet uitstel van de Lagerhuisverkiezingen met opnieuw een jaar (tot maart 1978) werd door het Lagerhuis op 5 nov. 1976 en door het Hogerhuis op 15 nov. goedgekeurd. Inmiddels had de tweejaarlijkse verkiezing voor ca. een derde van de zetels van het Hogerhuis op 27 maart 1976 het zeteltal van de Congrespartij van 147 op 164 (van de 244) gebracht.

Bij die verkiezingen waren de oppositiepartijen nog afzonderlijk opgetreden, hccwel acties voor een gezamenlijk front al op gang waren gekomen. Op 4 jan. 1976 had de leider van de Socialistische Partij, N. G. Goray, meegedeeld dat de Oppositionele Congrespartij, Jan Sangh, Bharatiya Lok Dal/BLD (ontstaan door een fusie van zeven partijen in 1974, pag. 450/2-'75), en de Socialistische Partij het Janata (Volks) Front hadden gevormd t.b.v. een verenigd optreden in beide huizen van het parlement.

De leider van de hervormingsbeweging (waarvan het optreden de aanleiding tot de proclamatie van de noodtoestand had gevormd), J. P. Narayan, verklaarde tijdens een persconferentie te Bombay op 25 mei 1976 dat hij van plan was een

nieuwe politieke partij te vormen, bestaande uit Oppositionele Congrespartij. Jan Sangh, BLD en Socialistische Partij als ,,een democratisch nationaal alternatief" tegenover de Congrespartij. Onder Narayans leiding werd bovendien op 17 okt. 1976 een ,,Volksunie voor burgerlijke vrijheden en democratische rechten" gevormd die een gemeenschappelijk platform moest bieden aan de oppositiepartijen en partijloze personen.

Maatregelen onder noodtoestand. *Arrestatie oppositieleiders*

Vrijwel tegelijk met de afkondiging van de noodtoestand door president Ahmed op 26 juni 1975 werden door de politie 676 vooraanstaande tegenstanders van premier Gandhi gearresteerd, van wie 450 in de staat Madhya Pradesh. Volgens niet officiële berichten behoorden tot de gearresteerden Jaya Prakash Narayan (de leider van de anti-corruptiecampagne die op 25 juni militairen en politie had opgeroepen geen gevolg te geven aan ,,onrechtvaardige" bevelen, zie ook pag. 450/1 - '75), Raj Narain (de tegenkandidaat van de Samyoekta Socialisten in het kiesdistrict van mevr. Gandhi in 1971), Charan Singh (voorzitter BLD), Jyoti Basu (leider CPI-M), A. B. Vajpayee (Jan Sangh), Samar Guha (Socialistische Partij), Asoka Mehta (Oppositionele Congrespartij) en Piloo Mody (Swatantra).

Zes parlementsleden van de Congrespartij, die de vergaderingen van de fractie niet hadden bijgewoond waarin die haar trouw aan mevr Gandhi's leiding opnieuw had bevestigd, werden op 26 juni als partijlid geschorst Ex-staatsminister Mohan Dharia (pag 451/3-'75) en twee anderen werden op 8 aug uit de partij gestoten, terwijl Chandra Shekhar zou zijn gearresteerd

President Ahmed vaardigde op 27 juni 1975 een decreet uit, dat gedetineerden verbood een beroep te doen op hun constitutionele rechten op gelijke bescherming door de wet, bescherming van leven en persoonlijke vrijheid en bescherming tegen ongewettigde arrestatie en detentie om zo hun vrijlating te verkrijgen. Een decreet van 29 juni amendeerde de wet van 1971 i.z. handhaving van de binnenlandse veiligheid, in die zin dat de eis verviel dat een gedetineerde binnen een bepaalde periode de reden van zijn arrestatie moest worden meegedeeld.
Eveneens op 27 juni deelde regeringswoordvoerder A. R. Baji mee, dat nog ,,een paar honderd" mensen waren gearresteerd, maar dat geen van hen .,van enige politieke betekenis" was; slechts een derde van de arrestanten was in de politiek werkzaam Krachtens haar bevoegdheden onder de noodtoestand verbood de regering op 4 juli de Rashtriya Swayam Sewak Sangh/ RSSS (paramilitaire hindoe-organisatie), de Anand Marg (een fanatieke hindoebeweging o l.v. A. R. Sarkar), de Jamaat-e-Islami-i-Hind (een paramilitaire moslem-organisatie), de als pro-Peking aangeduide Communistische Partij India (marxistisch-leninistisch) en 22 andere geassocieerde organisaties. Op 6 aug werd het separatistische Mizo National Front aan de lijst van verboden organisaties toegevoegd Dp politie deed vervolgens invallen in kantoren van RSSS, Anand Marg en Jamaat-e-Islami. en verrichtte talrijke arrestaties Terwijl officiële cijfers over het totaal aantal arrestaties uitbleven, varieerden schattingen daarover. Staatsminister van voorlichting V C. Shukla sprak op 23 aug van ca. 10.000 gearresteerde personen, van wie een derde deel sindsdien was vrijgelaten en van minder dan 1000 politieke gevangenen Volgens de NYT (10-8) stelde een Amerikaanse regeringsstudie het aantal politieke gevangenen op 6.000 en het aantal om andere redenen gearresteerden op 14.000, terwijl woordvoerders van de oppositie melding maakten van 50.000 à 60.000 arrestaties.
Per decreet van 15 juli 1975 werd de wet iz handhaving van de binnenlandse veiligheid (MISA) opnieuw geamendeerd, zodat niemand — ook geen buitenlander — gedetineerd krachtens die wet in beroep kon gaan op grond van natuurrecht of gewoonterecht. Een wetsontwerp i.z. amendering van de MISA, waarin de presidentiële decreten van 29 Juni en 15 juli waren vervat, werd door het Lagerhuis op 25 juli 1975 en door het Hogerhuis vier dagen later goedgekeurd.

Op 1 sept. verklaarde de minister van binnenlandse zaken, K. B. Reddy, dat de regering een onderzoek was begonnen van de gevallen die krachtens de MISA waren gedetineerd en dat zij de regeringen van de deelstaten had gevraagd of de gearresteerde personen in detentie moesten blijven.

Niettemin werd de MISA verder geamendeerd door presidentiële decreten op 17 okt. en 16 nov. 1975 om de detineringsbevoegdheden van de regering zonder procesvoering te versterken (de redenen voor een detentie moesten als confidentieel worden behandeld en niet aan de gedetineerde of iemand anders worden onthuld; het aflopen van de detineringstermijn mocht geen belemmering vormen voor het uitvaardigen van een tweede detentieorder tegen dezelfde persoon). Een wetsontwerp ter vervanging van deze beide decreten werd op 22 jan. 1976 door het Lagerhuis goedgekeurd en twee dagen later door het Hogerhuis. Bij het Lagerhuisdebat weigerde minister Reddy te onthullen hoeveel personen waren gedetineerd~,maar dat aantal was niet aanzienlijk hoger dan voor de nood-

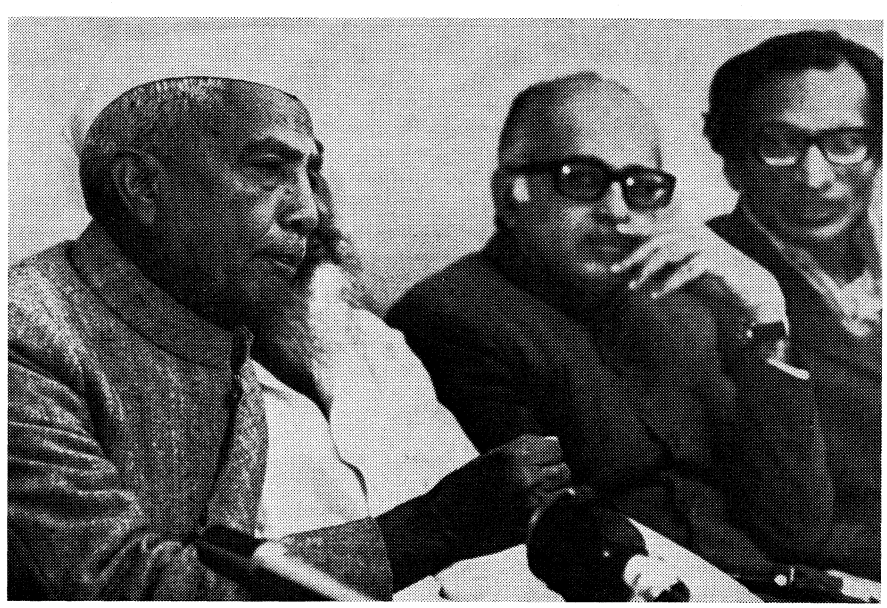

Charan Singh (l.), een leider van de Janata-partij, tijdens een persconferentie over het verkiezingsprogramma.

toestand volgens zijn zeggen. Dat werd toen op ca. 5.000 geraamd.
Een woordvoerder van „Amnesty International" verklaarde evenwel op 28 april 1976 te Londen dat op grond van officiële cijfers van de afzonderlijke staten was berekend dat er minstens 40.000 politieke gevangenen moesten zijn. Sommige tegenstanders van de regering spraken zelfs van 175.000 politieke gevangenen.
Per presidentieel decreet van 16 juni 1976 werd de geldigheidsduur van het MISA-amendement op grond waarvan iemand tot 12 maanden kon worden gedetineerd zonder opgaaf van redenen vanaf de einddatum 29 juni met een jaar verlengd. Uit decreet werd vervolgens door een wetsontwerp vervangen. dat op 16 aug. door het Lagerhuis en drie dagen later door het Hogerhuis werd goedgekeurd. In het Lagerhuisdebat stelde minister Reddy het aantal gedetineerden krachtens de MISA op 2 per 100.000 Indiërs, d.w.z. ca. 12.000. Naar zijn zeggen was 30% van hen vrijgelaten en was 10% op erewoord vrij, in totaal ca. 5.000 personen.
Overigens zaten ook personen zonder vorm van proces gevangen op grond van andere wetten. De staatsminister van binnenlandse zaken, Om Mehta, had op 17 mei verklaard dat meer dan 7.000 personen waren gearresteerd wegens het clandestien verspreiden van „verwerpelijke" lectuur.
Ook waren voor 26 juni 1976, de eerste verjaardag van de noodtoestand, i.v.m. verwachte demonstraties honderden personen gearresteerd. Er vonden evenwel slechts beperkte, plaatselijke, betogingen plaats, waarbij o.a. in Goejarat 2.500 personen werden opgebracht.
Aan de andere kant werden ook diverse vooraanstaande politici op vrije voeten gesteld: Narayan (op erewoord op 12 nov. 1975), Charan Singh in maart 1976, Asoka Mehta op 15 mei 1976 en Piloo Mody op 6 okt. 1976. Volgens de oppositie (op 8 sept.) waren nog 33 parlementsleden gedetineerd.

Perscensuur

Op 26 juni 1975 werd voor het eerst in de geschiedenis van de staat India een perscensuur ingevoerd. Na pogingen om die censuur te omzeilen, die door regeringsmaatregelen werden gevolgd, werd uiteindelijk bereikt dat vele uitgevers slechts berichten publiceerden die van de reeds gecensureerde Indiase persbureaus afkomstig waren.
De meeste buitenlandse kranten en bladen werden verboden. Tegen buitenlandse correspondenten die hun berichten of radioteksten niet aan de censuur onderwierpen werden maatregelen getroffen. Zo werd de correspondent van The *Washington* Post op 30 juni 1975 uitgewezen en werden op 20 juli 1975 uitwijzingsbevelen tegen de correspondenten van The *Times*, *Daily* Telegraph en *Newsweek* uitgevaardigd die werden uitgevoerd toen zij weigerden een serie „richtlijnen" te ondertekenen. Op 25 juli verving de regering die richtlijnen door een document, waarin van correspondenten werd verlangd dat zij de volledige verantwoordelijkheid voor hun berichtgeving zouden aanvaarden in het licht van de censuurrichtlijnen. Dit herziene document werd door de meeste buitenlandse verslaggevers getekend.
Op 8 dec. 1975 volgden drie decreten die de binnenlandse pers verder aan banden legden. De persraad werd afgeschaft en zou worden vervangen door een door de regering benoemde commissie.
Op 1 april 1976 werden de vier Indiase persbureaus formeel samengevoegd tot één bureau met de naam Samachar (nieuw).
Terwijl op 18 sept. 1976 de richtlijnen voor buitenlandse journalisten werden ingetrokken, nam de regeringsdruk op de binnenlandse pers in het najaar van 1976 toe. Diverse kleine politieke week- en maandbladen werden gesloten en tegen grote bladen zolas The *Indian Express* en The Statesman werden maatregelen genomen zoals het stopzetten van regeringsadvertenties.

Verkiezingen in Goejarat. *Invoering* presidentieel bestuur

Aan de vooravond van de afkondiging van de noodtoestand had de Congrespartij in de deelstaat Goejarat een ernstige nederlaag geleden bij verkiezingen op 8 en 11 juni 1975 voor het deelstaatparlement.
Om die verkiezingen af te dwingen alsmede de opheffing van het in febr. 1974 ingevoerde presidentiële bestuur hield Morarji Desai, de toen 79-jarige leider van de Oppositionele Congrespartij, van 7-13 april 1975 een hongerstaking. Het grootste deel van de oppositie bundelde zich in het Janata (Volks) Front — een alliantie van vijf partijen (Oppositioneel Congres, Jan Sangh, BLD, Socialistische Partij en National Labour Party) —, dat de protestbeweging van Narayan steunde.
Daarnaast was er een nieuwe partij, de Kisan Mazdoor Lok Paksha (KMLP) of Volkspartij van Boeren en Arbeiders van de vroegere, in 1974 uit de Congrespartij gestoten premier Chimanbhai Patel.
Na een felle verkiezingscampagne, waaraan mevr. Indira Gandhi en Narayan persoonlijk deelnamen, wierf de Congrespartij 40% van de uitgebrachte stemmen en 75 van de 182 zetels (in 1972: 140 van de 168 zetels), het Janata Front kreeg 39% van de stemmen en 86 zetels (in 1972: 19 zetels voor Oppositionele Congrespartij + Jan Sangh) en de KMLP debuteerde met 12 zetels; 8 zetels gingen naar onafhankelijken en andere partijen, terwijl één zetel vacant bleef door het overlijden van een kandidaat
Op 18 juni 1975 vormde de leider van de Oppositionele Congrespartij in Goejarat, Babubhai Patel, een kabinet van het Janata Front.
Bij de uitgestelde Hogerhuisverkiezingen in Goejarat werden op 8 aug. 1975 twee zetels behaald door het Janata Front en één door de Congrespartij. Bij plaatselijke verkiezingen in nov. en dec. 1975 won het Janata Front 54 van de 105 zetels in Ahmedabad, terwijl de Congrespartij succes oogstte op het platteland (13 van de 18 districtsraden).
Sinds 31 jan. 1976 was Goejarat de enige deelstaat die door een kabinet zonder de Congrespartij werd geregeerd. Maar reeds op 10 febr. werd het voortbestaan van die regering bedreigd, toen de KMLP zich na onenigheid met het Janata Front ontbond en haar voor de meerderheid in het parlement nodige steun aan het kabinet introk. Op 11 maart deelden 8 voormalige KMLP-leden mee dat zij besloten hadden zich bij de Congrespartij aan te sluiten en de volgende dag werd het kabinet bij een stemming over een begrotingskwestie met 89 tegen 87 stemmen verslagen, waarop premier B. Patel zijn ontslag indiende.
Op advies van gouverneur K. K. Viswanathan werd Goejarat op 12 maart onder presidentieel bestuur geplaatst, terwijl de assemblee werd geschorst. Door het overlopen van verdere parlementsleden naar de Congrespartij beschikte die op 6 april over 91 zetels en daarmee in de praktijk over de absolute meerderheid daar drie zetels vacant waren.
Niettemin besloot het Indiase Lagerhuis op 1 sept. 1976 het presidentiële bestuur in Goejarat met nog eens zes maanden te verlengen. Volgens de unie-minister van binnen-

landse zaken, Brahmananda Reddy, zou in de deelstaat een kabinet worden gevormd. zodra een stabiele regering die effectief kon functioneren, mogelijk was.

Politieke ontwikkelingen in andere deelstaten *en unieterritoria*

in diverse deelstaten en unieterritoria deden zich politieke wijzigingen voor. Dit betrof o.a.:

ARUNACHAL PRADESH: Krachtens een in april 1975 door het Indiase parlement goedgekeurd amendement op de grondwet (37ste) kreeg Arunachal Pradesh (de vroegere North-East Frontier Agency) een eigen wetgevende vergadering en ministerraad. Op 15 aug. 1975 aanvaardde de 29-jarige Prem Khandu Thungon het ambt van premier.

BIHAR Jagannath Mishra, minister van landbouw in Bihar en broer van de in jan 1975 vermoorde Indiase minister L N Mishia (pag 451/1-'75), werd op 6 april 1975 tot leider van de Congrespartij in Bihar gekozen na het aftreden van Abdul Ghafoor, de omstreden premier (pag 449/2-'75) Op 11 april vormde Mishra een nieuw kabinet, waarin slechts vier van Ghafoors ministers gehandhaafd werden

DELHI: Op 24 maart 1975 schorste de unie-regering voor een jaar het gemeentebestuur van New Delhi, omdat dit bij de uitvoering van zijn taken zou zijn tekortgeschoten en misbruik van zijn bevoegdheden zou hebben gemaakt

HARYANA. Op 1 dec 1975 werd Banarasi Das Gupta beëdigd als premier van Hargana. Hij volgde Bansi Lal op die tot minister zonder portefeuille in de centrale regering was benoemd na zeven Jaar de regering van de deelstaat te hebben geleid

KERALA De coalitieregering van Congrespartij en Coinmunistische Partij India verloor in 1975 de steun van zes van de 11 leden van de Moslem Liga in de assemblee, maar won die van drie leden van de in 1964 van de Congrespartij afgescheiden Kerala Congrespartij. die zelf op 22 dec 1975 een akkoord met de Congrespartij tekende over steun aan de regering Op 25 april 1976 besloot bovendien de Oppositionele Congrespartij tot een fusie met de Congrespartij, waarna het regerende Verenigde Front op de steun van 78 van de 134 afgevaardigden in de assemblee kon rekenen
Het mandaat van die assemblee was op 22 okt. 1975 afgelopen, maar de verkiezingen werden na de proclamatie van de noodtoestand in India uitgesteld en het mandaat werd driemaal voor zes maanden verlengd, de laatste maal krachtens een besluit van het Lagerhuis op 31 aug. 1976.

MADHYA PRADESH: Op 23 dec. 1975 werd Shyam Charan Shukla beëdigd als premier van Madhya Pradesh, een functie die hij ook reeds van 1969 tot 1972 vervulde Hij volgde P C Sethi op, die tot minister van chemicaliën en kunstmest in de centrale regering was benoemd

MAHARASUTRA. De sinds 1963 als premier van Maharashtra fungerende V. P. Naik trad op 19 febr. 1975 af Zijn opvolger werd Shankarrao B Chavan, tot dan toe minister van landbouw in de deelstaat, die op 21 febr. een nieuw kabinet vormde

MANIPOER Rajkumar Dorendra Singh, premier van Manipoer sinds dec 1974, vormde op 23 juli 1975 een nieuw kabinet, nadat de Manipur People's Party haar steun aan de vorige coalitieregering had ingetrokken Het nieuwe kabinet werd gesteund door de communistische partij, waarvan op 14 aug 1975 een hd als minister werd beedigd

MEGHALAYA De All-Party Hill Leaders' Conference, die sinds 1970 de regerende partij in Meghalaya was, besloot op 16 nov 1976 een fusie aan te gaan met de Congrespartij Vier leden van de regering echter traden twee dagen later uit protest tegen deze fusie af en zij kondigden aan de partij te willen voortzetten De premier, kapitein Williamson Sangma, vormde op 22 nov 1976 een nieuw kabinet met acht uit de Congrespartij afkomstige ministers.

NAGALAND: De regering van het Verenigde Democratische Front (UDF) o l v premier Vizol trad op 9 maart 1975 af, nadat 11 van haar aanhangers in de 60 leden tellende assemblee, incl 4 ministers, naar de oppositie waren overgelopen De leider van de Naga Nationalist Organization (NNO)/, John Bosco Jasokie, beweerde toen de steun van 37 afgevaardigden te hebben en vormde op–10 maart 1973 een nieuw kabinet met o a. 7 van de 11 overlopers Op 19 maart gingen 10 aanhangers van dit kabinet, o w 3 ministers, over naar het UDF, dat toen weer over een meerderheid beschikte Op 22 maart werd de deelstaat op aanbeveling van gouverneur L P. Singh onder presidentieel bestuur gesteld Op 20 mei volgde de ontbinding van de assemblee Op 20 aug 1976 keurde het Indiase Lagerhuis voor de derde maal een verlenging van het presidentiele bestuur voor zes maanden goed.

OETTAR PRADESH: Op 29 nov 1975 trad H N Bahuguna als premier van Oettar Pradesh af, nadat hij verscheidene maanden lang het doelwit was geweest van aanvallen door dissidente leden van de Congrespartij in de staat en bovendien bijna de helft van zijn ministers was afgetreden. Op aanbeveling van de gouverneur, M Chenna Reddy, werd het deelstaatparlement de volgende dag geschorst en de staat onder presidentieel bestuur geplaatst
Op 22 jan 1976 vormde Narain Dutt Tiwari, minister van financien in Bahuguna's kabinet, een nieuwe regering, waarop het presidentiele bestuur werd opgeheven

ORISSA. Op 16 dec 1976 moest de premier van de deelstaat Orissa, mevr Nandini Satpathi, aftreden Zij had lange tijd geweigerd bevelen van Sanjay Gandhi op te volgen, aldus de N Z Z (20-12), en was het doelwit geworden van een wekenlang durende propagandacampagne tegen haar, waarbij bleek dat premier Indira Gandhi haar niet langer steunde. Mevr. Satpathy werd beschouwd als een van de meest vooraanstaande leden van de pro-communistische fractie van de Congrespartij en zij hielp bij het tot stand brengen van het verbond tussen Indira Gandhi en de Communistische Partij van India in 1969
Onmiddellijk na haar aftreden stelde president Ahmed Orissa onder presidentieel bestuur, terwijl het deelstaatparlement werd geschorst Als reden werd gegeven dat de regering van mevr Satpathy niet langer in staat gebleken was haar zaken in overeenstemming met de grondwet te behartigen.

TAMIL NADU: De door de Dravida Munnetra Kazhagam gevormde regering van Tamil Nadu onder premier Muthuvel Karunanidhi werd op 31 Jan. 1976 ontslagen en de staat wend onder presidentieel bestuur geplaatst Tevoren had de gouverneur K K Shah gerapporteerd dat de deelstaatregering niet alleen misbruik had gemaakt. bevoegdheden krachtens de noodtoestand en wijdverbreide corruptie had toegelaten. maar dat zij ook af en toe ,,verkapte dreigementen van afscheiding" had geuit De Indiase staatsminister van binnenlandse zaken, Om Mehta, deelde op 3 febr. 1976 in het Lagerhuis mee dat een commissie van onderzoek o l.v opperrechter R S Sarkaria per 1 febr 1977 verslag moest uitbrengen over jegens de DMK-regering èn afzonderlijke ministers uitgebrachte beschuldigingen inzake corruptie, begunstiging, bestuurlijke en financiële misstappen en misbruik van de officiele positie Op 15 febr 1976 vond tijdens een massabijeenkomst in Madras een officiële fusie van de Congrespartij en de Oppositionele Congrespartij van Tamil Nadu plaats Bij die gelegenheid beschuldigde de Indiase premier mevr Gandhi de vroegere DMK-regering ervan afscheiding te hebben gepredikt wat op 5 maart door de algemene secretaris van de DMK, V. R Nedunchezhian. categorisch ontkend werd; hij verklaarde dat de DMK haar separatistische eisen al in 1963 had opgegeven Op 23 aug keurde het Indiase Lagerhuis opnieuw een verlenging van het presidentiële bestuur voor zes maanden goed.

Bevolkingspolitiek. Verzet tegen sterilisatie

De minister van gezondheid en gezinsplanning, Karan Singh, verschafte op 16 april 1976 bijzonderheden i.z. de regeringsvoorstellen voor een nationale bevolkingspolitiek.

Hij betoogde dat de bevolking van India sinds 1947 toegenomen was met 250 mln tot ruim 600 mln en dat bij de huidige groei van ruim 12 mln per jaar tegen het eind van deze eeuw een inwonerstal van 1 miljard zou worden bereikt. „Wij worden geconfronteerd met een bevolkingsexplosie van een crisisdimensie, die de vruchten van de opmerkelijke economische vooruitgang die wij hebben geboekt grotendeels heeft teniet gedaan".
De regering wilde het geboortencijfer terugbrengen van 34 per 1000 inwoners in 1974 tot 25 per 1000 in 1984. Uitgaande van de voortdurende daling van het sterftecijfer (dankzij verbetering van de gezondheidszorg en verhoging van de levensstandaard) zou het jaarlijkse groeipercentage van de bevolking dan teruglopen van 2 thans tot 1,4 tegen 1984.

De regeringsvoorstellen hielden o.m. in:
a) het optrekken van de minimum-leeftijd voor een huwelijk van 15 tot 18 jaar voor vrouwen en van 18 tot 21 jaar voor mannen: b) het bevriezen van het aantal vertegenwoordigers van staten in het parlement op basis van de volkstelling van 1971 tot 2001, teneinde staten die de gezinsplanning bevorderden niet te duperen door een geringere vertegenwoordiging; c) het toewijzen van centrale hulp aan de staten op dezelfde basis; d)

het bestemmen van 8% van de centrale hulp voor staatsplannen op basis van de inspanningen van elke staat m.b.t. de gezinsplanning: e) het verhogen van het onderwijspeil voor vrouwen; f) het bestrijden van de kindersterfte, omdat een hoog sterftecijfer voor ouders een aansporing kan betekenen meer kinderen te wensen uit vrees voor het verlies van enkele; g) het verhogen van de financiële vergoeding aan personen die sterilisatie aanvaarden.
(Verscheidene van deze maatregelen werden vervolgens uitgevoerd. Zo bevroor amendement 42 op de grondwet de vertegenwoordiging van de staten in het parlement, terwijl een wetsontwerp i.z. de verhoging van de minimum-leeftijd voor het huwelijk op 25 aug. 1976 bij het Lagerhuis werd ingediend.)

Minister Karan Singh verklaarde dat geen wetsvoorstel inzake een verplichte sterilisatie zou worden ingediend, al konden de deelstaten dergelijke wetten wel invoeren als zij meenden over het vereiste bestuurlijke en medische apparaat te beschikken. De grens moest daarbij na drie kinderen worden gelegd en de maatregel moest uniform ongeacht kaste, geloof of gemeenschap worden toegepast.

In diverse staten werd sterilisatie wettelijk geregeld Zo aanvaardde het parlement van Maharashtra op 30 maart 1976 een wetsontwerp dat sterilisatie verplicht stelde voor tenminste één partner in een huwelijk met drie of meer kinderen op straffe van 2 jaar hechtenis De regering van Pendsjaab besloot op 24 maart 1976 zelfs het bezit van meer dan twee kinderen strafbaar te stellen, tenzij die eerste twee kinderen van hetzelfde geslacht waren of het gehandicapte kinderen betrof De regeringen van Haryana en Oettar Pradesh keurden vervolgens wetsontwerpen goed waarin sterilisatie verplicht werd gesteld voor ouders met drie kinderen.

Het Indiase ministerie van binnenlandse zaken deelde op 4 sept. 1976 mee dat alle regeringsfunctionarissen zou worden verzocht hun kindertal tot drie te beperken, terwijl van degenen die reeds meer dan drie kinderen hadden, werd verlangd ervoor te zorgen dat zij niet nog meer kregen.

Divers? regeringen van deelstaten troffen voor hun ambtenaren maatregelen. Die kregen bonussen of salarisverhogingen als zij zich na het tweede kind lieten steriliseren of zij kregen een lening, een huis of een ander voordeel niet tenzij zij werden gesteriliseerd.

Voor het financiële jaar 1976-'77 stelde de centrale regering een streefgetal van 4,3 mln sterilisaties, vergeleken met 2,65 mln in 1975-'76.

Op 5 nov. 1976 werd bekendgemaakt dat het streefcijfer al was gepasseerd en dat in de voorgaande zeven maanden 4,8 mln mensen waren gesteriliseerd.

De methodes waarmee vrijwilligers voor sterilisatie werden geworven lokten veel kritiek uit en verzet tegen de sterilisatiecampagne leidde tot moordaanslagen op regeringsfunctionarissen en onlusten waarbij doden vielen. Die onlusten deden zich vooral voor in Oettar Pradesh, maar ook vanuit West-Bengalen, Bihar, Pendsjaab en Haryana werden incidenten gemeld.
Op 18 okt verklaarde minister Karan Singh dat hij de premiers van de deelstaten schriftelijk dringend had verzocht erop toe te zien dat bij de uitvoering van het gezinsplanning-programma geen dwang werd gebruikt.

Juist toen kwamen benoorden Delhi in Muzaffarnagar en Kairana de ernstigste botsingen voor, waarbij volgens een politiewoordvoerder 13 personen werden gedood toen de politie op een menigte vuurde, terwijl er volgens oppositiebronnen minstens 40 doden vielen.

Sanjay Gandhi

Subramaniam Swamy, lid van de Jan Sangh, die op 15 nov. 1976 door het Hogerhuis uitgestoten was wegens zijn optreden dat ,,vernederend voor de waardigheid van het Huis" werd genoemd, beschuldigde de Indiase regering er op 5 dec. te Washington van het programma voor kinderbeperking te gebruiken om er bij de bevolking de schrik in te houden. Naar zijn zeggen werden arme mensen gesteriliseerd, opdat ministers hun baan kunnen behouden door hoge sterilisatiequota te bereiken. Zij zouden op die manier in een goed blaadje willen komen bij Sanjay Gandhi, de grote animator van de sterilisatiecampagne.
Deze zoon van de premier was op 10 dec. 1975 benoemd tot bestuurslid van de jongerenafdeling van de Congrespartij en had sindsdien veel aandacht gekregen in de pers en voor de t.v. Binnen die jongerenafdeling lanceerde hij een in nov. 1976 als ,,blauwdruk voor een culturele revolutie" aangenomen 5-puntenprogramma, waarin de geboortenbeperking op de eerste plaats stond. De overige punten waren: afschaffing van de bruidsschat, opheffing van het kastensysteem, bestrijding van het analfabetisme en herbebossing.

Sanjay Gandhi werd in 1946, het laar voorafgaand aan India's onafhankelijkheid, geboren Op school viel hij weinig op Hij was niet bepaald briljant Sanjay ontwikkelde een ongeremde belangstelling voor automobielen Toen hij 19 jaar was besloot zijn moeder hem als leerlingmonteur naar de beroemde Rolls-Royce fabrieken te sturen in Engeland
Toen hij drie jaar later, in 1969, in zijn vaderland terugkwam, begon hij een

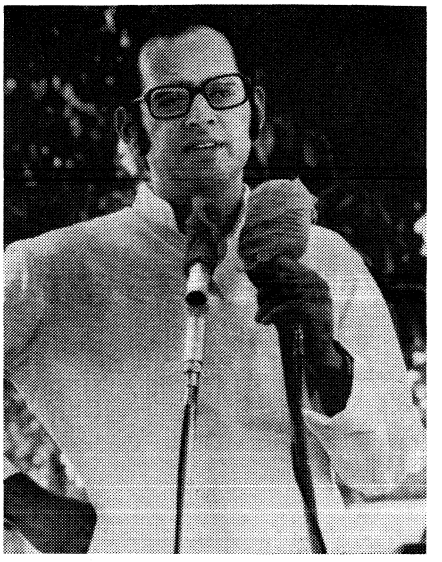

Sanjay Gandhi

werkplaats in een poging een eenvoudige volksauto voor India te ontwerpen Dat lukte Hij kreeg licentie en even buiten New Delhi werd een grote fabriek gebouwd om de ,,Maruti" in serie te bouwen Sanjay werd directeur, maar tot echte massaproduktie is het nooit gekomen
(Dat hij op 22-jarige leeftijd met 17 medegingers die licentie kreeg, leidde tot de nodige opschudding, waarbij door critici werd beweerd dat de huidige minister van defensie, Bansi Lal — toen premier van Haryana —, de grond voor de fabriek had verschaft door de boeren-bezitters te onteigenen) Zijn eerste actie als bestuurslid van de jongerenbeweging was het verplaatsen van 100 000 mensen uit de sloppen van New Delhi naar een aantal buitenwijken van de stad, die nog nauwelijks bewoonbaar waren Vanaf augustus 1975 kantte hij zich o a in redevoeringen steeds scherper tegen de leiders van de op Moskou georienteerde CPI, de coalitiepartner van zijn moeder.

Arrestatie Fernandes

George Fernandes, de voorzitter van de socialistische partij en leider van de vakbond van spoorwegpersoneel, werd op 10 juni 1976 te Calcutta gearresteerd Hij werd met 22 anderen op 4 okt formeel in staat van beschuldiging gesteld De aanklacht stelde dat zij tussen 23 okt en 30 dec. 1975 een aantal explosies op de spoorwegen in Bihar, Maharashtra en Karnataka hadden georganiseerd om chaos te scheppen die hen in staat zou stellen de regering omver te werpen Daarbij zou gebruik zijn gemaakt van de bij het spoorwegpersoneel levende wrok tegen de wijze waarop de spoorwegstaking van 1974 (pag 451/1-'75) was gebroken Op 9 maart 1976 waren drie man gearresteerd die ervan beschuldigd werden zeven kisten dynamiet naar Varanasi te hebben gestuurd kort voor premier Gandhi die stad zou bezoeken Het officiele onderzoek n a v de vondst van dynamiet in Baroda had tot de aanklacht tegen Fernandes c s geleid

Andere aspecten van India onder de noodtoestand zullen in de volgende aflevering worden behandeld.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

REGEERAKKOORD PVDA-PPR

Zoals gemeld op pag 153/3 e.v - '77 willen de PvdA en de PPR met een gezamenlijk regeerakkoord de komende TK-verkiezingen ingaan. De congressen van de twee partijen hebben daarmee op 29 jan ingestemd (pag 156/1)

Het akkoord, dat toen werd goedgekeurd, was echter van beperkte strekking; het beschreef de voorwaarden, waaraan voldaan moest worden, wilden PvdA en PPR aan een nieuwe regering deelnemen Het akkcord moest nog inhoudelijk met een aantal programmapunten worden ingevuld Daartoe hebben besprekingen plaats gevonden tussen delegaties van de besturen van de twee partijen. die op 21 febr werden afgerond. Het toen bereikte ontwerp-akkoord bevatte 15 kernpunten van beleid, die leidraad zullen vormen voor de opstelling van de progressieven in de verkiezingen en eventueel bij onderhandelingen met het CDA in de kabinetsformatie. Dit ontwerp werd op 5 maart voorgelegd aan de partijraden van PvdA en PPR, die toen gelijktijdig, maar gescheiden, vergaderden in Amsterdam.

Bij de eindstemming accepteerde de partijraad van de PvdA het akkoord met 85 tegen 5 stemmen. In de partijraad van de PPR was de uitslag 44 voor en 41 tegen.

Bij de puntsgewijze behandeling van het akkoord verwierp de PPR-partijraad vier onderdelen van het akkoord. Met resp. 60 tegen 24, 43 tegen 41, 62 tegen 20 en 50 tegen 32 stemmen keerde de PPR-partijraad zich tegen de passages over de economische groei, het welzijnsbeleid, het justitieel beleid en de bedrijfsdemocratisering

Bij het nemen van beslissingen was afgesproken tussen PvdA en PPR een ,,weegverhouding" van 12 tegen 7 te laten gelden. De door de PPR afgewezen punten werden door de partijraad van de PvdA met zulke grote meerderheden aangenomen, dat zij toch in het akkoord bleven staan.

De bespreking van alternatieven bij een tweetal punten uit het akkoord leverde op, dat van PvdA en PPR elk één alternatief werd overgenomen Het eerste was een PPR-alternatief voor een toevoeging aan punt 3 over het instellen in de komende kabinetsperiode van een onderzoek naar de mogelijkheden van een basisinkomen voor iedereen en de daaraan verbonden voor- en nadelen.

Het tweede alternatief, afkomstig van de PvdA, dat eveneens aangenomen werd, ging over het kiezen van tenminste de helft van de raad van commissarissen door of namens de werknemers. onder het opleggen van een verantwoordingsplicht van deze commissarissen tegenover de ondernemingsraad.

Over deze zaak was ook een alternatief voorgesteld door de PPR, dat echter verworpen werd. Dit alternatief wilde, dat ten minste de helft van de raad van commissarissen door de cndernemingsraad zou worden gekozen onder opleggen van een verantwoordingsplicht van de gehele raad van commissarissen aan de ondernemingsraad en het verschuiven van bevoegdheden van de raad van commissarissen naar de ondernemingsraad.

Na de behandeling door de twee partijraden heeft het regeerakkoord van PvdA en PPR nu de volgende inhoud:

1. De werkloosheid terugdringen en nieuwe arbeidsplaatsen scheppen door: een arbeidsplaatsenplan voor bedrijven en overheid dat zijn basis vindt in een indicatieve planning voor sectoren en regio's; een betere verdeling van werk tussen allen die kunnen werken: het bevorderen van arbeidsintensieve bedrijvigheid, tegengaan van uitstoot van arbeid en waar mogelijk bevorderen van kleinschaligheid; spreiding van werk over de regio's; het versterken van regionale ontwikkelingsmaatschappijen en uitbreiding van hun aantal; waarborgen van omzetten van winst in werk via investeringsovereenkomsten, in een — waar mogelijk — gedecentraliseerd selectief beleid, mede gericht op: het behoud van natuur en leefmilieu; zuinigheid met energie en grondstoffen; eerlijker aandeel in de welvaart voor de Derde Wereld, met behulp van een vergunningenstolsel vcor investeringen, gerichte investeringssubsidies en beleggingsvoorschriften voor financiële instellingen.

2. Wanneer -- in een zodanig gestuurde markteconomie — een groei van 3,75% wordt bereikt: worden de gemeenschapsvcorzieningen tenminste instandgehouden, terwille van de kwaliteit van het bestaan, de werkgelegenheid en de sociale voorzieningen; zullen de kosten daarvan jaarlijks met 1% van het nationale inkomen toenemen: zullen de arbeidsvoorwaarden van de werknemers reëel met gemiddeld 1 tot 1,5% per jaar worden verbeterd; mede door een effectief prijsbeleid wordt de inflatie bestreden. Bij een geringere groei wordt voldoende ruimte gegarandeerd voor de gemeenschapsvoorzieningen.

3. Eerlijk verdelen van inkomen en lasten door: beperken van hoge inkomens, vooral in overheidssfeer en beheersen van inkomens in de vrije beroepen als aanzet voor een maximum inkomen; alle werkneiners onder de werkingssfeer van een CAO te laten vallen; alle werkloosheidsregelingen onder één inkomstendervingswet te brengen, als een eerste stap om alle sociale zekerheidswetgeving onder te brengen in één wetboek; de 100% koppeling van sociale uitkeringen aan het netto minimuinloon te handhaven: openbaarheid van inkomens: alsmede door: het tegengaan van belastingontduiking en -ontwijking; het belasten van vermogenswinsten; het zodanig regelen van de aftrekbaarheid van rente uit schulden dat hoge inkomens niet worden bevoordeeld; er wordt een onderzoelí ingesteld naar de mogelijkheden voor een basisinkomen voor iedereen en de daaraan verbonden voor en nadelen

4. Verder versterken van de sociale en econoinische positie van dc kleine ondernemer, ook in land- en tuinbouw. Die positie wordt zo gelijkwaardig mogelijk gemaakt aan die van de werknemer in loondienst. Middelen daarbij zijn: het mogelijk maken van een aanvullend inkomen, om *te* beginnen voor oudere zelfstandigen; het verbeteren van de kredietverlening.

5. De achterstelling van de vrouw opheffen door: de bepalingen te schrappen die het gelijkwaardig deelnemen van man en vrouw aan het maatschapplijk leven belemmeren; het bevorderen van deelarbeid voor manneri en vrouwen: gelijke behandeling van man en vrouw in de belastingen en in de sociale verzekeringen (te beginnen met de Wet Werkloosheidsvoorziening) met inachtneming van de draagkracht van het gezin of andere samenlevingsvorm.

6. Het onderwijsbeleid, zoals dat in de afgelopen regeringsperiode gestalte heeft gekregen, voortzetten door: voorrang te geven aan het funderend onderwijs, kleinere groepen en latere school- en beroepskeuze, zodat kinderen meer kans krijgen zich naar aard en aanleg te ontplooien; nieisjes en werkende jongeren meer onderwijskailsen te geven; ouderen een ,,tweede kans" te geven onder meer door: Open School, moeder-MAVO'S en educatief verlof: ouders en leerlingen meer zeggenschap te geven in het onderwijs.

7. De vernieuwing van het welzijnsbeleid wordt voortgezet. In een kaderwet wordt: de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor gebruikers, werkers en overheid geregeld; het welzijnswei-k gericht op mensen in achterstandssituaties; het welzijnswerk dichter bij de mensen gebracht. Aan bejaarden wordt echte zeggenschap gegeven over hun woon- en leefsituatie. Alle samenlevingsvormen worden gelijkgesteld.

8. Een nationaal stelsel van gezondheidszorg invoeren door: omvang, spreiding en kwaliteit wettelijk te waarborgen; de geneeskundige zorg op wijkniveau te versterken; de rechten van patiënten — in het bijzonder die van psychiatrische patiënten — te regelen; de volksverzekering tegen ziektekosten snel tot stand te brengen. Voorts wordt een procedure afgesproken voor het wettelijk regelen van de zwangerschapsonderbreking. Gewaarborgd rnoet daarin zijn dat: de vrouw beslist, de huidige strafbaarstelling van de arts wordt opgeheven en abortus in het ziekenfondspakket komt.

9. Het milieu behouden en verbeteren door: verplichte openbare verslaggeving over bestaande, maar vooral over nieuwe milieu-effecten; besluitvorming op basis daarvan met inspraak en onafhankelijke beoordeling; wettelijke voorzieningen te-

gen verontreiniging van de bodem en tegen geluidshinder; het beperken van het gebruik van schaarse grondstoffen. De groei van de energie zoveel mogelijk laten verminderen door: besparing en meer doelmatig gebruik; een aanzet daarvoor door ombuiging van de produktie en de ruimtelijke ordening; het ontwikkelen en uitbreiden van nieuwe vormen van energieopwekking. In elk geval krijgen bestaande nationale en internationale kernenergieprojecten geen vervolg en komen er geen nieuwe kerncentrales.

10. Het ruimtelijk ordeningsbeleid versterken door: het openbaar vervoer krachtig te bevorderen; betere voorzieningen voor voetgangers en fietsers; het geleidelijk brengen van de grond in gemeenschapshanden; het eerlijk verdelen van de woonruimte; het waarborgen van de leefbaarheid van kleinere kernen: het beschermen van het karakter van het Nederlandse landschap, het veilig stellen van natuurgebieden. Het Waddengebied wordt beschermd Europees natuurgebied.

11. De volkshl-lisvesting verbeteren door: de rechtspositie van bewoners (huurder of eigenaar) te versterken: het woonrecht voor jongeren vanaf 18 jaar te realiseren; woonlasten eerlijk te verdelen door ze te koppelen aan kwaliteit en inkomen; voldoende goede en betaalbare huurwoningen te bouwen; de woningbouwcorporaties te democratiseren; stadsvernieuwing voorrang te geven.

12. Naast het bevorderen van de leefbaarheid, de veiligheid van de mensen te versterken door: maatregelen te treffen teneinde misdrijven te voorkomen en de dienstverlening aan het publiek te verbeteren via het inschakelen van meer wijkagenten en maatschappelijke instellingen voor dit werk; maatregelen tegen aantasting van de privacy; het verbeteren van de rechtshulp aan iedereen; de handel in hard drugs effectief aan te pakken en verslaafden te helpen.

13. De democratisering in het bedrijfsleven versterken door: tenminste de helft van de raad van commissarissen te laten kiezen door of namens de werknemers, onder het opleggen van een verantwoordingsplicht; de publikatieplicht van alle soorten ondernemingen uit te breiden; nieuwe werknemersrechten wettelijk vast te leggen; het bedrijvenwerk wettelijk mogelijk te maken; het stakingsrecht wettelijk te waarborgen, ook voor ambtenaren. De rechtspositie van de consument te versterken en strengere controle op produkten in te voeren. Bij de bestuurlijke reorganisatie staat decentralisatie van taken en bevoegdheden voorop. De kiezer krijgt een beslissende invloed op de regeringsvorming.

14. De ontwikkelingssamenwerking uitbouwen door: minimaal 1,50% van het nationale inkomen hiervoor te bestemmen. Deze hulp wordt geheel gefinancierd uit de algemene middelen. Er wordt krachtig gestreefd naar een volledige zuivering. Extra ruimte wordt bij voorrang voor dit doel gebruikt: de hulp ten goede te laten komen aan landen die de emancipatie en onafhankelijkheid van de bevolking bevorderen; grondstoffenbeleid, handelspolitiek en kapitaaloverdracht af te stemmen op een nieuwe internationale economische orde, inclusief grondstoffenovereenkomsten en stabilisatie van exportopbrengsten, gebaseerd op mondiale solidariteit.

15. Het buitenlandse beleid is bovenal veiligheidsbeleid, gericht op ontspanning en ontwapening. Het lidmaatschap van de NAVO is geen op zichzelf staande doelstelling van het Nederlandse veiligheidsbeleid Het mag alleen gehandhaafd worden onder voorwaarde dat in de komende vier jaar een bijdrage tot ontspanning en ontwapening in Europa kan worden geleverd

Onderzocht wordt hoe Nederland kan bijdragen aan de uiteindelijke vervanging van NAVO en Warschaupact door een nieuw veiligheidsstelsel in Europa waaraan ook niet-gebonden landen kunnen deelnemen De taken en het verdragsgebied van de NAVO worden niet uitgebreid Nederland neemt initiatieven om in overleg met bondgenoten te komen tot a vervanging van de strategie van het aangepaste antwoord door een defensieve strategie, b een verklaring van de NAVO om niet als eerste kernwapens te gebruiken, c uitdunning van de tactische kernwapens in Europa (in MBFR-verband), kernwapen-vrije zones in Europa In dit verband komen ook kernwapens die zich in Nederland bevinden aan de orde De reële uitgaven voor defensie worden verminderd Ze worden gebracht op ten hoogste 3% van het nationaal inkomen onder andere door af te zien van de aanschaf van wapensystemen die de bewapeningswedloop kwantitatief en kwalitatief opvoeren en door het vergroten van de doelinatigheid De Nederlandse krijgsmacht vervult geen nucleaire taken meer

De diensttijd wordt verkort tot 12 maanden De Zuidafrikaanse apartheidspolitiek wordt principieel afgewezen Elke medewerking van de zijde van de overheid aan investeringen in Zuid-Afrika wordt beëindigd.

Moties

De partijraad van de PvdA aanvaardde nog een aantal moties.

De partijraad sprak uit, dat de komende regering zeer veel ernst moet maken met de uitwerking van het arbeidsplaatsenplan en de deeltijdarbeid.
Een komende regering moet ook de emancipatie van de vrouw met grotere voortvarendheid aanpakken.
De partijraad besloot er bij de huidige regering, kamerleden en partijbestuurders op aan te dringen niet mee te werken aan een verlaging van de WAO-uitkeringen.
Verder was de partijraad van oordeel, dat de vier maatschappijhervormende wetsvoorstellen (investeringsrekening, vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en grondpolitiek), waarover in het kabinet reeds het uiterste compromis werd bereikt, ongeschonden moeten worden aangenomen, wil een nieuw kabinet met het CDA aanvaardbaar zijn.

Tenslotte werd met ruime meerderheid een motie aangenomen, waarin waardering werd uitgesproken voor het optreden van minister Van der Stoel van buitenlandse zaken bij zijn bezoek aan Praag (pag. 169/1 e.v.).
Aan de aanvaarding van de laatste motie was een uitvoerige discussie voorafgegaan. Sommige afgevaardigden noemden het onderhoud van minister Van der Stoel met de Tsjechoslowaakse dissident Patocka „weinig overwogen", „een bijdrage tot verharding van het Tsjechoslowaakse regime" en „niet in het belang van de dissidenten".
Pas nadat partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel had gezegd, zich „bijna verlegen" te voelen met de situatie en haar partijgenoten had voorgehouden, dat de PvdA overal tegen schending van de mensenrechten dient te protesteren, werd de motie aangenomen.

De PPR-partijraad aanvaardde een motie, die betrekking had op punt 9 van het regeerakkoord.

Er was in de partijraad van de PPR veel kritiek op de formulering in dat punt m.b.t. kernenergie. Omdat amendering van het akkoord niet mogelijk was, verzocht de partijraad in een motie beide partijen de volgende tekst ter verduidelijking te onderschrijven. „De verrijkingsfabriek van ultracentrifuge Nederland zal in elk geval tijdens deze en tijdens de volgende regeerperiode geen uitbreiding mogen ondergaan".

Reacties potentiële coalitiepartners op regeerakkoord

Aanvoerders van potentiële coalitiepartners van PvdA en PPR na de komende verkiezingen, het CDA en D'66, reageerden na de partijraden van deze twee partijen aldus:

Voor KVP-fractievoorzitter mr. F. Andriessen is het regeerakkoord van PvdA en PPR moeilijk verteerbaar, zo zei hij in een radioprogramma van de KRO. Er zullen nog hele harde noten moeten worden gekraakt als het CDA bij de kabinetsformatie met PvdA en PPR tot onderhandelingen zou komen, aldus Andriessen.
Bij PvdA en PPR bestaat volgens de KVP-leider „een ongelooflijk groot geloof in alles wat de gemeenschap doet". De werkgelegenheidsproblemen worden, meent hij, onvoldoende benaderd vanuit de economie in de zin van inflatiebestrijding en herstel van rendementen. Het optimisme dat kan worden doorgegaan met de groei van gemeenschapsvoorzieningen is volgens Andriessen bij de progressieven veel te groot.
Voor de NAVO-politiek van PvdA en PPR heeft Andriessen weinig waardering, De solidariteit met het Atlantisch bondgenootschap, een hoeksteen voor het veiligheidsbeleid, krijgt volgens de KVP'er onvoldoende nadruk.

Met de wens de defensieuitgaven te verlagen tot 3% van het nationaal inkomen, is hij het volstrekt oneens. De hoogte van de uitgaven voor defensie worden dan onafhankelijk van de internationale veiligheidssituatie vastgesteld meent hij.

De voorzitter van D'66, Terlouw, ziet in het regeerakkoord wel een onderhandelingsbasis tussen CDA, D'66 en PvdA/PPR, al ziet hij onder meer problemen voor de buitenlandse politiek. Evenals Andriessen constateert hij dat het akkoord op dit gebied ingaat tegen het kabinetsbeleid.
(NRC/H'blad, Roos in de vuist, ANP)

(Vor. ber. pag. 152/3 e.v.)

BELGIË

ICARIERONTBINDING

De op 10 maart 1974 verkozen wetgevende Kamers werden op 9 febr. door de koning ontbonden. Ook de cultuur-, gewest- en provincieraden werden ontbonden. Tevens werd de datum van de parlements- en provincieraadsverkiezingen vastgelegd op 17 april. Intussen blijft het kabinet-Tindemans gewoon verder regeren.

Politieke *incidenten*

De vervroegde kamerontbinding volgde op een reeks politieke incidenten, die de kabinetscoalitie deden wankelen. De crisis — aangekondigd door het uiteenvallen van het Rassemblement Wallon (zie pag. 796/1-1976 en 830/1-1976) — trad de acute fase in op 26 februari. Het bureau van het RW deelde toen mede dat een formeel akkoord over grondwetsartikel 107quater betreffende de gewestvorming door alle partijen diende te worden onderschreven tegen het RW-congres van 5 maart. Het bureau voerde ook aan dat de gemeenschapsdialoog over de staatshervorming (pag. 831/2-1976) in de knel was geraakt ten gevolge van de negatieve houding van PSC en PRLW.

De mededeling van het RW-bureau kwam in politieke kringen over als een ultimatum en als een nieuwe uiting van vijandigheid jegens de regeringspartners van het RW. PRLW-voorzitter Damseaux deed opmerken dat de gemeenschapsdialoog niet enkel betrekking had op de gewestvorming, maar op tal van problemen m.b.t. de werking van de instellingen. Van Vlaamse zijde werd beklemtoond, dat er geen formele overeenkomst over een bepaald punt mogelijk was, zolang er geen akkoord bereikt was over het geheel.

De wekelijkse gemeenschapsdialoog verliep op 1 maart vrij woelig; het kwam tot scheldpartijen onder de Franssprekende afgevaardigden. De BSP verweet de regeringspartijen ,,RW-voorzitter Gendebien naakt naar zijn congres te sturen".

Dezelfde dag legde RW-fractievoorzitter Ch. Talbot een harde verklaring af in het kamerdebat over de moeilijkheden van de staalnijverheid: .,De regering moet nu een duidelijk standpunt innemen, zowel wat de staalindustrie als wat de gemeenschapsproblemen betreft. We willen geen woorden, maar daden. Zo dat niet gebeurt, zullen hier in de Kamer de koppen worden geteld en zullen wii zien wie de doodgravers van België zijn."

Een nieuwe bijeenkomst van de dialoog-groep op 2 maart leverde geen resultaat op. RW-voorzitter Gendebien kon enkel vaststellen, dat de nota die hij i.z. de gewestvorming had ingediend, onbesproken bleef. De oud-voorzitter van de PSC, Nothomb, noemde de nota ,.uitdagend".

Van zijn kant stelde RW-minister Mol-eau discreet aan premier Tindemans voor een wetsontwerp in te dienen bij de Kamer, dat in de grote lijnen zou gelijken op de nota Claes-Moreau (pag. 664/1-1975). Op dat verzoek werd niet ingegaan.

Op 3 maart kwam het tot een ongewoon incident in de Kamer. Toen er moest worden gestemd over de begroting van minister Herman (economischr zaken), stelde RW-fl-actievoorzitter Talbot voor de stemming een week te verdagen, om Herman de tijd te geven een meer behoorlijk antwoord te verstrekken op de vragen die het RW hem gesteld had tijdens het debat over het staalprobleem. Talbot verweet Herman de vragen in feite te hebben genegeerd. Het verdagingsvoorstel werd afgewezen met 97 tegen 81 stemmen en 6 onthoudingen. De begroting werd daarop goedgekeurd met 96 tegen 73 stemmen en 17 onthoudingen. Ook de RW-fractie had zich onthouden.

Verklaring Tindemans

Op de vraag van BSP-voorzitter Claes, of de premier geen besluit trok uit die onthouding, reageerde Tindemans onmiddellijk met volgende verklaring:

,,De stemming over een begroting is inderdaad essentieel voor het vertrouwen in een regering. Bovendien krijgt de begroting van economische zaken, in de gegeven omstandigheden, een uitzonderlijke betekenis. Meer nog: in dit debat is de eer van de minister van economische zaken op het spel gezet. De heer Herman wenste op de vragen van de heer Talbot te antwoorden, maar ik heb hem verzocht dat niet te doen, gezien de politieke wending die aan de zaak wordt gegeven. Gelet op het belang van de begroting van economische zaken cn aangezien de eer van de minister door de heer Talbot in het gedrang gebracht is, verzoek ik de ministers van het RW hun besluit uit deze stemming te trekken en de regering te verlaten. Voor 't overige zal ik volgende dinsdag 8 maart om 14 uur voor het parlement een verklaring afleggen."

De mededeling van de premier verwekte direct grote opschudding. Minister van state Van Eynde (BSP) zei ,,zo iets nog nooit te hebben meegemaakt" en betreurde dat de premier niet gewoon de vertrouwenskwestie had gesteld. Gendebien herinnerde eraan dat de koning de ministers benoemt en ontslaat en zei ,,dat het voorstel van de eerste-minister van politieke aard is en dat het partijcongres erover ging beraadslagen". VU-voorzitter Schiltz verklaarde dat na de mededeling de voortzetting van de gemeenschapsdialoog geen zin meer had en dat zijn partij niet meer zou meedoen, totdat er politieke klaarheid was geschapen. Ook waarschuwde hij voor een bruuske kabinetscrisis, die zou verhinderen dat het volgende parlement een Constituante zou zijn.

Na het Kamerincident legden de meeste partijleiders verklaringen af voor de pers. Schiltz zei dat de VU, in geval het RW de coalitie zou verlaten en Tindemans niet langer zou beschikken over een meerderheid in de Kamer, het kabinet één maand zou gedogen om het de kans te geven de procedure tot grondwetsherziening in tc zetten.

Gendebien zette uiteen, waarom het RW het beleid van Herman niet kon goedkeuren: de energiepolitiek is ,,misdadig" omdat ze Wallonië geen eerlijk aandeel geeft in de produktie en alleen rekening houdt met de belangen van de elektriciteitsbazen; inzake kernenergie handhaaft Herman het zwaartepunt in het Vlaamse land (Mol) en weigert hij een evenwichtiger spreiding, die ook Wallonië ten goede komt.

BSP-voorzitter Claes had het over ,,het begin van het einde van het beruchte anti-socialistische regeringsexperiment".

De voorzitter van de dialoog-groep, De Keersmaeker, kondigde aan dat het gesprek alsnog niet werd voortgezet.

Ontslag RW-ministers

In politieke kringen overheerste op dat ogenblik de mening, dat het RW-congres van 5 maart zou breken met het kabinet. Zo ver zou het echter niet meer komen, want vrijdag 4 maart om 10.30 u., vlak vóór het begin van de kabinetsraad, deelde het Paleis mede dat de ministers Moreau en Be trand, op voorstel van de eerste-minister, door de koning ontheven werden uit hun respectieve functies van minister van pensioenen en van minister, adjunct bij economische zaken.

Het RW reageerde verontwaardigd. Gendebien zei dat de premier Wallonië een kaakslag had toegediend. Dat de kabinetsraad gewoon had vergaderd, werd eveneens scherp aangevochten, met verwijzing naar het grondwetsartikel i z. de verplichting een gelijk aantal Nederlands- en Franssprekende ministers in de regering te doen zetelen. Op verzoek van Tindemans hadden twee Vlaamse ministers de kabinetsraad weliswaar niet bijgewoond, ten einde het pariteitsbeginsel te eerbiedigen, maar dat werd niet aanvaard als een geldig alternatief. De voorzitters van de regeringspartijen Martens (CVP) en Damseaux (PRLW) erkenden dat vervroegde

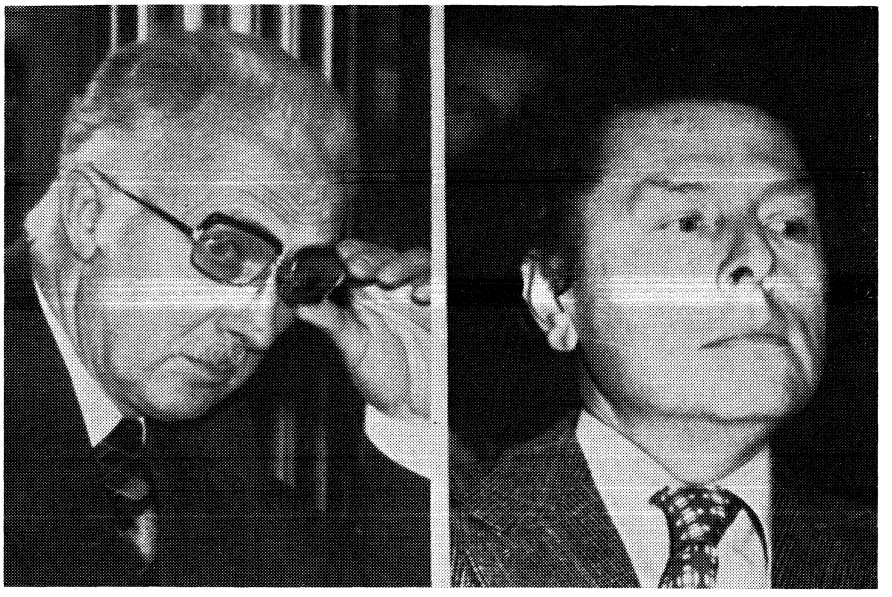

De twee ontslagen ministers Robert Moreau (l.) en Pierre Bertrand

verkiezingen onafwendbaar leken, maar spraken de wens uit dat voordien nog een verklaring tot herziening van de grondwet zou worden besproken en goedgekeurd in de Kamers.

RW-congres

Op 5 maart stond het RW-congres te Luik uiteraard in het teken van de kabinetscrisis, Gendebien mocht een sterke afvaardiging van het Brusselse FDF verwelkomen. Hij beklemtoonde dat de toekomstige Belgische staat uit drie gewesten moet bestaan en verzocht de Walen ,,een tegengewicht te vormen tegen de CVP-staat en tegen de Vlaamse macht en daartoe bijeen te komen in een Staten-Generaal van Wallonië, waar de politieke en sociale machtsgroepen kunnen beslissen over de toekomst van het gewest". Gendebien werd met 385 stemmen op 422 herkozen tot partijvoorzitter. Oud-minister Moreau verklaarde dat besprekingen gaande waren tussen Tindiemans, minister De Clercq en het BSP-kamerlid Simonet om een drieledig kabinet voor te bereiden. In de slotbesluiten sprak het congres zich o.m. uit voor ,,een autcnome Waalse macht".

Benoeming Franstalige *ministers*

Op 6 maart werd het gebrek aan taalevenwicht in het kabinet verholpen. De koning benoemde PRLW-senator Cornet d'Elzius tot minister, adjunct bij economische zaken, en PSC-kamerlid Plasman tot minister van pensioenen.

Graaf Charles Cornet d'Elzius werd geboren op 24 mei 1922 te Pailhe. Hij is bosbouwkundige en was 1965-69 bestendig afgevaardigde in de provincie Namen. Van 1945 tot 1965 was hij burgemeester van Scy. In 1968 werd hij PLP-kamerlid voor Dinant-Philippeville, in 1974 ging hij over naar de senaat als gecoöpteerd lid. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1976 werd hij burgemeester van Ciney.

Marcel Plasman werd geboren op 23 dec. 1924 te Eigenbrakel en bouwde een loopbaan op, eerst in de katholieke arbeidersjeugd van kardinaal Cardijn, daarna als kaderlid van de christelijke ziekenfondsen. In 1971 werd hij PSC-kamerlid voor Nijvel. Sedert de jongste gemeenteraadsverkiezingen is hij ook burgemeester van die stad.

Overleg Tindemans met partijvoorzitters

Intussen had Tindemans op 5 maart, in gezelschap van CVP-voorzitter Martens, ten huize van BSP-senator Pierson de socialistische partijvoorzitters Cools en Claes ontmoet en ze vcorgesteld, dat de BSP zou toetreden tot een drieledig overgangskabinet dat voor een korte periode (allicht drie maanden) de meest dringende problemen i.z. de staatshervorming zou aanpakken.

Op dat voorstel was de BSP niet ingegaan en op 7 maart eiste het BSF-bureau het cnmiddellijke ontslag van het kabinet. Ook richtte het een oproep tot alle partijen om binnen de kortst mogelijke tijd tot een algemeen akkoord te komen dat zou omvatten én de goedkeuring van de tcepacsingswet van art. 107 quater, én de formele verbintenis om de grondwet te herzien, met het oog op de voltooiing van de gewestvorming en de vereenvoudiging van de instellingen.

Nog op 7 maart hoorde de kabinetsraad een verslag van minister Herman over het staaldossier Om mogelijke bezwaren van ccnstitutionele aard i.v.m. de pariteit in de kabinetsraad te ontzenuwen, bevestigde de regering tevens alle beslissingen die zij op 4 maart had getroffen. Tindemans kondigde ook aan, dat zijn verklaring voor de Kamer met een dag verdaagd werd, omdat hij nog eerst de partijvoorzitters wenste te raadplegen

Die ontmoeting met de voorzitters, ieder afzonderlijk, gebeurde op 8 maart. Ze handelde hoofdzakelijk over de mogelijkheid om het volgende parlement nog grondwetgevende bevoegdheid te verlenen, maar leverde geen resultaat op. Ook een voorstel van premier Tindemans om via een nieuw art. 131 bis van de grondwet te voorzien in een grondwetsherziening, vond geen voldoende steun. De partijen van de kabinetscoalitie lieten er, bij monde van hun woordvcerders. geen twiifel over bestaan dat zij niet geloofden in de gespreksbereidheid van de oppositie-fracties, Op het einde van de dag lieten de voorzitters van die fracties weten, dat zij bereid waren tot een laatste poging om van de nieuwe Kamers een Constituante te maken.

De BSP verklaarde dat zij niet langer vasthield aan haar maximalistisch voorstel betreffende een voorafgaandelijk totaal akkoord over de gewestvorming Verdere reacties van de regeringspartijen bleven echter uit.

Kamerontbinding

Op 9 maart kwam de kabinetsraad bijeen op 8.30 u. en een uurtje later verliet Tindemans de vergadering om mee te delen, dat de koning de wetgevende kamers ontbonden had. Het besluit was de vorige avond ondertekend tijdens een audiëntie van de premier op het kasteel van Laken. Meteen was er ook geen sprake meer van een regeringsmededeling voor de Kamer.

Voor de journalisten verantwoordde premier Tindemans het ontbindingsbesluit als volgt:

,,Na het ontslag van de twee RW-ministers heb ik met alle partijvoorzitters contacten gehad om na te gaan, hoe een formule kon worden gevonden voor de definitieve gewestvorming en voor een mogelijke grondwetsherziening Bij die contacten heb ik vastgesteld dat daarover wanneer er partijvoorzitters een waren, de grootste tegenstrijdigheid bestaat Voor de ene moeten bepaalde grondwetsartikelen absoluut worden gewijzigd; voor de andere bestaat tegen zo'n wijziging een absoluut veto.

Er is bijgevolg geen gemeenschappelijke visie en geen akkoord over de definitieve formule voor de gewestvorming die, hoe

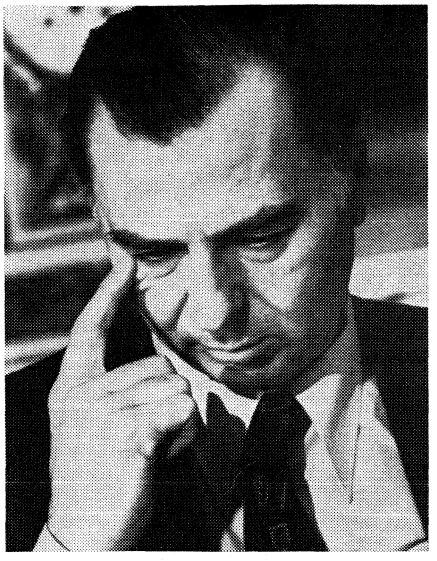

Premier Tindemans

dan ook, de basis zal zijn voor de verdere staatshervorming.
Na de gesprekken in Steenokkerzeel, in de Lambermontstraat, het overleg Lode Claes-Moreau, de VEV-gesprekken, het plan-Perin, is de gemeenschapsdialoog na twee maanden discussie evenmin tot een resultaat gekomen. Volgens het BSP-voorstel moeten er een dertigtal grondwetsartikelen worden herzien en in het CVP-voorstel nog meer. De BSP stelt b.v. de afschaffing van de senaat voor, wat betekent dat alle artikelen waarin sprake is van de wetgevende Kamers, moeten worden gewijzigd. De aanduiding zonder meer van de te herziene artikelen is weliswaar niet moeilijk; dat kan gebeuren, ook wanneer tegenstrijdige visies bestaan over de definitieve formule. Maar het wordt veel moeilijker, wanneer men tot een akkoord wil komen over de oriëntering van de herziening. Daarvoor bestaat nu geen gemene deler. Voor bepaalde punten bestaat er zelfs geen duidelijke en betekenisvolle meerderheid, wat nieuwe communautaire spanningen zou kunnen verwekken.
Om toch een poging te wagen tot voorbereiding van de definitieve gewestvorming en de grondwetsherziening heb ik zaterdag de BSP-voorzitters gevraagd een drieledig kabinet te helpen vormen, ten einde gedurende b.v. drie maanden de gewestvorming en de grondwetsherziening voor te bereiden. De BSP-voorzitters hebben hierop negatief gereageerd. Nu komen beweren dat men in 48 uur tijds tientallen artikelen voor herziening kan aanduiden, is niet ernstig in een land met een zo grote rechtstraditie. Zo legt men niet de basis van een nieuw België. Zelfs Amin Dada zou dat niet doen. Ik weiger hieraan mijn medewerking te verlenen, omdat een dergelijke werkwijze regelrecht naar het avontuur leidt.
Gezien de sociaal-economische toestand is het in het belang van de werkende bevolking en van het land in het algemeen, dat België zo vlug mogelijk kan beschikken over een stabiele regering en dat zo snel mogelijk verkiezingen worden gehouden."

De premier bevestigde dat de regering zelf geen ontslag nam en dat de kabinetsraad en de gewone ministercomité's normaal verder vergaderden. Er is geen sprake van .,lopende zaken", zo besloot Tindemans.

Eerste reacties

Het ontbindingsbesluit veroorzaakte aanvankelijk grote opwinding bij de oppositie. De voorzitters van BSP. VU, FDF, RW en CPB overlegden samen en maakten na afloop een gemeenschappelijke verklaring bekend, waarin de premier verweten werd .,een schandelijke aanslag te hebben gepleegd op de instellingen" door te hebben nagelaten met zijn nieuwe kabinet voor de Kamers te komen om er de investituur te vragen. Ook werd betreurd ,,dat het staatshoofd er gaandeweg werd toe gebracht procedures te dekken, waarvan de ongrondwettelijkheid steeds ernstiger wordt." Tot besluit werd het ontslag van het kabinet geëist en de bijeenroeping van de kroonraad.

De kroonraad bestaat uit de leden van de regering en de ministers van state. Hij wordt niet erkend door de grondwet en heeft enkel betekenis als een lichaam dat het staatshoofd adviseert. Hij wordt slechts uitzonderlijk bijeengeroepen. Dat gebeurde ten tijde van de Frans-Duitse oorlog in 1870, bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, voor de bekrachtiging van het verdrag van Versailles, bij de troonsafstand van Leopold III in 1950 en — de laatste keer — met de crisis die in 1960 uit de Kongolese onafhankelijkheid voortvloeide.

Stakingsacties opgeschort

Op 9 maart ontving Tindemans de vakbondsleiders Houthuys (ACV) en Debunne (ABVV) die daarna verslag gingen uitbrengen voor de bestuursinstanties van de vakbewegingen. In de late namiddag maakten die bekend dat de vrijdag-stakingen, ook voor de openbare diensten, werden opgeschort (zie pag. 149/3 e.v.). Debunne verklaarde dat ten gevolge van de kamerontbinding een aantal bepalingen, vervat in het Egmontplan (pag. 139/3) en aangevochten door de vakbonden, niet meer kunnen worden uitgevoerd, en dat anderdeels de regering beloofd had opnieuw te praten over andere betwiste punten. Houthuys zei van Tindemans te hebben vernomen dat geen enkele maatregel van het Egmontplan, die door de vakbonden als nadelig wordt beschouwd, zou worden toegepast.

Extra begrotingstekort

Minister van financiën De Clercq deelde op 10 maart mede dat de crisis het begrotingstekort met ruim 10 mrd fr vergroot, omdat bepaalde wetsontwerpen die voorzien in bezuinigingen of inkomstenverhogingen, niet meer kunnen worden goedkeurd. Wel worden de voor 1 april aangekondigde btw-verhogingen doorgevoerd en zullen bij KB of MB ook maatregelen worden getroffen om de economie wat op te vijzelen.

EG

NIEUWE VOORZITTER EUROPEES PARLEMENT

Op 8 maart is de Italiaanse oud-premier en oud-minister van financiën, de christen-democraat Emilio Colombo, tot voorzitter van het Europese Parlement gekozen.
Hij volgde daarmee de Franse socialist George Spénale op.
Hij kreeg in de derde ronde, toen de Ier Michael Yeats nog zijn enige tegenkandidaat was, 85 van de 162 geldige stemmen.
In de eerste twee stemronden was ook Spenale nog kandidaat geweest, zoals de socialistische fractieleider Ludwig Fellermaier opmerkte, omdat het van belang was dat in het laatste jaar voor de eerste Europese verkiezingen de continuïteit werd gegarandeerd ,,door een afgevaardigde die veel ervaring heeft, en heeft getoond boven de partijen te staan". De socialisten hadden echter ,,de consequenties" getrokken uit het resultaat van de eerste twee stemronden en besloten hun stemmen uit te brengen op Yeats, ,,die sinds januari 1973 heeft bewezen

Parlementsvoorzitter Colombo

een krachtige Europese persoonlijkheid te zijn". Bovendien zou thans een afgevaardigde uit een van de drie nieuwe lidstaten de kans moeten krijgen het voorzitterschap van het Europees Parlement te bekleden.
In de eerste ronde kreeg Colombo 81 van de 174 geldige stemmen, zeven te weinig voor de absolute meerderheid. Spenale verenigde 74 stemmen op zich, Yeats 19. Drie afgevaardigden stemden blanco.
In de tweede ronde, toen 176 geldige stemmen werden uitgebracht (twee afgevaardigden stemden blanco), kreeg Colombo 85 stemmen, vier minder dan de vereiste meerderheid, Spenale 72 en Yeats 19. Het is overigens in de twintigjarige geschiedenis van het Europees Parlement maar één maal voorgekomen dat een voorzitter twee maal werd herkozen. Deze eer viel de voorzitter van de Franse Senaat, Alain Poher, ten deel (die nog steeds lid van het Europees Parlement is).
Reeds voor de stemming hadden de liberalen aangekondigd dat zij in de eerste ronde voor Colombo zouden stemmen, vanwege het belang dat zij hechten aan het rouleren van het voorzitterschap tussen afgevaardigden van de diverse fracties. Het was bekend dat de communisten Spenale steunden.

Volgens de biografie van de christen-democratische fractie heeft Colombo veel ervaring opgedaan in zowel de Italiaanse als de Europese politiek Hij werd in 1946 gekozen in de constituerende assemblee, en was onderstaatssecretaris voor Landbouw en Wederopbouw in de regering De Gasperi sinds 1948.
Sinds 1955 is hij meermalen minister van Landbouw, van Buitenlandse Handel en van Industrie en Handel geweest, sinds 1963 minister van Financiën, voorzitter van de Ministerraad in 1970-1971 en begin 1972, en opnieuw minister van Financien tot medio 1976
Als minister van Landbouw nam hij deel aan de onderhandelingen die begonnen met de conferentie van Messina en die culmineerden in de ondertekening van het verdrag van Rome op 25 maart 1957
Als vertegenwoordiger van Italië in de Ministerraad van de EEG nam hij deel aan alle onderhandelingen over de toepassing van het Verdrag en de uitbreiding van de Gemeenschappen In 1961 nam hij deel aan de eerste, moeilijke, onderhandelingen over een gemeenschappelijk landbouwbeleid, gedurende welke hij en andere leden van de Italiaanse regering de stelling verdedigden dat de pemeenschappelijke landbouwpolitiek en de middelen om deze politiek uit te voeren niet slechts betrekking diende te hebben op het beschermen van de prijzen, maar ook op het veranderen van de landbouwstructuren. een probleem dat centraal stond in het gemeenschappelijk landbouwbeleid en het Europese regionaal beleid"
Colombo nam eveneens deel aan de onderhandelingen van 1970 over de zgn. eigen middelen van de Gemeenschap, en die over de associatie-overeenkomsten met Griekenland en met Turkije.
Als voorzitter van de Ministerraad van de EEG voerde hij in 1971 de eerste onderhandelingen met de landen die later toetraden tot de overeenkomst van Jaoende. Met de toenmalige Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken, Aldo Moro, voerde hij de onderhandelingen en tekende hij de overeenkomst met het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Denemarken over toetreding

Verkiezing vice-voorzitters

Bij de verkiezing van de vice-voorzitter kreeg Spenale het grootste aantal stemmen, 136 van de 140. De overige elf vice-voorzitters zijn de Nederlandse liberaal Cees Berkhouwer, met 98 stemmen herkozen, de Engelse conservatief James Scott-Hopkins, met 112 stemmen herkozen, de Ierse ,,gaullist" (Europese Democraten voor de Vooruitgang) Michael Yeats, met 128 stemmen herkozen, de Engelse socialist Sir Geoffrey de Freitas, met 127 stemmen herkozen, de Westduitse Christen-democraat Hans August Lücker, met 110 stemmen herkozen, de Luxemburgse liberaal Carlo Meintz, met 112 stemmen gekozen, de Westduitse socialist Rudolf Adams, met 127 stemmen gekozen, de Deense socialist Ole Esperen, met 127 stemmen gekozen, de Italiaanse socialist Mario Zagari, met 123 stemmen herkozen en de Belgische Christen-democraat Pierre Deschamps, met 113 stemmen gekozen. De Schotse, niet bij een fractie ingeschreven mevrouw Winifred Margaret Ewing, werd niet als vice-presidente gekozen. Zij kreeg slechts 53 stemmen. (Europa van Morgen)

COMMISSIE STELT VERDUIDELIJKING BEGROTINGPROCEDURE VOOR

De Commissie heeft half maart het Europese Parlement en de Raad in kennis gesteld van haar overwegingen voor de vorm die moet worden gegeven aan een belangrijk onderdeel van de begrotingsprocedure.
Dat was aan het eind van 1976 met de begrotingsautoriteit overeengekomen. Het doel is een oplossing te vinden voor een nijpend probleem in de betrekkingen tussen het Parlement en de Raad bij de opstelling van de communautaire begroting. Dit probleem is op zichzelf technisch maar heeft een belangrijk politiek aspect omdat het gaat om het vaststellen van het plafond waartoe de Raad en het Parlement kunnen gaan bij het vaststellen van het totaalbedrag der begroting.
Van het ene begrotingsjaar op het andere kunnen de Raad en het Europese Parlement de niet-verplichte uitgaven van de communautaire begroting met een bepaald percentage verhogen. Hoe dit percentage moet worden bepaald is omschreven in de verdragen. Als gevolg van een nieuwe vormgeving van de communautaire begroting is echter de grondslag van het percentage niet duidelijk meer.
Met ingang van 1977 immers bestaat de communautaire begroting voor een groot deel uit twee soorten bijdragen: vastleggingskredieten en betalingskredieten (voor 1977 werd dit onderscheid slechts gemaakt voor de uitgaven voor onderzoek en voor het regionaal fonds). De basistekst evenwel, te weten artikel 203 van het EEG-verdrag. maakt geen onderscheid tussen deze twee categorieën kredieten. Het is dus niet duidelijk meer op welke grondslag het maximumpercentage waarmee de Raad niet-verplichte uitgaven kan verhogen en dat tevens bepalend is voor de mate van vrijheid die het Europese Parlement heeft om het begrotingtotaal te verhogen betrekking moet hebben. Voor de begroting 1977 hebben de begrotingsautoriteiten een pragmatische oplossing getroffen. Maar voor de toekomst zou het wenselijk zijn dat een algemene regel wordt vastgesteld.

Vastleggingskredieten

Met het oog hierop stelt de Commissie aan het Parlement en de Raad voor de vastleggingskredieten te kiezen als grondslag voor de betrokken begrotingsverhogingen. Het zijn immers de vastleggingskredieten en niet de betalingskredieten die in feite het begrotingsinstrument vormen en die uitdrukking geven aan het beleid dat in de begroting is weerspiegeld. De betalingskredieten zijn daar de consequentie van: zij maken het mogelijk de uitgaven te verrichten waarvoor verplichtingen zijn aangegaan.

VISSERIJ-AKKOORD MET ZWEDEN

Begin maart zijn de onderhandelingen over een lang lopende visserijovereenkomst tussen de Europese Gemeenschap en Zweden beëindigd. De slottekst moet nog door de beide partijen worden goedgekeurd.
Bij het gesprek hebben de Gemeenschap en Zweden zich gebaseerd op de beginselen van de zeerecht-conferentie van de Verenigde Naties. In het kader van de overeenkomst kan een bevredigend evenwicht tot stand worden gebracht tussen de vismogelijkheden voor de partijen in de zeegebieden van wederzijds belang. (Europa van Morgen)

ALBANIË

PARLEMENT KEURT NIEUWE GRONDWET GOED. WIJST NIEUW STAATSHOOFD AAN

Het Albanese parlement heeft op 29 dec 1976 de tekst van de nieuwe grondwet goedgekeurd. zoals die op 21 jan. was gepubliceerd (pag. 831 /3-1976).

Voorts heeft het parlement op 30 dec. Ali Mataj verkozen tot voorzitter van het presidium van het parlement, en daarmee tot staatshoofd. Hij is opvolger van Hodsji Lesji, die dit ambt sedert 1953 onafgebroken bekleed heeft.

Ontslagen als vice-voorzitter van het presidium werd mevr. Rita Marko; zij werd vervangen door Spiro Koleka, lid van het Politburo van de Albanese communistische partij sinds 1948. Hij was vice-premier tot nov. vorig jaar.

Mevr. Marko is lid van het Politburo en zij was secretaris van het CC van 1952-1966. Zij is voorzitter van de centrale raad van de Albanese vakbeweging vanaf 1970. *(AFP, DPA)*

(Vor. ber. pag. 832/2 - 1976)

NIEUU'E MINISTER VAN LICHTE INDUSTRIE EN VOEDSELVOORZIENING

Het officiële Albanese persbureau *ATA* deelde op 13 febr. mede, dat de minister van lichte industrie en voedselvoorziening, Myqerem Fuga, was vervangen door Kristaq Dollaku.

Myqerem Fuga was minister van dit departement vanaf 1972, toen het in het leven geroepen was. Er werd niet meegedeeld, welke taken nu aan Fuga waren toebedeeld.

Dollaku is voorzitter geweest van de Volksraad van de hoofdstad Tirana. Op het moment van zijn benoeming tot minister was hij directeur van het textielbedrijf Mao Tse-toeng in het district Berati.

Op hel gebied van lichte industrie en voedselvoorziening is Albanië voor 85% autarkisch. De resultaten op dit gebied bij het vervullen van het vijfjarenplan 1971-'75, zoals die op het congres van de Albanese communistische partij (pag. 832/1 e.v.-1976) bekend waren gemaakt, waren echter bij de verwachtingen ten achter gebleven. *(AFP, Reuter)*

JOEGO-SLAVIË

DJURAYOWIC NIEUWE PREMIER V4N JOEGO-SLAVIË

Op voorstel van president Tito heeft het collectieve Joegoslavische staatspresidium op 14 febr. besloten Veselin Djuranowic voor te dragen voor de post van minister-president als opvolger van de bij een vliegtuigongeluk om het leven gekomen Bijedic (pag. 107/3-1977).
Djuranowic was voorzitter van de communistische partij van de deelstaat Montenegro.
Het Joegoslavische parlement heeft de aanwijzing van Djuranowic op 15 maart unaniem eoedgekeurd.

In zijn inaugurele rede riep Djuranowic op tot versterkte inspanningen tut stabilisering van de Joegoslavische economie, waarmee de basis van de militaire verdedigingskracht van het land tegen potentiële agressoren versterkt wordt
Verder zei Djuranowic, aat ,,Joego-Slavie niet voldaan is met én het tempo én de manier waarop de detente zich ontwikkelt" Hij voegde hier aan toe, dat grote nadruk gelegd moest worden op de plannen voor het voltooien van de modernisering van de strijdkrachten tegen 1980

De overige leden van de Joegoslavische regering werden allen herkozen.

RAPPORT COMMISSIE VAN ONDERZOEK NAAR OVERLIJDEN PREMIER BIJEDIC

Het vliegtuigongeluk, waarbij premier Bijedic om het leven is gekomen, is waarschijnlijk te wijten aan een navigatiefout van de bemanning. zo bleek op 1 febr, toen het rapport werd vrijgegeven, dat was opgesteld door een bijzondere commissie, die naar dat ongeluk een onderzoek heeft ingesteld
De machine is vanuit een te gerings hoogte, 5.5 km van het voorgeschreven punt verwijderd, overgegaan tot de landingsaanvlucht op Sarajewo. Daarbij is het tegen een rotswand ten Westen van deze Bosnische stad gebotst
De onderzoekscommissie stelde vast, dat navigatieinstrumenten van het vliegtuig en de vluchtleidingsapparatuur op de grond normaal gefunctioneerd hadden en dat de vluchtcontrole overeenkomstig de voorschriften gewerkt had. Ook de weersomstandigheden hadden een veilige mstrumentale vlucht niet in de weg gestaan (D P A)

(Vos ber pag 107/3)

ROEMENIË

WIJZIGIXGEN IN PARTIJTOP EN REGERING

Op 25 jan. vond een vergadering plaats van het Politieke Uitvoerende Comité van het CC van de Roemeense communistische partij. De

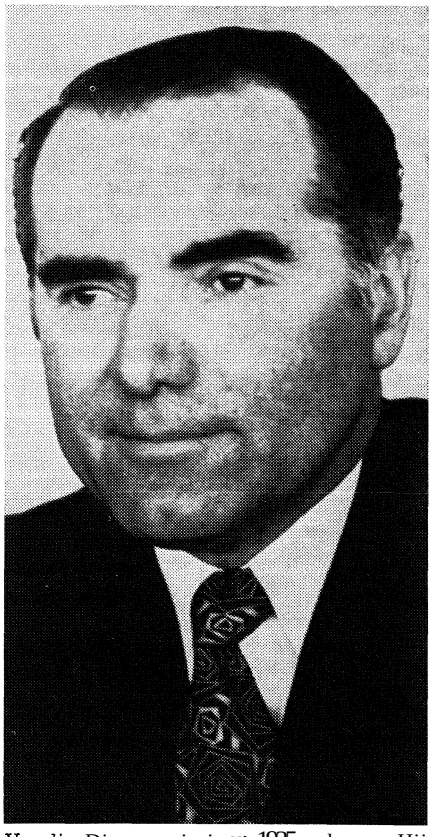

Veselin Djuranowic is in 1925 geboren Hij groeide op in de omgeving van Danilovgrad Na het gymnasium doorlopen te hebben wilde hij leraar worden, maar in 1941 werd hij wegens ,,vooruitstrevende activiteiten" van het seminarium ontslagen Hij sloot zich toen aan bij de partizanen rond Tito en werd in 1945 lid van de communistische partij
De gemiste hogere opleiding haalde hij in 1947-1948 in met een cursus van een jaar aan de militair-politieke communistische kaderschool
Daarna heeft hij in Montenegro een reeks partijambten bekleed Hij is directeur van radio-Titograd geweest, vervolgeris hoofdredacteur van de Montenegrijnse partijkrant P o b J e d a en daarna secretaris ideologie van het Montenegrijnse CC.
Vanaf 1968 was Djuranowic voorzitter van het CC van de communistische partij van Montenegro

bijeenkomst stond onder de leiding van partijleider en president Nicolae Ceausescu.

Op de vergadering werd besloten tot een groot aantal wijzigingen in de partijleiding en de regering. Als officiele reden voor de verandering werd gegeven .,versterking van de partijgeest en communistische verantwoordelijkheid in het bestuur, zowel op het gebied van de partij als dat van de staat en een vergroting van de leidende rol van de partij op alle terreinen van activiteiten (...) om betere voorwaarden te scheppen voor de uit-

voering van de taken, die door het 11de partijcongres zijn opgedragen", De volgende wijzigingen werden doorgevoerd:

Het Permanente Bureau van het Politieke Uitvoerende Comité werd met vier man tot negen leden uitgebreid De nieuw benoemde leden van het Bureau zijn de secretaris van het CC, Cornel Burtica, die voor cultuur en ideologie verantwoordelijk is, Gheorghe Radulescu, vice-premier en verantwoordelijk voor de betrekkingen met Comecon Ilie Verdet secretaris van het CC, en Elena Ceausescu. de echtgenote van de partsjleider en president In commentalren in de Westerse pers wordt de veronderstelling uitgesproken, dat het Permanente Bureau in de beleidsbepaling een belangrijker rol gaat spelen

Voorts wend besloten, dat Ion Stanescu benoemd zou worden tot secretaris van het CC. Stanescu was voorzitter van de Raad voor Staatsveiligheid, totdat deze Raad in 1972 opging in het ministerie van bwnenlandse zaken (pag 397/3-1972).

Stanescu werd toen benoemd tot minister van bmnenlandse zaken, maar een jaar later, in maart 1973, werd hij als zodanig ontslagen.

De CC-secretarissen Stanescu en Burtica werden verder nog benoemd tot vicepremier

De voorzitter van de Centrale Raad van het Roemeense vakverbond werd q q benoemd tot minister van arbeid, in de plaats van Petre Lupu

Petre Lupu werd voorgedragen als voorzitter van het Centrale Collegium van de partij — de vroegere controle-commissie Formeel moet deze benoeming door het CC worden goedgekeurd

Mihai Dalea, tot dan voorzitter van het Centrale Collegium, werd voorgedragen als voorzitter van de Nationale Raad van het Front van Socialistische Eenheid

Voorts werden een aantal nieuwe ministers en ministers-staatssecretarissen benoemd Trandafir Cocirla, voorzitter van de partij in het district Cavas Severin, werd minister van elektriciteit, Constantin Babalu werd minister van mijnbouw en olie, Ioachim Moga, eerste secretaris in het di-trict Hunedoara, werd eerste vicevoorzitter van de Raad voor Problemen van Sociale en Economische Organisatie met zetel in de regering; en Alecu Dumitru, voormalig secretaris van het CC in het district Prahova, werd minister-staatssecretaris in het ministerie van chemische industrie

Verschillende eerste secretarissen van districtsafdelingen van de partij werden benoemd tot minister-staatssecretaris: Gheorghe Petrescu (district Dolj) bij het ministerie van machinebouw, Petre Blajovici (Bihor) bij het minasterie van landbouw en voedselvoorziening, en Dumitru Bejan (Galati) in het mmisterie van buitenlandse handel en internationale samenwerking De vroegere minister van mijnbouw, olie en geologie, Bujor Almasan, werd minister-staatssecretaris in het ministerie van buitenlandse handel en internationale economische samenwerking, speciaal belast met de samenwerking

Constantin Stateucu, voorzitter van de Hoge Raad, werd benoemd tot minister van justitie en Justin Grigoras werd van vice-voorzitter bevorderd tot voorzitter van de Hoge Raad Gheorghe Bobocea, werd procureur-generaal (*Le* Monde, NZZ, RFE)

(Vor ber pag 836/1-1976)

LATIJNS-AMERIKA

PERU

GEMATIGDE KOERS BIJ BUITENLANDS BELEID

Sedert de regeringswisseling in Lima in juli 1976 (pag. 569 e.v.-1976) heeft het nieuwe kabinet een aantal initiatieven ondernomen in het buitenlandse beleid, die volgens waarnemers duiden op een meer gematigde koers.

Zo werd weer contact opgenomen met een aantal buurlanden, waarmee de verhoudingen in de afgelopen jaren waren uerkoeld en %erden initiatieven ondernomen om te komen tot een normalisering van de betrekkingen met de VS, o.a. door de regeling van schadevergoeding voor genationaliseerde bedrijven.

Zo bracht de minister van buitenlandse zaken een bezoek aan de Argentijnse hoofdstad Buenos Aires en ontmoetten de Peruaanse president en de Braziliaanse president elkaar begin nov. 1976 in het Amazonegebied, bij welke gelegenheid samenwerkingsakkoorden werden ondertekend (pag. 176/3). Bij die gelegenheid werd ook gesproken over de ontwikkeling en ontsluiting van het dunbevolkte Amazonegebied. Onder president Velasco was het Peruaanse wegennet in de richting van de Braziliaanse grens niet voltooid om illegale vestiging van Braziliaanse pioniers tegen te gaan. Verder werd contact opgenomen met Venezuela, één van de partners in het economische-samenwerkingsakkoord, het Andes-pact.

Tijdens de 31ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties bracht de Peruaanse minister van buitenlandse zaken het al jaren bestaande grensconflict met Ecuador ter sprake. Ecuador maakt sedert de 19de eeuw aanspraken op gebieden die in de Peruaanse departementen Amazonas en Loreto liggen.

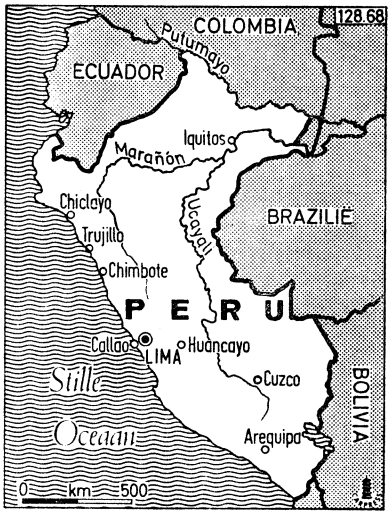

In 1942 werd in Rio de Janeiro een verdrag getekend tussen de beide landen, waarbij de grenzen werden vastgelegd, maar Ecuador beweert sedert die tijd dat het verdrag hem is opgedrongen. De Peruaanse minister van buitenlandse zaken zei op de vergadering van de VN in New York dat er in Latijns-Amerika nog altijd problemen bestaan die de vrede en de ontwikkeling in het gebied bedreigen. Hij zei dat zijn regering haar soevereiniteitsrechten op de bovenloop van de Amazone onverlet handhaaft.

Begin 1977 verschenen er in de Zuidamerikaanse pers berichten over wapenaankopen van Peru in de Sowjet-Unie (zie hierna). Radio-Quito reageerde hierop met een verklaring op 12 jan. dat dergelijke aankopen een bedreiging vormden voor de goede betrekkingen tussen de Latijns-Amerikaanse landen en sprak de vrees uit dat nu ook andere landen tot wapenaankopen zouden overgaan.

Eerder, begin dec. 1976, was een ontmoeting tussen de Peruaanse president en zijn collega van Ecuador enkele uren voordat deze zou plaatsvinden, afgelast, nadat bekend was geworden dat Peru in de Sowjet-Unie 36 SU-22 bommenwerpers had besteld (zie hierna).

Minder *intensieve betrekkingen* met *Cuba*

De betrekkingen met Cuba zijn in de afgelopen periode verkoeld. Peru was één van de eerste landen van Latijns-Amerika die diplomatieke betrekkingen met Cuba aanknoopte. Onder president Velasco brachten ministers en ambtenaren regelmatig bezoeken aan Cuba, maar hieraan is praktisch een einde gekomen. Volgens persberichten zou de marine, toen in juli 1976 premier Maldonado werd afgezet (pag. 569-1976) als voorwaarde voor steun aan de nieuwe regering het vertrek van Cubaanse adviseurs hebben geëist. De bewering van het Amerikaanse tijdschrift Defence and Foreign *Affairs* Dazly, dat in Peru 3500 Cubaanse militaire adviseurs zijn gestationeerd, werd niet alleen door de Peruaanse ambassadeur in Washington maar ook door het Witte Huis tegengesproken.

Vergoeding voor *genationaliseerde* Amerikaanse *mijnbouwmaatschappij*

De regeringen van Peru en de VS zijn het begin okt. 1976 eens geworden over een regeling voor de vergoeding voor de eind juli 1975 genationaliseerde Peruaanse dochtermaatschappij van de Marcona Mining Cc. in San Francisco. Peru zal de Amerikaanse firma $ 61,4 mln betalen, waarvan o.a. $37 niln in baar geld en $22.4 mln in de vorm van ijzererts. De onteigening in 1975 kwam als een verrassing, daar er sedert enige tijd onderhandelingen aan de gang waren tussen de maatschappij en de Peruaanse regering over de verkoop van het 500 km ten zuiden van Lima gelegen ijzererts-complex.

De prijs die door de Ainerikaanse firma werd bedongen was echter onaanvaardbaar voor de Peruaanse regering.

Daarop ging de regering over tot onteigening van het complex, met als argument dat het concern zich niet aan de gemaakte afspraken had gehouden. De firma werd verder ten laste gelegd illegale betalingen te doen aan de moedermaatschappij.

De consequentie van de onteigening was een koopboycot van ijzererts uit de Marccna-mijnen door de traditionele afnemers, voornamelijk Japanse industrieën, omdat de Amerikaanse maatschappij alle kopers en transportmaatschappijen met een gerechtelijke procedure dreigde.

De uitvoer van ijzererts, die van jan. tot aug. 1975 meer dan $55 mln had opgebracht, kwam geheel tot stilstand.

In dec, 1975 kwam het evenwel tot een voorlopig vergelijk met het Amerikaanse concern, waarbij werd bepaald dat Marcona weer belast werd met het lucratieve vervoer van het erts.

Aankoop Russische *jacht-bommenwerpers*

Op 2 nov. 1976 maakte minister van buitenlandse zaken José de la Puente Radbill bekend dat Peru 36 Sowjetrussische jachtbommenwerpers van het type SU-22 had gekocht. Deze mededeling werd op 30 dec. 1976 bevestigd door president Morales Bermudez die benadrukte dat deze aankoop niet inhield dat Peru op politiek gebied beïnvloed zou worden door de Sowjet-Unie.

Midden 1976 bezocht een Sowjetrussische delegatie Peru en bij die gelegenheid zou over de aankoop zijn onderhandeld. Volgens de minister van buitenlandse zaken waren ook offertes uit Groot-Brittannië, Frankrijk en de Verenigde Staten bestudeerd

De Peruaanse luchtmacht was uitgerust met Mirages, Canberra bommenwerpers en US A-37 jachtvliegtuigen en in 1973 kocht Peru een onbekend aantal Russische tanks van het type T-55

In 1975 vervijfvoudigde de Sowjet-Unie zijn import vanuit Peru, waardoor het de derde importeur van Peruaanse goederen werd na de VS en Japan.

Groot opzien baarden berichten in begin 1977 dat Peru en de Sowjet-Unie een militair verdrag hadden ondertekend en berichten van de Amerikaanse inlichtingendienst eind januari, dat Peru en de Sowjet-Unie een akkoord hadden ondertekend voor de aankoop van raketten, radar en helikopters en voor de stationering van Sowjetrussische adviseurs. In nabuurlanden werd de vraag uitgesproken dat Peru zich aan het voorbereiden is op een militair conflict met Chili, n.a.v. de spanningen over de Boliviaanse aanspraken op een vrye doorgang naar de Stille Oceaan (zie pag. 167/3). (NZZ, Le Monde, The *Times)*

ECONOMISCHE MAATREGELEN. GROTERE PRIORITEIT VOOR PRIVÉ-INITIATIEVEN. STAKINGEN

Bij verschillende gelegenheden heeft de Peruaanse regering laten weten dat in de toekomst grotere prioriteit zal worden ingeruimd voor het privé-initiatief in het bedrijfsleven.

Een van de eerste maatregelen van de regering na haar installatie in juli 1976 was het ongedaan maken van de nationalisatie van de te zamen met de vismeelfabrieken genationaliseerde vissersvloot (pag. 570-1976). De vismeelindustrie blijft voorlopig nog in staatshanden, maar de vissersvloot zal langzamerhand weer in handen van particuliere personen of ondernemingen gebracht worden, met de restrictie dat een onderneming niet meer dan **3** vissersboten mag bezitten.

Verder werd de bepaling opgeheven dat de handel in land in de grotere bevolkingscentra van het land via een staatsonderneming moet lopen. Verder zal het buitenlandse aardoliemaatschappijen weer toegestaan zijn olie te exploreren in het Amazonegebied en het noordelijke continentale plat.

Tussen 1971 en 1973 werden met in totaal 18 buitenlandse maatschappijen verdragen afgesloten, maar daarna werd besloten geen verdere gebieden meer in concessie te geven. De exploratie en exploitatie van aardolie zou voorbehouden blqven aan de staatsoliemaartschappij Petroperu. Inmiddels hebben 15 buitenlandse maatschappijen het land al weer verlaten.

Werknemersparticipatie wordt teruggebracht tot *eenderde*

In dec 1976 heeft president Morales aangekondigd dat wijzigingen zullen worden aangebracht in de wet op de werknemersparticipatie om de investeringen te bevorderen Deze wet werd gezien als de ,,hoeksteen van de Peruaanse revolutie" (pag. 604 e v - 1970)

Zes jaar geleden werd een systeem ingevoerd dat de arbeiders medezeggenschap moest geven in de bedrijven en op den duur eigenaar zou maken van de helft van het aandelenkapitaal.

Tot voor kort beschikten de ..arbeidsgemeenschappen" over nauwelijks meer dan 15 tot 20% van de aandelen Nadat was gebleken dat zelfs het nog aarzelend functioneren van dit stelsel de investeerders heeft afgeschrikt en de conflicten eerder heeft aangewakkerd dan afgeschaft, heeft het militaire bewind besloten het systeem van medezeggenschap te verzachten.

President Morales Bermudez wil de verplichting om door te gaan tot de helft van het aandelenpakket van een bedrijf in handen van de werknemers is, terugbrengen tot eendei-de.

De twee grote communistische vakbonden CGTP en CGT stonden niet afwijzend tegenovei- de deelneming van de arbeiders in het beheer en bezit van hun bedrijven. Zij beschouwden het als een nieuw strijdmiddel, wat de militairen nu juist wilden voorkomen. Maar de talrijke, links van deze twee bonden staande vakverenigingen, waaronder de mijnwerkersbond, zagen het streven naar medezeggenschap als een poging de arbeidersklasse te ,,verburgerlijken en te verdelen". De bezitsdeling was volgens hem een ,,list om de produktie te vergroten".

Sinds 1975 vertonen de produktiecijfers een dalende lijn. Het slechtst eraan toe is de landbouw, die zich de laatste jaren minder snel heeft uitgebreid dan de bevolking. Maar ook in de mijnbouw, die bijna de helft van de deviezen in het laatje brengt, valt een teruggang te constateren (-11 procent in 1975). De industriële groei wordt elk jaar minder (in 1976 6 procent tegen 11

procent in 1970). Dat er meer geïnvesteerd wordt, komt alleen omdat de overheid een groter aandeel in de economie heeft gekregen. Nu zij deze wil terugschroeven, moet de particuliere sector tot elke prijs gestimuleerd worden.

De regering heeft dan ook een wijziging van de wet op de werkgelegenheid aangekondigd die het de werknemers vermoedelijk weer mogelijk zal maken arbeiders te ontslaan. 41s een bedrijf failliet gaat zal het niet meer onder rechtstreeks beheer van de arbeiders komen, zoals in het verleden mogelijk is gemaakt om collectieve ontslagen tegen te gaan. Te veel faillietverklaringen zouden door de vakbonden zijn uitgelokt om op die manier sneller tot arbeiderszelfbestuur over te kunnen gaan.

Ook staat er een wijziging van de ,,arbeidsgemeenschappen" op stapel. Gedacht wordt aan een individuele in plaats van collectieve verwerving van de aandelen door de arbeiders.

Een nieuwe wet wil dat nieuwe bedrijven die onder een bepaalde omzet draaien slechts hun personeel in de winst laten delen. Als deze wet ook op alle bedrijven van toepassing wordt, verliest tweederde van de 3000 huidige „arbeidsgemeenschappen" zijn bestaansrecht.

Stopzetting van de nationalisering, garanties aan de particuliere sector, bevriezing van het arbeiderszelfbestuur, wijziging van de arbeidsgemeenschappen, opschorting van het ontslagverbod en beperking van het stakingsrecht zijn voor links even zovele onherroepelijke tekenen dat het ,,afgelopen is met de revolutie".

De twee grote coinmunistische vakbonden CGTP en CGT staan niet afwijzend tegenover de deelneming van de arbeiders in het beheer en bezit van hun bedrijven Zij beschouwen het als een nieuw strijdmiddel, wat de militairen nu juist wilden voorkomen Maar de talrijke, links van deze twee bonden staande vakverenigingen, waaronder ae mijnwerkersbond beschouwen het streven naar medezeggenschap als een poging de arbeidersklasse te ,,verburgerlijken en te verdelen". De bezitsdeling zien ze als een ,,list om de produktie te vergroten".

De militairen hadden verwacht dat de vakbonden hun standpunt zouden herzien naarmate hun leden deel zouden krijgen aan het bedrijfseigendom In werkelijkheid 1s de vakbondsstrijd in hevigheid toegenomen, althans tot het instellen van de noodtoestand op 1 juli, waarbij stakingen werden verboden en salariseisen in de ijskast werden gezet

De ondernemers zijn het er over eens dat de revolutie te hard van stapel is gelopen en dat de sociale wetten de economische vooruitgang voorbij zijn gesneld en zelfs ,,de produktie hebben lamgelegd". Een dergelijk standpunt ligt ook voor de hand Het vooruitzicht de helft van het kapitaal te moeten afstaan is voor hen een schrikbeeld geworden. Onvrede ook met de wet op de stabiliteit van de werkgelegenheid omdat ze ,,niemand meer kunnen ontslaan".

Een ander probleem 1s de zogenaamde ,brain-drain" het vertrek naar het buitenland van hoog gescnoola personeel dat in de hand wordt gewerkt door het vaststellen van een salarisplafond

Stakingen bij *visserij*

Op 18 oktober 1976 weigerden de 9000 leden van de Federatie van Peruaanse vissers (FPP), bij het begin van het ansjovis-visseizoen uit te varen uit protest tegen het besluit van de regering om de visserij weer door privé-ondernemingen te laten uitvoeren. De vissers vrezen voor hun lonen en andere sociale verworvenheden. Volgens de minister voor visserij, vice-admiraal Francisco Mariategui Angula had de staking politieke motieven en hij gaf de stakers tot 28 oktober de tijd zich opnieuw te laten inschrijven of hun baan te verliezen. Ongeveer de helft liet zich inschrijven, maar verscheen niet op het werk.

Aan het begin van de staking werden alle leiders van de FPP gearresteerd.

Op 11 november 1976 deelde de regering mee dat de staking voorbij was en op 13 november trok de regering de officiële erkenning van de FPP in omdat ze verantwoordelijk was voor ,,daden van geweld, intimidatie en terrorisme" en schade had toegebracht aan de economie.

Op 4 november 1976 vond een staking plaats om het staatsstaalbedrijf Siderperu in Chimbote uit solidariteit met de stakende vissers. 30 vakbondsleiders werden hier gearresteerd. Ook in andere sectoren van de industrie en bij de overheid werd gestaakt, gevolgd door arrestaties van vakbondsleiders.

Eind december werd Camilo Valqui, een advocaat die de belangen van de mijnwerkersvakbonden behartigde, uit Peru verbannen. Zes andere Peruvianen was eerder hetzelfde lot ten deel gevallen: Ricardo Diaz Chavez en José Oña, twee juristen die zich voor linkse vakbonden hadden ingezet; de advocaat Genaro Ledesma; Hugo Blanco, voormalig leider van boerenorganisaties; Alberto Ruiz Eldredge, lid van een extreem linkse groepering en Julian Sierra, leider van de metaalarbeidersbond en lid van de communistische vakbondscentrale. *(Le* Monde, *NZZ, NRC/H'blad)*

NIEUWE POLITIEKE PARTIJ OPGERICHT, 3 MILITAIREN UITGEWEZEN

Op 8 jan. kregen drie vooraanstaande hoge officieren, de generaals Leonidas Rodriguez en Arturo Valdes en schout-bij-nacht Dellepiane, naaste medewerkers van ex-president Velasco Alvarado, te horen dat ze binnen 48 uur het land zouden worden uitgezet. Alle drie behoren ze tot de groep die in nov. 1976 een manifest ondertekende tot oprichting van de nieuwe Revolutionaire Socialistische Partij (PSR).

Generaal Rodriguez was één van de leiders van de progressieve vleugel binnen de strijdkrachten ten tijde van het bewind van president Velasco. Niet alleen maakte hij deel uit van de groep officieren die de militaire staatsgreep in okt. 1968 voorbereidde, maar ook speelde hij in aug. 1975 als militair commandant van de hoofdstad een beslissende rol bij de afzetting van de in de ogen van de meer radicale officieren te weinig revolutionaire president Velasco. Nauwelijks twee maanden na deze staatsgreep werd generaal Rodriguen, die ten tijde van Velasco de wet op de landbouwhervorming had opgesteld, met pensioen gestuurd.

Generaal Valdes was de voornaamste man achter de wet op het sociale eigendom die uiteindelijk tot arbeiderszelfbestuur moest leiden.

Sinds de staatsgreep van aug. 1975 was hij één van de naaste medewerkers en adviseur van premier Jorge Fernandez Maldonado. Toen deze wegens zijn te links bevonden ideeën met pensioen werd gestuurd moest ook Valdes het veld ruimen.

De derde militair die het land moest verlaten, Jorge Dellepiane, was minister van industrie en hield uit dien hoofde een toeziend oog op de uitvoering van de wet op de industriële gemeenschap, die de arbeiders medezeggenschap in de bedrijven moest geven.

Hun nieuwe partij heeft sinds haar oprichting blootgestaan aan felle kritiek van de kant van enkele ministers. De PSR reageerde hierop door te stellen dat er ,,de laatste maanden een systematische ontmanteling heeft plaatsgevonden van de tot stand gebrachte hervormingen". *(NRC/H'blad, Le* Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NEDERLANDS KABINET GEVALLEN

De Nederlandse minister-president. Den Uyl, is op 22 maart te 8 uur 's avonds in de Tweede Kamer verschenen, waar hij *de volgende verklaring heeft afgelegd:*

Mijnheer de voorzitter. Ik heb de Kamer mee te delen. dat hedenmiddag de zes ministers van KVP en ARP hun ontslag hebben aangeboden aan de Koningin. De ministers van PvdA, PPR en D'66 hebben in dit feit aanleiding gevonden hun porteteuilles en functies ter beschikking te stellen.

Het is gewoonte, mijnheer de voorzitter, dat een dergelijke mededeling u schriftelijk bereikt. Ik hecht eraan, ditmaal deze mededeling persoonlijk te doen en haar toe te lichten.

De Kamer heeft de afgelopen veertien dagen herhaaldelijk moeten wachten op de standpuntbepaling van het kabinet terzake van de grondpolitiek. Ik acht het thans juist, ook als demissionair minister-president, de Kamer in te lichten omtrent de ontwikkelingen die hebben geleid tot de besluiten die ik zoëven heb meegedeeld.

De aanleiding tot deze besluiten is gelegen in een ernstig verschil van inzicht binnen het kabinet omtrent de te volgen gedragslijn inzake de wetsontwerpen betrekking hebbend op de grondpolitiek. In de conclusies van het preconstituerende beraad, die ten grondslag liggen aan het optreden van het kabinet. is met betrekking tot de grondpolitiek de volgende bepaling opgenomen:

,,Speculatie tegengaan door een voorkeursrecht te geven aan de over'heid, met name aan de gemeenten, en door bij onteigening van grond in beginsel de gebruikswaarde daarvan te vergoeden. Correcties voor onbillijkheden, hij voorbeeld welke bij noodzakelijke vervanging kunnen optreden."

Overeenkomstig die programgrondslag heeft het kabinet in december 1975 bij de Kamer wetsontwerpen ingediend tot wijziging van de onteigeningswet en tot het scheppen van een voorkeursrecht voor gemeenten bij verkoop van grond. Een en andermaal heeft het kabinet de Kamer doen weten aan de aanvaarding van beide wetsontwerpen grote waarde te hechten.

Zij hebben onderwerp van gesprek uitgemaakt in het overleg dat in januari door de vice-minister-president en mij is gevoerd met voorzitters van de fracties in de Kamer waarop het kabinet is aangewezen oin tot een gerede afhandeling van ook deze wetsontwerpen door de Kamer te komen. In dat overleg hebben wij beiden namens het gehele kabinet nogmaals het belang van deze wetsontwerpen benadrukt. In die bespreking lieten zich de nadien gebleken moeilijkheden niet vermoeden.

Midden februari heeft de minister van justitie de ministerraad doen weten dat hij tot de conclusie was gekomen, dat aanvaarding van het wetsontwerp inzake wijziging van de onteigeningswet in de vorm waarin het was ingediend en schriftelijk voorbereid door de Kamer niet zou worden aanvaard. Daarom heeft hij aan de ministerraad voorgesteld. in een nota van wijzigingen een regeling ter zake van de vergoeding wegens inkomstenschade aan het wetsontwerp toe te voegen.

Het kabinet heeft daarin niet bewilligd. Het heelt zich op het standpunt gesteld, dat het moeizaam verkregen compromis, neergelegd in het ingediende wetsontwerp, niet van de zijde van het kabinet diende te worden doorbroken De minister van justitie was niet bereid het wetsontwerp zonder de door hem voorgestelde toevoeging in de Kamer te verdedigen

De afgelopen weken heeft het kabinet zich ingespannen om voor het gerezen geschil een oplossing te vinden Het heeft daarbij tweemaal de weg gevolgd van beraad met woordvoerders en voorzitters van fracties waarop het in de Kamer is aangewezen

Ik heb op donderdag 10 maart in deze Kamer verklaard dat naar het oordeel van het kabinet, een dergelijk beraad hoe dan ook diende uit te monden m opening van zaken aan de Kamer en, waar gewerist, in de daartoe fungerende Kamercommissie

In het beraad zijn verschillende mogelijkheden aan de orde geweest om voor het gerezen geschil een uitweg te vinden Gedacht is, onder andere, aan het ongewijzigd laten van het wetsontwerp, maar het aangaan van de verplichting om een algemene regeling inzake ontwikkelingsschade voor te bereiden Het onderwerp zou in deze opvatting te zeer omvattend zijn dan dat het in het beperkte kader van een wetsontwerp dat alleen op onteigening betrekking heeft, geregeld zou kunnen worden

Eveneens is onder ogen gezien de mogelijkheid van het opnemen van een bepaling inzake een aanspraak op vergoeding wegens vermogens- en inkomstenschade, met herziening van de in het wetsontwerp voorgestelde correcties voor onbillijkheden bij de waardebepaling van het goed bij onteigening, die op grond van de conclusies van het preconstituerende beraad in het wetsontwerp zijn opgenomen.

Over geen van de hier gemelde mogelijkheden bleek overeenstemming te bereiken. Ten slotte heeft het kabinet gisteravond een besluit genomen, dat, naar het oordeel van het kabinet, de mogelijkheid opende tot een bevredigende behandeling in de Kamer.

Omtrent dit besluit is gisteravond in een communiqué van de Rijksvoorlichtingsdienst het volgende meegedeeld: .,Het kabinet heeft besloten nota's van wijzigingen in te dienen op het ontwerp onteigeningswet en het ontwerp voorkeursrecht gemeenten. De wijzigingen naar aanleiding van de onteigeningswet betreffen de inlas in de wet van een beperkte bepaling met betrekking tot de inkomensschade, een bepaling die eerst over een aantal jaren in werking zou treden.

De aanvaarding van een dergelijke bepaling zou gepaard dienen te gaan met een Kameruitspraak betreffende een wettelijke regeling van ontwikkelingsschade, waarbij ook het op termijn gestelde in te voegen artikel in de onteigeningswet wordt betrokken, voorts met intrekking, dan wel verwerping van het amendement-De Bekker en het koppelen van de uitoefening van het voorkeursrecht aan de nieuwe bepalingen van de onteigeningswet.

Het desbetreffende communiqué van de Rijksvoorlichtingsdienst heeft er ook melding van gemaakt dat dit besluit van het kabinet ernstige bezwaren ontmoette in de boezem van het kabinet.

De ministers van justitie en van landbouw en visserij hebben, als ondertekenaars van het desbetreffende wetsontwerp, van hun ernstige bezwaren tegen het ministerraadsbesluit doen blijken en beraden zich op de politieke implicaties van dit be-

Premier Den Uyl laat de Tweede Kamer weten, dat de zes ministers uit KVP en ARP hun ontslag aan de koningin hebben aangeboden en dat zijn kabinet is gevallen.

Weekblad 46ste jaargang No. 2376, pag. 28695-28710

sluit. Ook de overige christendemocratische ministers hebben blijk gegeven op dit beraad prijs te stellen.

Hedenmorgen hebben de ministers van justitie en van landbouw en visserij aan de raad van ministers doen weten de verdediging van het wetsontwerp aangevuld volgens het besluit van de ministerraad van gisteravond niet voor hun rekening te willen nemen en uit dien hoofde ontslag uit hun functie te zullen vragen.

De overige ministers van KVP en ARP hebben daarin aanleiding gevonden tot een dienovereenkomstig besluit.

Zoals in de aanvang gesteld hebben de ministers van de progressieve partijen op hun beurt daarop besloten hun portefeuilles en functies ter beschikking te stellen.

Mijnheer de voorzitter, het zij mij veroorloofd, aan dit relaas een enkele opmerking van meer persoonlijke aard toe te voegen.

Ik betreur het ten zeerste, dat de wijze van besluitvorming in het kabinet zoveel tijd heeft gevraagd en zich zo heeft voltrokken dat toezeggingen aan uw Kamer om te antwoorden op beschouwingen in eerste termijn geleverd, niet zijn nagekomen. De uitspraken daarover in dit Huis gevallen acht ik begrijpelijk en zij hebben mij pijn gedaan. Ik acht de handelwijze van het kabinet alleen te motiveren vanuit de wil, die is betoond, en de plicht die het kabinet had om ondanks het gerezen conflict te komen tot een verdediging en afhandeling van deze wetsontwerpen in deze Kamer. Het kabinet was het aan zijn uitgangspunt en zijn optreden verplicht, tot het uiterste te gaan om dat te bereiken.

Daarbij aansluitend heb ik er behoefte aan, op te merken dat het mij op dit ogenblik vreemd te moede is. Ik heb moeten constateren, dat het na bijna vier jaar van dit kabinet en twee maanden voor de verkiezingen niet mogelijk is gebleken voor dit kabinet om een aantal van zijn meest wezenlijke programpunten te verwerkelijken. Het is niet aan mij en zeker niet op dit ogenblik en op deze plaats, om uit te maken en uit te meten wie daaraan schuld heeft en waar de verantwoordelijkheid ligt voor dit feit.

Ik kan alleen maar zeggen, dat het voor mij, als eerst-verantwoordelijke voor het functioneren van dit kabinet de bitterste ervaring betekent in het werk, dat ik als een opdracht zag en zie.

De twee wetsontwerpen inzake de grondpolitiek

Zoals uit het relaas van de minister-president blijkt is het kabinet gevallen over een wetsontwerp over de grondpolitiek, i.h.b. over een voorstel tot wijziging van de onteigeningswet. Dit voorstel is bij de Tweede Kamer ingediend op 4 dec. 1975, te zamen met een ander wetsontwerp, dat beoogde bij de verkoop van grond aan gemeenten een voorkeursrecht toe te kennen.

De ontwerpen waren ondertekend door minister Van Agt (KVP, justitie en vice-president), Gruyters (D'66, volkshuisvesting en ruimtelijke ordening) en Van der Stee (KVP, landbouw en visserij).

Deze twee wetsontwerpen hebben, samengevat, de volgende inhoud:

A. WIJZIGING VAN DE ONTEIGENINGSWET

In het voorstel tot wijziging van de Onteigeningswet wordt voor de waardebepaling van onroerend goed bij onteigening uitgegaan van de gebruikswaarde; dat is de waarde van het goed op grondslag van het gebruik dat daarvan ten tijde van de onteigening wordt gemaakt. Om de gebruikswaarde vast te stellen zal worden uitgegaan van het bedrag dat een stuk vergelijkbare grond zou opbrengen in een ander gebied, dat niet van bestemming verandert.

Het wetsontwerp wil beletten dat toekomstverwachtingen in verband met een bestemmingsplan een rol spelen bij de waardebepaling. Voor de eigenaar is dat een toevallige omstandigheid. De waardestijging die ontstaat door toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied, behoort de eigenaar niet zonder meer toe te vallen.

Andere mogelijkheden van gebruik

Binnen bepaalde grenzen moet echter — aldus het wetsvoorstel — rekening worden gehouden met de mogelijkheden om een ander gebruik van het onroerend goed te maken dan het bestaande.

Bij grond (ongebouwd onroerend goed) moet het dan gaan om gebruik waarvoor de grond technisch geschikt is en waarnaar ter plaatse ook vraag is. Weiland zal bijvoorbeeld als tuinbouwgrond gewaardeerd kunnen worden als het weiland daarvoor geschikt is en ter plaatse ook vraag naar tuinbouwgrond bestaat. Onder die voorwaarden kan men dus een andere vorm van laiidbouwexploitatie in aanmerking nemen. De hoedanigheid van „ongebouwd" moet echter altijd behouden blijven. Eenvoudige bedrijfsgebouwen (bijv. kassen) doen het karakter van „ongebouwd" evenwel niet verloren gaan.

Ook een gebouw kan, onafhankelijk van te verwachten ontwikkelingen in verband met een bestemmingsplan, voor andere doeleinden gebruikt worden. Een pand dat als woonhuis in gebruik is, kan soms ook als kantoor worden gebruikt. Als er ter plaatse vraag naar dergelijke kantoorruimte bestaat, kan daarmee bij de waardebepaling rekening worden gehouden. Om een bestaand gebouw voor ander gebruik geschikt te maken zullen vaak voorzieningen en veranderingen nodig zijn. Het wetsontwerp laat die toe, maar ze mogen niet zo ver gaan dat het gebouw er geheel of nagenoeg geheel voor moet worden afgebroken.

Bijzondere aandacht voor het landbouwbedrijf

In bepaald opzicht vragen de bewindslieden bijzondere aandacht voor het landbouwbedrijf. Een bestemmingsplan kan namelijk bij bestaand gebruik de waarde van landbouwgrond drukken. Het komt steeds meer voor, dat in zo'n plan bepalingen worden opgenomen die het agrarisch gebruik van de grond beperken. Volgens het wetsontwerp mag bij onteigening van landbouwgrond deze waardedrukkende werking van een bestemmingsplan worden weggedacht. Onder landbouw vallen onder andere ook pluimveehouderijen, bloemkwekerijen, boomkwekerijen en bedrijven voor bloembollenteelt.

De ligging van het goed

Bij de waardebepaling van onroerendgoed mag volgens het algemeen uitgangspunt van het wetsontwerp geen rekening worden gehouden met de ligging van het goed met het oog op toekomstig gebruik volgens het bestemmingsplan. De ligging kan echter van invloed zijn op de bestaande gebruikswaarde. Daarmee zal wél rekening worden gehouden. Landbouwgrond, bijvoorbeeld, vlak bij een woonkern of bij bepaalde wegen of kanalen kan juist daardoor een hogere gebruikswaarde hebben dan ongunstiger gelegen grond, al zou die overigens ook gelijkwaardig zijn.

Bodem in systeem van gebruikswaarde

Het wetsontwerp legt een bodem in het systeem van de gebruikswaarde. De eigenaar kan in ieder geval wel rekenen op vergoeding van de waarde van het goed op net tijdstip van inwerkingtreding van de nieuwe wet had naar het oude rerht Dit betekent dat de toekomstverwachtingen die er tot op dat moment waren, volledig meespelen bij de waardebepaling

B. VOORKEURSRECHT VOOR GEMEENTEN

Met dit tweede wetsvoorstel wil het kabinet de positie van de gemeenten versterken bij het voeren van een slagvaardig en vooruitziend aankoopbeleid, door hun voorrang te geven in het rechtsverkeer betreffende onroerend goed. De regeling komt — kort samengevat — op het volgende neer.

De gemeenteraad kan bij een besluit dat volgens bepaalde voorschriften bekend moet worden gemaakt, gronden aanwijzen die onder het voorkeursrecht vallen. Deze gronden zijn begrepen in een structuurplan dat bepaalde bestemmingen aangeeft of in een bestemmingsplan. Gaat het om een structuurplan, dan moet de aanwijzing van de gronden worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Zij geldt voor ten hoogste twee jaar, met de mogelijkheid van verlenging met ten hoogste één jaar. De aanwijzing van gronden in een bestemmingsplan kan geschieden zonder dat dit plan reeds door hogere goedkeuring rechtsgeldig is geworden.

Verder kunnen gedurende de eerste 7 maanden na de tervisielegging van het ontwerp van een structuur- of bestemmingsplan, burgemeester en wethouders het voorkeursrecht doen gelden voor bepaalde gronden, nl. voor die gronden in het ontwerp die zij hebben opgenomen in een voorstel aan de Raad tot het nemen van een „aanwijzingsbesluit". Voorwaarde is dat het voorstel op dezelfde wijze zal worden gepubliceerd als is voorgeschreven voor het besluit zelf. Voor een aanwijzing door de gemeenteraad en voor een daartoe strekkend voorstel van burgemeester en wethouders komen slechts in aanmerking gronden met een niet-agrarische, van hun feitelijke gebruikstoestand afwijkende bestemming. Zodra een aanwijzing niet meer voldoet aan de regels van het wetsontwerp, doen burgemeester en wethouders deze vervallen en maken dit op de voorgeschreven wijze bekend.

Meldingsplicht

Het voorkeursrecht houdt in, dat de eigenaar een voorgenomen overdracht van de bewuste grond — of de overdracht dan wel vestiging van bepaalde zakelijke rechten op dergelijke grond — moet aanmelden bij de gemeente. Indien de gemeente dat wenst, moet met haar worden onderhandeld over de verkoop aan haar en over de prijs.

Volgens het wetsontwerp zullen bepaalde overdrachten niet onder het voorkeursrecht vallen, zoals die welke voortvloeien uit transacties met familieleden of publiekrechtelijke lichamen, uit boedelscheidingen of uiterste wilsbeschikkingen en uit publieke verkopen ingevolge de wet, rechterlijk bevel of bij wege van executie. Voorts zal een eigenaar op grond van ge-

wichtige redenen bij Gedeputeerde Staten vrijstelling kunnen vragen van de plicht tot het onderhandelen met de gemeente

Onderhandelingsregels

Voor de wijze waarop de onderhandelingen moeten worden gevoerd, geeft het wetsontwerp bepaalde regels Die hebben onder meer betrekking op de — behalve voor gemeenten van meer dan 100 000 inwoners — vereiste goedkeuring door Gedeputeerde Staten van aankopen van onroerend goed door gemeenten, alsmede op de mogelijkheid om over de prijs een advies van rechtbankdeskundigen en een nadere uitspraak van de rechter te vragen Het wetsontwerp bepaalt tenslotte dat de overschrijving in d? openbare registers van akten tot vervreemding van onroerend goed waarop het voorkeursrecht rust alleen mogelijk zal zijn indien blijkens een notariele verklaring de regels. van de wet in acht zijn genomen

Drie andere *maatschappijhervormende* wetsontwerpen

De voorstelien inzake de hervorming van de grondpolitiek behoren met een drietal andere wetsontwerpen tot een pakket van z.g. maatschappijhervormende voorstellen van het kabinet-Den Uyl, waarvan PvdA en PPR een toetssteen gemaakt hebben voor het vernieuwende, progressieve karakter van het kabinet en daarmee tot een toetssteen voor de samenwerking tussen progressieven en christen-democraten, ook na de verkiezing van 25 mei a.s.

De drie andere voorstellen zijn wetsontwerpen over de vermogensaanwasdeling (VAD), over de ondernemingsraden en over de investeringsrekening (WIR).

De ministers Boersma (ARP, sociale zaken) en Duisenberg (PvdA, financiën) en staatssecretaris Van Rooijen (KVP, financiën) hebben het wetsontwerp over de VAD op 22 juni 1976 bij de TK ingediend. De inhoud ervan kwam overeen met het persbericht, dat het ministerie van sociale zaken hierover op 4 mei 1976 heeft uitgegeven (pag. 406/2 e.v - 1976). Uit de memorie van toelichting bij het ontwerp halen wij het volgende naar voren:

In de memorie van toelichting merken de bewindslieden op dat er niet alleen rekening mee moet worden gehouden dat de rechtsovertuiging ten aanzien van de VAD nog niet algemeen wordt gedeeld, maar dat er in het algemeen bij de invoering van maatschappelijke hervormingen, waarvan een grote invloed op het economisch leven kan uitgaan, voorzichtigheid moet worden betracht.

De grondgedachte van het kabinet is dat het Nederlandse produktieve vermogen één geheel is en dat in beginsel de Nederlandse werknemers allen en gezamenlijk moeten kunnen deelnemen in de aanwas van dat vermogen. De regering ziet de VAD ook in nauwe samenhang met het streven naar een meer evenwichtige ontwikkeling van de reëele arbeidskosten. Het verband tussen VAD en loonmatiging wordt in de memorie aldus onder woorden gebracht ‚Met het in het uitzicht stellen van een wettelijke regeling ter zake is een beroep op de gezamenlijke vakbeweging gedaan aan een gematigd en zo uniform mogelijk loonbeleid medewerking te geven Het verband met een op matiging gericht loonbeleid wordt nog bekrachtigd door de door toedoen van minister Lubbers ingevoegde clausule, die inhoudt dat het percentage VAD met 3 procentpunten kan worden verhoogd indien de loonontwikkeling achterblijft bij de structurele ontwikkeling van de arbeidsproduktiviteit Het percentage kan worden verlaagd met ten hoogst? twee procentpunten als de reele arbeidskosten boven de groei van de arbeidsproduktiviteit uitgaan

Opgemerkt kan nog worden, dat minister Lubbers (KVP, economische zaken) zijn handtekening niet onder het wetsontwerp geplaatst heeft. Gezien de rol van de minister bij de voorbereiding van dit ontwerp wekte dit enige verwondering. Als officiële reden werd opgegeven, dat de minister op het moment van de afronding van het wetsontwerp in het buitenland was. De minister van economische zaken is verder niet betrokken geweest bij de formele afronding van het wetsontwerp.

Nota *van* wijziging VAD

Op 25 jan. van dit jaar hebben de ministers Boersma en Duisenberg een uitvoerige memorie van antwoord plus een nota van wijzigingen op het wetsontwerp VAD aan de TK gezonden.

De belangrijkste voorgestelde wijzigingen van het wetsontwerp zijn:

1. Het aan de werknemers toekomende deel van de vermogensaanwas wordt vastgesteld op een vast percentage van 15. Dit percentage zal alleen door wetswijziging kunnen worden veranderd De regering denkt hierbij aan een heroverweging in 1980. wanneer de wet een aantal Jaren heeft gewerkt De koppeling van het percentage aan het verschil tussen de ontwikkeling van de reele arbeidskosten en de structurele ontwikkeling van de arbeidsproduktiviteit is vervallen

Dr M. Ruppert, vice-president van de Raad van State, verlaat paleis Soestdijk, waar hij de koningin van advies gediend heeft i.v.m. de kabinetscrisis.

2 Van de door de onderneming verschuldigde vermogensaanwas komt de helft toe aan haar eigen werknemers. De koppeling aan de loonsom is vervallen Gehandhaafd is de bepaling dat een werknemer over een boekjaar niet méér aan vermogensaanwas kan ontvangen dan 2% van het bedrag aan loon waarover van verzekerden ingevolge de Ziektewet, de Wet op de Arbeids-Ongeschiktheidsverzekering en de Werkloosheidswet ten hoogste premie wordt geheven De andere helft van de door een onderneming over te dragen vermogensaanwas komt, evenals het bedrag aan vermogensaanwas dat per werknemer méér bedraagt dan de bedoelde 2% (in 1976 f 969,—) toe aan het ronds

3 Naast de mogelijkheid van voldoening — naar keuze van de onderneming — in aandelen en vermogensaanwasbewijzen, wordt de mogelijkheid geopend de vermogensaanwas in overleg met de in punt 3 omschreven gerechtigden geheel of gedeeltelijk in contanten te voldoen.

4 De voor haar eigen werknemers bestemde vermogensaanwas kan door de onderneming rechtstreeks aan de betrokkenen worden uitgekeerd. De aan een werknemer overgedragen vermogensaanwas wordt op een op zijn naam geopende bijzondere rekening geadministreerd en beheerd door een spaarinstelling, met inachtneming van de bepalingen, welke zijn ontleend aan de zgn spaarloonwetgeving Na het verstrijken van 7 jaren na het einde van het boekjaar waarover de vermogensaanwas verschuldigd was, komt de vermogensaanwas ter beschikking van de werknemer.

5 Het totale bedrag van de door een onderneming verschuldigde vermogensaanwas wordt door de belastingdienst door middel van een aanslag vastgesteld.

6 De onderneming kan een aan het fonds of een werknemer afgegeven vermogensbewijs inkopen nadat sinds het boekjaar waarop het betrekking heeft, 10 jaren zijn verstreken, terwijl een werknemer, eveneens na verloop van 10 jaren, een aan hem toebehorend vermogensaanwasbewijs bij zijn werkgever kan verzilveren. De vergoeding op een vermogensaanwasbewijs is slechts verschuldigd voor zover er winst is en met dien verstande dat aan de houder van een vermogensaanwasbewijs geen groter deel van de winst behoeft te worden uitgekeerd dan overeenkomt met de verhouding tussen het nominale bedrag van het vermogensaanwasbewijs en het eigen vermogen van de werkgever

Het fonds heeft als houder van een vermogensaanwasbewijs recht op inzage van de jaarrekening van de onderneming die het bewijs heeft afgegeven

7. De verrekeningsterinijnen voor de zgn. rendementstekorten zijn gelijk gemaakt aan die van de verliescompensatieregeling in de vennootschapsbelasting.

8 Met betrekking tot de bij de invoering van de vermogensaanwasdeling aanwezige stille reserves is een forfaitaire overgangsregeling getroffen, welke er op neerkomt dat rekening houdend met de belastingheffing, de op dat tijdstip bestaande stille reserves, voor zover die tot uitdrukking komen in het bedrag van de herwaarde-

ring van de bedrijfsmiddelen, over een periode van 10 jaren bij de berekening van de vermogensaanwas gelijkmatig ten laste van de winst kunnen worden gebracht.

g. Het fonds zal worden bestuurd door een bestuur van 20 leden, van welke leden een vierde gedeelte zal bestaan uit onafhankelijke deskundigen, benoemd door de minister van sociale zaken, in overeenstemming met de ministers van economische zaken en van financiën.

10 De wet zal voor het eerst toepassing vinden op boekjaren die zijn aangevangen met of in het jaar 1976

Wijzigingsvoorstellen wetsontwerpen herziening *ondernemingsraden en* voorkeursrecht *gemeenten*

Op 5 jan. van dit jaar verscheen de memorie van antwoord alsmede een nota van wijzigingen op het wetsontwerp over de herziening van de wet op de ondernemingsraden, dat op 9 juni 1976 bij de TK was ingediend (pag. 407/1 e.v. - 1976).
De ministers Boersma, Lubbers en Van Agt hebben in hun wijzigingsvoorstellen de hoofdlijn van het wetsontwerp gehandhaafd.

De belangrijkste wijzigingsvoorstellen zijn de volgende:

— Mede naar aanleiding van de kritiek van verschillende zijden op de thans in de wet opgenomen mogelijkheid om een gekozen lid van de ondernemingsraad bij de bedrijfscommissie voor te dragen voor ontslag als lid van de ondernemingsraad (artikel 13), wordt thans voorgesteld deze mogelijkheid te schrappen. In plaats daarvan willen de ministers de minder vergaande maatregel van uitsluiting van deelname aan de werkzaamheden van de ondernemingsraad in de wet opnemen en wel voor een door de bedrijfscommissie te bepalen termijn:

— Aan de bezwaren van grote concerns tegen de verschijningsplicht voor hun commissarissen in alle overlegvergaderingen over de algemene gang van zaken van de onderscheidene tot het concern behorende ondernemingen is tegemoet gekomen. Deze verschijningsplicht wordt nu wat de basisondernemingsraden betreft, beperkt tot de concerns die minder dan vijf ondernemingen tellen (artikel 24, derde lid);

— In het artikel over het beroepsrecht zijn de in het wetsontwerp genoemde twee termijnen, nl. voor het besluit tot het instellen van beroep én voor het indienen van het beroepsschrift bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam (artikel 26, tweede en derde lid), samengevoegd tot één beroepstermijn van een maand;

— Hoofdstuk IVB (artikelen 31, 31a, 31b en 31c) over de informatieverstrekking aan de ondernemingsraad is naar aanleiding van het SER-advies van 15 okt. 1976 geheel herschreven en aanzienlijk uitgebreid. Nieuw daarin is onder meer een bepaling inzake de bij het begin van een zittingsperiode aan de ondernemingsraad te verstrekken basisinformatie.

— Eveneens aanzienlijk gewijzigd is hoofdstuk VI (artikel 36), thans getiteld: „Vorderingen tot naleving van de wet" Het recht om een vordering bij de kantonrechter in te stellen tot naleving van de wet wordt nu wederkerig toegekend aan de ondernemingsraad én aan de ondernemer (tweede lid)
Tevens is in dit artikel een ander dwangmiddel bij niet-naleving van de uitspraak van de kantonrechter ingevoerd dan de dwangsom Niet-nakoming van de uitspraak van de kantonrechter door de ondernemer vormt een overtreding volgens de Wet op de economische delicten Bij niet-nakoming door de ondernemingsraad, kan de kantonrechter deze ontbinden en verplichten een nieuwe ondernemingsraad te laten verkiezen (zevende lid)

Enkele andere punten uit de memorie van antwoord:

— Leden van verschillende fracties zijn van mening dat de gewijzigde samenstelling van de ondernemingsraad een wijziging van de taakstelling met zich moet meebrengen. Met name maken zij bezwaar tegen de dualistische taakomschrijving in de woorden „overleg en vertegenwoordiging".
De ministers delen deze bezwaren in genen dele. Zij zien vertegenwoordigers en overleg niet als een onverzoenlijke tegenstelling maar als een harmonische tweeeenheid. Beide elementen zijn voor een ondernemingsraad van gelijk belang;

— Deze fracties hebben ook bezwaar gemaakt tegen de bestaande geheimhoudingsplicht, die naar hun mening veel te ruim geformuleerd is.
De ministers zijn aan deze bezwaren enigszins tegemoet gekomen door een nadere concretisering van deze bepaling;

— Vele fracties maken bezwaar tegen de voorgestelde regeling van het overleg met de ondernemingsraad. Sommige willen het tot stand komen van het overleg geheel of grotendeels overlaten aan de ondernemingsraad en de ondernemer zelf. Andere zijn van mening, dat de nu gekozen constructie moeilijk als een wezenlijke verbetering beschouwd kan worden.
De ministers zijn het niet eens met deze bezwaren. Zij hechten aan een wettelijke regeling van het overleg grote waarde, mede ter bescherming van de ondernemingsraad.
Zij wijzen er voorts op dat de overlegvergadering geen ondernemingsorgaan is, maar een bijeenkomst van twee organen. De regeling van het voorzitterschap is aldus, dat de partij die het initiatief neemt of moet nemen tot het houden van een overlegvergadering, ook belast is met het voorzitterschap hiervan;

— Leden van vele fracties hebben bezwaar tegen het voornemen van de regering om de bedrijfscommissie te verplichten tot het benoemen van een externe voorzitter met stemrecht.
De ministers hebben hun voorstel echter gehandhaafd, ten einde een oplossing te vinden voor patstellingen, wanneer in een bedrijfscommissie de stemmen staken. Dit achten zij zeer bezwaarlijk en zij willen dit met de voorgestelde constructie voorkomen.

Op 12 nov. 1976 verscheen de memorie van toelichting op het wetsontwerp inzake het voorkeursrecht van gemeenten bij het aankopen van grond. Er bleek uit, dat het kabinet niet zo ver wilde gaan, dat, wanneer een gemeente haar voorkeursrecht heeft gebruikt om b.v. in een structuurplan een claim op grond te leggen, zij ook verplicht zou moeten zijn over te gaan tot koop.
Wel is het kabinet enigszins tegemoet gekomen aan in christen-democratische en liberale kring levende wensen. In het wetsontwerp was een nieuwe bepaling ingevoerd, die bepaalt, dat een eigenaar, in geval een claim niet daadwerkelijk in koop wordt omgezet, door de gemeente schadeloos wordt gesteld. De vergoeding dient gelijk te zijn aan het meerbedrag, dat de verkoper zou hebben ontvangen, als hij zijn grond via de vrije markt aan derden had verkocht.

Wetsontwerp op de *investeringsrekening* (WIR) ingediend

Op 10 juni 1976 heeft het kabinet een nota inzake de selectieve groei (economische structuurnota) aan de TK toegezonden (pag. 409/3 e.v. - 1976). In deze nota werd een nieuw instrument tot stimulering van bedrijfsinvesteringen aangekondigd — de investeringsrekening (pag. 410/3 e.v. - 1976).
Het wetsontwerp hierover is op 17 febr. van dit jaar bij de TK ingediend. Het was ondertekend door de ministers van economische zaken, Lubbers. en financiën, Duisenberg, door de staatssecretaris van financiën, Van Rooijen, en door de minister van sociale zaken, Boersma.

Een samenvatting volgt hierna:

In de jaren 1977 t/m 1980 wil de regering ongeveer f 8 mrd extra uitgeven om de investeringen te bevorderen en daardoor de werkgelegenheid te behouden en te scheppen.
De investeringsrekening is een nieuw instrument, dat behalve voor het stimuleren ook voor het beinvloeden van de bedrijfsinvesteringen moet dienen De bestaande investeringsprikkels (investeringsaftrek en vervroegde afschrijving) worden afgeschaft De hierdoor vrijkomende middelen van ongeveer *f* 5 mrd in de jaren 1977 t/m 1980 gaan eveneens over de investeringsrekening lopen, waardoor het totale bedrag voor de bevordering van de investeringen via het nieuwe instrument op ongeveer f 13 mrd. komt
Met de extra *f* 8 mrd denkt de regering te bereiken dat de economische groei jaarlijks 4% zal worden of een ½% meer dan zonder deze maatregelen het geval zou zijn Aan arbeidsplaatsen levert dit bedrag werkgelegenheid voor 110 000 personen op, wat neerkomt op een vermindering van het werklozenaantal met 60 000 Het verschil is gelegen in het feit dat bij grotere economische groei het aanbod van arbeid toeneemt
Van de ongeveer f 13 mrd, die met de investeringsrekening gemoeid zal zijn, moet 1,6 mrd. worden besteed in 1977, 3,1 mrd in 1978, 3,8 mrd in 1979 en 4,3 mrd in 1980 De beschikbare middelen voor 1977 hebben niet op een vol jaar betrekking.
De regering wil het nieuwe instrument zo spoedig mogelijk in werking laten treden. Aanvankelijk was de streefdatum

1 april, maar die datum zal niet meer kunnen worden gehaald Het kabinet hoopt. dat de Kamers het ontwerp zo spoedig mogelijk behandelen, opdat de regering op korte termijn van kracht kan worden

Het ingediende wetsontwerp heeft betrekking op de eerste fase van de investeringsrekenmg, die voor wat het sturen van de investeringen betreft nog beperkt van opzet is

In deze eerste fase wordt getracht richting aan de investeringen te geven door toeslagen, die moeten zorgen voor een zo groot mogelijk effect op de werkgelegenheid, de regionale ontwikkeling en de ruimtelijke ordening terwijl ook rekening wordt gehouden met de omvang van de te stimuleren investeringsprojecten

Er zal nog gestudeerd worden op eeii verdere differentiatie in de toekomst wil de regering bij het bevorderen van de investeringen ook rekening houden met het effect ervan op de stadsvernieuwing, de besparing van energie en grondstoffen, de milieuverbetering het onderzoek- en ontwikkelingswerk in de bedrijven en met de herstructurering van bedrijfstakken

De toeslagen korneri boven eeii basispremie, die geldt voor alle voor stimulering in aanmerking komende investeringen De basispremies, die voor iedere betrokken onderneming zullen gelden, zullen bedragen 11% voor investeringen in bedrijfsgebouwen, 7% voor investeringen in vaste installaties, 7% voor vliegtuigen en 7% voor overige bedrijfsmiddelen

Voor winstmakende ondernemingen zijn deze premiepercentages nagenoeg gelijkwaardig aan de investeringsaftrek onder de huidige interimregeling Voor verliesgevende bedrijven is de nieuwe regeling veel voordeliger dan de oude opzet

De basispremies en de toeslagen te zamen mogen voor bedrijfsgebouwen niet meer dan 50% en voor vaste installaties niet meer dan 25% bedragen Hiermede wordt beoogd, dat de totale premie voor een gemiddelde investering niet meer zal bedragen dan ongeveer 20%

De regeling, zoals zij in het wetsontwerp wordt voorgesteld, kent een toeslag voor kleine bedrijven (omdat deze van betekenis zijn voor het leefmilieu en de „menselijke maat"), een toeslag voor grote projecten, een bijzondere regionale toeslag voor gebieden met grote problemen (bepaalde gemeenten in het Noorden en in Zuid-Limburg), een algemene regionale toeslag voor een nader te bepalen gebied buiten de Randstad (om een gunstiger spreiding van sociaal-economische activiteiten te bereiken) en een ruimtelijke ordeningstoeslag (die een evenwichtige ontwikkeling van werkgelegenheid en bevolkingsgroei moet bewerkstelligen).

Het is de bedoeling om zo spoedig mogelijk in 1978 te beginnen met het laten varieren van de basispremies naargelang van het effect, dat van deze premies op de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de betrokken ondernemingen wordt verwacht

BEZWAREN EG

De regering zal voorlopig niet het gehele ~nstrumentarium, dat in het ontwerp wordt voorgesteld, kunnen gebruiken als gevolg van bezwaren, die van de kant van de diensten van de Europese Commissie te berde zijn gebracht Dit komt onder meer hierdoor, dat het gehele concept van selectieve groeibevordering voor onze partners in de Europese Gemeenschap nog geheel nieuw is.

Minister Lubbers wil het daarheen sturen, dat zijn denkbeelden in de Raad van Ministers van de EG worden besproken en aanvaard Inmiddels zullen echter de algemene regionale en de ruimtelijke ordeiiingstoeslag nog niet kunnen worden ingevoerd De regering wil de invoering van de investeringsrekening niet laten wachten op de instemming van de Eur Commissie en stelt zich voor de betrokken toeslagen dan maar later in te voeren

Zolang de algemene regionale toeslag niet kan worden ingevoerd, blijft de regionale vervroegde afschrijvingsmogelijkheid voor bedrijfsgebouwen van 2 keer 25% bestaan

Behandeling voorstellen grondpolitiek in Tweede Knnzer. Amendement-De Bekker (KVP) wil verkeerswaarde i.p.v. gebruikswaarde Negatieve ontwikkelingsschade

De wetsvoorstellen inzake de grondpolitiek — voorkeursrecht voor gemeenten en prijszetting op basis van gebruikswaarde — werden op 3 mciart door de Tweede Kamer in een openbare zitting behandeld.

Bij de bespreking van het wetsontwerp over de gebruikswaarde vroeg de PvdA-fractie het CDA het wetsontwerp van het kabinet te steunen en de brug naar verdere samenwerking niet op te blazen. De PvdA liet weten een vergoeding overeenkomstig de z.g. verkeerswaarde met correcties wegens de invloed van overheidsbeslissingen onaanvaardbaar te vinden en legde jegens het CDA sterk de nadruk op de medewerking van minister Van Agt aan het wetsontwerp.

Wierenga (PvdA) verklaarde dat de gebruikswaarde buitensporige grondprijzen tegengaat, prijzen die het bij voorbaat onmogelijk maken dat wijken die moeten worden gesaneerd ook weer als woonwijken dienst kunnen gaan doen. Met een gigantisch programma van stadsvernieuwing voor de boeg is aanneming en invoering van het wetsontwerp over de gebruikswaarde in combinatie met het voorkeursrecht dringend noodzakelijk.

We zijn nog redelijk op tijd, meende de PvdA-woordvoerder. Bij de buitengebieden zijn door het verzet van een deel van een politiek centrum en van de VVD reeds veel kostbare tijd en geld verloren gegaan, aldus de heer Wierenga: wij zijn daar in zekere zin al te laat.

De zogenaamde negatieve ontwikkelingsschade*, die zich zowel in de vermogenssfeer als in de inkomenssfeer kan voordoen, onderkent de fractie van de PvdA, maar de heer Wierenga was het eens met de regering dat dit onderwerp te veelomvattend is dan dat het in het beperkte verband van een wetsontwerp dat alleen op onteigeiiing betrekking heeft, zou kunnen worden geregeld Hij vroeg eienwel de toezegging om met een afzonderlijk wetsontwerp over de negatieve ontwikkelingsschade te komen

De gedachte om met handhaving van de voorgestelde gebruikswaaide negatieve ontwikkelingsschade in de inkomenssfeer te vergoeden stuitte eveneens bij de PvdA op bezwaren

Het regeringsontwerp gaat alleen over vergoeding in de vermogenssfeer en het zou onjuist zijn dit ineens op één punt uit te breiden tot de inkomenssfeer, zonder dit hele vraagstuk zorgvuldig te bekijken, zei de woordvoerder van de PvdA

De heer Wierenga hield een motie in petto voor het geval de bewindslieden geen afzonderlijk wetsontwerp wilden beloven

Hij hoopte dat CDA en PvdA deze weg gezamenlijk zouden kunnen afleggen.

De te hoge onteigeningsvergoedingen hebben volgens de heer Wierenga de agrarische grondmarkt ongunstig beinvloed en daardoor het gebruikersbelang van de boer (eigenaar en pachter) geschaad. Het CDA deed niets aan deze zaak. meende hii.

Verder noemde hij het volstrekt onjuist om te beweren dat de grondgebruiker nadeel heeft van deze wet, die juist prijsdrukkend op de grondmarkt werkt.

De KVP-er De Bekker zei namens de CDA-fracties akkoord te gaan met de doelstelling van de regering, namelijk het voorkomen dat onteigenden ongerechtvaardigde meerwaarde incasseren die het gevolg is van overheidshandelingen, maar de voorgestelde wetswijziging kan zijns inziens onmogelijk worden gemotiveerd met verwijzing naar het onbevredigende functioneren van de huidige onteigeningswet.

Excessen bestrijdt men niet met het nu voorgestelde wetsontwerp; daarvoor zijn andere instrumenten nodig, zoals een voorkeursrecht voor gemeenten of maatregelen op het fiscale terrein.

Wanneer we, zei de heer De Bekker, een in de praktijk goed functionerende wetgeving willen aanscherpen om te verzekeren dat eeii onteigende nooit ongerechtvaardigd een meerwaarde zal incasseren die het gevolg is van overheidshandelen, dan dient de huidige wet te worden gewijzigd en aangevuld.

In een op de vrije verkeerswaarde gebaseerd amendement hebben de CDA-fracties voorgesteld, de invloed op de waarde die uitgaat van overheidswerken welke in verband met de bestemming zijn of zullen worden uitgevoerd, uit te schakelen en ook onevenredige invloeden van planologische overheidsbeslissingen op de waarde ongedaan te maken.

De gebruikswaarde zal volgens de CDA-woordvoerder door de onteigende niet als billijk worden ervaren. Hij noenide dit een belangrijke kwestie, waar de regering te gemakkelijk is overheen gestapt.

De heer De Bekker huiverde bij de gedachte dat eeii wet zou kunnen ontstaan die de burgers als onrechtvaardig zullen ervaren.

Degene die, zei hij. door de overheid op onrechtvaardige basis wordt onteigend, zal zich er tegelijk van bewust zijn dat andere gegadigden dan de overheid een reële prijs zouden willen betalen.

Het amendement van het CDA houdt rekening met de door de regering geuite bezwaren tegen het begrip „negatieve ontwikkelingsschade" en zoekt aansluiting bij de bestaande rechtsspraak, meende de heer De Bekker. Hij was ervan overtuigd

---

* Het begrip negatieve ontwikkelingsschade is geïntroduceerd door prof. P. de Haan, hoogleraar in het administratief recht en grondgebruikrecht aan de Vrije Universiteit, lid van de ARP en adviseur van het CDA bij de grondpolitiek.

Hij bracht het ter sprake in een artikel in het Nederlands Juristenblad van 3 jan. 1976. Bedoeld wordt ermee de schade, die bezitters van onroerend goed oplopen. wanneer zij hun bedrijf niet meer optimaal kunnen uitoefenen, omdat b.v. een bestemmingsplan de mogelijkheden van dat bedrijf dreigt te beknotten. Er treedt inkomensverlies op, omdat de ondernemer zijn bedrijf niet meer kan aanpassen aan de eisen van de tijd en verder ontstaat er door het achterwege blijven van investeringen en onderhoud vermogensverlies.

dat dit voorstel in zijn gevolgen volledig recht doet aan wat hij noemde ,,onze gezamenlijke doelstelling".
Namens de VVD verklaarde ir. Tuijnman zich tegen verdere uitholling van de grondeigendom. Als de voorgestelde gebruikswaarde niet leidt tot de door de grondwet geëiste schadeloosstelling, zitten wij op het verkeerde spoor, meende hij.
Er kunnen autonome waardestijgingen van de grond optreden — los van overheidsbeslissingen. Onder invloed van de inflatie kan bovendien de reële waarde dalen De door de regering voorgestelde wijziging van de Onteigeningswet zal pas na vele jaren leiden tot een vlot hanteerbare jurisprudentie, meende hij. Het aantal minnelijke schikkingen zal &nemen.
Evenals de woordvoerder van het CDA merkte ir. Tuijnman op dat de ministers geen gegevens over de mate van grondspeculatie konden verstrekken.
Grondeigenaars zullen de vergoeding van de gebruikswaarde volgens de VVD'er beschouwen als een poging om hun een poot uit te draaien. De waarde van onroerend goed wordt kunstmatig verlaagd. De verkeerswaarde is naar de mening van het publiek een door de overheid erkend recht, aldus de heer Tuijnman Hij voorzag verder dat kleine eigenaren zullen terugschrikken voor de financiële consequenties van een onteigeningsprocedure. De koppeling van het gebruikswaardevoorstel aan het wetsontwerp tot regeling van een gemeentelijk voorkeursrecht kan leiden tot een gemeentelijke monopoliepositie, aldus de woordvoerder van de VVD, die ,,de fictie van de gebruikswaarde" kwalificeerde als ,,een onding".
Mevrouw Van der Heem (PPR) had haast met het brengen van grond in gemeenschapshanden De grondprijs moet als grondslag de gebruikswaarde hebben, betoogde zij Als de voorstellen-De Bekker zo weinig verschil maken met die van de regering, waarom werden ze dan toch ingediend? Als de voorstellen wel wezenlijke verschillen inhouden met die van de regering, waarom kan men daar dan niet openlijk voor uitkomen?
Vooralsnog vreesde mevrouw Van der Heem dat met het blijven hanteren van het begrip verkeerswaarde de weg terug wordt opengehouden, de weg terug naar individuele grondeigendom, waarbij speculatiewinsten ten laste van de gemeenschap blijven voortbestaan
Hoewel de fractie van D'66 niet overtuigd is van de grote urgentie zal zij het wetsontwerp steunen omdat zij onteigening tegen gebruikswaarde principieel als juist beschouwt, deelde drs. Nypels mee. Belangrijke waardestijgingen van onroerend goed als gevolg van ovevheidsactiviteiten, zoals bij wijzigingen van de bestemmingsplannen, behoren zijns inziens niet aan de vrij willekeurige eigenaren maar weer aan die zelfde overheid ten goede te komen.
Overigens meende de heer Nypels dat het feit dat vergoeding van een negatieve ontwikkelingsschade soms moeilijk te berekenen zal zijn een onvoldoend sterk argument vormt om ervan af te Zien: het **kan** soms jaren duren dat een onroerend goed aan beperkende maatregelen onderhevig is, waardoor men een aanzienlijke schade kan lijden
Voor de fractie van DS'70 bieden de regeringsvoorstellen geen probleem, liet de heer Tuinenburg weten. Zakelijk stellen zij echter niet veel voor Ook bestaat de kans dat het wetsontwerp over de gebruikswaarde het voor de gemeenten nog moeilijker maakt de bestemmingsplannen rond te krijgen omdat te verwachten is dat het aantal bezwaarschriften zal toenemen DS'70 vreest dat de gemeenten in eerste instantie minder grond in minnelijk overleg zullen verkrijgen.
De heer Van het Schip (CPN) was het eens met het gebruikswaarde-ontwerp, maar hij vond de opzet beperkt. Ook hij wees erop dat de gebruikswaarde kan dalen door het uitblijven van investeringen in verband met overheidsplannen.

Tegen het voorstel inzake het voorkeursrecht bestond in de TK minder bezwaar.

Mr. Van Dam (ARP) liet namens de CDA-fracties weten, positief te staan tegenover het voorkeursrecht. Wel hebben deze fracties een amendement ingediend op grond waarvan de verkoper aan de rechtbank kan verzoeken te bepalen dat de gemeente verplicht is, medewerking te verlenen aan de overdracht van een onroerend goed of zakelijk recht tegen een door de nechtbank vast te stellen prijs. De CDA-fracties vinden het redelijk dat onder bepaalde omstandigheden de eigenaar, nadat hij zijn goed heeft moeten aanbieden, ook inderdaad zijn goed kwijt kan.
Mevr. Salomons (PvdA) wees erop dat het voorkeursrecht alleen zal gaan gelden voor gebieden met een niet-agrarische bestemming. Het wetsontwerp kan een instrument zijn, meende zij, waardoor gemeenten naast de mogelijkheden die zij thans reeds hebben via de wet op de ruimtelijke ordening en de woningwet, meer vat kunnen krijgen op ontwikkelingen binnen het gebied.
Dan moet dit voorkeursrecht echter wel flexibel en snel hanteerbaar zijn. Dat wil volgens de PvdA-fractie zeggen, dat reeds in een vroeg stadium van de ruimtelijke planvorming de gemeente in staat moet worden gesteld om door toepassing van het voorkeursrecht andere gegadigden, zoals projectontwikkelaars, vóór te zijn wanneer de oorspronkelijke zakelijke gerechtigden besluiten hun onroerend goed of de rechten daarop te vervreemden
Twijfel aan de noodzaak van een voorkeursrecht had de VVD-er De Beer Hoe vaak komt het voor, dat grond voor de neus van gemeenten wordt weggekocht9 Hij sprak over een forse inbreuk op het beschikkingsrecht van de burgers De Beer herinnerde eraan, dat de CDA-fracties bij de kabinetsformatie in 1973 aanvankelijk een ,verkooprecht" hadden gewild, maar dat dit punt was ondergesneeuwd
Het brengen van de grond in handen van de overheid zou volgens de VVD-er neerkomen op concentratie van macht in handen van een kleine groep personen Hij kondigde een amendement aan tot ,,ontkoppeling" van de wetsontwerpen betreffende het voorkeursrecht en de gebruikswaarde
Mevr Van der Heem (PPR) hechtte grote waarde aan het voorkeursrecht Zij noemde het van belang dat de gemeente dit recht vroeg genoeg kan hanteren om speculatiemogelijkheden uit te sluiten Aan de andere kant moet echter worden vermeden dat gemeenten al te snel, met voorbijgaan van inspraakprocedures, bestemmingsplannen gaan vaststellen
De fractie van D'66 acht invoering van het voorkeursrecht wenselijk, aldus drs Nypels Hij sprak van een haast onmisbaar instrument voor de gemeenten om te voorkomen dat ruimtelijke plannen worden doorkruist
Tuinenburg (DS'70) vond dat het voorstel voor vele gemeenten van belang kan zijn, maar noemde het een lachertje als men het zou willen rangschikken onder de grote hervormingswetten.

Minister Van Agt weigert verdediging wetsontwerp grondprijs in *ongewijzigde vorm*. Openbare behandeling grondpolitiek meerdere malen uitgesteld. Interpellatie Wiegel. Kabinet neemt besluit *meerderheid* tegen *minderheid*. *Christen-democratische ministers* nemen ontslag

De eerste ondertekenaar van het wetsontwerp over de grondprijs, minister van justitie en vice-premier Van Agt, weigerde, na de indiening van het amendement-De Bekker, verdere verdediging van het wetsontwerp over de grondprijs, als hij niet met een nota van wijzigingen naar de TK kon gaan, waarin althans ten dele aan de christen-democratische verlangens tegemoet werd gekomen.
Daartoe werd in het kabinet langdurig cn intensief overleg gepleegd, terwijl ook beraadslagingen plaats vonden tussen ministers en fractievoorzitters.
Men slaagde er niet in om op korte termijn een oplossing te vinden, hetgeen ertoe leidde, dat het kabinet op 8 maart en vervolgens op 9 maart vroeg om uitstel van de behandeling van de wetsontwerpen.
Oppositieleider Wiegel interpelleerde daarom op 10 maart premier Den Uyl. Hij verweet het kabinet ,,niet-behoorlijk bestuur".
De premier wees dit verwijt af en stelde, dat het kabinet zich nauwkeurig moest beraden over alsnog gebleken geschilpunten. Hij sprak de hoop uit, dat de regering op 17 maart de TK kon beantwoorden.
Minister Van Agt verscheen op 17 maart inderdaad in de TK, maar alleen om mee te delen, dat het kabinet nog geen oplossing gevonden had.
De minister vroeg de TK de wetsontwerpen over de grondpolitiek van de agenda af te voeren, waartoe de TK met alleen de stemmen van de BP tegen besloot. De TK verwierp een motie-Wiegel, waarin de handelswijze van het kabinet werd afgekeurd.

Minister Van Agt zei tot de TK o.m.: ,,Op het vinden van een oplossing bestaat goede kans; de goede wil is in het kabinet aanwezig." Hij kondigde aan, dat de TK de volgende week ,,enig bescheid" zou krijgen.
Minister Van Agt gaf echter op 18 maart een interview aan de t.v.-rubriek ,,Hier en Nu" van de NCRV, waarin hij stelde, dat de progressieven nieuwe stappen

Koningin Juliana en prins Bernhard komen op 24 maart op Huis ten Bosch aan, waar de koningin de TK-fractievoorzitters zal ontvangen.

moesten ondernemen, of anders zou het kabinet er niet meer zijn.
Daarop verklaarde op 19 maart minister Duisenberg (PvdA) van financiën, dat minister Van Agt de feiten verdraaide, omdat juist de progressieven het laatste initiatief genomen hadden; zij hadden van 16 op 17 maart nieuwe denkbeelden aan de orde gesteld, waarop minister Van Agt en de andere christen-democratische ministers nog moesten reageren.
Minister Boersma (ARP) maakte duidelijk, dat minister Van Agt zijn uitspraken zonder vooroverleg had gedaan. en dat hij — minister Boersma — daarover zeer ontstemd was.

Het kabinet kwam op 21 maart om 5 uur 's middags bijeen om zich te beraden op de ontstane situatie, die door de uitspraken van minister Van Agt voor de NCRV-televisie aanmerkelijk was verscherpt.

Materieel lag het meningsverschil nu als volgt: de progressieven hadden zich bereid verklaard, na aanvankelijk verzet, om in het wetsontwerp een regeling op te nemen voor de negatieve ontwikkelingsschade, maar dan moesten de reeds in het ontwerp voorkomende correcties voor onbillijkheden geschrapt worden, aangezien anders dubbel gecompenseerd zou worden. Dat zou de prijs voor de te onteigenen grond op een onoverzienbare manier opdrijven, en er wellicht toe leiden, dat de prijs hoger zou worden, dan wanneer de verkeerswaarde zou worden gehandhaafd
De christen-democraten, en in het kabinet in de eerste plaats minister Van Agt, wilden echter met deze afruil niet instemmen.

Aan het slot van de vergadering van 21 maart gaf de Rijksvoorlichtingsdienst de volgende verklaring uit:

„Het kabinet heeft hedenavond (maandagavond) besloten nota's van wijzigingen in te dienen op de wetsontwerpen inzake de onteigeningswet en het voorkeursrecht voor gemeenten. De wijzigingen van de onteigeningswet betreffen de inlas van een beperkte bepaling met betrekking tot de inkomstenschade, die eerst over een aantal jaren in werking zou treden.
De aanvaarding van een dergelijke bepaling zou gepaard dienen te gaan met een Kameruitspraak betreffende een wettelijke regeling van ontwikkelingsschade, waarbij ook het op termijn gestelde, in te voegen arikel in de onteigeningswet wordt betrokken, de intrekking of verwerping van het amendement-De Bekker en het koppelen van de uitoefening van het voorkeursrecht aan de nieuwe bepalingen van de onte~geningswet.
De ministers van justitie en van landbouw en visserij hebben als ondertekenaars van de wetsontwerpen van hun ernstige bezwaren tegen het ministerraadsbesluit doen blijken en beraden zich op de politieke implicatie van dit besluit. Ook de overige christen-democratische ministers hebben blijk gegeven dit beraad op prijs te stellen.
Het kabinet komt dinsdag oin twaalf uur bijeen om conclusies uit dit beraad te trekken."

Uit persberichten kan geconcludeerd worden, dat in het kabinet over de wijzigingsvoorstellen m.b.t. de grondpolitiek een stemming plaats gevonden heeft, waarbij de tien progressieve ministers hebben voorgestemd, de vier KVP-ministers tegen gestemd hebben, terwijl de twee AR-ministers hun stem niet hebben uitgebracht.
In het laatste kabinetsberaad, op 22 maart, is in feite alleen nog maar gesproken over de vraag, hoe het ontslag van het kabinet staatsrechtelijk afgewikkeld moest worden.

BELGIË

ADVIES I.Z. KAMERONTBINDING

Naar aanleiding van de gemeenschappelijke verklaring van de voorzitters der oppositie-partijen op 0 maart, waarin de kamerontbinding vergeleken werd met een ,,staatsgreep" (zie pag. 187/2) heeft premier Tindemans het advies ingewonnen van zes hoogleraren in grondwettelijk recht: J. de Meyer (Leuven), W. Ganshof van der Meersch (Brussel), W. Lambrechts (Antwerpen), L. Somerhausen (Brussel), A. Vanwelkenhuyzen en P. Wigny (Namen).
De volgende vraag werd hun voorgelegd: ,,Kon, na het ontslag verleend aan de ministers van een van de regeringscoalitie deel uitmakende partijen, en de benoeming van tot andere partijen van de coalitie behorende ministers, de regering nog een besluit, houdende ontbinding van de Kamers, voordragen en het medeondertekenen, zonder haar ontslag aan te bieden?"

Het adviescollege heeft volgend antwoord verstrekt:

1. Zoals ieder van beide Kamers te allen tijde de regering ten val kan brengen door haar het vertrouwen te ontnemen, zo kan de regering zelf steeds de ontbinding van de wetgevende Kamers voordragen en medeondertekenen, om een beroep te doen op het kiezerskorps. Zo komt in het Belgische parlementaire stelsel het evenwicht tussen regering en Kamers tot stand.

2. De ontbinding kan worden voorgedragen en medeondertekend, zelfs door een regering die het vertrouwen van de Kamers verloren heeft, niet meer zeker is erover te beschikken, of nog niet voor de Kamers is verschenen.
Zo waren de ontbindingen van 1857, van 1870 en 1932 het werk van regeringen, die niet voor de Kamers waren verschenen. In het eerste geval betrof het een regering, die niet mocht verwachten het vertrouwen te krijgen van een meerderheid in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. In het tweede geval was de steun onzeker. In het derde geval mocht de regering vermoeden, dat zij een meerderheid achter zich had. Zo vonden ook de ontbinding van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in 1833 en die van de Senaat

in 1851 beide plaats, nadat de regering in de betrokken kamer in de minderheid was gesteld.

3. Tijdens de ontbindingsperiode beschikt de uitvoerende macht over al haar bevoegdheden. Het past evenwel dat 7ij die alsdan slechts zou uitoefenen met de terughoudendheid, die haar door de tijdelijke afwezigheid van de parlementaire controle wordt opgelegd.

4. Een regering die een ontbindingsbesluit medeondertekent, hoeft geen ontslag aan te bieden.
Geen van de ontbindingen vóór 1919 ging gepaard met het ontslag van de regering; evenmin de meeste die nadien plaatsvonden.

5. Indien de regering haar ontslag heeft aangeboden, handelt ze slechts de lopende zaken af.
De tekst van het advies verscheen in de kranten van 15 maart.

Begrotingscontrole

Op de kabinetsraad van 11 maart werd overeengekomen dat de kamerontbinding geen afbreuk mag doen aan de inspanningen om de begrotingsuitgaven te beheersen. De kredietverlening blijft streng beperkt en wordt van nabij gevolgd door de Inspectie van Financiën. Minister van begroting Geens heeft bij de andere ministers erop aangedrongen „dat de voorbereiding van de rijksbegroting 1978 volgens de modaliteiten die einde febr. werden vastgelegd, onmiddellijk wordt aangevat, zodat het volgende kabinet tijdig met het onderzoek van de begrotingsvoorstellen kan beginnen."
De kabinetsraad heeft ook de uitvoering van het Egmontplan besproken en maatregelen getroffen m.b.t. de tewerkstelling en de opvijzeling van de economische activiteit. De raad zal de komende weken op iedere bijeenkomst nagaan, of de timing van de uitvoering geëerbiedigd wordt.
Premier Tindemans heeft erop aangedrongen, dat in de periode van de kamerontbinding, de ministers niet zouden overgaan tot belangrijke benoemingen of wijzigingen van het personeelskader. De premier zou zich, volgens de kranten, daarbij hebben laten leiden door een brief van het staatshoofd aan de regering.

INDEXERING OVERHEIDSWEDDEN

In het staatsblad van 12 maart verscheen de wet van 1 maart 1977 ,,houdende inrichting van een stelsel waarbij sommige uitgaven in de overheidssector aan het indexcijfer van de consumptieprijzen van het Rijk worden gekoppeld." Ingevolge deze wet worden de salarissen van het overheidspersoneel één maand sneller aan de index aangepast, en dat met terugwerkende kracht tot 1 febr. 1976. De wet is het resultaat van besprekingen tussen de regering en de vakbonden, die jaren voortsleepten.

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

In de weken die aan de kamerontbinding voorafgingen, hebben nog enkele nieuwe parlementsleden de eed afgelegd.
Het BSP-kamerlid voor Brussel, W. Cumps, nam ontslag en werd opgevolgd door H Simonet, oud-lid van de Europese Commissie.
Ten gevolge van het overlijden van het PSC-kamerlid en oudminister R. Pêtre nam R. Jerome diens mandaat voor Zinnik over.
Het BSP-kamerlid voor Aalst, B. van Hoorick, nam ontslag en werd opgevolgd door P. van der Niepen.
Het PVV-kamerlid L. D'haeseleer nam ontslag, om burgemeester van Aalst te worden, en werd als kamerlid voor Aalst opgevolgd door zijn dochter, mevr. D. van Renterghem-D'haeseleer.
CVP-senator Pl. de Paepe nam ontslag, om burgemeester van Gent te worden, en werd opgevolgd door mevr. Turf.
BSP-senator E. Close nam ontslag om burgemeester te worden van Luik, en werd opgevolgd door Fr. Donnay.

SPANJE

NIEUW CONCORDAAT MET VATICAAN GESLOTEN

Op 28 juli 1976 hebben Spanje en het Vaticaan een nieuw akkoord getekend dat een herziening inhoudt van het in 1933 gesloten concordaat tussen de rooms-katholieke kerk en Spanje.

De ondertekening gebeurde door de Vaticaanse staatssecretaris Jean kardinaal Villot en de Spaanse minister van buitenlandse zaken, Oreja Aguirre
In de bekendmaking van het Vaticaan werd slechts gezegd dat het akkoord de herziening inhield van enkele artikelen van het concordaat dat op 27 augustus 1953 werd getekend
In Madrid is echter bekendgemaakt dat de herziening inhoudt dat het Spaanse staatshoofd zijn recht op benoeming van de Spaanse bisschoppen opgeeft en de kerk afziet van haar recht vervolging door de justitie van priesters te blokkeren. (NRC/Handblad)

LATIJNS-AMERIKA

BRAZILIË

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 15 november '76 zijn verkiezingen gehouden voor de bezetting van 3789 burgemeestersposten en de zetels van 35000 leden van de gemeenteraden.
De regeringspartij ARENA kreeg daarbij de meerderheid, maar de oppositiepartij MDB, Movimento Democratico Brasileiro, boekte zetelwinst.
De MDB kreeg de meerderheid in de gemeenteraden van de belangrijkste steden, zoals Rio de Janeiro, Sao Paulo, Porte Alegre, Belo Horizonte, Salvador, Belem, Campinas en Santos.
De ARENA versterkte haar positie in het binnenland en kreeg weer een meerderheid in de stad Parana.
Volgens officiële cijfers kreeg de ARENA ruim 15 miljoen stemmen (35% van het electoraat), vergeleken met ruim 11 miljoen in '74.
De MDB kreeg ruim 12 miljoen stemmen (30%), vergeleken met ruim 10 miljoen in '74.
De MDB kreeg de meerderheid in 18 van de 32 steden met meer dan 100.000 kiezers.
Volgens een beslissing van april '76 van de kiesraad mocht een aantal Brazilianen zich niet kandidaat stellen onder wie de oud-presidenten Kubitschek, die in augustus bij een verkeersongeluk om het leven kwam (pag. 853/3-'76) en Quadros, en Goulart, die op 7 december '76 overleed (pag. 852/2-'76).
Het was de politieke partijen, in tegenstelling tot vorige gelegenheden, niet toegestaan zich van radio en televisie te bedienen voor het maken van propaganda. *(Le* Monde, *NZZ)*

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN, MANDAAT AFGEVAARDIGDEN INGETROKKEN, BEDRIJFSLEVEN VRAAGT LIBERALISERING

Begin 1976 heeft president Geisel, gebruik makend van zijn bijzondere volmachten volgens de Institutionele Wet nr. 5 de mandaten van een aantal parlementariërs opgeheven.
Op 5 januari '76 werden de federaal afgevaardigde Marcelo Gatto en de afgevaardigde van de staat Sao Paulo, Nelson Fabiano, uit hun ambt gezet en voor een periode van 10 jaar hun politieke rechten ontnomen wegens het onderhouden van

betrekkingen met de verboden communistische partij. Beiden waren lid van de oppositiepartij MDB. Op 29 maart '76 werden de afgevaardigden Amauri Muller en Nadir Rossetti door de minister van justitie ervan beschuldigd de regering en de strijdkrachten in een redevoering op 21 maart aangevallen te hebben en op 2 april werd de afgevaardigde Lysaneas Maciel uit zijn ambt gezet omdat hij de eerstgenoemden had verdedigd.
Maciel, afgevaardigde voor Rio de Janeiro en lid van de MDB heeft in de afgelopen jaren de regering herhaaldelijk beschuldigd martelpraktijken toe te staan, te onderdrukken en willekeurige arrestaties uit te voeren.
In zijn redevoering tot het congres zei Maciel ,,Wij zijn gewend geraakt aan het gebrek aan vrijheid, aan censuur, aan het verdwijnen van politieke gevangenen en aan martelingen". Volgens de afgevaardigde erkent het regime dat het alleen door onderdrukking aan de macht kan blijven, terwijl het tegelijkertijd toe geeft machteloos te staan tegenover corruptie en subversie.
Op 1 april '76 sprak Maciel het Congres wederom toe, maar de president van het Congres liet daarop de zaal ontruimen. Enkele dagen na de schorsing van Maciel gaf de MDB een verklaring uit waarin geprotesteerd werd tegen de maatregel en waarin de regering ervan beschuldigd werd de MDB te intimideren.
Uit protest tegen de regeringsmaatregel boycotten alle afgevaardigden van de MDB de plechtige zitting van het Congres ter herdenking van de militaire putsch van 1964 op 31 maart.

Kritiek kerk, bedrijfsleven en intellectuelen

Het grootste kerkgenootschap in Brazilië, de rooms-katholieke kerk, heeft in '76 en begin '77 verklaringen uitgegeven waarin kritiek wordt geuit op het regime.
Half november '76 gaf de Braziliaanse bisschoppenconferentie een document uit waarin de bisschoppen spreken over een klimaat van geweld dat in het land heerst.
Dit geweld treft brede lagen van de bevolking, van de Indianen in het Amazone-gebied tot de arbeiders in de industriewijken van de grote steden.
Als illustratie hiervan noemt het document de moord op twee missionarissen in Mato-Grosso, de ontvoering van de bisschop van Nova-Iguacu door leden van de Braziliaanse anti-communistische alliantie AAB en verschillende bomaanslagen van deze organisatie (zie hierna).
De bisschoppen constateren verder dat er een georganiseerde actie op touw is gezet tegen geestelijken en leken die zich het lot van de armen, gevangenen en slachtoffers van martelingen aantrekken, door hen van communisme te beschuldigen.
De bisschoppen beschuldigden de overheid ervan de organisatoren van deze actie de hand boven het hoofd te houden cn zelf als onderdrukker op te treden door de door haar gepropageerde landpolitiek en door de doctrine van de ,,nationale veiligheid.
Volgens de bisschoppen worden politiemannen, beschuldigd van moord, corruptie en handel in verdovende middelen nooit gerechtelijk vervolgd onder het voorwendsel dat zij bijdragen tot het bestrijden van politieke delicten.
De ongelijkheid met betrekking tot de verdeling van de grond is een factor van geweld, doordat op die manier de kleine grondbezitters en de Indianen van hun grond worden verdreven, aldus het document.
In het Amazonegebied verliezen de Indianen grote gedeelten van hun grondgebied ten bate van grote plantages die vaak in handen van buitenlandse ondernemingen zijn.
De bisschoppen constateerden verder dat de gevangenissen overvol zijn met armen, die gearresteerd zijn om het simpele feit dat zij geen identiteitspapieren konden overleggen.

De nationale veiligheid, aldus de bisschoppen, wordt boven de persoonlijke veiligheid gesteld. Op grond van deze doctrine verklaart het regime de oorlog aan allen die het niet eens zijn met zijn autoritaire staatsopvatting. Het document stelt verder dat de persvrijheid en vrijheid van meningsuiting hierbij worden opgeofferd.

Op 8 december '76 gaf een groep bisschoppen die behoort tot de pastorale commissie voor de grond, een orgaan van de nationale bisschoppenconferentie, een verklaring-uit waarin het algemene klimaat van geweld wordt veroordeeld. Volgens de groep heerst er in Brazilië een klimaat waar de justitie met geld omgekocht wordt en waar de armen geen enkel recht hebben.
De verklaring bevatte beschuldigingen aan het adres van bepaalde militaire autoriteiten van de staat Parana wegens martelingen op geestelijken. Zij noemden het geval van vader Maboni, die langdurig gemarteld zou zijn.
De betrokken priester was eind oktober '76 gearresteerd in een plaatsje ten zuiden van Maraba, waar een paar dagen eerder enkele tientallen posseiros (boeren zonder eigendomsrechten) in opstand waren gekomen.
Ervan overtuigd dat hen hun stukje grond zou worden afgenomen, hadden ze gewapend met jachtgeweren het vuur geopend op een detachement van de militaire politie. die een groep topografen in bescherming moest nemen.
Twee politiemensen kwamen daarbij om het leven.
De boeren hielden zich schuil in het oerwoud maar een versterkte politiemacht zette de achtervolging in en arresteerde 68 boeren en vader Maboni. De boeren bleven lange tijd gevangen zitten en volgens de bisschoppen werd de priester langdurig gemarteld.
Op 24 febr. gaf de Braziliaanse bisschoppenconferentie ter gelegenheid van haar vijftiende algemene vergadering, een document uit, waarin wederom ernstige kritiek wordt geuit op het militaire regime. Het document is in de vorm van een verklaring van rechten en plichten van de burgers en de staat gegoten. Ernstige kritiek hebben de geestelijken ook op de prioriteit die de overheid toekent aan de economische groei.
Zij stellen daar tegenover: ,,Een volk ontwikkelt zich wanneer zijn niveau van vrijheid en medezeggenschap wordt verhoogd, wanneer zijn rechten worden geëerbiedigd en wanneer het over middelen beschikt om zich te verdedigen, wanneer het mechanismen ter beschikking heeft om het uitvoerend gezag te controleren, wanneer het zich op basis van vrijwilligheid kan organiseren in politieke partijen, vakbonden en universiteiten, wanneer zijn recht op informatie niet wordt beperkt door censuur en wanneer het zonder beperkingen zijn vertegenwoordigers kan kiezen.

Bedrijfsleven Sao *Paulo* bepleit democratisering

Begin febr. deed de voorzitter van de handelsfederatie van Sao Paulo, José Papa, een beroep op de regering om te komen tot een volledig herstel van de democratie in Brazilië.
Papa zei: ,,In tegenstelling tot wat er gezegd wordt, willen de onder-

nemers vrijheid, democratie en algemene verkiezingen. Zij willen een rechtsstaat. Zij zijn tegen van bovenaf opgelegde dwangmaatregelen.

In een interview met het toonaangevende dagblad „O Estado de Sao *Paulo"* spraken enkele vooraanstaande industriëlen zich een paar dagen later in dezelfde bewoordingen uit. Zij eisten het einde van de willekeur en de ,,participatie van iedereen" aan de ontwikkeling van het land.

Deze koerswijziging is typerend voor de gevoelens van frustratie die de ondernemers de afgelopen drie jaar parten hebben gespeeld, aldus NRC/H'blad, Le Monde (21-2). Van de economische crisis hebben ze nauwelijks te lijden gehad (het industriële groeipercentage bedroeg in **1976** nog 11), maar zij klagen erover dat ze volledig afzijdig worden gehouden van de economische beleidsvoering. Hun geleidelijke uitschakeling hangt samen met het heersende produktiesysteem, waarin de staat de belangrijkste rol vervult, en met de persoonlijke regeringsstijl van president Geisel, de meest autoritaire president sinds **1964**.

Een aantal waarnemers staat sceptisch tegenover het democratiseringsoffensief van de ondernemers. José Mindlin, een van de meest ,,verlichte" ondernemers heeft er geen geheim van gemaakt dat verschillende collega's van hem vooral liberalisering ,,ten dienste van de werkgevers" voorstaan.

Waarschijnlijk is dat de ondernemers er hoofdzakelijk op uit zijn bepaalde inspraakorganen, zoals het parlement, te versterken om zo meer invloed te kunnen uitoefenen op de regeringsbesluiten. Maar de mogelijkheid van een verlaat bewustwordingsproces moet niet uitgesloten worden geacht, zegt men in Sao Paulo: de ondernemers constateren dat een militaire dictatuur niet alleen effectief is om de arbeidersklassen en de intellectuelen de mond te snoeren, maar dat een dergelijk politiek systeem ook henzelf in moeilijke tijden buiten spel kan zetten.

Ontslag minister van handel en industrie wegens kritiek

Het initiatief van het bedrijfsleven in Sao Paulo kwam ongeveer tegelijkertijd met het in zaken- en industriekringen veel opzien barende ontslag van de minister van handel en industrie Severo Gomes, die zich bij verschillende gelegenheden voorstander had betoond van een politieke opening en wijziging van het economische politieke en maatschappelijke klimaat.

Nadat hij zich de laatste tijd steeds vaker had uitgelaten ten gunste van een ,,opening", waagde hij het tijdens een diner de vorige regering van generaal Medici het etiket dictatoriaal op te plakken. Het ontslag van Severo Gomes is de tweede ,,disciplinaire maatregel" die Geisel binnen een week nam. Een paar dagen eerder trok hij het mandaat in van de oppositieleider in de gemeenteraad van Porto Alegre, Glenio Peres.

De bij de gemeenteraadsverkiezingen in november herkozen Peres maakte van zijn eerste toespraak gebruik om zijn afkeer uit te spreken over de ,,folteraars" van het bewind. Geisel, die geprobeerd heeft een einde aan de folteringen te maken, greep de gelegenheid aan om Peres uit te schakelen en hem voor tien jaar van zijn burgerrechten te beroven. Hiermee verloor de MDB (Braziliaanse Democratische Beweging) — de enige legale oppositiepartij — de kleine meerderheid die ze in de gemeenteraad van Porto Alegre had weten te verkrijgen.

Minister Severo Gomes had herhaaldelijk kritiek geuit op de invloedrijke rol van het buitenlands kapitaal in de economie van het land. Zijn steeds terugkerende pleidooien voor een betere inkomensverdeling impliceerden een politieke en sociale opening. Tijdens een receptie in Sao Paulo zette hij begin febr. onomwonden zijn standpunt uiteen. Hij wees op de politieke verlamming die zich na dertien jaar militaire ,,revolutie" in het land ten toon spreidt en pleitte voor een systeem dat alle maatschappelijke krachten in de gelegenheid stelt hun mening te uiten.

,,Geen onderwerping, maar aanvaarding moet er komen", zei hij. Als minister was hij de enige die zich in dergelijke bewoordingen uitliet. Lange tijd was hij overigens het zwarte schaap van degenen van wie hij de belangen geacht werd te verdedigen binnen de regering: industriëlen verweten hem zijn wantrouwen tegenover de multinationals en zijn voorkeur voor staatsinmenging.

Intellectuelen protesteren tegen *censuur*

Op 25 jan. werd de minister van justitie Armando Falcao een door 1046 intellectuelen en kunstenaars ondertekend manifest overhandigd waarin geprotesteerd werd tegen het voortbestaan van de censuur.

Onder de ondertekenaars bevinden zich vooraanstaande Brazilianen als de architect Oscar Niemeyer, één van de ontwerpers van de hoofdstad Brasilia, de filmer Nelson Pereira dos Santos, de schrijver Jorge Amado en de historicus Helio Silva. De ondertekenaars stelden o.a. ,,Wij, voor wie de vrijheid van meningsuiting essentieel is, kunnen niet langer zwijgen"... ,,De toekomst van het land wordt niet alleen bepaald door zijn leiders, maar ook door het volk dat voortdurend geconsulteerd moet worden en de kunstenaars moeten zich namens hen kunnen uiten..."

Op het ogenblik worden twee linkse oppositiekranten Opiniao en *Movi*rnento en twee of drie minder belangrijke bladen gecensureerd.

De televisieprogramma's, films en toneelstukken zijn onderworpen aan zgn. voorcensuur.

Volgens een mededeling van de directeur van de censuur, Regerio Nunes, eind 1976, zijn er in '76 zes films en 29 toneelstukken verboden, 74 boeken zijn in beslag genomen. In een reactie op het manifest zei de minister van justitie dat er geen verandering zou worden gebracht in het bestaande stelsel van censuur *(Le Monde, NZZ. The Times, NRC/* H'blad)

REGERING HERZIET INDIANEN-BESLUIT

Op 6 jan. heeft de regering een zeer omstreden besluit herzien dat dreigde missionarissen en zendelingen die onder Indianen werken uit te wijzen.

De Braziliaanse minister van binnenlandse zaken Maurico Rangel Reis had eind '76 gezegd dat het de ongeveer 700 missionarissen en zendelingen zal worden verboden hun werk onder Indianen voort te zetten als zij niet akkoord gaan met het beleid van ,,progressieve emancipatie" dat de regering voert. De minister zei toen ook dat de grote meerderheid van de Indianen binnen tien jaar geïntegreerd zou kunnen worden binnen de Braziliaanse maatschappij.

Maar op 6 jan. maakte de directeur van de Braziliaanse nationale Indianenstichting (Funai), generaal Ismarth de Oliveira Araujo, na een gesprek met minister Reis bekend dat de regering de dreigementen tegen de missionarissen en zendelingen had ingetrokken en dat de culturele integriteit van de Indianenstammen gerespecteerd zou worden.

De uitlatingen van minister Reis hadden geleid tot protesten van de kerk en de Funai. Zij hadden aangevoerd dat het plan om de stammen uit het stenen tijdperk binnen tien jaar te integreren de culturele ondergang en maatschappelijke ontreddering van deze autochtone bevolking zou betekenen.

Minister Reis had de kritiek van de kerken veroordeeld en hun houding tegenover de Indianen bestempeld als ,,onwezenlijk, feodaal en achterlijk". Hij had eraan toegevoegd dat

hij nog geen enkel voorbeeld had gezien van verheffing van de Indianen door missioriarissen. (Reuter)

ONTSLAG GENERAAL NA BESCHULDIGINGEN MARTELINGEN

President Geisel heeft op 19 jan. '76 de commandant van de tweede legereenheid in Sao Paulo, generaal Edinardo d'Avila Melo, ontslagen nadat een vooraanstaande televisiejournalist Wladimir Herzog dood was aangetroffen in een politiecel op 25 okt. 1975 en een tweede politieke gevangene Manoel Fiel Filho begin jan. was bezweken aan verwondingen als gevolg van martelingen.
Wladimir Herzog, die in Latijns-Amerika grote bekendheid genoot en o.a. werkte voor de BBC, was hoofd van de nieuwsdienst van het staatstelevisiestation Cultura. Hij had zich vrijwillig bij de politie in Sao Paulo gemeld nadat hij had vernomen dat hij gezocht werd door de staatsveiligheidsdienst.
Volgens de politie had Herzog bekend dat hij contacten onderhield met de verboden communistische partij en had hij daarna zelfmoord gepleegd.
Tijdens de begrafenisplechtigheid, verklaarde de aartsbisschop van Sao Paulo, kardinaal Paulo Evaristo Arns: „Zij die hun handen bevlekken met het bloed van hun broeders, zijn verdoemd".
Generaal d'Avilo Melo werd vervangen door generaal Dilermando Gomes Monteiro, die als gematigd bekend staat.

President verbiedt politie folteren

Eind nov. 1976 heeft president Geisel in een gesprek met aartsbisschop Geraldo Penido gezegd dat leger en politie strikte orders hebben gekregen zich te onthouden van folteren.

Geisel, die toegaf dat er wordt gefolterd, weet dit vooral aan ide slechte opleiding van de politie. Een van de belangrijkste taken van het Openbaar Ministerie is het optreden tegen deze tekortkomingen en misstanden, aldus de president. Onder druk van de bisschoppen en missionarissen zijn 7 politiemensen beschuldigd van het neerschieten van pater Burnier. In Mato Grosso, de staat waar de moord gebeurde, zijn volgens het hoofd van de veiligheidsdienst de laatste 10 maanden 200 agenten ontslagen en veroordeeld wegens bruut optreden, machtsmisbruik of corruptie. *(NRC/* H'blad, The *Times,* Le Monde)

MAATREGELEN TEGEN COMMUNISTEN EN ANDERE OPPOSITIONELE GROEPERINGEN, ACTIVITEITEN RECHTSE TERRORISTEN

Volgens een bericht in het orgaan van de communistische partij PCB, Voz Operarin, dat in april 1976 voor het eerst sedert jan. 1975, toen de persen van het blad in Rio de Janeiro en Sao Paulo in beslag waren genomen, weer verscheen. is de helft van de leiders van de partij gedood en bevinden zich vele leden in gevangenschap.
Sedert jan. 1975 wordt op grote schaal jacht gemaakt op leden van de communistische partij (zie ook pag. 606/1 - 1975). Volgens de regering hebben de communisten dt-oppositiepartij MDB geïnfiltreerd en in de afgelopen jaren zijn dan ook vele leden van deze partij gearresteerd.
In de loop van de afgelopen jaren zijn ook de activiteiten van rechts-extremistische organisaties toegenomen. De belangrijkste daarvan is de Braziliaanse Anti-Communistische Alliantie, die gesteund zou worden door hooggeplaatste officieren van de strijdkrachten en de politie. Deze organisatie zou verantwoordelijk zijn voor een bomaanslag op het hoofdkantoor van de Braziliaanse persassociatie, begin sept. 1976 en voor de ontvoering en mishandeling van de bisschop van Nova Iguacu, Dom Adriano Hipolito. De organisatie zou ook verantwoordelijk zijn voor het plaatsen van bommen in auto's in Rio de Janeiro op 5 en **6** okt. 1976 en voor telefonische bedreigingen van verschillende geestelijken wegens vermeende linkse sympathieën. *(Le* Monde, *NZZ)*

VERANDERING BELEID KOLONISATIE ARIAZONE-GEBIED

De regering heeft haar beleid ten aanzien van de kolonisatie van het Amazone-gebied gewijzigd. In de toekomst zal grotere prioriteit worden gegeven aan de vestiging van grote landbouw-veeteelt- en mijnbouwondernemingen, in plaats van de vestiging van kleine ondernemingen.
In 1970 begon de grote verovering van het westen met de aanleg van de 5600 kilometer lange Transarnazone snelweg. Het was de bedoeling dat zich tegen 1980 tenminste één miljoen gezinnen afkomstig uit het overbevolkte en verarmde noordoosten langs deze snelweg gevestigd zou hebben. Op deze manier hoopte men een oplossing te vinden voor het voortdurende droogteprobleem daar. Nu, zeven jaar later, zijn er geen officiële cijfers bekend over het aantal kolonisten. Maar vermoedelijk zijn dat e niet meer aan 30.000. Op een gegeven moment schatte men hen op 50.000, maar enkele duizenden van hen zijn teleurgesteld weer naar hun oude woonplaats teruggekeerd
De regering moet nu toegeven dat er in de haast en de euforie van de eerste plannen veel fouten zijn gemaakt. Daarom heeft men het oorspronkelijke koloniseririgsbeleid herzien. In plaats van de individuele vestiging van kolonisten uit het noordoosten is de nadruk nu komen te liggen op economisch meer levensvatbare ontwikkelingsprojecten. zoals grote landbouw-, veeteelt- en mijnbouwondernemingen.
Niet dat er een einde zal komen aan de vestiging van individuele kolonisten hoewel deze in toenemende mate afkomstig zijn uit het zuiden van het land, vanwaar een spontane stroom immigranten naar de streek Rondo-nia in het westelijk Amazonegebied is getrokken.
De regering probeert nu eerst een goede infrastructuur op te zetten om de moeilijkheden en landeigendomsgeschillen, waar de eerste kolonisten mee geconfronteerd werden, te voorkomen. Niet alleen was het sterftecijfer hoog door een tekort aan artsen, maar ook verrotten de produkten wegens een gebrek aan goede opslagplaatsen en een netwerk van verkooppunten. Iedereen kreeg van de regering 100 hectare land toegewezen en in sommige gevallen houten huizen, wat zaad en gereedschap. De pioniers beklaagden zich echter dat Brasilia verder in gebreke bleef. *(NRC/H'blad)*

STATIEBEZOEKEN IN FRANKRIJK EN GROOT-RRITTANNIË

President Geisel bracht van 26 tot 28 april 1976 een statiebezoek aan Frankrijk, bij welke gelegenheid besprekingen werden gevoerd met het Franse staatshoofd president Giscard d'Estaing. Daarbij zou voornamelijk gesproken zijn over de Noord-Zuid conferentie en over de Frans-Braziliaanse economische betrekkingen.
De mogelijkheid van samenwerking bij hydro-elektrische, petrochemische en andere industriële projecten in Brazilië werd daarbij onder ogen gezien.
Het bezoek werd gekendmerkt door talrijke protestbetogingen van tegenstanders van het bewind in Brazilië. Socialistische en communistische gemeenteraadsleden van Parijs weigerden aanwezig te zijn bij een

receptie in het stadhuis en in de Cité universitaire protesteerden studenten voor het Braziliaanse paviljoen.
Half aug. 1976 ondertekenden beide landen in Rio de Janeiro een verdrag tot samenwerking bij de bouw van een opwerkingsinstallatie voor uranium.
Van 4 tot 6 mei 1976 was Geisel de gast van de Britse koningin Elizaheth II. Ook in Groot-Brittannië was van verschillende zijden geprotesteerd tegen het bezoek. Een groep Labour Lagerhuisleden had eerder een petitie ondertekend waarin de regering werd verzocht het bezoek geen doorgang te laten vinden.
Ook in de besprekingen met de Britse regering stond de economische samenwerking centraal.
Op 7 mei werd in Londen een handelsverdrag ondertekend ter waarde van 1500 miljoen gulden, met de afspraak om via Eurodollars financiering te zoeken voor nog eens 1,5 mrd gulden aan transacties. *(Le* Monde, *NRC/H'blad,* The ***Times)***

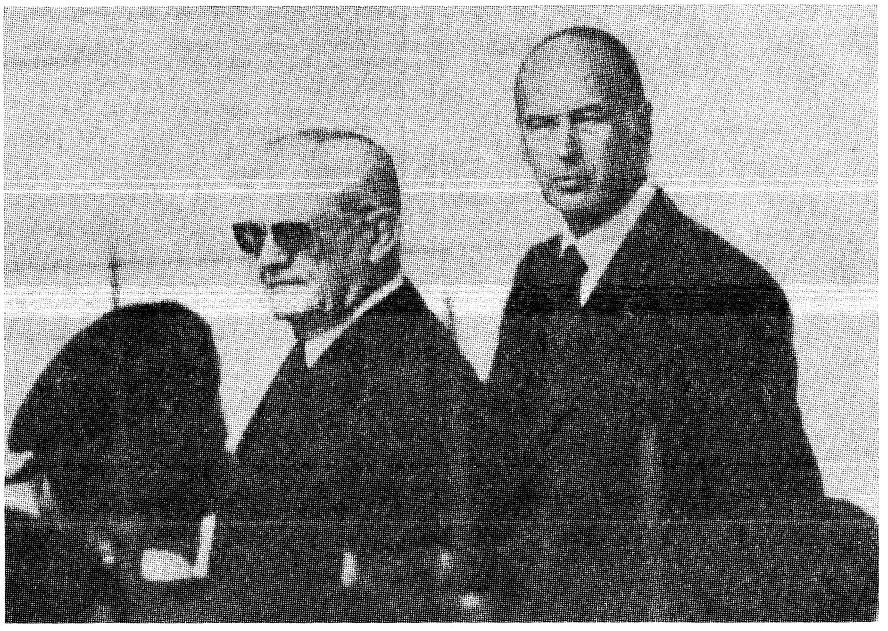

President Giscard d'Estaing (r.) en president Geisel (l.).

VERKOELING BETREKKINGEN RIET VS

Op 11 maart heeft de Braziliaanse regering het militaire verdrag van 15 maart 1952 met de Verenigde Staten opgezegd.
In het desbetreffende communiqué staat dat dit gedaan werd omdat de VS nieuwe voorwaarden aan de militaire samenwerking hebben verbonden die voor Brazilië onaanvaardbaar zijn. Op 5 maart had Brazilië zich al verzet tegen het besluit van de regering-Carter om het Amerikaanse Congres een overzicht te geven van de situatie van de mensenrechten in Brazilië en had zij besloten af te zien van militaire hulp van Washington ten bedrage van f 125 mln.
Enkele dagen tevoren had Brazilië een deel van het akkoord van 1952 betreffende de levering van militaire uitrusting opgezegd. Op 11 maart is het hele akkoord, dat tevens voorzag in de opleiding van Braziliaanse militairen in de Ver. Staten, verworpen. Dat besluit, aldus het communiqué van het Braziliaanse ministerie van buitenlandse zaken, is eveneens genomen om te protesteren tegen de publikatie in Washington van een rapport over de mensenrechten in Brazilië.
Met het verdrag van 1952 was tot op heden in totaal een bedrag ter waarde van f 2,5 mrd gemoeid.
De Braziliaanse maatregel houdt volgens waarnemers ook nauw verband met de groeiende druk van de VS op Brazilië tegen het met Bonn gesloten verdrag i.z. samenwerking op nucleair gebied. De regering in Washington probeert Brazilië te bewegen tot herziening van dit akkoord, dat Brazilië de beschikking zal geven over de complete cyclus voor het produceren van kernenergie.
De Braziliaanse regering heeft zich tot nu toe tegen elke Amerikaanse druk op dit gebied verzet: ,,De verkrijging van nucleaire technologie maakt deel uit van de kwaliteit van het leven die wij nastreven en geen enkele buitenlandse druk, van waar deze ook komt, zal ons kunnen tegenhouden," zo verklaarde de minister van buitenlandse zaken, Antonio Azeredo da Silveira.
In Washington onthield men zich van uitvoerig commentaar. Gezegd werd dat er geen wijziging was gekomen in de plannen van de minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, voor een bezoek aan Brazilië. Een datum is echter nog niet vastgesteld. Interpretaties over een verslechtering van de betrekkingen tussen beide landen werden in Washington van de hand gewezen.
Kringen van het Braziliaanse ministerie van defensie lieten echter doorschemeren dat in 1977 wapenleveranties uit Europa te verwachten zijn. Daarenboven wilde men de nationale wapenproduktie versterken. Als landen voor het leveren van wapens komen Frankrijk en Groot-Brittannië in aanmerking. Zo heeft Brazilië belangstelling voor de Westduits-Franse raket Roland.

Le *Monde/NRC/H'blad* (12-3) gaf de volgende toelichting op de verkoeling van de betrekkingen tussen beide landen.
De betrekkingen tussen Amerika en Brazilië hebben een absoluut dieptepunt bereikt. Het heeft iets paradoxaals dat humanitaire en morele motieven ten grondslag liggen aan de spanning tussen beide landen. Het is geen geheim dat Amerika een steentje heeft bijgedragen tot de totstandkoming in Brazilië van een ideologie en van methoden tot bestrijding van het ,,communisme" en ,,subversieve activiteiten".

De ideologische en politieke verwantschap tussen beide landen werd in februari '76 nag bekrachtigd door minister van buitenlandse zaken Kissinger tijdens zijn bezoek aan Brasilia Deze gaf Brazilië een voorkeurspositie door een speciaal overlegmechanisme tussen beide landen in het leven te roepen Verder steunde de Amerikaanse minister de regering van generaal Geisel door te verklaren dat er ,,geen twee volkeren zich zo zeer inzetten voor de waardigheid en de fundamentele rechten van de mens" dan de volkeren van Amerika en Brazilie (pag. 146/2-'76).
Op het ogenblik wordt er wel een heel andere toon aangeslagen en dat niet alleen als gevolg van de moraliserende initiatieven van president Carter. In juni '76, toen Ford nog aan het bewind was, besloot het ministerie van buitenlandse zaken ten behoeve van het Congres rapporten op te stellen over de naleving van de mensenrechten in de 80 landen die op militaire hulp van Amerika konden rekenen. Het rapport met betrekking tot Brazilië zal één dezer dagen in Washington in behandeling worden genomen Uit beleefdheid, aldus de Amerikaanse ambassade, is op 4 mrt een copie overhandigd aan de Braziliaanse minister van buitenlandse zaken. Een paar uur later stuurde het ministerie het document terug naar de ambassade met de mededeling dat het

,,tendentieuze en onaanvaardbare commentaren en argumenten bevatte"
Er volgde een uitwisseling van nota's waarin de beide regeringen hun onverenigbare standpunten uiteenzetten Het bewuste rapport, dat is opgesteld op basis van gegevens afkomstig van Amerikaanse diplomaten in Brazilië, roert tal van onderwerpen aan. folteringen, willekeurige arrestaties, tegen de kerk gepleegde gewelddaden, ,.schorsingen" van parlementariers, de perscensuur, de activiteiten van de terreurbrigade Eskader des doods, en schendingen van de rechten van de Indianen
De internationale orgdnisaties hebben sinds 1964 nooit toestemrning kunnen krijgen om een onderzoek in te stellen naar het lot van ,,vermisten' en politieke gevangenen in Brazilië De regering van generaal Geisel heeft steeds te kennen gegeven dat zij nooit zou toestaan dat de veiligheidsaiensten (dat wil zeggen de folteraars) in staat van beschuldiging zouden worden gesteld Toen de Braziliaanse oppositie twee jaar geleden een parlementaire onderzoekscommissie wilde instellen, werd haar verzoek niet-ontvankelijk verklaard en beschuldigden de voorstanders van de harde lijn binnen het leger haar ervan zich voor het karretje van de communisten te laten spannen.
Toch is het Braziliaanse besluit de degens met Amerika te kruisen evenzeer ingegeven door de spectaculaire verslechtering van de betrekkingen met een land dat lange tijd doorging voor de beste bondgenoot Met het aan de macht komen van generaal Geisel, in maart **1974,** verwijderde de diplomatieke opstelling van Brazilie zich voorgoed van die van haar voormalige Amerikaanse beschermheer In dat jaar knoopte Brasilia diplomatieke betrekkingen aan met Peking. Het jaar daarop werd het nucleaire samenwerkingsakkoord met Bonn ondertekend. Een paar maanden voor het einde van de burgeroorlog in Angola erkende Brazilie de linkse MPLA-regering en in '76 stemde het in de Verenigde Naties voor de resolutie waarin het zionisme veroordeeld werd als een vorm van racisme.
Brazlie wist toen al tot hoever het kon gaan: Washington had laten weten dat het het hoog zou opvatten, als de Brazilianen in de internationale organisaties doelbewust één blok zouden vormen met andere landen om voor resoluties te stemmen die indruisen tegen het Amerikaanse beleid.
De internationale economische crisis heeft de anti-Amerikaanse gevoelens in Brazilie stevig gestimuleerd De regering-Geisel was zich pijnlijk bewust van de nadelen van al te nauwe banden met Amerika In **1975** kwam meer dan de helft van het tekort ap de Braziliaanse handels'balans (bijna $ 2 mrd.) voor rekening van Amerika De situatie verslechterde verder toen de regering-Carter het offensief opende op het met Bonn gesloten nucleaire akkoord in 1975 (pag 602/2-'75).
De Amerikanen zijn ervan overtuigd dat Brazilie onder bevredigende voorwaarden atoomenergie kan produceren zonder de beschikking te krijgen over verrijkings-opwerkingsfabrieken, die het land in staat zouden stellen atoombommen te vervaardigen. Begin maart bezocht de Amerikaanse onderminister van energie, Warren Christopher, Brasilia. om een ruilovereenkomst voor te stellen: Amerika zou zich verplichten tot de levering van het verrijkte uranium dat nodig is voor de acht van West-Duitsland gekochte kernreactoren. In ruil daarvoor zou de Braziliaanse regering afzien van de bouw van verrijkings- en opwerkingsfabrieken. De regering-Geisel is niet van plan om over ook maar een punt van dit akkoord te onderhandelen Nog geen week later zag ze zich opnieuw genoodzaakt haar Amerikaanse ,,bondgenoot" te weerstaan en wees ze Amerikaanse militaire hulp af

PERU

OPLEVING TERRORISME GEMELD, POLITIEKE GEVANGENE VRIJGELATEN

De minister van binnenlandse zaken, generaal Luis Cisneros Vizquerra maakte op 7 okt. 1976 op een persconferentie bekend dat de veiligheidstroepen 17 leden van de terroristische organisatie Ejercito Popular Peruano, EPP, hadden gearresteerd. De EPP was erop uit de regering omver te werpen, een communistisch regime te installeren, bomaanslagen en bankovervallen te organiseren, aldus de minister.
De organisatie was ontdekt na een vuurgevecht op de San Marcos-universiteit in Lima in maart 1976 tussen twee rivaliserende maoïstische groeperingen.
De minister zei dat drie voormalige officieren bij de organisatie betrokken waren. De officieren in kwestie, majoor José Fernandez Salvatecci, kapitein Hector Luis Portella en kapitein Eloy Villacrez waren uit het leger ontslagen nadat zij beschuldigd waren van een poging tot een staatsgreep op 20 juli 1976.
Op 22 dec. 1976 werden ter gelegenheid van het kerstfeest **234** politieke en andere gevangenen vrijgelaten, o.w. twee oud-ministers uit de tijd van president Belaunde Terry, t.w. Manuel Ulloa Elias (economie en financiën) en Guillaume Hoyos Osores (justitie). Volgens de minister van binnenlandse zaken zijn er nog slechts 100 politieke gevangenen in Peru. (Le *Monde,* NZZ)

WIJZIGINGEN SAMENSTELLING REGERING

Op 22 december 1976 zijn een aantal wijzigingen in de samenstelling van de regering bekend gemaakt.
Vice-admiraal Rafael Durand Rey werd benoemd tot minister voor integratie i.p.v. Schout-bij-nacht Jorge Dubois Gervasi.
Generaal Otto Eleperu Revoredo werd benoemd tot minister van onderwijs als opvolger van generaal Ramon Miranda Ampuero en generaal Humberto Campodonico Hoyos nam de portefeuille van gezondheid over van generaal Jorge Tamayo de la Flor. *(Le Monde, NZZ)*

AZIE (ZUID)

INDIA

VERDERE ONTWIKKELINGEN ONDER DE NOODTOESTAND

In aansluiting op de in vorige aflevering vermelde ontwikkelingen en maatregelen (pag. 178/1 e.v.) volgt hieronder nog een aantal andere aspecten van India onder de noodtoestand.

Economische hervormingen

Reeds op 26 juni 1975, bij een toelichting op de afkondiging van de noodtoestand, kondigde premier Indira Gandhi aan verdere maatregeien te overwegen om ,,de economie te versterken en de lasten van verscheidene groeperingen te verlichten, in het bijzonder van de armen en kwetsbaren en van degenen met vaste inkomens".
Die maatregelen maakte mevr. Gandhi bekend in een radiotoespraak op 1 juli 1975, die een uit 20 punten bestaand programma van economische hervormingen bevatte:

1) „De eerste en grootste uitdaging is die op heit prijzenfront In de laatste vijf dagen vertoonden de prijzen van vele artikelen een dalende trend. Deze trend moet behouden blijven. Daartoe zal de regering een reeks stappen nemen om de produktie te stimuleren, de bevoorrading te bespoedigen en de distributie van goederen voor de eerste levensbehoeften beter te regelen. (.)
Onze positie m b t. buitenlandse valuta is redelijk bevredigend. Daarom zullen zo nodig invoerregelingen worden getroffen, zodat voldoende voorraden aanwezig zijn De regeringen van de deelstaten is reeds verzocht de handelaren te adviseren prijs- en voorraadlijsten op te stellen Hamsteraars en wetsovertreders zullen streng worden gestraft. (...)

2) De grote meerderheid van ons volk woont in plattelandsgebieden Wij moeten de wetten die het grondbezit aan een maximum binden toepassen en het overtollige land met verdubbelde energie onder de landlozen verdelen. (.) Er zal speciaal op worden toegezien om te verzekeren dat stamleden niet van hun land worden beroofd

3) Het programma ter verzorging van de huisvesting in plattelandsgebieden zal sterk worden uitgebreid Wetten zullen worden ingediend om eigendomsrechten aan landloze arbeiders toe te kennen die een tijdlang domeanen van hun landheren hebben bewerkt Tegen pogingen om deze bepalingen te ontduiken zal streng worden opgetreden.

4) De praktijk van ,,gebonden" arbeid is barbaars en zal worden afgeschaft. Alle contracten of andere regelingen op grond waarvan diensten i v m zulke gebonden arbeid nu worden gewaarborgd zullen illegaal worden verklaard

5) Wij stellen voor etappegewijs tot actie over te gaan om de schuldenlast van het

platteland te liquideren Nieuwe plannen zullen worden opgesteld om alternatieve instanties in het leven te roepen voor het verstrekken van institutionele kredieten aan landloze arbeiders, beoefenaren van ambachten op het platteland en kleine, marginale boeren die minder dan 2 ha grond bezitten. Tegelijk zal er een moratorium komen m b t gerechtelijke vervolging en de uitvoering van decreten i.z het mnen van schulden bij zulke groepen. Schulden aan cooperaties, handelsbanken en regeringen zullen van dit plan wonden uitgesloten.

6) Landarbeid behoort tot de meest uitgebuite sectoren van onze samenleving. Een herziening van de bestaande wetgeving i z mmimumlonen voor landarbeid zal worden ondernomen en een actie zal worden gestart voor een passende verhoging van de minimumlonen, waar dat maar nodig is.

7) Wij moeten alles proberen om de produktie te vernogen. Water en energie vormen de sleutel tot een hogere opbrengst van landbouw en industrie. Stappen worden ondernomen om minstens nog 5 mln ha land in het irrigatieproces te betrekken. Aangetoonde ondergrondse waterbronnen zullen onmiddellijk worden gebruikt en nadere studies zullen worden ondernomen t b.v. de irrigatie en de drinkwatervoorziening, speciaal in door droogte geteisterde gebieden.

8) De energiesituatie is enigszins verbeterd Stappen worden ondernomen om nog eens 2.600 megawatt op te wekken. Voor de uitvoering van energieprojecten worden voldoende fondsen beschikbaar gesteld. (...)

9) De handweverij is na de landbouw de sector met de grootste werkgelegenheid. De leverantie van materiaal tegen redelijke prijzen wordt de wevers gewaarborgd. Een aparte functionaris voor de ontwikkeling van de handweverij wordt benoemd Het beleid tot behoud van de handweverij krijgt een rationeler aanpak om een grotere beschermmg aan de wevers te bieden.

10) In de textielindustrie zal het controleschema i z kleding worden verbeterd, zodat „dhotis", „saris" en kleding van betere kwaliteit worden en zo via een groter aantal verkooppunten in plattelands- en stadsgebieden verkocht worden.

11) Aan stedelijke grond zijn op kosten van de natie fortuinen verdiend Grondspeculatie en de concentratie van stedelijk grondbezit hebben geleid tot een schrijnende ongelijkheid en tot een groot stuk willekeurige en bovenmatige groei. Een wetgeving wordt voorbereid om een maximum vast te stellen voor het eigendom en bezit van vrije grond, om overtollig land te verwerven en om het grondvlak van nieuwe wooneenheden te beperken. (..)

12) Belastingontduiking is een misdaad. Heel wat zo verdiend zwart geld wordt gebruikt voor luxueuze huisvesting. Stedelijk grondbezit is sterk ondergewaardeerd. Er zullen onmiddellijk speciale eenheden worden gevormd om het bezit te taxeren. De straffen zullen streng zijn. Wij denken aan snel recht.

13) Onze campagne tegen smokkelaars zal worden geintensiveerd. (...) De bezittingen van smokkelaars zullen in beslag worden genomen, ongeacht of zij op hun naam staan dan wel anoniem zijn.

14) De procedures m.b.t. het verlenen van verginningen zijn een belemmering geworden voor nieuwe investeringen, doordat zij oponthoud veroorzaken. Zij zullen worden vereenvoudigd. De investeringslimieten van die industrieen die geen import of regeringshulp nodig hebben zullen worden verruimd. Tegelijk moet ik erop wijzen dat vergunningen worden misbruikt. Import-exportmaatregelen worden aangepast en er zullen spoedprocessen Komen en straffen op het overtreden van de regels zullen inclusief de inbeslagname van bezittingen zijn.

15) Plannen voor medezeggenschap van arbeiders in de industrie, speciaal in de produktiesector en produktieprogramma's zullen worden ingevoerd.

16) Het vervoer van graan, steenkool, staal en cement door de spoorwegen is in de laatste paar maanden verbeterd. Beperkingen t a v. het goederenvervoer per vrachtauto zullen ook worden opgeheven. Daartoe voeren wij een systeem van nationale vergunningen in.

17) Mensen met vaste inkomens zijn in de laatste paar jaar zwaar gedupeerd. Zij hebben onmiddellijk hulp nodig. De belastingvrije voet voor de inkomstenbelasting zal worden opgetrokken van 6.000 roepie tot 8 000 roepie.

18) Studenten uit arme gezinnen staan voor speciale moeilijkheden als zij niet thuis een hogere studie volgen. Om hen te helpen zullen de eerste levensbehoeften tegen gecontroleerde prijzen aan alle hospitia en pensions met een vergunning worden geleverd.

19) Een andere belangrijke maatregel op onderwijsgebied zal moeten verzekeren dat leerboeken en lesmateriaal tegen redelijke prijzen voor alle scholieren en studenten beschikbaar zijn. De prijzen zullen streng worden gecontroleerd en boekenbeurzen zullen worden ingesteld.

20) Als een van de maatregelen om meer werkgelegenheid voor geschoolde ~ m - geren te scheppen zal de wet op het leerlingenstelsel op zodanige wijze worden geamendeerd dat het management in de georganiseerde sectoren van onze economie een groter aantal leerlingen voor een bepaalde periode vergt Speciale zorg zal worden gewijd aan het verzekeren van een eerlijke regeling voor de vaste kasten en stammen, minderheden en gehandicapten bij het aannemen van leerlingen."

Maatregelen

Op het programma van economische hervormingen volgde een aantal maatregelen van economische en sociale aard.
Reeds op 29 juni '75 droeg de regering de handelaren op de prijzen voor alle eerste levensbehoeften te vermelden en de aanwezige voorraden van die produkten uit te stallen. Bij nalatigheid zou tot vervolging worden overgegaan. Drie dagen later werd bericht dat een aanzienlijke daling in de kleinhandelsprijzen was opgetreden voor tarwe, suiker, plantaardige oliën en soortgelijke grondstoffen.
In het tweede halfjaar van 1975 werden o.a. maatregelen voor de volgende beleidspunten goedgekeurd:

Landhervorming — Op 14 okt. 1975 werd gemeld dat ca. 1 mln opgaven van grondbezitters waren ingeleverd met bijzonderheden over hun eigen land. Het onderzoek van 95.000 opgaven was voltooid en 534.000 acres waren tot overtollige grond verklaard. De deelstaten hadden ca. 160.000 acres overgenomen en 59.000 acres waren onder 35.000 geselecteerde personen verdeeld. Volgens ramingen zouden bij voltooiing van de procedure ca. 4 mln acres overtollig land beschikbaar zijn. Ook werd land verworven voor huisvesting van de ca. 1,6 mln dakloze gezinnen in de staat Andhra Pradesh: voor gratis grond voor een huis kwamen personen m aanmerking van wie het bezit niet meer dan 3.500 roepies waard was en het maandinkomen de 100 roepies niet te boven ging.

Afschaffing *gebonden* arbeid — Per presidentieel decreet van 24 okt. 1975 werd het systeem van gebonden arbeid (lijfeigenschap) afgeschaft. Dit systeem, dat in diverse vormen in 18 van de 22 deelstaten voorkwam, hield in dat iemand die een lening van een landheer of geldschieter ontving voor de crediteur moest werken om rente en aflossing te voldoen; als hij de schuld niet met zijn eigen arbeid kon delgen, dan moesten eventueel ook zijn verwanten en afstammelingen voor de crediteur werken, met als gevolg dat in sommige gevallen verscheidene generaties moesten werken om een kleine lening terug te betalen. Het decreet verklaarde elk gebruik, elke traditie, elk contract of akkoord van nul en gener waarde en buiten werking, waarbij iemand of een lid van zijn familie als gebonden arbeider moest werken. Het afsluiten van leningen op deze voorwaarden werd strafbaar gesteld: 3 jaar gevangenis en/of een boete van 2.000 roepies. Gevangengezette arbeiders — omdat zij hun schulden niet hadden kunnen voldoen — werden onmiddellijk in vrijheid gesteld, terwijl hun huizen — als zij daaruit waren gezet — of hun bezit — als dat was in beslag genomen ter delging van de schuld — werden teruggegeven.

Liquidatie schulden — Schulden van arme plattelanders aan particuliere geldschieters werden in de deelstaten Bihar, Madhya Pradesh, Maharashtra en Pendsjaab geliquideerd, terwijl in andere deelstaten een moratorium werd afgekondigd.

Belastingontduiking — Per presidentieel decreet van 8 okt. 1975 wer-

den personen die belasting hadden ontdoken in de gelegenheid gesteld hun belasting* zonder straf maar volgens aparte hoge tarieven alsnog te voldoen.

Smokkel — Per decreet van 5 nov. 1975 werden hogere regeringsfunctionarissen gemachtigd de inbeslagname te gelasten van door smokkelaars illegaal verkregen eigendommen. Een decreet d.d 14 dec. 1975 bepaalde dat smokkelaars zonder vorm van proces konden worden vastgehouden zolang de noodtoestand duurde of tot 31 dec. 1977.

Misbruik invoervergunningen — Per decreet van 4 nov. 1975 werd de straf op het misbruik van invoervergunningen verscherpt.

Medezeggenschap arbeiders — Op 31 okt. kondigde de minister van arbeid regeringsvoorstellen i.z. medezeggenschap voor arbeiders in de industrie aan. In fabrieken en mijnen met meer dan 500 arbeiders zouden op ondernemingsniveau gemeenschappelijke raden met evenveel vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemerszijde worden ingesteld; de voorzitter zou door de directie worden benoemd, de vicevoorzitter door de arbeiders. De raden zouden o.m. produktiviteitsnormen vaststellen. Dit regeringsbesluit zou, als daarmee voldoende ervaring was opgedaan, mogelijk door wetgeving worden gevolgd.

Positie vrouw — Per decreet van 26 sept. i975 werd bepaald dat mannen en vrouwen die hetzelfde of soortgelijk werk verrichten een gelijke beloning moeten ontvangen. Werkgevers werd verboden bij het aantrekken van personeel vrouwen te discrimineren, behalve als het soort functie voor vrouwen wettelijk was verboden of aan beperkingen onderworpen. Voor de helft uit vrouwen bestaande adviescommissies zouden worden ingesteld om de werkgelegenheid voor vrouwen te bevorderen. Vrouwelijke werknemers op thee-, koffie- en rubberplantages kregen per 15 okt. hetzelfde loon als hun manlijke collega's.

Wetgeving

Op 2 resp. 5 febr. 1976 aanvaardden Lager- en Hogerhuis een wet i.z. het stedelijk grondbezit. Bepaald werd dat niemand meer dan 500 m² onbewoond land mag bezitten in Delhi, Calcutta, Bombay of Madras; 1.000 m² in Hyderabad, Ahmedabad, Bangalore, Poona of Kampur; 1.500 m² in 35 steden met een bevolking van 300.000 a 1 mln; en 2.000 m² in 29 steden met een bevolking van 200.000 à 300.000. Het overtollige land moet door de betrokken deelstaatregering worden verworven in ruil voor een bepaalde compensatie. De wet werd onmiddellijk in 11 deelstaten van kracht, die reeds vooraf betreffende besluiten hadden genomen.
Het unie-pa lement aanvaardde in de zitting van januari-februari 1976 ook wetsontwerpen ter vervanging van de decreten i.z. de afschaffing van gebonden arbeid, de toekenning van gelijke beloning voor mannen en vrouwen met hetzelfde werk. Voorts werd het recht van werkgevers om arbeiders te ontslaan of hun bedrijven te sluiten wettelijk beperkt.

Economische resultaten

De regeringsmaatregelen wijzigden weinig aan de economische machtsstructuur. De steeds door invloedrijke landbaronnen geblokkeerde landhervorming kwam nauwelijks op gang, want de grootgrondbezitters worden ook onder de ,,nieuwe orde'' met fluwelen handschoenen aangepakt, omdat zij politiek en financieel de steunpilaren van de Congrespartij zijn gebleven, aldus de *NZZ* (1-11-'76). Toen de landbaronnen een financieel offer moest worden gevraagd en men in Delhi opnieuw met de gedachte speelde eindelijk een landbouwheffing in te voeren, kwam in de Congrespartij direct weer het oude verzet boven. Het afstaan van geld aan de fiscus en aan de partij wilde men van de rijke boeren, die net als vroeger politiek hele districten beheersen, niet vergen. In plaats daarvan bleef de regeiringspartij op haar eigen welzijn uit en zij pakte de grote boeren fiscaal niet aan. Dankzij de recordoogst hadden de boeren in 1976 niet minder dan 6 mrd Zwitserse franc verdiend aan het overtollige graan dat door de staat voor de voorziening van de steden tegen vaste prijzen werd opgekocht. Bovendien kregen de boeren gesubsidiëerde kunstmest en zij hoefden ook voor dieselolie en energie minder dan de normale prijs te betalen, aldus de NZZ.
De Indiase Nationale Bank meldde in zijn verslag over de periode juli 1975 - juni 1976, dat eind sept. 1976 werd gepubliceerd dat 1975/'76 een buitengewoon goed jaar was, vooral voor de landbouw. Nadat op grond van recordoogsten inmiddels graanvoorraden van meer dan 15 mln ton konden worden aangelegd en de regering verdere invoer staakte, maakte het land in sept. 1976 opnieuw een goede regenperiode mee, zodat voor 1976/77 een vrijwel even goed oogstjaar mag worden verwacht. Hetzelfde zou in de industriële sector kunnen gebeuren, waar de produktie-index in de eerste vier maanden van het lopende kalenderjaar (*NZZ*, 2-10'76) met 11,5 punt boven die uit dezelfde periode van het voorgaande jaar kwam. In dit verband moet vooral op de Indiase staatsondernemingen worden gewezen, die na inmense aanloopmoeilijkheden, op het punt staan uit de rode cijfers te komen en met winst te werken.

De NZZ (19-3-'77) schreef over de Indiase economie het volgende:
,,Hoewel India's economische moeilijkheden nog bij lange na niet zijn opgelost, zijn er in de laatste twee jaar op enkele deelgebieden bepaalde vorderingen vast te stellen.
In de agrarische sector konden de groeipercentages van de jaren 1967 tot 1972 op grond van ve scheidene verkeerde planningen, maar ook wegens onbevredigende weersomstandigheden niet worden gehandhaafd; het land was gedwongen tot grote graanimporten (1973: 3,6 mln ton; 1974: 4,9 mln ton; 1975: 7,4 mln ton). Door de gunstige weersomstandigheden in de jaren 1975 en 1976 kon vervolgens echter in de produktieperiode 1975/76 een recordoogst van 118 mln ton worden binnengehaald. Voor 1976/77 wordt met 116 mln ton gerekend, zodat voorlopig geen graan meer moet worden ingevoerd en buffervoorraden van 17 mln ton mogelijk waren. Dit uitstekende resultaat is in hoge mate op de gunstige weersomstandigheden terug te voeren en weerspiegelt geenszins een afgesloten agrarische consolidatiefase. De overgang naar graansoorten met een rijkere opbrengst komt slechts langzaam tot stand, hoewel dit op landbouwtechnische gronden dringend nodig is. Bij het voornaamste graansoort rijst vertragen technische moeilijkheden de invoering van soorten met een rijkere opbrengst. Bij de bouw van irrigatie-installaties konden daarentegen iets grotere successen worden behaald, zonder dat echter verrassende resultaten werden geboekt. Zo maken pas geinstalleerde pompstations in de

* Op 2 jan 1976 werd officieel bekendgemaakt dat op grond van dit decreet een vermogen van 7.500 mln roepies was ontdekt en een inkomen van 7 000 mln roepies Als gevolg daarvan zou de schatkist meer dan 2 500 mln roepies aan extra belasting ontvangen

omgeving van Benares het mogelijk om na de verbouw van rijst in de moessonperiode (juli en augustus) tarwe te zaaien in de droge periode (november tot april).

Het bedenkelijk hoge inflatietempo kon in de laatste maanden door de gunstige landbouwresultaten, maar ook door de energieke onderdrukking van verscheidene misstanden zoals belastingbedrog. smokkel en speculatie worden afgeremd. Sinds de zomer van 1976 vertoont de prijsindex niettemin opnieuw een stijging. Voor de berekeningsperiode 1976/77 (april tot maart) wordt op ca. 10% gerekend.

Ook in de industriële sector valt geen stabiele situatie vast te stellen

Na een krachtige groei in de jaren 1953 tot 1965 moest een opmerkelijke vertraging worden geconstateerd: Van 1973 tot 1975 zijn nog slechts jaarlijkse groeicijfers van 2% bereikt. Als oorzaken worden het tekort aan deviezen, het zwakke management (beheer), het slechte gebruik van de capaciteit (vooral in de overheidssector), de toegenomen stakingsacties en de onbevredigende binnenlandse vraag naar industrieprodukten genoemd.

Reeds eind 1974, voor de invoering van de noodtoestand, poogde de regering de industriepolitiek te verbeteren. De produktie is sindsdien iets toegenomen, de stakingsacties en de traagheid van het bestuur konden worden verminderd; ook in de overheidssector konden oplevingstendensen doorzetten. De industrieproduktie is van januari tot oktober 1976 met 11% toegenomen, en ook de export van verwerkte produkten is opnieuw gestegen.

Maar ook hier schijnt het nog te vroeg om van een doorbraak te spreken. Tegen het eind van het jaar (1976) heeft zich in verscheidene sectoren weer een vertraging afgetekend.

Sinds jaren lijdt India onder een chronisch tekort aan deviezen, dat door de verhoging van de olieprijs in 1973 nog werd geaccentueerd. De gedeeltelijke overwinning van het inflatieprobleem heeft de concurrentiepositie van Indiase produkten op buitenlandse markten enigszins verbeterd. Zo kon bijv. een opdracht voor de bouw van een elektrische centrale in Libië ter waarde van $ 115 mln worden binnengehaald. In Koeweit wordt een satellietstad voor $ 200 mln gebouwd.

Het tekort op de betalingsbalans overschreed in de rekenperiodes 1974/75 en 1975/76 het bedrag van $ 1,3 mrd. Sindsdien worden weer overschotten geboekt, die tot een toename van de deviezenreserves van $ 900 mln in december 1975 tot $ 2.800 mln in september 1976 hebben geleid."

The *Economist* (26-3-77) berichtte over de erfenis van het bewind van mevr. Gandhi op economisch gebied dat reeds „een redelijke mate van succes" was geboekt bij het overschakelen van grootschalige stedelijke industrieën naar kleinschalige eenheden en dorpsindustrieën. De produktiviteit van die kleinschalige industrieen is tweemaal zo snel gestegen als die van de grootschalige. Kleine en dorpsindustrieën verschaffen nu 17,6 mln banen tegen nauwelijks 3 mln in de grotere bedrijven. Maar dit beperkte succes was niet in staat gelijke tred te houden met de groeiende werkloosheid op het platteland, aldus The Economist. Politieke en economische dwang hebben de uitvoering belemmerd van zelfs een overeengekomen politiek. De Congrespartij sprak bijv. over landhervorming, maar deed weinig omdat de partij veel van haar kracht ontleende aan de feodale landheren. Maar de economische situatie is verbeterd: „De buffervoorraad aan voedselgraan beloopt 18 mln ton en buitenlandse deviezenreserves bedragen meer dan $ 3 mrd. (...) De tekorten aan grondstoffen, transport en energie zijn ook grotendeels verdwenen. De export neemt dit jaar toe met 30% en de industriële groei met 10%. Het is een goede erfenis", zo stelde The Economist. *(NZZ, NRC/H'blad,* The *Times, Financial* Times, KCA)

Wijzigingen kabinet-Gandhi

Op 30 nov. 1975 aanvaardde premier Gandhi het ontslag van de ministers Swaran Singh (defensie, sinds 1952 lid van de regering) en Uma Shankar Dikshit (transport en scheepvaart). (Dikshit werd vervolgens benoemd tot gouverneur van de staat Karnataka.)

Tegelijk werd het ontslag bekendgemaakt van twee staatsministers, R. K. Khadilkar (bevoorrading en rehabilitatie) en K. R. Ganesh (olie en chemie), die tot de linkervleugel van de Congrespartij werden gerekend.

Premier Gandhi nam zelf de defensieportefeuille ad interim over, terwijl minister K. Raghuramaiah (openbare werken, huisvesting en parlementszaken) tijdelijk met bevoorrading en rehabilitatie werd belast. Nieuwe benoemingen waren: G. S. Dhillon (sinds 1969 voorzitter van het Lagerhuis) tot minister van transport en scheepvaart; Bansi Lal (sinds 1968 premier van Haryana) tot minister zonder portefeuille; K. K. L. Bhagat tot staatsminister voor openbare werken en huisvesting; Vithal Gadgil tot staatsminister voor olie en chemie; V. A. Sayed Mohammad tot staatsminister voor justitie en ondernemingskwesties; en Chaudhury Ram Sewak tot staatsminister voor gezondheid en gezinsplanning.

Op 20 dec. 1975 volgde de tweede reorganisatie sinds de afkondiging van de noodtoestand. Daarbij waren de volgende ministersposten betrokken: defensie - Bansi Lal; chemicaliën en kunstmest (nieuw - P. C. Sethi (sinds 1972 premier van Madhya Pradesh); oliezaken - K. D. Malaviya; bankwezen en inning belastingen (nieuw) - mevr. Pranab Kumar Mukherjee (voorheen staatsminister voor financiën).

V. Gadgil (voorheen staatsminister voor olie en chemie) werd nu staatsminister voor defensieproduktie i p v. Ram Niwas Mirdha, die staatsminister voor bevoorrading en rehabilitatie werd.
De staatsminister voor justitie en ondernemingszaken, Sarojini Mahishi, die kort daarop aftrad, werd vervangen door Sayed Mohammed

Op 20 april 1976 werd Sankar Kumar Ghosh tot staatsminister voor planning benoemd als opvolger van I. K. Gujral, die in maart als opvolger van de overleden D. P. Dhar tot ambassadeur in Moskou was benoemd.

De vroegere premier van Kasjmir, Syed Mir Qasim (pag. 479/2 - 1975), werd op 6 juni 1976 tot minister zonder portefeuille benoemd en op 8 aug. belast met de portefeuille van civiele bevoorrading en coäperaties, die tevoren onder minister T. A. Pai viel. Deze behield de portefeuille van industrie.

Op 2 febr. 1977 trad de minister van landbouw, Jagjivan Ram, af. Hij verliet tevens de Congrespartij met verscheidene andere vooraanstaande leden, o.w. de vroegere premiers van de deelstaten Oettar Pradesh en Orissa resp. H. N. Bahugana en mevr. Nandini Satpathy. Deze drie vormden een nieuwe partij, het Congres voor Democratie. (The Times, *Financial* Times)

(Vor. ber. pag. 451/3 - 1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

BARRE WIJZIGT REGERING NA VERKIEZINGEN

De Franse premier Raymond Barre heeft op 31 maart een aantal wijzigingen in de samenstelling van de regering aangebracht, waarvan de belangrijkste was het ontslag van de drie ministers van staat, Poniatowski (binnenlandse zaken). Jean Lecanuet (planning en ruimtelijke ordening) en Olivier Guichard (justitie).

De drie ministers golden als de representanten van de politieke stromingen waarop de regering-Barre steunde, t.w. resp. de Onafhankelijk Republikeinen, het politieke centrum en de regeringsgezinde radicalen, en de gaullisten. Door het heengaan van deze drie ministers heeft de regering een buitenparlementaire status gekregen.

Ruzie en onenigheid tussen de drie politieke groeperingen, met name veroorzaakt door het optreden van de rechtse gaullisten onder leiding van de vroegere premier Chirac, heeft de positie van de linkse oppositie aanzienlijk versterkt, zoals bleek uit de resultaten van de gemeenteraadsverkiezingen op 13 en 20 maart (zie hierna).

President Giscard d'Estaing gaf daarop premier Barre opdracht een regering te vormen „zonder partijpolitieke binding", die een actieprogramma moet opstellen voor economisch herstel en van hervormingen, dat voor de parlementsverkiezingen van 1978 moet worden uitgevoerd.

In een televisietoespraak op 28 maart zei de president dat de verkiezingsuitslag had aangetoond dat Frankrijk diep verdeeld is. De uitslag had laten zien dat de Fransen de verandering wensten die hij sinds zijn verkiezing in 1974 had voorgesteld en sindsdien had geleid. Iedereen had de kracht van het verzet daartegen kunnen zien in de structuren, in de mentaliteit en in de aangetaste privileges. Omdat de Fransen hadden gezien dat de veranderingen zo moeizaam verliepen, hadden ze verder willen gaan en de oppositie gekozen.

De president zei dat de verdeeldheid in de verkiezingscoalitie belangrijk had bijgedragen tot de nederlaag. Dat was een strenge en heilzame les geweest. Daarom moest nu de noodzaak tot eenheid het winnen van het recht op verschil van mening. De eenheid zou gesmeed worden rond een duidelijk program dat tegenover het regeringsprogramma van de verenigde linkse oppositie (communisten en socialisten) gesteld kon worden. De nieuwe regering heeft drie taken: voortzetting van het plan-Barre (pag. 580/3-1976), een sociaal-actieprogramma voor hulp aan gezinnen, bejaarden en jongeren die voor het eerst werk zoeken en tenslotte een overzichtelijke begroting.

Daardoor zou het volk in volle kennis van de feiten in 1978 een keus kunnen maken tussen aan de ene kant een redelijke vastberaden en georganiseerde evolutie zoals de regering die voorstelt en aan de andere kant de maatschappijverandering van het linkse regeringsprogramma.

Affiches die oproepen tot steun voor Michel d'Ornano.

Veranderingen in de regering

Na het ontslag van Guichard, Poniatowski en Lecanuet zijn de volgende wijzigingen in de regering aangebracht: Alain Peyrefitte, een gaullist die oud-premier Chirac niet is gevolgd naar de in het najaar van 1976 opgerichte RPR, waarin voornamelijk rechtse gaullisten zijn te vinden, werd benoemd tot minister van justitie.

Peyrefitte was onder De Gaulle en Pompidou o.a. minister van voorlichting, onderwijs, wetenschap en cultuur. Recentelijk kwam hij weer in de publieke belangstelling door zijn hoek „Le mal Français", waarin hij een analyse geeft van het Franse politieke en sociale leven, en dat in Frankrijk een bestseller werd. Op 17 februari werd hij gekozen tot lid van de Académie Française.

Minister van binnenlandse zaken werd de Onafhankelijk Republikein Christian Bonnet, die tot nu toe minister van landbouw was. In die functie werd hij vervangen door zijn staatssecretaris Pierre Mehaignerie. De Onafhankelijk Republikein d'Ornano ging van industrie naar cultuur en milieu.

Van de vijftien ministers in het tweede kabinet-Barre zijn er twaalf die al in het eerste zaten, terwijl acht niet van portefeuille veranderden. Zes van de vijftien zijn a-politiek, in de zin dat zij niet tot een politieke partij behoren, maar President Giscard steunen als leden van de presidentiële meerderheid. Verder blijft Bourges minister van defensie, Guiringaud minister van buitenlandse zaken, Haby minister van onderwijs en Simone Veil, minister van gezondheid en sociale zaken. Nieuw is René Monory, uit het politieke midden die minister van industrie en handel wordt.

De ministers Durafour, Brousse en Giroud, die tijdens de gemeenteraadsverkiezingen nederlagen leden, keerden niet terug in het nieuwe kabinet.

Tegelijk met de nieuwe bezetting van de ministersposten werden ook enige structurele wijzigingen in taakverdeling in het kabinet bekendgemaakt. De functies van mi-

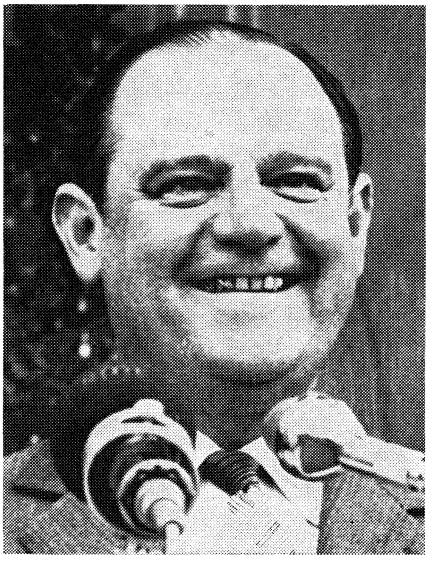

Premier Barre

nisters van binnenlandse zaken, justitie, het plan en de ruimtelijke ordening worden niet meer door ministers van staat bezet. Het ministerie van uitrusting wordt ministerie van uitrusting en ruimtelijke ordening. Er komt één département van cultuur en milieu en het ministerie voor de kwaliteit van het leven verdwijnt; het ministerie van industrie, handel en nijverheid komt in de plaats van de ministeries van handel cn research en het ministerie van handel en nijverheid. Het ministerie voor betrekkingen met het parlement is opgeheven en het ministerie van gezondheid is omgedoopt tot ministerie van gezondheid en sociale zaken. Het nieuwe kabinet telt i3 portefeuilles i.p.v. 18 in het vorige.

De samenstelling is als volgt:

premier, economische zaken en financiën - Raymond Barre; justitie - Alain Peyrefitte (RPR); buitenlandse zaken - Louis de Guiringaud (pres. meerderh.); binnenl. zaken - Christian Bonnet (Onafh. Rep.); defensie - Yvon Bourges (RPR); samenwerking - Robert Galley (RPR); cultuur en milieu - Michel d'Ornano (Onafh. Rep.); minister toegevoegd aan het ministerie van econ. zaken en financiën - Robert Boulin (RPR); uitrusting en ruimtelijke ordening - Jean-Pierre Fourcade (Onafh. Rep.); onderwijs - René Haby (pres. meerderh.); landbouw - Pierre Mehaignerie (CDS); industrie, handel en nijverheid - René Monory (CDS); arbeid - Christian Beullac (pres. meerderh.); buitenl. handel - André Rossi (rad.); gezondheid en soc. zaken - Simone Veil (pres. meerderh.).

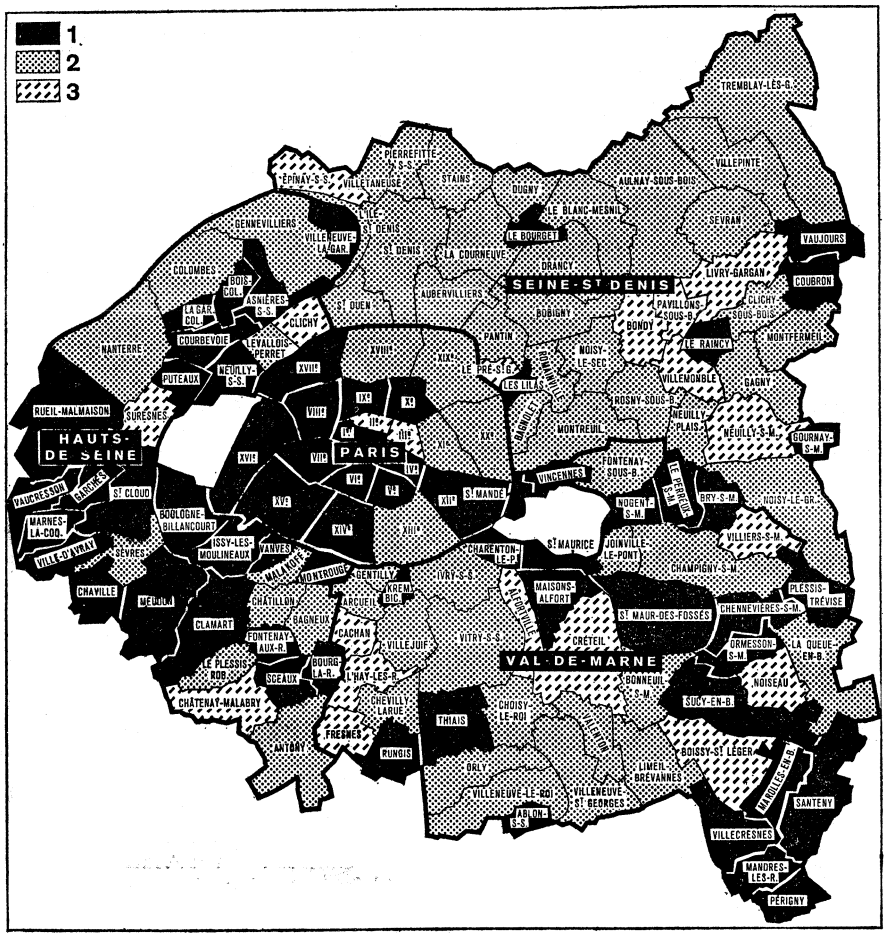

De politieke kaart van Parijs en omgeving: 1. regeringsgezinde gemeenteraad: 2. communistische gemeenteraad: 3. socialistische gemeenteraad.

Versterking positie linkse oppositie bij gemeenteraadsverkiezingen

directe aanleiding tot het wijzigen van de samenstelling van de regering was de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen die op 13 en 20 maart werden gehouden en waarbij de linkse oppositie haar positie verder kon versterken.

In de periode voor de verkiezingen bleek wederom dat de partijen die de regeringscoalitie vormen, met name de gaullisten en de Onafhankelijk Republikeinen, het over een belangrijk aantal dingen niet eens zijn, wat zich toespitste in een ruzie om de kandidaatstelling voor de functie van burgemeester van Parijs. De Onafhankelijk Republikeinen stelden de minister voor industrie d'Ornano kandidaat en de gaullisten oud-premier Chirac, die in november 1976 een nieuwe gaullistische partij heeft gesticht. De laatste werd op 25 maart tot burgemeester gekozen, waarmee Parijs voor het eerst sedert 1871 weer een burgemeester heeft.

Sedert dat jaar was er een speciale regeringscommissaris voor de hoofdstad.

In de eerste ronde van de gemeenteraadsverkiezingen op 13 maart kreeg de Union de Gauche, waarin de socialistische partij van Mitterrand, de communistische partij van Marchais en de radicaal-socialisten van Roccard samenwerken in 29 gemeenteraden in steden met meer dan 30.000 inwoners de meerderheid en verdreef daarmee de partijen van rechts of het centrum.

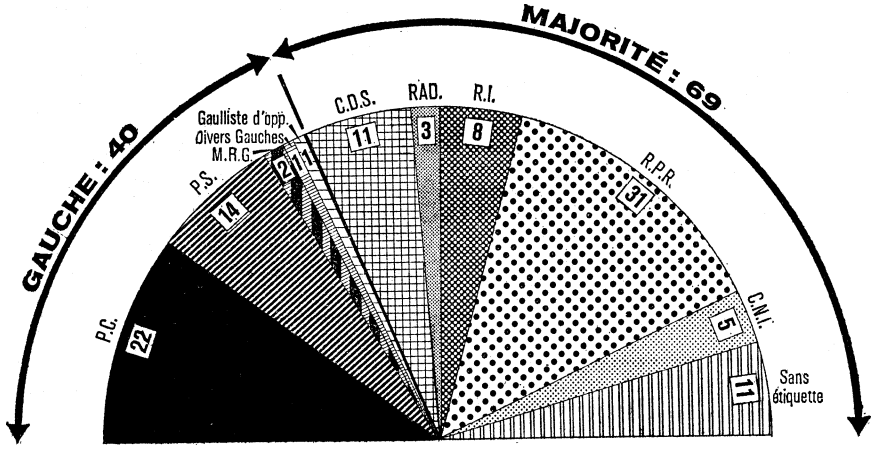

De zetelverdeling in de nieuw gekozen Parijse gemeenteraad.

In 150 van de 221 steden met meer dan 30.000 inwoners was de eerste ronde al beslissend omdat een lijst absolute meerderheid behaalde en daarmee alle zetels in de gemeenteraad won.

Van de 29 door de Union de Gauche veroverde of heroverde steden, wonnen de socialisten er 22, waaronder Brest, Cherbourg, Angers en Chartres. Hiermee maakte links een doorbraak in het vanouds conservatieve Bretagne

In het zuiden verloren de socialisten hun meerderheid ten gunste van de communisten.

De communisten kregen eveneens de meerderheid in Chalon, St. Quentin, Tarbes en Reims, de tweede provinciale hoofdstad in communistische handen.

Rechts en het politieke centrum hielden een aantal steden waar hun meerderheid werd bedreigd zoals Toulouse, Toulon, Caen, Straatsburg, Dyon en Tours. Rechts won er drie steden bij: Cambrai, Maubeuge en Quimper.

In Parijs bleek dat de linkse unie vier van de vijf districten (de grote steden waren onderverdeeld in kiesdistricten waar in elk district de best geplaatste lijst een deel van de zetels in de gemeenteraad krijgt), die zij al had met totaal 42 van de 109 zetels in de gemeenteraad waarschijnlijk wel kon houden.

De lijsten van de kandidaat voor het burgemeesterschap d'Ornano leidden in 7 districten met 41 zetels.

De uitslag van de tweede ronde op 20 maart bevestigde de trend die op 13 maart was te zien. De linkse unie kreeg de meerderheid in nog eens 29 steden van meer dan 30.000 inwoners, zodat nu tweederde van de steden van meer dan 30.000 in oners een linkse stadsbestuur heeft

In totaal kregen de socialisten boven de 22 steden die zij bij de eerste ronde al hadden veroverd er nog eens 18 steden bij, daaronder Nantes, Rennes, St. Chamond, Montpellier, Poitiers, Albi en Vileurbanne.

De communisten wonnen nog 12 steden boven de 7 van de eerste ronde. Daaronder Le Mans, Bourges en Beziers.

Links veroverde ook twee districten van de stad Lyon, maar de gemeenteraad houdt daar een rechtse meerderheid.

Rechts of het politieke centrum behield de meerderheid in bedreigde steden als Toulouse en Nice alsmede in enkele steden zoals Metz, Muljouse en Colmar

In Parijs behaalde Chirac bij de tweede ronde de overwinning doordat hij 52 zetels van de 109 zetels won, De regeringskandidaat d'Ornano behaalde slechts 17 zetels en de linkse unie kreeg 40 zetels waarvan 22 voor de communisten

Op 25 maart werd Chirac tot burgemeester van Parijs gekozen met 76 stemmen. d'Ornano had zijn fractie opdracht gegeven al in de eerste ronde zijn steun aan Chirae te geven.

Tegenkandidaat was de communist Fiszbin, die de 40 stemmen van de linkse fractie kreeg.

Voor de linkse overwinning buiten Parijs zijn meerdere redenen aan te voeren. Een grotere opkomst van de kiezers dan in de eerste ronde (hier en daar zelfs 80 procent) kwam ten goede aan de linkse unie omdat daar gedisciplineerd werd gestemd op de overblijvende lijst. Het bleek dat de kiezers, zoals Marchais, de secretaris-generaal van de Franse Communistische Partij, constateerde, ,.met open ogen stemmen", ,,zich niet meer laten beïnvloeden door paniek" en geen angst meer hebben voor communistische lijsttrekkers. Verhoudingsgewijs profiteerden de communisten dan ook het meest van de overwinning van de linkse unie.

Dan was er de verdeeldheid tussen de regeringspartijen. De gaullistische kiezers weigerden kennelijk op kandidaten uit het politieke centrum te stemmen. Dat deed bijvoorbeeld in Parijs d'Ornano en Dominati de das om en bezorgde in St. Etienne Durafour de nederlaag, omdat linkse gaullisten daar tegen hem stemden.

Omgekeerd weigerden de kiezers uit het centrum in de provincie vaak op rechtse gaullisten te stemmen. Dit was voor Chirac in Parijs geen bezwaar omdat zijn kandidaten daar de rechtse lijsten aanvoerden in de voor hem veiligste districten.

Splintergroepen zoals de milieustemmers gingen in de tweede ronde voor 60 procent naar links over Vooral de leiders van de zgn ,,groene lijsten", die in de eerste ronde beloofden politiek neutraal te blijven en voor de tweede ronde toch opriepen op links te stemmen, oogstten verachting in beide kampen ,,Luxe stemmer,", rijkeluiszoontjes die het zich kunnen permitteren tegen econoinische groei te zijn, zo was zowel in de linkse als in de rechtse hoek te horen

Tussentijdse verkiezingen

Tijdens de verkiezingscampagne heeft de leider van de gaullisten. oud-premier Chirac, zich meer dan eenmaal lijnrecht tegenover zijn coalitiegenoten en met name president Giscard d'Estaing en premier Barre opgesteld, wat zijn culminatie vond in het feit dat Chirac zich kandidaat stelde voor het burgemeesterschap van Parijs tegenover de kandidaat die de steun van de regering genoot, de minister van industrie d'Ornano.

Chirac werd in aug. 1976 ontslagen als premier na meningsverschillen met de president (pag. 577-1976 e.v.).

Op 3 okt. 1976 maakte Chirac zijn politieke rentree met een redevoering op een gaullistische partijbijeenkomst in de Corrèze, in verband met tussentijdse parlementsverkiezingen in november. Chirac deed bij die gelegenheid een beroep op het Franse volk zich achter hem te scharen. Hij zei dat de noodzaak er was dat er in Frankrijk ,,een grote volksbeweging" kwam. Deze volksbeweging moest de verdediging van de essentiële waarden van het gaullisme verenigen met de doelen van een echte Franse arbeidersbeweging.

Op 14 nov. werden er tussentijdse verkiezingen gehouden voor zeven

De oud-premiers Couve de Murville (l.) en Chirac (r.) hij een stembureau in Parijs

vrijgekomen parlementszetels. Voor zes van die zetels hadden zich exministers of staatssecretarissen kandidaat gesteld, die hun parlementszetels hadden verloren toen zij in de regering werden benoemd. Chirac had zich kandidaat gesteld voor de zetel van de afgevaardigde van de Correze en hij won die zetel in de eerste ronde met 53,6%. De socialisten, die daar in de campagne hun leider Mitterrand hadden ingezet, boekten 4% winst, de communisten verloren 5%.

In de eerste ronde werd eveneens de gaullist Tiberi in het vijfde arrondissement van Parijs gekozen met 55%.
In de Haute Loire werd de tweede ronde gehouden van een door overlijden vrijgekomen zetel ran een Onafhankelijk Republikein. Hier werd de socialist Eyraud gekozen. De tweede ronde op 21 november ging om de zetels van Vichy, de Gironde, Versailles en het departement Rhône. De zetel in Vichy werd gewonnen door de regeringsgezinde radicaal Peronnet. Hij won met 54% van een communistische tegenkandidaat. De zetel van het departement Gironde ging naar ex-minister Achile-Fould van het centrum der sociaal-democraten. Hij won met 51,3% van een linkse radicaal. In Versailles won de onafhankelijk republikein, de ex-staatssecretaris van buitenlandse zaken Destremau met een kleine meerderheid van een communistische tegenkandidaat terwijl in het departement Rhône de socialist Poutissou met 53,34% de overwinning behaalde op de onafhankelijk republikeinen Ducray, oud-staatssecretaris.
Hoewel 5 van de 7 zetels gewonnen werden door kandidaten van de regeringspartijen, bleek dat socialisten en communisten, vergeleken met de laatste parlementsverkiezingen een winst van gemiddeld 6% hadden gemaakt. Sommige kandidaten van de regeringspartijen kregen namelijk slechts een kleine meerderheid.

Chirac leider nieuwe gaullistische *beweging*

Op 29 nov. 1976 besloot het politieke comité van de gaullistische partij Union pour la Defence de la République een nieuwe gaullistische partij op te richten onder de naam Rassemblement des Français pour la République. De RPR zou de UDR vervangen.
Er werd een manifest gepubliceerd waarin de doelstellingen van de beweging werden uiteengezet.

Daarin stond o.m.:

,,Na zich te hebben verenigd op de roep van generaal De Gaule, na achttien jaar inspanning en vooruitgang aarzelt Frankrijk nu. Alle zekerheden schijnen nu vervaagd terwijl de verleiding groeit om op te geven en zich aan gemakzucht over te geven. Op de vragen van de Fransen reageren de belangengroepen en partijen met uitvluchten en valse antwoorden. Wij hebben besloten ons te verzamelen om de essentiële waarden te verdedigen waarin wij geloven en om het reddende ontwaken van de natie uit te lokken".

Het manifest gaat dan zeven bladzijden door op de bekende gaullistische thema's. Geëist wordt een samenleving voor de vrijheid waarin Frankrijk zijn onafhankelijkheid handhaaft. Daarvoor is een machtig leger en de nucleaire afschrikking noaig alsmede een buitenlandse politiek die iedere afhankelijkheid afwijst.
Frankrijk moet actief meewerken aan de bouw van een verenigd en sterk Europa. Maar daarin moet de Franse soevereiniteit en die van alle andere die Europa vormen gerespecteerd worden.
Ten tweede wordt in een ,,samenleving i-an verantwoordelijkheid" handhaving en aanmoediging geëist der ondernemingsvrijheid.

De autoriteit van degenen die de verantwoordelijkheid heeft van die levenscel die de onderneming is moet worden bevestigd en verdedigd, aldus het manifest. Er dient een samenleving zonder privilege': te komen. Daarom is het nodig dat de privileges van het geld worden afgeschaft door een totale herziening van het belastingsysteem, de privileges van de overheid door strijd tegen de bureaucratie, de privileges van de wetenschap door democratisering van het onderwijs.

Participatie

Ten slotte wordt gepleit voor een democratie in het dagelijkse leven door meer ,,participatie".
,,Er is in ons volk een reusachtige noodzaak om samen te handelen. Maar er is ook de vrees voor verandering van het levenskader. Er is vooral twijfel van hen die voelen dat het dagelijkse leven hard blijft voor de armen. Alleen een wil om te handelen kan onrust en twijfel verslaan. Het volk moet de kracht weer vinden die het vaak in het verlenen van de ondergang heeft gered en die het morgen zal redden, de kracht van een verenigd Frankrijk". aldus besluit het manifest.

Op 5 dec. 1976 kwam de nieuwe beweging voor het eerst op een massaal congres in de Parijse buitenwijk Porte de Versailles bijeen, waarvoor ca. 40.000 gaullisten waren toegestroomd.

Jacques Chirac werd bij die gelegenheid tot leider van de partij gekozen. Chirac hield daarna een redevoering waarin hij zei dat de nieuwe beweging zich vastbesloten binnen de regeringsmeerderheid plaatste. ,,Ik weet niet of het de hele meerderheid zal vormen maar het zal in zijn geheel binnen de meerderheid staan. De ware bedreiging vormt het gemeenschappelijke regeringsprogramma der socialisten en communisten dat de kiem in zich draagt van de vernietiging van ons regime."

d'Ornano kandidaat *regeringsmeerderheid*, Chirac stelt *zich* kandidaat

Op 12 nov. 1976 werd de minister voor industrie en research, Michel d'Ornano, lid van de Onafhankelijk Republikeinen, op het Elysée ontvangen door president Giscard d'Estaing.
Na afloop van het bezoek deelde d'Ornano mee dat de president hem had verzocht lijstaanvoerder te worden van een gemeenschappelijke lijst van de regeringspartijen voor de gemeenteraadsverkiezingen in Parijs in maart 1977.
Dit initiatief werd met name in de kringen van de gaullisten negatief ontvangen en op 19 januari maakte Chirac bekend dat hij zich kandidaat stelde voor de burgemeesterspost van Parijs.

Chirac lichtte zijn besluit toe door te zeggen: ,,In Parijs is geen tijd voor onderhandelingen in de wandelgangen of compromissen tussen partijen. Het is nodig nu duidelijk onze wil te bevestigen en te handelen zodat de hoofdstad van Frankrijk niet het gevaar loopt in handen te vallen van de socio-communisten. Trouw aan mijn beloften om het collectivisme te bestrijden besloot ik mij in Parijs kandidaat te stellen aan het hof van al degenen die zich verzamelen om dezelfde strijd te voeren".

Enkele dagen voor Chirac zijn besluit bekendmaakte had president Giscard in een redevoering gezegd dat de zgn. presidentiële meerderheid niet meer bestond en dat gesproken moest worden van een ,,pluralistische meerderheid". Politieke waarnemers zagen in deze uitspraak een aanwijzing dat de president geen bijzondere plaats meer wil toekennen aan de gaullistische beweging in het Franse politieke leven en binnen de regeringscoalitie.
Giscard zei dat ook met zoveel woorden toen hij stelde dat hij binnen de coalitie geen voorkeur heeft voor een van de partijen.
Hij stelde dat de president boven de partijen staat, slechts verdediger van de grondwet en de vrijheden is en zich niet bemoeit met de details van de verkiezingspolitiek.
,,Er moet een nieuwe organisatie komen van de meerderheid", aldus de president. ,,De laatste jaren werd deze gekenmerkt door een assimilatie met één partij en de steun van die partij aan de leider van de uitvoerende macht. U zult nu moeten wennen aan een meerderheid die pluralistisch is en niet langer uniform". Dat pluralisme dient zich volgens de president ,,te organiseren en zich met elkaar te verstaan". Alleen op die manier konden volgens hem de verkiezingen van 1978 worden gewonnen. Die organisatie en die verstandhouding zou gemakkelijk te bereiken zijn omdat de grote doelen van de meerderheidspartijen toch met elkaar overeenkomen.

Giscard zei verder dat hij in ieder geval zijn ambtstermijn tot 1981 zou uitzitten ook, als in 1978 de linkse unie de verkiezingen zou winnen.
De tegenstellingen binnen de regeringscoalitie spitsten zich verder toe toen Chirac op 28 januari de briefwisseling over zijn kandidaatstelling met premier Barre publiceerde en het Elysée als antwoord daarop een audiëntie van Chirac met Giscard introk.

In een eerste brief van Chirac aan premier Barre die van Giscard opdracht kreeg te beniiddelen, schrijft hij dat hij geen gevolg geeft aan de uitnodiging om de premier te bezoeken wegens de agressie en kwade trouw ,,van uw ministers". Hij trekt zijn kandidatuur niet in behalve ,,om ernstige en dwingende redenen" die alleen de president kan aanduiden en die hij aan hemzelf zou moeten uitleggen.

Barre antwoordde dat het hem speet dat Chirac niet persoonlijk bij hem kwam en dat hij de president had meegedeeld dat Chirac door hem, de president, ontvangen wilde worden. Natuurlijk heeft ieder het recht zich kandidaat te stellen in Parijs, aldus Barre. Maar Chiracs aftreden als premier in augustus, zijn actie sindsdien en zijn functie als partijleider brengen hem wel in een speciale positie. Hij heeft, toen hij zich kandidaat stelde, geen eckel overleg gepleegd met andere delen van de meerderheid. Zijn kandidatuur moet dus opgevat worden als een uitdaging aan de president.

Deze brengt een deling van de meerderheid met zich mee, het helpt de linkse oppositie en brengt het gevaar van een institutionele crisis. Zo besloot Barre deze brief.

In een derde brief deelde premier Barre aan Chirac mee dat de president bereid is hem te ontvangen indien Chirac bereid is hem gelijk te geven om de redenen die de president ,,ernstig en dwingend" acht en die aan Chirac in de vorige brief uiteen zijn gezet.

In een vierde brief antwoordde Chirac: ,,U weet heel goed dat de redenen die u geeft om mijn kandidatuur in Parijs te verijdelen, alleen voorwendsels zijn. U weet heel goed dat niet ik de meerderheid splijt. U weer heel goed dat ik bereid was om de president te begrijpen wanneer hij mij zou zeggen dat mijn tegenwoordigheid in deze zaak hem persoonlijk stoorde. Maar dat kon ik alleen van hem aanvaarden. Hij die vrijwillig zijn functie van premier opgaf voor het welzijn van de staat, hoeft de les niet gelezen te worden".

,,Ik kan niet toelaten", aldus Chirac, ,,dat u mij verwijt de instituties te bedreigen. Wie wil men doen geloven dat mijn kandidatuur voor het burgemeesterschap van Parijs deze schade toevoegt terwijl men schijnt te menen dat zij wel normaal kunnen functioneren inet de socialist Mitterrand als premier?"

Linkse partijen bereiken stembusakkoord

Half februari bereikten de linkse partijen in Parijs een stembusakkoord. Communisten, socialisten, links-radicalen en de PSU alsmede enkele, niet tot een partij behorende ,,persoonlijkheden", kwamen in de 18 kiesdistricten die Parijs telt met gemeenschappelijke lijsten uit, die in negen gevallen door een socialist aangevoerd werden en in 7 districten door een communist. In één district was de lijstaanvoerder een links-radicaal.

Een gemeenschappelijke kandidaat voor het burgemeesterschap van Parijs wezen de linkse partijen niet aan

Afhankelijk van de bij de eerste ronde behaalde resultaten zou dat hetzij de socialist Georges Sarre, hetzij de communist Henri Fiszbin zijn

De onderhandelingen die aan het stembusakkoord vooraf gingen verliepen uiterst moeizaam en bestonden voornamelijk over geruzie over de bezetting van zetels en de aanwijzing van lijstaanvoerders.

Chirac stelt *eisen* aan regerzng

Op 25 februari hield Chirac een rede waarin hij eiste dat de rechtse lijsten die zich in de eerste ronde van de verkiezingen in ieder der Parijse districten het beste plaatsten, in de tweede ronde gesteund dienden te worden door de verliezers van de voorverkiezingen tussen de twee rechtse lijsten.

Tegelijk moest de kandidaatburgemeester die met zijn lijsten de meeste zetels veroverde er zeker van kunnen zijn dat alle andere gekozenen van rechts hem zouden steunen bij de stemming in de nieuwe gemeenteraad, die uiteindelijk de burgemeester aanwijst.

Tevens eiste hij dat de leden van de regering zich in de verkiezingsstrijd neutraal zouden opstellen. Dezelfde avond nog reageerde premier Bal-re afwijzend op de eisen.

Enkele dagen daarna overhandigde minister van staat Guichard, namens vijf andere gaullistische ministers, een brief aan premier Barre waarin ten behoeve van Chirac politieke neutraliteit van de andere ministers werd geëist in de verkiezingsstrijd omdat ,,anders gevaar ontstaat voor de samenhang van de regeringsmeerderheid".

Bovendien dienden er vaste onderlinge garanties te komen: 1) dat na de eerste ronde binnen het rechtse kamp de verliezende lijsttrekkers voor de tweede ronde de beter geplaatste lijsttrekkers steunen en dat 2) alle rechtse gekozenen in de gemeenteraad zullen stemmen voor de kandidaat-burgemeester die de grootste groep van rechtse raadsleden achter zich heeft.

Premier Barre antwoordde op de brief van Guichard en zijn collega's dat de leden van het kabinet ervoor moeten waken de regeringspartijen in oppositie tot elkaar te brengen. Wel mogen de ministers de kandidaten van hun keuze loyaal steunen. De eerste zorg dient te zijn de overwinning op de linkse oppositie. Barre voegde daar nog aan toe dat volgens hem Chirac de eenheid in de samenhang der coalitie heeft verbroken door zich kandidaat te stellen tegen de eenheidskandidaat d'Ornano.

Chirac verklaarde in een reactie op de verklaring van Barre, dat hij tevreden was over het verzoek om de aanvallen op elkaar te staken.

De socialistische kandidaat voor het burgemeesterschap van Parijs Georges Sarre (l.) en de kandidaat van de regeringsmeerderheid d'Ornano (r.).

Maar hij herhaalde zijn eis dat d'Ornano na de eerste kiesronde zijn lijsten moet intrekken ten behoeve van die van Chirac als deze minder stemmen zou krijgen dan de zijne.
Ten tweede diende er een garantie te komen dat alle nieuwe rechtse gemeenteraadsleden op hem moesten stemmen bij de burgemeestersverkiezingen als hij de meeste leden inbracht.

Milieubeschermingsgroepen stellen kandidaten

Naast het feit dat de linkse oppositie met eenheidslijsten uitkwam en de regeringspartijen gescheiden optrokken kenmerkte de verkiezingscampagne zich door het optreden van talrijke groeperingen die de bescherming van het milieu als voornaamste actieprogram hadden.

In alle districten van Parijs, maar vooral in de Elzas, in Grenoble, in Lyon, aan de Middellandse Zeekust en aan de kust van Bretagne kwamen de zgn. ,,ecologistes" met eigen kieslijsten uit met meer dan 1000 kandidaten.

Als reactie op dit verschijnsel haastten de grote politieke partijen zich ook aandacht te geven aan de bescherming van het milieu.

De communisten zetten een boom in hun verkiezingspamfletten. Minister d'Ornano liet een bos op zijn affiche tekenen en gaf zijn lijsten als motto mee: ,,Voor de verdediging en vernieuwing van Parijs". Hij beloofde de aanleg van parken en een eind aan de hoogbouw.
Het Elysée liet een boek uitgeven waarin de maatregelen die de president de laatste drie jaar heeft genomen voor de bescherming van het milieu stonden opgesomd.

Commentaren

Algemeen wordt de verkiezing van Chirac tot burgemeester van Parijs gezien als een nederlaag voor president Giscard d'Estaing.

Zijn overwinning op de door president Giscard en premier Barre aangewezen regeringskandidaat voor dit ambt, minister d'Ornano die zelfs geen raadszetel won, is nu totaal, aldus *NRC/H'blad* **(26-3).** Zij verzinnebeeldt de opstand van hen die zich nog steeds gaullisten noemen doch die alleen nog het rechtse Frankrijk vertegenwoordigen, tegen het gematigd liberale beleid van de president en daarmee ook de breuk in de coalitie die sinds 19 jaar aan de macht is. Maar Chiracs zege houdt tevens in dat — als gevolg van het fascistische beeld dat van hem bij velen ontstaat — links meer zetels in de gemeenteraad veroverde dan ooit tevoren in de rechtse hoofdstad.

Voor dit op hol geslagen paard in de Franse politiek is het burgemeesterschap van de hoofdstad natuurlijk alleen een opstapje. Namelijk naar het Elysée waaruit hij in 1981 president Giscard hoopt te verjagen.

Na enkele weken inrijden van de Parijse gemeenteraad zal Chirac met dit doel zijn politieke basis verder versterken

- Ten eerste door een eigen parlementair actieprogramma dat hij de leiding van zijn partij de RPR zal laten goedkeuren. De inhoud zal niet veel verschillen met dat van de regering. Maar het wordt wat modieus aangekleed. Giscards voorstel na de politieke nederlaag om een parlementair actieprogram van de coalitie te smeden is dan meteen gepasseerd.

- Ten tweede door veel bliksemreizen naar de provincie waar hij de oude gaullistische partijorganisatie wil verjongen en activeren. Met uiteraard het wachtwoord: zoveel mogelijk afstand nemen tot de regering van Giscard en het politieke centrum. Op die manier is het door hemzelf voorgestelde en door Giscard nu overgenomen idee van een verzoenend ,,meerderheidspact" al van te voren uitgehold. Hij laat daarover zijn assistenten met premier Barre onderhandelen.

Niemand ontkent dat Château ,,Chirac" — zo genoemd wegens het kasteel dat hij in de Corrèze kocht — al deze activiteiten gemakkelijk aan kan.

Deze atletische figuur doet vele dingen tegelijk en snel en wil dat wel weten ook. Een voordeel voor hem is daarbij dat hij tot nu toe niet wordt afgeleid door een gave voor enigerlei eigen constructieve politieke denkbeelden.

Bovendien beschikt Chirac over een keukenkabinet van grote tactische kracht: Pierre Juliet, de geheimzinnige adviseur van Pompidou, en de nog meer gewiekste Marie-France Garaud, die de Parijse politieke intriges spinnen en op de achtergrond blijven. Daarnaast: zijn directe luitenant, Yves Guena, en de briljante Monod, die beiden al de rijzige houding, de lenige snelle bewegingen, de toegeknepen lippen, de vastberaden kinnen en de harde ogen van hun held hebben overgenomen ,,Faux Dur" noemt men hier het type-Chirac. Mannen die graag mariniers waren geworden, op het laatste ogenblik niet durfden en daarvan hun leven lang spijt hebben.

Chirac die in 1974 42 jaar oud de jongste premier werd van de Vijfde Republiek baseerde zijn bliksemcarriere in de grote politiek op drievoudig verraad
Het eerste kwam toen hij 42 andere gaullisten aanzette om midden in een presidentschapscampagne, de gaullistische kandidaat Chaban-Delmas te verlaten en in plaats daarvan de onafhankelijke republikein Giscard d'Estaing te steunen die hem daarna uit dankbaarheid premier maakte
Daarvoor was hij in de Algerijnse oorlog officier geweest, had gestudeerd aan de ENA, waar alle hoge functionarissen worden opgeleid, had dit afgerond met een studie in Harvard en was van 1962 tot 1367 werkzaam bij premier Pompidou
Met financiële hulp van de vliegtuigmagnaat Dassault had hij zich tot afgevaardigde van de Corrèze laten kiezen en was hij achtereenvolgens staatssecretaris van sociale zaken en minister van landbouw geworden in de gaullistische regeringen sinds 1968
Zijn tweede verraad kwam in de winter van 1974 toen hij zich via een ,,staatsgreep" meester maakte van de ontredderde gaullistische partij die hij net had verraden en de oude leiders daarvan zoals Guichard, Chaban, Debré en Messmer in de verbanning stuurde Met deze rechtse politieke basis onder zich kon hij nu als premier iedere hervorming van zijn president gaan saboteren
Toen hij in augustus 1976 als premier boos aftrad omdat de president hem niet de macht over de andere politieke groeperingen van de coalitie wilde geven die hij wenste, kwam zijn derde verraad
Bijna onmiddellijk begon hij de gaullisten op te zwepen tot verzet tegen de president en diens regering

Giscard noemde hij slap, onzeker en gevaarlijk alsmede geneigd tot regeren met links. Omdat de UDR nog enige democratische structuren vertoonde, hervormde hij de partij op 5 december tot een gloednieuwe beweging. Chiracs instrumenten ziin deze politieke beweging zonder inhoud behalve dan de wens van de leden om de UDR-staat voort te zetten. Zijn doel is de macht. Waar dan ook. Hoe dan ook.
Een van de eerste maatregelen van Chirac na zijn verkiezing tot burgemeester van Parijs was het benoemen van een loco-burgemeester. Het is de gaullist De la Malene. Hij is tevens verantwoordelijk voor de post financiën.
De macht van de burgemeester is beperkt.

De politie blijft ressorteren onder de prefect. Ook heeft de burgemeester geen macht over meer dan de helft van de bouwvergunningen en evenmin over de gezondheidszorg.
(Le Monde, NZZ, The Times, *NRC/H'blad*)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DEBAT TWEEDE KAMER N.A.V. *VAL KABINET-DEN* UYL

Minister-president Den Uyl heeft in de avonduren van 22 maart in de Tweede Kamer de val van zijn kabinet bekendgemaakt (pag. 193 e.v).

In aansluiting op hetgeen daar gemeld ls nu een verslag van het TK-debat, dat volgde op de verklaring van de minister-president, alsmede van de verdere ontwikkelingen sindsdien

De fraclieleider van de VVD, Wiegel, meende, dat kabinet en regeringspartijen de rekening gepresenteerd gekregen hebben voor de bizarre grondslag, waarop het kabinet was gebouwd De coalitie was niet gebaseerd op onderling respect en vertrouwen

De ontbinding van het kabinet is thans zichtbaar geworden evenals een verdeeldheid binnen het CDA, aldus de fractieleider van dc VVD Hij kwam tot de politieke conclusie dat noch het CDA, noch de PvdA als winnaar bij deze crisis is te beschouwen

De PvdA heeft KVP en ARP niet als gelijkwaardige partners beschouwd en deze partijen op deze wijze in een strijdpositie gedrongen

Het CDA is evenmin winnaar. Van Agt ging aanvankelijk akkoord met de gebruikswaarde bij onteigening — ook in confessionele kring werd verdeeld gedacht over de gang van zaken

Volgens de fractieleider van de VVD heeft het respect voor de regering in ons land een knauw gekregen door bekvechtende mmisters Het kabinet-Den Uyl vormde een hoofdstuk vol zwarte bladzijden Het kabinet heeft zijn eigen ruiten ingegooid, nadat het had liggen rollen in de etalage Het heeft, zei de heer Wiegel, zijn eerste taak: werkloosheid- en inflatiebestrijding, onvoldoende aangepakt

Dr De Gaay Fortman (PPR) kwam tot de conclusie dat minister Van Agt mentaal afscheid had genomen van de progressieven en ook de KVP ,,wederom' van de progressieven afscheid nam. Hij noemde het triest dat Van Agt zijn politieke geloofwaardigheid heeft verloren, zijn politieke kaarsje is gedoofd door een niet-verantwoorde benoeming tot lijsttrekker

De fractieleider van de CPN, de heer Bakker, meende dat de PvdA en haar ministers moesten wijken voor de KVP De huidige combinatie is bankroet; de brug was een handbrug De spreker verklaarde Van Agt is eruit en moet eruit blijven

Namens D 66 zei dr Terlouw de hele gang van zaken beneden het niveau van verantwoord politiek handelen te vinden, hij vond dit een slechte politieke daad Dagen en weken zijn, gedurende deze kabinetsperiode, verloren gegaan door onderling krakeel

De diepere oorzaak meende de fractieleider van D'66 te zoeken in de functievermenging en de vreemde politieke verstrengelingen die in het huidige systeem mogelijk zijn De centrale figuur in dit conflict, de heer Van Agt, was informateur bij de kabinetsformatie minister van justitie en vice-premier in het kabinet en tevens lijsttrekker en kandidaat-premier voor een nieuwe politieke groepering

Dr Drees (DS 70) vond dat de oorzaak van de crisis in hoofdzaak ligt in de wijze waarop het kabinet-Den Uyl de wetgevende arbeid heeft aangepakt — traag, te lang met nota's gewerkt — en bovendien heeft het kabinet op funeste wijze de lopende zaken beheerd

Dr Drees noemde de wijze van optreden van het kabinet uiterst rommelig veel plannen werden onrijp gelanceerd via media, ook door de mmister-president

De verkiezingsstrijd zal mede in het teken staan van het wetgevende falen van dit kabinet Volgens de heer Drees is het goed dat de voosheid van de vier opgepijpte maatichdppij-hervormende wetsontwerpen ia gebleken

Namens de CDA-fractie zei mr Aantjes (ARP), dat de thans verstoorde verhoudingen niet noodzakelijk tot afgebroken verhoudingen behoeven te leiden Niet uit te maken is, wie de schuld aan de kabinetscrisis heeft De woordvoerder van het CDA zei de gebeurtenissen niet te onderschatten maar toch meer naar de toekomst te willen kijken Hij meende dat de invloed van de huidige crisis op de kabinetsformatie na 25 mei niet valt te ontkennen, maar hij hoopte tevens dat de mogelijkheden en ruimte voor samenwerking niet worden weggenomen In dit verband sprak hij over ,,een keer meer opstaan dan vallen"

De heer Aantjes constateerde dat de christendemocratische samenhang bewaard was gebleven, deze was sterker dan velen hadden gedacht Na de ontslagaankondiging van de ministers Van Agt en Van der Stee hebben de vier overige christendemocratische bewindslieden terecht de conclusie getrokken, dat zij ook hun ontslag zouden indienen Het doel van een brugfunctie is met dit kabinet niet bereikt, aldus de CDA-spreker; veel is voor de toekomst op het spel gezet, meende hij.

Hij kritiseerde verder het ,,jaagtempo", waardoor te veel zaken in de laatste maanden onder te grote druk moesten worden afgehandeld.

De fractieleider van de PvdA, drs Van Thijn, zei dat men er niet in was geslaagd, vele jaren van wantrouwen tussen confessionelen en socialisten weg te poetsen hij erkende evenwel. ,,Ook wij zelf waren niet steeds brandschoon" De vier maat-chappijhervormende wetsontwerpen werden door de PvdA niet als ,,exameneisen" aan het CDA gezien, maar als toetsstenen voor verdere samenwerking Er is nu een streep gehaald door de samenwerking, de brugfunctie faalt, aldus de fractieleider van de PvdA, die zei, hoe dan ook te willen vasthouden aan de verlangens inzake maatschappelijke hervormingen in de komende jaren

Groot was voor ons, aldus de heer Van Thijn, de teleurstelling toen ondanks een in het kabinet bereikt compromis de CDA-fracties de grondslagen van de wetsontwerpen over de grondpolitiek aan flarden schoten De woordvoerder van de PvdA-fractie erkende, dat de CDA-fracties, gezien hun extra-parlementaire relatie tot het kabinet formeel niet waren gebonden aan de kabinetsafspraken, maar zij hebben hun eigen bewindslieden in een onmogelijke positie gemanoeuvreerd, meende hij

De heer Van Thijn sprak over de ,bizarre escapade' van minister Van Agt, die op 19 maart op de beeldbuis verscheen om de rest van het kabinet de wacht aan te zeggen Op 18 maart ontbrak minister Van Agt in het kabinet en tevens ontbrak de ,,politieke wil', waarover hij op 17 maart in de Kamer sprak Volgens de PvdA-fractieleider hebben de ministers Van Agt en Van der Stee zich onttrokken aan verplichtingen die zij willens en wetens waren aangegaan

In een slotwoord merkte premier Den Uyl o.m. op, dat de vraag. met welk kabinet de TK de periode tot de verkiezingen te maken zal hebben afhangt van de uitkomst van een regeringsbeslissing (waarbij onder regering verstaan moet worden koningin plus ministers) na het houden van consultaties; van die beslissing hangt ook de status van het kabinet af.

De minister-president zei. slechts in bepe kte mate re kunnen optreden als woordvoerder van het thans demissionaire kabinet: daarom wilde hij — ,,op deze plaats en op dit ogenblik" — zich niet uitspreken over de verantwoordelijkheid voor het ontstaan van de crisis.

Op vragen van de heer Wiegel, fractieleider van de VVD, zei de premier dat minister Van Agt in februari conclusies had getrokken — uit ,,volstrekt normale contacten" van bewindslieden met Kamerleden — dat aanvaarding van de wetsontwerpen over de grondpolitiek in ongewijzigde vorm niet was te verwachten.

De minister-president verklaarde, aandacht te hebben voor het vraagstuk van het achterwege blijven van Kamerontbinding wanneer de Eerste Kamer de bij haar aanhangige voorstellen tot grondwetsherziening niet tijdig behandelt en dus uit dien hoofde geen Kamerontbinding kan plaatshebben. De op 25 mei te houden verkiezingen zijn dan gewone periodieke verkiezingen met als gevolg dat de nieuw gekozen Tweede Kamer pas op de derde dinsdag in september bijeenkomt — een situatie die zich in 1929 voor het laatst voordeed.

Deze situatie zou volgens de premier belemmerend kunnen zijn voor de staatkundige verhoudingen en van invloed kunnen zijn op de totstandkoming van een nieuw kabinet na 25 mei.

Perscommentaren

Uit de perscommentaren op de val van het kabinet-Den Uyl citeren wij het volgende:

DE TELEGRAAF: ,,Van meet af aan zijn de linkse regeringspartijen onder leiding van de PvdA stelselmatig bezig geweest hun wil aan de christen-democratische partners op te leggen. KVP en ARP, die zich bij de vorming van het kabinet een bijwagenrol hadden laten aanleunen, gingen daarbij herhaaldelijk onder het linkse juk door. Om het leven van het kabinet te rekken werd voor enkele ingrijpende socialistische wensen, die bij de christendemocraten op grote tegenstand stuitten, een tactiek van uitstellen gevolgd. Onverinijdelijk moest hierdoor vroeg of laat het uur van de waarheid aanbreken. Dat is nu gebeurd."

ALGEMEEN DAGBLAD: Dit blad komt tot de conclusie dat het kabinet de diepe verdeeldheid tussen socialisten en christendemocraten had kunnen overbruggen, als beide groeperingen van goede wil waren geweest. ,,Het leven van het kabinet is beëindigd door de verziekte sfeer." Het

blad schrijft verder dat een dreigende verdeeldheid bij de christen-democraten op het nippertje is overbrugd. ,,Bij de Partij van de Arbeid heerst grote verbittering." Het blad vindt dat begrijpelijk.

TROUW: ,,Het is nu het moment oin vast te stellen dat de crisis maar al te gemakkelijk zal kunnen leiden tot die de laatste jaren zo veelvuldig gevreesde situatie die wij onregeerbaarheia hebben leren noemen. Zoals elk conflict biedt ook deze crisis verleidelijke kansen aan wie er brood in ziet te verdelen in plaats van te binden, partijpolitieke hobby's uit te leven in plaats van in redelijkheid samenwerking te zoeken. Het is te hopen dat met name PvdA en CDA aan neigingen in deze richting weerstand zullen weten te bieden. Ondanks alles zijn en blijven deze beide politieke groeperingen immers op elkaar aangewezen voor een regeringssamenwerking die op brede maatschappelijke aanvaarding kan steunen."

HET PAROOL: ,,Naarmate de PvdA aan de wetgeving op het gebied van de ondernemingsraden, de grond, de vermogensaanwasdeling en de investeringen meer socialistisch gewicht ging geven, en ook van de onrijpe elementen in die wetgeving een meetstok voor politieke betrouwbaarheid van anderen bleek te gaan maken, groeide de behoefte bij vooral het katholieke element in het CDA om zich daartegen af te zetten. Zo ontstond langzamerhand een sfeer waarin men geen partner meer was. maar concurrent en tot op zekere hoogte ook politieke vijand," aldus deze krant, die stelt dat de twee hoofdstromingen in het kabinet in feite geen compromis meer wilden. De kiezers staan nu voor een vrij duidelijke keus, vindt het blad.

HET VRIJE VOLK ,,Er komt na 25 mei een kabinet Van Agt-Wiegel, tenzij de kiezer dit verhindert. Het CDA probeert ook nu nog krampachtig alle deuren open te houden maar door de val van het kabinet-Den Uyl is de deur naar de progressieven praktisch dichtgeslagen. De reden is dat het CDA steeds meer als een vergrote KVP opereert. De Anti-Revolutionairen zijn ondergesneeuwd. Zij hebben hun trotse tradities verkocht voor een schotel linzenmoes. Aantjes mag wanhopig blijven roepen om verzoening, Boersma mag met rebellie dreigen, de lijn wordt tenslotte gedicteerd door de KVP-leiders."

NRC/HANDELSBLAD. De basis van de crisis wordt gevormd door de al van het begin van dit kabinet af aan bestaande onenigheid over een aantal principiële kwesties, waarvan de grondpolitiek er maar één is, aldus dit blad. ,,Dat uitgerekend deze kwesties pas nu gerijpt waren tot (nog vaak kreupele) wetsvoorstellen moest de kans op een crisis wel enorm versterken." Voor de kiezer betekent deze crisis winst, vindt het blad. ,,De partijen die aan de coalitie hebben deelgenomen hebben nu hun handen vrijer om op eigen mérites en met de strikt eigen visie voor het electoraat te treden. Het CDA zal het daarbij niet gemakkelijk hebben." De crisis betekent niet dat een nieuwe coalitie van CDA en progressieven is uitgesloten, meent het blad, dat in zijn commentaar aandringt op snelle Kamerontbinding,

HET FINANCIEELE DAGBLAD. Het lijkt er op dat de socialisten de invoering van de gebruikswaarde als basis voor de prijs bij onteigening van de grond en het voorkeursrecht van de gemeente bij de aankoop hebben willen gebruiken als een eerste stap naar volledige socialisatie of nationalisatie van alle grond. Tegen dit collectivisme moet het CDA wel verzet aantekenen, aldus dit dagblad, dat verder vindt dat het CDA daarbij heeft verzuimd duidelijke maatregelen tegen misbruik van grondschaarste te formuleren. Den Uyl heeft zelf aanzienlijk bijgedragen tot de crisis door een verkeerde ,,timing" van de wetgevende arbeid van zijn kabinet. Een regering van een andere samenstelling dan het huidige acht het blad nauwelijks denkbaar.

DE WAARHEID Van Agt is eruit en hij moei eruit blijven schrijft dit communistische dagblad ,,Progressieve mensen. socialisten, communisten en anderen moeten zich met elkaar verstaan om rechts de weg te versperren en nu al een basis te leggen voor een regering met een progressieve democratische en vredelievende politiek

DE VOLKSKRANT. Met name KVP-fractieleider Andriessen en CDA-lijsttrekker Van Agt lijken de bereidheid van de PvdA om beleidsmatige concessies te doen terwille van nieuwe regeerkansen (met een dominant CDA), ernstig overschat te hebben. Zij zijn kennelijk niet op een crisis uitgeweest, maar ze hebben wel dermate slecht de machtsverhoudingen ingeschat dat de crisis Onvermijdelijk werd.
De CDA-linkervleugel schitterde bij dit alles door zwijgzaamheid — hulpeloze verzoeningskreetjes van Aantjes daargelaten.
De AR-mensen die zich vier jaar hebben ingezet voor deze coalitie en de voortzetting daarvan, zijn door Van Agt uiterst ruw voor het blok gezet. Met veel kermen en zuchten lieten zij hun strategie en idealen in de steek. Dit paste geheel bij het miezerige karakter van deze door het CDA veroorzaakte crisis.
Een beleidswending naar rechts en zeker naar het fantasieloze rechts met zijn oppervlakkige leiders, zoals dat zich in Nederland manifesteert, kan een stap naar chaos en naar het voortwoekeren van essentiële problemen in de economische, sociale en democratische sfeer zijn.

Reacties maatschappelijke organisaties

Ook vanuit verschillende maatschappelijke organisaties is gereageerd op de val van het kabinet-Den Uyl.

Zo noemde voorzitter W. Kok van de FNV de val van het kabinet ,,een zwarte dag voor de werknemers". Hij vreesde, dat de vakbeweging de vier maatschappijhervormende voorstellen nu ook wel kon vergeten.
Volgens Kok is het CDA — en vooral de KVP niet als belangrijkste exponent Van Agt — in de eerste plaats verantwoordelijk voor de gang van zaken.
Voorzitter Lanser van het CNV vindt het erg jammer dat het kabinet vlak voor de haven is gestrand. Ook hij betreurt dat de belangrijke hervormingsvoorstellen nu blijven liggen.
Lanser vindt niet dat het CDA de hoofdschuldige is. In het verleden zijn zowel aan de confessionele als aan de progressieve kant fouten gemaakt. Hij hoopt dat een volgend kabinet opnieuw uit een coalitie van CDA en progressieven zal bestaan. De partijen die een coalitie vormer], zouden maatscihappijhervormingen in hun partijprogramma moeten opnemen, willen deze doelstellingen haalbaar zijn.
Ook het VNO vindt de toestand betreurenswaardig, ,,maar het kabinet heeft het aan zichzelf te wijten, omdat het de behandeling van de essentiële wetsontwerpen zover heeft opgeschoven dat de conflictstof zich kon ophopen.
Voorzitter Perquin van het Koninklijk Nederlands ondernemersverbond betreurt de val van het kabinet niet, omdat deze regering z.i. jegens het midden- en kleinbedrijf ernstig tekort is geschoten. In de periode '73-'76 is het reëel beschikbare inkomen van de zelfstandige ondernemers met 5% gedaald, aldus Perquin.
Volgens hem zal men na de verkiezingen niet op de oude voet voort Kunnen gaan. ,,Wij zullen in ieder geval — of het nu een tweede kabinet Den Uyl of een tweede kabinet Biesheuvel wordt — blijven vechten voor het midden- en kleinbedrijf".

Consultaties door de koningin. Adviezen van de fractievoorzitters

Koningin Juliana begon op 23 maart de consultaties, die bij een kabinetscrisis gebruikelijk zijn. Zij ontving op paleis Soestdijk achtereenvolgens de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer, Thurlings en Vondeling en de vice-voorzitter van de Raad van State, dr. Ruppert.
Op 24 maa$_{1?}$ ontving de koningin op paleis Huis ten Bosch de fractievoorzitters van de in de TK vertegenwoordigde partijen en, in de avonduren, minister-president Den Uyl, met wie zij de uitgebrachte adviezen besprak.

Een overzicht van deze adviezen levert het volgende beeld op:

De fracties van o.m. PvdA, PPR, VVD en CPN (samen 78 zetels) deden de aanbeveling het kabinet in demissionaire status te doen voortbestaan en het opdracht te geven de TK voortijdig te ontbinden.
Fractieleider Terlouw (D'66) vindt Kamerontbinding een te zware politieke beslissing dan dat zo'n ,,niet aanspreekbaar kabinet" haar kan bevorderen, zeker nu het kabinet aan een intern conflict is bezweken en het niet tot een confrontatie met de volksvertegenwoordiging is gekomen.
Terlouws advies bepleit dan ook de vorming van een nieuw kabinet met een beperkte taak tot de verkiezingen. Een informateur zou in die gedachtengang vooraf bij alle redelijk grote fracties (ook die van de VVD) moeten nagaan welke voorstellen als controversieel gelden en dus niet nog parlementair behandeld zouden moeten worden.
Andriessen en Aantjes (KVP en ARP) hadden in hun adviezen ook een demissionair kabinet ,,minder geëigend" genoemd voor een ontbindingsbesluit. Zij hadden daarom ,,ontslagweigering met als opdracht Kamerontbinding en een beperkte opdracht voor zaken die urgent zijn en qua strekking op een meerderheid in het parlement kunnen rekenen" aanbevolen.
Kruisinga (CHU) had tevens de mogelijkheid van voortzetting van de demissionaire status van het kabinet opengehouden.
VVD-fractievoorzitter Wiegel heeft eveneens voor Kamerontbinding en een bevestiging van de deniissionaire status van het kabinet geadviseerd.

Voor ontbinding pleit, zo zei hij op 24 maart in een toelichting, dat in het geval van een snelle kabinetsformatie na de verkiezingen een verklaring tegenover de oude Kamer onjuist zou zijn. Bovendien zijn de huidige fracties die het kabinet-Den Uyl hebben gesteund of gedoogd (KVP en ARP) zodanig bij de achtergronden van de recente crises betrokken geweest dat zij mede verantwoordelijk gesteld kunnen worden. Omdat een ,,wezenlijke vertrouwenscrisis" tussen CDA en progressieven bestaat vindt Wiegel een lijmpoging na ontslagweigering ongewenst, in feite hetzelfde argument dat PvdA-fractieleider Van Thijn hanteert.

Vorming van een progressief rompkabinet, door alleen het ontslag van de confessionele ministers te aanvaarden, wijst Wiegel af omdat zo'n kabinet zich ondanks zijn beperkte taak in de huidige situatie niet van politieke confrontaties met de Kamer zou onthouden. Ook Van Thijn heeft zich tegen deze mogelijkheid verklaard, zij het dat hij meent dat zo'n rompkabinet tegenover een niet welgezinde kemermeerderheid juist ,,niets progressiefs" zou kunnen ondernemen.

Wel bereid zou de VVD zijn, zeker als algemeen de opvatting zou bestaan dat een deniissionair kabinet de Kamerontbinding niet kan bevorderen, om een CDA-rompkabinet mogelijk te maken (te gedogen) of zelfs aan een soort interimkabinet met het CDA deel te nemen.

Zo'n volwaardig kabinet zou tot 25 mei behalve Kamerontbinding het werkgelegenheidsbeleid, beperking van overheidsuitgaven en voorbereiding van de begroting '78 als prioriteiten op zijn agenda moeten zetten. ,,Daarvoor zou echter voldoende politieke wil moeten blijken", zei hij. Het CDA heeft op 24 maart bij monde van Andriessen echter al laten weten thans geen behoefte te hebben aan deze liberale handreiking.

„Het PPR-vertrouwen in de KVP is gebroken" volgens de radicale fractieleider De Gaay Fortman. De vertrouwensbasis bij het CDA is weg. Het kabinet moet demissionair blijven en de kiezers moeten eerst spreken. Voor De Gaay Fortman kan er straks geen sprake zijn van een ,,normale parlementaire relatie" met het CDA.

Na de verkiezingen zullen PvdA en PPR wel moeten overleggen hoe, omdat zij de VVD van samenwerking uitsluiten, het land regeerbaar kan blijven. De PPR-leider liet ruimte voor een soort gedogenrol van het CDA, die daar echter al herhaaldelijk bij voorbaat categorisch is afgewezen.

Kabinet blijft in *demissionaire* status aan. Tweede Kamer voortijdig ontbonden

Op 28 maart bleek, dat besloten was dat het kabinet in demissionaire status zou aanblijven, en dat het voortijdig de Tweede Kamer zou ontbinden.

De koningin ontving op 28 maart premier Den Uyl. Na afloop van het onderhoud tussen de koningin en de minister-president werd door de Rijksvoorlichtingsdienst het volgende bericht uitgegeven:

28 maart — Het Kabinet der Koningin deelt mede

Hare Majesteit de Koningin heeft hedenmiddag ten Paleize Huis ten Bosch de demissionaire Minister-President drs J M den Uyl ontvangen en met hem de ontstane situatie besproken. Uit de aan de Koningin op woensdag en donderdag uitgebrachte adviezen is om gebleken, dat ontbinding van de Tweede Kamer der Staten-Generaal door die Kamer in overgrote meerderheid wordt gewenst Gelet op de adviezen zal de Koningin de verzoeken van de Ministers en Staatssecretarissen, gedaan op 22 maart j.l in overweging blijven houden tot het tijdstip der Kamerverkiezingen

Hare Majesteit heeft het demissionaire Kabinet verzocht de ontbinding van de Tweede Kamer der Staten-Generaal te bevorderen en voorts de Ministers en Staatssecretarissen gevraagd al datgene te blijven verrichten wat rij in he: belang van het Koninkrijk noodzakelijk achten De Ministers en Staatssecretarissen hebben zich hiertoe inmiddels bereid verklaard

Beslissing aan Tweede Kamer meegedeeld. Debat

Minister-president Den Uyl heeft op 30 maart de getroffen beslissing aan de TK meegedeeld. Hij zei, dat het demissionaire kabinet de opdracht aanvaard heeft de ontbinding van de TK te bevorderen m.i.v. 8 juni.

Premier Den Uyl merkte op: ,,Het werkelijk beslissende woord, zowel over u als over ons, is nu aan de kiezers". Verder zei hij: ,,Niet alleen zijn onze wapens bot geworden, maar geen van beide zal ze willen gebruiken".

Over het besluit tot Kamerontbinding zei de premier: ,,Het kabinet is er zich van bewust, dat het hier gaat om een uitzonderlijk gebruik van het ontbindingsrecht. Het wordt dan ook gehanteerd in een zeer uitzonderlijke situatie, nl. van een kabinetscrisis twee maanden voor de periodieke verkiezingen. Het geschiedt onder een nog uitzonderlijker gesternte, te weten de aannemelijkheid, dat zonder deze ontbinding de nieuw gekozen Kamer eerst in september de kiezersuitspraak tot uitdrukking zou kunnen brengen".

Gegeven de ontstane politieke situatie moeten zo spoedig mogelijk verhoudingen tot stand komen die in ons constitutionele bestel normaal moeten worden geacht

Het ligt, aldus de minister-president, voor de hand dat niet is gekozen voor vorming van een overgangskabinet, omdat zo'n kabinet tot 25 mei nauwelijks nog iets van een eigen beleid zou kunnen verwezenlijken Het zou bovendien in strijd moeten worden geacht met de regel, dat op basis van één verkiezingsuitslag geen kabinetten van verschillende politieke signatuur optreden Dit kan sinds het midden van de jaren '60 tot een staatkundige gewoonteregel worden gerekend, aldus de premier

Wiegel, fractieleider van de VVD, verklaarde zich te kunnen vinden in het besluit tot Kamerontbinding op termijn — een besluit onder verantwoordelijkheid van een demissionair kabinet

De VVD vraagt wel terughoudendheid bij het afdoen van „lopende zaken". Als regel zou moeten gelden dat de wetgevende arbeid stil staat. Slechts urgente wetgeving zou moeten worden behandeld

De fractieleider van de VVD zei verder dat men van mening kan verschillen over de opvatting. dat een heroptreden van het gevallen kabinet ondenkbaar zou zijn zonder oplossing van het geschil over de grondpolitiek.

Dr Kruisinga (CHU-CDA) sprak over een inanco in de Kieswet. Over de demissionaire status van het kabinet zei hij: ,,Wij hebben geen moeite ons te voegen bij de democratische meerderheid"

De fractieleider van DS'70, dr Drees, meende dat vorniing van een rompkabinet beter zou zijn geweest Waarom, vroeg hij, voortsjokken tot de dag van de verkiezingen en vermoedeliik nog maanden daarna. als uiterst verdeelde ploeg? Hij vond dit verbijsterend, temeer omdat de top van het kabinet bestaat uit twee lijsttrekker~bij de verkiezingen, een situatie die de mogelijkheden voor een ordentelijk bestuur in deze hele periode verder vermindert.

Dr. Drees vreesde ook een verscherpiiig van de tegenstellingen indien men geforceerd bij elkaar blijft in een kabinet, terwijl men er buiten elkaar bestrijdt.

Bakker, fractieleider van de CPN, zei dat het kabinet zich verheft boven zijn eigen status teneinde het gevallen kabinet een stukje nieuwe inhoud te geven Het kabinet-Den Uyl-Van Agt wordt weer klaar gemaakt voor ,,een nieuw onzalig leven", zei hij.

De leider van de CPN-fractie vroeg verder of vice-premier Van Agt stelling neemt tegen de CDA-opvatting, dat een demissionair kabinet minder gewenst zou zijn.

Men doet er. zo vond dr Terlouw (D'66) beter aan, een van de gewichtigste bevoegdheden (Kamerontbinding) niet te laten uitoefenen door een kabinet dat verkeert in de slechtst denkbare status

Wij moeten rekening houden met de mogelijke gevolgen van dit precedent — luist omdat ons staatsrecht grotendeels ongeschreven staatsrecht is, past het ons in deze kwestie behoedzaam te opereren

De fractievoorzitter van D'66 constateerde dat de ministers in een toestand van verminderde verantwoordelijkheid zijn. Er is sprake van een erkenning van politieke onmacht. meende dr Terlouw.

Drs G Nooteboom (Onafhankelijk) achtte het Kamerontbindingsbesluit onjuist. Gelegenheidswetgeving vond hij ook niet ideaal, niaar naar zijn mening zou een snelle wijziging van de kieswet nog altijd de voorkeur hebben gehad boven het oneigenlijke gebruik van de bevoegdheid tot Kamerontbinding

Minister-president Den Uyl zei tenslotte nog dat het plan had bestaan, een wijziging van de Kieswet voor te bereiden en daarover advies te vragen aan de kiesraad Tot indiening van een wetsontwerp, waardoor een bij periodieke verkiezing gekozen Tweede Kamer eerder dan september zou kunnen optreden, is het niet gekomen Ook konden slechts zeer weinigen voorzien dat de Eerste Kamer niet meer zou toekomen aan behandeling van voorstellen tot grondwetsherziening, in verband waarmee Kamerontbinding is voorgesrhreven (Ministerie van economische zaken, Ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, SER-bulletin, Politiek Overzicht, NRC/H'blad, ANP, De Volkskrant, Het Parool)

SOWJET-UNIE

DE KWESTIE VAN DE MENSENRECHTEN IN DE SU

Op pag. 154/2 e.v.-1976 is een verslag beeindigd van de discussies en ontwikkelingen rond de kwestie van de mensenrechten in de SU tot febr. 1976. Hierna wordt een begin gemaakt met een verslag van de gebeurtenissen op dit gebied in 1976-1977.

Meningsverschillen over interpretatie van de slotakte van Helsinki

In de westerse media wordt veelvuldig een beroep gedaan op bepalingen in de slotakte van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking (CEVS), waarover op 1 aug. 1975 35 staten, w.o. de SU, overeenstemming hadden bereikt (pag. 497 e.v.-1975; samenvatting slotakte pag. 499/2 e.v.-1975), om kritiek te oefenen op de manier waarop in de SU de mensenrechten worden toegepast.
In de SU echter worden deze bepalingen op een andere manier geinterpreteerd dan in het Westen.

In de P r a w d a, het orgaan van de Communistische Partij van de SU (CPSU), b.v. verscheen op 27 dec. 1975 een artikel over ,,Vreedzame coexistentie en sociale vooruitgang" van de hand van prof. Georgi Zjakhnazarow, waarin de auteur o.a. verklaarde: ,,Wij verwerpen categorisch de eisen tot een z.g. liberalisering van het regime, omdat degenen, die spreken over mensenrechten en een z.g. pluralisme van het politieke systeem, deze begrippen in hun burgerlijke interpretatie aan ons willen opdringen."
Het Westerse idee van pluralisme, zo vervolgde hij, geeft geen uitdrukking aan de belangen van de verschillende maatschappelijke lagen, maar diende tot afleiding daarvan en tot de vorming van een politieke oppositie, die de revolutionaire verworvenheden van de arbeiders in gevaar bracht en ,,vrijheid voor alle krachten, met inbegrip van de anti-socialistische" propageerde, hetgeen voor de SU niet aanvaardbaar was.
Degenen, die mensenrechten in de SU propageerden waren niet geïnteresseerd in ,,de vrije ontwikkeling in alle richtingen van het individu", maar alleen in het gebruik van mensenrechten voor ,,actie tegen het socialistische systeem."
M.b.t. internationale ontspanning zei prof. Zjakhnazarow, dat deze weliswaar de ,,imperialistische reactie" ervan weerhield om te werken in de richting van een ongelimiteerde expansie van het militarisme en om de arbeidersklasse te onderdrukken, maar dat de ontspanning niet automatisch leidt tot sociale vooruitgang — zij schept alleen de voorwaarden voor een vrijere ontwikkeling van de klassenstrijd. Hieraan voegde hij toe: ,,De taak om de kapitalistische orde in een socialistische te veranderen zal worden opgelost door de arbeidersklasse en door de naties, die het heilige recht bezitten om hun eigen lot te bepalen."
In de P r a w d a van 20 febr. 1976 verscheen een artikel, getiteld ,,Over werkelijke en denkbeeldige vrijheid". Het was ondertekend door I. Alexandrow, een pseudoniem, dat gehanteerd wordt, wanneer belangrijke ideologische kwesties besproken worden.
In dit artikel werd o.m. gezegd, dat ,,het systeem van Sowjet-democratie ver superieur is aan elk burgerlijk-democratisch systeem." In het artikel werd verder uitgelegd, dat onder de Sowjet-wet handelingen, gericht op ondermijning of verzwakking van het bestaande systeem, en het verbreiden van ,,opzetttelijke valse verzinsels, die het Sowjet-systeem bevuilen", strafbaar zijn, op de basis van het beginsel dat evenzeer als de laster over een persoon strafbaar is, zo ook laster Over het geheel van de maatschappij maatschappelijke laster is
In het artikel werden diegenen veroordeeld, die ,,het socialisme ondersteunen, maar denken dat zij een maatschappij van gelijkheid en gerechtigheid zullen kunnen bouwen met behulp van de ,,kritische" aansporingen van de klassevijand"
Ontkend werd, dat dissidenten in psychiatrische inrichtingen werden opgesloten alleen op grond van hun overtuigingen vervolgens werd gezegd ,,De Sowjet-gezondheidszorg garandeert, dat alleen mensen met geesteszieken een behandeling gegeven wordt Maar zij kan niet garanderen, dat zich onder hen geen zogenaamde dissidenten zullen bevinden"
In het artikel werd gesteld, dat de straffen voor anti-Sowjet laster recentelijk verlicht waren, maar, zo werd daarop gezegd , in het huidige stadium van de ontwikkeling, i h b met het oog ap de Internationale situatie, kunnen de mensen val een socialistisch Land het niet stellen zonder de noodzakelijke verdedigingsmaatregelen tegen degenen, die met hun handelingen proberen de orde te ondermijnen, die de rechten en vrijheden, die door het volk gewonnen zijn, garandeert".
,,Het Sowjet-volk, de wil waarvan weerspiegeld wordt in de wetten van onze staat, is categorisch tegen het toekennen van vrijheid van actie aan degenen, die schade toebrengen aan de socialistische maatschappij en de nationale veiligheid Hoezeer dit voor de vijanden van het socialisme te betreuren is, wij hebben werkelijk zulke ,,vrijheden' niet, en zij moeten daarmee rekening houden"

De uitgeweken Sowjet-dissident Andrei Amalrik met echtgenote Gjoezel op 15 juli 1976 tijdens een persconferentie vlak na hun aankomst op Schiphol uit de SU.

Comité tot steun bij de vervulling van de akkoorden van Helsinki in de SU opgericht

In Moskou werd op 13 mei 1976 bekendgemaakt, dat negen dissidenten een ,,Comité tot steun bij de vervulling van de akkoorden van Helsinki in de SU" hadden opgericht. Deze negen dissidenten werden aangevoerd door Joeri Orlow, een natuurwetenschapper, terwijl van de groep o.m. deel uitmaakten Alexander Ginsburg, de voormalige generaal Pjotr Grigorenko, de auteur Anatoli Martsjenko en mevr. Jelena Sacharowa, de echtgenote van Andrei Sacharow, de winnaar van de Nobelprijs voor de vrede in 1975 (pag. 805/1 e.v.-1975).
De voornaamste zorg van het comité, zo werd gezegd, had betrekking op de bepalingen over gewetens- en godsdienstvrijheid en die, die voorzien in meer menselijke contacten en uitwisseling op cultureel en voorlichtend gebied.

In een document, dat het comité eind juli 1976 publiceerde, werd gesteld, dat de Sowjet-regering niet van plan was haar internationale verplichtingen op humanitair gebied na te komen; dat er geen verbetering gekomen was in het toestaan van emigratie; en dat, ondanks concessies, die gedaan waren aan dissidenten,

die in het Westen de grootste bekendheid genieten, de repressie jegens degenen. die niet in de publiciteit kwamen, strenger dan tevoren was

Het document gaf details over acht personen, die na de ondertekening van de slotakte van Helsinki om politieke redenen gearresteerd zouden zijn

Vier van hen, zo werd gezegd, waren naar psychiatrische inrichtingen gezonden Anatoli Oewarow, wetenschappelijk medewerker van de Siberische sectie van de Academie van wetenschappen (hij zou in het Serbsky-instituut vastzitten), Walery Timokhin Andrei Matko en Alexander Argientow De laatste was lid van een orthodoxe religieus-filosofische studiegroep, van de andere twee werd gezegd, dat zij uit hun banen ontslagen waren

Drie personen uareii gearresteerd en beschuldigd van het belasteren van de staat Alexander Awakow. een student uit Swerdlowsk, Joeri Tarew, een arbeider uit Leningrad, en Pawel Basjkirow, een historicus. verbonden aan het museum voor schone kunsten m Jakoetsk De achtste, Alexander Silnitsky, zou zijn gearresteerd. nadat hij geweigerd had zijn militaire dienstplicht te vervullen Hij zou een oproep voor de dienst gekregen hebben, nadat hij een uitreisvisum voor Israël had aangevraagd

Op 30 okt gaf het comité opnieuw een verklaring uit Hierin werd gezegd, dat na de ondertekening van de slotakte van Helsinki meer dan 30 dissidenten waren gearresteerd, tot gevangenisstraffen veroordeeld en naar psychiatrische inrichtingen gezonden

Verder zouden ong. 100 politieke gevangenen in werkkampen en gevangenissen een hongerstaking van een dag gehouden hebben

Gemeld werd, dat in aug in Riga twee dokarbeiders tot drie jaar veroordeeld waren en twee andere tot twee jaar, door te brengen in een werkkamp, nadat zij in mei 1976 in staking gegaan waren wegens een tekort aan vlees; zij waren veroordeeld op basis van de beschuldiging van ,,lasterlijke verzinsels, die de SU en het maatschappelijke systeem bevuilen"

Op 22 febr 1977 had Amalrik (l) voor de Franse TV een discussie met de secretaris-generaal van de Franse communistische partij, George Marchais (r), over het vraagstuk van de mensenrechten Marchais vei-oordeelde schendingen van de mensenrechten in zowel kapitalistische als communistische landen

De *kwestie-Amalrik*

Een van de dissidenten, wier lotgevallen in de Westerse media nauwlettend gevolgd wordt, is Andrei Amalrik, de historicus en auteur o.m. van ,,Haalt de Sowjet-Unie 1984?" (Zie ook pag. 112/2 - 1976).

Andrei Sacharow gaf op 9 jan. 1976 uit naam van Amalrik in Moskou een verklaring uit, waarin de laatste ontkende, dat mensen in de SU niet wegens hun overtuigingen gestraft worden, zoals het officiële standpunt luidt.

Amalrik zei in zijn verklaring o.m.: ,,Natuurlijk is het onmogelijk om iemand te berechten voor niet-geuite meningen. (...) Maar zodra aan een onorthodoxe mening uiting gegeven is, schriftelijk of mondeling, wordt ervan uitgegaan, dat een wettelijk vervolgbaar vergrijp begaan is. Het oordeel, of iets ,,anti-Sowjetisme" is, is geheel afhankelijk van de goede wil van de onderzoekers, want er bestaat geen wettelijke definitie van dit begrip".

Ook ontkende Amalrik officiële beweringen, dat het aantal mensen in de SU, die in gevangenissen vastzaten, zou zijn verminderd. Bij alle gevangenissen, waarin hij verkeerd had — in Swerdlowsk, Nowosibirsk, Irkoetsk, Chabarowsk en Magadan — waren nieuwe gebouwen in aanbouw en alle cellen waren overvol geweest.

Amalrik is verschillende malen gearresteerd, omdat hij zonder vergunning in Moskou verbleef; dit gebeurde o.m. op 30 okt. en 19 dec. 1975 en op 21 febr. 1976 (zie ook pag. 112/2 - 1976). Daarna maakte Amalrik op 9 april 1976 bekend, dat hij toestemming gevraagd had de SU te verlaten en naar de VS te reizen. dit. hoewel hij eerder vastbesloten geweest was niet te emigreren en hoewel hem verteld was, dat hij alleen een uitreisvisum naar Israël kon aanvragen.

Op 23 juni 1976 werd Amalrik uiteindelijk toestemming verleend om naar Israël te emigreren.

Op 29 juni gaf Amalrik een verklaring uit over zijn eigen positie en die van andere dissidenten. Hij zei hierin o.m.: ,,Ik irriteerde de autoriteiten zo veel, omdat ik in zekere zin de eerste volledige dissident was, een persoon buiten het systeem. De beweging voor mensenrechten en democratie in de SU heeft drie verdedigingslinies. Aan de eerste staan mensen als Wladimir Boekowsky, in gevangenissen, kampen en psychiatrische inrichtingen, die de zwaarste klappen krijgen. De tweede linie vormen diegenen, die leven en strijden in de SU, zoals Sacharow en Orlow. En tenslotte zijn er diegenen. die buiten de grenzen van de SU verblijven, in de veiligste omstandigheden, maar die toch met de strijd moeten doorgaan. (...) Ik hoop, ik ben er zeker van, dat ik daar in staat zal zijn om nuttiger te zijn dan hier".

Van de democratische beweging in de SU zei Amalrik, dat die zowel ,,het klimaat in onze maatschappij" veranderd had, als in het buitenland inzicht in deze maatschappij verschaft had. Zonder die beweging zou er volgens Amalrik geen schisma in de communistische beweging ontstaan zijn. Het protest tegen de onderdrukking had die onderdrukking zichtbaar gemaakt. Zonder de democratische beweging zou er ook geen mogelijkheid tot emigratie geweest zijn.

Over zijn in 1969 gepubliceerde boek ,,Haalt de Sowjet-Unie 1984?" zei hij nu, dat de ontwikkelingen veel langzamer plaats zouden vinden, dan hij toen dacht en dat de Sowjet-leiders meer soepelheid hadden getoond dan hij verwacht had.

Het vertrek van Amalrik werd vertraagd, omdat hij weigerde uitvoerrechten te betalen over een aantal moderne schilderijen, die hij wilde meenemen (de uitvoer van een aantal antieke voorwerpen werd geweigerd).

Uiteindelijk mocht hij een paar schilderijen zonder uitvoerrechten te betalen met zich meenemen en op 15 juli kwamen Amalrik en zijn vrouw in Amsterdam aan.

Op een persconferentie op Schiphol uitte Amalrik kritiek op Westerse regeringen, die naar zijn mening ,,hun vrienden in de SU verwaarloosden" door geen contact met de dissidenten te onderhouden. Hij verklaarde ook: ,,Het Westen aanvaardt veel te gemakkelijk de spelregels, zoals die door de SU worden voorgeschreven, door de leden van de beweging voor mensenrechten te beschouwen als gevaarlijke samenzweerders met wier romantische doelstellingen men op zijn best van een afstand sympathie kan hebben maar die men beter niet persoonlijk kan ontmoeten. Maar wat de beweging in de SU doet is niet alleen wettig onder de Sowjet-grondwet, het is ook bedoeld om de Oost-West-betrekkingen te verbeteren". (Le Monde, NZZ, FAZ, The Times, NRC/Handblad)

AZIE (ZUID)

AFGHANISTAN

MISLUKTE STAATSGREEP GEMELD

Op 9 dec. 1976 werd van officiële zijde te Kaboel bekendgemaakt dat tien dagen eerder een staatsgreep tegen het bewind van president Mohammed Daoed was verijdeld Een vijftigtal personen zou zijn gearresteerd, o.w. de voornaamste aanstichter, generaal b.d. Mir Ahmed Shav. De samenzweerders zouden hoofdzakelijk gewezen militairen zijn, die ontevreden waren over hun pensioen. (AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 731/1-1975)

REPUBLIKEINSE GRONDWET

Op 28 dec. 1976 meldde radio-Kaboel dat president Daoed voor 30 jan. 1977 een Grote Volksvergadering bijeengeroepen had om een door de regering uitgewerkt ontwerp voor een grondwet te beoordelen en over de algemene regeringspolitiek te discussiëren. Dit ontwerp was in de voorgaande maanden in het grootste geheim opgesteld door een speciale commissie van twintig door het staatshoofd uitgekozen leden.

Naast de ca. 300 bij acclamatie in dorps- en wijkvergaderingen gekozen leden en 50 bijzondere leden (ministers, leden van het Centrale Comité van de Revolutie, leden van het Opperste Gerechtshof en van de grondwetscommissie), werd ook een aantal als progressief bekend staande burgers en militairen door de president persoonlijk aangewezen om zitting te nemen in die Grote Volksvergadering („Loya Jirga").

Na debatten van 2 weken keurde de Loya Jirga op 14 febr. de eerste grondwet van de republiek Afghanistan goed. Daarmee werd het door de „revolutie" van 17 juli 1973 ingestelde republikeinse bewind gelegaliseerd. De uitvoerende macht, belichaamd in de president, krijgt grote bevoegdheden. Er bestaan twee vertegenwoordigende vergaderingen: 1) de „Meli Jirga", een wetgevende vergadering, gekozen volgens algemeen kiesrecht; en 2) de Loya Jirga, die o.m. met twee derde meerderheid de president van de republiek voor 6 jaar kiest. De verkiezingen voor de wetgevende vergadering zullen niet vóór 1979 plaatsvinden.

De grondwet bepaalde dat Afghanistan twee officiële talen kent: Pashtoe (taal van de Pathanen) en Farsi (taal van de Perzen). De grondwet verzekert de suprematie van de Islam. Alle wetten die tegen de Koran indruisen worden strijdig met de grondwet verklaard.

De Loya Jirga bevestigde president Daoed (voor 2 jaar) in zijn ambt.

Op 26 febr. ontbond president Daoed de regering en het Centrale Comité van de Revolutie i.v.m. de aanvaarding van de grondwet. (Le *Monde*, *NZZ*)

BIRMA

OPHEFFING NOODTOESTAND RANGOON

De op 11 dec. 1974 uitgevaardigde noodtoestand voor de hoofdstad Rangoon werd op 1 sept. 1976 opgeheven. Kort te voren had de regering de geleidelijke vrijlating gelast van bijna 1.600 politieke gevangenen, die tijdens en na de studentenonlusten van dec. 1974 door militaire rechtbanken waren veroordeeld, terwijl voor 3.000 anderen vermindering van straf werd aangekondigd. Slechts in 143 gevallen volgde amnestie.

Op 1 okt. 1976 werden de op 24 maart van dat jaar gesloten universiteiten heropend. Volgens berichten uit Rangoon, aldus *Reuter*, zouden studenten en hun ouders voortaan een verklaring moeten ondertekenen, waarin zij toezeggen niet aan demonstraties deel te nemen. (*NZZ*, The Times)

(Vor. ber. pag. 481/2-1976)

OVERLOPEN KYAW ZAW

Begin sept. 1976 werd bericht dat de sinds 1957 gepensioneerde brigade-generaal Kyaw Zaw naar de communistische guerrillastrijders in de oostelijke Shan-staten was overgelopen. Hij behoort met president Ne Win en de nationale held Aung San tot de legendarische „dertig kameraden", die van 1941-1945 aan Japanse zijde tegen de Britten vochten. In 1945 was hij een prominente communist, maar in 1948 werd hij uit het Centrale Comité gestoten, omdat hij weigerde aan de rebellie tegen de nieuwe regering deel te nemen. Hij vocht vervolgens met succes tegen de Karen-rebellen en de restanten van de Kwomintang-troepen. Nu wil hij „zich aansluiten bij de democratische volksrevolutie". (*NZZ* 3-9-'76; The Times 13-9-'76).

VEROORDELING SAMENZWEERDERS

De voormalige minister van defensie en chef van de generale staf, generaal Tin Oo, werd op 11 jan. tot 7 jaar gevangenisstraf met dwangarbeid veroordeeld. Hij werd schuldig bevonden aan plichtsverzuim, omdat hij had nagelaten de regering in juli 1976 te verwittigen van een komplot om president Ne Win te vermoorden en de regering omver te werpen, terwijl hij daarvan op de hoogte was.

Tegelijk werd vonnis gewezen tegen vijf jongere officieren. Een van de beweerae leiders van het komplot, kapitein Ohn Kyaw Myint, werd ter dood veroordeeld. Zijn medestander, kapitein Win Thein, kreeg levenslang. Drie andere officieren werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van 5 resp. 10 jaar. (*AP*, *AFP*)

(Vor. ber. pag. 484/1/2-1976)

PRESIDENT NE WIN ERKENT MISLUKKING ECONOMISCH BELEID. NIEUWE PREMIER

Tijdens een buitengewoon congres van de Burma Socialist Programme Party (BSPP) verklaarde president Ne Win op 1 nov. 1976 over het economische beleid van zijn regering: „Wij hebben onze doelen niet bereikt. Onder het volk en zelfs binnen de partij is twijfel gerezen over de juistheid van onze politiek." De secretaris-generaal van de staatspartij, generaal San Yu, constateerde een „verval van de sociale, politieke en organisatorische orde" en een „verslechterende economische situatie", die gekenmerkt werd door snel stijgende prijzen, ontoereikende verbindingen en transporbdiensten, onregelmatige aanvoer van grondstoffen en toenemende werkloosheid. Dat was te wijten aan de omstandigheid dat partijbesluiten niet werden uitgevoerd, omdat partijleden slechts bezorgd waren over hun eigen privileges. Corruptie en omkoping namen hand over hand toe.

Er volgde een zuivering van de partij waarbij omstreeks de helft van de ingeschreven leden werd uitgestoten. Volgens een mededeling van het Centrale Comité waren de 54.193 uitgestoten leden „onwaardig" gebleken.

Voorts bleek Birma vervolgens in tegenstelling tot vroeger nu bereid hulp van Westerse industrielanden te ontvangen. Begin december vergaderde te Tokio onder auspiciën van de Wereldbank voor het eerst een hulpconsortium van zeven landen: Japan, West-Duitsland, Canada, Australië, Engeland, Frankrijk en de VS. Terwijl Australië en Japan aan de verlangens van Birma tegemoet

wilden komen, waren de overige landen nogal sceptisch, die achtten geen sanering mogelijk zolang Birma ook niet politiek en bestuurlijk werd hervormd, terwijl Frankrijk en de VS eerst een reëel herstel van de Birmaanse economie verlangden

De Birmaanse regering besloot o.a tot liberalisatie van de prijzen, in het bijzonder de rijstprijs. Het derde congres van de BSPP in februari moest de beleidsombuiging om de weg van het staatskapitalisme in te slaan goedkeuren, aldus *The Financial Times* (11-1)

Op 27 febr., tijdens de zitting van het congres, deelde de BSPP mee dat premier Oe Sein Win en vicepremier Oe Lwin (tevens minister van planning en financien) samen met 14 andere regeringsleden op eigen verzoek niet verkiesbaar waren voor een zetel in het nieuwe centrale comité. De partij had vers bloed nodig en anderen moest een kans worden geboden, zo werd gesteld. Eerder hadden diverse sprekers op het congres de regering verweten tot het mislukken van de economische plannen te hebben bijgedragen, doordat zij zich niet strak genoeg aan de richtlijnen van de partij had gehouden en meer aandacht aan de industrie dan aan de landbouw had gewijd.

Het nieuwe uit 239 leden bestaande centrale comité koos een uitvoerend comité van 15 leden onder voorzitterschap van Ne Win, die daarmee tot partijleider herkozen werd. Maar de in de voorgaande 15 jaar door hem gevoerde isolationistische politiek werd gewijzigd. Generaal San Yu, de secretaris-generaal van de BSPP, deelde het congres mee dat als Birma zijn natuurlijke rijkdommen volledig wilde exploiteren het dan een forse kapitaalinvestering zou moeten doen ,,die wij ons niet kunnen permitteren.

Wij zullen technische bijstand en uitrusting uit het buitenland moeten krijgen. Wij moeten, zonder het socialistische economische systeem aan te tasten, via joint ventures samenwerken met andere landen in ondernemingen, die wederzijdse voordelen waarborgen", aldus San Yu. Kort daarop werd volgens *The* Ttmes (17-3) bekend dat Birma besloten had te streven naar een lening van ca. £23 mln van een internationaal syndicaat o.l.v. de Chase Manhattan Bank t.b.v. de oliewinning.

Op 29 maart traden premier Oe Sein Win en twee ministers, Oe Lwin (vice-premier, minister van planning en financien) en Ge Ko Ko (minister van binnenlandse en religieuze zaken), af Nog dezelfde dag koos het Volkscongres (parlement) de 57-jarige Oe Maung Maung Kha, voorheen minister van mijnbouw en arbeid, tot prrmier als opvolger van Oe Sein Win. Kolonel Sein Lwin, voorheen minister van verkeer, werd nu belast met binnenlandse zaken. *(Financial Times, The Times, AP, Reuter)*

(Vor. ber pag 205/3 e.v -1974)

INDIA

PRESIDENT AHMED OVERLEDEN. JATTI WAARNEMEND PRESIDENT

Op 11 febr. overleed president Fakhroeddin Ali Ahmed aan een hartaanval op 71-jarige leeftijd. Hij vervulde zijn ambt sinds 24 aug. '74. Vice-president Basappa Danappa Jatti werd nog dezelfde dag als waarnemend president beëdigd. De verkiezing van een nieuwe president zou na de algemene verkiezingen plaatsvinden, omdat daarover door de afgevaardigden van heide Huizen van het centrale parlement moet worden beslist. *(NZZ* 14-2).

(Vor. ber. pag. 781/3-1974)

ALGEMENE VERKIEZINGEN. CAMPAGNE. UITSLAGEN. OVERWINING JANATA, NEDERLAAG CONGRESPARTIJ. DESAI PREMIER

Op 18 jan. kondigde premier Indira Gandhi in een korte radiorede aan dat in maart algemene verkiezingen zouden worden gehouden en dat de noodtoestand tijdens de verkiezingscampagne zou worden verzacht, opdat wettelijke politieke activiteiten mogelijk zouden zijn. Mevr. Gandhi deed een beroep op de politieke partijen ,,af te zien van geweld, verkettering en laster". Het besluit om op korte termijn verkiezingen te houden was ingegeven om ,,de macht van het volk te bevestigen". Allen zouden de mogelijkheid krijgen ,,hun standpunt uiteen te zetten".

Op 20 jan. gaf de centrale regering de regeringen van de deelstaten opdracht alle politieke gevangenen vrij te laten en politieke bijeenkomsten toe te staan. De perscensuur en andere uitzonderingswetten werden opgeheven. Minister van voorlichting Vidya Charan Shukla deelde echter mee dat redacteuren en journalisten in de toekomst onderworpen zouden worden aan de perswet en dat zij zich aan de door een aantal redacteuren opgestelde ethische code moesten houden. Op 21 jan. evenwel nerd het bureau van de censor gesloten en werden aanklachten wegens overtreding van de aan de pers opgelegde beperkingen ingetrokken.

Reeds op 18 jan. was een aantal politieke gevangenen vrijgelaten, o.w. ex-vice-premier Morarji Desai en L. K. Advani, de leider van de rechtse Jan Sangh. Op 19 jan. belegde Desai een bijeenkomst vaii de voornaamste niet-communistische oppositiepartijen om de reeds in beginsel besloten fusie te bespoedigen. Bij de vorming van die verenigde partij, de Janata (Volks) Partij. waren toen betrokken: de Oppositionele Congrespartij, de Indian People's Party (BLD), de Jan Sangh en de Socialistische Partij. Maar de leider van deze laatste partij, George Fernandes. liet die dag vanuit de gevangenis (pag. 182 /3) weten dat de socialisten en andere partijen de verkiezingen moesten boycotten. Op 23 jan. sloten de vier partijen zich aaneen en zij benoemden Desai tot voorzitter van de Janata Partij. De medewerking van de Socialistische Partij leidde ertoe dat Fernandes op 24 jan. als partijvoorzitter aftrad, maar onder druk van zijn partij en na een oproep van de onafhankelijke oppositieleider J. P. Narayan, die zich bij de Janata Partij had aangesloten, kwam Fernandes de volgende dag op zijn besluit terug.

Volgens Narayan ging het bij de verkiezingen om de keus tussen democratie en fascistische dictatuur. In het 27 leden tellende nationale uitvoerende comité van de Janata zetelden o.a. Charan Singh (BLD), L. K. Advani (Jan Sangh) en Surendra Mohan (soc.).

Splitsing Congrespartij door uittreden Ranz

Op 2 febr. kwam het in de Congrespartij tot een nieuwe splitsing. De 68-jarige minister van landbouw, Jagjivan Ram, diende zijn ontslag als minister in en trad tevens uit de Congrespartij. Andere vooraanstaande leden die de partij verlieten waren: H. N. Bahugana (oud-premier Oettar Pradesh), mevr. Nandini Satpathy (oud-premier Orissa), K. R. Ganesh (oud-staatsminister van olie en chemie) en Bejoy Singh Nahar (veteraan uit West-Bengalen). In een verklaring stelden Ram en de anderen dat Indira Gandhi binnen de partij de democratie had aangetast. Zij verschuldigden haar van despotisme. Tevoren had Ram in een gesprek niet mevr. Gandhi de

volledige opheffing van de noodtoestand gevraagd, maar zij had dit geweigerd. Nu wilden de uitgetredenen als ,,Congres voor de Democratie" aan de verkiezingen deelnemen — in nauwe samenwerking met de Janata partij — om de democratie tc herstellen.

Ram gold als leider van de tientallen miljoenen harijans (onaanraakbaren), de allerlaagste kaste in de Indiase samenleving. Hij zou daarmee over 80 zetels in het Lagerhuis beschikken. Over Ram schreef *NRC/* H'blad (3-2) o.a.:

De uitdaging van Ram is echter zo bedreigend omdat het hier gaat om een van de weinige charismatische politieke leiders die India rijk is, een man met grote politieke ervaring en een begenadigd organisatietalent Ram heeft een halfmythisch aureool dat het hindoeisme grote leiders wel meer verleent. Hij valt daarmee min of meer in de orde van Mahatma Gandhi en Jawaharlal Nehroe

Ram is in de laatste 29 jaar niets anders geweest dan minister, waarvan 11 jaar onder mevrouw Gandhi en in die tijd heeft hij veel vrienden, bondgenoten en respect verworven. Zijn politieke opvattingen hebben zich in die tijd uitgekristalliseerd naar een vorm van sociaal-democratie. Hij heeft een grondige hekel aan dogmatici en dus ook aan communisten. Op grond van deze opvattingen heeft hij in de laatste anderhalf jaar ook een afkeer ontwikkeld van de dictatoriale opvattingen en daden van mevrouw Gandhi. Hij schreef haar dan ook in zijn ontslagbrief dat hij vreesde voor het lot van gewone burgers: ,,Er zijn voonbeelden van onschuldige gevangen gezette burgers, alleen omdat ze een of andere politicus met macht niet bevallen".

Hij trok al voor de onafhankelijkheid nationale aandacht door zijn voortvarende organisatie van de boeren in zijn geboortestaat Bihar. Hij begon in die tijd ook met een eigen politieke partij, waarbij hij zich vooral inzette voor de sociale verbetering van het lot der harijans. Mahatma Gandhi liet zijn vaderlijke oog op hem vallen en benoemde hem in de jaren 30 tot zijn spreekbuis voor het immense leger naamlozen. Hij verwierf zijn faam vooral dankzij dit ijveren voor de ,,kinderen van god", zoals de Grote Leider Mahatma de onaanraakbaren noemde

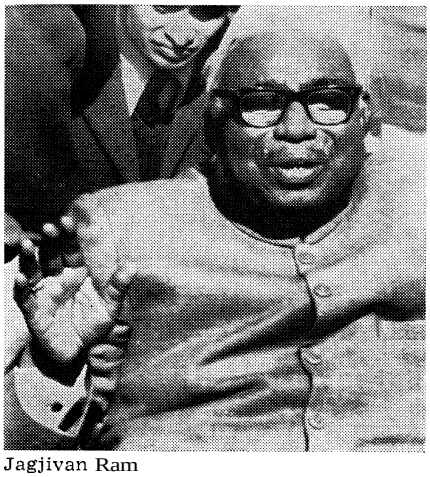

Jagjivan Ram

Deze achterban vormt nog steeds Rams belangrijkste politieke basis Er zijn een 80 miljoen paria's in India, zij moeten gevoed worden, werk hebben en leveren een belangrijke stem bij de verkiezingen. Ram kan op vele van hun stemmen rekenen, vooral omdat hij oprecht en voortvarend voor hen gestreden heeft Hij deed dat op vrijwel ieder ministerie sinds hij in 1947 zijn eerste post in het kabinet van Nehroe kreeg. Hij begon zijn carrière toen als minister van arbeid en eindigde als minister van landbouw, na ook lange tijd defensie beheerd te hebben

Ram dunkt zijn macht en prestige aar. [illegible] naam Babuji, aan zijn ervaring en politieke vrienden, aan zijn charisma en zijn principes Daarmee vormt hij een formidabele uitdaging aan mevrouw Gandhi. Zij erkent dat ook. In haar antwoord op zijn ontslagbrief sprak de premier over ,,een man van uw kaliber" "

In haar eerste reactie op 2 febr. noemde mevr. Gandhi het vreemd dat minister Ram zo lang gezwegen had, na als lid van het kabinet direct betrokken te zijn geweest bij alle beslissingen over nationale zaken, en dat hij nu ,,ongegronde beschuldigingen" uitte. ,,Dat u wilt aftreden, nu de verkiezingen zijn aangekondigd, de meeste beperkingen krachtens de noodtoestand zijn verzacht de perscensuur is opgeheven en er gevangenen zijn vrijgelaten, is iets wat ik niet begrijp," aldus de premier. Het bestuur van de regerende Congrespartij veroordeelde Rams uittreden ook als een daad van kwade trouw.

Waarnemers meenden dat de populariteit van de oppositie sterk was vergroot en dat mevr. Gandhi aan waardering inboette. Als uiting daarvan werd gezien dat een massabijeenkomst van de Congrespartij op het Ramlila-veld te New Delhi op 5 febr. ca. 100.000 mensen trok, terwijl een bijeenkomst van de oppositie op diezelfde plaats op 6 febr. door ca. 200.000 mensen werd bijgewoond.

Op 7 febr. werd Raj Narain, de socialistische leider die in 1971 door mevr. Gandhi in haar kiesdistrict was verslagen, op vrije voeten gesteld.

Verkiezingsprogramma's

In haar op 8 febr. gepubliceerde verkiezingsmanifest bevestigde de Congrespartij haar ,,absolute en onherroepelijke binding" aan de democratie. Zij beloofde een allesomvattende socialistische aanval op de armoede en de economische ongelijkheid. De Congrespartij pleitte voor een sterker optreden bij het uitvoeren van de wetten en het handhaven van de orde, voor huisvesting t.b.v. de armen en een voortgaande campagne voor geboortenbeperking als een vrijwillige volksbeweging zonder dwang. Volgens *The Times* (9-2) was het manifest geenszins radicaal en leek het een middenkoers uit te zetten. De Congrespartij kondigde aan dat zij saxen met de (op Moskou gcoriënteerde) Communistische Partij van India (CPI) de verkiezingen zou ingaan, nadat die de afgelopen zeven jaar deel van de coalitieregering had uitgemaakt.

De CPI leverde in haar op 9 febr. gepubliceerde verkiezingsmanifest nog al wat kritiek op de Congrespartij, en in het bijzonder op Sanjay Gandhi, hoewel die niet met name werd genoemd. Er was sprake van sterke bezwaren tegen de ,,niets ontziende opbouw van een inachtscentrum rondom een persoonlijkheid, waarvoor geen constitutionele status bestaat".

In de loop van december was door de Congrespartij, in het bijzonder de door Sanjay Gandhi geleide jeugdorganisatie een campagne tegen de CPI gestart, hoewel deze vrijwel steeds de regering-Gandhi zonder voorbehoud had gesteund De CPI zou geweigerd hebben Sanjay Gandhi als ,,nationale leider" te erkennen. Begin januari werden in verscheidene deelstaten honderden leden en functionarissen van de CPI gearresteerd: in de deelstaat Oettar Pradesh alleen al 150, aldus berichten uit New Delhi. Die arrestaties volgden op ,,spontane demonstraties" uit de gelederen van de jeugdorganisatie, waarin een verbod van de CPI werd geëist. Weliswaar werd op 11 jan. bericht dat de secretaris-generaal van de CPI, Rajeswar Rao verzekerd had dat zijn partij het programma van Sanjay Gandhi (zie ook pag 182/2) voortaan zou steunen, maar de campagne tegen de CPI duurde onverminderd voort en culmineerde steeds opnieuw in de eis van een verbod, aldus N Z Z (13-1)

In haar manifest verklaarde de CPI voorts dat de noodtoestand na enkele positieve resultaten in het begin geleideliik ,,steeds meer misbruikt (was) tegen de werkende klasse, de boeren, het gewone volk en de democratische krachten". Concessies jegens gevestigde belangen gingen hand in hand met gedwongen sterilisatie, verwoesting van de hutten van de armen en ontkenning van aloude arbeidersrechten. Er ontwikkelden zich autoritaire tendensen en er deden zich steeds vaker schendingen van aanvaarde normen voor een democratische procedure voor, aldus de PCI.

Niettemin bleef de partij naar samenwerking met de Congrespartij streven. Partijleider Rao verklaarde: „Wij hebben in bepaalde staten afspraken gemaakt met de Congrespartij. Wij zullen aan kandidaten

van de Congrespartij steun verlenen op grond van hun verdiensten".

De Janata-partij kwam met een socialistisch verkiezingsprogramma waarin o.a. de volgende punten van beleid werden aangekondigd: meer aandacht voor de landbouw, herverdeling van de inkomens en beëindiging van de armoede binnen 10 jaar. Het manifest omschreef een beleid geinspireerd op de ideeën van Mahatma Gandhi over decentralisatie, met de nadruk op de ontwikkeling van zichzelf bedruipende dorpsgemeenschappen in plaats van de ontwikkeling van stad en industrie. Dit, en de voorgestane landhervorming lijken onverzoenlijk met de belangen van de conservatieven in de Janata

Het Congres voor Democratie (CFD) beloofde vrijlating van alle politieke gevangenen, volledig herstel van de burgerlijke vrijheden en beëindiging van de noodtoestand.

Inmiddels keerden diverse vooraanstaande figuren de Congrespartij de rug toe. Zoals op 14 febr. mevr. Vijaya Lakshmi Pandit, zuster van Jawaharlal Nehroe en tante van Indira Gandhi; en op 2 maart mevr. Sumitra Kulkarni, kleindochter van Mahatma Gandhi. Op 3 maart nam de onderminister van landbouw, Prabhudas Patel, ontslag uit de regering en hij trad ook uit de Congrespartij om zich aan te sluiten bij de CFD.

Op 11 maart begon George Fernandes, de leider van de socialistische partij, een hongerstaking uit protest tegen de weigering van de regering hem vrij te laten voor de verkiezingscampagne of hem over te brengen naar een gevangenis in zijn eigen kiesdistrict.

Aan het eind van de verkiezingscampagne, die in het algemeen ongewoon vreedzaam verliep — tot 14 maart vergden gewelddaden zes doden — werd op 14 maart een jeep met Sanjay Gandhi door onbekenden beschoten, maar Gandhi's zoon bleef ongedeerd. Officieel werd gesproken van een aanslag, maar de oppositie noemde het een ,,stunt".

Verkiezingsuitslag

Het voorlopige eindresultaat van de van 16 t/m 20 maart gehouden algemene verkiezingen werd op 23 maart bekendgemaakt, De verdeling van de 542 Lagerhuiszetels op 3 na (in drie districten moeten nog verkiezingen worden gehouden) was als volgt:

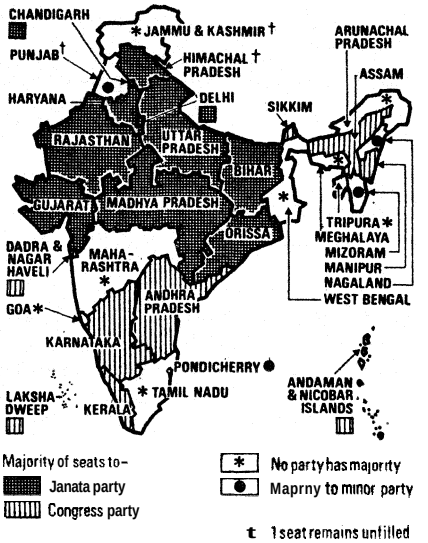

(The Economist)

Janatapartij	270
Congres voor Democratie	28
Congrespartij	153
CP (Marxistisch)	22
CPI	7
ADMK	19
Akali Dal	8
Onafhankelijken	14
Anderen	18

Bij de verkiezingen van 1971 voor 425 zetels verwierf de Congrespartij 350 zetels, de vier nu in de Janata samenwerkende partijen 74, de CPM 25 en de CPI 23 zetels.

Alleen in de deelstaten Andhra Pradesh en Karnataka behield de Congrespartij een meerderheid. Gedetailleerde resultaten van de deelstaten worden in een volgende aflevering behandeld.

Desai nieuwe premier

Op 22 maart diende mevr. Indira Gandhi haar ontslag als premier in bij waarnemend president Jatti. De voorzitter van de Janata Partij, Morarji Desai, werd op 24 maart door zijn partij tot premier gekozen. Met zijn eedsaflegging diezelfde dag kwam voor de eerste maal in het onafhankelqke India een regering aan de macht die niet door de Congrespartij gevormd was. Aan Desai's verkiezing ging een concurrentieslag met Jagjivan Ram vooraf, die tenslotte door de tussenkomst van Narayan en Kripalini ten gunste van Desai werd beslist. Bij de uiteindelijke verkiezing was Ram niet aanwezig. Ook waren er geen CFD-sprekers onder de mensen die daarna het woord voerden. *NRC/H'blad*-correspondent K. G. van Wolferen berichtte:

, Uit het kamp van Ram wordt vernomen dat de CFD niet met de Janata zal fuseren, dat ook geen gezamenlijke parlementaire groep zal worden gevormd. dat daarom ook niet aan de regering zal worden deelgenomen, maar dat de CFD de Morarji-regering wel zal steunen Op zijn persconferentie, kort na de eedsaflegging 's middags, zei premier Desai dat hij nog niet wist of Jagjivan Ram toe zou treden tot de regering, maar dat hij zijn belofte tot medewerking had ontvangen

Dezelfde verzekering wordt 's avonds in hei huis van Jagjivan Ram ook door de tweede man van de CFD H N Bahuguna, aan een collega en mij gegeven ,,Wij gaan geen stoelendans met de premierpost proberen Uit te voelen" Wel heeft hij nieuws dat een algemene secretaris van de Janatapartij Ram Dhan zijn functie heefi neergelegd uit protest tegen de mdnier waarop de leider is gekozen Hierbij zou een op schrift gestelde belofte aan Jagjivan Ram zijn gebroken, dat de premier door een stemming zou worden gekozen

Een meer opgewonden George Fernandes komt uit een zijkamer Deze inmiddels uit de gevangenis vrijgelaten invloedrijke jonge en intelligente vakbondsleider behoort weliswaar als voorman van de socialistische partij tot de Janata, maar zijn aanwezigheid in Rams woning is vlug verklaard door zijn tirade tegen wat hij beschrijft als autoritaire manier van optreden van organisatoren in de Janatapartij ,,Enkele mensen hebben het op zich genomen om voor de partij te spreken, en een groot aantal is daar niet gelukkig mee Ik ben geinteresseerd in het werkelijk introduceren van democratie, de waarden waarvoor wij gevochten hebben, in de partij ··

Het ontslag van de algemene secretaris van Janata en een uitbarsting van de vooraanstaande Fernandes duidt reeds op een potentiele kloof tussen de socialistische component en de rechtse Jan Sangh-segmenten van de Janata Maar het hoeft niet meer te betekenen dan extra pressie voor een nog zo voordelig mogelijke schikking met Jagjivan Ram ( )

Ram was in vele opzichten de centrale figuur van de campagne tegen het regime van mevrouw Gandhi en is ontegenzeglijk populairder dan de puriteinse Morarji Desai Als zeer behendige tacticus had hij waarschijnlijk al een voldoende aantal Janata-CFD-afgevaardigden aangetrokken om ingeval van een stemming binnen de partij het premierschap te winnen Nu dit echter niet gelukt is, kan een eventuele afzijdigheid van de regering hem een politieke opportunist doen lijken

Wat de situatie ingewikkelder maakt, zijn de botsende ambities van de Janata-CFD-leiders van het tweede plan, met name van de zonder twijfel zeer opportunistische Charan Singh en H N Bahuguna, door wiens inspanning alle 85 zetels van de Oettar Pradesh-deelstaat in handen van de Janata-CFD zijn gekomen ''

Over de 81-jarige Morarji Desai schreef *NRC/H'blad* (25-3) o.a.:

,,Met Morarji Desai krijgt India een premier die een Gandhiaanse mysticus is, maar tegelijk de reputatie heeft van een uitstekende administrateur. Het is een manwdie spartaans leeft, in zeer stellige en moralistische termen denkt, gewantrou d wordt om zijn autoritaire neigingen maar gerespecteerd voor het feit dat hij als zeer weinigen van zijn collega po-

Morarji Desai

litici in India nooit reden heeft gegeven voor verdenking van corruptie. (...)

Hij ziet zichzelf als ,,een instrument van God, maar niet beter dan anderen. Wij kunnen allen instrumenten zijn en democratie is de enige hoop die de mens heeft om zich hiertoe op te werken". Het resultaat van de verkiezingen heeft volgens hem de buitenwereld iets laten zien van de vitaliteit van de Indiase cultuur waarin al duizenden jaren geleden een geloof in de waarde van het volk geworteld was.

In verband hiermee onderstreept hij, dat de eerste prioriteit van zijn regering zal zijn om de vrees onder de bevolking voor het gezag van de staat weg te nemen. OP langere termijn zullen om het in het Indiase volk aanwezige gevoel voor respect en gelijkheid een kans te geven, de prijzen naar beneden moeten en een poging gedaan moeten worden om aan iedereen die werken wil werk te verschaffen. De klemtoon zal moeten vallen op de verdere ontwikkeling van de dorpen, want zo zegt Desai ,,de voorrechten van de beschaving moeten niet uitsluitend aan de steden ten goede komen" vooral omdat wij voor tachtig procent een landbouwbeschaving zijn. Hii beaamt dat de verrassend tot stand gekomen verenigde oppositie duidt op een toekomstige Indiase politiek met een twee- of driepartiienstelsel
Wat de afgelopen zes jaar is gegroeid moet ongedaan worden gemaakt. ,,De macht moet niet in een persoon of een partij geconcentreerd zijn". (...)
Desai haakt telkens weer in op de nogal vaag omschreven moreel-filosofische basis die India onderscheidt van andere culturen. (...)

Terugkomend op aardse politiek reageert hij fel op de opmerking dat India de reputatie heeft verworven bijna een bondgenoot van de Sowjet-Unie te zijn. Deze reputatie moet volgens Desai uitgewist worden. ,,India moet meer werkelijk ongebonden worden. Wij zijn tegen geweld. onderdrukking en dictatuur. Maar het is niet op onze weg ons te mengen in andermans zaken. De relaties met de Sowjet-Unie behoeven niet te verslechteren."
Op de twee meest controversiële beleidspunten waarmee zijn naam in verband werd gebracht: het verbod op alcoholgebruik en de invoering van Hindi als de nationale taal, houdt hij vast aan zijn vroegere overtuigingen. ,,Als dit land welvarend wil worden, als men de armen wil verheffen, dan moet men de drank wegnemen." Desai vindt dat dit niets meer betekent dan de hand houden aan een grondwetsbepaling. Dat kan echter alleen na ,,gepaste raadplegingen" geregeld worden. Over de verspreiding van het Hindi moet ook eerst een consensus ontstaan.

Hij zal dit het volk niet opdringen, maar het moet er wel van komen. ,,De Engelse taal is ongeschikt als voertaal voor het hele land, de armen kunnen het niet spreken".

Morarji Desai was een van de zeven kinderen uit een brahmin-familie in een klein dorp in de staat Goejarat. Zijn vader was onderwijzer en zou later zelfmoord plegen. Getrouwd op 15-jarige leeftijd bezocht Morarji plaatselijke scholen en de universiteit in Bombay. Toen India onafhankelijk werd, was hij al een vooraanstaand lid van de Congresbeweging Deze carriere begon in 1931, kort nadat hij, gehoor gevend aan Gandhi's oproep, de overheidsdienst in Bombay had verlaten. In de volgende drie jaren deden zijn anti-Britse activiteiten hem driemaal in de gevangenis belanden.

Het was in deze tijd dat hij veel van Gandhi's ideeën overnam, hoewel hij voor zichzelf ook al tot dezelfde conclusie was gekomen. Hij heeft nooit gedronken en heeft, evenals Gandhi, het sexuele leven afgezworen (naar zijn zeggen sinds 1925). Net als Gandhi gelooft hij ook in de natuur als geneesheer en heeft hij zich nooit laten inenten, iets dat door de immigratieautoriteiten op zijn reizen vanwege zijn positie, maar door de vingers werd gezien. Desai leeft van een karige vegetarische maaltijd bestaande uit noten, fruit, chocola en melk met honing.
Desai's regerirrigsloopbaan begon in 1937, toen hij werd gekozen als minister van belastingen in de wetgevende vergadering van Bombay, een post die hij twee jaar later opgaf In de oorlog zat hij drie jaar in de gevangenis Hij werd in 1946 opnieuw minister van belastingzaken in Bombay, waardoor hij een reputatie verwierf van iemand die hard optreedt tegen corruptie en wangedrag van de politie Circa duizend politiemannen werden in deze zes jaar voor de rechtbank gebracht

Tussen 1952 en 1956 bouwde Desai verder aan zijn reputatie als premier van de deelstaat Bombay (nu Maharashtra)

Hii werd bekend om zijn administratieve hervormingen op fiscaal gebied en aan de andere kant ook voor het bekleden van naakte standbeeldjes, het verbannen van de zoen op Bombay s bioskoopschermen en het desastreuze drankverbod In 1956 kwam Desai bij de centrale regering als minister voor handel en industrie en van 1958 tot 1963 als minister van financien Op het premierschap heeft Desai dertien jaar gewacht

Hij was een van de twee kandidaten voor opvolging van Nehroe in 1964, maar werd overgehaald zich terug te trekken Na de dood van Shastri twee jaar later deed hij weer een poging, maar werd tegengewerkt door het zgn syndicaat van partijbazen Hij verloor in het gemanoeuvreer, nadat hij geweigerd had ,,zich terug te trekken voor een schoolmeisje" Dat was Indira Gandhi. Na de derde poging, die op een compromis uitliep, moest zij Desai accepteren als vice-premier en minister van fmancien.

De volgende botsing vond plaats in 1969 Desai werd ontslagen van zijn ministerposten door mevrouw Gandhi (die meteen daarop de banken nationaliseerde). Een geschil over de keuze van president, dat op de spits werd gedreven, leidde tot de splitsing van de Congrespartij Desai, aan het hoofd van de splintergroep Congres O, ging in de oppositie.
Deze oppositie bereikte een hoogtepunt toen hij in 1975 naar Jayaprakash Narayans voorbeeld in de deelstaat Goejarat een anti-corruptiebeweging organiseerde van diverse oppositionele krachten De val van de Congresregering in Goejarat was één van de oorzaken van mevrouw Gandhi's problemen, die haar brachten tot het uitroepen van de noodtoestand.
Meteen werd Desaa, samen met andere ,,gevaarlijke" politici, in hechtenis genomen, en pas achttien maanden later weer vrijgelaten Aan de rol die hij toen, twee maanden geleden, speelde in het samenbrengen van zijn Congres O met drie andere oppositiepartijen. waardoor de Janata-partij werd geboren, dankt hij nu het premierschap "

Nadat Ram aanvankelijk geweigerd had onder Desai te dienen, aanvaardde hij op 27 maart toch een plaats in het nieuwe kabinet en wel als minister van defensie. *(The Times, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, Financial Times)*

(Vor. ber. peg. 177 e.v. en 205/3 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MOBOETOE'S ZAÏRE BEDREIGD?

Sinds 8 maart is in de Zaïrese provincie Shaba, het vroegere Katanga, een militaire invasie aan de gang vanuit het aangrenzende Angola.
Maar ook na vier weken is nog veel onduidelijk zoals omvang en samenstelling van de binnengedrongen troepen, hun begunstigers, hun veroveringen en hun doelstellingen. Inmiddels heeft die invasiemacht volgens sommige schattingen al een derde van het aan mineralen rijke gebied veroverd.
Mocht de door Zaire beweerde steun aan de invasie door Angola en Cuba al de mogelijkheid van een internationalisering van het conflict inhouden, de internationale hulp aan Moboetoe heeft dit gevaar nog vergroot: levering van militaire uitrusting door de VS, België en Frankrijk en m het weekeind van 10 april de komst van 1500 man Marokkaanse militairen naar Zaire plus de levering van Marokkaanse wapens via een Franse luchtbrug.
Een aantal aspecten en achtergronden van het conflict wordt hieronder samengevat.

De relatie Zaïre-Angola

De ontmoeting van Brazzaville tussen president Moboetoe van Zaïre en president Neto van Angola op 28 febr. '76 (pag. 460/2-'76) bleek niet tot een verzoening tussen beide regimes te hebben geleid.
Vanaf begin 1977 poogde Moboetoe de betrekkingen met Angola te normaliseren. De op 6 jan. door hem aangekondigde formele erkenning was vervat in een brief van Moboetoe aan Neto die op 17 jan. aan de vertegenwoordiger van Angola bij de VN te New York werd overhandigd. Volgens Le Monde (22-2) hadden de Angolese leiders sinds 6 jan. echter laten weten dat zij geen ,,enkele officiële bevestiging" van die erkenning hadden ontvangen. Op 3 maart bevestigde de *Jornal* de Angola de formele erkenning in een kort bericht zonder commentaar, nadat president Moboetoe via de Kongolese president Ngouabi een tweede boodschap aan het Angolese staatshoofd had overhandigd.
Inmiddels had president Neto echter op 15 febr. voor het eerst de „vijanden van Angola" beschuldigd van het blijven onderhouden van militaire opleidingskampen aan de Zaïrese kant van de grens. Hij noemde als voorbeeld het — volgens NZZ (16-3) inderdaad bestaande — kamp te Kinkuzu, een voormalige militaire basis van het FNLA, waar volgens in Kinsjasa verkregen inlichtingen nog omstreeks een dozijn Chinese instructeurs bij de opleiding van FNLA-kader betrokken zijn, aldus de *NZZ*.
Op 24 febr. kwam president Neto tegenover buitenlandse diplomaten op die beschuldigingen terug. Hij maakte melding van het bestaan van een zogeheten plan ,,Cobra 77" dat zou beogen gewapende benden en ,,het FNLA" Noord-Angola en de enclave Cabinda vanaf verscheidene bases in Zaïre te doen binnenvallen.
Op 28 febr. deelde het Angolese ministerie van defensie mee dat op 26 febr. in het Angolese dorp Pangala, 20 km van de grens met Zaïre, 43 mensen waren vermoord door een ,,bende gewapende mannen, afkomstig uit Zaïre. Die bende zou hebben bestaan uit Angolezen en Zaïrezen onder leiding van drie Europese huurlingen". President Moboetoe reageerde op 1 maart ,,met verontwaardiging" op dit bericht, nadat hij al op 24 febr. had (gestelddat de Angolese beschuldigingen hem met ..minachting en walging" vervulden.

De invasie

De binnenvallende strijdmacht zou oorspronkelijk 1.500 à 2.000 man sterk zijn geweest, aldus The Tinancial Times (1-4). Die strijdmacht overschreed de grens van Angola met Zaïre op twee of drie punten, met als belangrijkste de stad Dilolo, waar de Benguela-spoorweg Zaïre brnnenkomt. De troepen, die in vrachtwagens werden vervoerd en kennelijk met lichte wapens en Russische 122 mm-mortieren waren uitgerust, splitsten zich in twee à drie colonnes. Binnen een week na 10 maart had die troepenmacht blijkbaar Dilolo en Kisinge in het zuiden onder controle gekregen alsmede Kapanga en Kasaji in het noorden.
Op 28 maart bevestigde het Amerikaanse State Department dat ook de stad Mutshatsha in handen van de invasietroepen was gevallen, hoewel het officiële Zaïrese persbureau AZAP dit tot dan toe had tegengesproken. Ook Sandoa tussen Kasaji en Kapanga zou door de invallers zijn bezet, aldus The Economist (2-4). Op 30 maart verklaarden diplomatieke kringen in Brussel dat de invallers tot op 25 km van Kolwezi. het hoofdkwartier van de Zaï-

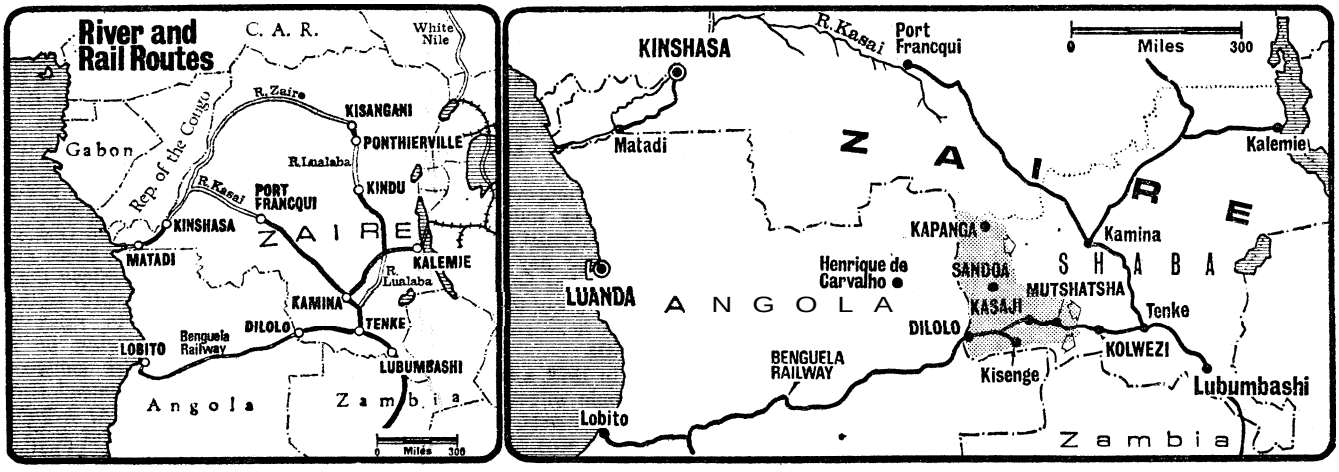

(The *Financial Times*)

Weekblad 46ste jaargang *No.* 2378, *pag.* 28727-28742

rese staatskopermaatschappij Gecomines, waren opgerukt.

Over de samenstelling van de invasiernacht verschenen tegenstrijdige berichten, maar het lijkt volgens Financzal Times (1-4) zeker dat de meerderheid van de militairen Luanda's zijn uit zuidelijk Shaba, die de ruggegraat vormden van de in '61 door Moise Tsjombe geformeerde gendarmerie ten behoeve van de afscheiding van het toenmalige Katanga. Toen dat streven in 1963 was mislukt vluchtten de restanten van die gendarmerie naar Angola, waar zij 10 jaar lang als Katangese eenheden zij aan zij met het Portugese koloniale leger vochten. Na de coup in Portugal sloten zij zich — nog als eigen blijkbaar goed georganiseerde eenheden bij de MPLA aan in haar strijd tegen UNITA en FNLA (zie pag. 460/2-'76). De doelstellingen van de ex-gendarmes zijn onduidelijk, afgezien van hun verlangen om naar eigen huis en haard terug te keren. Hun beginsuccessen zijn zeker ten dele verklaarbaar uit de omstandigheid dat zij door hun eigen stamgebieden trokken. De eerste sleutelvraag is of zij voor hun eigen doelstellingen vechten (misschien een nieuwe afscheiding of zelfs de omverwerping van Moboetoe's bewind) dan wel of zij als instrument — zoals president Moboetoe heeft beweerd — van de Angolezen opereren, die op hun beurt zwaar gesteund worden door de Cubanen en de Sowjet-Unie, aldus The Financial Times.

Het Britse blad schreef hierover verder: ,,Het schijnt een duidelijke zaak dat zij (de ex-gendarmes) Zaire niet kunnen zijn binnengevallen zonder het medeweten en de stilzwijgende steun van Angola, alleen al omdat Angolese en Cubaanse troepen kennelijk nog steeds actief zijn in het grensgebied en omdat de Katangezen bij het begin brandstof en andere logistieke steun van Angola nodig hadden. Noch is moeilijk in te zien waarom de Angolezen zelf, of de Cubanen of Sowjets de invasie zouden kunnen aanmoedigen. De MPLA heeft redenen om president Moboetoe niet te mogen en hem te wantrouwen, die de FLNA/UNITA coalitie tijdens de Angolese burgeroorlog steunde en die, toen het FLNA tegenover een nederlaag stond, ca. 3.000 a 4.000 man Zaïrese troepen stuurde om aan zijn kant te vechten. President Moboetoe is het akkoord, dat tussen Zaïre en president Neto van Angola aan het eind van de burgeroorlog in febr. 1976 werd getekend, niet nagekomen: hetzij uit politieke zwakheid, hetzij door het ontbreken van politieke wil heeft hij kennelijk tot dusver het FNLA in zijn Zairese kampen niet ontwapend, en de Angolezen beweren dat hij eind febr actief gewapende aanvallen zowel over de grens met Angola als met Cabinda aanmoedigde.

Van hun kant kan van de Sowjets er de Cubanen ideologisch gekant tegen de Westers geoiiënteerde regering van Zaïre, worden verwacht dat zij elke actie aanmoedigen die president Moboetoe in verwarring kan brengen of misschien zelfs ten val brengen, want dat zou ook Washington in verlegenheid brengen, dat momenteel een nieuwe Afrika-politiek aan het uitwerken is die zeer wel zou kunnen resulteren in verminderde Amerikaanse steun aan Zaïre.

Ondanks beweringen van Zaire dat Cubaanse* troepen daadwerkelijk de Katangezen vergezellen, is de meest waarschijnlijke verklaring dat Angola de invasie in eerste instantie heeft bekrachtigd om, zoals een diplomaat het stelde, „Moboetoe aan zijn staart te trekken" (d.w.z. te tergen). (...)

De calculatie schijnt te zijn geweest dat de Katangezen (die krachtens het Angolees-Zaïrese akkoord zelf werden verondersteld te zijn ontwapend) van hun kant Moboetoe voldoende moeilijkheden kon berokkenen en dat, als zij daar niet in slaagden Angola niets kon worden verweten.

Als de meest waarschijnlijke verklaring voor de invasie is dat zowel de Katangezen als de Angolezen, om verschillende redenen, Moboetoe op beperkte wijze in verlegenheid wilden brengen, dan kan er weinig twijfel over bestaan dat zij tot dusver zijn geslaagd (mogelijk in hogere mate dan zij durfden hopen). Zij hebben bovendien op dramatische wijze de zwakte van de Zaïrese regering en haar strijdkrachten onderstreept.

De invasiemacht schijnt zowel plaatselijke als centrale legercommandanten te hebben verrast. Blijkbaar waren er geen Zaïrese troepen in het gebied waar de Katangezen aanvankelijk doortrokken, en de weinige gendarmes daar waren kennelijk niet bij machte enigerlei strijd te leveren In de hele provincie Shaba (een gebied meer dan twee maal zo groot als het Verenigd Koninkrijk) waren naar wordt gezegd slechts ongeveer 3.000 à 4.000 man, van wie de meesten in het provinciale hoofdkwartier te Loeboembasji of verder naar het noorden rond de luchtmachtbasis Kamina gelegerd waren. Kleine Zaïrese eenheden werden stukje bij beetje gestuurd, maar die schijnen of wel zonder strijd te zijn teruggetrokken of zij werden, in minstens één geval, in een hinderlaag gelokt. Of het door gebrek aan efficiency komt dan wel omdat het moreel laag is, de regering heeft geen onmiddellijke grote actie op touw gezet om versterkingen te sturen.

Nu wordt gezegd dat zij begonnen is met het aanvoeren van verscheidene compagnieën manschappen uit andere delen van Zaïre door de lucht naar Shaba, maar met welk succes moet worden afgewacht. Aanvankelijk waren er logistieke problemen. Gezegd wordt dat brandstofvoorraden tekortschoten, deels vanwege de illegale verkoop van militaire brandstof aan burgers. Andere tekorten, zoals die aan onderdelen, kunnen gedeeltelijk zijn opgeheven door recente Amerikaanse leveranties (hoewel geen wapens) en blijkbaar wat wapens uit België.

Militaire problemen

Maar er liggen diepere problemen in het Zaïrese leger, die wel de van nu af aan noodzakelijke taaie volharding kunnen aantasten. Het moreel is laag, ten dele als gevolg van de vernederende nederlaag van de eenheden* die vorig jaar in de Angolese burgeroorlog vochten en ten dele vanwege de consequenties van een couppoging 18 maanden geleden, die, in de kiem gesmoord, resulteerde in gevangenisstraffen van 6 maanden à 25 jaar voor ruim 20 hoge officieren, van wie de meesten van de Baloebastam uit Noord-Shaba en Kasai afkomstig waren.

Moboetoe's algemene aanpak van het leger heeft niet positief gewerkt.

---

* Volgens een correspondent van Newsweek (verslag 28-3-77), die Moboetoe op 19 maart bij een inspectietocht naar Kolwezi vergezelde, zou een officier daar de president hebben gerapporteerd dat de invallers ,,werden geleid door blanke officieren. Sommige van hen spraken Spaans en zij moesten Cubanen zijn, omdat zij elkaar aanspraken als ,,camerada". Newsweek tekende daarbij aan dat als zij die term gebruikten, de invallers mogelijk Portugezen waren, want het Cubaanse woord voor kameraad is ,,compañero".

* Geregelde troepen van de door Noordkoreanen gedrilde Kamanyola divisie die als elite-eenheid van Zaïre geldt. Een groot deel van die divisie moest tijdens de vlucht na catastrofale acties met helikopters worden geëvacueerd. (NZZ 16-3).

Hoewel hijzelf in 1965 een coup organiseerde. heeft hij de neiging gehad de gewone manschappen te verwaarlozen, door het maken van politieke afspraken terwille van de persoonlijke trouw met hoge officieren, van wie velen — zoals de legerchef generaal Bumba — uit de oude Kongolese Force publique stamden.
Jonge officieren, die in het buitenland werden opgeleid (ongeveer een dozijn verblijft te Sandhurst, werden in het algemeen in managersposities gehandhaafd in plaats van op bevelvoerende posten. Het totale effect daarvan maakte het leger inefficiënt en mogelijk onbetrouwbaar
Samen met deze militaire zwakte moet men de ernstige economische situatie meetellen waarmee Zaïre geconfronteerd wordt, alsmede de wijdverbreide politieke ontevredenheid die, hoewel grotendeels verhuld, gemakkelijk aan de oppervlakte kan komen als het in wezen dictatoriale regime van president Moboctoe ernstig bedreigd zou schijnen..." Aldus The *Financial Times*.

Economische problemen en belangen

Over de economisch situatie schreef *NRC/H'blad* (25-3j:

,,De laatste twee jaar is het Zaïre niet voor de wind gegaan. Eind 1973 nationaliseerde Moboetoe grotendeels de industrie, maar na een gestage daling van de produktiecijfers zag hij zich eind vorig jaar plotseling genoodzaakt deze maatregel terug te schroeven.
De bierbrouwerijen in het zuiden en andere bedrijven probeert hij nu opnieuw over te dragen aan particulieren. (... j
De paniekmaatregel kwam onmiddellijk nadat de prijzen van koper (80% van de totale uitvoer) tot een derde waren gekelderd op de wereldmarkt. Dit resulteerde in grote tekorten aan essentiële levensbehoeften. In ande half jaar verveelvoudigden de prijzen van olie en verbruiks- en gebruiksartikelen bovendien. 30% van de valuta-inkomsten wordt hieraan besteed. Loonrestricties voor iedereen die meer verdient dan f 750 per maand maakten Moboetoe niet populairder.
Sinds de nationalisering van de landbouwsector is de produktie in elkaar geklapt. Vorig jaar moesten het Internationale Monetaire Fonds, de Wereldbank, Libië en de Europese Investeringsbank te hulp komen. In totaal $700 mln werd in Zaire gepompt De toenenixng van de produktie die de voornaamste mijnbouwmaatschappij Gecomines voor ogen had tot 570.000 ton koper voor dit jaar vergeleken met 424.000 ton in 1972 zal bij lange na niet worden gehaald.
Een ernstige terugval incasseerde Zaïre vorig jaar toen een buitenlands consortium met Brits, Amerikaans en Japans kapitaal voor een nieuwe kopermijn nabij Tenke Funguruine in Shaba na de eerste constructieverrichtingen afzag van deze investering van $650 mln en het project de genadeslag toediende".
Over Zaïre's economische belang berichtte Walter Andrews *(Reuter)* in *NRC/H'blad* (18-3) o.m.

„ ... Het pro-Westerse Zaïre, dat voor dc onafhankelijkheid in 1960 Belgisch Kongo heette, is voor Europa en Amerika verder van belang in verband met de export van grondstoffen als kobalt en koper.
Amerika importeert ongeveer 50 procent van het voor de staalproduktie benodigde kobalt uit Zaïre, dat verder 70 procent van de door de Westerse wereld benodigde hoeveelheid van deze grondstof levert.
Hoewel Amerika zelf weinig koper uit Zaïre invoert, is dit Afrikaanse land wel de voornaamste leverancier van dit belangrijke metaal aan Europa. In totaal neemt Zaïre zo'n 15 procent van de koperproduktie buiten de communistische landen voor zijn rekening.
Naar in Amerikaanse regeringskringen verluidt beschouwt Amerika Zaïre als belangrijk voor Afrika en de Westerse wereld gezien het perspectief dat het potentieel aan natuurlijke rijkdommen biedt voor economische groei en voor het ontstaan van een stabiele regering.
Vorig jaar importeerde Amerika voor bijna 100 miljoen dollar aan kobalt, diamanten voor de industrie en andere grondstoffen uit Zaïre en voerde het voor ongeveer 190 miljoen dollar uit aan industriële produkten als vrachtwagens en jeeps.
De afgelopen jaren zijn de Amerikaanse investeringen in Zaïre in een snel tempo opgelopen. Op het ogenblik liggen ze tussen de 200 en 250 miljoen dollar.
Een Amerikaanse bouwonderneming. Morrison-Knudsen, is bezig met de aanleg van één van 's werelds langste hoogspanningsleidingen ter wereld: een 1900 kilometer lange verbinding tussen de Inga-dam en het kopermijnendistrict in de provincie Shaba. Dit project, dat over anderhalf jaar klaar zal zijn en waarvan de aanleg bijna 400 miljoen dollar gaat kosten, wordt gefinancierd door de Amerikaanse Export-import bank. ."

Vooral de koperrijkdom van Shaba is het onderpand voor leningen en kredieten. die door Amerikaanse, Europese en Japanse banken aan Zaïre zijn verstrekt. Door de inval in dit gebied is hun onderpand nu erg dubieus geworden,
Over de kredieten schreef *NRC/H'blad* (26-3):

.,... Vorig jaar was de achterstand op de terugbetaling van de buitenlandse bankkredieten (circa 800 miljoen dollar), voornamelijk ,,georganiseerd' door de New York Citybank, opgelopen tot een bedrag van al 70 tot 90 miljoen dollar achterstallige rente
In december 1976 is toen in Londen met deze bankcrediteuren een regeling getroffen waarbij Zaire beloofde de achterstallige rente te zullen voldoen Hier tegenover beloofde de Citybank te zullen zorgen voor een verdere financiering van 250 miljoen dollar in 1977.
Voor de schuldregeling heeft Zaïres nationale bank een rekening geopend bij de Bank voor Internationale Betalingen te Bazel Verder heeft het land een beroep gedaan op het Internationale Monetaire Fonds voor een lening ter uitvoering van een economisch programma Het krediet van Zaire wordt thans extra belast en op de proef gesteld Het vorig jaar was men al overtuigd dat het krediet van Zaire overspannen was Niettemin was de Citybank wellicht uit morele verplichtingen tegenover andere deelnemers van het banksyndicaat, bereid nog een toeregging van 250 miljoen dollar nieuw krediet te geven "

Oppositze

In een op 11 maart uitgegeven communiqué werd de verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen in Shaba opgeëist door het Nationale Bevrijdingsfront van Kongo (FLNC), een samenbundeling van oudere Zaïrese oppositiebewegingen die in nov. 1975 in de Angolese hoofdstad Loeanda werd opgericht. Dit Front stelt zich tot doel ,,een nieuwe Kongolese samenwerking op te bouwen om een einde te maken aan het neo-kolonialistische bewind, instrument van het internationaal kapitalisme. In een basisdocument werden alle etnische tegenstellingen expliciet uit de weg gegaan. Tot het Front traden o.m. de PRP (Parti de la Révolution Populaire) van Laurent Kabila en de MNC (Mouvement Nationale Congolais), die in 1958 door Patrice Loemoemba werd opgericht. Het FNLC staat onder leiding van generaal Nathanael Mbumba en het vestigde zijn hoofdkwartier in Chicapa, dichtbij de grens met het voormalige Katanga.
Over PRP en MNC berichtte het Angola Bulletin (febr. 1976) o.m.:

,, Drie leiders van de zogenaamde Simba-opstand in Zaire uit de jaren 1964-1966 stichtten in 1967 in het oosten van het land de PRP (Parti de la Révolution Populaire) met de militaire vleugel FAP (Forces Armées Populaires) De leider van de PRP werd Laurent Kabila, die in oktober 1967 na een verblijf van een jaar in China illegaal naar Zaire terugkeerde Tweede man van de beweging was secretaris-generaal Gabriel Yumbu, de vroegere minister van financien van de regering van Stanleyville. Kabilla en Yumbu brachten verschillende groepen Simba's bijeen die zich na de nederlaag op het oostfront in de bossen verborgen hielden De guerrilla's kregen politieke scholing en een militaire opleiding Tegelijkertijd werden nieuwe guerrilla's gerecruteerd, sloten andere verzetsleiders zich aan en werd de boeren-

bevolking uit de omgeving voor de strijd gemobiliseerd.
Na twee jaar zorgvuldige voorbereiding werd in 1969 de strijd tegen het leger van Moboetoe geopend. Dit leger probeerde verschillende keren in grote campagnes de opstand in het oosten van Zaïre de kop in te drukken, maar tevergeefs. Het gebied dat in handen van de PRP is ligt in Zaïre, langs het Tanganyika-meer, in een gebied dat Hewa Bora II (Frisse Lucht II) wordt genoemd.

Begin 1973 werd Gabriel Yumbu naar Tanzania gezonden om contact op te nemen met bevriende ambassades, en om van de regering van Tanzania een reactie te vragen op verschillende brieven, die nooit beantwoord waren. De beweging wilde de Tanzaniaanse regering verzoeken om een transport wapens vrij te geven, dat eind van de jaren zestig in beslag was genomen. Verder wilde men een regeling treffen voor de aanvoer van medicijnen, kleren en andere noodzakelijke goederen voor de bevrijde gebieden. De besprekingen hadden echter geen resultaat.

In Dar es Salaam werd Yumhu herkend door iemand van de ambassade van Zaïre. Kort daarop werd hij door de politie van Tanzania gearresteerd. Verzoeken van de PRP om Yumbu vrij te laten bleven onbeantwoord.
Twee jaar later, in mei 1975, ontvoerden guerrilla's van de PRP in Tanzania vier studenten, drie Amerikanen en een Nederlandse, om de regering van Tanazania te dwingen Yumbu en twaalf andere leden van de PRP vrij te laten. Verder werd een half miljoen dollar en Belgische en Amerikaanse wapens geëist. Maar de belangrijkste eis was de vrijlating van Yumbu en Saleh Kilenga, een lid van het centrale comité van de PRP, die in maart 1975 met elf man in Tanzania was gearresteerd toen hij daar kleding wilde kopen. De regering van Zaïre heeft herhaaldelijk bij de Tanzaniaanse regering aangedrongen op uitlevering van de PRP-leiders. Het is onduidelijk of deze leiders nog in leven zijn. De regering van Tanzania verklaarde dat ze werden vrijgelaten, maar de PRP ontkent dit. (...)
De beweging zegt over 3.000 guerrilla's te beschikken. De PRP zegt geen enkele steun uit het buitenland te ontvangen en alle wapens op het Zaïrese leger te veroveren. Het leger bestaat uit een groot aantal kleine eenheden, die geheel zelfstandig opereren. Men heeft tot nu toe niet geprobeerd steden aan te vallen. (...)
Verder zouden in het noordoosten van Zaïre nog steeds 1.500 a 2.000 guerrilla's van de MNC (Mouvement National Congolais) actief zijn....

Philippe Decraene van Le Monde onderscheidde in *NRC/H'blad* (31-3) drie hoofdstromingen binnen de Zaïrese oppositie:

„... De eerste groepeert, althans in theorie, binnen de Vereniging van progressieve Kongolezen (RCP), het Nationaal Bevrijdingsfront van Kongo (FNLC) en de Aktiebeweging voor de heropleving van Kongo (MARC). Het Front, dat onder leiding staat van generaal Nathanael Mbumba, vormt de voorhoede van de Katangese gendarmes die vanuit Angola in Shaba zijn binnengedrongen en beschikt over een afvaardiging in Frankrijk met aan het hoofd Mutombo Cartier.
De MARC, die de samenwerking met het Westen zou willen handhaven, heeft in Brussel een vertegenwoordiging en wordt gesteund door liberale kringen in België. Ze staat onder ieiding van Kaniyonga Mobatelli en verspreidt regelmatig het blad Miso Gaa („Met open ogen"). (...)

De tweede stroming wordt vertegenwoordigd door het Socialistisch Afrikaans Front (FSA), dat wordt voorgezeten door Cléophas Kamitatu Deze was eerste vice-premier van de voorlopige regering van Leopoldstad, vervolgens minister van binnenlandse zaken en later minister van planning in de regering van Cyrille Adoela, alvorens in 1964 in de oppositie te gaan toen Tsjombe premier werd.
Later, toen Moboetoe de macht had overgenomen, weigerde hij deel uit te maken van de regering. Een half jaar later werd hij wegens medeplichtigheid aan een „komplot" gearresteerd en tot vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld. Na anderhalf jaar werd hij in nov. 1967 vrijgelaten.
Sinds zeven jaar woont hij als balling in Frankrijk, waar hij „La Grande Mystification du Congo-Kinshasa" heeft geschreven, een boek dat onmiddellijk na verschijning in Frankrijk verboden werd en later in België opnieuw gedrukt is. Het Socialistisch Front is niet afkerig van een toenadering tot de RCP en het Nationaal Bevrijdingsfront. De FSA beschouwt de wapenleveranties aan het bewind van Moboetoe als een „uitdaging" van hen die „de ellende waarvoor het huidige bewind in Zaïre verantwoordelijk is in stand willen houden".

De derde stroming, genaamd de Democratische Krachten voor de Bevrijding van Kongo-Kinsjasa (FODELICO), staat onder de bezielende leiding van Antoine Gizenga, voormalig vice-premier in de regering van Patrice Loemoemba, voor wiens geestelijk erfgenaam hij gewoonlijk doorgaat. Gizenga, die in Kisangani (toen Stanleystad) een autonome regering had geïnstalleerd, werd in 1962 gearresteerd en twee jaar later weer vrijgelaten. Hij vertrok toen naar de Sowjet-Unie om zich een paar jaar later in West-Europa te vestigen, voor het laatst, naar het schijnt, in Genève..."

Tot de partijen die Gizenga volgens Decraene (in tegenstelling min of meer tot Angola Bulletin) geprobeerd heeft onder zijn hoede te nemen behoren de PRP, de Kongolese Liberale Partij (PLC) en de Afrikaanse Volkspartij (PPA). Laatstgenoemde heeft een permanente zetel in Brussel, waarvan het secretariaat-generaal de laatste weken herhaaldelijk de wapenzendingen van België, Amerika en Frankrijk aan Zaïre categorisch veroordeeld heeft.

Ook andere oppositiegroeperingen waarvan de werkelijke aanhang in Zaïre moeilyk te schatten is, geven op het ogenblik in Parijs en Brussel communiqués uit. Hieronder bevindt zich de Zairese Socialistische Partij (PSZ), waarvan Tra Mambu Mobu als secretaris-generaal optreedt.

Daarnaast is er nog het Comité ter overweging van de toekomst van Kongo (CORACO), dat zich richt tegen het „Zaïre van technocraten en internationale trusts".

Behalve al deze uiteenlopende groeperingen is er nog een aantal mensen die individueel de strijd tegen het huidige bewind in Zaïre hebben aangebonden, zoals Kashamura, voormalig minister van voorlichting onder Loemoemba, die al een paar jaar als balling in Parijs woont, aldus Decraene.

Komplot juni 1975

Ondanks die veelheid van oppositiebewegingen werd de positie van Moboetoe jarenlang niet bedreigd. In de laatste jaren was slechts één maal van een komplot sprake, en wel in juni 1975.

Op 16 juni van dat jaar meldde het semi-officiële dagblad Elima in Kinsjasa dat een komplot om president Moboetoe te vermoorden was ontdekt en dat alle samenzweerders, o.w. verscheidene Amerikanen, waren gearresteerd. Moboetoe bevestig dezelfde dag de arrestaties, terwijl hij stelde dat „een grote mogendheid" een beroep op „bepaalde dwalende zwarten" had gedaan om hem te vermoorden.

Het semi-officiële dagblad *Salongo* meldde dat de coup op 30 sept. 1975 plaats had moeten vinden en het beschuldigde „Dr. Kissinger en zijn kliek" en de z.g. Amerikaanse „destabilisatie"politiek die nu „in Afrika geimporteerd" zou worden. De volgende dag demonstreerden meer dan 200.000 mensen voor het Amerikaanse culturele centrum in Kinsjasa, ook al had het State Department al op 17 juni ontkend dat de VS op enigerlei wijze bij een komplot tegen de president van Zaïre betrokken waren. Ook op 18 juni kreeg de

Amerikaanse ambassadeur in Kinsjasa, Deane L. Hinton, opdracht het land per 21 juni te verlaten „in het belang van de Zaïrees-Amerikaanse betrekkingen", Hij vertrok die dag naar Madrid, terwijl de Zaïrese ambassadeur in Washington werd teruggeroepen. Dezelfde dag arriveerde een Amerikaanse missie met toestemming van Moboetoe in Kinsjasa om de beschuldigingen te onderzoeken

Tevens werd een aan Zairese militairen en burgers gearresteerd.

Salongo (17-6-'75) publiceerde de volgende namen: generaal Fallu Sumhu (tot 3 juni 1975 militair attaché in de *VS:* als centrale figuur in het komplot; brigadegeneraal Katsuva Wa Kasivwira (lid van het politieke bureau van de eenheidspartij MPR en stafchef van de landstrijdkrachtenj; kolonel Ombe Pene Djunga (privé-secretaris van Moboetoe); majoor Bula Butupu Bajikila (adviseur generale staf) en majoor Mpika Ntoya Zi Bikembo. Op 23 juni berichtte Salongo voorts de arrestatie van 5 burgers. o.w. drie leden van de Nationale Vergadering, wegens het verspreiden van „valse geruchten".

Op 2 juli 1975 werd de staatscommissaris (minister) van PTT, Tshomba Somwa Kimbayo ontslagen alsmede gen. Lundula Okoko Tamongo, de kanselier voor nationale onderscheidingen, met 9 andere generaals. Alle militaire bevelhebbers werden overgeplaatst en de Amerikaanse regering werd de uitlevering gevraagd van Albert Ndele, de in nov. 1970 ontslagen minister van financiën. Al deze maatregelen werden getroffen in verband met het komplot.

Op 20 aug. 1975 begon voor een militair hof in Kinsjasa achter gesloten deuren een proces tegen 40 burgers en militairen wegens de samenzwering. Op 1 sept. 1975 werden zeven voo malige officieren schuldig bevonden en ter dood veroordeeld: de generaals Fallu Sumbu, Utshudi Wembolenga en Katsuva Wa Kasivwara, de kolonels Ombe Pene Djunga en Mudiayi, majoor Mpika Nyoya Zi Bikembo en luitenant Kabamba.

De president van het hof, generaal Masiala Kinkela Kulu Kangala, verdween op 2 sept.; op 6 sept. werd zijn lijk met die van zes anderen in het wrak van een helikopter aangetroffen in het berggebied van zuidelijk Zaïre.

De president van het hooggerechtshof, Liau Ebua Libana, die zijn twijfels over de waarde van de aanklachten had geuit, werd na een perscampagne tegen hem ontslagen, aldus werd door een oppositiebeweging gemeld.

Wijziging kabinet

Op 24 febr. 1977 maakte het Zaïrese persbureau AZAP bekend dat president Moboetue zijn nationale uitvoerende raad had gereorganiseerd. Negen staatsconimissarissen (ministers) werden vervangen en drie wisselden van portefeuille.

Twee nieuwe posten, nl. die van vice-presidenten van de raad, werden ingesteld. De nieuwe functionarissen, die hun vroegere portefeuilles behielden, waren Nguza Karl I Bond (buitenlandse zaken) en Engulu Baangampongo Bakolele Lokanga (politieke zaken). Nguza Karl I Bond werd voorzitter van de politieke, economische en financiële commissie, die belast is met het toezicht op 16 ministeries. Engulu Baangampongo Bakolele Lokanga werd voorzitter van de administratieve, sociale en culturele commissie die 9 departementen controleert.

Bisengimana Rwena, die als de grijze eminentie van Moboetoe werd beschouwd en hem 11 jaar als naaste medewerker diende, werd als directeur van het presidentiële bureau vervangen door Nimy Mayidika Ngimbi, tot dusver president van het hooggerechtshof.

Onder de negen ministers, die vertrokken, waren die van economie, landbouw, transport, energie, gezondheid, mijnbouw en arbeid alsmede de functionaris die belast was met de staatsinvesteringen.

Buitenlandse hulp *voor* Moboetoe

Positie Cuba

In het verloop van de militaire operatie in Shaba bleef de Zaïrese regering zowel Cuba als de Sowjet-Unie beschuldigen van hulpverlening aan de invallers. Luitenant-generaal Bumba Moasso, de stafchef van het Zaïrese leger, verklaarde op 2 april dat zijn troepen Cubanen, Russen en Portugezen hadden gedood. Nadat Zaïrese veiligheidsfunctionarissen bij een Cubaanse diplomaat documenten zouden hebben aangetroffen die met de invasie in Shaba in verband stonden, schortte Zaïre op 4 april de diplomatieke betrekkingen met Cuba op. De Cubaanse betrokkenheid werd echter door president Fidel Castro tegengesproken.

Tegen die achtergrond verzocht Zaïre Westerse landen om militaire en andere steun.

Op 14 maart deelde de woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Frederick Brown, mee dat de Zaïrese regering Washington om hulp had gevraagd en dat dit verzoek bestudeerd werd. De volgende dag stuurde de Amerikaanse regering per vliegtuig verbindingsapparatuur en medische goederen. Hulp ter waarde van $ 1 mln werd aangekondigd.

Woordvoender Brown stelde toen met klem vast dat het „absoluut niet in de bedoeling ligt om Amerikaanse soldaten naar Afrika te sturen".

In de begroting voor het fiscale jaar 1978 was al militaire steun voor Zaïre uitgetrokken ter waarde van 32.5 mln.

Van gezaghebbende zijde werd te kennen gegeven dat Zaïre ook gevraagd heeft om hulp van bepaalde Westeuropese landen om de „invasie in de provincie Shaba" terug te dringen. De landen waarmee contact was opgenomen, hadden gunstig gereageerd op de verzoeken van Zaïre.

De Amerikaanse hulp aan Zaïre zou geen extra uitgave betekenen en gelicht worden uit de militaire hulp ten bedrage van $28 mln, die door Washington was toegezegd voor het lopende begrotingsjaar. Het Amerikaanse ministerie van binnenlandse zaken heeft meegedeeld over „voldoende inlichtingen" te beschikken over de aard van de agressie om gunstig te kunnen reageren op het verzoek om hulp van Zaïre.

Op 16 maart deelden diplomatieke kringen in Brussel mee dat in de voorafgaande 24 uur twee Belgische C-130 transportvliegtuigen met lichte wapens naar Zaïre waren gevlogen. Het Belgische ministerie van buitenlandse zaken ontkende dat van militaire steun sprake was. Het ging om een commerciële transactie en het betrof een versnelde leverantie, die volgde na overleg op hoog niveau zowel te Brussel als te Washington tussen Belgen en Amerikanen. Ook Frankrijk was bij die besprekingen betrokken.

Op 18 maart werd te Parijs door de woordvoender van het Franse ministerie van buitenlandse zaken meegedeeld dat Frankrijk op verzoek van de regering van Zaïre de regelmatige levering van munitie had versneld.

Op 21 maart vloog een Amerikaanse Boeing 707 naar Zaïre met een tweede voorraad militaire uitrusting. Zaïre vroeg toen om verdere militaire hulp.

Op 24 maart vertrok vanuit België een vrachtvliegtuig van Air Zaïre met 18 ton wapens naar Kinsjasa.

(Le Monde, Financial *Times, NZZ, NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

EG

EUROPESE RAAD IN ROME, BESLUIT TOT DEELNAME EG AAN ECONOMISCHE TOP IN LONDEN

Op 25 en 26 maart zijn de staats- en regeringsleiders van de negen EG-landen voor de zgn. Europese Raad in Rome bijeengeweest,

Er werd van gedachten gewisseld over een groot aantal zaken, zoals de wenselijkheid van deelname van de EG aan de economische topconferentie in mei in Londen, het getneenschappelijke beleid t.a.v. de ontwikkelingslanden en meer in het bijzonder de vorming van een gemeenschappelijk fonds voor de financiering van grondstoffenovereenkomsten, de economische situatie in de Gemeenschap, de sanering van de staalsector in Europa en de relaties met Japan. Tevens werd in een plechtige bijeenkomst de 20ste verjaardag van de Gemeenschap herdacht.

Ten aanzien van de agendapunten werd het volgende besloten: de Gemeenschap zal op de economische topconferentie in Londen in mei vertegenwoordigd zijn door de voorzitter van de Europese Ministerraad, de Engelse premier Callaghan, en door de voorzitter van de Europese commissie, de Brit Roy Jenkins. Ze zal alleen aanwezig zijn als er onderwerpen worden behandeld die tot de competentie van de Gemeenschap behoren (zie hierna)

Ontwikkelingszaken

Op de topconferentie is ook enige vordering gemaakt met het opruimen van tegenstellingen die tussen de lidstaten bestonden over de ontwikkelingsproblemen. Duitsland, dat zich steeds verzette tegen de vorming van een gemeenschappelijk fonds voor de financiering van grondstoffenovereenkomsten, lijkt wat meer coöperatief te zijn geworden. De conferentie werd het er namelijk over eens dat er ,,een gemeenschappelijk fonds" dient te komen, al werd er over de definitie van zo'n fonds niet gesproken. Men vroeg zich in de wandelgangen af of ,,een gemeenschappelijk fonds" hetzelfde zal zijn als de UNCTAD-conferentie in Nairobi voor ogen stond. In elk geval vond de Nederlandse eerste minister dat er ,,een belangrijke stap vooruit" was gedaan.

De ministers van buitenlandse zaken hebben van de Europese Raad de opdracht gekregen om in hun vergadering van 5 april een gemeenschappelijk standpunt uit te werken voor de Noord-Zuid-dialoog.

Van Duitse zijde is in Rome opgemerkt dat het tijd wordt dat de landen van het Oostblok en de olieproducerende landen de taak hebben meer aan ontwikkelingshulp te doen.

Als er prijsstabiliserende overeenkomsten gesloten worden voor grondstoffen, dan dient dat per grondstof te gebeuren en de armste landen in de wereld zullen er het meest van moeten profiteren.

De *economische* situatie

De staats- en regeringsleiders hebben zich in Rome, voor zover nog mogelijk was, omdat al veel tijd was heengegaan met het debat over de deelname van de EG aan de economische top te Londen, nog tamelijk intensief beziggehouden met de economische situatie in de Gemeenschap en in de wereld.

Dut gesprek resulteerde in liet vaststellen van een verklaring over groei, inflatie en werkloosheid, die als volgt luidt:

„De Europese Raad besprak de vooruitzichten voor economische ontwikkeling binnen de Gemeenschap en was eensgezind van oordeel dat, ten einde duurzaam economisch herstel te bevorderen en het in de lidstaten heersende hoge werkloosheidspeil terug te dringen, zonder de inflatie opnieuw aan te wakkeren, de samenwerking op communautair en op internationaal vlak moet worden geïntensiveerd."

De Europese Raad was het erover eens dat deze maatregelen voor een groot deel op mondiale schaal moeten worden genomen, waarin de Gemeenschap een belangrijke rol te vervullen heeft. In dit verband nam hij er allereerst nota van dat de ministers van financiën van de Gemeenschap een ruime mate van overeenstemming hebben bereikt over de denkbeelden die zij met betrekking tot internationale financieringsproblemen naar voren zullen brengen op de vergadering van het interim-comité van het IMF die eind april te Washington wordt gehouden, en vervolgens nam de Europese Raad er nota van dat middelen om een sterkere, maar toch evenwichtige, groei van de mondiale economische activiteit te bevorderen, een hoofdonderwerp zullen vormen van de topconferentie die begin mei te Londen plaatsvindt.

Drie activiteiten

De Europese Raad kwam voorts in het bijzonder overeen om op Gemeenschapsniveau in drie richtingen activiteiten te ontplooien: in de eerste plaats om maatregelen te bevorderen die bijdragen tot de oplossing van specifieke arbeidsmarktproblemen, in het bijzonder door opleidingsmogelijkheden en werkgelegenheidskansen voor jongeren en vrouwen te verbeteren. In de tweede plaats om de investeringen in de lidstaten te stimuleren en in de derde plaats om de divergentie tot stand te brengen en de convergentie van de economische activiteiten van de lidstaten te bevorderen. Daartoe verzoekt de Europese Raad enerzijds de Commissie, met name door een beter gebruik van de communautaire in-

Commissievoorzitter Jenkins (l.), de Britse premier Callaghan (m.) en de Britse minister van buitenlandse zaken Owen (r.) op een persconferentie na afloop van de Europese Raad in Rome,

strumenten, en, anderzijds, de Raad van gouverneurs van de Europese Investeringsbank om naar middelen te zoeken ter verbetering van de doeltreffendheid van hun optreden.
De Europese Raad beklemtoonde het belang van de samenwerking tussen de sociale partners op deze gebieden en stemde ermee in dat er op een nader te bepalen datum nog een drie-partijenconferentie wordt gehouden in de eerste helft van dit jaar, waarop de gemaakte vooruitgang en de bestaande mogelijkheden kunnen worden bekeken De Europese Raad kwam overeen om de vooruitgang in dezen opnieuw te bespreken op zijn voor juni geplande bijeenkomst.
De Europese Raad kwam overeen om zijn vergadering aan het einde van het jaar in hoofdzaak te wijden aan een bespreking van de resultaten op de gebieden van groei, werkgelegenheid en bestrijding van de inflatie, en om na te gaan welke vooruitzichten er voor de Gemeenschap bestaan om vorderingen te maken in de richting van de economische en monetaire unie."

Staal

Europees commissaris Davignon, die eerder zijn denkbeelden had gelanceerd om de staalsector in Europa weer gezond te maken, had toen tevens gezegd dat de Europese Raad in de eerste plaats de probleemsituatie in de staal diende te erkennen. Hij wenste een uitspraak van de top die als basis kon dienen voor een verder beleid.
Dat de staats- en regeringsleiders de ernst van de situatie onderkenden, lijdt geen twijfel. De Gemeenschap produceerde in 1976 slechts 120 mln ton staal tegen nog 159 mln ton in 1974. Slechts 60% van de capaciteit wordt benut.
De Raad nam een verklaring over de situatie in de staalsector aan die er als volgt uitziet:
,,De Europese Raad heeft op basis van een mededeling van de Commissie de toestand in de staalsector besproken. Deze sector maakt een ernstiger inzinking door dan op enig ander tijdstip in de geschiedenis van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal. De staatshoofden en regeringsleiders hebben bij deze gelegenheid nogmaals uiting gegeven aan hun vaste wil om de staal-industrie door passende maatregelen de levensvatbaarheid en het concurrentievermogen terug te geven die essentieel zijn voor de instandhouding van een werkelijk Europees industrieel potentieel.
De Europese Raad spreekt zijn waardering uit voor de inspanningen die door de Commissie worden ondernomen om op een vroeg tijdstip praktische voorstellen te doen en initiatieven te nemen voor verbeteringsmaatregelen op korte termijn om de markt te stabiliseren, voor een structurele reorganisatie op langere termijn van de Europese staalindustrie en voor maatregelen op sociaal terrein om werknemers die door een dergelijke reorganisatie worden getroffen, te helpen,
De Europese Raad spreekt de wens uit dat de Raad van ministers met spoed aandacht geeft aan de voorstellen en initiatieven van de Commissie betreffende deze onderwerpen".

Japan

De Raad heeft voorts een verklaring over Japan aangenomen, waarin het volgende staat:
,,De Europese Raad, herinnerend aan zijn verklaring van 30 novem-1976,
— bevestigt opnieuw het belang dat hij hecht aan handhaving van goede betrekkingen tussen de Gemeenschap en Japan.
— constatee t dat er de afgelopen 4 maanden enige vooruitgang is geboekt bij het oplossen van bepaalde specifieke handelsproblemen.
— merkt evenwel op dat nog niet alle vraagstukken zijn opgelost en is van oordeel dat de inspanningen dienen te worden voortgezet, in het bijzonder om te komen tot een voortdurende groei van de uitvoer van de Gemeenschap naar Japan,
— verzoekt derhalve de verantwoordelijke instellingen van de Gemeenschap de intensieve besprekingen met de Japanse autoriteiten voort te zetten ten einde de onopgeloste moeilijkheden zo snel mogelijk uit de weg te ruimen".
In nov. '76, op de topconferentie in Den Haag (pag. 121 e.v.), onder Nederlands voorzitterschap, was ook al gesproken over het grote tekort op de handelsbalans van de Gemeenschap met Japan. In Den Haag echter werd veel meer aangedrongen op beperking van de Japanse export naar Europa dan nu. In Rome werd meer de nadruk gelegd op de vergroting van de export van de Gemeenschap naar Japan.

Nieuwe stichting

In Rome is besloten dat er een nieuwe stichting in Europa komt waarin particulieren, lidstaten en de Gemeenschap zullen samenwerken, het „monument voor de twintigste verjaardag van de EG-verdragen", zoals de Belgische eerste minister, Leo Tindemans, het noemde. Die stichting moet zich speciaal gaan bezighouden met het bevorderen van de goede verstandhouding tussen de volkeren van Europa en een beter begrip. De Belgische premier heeft daarvoor gepleit in zijn rapport over de Europese Unie.
De Nederlandse premier zei na afloop van de Europese Raad dat het gesprek in Rome ,,een redelijk zakelijk verloop" had, waar ,,vooruitgang was geboekt". James Callaghan, de Britse eerste minister, die het Romeinse topberaad voorzat, oordeelde dat er nu meer besluiten genomen waren dan in november in Den Haag.

Discussie over werkwijze Europese Raad

Op de bijeenkomst werd eveneens van gedachten gewisseld over de werkwijze van de Europese Raad.
President Giscard d'Estaing heeft suggesties gedaan om daarin veranderingen aan te brengen. Concrete beslissingen daarover werden nog niet genomen maar de voorzitter van de Ministerraad Callaghan zei dat de voornaamste taak van de Europese Raad is om belangrijke problemen een politieke stimulans te geven.
Hij zei verder dat de ministers van buitenlandse zaken zich in de toekomst zullen gaan beraden over een andere werkwijze van de Europese Raad.

Herdenking oprichting EG

Tijdens een plechtige bijeenkomst in het Kapitool herdachten de staats- en regeringsleiders het feit dat 20 jaar geleden, op 25 maart 1957 te Rome de oprichtingsverdragen van de EG werden getekend, waarmee de Europese Gemeenschappen een feit werden. De Italiaanse president Leone en de burgemeester van Rome Argan hielden redevoeringen.

De Italiaanse president stelde dat na twintig jaar Europa nog jong is en nog mee moet opgroeien met de huidige en komende generaties, maar dat toch de rivaliteit die de landen verdeelde en tegenover elkaar plaatste, verdween en is opgegaan in de tijd. De grote verdienste van de ver vooruitziende staatslieden die de verdragen van Rome tekenden is, aldus Leone, dat ze de volkeren van West-Europa de zekerheid hebben gegeven dat de tijd van de ,,erfvijanden" definitief tot het verleden behoort.
De verdragen van Rome bekrachtigen de onomkeerbaarheid van de verzoening en de vrede in Europa, het onontbeerlijk fundament voor het bouwwerk dat we moeten optrekken, zo zei hij.

Leone verklaarde dat de institutionele opbouw van Europa een constante opgang vertoont met historische mijlpalen, zoals op 1 jan. 1958 met de inwerkingtreding van de verdragen van Rome, op 1 juli 1963 de voltooiing van de douane-unie twee jaar eerder dan was voorzien, 10-20 okt. 1972 de top in Parijs met de aanzet tot politieke samenwerking, op 1 jan. 1973 de Britse, Deense en Ierse toetreding en op 1 en 2 dec. 1975 het besluit om rechtstreekse algemene verkiezingen te houden voor het Europese Parlement.

De knopen die het Europese eenwordingsproces vertragen. kunnen niet worden ontward, aldus Leone, zonder dat tegelijkertijd het bestaande institutionele weefsel wordt verstevigd. Zonder een vastberaden en behoedzaam beheer van de Europese verworvenheden dreigt Europa zoals het weefsel van Penelope, voortdurend te worden uitgerafeld, afhankelijk van de invloed van de econoniische, sociale en politieke conjunctuur.

Europa staat, aldus Leone, na de afgelopen twintig jaar voor een nieuw tijdvak. Dat begint met de Europese verkiezingen die tot een meer directe verantwoordelijkheid van de Europese politieke krachten en naar een sterkere betrokkenheid van de publieke opinie zullen leiden. Bovendien maakt dit de opkomst mogelijk van een nieuwe politieke generatie. De vitaliteit van het in opbouw zijnde Europa blijkt uit de aantrekkingskracht die het naar buiten uitoefent. Nauwelijks is de uitbreiding van de Gemeenschap in Noordwest-Europa een feit, of er tekent zich al de mogelijkheid af van een parallelle uitbreiding van Europa naar het Zuiden.

Leone noemde dat een noodzakelijke voorwaarde voor een betere geopolitiek en geo-economisch evenwicht. Ondanks de crisis die ons allen in min of meerdere mate treft, moeten we ons opmaken voor het zetten van een nieuwe stap, die inhoudt dat we ons er daadwerkelijk op toeleggen de voorwaarden te scheppen voor de komst van de ,,Europese mens'', die in een nieuwe maatschappij zijn geestelijk, cultureel en sociaal evenwicht zal vinden, aldus Leone.

De Romeinse burgemeester riep de staats- en regeringsleiders op voor de Europese burgers een perspectief te openen dat geen rijkdom en zelfs geen materieel welzijn behoeft te bieden, maar dat uitzicht biedt op gemeenschappelijke arbeid, onderlinge solidariteit, sociale rechtvaardigheid, politieke en menselijke waardigheid, vrijheid en vrede.

De voorzitter van de Europese Commissie, Roy Jenkins, gaf een verklaring uit waarin gezegd wordt ,,dat door onze politieke daden de doelstellingen van het Verdrag van Rome overtuigend dichterbij moeten worden gebracht''. Er dient voor gezorgd te worden, aldus Jenkins, dat bij onze volkeren een helder bewustzijn ontstaat van de noodzaak van en de vooruitgang naar Europese eenheid.

Onenigheid over *deelname* aan economische top

Aan het besluit om de Gemeenschap middels de voorzitter van de Ministerraad en de voorzitter van de Europese Commissie aan de economische top in Londen te laten deelnemen is enig gekrakeel voorafgegaan.

Begin december '76 sprak de Franse president Giscard d'Estaing de wens uit nog voor de zomer van '77 voor de derde maal een topconferentie van leidende geïndustrialiseerde landen te houden. De beide vorige keren dat zo'n bijeenkomst plaatsvond was november 1975 in Rambouillet en juni 1976 op Portorico. (pag. 774/1-'75 en pag. 497 e.v. 1976)

Eerder was ook de Japanse premier Takeo Miki al met een suggestie in die richting gekomen.

Het plan kreeg de instemmmg van de leide s van de grote geïndustrialiseerde landen.

Op 4 januari suggereerde Giscard dat de conferentie in Londen gehouden zou moeten worden en die suggestie werd door de andere mogelijke deelnemers overgenomen.

Op 8 maart maakte de Britse premier Callaghan bekend dat de top op 7 en 8 mei in Londen gehouden zou worden en dat de Verenigde Staten, Canada, Japan, de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk, Groot-Brittannië en Italië uitgenodigd waren

Op een bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken van de EG in Brussel op 8 maart kwam de topconferentie ter sprake en bij die gelegenheid brachten de ministers van buitenlandse zaken van enkele kleinere EG-landen de wenselijkheid naar voren dat de EG op de topconferentie vertegenwoordigd zou zijn.

De Franse minister van buitenlandse zaken Guiringaud verzette zich echter tegen EG-deelname. Hij zei dat er op de economische top slechts van gedachten gewisseld zal worden en geen besluiten zullen vallen en dat daarom deelname van de Gemeenschap aan het Londense gesprek niet nodig is.

Guiringaud verklaarde verder dat zijn regering ook niet wilde dat de EG-deelneming ter sprake zou komen op de Europese top van 25 en 26 maart in Rome.

De Belgische minister van buitenlandse zaken Van Elslande protesteerde hiertegen en zei dat alle punten die in Londen ter sprake zullen komen, rechtstreeks of niet-rechtstreeks, met de bevoegdheid van de Gemeenschap te maken zullen hebben. Voorts was op voorgaande economische topconferenties duidelijk gebleken dat er wel degelijk besluiten genomen worden.

Van Elslande zei in een gesprek met journalisten dat het absurd was dat Frankrijk een EG-deelname aan het tapgesprek onmogelijk maakte.

,,Ik ben voor regelmatig overleg tussen de drie grote industriële ,,entiteiten''. Maar dan moet de EG, als één van die drie, kunnen deelnemen. De deelneming van de EG kan niet beperkt blijven tot één, twee of drie EG-landen, ,,die nog denken dat zij groot zijn'', aldus de Belgische minister.

Ook de Nederlandse niinister van buitenlandse zaken Van der Stoel verzette zich tegen niet-deelname van de EG.

Hij wees er in Brussel na afloop van de ministerraadszitting op dat op de top van Londen ook de Noord-Zuid-dialoog in Parijs (voluit: de Conferentie over internationale economische samenwerking) wordt behandeld. Volgens hem was dit een van de redenen, waarom de Gemeenschap wel aan de top zou moeten deelnemen. Een andere reden was, dat ook de Amerikaanse vice-president Mondale zich bij zijn bezoek aan Europa voor een deelname van de EG had uitgesproken.

En ten slotte hadden de regeringsleiders van de Gemeenschap in juli 1975 tijdens de Europese Raad besloten dat de lidstaten van de EG elkaar tijdig zouden moeten consulteren over de wijze, waarop de Gemeenschap bij dergelijke gelegenheden zou worden vertegenwoordigd.

Naar de mening van minister Van der Stoel hadden alle EG-lidstaten daarmee het principe aanvaard dat de Gemeenschap bij een dergelijke economische topconferentie moet worden vertegenwoordigd. Een opvatting die eveneens onder meer de Belgen en de Luxemburgers waren toegedaan.

Wat dat betreft hadden de Belgen eerder erop aangdrongen, dat de Europese Gemeenschap bij de Londense top vertegenwoordigd zou moeten worden door de president van de Europese commissie, de Brit Jenkins, en door de Britse premier Callaghan. Guiringaud had evenwel met stilzwijgende instemming van Groot-Brittannië dit voorstel verworpen; een opstelling, waarover naar de mening van minister Van der Stoel niet het laatste woord was gezegd.

In dit verband noemde de Nederlandse bewindsman het ,,een slechte zaak'' dat de Europese Gemeenschap het over een gemeenschappelijke deelname aan de Londense top niet eens had kunnen worden. Desondanks wilde hij de zaak niet dramatiseren, aangezien naar zijn zeggen de vorige topconferenties in Rambouillet en op Portorico ten slotte ook niets hadden opgeleverd.

De Belgische en Nederlandse ministers kregen steun van de voorzitter van de Europese Commissie Jenkins.

Deze zei op 10 maart dat de EG in Londen aanwezig moest zijn. Hij voegde eraan toe dat de EG-delegatie gevormd zou moeten worden door de voorzitter van de Commissie en de voorzitter van de Raad van ministers.

Nederlundse dreiging

De Nederlandse minister van financiën, dr. W. F. Duisenberg, verklaarde op 15 maart dat Nederland op financieel gebied geen extra-inspan-

ningen meer zal doen wanneer niet de EG op zich zal zijn vertegenwoordigd in Londen.

Hij wees er in dit verband op dat tenslotte Nederland zijn aandeel in de lening van het Internationaal Monetair Fonds aan Groot-Brittannië vrijwillig heeft verhoogd op 105 mln dollar, terwijl het Franse aandeel slechts 50 mln dollar bedroeg.

Volgens Duisenberg had hij dit dreigement ook op de ministerraadsbijeenkomst van 15 maart in Brussel geuit.

Duisenberg zei verder dat het niet uitgesloten is dat twee van de aan de top deelnemende landen, t.w. Frankrijk en Italië in de komende maanden een beroep op de Gemeenschap zullen doen om financiele hulp. In dat geval zou Nederland zijn aandeel op zich nemen, maar niets extra's doen, zoals bijv. in het geval van de IMF-lening aan Groot-Brittannië is gebeurd.

Nederland behoort met West-Duitsland tot de netto-betalers in de Gemeenschap.

De kwestie van de EG-deelname aan de top kwam ook ter sprake in de Tweede Kamer. Daar werd op 17 maart een motie aangenomen, ingediend door het D'66-kamerlid Van Mierlo en ondertekend door PvdA, CDA, VVD, D'66, DS'70, SGP, GPV en BP waarin werd gesteld dat de Nederlandse regering moet eisen dat deelneming van de Europese Gemeenschap aan de top ter sprake zou komen op de Europese Raad in Rome. Zo niet dan was het twijfelachtig of Nederland in Rome aan de besprekingen van het overige deel van de agenda zou moeten meedoen en of nog zinvol in Gemeenschapsverband kan worden meegesproken in de Noord–Zuid-dialoog.

In zijn antwoord zei minister Van der Stoel dat het uitblijven van overeenstemming in Rome de onderlinge vertrouwensbasis in de EG zou aantasten en daarmee ook de steun, die de lidstaten kunnen of willen geven aan de Gemeenschap. Hij zei verder dat de wel uitgenodigde landen zich wel ,,iets nadrukkelijker" tegen de Franse afwijzing hadden kunnen uitspreken.

Commissievoorzitter Jenkins zei op 18 maart tegen journalisten dat de Europese Commissie vastbesloten was alles te ondernemen om te bereiken dat de Gemeenschap als zodanig zal zijn vertegenwoordigd in Londen. Hij zei dat de acht EG-landen één lijn moeten blijven trekken tegenover de Fransen. Volgens hem namen zij een volstrekt geisoleerd standpunt in en waren b.v. de Westduitsers vóór deelname.

Op 18 maart gaf de Franse ambassade in Den Haag een verklaring uit waarin Nederlandse persberichten werden tegengesproken waarin stond dat de Franse minister van buitenlandse zaken zijn veto zou hebben uitgesproken tegen EG-deelname.

Waarnemers zagen in dit gebaar een aanwijzing dat de Franse regering haar standpunt had gewijzigd. Commissievoorzitter Jenkins gaf op 21 maart in Den Haag ter gelegenheid van een bezoek aan de Nederlandse premier Den Uyl nogmaals te kennen dat de Commissie van mening is dat de EG in Londen vertegenwoordigd dient te zijn.

Giscard d'Estaing geeft toe

Op de Europese Raad in Rome kwam. zoals hierboven vermeld, de kwestie wederom ter sprake.

Aanvankelijk bleef Frankrijk bij zijn verzet, maar nu kregen de Benelux-landen de steun van Ierland en Denemarken en de gezamenlijke druk van de vijf kleine EG-landen deed de Franse president van standpunt veranderen.

Men werd het eens over de volgende formule:

,,De president van de Raad (van ministers) en de voorzitter van de Commissie zullen uitgenodigd worden om deel te nemen aan die zittingen van de topconferentie in Downing Street waar de onderwerpen aan orde komen die tot de competentie van de Gemeenschap behoren. Voorbeelden daarvan zijn de onderhandelingen inzake internationale handel en de Noord-Zuid-dialoog."

Premier Den Uyl zei over de ,,Londense kwestie" nog dat het voor een groot deel aan het voorbereidende werk van minister Van der Stoel heeft gelegen dat een oplossing werd bereikt inzake de Europese deelname aan de top in Londen. De Belgische eerste minister gaf als zijn mening dat er voor het deelnemen aan het economische topberaad in Londen geen mandaat voor de Europese Commissie nodig is omdat het daar niet gaat om onderhandelingen, maar om besprekingen.

Nederland heeft, om een oplossing voor de Londense kwestie te verkrijgen, zo werd duidelijk, zeer intens samengewerkt met België. Om waar te maken hoeveel belang de kleine landen aan die zaak hechtten, werd de dag voor de Europese Raad, in Brussel, door België en Nederland een ,,aide-mémoire" aangeboden, waarin het standpunt van die landen vervat was. Het Nederlandse standpunt was dat men het zich zowel juridisch als politiek niet kon veroorloven de Gemeenschap in Londen buiten de deur te houden. Juridisch niet omdat daar onderwerpen behandeld zullen worden (zoals bijvoorbeeld de Noord-Zuid-dialoog) die ,,Gemeenschapsonderwerpen zijn Politiek niet omdat het een uiterst vreemde indruk gemaakt zou hebben. waar zelfs de Amerikaanse president geen bezwaar had tegen de EG-aanwezigheid, als de Gemeenschap zelf het over deze kwestie niet eens geworden zou zijn (The Times, NRC/Handelsblad, Europa v Morgen, NZZ)

STEUN VOOR IJZER- EN STAAL-SECTOR

De Commissie heeft een memorandum goedgekeurd voor de opzet en de uitvoering van een technisch onderzoekprogramma op het gebied van ijzer en staal.

Dit programma omvat 74 projecten, waarvan de resultaten zullen bijdragen tot:

1. het verbeteren van de produktiviteit op het gebied van de fabricage en bewerking van staal,
2. het verminderen van de fabricage- en bewerkingskosten,
3. het verbeteren van de kwaliteit van ijzer- en staalprodukten.
4. het uitbreiden van het gebruik van staal tot nieuwe toepassingen en bijgevolg het vergroten van de vraag.

De financiële steun van de Gemeenschap wordt verleend krachtens art. 55 van het EGKS-verdrag, waarbij de Hoge Autoriteit tot taak heeft het technisch en economisch onderzoek met betrekking tot de produktie en de ontwikkeling van het verbruik van kolen en staal alsmede de bedrijfsveiligheid in deze industrieën aan te moedigen.

De resultaten van bedoelde onderzoekingen zullen ter beschikking worden gesteld van alle belanghebbenden in de Gemeenschap. Het onderzoek zal worden gefinancierd met middelen die afkomstig zijn uit de heffingen. De totale kosten van dit programma zullen 30.178.700 rekeneenheden bedragen.

Het totale bedrag van de financiële steun van de Commissie zal 18.709.500 rekeneenheden belopen, waarvan 18.164.520 rekeneenheden als deelneming in de onderzoekuitgaven en 544.980 rekeneenheden ter dekking van de kosten in verband met de verspreiding van de kennis. De kredieten op de operationele begroting van de EGKS voor 1977 zijn voor het staalonderzoek vastgesteld op een bedrag van 16.500.000 rekeneenheden, waarmede de financiering van 69 projecten zal worden bekostigd. Indien extra kredieten op de operationele begroting van de EGKS voor 1977 zouden worden opgenomen om onderzoekprojecten ten aanzien van staal te financieren, zullen de overige projecten bij voorrang hiervoor in aanmerking komen. Het door de Commissie goedgekeurde memorandum is ter raadpleging aan het Raadgevend comité EGKS en voor conform advies aan de Raad toegezonden. (Europa van Morgen)

VISSERIJAKKOORD MET DENEMARKEN EN FAROER-EILANDEN

Op 15 maart is in Brussel een visserijovereenkomst getekend tussen de regering van Denemarken, de plaatselijke regering van de Faroer en de Europese Gemeenschap. De overeenkomst bevat een bepaiing over de wederzijdse visserijrechten waarbij elke partij de vissersvaartuigen van de andere partij toestemming verleent tot r issen in de onder haar jurisdictie vallende visserijzone.
De partijen bepalen jaarlijks de totale toegestane vangst voor individuele visvoorraden of samengestelde visvoorraden, met inachtneming van de beste wetenschappelijke gegevens. De bevoegde autoriteiten van elke partij zullen vergunningen afgeven om de visserij in de onder haar jurisdictie vallende visserijzone te reglementeren. De overeenkomst is gesloten voor een eerste periode van 10 jaar. (Europa van Morgen)

BELGIË

DALING VAN INDEX

Het ministerie van economische zaken deelde op 23 maart mede, dat de index van de kleinhandelsprijzen met 0,11 punt gedaald was tot 119,80 punt. De laatste daling van de index werd genoteerd in 1966. De daling is toe te schrijven aan de prijsvermindering voor groenten, aardappelen en lichte stookolie. Vlees, koffie en telefoon werden duurder.
Van maart 1976 tot maart 1977 steeg de index met 7.36%. Het is het laagste inflatieritme sedert december '73 en op de Duitse Bondsrepubliek na het laagste percentage in de EG.

GENERAL BISCUIT

De grote koekjes- en chocoladefabriek General Biscuit Company (Gebeco) is overgegaan in Franse handen. Ze ontstond in 1965 uit de fusie van de NV De Beukelaer's Fabrieken en de NV Biscuits Parein. Een poging van ITT in 1970 om de controle over het bedrijf te verwerven, mislukte. In november 1976 echter kochten de Franse groep L'Aliment Essentiel, die reeds 18% van het kapitaal bezat, en de Banque Worms de aandelen van de families Parein en Plissard.
In december 1976 deed de Belgische groep Investco, voor rekening van de families De Beukelaer en Neutelings, die samen ca. 38% van het kapitaal bezaten, een openbaar bod om de meerderheid van de aandelen in Belgisch bezit te houden. De opzet strandde op de Franse reactie en, ondanks discreet verzet van het ministerie van financiën en van de staatssecretaris voor Vlaamse streekeconomie, slaagden de Fransen erin hun participatie op te voeren tot ca. 80%.
Op 25 maart werd een nieuwe raad van beheer benoemd. Voorzitter werd de ere-gouverneur van de Nationale Bank van België, prof R Vandeputte, die verklaarde dat de tewerkstelling van de 3.000 personeelsleden niet bedreigd was.

PROVINCIEGOUVERNEUR CLOSE OVERLEDEN

De gouverneur van de provincie Namen, de socialist René Close. is op 19 januari 1977 overleden.
Hij werd geboren te Namen op 2 april 1918 en was gouverneur sedert 8 juli 1968.

ANTWOORDRECHT IN RADIO EN TV

De Kamer heeft op 24 februari met 112 stemmen (en 52 onthoudingen van socialisten en communisten) een wetsontwerp goedgekeurd dat de wet van 23 juni 1961 betreffende het recht tot antwoord uitbreidt tot alle audo-visuele communicatiemiddelen met periodiek karakter, inzonderheid tot radio en televisie. Het ontwerp beoogt de natuurlijke personen, de rechtspersonen en de feitelijke verenigingen te beschermen tegen mogelijk onjuiste informatie die ze benadeelt.
De socialistische fractie weigerde het ontwerp goed te keuren, omdat de duur van het antwoord beperkt blijft tot drie minuten.
Het ontwerp was reeds op 1 juli '76 aangenomen door de senaat en die tekst werd niet meer gewijzigd door de Kamer.

VU-POLITICI VEROORDEELD

Zestien Volksunie-leden van het (ontbonden) parlement, 13 kamerleden en 3 senatoren, werden op 18 maart elk tot 4.000 fr boete veroordeeld door de correctionele rechtbank te Brussel. Zij waren op 21 mei 1976 het kabinet van minister van binnenlandse zaken Michel binnengedrongen, om er te protesteren tegen diens houding in de zaak van de Schaarbeekse loketten. Gewapend met een spandoek „Michel inciviek", hadden zij zich verschanst in het kabinet; zij werden tenslotte verwijderd door de rijkswacht en daarbij werd enige schade aangericht aan de lokalen van het kabinet.
Volgens het vonnis maakten de parlementsleden zich schuldig aan huisvredebreuk, smaad jegens de minister en samenscholing in de neutrale zone. De rechtbank achtte de (politieke) aanleiding tot het optreden niet voldoende om de betichten vrij te spreken.
Wel werd rekening gehouden met hun blanco-strafregister.
De parlementsleden moeten ten voorlopige titel één frank betalen aan het Rijk dat optrad als burgerlijke partij. Een deskundige zal nader de schade bepalen, die tijdens het incident werd aangericht.

ARTSENAKKOORD VERLENGD

De nationale commissie artsen-ziekenfondsen heeft op 18 maart eenparig besloten het verbintenis-akkoord dat op 29 dec. 1976 gesloten was voor een minimumduur van 4 en een maximumduur van 7 maanden, te verlengen tot 31 dec. 1977.
Het nieuwe akkoord voorziet o.m. in een verlenging van de opleidingstermijn voor de bijscholing der artsen (de z.g. 100 uren postuniversitaire leergangen).

(Vor. ber. pag. 59/31

OLIECONTRACT GEHANDHAAFD

Minister van economische zaken Herman heeft op 1 april aangekondigd dat het programmacontract, gesloten tussen zijn departement en de Belgische Petroleumfederatie, van kracht blijft voor de hele duur van de overeengekomen termijn. De vrij stabiele prijzen voor de olieprodukten en de vaste bevoorrading die het contract meebrengt, wettigen de voortzetting van dat stelsel, aldus Herman.
Op 1 april verstreek de vervaldatum voor een mogelijke opzegtermijn van zes maanden. De vakbonden hadden aangedrongen op de opzegging van het contract; zij zijn van mening dat het verschil tussen de maximumprijzen van het contract en de werkelijk toegepaste prijzen te groot is, en zij waarderen evenmin de promotiecampagnes van de oliemaatschappijen.
Er werd wel beslist dat zal worden onderhandeld over een mogelijke aanpassing van het contract. De oliemaatschappijen hebben daartoe documentatie overgemaakt aan het ministerie van economische zaken. In het overleg- en controlecomité voor de oliesector zal de onderhandeling, aldus de perscommentaren, geruime tijd in beslag nemen.

(Vor. ber. pag. 502/3 - 1976)

DE ZAAK PYPE

Op 25 maart werd de Belg Antoon Pype (31) door een rechtbank te Leningrad veroordeeld tot vijf jaar gevangenschap in een werkkamp. Hij was op 23 dec. 1976 in die stad gearresteerd. toen hij er nabij de universiteit pamfletten uitdeelde, uitgegeven door een Vlaams Comité voor Oost-Europa, waarin verwezen werd naar de akkoorden van Helsinki en de standpunten gesteund werden van bepaalde Sowjet-oppositiegroepen zoals het Verbond van Russische Solidaristen

Pype pleitte onschuldig. Hij stelde dat de Sowjet-Unie te Helsinki ingestemd had met hei beginsel van de vrije meningsuiting en zei de eerlijkheid van de SU te hebben willen testen

Voor het proces tekende minister van buitenlandse zaken Van Elslande bij de Sowjet-ambassadeur te Brussel protest aan tegen de Sowjetweigering Belgische journalisten en de advocaat, aangesteld door de familie Pype, een inreisvisum te verlenen. Na het vonnis herhaalde het departement van buitenlandse zaken het protest,

NEDERLAND

CENTRAAL-ECONOMISCH PLAN 1977

Op 31 maart is het eerste, samenvattende, hoofdstuk van het sociaal-economische plan 1977 gepubliceerd. In het centraal-economische plan, dat door het Centraal Plan Bureau (CPB) wordt opgesteld, wordt een analyse gegeven van de economische ontwikkelingen in het afgelopen jaar, alsmede een prognose geformuleerd rn b.t. de ontwikkelingen in het lopende jaar.

Dr. C. A. van der Beld

Bij de presentatie van het eerste hoofdstuk zei dr. C. A. van der Beld, dat uit de daling van de werkloosheid, die zich de voorafgaande maanden had voorgedaan, niet afgeleid mocht worden, dat er een duidelijke verbetering gekomen zou zijn in de werkloosheidssituatic.

De sombere verwachtingen van het CPB hangen samen met de grote moeilijkheden, waarin zeer veel bedrijfstakken verkeren. De arbeidsinkomensquote is nog steeds hoog en de winstgevendheid daardoor laag. Vooral de industrie heeft het nog steeds moeilijk. mede doordat er ook dit jaar als gevolg van de gestegen waarde van de ‚gulden slechts weinig verbetering komt in de ongunstige internationale concurrentiepositie. Het is dan ook vooral de ontwikkeling van de werkgelegenheid in de industrie, die teleurstelt. Het beeld, dat de werkloosheid biedt, wordt vermoedelijk ook ongunstig beïnvloed doordat aan de aanbodkant de vrouwelijke beroepsbevolking veel sterker toeneemt dan eerder werd verwacht. Het werkgelegenheidsvraagstuk heeft nog weinig of niets van zijn scherpte verloren, concludeert het CPB.

PRODUKTIE EN WERKGELEGENHEIDS-ONTU'IKKELING NAAR BEDRIJFSTAKKEN, 1976-1977

	1977 p	1976 w	1977 w
		%	
Landbouw en visserij	9	1 ,	-1,7
Voedings- en genotmiddelen	1	-3,8	-2,2
Textiel	0	-7,4	-6
Kleding, leder en schoenen	-6,5	-10,9	-9,8
Papier en grafische industrie	4,5	-1,8	-1,8
Hout en bouwmaterialen	6,5	-4,9	1
Chemie	11	-3,3	-0,8
Basismetaal	7	-2,9	0
Metaalprodukten	7	-3,7	0
Elektrotechniek	6,5	-4,2	-2,6
Transportmiddelen	-3	-1,2	-3,6
Aardolieraffinage	6	-9	0
Industrie	5,5	-3,9	-1,8
Delfstoffen	2,5	0	0
Openbare nutsbedrijven	6	0	0
Nijverheid (excl bouw)	5	-3,8	-1,7
Bouwnijverheid	4	0,5	2,1
Diensten	4	0,6	0,9
w o bank- en verz wezen	4.5	1,4	2
zee- en luchtvaart	13	0	0
Totaal bedrijven	4.5	-0,8	0,1

p = produktie, w = werkgelegenheid

Ondanks de daling van de werkloosheid in de afgelopen drie maanden blijft het Planbureau bij zijn voorspelling, dat de werkloosheid dit jaar gemiddeld 210 000 a 215000 personen zal bedragen, wat dan tegenover het gemiddelde van 224 000 van 1976 toch nog een hchte verbetering betekent De loonstijging zal volgens de nieuwe prognose meevallen: in de macro-economische verkenning van september 1976 werd een loonstijging van 8 à 8,5% voorspeld, terwijl thans een loonstijging van 7,5% wordt verwacht tegen 10,5 à 11% in 1976

Een lichtpunt is dat de woningbouw sterk toeneemt Het Planbureau blijft voorts bij zijn voorspelling, dat het volume van de bedrijfsinvesteringen dit laar met 8% zal toenemen

De collectieve druk (belastingen plus sociale premies) blijft in 1976 en 1977 gelijk aan die van 1975, maar volgens prof Van den Beld is in de laren tot 1980 een totale stijging van de sociale premies te verwachten, volgens een zeer voorlopige schatting. met 2% als de arbeidsinkomensquote gelijk blijft en met ca 1% als deze quote daalt

Het reëel beschikbare inkomen gaat volgens de nieuwe prognose eveneens meevallen: de stijging daarvan zal in 1977 voor de zgn. modale werknemer 2,5% bedragen, terwijl de macro-economische verkenning een stijging van ongeveer 1½% voorspelde.

Het CPB berekent de initiële loonstijging in 1977 op gemiddeld 1½% en houdt rekening met een incidentele looncomponent van 2%. Prof. V. d. Beld zei deze stijging van het reëel beschikbare inkomen aan de hoge kant te vinden, want dat zal tot een verdere sterke stijging van de consumptie leiden, die in het afgelopen jaar al bijzonder sterk is toegenomen.

De stijging van het particuliere verbruik heeft in het afgelopen jaar 4% bedragen, terwijl het reëel beschikbare inkomen van de modale werknemer slechts met een ½% toenam. Prof. V. d. Beld acht het niet onmogelijk, dat de ,,wel zeer sterke" prijsstijging van bestaande woningen hierop van invloed is geweest. Daardoor werd immers de bestedingsruirnte via opneming van nieuw hypothecair krediet vergroot. In ieder geval onderging de typische consumptieve kredietverlening het afgelopen jaar een sterke uitbreiding. De grote consumptiestijging kan echter ook liggen aan de inkomensnivellering, waardoor de lager betaalden meer konden gaan uitgeven, of aan de inflatie die de spaarquote nadelig beïnvloedt.

De omvang van het conjunctuurherstel, aldus de nieuwe analyse van het CPB, is in 1976 maar beperkt geweest. Binnen de industrie was de produktiestijging in vrijwel alle bedrijfstakken geringer dan de voorafgaande produktiedaling in 1975; de chemische industrie vormde daarop de belangrijkste uitzondering. In de dienstensector bleef de werkgelegenheid in bescheiden mate toenemen, maar in de industrie is zij sterk achteruitgegaan, nl. met 4%, ,,wat veel is", aldus prof. V. d. Beld.

De arbeidsinkomensquote is in 1976 wat gedaald, maar dat was grotendeels het gevolg van de conjunctuur. De quote bleef op een zeer hoog peil, nl. 93,5%. ,,Het is dan wel wat misleidend", aldus het Centraal Economisch Plan, ,,om van gesteg winstmarges te spreken. In zeer veel gevallen zal er immers sprake zijn geweest van geringere verliezen en niet van hogere winsten."

Voor 1977 verwacht het CPB een verdere achteruitgang van de werkgelegenheid in

de industrie in vrijwel alle bedrijfstakken, maar vooral in de scheepsbouw, de textiel en de confectie. Daartegenover echter bieden de dienstensector en de bouwnijverheid tegenwicht, waardoor de werkgelegenheid in het totale bedrijfsleven zich zou kunnen stabiliseren. Die stabilisatie neemt niet weg, dat de werkloosheidscijfers in de loop van dit jaar opnieuw kunnen gaan stijgen

De arbeidsinkomensquote zal dit Jaar dalen van 93,5 naar 92%. Dat is dan wel in overeenstemming met het schema van de middellange termijn, maar in deze fase van de conjunctuur is het toch een ietwat teleurstellende uitkomst Hierbij tekent het Planbureau aan, dat een aantal sectoren nog met sterk tegenvallende bedrijfsresultaten kampt. Binnen de industrie zijn dat textiel, kleding, transportmiddelen, papier en de metallurgie". Niet alleen in het verloop van de werkgelegenheid, maar ook hierin komt de structurele zwakte van de industrie scherp tot uiting."

De gestegen waarde van de gulden is er mede oorzaak van dat onze goederenuitvoer minder toeneemt dan de 7% waarmee de totale wereldhandel zal stijgen. De produktie van het bedrijfsleven zal met 4,5% toenemen, waaronder begrepen een herstel van de landbouwproduktie met 9% en een 5% grotere industriële produktie. In 1976 bedroeg de produktiegroei ruim 4%, de gemiddelde produktiestijging van 5% voor de OESO werd in ons land niet gehaald. Voor een groot deel was dit het gevolg van de tegenvallende landbouwproduktie.

De arbeidsproduktiviteit in de industrie is in 1976 met 10% toegenomen. na in 1975 met 4% te zijn gedaald.

KERNGEGEVENS, 1974-1977

	1974	1975	1976	1977
Veronderstellingen	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %			
Externe data				
Volume wereldinvoer (herwogen)	4	-2	12	7
Invoerprijspeil (in gld)	35	4	6	4
Concurr. uitvoerprijspeil (in gld)	19	7	5,5	3
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	10,5	17	2	2
Effectieve koers van de gulden t.o.v de concurrenten op buitenlandse markten	6	2,5	1,5	5
t.o.v. de leveranciers	4,5	2	1	3
Overige veronderstellingen				
Overdrachtsuitgaven door de overheid (bruto)	15,5	22,5	26	11,5
Waarde materiële overheidsconsumptie	18,5	15	20	7
Waarde overheidsinvesteringen	5,5	14	12,5	4,5
Volume investeringen in woningen	-13	-7	2,5	12,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	2	2	1,5	0,5
Liquiditeitsquote a (ultimo)	38,5	37	40	39
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	2,5	3	4	3,5
Volume bruto Investeringen bedrijven (excl. woningen)	0,5	-4,5	-6,5	8
Volume materiele overheidsbestedingen b (w o mvesteringen)	-3,5(-6)	4(4)	7,5(3,5)	-1(-3)
Volume goederenuitvoer	3	-5	12	6
Volume goedereninvoer	-1	-5	12	6
Volume bruto nationaal produkt	2,5	-2	4	4,5
Produktievolume in bedrijven	2,5	-1,5	4 à 4,5	4,5
Prijspeil particuliere consumptie	10	10,5	9	6,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	9,5	10	8,5 à 9	6
Prijspeil goederenuitvoer	28,5	5	6 5	4
Arbemdsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	2,5	0	5	4,5
Loonsom per werknemer in bedrijven	15,5	13,5	10,5 à 11	7,5
Reele arbeidskosten	7	4,5	2	2,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	11,5	18,5	0,5	0,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer; incl. incidenteel)	3	2.5	0.5	2.5
	niveaus			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mrd gld)	5,5	4,1	6,4	5,5
	3,5	-1,5	1,8	3,7
Voorraadvorming (mrd gld)	143(135)	206(195)	224(211)	210 à 215(200)
Gereg. arbeidsres. (1 000 personen) c	83,1	86,7	83,5	81
Arbeidsinkomensquote	90	96	93,5	92
Idem (gecorrigeerd) d	19,5	14,5	15	16
Besparingen a				
Financieringssaldo overheid (transactiebasis) a	-2	-4,5	-5	-4
Belastangdruk a	31,0	31,6	31,7	32
Sociale premiedruk a	19,9	20,9	20,7	20

a In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen
b Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl lonen en salarissen).
c Tussen haakjes de werkloosheid vlg definitie van het ministerie van Sociale Zaken
d Er is gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en woningexploitatie

Commentaren

FNV

De Federatie Nederlandse Vakbeweging vraagt zich af of de verwachte daling van het aantal werklozen tot 150000 in 1980 ondertussen niet een onhaalbare kaart lijkt te zijn In dat verband dringt ae FNV er bij ae overheid op aan alternatieve plannen voor het stimuleren van de werkgelegenheid te ontwikkelen, zodat tijdig de bakens kunnen worden verzet. Een woordvoerder van de FNV zei dit in een eerste reactie op de, uitkomsten van het Centraal Economisch Plan 1977. De FNV noemt de verwachte stijging van investeringen een ,,wankel gegeven", omdat deze prognose wordt gekoppeld aan de invoering van de Wet op de Investeringsrekening. De vakcentrale vraagt zich af welke invloed echter het uitstel van de parlementaire behandeling van deze wet zal hebben. De Federatie wijst ook op de betrekkelijkheid van de voorspellingen in het algemeen, omdat nog weinig is te zeggen van de internationale valuta-ontwikkeling, terwijl dit gegeven volgens de woordvoerder essentieel is.

De FNV vindt de prognoses van het CPB ,,ontmoedigend voor hen die geloven in een loonmatiging". Tegenover beteugeling van de loonkosten staat immers de internationale ontwikkeling. waardoor de gulden zijn internationale sterke positie kan handhaven, aldus de woordvoerder. De FNV helpt het CPB hopen, dat de inflatie in 1977 beperkt kan blijven. De Federatie verwacht een hoger percentage aan geldontwaarding. vooral wanneer de wens van de werkgevers van een soepeler prijsbeleid wordt gehonoreerd.

CNV

Het CNV vindt het belangrijkste positieve punt in de verwachtingen van het CPB voor 1977 een verdergaande afzwakking van de prijsstijging. Gelet op de prijscijfers tot nu toe is de verwachte 6,5% echter alleen te bereiken als het tempo van de prijsstijging in de loop van dit jaar via een strak prijsbeleid drastisch wordt afgezwakt

Het CNV deelt met het CPB en de FNV het pessimisme m b t de werkgelegenheid Het is voor het CNV zelfs nog maar de vraag of het vrij hoog gestelde doel van 150000 werklozen in 1980 nog wel kan worden gehaald. Het arbeidsmarktbeleid zal meer dan tot nu toe moeten worden gericht op de jeugdwerkloosheid en de langdurig werklozen.

Gezien cnze overschotten op de betalingsbalans vraagt het CNV zich af of niet net als West-Duitsland ook ons land het verwijt kan worden gemaakt dat het de economie te weinig stimuleert t.b.v. economisch zwakke landen als Italië. Deze vraag is des te belangrijker nu door de kabinetscrisis de WIR ook niet op tijd in werking kan treden.

In veel bedrijfstakken bestaat een belangrijke overcapaciteit, die misschien nog wordt vergroot door de aandacht die alle landen besteden aan bezuinigingen en loonkostenverlagingen, waardoor de afzet in gevaar kan komen In dit licht is het van het grootste belang dat er internationaal' op zijn minst in EEG-verband, wordt gewerkt aan een industrie-politiek, waarbij overheid, werkgevers en werknemers samenwerken aan een oplos-

sing voor al die bedrijfstakken. waar een grote overcapaciteit bestaat.

Met betrekking tot de loonkostenontwikkeling valt het liet CNV op dat de werkgevers in 1976 de loonkosten onnodig 1% hebben verhoogd door hogere incidentele lonen dar, was verwacht Het CPB verwacht vcor dit jaar weer een incidentele loonstijging van 2%, hetgeen opnieuw tot een onnodig grote loonstijging zal leiden

De verschillende rendementsontwikkelingen tussen de bedrijfstakken maken opnieuw duidelijk dat er snel een wet op de vermogensaanwasdeling moet komen aldus het CNV

VNO

Het Centraal Planbureau is gematigd optimistisch over een verdere voortzetting van het conjuncturele herstel, aldus een eerste reactie van liet VNO. Ook het VNO houdt rekening met een verdere conjuncturele verbetering in het lopende jaar. Het werkgeversverbond heeft echter enige aarzeling t.a.v. de verwachtingen omtrent de exportontwikkeling, mede i.v.m. de gevolgen van de opgetreden waardevermeerdering van de gulden.

Het weer toenemen van de werkloosheid in de loop van 1977 en ook de daling van de industriële werkgelegenheid in 1976 en 1977 met totaal 70.000 arbeidsplaatsen laten evenwel zien, dat de structurele problemen van onze economie onverminderd blijven voortbestaan. De kwetsbaarheid van het Nederlandse bedrijfsleven wordt daarmee nog eens onderstreept, aldus het VNO.

MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

De verwachting voor 1977 voor het midden- en kleinbedrijf kan globaal getypeerd worden door: enige stijging van de inkomens van zelfstandigen; lichte verbetering van de rendementspositie.

Het Economisch Instituut voor Middencn Kleinbedrijf geeft in een rapport, getiteld: ,,Het midden- en kleinbedrijf in 1976 en 1977" een beeld van de verwachtingen over de gang van zaken bij het midden- en kleinbedrijf in 1977, alsmede een voorlopige realisatie voor het inmiddels verstreken jaar 1976, mede gebaseerd op het Centraal Economisch Plan 1977.

Uit het genoemde E.I.M.-rapport blijkt dat het inkomen van een zelfstandige in hei midden- en kleinbedrijf — niet alleen nominaal, doch ook reëel — een verbetering zal vertonen. Indien m.n. de loonontwikkeling de veronderstelde stijging van 7,5% voor 1977 niet te boven gaat, zal de stijging van het zgn. nominaal overig inkomen per zelfstandige in 1977 9% bedragen tegen 11% in 1976.

De onderscheiden sectoren geven uiteraard verschillen te zien. Het nominaal inkomen per zelfstandige zal in 1977 bij de ambachten en de horeca meer toenemen dan bij de detailhandel en het vervoer.. In de detailhandel wordt dit veroorzaakt door de ontwikkeling bij de sub-sector voedings- en genotmiddelen, waar in 1977 naar verwachting het nominaal inkomen per zelfstandige niet of nauwelijks zal toenemen. In het vervoer oefent de verhoudingsgewijs sterke loonstijging een negatieve invloed uit.

Rekening houdend met zowel de inflatie als de invloed van de sociale en fiscale lasten op het inkomen van een zelfstandige, zal bij een nominaal inkomen in 1976 van ca. f 35.000 het reëel beschikbaar inkomen in 1977 een groei van ruim 1% kunnen vertonen, tegenover een toeneming met 2% in 1976.

De rendementsontwikkeling, gemeten aan de winstgevendheid, blijkt in de afgelopen jaren zowel in de sector detailhandel als in de sector ambachten voortdurend verslechterd te zijn.

Voor 1977 wordt door het E.I.M. op dit punt een lichte verbetering verwacht, doch deze zal geringer zijn dan voor het bedrijfsleven als geheel.

NCW

Het Ned. Christelijk Werkgeversverbond heeft de conclusie getrokken dat de economische vooruitzichten in het teken staan van een langzaam verdergaand conjunctureel herstel. Dit herstel is volgens het NCW vooral te danken aan de opleving in de bouwnijverheid. Maar in een aantal andere sectoren in het bedrijfsleven gaat het nog niet best. Het afbrokkelen van de werkgelegenheid in die sectoren is er de weerslag van. meent het NCW.

De Christelijke Werkgevers vinden dat het CPB de internationale ontwikkelingen optimistisch inschat. Een lagere export en hogere g ondstofprijzen moeten niet uitgesloten worden geacht.

De NCW acht het noodzakelijk dat het, regeringsbeleid gericht blijft up matiging van de kosten. Pas dan kan het concurrentievermogen van het Nederlandse produkt op de binnen- en buitenlandse markten verbeteren.

RAAD MHP

De MHP is van mening, dat herstel van de investeringen van het bedrijfsleven een ernstige noodzaak is tot gezondmaking van onze economie. behoud van werkgelegenheid en scheppen van arbeidsplaatsen.

Hiervoor zal het bedrijfsleven door rendementsverbetering meer armslag moeten krijgen. De Raad MHP constateert in dit verband dat de rendementen, met name in de industrie, ondanks een verbetering nog lang niet op een normaal te achten niveau zijn gekomen.

De beperking van loon- en prijsstijging, hoe positief op zich ook, kan niet de zorg van de MHP wegnemen voor de wankele positie van de industrie.

Macrobenadering versluiert de deplorabele toestand waarin grote industriesectoren verkeren. (SER-bulletin)

(Vor. ber. Macro-economische verkenning 1977, pag. 64412 e.v.-1976)

KERNGEGEVENS MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF 1976-1977

Omschrijving	detailhandel 1976	detailhandel 1977	ambachten 1976	ambachten 1977	horeca 1976	horeca 1977	vervoer 1976	vervoer 1977	totaal m.k.b. 1976	totaal m.k.b. 1977
Omzet										
waarde	11	8	12	9,5	14,5	11	19	9	12	9
prijs	8	5,5	9	6	11	7,5	12,5	4,5	9	6
volume	3	2,5	3	3,5	3,5	3,5	6	4	3	3
Loonkosten										
waarde	13	8	12	9,5	12,5	9	15	12	13	9
prijs	10,5	7	11	7,5	11	8	11	11	11	7,5
volume	2.5	1	1	2	1	0.5	3,5	0,5	1,5	1,5
Inkoop- en overige bedrijfskosten										
waarde	11,5	8	12,5	10	15,5	12	21	8,5	12,5	9
prijs	8.5	5,5	9	6	11,5	8	10,5	8	8,5	6
volume	3	2,5	3	3,5	3,5	3,5	9,5	0,5	3,5	2,5
Overige inkomen 2)	7	6	9	9	15	12	21	3	9	7,5
per zelfst.	9	8	11	10,5	14	11,5	24,5	6,5	11	9
Arbeidsvolume										
zelfst. 3)	-2	-2	-2	-1	0,5	0,5	-3	-3	-2	-1,5
werknemers	2,5	1	1	2	1	0,5	3,5	0,5	1,5	1,5
totaal	2	-0,5	0	1	1	0,5	1,5	-0,5	0,5	0,5

Bron Raming E I M

1) afgerond op 0,5%

2) Dit is in grote lijnen vergelijkbaar met de (fiscale) nettowinst, voor aftrek van het ondernemersloon, het loon van medewerkende gezinsleden en rente over geïnvesteerd eigen vermogen

3) Inclusief medewerkende gezinsleden

KEESINCIS HISTORISCH ARCHIEF 15 APRIL 1977

SOWJET-UNIE

MENSENRECHTEN IN DE SU. DE KWESTIE-BOEKOWSKY

In jan. 1972 was Wladimir Boekowsky veroordeeld tot een vrijheidsstraf van zeven jaar, die gevolgd zou worden duur een binnenlandse verbanning van vijf jaar, wegens ,,anti-Sowjet-propaganda". Hij had nl. begin maart 1971 een brief naar het westen weten te versturen. waaruit voor de eerste maal bleek, dat de Sowjet-autoriteiten dissidenten in psychiatrische inrichtingen lieten opsluiten (pag. 116/1 e.v.-1972).

In het westen zijn de lotgevallen van Boekowsky sindsdien nauwlettend gevolgd. In de loop van 1976 werd in het westen bekend, dat hij zich bevond in de Wladimir-gevangenis ten oosten van Moskou, en dat zijn gezondheidstoestand zeer slecht was.

Van verschillende kanten werd er bij de Sowjet-autoriteiten op aangedrongen hem vrij te laten en hem toestemming te geven te emigreren. De moeder van Wladimir, Nina Boekowsky, die meerdere malen publiek een dergelijk beroep op de autoriteiten gedaan had, verklaarde in juni 1976, dat haar zoon, te zamen met 50 andere gevangenen, bestraft was, omdat zij de erkenning van de status van politiek gevangene gevraagd hadden en omdat zij weigerden de dwangarbeid te verrichten, die een jaar te voren in de Wladimir-gevangenis geïntroduceerd was. Mevr. Boekowsky zei, dat de straf eenzame opsluiting met zich meebracht, alsmede ernstige beperkingen bij het verstrekken van voedsel, hetgeen Boekowsky een maagzweer en leverklachten bezorgd had.

Wladimir Boekowski.

Voorts verklaarde mevr. Boekowsky, dat zij meerdere brieven geschreven had aan vooraanstaande personen in het westen, o.w. staatshoofden en Georges Marchais, de secretaris-generaal van de Franse communistische partij, waarin zij om hulp gevraagd had, maar dat deze brieven onbeantwoord gebleven waren. met uitzondering van één, die gericht was aan George Meany, de voorzitter van de Amerikaanse vakcentrale [illegible]5-CIC).

Mevr. Boekowsky verklaarde ook, dat haar zoon niet om gratie zou vragen, omdat dat de erkenning impliceerde, dat hij schuldig was. Zij zei, dat zij per zes maanden 72 roebel moest betalen voor het levensonderhoud van haar zoon, in overeenstemming met de reglementen, omdat hij niet wilde werken.

Nadat zij op 19 aug. 1976 haar zoon had mogen bezoeken, ontkende zij verslagen, als zou haar zoon nu een passend dieet hebben. Zij voegde daar aan toe, dat hij er uitzag als een gevangene in het „Auschwitz-naziconcentratiekamp".

Het Europese parlement aanvaardde op 9 juli 1976 unaniem een resolutie, waarin op de Sowjet-autoriteiten een beroep werd gedaan de slechte behandeling van Boekowsky en andere politieke gevangenen te beëindigen.

Op 26 aug. deed het bestuur van de internationale schrijversvereniging PEN International in Londen een beroep op de autoriteiten Boekowsky vrij te laten.

Boekowsky toegestaan SU te verlaten in ruil voor *vrijlating leider* Chileense communistische partij, Luis Corvalan

Op 18 dec. 1976 arriveerde met een speciale machine van de Sowjet-luchtvaartmaatschappij Aeroflot Wladimir Boekowsky op het vliegveld Kloten bij Zurich. Kort daarna kwam, met een lijnvlucht van de Westduitse Lufthansa, op hetzelfde vliegveld aan Luis Corvalan Lepe de secretaris-generaal van de Chileense communistische partij. De laatste vloog kort daarop door naar de SU.

Boekowsky kwam in Zurich aan in gezelschap van zijn moeder, zijn zuster en de zoon van de laatste. Zolang het vliegtuig boven het gebied van de SU vloog had hij handboeien om gehad. Daarna werd hem verteld, dat hij uit de SU gezet werd, maar dat hem zijn staatsburgerschap niet ontnomen zou worden; hij kreeg een normaal, vijf jaren geldig, paspoort, zoals dat uitgereikt wordt aan Sowjet-burgers, die buiten de SU reizen.

De ruil van Boekowsky en Corvalan op het vliegveld Kloten vond plaats in ae aanwezigheid van de Sowjet-ambassadeur in Zwitserland, Pawel Gerassimow, de Chileense ambassadeur Don Abelardo Silva en de ambassadeur van de VS, Nathaniel Davis.

Verloop van de onderhandelingen, die tot de *ruil Boekowsky-Corvalan* leidden

De Chileense president, generaal Augusto Pinochet Ugarte, had bij de tweede verjaardag van het militaire bewind in Chili op 11 sept. 1975 een toespraak gehouden (zie ook pag. 609 e.v.-1975), waarin hij o.m. zei, dat er in de wereld een eenzijdige propagandacampagne tegen Chili gevoerd werd.

De generaal verklaarde, dat het belachelijk was, Chili te verwijten, dat er politieke gevangenen waren, als men tegelijkertijd er het zwijgen toe deed over de politieke gevangenen in de SU of Cuba. Dit zwijgen bewees naar het oordeel van de generaal, dat de zogenaamde mensenrechtencampagne tegen Chili door de internationale communistische beweging georganiseerd was. Chili was te allen tijde bereid zijn politieke gevangenen de vrijheid te geven, zodra de regeringen in Havanna en Moskou hetzelfde deden.

In okt. 1976 richtte de Sowjet-dissident Andrei Sacharow brieven aan Willy Brandt, Bruno Kreisky en Henry Kissinger, waarin hij dezen ertoe opriep alles te doen, wat in hun vermogen lag, om het denkbeeld van de Chileense president te verwezenlijken.

Daarop kwam het, onder bemiddeling van de VS-vertegenwoordiger bij de VN, tot onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers bij de VN van de SU en Chili. Naar het oordeel van de Chileense regering werden deze onderhandelingen door de SU niet serieus gevoerd. De Chileense regering liet daarom op 16 nov. eenzijdig een aantal politieke gevangenen vrij — zo bleek uit een verklaring van de Chileense regering op 18 dec. 1976, uitgegeven kort nadat de ruil in Zurich voltooid was — nl. ,,alle gevangenen onder de staat van beleg", met uitzondering van Luis Corvolan Lepe, de secretaris-generaal van de Chileense communistische partij, gevangen sinds sept. 1973, en Jorge Montes, een leider van de ondergrondse Chileense communistische partij, die in juli 1974 gearresteerd was. Deze uitzondering was gemaakt, zo bleek uit de verklaring van 18 dec., omdat de Chileense regering wachtte op de vrijlating van Boekowsky en die van Hubert Mattos, die in dec. 1959 in Cuba wegens ,,contra-revolutionaire activiteiten" tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld was (zie ook pag. 15258/1 - 1959) en die sindsdien gevangen zit.

In het openbaar deed president Pinochet het voorstel tot de ruil van Boekowsky tegen Corvalan en van Mattos tegen Montes op 26 nov. 1976, nadat vertegenwoordigers van de Sachnrow-hoorzitting in Kopenhagen (pag. 111/1 - 1976) Santiago bezocht hadden.
Hierna kwam het tot nieuwe onderhandelingen. nu tussen de twee ambassadeurs in Washington. in aanwezigheid en met medewerking van vertegenwoordigers van de Amerikaanse regering. Daarbij gaf, op verzoek van de onderhandelende partijen, de Zwitserse regering toesteniming voor het voltrekken van de ruil op Zwitserse bodem.
In de verklaring van 18 dec. zei de Chileense regering, dat Montes nu de enige gevangene onder de staat van beleg was. Zij deed een beroep op „de verschillende internationale organisaties, de hoogste godsdienstige gezagsdragers en de regeerders van de belangrijkste naties van de vrije wereld" om bij de Cubaanse regering te bemiddelen om de vrijlating van Mattos te bereiken.

Kritiek op de ruzl door Franse en *Italiaanse* cornmunistzsche *partijen*

Het Politburo van de Franse communistische partij (PCF) gaf op 17 dec. 1976 een verklaring uit, waarin eerst verklaard werd, dat de PCF zich tot het handhaven van de burgerrechten verplicht voelt, waarna het volgende gezegd werd:

„De PCF is van mening, dat elk slachtoffer van een gevangenisstraf wegens een afwijkende mening in vrijheid gesteld moet worden, en wel onvoorwaardelijk. Het is ontoelaatbaar, dat een mens, die voor door hem als rechtvaardig ondervonden gedachten strijdt, voor het onaanvaardbare alternatief gevangenis of verbanning gesteld wordt. De PCF spreekt zich categorisch voor de strijd van ideeën uit. De respectering van deze, met het socialisme conforme principes, zou het vermijden, dat men zich in een situatie bevindt, waarin de klassevijand niet aarzelt de handelingen van een socialistisch land met de praktijk van een fascistisch land te identificeren".

De secretaris-generaal van de PCF, Georges Marchais, noemde de ruil op 18 dec. „lamentabel".

Verder zei Marchais, dat Corvalan gevangen zat wegens volledig rechtmatig politiek handelen en Boekowsky wegens het uiten van meningen, die in strijd waren met die van de Sowjet-regering; de PCF is tegen het gevangenhouden wegens een vrije meningsuiting, alsmede tegen het vervangen van democratische spelregels door willekeurige maatregelen; daarom zag hij de vrijlating van de twee als een daad van gerechtigheid. Niet toelaatbaar echter was, dat tussen een socialistisch en een fascistisch land een „handel" had plaats gevonden over het lot van twee mensen, die vervolgd werden, omdat zij van hun onvervreemdbare mensenrechten gebruik gemaakt hadden.

Het dagblad van de Italiaanse communistische partij (FCI), *l'Unita*, publiceerde op 19 dec. een hoofdartikel, waarin het eerst vreugde uitdrukte over de vrijlating van Corvalan en voldoening te kennen gaf over de toestemming tot emigratie voor Boekowsky

Daarna stelde het echter, dat het Chileense regime met deze ruil het meeste gewonnen had en dat het socialisme op de hele wereld de verliezer was.
„Het werkelijke probleem", aldus l'Unita, „is te vinden in de beperkingen van de vrijheid in de SU, die de Sowjet-regering blootstellen aan de mogelijkheid, dat verzoeken tot dergelijke uitwisselingen gemaakt worden"
„Het in staat van beschuldiging stellen en vasthouden van mensen voor zogenaamde „meningsmisdaden" is ontoelaatbaar, zoals dat ook het geval is met enigerlei vorm van beperking van individuele en collectieve vrijheden".

Hierbij kan nog worden opgemerkt, dat de Chileense communistische partij in Mexico City een verklaring uitgaf, waarin Marchais werd bekritiseerd. Gezegd werd, dat hij „gebrek aan begrip" getoond had, hetgeen .„niet bijdroeg aan de strijd tegen het fascisme".

Reacties in Sowjet-pers

Het Sowjet-persbureau Tass meldde op 18 dec. de vrijlating van Corvalan, maar berichtte niet over de ruil met Boekowsky.

Tass zei o.m.: „Als resultaat van de brede solidariteitsbeweging met Chileense patriotten en democraten van de kant van de volken van de Sowjet-Unie en andere socialistische landen, dankzij de energieke inspanningen van internationale organisaties en de vooruitstrevende publieke cpinie van alle landen ter wereld werd Luis Corvalan, een uitmuntende leider van de Chileense en internationale communistische en arbeidersbeweging, secretaris-generaal van de communistische partij van Chili, de gevangeniscel ontrukt.
De Chileense autoriteiten, die Luis Corvalan meer dan drie jaar in gevangenissen en concentratiekampen illegaal gevangen hielden, waren onder de druk van de openbare mening van de wereld gedwongen hem vrij te laten en hem uit Chili te deporteren.
De CPSU en de Sowjet-regering verschaften Luis Corvalan de mogelijkheid naar de SU te komen en zullen hem volledige gastvrijheid aanbieden".
Tass berichtte over de vrijlating van Boekowsky pas op 21 dec. in een korte melding, waarin hij als een „kortelings uit de SU uitgewezen misdadiger" werd aangeduid.
Radio Moskou verklaarde op 21 dec. o.a.: „Luis Corvalan was niet alleen gevangene van de Chileense junta, hij was ook gevangene van al degenen. die drie jaar geleden Pinochet en Co. tegen de democratie in Chili hebben opgehitst en met de handen van Chileense fascisten de legitieme, door het volk gekozen regering ten val gebracht hebben. (...)
De vrijlating van Luis Corvalan is een rechtmatig gevolg van de morele en politieke superioriteit van deze man, van zijn medestrijders en van de wereldwijde solidariteit met Chileense democraten.
Vanzelfsprekend verbaast het ons niet. dat sommige invloedrijke kringen in het Westen ermee bezig zijn de krantenlezer, de TV-kijker en de radioluisteraar de ware toedracht te onthouden. Daarom brengen zij iets op de voorgrond dat helemaal de moeite niet waard is. Alleen daarmee is het gedoe te verklaren, dat in de Westerse massamedia rond een zekere Boekowsky gemaakt wordt, die zich van mensen van zijn slag alleen daardoor onderscheidt — indien dat al het geval is —, dat hij nog minder te betekenen heeft dan de overigen.
Deze prcpagandaklucht wordt door diegenen geënsceneerd, die indertijd de moord op de democratie in Chili geïnspireerd hebben en die nu de vrijlating van Luis Corvalan, die tot banier en zinnebeeld van het verzet tegen het fascisme werd, als hun grote nederlaag zien".
In de Literatoernaja Gazeta van 22 dec. werd voor de eerste maal in de Oosteuropese pers erkend, dat er samenhang bestond tussen de vrijlating van Corvalan en de uitwijzing van Boekowsky. Gezegd werd, dat president Pinochet uiting gegeven had aan de „dolzinnige wens" om via bemiddeling van derden Boekowsky te krijgen. Vervolgens werd gezegd: „Het anti-Sowjet gezicht van Boekowsky kwam nog sterker te voorschijn, nadat de Chileense beul zijn liefde voor hem onthuld had. Zij onthulden elkaar wederkerig; zij vulden elkaar zo te zeggen aan".
In de Izwestia van 25 dec. stond een heftige aanval op Boekowsky. Gezegd werd, dat hij „geen gebied van kennis of van de menselijke geest verrijkt had", dat hij „geen boek geschreven had, noch enige wetenschappelijke ontdekking gedaan had", dat hij in het eerste jaar wegens „volledig gebrek aan capaciteiten" van de universiteit verwijderd was.
De Izwestia schreef, dat hij „halfgeletterd" was en een gewone misdadiger, die betaald werd door buitenlandse anti-communisten,

Verklaringen van *Boekowsky*

Boekowsky werd op 19 dec. voor de Zwitserse TV geïnterviewd. Hier zei hij, dat er op het moment in de SU 250.000 politieke gevangenen zijn en dat hij zich in het Westen aan de taak wilde wijden zich voor deze politieke gevangenen in te zetten.
Voorts stelde Boekowsky, dat in zijn geval de Sowjet-regering voor de eerste maal een Sowjet-burger in een uitwisseling had vrijgelaten.
Daarom kon men deze ruil zien als een precedent en als een eerste openbare erkenning door de Sowjet-autoriteiten, dat er op het grondgebied van de SU politieke gevangenen zijn.

De CEVS-akkoorden van Helsinki noemde Boekowsky een Sowjet-manoeuvre, om een eenzijdige ontwapening van het Westen te verkrijgen en om Westerse personen die campagne voeren voor de burgerrechten, te belemmeren zich „te mengen" in de binnenlandse zaken van de SU
Het leven van politieke gevangenen in de SU was, zo zei Boekowsky, na de akkoorden van Helsinki veel moeilijker geworden
Op 23 dec werd bericht, dat Boekowsky boodschappen verzonden had aan de pre-

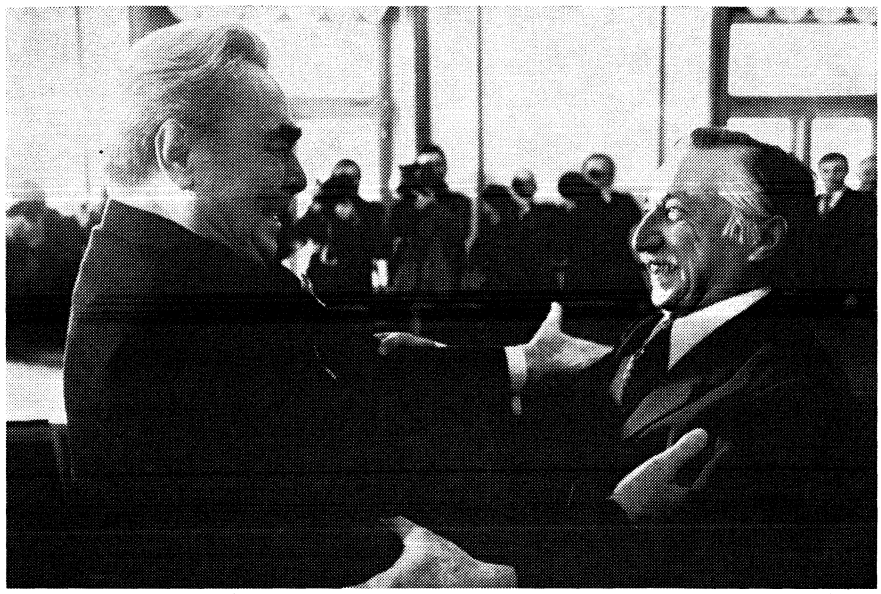

Luis Corvalan (r.) wordt ontvangen door Sowjet-partijleider Brezjnew

sidenten van Mexico, Costa Rica en Venezuela, waarin hij hun verzocht bij de Cubaanse leider Fidel Castro te bemiddelen om de vrijlating van majoor Mattos te verkrijgen.

Op 20 jan. 1977 werd officieel bevestigd, dat aan Boekowsky en zijn familie in Zwitserland politiek asiel verleend was en dat hem een verlengbare verblijfsvergunning voor één jaar gegeven was.

Verklaringen van Corvalan

Luis Corvalan, die vergezeld was door zijn vrouw, werd op 18 dec. naar de SU gevlogen met de machine, die Boekowsky naar Zürich gebracht had. Nadat hij enige dagen in Minsk had doorgebracht, werd hij op 23 dec. in Moskou door Sowjet-partijleider Brezjnew ontvangen. Brezjnew verklaarde bij deze gelegenheid, dat de vrijlating van Corvalan te danken was aan de druk, die uitgeoefend was door de ,,communistische beweging" en de ,,krachten van democratie en vrede". Corvalan gaf uiting aan zijn ,,diepe dankbaarheid voor alles, dat het Sowjet-volk voor de bevrijding van alle politieke gevangenen gedaan had en nog deed".

Op 4 jan. 1977 vond in Moskou een bijeenkomst ter ere van Corvalan plaats. Corvalan riep hier op tot de vorming van een verenigd front van alle democratische krachten tegen de militaire dictatuur in Chili.

Hij deed een speciaal beroep op de Christen-Democraten zich bij een dergelijk front te voegen. In het belang van het herstel van de democratie in Chili zouden de vroegere diepgaande conflicten tussen de verschillende Chileense politieke partijen moeten worden opgelost, ten einde gezamenlijk de militaire junta ten val te brengen.

Daarnaast verklaarde Corvalan, dat zijn partij stevig vast hield aan de principes van ,,proletarisch internationalisme" en van de ,,dictatuur van het proletariaat'. Hij noemde dit democratischer dan ,,enige bourgeois-regeringsvorm". Voor Chili was dit echter een probleem, dat in een later stadium moest worden opgelost.

Volgens Corvalan waren er in Chili, ondanks alles wat de junta beweerde, nog ruim 3.300 politieke gevangenen en werden er nog 2.500 personen vermist.

Op 7 jan. werd Corvalan door de Franse TV geïnterviewd. Op de vraag, wat hij vond van de mening van de PCF, dat de ruil ,,lamentabel" was geweest, antwoordde Corvalan, dat hij het niet nodig vond de betrekkingen tussen communistische partijen nog verder te compliceren. De communistische partij van Chili wenste met de PCF even broederlijke betrekkingen te onderhouden als met alle andere partijen.

De voormalige generaal, thans dissident en medeoprichter van het ,,comité tot steun bij de vervulling van de akkoorden van Helsinki" (pag. 218/3 e.v.), Pjotr Grigorenko met zijn echtgenote.

Ondervraagd over politieke gevangenen in de SU en Chili zei hij: ,,Er zijn inderdaad nog politieke gevangenen in Chili. Zouden er ook nog politieke gevangenen in de SU zijn, dan zijn dat zulke, die wetsovertredingen begaan hebben en die men overeenkomstig de wet veroordeeld heeft. Dat is in mijn land niet het geval". Op de vraag. of Boekowsky een politieke gevangene geweest was, antwoordae Corvalan: ,,Nee".

In een interview met de Italiaanse TV op 12 jan. deed Corvalan een beroep op de Chileense Christen-Democraten mee te werken aan de vorming van ,.een regering van democratische eenheid" die spoedig de militaire junta moest vervangen. Hij stelde, dat de tijd rijp was en dat ,,de meerderheid van de militairen en politie in Chili de onderdrukking en de bestaande situatie wensen te beëindigen".

Aan Corvalan werd op 14 jan. in Moskou de Orde van Lenin verleend.

Bericht van Amnesty International

De Oostenrijkse sectie van Amnesty International publiceerde op 13 jan. van dit jaar een bericht over de situatie van politieke gevangenen in de SU.

In dit bericht werd gezegd, dat sinds de ondertekening van de slotakte van Helsinki minstens 90 critici van het Sowjet-regime tot gevangenisstraffen veroordeeld waren.

Verder zijn ten minste 15 geestelijk geheel gezonde personen na psychiatrische tests als ontoerekeningsvatbaar in klinieken ondergebracht. De autoriteiten gaven als reden hiervoor steeds aan, dat de betrokkenen zich schuldig gemaakt hadden aan anti-Sowjet agitatie en propaganda, aan het verspreiden van lasterlijke informatie of godsdienstig bijgeloof.

Verder is bij de Sowjet-autoriteiten sedert de ondertekening van de akkoorden van Helsinki de gewoonte gegroeid om tegen ongewenste burgers zodanig op te treden, dat zij mensen, die op grond van welk voorwendsel ook gevangenzaten, en hun familieleden na de arrestatie lastig vielen en hinderden.

De vrijlating en emigratie van de critici van het regime Leonid Ploesjtsj (pag. 123/1 e.v.-1976) en Wladimir Boekowsky mag er de aandacht niet van afleiden, dat honderden mensen, onder wie zwaar zieken, nog altijd gevangenzitten en dat duizenden anderen in hun vrijheid beperkt worden.

Tenslotte nemen, volgens Amnesty International, de aanvallen van criminele gevangenen op politieke gevangenen voortdurend toe. Een ooggetuige, die de mishandeling van de politieke gevangenen Paruir Airikian (uit Armenië) en Wasyl Stus (uit de Oekraïne) bij de officier van justitie aangaf, had daarop een verscherpt arrest van zes maanden gekregen. (KCA, AdG, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times, Financial Times, NRC/H'blad) (Vor. ber. pag. 218/1 e.v.-1977)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KONGO HANDHAAFT KOERS

Op 18 maart werd president Marien Ngouabi van Kongo vermoord Eenzelfde lot trof in de nacht van 22 op 23 maart de aartsbisschop van Brazzaville, kardinaal Emile Biayenda. Volgens een officieel communiqué d.d 23 maart hadden beide moorden niets met elkaar te maken, maar volgens latere berichten zou de moord op de kardinaal een wraakactie voor de moord op de president zijn geweest.

In verband met beide moorden werden tot dusver zeven personen terechtgesteld: oud-president Alphonse Massemba-Debat en vier militairen vanwege hun aandeel in de moord op Ngouabi, en twee personen vanwege hun rol in de moord op kardinaal Biayenda.

Nadat de macht in Kongo op 18 maart was overgenomen door een militair comité van elf officieren, volgde op 3 april de benoeming van kolonel Joachim Yhombi-Opango tot staathoofd als opvolger van Ngouabi.

Terwijl de gebeurtenissen in het buurland Zaïre (pag. 225 e.v.) een bedreiging voor het bewind-Moboetoe leken te vormen, schijnt het bewind in Kongo zich zonder wijziging van de marxistisch-leninistische koers te handhaven.

Bijzonderheden van bovengenoemde ontwikkelingen en mogelijke achtergronden volgen hieronder.

De moord op *Ngouabi*

Op 18 maart stierf de 38-jarige president Marien Ngouabi ,,met zijn wapen in de hand" tijdens een aanslag van een ,,zelfmoordcommando", dat geinspireerd was door het ,,imperialisme" en geleid werd door ,,kapitein Kikadidi, die erin geslaagd is de wijk te nemen na zijn misdaad", aldus berichtte het radiostation ,,de Stem van de Kongolese Revolutie" te Brazzaville.

Voorts maakte de radio bekend dat het Centrale Comité van de Partij van de Arbeid (de Kongolese eenheidspartij) zijn bevoegdheden had gedelegeerd aan een militair comité van 11 officieren. Dit riep de bevolking op ,,de waakzaamheid te verdubbelen om met alle middelen de revolutie en de nationale eenheid, waarvoor president Marien Ngouabi zijn leven heeft geofferd, te waarborgen"

Een uitgaansverbod werd afgekondigd, de grenzen van het land werden gesloten en bijeenkomsten van meer dan vijf personen werden verboden

Marien Ngouabi werd in 1938 geboren als lid van de Kouyou-stam. Hij volgde een militaire loopbaan, waarvoor hij werd opgeleid aan de voorbereidende militaire school van Straatsburg en de militaire academie Saint-Cyr, die hij in 1962 als onder-luitenant verliet. In 1964 was hij kapitein en stond hij als commandant van Pointe-Noire aan het hoofd van het parachutistenbataljon, het enige bataljon dat het jonge Kongolese leger toen telde.

Hij werd lid van het Centrale Comité van de Mouvement national de révolution (MNR), geleid door Alphonse Massemba-Debat, die in 1963 president was geworden. Hij kwam met hem in conflict en Massemba-Debat trachtte hem in 1966 te degraderen. Tenslotte werd Ngouabi op 29 juli 1968 gearresteerd, waar hij twee dagen later door zijn parachutisten werd bevrijd. Een staatsgreep onder Ngouabi's leiding bracht Massemba-Debat in aug. 1968 ten val en Ngouabi werd voarzitter van het Nationale Comité van de Revolutie (waarvan hij de meest militante vleugel vertegenwoordigdei en chef van de generale staf.

Op 31 dec. 1968 werd hij staatshoofd. Het volgende jaar verkondigde hij zijn voornemen de nieuwe ,,volksrepubliek" te integreren in .,de geschiedenis van de grote proletarische wereldrevolutie". Ondanks de radicaal marxistische koers volgde Kongo onder Ngouabi een realistische politiek, waarbij in het bijzonder goede betrekkingen met Frankrijk werden onderhouden. De betrekkingen met Zaïre waren daarentegen een tijdlang zeer gespannen, terwijl Ngouabi onverzoenlijk was in zijn oppositie tegen de VS. waarmee zijn regering geen officiële betrekkingen onderhield.

Meerdere malen bleek in de afgelopen jaren dat er zowel in delen van de strijdkrachten als onder de burgerbevolking ontevredenheid over de staatsleiding bestond. Minstens een half dozijn mislukte staatsgrepen vond volgens de N Z Z (22-3) sinds 1971 plaats (o.a. in 1972 door ,,opportunistische kameraden van links"). Die ontevredenheid hing o.a. samen met de verslechtering van de economische toestand, die grotendeels te wijten was aan de logheid van het bestuur van het socialistische type en het gebrek aan efficiency van de staatsondernemingen, aldus L e M o n d e (21-3).Een zuiveringscampagne eind 1975 en een daarop gevolgde reorganisatie van de regering brachten in die toestand geen radicale verbetering, Maar Ngouabi zelf bleef volgens L e M o n d e een ijverig en bescheiden militair.

Op 19 maart werd oud-president Massemba-Debat met verscheidene van zijn vroegere medewerkers gearresteerd. De directeur van de Kongolese radio, Charles Batheaas Mollomb, verklaarde op 20 maart dat door Massemba-Debat betaalde en bewapende moordenaars Ngouabi hadden gedood.

Iiimiddels ging de jacht op kapitein Barthelemy Kikadidi, sinds 5 jaar hoofd van het tweede bureau (inlichtingendienst) van de staf van het Kongolese leger voort. In een door radio-Brazzaville op 21 maart uitgezonden communiqué van het militaire comité werd Kikadidi ,,slechts een handlanger van oud-president Massemba-Debat" genoemd. Eerder had het radiostation bericht dat de aanslag was uitgevoerd door een commando van vier mannen, o.w. een kapitein met de rode baret van de para-commando's,

Op 22 maart meldde radio-Brazzaville dat Massemba-Debat inmiddels had bekend dat hij tegen het bewind van Ngouabi had samengezworen

Afrikaanse staatshoofden zoals president Kaoenda van Zambia en Sekou Touré van Guinee verklaarden dat het ,,imperialisme" achter de moord op Ngouabi stak. Volgens Sekou Touré was de aanslag onderdeel van een plan om linkse regeringen in Afrika te ondermijnen. De T i m e s o f Z a m b i a legde een direct verband tussen Ngouabi's dood en de onlusten in Zaïre ,,en de bijna onwaarschijnlijke haast waarmee het Westen wapens naar Zaïre stuurt".

De moord op de *kardinaal*

In de nacht van 22 op 23 maart werd de aartsbisschop van Brazzaville, kardinaal Emile Biayenda, ontvoerd en vermoord. Officiële bronnen in Brazzaville deelden volgens Reuter

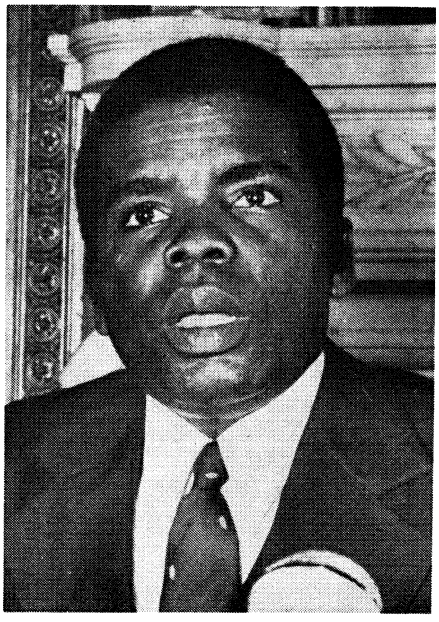

De vermoorde president Marien Ngouabi

mee dat drie leden van Ngouabi's familie waren gearresteerd op beschuldiging de kardinaal te hebben gedood. Het militaire comité verklaarde in een communiqué: ,,De moordenaars van kardinaal Biayenda zullen op voorbeeldige wijze worden gestraft evenals die van president Ngouabi". Meegedeeld werd dat de kardinaal op 18 maart een onderhoud met Ngouabi had gehad een half uur voor diens dood De 50-jarige Biayenda was in 1970 tot aartsbisschop benoemd en drie jaar later tot kardinaal verheven.

Reuter (6-4) berichtte dat de kardinaal volgens betrouwbare Kongolese bronnen door soldaten was ontvoerd Zij hadden hem gefolterd om inlichtingen over het laatste gesprek van Biayenda met Ngouabi los te krijgen Nadien hadden de soldaten hem doodgeschoten
Op 23 maart had het militaire comité in een communiqué gesteld ,,De aartsbisschop uas een aanhanger van president Ngouabi. De beide aersonen hadden steeds voor de vrede gewerkt. Er was geen enkel conflict tussen de kerk en de staat en geen enkel verband moet worden gelegd tussen de moord op de kardinaal en die op president Ngouabi". In Le Monde (25-3) werd daaraan toen toegevoegd dat die verklaring de moord op de kardinaal niet als een represailledaad zag, maar veeleer als een poging om een lastige man uit de weg te ruimen, die eens in het openbaar de instigators van de moordenaars van het staatshoofd zou kunnen aanklagen.

Vonnissen en terechtstellingen

Nog op 23 maart werd een krijgsraad ingesteld. Deze veroordeelde oud-president Massemba-Debat op 24 maart ter dood. Ex-kapitein Kikadidi en zijn metgezel, die beiden nag voortvluchtig waren, werden bij verstek ter dood veroordeeld. Massemba-Debat werd op 25 maart 's-morgens vroeg door een vuurpeloton terechtgesteld.

Ex-president Massemba-Debat

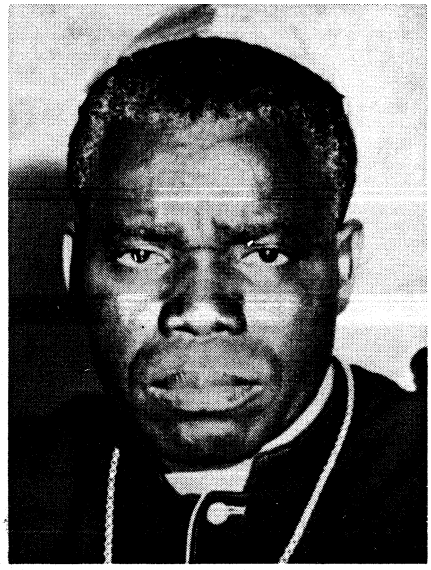

De vermoorde kardinaal Biayenda

Volgens radio-Brazzaville (24-3) had Massemba-Debat bekend dat hij tevoren van plannen om Ngouabi te vermoorden op de hoogte was geweest.
Hij zou Ngouabi nooit hebben vergeven dat die hem had afgezet en hem nooit de eer had bewezen die een voormalig staatshoofd toekomt. Hij zou tevens hebben onthuld dat hij al een ministerslijst had opgesteld voor een na de moord in te stellen regering onder zijn leiding. Op die lijst kwamen o.a. voor André Hombessa (oud-minister van binnenlandse zaken) als minister van justitie, Daniel Bakoula als minister van buitenlandse zaken, en oud-vakbondsleider Paul Batou. Hij zou ook hebben bekend in zijn residentie te Boko frequente contacten te hebben onderhouden met zijn vroegere premier Pascal Lissouba en de voormalige eerste partijsecretaris Claude Ernest Ndalla, die beiden tot gevangenisstraffen waren veroordeeld, maar die later amnestie en gratie hadden gekregen.

Alphonse Massemba-Debat werd in 1921 in Nkolo geboren. Hij werd aan de kweekschool voor Equatoriaal Afrika te Brazzaville opgeleid voor het onderwijs. Na eerst in zijn geboortestreek onderwijzer te rijn geweest, oefende hij van 1940-1947 zijn beroep uit in Tsjaad. Daar begon hij zich voor de politiek te interesseren vooral als secretaris-generaal van de ,,Association des évolués du Tchad". Terug in Kongo werd hij hoofd van een school in Mossendjo en vervolgens in Brazzaville.

Hij trad eerst toe tot de Parti progressiste congolais, vervolgens tot de Union démocratique de défense des intérêts africains van abt Fulbert Youlou, waarvan hij een van de voornaamste leiders werd. In 1959 werd hij afgevaardigde in de Nationale Vergadering en vervolgens voorzitter. In mei 1961 benoemde president Youlou hem tot minister zonder portefeuille; een maand later tot minister van planning en uitrusting.
Nadat Youlou op 15 aug. 1963 was afgezet werd Massemba-Debat premier en minister van de strijdkrachten in de voorlopige regering. In december 1963 werd hij tot president gekozen en in augustus 1968 werd hij door het leger afgezet, maar 24 uur later vormt hij de nationale raad van de revolutie. In sept. 1968 verlaat hij het politieke toneel en in okt. 1968 wordt hij gevangen gezet. In nov. 1969 kwam Massemba-Debat weer vrij. Hij trok zich toen terug in Boko, waar hij teruggetrokken zou hebben geleefd.

Op 26 maart sprak de krijgsraad zeven doodvonnissen uit, van wie zes meteen werden voltrokken viei i.v.m. de moord op Ngouabi en twee i.v.m. de moord op de kardinaal; de zevende man, een militair, was bij verstek veroordeeld.

Op 28 maart werden Lissouba en Ndalla tot levenslange dwangarbei'd veroordeeld.
In het leger werden disciplinaire maatregelen getroffen o.a. tegen kolonel David Moussaka, voormalig stafchef van de strijdkrachten.

Volgens Radio-Brazzaville was uit de bekentenissen van de op 26 maart terechtgestelden gebleken dat Ngouabi niet door een van de vier aanvallers was neergeschoten, die hij zelf zou hebben weten te ontwapenen, maar door een lid van zijn eigen lijfwacht, een zekere Ontsou.

Nieuw staatshoofd

Op 3 april maakte radio-Brazzaville bekend dat kolonel Joachim Yhombi-Opango, een 36-jarige neef van Ngouabi, door het militaire comité tot staatshoofd was gekozen.

Hij werd tevens voorzitter van het militaire comité, dat voordien zou zijn geleid door majoor Denis Sassou Nguesso. Deze werd nu eerste vice-president, belast met de defensie en de coördinatie van de partij-activiteiten. Majoor Louis Sylvain Goma bleef premier, en werd bovendien tweede vice-president en minister van planning.

Yhombi-Opango was eerst stafchef van het leger (tot aug. 1968), vervolgens commandant van Brazzaville, daarna inspecteur-generaal van het leger (okt 1973-febr 1974), van uni-dec 1975 minister van defensie en nationale veiligheid en sindsdien directeur-generaal van openbare werken
Radio-Brazzaville meldde tegelijk de namen van de leden van het militaire comité Naast Yhombi-Opanga, Sassou Nguesso en Goma waren dat de majoors Michel Keba, René Ngolou, Martin Ndia, Pascal Bima; de kapiteins Nicols Pekolo, François-Xavier Sakana en Florent Kouba, en luitenant Pierre Anda.
UPI (4-4) merkte op dat de benoeming van Sassou Nguesso, een noorderling van de M'boschi-stam, en die van Goma, een zuaderling van de Lari-stam, een poging leken om het uitbreken van stammentwisten na de twee moorden te verhinderen Ngouabi was een M'boschi, Biayenda een Lari. aldus UPI
Over die stammenkwestie berichtte Henry Mendy (Reuter) oa: „..De moord op president Marien Ngouabi is officieel toegeschreven aan ( ) ex-president Al-

(Voorzetting op pag. 256/2)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DE STAKINGSACTIES VAN FEBRUARI

Van 7 febr. tot 1 maart vonden in Nederland omvangrijke stakingsacties plaats, nadat eerst hel centraal overleg en daarna de onderhandelingen op het niveau van de bedrijfstakken en bedrijven over het arbeidsvoorwaardenbeleid waren vastgelopen.

Voor ren deel is hierover in het KHA reeds verslag uitgebracht: over het mislukken van het centraal overleg op pag. 91/1 e.v.; over het vastlopen van de onderhandelingen op het niveau van de bedrijven en bedrijfstakken en het verloop van de daaropvolgende eerste stakingen (7-12 febr.) op pag. 101/1 e.v.; over het bereiken van een gedeeltelijk akkoord tussen werknemers- en werkgeversorganisaties op 12 febr. op pag. 126/3 e.v.; over debatten in de TK n.a.v. de acties op pag. 128/3 e.v. en 140/3 e.v.; en over processen die werkgeversorganisaties tegen vakbonden hebben aangespannen om stakingen te verhinderen op pag. 103/2 e.v. en 141/2 e.v.

Op 12 febr. waren de werknemers- en werkgeversorganisaties het eens geworden over de kwestie van de prijscompensatie; meningsverschil was blijven bestaan over de vraag, hoe hoog de initiële loonstijging, naast de prijscompensatie, moest zijn. De vakbonden vroegen 2%; de werkgevers boden maximaal 1%. De stakingen werden dan ook na 12 febr. niet afgelast, maar gingen door. nu met de hoogte van de initiële loonstijging, en niet langer met het vraagstuk van de prijscompensatie, als inzet.

Hierna volgt een chronologisch verslag van de ontwikkelingen in de rest van februari, na het tot stand komen van het ,,protocol van Den Haag'' op 12 februari.

ZONDAG 13 FEBRUARI

Over de voortgang van de stakingen zei Wim Kok (FNV), dat hot oordeel daarover berust bij de beleidsorganen die daarover beslissen volgens de geldende regels. ,,We hebben veel positieve punten kunnen overeenkomen in de ontwerp-aanbevelingen, maar ik denk niet dat de stôkers aan het werk gaan als zij niet die 2% werkelijke loonsverbetering krijgen. Het is nog steeds oorlog''.

In vakbondskringen werd zondagavond nog zeer verschillend gedacht over de termijn waarop de stakingen zouden aflopen, De Industriebond-CNV wilde de leden adviseren direct weer aan het werk te gaan, omdat er in ieder geval een automatische prijscompensatie komt Bestuurder Ester ,Dat was bij ons de enige eis in de ultimatums' Voorzitter Van Conimence van de CNV-Eouwbond toonde zich niet erg gelukkig met dit standpunt Ze hebben gewoon een stom ultimatum gemaakt Het gaat immers ook nog om de initiële loonsverhoging' Voorzitter Spijkers van de Industriebond-NKV hierover. ,,Het is een vervelende trap tegen het totale beleid van de vakbeweging Maar zonder de CNV-bond kunnen we het evengoed aan' Spijkers dacht dat zeker de hele week nog nodig zou zijn voor onderhandelingen niet de werkgever':

MAANDAG 14 FEBRUARI

De achterban van vakbonden en werkgevers ging akkoord met de afspraken die in het weekeinde in Den Haag waren gemaakt. Er bleef een verschil van één procent in de loonstijging voor dit jaar. Het CAO-overleg zou zich verder afspelen in de bedrijfstakken en ondernemingen. Hier zouden de werknemers meer de nadruk gaan leggen op eigen CAO-eisen.

Uitbreiding van de stakingen vond plaats in de Rotterdamse haven (2 containerbedrijven), en in de grafische industrie. Het aantal abonnees dat in Nederland geen krant kreeg, bedroeg 1,3 miljoen door de staking bij Het Vrije Volk. NRC/Handelsblad, Algemeen Dagblad en de Provinciale Zeeuwse Courant. Uitbreiding was er ook in de bouw. De staking bij Fokker nam met 100 man toe. Prikacties werden o.m. gemeld bij Philips in Eindhoven en bij Wilton Fijenoord in Rotterdam.

Er werden nieuwe ultiniatums verzonden naar grafische bedrijven, waar op vrijdag 18 februari acties konden beginnen. De Industriebond-CNV. die op juridische gronden zei niet langer te kunnen staken, riep de leden op niet mee te doen aan nieuwe acties. De Verbondsraad van het CNV nam dezelfde houding aan en wilde de ontwerp-tekst, het Haagse protocol, gebruiken voor nieuwe onderhandelingen. Kok zag geen reden de stakingen op te heffen, voordat alle eisen waren ingewilligd.

In het door de rechter opgelegde gesprek tussen bonden en werkgevers in de zuivel wilden de laatsten niet meer bieden dan 0,5% initiële loonsverhoging.

Vandaag waren er 23.000 stakers bij 165 bedrijven in 39 plaatsen.

DINSDAG 15 FEBRUARI

Enkele ondernemingen hebben toegegeven aan de vakbondseisen, met inbegrip van de 2% reëel. Akkoorden werden bereikt hij de KLM (17.000 man) en Victoria Biscuit (390 werknemers). In de grafische industrie waren de ondernemers bereid om constructief te onderhandelen over de 2%. Daarom zouden de bonden de volgende dag gaan praten met de leden over opschorting van de acties. Vrijdag zou ook gestaakt worden bij De Volkskrnnt, Het Parool en Trouw. Er was een kans dat dit niet doorgaat.

Ook een doorbraak kon gemeld worden bij Ahold (o.m. Albert Heyn: 15.000 werknemers) in Zaandam; prijscompensatie plus 2.1 A 3,5%. Deze verbetering kwam vnl tot uiting in de pensioenen en herziening van de salarisschalen.

Bij het Bijenkorf-concern (waartoe ook de Hema behoort) waren de onderhandeiingen afgebroken. Er werd een ultimatum gesteld. Bijenkorf weigerde verder te gaan dan 1%.

Uitbreiding van de stakingen was er vandaag bij 3 rijwielfabrieken: Batavus in Heerenveen, Gazelle in Dieren en Unikap in Nieuw Leusden. Ook de actie in de Rotterdamse haven breidde zich uit. In Amsterdam lag de haven nu voor de helft plat, in Rotterdam voor drie kwart. Al 30 a 35 schepen wachtten voor Hoek van Holland. Zij weken niet naar andere havens uit, omdat ze daar waarschijnlijk besmet verklaard zouden worden.

In de bouw waren er onder meer 2 projecten van Bredero in Utrecht bijgekomen. Het ging om 450 mensen. Behalve de 2% was een extra eis in de bouw, dat hoofdaarinemers verantwoordelijk zijn voor de onderaannemers voor het nakomen van de CAO-bepalingen.

Bij het GAK en het Sociaal Fonds Bouwnijverheid besloot het personeel tot korte werkonderbrekingen over te gaan.

Vandaag waren er 25.500 stakers bij 183 bedrijven in 47 plaatsen,

WOENSDAG 16 FEBRUARI

's Middags was er een massale vakbondsdemonstratie in Rotterdam Vanaf twee punten trok men naar het centrum. De stoet trok ook door de Maastunnel. Op de Coolsingel werden de rond 25000 demonstranten door Wim Kok toegesproken ,De actie wordt ons opgedrongen'',

Rotterdamse arbeiders verzamelen zich op 16 februari voor een demonstratieve optocht naar de Coolsingel

aldus Kok. ,,omdat de ondernemers meenden dat de arbeidersbeweging van 1977 niet meer in staat zou zijn voor een goede en rechtvaardige zaak te knokken".

In Utrecht demonstreerden 6000 mensen onder leiding van de FNV. De stoet, die een tocht door het centrum maakte van Mariaplaats naar Domplein, werd onder andere toegesproken door Cees Schelling.

In de grafische industrie kwam het werk weer op gang. De acties werden opgeschort bij onder andere het Algemeen Dagblad, de NRC/Handelsblad, Het Vrije Volk, De Gelderlander, Tubantia en de Provinciale Zeeuwse Courant.

In de metaalindustrie en de bouw wilden de werkgevers het CAO-overleg hervatten, maar ze verlangden dat eerst de stakingen werden gestopt.

De werkgevers in alle bedrijfstakken aanvaardden nu het protocol van vakcentrales en ondernemers waarin de prijscompensatie was afgesproken. Voorzitter Prins van de FME (werkgevers in de metaal en de elektronische industrie) gaf pas vandaag aan de prijscompensatie vóór dit jaar toe. Voor de winstontwikkeling achtte hij het een kwalijke zaak.

De economische toestand zou volgens hem de werkgelegenheid 'bedreigen.

De werkgevers in de Amsterdamse en Rotterdamse haven (Scheepvaart Vereniging Noord en Zuid) wilden onderhandelen op basis van het centraal akkoord.

Het ging hier om 18.000 werknemers. De bonden stemden toe, zonder de acties stop te zetten. De staking werd hier intussen met 2000 man uitgebreid. De besprekingen liepen vast op de 2%. De werkgevers wilden, overeenkomstig de aanbevelingen van het VNO, niet verder gaan dan 1%. Volgens werkgeversvoorzitter Pieters zou één procent méér 7½ miljoen kosten.

Uitbreiding van de staking kwam vandaag van de Ford-fabriek in Amsterdam (1100 man). In de bouw kwamen er 600 stakers bij. Hier werd onder meer het werk aan de nieuwe Schiphollijn stilgelegd. Ook bij de Bijenkorf werd gestaakt in de magazijnen in Woerden en Utrecht.

Binnen enkele dagen zou dit in de winkels te merken zijn.

Volgens een raming van Fonteijn van de Industriebond-NKV waren vandaag ruim 10.000 Philips-werknemers betrokken bij stakingen of prikacties. Van Philips-zijde werden veel lagere aantallen genoemd.

In verschillende delen van het concern was het ziekteverzuim sterk toegenomen. Hier en daar liep het op van tien naar 35%.

In een brief aan de Tweede Kamer deed minister Boersma van sociale zaken verslag van de 3 open gesprekken tussen de voorzitters van de werkgeversorganisatie en de vakbeweging van 10, 11 en 12 febr.

In deze brief maakte hij ook bekend dat het kabinet voornemens is f 400 miljoen te pompen in gebieden met extra hoge werkloosheid, met name in de grond-, weg- en waterbouw. Voorts zou f 225 miljoen uitgetrokken worden voor steun aan noodlijdende bedrijven. Het geld zou uit teveel betaalde sociale premies door werkgevers en werknemers komen. De rest van het premieoverschot zou volgens Boersma's brief gebruikt kunnen worden voor premieverlaging volgend jaar.

De regering verklaarde zich bereid als derde partij op te treden bij besprekingen over 1978, als er zich in de loop van 1977 economische tegenvallers mochten voordoen.

Vandaag waren er 26.000 stakers bij 183 bedrijven in 47 plaatsen.

DONDERDAG 17 FEBRUARI

In Den Haag staakte het gemeentelijke vervoerbedrijf tot 9 uur 's ochtends.

Uitbreiding van de staking vond plaats in de Rotterdamse haven, bij 2 stukgoederenbedrijven (2100 man). De haven lag nu voor 85% stil. De werkgevers in de haven, SVZ en SVN, lieten weten niet te buigen voor de eisen van de vakbonden. Verder dan 1% loonsverhoging wilden ze niet gaan. ,,Het initiatief ligt nu bij de bonden", verklaarde havenwerkgever Pieters 's avonds.

Ook de scheepswerf De Schelde in Vlissingen sloot zich vandaag bij de staking aan.

De derde grote vakbondsdemonstratie vond plaats in Den Haag. 6000 mensen deden eraan mee, waaronder enkele Kamerleden van PvdA en PPR. De PSP verklaarde zich solidair. De demonstratie werd toegesproken door de vice-voorzitter van de FNV Herman Bode.

Lanser (CNV) vond dat NVV en NKV haar acties nu moesten beëindigen en keurde haar onverzettelijke houding af. Niettemin bleef de Vervoersbond-CNV de acties in de haven ondersteunen.

In de grafische industrie werd het werk hervat. Vandaag verschenen het NRC/Handelsblad, Het Vrije Volk en een aantal regionale bladen voor het eerst weer. Het grafische personeel van de Perscombinatie (Trouw, Het Parool, De Volkskrant) besloot de voor vandaag afgekondigde staking op te schorten. De directie accepteerde de prijscompensatie en ,,constructief overleg" over de 2%. Ook wilde zij praten over de zgn. branchevervaging: het overnemen van grafisch vakwerk door niet-grafisch personeel als gevolg van de automatisering.

De bloemenveiling Aalsmeer (600 werknemers) ging akkoord met prijscompensatie plus 2% en tegemoetkoming 63- en 64-jarigen.

Over een CAO voor het Omroeppersoneel werd weer onderhandeld. De stakingsdreiging bij radio en televisie was afgewend.

Het open gesprek tussen Unilever (10.000 werknemers) en de Voedingsbonden liep vast. Het concern wilde alleen praten op basis van het centraal akkoord, en eiste dat eerst de stakingen moesten ophouden, hetgeen de bonden weigerden.

Minister Lubbers (economische zaken) waarschuwde voor de grote economische schade die de stakingen zouden veroorzaken. "Het meest pijnlijke is om welke verschillen het nu gaat". Minister Boersma liet ook weten de staking niet meer verantwoord te vinden. Premier Den Uyl zei daarentegen woensdag op een verkiezingstoespraak in Zeist het stakingswapen te respecteren in een maatschappij waarin kleine groepen kapitaalverschaffers nog altijd heersen over miljoenen werknemers. VVD-leider Wiegel sprong op deze uitlatingen in met vragen aan Den Uyl en Boersma.

Vandaag waren er 27.000 stakers bij 209 bedrijven in 56 plaatsen.

VRIJDAG 18 FEBRUARI

Het gemeentelijke vervoerbedrijf van Utrecht staakte van 5-9 uur 's-ochtends.

De Vervoersbonden waarschuwden de NS dat geen goederen per trein worden vervoerd die eigenlijk per schip zouden gaan.

In Amsterdam werd een demonstratie gehouden waaraan ruim 10.000 man deelnamen. Op de slotbijeenkomst op de Dam werden de demonstranten toegesproken door de vice-voorzitter van de FNV, Wim Spit.

De staking breidde zich vandaag, op een bouwwerk nabij Rotterdam na, niet verder uit. Wel verlieten de niet-stakende havenarbeiders in Amsterdam en Rotterdam kort na de middagpauze het werk.

In de havens raakte het overleg in een impasse. Werkgevers noch bonden namen initiatief om opnieuw met elkaar te praten.

In de vleeswarenindustrie (14.500 werknemers) werden de onderhandelingen hervat. Er was al een akkoord over de prijscompensatie.

In de zuivel werd het overleg opnieuw afgebroken. De Voedingsbonden deden enkele concessies, maar de eis van de 2% hielden ze overeind. De afkoelingsperiode zou dinsdag 22 februari aflopen

Voor de zeelieden kwam een CAO in zicht

Het ging hier om 16.000 werknemers. De reders waren akkoord met een prijscompensatie. Ook wilden zij praten over verbetering van secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals een verbetering van de verlofregeling. De bonden gaven hieraan de voorkeur boven een werkelijke loonsverbetering.

De organisaties van werkgevers in industrie, landbouw en middenstand riepen tijdens een persconferentie de bonden en de stakers op tot beëindiging van de acties. Men dacht aan meer korte gedingen of zelfs aan schadeclaims bij de bonden. Men was bereid tot open gesprekken teneinde het CAO-overleg te hervatten.

Als reactie hierop besloot het CNV haar leden te vragen de stakingen op te schorten. FNV-voorzitter Wim Kok verklaarde dat er geen sprake kon zijn van open overleg als de werkgevers bleven vasthouden aan de 1% als maximale reële loonstijging. ,,Voor ons is 2% meer loon geen voorwaarde. Er moet een brug worden geslagen tussen de 1% van de werkgevers en de maximaal 2% van ons".

Bij Philips, Fokker, Calvé (Unilever), Kaarsenfabriek Gouda e.a. bedrijven zou maandag het werk worden hervat. Dit onder voorwaarde dat de werkgevers zich hielden aan het centraal akkoord, en er onderhandeld kon worden zonder voorwaarden vooraf.

In de metaal heerste verdeeldheid: op ledenvergaderingen van de bonden was over het geheel genomen maar een kleine meerderheid vóór doorstaken.

De Bouwbond wilde eerst zekerheid dat de werkgevers zonder voorwaarden vooraf wilden onderhandelen. Ook in de havens zou de staking nog voortduren.

Premier Den Uyl liet zich 's avonds na het kabinetsberaad negatiever uit over de situatie dan tot nu toe. Hij zei dat de regering zeer bezorgd is over de schade aan de economie en ,,de mogelijkheid van verstoorde verhoudingen" tussen werkgevers en werknemers.

Vandaag waren er 27.000 stakers bij 208 bedrijven in 56 plaatsen.

ZATERDAG EN ZONDAG 19 EN 20 FEBRUARI

De werkgevers in de bouw hebben zich dit weekeinde bereid getoond tot constructief overleg over de CAO. Onderhandelaar Van Eijkelenburg liet weten dat de werkgevers hun maximale bod van 1% hebben laten vallen. Maar de werkgevers in de metaal en elektronische industrie (FME) weigerden het overleg te hervatten, zolang de stakingsparolen niet zijn ingetrokken.

Ook in de havens duurde de impasse voort. De Vervoersbond-CNV wilde wel onderhandelen. De Scheepvaart Vereniging Zuid liet echter weten, daar geen behoefte aan te hebben als de Vervoersbonden van de FNV niet meedoen.

Shell stelde het aangekondigde korte geding tegen de Industriebonden uit. Dinsdag zouden er weer CAO-besprekingen

zijn .De bonden schortten de acties tol 5 maart op,

Wel daagden twee Amerikaanse bedrijven — Reynolds Leasing en Sealand Service — de Vervoersfederatie NVV/NKV en Smit Internationale Havendienst voor de rechter. Dit geding zou zich dinsdag 22 febr. afspelen voor de Rotterdamse rechtbank.

Bij enkele chemische bedrijven, waaronder ICI, schortten de bonden de acties op nadat de werkgevers lieten weten dat ze wilden onderhandelen. Er kwam overleg op basis van het centraal akkoord, over de 2% kon worden gepraat, en ook over verbetering van de ploegendienst.

Minister Van Agt vond dat wat de werkgevers en werknemers nu nog verdeeld hield, niet opwoog tegen de gevolgen van de staking. Hij had kritiek op premier Den Uyl, zoals die zich op een politieke bijeenkomst in Zeist over de stakingen had uitgelaten.

Het Cebuco (Centraal Buro Courantenpubliciteit, hield een onderzoek naar het missen van de krant. Velen vonden het een vervelende zaak. De krant werd vooral gemist om plaatselijk nieuw-s, omdat radio en tv hiervoor geen vervanging bood.

MAANDAG 21 FEBRUARI

In de metaal en de havens werd vandaag de impasse doorbroken. 's Avonds kwam de Raad van Overleg in de Metaalindustrie bijeen op intiatief van de voorzitter, vakbondsbestuurder Wamsteeker. Hier werd besloten donderdag de CAO-onderhandelingen te hervatten. De werkgevers waren bereid te praten zonder voorwaarden vooraf, en de bonden zouden de stakingsoproepen in de metaalbedrijven intrekken.

In de havens namen de werkgevers het initiatief door de bonden uit te nodigen tot een open gesprek, zonder voorwaarden. Vakbondsman Piet van Keulen toonde zich bereid op korte termijn rond de tafel te gaan zitten. Maar opschorten van de staking noemde hij ,,afhankelijk van het gesprek dat we gaan krijgen".

In de bouw was de situatie verscherpt. Werkgeversvoorzitter Van Eijkelenburg kwam terug op toezeggingen, die hij in het weekeinde gedaan had in vertrouwelijk overleg met voorzitter L. Brouwer van de Federatie van Bouw - en Houtbonden FNV. De bouwwerkgevers waren nog niet uitgepraat over de resultaten van dit overleg.

Ford-Amsterdam kwam met de bonden, buiten de werkgeversorganisatie FME om, tot overeenstemming over een nieuwe CAO. De FME keurde deze handelwijze ten sterkste af en verbrak alle relaties met Ford.

Bij 14 industriële bedrijven met in totaal bijna 15.000 werknemers werd het werk vandaag weer hervat. Behalve Ford waren hierbij 4 Unilever-bedrijven, Fokker op Schiphol, Jonker-du Croo in Amsterdam en Texas Instruments in Almelo, en 2 Philipsbedrijven in Tilburg (Volt) en Roermond.

De stakingen gingen door bij Batavus in Heerenveen, Gazelle in Dieren, Thomassen en Drijver/Verblifa in Oss en Hoogeveen, Houttuin Pompen in Utrecht, Tempress in Hoogeveen, Van der Linden in Goes, scheepswerf De Schelde in Vlissingen en Cyanamid in Rotterdam.

Inmiddels werden 2 korte gedingen afgelast, dat van het chemische bedrijf Windmill, en dat van Sealand Service en Reynolds Leasing Corporation.

CNV-voorzitter Lanser bleek adviseur van het OGEM-concern, een werkgever waar zijn bouwbond mee moet onderhandelen.

Het aantal schepen dat voor Hoek van Holland lag was niet groter geworden Sommige deden eerst hun andere bestemmingen aan in de hoop later wel in Rotterdam terecht te kunnen

De Industriebonden NVV en NKV schortten ultimatums aan 2 Akzo-bedrijven op Donderdag zouden hier de besprekingen worden hervat.

Bij de houtindustrie Halbertsma in Friesland werd een akkoord bereikt met prijsconipensatie plus 2%.

De besprekingen in de vleesindustrie leidden niet tot een akkoord. De bonden hielden vast aan de 2%.

's Avonds vergaderde het FNV-bondsbestuur in Amsterdam. Na afloop verklaarde Wim Kok, dat er volgens de FNV-bonden zo snel mogelijk een oplossing moest komen, waar een gesprek kon starten zonder voorwaarden vooraf. Ze hielden niet onder alle omstandigheden aan de 2% vast. Een financieel probleem vormden de stakingen voor de bonden niet. Ze hadden nu aan 140.000 dagen stakingsuitkeringen betaald (totaal f 7 mln). ,,Maar het is in het belang van de arbeidsrust, en van de stabiliteit van onze economie, dat de stakingen ophouden", aldus Kok.

Ministe Lubbers (economische zaken) verklaarde 's avonds. dat door de voortgaande stakingen de regering haar beleid niet ten uitvoer kan brengen. ,,We moeten de sociale partners weer aan de onderhandelingstafel zien te brengen".

Er waren vandaag 19.000 stakers bij 190 bedrijven in 57 plaatsen.

DINSDAG 22 FEBRUARI

's Ochtends was Groningen aan de beurt voor een ochtendspitsstaking van het openbaar vervoer. Het streekvervoer stopte aan de grenzen van de stad.

In de bouw werd de staking sterk uitgebreid, nadat de onderhandelaar van de werkgevers terugkwam op eerder gedane toezeggingen, Er kwamen 15 nieuwe projecten bij, waaronder de bouw aan de Schiphollijn. Er waren nu ruim 8000 stakers in de bouw. 's Middags om 4 uur vroegen de bonden de leden de stakingen op te schorten. Bouwwerkgevers en -nemers gingen weer onderhandelen. Volgens de bonden ging het om een prijscompensatie plus 1,6 a 2%. De werkgevers verklaarden pas te zullen onderhandelen, als bleek dat de volgende dag niet meer gestaakt zou worden.

De oproep van de bonden gold niet voor het bouwnevenbedrijf: voor schilders, stucadoors, werknemers in timmerfabrieken en de hout- en meubelindustrie gold een aparte CAO. Hier gingen de acties nog door.

Ook in de havens werd nog gestaakt. Men zou wel gaan onderhandelen, maar de bonden wilden eerst resultaten zien.

Bij 8 textielbedrijven in Enschede hielden 4000 mensen prikacties. In metaalbedrijven in Utrecht en Oss werd besloten de staking op te schorten. 5½ duizend stakers in andere bedrijven zouden daarover de volgende dag beslissen. In de vleeswarenindustrie werd alleen nog gestaakt bij Meester in Wijhe (450 man).

Minister Boersma (sociale zaken) zei bij de verdediging van zijn begroting in de Eerste Kamer, dat ,,zelfs bij een verhoging van de CAO-lonen boven de automatische prijscompensatie, met 2%, de stijging van de loonsom dit jaar belangrijk onder die van vorig jaar blijft. De loonkosten blijven dan voor het eerst sinds vele jaren onder die van West-Duitsland en waarschijnlijk geldt dat ook voor de prijsstijgingen". Als de reële loonsverhoging 2% zou worden, dan zou de loonsom dit jaar met 6½ a 7% stijgen, tegen 10½ à 11% vorig jaar en 14% het jaar daarvoor.

De regering oefende de afgelopen dagen achter de schermen druk uit op beide strijdende partijen. Boersma zei dat zijn advies was: gaan praten op basis van het ,,Haagse protocol" en zonde voorwaarden vooraf.

Er was bij alle partijen bereidheid tot een studie over voor- en nadelen van de prijscompensatie, ,,want beide zijn aanwezig".

Boersma zette vraagtekens bij het beleid om de inkomensverschillen te verkleinen. ,,Dit moet fris en niet dogmatisch benaderd worden. Het gaat daarbij om de verhouding tussen werkenden en niet-werkenden, maar ook om de inkomensverschillen tussen hen die werken".

Er waren vandaag 19.500 stakers bij 180 bedrijven in 55 plaatsen.

WOENSDAG 23 FEBRUARI

De stakingen in de havens werden nog voortgezet, maar niet uitgebreid in afwachting van de besprekingen. Deze begonnen 's middags om 4 uur in Rotterdani in het gebouw van de Scheepvaart Vereniging Zuid. Het overleg duurde tot 's-avonds laat. Bonden noch werkgevers wilden na afloop commentaar geven. De volgende dag zou eerst overlegd worden met beider achterbannen.

In de chemische sector kwam er één bedrijf bij: Synres-Amoco in Hoek van Hol. land (440 man). Ook de veerdienst Rozenburg-Maasluis (60 man) stond vanochtend tot 9 uur stil.

In de bouw werd een akkoord bereikt. Naast een prijscompensatie van 2½% kwamen de bonden en werkgevers een loonsverbetering van 1¼% op jaarbasis (1% per 1 jan. en ½% per 1 juli) over een. Er kwam een verhoging van het aantal vakantiedagen voor oudere werknemers, Verder werd er een regeling getroffen waarbij de hoofdaannemers verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de CAO door onderaannemers. Tevens werd afgesproken dat er een studie ingesteld zal worden naar de relatie winstwerk en naar de invloed van de werknemers op de investeringen. De staking duurde nog voort in de bouwnevenbedrijven.

Bij Philips werden de onderhandelingen geschorst: Er bestond onenigheid over de periode waarover de prijscompensatie berekend moest worden. Philips wilde deze niet berekenen over de periode die tot nu toe voor het concern gebruikelijk was, maar zich hiervoor richten naar het Haagse protocol, wat voor de werknemers onvoordeliger uit zou komen. Volgende week dinsdag (1 maart) zou het overleg worden voortgezet.

In de vleeswarenindustrie werd vanaf half 11 vanochtend in Zeist gepraat. Bij Meester in Wijhe werd het werk hervat.

Bij de Omroep werd een beginselakkoord bereikt. De prijscompensatie bedroeg hier 4,21%; groter dan elders omdat hij over een langere periode berekend werd. Daarbij kwam ongeveer 2%.

In afwachting van onderhandelingen in de grootmetaal, die donderdag zouden beginnen, hervatten de meeste stakers nu het werk. Dit was nog niet het geval bij de scheepswerf De Schelde (1600 stakers) en Thomassen en Drijver in Hoogeveen (800). Hier wilde men eerst resultaten van het overleg zien.

De werkgevers rekenden erop dat ze de loonsverhogingen konden doorberekenen in de prijzen. Ze leidden dit af uit opmerkingen van minister Lubbers. Deze zou hierover vóór 1 april een beslissing nemen.

Vandaag waren er 11.000 stakers.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF 22 A

DONDERDAG 24 FEBRUARI

's Avonds werd verder gesproken over een nieuwe haven-CAO, maar nog zonder resultaat. Bij het begin van het „open gesprek" tussen de beide delegaties in Rotterdam, stonden voor het gebouw van de Scheepvaart Vereniging Zuid (werkgevers) ongeveer 3000 stakende havenarbeiders, die met spreekkoren aandrongen op spoed bij de onderhandelingen

Behalve in de havens werd er nog gestaakt bij 2 metaalbedrijven (De Schelde in Vlissingen en Thomassen en Drijver in Hoogeveen) en enkele chemische bedrijven In de bouw werd nog op enkele projecten gestaakt in bedrijfstakken zoals het schildersbedrijf

De FNV-bonden zouden de overgebleven stakers in de metaal dringend oproepen het werk te hervatten. Vakbondswoordvoerder Wamsteeker zei na het gesprek met de werkgevers in de Raad van Overleg in de Metaalindustrie, dat er voldoende uitzicht was op een vergelijk Er was onder meer gepraat over vervroegde pensionering in de scheepsbouw. Werkgeversvoorzitter Prins liet weten dat er maandag, als net overleg hervat zou worden, niet echt onderhandeld zou kunnen worden als de stakingen niet worden opgeschort.

Het CAO-overleg in de vleeswarenindustrie (14 500 werknemers) werd afgebroken. Het gesprek zou maandag verder gaan.

De bonden die betrokken waren bij de bank-CAO (90.000) deelden mee, dat het overleg in deze bedrijfstak stroef verloopt Volgens bestuurder Hofstee van de NVV-bond Mercurius wilden de werkgevers niet verder gaan dan 1% reële loonsverhoging, terwijl zeker het bankbedrijf zich 2% zou kunnen permitteren. Ook hier zou het overleg maandag verder gaan.

Bij Akzo konden vakorganisaties en bedrijfsleiding geen overeenstemming bereiken De Industriebond NVV deelde mee dat Akzo ½% initeel had geboden, volgens een woordvoerder „volstrekt onaanvaardbaar"

VRIJDAG 25 FEBRUARI

In Rotterdam werd overeenstemming bereikt over de uitgangspunten voor een haven-CAO. Het was een ware uitputtingsslag: sinds gisteravond half 8 tot vanochtend tegen 8 uur was er — met vele schorsingen — onafgebroken vergaderd Het resultaat zag er als volgt uit.

De bijzondere prijsindexeringsregeling voor de havens bleef behouden Deze hield in, dat na elke 2% prijsstijging een prijscompensatie in de lonen wordt verwerkt. Per 1 januari 1977 komt er de 2½% na-indexering plus 1,8% initiële loonsverhoging. Oudere havenwerkers kunnen met 63-jarige leeftijd met pensioen Hiervoor kwam om 3 uur vanochtend de toezegging van minister Boersma, dit financieel mogelijk te maken Behalve met Boersma was er regelmatig telefonisch contact vanuit de vergadering met premier Den Uyl en vakbondsvoorzitter Wim Kok.

Tenslotte werd overeen gekomen dat tijdens de komende CAO-onderhandelingen ook de immateriele zaken aan de orde zullen komen Daarbij zou niet worden gewacht op de landelijke studie, die hierover werd opgezet

De vakbondsonderhandelaars zagen het akkoord als een totale overwinning met overeind blijven van alle eisen waarvoor 3 weken is gestaakt Ook SVZ-voorzitter Pieters toonde zich tevreden met het resultaat; hij meende hiermee binnen de gestelde marges te zijn gebleven

Na het overleg vertrok de werknemersdelegatie naar het Spartastadion, waar tegen 10 uur het overgrote deel van de Rotterdamse stakers (4½ duizend man) bijeenkwam Hier heerste een geestdriftige stemming en werd besloten, op voorstel van vakbondsonderhandelaars Piet van Keulen, de staking te beeindigen Voor een deel zou het werk in het weekend al op gang komen

's Middags bracht Piet van Keulen in Marcanti in Amsterdam verslag uit Hij beschuldigde de werkgevers ervan „van het begin af aan uit te zijn geweest op rottigheid" Ook hier werd voor beëindiging ng an le staking gestem ¹

Bij de Nederlandse Stikstof Maatschappij, het bedrijf dat 2 weken geleden een kort geding aanspande tegen de bonden, werd een CAO-akkoord bereikt De initiële loonstijging was hier 1¼% op jaarbasis In de zuivel had het open gesprek tot resultaat, dat de CAO-onderhandelingen dinsdag 1 maart zouden worden voortgezet De werkzevers boden 1% initieel plus enkele verbeteringen (op het gebied van de ieugdlonen en de *f* 30.00 toeslag), samen 1½%

Biina alle stakingen liepen nu af In Hoogeveen bij Thomassen en Drijver werd besloten de staking op te schorten. Ook op de stakersvergadering van De Schelde in Vlissingen stemde vanochtend een meerderheid vóór werkhervatting op maandag 28 februari Een uitzondering vormde het chemische bedrijf Synres-Amoco in Hoek van Holland De directie hield hier nog vast aan de 1% reëel

CNV-voorzitter Lanser legde met onmiddellijke ingang zijn adviseurschap bij het bouwconcern OGEM neer Ook zijn lidmaatschap van de adviesraad van de Algemene Bank Nederland heeft hij beëindigd. Nadat Lansers rol bij OGEM was onthuld, werd hij van verschillende kanten bekritiseerd omdat zoiets niet verenigbaar werd geacht met zijn positie binnen de vakcentrale

Vandaag waren er 8500 stakers

MAANDAG 28 FEBRUARI

De werkgevers in de metaal hebben 1% werkelijke loonsverhoging geboden Volgens vakbondswoordvoerder Wamsteeker was dit te weinig De Raad van Overleg in de Metaalindustrie zou minister Boersma vragen om een bijdrage aan een regeling voor vervroegde pensionering De hele dag werd onderhandeld over een nieuwe CAO in de vleeswarenindustrie Schelling, voorzitter van de Voedingsbond-FNV, noemde het bod van de werkgevers beneden de maat „Maar de leden van de bonden beslissen".

Ook voor de schildersbedrijven (30.000 werknemers) werd lang onderhandeld De schilderswerkeevers boden 1.6% initieel De vakbonden vonden dit een voldoende basis om de werkelijke CAO-onderhandelingen te beginnen. De nog stakende schilders werd gevraagd het werk te hervatten

De onderhandelingen voor een CAO voor de banken leidden nog niet tot overeenstemming Het voorstel van de werkgevers kwam neer op 1,4 à 1,5%. De bonden vonden dit te laag „Als het niet lukt tot elkaar te komen zijn stakingen bij de banken mogelijk", aldus een woordvoerder van de Dienstenbonden 's Ochtends hielden 200 personeelsleden van het computercentrum van de Algemene Bank Nederland in Amstelveen een korte werkonderbreking

De werknemers van het chemische bedrijf Synres-Amoco besloten de volgende dag weer aan het werk te gaan Verder werd vandaag gestaakt door 60 schilders op verschillende bouwprojecten.

Het hoger beroep dat de Voedingsbonden hadden aangetekend tegen de vonnissen van de Utrechtse rechter Van Dijk, werd uitgesteld. Het zou woensdag 2 maart behandeld worden, maar de advocaten van de bonden wilden meer tijd om zich voor te bereiden.

Het aantal stakers vandaag bedroeg 500

Gedurende het conflict verschaften de bonden aan het NOS-Journaal cijfers over de aantallen stakers. Deze cijfers zijn in bovenstaand verslag aangehouden. Op basis van deze cijfers zouden er 270.000 stakingsdagen zijn geweest. Het CBS, dat werkgeverscijfers gebruikte. komt uit op 232.500 stakingsdagen.

Beide cijfers liggen lager dan die van de industriestaking van 1973 (570 000) en de bouwstaking van 1360 (420.000). (Politiek *Overzicht, NRC/H'blad, ANP, ministerie van econ.* zaken, SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 140/3 e.v.)

BELGIË

WERKGEVERS OVER STAATSHERVORMING

Het Vlaams Economische Verbond, de Union Wallone des Entreprises en het Verbond van Ondernemingen te Brussel, hebben op 6 april een gemeenschappelijke verklaring gepubliceerd betreffende de hervorming van de staat. De drie interprofessionele organisaties, die in hun resp. regio de particuliere ondernemers vertegenwoordigen, gaan in de inleiding van die verklaring ervan uit „dat de hervorming van de instellingen beantwoordt aan de reeds herhaalde malen uitgedrukte wil van de overgrote meerderheid van de bevolking" en dat ze daarom zo snel mogelijk moet tot stand komen. De hervorming is geen louter wolitieke zaak. maar heeft ook socio-economische aspecten en moet „de economie in het algemeen rationaliseren."

De drie verenigingen dringen erop aan dat de regionalisering" zou worden gezien in een nationale structuur, gebaseerd op de erkenning van 2 grote culturele gemeenschappen en van drie socio-economische gewesten."

De verklaring formuleert als doelstellingen:

1. De decentralisatie moet reëel en doeltreffend zijn; de regionale overheid moet beschikken over beslissingsbevoegdheid op alle gebieden en in alle omstandigheden waar de

bevolking en de ondernemingen beter gediend zijn met een regionale beslissing.

2. Deze beslissingsbevoegdheid moet totaal zijn en de uitoefening ervan moet toegekend worden aan de daartoe opgerichte regionale organen.

3. De regionalisering zowel van de materies als van de beslissingsbevoegdheid moet rekening houden met de eisen van een nationale en globale economie gestoeld op de vrijheid van ondernemingen in een stelsel van sociale markteconomie.

4. De onderscheiden verantwoordelijkheden van de regionale en nationale overheid moeten uiterst precies gedefinieerd worden.

Volgens de drie verenigingen kunnen die doelstellingen slechts worden bereikt, wanneer onder de regio's een ,,pacificatie" tot stand komt, m.a.w. ,,het afsluiten van een akkoord over de plaats en de rol van Brussel in het geregionaliseerde België." Een akkoord moet uitgaan van volgende realiteiten, aldus de verklaring:

1. Brussel op zichzelf vnrmt niet een eigen cultuurgemeenschap. Elke Brusselaar behoort ofwel tot de Franse cultuurgemeenschap ofwel tot de Nederlandse cultuurgemeenschap.

2. Het gebied Brussel behoort noch tot Wallonië, noch tot Vlaanderen. Het is een sociaal-economisch gewest, een belangengemeenschap met een specifieke taak.

3. Brussel is de hoofdstad van het land, de plaats waar de twee cultuurgemeenschappen elkaar ontmoeten en dagelijks bejegenen. Bovendien is Brussel de draaischijf van talrijke nationale en centrale activiteiten en morgen wellicht de volwaardige hoofdplaats van de Europese Gemeenschap. Ten slotte is Brussel de enige fysieke plaats waar het Belgische feit kan worden waargemaakt en waar de zo noodzakelijke dialoog tussen de Franse en Nederlandse cultuurgemeenschappen in onderlinge verstandhouding en respect kan plaatsvinden.

Zich loyaal rekenschap geven van deze basisrealiteiten, moet onvermijdelijk leiden tot een communautaire pacificatie. Deze omvat dan het volgende:

1. Brussel erkent dat er 2 grote cultuurgemeenschappen bestaan in het land en dat de Brusselaars behoren tot één van beide gemeenschappen. Bijgevolg aanvaardt Brussel dat alles wat rechtstreeks verband houdt met de cultuur. het onderwijs en de persoon, behandeld wordt vanuit en door de cultuurgemeenschappen zelf.

2. Wallonië en Vlaanderen erkennen de roeping en de eigenheid van Brussel en aanvaarden de wil van de Brusselaars hun gebied autonoom te besturen voor alle niet-cuiturele of niet-persoonsgebonden materies die zullen worden geregionaliseerd.

3. Elkeen erkent dat Brussel de hoofdplaats is en blijft van België, de centrale standplaats van de nationale, centrale activiteiten, de ontmoetingsplaats tussen Franstaligen en Nederlandstaligen, en aanvaardt bijgevolg dat Brussel een tweetalig gewest is, gestructureerd op paritaire basis.

4. Brussel aanvaardt de rol van hoofdplaats van het land en waakt erover dat op haar grondgebied de voorwaarden worden geschapen, noodzakelijk voor de uitoefening en ontwikkeling van deze nationale functie.

De gemeenschappelijke verklaring van de werkgevers-organisaties besluit als volgt:

,,Deze vier houdingen zijn essentieel voor een goed communautair akkoord.

De Union wallone des Entreprises, het Vlaamse Economisch Verbond en het Verbond van Ondernemingen te Brussel hebben hiermede hun verantwoordelijkheid opgenomen op een gebied dat bijzonder belangrijk is voor de toekomst van de ondernemingen en van het sociaal en economisch leven van het land. Zij nodigen de ondernemingsleiders uit deze stellingen te verdedigen en ingang te doen vinden in alle kringen en op alle niveaus waar vandaag de hervorming van de instellingen wordt uitgewerkt en waar er straks zal worden over beslist.

Zij leggen ten slotte de nadruk op de noodzaak deze problematiek te regelen in een geest van openheid en bereidheid tot dialoog."

VLAAMSE AUTEURS OVER NEDERLANDS ONDERWIJS TE BRUSSEL

Veertien bekende Vlaamse auteurs hebben op 13 maart een gemeenschappelijke verklaring ondertekend betreffende het Nederlandstalige onderwijs te Brussel. De auteurs zijn: A. Berkhof, L. P. Boon,, J. Daisne, A. Demedts, R. Gronon, M. Gysen, B. Kemp, I. Michiels, H. Lampo, W. Ruyslinck, J. Vandeloo, A. van Wilderode. G. Walschap en A. Westerlinck. De verkla ing luidt:

„Uit naam van de duizenden die hun stem niet kunnen laten horen, willen wij vanuit Vlaanderen deze plechtige oproep richten tot onze landgenoten.

Het zal niemand verwonderen dat het nogmaals schrijvers zijn, die het Nederlands gebruiken als artistiek uitdrukkirigsrniddel. die met klem de nodige aandacht vragen voor de Vlaamse gemeenschap in de negentien Brusselse gemeenten en vooral voor de toestand waarin het Nederlandstalig onderwijs er gedrongen is.

De ondertekenaars van deze verklaring zijn zich sterk bewust van de wetenschappelijke inhoud van het begrip taal en hebben een te grote waardering voor de Franse Cultuur om zich te laten leiden door romantische overwegingen of politiek opportunisme.

Ieáereen weet of zou moeten weten dat er in Erussel twee taal- en cultuurgeineenschuppen leven' die dezelfde kansen tot ontplooiing moeten krijgen. Beide gemeenschappen moeten deze kansen zelf creëren, maar zij moeten mogelijk gemaakt worden door de gezagsdragers van dit land.

Iedereen weet of zou moeten weten dat een belangrijke, om niet te zeggen de belangrijkste pijler waarop een beschaving en een gemeenschap gebouwd zijn, het onderwijs is. Daarom lijkt het ons noodzakelijk dat aan het Nederlandstalig onaerwijs in de Brusselse agglomeratie de wettelijke mogelijkheid geboden wordt om de Vlaamse gemeenschap aldaar te blijven schragen en voeden. Deze wettelijke mogelijkheid is pas dan aanwezig wanneer een voldoende aantal degelijk uitgebouwde Nederlandstalige scholen met aan de toestand aangepaste schoolbevolkingsnormen bereikbaar is en blijft voor de Nederlandstalige ouders, waardoor ook dezen de vrijheid van het gezinshoofd op een redelijke en eerlijke wijze kunnen uitoefenen.

Voor de hele Brusselse gemeenschap, zowel de Nederlanas- als de Franstalige, achten wij het dus noodzakelijk dat de huidige reglementeringen voor de Nederlandstalige Brusselse scholen niet alleen onaangetast blijven, maar ook uitgebreid en bestendigd worden. Dan alleen is een vreedzame samenleving op een voet van gelijke rechten en plichten mogelijk; dan alleen kunnen zowel de Nederlandstalige als de Franstalige gemeenschap in de negentien Brusselse gemeenten door een eigen beleid hun eigen toekomst opbouwen".

De verklaring kwam tot stand op initiatief van mr. Hugo Weckx, voorzitter van de Nederlandse Commissie voor de Cultuur van de Brusselse agglomeratie.

ACADEMISCHE BETWISTING IN HENEGOUWEN

Een meningsverschil met minister van nationale opvoeding Humblet over de uitbreiding van de medische faculteit, heeft prof. J. Franeau, rector van de rijksuniversiteit te Mons (Bergen), op 16 jan. zijn ontslag doen indienen. De vice-rector, prof. dr. R. Crahay, werd met de rectorale taak belast.

Prof. Franeau nam ontslag uit protest tegen de beperking die wordt opgelegd aan de toekomstige Universiteit van Henegouwen, waarvan de oprichting geregeld wordt in een wetsontwerp, dat op 13 jan. werd goedgekeurd door de Senaat en doorgezonden naar de Kamer.
Volgens het ontwerp zal de Universiteit van Henegouwen zes faculteiten omvatten: wetenschappen, geneeskunde, psycho-pedagogische wetenschappen, toegepaste wetenschappen en tweemaal toegepaste economische wetenschappen (= de Warocqué-faculteit en de katholieke FUCAM). Art. 2 par. 4 bouwt echter een rem in: ,,De Universiteit kan de thans bestaande studies in de geneeskunde en de farmaceutische wetenschappen niet uitbreiden. tenzij eer, nieuwe wet op de organisatie van het universitair onderwijs daarin voorziet." Franeau verzette zich tegen die beperkende bepaling en stond een uitbreiding van de medische faculteit voor; minister Humblet deed een voorkeur gelden voor de status quo (twee kandidaatsjaren).
Ten gevolge van de Kamerontbinding kon de Kamer zich niet meer uitspreken over het wetsontwerp.

BURGEMEESTERS

De bestuurscolleges van de grotere steden die vanaf 1 jan. 1977 werden gevormd, worden voorgezeten door de volgende burgemeesters:

Brussel:	Pierre van Halteren	(lib.)
Antwerpen:	Mathilde Groesser-Schroyens	(soc.)
Gent:	Placied de Paepe	(chr.)
Brugge:	Frank van Acker	(soc.)
Luik:	Edouard Close	(soc.)
Charle oi:	Lucien Harmegnies	(soc.)
Hasselt:	Paul Meyers	(chr.)
Namen:	Louis Namêche	(soc.)

FRANKRIJK

PREMIER BARRE ZET ECONOMISCHE SANERINGSPOLITIEK VOORT, BENOEMING STAATSSECRETARISSEN

Premier Barre van Frankrijk die op 31 maart enige wijzigingen aanbracht in de samenstelling van zijn regering (pag. 209 e.v.) maakte op 1 april de benoeming van een aantal nieuwe staatssecretarissen bekend. Dezelfde dag hield hij een redevoering voor de televisie waarin hij zei dat hij zijn economische saneringspolitiek zou voortzetten.
De premier zei dat hij zijn economische beleid zoals hij dat had uitgestippeld in sept. 1976 (zie hierna), t.w. vertraging van de prijs- en loonsverhogingen en stabilisering van de koopkracht van liet nierendeel der Fransen, zou voortzetten.
Hij voegde daaraan toe dat alles gedaan zou worden om het lot van de Fransen die op het bestaansminimum leven, te verbeteren. De premier noemde in dit verband de categorieën jeugdige werklozen, de gezinnen en de gepensioneerden. Voor de jeugdige werklozen wil de premier komen tot een verbetering van de vakopleiding terwijl de kleine en middelgrote bedrijven aangespoord zullen worden jongelui in dienst te nemen. verder zal de regering maat egelen nemen om tot een herleving van de activiteiten aan de beurs te komen.
In aansluiting aan de wijzigingen in de samenstelling van de regering (pag. 210/1) werd op 1 april een groot aantal nieuwe staatssecretarissen benoemd.

De regering telt thans de volgende staatssecretarissen:

autonome staatssecretarissen

posterijen en telecommunicatie - Norbert Ségard (pres. meerderh.), oud-strijders - André Bord (RPR); hoger onderwijs - Alice Saunier-Seite (pres meerderh), jeugd- en sportzaken - Jean-Pierre Soisson (Onafh Rep);

staatssecretarissen die verantwoording schuldig zijn aan de premier.

betrekkingen met het parlement - Christian Poncelet (RPR); algemene zaken - Maurice Ligot (pres. meerderh.); research - Jacques Sourdille (RPR); zonder portefeuille - Jacques Dominati (Onafh. Rep);

staatssecretarissen verbonden aan een ministerie.

buitenl zaken - Pierre-Christian Taittinger (Onafh Rep); binnenl zaken, departementen en overzeese gebieden - Olivier Stirn (MSL); binnenl zaken, lokale aangelegenheden - Marc Becam (RPR); defensie - Jean-Jacques Beucler (CDS), cultuur en milieu, belast met toerisme - Jacques Médecin (Onafh Rep); economie en financiën, belast met begrotingszaken - Pierre Bernard-Reymond (CDS), economie en financiën, belast met consumentenzaken - Christiane Scrivener (Onafh Rep); uitrusting en ruimtelijke ordening, belast met huisvesting - Jacques Barrot (CDS); uitrusting en ruimtelijke ordening - belast met vervoerszaken - Marcel Cavaille (Onafh Rep); uitrusting en ruimtelijke ordening, belast met ruimtelijke ordening - Paul Dijoud (onafh Rep); landbouw - Jacques Blanc (Onafh Rep); industrie, handel en nijverheid - Antoine Rufenacht (RPR) en Claude Coulais (Onafh Rep); arbeid - Lionel Stoléru (Onafh Rep) en Jacques Legendre (RPR); gezondheid en soc zaken - René Lenoir (pres meerderh) en Hélène Missoffe (RPR)

Plan-Barre *tot* sanering *van* de economie

De eerste regering-Barre, die op 27 aug. 1976 werd geïnstalleerd (pag. 577 e.v.-1976), heeft op 23 sept. 1976 een serie maatregelen aangekondigd die de stijging van lonen en prijzen moest beperken en het evenwicht op de betalingsbalans moest herstellen.
De belangrijkste elementen van dit plan waren een prijsstop tot 31 dec 1976. drastische beperking van de olie-importen en een verhoging van de benzineprijs met 15%.
In een uiteenzetting noemde de premier de volgende drie hoofdlijnen van het plan:

- een voortdurende en algemene strijd zowel tegen de conjuncturele als tegen de structurele factoren van de inflatie;
- een minder snelle stijging van de inkomens met behoud van de koopkracht;
- voorkomen dat de strijd tegen inflatie nieuwe recessie en werkloosheid uitlokt zodat het herstel door kan gaan dank zij meer export en meer investeringen die de regering zou aanmoedigen o.a. door leningen tegen lage rente of vervroegde afschrijvingen.

Barre zei verder dat de inflatie te wijten was aan de prijsstijgingen van de grondstoffen met 15% en door de devaluatie van de frank. De belangrijkste oorzaak evenwel achtte hij de overmatige loonsverhogingen van de afgelopen jaren.
Een ander element van het plan-Barre was een belastingverhoging van 4% voor de lagere en 8% voor de hogere inkomens.
De belasting op bedrijfswinst werd met 4% verhoogd. Die op auto's ging met 43 à 127% omhoog, al naar gelang de motorsterkte.
De prijs van gewone benzine ging van 1,82 frank naar 2,09 frank en die voor super naar 2,25 frank. Voor olie-import geldt een plafond van 55 mrd frank per jaar. De prijs van alcohol in wijnen zowel als sterke drank steeg met 10%.
Het tekort bij de sociale verzekering dat in 1977 15 mrd frank zal bedragen, zal worden verminderd o.m. door stijging van de premies voor de ziektekostenverzekering van 12,95% tot 13,95% en afschaffing van de vergoeding, o.a. voor versterkende en laxeermiddelen.
Maar voor 1977 wordt dan ook de door Barre herhaaldelijk genoemde ,,rechtvaardigheid" toegepast.
Bij de inkomstenbelasting voor de laagste groepen wordt rekening ge-

houden met de prijsstijging a 9,5% van 1976 De middengroepen profiteren bij hun belasting slechts voor de helft van de prijsstijging De hoogste groepen in het geheel niet Ten slotte wordt extra belasting geheven op allerlei luxe, zoals eigen vliegtuigen. lidmaatschap van een golfclub, jachtrechten en zeil- en motorboten Een zeiljacht van 5 ton met een motor van 30 pk zou in 1977 rond 3000 frank aan belasting kosten

Prijzen

Ten aanzien van de prijzen bepaalde her plan een totale prijsstop tot 31 december die voor de prijzen van openbare bedrijven zoals spoorwegen, gas, PTT, enz door gaat tot 1 april 1377. Voor 1977 wordt de prijsstijging in de openbare sector en bij de huishuren tot gemiddeld 6,5% beperkt. Tegelijk werd de btw op vele diensten en goederen per 1 januari 1977 teruggebracht van 20 op 176%

De industrieprijzen zullen na 1 januari 1977 weer vrij zijn, maar stijging van deze boven de 6,5% per jaar zal worden bestraft door een herstel van de speciale conjuncturele belasting op bedrijven.

Voor de inkomens geldt het principe van behoud der koopkracht en handhaving van de collectieve contract-politiek omdat geen der sociale partners voelt voor een inkomenspolitiek

De regering zal voor haar eigen werknemers in 1977 de loonsverhoging tot 6,5% beperken en zal alle middelen aanwenden om ook vakverenigingen en bedrijven tot deze beperking te dwingen Inkomens boven de 18 000 frank per maand mogen in 1977 slechts verhoogd worden tot de helft van de prijsstijging en inkomens boven de 24 000 frank per maand worden geblokkeerd

Wanneer produktiviteit en verloop der prijzen het toelaten stelt de regering als beloning voor het eind van het jaar 1977 een verhoging der koopkracht in uitzicht voor de laagste inkomensgroepen

Barre gaf toe dat velen de klassieke middelen verouderd achten, maar kondigde een sluitende begroting voor 1977 aan met beperking van de stijging van de monetaire massa tot 12,5%

President Giscard d'Estaing deed op 29 sept. 1976 in een rede een beroep op het Franse volk de plannen van de regering te steunen.

In het begin van zijn rede verdedigde Giscard zich tegen de beschuldiging dat het anti-inflatieplan nodig was omdat hij als minister van fmancien en president economisch faalde De economische situatie tussen '69 en '73 was goed geweest, in '74-'75 waren er resultaten bij de strijd tegen de inflatie, in '75-'76 moest alle aandacht worden geconcentreerd op de strijd tegen de werkloosheid en het ,,plan de relance" voor de economie dat resultaat had doch de inflatie niet had beteugeld

De inzet is nu aldus Giscard, de toekomst van onze economie, de stabiliteit van onze munt, de veiligheid der werkgelegenheid en ook de plaats van Frankrijk in de wereld Door van u inspanning te eisen kies ik niet de gemakkelijke weg maar mijn rol is niet om in de smaak te vallen doch om Frankrijk te dienen.

Het anti-inflatieplan was volgens Giscard nodig, rechtvaardig en effectief Nodig omdat Frankrijk van de inflatie moet genezen Rechtvaardig omdat het geëiste offer het meeste drukt op degenen die het best kunnen betalen Het plan is effectief omdat men voorjaar '77 de eerste resultaten zou zien en eind 77 Frankrijk weer tot de groep van landen zou behoren die van de inflatie zijn genezen en de vooruitgang van de wereldeconomie leiden

Giscard richtte zich tegen de beschuldiging van de linkse oppositie dat het economische program de koopkracht vermindert

Integendeel aldus de president, het doel i, de koopkracht te handhaven Maar het program eist geduld en discipline

Ten aanzien van de extra hulp voor de droogte in de zomer van '76 meende Giscard dat een gemeenschap die de solidariteit aan zijn leden weigert een gemeenschap is die uiteen valt Het devies van Frankrijk kan niet vrijheid, gelijkheid en egoisme zijn".

In ren toespeling op de weerstand die hij binnen dc gaullistische partij ontmoette met zijn hervormingen meende de president dat een meerderheid moet blijven regeren en niet zoals de oppositie alleen rnet woorden mag spelen Tenslotte waarschuwde hij dat de nationale krachtsinspanning die hij vroeg verzwakt zou worden indien de strijd voor de parlementsverkiezingen van '78 nu al zou beginnen ,We moeten alles vermijden wat verdeelt"

Regeringsverklaring eerste kabinet-Barre

Op 6 okt. '76 legde Barre de regeringsverklaring af in de Nationale Vergadering.

Het belangrijkste deel van zijn verklaring wijdde Barre aan het op 22 september door de regering ingediende anti-inflatieplan. De versterkte strijd tegen de prijsstijgingen heeft niet slechts een economisch en technisch karakter, maar ook een belangrijk politiek aspect. Alleen met een regelmatige en uitgewogen economische ontwikkeling zou Frankrijk volledig zijn rol in Europa en in de wereld kunnen spelen.

De premier stelde vast dat Frankrijk door de in de hele wereld heersende inflatie niet in de ernstigste positie geraakt was. ,,Het behoort echter ook niet tot de kleine groep landen die in het herstel van hun economie het meest vooruitgegaan zijn". Frankrijk zou zich in de strijd tegen de inflatie niet met een voorbijgaand resultaat tevreden mogen stellen daar anders het ernstige gevaar van een terugval in een nieuwe prijs-escalatie bestaat.

Over de defensie zei Barre dat Frankrijk autonoom zijn beslissingen zal blijven nemen en de middelen zal houden om deze uit te voeren. De inspanningen tot handhaving en verbetering van de kernbewapening zullen worden voortgezet. Hij bevestigde dat het begrotingsaandeel voor defensie zal stijgen van 17,06% nu tot 20% in 1982.

Barre bevestigde de trouw van Frankrijk aan het Navo-bondgenootschap, niaar zei dat het, evenals voorheen, niet van plan is zijn tien jaar geleden opgegeven plaats in het geïntegreerde militaire commando weer in te nemen.

Als overtuigd Europeaan, die zes jaar lang m de Europese Commissie in Brussel — het dagelijks bestuur van de EG — gezeten heeft, wees de premier op de noodzaak van de opbouw van Europa. Dat zal op drie fronten moeten gebeuren.

Enerzijds door consolidatie van een gemeenschappelijke markt die slechts gedeeltelijk tot stand is gebracht. Anderzijds door op alle gebieden waarvan het belang duidelijk is. een gezamenlijk beleid te voeren.

Ten slotte moet gewerkt worden aan de opbouw van een Europese Unie van een confederaal type.

Half oktober werd het plan-Barre in de Nationale Vergadering behandeld.

Tijdens het debat dienden de communisten, de socialisten en de links-radicalen een motie van wantrouwen in, die bij stemming 181 stemmen van de 308 kreeg en daarmee verworpen werd. Het was de 24ste maal in het bestaan van de Vijfde Republiek dat de oppositie een vertrouwensmotie indiende.

Slechts eenmaal is een dergelijke motie aangenomen en wel in 1962.

Toen moest gestemd worden over een regeringsvoorstel om te komen tot een directe verkiezing van de president van de republiek. De door de oppositie ingediende motie kreeg toen voldoende steun in het parlement wat leidde tot het heengaan van de regering-Pompidou. De toenmalige president De Gaulle liet daarop enige weken later de Franse kiezers middels een referendum over het voorstel beslissen. Dezen spraken zich toen uit voor directe verkiezing van de president. De Gaulle gaf daarop Pompidou opdracht opnieuw een regering te vormen. Door het verwerpen van de motie van wantrouwen op 19 oktober 1976 was het plan-Barre aangenomen.

Kritiek vakbonden, algemene staking

Hoewel het plan-Barre in het parlement was aangenomen hadden met name de vakbonden ernstige kritiek. In samenwcrlring met de communistische, socialistische en links-radicale partij organiseerden de CGT, de CFDT en de bond van onderwijzend personeel FEN op 7 oktober '76 een nationale stakingsdag, die

slechts gedeeltelijk een succes werd. Een aantal kleinere bonden bleek niet bereid haar leden tot staking op te roepen.
In Parijs en enkele andere grote steden werden protestdemonstraties gehouden, waaraan door honderdduizenden werd deelgenomen en die volgens waarnemers de grootste sinds mei '68 waren.
De vakbonden verweten de regering de economische sanering ten koste van de loontrekkenden tot stand ie willen brengen.

Energiebezuinigingsplan

Op 22 december maakte de regering een plan bekend dat voorziet in maatregelen om te komen tot een besparing op hei energieverbruik.
Ondanks de prijsverhoging van ruwe olie uit de landen van de OPEC zou de waarde van de olie die Frankrijk in 1977 zou gaan invoeren niet boven het peil van de eerder vastgestelde 55 mrd frank mogen komen. De regering wilde dit voornemen realiseren door de automobilisten te dwingen zich aan de voorgeschreven maximumsnelheden te laten houden, terwijl er tevens strenger op zou worden toegezien dat de temperaturen in gebouwen niet te hoog oplopen.
Volgens de premier, die deze plannen bekend maakte, streefde de regering ernaar het verbruik van huisbrandolie tussen 1 juli 1976 en 1 juli 1977 te beperken tot 31,2 mln ton.
De nationale elektriciteitsmaatschappij Electricité de France zou in 1977 niet meer dan elf mln zware stookolie, tegen 13,8 mln in 1976, ter beschikking krijgen. Het ontbrekende zou aangevuld moeten worden met steenkool.

GROTER TEKORT OP BETALINGSBALANS IN 1976

Het tekort op de Franse betalingsbalans over 1976 is ten opzichte van het jaar daarvoor toegenomen van 190 miljoen gulden tot bijna 14 miljard gulden. Dit heeft het Franse ministerie van financiën op 14-3 laten weten.
Het ministerie maakte verder bekend dat de ommezwaai te wijten is aan de slechte situatie op de handelsbalans (er werd veel meer indan uitgevoerd) en de verslechtering van de koers van de Franse frank.
Vooral het laatste kwartaal heeft het eindresultaat aanzienlijk gedrukt. In die periode bleken de schadelijke gevolgen van de droogte van afgelopen zomer nog steeds voelbaar.

SOWJET-UNIE

DE KWESTIE VAN DE MENSENRECHTEN. LOTGEVALLEN VAN DISSIDENTEN. PROCESSEN EN ARRESTATIES. BEHANDELING IN PSYCHIATRISCHE INRICHTINGEN

Hierna volgt een verslag van de gebeurtenissen en ontwikkelingen rond verschillende dissidenten in de SU

Op 15 april 1976 werd een proces afgesloten, dat aangespannen was tegen dr. Andrei Twerdochlebow.
De kernfysicus Twerdochlebow had in nov. 1970, te zamen met o.a. Andrei Sacharow, een comité voor de verdediging van de rechten van de mens opgericht (pag 116/2-1972).
Ook maakte hij deel uit van ren Sowjet-sectie van Amnesty International. Hij was op 18 april 1975 gearresteerd.
Twerdochlebow werd beschuldigd van het ,,verspreiden van valse verklaringen" en van het ,,belasteren van het politieke en maatschappelijke systeem van de SU" i.v.m. openbare verklaringen van Twerdochlebow over slechte behandeling in de psychiatrische inrichting in Dnjepropetrowsk. Hij werd veroordeeld tot vijf jaar verbanning naar Siberië.
Eveneens op 15 april 1976 werd het proces afgesloten tegen Moestafa Dzjemilew (Abdoelzjemil), de dissidente Krim-Tataar (pag. 111/2-'76). Hij werd in Omsk veroordeeld tot 2½ jaar werkkamp met streng regime voor het ,,verspreiden van propaganda tegen de staat". Het vonnis werd op 25 mei 1976 bevestigd door het Hooggerechtshof van de Russische Sowjet Federale Socialistische Republiek (RSFSR).
Op 21 april was bericht, dat 268 Krim-Tataren, de meeste van hen uit Oezbekistan, en ruim 100 andere Sowjet-burgers protesten tegen het vonnis aan de Opperste Sowjet gezonden hadden.
In sommige gevallen werden bijzonderheden van processen tegen dissidenten in het Westen pas bekend, lang nadat de processen hadden plaats gevonden.

Uit een rapport van Amnesty International in Wenen van jan. **1976** werd bekend. dat in **1970** de Armeniër Paruir Airikian een straf van vier jaar werkkamp met streng regime was opgelegd voor het ,,verspreiden van materiaal, dat kritiek had op de Sowjet-nationaliteitenpolitiek".
In **1973** was hij vrijgelaten, maar daarna was hij wederom veroordeeld, eerst tot twee en later tot zeven jaar op grond van de beschuldiging van ,,contact met buitenlanders" (zie ook pag. 240/3-1976). Verder meldde Amnesty International de veroordelina van Alexander Feldmann. een jood Üit de Oekraïne, tot 3½ jaar wegens ,,kwaadwillige straatschenderij". In **1974** was Jakow Nikolajewitsj Pawlow, een Baptist, tot vijf jaar veroordeeld wegens ,,godsdienstige propaganda" en voor het ,,organiseren van godsdienstig onderwijs voor minderjarigen".
Tenslotte bleek in **1972** mevr. Irina Stasiw-Kalynez veroordeeld te zijn tot zes jaar gevangenis, nadat zij geprotesteerd had tegen de arrestatie in **1970** van dr. Walentin Moroz (pag 643/1-1972 en 435/3-1974) alsmede de arrestatie in **1972** van mevr. Nina Strokatowa-Karawanskaja, een micro-bioloog.

De behandeling van dissidenten in psychiatrische inrichtingen bleef ook in 1976 onderwerp van discussies en protesten in het westen.
Leonid Ploesjtsj, die op 4 januari 1976 was vrijgelaten en die op 3 februari 1976 in Parijs op een persconferentie bijzonderheden vertelde van de behandeling in Sowjet-psychiatrische inrichtingen (pag. 123/1 e.v.-1976), legde op 30 maart een getuigenis af voor de commissie van buitenlandse betrekkingen van het Huis van Afgevaardigden van de VS.
Hij vertelde o.m. dat naar zijn schatting meer dan 1000 dissidenten in psychiatrische inrichtingen werden vastgehouden. Hij riep op tot voortgezette internationale druk op de SU om de vrijlating van politieke gevangenen te bewerkstelligen.
In Londen vond in juni 1976 een psychiatrisch symposium plaats, waarop een ontwerp-code van ethische principes voor de psychiatrie besproken werd. Op dit symposium verklaarde prof. Marat Wartanian van het Moskouse Instituut voor Psychiatrie dat hij tegenstander was van elk misbruik van psychiatrie als een middel tot onderdrukking van het uiten van meningen en afwijkende politieke overtuigingen.
Hierop reageerde Viktor Fainberg, die vijf jaar in een psychiatrische inrichting in de SU had doorgebracht, voordat hem in 1974 toegestaan werd de SU te verlaten, met te zeggen dat prof. Wartanians voornaamste taak erin bestond om ,,enigerlei actie in het buitenland ten gunste van slachtoffers van psychiatrische folteraars in zijn land te voorkomen".
M.b.t. individuele ingezetenen in psychiatrische inrichtingen in de SU waren er verschillende berichten.

De echtgenote van dr. Walentin Moroz verklaarde op **21** juni **1976,** dat haar man van een gewone gevangenis was overgebracht naar het Serbski-Instituut. Nadat

hij hier enkele maanden vastgehouden was werd hij „gezond" verklaard; niettemin werd hij nog in mei voor ziek gehouden, o.a. omdat hij verklaard had, dat hij in God geloofde,
Volgens een verklaring, die Amnesty International op 18 aug. in Hamburg had uitgegeven, bevonden zich onder de dissidenten, die in psychiatrische inrichtingen vastgehouden werden, Anatoli Oewarow (pag. 219/1-1977), Mikhail Zwerew, een ingenieur, een student in de rechten met de naam Popow, Alexander Argientow (pag. 219/1-1977) en Viktor Marezin. Pjotr Startsjik. een non-conformistische zanger, die van 1972-1975 in een psychiatrische inrichting in Kazan vastgehouden was. werd op 15 sept. 1976 opnieuw opgenomen, nadat hij in zijn huis, voor een gehoor, dat hij zelf uitgenodigti had, interpretaties gegeven had van verschillende moderne dichters, o.w. Ossip Mandelstam en Marina Tsetajewa.
Hij werd op 15 nov, vrijgelaten, omdat hij, naar hij zelf verklaarde, aan de eisen van de autoriteiten had toegegeven. Hij zei ook. dat een behandeling met medicijnen na twee dagen afgebroken was.
Op 16 nov. werd gemeld, dat twee Oekraiense nationalisten, Josif Terelya en Mikail Kukobaka, naar psychiatrische inrichtingen waren overgebracht — resp. in Winnitsa in de Oekraïne en in Mogilew in Wit-Rusland — nadat zij 20 jaar hadden doorgebracht in gevangenissen en hospitalen.
In Londen werd op 25 nov. bericht, dat de vrijlating van Startsjik gevolgd was op de oprichting van een nieuw comité, geleid door mevr. Tatjana Khodorowitsj en met mevr. Sofia Kallistratowa als rechtskundige bijstand, dat zich de vrijlating van opgesloten dissidenten ten doel gesteld had. Dit gold o.a. voor Georgi Fedotow, een orthodoxe christen, van wie een brief het Westen bereikt had, waarin hij de staat van ,,onderdrukking" schilderde in de psychiatrische inrichting, waarin hij werd vastgehoudeil.

Enkele andere, meer recente, ontwikkelingen waren de volgende:

Op 3 dec. 1976 verklaarde prof. Alexander Zinowiew, hoogleraar in de mathematische logica aan het Filosofische Instituut in Moskou, dat een dreigend ontslag uit deze functie was afgewend, waarschijnlijk als gevolg van protesten uit het buitenland.
Het ontslag dreigde, omdat hij in Zwitserland een ,,anti-Sowjet" boek gepubliceerd zou hebben. Dit boek „The Yawning Heights" (De gapende hoogten) was een allegorie, zich afspelend in een denkbeeldig land, genaamd Iebansk. Velen zien er echter een satire op de SU in.
Op 5 dec. 1976 (de dag van de constitutie) hielden Andrei Sacharow en enkele honderden aanhangers bij het Poesjkinmonument in Gorkistraat in Moskou een bijeenkomst om solidariteit uit te drukken met ,,gewetensgevangenen". De bijeenkomst werd door de golitie ontbonden. Dergelijke bijeenkomsten oa 5 dec. vinden regelmatig plaats sinds 1967.
Wladimir Borisow mede-oprichter van het comité voor de rechten van de mens in 1970 (pag 11612-1972) en een vriend van Wladimir Boekowsky, was in 1973 vrijgelaten uit een psychiatrische inrichting Op 25 dec 1976 werd hij echter opnieuw Gearresteerd en ondergebracht in een psychiatrische inrichting in Leningrad Op 4 jan 1977 werd gemeld dat Borisow weigerde te emigreren onder omstandigheden als bij de emigratie van Boekowsky (pag. 238/1 e.v.-1977), tenzij hij eerst gezond werd verklaard. Volgens een bericht van 18 jan. had een medische commissie hem gezond verklaard, maar de artsen, die het instituut leiden, was opdracht gegeven hem niet vrij te laten.
Mevr. Julija Wosznesenskaja, een dichteres, was op 21 dec. 1976 in Leningrad gearresteerd en op 30 dec. tot vijf jaar verbanning veroordeeld wegens hei ,,belasteren van het Sowjet-systeem". De veroordeling was gebaseerd op een schriftelijke verklaring van Gennady Trifonow, die in de gevangenis zat. Hei gerecht verwierp een verklaring van Trifonow, dat zijn bekentenis, die mevr. Wosznesenskaja belastte, onder dwang was afgelegd tn niet waar was.
Op 4 jan. 1977 voerde de politie huiszoekingen uit bij Joeri Orlow van het comité tot steur: bij de vervulling van de akkoorden van Helsinki (pag. 218/3 - 1977), Alexander Ginsboerg en diens moeder Ludmilla Ginsboerg, bij Ludmilla Alexejewa en bij Lidia Woronina.
Alexander Ginsboerg beheerde eei: fonds, dat nog door de nadien verbannen dichter, Solzjenitsyn in het leven geroepen was, dat diende tot hulp voor politieke gevangenen en hun familie in de SU. Hij verklaarde op 7 jan., dat de politie bij de huiszoeking 5.000 roebel van het fonds in beslag genomen had. Op 2 febr. zei Ginsboerg, dat het fonds sinds de oprichting 270.000 roebel had uitgekeerd en dat hij nooit inwisselbare valuta uit het buitenland ontvangen had.
De autoriteiten zeiden echter, dat de doorzoekingen geresulteerd hadden in het in beslag nemen van grote sommen gelds in buitenlandse en Sowjet-muntsoorten en van publikaties van de NTS, een in de Bondsrepubliek gevestigde uitgeverij van Russische geschriften. Op 3 febr. werd Ginsboerg gearresteerd.
Dr. Joeri Mnjoek, een natuurkundige, die bij de doorzoeking van Ginsboerg's flat aanwezig was geweest, deed op 10 jan. een oproep tot giften om het fonds voor hulp aan politieke gevangenen en hun familie weer aan te vullen. Op 5 jan. werd Joeri Orlow voor ondervraging tijdelijk vastgehouden. Op 10 febr. werd ook hij gearresteerd voor het ,,verspreiden van bewuste fabricaties, die het Sowjet-systeem belasteren
Ilya Levin, een jood uit Leningrad, aan wie de gevraagde toestemming om te emigreren geweigerd was, werd op 15 dec 1976 tot 15 dagen veroordeeld wegens ,,straatschenderij".
Wladimir Swerdlin ook een jood uit Leningrad, die reeds twee jaar wachtte op toestemming om naar Israël te emigreren, werd op 27 dec 1976 gearresteerd op beschuldiging van onwettig wapenbezit

Op 11 jan. werd bericht, dat een groep van 29 joden uit Leningrad een beroep gedaan had op de ,,Helsinki-commissie" van het Amerikaanse congres, die kwesties van mensenrechten onderzoekt, om een internationaal geldige definitie van het begrip „staatsgeheimen" op te stellen, omdat de Sowjel-autoriteiten weigerden toestemming tot emigratie te verlenen aan personen, die in het bezit van geheime informatie zouden zijn.
Medio dec 1976 werd door meer dan 150 schrijvers uit 14 landen een beroep op de Sowjet-autoriteiten gedaan om Eduard Koeznetcow vrij te laten. Koeznetsow zit een straf van 15 Jaar werkkamp uit, omdat hij in 1970 aan een komplot tot kaping van een Sowjet-lijnvliegtuig zou hebben meegedaan (pag 17 e v - 1971).
Op 17 jan werd de sterrenkundige Ljoebarski vrijgelaten uit de Wladimir-gevangenis ten Oosten van Moskou (zij het, dat zijn bewegingsvrijheid werd beperkt), nadat hij een vonnis van vijf jaar had uitgezeten. Ljoebarski vroeg aandacht voor Wassili Fedorenko, een Oekraiener, die tot 15 jaar veroordeeld was wegens ,,verraad'. nadat hij geprobeerd had via Tsjechoslowakije naar de Bondsrepubliek te ontkomen. Volgens Ljoebarski voerde Fedorenko al twee jaar een hongerstaking en werd hij met kunstmatige voeding in het leven gehouden.
Op een. persconferentie van de ,,Helsinki-commissie" van .Toeri Orlow op 5 jan. kondigde de voormalige generaal Grigorcnko de vorming aan van een ,,commissie tot controle op psychiatrische onderdrukking'" De commissie zou oproepen voorbereiden aan de Sowjet-autoriteiten en aan de openbare mening, binnen zowel ais buiten de SU.
Drie leden van de Orthodoxe kerk, de priester Gleb Jakoenin, de voormalige priester Warsonofy Haiboelin en Viktor Kapitantsjoek, berichtten op 28 dec. 1976, dat zij eer: commissie in het leven geroepen hadden, die met het publiek en de staatsautoriteiten zou samenwerken bij het oplossen van problemen van gelovigen in de SU.
Zij stelden, dat de vrijheid van godsdienst, die in de grondwet gegarandeerd wordt, in de praktijk niet wordt toegepast.
Op 7 juni van vorig jaar was bericht, dat een groep Oekraieners een ,,principeverklaring" over garanties voor mensenrechten en grotere autonomie van de Oekraïne naar het Westen had weten te smokkelen. Het document zou zijn opgesteld door de voormalige generaal Grigorenko en negen anderen in het huis van Mikola Roedenko. Roedenko is een schrijver van science fiction. Hij is lid geweest van de lijfwacht van Stalin. Op 18 april 1975 is hij gearresteerd geweest onder verdenking de SU ,,belasterd'$ te hebben. Op 20 april werd hij echter weer vrijgelaten. Wel was hij op 3 juni 1975 uit de Schrijversbond gezet. Op 7 febr. 1977 werd gemeld, dat Roedenko in Kiew gearresteerd was, terwijl een ander lid van de groep, de leraar Olexy Tikhy, in Donetsk gearresteerd was. Op 9 febr. werd bericht, dat Pjotr Grigorenko een beroep gedaan had op leiders van Europese communistische partijen om er bij de Sowjet-regering op aan te dringen Ginsboerg en Roedenko vrij te laten, alsmede om op te roepen tot het beëindigen van de onderdrukking van de beweging voor mensenrchten en tot een amnestie voor politieke gevangenen.

Bomontploffing in de metro van Moskou. Gesuggereerde verantwoordelijkheid van dissidenten door dezen afgewezen

Persbureau Tass meldde op 10 febr., dat zich in de metro van Moskou op 8 febr. een ,,explosie van lage intensiteit" had voorgedaan, dat meerdere passagiers gewond waren en dat een onderzoek zou worden ingesteld.
De correspondent in Moskou van het Londense dagblad *Evening News* en burger van de SU, Viktor Louis, echter stelde, dat de ontploffing niet van „lage intensiteit" geweest was, maar veroorzaakt was door een terroristische bom Ook zouden meerdere mensen om het leven zijn gekomen en hadden 20 mensen verwondingen opgelopen.

Het onderzoek zou zich volgens Louis richten op ,,bepaalde dissidente kringen", bestaande uit ,,onevenwichtige personen", die onder de invloed stonden van de westerse pers, die te veel aandacht gegeven zou hebben aan het doen en laten van terroristische groeperingen als de Baader-Meinhofgroep in de Bondsrepubliek.

De suggestie, als zouden dissidenten verantwoordelijk zijn voor de explosie, werd op 14 jan. van de hand gewezen in een verklaring, die door 300 personen, die zeven verschillende groeperingen vertegenwoordigden, ondertekend was. De ondertekenaars werden aangevoerd door Andrei Sacharow. In de verklaring werd gezegd:

Wij de vertegenwoordigers ven verschillende dissidente groeperingen in de SU, willen de aandacht vestigen op het feit, dat de toepassing van het begrip ,,dissidenten" op echte of denkbeeldige terroristen een opzettelijke provocatie van de KGB was. die was bedoeld om de dissidenten in de SU te compromitteren". Zij legden er de nadruk op, dat hun ,,enige wapen" was ,,open politieke discussie en voorlichting, die zo waar en volledig mogelijk is. Hun activiteiten waren gebaseerd ,,op een volledige afwijzing van het gebruik en de uitlokking van geweld"

Sacharow zei op 14 jan., dat de beschuldiging ,,duidelijk provocatief" was. Hij suggereerde als mogelijkheid dat de ontploffing door de KGB zou zijn veroorzaakt als onderdeel van de tactiek om de dissidente beweging in een kwaad daglicht te stellen.

Sacharow noemde Louis ,,een bekende agent van de KGB". Hij deed een oproep tot een openbaar onderzoek met deelname van ,,deskundige buitenlandse rechtskundigen".

Op 25 jan. maakte Sacharow bekend dat hij een ,,zeer strenge waarschuwing" ontvangen had van Sergei Goesew, vice-procureur-generaal, omdat hij ,,de SU had belasterd" met zijn beschuldiging dat de KGB verantwoordelijk zou kunnen zijn voor de bomontploffing.

Hem was verteld dat een proces tegen hem zou worden aangespannen als hij in de toekomst nog eens dergelijke verklaringen zou afleggen. Sacharow voegde daar aan toe, dat hij geweigerd had een verwerping van zijn verklaring te tekenen.

Hij had Goesew verteld, dat hij zijn activiteiten niet ais onwettig zag en dat hij zou voortgaan zich bezig te houden met specifieke gevallen van schendingen van de mensenrechten op een individuele basis.

Sacharow doet beroep op president Carter van de VS. Ontvangt brief van de president

Op 21 jan had Sacharow een beroep gedaan op de nieuwe president van de VS, Jimmy Carter, om tussenbeide te komen ten gunste van politieke gevangenen in de SU en Oost-Europa, van wie hij er 15 met name noemde.

Op 27 jan. gaf het ministerie van buitenlandse zaken in Washington een schriftelijke verklarmg uit, waarin Sacharow wend aangeduid als een ,,uitgesproken kampioen van de mensenrechten in de SU". Hieraan was nog toegevoegd: ,,Enigerlei pogingen van Sowjet-auto iteiten om dr. Sacharow te intimideren zal legitieme kritiek in de SU niet tot stilzwijgen brengen en zal in strijd zijn met de geaccepteerde internationale standaards op het gebied van de mensenrechten".

Deze verklaring gaf de ambassadeur van de SU in de VS, Anatoli Dobrynin, op 28 jan. aanleiding zijn beklag te doen bij de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance.

Op 29 jan. gaf persbureau *Tass* een verklaring uit, waarin Westerse correspondenten in Moskou ervan beschuldigd wenden het ,,thema van de dissidenten op te poken". Ook werd in deze verklaring een aanval gedaan op het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken.

President Carter zei op 30 jan., dat de verklaring van het ministerie van buitenlandse zaken gedaan was zonder zijn voorkennis of die van Cyrus Vance, de minister van buitenlandse zaken. Inhoudelijk was de president het evenwel met de verklaring eens, zo zei hij.

De minister van buitenlandse zaken zei de volgende dag, dat hij de volle verantwoordelijkheid voor de verklaring aanvaardde en dat, hoewel de regering niet zou ingaan op elke schending van de mensenrechten, zij zou voortgaan haar mening te geven ,,wanneer wij geloven, dat het constructief is"

Op 17 febr. werd Sacharow ontvangen op de Amerikaanse ambassade in Moskou, waar hem een brief werd overhandigd, gedateerd op 5 febr., waarmee president Carter reageerde op de oproep, die Sacharow op 21 jan. aan hem gericht had.

De tekst van deze brief luidde:

,,Geachte professor Sacharow,

Ik heb uw brief van 21 januari ontvangen en ik wil jegens u uitdrukking geven aan mijn dank er voor, dat u mijn persoonlijke aandacht heeft gevestigd op uw zorgen

De rechten van de mens staan in het centrum van de zorgen van mijn regering. In mijn inaugurele rede heb ik verklaard ,,omdat wij vrij zijn kunnen wij nooit onverschillig staan tegenover het lot van de vrijheid elders" U kunt ervan verzekerd zijn, dat het Amerikaanse volk en onze regering zullen vasthouden aan hun vastbesloten engagement om de rechten van de mens te doen eerbiedigen, niet alleen in ons land, maar ook in het buitenland. Wij zullen onze goede diensten gebruiken om de bevrijding na te streven van gevangenen wegens motieven van geweten, en wij zullen voortgaan onze inspanningen te ontplooien om een wereld te bouwen, die luistert naar menselijke strevingen, waarin de verschillende opvattingen van cultuur en historie zij aan zij kunnen leven in vrede en gerechtigheid.

Ik zal steeds blij zijn nieuws van u te horen en wens u geluk.

Hoogachtend (wg.) Jimmy Carter"

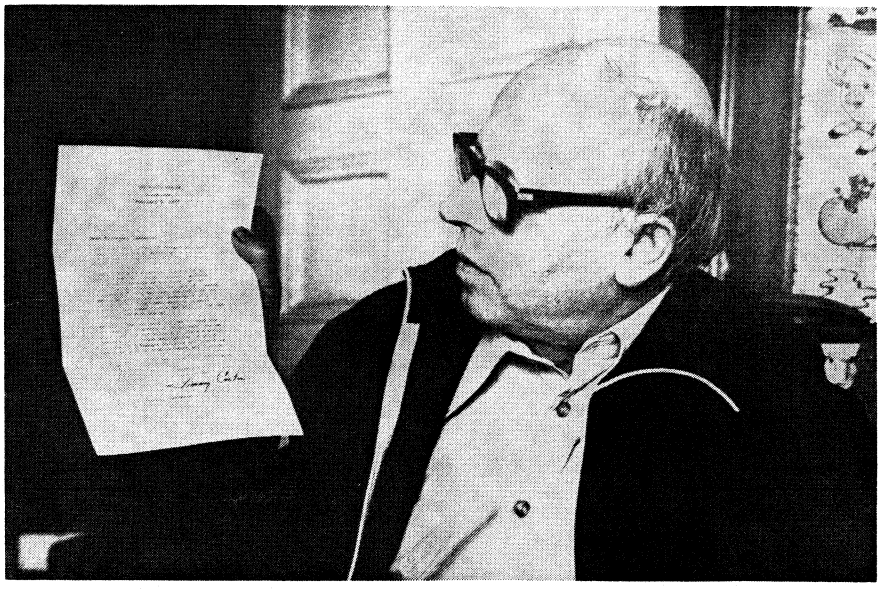

Sacharow toont de brief, die hij van president Carter ontvangen heeft.

BENIN

MISLUKTE **INVASIEPOGING VAN HUURLINGEN GEMELD**

In de vroege morgen van 16 jan. landde op net niet ver van de kust gelegen vliegveld van de hoofdstad Cotonou een tot dusver niet geïdentificeerd vliegtuig met ca. 70 blanke en 30 zwarte gewapende mannen, aldus de versie van *NZZ* (29-3) Het commando splitste zich in diverse groepen, die de stad introkken. Op verscheidene plaatsen kwam het tot schietpartijen. Ket presidentiele paleis werd bestookt, waardoor de vleugel met de slaapkamer van president Mathieu Kerekou werd verwoest. Achteraf vielen ook kogelgaten waar te nemen in het gebouw van het t.v.-station, de ambassades van Nigeria en de VS, het departement van financiën en op de luchthaven zelf. Een reeks personen kwam om hel leven, o.w. vijf legerofficieren en een burger alsmede een aantal blanke en zwarte huurlingen (althans volgens het onderschrift van door het regeringsblad *Ehuzu* op 17 jan. gepubliceerde foto's).
De hele operatie duurde drie uur. Daarna trokken de invallers zich naar het vliegveld terug, volgens de regering nadat zij door loyale troepen en de bevolking in een heftige strijd waren verslagen, maar volgens westerse persberichten zonder noemenswaardig verzet van het leger. Het vliegtuig vertrok normaal. In westerse diplomatieke kringen werd de mogelijkheid geopperd dat president Kerekou de invasie zelf had geënsceneerd om de aandacht van de binnenlandse — vooral economische — problemen af te leiden, om met de talrijke tegenstanders van het regime af te rekenen en om zijn brokkelende machtspositie te versterken, aldus de *NZZ*.

President Kerekou zelf verklaarde op 16 jan. 's morgens in een radio-uitzending dat de aanval was ondernomen door ,,huurlingen betaald door het internationale imperialisme", die volgens het radiostation uit ,,Europese en Afrikaanse elementen" bestonden. Radio-Cotonou noemde de aanval een ,,poging tot herkolonisatie van ons land en beëindiging van zijn revolutie". In de avond gaf het Centrale Comité van Benins Partij van de Revolutie een verklaring uit, waarin werd gesteld: „De huurlingen zijn op de vlucht. maar de strijd gaat voort. Wij moeten alle huurlingen en hun agenten opsporen, of zij nu blank zijn of zwart..." De huurlingen vluchtten, aldus die verklaring. naar de kuststad Ouidah en in de richting van de grens met Togo.

President Mathieu Kerekou (Benin).

Radio-Cotonou riep op 16 jan. alle buitenlanders op hun woningen niet te verlaten, terwijl de ,,comité's ter verdediging van de revolutie" werd opgedragen elke verdachte buitenlander te arresteren. Volgens The Times (5-2j werden na de invasie ca. 300 van de 2.000 nog in Cotonou wonende blanken in hechtenis genomen, maar die waren op ongeveer acht personen na weer vrijgelaten (twee Duitsers, enkele Franse toeristen, een Griekse zeeman en een vrijwilliger van het Amerikaanse Vredeskorps). Volgens Le Monde (28-1) hadden ca. 200 Fransen een identiteitscontrole ondergaan.

Op 17 jan. maakte radio-Conakry bekend dat de republiek Guinee die dag een militair contingent o.l.v. de minister van mijnbouw, kapitein Ibraim Kabassan Keita, naar Benin had gestuurd plus uitrusting en specialisten om de regering daar te helpen in haar strijd tegen de invallers, al werd diezelfde dag vanuit Cotonou gemeld dat de toestand in het land weer normaal was.

Reeds op 16 jan. had Guinee's president Selcou Touré een beroep gedaan op alle Afrikaanse staatshoofden en de secretarisgeneraal van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE), William Eteki Mboumoua, om hulp te verlenen aan het volk van Benin in zijn bestrijding van het ,,komplot tegen revolutionaire anti-imperialistische regimes (gesmeed door) reactionaire anti-nationale krachten en Afrikaanse bourgeoisies". Het komplot werd ook veroordeeld door de regeringen van Algerije (16 jan.) en Nigeria (19 jan.).

Marokko en Gabon *medeplichtig* genoemd

Terwijl de autoriteiten van Benin aanvankelijk geen beschuldigingen aan een concreet buitenlands adres uitten, verklaarde radio-Conakry al op 16 jan. 'savonds dat na Benin Guinee een ,,agressie van het type Entebbe" (zie pag. 838/3-1976) te wachten stond vanuit Ivoorkust en Sénégal. Uit die landen waren volgens president Sekou Touré (24 jan.) de huurlingen gerecruteerd.
Volgens het Cubaanse persbureau *Prensa Latina* (*NRC/H'blad* 28-1) had een ,,hoge Afrikaanse officiële woordvoerder" in Lagos meegedeeld dat de actie was uitgevoerd door Franse huurlingen en gewapende staatsburgers van Benin, Guinee en Ivoorkust. De huurlingen waren kort voor de actie van Marrakesj (Marokko), waar zij waren opgeleid. naar Franceville (Gabon) gevlogen, waar zij zich bij ,,andere contingenten" hadden gevoegd.

Op 27 jan verzocht Benin om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad ter bespreking van de aanval op 16 jan. door ,,een commando-eenheid van huurlingen". De Raad behandelde de kwestie op 7 en 8 febr. en besloot een commissie van onderzoek van 3 leden (uit resp. India, Libië en Panama) naar Benin te sturen. Die commissie arriveerde daar op 16 febr. voor een verblijf van enkele dagen. In haar op 8 maart gepubliceerde rapport, gebaseerd op het getuigenis van de enige gevangengenomen (Afrikaanse) huurling en op het onderzoek van diverse buitgemaakte documenten, concludeerde de commissie dat de ca. 100 blanke en zwarte huurlingen waren geronseld in Europa en Afrika; zij waren vanuit Parijs, Dakar en Abidjan naar Marokko overgebracht, waar zij op de basis Bengueir bij Marrakesj waren opgeleid. Op 15 jan. waren zij vandaar per vliegtuig naar Gabon gekomen, aan de vooravond van de operatie die zou zijn geleid door een zekere ,,kolonel Maurin", die in dienst stond van een ,,Front voor de bevrijding en rehabilitatie van Dahomey" (= de vroegere naam van Benin). De gevangen genomen huurling had „Maurin" geïdeiitificeend als de 48-jarige Fransman Gilbert Bourgeaud, een adviseur van president Omar Bongo van Gabon.
De visie van de VN-commissie stemde in hoge mate overeen met die van de Nigeriaan Peter Onu, plv. secretaris-generaal van de OAE, die na een verblijf in Benin (tussen 15 en 20 febr.) tijdens de 28ste gewone zitting van de OAE-ministerraad in Togo's hoofdstad Lomé (21-28 febr.) rapport uitbracht. Daarin bevestigde Onu de invasie en beschuldigde hij Marokko en Gabon van medeplichtigheid. Als bijzonderheid werd gemeld dat de bij de actie betrokken Afrikanen de indruk hadden dat een invasie werd

voorbereid tegen president Sekou Touré in Guinee. De ministerraad besloot op 23 febr. een missie van vertegenwoordigers uit zeven landen naar Benin te sturen: Angola. Guinee, Libië, Mozambique, Niger, Nigeria en Zambia.

Op 25 febr. werd gemeld dat Marokko besloten had alle medewerking aan de OAE-activiteiten op te schorten; enerzijds vanwege de aanwezigheid van een delegatie van het Frente POLISARIO — op uitnodiging van de Togolese regering — bij de ministerraadzitting, anderzijds vanwege de in het rapport-Onu vervatte beschuldiging aan Marokko's adres m.b.t. de militaire opleiding van huurlingen t.b.v. de agressie jegens Benin, dat zelf tot de Afrikaanse landen behoort die het POLISARIO steunen.
In zijn troonrede op 3 maart zei koning Hassan van Marokko dat een kleine groep militante revolutionaire landen probeert de leiding van de OAE ,,over te nemen''. Marokko's boycot van alle OAE-activiteiten zou duren ,,totdat die leden die met opzet de organisatie willen schaden, zich weer correct en redelijk gedragen'', aldus de koning.

Op 14 maart deelde de Togolese radio mee dat Benin „willekeurig" besloten had zijn grens met Togo te sluiten. Tevoren had de radio van Benin president Eyadema van Togo ervan beschuldigd de huurlingenaanval samen met zijn Gabonese collega Bongo te hebben voorbereid. De grenssluiting, die vooral Nigeria in zijn export trof, leidde een week later tot een bijeenkomst in Lagos (Nigeria's hoofdstad), waar de presidenten Kerekou (Benin) en Eyadema (Togo) in aanwezigheid van president Obasanjo (Nigeria) besloten de grens tussen hun landen te heropenen.
Tijdens een verdere behandeling van de kwestie op 6 april in de Veiligheidsraad beschuldigde de vertegenwoordiger van Benin ,,het Franse imperialisme'' als eerste verantwoordelijke voor de ,,gewapende agressie''. Verscheidene Afrikaanse afgevaardigden verlangden een energieke veroordeling van de activiteiten van huurlingen. Van zijn kant ontkende de vertegenwoordiger van Gabon categorisch de deelname van zijn land aan de aanval op Cotonou. Tevoren had president Bongo van Gabon in een brief aan secretaris-generaal Waldheim verzocht een nieuwe missie naar Gabon te sturen om de conclusies van het vorige, door de Veiligheidsraad uitgevoerde onderzoek te verifiëren. Volgens Bongo was de hele zaak in elkaar gezet om Gabon in diskrediet te brengen teneinde de bijeenkomst van de volgende OAE-topconferentie in Libreville op losse schroeven te zetten.
De Franse vertegenwoordiger Jacques Leprette verklaarde up 7 april in de Veiligheidsraad: ,,Geen enkele Franse dienst heeft deelgenomen aan of was op de een of andere wijze geassocieerd met de aanval van 16 jan. op het vliegveld van Cotonou.'' Betreffende de beweerde rol van Gilbert Bourgeaud, die door de vertegenwoordiger van Benin een Franse officier in actieve dienst was genoemd, stelde Leprette: ,,Er bestaat geen enkele officier, beantwoordend aan dat signalement, die in het Franse leger dient, hetzij in actieve dienst of als reservist of op een buitenlandse missie.'' *(Le Monde NZZ,* Financial *Times, The Times)*

(Vor. ber. pag. 508/1-1976)

UITWISSELING AMBASSADEURS MET CUBA

Na een bezoek aan Cuba door Benins minister van buitenlandse zaken Alladaye eind februari werd bekendgemaakt dat beide landen besloten hadden over en weer ambassadeurs uit te wisselen. *(Reuter)*

CENTR. AFR. REPUBLIEK

PROCLAMATIE KEIZERRIJK ONDER KEIZER BOKASSA I. REORGANISATIE KABINET

De Centraal Afrikaanse Republiek werd op 4 dec. 1976 tot keizerrijk geproclameerd met Salah Eddin Ahmad Bokassa, tot dusver president voor het leven, als keizer Bokassa I. De proclamatie. in aanwezigheid van president Moboetoe van Zaïre, vond plaats in het stadion van Bangui.
Een speciaal congres van de eenheidspartij MESAN (Mouvement pour l'évolution sociale de l'Afrique noire), dat n.a.v. de 18de verjaardag van de republiek was bijeengeroepen, had eerder die dag een nieuwe grondwet goedgekeurd, die de grondslag legde voor het Centraal Afrikaanse Keizerrijk, dat een parlementaire monarchie zou zijn.

Voorts bepaalde de nieuwe grondwet dat een nieuwe Nationale Vergadering zou worden geconstitueerd, waarvan de 857 leden door de MESAN zouden worden kandidaat gesteld en vervolgens voor 5 jaar zouden worden gekozen. De Nationale Vergadering zou wetten moeten goedkeuren over zaken als de begroting, planning, arbeid en sociale voorzieningen; zij kan door de keizer worden ontbonden. De keizer benoemt de premier, die op zijn beurt de leden van zijn kabinet benoemt, waaraan de keizer vervolgens zijn goedkeuring moet hechten. De regering kan door een motie van wantrouwen van de Nationale Vergadering naar huis worden gestuurd.
De keizer bepaalt de politiek. Bokassa I blijft al zijn oude functies bekleden (president voor het leven, opperbevelhebber van de strijdkrachten, leider van het (nieuwe) nationale bureau van de MESAN, hoogste rechter). Hij is samen met de MESAN voor het ontwerpen van de binnenlandse politiek van het land verantwoordelijk. Hij benoemt zijn opvolger. Overigens werden de volmachten van het opperste gerechtshof zo uitgebreid, dat dit in de toekomst geschillen tussen regering en parlement kan beslechten en als beschermer van de grondwet kan fungeren.

Op 7 dec. 1976 kondigde Bokassa I via keizerlijke decreten de volgende maatregelen af:

1) Voor alle niet-polideke gevangenen gold een algemene amnestie. Officieel werden daarvan uitgezonderd alle gevangenen die veroordeeld waren wegens het in gevaar brengen van de staatsveiligheid dan wel wegens het verduisteren van openbare gelden voor meer dan 5 mln frank CFA. Overigens mocht niemand die onder de amnestie viel in de toekomst een openbaar of semi-openbaar ambt bekleden.

2) De in sept. 1976 gevormde Raad van de Centraal Afrikaanse Revolutie (CRC), werd met terugwerkende kracht per 4 dec. 1976 ontbonden.

3) Ange Patasse wend tot premier benoemd en met de vorming van een nieuw kabinet belast.

Op 8 dec. maakte premier Patasse gedragsregels bekend voor ontmoetingen met de keizer en keizerin Cathérine Bokassa. Tevens deelde hij mee dat de keizer zijn in okt 1976 aangenomen mohammedaanse voornaam Salah Eddin Ahmad vanwege zijn nieuwe functie had afgeschaft. (Zie pag. 733/1-1976)

Op 14 dec. werd het nieuwe kabinet bij keizerlijk decreet benoemd. De voornaamste portefeuilles in de 22 leden tellende regering waren als volgt verdeeld:

Premier - Ange Patasse; vice-premiers - Alphonse Koyamba (belast met schatkist en financien) en Henri Maidou (belast met onderwijs, jeugd, sport, kunst en cultuur); buitenlandse zaken - Jean-Paul Mokodopo (voorheen staatsminister voor economische planning, internationale samenwerking en statistiek); staatsminister planning, internationale samenwerking, statistiek - André Dieudonné Magalé (nieuw); staatsminister justitie - Joseph Potolot; staatsminister defensie en binnenlandze zaken - Jean-Robert Zana (nieuw); staatsminister tevens secretaris-generaal regering - André-Christian Zanife-Touam-Bona.
(Le Monde, The Times)

BOKASSA IN CHINA

Van 15 tot 22 nov. 1976 had president Bokassa een officieel bezoek gebracht aan de Volksrepubliek China. Hij ontmoette in Peking o.a. partijleider en premier Hoea Koeofeng Met vice-premier Li Hsiennien voerde Bokassa besprekingen over de ontwikkeling van de vriendschappelijke betrekkingen en de samenwerking tussen de twee landen en over internationale kwesties van gemeenschappelijk belang

Op 16 nov. werden te Peking tussen de regeringen van beide staten een overeenkomst inzake economische en technische samenwerking alsmede een handelsakkoord getekend Voorts vond de ondertekening plaats van een protocol ove[r] het sturen van een medisch team door de Chinese regering naar de Centraal Afrikaanse Republiek *(Peking Review)*

GUINEE-BISSAU

EERSTE ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUWE REGERING

Van 19 tot 29 dec. 1976 vonden de eerste algemene verkiezingen sinds het einde van de onafhankelijkheidsstrijd plaats. Het ging daarbij om de verkiezing van de leden van de regionale raden, d.w.z. autonome organen op basis van de gedecentraliseerde structuur van Guinee-Bissau. Er waren alleen door de regerende PAIGC goedgekeurde kandidatenlijsten, waarop de leden van die partij overigens slechts een derde van de kandidaten vormden. Ca. 84% van de uitgebrachte stemmen ging naar die eenheidslijsten.

De leden van de regionale raden kozen op 29 dec. 1976 de 150 leden van de Nationale Volksvergadering. Deze vergadering, die in plaats kwam van de assemblee die op 24 sept. 1973 de onafhankelijkheid proclameerde (pag. 778/1-'73), kwam op 13 maart voor een constituerende zitting bijeen. Luis de Almeida Cabral werd met algemene stemmen tot voorzitter van de staatsraad (= staatshoofd) herkozen. De hele staatsraad van 15 leden werd herkozen met 137 tegen 2 stemmen bij één onthouding. Ook herkozen werd majoor Joao Bernardo Vieira, de staatscommissaris (= minister) van de strijdkrachten, als voorzitter van de Nationale Volksvergadering.

Op 18 maart bevestigde de staatsraad majoor Francisco Mendes in zijn functie van hoogste commissaris (premier), die hij sinds 1973 vervulde Mendes vormde daarop een nieuwe regering, waarin de portefeuilles van jeugd en sport en van openbare diensten ontbraken; die waren met goedkeuring van de staatsraad afgeschaft.

De samenstelling van de nieuwe regering is als volgt.

Premier - Francisco Mendes; strijdkrachten - Joao Bernardo Vieira economische ontwikkeling en planning - Vasco Cabral; nationale veiligheid en openbare orde - Constantino Teixeira, buitenlandse zaken - Victor Saude Maria, transport en verbindingen - Rui Barreto financiën - Carlos Correia; justitie - Fidelis Cabral d'Almada; handel en nijverheid - Armando Ramos; industrie, energie en waterstaat - Filinto Vaz Martins landbouw en veeteelt - Samba Lamine Mané; oudstrijders - Paulo Correia gezondheid en sociale zaken - Joao Da Costa; voorlichting en toerisme - Manuel Dos Santos; onderwijs - Mario Cabral; openbare werken, stadsontwikkeling en bouwnijverheid - Alberto Lima Gomes; PTT - Fernando Fortes. gouverneur Nationale Bank - Victor Freire Monteiro (Le Monde/AFP, Le Monde Diplomatique)

OPPER-VOLTA

REORGANISATIE KABINET. VOORBEREIDING TERUGKEER NAAR BURGERBEWIND

Op 14 jan. maakte de president, generaal Sangoule Lamizana, een reorganisatie van het kabinet bekend. Het aantal leden werd van 15 op 20 gebracht, onder wie evenals voorheen 5 militairen. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:

President/premier - generaal Sangoule Lamizana, binnenlandse zaken en veiligheid - luitenant-kolonel Yoryan Gabriel Some*; justitie - François-Xavier Zongo; buitenlandse zaken - Moussa Kargougou*, defensie en oud-strijders - generaal Baba Sy; financiën - kapitein Léonard Kalmogo, planning - Patrice Ouattara"; plattelandsontwikkeling - Augustin Winínga*; handel, industriele ontwikkeling, mijnbouw - Emmanuel Zoma; openbare werken, transport en stadsplanning - kapitein Mahamoudou Ouedraogo; onderwijs en cultuur - Oumarou Dao*; gezondheid en sociale zaken - Tinga Doamba , voorlichting - Edouard Tani*; PTT - Paul-Ismaël Ouedraogo*; jeugd en sport - Laousseni Ouedraogo*; toerisme en milieubehee - Amadou Gany Tamboura*, openbare diensten en arbeid - Albert Somda[1]
Staatssecretaris openbare diensten - Modou Sere*, staatssecretaris/financiën - Rimpayessede Bertrand Ouedraogo*; staatssecretaris sociale zaken - mevr Fatimata Ti-aoro* (eerste vrouw in het kabinet)

(* - nieuw)

(Vor ber pag 511/1-1976)

In de loop van januari kondigde president Lamizana aan dat hij eind 1977 zou aftreden als president en dat hij zich dan tevens uit het leger zou terugtrekken. Tevoren zou eerst eind april een referendum over een nieuwe grondwet plaatsvinden; daarna zouden in het s-ierde kwartaal parlements- en presidentsverkiezingen worden gehouden.

De onder druk van de sociale onrust op 29 jan. 1976 door president Lamizana toegezegde „speciale commissie" (pag. 511/1-1976) was in april 1976 ingesteld. met als opdracht het uitwerken van een ontwei-p voor een nieuwe grondwet en het opstellen van een tijdschema voor het herstel van een burgerbewind. Die commissie bracht medio dec. 1976 verslag uit. Het voorgestelde ontwerp van grondwet behelsde een democratisch bewind, waaronder — evenals in Senegal (pag. 77/21 — drie politieke partijen zouden worden toegestaan. De door het volk te kiezen president is de hoeder van de grondwet, de leiding van de regering berust bij een premier. wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht zijn gescheiden. Beoogd wordt in het bestuur het traditionele systeem van stamhoofden weer in te schakelen, dat door de commissievoorzitter, dr. Coulibaly, als „sociologische realiteit" werd omschreven.

Volgens Le Monde (17-1) en IAF (lste kwartaal 1977) bestaat er noch bij de meeste leiders van de drie vakbondscentrales noch bij de in 1970 officieel ontbonden politieke partijen (die thans niet-officieel optreden) een onoverkomelijk bezwaar tegen een terugkeer van ex-president Maurice Yameogo. Men zou bereid zijn het opnieuw met „monseur Maurice" te proberen. Hoewel Yameogo nog niet gerehabiliteerd is, kan hij zich vrij bewegen en zelfs buitenlandse reizen maken. In zijn woonplaats ontvangt hij aan de lopende band politieke bezoekers, o.w. ook Ki Zerbo. de leider van de Mouvement de libération nationale (MLN), die volgens Le Monde als een van de weinige steunpilaren van president Lamizana geldt. De meeste tegenstanders van Yameogo zouden in zijn vroege e partij, de Rassemblement démocratique africain (RDA), zitten, maar die omvat dan ook talrijke „ministeriabele[n] figuren.

SIERRA LEONE

AFKONDIGING NOODTOESTAND

Op 2 febr. werd in Sierra Leone de noodtoestand afgekondigd plus een nachtelijk uitgaansverbod. De regering besloot daartoe na een studentenactie op 30 jan., toen studenten

de 71-jarige president na een plechtigheid in de universiteit uitfloten. Zij droegen spandoeken met teksten als ,,Siaka Stevens, treed af" en ,,Wij willen economische hervormingen". De volgende dag trokken regeringsaanhangers naar het universiteitsterrein, waar zij door studenten met stenen en flessen werden bekogeld. Binnenlandse veiligheidstroepen grepen in. Volgens een schatting van The *Times* (23-2) werden 36 mensen gedood en minstens 100 gewond.

Op 16 febr. beloofde president Stevens binnen drie maanden algemene verkiezingen te organiseren, als ,,enige middel om de huidige spanning te verminderen". (The Times, *NRC/H'blad, Reuter)*

TOGO

REORGANISATIE KABINET

Op 31 jan. voerde president Eyadema een reorganisatie van het kabinet door als gevolg waarvan dit voortaan behalve hemzelf geheel uit burgers bestaat. Zes ministers gingen heen, zes anderen werden gehandhaafd — zij het met soms gewijzigde taken — en acht nieuwe ministers werden benoemd. Na de reorganisatie was de samenstelling van het kabinet als volgt:

President en defensie - generaal Gnassingbe Eyadema: buitenlandse zaken en samenwerking - Edem Kodjo; plattelandsplanning - Samon Kortho; financiën en economie - Yao Grunitzky: voorlichting - Kwaovi Benyi Johnson; mijnbouw, energie en waterkracht - Gachin Ayite Mivedor; planning, industriële ontwikkeling en bestuurshervorming - Koudjolou Dogo; binnenlandse zaken - Kpotivi Lacle*; onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Lassisi Dikeni Kerim*: jeugd, cultuur en sport - Frititi Voule*: handel en transport - Mba Kabassema*: justitie, arbeid en openbare diensten - Sama Issa*; uitrusting, openbare werken, bouwnijverheid, huisvesting en PTT - Amoussa Salami-; gezondheid, sociale zaken en vrouwenaangelegenheden - Odabalo Bodjona*; plattelandsontwikkeling - Tosse Gnrofoun*. Staatssecretaris van sociale zaken belast met vrouwenaangelegenheden werd mevr. Biyemi Kekeh* (* = nieuw).

Op 14 nov. 1976 had president Eyadema verklaard te geloven dat de taak van het leger beëindigd was en dat de eenheid van zowel het leger als het volk van Togo voltooid waren. Het leger zou ,,het regime steunen dat zijn plaats zou innemen", zodat het een ,,solide politiek fundament", zou hebben. Op die verklaring volgden massademonstraties waarbij op de president een beroep werd gedaan op zijn post te blijven. ***(Le*** Monde)

(Vor. ber. pag. 736/2-1976)

(Vervolg van pag. 242/3)

phonse Massemba-Debat, lid van de Bakongostam in het zuiden. Die op kardinaal Emile Biayenda werd waarschijnlijk uitgevoerd door Kongolezen uit het noorden, vermoedelijk Kouyou's, de stam van de gedode president. (...)
De dubbele moord onderstreept traditionele aardrijkskundige en stamtegenstellingen die teruggaan tot de onafhankelijkheid. De eerste president van Kongo-Brazzaville, pater Fulbert Youlou, behoorde tot de Laristam, die net als de Bakongo een belangrijke stam in het zuiden vormt. President Massemba-Debat can de Bakongo en eveneens zuiderling nam in 1963 na heftige betogingen de macht over "

Afschaffing grondwet. Nieuw kabinet

Op 5 april maakte president Yhombi-Opango bekend dat de in juni 1973 afgekondigde grondwet in de praktijk was afgeschaft. Krachtens die grondwet moest na de dood van de president de macht voorlopig worden overgedragen aan de voorzitter van de Nationale Vergadering. Alle rechten van de Nationale Vergadering werden nu overgedragen aan het militaire comité, dat volgens een nieuw decreet het hoogste orgaan van de Kongolese Partij van de Arbeid (PCT) wordt. Het comité zal ook de bevoegdheden uitoefenen, die voorheen aan de staatsraad waren toegekend. In de nieuwe organisatie van de macht heeft kolonel Yhombi-Opango een opvallende plaats: hij is de ,,waarborg voor de continuïteit van de macht" en van de ,,revolutionaire instellingen".

Eveneens op 5 april maakte premier Goma de vorming van een nieuwe regering van 17 leden bekend, o.w. 7 officieren. De voornaamste portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier, ontwikkeling en planning - majoor Louis Sylvain Goma; buitenlandse zaken - Theophile Obenga; industrie en toerisme - Saturnin Okabe; financien - Henri Lopes (premier 1973-1975); handel - Okanza (tot dusver directeur van het kabinet van Ngouabi): defensie - majoor Denis Sassou Nguesso; stadsontwikkeling - majoor Pascal Bima; openbare werken en transport - majoor Marcel Mbia; binnenlandse zaken - kapitein François-Xavier Katali; voorlichting - kapitein Célestin Goma Foutou: gezondheid en sociale zaken - kapitein Mitsoutsa

Op 6 april werd de Nationale Vergadering ontbonden. Alle burgemeesters, prefecten en onder-prefecten werden in hun ambt geschorst.

Kolonel Yhombi-Opango kondigde die dag de komst van een ,,tijdperk van discipline" aan. Hij deed een beroep op het leger ,,het gezag te eerbiedigen" en blijk te geven van ,,een complete toewijding". Hij legde de nadruk op de noodzaak om ,,de produktieslag" te winnen en kondigde daarbij ,,de versterking en ontwikkeling van de staatssector aan, alsmede de rationalisatie van de arbeidsmethoden.
Hij waarschuwde de „luiaards die als economische saboteurs zullen worden beschouwd en als zodanig gestraft". Hij verwierp elke ,,linkse afwijking". *(Le Monde. FAZ. Financial Times)*

Toenadering tot het Westen?

Voor de tweede maal in 48 uur bracht oud-premier Henri Lopes op 24 maart een kort bezoek aan Libreville aan het hoofd van een PCT-delegatie. aldus berichtte Le Monde (26-3). Het blad vervolgde: „Volgens diplomatieke bronnen zou hij er in het geheim een ontmoeting hebben gehad met Journiac, adviseur van president Giscard d'Estaing, belast met Afrikaanse zaken, die terugkeerde uit Kinsjasa. (...)
Op het moment waarop hij werd vermoord was president Ngouabi bezig met een toenadering tot Frankrijk en hij trof toebereidingen om met de VS diplomatieke betrekkingen, die al verscheidene jaren waren verbroken, aan te knopen. Parallel daarmee toonde hij zich een groot voorstander van een pauze in de ,,revolutie", ja zelfs tot een zekere stap achteruit.
De oorsprong van deze evolutie ligt in de grote moeilijkheden die de Kongolese economie sinds verscheidene maanden doormaakt; het feit van de daling van de olieproduktie, die overigens nooit zeer belangrijk is geweest (nauwelijks 2 mln ton), de onderbreking van de potasexploitatie en het slechte beheer van de genationaliseerde sector. Een ernstige financiele crisis was daaruit voortgevloeid, en het eind van de maand was voor de staat steeds minder verzekerd. Bij gebrek aan voldoende hulp uit het socialistische kamp, waar hij zich officieel toe rekende, keken president Ngouabi en zijn naaste medewerkers steeds meer naar Parijs en Washington, daarin — naar het schijnt — aangemoedigd door de presidenten Houphouët-Boigny (Ivoorkust) en Bongo (Gabon)...", aldus Le Monde.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CHRISTEN-DEMOCRATEN WINNEN IN BELGIË

De Belgische verkiezingen van 17 april voor Kamer. Senaat en Provinciale raden leverden forse winst op voor de christen-democraten (CVP/PSC) die er acht kamerzetels bijkregen In mindere mate gingen ook de socialisten (BSP-PSB) vooruit; ze wonnen in Wallonie drie kamerzetels en in Vlaanderen één zetel, maar moesten ook een zetel prijsgeven op hun Franse lijst te Brussel. De Vlaamse liberalen (PVV) verloren, tot ieders verrassing, vier zetels; de Brusselse liberalen (PL) verloren één zetel; de Waalse liberalen (PRLW) wonnen vijf zetels, zodat het voor de partij op nationaal niveau een status-quo bleef.

De Volksunie won kiezers, maar moest twee kamerzetels afstaan. (Bij de vorige parlementsverkiezingen in 1974 had de VU ondanks stemmenverlies twee zetels gewonnen.) Te Brussel won het Front van de Franstaligen (FDF) een zetel. Het Rassemblement Wallon, de grote geslagene, viel terug van dertien op vijf kamerzetels. De communistische partij zag haar zetelaantal gehalveerd; ze kon haar twee zetels in Henegouwen niet behouden bij gebrek aan het vereiste minimumquorum.

De onbetwiste winnaar was premier Tindemans die als kamerlid voor Antwerpen 134.163 voorkeurstemmen op zijn naam verenigde en daarmee het landelijke record van de toenmalige premier Vanden Boeynants in 1968 (116,007 stemmen) verbeterde.

Op de verkiezingsavond verklaarde een hoogleraar-commentator voor de t.v. dat ,,voor de eerste maal in België de minister-president geplebisciteerd werd", wat niet zo verwonderlijk was, aangezien de partijpropaganda onder het motto ,,Meer dan ooit Tindemans" de charismatische premier als centrale magneet had aangewend, ook buiten het arrondissement Antwerpen. en tot in Wallonie

De kandidatenlijsten

Meer nog dan in 1974 werden de partijprogramma's, de samenstelling van de kandidatenlijsten en de campagne beïnvloed door de Vlaams-Waals-Brusselse spanningen. De christen-democraten kwamen wel naar voren met een gemeenschappelijk, algemeen verkiezingsprogramma. maar Vlamingen en Franssprekenden dienden daarnaast, ieder afzonderlijk, een eigen en verschillend programma in voor de gewestelijke problemen en de staatshervorming. Ook de liberalen traden regionaal op. Alleen de socialisten beriepen zich voor de hervorming van de staatsinstellingen op een gezamenlijk document.

In de programma's van de grotere partijen werd de klemtoon gelegd op de sociaal-economische moeilijkheden, inzonderheid op de bestrijding van de werkloosheid. de tewerkstelling, de vrijwaring van de sociale welvaart. De regionale partijen hadden insgelijks vrije uitvoerige programma's m.b.t. de economie, maar plaatsten hun campagne toch vooral in het teken van staatshervorming en gewestvorming.

Talrijke kleine, virtueel kansloze, partijen namen aan de strijd deel. (In Brussel dienden in totaal 17 partijen kandidatenlijsten in.) Onder de meer opvallende bevonden zich AMADA (= Alle Macht Aan De Arbeiders), de Revolutionaire Arbeidersliga (RAL), die geleid werd door prof. Ernest Mandel de Verenigde Feministische Partij, het Front Nationaliste Populaire van de oud-rexist Debbaudt, AGALEV (Anders Gaan Leven) dat een ecologisch programma verdedigde, enz. Het Rassemblement Wallon ging de verkiezingsstrijd zwaar gehandicapt in, ten gevolge van de interne crisis die vier maanden vroeger (zie pag. 796-1976) geleid had tot de dissidentie van de drie RW-regeringsleden Perin, Gol en Knoops. Om de partij te steunen trad het Brusselse FDF-kamerlid L. Outers op als RW-lijstaanvoerder te Luik.

In de hoofdstad poogde minister Vanden Boeynants (PSC) niet meer, zoals hij vroeger wel placht te doen, een gemeenschappelijke of een kartel-lijst met de CVP op te stellen. Hij voerde een eentalige PSC-lijst aan. Ook de socialisten kwamen met een Franse én een Nederlandse lijst. Bij de liberalen was er een PVV-lijst en daarnaast een onafhankelijke lijst van de Parti Libéral, die echter geen kartel sloot met het FDF, wat in 1974 wel gebeurd was. Het PL-kamerlid Gillet dat na de kamerontbinding zijn partij had verlaten, was kandidaat op de FDF-senaatslijst. Ook te Brussel ging enige aandacht uit naar de terugkeer van de socialistische oud-minister en gewezen lid van de EG-commissie, H. Simonet, die de Franse kamerlijst van de PSB aanvoerde.

Het Rassemblement Wallon diende ook een lijst in te Turnhout, in de Antwerpse Kempen, ten gericve van de Franstalige personeelsleden van het Studiecentrum voor Kernenergie te Mol. Het FDF diende, zoals ook de PL, een lijst in te Leuven. De Volksunie had onder de benaming „Intérêts Brabançons" een lijst in de Waalse gemeente Nij-

Premier Tindemans (1) en minister van Einancien Willy de Clercq

vel, met het oog op de apparentering met Leuven.
In de socialistische partij stelden een aantal oudere figuren niet langer hun kandidatuur: de ministers van state J. van Eynde en E. Machtens, oud-minister Aug. Breyne cn de gewezen burgemeester van Mechelen, D. van Daele. De stichtervoorzitter van de Volksunie, mr. Fr. van der Elst, was voor de eerste maal geen kandidaat meer op de kamerlijst te Antwerpen; het partijbestuur had beslist hem bij voorrang voor te dragen voor de nationale coöptatie in de Senaat.
Anderdeels kwamen enkele bekende jongeren op, zoals prof. Mark Eyskens, zoon van de oud-premier, en de letterkundige dr. Mark Galle. Eeidcn zouden worden verkozen. De algemeen secretaris van de socialistische, culturele pressiegroep „Vermeylenfonds", Germain de Rouck, stond op de Volksunie-lijst voor de Kamer te Oudenaarde. Hij had voordien ontslag genomen uit het Vermeylenfonds, maar werd niet verkozen.

Campagne

De campagne werd niet door incidenten verstoord. De partijen voerden hun propaganda met de gebruikelijke reclameborden, folders en pamfletten, en vooral via de extra-uitzendingen op de televisie. Premier Tindemans oogstte een opvallend groot succes op de meetings in Vlaanderen en Wallonië, die hij bijwoonde ter ondersteuning van de plaatselijke kandidaten.

De belangrijkste feiten:

● In het staatsblad van 12 maart verschijnt een KB dat de kieskantons en de kiesdistricten aanpast aan de nieuwe fusies van gemeenten.

● Op 18 maart verklaart minister Califice (PSC) op een partijvergadering te Binche „dat er morgen met de socialisten zal moeten geregeerd worden".

● Op 19 maart zegt de socialistische partijvooraitter Claes voor de t.v. „een regering van christen-democraten en socialisten met een regionale partij best voor mogelijk te houden".

● Op 12 april deelt RW-voorzitter Gendebien in een interview met De Standaard mee „niet langer met Tindemans te willen regeren".

● Op 12 april verklaart V. Michel. voorzitter van de Waalse christelijke arbeidersbeweging (MOC) in een interview met La *Cité* „dat de christelijke arbeidersbeweging niet wil, dat er nog wordt gepoogd de oude coalitie van christen-democraten en liberalen voort te zetten".

● Voor enige herrie zorgde ook de weigering van ir. R. Brankaer, CVP-burgemeester van Overijse, een Vlaamse gemeente tussen Brussel en Wallonië, waar heel wat Frans sprekenden zich hebben gevestigd, om de gemeentelijke borden ter beschikking te stellen van Frans sprekende kandidaten en partijen. De beslissing werd op 17 april door de gouverneur van Brabant nietig verklaard. Toen de burgemeester voet bij stuk hield, volgde een tweede provinciaal vernietigingsbesluit. Het kwam een paar maal tot straatrellen tussen Frans sprekenden, die ter plaatse de steun kregen van de burgemeester van Schaarbeek, het FDF-kamerlid R. Nols, en Vlaamse manifestanten. Burgemeester Brankaer handhaafde zijn besluit tot aan de verkiezingsdag, werd door minister van binnenlandse zaken Michel daarvoor berispt, maai Michels reactie werd op haar beurt afgekeurd door CVP-voorzitter Martens.

De socialistische partijvoorzitter Willy Claes (l.) en CVP-voorzitter Wilfried Martens.

Uitslagen

Er werden voor de Kamer 5.574.230 stemmen uitgebracht. Het aantal ongeldige of blanco stemmen daalde van 7,9% in 1974 naar 7,1%.
De zetelverdeling in Kamer en Senaat (alleen de rechtstreeks verkozen senatoren) is nu als volgt:

	Kamer		Senaat	
CVP	56	(+ 6)	28	(+ 1)
PSC	24	(+ 2)	11	(+ 1)
BSP	27	(+ 1)	12	(— 1)
PSB	35	(+ 2)	20	(+ 4)
PVV	17	(— 4)	9	(— 1)
PRLW	14	(+ 5)	5	(— 1)
PL	2	(— 1)	2	(+ 1)
VU	20	(— 2)	10	(s.q.)
FDF	10	(+ 1)	5	(s.q.)
RW	5	(— 8)	3	(— 4)
CPB	2	(— 2)	1	(s.q.)

Voorkeurstemmen

De voorkeurstemmen van enkele vooraanstaande kandidaten (tussen haakjes het cijfer van 1974):

Tindemans 134 163 (82 148); Chabert 60 853 (52 424); Rika de Backer 48 569 (—), Martens 44 568 (33 105); Vangronsveld 40 979 (42 342); De Clercq 38 603

STEMMENVERDELING
(in procenten)

	1911	1974	
CVP/PSC	35,9	32,3	
BSP PSB	27,0	26,1	
PVV/PRLW/PL	15,6	14,4	*)
VU	10,0	10,2	
RW	2,4	4,8	
FDF	4,7	6,5	*)
CPB	2.7	3,2	
Vlaanderen			
CVP	40,9	36,6	
BSP	21,4	20,9	
VU	14,9	15,3	
PVV	13,5	15,9	
Wallonië			
PSB	35,7	34,9	
PSC	23,7	20,8	
PRLW	17,5	13,9	
RW	8,3	16,2	
Brussel-Halle-Vilvoorde			
CVP	18,6	14,4	
PSC	11,o	12,4	
BSP	4,6	4,2	
PSB	11,3	15,1	
PVV	5,5	5,6	
PL	7,6	31,9	*)
FDF	25,9		*)
VU	9,8	8,9	

*) In 1974 vormden FDF en PL een kartel.

(53 981); Schiltz. 35.449 (28 052); Vanden Boeynants 33 655 (42 430); Lavens 31 872 (25 852); Lagasse 30.622 (41.025); Cools 30 480, Mark Eyskens: 30 296, W. Claes 29 709 (31 911); Grootjans: 13 883 (14.983); Perin: 6 858 i19 831); Gendebien 6 051 (2 746)

Verschuivingen

Onder de meer opvallende stemmenverschuivingen noteerde men de vooruitgang van de Vlaamse partijen in het arrondissement Brussel, inzonderheid ten koste van de Franse lijsten in het Nederlands sprekende randgebied van de hoofdstad, en verder ook de relatieve achteruitgang van de lijst ,,Retour a Liege" in de Voerstreek. In het kanton St.-Maartens-Voeren behaalde die lijst voor de Kamer 1,174 stemmen tegen 786 voor de CVP, 56 voor de BSP, 28 voor de PVV, 9 voor de CPB en 4 voor de VU.

Commentaren

De eerste reacties erkenden vrij algemeen dat premier Tindemans en de christen-democraten de grote overwinnaars van de verkiezingen waren. Toen dan spoedig bleek, dat christen-democraten en socialisten samen over een (nipte) tweederde meerderheid in Kamer en Senaat beschikten, lieten de Vlaamse liberalen, bij monde van voorzitter Grootjans, welen dat ,,roomsen en roden het nu maar eens moesten proberen". De franstalige liberalen verklaarden echter wél regeringsverantwoordelijkheid te willen dragen.

De FDF-voorzitter Defosset verklaarde dat de nieuwe kabinetscoalitie diende te steunen op de grootste partij in iedere regio: de CVP in Vlaanderen, de PSB in Wallonië en het FDF in Brussel.

Het CVP-bestuur wees erop dat ,,terwijl in de andere Europese landen de regeringspartijen verliezen. de CVP voor de derde opeenvolgende keer een overwinning behaalt. De christelijk-democratische beweging werd aldus in Vlaanderen en in het land duidelijk bevestigd en versterkt"

PSC-voorzitter Gramme wees insgelijks op de winst van zijn partij in Wallonië en zei geen bepaalde voorkeur te hebben voor een regeringsformule.

Het socialistische partijbestuur deed opmerken, dat de partijen van de oude coalitie een minderheid bleven vormen m twee van de drie regio's. Het voegde eraan toe, dat de BSP bereid was te onderhandelen over een regeerprogramma, met als prioritaire doelstellingen: de economische problemen en de hervorming van de instellingen met de gewestvorming.

Ook het Rassemblement Wallon verklaarde, dat de uitvoering van grondwetsartikel 107quater op de gewestvorming vooraan diende te staan in de komende onderhandelingen, maar zei anderdeels zelf geen interesse meer te hebben in regeringsdeelneming. Volksunievoorzitter Schiltz beklemtoonde dat zijn partij bereid was tot een coali-

ZETELVERDELING KAMER PER ARRONDISSEMENT

Arrondissement	CVP/PSC		BSP/PSB		PVV/PRLW/PL		FDF/RW		VU		CPB	
	'74	'77	'74	'77	'74	'77	'74	'77	'74	'77	74	'77
Antwerpen	8	9	5	6	3	2			4	3		
Mechelen	2	3	2	1	U	0			2	2		
Turnhout	4	4	1	1	1	1			1	1		
Brugge	2	2	2	2	1	1			0	0		
Kortrijk	3	3	1	1	1	1			1	1		
Ieper	1	2	1	0	0	0			0	0		
Roeselare	3	2	1	2	0	0			2	1		
Oostende	1	2	1	1	1	1			2	1		
Aalst	2	2	1	2	1	1			2	1		
Oudenaarde	1	1	1	0	1	1			0	1		
St-Niklaas	2	2	1	1	O	0			1	1		
Dendermonde	2	2	1	1	1	1			0	0		
Gent	4	5	2	2	4	3			2	2		
Hasselt	3	3	2	2	1	1			1	1		
Tongeren	4	4	1	1	1	1			1	1		
Leuven	3	4	2	3	3	1			1	1		
Brussel-Halle-Vilvoorde	9	1 0	7	6	5	4	9	10	3	3	1	1
Nijvel	2	1	1	1	0	2	2	1			0	0
Bergen	1	1	2	4	1	2	1	0			1	0
Zinnik	1	1	3	2	O	1	0	0			0	0
Charleroi	2	2	4	5	1	1	3	2			0	0
Thuin	1	1	2	1	0	0	1	1			0	0
Doornik	1	2	2	3	2	1	0	0			1	0
Hoei-Borgworm	0	1	2	2	O	0	1	0			0	0
Luik	3	3	6	6	1	3	3	1			1	1
Verviers	2	2	1	2	2	1	0	0			0	0
Namen	1	2	2	2	1	1	1	0			0	0
Dinant	1	1	1	1	0	1	1	0			0	0
Aarlen	1	1	1	1	1	1	0	0			0	0
Neufchâteau	2	2	0	0	0	0	0	0			0	0

INDELING KAMERLEDEN VOLGENS TAALGROEP

	Vlaanderen	Wallonië	Brussel Ned.	Brussel Fr.	Totaal
CVP/PSC	50 (+ 5)	20 (+ 2)	6 (i- 1)	4 (s.q.)	80 (+ 8)
BSP/PSB	26 (+ 1)	30 (f 3)	1 (s.q.)	5 (— 1)	62 (+ 3)
PVV PRLW/PL	15 (— 4)	14 (f 5)	2 (s.q.)	2 (— 1)	33 (s.q.)
VU	17 (— 21	—	3 (s.q.)	—	20 (— 2)
FDF	—		—	10 (+ 1)	10 (+ 1)
RW		5 1— 8)	—		5 (— 8)
CPB	—	1 (— 2)	1 (s.q ı	—	2 (— 2)

DE ZETELVERDELING IN DE NIEUWE PROVINCIALE RADEN

Provincie	Aantal zetels	CVP of PSC	BSP of PSB	PVV of PRLW	VU	FDF of RW	CPB	Andere
Antwerpen	90	40 (+ 4)	23 (—)	10 (— 2)	17 (— 1)	—	0 (— 1)	
Limburg	70	35 (—)	15 (— 1)	9 (—)	11 (+ 1)	—	—	
Oost-Vlaanderen	90	40 (+ 3)	19 (— li	16 (— 2)	15 (—)		—	
West-Vlaanderen	90	45 (+ 1)	23 (+ 4)	9 (— 3)	13 (— 21	—	—	
Henegouwen	90	22 (f 61	46 (4)	14 (+ 1)		6 (— 9)	2 (— 2)	
Luik	90	23 (+ 2)	39 (+ 3)	19 ◀ 6)	—	4 (—11)	4 (—)	1 (—)
Luxemburg	50	24 (+ 1)	14 (— 3)	12 (+ 2)	—	—	—	
Namen	60	21 (+ 3)	22 (+ 2)	12 (+ 2)	—	5 (— 7)	—	—
Brabant	90	29 (+ 6)	17 (— 4)	13 (— 1)	9 (—)	22 (— 1)		
Rijk	720	279 (+26)	218 (+ 4)	114 (— 3)	65 (— 2)	37 (—28)	6 (— 3)	1 (—)

FDF-voorzitter Leon Defosset (l) en de voorzitter van het zwaar verslagen Rassemblenient Wallon, Paul-Henrie Gendebien.

tie toe te treden, maar niet zou meewerken aan de staatshervorming, indien de VU verder in de oppositie werd vastgespijkerd.

Persstemmen

Daags na de verkiezingen legden de meeste kranten de klemtoon op de forse vooruitgang van de christen-democraten. de onverwachte nederlaag van de liberalen in Vlaanderen en de ineenstorting van het Rassemblement Wallon.

De Standaard schreef dat het kiezerskorps een voorkeur had uitgesproken voor de partijen, die afstand nemen van uiterst rechts en uiterst links.
La Libre Belgique sprak zich uit voor een samengaan van de drie grote traditionele partijen.
Het Laatste Nieuws schreef de achteruitgang van de PVV toe aan de financiële moeilijkheden, die minister van financiën De Clercq gedwongen hadden een aantal onpopulaire maatregelen te treffen.
De Franse krant Le Monde stelde vast dat de grote, politieke families het halen op de louter regionale partijen, en zag in de bevestiging van het prestige van Tindemans een stabilisering van de toestand, zonder dat daarom de oorzaken van de crisis verwijderd werden
De Frankfurter Allgemeine Zeitung verklaarde de winstcijfers van de CVP door het zg Tindemans-effect
De Financial Times schreef dat Tindemans mogelijk een regering van christen-democraten en socialisten zou gaan vormen om zich af te schermen tegen nieuw stakingsgevaar vanwege de vakbonden

Kabinet demissionair

Na in de ochtend van 18 april de kabinetsraad te hebben voorgezeten, ging premier Tindemans op het Paleis het ontslag van de regering aanbieden. De koning aanvaardde, zoals gebruikelijk is, het ontslag en verzocht het kabinet voor de lopende zaken te zorgen. Op 19 april begon het staatshoofd zijn raadplegingen met het oog op de vorming van de nieuwe regering.
Op 22 april werd premier Tindemans met de formatie-opdracht belast.

WEST-EUROPA

BELGIË

OVERHEIDSHULP AAN STAALSECTOR

De regering besprak op 5 maart met vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers de moeilijkheden in de staalsector. Er werd overeenstemming bereikt over een aantal punten.

● De Belgische regering zal bij de Europese Gemeenschap aandringen, dat voor de hele EG een herstructureringsbeleid voor de staalindustrie wordt uitgewerkt. In afwachting van een coördinatie van de investeringen zal de regering o.m. voorstellen de uitvoering van nieuwe projecten op te schorten. Ook zal worden bepleit voor een verscherping van de invoerbeperkingen en het treffen van anti-crisismaatregelen. Voor omschakeling en herklassering zou een maximale EG-steun moeten worden verleend.

● Op Belgisch niveau zal een grondige studie worden ondernomen, ten einde te komen tot een nieuwe strategie m.b.t. de produktie. De herstructurering van het staalbeleid zal worden aangevat, wanneer men klaarder ziet in de aanpassing van het produktie-apparaat aan de nieuwe marktvoorwaarden. De studie zal worden toevertrouwd aan een buitenlands bureau, dat binnen de zes maanden een rapport moet uitbrengen.

In afwachting zullen investeringsbeslissingen, waardoor de produktiecapaciteit zou vergroten, worden uitgesteld tot 31 dec 1977. Investeringen in uitvoering worden onderbroken, behalve wanneer ze in de eindfase zijn. Collectieve personeelsafdankingen worden eveneens uitgesteld. Voor het einde van 1977 zullen geen directe of indirecte transacties van staalwaarden plaatshebben.

● Regionale werkgroepen zullen het probleem van de omschakeling bestuderen en binnen de zes maanden hun eerste besluiten indienen. Overheid en privé-sector zullen op basis van gelijkheid aan de financiering van de omschakelingsplannen deelnemen.

● Nadat een volledige inventaris is opgemaakt van de financiële kasmoeilijkheden van de staalondernemingen, zal de regering naar oplossingen zoeken om het financiële evenwicht van de groepen te vrijwaren. De concerns die bij de staalindustrie betrokken zijn, zullen aan de reddingsoperatie meewerken.
In ruil voor de overheidshulp aanvaardt de staalsector dat in de raden van beheer van de staalondernemingen regeringscommissarissen zetelen, die t.o.v. bepaalde investeringen over een vetorecht beschikken.

Reacties

De kamerontbinding van 9 maart bracht mee dat het parlement geen nadere toelichting kon krijgen bij het akkoord.

In een brief aan premier Tindemans, waarvan de samenvatting in de kranten verscheen, stelde Volksunievoorzitter Schiltz echter een aantal vragen. Hij wenste o.m. te weten onder welke voorwaarden de overheidshulp zal worden verleend; welke budgettaire weerslag die hulp zal hebben; aan welke ondernemingen zij ten goede komt; of

er mogelijk wordt voorzien in t g. compensatiekredieten voor Vlaanderen, indien de hulp enkel wordt gegeven aan Waalse ondernemingen, of ei- ook afspraken werden gemaakt m b.t. de vrijwaring van de tewerkstelling.

Op 6 april kwam het staalakkoord voor het sociaal-economische kernkabinet dat — op aandringen van de Vlaamse ministers — een wijziging aanbracht aan de overeengekomen procedure tot toekenning van de overheidshulp. Beslist werd geen overheidshulp „in globo" aan de staalsector toe te kennen, zoals minister Herman (economische zaken) en staatssecretaris Gol (Waalse streekeconomie) gevraagd hadden, maar die te verlenen per onderneming en na onderzoek van elk afzonderlijk dossier. Voorts werd beslist de studie van de herstructurering van de sector toe te vertrouwen aan het Amerikaanse bureau McKinsey.

Het besluit van de regering om de hulpverlening te individualiseren lokte in enkele Waalse partijen kritiek uit. RW-voorzitter Gendebien en het BSP-kamerlid Mathot beschuldigden de Vlaamse ministers ervan het staalprobleem te hebben geplaatst op het vlak van de Vlaams-Waalse betwistingen. In de kringen van het staalpatronaat werd de beslissing niet gedramatiseerd. Men betreurde wel dat de toekenning van de hulp allicht enige vertraging zal ondergaan, maar erkende tevens dat de ondernemingen, die het ergst in nood verkeren, reeds overbruggingskredieten hebben gekregen.
In regeringskringen werd nader verklaard dat de staalsector ongeveer 10 mrd fr nodig heeft. De overheidshulp zou bestaan in de betaling van ca. 500 mln fr als tegemoetkoming in de rentelast der leningen.

WESTINGHOUSE EN ACEC

De Amerikaanse groep Westinghouse deelde op 30 maart mede dat hij 20% van zijn aandelen in het ACEC-bedrijf (Charleroi) verkocht had aan een privébank te Brussel, de Bank Degroof. Westinghouse blijft over 47,9% van de aandelen beschikken.
Het Belgische ministerie van economische zaken reageerde in een mededeling op „de eenzijdige beslissing" en verklaarde dat die indruist tegen de geest van de onderhandelingen, die tussen de regering en de Amerikaanse groep werden gevoerd. In de mededeling van Westinghouse werd niet nader ingegaan op de voorwaarden van de verkoop.
De Bank Degroof heeft een week na de verkoop de aandelen aangeboden aan de Belgische staat tegen een prijs van 340 fr per deel. In totaal gaat het om 415.000 aandelen. De minister van economische zaken heeft van de bank bedenktijd gekregen tot 29 april. Hij heeft reeds verklaard dat de overheid belang stelt in het aanbod. maar de prijs te hoog en de bedenktijd te kort vindt De xakbondcn van de werknemers van ACEC hebben van hun kant geëist, dat het Rijk een participatie van 51% in het bedrijfskapitaal neemt Zij hebben de regering verweten „medeplichtig" te zijn aan de verkoop van de Westinghouse-aandelen, en de vakbonden niet tijdig te hebben ingelicht over de operatie.

FRANKRIJK

REGERINGSPLANNEN TOT HERVORMING GEMEENTEN

In opdracht van de regering heeft een commissie onder leiding van Olivier Guichard een rapport opgesteld waarin voorstellen worden gedaan om te komen tot hervormingen van de 36.394 gemeenten in Frankrijk. Op 22 oktober 1976 werd dit rapport dat de naam „Vivre ensemble" kreeg aan de president overhandigd en vervolgens gepubliceerd.
Op 30 december 1976 zond de president de burgemeesters in Frankrijk een brief waarin hij meedeelde dat zij na de gemeenteraadsverkiezingen van april (pag. 209 e.v.) hun mening mogen geven over de voorgenomen hervormingen.
De commissie was namelijk tot de conclusie gekomen dat de tegenwoordige verhoudingen tussen de gemeenten onderling enerzijds en tussen de gemeenten en de centrale overheid anderzijds te wensen overlaat. „Het centrale gezag is tegelijkertijd alom tegenwoordig en veraf; het ontbreekt de lokale bestuurseenheden met hun bijna 100 jaar oude instellingen aan samenhang. Zij beschikken niet over vaste financieringsbronnen, hoewel zij aanzienlijke inspanningen voor de opbouw van de infrastructuur moeten leveren".
In zijn brief aan de burgemeesters heeft de president de analyse van de commissie overgenomen.
De gemeenten, aldus de president, zijn de wortels van de democratie. Zij zijn er het meest geschikt voor het dagelijkse leven van de Fransen te verbeteren
Daarom is het onaanvaardbaar dat de gemeenten vaak niet over genoeg personeel en voldoende financiële en technische middelen beschikken om deze functie naar behoren te kunnen vervullen.
De p esident stelt dan ook voor dat de staat een groot deel van zijn competenties en zijn geldelijke middelen aan de gemeenten overdraagt.
De commissie Guichard was van mening dat voor een werkelijke decentralisering gemeenten van tenminste 30.000 mensen wenselijk zijn Kleinere gemeenten zouden zich op basis van vrijwilligheid tot grotere gemeentelijke eenheden moeten aaneensluiten.
Deze gemeentelijke samenwerkingsverbanden zouden overigens door een uitvoerend orgaan en een gekozen raad moeten worden geleid, terwijl een nationale instantie toezicht zou moeten houden op de decentralisering.
In zijn brief aan de burgemeesters heeft de president er de nadruk op gelegd dat met het nemen van concrete hervormingsmaatregelen gewacht zal worden tot het oordeel van de gemeenten binnen is.
Wel zullen de belangrijkste elementen van de voorstellen van de commissie voor 1978 in werking treden. (Le Monde, *NZZ)*

PRESIDENT GEEFT OPDRACHT TOT STUDIE OVER HERVORMINGEN OP LANGE TERMIJN

Op 25 februari maakte het Elysée bekend dat pres. Giscard d'Estaing Jean-Jacques Servan-Schreiber, leider van de regeringsgezinde radicale partij, journalist in 1974 korte tijd minister van hervormingen en afgevaardigde van Nancy opdracht heeft gegeven te bestuderen welke hervormingen op lange termijn nodig zijn voor Frankrijk.
De opdracht van de president betreft bijna alles wat op de Franse samenleving betrekking heeft: politieke, sociale en economische problemen, milieubescherming en ontwikkelingstendensen.
Servan-Schreiber zal zich vooral moeten bezig houden met toekomstige problemen en plannen moeten uitwerken tot het oplossen daarvan. Een en ander dient te geschieden in nauw overleg met de president en de premier.

Begin januari werd Servan-Schreiber overigen; herkozen als voorzitter van de regionale raad voor Lotharingen. Hij ver-

sloeg met een gering verschil de Gaullistische oud-premier Pierre Messmer, die regeringsleider was onder wijlen president Pompidou. (N Z Z, N R C / H'b l a d)

UITBREIDING ECONOMISCHE ZONE TOT 200 MIJL

Op 12 februari is bij regeringsdecreet de economische maritieme zone uitgebreid tot 200 mijl, voor wat betreft de wateren in de Noordzee, het Kanaal en de Atlantische Oceaan, van de Belgische-Franse grens tot aan de Spaans-Franse grens.
Deze uitbreiding geldt niet voor wateren voor de Franse Middellandse Zeekust.
Door deze uitbreiding komen alle eventueel aanwezige delfstoffen in het gebied onder Franse jurisdictie.
De economische zone is een ruimer begrip dan de visserijzone
(Le Monde)

SANERINGSPLAN VOOR STAALINDUSTRIE

De regering heeft eind februari een ondersteuningsplan voor de staalindustrie opgesteld, waarbij o.a. de staatsinvloed op de grotendeels in particuliere handen zijnde sector verder wordt uitgebreid.
De overheid is wederom bereid, voor de vierde maal in tien jaar, grote bedragen te fourneren. Hoewel exacte cijfers niet zijn genoemd, zou het ditmaal om een bedrag van 3 mrd fr gaan.

Als tegenprestatie verwacht de staat dat de ondernemers met substantiële eigen middelen aan het moderniseringsprogramma deelnemen.
De overheidssteun is aan talrijke voorwaarden gebonden, in het bijzonder aan winstdeling door de overheid en directe controle over de besteding van de kredieten.
Bovendien worden de begunstigde ondernemingen verplicht een deel van hun aandelen als onderpand af te geven.
Het plan beperkt zich niet alleen tot financiële steun. Ook zullen maatregelen genomen worden om een oplossing te creëren voor sociale en regionaal-politieke problemen. Naar schatting zullen tot 1980 zo'n 20.000 arbeiders werkloos worden en om dit verlies aan arbeidsplaatsen op te vangen zal Elzas-Lotharingen, waar het zwaartepunt van de Franse staalindustrie ligt, kredieten en subsidies ter waarde van 120 mln fr krijgen voor het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen en voor het verbeteren van de infrastructuur.
De ondernemers moeten voor midden april met de vakbonden een sociaal akkoord bereiken. Deze onderhandelingen zijn overigens bemoeilijkt door het bekendworden van de plannen van de staalindustrie Usionor om een deel van haar activiteiten in Thionville en Louvrail stil te leggen, waardoor duizenden arbeiders werkloos zouden worden.
In Thionviile hebben naar aanleiding van deze bekendmaking grote protestdemonstraties plaatsgevonden georganiseerd door de vakbonden en is het tot bedrijfsbezettingen gekomen. *(Le* Monde, *NZZ)*

MOORD OP OUD-MINISTER DE BROGLIE LEIDT TOT ONDERZOEK NAAR CLANDESTIENE WAPENHANDEL EN FINANCIËLE MALVERSATIES

Aan de vooravond van kerstmis 1976 werd prins Jean de Broglie, afgevaardigde voor de Onafhankelijk Republikeinen in de Nationale Vergadering en oud-minister, in Parijs op straat doodgeschoten.
Minister van binnenlandse zaken Poniatowski maakte vijf dagen later op een persconferentie bekend dat alle schuldigen door de politie waren gearresteerd.
Een corrupte politie-officier Guy Simone had bekend dat hij twee misdadigers in dienst had genomen om De Broglie te vermoorden en dat hij had gehandeld in opdracht van 2 zakenvrienden van de prins, Varga en Ribemont. Dezen hadden een groot bedrag van De Broglie geleend om een restaurant te kopen en deze schuld zou worden kwijtgescholden als De Broglie kwam te overlijden.
In de pers werd onmiddellijk scherpe kritiek geuit op de minister omdat hij zich door zijn verklaring had gemengd in het werk van de justitiële autoriteiten en de wettelijk voorgeschreven geheimhoudingsplicht had geschonden. Uit onderzoekingen daarna is komen vast te staan dat de hele affaire niet zo eenvoudig is als de minister heeft willen doen voorkomen. Zo bleek dat Varga en Ribemont in het geheel geen belang hadden bij het overlijden van De Broglie omdat de terugbetalingsplicht niet verviel bij de dood van de prins.
Begin maart werd Ribemont zelfs in voorlopige vrijheid gesteld omdat over zijn aandeel in de moordaanslag geen duidelijkheid bestaat.
Een andere gebeurtenis die twijfels liet opkomen omtrent de verklaring van de minister was een inbraak in het kasteel van de prins in Broglie in de nacht van 10 op 11 jan., waarbij mogelijk documenten zijn ontvreemd.
Sindsdien doen allerlei geruchten de ronde. Zo zou de Franse staatsveiligheidsdienst betrokken zijn bij de affaire en zou De Broglie zich schuldig hebben gemaakt aan illegale wapenhandel en handel in verdovende middelen.
Het satirische blad *„le Canard enchainé"* publiceerde op 5 jan. een afschrift van een rapport dat in 1970 op verzoek van de Spaanse Cortes is opgesteld over de financiële malversaties bij het Spaanse concern Matesa. Volgens dit rapport was de Luxemburgse onderneming Sodetex, waarvan De Broglie één der directeuren was, ook betrokken bij de financiële manipulaties van het Spaanse concern. Matesa heeft indertijd grote bedragen aan overheidssteun aangewend voor andere doeleinden dan waarvoor zij waren verstrekt en de ontdekking daarvan heeft geleid tot het ontslag van een aantal Spaanse ministers.
Het openbaar ministerie van Luxemburg is inmiddels een onderzoek begonnen naar de firma Sodetex. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

VEROORDELING HOOFDBOEKHOUDER DASSAULT-FABRIEKEN, FINANCIEEL BELEID ONDERNEMING IN OPSPRAAK

Op 5 april werd de 50-jarige Hervé de Vathaire, hoofdboekhouder bij de Dassault - vliegtuigfabrieiken door een Parijse rechter, conform de eis tot 4 jaar gevangenisstraf en een boete van 10.000 frank veroordeeld wegens oplichting. Vathaire had 8 mln frank ontvreemd bij zijn werkgever. Dit geld had hij gegeven aan de avonturier Jean Kay, die over een geheim dossier zou beschikken waarin gegevens zouden staan over belastingontduiking en frauduleuze handelingen van ondernemingen van het Dassault-concern. Kay verdween met het geld zonder het dossier terug te geven. Hij werd bij verstek veroordeeld tot 7 jaar gevangenisstraf en een boete van 20.000 frank. Vathaires vriendin, de nachtclubzangeres Bernadette Roels, kreeg 16 maanden, waarvan 10 voorwaardelijk. De vriendin van Kay, Danielle Marquet, kreeg 3 jaar.
De ontdekking van het verdwijnen van het geld en het mogelijke bestaan van een dossier met belastende gegevens omtrent de financiële manipulaties van het Dassault-concern en de betrokkenheid daarin van de regering-Chirac, leidde in sept. 1976 tot een politiek schandaal. Er werd een parlementaire commissie in het leven geroepen die een onderzoek moest instellen naar de gang van zaken bij het Dassault-

concern en de oppositie eiste de nationalisatie van het concern. De commissie heeft tot nog toe geen rapport uitgebracht en algemeen wordt verwacht dat de zaak in de vergetelheid zal raken.

Via een lek op het ministerie van binnenlandse zaken werd begin september '76 bekend dat de financieel directeur van Dassault, Vathaire, zich op 6 juli 8 miljoen frank had toegeëigend. Hij was daarna met Kay in de richting Zwitserland gevlucht, maar deze wist met het geld te verdwijnen en is sindsdien voortvluchtig. Vathaire meldde zich toen bij zijn werkgever, die een aanklacht bij de politie tegen hem indiende. Vathaire werd echter niet gearresteerd en eerst na het bekend worden van één en ander meldde hij zich bij de politie. Hij verklaarde dat een dossier over belastingmalversaties door Dassault, dat hij zelf had opgesteld, hem door Kay was ontvreemd en dat dczc 8 miljoen frank had geëist voor het teruggeven van de documenten, maar dat dit nooit had plaatsgevonden.
Dassault trok overigens zijn aanklacht in en verdedigde sindsdien Vathaire, die hij prees om zijn toewijding aan het concern. Ook op de zitting van de rechtbank verdedigde Dassault Vathaire. Hij zei verder dat de hele zaak „niets ernstigs" was.
De president van de rechtbank en de procureur-generaal wilden overigens niet over het verdwenen dossier spreken, omdat daarin volgens hen niets bijzonders staat.
Kay heeft vlak voor het proces een brief aan het weekblad „Le Point" geschreven waarin hij beweerde dat de 8 miljoen een gift van Dassault waren voor de „hoge doelen waaraan ik mijn leven en mijn strijd wijd". In eerdere brieven aan Franse kranten had hij laten doorschemeren dat hij het geld had gebruikt voor steun aan de strijdende christenen in Libanon. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

NIEUWE LINKSE MORGENKRANT IN PARIJS

Met ingang van 1 maart heeft Parijs weer een linkse morgenkrant. Het is Le *Matin* de *Paris* dat een spreekbuis van links wil zijn zonder duidelijk aan één bepaalde linkse oppositiepartij verbonden te zijn. Met een oplage van 500.000 wil het de gehele linkse stroming vertegenwoordigen. Het beginkapitaal is gefourneerd door het weekblad Le *Nouvel Observateur.* De hoofdredacteur van Le *Matin* de *Paris,* Claude Perdriel, is tevens algemeen directeur van dit weekblad. (NZZ)

WEEKBLAD L'EXPRESS VERKOCHT AAN ENGELS CONCERN

Op 16 maart werd bekend dat de oprichter en leider van het weekblad *l'Express,* Jean-Jacques Servan-Schreiber, 45% van zijn aandelen in de onderneming die het weekblad exploiteert voor een bedrag van 31 mln frank heeft verkocht aan de Engelse ondernemer Sir James Goldsmith, het hoofd van het Frans-Britse concern Générale Occidentale, dat tot het derde levensmiddelenconcern van Europa behoort.
Sedert dec. 1976 was het al bekend dat het handeneoncern Michelin, Radio-Luxemburg, de zender Europa 1 en het elektronische concern CGE geïnteresseerd waren in het weekblad, maar Servan-Schreiber heeft uiteindelijk de voorkeur gegeven aan het Britse concern. dat het plan heeft met behulp van de uitgever van het weekblad. de „Expresse-groupe", een groot economisch en financieel tijdschrift van internationaal formaat uit te geven. Servan-Schreiber heeft zijn aandeel verkocht om zich geheel aan de politiek te kunnen wijden. De medeoprichtster van het blad, Françoise Giroud, trok zich in juli 1976 uit de leiding van het weekblad terug toen zij werd benoemd tot minister.
L.Express werd in 1953 opgericht, steunde de actie van de toenmalige premier Mendès-France en keerde zich tegen de Algerijnse oorlog. Toen het in 1964 een ander formaat kreeg en de regering begon te steunen trad Jean Daniel uit de redactie en richtte het linkse weekblad Le *Nouvel* Observateur op.
L'Express had in 1975 een omzet van 165 mln frank, de oplaag zakte van 614.000 in 1973 naar 550.000 in '76. (Le Monde., NZZ, *NRC/H'blad)*

OPENING CENTRUM GEORGES-POMPIDOU

President Giscard d'Estaing heeft op 31 januari het Centre national d'art et de culture Georges Pompidou in Parijs geopend.
In aanwezigheid van 3000 genodigden uit de gehele wereld, onder wie het Belgische koningspaar, de groothertog en -hertogin van Luxemburg, president Léopold Sedar Senghor van Senegal, president Houphouët-Boigny van Ivoorkust en president Moboetoe van Zaïre hield de president een redevoering waarin hij sprak over de plaats van de kunstenaar in de stad en waarin hij eer bewees aan de overleden president Pompidou wiens naam het kunstcentrum draagt.
Het idee tot de bouw van het centrum is afkomstig van Pompidou.
De bouw heeft drie jaar in beslag genomen en in totaal 900 mln frank gekost. De exploitatiekosten voor 1977 worden geschat op 130 mln frank.
Het centrum heeft vier afdelingen, een museum voor moderne kunst, een experimenteel muziekcentrum,

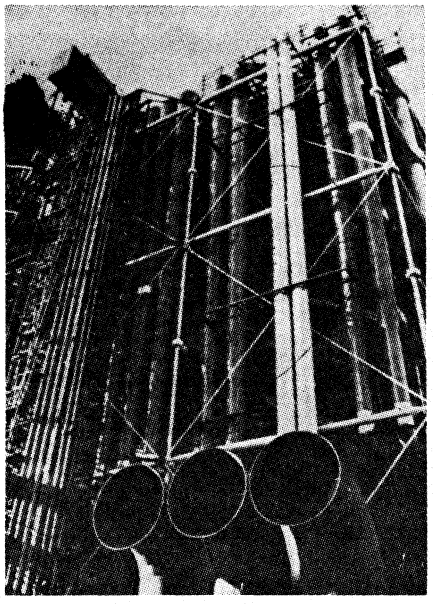

Het exterieur van het Centre Beaubourg.

een bibliotheek en een centrum voor industriële vormgeving en is ontworpen door de Italiaanse architect Renzo Piano en de Engelsman Richard Rogers. Directeur is de Zweed Pontus Hulten.
Ter gelegenheid van de opening was er een overziohtstentoonstelling van het werk van de Franse dadaïst Marcel Duchamp.
Vanaf het moment dat de eerste plannen werden gemaakt is het centrum, ook wel Centre Beaubourg genoemd, naar de oude Parijse wijk waarin het is gelegen (de wijk waar voorheen de hallen stonden), het onderwerp van felle discussie en kritiek geweest, zowel in artistieke als politieke kringen.
De kritiek betrof zowel de artistieke idee achter een dergelijk centrum, de hoge kosten voor de bouw en de exploitatie als de architectonische vormgeving.
Actiegroepen van buurtbewoners verzetten zich tegen de bouw omdat zij vrezen dat de komst van het centrum het karakter van de buurt zal veranderen en onder andere zal leiden tot een opdrijving van de prijzen van huizen. (Le Monde, Newsweek)

GISCARD IN IRAN, AKKOORD OVER LEVERING KERNINSTALLATIES

President Giscard d'Estaing heeft van 4 tot 7 oktober 1976 een officieel bezoek aan Iran gebracht. Hij voerde verschillende gesprekken met het Iraanse staatshoofd, de sjah, waarbij o.a. van gedachten gewisseld werd over de betrekkingen

tussen Iran en de EG en over de situatie in Libanon en over de betrekkingen tussen de beide landen. Aan het eind van het bezoek werd een akkoord ondertekend dat voorziet in de levering van 8 kerncentrales door Frankrijk aan Iran, de aanleg van een spoorlijn tussen Teheran en Bandar-Sjapoer, de bouw van een autoweg en de bouw van 15.000 woningen. Dit alles ter waarde van 40 mrd frank. Met de bouw van de eerste 4 kerncentrales zal binnenkort worden begonnen.

Iran is van plan in de komende 20 jaar 20 tot 25 kerncentrales te bouwen met een totale produktie van 25.000 megawatt. Onder de installaties die Frankrijk gaat leveren bevinden zich centrales met twee reactoren van elk 900 megawatt.

Iran is het eerste olieproducerende land dat overgaat op kernenergie. Het wil zijn olievoorraden gebruiken voor export van ruwe olie en voor petro-chemische produkten.

Giscard zei dat niet was gesproken over de levering van een installatie voor het opwerken van kernbrandstof. De VS zijn erin geslaagd te verhinderen dat een dergelijke Franse installatie zou worden geleverd aan Zuid-Korea. Washington heeft ook geprobeerd een dergelijke Franse transactie met Pakistan te blokkeren. In Teheran verzekerde Giscard dat de overeenkomst met Pakistan zal worden uitgevoerd, volgens de voorwaarden die de 2 partijen zijn overeengekomen.

Iran is voor de komende 15 jaar verzekerd van de levering van kernbrandstof via het in Frankrijk gevestigde internationale consortium voor het verrijken van uranium volgens het gasdiffusiesysteem. Iran heeft al één mrd dollar gedeponeerd bij de Franse commissie voor atoomenergie, als vooruitbetaling voor een aandeel van 20% in de fabrieken voor uraniumverrijking. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 671- 1975)

GISCARD IN SAOEDI-ARABIE

Van 22 tot 25 jan. bezocht president Giscard d'Estaing Saoedi-Arabië, waar hij de gast was van koning Khaled in Riad.

Beide staatshoofden wisselden bij verschillende gelegenheden van gedachten over politieke problemen, in het bijzonder die in het Midden-Oosten. Relatief weinig aandacht was er voor de economische betrekkingen tussen beide landen, zoals ook bleek uit de persconferentie die Giscard bij terugkomst gaf.

Daarin zei de president o.a. dat hij niet was gekomen om contracten te sluiten die geen gevolgen hebben. Het gaat bij een bezoek van een staatshoofd niet om wat regeringsleden of privéondernemingen later kunnen doen maar om het scheppen van een politiek klimaat daarvoor, aldus de Franse president.

In concreto werden afspraken gemaakt die toch al rond waren. Verlenging van een contract voor levering aan Frankrijk van 42 mln ton olie per jaar in de volgende drie jaar tegen marktprijs. In het overhaast afgesloten contract voor de afgelopen drie jaar betrok Parijs 12 mln ton minder, tegen een prijs die gemiddeld 10% te hoog lag. Daarnaast werd gewerkt aan drie ontwerp-bouwcontracten, ter waarde van 3,5 mrd frank, een hotel van 500 mln frank daarbij inbegrepen. In 1976 waren al contracten ter waarde van 8 mrd frank afgesloten. Of zoals in het verleden ook wapens en militaire know-how kunnen worden uitgevoerd bleef onzeker.

De Franse pro-Arabische politiek heeft over het algemeen weinig economisch voordeel gehad. Sinds 1975 nam de maandelijkse Franse export naar het Midden-Oosten met slechts 20% toe, terwijl de Duitse en Nederlandse export met 27 en 26% toenamen.

In het slotcommuniqué werd voornamelijk gesproken over politieke kwesties.

Zo werd ten aanzien van de Euro-Arabische dialoog opgemerkt dat beide partijen zich zouden inspannen deze dialoog zijn volledige politieke, economische en culturele dimensie te geven.

Ook werd in het communiqué gesproken over de noodzaak van een spoedige vrede in het Midden-Oosten. Van Saoedi-Arabische zijde werd erop gewezen dat een voorwaarde daartoe was een Israëlische evacuatie van alle Arabische bezette gebieden inclusief het Arabische deel van Jeruzalem en de aanwezigheid van alle betrokken partijen, inclusief de PLO als enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk bij de Geneefse vredesconferentie.

Van Franse zijde werd in dit verband gesteld dat een vredesregeling gebaseerd moet zijn op Israëlische evacuatie van de gebieden die sinds 1967 zijn bezet, waarbij Jeruzalem niet werd genoemd. Voorts noemde hij het recht van het Palestijnse volk om over een vaderland te beschikken alsmede het recht van alle staten om binnen veilige, erkende en gegarandeerde grenzen te leven.

Beide partijen waren het erover eens dat de Noord-Zuid-dialoog zo snel mogelijk moet worden voortgezet. *(Le* Monde, *NRC/H'blad)*

BEZOEK PRESIDENT AAN MALI

Op 13 en 14 febr. bezocht de Franse president Mali, waar hij de gast was van het Malinese staatshoofd kolonel Moussa Traore.

Reiden voerden berprekingen o.a over Franse financiële steun en de eventuele verlenging van de in '72 gesloten Frans-Malinese monetaire akkoorden, waarbij Mali als volwaardig lid toetrad tot de frankzone.

Daarnaast kwamen ook politieke problemen ter sprake

President Giscard zei op een receptie te zijner ere in de hoofdstad Bamako dat de Franse politiek erop gericht was de Afrikaanse volken te steunen bij hun verzet tegen buitenlandse inmenging.

In dat verband zou Frankrijk het verbod van verkoop van militaire uitrusting aan de Unie van Zuid-Afrika handhaven.

Hij zei verder dat Mali en Frankrijk dezelfde doeleinden nastreven t.w. een meerderheidsbewind in Rhodesië, onafhankelijkheid voor Namibië en veroordeling van de apartheidspolitiek.

Giscard kwam ook te spreken over de voorgenomen Frans-Afrikaanse top in Dakar. Hij zei dat het noodzakelijk was dat men het op deze conferentie eens werd in verband met de komende conferentie van geindustrialiseerde landen.

Aan het eind van het bezoek werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin de wens tot versterking van de Frans-Malinese samenwerking werd uitgesproken. Van Franse zijde werd steun toegezegd bij de aanleg van spoorwegen en bij het uitbreiden van het wegennet.

Verder zal Frankrijk internationale financiele steun proberen te vinden voor de bouw van waterkrachtcentrales in Mali en zal het steun verlenen bij de exploratie van mineralen. Van Malinese zijde werd verheugd kennis genomen van de toezeggingen van de Franse regering meer aandacht te gaan besteden aan de situatie van Malinese gastarbeiders in Frankrijk, met name wat betreft hun woonsituatie.

Beide partijen waren het verder eens geworden over het spoedig openen van besprekingen die tot verlenging van de Frans-Malinese monetaire akkoorden kunnen leiden. (Le *Monde)*

MENSENRECHTEN. EMIGKATIE UIT DE SU

Uit verschillende broiinen, officiele zowel als niet officiele, is duidelijk geworden dat het aantal joden dat toegestaan is uit de SU te emigreren, in de periode 1975-1976 is afgenomen Reeds geciteerd is de viceminister van binnenlandse zaken. Boris Sjoemilin, die in een interview met het Sowjet-persbureau *Novosti* op 22 jan vorig jaar hierover gegevens verschafte (pag. 89/1-1976) Eind mei 1976 publiceerde het ministerie van buitenlandse zaken in Washington ook cijfers over joodse emigratie uit de SU. Gezegd werd, dat in 1975 de SU 13.000 emigratievergunningen aan joden had toegekend en in de eerste vier maanden van 1976 ong. 5.000.
De ambassade van de VS in Moskou had begin febr. 1976 al verklaard, dat het aantal joden dat toegestaan was uit de SU naar de VS te emigreren was gedaald van 622 in 1974 naar 585 in 1975.
Eind mei 1976 verklaarde Josef Almogi, hoofd van het joodse agentschap in Zurich, dat van 1970 tot 1975 297.000 joden emigratievergunningen hadden aangevraagd, waarvan er 123.500 waren toegewezen.
Van de joden met een emigratievergunning waren er 13.000 naar een andere bestemming dan Israël gereisd.
In dezelfde periode hadden 5.500 Sowjet-joden Israël weer verlaten, omdat zij zich om verschillende redenen niet aan dat land konden aanpassen.

Op 2 mei had de heer Almogi in Jeruzalem al verklaard, dat in 1976 meer dan 20 joden, van de 1.100, die naar Israël zouden afreizen, in Wenen waren gebleven.

Verschillende van de joden, die naar Israël geëmigreerd waren, zijn inmiddels naar de SU teruggekeerd. Sommigen van hen hebben op 6 febr 1976 over hun ervaringen verteld op een persconferentie in Moskou, die belegd was door persbureau Novosti en het Sowjet-ministerie van buitenlandse zaken.
Allen gaven uiting aan anti-Zionistische opvattingen. Eén van hen, Walery Kevent, zei, dat hij uit Israël gevlucht was om aan de militaire dienst te ontkomen en omdat de Zionisten hem een „medeplichtige bij hun misdaden" wilden maken Ook zei Koevent, dat immigranten in Israël toegestaan werd zich te vestigen op bezet Arabisch gebied, waarvan „honderdduizenden mensen" verdreven waren, waardoor zij in tenten in slums waren gaan wonen
Voorts zei Koevent, dat hij het eens was met de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN, waarin Zionisme als een vorm van racisme veroordeeld werd (pag 264 2 e v -1976)
Tenslotte verklaarde Koevent, dat de Zionisten de immigranten alleen als „ongeschoolcie arbeiders en kanonnenvoer wilden gebruiken

De Sowjet-autoriteiten bleven strenge condities opleggen aan mensen, die uit de SU wilden emigreren. Weliswaar was de prijs voor een uitreisvisum begin 1976 verlaagd van 400 naar 300 roebel (pag. 89/1-1976), maar joodse emigranten moeten daarnaast nog eens 500 roebel betalen voor het neerleggen van hun staatsburgerschap van de SU, voordat zij naar Israël emigreren.
Mensen, joden en anderen, die een emigratievergunning aanvragen. verliezen onmiddellijk hun baan Zij worden voor hun levensonderhoud daardoor vaak afhankelijk van hulp uit het buitenland. Deze mensen werden getroffen door een verhoging van invoerrechten op vele ingevoerde artikelen; voor de meeste goederen werden de douanerechten verdubbeld. De maatregel is op 15 juni 1976 ingegaan.

Professor Benjamin Lewitsj, een joodse Sowjet-geleerde, aan wie een uitreisvisuni geweigerd was en aan wie beperkingen in zijn werk opgelegd waren (pag 58/1 en 555/1-1974), verklaarde op 2 febr. 1976, dat aan meer dan 3000 Sowjet-joden uitreisvisa geweigerd waren, omdat zij beschikten over „geheime informatie"

Wereldcongres in Brussel over joden in de SU

In Brussel werd van 17-19 febr. 1976 een internationaal congres over joden in de SU gehouden. Op deze conferentie verklaarde Stanley Lowell, voorzitter van de VS-conferentie over joden in de SU, dat hij na raadpleging van vele mensen, „met inbegrip van de SU zelf in haar rustiger ogenblikken", tot de conclusie gekomen was, dat ong. 750.000 joden de SU wensten te verlaten, De conferentie werd afgesloten met een beroep op de Sowjet-autoriteiten om hun eigen grondwet te eerbiedigen en hun verplichtingen op grond van internationale overeenkomsten, inbegrepen de slotakte van de conferentie van Helsinki, na te komen; om het recht van Sowjet-joden om de SU voor Israël te verlaten te erkennen en te eerbiedigen; om gevangenen op grond van hun gewetensovertuiging, die vastgehouden worden, omdat zij ,,de wil geuit hadden naar Zion terug te keren", vrij te laten; om Sowjet-joden het recht toe te kennen hun godsdienst te belijden en uit te oefenen en hun culturele en linguïstische erfenis te behoeden; en om een einde te maken aan daden van discriminatie jegens joden en hen toe te staan banden met het joodse volk op de hele wereld te vestigen en te onderhouden.
Namens een joodse hulporganisatie in New York werd op de conferentie m.b.t. joden, die niet naar Israël wilden gaan meegedeeld, dat er in Europa 3.000 à 4.000 voormalige Sowjet-joden zijn, die nu statenloos zijn. De meesten van dezen kregen geen hulp van joodse organisaties, deels omdat zij, nadat gebleken was dat zij zich niet in Israël wilden vestigen, hun status als joodse vluchteling hadden verloren.

Niet-joodse emigratie

In de loop van de jaren 1974-1976 is aan verschillende niet-joodse dissidenten toegestaan de SU te ver-

De Amerikaanse senator Frank Church (l) praat met ex-premier Golda Meir van Israël, kort nadat hij aan het begin van het wereldcongres over joden in de SU in Brussel een beroep op president Ford had gedaan om druk op het Kremlin uit te oefenen ten einde de joodse emigratie te bevorderen

laten. Dit betrof o.m. de volgende personen:

Op 13 sept. 1974 arriveerde de schrijver Viktor Platonowitsj Nekrasow — auteur om. van ,,In de loopgraven van Stalingrad" — te zamen met zijn vrouw in Zwitserland met een visum, dat hem een verblijf van twee jaar tocstonc!

Anatoly Levitin-Krasow, die bekendheid verworven had als pleitbezorger voor godsdienstvrijheid in de SU en die bijna tien jaar had doorgebracht in gevangenissen en werkkampen in de SU kwam op 26 sept 1974 in Zwitserland aan Op 22 jan 1975 werd hem toestemming verleend zich daar te vestigen.

Viktor Krasin (arrestatie 12 sept. 1973, pag 43/1-1974, proces aug 1973, pag 72/2 e.v -1974) is op 3 maart 1975 toestemming gegeven naar Canada te emigreren.

Natalja Gorbanewskaja, een dichteres, die aan een protestactie tegen de invasie in Tsjechoslowakije in 1968 had deelgenomen en die twee jaar in een psychiatrische inrichting had doorgebracht wegens ,,anti-Sowjet laster", kwam op 18 dec 1475 met haar twee zonen in Wenen aan

In 1970 was een Litouwse zeeman, Simas Koedirka, tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld, nadat hij geprobeerd had het grondgebied van de VS te bereiken door van zijn schip te springen, aan boord van een vaartuig van de Amerikaanse kustwacht Ondanks vele protesten in de VS was hij aan de SU uitgeleverd. In aug 1974 was hij vrijgelaten, zo berichtte dr. Sacharow, en op 5 nov. 1974 vertrok hij uit de SU naar de VS, nadat het Amerikaanse Congres hem de Amerikaanse nationaliteit verleend had.

De auteur Wladimir Maximow, die op 27 juni 1973 uit de schrijversbond gezet was (pag. 60/1-1974), verkreeg op 6 jan. 1974 toestemming een bezoek aan Parijs te brengen, op uitnodiging van de Franse PEN-club

Op 30 jan 1975 is aan Maximow het staatsburgerschap van de SU ontnomen, omdat hij schade zou hebben toegebracht aan het aanzien van de SU; dit besluit werd pas in nov 1975 bekendgemaakt.

Op 10 maart 1976 heeft de beeldende kunstenaar Ernst Neizwestny Moskou verlaten om naar Wenen te reizen Het werk van Neizwestny werd in de SU niet erkend. Het enige werkstuk, dat hij in de SU verkocht heeft, was een grafmonument voor het graf van Chroesjtsjow, dat hij na het overlijden van de vroegere premier en partijleider op verzoek van diens familie vervaardigd had. Een eerder verzoek om de SU te mogen verlaten, was op 7 juli 1975 afgewezen.

Op 7 juni 1976 arriveerde in Wenen Alexander Nekritsj, een historicus, die in een boek, getiteld ,,22 juni 1944", dat in 1965 gepubliceerd was, had beschreven hoe onvoorbereid de SU was op de Nazi-inval op die datum Eenmaal in Wenen aangekomen verklaarde Nekritsj, dat zijn boek weliswaar in een oplage van 50.000 exemplaren gedrukt was, maar dat hij niettemin op 28 juni 1967 uit de CPSU gezet was wegens het ,,verspreiden van verdraaide informatie over de politiek van de Sowjet-partij en -staat voor en bij het begin van de Grote Patriottische Oorlog, die door de burgerlijke propaganda gebruikt was voor anti-Sowjet-doeleinden". Er was een order uitgevaardigd zijn boek te verbranden.

Nekritsj zei verder o m , dat er drie soorten van emigratie uit de SU bestonden: de eerste was die van sympathisanten met het Zionisme, of van mensen met betrekkingen in Israël; de tweede groep bestond uit mensen, die een betere levensstandaard nastreven, de derde groep had politieke motieven en sloot intellectuelen in. die het niet eens waren met het regime of die hun beroep niet langer konden uitoefenen

Igor Sinjavin, een non-conformistisch beeldend kunstenaar uit Leningrad, maakte op 30 aug 1976 bekend, dat hem gevraagd was de SU te verlaten op 22 sept en dat hij met zijn familie naar de VS zou gaan

De Westduitse ambassade in Moskou maakte m juni 1976 bekend, dat sedert 1 jan 1976 door de Sowjet-autoriteiten 5 000 uitreisvergunningen waren uiigereikt aan Sowjet-burgers van Duitse origine In 1975 had dit aantal over het hele jaar 5 752 bedragen

Onofficieel werd in juni 1976 bekend, dat van de ong 2 mln Sowjet-burgers van Duitse afkomst sedert 1959 ong 23 000 toestemming om te emigreren gekregen hadden

Op 6 jan van dit jaar arriveerde in Wenen Rudolf Barsjai, oprichter — in 1955 — en dirigent van het Kamerorkest van Moskou Hij had in aug 1975 een uitreisvisum aangevraagd, nadat hem gedurende een jaar niet toegestaan was zijn orkest op buitenlandse reizen te vergezellen

Defecties uit de SU

Verschillende gevallen van defectie uit de SU zijn in 1976 gemeld. Wij vermelden twee gevallen, waarbij militaire piloten waren betrokken.

Op 6 sept. 1976 landde luitenant Viktor Iwanowitsj Belenko van de Sowjet-luchtmacht met een Mig 25 op het vliegveld bij Hakodate in Japan.

De Mig 25 heeft bij de NAVO de codenaam Foxbat gekregen. Het is een tweemotorige machine, die zowel onderscheppings- als verkenningstaken kan uitvoeren. De machine zou een maximale snelheid van Mach 3 (drie maal de geluidssnelheid) kunnen bereiken en zij zou superieur zijn aan enig vliegtuig, dat in dienst van de NAVO vliegt.

Kort na de landing werd bekendgemaakt, dat deze plaatsgevonden had wegens gebrek aan benzine. Later bleek, dat Belenko politiek asiel in de VS had aangevraagd, Dit werd op 7 april verleend en op 9 april werd Belenko naar Los Angeles overgebracht, nadat hij kort gesproken had met een functionaris van de Sowjet-ambassade in Tokio.

De Mig 25 werd voor de eerste maal door Japanse radar waargenomen op 300 km afstand van Hakodate (in het Zuiden van Hokkatdo). Tien minuten later startten twee Phantoms van de Japanse luchtmacht om het toestel te onderscheppen, maar zij slaagden daar niet in. Ong. een half uur was de machine voor de Japanse radar onvindbaar — waarschijnlijk vloog zij op zeer geringe hoogte. Zij landde drie kwartier nadat zij voor het eerst waargenomen was.

De Sowjet-autoriteiten hadden onmiddellijke teruggave van het toestel verlangd, maar Japanse deskundigen waren met een gedetailleerd onderzoek van het vliegtuig begonnen. Michita Sakata, hoofd van het Japanse defensiebureau, verklaarde op 16 sept. dat het de plicht van de Japanse defensie-autoriteiten was volledig kennis te nemen van de vermogens en functies van enig wapen, dat een potentiële bedreiging voor de veiligheid van Japan vormt.

Kort voor het vertrek van Belenko naar de VS had de Sowjet-ambassadeur in Japan, Dmitri Poljanski, een in krachtige bewoordingen gestelde nota aan de Japanse regering overhandigd, waarin opnieuw teruggave van de machine werd verlangd. Gezegd werd, dat fysiek geweld tegen de piloot was gebruikt. Geprotesteerd werd tegen de ,,onvriendelijke daad" van Japan.

Persbureau Tass gaf op 14 sept. een verklaring uit, waarin vergelijkbare beschuldigingen stonden. Ook werd in deze verklaring gezegd, dat de Amerikaanse autoriteiten Belenko tot zijn daad hadden aangezet, o.m. door aan te kondigen, dat hem politiek asiel verleend zou worden. nog voor Belenko daarom gevraagd had.

Op 28 sept. sprak Belenko in Washington met Sowjet-functionarissen. Hij vertelde hun, dat hij in de VS wilde blijven, ondanks aandrang van zijn vrouw en zijn moeder om naar de SU terug te keren en ondanks een openbare verklaring van de Sowjet-regering, dat hij bij terugkeer niet gestraft zou worden, zelfs al had hij een fout begaan.

Op 20 okt. werd uit Teheran gemeld. dat een militaire piloot die in Perzië was geland met een verouderde machine, waarin post werd vervoerd naar een buitenpost in de SU, inmiddels de VS had bereikt, nadat hem daar politiek asiel was verleend.

Op grond van een samenwerkingsverdrag tussen Perzië en de SU van 7 aug. 1973 over het voorkomen van kapingen van burgerluchtvaarttoectellen had de Perzische regering anderzijds op 25 okt. Walentin I. Zosinow en het AN-2 vliegtuig van Aeroflot naar de SU teruggezonden.

Zosinow was met het toestel op 23 sept. in Perzië geland, waar hij politiek asiel wilde verkrijgen.

Michael Sjtern vrijgelaten. Heeft de SU verlaten. Interview

Op 31 dec. 1974 was de arts Michael Sjtern, die werkzaam geweest was in het ziekenhuis van de Oekraïense stad Vinnitsa, wegens ,,corruptie" tot acht jaar werkkamp veroordeeld (pag. 111/3-1976).

In dissidente kringen werd gezegd, dat de beschuldigingen vals waren, en dat dokter Sjtern alleen veroordeeld was, omdat zijn 2 zoons een uitreisvisum naar Israël aangevraagd hadden.

Internationaal is in de publiciteitsmedia en op andere manieren actie voor de vrijlating van dokter Sjtern gevoerd. Voor 24 en 25 maart was een internationaal ‚Sjtern-tribunaal' gepland, dat in Amsterdam zou plaatsvinden.

Op 14 maart hebben de Sowjet-autoriteiten Sjtern vrijgelaten en op 13 april kwam hij in Wenen aan, waar hij met zijn familie herenigd werd. De familie — mevrouw Sjtern en de twee zoons August en Viktor — hadden na de veroordeling de SU moeten verlaten.

Twee Nederlandse journalisten, de correspondent van de *NRC/H'blad* en een medewerker van de VARA-tv-rubriek *Achter het Nieuws* hebben een interview met dokter

Sjtern gehad. dat op 18 april in het *NRC/H'blad* stond afgedrukt en dat dezelfde dag door *Achter* het ***Nieuws*** werd uitgezonden
Ondrrstaand de tekst van dit interview:

,,Wat mij overkomen is, kan iedere Sowjet-burger overkomen. Mijn proces was een alledaags proces in de Sowjet-Unie. Door het ontbreken van elke vorni van recht en door de volkomen willekeur van ambtenaren en partijbonzen, komt ieder mens, die zich niet aan het systeem aanpast, en geen conformist is geworden. in botsing met dat systeem. Ik leefde om mensen te genezen en voor mijn gezin. Alles was goed zolang ik maar geen blijk van ongehoorzaamheid gaf".
,,Ons gezin besloot orn gebruik te maken van de werkelijke rechten van de mens, om gebruik te maken van de mogelijkheid om naar Israël te gaan. En toen besloten ze rnet mij af te rekenen. Dat hebben ze op de hardst mogelijke wijze gedaan. Daarbij hebben ze gebruik gemaakt van het feit dat ik een jood ben. In de eerste plaats is het proces tegen mij gebruikt om de mensen die naar Israël willen reizen af te schrikken. En in de tweede plaats is het proces ook gebruikt om het zowel officiële als onofficiële anti-semitisme nog te versterken".
,,Net zoals mijn proces heel gewoon was, heb ik ook in een heel gewoon Sowjetkamp gezeten. In kamp 12 in de stad Charkow. Ik kan nog steeds niet slapen van de verschrikkelijke nachtmerrie-achtige herinneringen aan dat kamp. Het zijn barakken waar zo'n 150 tot 200 mensen slapen op twee- of driehoge britsen. Het is er zo verschrikkelijk benauwd, dat wanneer je 's avonds binnenkomt je het gevoel hebt of je in een oven stapt. Het eten doet denken aan veevoer. Een jaar lang zie je geen groenten en fruit. En het stukje vlees dat je krijgt is zo klein, dat je het onder een microscoop moet bekijken".

,,De gezondheidszorg in het kamp is een parodie en een fictie. Met de gevangenis-gezondheidszorg bemoeien zich geen artsen maar sadisten Ik zal een voorbeeld geven Bij mij in het kamp zat een jongeman, Sownikow. Hij had al 9 jaar gezeten en hij moest nog één jaar zitten Thuis had hij een vrouw, kinderen en een oude moeder. Het was in 1975. Drie dagen lang ging Sownikow naar de medische dienst van het kamp. Drie dagen lang schreeuwde Sownikow tegen dokter Gregori Stepanowitsj Najdowski — ik herinner mij nog heel goed de naam van deze collega-tussen-aanhalingstekens — drie dagen lang schreeuwde Sownikow: redt me, help me alsjeblieft, want ik sterf van de maagpijn
Maar Najdowski antwoordde telkens weer. je bent een simulant, hoepel op uit mijn kliniek, anders laat ik je ook nog in de strafcel zetten. De vierde dag was er een andere arts, een fatsoenlijk mens. Hij stelde een duidelijke diagnose. Maar het was al te laat Diezelfde dag is Sownikow gestorven".
,,Op een dag verkeerde kolonel Wassili Iwanowitsj Martinenko in een staat van duivelse woede jegens mij als mens en als jood Want joden hebben het veel moeilijker en zwaarder dan anderen in Sowjet-kampen
Martinenko pakte mijn warme schoenen af, hoewel ik bijna bevroor van de kou. En toen pakte hij ook mijn warme kleding af en mijn overhemd en sloeg mij drie keer op mijn rug Ze gaven me ook

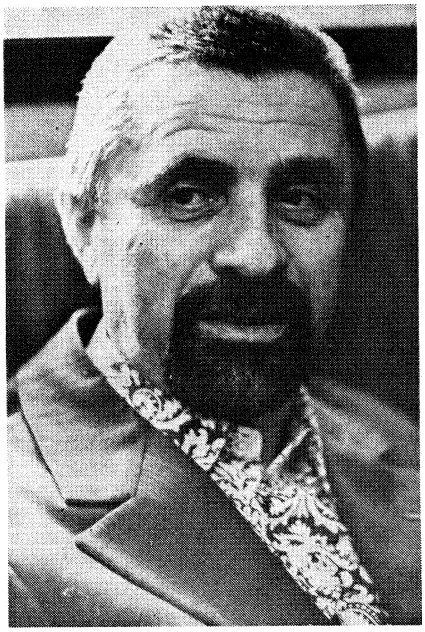

Michael Sjtern

niet meer het dieet dat ik nodig had, bijvoorbeeld witbrood, in verband met een maagzweer Ik kon ook geen extra voeding krijgen, hoewel ik in verband met mijn longtuberculose versterkende voeding nodig had Het is echter volstrekt onmogelijk om alle beledingen en krenkingen die een veroordeelde moet ondergaan op te sommen".
,,Een kamp is een fabriek die uit verschillende werkplaatsen bestaat en waar allerlei dingen worden gemaakt Een heleboel produkten zijn ook voor de export bestemd Bijvoorbeeld luchtfilters voor tractoren en locomotieven In de werkplaats waar deze filters worden gemaakt is het verschrikkelijk benauwd door de stank van epoxy-harsen Die dampen veroorzaken afschuwelijke huidziekten en zweren bij alle veroordeelden die daar werken Toch moeten die mensen daar steeds blijven werken Ik weet niet wat ik allemaal niet voor baantjes in het kamp had De laatste maanden die ik in het kamp heb doorgebracht heb ik gewijd aan het vegen van het kamp Ik was namelijk schoonmaker"
.,Tot mijn geluk wist ik erg veel van wat er gedaan werd om mij te redden Daardoor was ik ook in staat om, ondanks mijn slechte gezondheid, de kracht te vinden om onder die omstandigheden te blijven leven In de eerste plaats hield mijn vrouw mij in haar brieven van alles op de hoogte, hoewel veel brieven nooit aankwamen Maar twee keer per jaar inocht ik mijn vrouw ontmoeten en dan kon zij mij informeren over wat zich in de wereld afspeelde, en wat mijn zoons deden om hun vader van de dood in het concentratiekamp te redden En ik had nog een derde informatie-kanaal de radio"
,,In kamp nummer 12 worden radio-onderdelen gemaakt Niet voor transistors, maar voor die grote, romantische modellen Zo kon ik door middel van enkele tientallen ondergrondse radio s die door de veroordeelden gemaakt waren, een heleboel informatie ontvangen Ik wist hoe mijn zoons optraden Ik wist ook dat er in Amsterdam een tribunaal gehouden zou worden Ik wist dat Nobel-prijswinnaars, kunstenaars en gewone mensen streden voor mijn vrijlatmg"
,Ik geloof niet dat ik, door dit te vertellen, schade toebreng aan de mensen die in net kamp achterbleven Want om de informatiestroom stop te zetten, moeten ze de radio-fabriek zn kamp nummer 12 opheffen Eri wat moeten ze dan doen? Dan moeten ze die radio-fabriek overbrengen naar een ander concentratiekamp De enige manier oni de stroom van informatie stop te zetten is het slavenwerk in de kampen stop te zetten"

,,Toen het bevel kwam in het kamp om mij vrij te laten kwam majoor Prosj naar mij toe Ik smaakte het genoegen om te zien hoe een beul, die in staat was iemand met handboeien om re slaan, mijn knechtje werd Hij veegde mijn jas schoon en laadde samen met zijn assistent mijn spullen in de auto en bracht later mijn plunjezakken zelfs tot in de trein Ten afscheid kuste hij mij en zei wreek je niet op mij Dat waren de laatste woorden van majoor Prosj"
Omdat ik mijn hele leven nog nooit een misdrijf heb begaan, vatte ik mijn bevrijding op als tets heel natuurlijks Het onnatuurlijke was mijn veroordeling. Men heeft mij absoluut niet vrijgelaten, deze misdadigers en lafaards, omdat ze bang waren voor het ophanden zijnde internationale tribunaal in Amsterdam. Ik vind dat het tribunaal, dat, door mijn vrijlating, nu is uitgesteld, gehouden moet worden, uit naam van allen die achter het prikkelraad zijn achtergebleven. Voor deze mensen moet het tribunaal plaatsvinden Want het gaat niet om het lot van een mens en het gezin Sjtern. Het gaat erom aan te tonen wat dat systeem inhoudt waarin de menselijke waardigheid zo tot het uiterste wordt vernederd. Daarom heeft het volgens mij zeker zin om dat tribunaal te houden Laat de wereld nog maar een keer zien, aan de hand van het voorbeeld van een alledaags proces, wat het Sowjet-systeem in werkelijkheid inhoudt".
,,Jood zijn in de Sowjet-Unie betekent tweederangs burger zijn. Het anti-semitisme wordt door de partij-bonzen pekweekt en aangemoedigd, Het anti-semitisme vindt een heel goede voedingsbodem bij de mensen, die een zondebok zoeken voor hun ontevredenheid met het regime. Niet alleen de mensen die zich naar het regime richten zijn dus anti-semiet, maar ook de mensen die tegen het regime zijn. Zo gauw de mensen iets tegen het regime willen doen, nemen ze gemakshalve de joden maar Het anti-semitisme wordt door de partij en de staat gebruikt als een soort veiligheidsklep Het Sowjet totalitaire regime heeft een hele oude kreet bewaard redt Rusland, sla de rotjoden".

,Zelfs m het kamp, toen er problemen waren met het water, zongen de anti-semieten onder de gevangenen een oud liedje als er geen water meer in de kraan zit, dan hebben de rotjoden het dus opgedronken"
,Elk jaar wordt het anti-semitisme in de Sowjet-Unie heviger Joodse kinderen worden niet meer op hoge scholen en dergelijke toegelaten En als ze wel worden toegelaten, dan gaat dat altijd gepaard met corruptie
Met één van dat soort corrupte mensen heb ik direct contact gehad Dat is Boris Alexewitsj Zelinski Hij was tijdens mijn proces een van de belangrijkste getuigen a charge Zelinski was gedurende een aantal jaren secretaris van de toelatingscommissie van het medische instituut in Vinnitsa In de loop van die jaren is hij,

onder andere van joods geld, miljonair geworden Tientallen mensen zijn op het medische instituut in Vinnitsa aangenomen voor 4000, 5000 of 8000 Roebel de man Gemiddeld verdient men in de Sowjet-Unie 120 Roebel per maand"
,,Joden zijn in de Sowjet-Unie uit bepaalde levenssferen helemaal weggestreept Op hoge plaatsen in partij- of overheidsfuncties kom je geen joden tegen Het is op het ogenblik erg in de mode om anti-semiet te zijn in de Sowjet-Unie Het is een loyaliteitscriterium Als anti-semiet heb je betere carrièrekansen ,,Hoe ik mij voel? Ik doe ook hier elke aag conditietraining Je moet straks m'n pols maar voelen Beter dan die van jou Kijk, bij het hardlopen, zet ik niet eerst mijn tenen neer, maar ik zet af met mijn hielen Dat is veel beter voor de spieren Elke dag wordt ik iets sterker Over een maand maak je me niets meer Natuurlijk hebben die 3 jaar die ik in het Sowjet-concentratiekamp heb doorgebracht een hele sterke invloed gehad op mijn gezondheid Maar ik voel me nu al weer steeds beter in deze kring van familie en vrienden Heb ik je dat verhaal al verteld van die vrouwen bovenin de sjoel? Nee9 Luister dan Want lachen ist gesund" (KCA, AdG, NRC/H'blad, Le Monde NZZ, FAZ, The Times)
(Vor ber pag 250/2 ev)

VISSERIJZONE VAN 200 MIJL GEPROCLAMEERD

Het presidium van de Opperste Sowjet heeft op 10 dec. vorig jaar besloten provisorisch voor de kusten van de SU een visserijzone van 200 mijl af te kondigen. Dit gebeurde, omdat reeds meerdere staten een dergelijke zone voor zich gereserveerd hadden, zonder te wachten op de ondertekening van een hierop betrekking hebbende internationale conventie.
Het principebesluit van het presidium van de Opperste Sowjet werd geconcretiseerd in een beslissing van de ministerraad van de SU van 24 febr. van dit jaar. De ministerraad aanvaardde een besluit over ,,de invoering van tijdelijke maatregelen tot bescherming van de rijkdommen in de zee en tot regeling van de visvangst in de Stille Oceaan en in de arctische wateren langs de kusten van de SU".
Naar het besluit van de ministerraad traden de bepalingen van de door het presidium van de Opperste Sowjet getroffen maatregel in werking m.i.v. 1 maart van dit jaar.

Persbureau Tass gaf over dit besluit een commentaar uit, waarin o.m. het volgende gezegd werd:
,,De maatregelen van de Sowjet-staat werden veroorzaakt door het feit, dat steeds meer staten, inbegrepen nabuurstaten van de SU, in de jongste tijd economische of visserijzones ingevoerd hebben. Zij doen dit zonder het afsluiten van de internationale conventie af te wachten, die op het ogenblik op de zeerechtsconferentie van de VN ontworpen wordt.
De Sowjet-staat acht het noodzakelijk van zijn kant maatregelen te treffen voor de afsluiting van een conventie over de bescherming van de voortplanting alsmede de optimale benutting van de rijkdommen van de zee in de zeegebieden van dit land.
De in het besluit genoemde buitenlandse visvangst in de kustzones van de SU kan alleen op de grondslag van verdragen of andere overeenkomsten met de SU plaatsvinden".

Reacties van Japan, Zuid-Korea en China

De minister van land- en bosbouw van Japan, Zenko Suzuki, protesteerde namens zijn regering op 26 febr. tegen dit besluit van de regering van de SU.
De Japanse minister wees er in zijn protest op, dat het besluit ook gold voor de vier vroegere Japanse eilanden in het Noorden van het land. die na de Tweede Wereldoorlog door de SU bezet waren, maar waarop Japan nog steeds aanspraken laat gelden.

Het visserijministerie van Zuid-Korea maakte op 27 febr. het volgende bekend:

,,De visserijvloten van Zuid-Korea hebben aanwijzing gekregen de kustwateren van de SU zo snel mogelijk te verlaten en enige weken buiten de per 1 maart in werking tredende zones te wachten. In de tussentijd wil men langs diplomatieke weg met de regering van de SU duidelijkheid in de aangelegenheid brengen".
Persbureau Nieuw China gaf op 27 febr. een verklaring uit, waarin de beslissing van de regering van de SU heftig werd bekritiseerd. De SU werd verweten een ,,visserijsupermogendheid" te willen worden, die de rechten van andere landen ten gunste van de eigen expansie te kort doet. Ook stelde Nieuw China vast dat ,,vier Noordjapanse eilanden" in de visserijzone van de SU zouden komen te liggen. Nieuw China wees erop, dat de SU zich in het verleden verzet had tegen voorstellen van landen uit de Derde Wereld tot uitbreiding van de visserijzones. (NZZ, Reuter, AFP)

TROJANOWSKI OPVOLGER VAN MALIK ALS VERTEGENWOORDIGER VAN DE SU BIJ DE VN EN IN DE VEILIGHEIDSRAAD

Op 14 dec. is Oleg Trojanowski benoemd tot vertegenwoordiger van de SU bij de VN en de Veiligheidsraad. Hij is daar de opvolger van Jakob Malik, die deze functie 15 jaar heeft bekleed. De laatste is nu vice-minister van buitenlandse zaken.
Trojanowski was voor zijn benoeming directeur van de tweede sectie van de afdeling Verre Oosten van het ministerie van buitenlandse zaken. Hij is ambassadeur in Japan geweest. (FAZ, AFP, Reuter. Le Monde, NZZ)

AFRIKA

ALGERIJE

NATIONAAL HANDVEST EN NIEUWE GRONDWET BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD. PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN

In een toespraak ter gelegenheid van de 10de verjaardag van de militaire staatsgreep die hem in 1965 aan de macht bracht kondigde president Houari Boumedienne op 19 juni 1975 aan dat binnen 12 maanden verkiezingen voor een Nationale Vergadering — de eerste sinds 1963 — zouden plaatsvinden. Bovendien zouden de voorbereidingen beginnen voor het eerste nationale congres van het regerende Nationale Bevrijdingsfront (FLN) sinds april 1964, zouden ,,spoedig" presidentsverkiezingen worden gehouden en zou een referendum plaatsvinden over een ,,nationaal handvest".

Sinds 1965 waren wel verkiezingen voor lagere vertegenwoordigende organen gehouden: in 1967 en 1971 en 1975 voor gemeenteraden (pag. 125/3 - '67) en in 1969 en 1974 voor de volksvergaderingen van de wilaya's (departementen).
Intussen berustte het hoogste gezag bij de Revolutionaire Raad, die oorspronkelijk 26 leden telde. Het aantal effectieve leden was in nov. 1976 tot 11* gedaald.
Het FLN zelf had veel aan belang ingeboet. Weliswaar was Kaid Ahmed in dec. 1967, aan de vooravond van de mislukte putsch van kolonel Tahar Zbiri (pag. 45/3-'68), als ,,tweede man" van het regime benoemd tot leider van het FLN met als taak de partij te reorganiseren en te zuiveren van ,,contra-revolutionaire" elementen, Maar zijn functie bleek weldra zuiver administratief en in dec. 1972 werd bekendgemaakt dat hij om ,,dwingende gezondheidsredenen" van zijn partijtaken was ontheven. Hem zou zijn verweten dat hij het FLN niet of onvoldoende gemobiliseerd had voor steun aan het landbouwhervormingsprogramma van de regering (pag. 286/1-'69 en 46/2-'72). Daarna was de functie van leider van het FLN vacant gebleven, ook al had president Boumedienne vanaf medio 1974 verscheidene malen verklaard dat de partij zou worden gereorganiseerd en versterkt om een rol te spelen bij de uitvoering van zowel de landbouwhervorming als van de doelstellingen van het tweede vierjarenplan (1974-'77).

Nationaal Handvest bij referendum goedgekeurd

Een synopsis voor het ontwerp van

* Die elf waren: Houari Boumedienne, kolonel Abdallah Belhouchet, Mohammed Ben Ahmed, kolonel Ahmed Bencherif, kolonel Chadli Bendjeddid, kolonel Othman Ben Haddou, Abdelaziz Bouteflika, Cherif Belkacem, Ahmed Draia, Mohammed Tayebi Larbi en kolonel Mohammed Salah Yahyaoui.

een nationaal handvest werd opgesteld door Mostafa Lacheraf (auteur van het boek ,,Algerije, natie en maatschappij"), Redha Malek (ambassadeur in Moskou), Mohammed Ben Yahia (minister van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek) en Belaid Abdesselam (minister van industrie en energie)

Het op hun werk gebaseerde ontwerp werd drie maanden lang door de Revolutionaire Raad en het kabinet besproken en nader uitgewerkt, alvorens het tussen 26 april en 1 mei 1976 via de radio en het semi-officiële dagblad EZ *Moudja*hid openbaar werd gemaakt. De Algerijnse radio meldde op 19 juni '76 dat aan de discussie van het handvest was deelgenomen door 3,8 mln Algerijnen in Algerije en nog eens 300 000 in het buitenland (vnl. Frankrijk).

De discussie werd afgerond tijdens een nationale conferentie, die van 17-19 juni te Algiers werd gehouden. Deze conferentie gaf haar goedkeuring aan het ontwerp na ca. 750 amendementen te hebben aangebracht.

Aan het slot van de conferentie verklaarde president Boumedienne dat de door het publiek gedane voorstellen, die niet rechtstreeks met het handvest verband hielden, nader in overweging zouden worden genomen. Het optreden van het land zou in de toekomst door zelfkritiek worden bezield. Voorts kondigde de president een versterking van het FLN aan door het aantrekken van alle militante socialisten, zodat de partij een belangrijke rol kon spelen bij de uitvoering van het handvest.

Het 280 pagina's tellende Nationale Handvest bestond uit een preambule en zeven hoofdstukken, die resp. gewijd waren aan 1) de opbouw van een socialistische maatschappij; 2) partij en staat; 3) richtlijnen voor de opbouw van het socialisme; 4) de nationale defensie; 5) de buitenlandse politiek van Algerije als niet-gebonden land; 6) de beginselen van de ontwikkelingspolitiek en 7) de doelstelling van die ontwikkeling.

PREAMBULE - Hierin wordt de historische ontwikkeling van Algerije geschetst en wordt (voor het eerst) het socialisme in Algerije tot ,,een onomkeerbare optie" verklaard.

HOOFDSTUK I - Het Algerijnse volk is een onlosinakelijk element van het Arabische vaderland. Algerije is een natie d.w.z. geenszins een verzameling van volken of een mozaïek van verschillende etnische groepen, maar veeleer het volk in zijn historische entiteit. Het Algerijnse volk is een mohammedaans volk; de islam is de staatsreligie. Het socialisme moet in Algerije drie doelstellingen verwezenlijken de consolidatie van de nationale onafhankelijkheid, de opbouw van een maatschappij waarin de mens verzekerd is tegen de uitbuiting door de mens en de ontwikkeling van de mens in zijn vrije ontplooiing Het socialisme is een produkt van de moderne ontwikkelingen en het is niet denkbaar zonder de uitbreiding van de produktieve krachten van het kapitalisme in de 19de eeuw Een authentieke revolutie moet erin slagen het verleden met het hcdcn te verbinden terwijl zij zich op de toekomst richt, en de bereikte waarden, de meest progressieve van de historische erfenis, met de idealen van het socialisme te integreren. Het socialisme heeft zich doen kennen als een proces ten dienste van de nationale bevrijding en uit zijn samenvoeging met de nationale situatie put het zijn levenskracht in de Derde Wereld. In Algerije is het socialisme de logische afsluiting van de revolutie van 1 nov. 1954: de nationale vrijheidsstrijd tegen het vreemde juk is veranderd in een volksdemocratische revolutie met als dubbele doelstelling het anti-imperialisme en de verwezenlijking van het devies. ,,Door het volk voor het volk". De wezenlijke beginselen bij de opbouw van het socialisme zijn: afschaffing van de uitbuiting van de mens door de mens; een integrale en harmonische ontwikkeling op basis van een planning die wetenschappelijk in haar concept, democratisch in haar uitwerking en imperatief in haar toepassing is; arbeid is niet alleen een recht, maar veeleer een plicht en een eer. Bovenal moeten de primaire behoeften van de volksmassa's worden bevredigd. Vervolgens moet bereikt worden wat in ontwikkelde landen door de bourgeois-maatschappij is gepresteerd: de bevrijding van het individu en zijn opvoeding tot verantwoordelijke burger.
Het socialisme ,,verzekert de bevrijding van de vrouw en haar volledige participatie aan het politieke, economische, sociale en culturele leven van de natie". De gezinscode ,,zal moeten bijdragen tot de bevrijding van de vrouw van de overblijfselen van de feodale structuur en zal haar rechten moeten garanderen in het kader van eerbied voor de nationale persoonlijkheid en de eisen van de moderne wereld".

HOOFDSTUK II - Het institutionele systeem is gebaseerd op het primaat van de partij. De partijleiding stelt de politiek van het land vast en controleert die. De instellingen van de partij en hun wijze van functioneren worden in een statuut vastgelegd, de instellingen van de staat in de grondwet Om de socialistische verworvenheden te consolideren en tot alle gebieden uit te breiden moet de partij bovenal haar ideologische eenheid bewaren Met het oog op de verwezenlijking van de doeleinden van de revolutie is voor de partijkaders op alle niveaus een bijzondere rol ingeruimd. De massa-organisaties (van arbeiders, 'boeren, jeugd, oud-strijaers en vrouwen) moeten bovenal de revolutie-opdracht vervullen nl. om ter verwezenlijking van de grote politieke. economische, sociale en culturele taken de grootst mogelijke mensenmassa's te mobiliseren. Het sociale karakter van de socialistische staat berust op het collectieve eigendom van de produktiemiddelen en beoogt de radicale omwenteling van de maatschappij in socialistische zin: de socialistische staat is het instrument van de volksmassa's bij de verwezenlijking van hun verlangens. De socialistische democratie is uiteindelijk gericht op de bevrijding van de burger van elke vorm van uitbuiting van de mens door de mens: zij schaft alle privileges af, schenkt de aarde aan de boeren. maakt de arbeiders tot zijn eigen baas. herverdeelt het nationale inkomen ten gunste van de arbeidersniassa's en garandeert alle burgers alle fundamentele rechten, incl. de volledige en objectieve voorlichting over nationale en internationale vraagstukken. De Algerijnse staat is een eenheidsstaat, niaar dat mag die er niet van weerhouden met de politiek van decentralisatie tegen de gevaren van de centralisatie en de bureaucratische hypertrofie te strijden.

HOOFDSTUK III - Als grote lijnen bij de opbouw van het socialisme worden genoernd: 1) de culturele revolutie; 2) de agrarische revolutie; 3) de industriële revolutie; 4) het regionale evenwicht: 5) socialistische vormen bij het leiden van de economie. De bureaucratie moet door een hoogst actieve interventie vanuit de basis worden aangepakt. De economische leiding van socialistische ondernemingen moet steeds meer de normen van economisch welslagen volgen; de vormen van de economische leiding zijn geenszins onaantastbare dogma's.

HOOFDSTUK IV - De voornaamste pijler van de nationale defensie is het nationale volksleger als erfgenaam van het revolutionaire nationale bevrijdingsleger. Zijn permanente gevechtsopdracht is de verdediging van de integriteit van het grondgebied. van de onaantastbaarheid van zijn grenzen en van de socialistische revolutie alsmede een bijdrage tot de ontwikkeling van het land en tot de opbouw van een nieuwe maatschappij.
Daaronder valt voor het Arabische, Afrikaanse en Mediterrane Algerije o.a. ook de strijd tegen de zionistische agressie in het Midden-Oosten.

HOOFDSTUK V - Algerije streeft naar de versterking van de solidariteit in de strijd tegen kolonialisme, neo-kolonialisme en imperialisme en staat daarom onvoorwaardelijk aan de kant van de volken, die voor hun nationale bevrijding vechten alsmede voor de eerbiediging van de uitoefening van het recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid. Tegelijk strijdt het even onafgebroken voor een nieuwe economische wereldorde en voor de deelname van alle volken aan de regeling van de grote wereldtaken.

HOOFDSTUK VI - Beginselen van de ontwikkelingspolitiek zijn. 1) Ontwikkeling is de noodzakeliike basis voor de economische onafhankelijkheid en de sociale vooruitgang 2) De middelen voor een onafhankelijke ontwikkeling zijn o m het scheppen van bronnen voor de welstandsaccuinulatie, het verzekeren van het evenwicht in het handelsverkeer met het buitenland, het verzekeren van de financiele onafhankelijkheid van de staat bij de onherroepelijke economische emancipatie van Algerije, de uitbreiding en de diversificatie van de economische betrekkingen met het buitenland als instrumenten in de strijd tegen elke afhankelijkheid van het buitenland 3) De socialistische ontwikkeIingspolitiek verlangt dat de staat de stuurknuppel van de economie ter hand neemt en het sparen intensief bexordert
Hierbij zijn noodzakelijk de nationalisatie van de buitenlandse handel en de groothandel alsmede van de produktiesector, terwijl de kleinhandel in het algemeen geen staatsmonopolie is, maar openstaat voor de activiteiten van de particuliere sector Een geleide prijspolitiek is het in-

strument voor het organiseren van betrekkingen volgens de planeconomie tussen de verschillende terreinen van de nationale activiteit. 4) De planeconomie moet de materiële uiting van de revolutiepolitiek worden. 5) De werkverschaffing aan de hele actieve bevolking gaat samen met de uitvoering van een rechtvaardige en actieve loonpolitiek, de organisatie van de sociale bescherming van de arbeider en een gelijkberechtigde verdeling van de vruchten en lasten van de ontwikkeling. 6) De bevordering van de technologie betekent de voortzetting van het menselijke oerstreven naar de beheersing van de natuur. 7) De samenwerking met hei buitenland is slechts zinvol als verzoeken om technische bijstand vergezeld gaan van de gelijktijdige opleiding van het benodigde nationale kader, als de samenwerking op economisch terrein uitsluitend overeenkomstig de doelstellingen van het land geschiedt en als de economische samenwerking alle ook nog zo versluierde vormen van het neo-kolonialisme uitsluit.

HOOFDSTUK VII - De voornaamste doelstellingen van de ontwikkeling zijn: 1) de modernisering en uitbreiding van de landbouw; 2) de industrialisatie; 3) de exploitatie van de waterkracht van het land; 4) de economische infrastructuur; 5) de verwezenlijking van de toeristische mogelijkheden; 6) de voortzetting van een politiek van sociale en economische vooruitgang in combinatie met de bouw van het materiële fundament van het socialisme.

Door een referendum op 27 juni '76 werd het nationale handvest tenslotte goedgekeurd. Volgens de officiële uitslag d.d. 28 juni namen 6.962.794 van de 7.621.227 kiesgerechtigden" aan het referendum deel (91,36%); 6.825.392 van de deelnemers (98,5%) spraken zich vóór het handvest uit, 102.768 tegen en 34.634 gaven een blanco of een ongeldig stembiljet af.
Volgens een latere, herziene, uitslag bedroeg de opkomst 91,45% en was het handvest goedgekeurd door 98,51% van de uitgebrachte stemmen met 103.729 stemmen tegen.

Nieuwe grondwet bij referendum goedgekeurd

Ter vervanging van de constitutie van 1963 werd een nieuwe grondwet opgesteld, in laatste instantie door een nationale conferentie onder voorzitterschap van president Boumedienne. Die was op 6 nov. 1976 met haar werk gereed en drie dagen later werd de nieuwe grondwet, die gebaseerd was op de socialistische beginselen van het ,,nationale handvest" gepubliceerd.

De nieuwe grondwet bestaat uit een preambule en drie afdelingen. De preambule herinnert eraan dat Algerije zijn onafhankelijkheid te danken heeft aan een bevrijdingsoorlog.

Afdeling I, ,,fundamentele beginselen voor de organisatie van de Algerijnse maatschappij", is verdeeld in zeven hoofdstukken die in 93 artikelen handelen over resp. 1) de republiek; 2) het socialisme; 3) de staat; 4) de fundamentele vrijheden en rechten van de mens e-! de burger; 5) de piicnten van de burger; 6) het nationale volksleger en 7) de beginselen van de buitenlandse politiek. De staat garandeert de gewetensvrijheid en de vrijheid van mening (art. 53), de vrijheid van intellectuele, artistieke en wetenschappelijk~schepping (art 54) en de vrijheid van uiting en vergadering (art. 55).

Afdeling II, ,,de macht en haar organisatie", is verdeeld in zes hoofdstukken (art. 94 tot art. 196), die resp. handelen over 1) de politieke functie; 2) de uitgevoerde functie; 3) de wetgevende functie; 4) de rechterlijke functie; 5) de controlefunctie en 6) de constituerende functie.

Afdeling III, ,,diverse bepalingen, bevatte o.a. art. 198 dat bepaalde ,,Het in werking treden van de grondwet is niet van invloed op de bevoegdheden van de bestaande organen zolang de door de grondwet voorziene corresponderende instellingen nog niet zijn geschapen."

T.a.v. de organisatie van de macht valt het volgende op te merken.

1) ,,Het Algerijnse institutionele stelsel berust op het beginsel van de eenheidspartij" (art. 94) en het FLN is ,,de kracht voor avant-garde, leiding en organisatie van het volk met het oog op de opbouw van het socialisme (art 97). „De organen van de partij en die van de staat treden in afzonderlijke kaders op en met verschillende middelen om dezelfde doelstellingen te bereiken" (art 101). „De inzake verantwoordelijkheden beslissende functies zijn in handen van de leden van de partij" (art 102)

2) De president van de republiek moet van Algerijnse herkomst zijn; hij moet moslem zijn en ouder dan 40 jaar; en hij moet gekozen worden volgens algemeen direct en geheim kiesrecht. Zijn mandaat geldt voor zes jaar en kan steeds worden verlengd. Hij „incarneert de eenheid van politieke leiding van de staatspartij" (art. 111). Vanaf de eerstvolgende verkiezingen zal de kandidaat voor het presidentschap worden aangewezen door het partijcongres en tegenover die instantie zal de gekozene verantwoordelijk zijn De president kan een vice-president en een premier benoemen; hij stelt hun bevoegdheden vast, maar de grondwet geeft hun geen enkele macht. De ministers blijven verantwoordelijk jegens de president. Bij ontstentenis van het staatshoofd treedt de voorzitter van de Nationale Volksvergadering ad interim in zijn plaats en hij organiseert de presidentsverkiezingen binnen 45 dagen. Hij kan geen kandidaat zijn (art. 117). Het staatshoofd is voorzitter van een hoge veiligheidsraad

3) De Nationale Volksvergadering (APN) werkt wetten uit cn stemt daarover. De leden worden gekozen volgens algemeen rechtstreeks en geheim kiesrecht ,,op voorstel van de partijleiding". De APN vergadert in ,,twee gewone zittingen per jaar. elk met een maximale duur van drie maanden" Zu kan wetten maken op alle gebieden behalve de nationale defensie (art 151). ,,In de perioden tussen de zittingen van de APN kan de president van de republiek wetten per decreet uitvaardigen. Hij onderwerpt zijn teksten aan de APN in de eerstvolgende zitting. Het staatshoofd kan de APN ontbinden en tot vervroegde verkiezingen besluiten, als ,,de leidinggevende instantie van de partij en de regering bijeen zijn gekomen" (art 163)

4 en 5) De bevoegdheden van het hooggerechtshof zijn uitgebreid „De rechter gehoorzaamt slechts aan de wet" (art. 172) De grondwet voorziet in de instelling van een rekenkamer die achteraf controle moet uitoefenen op alle openbare uitgaven van de staat, de partij, de plaatselijke en regionale collectieven en socialistische ondernemingen van welke aard ook.

6) Op zes punten kan de grondwet niet worden herzien: de republikeinse staatsvorm, de staatsreligie, de socialistische optie, de fundamentele vrijheden van de mens en de burger, het beginsel van algemeen direct en geheim kiesrecht en de territoriale integriteit (art. 195).

De nieuwe grondwet werd via een referendum op 19 nov. 1976 goedgekeurd. Volgens de officiële uitslag van 20 nov. namen 7.163.007 van de 7.708.954 geregistreerde kiezers aan het referendum deel (92,91%); 7.080.904 deelnemers (99,18% van de geldige uitgebrachte stemmen) spraken zich voor de grondwet uit, 57.922 tegen en 16.881 gaven een ongeldig stembiljet af.

De opkomst lag het laagst in de hoofdstad Algiers met 64,01% (vergeleken met 69,12% bij het referendum over het Nationale Handvest in juni). Van het landelijk aantal tegenstemmers van 57.922 waren ca. 25.000 uit Algiers afkomstig.

De formele afkondiging van de nieuwe grondwet vond op 22 nov. 1976 plaats.

Presidentsverkiezingen

Bij de op 10 dec. 1976 gehouden presidentsverkiezingen was de door het FLN aangewezen Boumedienne de enige kandidaat. Volgens de op 11 dec. bekendgemaakte officiële resultaten bracht 95,28% van de gerenistrieerde kiezers zijn stem uit en verwierf Boumedienne 7.469.762 (99,38%) van de 7.515.894 uitgebrachte stemmen.

- Per decreet van 14 mei 1976 werd de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd van 19 tot 18 jaar.

Houari Eoumedienne werd te Heliopolis bij Guelma geboren onder de naam Mohammed Brahim Boukarouba volgens de officiële gegevens op 23 aug. 1932, maar volgens andere bronnen in 1925 of 1927 of een ander jaar tussen 1925 en 1932. Zijn ouders waren arme boeren. Hij ontving onderwijs aan de Franse lagere school, de Arabische scholen Kittani in Constantine en Zitouna in Tunis en de Al Azhar universiteit in Cairo. Hij werd leraar in Guelma. In februari 1955 — drie maanden na het begin van de Algerijnse opstand — sloot hij zich aan bij de guerrillastrijders van het FLN in het gebied van Oran. Toen nam hij zijn strijdnaam aan, die van de patroon van de moskee van Tlemcen, die hij zou blijven houden. In 1957 werd hij leider van Wilaya 5 (het gebied van Oran) en in 1960 stafchef van de FLN-troepen. Hij verborg zijn minachting niet voor de ,,politici" van de GPRA (de voorlopige regering van de republiek Algerije); hij beschuldigde hen van intriges, ambities en verburgerlijking. Bij de onafhankelijkheid in 1962 kwam hij in verzet tegen de regering van Ben Khedda, vooral omdat die de akkoorden van Evian had getekend. Met steun van het leger — ook al was hij door de GPRA als stafchef afgezet — hielp hij Ben Bella bij diens intocht in Algiers op 3 aug. 1962. In zijn regering werd hij toen minister van defensie en in 1963 vice-premier. Als voorstander van de nationale eenheid raakte hij in conflict met Ben Bella, die de onderlinge strijd van de verschillende clans toeliet. Bevreesd voor uitschakeling greep Boumedienne op 19 juni 1965 de macht. als voorzitter van de Revolutionaire Raad en tevens premier. Hij plaatste Ben Bella onder arrest en deze zit nog steeds gevangen; Ben Bella zou diverse malen vrijlating zijn aangeboden op voorwaarde dat hij zich van elke politieke activiteit zou onthouden, maar dat zou door hem zijn geweigerd.

Opheffing sociaal-economische raad

Op 30 dec. 1976 werd bij presidentieel decreet de in 1968 ingestelde sociaal-economische raad opgeheven. De functies van de raad (zoals controle van de balansen van de staatsondernemingen) werden overgenomen door de nieuwe rekenkamer, de Nationale Vergadering en het staatssecretariaat voor planeconomie (dat een ministerie zou worden)

Verkiezing Nationale Volksvergadering

Voor de 261 zetels in de Nationale Volksvergadering stelde het FLN een lijst op van 783 kandidaten (3 per zetel), die waren geselecteerd uit duizenden gegadigden en waaronder veel jongeren en politieke nieuwelingen voorkwamen. De verkiezingen voor de Nationale Volksvergadering — de opvolger van de in sept. 1964 verkozen en in juni '65 ontbonden Nationale Vergadering — vonden op 25 febr. plaats. Volgens de officiële uitslag namen 6 037.537 kiezers aan de stembus deel (78,5% van de kiesgerechtigden). Vooral in de stedelijke gebieden was de opkomst gering. Daar was in een aantal illegale pamfletten tot een verkiezingsboycot opgeroepen.

Tot de voor 5 jaar gekozen kandidaten behoorden volgens de officiële uitslag van 27 febr. alle zes kabinetsministers die zich kandidaat hadden gesteld: Rabah Bitat (staatsminister transport), Abdelmalek Temam (financiën), Layachi Yaker (handel), Mahmoud Guennez (oud-strijders), Abdelkader Zaïhek (openbare werken) en Abdallah Fadel (jeugd en sport).

Tijdens de eerste zitting van de Nationale Volksvergadering op 5 maart te Algiers werd staatsminister Rabah Bitat, een van de oprichters van het FLN, bij acclamatie tot voorzitter gekozen. Guennez en Yaker werden vice-voorzitters van de assemblee, terwijl de overige 3 in de assemblee gekozen ministers voorzitter van diverse commissies werden. Volgens Le *Monde* (18-4) zouden ministers die in het bureau van de assemblee gekozen waren of voorzitter van een commissie uit de assemblee werden geen deel uitmaken van het nieuwe kabinet, waaraan president Boumedienne op 16 april de eerste hand legde.

De gemiddelde leeftijd van de afgevaardigden was 40,5 jaar. Ruim 60 van de 261 afgevaardigden waren jonger dan 35 jaar. Negen vrouwen werden gekozen van de 39 vrouwelijke kandidaten Van de kandidaten hadden in het algemeen leerkrachten (ruim 25%), functionarissen en ambtenaren meer succes dan arbeiders en boeren.

Als volgende stap is de bijeenroeping van een FLN-congres voor medio 1978 voorzien, waarop Boumedienne ook formeel tot partijleider aangewezen zou moeten worden.

Waarnemers, aldus *Reuter* (23-2), nemen aan dat Boumedienne pas na dit congres gebruik zal maken van de hem in de grondwet geboden mogelijkheid tot benoeming van een vice-president en een premier.

Eerdere *wijzigingen* kabinet

President Boumedienne benoemde op 22 dec. 1974 kolonel Mohammed Ben Ahmed, een lid van de Revolutionaire Raad, tot minister van binnenlandse zaken als opvolger van de op 10 dec. 1974 na een ongeluk overleden Ahmed Medeghri. Op 30 juli 1975 werd gemeld dat staatsminister Cherif Belkacem per presidentieel decreet van zijn functie ontheven was, zonder dat daarvoor een officiële verklaring werd gegeven. Nadat Belkacem in maart 1970 de portefeuille van financiën en planning was kwijtgeraakt (pag. 239/2-'70), was zijn naam al sinds ruim een jaar nauwelijks meer in de pers vermeld, terwijl hij ook zijn functie van voorzitter van de sociaal-economische raad (CNES) niet meer waarnam.

Op 16 febr. 1976 werd bekendgemaakt dat Smaïl Mahroug, de minister van financiën, het kabinet verliet en met ,,andere functies" zou worden belast. Tot zijn opvolger werd benoemd Abdelmalek Temam, president-directeur-generaal van de nationale bank.

Behalve Ahmed en de zes in de assemblee verkozen ministers maken de volgende ministers deel uit van het kabinet:

President en defensie - Houari Boumedienne; buitenlandse zaken - Abdelaziz Bouteflika; landbouw en landbouwhervorming - Tayebi Larbi; kleuteronderwijs en religieuze zaken - Mouloud Kassim; lager en voortgezet onderwijs - Abdelkrim Benmahmoud; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Mohammed Seddik Benyahia; industrie en energie - Belaïd Abdesselam; voorlichting en cultuur - Ahmed Taleb Ibrahimi; justitie - Boualem Benhamouda; PTT - Saïd Aïd Messaoudène; gezondheid - Omar Boudjelab; toerisme - Abdelaziz Maoui; arbeid en sociale zaken - Mohammed Saïd Mazouzi.

(Vor. ber. pag. 183/2 - 1973)

De oppositie

In 1975 en 1976 waren er zo nu en dan uitingen van oppositie, meestal

in de vorm van kritiek op de regering door vroegere medestanders.

Zo publiceerde het lid van de Revolutionaire Raad Kaid Ahmed, voormalig leider van het FNL (zie pag. 268/3) en oud-minister van financiën en planning, op 25-3-1975 te Bonn een verklaring (die de volgende dag ook in Parijs werd uitgegeven), waarin hij de politiek van president Boumedienne scherp aanviel en de Algerijnse natie opriep ,,de november-revolutie te redden van de usurpatie". Volgens Kaid Ahmed was Algerije ,,in gevaar" en was ,,de beweging van de 19de juni (die Ben Bella in 1965 ten val bracht) van haar plechtige beloften afgeweken". De Revolutionaire Raad was niet meer dan een ,.bliksemafleider, een alibi". „Eén man, die zich verdiensten en bevoegdheden toekent en zich boven de wetten en de natie stelt, is tegelijk de republiek, de revolutie en de staat ineen", aldus Kaid Ahmed. Hij schetste een somber beeld van de economische, financiële, agrarische en sociale toestand van Algerije. De „autogestion" (zelfbestuur) was mede door de ontstellende bureaucratie ,,niet meer dan een vage herinnering". Het was van belang dat zich ,,overal comité's van waakzaamheid en nationaal welzijn" vormden.

(Eind maart 1976 wees Frankrijk Kaid Ahmed uit.)

Volgens Reuter (*Le* Monde, 29-4-'75) had de regering besloten tot de instelling van een staatsveiligheidshof en van ,,tribunalen voor economische misdaden".

Bij de Algerijnse ambassades in Bonn, Londen en Rome werden op 18 aug. 1975 bommen geplaatst, waarvan alleen die in de Italiaanse hoofdstad explodeerde. De verantwoordelijkheid voor de actie werd opgeëist door een beweging die zich ,,soldaten van de Algerijnse oppositie" (SOA) noemde. In vlugschriften, ondertekend door kolonel Boussef Ben Hanouman namens de SOA, werd gesteld dat de beweging streed tegen de ,,usurpators" in Algerije o.l.v. president Boumedienne. Een man verklaarde telefonisch tegenover *Reuter* in Londen dat de bom er een van vele zou zijn in een campagne die zou moeten leiden tot Boumedienne's val. Bovendien wenste de SOA de aandacht te vestigen op het lot van het Algerijnse volk ,,dat grotendeels sterft van honger".

Na een bomaanslag (met geringe schade) op het kantoor van het dagblad *„El Moudjahid"* te Algiers op 3 jan. 1976 maakte het Algerijnse persbureau APS op 8 jan. de arrestatie bekend van een ,,saboteurscommando" o.l.v. de Fransman Claude-Pascal Rousseaux.

Volgens de Algerijnse veiligheidsdienst was Rousseaux op **18** dec. **1975** vanuit Marseille op het vliegveld van Algiers aangekomen, en zou hij een van de leiders van de SOA zijn. Volgens A P S zou hij hebben bekend dat hij in **1973** in Parijs was gerecruteerd door een officier van de Franse geheime dienst en dat hii vervolgens in contact was gekomen niet Noel (Mouloud) Kaouane, ,,die op 10 okt, **1973** de SOA had opgericht". Op **29** dec. 1973 zou hij de aanslag hebben uitgevoerd op het Algerijnse consulaat in Marseille, waarbij 4 personen werden gedood. Na verdere aanslagen te hebben uitgevoerd, o.a. op het kantoor van Air Algérie in Lyon op **3** febr. **1975,** zou hij ook betrokken zijn geweest bij de aanslagen op de drie ambassades in aug. **1375.** Volgens de Algerijnse veiligheidsdienst was Mouloud Kaouane van Franse nationaliteit. In **1965** was hij bij zijn aankomst in Algerije gearresteerd, maar later was hij vrijgelaten; in **1970** had hij een boek ,,Reconstruire l'Occident" gepubliceerd met Een voorwoord van de voormalige Franse premier Georges Bidault.

Op 2 maart 1976 begon voor het staatsveiligheidshof te Medea een proces tegen zeven personen in deze zaak. De volgende dag werd vonnis gewezen. Drie man werden ter dood veroordeeld: Smail Medjeber alias Claude-Pascal Rousseaux, een Algerijn met een Frans paspoort die leek op te treden als de leider van de groep in Algerije; Jay Salby alias Bertin Aurelio en André-Noël Cherid alias Ignacio Tedesco (met Italiaanse paspoorten). Twee Algerijnen, Mohammed Haroun en Cherati Hocine, kregen levenslange gevangenisstraf. Kaci Lounes, eveneens als Algerijn aangeduid, werd veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf. Een 64-jarige Fransman, Paul Daniel, kreeg zes maanden voorwaardelijk. Terwijl El *Moudjahid* de Franse geheime dienst van medeplichtigheid beschuldigde, werd dit op 9 jan. door het Franse ministerie van buitenlandse zaken formeel ontkend.

Op 11 maart 1976 richtte een groep van vier voormalige Algerijnse leiders — Ferhat Abbas (ex-premier GPRA), Ben Youssef Ben Khedda (ex-premier GPRA), sjeik Mohammed Kheireddine (voormalig lid van de raad van de revolutie) en Hocine Lahouel (oud-secretarisgeneraal van de Parti du peuple algérien en de Mouvement pour le triomphe des libertés démocratiques) een ,,Appel aan het Algerijnse volk tegen het conflict met het Marokkaanse volk". Daarin veroordeelden zij het conflict m.b.t. de Sahara, omdat dit ,,de unie van de islamitische Maghreb" dreigde te verstoren en het risico inhield van Noord-Afrika een terrein te maken ,,waarop de supergroten elkaar betwisten ten nadele van de belangen van de vrede in de wereld". Het grootste deel van het appel had echter betrekking op de binnenlandse situatie.

De ondertekenaars stelden dat .,de persoonlijkheidscultus nog steeds in ere is", dat ,,de persoonlijke macht zonder controle wordt uitgeoefend" en dat men ,,ons onderwerpt aan een ideologie die vijandig staat tegenover de morele en geestelijke waarden van de islam". Zij eisten ,,een openbaar debat, op nationaal niveau, voor de verkiezing volgens een direct en echt algemeen kiesrecht van een nationale constituerende en soevereine vergadering, zonder de socialistische optie van het land te schaden".

De oproep werd dezelfde dag veroordeeld van officiële zijde. Het persbureau APS sprak van ,,reactionaire elementen" en ,,mannen van het verleden". De vier werden onder huisarrest geplaatst. Zij kregen echter op 13 maart steun van twee oppositieleiders in ballingschap: Mohammed Boudiaf en Mohammed Lebjaoui. Op 17 maart meldde het Marokkaanse persbureau dat Lahouel en Ben Khedda waren gearresteerd, met verscheidene anderen o.w. militairen, intellectuelen en vakbondsleiders.

De 350 arbeiders van de firma Inovac-Afrique, eigendom van sjeik Kheireddine, begonnen op 16 maart 1976 een ,,onbeperkte politieke staking" tegen het ,,reactionaire" optreden van hun baas. Op 20 maart maakte de Algerijnse tv bekend dat het bedrijf was genationaliseerd en opgenomen in SONATRACH (de staatsoliemaatschappij), terwijl tegelijk de apotheek van Ben Khedda was genaast.

Le Monde (8-4-'76) berichtte dat Hocine Ait Ahmed, de leider van de rebellenbeweging in Kabylie in '63 en oprichter van het Front des forces socialistes, eveneens een verklaring had gepubliceerd waarin hij scherpe kritiek leverde op het Algerijnse bewind en de „democratisering van de instellingen" eiste.

(Le Monde, NZZ, The *Times*, *AdG*)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat **71-75,** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

CARTER'S ENERGIE- EN ANTI-INFLATIEBELEID

De Amerikaanse president Carter heeft in de afgelopen weken bij verschillende gelegenheden zijn denkbeelden en voornemens omtrent de te voeren energie- en anti-inflatiepolitiek naar voren gebracht.

Op 7 april maakte de president bekend dat het gebruik van plutonium als brandstof in Amerikaanse kernreactoren definitief wordt stop gezet wegens de onaanvaardbare risico's die het gebruik van deze stof met zich mee brengt.

Op 16 april richtte de president zich via een persconferentie tot het Amerikaanse volk.

Bij die gelegenheid zei de president dat Amerika op een regelrechte ramp afstevent als niet op korte termijn iets gedaan gaat worden aan energiebesparing.

Op 19 april maakte de president in een televisieuitzending gedetailleerde bezuinigingsplannen bekend, die hij de volgende dag in een gemeenschappelijke zitting van de beide huizen van het Congres, nog eens uitvoerig uiteenzette.

Bij die gelegenheid maakte hij tevens een anti-inflatieprogramma bekend dat de geldontwaarding in de VS tegen het einde van 1979 moet hebben teruggebracht.

De maatregelen van de Amerikaanse president zijn verschillend ontvangen. Met name in het buitenland had men nog al wat bezwaren tegen de stopzetting van het gebruik van plutonium en het door Carter aangekondigde voornemen ook de export van verrijkt uranium stop te zetten. De VS zijn de grote leveranciers van verrijkt uranium en dit dient als brandstof voor kerncentrales zoals die in meer dan 30 landen in gebruik zijn.

Op 26 maart deelde president Carter mee dat zijn staf in het Witte Huis onder leiding van zijn topadviseur inzake energievraagstukken Schlesinger een uitgebreid plan aan het uitwerken was dat voorzag in energiebesparende maatregelen. Het plan zou in details in april bekend gemaakt worden.

Ongeveer tegelijkertijd met de aankondiging van de president werden de resultaten bekend van een door de Ford-Foundation opgezet onderzoek van 21 natuurkundigen en economen over de atoomenergie.

Eén van de conclusies van dit rapport was dat de VS voor onbepaalde tiid moeten afzien van het gebruik van plutoniuin en de ontwikkeling van snelle kweekreactors moeten stopzetten.

De winning van plutonium heeft nauwelijks enig nationaal belang en slechts een geringe economische waarde, aldus het rapport. Daarentegen zijn er grote risico's verbonden aan de opwerking van afvalmateriaal tot plutonium, omdat dit materiaal gebruikt kan worden voor de vervaardiging van atoombommen. Door de produktie en uitvoer van plutonium voort te zetten wordt de proliferatie van atoomwapens bevorderd terwijl tevens bet gevaar dat terroristische groeperingen over het materiaal komen te beschikken, toeneemt,

De studie liet er echter geen twijfel over bestaan dat de VS zowel atoomenergie als andere energiebronnen zoals steenkolen nodig hebben om in de komende 20 jaar onafhankelijk te worden van de steeds schaarser wordende brandstoffen aardolie en aardgas.

De huidige generatie kerncentrales in de VS gebruikt uranium als brandstof. Plutonium verkrijgt men door uraniumafval uit kerncentrales in een zogenaamde opwerkingsfabriek te „veredelen". Plutonium kan dan als brandstof dienen voor het procédé van de snelle kweekreactor. In een snelle kweekreactor kan meer plutonium worden aangemaakt dan uranium wordt gebruikt. Plutonium levert echter een groot risico, omdat het gemakkelijk voor de vervaardiging van kernbommen gebruikt kan worden.

Stopzetting gebruik plutonium aangekondigd

Op 7 april maakte Carter bekend dat plutonium niet meer als brandstof in Amerikaanse kernreactoren wordt gebruikt. De letterlijke tekst van dit besluit luidt:

1) In de eerste plaats wordt in de VS de opwerking tot plutonium voor commerciële doeleinden voor onbepaalde tijd uitgesteld. Onze eigen ervaring heeft ons geleerd dat een levensvatbaar en economisch kernenergieprogramma zonder deze opwerking gehandhaafd kan blijven. De opwerkingsfabriek in Barnwell (South Carolina) zal geen overheidssteun en -geld meer ontvangen

2) Het Amerikaanse programma inzake snelle kweekreactoren zal herzien worden met de bedoeling een grotere prioriteit te gaan geven aan andere snelle kweekprccédé's en het tijdstip waarop snelle kweekreactoren op de markt worden gebracht naar de toekomst te verschuiven.

3) De financiering van het kernonderzoek in de VS en de ontwikkelingsprogramma's zullen een andere oriëntatie krijgen met het oog op de opvoering van ons onderzoek naar andere nucleaire brandstcfcycli, die niet rechtstreeks toegang bieden tot bestanddelen die voor de vervaardiging van kernwapens aangewend kunnen worden.

4) De Amerikaanse produktiecapaciteit van licht verrijkt uranium zal worden opgevoerd om adequaat en tijdig in de binnen- en buitenlandse behoeften te kunnen voorzien.

5) Wij zullen de vereiste wettelijke stappen nemen, zodat de VS andere landen contracten voor de levering van kernbrandstof kan aanbieden en garanderen,

6) Het embargo op de uitvoer van kennis en materiaal voor de verrijking en opwerking van uranium zal gecontinueerd worden.

7) Wij zullen met de in- en uitvoerende landen overleg blijven voeren over een groot aantal internationale toenaderingspogingen en werkwijzen die alle landen in staat moeten stellen hun energiedoelstellingen te verwezenlijken en tegelijkertijd het gevaar van de verspreiding van kernwapens inperken. Wij zullen onder meer de mogelijkheid onderzoeken een internationaal programma op te stellen voor de evaluatie van nucleaire brandstofcycli gericht op de ontwikkeling van andere cycli.

Wij zullen uiteenlopende Amerikaanse en internationale maatregelen bestuderen die

President Carter licht de leden van de regering in over de energiebesparende maatregelen. V.l.n.r. Cecil Andrus, minister van binnenlandse zaken, Warren Christopher, staatssecretaris van buitenlandse zaken, president Carter en minister van defensie Harold Brown.

Weekblad 46ste jaargang No. 2381, pag. 28775-28790

landen met dezelfde doelstellingen zowel de bevoorrading van kernbrandstof als de opslag van afvalstoffen moeten garanderen. Met een groot aantal regeringen zullen wij nauw overleg blijven voeren over de meest wenselijke multi- en bilaterale regelingen die moeten bewerkstelligen dat kernenergie vindingrijk gekoppeld wordt aan vreedzame economische projecten. Wij streven naar een bredere internationale samenwerking op dit vitale terrein via systematisch en volledig internationaal overleg.

Buitenlandse reacties

Het besluit van de Amerikaanse regering werd buiten de VS niet overal gunstig ontvangen. Al eerder hebben verschillende landen hun bezorgdheid geuit over het Amerikaanse kernstoffenbeleid.

Ein 1976 hebben de VS en Canada hun uitvoer naar de EG stopgezet waarbij van Amerikaanse zijde administratieve moeilijkheden werden aangevoerd. Ook in de afgelopen maanden hebben de Amerikanen geen gehoor willen geven aan Europese verzoeken om de export van verrijkt uranium te hervatten. Hetzelfde geldt voor de Canadezen die een belangrijke leverancier van natuurlijke uranium zijn, maar die in de EG meer inspraak op nucleair gebied eisen.

Van haar kant heeft de Europese Commissie — zoals energie-commissaris Bruaner bij bezoeken aan Washington — zich steeds weer bereid verklaard om strengere maatstaven te accepteren.

Pas wanneer hiervoor een bevredigende regeling zou zijn getroffen, zouden de Amerikanen bereid zijn om weer uranium naar de EG te exporteren. Vooral voor de Bondsrepubliek zou dit een uitkomst zijn, omdat zij al sinds maanden op een leverantie van rond zeshonderd kilo verrijkt uranium zit te wachten.

Maar voor het geval dat de Amerikanen de export niet hervatten en zullen proberen ,,een nucleair gordijn rond Europa te leggen" — aldus een woordvoerder van de commissie —, dan zal de Gemeenschap toch wel in grote moeilijkheden komen.

De EG is op energiegebied veel afhankelijker van import dan de VS. Op nucleair gebied is van het verrijkt uranium slechts 5% van Europese oorsprong (Groot-Brittannië en Frankrijk), terwijl de overige 95% uit de VS afkomstig is.

Bovendien is Europa slechts voor een zeer beperkt deel in staat uranium op te werken, wat van belang is voor snelle kweekreactoren, waar plutonium wordt gebruikt. In de EG zijn daarvoor nog slechts twee kleine installaties, een bij Windscale in Groot-Brittannië en de ander bij Cap la Hague in Frankrijk.

Deze beide installaties hebben een totale capaciteit van vierhonderd ton Daarnaast bestaan er nog twee experimentele installaties bij Saluggia in Italië en bij Karlsruhe in de Bondsrepubliek. Een nieuwe installatie is verder gepland bij Mol in België; deze zal een opwerkingscapaciteit van 300 ton krijgen.

Volgens het Europese Commissielid Brunner is de EG bereid om aan het onderzoek naar alle energievormen mee te werken, waaraan geen plutonium meer te pas komt.

Hier zou het in eerste instantie om het Europese kernfusieproject JET gaan. wat als gevolg van communautaire twisten dreigt vast te lopen.

Van de zijde van de Britse regering werd n.a.v. het besluit van de Amerikaanse regering meegedeeld dat de Britse anti-proliferatiepolitiek zal worden herzien in het licht van de Amerikaanse beslissing.

Wel is van de zijde van de Britse regering opgemerkt dat zij een duidelijk pessimistischer visie hebben over de toereikendheid van de uraniumvoorraden op de wereld. In hun mening is er dus wel degelijk behoefte aan opwerkingsfabrieken en is het tijdstip om het plutoniumtijdperk voorlopig af te wijzen, nog niet gekomen.

Volgens de Japanse regering was Carters nieuwe beleid alleen bedoeld voor het Amerikaanse volk en niet voor andere naties. De voorzitter van de Japanse Atoom Energie Commissie, Sosuke Uno, zei dat het Amerikaanse beleid geen effect zou hebben op het Japanse nucleaire energie-ontwikkelingsprogramma.

Carter pessimistisch over *energie*-situatie, anti-inflatieplan bekendgemaakt

Op 16 april richtte Carter zich via een persconferentie over de energiecrisis tot het Amerikaanse volk.

In deze eerste uitzending waarschuwde Carter de Amerikanen dat de voorraden olie en aardgas in de wereld veel geringer zijn dan tot nu toe werd aangenomen. Deze conclusie stond volgens Carter in een ,,verontrustend" vertrouwelijk rapport van de CIA.

,,Schattingen van reserves aan olie en aardgas, die in het verleden zijn gebruikt als leidraad voor besluiten, blijken sterk overdreven te zijn. De reserves zijn lang niet zo groot als wij dachten", aldus Carter.

Carter noemde het CIA-rapport ,,een lange en gedetailleerde analyse van de internationale voorraden olie en aardgas". ,,Ik ben verplicht het Amerikaanse volk van de waarheid te doordringen en daartoe zal ik elk middel gebruiken dat tot mijn beschikking staat. Wanneer de Amerikanen van de waarheid zijn doordrongen zullen zij meewerken om de verspilling van energie te verminderen".

De president kondigde aan dat hij over enkele dagen met een energiebesparingsplan zou komen, o.a. door verhoging van de energieprijzen.

De president gaf toe dat dit een inflatoir karakter zal hebben. maar het ontbreken van een besparingsplan zou tot een veel sterkere inflatie leiden. Om de inflatie zo veel mogelijk tegen te gaan, ontvouwde Carter een anti-inflaitieplan dat de geldontwaarding sterk moet terugbrengen.

De president gaf als huidig inflatiepercentage 6% op. Maar dit cijfer is kennelijk gebaseerd op de stijging van het consumptieprijspeil tussen febr. 1976 en febr. 1977. De laatste maanden is de geldontwaarding in de VS echter onrustbarend gestegen: bijna 10% op jaarbasis. Deze stijging vormde voor Carter een belangrijke beweegreden voor de intrekking van het voorstel tot tijdelijke belastingverlaging voor alle Amerikanen (zie hierna).

Het nieuwe Amerikaanse inflatieplan is gebaseerd op vrijwillige samenwerking van bedrijfsleven, vakbonden en de federale regering. Wegens weerstanden bij het zakenleven en vooral bij de vakbonden is het de president niet gelukt een globale anti-inflatie-overeenkomst tot stand te brengen. Toch is het volgens Carter zeer wel mogelijk de inflatie in de komende tweeëneenhalf jaar met twee punten terug te dringen en tegelijk naar volledige werkgelegenheid te streven.

Carters inflatieplan heeft de volgende kenmerken:

- vrijwillige beperking op loon- en prijsgebied door vakbonden en industrie;
- scherpe regeringsmaatregelen tegen monopolies;
- internationale overeenkomsten die ten doel hebben grondstoffen voor lagere prijzen beschikbaar te maken;

● geen extra protectionistische maatregelen van de Amerikaanse regering tegen goedkope importen.

Belastingverlaging ingetrokken

Op 14 april had de president het intrekken van de aan het begin van zijn ambtstermijn afgekondigde belastingverlaging van $ 50,— bekendgemaakt (pag. 53/3).

Het voorstel dat Carter heeft teruggenomen, was een tijdelijke belastingverlaging ter waarde van elf niiljard dollar. Dit voorstel maakte deel uit van het economische saneringsplan van de nieuwe Amerikaanse regering dat over een periode van twee jaar in uitgaven van 31 miljard dollar voorzag. Het belastingmeevallertje van 50 dollar voor elke Amerikaan was bedoeld om meer geld in omloop te brengen, en daarmee het herstel van de economie te stimuleren.

Het zakenleven stelde echter vanaf het begin het inflatoire karakter van de belastingmaatregel aan de kaak, terwijl het Congres er al evenmin geestdriftig tegenover stond. De vakbonden waren ook tegen de belastingmaatregel gekant en zeiden de voorkeur te geven aan overheidsbestedingen met het oog op de verruiming van de werkgelegenheid. Niettemin aanvaardde het Huis van Afgevaardigden kortgeleden Carters voorstel tot een tijdelijke belastingverlaging. Op 18 april zou de Senaat het plan in behandeling gaan nemen, en het Witte Huis was ervan op de hoogte dat aanvaarding door de Senaat van het belastingvoorstel geenszins vaststond.

In een officiële verklaring zei Carter dat de belangrijkste factor in zijn besluit werd gevormd door een onverwacht grote stijging van de omzet in de kleinhandelsector. Dat was volgens de president een bewijs dat het vertrouwen van de Amerikaanse consument weer in stijgende lijn is. Als andere redenen voor zijn besluit noemde Carter de vermindering van de werkloosheid, de toeneming van de inflatie en de invloed die van zijn komende energieplan valt te verwachten.

Op 2 april jl. zei minister van financiën Blumenthal nog dat de tijdelijke belastingverlaging noodzakelijk was om de Amerikaanse economie uit het slop te halen. President Carter zelf wees eerder nog op de noodzaak om de belastingverlaging doorgang te doen vinden.

Ongetwijfeld hebben ook politieke overwegingen tot Carters besluit bijgedragen, De president had in maart voor een opstand onder Democratische Congresleden gezorgd door zonder enige raadpleging het rode potlood te halen door een aantal waterdamprojertcn, waaraan de parle-

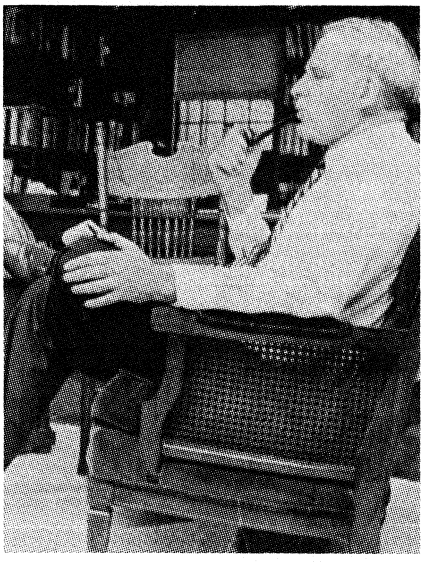

Energie-adviseur Schlesinger.

mentariërs veel belang hechtten. Geïrriteerd door Carters houding in deze zaak, hadden ettelijke Democratische Congresleden gedreigd dat de president niet op hun steun hoefde te rekenen wanneer het resterende deel van het economische saneringsplan in behandeling komt. Door zich inzake de tijdelijke belastingverlaging toegeeflijk te tonen, hoopt Carter nu het restant van zijn saneringsplan ($ 20 mrd) snel aanvaard te krijgen.

Tevens speculeert de president erop dat het Congres nu vriendelijker zal gaan staan tegenover zijn cruciale energieplan. Carter maakte eveneens bekend dat hij ook zijn plan tot belastingverlaging voor de industrie (ter waarde van $ 2 mrd) heeft laten vallen. De $ 11 mrd die hij kon besparen door het schrappen van de tijdelijke belastingverlaging, zullen nu voor de vermindering van het begrotingstekort worden aangewend. Carter herhaalde zijn belofte, dat hij tegen 1981 de Amerikaanse begroting in evenwicht zal hebben gebracht.

Energiebesparende maatregelen aangekondigd

Op 19 april maakte Carter in een televisie-uitzending nadere bijzonderheden bekend over het regeringsplan om tot bezuiniging van het energieverbruik te komen.

Carter noemde bezuiniging de hoeksteen van het nieuwe Amerikaanse energiebeleid. Hoewel hij zijn energiepolitiek pas de volgende dag voor het Congres zou ontvouwen, gaf Carter niettemin een inzicht in de beleidslijnen die hij voor de VS had uitgestippeld,

● vermindering tot minder dan 2% in de jaarlijkse groei van het Amerikaanse energieverbruik (in 1976 nam het energieverbruik hier met 4,6% toe);

● het nationale benzineverbruik moet met 10% beneden het huidige niveau zakken:

● halvering van de hoeveelheid olie. die de VS thans moeten invoeren;

● het opbouwen van een olievoorraad van 1 mrd barrels, ofwel een voorraad voor ten minste zes maanden:

● toeneming van de steenkoolproduktie met ong. 65% tot meer dan 1 mrd ton per jaar;

● de warmte-isolering van 90% van de Amerikaanse huizen en de isolering van alle nieuwe gebouwen;

● het gebruik van zonne-energie in tweeëneenhalf miljoen woningen;

e de Amerikanen die in grote en onzuinige auto's willen blijven rijden, zouden daarvoor meer moeten gaan betalen.

Carter erkende dat de Amerikanen vermoedelijk met deze voorstellen niet blij zullen zijn. Zijn energieplan zal tot ,.wat hogere kosten en wat grotere ongemakken voor iedereen" leiden. Maar Amerika heeft volgens de president geen andere keuze.

Zich kennelijk baserend op het geheime rapport van de CIA, voorspelde Carter dat de wereldvraag naar olie en aardgas de produktie in de jaren tachtig zal gaan overtreffen. De Amerikaanse president: ,,Er gaat een einde komen aan de voorraden olie en aardgas, waarvan wij voor 75% van ons energieverbruik afhankelijk zijn. De binnenlandse produktie zakt met 6% per jaar. De olie-invoer is in de laatste vijf jaar verdubbeld. De politieke en economische onafhankelijkheid van de VS worden in toenemende mate bedreigd."

De president bestempelde Amerika als .,de meest verkwistende natie ter wereld". De VS verkwisten meer energie dan zij invoeren. Met ongeveer dezelfde levensstandaard, gebruikt Amerika tweemaal zoveel energie per persoon als Zweden, West-Duitsland of Japan.

Als de Amerikanen niet gaan bezuinigen, zal het land volgens Jimmy Carter tegen 1985 33% meer energie verbruiken dan nu al het geval is. In 1977 zal de rekening voor geïmporteerde olie $ 45 mrd gaan bedragen. En indien de VS in hetzelfde tempo energie blijven opsouperen als nu het geval is, dan zal Washington in 1985 $ 550 mrd voor de invoer van olie moeten uitgeven.

Volgens Carter zullen de opofferingen die de Amerikanen zich op energiegebied moeten getroosten, eerlijk worden verdeeld. Hij voorspelde dat de diverse belangengroepen zijn energieplan fel zullen aanvallen.

Bezuinigingsplannen *naar* Congres

Op 20 april sprak Ca ter de beide huizen van het Congres toe en presenteerde bij die gelegenheid zijn besparingsmaatregelen,

Carter herhaalde voor de gezamenlijke vergadering van het Huis van Afgevaardigden en de Senaat zijn waarschuwing dat het Amerikaanse volk op een ramp afstevent wanneer er geen einde aan de binnenlandse energieverkwisting komt. Carter zei dat energiebezuiniging het eerste oogmerk van zijn regering is. In Amerika wordt het meest verkwist in vervoer en in verwarmings- en koelsystemen.

De president stelt het Congres een belasting op onzuinige auto's voor, waarvan de eerste etappe de komende herfst al van kracht moet worden. Het gaat hier om een ,,straf"-belasting op overmatig benzineverbruik die elk jaar zwaarder zal worden.

Al het geld dat door deze belasting door de overheid wordt vergaard zal door een systeem van belastingverminderingen weer ter beschikking van de consument komen. Dit geschiedt door een korting te verlenen op auto's die zuiniger rijden dan de desbetreffende federale richtlijnen voorschrijven. Verder kwam Carter met voorstellen die de energieverkwisting in huizen en gebouwen moeten verminderen.

De verhoging van de belasting op benzine zou neerkomen op jaarlijks vijf dollarcent per gallon (3,7 Liter), indien de Amerikanen de jaarlijks gestelde doelstellingen voor het benzineverbruik zouden overschrijden.

De belastingverhoging, die op 1 jan. 1979 zou moeten ingaan, kan door de jaarlijks verhogingen oplopen tot in totaal 57 dollarcent per gallon. Tot nu toe is de benzineaccijns vier dollarcent per gallon. Eerder kondigde Carter in zijn rede aan dat per 1985 het benzineverbruik met 10% moet zijn verminderd.

De president beschouwt de benzinebelasting als een „reserve"-maatregel. De kans op parlementaire goedkeuring van het plan wordt echter in het algemeen niet groot geacht. Volgens Carter is het de bedoeling om de opbrengst van de benzinebelasting te gebruiken om de lagere inkomensgroepen in de VS te compenseren voor de hogere energieprijzen die het gevolg van de uitvoering van zijn energieprogramma zullen zijn.

Gedurende een overgangsperiode van drie jaar zal de prijs van nieuwe aan te boren olie in de VS aan het niveau van de wereldmarktprijzen voor olie worden opgetrokken. Ook de prijzen van aardgas zullen gaan stijgen.

Zoals te verwachten was liet Carter zich gereserveerd uit over de kernenergie als alternatieve energiebron. De president oogstte echter applaus toen hij eraan herinnerde dat hij eerder deze maand had besloten het gebruik van plutonium als brandstof in de Amerikaanse kernreactoren stop te zetten. Ten slotte zei Carter voorstander te zijn van een geleidelijke verschuiving van energiebronnen als olie en aardgas naar steenkool

Als de president zijn energieplan door het Congres aanvaard kan krijgen bedraagt de olie-invoer over 8 jaar hetzelfde als nu, nl. 7 mln vaten per dag.

Volgens de regering-Carter zullen de VS in 1985 16 mln vaten moeten invoeren indien het huidige groeitempo van het binnenlandse energieverbruik niet zou worden afgeremd.

Hij verklaarde nu in het Congres dat hij in de oplossing van de energiecrisis een weinig dankbare onderneming ziet en zei daarom ook weinig applaus te verwachten. Deze voorspelling kwam inderdaad grotendeels uit.

Carter wees er op dat de kern van het Amerikaanse energieprobleem bestaat in een snellere stijging van de vraag naar dan van de produktie van olie. Hij herinnerde eraan dat olie en aardgas 75% van het energieverbruik in de VS leveren, maar dat deze energiebronnen slechts 7% van de Amerikaanse reserves uitmaken.

Terwijl de vraag naar olie in Amerika jaarlijks met 5% toeneemt, vermindert de binnenlandse olieproduktie jaarlijks met 6%. De verhoogde Amerikaanse olie-importeii maken het land in geval van een nieuw embargo steeds kwetsbaarder. Hierom is het volgens de president van het grootste belang dat gezocht wordt naar nieuwe energiebronnen in de eerste plaats zonne-energie. De Amerikanen die zonne-energie in hun woning installeren kunnen volgens het door Carter aangeboden plan aanspraak maken op aanzienlijke subsidies van de overheid.

Reacties in Congres in buitenland

De besparingsmaatregelen zijn in het Congres gemengd ontvangen.

De republikeinse minderheidsleider, senator Howard Baker, zei dat de door Carter voorgestelde belastingen op het benzineverbruik op onzuinige auto's en op binnenlandse olie een bedrag van $ 70 mrd aan nieuwe belastingen zal opbrengen. Volgens Baker zal dit onaanvaardbaar voor het Amerikaanse volk zijn. De republikeinse minderheidsleider betwijfelde of de Senaat het energieplan zal hebben afgehandeld wanneer zij in oktober tijdelijk op reces gaat. Daarentegen meende de democratische meerderheidsleider, senator Byrd, dat het congres de plicht heeft de bestudering van het energieplan voor oktober af te sluiten.

Tenslotte verklaarde de Speaker van het Huis van afgevaardigden, O'Neill, zich weliswaar overtuigd voorstander van Carter- plan, maar hij meende wel dat ,,de president ons een handje zal moeten helpen".

Wat de economische en financiële vooruitzichten van het energieplan betreft, meent de directeur van de begroting, Rert Lance. dat dit project de Amerikaanse regering tot 1985 tussen de $ 7 en de $ 15 mrd zal gaan kosten. Een woordvoerder van het departement van financiën voegde hieraan toe dat het grootste deel van dit bedrag zal worden gebruikt voor de door Carter geplande opbouw van een binnenlandse olievoorraad die voor zes maanden toereikend moet zijn.

De meningen over het effect van het energieplan voor de Amerikaanse economie zijn verdeeld. Volgens de regering-Carter zal het bruto nationale produkt blijven groeien, zelfs als de belasting op het benzineverbruik door het Congres zal worden goedgekeurd. Economen in het Witte Huis betogen dat het energieplan tegen 1985 100.000 nieuwe arbeidsplaatsen zal hebben gecreëerd.

In het buitenland zijn de plannen van Carter over het algemeen met instemming begroet.

Guide Brunner, de Europese commissaris voor energiezaken, zei dat de Europese Gemeenschap Carters energievoorstellen met instemming heeft begroet. Carter heeft de wereld verteld dat we de olieschok van 1973 te snel zijn vergeten, aldus Brunner. Bezuiniging op energie zal volgens hem ook een belangrijk onderdeel uitmaken van het energieprogramma dat de EG-ministers in juni gaan behandelen.

De reactie van de Britse regering was dat de vooruitzichten voor de rest van de wereld beter worden als de VS er in slagen het nu voorgestelde programma uit *te* voeren. Een soortgelijke reactie kwam uit Bonn.

Het internationale eiiergiebureau (IEA) in Parijs vindt het programma van Carter evenwichtig. Het bureau meent dat andere olieverbruikende landen er een voorbeeld aan kunnen nemen. ,,Carter ziet in dat de olie eens op zal zijn en hij probeert daarom de afhankelijkheid van olie te verminderen." Het IEA, waarbij 18 westerse industrielanden zijn aangesloten, wijst erop dat het Carter-programma nauw aansluit bij de aanbevelingen die het bureau eerder heeft gedaan.

In verschillende hoofdsteden van olie-exporterende landen aan de Perzische Golf worden de plannen van Carter toegejuicht. De voorstellen stemmen overeen met en rechtvaardigen het prijsbeleid van de OPEC, aldus woordvoerders van olielanden.

„We zijn blij dat de VS nu eindelijk ons standpunt steunen dat de vraag naar olie moet worden verkleind door de prijzen te verhogen. Het wordt nu ook de moeite waard geld te steken in de ontwikkeling van energiebronnen die olie kunnen vervangen, aldus een functionaris in Koeweit. (Time Magazine, IHT, The Times, Le Monde, NRC/H'blad, NZZ)

NEDERLAND

VERSTEDELIJKINGSNOTA

Op 11 febr. vorig jaar heeft ministe Gruijters van ruimtelijke ordening de TK een ee ste versie van de verstedelijkingsnota aangeboden Deze nota vormde het tweede deel van de derde nota ruimtelijke ordening. Het eerste deel, de oriënteringsnota, was in 1973 verschenen (pag 71/1 e.v.-1974).

De verstedelijkingsnota liet zien, dat de regering was afgestapt van de gedachte, dat de bevolking en de werkgelegenheid drastisch moeten worden gespreid over het land. Het noorden was niet meer die bevolkingsgroei toegedacht, die in eerdere stukken van het kabinet stond. Daartegenover stond een beleid van de inrichting van het westen, dat het wonen en werken daar draaglijk moet maken, nu het zwaartepunt van de ontwikkeling in Nederland daar komt te liggen.

Over deze nota is advies gevraagd aan de Raad van advies voor de ruimtelijke ordening. Dit advies is door minister Gruijters op 25 febr. 1977 aan de TK gezonden.

Advies over de verstedelijkingsnota

Een samenvatting van het advies van de Raad van advies voor ruimtelijke ordening geeft het volgende beeld:

De Raad benadert in zijn advies de voor de toekomst gewenste ontwikkeling op het gebied van spreiding, verstedelijking en mobiliteit uit drie invalshoeken: Allereerst is voor bepaalde beleidsvoornemens een pragmatischer aanpak nodig. Voorts heeft volgens de Raad de regering zich niet altijd van voldoende instrumenten en financiële middelen om het beleid ten uitvoer te brengen verzekerd, En tenslotte stelt de Raad voor bestaande regels en structuren te verbeteren zodat een goed samenspel tussen rijk, provincie en gemeenten mogelijk wordt. Volgens de Raad wordt een afgewogen oordeel over de Verstedelijkingsnota belemmerd door het vooralsnog ontbreken van lange termijnvisies op het gebied van volkshuisvesting, verkeer en vervoer en regionaal economische ontwikkelingen en vooral de toekomst van het landelijke gebied.

Over de relatie tussen wonen en werken wordt opgemerkt dat de feitelijke ontwikkelingen afwijken van het gewenste beleid. Spreiding van wonen wordt niet in gelijke inate en in gelijk tempo gevolgd door spreiding van werk,

In de Verstedelijkingsnota wordt ten onrechte geen aandacht besteed aan de toekomst van de Markerwaard en de plaats van een eventuele tweede nationale luchthaven.

De middelgrote steden verdienen meer aandacht, met name die in de randstad zouden een rol kunnen spelen bij de verkleining van de afstand tussen wollen en werken.

Voorts bepleit de Raad aansluitingen van de Schiphollijn op het landelijke spoorwegnet.

Wat het Rijnmondgebied betreft, hier moet in ieder geval verdere aantasting van het open iniddengebied worden afgewezen. Daarbij is duidelijkheid gewenst over de mate waarin vanuit Rijnmond overloop naar de Drechtsteden kan en zal geschieden.

Om de problemen bij de inrichtingen van nieuwe stedelijke gebieden het hoofd te kunnen bieden. wordt een stadsinrichtingswet bepleit. Zo'n wet zou samen met een wet op de stadsvernieuwing en de in voorbereiding zijnde landinrichtingswet in de toekomst kunnen samensmelten tot een algemene inrichtingswet.

Ook zou de Raad instrumenten ontwikkeld willen zien om de binnensteden na sanering en reconstructie, te bebouwen met verschillende soorten huizen.

Eén van de belangrijkste punten uit het advies is de toekomst van het Groene Hart. Aan een kleiner centrum van de Randstad wordt de voorkeur gegeven boven voortzetting van de huidige ontwikkelingen. Juist terwille van de handhaving en inrichting van de werkelijk waardevolle gebieden van het Groene Hart kan een beperkte verstedelijking aan de randen niet bijvoorbaat worden afgewezen. De Raad gaat er van uit dat de te verwachten Nota Landelijke Gebieden nieuwe bouwstenen voor de gedachtenvorming hierover zal aandragen.

Nieuwe versie *verstedelijkingsnota*

Op 28 febr. van dit jaar heeft de regering de TK de definitieve versie van de verstedelijkingsnota aangeboden.

Een samenvatting volgt hierna:

Bij de omwerking van beleidsvoornemen tot regeringsbesluit is de regering geplaatst voor twee nieuwe prognoses. De eerste is een nieuwe nationale bevolkingsprognose. Er wordt nu van uitgegaan dat ons land in het jaar 2000 maximaal 15,6 mln inwoners (incl. 380.000 door buitenlandse migratie) zal tellen. De tweede is een nieuwe nationale woningbehoefteraming. Het aantal woningen in 1990 zal niet 5.420.000 zijn, maar 5.500.000.

Op grond van deze nieuwe berekeningen heeft de regering in tegenstelling tot eerdere voornemens besloten de verhuisstroom van de Randstad naar Noord-Brabant en Gelderland in de periode 1980-1990 met veel meer dan de helft te verminderen.

Men wil nu de bevolkingsgroei van Noord-Brabant met 91.000 inwoners verminderen (eerst 41.000) en die van Gelderland met 85.000 (eerst 35.000).

Uiteraard hebben deze beleidsinaatregelen gevolgen voor de groei van de woningvoorraad van de desbetreffende provincies in de periode 1980-1990. Zo wordt er voor Noord-Holland vanuit gegaan dat er 86.000 woningen bij zullen moeten komen i.p.v. 60.000 (prognose); een vermeerdering met 26.000. In het beleidsvoornemen was nog sprake van 12.000 huizen meer. Voor Zuid-Holland wordt gedacht aan een groei van de woningvoorraad met 105.000 woningen i.p.v. 66,000; 39.000 (beleidsvoornemen: 15.000).

De woningvoorraad in Noord-Brabant en Gelderland zal juist minder moeten groeien. Noord-Brabant: 147.000 i.p.v. 181.000 een vermindering van de groei met 34.000 (beleidsvoornemen: 15.000). Gelderland: 101.000 i.p.v. 132.000, een vermindering van de groei met 31.030 (beleidsvoornemen: 12.0001.

KLEINE KERNEN. De kleine kernen zullen in het algemeen voor de aanwas van de eigen bevolking kunnen bouwen. Op dit punt zal verder in de Nota landelijke gebieden, die binnenkort als beleidsvoornemen verschijnt, worden ingegaan.

HET NOORDEN. In het nieuwe stuk is een grotere nadruk gelegd op de betekenis van Groningen, Leeuwarden en Emmen als groeipolen in het Noorden des lands,

DE GROTE STEDEN EN DE GROEIKERNEN. Er worden hogere cijfers voor de woningbouw binnen Den Haag, Rotterdam en Utrecht genoemd. Als bouwlokaties worden gesuggereerd braakliggende terreinen en grond die vrijkomt tengevolge van het verplaatsen van hinderlijke bedrijven.

DEN HAAG EN OMGEVING. Gepland: de bouw van 4000 woningen in het bestaande stedelijke gebied. Hierdoor wordt de behoefte aan nieuwe woningen in nieuw stedelijk gebied van 8000 tot 4000 teruggebracht. Het provinciaal bestuur geeft voor de bouw van 6 a 10.000 woningen in de periode 1980-1990 in de omgeving van Den Haag de voorkeur aan Leidschendam-Oost. Andere mogelijkheden die waren overwogen zijn: Pijnacker, Nootdorp, Kleinwateringen en Leidschendam. In de huidige fase van voorbereiding van het streekplan Zuid-Holland kan zij hier echter nog geen definitieve beslissing over nemen.

RIJNMOND. Ook voor Rotterdam geldt dat een deel van het woningverlies door stadsvernieuwing kan worden opgevangen door bouw op vrijkomende terreinen in stadsvernieuwingsgebieden. De 9000 resterende woningen zullen in tegenstelling tot eerdere beleidsvoornemens binnen bestaand stedelijk gebied gebouwd kunnen worden. Dit alles onder voorbehoud van verandering en aanpassing.

UTRECHT EN AMERSFOORT E.O. De woningbehoefte in de provincie wordt nu geraamd op 56.000 tegen 50.000 volgens de oude raming. Bestaande plannen bieden plaats aan ca. 17.000 woningen. Hierin komen o.a. Nieuwegein (6500 woningen! en Maarssen (3000) woningen) voor. Houten krijgt een taakstelling van 6000 woningen tot 1990. In de bestaande plannen is ruimte voor 1000 woningen in Amersfoort.

Men beziet de mogelijkheid of er een nieuwe capaciteit voor 10.000 woningen te vinden is. Het ziet ernaar uit dat over enige tijd kan worden besloten tot de aanwijzing van Amersfoort als groeikern. De regering komt terug op het voornemen op grote schaal te bouwen in Baarn en Soest.

Er blijft onzekerheid over de woningbouwbehoefte van de provincie Utrecht. De regering zal de ontwikkelingen nauwlettend volgen.

NOORDELIJK DEEL RANDSTAD In Amsterdam ligt de situatie geheel anders. Hier moeten 67.000 huizen worden gesloopt. In de periode 1980-1990 wil de gemeente daarvan 36.000 woningen laten verdwijnen, maar op grond van de Verstedelijkingsnota meent de regering dat 18.000 woningen ter plaatse kunnen wor-

den herbouwd. Een voorraad verlies van **5000** huizen bij woningverbetering kan niet in het bestaande gebied worden herbouwd, zodat **23.000** woningen in nieuw stedelijk gebied gebouwd moeten worden.

Ten gevolge van bevolkingsgroei, gezinsverdunning en stadsvernieuwing is de woningbehoefte in het noordelijke deel van de Randstad aanmerkelijk groter gebleken dan in de Verstedelijkingsnota werd aangenomen. Voor de periode **1980-1990** is nu de verwachting, dat er in dit gebied ongeveer **100.000** woningen gebouwd moeten worden. Aanvankelijk was men uitgegaan van 68.000 woningen.

Voor Purmerend is in de regeringsbeslissing een lagere taakstelling vastgesteld. Het nu genoemde aantal van **8.500** woningen houdt in, dat een gering deel van de Zuidwest-Purmer bij de bebouwing wordt betrokken. Dit aantal komt in de plaats van de **6** à **10.000** woningen waarvoor de regering zich in haar beleidsvoornemen uitsprak. Dit aantal moet wel als minimum worden beschouwd. In de regeringsbeslissing is een aanvullende mogelijkheid geopend voor woningbouw in de Haarlemmermeer-Noord en ten zuiden van Amstelveen.

SPREIDING VAN DE RIJKSDIENST. Ofschoon de voortzetting van het spreidingsbeleid als noodzakelijk voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid in ons land wordt gezien, mag de bestaande werkgelegenheid bij de overheid in Zuid-Holland-West niet worden aangetast. De spreidingsoperatie zal daarom naar omvang worden beperkt tot de groei van het rijksapparaat in de periode na **1980.**
Als richtlijn geldt de verplaatsing van **4500** à **5000** arbeidsplaatsen bij de rijksoverheid in de periode 1980-1990. Een tussentijdse evaluatie moet het vervolg van het spreidingsbeleid verder structureren. (NRC/H'blad, Politiek Overzicht, Ministerie van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting)

(Vor. ber. pag. **7111** e.v.-1974)

NOTA UITVOERING BEGROTING-1976

De minister van financiën, Duisenberg, heeft op 25 febr. de TK een nota toegezonden, waarin hij verslag uitbracht over de uitvoering van de begroting-1976.
Uit de nota bleek, dat de feitelijke uitkomst van de begroting-1976 ong. f 2,5 rnrd gunstiger zal zijn dan werd verwacht bij de aanbieding van de Miljoenennota voor 1977. De ontvangsten komen f 1673 mln hoger uit; de uitgaven van de rijksoverheid zullen per saldo f 340 mln lager zijn; het tekort van het gemeentefonds zal f 420 mln minder zijn.

Bij de hogere ontvangsten tellen o.a. de omzetbelasting en de loonbelasting voor elk f **530** miljoen extra mee. Deze meevallers hebben te maken met de al bekende sterkere ontwikkeling van de zgn. incidentele looncomponent (bevorderingen, tantièmes e.d.) in **'76,** die zowel de belastingopbrengst als de bestedingen deed groeien.
De extra opbrengsten maakten minder leningen nodig en dus een geringere rente over staatsschuld (f **506** miljoen). Minder uitgaven (f **307** miljoen) waren voorts ook nodig voor de EG (landbouw).
Volgens minister Duisenberg (financiën) is de nu blijkende vermindering van het financieringstekort **1976** tot f **4,2** miljard ,,belangrijk beter" dan een jaar geleden werd verwacht.
Van belang noemde hij ook dat de fiscale nieevallers grotendeels zullen doorwerken in de komende jaren. Er is echter nog steeds een aanzienlijk bedrag aan monetaire financiering nodig (f 3 miljard in **1976).**
Doelstelling van het ,,gedurfde beleid" van de regering blijft de terugkeer naar een situatie (in **1980** bijv.) dat het tekort uit de nationale besparingen kan worden gedekt, zei Duisenberg nog eens. Maar hij zei nu over de haalbaarheid daarvan wel wat minder zorgen te hebben.
In **1976** was de geldcreatie groot door een flink beslag van de particuliere sector. De geldschepping was vorig jaar ca. **20%.**
Het totale beeld op **25** febr. geeft volgens premier Den Uyl, die dit na de ministerraad zei, het beeld weer van de ontwikkeling van een lager inflatiepercentage en een eerste teken van slagen van het tot nu toe gevoerde beleid. (Ministerie van Financiën, NRC/H'bladj

BETALINGSBALANS 1976

Minister Duisenberg van financiën heeft op 14 maart de TK een overzicht gezonden van de betalingsbalans over 1976 Hieraan is het volgende ontleend:

Voor het jaar **1976** leverde de lopende rekening op transactiebasis een overschot op van ruim f 6,4 mrd, tegen f 4,2 rnrd in **1975.** Van deze stijging met f **2,2** mrd kwam **f 0,3** rnrd voor rekening van het goederenverkeer. Ongerekend de uitvoer van aardgas gaf het goederenverkeer een f **1** rnrd groter tekort te zien dan in **1975.**
De stijgingspercentages van de totale in- en uitvoerwaarde bedroegen resp. 19,5 en 19,3. Aangezien de prijsstijging van zowel de invoer als de uitvoer 6½% beliep, trad geen wijziging in de ruilvoet op.
Het overschot in het onzichtbare verkeer was met een totaal van f **3,8** rnrd twee maal zo hoog als in **1975.** Deze stijging vloeide voort uit een omslag van een negatief naar een positief saldo in zowel de kapitaalopbrengsten als in de inkomensoverdrachten tussen EEG en Landbouw-Egalisatiefonds. Het saldo in het dienstenverkeer week slechts weinig af van dat in **1975,** hoewel de netto uitgaven in het reisverkeer wederom belangrijk hoger waren. Hiertegenover stonden echter hogere resultaten in het vervoer, de transitohandel, het veredelingsverkeer en de uitvoering van werken in het buitenland.
Over het jaar **1976** bedroeg het overschot op kasbasis ruim f 6,2 mrd, tegen **f** 4,4 mrd in **1975.**
De totale kapitaaluitvoer in het jaar **1976** kwani op **f 6,9** rnrd, tegen **f 2,3** mrd in **1975.** De totale kapitaaluitvoer uit hoofde van lang krediet in **1976** bedroeg f **2,5** mrd, nadat in **1975** per saldo **f** 0,2 rnrd was ontvangen.
Over geheel **1976** beliepen de Nederlandse directe investeringen in het buitenland f **2,4** mrd **(1975: f 3,3** mrd), terwijl de buitenlandse investeringen in Nederland tot f **0,7** mrd beperkt bleven **(1975:** bijna f **2,5** rnrd). (Ministerie van Financiën)

(Vor. ber. pag. 310/3 - 1976)

ZOMERTIJD INGEVOERD

M.i.v. de nacht van 2 op 3 april is in Nederland de zomertijd ingevoerd. In die nacht is de klok een uur vooruitgezet. Op 25 sept. zal de klok weer een uur worden teruggezet.

Tot ver in de 19de eeuw golden er allerlei plaatselijk verschillende tijdregelingen. In Nederland werd de tijd wettelijk geregeld in 1908, toen hij werd vasigesteia als ,,Amsterdamse tijd", die **20** minuten verschilde van de Westeuropese tijd en **40** minuten van de Middeneuropese tijd. Nadien is er o.a. door oorlogsomstandigheden (kolenschaarste) veie malen aan de tijdrekening gesleuteld.
In **1958** werd echter besloten dat Nederland zich blijvend zou aansluiten bij de Middeneuropese tijd.
In de jaren **'60** nam de belangstelling voor invoering van de zomertijd weer toe, vooral in de toeristische en recreatieve sector. Bezwaren waren er evenwel van de kant van het vervoerwezen en van landbouwzijde. Aan de Sociaal-economische raad werd advies gevraagd.
De SER meende dat Nederland op zomertijdgebied geen initiatief moest ontplooien, maar zich wel zou kunnen aansluiten als andere landen ook tot herinvoering zouden overgaan.
Tijdens de energiecrisis (1973-1974) werd de zomertijd weer actueel omdat men daarmee energie zou kunnen besparen. Aan CRM vroeg de regering het ,,voortouw" te nemen voor een nadere studie. De daarna ingestelde commissie meende evenals de SER dat van energiebesparing nauwelijks sprake is en dat Nederland niet eenzijdig tot invoering van de zomertijd moet besluiten. Bovendien zou er, aldus de commissie, sprake zijn van het ontstaan van een ,,dubbele zomertijd" doordat in feite de in de Tweede Wereldoorlog ingevoerde zomertijd nooit is afgeschaft.
De ministerraad vond het raadzaam alleen opnieuw zomertijd in te voeren als de omringende Europese landen dat ook zouden doen. In Benelux werd men het vrij snel eens, maar het duurde enige tijd voordat de Europese Commissie ook op die lijn zat. Oorzaak daarvan waren vooral de problemen die bij de spoorwegen in binnen- en buitenland zouden rijzen als in West-Europa verschillende tijdregelingen zouden worden gehanteerd.
Desondanks werd in Frankrijk in **1976** al de zomertijd opnieuw ingevoerd, wat tot grote moeilijkheden in het toeristische verkeer leidde.
Hoewel de Nederlandse regering inziet dat de zomertijd met name voor de KLM en de Nederlandse Spoorwegen complicaties schept, wil zij toch al in **1977** tot herinvoering overgaan.
Verwacht wordt dat in **1978** nop meer landen zich bij een uniforme Europese zomertijdregeling zullen aansluiten.

Het wetsontwerp inzake invoering van de zomertijd is op 3 febr. door de TK aangenomen. Tegen stemden negen leiden van de VVD en de fracties van SGP en BP. *(NRC/H'blad)*

WETSONTWERP OPENHEID BESTUUR DOORTKAANGENOMEN

Zonder tegenstemmen is de TK op 17 febr. akkoord gegaan met het wetsvoorstel met regelen betreffende de openbaarheid van bestuur.
Met deze beslissing kwam een voor-

lopig eind aan de ontwikkeling die was ingezet in 1968, toen premier De Jong de zgn commissie-Biesheuvel instelde om „gedachten uit te werken over de openheid van bestuur."

Het rapport van deze conimissie verscheen in 1970 en in mei 1975 presenteerde het kabiriet-Den Uyl een wetsontwerp over de openbaarheid, dat bij de schriftelijke behandeling door de regering nog is aangescherpt.
In het wetsontwerp is vastgelegd het recht op informatie voor iedere burger. De openbaarheid van overheidsdocumenten moet regel worden, waarbij het wetsvoorstel een aantal uitzonderingsbepalingen noemt. Tevens krijgt de overheid (ook provincies en gemeenten) de plicht zelf actief over te gaan tot het publiceren van beleidsplannen
De uitzonderingsgronden vormden de belangrijkste discussiepunten, toen de Kamer op 3 febr. met de mondelinge behandeling van het wetsontwerp begon. Van veel kanten bekritiseerd, dat de regering de uitzonderirigsgronden niet in de wet wilde opnemen, maar in een uitvoeringsmaatregel, een Algemeen Maatregel van Bestuur, waarvan een concept aan de Kamer was overlegd. Bovendien waren veel sprekers van mening, dat de hierop betrekking hebbende teksten nogal vaag waren geformuleerd, zodat met het openbaarheidsbeginsel makkelijk de hand zou kunnen worden gelicht. Benadrukt werd wel, dat openbaarheid vooral een mentaliteitszaak is, die zich niet tot in alle details laat regelen.
Bij zijn beantwoording kwam premier Den Uyl tegemoet aan de geuite kritiek. Hij nam een wijzigingsvoorstel van PvdA, VVD en de drie CDA-fracties over om de uitzonderingsgronden in de wet vast te leggen.
Uitzonderingen zijn: ,.Gegevens die nog in bewerking zijn of die, hoewel gereed op zichzelf een onvolledig en daardoor vertekend beeld zouden geven" en ,,persoonlijke beleidsopvattingen van bewindslieden, bestuurders of ambtenaren".
Tegen de zin van premier Den Uyl aanvaardde de Kamer een amendement van de KVP'er Van der Sanden die als uitzonderingsgrond wilde toevoegen de door het bedrijfsleven aan de overheid verschafte informatie, als betrokkenen niet uitdrukkelijk toestemming voor publikatie hebben gegeven. Den Uyl was van mening, dat er tal van situaties denkbaar zijn, waarin de overheid het openbaarheidsbeginsel zwaarder moet laten wegen dan het vertrouwelijk karakter van de verstrekte informatie. Voor het KVP-amendement stemden ook VVD, ARP, CHU, DS'70, SGP, GPV, Boerenpartij en RKPN.
Den Uyl beloofde er naar te zullen streven alle uitvoeringsmaatregelen, zo enigszins mogelijk, voor de datum van inwerking treden te zullen publiceren,
Met algemene stemmen aanvaardde de Kamer een motie van KVP, VVD en PvdA, waarin de regering werd gevraagd alle wetten en Algemene Maatregelen van Bestuur te onderzoeken of het nodig zou blijken te zijn deze aan het openbaarheidsbeginsel aan te passen. (Politiek Overzicht, NRC/H'blad)

POOLSE PREMIER JAROSZEWICZ BEZOEKT NEDERLAND

Van 14-16 maart heeft de Poolse premier Pjotr Jaroszewicz een bezoek aan Nederland gebracht. Hij werd vergezeld door o.m. de minister van buitenlandse handel, Olszewski.

Tijdens het bezoek van Jaroszewicz en zijn minister van buitenlandse handel Olszewski zijn een groot aantal akkoorden ondertekend op economisch, financieel, technisch en cultureel gebied. Er zijn plannen voor verscheidene joint ventures opgezet. Een van de belangrijkste overeenkomsten is de levering van baggermateriaal voor f 34 miljoen aan Polen, waarvoor in de plaats Nederland een groot aantal dekschuiten geleverd krijgt.
Tevens is er een intentieverklaring getekend voor meer faciliteiten voor kleine Nederlandse bedrijven die iri Polen vaste voet willen krijgen.
Tot grote tevredenheid van de Poolse gasten heeft Nederland hun een „revolving" krediet beloofd van f 100 niiljoen, speciaal bestemd voor de aanschaffing van kapitaalgoederen.
Polen heeft zich al sinds enige jaren bij diverse Westerse landen diep in de schuld gestoken om zijn totaal verouderde produktieapparaat te vernieuwen en zodoende rendabeler te laten draaien.
Aan het einde van het bezoek is niet alleen een communiqué met de feitelijke bijzonderheden uitgegeven, maar er is tevens een algemene politieke verklaring ondertekend. Dit is voor Nederland tamelijk uniek. In deze verklaring worden de algemene grondbeginselen voor politieke samenwerking tussen beide landen geformuleerd. waarbij met name ook de slotakte van Helsinki is aangehaald.
Met de Polen is een echte dialoog mogelijk, luidde na afloop van het bezoek eenstemrriig de reactie aan Nederlandse zijde. Men was duidelijk onder de indruk gekomen van de openhartige wijze waarop de Poolse bewindslieden bereid waren over hun problemen te spreken. Over de dissidenten en de interne oppositie kon — anders dan begin van deze maand bij het bezoek van minister Van der Stoel aan Tsjechoslowakije (pag. 169/1 e.v.) — vrijuit worden gediscussieerd.
De Poolse regering is er zich volgens Nederlandse gesprekspartners terdege van bewust dat een groot deel van de bevolking het met het huidige communistische regime niet eens is. De actieve oppositie van een kleine groep dissidenten blijft vooralsnog evenwel een randverschijnsel. De leiders in Warschau willen deze dissidenten niet hardhandig aanpakken, omdat anders de bevolking zou worden geprovoceerd en een krachtig anti-communistisch front onaer leiding van de Rooms-katholieke kerk zou ontstaan. Nu nog, meer dan dertig jaar na de communistische machtsovername, valt immers 85 procent van de Poolse bevolking onder de kerkelijke organisatie.
„Natuurlijk blijven er tussen Polen en Nederland meningsverschillen bestaan over onderwerpen als het Duitse probleem of de ontwapening. Maar door de realistische benadering van de Poolse gasten en door de openhartige discussies zijn beide landen elkaar toch een stukje nader gekomen", zo luidde het commentaar van Nederlandse zijde aan het einde van het bezoek. (NRC/H'blad, ANP)

FINA CIERING VERKIEZINGS-PROPAGANDA

Daf-Trucks in Eindhoven heeft, naar op 1 febr. bekend is geworden, de drie grote partijen aangeboden f 2500 in hun verkiezingsfondsen te storten. Dit naar aanleiding van verzoeken om bijdragen van de kant van het CDA en de VVD. Om de schijn van eenzijdige bevoordeling te vermijden besloot het bedrijf daarop ook de PvdA een aanbod te doen. De PvdA heeft de donatie om principiële redenen geweigerd.
De VVD ontkent om geld gevraagd te hebben, maar propagandaleider De Korte sluit de mogelijkheid niet uit dat het bedrijf door een plaatselijke afdeling is benaderd,
Bij liet CDA bleek de naam van DAF voor te komen op een lijstje met enkele tientallen namen van banken en bedrijven, waaraan een beperkte bijdrage werd gevraagd.
Daarbij is uitdrukkelijk de beperking gemaakt dat het bedrag niet boven de f 5000 mag komen en dat de donaties openbaar moeten warden gemaakt. Volgens de voorzitter van het centrale verkiezingscomité van het CDA, Jansen van Raay, is nadrukkelijk om een beperkte bijdrage gevraagd zonder geheimzinnigheid en om elke schijn van beinvloeding door bedrijven te vermijden.
Naar aanleiding van de afwijzing van het aanbod door de PvdA is men zich bij DAF gaan bezinnen op de vraag of de andere twee partijen nu nog wel kunnen worden gesteund.
Uit een accountantsrapport dat in februari werd gepubliceerd blijkt dat het CDA in 1974 en 1975 enkele tonnen aan giften en bijdragen heeft ontvangen, die ten dele afkomstig waren uit het bedrijfsleven. Het geld was bestemd voor het wetenschappelijk fonds van het CDA, dat in 1974 werd opgericht ter vervanging van de stichting steunfonds van het CDA. (NRC/H'blad, Politiek Overzicht)

INCIDENT VAN AGT-ZIJLSTRA-VONDELING

De voorzitter van de TK, Vondeling, heeft op 15 febr. in de NOS-rubriek ,,Den Haag Vandaag" gezegd dat een premierschap van J. Zijlstra, de voormalige (AR)-premier en de huidige president van de Nederlandsche Bank, niet verenigbaar is met dit presidentschap. Verder vond hij dat een eventuele terugkeer van Zijlstra als premier in strijd is met „goed democratisch fatsoen".
Volgens Vondeling heeft Zijlstra

formeel wel het recht om opnieuw premier te worden, maar ,,hij zal zich in de verkiezingsstrijd moeten begeven". Vondeling voegde daar aan toe: ,,Het is in deze tijd niet goed meer mogelijk dat van bovenaf plotseling een premier naar voren wordt geschoven, zoals indertijd dr. De Quay",

Vondeling reageerde hiermee op uitlatingen van minister Van Agt, gedaan tijdens de lunch met het Genootschap van hooiaredacteuren op 14 febr., waarbij Van Agt door liet schemeren dat hij Zijlstra de meest geschikte kandidaat voor het premierschap acht.

In CDA-kring werd kritiek geuit op de opmerkingen van Vondeling; ze zouden slecht te rijmen zijn met de onpartijdige positie van de kamervoorzitter.

AR-fractieleider Aantjes vroeg, mede namens zijn collega's Andriessen en Kruisinga, Vondeling een vergadering te beleggen met alle fractieleiders uit de TK.

Vondeling toonde zich verbaasd over de reactie van het CDA, terwijl de fractievoorzitters van de progressieve partijen in de TK, Van Thijn, De Gaay Fortman en Terlouw meedeelden niet deel te zullen nemen aan het door Aantjes gevraagde gesprek. De aanleiding tot deelname aan een dergelijk gesprek ontbrak volgens hen, omdat in hun visie het een kamervoorzitter past zich actief bezig te houden met het functioneren van de parlementaire democratie.

Het gesprek vond toen op **22** febr. plaats in afwezigheid van de fractievoorzitter van PvdA, PPR, D'66, PSP, DS'70, RKPN en de onafhankelijken Nooteboom en Huijsen.

Vondeling gaf tijdens dit gesprek toe dat hij zijn uitlatingen als privéopvattingen naar buiten had moeten brengen en niet namens het parlement. Na afloop van het overleg deelde CHU-fractieleider Kruisinga, namens de drie CDA-fracties, mede de zaak verder als afgedaan te besohouwen.

VERKIEZINGSCONGRES CPN

Onder de naam ,,nationale conferentie van de Communistische Partij van Nederland" heeft de CPN op **15** en 16 jan. in Amsterdam haar verkiezingscongres gehouden.

De partij schaarde zich achter de oproep van het partijbestuur voor een actie, die de CPN in het volgende kabinet moet helpen. Leuze van deze actie is: ,,Van Agt eruit, de CPN erin"

De voorzitter van de CPN, H. Hoekstra, bekritiseerde in zijn rede voor het congres het kabinet-Den Uyl scherp. De uitwerking van het kabinetsbeleid is funest geweest, en het wordt tijd dat er een kabinet komt dat wordt gedragen door communisten, socialisten en progressieve gelovigen, zei Hoekstra.

Een aanzet voor de politieke discussie tussen de CPN en andere linkse partijen kan een gemeenschappelijk optreden van de communisten met de PPR zijn om een massabeweging tegen de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo te mobiliseren. aldus de CPN-voorzitter. Hij vroeg PPR-lijsttrekker Ria Beckers, die gepleit heeft voor zo'n dialoog met de CPN, om haar woorden waar te maken. Fel verzette Hoekstra zich tegen het beleid van minister Van Agt, die volgens hem ,,als een duveltje uit een doosje" bij het CDA als lijstaanvoerder tevoorschijn is gekomen. Het is nu al duidelijk, aldus de CPN-voorzitter, dat Van Agt de hem gegunde positie in de regering wil gebruiken om de klok op alle terreinen terug te draaien.

Het beleid van een kabinet waarin de CPN meedoet zou volgens Hoekstra gericht moeten zijn op ,,de belangen van het land, de verdediging van het levenspeil en vermindering van de bewapening".

De CPN-conferentie besloot op zijn voorstel om actiecomité's te gaan vormen in de strijd voor handhaving van de koopkracht. Georganiseerde en ongeorganiseerde werknemers in bedrijven en kantoren moeten worden gemobiliseerd. De eis van de ondernemers tot afschaffing van de prijscompensatie betekent een totale inkomensverlaging die iedereen zal treffen, zei Hoekstra.

De ere-voorzitter van de CPN Paul de Groot riep het congres op een streep te zetten onder de moeilijkheden en verschillen die internationaal tussen communisten bestaan. Meer dan ooit is er behoefte aan contacten met de Oosteuropese landen waar zusterpartijen aan de macht zijn, meende De Groot.

De fractievoorzitter van de CPN in de Tweede Kamer, Marcus Bakker, bekritiseerde de Sowjet-Unie die haar dissidenten, ,,de vijanden van het socialisme" naar het Westen stuurt. ,,Onze Westerse kapitalistische wereld kan geen vuilnisbelt worden van wat zij als hun afval beschouwen", zei Bakker, die geen goed woord voor de dissidenten overhad.

(N R C / H'b l a d)

(Vor. ber. pag. 537/1 e.v.-1975)

VERKIEZINGSCONGRESSEN PSP

Op 22 en **23** jan. vond een algemene ledenvergadering van de PSP plaats, waarop het verkiezingsprogramma werd vastgesteld.

Een alternatief programma, dat door de groep Appel binnen de PSP was voorgesteld, werd door nog geen vijfde deel van het congres gesteund en daarom niet in behandeling genomen. De groep Appel wil het pacifistische element in de PSP versterken en het isolement van de partij doorbreken.

Het congres sprak zich uit tegen regeringssamenwerking van PvdA en PPR met het CDA. Volgens de PSP maakt samenwerking van de progressieven met het CDA uitvoering van werkelijke maatschappelijke hervormingen onmogelijk. ,,PvdA en PPR moeten machtsvorming van onderop verkiezen boven machteloos regeren."

De voorzitter van de PSP, Lambert Meertens. noemde een gezamenlijk optrekken van PvdA, PPR, CPN en PSP helaas onmogelijk.

Op **12** febr. vergaderde de algemene ledenvergadering van de PSP opnieuw. Nu werd R. van der Lek, de voorzitter van de TK-fractie van de partij, tot lijstaanvoerder verkozen.

Het zittende kamerlid A. van der Spek werd als tweede op de PSP-lijst gekozen en als derde het Haarlemse raadslid B. Evers. De door de vartiiraad aangewezen C, Hoek, vertegenwoordiger van de groep ,,Appel", trok zich terug.

Appel toonde zich uiterst ontevreden over de huidige PSP. De groep meent dat de PSP de oorspronkelijke beginselen verwaarloost. Aan de betekenis van geweldloze strijdmethoden wordt voorbijgegaan en in het program is te weinig aandacht voor gedecentraliseerde democratisering in de samenleving. Appel vormt zich om tot een aparte werkgroep voor pacifistisch-socialisme.

In zijn rede tot het congres zei lijstaanvoerder Van der Lek o.m., dat PvdA en PPR in wezen de opdrachten van een ongrijpbaar kapitalistisch systeem uitvoeren,

Hij richtte een felle aanval op het kabinet-Den Uyl, dat volgens hem weinig meer heeft gebracht dan door ondernemers gewenste bezuinigingen en een rem op de lonen, zonder dat de prijzen daalden.

Welzijnswerk, gezinsverzorging, gezondheidszorg en uitkering van de arbeidsongeschiktheid worden geremd. ,,Wat wel is gekomen, zijn een uitgeholde VAD, een uitgeklede ondernemingsraad en iets over investeringen dat er nog niet is", zei Van der Lek.

Hij signaleerde ,,reactionaire krachten" in de samenleving die proberen de nieuwe mondigheid te onderdrukken.

De VVD vindt gehoor voor het zwartste conservatisme en de christendemocraten vormen een blok, dat om een ethisch reveil roept. Als altijd in een crisis, is er een sterke reactie. Dat vraagt om een antwoord van strijd, verzet en waakzaamheid. Volgens Van der Lek heeft vooral de PSP dat antwoord.

Het PSP-congres nam met ruime meerderheid een resolutie aan, waarin de nadruk werd gelegd op acties buiten het parlement en het werven van leden. Dat wordt belangrijker gevonden dan stemmenwinst. Van verschillende kanten werd bepleit om de aandacht minder te richten op studenten, welzijnswerkers en onderwijzers — die heeft de PSP genoeg — en meer op fabrieksarbeiders.

Van der Lek zei dat de PSP ,,vanzelfsprekend" achter de stakingen staat.

PSP-voorzitter L. Meertens had voor de uitspraken van diverse rechters voor een afkoelingsperiode ,,maar één woord: klassejustitie". De burgerlijke rechter beperkt de stakingsvrijheid, want hij heeft nu eenmaal tot taak om de gevestigde belangen te beschermen. De PSP heeft weinig vertrouwen in een nieuw wetsontwerp. Alleen volledige stakingsvrij-

heid is acceptabel. aldus Meertens (De Volkskrant NRC/H'blad, Politiek Overzicht)
(Vor ber pag 70/1-1976)

ENGELAND

ANTHONY CROSLAND OVERLEDEN, DAVID OWEN NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

Anthony Crosland, minister van buitenlandse zaken sedert april 1976 (pag. 288-1976), is op 19 febr. op 58-jarige leeftijd overleden. Crosland werd op 13 februari in zijn huis in Adderbury, Oxfordshire, door een hersenbloeding getroffen en vervolgens opgenomen in een ziekenhuis in Oxford. Op 14 februari verzocht premier Callaghan aan dr. David Owen, minister van staat op het ministerie van buitenlandse zaken, om de functie van Crosland waar te nemen.

Na het overlijdeii van Crosland maakte premier Callaghan op 21 februari een aantal wijzigingen in de samenstelling van het kabinet bekend. Dr. David Owen werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken en wordt daarmee de op vier na belangrijkste minister in het kabinet. Verder werd Joel Barnett, eerste secretaris van de schatkist, toegelaten tot het kabinet, waarmee het kabinet nu 24 leden telt. Twee andere benoemingen waren: Frank Judd, minister van staat voor overzeese ontwikkeling werd benoemd tot minister van staat op het ministerie van buitenlandse zaken als opvolger van David Owen, en mevrouw Judith Hart, die al enige malen deel uitmaakte van de regering werd benoemd tot minister van staat voor overzeese ontwikkeling.

David Owen

Charles Anthony Raven Crosland werd op 29 augustus 1918 geboren. Zijn vader was ambtenaar. Crosland studeerde in Oxford politicologie, filosofie en economie en werd daar, na een onderbreking door de oorlogsjaren. tot lector in de economie benoenid.

In zijn studententijd was hij politiek actief in de socialistische studentenbeweging en in 1950 werd hij als Labour-afgevaardigde gekozen in het district South Gloucestershire. Vanaf 1959 was hij vertegenwoordiger voor het vissersdistrict Grimsby.

Hij heeft verscheidene kabinetsfuncties vervuld — o.a. minister van onderwijs en ruimtelijke ordening — maar dankte zijn reputatie als een der partijfilosofen aan een boek dat hij 22 jaar geleden heeft geschreven, „The future of socialism".

Drie kernpunten daaruit waren: zorg voor de sociaal zwakken en onderdrukten; gelijkheid van kansen en een sociaal beheer van de aarde.

Crosland behoorde tot de gematigde vleugel van Labour, en leek gezien zijn grote intellectuele capaciteiten regelrecht door te stoten in de partij naar de functie van minister-president. Zijn wat individualistisch gedragspatroon en zijn scherpe tong bezorgden hem echter veel vijanden, wat in 1976 bleek bij het vertrek van sir Harold Wilson.

Crosland viel in de strijd om het leiderschap in de eerste ronde al uit met minder dan 20 stemmen. Het was de bedoeling, dat hij dit jaar met de minister van financiën, Dennis Healey, zou wisselen van functie. Premier Callaghan benoemde hem vorig jaar bij de leiderswisseling op buitenlandse zaken, maar van het begin af was dit bedoeld als een tijdelijke post. Critici hebben vastgesteld dat dit duidelijk te merken was aan de manier waarop Crosland zijn taak vervulde. Maar hij heeft zich in elk geval vermand om Groot-Brittannië een redelijk figuur te laten slaan tijdens het voorzitterschap van de Europese Gemeenschap, deze zes maanden.

Hij is nooit fel voor- of tegenstander geweest van de Europese samenwerking, maar vond de interne ontwikkeling van het socialisme belangrijker.

De nieuwe minister van buitenlandse zaken, dr. David Owen, was sedert vijf maanden staatssecretaris op het ministerie van buitenlandse zaken met de rang van minister van staat.

David Owen is de zoon van een huisarts uit Plymouth. Hij studeerde in Cambridge en specialiseerde zich in neurochirurgie in het St. Thomas Hospita1 in Londen. Hij had echter politieke ambities. Daarom deed hij in 1964 een poging om parlementslid *te* worden. Dat mislukte, maar in 1966 werd hij wel gekozen in zijn geboortestad Plymouth.

Slechts één jaar later werd Owen benoemd tot staatssecretaris voor defensie onderleiding van Dennis Healey; van 1968 tot 1570 was hij staatssecretaris voor marine. In de oppositie vervulde hij de rol van schaduw-mmister voor defensie. maar in 1972 trok hij zich terug uit die functie — gelijk met o.a. Roy Jenkins — uit protest regen de anti-EG-houding van Labour.

Toen Wilson weer aan de macht kwam. werd Owen staatssecretaris van volksgezondheid onder de temperamentvolle Barbara Castle. Hoewel hij vaak met haar botste — Owen behoort tot de gematigde vleugel van de Labour-partij, Barbara Castle stond en staat ver naar links -- steunde hij mevrouw Castle in haar strijd om particuliere ziekenhuisbedden te verkrijgen uit de staatsziekenhuizen.

In april 1976 kwam David Owen, na het aftreden van Wilson, gelijk met Anthony Crosland op buitenlandse zaken. En nu is hij aan de top; ongetwijfeld ook door de gunstige adviezen van de hoge ambtenaren op BZ. Owen heeft zich in de vijf maanden van zijn staatssecretarisschap snel ingewerkt. In die functie moest hij de EG-zaken behandelen, hetgeen sinds januari werd gecompliceerd door het feit dat minister Crosland het voorzitterschap van veel bijeenkomsten had. Owen oogstte echter veel lof voor de felle manier waarop hij de Britse belangen verdedigde — o.a. in de visserijkwestie — en voor de snelheid waarmee hij zich heeft ingewerkt.

Hij is getrouwd met een Amerikaanse, Deborah Schabert. Zij is literair agente, en had zich zelf volgens de zondagsbladen beloofd om nooit met een Engelsman, nooit met een arts en nooit met een politicus te trouwen. Zij deed het alle drie, nadat zij Owen in 1968 had ontmoet in de Verenigde Staten en hij haar later per telefoon ten huwelijk vroeg. (The Times, NRC/H'blad)

BEGROTING VOORZIET IN BELASTINGVERLAGINGEN

Minister voor financiën Dennis Healey heeft op 29 maart bij het Lagerhuis de begroting voor 1977-78 ingediend, waarvan de voornaamste punten een belastingverlaging van ruim f 9,6 mrd en verhoging van de prijzen voor sigaretten, stookolie en benzine zijn. Verder voorziet de begroting in een verhoging van de wegenbelasting.

De bedoeling van de belastingverlaging is de economie te stimuleren en het nivellerende effect van de uniforme loonronden van de afgelopen jaren en van de inflatie enigszins te compenseren. Maar om te voorkomen dat de looneisen uit de hand lopen, heeft Healy f 4,3 mrd van de belastingverlaging afhankelijk gesteld van een ,,redelijk loonakkoord met de vakbonden".

Wat hij als aanvaardbaar beschouwt is echter verzwegen; de onderhandelingen met de vakcentrale TUC zullen onmiddellijk na de begrotingsbehandeling beginnen. Het pakket belastingmaatregelen is erop gericht voornamelijk de laagstbetaalden en de middengroepen enige verlichting te geven.

De belastingvrije voet word-t om-

hooggebracht met verschillende bedragen voor gehuwden, ongehuwden en alleenstaanden met kinderen. Dit heeft tot gevolg, dat 845.000 Britten, die belasting betalen of dat binnenkort zouden moeten gaan doen door loonsverhogingen, voorlopig buiten de inkomstenbelasting vallen.

De grens van de inkomensschijf, waarover het laagste tarief van 35% moet worden betaald, is omhooggebracht van f 21.500 tot f 25.800. Healey heeft verder aangeboden dat basistarief te verlagen van 35 naar 33%, mits de vakbonden akkoord gaan met een matige loonstijging. Dit zal de schatkist dus nog eens f 4,3 mrd kosten.

Andere belastingverlichtingen, die wel direct ingaan, gelden voor gepensioneerden en hoger betaalden. Alle maatregelen bij elkaar — incl. de voorwaardelijke verlaging — komen voor de gemiddelde Brit neer op een inkomensverbetering van 4,5%.

De minister van financiën haalt ongeveer een derde van het verlies van de schatkist terug via een verhoging van de prijs voor sigaretten en vervoer. Sigaretten worden 17 cent duurder per pakje, benzine gaat 24 cent per gallon omhoog, stookolie 6,5 cent per gallon. De wegenbelasting stijgt van f 172 naar f 215 voor personenwagens; voor vrachtwagens moet tot 35% meer worden betaald.

Healey heeft hiervoor als argumenten gegeven bevordering van de gezondheid en energiebesparing. De sigaret wordt zwaarder belast omdat hij kanker kan veroorzaken, duurdere benzine en olie zullen hopelijk tot een lager verbruik leiden, en vrachtwagens moeten meer opbrengen om, zij het nog maar gedeeltelijk, te betalen voor de schade die zij aanrichten aan de wegen.

Sterke drank, hoewel ook niet zeer gezond, wordt niet zwaarder belast en piiproken evenmin om de ouderen niet te treffen.

Werkloosheid

De regering stelt ook f 430 mln beschikbaar voor herstel van de binnensteden, en de maatregelen tegen werkloosheid worden gehandhaafd. Minister Healey zei dat hij door deze stimulerende maatregelen 150.000 tot 200.000 minder werklozen verwacht tegen het eind van 1977 en nog eens dezelfde vermindering tegen het eind van 1978.

Bij zijn presentatie in het Lagerhuis — het indienen van de begroting is een van de hoogtepunten in het parlementaire jaar — gaf Healey een optimistische visie op het economische herstel. Maar, zei hij, veel zal ervan afhangen of het Britse volk positief reageert op deze stimulansen om hogere prestaties te leveren. En vooral, of de vakbonden bereid zijn voor het derde achtereenvolgende jaar een weliswaar iets soepeler, maar toch beheerste loonpolitiek te accepteren.

Verschillende vakbondsleiders hebben kribbig gereageerd op de voorwaardelijke belastingverlaging, die Healy nu — ondanks negatieve adviezen van vakbondsleiders — voor de tweede maal invoert.

Hugh Scanlon, de leider van de machtige industi-iebond, toonde zich zeer geïrriteerd. En de secretarisgeneraal van het TUC, Len Murray, zei dat de minister van financiën niet moet proberen het lot van de natie van de loonsituatie af te laten hangen. ,,Er zijn veel meer factoren die inflatie veroorzaken dan alleen de loonsom,"

Toch was er enige tevredenheid over de hoogte van de belastingverlaging, die volgens de aanvankelijke verwachting niet veel groter zou zijn dan f 6,5 mln. Dit bedrag was ongeveer beschikbaar binnen de afspraken met het Internationaal Monetair Fonds over de lening, die Groot-Brittannië in dec. 1976 heeft gekregen.

De afspraken hielden o.m. in dat het begrotingstekort niet zou oplopen tot boven de f 37 mrd. Healey blijft daar nu keurig binnen door de verhoging van de indirecte belastingen.

De leidster van de oppositie, mevr. Nargaret Thatcher, hekelde het beleid van de regering, en deze begroting in het bijzonder. Zij kritiseerde het ontbreken van gegevens over de komende loonstijging, en zei dat de belastingverlaging niet voldoende is om de gestegen prijzen van het afgelopen jaar te compenseren. ,,Dit is geen begroting voor een opleving," zei zij. ,,maar voor een overleving en wel van de regering."

Het werkgeversverbond **CBI** heeft enige instemming laten horen met de belastingverlaging, maar heeft vooral de prijsverhoging van benzine gekritiseerd, omdat de automobielsector van vitaal belang is voor de economie. De werkgevers hadden, evenals de conservatieve woordvoerders in het Lagerhuis, aangedrongen op verlaging van de overheidsuitgaven. De Londense effectenbeurs heeft gunstig gereageerd op het pakket maatregelen, en ook het pond sterling steeg. (The Times, *NRC/H'blad)*

CONSERVATIEVE MOTIE VAN WANTROUWEN OVER OVERHEIDSUITGAVEN DOOR SAMENWERKING LABOUR-LIBERALEN VERWORPEN

Op 27 januari publiceerde de regering het eerste deel van het witboek over overheidsuitgaven voor het begrotingsjaar 1977/78, up 25 iebruari het tweede deel, handelend over de jaren 1979/80 en daarna.

In beide delen worden verdere besnoeiingen in de overheidsuitgaven aangekondigd, één en ander om te voldoen aan de voorwaarden die het Internationaal Monetair Fonds aan dn Britse regering heeft gesteld, wil men voor verdere internationale leningen in aanmerking komen.

Half maart werd in het Lagerhuis een debat gewijd aan de witboeken en de daarin gedane voorstellen.

Toen het op een stemming daarover aankwam, besloot Labour een motie in te dienen om het debat te verdagen, omdat ook binnen de Labourpartij grote verdeeldheid bestaat over de bezuinigingsvoorstellen. De verzamelde oppositie accepteerde dit niet en op voorstel van de Schotse nationalisten werd besloten een normale stemming over het oorspronkelijke onderwerp te houden. Labour besloot daarop zich van stemming te onthouden en de einduitslag van de stemming was dan ook 293 tegen 0.

De leider van de conservatieve oppositie, mevr. Thatcher, diende daarop op 18 maart een motie van wantrouwen tegen de regering in, die een onmiddellijk gevaar voor het voortbestaan van de regering-Callaghan inhield, die in het Lagerhuis namelijk niet over een meerderheid beschikt. In het verleden kon Labour bij belangrijke stemmingen rekenen op de steun van de Schotse nationalisten, maar sedert een aantal Labour-parlementsleden tegen een wetsontwerp om Schotland en Wales een eigen parlement te geven heeft gestemd, zijn de Schotse nationalisten niet meer bereid Labour te steunen.

De regering besloot daarom toenadering te zoeken tot de liberalen en 8 Noordierse Nationalisten in het Lagerhuis. Dezen stelden in ruil voor hun steun aan de regering bij de stemming over de conservatieve motie van wantrouwen een aantal eisen, waaraan door de regering na intensief onderhandelen werd toegegeven. De regering beloofde de

Unionisten dat Noord-Ierland weer een zekere vorm van administratief zelfbestuur zal krijgen en meer zetels in het Lagerhuis. Ook werd grotere veiligheidsinspanning toegezegd, niet door het zenden van meer Britse troepen, maar door het versterken van de politiemacht.
De liberalen eisten dat de komende verkiezingen voor het Europese Parlement volgens het evenredigheidsstelsel zullen worden gehouden en dat Schotland en Wales zelfbestuur krijgen. Verder wilden ze openbaarmaking van een eventueel akkoord met de regering, permanent overleg over de wetgeving die Labour wil doorvoeren, belastinghervormingen en nader overleg over medezeggenschap.

Liberaal-socialistische samenwerking

Na intensief kabinetsberaad maakte premier Callaghan bekend dat hij bereid was tot een zekere vorm van samenwerking met de liberalen.

De overeenkomst houdt in dat er een coinmissie wordt gevormd van liberalen en socialisten die eens per week onder leiding van minister Michel Foot de beleidsplannen van Labour zal doornemen. De liberalen krijgen daarbij alle gelegenheid om hun mening te geven en eigen beleidsvoorstellen te doen, maar de partiien hebben geen recht van veto en zijn niet gebonden om eensgezind te stemmen. Het akkoord geldt voorlopig tot het einde van het parlementaire jaar en daarna zullen de partijen bezien of verlenging mogelijk is.

Over de liberale eisen t.a.v. de Europese verkiezingen deed de regering geen concrete toezegging. maar premier Callaghan zei wel dat de regering in het te publiceren witboek over de verkiezingen geen voorkeur zal uitspreken voor een bepaald kiessysteem, zodat alle partiien hun mening kunnen geven. In het wetsvoorstel daarna zal de regering wel rekening houden met de liberale gezichtspunten.

Ook zal de regering alles in het werk stellen om een vorm van zelfbestuur door te voeren, wellicht het eerst en afzonderlijk in Schotland.

Voor de liberalen waren deze toezeggingen voldoende om de regering bij de stemmfng over de motie van wantrouwen te steunen en deze werd dan ook met 322 tegen 298 stemmen verworpen. De liberaal-socialistische samenwerking is niet onverdeeld gunstig ontvangen. De conservatieven verweten de liberalen zich geheel aan Labour te hebben overgeleverd. De linkervleugel van Labour was ook fel tegen de samenwerking gekant en zelfs binnen de regering was onenigheid ontstaan en twee ministers, t.w. Tony Benn en Stanley Orme, konden met moeite ervan weerhouden worden hun portefeuilles ter beschikking te stellen. *(The Times, NRC/H'blad)*

WITBOEK DEFENSIE-UITGAVEN VOORZIET **IN** BEZUINIGINGEN, **LIBERALEN** STEMMEN **TEGEN** RIJ **LAGERHUISDEBAT**

Op 28 februari heeft de regering een witboek over defensieuitgaven gepubliceerd dat voorziet in bezuinigingen ter waarde van f 900 miljoen voor het begrotingsjaar '77/'78.

Ondanks de ingreep als onderdeel van een al eerder overeengekomen campagne om te besnoeien op alle overheidsuitgaven — blijft Groot-Brittannië met zijn 24,3 miljard gulden voor defensie een hoger percentage van zijn bruto-nationale produkt uitgeven dan enig ander NAVO-land; Griekenland en de Verenigde Staten uitgezonderd.

Ongeveer een derde deel van de bezuinigingen — 297 miljoen gulden — wordt gevonden door de aanschaf van materieel uit te stellen. Een klein aantal minder belangrijk geachte projecten zal worden geschrapt. Hiertoe behoren o.a. een lange-afstandsversie van de Nikara, een voor de bestrijding van onderzeeboten bestemde raket van de marine. De rest van het bedrag wordt gevonden door overal kleinere bedragen weg te halen. Er zal minder worden gebouwd, administraties worden gestroomlijnd, het gras bij kazernes wordt minder gemaaid en de uitgaven voor ontwikkeling en onderzoek gaan ook iets omlaag.

In het witboek wordt gesteld dat de bezuinigingen uitsluitend worden gedicteerd door de economische situatie van het land en niet door de militaire situatie in de wereld.

Het witboek geeft daarvan een analyse en bevestigt de visie dat — hoewel er geen aanwijzingen zijn voor agressieve bedoelingen — de Sowjet-Unie zijn aanvallende kracht de laatste jaren geleidelijk heeft opgevoerd.

Ondanks de bezuinigingen zal Groot-Brittannië zich op het gebied van materieelaankopen handhaven.

Een recent onderzoek heeft uitgewezen, dat de Britten met hun 19 procent van het budget proportioneel meer kopen dan enig ander NAVO-land, Dit is o.m. mogelijk, omdat de exploitatiekosten van het beroepsleger van 343.000 man laag zijn.

Het witboek meldt dat de negende atoomonderzeeër. de Superb, inniiddels in dienst is getreden. Drie van deze schepen zijn in aanbouw, en er zijn verdere orders te verwachten. De eerste van een nieuwe serie anti-duikbootkruisers, de Invincible, zal in mei te water worden gelaten, de tweede, de Illustrious, is in aanbouw. Dit jaar zal ook het derde type 42-jager met geleide wapens, genaamd New Castle, warden overgedragen. Hiervan zullen nog vijf exemplaren worden gebouwd. Het leger i~ van plan oni het laser-waarnemingssysteem en de vuurleiding van de Chieftaintank te verbeteren.

Voor de bestrijding van tanks blijven, aldus het witboek, de uit helikopters gelanceerde geleide raketten zeer belangrijk.

Op 28 maart vond in het Lagerhuis een debat over de bezuinigingen plaats, waarbij 8 liberale afgevaardigden tegen de regering stemden.

De liberalen stemden voor een Conservatieve motie die de bezuinigingen veroordeelt omdat ,,onze strijdkrachten niet genoeg moderne uitrusting krijgen om samen met de NATO-partners agressieve daden af te schrikken en, in het geval van daadwerkelijke vijandelijkheden, langdurig effectief te kunnen strijden". De regering won de stemming echter met 277 tegen 262 stemmen.

De liberale woordvoerder voor defensie, Hooson, zei dat zijn partij uitdrukkelijk met James Callaghan heeft afgesproken dat de liberalen zich niet gebonden achten in zaken waarover zij niet geraadpleegd zijn. En dat was ditmaal het geval; het witboek over defensie dat op 28 maart werd behandeld, is al enkele weken geleden gepubliceerd.

De motie van de regering, die het fiat moest geven aan de bezuinigingen, werd daarna zonder stemming aangenomen. Even dreigde nog een rebellie van de linkervleugel van Labour, die tegen de defensienota wilde stemmen uit protest tegen de haars inziens nog veel te hoge uitgaven.

In dat geval, zei Hooson, zouden de liberalen wél de regering hebben gesteund om te proberen een vernederende nederlaag te voorkomen. *(The Times, NRC/H'blad)*

MAROKKO

BINNENLANDSE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN SINDS 1973. PROCESSEN E S TERECIITSTELLISGEN. NIEUWE POLITIFKE PARTIJEN. VERKIEZINGEN VOOR GEMEENTERADEN EN PROVINCIALE ASSEMBLEES. OPPOSITIELEIDERS I S KABINET

De binnenlandse politieke ontwikkeling van Marokko sinds 1973 kent twee aspecten.
Enerzijds waren er tal van processen, soms gevolgd door terechtstellingen, in verband met het z.g. ,,komplot van 3 maart'' 1973 en de studentenonlusten van 1973, gekoppeld aan een justitieel systeem op grond waarvan honderden personen zonder vorm van proces jarenlang gedetineerd werden.
Anderzijds was er sprake van een geleidelijke herleving van de politieke activiteiten, die gepaard ging met het optreden van nieuwe politieke partijen en die uitmondde in verkiezingen van gemeenteraden op 12 nov. 1976 en van provinciale assemblees op 25 jan. 1977 als een voorbereiding op de later dit jaar te houden parlementsverkiezingen.
In deze laatste ontwikkeling past ook de benoeming op 1 maart van de twee voornaamste oppositieleiders tot ministers zonder portefeuille en de op 9 maart bekendgemaakte opheffing van de perscensuur.
Terwijl enerzijds de ontwikkeling m.b.t. de toenmalige Spaanse Sahara in 1975 als argument voor uitstel van de voor dat jaar geplande verkiezingen was aangevoerd, zou anderzijds de brede steun die koning Hassan in eigen land voor zijn Sahara-politiek verwierf (de ,,groene mars'' van nov. 1975, pag. 180 e.v.-'76) hebben bijgedragen tot een verzachting van het optreden tegen politieke gevangenen.
De twee bovengenoemde aspecten worden hieronder verder uitgewerkt.

Processen en terechtstellingen *i.v.m. komplot* maart 1973

Van de 16 tijdens het proces te Kenitra op 30 aug. 1973 uitgesproken doodvonnissen (pag. 664/2-1973) werden 15 op 1 nov. van dat jaar ten uitvoer gebracht. De 15 mannen, o.w. Omar Dakhoun, werden door een vuurpeloton terechtgesteld in de centrale gevangenis van Kenitra. De executie van Mouhtadi M'Hamed Ben Bouchaib werd uitgesteld, omdat hij volgens het ministerie van voorlichting betrokken was bij een andere zaak die nog in onderzoek was.
Tegen 13 personen die tijdens het proces te Kenitra tot gevangenisstraffen waren veroordeeld, nadat de koninklijke aanklager tegen 7 van hen de doodstraf had geëist, begon op 15 jan. 1974 een tweede proces voor het militaire tribunaal te Kenitra. Het Marokkaanse hooggerechtshoi had een beroep van de koninklijke aanklager tegen de vonnissen toegewezen. Op 18 jan. 1974 wees het militaire tribunaal opnieuw vonnis: 6 verdachten kregen nu de doodstraf, 3 werden tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld en de overige 4 kregen 30 jaar.
Eveneens i.v.m. het komplot van maart 1973 (pag. 663-1973) veroordeelde het militaire tribunaal te Kenitra op 28 jan. 62 Marokkanen bij verstek ter dood, terwijl tevens hun bezittingen werden geconfisqueerd. De doodstraf was conform de eis van de koninklijke aanklager, Mohammed el Fassi Fihri, die stelde dat het niet verschijnen van de verdachten voor het tribunaal ,,het meest formele bewijs van hun schuld'' vormde. Tot de 62 behoorde Mohammed Basri, die i.v.m. het komplot van juli 1963 reeds ter dood veroordeeld was maar toen gratie kreeg (pag. 559/1-1964) en die in 1971 bij verstek voor de tweede maal ter dood werd veroordeeld (pag. 683/2-'71).

Op 5 febr. 1974 meldde het ministerie van binnenlandse zaken dat in vijf Marokkaanse steden (Oujda, Beni-Melal, Rabat, Fes en Casablanca) subversieve cellen waren ontmanteld, die vooral door Basri waren georganiseerd. Een van de gearresteerden zou Marokko zijn binnengekomen ,,vanuit een buurland'' om bommen in openbare gebouwen te Fes en Casablanca te plaatsen en aanslagen tegen ,,bepaalde personen'' te plegen. Voorts zou een overval zijn gepland op de gevangenis van Kenitra om de daar verblijvende gevangenen te bevrijden. De gearresteerden werden tevens ervan beschuldigd reeds bomaanslagen in Casablanca te hebben uitgevoerd, o.a. op de drukkerij van de semi-officiële kranten Le *Matin* en *Maroc-Soir*.

Op 15 febr. verwierp het hooggerechtshof het beroep van de zes op 18 jan. ter dood veroordeelden.
Le Monde (18-2-1974) berichtte dat een nieuw proces werd voorbereid tegen 69 verdachten, onder wie zowel personen van de op 5 febr. aangeklaagde groep als verdachten die op 30 aug. 1973 waren vrijgesproken maar onmiddellijk daarop weer waren gearresteerd. Vier van de personen uit de laatste categorie, allen leden van de UNFP, werden medio april vrijgelaten (*AFP* 18 4 1974); in de volgende twee weken kwamen nog ca. 36 gevangenen van deze categorie op vrije voeten.
Het regionale tribunaal te Oujda wees 10-5-'74 vonnis in een proces tegen 10 verdachten. Zij zouden op de hoogte zijn geweest van subversieve acties, maar de autoriteiten niet hebben gewaarschuwd. Twee kregen 2 jaar gevangenisstraf, vijf 18 maanden en drie werden vrijgesproken.

De op 30 aug. 1973 ter dood veroordeelde Bouchaib en de zes op 18 jan. 1974 ter dood veroordeelden werden op 27 aug. 1974 door een vuurpeloton te Kenitra terechtgesteld. Dezelfde dag werden vijf bestuursleden van de UNFP, o.w. Omar Benjelloun en Mohammed Lyazghi, die na hun vrijspraak op 30 aug. 1973 in hechtenis bleven, in vrijheid gesteld. Drie partijleden kwamen op 21 jan. 1975 vrij en in de weken daarop nog 90 anderen, aldus *AFP/Reuter* (12-3-1975), terwijl medio april nog eens 54 in voorlopige vrijheid werden gesteld.

Op 22 april 1975 werden ook 43 jongeren van marxistisch-leninistische groeperingen in voorlopige vrijheid gesteld, nadat zij een schriftelijke belofte hadden getekend ,,niet meer opnieuw te beginnen''. Zij waren in de laatste maanden van 1974 gearresteerd tijdens een actie waarbij in totaal 200 personen werden aangehouden. Geen van hen was tot dan toe voor de justitie geleid. Onder de eind 1974 gearresteerden waren ook vier mannen, die tijdens het proces te Casablanca op 2 sept. 1973 bij verstek tot levenslang waren veroordeeld, met als meest bekende Abraham Serfaty, een anti-zionistische joodse mijningenieur.
Negentien van de marxistisch-leninistische jongeren werden echter op 30 april 1975 te Casablanca veroordeeld tot voorwaardelijke gevangenisstraffen variërend van 3 tot 18 maanden.
Van de in januari en november 1973 gearresteerde groep studenten en docenten i.v.m. een- te Fes georganiseerde staking van het Syndicat national des lycéens (SNL), in totaal 44 personen, waren op 5 docenten allen tegen eind april 1975 in voorlopige vrijheid gesteld.

Gratiebesluit. Verdere processen *met lichtere straffen*

Op 17 dec. 1975 werd gemeld dat onder een koninklijk gratiebesluit 55 in 1971 en 1972 veroordeelde personen waren vrijgelaten, o.w. 14 UNFP-leden en 3 voormalige ministers.
Tot de eerste categorie behoorden El Habib Forkani en Ahmed Benjelloun, die i.v.m. het komplot van Marrakesj elk tot 10 jaar gevangenisstraf waren veroordeeld (pag. 683/2-1971). De oud-ministers, die wegens beweerde corruptie gevangen zaten. waren Mamoun Tahiri (financiën), Mohammed Jaïdi (handel en industrie) en Yahia Chefchaouni (openbare werken). (Zie pag. 324/1-'72).

Op 20 jan. 1976 meldde AZ *Moharrr* dat 105 jonge Marokkanen, die tussen augustus en november 1974 waren gearresteerd, nu voor de rechter van instructie bij het hof te Casablanca waren geleid. Eind maart berichtte hetzelfde blad, het dagblad van de USFP (zie pagina 286/2), dat 111 gedetineerden bij die rechter waren voorgeleid,

In juli 1976 vonden zes processen plaats:

1) In Rabat eindigde op 3 juli 1976 een proces tegen zeven politieke gevangenen, die op 30 aug. 1973 door het militaire tribunaal te Kenitra al bij verstek veroordeeld waren. Overeenkomstig de eis van de procureur des konings werd een van hen, Abdallah Malki, ter dood veroordeeld. De overige zes werden vrijgesproken.

2) Het hof van beroep te Settat wees op 15 juli vonnis in een op 30 juni begonnen proces tegen 31 personen i.v.m. het komplot van maart 1973. Van hen werden 15 veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 5 jaar, terwijl de overige 16 werden vrijgesproken.
De procureur des konings had tegen zes verdachten een gevangenisstraf van 30 jaar geëist. Slechts in vier gevallen overtrof de strafmaat de duur van het voorarrest.

3) Het hof van beroep te Casablanca sprak in de nacht van 19 op 20 juli 36 verdachten vrij, terwijl 6 personen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 4 jaar. Uitgaande van de arrestatiedata waren die gevangenisstraffen op één na reeds volbracht.

4) Het hof van appel te Meknes sprak op 21 juli 89 verdachten vrij, terwijl 31 personen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 6 maanden tot 5 jaar.
Slechts in twee gevallen overtrof de strafmaat de duur van het voorarrest.

5) Het hof van beroep te Fes sprak op 23 juli 10 verdachten vrij, terwijl 13 veroordeeld werden tot gevangenisstraffen variërend van 10 tot 30 jaar en 24 tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 4 jaar

6) Eveneens op 23 juli veroordeelde het hof van beroep te Rabat drie verdachten tot resp. 15, 10 en 4 jaar gevangenisstraf en drie tot elk 1 jaar gevangenisstraf, terwijl 60 personen werden vrijgesproken. Voorts werden 6 personen bij verstek veroordeeld (één tot levenslang, één tot 10 jaar en vier tot 5 jaar).

Eind juli 1976 verklaarde Rouabib, de eerste secretaris van USFP, volgens *Le* Monde (4-8-'76) dat er na de processen van jul 150 a 200 politieke gevangenen in Marokko overbleven.

Daaronder waren 5 docenten en ca. 30 studenten, die terecht moesten staan wegens het vormen van een illegale vereniging en het organiseren van stakingen bij het onderwijs in begin 1973. Slechts vijf van hen zaten in hechtenis, de overige dertig waren in april 1975 in voorlopige vrijheid gesteld. Het hof van beroep te Casablanca veroordeelde 6 van die verdachten op 4 aug. 1976 tot 3 maanden gevangenisstraf elk, 25 anderen werden vrijgesproken en vier moesten nog eens apart terechtstaan.

Daarnaast waren er zes leiders van de UNEM (Union nationale des étudiants marocains), die vanaf 9 aug, 1976 terechtstonden wegens het verspreiden van pamfletten gericht tegen het regime. Het hof van beroep te Casablanca veroordeelde op 12 aug. 1976 een van hen tot drie maanden gevangenisstraf, terwijl de overige vijf werden vrijgesproken.
Tenslotte was er nog een groep van 131 verdachten, aangeduid als leden van een marxistisch-leninistische beweging, die voor het civiele tribunaal van Casablanca terecht moesten staan wegens een aanslag op de staatsveiligheid. Tot deze categorie behoorde Abraham Serfaty.

Proces *tegen marxistische* leninisten

Het proces tegen de marxistische leninisten, ook wel aangeduid als „frontisten", werd echter uitgesteld.

In december 1976 bleek het om een groep van 243 personen te gaan, van wie de laatste op 24 nov, was gevangen gezet. O.a. uit protest tegen het uitstel begonnen 160 van deze gevangenen op 15 nov. een hongerstaking, die op 1 dec. werd beëindigd, nadat hun advocaten de verzekering hadden gekregen dat een deel van hen buiten vervolging zou worden gesteld en heit proces tegen de anderen voor eind febr. 1977 zou beginnen, Op 11 dec. meldde *Le Monde* dat inmiddels 105 gedetineerden waren vrijgelaten

De overige 138 gevangenen en de voorlopig vrijgelaten mevr. Di Maggio (een Italiaanse directrice van een school) stonden met 39 anderen (bij verstek) terecht voor het hof van beroep te Casablanca tijdens een proces dat op 3 jan. 1977 begon. Op 15 febr. wees het hof vonnis: 176 verdachten werden schuldig bevonden aan samenzwering tegen de monarchie die zij door een „democratische volksrepubliek" o.l.v. Abraham Serfaty hadden willen vervangen.

44 verdachten, van wie 39 bij verstek, werden veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, o.w. Serfaty. 21 mensen kregen 30 jaar, 44 mensen 20 jaar, 45 mensen 10 jaar en 19 werden tot 5 jaar veroordeeld, terwijl 3 personen 5 jaar voorwaardelijk kregen, De 137 aanwezigen kregen bovendien een gevangenisstraf van 2 jaar en een boete van 5.000 dirham wegens belediging van het hof, omdat zij in brieven aan ambtenaren de Marokkaanse justitie als „fascistisch" zouden hebben gekenschetst.
Het proces tegen twee andere verdachten werd geseponeerd. Het betrof mevr. Pierra Di Maggio en Mohammed Kerfati, die i.v.m. hun lichamelijke resp. geestelijke toestand het proces niet konden bijwonen. Evenmin terecht stond Abdellatif Zeroual, die op 15 nov. '74 in de gevangenis aan de gevolgen van martelingen zou zijn overleden.

De verdachten waren er ook van beschuldigd te behoren tot drie illegale groepen „Ilal Hmam" (Voorwaarts; met Serfaty als lid van de collectieve leiding), de „Groep van de 23ste maart" (1965) en „Al Moutakatiline" (de vergadering), die samen een „revolutionair volksfront wilden vormen met een „Rood Leger". Volgens de openbare aanklager had elk van de drie groepen zich tegen de nationale politiek m.b.t. de uitbreiding van de Marokkaanse soevereiniteit over de Westelijke Sahara uitgesproken en vóór de zelfbeschikking van de Saharabewoners. Later werd daaraan toegevoegd dat de „Groep van de 23ste maart" in 1976 had laten weten dat de zelfbeschikking niet

voor de Sahara-bewoners kon gelden, omdat die geen volk vormden Hoewel vele verdachten zich aanhangers van de marxistische-leninistische denkbeelden noemden, ontkenden alle de beschuldiging mbt een ,,aanslag" en een ,,komplot" Nadat de verdachten reeds op 12 en 13 jan. een hongerstaking van 48 uur hadden doorgezet uit protest tegen de gang van zaken bij het pioces begonnen zij op 17 jan. een hongerstaking voor onbepaalde tijd om dezelfde reden Op 19 jan werden alle gedaagden uit de rechtszaal verwijderd, waarna de meeste advocaten weigerden hun pleidooien te houden Le Monde (9-2) berichtte dat de hongerstaking was beeindigd.

Verdere processen

Elf militanten van de jeugdorganisatie Ittihadia van de USFP werden op 7 febr. door een tribunaal te Casablanca veroordeeld tot gevangenisstraffen van 2 tot 4 maanden. Zij waren in december 1976 gearresteerd en vervolgd wegens heit drukken en verspreiden van geschriften, die de openbare orde zouden bedreigen. Hun vonnis werd op 28 maart door het assisenhof van Casablanca verzacht tot twee maanden voorwaardelijk, zodat de gedetineerden in vrijheid werden gesteld.

Zeventien militanten van de USFP verschenen op 4 jan. voor het hof van beroep te Marrakesj wegens een aanklacht i.v.m. het ,,komplot van 3 maart". Hun zaak werd reeds diverse malen verdaagd.

Nieuwe politieke partijen en verdere partijpolitieke ontwikkelingen

A) Ali Yata, de vroegere secretaris-generaal van de Marokkaanse communistische partij, maakte op 27 aug. 1974 de vorming bekend van een nieuwe politieke partij, de partij voor vooruitgang en socialisme (PPS). Al eerder na het verbod van de communistische partij in 1960 had Yata een nieuwe partij gevormd, nl. in juni 1968 de Parti de la libération et du socialisme (PLS), maar Yata werd in sept. 1969 tot 10 maanden gevangenisstraf veroorddeeld en de partij werd ontbonden (pag. 238/1-1970). Sinds 1972 werd Ali Yata door koning Hassan II ontvangen in het kader van diens politiek van toenadering tot de oppositiepartijen.

Over de doelstellingen van de PPS (Parti du progrès et du socialisme) verklaarde Yata op een persconferentie dat de nieuwe partij ,,een actieve rol wilde spelen in het politieke leven van het land naast de andere nationale krachten". Hij zag de PPS als ,,revolutionaire avantgarde van de Marokkaanse arbeidersklasse". De PPS was voorstander van nationalisatie van de voornaamste produktiemiddelen, van de primaire industriële sectoren, de grote handelsbanken, het verzekeringsbedrijf en de buitenlandse handel. De partij streefde naar ,,werkelijk representatieve instelling?~die het volk moesten toestaan zijn soevereiniteit uit te oefenen met eerbiediging van de nationale tradities". De PPS eiste de vrijlating van alle politieke gevangenen, de terugkeer van de ballingen en de opheffing van het verbod betreffendede nationale studentenunie UNEM.

Aan het slot van het eerste nationale congres van de PPS op 23 febr. 1975 werd Ali Yata tot secretarisgeneraal gekozen. De andere leden van het secretariaat van het centrale comité werden Abdallah Layachi en Abdesselam Bourkuia. In de statuten ontbrak een formele verwijzing naar het ,,marxisme-leninisme".

B) Door hat overlijden van Allal el Fassi, de mede-oprichter en voorzitter van de Istiqlal-partij, op 13 mei 1974 (pag. 829/2-'74), kreeg deze partij een nieuwe leider. De advocaat en oud-minister van justitie, Mohammed Boucetta, werd op 27 mei 1974 aangewezen tot ,,secretaris-generaal van het uitvoerend comité". Een nationaal partijcongres zou moeten beslissen of de post van secretaris-generaal van de partij, die was vervallen toen Allal el Fassi in 1960 bij acclamatie tot voorzitter was benoemd, opnieuw zou worden ingesteld.

C) In sept. 1974 werd door de groep-Rabat van de Union nationale des forces populaires (UNFP) een nieuwe partij opgericht. Deze groep had zich in juli 1972 afgescheiden van de groep-Casablanca en was vervolgens door de regering geschorst in april 1973 vanwege haar beweerde aandeel in het z.g. ,,komplot van 3 maart" (pag. 663/3-1973). De ~groep-Rabat,ook aangeduid als de factie-Bouabid, besloot volgens Le Monde (2-12-'74) zich voortaan de ,,Union socialiste des forces populaires" (USFP) te noemen. Inmiddels had de groep-Casablanca als voortzetting van de UNFP op 30 nov. en 1 dec. 1974 haar derde congres gehouden en bij die gelegenheid Abdallah Ibrahim (premier van 1958-1960) bij acclamatie tot secretaris-generaal gekozen. De UNFP bleef nauw samenwerken met de vakbeweging Union marocaine du travail (UMT) onder haar secretaris-generaal Ben Seddik.

Van 10-12 jan. 1974 hield de USFP haar eerste officiële congres in Casablanca. De deelnemers kazen een politiek bureau van zeven* leden en wezen Abderrahim Bouabid (vicepremier van 1958-1960) eenstemmig aan tot secretaris-generaal. Deze verklaarde dat een aantal voorwaarden moest worden vervuld alvorens een nieuw politiek klimaat in Marokko kon ontstaan. De allereerste voorwaarde was de afkondiging van een algemene amnestie, die een eind moest maken aan alle reeds in gang gezette gerechtelijke vervolgingen en die aan alle politieke gevangenen een terugkeer naar huis moest toestaan. ,,Deze amnestie vormt een garantie voor de terugkeer naar hun land van alle militanten die in het buitenland in ballingschap verkeren". Daarnaast verlangden de congresgangers de afschaffing van alle wetten en regelingen die de openbare en individuele vrijheden beperkten alsmede de opheffing van de maatregel die de UNEM ontbond. Voorts eiste de partij de herziening van de kieslijsten, die sinds 12 jaar niet echt waren aangepast, terwijl werd gewenst dat de kiesgerechtigde leeftijd zou worden verlaagd van 21 tot 18 jaar.

D) In december 1974 werd nog een nieuwe partij gevormd, de Parti de l'action. Jonge intellectuelen afkomstig van het platteland, vaak uit Berbergebieden, namen een belangrijke plaats in de leiding van deze partij in, die zich toelegde op ,,de opbouw van een nieuwe maatschappij door een nieuwe elite". Secretaris-generaal werd Abdallah Senhaji.

Koning Hassan en de verkiezingen

Terwijl eerdere toenaderingspogingen van koning Hassan tot de oppositie zonder succes waren gebleven (pag. 107/2 e.v.-1973) en een door de koning geproclameerde nieuwe grondwet op 1 maart 1972 per referendum was goedgekeurd

* Tot die zeven behoorde Omar Benjelloun, de hoofdredacteur van het dagblad ,,Al Moharrir". Deze werd op 18 dec. 1975 te Casablanca vermoord. Op 30 dec. 1975 berichtte Al Moharrir dat acht personen in staat van beschuldiging waren gesteld wegens ,,moord met voorbedachten rade". Volgens Le Monde (i-1-'76) zouden zij behoren tot een van de cellen van de Organisatie van mohammedaanse jeugd, die allen die de voorschriften niet letterlijk toepasten wilde straffen. Benjelloun had in zijn blad vaak kritiek geleverd op een dergelijk fanatisme.

(overigens geboycot door de oppositie), bleven de aangekondigde verkiezingen uit.
In zijn troonrede van 3 maart 1974 verklaarde de koning dat hij van plan was de datum voor de parlementsverkiezing, zoals voorzien in de nieuwe grondwet, vast te stellen. maar hij gaf niet aan wanneer. Tijdens een persconferentie op 17 sept. 1974 uitte hij de wens dat Marokko tegen oktober 1975 een parlement zou hebben.
Maar in zijn troonrede van 3 maart 1975 t g v de 14de veriaardag van zijn investituur. maakte Hassan bekend dat de verkiezingen voor onbepaalde tijd waren uitgesteld. Eerst moest het Marokkaanse volk „zijn geusurpeerde gebieden herwonnen" hebben. daarmee doelend op de Westelijke Sahara en de Spaanse enclaves Ceuta en Melilla aan de Middellandse-Zeekust. Dit uitstel sloot volgens Hassan echter niet uit dat vertegenwoordigers van de politieke partijen aan de regering zouden deelnemen. In tegenstelling tot sept. 1974, toen hij partijvertegenwoordigers had aangeboden ,,staatsminister zonder portefeuille" te worden, werkte de koning nu zijn aanbod niet nader uit; hij sprak van deelname „binnen ons regeringsapparaat". Overigens steunden alle politieke partijen Hassans Sahara-politiek.
Tijdens een plechtigheid in Marrakesj ter gelegenheid van zijn 46ste verjaardag kondigde koning Hassan op 7 juli 1975 aan dat binnen 1 a 1½ jaar algemene verkiezingen zouden worden gehouden. Deze zouden worden voorafgegaan door verkiezingen voor de raden of assemblees van vertegenwoordigers van beroepsorganisaties, gemeenten en provincies, die overeenkomstig de grondwet een derde van de parlementsleden moeten aanwijzen.
De voorbereidingen voor die verkiezingen zouden na de Ramadan (eind september) beginnen, opdat het parlement in april 1977 bijeen kon komen, aldus stelde de koning op 8 juli 1976 te Casablanca.

Hassan deelde mee dat een commissie gevormd. zou worden die toezicht houdt op het verloop van de verkiezingen. Deze zou bestaan uit leiders van alle politieke partijen ,,die ernstig blijk hebben gegeven van hun goede wil tijdens de gebeurtenissen die wij onlangs hebben doorgemaakt".
De koning vond dat het Marokkaanse volk rijp genoeg is voor verkiezingen. „Het volk van de Groene mars (naar de Spaanse Sahara) heeft ruimschoots verdiend zijn eigen zaken te regelen".

De aankondiging van de koning werd positief gewaardeerd door de secretaris-generaal van de Istiqlal, Boucetta, in een interview op 16 juli 1976. Maar naar zijn zeggen moest nog wel aan verscheidene voorwaarden worden voldaan voor kon worden besloten of de Istiqlal wel of niet aan de verkiezingen zou deelnemen. Aan alle pressie van het bestuur xnoest een einde komen en de kiesregisters moesten worden herzien Ook moest de censuur worden afgeschaft, Boucetta sprak zich uit voor „een hergroepering van de nationale krachten" en de herleving van de „Koutlah al Watania", het op 27 juli 1970 gevormde nationale front van Istiqlal en UNFP (pag. 590/1-1970). Er werden al bilaterale besprekingen gevoerd met de UNFP en ook met de USFP, waarbij de Istiqlal de rol van „trait d'union" wilde spelen.
Er volgde een herziening van de kiesregisters, wat ertoe leidde dat ook kiesregisters werden aangelegd voor de drie Sahara-provincies.

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 12 nov. 1976 vonden verkiezingen plaats voor 830 gemeenteraden, de eerste vrije verkiezingen na 16 jaar volgens Internationales Afrika *Forum* (1/1977). De 13.362 zetels werden betwist door ca. 42.400 kandidaten, o.w. 24.816 „onafhankelijken". Volgens gegevens van het Marokkaanse ministerie van binnenlandse zaken brachten 4.331.568 kiezers hun stem uit, een opkomst van 65,45%. De verdeling van de zetels onder onafhankelijken en vertegenwoordigers van negen politieke partijen was als volgt, waarbij het totaal aantal zetels (zonder nadere toelichting) op 13.383 werd gesteld:

	Gekozen kandidaten	Percentage zetels
Onafhankelijken	8.607	64,31
Istiqlal	2.184	16,32
Mouvement populair	1.045	7,82
USFP	874	6,53
Mouvement populaire démocratique et constitutionel	452	3,38
UNFP	113	0,84
Parti de l'action	58	0,43
PPS	26	0,19
Parti démocrate constitutionel	19	0,18
Parti libéral progressiste	5	

De meeste onafhankelijken werden als aanhangers van de monarchie beschouwd, terwijl de Mouvement populaire de regeringsgezinde partij is. Volgens de secretarisgeneraal van deze partij, Mahjoubi Aherdane, was de werkelijke vertegenwoordiging van de Mouvement populaire dan ook groter dan de officiële 1.045 zetels; geweldig veel onafhankelijken zouden tot de partij behoren.
In het algemeen meenden de leiders van de oppositiepartijen dat het democratische experiment moest worden voortgezet, al werd op onregelmatigheden gewezen en betwistte de USFP (die 29 van de 39 zetels in de raad van de hoofdstad Rabat verwierf) de haar toebedeelde resultaten.

Incident in Aïn-Beni-Mathar

Op 24 nov. 1976 werden in Aïn-Beni-Mathar in de provincie Oujda drie personen door politietroepen doodgeschoten en raakten acht personen gewond. De politie opende het vuur op een menigte van vooral Istiqlal-leden die zonder toestemming bijeen was om te protesteren tegen de arrestatie van een lid van de Istiqlal, dat pas in de gemeenteraad was gekozen. Volgens de Istiqlal wilde de plaatselijke overheid de oppositie de meerderheid in de raad op die manier ontnemen.
Het tribunaal te Oujda veroordeelde volgens Le Monde (13-12-'76) in verband met het incident 40 personen tot gevangenisstraffen variërend van één tot zes maanden; 36 personen werden vrijgesproken, terwijl 26 andere al tijdens het vooronderzoek waren vrijgelaten.

Verkiezing provinciale *assemblees*

De op 12 nov. 1976 gekozen gemeenteraadsleden kozen op 25 jan. 1977 dc 513 vertegenwoordigers voor de assemblees van de 31 provincies (w.o. de drie Saharaprovincies) ei1 de twee prefecturen (Rabat en Casablanca). Ook bij deze verkiezing behaalden de onafhankel'jke kandidaten de meerderheid van de zetels, die volgens het ministerie van binnenlandse zaken als volgt werden verdeeld:
Onafhankelijk 369 (w.o. tien leden van de regering), Istiqlal 50, Mouvement populaire 45, USFP 27, Mouvement populaire démocratique et constitutionnel 15, UNFP 3, Parti de l'action 2, Parti libéral progressiste 1, PPS 1. De opkomst bedroeg 98% en de uitgebrachte stemmen vertegenwoordigden 95,32%

Zowel de USFP als de Istiqlal beschuldigden het bestuursapparaat van directe inmenging in de verkiezingen,

Nieuwe minister van binnenlandse zaken. Twee oppositieleiders *in kabinet*

Nadat de minister van binnenlandse zaken, Haddou Echiguer, de koning had verzocht hem van zijn ambt te ontheffen omdat hij zich kandidaat wilde stellen voor de komende parlementsverkiezing, besloot de koning op 10 febr. tot een portefeuillewisseling, omdat hij Echiguer in de regering wilde houden. Hij benoemde Mohammed Benhima tot staatsminister van binnenlandse zaken en belastte Echiguer met de voordien door Benhima beheerde portefeuille van coöperatie en kadervorming, welke geen verantwoordelijkheid m.b.t. de verkiezingen inhield.

Eerder op 13 maart 1975 had de koning zijn lijfarts Abderrahman Touhami opnieuw tot minister van gezondheid benoemd in plaats van Ahmed Ramzi, die Touhami in 1974 had vervangen (pag. 528/2-1974).

Op 1 maart benoemde de koning vier partijleiders tot staatsministers zonder portefeuille. Twee van hen, Mahjoubi Aherdane (secretaris-generaal van de Mouvement populaire) en Abdelkrim Khatib (secretaris-generaal van de Mouvement populaire démocratique et constitutionnel), golden reeds als steunpilaren van de troon. Maar de twee anderen behoorden tot de actiefste politici van de oppositie: Mohammed Boucetta (secretaris-generaal van de Istiqlal) en Abderrahim Bouabid (eerste secretaris van de USFP). Bouabid was in mei 1960 van zijn functies — vice-premier en minister van economische zaken — ontheven en had sindsdien geen deel meer van de regering uitgemaakt; Boucetta was met twee andere Istiqlal-ministers in jan. 1963 afgetreden.

De koning hoopte dat de nieuwe ministers zouden bijdragen tot het welslagen van de komende parlementsverkiezingen. Inmiddels leverden verkiezingen voor vertegenwoordigende beroepsorganen in maart ook de meerderheid op voor de onafhankelijken: 367 van de 445 zetels in de kamers van landbouw, 147 van de 152 zetels voor de industrie, 239 van de 270 voor de handel en 216 van de 233 voor de nijverheid. Van 21 maart tot 4 april werden de kiesregisters geheel herzien; in totaal zijn nu 6.463.236 kiezers geregistreerd.

Op 8 maart werd de perscensuur opgeheven, die sinds de ontbinding van het parlement in 1971 van kracht was. De maatregel komt vooral ten goede aan de bladen van Je Istiqlal, de USFP en de PPS.

Perscommentaar

De *NZZ* (17-3) schetste de ontwikkeling in Marokko als volgt:

„Een hernieuwde toenadering tussen de oppositie en de regering, die uit vertrouwelingen van de koning placht te bestaan, is in **1975** in het teken van de strijd om de Spaanse Sahara begonnen.

Toen stelde zich de hele oppositie, zelfs de communistische groepering van Ali Yata, ter beschikking van de koning om zijn diplomatieke actie alsmede later de „groene mars" van de Marokkanen voor de „herwinning" van de Sahara-provincie te steunen. Sindsdien was er een zekere samenwerking tussen de oppositie en de ministers van de koning. De bij tijd en wijle uiterst forse repressie van de linkse groepen werd verzacht. Na de annexatie van het Saharagebied besloot koning Hassan zijn belofte uit het jaar **1975** in te lossen, nl. dat als de Sahara-kwestie eenmaal geregeld was, er een nieuwe aanloop tot de overgang naar de constitutionele monarchie zou worden ondernomen. Men spreekt in Marokko in dit verband gaarne van de „inrichting van de democratie". Een eerste stap werd op **12** november van het vorige jaar gezet met de plaatselijke verkiezingen. Verkiezingen voor de samenstelling van een parlement voor heel Marokko moeten nu volgen: aanvankelijk was de 1ste april daarvoor aangewezen, maar nu spreekt men meer van eind mei.

De oppositiepartijen hebben aan de plaatselijke verkiezingen deelgenomen, doch met weinig succes. Vooral op het platteland verwierven „onafhankelijken", van wie de meesten regeringskandidaten waren. bijna alle gemeenteraadsposten. In de steden brachten de beide oppositiepartijen het er iets beter af. (...) Het resultaat heeft aanleiding tot allerlei klachten gegeven. De invloed van de plaatselijke hoogwaardigheidsbeklederS van de regering zou zich op het platteland overal zeer sterk hebben doen gelden. In incidentele gevallen waren er ook klachten over beweerde vervalsingen. In de provincie Oujda kwam het twee weken na de plaatselijke verkiezingen tot een ernstig incident, toen de politie het vuur opende op demonstranten van de Istiqlal, die tegen beweerde misbruiken bij de verkiezingen wilden protesteren, en diverse personen het leven verloren.

De protesten van de oppositie waren heftig en bitter genoeg om duidelijk te maken dat het streven naar de „democratisering" gevaar liep nog voor de parlementsverkiezingen te mislukken. Dit zou de voornaamste reden ervoor kunnen zijn dat de koning besloot politici van de oppositie in het kabinet op te nemen. Zij moeten als ministers mede toezicht houden op de verkiezingsprocedure.

De plaatselijke verkiezingen staan overigens rechtstreeks in verband met de parlementsverkiezingen, omdat een derde van de toekomstige Kamer indirect moet w-orden gekozen en wel uit de bij de plaatselijke verkiezingen gevormde gemeenteraden en uit exponenten van de beroepsverbanden en de vakbonden.

Voor de koning is het van belang dat het „democratiseringsproces" in zoverre geloofwaardig uitvalt dat de oppositiepartijen niet opnieuw het hele regime verwerpen; want Marokko staat thans wat de buitenlandse politiek betreft onder druk. De guerrilla in de Sahara gaat door. Volgens een niet-officiële, maar betrouwbare schatting zouden de Marokkanen per maand 120 à 135 man in de Sahara verliezen. Dit zou tot onlusten onder de soldaten kunnen leiden. Achter de Polisario-strijders in de Sahara staan Algerije en Libië. De oorlog is mogelijk slechts dan *!e* beëindigen als Marokko vooral met zijn buurman Algerije tot een betere verstandhouding komt. Daarvan kan echter voorlopig geen sprake zijn. Bemiddelingsacties van Saoedi-Arabië tussen Rabat en Algiers zijn mislukt. Marokko heeft besloten niet meer aan de werkzaamheden van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) deel te nemen, omdat bepaalde Afrikaanse staten onverantwoordelijke aanklachten naar voren brachten. Dit slaat op de zonderlinge aanval van per vliegtuig aangevoerde „huurlingen" op het presidentiële paleis van Cotonou in Benin. (...) (zie pag. 253/1 e.v.). De „onafhankelijke Sahara-republiek" van het Polisario wordt: door enkele Afrikaanse staten erkend: een van zijn vertegenwoordigers is bij de OAE-conferentie in Lomé opgetreden. Marokko is ook tegen het project om een topconferentie van de OAE over de Sahara te houden. Zolang de buitenlandse politieke druk op Marokko voortduurt, is het duidelijk in het belang van koning Hassan dat in de binnenlandse politiek een bepaalde solidariteit blijft bestaan.

Voor de beide oppositieleiders betekent het besluit zich in de regering te laten opnemen een erkenning van het feit dat een oppositiepolitiek van buiten de regering geen kansen op succes biedt. Zij hebben het met zo'n politiek ca. **15** jaar lang geprobeerd; maar hun gewicht is in die periode eerder afgenomen, hoewel de sociale en economische problemen van Marokko in dezelfde periode veeleer zouden zijn toegenomen.

Het gewichtsverlies van de oppositie zou in de eerste plaats op de vervolging door de politie-instanties kunnen teruggaan. Verder kan men die toeschrijven aan de versplintering van de oppositie, die de politie-organen krachtig plachten te bevorderen. Kennelijk hebben Boucetta, wiens Istiqlal nogal burgerlijk is, en Bouabid, die men als een niet-marxistische socialist kan kenschetsen, de tijd rijp geacht om een poging te ondernemen tot bevordering van haar doelstellingen binnen de regering.

Men kan aannemen dat niet alle militante partijleden met dit besluit instemmen. Zij plachten sinds geruime tijd hun leiders te verwijten dat deze zich in het geheim maar al te goed met de regering en het hof wisten te verstaan. Maar de chefs van de beide oppositiepartijen hebben kennelijk het te verwachten verzet onder hun aanhangers als het geringste van twee kwaden beschouwd. Als groter gevaar voor hun partijen en voor de toekomst van het land moet hen hun machteloosheid hebben toegeschenen."

(NZZ, Le Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruyadaelstraat **71-75,** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGEN IN INDONESIË

Op 2 mei vonden in Indonesië algemene verkiezingen plaats en wel voor de derde maal sinds de onafhankelijkheid en voor de tweede maal sinds de machtsovername door president Soeharto.

Formeel gaat het bij deze algemene verkiezingen om de 460 zetels van het Indonesische parlement. Dewan Perwakilan Rakyat (DPR) geheten. Deze 460 leden van de DPR vormen dan samen met eveneens 460 anderen, afgevaardigden van de provinciale pa lementen, het 920 leden tellende, hoogste lichaam van de Indonesische Staat, het Raadgevend Volkscongres of Majelis Permusjawaratan Rakyat (MPR) genaamd. aldus Trouw (28-4)

,.Deze MPR stelt het regeringsprogramma vast voor 5 jaar (in grote lijnen) en benoemt voor de uitvoering daarvan de president van Indonesië voor een ambtstermijn van 5 jaar. Deze president is dus mandaathouder van de MPR — en zijn taak is om namens deze MPR het vastgestelde programma uit te voeren. Hij is als president van Indonesië en mandataris van de MPR uitsluitend en alleen verantwoording schuldig aan die MPR, die krachtens de Grondwet slechts gehouden is tenminste éénmaal in de 5 jaar voltallig bijeen te komen.

Bij de uitvoering van het regeringsprogramma laat de president zich bijstaan door medewerkers, de ministers uit zijn kabinet. Deze zijn gehouden om namens de president regelmatig met het parlement DPR overleg te voeren over de uitvoering van het programma, doch dragen geen politieke verantwoordelijkheid. Zij kunnen dus niet, evenmin als de president zelf, door de DPR de laan uitgestuurd worden, — zoals in een parlementaire democratie wel het geval is. Ket parlement DPR kan dus niet in een conflict met president en kabinet een regeringscrisis veroorzaken.

Zo, althans, is de bedoeling van de vigerende Indonesische Grondwet van 1945 die in 1959 door het Indonesische volk en president Soekarno weer in ere werd hersteld."

Over de tot dusver gevolgde praktijk berichtte Trouw voorts:

,,Maar de huidige praktijk is wat anders. Na de mislukte communistische staatsgreep van **1965** werden alle verdachte personen uit het Indonesische parlement DPR en het Indonesische Volkscongres MPR verwijderd, en vervangen door nieuwe leden die door de inmiddels aan de macht gekomen generaal Soeharto werden benoemd, In **1967** werd generaal Soeharto door dat benoemde Volkscongres MPR tot president en mandataris van de MPR benoemd voor een ambtstermijn van 5 jaar. En tevens werd de afspraak gemaakt dat in **1971** algemene verkiezingen gehouden zouden worden voor een nieuw parlement DPR en dus ook voor een nieuw Volkscorigres MPR. Om zijn nog niet stabiel bewind te beschermen, wist president Soeharto in **1969** na moeizame onderhandelingen met de politieke partijen een overeenkonist te sluiten waarin hem he: recht werd verleend om — tijdelijk — **100** leden van het **460** leden tellende Indonesische parlement DPR door benoeming aan te wijzen, en eveneens in totaal **200** leden van het **920** tellende Volkscongres MPR. Deze overeenkomst is vastgelegd in de zogenaamde Kieswet van **1969.**

Aangezien deze **200** stemmen nog geen zekerheid boden voor zijn herbenoeming door het Volkscongres in **1972,** besloot president Soeharto met zijn adviseurs om ook nog met een eigen beweging en eigen kandidatenlijst aan de verkiezingen van **1971** deel te nemen. Zijn speciale assistent voor politieke zaken, generaalmajoor Ali Moertopo, liet daartoe in het gehele land secretariaten instellen van de functionele groepen, en stelde in Jakarta het Verenigd Secretariaat van de Functionele Groepen in, Sekretariat Bersama Golongan Karya (Sekber GOLKAR)

Volgens de Grondwet van **1945** hebben de ,,functionele groepen" uit de Indonesische samenleving het recht op een vertegenwoordiging in de Indonesische volksvertegenwoordigende lichamen, los van de politieke partijen. Handig maakten president Soeharto en de zijnen daarvan gebruik om de Sekber GOLKAR vervolgens het recht te geven — hoewel geen politieke partij — aan de verkiezingen deel te nemen. De beweging werd van bovenaf geleid en kreeg minister Malik van Buitenlandse Zaken en andere ministers uit het kabinet als kandidaten. Het ambtelijk apparaat van de Indonesische Staat en de strijdkrachten fungeerden vervolgens als partijapparaat van de GOLKAR. Dat apparaat bediende zich zo nu en dan van intimidaties. Het resultaat was dat bij de verkiezingen van **1971** niet minder dan **227** van de verkiesbare **360** zetels in het parlement DPR in handen kwamen van de GOLKAR. De andere deelnemende partijen, Nahdatu! Ulama, PNI, Parmusi, PSSI, Parkindo, Partai Katolik, Perti etc kregen de rest te verdelen,

Op die manier stelde president Soeharto zijn bewind veilig. door in het parlement DPR tenminste 327 stemmen zeker te stellen en in het Volkscongres MPR tenminste **654** stemmen van de **920.** Op de zitting van het Volkscongres MPR in **1973** werd president Soeharto dan ook als president voor **5** jaar herkozen. Zijn tweede ambtstermijn eindigt in **1978.** De politieke constellatie werd na zijn installatie tot president voor een tweede ambtstermijn drastisch door hem vereenvoudigd om de controle op de activiteiten van de politieke partijen nog beter in de hand te kunnen houden."

Partijvorming

Direct nadat president Soeharto door het Volkscongres MPR voor een tweede ambtstermijn als president van Indonesië was herbenoemd op 22 maart 1973 (pag. 486/1-1973), werd de GOLKAR omgevormd tot een partij met statuten en een huishoudelijk reglement. Soeharto benoemde generaal Amir Murtono tot secretaris-generaal. Het ambtelijk

President Soeharto en echtgenote bij de stembus

apparaat en de strijdkrachten bleven als de van bovenaf te leiden partij-instrumenten fungeren.
Op instigatie van president Soeharto gingen de negen oude politieke partijen in januari 1973 op in twee nieuwe partijen: 1) Partai Persatuan Pembangunan (PPP) of Verenigde Ontwikkelingspartij, gevormd door de vier islamitische partijen; en 2) de Partai Demokrasi Indonesia (PDI) of de Democratische Partij, gevormd door de nationalistische PNI (van wijlen Soekarno), de trotskistisch-communistische Moerba, de IPKI, de Partai Katolik en de protestants-christelijke Parkindo.
Bij de verkiezingen van 2 mei stond de PFP ais lijst 1 kandidaat, de GOLKAR als lijst 2 en de PDI als lijst 3.
Over de onderlinge verschillen van die drie partijen berichtte de Volkskrant (27-4):

,,Formeel is er weinig verschil tussen de partijen en wel om drie redenen. De eerste is de algemeen aanvaarde — maar niettemin zeer nadrukkelijk door hogerhand voorgeschreven — basis van de staat, bestaande uit de grondwet van 1945 en de Pantjasila ofwel de ,,vijf zuilen" van de staatsideologie: het geloof in een god, nationale eenheid, democratie, humaniteit en sociale rechtvaardigheid. De tweede reden is dat alle partijen streven naar voor de hand liggende idealen die bij elkaar genomen zijn gericht op het grote doel van een betere toekomst voor het Indonesische volk.
Op de derde, maar zeker niet de laatste, plaats komt eenvoudig het eerdergenoemde feit, dat de overheid zoveel scherpe spelregels voor campagne en dus verkondiging van doeleinden heeft voorgeschreven, dat als men dit allemaal letterlijk zou opvolgen, er slechts grijstinten op het politieke palet zouden overblijven. Dat dit niet het geval is blijkt voor fijnproevers van het Indonesische politieke toneel meer uit wat niet formeel vaststaat en is voorgeschreven dan uit alle zwart of wit gedrukte goede voornemens. Men begeeft zich altijd op glad ijs bij een poging binnen Indonesische verhoudingen een karakterisering te geven in kort bestek van de drie genoemde partijen, waarbij niet op formele regels wordt gelet maar er ,,tussendoor" wordt gelezen. Wie zich daar niettemin aan waagt kan tot de volgende versie komen: de PPP is duidelijk een islamitische partij die elementen van een ,,ethisch reveil" inhoudt naast het puur religieuze en daarmee nogal behoudende element. De GOLKAR is de partij die het sinds de laatste verkiezingen in 1971 voor het zeggen had (naast de benoemde leden van het parlement) en die zich met huid en haar heeft verbonden aan het regeringsbeleid.
Dan is er tenslotte de PDI — evenals de PPP dus vallend in de categorie van oppositieparty volgens westerse begrippen — die evenals de GOLKAR (duidelijker dan de PPP) de scheiding van kerk (c.q. moskee) en staat voorstaat maar een wat nationalistischer kleur heeft dan de GOLKAR door de belangrijke inbreng van de oudgedienden van de PNI. Nationalistischer wil in dit verband zeggen: wat kritischer tegenover alle vormen van samenwerking met het buitenland . . ."

Verkiezingscampagne

Over het algemeen is de verkiezingscampagne die 24 febr. schoorvoetend begon en 24 april met wat aardig vuurwerk eindigde relatief rustig verlopen, aldus de Volkskrant (30-4). Dankzij de straffe spelregels en het toezicht van de staatsapparaten. Natuurlijk zijn er vele incidenten gemeld als vechtpartijen, intimidatie en andere vormen van druk, maar op een bevolking van 130 mln zielen over zulk een enorm uitgestrekt eilandenrijk met vele regionale verschillen, mag men met enige grond zeggen dat de campagne redelijk is verlopen. De campagne werd gevoerd via radio. televisie en de pers maar ook via eigen propaganda-activiteiten, openbare bijeenkomsten en de traditionele wajangvoorstellingen.
Maar volgens *NRC/H'blad* (21-4) bleken speculaties dat de campagne rustig en zelfs een beetje apathisch zou verlopen, niet te zijn uitgekomen. Weliswaar kwamen er niet zoveel gewelddadigheden voor als bij de voorgaande verkiezingscampagnes in India en Pakistan, maar dat kwam omdat de regering de macht en de wapens in handen had. ,,Waar ongeregeldheden voorkwamen, werden die onmiddellijk de kop ingedrukt en werden arrestaties verricht". Dit optreden wekte zo'n ontevredenheid dat zowel de PPP als de PDI protesten uitten. De PDI dreigde zich uit de verkiezingen terug te trekken als de repressie van de regering tegen de PDI-campagne niet zou ophouden, en de PPP gaf te kennen dat zij de verkiezingen als ongeldig zou beschouwen als er bewijzen van oneerlijk spel te vinden zijn. PPP-afgevaardigde Anwar Nuris zei volgens *NRC/H'blad* (30-4) dat in een aantal dorpen in Oost-Java dorpelingen waren afgeranseld door militairen en dorpsbestuurders, omdat zij geweigerd hadden te beloven op de GOLKAR te zullen stemmen. Daarnaast maakte hij melding van scnietpartijen waarin het leger de hand zou hebben gehad.
De Indonesische kranten die deze voorvallen meldden werden prompt door admiraal Sudomo, hoofd van de staatsveiligheidsdienst KOPKAMTIB, beschuldigd van onjuiste berichtgeving. Ook uit andere delen van het land kwarnen berichten over incidenten waarbij gebruik van geweld van de kant van het leger werd gemeld.
Angstvallig heeft het regime-Soeharto de afgelopen tijd geprobeerd te voorkomen dat dergelijke incidenten naar buiten zouden komen. Opdat de verkiezingsstrijd zich in een ontspannen sfeer kon afspelen werd het buitenlandse journalisten verboden om de dorpen te bezoeken. Buitenlandse kranten en tijdschriften werden bij binnenkomst grondig gecensureerd. Kritische artikelen over de verkiezingen, corruptieschandalen of het probleem van de politieke gevangenen werden voorzien van klodders drukinkt.

Studentenleiders in de grote universiteitssteden Djakarta en Bandoeng hebben de jongeren opgeroepen niet op de GOLKAR te stemmen maar op de PPP. In Bandoeng en Djokja werden pamfletten verspreid die zich keerden tegen het huidige politieke systeem. Hoewel de autoriteiten ter plaatse de pamfletten toeschreven aan subversieve, verboden organisaties wordt aangenomen dat dit het werk is van studenten.
De groep jonge kiezers is een factor in deze verkiezingen waar de generaals zich echt zorgen over maken. Vergeleken met 1971 zijn er op een totaal van 70 mln, zo'n 15 tot 16 mln nieuwe kiezers.

Voorlopige uitslag

Volgens de NZZ (8/9-5) bracht op grond van voorlopige uitslagen iets meer dan 60% van de ca. 70 mln kiesgerechtigden zijn stem uit op de GOLKAR tegen 64,7% in 1971. De PPP zou bijna 30% van de stemmen hebben gekregen en de PDI ca. 10%. Dat zou een tegenslag voor de GOLKAR inhouden, die tijdens de verkiezingsscampagne verklaard had naar ruim 70% van de stemmen te streven. (Trouw, Volkskrant, *NRC/H'blad*, NZZ)

(Vor. ber. pag. 449 e.v. - 1971)

WEST-EUROPA

EG

AKKOORD LANDBOUWPRIJZEN

De EG-ministers van laridbouw zijn het op 25 april eens geworden over de nieuwe landbouwprijzen voor 1977. Men werd het erover eens dat de prijzen in 1977 gemiddeld met 3,5% zullen worden verhoogd. Het oorspronkelijke voorstel van de Commissie behelsde een prijsverhoging van 2,9%. De Europese landbouworganisatie, de COPA, had een verhoging van de prijzen met 7.4% geëist.

De 3,5% prijsverhoging is een gemiddelde voor de gehele Gemeenschap, voor de diverse lidstaten van de EG pakt het besluit (afhankelijk van de produkten die de landbouw produceert en van de bewegingen van de munten van die landen) verschillend uit. Voor Nederland bijvoorbeeld betekent het Europese prijsbesluit (zo hebben deskundigen in Luxemburg berekend) een gemiddelde prijsverhoging met 4,4%.
De Nederlandse minister, mr. Van der Stee, toonde zich in Luxemburg niet onverdeeld gelukkig met het resultaat van het prijzengesprek. Hij voegde er echter aan toe dat er voor de Nederlandse boer tenslotte toch 4,4% uit de bus gekomen is, hetgeen niet onverwaarloosbaar hoger is dan de 2,6% die er voor de Nederlandse landbouw ingezeten zou hebben indien het oorspronkelijke Commissievoorstel geaccepteerd zou zijn.

Omdat de ministers van landbouw in maart geen overeenstemming konden bereiken, gaan de nieuwe prijzen in op 1 mei in plaats van op 1 april. Het niet bereiken van een resultaat in de afgelopen maand is vooral het gevolg van de onwil van de Britten. Dit was de algemene opvatting van de ministers van landbouw van de acht andere EG-lidstaten. Minister Van der Stee stak zijn ontstemming over het Britse optreden niet onder stoelen of banken. ,,Ze hebben een vertoning opgevoerd waar niemand verrukt van was en dit leent zich bepaald niet voor herhaling," aldus het commentaar van de Nederlandse bewindsman, die overigens niet alleen stond met zijn negatieve beoordeling van de houding van de Britse minister John Silkin. Ook de Belgische minister, Lavens, zei ongelukkig te zijn met de ,,manier waarop de Britten zich hebben gedragen". Lavens uitte overigens ook verwijten aan het adres van andere lidstaten, waaronder Nederland. Die landen zijn te snel gezwicht voor de Britse eis om meer botersubsidie voor de Britse consument te krijgen, aldus Las-ens.

Op 29 rnaart waren de besprekingen over het prijzenpakket in Brussel al stuk gelopen op de Britse eis om nog meer subsidie te verkrijgen voor de verkoop van boter aan de Britse consument, dan al bereikt was. Ook deze keer, in Luxemburg, hielden de Britten aan die eis vast
De acht andere landen hadden in Brussel al afgesproken dat het compromis waarover iedereen, behalve het Verenigd Koninkrijk, het eens was, uitgangspunt zou blijven voor het gesprek in Luxemburg. Europees landbouwcommissaris Gundelach legde in Luxemburg dat compromis van de acht nu als een officieel Commissievoorstel op tafel.
De Britse minister John Silkin, die naar de mening van een aantal Europese landbouwministers, op zijn minst gebruik gemaakt heeft van zijn positie als Raadsvoorzitter om voor zijn land goede resultaten te verkrijgen, kon tenslotte naar huis gaan met de verzekering dat de boterverkoop in zijn land, tot 31 maart 1978, gesubsidieerd wordt met 33 rekeneenheden per 100 kg. De subsidie zal volledig uit het Europese landbouwfonds betaald worden.
In het prijzenpakket zoals dat nu werd aangenomen, is voorzien in een aanpassing van de zogenoemde monetaire compenserende bedragen. Die bedragen zullen als volgt worden afgebroken: voor de Duitse Bondsrepubliek met 1,8 punten, voor Ierland met 7 punten, voor Frankrijk niet 3 punten, voor Italië met 8 punten en voor het Verenigd Koninkrijk met 4 punten. De afbraak voor de Beneluxlanden is 0.
Voor groot belang voor zuivellanden zoals de Beneluxlanden zijn, is ook dat het geaccepteerde prijspakket wel degelijk een verhoging van de melkprijs per 1 mei inhoudt en wel met ongeveer 3,5%. In de oorspronkelijke Commissievoorstellen was geen prijsverhoging bij het begin van het ,,melkjaar" voorzien. Wel is de zogenoemde ,,medeverantwoordelijkheidsheffing" van 1,5%, per 16 sept. 1977, gehandhaafd, hetgeen betekent dat de zuivelproducenten dan minder geld voor de melk ontvangen. Maar die heffing komt pas aan het einde van een periode waarin de meeste melk al geproduceerd zal zijn

De voornaamste prijsbesluiten die voor de zuivelsector werden getroffen zijn de volgende de richtprijs voor melk komt per 1 mei 1977 op 17,35 rekeneenheden per 100 kg De interventieprijs voor magere melkpoeder komt op 230,95 rekeneenheden per 100 kg De interventieprijs voor magere melkpoeder komt op 94,09 rekeneenheden per 100 kg Op 16 september gaat er voor de melk een mede-verantwoordelijkheidsheffing van 1.5% gelden De premies voor de zogenoemde niet-commercialisatie zijn voor hoeveelheden tot 30000 kg melk 95% van de richtprijs, boor 30 000 tot 50 000 kg 90% van de richtprijs en voor 50 000 tot 120 000 kg 75% van de richtprijs Er is, om meer melk af te zetten, ook een schoolmelkprogramma ontworpen Voor elke liter melk die op scholen wordt afgezet meren subsidie van de lidstaten geeft de Gemeenschap ebeneeni een subsidie
Voor dndere landbouwprodukten gelden tle volgende regelingen De minimumprijs voor suikerbieten gaat naar 25,43 rekeneenheden per ton De interventieprijs voor witte suiker komt op 32,83 rekeneenheden per 100 kg en die voor ruwe suiker is vastgesteld op 27,25 rekeneenheden per 100 kg
In het algemeen geldt dat de interventieprijs voor zachte tarwe is vastgesteld op 120,06 rekeneenheden per ton Voor rogge is de interventieprijs gebracht op 128,96 rekeneenheden per ton, die boor gerst is 120,06 rekeneenheden per ton, die voor mais 118,03 rekeneenheden per tori en die boor harde tarwe 203,01 rekeneenheden per ton Voor Sepaalde prodiikten worden er overigens voor bepaalde landen uitzonderingen gemaakt
Voor rundvlees is de oriëntatieprijs op 122 90 rekenbeden per 100 kg gebracht en de interventieprijs op 110,61 rekeneenheuen per 100 kg. Deze prijzen gaan in op 1 januari van het komende jaar De basisprijs boor varkens gaat op 1 november van dit jaar naar 12020 rekeneenheden per 100 kg

Haringvangst

De landbouwministers van de EG hebben in Luxemburg ook een lang gesprek gehad over de haringvangst. De Europese Commissie had voorgesteld die vangst voor het gehele jaar 1977 te verbieden op grond van rapporten van biologen die zeggen dat liet bestand van tot voortplanting in staat zijnde haring in de Noordzee en het Kanaal, gedaald is van ruim 1 mln ton in de jaren zestig tot ongeveer 250.000 ton nu. In 1976 is nog 200.000 ton haring gevangen en het is duidelijk, aldus de biologen. dat als het zo doorgaat met de vangst er binnen enige tijd geen haring in de Noordzee meer zal zijn.
Het Commissievoorstel werd echter door de Raad niet gevolgd. De ministers bepaalden dat de stop op de haringvisserij, die al bestond sinds febr. 1977, wel met een maand verlengd moet worden (tot 31 mei). Maar in hun bijeenkomst van 15 en 16 mei willen de landbouwministers opnieuw over het visserijbeleid van de Gemeenschap spreken en dan willen ze ook de haringvisserij opnieuw bezien.
De Nederlandse minister van landbouw, zo bleek uit wat hij in Luxemburg zei. is overigens tegen een volledig haringvangstverbod. Wel is hij voor een ,.op bescheiden niveau" vissen op haring. Dat laatste lijkt me economisrh gezien beter. zo zei

hij, erop wijzend dat Nederland de enige producent is van de echte maatjesharing, omdat de Nederlandse visser bekend is met de juiste behandeling van de gevangen haring. De Nederlandse bewindsman zou het liefst zien dat Nederland nog wordt toegestaan in de maanden juni, juli en augustus zo'n 4.000 ton haring te vangen. Hij wees op de grote economische belangen die Nederland bij de haringvangst heeft en op het werkgelegenheidsvraagstuk (een duizendtal mensen is afhankelijk van het vangen, ve werken en verkopen van haring).
Heel duidelijk is in Luxemburg inmiddels geworden dat, hoe dan ook, de maatjesharing al in 1977 aanzienlijk duurder zal worden. Tui dusver was ze te koop voor ongeveer *f* 1 per stuk. Die prijs zai oplopen tot minimaal f 2,50 en waarschijnlijk zelfs tot f 4 of meer per stuk, aldus de mening van de heer Tiernstra, directeur-visserij van het Nederlandse ministerie van landbouw. (Europa van morgen)

(Vor. ber. pag. 167)

AKKOORD MET LIBANON

Op 3 mei heeft de Gemeenschap in Brussel een economisch, financieel en technisch samenwerkingsakkoord ondertekend met Libanon, het laatste van de Mashraklanden, waarmee nog een akkoord getekend diende te worden (pag. 146 e.v.). De onderhandelingen met Libanon waren traag omdat het land geruime tijd in een burgeroorlog was verwikkeld.
Het akkoord met Libanon, dat getekend werd enerzijds door de fungerende voorzitter van de Europese ministerraad, de Britse minister van buitenlandse zaken David Owen, en anderzijds door de Libanese minister van buitenlandse zaken, Fuad Butros, voorziet om te beginnen in financiële hulp. Libanon kan, via de Europese Investeringsbank, tot eind okt. 1981, 20 mln rekeneenheden aan leningen opnemen tegen een rente van 9,955%. De looptijd van die leningen is 15 jaar, w.v. 3 jaren aflossingcvrij zijn. Voorts krijgt het land van de Gemeenschap 8 mln rekenheden geschonken. Nog eens 2 mln rekeneenheden kan Libanon opnemen als lening tegen zeer gunstige voorwaarden. Het behoeft daarvoor slechts 1% rente te betalen. Het mag 40 jaar over de aflossing doen en er zijn 10 aflossingsvrije jaren.
Met het Europese geld moet Libanon, zo is de bedoeling, zijn infrastructuur verbeteren en zijn economische produktie opvoeren. Verder zal de Gemeenschap privé-investeringen in Libanon aanmoedigen en de industriële samenwerking tussen de Gemeenschap en Libanon bevorderen.
De EG heeft voorts toegezegd Libanon behulpzaam te zullen zijn bii het afzetten van Libanese produkten op de wereldmarkt. De douanerechten op de Libanese industrieprodukten aan de grens van de Gemeenschap gaan verdwijnen Er blijven slechts beperkingen op de invoer van enkele produkten, zoals kunstmest en bepaalde textielprodukten. Ook Libanese landbouwprodukten zullen gemakkelijker de Gemeenschap binnen mogen. Op 80% van die produkten zal een tariefreductie van 40 tot 80% worden toegepast. Libanon. aldus het akkoord, zal de Gemeenschap behandelen als ,,meest begunstigde natie".

De Libanese minister van Buitenlandse Zaken zei op een persconferentie, na de ondertekening van het akkoord tussen zijn land en de Gemeenschap, te menen dat met de verkiezing van Jimmy Carter tot president van de Verenigde Staten, de kansen op een vredesregeling voor het Midden-Oosten gestegen zijn. Ik heb de indruk àat men in de Verenigde Staten een oplcssing zoekt om een eind te maken aan het Midden-Oosten-conflict, aldus de Libanees. Hij zei voorts dat de uitslag van de komende verkiezingen in Israël afgewacht dienen te worden om te kunnen bepalen of Israël een rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten wenst. (Europa van Morgen)

(Vor. ber. pag. 146 e.v.)

ARBEIDSKOSTEN IN EG

Uit een verslag over de arbeidskosten in de negen EG-landen in 1975 blijkt dat de arbeidskosten in Nederland van alle EG-landen het hoogst zijn. Onmiddellijk na Nederland volgt België. Vervolgens komen Denemarken, Duitsland en Luxemburg.
De landen met veel geringer arbeidskosten zijn Frankrijk (28% lager dan Nederland), Italië, Ierland en het Verenigd Koninkrijk (met 53% lagere arbeidskosten dan in Nederland). De appreciatie van de munten van de verschillende landen speelt bij deze vergelijkingen vanzelfsprekend een grote rol.
Uit het ,,sociale verslag" blijkt dat het reële inkomen van werknemers in loondienst in de EG van 1970 tot 1975 in België en Luxemburg het snelst gestegen is. Het nam daar toe met gemiddeld 5,770 per jaar. In Denemarken stegen de reële lonen met gemiddeld 5% per jaar, in Nederland met 4,5% per jaar. in het Ver. Koninkrijk met gemiddeld 4,470, in Ierland en Italië met 4,3% en in Duitsland met 3,8%
Het bruto uurloon van de industriearbeiders is van 1970 tot 1975 het sterkst gestegen in Ierland en Italie, namelijk met gemiddeld 7% per jaar. België komt op de derde plaats met 6,8% en dan volgen Denemarken (6,1%), Nederland (6%), Frankrijk en Groot-Brittannië (5,6%), Luxemburg (4,9%) en Duitsland (2,9%).
De helft van de Europese beroepsbevolking, zo blijkt uit het verslag, werkt momenteel in de dienstensector. In 1960 was dat nog maar 40%. Het percentage werknemers in de industrie daalt voortdurend. Alleen in Ierland en Italië kon de industrie nog voor een noemenswaard aantal nieuwe arbeidsplaatsen zorgen.

Het aantal mensen dat in de landbouw werkzaa is, daalde van 1960 tot 1975 met ongeveer de helft. Dat is één van de oorzaken waarom in 1975 ongeveer **83%** van de beroepsbevolking als afhankelijk werknemer werkzaam was, tegenover 75% in 1960.
Het aantal werknemers afkomstig uit het buitenland (uit EG-lidstaten en uit landen buiten de EG) was in 1975 gedaald tot 7,3% van het totaal aantal werknemers. In 1976 is het waarschijnlijk nog verder gedaald en wel tot 7%. Het aantal gastarbeiders in de EG was het hoogst in 1973, toen 7,8% van alle werknemers uit het buitenland kwam. (Europa van Morgen)

NEDERLAND

SAMENWERKINGSPLANNEN VAN GROEP-RESOLUUT EN D'66 VAN DE BAAN. RESOLUUT HEFT ZICH OP. DE LEDEN ERVAN WORDEN LID VAN DE PVDA

Op 29 maart vorig jaar hadden de groep-Resoluut van de vroegere KVP-voorzitter De Zeeuw en de politieke partij D'66 op een gemeenschappelijke persconferentie bekend gemaakt samenwerkingsplannen te hebben (pag. 255/3-1976).
Voor de algemene ledenvergadering van D'66 van 6 nov. vorig jaar had het bestuur van de partij voorgesteld op de kandidatenlijst ruimte te bieden aan vertegenwoordigers van de groep-Resoluut. Volgens het bestuur van D'66 moest de samenwerking met Resoluut worden voortgezet. Doel zou moeten zijn tot verdergaande afspraken te komen in de richting van een samengaan van beide groeperingen, met het oog op de gezamenlijke deelname aan de verkiezingen.
Dr. De Zeeuw verklaarde echter op 2 nov., dat naar zijn mening de samenwerking moest leiden tot een nieuwe partij met een nieuwe naam bij de komende TK-verkiezingen.

D'66 zou moeten breken met haar verleden en de .,links-liberale" identiteit verwisselen voor een nieuw gezicht, dat samen met Resoluut bepaald moest worden.
Dit laatste was voor D'66 niet aanvaardbaar, waarop van de zijde van Resoluut de besprekingen over samenwerking werden afgebroken. Namens Resoluut werd verklaard, dat de afgelopen maanden Resoluut tot de conclusie gekomen was, dat D'66 onvoldoende in staat zou zijn tot een beleid, dat is gericht op maatschappelijke vernieuwing, omdat de partij haar politieke bestaan ongewijzigd wil voortzetten.
Op 13 nor. vond een vergadering van Resoluut plaats, waarop met grote meerderheid besloten werd de groep op te heffen. Een belangrijke overweging hierbij was, dat de groep geen enkele basis had kunnen scheppen. Ook was van invloed de weigering van D'66 te praten over opheffing van deze partij om daarna samen een nieuwe partij op te richten.
Op 24 febr. van dit jaar deelden dr. De Zeeuw en twaalf anderen, die zich eerder in de confessionele politiek bewogen hadden, mede, dat zij tot de PvdA waren toegetreden.

Naar het oordeel van dr. De Zeeuw en de zijner, is er in de PvdA ruimte voor hun mentaliteit en staatkundige inzichten.
Tot de dertien behoren ook het onafhankelijke TK-lid Huijssen, die vroeger lid was van de CHU, en prof. D. Meuwissen, oud-lid van de KVP-partijraad.
De heer Huijssen is van plan pas na de verkiezingen van 25 mei lid van de PvdA te worden, omdat hij meent thans nog gebonden te zijn aan het christen-democratische programma van 1972, toen hij op de kandidatenlijst van de CHU kwam.
In de dcor de dertien uitgegeven verklaring wordt gezegd, dat zij de PvdA beschouwen als ,,een politieke werkplaats voor alle progressieve krachten tot verwezenlijking van een verantwoordelijke samenleving". (ANP, NRC/H'bIad)
(Vor. ber. pag. 255/3-1976)

VERKIEZINGSRIJEENKOMST DAC

Het Democratisch Actie Centrum (DAC) heeft op 12 febr. een verkiezingscongres gehouden. Het DAC is in okt. 1975 opgericht door vroegere leden van de PvdA, D'66, DS'70, PPR, de Liberaal-democratische partij (LDP) en een aantal partijlczen (pag. 758/2-1975).
Op de vergadering op 12 febr. werd G. Xooteboom, die op 22 juni 1976 de TK-fractie van D'66 verlaten had en sindsdien een éénmansfractie vormt, tot lijstaanvoerder van het DAC verkozen,

Nooteboom zei op 12 febr, dat ongecontroleerde machtsuitoefening met name van vakbonden en werkgeversorganisaties tegengegaan moet worden Ook de controle op allerlei overheidsorganen blijft beneden de maat Wil de samenleving nog een beetje democratisch blijven, dan moet de macht uit de handen van een klein clubie weggehaald worden, aldus Nooteboom
,,Het is praktisch niet meer mogelijk dit land te besturen zonder de goedkeuring en grot- invloed van ae bovenbazen van de vakbeweging", zei Nooteboom Hij vond de beheersmacht over het VAD-fonds voor de vakbeweging ,.een toespelen van macht' over beheer van gelden van werknemers zonder dat deze daarover maar iets te vertellen krijgen (De Volkskrant)
(Vor ber pag 758/2-1975)

LIJSTVERBINDING SGP, GPV EN RPF

De Staatkundig Gereformeerde Partij, het Gereformeerd Politiek Verbond en de Reformatorische Politieke Federatie hebben besloten bij de komende TK-verkiezingen een lijstverbinding aan te gaan. De algemene vergadering van het GPV heeft op 19 maart als laatste van de drie partijen zijn goedkeuring hieraan gehecht.

De lijsttrekker van het GPV, Verbrugh, uitte in zijn rede op de vergadering kritiek op het CDA. De aanwijzing van Van Agt als lijsttrekker noemde hij ,,de grootste oefening in massanarcose van het CDA". Het CDA is, aldus Verbrugh, ,,een ideaalloze middenpartij". Hij sprak de hoop uit dat het CDA ,,een rechte koers" zal vinden. Verbrugh pleitte voor een, door het nieuwe kabinet af te kondigen, ,,program van nationale inspanning".

SGP en GPV zijn reeds in de TK vertegenwoordigd. De RPF doet voor het eerst aan TK-verkiezingen mee. In deze nieuwe politieke formatie werken samen het Nationaal Evangelisch Verbond (NEV), de gespreksgroep van AR-gezinden en het Reformatorisch Politiek Jongerencontact (RPJC). *(NRC/H'blad, **Politiek** Overzicht)*

VERKIEZINGSCONGRES VVD

In Den Haag werd op 25 en 26 maart een buitengewone algemene ledenvergadering van de VVD gehoudea ter vaststelling van het verkiezingsprogramma.

Fractieleider Wiegel zei in zijn toespraak dat het CDA zich jarenlang door de PvdA als voetveeg heeft laten gebruiken. In een eventueel formatiegesprek na de verkiezingen rnet het CDA zal de VVD het CDA niet als bijwagen beschouwen, maar streven naar een evenredige zetelverdeling in een confessioneel-liberaal kabinet. D'66, dat zich in de verkiezingscampagne als de liberale concurrent van de VVD aandient, hanteert volgens Wiegel steeds meer een valse vlag. Recente D'66-voorstellen als die van de verhoging van de aardgasprijzen, van successierechten en vermogensbelasting zijn volgens Wiegel .,linkse dogma's". Voor de VVD heeft de bestrijding van de werkloosheid en de Inflatie nog steeds de hoogste prioriteit, aldus Wiegel.
Partijvoorzitter Korthals Altes was van mening dat de oorzaak van de kabinetscrisis gelegen is in het gebrek aan onderling vertrouwen tussen PvdA en CDA. Hij hekelde met name de rol van minister Van Agt, die een voorbeeld had moeten nemen aan zijn VVD-voorganger Polak, ,,die stond voor de wetsontwerpen die hij indiende".
De wijze waarop het CDA is omgesprongen met afspraken. waaraan men op z'n minst moreel gebonden is, vermindert de belangstelling van de VVD voor een regeringscoalitie met het CDA. aldus Korthals Altes.

Over het algemeen bleek de vergadering bereid, na soms ongebruikelijk felle discussies, de voorstellen van het partijbestuur voor het verkiezingsprogramma over te nemen. Dit gold niet voor de omroep-paragraaf, met name wat betreft het voorstel om TROS en AVRO te noemen als omroepen die extra zendtijd moeten krijgen op grond van hun ledental. Dit voorstel werd door de vergadering niet overgenomen.
De vergadering deed geen uitspraak inzake de kernenergie. Een amendement van de afdeling Groningen, waarin stond dat niet tot bouw ,,op grote schaal" van kerncentrales moet worden overgegaan, alvorens een onderzoek is gehouden naar de schadelijke gevolgen, werd niet in stemming gebracht. De beperking ,,op grote schaal" stuitte enerzijds op verzet van het hoofdbestuur, anderzijds op verzet van de meerderheid van de vergadering. Wiegel zei de nodige onderhandelingsruimte te willen houden over deze zaak bij de komende kabinetsformatie.
Het abortusvoorstel van het partijbestuur (171/3 e.v.) werd na een korte discussie overgenomen. **Aan**vankelijk zou er geen abortusparagraaf in het verkiezingsprogramma worden opgenomen, omdat men ervan uitging dat er een wettelijke regeling tot stand gebracht zou zijn. Het initiatief-wetsontwerp van PvdA en VVD werd mede door toedoen van de VVD-Eerste-Kamerfractie verworpen. Het nieuwe abortusvoorstel gaat ervan uit dat in de eerste drie maanden van de zwangerschap de beslissingsbevoegdheid bij de vrouw ligt, dat na die drie maanden het advies van een tweede deskundige door de behandelende arts moet worden ingewonnen, alsmede dat artsen en verpleegsters vrij zijn hun medewerking aan de ingreep te weigeren.
Inzake de ontwikkelingshulp was de vergadering van mening dat Nederland zijn voorhoedefunctie moet behouden.
Tegen de zin van het hoofdbestuur

werd tevens een duidelijk standpunt geformuleerd inzake de grondpolitiek en de politieke demonstratievrijheid.
Tijdens de discussie over de beginselparagraaf kwamen enkele VVD-Kamerleden met wijzigingsvoorstellen. Het voorstel om het program te beginnen met de liberale visie op mens en maatschappij stuitte op verzet van het hoofdbestuur. omdat men vreesde dat verkiezingspunt nummer een, de bestrijding van werkloosheid en inflatie, daardoor naar de achtergrond gedrongen zou worden. (Politiek Overzicht, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 170/3 e.v.)

ENGELAND

VERLIES VOOR LABOUR BIJ VERKIEZINGEN VOOR COUNTY COUNCILS

Op 5 mei zijn verkiezingen gehouden voor de samenstelling van de 54 zgn. county councils, waarbij Labour een zware nederlaag heeft geleden. De Conservatieven kregen de meerderheid in vrijwel alle raden.
De verkiezingen gingen om het bestuur van de 54 zgn. county councils. Dit zijn regionale lichamen met bevoegdheden tussen een Nederlandse gemeenteraad en de provinciale staten in. De 54 county councils zijn, met enkele uitzonderingen, verantwoordelijk voor voorzieningen op het gebied van het transport, de huisvesting, ruimtelijke ordening. politie en brandweer.
De meer landelijke county councils hebben bovendien verantwoordelijkheid voor onderwijs en sociale zaken. Onder de county council is nog een bestuurslaag die van de boroughs. Dit zijn plaatselijke raden met aanzienlijk minder bevoegdheden dan van de Nederlandse gemeenteraden. Ook daarvoor werden op 5 mei nieuwe vertegenwoordigers gekozen. In slechts 5 raden wist Labour zijn meerderheid te behouden, t.w. in de stedelijke agglomeraties South Yorkshire en Tyne and Wear en in de landelijke raden van Durham, West en Mid Glamorgan.
In 31 van de 54 raden bleef de meerderheid onveranderd, t.w. in 5 raden met een Labour-meerderheid, in 19 met een Conservatieve meerderheid, in 5 met een meerderheid van de onafhankelijke partijen, in 1 met een meerderheidscoalitie van onafhankelijken en Conservatieven en in 1 met geen duidelijke meerderheid.
In 12 raden verschoof de meerderheid van Labour naar de Conservatieven, t.w. in de 4 belangrijke stedelijke agglomeraties Greater Manchester, Mersey-Side, West Midlands en West Yorkshire, en in de Greater London Council, en verder in Cleveland, Derbyshire, Humberside, Northamptonshire, Nottinghamshir r, South Glamorgan er. Staffordshire. Labour verloor eveneens de meerderheid in Gwent, maai bleef er wel de grootste partij.
Bedfordshire, Hertfordshire en het eiland Wight, waar voorheen geen duidelijke meerderheid was, gingen naar de Conservatieven. In 7 raden, waar de Conservatieven tot nog toe de macht deelden met de onafhankelijken, kregen de eersten nu de meerderheid, t.w. in Berkshire, Cambridgeshire, Cheshire, Cumbria, Gloucestershire, Hercford en Worcester and Warwickshire.

Het eindresultaat van de verkiezingen is als volgt:
in 41 raden hebben de Conservatieven de meerderheid,
in 5 raden heeft Labour de meerderheid,
in 5 raden hebben de onafhankelijken de meerderheid,
in 1 raad bestaat een conservatief-onafhankelijke meerderheid en in 2 raden is geen duidelijke meerderheid.

Politieke coinmentatoren hechtten vooral veel belang aan de winst die de Conservatieven boekten in de Greater London Council, waar zij van 33 tot meer dan 50 zetels stegen op een totaal van 92. In Londen vallen de kiesdistricten voor de council samen met die voor de verkiezingen voor het Lagerhuis en dat zou betekenen dat Labour een groot aantal parlementszetels zou hebben verloren.
Opzienbarend was verder het aantal stemmen dat het National Front kreeg. Hoewel niet voldoende voor enige zetel, kreeg deze partij, die zich vooral verzet tegen de immigratiepolitiek van de regering in sommige gebieden meer stemmen dan de Liberalen en werd zij daarmee in sommige gevallen de derde politieke partij in grootte.
Waarnemers verwachtten dat de Conservatieve overwinning vooral gevolgen zal hebben voor het sociale beleid van de county councils. Hoewel de grote lijnen voor het sociale beleid in meerjarenplannen vastliggen, verwacht men dat de Conservatieven op onderdelen daarvan bezuinigingen willen doorvoeren. Gevreesd wordt dat vooral de dienstverlenende sector, zoals gezinshulp en het thuisbezorgen van maaltijden bij zieken en ouden van dagen daarvan het slachtoffer gaan worden.
Anderen verwachtten dat-in de toekomst zich vaker conflicten zullen gaan voordoen tussen de plaatselijke onderwijsautoriteiten en de centrale regering over de omstreden middenschool en over het handhaven van de discipline op de scholen.
Woordvo rders van vakbonden van ambtenaren hebben de vrees uitgesproken dat er in de toekomst meer conflicten tussen de bonden en de raden zullen voorkomen, omdat de Conservatieven verschillende voorzieningen willen gaan beknotten, waardoor ontslagen onvermijdelijk worden. *(The Times)*

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN, AFSPLITSING SCHOTSE LABOURLEDEN

Een aantal tussentijdse verkiezingen voor zetels in het Lagerhuis in de tweede helft van 1976 en de eerste helft van 1977 heeft verandering gebracht in de machtsverhoudingen in het parlement.

Op 24 juni 1976 werd in Rotherham een tussentijdse verkiezing gehouden, na het overlijden van de Labour-afgevaardigde voor dit district, Brian O'Malley. Labour behield de zetel. De kandidaat van Labour, S. Crowther, kreeg 14.351 stemmen, die van de Conservatieven, D. Hinckley, 9.824 stemmen. De Liberale mevrouw B. Graham kreeg 2.214 stemmen

Op 15 juli 1976 vonden tussentijdse verkiezingen plaats in Thurrock als gevolg van het overlijden van de Labour-afgevaardigde van dit district, Hugh Delargy. De Labourkandidaat, dr. Oonagh Macdonald, won de zetel met 22.191 stemmen. De Conservatieve kandidaat Percy Lomax kreeg 17.352 stemmen, de Liberaal Anthony Charlton 5.977 stemmen.

Op 26 juli maakten twee Labour-afgevaardigden in het Lagerhuis, James Sillars en John Robertson, bekend dat zij zich niet langer aan de steindiscipline van de Labour-whip in het Lagerhuis zouden houden. Zij verklaarden dat de Scottish Labour Party (SLP) in het parlement als een onafhankelijke fractie zou optreden. De SLP ontstond in januari 1976 toen Schotse Labour-leden zich ontevreden verklaarden met de voorstellen van de regering m.b.t. een zelfstandiger positie van Schotland binnen het Verenigd Koninkrijk. Sillars en Robertson sloten zich aan bij de SLP

met de voorwaarde dat zij zich wat betreft hun stemgedrag zouden houden aan de aanwijzingen van de Labour-whip in het Ruis.

Op 4 nov. 1976 werden drie tussentijdse verkiezingen gehouden, w.v. er twee gewonnen werden door de Conservatieven. In New Castle, Central waren verkiezingen noodzakelijk geworden door het aftreden van de Labour-afgevaardigde Peter Short. Labour behield de zetel met 4.692 stemmen voor de kandidaat Harry Cowans Tweede werd de Liberaal Andrew Ellis met 2.854 terwijl de Conservatief Richard Sowler 1.943 stemmen kreeg.

In Walsall, North waren verkiezingen noodzakelijk geworden voor Labour door het aft eden van John Stonehouse, liet Lagerhuislid dat wegens oplichting is gearresteerd (pag. 415/2 - '76). In Walsall, North ging de zetel naar de Conservatief Rodger Hodgson die 16.212 stemmen kreeg. De Labour-kandidaat David Winninck kreeg 11.833 stemmen. Als derde kwam de Onafhankelijke Sidney Wright met 4.374 stemmen.

De tussentijdse verkiezingen in Workington was een gevolg van het in de adelstand verheffen van de Labour-afgevaardigde van dit district, Frederick Peart, die als Lord Peart leider van het Hogerhuis werd. De zetel ging naar de Conservatief Richard Page, die 19.396 stemmen kreeg. De Labour-kandidaat Dale Campbell kreeg 18.311 stemmen, de Liberaal Bernard Wates 2.480 stemmen.

Bij de tussentijdse verkiezingen op 2 dec. 1976 in Cambridge wisten de Conservatieven hun zetel te behouden. De verkiezingen waren het gevolg van de benoeming van de afgevaardigde tot voorzitter van de raad voor raciale betrekkingen. De Conservatieve kandidaat Robert Rhodes James kreeg 19.620 stemmen. De Labour-kandidaat M. Smith 9.995 stemmen en de Liberaal M. O'Loughlin 7.051 stemmen.

Ten gevolge van de benoeming van Christopher Tugendhat tot lid van de Europese Commissie moesten op 24 febr. tussentijdse verkiezingen worden gehouden in zijn kiesdistrict, de City of London and Westminster South. De Conservatieve kandidaat Peter Brooke behield de zetel met 11.962 stemmen. De Labour-kandidaat M. Noble kreeg 3.997 stemmen en de Liberaal A. Scrimgeour kreeg 1.981 stemmen.

In het kiesdistrict Stechford, Birmingham werden op 31 maart verkiezingen gehouden voor de vacant geworden zetel van de tot voorzitter van de Europese Commissie benoemde Labour-afgevaardigde Roy Jenkins. De Conservatieve Andrew MacKay won de zetel met 15.731 stemmen. De Labour-tegenkandidaat Terry Davis kreeg 13.782 stemmen, terwijl de Liberaal Graham Gopsill slechts 2 901 stemmen kreeg. Het verlies van dit traditionele Labour-district aan de Consen-atieven werd als een ernstige nederlaag voor de Labour-regering gezien, omdat de technische meerderheid van Labour in het parlement veraer verlaagd werd.

Het geringe stemmenaantal voor de Liberalen werd door politieke commentatoren geweten aan de grote afkeer bij traditioneel Liberale stemmers over het samenwerkingsakkoord tussen Labour en de Liberalen dat kortelings voor de verkiezing was gesloten (pag. 283/1).

Op 28 april werden verkiezingen gehouden in Grimsby, de zetel van de overleden minister van buitenlandse zaken Crosland (pag. 281/1) en in Ashfield, een traditioneel Labour-district. In Grimsby werd de Labour-kandidaat Austin Mitchell gekozen met 21.890 stemmen, terwijl de Conservatieve kandidaat 21.370 stemmen kreeg, een winst van ruim 7000 stemmen. De zetel van Ashfield werd gewonnen door de Conservatief Timothy Smith met 19.616 stemmen. Labour kreeg 19.352 stemmen. Labour beschikt thans over 311 zetels in het Lagerhuis. De Conservatieven hebben 281 zetels. *(The Times, Survey* of *Current Affairs)*

BULLOCK-RAPPORT ***OVER MEDEZEGGENSCHAP WERKNEMERS***

Op 26 jan. heeft de regering het rapport van de Bullock-commissie over de regeling van medezeggenschap van werknemers in het dagelijks bestuur van de ondernemingen gepubliceerd.

Op 3 dec. 1975 stelde de regering een commissie in die de opdracht kreeg binnen één jaar voorstellen te doen tot democratisering van de industrie. Voorzitter van de commissie werd de bekende historicus Allan Bullock. In de commissie hadden 11 man zitting, onder wie 4 vertegenwoordigers van de werkgevers en 4 van de vakbonden. In de opdracht stond o.m. dat de commissie ,.met acceptatie van de noodzaak tot radicale uitbreiding van de industriële democratie via de raad van bestuur" en ,,onder erkenning van de essentiële rol van de vakbeweging in dit proces" zou moeten bezien hoe die uitbreiding het beste zou kunnen worden bereikt. Verder moest rekening gehouden worden met een rapport van de vakbeweging alsmede met de ervaringen in Groot-Brittannië, de EG en andere landen.

De minderheid van de 4 industriëlen in de commissie heeft zich van het begin af aan gedistantieerd van deze opdracht en kwam met een nieuwe omschrijving van industriële democratie: .,Betrokkenheid van werknemers – vakbondsleden en niet-vakbondsleden — op elk niveau bij het bepalen van hel beleid en het nemen van beslissingen die hen en hun werk raken." Op basis van deze uitgangspunten dienden zij een minderheidsrapport in.

De voornaamste punten uit het rapport zijn:

— elk:, onderneming met meer dan 2000 werknemers krijgt een Raad van Bestuur, bestaande uit gelijke groepen vertegenwoordigers van aandeelhouders en werknemers; deze functionarissen kiezen samen een derde, maar kleinere groep in de raad:

— vertegenwoordigers van de werknemers kunnen alleen via de vakbonden gekozen worden;

— een nieuwe wet op de ondernemingen garandeert gelijke rechten voor nandeelhouders en werknemers;

— de nieuwe structuur gaat werken wanneer in een geheime stemming de meerderheid van alle werknemers zich hiervoor uitspreekt;

— er komt een commissie voor Industriële Democratie die het nieuwe systeem begeleidt.

De vier werkgevers in de commissie hebben een minderheidsrapport ingediend. Zij willen geen raad van bestuur, maar een raad van toezicht (te vergelijken met een Nederlandse raad van commissarissen) met daarin minder dan de helft vertegenwoordigers van de werknemers. In die sectie zouden dan alle afdelingen van een bedrijf vertegenwoordigd moeten zijn (produktie, administratie, staf e.d.) en de vakbonden zouden geen alleenrecht mogen krijgen. Deze structuur zou volgens de minderheid vooraf moeten worden gegaan door een experimentele periode van drie jaar met een ondernemingsraad. Ten slotte willen zij banken en grote verzekeringsmaatschappijen buiten de nieuwe opzet laten, uit vrees dat de financiers uit binnen- en bui-

tenland het vertrouwen in de Britse industrie verliezen.

Het *NRC/H'blad* (27-1) gaf de volgende toelichting op de voorstellen van de Bullock-commissie:

Een moeilijkheid bij het beoordelen van de Britse voorstellen is dat een ,,board of directors" waarvan in het Bullock-rapport steeds sprake is, geen Nederlands equivalent heeft. Volgens de Britse Wet op de ondernemingen benoemen aandeelhouders een board of directors, die de onderneming bestuurt. Verder zwijgt de wet. Het gevolg is dat bijna elke Britse onderneming een andere toepassing in praktijk brengt. Belangrijk is, dat de eigenlijke managers in de onderneming (dus in Nederland de directeuren) ook in de board of directors kunnen zitten.
Een deel van de bedrijven heeft geen enkele directeur in de board, bij een ander deel bestaat de board uitsluitend uit directeuren die het dagelijkse werk doen. De grote meerderheid zweeft daar tussenin, en heeft deels mensen die full-time directeur en lid van de board zijn (executive directors) en deels buitenstaanders die twee keer per maand, een keer per maand, of meer of minder, vergaderen over de grotere lijnen.
Het typisch Engelse uitgangspunt is dat de structuur niet dwingend moet worden voorgeschreven, maar dat in de praktijk de beste constructie zal worden gekozen. In de Rullock-conceptie zijn de verhoudingen tussen raad van bestuur en directie evenmin gedetailleerd geregeld, De board kan net zoveel delegeren naar de full-time managers als zij wil. Uitzondering daarop zijn: het opheffen, fuseren of associëren van de onderneming, aanbeveling van dividend aan aandeelhouders, veranderingen in de kapitaalstructuur, afvloeien, desinvesteringen, en ontslagen en benoemingen van de directie. Deze beslissingen kunnen dus niet worden gedelegeerd.

Maar elke raad van toezicht heeft de vrijheid om de verhouding tussen dat lichaam en de directie verder uit te werken, en in de praktijk kan de board of directors zeer ver ingrijpen in de dagelijkse gang van zaken, al is dat niet de bedoeling van de Bullock-commissie.

Het is te voorzien dat, wanneer het rapport wordt aangenomen, flink wat ,,directors" hun (bij)baan zullen verliezen — er worden getallen genoemd van 6000. Executive directors lopen dus de kans dat zij hun positie in de raad verliezen, maar dat hoeft niet: zij kunnen ook worden gekozen in de aandeelhoudersgroep. Verliezen zij hun positie in de raad van bestuur, dan kunnen zij daarvoor compensatie krijgen. Het is echter de bedoeling van Bullock c.s. om de overgang geleidelijk te laten verlopen en de directies zoveel mogelijk intact te laten.
In die nieuwe raden krijgen de vertegenwoordigers van het personeel en die van de aandeelhouders geen extra beloning (zij moeten het dus doen met hun salaris als portier of als bijv. directeur verkoop), maar de leden van de ,,neutrale", door deze beide partijen gekozen sectie, krijgen wel betaling. In de regel zullen dat ook mensen van buiten het bedrijf zijn.
Alles bij elkaar is het een revolutionair voorstel. Merk aardig is, dat het werkgeversverbond CBI en de vakbondcentrale TUC in de loop van de discussies in hun centrale stellingname verder stuivertje hebben gewisseld. De vakbonden zijn nog maar kort geleden bekeerd tot het principe van medezeggenschap, die medeverantwoordelijkheid inhoudt Zij voelden eerst uitsluitend voor een systeem van medezeggenschap van onderop, of van een constructie met twee bestuurslagen, waarbij de werknemers alleen in een superviserende raad zouden zitten.
Nu echter zijn zij bereid om vuile nanden te maken, en om samen — maar dan wel op pariteitsbasis — met het kapitaal in één raad te gaan zitten. Dit is op zichzelf een aardverschuiving. En die betekent dn? de vakbonden zijn afgestapt van net conflictmodel. Uiteraard leggen de werkgevers deze visie uit als misleiding, en zij zien hierin een verplaatsing van de strijd naar het heiligdom van het bedrijf, de directiekamer.
De werkgevers zien nu, zij het enigszins laat, veel heil in medezeggenschap, maar dan op lagere niveaus, en geleidelijk, en meer in adviserende vorm, en niet op basis van gelijke macht tussen kapitaal en arbeid. De werkgevers zien, zoals een vakbondsleider honend zei. nu plotseling prachtige perspectieven in constructies die zij twee jaar geleden te vuur en te zwaard hebben bestreden.
Een belangrijk bezwaar van het CBI is, dat de werknemersvertegenwoordigers uitsluitend via de vakbonden kunnen worden gekozen — en dus in de praktijk vakbondsleden zullen zijn. Dit gecombineerd met de ,,closed shop", zou de houdgreep compleet maken. Het verweer-opvoorhand van de Bullock-commissie is, dat in de bedrijven met meer dan 2000 mensen, nu al ruim 70 procent van de werknemers is georganiseerd, bijna uitsluitend in de TUC-bonden.
De derde partij in het spel, de regering, staat met de blote voeten op een heet fornuis. De Labour-partij heeft in een verkiezingsmanifest een vorm van medezeggenschap beloofd, de TUC heeft die geëist. De regering heeft toegezegd, voor 1979 een wet in te dienen. Maar premier Callaghan heeft ook verklaard dat, wil een systeem werken, alle partijen akkoord moeten gaan — en dat is duidelijk niet het geval. (The Times, NRC i H'b l a d)

REGERING PUBLICEERT VOORSTEL TOT DECENTRALISATIE MACHT, NEDERLAAG VOOR REGERING IN LAGERHUIS

Op 30 nov. 1976 heeft de regering de plannen bekendgemaakt voor decentralisering van het landsbestuur. Volgens deze plannen zouden Schotland en Wales een eigen parlement krijgen, met bevoegdheden om de zaken in hun gebieden zelf te regelen. Schotland zou, volgens de voorstellen van de regering in Londen, een eigen regering krijgen met een eigen minister-president.
De beide landsdelen krijgen zeggenschap over zaken als onderwijs, gezondheidszorg, ruimtelijke ordening, visserij, rechtspraak, transport, plaatselijk bestuur en publieke werken — maar niet over defensie, buitenlandse zaken, belastingen en de centrale economie. De opzet van de wet is om de behoefte aan meer zelfbestuur in Wales en vooral Schotland te honoreren, maar het parlement in Westminster blijft soeverein en behoudt het recht voor om voor het hele koninkrijk wetten aan te nemen — en de eenheid van het koninkrijk wordt niet aangetast. Wales en Schotland krijgen beide een parlement — van resp. ongeveer 80 en 150 leden — die volgens het gebruikelijke principe van de evenredige vertegenwoordiging worden gekozen. De bestaande kiesdistricten zullen in de toekomst in kleinere stukken worden verdeeld. Maar om snel op te kunnen schieten zal bij de eerste verkiezingen, waarschijnlijk al in 1978, elk kiesdistrict twee of drie regionale parlementariërs leveren.
De bevoegdheden van het Schotse parlement zuilen aanzienlijk omvangrijker zijn dan die van Wales. De Schotten hebben een sterke nationale trots, zij hebben al een eigen rechtspraak en onderwijssysteem, en hun nationale geschiedenis is lang. Maar de eis tot meer zelfbestuur is vooral na de olievondsten met steeds meer felheid verdedigd. Het wetsontwerp geeft het Schotse parlement dan ook de bevoegdheid om eigen wetten aan te nemen binnen de vastgestelde gedecentraliseerde terreinen, met opzijschuiving van de landswetten.
Wales daarentegen krijgt alleen de mogelijkheid om afgeleide wetten aan te nemen. De Schotten krijgen bovendien een soort eigen regering. Zodra de assemblee gekozen is, wijzen de leden op hun beurt een ,,Chief Executive" aan. Deze stelt vervolgens, net als de Britse minister-president doet, zijn ,,kabinet" samen. Formeel benoemt de Britse minister voor Schotland vervolgens de leden daarvan — om de band met de Kroon te handhaven — maar in de praktijk heeft de Schotse chief executive het alleenrecht op de benoeming. De Schotse ministers zullen binnen hun gebieden de verantwoordelijkheid overnemen van de Britse ministers en er ook namens Hare Majesteit de macht uitoefenen.
Het pakket bevoegd'heden dat naar Schotland gaat — variërend van monumentenzorg tot huurvaststelling, strijd tegen vervuiling, en onderwijs (behalve universiteiten), — is in twee groepen te verdelen. De eerste categorie wordt honderd procent Schots, en daarvoor kan de assemblee zelf wetten aannemen. Voor de tweede groep zaken en wel die zeer nauw met de centrale regering verweven zijn, krijgen de Schotten alleen uitvoerende macht. Zij moeten

daarbij dus binnen het raamwerk van de Britse wetten blijven. Daarnaast zijn er onderwerpen die uitdrukkelijk centraal geregeld blijven Wales blijft veel dichter bij Engeland. De Welshmen mogen alleen wetten. of beter gezegd verordeningen maken die van de Britse wetten zijn afgeleid. Zij krijgen ook geen ministers: het parlement in Cardiff zal zélf, via een systeem van commissies, de uitvoerende taken op zich nemen De actieradius van het parlement is ook veel geringer dan dat in Schotland.
De extra jaarlijkse kosten belopen nrig. f 110 mln. De Schotse assemblee zal 240 man pe soneel nodig hebben, het aantal ambtenaren (nu al ongeveer 10.000, waaruit blijkt dat de decentralisering al aardig op gang is) zal met 750 man worden vermeerderd De uitbreiding van het apparaat in Wales is veel drastischer, omdat er nu minder is: 1300 man extra. Voor alle zaken die Schotland en Wales op zich nemen, zullen zij in de toekomst een jaarlijks bedrag krijgen. Dit wordt vastgesteld in onderhandelingen met de centrale regering, maar het parlement in Westminster moet zijn fiat geven. Op basis van berekeningen voor 1976 zouden die ronde sommen neerkomen op f 8,6 mrd voor Schotland en f 3,8 mrd voor het kleinere Wales.
De vurige wens van Schotland om eigen olie-inkomsten te krijgen wordt dus niet vervuld. In het zeer gedetailleerde wetsontwerp is veel moeite gedaan om toekomstige conflicten te voorkomen. De bevoegdheden van de parlementen in de drie landsdelen is zo scherp mogelijk afgebakend. Universiteiten, de Britse Spoorwegen, buitenlandse zaken, defensie en de centrale economie zijn nadrukkelijk aan Londen voorbehouden.

Er zijn ook remmen ingebouwd op bijvoorbeeld de mogelijkheid van publiekrechtelijke lichamen in Schotland en Wales om geld te lenen. Noch Schotland noch Wales hebben de mogelijkheid gekregen om belasting te heffen. Dit is geen zaak van principe, maar van praktijk: de kosten zouden voor directe belastingheffing te hoog worden, en bovendien zijn er EG-bepalingen die regionale toeslagen verbieóen.
De centrale regering, in de persoon van de minister voor Schotland, zal bovendien alle Schotse wetten toetsen. Wanneer hij van mening is dat een dergelijke wet buiten de bevoegdheid van het parlement valt, kan hij hem voorleggen aan de juridische commissie van de Privy Council (de Britse Kroonraad). Hij kan daarnaast weigeren om wetten die zijns inziens strijdig zijn met de internationale verplichtingen van het land, aan de Kroon ter goedkeuring voor te dragen. Hetzelfde geldt voor wetten over gedecentraliseerde zaken, die een schadelijk effect kunnen hebben op niet-gedecentraliseerde zaken.

De regeringsvoorstellen werden zowel in kringen van de Schotse nationalisten, en de nationalisten uit Wales als bij verschillende groeperingen in de Labour- en Conservatieve partij met gemengde gevoelens ontvangen. In kringen van de nationalistische partijen wees men erop dat de machtenspreiding wel vrij ver ging maar dat van echte zelfbeschikking, zoals dat in deze kringen wordt bepleit, geen sprake is.
De parlementen in Schotland en Wales zouden weliswaar grotendeels zelf mogen bepalen hoe zij het van Londen ter beschikking gestelde geid mogen gebruiken, maar de centrale regering zou de hoogte van het bedrag bepalen, de belasting blijven heffen en de industriële politiek blijven regelen.
Binnen Labour en de Conservatieve partij verzetten vooral de tegenstanders van verdere decentralisering zich tegen de regeringsvoorstellen omdat zij voor een uiteenvallen van het koninkrijk vreesden. Radicale kringen binnen Labour verklaarden dat de machtenspreiding de arbeidersklasse nog machtelozer zou maken tegenover de grote concerns.

In december '76 wijdde het Lagerhuis een debat aan het voorstel. Bij die gelegenheid deed de regering-Callaghan de toezegging dat de inwoners van Schotland en Wales zelf via een referendum kunnen beslissen over grotere autonomie voor hun gebieden zoals voorzien in het regeringsvoorstel.
Dankzij deze toezegging ging het Lagerhuis op 16 dec. '76 met 292 tegen 247 stemmen akkoord met de grote lijnen van het plan.
In januari begon het Lagerhuis met een gedetailleerde behandeling van het wetsontwerp. Verschillende parlementariërs dienden wijzigingsvoorstellen in, die echter niet alle werden aangenomen.

Op 26 januari verwierp het Lagerhuis een voorstel van het socialistische parlementslid John Mackintosh om bij de verkiezing van de regionale parlementen het stelsel van de evenredige vertegenwoordiging te gaan hanteren. Hij kreeg de steun van 60 leden van het Lagerhuis. Conservatieven, Liberalen, Schotse Nationalisten en enkele leden van zijn eigen partij, maar 180 leden stemden tegen.
Op 16 februari ging het Lagerhuis akkoord met het houden van een referendum in Schotland en Wales over de grotere autonomie, nadat de regering de toezegging had gedaan dat het Lagerhuis in ieder geval de laatste stem zal hebben in de hele kwestie

Guillotinemotie verworpen

De artikelsgewijze behandeling van het wetsontwerp in het Lagerhuis verliep in een dermate traag tempo, dat de regering op 22 februari een motie ter stemming aan het Huis voorlegde om de verdere parlementaire behandeling van het wetsontwerp te beperken tot 20 dagen.
Deze zgn. guillotinemotie werd met 312 tegen 283 stemmen verworpen. 22 socialistische parlementsleden stemden tegen, 15 onthielden zich van stemming. De verwerping van de motie werd algemeen gezien als een ernstige nederlaag voor de regering. Politieke commentatoren wezen erop dat de regering zeer gebrand is op een spoedige acceptatie van de voorstellen om op die manier de Schotse Nationalisten de wind uit de zeilen *te* nemen.
Langer uitblijven van een zekere mate van autonomie voor Schotland doet deze partij steeds meer aan aanhang winnen ten koste van de Labour-partij, die in Schotland altijd op veel stemmen heeft kunnen rekenen.

Constitutionele conferentie voorgesteld

Inmiddels heeft de regering een constitutionele conferentie tussen alle betrokken politieke partijen voorgesteld waarbij men zich nader zou kunnen beraden over de voorstellen. De regering nam met dit initiatief soortgelijke voorstellen van de Conservatieven en de Liberalen over.
Begin maart zijn de eerste consultatieve besprekingen tussen de regering en vertegenwoordigers van de politieke partijen voor een dergelijke conferentie begonnen. (The Times, Le Monde, *NRC/H'blad)*

ZILVEREN REGERINGSJUBILEUM KONINGIN ELIZABETH

Tijdens een plechtige herdenkingsdienst in de Royal Chapel in Windsor is op 7 februari herdacht dat koningin Elizabeth II 25 jaar geleden de Britse troon besteeg.
Ter gelegenheid van dit jubileum is 1977 uitgeroepen tot Silver Jubilee Year. In Iiet kader hiervan zijn er allerlei festiviteiten georganiseerd.
Daags na de plechtigheid in Windsor vertrok de koningin, vergezeld

Koningin Elizabeth II van Engeland, die 25 jaar geleden de Britse troon besteeg, bracht van 6 tot 11 juli 1976 een statiebezoek aan de Verenigde Staten t.g.v. de viering van het ZOO-jarig bestaan van de Verenigde Staten. In 1776 verklaarden een aantal inwoners van de Britse kolonie op het Amerikaanse continent zich onafhankelijk van de Britse kroon.
Koningin Elizabeth werd t.g.v. haar bezoek ontvangen door de toenmalige Amerikaanse president Ford.

van haar echtgenoot de hertog van Edinburgh voor een reis van anderhalve maand langs alle hoofdsteden van het Gemenebest en van de tot het Empire behorende gebiedsdelen.
Van begin mei tot eind augustus bezoekt het koninklijk paar uitgebreid hel Verenigd Koninkrijk, met als afsluiting een bezoek aan Noord-Ierland.

De koningin zal tijdens haar tocht door de wereld zeker terugdenken aan de reis die zij 25 jaar geleden maakte als 26-jarige prinses en troonopvolgster, aldus het N R C/H'b l a d (11-2). Die eerste jaren van haar leven had zij doorgebracht in het ontspannen vooruitzicht van een rustige toekomst als een van de vele leden van de koninklijke familie, met relatief weinig verplichtingen. Haar vader, prins Albert, kwam in leeftijd immers na de troonopvolger Edward, prins van Wales. En de kans dat haar ouders nog meer kinderen zouden krijgen, een zoon wellicht, was groot.
Maar in 1936 trad Edward af in verband met zijn relatie met mevrouw Simpson. Zijn broer nam de kroon over als Georges VI, en de 10-jarige Elizabeth werd op 11 december 1936 kroonprinses. Haar leven veranderde, haar onderwijs veranderde, alles kwam in het teken van de opvolging te staan. Een reis van vijf maanden door het Empire in 1952, met haar intussen verworven prins Philip, was ook onderdeel van die voorbereiding. Maar nadat zij een week onderweg was, bereikte haar in Kenia het bericht, dat haar vader Georges VI, de verlegen monarch, was overleden.

Het is maar een kwart eeuw geleden — een eeuwigheid. Want Montgomery schitterde na in het hoofdkwartier van de Navo, Stalin regeerde Rusland, Tsjang-Kai-Tsjek voerde achterhoedegevechten tegen de Chinese communisten van Mao en de Britten hadden 100.000 man in het Midden-Oosten. In Afrika was maar één zwarte staat, Nigeria, zelfstandig en koning Faroek riep 14 dagen rouw uit wegens het overlijden van Georges VI. De Britten vonden dat normaal. Het wonderlijke is, dat bijna niemand ontdekte, dat Groot-Brittannië geen wereldrijk meer was,

Pas in 1956 bij het Suez-fiasco van Anthony Eden, begon de twijfel. Maar de begrafenis van Georges was letterlijk een gebeurtenis van wereldorde. In een (propeller)-vliegtuig van BOAC naar New-York stonden 43 passagiers en alle bemanningsleden, behalve de piloot en de navigator, op het moment van de begrafenis twee minuten lang stil op 18.000 foot hoogte. En dat gebeurde in alle Britse vliegtuigen, beschrijft Terry Coleman in de Guardian.

Wat Groot-Brittannië sindsdien heeft doorgemaakt, is in alle vriendelijkheid alleen te beschrijven als een serie nationale rampen

Het is van de derde plaats op de economische ranglijst van de wereld gezakt naar de achtste plaats; de sociale verhoudingen zijn verstard en vastgelopen; de instituties blijken bijna stuk voor stuk weinig relatie te hebben met de moderne werkelijkheid. De aansluiting met de rest van Europa is nog niet gelukt, en de „speciale band" met de VS heeft even weinig inhoud als de betrekkingen met het Gemenebest.

Maar ondanks deze bijna revolutionaire veranderingen is de monarchie onaangetast gebleven. Niet alleen is Groot-Brittannië de laatste 25 jaar gespaard gebleven voor de constitutionele crises door schandalen in de koninklijke familie, maar koningin Elizabeth en haar familie hebben vrijwel vlekkeloos de symboolfunctie vervuld die van hen werd gevraagd. (T h e T i m e s, N R C/H'b l a d)

De Chinese partijleider Hoea Koeo-feng en Margaret Thatcher.

OPPOSITIELEIDER TMATCHER BEZOEKT CHINESE VOLKSREPUBLIEK EN JAPAN

De leider van de oppositionele Conservatieve partij, mevrouw Margaret Thatcher, heeft van 7 tot 14 april een bezoek aan de Chinese Volksrepubliek gebracht. Zij voerde bij die gelegenheid o.a besprekingen met de Chinese minister van buitenlandse zaken Hoeang Hwa en werd ontvangen door de weduwe van de overleden premier Tsjoe En-lai, Teng Jing-tsjao Tijdens een banket in de Grote Ha1 van het Volk had mevrouw Thatcher in een redevoering scherpe kritiek op de Suwjet-Unie. die zij de grootste bedreiging voor de wereldvrede noemde.

Volgens waarnemers heeft nog nooit eerder een buitenlandse bezoeker in Peking zich in dergelijke bewoordingen uitgelaten. Tegenover journalisten verklaarde mevrouw Thatcher in antwoord op een vraag naar het doel van haar bezoek dat de leiders in de Volksrepubliek hopen dat de Conservatieve Partij spoedig aan de macht komt. Mevrouw Thatcher had ook een ontmoeting met de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng. Na afloop daarvan werd verklaard dat hun beoordeling van internationale problemen in verregaande mate overeenstemt.

In aansluiting aan haar bezoek aan China bezocht de Conservatieve partijleider Japan, waar besprekingen werden gevoerd met politici en rcr-tegenwoordigeis van het bedrijfsleven. Verder weerd mevrouw Thatcher ontvangen door de Japanse keizer. *(The Tzmes. NZZ)*

EVANS VOLGT JONES OP IN BOND TRANSPORTARBEIDERS

Op 22 april werd de 51-jarige Moss Evans gekozen tot opvolger van Jack Joncs ais voorzitter van de bond van werknemers in de transportsector, de TGWU. Deze post als leider van de grootste hond met bijna 2 miljoen leden is de belangrijkste in het vakbondswezen Jack Jones, die nu 65 is, wordt beschouwd als de belangrijkste architect van het zgn. sociale contract. Hij heeft jarenlang grote invloed uitgeoefend in het sociaal-economische leven van Groot-Brittannië. Volgens een recente opiniepeiling gelooft 54% van de Britten dat hij machtiger is dan premier Callaghan.

Die verdenking is niet zonder reden aldus N R C / H'blad (23/4) In zijn jongere laren was hij een berucht radicaal Jones en Hugh Scanlon, de leider van de op een na grootste industriebond, stonden bekend als de Verschrikkelijke Tweeling, die elke regering met de ondergang kon bedreigen Barbara Castle heeft dat gemerkt toen zij in 1969 met steun van Harold Wilson In place of strife" publiceerde — het plan om de vakbondsmacht te beperken.

Wilson en Castle moesten snel terugtrekken, maar daarna nam Jones het initiatief voor een ingrijpende sanienwerking tussen de vakbeweging en regering. Dit was niet alleen een initiatief uit praktische overwegingen — de economische toestand van het land was al verslechterd -. maar ook een ideologische manoeuvre. De confrontatie tussen regering en vakbeweging zou een jarenlange verwijdering betekenen, hetgeen in de ogen van Britse socialisten rampzalig zou zijn omdat de Labourbeweging altijd twee uitlopers heeft gehad: een politieke (de partij en de regering, wanneer Labour aan de macht was) en een industriële (de vakbonden)

Jones wist deze groepen weer te verzoenen, en er werd een peririanerit overlegapparaat opgericht. De vakbonden kregen via nieuwe wetten alle ruimte om zich te manifesteren en te organiseren (onder andere door het weer mogelijk maken van de closed shop) en in ruil bonden dc vakbonden zich aan een centraal loonbeleid.

In 1975 leidde dat tot een uniforme loonsverhoging van 30 gulden per week, in 1976 kwam er 4½ procent plus een belastingconipensatie uit de bus. Jones, als architect van dit sociale contract, won met het aanvankelijke succes van de samenwerking nog enorm aan macht en invloed.

Maar sinds een half Jaar zijn de zaken erg scheef gelopen. De inflatie die van 25% binnen een jaar was gezakt tot ruim 13%, is door de moeilijkheden met het pond sterling weer opgelopen tot bijna 18%. De Britten hebben dat duidelijk in hun portemonnaie gemerkt, maar vooral de middenklassen zijn het slachtoffer geworden van de nivellering van de laatste jaren, onder andere door de uniforme loonsverhogingen

De gemiddelde arbeider met 13.000 gulden per jaar is er binnen twee jaar 3 tot 7 procent op achteruit gegaan in zijn besteedbare inkomen. Maar iemand die 43.000 per jaar verdient, heeft in diezelfde periode ongeveer 20% aan koopkracht verloren.

Deze vermindering van de levensstandaard heeft grote spanningen gecreëerd, in het bijzonder bij geschoolde arbeiders. Jack Jones, intelligent en ervaren als hij is, heef: inmiddels aangekondigd dat het sociale contract in deze stringente vorm niet meer te handhaven is. Hij realiseert zich ongetwijfeld hoe belangrijk een samenwerking met de regering is, en dat daarvoor niet de verstandhouding tussen leden en leiding van de vakbonden te veel op de proef mag worden gesteld.

Rij sprak zich dan ook uit voor flexibelere regelingen voor het derde jaar van samenwerking binnen het sociale contract.

Moss Evans stond en staat bekend als een gematigd progressief. De regering is dan ook opgelucht, omdat Moss Evans is gekozen temeer daar deze 51-jarige onmiddellijk heeft verklaard dat hij de grote lijnen van Jack Jones zal volgen. Hij schijnt minder enthousiast te zijn voor nieuwe loonafspraken van Jones.

Over Evans, 51 jaar oud en uit Wales afkomstig, is niet veel bekend. Hij heeft een onberispelijke arbeidersachtergrond — universitair geschoolde vakbondsleiders zijn nog zeldzaam in Engeland — en hij is groot geworden in het apparaat. Hij begon in de fabriek bij Lucas in Birmingham en werd op 29-jarige leeftijd al vrijgesteld vakbondsfunctionaris. (Th *e* T i in es, N R C/H'b l a d)

De afgetreden Jones (r.) en Lord Allen, secr. bond winkelpersoneel

AZIE (ZUID)

AFGHANISTAN

PRESIDENT DAOED IN SU

Van 12 tot 15 april heeft president Mohammed Daoed een officieel vriendschapsbezoek gebracht aan de Sowjet-Unie. Hij voerde in Moskou besprekingen met partijleider Brezjnew, president Podgorny, premier Kosygin en minister van buitenlandse zaken Gromyko. Bij dat overleg werd de bereidheid uitgesproken alle mogelijke stappen te ondernemen om de gelijkwaardige en wederzijdse voordelige samenwerking tussen de SU en Afghanistan nog meer te verrijken en te versterken. Op 14 april werd een akkoord over de ontwikkeling van economische samenwerking tussen de regeringen van beide landen te Moskou ondertekend (Soviet News 19-4).

(Vor. ber. pag. 731/3 - '75)

NIEUW KABINET

In plaats van het op 26 febr. ontbonden kabinet kwam op 17 maart een nieuwe regering die als volgt is samengesteld:

President: Mohammed Daoed; defensie - generaal Ghulam H. Idar Rassoulee; financiën - Said Abdoellah; staatsminister - Abdoel Majid; justitie - Wafihulla Samihi; binnenlandse zaken - Abdoel Qadir; hoger onderwijs - Ghulam Sediq Mohebi; onderwijs - Mohammed Ibrahim Madjid: handel - Mohammed Khan Djalalar; landbouw - Azizullah Wassefi; mijnbouw en industrie - Abdul Tawab Assefi; openbare werken - Ghaussuddin Fayeq; voorlichting en cultuur - Abdul Rahim Nawin; plan - Ali Ahmad Khoram; PTT - Abdul Karim Atahy; gezondheid - Abdoellah Omar; water en elektriciteit - Djuma Mohammed Mohammadi: grenzen - Abdul Qayoem; buitenlandse zaken (a.i.) - Wahid Abdullah. (Monde Diplomatique april 1977)

(Vor. ber. pag. 160/3-74 en 22011-'77)

BANGLADESH

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN. GENERAAL ZIAUR RAHMAN BENOEMD TOT HOOFDEESTUURDER ONDER DE STAAT VAN BELEG IN NOV. 1976 EN TOT PRESIDENT IN APRIL 1977

Sinds de machtwisseling van 7 nov. 1975 (pag. 206/2 - '76) is generaal-majoor Ziaur Rahman, de stafchef van het leger sedert aug. 1975 (pag. 204/3 - '76), steeds duidelijker als ,,sterke man" naar voren gekomen. Aan de na nov. 1975 nog een tijdlang voortdurende politieke onrust lijkt een einde gekomen.

Wijziging Raad van Adviseurs

Op 26 jan. 1976 bracht de president, Abusadat Mohammed Sayem, enkele wijzigingen aan in de Raad van Adviseurs — het kabinet —, waardoor een aantal leden met nieuwe portefeuiles werd belast:

Verbindingen - commodore (later bevorderd tot schout-bij-nacht) Musharaf Hussain Khan: grondbeheer, plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en coöperaties - Kazi Anwarui Haq; arbeid - Mohammed Ibrahim; hulp en rehabilitatie - mevr. Banita Roy: industrie - A. K. M. Hafizuddin (nieuw).

(Vor. ber. pag. 207/2-'76)

Politieke onrust

De publieke opinie in Bangladesh, en in het bijzonder de opvattingen binnen de strijdkrachten — de voornaamste steunpilaar van het bewind — was eind 1975 begin 1976 verdeeld in vier hoofdstromingen:

1) De aanhangers van generaal-majoor Ziaur Rahman.

2) De aanhangers van wijlen sjeik Moejiboer Rahman en de inmiddels ontbonden Krishak-Sramik Awami Liga. Hoewel vele partijleiders na de staatsgreep van 15 aug. 1975 en de moord op sjeik Moejib naar India waren gevlucht en tal van andere op beschuldiging van corruptie waren gearresteerd, bleef deze groepering in het gebied van Mymencingh een guerrilla voeren (zie pag. 208/1-'76), waarbij zij door een deel van het officierskorps zou worden gesteund.

3) De rechtse islamieten, die voor een belangrijk deel voor de staatsgreep van 15 aug, 1975 verantwoordelijk waren. Hoewel de leiders van die staatsgreep in ballingschap hadden moeten gaan, waren toch veel sympathisanten overgebleven in de twee pantserregimenten (de Bengaalse Lansiers en de lste Bengaalse Cavalerie), die de putsch hadden uitgevoerd. In het bewind werd deze stroming vertegenwoordigd door vice-luchtmaarschalk Tawab, de stafchef van de luchtmacht en plaatsvervangend bestuurder onder de staat van beleg. De leiders van de vroegere islamitische partijen (zoals de diverse facties van de Moslem Liga en de Jamaat-i-Islami), die zich in 1971 tegen afscheiding van Pakistan hadden gekant en die tijdens het bewind van sjeik Moejib grotendeels als collaborateurs gevangen waren gezet, waren sinds de staatsgreep van 15 aug. 1975 op vrije voeten gesteld.

4) De linkse Nationale Socialistische Partij of Jatiya Samajtantrik Dal (JSD), die voor de machtswisseling van 7 nov. 1975 verantwoordelijk was geweest waardoor Ziaur Rahman aan de macht kwam. Weliswaar had deze vrijwel onmiddellijk met deze JSD gebroken en waren honderden partijleden gearresteerd, maar niettemin werd verondersteld dat de JSD op steun kon rekenen van sommige officieren en vele onderofficieren, soldaten en studenten (zie ook pag. 207/2-'76).

Door deze politieke verdeeldheid bleef het binnen het leger een tijdlang onrustig. Zo ontmoette een bevel van generaal Ziaur Khan d.d. 23 dec. 1975 aan de tankregimenten om de hoofdstad Dacca te verlaten, waar zij sinds de coup van 15 aug. verbleven, nog al wat verzet. Maar uiteindelijk trokken de regimenten zich terug naar Bogra, ca. 100 mijl benoorden Dacca.

Op 28 febr. 1976 vond in Chittagong een muiterij plaats, waarbij de soldaten levensomstandigheden vergelijkbaar met die van hun officieren eisten. Pas na een bezoek van generaal Ziaur Rahman aan de muitende eenheden keerde de rust terug.

Kort daarop deden zich nog gevallen van weigering om bevelen op te volgen voor in Bramanbaria en Dacca. In die situatie voerde het bewind een soort verdeel-en-hee s-politiek. Terwijl tegen de JSD, die als voornaamste oorzaak voor het gebrek aan discipline binnen de strijdkrachten werd beschouwd, krachtig werd opgetreden, werd tegenover de andere potentiële politieke tegenstanders een verzoenende koers ingeslagen.

Per decreet van 31 dec. 1975 werd gelast dat alle processen inzake collaboratie met Pakistan in 1971 moesten worden opgeschort, terwijl appels tegen vonnissen wegens collaboratie werden voortgezet. Islamitische leiders kregen toestemming politieke toespraken te houden tijdens religieuze bijeenkomsten, al bleven politieke bijeenkomsten verboden. De als ,,moejibisten" en pro-Indiaas beschouwde officieren, die betrokken waren geweest bij de staatsgreep van 3 nov. 1975 van brigade-generaal Musharaf (pag. 205/3-'76), werden in april 1976 uit de gevangenis vrijgelaten en de gerechtelijke stappen tegen hen werden gestaakt.

Aftreden *vice-luchtmaarschalk* Tawab. Verijdelde staatsgreep?

Op uitnodiging van generaal Ziaur Rahman keerden de leiders van de staatsgreep van 15 aug. 1975 — luitenant-kolonel Sayed Farook Rahman, luitenant-kolonel Khandaker Abdur Rashid en luitenant-kolonel Shariful Huq (Dalim) op 20 april 1976 vanuit Libië (pag. 205/3 - '76) naar Dacca terug om over hun heropname in het leger te spreken alsmede over de terugkeer van de overige officieren die bij die staatsgreep een rol hadden gespeeld. Op 30 april echter werden Rashid en Huq het land uitgewezen en op 9 mei onderging Farook hetzelfde lot.

De gang van zaken rond die uitwijzing bleef onduidelijk, maar er was sprake van een verijdelde staatsgreep op 30 april.

Daags tevoren, op 29 april, had luitenant-kolonel Farook zich bij zijn regiment, de Bengaalse Lansiers, in Bogra gevoegd — naar zijn eigen zeggen op verzoek van gen. Ziaur

Rahman, maar volgens andere bronnen op eigen initiatief-. Van niet-officiële zijde werd beweerd dat de drie luiteriant-liolonels en vice-luchtmaarschalk M. G Tawab, een staatsgreep hadden beraamd. daarbij rekenend op steun van de luchtmacht en het korps pantsertroepen en artillerie. Dat plan was echter op 30 april verijdeld door generaal Ziaur Rahman, toen Tawab werd gedwongen af te treden als stafchef van de luchtmacht, plaatsvervangend bestuurder onder de staat van beleg en minister van luchtvaart en toerisme. PTT. oliezaken en voedselvoorziening en hij op een vliegtuig met bestemming Londen werd gezet, terwijl Rashid en Huq naar Bangkok werden uitgewezen.

Om de rechtse mohammedanen na het vertrek van Tawab, hun geestverwant, milder te stemmen werd op 3 mei een proclamatie uitgevaardigd, waarbij de bepaling van de grondwet inzake het verbod van partijvorming op religieuze basis werd afgeschaft. Daardoor werden de restricties voor partijen als de Moslem Liga en de Jamaat-i-Islami, die sinds de aanvaarding van de grondwet van 1972 illegaal waren geweest, weggenomen.

Eveneens op 3 mei werd commodore Mohammed Khademul Bashar*, die reeds op 1 mei tot stafchef van de luchtmacht was benoemd, tot vice-luchtmaarschalk bevorderd en met de andere functies van Tawab belast.

Van niet-officiële zijde werd tevens bericht dat de Bengaalse Lansiers en de lste Bengaalse Cavalerie op 8 mei aan het muiten waren geslagen, toen hun werd gelast kolonel Farook uit te leveren. Deze beweerde echter dat hij op 9 mei naar Dacca was teruggekeerd tegen de zin van zijn troepen, nadat hij de verzekering zou hebben ontvangen dat generaal Ziaur Rahman hem slechts wilde spreken, maar dat hij bij zijn aankomst in de hoofdstad onmiddellijk was uitgewezen. Later werd gemeld dat Ziaur Rahman het regiment ,,de Bengaalse Lansiers" zou hebben ontbonden na een nieuwe muiterij in juni.

Op 18 juni benoemde president Sayem twee nieuwe leden in de Raad van Adviseurs: kolonel Mohammed Masudal Haque (gezondheid, arbeid en sociale zaken) en Azizul Haq [landbouw).

Eind juni werden alle officieren die de leiding hadden van de staatsg eep van aug. 1975 met uitzondering van de kolonels Farook en Rashid op diplomatieke posten benoemd. Zo werd kolonel Huq eerste secretaris op de ambassade van Bangladesh in Peking. Farook beschuldigde vervolgens in een verklaring generaal Ziaur Rahman van verraad jegens de islam en hij concludeerde dat ..de revolutionaire soldaten van Bangladesh al het legale en morele recht hebben om Zia en zijn groep zo nodig met geweld te verwijderen". Farook die opnieuw in ballingschap in Libië verbleef, legde die verklaring af in een open brief die The *Financial Times* op 7 juli ontving.

Per presidentieel decreet van 30 juni 1976 werd de beschikking van 16 juni 1975. waardoor de pers onder regeringscontrole was geplaatst en de publikatie van alle particuliere kranten en periodieken was verboden, ingetrokken.

Processen tegen JSD-leden

Op 2 niei 1976 werden twee leden van de JSD beschuldigd van een poging tot ontvoering van de Indiase Hoge Commissaris in Dacca, Samar Yen, in november 1975 (pag. 208/2-'76), veroordeeld tot 2 jaar streng arrest.

Op 17 juli 1976 veroordeelde een speciaal militair tribunaal in Dacca luitenant-kolonel Mohammed Abu Taher ter dood in een op 21 juni begonnen proces tegen 33 JSD-leden. Zij werden beschuldigd te hebben samengezworen ,,om oorlog te voeren tegen de regering van Bangladesh, die met gewelddadige middelen omver te werpen, en de resultaten van de glorieuze revolutie van 7 november te vernietigen". Luitenant-kolonel Taher was een van di? leiders van de muiterij van 7 nov. 1975, die het bewind van generaal Nusharaf ten val bracht en generaal Ziaur Rahman aan de macht hielp. Hij was een vooraanstaand guerrillaleider in de onafhankelijkheidsoorlog van Bangladesh er, leidde de militaire organisatie van de JSD.

Majoor M. A. Jalil (voorzitter van de JSD) en Abu Yusuf Khan (broer van Taher) werden tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Majoor Ziauddin Ahmed, beschuldigd van het leiden van een guerrillabende in het gebied van Sundarbans, kreeg 12 jaar gevangenisstraf, en A. H. M. Abdur Rab (secretaris-generaal van de JSD) werd veroordeeld tot 10 jaar. Het tribunaal veroordeelde 12 anderen tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 10 jaar en sprak de overige 16 aangeklaagden vrij.

Nadat president Sayem de vonnissen had bekrachtigd werd Talier op 21 juli opgehangen.

Toelating politieke *partijen*

Tijdens een bijeenkomst met politieke leiders op 27 juli 1976 bevestigde president Sayem dat de regering gebonden was tot het houden van algemene verkiezingen uiterlijk eind febr. 1977 en tot het toelaten van een hervatting van de politieke activiteiten per 15 aug. '76. Die verbintenis ging terug op een belofte van de vorige president, Khandaker Moshtaque Ahmed, op 3 okt. 1975 (pag. 205/1 - '76). Wel zouden politieke leiders volgens het persbureau van Bangladesh *BSS* de regering hebben gevraagd geen ,,ongebreidelde politieke activiteiten" toe te staan. Overeengekomen werd terwille van een beperking van het aantal politieke partijen dat elke partij, die niet minstens 10 parlementszetels wist te winnen, vervolgens zou worden ontbonden. waarbij alle door die partij verworven zetels vacant zouden worden verklaard.

Op 28 juli werd een reglement voor de politieke partijen afgekondigd, terwijl tevens de wet van 1975 werd ingetrokken betreffende een verbod van politieke partijen. Per 1 aug. waren politieke partijen weer toegestaan, maar zij moesten voor het begin van hun activiteiten hun statuten, manifest en programma aan de regering ter goedkeuring voorleggen, evenals de namen van hun kandidaten en een lijst van de met de partijen verbonden of geassocieerde organisaties. Geen partij zou opvattingen mogen propageren, die schadelijk waren voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit, integriteit of veiligheid van het land. Geen partij zou buitenlandse hulp mogen aanvaarden, ondergrondse activiteiten mogen ontplooien of enigerlei gewapende organisatie vormen. op straffe van ontbinding en confiscatie van zijn fondsen. Partijen moesten een getekend ontvangstbewijs voor elke geïnde contributie overleggen en zij moesten hun fondsen onderbrengen bij een aangewezen bank. Alvorens aan een verkiezing deel te nemen moest elke partij zijn verkiezingsmanifest aan de verkiezings-

---

* Mohammed Kkademul Bashar kwam op 1 sept, 1976 om het leven bij een vliegtuigongeluk op het vliegveld van Dacca. Rij werd opgevolgd door commodore Abdul Gaffar Mahrnud als stafchef van de luchtmacht op 5 sept., waarna deze de volgende dag nok met de andere functies werd belast.

commissie ter goedkeuring voorleggen alsook details van de geraamde uitgaven voor de verkiezingscampagne en de herkomst van zijn fondsen. Geen enkele partij mocht in zijn verkiezingscampagne kritiek leveren op een andere partij of welke kandidaat ook. (Deze bepaling zou volgens commentaren beogen de islamitische partijen te beschermen, die in 1971 met het Pakistaanse leger hadden samengewerkt.)

Tot 1 sept. mochten politieke manifestaties slechts in besloten ruimten plaatsvinden. Voorts verbood de regering op 28 aug. partijen hun politiek te baseren op persoonsverheerlijking. Zij mochten evenmin verwijzen naar het werk van iemand, dood of levend, om daaruit politiek voordeel te verwerven. Deze verboden beoogden kennelijk de vorming van partijen te beletten die zouden beweren de politieke erfgenamen van sjeik Moejiboer Rahman te zijn. Reeds op 31 juli had ex-president Khandaker Moshtaque Ahmed (aug.-nov. 1975) de vorming van een nieuwe centrumpartij aangekondigd, die politici van links, rechts en het centrum moest samenbrengen, waaronder ook leden van de voormalige Awami Liga. De vervolgens door hem gevormde en geleide Democratische Liga kreeg op 23 sept. de vereiste machtiging. Op 21 sept. waren al twee andere politieke partijen toegelaten: de conservatieve Bangladesh Jatiya Liga o.l.v. Ataur Rahman Khan en de linkse National Awami Party o.l.v. Maulana Abdul Hamid Khan Bhashani. Toen werd officieel meegedeeld dat nog 43 partijen een aanvraag om toelating hadden ingediend, waarvan 19 om nadere bijzonderheden was gevraagd, terwijl de andere 24 op korte termijn antwoord werd toegezegd. Volgens de *FAZ* (25-9-'76) en de *NZZ* (28-9-'76) had de conservatieve politicus Sobur Khan, die in de centrale regering onder Ayoeb Khan een belangrijke rol speelde en de eenheid van Pakistan tot het eind toe had trachten te behouden, toestemming gekregen een nieuwe Moslem Liga te stichten.

Verdere vonnissen

In het weekeinde van 8 aug. 1976 werd tegen de sinds 8 dec. 1975 gevangen gehouden Nederlandse journalist en ontwikkelingshelper Peter Custers en 16 Bengalezen officieel een aanklacht geformuleerd. Custers werd ervan beschuldigd aan een ,,samenzwering met als doel een gewelddadige omverwerping van de regering'' te hebben deelgenomen en ,,andere tegen de staat gerichte handelingen'' te hebben begaan. Hij zou bovendien contacten hebben onderhouden met ,,subversieve ondergrondse organisaties''. Volgens *FAZ* (9-8) was algemeen bekend dat daarmee op de JSY gedoeld werd; de autoriteiten hadden gepoogd hem als kroongetuige tegen de JSD-leiders te laten optreden, aldus de *NZZ* (24-9), maar Custers had dit geweigerd.

Op 21 sept. werd Custers na een geheim proces door een militair tribunaal te Dacca met zes andere verdachten tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld, terwijl de overige verdachten werden vrijgesproken. Volgens de aanklager was Custers een sleutelfiguur geweest in een komplot ter invoering van een systeem van ,,wetenschappelijk socialisme'' en had hij daartoe de steun van kolonel Taher verworven. Op 22 sept. verleende president Sayem echter gratie aan Custers, die de volgende dag Bangladesh verliet.

Na ex-minister Abdus Samad (pag. 205/2-'76) werden in 1976 nog diverse functionarissen wegens corruptie veroordeeld. Daaronder was de voormalige minister van PTT, sjeik Abdoel Aziz, die op 18 maart te Dacca veroordeeld werd tot 5 jaar gevangenisstraf wegens ,,het bezit van activa buiten zijn bekende bronnen van inkomsten''. Ook de aanvankelijk als vermoord opgegeven vroegere directeur van het Rode Kruis in Bangladesh, Gazi Ghulam Mustafa (pag. 205/2-'76), werd op beschuldiging van misbruik van Rode Kruisgelden, corruptie en machtsmisbruik op 18 maart veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf; hij kreeg vervolgens op 23 maart 5 jaar en op 7 aug. 3 jaar gevangenisstraf.

Vrijlating politieke gevangenen

Op 23 sept. kondigde de regering aan dat in verband met het einde van de vastenmaand Ramadan de volgende dag 114 politieke gevangenen zouden worden vrijgelaten, nadat president Sayem sinds zijn ambtsaanvaarding eind 1975 reeds 1900 politici van de oppositie amnestie had verleend. Niettemin zouden er volgens de *FAZ* (25-9) nog duizenden politieke gevangenen overblijven, voornamelijk leden van de JSD en voormalige aanhangers van Moejiboer Rahman.

Ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de staatsgreep van 7 nov. 1975 besloot de regering op 8 nov. 1976 tot de vrijlating van 2.500 politieke gevangenen, aldus Reuter.

Overlijden Maulana Bashani

Op 17 nov. 1976 overleed op ca. 96-jarige leeftijd in Dacca Maulana Abdul Hamid Khan Bhashani, de leider van de National Awami Party. Na een politieke carrière van 70 jaar kreeg hij een staatsbegrafenis op 28 nov. en liet hij volgens generaal Ziaur Rahman een ,,niet meer te vullen vacuüm in ons nationale leven'' achter.

De N Z Z (20-11) noemde hem een soort beroepsrevolutionair. Bhashani streed in zijn jonge jaren tegen hindoe-grootgrondbezitters. Vervolgens organiseerde hij massabewegingen tegen de Britse koloniale heersers. Hij was lid van de Indiase Congrespartij en medewerker van Mahatma Gandhi. Later werd hij lid van de Moslem Liga en was hij actief bij het ontstaan van Pakistan, waarbij hij de verdeling van het Indische subcontinent op religieuze basis voorstond. Nauwelijks was echter een zelfstandig Pakistan ontstaan, of Bhashani begon onder de Bengalezen een tegen het westelijk deel van het land gericht nationalisme te ontplooien. Hij was oprichter en voorzitter van de Awami Liga, waarbij sjeik Moejiboer Rahman zes jaar lang zijn secretaris was. Er volgde een breuk tussen Bhashani en Moejiboer Rahman, die tot een scheuring van de Awami Liga leidde, waarna Bhashani de National Awami Party stichtte en leidde. Hij werd de ,,historische leider'' van de strijd voor de onafhankelijkheid van Bangladesh, welke later door de voorstanders van interne autonomie zoals sjeik Moejib werd opgeëist. In de laatste jaren kantte hij zich tegen het Indiase ,,expansionisme''; hij bedreigde India met een ,,heilige oorlog'' en organiseerde een protestmars tegen de Farakka-dam. Tegelijk was hij voorstander van een Groot-Bengalen, dat Bangladesh en het Indiase West-Bengalen moest verenigen.

Zijn politieke opvattingen waren moeilijk te definiëren. Als mohammedaans schrift.. geleerde (maulana) bepleitte hij soms een ,,islamitisch socialisme'', maar hij omschreef dat nooit. Hij wijdde zich vooral aan de problemen van de arme plattelandsbevolking, waarbij hij politiek een linkse koers voer. Volgens de N Z Z (20-11) liet hij zich door de ideeën van Mao Tsetoeng inspireren, maar volgens L e M o n d e (19-11) werd hij ten onrechte als ,,maoïst'' gekwalificeerd en was hij minder communist dan ,,communalist'', een man die speelde op de tegenstellingen tussen de religieuze gemeenschappen. Een onderscheid tussen zijn ideologische overtuiging en zijn politieke opportunisme viel volgens de N Z Z soms moeilijk te bepalen.

Uitstel verkiezingen

Op 21 nov. 1976 deelde president Sayem in een radio- en tv-toespraak mee dat de voor februari 1977 geplande algemene verkiezingen voor onbepaalde tijd waren uitgesteld. Volgens de president had de regering gehoopt dat de partijleiders hun geschillen uit het verleden zouden hebben begraven en zich zou-

den hebben gewijd aan de taak van het versterken van de nationale eenheid rnet constitutionele middelen. Maar gebleken was dat ,,in de meeste gevallen persoonlijke en partijbelangen de voorrang kregen boven nationale belangen". Meer dan 50 partijen hadden om toelating verzocht en 21 hadden die reeds gekregen; sommige partijen waren inmiddels in groepen uiteengevallen, die elk een aparte partij vormden. Dit alles had tot rivaliteit en verwarring geleid en geenszins bijgedragen tot het bevorderen van de nationale eenheid. Botsingen en veten tussen studentenorganisaties namen hand over hand toe, en het algemene beeld van wet en orde vertoonde tekenen van geleidelijke verslechtering.

De regering vreesde dat verkiezingen in februari de veiligheid van het land in gevaar zouden hebben gebracht. de nationale eenheid zouden hebben vernietigd en ,,de handen van de vijand zouden hebben versterkt". Daarom was tot uitstel van de algemene verkiezingen besloten, al zouden verkiezingen voor de dorpsraden wel in de tweede week van jan. plaatsvinden en zouden binnen een paar maanden verkiezingen volgen voor de districtsraden. .,Die gang van zaken zou naar werd gehoopt de weg effenen voor algemene verkiezingen op een geschikt moment", aldus president Sayem, die nog zei ervan overtuigd te zijn dat het volk geen onmiddellijke verkiezingen wenste.

Volgens de *NZZ* (27-11) wekte het uitstel van de verkiezingen in brede kringen van de bevolking eerder opluchting dan verrassing.

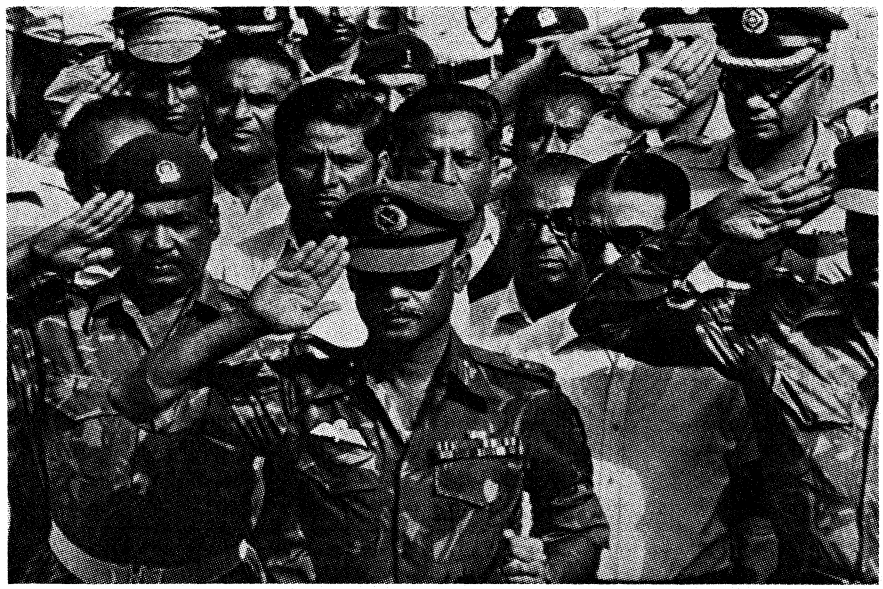

Generaal-majoor Ziaur Rahman tijdens een herdenkingsbijeenkomst op ,,martelarendag"

Ziaur Rahman *hoofd*bestuurder onder de staat van beleg. Arrestaties

Per proclamatie d.d. 29 nov. 1976 droeg president Sayem het ambt van hoofdbestuurder onder de staat van beleg (Chief Martial Law Administrator) over aan generaal-majoor Ziaur Rahman. Hij machtigde hem tevens nieuwe plaatsvervangers te benoemen, regels en bevelen onder de staat van beleg uit te vaardigen en elke andere actie te ondernemen die in het nationaal belang zou zijn. Ziaur Rahman herbenoemde vervolgens schout-bij-nacht Musharaf Hussain Khan en vice-luchtmaarschalk Abdul Gaffar Mahmud, de stafchefs van resp. de marine en de luchtmacht, tot zijn plaatsvervangers. Sayem bleef echter staatshoofd.

Op 30 nov. werden in Dacca 11 vooraaristaande politici gearresteerd, o.w. oud-president Khandaker Moshtaque Ahmed. De overige arrestanten waren drie leden van de Democratische Liga (o.w. de voormalige staatsministers Shah Moazzem Hossain en K. M. Obaidur Rahman). zes leden van de nieuwe Bangladesh Awami Liga (o.w. oud-parlementsvoorzitter Abdul Malek Ukil, oudstaatsminister Abdul Momen Talukdar el1 de waarnemend secretarisgeneraal van de partij, Begum Sajeda Choudhury) alsmede mevr. Matia Chowdhury van de National Awami Party (Muzaffar-factie). Hun arrestatie was volgens een officiële bekendmaking het gevolg van hun ,,activiteiten ten nadele van de staat". Volgens Westerse waarnemers zouden de arrestaties verband houden met protesten van een reeks politici tegen het uitstel van de verkiezingen. Ex-president Ahmed verklaarde kort voor zijn arrestatie dat hem van de kant van Ziaur Rahman was verzekerd dat deze uiterlijk in febr. 1977 de termijn voor de algemene verkiezingen zou vaststellen. Gebeurde dat niet, aldus Ahmed, dan werd het land bedreigd door de ondergang en een ,,terrorisatie door linkse extremisten".

Volgens niet-officiële berichten vonden in de eerste week van dec. talrijke andere arrestaties plaats. De schattingen van het aantal gearresteerden liepen uiteen van ruim honderd tot meer dan duizend. Eind nov. was bovendien een vooraanstaand lid van de JSD, Sirajul Alan Khan, in Dacca gearresteerd.

Op 9 jan. werd gemeld dat luitenant-kolonel Farook Rahman, de leider van de staatsgreep van 15 aug. 1975, te Dacca was gearresteerd, omdat hij zonder toestemming was teruggekeerd vanuit Libië, waar hij vanaf mei opnieuw in ballingschap had gewoond.

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 13 jan. begonnen verkiezingen voor 4.352 gemeenteraden. Voor die verkiezingen, die 18 dagen zouden duren, waren **36** miljoen kiesgerechtigde burgers van Bangladesh opgeroepen, aldus Reuter (13-1). Nadere bijzonderheden werden niet gemeld.

Veroordeling ex-president Ahmed

Op 7 febr. verscheen ex-president Ahmed voor een speciaal gerechtshof te Dacca, nadat hij op 29 nov. officieel in staat van beschuldiging was gesteld wegens corruptie, machtsmisbruik en nepotisme. Dit militaire hof achtte hem schuldig aan corruptie en machtsmisbruik en veroordeelde hem op 24 febr. tot 5 jaar gevangenisstraf.

Ziaur Rahman president

Op 21 april trad de 66-jarige Abusadat Mohammed Sayem om gezondheidsredenen af. Hij wees generaal-majoor Ziaur Rahman tot zijn opvolger aan, een recht dat hem krachtens de geamendeerde grondwet toekwam. Ziaur Rahman werd nog dezelfde dag als president beedigd. Daardoor was de feitelijke machtsverdeling nu ook formeel geregeld.

De in 1936 geboren Ziaur Rahman begon in 1953 zijn carrière bij de Pakistaanse strijdkrachten. In 1965, tijdens de tweede Indiaas-Pakistaanse oorlog om Kasjmir, vocht hij als compagniescommandant in het gebied van Khemkaren aan de zijde

van de West-Pakistani. Door de stafofficiersschool in Quetta werd hij in 1969 voor een verdere opleiding naar West-Duitsland gestuurd, waar hij enkele maanden in het Britse Rijnleger dienst deed.
Op 27 maart 1971 proclameerde hij — inmiddels majoor in een Oostpakistaans regiment — te Chittagong de onafhankelijkheid van Bangladesh.
Na de met behulp van India bevochten overwinning op de Westpakistani maakte Ziaur Rahman snel carrière. Reeds medio 1972 was de intussen tot kolonel bevorderde Ziaur Rahman plaatsvervangend stafchef van het leger. Een jaar later werd hij brigade-generaal en nog in hetzelfde jaar generaal-majoor. Tien dagen na de moord op Moejiboer Rahman werd hij op 24 aug. 1975 stafchef van de strijdkrachten. Op 7 nov. 1975 werd hij plaatsvervangend bestuurder onder de staat van beleg.

Op 22 april maakte de nieuwe president bekend dat op 30 mei een refcrendum zou worden gehouden ter bevestiging van zijn benoeming tut staatshoofd. Hij kondigde tevens aan dat in dec. 1978 algemene verkiezingen zouden plaatsvinden, die voorafgegaan zouden worden door verkiezingen voor gemeenteraden en districtsraden in resp. aug. en dec. 1977. Bovendien zou de grondwet worden geamendeerd om Bangladesh tot een islamitische staat te hervormen. Daartoe zou het in de grondwet van 1972 als een van de vier beginselen vastgelegde principe van laïciteit worden vervangen door ,,een volledig geloof en vertrouwen in de almachtige god".
Terwijl op 21 april al 11 politici waren vrijgelaten, o.w. de vroegere parlementsvoorzitter Abdul Malek Ukil, volgde op 22 april de vrijlating van nog eens 737 politieke gevangenen. Onder hen was ook mevr. Matia Chowdhury. The Times, Financial Times, NZZ, FAZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 204 e.v. - 1976)

GUERRILLA-ACTIVITEITEN. BESCHULDIGINGEN JEGENS INDIA

De guerrilla-eenheden, die in het noordoostelijke district Mymensingh nabij de grens met de Indiase deelstaat Meghalaya opereerden onder bevel van Abdel Kader Siddiqui (pag. 208/1 - 1976), intensiveerden hun activiteiten in begin 1976 en zetten hun operaties ook aan het eind van 1976 nog voort. De sterkte van de guerrillastrijdmacht is onzeker. Siddiqui zou hebben verklaard over 30.000 volgelingen te beschikken, maar volgens schattingen van onafhankelijke waarnemers zouden het hoogstens 3.500 zijn. Duidelijk is wel dat volgelingen van wijlen Moejiboer Rahman samenwerken met leden van de 60.000 personen omvattende Garo-stam. De regering van Bangladesh beschuldigde India herhaaldelijk van het verlenen van hulp en schuilplaatsen aan de guerrillastrijders.
Daarnaast werd in aug. 1976 ook gemeld dat guerrilla-activiteiten voorkwamen in de Chittagong Hill Tracts (het zuidoosten van Bangladesh), waar vooral de 400.000 personen tellende Chakma-stam met de autoriteiten in conflict kwam over de in beslagname van hun land door Bengalezen, terwijl zij bovendien een provinciale autonomie eisten. Radio-Dacca beweerde op 23 aug. dat de rebellen werden geleid door een stamhoofd, die ,,aan de andere kant van de grens" woonde. Het gebied grenst aan Birma.

Incidenten

Het eerste grote incident in Mymensingh vond plaats in de nacht van 19 op 20 jan. 1976, toen guerrillastrijders twee politieposten aanvielen in Durgapur en Kamalakanda dichtbij de grens met Meghalaya (zie pag. 208/3-1976).
Tijdens besprekingen van 11-13 febr. te Dacca tussen officieren van de Bangladesh Rifles en functionarissen van de Indiase grensbeveiligingstroepen (BSF) kwam men tot de afspraak dat binnen 15 dagen een onderzoek naar de incidenten zou worden ingesteld en dat er regelmatig bijeenkomsten zouden plaatsvinden tussen de sectorcommandanten van beide landen.

Op 19 en 20 april vonden bij de grens met Meghalaya nieuwe incidenten plaats, die tot protesten van beide landen leidden. Aan beide kanten vielen slachtoffers, maar een exact aantal werd niet bekendgemaakt.
Wel werd van officiële zijde te Dacca op 21 april verklaard dat bij ern beschieting van Indiase zijde met bijna 200 granaten één persoon was gedood en 8 personen waren gewond.
Volgens functionarissen van Bangladesh werden op 14 aug. vijf guerrillastrijders gedood en één gevangengenomen door een legerpatrouille bij een poging van die guerrillastrijders een brug in het district Mymensingh op te blazen. De gevangengenomen guerrillastrijder zou hebben bekend dat saboteurs in een kamp in Meghalaya werden opgeleid.

Op 8 sept. werd vanuit Dacca verklaard dat bij operaties in het district Mymensingh in de voorgaande 20 dagen in totaal twee guerrillastrijders waren gedood en 16 gevangengenomen, terwijl bovendien grote hoeveelheden wapens en munitie zouden zijn buitgemaakt. Een van de aangehouden rebellen zou op 12 sept. tegenover de autoriteiten hebben verklaard dat zij hun politieke hoofdkwartier hadden in een huis te Calcutta, dat eigendom was van een voormalig parlementslid van de Awami Liga. Ook zou hij hebben verteld dat saboteurs door Indiaas legerpersoneel en Indiase regeringsfunctionarissen werden opgeleid; hij zou ca. 250 recruten in een door een Indiase officier geleid kamp hebben gezien.

Onder de staat van beleg werd op 10 nov. een beschikking uitgevaardigd waarin op het voeren van oorlog tegen Bangladesh of een rebellie strenge straffen werden gesteld: resp. de doodstraf, levenslang of 14 jaar streng arrest. Die straffen golden ook voor samenzweringen om de regering met geweld omver te werpen en zelfs voor het illegaal binnenkomen van Bangladesh met dat doel. Wel werd tegelijk bekendgemaakt dat degenen die naar een buurland waren gegaan gratie zouden krijgen, als zij zich aan de autoriteiten overgaven en ondubbelzinnig trouw aan Bangladesh beloofden.
Eind jan. werd van de kant van Bangladesh meegedeeld dat sinds febr. 1976 in totaal 56 burgers waren gedood en 48 gewond bij meer dan 1300 grensincidenten waarbij personeel van de BSF betrokken was.
(*NZZ, Le* Monde, KCA)

ZIAUR RAHMAN IN PEKING

Van 2 tot 6 jan. bracht generaal-majoor Ziaur Rahman een bezoek aan China. Bij zijn aankomst op het vliegveld van Peking werd hij door de Chinese partijleider en premier Hoea Koeo-feng begroet. Het was het eerste contact van de leiders van China en het onafhankelijke Bangladesh. Ziaur Rahman voerde besprekingen met vice-premier Li Hsien-nien.

Op 4 jan. werd een overeenkomst voor economische en technische samenwerking ondertekend alsmede een handels- en betalingsakkoord. Volgens het persbureau Nieuw *China* aanvaardde Hoea Koeo-feng een uitnodiging voor een bezoek aan Bangladesh. (Peking Review, *NRC/H'blad,* AP)

(Vor. ber. pag. 204/2-1976)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STAKING IN ULSTER MISLUKT

Militante protestantse organisaties hebben door middel van een algemene werkstaking gepoogd de Britse regering onder druk te zetten om een aantal verlangens gerealiseerd te krijgen.

De stakingsoproep is slechts gedeeltelijk opgevolgd en nergens kwam het tot een werkelijk algemene staking.

Op 26 april stond er in het in Noord-Ierland verschijnende ochtendblad *News Letter* een advertentie, ondertekend door de United Unionists Action Council, een overkoepelende organisatie van verschillende protestantse organisaties, waarin gedreigd werd met een algemene staking als de Britse regering niet binnen zeven dagen een aantal maatregelen zou nemen, zoals het herstel van een zekere mate van zelfbestuur in Noord-Ierland en een krachtiger bestrijding van het verboden republikeinse leger, de IRA.

Op 29 april werd het ultimatum herhaald, In een advertentie in News *Letter* werd aangekondigd dat de staking op 2 mei zou beginnen, tenzij voor die tijd aan de protestantse eisen was voldaan. De UUAC eiste herstel van het Noordierse parlement met daarin een meerderheid voor de p otestanten.

De Britse regering reageerde, bij monde van de minister voor Noord-Ierland, Roy Mason, afwijzend op het ultimatum. Mason zei dat een algemene staking een chaos zou veroorzaken. waarvan de sociaal zwakke groepen het slachtoffer zouden worden en waarvan alleen de IRA zou profiteren. Het zou de sympathie van de rest van het Verenigd Koninkrijk voor het standpunt van de Unionisten niet vergroten, zei Mason, die erop wees dat investeerders zouden worden afgeschrikt,

De stakingsoproep leek veel op die van mei 1974 toen een algehele staking het gehele openbare leven in Noord-Ierland stillegde en daarmee het einde bewerkstelligde van de kort daarvoor tot stand gekomen executieve, waarmee voor het eerst in de geschiedenis van Noord-Ierland ook de katholieke bevolkingsgroep in het bestuur van Ulster werd betrokken. Sindsdien wordt de provincie rechtstreeks vanuit Londen bestuurd (pag. 713 1974).

Op 1 mei besloot de Britse regering de strijdkrachten in Noord-Ierland te versterken met het oog op de staking. Tevens kondigde de regering aan zonodig militairen te zullen inzetten om de stroom- en watervoorzieningen en het openbaar vervoer te handhaven. Ook zou hard worden opgetreden tegen mensen die zoals in 1974 zouden proberen het verkeer te belemmeren door het oprichten van barricaden. Van het begin af aan was het echter al duidelijk dat de staking niet op de massale steun van de Noordierse arbeiders kon rekenen. Arbeiders in drie van de vier elektriciteitscentrales en op de scheepswerf Harland en Wolff in Belfast stemden in meerderheid tegen de staking. Ook uit kringen van de vakbeweging. de politieke partijen en de werkgeversorganisaties kwamen verklaringen tegen de staking.

De voornaamste initiatiefnemers ds. Ian Paisley en Ernest Baird bleven echter bij hun voornemen en verklaarden bij verschillende gelegenheden dat zij bloedvergieten op grote schaal voorzagen als hun eisen niet ingewilligd werden.

Toen de staking op **2** mei begon bleek al spoedig dat slechts hier en daar het werk werd neergelegd. Na enkele dagen liep het stakingscijfer omhoog wat volgens persberichten, vooral het gevolg was van intimidatie. In sommige grote steden stonden groepen para-militairen bij de fabriekspoorten om ervoor te waken dat werkwilligen naar binnen zouden gaan.

Vooral de houding van de werknemers in de grote elektriciteitscentrales werd van grote betekenis geacht voor het welslagen van de actie omdat zij in 1974 de stakingsactie tot een succes maakten.

In het bijzonder de arbeiders in de krachtcentrale in Ballylumford, die 4/5 van de elektriciteitsvoorziening in de provincie voor haar rekening neemt, werden van verschillende kanten benaderd. Ds. Paisley en Ernest Baird bezochten de arbeiders op 7 mei om ze tot staking te bewegen.

Op 8 mei spraken vier Noordierse parlementsleden, van de Unionistische fractie in het Lagerhuis, James Molyneaux, William Craig, Harold McCusker en ds. Robert Bradford met de arbeiders en deden een dringend beroep op hen aan het werk te blijven.

Verschillende arbeiders van de krachtcentrales verzochten de politie om bescherming tegen intimidatiepogingen.

Op 10 mei werd een buschauffeur van het openbaar vervoersbedrijf in

Ds. Ian Paisley roept op tot staking met als achtergrond het parlementsgebouw in Belfast.

Weekblad 46ste jaargang No. **2383.** pag. **28807-28822**

Belfast doodgeschoten in een poging tot intimidatie.
Volgens de autoriteiten moest de aanslag gezien worden als een poging om de staking voor verder mislukken te behoeden. Uit protest tegen de aanslag werd het gehele openbare vervoer voor 24 uur stilgelegd.

De regering zegde toe dat maatregelen genomen zouden worden om buschauffeurs en passagiers te beschermen. Volgens Paisley en Baird waren de gewelddadige aspecten van de staking het werk van de Britse regering die op die manier de UUAC in diskrediet wilden brengen.

In de daarop volgende dagen verliep de staking meer en meer en op 13 mei, twee weken na het begin, werd de actie beëindigd.

Ds. Paisley verklaarde evenwel dat de staking een succes was geworden omdat minister Roy Mason gedwongen was ,,om zijn eigen woorden op te eten".
In gesprekken met de arbeiders van de krachtcentrales heeft de minister toegezegd dat bestrijding van de IRA geïntensiveerd zal worden.
T.a.v. het herstel van het Noordierse parlement dat in 1971 door de Britse regering naar huis werd gestuurd heeft de minister echter geen enkele toezegging gedaan. Waarnemers concluderen dan ook dat de staking als een nederlaag voor Paisley en Baird kan worden beschouwd. Naar schatting heeft de staking minstens 125 mln gulden gekost en is de werkgelegenheid van 1300 mensen in gevaar gekomen.
De Noordierse politie, de Royal Ulster Constabulary, heeft in totaal 105 personen aangehouden en/of verhoord volgens intimidatie of gewelddadig gedrag. In 1700 gevallen werd een onderzoek ingesteld naar klachten wegens intimidatie.
De protestantse bevolking van Noord-Ierland, aldus The Financial Times (13-6), heeft massaal de oproep verworpen hun arbeid als een politiek wapen te gebruiken. De staking van 1974 slaagde omdat er een doel was dat alle protestanten nastreefden. Die staking was bedoeld om de executieve, waarin ook katholieken zitting hadden, ten val te brengen. Daarin slaagde zij en daarna ging iedereen weer aan het werk.
Deze keer echter ontbrak een dergelijke gemeenschappelijke doelstelling en daarom kreeg de UUAC niet voldoende steun.
The Financial Times wees er verder op dat binnen de UUAC verschillende nogal uiteenlopende groeperingen samenwerken en dat deze omstandigheid het welslagen van de staking niet heeft bevorderd.
Volgens het blad waren vooral de meer extremistische protestantse groeperingen ongerust over, wat zij noemen het zachte optreden van de veiligheidstroepen tegen de terroristische activiteiten van de IRA. Wat dal betref! hebben deze groeperingen nu de toezegging van Mason dat in de toekomst weer krachtdadiger opgetreden zal worden.

Het zwakke punt, aldus het blad, was de eis tot herstel van het Noordierse parlement, want het was van net begin af aan duidelijk dat de Britse regering t.a.v. dit punt niet zou toegeven.

Van niet te onderschatten betekenis, aldus het blad, is het feit dat op 18 mei verkiezingen voor de gemeenteraden in Noord-Ierland zullen worden gehouden. De UUAC zou met een algemene werkstaking hebben willen aantonen dat zij de werkelijke macht bezit en niet de meer gematigde protestantse leiders. Het mislukken van de staking is voor dezen dan ook een goede gelegenheid weer greep op de hele gang van zaken in Noord-Ierland te krijgen. The Financial Times noemt in dit verband het initiatief van de leider van de Vanguard Party, William Craig, die zich in het verleden zeer extreem heeft opgesteld maar langzamerhand tot de gematigde Noordierse politici is gaan behoren, om samen met andere politici er bij de arbeiders in de krachtcentrales op aan te dringen het werk niet neer te leggen. Deze samenwerking zou het begin kunnen zijn van een gemeenschappelijke discussie over de constitutionele toekomst van Noord-Ierland.

De staking heeft, aldus het blad, in ieder geval aangetoond dat de meerderheid van de protestanten voorstander van een gematigde politiek is en politieke waarnemers verwachten dat de kandidaten bij de komende gemeenteraadsverkiezingen daar ernstig rekening mee zullen houden.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Noord-Ierland, sedert mei 1975, toen verkiezingen werden gehouden voor een zgn. Constitutionele Conventie, die aan de regering in Londen advies moest uitbrengen over een nieuwe regeringsvorm voor Ulster, dat sedert de meistaking van 1974 direct vanuit Londen werd bestuurd. Bij die verkiezingen werd de overwinning behaald door de UUUC, een verzameling Unionistische groeperingen, die gekant was tegen samenwerking met het katholieke bevolkingsdeel. Andere partijen die zetels kregen waren de katholieke SDLP, de Alliance-partij en de van de officiële Unionisten afgescheiden Unionistische partij van Brian Faulkner, die wel machtsaeling met de katholieken voorstond. (pag. 430-1975).

Onenigheid binnen Constitutionele *Conventie*. William Craig voorstander van deling van de *macht met de katholieken*

Na de verkiezingen voor de Constitutionele Conventie waren de leidinggevende politici in het noorden besprekingen begonnen over de toekomstige staatkundige structuur en daarbij bleek al spoedig dat met name tussen de Unionistische groeperingen verschil van mening bestond over het belangrijkste punt: moeten minderheidsgroeperingen, i.c. de katholieken opgenomen worden in een eventuele toekomstige Noordierse regering?
Daarbij deed zich een verrassende ontwikkeling voor. De leider van de Vanguard Unionisten, William Craig, verklaarde in sept. 1975 dat hij er geen bezwaar tegen had dat de SDLP in een toekomstige regering ministersposten zou bezetten, sterker zelfs dat hij het zeer wenselijk achtte de katholieke minderheid bij het bestuur te betrekken.
De verschillende Unionistische partijen, samenwerkend in de United Ulster Unionist Council, namen daarop op 8 sept. 1975 een door ds. Ian Paisley ingediende motie aan, waarin dit van de hand werd gewezen, onder verwijzing naar het verkiezingsprogramma van de UUUC waarin stond dat men er niet mee akkoord ging dat de SDLP deel zou uitmaken van een toekomstige regering.

Op 7 nov. 1975 liep de wettelijke termijn af, waarbinnen de Conventie uitgewerkte voorstellen over de staatkundige toekomst bij de regering in Londen kon deponeren. Er bleek geen eensluidend voorstel opgesteld te kunnen worden en met 42 tegen 31 stemmen werd besloten de voorstellen van de UUUC als zodanig bij de regering in te dienen. Inmiddels waren Craig en drie aanhangers uit de UUUC gezet. Eerder had zich al een splitsing in de

Vanguard-partij voorgedaan. Ernest Baird stichtte de United Ulster Unionist Movement. Deze groepering bleef in de UUUC.
De voorstellen van de UUUC kwamen in het kort hierop neer, herstel van een parlement en regering in Noord-Ierland die ongeveer dezelfde bevoegdheden zullen hebben als de ontbonden Stormont. De regering dient te steunen op de grootste politieke groepering, d.w.z. op de protestanten. Er dient geen afspiegelingscollege te komen.
Voor de Britse regering was dit onaanvaardbaar. Minister Rees gaf de conventie nog eens 4 weken de tijd om de een of andere vorm van „powersharing" uit te werken, maar de Unionisten bleven onverzoenlijk, en op 5 maart '76 deelde Rees het Lagerhuis mee dat de conventie was ontbonden en dat Noord-Ierland voor onbepaalde tijd vanuit Londen zal worden bestuurd.
Sedertdien zijn er geen nieuwe initiatieven op politiek terrein genomen, hoewel wel regelmatig berichten in de pers opduiken van geheime besprekingen tussen Craigs Vanguard Unionisten en de SDLP en laatstelijk zelfs van de Officiele Unionisten (Harry West) met de SDLP, ondanks verzet van de Democratische Unionisten van Paisley en de UUUM van Baird.

Verdere ontwikkelingen, nieuwe veiligheidsmaatregelen, verlenging bevoegdheden onder noodtoestand

Op 2 juli 1976 ging het Lagerhuis ermee akkoord dat het directe bestuur vanuit Londen, volgens de Northern Ireland Act zou worden voortgezet. De Minister voor Noord-Ierland, Merlyn Rees, zei bij die gelegenheid dat er geen alternatief was voor het directe bestuur, maar zo zei hij, het was wel de bedoeling dat Noord-Ierland op de duur een of andere vorm van zelfbestuur zou krijgen dat de instemming van de brede laag van de bevolking zou hebben.
In antwoord op een vraag uit het Lagerhuis over de vertegenwoordiging van Noord-Ierland in het parlement gaf de minister toe dat de provincie in het Lagerhuis ondervertegenwoordigd is, maar hij wilde deze kwestie nader beschouwen in het grotere verband van een toekomstige regering voor de provincie. Zoals bovenvermeld vonden na de antbinding van de constitutionele conventie besprekingen plaats tussen vertegenwoordigers van enkele Noordierse politieke partijen, met name tussen die van de Ulster Unionist Party en de Social Democratic and Labour Party, die de voornaamste vertegenwoordiger van het katholieke bevolkingsdeel is.
Deze besprekingen vonden aanvankelijk in het geheim plaats maar op 22 juli '76 kwamen beide partijen met een gemeenschappelijke verklaring uit, waarin gewag wordt gemaakt van een grote mate van overeenstemniing over een groot aantal onderwerpen
Met name waren de partijen het rens over de noodzakelijkheid van een eigen bestuur van de provincie waarin de bevolking zoveel mogelijk vertegenwoordigd zou zijn.
De partijen waren het niet eens over de manier waarop een executieve samengesteld moest worden
De verklaring zei verder dat de partijen zich realiseerden dal een dialoog de enige manier was om uit de ernstige problemen te komen
Tijdens het debat in het Lagerhuis over de verlenging van het directe bestuur vanuit Londen sprak minister Rees ook over de veiligheidssituatie in Ulster. Hij deelde mee dat de Provisional IRA, sedert begin 1976 een verhevigde actie tegen de veiligheidstroepen was begonnen met als gevolg dat 15 man van de Noordierse politie Royal Ulster Constabulary, 5 man van de Britse troepen en 5 man van het Ulster Defence Regiment het leven hadden gelaten
In totaal hadden 129 burgers het leven verloren bij acties van terroristen. Rees zei verder dat niemand meer werd vastgehouden op grond van de speciale detentiewet en dat dit bijgedragen had tot verminderde steun voor de paramilitaire activiteiten.
De minister koiidigde verder een reorganisatie van de Royal Ulster Constabulary aan zodat effectiever opgetreden kon worden tegen terroristische activiteiten. Onder meer zouden de activiteiten van leger en politie beter gecoördineerd gaan worden en zou de politie de beschikking krijgen over het nieuwste en beste materieel. Op 2 juli '76 keurde het Lagerhuis de verlenging van de speciale bevoegdheden voor de regering in verband met de noodtoestand goed.
Minister Rees zei bij die gelegenheid dat, hoewel er nog veel geweld was, met name in de vorm van bomaanslagen op particuliere eigendommen en moordaanslagen op de veiligheidstroepen, er toch een lichte teruggang was te bespeuren
Op 1 juni '76 trad de Criminal Jurisdiction Act in werking. Deze wet geeft rechtbanken in Koord-Ierland de bevoegdheid personen, beschuldigd van terroristische activiteiten begaan in de Ierse Republiek, te berechten. Op dezelfde dag trad een soortgelijke wet in werking in de Ierse Republiek. Deze laatste wet maakt het ook mogelijk dat personen, die ervan beschuldigd worden bomaanslagen in Groot-Brittannië te hebben gepleegd, in de Ierse Republiek worden berecht. Premier Callaghan bracht op 5 juli '76 zijn eerste bezoek als premier aan Noord-Ierland.
Tijdens een lunch zei hij dat degenen wiens enige kennis van Noord-Ierland afkomstig was van de media een beeld hadden van een land dat volkomen verwoest was en waar men zich met niets anders bezig hield dan het conflict tussen de beide bevolkingsgroepen. Als men er evenwel zelf heen zou gaan, zou men bemerken dat dit niet het geval is.
Callaghan zei verder dat Noord-Ierland deel van het Verenigd Koninkrijk zou blijven zolang de meerderheid van de Noord-Ieren dat wenste. De regering in Londen zou alles doen om het geweld te beëindigen. Het leger zou zo lang blijven als nodig was om de politie te helpen de wet en de orde te handhaven en terroristen voor het gerecht te brengen.

Moordaanslag op de Britse ambassadeur in Dublin

Op 21 juli '76 kwamen de Britse ambassadeur in de Ierse Republiek

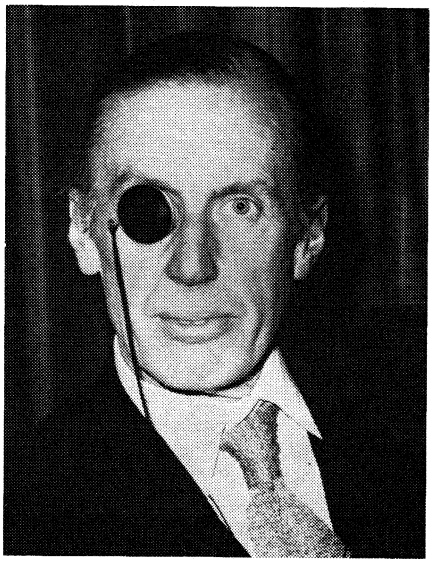

De vermoorde Britse ambassadeur in Dublin, Christopher Ewart-Biggs

Christopher Eward-Biggs en zijn secretaresse Judith Cook als gevolg van een bomexplosie om het leven, toen de auto waarin de ambassadeur en zijn secretaresse zich bevonden over een landmijn reed in een buitenwijk van Dublin.
De ambassadeur was pas enkele weken in functie.
Hoewel geen enkele organisatie de verantwoordelijkheid voor de aanslag opeiste, was de algemene mening dat deze voorbereid was door een terroristische organisatie.
Tijdens een herdenkingsdienst in Dublin zei de Ierse minister van buitenlandse zaken dat het waarschijnlijk de bedoeling van de daders was geweest de betrekkingen tussen de Ierse Republiek en Groot-Brittannië te verzwakken, zo niet permanente schade toe te brengen.
De Ierse regering maakte in aansluiting op de aanslag bekend dat er strengere maatregelen genomen zouden worden tegen terroristische activiteiten.

Verscherping verhouding Ierland-Groot-Brittannië n.a.v. klacht bij Europese Hof

De goede betrekkingen tussen de Ierse Republiek en Groot-Brittannië waarvan de Ierse minister van buitenlandse zaken nog gewag maakte, zijn in de afgelopen maanden wat verslechterd, nadat het Europese Hof voor de rechten van de mens half februari heeft bepaald, bij tussentijds vonnis, dat de Ierse Republiek gerechtigd is bij de Britse regering erop aan te dringen de ondervragers van leger en politie in Noord-Ierland te berechten, voor zover zij zich schuldig hebben gemaakt aan martelingen en dat er een wetgeving moet komen die deze praktijken verbiedt.
De kwestie dateert uit 1971 toen de Ierse regering, n.a.v. de bevindingen van een onderzoekcommissie van het Internationale Rode Kruis over de situatie in het interneringskamp Long Kesh en de daar toegepaste ondervragingsmethoden, besloot een aanklacht in te dienen bij de Europese commissie voor de rechten van de mens (pag. 204/3 '72).
De republiek beschuldigde Groot-Brittannië van 228 gevallen van het gebruik van een aantal kwalijke ondervragingstechnieken in aug. en okt. 1971: het onthouden van voedsel en water, het opzetten van kappen bij gevangenen, het langdurig tegen een muur laten staan, het blootstellen aan harde geluiden en verblindend Licht.
Voorts stelde Ierland, dat leger en politie van 1971 tot 1974 gevangenen anderszins onmenselijk hebben behandeld, en dat zij discriminerend hebben gewerkt, nl. dat zij onevenredig veel katholieken hebben opgepakt.
De Europese Commissie onderzocht 16 gevallen in detail en kwam tot de conclusie, dat er inderdaad sprake was geweest van marteling en onmenselijke behandelingen, maar dat discriminatie niet was bewezen.
Ierland nam geen genoegen met deze uitspraak en met de gegeven Engelse garanties. Dublin heeft de zaak vervolgens voor het Europese hof gebracht.
Op de tweede dag van het proces, dat 8 februari begon, voerde de Britse Attorney-General Silkin een verrassende manocuvrc uit. Hij kondigde aan dat Groot-Brittannië de ten laste gelegde martelpraktijken niet verder zal weerleggen, en hij beloofde plechtig dat zijn land de gewraakte technieken niet meer zal toepassen. Op grond van deze toezeggingen — die overigens niet inhouden dat Groot-Brittannië toch heeft gemarteld — vroeg hij het Hof dit deel van de zaak niet verder te behandelen, en zich te conformeren aan de uitspraak van de Commissie.

Hij stelde ook, dat het Hof geen recht had om de ruim 200 gevallen die de Commissie vorig jaar niet verder heeft uitgezocht alsnog in aanmerking te nemen. Silkin gaf als argument, dat met een verdere behandeling de IRA, het verboden Republikeinse Leger, alleen maar in de kaart wordt gespeeld.
Het Hof, bestaande uit 18 rechters uit 9 Europese landen, bepaalde in zijn interimvonnis, dat de Britse toezeggingen geen reden zijn om de Ierse klachten niet verder te behandelen. Ook de 200 resterende gevallen van vermeende marteling die Ierland ter tafel heeft gebracht, zullen in beschouwing worden genomen. De tweede ronde van het proces zou in april beginnen.
De zaak tussen Ierland en Groot-Brittannië loopt al vijf jaar. De Ieren hebben zolang volgehouden, omdat zij verbitterd zijn en omdat naar hun mening Groot-Brittannië nooit voldoende garanties heeft gegeven dat de praktijken zullen ophouden. Volgens hen hebben de Britten arrogant geweigerd om de Ierse klachten ernstig te nemen en wettelijke maatregelen te nemen.
Groot-Brittannië is nu in een netelige positie geraakt, dat het wellicht gedwongen zal worden om mensen van leger en politie te gaan berechten. De Britten vrezen dat de situatie in Noord-Ierland daardoor zal worden verergerd, afgezien van de mogelijkheid dat de beschuldigden zich gaan beroepen op „orders van boven".
De Britten zijn allang geërgerd door de Ierse koppigheid over „ontsporingen" die al jaren niet meer zijn voorgekomen, en waarvoor schadevergoedingen zijn betaald. Zij verdenken de Ierse regering ervan, dat die weliswaar harder optreüen tegen de IRA wil, maar toch ook munt wil slaan uit de anti-Britse en pro-republikeinse gevoelens onder de Ieren en de katholieken in Ulster.

In april kwam de kwestie wederom in behandeling voor hei Europese Hof in Straatsburg. Bij die gelegenheid vroeg de Ierse regering bij monde van de Ierse attorney-general Declan Costello het Hof de Britse regering schuldig te verklaren aan het martelen van gevangenen in Noord-Ierland tussen 1971 en 1975. Costello eiste tevens dat de schuldigen zullen worden gestraft.

De Britten hebben ook nu al aangekondigd dat zij in geen geval eventuele schuldigen zullen gaan vervolgen. Dit zou een zeer gecompliceerde en pijnlijke aangelegenheid worden omdat verschillende van de mensen die beschuldigd worden, nu nog dienst doen bij de politie en het leger in Noord-Ierland.
Het is overigens de eerste keer, dat de twee staten een geschil tot voor het Europese Hof uitvechten.
De beschuldigingen hebben betrekking op 230 gevallen van mishandeling tussen 1971 en 1975 door het Britse leger en de Noordierse politie. Daarbij werden vijf technieken toegepast, die volgens de Verenigde Naties onder het hoofdstuk martelen vallen: o.a. het onthouden van slaap, het blootstellen aan fel licht en harde geluiden, het langlicht en harde geluiden, het langdurig met gespreide armen laten staan en het opzetten van kappen.

Volgens de Ierse aanklager vormen de 230 gedetailleerde gevallen slechts een klein deel van wat er werkelijk gebeurde. Volgens hem pasten de Britten systematisch martelpraktijken toe.

In de genoemde periode van drie jaar waren er 2165 klachten tegen de politie en 7441 klachten tegen het leger — hoewel niet alle zaken op martelingen betrekking hadden.
Costello beschuldigde de Britten ook van discriminatie tegen de katholieken in die periode en zei dat het

protestantse geweld zo groot was dat tenminste een evenredig aantal protestanten gearresteerd had moeten worden. Ook zei hij dat de invoering van de internering zonder vorm van proces in 1971 niet gerechtvaardigd werd door de situatie.

De Britse verdediger, Brian Huton, heeft op 20 april met kracht ontkend, dat er sprake is geweest van systematisch martelen met goedkeuring van de overheid Hij accepteerde dat er in veertien gevallen onaanvaardbare technieken waren toegepast en dat in elf anaere gevallen gevangenen onmenselijk waren behandeld maar hij zei dat dit geisoleerde gevallen waren Hij wees de zeventien internationale rechters erop, dat er in Noord-Ierland tussen 1971 en 1975 435 leden van leger en politie waren gedood en 5791 gewond Hij zei, dat de gevallen van inishandeling en marteling tegen deze achtergrond moesten worden gezien

Verhalen over recentelijk toegepaste martelingen bij ondervragingen door de Noordierse politie kwamen in de publiciteit bij een interview door de BBC van twee Noordieren op 2 maart.
Het meest gedetailleerde verhaal kwam van de 34-jarige onderwijzer Bernard O'Connor uit het dorp Ennikillen, niet ver van de grens met de Republiek Ierland.

O'Connor werd in januari gearresteerd onder verdenking van terroristische activiteiten. Hij werd vijf dagen lang ondervraagd, één keer 17 uur achter elkaar. Hij vertelde dat hij werd beschuldigd van vier moorden en 23 andere terroristische activiteiten, en dat hem herhaalde malen bekentenissen zijn voorgehouden. Hij werd bij het eerste verhoor bedreigd, beledigd en geslagen. Daarna werd hij naar een kamer gebracht. die aan drie kanten zachte wanden had. Twee rechercheurs trokken hun jasjes uit en begonnen hem te mishandelen.
O'Connor moest met gespreide benen en armen langdurig op zijn tenen blijven staan, en steeds wanneer hij verslapte kreeg hij een stomp in de maag, een slag in het gezicht of een klap in zijn nek. Hij moest zich daarna uitkleden en werd gedwongen uitputtende lichamelijke oefeningen te doen.
Nadat O'Connor zo urenlang was behandeld, bood een van de politiemensen hem een beker water aan. Toen hij die wilde pakken, sloeg dezelfde agent de beker uit zijn handen. Hij kreeg weer klappen en werd gedwongen het water van de grond op te likken.
Bij een andere behandeling dreigden rechercheurs hem te zullen overleveren aan een protestantse terroristische organisatie, de Ulster Freedom Fighters, die hem dan zouden vermoorden. Twee politieagenten, van wie een een revolver in de hand had, leidde hem quasi weg om hem naar een protestantse wijk te brengen.
O'Connor vertelde dat naar schatting 30 politiemannen aan zijn ondervraging hadden deelgenomen. Hij heeft enkele malen uit naburige kamers geluiden gehoord, die voor hem duidelijk bewezen dat daar soortgelijke praktijken aan de gang waren.
Hij kreeg ondanks zijn verzoek geen advocaat hoewel een gevangene daarop recht heeft. Wei ontving hij desgevraagd bezoek van zijn huisarts die schriftelijk heeft gerapporteerd dat hij huilen en kneuzingen constateerde die kennelijk door mishandeling waren veroorzaakt.
Het verhaal van O'Connor wordt bevestigd door de ervaringen van een produktiecontroleur, Michael Lavell, die 22 km verder woont. De mannen zeggen dat zij elkaar sinds de ondervraging niet hebben gesproken. Lavell kreeg, hoewel slechts twee dagen. soortgelijke behandelingeil. Beide mannen hebben een klacht ingediend bij de Royai Ulster Constabulary, die de zaak in onderzoek heeft genomen.

Aanhoudend geweld leidt tot *vredesinitiatief* Noordierse vrouwen

Ondanks het afkondigen van een bestand door de Provisional IRA in febr. 1975 (pag. 428/3-1975) is er geen einde gekomen aan het geweld in Noord-Ierland. Meer dan in het verleden waren de met de handhaving van orde en veiligheid belaste mannen van politie en leger het doelwit van acties, zowel van de kant van katholieke als protestantse extremistische organisaties.
Daarnaast werden veel burgers het slachtoffer van aanslagen. zoals op 5 april 1975, toen een protestantse familie, bestaande uit 3 personen, om het leven kwam toen een brandbom op hun huis in Dromore werd gegooid en op 16 april toen drie personen werden gedood bij een bomexplosie in een meubelzaak in Belfast.
In mei 1976 kwamen in twee dagen tijd vijf politiemannen en acht burgers om het leven, terwijl meer dan 50 personen werden gedood, bij bomexplosies in de gehele provincie o.a. in een politiebureau in Fermanagh en in katholieke bars in Belfast, Charlemont en Cagh.
Een bomaanslag, begin mei in Lisburn, veroorzaakte grote schade aan winkels aldaar en tengevolge van een bomexplosie in de trein van Belfast naar Portadown op 21 mei kwam een vrouw om het leven en werden verscheidene passagiers gewond. Daarnaast werden in totaal nog drie mensen doodgeschoten in de maand mei.

In juni 1976 werden o.a. zeven katholieken en twee protestanten gedood en meer dan 70 mensen gewond bij bomaanslagen en schietpartijen in Belfast op 5 juni. In het weekend van 20-21 juni 1976 werden 3 protestanten en I katholiek gedood bij schietpartijen in Belfast en op I? en I8 juni werden ia totaal 3 mannen gedood doordat er bommen in hun auto's waren geplaatst.
In aug. 1976 nam het geweld zeer ernstige vormen aan. Op 8 aug. deden zich in Belfast ernstige ongeregeldheden voor na een bijeenkomst ter herdenking van het feit dat het vijf jaar geleden was dat de Britse regering met het interneren van van terroristische activiteiten verdachte personen was begonnen. Autobussen, vrachtwagens en personenauto's werden in brand gestoken en er deden zich schietpartijen voor tussen protestantse en katholieke para-militaire organisaties.

Op 10 aug. reed een auto die was gestolen door een lid van de IRA

Ter gelegenheid van de Ulster Peace Rally op het Trafalgar Square in Londen waren bijeen, v l n r : Betty Williams, één van de oprichtsters van de Vredes Beweging, Joan Baez, de bekende Amerikaanse zangeres, S. McKeon, organisator van de Vredes Beweging, Jane Ewart-Biggs, echtgenote van de verinoorde Britse ambassadeur in Dublin en Mairead Corrigan van de Vredes Beweging

op een groep mensen in, nadat de bestuurder door hem achtervolgende soldaten doodgeschoten was. Daarbij kwamen drie kinderen uit één gezin om het leven terwijl de moeder ernstig gewond werd. Dit incident had verdere gevolgen, want een tante van de omgekomen kinderen nam samen met een vriendin daarop het initiatief tot de oprichting van een beweging van vrouwen die nu bekend is onder de naam Vrouwen Vredes Beweging.
De vrouwen Betty Williams en Mairead Corrigan willen alle vrouwen in Noord-Ierland, ongeacht hun godsdienstige overtuiging mobiliseren en op die manier een einde aan de geweldplegingen maken. Op drie achtereenvolgende zaterdagen in aug 1976 werden in verschillende plaatsen in Noord-Ierland massabijeenkomsten gehouden waaraan door tienduizenden protestantse en katholieke vrouwen werd deelgenomen.
Ondanks bedreigingen van de Provisional IRA en andere terroristische organisaties heeft de Vrouwen Vredes Beweging sedertdien grote massabijeenkomsten georganiseerd niet alleen in Noord-Ierland maar ook daarbuiten. De beide initiatiefneemsters hebben inmiddels reizen ondernomen naar verschillende Europese landen en naar de VS om steun te verkrijgen bij vrouwenorganisaties.

Vrouwenorganisaties in verschillende landen, o.a. in Nederland hebben de beide vrouwen prijzen toegekend en eind '76 organiseerden 12 Noorse dagbladen van alle politieke richtingen een inzamelingsactie voor een alternatieve vredesprijs, die werd toegekend aan Betty Williams en Mairead Corrigan (pag. 850/2-'76).

Brian Faulkner trekt *zich* terug *uit* de politiek, benoeming tot lid Hogerhuis, overleden.

Op 18 augustus '76 maakte Brian Faulkner, de vroegere premier van Noord-Ierland en voorzitter van de executieve en leider van de Unionist Party of Northern Ireland bekend dat hij aftrad als partijleider en zich terugtrok uit de politiek. Ket centrale comité van de UPNI koos op 15 september '76 Anne Dickson, een vertrouwelinge van Faulkner tot nieuwe partijleider.

Op 31 december '76 werd Faulkner in de adelstand verheven en op 22 februari deed hij als Lord Faulkner of Downpatrick zijn intrede in het Hogerhuis.

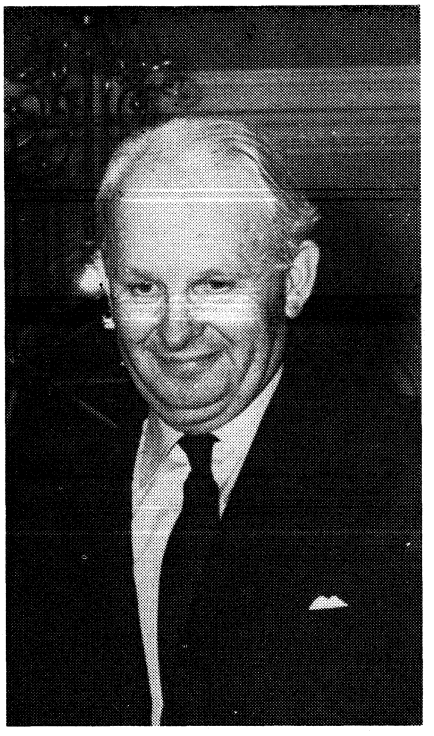

Brian Faulkner

Op 3 maart kwam hij om het leven tijdens een ongeluk bij een jachtpartij.

Acties in *Engeland,* vondst *wapenarsenaal* in Liverpool

Behalve in Noord-Ierland hebben ook andere delen van het Verenigd Koninkrijk van terreuracties te lijden gehad.

Na een pauze van 8 maanden, kwamen eind januari in Londen 12 bommen tot ontploffing in warenhuizen in Oxford Street en in de uitgaanswijk Soho. Er werd grote schade aangericht maar er deden zich geen persoonlijke ongelukken voor.
De aanslagen vielen samen met de verjaardag van de zgn. „bloedige zondag" waarbij vijf jaar geleden bij een grote demonstratie in Londonderry 13 personen door Britse soldaten werden gedood en met een proces dat in Londen werd gehouden waarbij vier aanhangers van de IRA terechtstonden wegens gijzeling van een Londens echtpaar in dec. 1975. Dit echtpaar werd enige dagen gegijzeld in zijn woning, maar na een verrassingsaanval door de politie en het leger konden de gijzelaars gearresteerd worden.

Op 2 febr. werd de directeur van de Dupont-fabrieken in Londonderry, de 57-jarige Brit Jeffrey Agate, door twee mannen doodgeschoten toen hij voor zijn huis uit zijn auto stapte.

Agate, een bekende persoonlijkheid in de Noordierse gemeenschap, was directeur van de grootste Dupont-vestiging in het Verenigd Koninkrijk en voorzitter van het Werkgeversverbond in Noord-Ierland. Hij kreeg enige jaren geleden een onderscheiding voor zijn bijdragen aan de industriële ontwikkeling in N.-Ierland

De IRA gaf op 2 febr. een verklaring uit waarin stond dat zij in 1977 een grootscheeps offensief gaat beginnen tegen economische en militaire doelen in Noord-Ierland en Engeland.

Minister Mason verklaarde op diezelfde dag dat de situatie onder controle is en dat het terrorisme stap voor stap teruggedrongen zal worden. Het eerste beleidsdoel van de regering is het creëren van een vreedzame situatie. Daarna zou de staatsrechtelijke verhouding met Engeland geregeld worden, aldus de minister.

Op 4 febr. ontdekte de politie van Liverpool een wapenarsenaal van de IRA op de zolder van een eengezinswoning in een buitenwijk van Liverpool. Twee mannen werden na een klopjacht gearresteerd. Het huis waarin zich de voorraad bevond werd omsingeld door een groep politiemensen. In het huis woonde sedert enige tijd een Ierse familie, afkomstig uit Belfast. Gevonden werden 20 brandbommen, explosieven, een revolver en ammunitie.

De bommen waren van dezelfde makelij als die welke eind januari in Londen tot ontploffing kwamen.
Liverpool heeft een grote Ierse kolonie en is een strategische basis voor de IRA o.a. omdat er twee veerdiensten naar Ierland zijn.

De Noordierse politie heeft overigens half maart, naar aanleiding van het BBC-interview met twee Noord-Ieren (zie hierboven) het Britse leger ervan beschuldigd zich aan het gevaarlijke werk in Noord-Ierland te onttrekken en de politie bloot te stellen aan gevaren
Verder had de politie kritiek op het interview en beschuldigde de BBC ervan verantwoordelijk te zijn voor de dood van een jonge politieman, die na het interview door de IRA werd doodgeschoten met als argument dat het interview bewezen had dat de politie een instrument van de Britse oorlogsmachine is. (The Times, *NZZ, NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

BELGIË

BIJEENKOMST VAN HET PARLEMENT

I-Iet op 17 april verkozen parlement kwam op 5 mei voor de eerste maal in openbare vergadering bijeen. De kamerleden legden de eed af. In de senaat, die nog niet volledig samengesteld is, legden alleen de rechtstreeks verkozen en de provinciale senatoren de eed af; de ,,nationale" senatoren worden op 11 mei gecoöpteerd. In afwachting van de vorming van de nieuwe regering werd de benoeming van de vaste bureaus verdaagd.

Nieuwe Kamer

De samenstelling van de nieuwe Kamer per arrondissement is als volgt:

Aalst
CVP: R. Otte, Gh. Willems; BSP: P. van der Niepen, M. Galle*; PVV: D. van Renterghem-D'Haeseleer; VU: J. Caudron*.

Oudenaarde
CVP: J. Verroken; PVV: H. de Croo: VU: L. Bauwens*.

Gent-Eeklo
CVP: W. Martens, A. d'Alcantara, A. Deneir, A. Coppieters*, M. de Weweire*; BSP: G. Temmerman, L. Danschutter: PVV: W. de Clercq, E. Flamant, G. Schrans*; VU: Fr. Baert, P. van Grembergen.

Sint-Niklaas
CVP: O. de Mey, L. Lenaerts*; BSP: A. van Lent; VU: N. van der Eecken-Maes.

Dendermonde
CVP: J. Lenssens, R. Uyttendaele; BSP: G. Boeykens; PVV: V. Verberckmoes.

Brugge
CVP: D. Coens, E. Desutter*; BSP: Fr. van Acker, W. Content; PVV: A. Claes.

Kortrijk
CVP: M. Olivier, A. Dequae, F. Demeulenaere-Dewilde*; BSP: M. Bourry*; PVV: A. Kempinaire; VU: L. Vansteenkiste.

Veurne-Diksmuide-Oostende
CVP: A. Claeys, M. L. Tyberghien-Vandenbussche*: BSP: A. Laridon; PVV: R. Bonnel; VU: E. Vansteenkiste.

Roeselare-Tielt
CVP: R. Gheysen, E. Vankeirsbilck; BSP: G. Nyffels, J. Demeyere*; VU: M. Babylon.

leper
CVP: M. Bode, C. Boeraeve-Derycke*.

Aarlen-Marche-Bastenaken
PSC: Ch. F. Nothomb; PSB: M. Remacle; PRLW: L. Olivier.

Neufchâteau-Virton
PSC: J. Michel, H. Pierret.

Hoei-Borgworm
PSC: Fr. François*; PSB: E. Leburton, F. Hubin.

Luik
PSC: J. P. Grafé, A. Magnée, M. Hansenne; PSB: A. Cools, G. Mathot, J. M. Dehousse, Cl. Dejardin, G. Onkelinx, A. van der Biest[x]; PRLW: J. Gol, J. Defraigne, G. Delruelle*; RW: L. Outers; PCB: M. Levaux.

Verviers
PSC G Schyns M Wathelet*, PSB Y Ylieff, F Dupont*; PRLW A Damseaux
Dinant-Phillippeville
PSC: V Barbeaux; PSB R Delizée* PRLW Ch Cornet d'Elzius

Namen
PSC: L. Remacle. R. Marchal*; PSB: R. Denison, B. Anselme*; PRLW: Ch. Poswick.

Antwerpen
CVP: L. Tindemans, K. Blanckaert, H. Suykerbuyk, Fr. Swaelen, T. Declercq, W. Demeester-De Meyer, A. Smets, F. Cauwenberghs*, M. Dierens; BSP: W. Geldolf, J. van Elewyck, J. Mangelschots, R. Cools, L. Detiège*, L, Hancké*; PVV: Fr. Grootjans. K. Poma: VU: H. Schiltz, R. Mattheyssens, A. de Beul.

Mechelen
CVP: G. Verhaegen, J. van Dessel, L. van den Brande*; BSP: J. Ramaekers*; VU: L. Sels, J, Somers

Turnhout
CVP: R. van Rompaey, R. Peeters, Fr. Tanghe, J. Dupré; BSP: J. Adriaensens-Huybrechts: PVV: P. Poortmans*: VU: J. Belmans.

Hasselt
CVP: L. Dhoore, A. Bertrand, G. Monard; BSP: W. Claes, E. Baldewijns*; PVV: M. Vreven; VU: W. Desaeyere*.

Tongeren-Maaseik
CVP: L. Kelchtermans, M. Rutten, Chr. Moors, A. Rutten*; BSP: L. Vanvelthoven*; PVV: F. Colla; VU: J. Gabriëls*.

Brussel
CVP: R. van Elslande, R. Steyaert, P. de Keersmaeker, A. Diegenant, P. de Kerpel, H. Weckx: PSB: H. Simonet, H. Brouhon, A. Degroeve, A. Moock, Fr. Guillaume*; PVV: A. de Winter, L. de Greve; PSC: P. vanden Boeynant, E. F. van Aal, J. Desmarets, R. Beauthier: BSP: R. de Wulf; PL: G. Mundeleer, B. Risopoulos; VU: V. Anciaux, J. Valkeniers, P. Peeters; FDF: R. Nols, L. Defosset, Fr. Persoons, A. Spaak-Danis, P. Havelange, G. Clerfayt, G. Brasseur*, M. Banneux, G. Désir, L. Bernard*; CPB: L. van Geyt.

Leuven
CVP: M, Eyskens*, J. Henckens, G. Devos, P. de Vlies: BSP: H. Boel, L. Tobback, J. Colin*; PVV: G. Sprockeels; VU: W. Kuijpers.

Nijvel
PSC: M. Plasman; PSB: A. Scokaert; PRWL: R. Hulet*, S. Kubla*; RW: P. Rouelle.

Charleroi
PSC: A. Califice, Ph. Maystadt*; PSB: E. Glinne, A. Baudson, L. Tibbaut, J. van Cauwenberghe*, M. Harmegnies*; PRWL: E. Knoops: RW: R. Moreau, F. Helguers.

Bergen
PSC: A. Ducobu; PSB: R. Urbain, H. Deruelles, R. Leclercq*, Y. Biefnot*; PRLW: L. Hannotte.

Zinnik
PSC: R. Jéroine*; PSB: L. Hurez, R. Gondry; PRLW: G. Pierard*.

Thuin
PSC: A. Lernoux; PSB: W. Burgeon; RW: P. H. Gendebien.

Doornik-Aat-Moeskroen
PSC: R. Devos, P. Deschamps*: PSB: J. Delhaye, J. Perdieu*, G. Brenez; PRLW: A. Bertouille*, J. Picron.

* De nieuw verkozen kamerleden.

SAMENSTELLING VAN DE SENAAT

De 106 rechtstreeks verkozen en de 50 door de provinciale raden verkoten senatoren hebben op 11 mei 25 ,,nationale" leden gecoopteerd.

Daarmee is de nieuwe Senaat volledig en definitief samengesteld. (Prins Albert is van rechtswege lid van de Senaat.)

De rechtstreeks verkozen senatoren (per arrondissement):

Antwerpen
CVP: R. de Backer, P. Akkermans, F. Vanderborght, R. Gijs; BSP: W. Calewaert, J. Wijninckx, J. van den Eynden; PVV: F, Boey: VU: H. de Bruyne, H, Goemans.

Mechelen-Turnhout
CVP: C. de Clercq, J. Verhaegen, J. de Seranno, A. Verbist; BSP: F. Houben: P. de Clercq; VU: W. Jorissen.

Brussel
CVP: J. Chabert, L. Lindemans, M. Panneels; PSC: C. Goor, Ch. Emin. van de Put; PSB: G. Cudell, L. Radoux; PVV: J. Bascour; VU: L. Claes, B. Maes; PL: J. van Offelen, A. Demuyter; FDF: A. Lagasse, J. Lepaffe. R. Gillet, L. Mathieu, M. Payfa.

Leuven
CVP: A. Lagae, W. Leemans: BSP: A Bogaerts; PVV: J. Daeins.

Nijvel
PSC: Y. du Monceau de Bergendal; PSB: R. Basecq; RW: C. Verhasselt.

Bergen-Zinnik
PSC: P. Mainil; PSB: M. Bury, F. Delmotte, M. Busieau; PRLW: A. Lagneau.

Charleroi-Thuin
PSC: P. de Stexhe; PSB: J. Hoyaux, A. Poffé, A. Meunier; PRLW: F. Janssens; RW: E. Duvieusart; PCB: R. Dussart.

Doornik-Aat-Moeskroen
PSC: J. Kevers; PSB: G. Spitaels, J. Dulac.

Luik
PSC: H. Hanquet, J. Pirmolin; PSB: I. Petry, F. Donnay, Ch. Bailly; PRLW: E. Jeunehomme; RW: P. Bertrand.

Hoei-Borgworm
PSB: E. Lecocq, N. Stassart.

Verviers
PSC: G. Gramme; PSB: H. Parotte; PRLW: J. Gillet.

Gent-Eeklo
CVP: M. van Herreweghe, A. van Nevel. G. Turf; BSP: A. Canipel; PVV: J. Pede; VU: 0. van Ooteghem.

Sint-Niklaas-Dendermonde
CVP: E. Cooreman, J. Vergeylen; BSP. J. Degraeve; VU: M. Coppieters.

Aalst-Oudenaarde
CVP: W. Verleysen; BSP: W. Vernimmen; PVV: E. Cuvelier, M. de Padt.

Brugge
CVP: R. Windels, M. Vandewiele; BSP: O. Carpels.

Veurne-Diksmuide-Oostende
CVP: J. van Canneyt; BSP: G. Mommerency,

Roeselare-Tielt
CVP: R. Vannieuwenhuyze; VU: W. Persyn.

Kortrijk-Ieper
CVP: A. Lavens; BSP: A. de Rore; PVV: H. Lahaye; VU: M. Capoen.

Hasselt-Tongeren-Maaseik
CVP Cl Smitt L Croux, F van Gronsveld, T Smeers; BSP: J. E'erir, PVV. E. Vandersmissen; VU: R Vandekerckhove

Aarlen-Marche-Bastenaken-Neufchâteau-Virton
PSC Ch Hanin PSB H Cugnon

Namen
PSC: A. Humblet; PSB: E. Lacroix, F. Cuvelier; PRLW: M. Toussaint.

De provinciale senatoren (per provincie)

Antwerpen
CVP: J. Vangeel, Z. de Loore-Raeymaekers, H. Deleeck, R. Naewelaerts; BSP: D. Egelmeers. H. Adriaensens. VU: C. van Elsen; PVV: H. Vanderpoorten.

Oost-Vlaanderen
CVP: W. Claeys, F. de Bondt, P. D'Hondt; BSP: B. van Hoeylandt; VU: A. Geerinck; PVV: R. D'Haeyer.

West-Vlaanderen
CVP: A. Vandenabeele, A. Bourgeois, A. van Haverbeke; BSP: A. Deconinck; VU: G. van In.

Limburg
CVP: W. Mesotten, J. Gerits; VU: E. Raskin.

Brabant
CVP: L. Vanackere, F. Piot; PSC: F. Herman, G. Ryckmans; PSB: P. Falize; BSP: E. Coppens; PVV: S. Février; VU: R. Vandezande; FDF: S, Moureaux, E. Guillaume, J. Fievez

Henegouwen
PSC: L. Gillet; PSB: G. Hercot, E. Hismans, R van Spitael; PRLW: P. Descamps; XW: P. Leroy.

Luik
PSC: G. Flagothier; PSB: Ch. Goossens, G. Paque, M. Peigneux; PRLW: E. Olivier

Namen
PSC: A. Tilquin, D. André; PSB: E. Lacroix.

Luxemburg
PSC: R. Conrotte; PRLW: J. Coen; RW: F. Massart.

De nationaal gecoöpteerde senatoren:

CVP: R. Vandekerckhove, G. Geens, R. Kuylen, M. Dewulf, J. van Waterschoot, N. Staels, M. Storme.
PSC: J. Sondag, D. Fallon, G. Lutgen.
PSB: M. A. Pierson, A. Sweert, R. Lacroix, F. Lambiotte.
BSP: W. Seeuws. J. Nauwelaerts, E. de Baere.
PVV: L. Waltniel, L. Herman-Michielsen.
PRLW: Fr. Perin, Fr. Evers
VU: Fr. van der Elst, E. de Facq
FDF: A. Delpérée.
RW: Fr. Lassance

ZETELVERDELING RECHTSTREEKS VERKOZEN SENATOREN

Arrondissementen		CVP of PSC		BSP of PSB		PVV of PLP/ PRLW		RW of FDF		VU		CPB	
		'77	'74	'77	'74	'77	'74	'77	'74	'77	'74	'77	'74
Antwerpen	10	4	4	3	3	1	1	—	—	2	2	0	0
Mechelen-Turnhout	7	4	4	1	1	1	1	—	—	1	1	0	0
Prov. Antwerpen	17	8	8	4	4	2	2	—	—	3	3	0	0
Brussel	17	5	5	2	2	3	2	5	6	2	2	0	0
Leuven	4	2	1	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0
Nijvel	3	1	0	1	2	0	0	1	1	—	—	0	0
Prov. Brabant	24	8	6	4	6	4	3	6	7	2	2	0	0
Bergen-Zinnik	5	1	1	3	2	1	0	0	1	—	—	0	1
Charleroi-Thuin	7	1	1	3	3	1	1	1	2	—	—	1	0
Doornik-Aat-Moeskr	3	1	1	2	1	0	1	0	0	—	—	—	0
Prov. Henegouwen	15	3	3	8	6	2	2	1	3	—	—	1	1
Luik	7	2	1	3	3	1	1	1	2	—	—	0	0
Hoei-Borgworm	2	0	1	2	1	0	0	0	0	—	—	0	0
Verviers	3	1	1	1	1	1	1	0	0	—	—	0	0
Prov. Luik	*12*	*3*	*3*	*6*	*5*	*2*	*2*	*1*	*2*	—		0	0
Prov. Limburg (Hasselt)	*7*	*4*	*4*	1	1	*1*	1	—	—	1	1	0	0
Prov. Luxemburg (Aarlen)	*2*	*1*	*1*	*1*	*0*	*0*	*1*	*0*	*0*	—	—	0	0
Prov. Namen (Namen)	*4*	*1*	*1*	*2*	*1*	*1*	*1*	*0*	*1*	—		0	0
Gent-Eeklo	*6*	3	*2*	1	1	1	2	—		1	1	0	0
St.-Niklaas-Dendermonde	*4*	2	*2*	1	1	0	0	—	—	1	1	0	0
Aalst-Oudenaarde	*4*	*1*	*2*	1	1	*2*	1	—	—	0	0	0	0
Prov. Oost-Vlaanderen	*14*	*6*	*6*	*3*	*3*	*3*	*3*	—		2	2	0	0
Brugge	*3*	*2*	*2*	*1*	*1*	*0*	0	—	—	0	0	0	0
Veurne-Oostende	*2*	*1*	*1*	1	1	*0*	0	—	—	0	0	0	0
Roeselare-Tielt	*2*	1	1	*0*	*0*	*0*	0	—	—		1	0	0
Kortrijk-Ieper	*4*	1	1	1	1	*1*	*1*	—		1	1	0	0
Prov. West-Vlaanderen	11	5	*5*	*3*	*3*	*1*	1	—	—	*2*	*2*	*0*	*0*
Totaal	*106*	*39*	*37*	*32*	*29*	*16*	*16*	*8*	*13*	*10*	10	1	*1*

DE NIEUWE SENAAT

	Rechtstreeks	Provinciaal	Nationaal	Totaal
CVP	*28*	*14*	*7*	*49*
PSC	*11*	*7*	*3*	*21*
BSP	*12*	5	3	*20*
PSB	*20*	*8*	*4*	*32*
PVV	*9*	*3*	*2*	*14*
PRLW	5	3	*2*	10
PL	*2*		—	*2*
VU	10	5	*2*	*17*
FDF	5	*2*	*1*	*8*
RW	*3*	*3*	*1*	*7*
Comm.	*1*	—	—	*1*

CULTUURRADEN

De nieuwe cultuurraden zijn op 12 mei voor de eerste maal bijeengekomen. De benoeming van de vaste bureaus werd verdaagd tot na de vorming van de regering. De raden zijn als volgt samengesteld:

	Nederlandse raad	Franse raad
CVP/PSC	105	45
BSP/PSB	47	67
PVV/PRLW	31	24
PL	—	4
VU	37	—
FDF	—	18
RW	—	12
Comm.	1	2

NEDERLAND

JAARVERSLAG 1976
DE NEDERLANDSCHE BANK

Op 26 april is het jaarverslag van De Nederlandsche Bank verschenen. Dr. J. Zijlstra, president van de Bank, stelde in dit verslag dat 1977 een gewichtig jaar lijkt te worden, waarin bij een goed beleid een keer ten goede van de Nederlandse economie niet is uitgesloten; dit, hoezeer Nederland ook van het buitenland afhankelijk is.
In de komende jaren, aldus dr. Zijlstra, moeten wel vier geboden worden nageleefd, waarvan het verder terugbrengen van de inflatie de voornaamste is:

- Verwachte vermindering van de inflatie in *1977* van 9 naar ruim 6% is nog niet voldoende. Het moet mogelijk zijn die prestatie te herhalen en in *1978* uit de gevarenzone te raken.
- De aarzelend ingezette rendementsverbetering moet zich voortzetten, wat geen geringe eisen zal stellen aan het loonbeleid.
- Voor het begrotingsbeleid is een terugkeer noodzakelijk van neutrale financiering van het tekort via de kapitaalmarkt. Een tekort van *5%* van het nationale inkomen zou onder de huidige omstandigheden aanvaardbaar zijn, maar beter is *%*
- Tenslotte moet een overmaat van liquiditeit geleidelijk uit het economische

bestel worden verwijderd De centrale bank zal dienaangaande in mei een beslissing nemen over de kredietbeperking, die de liquiditeitsquote (geldhoeveelheid in percenten van de natioriale produktie) de komende Jaren telkens met gemiddeld 1 punt per jaar moet terugbrengen

Enkele andere opmerkingen van meer algemene aard uit het jaarverslag zijn de volgende:

De onzekerheid over 1977 schuilt goeddeels in de ontwikkeling van de investeringen, die in 1976 naar volume met 6,5% zijn gedaald, maar zich riu heel voorzichtig herstellen.
Intussen is volgens dr. Zijlstra het antwoord op de vraag of de wereldrecessie terugkeert, niet rnet zekerheid te geven.
De wereldconjunctuur had in 1976 ondoorzichtige trekken en heeft die trouwens nog. Op de opleving van begin 1976 als gevolg van voorraadvorming, had een herstel van de investeringen behoren te volgen en het is de vraag nu of het uitblijven daarvan slechts een tijdelijke onderbreking is geweest.
Voor het uitblijven van het herstel van de investeringsactiviteit noemt Zijlstra drie oorzaken, beginnend met onvoldoende stabiliteit in de internationale situatie, die vooral de grote internationaal werkzame ondernemingen remt bij de investeringen.
Daarnaast is er de rendementserosie, die aanvankelijk prikkelde tot arbeidsbesparende investeringen, maar van meet af aan een zware domper zet op investeringen die arbeidsplaatsen creëren.
Tenslotte is er het vraagstuk van een maatschappelijke ontwikkeling, waarbij de ondernemingsgewijs georganiseerde produktie in het schootsveld ligt van veler kritiek. Dat is geen prikkel tot het hervatten of intensiveren van de bedrijfsinvesteringen.
Bij de bestrijding van de inflatie is de kracht van de gulden, ook al is die gebaseerd op de aardgasbonanza. een belangrijk hulpmiddel om het land verre te houden van de club der zwakken, en zich te kunnen blijven scharen in het gelid van de sterken.
Dr. Zijlstra bestrijdt de opvatting, dat ,,de hoge koers van de gulden een molensteen is om de hals van onze economie en met name van onze export".
Bij het terugdringen van de inflatie moet een land zich ook de import-inflatie van het lijf houden, waarbij de sterke gulden helpt. Aan de andere kant is er geen enkele reden om de pariteit van de gulden binnen de Europese ,,slang" te verhogen.

Meer details over de ontwikkeling van de Nederlandse economie uit het jaarverslag — hervatting van de groei van de produktie en de bestedingen in 1976, bij een gematigd tempo van loon- en prijsstijging, maar ook een verdere daling van de investeringen en de werkgelegenheid — volgen hierna:

De sterke stijging van het overschot op de betalingsbalans van f 4 tot f 6,5 mrd is voor een belangrijk deel door de daling van de investeringen veroorzaakt. Ook de Nederlandse investeringen in het buitenland gaven een daling te zien met. bijna een miljard tot slechts f 2,4 mrd.
De buitenlandse investeringen in Nederland vertoonden een forse achteruitgang met f 1.7 mrd tot slechts f 0,7 mrd. Toch is de kapitaaluitvoer aanzienlijk gestegen van f 2.3 mrd in 1975 tot f 6Y mrd in 1976.
De daling van het volume van de investeringen was 1% en vergeleken met de jaren 1961-1970 maken de investeringen nu tweederde uit van hun omvang in percenten van het bruto nationaal produkt.
Niettemin was er door in gebruik nemen van ongebruikte prociuktiecapaciteit toch een groei van de produktie van 4,5%, terwijl het verbruik nog mei 2,75% steeg en de export naar volume met 10,5% toenam.
Overigens berusten de cijfers van de rapportage van de centrale bank nog voor een deel op schattingen van het Centraal Planbureau.
Gemeten naar de kosten van hal elementaire levensonderhoud is de inflatie in 1976 verminderd van 10,2% tot 8,8%, wat dr. Zijlstra in zijn analyse vair de cijfers aanleiding geeft de boopvolle verwachting uit te spreken dat er in 1977 een verdere vermindering van de inflatie zal optreden.
,,Door de daling van de arbeidsinkomensquote met 2.5 punt kon de in de voorgaande jaren opgetreden vernauwing van de winstmarges enigszins worden geredresseerd," zegt de Bank. In procenten van de toegevoegde waarde daalde bij de inkomensvorming in de bedrijven het looninkomen van 71,6% tot 68,9%, terwijl het toegerekende arbeidsinkomen van de zelfstandigen daalde van 15,1% tot 14.4%. Dat is dan een daling van de arbeidsinkomensquote van 86,7 tot 83,3%, maar daarop zijn correcties nodig en als de Bank die heeft uitgevoerd, blijft er een daling over van 95,8% tot 93,5%.
Door een en ander steeg het ,,kapitaalinkomen" van 13,370 tot 16,7%, maar daarmee ligt het toch nog iets onder de 16,9% van 1974 en goed onder die van 1966, welke 21,5% bedroeg.
In de verwerkende industrie, waar de conjuncturele inzinking het hevigst was aangekomen, was sprake van een produktiestijging van 5,5%. Maar pas tegen het einde van het jaar benaderde hier de produktie weer het niveau van vóór de depressie. De verhoging van de bezettingsgraad heeft overigens maar een beperkte invloed gehad op het aantal beschikbare arbeidsplaatsen doordat niet iedereen was ontslagen toen het slechter ging.
Door de betere benutting van de capaciteit en door inkrimping van de capaciteit is de arbeidsproduktiviteit verbeterd met 10%, terwijl de werkgelegenheid met 4% verminderde.
Hoewel het reëel beschikbare arbeidsinkomen van de totale actieve bevolking iets is afgenomen, was er toch een toeneming van het volume van het particuliere verbruik met vermoedelijk 4%. Er is evenwel een vergroot beroep op krediet geweest voor consumptieve doeleinden, ten dele in de vorm van hypothecaire leningen.
In samenhang daarmee was er in het geldscheppende bedrijf van de banken sprake van een grote liquiditeitscreatie. waardoor de nationale liquiditeitsquote aanzienlijk steeg. De liquiditeitenmassa steeg met 18,5%, ofwel met f 13 miljard en de geregistreerde binnenlandse liquiditeitenmassa steeg per saldo zelfs met 23%.
Bij een (geraamde) toeneming van het nationale inkomen met 12,5%, resulteerde dit in een toeneming van de nationale liquiditeitsquote met 3,5 punt tot 41%. Er zitten echter enkele vertekeningen in.
De Bank tekent aan dat deze liquiditeitsquote in 1971 een laagtepunt had bereikt, maar dat jaar was ook het laatste van de kredietrestrictie Zo'n stijging heeft overigens een conjunctureel karakter, want ook in het verleden vond ten tilde van een recessie een quotestijging plaats
De nu aanwezige overliquiditeit kan afbreuk doen aan de beheersbaarheid van de monetaire ontwikkeling. Vandaar dat in zijn inleidende analyse dr Zijlstra kort en bondig zegt ,,De bank beschouwt de monetaire ontwikkeling in 1976 als onbevredigend

In 1976 is wat de kapitaalmarkt betreft het binnenlandse aanbod verder opgelopen. De expansie van het aanbod was ditmaal geconcentreerd bij de banken, die ver voorop liepen bij de voorziening in de sterke groei van de hypothecaire kredietvraag van de private sector. In het verkeer met het buitenland was er evenwel een omvangrijk beroep van nietingezetenen op de onderhandse niarkt.
Terwijl het kapitaalmarktaanbod van de geldscheppende instellingen een verdubbeling te zien gaf tot bijna f 12 miljard, hebben de pensioenfondsen en de levensverzekeringsmaatschappijen hun kapitaalmarktaanbod niet verder uitgebreid na de sterke groei van de voorafgaande jaren. Daar de besparingen bij deze instellingen echter wel verder toenamen, ontstond er een belangrijke accumulatie aan liquiditeiten (f 1,2 miljard).
Het beroep op de kapitaalmarkt kwam van de overheid en van de hypotheekkant, want ,,de uitgifte van aandelen en converteerbare obligaties was, zoals reeds vele jaren, van geringe betekenis", zegt de bank.

Resultaten De Nederlandsche Bank

Naast een analyse van de Nederlandse economie i.h.a. bevat het jaarverslag van De Nederlandsche Bank ook een overzicht van de eigen activiteiten en resultaten in 1976.

Deze waren als volgt:

De resultatenrekening van De Nederlandsche Bank wijst een winstsaldo aan van f 584,4 miljoen, tegen f 574,8 mln in 1975. Dat de winst lager uitkwam, was een gevolg van de daling van de rente op de buitenlandse vorderingen (deviezen), terwijl het goud natuurlijk niets opbrengt.
Die rentedaling werd overigens vrijwel geheel goedgemaakt doordat de handelsbanken in Nederland voortdurend flink bij de centrale bank in het krijt stonden en daarvoor zo'n f 80 mln (1975 f 30 mln) aan rente moesten betalen volgens de normale tarieven — en af en toe nog wat extra, als ze hun contingent overschreden.
De bank maakte volgens de Verlies- en Winstrekening weliswaar wat valutawinst op buitenlandse muntsoorten bij interventies in slangvaluta's, maar zij activeert op haar balans een bedrag van niet minder dan f 871,2 miljoen aan koersverliezen die t.z.t. moeten worden verrekend met de staat, d.w.z.. die de staat moet opvangen.
Het activeren van dat verlies is een andere praktijk dan in 1975 werd gevolgd, toen de bank valutawinsten maakte tot een bedrag van f 741.3 miljoen en die winst wél overdroeg aan de staat. Volgens de toelichting wordt de oude regeling veranderd en blijft de bank deze verliezen voorlopig financieren.
Het balanstotaal is f 23,4 miljard, nau-

welijks hoger dan de f 23,3 mrd van een jaar geleden.

Er zit, zoals uit de analyse bij het verslag blijkt, een te sterke groei van de geldhoeveelheid in de Nederlandse economie. Daaraan blijkt de bank niet te hebben meegewerkt, want anders zou ook haar belanstotaal sterk zijn gegroeid.

De stijging van de bankbiljetten in omloop was overigens toch nog rond f 1,3 mrd tot f 15,9 mrd. Dat die stijging niet groter was bij de sterke groei van de liquiditeitenmassa is het gevolg van het steeds groter wordende girale aandeel in de liquiditeiten

Hoe kwam de centrale bank intussen aan de valutaverliezen? Een groot deel ervan ontstond in de dollarsfeer, maar met de dollar hangt samen de waarde van de vorderingen op het Internationale Monetaire Fonds (SDR's). Wat de bank noemt de „valutatransactiewaarde" van één SDR daalde in het verslagjaar van f 3,14731 tot f 2,85461. Hoe harder gulden en DM worden des te minder zijn de SDR's waard, die gelijkgesteld worden met een bepaald standaardvalutapakket, waarin overigens ook ponden en lires, Franse franken en Scandinavische valuta's zitten

De eigen dollarvoorraad van de Centrale bank steeg in het verslagjaar nauwelijks (met 103 mln) tot 3.438 mln dollar en daar zat wel wat valutaverlies op (in).

De goud- en deviezenvoorraad onder de hoede van de centrale bank daalde in 1976 met ruim f 300 mln tot f 19,5 mrd. Indien geen rekening was gehouden met de boekverliezen door de daling van de dollarkoers zou er een toeneming zijn geweest met rond f 650 mln.

Dat zal één van de redenen zijn dat het valutaverlies niet meteen op de stoep van de minister van financien is gelegd Als de dollar weer zou stijgen, kan de heer Duisenberg zijn portemonnee dicht houden

Overigens moet aan dat hele valutaverlies ook om een andere reden niet zo zwaar worden getild. De goudvoorraad staat op de bankbalans met f 6,8 mrd Maar dat goud is gewaardeerd op f 4000 per kilo De werkelijkheid is anders. De werkelijke goudprijs is ruim driemaal zo hoog (NRC/Handelsblad)

(Vorige pag 309/3 e v -1976)

ENGELAND

LABOUR LIJDT ZWARE VERLIEZEN IN SCHOTLAND

Bij verkiezingen voor regionale en gemeenteraden in Schotland op 3 mei heeft de Labour-partij zware verliezen geleden (voor de verkiezingen in Engeland, zie pag. 294 e.v.).

Gekozen werden de raden van 53 steden en counties met in totaal 1116 zetels. w.v. er echter 600 belangrijk waren omdat voor de andere zetels slechts 1 kandidaat was of de kandidaten niet namens één der vier partijen uitkwamen. Labour verloor in totaal 121 zetels, de Nationalisten wonnen 98, de Conservatieven 35 en de Liberalen 13. (The Times)

AFRIKA

SOEDAN

BINNENLANDSE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN. VERIJDELDE STAATSGREPEN. PROCESSEN EN DOODVONNISSEN. WIJZIGINGEN KABINET. PRESIDENT NIMEIRY HERKOZEN

Sinds de mislukte staatsgreep van 5 sept. 1975 (pag. 143/2 e.v.-1976) en de daarop gevolgde terechtstellingen van 16 personen* (pag. 144/2/3-1976), werd op 2 juli 1976 opnieuw een staatsgreep verijdeld. Soedan stelde Libië voor die putsch verantwoordelijk — veel nadrukkelijker dan bij de vorige gelegenheid. Het verbrak de diplomatieke betrekkingen met Libië op 6 juli 1976 en ondertekende op 15 juli 1976 een defensiepact met Egypte, dat zelf in een steeds slechtere verstandhouding tot Libië is geraakt. In Soedan volgden op de mislukte putsch massale terechtstellingen.

Op 2 febr. 1977 werd een rebellie van luchtmachteenheden in het zuiden van Soedan door regeringstroepen onderdrukt.
Inmiddels zijn de betrekkingen van Soedan met Ethiopië sinds 1 jan. 1977 ernstig verslechterd.
Deze en andere politieke ontwikkelingen worden hieronder nader uiteengezet.

Onlusten in Zuid-Soedan gemeld

De correspondent van de NZZ berichtte op 31 maart 1976 vanuit de Keniase hoofdstad Nairobi dat het vredesakkoord van 1971 tussen de Anya-Nya-rebellen en de centrale Soedanese regering (pag. 276/1 e.v.-1972) gevaar liep door een wijdverbreide onrust onder de Afrikaanse bevolking in Zuid-Soedan, protesten van politici en muiterijen van diverse troepenonderdelen. In verband daarmee was in de voorafgaande dagen een reeks vooraanstaande Zuidsoedanese politici gearresteerd, terwijl anderen naar het buitenland waren gevlucht; onder de gearresteerden waren Joseph Oduko (oud-minister van arbeid in de Zuidsoedanese regering), Benjamin Bol (plv. parlementsvoorzitter), Eziboni Mondiri Gwonza (de leider van de onderhandelingsdelegatie van de Anya-Nya-rebellen in Addis Abeba en later minister van verbindingen) en verschillende parleinentsleden. Onder de gevluchten was Philip Pedaklieth, een vooraanstaend Nuer-politicus, die sinds 1973 afgevaardigde van het kiesdistrict Naser in het Zuidsoedanese Huis van Afgevaardigden was.
Naar uit goed ingelichte kringen in Nairobi werd gemeld, aldus NZZ (2-4-1976), volgden de onlusten op een muiterij onder Zuidsoedanese troepen in de provinciehoofdstad Wau eind febr. 1976. In gevechten tussen de in Wau gelegerde noordelijke en zuidelijke troepen kwam brigade-generaal Emmanuel Abur, de op één na hoogste officier van de zuidelijke troepen, om het leven. Drie compagnieën van voormalige Anya-Nya-strijders vluchtten het oerwoud in. Alleen in vier vluchtelingenkampen in het Ethiopische gebied Gambela zouden zich reeds 45.000 Zuidsoedanese vluchtelingen bevinden.

De groeiende ontevredenheid van de Zuidsoedanezen zou voortspruiten uit de uiterst langzame ontwikkeling van de drie Zuidsoedanese provincies sinds het vredesakkoord. Zuidsoedanese politici verklaren, aldus de NZZ. dat een groot deel van de toegezegde hulp niet in het Zuiden terechtkomt. Als voorbeeld wordt aangevoerd dat omvangrijke, door de Indiase (toenmalige) president Giri beloofde hulp in Khartoem op de zwarte markt zou zijn verkocht in plaats van naar Juba te zijn doorgestuurd Voorts zou de regering in Khartoem een „systematische politieke uitroeiing van de Zuidelijke bevolking" bedrijven.
Behalve de muiterij onder de troepen in Akobo in het voorjaar van 1975 (pag. 143/1-'76) en de onlusten in Wau zouden zich ook onlusten in het district Aweil hebben voorgedaan De in het geregelde Soedanese leger geintegreerde voormalige Anya-Nya-rebellen zouden weigeren — zoals in de akkoorden van Addis Abeba bepaald — in gemeenschappelijke eenheden met de Noordelijke troepen te dienen. Zij motiveerden hun weigering met het argument dat een ander punt uit het akkoord — de legering van 6000 Noordelijke en 6000 Zuidelijke soldaten in Zuid-Soedan — niet was nagekomen. In plaats daarvan zouden 18 000 Noordelijke militairen in het Zuiden achtergebleven zijn en zouden slechts 4000 Anya-Nya-soldaten in de Soedanese strijdkrachten zijn opgenomen.
De bevolking in het Zuiden zou een groot deel van haar vertrouwen in president Nimeiry en in de voormalige Anya-Nya-leider, generaal Joseph Lagu, hebben verloren. Nimeiry zou steeds meer naar de officieren uit het Noorden luisteren, omdat zijn eigen positie gevaar zou lopen, aldus de NZZ

Op 2 april 1976 onthulde Abel Alier, vice-president van Soedan en voorzitter van de voorlopige uitvoerende raad voor Zuid-Soedan, dat drie

---

* Na de terechtstelling van 16 personen op 23 jan en 2 febr. 1976 werden op 22 febr. 1976 nog drie militairen ter dood veroordeeld en gefusilleerd. Tevens veroordeelde het staatsveiligheidshof toen 45 verdachten, grotendeels jonge legerofficieren, tot levenslange gevangenisstraf en 30 anderen tot gevangenisstraffen variërend van drie maanden tot tien jaar.

leden van de regionale raad door de politie waren aangehouden in verband met een plan voor een gewapende opstand Dit plan omvatte ,,de moord op bepaalde personen", diverse sabotagedaden en ondermijnende acties tegen de regionale raad. De aangehouden personen zouden ook contacten met oppositionele krachten in binnen- en buitenland hebben onderhouden. Alier bracht de samenzwering in verband met de muiterij in Wau, waarbij drie hoge officieren zouden zijn gedood

Verijdelde staatsgreep

Op 2 juli 1976 werd in Khartoem een poging verijdeld om het bewind van president Nimeiry met geweld omver te werpen. De daarmee gepaard gaande gevechten richtten grote schade aan in de hoofdstad en vergden ruim 1200 dolden.

De putschpoging begon kort na 5.00 uur in de morgen, enkele minuten nadat president Nimeiry op het vliegveld van Khartoem was teruggekeerd van een bezoek aan de VS en (vanaf 30 juni) Frankrijk. In vele delen van de hoofdstad ontploften granaten, omdat gewapende burgers in het wilde weg schoten. Zij rukten op naar het vliegveld dat onder vuur kwam te liggen, maar de president wist te ontkomen naar een dorp op enige afstand van de hoofdstad, vanwaar hij de acties van regeringsgetrouwe troepen tegen de rebellen organiseerde.

Nog dezelfde dag maakte de regering bekend dat benden gewapende mannen hadden getracht een staatsgreep te plegen, maar dat de gewapende strijdkrachten van het volk er na zware gevechten in enkele uren in geslaagd waren ,,het rnisdadige streven" te verijdelen. Er waren nog zuiveringsacties aan de gang, maar de toestand was geheel onder controle van de Soedanese veiligheidstroepen.

Vanuit Gezirah en andere plaatsen waren onmiddellijk regeringsgetrouwe troepen naar de hoofdstad gestuurd door majoor Abou Kassem Mohanimed Ibrahim (de minister van landbouw) en majoor Zein el Abdin (de minister van jeugd en sport) Zij kregen in het bijzonder steun vanuit het zuiden, waar vicepresident Alier nog dezelfde dag zijn trouw betuigde aan de president.

In zijn eerste radiotoespraak sinds de mislukte putsch bedankte president Nimeiry op 3 juli president Sadat van Egypte en koning Khaled van Saoedi-Arabië voor ,,hun houding". Hij stelde dat geen leden van de strijdkrachten of de militaire politie hadden deelgenomen aan de aanslag op het regime en dat ca. 80% van de rebellen bestond uit huurlingen, afkomstig uit andere landen die hij in dit stadium nog niet wilde noemen Hij maakte bekend dat hij om een spoedbijeenkomst van de Veiligheidsraad zou vragen i.v.m. ,,een buitenlandse invasie" in Soedan.

Op 4 juli kondigde de president de noodtoestand af om de opsporing van deelnemers aan de mislukte putsch te vergemakkelijken en om de mensen en hun bezittingen te beschermen. Toen werd tevens bekendgemaakt dat 300 personen waren gedood en 300 gewond bij de gevechten. Volgens het Soedanese dagblad Al Sahafa waren onder die doden generaal Hoessein Abdel Rahman el-Shclaly (de commandant van de geneeskundige troepen) en generaal Mohammed Yahia Munwar (het hoofd van de militaire inlichtingendienst)

Beschuldigingen tegen ***Libië.*** *Breuk*

Eveneens op 4 juli riep Soedan zijn ambassadeur uit Libië terug, terwijl gemeld werd dat Libische diplomaten in Soedan de opdracht hadden gekregen het land binnen 24 uur te verlaten. Volgens het Egyptische persbuieau *Mena* had Soedan bij de Veiligheidsraad en de Arabische Liga klachten ingediend tegen Libië, waarin Soedan stelde over onweerlegbare bewijzen te beschikken dat de „gewapende agressie" tegen Soedan was ,,voorbereid en uitgevoerd door Libië".

In de op 5 juli gepubliceerde klacht van Soedan aan het adres van de Veiligheidsraad stelde de Soedanese regering dat haar land het doelwit was geweest van ,,een daad van gewapend banditisme, door Libië raamd om chaos te scheppen en de o-mverwerping van de wettig gevormde regering te bewerken", Libië zou voor de opleiding, wapens, munitie en transport hebben gezorgd voor minstens 1.000 huurlingen. Volgens het Soedanese persbureau was een van de twee Soedanese vroegere legerofficieren, die bij de putschpoging waren betrokken, kapitein Bushra Abdalla, inmiddels gevangengenomen, terwijl naar de andere, kolonel Mohammed Nour Saad, nog door veiligheidstroepen werd gezocht. Sommige van de huurlingen zouden, aldus het Soedanese persbureau, hebben bekend dat zij in Libië waren opgeleid, terwijl anderen zouden hebben toegegeven dat zij buiten Libië door Libische instructeurs waren getraind. Volgens de inhoudelijk identieke klacht van Soedan aan het adres van de Arabische Liga zou de Libische actie minstens £ 50 mln hebben gekost.

Op de topconferentie van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) verklaarde president Nimeiry op 5 juli dat de huurlingen uitgerust waren met zware mortieren, luchtdoelgeschut en anti-tankraketten alsmede met 50 zware

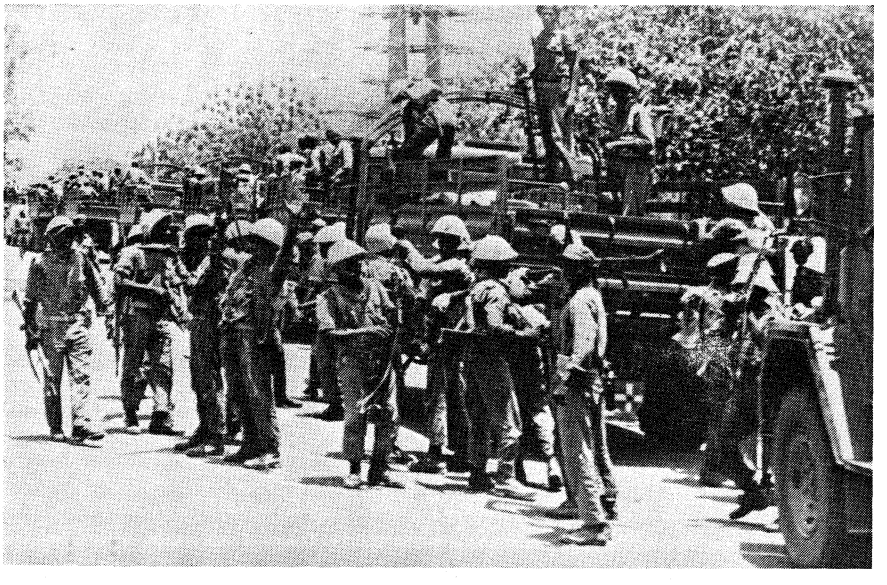

Regeringsgetrouwe troepen in de straten van Khartoem na de mislukte staatsgreep van 2 juli 1976.

vrachtwagens die speciaal bestemd waren om dienst te doen in woestijngebied. ,,Moet ik duidelijk maken dat het enige land met de hulpbronnen om zo'n kostbare expeditie door de woestijn te ondernemen alleen Libië kan zijn", aldus Nimeiry. ,,Moet ik vertellen dat de merktekens op deze geavanceerde wapens, evenals op de nummerplaten, de onmiskenbare tekenen droegen van Benghazi, Libië ", zo vroeg het Soedanese staatshoofd.

In een op 6 juli door Al *Ahram* gepubliceerd interview van Nimeiry met de correspondent van dit Egyptische blad in Port Louis stelde de Soedanese leider dat de huurlingen afkomstig waren uit Mali, Ethiopië, Irsjaad en Zanzibar. Zij waren opgeleid in Libië, ,,dat er naar streefde de (Soedanese) regering te veranderen, omdat die niet akkoord ging met zijn politiek. De samenzweerders wilden de voormalige premier en leider van de ontbonden Oemma-partij, Sadiq el-Mahdi, die als balling in Saoedi-Arabië leefde, naar Scedan terug te brengen en aan het hoofd van een nieuwe regering te plaatsen. Deze zou worden geassisteerd door Hoessein Sharif al-Hindi, eertijds een prominent van de Unionistische Democratische Partij.

Volgens de Soedanese president was de coup alleen mislukt doordat het vliegtuig waarmee hij uit Parijs aankwam, een half uur te laat was.

De samenzweerders hadden passagiers van twee vliegtuigen die op het vliegveld van Khartoem waren geland gevangen genomen en een vliegtuig met leden van de samenzweerdersregering vloog tijdens de gevechten boven Khartoem in afwachting van een landingsteken, aldus de president tegenover Al *Ahram*.

Het Libische persbureau *Arna* sprak op 5 juli tegen dat Libië op enigerlei wijze bij de poging tot een staatsgreep in Soedan betrokken was. Het was volgens *Arna* ,,gebruikelijk geworden om de oorzaken van elke volksopstand of putschpoging toe te schrijven aan de Libische Arabische Republiek in plaats van naar de redenen te zoeken binnen de (betrokken) regimes". Ook in een communiqué van de Libische minister van buitenlandse zaken die dag werden de Soedanese beschuldigingen verworpen. Er werd aan herinnerd dat het dankzij de Libische regering was dat president Nimeiry en zijn metgezellen in juli 1971 waren bevrijd en van de dood gered (zie pag. 499/3-1971). De gebeurtenissen van 2 juli 1976 betroffen geen staatsgreep of een poging daartoe, maar een volksopstand die zich over het hele Soedanese grondgebied had uitgebreid.

Op 6 juli maakte president Nimeiry in Juba (Zuid-Soedan) bekend dat Soedan de diplomatieke betrekkingen met Libië had verbroken en dat het alle Libische diplomaten gelast had het land binnen 24 uur te verlaten. Alle luchtverkeer tussen Soedan en Libië zou worden gestaakt en alle gemeenschappelijke economische projecten met Libië zouden worden beëindigd. Aan Libische vliegtuigen zou het overvliegen van Soedanees gebied worden belet. Geen verdere arbeiders of ambtenaren uit Soedan zou worden toegestaan posten in Libië in te nemen. Evenmin zou worden toegestaan dat Libische auto's de grens tussen beide landen passeerden.

Egyptische steun aan Soedan

Op 4 juli 1976 onthulde de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, dat 1.500 Soedanese militairen, die in Egypte waren gelegerd sinds de oktober-oorlog van 1973, dank zij een luchtbrug van de Egyptische strijdkrachten binnen 24 uur naar Soedan waren gerepatrieerd. Volgens een officieus commentaar zouden die 1.500 man een beslissende rol hebben gespeeld bij het onder controle krijgen van de situatie door Nimeiry. Dezelfde dag noemde president Sadat in een boodschap aan Nimeiry de putschpoging een onverantwoordelijke daad gericht tegen de hele Arabische natie"; hij beloofde: ,,De Egyptische strijdkrachten zijn paraat om hun plicht tegenover de president en het volk van Soedan volledig na te komen, als de situatie... het zou eisen." Egypte's minister van oorlog, Gamasi, bevestigde op 7 juli dat Egypte aan Soedan hulp verleende; later werd bekend dat Egypte 15.000 man naar Soedan had gestuurd.

Arrestatzes en slachtoffers

Op 6 juli meldde het Soedanese dagblad Al Sahafa dat de vorige dag tientallen Soedanezen waren gearresteerd en dat aanzienlijke hoeveelheden wapens in beslag waren genomen, vooral in de buurt van het hoofdkwartier van de strijdkrachten. Al *Ahram* (7-7) berichtte over de arrestatie van 54 voormalige Soedanese politici, o.w. Ali Mahmoud Hassanein, een advocaat en lid van de Mohammedaanse broederschap, die door de rebellen als premier zou zijn gedacht naast Sadiq el-Mahdi als staatshoofd.

Op 8 juli werd de arrestatie gemeld van brigade-generaal Mohammed Nour Saad, die als een van de leiders van de putsch was aangeduid. Deze deelde op 11 juli mee volgens radio-Omdoerman dat hij en zijn medestanders van mening waren geweest dat het volk blij zou zijn met een verandering van het bewind. Maar hij constateerde: ,,Wij hadden het mis. Wij kregen geen steun van het publiek. Onze staatsgreep mislukte." Als andere redenen voor het falen van de putsch voerde hij aan het ontbreken van radiotechnici, die allen waren gevlucht zodat een radio-uitzending van de samenzweerders geen doorgang vond, en het niet arriveren van vrachtwagens en uitrusting uit Libië.

Op 6 juli deelde de eerste vice-president, generaal-majoor Mohammed al-Baghir Ahmed, mee dat bij de coup 37 militairen van het Soedanese leger, o.w. twee generaals, waren gedood. Op 8 juli werd het aantal slachtoffers aangegeven met 67 militairen, 16 politiemannen en 300 burgers Op 11 juli verklaarde president Nimeiry dat meer dan 700 deelnemers aan de putschpoging van 2 juli waren gedood en dat meer dan 300 andere waren gearresteerd, terwijl ook 500 burgers waren omgekomen

Het vliegveld van Khartoem was op 7 juli voor het internationale verkeer heropend De avondklok, die oorspronkelijk gold voor 22.00 - 6.00 uur, werd op 9 juli verlengd tot 10.00 uur, maar twee dagen later werd het uitgaansverbod beperkt tot de periode 2200 - 5.00 uur.

Op 12 juli publiceerde het Soedanese dagblad Al Sahafa foto's van 10 voormalige politici, die wegens medeplichtigheid aan de putsch werden gezocht. Daaronder waren ex-premier Sadiq el-Mahdi en drie ministers uit de periode voor het bewind van Nimeiry, t.w. Hoessein Sharif al-Hindi (financiën en economische zaken), Ahmed Zein el-Abdin (gezondheid) en Mohammed Abdel Jawaad (transport).

Te voren op 10 juli had Sadiq el-Mahdi te Parijs verklaard dat er geen ,,z.g. buitenlandse invasie" in Soedan had plaatsgevonden, maar dat er een ,,volksopstand" was geweest, die zonder de ,,openlijke interventie van het Sadat-regime" zou zijn geslaagd. Naar zijn zeggen had het Nimeiry-regime ,,zijn hele ideologische rechtvaardiging verloren en zou het onvermijdelijk omver worden geworpen door ,militaire en volksopstanden... tegen onderdrukking en corruptie".

Achtergronden

Over de achtergronden van de verijdelde staatsgreep van 2 juli berichtte *Le Monde* (13-7) o.m.:

,,Generaal Nimeiry, het staatshoofd, heeft zijn landgenoten zonder omhaal gewaarschuwd dat ,,men moeilijkheden moest verwachten in het westen van het land", vanwaar verscheidene van de samenzweerders afkomstig zijn. Men verneeint dat de autoriteiten drie maanden geleden te Koutoum in het westen van Soedan .,tweehonderd dertig gewapende mannen die uit Libië kwamen" hadden onderschept en dat in de nacht van 1 op 2 juli jl. de politie 57 kaderleden van de Mohammedaanse Broederschap had gearresteerd. (...)

Een invloedrijk civiel lid van de regering herinnert aan de ,,raadselachtige reis" naar Tripoli en Khartoem enkele dagen voor de mislukte staatsgreep van de Sowjet-ambassadeur Winogradow en hij sluit de mogelijkheid niet uit dat deze ,,onder het mom van te spreken over Libanon, waar Soedan deelneemt aan de Arabische vredesmacht, hier is gekomen om aan de Soedanese communisten te adviseren zich aan te sluiten bij de samenzwering, als die zou slagen". ,,De installatie te Khartoem van een pro-Libisch en pro-Sowjet-regime zou tot resultaat hebben het isoleren van Egypte" (...)

Hoewel alle bij de samenzweerders in beslaggenomen wapens van Russische makelij zijn, blijft de zegen van het Kremlin voor het komplot van 2 juli een hypothese. Daarentegen worden de Soedanese contouren van de samenzwering alsmede haar Libische vertakkingen de laatste dagen langzamerhand steeds nauwkeuriger aangeduid door middel van de verklaringen van verscheidene gevangenen. de uitlatingen van Soedanese personen die al dan niet tot het regime behoren, en de verhalen van buitenlandse getuigen van de gebeurtenissen uit het begin van de maand.

De algemene opvatting te Khartoem is thans dat de affaire van 2 juli moet worden toegeschreven aan de diverse traditionele islamitische krachten (of aan de ontbonden partijen waardoor zij zich manifesteerden), die gehergroepeerd zijn onder het vaandel van Sadiq el-Mahdi, leider van de Oemma-partij (mohammedaanse gemeenschap). De niet-deelname van het Soedanese leger wordt door iedereen erkend. De verantwoordelijke militair voor het komplot, Mohammed Nour Saad, is zeker een ex-brigade-generaal, maar hij was in 1974 uit zijn korps verjaagd, daar de macht ,,zijn loyaliteit betwijfelde". Generaal Mohammed Nour Saad is, evenals luitenant-kolonel Hassan Hocssein. organisator van de putschpoging van 1975. en evenals tal van samenzweerders van 2 juli. afkomstig van een mahdistische familie uit het westen van Soedan.

Zich uitstrekkend langs het zuiden van Libië en Tsjaad vormt de wettelijke woestijn. bestaande uit Darfour en Kordofan. een geweldig gebied, dat door zeer arme, zeer religieuze en zeer nationalistische gearabiseerde Afrikanen wordt bewoond. (...)

Verscheidene Soedanese ,,huurlingen", die na het echec van de staatsgreep zijn gearresteerd. vrome en goedgelovige jonge boeren, hebben bevestigd dat zij in Libië waren gerecruteerd (waar zij werk waren gaan zoeken) ,,om opnieuw de islam in Khartoem te komen vestigen". Getrouwen van de Mahdi (...) hebben voor de tv (...) betuigd dat ,,zij zich bevredigd voelden nu het bloed van het eiland Aba gewroken was". In 1970 decimeerden de aanhangers van Nimeiry op dit grote eiland in de Witte Nijl de mahdisten (zie pag. 209 e.v.-'70). Met het oproepen van die herinnering zijn de opstandelingen van 2 juli in tal van huizen in Khartoem binnengedrongen, en hebben zij er iedereen gedood, ook de kinderen.

De deelname van buitenlandse huurlingen kan niet meer in twijfel worden getrokken vanaf het moment dat geloofwaardige getuigen onder de gevangenen Ethiopiërs hebben herkend die in Soedan leven en vanaf het ogenblik dat Sara's uit het zuiden van Tsjaad (...) die op hun gezicht de voor deze stam karakteristieke inkervingen vertonen evenals Malinezen aan de pers zijn voorgesteld.

Volgens Mansour Khaled, titularis met de portefeuille van onderwijs, terwijl hij de geheime raadsman van de president voor internationale zaken was, ,,wist Soedan sinds drie jaar dat opleidingskampen van tegenstanders bestonden te Koufrah en Oueinat, in het zuidoosten van Libië. President Nimeiry had er tevergeefs over gesproken met kolonel Kadhafi, die beweerde dat deze kampen dienden voor de opleiding tegen Israël... Volgens Mansour Khaled beschikte Khartoem over de bewijzen dat Sadig el-Mahdi en zijn bondgenoten, zodra zij aan de macht gekomen waren. de unie met Libië zouden hebben afgekondigd onder het mom van erkentelijkheid voor de hulp van Tripoli.

Over de achtergronden berichtte *NRC/H'blad* (8-7-'76) voorts:

„ De conclusie is gerechtvaardigd dat de Libische rol waarschijnlijk kleiner is geweest dan Nimeiry die wereld wil doen geloven en dat de binnenlandse oppositie al dan niet in samenwerking met .,huursoldaten' — tegen zijn regime groter is dan ,,enkele misleide officieren" zoals radio-Omdoerman het uitdrukte"

Soedan trekt klacht tegen *Libië in*

Inmiddels hadden de Arabische ambassadeurs bij de VN er bij Soedan op aangedrongen zijn klacht tegen Libië in te trekken, aldus *Le Monde* (9-7). De Libische vertegenwoordiger had in een brief aan de voorzitter van de Veiligheidsraad gesteld dat Libië niets met de poging tot staatsgreep te maken had, Daarbij wees hij erop dat ,,3.200 km woestijn Khartoem scheiden van de dichtstbij gelegen bevolkte gebieden van Libië". De Arabische ambassadeurs wilden voorkomen dat een geschil tussen Arabische landen in de Veiligheidsraad, waarvan Libië toen lid was, zou worden uitgevochten en de Arabische eenheid zou schaden, Verder overleg van de Soedanese minister van buitenlandse zaken, Mahgoub Makawi, met Arabische ambassadeurs had tot gevolg dat Soedan op 16 Juli zijn klacht introk.

Defensie-akkoord met Egypte, samenwerking met Saoedi-Arabië

Van 13 tot 17 juli 1976 bracht president Nimeiry een bezoek aan Egypte, waar hij in Alexandrië besprekingen voerde met zijn Egyptische ambtgenoot Sadat.

Op 15 juli werd door beide presidenten in het kader van het gemeenschappelijk verdedigingspact en het akkoord inzake economische samenwerking van de Arabische Liga een gemeenschappelijk defensieakkoord tussen beide landen ondertekend, dat de capaciteiten van beide landen zou moeten opvoeren en hun in staat zou stellen hun Pan-Arabische en Afrikaanse verantwoordelijkheden na te komen. Men hoopte dat deze stap een goed teken zou zijn voor de Arabische natie en een nieuw element van sterkte ook voor de heldhaftige strijd van het Palestijnse volk. De presidenten geloofden dat er een samenhang bestand tussen de veiligheid van beide

landen met het oog op geografische en historische factoren en de vitale rol die door de Nijlvallei wordt gespeeld bij de bescherming van het hele Arabische gebied en het Afrikaanse continent.

In een radiotoespraak tot het Egyptische volk op 15 juli bewees president Nimeiry eer aan Egypte's rol bij het verijdelen van de staatsgreep. (Het blad Al *Siassa* uit Koeweit berichtte op 21 juli dat 12.000 Egyptische militairen op grond van het defensie-akkoord in Soedan zouden blijven tot de rust daar geheel was hersteld; zij zouden deel uitmaken van de in totaal 15.000 militairen, die Egypte ten behoeve van het neerslaan van de putsch had gestuurd.)

Voorts stelde Ninieiry: ,,De poging ondernomen door kolonel Kadhafi om Soedan door een invasie te overheersen was erop gericht om de weg vrij te maken voor een aanval op het heldhaftige en zegevierende Egypte." Hij beschuldigde Kadhafi bovendien van een vergeefse poging om een wig te drijven tussen Soedan en Egypte. ,,De misdadige Libische invasie was gericht op het ondermijnen van de cohesie van de Arabische natie", aldus Nimeiry. Bovendien suggereerde het Soedanese staatshoofd dat achter Kadhafi de Sowjet-Unie stond. Hij zei letterlijk: ,,De kleine tiran Kadhafi heeft zich met de duivel verbonden en hij heeft de rol van een werktuig in handen van een grote mogendheid aanvaard, die hem de instrumenten van vernietiging en sabotage verschaft". Deze mogendheid stuurt Kadhafi op ,,de weg van de dwaasheid, in de hoop zo de posities en belangen te herwinnen, die zij eerder heeft verloren".

Eerder had de Egyptische president Sadad volgens Reuter (*NRC/H'blad* 10-7-1976) verklaard: ,,De Libische leider Kadhafi (. . .) is alleen maar een instrument in handen van een supermacht." Hij noemde die supermacht niet met name, maar voegde eraan toe: ,,In 1971 weigerde ik te voldoen aan een Russisch voorstel om het communistische regime in Soedan, dat Nimeiry had verdreven, te erkennen."

Volgens Nimeiry werd getracht de leidende rol van Egypte in het hele Arabische gebied met misdadige acties te verlammen. Deze strijd tegen Egypte vormt de hoofdfactor in de verwarde fantasiedn van de ongelukkige kolonel (Kadhafi). Deze had zijn samenzwering door acties tegen Marokko en Tunesië, Saoedi-Arabie en Egypte, in Libanon en in andere landen van de Arabische natie pogen uit te voeren, omdat de kolonel met de waanidee bezield is, dat hij de geboren leider van de Arabische natie is Hij heeft de onenigheid tussen Ethiopie en Somalia aangewakkerd, actief deelgenomen aan het conflict tussen Oeganda en Kenia en hij heeft tegen de nationale eenheid van Tsjaad samengezworen, aldus Nimeiry.

Van 17 tot 19 juli brachten de presidenten Nimeiry en Sadat een bezoek aan Jeddah op uitnodiging van koning Khaled van Saoedi-Arabië. In een op 19 juli uitgegeven gemeenschappelijke verklaring stelden de drie staatshoofden dat zij het erover eens geworden waren ,,de samenwerking tussen hun landen en volken te bevorderen en te intensiveren en gezamenlijke instellingen op te richten om deze samenwerking voort te stuwen op de weg van Arabische solidariteit en broederschap" De samenwerking moest een stap op dn weg naar de integratie zijn in het kader van een sterke economische structuur en zij moest op lange termijn de zekerheid verschaffen dat men bij de maatschappelijke en economische ontwikkeling de ontwikkelingen van de moderne tijd op de voet volgde. Dit alles ,,in overeenstemming met de aspiraties van het volk".

M.b.t. Libanon riepen de drie leiders op tot ,,een onmiddellijke beeindiging van alle gevechtshandelingen, geweld en provocatie" en tot ,,een ronde-tafelconferentie van nationale verzoening" (zie pag. 804 /2 e.v.-1976).

Processen en terechtstellingen

Voor twee militaire rechtbanken, resp. te Khartoem en Omdoerman, stonden vanaf 25 juli in totaal 95 verdachten terecht op beschuldiging van deelname aan de mislukte staatsgreep van 2 juli. De volgende dag werd gemeld dat allen zich ,,niet schuldig" in de zin van de aanklacht hadden verklaard. De rechtbanken achtten de aangeklaagden echter schuldig aan het volgen van een militaire opleiding in een vreemd land en aan de terugkeer naar Soedan met de bedoeling de macht over te nemen uit naam van een ,,nationale unie". Van de 96 aangeklaagden werden 81 ter dood veroordeeld, 14 kregen levenslang en één werd veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf. Op 4 aug. werden de 81 geëxecuteerd.

Een groep van 22 andere verdachten, o.w. generaal Mohammed Nour Saad, stond voor een ander militair hof in Khartoem-Noord terecht. Van deze groep werden op 3 aug. 17 personen, o.w. Saad, ter dood veroordeeld en op 5 aug. terechtgesteld. Vier verdachten kregen levenslang, wat later in 10 jaar gevangenisstraf werd gewijzigd, en één werd vrijgesproken.

Bij het proces tegen Mohammed Nour Saad beweerde de aanklager volgens The Times (31-7-'76) dat de plannen voor de coup waren gesmeed tijdens een bijeenkomst in Londen in maart 1976 die o a werd bijgewoond door Sadiq el-Mahdi en Hoessein Sharif el-Hindi. Voorts werd gesteld dat Mohammed Nour Saad had bekend dat hij 1.000 deelnemers aan de putsch had opgeleid in militaire kampen in Libië en Ethiopië

Een coalitie van een ,,nationaal Front", bestaande uit ontbonden rechtse partijen en geleid door Sadiq el-Mahdi, was van plan een raad te vormen die Soedan na het slagen van de putsch moest regeren. Dat Front zou een jaar lang opereren en in die periode moesten allen, die het bewind van Nimeiry in stand hadden helpen houden, worden geliquideerd. Vervolgens zou een referendum worden gehouden oni ria te gaan of de oude politieke partijen moesten terugkeren dan wel of het Front aan de macht moest blijven. Aldus de bekentenissen van Mohammed Nour Saad volgens de openbare aanklager. Deze deelde tevens mee dat de Soedanese troepen 227 geweren van Russisch fabrikaat en 73 van Belgisch fabrikaat hadden buitgemaakt op de samenzweerders.

Sadiq el-Mahdi gaf tijdens een persconferentie te Londen op 4 aug. toe dat hij en zijn volgelingen hadden besloten dat een staatsgreep de enige methode was om president Nimeiry kwijt te raken. De poging was door verscheidene Arabische landen, vooral Libië, gesteund, maar alle deelnemers aan de operatie waren Soedanese staatsburgers

Op 4 aug. werd bericht dat in Jawal Awlia, ten zuiden van Khartoem, nog 210 personen terechtstonden. De volgende dag meldde het Soedanese persbureau dat de vonnissen tegen hen waren uitgesproken, maar over de strafmaat werd niets meegedeeld.

Reorganisatie kabinet

Op 9 aug. 1976 maakte president Nimeiry bekend dat hij de ambten van premier en minister van defensie had neergelegd, die hij sinds mei 1969 resp. 1972 had vervuld. Bij de daarop gevolgde kabinetsreorganisatie werden de volgende benoemingen gedaan:

Tweede vice-president en premier - Rashid el-Tahir Bakr (voorheen voorzitter van de Volksvergadering); minister van defensie en opperbevelhebber van de strijdkrachten - generaal Bashir Mohammed Ali (voorheen stafchef van het leger; zijn opvolger werd luitenant-generaal Mohammed Osman Hashim (voorheen plv. stafchef); landbouw - Abbas Abdel Magid; onderwijs - Dafallah al Haj Youssef; plaatselijk bestuur - Sjarif al-Khatim Mohammed; staatsminister voor jeugd en sport - Ali Choummo.

Mansour Khaled, voorheen minister van onderwijs, werd benoemd tot presidentieel adviseur voor buitenlandse zaken. Aboul Gasim Mohammed Ibrahim, voorheen minister van landbouw werd benoemd tot secretaris-generaal van de Soedanese Socialistische Unie (de eenheidspartij) als opvolger van president Nimeiry (die dit ambt sinds 1972 had vervuld) en tevens tot commissaris van de provincie Khartoen:

Bij de vorige kabinetsreorganisatie van 10 febr 1976 (pag 144/3-'76) waren ook nog de volgende benoemingen bekendgemaakt
Sociale zaken - mevr Fatimah Abdel Mahmoud: handel en bevoorrading - Haroun al-Awad: procureur-generaal - Zaki Abdel Rahman

Op 14 april 1976 was meegedeeld dat president Nimeirg het ontslag had aanvaard van luitenant-kolonel Salam Abdel al-Mabroek als minister van Egyptische zaken en dat deze taak voorlopig zou worden waargenomen door de minister van presidentiële zaken

Verdere *processen en doodvonnissen*

Medio augustus 1976 werd gemeld dat een speciaal staatsveiligheidshof was ingesteld voor de berechting bij verstek van zeven z.g. samenzweerders, o.w. Sadiq el-Mahdi en Hoessein Sharif el-Hindi, wegens het voeren van oorlog tegen Soedan met behulp van een buitenlandse mogendheid. Op 30 sept. werden el-Mahdi en el-Hindi bij verstek ter dood veroordeeld, nadat het proces tegen hen en 24 andere leden van het z.g. Nationale Front op 28 aug. was begonnen. Van de overige verdachten kregen zes levenslang, zeven 10 jaar en drie 3 jaar, terwijl de overige acht werden vrijgesproken.
Van de voor twee gerechtshoven in Khartoem en Omdoerman op 26 aug. begonnen processen tegen in totaal 103 verdachten werden geen nadere bijzonderheden bekendgemaakt. Wel deelde de minister van binnenlandse zaken die dag mee dat het sinds 2 juli geldende uitgaansverbod voor Khartoem en Omdoerman was opgeheven.

Defensie-akkoord met Egypte *van* kracht

Tijdens een bezoek van de Soedanese premier, Rashid el-Tahir Bakr, aan Cairo ondertekenden de ministers van defensie van Soedan en Egypte, Ali en Gamasi, volgens de *NZZ* (18-1-1977) het in juli 1976 gesloten defensie-akkoord tussen beide landen, waardoor dit geactiveerd werd.

Het akkoord. dat op 21 juli 1976 te Cairo was gepubliceerd had een looptijd van 25 jaar Het hield o.m. in dat de twee landen een aanval op een van hen als agressie tegen beide landen zouden beschouwen Zij zouden een gemeenschappelijke defensieraad instellen, bestaande uit de ministers van buitenlandse zaken en defensie van beide landen, die elke zes maanden afwisselend in Cairo en Khartoem zou vergaderen Ook zou een gezamenlijk comité van de chefs van staf worden gevormd, dat elke drie maanden bijeen zou komen.
De gemeenschappelijke defensieraad kwam van 7 tot 9 sept. voor het eerst te Cairo bijeen Besloten werd o a. een gemeenschappelijke staf te vormen en overeengekomen werd dat in geval van oorlog of verdediging de luchtmachten en marines van beide partijen de vliegvelden en haveninstallaties van de andere partij mede mochten gebruiken

Amerikaans wapenembargo *opgeheven*

Op 17 nov. 1976 werd het Amerikaanse wapenembargo tegen Soedan opgeheven. President Ford verklaarde dat de verkoop van ,,verdedigingsmateriaal" aan Soedan ,,de veiligheid van de Verenigde Staten en de wereldvrede (zou) dienen". Deze stap werd gezien als een Amerikaanse maatregel om de invloed van Libië te beperken, aldus The Times (18-11-1976).

Muiterij in Zuid-Soedan onderdrukt

Op 3 febr. maakte Abel Alier, voorzitter van de uitvoerende raad van Zuid-Soedan en vice-president van Soedan, bekend dat de vorige dag een rebellie van een luchtmachtbataljon op het vliegveld van Juba door Soedanese leger- en politietroepen was onderdrukt. Twaalf leden van de luchtmacht waren gearresteerd, nadat zij hadden getracht het vliegveld te bezetten. Daarbij werden acht luchtmachtmilitairen, die niet met de samenzweerders wilden meewerken gedood evenals twee buitenlanders die aan ontwikkelingsprojecten werkten. De rebellie was volgens Alier gericht tegen de Soedanese eenheid, en op 6 febr. voegde hij daaraan toe dat de ,,door buitenlandse handen gemanipuleerde" samenzwering ook de overmeestering van een aantal andere steden en gebieden in Soedan ten doel had gehad.

Diezelfde dag werd de arrestatie gemeld van sergeant Paul Fock, die de voornaamste aanstichter van de rebellie zou zijn geweest. Maar toen werd tevens bericht dat de gearresteerde officieren hadden toegegeven dat zij werden geleid door Philip Abbas Gaboash, een voormalig parlementslid die na 1967 als balling in Israël zou hebben gewoond. De samenzweerders zouden hebben bekend dat zij een aparte staat in Zuid-Soedan wensten en dat ,,Israëlische elementen" daarachter zaten. Op 11 febr. werden 24 van de 28 ontkomen luchtmachtmilitairen aangehouden.

Reorganisatie kabinet

Op 7 febr. werd Rashid el-Tahir Bakr, de tweede vice-president en premier, door president Nimeiry met de vorming van een nieuw kabinet belast. De samenstelling van dit kabinet. waarin het aantal militairen van 4 tot 8 toenam, werd op 11 febr bekendgemaakt. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Rashid el-Tahir Bakr, defensie - generaal Bashir Mohammed Ali: binnenlandse zaken (tevens hoofd veiligheidsdienst) - Abdel Wahad Ibrahim*, plaatselijk volksbestuur - kolonel Mamoun Awad Abu Zeid, buitenlandse zaken - Mansour Khaled; jeugd en sport - majoor Zein el Abdin Mohainmsd Ahmed Abdel Gadir, planning - generaal-majoor b.d. Nasr Eddin Mustafa*; financiën en economie - Sharif al-Khatim Mohammed; openbare diensten en bestuurshervorming - Karamallah al-Awad*; industrie en mijnbouw - Abdel Rahman Abdallah gezondheid - generaal-majoor Khalid Hassan Abbas, procureur-generaal/justitie - Hassan Omer*; onderwijs - Dafallah al Haj Youssef, transport en verbindingen - Bashir Abbadi; cultuur en voorlichting - Bona Malwal Madut Ring; handel en bevoorrading - Haroun el-Awad; religieuze zaken en Waqfs - Awn el-Sharif Gasim; irrigatie en waterkracht - Saghairoun al-Zein*, sociale zaken - Fatima Abdel Mahmoud; bouwnijverheid en openbare werken - generaal-majoor b.d. Mustafa Osman Hassan; landbouw, voedselvoorziening en natuurlijke hulpbronnen - Abdallah Ahmed Abdallah*; samenwerking - Mohammed Hashim Awad*.
(* = nieuw)
Voorts telde het kabinet 13 staatsministers.
Onder de vijf verdwenen bewindslieden was de minister van buitenlandse zaken Makawi.

Herverkiezing Nirneiry

Bij een op 3 april begonnen verkiezing werd president Nimeiry met 99,1% van de uitgebrachte stemmen herkozen voor een tweede ambtstermijn van zes jaar. Bij die twee weken durende verkiezingen, waarvoor Nimeiry de enige kandidaat was, bedroeg de opkomst 98,3%. Slechts 48.378 van de 5.672.506 stembiljetten waren met ,,neen" ingevuld. Aldus de bekendmaking op 20 april door de eerste vice-president, generaal-majoor b.d. Mohammed el-Baghir Ahmed.

(Vor. ber. pag. 142/3 e.v.-1976)

(De sinds begin 1977 verslechterde betrekking met Ethiopië wordt in een volgende aflevering onder dit land behandeld.)

BANGLADESH

VOEDSELVOORZIENING EN WATERBEHEEK

De rijstoogst van Bangladesh in de herfst van 1973 bedroeg ca. 7,5 mln ton, en was daarmee de grootste in de geschiedenis van het land. Deze gunstige ontwikkeling volgde op een reeks rampjaren: een grote cycloon in 1970, de oorlog in Pakistan in 1971, droogte in 1972 en overstromingen in 1974. In een rapport van de Wereldbank, dat op 25 mei 1976 bij de hulpgroep voor Bangladesh werd ingediend. werd gesteld dat vanwege het goede weer en de beschikbaarheid van meer kunstmest de produktie van voedselgranen voor 1975-'76 mogelijk de 13 mln ton kon halen, wat een toename met 17% zou betekenen vergeleken met het voorgaande jaar. Niettemin werd geraamd dat de nettoproduktie nog ca. 1 mln ton te laag zou zijn om de consumptiebehoefte te dekken.

In de strijd tegen overstromingen en voor een betere irrigatie steunt de World Food Programme (WFP) ruim 100 z.g. voedsel-voor-werk-projecten, waarmee in april 1975 een begin werd gemaakt en die in januari 1976 werden hervat. In het kader daarvan waren in 1976 bijna 2 mln arbeiders bezig met het herstellen van irrigatiesystemen. De projecten omvatten de aanleg van ruim 2.000 mijl aan dijken en het uitdiepen van ca. 2.200 mijl aan kanalen. Daarmee wordt beoogd een aantal van de grote waterwegen te reactiveren om enerzijds water voor irrigatie te behouden en anderzijds bij overstromingen in de moessontijd te laten afvloeien. De arbeiders worden in natura (tarwe) betaald, dat door het WFP geleverd wordt. Tot mei 1976 had dit ca. 56.240 ton tarwe ter waarde van $10,4 mln geinvesteerd. Die tarwe wordt verstrekt in een rantsoen van 2,8 kg voor een dag werk, waarin de arbeider 70 kubieke voet aarde moet uitgraven.

Om het tekort aan voedselgranen te dekken stelde de regering voor 1,5 mln ton graan te importeren in het kader van buitenlandse hulp. Zo werd met de VS een akkoord gesloten over de levering van 500.000 ton tarwe en 200.000 ton rijst in het begrotingsjaar 1977. Ook werd een aantal maatregelen goedgekeurd voor het opvoeren van de landbouwproduktie, zoals de instelling op 27 maart 1976 van een plattelandsontwikkelingsraad voor de coordinatie van alle regeringsactiviteiten m.b.t. de plattelandsontwikkeling. *(KCA, AP)*

Honderden arbeiders bezig met de bouw van een dijk langs de westoever van de rivier de Brahmapoetra in het kader van een WFP-project om overstromingen tegen te gaan.

Voedsel bedorven

Bijna de gehele voorraad van 250.000 ton graan, rijst en sojabonenolie die de VS in het kader van een hulpprogramma naar hongerend Bangladesh hebben gezonden, is ten offer gevallen aan schimmel, insecten en knaagdieren. Het ging om een totale waarde van 50 mln dollar. Maar de VS gaan zelf niet vrij uit, zo schrijft een groep senatoren die een rapport heeft opgesteld. Hoewel men in Washington wist dal de oogst in Bangladesh in 1976 overvloedig was en dat er een gebrek aan opslagruimte bestaat, zijn de afzendingen vanuit Amerika pas in juli gestaakt. Van zijn kant heeft Bangladesh niet tijdig gewaarschuwd omdat het een surplus wilde kweken. De senatoren bevelen nu afremming van hulpprogramma's aan voor landen die hun eigen voorraden weten te vergroten. Oterigens lijdt de massa van de bevolking in Bangladesh nog steeds honger. Het probleem is niet gebrek aan voedsel maar een tekortschietende distributie. Het senaatsrapport: „Zelfs een recordoogst kan niet op tegen de verlammende bureaucratie". *(NRC/H'blad* 11-10-'76)

Overbevolking

Het vcedselprobleem hangt verder nauw samen met het bevolkingsvraagstuk. Uit de volkstelling van 1974 bleek dat de bevolking (toen 71.316.517 zielen) sinds 1961 met 40,27% was toegenomen. Anderhalf jaar later werd een bevolkingstotaal van 76,2 mln bereikt, en bij een voortzetting van het huidige groeitempo van 3% per jaar zal het totaal aan het eind van deze eeuw ca. 190 mln bedragen.

Mohammed Ibrahim, lid van de Raad van Adviseurs van de president, verklaarde op 4 febr. 1976 dat een programma zou worden ingevoerd in vijf proefgebieden met een totale bevolking van 250.000 zielen om daar het groeipercentage van de bevolking tegen 1978 tot 0 te reduceren. In augustus 1976 afgekondigde maatregelen om de groei binnen 10 jaar tot staan te brengen behelsden uitbreiding van het gebruik van contraceptieven, liberalere abortuswetgeving, verhoging van de huwelijksgerechtigde leeftijd en maatregelen voor verbetering van de gezondheid en het onderwijs. *(KCA)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NEDERLAAG VOOR ARBEIDERSPARTIJ IN ISRAËL

Bij de op 17 mei gehouden vervroegde parlementsverkiezingen in Israël heeft de sinds de onafhankelijkheid in 1948 regerende Arbeiderspartij een forse nederlaag geleden Haar zeteltal daalde volgens de op 22 mei bekende voorlopige uitslagen van 51 in 1973 tot 32 nu Daardoor werd de nationalistische en rechtse Likoed van Menachem Begin de grootste partij, al won deze zelf maar 4 zetels, waardoor haar totaal van 39 op 43 kwam. Wat zeteltal betreft werd de grootste winst geboekt door de Democratische Beweging voor Verandering (Dash), de nieuwe formatie van Yigal Yadin. die in één keer 15 zetels verwierf. De overige 30 zetels in het 120 afgevaardigden tellende parlement werden als volgt verdeeld (met tussen haakjes de zetelverdeling van 1973): Nationaal Religieuze Partij (NRP) 12 (10). Rakah-communisten e.a. 5 (4), Orthodoxe Religieuzen (Agudat-Israël partijen of Torahfront) 5 (5), de linkse Shelli-partij (vroeger Moked) 2 (1), Shlomzion partij (van generaal Ariel Sharon) 2 (0), Onafhankelijke Liberalen 1 (4), Burgerrechtenbeweging 1 (3), Arabische lijst 1 (3) en Flatto-Sharon 1 (0).

Hoewel reeds voor de parlementsontbinding op 5 jan. (pag. 17/21 bijv. in de door het blad Yedioth Achronoth op 31 dec. 1976 gepubliceerde opiniepeiling voor de Arbeiderspartij een verlies van 18 zetels was voorspeld, waren het onbehagen en wantrouwen in de partij nog verder gevoed door corruptieschandalen en financiële verwikkelingen, die ertoe hadden geleid dat de Arbeiderspartij niet onder Yitzhak Rabin. maar onder Shimori Peres de verkiezingen inging.

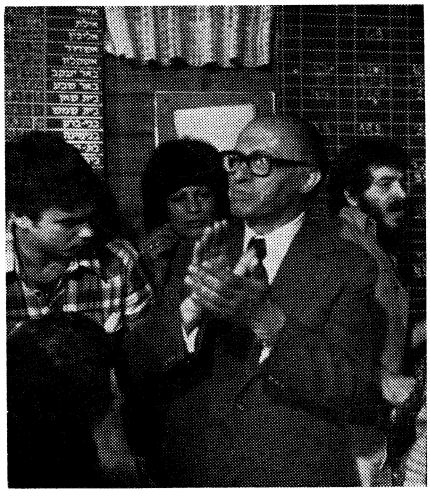

Menachem Begin tijdens het bekendmaken van de verkiezingsuitslagen

Het Parool (18-5) schreef in een commentaar onder de kop ,,Protest in Israël'' o a

,Voor het eerst sinds het bestaan van de staat Israël is de Arbeiderspartij bij de gisteren gehouden verkiezingen niet als grootste partij uit de bus gekomen Die plaats is ingenomen door de rechtse Likoedpartij

Het. voor Israëlische verhoudingen, gigantische stemmenverlies van de Arbeidersparij kan verklaard worden uit de grote ontevreuenneid van ae Israëlische kiezers over de alles ondermijnende inflatie, het onduidelijke sociaal-economische beleid, de stakingen, schandalen. corruptiepraktuken en de voorbeelden van slecht bestuur en wanbeheer Misschien niet allemaal zaken die rechtstreeks en stuk voor stuk voor de verantwoordelijkheid van door de socialisten geleide kabinetten komen — maar toch zaken waarmee die kabinetten, en zeker het laatste, worden vereenzelvigd

Dit alles, gevoegd bij het algemeen bestaande gevoel van onzekerheid over de naaste en verdere toekomst van Israël als lid van de internationale gemeenschap, heeft geleid tot een overweldigende golf van proteststemmen De kiezers presenteerden de rekening aan de machthebbers Dat wil niet zeggen, dat zij zonder meer een radicale zwenking naar rechts maakten De Likoed won een aantal zetels en werd grootste partij, maar blijft ver verwijderd van een absolute meerderheid in het parlement Veel van de proteststemmen gingen niet naar rechts, maar naar een Israelisch D'66, de Beweging voor Democratische Verandering, die mentaal en programmatisch eerder progressief dan behoudend mag worden genoemd ''

Een aantal van de affaires wordt hieronder behandeld.

Zelfmoord minister *Ofer*

De minister van bouwnijverheid, Avraham Ofer (55), pleegde op 3 jan. volgens een politiewoordvoerder in zijn auto aan het strand bij Tel Aviv met een pistoolschot zelfmoord, nadat in de pers steeds meer speculaties waren verschenen over zijn betrokkenheid bij corruptieschandalen. Hij zou volgens die speculaties, die op 3 jan. de voorpagina's haalden, o.m. gezwendeld hebben bij de koop en verkoop van gronden van Arabieren nabij Oost-Jeruzalem. Dat zou zijn gebeurd toen Ofer in 1970 nog aan het hoofd stond van Shikoen Ovdim, de grote bouwonderneming van het vakverbond, de Histadroeth.

Uit zijn afscheidsbrief, die volgens de politie in de auto naast het lijk van de minister werd gevonden, bleek dat hij niet langer was opgewassen tegen de lastercampagne die naar zijn zeggen tegen hem werd gevoerd

In deze brief, waarvan de inhoud 's avonds door radio en televisie bekend werd gemaakt. schreef minister Ofer o a

,,Weken en maanden ben ik gemarteld, werd mijn bloed vergoten, ben ik belasterd en gekweld Zelfs mijn familie werd dit keer niet gespaard Ik twijfel er niet aan dat de waarheiu aan het licht zal komen Ik heb niet gezwendeld en evenmin gestolen, en alles wat tegen mij is ingebracht is kwaadsprekerij en zijn valse beschuldigingen Ik heb de kracht niet meer dat allemaal te dragen ''

Volgens politieke vrienden van Ofer was hij in het bijzonder gekwetst door het uitblijven van een officiële verklaring waarin hij van alle blaam werd gezuiverd .,Jullie journalisten hebben hem gedood'', schreeuwde een van zijn zoons tegen journalisten Het parlementslid Golan van de Onafhankelijke liberale partij zei volgens de Jerusalem Post dart de nieuwsmedia en politici in het algemeen hun doel moeten herzien en moeten stoppen met lynchen.

Ook eerste minister Rabin merkte naar aanleiding van de campagne tegen Ofer op dat alleen de rechter gemachtigd is een oordeel uit te spreken Hoogstwaarschijnlijk daarom had Rabin, terwijl het politieonderzoek nog aan de gang was, in

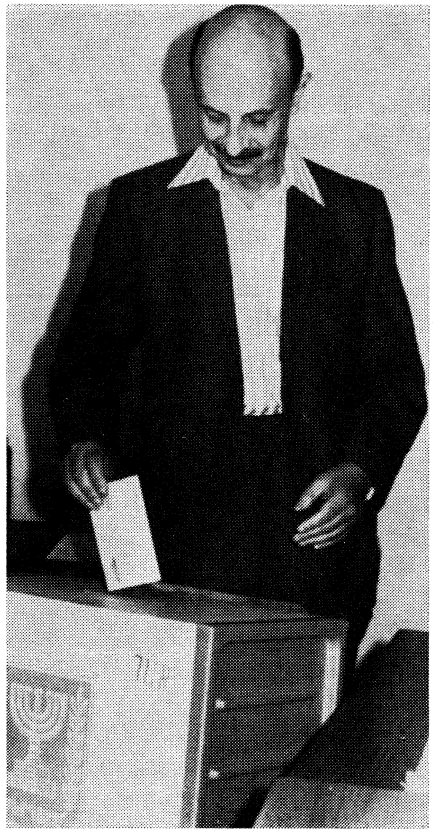

Yigal Yadin bij de stembus

Weekblad 46ste jaargang No 2384, pag 28823-28838

Avraham Ofer

het openbaar zijn aangevallen minister niet willen verdedigen, wat de laatste tot de conclusie bracht — zoals hij tegen een van zijn naaste vrienden heeft gezegd — ,,door iedereen in de steek te zijn gelaten".

Hoewel de joodse religieuze traditie, de Halacha, voorschrijft dat een jood die zelfmoord pleegt buiten het hek van de begraafplaats ter aarde moet worden besteld, besliste opperrabijn Goren dat Ofer een staatsbegrafenis kon krijgen en een graf op de begraafplaats zelf. Ofer werd aldus op 5 jan. begraven. Op 9 jan. gaf het kabinet de politie opdracht haar onderzoek in de zaak-Ofer te staken, omdat volgens de wet een onderzoek tegen een overledene zou moeten worden gestaakt.

Veroordeling Yadlin

Een voormalige topfunctionaris van de Arbeiderspartij, Asher Yadlin, die in sept. 1976 nog kandidaat was voor de functie van gouverneur van de Bank van Israël, werd op 22 febr. te Tel Aviv veroordeeld tot 5½ jaar gevangensstraf plus een boete van 250.000 Israëlische Ponden wegens het aannemen van steekpenningen ten bedrage van 80.000 Israëlische Ponden en belastingontduiking. Hij verklaarde tijdens het proces dat hij als directeur van het ziekenfonds van de Histadroeth steekpenningen — en nog veel meer miljoenen — in de kas van de Arbeiderspartij zou hebben gestort en wel in opdracht van de vroegere minister van financiën Sapir en diens opvolger Rabinowitz.

Rabin herkozen als leider Arbeiderspartij

Terwijl aanvankelijk het lijsttrekkerschap van de Arbeiderspartij ook werd betwist door oud-minister van buitenlandse zaken Abba Eban, maakte deze op 3 febr. bekend dat hij zich had teruggetrokken ten gunste van de minister van defensie, Shimon Peres, de grote rivaal van premier Yitzhak Rabin.

Meer dan up de buitenlandse politiek lag de nadruk van de machtsstrijd in de Arbeiderspartij op de binnenlandse problematiek en de zeer uiteenlopende persoonlijkheden van beide kandidaten. Voor zover ideologische motieven bij de confrontatie tussen Rabin en Peres een rol speelden ging het om de keus tussen de linkse en rechtse weg die het Israëlische socialisme zou moeten inslaan.

Sinds 1974 waren door de uitdaging van Peres, afkomstig uit de kleine Rafi-factie, de grenzen binnen de Arbeiderspartij tussen Mapai, Ahdoet Havoda en Rafi uitgewist. Bovendien meende Peres dat het voor hem een voordeel was dat de beslissing niet meer bij het Centrale Comité berustte, maar bij het hele Congres. Maar volgens de NZZ (24-2) werd dit maar ten dele bevestigd door een betere analyse van dit verkiezingsorgaan.

De afgevaardigden voor het congres werden op 1 febr. overal in het land gekozen Maar tevoren had het partijbestuur het ledenbestand onderzocht en dit teruggebracht van 300000 tot 250.000. Bijzondere aderlatingen ondergingen daarbij de stedelijke sectoren van Tel Aviv en Haifa, waarvan het ledental van 45.000 resp 44 000 tot 27 000 voor elk van beide werd beperkt. Dit verzwakte vooral het partij-apparaat, en dit was volgens Peres een voordeel, omdat de oude partijgarde niet hem als buitenstaander, maar Rabin als ambtsbekleder steunde Daarentegen betoogde Rabin dat de verzwakking van de stedelijke secties slechts de plattelandssecties versterkte, die achter hem en minister van buitenlandse zaken Allon stonden. Inderdaad waren de collectieve nederzettingen op het congres sterk vertegenwoordigd, hoewel hun aandeel in de Israëlische bevolking afneemt (nog 8%) In de steden stellen 120 leden een afgevaardigde kandidaat, in de kibboetzim en mosjawim 72 De meerderheid van de kolonisten voelt zich als banierdragers van de ideologische zuiverheid en volgt Allon, die de bewegelijke Peres niet helemaal vertrouwt Daarom ging het in het algemeen om een open strijd, aldus de NZZ.

In de nacht van 23 op 24 febr. werd Rabin met een minimaal verschil van 41 stemmen tot partijleider gekozen. Hij verwierf 1.445 stemmen tegen Peres 1.404. Peres, die daarop van Rabin een belangrijke portefeuille in zijn kabinet aangeboden kreeg, beloofde de partij in de verkiezingsstrijd te zullen helpen en zijn aanhangers onder de gemeenschappelijke vlag te brengen. De Mapam zegde toe met de Arbeiderspartij weer een blok te zullen vormen.

De oppositieleiders begroetten de zege van Rabin met een gevoel van opluchting; zowel de Likoed als de Dash meenden dat de Arbeiderspartij o.l.v. Rabin veel kwetsbaarder was dan onder Peres.

Alleen de positie van Dayan, Peres' voorganger als Rafi-leider, bleef korte tijd onduidelijk. Hij zou eind maart met de gedachte hebben gespeeld de partij te verlaten en hij voerde toen ook besprekingen met Likoed-leider Begin. Hij verlangde dat het kabinet bij nieuwe territoriale concessies op de Westelijke Jordaanoever nieuwe verkiezingen zou uitschrijven. Na moeizame onderhandelingen met Rabin, Peres en minister zonder portefeuille Galili kwam op 3 april een compromis tot stand, waarna Dayan zich bereid verklaarde op de kandidatenlijst van het Arbeidersblok te staan. Dayan kreeg een door viif ministers en de partijsecretaris ondertekende brief, die in een begeleidend schrijven door Rabin voor akkoord werd verklaard en waarin o.a. stond: ,,Voor in Judea en Samaria land wordt opgegeven, kan een fractie verlangen dat de regering nieuwe verkiezingen uitschrijft", en daarbij zou Dayan volgens de *NZZ* aan de NRP hebben gedacht.

Aftreden Rabin

Op 7 april 's avonds maakte Rabin in een tv-uitzending bekend dat hij zich wegens ernstige juridische complicaties rond een onwettige bankrekening van zijn vrouw, Lea Rabin, in Washington als lijsttrekker van de Arbeiderspartij had teruggetrokken, dat hij bovendien zo spoedig mogelijk het premierschap zou neerleggen en dat hij zijn parlementaire onschendbaarheid wilde opheffen om zo nodig met zijn vrouw Lea terecht te kunnen staan. Omdat hij zichzelf als de zuiveraar van het land had opgeworpen, aldus *NRC/H'blad* (8-4), kwam Rabin als leider van de reeds door corruptieschandalen geplaagde Arbeiderspartij door de onthullingen over de dollarrekening in Washington in een moreel onmogelijke positie. Kort na een officieel bezoek van Rabin in maart aan Washington onthulde het blad *Ha'aretz* het bestaan van de dollarrekening van

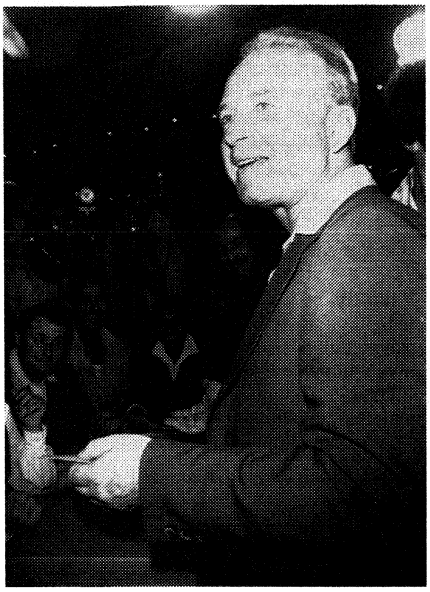
Yitzhak Rabin

Rabins vrouw Lea. Volgens de Israëlische wet is het Israëlische burgers verboden rekeningen in vreemde valuta in het buitenland te houden of te openen.
In een televisie-interview sprak Lea Rabin haar spijt uit over ,,deze fout" en zei dat het om een bedrag van $2000 ging. De rekening dateerde uit de tijd dat Rabin als ambassadeur in Washington diende (1968 tot 1973). Mevr. Rabin stortte bij wijze van boete Isr.£20.000 (10 pond voor elke dollar) in de kas van een weldadigheidsorganisatie. Nader onderzoek in deze zaak door het ministerie van financiën in samenwerking met de politie wees uit dat het om een veel groter bedrag en twee verschillende rekeningen ging: een op naam van de premier en een op die van zijn vrouw.
Op 7 april schreef het middagblad *Ma'ariv* dat het in totaal om $20.000 ging. De gehele dag onthield de woordvoerder van Rabin zich van commentaar, totdat hij zelf de zaak uitlegde. Rabin zei dat er op de rekeningen bij vertrek naar Israël in maart 1973 $18.000 stond en dat er niets was bijgekomen, maar wel was afgegaan. Hij gaf toe niet in overeenstemming met de wet te hebben gehandeld door de rekening niet meteen bij vertrek uit de Ver. Staten te sluiten. Voor zijn rekening en die van zijn vrouw nam hij de volledige verantwoordelijkheid op zich.
Rabin kwam in moeilijkheden doordat de juridische adviseur van de regering, prof. Aharon Barak, voor hem met een geldboete volstond. maar Lea Rabin gerechtelijk wilde vervolgen omdat het bedrag op haar rekening hoogstwaarschijnlijk boven de $ 5000 uitkwam. Naar het oordeel van prof. Barak kon de zaak wegens precedenten dan niet met een boete worden afgedaan. Rabin trok één lijn met zijn vrouw en zei nadrukkelijk terecht te willen staan als dat ook het lot van Lea was.
Op 12 april werd definitief vastgesteld dat de eerste-minister van een overgangskabinet volgens de wet niet kan aftreden. Rabin kan echter de bevoegdheden van het eerste-ministerschap wel overdragen cn zou dat hoogstwaarschijnlijk ook doen. Uit respect voor de positie van het eerste-ministerschap zag Rabin er toen van af met zijn vrouw Lea terecht te staan wegens overtreding van valutareglementen Op voorstel van liet ministerie van financiën en met instemming van de juridische adviseur van de regering, prof. Barak, zou Rabin een boete betalen. Lea Rabin zou binnen enkele dagen daarna gerechtelijk worden vervolgd.

Peres partijleider en waarnemend *premier*

Op 10 april koos het Centrale Comité van de Arbeiderspartij Shimon Peres tot lijsttrekker met 790 van de 816 stemmen. Yigal Allon, die als enige voor een tegenkandidatuur in aanmerking zou zijn gekomen, zag daarvan af, nadat hem de tweede plaats op de kieslijst plus een portefeuille naar keuze (naar verluidt defensie) was toegezegd. Oudminister Abba Eban, die als derde op de lijst kwam, zou nu naar buitenlandse zaken kunnen terugkeren
De Mapam, die tevoren had gesteld, de banden met de Arbeiderspartij te verbreken als Peres partijleider zou warden, kwam op 11 april op haar besluit terug. Besloten werd pas een half jaar na de verkiezingen over het verdere lot van de alliantie te beslissen.
Op 12 april trad Rabin weer als verantwoordelijk premier op, maar op 14 april werd bekendgemaakt dat hij op 22 april met vakantie zou gaan tol na de verkiezingen, waarbij minister Peres in die tijd de uitoefening van het premierschap zou overnemen.
Op 17 april werd Lea Rabin door de rechtbank te Tel Aviv veroordeeld tot een boete van 250.000 Israëlische Ponden.
Op **23** april kwain ook oud-minister Eban in opspraak door gedetailleerde informatie van een in New York woonachtige Israëliër over een bankrekening van Eban aldaar. Eban verklaarde echter toestemming van het ministerie van financiën te hebben gekregen voor het openen van die rekeningen, die hij voor zijn literaire en universitaire activiteiten nodig had. Kort daarop bleek dat Eban inderdaad gemachtigd was tot het aanhouden van bankrekeningen in het buitenland, maar wel zou nog worden nagegaan of het gebruik ervan volgens de vastgestelde regels was geschied.
Op 27 april kwam het jaarrapport van de onafhankelijke staatscontroleur, Y. Nebenzahl, in discussie. Met ongewoon felle kritiek meldde dit wantoestanden in het Israëlische leger, in de vorm van verwaarlozing, corruptie en andere tekortkomingen waardoor o.m. de diefstallen uit depots tot verscheidene miljoenen Israëlische ponden waren opgelopen.
Zowel de Likoed als de Dash eisten op 27 april al het aftreden van minister Peres van defensie. Deze beide partijen concentreerden in het algemeen hun aanvallen op de rotte plekken in de Arbeiderspartij: corruptie, inflatie, stakingen, wanbeheer enz. Mede hierdoor werd de verkiezingscampagne beheerst door de binnenlandse problematiek. Een in mei door het blad Ma'ariv uitgevoerd oponieonderzoek gaf aan dat 46% van de ondervraagden aan de inflatie als verkiezingsthema de hoogste prioriteit toekenden, 35% aan corruptie en 33% aan het vredesoverleg. *(NRC/H'blad*, NZZ, ***Le*** Monde, De Volkskrant)

(Voortzetting volgende aflevering)

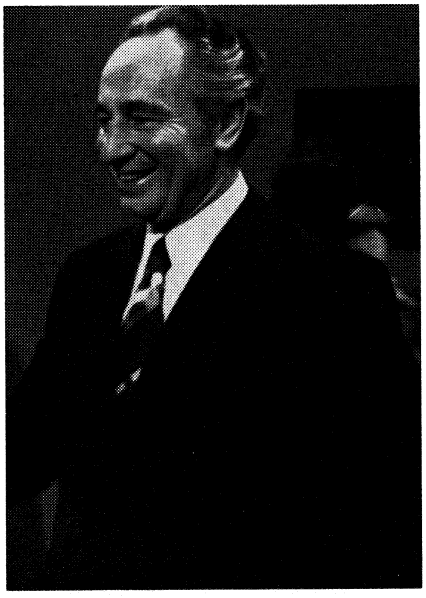
Shimnn Peres

WEST-EUROPA

ENGELAND

SUCCES VOOR ALLIANCE-PARTIJ BIJ REGIONALE VERKIEZINGEN IN ULSTER

Op 19 mei zijn in Noord-Ierland verkiezingen gehouden voor de 526 zetels van de 26 county-councils. 1020 personen hadden zich kandidaat gesteld. (Voor de uitslagen van soortgelijke verkiezingen in Engeland en Schotland, zie resp. pag. 294/1 e.v. en pag. 314).
De uitslag geeft een aanzienlijke krachtenverschuiving in het Noordierse politieke leven te zien, want de kleine Alliarice-partij, die zich inzet voor de verzoening tussen de katholieke en de protestantse bevolkingsgroep heeft een zodanig aantal zetels gewonnen dat zij tot een belangrijke politieke factor is geworden.
Daartegenover staat dat de Democratic Unionist Party van ds. Paisley eveneens winst heeft geboekt. Deze partij verzet zich fel tegen elke vorm van deelname van de katholieken aan het bestuur van de provincie.
De officiële Unionistische partij verloor zetels maar bleef wel de grootste partij.
Van de vier grootste partijen in Noord-Ierland, die samen 80% van de zetels hebben, kreeg de Official Unionist Party 31%, de Social Democratic and Labour Party 21%, de Democratic Unionist Party 14% en de Alliance Party 14%.
Daar ook de SDLP voorstander is van ,,power-sharing" bestaat er nu een stevig blok van partijen, die voorstander zijn van het betrekken van de rooms-katholieken in het bestuur.
De verkiezingen werden gehouden volgens het stelsel van evenredige verkiezingen.
Commentatoren wijzen erop dat door de vooruitgang van de Alliance Party en de partij van Paisley de polarisatie toeneemt. (The *Financial Times,* The Times)

CALLAGHAN IN VS EN CANADA

Premier Callaghan heeft van 9 tot 11 maart een bezoek aan de Verenigde Staten en van 12 tot 13 maart een bezoek aan Canada gebracht.
Hij werd daarbij vergezeld door minister van buitenlandse zaken Owen. Er werden uitgebreide besprekingen gevoerd met de Amerikaanse president Carter en de Canadese premier Trudeau.
Het doel van het bezoek, het eerste van een Europees staatsman aan de nieuwe Amerikaanse president, was het verstevigen van de vriendschapsbetrekkingen tussen Engeland en de Verenigde Staten en, gezien in het licht van het Britse voorzitterschap van de Europese Commissie. een versteviging van de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Europa.
In een verklaring die Callaghan na terugkomst in het Lagerhuis aflegde, zei hij dat de Amerikaanse president in warme bewoordingen had gesproken over de speciale betrekkingen tussen het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Carter had ook groot belang gehecht aan volledige consultatie en samenwerking met Amerika's bondgenoten in het kader van de NAVO. De nadruk bij de besprekingen, zowel in Washington als in Ottawa, lag op de economische problemen, waarbij ook de economische top die op 7 en 8 mei in Londen zou worden gehouden ter sprake kwam.
Daarnaast waren ook onderwerpen de internationale politiek betreffende ter sprake gekomen.
T.a.v. de Oost-West betrekkingen waren Callaghan en Carter het eens geweest over een niet-polemische benadering van de komende conferentie van Belgrado.
Callaghan had van Carter de verzekering gekregen dat de VS nauw zullen samenwerken met de negen EG-landen en met alle NAVO-partners, met het oog ,,op een serieuze dialoog met het Oosten in Belgrado".
Minister Owen heeft in Washington gesproken met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance over de kwesties-Rhodesië en Namibië. Volgens president Carter zou hij de samenwerking met Groot-Brittannië, die onder de regering-Ford was begonnen, voortzetten. Callaghan verklaarde tegenover het Lagerhuis verder nog dat hij de kwestie van de landingsrechten van de Concorde in New York ter sprake had gebracht en dat Carter te kennen had gegeven dat hij voorstander was van een proefperiode. (The *Times,* Survey of Current Affairs)

WET NATIONALISATIE SCHEEPSWERVEN EN VLIEGTUIGINDUSTRIE AANGENOMEN

Half maart heeft het Lagerhuis het omstreden wetsontwerp tot nationalisatie van de scheepswerven en de vliegtuigindustrie aangenomen. De koninklijke bekrachtiging heeft daarna plaatsgevonden.
Vervolgens heeft de regering twee nieuwe staatsfirma's in het leven geroepen, die overigens in de vorm van organisatiecomité's al langer bestonden. De presidenten van de beide nieuwe firma's worden Lord Beswick voor de British Aerospace Corporation en Michael Caley voor de British Shipbuilders. Beiden stonden al aan het hoofd van de organisatiecomité's.
Met het aannemen van de wet is een vin de verkiezingsbeloften van Labour ingelost (pag. 662/2-'74).
Beide takken van industrie zijn in financiële moeilijkheden en krijgen al geruime tijd aanzienlijke overheidssteun. Volgens Labour was de nationalisatie van beide takken van industrie dringend noodzakelijk om de werkgelegenheid te waarborgen.
Het wetsontwerp heeft een lange voorgeschiedenis. Tijdens de behandeling in 1976, hebben vooral de conservatieven gepoogd de zaak te vertragen, omdat zij tegen nationalisatie zijn.
Zij kregen op zeker moment een sterke kaart in handen toen een conservatieve afgevaardigde ontdekte dat de wet een ,,hybridisch" karakter had. Hij had namelijk ergens een kleine werf ontdekt die drijvende platforms maakte, volgens hem ,,schepen" in de zin van de wet, maar die niet op het lijstje van te nationaliseren bedrijven stond.
Dit betekende dat er nieuwe, veel tijd in beslag nemende, hoorzittingen moesten worden gehouden.
Inmiddels verzette ook het Hogerhuis zich tegen het wetsontwerp en toen de conservatieve afgevaardigde van de juridische commissie uit het Hogerhuis gelijk kreeg, was de regering gedwongen de scheepsreparatiebedrijven voorlopig van nationalisatie uit te sluiten.
Daarop gaven de conservatieven hun verzet tegen het wetsontwerp op, omdat de regering op grond van wetten uit 1911 en 1949, die de inspraak van het Hogerhuis sterk beperken, het ontwerp in de herfst van '76 ook zonder de toestemming van het Hogerhuis al tot wet had kunnen verheffen. (The Times, *NRC/H'blad, NZZ)*

IMF VERSTREKT LENING

Eind dec. 1976 heeft de Groep van Tien, deelnemers aan de Algemene Lenings Overeenkomst tijdens een

bijeenkomst In Parijs haar goedkeuring gegeven aan een regeling met Engeland, waarover het IMF een paar maanden heeft onderhandeld, voor een bijstandskrediet van $ 3.9 mrd, waarin de Groep voor $2.9 rnrd zal bijdragen.
Begin jan. maakte het bestuur van het IMF in Washington bekend dat het fonds de lening zou verstrekken. Deze zal, verdeeld over twee jaar, worden uitbetaald, iets wat nog niet eerder is voorgekomen, de termijn was tot nog toe I jaar Zij is ook de grootste die het IMF tot dusver aan een land in één keer heeft gegeven. In een verklaring zei het IMF dat het krediet was bedoeld om de Britse betalingsbalans te verbeteren en de inflatie en de werkloosheid te verlagen.
Het bestuur van het IMF toonde zich tevreden met de maatregelen die de regering had genomen, o.a. bezuinigingen ter grootte van f 4,3 rnrd en de verkoop van f 2,1 rnrd aan aandelen BP-, om het begrotingstekort te verminderen. Het IMF zal echter voor het krediet in 1978 wordt opgenomen bekijken of er wel voldoende economische vorderingen zijn gemaakt.

Garuntiefonds voor pond sterling gevormd

Op 10 jan. maakte de Bank voor Internationale Betalingen in Bazel bekend dat een aantal Westerse landen een garantiefonds heeft gevormd van f 7,5 rnrd om het Britse pond tegen verdere waardedaling te beschermen. Landen die geld hebben toegezegd zijn de Verenigde Staten, Japan, Zwitserland, Zweden, de Bondsrepubliek, Canada, België en Nederland.

Lening van $ 1,5 mrd op internationale *kapitaalmarkt*

Op 24 jan. maakte de minister van financiën bekend dat Groot-Brittannië op de internationale kapitaalmarkt $ 1,5 rnrd gaat lenen.
De lening heeft een looptijd van 7 jaar en zal een rente dragen die gemiddeld een procent hoger zal zijn dan de rente die berekend wordt tussen banken bij transacties op de Eurodollarmarkt.
De lening zal worden opgenomen in twee termijnen.
Volgens Londense bankiers krijgt Groot-Brittannië de lening onder bijzonder gunstige voorwaarden. Zij maken daaruit op dat de kredietwaardigheid van het land is toegenomen.
Denis Healey, minister van financiën, zei in een vei-klaring aan het parlement dat. hoewel de externe financiële positie van het land flink verbeterd is. ..we nog steeds geconfronteerd worden met tekorten op de betalingsbalans".
Hij zei dat de deviezenreserve van het land lange tijd zeer klein geweest is. Volgens de laatst beschikbare gegeven — over dec. '76 — zijn de reserves $ 4,13 mrd.
De lening die nu is uitgeschreven, wordt verzorgd door een consortium van 13 banken uit Groot-Brittannië, de VS, West-Duitsland en Canada.
In New York ontstond na het bericht onmiddellijk een run op het pond. De koers schoot drie dollarcent omhoog, maar bleef tenslotte hangen op 1,7255 dollar, toch nog een winst van anderhalve cent. De bedoeling is, volgens de Bank voor Internationale Betalingen (de centrale bank voor de nationale banken) een eind te maken aan de ,,fluctuaties in de officiële sterlingtegoeden die in het verleden ontwrichtend hebben gewerkt op de economie van Groot-Brittannië en het internationale monetaire systeem".
Het veiligheidsnet dat de partners hebben gespannen betekent dat Groot-Brittannië, houders van officiële sterlingtegoeden (in het bijzonder regeringen van olielanden) die fondsen willen terugtrekken, sohuldbewijzen in vreemde valuta kan geven. Dit is mogelijk gemaakt door de garantie van de bank in Bazel, die dus in feite een middellang krediet aan Groot-Brittannië betekent.
Hoe de Bank voor Internationale Betalingen dit bedrag zelf gaat financieren, moet nog nader worden uitgewerkt. De samenwerking van de rijke landen in Bazel wordt gezien als een hoopvol teken van nieuwe financiële harmonie. De onderhandelingen hebben betrekkelijk kort geduurd, en zijn versneld door de garanties die Groot-Brittannië aan het Internationale Monetaire Fonds heeft gegeven bij de onderhandelingen over een lening van f 10 mrd.
De regeling geldt niet voor privéhouders van sterlingtegoeden. De officiële deposito's in Londen, zijn in 1976 gedaald van $ 4 rnrd tot $ 2,76 rnrd in sept. Deze kapitaalvlucht heeft veel bijgedragen tot de scherpe val van het Britse pond. Het is de bedoeling om deze officiële reserves langzaam af te bouwen. Een hernieuwde groei van deze sterlingpot, wanneer het pond sterker wordt, en dus aantrekkelijker is, zal worden tegengegaan om niet weer dezelfde instabiele situatie te krijgen. (*NZZ, NRC/H'blad, The* Times)

OESO-RAPPORT OVER ECONOMIE

De Organisatie voor Economische Samen erking en Ontwikkeling in Parijs heeft op 18 maart haar jaarlijkse rapport over de Britse economie gepubliceerd. Daarin staat o.a. dat de opbrengst uit de aardolie in de Noordzee in de komende jaren een duidelijk positief effect zal hebben op de Britse betalingsbalans en een veel snellere economische groei mogelijk zal maken.
Dit betekent echter niet dat de Britse levensstandaard nu al omhoog zal kunnen; integendeel, er is niet omheen te komen dat ook in 1977 de koopkracht weer omlaag moet en ditmaal zelfs vrij aanzienlijk, ril. met 3,5 à 4%. ,.Elke voortijdige verslapping kan gemakkelijk ongedaan maken wat de laatste paar jaren is bereikt, zoals afgelopen jaar bijna is gebeurd."
Sleutel tot het herstel is, volgens de OESO, nog steeds de inflatiebestrijding. Deze strijd moet de hoogste prioriteit hebben.
,,Elke ontwikkeling die de geldontwaarding boven het huidige, toch al gevaarlijke peil zou brengen, zou de inflatoire verwachtingen weer kunnen aanwakkeren, zou de voorwaarden hei-stellen voor een nieuwe run op het pond en zou de economie terugstorten in de chaos van '74-'75, juist op het moment waarop een periode van zelfstandige groei zou hebben kunnen ingaan."
Van doorslaggevend belang wordt de ontwikkeling van de lonen geacht, waarbij de opstellers zich realiseren dat de druk om tot een reële loonsverbetering te komen, groot zal zijn. ,,De vermindering van de koopkracht zal, zoals het er nu uitziet, medio 1977 merkbaar worden, precies op het moment waarop over de lonen wordt onderhandeld.
De ondernemingswinsten zullen dan net wat zijn verbeterd (wat de weerstand tegen loonsverliogingen niet zal bevorderen) en ook zal er veel pressie zijn om de inkomensverschillen — afgenomen door loonsverhogingen in gelijke bedragen — weer te vergroten. ,,Toch zal de economie toe moeten naar een inflatie die niet, zoals nu, in de dubbele cijfers loopt. En het zal de taak van de regering zijn de sociale partners tot matiging te overtuigen."

Noordzee-olie

De inkomsten die uit de Noordzeeolie komen, moeten vooral niet al te

zeer worden gebruikt om de levensstandaard te verbeteren, zo stellen de OESO-deskundigen met nadruk. De expansie die ermee kan worden ingeleid, zou in het begin vooral gericht moeten zijn op bevordering van de export en van produktieve investeringen. Het rapport pleit voor een gematigd groeibeleid en hangt al zijn hoop aan een verantwoordelijke opstelling van het Britse publiek, ten aanzien van de arbeidsverhoudingen, ten aanzien van investeringen, werk en vrije tijd

„De ervaring in het recente verleden is redelijk bemoedigend geweest, met het sociale contract en de vrij algemene instemming ermee in het land. Als hiel-mee wordt gebroken, als de crisis die tot deze eensgezindheid heeft geleid, in de achtergrond raakt, kunnen de voordelen van de Noordzee-olie heel goed verloren gaan in enkele jaren van hogere inkomens, waarna wordt teruggevallen in het patroon van de jaren vijftig en zestig.

„Met evenveel recht echter kan worden verwacht dat hervatting van een blijvende groei voldoende aanleiding zal zijn om positieve verwachtingen te wekken en te komen tot een sterkere en niet een zwakkere eenstemmigheid," aldus het rapport. *(NRC/H'blad)*

REGERINGSCOMMISSIE PUBLICEERT RAPPORT OVER VERNIEUWING OMROEP

Eind maart heeft een regeringscommissie onder leiding van lord Annan een omvangrijk rapport gepubliceerd over het omroepwezen.

De voornaamste conclusie is dat de hegemonie van de BBC en de commerciële Independant Broadcasting Authority dient te worden doorbroken.

Dit geldt in de eerste plaats voor een vierde televisiekanaal, dat volgens de commissie aan een nieuw te creëren organisatie in beheer moet worden gegeven. Ook adviseert het rapport om de ong. 40 lokale radiostations te onttrekken aan BBC en IBA en ze onder te brengen in een nieuwe organisatie. Voorts wil de commissie-Annan een klachtencommissie instellen voor mensen die menen onjuist of onrechtvaardig behandeld te zijn of anderszins grieven hebben. Ook wil de commissie de instelling van een publieke omroepraad die elke zeven jaar een hoorzitting houdt over het functioneren van het hele systeem.

De rest van de 174 aanbevelingen is voor een deel technisch of organisatorisch: het gaat over zaken als vernietigen van archieffilms, het verbeteren van de zenderfaciliteiten en bevat het voorstel om politieke uitzendingen alleen in verkiezingstijd over alle kanalen uit te zenden.

Het argument van de Annan-commissie om het vierde kanaal aan een nieuwe organisatie te geven, is: diversiteit. In het rapport wordt gesteld dat, hoewel BBC en IBA over het algemeen bevredigend functioneren, het geen zin zou hebben om een vierde kanaal te creëren dat volgens de nu bekende methoden mee zou gaan concurreren om de kijkersgunst. Een vierde kanaal, zegt Annan, moet het systeem een nieuwe dimensie geven en niet slechts een uitbreiding in de breedte zijn. De commissie denkt dat te bereiken door een nieuw op te richten Open Broadcast Authority te laten functioneren als een uitgever: het kanaal moet zelf in principe geen programma's maken maar die kopen. Het vierde kanaal moet open staan voor educatieve organisaties zoals de Open Universiteit, het kan programma's van de BBC en de onafhankelijke televisie kopen en het kan free-lancers inschakelen.

Dat laatste was een vurige wens van de organisatie van onafhankelijke filmers, die tegen de commissie hebben geklaagd dat de gevestigde omroepen steeds meer binnenshuis doen omdat zij hun staf nu eenmaal aan het werk moeten houden en omdat zij zelden risico's nemen.

Het is de bedoeling van de commissie dat het vierde kanaal wel degelijk risico's neemt en als een broedkamer voor ideeën gaat werken. Het zal dan ook geen totaalprogramma met goochelaar, sport en familieseries hoeven te presenteren. Maar de nieuwe omroep kan wel zelf nieuwe brengen. De financiering moet komen uit een omroepheffing, door sponsorring, door blokken van advertenties en via bijdragen van de educatieve organisaties

De lokale radio is nu volgens de commissie een chaos. De 20 stations van BBC en de 19 commerciële zenders opereren naast en door elkaar. Sommige gebieden hebben twee omroepen, andere geen enkele. Annan wil nu alle stations op een hoop vegen en die na 1979 laten beheren door een nieuw lichaam. de Local Broadcasting Authority. Het eerste doel moet zijn dat elke Brit tenminste één lokaal radiostation kan horen. Er zullen dus in snel tempo nieuwe lokale omroepvergunningen moeten worden gegeven, bij voorkeur aan stichtingen en andere organisaties zonder winstoogmerk, hoewel die wel advertenties kunnen gaan werven.

Het rapport heeft, zoals verwacht was, een gemengde ontvangst gekregen. En uiteraard spelen politieke motieven een rol.

Het voornaamste discussiepunt draait om het feit dat de commerciële ITV niet de beschikking dreigt te krijgen over het vierde kanaal. De Conservatieve Partij heeft daartegen al protest aangetekend. Een woordvoerder heeft gezegd dat het publiek nu dreigt te worden opgezadeld met programma's van minderheden, maar waarvoor de meerderheid moet betalen. De conservatieven zijn ook tegen het voorstel om de lokale i-adiostations weg te halen bij de bestaande organisaties *(NRC/H'blad)*

REGERING STELT NIEUW SYSTEEM PRIJSCONTROLE VOOR

Op 31 juli loopt het thans vigerende stelsel van prijscontrole af. De regering heeft in febr. voorstellen voor een nieuwe prijspolitiek bekendgemaakt, waarop vakbonden en werkgeversorganisaties nu hun kritiek geven.

De regeringsvoorstellen werden bekendgemaakt door de minister voor prijzen en consumentenzaken Roy Hattersley.

De nieuwe regeling is soepeler dan de nu bestaande maar kan dieper ingrijpen.

De regering wil afstappen van het huidige bureaucratische netwerk van regels en stelt een pragmatischer aanpak voor.

Daarbij is het bijv. mogelijk om niet alleen afzonderlijke prijsverhogingen, maar ook de totale winst van een onderneming in beschouwing te nemen.

Bedrijven die tot heden aan de prijscontrole zijn ontsnapt omdat hun winstmarges altijd zeer hoog zijn geweest kunnen volgens de nieuwe regeling gedwongen worden om hun prijzen te verlagen.

De ondernemingen moeten echter prijsverhogingen 28 dagen van tevoren blijven aankondigen, maar zij behoeven nu veel minder administratieve gegevens te overleggen.

Uitgangspunt van de nieuwe regeling is echter dat ondernemingen een redelijke winstbasis moeten hebben om voldoende investeringen te kunnen doen. Wat in dit geval redelijk en voldoende is wordt aan het oordeel van de prijzencommissie overgelaten.

De voorgestelde regeling gaat min-

der ver dan de regering had gewild. Het nadeel van de bestaande prijscontrole is o.a. de grote bureaucratische last en de striktheid van het systeem, waardoor bedrijven bijvoorbeeld niet konden profiteren van een efficiencyverbetering.
De minister was van plan om het systeem nog soepeler te maken maar de vakbonden hebben daartegen veel bezwaar gemaakt. Het nieuwe voorstel is een compromis
Hattersleg verwachtte overigens niet dat het plan een matigende invloed op de inflatie zou uitgaan, maar hij was wel van mening dat een aantal bedrijven dat onredelijk hoge winsten heeft gemaakt ten koste van de gemeenschap, nu kan worden gedwongen zich te matigen. (The *Times, NRC/H'blad)*

STAKINGSACTIES THE TIMES EN BRITISH LEYLAND

Op 11 maart kwam een staking die 5 dager, heeft geduurd bij het in Londen verschijnende dagblad The Times tot een einde door het ingrijpen van de vakbonden. De bond van grafisch personeel dreigde met een collectief royement van alle stakers uit de vakbond als zij het werk niet zouden hervatten. Omdat alleen vakbondsleden werkzaam mogen zijn op de redacties en technische afdelingen van de dag- en weekbladen zou dit betekenen dat de stakers nergens meer in hun vak aan de slag zouden kunnen komen.
Het conflict waarover de wilde stakingsactie was begonnen — een eis voor meer loon in verband met het schoonmaken van de drukpersen — was daarmee nog niet opgelost, maar overeengekomen werd dat door middel van onderhandelingen tussen bonden en directie een oplossing zou worden gezocht.
In het verleden zijn de krantendirecties altijd door de knieën gegaan voor officiële of wilde stakingsacties. De bedrijfsleiding kon ditmaal voet bij stuk houden omdat er met de twee betrokken drukkersbonden bij The Times een regeling was getroffen waarbij het schoonmaken van de persen niet meer in de nachtploeg maar in de dagploeg zou worden gedaan.
De stakende drukkers accepteerden de regeling niet, zodat het conflict uitliep op een prestigestrijd tussen drukkers en vakbonden.
De dreiging met royement deed de stakers echter van mening veranderen.

Op 13 januari was The *Times* ook niet verschenen. Aanleiding daartoe was een conflict tussen de redactie en twee vakbonden n.a.v. een artikel van de journalist David Astor over de praktijken van vakbonden in de grafische sector.
In dit artikel schreef Astor dat de vakbonden een zware last leggen op de pers door onnodig hoge lonen te eisen en veel te veel personeel willen handhaven. Daardoor lijden de meeste dagbladen verlies.
De directies gaan volgens Astor door de knieën omdat er anders sabotage wordt gepleegd. De buitenwereld komt hiervan niets te weten, aldus Astor, omdat de vakbonden elke publikatie boycotten of censureren.

Een reportage over de gang van zaken in de krantenwereld in *The Observer*, werd zo ontdaan van feiten en details, dat er een halfzacht en onduidelijk verhaal overbleef. Maar zelfs dat gematigde artikel leidde tot ,,vriendschappelijke" bedreigingen aan het adres van de journalist en een vergadering van directie en vakbonden, waarin regelrechte acties werden aangekondigd wanneer er weer zoiets zou worden geschreven.
Een ander gevaar voor het bestaan en niveau van de pers is de zgn. closed shop bij een aantal dagbladen (daar mogen alleen leden van de National Union of Journalists werken) en de afspraak tussen directies en vakbonden dat de Londense bladen alleen mensen in dienst nemen die drie jaar bij een provinciale krant hebben gewerkt. Toen The Times dit artikel wilde publiceren, ontstonden moeilijkheden met twee vakbonden. De ene wilde een weerwoord schrijven en daarmee ging de hoofdredacteur in principe akkoord. De andere wilde echter zinsneden uit het artikel van Astor weglaten en een zin toevoegen waarin de bond zich distantieerde van het verhaal en een antwoord aankondigde. Hiermee ging de hoofdredacteur niet akkoord en het resultaat was dat The *Times* niet verscheen.

Vakbonden verwerpen saneringsplan voor krantenwereld

Twee vakbonden van drukkers hebben met grote meerderheid het saneringsplan voor de krantenindustrie (pag. 427/2-'76) verworpen. Hiermee is het actieprogramma dat de krantenindustrie weer gezond had moeten maken op losse schroeven komen te staan.
Het plan, ,,Program for Action" is in 1976 na moeizame onderhandelingen opgesteld door een commissie met vertegenwoordigers van diverse belangengroepen. Min of meer voor het eerst werd openlijk gesteld en geaccepteerd dat de kranten in Londen ongeveer 30% teveel personeel in dienst hebben. De commissie concludeerde gemeenschappelijk dat Fleet Street alleen kan overleven, wanneer het snel moderniseert en van loodzetten overstapt op fotozetten.
De vakbondsvertegenwoordigers accepteerden die vernieuwingen en doorkruisingen van de traditionele strikte competentiegrenzen, onder voorwaarde dat niemand tegen zijn wil zou worden ontslagen Er werd dan ook een vrijwillig afvloeiingsschema opgesteld. dat de directies ongeveer 225 miljoen gulden per jaar zou gaan Bosten.
Ongeveer 7000 werknemers zouden zo moeten verdwijnen, maar liet uiteindelijke resultaat zou zijn dat Fleet Street jaarlijks 180 tot 200 miljoen gulden kon gaan besparen.
De leden van de twee vakbonden, de National Graphical Association en een kleinere bond — hebben het plan nu echter getorpedeerd.

Regering dreigt met intrekking *staatssteun* aan British Leyland

Van eind februari tot half maart is liet British Leyland-concern, fabrikant van o.a. personenauto's, getroffen door een grote stakingsactie die het bedrijf op de rand **van** de ondergang heeft gebracht. Een dreiging met intrekking van overheidssteun heeft de stakers doen besluiten het werk weer te hervatten.
De staking begon half februari toen de bond van gereedschapsmakers een staking afkondigde om afschaffing van de geleide loonpolitiek te eisen. Toen was al een stakingsactie aan de gang wegens een voorgenomen herscholing van 32 verfspuiters en als protest tegen nieuwe tijd- en bewegingsstudies in de verfspuiterij, waardoor 16.000 man niet konden werken. De actie van de gereedschapsmakers, die op 21 februari begon, was niet officieel, maar werd algemeen nagevolgd. 3000 gereedschapsmakers legden het werk neer en daar zij zulke vitale posities in de fabrieken innamen kwam langzamerhand het gehele bedrijf tot stilstand, waardoor zo'n 30.000 man op non-actief werden gesteld. De directie was echter niet bereid om op de eisen van de gereedschapsmakers in te gaan.
Op 3 maart zei de minister voor industrie, Eric Varley, tijdens een spoeddebat in het Lage huis dat de

regering overwoog de overheidssteun aan het bedrijf stop te zetten. Varley zei: ,,De werkers van Leyland kunnen hun zaak vermoorden of redden, zij hebben hun lot helemaal zelf in handen."
In 1974 heeft de regering 95% van Leyland overgenomen en ondergebracht bij de National Enterprise Board.
Op 8 maart kwam er zicht op een oplossing toen er gesprekken begonnen tussen de leiders van de wilde staking en de vakbondsleiders, nadat de Leyland-directie had toegezegd dat er een aantal werkgroepen zou worden opgezet om de arbeidsverhoudingen en de loonstructuur binnen de onderneming te bekijken. Op 10 maart wees het stakingscomité de voorstellen evenwel af en werd de staking voortgezet.
Op 15 maart stelde de directie, daarin gesteund door de vakbonden, een nieuw ultimatum: het werk moest worden hervat of er zouden ontslagen vallen. Daarop besloten de stakingsleiders de actie te stoppen en werd het werk langzamerhand hervat. Naar schatting is door de staking de produktie van 60.000 auto's vervallen wat een schade van f 172 mln voor het bedrijf betekent. De regering heeft aangekondigd dat het bedrijf verder gestroomlijnd gaat worden om het efficiënter te laten werken.
Eerder had de directie toegezegd bereid te zijn om de loonverschillen in de 37 autofabrieken weg te strijken. Ook zullen er studies worden verricht over extra beloning voor gespecialiseerde vaklieden, zoals de gereedschapsmakers.
Eind maart deelde de directie mee dat er zeker drie maanden niet geïnvesteerd zal worden in projecten in de sector personenauto's, omdat er door de stakingsacties een ernstig tekort aan kasmiddelen is ontstaan. Een van de gevolgen daarvan is dat de produktie van een nieuwe kleine personenauto, die de grote concurrent van de kleine modellen van Ford, Fiat en Volkswagen had moeten worden en het bedrijf uit de moeilijkheden had moeten helpen, verlaat zal worden. (The ***Times,*** NZZ, *NRC/H'blad)*

VERVROEGDE PENSIONERING MIJNWERKERS

De Britse mijnwerkers zijn begin februari akkoord gegaan met de regeling waarbij de ondergronders op 62-jarige leeftijd gepensioneerd worden. In 1980 gaat de pensioenleeftijd nog eens omlaag tot 60 jaar, maar ook alleen voor de arbeiders die 20 jaar ondergronds hebben gewerkt.
Deze regeling is een compromis tussen de oorspronkelijke eis van de mijnwerkers — onmiddellijke pensionering van 60-jarigen en ouder — en een aanvankelijke weigering van de National Coal Board.
De leiding van het genationaliseerde mijnbedrijf vreesde dat de kosten niet te dragen waren, en dat er een chaos zou ontstaan door het abrupte vertrek van zoveel vakbekwame kompels.
Het nu geaccepteerde compromisvoorstel betekent een kostenverhoging van f 2,60 per ton kolen. De vanouds radicale mijnwerkers hebben het bestuursvoorstel van de Nationale Unie van Mijnwerkers niet een krappe meerderheid (55% voor, 45% tegen) geaccepteerd in een stemming waaraan 73% van de leden heeft deelgenomen.
De Coal Board moet nu nog met enkele kleine vakbonden onderhandelen, maar die zullen, nu de grote beslissing is gevallen, wel dezelfde afspraak accepteren.
De verdeelde stemming in de mijnwerkersunie is een teken van de ontevredenheid over het feit, dat de vervroegde pensionering alleen voor lelden met 20 jaar onderaardse dienst geldt, maar de president, Joe Gormley, heeft al gezegd dat deze afspraak een prachtig uitgangspunt is om bij de volgende onderhandelingen vervroegd pensioen voor alle werkers in de kolenindustrie te krijgen. *(NRC/H'blad)*

BELGIË

VERKIEZINGEN IN DUITSTALIG BELGIË

De Duitstalige Belgen die voor de algemene verkiezingen niet over een exclusief Duitstalig kiesarrondissement beschikken, brengen hun stem uit in het Waalse kiesarrondissement Verviers, dat twee Duitstalige kantons omvat. Daar waren de uitslagen op 17 april:

KAMER

	Kanton St. Vith	Kanton Eupen	Samen
SPB (soc.)	1.311 (10,14%)	2.243 (12,78%)	3.354 (11,66%)
CSP (chr.)	5.436 (42,06%)	7.106 (40,49%)	12.542 (41,16%)
PRF (lib.)	2.124 (16,43%)	4.206 (23,97%)	6.330 (20,77%)
PDB	3.880 (30,02%)	3.535 (20,14%)	7.415 (24,33%)

SENAAT

	Kanton St. Vith	Kanton Eupen	Samen
SPB	1.121 (8,66%)	2.837 (16,83%)	3.958 (13,28%)
CSP	4.303 (33,24%)	6.748 (40,04%)	11.051 (37,09%)
PRF	2.357 (18,21%)	2.053 (12,18%)	4.410 (14,80%)
PDB	4.968 (38,38%)	4.747 (28,17%)	9.715 (32,61%)

Het aantal blanco en ongeldige stemmen lag in beide kantons erg hoog: 14,99% in Eupen en 19,34% in Sankt-Vith.
Opmerkelijk is de sterke positie van de Partei der Deutschsprachigen Belgier (PDB), dic een ,,volks-nationalistisch" programma heeft.
De Duitstaligen beschikken in het parlement over twee Kamerleden, W. Schyns (chr.) en F. Dupont (soc.), en over de nationaal gecoöpteerde, liberale senator F. Evers.
Samen met de algemene verkiezingen hadden op 17 april ook verkiezingen plaats voor de adviserende Rat der Deutschen Kulturgemeinschaft. De uitslag (in zetels):

CSP	10	(—2)
PDB	7	(+1)
PRF	5	(+1)
SPB	3	(s.q.)

De leden van de nieuwe Rat werden op 13 mei geïnstalleerd. Het CSP-lid A. Gehlen werd met 18 op 25 stemmen tot voorzitter herkozen.

COALITIES IN PROVINCIERADEN

De op 17 april verkozen provinciale raden installeerden op 22 april hun bestendige deputaties. Op Henegouwen na, werden in alle provincies de oude coalities gehandhaafd, d.w.z. dat christelijken en socialisten samen besturen in de provincies Antwerpen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Limburg, Namen en Luik; christelijken, socialisten en liberalen in Brabant; socialisten, liberalen en RW in Luxemburg.
Alleen in Henegouwen waar de socialisten opnieuw de volstrekte meerderheid veroverden, regeren zij bijgevolg alleen. (In 1974 kwam daar een coalitie van socialisten en christelijken tot stand.)
De nieuwe provincieraad van Antwerpen wordt voorgezeten door een vrouw: Paule Daems–Van Ussel (CVP). Het is de eerste maal dat

een vrouw een provincieraad voorzit.

GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ

Op 26 april werd prof. Albert Coppé, voormalig lid en ondervoorzitter van de EG-Commissie, benoemd tot voorzitter van de raad van beheer van de Generale Bankmaatschappij, in opvolging van Guillaume Dirckx. Vice-voorzitters worden René Lamy en Yves Boël.

DISCONTO VERLAAGD

De Nationale Bank verlaagde m.i.v. 5 mei haar discontovoet van 7 tot 6.5%. Volgens een mededeling van de bank wordt de verlaging verantwoord door het conjunctuurverloop en bevorderd door de vermindering van de inflatoire druk, de bevredigende toestand op de deviezenmarkt, het verloop van de kortlopende rente in het buitenland en de ruimte op de binnenlandse geldmarkt. De vorige verlaging gebeurde op 17 febr. Toen werd het disconto verlaagd van 8 naar 7%. Op 6 januari was het teruggebracht van 9 naar 8%.

(Vor. ber. pag. 140/2.)

IERLAND

NOODTOESTAND AFGEKONDIGD. NIEUWE ANTI-TERRORISTENWET AFGEKONDIGD. PRESIDENT O'DALAIGH TREEDT AF NA KRITIEK. PATRICK MILLERY TOT OPVOLGER GEKOZEN

Na de moordaanslag op de Britse ambassadeur in de Ierse republiek in juli '76 (pag. 307/3 e.v.) maakte de Ierse regering op 25 augustus '76 bekend dat zij het parlement zou vragen akkoord te gaan met de afkondiging van de noodtoestand, dit om een spoedig aannemen van een aantal anti-terrorismewetten mogelijk te maken.
De regering maakte tevens enkele bijzonderheden bekend van de wetten die zij ingevoerd wilde zien.
Deze waren:
verhoging van de maximumstraf voor het lidmaatschap van de IRA van 2 naar 7 jaar gevangenisstraf; invoering van een gevangenisstraf (maximaal 10 jaar) voor personen die mensen recruteren voor subversieve groeperingen, voor personen die in het openbaar de IRA aanprijzen en voor personen die samenzweren; verhoging van de gevangenisstraf van 2 jaar naar 15 jaar voor het illegaal opleiden van mensen in het gebruik van wapens; verhoging van de gevangenisstraf voor pogingen met geweld de regering af te dwingen veroordeelde gevangenen vrij te laten van 7 naar 20 jaar; het invoeren van levenslange gevangenisstraf voor ontvoering.

Op 31 augustus en 1 september werd in beide huizen van het parlement gedebatteerd over het uitroepen van de noodtoestand.
De leider van de oppositie, Jack Lynch, had bij die gelegenheid nogai wat kritiek op liet uitruepen van de noodtoestand, dat hij niet de meest geëigende manier achtte om misdrijven zoals de moordaanslag op de Britse ambassadeur te voorkomen.
Alleen versterking van de veiligheidstroepen en het verzekeren van de medewerking van het publiek bij de opsporing en voorkoming van misdrijven kon preventief werken. Verder achtte Lynch het invoeren van speciale straffen niet noodzakelijk, omdat de bestaande bepalingen, indien toegepast, al effectief genoeg zouden zijn. Het uitroepen van de noodtoestand maakt de situatie alleen maar ernstiger, aldus Lynch.

Op 2 en 16 september namen resp. het Lagerhuis en de Senaat de wet op de noodtoestand aan.
Tijdens het debat over de anti-terrorismewetten verklaarde de regering, zich bij monde van de minister van justitie Patrick Cooney bereid een amendement ingediend door de oppositie over te nemen m.b.t. het aansporen tot het lidmaatschap van een onwettige organisatie.
Deze wet werd op 15 september door het Lagerhuis en op 17 september door de Senaat aangenomen.

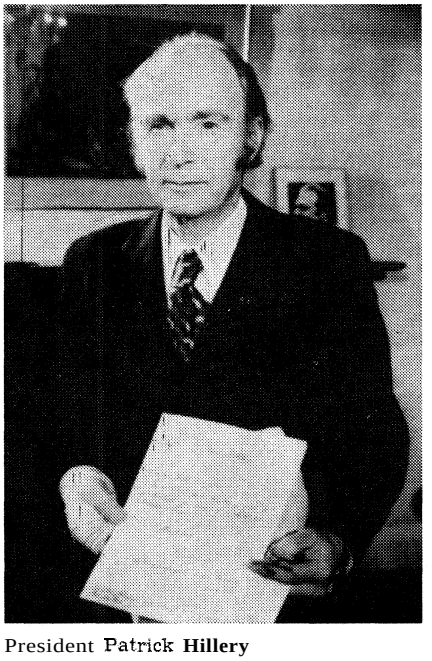

President Patrick Hillery

Op 24 september '76 tekende president O'Dalaigh de anti-terrorismewetten. Hij besloot echter met de ondertekening van de wet op de noodtoestand te wachten totdat hij daaromtrent het advies van het Hooggerechtshof had ingewonnen Naar werd meegedeeld wilde de president zich ervan vergewissen of de wet niet in strijd met de grondwet was.

Op 15 okt. 1976 deelde de president van liet Hooggerechtshof mee dat de wet niet in strijd was met de grondwet el1 op 16 okt. ondertekende de president de wet.

Op 18 okt. 1976 uitte de minister van defensie, Patrick Donnegan, tijdens een redevoering op een diner voor officieren en soldaten in Mullingar kritiek op het optreden van de president. Hij sprak er zijn bevreemding over uit dat de president het noodzakelijk had geoordeeld de wet aan het Hooggerechtshof voor te leggen. De oppositie diende daarop een motie in, waarin het aftreden van de minister werd geëist, maar deze werd op 21 okt. 1976 met 63 tegen 58 stemmen verworpen.

Op 22 okt. maakte de president bekend dat hij aftrad. In een brief verklaarde hij dat dit de enige manier was om zijn persoonlijke integriteit te bewaren en de onafhankelijkheid van het presidentsambt te waarborgen. Tevens publiceerde hij brieven die hij en de minister van defensie in de daaraan voorafgegane dagen hadden gewisseld en waaruit bleek dat de minister van defensie zijn verontschuldigingen had aangeboden over zijn uitlatingen, maar dat deze door de president waren afgewezen.

Op 9 nov. werd dr. Patrick Hillery, vice-president van de Europe Commissie sedert jan. 1973 en oud-minister van buitenlandse zaken, tot president van de Ierse Republiek gekozen als opvolger van O'Dalaigh. Hij was op 2 nov. kandidaat gesteld door de oppositionele Fianna Fail-partij en daar de regeringspartij Fine Gael en de socialistische partij die samen met de Fine Gael de regeringscoalitie vormt, geen bezwaar hadden, werd Hillery gekozen. Op 3 dec. 1976 werd Hillery beëdigd.

Dr. Hillery was arts in Canada en Dublin voordat hij in 1951 in de politiek ging. Hij was achtereenvolgens minister van onderwijs, van industrie en handel, van arbeid en van buitenlandsche zaken. In 1973 werd hij benoemd tot lid van de Europese Commissie, toen Ierland tot de Gemeenschap toetrad. Hij was daar in het bijzonder belast met sociale vraagstukken *(The Times, NZZ, NRC/H'blad)*

ONTVOERING DR. HERREMA, VEROORDELING KIDNAPPERS

Begin oktober '75 werd de Nederlandse fabrikant dr. Tiede Herrema door leden van de Provisional IRA hij Limerick ontvoerd en meer dan een maand vastgehouden.
Dr. Herrema, directeur van Ferenka Ltd. werd op 3 oktober '75 toen hij op weg was naar zijn werk ontvoerd. De daders dreigden hem te doden tenzij drie gearresteerde leden van de Provisional IRA binnen 48 uur werden vrijgelaten.
Het betrof dr. Bridget Rose Dugdale, een Engelse vrouw die de Provisionals steunde en een gevangenisstraf van 9 jaar uitzat in de gevangenis van Limerick wegens haar aandeel in het kidnappen van een helikopter, die gebruikt was om een politiebureau in Noord-Jerland te bombarderen, Kevin Mallon en James Hyland, die een gevangenisstraf van 5 jaar uitzat wegens verboden wapenbezit.
De Ierse regering verwierp de eis van de kidnappers en er werd een uitgebreide speuractie op touw gezet naar de verblijfplaats van Herrema en zijn ontvoerders.
Namens de Nederlandse maatschappij AKZO, de moedermaatschappij van Ferenka, werd door de katholieke geestelijke, Donal O'Mahoney, contact gezocht met de ontvoerders.
Op 21 oktober '75 ontdekten veiligheidstroepen de verblijfplaats van Herrema m het dorpje Monastereven, waar Herrema gevangen werd gehouden door twee van zijn ontvoe ders Eddie Gallagher en Marian Coyle.
Volgens persberichten is Gallagher de vader van het kind van Dr. Bridget Rose Dugdale. De Provisional IRA ontkende overigens dat hij nog deel uitmaakte van hun organisatie.
Op 7 november '75 gaven de ontvoerders zich over. Dr. Herrema bleek ongedeerd.
Na een proces van 11 dagen werden Eddie Gallagher, Marian Coyle, Brian McGowan en John Vincent Walsh op 11 maart 1976 door de speciale rechtbank in Dublin schuldig bevonden en tot verschillende gevangenisstraffen veroordeeld wegens ontvoering van dr. Herrema. Gallagher werd veroordeeld tot in totaal 42 jaar gevangenisstraf, Coyle tot in totaal 33 jaar en de beide andere ontvoerders ieder tot in totaal 10 jaar. (The Times, *NRC/H'blad)*

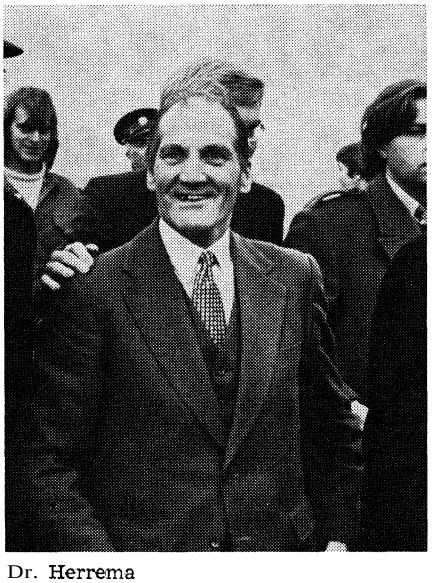
Dr. Herrema

ZWITSERLAND

DR. KURT FURGLER TOT BONDSPRESIDENT VOOR '77 GEKOZEN. ELIZABETH BLUNCHY VOORZITTER NATIONALE RAAD.

Op 8 december '76 is de vice-president van de Bondsraad, dr. Kurt Furgler, tot bondspresident voor 1977 gekozen. Bondsraad Willi Ritschard zal in 1977 het vice-presidentschap bekleden.
Op 2 mei werd Elizabeth Blunchy gekozen tot voorzitter van de nationale raad, een van de beide kamers van het parlement. Uit hoofde van die functie zit zij ook de verenigde vergadering van beide huizen van het parlement voor.
Het is de eerste maal dat een vrouw een dergelijke functie in Zwitserland bekleedt.
Mevrouw Blunchy, die al jarenlang deel uitmaakt van het parlement, heeft zich daar vooral ingezet voor een herziening van het Zwitserse familierecht, met name voor een verandering van de rechtspositie van de vrouw, herziening van het kinder- en adoptierecht en van het huwelijks- en huwelijksgoederenrecht. Zij is lid van de christelijke volkspartij. *(NZZ,* FAZ, Le Monde)

Elizabeth **Blunchy**

OESO-RAPPORT OVER ECONOMIE

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling heeft in haar jaarlijkse rapport over de Zwitserse economie geconstateerd dat de economie zich slechts uiterst traag zal herstellen van de economische recessie waarin ook dit land terecht is gekomen. Het bruto nationaal produkt is in twee jaar tijd met 8% gedaald en voor 1977 is een stijging van slechts 0,5% te verwachten.
De Zwitserse economie is, aldus het OESO-rapport, door een dieper dal gegaan dan de economieën van de andere OESO-landen. Dat de werkloosheid gering is wordt verklaard uit het feit, dat circa 200.000 buitenlandse arbeiders, ongeveer 6% van de actieve beroepsbevolking, Zwitserland hebben verlaten.
De situatie op de Zwitserse arbeidsmarkt zou nog in '77 nauwelijks verbeteren. Misschien zal de werktijd iets worden verlengd, hetgeen tot een kleine vermindering van de gedeeltelijke werkloosheid als gevolg van arbeidstijdverkortingen zal leiden.
Het aantal werklozen zou in '77 gelijk blijven aan het aantal van 1976, ongeveer 20.000 personen, ca. 0,6% van de actieve beroepsbevolking. Bij dit cijfer is rekening gehouden met een verdere vermindering van het aantal buitenlandse arbeiders in Zwitserland, aldus het rapport.
De loon- en prijsontwikkeling zal in '77 waarschijnlijk zeer bescheiden blijven. Omdat slechts een geringe stijging van de lonen en salarissen wordt verwacht, zal de prijsontwikkeling weinig verschillen

met die van '76. Nog steeds staan veel woningen leeg, wat merkbaar zou moeten zijn in de huren en ook de hypotheekrente blijft verder dalen. Al met al zullen de consumentenprijzen in '77 tussen de 2 en 3% stijgen (in '76 plus 1,7%).

Het OESO-rapport waarschuwt voor de invloed die het grote overschot op de kapitaalopbrengstenbalans. (voor '77 wordt een overschot van 9.5 mrd frs verwacht). kan hebben op de koers van de Zwitserse franc Tussen 1970 en het derde kwartaal van 1976 is de Zwitserse franc vergeleken met de Italiaanse lire ruim 130% duurder geworden, vergeleken met de Amerikaanse dollar 75% en vergeleken met de Duitse mark 20%

Het handhaven van de concurrentiepositie op de wereldmarkt is voor Zwitserland zeer belangrijk: de uitvoer van goederen en diensten vertegenwoordigde in 1976 bijna eenderde van het bruto-nationale produkt.

De concurrentiecapaciteit, waarvan het prijselement slechts een onderdeel is, blijkt over een groot incasseringsvermogen te beschikken, aldus het OESO-rapport, dankzij de ,,traditionele kwaliteit van de Zwitserse produkten". Maar wanneer de exportprijzen als gevolg van een nieuwe koersstijging van de franc verder stijgen, ,,zou een kritische drempel bereikt kunnen worden".

Voor 1977 verwacht het OESO-rapport een sterke vermindering van de exportstijging. In 1976 steeg het volume van de Zwitserse export nog met 11,5%, in 1977 zou slechts een groei van 4,5% verwacht kunnen worden. De invoer zal iets meer toenemen dan in 1976: ongeveer met 5%. De industriële produktie zou met niet meer dan 2 of 3% stijgen.

Het OESO-rapport adviseert de Zwitserse regering over te gaan tot een actievere financieringspolitiek, die tot vergroting van de binnenlandse vraag zal leiden.

Daarbij kan Bern een groter begrotingstekort op de koop toe nemen, omdat immers een deel van dat tekort conjunctureel bepaald is. Als de conjunctuur weer aantrekt zullen immers ook de belastingopbrengsten (die het begrotingstekort helpen dekken) weer toenemen. *(NRC/H'blad)*

VOORSTELLEN TOT VERMINDERING AANTAL EN RECHTEN BUITENLANDERS BIJ REFERENDUM VERWORPEN

Op 13 maart zijn drie voorstellen die beoogden liet aantal buitenlanders cri de rechten van buitenlanders in Zwitserland drastisch te verminderen per referendum door een grote meerderheid van Zwitsers verworpen.

Een voorstel van de Republikeinse Beweging van James Schwarzenbach om het aantal in Zwitserland wonende buitenlanders in een periode van tien jaar met 260.000 te verminderen (dus jaarlijks 26.000 mensen de grens overzetten) haalde slechts 29.4% ja-stemmen.

De ..Nationale Aktion gegen die Überfremdung von Volk und Heimat" (Nationale actie tegen de buitenlandse overheersing van Volk en vaderland) was de indiener van de andere twee anti-vreemdelingenvoorstellen Het beperken van het aantal naturalisaties tot 4000 per jaar werd door 66,2% van de stemmers afgewezen. Op liet ngenblik zijn er gemiddeld ong. 10.000 naturalisaties per jaar.

Landbouw

Het aantal naturalisaties zou pas weer mogen toenemen. aldus het voorstel van de Nationale Aktion, wanneer de Zwitsers geheel van hun eigen Zwitserse landbouw zouden kunnen leven.

Ook verwierpen de Zwitsers (76,6%) het tweede voorstel van de Nationale Aktion: het houden van referendums over alle internationale verdragen die Zwitserland met andere landen sluit, en met terugwerkende kracht, over alle verdragen die in het verleden zijn gesloten. Daarbij ging het er de Nationale Aktion vooral om een volksstemming af te dwingen over het verdrag dat Zwitserland in 1964 met Italië sloot, over de rechten voor Italiaanse immigranten in Zwitserland. Het verspreiden van vlugschriften met teksten als ,,vreemdelingen zijn crimineler dan wij" en argumenten als ,,buitenlanders eten ons Zwitserse voedsel op" zijn hun doel dus kennelijk voorbijgeschoten, Om over een bepaald voorstel een referendum af te dwingen heeft men 60.000 handtekeningen nodig. Het eerste tegen buitenlanders gerichte voorstel heeft nooit het stadium van een volksstemming bereikt. Het werd in 1968 ingetrokken. In 1970 verwierpen de Zwitsers met een krappe meerderheid (54% neestemmen) liet eerste anti-vreemdelingenvoorstel van James Schwarzenbach. In 1974 haalde een voorstel van de Nationale Aktion om in drie jaar een halfmiljoen buitenlanders liet land uit te zetten niet meer dan 34,2% van de stemmen. Maar door de broedertwist die in die dagen heerste in het uiterst rechtse kamp, boycotten James Schwarzenbach en zijn aanhang in 1974 het voorstel van de Nationale Aktion. Ter gelegenheid van het referendum was de vriendschap echter weer hersteld.

Volgens de laatste niet-officiële schatting heeft Zwitserland momenteel 6,2 mln inwoners, van wie 958.600 buitenlanders. Van deze in Zwitserland wonende buitenlanders hebben 10.201 de Nederlandse nationaliteit

De Zwitserse regering is zeer verheugd over de uitslag van de volksstemming, die dit keer drie voorstellen tegen buitenlanders tegelijk betrof. Ook de Zwitserse pers toonde zich tevreden over het resultaat. James Schwarzenbach heeft inmiddels laten weten dat de strijd tegen de ,,buitenlandse overheersing" voor wat hem betreft nu is beëindigd. Als toekomstige taken voor zijn Republikeinse Beweging ziet Schwarzenbach .,het handhaven van de onafhankelijkheid van het vaderland, en het in stand houden van het recht en de binnenlandse orde".

Valentin Oehen, de leider van de Nationale Aktion, was alleen maar teleurgesteld over de uitslag, maar zet de strijd door. Zijn beweging is alweer bezig tnet het verzamelen van handtekeningen voor een volgend volksinitatief dat de rechten van de Zwitserse arbeider wil beschermen tegen vermeend gevaar van buitenlandse arbeiders.

Dat een zeer aanzienlijk deel van de werkgelegenheid voor Zwitserse arbeiders door buitenlanders is gebracht, vermeldt Oehen niet. *(NRC/H'blad)*

REFERENDUM OVER 40-URIGE WERKWEEK

Op 5 december hebben de Zwitserse kiezers per referendum een voorstel tot invoering van de 40-urige werkweek van de hand gewezen.

In het zelfde referendum sprak een meerderheid zich uit voor handhaving van het prijsbeheersingssysteem en voor speciale bevoegdheden van de regering om in te grijpen in het geld- en kredietwezen.

Het initiatief tot het referendum was uitgegaan van de POOCH, een aantal kleine progressieve organisaties.

De vakbeweging was tegen het voorstel tot vermindering van de werktijd. Vermindering van werktijd komt neer op loonsverhoging en daar is gezien de economische situatie geen geld voor. *(NRC/H'blad)*

TSJAAD

AANSLAG OP STAATSHOOFD. VERIJDELDE STAATSGREEP. DOODVONNISSEN

Bij een militaire parade in N'Djamena ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de machtsovername door president Felix Malloum (pag. 381 e.v. - 1975) werden op 13 april 1976 drie granaten geworpen naar het erepodium. De daar aanwezige president bleef ongedeerd, maar acht anderen werden gedood en 71 personen raakten gewond.

Het Nationale Bevrijdingsfront van Tsjaad (Frolinat), geleid door Abba Siddick, maakte dezelfde dag te Algiers bekend voor de aanslag verantwoordelijk te zijn, die een eind had moeten maken aan generaal Malloums ,,militaire dictatuur".

Op 26 maart 1977 veroordeelde het staatsveiligheidshof in verband met die aanslag vier leden van het Frolinat, o.w. Hassan Abakar Adef, ter dood. De vier werden op 4 april door een vuurpeloton terechtgesteld.

Voorts veroordeelde het hof 10 personen tot gevangenisstraffen variërend van 5 jaar tot levenslang, terwijl 12 aangeklaagden werden vrijgesproken.

Op 1 april was in de hoofdstad officieel bekendgemaakt dat in de voorgaande nacht een gewapende groep o.l.v. onder-luitenant Brahim Abakar Koumba had gepoogd het hoofdkwartier van de opperste militaire raad te overmeesteren, maar dat die aanslag door de politie was verijdeld. Bij de gevechten zouden ca. 12 personen gewond zijn geraakt, van wie een, luitenant-kolonel Ali Dabio (de stafchef van het leger), later aan zijn verwondingen bezweek. Volgens latere berichten echter hadden ca. 60 militairen met gebruik van pantserwagens getracht het presidentiële paleis te bezetten en waren bij die vijf uur durende actie 8 personen gedood. Koumba, zelf een moslem, had de aandacht willen vestigen op een beweerde onrechtvaardige behandeling van moslems in het leger.

De negen personen, die als voornaamste aanstichters van de overval werden beschouwd, werden op 6 april door een vuurpeloton terechtgesteld. Zeven of acht van hen waren militairen. (Le Monde AFP, The Times)

VRIJLATING ECHTPAAR CLAUSTRE DOOR BEMIDDELING VAN KOLONEL KADHAFI VAN LIBIË. ROL FRANKRIJK. TERUGTREKKING FRANSE TROEPEN UIT TSJAAD

Op 30 jan. werd mevr. Françoise Claustre, die sinds 21 apri! 1974 door Toubou-rebellen in Noord-Tsjaad was vastgehouden, samen met haar echtgenoot, Pierre Claustre, die sinds 23 aug 1975 in hetzelfde gebied had gevangen gezeten, vrijgeiaten na een bemiddelingsactie van de Libische regering. Zij werden overgebracht naar de Libische hoofdstad Tripoli, waar zij op 31 jan. door kolonel Kadhafi werden ontvangen, voordat zij op 1 febr. in Frankrijk terugkeerden.

In aansluiting op de vorige berichten (pag. 526/2 - 1974 en 379/3 e.v. - 1975) volgt hieronder een overzicht van de affaire-Claustre en de daarmee samenhangende ontwikkelingen.

Ontwikkelingen *i.z.* affaire Claustre (april - okt. 1975)

De onderhandelaar van de Franse regering, majoor Pierre Galopin, die op 4 aug. 1974 door de Toubou-rebellen van Hissène Habre was gevangen genomen (pag. 380/1 - '75), was terechtgesteld, naar Habre de nieuwe Franse onderhandelaar, Robert Puissant, op 12 april 1975 meedeelde (pag. 380/2 - '75).

Bij die ontmoeting, die ook werd bijgewoond door Estrade (de consul-generaal van Frankrijk in Tsjaad), formuleerde Habre de volgende eisen: Frankrijk moet wapens ter waarde van 4 mln francs leveren plus uitrusting ter waarde van 6 mln francs. Deze eisen worden niet openbaar gemaakt.

De met mevr. Claustre sinds 21 april 1974 gegijzelde Marc Combe wist te ontsnappen en arriveerde op 23 mei 1975 in de oase Kufra (Libië) en reisde vandaar door naar Frankrijk. Overeenkomstig de toezegging van de Franse minister van samenwerking, Pierre Abelin, op 22 mei 1975 (pag. 380/2 - '75) zette de Franse regering haar pogingen voort om de vrijlating van mevrouw Françoise Claustre te verkrijgen. De gevolmachtigde minister, Stéphane Hessel, vertrok daartoe op 5 juni naar N'Djamena. Hij slaagde er pas op 16 juni na drie vergeefse missies in Hissène Habre te ontmoeten. Hij deelde vervolgens mee dat een akkoord was bereikt: mevr. Claustre zou op 1 aug. worden vrijgelaten tegen betaling van een losgeld van 4 mln fr. en de levering van niet militair materiaal ter waarde van 6 mln fr.

Hoewel Hessel nadrukkelijk verklaarde dat er geen sprake was van wapenleveranties, bleken de autoriteiten van Tsjaad daarvan niet overtuigd. Op 23 juli besloot de opperste militaire raad de aan de Fransen verleende toestemming om rechtstreeks met Habre te onderhandelen in te trekken. Hessel werd verweten dat hij de regering van Tsjaad niet op de hoogte gebracht had van de teneur van de onderhandelingen en hij werd beschuldigd van ,,inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Tsjaad".

Maar minister Abelin verklaarde dezelfde dag dat de autoriteiten van Tsjaad u-el degelijk op de hoogte waren gehouden en hij verzekerde opnieuw dat aan de rebellen geen wapens zouden worden geleverd.

Reeds de vorige dag was generaal Michel Duval, adviseur op het Franse ministerie van samenwerking, naar N'Djamena gestuurd om de nodige opheldering te verschaffen; na een onderhoud met president Malloum keerde hij op 26 juli in Parijs terug.

Maar die missie had kennelijk geen succes en ook Hessel keerde op 26 juli onverrichterzake naar Parijs terug. De regering van Tsjaad, die zelf „globale onderhandelingen" met de Toubou-rebellen wilde voeren, werd er in de Franse pers voor verantwoordelijk gesteld dat mevr. Claustre op 1 aug. niet vrijkwam.

De houding van de regering van Tsjaad hield verband met een incident. Op het moment van het akkoord Hessel — Habre bracht een vliegtuig drie fotografen van het persbureau G a m m a, die twee maanden bij de rebellen hadden vertoefd, van Tibesti naar Frankrijk terug zonder dat de vereiste vergunning voor het overvliegen van het grondgebied van Tsjaad was verleend De autoriteiten vroegen zich af of met dit toestel geen wapens waren geleverd.

Bovendien betreurde de regering van Tsjaad op 26 aug een ,,clandestiene reis" van Pierre Claustre, die op 23 aug. in Tibesti was gearriveerd aan boord van een vliegtuig dat eveneens journalisten vervoerde.

Op 2 sept. 1975 liet Hissène Habre de Franse autoriteiten via een journalist van Gamma weten dat hij mevr. Claustre op 23 sept. om 10.00 uur zou laten terechtstellen, als het vereiste losgeld niet tevoren was voldaan. Bovendien was Pierre Claustre bij zijn „ilegale reis" door de rebellen gevangengenomen.

De Franse regering, die verklaarde ,,niet te weigeren het losgeld te betalen", stuurde een nieuwe afgezant,

René Journiac (een vroegere medewerker van Foccart), naar Tsjaad. waar hij in de nacht van 5 op 6 sept. in N'Djamena arriveerde. Hij werd echter pas op 10 sept. door president Malloum ontvangen.

Behalve door dit ultimatum was de Franse publieke opinie ook geschokt door een inrerview met inevr Claustre, dat op 10 sept door de Franse tv werd uitgezonden Daarin zei zij o a . ,,Nooit had ik gedacht dat de Franse regering zo laf zou zijn Als er maar een ambassadeur op het spel had gestaan in plaats van Combes of mij Zeker, dan zou men iets hebben geddan Het was nodig dat mijn echtgenoot smeekte, dat hij tekeer ging voordat nien zich een beetje met mijn lot bezighield . ''
Na her zien van die uitzending stelde de minister van samenwerking, Abelin, dat het mislukken van de onderhandelingen die op 1 aug tot de vriilating van mevr Claustre hadden moeten leiden, te wijten was aan ongelukkige ,,particuliere initiatieven'', met andere woorden aan de echtgenoot Pierre Claustre, die om de vrijlating van zijn vrouw te bewerken uiteindelijk zelf zijn vrouw had opgezocht en met Habre had onderhandeld, maar bij zijn vierde bezoek eind augustus door deze eveneens was vastgehouden.

Mevr. Françoise Claustre tijdens haar gevangenschap bij de Toubou-rebellen

Inmiddels was de geestelijke leider van de Toubous, de Derdei, na een ballingschap in Libië van 9 jaar op 14 aug. 1975 in N'Djamena teruggekeerd en op 31 aug. in zijn geboorteplaats Zouar en toen tevens in zijn functies hersteld. Derdei Wodei Kichidemi had op 7 sept. een onderhoud met Hissène Habre, waarover geen bijzonderheden werden bekendgemaakt.

De Derdei was bij zijn terugkeer uit Libië vergezeld van de minister van buitenlandse zaken van Tsjaad, die tevoren een driedaags bezoek aan Libië had gebracht.

Drie zonen van de Derdei waren bij botsingen niet regeringstroepen van het bewind-Tombalbaye om het leven gekomen, terwijl de vierde, Goukouni, een rebellengroep leidde waarvan de troepen (het tweede of noordelijke leger) toen door Hissène Habre werden aangevoerd.
De Derdei verklaarde in officiele toespraken dat na de val van Tombalbay (pag 381-1975) de tijd voor nationale verzoening was gekomen
De opperste militaire raad van Tsjaad maakte op 18 okt 1975 bekend dat ook ae vroegere rebellenleider Hassan Ahmed Moussa uit ballingschap in Libië naar Tsjaad was teruggekeerd en zijn steun aan bet nieuwe bewind van Malloum had betuigd Moussa was de leider van het Bevrijdingsfront van Tsjaad (Front de liberation du Tchad – FLT), een groepering die zich in 1970 van het FROLINAT van Abba Siddick had afgescheiden

Nadat Journiac op 12 sept. 1975 de Franse president verslag had uitgebracht van zijn besprekingen met generaal Malloum, maakte de Franse regering nog dezelfde dag bekend dat zij bereid was 10 mln fr. te betalen voor de vrijlating van mevr. Claustre. Zij verzocht Hissene Habre de modaliteiten vast te stellen. Het Franse aanbod was blijkbaar zonder toestemming van de autoriteiten van Tsjaad tot stand gekomen, want de opperste militaire raad beschuldigde in een communiqué op 13 sept. de Franse autoriteiten ervan ,,door de knieën te gaan'' onder ,,ontoelaatbare omstandigheden binnen de termijn bepaald aoor een beweerd ultimatum''. Speciale kritiek werd geleverd op Pierre Claustre, die ,,naar Tibesti gaat aan boord van een Frans vliegtuig, met een Franse bemanning, vergezeld door drie Franse journalisten, om zich te laten gijzelen teneinde de lopende onderhandelingen te torpederen en een zogenaamd ultimatum te suggereren, getekend door Hissène Habre, waardoor het gevoel van de Fransen kan worden opgewekt''. Het communiqué verweet de hele Franse pers het gezag van de Derdei, die stappen had ondernomen voor de bevrijding van mevr. Claustre, in twijfel te hebben getrokken, ja eigenlijk te beweren dat de oude man niemand vertegenwoordigde.

De bewoordingen van het communiqué hielden in dat de autoriteiten van Tsjaad Frankrijk elk recht ontzegden de onderhandelingen voort te zetten.

Niettemin richtte de Franse regering op 17 sept. een nieuwe oproep tot Habre, waarin zij, omdat een antwoord op haar aanbod was uitgebleven, aankondigde een schriftelijke boodschap per parachute op 19 sept. in het gebied van Yebbi-Bou te zullen droppen tegelijk met middelen om erop te antwoorden. Deze dropping van de boodschap plus een zender vond inderdaad op 19 sept. plaats. De autoriteiten van Tsjaad stelden dat het betreffende Franse toestel een landing had uitgevoerd en dat die omstandigheid gaf te denken dat het toestel wapens voor Hissene Habre vervoerde.
Deze liet via de zender op 22 sept. weten dat hij het Franse aanbod van 10 mln fr. onaanvaardbaar vond, en een definitief Frans standpunt voor het aflopen van het ultimatum op 23 sept. om 10.00 uur wenste. Dezelfde dag protesteerde de regering van Tsjaad bij Frankrijk tegen de ,,onverdraagbare handelingen op het grondgebied van Tsjaad''.

Na het aflopen van het ultimatum werd rnevr. Claustre niet terechtgesteld en zette Frankrijk de contacten met Habre voort. Een Franse afgezant, Louis Morel, die Habre goed had gekend tijdens diens opleiding in Frankrijk in 1964, had op 25 sept. een onderhoud met de rebellenleider, die hij in aanwezigheid van twee waarnemers uit Guinee-Bissau, een bedrag van 4 mln fr. in contanten overhandigde, terwijl over de levering van niet militair materieel ter waarde van 6 mln fr. overeenstemming werd bereikt.

Dat materieel werd in Toulouse geïnspecteerd door ambassadeurs van francofone Afrikaanse staten en de levering begon op 27 sept. en werd enkele dagen later voltooid. Maar toen de twee diplomaten uit Guinee-Bissau op 4 okt. in Tibesti met Hissène Habre over de datum en modaliteiten van mevr. Claustre spraken, deelde de leider van de Toubou-rebellen mee dat hij haar pas zou vrijlaten als Frankrijk ook wapens had geleverd.

De Franse regering deelde op 6 okt. mee dat zij geen wapens zou leveren, omdat dit strijdig zou zijn met de Afrikaanse politiek van Frankrijk en zijn internationale verplichtingen en omdat wapenleveranties aan de organisatoren van een gijzeling een verdere escalatie zouden inhouden van het internationale geweld. De Franse regering richtte zich tot internationale humanitaire organisaties, zoals het Rode Kruis, om ,,de bescherming van en de bijstand aan mevr. Claustre te verzekeren''.
De regering van Tsjaad leverde op 7 okt. kritiek op de Franse oproep,

die werd gekenschetst als ,,een poging tot internationalisatie van een zuiver Tsjadisch conflict". Van haar kant vroeg de Internationale Commissie van het Rode Kruis toestemming van Tsjaad om ten gunste van mevr. Claustre te mogen interveniëren, maar in de nacht van 10 op 11 okt. verzocht de opperste militaire raad van Tsjaad de ICRK ..zich van elke interventie te onthouden".

Van 21-23 okt. bracht Charles Edouard Bourbonière. de directeur van de VN-voorlichtingsdienst te Genève, als persoonlijke afgezant van VN-secretaris-generaal Waldheim, een bezoek aan Tsjaad, waar hij in N'Djamena twee maal een onderhoud had met president Malloum. Hij moest nagaan in hoeverre de VN zou kunnen bijdragen tot een oplossing voor de affaire-Claustre. Op zijn terugreis naar Genève verklaarde de afgezant zich op 23 okt. te Parijs ,,zeer voldaan" over zijn missie, maar over resultaten deelde hij niets mee. Wel had hij bij zijn aankomst in Tsjaad volgens *Reuter/AFP* gezegd: ,,Ik denk dat voor ons de affaire-Claustre is afgesloten". Hij meende dat Frankrijk ei: de Franse pers ,,mevr. Claustre veroordeeld" hadden.

En president Malloum stelde in een interview met *Le* Monde (30-10-'75) dat de affaire-Claustre in een impasse was geraakt vanwege het optreden van de Franse regering. De door president Amin van Oeganda in zijn kwaliteit van voorzitter van de OAE op 9 okt. aangekondigde stappen om ,,mevr. Claustre te redden" werden inderdaad ondernomen, maar de regering van Tsjaad liet hem weten dat die affaire de OAE niet aanging, aldus Malloum in bovengenoemd interview.

Terugtrekking Franse troepen uit Tsjaad

Intussen was de verhouding tussen Frankrijk en Tsjaad in een crisis geraakt. Op 22 sept. verbood de regering van Tsjaad aan Franse eenheden buiten hun kazernes te komen, Franse militaire vliegtuigen in Tsjaad kregen een startverbod opgelegd en de Franse basis te Sahr moest worden ontruimd, waarbij het personeel naar N'Djamena moest worden overgebracht. Terwijl die evacuatie op 23 sept. werd uitgevoerd, eiste de opperste militaire raad die dag inkrimping van de Franse troepen op de basis in N'Djamena. Op 27 sept. verlangde president Malloum de terugtrekking van de Franse troepen uit Tsjaad binnen een maand. Frankrijk had de nationale soevereiniteit geschonden door met de rebellen te onderhandelen en door hun oorlogsmateriaal te leveren, aldus het staatshoofd.

Op 12 okt. 1975 werd een begin gemaakt met de terugtrekking van de ruim 2 000 man Franse troepen uit Tsjaad. De eerste eenheden arriveerden toen op de basis van Hyères bij Toulon. Op 27 okt. werd de evacuatie voltooid, al bleven in Tsjaad wel 300 militaire en 564 civiele adviseurs (o.w. 350 docenten) achter.

Bemiddeling Gabon. Bezoek Chirac

De enige bemiddeling, die toen plaatsvond, werd ondernomen door de president van Gabon, Omar Bongo. Deze was reeds na een vierdaags verblijf in Frankrijk, in de loop waarvan hij besprekingen voerde met president Giscard d'Estaing, op 11 sept. 1975 naar Tsjaad vertrokken. Op 23 sept. stuurde hij een missie o.l.v. Martin Bongo, de minister van onderwijs, naar N'Djamena.

Op 26 sept. deelde de woordvoerder van de Franse president mee dat president Bongo zijn bemiddeling had voorgesteld om de traditionele goede betrekkingen tussen Tsjaad en Frankrijk te herstellen en dat dit voorstel door Frankrijk was aanvaard.

Op 20 okt. werd uit de omgeving van de regering van Tsjaad gemeld dat een ,,hoge Franse regeringspersoon" binnenkort in N'Djamena werd verwacht. Maar op 30 okt. zei president Omar Bongo tijdens een oponthoud in de hoofdstad van Tsjaad te betreuren dat Frankrijk premier Jacques Chirac niet naar Tsjaad gezonden had, hoewel president Giscard d'Estaing hem het voornemen daartoe had meegedeeld.

President Bongo had generaal Malloum nu voorgesteld een lid van de Gabonese regering naar de Franse autoriteiten te sturen om alsnog het bezoek van de Franse premier aan Tsjaad te regelen. De Gabonese minister van buitenlandse zaken, Paul Okoumba d'Okwatsegue, bracht op 18 nov. een boodschap van president Bongo aan de Franse president over. Op 21 nov. had hij samen met generaal Lescure, de inspecteur-generaal van de Franse overzeese troepen, een onderhoud van 2½ uur met president Malloum in N'Djamena. Als aanwijzing voor een toenadering tussen Frankrijk werd in Parijs aangeduid de vervanging van de Franse ambassadeur in Tsjaad eind november 1975, toen de Franse minister van samenwerking, Abelin, een boodschap van president Giscard overbracht aan de Gabonese president.

De bemiddeling leidde er uiteindelijk toe dat de Franse minister van uitrusting. Robert Galley, op 23 dec, gedurende twee uur door de president van Tsjaad, Malloum, ontvangen werd voor besprekingen over de samenwerking tussen Frankrijk en Tsjaad, waarbij de affaire-claustre van de discussie werd uitgesloten.

Na een tweede bezoek van minister Galley aan Tsjaad (22 jan. 1976) en een nieuw bezoek van president Bongo volgde op 5 en 6 maart 1976 een officiëel bezoek van de Franse premier Chirac aan Tsjaad.

Chirac voerde een reeks besprekingen met president Malloum, waarna beiden op 6 maart tien nieuwe samenwerkingsakkoorden ondertekenden ter vervanging van die uit 1960.

Die akkoorden betroffen een conventie i z Frans hulppersoneel in Tsjaad, de instelling van een gemengde commissie voor de samenwerking, een akkoord i.z. culturele samenwerking op het gebied van het hoger onderwijs, overeenkomsten i.z. de samenwerking op economisch en juridisch terrein en op het gebied van de gezondheidszorg, een bestuursconventie betreffende de douane, twee akkoorden over militair-technologische samenwerking en een overeenkomst i z. grondbezit.

Volgens Chirac zou Frankrijk zijn hulp ,,zeer aanzienlijk" vergroten: 40 mln fr i p v 15 mln fr voor investeringsprojecten. Al was de begrotingshulp voor 1976 nog niet definitief vastgesteld, zeker was dat die meer zou bedragen dan de 170 mln fr. van 1974 en dus ook meer dan de 145 mln fr. van 1975

Op militair terrein verviel de clausule i z een automatische defensie door Frankrijk in geval van een aanval op Tsjaad, maar Frankrijk zou het aantal Franse militaire adviseurs uitbreiden om de uitbouw van het leger van Tsjaad zo snel mogelijk te doen verlopen Er was ,,geen sprake" van, aldus Chirac, dat de Franse militairen tegen de rebellen zouden worden ingezet Het leger van Tsjaad zou gebruik maken van het door de Franse troepen achtengelaten oorlogsmaterieel (ca 5 000 ton) Frankrijk kreeg het recht om militaire vliegtuigen onderweg van Frankrijk naar bijv. Djibouti een tussenlanding in Tsjaad te doen maken

Wat de affaire-Claustre betreft verklaarde Chirac dat president Malloum de gijzelaarskwesties bij hun tweede onderhoud zelf had aangesneden. Chirac voegde daaraan toe: ,,De regering van Tsjaad is vastbesloten alles wat in haar vermogen

ligt te doen. maar zij heeft de sleutel van het probleem niet in handen".

Horala vrijgelaten

Inmiddels was de op 10 juni 1975 door een Frolinat-commando ontvoerde Franse zendeling, Paul Horala, ep 22 nov. 1975 vrijgelaten. Hij werd naar Benghasi (Libië) overgebracht en daar aan de Franse autoriteiten overgedragen.

Op 2 okt 1975 was in Franse radioberichten gemeld ciat Horala terecht zou moeten staan wegens ,,samenzwering tegen het Tsjadische valk" Dezelfde week stelde Abba Siddick. de leider van het FROLINAT, dat de vrijlating van Horala ,afhing van de resultaten van het onderzoek" Na zijn vrijlating zei Horala dat zijn ontvoerders tot de conclusie gekomen waren dat hij onschuldig was

Machtsstrijd *bij rebellen.* Rol ***Libië***

Terwijl ondanks de toenadering tussen Frankrijk en Tsjaad geen nieuwe ontwikkelingen in de affaire-Claustre waren gemeld — ook al had president Giscasd d'Estaing op 22 april 1976 van een ,,persoonlijk initiatief" gesproken —, bleek achteraf dat op 9 sept. 1976 een nieuwe Franse strategie was ontwikkeld. Die dag riep president Giscard in het geheim de ministers van buitenlandse zaken en samenwerking plus twee functionarissen van het departement van buitenlandse zaken, o.w. René Journiac, bijeen tot dat doel.

Daarop zou, aldus een verkiaring van het bureau van de Franse president uitgegeven in de nacht van 30 op 31 jan. 1977, de minister van samenwerking Galley naar Tsjaad zijn gereisd om de medewerking van de regering daar te verkrijgen, terwijl Frankrijk die steunde in haar pogingen om een nationale verzoening tot stand te brengen. In overeenstemming met de autoriteiten van Tsjaad waren vervolgens stappen ondernomen bij de Libische regering.

Deze verkeerde in een bijzondere positie. Libische troepen bezetten begin 1974 de stad Aouzou in Tibesti (pag. 383/3 - '75). Op 26 april 1976 beschuldigde president Malloum Libië ervan het gebied van Aouzou (ten zuiden van de Libische grens) illegaal te hebben bezet, terwijl hij bovendien de regering van Libië (die zijn bewind op 18 april 1975 als eerste buitenlandse regering had erkend) beschuldigde van het verlenen van steun aan Frolinat evenals trouwens de regering van Algerije en linkse politieke partijen in Frankrijk

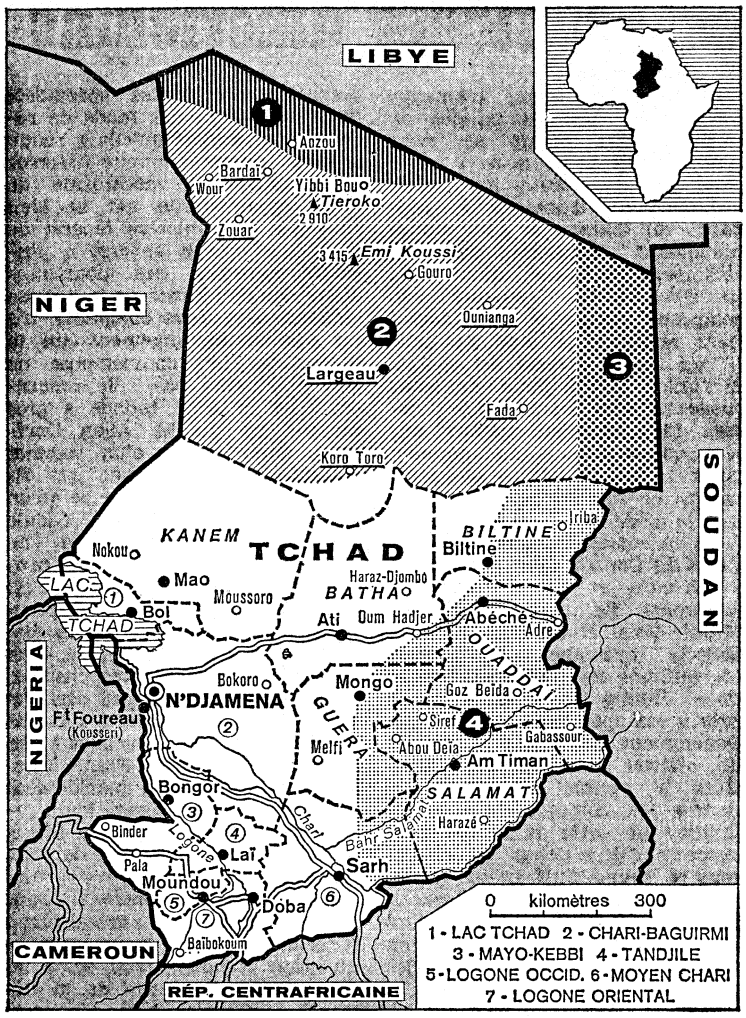

1) De door de Libische troepen bezette zone 2) De door de rebellen van het 2de leger (Hissène Habre) beheerste zone, behoudens de onderstreepte steden, die een Tsjadisch garnizoen hebben. 3) De zone waarin elementen van het FROLINAT (Abba Siddick) opereren. 4) Het actieterrein (behalve de steden) van het 1ste leger en van het Front de libération du Tchad (FLT) Het noorden bestaat uit Tibesti (rondorn Bardaia), Borkou (Largeau) en Ennedi (Fada). (*Le Monde* 12-9-1975)

Begin sept. 1976 werd gemeld dat Libië het gebied van Aouzou (ca. 27.000 vierkante mijl), dat voorraden ijzererts en uranium zou bevatten, had geannexeerd. Op officiële in Libië toen uitgegeven kaarten was de zuidgrens zover opgeschoven, dat vroegere delen van Algerije*, Tsjaad en Niger (samen 52.000 vierkante mijl) nu tot Libië behoorden, ook al werd de annexatie van grensgebieden door de Libische premier Jalloud ontkend.

Op 10 okt. 1976 sloten de autoriteiten van Tsjaad de grens met Libië, naar op 27 okt. te Parijs vanuit diplomatieke bron werd bericht, aldus Le Monde (28-10-'76). Die maatregel was genomen vanwege de ,,dubbelzinnige houding" van de Libische regering jegens de rebellen van het Frolinat, die in het noorden van Tsjaad opereerden.

De Libische leider, kolonel Kadhafi, onderbrak zijn terugreis uit de Centraal Afrikaanse Republiek (pag. 733/1 - 1976) op 20 okt. 1976 in N'Djamena voor besprekingen met president Malloum van Tsjaad. Deze deelde mee dat de terugtrekking van Libië uit het Aouzou-gebied voltooid moest zijn voordat een discussie over een mogelijke samenwerking van beide landen en de heropening van de grens kon worden gevoerd.

Op 10 nov verklaarde een woordvoerder van het FROLTNAT van

* Op 18 aug. 1975 hadden Tsjaad en Algerije besloten tot het aanknopen van diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau

Abba Siddick te Algiers dat mevr. Claustre voortaan in handen van deze beweging was, dat zij in goede gezondheid en veiligheid verkeerde en dat zij waarschijnlijk vóór de Kerst vrij zou komen ,,als zij onschuldig is". Het geval van Paul Horala kon als precedent dienen, aldus de woordvoerder. Hissène Habre was als ,,agent provocateur" ontmaskerd, afgezet en met de krijgskas er vandoor gegaan, waarschijnlijk naar Niger of Tunesië. Dat zou volgens FROLINAT-vertegenwoordigers, aldus Le Monde *(12-11-'76)*, al op 18 okt. 1976 zijn gebeurd. Hissène Habre was toen vervangen door Goukouni Ouedei, de zoon van de Derdei, die door de groep Borkou-Tibesti tot leider was benoemd alsmede door de groep Borkou-Ennedi, die trouw was gebleven aan het FROLINAT. Goukouni Ouedei werd door het FROLINAT als een ,,oprechte revolutionair" beschouwd, die door Hissène Habre was bedrogen. Hij had van 1969 tot 1971 het „2de leger" van FROLINAT aangevoerd, maar na het bedrog had hij zich in 1973 bij Hissène Habre aangesloten met ca. 350 man, waarna hij als diens assistent was beschouwd. Nu zou hij weer in de schoot van FROLINAT zijn teruggekeerd.

Maar uit latere berichten, aldus Le Monde (19-11-'76), bleek dat de aansluiting van Goukouni Ouedei bij het FROLINAT geenszins vaststond. Hij zou wensen dat men met hem persoonlijk over een eventuele vrijlating van mevr. Claustre zou onderhandelen.

In een op 3 jan. 1977 verspreid communiqué bevestigde Goukouni Ouedei de afzetting van Hissène Habre. Wat Abba Siddick betreft werd opgemerkt: „Wij aanvaarden niet dat hij zich tot secretaris-generaal van het FROLINAT proclameert en evenmin dat hij zich permitteert te beweren dat hij het 1ste en het 2de leger controleert". ,.Alleen de commandoraad van de strijdkrachten van het noorden is in staat de vrijlating van mevr. Claustre te bespreken".

Vrijlating *Claustres*

Op 30 jan. deelde de Libische leider, kolonel Kadhafi, de Franse president Giscard d'Estaing telefonisch mee dat het echtpaar Claustre was vrijgelaten en in Tripolis was gearriveerd. Het bureau van de Franse president maakte in een communiqué in de nacht van 30 op 31 jan. bekend dat de Franse ambassadeur in Tripoli al de week te voren door Kadhafi van de spoedig tc verwachten vrijlating op de hoogte was gesteld. Het Libische persbureau *Arna* publiceerde op 30 jan. een regeringsverklaring, waarin gesteld werd dat president Giscard d'Estaing kolonel Kadhafi had verzocht zich voor de vrijlating van het echtpaar in te zetten. ,,Overeenkomstig de humanitaire beginselen van de september-revolutie (...) hebben de Libische autoriteiten (...) hun pogingen gedurende verscheidene maanden verveelvoudigd. Zij hebben contact opgenomen met de Tsjadische rebellen in het gebied Tibesti en in het bijzonder met Goukouni, de rebellenleider in dat gebied, die een volledig begrip heeft getoond (...) Na de weigering van Hissène Habre om de gegijzelde over te dragen (...) hebben de Tsjadische rebellen besloten hem uit zijn functies te ontslaan en hem het commando over het tweede frontleger te ontnemen, (waarna) het commando is overgenomen door Goukouni..."

Goukouni begeleidde het echtpaar naar Libië, via een door Libische troepen bezette zone in Tibesti (aldus het commentaar bij een Libische film). In Tripolis werden de Claustres op 31 jan. ontvangen door kolonel Kadhafi in gezelschap van Goukouni Ouedei en Mohammed el-Baklani, een andere rebellenleider. Bij die gelegenheid uitte mevr. Claustre haar dank voor de door de Libische regering ontplooide actie voor de vrijlating van haar en haar man.

In een diezelfde dag te Parijs verspreide verklaring stelde Goukouni dat het FROLINAT tot de vrijlating had besloten na overweging van o.a. de tussenkomst van humanitaire organisaties, de VN en de OAE, en die van Guinee-Bissau en Libië. In die verklaring werd de Franse regering verweten, dat zij ,,het reactionaire en dictatoriale regime van N'Djamena" steunde en „haar agressie tegen ons volk" intensiveerde.

Ook op 31 jan. bedankte president Giscard d'Estaing in een persoonlijke boodschap aan Kadhafi de Libische leider voor zijn optreden.

Op 1 febr. kwamen de Claustres in Frankrijk aan, waar zij in een ziekenhuis te Toulouse ter observatie werden opgenomen.

In een korte persconferentie voor hun vertrek uit Libië, had mevr. Claustre op de vraag op zij zich door Frankrijk verlaten had gevoeld gezegd: ,,In de huidige omstandigheden kan alleen de woordvoerder van de Franse regering op die vraag antwoorden. Wat mij aangaat ik kan slechts spreken over wat ik heb gezien, over alles wat Libië voor mij heeft gedaan." Vervolgens verwees zij naar het tv-programma van sept. 1975 (pag. 333/1).

De eerste officiële reactie uit Tsjaad kwam pas op 14 febr., toen president Malloum voor het corps diplomatique verklaarde dat zijn regering ,,nooit bij enig bevrijdingsplan" betrokken was geweest.

Over de Libische rol berichtte de correspondent van Le Monde in Algiers op 3 febr. o.a.:

„Men moet weten dat een van de grote plannen van president Kadhafi is het installeren van drie militaire bases op strategische punten: in het oosten aan de Egyptisch-Soedanese grens, in het westen aan de Tunesische grens en in hel centrum in Aouzou, de strook Tsjadisch grondgebied die swds 1973 door Libische troepen is bezet (..)

Contacten bestonden sinds 1974 tussen Libië en de groep Habre-Goukouni over dit grondgebied (..) Het schijnt dat de Libiers aanvankelijk tegelijk de toestemming hadden verkregen van oud-president Tombalbaye en van Hissène Habre, toen in opstand tegen de regering van N'Djamena, voor het legeren van hun troepen in Aouzou Het Tsjadische staatshoofd, sindsdien vervangen door generaal Malloum, zou zelf van kolonel Kadhafi 5 mrd fr CFA (100 mln Franse francs) hebben ontvangen als voorschot op een bedrag van 23 mnd fr CFA (460 mln Franse fr) als pnjs voor zijn toestemming.

Van zijn kant zou Habre het voldongen feit hebben aanvaard, evenwel met de eis dat Libië niet verder zou gaan dan Aouzou. Deze entente is in 1976 verbroken, toen de Libische troepen bij een poging om de door Habne vastgestelde linie te overschrijden tussen Aouzou en Bardai op diens troepen zijn gestuit In de loop van het treffen zouden de Libiers tien doden en zeventien gevangenen als verliezen hebben geleden; zij zouden tevens heel wat materieel zijn verloren.

Goukouni, die zich toen in Libië bevond (...), zou Habre hebben aangeklaagd ,,als een innerlijk anti-Arabisch element".

Deze breuk in het front Habre-Goukouni moest de Libiers in de kaart spelen. (...) Zij hebben (nadien) tot elke prijs getracht Goukouni Ouedei te versterken Zij wonnen zo op verscheidene gebieden: zij handhaafden zich in de strook van Aouzou en behielden een pressiemiddel jegens de regering-Malloum, terwijl zij hun taktiek voorzetten, die bestaat uit het officieel steunen van het FROLINAT, terwijl zij intussen de autonomie ervan beperken (..)

Kolonel Kadhafi zou ( ) aan de zoon van de Derdei ca 5 mln fr hebben gegeven evenals 200 Kalasjnikow-geweren en 100000 patronen voor de vrijlating van mevr. Claustre te Tripolis .. "

(Le Monde, NZZ, The Times. *Financial* Ttmes, IHT)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

GROTE WINST VOOR PvdA

In Nederland hebben op 25 mei algemene verkiezingen plaats gevonden. De verkiezingen werden gehouden onder de schaduw van een nieuwe terroristische actie van Zuid-Molukkers. In de ochtend van 23 mei had een groep Zuid-Molukkers een trein gekaapt in De Punt in de gemeente Vries in het Noorden van Drenthe. Zij hielden deze trein met aan boord naar schatting 50 a 60 passagiers bezet.

Tegelijkertijd had een andere groep Zuid-Molukkers in Bovensmilde een openbare lagere school bezet, waar zij 105 kinderen en vijf leerkrachten in gijzeling hielden. Doel van deze actie was de vrijlating te verkrijgen van de Zuid-Molukkers, die betrokken geweest waren bij de treinkaping bij Wijster en de bezetting van het Indonesische consulaat in Amsterdam in dec. 1975.

Deze gebeurtenissen hebben het kabinet aanleiding gegeven te overwegen de verkiezingen voor de Tweede Kamer uit te stellen. Het kabinet was echter tot de conclusie gekomen, dat de verkiezingen normaal moesten doorgaan. Hiervoor had het kabinet twee redenen. In de eerste plaats stuitte opschorting van de TK-verkiezingen op wetstechnische bezwaren. De verkiezingen vonden plaats op grond van het besluit tot Kamerontbinding, dat getroffen was n.a.v. de val van het kabinet op 22 maart j.l. (pag. 193 e.v. en pag 215 e.v.). In geval van Kamerontbinding schrijft de wet nauwkeurig voor, wanneer verkiezingen gehouden moeten worden.

Minister-president Den *Uyl brengt* zijn *stem uit, te* zamen *met* zijn vrouw Liesbeth

Voor uitstel van de verkiezingen zou daarom op zeer korte termijn een wetswijziging doorgevoerd moeten worden, hetgeen bezwaarlijk leek

Maar daarnaast was het kabinet de mening toegedaan, zo zei minister-president Den Uyl, dat ,,onze rechtsorde, waarvan verkiezingen een zo integrerend deel uitmaken, niet mag wijken voor een daad van terreur". Wel besloten alle politieke partijen de verkiezingscampagnes stop te zetten.

Bij het bekendworden van de verkiezingsuitslag bleek, dat de kiezers in groten getale waren opgekomen. Het opkomstpercentage van 87,53 was het hoogste sedert de afschaffing van de opkomstplicht. De uitslag bracht verder een aantal opmerkelijke verschuivingen te zien.

Grote winnaar van de verkiezingen was de PvdA, waarvan het zeteltal in de TK met tien toenam van 43 naar 53. Een dergelijke groei bij één verkiezing heeft zich sinds de invoering van het algemeen kiesrecht in Nederland niet eerder voorgedaan. Tevens behaalde de PvdA met 33,81% van de uitgebrachte stemmen het beste resultaat in het bestaan van deze partij of haar voorgangster, de SDAP. Het tot dusver beste resultaat, 32,69% in 1956, werd nu nog overtroffen.

Tenslotte is de PvdA nu de grootste partij geworden. De voornaamste concurrent, het CDA, waarin KVP, ARP en CHU samenwerken, won weliswaar een zetel, maar met deze winst komt het CDA op 49 zetels.

Ook de VVD groeide, nl. van 22 naar 28 zetels. In vergelijking echter met de Statenverkiezingen van 1974 ging deze partij licht achteruit.

De toestroom van stemmen naar de drie grote partijen betekende groot verlies voor de middelgrote en kleine partijen. De enige uitzondering hierop was D'66, dat zich niet alleen volledig herstelde van de vernietigende uitslag bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten in 1974, maar dat bovendien cr nog twee zetels bij won, en nu met acht zetels in de TK terugkeert.

Fors verlies was er echter voor de meeste van de andere kleinere partijen: De CPN ging van 7 naar 2 zetels, de PPR van 7 naar 3, DS'70 van 6 naar 1, de BP van 3 naar 1, de PSP van 2 naar 1 en het GPV van 2 naar 1. Alleen de SGP wist haar drie zetels te behouden, maar daalde wellicht in stemmental. De RKPN verloor haar ene zetel.

Van de partijen, die voor de eerste maal aan de verkiezingen deelnamen, slaagde niet één erin een Kamerzetel te veroveren. Enige opluchting in politieke kringen ontstond. toen dat ook bleek te gelden voor de Nederlandse Volks-Unie (NVU), een partij, die er naar streeft Nederland weer ,,blank" te maken door alle Surinamers en gastarbeiders terug te sturen. Er was gevreesd, dat de gijzelingen In Noord-Drenthe deze partij wellicht enige aanhang zouden bezorgen.

Verkiezingscampagne

Over de verkiezingscampagne was het oordeel in de pers algemeen, dat deze zeer mat geweest is. Zij zou te zeer gekenmerkt geweest zijn door kleine, vaak persoonlijke, incidenten en te weinig door discussies over de grote vraagstukken.

Ook was de campagne, vooral bij de drie grate partijen, in hoge mate toegesneden op de persoon van de lijsttrekker.

Een buitenlandse waarnemer, correspondent van de *NZZ*, zag het aldus (*NZZ* van 17 mei):

,,De parlementsverkiezingen van 25 mei zijn inmiddels zo naderbij gekomen, dat in de Nederlandse verkiezingsstrijd show, muziek en kleine persoonlijke incidenten de argumenten bijna volledig verdrongen hebben. De drie grote partijen hadden er toch al van begin af aan moeite mee zich van elkaar te onderscheiden, omdat zij immers steeds rekening moeten houden met de coalitiemogelijkheden na de verkiezingen, daar een absolute meerderheid voor een enkele partij niet tot de mogelijkheden behoort.

De twee partijen, die het meeste uitzicht hebben toekomstige coalitiepartners te worden, de Partij van de Arbeid en de nieuw-gevormde confessionele federatie Christelijk-Democatisch Appel, hebben elk voor zich ver uiteenliggende zwaartepunten voor de thema's van hun verkiezingsstrijd uitgezocht en vermijden aldus onnodige confrontatie.

Weekblad 46ste *jaargang No. 2385, pag. 28839-28854*

Dat zij geen gezeggelijk aanhangsel van de socialisten zijn, hebben de Christen-Democraten hun kiezers al eind maart laten zien, toen zij het oude regeringsbondgenootschap wegens de hervoming van het grondrecht verbraken. hoewel de meningsverschillen, naar nu van beide zijden verzekerd wordt, zo onoverbrugbaar niet waren.

Ondanks weer stijgende consumptieprijzen en toenemende werkloos heid leggen de Christen-Democraten het accent van hun verkiezingscampagne bewust niet op economische, maar op ,,wereldbeschouwelijke" kwesties. Centraal in de verkiezingsredes van hun topkandidaat, minister van justitie Van Agt, staat de strijd tegen de ontbindingsverschijnselen van het gezin en de toenemende bureaucratisering van de samenleving. Zwakken, ouderen, invaliden en werklozen moet hulp en troost ten deel worden. Feministen en homosexuelen voelen zich door de morele oproepen van Van Agt geprovoceerd. Hun protesten namen op sommige van zijn verkiezingsbijeenkomsten zodanig rabiate vormen aan, dat de leiders van alle grote partijen zich genoodzaakt zagen tegen zulke ondemocratische praktijken te waarschuwen.

Maar ook bij andere partijen heeft de verkiezingscampagne bepaald niet alleen ,,materialistische" tonen. Levenskwaliteit, milieubescherming en de discussie over de kernenergie spelen een overheersende rol. In het bijzonder de beide kleinere regeringspartners tot dusver, de linksliberale Democraten '66 en de Politieke Partij Radikalen, zijn op dit gebied zeer geëngageerd.

De discussie tussen de beide voornaamste tegenstanders, de conservatief-libeiiale Volkspartij voor Vrijheid en Democratie en de PvdA wordt echter toegespitst op de vraag, hoe inflatie en werkloosheid het meest effectief bestreden moeten worden. Terwijl de liberalen bouwen op het initiatief van de ondernemers en op de eigen verantwoordelijkheid van elk individu, beroept de PvdA zich op de verwerkelijking van haar vier maatschappelijke hervormingsplannen, die in maart voorlopig mislukt zijn door het verzet van het CDA. Zij moeten de ,,bredere spreiding van macht, kennis en inkomen" bevorderen en zo helpen de crisis te overwinnen.

Zowel de VVD alsook de PvdA werven om de gunst van het CDA als toekomstige regeringspartner, dat zich, heen en weer geslingerd tussen zijn linker- en rechtervleugel, voor de verkiezingen niet wilde vastleggen. Niettemin heeft de toekomstige coalitie-rekenkunde voor het moment elk ander thema naar de achtergrond gedrnngen.

Reeds op een vroeg tijdstp hadden de twee ,,progressieve" partijen, PvdA en PPR, in een regeerakkoord elk bondgenootschap met de VVD uitgesloten en een hernieuw de coalitie met de Christen-Democraten aan strenge voorwaarden gebonden. Intussen hebben de Radikalen (PPR) — geschokt door de breuk in de regering in maart — ook een nieuw samengaan met het CDA afgewezen (pag 338/2) en hun grote zusterpartij daarmee in een pijnlijke toestand gemanoeuvreerd

Weliswaar staat ook de PvdA op ,,spijkerharde" afspraken over de voortzetting van de hervormingspolitiek, voordat hij een nieuwe coalitie met het CDA wil aangaan; omdat hij echter geenszins de VVD alleen het veld wil laten, twijfelt er in de partijtop niemand aan, dat na de verkiezingen compromissen onvermijdelijk zijn.

Het liefst zouden de socialisten zien, dat het CDA weer zou uiteenvallen in zijn drie bestanddelen KVP, ARP en CHU, waarvan tot dusver alleen de eerste twee in de regering vertegenwoordigd waren.

Het voortbestaan van de, voor de eerste keer mat een gemeenschappelijke kandidatenlijst aantredende, CDA-federatie zal niet ia de laatste plaats afhangen van de verkiezingsuitslag (...)".

Bijeenkomsten PvdA en PPR. PvdA stelt strenge *voorwaarden* voor hernieuwde samenwerking met CDA. PPR wijst alle samenwerking met CDA af

Het bestuur van de PvdA 'heeft op 31 maant besloten nieuwe teksten te gaan formuleren over de vier hervormingsvoorstellen (grondpolitiek, vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en investeringsrekening), waarover met het CDA verder niet onderhandeld zal kunnen worden.

Fungerend CDA-fractievoorzitter Kruisinga zei in een reactie hierop dat het CDA niet van plan is de dictaten van links te accepteren.

Op 4 april werd een bijzondere partijraadsvergadering gehouden over het plan van het partijbestuur. De partijraad ging akkoord met de verklaring van het bestuur. Partijvoorzitster Van den Heuvel en fractievoorzitter Van Thijn hadden de partijraad gevraagd de moties in te trekken, die vroegen om volledige uitsluiting van de mogelijkheid van samenwerking met heit CDA.

Besloten werd dat de PvdA de mogelijkheid open moet houden ria de verkiezingen over hernieuwde regeringssamenwerking met het CDA te onderhandelen. Daarbij dienen dan wel garanties verkregen te worden dat medewerking aan de parlementaire aanvaarding van de vier hervormingsvoorstellen wordt verleend. Pas daarna moet de PvdA het regeerakkoord met de PPR in de onderhandelingen betrekken.

Premier Den Uyl toonde zich overigens ,,weinig optimistisch" over de mogelijkheid van nieuwe samenwerking met het CDA. Van Agt put zich uit in vriendelijkheden jegens de VVD, aldus Den Uyl, en de restauratieve krachten binnen het CDA groeien. Alleen de kiezers kunnen het CDA nog van de VVD afhouden. De val van het kabinet zei Den Uyl ook te zien tegen de achtergrond van het groeiend verzet binnen het CDA.

Fractieleider Van Thijn stemde er mee in dat de teksten van de vier hervormingsvoorstellen niet gebaseerd zullen zijn op de in het kabinet bereikte compromissen, maar op de door PvdA-bestuur en kamerfractie in de afgelopen tijd ingenomen standpunten.

In de tv-uitzending van het CDA op 6 april verwierp lijsttrekkker Van Agt de voorwaarden die de PvdA aan nieuwe regeringssamenwerking stelt. Hij zei wel te willen praten over grondpolitiek, investeringsrekening en ondernemingsraden, maar dan zonder voorwaarden vooraf.

,,Het CDA weigert aan herexamens onderworpen te worden". Opvallend was dat Van Agt het vierde hervormingsvoorstel (vermogensaanwasdeling) niet noemde.

De TK-fractie van de PvdA heeft zich op 26 april in grote lijnen verenigd met de lijst voorwaarden waaronder na de verkiezingen met het CDA gesproken kan worden. Op verzoek van het pantijbestuur had de Kamerfractie de minimum-eisen aan het CDA helpen ontwerpen. Op de pantijiiaadsvergadering van 6 juni a.s. zal de PvdA uitendelijk beslissen of er al dan niet openingen aanwezig zijn om het formatiegesprek met het CDA te beginnen.

Een woordvoerder van de fractie wees erop dat de nu gestelde minimumeisen nooit absoluut zijn. Ook

de verkiezingsuitslag speelt een belangrijke rol. Het stellen van een aantal-minimumeisen was voor KVP-fractieleider Andriessen aanleiding op 27 april op een verkiezingsbijeenkomst in Eindhoven te zeggen dat de PvdA al bezig is in te binden. Hij zei te geloven dat de PvdA weliswaar spreekt over minimum-eisen, maar concessies bedoelt.

De PPR heeft op 15 en 16 april in Arnhem een congres gehouden. dat gewijd was aan welzijnsvraagstukken.

Op dit congres is ook gesproken over de situatie, die ontstaan is na de val van het kabinet-Den Uyl. Het congres nam het besluit, dat de PPR niet zal deelnemen aan een kabinet met het CDA, ook niet als de PvdA dit wel zou doen, Het besluit ging in tegen het advies van de partijleiding. De lijsttrekker, mevr. Beckers, stemde met de congresmeerderheid mee.

Het congres heeft met deze uitspraak gekozen voor de oppositie als na de verkiezingen een zuiver progressief kabinet niet mogelijk blijkt. De PPR zal in haar oppositierol de PvdA, als die wel in de regering zit, steunen Ook wilde de partij haar zetels laten meetellen in het voordeel van de PvdA, waardoor de socialisten in een nieuw kabinet een betere positie zouden krijgen.

De mogelijkheden die de partij nog heeft opengelaten om aan de regering deel te nemen worden ook *in* linkse kringen vrijwel onhaalbaar geacht. De eerste is dat het CDA vóór de verkiezingen nog de kabinetsbreuk zal herstellen: de andere de vorming van een links meerder- of minderheidskabinet.

In haar congresrede had mevr. Beckers al gewaarschuwd voor Van Agt, die „bezig is zijn boterham aan twee kanten te smeren". Een hernieuwde keuze van de confessionelen voor de VVD lijkt meer voor de hand te liggen dan ooit. Het is gegaan zoals we verwacht hadden: de ARP blijkt de gevangene te zijn van het CDA. „Waar is de bergrede van Aantjes gebleven?"

Zij zei voorts geen waarde te hechten aan de verklaringen van CDA-leiders als Van Agt en Aantjes, dat de val van het kabinet-Den Uyl niet zou mogen betekenen dat verdere samenwerking van CDA en PvdA wordt afgewezen door het CDA. Precies dezelfde verklaringen werden afgelegd door KVP-leider Schmelzer in de nacht dat hij het kabinet-Cals ten val bracht. En daarop volgde toen voor zes jaar een coalitie van confessionelen met de VVD. aldus de mening van de PPR-lijsttrekker.

In een reactie op het PPR-besluit omschreef PvdA vice-voorzitter Van der Doef dit als „zijnde jammer, maar niet dramatisch en geen zware slag voor de progressieve samenwerking van PvdA en PPR". Volgens hem wordt de resolutie van

VOLLEDIGE STEMBUS-UITSLAG

NEDERLAND 13.817.065 INWONERS

	KAMER 1977			KAMER 1972			STATEN 1974	
	%	stemmen	zetels	%	stemmen	zetels	%	stemmen
Opkomst	87.53	8.314.082		82,94	7.394.045		74,54	6.751.773
CDA	31,91	2.653.416	49	31,29	2.313.473	47*j	30,88	2.085.063
PvdA	33,81	2.810.636	53	27,34	2.021.454	43	29,54	1.994.289
VVD	17,95	1.492.188	28	14,45	1.068.375	22	19,00	1.283.044
PPR	1,69	140.662	3	4,80	354.829	7	5,29	357.350
CPN	1,73	143.420	2	4,47	330.398	7	3,53	238.067
D'66	5,43	451.739	8	4,15	307.048	5*)	1,05	7'0.900
DS'70	0,72	59.508	1	4,12	304.714	6	1,48	100.186
SGP	2,13	177.038	3	2,21	163.114	3	2,42	163.289
BP	0,84	69.854	I	1.94	143.239	3	3,10	208.945
GPV	0,96	79.455	1	1,77	131.236	2	1,70	114.830
PSP	0,94	77.790	1	1,50	111.262	2	1,35	91.331
RKPN	0,40	33.349	0	0,92	67.658	1	0,25	16.911
Overigen	1,49	124.537	0	1,04	77.245	2*	0,41	27.568
Specificatie overigen								
DAC	0,03	2.232		—	—		—	—
FBN	0,05	4.492		—	—		—	—
SP	0,29	24.425		—	—		—	—
NVU	0,40	33.268		—	—		—	—
VAW	0,05	4.172		—	—		—	—
ECU	0,00	267		—	—		—	—
KEN	0,03	2.722		—	—		—	—
RPF	0,64	52.959		—	—		—	—
NMP	0,00	00		0,45	32.971)		—	—
GRIEK	0,00	00		—	—		—	—
PvdB	0,00	00		—	—		—	—
JUSIA	0,00	00		—	—		—	—

*) De heer J. Huijsen heeft de fractie van het CDA op 30 maart 1976 verlaten en de heer G. Nooteboom verliet op J december 1976 de fractie van D'66. Beide Kamerleden hebben thans zitting als onafhankelijke leden.

VERKLARING DER GEBRUIKTE AFKORTINGEN

CDA: Christen Democratisch Appel
PvdA: Partij van de Arbeid
VVD: Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
PPR: Politieke Partij Radikalen
CPN: Communistische Partij van Nederland
D'66: Democraten '66
DS'70: Democratisch Socialisten '70
SGP: Staatkundig Gereformeerde Partij
BP: Boeren-Partij
GPV: Gereformeerd Politiek Verbond
PSP: Pacifistisch Socialistische Partij
RKPN: Rooms Katholieke Partij Nederland
DAC: Democratisch Actie Centrum Vrijzinnig Democraten
FBN: Federatie Bejaardenpartijen Nederland
SP: Socialistische Partij
NVU: Nederlandse Volks-Unie
VAW: Verbond tegen ambtelijke Willekeur
ECU: Europese Conservatieve Unie
KEN: Kommunistische Eenheidsbeweging
RPF: Reformatorische Politieke Federatie
NMP: Nederlandse Middenstands Partij
Griek: Lijst Griek
PvdB: Partij van de Belastingbetalers
JUSIA: Lijst Jusia

PvdA en PPR door het besluit niet aangetast, evenmin als het regeerakkoord. Hij dacht, dat zijn partij met de PPR nog wel een gemeenschappelijke factor vormt, al had het aan gezamenlijke kracht wel ingeboet, waarmee het CDA en Boersma met name naar zijn idee wel blij zouden zijn.

Van Agt zei inderdaad blij te zijn met alle obstakels die uit de weg worden geruimd op weg naar een meerderheidskabinet. Verder noemde hij het besluit niet interessant. ,,We praten al enige tijd helemaal niet meer over de PPR. Bij ons heeft het accent altijd gelegen op de socialisten", aldus Van Agt.

AR-fractieleider Aantjes vond de uitspraak niet van belang. ,,Wat de PPR wel of niet zegt zal me een zorg zijn".

Naar aanleiding van het besluit van het PPR-congres heeft het bestuur van de PvdA op 18 april bekendgemaakt dat het zetelaantal voor de PvdA van doorslaggevende betekenis blijft voor hernieuwde samenwerking van het CDA. Het zetelaantal van de PvdA zal gehandhaafd moeten blijven of uitgebreid moeten worden en het zal eventueel samen met het zetelaantal van D'66, voldoende moeten zijn om ten minste acht van de zestien ministersposten plus het premierschap op te kunnen eisen. Nu de PPR voor de oppositie heeft gekozen kan het zetelaantal van de PPR niet meer meetellen bij de claim die de PvdA op het aantal ministerszetels wil leggen.

Partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel maakte bekend dat de PvdA zoveel mogelijk wil vasthouden aan de inhoud van het 15 punten tellend regeerakkoord met de PPR. Op een verkiezingsbijeenkomst in Goes op 19 april vroeg fractieleider Van Thijn begrip van de kant van de PPR voor de houding van de PvdA. Een grote partij als de PvdA kan, aldus Van Thijn, niet zoals de PPR bij voorbaat een kiezersvoorkeur voor verder regeren onmogelijk maken.

Van Thijn was het volstrekt oneens met Van Agt die had gezegd dat het ,,nee" van de PPR tegen nieuwe samenwerking met het CDA, de vorming van een nieuw kabinet makkelijker maakt. ,,Het besluit van de PPR om zich onafhankelijk op te stellen brengt geen enkele verandering in de vertrouwensbreuk tussen PvdA en CDA", aldus Van Thijn.

Scholierenverkiezingen

Door de redactie van Keesings Onderwijsbladen Antenne, Blikopener en Reflector zijn schaduwverkiezingen georganiseerd onder de schoolgaande jeugd van Nederland. Hier is aan mee gedaan door 1074 scholen.

Als supervisor van deze scholierenverkiezingen trad op mr. H. K. J. Beernink, voorzitter van de Kiesraad.

De stembiljetten gaven de scholieren ook de mogelijkheid de naam te noteren van degene, die volgens hen in de komende regeerperiode minister-president moet worden.

De uitslag van deze twee stemmingen was als volgt:

totaal uitslag

totaal aantal stemmen	218.944
-/- ongeldig/blanco	5.099
geldige stemmen	213.845

Partij	Aantal stemmen	%	Zetels 2e kamer
CDA	52.079	24,4	37
PvdA	50.919	23,8	37
VVD	49.633	23,2	36
PPR	15.331	7,2	11
CPN	3.059	1,4	2
D'66	24.454	11,4	17
DS'70	2.730	1,3	1
SGP	1.681	0,8	1
BP	3.859	1,8	2
GPV	1.288	0,6	—
PSF	8.348	3,9	6
RKPN	464	0,2	—
Totaal	213.845	100,-	150

Wie moet minister-president worden? (totaal)

Aantal stemmen: 142.831

Naam	Aantal	%
J. den Uyl	51.746	36,2
A. v. Agt	31.703	22,2
H. Wiegel	27.890	19,5
J. Terlouw	11.993	8,4
R. Beckers	3.872	2,7
H. Koekoek	2.403	1,7
W. Aantjes	2.304	1,6
B. v. d. Lek	2.132	1,5
J. Zijlstra	1.621	1,1
W. Drees Jr.	1.349	1,-
M. Bakker	1.241	0,9
H. G. Abma	497	0,4
R. F. M. Lubbers	313	0,2
A. J. Verbrugh	285	0,2
B. de Gaay Fortman	281	0,2
B. W. Biesheuvel	221	0,2
J. Boersma	207	0,1
K. Beuker	168	0,1
Overigen	2.605	1,8
	142.831	100,-

Samenstelling Tweede Kamer

Hieronder volgt een lijst met de namen van de politici, die op 25 mei tot lid van de Tweede Kamer gekozen zijn.

Daarbij kan nog worden opgemerkt, dat het CDA een bepaalde deelsleutel gehanteerd heeft voor KVP, ARP en CHU, die zeer in het voordeel van de CHU gewerkt heeft. In de oude TK had de CHU zeven zetels; in de nieuwe zijn dat er 10. De KVP is nu gedaald van 27 naar 26 en de ARP van 14 naar 13.

CDA

mr. **A.** A. M. van Agt (KVP), Groesbeek
mr. W. Aantjes (ARP), Utrecht
dr. R. J. H. Kruisinga (CHU), Wassenaar
mr. F. H. J. J. Andriessen (KVP), Bilthoven
Mevr. J. van Leeuwen (ARP), Zoetermeer
drs. G. van Leijenhorst (CHU), Garderen
ir. P. A. M. Cornelissen (KVP), Best
drs. J. de Koning (ARP), Voorschoten
T. Tolman (CHU), Oldeholtpa
drs. P. R. H. M. v. d. Linden (KVP), Nuth
drs. J. Boersnia (ARP), Zeist
drs. D. F. v. d Mei (CHU), De Meern
drs. R. F. M. Lubbers (KVP), Rotterdam
H. W. Schakel (ARP), Hoornaar
H. Wisselink (CHU), Bathmen
drs. Th. E. Westerterp (KVP), Ulvenhout
drs. M. W. J. M. Peijnenburg (KVP), Den Haag
P. J. A. v. d. Sanden (KVP), Rijswijk
Mevr. M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen (KVP), Leiden
mr. dr. A. Veerman (ARP), Rijswijk
A. J. Hermes (KVP), Beverwijk
drs. H. A. C. M. Notenboom (KVP), Venlo
mr. H. v. d. Broek (KVP), Velp
mr. ti. C. van Dam (*ARP*), Den Haag
drs. H. Eversdijk (CHU), Heinkenszand
Mevr. G. M. P. Cornelissen (KVP), Boxmeer
G. J. M. Braks (KVP), Brussel
mr. **A.** P. J. J. v. d. Stee (KVP), Wassenaar
W. G. Bremen (KVP), Kerkrade
H. A. de Boer (ARP), Santpoort
mr. J. S. L. Gualthérie van Weezel (CHU), Den Haag
C. F. Kleisterlee (KVP), Rotterdam
S. C. Weijers (KVP), Hengelo
P. H. van Zeil (KVP), Utrecht
drs. B. Beumer (ARP), Hoogezand
drs. H. J B. Aarts (KVP), Tilburg
drs. C. P. van Dijk (CHU), Rotterdam
Mevr. J. G. Kraaijeveld-Wouters (ARP), Heerhugowaard
Th. M. Hazekamp (KVP), Zoetermeer
J. J. P. de Boer (KVP), Lisse
J. Hendriks (KVP), Tilburg
J. van Houwelingen (ARP), Putten
mr. G. van Muiden (CHU), Nootdorp
mr. J. N. Scholten (ARP), Andel
mr. S. J. M. Dijkman (KVP), Zeist
F. G. v. d. Gun (KVP), Utrecht
dr. S. Faber (ARP), Hardegarijp
dr. A. G. W. J. Lansink (KVP), Nijmegen
Mevr. C. H. Evenhuis-Van Essen (CHU), Amsterdam

(Achter de naam staat de partij die hem/haar kandidaat heeft gesteld)

PvdA

drs. J. M. den Uyl, Amsterdam
H. Wierenga, Zuidhorn
Mevr. mr. R. M. Haas-Berger, Leek
dr. ir. A. Vondeling, Leeuwarden
J. T. Vellenga, Leeuwarden
A. L. ter Beek, Coevorden
dr. W. F. Duisenberg, Scheveningen
H. Knol, Assen
W. Meyer, Kampen
drs. H. Rienks, Zwolle
Mevr. S. Langedijk-de Jong, Balkbrug
Mevr. J. B. Krouwel-Vlam, Hengelo (Ov.)
dr. J. **A.** van Kemenade, Wassenaar
ir. **A.** J. Voortman, Ruurlo
W. Albers, Zutphen
drs. D. A. Th. van Ooijen, Huissen
Mevr. drs. H. M. de Boois, Arnhem
A. de Graaf, Arnhem
C. A. v. d. Anker, Wageningen
dr. H. J. Roethof, Utrecht
J. C. Th. van der Doef, Utrecht
drs. M. P. A. van Dam, Soest
Mevr. drs. S. v. d. Gaast-Bakker Schut, Utrecht
P. Dankert, Edam
mr. A. Kosto, Groot-Schermer
dr. G. Klein, Oostvoorne
drs. E. van Thijn, Amsterdam
J. Schaefer, Amsterdam

Mevr. E. H. C. Salomons, Amsterdam
drs. K. Kolthoff, Amsterdam
drs. J. J. Voogd, Haarlem
mr. P. R. Stoffelen, Ouderkerk a. d. Amstel
Mevr. drs. M. Epema-Brugman, Puttershoek
drs. A. v. d. Hek, Gouda
J. C. Kombrink, Rotterdam
mr. M. v. d. Stoel, Den Haag
C. Laban, Capelle a. d. IJssel
dr. D. Dolman. Den Haag
H. A. A. Molleman, Koudekerk a. d. Rijn
mr. C. A. de Kam, Voorschoten
drs. C. Poppe, Den Haag
H. H. Drenth, Den Haag
mr. K. G. de Vries, Pijnacker
dr. S. Patijn, Voorburg
Mevr. T. V. Giphart-Jabaaij, Dordrecht
H. Veldhoen. Maasdam
Mevr. H. A. Eszes-van Loon, Oostvoorne
P. A. Roels. Sint Maartensdijk
W. Wisse, O. en W. Souburg
J. J. Vergouwe, Breskens
drs. J. P. Pronk, Krimpen a. d. IJssel
H. Hartmeyer, Halsteren
mr. A. Stemerdink, 's-Hertogenbosch

VVD

H. Wiegel. Amerongen
drs. G. M. V. van Aardenne, Dordrecht
L. M. de Beer, Vlaardingen
mr. dr. C. Berkhouwer. Heiloo
drs. D. J. D. Dees, Breda
A. J. Evenhuis, Meppel
mr. A. Geurtsen, Maasland
Mevr. mr. A. Kappeyne van de Coppello, Leiden
G. W. Keja, Landsnieer
mr. H. E. Koning, Rotterdam
A. Ploeg, Arnhem
mr. F. Portheine, Leiden
mr. J. G. Rietkerk, Wassenaar
drs. J. F. Scherpenhuizen, Aduarderzijl
Mevr. drs. N. Srnit-Kroes, Rotterdam
ir. D. S. Tuijnman, Driebergen
Mevr. mr. E. Veder-Smit, Leeuwarden
Mevr. drs. N. J. Ginjaar-Maas, Rijswijk
drs. Th. H. Joekes, Den Haag
J. M. v. d. Ven, Venlo
H. P. H. Waalkens, Tollebeek
dr. R. Braams, Utrecht
L. M. L. H. A. Hermans, Nijmegen
H. H. Jacobse, Amsterdam
mr. H. Th. M. Lauxtermann, Den Bosch
dr. W. F. v. Eekelen, Den Haag
E. H. T. M. Nijpels, Bergen op Zoom
Mevr. E. G. Verkerk-Terpstra, 's-Gravenzande

PPR

Mevr. M. B. C. Beckers-de Bruijn, Oegstgeest
dr. ir. J. L. A. Jansen, Velp
dr. M. H. M. van Hulten, Lelystad

CPN

M. Bakker, Zaandam
H. J. Hoekstra, Amsterdam

D'66

dr. J. C. Terlouw, Amersfoort
mr. L. J. Brinkhorst. Den Haag
mr. H. J. Zeevalking, Utrecht
drs. E. Nypels, Rijswijk
C. Mertens, Amsterdam
drs. M. B. Engwirda, Den Haag
Mevr. J. Lambers-Hacquebard, Opende
Mevr. M. M. van Beek, Den Haag

DS'70

dr. W. Drees, Den Haag

SGP

ds. H. G. Abma, Putten
ir. H. van Rossum. Zeist
C. N. van Dis, Alphen a. d. Rijn

BP

H, Koekoek, Bennekom

GPV

dr. A. J. Verbrugh, Dordrecht

PSP

dr. B. van der Lek, Bilthoven

Reucties *van* politici

In alle reacties van politici klonk vreugde door over de grote opkomst van de kiezers Den Uyl, Wiegel en Aantjes noemden dit gegeven onder de heersende omstandigheden (de gijzelingen in Drente) winst voor de democratie.

Premier Den Uyl was ook zeer voldaan over de winst van zijn partij: „Zo'n winst, dat is dacht ik in de parlementaire geschiedenis sinds de invoering van het algemeen kiesrecht, een halve eeuw geleden, nog niet voorgekomen".

„In 1956 haalde Drees 50 zetels met 32,7% van de stemmen, en dat was tot nu toe een record. En toen was de aanhang in Brabant en Limburg zo'n 19%. Vergeleken daarmee is er nu sprake van een revolutie", aldus de premier.

Den Uyl concludeerde verder: „De uitslag is een duidelijke instemming van de kiezers met het gevoerde regeringsbeleid".
Over de komende kabinetsformatie sprekend bracht Den Uyl de door de PvdA gehanteerde acht-acht-plus-formule ter sprake. Hij zei hierover: „We hebben altijd gezegd dat dat voor ons een minimum is. Ik hoopte dat het 10-6 zou kunnen blijven, en heb het ook wel eens schertsend over een 12-4 verhouding gehad. Maar in ieder geval moet de uitslag van de verkiezingen duidelijk zijn weerslag vinden in het nieuwe kabinet. De PvdA is duidelijk de grootste partij, heeft een winst geboekt van tien zetels, en heeft vier zetels meer dan de tweede partij, het CDA".

„Je kunt nu zo'n toer als bij de vorming van het huidige kabinet niet meer uithalen. Nu het CDA ook een man als Kruisinga heeft binnen geslikt, moet, je uit zelfbescherming een bodem leggen. Maar het kan nu ook 9-7 worden, of 10-7", zei de demissionaire minister-president, waarbij hij dus de mogelijkheid openhield dat het aantal ministers wordt uitgebreid.

Het hangt, zei Den Uyl, ook af van de bereidheid van D'66 om mee te doen aan een volgend kabinet (en die bereidheid is er), en de vraag wat de PPR gaat doen. De PPR heeft uitgesproken niet te willen deelnernen aan een kabinet met het CDA, maar Den Uyl verklaarde: „Wat mij betreft staat deelname van de PPR aan het kabinet open".

Hij hield het ook voor mogelijk dat de PPR niet deelneemt aan de regering, maar wel een zodanige steun toezegt dat, de PPR getalsmatig kan meewegen bij het verdelen van de ministersposten. Dan zou de krachtsverhouding worden:

PvdA/PPR met 56 zetels, CDA met 49, en D'66 met 8.

Een verdeling 8-6-2 acht Den Uyl voor het CDA niet aanvaardbaar. De formule 8-7-1 „komt mathematisch dichterbij", aldus Den Uyl, „maar de politiek wordt niet met mathematiek bedreven".

CDA-woordvoerder Aantjes hoopte, dat de PvdA zich redelijk zou opstellen. Hij meende, dat de Nederlandse kiezers hadden aangegeven een „gematigd vooruitstrevend beleid" te wensen.

Wat de kiezers precies bedoeld hebben wordt in progressieve kring verschillend beoordeeld, PPR-lijsttrekker Ria Beckers

In de Hilversumse TV-studio v.l.n.r. Ed van Thijn, voorzitter van de TK-fractie van de PvdA, Hans Wiegel, voorzitter van de VVD-fractie. en mr. W. Aantjes, de tweede man op de lijst van het CDA.

becommentarieerde haar verlies met de conclusie: ,,Het is duidelijk dat Nederland voor een rechtser kabinet heeft gekozen".
PvdA-fractieleider Van Thijn daarentegen meende dat de uitslag aanleiding geeft tot versterking van het progressief karakter van het volgende kabinet.

Volgens hem ligt. gezien deze uitspraak, een PvdA/CDA en/of D'66-kabinet voor de hand. Hij zei te hopen dat de formatie kort zal duren, dat is een landsbelang en legt een verantwoordelijkheid op de respectievelijke partijen, meende hij.

Net als de meeste andere fracties zou de nieuwgekozen PvdA-fractie op 26 mei aan een eerste beoordeling van het verkiezingsresultaat en de betekenis ervan voor de formatiestandpunten beginnen.

Uit de eerste commentaren, ook die uit VVD-kring (mr. Geertsema), is op te maken dat de gedachten uitgaan naar benoeming van een socialistische formateur (Den Uyl), al bestaat er bij het CDA ook wel steun voor de eventuele aanwijzing vooraf van een informateur.

In de CDA-gedachtengang zou zo'n informateur, of zouden twee formateurs zoals de CHU'er Tilanus heeft geopperd, eerst via programvergelijking en bespreking van de voorwaarden vooraf omtrent de hervorminesvoorstellen die de progressieven hebben gesteld aan het CDA, de feitelijke formatie moeten voorbereiden.

Algemeen wordt een regeling van de abortuskwestie als een zeer moeilijk punt gezien, zeker nu CDA-lijsttrekker Van Agt op 22 mei heeft verklaard dat hij vorig jaar mede is aangebleven als minister van justitie om zijn handtekening aan een eventueel aanvaard parlementair initiatiefontwerp te kunnen onthouden.

Van Agt deed deze uitspraak in een TV-uitzending, waarin hij, alsmede Den Uyl en Wiegel, ondervraagd werden door de redactieleden van de NOS-TV-rubriek ,,Den Haag vandaag".

Een complicatie kan de positie van D'66 in de formatie opleveren. Lijsttrekker Terlouw zag voor zijn partij na programvergelijking en ,,geven en nemen" plaats in een nieuwe coalitie met PvdA en CDA.

Partijvoorzitter Glastra van Loon schetste zelfs een bemiddelingsrol voor de Democraten in zo'n opzet met een 7-7-2 verhouding aan ministers.

Zowel Andriessen (KVP) als Duisenberg (PvdA) heeft daarop koel gereageerd. Andriessen omdat hij een zo homogeen kabinet wenst, na een andere formatie dan in '72/73, dat zo'n bemiddeling onnodig is. Duisenberg omdat D'66 weliswaar een loyale regeringspartner is geweest, maar toch een waarvoor hij in de komende jaren de rol van ,,constructieve oppositie" niet wil uitsluiten. De feiten (de parlementaire krachtsverhoudingen) sluiten zo'n 7-7-2-verhouding trouwens uit, zei de minister van financiën.

Over de kansen van de VVD in de kabinetsformatie wilde lijsttrekker Wiegel nog niet speculeren. De positie van het CDA acht hij voorshands nog zo onduidelijk dat hij ,,in die pot niet wil roeren".

De winst van de PvdA noemde hij, net als die van zijn eigen partij, ,,niet niks".

Wiegels conclusie daarbij is dat de PvdA ,,door een donderwolk van publiciteit" erin is geslaagd de kleine linkse partijen ,,weg te maaien". Hij zei het niet oneens te zijn met de mening van Aantjes dat het eerste woord in de formatie nu van de PvdA moet komen.

Lijsttrekker Ria Beckers en TK-fractievoorzitter Bas de Gaay Fortman van de PPR leveren commentaar op de verkiezingsuitslagen.

Lijsttrekker Drees van DS'70 veronderstelde, dat zijn partij had verloren aan de drie grote partijen. Hij noemde de uitslag ,,zeer teleurstellend, als je er vier jaar hard voor gewerkt hebt"

Marcus Bakker, lijsttrekker van de CPN, wijt het verlies van zijn partij aan de onzekerheden over de economische vooruitzichten en aan maatschappelijke verschijnselen zoals de kapingen Daarbovenop kwam de propaganda voor de drie hoofdstromen ,,Ook wilden veel stemmers op de CPN de combinatie Van Agt-Wiegel tegenhouden"

Mevrouw Van den Heuvel, voorzitter van de PvdA, meent dat het verlies van de communisten wellicht te wijten is aan hun houding ten aanzien van de dissidenten ,,Als dat zo is, dan is die goed afgestraft"

Ria Beckers, lijsttrekker van de PPR, was teleurgesteld maar niet verslagen Haar partij had een zo grote achteruitgang niet verwacht. Mevrouw Beckers wijt die aan een concentratie op drie grote partijen Een andere oorzaak acht zij ,,de duidelijke verrechtsing"

Vergeleken met de andere kleine partijen is het verlies van de PSP (van twee zetels naar een) meegevallen, vond het kamerlid Van der Spek Ook hij wijt de afbrokkeling aan de zuigkracht van de drie grote blokken, mede ontstaan door de publiciteit en de toespitsing van de verkiezingscampagne op personen. Die toespitsing noemde hij een ,,slechte zaak" in de politiek.

Opmerkelijk vond Van der Spek de winst van D'66, een ,,vreselijk losse partij met een weinig stabiele aanhang". Bij het verlies van de CPN heeft de wens tot meeregeren een rol gespeeld, aldus nog steeds Van der Spek Veel kiezers zullen hebben gedacht Als de CPN ook in de regering wil, kunnen we evengoed op de PvdA stemmen

D'66 heeft in de opiniepeilingen vier jaar lang op een half procent gestaan, zei lijsttrekker J Terlouw Nu is D'66 de enige middelgrote partij die de vierde plaats inneemt

Ook al rollen de drie grote partijen met al hun geweld weer over de schermen, dat neemt niet weg dat D'66 de spectaculairste uitslag heeft geboekt, vond Terlouw

Hij schreef de winst van de PvdA toe aan een duidelijk ,,DenUyleffect".

D'66 heeft geen behoefte met CDA en VVD een meerderheid te gaan vormen, verklaarde Terlouw. ,,Onze eerste voorkeur gaat uit naar samenwerking met PvdA en CDA om een stabiele regering te vormen."

Uit een oogpunt van christelijke politiek betreurde dr. A. J. Verbrugh het verlies van het Gereformeerd politiek verbond

Een van de oorzaken achtte hij de Reformatorische politieke federatie. Verder noemde hij de trek naar de grote partijen en het feit dat de heer P Jongeling niet langer lijsttrekker is. Een neveneffect vond hij de gijzelingen ,,In de uren des gevaars gaat men sneller de man steunen die voor de oplossing moet zorgen"

Ds. H G. Abma, fractievoorzitter van de Staatkundig gereformeerde partij, toonde zich verheugd over het behoud van de drie zetels. ,,Gezien het desastreuze verlies van de kleine partijen, ben ik blij dat we er zonder kleerscheuren vanaf zijn gekomen".

Met de sterke positie van de drie grote blokken is ds. Abma niet gelukkig. De groei naar driestromenland betekent een vergroving van de politiek. De nuanceringen verdwijnen. Dat is gebleken bij de campagnes: het ging steeds minder om werkelijk politiek belangrijke punten.

Bij de RKPN, de partij van Klaas Beuker, die niet terugkeert in de Kamer, was niemand voor commentaar beschikbaar. De voormannen willen ,,de zaak eens goed overdenken en zich bezinnen".

Joop Glimmerveen, lijsttrekker van de NVU, heeft de uitslag voor zijn partij teleurstellend genoemd. Hij had op drie zetels gehoopt. De N W zal verder strijden om over het dode punt heen te komen ,,We hebben ten slotte een ideaal."

De uitslagen in de provincies zijn

GRONINGEN (544 267 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	88,4	343.408	85,4	314.733
CDA	24,3	83.500	24,0	75.687
PvdA	42.4	145.609	34,9	109.732
VVD	14,4	49.320	11,9	37.535
PPR	1,9	6.446	3,5	11.058
CPN	4,3	14.669	8,6	28.944
D'66	4,4	15.040	3,1	9.708
DS'70	0,6	1930	3,7	11.616
SGP	0,3	956	0,3	929
BP	0,7	2 282	1,5	4 721
GPV	4,0	13 776	5,2	16 329
PSP	1,3	4 402	1,6	5.030
RKPN	0,1	507	0,3	1.130
Overigen	1,3	4.971	1,4	4.314

Specificatie overigen 1977

DAC	—	86	—	
SP		914		
NVU	—	852		—
VAW		96		
KEN	—	141	—	—
RPF		2 882	—	—

FRIESLAND (566.179 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	90,8	349.982	86,6	306.582
CDA	37,5	131,333	36,6	112.080
PvdA	37,3	130.442	31,9	97.779
VVD	12,3	42.982	10,0	30.523
PPR	1,3	4.475	3,2	9.939
CPN	1,5	5.281	3,7	11.238
D'66	4,4	15.316	2,8	8.580
DS'70	0,6	2.000	3,4	10.568
SGP	0,9	3.025	1,1	3.312
BP	0,6	2.178	1,5	4.673
GPV	1,6	5.520	3,1	9.621
PSP	0,7	2.636	1,3	4.123
RKPN	0,1	405	0,4	1.065
Overige	1,2	4.389	1.0	3.081

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	77		—
FBN	0,0	152		—
SP	0,1	300		—
NVU	0,2	580	—	—
VAW	0,0	52	—	—
KEN	0,0	71	—	—
RPF	0,9	3.157	—	—

DRENTHE (409 655 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	90,5	252 874	85,4	216 523
CDA	27,1	68 531	26,8	58 067
PvdA	41,5	105 045	37,2	80 643
VVD	18 2	46 138	15 2	32 932
PPR	1,4	3 454	2,9	6 181
CPN	1,2	3083	3,2	7 003
D'66	4,4	11 231	3 0	6 483
DS'70	0,6	1422	3 4	7 391
SGP	0,4	972	0,3	656
BP	1 3	3 270	2 6	5521
GPV	1,8	4621	2,8	6 111
PSP	0,6	1 489	1,0	2 153
RKPN	0 2	373	0,2	466
Overige	1,3	3 245	1,4	2 916

Specificatie overigen 1977

DAC	0,1	157	—	—
SP	0,2	420	—	—
NVU	0,3	644	—	—
VAW	0,0	114	—	—
KEN	0,0	90		—
RPF	0,7	1.811	—	—

OVERIJSEL (933003 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	91,3	603,679	87,0	535.924
CDA	39.6	238.841	38,7	207.230
PvdA	31.0	187.099	25,1	134.398
VVD	13,2	79.639	10,8	58.109
PPR	1.3	7.835	4,0	21.394
CPN	1,1	6.535	3,3	17.514
D'66	4,2	25.615	3,0	16.038
DS'70	0,4	2.652	3,2	17.365
SGP	2,9	17.418	3,1	16.614
BP	1,3	7.509	2,7	14.683
GPV	2,2	13.226	3.4	18.026
PSP	0.5	3.176	0,9	4.846
RKPN	0,4	2.106	0,8	4.156
Overigen	1,9	12.028	0	5.551

Specificatie overigen 1977

WAC	0 0	81	—	—
SP	0,2	1337	—	—
NVU	0,2	1 051	—	—
VAW	0 0	154	—	—
KEN	0,0	149	—	—
RPF	1.5	9.256	—	—

GELDERLAND (1 670 466 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	89,6	1 015 970	84,5	881.261
CDA	35.6	361 486	34,7	306.211
PvdA	30,7	312 290	26,1	229.825
VVD	17,3	175 553	14,1	124.415
PPR	1,7	17 635	4,9	43.190
CPN	0,6	5 941	1.7	15.244
D'66	4,8	48 808	3,3	28.740
DS'70	0,5	5 520	3,7	32.225
SGP	3,7	37 351	3,9	34.099
BP	1,4	13 948	2.7	23.814
GPV	0,8	7 611	1,7	14.920
PSP	0,9	8 968	1,2	11.002
RKPN	0,4	3 694	0,8	7.198
Overigen	1,6	17 165	1,2	10.378

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	220	—	—
SP	0,4	4 388	—	—
NVU	0,2	2 303	—	—
VAW	0,0	247		
KEN	0,0	243	—	—
RPF	1,0	9,694	—	—

UTRECHT (874 885 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	88,4	530.913	84,4	469.568
CDA	30,7	162.976	29,9	140.524
PvdA	28,0	148.847	23,1	108.401
VVD	22,1	117.511	17,6	82.823
PPR	1,9	9.808	5,9	27.625
CPN	0,9	5.013	2,5	11.987
D'66	6,6	35.080	4,2	19.577
DS'70	0.7	3.838	6,0	28.046
SGP	3,3	17.254	3,4	15.933
BP	0,7	3.490	1,3	6.041
GPV	1,6	8.383	2,8	12.947
PSP	1,3	6.852	1,7	8.045
RKPN	0,4	2.063	0,8	3.725
Overigen	1.8	9.798	0,8	3.894

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	112	—	—
FBN	0,1	436	—	—
SP	0,5	2.593	—	—
NVU	0,3	1.524	—	—
VAW	0,0	210	—	—
KEN	0,0	143	—	—
RPF	0,9	4.780	—	—

NOORD-HOLLAND (2 301.437 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmer;
Opkomst	86,9	1.410.054	83,5	1.317.642
CDA	22,9	323.358	21,7	286.215
PvdA	35,4	499.511	27.7	364.871
VVD	21,7	306.535	16,6	218.758
PPR	2,2	30.230	5,9	77.965
CPN	4,5	63.528	9,9	130.557
D'66	7,3	102.277	5,3	69.906
DS'70	1,2	16.632	5,6	73 308
SGP	0,5	6.896	0,5	6.855
BP	0,6	8.516	1,2	15,783
GPV	0,4	5.757	1,1	14.421
PSP	1,5	20.848	2,5	32,440
RKPN	0,4	6.016	1,0	13.005
Overigen	1,4	19.569	1.0	13.558

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	445	—	—
FBN	0,1	683	—	—
SP	0.2	2.471	—	—
NVU	0,6	9.078	—	—
VAW	0,1	618	—	—
KEN	0,0	544	—	—
RPF	0,4	5.730	—	—
GRIEK	0,0	—	—	—
PvdB	0,0	—	—	—
JUSIA	0,0	—	—	—

ZUID-HOLLAND (3.050.540 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	87,1	1.857.739	82,7	1.710.982
CDA	24,6	457.188	24.6	420.474
PvdA	37,9	704.286	32,2	551.061
VVD	19,9	370.334	15,6	266.367
PPR	1,5	27.753	4,5	76.589
CPN	1,3	24,748	4,2	72.031
D'66	6,1	112.243	4,9	84.297
DS'70	0,9	16.366	4,8	82.018
SGP	3,8	69.760	3,7	63.337
BP	0,5	8.326	1,0	17 274
GPV	0,8	14.647	1,7	28.597
PSP	0,8	15.238	1,3	22.807
RKPN	0,3	5.234	0,6	10.862
Oevrigen	1,6	31.507	0,9	15.268

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	549	—	—
FBN	0,1	1,295	—	—
SP	0,2	3 979	—	—
NVU	0,7	12 546	—	—
VAW	0 0	655	—	—
ECU	0,0	197	—	—
KEN	0,0	618	—	—
RPF	0,6	11 668	—	—
NMP	0,0	—	—	—

ZEELAND (335.627 inwoners

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	87,8	204.526	82,4	177.454
CDA	29,9	61.048	31,7	56.321
PvdA	32,6	66.612	27,1	48.192
VVD	17,3	35.431	14,2	25.126
PPR	1,5	3.135	4,2	7.407
CPN	0,4	890	1,1	2.035
D'66	4,4	9.058	2,8	4.943
DS'70	0,6	1.125	2,8	4.896
SGP	8,4	17.144	9,2	16.257
BP	1,0	2.127	1,9	3.304
GPV	1,7	3.369	2,6	4.670
PSP	0,5	928	0,7	1.308
RKPN	0,3	678	0,6	1.075
Overigen	1,4	2.981	1.1	1.920

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	47		
SP	0,1	183	—	—
NVU	0,3	652	—	—
VAW	0,0	82	—	—
KEN	0,0	51		—
RPF	1,0	1.966	—	—

NOORD-BRABANT (1.991.909 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	85,5	1.136.605	79,9	956.437
CDA	43,7	496.621	43,4	415.228
PvdA	28,7	326.799	20,3	193.902
VVD	15,7	178.869	13,5	129.266
PPR	1,6	18.003	5,2	49.390
CPN	0,6	6 441	2,2	21.590
D'66	5,0	56.481	4,0	38.582
DS'70	0,5	5.336	2,7	25.801
SGP	0,5	5.825	0,5	4.785
BP	1,1	12 047	3,7	35.195
GPV	0,2	1.912	0,5	4.511
PSP	0,8	8.738	1,4	13.495
RKPN	0,5	5.790	1,5	14.508
Overigen	1,1	13.743	1,1	10.175

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	246	—	—
FBN	0,2	1.926		—
SP	0,6	6.410		—
NVU	0,2	2.632	—	—
VAW	0,0	520		—
KEN	0,0	412	—	—
RPF	0,1	1.597	—	—

LIMBURG (1.055.654 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	83,0	595.034	76,2	502.854
CDA	44,7	265.637	46,6	234.276
PvdA	30,1	178.904	20,2	101.463
VVD	14,7	87.475	12,3	61.984
PPR	1,9	11.443	4,7	23.763
CPN	1,1	6.694	2.8	14.097
D'66	3,3	19.543	4,0	19.943
DS'70	0,4	2.571	2,2	11.270
SGP	0,1	352	0,1	291
BP	1,0	6.065	2,4	12.190
GPV	0,1	521	0,2	973
PSP	0,8	4.429	1,2	5.964
RKPN	1,1	6.468	2,1	10.460
Overigen	0,7	4.932	1,2	6.180

Specificatie overigen 1977

DAC	0,0	210	—	—
SP	0,2	1.411	—	—
NVU	0,2	1.327	—	—
VAW	0,2	1.418	—	—
KEN	0,0	246	—	—
RPF	0,1	320	—	—

De uitslagen in de vier grootste gemeenten zijn:

AMSTERDAM (740 650 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer 72 %	Kamer 72 stemmen
Opkomst	83,2	458 330	81,0	478 082
CDA	13,9	63 717	13,3	63 619
PvdA	44,2	202.402	33,2	158.595
VVD	16,6	76.199	12,5	59.779
PPR	2,4	11.048	6,0	28.565
CPN	8,8	40.194	17,2	82.095
D'66	6,9	31.762	5,6	27.025
DS'70	1,4	6.616	5,5	26.350
SGP	0,2	984	0,2	968
BP	0,6	2.608	1,0	4.829
GPV	0,3	1.427	0,8	3.704
PSP	2,3	10.426	3,1	14.687
RKPN	0,3	1.408	0,7	3.429
Overigen	2,1	9.539	0,9	4.437

ROTTERDAM (600.978 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	83,7	366.283	79,5	376.952
CDA	16,2	59.185	16,7	63.111
PvdA	55,4	202.767	45,6	171.735
VVD	13,2	48.440	10,5	39.566
PPR	1,3	4.901	4,3	16.318
CPN	2,3	8.538	7,7	29.067
D'66	4,9	18.112	5,1	19.175
DS'70	0,8	2.814	3,1	11.581
SGP	1,7	6.176	1,8	6.885
BP	0,4	1.271	0,9	3.508
GPV	0.6	2.268	1,3	1.716
PSP	1,0	3.599	1,4	5.458
RKPN	0,3	1.048	0,6	2.089
Overigen	1,9	7.164	1,0	3.743

's-GRAVENHAGE (471.500 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	83,7	295.495	79,3	304.178
CDA	21,2	63 638	20,8	63 339
PvdA	37,4	110.560	31,6	96.218
VVD	24,2	71.412	18,9	57.593
PPR	1,5	4.417	4,1	12.317
CPN	1,7	5.149	4,8	14.668
D'66	6,7	19.787	5,4	16.253
DS'70	1,6	4.795	7,6	23.186
SGP	1,1	3.316	1,0	3.089
BP	0,4	1.224	1,0	2.902
GPV	0,5	1.362	1,3	4.012
PSP	1,0	2.806	1,6	4.849
RKPN	0,4	1.059	0,7	2.078
Overigen	2,3	6.970	1.2	3.674

UTRECHT (245.269 inwoners)

Partijen	Kamer '77 %	Kamer '77 stemmen	Kamer '72 %	Kamer '72 stemmen
Opkomst	85,2	151 255	81,9	154.753
CDA	25,0	37.858	23,8	36.854
PvdA	40,1	60.629	31,1	48.083
VVD	16,3	24.579	13,8	21.391
PPR	2,4	3.664	8,2	12.690
CPN	1,8	2.726	4,3	6.644
D'66	6,5	9.782	4,8	7 409
DS'70	0,7	1.040	6,2	9.499
SGP	0,9	1.317	0,9	1.433
BP	0,5	687	1,0	1.602
GPV	0,6	896	1	2 156
PSP	2,6	3.893	2.6	4.077
RKPN	0,5	821	1,0	1.537
Overigen	2,1	3 363	0,9	1.378

Perscommentaren

Uit de perscommentaren n.a.v. de verkiezingsuitslag de volgende citaten:

Telegraaf

Gezien de stembusuitslag is het onvermijdelijk, dat bij de komende kabinetsformatie het eerst zal worden gezocht naar een coalitie tussen de PvdA en het CDA Daarbij is de situatie echter wel geheel anders dan ten tijde van de formatie van het kabinet-Den Uyl. Het verlies van de huidige regeringspartij PPR betekent namelijk, dat thans een kabinet op een meer normale grondslag moet worden geformeerd
Daar komt bij, dat het CDA. gezien de stemmenwinst, ditmaal zeker niet opnieuw genoegen zal nemen met een gedogende rol Dit vooral ook, omdat ook de VVD een flinke stemmenwinst heeft weten te boeken. Mocht de bhans het meest voor de hand liggende combinatie tussen PvdA en CDA in de ongetwijfeld moeizame formatie vastlopen dan behoort in de praktijk nog altijd een coalitie tussen het CDA en de VVD tot de mogelijkheden.

Algemeen Dagblad

Wij stevenen af op een tweede kabinet-Den Uyl De winst van de regeringsdeelnemers, de PvdA en de CDA-pantijen, en de overgrote Kamermeerderheid bieden een solide basis De grote sprong voorwaarts van Ce PvdA rechtvaardigt het doorgaan met Den Uyl als premier
Er is nauwelijks een andere regering mogelijk, want de combinatie van CDA en VVD zou wankelen op de rand van een minimale Kamermeerderheid Den linksgezinde krachten in het CDA zouden de combinatie nog wankeler maken.
Toch staan ons harde onderhandelingen bij de formatie te wachten PvdA en CDA ontlopen elkaar maar heel weinig. Voor de christen-democraten is er geen reden om zich de wet te laten voorschrijven

Trouw

De trek naar de grote partijen is opmerkelijk. De kiezer heeft er blijk van gegeven een sterke voorkeur te hebben voor gematigdheid voor een beleid dat vooruit streeft maar het contact met de werkelijkheid niet verliest.
Het kan nauwelijks voor twijfel vatbaar zijn welke coalitie voor de komende jaren de voorkeur verdient. PvdA en CDA kunnen samen zorgen voor een draagvlak van meer dan honderd zetels in de Tweede Kamer. Tegenover die grote PvdA-CDA-meerderheid staat een bijzonder benauwde meerderheid van de CDA-VVD die waarschijnlijk niet lang zou standhouden.
Wanneer de PvdA na de voor haar formidabele uitslag niet al te zeer naast haar schoenen gaat lopen, moet het mogelijk zijn de komende weken of maanden een tweede kabinet-Den Uyl tot stand te brengen.

Volkskrant

Een formatie is een machtspolitieke strijd, maar de pure machtspolitiek beslist niet alleen over de gezindheid en de reikwijdte van een regering.
Het gaat niet zozeer om zoveel PvdA-ministers en de meest linkse paragrafen in het regeerprogram, het gaat zeker ook om de gezindheden tijdens de formatie en bij de start van een nieuw kabinet. De kiezers hebben een goede uitgangspositie voor een redelijk progressief tweede kabinet-Den Uyl inet D'66 en CDA gegeven. Maar een tweede basisgegeven moet nog tijdens de formatie uit de verf komen: de bereidheid van CDA, D'66 en de PvdA-rechtervleugel tot een creatief en werkelijk vooruitstrevend beleid.
Komen in het CDA de meer verlichte geesten niet aan bod bij het komende binnenpariijdige positie kiezen en zou D'66 te veel remmende middenpartij willen spelen, dan moet het alternatief van een progressiei minderheidskabinet van PvdA. PPR en D'66 zeker in serieuze overweging komen.

Reformatorisch Dagblad

Bijzonder teleurstellend was dat het CDA een duidelijke aantrekkingskracht bleek te hebben op rechts-protestants christelijke kiezers. Vrij algemeen was toch de overtuiging dat met name een aantal rechtse CH-kiezers niet mee zou doen met de vorming van het CDA. Zij zouden veeleer hun stem geven aan een van de drie kleine protestants christelijke partijen die hun lijsten verbonden hadden.
Er zullen inderdaad wel ex-CH-kiezers

overgestapt zijn Maar netto is er veeleer sprake van een verlies aan het CDA SGP en GPV hadden in 1972 bij elkaar. vier procent van de stemmen. Thans komen SGP, GPV en RPF niet verder dan 3,7 procent Dat alles wyst toch wel op een voortgaande vervlakking en beginselvervaging

Het Vrije Volk

De verkiezingsuitslag van gisteren is van historische betekenis ondanks de schaduw die de kapingen erover geworpen hebber]: het machtscentrum van de Nederlandse politiek is verschoven naar de Partij van de Arbeid.

De vroegere confessionele partijen zijn er door de vorming van het CDA in geslaagd de voortdurende afkalving van de laatste jaren tot staan te brengen maar ze zijn er door de grote winst van de PvdA niet in geslaagd die machtspositie te herwinnen.

Er kan in feite zonder de PvdA niet gelegeerd worden. De meerderheid van CDA en VVD is te smal, hoe wanhopig de Steenkampen ook proberen deze mogelijkheid tegen de PvdA uit te spelen. Het einde van het tijdperk-Wiegel komt in zicht.

De PvdA hoeft slechts haar eenheid te bewaren en de anderen te laten vechten om straks in de positie te verkeren dat zij haar regeringspartner kan kiezen. De kiezers hebben het politieke 'beeld ingrijpend gewijzigd.

NRC/Handelsblad

De eerste vraag die men zich ria deze uitslag moet stellen is, waaraan de socialisten hun opzienbarend succes te danken hebben. Opvallend is, dat zij zich, na in feite afscheid te hebben genomen van de PPR en de beruchte samenwerkingsresolutie, in hun campagne gematigd hebben opgesteld. Zo heeft de heer Duisenberg nog niet zo lang geleden het zwarte schaap op partijcongressen een belangrijk aandeel in de beeldvorming gehad. Ook voor de heren Van Dam en Schaefer, geenszins tot de extremen behorend, was een belangrijke rol weggelegd.

En bovenal heeft de PvdA de heer Den Uyl in staat gesteld, zijn onbetwistbaar prestige in de strijd te brengen. Terwijl de socialisteii in de campagne vasthielden aan de vier bekende ,,maatschappij-hervormende" wetsontwerpen, zijn zij erin geslaagd een gematigde en evenwichtige indruk te maken. Ons dunkt dat in een tijd van permanente crisis hier een belangrijke oorzaak van hun succes ligt.

Het CDA heeft ongetwijfeld de aantrekkingskracht die iedere nieuwe formatie eigen is. Bovendien is deze partij in staat geweest, het dak te verschaffen waaronder traditionele verschillen tussen katholieken en protestanten geen doorslaggevende politieke betekenis meer hadden.

Dit op zichzelf is een winstpunt. De onzekerheid over de zuiver politieke inhoud van het CDA is echter gebleven. Wel hebben de christen-democraten hun best gedaan, zich in het centrum op te stellen, hetgeen een deel van het electoraat dat boven alles op zijn rust is gesteld, zal hebben verleid. Maar het onberekenbare risico van de christen-democratische keuze is gebleven.

Wel kan men. gezien de grote stemmenwinst van liberalen en socialisten, van het begin van een doorbraak spreken, maar dat proces is nog verre van voltooid. De grote christen-democratische verliezen in het zuiden wijzen er slechts op, dat het gestadig vordert. Dat is een ontwikkeling op lange termijn in onze politiek, die door de korte golfbeweging slechts ogenschijnlijk wordt onderbroken.

De winst van de VVD valt niet te verwaarlozen, maar is geringer dan men zich in deze kring had voorgesteld. Het is nog te vroeg om de VVD tot een werkelijke massapartij te verklaren en het zou nuttig zijn indien de liberalen nog eens grondig bij zichzelf te rade gingen, waarom zij niet meer uit het vuur hebben gesleept. Wij menen dat zij de kracht van de polarisatie, en daardoor het verlangen naar een radicaal alternatief voor het bew-ind Den Uyl, aanvankelijk hebben overschat en in deze campagne te laat op hun schreden zijn teruggekeerd.

De Waarheid

Het is nodig de nu ontstane, buitengewone en ongetwijfeld voorbijgaande toestand realistisch onder ogen te zien

Nieuwe verkiezingen zullen in de nabije toekomst onvermijdelijk zijn. Vergelijkingen met de sitiiatie van 1972 en 1974 gaan in het geheel niet op: dat waren de laatste jaren van de welvaart, maar sindsdien zijn we in de diepste, ergste en langdurigste crisis uit de geschiedenis van het kapitalisme gekomen, met alleen in Nederland al een half miljoen werklozen.

De corninunisten weten, dat in een dergelijke crisis de toestanden uiterst snel wisselen, zowel ten gunte als teil ongunste. Voor de CPN betekent dit, dat. zij sneller en doeltreffender op plotselinge gebeurtenissen moet reageren en nooit in sentimentele frasen mag vervallen.

Onze partij heeft dit keer averij opgelopen. Aan de andere kant is het een feit, dat zij zich in de afgelopen maanden met duizenden nieuwe leden en abonnees op De Waarheid heeft versterkt. Maar dat heeft er nog niet toe geleid, dat haar politiek in de hedendaagse situatie dieper kon doordringen in brede lagen van de bevolking. Juist door het uiterst actieve en strijdbare optreden van talloze communisten in de verkiezingscampagne, weet onze partij zich nu in staat om doortastend en met vrucht tekortkomingen op te heffen.

Parool

In het vorige kabinet was, in ieder geval in zeteltal, het PvdA-overwicht groter dan in een toekomstig kabinet het geval zal kunnen zijn Dat wil zeggen dat de PvdA, ondanks haar grote winst en het bereiken van de positie van de party met de grootste fractie, toch een naar verhouding sterker CDA-team naast, en soms tegenover, zich zal vinden

Bovendien kan men ditmaal niet meer uit de weg met een formule waarbij het CDA een kabinet dat door de PvdA wordt gedomineerd wel wil ,,gedogen" — het gaat er nu om. op basis van een duidelijke parlementaire meerderheid, een reele samenwerking op touw te zetten die aanzienlijk verder gaat dan het gedogen van de een door de ander

De programmatische en mentaliteitsverschillen tussen PvdA en CDA en de grote verschillen in persoonlijke en politieke inbreng tussen Den Uyl en Van Agt kunnen bij de formatie voor nog zeer aanzienlijke moeilijkheden en wrijvingen zorgen Maar de ,,vijandige broeders" zullen het toch met elkaar eens moeten zien te worden (ANP, NRC/H'blad, Het Parool, De Volkskrant, Trouw. De Waarheid NZZ)

WEST-EUROPA

EG

REGELING **HARINGVANGST**

De Nederlandse minister van landbouw Van der Stee heeft tijdens het beraad van de ministers van landbouw op 16 en 17 mei bereikt dat Nederlandse vissers in de maand juni 1.500 ton maatjesharing zullen mogen vangen (pag. 291/3 e.v.).

Voor alle andere EG-landen blijft in juni de haringvangst verboden.

In de Europese landbouwraad in Brussel wist de Nederlandse minister begrip te vinden voor de speciale positie van Nederland op het gebied van de haringvangst.

Op 27 juni wordt er een nieuwe landbouwraad gehouden die hoogstwaarschijnlijk geheel gewijd zal zijn aan de visserijproblematiek in de Gemeenschap. Daar zal dan ook uitgemaakt worden of de haringvangst verboden blijft (de Europese Commissie stelt al maanden lang dat de haringstand in de Noordzee zo achteruitgelopen is dat er het gehele jaar 1977 geen haring meer gevangen mag worden) en bovendien moet bezien worden of er dan eventueel opnieuw voor Nederland een uitzondering wordt gemaakt. De Nederlandse landbouwminister zou graag zien dat Nederland dit jaar in totaal toch nog een 4.500 tot 5.000 ton maatjesharing zou mogen vangen. De eerste 1.500 ton daarvan is nu ,,binnen". Of het met de rest ook lukt, is overigens nog zeer de vraag. De minister zei er zelf van ,,daar een hard hoofd in te hebben".

Het gesprek over het haringvangstverbod en de uitzondering die op dat verbod voor Nederland gemaakt werd, heeft uren geduurd. Dat kwam omdat vooral het Verenigd Koninkrijk er nu zeker van wilde zijn dat de haringvangst, na juni, het gehele verdere jaar verboden zou blijven. Er zijn over en weer furieuze opmerkingen gevallen, aldus de Nederlandse minister. Het Verenigd Koninkrijk was ,,mordicus tegen" het geven van een vangstquotum aan Nederland van 1.500 ton, maar tenslotte wisten we toch de Europese commissie en een aantal lidstaten achter ons te krijgen. Ik zal mij blijven inzetten voor het verkrijgen van een totaal-quotum van 4.500 tot 5.000 ton, aldus minister Van der Stee in Brussel.

Protesten Schotse vissers

De landbouwraad in Brussel kreeg

op 16 mei bezoek van een aantal Schotse vissers, die kwamen pleiten voor een voor hen gereserveerde visserijzone van 50 mijl rond de kust. Allang is het een Britse wens om 50 mijl voor te behouden voor ,,eigen vissers". De Schotse vissers, van wie een delegatie in de Raad ontvangen werd, betoogden dat een gereserveerde visserijzone voor hen een kwestie van leven of dood is. Zonder vis is er bij ons in Schotland geen industrie en zonder industrie is er geen werk, aldus de redenering van de Schotten, die verder betoogden dat ze ,,geheel Engeland en álle leden van het Britse Lagerhuis achter zich hadden". John Silkin, de Britse landbouwminister die de Raad voorzat, zegde de Schotse vissers toe voor hun rechten te zullen vechten.

De Schotse vissers waren niet de enige Europese burgers die tijdens deze tweedaagse landbouwraad in Brussel aandacht voor hun problemen kwamen vragen. Ook Britse varkenshouders, .,gewapend" met de Britse vlag in de vorm van een big, waren naar Brussel gekomen. Zij kwamen protesteren tegen de houding van de Europese Commissie, die een procedure tegen de Britse regering aanhangig gemaakt heeft bij het Europese Hof van Justitie. De Britse regering verleent namelijk financiële steun aan de Britse varkenshouders en de Commissie acht die nationale hulp in strijd met de Gemeenschapsregels. De concurrentie wordt erdoor vervalst en dat is in het nadeel van varkenstelers elders in de Gemeenschap, aldus de redenering van de Commissie.

Het Britse standpunt luidt overigens dat de Britse regering niet anders kan dan subsidie verlenen omdat de Britse varkenshouders niet opkunnen tegen de (overigens volledig reglementaire) subsidies die bij import van varkensvlees in Engeland worden verleend. Die subsidies houden verband met de waardedaling van het Britse pond.

Niet alleen 16 maar ook 17 mei waren er betogers bij het Charlemagnegebouw in Brussel. Op die tweede dag, terwijl de landbouwministers op Frans verzoek de situatie in de Europese wijnbouw bespraken, demonstreerden er een 200 Franse wijnboeren. Zij waren er om hun ontevredenheid te uiten over het bestaande Europese wijnreglement en de toepassing daarvan. Franse wijnboeren is vooral een doorn in het oog dat er zoveel goedkope Italiaanse wijn op de markt gebracht kan worden.

,,In Parijs geeft men Brussel de schuld van de situatie. Hier in Brussel zegt men dat Parijs de zaak in handen heeft. We willen nu weten waar we aan toe zijn", aldus een woordvoerder van de onstemde Franse wijntelers

Eind 1975 waren er ook al moeilijkheden tussen Frankrijk en Italië over wijn. Er werd toen zelfs gespnoken van een regelrechte ,,wijnoorlog", waarin een Franse stap was het leggen van een speciale belasting (tegen de EG-regels in) van 12 procent op alle in Frankrijk uit Italië ingevoerde wijn De Europese Commissie bracht Franknjk voor het Europese Hof en in maart 1976 maakte de Franse regering de wijnheffing ongadaan. De Gemeenschap had toen maatregelen getroffen om een te groot aanbod op de wijnmarkt tegen te gaan

Maar de Franse regering is van mening dat die maatregelen onvoldoende zijn Ze heeft de Commissie in Brussel dan ock een memorandum doen toekomen dat gaat over de problematiek in de wijnsector (Europa van Morgen)

(Vor. ber pag 51/3-'76 en pag. 291/3)

EUROPESE COMMISSARIS HAFERKAMP OVER ZOEKGERAAKTE URANIUMOXYDE

In mei zijn in de pers berichten verschenen over de verdwijning van 200 ton uraniumoxyde in nov. 1968. Volgens sommige berichten zou de uranium gestolen zijn door Israëlische agenten van de veiligheidsdienst. De commissaris voor buitenlandse betrekkingen, Wilhelm Haferkamp, indertijd belast met Euratom-zaken en nucleaire veiligheid gaf op 12 mei een persconferentie over deze kwestie.

Het Duitse bedrijf ,,Asmara Chemie", gevestigd in de Duitse bondsrepubliek kocht eind 1968 van de ,,Société Générale des Minerais" (gevestigd in Brussel) 200 ton natuurlijk uraniumoxyde. Het oxyde zou vanuit Antwerpen naar Genua vervoerd worden, want in Italië zou het bedrijf ,,Saica" (Societa-Ananyma Italiana Colori ed Affini), dat in Milaan gevestigd was, het uraniumerts voor rekening van ,,Asmara Chemie" een bewerking doen ondergaan. Er moesten katalysatoren voor de petrochemische industrie van gemaakt worden. De lading werd in Antwerpen, vanuit het douanedepôt aan boord gebracht van het vrachtschip ,,Scheersberg", een schip dat door ,,Asmara" was gehuurd en dat eerst onder Duitse vlag voer, maar dat in Antwerpen voorzien werd van een geheel nieuwe bemanning. In Antwerpen ging het schip ook een andere vlag voeren, die van Liberia. Vaststaat, aldus Haferkamp op zijn persconferentie, dat de lading onderweg tussen Antwerpen en Genua verdwenen is Het uraniumoxyde was verpakt in vaten van 30 gallon en vaststaat dat deze vaten, met behulp van de overslagmiddelen die de ,,Scheersberg" aan boord had, overgeladen konden worden op een ander schip In totaal waren er aan boord van de ,,Scheersberg" 560 vaten uraniumoxyde. De ,,Scheersberg" bleek inmiddels ook verkocht te zijn aan een andere rederij.

Euratom heeft sinds 1969 verschillende pogingen in het werk gesteld om te weten te komen of de lading inderdaad in Italie was aangekomen. Pas na herhaald aandringen werd op 27 juni 1969 definitief bekend dat de lading uraniumoxyde nooit de firma ,,Saica" had bereikt. Toen is ook pas het onderzoek naar de verdwijning begonnen, waarbij Euratom de drie betrokken lidstaten, België, Duitsland en Italië, betrok, omdat Euratom zelf geen politionele bevoegdheid heeft. Dat onderzoek heeft niets anders opgeleverd dan de constatering dat uraniumoxyde verdwenen was. Men weet, aldus Haferkamp op zijn persconferentie, dat het schip opnieuw is opgedoken in een Turkse haven. In maart 1969 is het zelfs weer in Antwerpen verschenen. Men heeft echter nooit meer de bemanning kunnen achterhalen die aan boord was ten tijde van de verdwijning van het uraniumoxyde

Haferkamp zei tijdens de twee uur durende persconferentie in Brussel dat de Europese Commissie tot op heden niet weet waar de 200 ton uraniumoxyde gebleven zijn. Enige dagen tevoren kwamen er uit Noorse bron berichten dat een Israëlische veiligheidsagent aan de Noorse veiligheidsdiensten meegedeeld had dat hij destijds betrokken was bij het ,,overnemen" van de lading uraniumerts. De Commissie is daarvan niets bekend.

Haferkamp bevestigde op zijn persconferentie dat de Belgische ,,Société Générale des Minerais" van ,,Asmara" in Duitsland 3,7 miljoen dollar betaald gekregen heeft voor het uraniumerts. Ook het Italiaanse bedrijf ,,Saica" is door ,,Asmara" schadeloosgesteld omdat het het niet aangekomen uraniumerts niet kon bewerken. Bij het Britse verzekeringsbedrijf Lloyds, in Londen, is echter nooit een claim ingediend voor de ,,verloren gegane" lading. Het lijkt er dus op dat ,,Asmara" een ,,nieuwe klant" gevonden had voor de lading, maar we zijn er nooit achter kunnen komen wie dat was, aldus Haferkamp.

Hij zei tijdens zijn persconferentie, in antwoord op vragen, dat het uraniumoxyde, na bewerking, had kunnen dienen als volledige lading voor een kleine reactor of als ,,bijkomende" lading voor een grote nucleaire reactor. Voorts zei hij dat de mogelijkheid bestaat uit het uraniumerts, na gebruik in een reactor, een kleine hoeveelheid plutonium over te houden.

De Europese commissaris legde er de nadruk op dat het de Europese Commissie van het begin af aan duidelijk was dat de controlebevoegdheden van Euratom dienden te worden uitgebreid. In juni 1969 heeft de Commissie daartoe voorstellen gedaan. Die voorstellen werden echter pas op 9 okt. 1976 door de Europese Ministerraad goedgekeurd, zo zei hij. Haferkamp wees er tijdens zijn persconferentie ook op dat ten tijde van de verdwijning van het uraniumerts, natuurlijk uranium gekocht en verkocht kon worden zonder dat Euratom daar contractueel bij betrokken was. Wel dienden zulke ver- en aan-

koopcontracten bij Euratom gemeld te worden, maar ze konden zonder meer uitgevoerd worden als de Europese instantie binnen een week niets-van zich liet horen.
De strengere maatregelen die er, sinds de Ministerraad ze goedkeurde, bestaan, komen er op neer dat Euratom niet langer alleen verklaringen van kopers en verkopers accepteert, maar ook controle uitoefent op alle tussenpersonen die bij de handel en het vervoer betrokken zijn.

Haferkamp zei ook nog dat destijds geen enkele aanleiding bestond om wantrouwen te hebben tegen bij de transactie betrokken bedrijven. Maar nadien heeft „Asmara" van Euratom een verbod gekregen om ooit nog uraniumerts of arideie splijtstoffen te verhandelen. Ondanks dat heeft het Westduitse bedrijf later toch nog eens getracht 212 kg natuurlijk uranium in handen te krijgen. Dat werd echter bijtijds door Euratom ontdekt en de transactie werd tegengehouden.

Dat de Europese Commissie er pas zo laat achter kwam dat destijds het uraniumoxyde aan boord van de „Scheersberg" was verdwenen, weet Haferkamp aan het feit dat een bedrijf dat een splijtstof verwacht, Euratom pas na drie maanden behoefde in te lichten als de stof niet aangekomen was. Dat ook „Saica" in Milaan een vreemde rol gespeeld heeft, bleek uit de verklaring van Haferkarnp, die zei dat het bedrijf geen of ontwijkende antwoorden gaf op de vragen van Euratom of het uraniumerts gearriveerd was. Pas op 26 juni 1969 kwam vast te staan dat het natuurlijk uranuim inderdaad verdwenen was, en toen kon ook pas het officiële onderzoek beginnen.
(Europa van Morgen)

ZESDE RICHTLIJN BTW AANGENOMEN

Op 17 mei heeft de Raad van Ministers de zesde richtlijn over de BTW aangenomen.
Het voorstel daartoe was op 29 juni 1973 door de Commissie ingediend en vervolgens op 26 juli 1974 gewijzigd.
Hiermee is een belangrijk moment bereikt in de opbouw van Europa en wel in tweeërlei opzicht: enerzijds uit budgettair oogpunt omdat thans de weg vrij is voor de overgang op de algehele toepassing van het stelsel van de eigen middelen voor de Gemeenschap, anderzijds uit fiscaal oogpunt omdat de BTW een neutralere factor in het mededingingsproces wordt.

Tot de vervanging van de financiële bijdragen van de lidstaten door eigen middelen van de Gemeenschappen besloot de Raad in 1970 Deze vervanging zou zich geleidelijk ioltrekkcn. Aanvankelijk bestonden de eigen middelen namelijk slechts uil de landbouwheffingen en een toenemend deel van de douaneheffingen, terwijl het teveel aan uitgaven werd-gedekt door de financiele bijdragen van-de lidstaten die volgens een verdeelsleutel werden berekend

Met ingang van 1 januari 1975 moest de begroting der Gemeenschappen krachtens de beschikking van de Raad volledig met eigen middelen worden gefinancierd terwijl de finariciele bijdragen van de lidstaten vervangen moesten worden door de toewijzing van een zeker percentage van de BTW-ontvangsten (met een maximum van 1 procent van de grondslag] aan de Gemeenschappen. Doordat over de vaststelling van een uniforme grondslag voor de toepassing van de BTW geen overeenstemming in de Raad werd bereikt, bleef het stelsel van financiële bijdragen, nu berekend op grondslag van het aandeel der onderscheidene lidstaten in liet bruto nationaal produkt van de Gemeenschap, tot in 1977 voortbestaan.
Dankzij de aanneming van de zesde richtlijn is dus de mogelijkheid geopend oni het stelsel van de eigen middelen in 1978 zijn definitieve stadium te doen ingaan en de Gemeenschappen financiële autonomie te verschaffen. In de vraktiik kan dit resultaat pas worden bereikt- nadat de Raad zijn goedkeuring heeft gehecht aan het financieel uitvoeringsreglement betreffende de BTW en nadat de lidstaten hun wetsregels hebben aangepast.

De nu door de Raad goedgekeurde bepalingen vormen voorlopig het sluitstuk van de harmonisatie der nationale BTW-stelsels waarvan de grondslagen en de voornaamste regelingen reeds in de eerste twee richtlijnen van 11 april 1967 waren vastgelegd. Door deze bepalingen ontstaat een grotere mate van neutraliteit in het internationale handelsverkeer, niet alleen voor wat de goederen, maar ook wat de diensten betreft, in het bijzonder doordat een eind wordt gemaakt aan de gevallen waarin de belasting dubbel dan wel in het geheel niet wordt geheven.

Verder komen de in de Gemeenschap gevestigde bedrijven in hun betrekkingen met derde landen in een betere concurrentiepositie, vooral in de dienstensector.

Ter vermijding van onbillijkheden bij de heffing van de eigen middelen in de verschillende lidstaten, werd overgegaan tot een versnelde harmonisatie van alle bepalingen die op het bedrag van deze middelen van invloed kunnen zijn. In verband hiermee geeft de richtlijn gemeenschappelijke voorschriften ten aanzien van de belastingplicht, de afbakening van de belastbare handelingen, de belaotinggrondslag, het belastbare feit, het recht op aftrek, enzovoort. Daarnaast bevat zij nog gemeenschappelijke lijsten van vrijgestelde handelingen en bepalingen over gemeenschappelijke bijzondere regelingen voor kleine ondernemingen en voor bepaalde landbouwbedrijven. (Europa van Morgen)

EUROPEES PARLEMENT OVER KERNENERGIE

Tijdens de meizitting van het Europese Parlement van 9 tot 13 mei is de energievoorziening in de komende jaren ter sprake gekomen. Zulks naar aanleiding van de verklaringen van de Amerikaanse president Carter (pag. 273 e.v.j.
De verklaringen van de president vormden het kernpunt van de discussie over energie.
Tijdens het debat stelden de socialisten zich het voorzichtigst op.
Bij monde van de Westduitse Fläming gaf de socialistische fractie als standpunt dat energie moet worden bespaard en dat veiligheid vóór economische rentabiliteit gaat.
Kort samengevat kwam het standpunt van de socialisten neer op het volgende: zo weinig mogelijk kernenergie, maar ook weer zoveel als nodig is.
De Belgische liberaal Hougardy en de Franse gaullist Liogier toonden geen enkele rem: zij pleitten voor het gebruik van kernenergie. De risico's zijn gering en het publiek is slecht ingelicht. Daarbij zijn de Europese veiligheidsvoorschriften heel wat zwaarder dan die in de Verenigde Staten en in de Sowjet-Unie. Daarnaast, zo betoogden zij, mag het aspect van de werkgelegenheid niet worden vergeten. In West-Duitsland alleen al zijn honderdvijftigduizend man bij de bouw van kerncentrales betrokken.
De Britse conservatief Normanton vond het ook onontbeerlijk dat Europa zich op kernenergie concentreert. Hij pleitte voor de ontwikkeling van snelle-kweekreactoren, waardoor Europa minder afhankelijk wordt van de invoer van uranium uit de Verenigde Staten.
Hij gaf een aantal cijfers. De Verenigde Staten betaalden in 1972 3,700 mln dollar voor de invoer van olie, in 1976 bedroeg de rekening 37.000 mln. Hij haalde ook de cijfers aan door president Carter genoemd. Volgens deze cijfers zou — indien het olieverbruik doorgaat zoals nu het geval is (zestig mln vaten per dag in de wereld) — de oliebronnen over twintig tot dertig jaar opgedroogd zijn. Bovendien, zo be-

toogde hij, blijven de olieprijzen stijgen, deze zouden in 1985 honderdvijftig maal hoger kunnen zijn dan die in 1972.
Ook de Italiaanse communist Veronesi zag de noodzaak in van de ontwikkeling van de kernenergie in Europa. Maar in de verklaringen van president Carter over de verspreiding van verrijkt uranium zag hij een gevaar. Deze verklaringen zijn, zo stelde hij niet louter gebaseerd op economische overwegingen. Carter wil met zijn systeem Europa in een nucleair zwakke positie houden.
Commissaris Brunner wees er in zijn antwoord op dat de veiligheid van Europa op het spel staat. We moeten niet al ons geld op één paard zetten. maar we moeten zowel onze eigen energiebronnen gebruiken als andere ontwikkelen, welke een realistische bijdrage kunnen leveren aan onze behoeften. Men moet overigens niet vergeten, zo zei hij, dat indien de economische expansie 3% bedraagt, het energieverbruik met 6% stijgt. Door een goede voorlichting moet echter de angst bij de bevolking voor kernenergie worden weggenomen.
Het Europese Parlement ging ook akkoord met een voorstel van de Commissie om het gebruik van steenkool voor de elektriciteitsproduktie te bevorderen. De Europese Commissie wil de steenkoolproduktie binnen de Gemeenschap aanmoedigen door nietterugvorderbare kredieten ter beschikking te stellen van elektriciteitsproducenten die hun centrales met steenkool stoken. De subsidies zijn bestemd voor die centrales die steenkool stoken, ongeacht of ze van binnen of buiten de EG komt.
Het Parlement ging verder dan de Europese Commissie en stelde voor het verbruik van Europese steenkool nog te bevorderen door een vijfde van het totale subsidiebedrag (éénvijfde maal 500 miljoen rekeneenheden) te reserveren voor projecten waarvoor een elektriciteitsbedrijf zich verplicht uitsluitend EG-steenkool te gebruiken.

Ontsluiting van geothermische energie

De Gemeenschap besteedt dertien miljoen rekeneenheden voor het onderzoek naar geothermische energie, aldus commissaris Brunner op een mondelinge vraag van de Duitse liberaal Krail. Maar men is er zich wel van bewust dat deze energiebron omstreeks 1985 slechts één procent van de gemeenschappelijke behoefte zal dekken. Men zoekt echter nog verder.

Rechten van de *mens*

In een uitvoerig debat sprak het Europese Parlement ook over de rechten van de mens, de voortzetting van de conferentie van Helsinki en de conferentie over evenwichtige en wederzijdse troepen- en bewapeningsvermindering in Centraal Europa.
In een motie drong het Parlement er bij de Raad van ministers op aan om bij de voorbereidende bijeenkomst in Belgrado welke in juni begint en waar de 35 ondertekenaars van de slotakte van Helsinki gaan praten over de toetsingsconferentie welke later dit jaar gehouden moet worden, met één stem te spreken.
Men wees erop dat er een duidelijk verband bestaat tussen de voortzetting van de ontspanningspolitiek en de bereidheid om de fundamentele rechten en vrijheden te eerbiedigen. De parlementariërs vroegen daarbij aan de Raad van ministers zich voor te bereiden op in onderling overleg te nemen stappen bij de regeringen van de landen waar de rechten van de mens worden geschonden.
Over de MBFR-besprekingen in Wenen was men van oordeel dat de overeenkomsten, waarover in Wenen wordt onderhandeld, later moeten leiden tot een geleidelijke daling van de omvang van de strijdkrachten en van de conventionele en nucleaire bewapening in geheel Europa. Alleen de Italiaanse communisten onthielden zich van stemming bij de resolutie over de MBFR. (Europa van Morgen)

EVA

OPHEFFING DOUANETARIEVEN MET EG

Regeringsleiders en ministers van de 7 bij de Europese Vrijhandels Associatie aangesloten landen zijn op 13 mei in Wenen bijeengekomen voor besprekingen over hun handelsbeleid. Oostenrijk, Finland, IJsland, Noorwegen, Portugal, Zweden en Zwitserland zijn lid van de EVA Liechtenstein is geassocieerd lid.
Op 1 juli zal de EVA — die werd opgericht ter versterking van de handelsbelangen van landen buiten de EEG — de meeste douanetarieven in de handel met de Gemeenschap opheffen. Daardoor ontstaat het grootste vrijhandelsgebied ter wereld.
Haferkamp, vice-voorzitter van de Europese Commissie, heeft gezegd verheugd te zijn over de resultaten van de conferentie van de leden van de regeringen van de EVA-landen. De conferentie van Wenen vormt — na de topconferentie in Downing Street — een belangrijk onderdeel van de pogingen uni de huidige problemen van de wereldeconomie, namelijk de economische groei, de werkgelegenheid, de inflatie en het gestooide evenwicht van de betalingsbalansen, door gemeenschappelijke en gecoördineerde inspanningen te boven te komen. Vooral het vaste voornemen van de EVA-landen om zich voor de veiligstelling en bevordering van de vrijhandel in te zetten wordt toegejuicht.
De bijzondere betekenis die de conferentie van Wenen ook voor de Gemeenschap heeft, volgt uit het feit dat krachtens de in 1973 in werking getreden vrijhandelsovereenkomsten op 1 juli 1977 voor de meeste industrieprodukten de laatste tolgrenzen tussen de Gemeenschap en de EVA-landen zullen wegvallen. Na een overgangsperiode van vier en een half jaar ontstaat er dan in West-Europa praktisch een intern handelsgebied van meer dan 300 miljoen mensen. Daardoor worden vele inspanningen waarvoor men zich reeds sinds de jaren vijftig heeft ingezet, duidelijk met succes bekroond.
De EVA is de grootste handelspartner van de Gemeenschap: in 1976 ging bijna een vierde van alle uitvoer van de Gemeenschap naar deze landen.
De vrijhandelsovereenkomsten die de Gemeenschap na de toetreding van Groot-Brittannië, Denemarken en Ierland met elk van de lidstaten van de EVA heeft gesloten, hebben goed gefunctioneerd. De vrijhandel moet echter nog verder voltooid en beschermd worden, daar met de vrijstelling van rechten en het opheffen van de kwantitatieve beperkingen, andere handelsbelemmerende factoren in betekenis toenemen.

Handel EVA-landen met EG in 1976

	Import (c.i.f)		Export (f.o.b.)	
	mln $	%	mln $	%
Oostenrijk	7.296,6	24,7	3.964,0	19,4
Finland	2.575,5	-8,4	2.422,3	23,7
IJsland	202,6	-8,0	126,5	63,9
Noorwegen,	4.924,2	16,3	4.441,5	19,2
Portugal	1.748,4	13,3	929,9	-4,3
Zweden	9.765,4	2,9	8.587,4	10,5
Zwitserland	9.809,9	11,3	6.671,5	18,5
Totaal	36.322,6	10,2	27.143,1	15,7

De percentages achter de bedragen geven de stijging of daling (-) t.o.v. 1975 aan. (Efta Bulletin, Europa van Morgen)

DENEMARKEN

VORMING SOCIALISTISCH MINDERHEIDSKABINET

Naar aanleiding van de vervroegde parlementsverkiezingen op 15 febr. (pag. 113 e.v.) moest in Denemarken een nieuw kabinet worden gevormd. Opdracht daartoe kreeg de leider van de sociaal-democratische partij en premier in de vorige regering Anker Jörgensen, die aanvankelijk pogingen deed een coalitieregering te vormen, maar toen dat niet lukte op 25 febr. de samenstelling van een nieuw sociaal-democratisch minderheidskabinet bekend maakte.

In de nieuwe regering had een aantal ministers uit het vorige kabinet zitting. Het nieuwe kabinet telt 18 leden.

De samenstelling is als volgt:

premier - Anker Jorgensen. buitenl zaken - Knud Borge Andersen: financien - Knud Heinesen, economische zaken - Per Hakkerup; transport en publieke werken - Kjeld Olesen. handel - Ivar Norgaard; arbeid - Erlinge Jensen; binnenl zaken - Egon Jensen; justitie en defensie - Orla Möller; sociale zaken - Eva Gredal; belasting - Jens Kampmann; landbouw - Poul Dalsager, visserij - Svend Jakobsen; godsdienst en Groenland - Jögen Peder Hansen; onderwijs - Ritt Bjerregard: cultuur en milieu - Niels Matthiasen, huisvesting - Ove Hove; zonder portefeuille - Lise Oestergaard

Van de vier nieuwe ministers t.w. Olesen, Kampmann, Hove en Oestergaard, was Olesen van '71 tot '73 minister van defensie en Kampmann minister van transport, communicatie en milieubescherming van '71 tot '73.

De twee andere nieuwe ministers Hove en Oestergaard zijn geen van beiden lid van de sociaal-democratische partij.

Volgens een mededeling van Jörgensen werd Lise Oestergaard als minister zonder portefeuille belast met ontwikkelingssamenwerking ressorterend onder het ministerie van buitenlandse zaken.

Bij de opening van het nieuwe parlement op 1 maart maakte Jörgensen bekend dat hij met de radicaalliberalen, de centrum-democraten, de conservatieven en de christelijke volkspartij overeenstemming had bereikt over een groot aantal politieke programpunten t.w. huisvesting, werkgelegenheid en defensie.

Een deel van het nieuwe kabinet-Jorgensen voor het koninklijk paleis in Kopenhagen v l n r Svend Jacobsen (visserij), Jens Kampmann (belastingen), Lise Oestergaard iontwikkelingssainenwerking), Kjels Olesen (transport en publieke werken), Ivar Nörgaard (handel), Anker Jorgensen (premier), Ove Hove (huisvesting) Niels Matthiasen (cultuur en milieu)

Regering *voorkomt algemene staking*

Een van de eerste problemen waarvoor de nieuwe regering zich geplaatst zag waren de onderhandelingen voor het afsluiten van nieuwe collectieve arbeidsovereenkomsten. Het ontbreken van steun voor een pakket saneringsmaatregelen waarvan de aanneming door de regering noodzakelijk werd geacht i.v.m. deze onderhandelingen had tot het heengaan van de vorige regering-Jörgensen geleid (pag. 113 e.v.).

Begin maart begonnen de onderhandelingen tussen werkgevers- en werknemersorganisaties en na drie weken onderhandelen kon de Rijksbemiddelaar Sigurd Wechselmann op 24 maart meedelen dat een compromis was bereikt over de hoofdpunten van de nieuwe cao's.

Deze hoofdpunten waren: een minimumloon van J 12,35 per uur, een trapsgewijze reële loonstijging van centen i.p.v. procenten van in totaal een gulden per uur, een werkgeversbijdrage van bijna 1 cent per uur aan het opleidingsfonds van de werknemers en een verhoging van vakantie-uitkeringen tot 10%.

De onderhandelingen waren van het begin af aan gebonden aan de eis dat de lonen, inclusief prijscompensaties met niet meer dan *6%* mochten stijgen.

Vrijwel onmiddellijk na het bekend worden van het compromis verklaarde een aantal werkgeversorganisaties dat zij dit niet accepteerde omdat de 6% loonstijging zeker overschreden zou worden doordat de optrekking van de minimumlonen ongetwijfeld een verhogend effect zou hebben op de overige lonen.

De werknemersorganisaties verklaarden daarop dat indien het compromis niet aanvaard werd een algehele staking zou worden uitgeroepen op 16 april.

Premier Jörgensen besloot daarop het looncompromis in de vorm van een wetsontwerp bij het parlement in te dienen en op 15 april nam het parlement met een ruime meerderheid van stemmen het voorstel aan. Daarmee lijkt aan de Deense traditie van vrije loononderhandelingen een definitief einde gekomen. Jörgensen heeft dit zelfs met zoveel woorden gezegd.

Deze traditie wilde dat de sociale partners samen tot een akkoord over een tweejaarlijkse cao komen dat dan ter stemming aan alle werknemers en werkgevers wordt voorgelegd.

Vier jaar geleden lukte dat niet zonder een staking van ruim 300.000 man. Twee jaar geleden voorkwamen regering en parlement een algehele staking door de bestaande cao's voor twee jaar te verlengen. (NZZ. *NRC/H'blad)*

CONFLICT BIJ BERLINGSKE TIDENDE OPGELOST

Op 23 mei besloot het grafisch per-

soneel van het grootste Deense krantenconcern Berlingske Hus na een staking van 4 maanden het werk weer te hervatten.
Dit besluit werd genomen na een bewogen periode van stakingen, massa-ontslagen, sympathiebetuigingen van grafisch personeel uit andere delen van Denemarken waardoor geen kranten meer verschenen en demonstraties waarbij een politieman het leven verloor.
Het compromis dat met de directie van Berlingske tot stand kwam houdt in dat een kwart van het 1000 man sterke grafische personeel zal moeten afvloeien. Hier tegenover staat een gouden handdruk van 100.000 Deense kronen per man verdeeld over een periode van vijf jaar.
Over enige w-eken als dit compromis verder is uitgewerkt zal de *Berlingske Tidende,* het dagblad dat door het Berlingske-concern wordt uitgegeven weer verschijnen.
De oorzaak van het conflict dateert al van enige jaren geleden. *Ber*lingske Hus, dat twee dagbladen en een aantal geïllustreerde bladen uitgeeft maakte in 1976 bekend dat het de hoge loonkosten (lonen van f 60.000 voor het grafisch personeel zijn geen uitzondering) niet meeer uit de opbrengsten kon betalen. In 1976 leed het concern grote verliezen.
De man die enige jaren geleden het op één na grootste dagbladconcern Politiken Hus had gesaneerd, werd aangetrokken om ook bij Berlingske bezuinigingen en saneringen door te voeren.

Op 20 dec. 1976, vlak voor de kerstvakantie, werd aan 300 man grafisch personeel ontslag aangezegd. terwijl het overige personeel harder zou moeten werken. De grafici gingen hiermee niet akkoord en bleven volgens de oude voorwaarden werken.
De kranten verschenen hierna enkele malen met witte plekken en de redactie liet weten hiervoor geen verantwoording te dragen.

Op 31 jan. sloot de directie de poorten van het gebouw voor de grafici. Twee rechtszaken stelden de directie in het gelijk, maar dit mocht niet baten. Het leidde wel tot sympathiestakingen elders.

Op 26 maart ontsloeg de directie het gehele 1000 man sterke personeel. Dit zond zijn ontslagaanzegging retour en daarna gingen alle bij de vakbond aangesloten grafici in staking waardoor alle bij de werkgeversbond aangesloten bladen en drukkerijen niet meer konden werken.
De vakbond stelde als voorwaarde voor werkhervatting: oplossing van het conflict bij de *Tidende* en de totstandkoming van nieuwe cao's waarbij ook de invoering van technieken, met name papiermontage geregeld zou moeten worden. De directies bereidden vervolgens tegenmaatregelen voor zoals het vervaardigen van noodedities Deze werden door allerlei kanten geboycot. Het blad Politiken besloot muurkranten aan te plakken, maar de bond van scholieren verbood haar lelden hieraan medewerking te verlenen.
Eind april kwamen er nieuwe cao's tot stand waarna bijna alle bladen weer verschenen, behalve die van het Berlingske Hus.
Toen de directie daarop besloot een noodeditie te laten drukken, werd het gebouw van de krant omsingeld en kon slechts met behulp van de politie de exemplaren uit het gebouw worden gebracht. Daarbij deden zich ernstige ongeregeldheden voor waarbij een politieman om het leven kwam.
In de daarop volgende dagen werden de werkwilligen bedreigd terwijl hun echtgenoten tegelijkertijd telegrammen met bedreigingen ontvingen.
Verzoeningspogingen van de regering haalden niets uit, maar later besloot de directie toch de uitgave van de noodeditie stop te zetten.
Vervolgens werden onderhandelingen gevoerd die tot het bovenvermelde compromis hebben geleid.
(NRC/H'blad)

FINLAND

SORSA VORMT NIEUWE COALITIEREGERING

Op 15 mei is in Helsinki een nieuwe coalitieregering geïnstalleerd waarvan de sociaal-democraat Sorsa de premier is geworden.
Sedert september '76 werd Finland geregeerd door een minderheidskabinet van centrum, liberalen en Zweedse Volkspartij onder aanvoering van de centrumpoliticus Martii Miettunen, nadat een coalitiekabinet waarin de vijf grootste partijen t.w. de sociaal-democraten, de communisten, centrum, de liberalen en de Zweedse Volkspartij zitting hadden, uiteengevallen was wegens onenigheid over het beleid t.a.v. de volkshuisvesting en de werkloosheidsbestrijding.
Dat kabinet was begin december '75 gevormd op grond van de uitslag van de vervroegde parlementsverkiezingen van september '75 (pag. 665 e.v. '76).
Bij het totstandkomen van het minderheidskabinet-Miettunen in september '76 was al meegedeeld dat dit slechts een overgangsfunctie zou hebben en dat zo spoedig mogelijk weer een coalitieregering van de vijf grote partijen gevormd zou worden.

Ûp 11 mei bood Miettunen net ontslag van zijn regering aan president Kekkonen aan en deze benoemde onmiddellijk de sociaal-democraat Sorsa to formateur. Deze begon onderhandelingen met de grote politieke partijen, aanvankelijk beperkt tot sociaal-democraten, centrum, liberalen en Zweedse Volkspartij, later ook met de communisten.
Vooral in de linkervleugel van de sociaal-democratische partij leefde de wens de communisten in de coalitiebesprekingen te betrekken.
Bij de onderhandelingen werd vooral gesproken over de bestrijding van de werkloosheid en de grondpolitiek. Na enkele dagen werden de partijen het eens en op 15 mei kon de nieuwe regering geïnstalleerd worden.

De socialisten leveren behalve de premier, de ministers voor financiën, sociale zaken en handel en industrie. De communisten de ministers van arbeid en verkeer en de plv. minister voor onderwijs. De andere partijen hebben eveneens 7 ministersposten. De centrumvoorzitter Virolainen werd plv. premier terwijl de partij eveneens de posten van landbouw, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en defensie kreeg. De Zweedse Volkspartij kreeg de post van onderwijs en de liberalen justitie. Het departement van economische zaken ging naar een partijloze expert. De samenstelling is als volgt:

premier - Kalevi Sorsa (soc dem), financien - Paul Paavela (soc. dem.); plv. financiën tevens economie - Esko Rekola (neutraal), soc zaken - Pirkko Työläjärvi (soc dem), plv soc. zaken - Olavi Martikainen (centrum), handel en industrie - Eero Rantala (soc dem); landbouw en vice-premier - Johannes Virolainen (centrum): buitenl zaken - Paavo Vayrynen (centrum), binnenl zaken - Emo Uusitalo (centrum), defensie - Taisto Tahkamaa (centrum), onderwijs - Kristian Gesterin (Zweedse Volkspartij); plv onderwijs - Kalevi Kivistö (comm); justitie - Tuure Salo (liberaal), arbeid - Arvo Aalto (comm); verkeer - Veikko Saarto (comm)

De noodzaak tut verbreding van de partijpolitieke basis van de regering

was in. de afgelopen maanden duidelijk geworden, omdat in dec. 1976 en maart ternauwernood een regeringscrisis kon worden voorkomen. Begin december '76 kon de regering slechts met behulp van de conservatieve partij en een kleine christelijke groepering een verhoging van de omzetbelasting van 11 tot 14% en een verlaging van de inkomensbelasting tot stand brengen. Eind maart zag de regering-Miettunen zich gedwongen in het parlement de vertrouwenskwestie te stellen, waarvoor zij wederom dankzij de hulp van conservatieven en christelijken en de stemmenonthouding van socialisten en communisten, juist genoeg steun kreeg. De regering diende de motie in nadat de situatie op de arbeidsmarkt verslechterd was door een staking van arbeiders in openbare nutsbedrijven en een aangekondigde staking van de metaalarbeiders. De regering wilde politieke steun voor de aanbevelingen van de rijksbemiddelaar inzake de loonsverhogingen bij de cao-onderhandelingen.

Tevens hoopte de regering op deze manier een scheiding tussen sociaal-democraten en communisten te bewerkstelligen. Deze laatsten hadden al eerder de regeringsvoorstellen voor loonsverhogingen verworpen. De sociaal-democraten hebben nauwe bindingen met de vakorganisaties.
Hierna werd het duidelijk dat het spoedig tot een verbreding van de partijpolitieke basis van de regering moest komen. *(FAZ, NZZ)*

KEKKONEN WENST NORMALE PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Op 1 februari heeft president Kekkonen in een communiqué meegedeeld dat hij in 1978 kandidaat voor het presidentschap zal zijn als de verkiezingen volgens de normale proccedure zullen plaatsvinden.
De zes partijen die de kandidatuur van Kekkonen steunen waren besprekingen begonnen over de mogelijkheid tot verlenging van het presidentschap van Kekkonen via een speciale wet.

Het voorstel daartoe was half jan. gedaan door de directeur van de Finse nationale bank Hetemaki. een persoonlijke vriend van de president en spoedig ove genomen door een van de drie regeringspartijen die contact opnamen met de oppositionele socialisten, communisten en conservatieven. De partijen besloten uiterlijk 8 februari een uitspraak te doen over het voorstel. maar op 1 februari liet de president weten op een dergelijke manier niet langer zijn functie te willen bekleden. Ook werd nog gesproken over een alternatief, namelijk verlenging van de ambtstermijn via een wet.
Op 10 maart deden de voorzitters van de zes grootste partijen een beroep op de kiezers bij de presidents verkiezingen in 1978 weer op Kekkonen te stemmen. Zij deden dit onder verwijzing naar de succesvolle buitenlandse politiek onder het regime van Kekkonen, met name wat betreft de betrekkingen met de Sowjet-Une. Verder werd erop gewezen dat de in Helsinki gehouden conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa en de conferentie over de beperking van de strategische bewapening (SALT) een internationale erkenning van de Finse buitenlandse politiek was geweest. (NZZ)

WINST VOOR CONSERVATIEVEN BIJ GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 17 en 18 okt. 1976 zijn in Finland verkiezingen gehouden voor de gemeenteraden van 465 gemeenten.
De conservatieve partij won daarbij zetels terwijl sociaal-democraten en de liberalen enigszins verloren.
Volgens de einduitslagen behaalden de sociaal-democraten 25% van de stemmen (27,1% in '72), de communisten 18,5% (17,5% in '72), de centrumpartij 18,6% (18%), de conservatieven 20,9% (18.1%) en de liberalen 4,8% (5,2%). Vooral de vele kleine slinterpartijen, waaronder de van de centrumpartij afgesplitste boerenpartij van Vennamo verloren aanzienlijk.
De socialisten verloren vooral in Helsinki, alsmede in hun bolwerken Tampere, Turku en Vaasa. *(FAZ, NZZ)*

DEVALUATIE FINSE MARK

Op 4 april heeft de Finse regering de Finse mark met 5,7% gedevalueerd. Premier Miettunen zei dat de regering hiertoe besloten had na de devaluatie van de drie andere Scandinavische munteenheden op 1 april. Hoewel Finland geen deel uitmaakt van het zgn. slangarrangement, fluctueerde de mark over het algemeen met de valuta die daar wel deel van uitmaken. (The Times)

ATOOMCENTRALE DOOR SOWJET-RUSSSISCHE PREMIER IN GEBRUIK GESTELD

Op **23** maart heeft de Sowjetrussische premier Kossygin samen met president Kekkonen de eerste Finse kerncentrale in Lovisa aan de Finse zuidkust in gebruik gesteld. De kerncentrale is van Sowjetrussische makelij en heeft een vermogen van 410 megawatt.
Een tweede centrale van dit type wordt op het ogenblik gebouwd en zal in de loop van 1978 in gebruik genomen kunnen worden.

Aan de westkust worden twee centrales, met elk een vermogen van 660 megawatt, gebouwd door een Zweedse firma. Zij zullen tusen 1978 en '80 in werking treden

Finland moet 70% van zijn energiebehoeften importeren. In 1985 zal 15% van de energievoorziening door de kerncentrales kunnen worden geleverd.
De ingebruikstelling van de centrale in Lovisa vond plaats tijdens een officieel bezoek van de Sowjetrussische premies aan Finland dat van 22 tot 25 maart plaatsvond. Volgens officiële mededelingen was er sprake van een vriendschapsbezoek.

Tijdens een banket dat de Finse regering haar Russische gast aanbood sprak Kossygin uitvoerig over de betekenis van het in 1948 gesloten ,,verdrag voor vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand".

Hij zei dat het verdrag nog steeds een garantie was voor de onafhankelijkheid van Finland en een belangrijke rol speelde voor de garandering van de veiligheid van de Sowjet-Unie in het noord-westen van Europa.

Ook president Kekkonen kwam te spreken over het verdrag. Hij zei dat Finland zijn internationale betrekkingen op ,,concrete feiten had gebouwd".

Tijdens het bezoek van Kossygin werd ook gesproken over nieuwe akkoorden tot uitbreiding van handel, samenwerking en industriële investeringen tussen beide landen, die in de periode tot 1980 ruim f **30** mrd zouden moeten belopen. Tijdens een officieel bezoek van Kekkonen aan de Sowjet-Unie van 17 tot 20 mei werden deze akkoorden in het Kremlin ondertekend.

Voorafgaande aan het bezoek van Kossygin heeft Kekkonen bij verschillende gelegenheden de afwijkende koers van de Finse buitenlandse politiek nog eens benadrukt.

In febr. waarschuwde hij, bij de opening van het nieuwe paxlementaire jaar, tegen het idee dat ontspanning in de wereldpolitiek ,.een nieuw profiel kon geven aan de Finse buitenlandse politiek". *(FAZ, NZZ,* The Times, *Le* Monde)

ISRAËL

ONTWIKKELINGEN IN DE BEZETTE GEBIEDEN EN GALILEA

In aansluiting op onze overzichten uit 1976 (pag. 321 t.m. 323 en 337/338-'76) zijn de volgende ontwikkelingen ie melden.

Gemeenteraadsverkiezingen westelijke Jordaanoever

Bij de op 12 april 1976 in 22 steden op de westelijke Jordaanoever gehouden gemeenteraadsverkiezingen waren 88.464 personen kiesgerechtigd, o.w. voor het eerst vrouwen (ca. 33.000). De 205 verkiesbare zetels werden betwist door 5.011 manlijke en 3 vrouwelijke kandidaten. De opkomst bedroeg ruim 70%, vergeleken met ruim 80% in 1972.

De grootste successen werden geboekt door kandidaten van lijsten van het z.g. Nationale Blok, d.w.z. door aanhangers van de PLO, de Rakah (communistische partij), de Syrische Baath-partij en andere nationalistische Arabische kandidaten.

Van de in totaal 148 zetels die in andere handen overgingen kwam de meerderheid terecht bij kandidaten van het Nationale Blok, die o.a. alle 10 zetels in de raad van Hebron veroverden, 8 van de 9 zetels in de raad van Ramallah en 8 van de 10 in Nabloes. In verscheidene steden in Samaria wonnen nationalistische Palestijnse kandidaten: Bassam Shakaa in Nabloes, Ahmed Saadi in Jenin, Hilmi Hannoun in Tulkarem, Karin Khalaaf in Ramallah en Ahmed Karaan in Al-Birre. Iïi het in Judea gelegen Hebron werd de radikaal Fahd Kawasme gekozen, die gesteund was door de uitgewezen Palestijnse leider Ahmed Hamsi Natshi (pag. 338/2-1976). Alleen in Bethlehem werd de gematigde, pro-Hasjemitische burgemeester Elias Freij herkozen met zes van zijn aanhangers tegenover vijf vertegenwoordigers van het Nationale Blok. In Jericho verwierf het Nationale Blok slechts één zetel, terwijl zeven zetels werden gewonnen door pro-Hasjemitische (d.w.z. pro-Jordaanse) kandidaten.

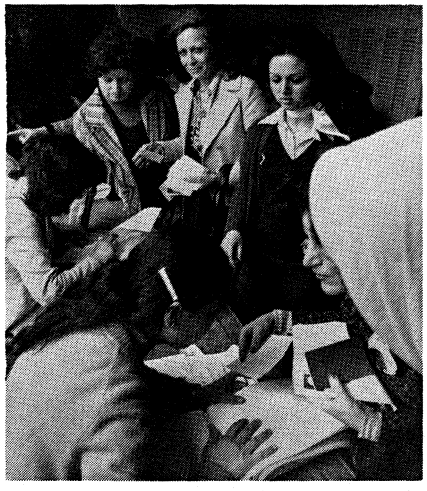

De registratie van Arabische vrouwen te Nabloes in het kiesregister ten behoeve van hun deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen.

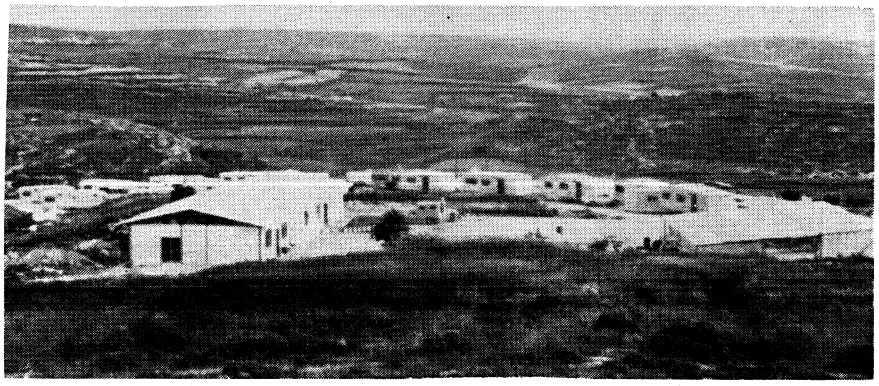

Overzichtsfoto van de illegale vestiging in het kamp Kaddoem

Mars Goesh Emoeniem

Een nieuwe periode van onrust op de westelijke Jordaanoever begon op 18 april 1976, toen de 20.000 à 40.000 deelnemers aan de door het ,,blok der gelovigen" (Goesh Emoeniem) georganiseerde mars onder militaire bescherming het gebied binnentrokken om er te betogen voor annexatie van het bezette gebied door Israël en vrije joodse vestiging aldaar. Tegen de joodse mars werd door Arabieren betoogd, die daarbij in botsing kwamen met Israëlische militairen. Door schoten van Israëlische militairen kwam op 18 april in Ramallah een 6-jarig Arabisch jongetje om en werd op 19 april te Nabloes een 55-jarige Arabier gedood. Bij een anti-Israëlische protestactie te Nabloes werd op 1 mei een Arabier door een Israëlisch~ legerpatrouille doodgeschoten.

Uitspraak Israëlisch kabinet over Kaddoem

Terwijl het Israëlische kabinet op 8 dec. 1975 had beslist dat de illegale kolonisten in Sebastia bij Nabloes tot een regeringsbesluit over een nieuw vestigingsbeleid in het militaire kamp Kaddoem mochten blijven (pag. 323/3-'76), besloot het Israëlische kabinet op 3 mei 1976 na een discussie van tien uur dat ook in de toekomst joodse nederzettingen in de bezette gebieden zouden worden gesticht, maar dan uitsluitend op basis van de oorspronkelijke principiële richtlijnen.

De regering zou wilde pogingen tot kolonisatie ,,als strijdig met de wet, Israëls nationale veiligheid en Israëls vredesbeleid" verhinderen. De illegale kolonisten van de Goesh Emaniem zouden het kamp Kaddoem binnen ,,enkele weken" moeten ontruimen, nadat zij de tijd zouden hebben gekregen om naar een door de regering goed te keuren andere vestigingsplaats uit te kijken.

De woordvoerder van Goesh Emoeniem in de regering, minister van sociale zaken Zevulun Hammer (NRP), liet uitkomen dat zijn beweging wellicht bereid was Kaddoem te ontruimen, maar bleef vasthouden aan het stichten van een nederzetting in het hart van Samaria.

Maar de kolonisten bleven in Kaddoem en een gewelddadige ontruiming vond niet plaats. Blijkens een op 7 mei 1976 door het blad Yedioth Achronoth gepubliceerde opiniepeiling bleek 41% tegen ontruiming, 37,2% vóór ontruiming en had 21,8% geen mening.

(Vervolg volgende aflevering)

uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. B 2100 Deurne-Antwerpen.

PODGORNY GEDEGRADEERD

Op 24 mei heeft in Moskou een voltallige vergadering plaats gevonden van het 250 leden tellende Centrale Comité (CC) van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (CPSU). Het CC heeft toen een aantal personele beslissingen genomen, waarvan de meest opvallende was, dat het staatshoofd van de SU, Nikolai Podgorny, uit het Politburo gezet is.

Podgorny is nag niet ontslagen als president van het land, maar algemeen wnrdt aangenomen, dat dat gebeuren zal, wanneer op 16 juni de Opperste Sowjet bijeen zal komen. Podgorny is nl. staatshoofd in zijn hoedanigheid van voorzitter van het presidium van de Opperste Sowjet Na de bijeenkomst van het CC deelde radio-Moskou mede, dat ,,kameraad Podgorny bevrijd is van zijn plichten in verband met zijn lidmaatschap van het Politburo". Enige toelichting op het besluit werd niet gegeven. Ook werd geen dank uitgesproken voor de bewezen diensten.

De tweede personele beslissing van het CC was het ontslag van Konstatin Katoesjew als secretaris van heit CC. Dit besluit kwam niet als een verrassing, omdat Katoesjew op 16 maart van dit jaar benoemd was tot vice-premier en vertegenwoordiger van de SU bij de Comecon.
Als secretaris van het CC was Katoesjew verantwoordelijk voor de betrekkingen met de regerende partijen in de socialistische staten. Algemeen wordt aangenomen, dat Katoesjew's ontslag samenhangt met de toegenomen activiteiten van burgerrechtsbewegingen in deze staten. Tot opvolger van Katoesjew werd aangewezen Konstatin Roesakow, tot dan diens plaatsvervanger.
Tenslotte heeft het CC Jewgeni Tjazjelnikow benoemd tot hoofd van de propaganda-afdeling van het CC, een functie, die sinds 1970 vacant was.

Biografische gegevens

Hierna volgen enkele biografische gegevens van de betrokken functionarissen.

Nikolai Viktorowitsj Podgorny is op 18 febr. 1903 in Karlovka (Oekraïne) geboren. Hij is opgeleid aan het Mikojan technologische instituut voor de levensmiddelenindustrie. Lid van de cominunistische partij is hij sedert 1930.
Van 1931-1939 werkte hij als ingenieur bij verschillende suikerfabrieken. Vervolgens was hij vaii 1939-1940 en 1944-1946 vicevolksconimissaris van de Oekraïense levensmiddelenindustrie en van 1940-1942 vice-volkseommissaris van de levensmiddelenindustrie van de SU. Van 1942-1944 was hij directeur van het technologische instituut van de levensmiddelenindustrie in Moskou.
Van 1946-1950 was Podgorny permanent vertegeriwoordiger van de Oekraïense ministerraad bij de ministerraad van de SU. Van 1950-1953 was hij eerste secretaris van het. partijdistrict Kharkow. Van 1953-1957 was hij volledig lid van het presidium van het CC van de Oekraïense commuiiistische partij.
In 1963 werd hij tot secretaris van het CC van de CPSU verkozen, gelijktijdig met Brezjnew.
Hij was plaatsvervangend lid van het CC van de CPSC van 1958-1960 en volledig lid van 1960-1966. In 1966 werd hij voor-het eerst lid van het Politburo Vanaf 1954 was hij afgevaardigde in de Opperste Sowjets ban de Oekraine en de SU. Voorzitter van het presidium van de Opperste Sowjet van de SU, en daarmee staatshoofd, is hij sedert 1965

Konstatin Feodorowitsj Katoesjew is in 1927 geboren. Hij ontving zijn opleiding aan het Polytechnische instituut van Gorki.
Lid van de CPSU is hij sedert 1952. Van 1951-1957 heeft hij bij de Gorki motorfabrieken gewerkt.
Van 1957-1963 heeft hij verschillende partijambten bekleed, tot hij in 1963 eerste secretaris werd van de partijafdeling van de stad Gorki. Vervolgens bekleedde hij hetzelfde ambt voor de regionale partijafdeling Gorki van 1965-1968. In 1968 werd hij benoemd tot secretaris van het CC van de CPSU, Lid van het CC is hij vanaf 1966. Eveneens vanaf dat jaar is hij afgevaardigde naar de Opperste Sowjet van de SU

Konstatin Roesakow is 68 jaar oud Hij is een van de naaste medewerkers van partijleider Brezjnew In 1972 was hij benoemd tot ,,assistent van de secretarisgeneraal". Tevens is hij vanaf 1964 de plaatsvervanger ban de secretaris van het CC, die belast is met de betrekkingen met de regerende partijen in de socialistische stalen

Commentaren

Het ontslag, zonder enige toelichting, van Podgorny uit het Politburo heeft in de Westerse pers geleid rot veie *commentaren*, speculaties en veronderstellingen.

Wij geven hieruit enkele citaten.

In een hoofdartikel schreef het N R C / H b l a d op 25 mei het volgende
President Podgorny van de Sowjet-Unie is zijn belangrijkste functie — die van lid van het uiteindelijk beslissende Politburo der communistische partij — kwijtgeraakt Over de achtergronden van deze ontwikkeling kan de buitenwereld vooralsnog slechts gissen, zoals altijd bij dergelijke gebeurtenissen in deze nog zo volstrekt gesloten maatschappij
In het Westen, zeker in Amerika, overheerst echter de opvatting dat politieke motieven hier een rol van betekenis hebben gespeeld. Niets wijst er immers op dat Podgorny's gezondheidstoestand plotseling zou zijn verslechterd Zijn hoge leeftijd — hij is nu 74 jaar oud — stond nog vorig jaar zijn herbenoeming tot lid van het Politburo niet in de weg. Bovendien was hij bepaald niet het enige lid van dat orgaan dat 70 jaar of ouder is De dit jaar 60 jaar oude Sowjet-Unie

Een opname van de Sowjet-top, daterend van 18 mei 1977. Vooraan v.l.n.r. president Nikolai Podgorny, premier Alexei Kosygin en partijleider Brezjnew. Achter Podgorny het lid van het Politburo Feidor Koelakow en achter Brezjnew Michael Soeslow.

Weekblad 46ste jaargang No. 2386, pag. 28855-28870

wordt overwegend geregeerd door oude mannen.

Maar onmiskenbaar is, dat Podgorny in het afgelopen jaar meer in politieke zin van zich heeft doen spreken dan overeenkomt met zijn overwegend ceremoniële functie van staatshoofd, die hij vooralsnog behoudt. Daarbij heeft hij zich doen kennen als een voorstander van een krachtige defensie, desnoods ten koste van het consumptiepeil in zijn land.

Verder is opgevallen dat hij tijdens zijn recente hoogst politieke reis door een aantal Afrikaanse landen. in dezelfde periode waarin de Cubaanse leider Fidel Castro zich in Afrika bevond, een vriendschapsverdrag met Tanzania en een verdrag inzake vriendschap en samenwerking met Mozambique heeft gesloten.

Het grondthema van de redevoeringen die Podgorny bij die gelegenheid gehouden heeft was dat de Sowjet-Unie in Afrika niet uit is op concessies, militaire steunnunten of privilege.: Namens de Verenigde Staten gaf ambassadeur Young kort daarna te kennen dat zijn land zich niet overmatig druk maakt over de aanwezigheid van een paar duizend communisten in Afrika, wat neerkwam op de suggestie dat Amerika, althans officieel, niet al te zwaar wilde tillen aan de Cubaanse en Russische diplomatieke activiteiten in dat wereld-deel

Niettemin moet in Washington wel degelijk ongerustheid hebben geheerst over de mogelijkheid dat deze activiteiten zouden kunnen leiden tot een verscherping van de situatie in Afrika en daarmee van de Amerikaans-Russische betrekkingen Was het werkelijk een volledig toeval dat de mislukte eerste besprekingen van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken over de strategische bewapening in Moskou plaatsvonden terwijl Podgorny zich in Afrika bevond7 En is het toeval dat Podgorny uit zijn politieke functie wordt gestoten nu zich nieuwe overeenstemming over deze bewapening tussen Rusland en Amerika begint af te tekenen? De toekomst zal het leren

Als de maatregel tegen Podgorny inderdaad politieke achtergronden heeft dan kan dit, zo is de eerste indruk worden gezien als een nieuwe overwinning van partijleider Brezjnew, de man van de politiek van toenadering tot de Verenigde Staten Verwacht wordt dat Brezjnew, het voorbeeld volgend van andere communistische leiders, nu ook de functie van staatshoofd op zich zal nemen, naast die van partijsecretaris en maarschalk van de Sowjet-Unie.

Dat zou het onder meer logischer maken dan het tot dusver was dat Brezjnews handtekening staat onder internationale documenten waarin de staat Sowjet-Unie verplichtingen jegens andere staten aanvaardt.

Zo gezien zou van westelijk standpunt uit de verdwijning van Podgorny uit het Politburo — maar ook hier gaat het weer slechts om een eerste indruk — een positief te beoordelen ontwikkeling zijn.

De International Herald Tribune schreef op 26 mei in een hoofdartikel o.m. het volgende:

In vroegere jaren was het slechts de dood — natuurlijk of onnatuurlijk — die in de Sowjet-Unie een einde maakte aan een opperste machtspositie. Zie Lenin, Trotzky en Stalin. Maar na de opkomst en het verval van Chroesjtsjow bleken andere manieren voor promotie of afzetting in zwang te zijn gekomen. De afzetting van Podgorny toont echter ook aan, dat de nieuwe manier van doen óók haar eigen mysteries heeft.

Is zij nóg een voorbeeld van Brezjnews toenemende macht? Is het een bijverschijnsel van de nieuwe Grondwet die Brezjnew op stapel heeft staan? Heeft het Eurocommunisme ermee te maken? Anders gezegd: Geven de ontwikkelingen in democratische zin, door Westeuropese communistenleiders tot stand gebracht nu niet aan officiële regeringsposities juist dát prestige dat voorheen slechts door partijchefs werd gedragen; of, wéér anders geformuleerd: zal de oude opvolging van de partijsecretaris-premier-president niet wellicht worden omgekeerd, althans aan de oppervlakte?

Harry Hamm, commentator van de Frankfurter Allgemeine Zeitung. schreef in de FAZ van 26 mei een commentaar:

In de zeer korte mededeling van Podgorny's afzetting als lid van het Politburo werden niet eens gezondheidsredenen genoemd, en men kan dus concluderen dat de afzetting politieke redenen had.

Hamm laat zien hoe Podgorny in de afgelopen jaren in de hiërarchie is gezakt. Na Chroesjtsjows val zat Podgorny in de Troika uit hoofde van zijn functie van secretaris van het Centraal Comité voor organisatie- en kadervraagstukken, een belangrijke hefboom van de macht. Na het 24ste partijcongres was de Politburovolgorde (april '71) Brezjnew, Podgorny, Kosygin, Soeslow Twee jaar later leek er al wts te zijn veranderd, waar Brezjnew in een gesprek met Amerikaanse journalisten onthulde dat de vergaderingen van het Politburo bij zijn afwezigheid door Soeslow, en bij diens afwezigheid door Kirilenko werden voorgezeten, en dus niet door een van de twee andere Troika-leden En weer een stapje verder werd na het 25ste partijcongres (1976) de officiele volgorde van Politburoleden slechts alfabetisch gegeven, uitgezonderd Brezjnew die nummer één kreeg Op de lijst van secretarissen van het CC was het wéér anders. na Brezzjnew kwam eerst Soeslow, en daarna de anderen.

Daaruit kon reeds een verzwakking van Podgorny's positie worden afgeleid Maar tevens een versterking van de harde groep, die van de „grijze eminentie" Soeslow. Podgorny behoorde niet tot die groep: met Kosygin vertegenwoordigde hij een economische politiek die meer met de behoeften van de bevolking dan op bewapeningsdoeleinden was gericht En waar het de hervorming van economisch bestuur betrof, trok hij al evenzeer één lijn met Kosygin, tegen de lijn van de orthodoxe ideologen. Podgorny ook pleitte voor detente, op zijn buitenlandse reizen werd hij de gezant van het Moskouse détentebeleid Thans zou Moskou zich wel eens kunnen afvragen wat het nut van dat beleid eigenlijk is geweest, en men mag veronderstellen dat de ideologen weer eens het initiatief hebben genomen

Het detentebeleid heeft Moskou inderdaad negatieve resultaten opgeleverd De derde mand van Helsinki heeft gevolgen gehad die Moskou niet had voorzien, de dissidenten werden een probleem, vooral toen de nieuwe Amerikaanse president het vraagstuk ven de Mensenrechten tot een beginsel van de buitenlandse politiek verhief Moskou meent barrières te moeten opwerpen, de teugel in eigen land te moeten aantrekken en ook naar buiten toe minder beweeglijk te moeten optreden: de recente poging van de Russen, de geallieeerde patroullerechten in Oost-Berlijn onder de tafel te werken, wijst op een verharding. De aanvallen van de sowjetpropaganda tegen de Eurocommunisten nemen toe, en Peking is weer doelwit van polemiek.

Mogelijk is de aanleiding van Podgorny's val geweest diens verzet tegen een passage in de nieuwe Russische Grondwet. Dat zou dan gelden de paragraaf, waarin zou worden bepaald dat er een Staatsraad nioet komen, waarin de macht geheel wordt geconcentreerd, juist zoals in alle andere Oosteuropese landen gebeurt.
Podgorny heeft vermoedelijk kritiek geuit op de grotere invloed van de harde orthodoxen Hij verloor En zijn vertrek betekende niet veel goeds voor de Oost-West-verhouding.

In Le Monde van 26 mei schreef de correspondent in Moskou, Jacques Amalric, het volgende:

Het vertrek van Podgorny verrast vooral door zijn bruuskheid, het vernederende karakter ervan De formule dat het „op zijn verzoek" heeft plaats gevonden, ontbreekt, en ook is nergens sprake van „slechte gezondheid'. Podgorny blijkt als een politieke vijand, die nog altijd gevaarlijk s, te zijn behandeld.

Amalric vindt dat laatste nog het meest onthutsend Went Podgorny is sinds 1963 politiek al „geneutraliseerd", en hij toonde ook peen enkele ambitie om nog meer macht te verzamelen Nog enige weken geleden werd hij naar Afrika gezonden, en voorzover bekend heeft hij zich eervol van zijn taak gekweten. Was hij vóór die reis al veroordeeld7 Zo ja, dan moet men wel zeggen dat Brezjnew zijn nieuwe Afrikaanse vrienden niet erg hoog heeft zitten, wanneer hij hen met een Russische afgezant opzadelt, die praktisch geen macht heeft Deze veronderstelling kan onjuist zijn, maar dan zou er nadien iets moeten zijn gebeurd Wat? Verzet tegen de nieuwe Grondwet? Weigering om dociel de rol te spelen, aan hem toebedeeld in het scenario van de opvolging7 Wilde Brezjnew een oude rekening vereffenen?

Het blijft puzzelen Wel lijkt het uiterst waarschijnlijk dat Podgorny „m opstand" is gekomen Deze oude apparatsjik heeft in zijn loopbaan nimmer getuigd van speciale vastbeslotenheid in de machtsstrijd. Hij stond altijd wat alleen in het Politburo, waar het tegenwicht van Brezjnew eerder te zoeken was bij de zijde van mannen als Soeslow, Kosygin of Gromyko Interessant is, dat de „afzetting" van Podgorny geen enkel probleem blijkt op te roepen: niemand is in zijn plaats in het Politburo gekozen

Binnenkort zal Podgorny ook wel zijn functie als voorzitter van het Presidium van de Opperste Sowjet gaan verliezen, daarvoor behoeft de topleiding niet te wachten op de komende zomer-zitting van het Parlement (16 juni).

In Moskou lopen vele geruchten sinds dinsdagavond Het meeste hoorde men beweren dat Brezjnew erop uit is naast de functie van Partijsecretaris ook die van staatshoofd te ambieren, een cumulatie zoals reeds door Ceausescu, Husak en Zjiwkow is verwezenlijkt, om van Tito nog maar niet te roepen. Had Brezjnew niet voor het Plenum verklaard, bij zijn toelichting op de nieuwe Grondwetstekst, dat hij bij de opstelling van die tekst rekening had moeten houden „met de ontwikkeling van structuren en instituties in de socialistische broederlanden"? Die zinsnede is echter raadselachtig, en het ware voorbarig daaruit de conclusie te trekken dat de nieuwe Grondwet voorziet in de beschreven functie-cumulatie.

Een ander gerucht wil dat de 73-jarige. ziekelijke en door het regeringswerk overstelpte Kosygin staatshoofd zal worden Of Kirilenko de man van Brezinew die zowel lid van het Politburo als van het partijsecretariaat is. Of nóg een andere creatuur van Brezjnew: Sitsjerbitski, wasecht, lid van het Politburo en eerste partijsecretaris van de Oekraine

Hella Pick. correspondente in Moskou voor The Guardian. schreef in The Guardian van *26* mei het volgende

Intussen kan men nu reeds vaststellen dat Podgorny niet vrijwillig afscheid heeft genonien van zijn Politburofunctie en voorts dat er wel een zeer dringende reden moet zijn geweest om hem eruit te werken, juist nu hij zich had opgewerkt tot krachtig woordvoerder van de Afrikapolitiek Sen derde is er de speculatie dat Podgorny op het gebied van de defensie harder was dan Brezjnew en dat dit de gebeurtenissen heeft versneld De sneest gehoorde verklaring evenwel is de nog niet gestilde machthonger van Brezjnew' deze wil partijleider en staatshoofd zijn in het jaar waarin de zestigste verjaardag van de Revolutie wordt gevierd en een nieuwe Grondwet zal worden aangenomen. Het moet ,,het Jaar van Brezjnew" worden, een ,,Brezjnew-Grondwet", opvolger van de ,,Stalin-Grondwet". De persoonsverheerlijkmg mag dan formeel begraven zijn, het proces blijft hardnekkig

Nieuwe grondwet

Zoals blijkt uit de commentaren op de val van Podgorny is er sprake van een nieuwe grondwet voor de SU.

Aan de tekst voor een nieuwe grondwet is door een speciale commissie gewerkt sedert 1962 op initiatief van Chroesjtsjow.

De tekst van deze grondwet is nu voltooid en een belangrijk deel van de vergadering van het CC van 24 mei was gewijd aan een toelichting op deze tekst door partijleider Brezjnew.

De ontwerp-grondwet is op 4 juni in de Sowjet-pers gepubliceerd voor openbare bestudering en bespreking. Daarna zal een speciale bijeenkomst van de Opperste Sowjet in okt. de nieuwe grondwet aannemen.

Uit de tekst van het ontwerp blijkt, dat er een nieuwe post in de staatshiërarchie geschapen zal worden, nl. die van eerste vice-president. Dit heeft de speculaties versterkt, dat Brezjnew zich tot staatshoofd zal laten verkiezen; de eerste vice-president zou de last van ceremoniële routine-verplichtingen voor het staatshoofd kunnen verminderen en aldus een toekomstige president in staat stellen zijn functie te combineren met een andere topposition in het Kremlin.

De voorgestelde nieuwe nationale grondwet van de Sowjet-Unie bevat een serie garanties voor de rechten en vrijheden van personen, maar daarbij is tevens een voorziening getroffen dat die niet ten nadele van het socialistische systeem kunnen worden uitgeoefend.

De meeste rechten stonden al in de grondwet van Stalin van 1936 maar ten aanzien van mensen die het regime bekritiseerden is er zelden de hand aangehouden.

De nieuwe grondwet garandeert de Russische burgers onschendbaarheid van hun persoon en huis, vrijheid van spreken en vergadering, persvrijheid, vrijheid van straatoptochten en bijeenkomsten

De privacy van de burgers, van hun correspondentie, telefoongesprekken en telegrammen worden bij wet beschermd.

Artikel *52* erkent het recht van de burgers op gewetensvrijheid, liet recht op een religieuze overtuiging, op godsdienstuitoefening. ofwel op het afwijzen van een geloofsovertuiging en het uitoefenen van atheïstische propaganda.

Het ontwerp van de nieuwe grondwet aanvaardt de stelling dat burgers hun rechten en vrijheden op een redelijke manier behoren uit te oefenen zonder het socialistische systeem te benadelen. Het zegt dat de rechten en vrijheden worden verleend in overeenstemming met de belangen van het werkende volk en met het doel hun samenleven in een socialistische gemeenschap te verbeteren. Artikel 49 van de nieuwe grondwet geeft voor de eerste maal burgers het recht bij officiële instanties voorstellen te doen en klachten in te dienen.

Artikel 57 verleent het recht op rechterlijke bescherming ,,tegen elke inbreuk op het leven, gezondheid, eigendom en persoonlijke vrijheid, eer en waardigheid van een persoon".

Het ontwerp formuleert de plichten van Sowjet-burgers: waarborgen van de belangen van de socialistische staat, versterken van zijn macht en aanzien, behoud van de culturele erfenis en bescherming van de natuur.

De rechten van de federale republieken van de Sowjet-Unie worden enigszins uitgebreid waarbij speciaal wordt vermeld dat de fundamentele grondslagen van de eenheidsstaat voortdurend moeten worden versterkt.

Aan de grondslagen van het economische en politieke systeem wordt niets veranderd. Het ontwerp zegt dat in de Sowjet-Unie een socialistische gemeenschap is opgeboiiwd en dat het communisme het einddoel is van de Sowjetstaat.

De naam van de ,,Sowjets van afgevaardigden van het werkende volk" wordt veranderd in ,,Sowjets van volksafgevaardigden".

Artikel *6* omschrijft de plaats en de rol van de communistische partij in Rusland en noemt die ,,de leidende en stuwende kracht van de Sowjet-gemeenschap, het hart van het politieke systeem van de Sowjet-Unie.

De kiesgerechtigde leeftijd wordt verlaagd tot 18 jaar. Tot dusver was dat 21.

Voor de eerste maal bevat de nieuwe grondwet een gedeelte dat over de buitenlandse politiek gaat.

Artikel 29 zegt dat de Sowjet-Unie haar betrekkingen met andere staten opbouwt op basis van het wederzijds in acht nemen van de grondslagen van afzien van het gebruik of dreigen met geweld, gelijkheid van soeveremiteit. onschendbaarheid van de grenzen, de territoriale integriteit van de staten, vreedzame regeling van geschillen, niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden, eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens, samenwerking tussen de landen. gewetensvolle vervulling van de verplichtingen die uit algemeen erkende principes voortvloeien en uit de normen van het internationale recht en de internationale verdragen die door de Sowjet-Unie gesloten zijn.

Nadat de nieuwe grondwet deze herfst zal worden aangenomen, zullen de verschillende republieken van de Sowjet-Unie hun eigen nieuwe constituties moeten opstellen.

Toelichting *Brezjnew*

Zoals gezegd heeft partijleider Brezjnew de tekst van de nieuwe grondwet op 24 mei in het CC toegelicht. De rede, die Brezjnew toen uitsprak, is op 5 juni in de Sowjetpers gepubliceerid.

Brezjnew beloofde, dat er geen terugkeer zou zijn naar de ,,illegale onderdrukkingen" uit de tijd van Stalin: „Wij weten, kameraden, dat enkele jaren na de aanvaarding van de huidige grondwet verduisterd werden door onderdrukkingen, schendingen van de beginselen van de socialistische democratie en de leninistische normen van partij- en staatsleven.

Dit gebeurde in strijd met de bepalingen van de grondwet. De partij heeft deze praktijk resoluut veroordeeld en deze mag nooit herhaald worden", aldus Brezjnew.

Brezjnew legde in zijn rede de nadruk op de nauwe band tussen de partij en het uitstippelen van het buitenlandse beleid. ,,De rol van de partij is zelfs verantwoordelijker geworden en heit terrein van haar leidende invloed op het gehele binnenlandse leven en de buitenlandse politiek is groter geworden."

De partijleider vond, dat de internationale situatie sinds 1936 — toen de huidige grondwet van kracht werd — zo radicaal gewijzigd was, dat voor het eerst een speciale bepaling inzake de buitenlandse politiek in de grondwet opgenomen diende te worden.

Brezjnew zei ook, dat de staat de taken van de dictatuur van het proletariaat had uitgevoerd en nu een ,,staat van het gehele volk" geworden was. (Reuter, *UPI, AP, Novosti,* Le Monde, *FAZ. NRC/H'blad, NZZ,* The *Times*)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

KURT WALDHEIM HERKOZEN ALS SECRETARIS-GENERAAL

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft op 7 dec. 1976 met 14 tegen nul stemmen bij één onthouding besloten de herverkiezing aan te bevelen van Kurt Waldheim als secretaris-generaal van de VN met een tweede ambtstermijn van vijf jaar, die op 31 dec. 1981 zal aflopen.

Voor het tot stand komen van deze aanbeveling zijn twee stemmingen noodzakelijk geweest, omdat er bij de eerste stemming vier stemmen werden uitgebracht op Luis Echeverria, de kort tevoren afgetreden president van Mexico; vier stemmen waren ook uitgebracht op Waldheim en er kwamen zeven onthoudingen. Bij de stemmen voor Echeverria was die van China. Met deze stemmen was bedoeld de voorkeur te geven aan een vertegenwoordiger van de Derde Wereld.

De Algemene Vergadering van de VN bevestigde op 8 dec. de aanbeveling van de Veiligheidsraad bij acclamatie.

Na zijn herverkiezing deelde Waldheim de AV mee, dat het vergroten van de effectiviteit van het werk van de Verenigde Naties tot zijn voornaamste bezigheden zou blijven behoren en dat hij alles in het werk zou stellen om rechtvaardige en duurzame oplossingen te zoeken voor de belangrijkste problemen van het Midden-Oosten, Zuid-Afrika en Cyprus.

Hij noemde eveneens ontwapening als een zaak van primaire zorg en zei dat de poging om een evenwichtiger relatie te bewerkstelligen tussen rijke en arme landen de komende jaren ,,de hoogste prioriteit zal krijgen".

De secïetaris-generaal verklaarde later op een persconferentie dat hij van mening was dat de kansen voor vooruitgang in het Midden-Oosten nooit beter dan nu waren geweest. Hij voorspelde dat de komende maanden nieuwe vooruitzichten zouden bieden op een doorbraak in de ,,patstelling" in de onderhandelingen en verklaarde dat hij voor wat de procedure betreft enkele ideeën had, die hij de partijen zou voorleggen.

Recente ontwikkelingen, zei hij, hadden tot een situatie geleid waarin alle betrokken partijen belang hadden bij een door onderhandeling tot stand te brengen overeenkomst. De kansen zouden, als gevolg daarvan de komende maanden uitstekend zijn voor een nieuwe poging om de Conferentie van Genève bijeen te roepen. (Voorlichtingsdienst voor de Verenigde Naties)

(Vor. ber. pag. 222/3 e.v.-1972)

31-STE ALGEMENE VERGADERING

Op 21 sept. 1976 was in New York de 31-ste Algemene Vergadering (AV) van de Verenigde Naties (VN) geopend. Op 22 dec. beëindigde de AV zijn werkzaamheden, maar de vergadering werd op voorstel van de voorzitter en op instigatie van de ,,Groep van 77" ontwikkelingslanden niet gesloten, maar geschorst.

Dit gebeurde, ten einde de AV „op een passend tijdstip" weer bij een te roepen om dan ,,alleen en uitsluitend" te spreken over het agendapunt ,,Ontwikkeling en economische internationale samenwerking: toepassing van de besluiten, aangenomen door de Algemene Vergadering op zijn zevende speciale zitting (pag. 593 e.v. - 1975) in het licht van de resultaten van de ministeriële slotbijeenkomst van de ,,Noord-Zuid" conferentie over internationale economische samenwerking" (pag. 20/1 e.v. en 582/2 e.v. - 1976).

Alexander Yankow, de permanente vertegenwoordiger van Bulgarije bij de VN reageerde op dit besluit met een brief, gepubliceerd op 29 dec., waarin hij namens de groep van socialistische landen de beslissing ,,voorbarig" en „ongerechtvaardigd" noemde, omdat in de opvattingen van de socialistische landen over de onderwerpen, waar de Noord-Zuid-conferentie zich mee bezig hield, gesproken kon worden in overeenstemming met de normale procedures van de VN.

De AV begon zijn werkzaamheden met de verkiezing tot voorzitter, met 133 tegen drie stemmen bij twee onthoudingen en één blanco-stem,

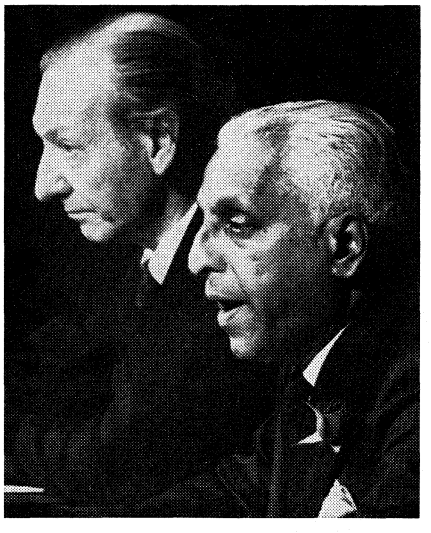

Op de voorgrond de voorzitter van de AV, Hamilton Shirley Amerasinghe. Naast hem secretaris-generaal Kurt Waldheim.

van Hamilton Shirley Amerasinghe, de permanente vertegenwoordiger van Sri Lanka bij de VN.

Hamilton Shirley Amerasinghe is op 18 maart 1913 in Colombo geboren. Hij ontving zijn opleiding aan het Royal College in Colombo en aan het University College van Ceylon.

In 1937 trad hij in het ambtenarenkorps van Ceylon. Van 1941-1946 was hij secretaris van de minister van volksgezondheid. Van 1950-1952 maakte hij deel uit van het bestuur van tie Gal Oya Development Board. Van 1953-1955 werkte hij op de Ceylonese ambassade in Washington. Van 1955-1957 was hij verbonden aan het Ccylonese ministerie van financiën. In 1957 had hij zitting in de Ceylonese delegatie naar de VN. In 1958 werkte hij weer op financiën en nog in hetzelfde jaar werd hij permanent secretaris van het ministerie van genationaliseerde diensten en voorzitter van de Port [Cargo) Corporation van Colombo. Van 1961-1963 werkte hij wederom op financiën en van 1962-1963 was hij directeur van de nationale bank van Ceylon.

Van 1963-1967 was hij Hoge Commissaris van Ceylon in India en in 1967 werd hij benoemd tot permanent vertegenwoordiger van Ceylon — nu Sri Lanka — bij de VN.

Bij de VN werd Amerasinghe o.m. voorzitter van de commissie voor het vreedzaam gebruik van de zee- en oceaanbodem buiten de grenzen van nationale jurisdictie en van de Speciale commissie tot onderzoek van Israëlische praktijken, die de mensenrechten raken van de bevolking van de bezette gebieden. Ook was hij voorzitter van de VN-conferentie over het zeerecht.

In zijn openingsrede zei de AV-voorzitter o.m., dat de niet-gebonden staten hun neutraliteitspolitiek moeten voortzetten, omdat vooral deze staten blijken bij te dragen tot het handhaven van de internationale vrede en de onafhankelijkheid van grote zowel kleine staten.

Amerasinghe zei dat bijna driekwart van de huidige VN-leden voormalige kolonies zijn, die in de loop van de laatste twee decennia onafhankelijk zijn geworden. Hierdoor is er een verandering gekomen in het stemmenpatroon, dat vooral de laatste tijd onderhevig is aan scherpe kritiek. Volgens hem is deze vaak niet terecht. Vertegenwooraigers van de democratisch geregeerde staten menen dikwijls dat zij zelf automatisch gezegend zijn met een onfeilbare oordeelsvorming en dito gedrag. De nieuwe voorzitter pleitte ervoor staten niet op hun stemgedrag bij een bepaalde kwestie te beoordelen, maar op het totaal van hun beleid en activiteiten in relatie tot de doeleinden van het VN-Handvest.

Over de situatie in Zuidelijk Afrika stelde hij, dat de respressieve maatregelen van de blanke minderheidsregimes de wereld aan de rand van een rampzalige ontwikkeling hebben gebracht die alleen maar afgewend kan worden door resolute actie van VN-leden en in het bijzonder van die landen die het best in staat zijn invloed uit te oefenen op deze onderdrukkingsregimes.

Ten aanzien van het Midden-Oosten zei de voorzitter dat een rechtvaardige oplossing gevonden zou kunnen worden als Israël zich terugtrekt uit de bezette ge-

bieden als de veiligheid van iedere staat inclusief Israël in deze regio gegarandeerd zou worden en als de Palestijnen hun legitieme rechten zouden verkrijgen met inbegrip van een eigen staat.
Verder toonde Amerasinghe zich een voorstander van een speciale AV-zitting, of wel een wereldconferentie, over ontwapening.
Tenslotte sprak hij over de recente pogingen om tot een nieuwe rechtvaardigere economische wereldorde te komen. Het had 25 jaar geduurd voordat de VN zich realiseerden hoe belangrijk het is om economische problemen op te lossen als middel om politieke spanningen te verminderen, aldus voorzitter Amerasinghe in ziin toesnraak bii de opening van de 31ste zitting van de Algemene Vergadering.

Evenals in 1975 nam Zuid-Afrika geen deel aan de AV (pag. 262/3-1976).

Jaarverslag secretaris-generaal

Secretaris-generaal Kurt Waldheim van de VN heeft op 2 sept. '76 zijn jaarverslag over de activiteiten van de organisatie in de periode van 16 juni 1975-15 juni 1976 gepubliceerd.
In een inleiding tot het verslag verklaarde Waldheim, dat hij meer dan ooit overtuigd was van de noodzaak van het bestaan van de Verenigde Naties, maar tevens meer dan ooit bezorgd over de weerstand of halfslachtigheid, betoond bij het gebruik of de ontwikkeling van de organisatie. Het was niet genoeg, zei hij, de wereldorganisatie te gebruiken ,,als een laatste redmiddel in kritieke situaties of als een bewaarplaats voor onoplosbare problemen". De wereld heeft wanhopig behoefte aan een instrument voor samenwerking ,,met voldoende internationale solidariteit en prestige, zodat het niet genegeerd kan worden in gevaarlijke tijden of ontregeld door plotselinge tegenstelling en confrontaties".

Terugblikkend op geschilpunten, waarschuwde de secretaris-generaal dat de mogelijkheid van een verschrikkelijke ramp in Zuid-Afrika elke dag reëler werd. Er kan geen vrede komen, zei hij, tot de noodzakelijke veranderingen waar de Verenigde Naties al zo lang om vragen, tot stand komen. Hij refereerde hier aan de meerderheidsregel voor Rhodesië, voor-,vaarden voor onafhankelijkheid van Namibië en het eind van de apartheid in Zuid-Afrika.
De heer Waldheim zei verder dat de problemen m.b.t. het Midden-Oosten en Cyprus bronnen van voortdurende zorg waren. ,,Alhoewel pogingen tot hervatting van de onderhandelingen in het Midden-Oosten, als gevolg van de huidige omstandigheden. zijn opgeschort," zei hij, ,,is het van vitaal belang dat ze in alle ernst, zodra de toestand in het gebied er mogelijkheden toe biedt, hervat zullen wordei?." De heer Waldheim onderstreepte .,het fundamentele belang, de Palestijnse kwestie aan te pakken als een essentieel element in de oplossing van het Midden-Oostengeschil".
Hij verwees ook naar de tragedie van Libanon en zei dat de samenhang van de Libanese crisis en het Midden-Oostenprobleem iiî zijn totaliteit de ernstige potentiële bedreiging voor de internationale vrede cnderstreepte. De heer Waldheim voegde eraan toe dat de internationale gemeenschap voor een enornie uitdaging geplaatst zou worden, wanneer de situatie rijp was de humanitaire hulp te hervatten en de sanienleving en econoniie van Libanon weer op te bouwen
De secretaris-generaal wees op de belangrijke rol die door de Verenigde Naties is gespeeld bij het bewaren van de vrede in conflictgevoelige situaties en zei dat beheerste diplomatie dooi de Verenigde Naties soms ook acuut gevaar kon vermijden
Het benadrukte de noodzaak van het veibeteren van de ,vrede-behoudende en vrede-makende" capaciteit van de wereldorganisatie, daarbij nadruk leggend op net belang van net ondersteunen van de autoriteit van de Veiligheidsraad, door middel van het opvolgen van zijn beslissingen.
De secretaris-generaal zei dat ontwapening ,,van het hoogste en meest urgente belang" bleef en dat door de publieke opinie in de wereld erop te richten, de Verenigde Naties wellicht een belangrijke rol zouden kunnen spelen in het ontwikkelen van een nieuwe benadering ,,m.b.t. deze gevaarlijkste van alle problemen". Hij zei dat nucleaire ontwapening de hoogste prioriteit bleef houden.
Waldheim benadrukte de noodzaak om effectieve wegen te vinden voor de bestrijding van daden van internationaal terrorisme. „De tijd is gekomen," zei hij, ,,voor een nieuwe en vastberaden benadering door de internationale gemeenschap van een probleem waarvan nu algemeen erkend wordt dat het een bedreiging vormt voor de structuur van de georganiseerde wereld en een potentieel gevaar voor alle regeringen en volken." Hij vroeg om verdere inspanningen het werk van de Algemene Vergadering glad te doen verlopen en een herstructurering van de economische en sociale delen van het VN-systeem.
De secretaris-generaal zei, dat de taak om een nieuwe economische orde te vormen ongekend gecompliceerd was en een uitdaging van enorme afmetingen vormde voor landen en landenblokken.
De komende maanden, zei hij, zouden van cruciale betekenis zijn voor het boeken van een werkelijke vooruitgang, waarin de enige mogelijkheid schuilt om het nog steeds aanwezige risico van een hernieuwde confrontatie tussen de ontwikkelde en de ontwikkelingslanden te elimineren.
Waldheim wees ook op de noodzaak verdere vooruitgang in het proces van de bescherming van de rechten van de mens te boeken en zei dat de financiële situatie van de wereldorganisatie een bron van voortdurende zorg bleef. Ten aanzien van zijn eigen functie, die hij bijna vijf jaar heeft vervuld, merkte de heer Waldheim op dat het secretarisgeneraalschap één van de meest fascinerende maar tevens ook één van de meest frustrerende jobs van de wereld is. ,,Het biedt elke dag zowel ernstige waarschuwingen van de wereld zoals die werkelijk is, als vluchtige blikken van hoe zij zou kunnen zijn."
Waarschuwend tegen cynisme en defaitisme, zei hij dat alleen de visie van een betere wereld de internationale gemeenschap de kracht kon schenken zijn strijd tegen de gevaren, uitdagingen en problemen van onze tijd voort te zetten.

Algemene debatten

Van 27 sept.-14 okt. hield de AV de algemene debatten. Er werd aan deel genomen door vertegenwoordigers uit 126 staten.
Hieronder volgen samenvattingen van de toespraken van de ministers van buitenlandse zaken van de SU. de VS en China.

GROMYKO

Andrei Gromyko, de minister van buitenlandse zaken van de SU, sprak de AV toe op 28 september. Hij zei o.m. dat de aandacht in de eerste plaats gericht moest worden op het voorkomen van oorlog en de consolidering van de vrede. De leninistische denkbeelden over vrede hadden een levendige uitdrukking gevonden in de besluiten van het 25ste congres van de CPSU.
Als één belangrijk doel van de buitenlandse politiek van de SU had het congres aangewezen de taak om te trachten de bewapeningsrace te beperken. Het inperken van een verdere opbouw van massadestructiewapens moest worden gevolgd door hun complete verbod en vernietiging
De SU was bereid om aan onderhandelingen met de andere kernmogendheden en alle andere staten deel te nemen ten einde omvattend het probleem van de nucleaire ontwapening te onderzoeken en de weg naar rijn oplossing uit te zetten
Onafhankelijk van zulke onderhandelingen zouden kernproeven overal door iedereen topgezet moeten worden Het begin van onderhandelingen over een verdrag over een volledig en algemeen verbod van kernwapens werd op ongerechtvaardigde wijze uitgesteld.
De SU en de VS waren een verdrag overeengekomen over de kwestie van ondergrondse kernontploffingen voor vreedzame doeleinden, waarvan te hopen viel, dat het spoedig door de VS geratificeerd zou worden Er zou van de kant van de SU geen uitstel zijn Een wederzijds aanvaardbare benadering kon worden gevonden om het probleem van de verificatie op te lossen.
Het systeem van niet-verspreiding van kernwapens zou versterkt moeten worden door het non-proliferatieverdrag universeel te maken, waarbij alle staten zonder uitzondering tot het verdrag zouden toetreden
Alle chemische middelen voor oorlogvoering zouden volledig moeten worden verboden ei? vernietigd, als begin zou overeenstemming moeten worden bereikt over het in de ban doen en vernietigen van de meest gevaarlijke en dodelijke soorten chemische wapens
Al het mogelijke moet worden gedaan om de ontwikkeling van nieuwe soorten en systemen van massadestructiewapens te voorkomen
Conventionele wapensoorten en de omvang van de strijdkrachten moeten worden verminderd De SU was voorstander van ontmanteling van alle buitenlandse militaire bases op vreemd gebied
De SU vond het redelijk, dat een aantal Aziatische en Afrikaanse staten er naar verlangden de Indische Oceaan te veranderen in een vredeszone Er zouden in dat gebied geen buitenlandse militaire bases moeten zijn, die het voornaamste element vormden van een permanente

militaire aanwezigheid De SU had geen plannen om daar zulke bases te bouwen. Voor wat betreft de verlaging van de militaire begrotingen van de staten, die permanent lid waren van de Veiligheidsraad was de SU bereid om, als eerste stap, te zoeken naar wederzijds aanvaardbare specifieke cijfers, hetzij groter, hetzij kleiner dan 10%, waarover voor 1977 overeenstemming bereikt zo-U moeten worden.
Een speciale AV om over bewapening te discussieren zou een geschikt forum kunnen zijn, als deze gezien werd als een tussenstadium in de voorbei-eiding van een wereldconferentie over ontwapening.
De SU was bereid om door te gaan met het vertalen van het akkoord van Wladiwostok over de beperking van strategische wapens in de tekst van een verdrag.

KISSINGER

Henry Kissinger sprak tot de AV op 30 sept., voor de laatste maal als minister van buitenlandse zaken van de VS Kissinger meende, dat de drie voornaamste uitdagingen, waaraan het hoofd geboden moest worden, waren het probleem van de vrede, de uitdaging van economisch welzijn en de kwestie van wereldwijde onderlinge afhankelijkheid.
De VS geloofden, dat de toekomst coexistentie met de SU vereiste. Versleten leuzen konden de noodzaak van een meer constructieve verhouding niet verbergen. Terughoudendheid moest wederzijds zijn, niet alleen in bilaterale betrekkingen, maar rond de globe Er kon geen selectieve détente zijn.
Vrede vereiste een evenwicht van strategische macht. Maar de VS was ervan overtuigd, dat het doel van strategisch evenwicht veiliger bereikt kon worden via overeenkomst dan via een bewapeningswedloop. De onderhandelingen over de beperking van wapens lagen daarom bij het hart van de VS-Sowjet-betrekkingen.
Coëxistentie en onderhandelingen vonden niet plaats in een vacuum. De VS was daarom bezorgd door de voortgaande accumulatie van Sowjet-wapens en recentelijk door een militaire uiterventie om het evenwicht te doen omslaan in plaatselijke conflicten in veraf gelegen continenten.
In recente jaren was de nieuwe verhouding tussen de VS en de Volksrepubliek China van grote betekenis geweest voor de veiligheid van de wereld. De twee naties vonden elkaar uit noodzaak en uit een wederzijds geloof, dat de wereld vrij zou moeten blijven van militaire chantage en het streven naar hegemonie.
M.b.t. economische ontwikkelingen merkte Kissinger op, dat de landen zonder een markteconomie zeer wel bereid waren verbale aanvallen te doen, maar daf hun retoriek waren. Hun reële bijdrage aan ontwikkelingshulp was minimaal geweest. Het jaar tevoren voorzagen de landen zonder markteconomie in ong. 4% van alle overheidshulp, die naar de ontwikkelingslanden stroomde.
Ontwikkelingslanden hadden vaak eisen voor verandering gesteld, die in dezelfde mate tot confrontatie leidden, als waarin zij onrealistisch waren. Zij spraken soms over nieuwe economische orden, alsof groei een kleinigheid was, waarvoor het alleen nodig was, dat de welvaart van de wereld op de juiste wijze verdeeld werd d.m.v. krachtproeven in plaats van door een proces van hulp uit eigen kracht over een periode van decaden. Een dergelijke tactiek deed meer verliezen dan winnen: zij ondermijnde de steun van de openbare mening in de industriële democratieën, die absoluut noodzakelijk was om de middelen en de toegang tot de markten te verschaffen, die nergens anders beschikbaar waren, om de ontwikkeling t bevorderen.
De dreiging van terrorisme zou moeten worden opgelost door de samenwerking en de inspanningen van alle landen. Meer stringente stappen moesten ondernomen worden om vliegtuigkapers en terroristen een veilige haven te onthouden.
Toepassing van de standaarden van de Universele rechten van de mens zou moeten worden toevertrouwd aan bekwame en eerlijke internationale lichamen. Sommige praktische stappen zouden zijn:
vermindering van de afschuwelijke praktijken van officieel goedgekeurde martelingen; de bevordering van het aanvaarden van procedures tot bescherming van de rechten van gedetineerden; het verbeteren van de procedures van internationale lichamen, die zich met mensenrechten bezighouden; en versterking van het vermogen van de VN om iets te doen aan de tragische problemen van de steeds groeiende aantallen vluchtelingen, wier mensenrechten weggenomen waren door conflicten.

TSJIAO KOEAN-HOEA

Op 5 okt. sprak de Chinese minister van buitenlandse zaken, Tsjiao Koean-hoea de AV toe. Hij meende, dat in het afgelopen jaar de strijd tegen kolonialisme, imperialisme en hegemonie, die door de volken van de Derde Wereld gevoerd werd, grote vooruitgang had geboekt, ondanks tijdelijke terugvallen in individuele plaatsen. Egypte, dat het sociaal-imperialistische rondcommanderen en onderdrukken niet langer verdroeg, had resoluut het verdrag tussen Egypte en de SU opgezegd.
De vijfde topconferentie van niet-gebonden landen had druk van buitenaf weerstaan en haar oppositie tegen imperialisme en supermogendhedenhegemonie gehandhaafd. De Afrikaanse volken hadden een offensief tegen racisme gelanceerd en de handvol kolonialisten waren in Zuidelijk Afrika in de hoek gedreven. De situatie daar werd gecompliceerd door de inmenging van de twee suoermogendheden.

Europa was nog steeds het centrum van de strijd tussen de SU en de VS om de wereldhegemonie. De zogenaamde Europese Veiligheidsconferentie was in werkelijkheid de Europese onveiligheidsconferentie. Sedert die conferentie waren de militaire dreiging en de politieke subversie van de SU jegens West-Europa toegenomen. Europa was, in plaats van veiliger, in nog groter gevaar.
Krachten, die zich verzetten tegen de appeasement van, of concessies aan, de supermogendheden en hun invloedssferen, groeiden in het Westen. China steunde de eenheid van Europa en wenste het te zien sterk worden.
De rivaliteit tussen de SU en de VS strekte zich uit tot alle delen van de wereld. Het zogenaamde onomkeerbare proces van détente, waar de SU voortdurend mee te koop liep, was in werkelijkheid een bedrieglijke en holle frase. Sowjet-sociaal-imperialisme was de grootste vredeszwendelaar en de gevaarlijkste bron van oorlog. Het gevaar voor een nieuwe wereldoorlog was zichtbaar aan het groeien; alle landen moesten zich voorbereiden. De SU was niets om bang voor te zijn, want zij was uiterlijk sterk, maar innerlijk zwak. Van het volk vervreemd, werd zij geconfronteerd met economische moeilijkheden en steeds verscherpende klassentegenstellingen. Overal zich uitbreidend en alle soorten van kwaad begaande, had zij de volken van Oost-Europa en van de wereld gehoond.
China steunde de rechtvaardige strijd van de landen van de Derde Wereld voor de instelling van een nieuwe internationale economische orde. Als gevolg van de obstructie van de supermogendheden hadden deze inspanningen niet de vooruitgang geboekt, die zij hadden moeten maken.
Voor wat betreft ontwapening diende de Sowjet-afgevaardigde elk jaar een na-maakt-ontwapeningsvoorstel in om een demagogisch effect te bereiken.
In binnenladse en buitenlandse zaken waren de regering en het volk van China vastbesloten om de zaak voort te zetten, die wijlen voorzitter Mao had achtergelaten, om vast te houden aan de fundamentele lijn van zijn partij en om te blijven bij de revolutionaire lijn en politiek van voorzitter Mao.

In de volgende aflevering zullen samenvattingen gegeven worden van de belangrijkste resoluties, die de 31-ste AV heeft aanvaard.
(Voorlichtingsdienst voor de Verenigde Naties, Information *Centre* Londen van de VN, UN Chronicle, *NRC/H'blad,* Le Monde, NZZ, FAZ, The *Times,* The *Financial* Times)

OPEC

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL

Tijdens de 48ste vergadering van de olieministers van de Organisatie voor Olie Exporterende Landen (OPEC). die van 15-17 dec. 1976 te Doha (Qatar) werd gehouden, werd Ali Mohammed Jaidah, een hoge functionaris Op het ministerie van oliezaken en financiën van Qatar, m.i.v. 1 jan. 1977 tot secretaris-generaal van de OPEC benoemd. Hij werd daarmee opvolger van Chief Meshach Otikiti Feyide (Nigeria), wiens tweejarige ambtstermijn eind 1976 afliep.

Ali Mohammed Jaidah

WEST-EUROPA

BELGIË

TINDEMANS ZIT NIEUW BELGISCH KABINET VOOR

Het Belgische formatieberaad, waaraan werd deelgenomen door de christen-democraten (CVP en PSC), de socialisten (BSP), de Vlaamse-nationalisten (Volksunie) en het Brusselse Democratische Front der Franstaligen (FDF), leidde op 26 mei tot een regeerakkoord dat tijdens het pinksterweekeinde door de betrokken partij-instanties bekrachtigd werd.

De premier van het demissionaire kabinet, de christen-democraat Leo Tindemans, die op 22 april met de formatie-opdracht was belast (zie pag. 260/2), liet aanvankelijk een duidelijke voorkeur uitkomen voor een regering van nationale unie (christelijken, socialisten en liberalen). Op diezelfde 22ste april verklaarde evenwel de secretaris-generaal van het socialistische Algemeen Belgische Vakverbond, G. Debunne, op een buitengewoon ABVV-congres te Gent ,,dat er een progressief kabinet diende te komen". Ook dreigde Debunne met een hervatting van de stakingsbeweging ,,die tot de val van het kabinet-Tindemans heeft geleid", indien de volgende regering in onvoldoende mate tegemoet kwam aan de eisen van het vakbondsfront.

Op 24 april spraken de partijvoorzitters W. Martens (CVP) en A. Cools (BSP) tijdens een gemeenschappelijke tv-confrontatie zich uit voor ,,een sterke en samenhangende segering die over méér dan de nipte parlementaire tweederde meerderheid beschikt, welke christelijken en socialisten thans samen opbrengen." De voorzitters stelden dat er een nationaal pact nodig is voor de staatshervorming, waarin ook de uitvoeringsmodaliteiten en het tijdsschema voor de uitvoering zijn vervat. Zij verklaarden dat — aangezien de staatshervorming ook een grondwetsherziening vereist — nu reeds ervoor gezorgd moet worden dat de regering, die op het nog te vormen kabinet zal volgen, eveneens over een tweederde meerderheid kan beschikken. Na het afsluiten van een gemeenschapspact hoeft het parlement niet onmiddellijk te worden ontbonden, maar de datum van de grondwetsherziening moet wel in het pact worden vastgelegd. In dat perspectief is het wenselijk. aldus de voorzitters, dat alle partijen die voor het pact verantwoordelijkheid op zich nemen, nu in de regering zouden komen. Martens en Cools maakten daarbij uitdrukkelijk melding van Volksunie en FDF.

Op 25 april verklaarde Cools, na een vergadering van het BSP-bureau, dat de bereidwilligheid van de Waalse liberalen en de afkeer van de Vlaamse liberalen i z de regeringsdeelneming (zie pag. 259/1) die partijen ,,ongeloofwaardig" maakte.

Op 26 april bevestigde formateur Tindemans dat zijn besprekingen gericht waren op de vorming van een kabinet van nationale unie. Diezelfde dag richtte de BSP-leiding vier vragen aan de liberalen, met verzoek ze binnen de 24 uur te beantwoorden

De BSP wenste te weten:

1) of de liberalen de spoedige goedkeuring van een kaderwet tot uitvoering van art. 107quater (gewestvorming) aanvaarden, evenals de sluiting van een gemeenschapspact, ten einde de staatshervorming tijdens een volgende legislatuur te voltooien, en of de liberalen ook aanvaarden dat de uitvoeringswetten voor die kaderwet bij gewone meerderheid worden goedgekeurd;

2) of de liberalen i.z. de hervorming van de onderneming het standpunt van het gemeenschappelijk vakbondsfront onderschrijven;

3) of de liberalen instemmen met de afschaffing van het investeringscomité bij de Nationale Investeringsmaatschappij, evenals met de opheffing van elke maatregel, die de openbare holding onder de voogdij van de privé-sector zou brengen;

4) of de liberalen instemmen met de oprichting van een comité van neutrale deskundigen, om een verslag op te stellen over de werkelijke toestand van de openbare financiën.

De BSP liet weken een gesprek met de liberalen overbodig te vinden, indien niet op alle vragen ja werd geantwoord.

Formateur Tindemans weigerde in te gaan op het socialistische verzoek de vragen aan de liberalen te overhandigen. „Als formateur stel ik de vragen, zei hij; ik beslis wie uitgenodigd wordt tot het gesprek."

De socialisten maakten de vragenlijst daarop bekend op een persconferentie.

Op 27 april lieten de christen-democraten en de liberalen aan de formateur weten, dat zij bereid waren over de vorming van een drieledig kabinet te onderhandelen. Wat de socialistische vragen betreft, deden de liberalen opmerken, dat die in het raam van het formatieberaad dienden te worden behandeld. Van hun kant deelden de socialisten mee. dat zij geen heil zagen in een gesprek met de liberalen, maar wél de regionale partijen bij het beraad betrokken wensten te zien

Op 28 april ontmoette Tindemans de partijvoorzitters H. Schiltz (VU) en L. Defosset (FDF). Hij vroeg ze tegen de volgende dag op drie vragen te antwoorden: 1) Is uw partij gebeurlijk bereid in de regering te treden? 2) naai- welke coalitie gaat uw voorkeur uit? 3) is uw partij bereid aan onderhandelingen deel te nemen, die moeten leiden naar een gemeenschapsakkoord, en dit vóór de vorming van de regering? Tindemans verduidelijkte, dat die onderhandelingen uiterlijk op 12 mei zouden moeten afgesloten zijn en gelijktijdig met besprekingen over het sociaal-economische programma dienden te gebeuren.

Aan de pers verklaarde de formateur, dat hij zijn voorkeur voor een kabinetscoalitie van de drie grote partijen handhaafde, maar dat hij daarin niet gevolgd werd door de socialisten. Hij beklemtoonde dat er geen sprake kon zijn van de intrede van VU en FDF in de regering zonder voorafgaand akkoord over staatshervorming en gewestvorming.

Op 29 april antwoordde Defosset dat het FDF bereid was tot een coalitie met CVP/PSC en BSP toe te treden, geen bezwaar had tegen VU-deelneming, en wilde proberen tegen 12 mei een akkoord te bereiken.

Schiltz antwoordde dat de VU wel wilde meewerken ,,aan oriënterende besprekingen over de krachtlijnen van een globaal gemeenschapspact en over een procedureschets voor de uitvoering" maar niet geloofde in de mogelijkheid om tegen 12 mei gereed te komen. Schiltz zei dat over het eigenlijke gemeenschapspact diende te worden onderhandeld na de vorming van de regering en dan binnen de kabinetscoalitie.

Uit dat antwoord trok het CVP-bureau, nog op 29 april, het besluit ,,dat de Volksunie, door te weigeren een voorafgaand gemeenschapsakkoord te sluiten, zichzelf van het formatieberaad had uitgesloten." De CVP oordeelde dat, onder die voorwaarden, ook niet meer met het FDF kon warden gepraat. Ook Tindemans liet zich in die zin uit. Hij verklaarde geen coalitie te willen vormen met partijen, die zich niet vooraf binden op een volledig programma.

Tijdens de 1 mei-vieringen van de socialistische partij drongen alle woordvoerders van de BSP aan op een coalitie van CVP/PSC en socialisten.
Daarbij vroeg kamerlid H. Simonet te Brussel ook het FDF in de coalitie op te nemen. Te Antwerpen kantte kamerlid W. Geldorf zich echter heftig tegen een toetreding van FDF en VU tot de coalitie, Te Luik zei partijvoorzitter Cools „dat de BSP een fundamenteel belang hecht aan de uitvoering van art. 107 quater betreffende de gewestvorming en de volledige hervorming van de sitaatsinstellingen."

Op 2 mei drongen de socialistische partijvoorzitters Cools en Claes er bij de formateur op aan, dat er toch zou worden gepraat met FDF en VU. Tindemans ontmoette daarop opnieuw Schiltz. Op 3 mei pleegde de formateur overleg met de socialisten, maar het staatsbezoek van de president van Ivoorkust, Houphouet-Boigny, eiste het grootste gedeelte van zijn tijd op.

Op 4 mei hadden de hele dag besprekingen plaats tussen de formateur en de voorzitters van CVP/PSC en de BSP. 's Avonds legde Tindemans een verklaring af voor de pers: ,,Op verzoek van de vier voorzitters, Martens (CVP), Gramme (PSC), Cools en Claes (BSP), richt de formateur een laatste oproep tot VU en FDF. Hij nodigt ze uit om samen met de BSP en de CVP/PSC onderhandelingen te beginnen, die tot een regeringsprogramma moeten leiden. Die onderhandelingen moeten eerst beginnen over vijf essentiële punten van het gemeenschapsdossier: 1. de grenzen van de gewesten, 2. de bevoegdheden van de gewesten, 3. de samenstelling van de regionale organen, 4. de financiële middelen van de gewesten, 5. de consequenties van dat alles voor de grondwet. Kan hierover een akkoord worden bereikt tussen BSP en CVP/PSC enerzijds en VU en FDF anderzijds, dan kunnen de onderhandelingen worden voortgezet, maar dan over een sociaal-economisch programma."
De formateur voegde eraan toe, dat de besprekingen binnen een redelijke termijn dienden te worden beeindigd, maar sprak niet meer van een datum. Wel zei hij dat het FDF niet zonder de W in de regering zou kunnen komen. Mocht het gesprek met de regionale partijen mislukken, dan zouden christelijken en socialisten direct samen onderhandelingen beginnen, zei Tindemans nog. Hij verduidelijkte dat de VU en het FDF tegen 6 mei een antwoord moesten geven.

Vakbondsnotu

Op 5 mei ging de aandacht vooral naar de publikatie van een gemeenschappelijke nota aan de formateur, opgesteld door ACV en ABVV, en waarin de twee grote vakverenigingen voor de eerste maal in hun geschiedenis samen eenzelfde standpunt innemen m.b.t. de kabinetsvorming. In de nota werd gesteld dat voor ACV en ABVV de volledige tewerkstelling en de sociaal-economische problemen absolute voorrang hebben. Zeven doelstellingen werden in het bijzonder beklemtoond:

1) de bevordering van de tewerkstelling, o.m. door de uitvoer meer af te stemmen op nieuwe produkten en door de binnenlandse vraag aan te wakkeren via een betere bescherming van de koopkracht;

2) aanpassing van het industrie- en energiebeleid aan de vereisten van de tewerkstelling, via een grotere overheidscontrole op dat beleid;

3) behoud van de sociale verworvenheden, strijd tegen de inflatie;

4) meer aandacht voor de kwaliteit van het leven cn de sociale en collectieve voorzieningen;

5) een rechtvaardiger verdeling van de inkomens, o.m. door een scherpere bestrijding van de belastingontduiking, door hogere belastingen en een hervorming van de sociale zekerheid;

6) de democratisering van het maatschappelijke leven en een zo groot mogelijke regionalisering van het sociaal-economische;

7) de herwaardering van de openbare diensten door een diepgaande hervorming en een beter personeelsbeleid.

In de nota werd ook gesteld, dat zij geen afbreuk doet aan de autonomie van elke vakvereniging, noch aan ieders principiële standpunten en basisprogramma. Er kan geen gemeenschappelijke verklaring worden opgesteld inzake de uitvoering van art. 107 quater en evenmin inzake de hervorming van de onderneming.

Formatieberaad

Op 6 mei deelde Schiltz mede dat de VU-leiding positief had gereageerd op de oproep van de formateur ,,omdat nu de zekerheid bestaat dat er zal worden onderhandeld over een federaal pact." Ook het FDF verstrekte een positief antwoord. Nog dezelfde dag zat Tindemans een eerste vergadering van de zes partijvoorzitters voor: Martens, Gramme, Cools, Claes, Schiltz en Defosset, verenigd in het historische Egmontpaleis, werden het eens over de procedure, waarbij overeengekomen werd dat eerst heit gemeenschapsdossier zou worden besproken, zonder de kwestie-Brussel, vervolgens de sociaal-economische problemen, en tenslotte het dossier iz de hoofdstad, de randgemeenten en de begrenzmg van Brussel.

Op 9 mei startte het eigenlijke formatieberaad De partijvoorzitters werden bijgestaan door parlementsleden, speciaal bevoegd voor bepaalde materies. De besprekingen verliepen achter hermetisch gesloten deuren en de onderhandelaars legden geen verklaringen af voor de pers.

Op 17 mei was het gesprek over het gemeenschapsdossier zo ver gevorderd, dat een begin werd gemaakt met de onderhandeling over de sociaal-economische politiek.
Ook dat overleg vorderde goed en op 23 mei werd de kwestie-Brussel aangevat, met de bedoeling deze in eenmaal uit te praten.

Er werd onderhandeld tot in de vroege ochtend van 24 mei en toen was het akkoord rond. In de nacht 24 op 25 mei werd het gemeenschapspact geparafeerd. Een dag later werden ook de laatste sociaal-economische geschilpunten bijgelegd.

Reacties

Terwijl het sociaal-economische luik van het reigeerakkoord niet onmiddellijk commentaar uitlokte en veeleer positief onthaald werd, brak van Vlaamse zijde direct heftige kritiek los op het gemeenschapspact.
Namens de Vlaamse onderhandelaars ging Schiltz het pact verbeten voor de media verdedigen. Hij maakte gewag van ,,de doorbraak van de federale gedachte" en zei 100% achter het akkoord te staan, maar kreeg het verwijt te horen dat de nieuwe toegevingen aan de Frans sprekende inwoners van het Vlaams-Brabantse randgebied van Brussel de verfransing van die streek opnieuw zouden aanwakkeren. Schiltz repliceerde dat tijdens het Egmontberaad de Frans sprekende onderhandelaars de aanhechting van Vlaamse randgemeenten bij Brussel hadden geëist, en dat de Vlamingen die eis hadden afgewezen maar daarop wel hadden moeten instemmen met een verruiming van de z.g. faciliteiten voor de Franstaligen in het Brusselse randgebied. De VU-voorzitter noemde die toegevingen gering en ongevaarlijk, omdat Vlaan-

VU-voorzitter Schiltz parafeert het gemeenschapspact, CVP-voorzitter Martens kijkt toe.

deren voortaan over eigen wetgevende en uitvoerende instellingen zal beschikken en beter bij machte zal zijn de Vlamingen in en rondom Brussel te beschermen tegen de verfransing.

De volgende dagen werden nochtans tientallen protestmoties gepubliceerd, hoofdzakelijk uitgaande van CVP-, VU- en PVV-partijafdelingen, en ook van culturele verenigingen en gemeentebesturen in Vlaams-Brabant. Op de zetel van de Nederlandse Cultuurcommissie voor de Brusselse agglomeratie werd de Vlaamse vlag halfstok gehangen en werden twee zwarte vlaggen gehesen. Ook het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen reageerde negatief op het pact. Anderdeels werd van FDF-zijde betreurd dat er geen Vlaamse gemeenten aan Brussel worden gehecht.

Van liberale zijde werd het regeerakkoord afgekeurd: de PRLW liet weten, dat het akkoord de instellingen niet vereenvoudigt, en betreurde dat niet gepoogd werd de Voerstreek te doen terugkeren naar Luik; de PVV uitte de vrees, dat de uitbreiding van de z.g. faciliteiten op termijn zal leiden naar een nieuwe uitbreiding van de Brusselse agglomeratie; de PL verklaarde dat ,,de eisen van de franstalige Brusselaars niet werden ingewilligd".

Perscommentaren

De eerste reacties van de kranten verschenen op 25 mei.

Het Laatste Nieuws (lib.) beschuldigde CVP, VU en Vlaamse socialisten van ,,een historische misdaad", gepleegd ten nadele van de Brusselse Vlamingen De krant schreef ,,dat de francofonie nieuwe palen heit in Vlaanderen". De Standaard (chr.) stelde dat het gemeenschapspact tot een federale staatshervorming kan voeren, wat als een positief punt werd ervaren, maar meende anderdeels dat de verruimde faciliteiten voor de Franssprekenden rondom Brussel een hypotheek leggen op de toekomst en kunnen leiden tot ,,nieuwe anti-Vlaamse veroveringstochten". Volksgazet (soc) keurde het akkoord goed, maar voorspelde moeilijkheden ivm de uitvoering van ,,een zoveel omvattend principepakkoord". Het Volk (chr. dem) zag in het pact een positieve doorbraak naar een federalisme met twee, maar keurde eveneens de toegevingen aan de Frans sprekenden af. La libre Belgique (kath.) verwierp het nieuwe plan tot staatshervorming als zijnde een ,,bastaard-federalisme" dat tot verse spanningen tussen de gemeenschappen moet leiden Le Peuple (soc.) zag in het akkoord de bevestiging van de socialistische beginselen.

Congresdebatten

Het regeerakkoord kwam tijdens het pinksterweekeind voor de hogere bestuursinstanties van de partijen.

Op 27 mei keurde de algemene raad van het FDF te Brussel, achter gesloten deuren, het akkoord goed met 118 tegen 36 stemmen en 14 onthoudingen. De kritiek kwam vooral van afgevaardigden uit Vlaamse randgemeenten rondom Brussel, waar de Franstalige inwoners geen nieuwe tegemoetkomingen krijgen. Alle FDF-parlementsleden reageerden positief, behalve senator Lucienne Mathieu-Mohin, die in het Vlaamse randgebied woont. RW-voorzitter Gendebien woonde het debat bij als gast.

Eveneens niet gesloten deuren en te Brussel, keurde de algemene partijraad van de Volksunie op 28 mei het akkoord goed met 62 tegen 31 stemmen. (Senator Lode Claes, een van de opponenten, nam op 31 mei uit protest ontslag uit de partij en kondigde aan, dat hij een nieuwe Vlaams-nationale partij ging oprichten.)

De verruimde partijraad van de PSC keurde op 28 mei te Brussel het akkoord goed met 162 tegen 18 stemmen en 14 onthoudingen. Bezwaren werden geopperd mbt de afschaffing van de provincies, de bevoegdheidsinkrimping van de senaat en een mogelijke verdrukking van de christelijke minderheid in een meer autonoom Waals gewest.

Het CVP-congres zei ja op 28 mei te Gent en met 507 tegen 151 stemmen en 20 onthoudingen. Daar kwam de kritiek hoofdzakelijk van de CVP-Jongeren (die het gemeenschapspact vooraf hadden verworpen met 50 tegen 12 stemmen), van kamerlid Jan Verroken die verklaarde ,,dat het resultaat van vijftig jaren Vlaamse strijd verloren ging ,,en waarschuwde voor nieuwe twisten, en van kamerlid Hugo Weckx, voorzitter van de Nederlandse Culturele Commissie voor de Brusselse agglomeratie.

Het akkoord werd verdedigd door voorzitter Martens en formateur Tindemans.

Het socialistische partijcongres keurde het akkoord goed op 29 mei te Brussel met 821 tegen 26 stemmen en 9 onthoudingen. Voorzitter Claes beantwoordde de opmerkingen i.z. het gemeenschapspact. Hij zei dat de verfransingsdruk, die kan uitgaan van het nieuwe inschrijvingsrecht in Vlaams-Brabant, moet worden bestreden door een progressief grond- en huisvestingsbeleid.

Namens de Antwerpse afdeling betreurde kamerlid W. Geldolf dat de BSP meehielp de nationalisten aan het bewind te brengen. Ook de Jong-Socialisten reageerden negatief, én op het gemeenschapspact, én op het sociaal-economische luik van het regee akkoord. Dit laatste werd verdedigd door de parlementsleden Simonet, Spitaels en Mathot en door voorzitter Cools.

Vorming kabinet. Incident

Op 30 mei begonnen de besprekingen over de verdeling van de ministeriële ambten. Ze verliepen stroef.

Op 2 juni kwam het tot een uitzonderlijk incident. Formateur Tinde-

mans was er tenslotte, de avond tevoren, in geslaagd algemene overeenstemming te bereiken over de samenstelling van het kabinet, maar toen 's anderendaags in de namiddag de nieuwe ministers en staatssecretarissen — van wie de namen reeds officieel maren vrijgegeven — zich naar het staatshoofd begaven voor de eedaflegging, bleken de vier PSC-ministers (Vanden Boeynants, Califice, Michel en Humblet) van hun partij-directorium een verbod te hebben gekregen naar het paleis te gaan. Na een uurtje wachten, moesten de andere regeringsleden het paleis onverrichterzake verlaten, en ging Tindemans aan de koning zijn formatie-opdracht teruggeven. Het staatshoofd hield zijn antwoord in beraad. Voor de pers maakte Tindemans, kennelijk verbitterd, gewag van „een zeer ernstig grondwettelijk incident."

De kranten brachten op 3 juni het nieuws van het incident onder grote koppen en met scherp afkeurende commentaar voor de houding van het PSC-bestuur. Intussen hadden de partijleidingen van CVP en PSC de hele nacht afzonderlijk beraadslaagd, en ook met elkaar overleg gepleegd. In de loop van de ochtend liet de PSC weten, dat zij geen vrede nam met een portefeuille-verdeling, die de partij uitsloot van de economische besluitvorming en haar onvoldoende vertegenwoordigde in de Waalse en Brusselse executieven. De overige partijen weigerden echter de onderhandeling te heropenen. Van zijn kant verzocht de koning formateur Tindemans zijn poging tot vorming van een kabinet voort te zetten. Op het middaguur werd vernomen, dat de PSC bakzeil haalde, nadat Tindemans verduidelijkt had, dat het akkoord reeds voorzag in een afdoende vertegenwoordiging van de PSC in de aangehaalde sectoren.

In de namiddag van 3 juni om 17 uur kon de eedaflegging uiteindelijk normaal plaatshebben. Na die eedaflegging hield de koning een korte toespraak, waarin hij zei dat het „vergelijk der Belgen" een belangrijke draagwijdte had voor de toekomst van het land en diepgaande wijzigingen ging aanbrengen in de instellingen. De koning beklemtoonde dat de hervormingen, waartoe beslist werd, loyaal dienden te worden uitgevoerd, en dat anderdeels op nationaal niveau een stevige en doeltreffende staat diende te worden behouden. Hij sprak de hoop uit dat voortaan de energie, die opgeslorpt werd door de gemeenschapskwesties, zou worden besteed aan de oplossing van andere problemen, zoals de werkloosheid (vooral van de jongeren), de openbare financiën en de omschakeling van de economie.

Verder zei het staatshoofd: „De gebeurtenissen die de formatie van de huidige regering hebben omringd, waren ongunstig voor onze instellingen, en voor de goede werking van het regime. Ik wil vergeten hetgeen in deze incidenten de Kroon kan getroffen hebben. Ik plaats mij in een breder perspectief, wanneer ik met klem de noodzaak onderstreep, dat allen de spelregels zouden eerbiedigen. De grondwettelijke gewoonte evolueert.

DE NIEUWE REGERING

Ministers:	
Eerste-minister	Leo Tindemans (CVP)
Vice-premier en minister van openbaar ambt	Leon Hurez (PSB)
Vice-premier en minister van landsverdediging	Paul vanden Boeynants (PSC)
Justitie	Renaat van Elslande (CVP)
Buitenlandse zaken	Henri Simonet (PSB)
Economische Zaken	Willy Claes (BSP)
Sociale Voorzorg (en tevens staatssecretaris voor sociale zaken, toegevoegd aan de minister van Waalse aangelegenheden)	Alfred Califice (PSC)
Verkeer	Jos Chabert (CVP)
Nationale Opvoeding (Ned)	Jos Ramaekers (BSP)
Landbouw en Middenstand	Antoine Humblet (PSC)
Nederlandse Cultuur en Vlaamse aangelegenheden	Rika de Backer-van Ocken (CVP)
Nationale Opvoeding (Fr)	Joseph Michel (PSC)
Volksgezondheid en Leefmilieu	Luc Dhoore (CVP)
Financien	Gaston Geens (CVP)
Buitenlandse handel	Hektor de Bruyne (VU)
Ontwikkelingssamenwerking	Lucien Outers (FDF)
PTT en Brusselse aangelegenheden	Leon Defosset (FDF)
Pensioenen	Jos Wijninckx (BSP)
Tewerkstelling en arbeid	Guy Spitaels (PSB)
Binnenlandse zaken	Hendrik Boel (BSP)
Wetenschapsbeleid	Hendrik Vandekerckhove (VU)
Franse Cultuur	Jean-Maurice Dehousse (PSB)
Openbare Werken en Waalse aangelegenheden	Guy Mathot (PSB)
Staatssecretarissen:	
Waalse streekeconomie, toegevoegd aan de minister voor Waalse aangelegenheden	Robert Urbain (PSB)
Vlaamse streekeconomie, toegevoegd aan de minister voor Vlaamse aangelegenheden; en Begroting, toegevoegd aan de eerste-minister	Marc Eyskens (CVP)
Hervorming der Instellingen, toegevoegd aan de eerste-minister	Ferdinand de Bondt (CVP)
Franse Cultuur, toegevoegd aan de minister voor Franse cultuur	François Persoons (FDF)
Economische zaken, toegevoegd aan de minister van economische zaken; en Sociale zaken, toegevoegd aan de minister van Vlaamse aangelegenheden	Roger de Wulf (BSP)
Hervorming der Instellingen, toegevoegd aan vice-premier Hurez	Jacques Hoyaux (PSB)
Nederlandse cultuur, toegevoegd aan de minister van Nederlandse cultuur; en Sociale Zaken, toegevoegd aan de minister voor Brusselse aangelegenheden	Vik Anciaux (VU)

Per partij is de indeling:

CVP: 6 ministers en 2 staatssecretarissen	BSP. 4 ministers en 1 staatssecretaris
PSC: 4 ministers	VU 2 ministers en 1 staatssecretaris
PSB: 5 ministers en 2 staatssecretarissen	FDF: 2 ministers en 1 staatssecretaris

De regering telt twaalf Nederlandstalige en elf Franstalige ministers, vier Nederlandstalige en drie Franstalige staatssecretarissen.

Zij moet vandaag niet absoluut overeenstemmen met wat zij gisteren was. Indien wij echter, in de beslissende ogenblikken die wij gaan meemaken, geen gedragscode naleven, die ingegeven wordt door onze grote grondwettelijke en democratische principes, gaan wij een sombere toekomst tegemoet."

HET SOCIAAL-ECONOMISCHE REGEERAKKOORD

Het sociaal-economische gedeelte van het regeerakkoord is vervat in een document van 39 bladzijden. De aanhef luidt als volgt: „De regering zal onverwijld alles in het werk stellen om hei hoofd te bieden aan de huidige sociaal-ecanomische problemen. Zij zal absolute voorrang verlenen aan de bestrijding van de werkloosheid, de stabilisering van het prijspeil en de verdere gezondmaking van de overheidsfinanciën."

De *Standaard* (27-5) vatte de drie hoofdstukken van het document als volgt samen:

I. ECONOMISCH

● De hoofdbekommernis van de regering zal uitgaan naar het bevorderen van de werkgelegenheid.

● De bestrijding van de inflatie is een wezenlijke voorwaarde voor een duurzaam economisch herstel dat de volledige tewerkstelling waarborgt.

● Het overheidsinitiatief moet op voet van gelijkheid bijdragen tot het versterken van onze industriële structuren. Met dit doel zullen de NIM en de GOM's over de nodige menselijke en financiële middelen beschikken om hun opdrachten uit te voeren. De statuten van de NIM zullen op de volgende punten worden gewijzigd: het investerinescomité zal worden afgeschaft; er zal worden afgezien van de wettelijke verplichting voor de NIM, wanneer zij overgaat tot het afstaan van representatieve titels van haar participatie in een vennootschap of van in aandelen converteefbare obligaties, om die bij voorkeur te koop aan te bieden aan de aandeelhouders van de vennootschap; de wettelijke bepalingen, die de voorwaarden voor een verhoging van de participatie van de NIM in het kapitaal van een vennootschap beperken, zullen niet van toepassing zijn wanneer de NIM reeds beschikt over een beduidende participatie en voor zover de verhoging hiervan nodig is voor een vernieuwing van de onderneming of voor de verdediging van de vermogensbelangen van de NIM of de minderheidsaandeelhouderc. Het beheer van de overheidsbedrijven zal het principe van de rentabiliteit nakomen, evenals de regels die een normale werking van de markt met zich meebrengt.

● Voor de overheidssteun aan de ondernemingen in moeiliikheden zal worden gelet op de volgende principes vermijden van elke individuele steun, waardoor de concurrentie kan worden vervalst; alleen vennootschappen helpen die een ernstige kans op herstel maken, een gebeurlijke staatssteun mag niet gratis worden verstrekt de tegenwaarde van de financiële steun moet worden gevonden in controlemiddelen of in eigendomstitels

● Het karakter „overheidsdienst" van de elektriciteitsproducerende sector zal worden bevestigd door het nemen van participaties door de NIM in de drie produktiemaatschappljen

*

Een gemengde maatschappij zal de hele cyclus van de kernbrandstoffen op zich nemen Het overwicht van de overheidssector in de maatschappij zal volgens nog te bepalen modaliteiten worden veraekerd

● Een participatie van de overheidssector zal worden voorbehouden in de maatschappijen, die met het transport van elektriciteit zijn belast

● In de petroleumsector zal een openbaar aankooporgaan worden opgericht om de vlugge bevoorrading van het land mogelijk te tnakeii in geval van nood.

● Een nationale maatschappij voor vervoer per pijplijn voor verscheidene aanwendingen. waarin de overheid een meerderheidsparticipatie zal hebben. zal worden opgericht.

● In de steenkolensector zullen onderhandelingen worden aangeknoopt om het statuut van de Kempische Steenkolenmijnen te herzien, ten einde er een participatie van de overheidssector te verzekeren, ter compensatie van de financiering door de overheid van het belangrijke exploitatietekort.

● Een rsgeringsafgevaardigde zal worden aangewezen bij de raad van beheer van de vier belangrijke banken. De bankfunctie zal in haar volledige uitoefening worden ingevoerd in de openbare kredietsector. De regering zal spoedig die instelling kiezen, waarvan de roeping tot deze functie het meest verantwoord is. (ASLK?)

● Een vijfjarenplan voor de sanering van de overheidsfinanciën zal worden opgesteld. De aanvullende inkomsten moeten in eerste instantie worden gezocht in de strijd tegen de belastingontduiking.

II SOCIAAL

● De binding van de sociale prestaties aan de evolutie van het algemeen welvaartspeil blijft behouden; de toepassing ervan zal ieder jaar bepaald worden bij de bespreking van de begroting

● Een forfaitaire toelage zal toegekend worden aan de gepensioneerden, ten einde per etappe 12.000 fr voor een gezin en 9.600 fr voor een alleenstaande te bereiken. De verhoging van de pensioenen zal gepaard gaan met een stijging van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden en van het bestaansminimum om die per etappe te brengen op 180.000 fr voor een gezin en 140.000 fr voor alleenstaanden.

● Er zal worden gezocht naar een nieuwe sociale programmatie voor de zelfstandigen

● De regering zal de mogelijkheid onderzoeken om vakantiegeld te betalen aan gehandicapten en invaliden

● Nieuwe initiatieven i z. ziekenhuisverpleging en zware uitrusting moeten worden ingeschakeld in het kader van een welomschreven en bindende planning

● Het parlement moet oordelen over een eventuele wijziging van de artikelen van het Strafwetboek over de strafbaarheid van de zwangerschapsafbreking

● De leerplicht zal geleidelijk worden gebracht van 15 op 16 Jaar Elke gemeenschap zal een instelling oprichten die het hoger onderwijs moet coordineren

● De normen tot regeling van het Nederlandstalig onderwijs te Brussel worden bevestigd,

● De ondernemingsraad blijft het orgaan bij uitstek waar het overleg tussen werkgevers en werknemers moet plaatshebben

● De autonomie van de gemeenten zal worden verstevigd

● Er zullen op korte termijn wetgevende maatregelen worden getroffen, die de leefbaarheid van de dagbladpers moeten verzekeren.

III. BUITENLAND

● De conventie m.b.t. de Europese verkiezingen moet zo spoedig mogelijk worden goedgekeurd. Het komt het parlement toe prioritair de kieswet op te stellen, die hiertoe nodig is. Voor de zetelverdelitig zullen 13 zetels aan de Nederlandstaligen en 11 aan de Franstaligen worden toegewezen. De wet zal de kiesomschrijviiigen en de verkiezingstechniek bepalen.

● Zaire, Rwanda en Boeroendi zullen in het ontwikkelingsbeleid een bijzondere plaats blijven innemen, gezien het verleden en de menselijke banden tussen deze landen en België

● Op termijn moet men komen tot een gelijklopende realisatie van de vermindering van de militaire dienst tot zes maanden, en van de invoering van één broederdienst per gezin voor alle families.

● De KB's over het vakbondsstatuut van de rijkswacht zullen zo spoedig mogelijk worden bekendgemaakt. In het licht van de ervaring, opgedaan met de modaliteiten, volgens welke de rijkswacht zich thans kan aansluiten bij een vakbond, zal de regering beslissen over de beste formule terzake

(De tekst van het gemeenschapspact wordt in de volgende aflevering van het KHA opgenomen.)

OOSTENRIJK

WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING, NIEUWE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN, SOCIALE ZAKENENLANDBOUW

Op 25 juli 1976 maakte kanselier Kreisky bekend dat hij in oktober wijzigingen zou aanbrengen in de samenstelling van zijn regering.
Dit was noodzakelijk omdat een aantal bewindslieden wegens hun leeftijd gepensioneerd wenste te worden. Het betrof de ministers voor buitenlandse zaken Bielka, voor landbouw Weihs en voor sociale zaken tevens vice-premier Häuser.

Op 16 aug. 1976 maakte Kreisky na-

dere bijzonderheden bekend over de wijzigingen.
Minister van financiën, Hannes Androsch, werd gepromoveerd tot vicepremier. De nieuwe minister voor landbouw werd de 50-jarige Günther Haiden sedert 1974 als staatssecretaris voor landbouw werkzaam. Minister voor sociale zaken werd de 56-jarige Gerhard Weissenberg, sedert 1968 president van de centrale organisatie van sociale verzekeringsfondsen. Minister van buitenlandse zaken werd de 46-jarige Willibald Pahr, chef van de afdeling wetgeving op de kanselarij.

Op 28 oktober 1976 werd de nieuwe regering door bondspresident Kirchschläger beëdigd.
Na zijn verkiezingsoverwinning in de herfst van 1975 (pag. 657-'75 e.v.) had Kreisky meegedeeld voorlopig geen wijzigingen te zullen aanbrengen in de samenstelling van de regering.
Daarmee wenst hij de homogeniteiit van het regeringsteam te onderstrepen.

Na de wijzigingen van aug. '76 was de samenstelling als volgt:

bondskanselier - Bruno Kreisky; vicekanselier en financiën - Hannes Androsch; binnenl. zaken - Otto Rosch; wetenschappen - Hertha Firnberg; onderwijs - Fred Sinowatz; handel - Josef Staribacher; justitie - Chsistian Broda; gezondheid - Ingrid Leodolter; defensie - Karl Lutgendorf; volkshuisvesting - Josef Moser; landbouw - Günter Haiden; buitenlandse zaken - Willibald Pahr; sociale zaken - Gerhard Weissenberg; verkeer - Erwin Lanc.

De minister voor financiën en economische zaken Hannes Androsch is door zijn benoeming tot vice-kanselier de belangrijkste man na Kreisky in de regering geworden.
Algemeen wordt hij gezien als de mogelijke opvolger van de bondskanselier.
Op 32-jarige leeftijd werd Androsch, econoom en belastingconsulent, in 1970 minister van financiën en economische zaken. Hij was daarmee de jongste minister in het toenmalige kabinet. Met 29 jaar was hij de jongste afgevaardigde in het parlement namens de socialistische partij.
De nieuwe minister van buitenlandse zaken Willibald Pahr was voor zijn benoeming werkzaam als chef van de afdeling wetgeving op de kanselarij. Hij geldt als een deskundige bij uitstek op het gebied van het volkenrecht en heeft zitting gehad in talrijke internationale organisaties.
Zijn benoeming kwam als een verrassing omdat hij tot 1974 lid was van de oppositionele Oesterreichische Volks Partei en sedertdien partijloos.
De leiding van de socialistische partij van Kreisky had gaarne iemand uit haar eigen rijen op de post van minister van buitenlandse zaken benoemd gezien. In dat verband werd de naam van de ambassadeur bij de Verenigde Naties Peter Jankowitsch genoemd.

Minister Lutgendorf treedt af na onderzoek naar verboden wapenleveranties

Op 31 mei heeft de minister van defensie, brigade-generaal Lutgendorf, bondspresident Kirchschläger zijn ontslag aangeboden Volgens een officiële mededeling is het ontslag aanvaard.
De minister van defensie was sedert het begin van het jaar het voorwerp van veel kritiek geweest, nadat bekend was geworden dat met zijn medeweten een grote hoeveelheid munitie en wapens aan Syrië geleverd zou worden. Wapentransporten naar zich officieel in oorlogstoestand bevindende landen zijn in strijd met de neutraliteitsverplichtingen van Oostenrijk. Volgens een rapport van een onderzoekscommissie van het parlement had Lütgendorf Kreisky in januari onvolledig voorgelicht over deze wapenleveranties. Het rapport zou op 1 juni in het parlement worden besproken.
Het wapenschandaal dat de gemoederen in Oostenrijk het afgelopen halfjaar heeft beziggehouden begon op 7 dec. 1976 toen douanebeambten op het vliegveld van Wenen een zending van 400.000 stuks munitie en 600 lichte geweren onderschepte die bestemd was voor het oppercommando van de strijdkrachten in Damascus, Syrië. Afzender was de dienst materieel van het Oostenrijkse leger.

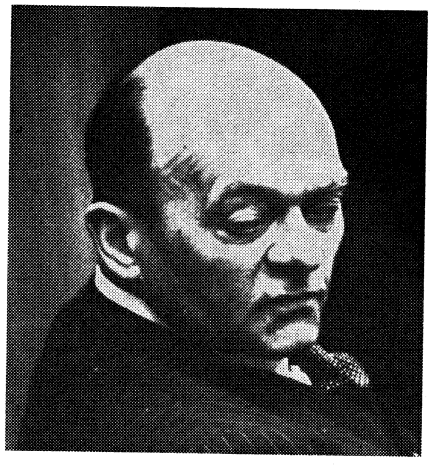

Lutgendorf

Daas een dergelijke zending naar een land dat in oorlog is met Israël een schending zou hebben betekend van de neutrale status van Oostenrijk werden de federale politie en de ministeries van binnenlandse en buitenlandse zaken onmiddellijk verwittigd.
De geweren waren geclassificeerd als sportgeweren, waarvoor geen vergunning nodig is, maas wapenexporten hebben over het algemeen de toestemming van de departementen van binnenlandse zaken, defensie en buitenlandse zaken nodig, tenzij het leger handelt als verkoper. Dan is toestemming van het ministerie van buitenlandse zaken voldoende.
Het ministerie van defensie reageerde dan ook aanvankelijk met de mededeling dat alles in orde was, maar minister van buitenlandse zaken Pahr rook onraad en lichtte zijn collega van defensie in, die meedeelde dat de zending niet zou doorgaan en dat een onderzoek ingesteld zou worden.
Tien dagen later wist de werkelijke exporteur van de zending de wapenhandelaar Alois Weichselbauer de zending van de douane los te krijgen en het land uit te smokkelen, waar de wapens via de Joegoslavische haven Ploce, naar Tunesië zou worden gezonden, naar hij meedeelde.
De hele affaire kwam in het nieuws toen het Weense weekblad *Wochenpresse* op 12 januari een artikel over het gebeurde op het vliegveld publiceerde. De minister van defensie en Weichselbauer kwamen met een verklaring uit waarin het heette dat de zending bestemd was voor Tunesië en dat er een misverstand was ontstaan door een fout in de adressering.
De oppositionele österreichische Volks Partei diende bij het parlement een motie van wantrouwen in, maar deze werd verworpen en bondskanselier Kreisky herhaalde in het parlement wat de minister van defensie eerder had verklaard.
De Wochenpresse samen met een ander weekblad Profil verdiepten zich verder in de zaak en kwamen met publikaties over de nauwe betrekkingen die minister Lutgendorf en de wapenhandelaar met elkaar onderhielden. Deze verklaarde overigens dat de minister van het begin af aan geweten had dat de zending bestemd was voor Syrië.
Daarop werd besloten een parle-

mentaire onderzoekcommissie in te stellen, die eind mei met haar rapport kwam dat als voornaamste conclusie had dat Lutgendorf in jan. niet de volledige waarheid had gesproken.

Kreisky verklaarde n.a.v. de bevindingen van de commissie dat Lütgendorf zich onbehoorlijk had gedragen en dat ziin relaties met de wapenhandelaar geen goede indruk hadden achtergelaten.

In de Oostenrijkste pers is inmiddels kritiek geuit op de verlate reactie van de kanselier, die, aldus d~ pers, veel eerder had moeten handelen.

Het dagblad *Die Presse* verklaarde echter dat Lütgendorf op het verkeerde moment en om verkeerde redenen aftrad. Lutgendorf had al veel eerder moeten aftreden en wel toen duidelijk was geworden dat het hem niet was gelukt hervormingen door te voeren in het Oostenrijkse leger,

Anderen wezen erop dat de minister volkomen te goeder trouw had gehandeld, omdat de zending aanvankelijk inderdaad voor Tunesië was bestemd geweest.

In de zomer van 1976 had het Oostenrijkse concern Steyer-Daimler-Puch AG van de Tunesische regering een order gekregen voor de levering van wapens onder de voorwaarde dat ook 800.000 stuks ammunitie geleverd zouden worden.

Daar Steyer geen ammunitie vervaardigde nam het concern contact op met de overheid, die bij monde van minister Lutgendorf zich bereid verklaarde deze munitie te onttrekken aan het leger en voor export ter beschikking te stellen om op die manier de order voor Oostenrijk te behouden. Later trok Tunesië de order in en ook Steyer annuleerde zijn order bij het ministerie van defensie.

De annulering werd echter niet doorgegeven aan de wapenopslagplaats van het leger, die begin december de gevraagde hoeveelheid leverde aan de wapenhandelaar Weichselbauer, die als bemiddelaar was opgeitreden.
Deze bestemde de zending nu voor Syrië.

Begin januari had Lutgendorf ook al voor de nodige opwinding gezorgd toen hij in een interview met het Duitse blad „Die Welt" had verklaard dat het tijd werd artikel 13 van het Oostenrijkse staatsverdrag dat het bezit van raketten verbiedt, te veranderen.

Volgens Lutgendorf was deze bepaling sterk verouderd. Hij wees erop dat sedert 1955, toen het verdrag tot stand kwam, de bewapeningssystemen in de hele wereld sterk veranderd zijn en dat het neutrale Oostenrijk zijn volkenrechtelijke verplichting tot verdediging van de landsgrenzen niet kon nakomen als het niet de beschikking over raketten had.

Deze opmerkingen kregen veel kritiek. Met name in het buurland Joego-Slavië werd fel gereageerd. Het blad *Politika* sprak van een ernstige agitatie voor de herziening van het verdrag dat de baws voor een neutraal ûostenrijk vormde en Borba schreef over de ambities van Oostenrijkse politici, die met neutraliteit niets te maken hebben.

Bondskanselier Kreisky bemoeide zich met de affaire en verklaarde na een spoedzitting van het kabinet dat er geen sprake van was dat art. 13 gewijzigd zou worden. *(NZZ,* FAZ, The *Financial Times)*

TAALENQUETE GEHOUDEN

Op 14 nov. 1976 werd een geheim onderzoek naar de in Oostenrijk bestaande talen gehouden. Iedere Oostenrijker ouder dan 14 jaar kon daartoe op een biljet aankruisen of zijn moedertaal Duits, Kroatisch, Sloweens of Hongaars is terwijl in een vijfde kolom eventuele andere talen opgeschreven konden worden.

Slechts 27% van de daarvoor in aanmerking komende Oostenrijkers maakte van deze gelegenheid gebruik. In Karinthië deed 86% daarvan mee, in Vorarlberg slechts 5%.

Volgens een officiële mededeling van het centraal bureau voor de statistiek in Wenen hadden van de 522.173 deelnamegerechtigden in Karinthië 451.178 meegedaan. 444.858 daarvan hadden een geldig biljet ingevuld en daarvan hadden 438.542 personen aangegeven dat Duits hun moedertaal is, 3.941 gaven Sloweens als moedertaal op, 626 Kroatisch en 336 Hongaars. 1413 gaven andere talen op.

Het initiatief tot het houden van deze telling was op 7 juli 1976 genomen door het parlement. Tegelijkertijd werd de zgn. volksgroepenwet aangenomen, die voorziet in een verbetering van de rechtspositie van de verschillende in Oostenrijk wonende groeperingen.

Aanleiding tot deze wetten was de wens van de Oostenrijkse regering artikel VII van het Oostenrijkse staatsverdrag na te komen dat de rechten van de Sloweense en Kroatische minderheden regelt.
In 1972 is een wet van kracht geworden die voorziet; in tweetalige plaatsnaamborden in enkele dorpen in Karinthië met een gemengd Duits-Slavische bevolking. Deze borden werden geplaatst maar in de meeste gevallen door de plaatselijke bevolking verwijderd.

Daarop ontstond de zgn. plaatsnaamborden-oorlog met Joego-Slavië (pag. 434/3-'73). In 1974 volgde een intensieve uitwisseling van nota's tussen de regeringen in Wenen en Belgrado over de positie van de minderhedden.

De drie in het parlement vertegenwoordigde grote partijen de socialisten, de liberalen en de volkspartij waren op 1 juli 1976 overeengekomen hun steun te geven aan de enquête naar de taal en de wet op de volksgroepen. Deze wet geeft de juridische basis voor het bevorderen van het instandhouden van de typische eigenaardigheden van een bepaalde bevolkingsgroep. Volksgroepen in de zin van de wet zijn de in bepaalde delen van Oostenrijk wonende groeperingen Oostenrijkse staatsburgers die een niet-Duitse moedertaal hebben en een eigen volkskarakter bezitten.

Volgens de wet moet in gebieden waar minstens een kwart van de bevolking een andere moedertaal dan Duits heeft tweetalige plaatsnaamaanduidingen worden aangebracht en dient ook deze andere taal, naast het Duits in het officiële verkeer erkend en gebruikt te worden.

Daarnaast zullen speciale adviescommissies worden ingesteld, die de culturele, sociale en economische belangen van de minderheden bij de bondsregering dienen te vertegenwoordigen. De bondsregering moet verder een actief beleid tot bevordering van het cultuureigene van de minderheden voeren. Daartoe zal jaarlijks een bepaald bedrag worden uitgetrokken.

Protest Joegoslavische regering

De Joegoslavische regering gaf op 12 juli '76 een verklaring uit waarin zij protesteerde tegen de twee wetten.

Volgens haar had de Oostenrijkse regering niet het recht eenzijdig nieuwe regelingen te maken voor de minderheden op haar grondgebied, omdat zulks op grond van het Oostenrijkse staatsverdrag alleen in overleg niet de andere onderteke-

naars van het verdrag o.w. Joegoslavië mag plaatsvinden. De Joegoslavische regering, aldus de verklaring, behoudt zich het recht voor alle noodzakelijke maatregelen te nemen opdat de internationale verplichtingen van Oostenrijk die voontvloeien uit heit staatsverdrag volledig en onverkont nageleefd worden. Een dergelijke moedwillige schending van de bepalingen van het staatsverdrag zou zeker gevolgen voor de vriendschappelijke betrekkingen tussen beide landen hebben, aldus de Joegoslavische regering.

Vertegenwoordigers Sloweense minderheid *kondigen* boycot naar taalenquête af

Twee organisaties van Sloweense Oostenrijkers lieten na heit aannemen van de beide wetten in het parlement weten het onderzoek naar de taal te zullen boycotten.

Twee van hun vertegenwoordigers hadden op 29 sept. 1976 een onderhoud met Kreisky.

Na afloop werd meegedeeld dat de standpunten van regering en Slowenen niet nader tot elkaar gekomen waren en dat de laatsten bij hun boycot bleven.

De voorzitters van de fracties van de socialistische, liberale en volkspartij in het parlement van Karinthië deelden op 1 maart in een brief aan Kreisky mee dat zij het eens waren geworden over de afgrenzing van het gebied waar tweetalige plaatsnaamborden moeten worden geplaatst en het Sloweens als tweede officiële taal kan worden gebruikt.

In 9 gemeenten zouden tweetalige plaatsnaamborden kunnen worden geplaatst en in 14 gemeenten zou het Sloweens als tweede officiële taal gebruikt kunnen worden. (NZZ, FAZ)

AFSCHAFFING ABORTUS PROVOCATUS VERWORPEN

Op 11 mei heeft het parlement met een absolute meerderheid het voorstel tot het houden van een referendum over de afschaffing van de sedert begin 1976 bestaande mogelijkheid om in de eerste drie maanden van de zwangerschap abortus provocatus toe te passen verworpen

De socialisten en de liberalen stemden tegen het voorstel, de ÖVP voor.

Sedert begin 1976 beslist alleen de vrouw of zij zich in de eerste drie maanden van de zwangerschap wil laten aborteren.

Het voorstel tot het houden van een referendum over de afschaffing van deze mogelijkheid was ingediend door de „Aktion Leben", een organisatie die in een jaar tijd 900.000 handtekeningen wist te verzamelen. De Oostenrijkse grondwet kent het instituut referendum niet en daarom was de actie te beschouwen als een soort petitie. *(NZZ)*

BONDSKANSELIER KREISKY IN TSJECHOSLOWAKIJE

Bondskanselier Kreisky bezocht op 16 en 17 februari 1976 op uitnodiging van de Tsjechische premier Lubomir Strougal, Tsjechoslowakije.

Tijdens een persconferentie die aan het bezoek vooraf ging zei Kreisky het bezoek te zien als het begin van een nieuwe fase.

Bohemen en Oostenrijk zijn eeuwenlang nauw met elkaar verbonden geweest, zo zei de kanselier en het zou daarom voor de hand liggen dat met de voortschrijdende normalisering van de verhoudingen ook de betrekkingen met Tsjechoslowakije verbeterd zouden worden. Oostenrijk heeft er echter altijd op gewezen dat dit pas kan beginnen als de Oostenrijkse eigendomsrechten in Tsjechoslowakije erkend worden.

Nu er een begin gemaakt gaat worden de betrekkingen te normaliseren is er een hele serie Oostenrijkse wensen, die vooral de aangrenzende bondslanden betreffen. Het gaat daarbij in het bijzonder om meer grensovergangen. Daarnaast bestaan er ook belangrijke economische problemen zoals opdrachten voor de Oostenrijkse zware industrie of het transit van Oostenrijkse stroomleveranties aan Polen alsmede humanitaire problemen zoals de mogelijkheid gescheiden families weer te verenigen, aldus Kreisky.

Tijdens zijn bezoek aan Praag sprak Kreisky met premier Strougal en president Husak.

In de gesprekken met Strougal kwamen vooral internationale en bilaterale vraagstukken aan de orde.

De Tsjechische premier verklaarde aan het eind van het bezoek dat er nu een streep onder het verleden was gezet.

Concrete resultaten van het bezoek waren: de bereidheid van Tsjechoslowakije tot het openen van meer grensovengangen; de door Oostenrijk zo zeer gewenste mogelijkheid tot het herenigen van gescheiden families zal door Praag welwillend onderzocht worden; Tsjechoslowakije is bereid de visaverschaffing te moderniseren; de culturele uitwisseling zal uitgebreid worden. (NZZ, *In*formatzonen aus österreich.)

SAMENWERKINGSAKKOORD MET GOLFSTATEN

Tijdens een bezoek dat minister van buitenlandse zaken Bielka van 5 tot 23 maart 1976 aan de Arabische Golfstaten en vervolgens aan Tunesië bracht, werd o.a. een samenwerkingsakkoord tussen Oostenrijk en de Verenigde Arabische Emiraten afgesloten. De minister voor oliezaken van de Verenigde Arabische Emiraten, Al Otaiba, sprak bij die gelegenheid zijn waardering uit voor de gastvrijheid die Oostenrijk de Organisatie voor aardolie exporterende landen, de OPEC, verleent.

De Verenigde Arabische Emiraten zouden zich met nadruk ervoor inzetten dat Wenen ondanks de aanslag van dec. 1975 de zetel van het hoofdkwartier van de OPEC blijft, aldus de minister. (NZZ, *Informa*tionen aus Österreich)

KREISKY IN FRANKRIJK

Van 28 tot 30 juni 1976 bezocht bondskanselier Kreisky Frankrijk. Hij werd daarbij vergezeld door o.a. minister van buitenlandse zaken Bielka.

Het voornaamste doel van het bezoek was een verdere intensivering van de bilaterale betrekkingen tussen Frankrijk en Oostenrijk.

Gedurende zijn verblijf voerde Kreisky gesprekken met president Giscard d'Estaing, premier Chirac en de secretaris-generaal van de OESO, Van Lennep.

Tijdens het onderhoud met de Franse president kwam ook de situatie in het Midden-Oosten ter sprake.

Een voorstel van Kreisky tot het houden van een ontmoeting van de leiders van de Westerse democratieën in het kader van de Raad van Europa in Straatsburg werd door zijn Parijse gesprekspartner welwillend in overweging genomen. (Le Monde, Informatzonen aus *Öster*reich)

KREISKY IN DE VS

Bondskanselier Kreisky verbleef van 13 tot 18 maart in de Verenigde Staten, waar hij persoonlijk de in Oostenrijk ingezamelde giften voor de instelling van speciale leerstoelen over Oostenrijk aan twee Amerikaanse universiteiten overhandig-

de. Deze giften waren ingezameld door het ,,Oostenrijkse nationale fonds — 200 jaar USA".
De twee universiteiten zijn de Universiteit van Minnesota en de Stanford Universiteit.

In het kader van zijn reis bezocht Kreisky ook Washington waar hij besprekingen voerde met president Carter. De Amerikaanse president karakteriseerde bij deze gelegenheid de betrekkingen tussen beide landen als volgt: ,,Ik betwijfel of er een land in Europa is waarmee wij een zo hartelijke verhouding hebben en dat ons zo na aan het hart ligt, als het uwe,"

Behalve met Carter sprak Kreisky ook met vice-president Mondale, minister van buitenlandse zaken Vance en senator Humphrey. *(Informationen aus Osterreich)*

MINISTER PAHR IN POLEN

Minister van buitenlandse zaken Willibald Pahr bezocht van 24 tot 26 april Polen. In een gemeenschappelijk communiqué werd vastgesteld dat de gesprekken met de Poolse minister van buitenlandse zaken, Emil Wojtaszek, in een vriendschappelijke en constructieve atmosfeer verliepen. De standpunten van beide partijen t.a.v. talrijke problemen ontliepen elkaar niet veel.

Er werá in het bijzonder gesproken over de problemen in verband met de stabilisering van de vrede en de veiligheid, de intensivering van de ontspanning en de ontwikkeling van de samenwerking in Europa. Beide partijen verklaarden vastbesloten te zijn de bepalingen van het slotakkoord van de Conferentie van Helsinki zonder voorbehoud uit te voeren.

In het verloop van de gesprekken werd ook gewezen op de grote betekenis van de komende conferentie in Belgrado. Beide ministers spraken verder hun tevredenheid uit over de dynamische ontwikkeling van de Oostenrijks-Poolse betrekkingen in de afgelopen jaren en spraken de wens uit de politieke en economische samenwerking, in het bijzonder de industriële coöperatie te ontwikkelen, alsmede de cultureel-wetenschappelijke en wetenschappelijk - technische samenwerking te intensiveren.

Eind april '76 bezocht de Poolse president Jablonsky Oostenrijk
Ook bij die gelegenheid werd gesproken over de hartelijke betrekkingen tussen beide landen President Kirchschlager zei o.a dat de betrekkingen tussen beide landen zijn gebaseerd op de 19 principes uit het slotakkoord van de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking (Informationen aus Österreich)

KREISKP IN SPRIË EN EGYPTE

Van 4 tot 6 mei bezocht Kreisky Syrië en Egypte. Hij voerde es besprekingen met de Syrische president Assad en de Egyptische president Sadat.
Bij zijn terugkeer verklaarde de bondskanselier dat hij van mening was dat er een goede kans is dat de, Geneefse vredesconferentie voor de herfst van 1977 hervat zal worden.
Op de vraag over de vertegenwoordiging van de Palestijnen bij de conferentie antwoordde de kanselier dat het niet zijn zaak was hierover era debat te beginnen maar dat hij zich niet kon voorstellen dat in Genève zonder de vertegenwoordigers van de Palestijnen onderhandeld zou worden.
Als een van de belangrijkste redenen voor zijn optimisme noemde de kanselier de omstandigheid dat ook daar waar men een jaar geleden absoluut afwijzend was geweest, men nu een over het algemeen sterke wil tot een vreedzame oplossing had. (Informationen aus österreich)

GOEDE BETREKKINGEN MET HONGARIJE

Bondspres. Kirchschlager bracht van 23 tot 26 mei een officieel bezoek aan Hongarije.
Tijdens een rede maakte hij gewag van de nauwe contacten tussen de leidende persoonlijkheden en staatslieden van beide landen, die volgens hem het symbool waren van de hoge kwaliteit van de betrekkingen tussen Oostenrijk en de Volksrepubliek Hongarije.

Hoe zelden in de geschiedenis is het gelukt het grote potentieel aan krachten dat in het nabuurschap en in de historische, culturele en menselijke overeenkomsten van de beide volken ligt, optimaal te benutten en op deze manier een werkelijk constructieve bijdrage voor een gelukkige ontwikkeling in Europa te leveren, aldus de bondspresident.
Volgens hem had de algemene politieke ontspanning in Europa zeer positief gewerkt voor de Oostenrijks-Hongaarse verhouding.

Volgens de president biedt de conferentie van Belgrado een mogelijkheid voor de voortzetting van het ontspanningsproces op het Europese continent. (Information *aus Osterreich).*

OOSTENRIJKS-EGYPTISCHE SAMENWERKING

In het kader van een onofficieel bezoek dat de Egyptische president Sadat, samen met zijn ministers van buitenlandse zaken, elektriciteitsvoorziening, wederopbouw, economische samenwerking en research en kernenergie aan Oostenrijk bracht van 10 tot 13 april werd besloten tot een serie belangrijkste Oostenrijks-Egyptische samenwerkingsprojecten.

De totale waarde van de overeengekomen Oostenrijkse bijdrage aan de Egyptische wederopbouw bedraagt 1,8 mrd schilling.
De belangrijkste van deze plannen zullen door middel van een Egyptisch-Oostenrijkse overkoepelende organisatie worden uitgevoerd waaraan beide landen elk met US$ 50 mln zullen deelnemen.

Over de volgende projecten zijn de besprekingen in een ver gevorderd stadium: de bouw van steenfabrieken die Oostenrijkse firma's in Egypte zullen bouwen, de bouw van een cellulosefabriek, de uitbreiding van een staalfabriek en de bouw van een hoogoven.

Verder is onderhandeld over levering van tractoren en pompinstallaties door Oostenrijkse firma's.
Het belangrijkste project is evenwel de voorgenomen Oostenrijkse bijdrage aan de bouw van een kanaaltunnel-systeem onder het Suezkanaal.

Verder zal Oostenrijk een complete modelboerderij leveren en de daarbij behorende irrigatiewerken aanleggen.

Op het gebied van de Oostenrijkse export naar Egypte kwamen beide staten leveranties van melkpoeder, graan, vee, vlees en suiker overeen. *(Informationen* aus Österreich)

ECONOMISCH SAMENWERKINGSVERDRAG MET JORDANIË

Op 21 januari werd in Wenen een verdrag voor economische, industriële en technische samenwerking met Jordanië ondertekend.
Daarin wordt de mogelijkheid geopend de Oostenrijkse produktie te betrekken bij het programma van het Jordaanse vijfjarenplan.
Dergelijke samenwerkingsverdragen bestaan reeds met Marokko ('72). Irak ('73), Syrië ('74), Egypte ('75), Libië ('75) en de Verenigde Arabische Emiraten ('75).
In voorbereiding zijn verdragen met Saoedi-Arabië en de Soedan, *(Informationen* uus *Österreich)*

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

ALGERIJE. De reorganisatie van het kabinet. waaraan president Houari Boumedienne op 16 april de eerste hand had gelegd (pag. 271/2), werd op 27 april voltooid. Op grond van de op 21 en 27 april gepubliceerde ministerslijsten is het kabinet nu als volgt samengesteld:

President en minister van defensie - Houari Boumedienne; buitenlandse zaken - Abdelaziz Bouteflika; binnenlandse zaken - Mohammed Ben Ahmed Abdelghani; lichte industrie - Belaid Abdesselam; zware industrie - Mohammed Liassine*; energie en petrochemie - Mohammed Ghozali*; milieubeheer, grondverbetering en irrigatie - kolonel Ahmed Ben Cherif*; transport - kolonel Ahmed Draïa*; [illegible] g en cultuur - Redha Malek*; financiën - Mohammed Ren Yahia: openbare werken - Boualem Ben Hamouda; huisvesting en bouwnijverheid - luitenant-kolonel Mohammed Aouchiche*; PTT - kolonel Mohammed Zerguini*; gezondheid - Aït Messaoudène; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Abdellatif Rahal*; basis en secundair onderwijs - Mustapha Lacheraf*; arbeid en beroepsopleiding - Mohammed Amir*; jeugd en sport - Reda Houhou*; oudstrijders - Mohammed Saïd Mazouzi; adviseur van de president - Ahmed Taleb Ibrahimi; minister toegevoegd aan het bureau van de president, belast met religieuze zaken - Mouloud Kassim; toerisme - Abdelghani Okbi*; justitie - Abdelmalek Benhabyles*; landbouw en landbouwhervorming - Tayebi Larbi; handel - El Hadj Yalla*.

Staatssecretarissen: planning - Kamel Abdallah Khodja; secretaris-generaal bureau president - Abdelmadjid Allahoum*; secretaris-generaal regering - Smaïl Hamdani*. (* = nieuw.)

Het kabinet omvat 25 ministeries (incl. dat van defensie) tegen 20 in het voorgaande kabinet plus 3 staatssecretarissen in plaats van 2. De 16 nieuwe leden zijn vooral diplomaten en hoge functionarissen. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 268/3 e.v.)

GAMBIA. Bij de op 4/5 april gehouden parlementsverkiezingen verwierf de regerende People's Progressive Party (PPP) van president Sir Dawda Jawara 69,6% van de uitgebrachte stemmen en 27 van de 34 zetels in het Huis van Afgevaardigden (vgl met 28 van de 32 zetels in 1972)

De grootste oppositiepartij bleek nu te zijn de in september 1975 gevormde National Convention Party o l v. Sherif Mustapha Dibba, die na zijn ontslag als minister van planning en industriële ontwikkeling (pag 95/2-'76) uit de PPP was gestoten. De NCP, die in alle kieskringen behalve de hoofdstad kandidaten had gesteld, verwierf 22,7% van de stemmen en 5 zetels

De eveneens in 1975 gevormde National Liberation Party (NLP) behaalde met 2,3% van de stemmen geen zetel. De oude oppositiepartij, de United Party, zag haar zeteltal dalen van 3 tot 2.

Twee ministers verloren hun zetel: Alhaji I. M. Garba-Jahumpa (financiën) en Alhaji Kalilou Singhateh (gezondheid, arbeid en sociale zaken).

Sir Dawda Jawara, die als leider van de overwinnende PPP automatisch voor een nieuwe ambtstermijn van vijf jaar als president was herkozen, vormde op 9 april een nieuw kabinet, dat als volgt is samengesteld'

George Fernandes, de vakbondsleider, die nu minister van verbindingen werd.

President - Alhaji Sir Dawda Kaibara Jawara; vice-president - Alhaji Badara N'Jie (voorheen minister van buitenlandse zaken); buitenlandse zaken - Lamine Jabang (nieuw); financien en handel - Lamine Bora M'Boge; onderwijs, jeugd en swort - Assane Moussa Camara (vroeger bekend als Andrew D. Camara); gezondheid, arbeid en sociale zaken - Mohamadu Chierno Jallow (nieuw); landbouw en natuurlijke hulpbronnen - Alhaji Yaya Ceesay, openbare werken en verbindingen - Bakary L Kuti Sanyang; voorlichting en toerisme - Howsoon Semega-Janneh (nieuw); economische planning en industriele ontwikkeling - Alhaji Mohammed Cadi Cham, plaatselijk bestuur, grond en mijnbouw - Kebba N Leigh; procureur-generaal - Alhaji Muhamadu Lamine Saho (K C A)

(Vor ber pag 328/2-1972)

INDIA. Het op 26 maart door premier Morarji Desai gevormde kabinet is als volgt samengesteld:

Premier - Morarji Desai; binnenlandse zaken - Charan Singh, defensie - Jagjivan Ram*, buitenlandse zaken - Atal Behari Vajpayee, voorlichting, radio en tv - L K. Advani; landbouw en irrigatie - Prakash Singh Badal; openbare werken, huisvesting en bevoorrading - Sikandar Bakht, wetgeving en justitie - Shanti Bhushan; onderwijs, sociale en culturele zaken - Pratap Chandra Chunder; spoorwegen - Madhu Bandavate; handel, civiele voorzieningen en samenwerking - Mohan Dharia, toerisme en burgerluchtvaart - Purushottan Kaushik; financien en bankwezen - H M Patel; staalindustrie en mijnbouw - Biju Patnaik; energie - P. Ramachandran; chemische industrie en kunstmest - H. N. Bahuguna*; industrie - Brijlal Verma; verbindingen - George Fernandes; gezondheid en gezinsplanning - Raj Narain; arbeid en betrekkingen met parlement - Ravindra Varma (Le Monde Diplomatique)

(* = leden CFD)

(Vor. ber. pag. 221/2 e.v.)

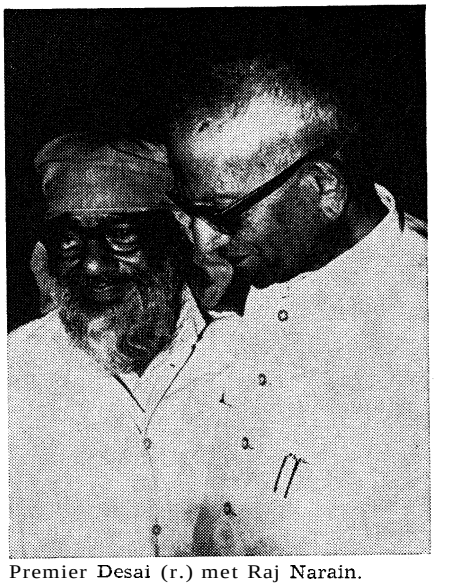

Premier Desai (r.) met Raj Narain.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NOORD-ZUID CONFERENTIE

In Parijs heeft van 30 mei tot in de nacht van 3 juni de slotvergadering op ministerieel niveau plaats gevonden van de zg. Noord-Zuid conferentie, die officieel de naam heeft van Conferentie over internationale economische samenwerking (CIES).

Deze conferentie heeft plaats gevonden op basis van een initiatief van de Franse president Valéry Giscard d'Estaing, die op 24 okt. 1974 het voorstel gedaan heeft een internationale conferentie te beleggen over energievraagstukken, i.h.b. de kwestie van de prijs voor ruwe olie (pag. 52/2 - 1975).

Dit Franse initiatief leidde tot een voorbereidende bijeenkomst van 7-15 april 1975 in Parijs, waaraan werd deelgenomen door een beperkt aantal geïndustrialiseerde, olieproducerende en ontwikkelingslanden. Deze conferentie ging zonder resultaten uiteen, omdat de olieproducerende en ontwikkelingslanden het conferentieonderwerp niet wilden beperken tot energievraagstukken. Zij wilden de besprekingen uitbreiden tot het hele complex van ontwikkelrngsproblemen (pag. 297/3 - 1975).

Na deze mislukking zijn van verschillende zijden initiatieven ontwikkeld om toch de geïndustrialiseerde, olieproducerende en ontwikkelingslanden aan één tafel te krijgen. Dit leidde tot een nieuwe voorbereidende conferentie, die van 13-15 okt. 1975 in Parijs gehouden werd.

Nu lukte het een redelijke mate van overeenstemming te bereiken (pag. 804/1 e.v. - 1975).

Op grond van de in okt. 1975 bereikte overeenstemming kon van 16-19 dec. 1975 in Parijs een eerste vergadering op ministerieel niveau gehouden worden, waar door vertegenwoordigers van geïndustrialiseerde, olieproducerende en ontwikkelingslanden over ontwikkelingsproblematiek — de Noord-Zuid-problematiek — gesproken werd (pag. 20/1 e.v. - 1976; daar ook de lijst van deelnemers aan de conferentie).

Een van de resultaten van de bijeenkomst in dec. 1975 was de instelling van een viertal commissies, die zich moesten gaan bezig houden met resp. energievraagstukken, grondstoffenproblemen, ontwikkelingsproblemen en kwesties van financiën.

Deze commissies heben verschillende malen vergaderd, totdat in juli 1976 de conferentie in een impasse geraakte (pag. 582/2 e.v. - 1976)

Na impasse overleg in commissies toch hervat

Ofschoon de kloof, die in juli vorig jaar ontstaan was tussen de geïndustrialiseerde en de ontwikkelingslanden, niet werkelijk was overbrugd, werd op 14 sept. het overleg van de commissies toch hervat

Dit gebeurde op de basis van een compromis, dat de twee co-presidenten van de conferentie, de Venezolaan Perez Guerrero voor de ontwikkelingslanden en de Canadees Mac Eachen voor de geïndustrialiseerde staten, bereikt hadden. Zij maakten de inhoud van dit compromis op 11 sept. 1976 bekend.

Het compromis werd in het *NRC/H'blad* van 13 sept. aldus beschreven:

Het compromis houdt in dat, zoals de industrielanden wensen, boven het werkprogram een zogenaamde ,,chapeau" wordt gezet. Daarin staat dat de formuleringen van het werkprogram voor de vier onderhandelingscommissie (energie, grondstoffen, ontwikkeling en financiële kwesties) in geen geval op het eindresultaat vooruit kunnen lopen of dit kunnen bepalen en dat een ieder alle punten kan doen bespreken die hij wenst.

Maar tegelijk staat in het werkprogram zelf, zoals de ontwikkelingslanden wensen, dat o a de ,,verbetering en het behoud van de koopkraaht der exportopbrengsten" van de olie- en ontwikkelingslanden zal worden besproken. Bovendien staat ook bespreking van het schuldenprobleem der ontwikkelingslanden in zijn algemeenheid op het program.

De politieke kloof over de formulering van deze twee onderwerpen, exportopbrengsten en schulden, was in juli ontstaan toen een vast werkprogram gemaakt moest worden zodat de dialoog in een actieve onderhandelingsfase kon komen. Terwijl al op andere punten overeenstemming bestond grepen de negentien ontwikkelingslanden plotseling op hun oude agenda-eis terug ,,verbetering en verdediging van de koopkracht van de exportopbrengsten"

Dat was voor de acht (de Verenigde Staten, Canada, Japan, Engeland, de EG, Australië, Zweden en Zwitserland) niet aanvaardbaar omdat hierin toch weer de volledige indexatie der grondstoffenprijzen zat Ook eisten de ontwikkelingslanden bespreking van het schuldenprobleem in zijn algemeenheid Ook dit was voor de rijke landen onaanvaardbaar omdat hierin bijvoorbeeld zou zijn vervat begrotingshulp voor betrekkelijk rijke maar slecht bestuurde landen of lamden die onverantwoorde militaire uitgaven doen.

Er was een totale impasse ontstaan aangezien door de onenigheid over het eerste onderwerp, de exportopbrengsten, de commissies voor energie en grondstoffen waren geblokkeerd en door de schuldenkwestie de commissies voor financien en ontwikkeling.

De houding der negentien wees op een wil tot confrontatie Zij achtten kennelijk de kans op resultaten zo klein dat ze — vlak voor de conferentie der ongebonden landen in Colombo (pag. 545 e v -1976) — het politieke hoofd zo hoog mogelijk wilden houden. Daarbij komt dat zij hun onderlinge eenheid alleen kunnen hand-

De openingszitting van de Noord-Zuid-conferentie V l n r Widojo Nitisastro de Indonesische minister van financien, David Owen, de Britse minister van buitenlandse zaken, Roy Jenkins, voorzitter van de EG-commissie, Cyrus Vance, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken en Atal Behari Vajpayee, de Indiase minister tan buitenlandse zaken

Weekblad 46ste jaargang No 2387, pag. 28871-28886

haven indien zij de maximale eisen van ieder lid der groep blijven steunen.
De co-voorzitters van de conferentie kregen opdracht tijdens de vakantie een compromis te zoeken. Nog voor de conferentie der ongebonden landen in Colombo gaven de acht een diplomatiek „signaal" aan de negentien dat ze wilden onderhandelen In Colombo kreeg Perez Guerrero van de negentien een mandaat om een compromis te zoeken.
De oplossing leek de „chapeau" dat ieder agendapunt toestaat doch geen der formulermgen op het eindresultaat laat prejudiciëren Maar toen bleek vorige week bij de voorbereidende bespreking tussen hoge ambtenaren dat de ontwikkelingslanden toch weer zulke beperkende formuleringen voor de agenda wilden gebruiken dat de „chapeau" zou worden ontkracht.

Zo eisten zij dat over koopkracht „in real terms" zal worden gesproken, hetgeen indexatie inhoudt. Onder druk van de industrielanden vervingen zij deze woorden door verbetering „en verdediging" van de koopkracht te eisen. Tenslotte stuurden de industrielanden op verzoek van Guerrero die zijn achterban niet meer aankon, de plaatsvervanger van Mac Eachen, Dupuy, naar de negentien. Het heeft geen zin te praten indien u door harde formuleringen weer tracht de strekking van vrijblijvendheid die in het „chapeau" is vervat te ontkrachten, aldus ongeveer Dupuy namens de acht. Waarop Algerije namens de negentien antwoordde dat dit geen basis voor onderhandeling kon zijn.
De vraag leek dus nu alleen nog wie de zwarte piet voor de mislukking toegeschoven zou krijgen.
Ofschoon de Amerikanen, die evenals Engelsen en Duitsers in de dialoog niets meer zien, die zwarte piet wel wilden aanvaarden, moesten zij op uitdrukkelijk bevel van minister Kissinger — en gebrek aan aandacht in het Witte Huis voor deze zaak — een definitieve mislukking voorkomen en dus toegeven.

Kissinger wil nu eenmaal wegens zijn Afrikaanse bemiddelaarsrol en zijn persoonlijk prestige geen mislukking van de Noord-Zuiddialoog voor de Amerikaanse verkiezingen.
Volgens vele anderen hier in de kring der acht was een duidelijke mislukking nu politiek gezonder geweest Niet omdat, zoals o a. minister Pronk meent, een mislukking tot een crisis en daarna tot inwilliging der maximale eisen der ontwikkelingslanden zou leiden. Maar integendeel: omdat terugverwijzing van de Noord-Zuid-problematieik naar de organen van de Verenigde Natie de werkelijk arme landen zou tonen dat de radikale leiding van de negentien hen van de regen in de drup bracht en dat deze acht industriele partijen hen alleen kunnen helpen indien zij ook de voorwaarden van de gevers aanvaarden.
In arren moede aanvaardden de acht tenslotte de formulering „verbetering en behoud van de koopkracht der exportopbrengsten" als agendapunt voor olie en andere grondstoffen. Om heel zeker te zijn dat ze ook op het detail van de agendapunten zichzelf alle rechten voorbehouden willen de Verenigde Staten en de EG nu ook nog unilaterale verklaringen afleggen. De EG zal daarbij wat betreft haar schuldenprobleem o.a. laten horen dat het zich flexibel zal opstellen bij behandeling „van geval tot geval" van het schuldenprobleem. De Verenigde Staten zullen verklaren dat bij de exportopbrengsten alle factoren zullen worden meegeteld en dat voor hen het schuldenprobleem alleen van geval tot geval kan worden behandeld
De kans dat men vóór de ministersconferentie van december tot concrete resultaten komt lijkt zeer klein. Maar blijkens de economische verklaring van de conferentie in Colombo die deze ministersconferentie van december in de definitieve tekst niet meer noemt, hopen de ontwikkelingslanden op een verlenging van de dialoog tot volgend jaar.
Zij menen waarschijnlijk ten onrechte dat er onder een president Carter meer te halen valt

De vier commissies hebben nog vergaderd van 14-20 sept., van 20-28 okt. en, voor de laatste maal van 16-23 nov. 1976.

Slotbijeenkomst op ministerieel *niveau* voor dec. 1976 voorzien, *maar* uitgesteld tot voorjaar 1377

In de gespreksronde van okt. 1976 leek enige voortgang gemaakt te worden. In ieder geval werd toen besloten, dat de slotronde op ministerieel niveau van 15-17 dec. 1976 kon plaats vinden.

In de commissievergaderingen van nov. 1976 werden echter stemmen luid om de voorbereidingen te verlengen en de slotbijeenkomst uit te stellen tot voorjaar 1977.

Voor deze suggestie waren verschillende redenen. Eén van de redenen was het feit, dat op meerdere punten nog overeenstemming ontbrak tussen de geïndustrialiseerde en ontwikkelingslanden. Een andere overweging was, dat de EG er op de Europese Raad van nov. 1976 in Den Haag (pag. 121/1 e.v. - 1977) niet in geslaagd was een duidelijk standpunt over de CIES te formuleren. Er lag toen wel een voorstel van de Commissie op tafel, waarin concessies aan de ontwikkelingslanden gedaan werden; dit voorstel werd echter alleen door de Nederlandse regering gesteund. Daardoor kwam de Raad tot een nogal vage formulering van haar standpunt inzake de CIES (pag. 122/3 - 1977).

Een derde punt was, dat van de scheidende Amerikaanse regering niet veel besluitvaardigheid te wachten viel en dat beter afgewacht kon worden, wat de nieuwe Amerikaanse regering van president Carter m.b.t. de Noord-Zuiddialoog zou doen.

Tenslotte was er het feit, dat de olieproducerende landen, verenigd in de OPEC, een verband hadden gelegd tussen een eventueel besluit tot verhoging van de prijs van ruwe olie en resultaten van de CIES. In The *World* Today van febr. 1977 werd dit verband aldus geanalyseerd (ontleend aan *Wereld in ontwikkeling* van 1 mei 1977):

De kloof tussen Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten enerzijds en de overige OPEC-landen anderzijds, die tijdens de OPEC-conferentie in Qatar in dec. 1976 tot uiteenlopende olieprijsverhogingen voor 1977 leidde, is vooral een verrassende ontwikkeling in verband met de Noord-Zuid-dialoog. Immers, olie (en meer in het algemeen energie), tot het voorjaar van 1975 alleen in verband gebracht met de Arabisch-Israëlische kwestie, was in de loop van dat jaar door de meer radicale OPEC-landen als Algerije tot een onderwerp verklaard dat in een bredere dialoog tussen de Derde Wereld en de industrielanden paste.
Hoewel de geïndustrialiseerde wereld, de Amerikanen voorop, hier aanvankelijk nogal huiverig tegenover stond, gaven met name de Amerikanen hun verzet op toen ze ervan overtuigd raakten dat de OPEC niet op korte termijn uit elkaar zou vallen en de VS zelf voorlopig nog wei energie zouden moeten blijven importeren. De Amerikanen hoopten dat zij bij een dialoog over energiekwesties de olieproducenten door economische argumenten tot matiging zouden kunnen brengen en het verbond tussen de OPEC en olie-importerende ontwikkelingslanden zouden kunnen ondermijnen door de laatste ervan te overtuigen dat zij bij hoge olieprijzen net zoveel te verliezen hadden als de industrielanden.
Wat de inbreng van de andere onderwerpen (grondstoffen, ontwikkeling en financiën) op de Conferentie over Internationale Economische Samenwerking (CIES) betreft, troostten de Amerikanen zich met de gedachte dat als de Conferentie uit de hand zou lopen het Internationale Energie Bureau nog altijd een noodtoewijzingsschema voor olie achter de hand had. Voor de overige industrielanden was de Conferentie vooral een middel cm tijd te winnen.
Daarmee was een direct verband geschapen tussen de resultaten van de Noord-Zuid-dialoog en de besluitvorming binnen de OPEC over nieuwe olieprijsverhogingen. Hoewel in de loop van 1976 weinig vooruitgang werd geboekt in de onderhandelingen over onderwerpen als de schuldpositie van de ontwikkelingslanden en de stabilisatie van de exportopbrengsten van grondstoffen was men zich in de geïndustrialiseerde wereld maar al te wel bewust van dat verband. Per slot van rekening was de Ministersconferentie van de OPEC gepland vlak na wat de slotzitting van de Noord-Zuid-dialoog had moeten worden. Vandaar dat in de laatste maanden van 1976 de industrielanden toch tot meer concessies bereid bleken dan voordien. De Duitsers lieten weten dat zij misschien zouden bijdragen aan het UNCTAD-grondstoffenfonds als de OPEC haar eisen zou matigen en de Europese Commissie kwam met een voorstel de secretaris-generaal van UNCTAD steun te betuigen voor diens voorstellen voor een gemeenschappelijk fonds.
Het kwam er echter niet van. Op de EG-top, eind november, kwam men niet tot overeenstemming over een gemeenschappelijke benadering van de Derde-Wereld-problematiek. En terwijl de OPEC-leden zich tegelijkertijd begonnen los te maken van enige automatische relatie van de olieprijsverhogingen met de uitkomsten van de Conferentie over Internationale Economische Samenwerking, werd de slotzitting van die Conferentie tot 1977 verdaagd. Wie verwacht had dat de OPEC gezamenlijk nu één front zou maken met

een forse prijsverhoging kwam bedrogen uit. Zoals gezegd wilden Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten niet verder gaan dan een verhoging van 5% voor geheel 1977, terwijl de overige deelnemers per 1 januari een prijsverhoging van 10% en per 1 juli een van 5% aankondigden.

Aan deze ontwikkeling lag vooral een verharding van de Amerikaanse politiek ten opzichte van de OPEC ten grondslag, gebaseerd op een groeiend pessimisme over de vooruitzichten van de wereldeconomie. Deze verharding resulteerde in een diplomatieke campagne, zowel bij de westerse industriële partners als bij de OPEC-leden als Saoedi-Arabië, Koeweit en de Emiraten, tegen de grote olieprijsverhogingen. Het Amerikaanse offensief maakte met name op de Saoedi's indruk, die bang waren de in januari 1977 nieuw optredende regering al direct tegen zich in te nemen. Samen met de andere industrielanden wisten de VS ook andere OPEC-leden te bewegen hun eisen — die in sommige gevallen prijsverhogingen tot 35% inhielden — te matigen.

Daartoe moesten de Amerikanen de OPEC-landen en hun industriële partners ervan overtuigen dat het leggen van een verband tussen de uitkomsten van de Noord-Zuid-dialoog en de OPEC-beraadslagingcn taboe was. De argumenten daarvoor naar de industrielanden toe werden uiteengezet in een telegram van 22 november van het State Department aan de Amerikaanse delegatie op de CIES, dat kort voor de ontmoeting met de OPEC in december in de Nederlandse pers uitlekte. De Amerikanen wezen daarin vooral op het gevaar dat de industrielanden op de CIES concessies zouden doen, zonder dat dit tot matiging van de olieprijsverhogingen zou leiden. De Amerikaanse pressie en het feit dat van de regering-Ford in december toch geen opzienbarende initiatieven meer te verwachten waren in zo gevoelige kwesties als op de CIES besproken, leidden tenslotte tot de verdaging van de slotzitting van de CIES. Achteraf bleek de Amerikaanse analyse van de reactie van de OPEC-landen de juiste.

Het meeste gehoor vonden de Amerikanen binnen de OPEC bij Saoedi-Arabië. Toch hebben deze in Qatar te kennen gegeven dat hun matiging wat betreft de prijsverhogingen afhankelijk was van westerse activiteit in de Noord-Zuid-dialoog en met betrekking tot het Israëlische-Arabische conflict. Met name in deze laatste kwestie schijnen de Saoedi's. nu zij de regering-Carter een olijftak in de vorm van een matige olieprijsverhoging he'bben aangeboden, Amerikaanse initiatieven te verwachten. En om in de Derde Wereld niet al te geïsoleerd te raken zullen de Saoedi's ook wel een relatie tussen de Noord-Zuid-dialoog en de olieprijzen blijven leggen. Waarschijnlijk zullen de Saoedi's daar echter niet al te veel ernst mee maken als de industrielanden hen op andere terreinen flink tegemoetkomen: door druk op de Israëli's akkoord te gaan met een voor de Arabieren aanvaardbare oplossing in het Midden-Oosten, door garanties voor blijvende militaire leveranties. door handhaving van de waarde van de Saoedi-Arabische bezittingen in de geïndustrialiseerde wereld en door Saoedi-Arabië in organen als het IMF een plaats te geven die overeenkomt met het economische en regionale belang van het land.

Intussen zou het Westen er verstandig aan doen niet alles op de Saoedi-Arabische kaart te zetten. Ook na de CIES dient de dialoog met de oliearoducercnde landen te worden voortgezet.

De twee co-voorzitters van de conferentie, Guerrero en Mac Eachen, hadden op 1 dec. in New York een onderhoud. Zij besloten toen het Franse secretariaat van de CIES opdracht te geven een brief te schrijven aan de 27 deelnemers met het verzoek de conferentie uit te stellen. Wie voor 7 dec. niet op deze brief gereageerd had werd verondersteld met het uitstel in te stemmen Het zou aan de twee voorzitters overgelaten moeten worden een nieuwe datum voor de slotbijeenkomst vast te stellen.

Op 9 dec. maakten de voorzitters bekend, dat het uitstel definitief besloten was

Ontwikkelzngslanden dringen aan op *slotbijeenkomst* nzet later dan eind mei 1977

Op 10 en 11 febr. 1977 vergaderden in Parijs vertegenwoordigers van de 19 ontwikkelinsglanden, die aan de CIES deelnemen. Zij besloten aan te dringen op het bijeenroepen van de slotbijeenkomst van de conferentie op een spoedig tijdstip, in ieder geval niet later dan eind mei.

Op 23 maart maakte co-voorzitter Mac Eachen in Ottawa bekend, dat de ministeriële slotzitting nu van 30 mei - 1 juni in Parijs zou plaats vinden.

Slotbijeenkomst

De ministeriële slotbijeenkomst is op de volgende wijze voorbereid: Van 26-28 april vergaderden in Parijs de twee co-presidenten met de voorzitters van de vier commissies, Te zelfder tijd zouden, op het niveau van hoge functionarissen, vertegenwoordigers van de 27 conferentiedeelnemers bijeenkomen.

Vervolgens vergaderden van 29 april - 14 mei de informele contactgroepen tussen de commissies, die in het vorige najaar in het leven geroepen waren.

Tenslotte zouden op 26 en 27 mei de hoge functionarissen de laatste hand aan de voorbereidingen leggen, waarna op 30 mei de ministeriële bijeenkomst geopend werd.

De ambtelijke voorbereiding leidde tot de opstelling van een document van 147 pagina's, waarin is vastgelegd, waarover de geïndustrialiseerde en de onderontwikkelde deelnemers aan de CIES het eens geworden zijn, resp. waar meningsverschillen blijven voortbestaan — in de laatste gevallen bevat het document twee teksten.

De conferentie werd op 30 mei geopend met een toespraak van co-voorzitter Guerrero. Guerrero sprak van een „verfrissende nieuwe geest van solidariteit sinds begin december, die het uitstel toen van de ministersconferentie achteraf rechtvaardigt" De resultaten waren weliswaar nog steeds onvoldoende, maar ,,het leek, dat er nu een overtuiging was ontstaan, dat een derde van de wereld niet in vrede en voorspoed kan leven als twee derde lijdt onder armoede".

De dialoog moet worden voortgezet binnen de VN De Oosteuropese staten en China mceten daarbij betrokken worden.

Op de eerste dag van de conferentie werd het woord gevoerd door o.m. de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance. Deze rede was voorbereid doos een brief van president Carter aan de Algerijnse president. Carter beloofde in deze brief een nieuw elan van Washington in Noord-Zuidkwesties en vroeg om voortzetting van de dialoog op constructieve en vruchtbare wijze.

Bovendien had Vance in de ochtend van 30 mei de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Bouteflika, ontvangen.

In zijn rede stelde Vance een voortzetting voor van de dialoog in een ,,geschikt forum", waar dan alle draden van de Noord-Zuiddialoog kunnen samen komen.

Voort beloofde Vance een substantiële verhoging van de multilaterale en bilaterale hulp in de komende vijf jaar.

Voorwaarden voor steun van het Amerikaanse Congress hiervoor waren dat die hulp beter georganiseerd wordt en dus direct bij de mensen terechtkomt, dat andere rijke naties ook belangrijke bijdragen leveren en dat de ontvangenden de economische, sociale, politieke en mensenrechten van hun burgers eerbiedigen.

Te veel hulp was volgens Vance niet intelligent gericht geweest op de doelen die werkelijk iets uitmaken in het leven van de mensen.

Hij herhaalde de Amerikaanse steun voor het landbouwontwikkelingsfonds van **$1** mrd. Aangezien het om een wereldprobleem ging dienden ook communistische landen hun hulp te verhogen.

Verder zouden de Verenigde Staten voor $375 mln deelnemen aan het speciale actiefonds voor de armste landen als de conferentie hier slaagt.

Maar privé-investeringen waren ook van het grootste belang en zouden op den duur een grotere bijdrage leveren tot spreiding van de ontwikkeling. Ieder land moest natuurlijk zelf bepalen of en welke rol particuliere investering speelt bij zijn ontwikkeling en particuliere firma's zullen daar investeren waar zij positieve en voorspelbare behandeling krijgen.

De Verenigde Staten waren zich bewust van de noodzaak om ordelijke procedures in te stellen voor het schuldenprobleem — van geval tot geval — voor dat de situatie kritiek wordt.

Ten aanzien van de grondstoffen bood Vance aan:

1) Overeenkomsten tussen consumenten en producenten om de prijzen te stabili-

seren waar de aard van de grondstof en de markt dat mogelijk maakt. Bij de prijsbepaling kon dan ook rekening worden gehouden met andere factoren dar die van de markt, zo werd van Amerikaanse zijde hieraan toegevoegd.

2) Een gemeenschappelijk fonds tot steun van de grondstoffenovereenkomsten waarvoor — parallel daaraan - - de UNCTAD de modaliteiten moet uitwerken.

3) Aanvullende financiering om exportopbrengsten te stabiliseren.

4) Amerikaanse regeringshulp bij de financiering van buffervooraden als uit nodig is.

Ten aanzien van de energie ten slotte gaf Vance te verstaan dat het oude Amerikaanse voorstel voor een energie-instelling binnen de Wereldbank blijft bestaan. Maar op deze conferentie dienden vooral wegen te worden gevonden om de voor energie nodige technologie over te brengen naar de ontwikkelingslanden. Ook hierbij zou de Wereldbank een rol moeten spelen.

Guerrero voerde op 31 mei opnieuw het woord, nu als woordvoerder van de 19 vertegenwoordigde ontwikkelingslanden. Hij reageerde met deze toespraak op de voorstellen, die een dag eerder door de industriestaten gedaan waren.

De ininister benadrukte dat hij zijn verklaring voor het begin van de eigenlijke onderhandelingen aflegde en de acht delegaties uit het Westen zagen zijn rede daarom als een uitgangspositie.
De westerse verklaringen voldoen volgens Perez Guerrero niet aan de verwachtingen van de Derde Wereld en hij zei dat er ,,geen positieve voorstellen waren gedaan betreffende de voornaamste belangen van de ontwikkelingslanden, zoals op het gebied van de bescherming van de koopkracht van de exportopbrengsten en de toegang tot markten en technologie".
„We verwachten geen wonderen, maar we zoeken naar fundamentele veranderingen in het huidige internationale economische stelsel en niet naar enkele op zichzelf staande gebaren," merkte de Venezolaan op.
Zo was hij bij voorbeeld niet tevreden met de toezegging van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, dat de ontwikkelingshulp van de Verenigde Staten sterk zal toenemen.
Perez Guerrero eiste ,,voorspelbaarheid", zoals het noemen van de doelstelling van het tweede ontwikkelingsdecennium van de Verenigde Naties, die bepaalt dat officiële (regerings)ontwikkelingshulp van een land 0,770 van het bruto nationaal produkt moet bedragen.
Opmerkelijk was dat de Derde Wereld met één stem sprak en dit kan een aanwijzing zijn voor de grote eenheid die de ontwikkelingslanden ondanks de vaak sterk uiteenlopende belangen hebben weten te handhaven.
Perez Guerrero leek dan ook sterk te staan toen hij zei dat veel positieve voorstellen van de industrielanden niet de volledige steun van alle leden van de westerse groep hebben en stelde daarmee de verdeeldheid in het rijke kamp aan de kaak.

Nadat de delegatieleiders hun verklaringen hadden afgelegd, werd de conferentie opgesplitst in drie commissies; op verzoek van de ontwikkelingslanden had de conferentie besloten de commissies van energie en van financiën in elkaar te doen opgaan.
In de commissies zijn de onderhandelingen gevoerd, die zo hard en tijdrovend waren, dat de conferentie een dag langer duurde, dan was voorzien en pas in de vroege ochtend van 3 juni werd afgesloten.
Aan het eind van de conferentie werd een communiqué gepubliceerd, waarin o.m. het volgende werd gezegd:

De deelnemers erkennen dat de besproken onderwerpen betreffende energie, grondstoffen, ontwikkeling en financien ,,nauw niet elkaar zijn verstrengeld" en aar. bijzondere aandacht gericht moet worden op de armste landen
De deelnemers herinneren aan hun overeenstemming dat „de Conferentie moest leiden tot een evenwichtig en omvattend programma voor samenwerking met overeenkomsten, besluiten, beloften en aanbevelingen".
Zij herinneren aan hun akkoord dat ,,een belangrijke vooruitgang in samenwerking en een substantiële bijdrage aan de ontwikkeling gevolg moeten zijn van de actie der Conferentie".
Zij zijn het eens dat de samenkomst ,,nuttig was voor alle deelnemers" en dat zij slechts „een fase is geweest in een voortdurende dialoog die actief verder moet gaan in de Verenigde Naties en andere bestaande geschikte organen",
Zij beloven op een ,,effectieve en snelle wijze" de overeengekomen maatregelen uit te vceren en nodigen andere landen die niet meededen (bedoeld worden de communistische landen) uit mee te doen.
In een afzonderlijke paragraaf erkennen de ontwikkelingslanden dat er ,,voortgang is gemaakt in de richting van bepaalde van hun voorstellen" maar betreuren dat ,,er geen overeenstemming ontstond over de meeste voorstellen betreffende structurele veranderingen in het internationale economische systeem en over bepaalde voorstellen betreffende snelle actie". Daarom menen de 19 dat de conclusies van de Conferentie achterblijven bij de gestelde doelen van een actieprogramma ten behoeve van een nieuwe internationale economische orde.
De deelnemers uit de ontw-ikkelde landen verwelkomen „de geest van samenwerking die heerste" en drukken hun vastbeslotenheia uit deze ,,geest te handhaven wanneer de dialoog op andere plaatsen doorgaat". Zij betreuren dat het niet mogelijk was overeenstemming te bereiken in sommige belangrijke delen van de dialoog zoals bepaalde aspecten van de samenwerking betreffende energie.

Ook worden in het communiqué de punten opgesomd, waarover overeenstemming bereikt is. Dit zijn:

ENERGIE

Conclusie en aanbeveling over beschikbaarheid en aanvoer op commerciële basis, behalve voor wat betreft de verplichting de koopkracht te handhaven.
Erkenning van de eindigheid van de voorraden olie en gas. Overgang van een op olie gebaseerde energievoorziening naar meer permanente en te vernieuwen energiebronnen
Energieconservering en een meer efficiënt gebruik van energie.
Noodzaak om alle vormen van energie te ontwikkelen. Algemene conclusie en aanbevelingen voor nationale actie en internationale samenwerking op het gebied van energie.

GRONDSTOFFEN EN HANDEL

Instelling van een gemeenschappelijk fonds, waarvan de doeleinden, doelstellingen en andere constituerende elementen in nadere onderhandelingen in de UNCTAD worden uitgewerkt
Onderzoek en ontwikkeling en sommige andere maatregelen voor natuurlijke produkten, die met synthetische produkten concurreren.
Maatregelen voor internationale samenwerking op het gebied van de marketing en distributie van grondstoffen.
Maatregelen om invoerende landen te helpen de inheemse natuurlijke hulpbronnen te ontwikkelen en diversificeren.
Overeenstemming over de verbetering van het algemene schema van preferenties.

ONTWIKKELING

Volume en kwaliteit van de officiële ontwikkelingshulp.
Het verschaffen door de ontwikkelde landen van $ 1 mrd voor een speciaal actieprogramma voor individuele landen met lage inkomsten, die geconfronteerd worden met algemeene problemen van overdracht van hulpbronnen.
Voedsel en landbouw.
Hulp voor de ontwikkeling van de infrastructuur van ontwikkelingslanden, i.h.b. in Afrika.
Verschillende aspecten van de industrialisering van ontwikkelingslanden.
Industriele eigendom; toepassing van daarop betrekking hebbende UNCTAD-resoluties over de overdracht van technologie en de VN-conferentie over natuurwetenschappen en technologie.

FINANCIËN

Particuliere, buitenlandse rechtstreekse investeringen, met uitzonderling van criteria voor de compensatie, overdrachtmogelijkheid van inkomen en kapitaal en jurisdictie en standaarden voor het oplossen van conflicten.
Toegang van ontwikkelingslanden tot de kapitaalmarkten.
Andere financiele stromen (monetaire kwesties).
Samenwerking tussen ontwikkelingslanden.

Geen overeenstemming werd bereikt op de volgende punten:

ENERGIE

De prijs van energie en de koopkracht, voortvloeiend uit verdiensten van de export van energie.
Geaccumuleerde inkomsten uit de uitvoer van energie.
Financiele hulp, om problemen van betalingen aan het buitenland van olie-invoerende landen of olie-invoerende ontwikkelingslanden te overbruggen.
Aanbevelingen over natuurlijke hulpbronnen aan de VN-conferentie over het zeerecht.
Voortgaand overleg over energieproblemen.

GRONDSTOFFEN EN HANDEL

De koopkracht van ontwikkelingslanden.
Maatregelen m.b.t. compenserende betalingen.

Aspecten van de verwerking ter plaatse en van de diversificering.
Maatregelen m b.t. de belangen van de ontwikkelingslanden op het gebied van het tonnage van de internationale koopvaardij en de handel; de vertegenwoordiging van grondstoffen op beurzen: een gedragscode voor de conferenties van zeevaartondernemingen en andere kwesties
Controle van de produktie en andere maatregelen m.b t synthetische produkfen
Investeringen op het gebied van de grondstoffen Middelen om de belangen te beschermen van ontwikkelingslanden, die op een negatieve manier beïnvloed zouden kunnen worden door het in werking stellen van het geintegreerde programma
De verhoudmg van het geintegreerde programma tot de nieuwe internationale economische orde.
Maatregelen m b.t. handelsaolitiek, institutionele kaders van handel, aspecten van het systeem van algemene preferenties, multilaterale handelsonderhandellngen en leveringsvoorwaarden.

ONTWIKKELING

De schulden van ontwikkelingslanden
Hulpmaatregelen ter aanpassing.
Toegang tot de markten van fabrieksgoederen en halffabrikaten.
Transnationale ondernemingen

FXNANCIËN

Criteria voor de overdrachtsmogelijkheden van inkomsten en kapitaal, jurisdictie en normen voor het regelen van conflicten.
Maatregelen tegen de inflatie.
De financiele activa van olie-uitvoerende ontwikkelingslanden

Commentaar

In *Le* Figaro van 3 juni wordt in een commentaar op de resultaten van de Noord-Zuid conferentie ingegaan.

Men moet erkennen dat de houding van de rijke landen tegenover de derde wereld sterk veranderd is. Zij hebben concessies gedaan waarop de groep van 77 enkele maanden niet had durven hopen,,
Maar hoe hebben zij ook maar een ogenblik kunnen denken dat zij deze concessies konden ,,ruilen' tegen een belofte van wijsheid m.b.t. de olie? De ontwikkelingslanden zijn nooit zo eenstemmig als wanneer aan de OPEC-landen huil soevereine recht betwist wordt op de vaststelling der olieprijzen. Toch richtte Kissinger in febr. 1974 het Internationale Energie Agentschap op om pressie op de OPEC te kunnen uitoefenen.
De rijke landen hebben deze geestesgesteldheid inmiddels prijsgegeven. Bovendien is met de komst van Carter de houding van de Verenigde Staten volslagen veranderd. Er bestond wel een vurig verlangen naar de totstandkoming van een internationaal energieforum, maar niet om over de prijzen te discussiëren, veeleer om de producerende en consumerende landen te leren samen te werken en om tot langetermijnplanning te komen, niet slechts van de olievoorziening maar van de totale energievoorziening. Alle OPEC-landen behalve Saoedi-Arabië zullen tenslotte aan het eind van de eeuw arm aan olie zijn. (N R C/H'b l a d, L e M o n d e, T h e T i m e s, T h e F i n a n c i a l T i m e s, NZZ, FAZ, W e r e l d i n o n t w i k k e l i n g)

(Vor. ber. pag. 582/2 e.v.-1876)

WEST-EUROPA

BELGIË

BIOGRAFIEEN BEWINDSLIEDEN NIEUWE KABINET

Hierna volgen de biografische gegevens van de ministers en staatssecretarissen, die deel uitmaken van het nieuwe kabinet-Sindemans.

LEO TINDEMANS. eerste minister, geboren te Zwijndrecht op 16 april 1922, licenciaat in handels-. consulaire en economische wetenschappen, licenciaat in sociale en politieke wetenschappen, na een korte aanloop als journalist en ambtenaar partijfunctionaris van de CVP, nationaal secretaris van die partij in 1958, sedert 1961 kamerlid voor Antwerpen, minister voor gemeenschapsbetrekkingen i1968-1971), minister van landbouw en niiddenstand (1972), vice-premier (1973) sedert april 1974 eerste-minister. Was ook bedrijvig in de organisatie van de Europese christen-democratie. Hoogleraar te Leuven.

LEON HUREZ, vice-premier en minister van het openbaar ambt, geboren te Strépy-Bracquegnies op 3 juni 1924, leraar, burgemeester van La Louvière, socialistisch kamerlid voor Zinnik sedert 1961, minister van nationale opvoeding (1972), voorzitter van de Waalse BSP-federaties.

PAUL VANDEN BOEYNANTS, vice-premier en minister van landsverdediging. geboren te Vorst op 22 mei 1919, industrieel, FSC-kamerlid voor Brussel sedert 1949, herhaalde malen schepen van de hoofdstad, nationaal partijvoorzitter (1961-1966), minister van middenstand (1958-1961), eerste-minister (1966-1968). sedert 1972 minister van landsverdediging.

RENAAT VAN ELSLANDE, minister van justitie, geboren te Boekhoute op 21 januari 1916, doctor in de rechten (Leuven), CVP-kamerlid voor Brussel sedert 1949, minister-onderstaatssecretaris voor culturele zaken (1960-'61), minister adjunct voor nationale opvoeding en cultuur (1961-'62), minister van cultuur (1962-'65), minister van Europese zaken (1966-'68). minister van binnenlandse zaken (1972), minister van buitenlandse zaken (1973-1977)

HENRI SIMONET, minister van buitenlandse zaken, geboren te Brussel op 10 mei 1931. dr. in de rechten en in de economie, hoogleraar aan de Brusselse universiteit (ULB), socialistisch kamerlid voor Brussel van 1966 tot 1973 en opnieuw sedert 1977, minister van economische zaken (1972), lid van de Europese Commissie (1973-1976). Burgemeester van Anderlecht.

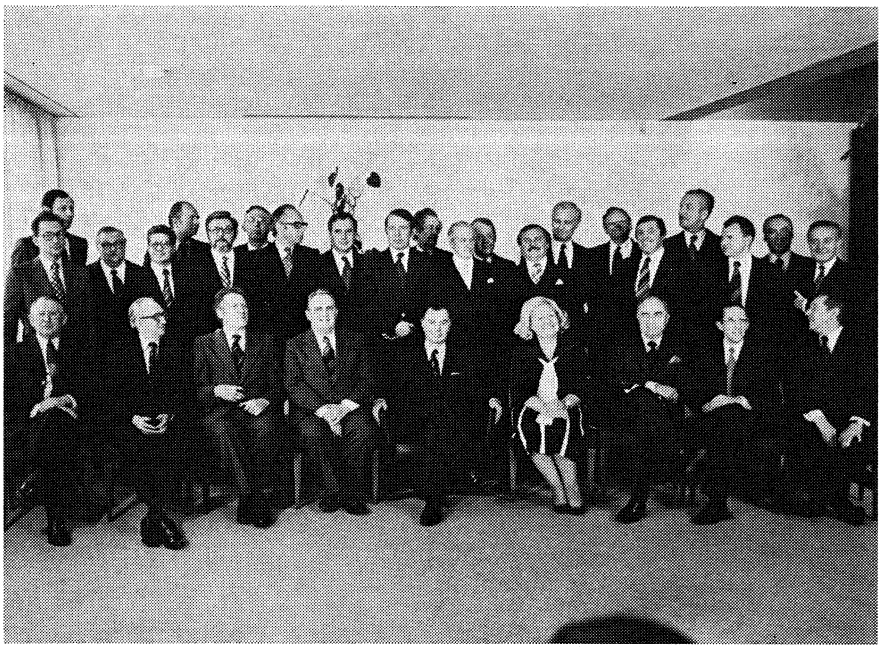

Het nieuwe kabinet-Tindemans na de beëdiging.
V.l.n.r., zittend: Alfred Califice, sociale voorzorg, Henri Simonet, buitenlandse zaken, Renaat van Elslande, justitie, Leon Hurez, vice-premier en openbaar ambt, Leo Tindemans, premier, Rika de Backer, Nederlandse cultuur, Paul Vanden Boeynants, vice-premier en landsverdediging, Willy Claes, economische zaken, Jozef Ramaeckers, nationale opvoeding (Ned.).
V.l.n.r., staande: Jacques Hoyaux, hervorming der instellingen, Luc Dhoore, volksgezondheid en leefmilieu, François Persoons, Franse cultuur, Roger de Wulf, economische zaken, Mark Eyskens, Vlaamse streekeconomie en begroting, Robert Urbain, Waalse streekeconomie, Hector de Bruyne, buitenlandse handel, Guy Spitaels, tewerkstelling en arbeid, Gaston Geens, financiën, Jos Chabert, verkeer, Lucien Outers. ontwikkelingssamenwerking, Ferdinand de Bondt, hervorming der intellingen, Heriri Boel. binnenlandse zaken, Joseph Wynickx, pensioenen, Vic Anciaux, Nederlandse cultuur, Rik Vancierkerckhove, wetenschapsbeleid, Guy Mathot, openbare werken en Waalse aangelegenheden, Antoine Humblet, landbouw, Jean-Marie Dehousse, Franse cultuur, Leon Defosset, PTT en Brusselse aangelegenheden, en Joseph Michel, nationale opvoeding (Fr.).

WILLY CLAES, minister van economische zaken, geboren te Hasselt op 24 november 1938, licenciaat politieke en diplomatieke wetenschappen (VUB), socialistisch kamerlid voor Hasselt sedert 1968, minister van nationale opvoeding (1972) en van economische zaken (1973), partijvoorzitter sedert maart 1975.

ALFRED CALIFICE, minister van sociale voorzorg, geboren te Melen op 2 oktober 1916, begon als secretaris van de christelijke vakbeweging. PSC-kamerlid voor Charleroi sedert 1965, staatssecretaris voor ruimtelijke ordening en stedebouw (1970), minister van openbare werken (1973), minister van arbeid en tewerkstelling (1974-1977). Zat in het vorige kabinet ook het Waals ministercomité voor.

JOS CHABERT, minister van verkeer, geboren te Etterbeek op 16 maart 1933, advocaat, CVP-kamerlid voor Brussel (1968-1974), sedert 1974 senator, minister van Nederlandse cultuur (1973), minister van verkeer (1974-77). Belangrijkste woordvoerder van de christelijke arbeidersbeweging in de CVP.

JOS RAMAEKERS, minister van nationale opvoeding (Ned.), geboren te Tienen op 5 juni 1923, begon als maatschappelijk assistent, socialistisch kamerlid voor Mechelen sedert 1977, voordien senator (van 1968 af), staatssecretaris voor de hervorming van de instellingen (1973).

ANTOINE HUMBLET, minister van landbouw en middenstand, geboren te Serinchamps op 28 december 1922, industrieel, bestendig afgevaardigde van Namen (1961-'68), PSC-kamerlid voor Dinant-Philippeville (1968-1971), sedert 1971 senator, staatssecretaris voor de begroting (1973), minister van nationale opvoeding (1974-'77).

RIKA DE BACKER-VAN OCKEN, minister van Nederlandse cultuur en Vlaamse aangelegenheden, geboren te Antwerpen op 1 februari 1923, licenciaat in geschiedenis, CVP-senator voor Antwerpen sedert 1971, beheerde hetzelfde ministerie in het vorige kabinet. Zat toen eveneens het Vlaams ministercomité voor.

JOSEPH MICHEL, minister van nationale opvoeding (Fr.), geboren te Saint-Mard op 25 oktober 1925, jurist, burgemeester van Virton, PSC-kamerlid sedert 1961, minister van binnenlandse zaken (1974-'77).

LUC DHOORE, minister van volksgezondheid en leefmilieu, geboren te Waarschoot op 4 december 1928, dr in de rechten, werkte een tijdlang als personeelsdirecteur bij de Kempense Steenkoolmaatschappij, sedert 1969 CVP-kamerlid voor Hasselt, staatssecretaris voor Vlaamse streekeconomie (1972-1976), minister van sociaale voorzorg (1976-"77)

GASTON GEENS, minister van financien, geboren te Kersbeek-Miskom op 10 juni 1931, dr. in de rechten, adjunct-directeur van het studiecentrum van de CVP (1961-'72) en directeur sedert 1973, senator sedert 1974, staatssecretaris voor begroting en wetenschapsbeleid (en sedert december minister van hetzelfde departement) in het vorige kabinet.

HEKTOR DE BRUYNE, minister van buitenlandse handel, geboren te Gouda op 1 maart 1917, licenciaat in handels- en consulaire wetenschappen en in de economie, journalist, sedert 1971 senator van de Volksunie voor Antwerpen.

LUCIEN OUTERS. minister van ontwikkelingssamenwerking, geboren te Luik op 9 april 1924, dr. in de rechten, gewezen ambtenaar bij de Europese instellingen, sedert 1968 FDF-kamerlid voor Brussel, voorzitter van de Franse Cultuurraad (1975-'76).

LEON DEFOSSET, minister van PTT en Brusselse aangelegenheden, geboren te Leignon op 13 maart 1925, advocaat, sedert 1965 FDF-kamerlid voor Brussel, partijvoorzitter.

JOS WIJNINCKX. minister van pensioenen, geboren 1931 ie Deurne, maatschappelijk assistent, burgemeester van Hoboken, socialistisch senator voor Antwerpen sedert 1971.

GUY SPITAELS, minister van tewerkstelling en arbeid, geboren te Aat in 1931, dr. in de rechten, hoogleraar universiteit Brussel (ULB), kabinetchef van de toenmalige eerste-minister Leburton (1973). socialistisch senator sedert 1974.

HENDRIK BOEL, minister van binnenlandse zaken, geboren te Tienen op 5 september 1931, dr. in de rechten, burgemeester van Tienen, socialistisch kamerlid voor Leuven sedert 1965.

HENDRIK VANDEKERCKHOVE, minister voor het wetenschapsbeleid, geboren te Brugge op 26 april 1937, arts, senator van de Volksunie voor Limburg sedert 1974.

JEAN-MAURICE DEHOUSSE, minister van Franse cultuur, geboren te Luik in 1936, dr. in de rechten, socialistisch kamerlid voor Luik sedert 1974.

GUY MATHOT, minister van openbare werken en Waalse aangelegenheden, geboren in 1941 te Nandrin, licenciaat in biologie, algemeen partijsecretaris van de PSB (1968), burgemeester van Seraing (sedert 1970), socialistisch kamerlid voor Luik sedert 1971

Biografieën staatssecretarissen

ROBERT URBAIN (Waalse streekeconomie), geboren te Hornu in 1930, socialistisch kamerlid sedert 1971, staatssecretaris voor huisvesting (1973), leraar.

MARC EYSKENS (Vlaamse streekeconomie en begroting), geboren te Leuven op 29 april 1933, dr. in de rechten en in de economie, hoogleraar te Leuven. staatssecretaris voor Vlaamse streekeconomie (sedert okt. 1976).

FERDINAND DE BONDT (hervorming der instellingen), geboren te St.-Niklaas-Waas op 23 sept. 1923, lic. in de wiskunde en de economie, leraar, senator van de CVP voor Oost-Vlaanderen sedert 1968.

FRANÇOIS PERSOONS (Franse cultuur), geboren te Profondeville op 28 mei 1925, dr. in de rechten en lic. in economie, eerst werkzaam in de bankwereld, PSC-kamerlid voor Brussel in 1968, stapte in 1970 over naar het FDF, burgemeester van St.-Pieters-Woluwe.

ROGER DE WULF (economische en sociale zaken), geboren in 1929 te Vilvoorde, socialistische partijfunctionaris, BSP-kamerlid voor Brussel sedert 1974, na van 1971 tot 1974 provinciaal senator voor Brabant te zijn geweest.

JACQUES HOYAUX (hervorming der instellingen), geboren 1930 te Ukkel, dr. in de rechten, voorzitter van de Franse afdeling der Vaste Commissie voor Taaltoezicht (1969-1975), socialistisch senator voor Henegouwen (1974-'77) en sedert 1977 rechtstreeks verkozen senator.

VICTOR ANCIAUX (Nederlandse cultuur en Brusselse zaken), geboren te Bouchout op 24 december 1931, arts, kamerlid voor Brussel van de Volksunie sedert 1965

GEMEENSCHAPSPACT

De vier politieke partijen, die de nieuwe coalitie vormen die het kabinet-Tindemans steunt, hebben een „Gemeenschapspact" afgesloten van de volgende inhoud:

Dit gemeenschapspact vormt een politiek akkoord gesloten tussen CVP-PSC, de BSP-PSB, de VU en het FDF met het doel bij te dragen tot de pacificatie tussen de gemeenschappen en tot de vereenvoudiging van de structuur van onze openbare instellingen.
De partijen die tekenen, achten zich moreel gebonden door dit pact en verbinden zich ertoe het gemeenschappelijk te verwezenlijken, zowel wat de Grondwet, als wat het wetgevend en uitvoerend werk betreft Zij verbinden zich ertoe alles in het werk te stellen om tot de vrede onder de gemeenschappen bij te dragen zowel op het nationale als op het gewestelijke en lokale vlak
Bij het normale einde van de huidige legislatuur zal het Parlement uitgenodigd worden een verklaring goed te keuren die de artikelen van de Grondwet aanwijst welke dienen te worden herzien om navolgende institutionele hervormingen in toepassing te brengen

ALGEMEEN KADER

De Grondwet zal het principe van de politieke decentralisatie van een zeker aantal materies naar de gemeenschappen en de gewesten bekrachtigen
Anderzijds zal zij bekrachtigen wat inherent is aan het bestaan van de Staat
Daartoe zullen drie lijsten worden vastgelegd van aangelegenheden die tot de uitsluitende bevoegdheid zullen behoren van respectievelijk nationale macht, de macht der gemeenschappen en de macht der gewesten
De Gewestraden regelen de aangelegenheden van gewestelijk belang die niet in één van de drie lijsten werden opgenomen, zolang en in 'de mate dat de Wetgevende Kamers geen gebruik maken van hun macht om te legifereren
De wet organiseert de procedure ter voorkoming van de conflicten tussen de gewesten. Om de conflicten tussen de wet, de decreten en de ordonnanties te regelen, zal een partitair samengesteld Arbitragehof worden opgericht, dat rechtsgeleerden en personen met politieke ervaring omvat. Zij worden door de Koning benoemd voor een periode van acht jaar op voorstel van een dubbele lijst van de Senaat

NATIONAAL NIVEAU

I. WETGEVENDE KAMERS

A. KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS.

1. Samenstelling: niets wordt gewijzigd.
2. Bevoegdheden:

In de lijst van de aangelegenheden die tot de uitsluitende bevoegdheid van de

nationale macht zullen behoren, zullen in ieder geval voorkomen.

a) de door herziene Grondwet dan de wer voorbehouden aangelegenheden:

b) Buitenlandse Zaken, behalve de internationale culturele samenwerking bedoeld in artikel 59 bis van de Grondwet,

e) Landsverdediging:

d) Justitie rechtelijke organisatie en organisatie van het gevangeniswezen het burgerlijk handels- en strafrecht. vreemdelingenpolitie, bestrijding van de criminaliteit, enz.;

e) Binnenlandse Zaken. organieke wetten van de ondergeschikte besturen, (met uitzondering van de materies die voorbehouden werden aan het gewest), de kieswetten, de ordehandhaving, enz ,

f) Financien: monetair beleid fiscaal beleid, budgettair beleid en kredietbeleid;

g) Economie: nationaal economisch beleid, conjunctuurbeleid, nationaal industrieel en energiebeleid, prijsbeleid, landbouwbeleid behalve de materies voorbehouden aan de gewesten; de vestigingsvoorwaarden voor het uitoefenen van een beroep, enz.;

h) Openbare Werken en Verkeerswezen: de grote infrastructuren, de Spoorwegen, de Buurtspoorwegen, Luchtvaart, Posterijen, Telegrafie en Telefonie, behalve het toerisme;

i) Sociale Voorzorg, sociale zekerheid in de ruime zin van het woord;

j) Nationaal gezondheidsbeleid;

k) Zowel het administratief statuut als de bezoldigingsregeling van het Rijkspersoneel, het personeel van de gemeenschappen en van de gewesten en de verplichte werving door bemiddeling van het Vast Wervingssecretariaat

B Senaat.

1 Samenstelling:
De Senaat zal samengesteld zijn uit de leden van de Gemeenschapsraden

2 Bevoegdheden:

De Senaat zal bevoegd zijn voor de herziening van de Grondwet en de met een speciale meerderheid te stemmen wetten Hij zal de taak vervullen van reflexiekamer voor de basiswetgeving op het gebied van het publiek, burgerlijk, handels-, straf- en fiscaal recht Binnen de grenzen van die bevoegdheid en volgens een te bepalen procedure kan hij binnen een vast te stellen korte termijn het initiatief nemen om amendementen voor te stellen op de wetsontwerpen die door de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden goedgekeurd In dat geval neemt de Kamer een nieuwe beslissing Onverminderd de gevallen waarin de Grondwet voorziet in een gekwalificeerde meerderheid, worden de beslissingen van de Senaat genomen met de meerderheid van de stemmen in elke taalgroep op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van elke groep aanwezig is

OP HET VLAK VAN DE GEMEENSCHAPPEN

I. DE GEMEENSCHAPSRADEN.

A. Er zal een Nederlandse en Franse gemeenschapsraad zijn.

De Nederlandse gemeenschapsraad zal samengesteld zijn uit de leden van de Vlaamse Gewestraad en uit de Nederlandstalige leden van de Brusselse Gewestraad die, volgens het devolutief kiesstelsel, geklasseerd werden in het aantal dat gelijk is aan het aantal volksvertegenwoordigers voorzien voor het Brusselse gewest.

De Franse gemeenschapsraad zal samengesteld zijn uit de leden van de Waalse Gewestraad en de Franstalige leden van de Brusselse Gewestraad die, volgens het devolutief kiesstelsel, geklasseerd werden in liet aantal dat gelijk is aan het aantal volksvertegeriwoordigers voorzien voor het Brusselse gewest

B. Bevoegdheden. (1)

De Gemeenschapsraden nenien de huidige bevoegdheden van de Cultuurraden over, met dien verstande dat de lijst van de culturele aarigelegenheden opgenomen in artikel 2 van de wet van 21 juli 1971 als volgt zal worden aangevuld.

a) De gezondheidszorg, zoals klinieken, hospitalen de preventieve geneeskunde en de thuisverzorging, met uitzondering van de basisreglementering betreffende de planning en de financieringsvoorwaarden van de infrastructuur, de ligdagprijs en de ziekte- en invaliditeitsverzekering,

b) De materiele, sociale, psychologische, morele en opvoedende bijstand aan personen gezinnen en diensten, alsmede de jeugdbescherming,

c) De didactische en pedagogische vorming de voorschoolse post- en parascholaire voorzieningen, de professionele bij- en omscholing

Wat het Brusselse gewest betreft, wordt overeengekomen hetgeen volgt:

1 De socio-culturele instellingen mogen één- of tweetalig zijn. Wanneer zij ééntalig zijn, vallen zij ten laste van de begroting van hun gemeenschap Wanneer zij tweetalig zijn, zal de wet voorzien in een beheersregeling die de samenwerking tussen de twee gemeenschappen en de voor het onthaal van elke gemeenschap onontbeerlijke autonomie organiseert.

2 Wanneer voorzien wordt in verschillende normen of speciale middelen om de volledige ontplooiing van elke gemeenschap te waarborgen, mogen die maatregelen geen individuele discriminerende voordelen behelzen ten aanzien van de leden van de gemeenschappen.

11 DE EXECUTIEVEN (1)

De uitvoering van de decreten betreffende de cultuuraangelegenheden zal in elke gemeenschap worden toevertrouwd aan twee personen. een verantwoordelijke en een adjunct die binnen elke Gemeenschapsraad zullen worden verkozen. Ze zijn solidair belast met de uitvoering van die aangelegenheden, behoren tot een verschillende Gewestraad en zijn verbonden aan het executief van hun gewest.

Bovendien zijn zij solidair verantwoordelijk ten aanzien van hun gemeenschapsraad.

Wat het Brusselse gewest betreft, wordt overeenzekomen hetgeen volgt:

1. Elke gemeente zal twee gemeenschapscommissies creëren, die samengesteld zijn uit personen die op eentalige of taalkundig gesplitste lijsten kandidaat maren voor de gemeenteraadsverkiezingen Zij zullen worden verkozen volgens het devolutief kiesstelsel.

2 Elke commissie heeft tot taak

a) de gemeentelijke culturele initiatieven te stimuleren,

b) een verplicht advies te verstrekken over ieder cultureel voorstel van de gemeente of van het O.C M W Wanneer het gaat om de culturele aangelegenheden die zullen worden toegevoegd aan die welke voorzien zijn in de wet van 1971, slaat het advies uitsluitend op de communautaire facetten.

3 In elke gemeentebegroting van de gemeenten van het Brusselse gewest zullen de kredieten voor de culturele activiteiten bedoeld in de wet van 1971. die niet worden besteed aan de werking van de aan beide gemeenschappen gemeenschappelijke activiteiten, onder beide gemeenschappen worden verdeeld, in verhouding tot hun numeriek belang. Die kredieten zullen slechts mogen worden vastgelegd op voorstel of na eensluidend advies van de bevoegde Gemeenschapscommissie

4. Een mogelijkheid van beroep bij de Brusselse executieve zal worden voorzien. In dit geval worden de beslissingen met dubbele meerderheid getroffen.

III. ADMINISTRATIEVE DIENSTEN

De diensten belast met de culturele aangelegenheden zullen worden gehergroepeerd in Nederlandstalige en Franstalige entiteiten.

IV FINANCIËN

De culturele aangelegenheden zullen worden gefinancierd door een globale dotatie voor de lopende uitgaven en de kapitaaluitgaven Die uitgaven zijn onderworpen aan de wetgeving inzake rijkscomptabiliteit

De totale som die in de nationale begroting zal worden voorbehouden voor de dotaties die ter beschikking van de gemeenschapsraden worden gesteld, zal jaarlijks tussen beide gemeenschappen volgens volgende formule worden verdeeld:

⅔ evenredig met de bevolking en ⅓ evenredig met de oppervlakte.

Voor de berekening van de oppervlakte wordt rekening gehouden met het Nederlands taalgebied en met het Frans taalgebied en voor de bevolking, met de bevolking van deze beide taalgebieden en met de bevolking van het Brusselse gewest.

De verdeling van de bevolking van het Brusselse gewest tussen beide gemeenschappen zal forfaitair geschieden a rato van 20% voor de Nederlandstaligen, tot op het ogenblik dat uit het resultaat van de gemeenteraadsverkiezingen zou blijken dat het stemmenpercentage op de Vlaamse lijsten hoger is dan 20% van het totaal van de uitgebrachte stemmen.

V. **De** Raad van de Duitse Cultuurgemeenschap blijft behouden.

De wet van 10 juli 1973 zal worden herzien om beter te beantwoorden aan de verlangens van de bevolking van het Duitse taalgebied.

Om alle culturele uitgaven van dit gebied te dekken zal de Raad de verdeling regelen van een bedrag dat berekend wordt op dezelfde wijze als voor de twee grote gemeenschappen, uitgaande van het globaal bedrag dat voor deze gemeenschappen voorzien is.

(1) Gelet op de verschillende interpretaties met betrekking tot de culturele autonomie inzake onderwijs, wordt het status-quo in de huidige omstandigheden behouden.

OP HET **VLAK** VAN HET GEWEST

I. GEWESTRADEN

A. Samenstelling:

1. De Gewestraden omvatten voor Vlaanderen en Wallonie een aantal raadsleden dat gelijk is aan het aantal volksvertegenwoordigers verkozen in elk gewest.

2. De Gewestraad voor Brussel zal bestaan uit een aantal raadsleden dat gelijk is aan het dubbele van het aantal volksvertegenwoordigers voorzien voor dat gewest Zij zullen worden verkozen op eentalige lijsten en zullen in de schoot van de Raad twee taalgroepen vormen.

3. Behoudens voor de begrotingen, kan een met reden omklede motie, ondertekend door ten minste ¾ van de laden van een taalgroep in de Gewestraad en ingediend vóór de eindstemming in openbare vergadering, verklaren dat de bepalingen die zij aanwijst in een ontwerp of voorstel van ordonnatie of beslissing van de Gewestraad de betrekkingen *s-sen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen.

In dit geval wordt de procedure in de Gewestraad opgeschort en de motie verwezen naar het gewestelijk executief dat binnen 30 dagen daarover zijn gemotiveerd advies geeft en eventueel het ontwerp of voorstel amendeert Deze beslissingen worden genomen bij dubbele meerderheid

Deze procedure kan slechts eenmaal worden toegepast door de leden van een taalgroep betreffende éénzelfde ontwerp of voorstel.

4. In het Brusselse gewest bestaan een Nederlandse Commissie voor de Cultuur en een Franse Commissie voor de Cultuur, die uit een gelijk aantal leden, onderscheidelijk door de nederlandse en de franse taalgroep van de Gewestraad verkozen, zijn samengesteld.

Zij hebben, elk voor hun gemeenschap, dezelfde bevoegdheden als de andere inrichtende machten:

1. inzake voorschoolse, naschoolse en culturele aangelegenheden;

2. inzake onderwiis.

De Nederlandse Commissie en de Franse Commissie voor de Cultuur vormen samen de Verenigde Commissies. De beslissingen van de Verenigde Commissie zijn slechts aangenomen, wanneer zij de meerderheid van de uitgebrachte stemmen in elke commissie bekomen. De Verenigde Commissies zijn bevoegd voor de in de vorige paragraaf bedoelde aangelegenheden van gemeenschappelijk belang en voor het bevorderen van de nationale en mternationale zending van het Brusselse gewest.

Deze drie oommissies vervullen eveneens de taken waarmee zij door de Wetgevende Macht, de Gemeenschapsraden of de Regering worden belast. De wet regelt de inrichting en de werking van deze commissies.

B. Verkiezingen

1. De leden van de Gewestraden zullen rechtstreeks worden verkozen.

2. De drie Gewestraden zullen om de 4 jaar worden hernieuwd, met dien verstande dat voor elke periode van 12 jaar de verkiezingen tweemaal zullen samenvallen met de gemeenteraadsverkiezingen, ander voorbehoud van een overgangsbepaling voor de eerste legislatuur.

3. In uitzcmderlijke gevallen en onder de door de wet bepaalde voorwaarden kan een Gewestraad vroegtijdig worden ontbonden. In dat geval beeindigt de nieuwe raad alleen de lopende legislatuur

C, Onverenigbaarheden

1 De uitoefening van het mandaat zal onverenigbaar zijn met dit van een mandaat van lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers

2. Andere onverenigbaarheden met de uitoefening van politieke mandaten zullen door de wet worden bepaald.

D. De ordonnantiën zullen kracht van wet hebben in het betrokken gewest Ze kunnen wetten wijzigen voor de bepalingen die aangelegenheden betreffen, welke uitsluitend aan het gewest voorbehouden zijn Zij kunnen strafrechteliike sancties voorzien

E. De wet zal de wijze bepalen waarop de gewestraden hun bevoegdheden uitoefenen met eerbieding van de grondwettelijke bepalingen die de werking van de Wetgevende Kamers regelen

F. Bevoegdheden:

De gewestraden regelen, elk wat hem betreft, bij ordonnantie:

1 de oprichting en de organisatie van de diensten, instellingen en ondernemingen die van het gewest afhangen,

2. de begroting van zijn gewest;

3. de met instemming van de Minister van Financien uit te geven of aan te gane leningen,

4. de criteria voor de verdeling van het aandeel van het gewest in de gemeente- en provinciefondsen

5. de ruimtelijke ordening;

6. de natuurbescherming;

7. bossen, jacht, visvangst en vogelvangst;

8. stedebouw, stadskernvernieuwing en gezondmaking van verlaten industriële vestigingen;

9. het grondbeleid, met inbegrip van het statuut, de rol en de bevoegdheid tot onteigening van de grondregieën;

10. de huisvesting, met inbegrip van de krotopruiming en, wat de sociale woningen betreft, de wijzen van steun, de aard van de woningen, de financiering en de voorwaarden van de verkoop- en huurcontracten voor woningen van de openbare huisvestingsmaatschappijen;

11. de gewestelijke economische expansie met inbegrip van de gewestelijke facetten van het industrie- en energiebeleid (openbaar industrieel initiatief, gewestelijke planning, investeringen, vestiging en uitrusting, de prospectie en het zoeken naar investeerders, de hulp aan de K.M.O.'s) en de werking en de controle van de Gewestelijke Econoniische Raden, van de Ontwikkelingsmaatschappijen en van de Investeringsmaatschappijen;

12. de exploitatievoorwaarden voor de natuurlijke rijkdommen;

13. inzake de produktie van drinkwater:
a) het op peil houden van de waterlagen alsmede het bepalen van de zones voor winning en bescherming van het grondwater en het toekennen van de desbetreffende vergunningen. Wanneer de betrokken waterlagen zich over meer dan eén gewest uitstrekken zal worden overgegaan tot een verplicht intergewestelijk overleg,

b) de vergunnigen voor het opvangen van water,

c) het beheer van de maatschappijen die de waterwinning van grote waterbouwkundige werken exploiteren,

d) de oprichting en de subsidiering van infrastructuren voor behandeling en vervoer van drinkwater met uitzondering van de grote waterbouwkundige werken

14. de waterbedeling met uitzondering van de technische reglementen inzake drinkwater, de kwaliteits- en controlenormen voor de behandeling alsmede het bepalen van de typestructuur van de prijs van het water:

15. de zuivering van afvalwater met uitzondering van de vaststelling van de algemene en sectoriële lozingsvoorwaarden van het afvalwater, de produktienormen, de vaststelling van de berekeningsbasis voor nationale tarieven voor de zuivering van huishoudelijk en industrieel afvalwater en het bepalen van het percentage van de toelagen aan de industriële ondernemingen:

16. niet bevaarbare waterlopen;

17. landbouwhydraulica;

18. de plaatsing van de arbeiders zowel door overheids- als privé-instellingen;

19. de tegemoetkoming in het loon van de moeilijk te plaatsen arbeiders;

20. de rationalisering en de coördinatie van de intercommunale verenigingen;

21. de algemene voogdij over de ondergeschikte besturen, met uitzondering van de bijzondere voogdijen;

22. de subsidiëring van de provinciale. gemeentelijke en ermede gelijkgestelde werken;

23. de ruilverkaveling van landeigendommen en de landelijke vernieuwing;

24. de reglementering betreffende de riolen en de verwerking van vaste afvalstoffen;

25. Het tracé op de vestiging van grote overheidsinfrastructuren.
Inzake fusies van gemeenten, zal de wetgever slechts optreden op eensluidend advies van het gewest.
De Brussele Gewestraad regelt eveneens bij ordonnantie de aangelegenheden die thans tot de bevoegdheden behoren van de Brusselse Agglomeratieraad die zal worden afgeschaft.

II. GEWESTELIJK EXECUTIEF

A. Sainenstelling.

1. Het orgaan dat belast is met de uitvoering van de gewestelijke ordonnanties zal samengesteld zijn uit een maximum aantal leden bepaald door de wet.

2. Alle leden worden afzonderlijk en successievelijk door de Gewestraad in zijn schoot verkozen.

3. Ze mogen geen lid van de nationale Regering zijn.

4. Het executief verkiest in zijn midden een voorzitter. Zijn verkiezing wordt bekrachtigd door de Koning in wiens handen hij de eed aflegt: terwijl de andere leden hun eed afleggen in handen van de voorzitter van de Gewestraad.

5 De verdeling van de bevoegdheden wordt geregeld in de schoot van het executief.

B. Bevoegdheden.

Elk ge estelijk executief is belast met de uitvoering van:

a) de ordonnanties goedgekeurd door zijn Gewestraad,

bi elke opdracht die hem door de wetgever of de Regering zal worden toevertrouwd.

2. De beslissingen van het gewestelijk executief zijn collegiaal.

3 Het gewestelijk executief, evenals elk van de leden. is verantwoordelijk ten aanzien van de Gewestraad

4 De wet stelt de modaliteiten en de gevolgen van de moties van wantrouwen vast.

G. Bepalingen betreffende het Brussels executief.

Behalve bovenstaande bepalingen betreffende de gewestelijke executieven, zullen de volgende regels toepasselijk zijn op het Brussels executief

1 Samenstelling.

Ten hoogste zeven leden, onder wie ten minste twee zullen behoren tot de Nederlandse taalgroep.
De Nederlandstalige leden van het executief zullen worden aangewezen door de Nederlandse taalgroep.
De Franstalige leden van het executief zullen worden aangewezen door de Franse taalgroep.

2. Verdeling van de bevoegdheden.

Bij ontstentenis van een politiek akkoord in het executief over de verdeling van de bevoegdheden, zullen deze in zes evenwichtige groepen worden ingedeeld. De Nederlandstalige vertegenwoordigers zullen de derde en vijfde keuze uitoefenen.

De Franstalige vertegenwoordigers zullen de eerste, tweede, vierde en zesde keuze uitoefenen.

3. Werking.

Tegen de leden van de taalgroep waartoe zij behoren, kan door deze taalgroep een motie van wantrouwen worden uitgebracht. Deze motie zal alleen dan ontslag tot gevolg kunnen hebben, wanneer in hun groep een wisselmeerderheid bestaat.

III. DIENSTEN

1. De administratieve diensten betreffende de geregionaliseerde aangelegenheden zullen naar het gewest worden overgeheveld met dien verstande dat het personeel onder bepaalde voorwaarden zal kunnen opteren voor een dienst die nationaal blijft.

2. De gewestvorming mag in geen geval inflatie inzake personeel tot gevolg hebben.

3. De wet zal voorzien in een aangepast taalstatuut omdat de Raad van State van oordeel is dat de huidige wet het bestaan van de gewestelijke diensten, zoals zij thans worden opgevat, niet heeft overwogen.

IV. FINANCIËN

Daar elk gewest rechtspersoonlijkheid zal hebben, is het ook alleen verantwoordelijk voor de verbintenissen welke het aangaat en zal het alle gevolgen ervan dragen.

De Staat zal geen waarborgen verlenen.

Net gewest moet de financiering van zijn begroting verzekeren door

a) de eigen niet-fiscale ontvangsten,

b) een dotatie die aanvankelijk zal worden bepaald op het niveau van de huidige behoeften en waarvoor de wet zal voorzien in een jaarlijkse verhoging in verhouding tot het stijgingsritme van de nationale begroting. zonder rekening te houden met de kredieten voor de werkloosheid en buitengewone rampen,

c) aanvullend de eventuele ristorno's van de opbrengst van sommige belastingen en een eigen fiscaliteit;

d) leningen die door het gewest worden aangegaan of uitgegeven

De totale som die jaarlijks op de nationale begroting zal worden uitgetrokken voor de dotaties die ter beschikking van de Gewestraden zullen worden gesteld, zowel voor hun lopende als voor hun kapitaaluitgaven a l onder de drie gewesten volgens volgende sleutel worden verdeeld

⅓ evenredig met de bevolking,

⅓ evenredig met de oppervlakte en

⅓ evenredig met de directe belastingen ten laste van de natuurlijke personen.

De uitgaven zijn onderworpen aan de wetgeving inzake rijkscomptabiliteit.
Er zal ten laste van bet Gemeentefonds bij voorrang een bedrag worden afgenomen ten einde de uitgaven te dekken die inherent zijn aan de uitvoering van de nationale en internationale opdrachten alsook aan het tweetalig karakter van de gemeenten van het Brusselse gewest.

OP HET VLAK VAN HET SUBGEWEST

1) De territoriale onderverdeling in provincies met eventueel enkele grenscorrecties, blijft behouden alsmede de functie van gouverneur met de huidige opdrachten, hierin begrepen zijn tussenkomst in de administratieve voogdij waarvan de politieke verantwoordelijkheid naar het gewestelijk executief wordt overgeheveld.

2) In het kader van deze hervorming zal de provincie Brabant worden opgesplitst en zal het Brusselse gewest een provincie vormen met een gouverneur.

3) a) Om de uitvoerende bevoegdheden uit te oefenen die hen zullen worden gedelegeerd door de gemeenten enerzijds, door het gewest, de gemeenschap of de staat anderzijds, zullen subregionale entiteiten worden gecreëerd waarvan de territoriale grenzen en de oprichtings- en werkingsmodaliteiten zullen worden bepaald dcor de wet inzake definitieve gewestvorming.

Zij zullen op democratische wijze worden opgericht op basis van de gemeenten in samenhang met de vereniging tot rationalisering en coördinatie van de intercommunale verenigingen.

b) De hervorming van de wet van 1922 op de intercommunale verenigingen zal een grotere interne democratie en een nauwkeurige beperking van hun doelstelling tot stand brengen.

c) Wanneer die beide hervormingen verworven zijn en de overdracht van alle huidige politieke bevoegdheden van de provincie zal beslist zijn, overdracht waarin de gemeenten een belangrijk aandeel zullen hebben, zal het huidige politieke orgaan van de provincie worden afgeschaft

De grenzen van het Brusselse gewest zullen deze zijn van de huidige grenzen van de Brusselse agglomeratie

In de zin van artikel 59bis van de Grondwet en van de uitvoeringswetten ervan zullen de Franstaligen ven de zes randgemeenten niet faciliteiten, voor de cultuur- en persoonsgebonden aangelegenheden, dezelfde rechten genieten als de Nederlandstaligen in Brussel.

Dezelfde instelmgen en dezelde structuren als die van het Brusselse gewest zullen in die gemeenten worden opgericht.

Deze instellingen en structuren zullen tegenover hen dezelfde bevoegdheden uitoefenen. De gemeenschapscommissies zullen een recht van hoger beroep hebben bij de culturele leden van het Brussels gewestelijk executief

Bovendien zullen de Nederlandse en Franse cultuurcommissies van Brussel bevoegd zijn respectievelijk voor de Nederlandstalige en Franstalige inwoners

Op het normatieve vlak zuilen de Franstalige ansrellingen van de genoemde gemeenten afhangen van de Franse gerneenschapsraad.

Het kiesarrondissement Brussel zal worden gesplitst in twee Kiesarrondissementen: het kiesarrondissement Brussel, waarvan de grenzen samenvallen met deze van het Brusselse gewest en het kiesarrondissement Halle-Vilvoorde dat het overblijvend gedeelte van het huidig kiesarrondissement Brussel zal omvatten.
In de zes randgemeenten met faciliteiten, in de zeven hierna vermelde secties van gemeenten:

Dilbeek, Groot-Bijgaarden Strombeek-Bever, Sint-Stevens-Woluwe, Sterrebeek, Beersel, Alsemberg en in de wijken: 't Voor, Jezus-Eik en Zuun, zullen de inwoners binnen een bij de wet vastgestelde termijn en modaliteiten hun woonplaats kunnen kiezen in een gemeente naar keuze in het Brusselse gewest. Deze keuze verleent hun stemrecht bij de wetgevende verkiezingen in de gekozen gemeente

Deze keuze van woonplaats heeft ook gevolg in administratieve, gerechtelijke en fiscale aangelegenheden.
De voogdij op de randgemeenten met faciliteiten zal verder worden uitgeoefend door de centrale Staat

UITVOERINGSPROCEDURE

1. Aanvankelijk zal de Regering drie Ministers omvatten die respectievelijk belast zijn met de Vlaamse, Waalse en Brusselse gewestelijke aangelegenheden
Elke Minister zal door twee Staatssecretarissen worden bijgestaan.

2. Drie wetsontwerpen zullen zo vroeg mogelijk bij het Parlement worden ingediend.

3. Het eerste wetsontwerp zal ertoe strekken 10'7 quater uit te voeren.
Het zal een eerste hoofdstuk omvatten dat de definitieve gewestvorming regelt en dit onder opschortende voorwaarde van uitvoering van de voorgenomen Grondwetsherziening.
Het zal een tweede hoofdstuk omvatten met de overgangsbepalingen inzake de gewestvorming Dit hoofdstuk zal ambtshalve opgeheven worden door de oprichting van de organen die voortspruiten uit de Grondwetsherziening en in ieder geval door het verstrijken van een termijn van één jaar na de eerstvolgende parlementsverkiezingen.

In het overgangstelsel:

a) Zullen de Gewestraden worden samengesteld uit de volksvertegenwoordigers en de senatoren.

De Brusselse gewestraad zal samengesteld zijn uit:

— de Nederlandstalige volksvertegenwoordigers en senatoren verkozen in het arrondissement Brussel en die gedomicilieerd zijn in het Brusselse gewest op het ogenblik van hun verkiezing,

— de provinciale senatoren van Brabant en de gecoöpteerde senatoren die deel uitmaken van de Nederlandse taalgroep van de Senaat en gedomicilieerd zijn in het Brusselse gewest op het ogenblik van de eedaflegging,

— de Franstalige volksvertegenwoordigers en senatoren verkozen in het arrondissement Brussel en die behoren tot de Franse taalgroep van de Kamer of van de Senaat,

— de provinciale senatoren van Brabant en de gecoopteerde senatoren die behoren tot de Franse taalgroep van de Senaat en gedomicilieerd zijn in het Brusselse gewest op het ogenblik van hun eedaflegging

b) Zal er geen eigen fiscaliteit zijn en zullen de ordonnanties onder toepassing vallen van artikel 107 van de Grondwet.

c) Zal de controle op de wettelijkheid worden toevertrouwd aan de Kamer voor Conflicten van de Raad van State.

Zodra de wet gestemd is zullen de Gewestraden en de executieven operationeel worden en zal de regering dienovereenkomstig worden aangepast.

4 Het tweede wetsontwerp betreft de uitbreiding van de lijst van de culturele aangelegenheden opgesomd in de wet van 21 juli 1971.

5. Het derde wetsontwerp heeft tot doel de gecobrdineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken te wijzigen.

Door de onderhandelaars definitief goedgekeurde tekst om voorgelegd te worden aan de goedkeuring van de partijinstanties

Brussel, 24 mei 1977

(w.g.)

C.V.P.:

De heren W. MARTENS
P. DE KEERSMAEKER

B.S.P.:

De heren W. CLAES
J. RAMADKERS

V.U.:

De heren H. SCHILTZ
F. VAN DER ELST

P.S.C.:

De heren G. GRAMME
Ch. NOTHOMB

P.S.B.:

De heren A. COOLS
L. HUREZ

F.D.F.:

De heren L. DEFOSSET
L. OUTERS

De Formateur,
L. TINDEMANS

NEDERLAND

CPN-DELEGATIE IN MOSKOU

Een delegatie van de CPN heeft van 18-22 april een bezoek aan de SU gebracht. Aan het hoofd van de delegatie stond partijvoorzitter Henk Hoekstra. Een van de leden van de delegatie was het erelid van het bestuur, Paul de Groot.

Hiermee werd een bezoek beantwoord, van een delegatie van de CPSU aan Amsterdam eind mei '75 (pag. 537/1-1975). Bij die laatste gelegenheid werd het herstel van de betrekkingen tussen de twee partijen, die sinds 1964 verbroken waren geweest.

De Nederlandse delegatie had op 22 april een onderhoud met een Sowjet-delegatie, bestaande uit het lid van het Politburo M. A. Soeslow en het kandidaat-lid, tevens secretaris van het CC, B. N. Ponomarjow.

Over de gevoerde besprekingen is een communiqué uitgegeven, waarin o.m. het volgende werd gezegd:

„De vertegenwoordigers van de CPN en de CPSU spraken zich uit voor de ontwikkeling van veelvuldige contacten tussen beide partijen op de grondslag van internationalistische, gelijkberechtigde en vrijwillige samenwerking in de geest van de grote ideeën van Marx, Engels en Lenin.

De deelnemers aan de ontmoeting, die in een vriendelijke atmosfeer verliep, constateerden met voldoening de overeenstemming over de hoofdvraagstukken van deze tijd." (ANP, NRC/H'blad, De Waarheid)

(Vor. ber. pag. 537/1-1975)

W. POLAK BURGEMEESTER VAN AMSTERDAM

Het demissionaire kabinet heeft op 29 april de benoeming bekend gemaakt van staatssecretaris W. Polak van binnenlandse zaken tot burgemeester van Amsterdam. De benoeming gaat in op 15 juni.

W. Polak is opvolger van burgemeester Samkalden, die de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt.

Op grond van de demissionaire staat van het kabinet kan het geen controversiële besluiten nemen.

Omdat de adviezen vanuit de Amsterdamse gemeenteraad en van de commissaris van de koningin in Noord-Holland over de kwaliteiten van de nieuwe burgemeester alle in één richting wezen, heeft het kabinet gemeend, dat deze benoeming niet controversieel was.

Er bestond dan ook geen enkele reden, waarom het demissionaire kabinet de benoeming achterwege zou moeten laten, zo zei op 29 april premier Den Uyl.

RAPPORT COMMISSIE ECONOMISCHE DESKUNDIGEN VAN DE SER

Op 2 mei is het rapport van de Commissie van Economische Deskundigen (CED) van de Sociaal-Economische Raad (SER) verschenen.

Leden van deze commissie zijn dr. C. de Galan, dr. C. Goedhart, drs. V. Halberstadt, dr. W. Hessel, dr. F. de Roos en dr. D. B. J. Schouten, allen hoogleraar. Als adviseurs van de commissie treden op de hoogleraren dr. C. A. van den Beld en dr. G. A. Kessler.

De besprekingen van de commissie hebben dit jaar plaats gevonden onder voorzitterschap van prof. Kessler.

Het rapport heeft de volgende inhoud:

De Commissie Economische Deskundigen van de Sociaal-Economische Raad heeft in haar rapport de actuele situatie geanalyseerd en de onzekerheden onderzocht welke aan de middellange-termijnprognose zijn verbonden. De CED heeft verder haar opvatting geformuleerd aangaande de noodzakelijkheden en de mogelijkheden

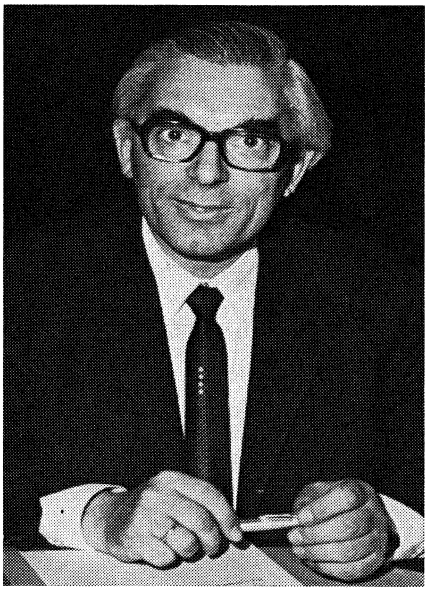

Wim Polak is op 14 sept. 1924 in Amsterdam geboren. Hij volgde de Openbare Handelsschool, waar hij in 1941 eindexamen deed. Direct daarna moest hij tot het einde van de oorlog onderduiken.

Na de corlog heeft hij economie gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. In 1948 deed hij kandidaatsexamen. Van 1946-1965 heeft hij als journalist bij Het Vrije Volk gewerkt.

In 1962 werd hij voor de PvdA lid van de Amsterdamse gemeenteraad. In 1964 en 1965 was hij fractievoorzitter. Van 1965-1973 was hij wethouder van financiën, aanvankelijk ook belast met kunstzaken. In de zomer en herfst van 1971 heeft hij als loco-burgemeester geruime tijd de toen zieke burgemeester Samkalden vervangen.

In 1373 werd hij staatssecretaris van binnenlandse zaken in het kabinet-Den Uyl.

van het te voeren beleid, alsmede van de instrumenten die rouden tnoeten worden toegepast

ANALYSE

De CED heeft zich verdiept in de huidige structurele problematiek, die vooral wordt gekenmerkt door een ongunstige werkgelegenheidsontwikkeling èn een, ondanks de recente verbetering. nog steeds hoge inflatiegraad. Zij schrijft de teruggang van de werkgelegenheid in belangrijke mate toe aan de aantasting van de rentabiliteit van hel bedrijfsleven, en de daardoor teweeg gebrachte versnelde uitstoot van marginale arbeidsplaatsen enerzijds en vermindering van de investeringsactiviteiten anderzijds. Behalve door deze ontwikkeling werd de werkgelegenheid negatief beïnvloed door d? teruggang van de conjunctiiur, die verschijnselen van vraagverzadiging, door overheveling van proauktieactiviteiten naar ontwikkelingslanden en door vraagverschuiving naar minder arbeidsintensieve produktiesectoren en -methoden.

De rendementsdaling kwam tot uitdrukking in een stijging van de arbeidsinkomensquote die reeds in de jaren zestig een aanvang heeft genomen. Deze stijging kwam er globaal op neer dat de aanzienlijke verzwaring van de collectieve lasten waartoe de sterke uitbreiding van de overdraclitsuitgaven van overheid en sociale verzekering heeft genoodzaakt, op het rendement van de ondernemingen werd afgewenteld. Dat de prijsstijging achterbleef bij de kostenstijgingen werd mede veroorzaakt door de concurrentie met het buitenland en de opwaardering van de gulden.

Op grond van een analyse van de onzekerheden welke zijn verbonden aan de voor de periode 1976/1980 door het CPB in 1976 opgestelde middellange-termijnprognose, meent de CED, mede gelet op de meest recente ramingen voor de economische ontwikkeling in 1977, dat rekening dient te worden gehouden met de mogelijkheid dat de economische ontwikkeling op middellange termijn in bepaalde opzichten ongunstiger zal zijn dan door het CPB is geraamd. Dit betreft m.n. het beloop van de arbeidsreserve. Op zichzelf is de voor 1980 geraamde omvang van de arbeidsreserve van 150.000 personen nog een zeer hoog zijfer.

Daar komt echter bij dat er een grote mate van onzekerheid is of deze raming met het voorgenomen beleid wel is te realiseren. In de ontwikkeling van de bruto-investeringsactiviteiten kan weinig steun worden gevonden voor de veronderstelde sterke verbetering van de werkgelegenheidssituatie. Naar de mening van de CED wordt in de prognose een grote wissel getrokken op het slechts tijdelijke werkzame effect van een vermindering van de uitstoot van arbeid ten gevolge van een daling van de arbeidsinkomensquote, alsook op de toeneming van werkgelegenheid door conjunctuurherstel.

Van een met een geringere werkgelegenheidstoename samenhangende tegenvallende produktiegroei kunnen weer repercussies uitgaan op de verdelingsproblematiek. Het lijkt niet uitgesloten dat in dat geval de inflatie — welke blijkens de prognose weliswaar duidelijk minder is dan in het recente verleden, maar nog altijd niet onbelangrijk — door afwentelingsprocessen opnieuw de kop zal opsteken met mogelijk negatieve gevolgen voor het voor de werkgelegenheidsontwikkeling zo essentiële rendernentsherstel.

Bij een vergeleken met andere landen ongunstiger inflatoire ontwikkeling zou de thans geflatteerde externe positie van ons land kunnen worden aangetast Ook zou door een minder grote daling van de arbeidsinkomensquote de financieringsproblematiek van de overheid aanzienlijk worden verzwaard

AANBEVELINGEN

Werkgelegenheid

Hoewel bij de CED de indruk beslaat dat de uitbreiding van de werkgelegenheid in het bedrijfsleven voor de jaren 1978 tlm 1980, zoals deze uit de ramingen van het CPB voor 1980 volgt. is overschat, is de CED van mening dat hef. door het CPB geïmpliceerde werkgelegenlieidsaccres van 1% per jaar tenminste als beleidsdoel dient te worden gesteld en — gelet op het stijgingstempo van de beroepsbevolking — eigenlijk zou moeten worden verhoogd tot 1 a 2% per jaar.

De CED rneent dat daartoe door de regering met de ombuiging van het beleid een belangrijke stap is gezet, maar acht een verdere heroriëntatie van het in de koniende jaren te volgen beleid noodzakelijk teneinde de kans op een adequate wending ten goede in de werkgelegenheidsontwikkeling te vergroten: dit beleid zou ook gedurende een reeks van iaren moeten worden voortgezet.

De bijdrage die de spreiding van de bestaande werkgelegenheid en vergroting van de werkgelegenheid in de overheidssector tot de oplossing van het werkloosheidsvraagstuk kunnen geven, is naar de mening van de CED onder de huidige ornstandigheden slechts beperkt

De CED is van oordeel dat, wil de werkgelegenheidsontwikkeling in het bedrijfsleven met enig vertrouwen tegemoet kunnen worden gezien, een grotere stijging van de bruto-investeringsquote dan in de ramingen is voorzien, moet worden aanvaard, waardoor deze quote weer enigszins vergelijkbaar wordt met die welke gold toen de werkgelegenheid in het bedrijfsleven nog een belangrijke groei vertoonde. In verband hiermede acht de CED herstel van de rentabiliteit van het bedrijfsleven een zo urgente zaak dat het beleid erop gericht moet zijn in de komende jaren de uit produktiviteitsstijging voortvloeiende ruimte overwegend aan een daling van de arbeidsinkomensquote ten goede te doen komen

Nader geconcretiseerd: bij een trendmatige produktiviteitsstijging in de komende jaren van 3½% per jaar, zoals door het CP'B verwacht, is het voor het welslagen van het werkgelegenheidsbeleid van het grootste belang dat een daling van de arbeidsinkomensquote met tenminste 2% per jaar tot stand komt Om reeds op korte termijn te kunnen komen tot een stijging van de investeringsquote zal naar de mening van de CED het verlenen van investeringsfaciliteiten zoals die thans bestaan resp. zijn voorzien, een essentieel onderdeel moeten vormen van het in de komende laren te voeren beleid

Lonen

Het door de CED met betrekking tot de ontwikkeling van de arbeidsinkomensquote voorgestane beleid impriceert dat in de komende jaren slechts een geringe beleidsmarge aanwezig is voor een stijging van het reëel beschikbare arbeidsinkomen en/of een stijging van de collectieve lastendruk.

Wat het eerste onderdeel betreft is, naar de mening van de CED, het meest voor de hand liggende uitgangspunt voor het beleid het handhaven van het bestaande niveau van het reëel beschikbare contractloon, waarbij het van de omvang van de incidentele loonstijging afhangt in welke mate de ontwikkelmg van het reëel beschikbare arbeidsinkomen nog beslag legt op een deel van. de produktiviteitsruimte.

Wat het tweede punt betreft is de CED van oordeel dat een effectieve stabilisatie van de collectieve lastendruk moet worden nagestreefd, dit in aansluiting aan het feitelijk voor 1976 bereikte resultaat en de verwachting dienaangaande voor 1977

Een stabilisatie van de collectieve lastendruk is afhankelijk van de mogelijkheden tot matiging van de collectieve uitgaven en de begrenzing die aan de omvang van het financieringstekort van de collectieve sector moet worden gesteld. Ten aanzien van de collectieve uitgaven is de CED van oordeel dat het trendmatige stijgmgstempo van de collectieve uitgaven dat van het nationale inkomen niet te boven zou dienen te gaan

In hoeverre hierbij een verdere ombuiging van de ontwikkeling van collectieve uitgaven ten opzichte van de reeds omgebogen meerjarenramingen nodig is, valt in uit staaium nog niet te zeggen daar nog te weinig inzicht bestaat in de endogene ontwikkeling van diverse uitgavencategorieën.

Met betrekking tot het financieringstekort van de collectieve sector is de CED van mening dat het in het belang van de monetaire beheersbaarheid gewenst is een begrenzing van dit financieringstekort als randvoorwaarde voor het te voeren beleid te aanvaarden De CED gaat daarbij uit van de door de regering gestelde begrenzing, welke voor de gehele collectieve sector globaal neerkomt op een transactiebasis gemeten financieringstekort van 4% van het nationale mkomen.

Voor het welslagen van het beleid is het van groot belang dat de ontwikkeling van de effectieve vraag globaal in overeenstemming is met die van het produktiepotentieel zodat het bedrijfsleven kan rekenen op een voldoende aantrekkelijk afzetklimaat De CED is van mening dat dit voor de som van de vraagcategorieën inderdaad het geval kan zijn Dit betekent overigens niet dat zich op dit vlak, al was het maar tijdelijk, geen problemen kunnen voordoen. In dat geval zal door de overheid, in afwijking van het trendbeleid, kunnen worden bijgestuurd

Het doorbreken van de inflatiespiraal moet naar het oordeel van de CED een integrerend onderdeel vormen van het in de komende jaren te voeren beleid. Naast het ermede gediende sociaal maatschappelijke belang geldt in het kader van het werkgelegenheidsbeleid als overweging, dat b-eindiging van de inflatie essentieel is voor een herstel van vertrouwen in de toekomst, terwijl zij tevens noodzakelijk is voor een versterking van de concurrentiepositie, dit laatste mede met het oog op de aanpassmgsproblemen die in de jaren tachtig zullen voortvloeien uit het teruglopen van de relatieve omvang van de aardgasbaten.

INSTRUMENTEN

Centraal loonoverleg

Voor een verwezenlijking van een door de CED voorgestane stabilisering van het reëel beschikbare contractloon zal naar de mening van de CED een beleid moeten worden gevoerd dat noodzakelijkerwijs kenmerken zal vertonen van wat vroeger geleide loonpolitiek werd genoemd. Essentieel hierbij is dat in een centraal overleg, waarbij sociale partners en de regering zijn betrokken, overeenstemming wordt bereikt omtrent de uit-

gangspunten van het beleid dat dient te worden gepresenteerd als een integrerend onderdeel van de gezondmaking van de Nederlandse volkshuishouding en het herstel van de werkgelegenheid.
De CED is van mening dat binnen dit beleid het mogelijk moet zijn de incidentele looncomponent in de komende jaren tot gemiddel 1 à 1½% te beperken, zonder dat daarmede schade wordt gedaan aan de eisen die de arbeidsmobiliteit stelt.
Een stabilisatie van het reëel beschikbare contractloon vereist een periodieke nacalculatie om te bereiken dat ook inderdaad aan deze doelstelling wordt voldaan. Dit kan naar de mening van de CED op verschillende manieren worden geëffectueerd.
Een eerste mogelijkheid is het toepassen van een automatische prijscompensatie, waarbij het van groot belang is te achten dat er overeenstemming over blijft bestaan dat in dit geval van een zgn. geschoonde index wordt uitgegaan. Als bezwaren tegen een automatische prijscompensatie kunnen worden aangevoerd dat een geschoonde index minder iogiscn aansluit bij een stabilisatie van het reëel beschikbare contractloon, dat geen rekening kan worden gehouden met eventueel ongunstige ruilvoetontwikkelmgen en dat de halfjaarlijkse periodiciteit een belemmering kan vormen voor het doorbreken van de spiraalwerking van het inflatieproces.
Een tweede mogelijkheid, die naar de mening van de CED nader zou moeten worden onderzocht, is een systeem van contractuele na-uitkeringen op basis van indicaties die worden ontleend aan een macro-economische nacalculatie op centraal niveau.
Het prijsbeleid dat het te voeren loonbeleid zal moeten ondersteunen, zal naar de mening van de CED enerzijds ruimte moeten laten voor het tot stand te brengen rendementsherstel, doch anderzijds de redelijke zekerheid moeten verschaffen dat de loonmatiging niet zal leiden tot een overmatige winstontwikkeling in bepaalde sectoren
In het kader van liet loon- en prijsbeleid acht de CED calculatievoorschriften met betrekking tot de tarieven van beoefenaren van vrije beroepen onmisbaar.

Investeringen

In het kader van het investeringsbeleid acht de CED de reeds tot stand gebrachte c.q. voorgenomen verhoging van de investeringsfaciliteiten een essentieel onderdeel van het in de komende jaren te voeren beleid. Zij wil daarbij niet uitsluiten dat, indien het herstel van de investeringsactiviteit ondanks een ombuiging van de rendementsontwikkeling, onverhoopt vertraagd zou verlopen, tijdelijk nog tot enige verdere verhoging van de faciliteiten zou worden overgegaan.
Het instrument van de vervroegde afschrijving op bedrijfsgebouwen en outillage verdient naar haar mening daarbij ernstige overweging.

De colletieve sector

De CED acht het niet uitgesloten dat in het kader van het werkgelegenheidsbeleid een verdere ombuiging van de trendmatige uitgaveilontwikkeling van de collectieve sector — t.o.v. het meerjarenprogramma — gewenst zal blijken te zijn. Dit zou dan bij voorkeur dienen te geschieden voor uitgavencategorieën met een geringe arbeidsintensiteit, temeer omdat zulks de mogelijkheid opent binnen de begrenzing van het financieringstekort uitbreiding te geven aan arbeidsintensieve overheidsuitgaven. Wat de uitgavencategorieën met geringe arbeidsintensiteit betreft gaat het vooral om inkomensoverdrachten.
Voor de ontwikkeling van deze uitkeringen waarin het minimumniveau in veie gevallen is gekoppeld aan het minimumloon. acht de CED het voor de komende jaren van groot belang dat structurele aanpassingen van het minimumloon achterwege blijven.
Indien zou blijken dat de effectieve vraag zich toch nog te zwak ontwikkelt om volledige capaciteitsbenutting tot stand te brengen, kan de wenselijkheid van bijsturing van het budgettaire beleid zich voordoen. Bij het nemen van (tijdelijke) maatregelen in die richting dient naar de mening van de CED aan de factor van de renverseerbaarheid grote betekenis te worden toegekend, zulks met het oog op de monetaire risico's die aan een verhoging van het financieringstekort van de overheid zijn verbonden.
De CED is van oordeel dat met het oog op een voldoende mate van monetaire beheersbaarheid aan het monetaire beleid in het geheel van middellange termijnmaatregelen een belangrijke ondersteunende functie toekomt. Gelet op de sedert 1971 opgetreden stijging van de liquiditeitsquote acht de CED een vermindering van deze quote met drie punten in de komende jaren een minimum beleidsdoel. (ANP, SER-bulletin, NRC/H'blad)

MINIMUM (JEUGD)LOON PER 1 JULI 3,5% HOGER

De regering heeft besloten een algemene maatregel van bestuur tot stand te brengen gericht op een verhoging van het minimumloon per 1 juli 1977 met 3,5%. Het minimumloon gaat dan per 1 juli omhoog van f 1537,90 tot f 1591,20 per maand, van f 354,90 tot f 367,20 per week en van f 70,98 tot f 73,44 per dag.
De ininimumjeugdlonen worden per 1 juli a.s.:

	per maand	per week
22 jaar	f 1471,90	f 339,70
21 jaar	f 1352,50	f 312,10
20 jaar	f 1233,20	f 284,60
19 jaar	f 1113,80	f 257,00
18 jaar	f 994,50	f 229,50
17 jaar	f 875,20	f 202,00
16 jaar	f 755,80	f 174,40

Voor een gedeeltelijk leerplichtige 16-jarige wordt het minimumjeugdloon f 453,48 (nú f 438,30) per maand of f 104,64 (nú f 101,16) per week (op basis van een driedaagse werkweek).
Deze verhoging van het minimumloon met 3,5% is aanzienlijk hoger dan voortvloeit uit de ontwikkeling van de regelingslonen in de periode eind okt. 1976-eind april 1977. Door arbeidsconflicten is er een vertraging in het afsluiten en registreren van CAO's ontstaan, waardoor de stijging beperkt bleef tot ruim 1%. De regering besloot echter toch meer aansluiting te zoeken met de feitelijke stijging van de lonen in die periode, door het Centraal Planbureau geraamd op 3,8%. Daarmee werd voorkomen dat het minimumloon medio 1977 aanzienlijk achter zou blijven bij de overige lonen en dat begin 1978 het minimumloon sterker zou stijgen. Om deze redenen hebben ook werkgevers en werknemers aangedrongen op de verhoging per 1 juli met 3,5%. (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 6/2-1977.)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VERANDERTNGEN IN STATE DEPARTMENT
BENOEMING AMBASSADEURS

Bij verschillende gelegenheden heeft president Carter tijdens de verkiezingscampagnes aangekondigd dat hij veranderingen zou doorvoeren op het State Department.

Het meest kenmerkende daarvan zou zijn dat de buitenlandse politiek der Verenigde Staten niet langer het werk van één man zou zijn, maar het resultaat van overleg in teamverband, waarbij echter de uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het formuleren van de hoofdlijnen dan wel bij de president zelf ligt (pag. 50/2 e.v.)

Volgens NS News and World Report (21-2) wordt het buitenlandse beleid nu op de volgende wijze gevoerd:

De president is de onbetwiste kapitein van het nieuwe team voor de buitenlandse politiek en hij formuleert uiteindelijk de strategie.
Hij heeft gepoogd zijn eerste plaats veilig te stellen door zichzelf te omringen met ministers die in wezen eerder managers dan vernieuwers zijn en dat geldt speciaal voor Vance (buitenl. zaken), Brown (defensie) en Blumenthal (financiën).

Carter die dus de politiek formuleert, delegeert aan de teamleden een grote bevoegdheid zijn buitenlandse politiek te ontwikkelen en uit te voeren. De president hangt ook van hen af voor de levering van de input die hem moet helpen tot conclusies te komen.

Voorts heeft Carter zich sterk ingespannen om er zo zeker als maar mogelijk is van te kunnen zijn dat de Staf van de Nationale Veiligheidsraad o.l.v. van Brzezinski niet dat machts-centrum wordt dat het was ten tijden van Nixon.

Brzezinski's staf is teruggebracht tot zo'n 30 man (in Kissingers tijd maximaal 50 man) en dat zal de Nationale Veiligheidsraad moeilijk maken te concurreren met de rest van de gevestigde krachten in de sector van de buitenlandse politiek (zie ook pag. 76/1).

Carter ging zelfs nog verder en reduceerde een aantal commissies van de Nationale Veiligheidsraad van 7

tot 2. De ene commissie „on policy review" zal bestaan uit mensen van kabinetsniveau, die zich dienen bezig te houden met zaken waarbij een aantal departementen is betrokken. Het voorzitterschap zal roteren. afhankelijk van het te behandelen onderwerp.
Blurnenthal en de voorzitter van de Council of Economic Advisers, Schultze, hebben in deze commissie zitting, wat het belang van de economie in de buiteniandse politiek onderstreept.
De tweedt commissie „Special Coordination Comrnittee" wordt door Brzezinski voorgezeten en zal zich bemoeien met crisisbeheersing, de onderhandelingspositie bij de bewapeningsbeperking en andere op korter termijn spelende kwesties.

Volgens ambtenaren van het Witte Huis wordt hierdoor de macht van Brzezinski en zijn staf beperkt, en worden de verschillende departementen gedwongen een grotere verantwoordelijkheid te gaan dragen. Naar men verneemt accepteert Brzezinski deze voorstelling van zaken. Brzezinski zegt met nadruk dat hij slechts één lid van het team is, en niet de man die van het begin af de politiek maakt. Toch zeggen nauwe medewerkers van hem dat Brzezinski, gezien zijn ambities, moeilijk weerstand zal kunnen bieden aan de verleiding een eigen „imperium" op te bouwen. Maar dan krijgt hij te maken met een minister van BZ met een lange en uitstekende diplomatieke carrière, die zich zeer wel bewust is van de gevaren opzij te worden gezet.
Vance's State Department lijkt niet erg meer op de organisatie die Kissinger 3½ jaar heeft gerund.
Een radicale ommezwaai na de Kissingerstijl, in het geheim werkend, niet gebruik makend van de experts van de Buitenlandse Dienst, en slechts de mensen in zijn eigen gekozen kringetje raadplegend.
Nu wordt Vance's departement gekenmerkt door openheid en informeelheid. Volgens een ambtenaar was Kissingers State Department „flamboyant", met een „imperial style". Dat heeft z.i. plaats gemaakt voor de nieuwe stijl, die „low key, unobtrusive and discreet" zal zijn.
Volgens welingelichte zijde zal Vance het van twee kanten moeilijk hebben: VN-ambassadeur Young beschouwt zichzelf eerder als een zelfstandig optredende functionaris met een opdracht van de oresident, en geeft standpunten weer voordat die tot politiek zijn geformaliseerd. Dat moet wel verwarring stichten, En ten tweede is er het probleem van de „proud dissenters", een groep onervaren om politieke redenen benoemde functionarissen op belangrijke plaaten in het State Department. Het betreft een aantal jonge voormalige BD-ambtenaren met liberale opvattingen (b.v. over mensenrechten), die meer wensen dan de minister zelf praktisch acht.
Onder dezen treft men de 35-jarige Richard Holbrocke (Ass. secr. of State for East Asian and Pacific Affairs), de 37-jarige Anthony Lake (Director of the Policy Planning Council), en de 44-jarige Richard Moose (Dep. Under Secr. for Management j. Ook hier zien carrièrediplomaten mogelijkheden van wrijving met de minister.

Voorts is Vance gehandicapt door het feit dat zijn hoogste medewerkers, op enige uitzonderingen na, mannen en vrouwen zijn met weinig ervaring op de terreinen van diplomatie en beheer aan het ministerie Voorbeelden: Warren Christopher (Dep Secretary), Matthew Nimitz (partner » Vance's rechtskundige firma, nu benoemd tot raadgever-trouble shooter), en Lucy Wilson Benson (Under Secr. Eor Security Affairs), belast met nonproliferatie en wapenexport.

Benoeming ambassadeurs
Tijdens zijn verkiezingscampagne beloofde Carter de presidentiële praktijk af te schaffen van het belonen van flinke contrtibuanten aan de verkiezingscampagne met diplomatieke posten: ambassadeurs zouden uitsluitend om hun diplomatieke kwaliteiten benoemd moeten worden.
Bii de nieuwe benoemingen die de president sedert zijn ambtsaanvaarding heeft gedaan heeft hij zich aan deze belofte gehouden, maar hij heeft de verleiding niet kunnen weerstaan enige vrienden uit Atlanta te benoemen: Philip Alston voor Australië en Anne Cox Chamber, dagbladuitgeefster voor België. Beiden hebben aanzienlijke bijdragen aan de verkiezingscampagne gegeven.
Andere belangrijke benoemingen waren:
Eind januari werd Elliot Richardson benoemd tot speciale ambassadeur bij de internationale zeerechtconferentie. Daarmee kreeg een tweede vooraanstaand Republikein een belangrijke post in de Carter-administratie. De eerste was James Schlesinger, die benoemd werd tot adviseur inzake energieproblemen (pag. 275).
Richardson was vice-gouverneur en minister van justitie in zijn thuisstaat Massachusetts, vervolgens onderminister van buitenlandse zaken, minister voor gezondheid, defensie, onderwijs en sociale zaken en justitie, vervolgens ambassadeur in Londen en laatstelijk minister van handel.
Minister van buitenlandse zaken Vance maakte op 14 januari een aantal benoemingen bekend in zijn staf.
Het waren Terence Todman, een carrièrediplomaat en laatstelijk ambassadeur in Costa-Rica die benoemd werd tot staatssecretaris voor interamerikaanse zaken; Gale McGee, oud-senator van Wyoming, die benoemd werd tot ambassadeur bij de Organisatie voor Amerikaanse Staten, de OAS; Barbara Watson, die werd benoemd tot hoofd van de afdeling consulaire zaken van het ministerie, Patsy Mink die werd benomd tot speciaal assistente voor wetenschappelijke zaken en milieubescherming en Hodding Carter, directeur van het liberale dagblad Delta *Democratic Times,* die chef van de persafdeling van het departement werd.

Op I april benoemde Carter de nieuwe ambassadeurs in Japan, India, Pakistan en Zwitserland. Het waren resp. Mike Mansfield, de vroegere leider van de Democratische meerderheid in de Senaat en een gerenommeerd Azie-kenner, hoogleraar in de geschiedenis van het Verre Oosten aan de universiteit van Montana; Robert Goheen, oud-rector van de universiteit van Princeton, die langdurig in India heeft gewoond; George Vest, specialist op het gebied van de atoombewapening en onder Kissinger de officiële woordvoerder van het State Department en vervolgens de belangrijkste Amerikaanse vertegenwoordiger op de bijeenkomsten van de zgn. nucleaire club van Londen. (pag. 393/1 e.v.-1976).
Tot ambassadeur in Zwitserland werd benoemd Marcin Warner, zakenman uit Cincinnati, actief ondersteuner van Carters kandidatuur voor het presidentschap.

Op 7 april maakte Carter de volgende ambassadeursbenoemingen bekend:
Kingman Brewster, rector van de Universiteit van Yale werd benoemd tot ambassadeur in Londen; Samuel Lewis, een carrière-diplomaat en staatssecretaris voor internationale organisaties werd benoemd in Tel Aviv; Anne Chox Chambers, presidente van het krantenconcern Atlanta Newspapers werd benoemd in Brussel; rechter Philip H. Alston uit Atlanta werd ambassadeur in Australië, Wilbert J. Lemeele, vice-president van het programma voor Afrika en het Midden-Oosten van de Ford Foundation, ambassadeur in Nairobi (Kenia) en de Seychellen; William H. Sullivan, ambassadeur in Manilla werd benoemd tot ambassadeur in Teheran en de democratische gouverneur van Wisconsin, Patrick J. Lucey, werd benoemd in Mexico-City. (IHT, The Times, Wereldwijzer)

BEZOEK VICE-PRESIDENT MONDALE AAN WESTEUROPESE BONDGENOTEN EN JAPAN

Enkele dagen na de officiële ambtsaanvaarding van Carter (pag. 49 e.v.) vertrok vice-president Mondale voor een bezoek aan de Westeuropese bondgenoten en Japan.
Algemeen werd dit gewaardeerd als een bewijs van de grote waarde die Carter hecht aan de betrekkingen met West-Europa en Japan.
Carter zou daarin gesteund worden door zijn adviseur voor veiligheidszaken en de zgn. Trilaterale Com-

Tijdens zijn reis door West-Europa bezocht vice-president Walter Mondale (voorgrond) de Bondsrepubliek waar hij sprak met bondskanselier Schrnidt (achtergrond rechts) en minister van buitenlandse zaken Genscher (l.).

missie die aan West-Europa en Japan de plaats willen geven die hen door de Amerikaanse dialoog met Moskou en Peking was onthouden.

De Trilateral Commission is een door de bankier David Rockefeller opgerichte internationale organisatie, die vooral de dialoog tussen de VS, West-Europa en Japan nastreeft. Een van de voormalige directeuren van de Trilateral Commission is Brzezinski.
Maar ook vice-president Mondale, en de ministers Vance (buitenlandse zaken), Brown (defensie) en Blumenthal (financiën) zijn lid van deze club, die zich vooral inspant om nieuwe denkbeelden over Amerika's buitenlandse en defensiepolitiek te definiëren. Liefst 13 van de 65 Amerikaanse leden van de Trilateral Commission hebben topfuncties in de nieuwe Amerikaanse regering gekregen. Zonder de verkiezing van een van haar leden tot president van de VS zou vermoedelijk slechts weinig van deze organisatie tot de buitenwereld zijn doorgedrongen. Maar met Carter als president, en Brzezinski als adviseur voor de nationale veiligheid, valt te verwachten dat de nieuwe Amerikaanse regering aan twee zaken zwaarder zal trekken dan de regering-Ford gewoon was te doen: de intensivering van de betrekkingen met West-Europa en Japan, en een welwillender houding tegenover de eisen van de Derde Wereld naar meer economische rechtvaardigheid.

Op 23 en 24 januari verbleef Mondale in Brussel waar hij sprak met de Belgische premier Tindemans, NAVO-secretaris-generaal Josef Luns, de opperbevelhebber van de NAVO-strijdkrachten generaal Alexander Haig en met de voorzitter van de Europese Commissie Jenkins. Verder had hij een onderhoud met de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Stoel.

Gesproken werd over de huidige economische problemen, de Noord-Zuiddialoog in Parijs en het nieuwe Amerikaanse energieprogramma.

Daarnaast werd van gedachten gewisseld over de problemen in het Midden-Oosten, Cyprus en over de internationale onderhandelingen over handelsvraagstukken (GATT in Genève).

Uitvoerig stond de Amerikaanse vice-president stil bij de defensieproblemen, en wel in een rede voor de NAVO-raad (de permanente vertegenwoordigers van de NAVO-landen in Brussel). Bij deze gelegenheid wees hij er op, dat ook president Carter zich zorgen maakt over de toenemende militaire sterkte van de Sowjet-Unie. Om die reden zou de Amerikaanse regering zich zeer bewust zijn van de noodzaak om in het Noordatlantisch bondgenootschap de defensie te moderniseren en te verbeteren.

In dit kader kondigde Mondale aan dat Carter vast besloten is om de Amerikaanse defensiekracht in Europa in volle sterkte te handhaven. Want weliswaar wil de nieuwe Amerikaanse regering op de defensiebegroting gaan sparen door verspillingen tegen te gaan, maar dit zou niet leiden tot vermindering van de uitgaven voor de NAVO-defensie. In feite zouden deze uitgaven juist worden verhoogd. Voorwaarde is evenwel aldus, Mondale, dat de Amerikaanse bondgenoten bereid zijn om hun steentje bij te dragen en niet in een periode van ontspanning de noodzaak voor een adequate defensie uit het oog te verliezen. Mondale: „Het bondgenootschap moet als geheel rekening houden met de groei van de Russische militaire sterkte en het samen eens warden over het passende antwoord".
Als voorbeeld hoe de NAVO-strijdkracht zou kunnen worden verbeterd, noemde de Amerikaanse vicepresident standaardisatie, rationalisatie en een grotere mobiliteit. Hij waarschuwde evenwel voor troepenvermindering binnen de NAVO, wanneer daarover geen akkoord zou zijn bereikt met het Pact van Warschau. De onderhandelingen hierover zouden de belangen van de NAVO volledig moeten veilig stellen en zouden moeten leiden tot een stabilere militaire balans.

MBFR

In deze samenhang deelde Mondale mee, dat president Carter in de loop van 1977 zal proberen om nieuw leven te pompen in de onderhandelingen over de beperking van strategische wapens (SALT II). Voor dit doel zou hij eerst NAVO-bondgenoten consulteren, voordat de onderhandelingen zullen worden hervat. Daarnaast wil hij evenzeer zeer nauw met de NAVO-landen samenwerken bij de onderhandelingen in Wenen over wederzijdse, evenwichtige troepenvermindering in Midden-Europa (MBFR). Mondale benadrukte, dat de nieuwe Amerikaanse regering geen wijziging zal aanbrengen in de tot nog toe ingenomen positie ten aanzien van de MBFR.
Vanuit Brussel reisde Mondale door naar Bonn waar hij op 24 en 25 jan. besprekingen voerde met leden van de bondsregering o.a. bondskanselier Schmidt en minister van buitenlandse zaken Genscher. Ook daarbij stonden de economische problemen centraal.
De vice-president lichtte de bondsregering in over de Amerikaanse plannen tot stimulering van de economie. Beide partijen bleken het eens te zijn over de noodzaak van nieuwe initiatieven m.b.t. de GATT-

onderhandelingen, alsmede over de noodzaak tot het tegengaan van de verspreiding van kernwapens. In dit verband bracht Mondale de Amerikaanse bezwaren over m.b.t. de levering van nucleaire technologie door de Bondsrepubliek aan Brazilië. Bondskanselier Schmidt antwoordde daarop dat Duitsland tot nog toe zijn verplichtingen voortvloeiende uit internationale verdragen altijd was nagekomen.

Mondale sprak verder over de noodzaak de Westerse economiën zodanig te stimuleren dat meer hulp geboden kon worden aan de onderontwikkelde landen (zie hierna). De vice-president Vracht ook eer, bezoek aan West-Berlijn. Bij die gelegenheid herhaalde hij de Amerikaanse garantie voor de status van West-Berlijn en de verantwoordelijkheid van de vier grote mogendheden voor geheel Berlijn.

Vanuit Berlijn vloog Mondale naar Rome waar hij besprekingen voerde met premier Andreotti over de economische situatie in Italie en de door de Italiaanse regering genomen saneringsmaatregelen. Hij liet zich verder voorlichten over de rol van de Italiaanse communistische partij in het politieke leven.

Paus Paulus VI ontving Mondale en zegde de steun van de katholieke kerk voor de vredespolitiek van Carter toe.

Op 27 en 28 jan. verbleef Mondale in Londen waar hij sprak met premier Callaghan, minister van buitenlandse zaken Crosland, minister van financiën Healy en minister van handel Dell. Onderwerpen waren de economische situatie, de Noord-Zuid-dialoog, de Oost-West-betrekkingen, de kwesties Midden-Oosten, Cyprus en Rhodesië.

Op 28 en 29 januari verbleef Mondale in Parijs, waar hij allereerst een onderhoud had met de secretaris-generaal van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, Van Lennep en vervolgens met de Franse president Giscard d'Estaing en leden van de Franse regering.

Voornaamste onderwerpen waren de economische samenwerking en de strijd tegen het internationale terrorisme.

Het laatste land dat werd bezocht was Japan, Mondale sprak daar met premier Fukuda.

Mondale kondigde in een gesprek met de Japanse premier het Amerikaanse voornemen aan de Amerikaanse grondtroepen geleidelijk uit Zuid-Korea te zullen terugtrekken. Dit zou worden uitgevoerd in nauw overleg met de Japanse en Zuidkoreaanse regeringen.

Op een onmiddellijk na zijn ontmoeting met Fukuda gehouden persconferentie benadrukte Mondale opnieuw dat de Amerikaanse regering zich niet wil binden aan een precies tiidschema voor de terugtrekking en geen actie zal ondernemen die de stabiliteit op het Koreaanse schiereiland aantast De in Zuid-Korea aanwezige Amerikaanse luchtmachteenheden zullen gehandhaafd blijven en Washington zal blijven doorgaan met hulp om het Zuidkoreaansc zelfverdedigingsvermogen te vergroten

Hoewel vanuit het officiele gezichtspunt van de Japanse regering de terugtrekking een bilaterale aangelegenheid is tussen Washington en Seoul, hebben de Japanners en niet de Zuidkoreanen paniekerig gereageerd

De Amerikaanse vice-preslaent heeft de Japanners daarom bij herhaling gerustgesteld dat zijn regering op geen enkele wijze ae veiligneia in net geuied onder*mijnd wilde* zien en een militaire macht wil blijven in Azie en het gebied van de Stille Oceaan Voor dit doel zal naast de vanzelfsprekende verplichting van het Japans-Amerikaanse veiligheidsverdrag een „gebalanceerde en flexibele militaire kracht" in het Stille Oceaangebied gehandhaafd blijven

De economische toestand en de verbetering van economische samenwerking was het belangrijkste thema van de besprekingen die verder zijn gehouden. Mondale verklaarde dat hij gedurende de gesprekken doorlopend benadrukt heeft dat zijn regering het wenselijk acht dat „de drie belangrijkste motoren van de wereldeconomie — Duitsland, Japan en de Verenigde Staten — stappen ondernemen om hun plannen voor economisch herstel onderling nauwkeuriger te coördineren en elkaars vooruitgang te controleren". Intensieve ruggespraak moet plaatsvinden zodat de economieën van de sterke landen zich zo ontwikkelen dat zij mede de moeilijkheden van de zwakke landen, zoals werkeloosheid, helpen verlichten. Mondale zei onder de indruk te zijn gekomen van het Japanse programma voor stimulering van de economie en te hopen dat heit het doel zal bereiken van 6,7 procent groei dat de Japanners zich zelf gesteld hebben.

Eerder was gespeculeerd dat de Carter-regering bij Tokio op meer drastische maatregelen voor een stimulering van de economische groei aan zou dringen. Volgens een Amerikaanse woordvoerder is de vice-. resident ingelicht over de mogelijkheid, dat het pakket van economische stimuleringsmaatregelen misschien een lange vertraging in een onwillig parlement te wachten staat.

Zoals werd verwacht kwamen ook problemen van bilaterale handelsbetrekkingen aan de orde. Mondale heeft bezorgdheid uitgedrukt over de Japanse exporten van vooral staal en kleurentelevisie-apparaten (in welk verband de Japanners soms van dumping worden beschuldigd) en over de restricties op de invoer van Amerikaanse citrusvruchten (die door het ministerie van gezondheid worden geweerdj. In dit verband is ook de overeenkomst met de EG over staalimporten ter sprake gekomen. Voorts bracht Mondale de wens over dat het een algemene doelstelling van de geïndustrialiseerde landen moet worden om, in plaats van in de nauwe termen van bilaterale handel te denken. hun economisohe balangen in een multilateraal verband te gaan zien.

De Japanners werd verzekerd, dat zij ten volle geraadpleegd zouden worden aangaande zaken van wederzijds belang, en dat er geen verrassingen zouden zijn in hun verhouding met de nieuwe Amerikaanse regering.

Internationale economische strategie

Zoals hierboven werd vermeld heeft Mondale in Bonn en Tokio de Amerikaanse wens tot stimulering van de economieën van de economisch sterke landen, om op die manier de zwakkere economieën te helpen, naar voren gebracht. International *Herald* Tribune schreef daarover op 4 februari:

Richard Cooper, benoemd tot Under Secretary of State, riep in de persconferentie de belangrijkste landen ter wereld op om de wereldeconomie als een eenheid te gaan zien: alleen hierdoor zou herstel uit de huidige recessie mogelijk worden. Direct na de terugkeer van vice-president Mondale van zijn wereldreis verklaarde Cooper met Bergsten, Assistant Secretary of Treasure, dat Japan en de Bondsrepubliek zo snel mogelijk een tekort op hun betalingsbalans moeten kweken.

Volgens Cooper hebben in 1975 en 1976 de arme landen en de kleinere industrielanden het overschot van de OPEC-landen opgenomen. Terwijl de Verenigde Staten en Canada, tot vèr in de jaren zestig, van de rest van de wereld leenden en hiermede hun economische ontwikkeling financierden, zijn nu de arme en de kleine landen zwaar in de schuld bij de OPEC-landen gekomen.

Zo blijkt dus dat Mondale's reis diende om de grote industrielanden te bewegen meer te gaan importeren en op deze en andere manieren hun overschot op hun betalingsbalans te doen slinken. Dit zou tot gevolg hebben dat de tekorten van de arme landen en uiteindelijk ook de overschotten van de OPEC-landen zouden verdwijnen.

Cooper en Bergsten zeiden wel te beseffen dat het kweken van een tekort voor Japan en West-Duitsland een moeilijk verteerbare zaak zou zijn. Volgens Bergsteri hadden de Japanse leiders na besprekin-

gen ,,in principe" toegezegd een tekort te zullen accepteren. Deze verwachtten dat Japan reeds in het volgende fiscale jaar een tekort zou hebben.
De Westduiters schenen minder positief gereageerd te hebben: de oorzaak is wel de diepgewortelde angst van de Duitsers voor inflatie, Het stimuleringsprogramma van de Bondsrepubliek is beperkt tot een extra verhoging van ¼% van het BNP, terwijl de programma's van de Verenigde Staten en van Japan waarschijnlijk het BNP met bijna 1% extra zullen doen toenemen.
De coördinatie van de economische expansie en de vorming van een ,,leidende rol" van de grote drie zullen zeker een belangrijk agendapunt worden voor de eind mei geplande topconferentic in Londen.

De Neue *Zürcher* Zeitung schreef op 10 februari het volgende over wat zij noemde ..de internationale economische strategie''

Sinds de terugkeer van Mondales rondreis langs de bondgenoten nemen Cooper en Bergsten, de twee internationale economische strategen van Carter, geen genoegen meer met de eis dat de BRD en Japan, te zamen met Amerika hun economieën moeten stimuleren teneinde zo de zwakkere industrie- en ontwikkelingslanden op de been te houden. Cooper en Bergsten stellen nu dat Bonn en Tokio zó lang tekorten moeten accepteren op hun handels/betalingsbalans als de OPEC-landen overschotten hebben. Tot nog toe, zo redeneren zij, heeft de last van de financiering op de zwakke landen gedrukt, maar van nu af aan moet die last door de economisch sterkere landen worden overgenomen, en een deel daarvan ook door Zwitserland en Nederland. Voor zover de BRD en Japan niet in de door Amerika gewenste zin handelen zou Washington — zo zegt staatssecretaris Cooper in T i m e — speciaal Japan moeten aanpakken en een revaluatie van de yen moeten afdwingen.
Voor Cooper en Bergsten volgt deze eenvoudige formulering uit de internationale interdependentie en de eis van internationale verantwoordelijkheid. Tokio en Bonn moeten de wereldeconomie meer als een eenheid zien en de regeringen van beide landen moeten zichzelf gaan beschouwen als machtige, economische grote mogenheden die verantwoordelijkheid dragen als motor van de wereldeconomie. Volgens Cooper moeten deze landen evenals Amerika de binnenlandse vraag stimuleren en een hoger reëel groeicijfer bereiken, en langs die weg de import stimuleren.
Bergsten en Cooper kunnen wijzen op de sterk deficitair geworden Amerikaanse handelsbalans. Maar de economen van Ford en nu Carter verzuimden wel duidelijk te maken dat de geweldige ommekeer in 1976 ad $18 mrd in feite ontstaan is door een verhoging van de olie-import met 26% en een toeneming van de import uit Japan met 38% en dat derhalve nauwelijks kan worden gesproken van een Amerikaanse steun aan de armere industrie- en ontwikkelingslanden. Een gecoördineerd optreden in ,,trilaterale solidariteit" jegens de wereldeconomie hebben zowel Bonn als Tokio al geruime tijd erkend, en de Duitse economische politiek is daarbij niet bij woorden gebleven, getuige de begrotingstekorten, de conjunctuurprogramma's, de stijging van de import met 21% (in 1976) en de toenemende kredietlhulp aan zwakkere landen. Ook Japan expandeert en verwacht in 1977 een tekort, dat vermoedelijk resultaat zal zijn van versterkte import.
Bij hun eis van een Duits tekort op de handelsbalans zien Carters strategen niet over het hoofd het eigen karakter van de Duitse structuur. En men roept Bonn dan ook tevens op overwegingen van stabiliteit naar de achtergrond te dringen. Maar juist dc EG-partners hebben zich altijd voor de Duitse economische stabiliteit uitgesproken, omdat van dat voorbeeld een positieve werking op het eigen beleid uitgaat. Niettemin zal de Amerikaans? druk Bonn en Tukiu meer dringen in de richting van reflatie.
Aan de andere kant kan Bonn zich beroepen op de waarschuwing van de nieuwe Amerikaanse minister van financiën, Blumenthal, die weliswaar óók op coördinatie aandringt, maar die ook de verwachtingen niet te hoog wil stellen: uit overwegingen van stabiliteit, zo verklaarde hij voor een Congrescommissie, zouden de drie grote economische grootmachten via een conjunctuurprogramma een aanvullende reële economische groei van maximaal 1 tot 1½% bereiken, waaruit zou resulteren een aanvullende importgroei van $ 4 mrd in 1977, waarvan maar 60% als exporten de zwakkere industrielanden ten goede zou komen. Beter is derhalve, aldus Blumenthal, een voortzetting van de groei in de belangrijkste landen. Een terugkeer tot restrictieve maatregelen zou daarentegen verwoestend werken.

BEZOEK MEXICAANSE PRESIDENT

De eerste buitenlandse gast die Carter na zijn ambtsaanvaarding een officieel bezoek bracht was de Mexicaanse president Lopez Portillo.
Het bezoek van Lopez Portillo half februari, aldus de International *Herald* Tribune van 16 februari, symboliseerde de traditionele vriendschap tussen en de onderlinge afhankelijkheid van beide landen.
Bij de besprekingen die de Mexicaanse president in Washington met Carter en andere leden van de Amerikaanse regering voerde stonden de economische betrekkingen tussen beide landen centraal.
Tijdens een persconferentie verklaarde Lopez Portillo dat Mexico zijn economische moeilijkheden alleen met behulp van andere landen kan overwinnen.
Hij zei verder bereid te zijn het verdrag over de wederzijdse uitwisseling van gevangenen zo spoedig mogelijk van kracht te doen worden. Ongeveer 600 Amerikanen bevinden zich in Mexicaanse gevangenissen voornamelijk wegens het overtreden van de wet op verdovende middelen.
De Mexicaanse president propageerde verder het spoedig tot stand komen van een nieuw verdrag over de Panama-Kanaalzone, die Panama de souvereiniteit over de omstreden zone moet teruggeven. (zie hierna)
De buitenlandse hulp waarop Lopez Portillo doelde, kan moeilijk door de Verenigde Staten alleen geleverd worden, hoewel de economieën van beide landen nauw vervlochten zijn.
Beide landen hebben te kampen met werkloosheid, maar die van Mexico is veel en veel groter; niet minder dan een derde deel van het totale arbeidspotentieel is geheel of gedeeltelijk werkloos.
Ieder jaar komen er 800 000 jongeren op de arbeidsmarkt en slechts een deel hiervan vindt werk. Het hoge geboortecijfer begint thans wel te dalen, maar tegen het eind van deze eeuw zal de bevolking gestegen zijn van 62 tot 115 miljoen. Mexico City is dan misschien de grootste stedelijke agglomeratie ter wereld met miljoenen arme krottenbewoners.
De Verenigde Staten zijn de belangrijkste handelspartners en kapitaalverschaffers van Mexico, met als gevolg een toename van het aantal illegale immigranten. Van de in totaal 7 mln illegale immigranten in de Verenigde Staten zijn er tussen de 1 en 3 mln Mexicanen. En wanneer de Verenigde Staten de grenzen sluiten voor Mexicaanse landbouwproducten gaan de Mexicaanse boeren opium verbouwen en wordt de henoïne naar de Verenigde Staten gesmokkeld.
Zo kan Mexico wel zijn problemen naar de Verenigde Staten exporteren maar weinig hulp bieden.
De Verenigde Staten kunnen anderzijds veel doen om Mexico te helpen. Vanwege het tekort van $ 2,5 mrd op de handelsbalans met de VS wil Mexico handelsconcessies, maar internationale handelsregels verbieden selectieve verlaging van de invoerrechten. En in die sectoren, waar wel speciale voorrechten gegeven kunnen worden, daar komt verzet van de Amerikaanse industrie.

Mexico kan beter geholpen worden met kredieten en investeringen. Het IMF heeft, reeds een lening van $ 1,2 mrd verschaft met soepele voorwaarden om deflatie en nog grotere werkloosheid te voorkomen. De nog niet aangeboorde olievoorraden kunnen de dekking vormen voor nog meer kredieten; de vraag is of president Lopez Portillo bereid en in staat is om de kapitaalstroom te gebruiken voor arbeidsintensieve projecten om de werkloosheid met name op het platteland te verminderen. (N Z Z, N R C/H'blad, Le Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VRIJE VERKIEZINGEN IN SPANJE

Op 15 juni zijn in Spanje voor het eerst sedert 1936 algemene verkiezingen gehouden voor het parlement. De grote overwinnaar daarbij was de Democratische Centrum Partij van premier Suarez, die ca. 34,5% van de stemmen kreeg (stand nadat ca. 70% van de stemmen was geteld). Tweede werd de Spaanse socialistische arbeiderspartij, PSOE, die ca. 26% kreeg.
De rechtse Volksalliantie van oud-minister Fraga Iribarrie kreeg ruim 8% en de Spaanse Communistische Partij van Santiago Carrillo ruim 7%.
De Spaanse Socialistische Volkspar tij van Tierno Galvan, die in sommige delen van het land samenwerkt met de Federatie van Socialistische Partijen kreeg bijna 4%.
De Federatie van Christen-Democraten van Ruiz Gimenez en Gil Robles kreeg ca. 1,5%. Het Democratisch Front, waarin een aantal extreein-linkse revolutionaire groepringen samenwerkt, behaalde 1,3%.
Op basis van de thans bekende cijfers zou de zetelverdeling in de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat er als volgt uitzien:

	Kamer van Afgevaardigden	Senaat
Unie Democratisch Centrum. UDC	170	106
PSOE	115	60
PCE	20	8
Alianza Popular	15	5
PSP	2	2
Anderen	28	26

Volgens de wet op de politieke hervorming heeft de Spaanse koning het recht één vijfde van het aantal senatoren te benoemen.
Op 15 juni maakte de koning zijn keuze bekend. Daaronder bevindt zich een aantal leden van de huidige regering t.w. Martin Villa (binnenlandse zaken), Marcelino Oreja (buitenlandse zaken), Alfonso Osorio (algemene zaken), Landelino Lavilla (justitie), en Garcia Lopez (secr.-generaal van de ministerraad). Verder de burgemeesters van Madrid en Barcelona en Miguel Primo de Rivera, neef van de grondlegger van de Falange. Daarnaast gaat het om mensen die zich meestal weinig met de politiek hebben beziggehouden, maar een grote reputatie hebben in het bedrijfsleven. de universitaire of artistieke wereld.

De laatste algemene verkiezingen in Spanje werden gehouden op 16 febr. 1936. De uitslag daarvan luidde: Kath. Volkspartij 120 zetels, Spaanse Vernieuwingsbeweging 13, Traditionalisten 11, Agrariërs 12, Onafhankelijken 12. Voor de rechtse partijen in totaal 168. Catalaanse rechterzijde 10, Radicalen 5, Eigenlijk centrum 21, Mauraristen 2, Baskische Nationalisten 3. Totaal voor centrum 41.
Republikeinse Unie 27, Linkse Republikeinen 63, SD 77, Catalaanse Linkerzijde 22, Communisten 11, Syndicalisten 2. Catalaanse Unie 5, verscheidene andere Catalaanse linkse groeperingen 7, Valenciaanse Esquerra 1, Onafhankelijken 5. Federalisten I Totaal linkse partijen 221.
Naar aanleiding van die verkiezingssuitslag werd een regering gevormd onder leiding van de linkse republikein Azana, waarin voornamelijk leden van de Linkse Republikeinen en de Republikeinse Unie zitting hadden. Enige maanden later rebelleerde een groep rechtse generaals tegen de regering, wat leidde tot de Spaanse Burgeroorlog. die in 1939 bezegeld werd met een »verwinning van de rebellen onder aanvoering van generaal Franco. die vervolgens de leiding van de Spaanse staat overnam en tot zijn dood in 1975 in handen hield (pag. 2185-1936 en 735-1975 e.v.).

Persoonlijke triomf voor Suarez

De grote overwinning voor het Democratisch Centrum van premier Suarez wordt algemeen gezien als een overwinning van de premier zelf, die sedert zijn ambtsaanvaarding alles op alles heeft gezet om het democratische hervormingsprogramma op gang te brengen. Sedert juli 1976, aldus Le Monde (17-6) heeft de regering van Suarez een opmerkelijke versnelling in de politieke hervormingen doorgedrukt. Hij is dicht genoeg bij de franquisten gebleven om dooi hen getolereerd te worden, maar heeft ook de olijftak aan de oppositic aangeboden. Zijn enige pokerspel is geweest dat hij in april de communistische partii weer heeft toegelaten, hoewel hij de militairen beloofd had dit niet te zullen doen. Nu oogst hij de resultaten van deze politiek van ,,de kleine stapjes" die er wellicht toe zal leiden dat zijn land er in zal slagen op vreedzame wijze te veranderen van een autoritair regime. gebaseerd op de goede wil van de Caudillo, in een parlementaire democratie, De linkse oppositie, aldus Le Monde, heeft hiertoe niet weinig bijgedragen door zich uiterst gematigd op te stellen. Dit geldt niet in de laatste plaats voor de communistische partij van Carrillo, die zich zeer gematigd heeft opgesteld en wiens enige ambitie scheen op korte termijn de nieuwe Spaanse democratie te consolideren. Zowel regering als oppositie moeten zich nu gaan houden aan de nieuwe regels van het parlementaire spel, de politiek van de

Premier Suarez bij een bezoek aan het hoofdkwartier van de Unie van het Democratisch Centrum

Weekblad 46ste jaargang No 2388, pag 28887-28902

clans vervangen door die van coalities en de intriges door openbare debatten.

Adolfo Suarez (44) kan ongetwijfeld gelden als de man die kwam toen hij in juli van het vorige jaar door koning Juan Carlos werd benoemd tot premier. Hij was toen nagenoeg onbekend voor het grootste deel van het Spaanse volk en zijn aanstelling kwam als een volledige verrassing. Zij wekte in brede kringen teleurstelling omdat de nieuwe premier noch in de ogen van rechts, noch in de ogen van links over erg overtuigende papieren beschikte.

Het gezaghebbende weekblad Cambio 16 schreef in die dagen een hoofdartikel waarin werd gezegd dat de benoeming „in bijna de hele wereld absolute ontsteltenis wekt en diepe teleurstelling in welingevoerde kringen van de nationale publieke opinie"

Een belangrijke rol bij die teleurstelling speelde het feit dat de loopbaan van Suarez zich tot op dat moment vrijwel geheel binnen organisaties had voltrokken die nauw waren verbonden met het franquisme. Zijn verleden was, zoals de Spanjaarden dat noemen „muy azul" — „zeer blauw" — een verwijzing naar de blauwe overhemden die gedragen plachten te worden binnen de Movimiento (Beweging), de enige toegestane politieke organisatie onder Franco.

Aan de andere kant had Suarez voor zijn benoeming al van genoeg liberale inzichten blijk gegeven — vooral door de briljante wijze waarop hij in juni 1976 in de Cortes (het franquistische „parlement") het wetsontwerp op de politieke partijen verdedigde — om ook voor „rechts" verdacht te zijn.

Op het moment dat Suarez tot minister-president werd benoemd was hij uitgerekend secretaris-generaal van de Movimiento en had hij als zodanig de positie van minister. Een vroegere secretaris-generaal van deze organisatie, Herrero Tejedor, die in 1975 bij een auto-ongeluk om het leven zou komen, kan gelden als de grote leermeester van Suarez in de politiek.

Van 1969 tot 1973 was Suarez directeur-generaal van de Spaanse televisie, een functie waarvan de uitoefening moeilijk denkbaar was zonder een grote loyaliteit ten opzichte van het toenmalige regime. Daarvoor was hij korte tijd civiel-gouverneur (enigszins te vergelijken met de functie van commissaris van de Koningin) van de provincie Segovia.

Suarez is in de arme provincie Avila geboren in een gezin van vijf kinderen dat bepaald niet gerekend kan worden tot de gepriviligeerde families van het regime. Hij was een matig student in de rechten in Salamanca.

Met achttien jaar was hij al voorzitter van de afdeling Avila van de rooms-katholieke lekenorganisatie Accion Catolica. Later zou hij de gedachtenwereld van die andere, befaamde rk-lekenorganisatie Opus Dei zeer nabij komen.

De indruk bestaat dat de koelbloedige en krachtdadige manier waarop Suarez het hervormingsproces heeft doorgevoerd in grote trekken overeenstemt met het verlangen van Juan Carlos en in nauw samenspel tussen beiden tot stand is gebracht.

Achteraf gezien is het bij de vaak zeer moeizame wijze waarop dit proces tot stand is gekomen waarschijnlijk juist een voordeel geweest dat Suarez niet beschouwd kon worden als een typische nieuwlichter. Hij zou het daarmee moeilijker hebben gehad bij de invoering van bepaalde maatregelen zoals de wettige erkenning van de communistische partij (die waarschijnlijk zijn „moeilijkste moment" heeft betekend) erdoor te krijgen bij traditionele kringen als de Spaanse strijdkrachten.

Met de moedige, zakelijke en doeltreffeilde wijze waarop Suarez de Spanjaarden heeft geleid naar de eerste vrije verkiezingen in 41 laar, lijkt hij zich koor al verzekerd te hebben van een waarderende pagina in de nationale geschiedenis. Al heeft hij ongetwijfeld een lange loopbaan voor alen waarin hij ook nog veel krediet kan verspelen. Een eerste aanzet hiertoe vormde misschien de wat brute, rucksichtslose manier waarop hij zijn — op zichzelf zeer aanvaardbare — kandidatuur bij de verkiezingen heeft doorgezet.

De grote kracht van Suarez is dat hij op geen enkel moment zijn beheersing verliest en volkomen opgewassen is tegen de eenzaamheid van de macht. Zijn voornaamste motivering leek de laatste maanden vooral te zijn de hem door de koning opgelegde taak zo goed mogelijk te volbrengen. Hij is een intelligent en helder maar geen origineel denker.

Zijn charisma hangt meer samen met zijn uiterlijk en een zekere „inner drive" dan met de uitstraling van een eigen levensbeschouwing. Een zeker glad opportunisme lijkt als een leidend beginsel in zijn gehele carriere aanwezig. Desondanks komt Suarez naar buiten niet over als een hinderlijk ambitieuze of ijdele man.

Het nieuwe parlement

De wet op de politieke hervorming, die op 15 dec. 1976 met een overweldigende meerderheid via een volksreferendum werd goedgekeurd (pag. 825-'76 e.v.) voorziet in een nieuwe Cortes die bestaat uit een Kamer van Afgevaardigden van 350 leden en een Senaat van 207 leden.

De nieuwe Cortes heeft wetgevende macht.

De Kamer van Afgevaardigden en de Senaat kiezen zelf hun voorzitters maar de koning wijst de voorzitter van de Cortes aan. Tot voorzitter is aangewezen prof. Antonio Hernandez Gil, een hoogleraar in het burgerlijk recht met een groot prestige, die beschouwd wordt als een onafhankelijke, liberale persoonlijkheid. Verwacht wordt dat de Kamer van Afgevaardigden voorlopig zal worden voorgezeten door de 82-jarige Dolores Ibarruri, de voorzitter van de Spaanse communistische partij, die tot enkele maanden geleden als bannelinge in Moskou woonde. Het nieuwe parlement heeft geen reële controlebevoegdheden t.o.v. de regering. De premier wordt aangewezen door de koning en is alleen verantwoording aan hem schuldig.

De meeste politieke partijen hebben in hun programma de opstelling van een nieuwe grondwet opgenomen, waaruit de laatste overblijfselen van het Franco-tijdperk verwijderd zouden moeten worden.

De belangrijkste bepalingen uit de wet op de politieke hervormingen luiden:

De democratie van de Spaanse staat is gebaseerd op de suprematie van de wet, de uitdrukking van de soevereine volkswil. De grondrechten met betrekking tot de persoon zijn onschendbaar en gelden voor alle staatsorganen.

De afgevaardigden en de senatoren hebben 4 jaar zitting.

Het initiatief tot grondwetshervormingen komt toe aan de regering en de Kamer van Afgevaardigden. Iedere grondwetshervorming moet met een absolute meerderheid goedgekeurd worden door de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat. Bij verschil van mening dient een gemengde commissie zich over de voorgestelde hervorming te beraden en als deze het niet eens wordt dient de Cortes in verenigde vergadering bijeen zich over de hervorming uit te spreken. Alvorens een grondwetsherziening van kracht wordt, dient er een referendum gehouden te worden.

Gewone wetten dienen eerst behandeld te worden door de Kamer van Afgevaardigden en daarna door de Senaat. Bij verschil van mening wordt het wetsontwerp voorgelegd aan een gemengde commissie.

De koning heeft het recht ieder onderwerp van nationaal belang direct aan het volk voor te leggen dat zich dan middels een referendum kan uitspreken.

De voornaamste taak van het nieuwe parlement zal zijn de opstelling van een nieuwe grondwet. Over de noodzaak daarvan zijn de meningen verdeeld. De rechtse Volksalliantie voelt daar namelijk niet veel voor en wil niet verder gaan dan aanvulling en verbetering van het stelsel van wetten dat onder Franco als grondwet gold.

De Unie van het Democratisch Centrum en alle partijen die daar links van staan willen een volledig nieuwe grondwet. De linkse partijen vinden daarbij dat het parlement zich na opstelling van de grondwet moet ontbinden en nieuwe verkiezingen dienen te worden uitgeschreven. Het Centrum voelt weer niet voor dit laatste en wil dat het parlement bijeen blijft tot de normale, wettig voorziene, periode van vier jaar voorbij is.

Ongetwijfeld zullen over dit probleem onmiddellijk de discussies op gang komen in het nieuwe parlement. Een van de netelige vraagstukken van een nieuwe grondwet zal ongetwijfeld de kwestie van de regionen zijn. Welke formule dient in de grondwet te worden opgenomen om het verlangen naar autonomie in deelgebieden als Baskenland, Catalonie en Galicie te bevredigen?

Bij de vraag of Spanje definitief als een monarchie omschreven moet worden in de grondwet zal waarschijnlijk een compromis nodig zijn. Daar niemand er behoefte aan heeft deze kwestie op het ogenblik hoog te spelen.

Het nieuwe parlement zal zich verder waarschijnlijk meteen buigen over een aantal punten van dringend belang, zoals volledige legalisatie van de resterende politieke partijen wier erkenning tot nu toe werd geweagerd door de autoriteiten. Het gaat daarbij om een vrij groot aantal extreemlinkse groepen. Het grootste deel van hen doet wel mee aan de verkiezingen via allianties met een ander etiket. Daarnaast zal „het laatste restje" van een algehele amnestie vermoedelijk geregeld moeten worden.

Het grote punt dat verder om een snelle oplossing schreeuwt, is de ernstige economische crisis waaronder Spanje gebukt gaat met een inflatie van tussen de twintig a dertig procent, ernstige werkloosheid, een grote buitenlandse schuld e d. De regering heeft een oplossing van deze kwestie alsmaar voor zich uit geschoven in afwachting van de verkiezingen Het is echter ondenkbaar dat ingrijpende maatregelen nog zouden kunnen wachten totdat eerst een grondwet is opgesteld

De politieke kaart van Spanje

Sedert in 1976 de politieke hervormingen op gang zijn gekomen zijn meer dan 230 politieke groeperingen officieel erkend.
Van links tot rechts is de versnippering groot.
De Falange, één van de steunpilaren van het Franco-regime tijdens de burgeroorlog was verdeeld Ui tenminste 4 stromingen.
Een linkse stroming, die verklaarde trouw te zijn aan de authentieke gedachte van de oprichter Antonio Primo de Rivera kwam met een vrijwel socialistisch programma.
Andere stromingen van de Falange situeerden zich bij uiterst rechts.
Tijdens de verkiezingscampagne kwamen aanhangers van de extreem rechtse Fuerza Nueva in botsing met de ,,authentieke" falangisten.
Conservatief rechts, neo-franquistisch of eenvoudigweg vijandig tegenover een nieuw regime dat de regels van de democratie gaat toepassen, was verdeeld in talrijke groeperingen en formaties, soms alleen maar enkele notabelen, die gebruik makend van de wet op de politieke associaties van 1974, zich in de politieke arena hebben gestort.
Zij tooiden zich onveranderlijk met epitheta als ,,volks", ,,democratisch"

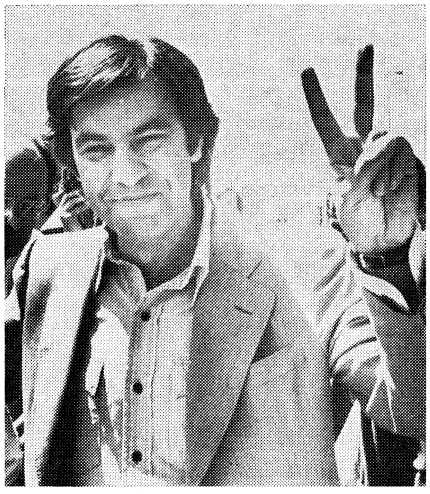

De secretaris-generaal van de Spaanse Socialistische Arbeiders Partii. PSOE, Felipe Gonzales

Manuel Fraga Iribarne, leider van de rechtse Alianza Popular tijdens een verkiezingsbijeenkoinst in Madrid.

of ,,reformistisch", maar wensen over het algemeen een voorzichtige aanpassing van de instellingen van Franco, zeker niet de verdwijning daarvan.
Zij zijn over het algemeen voorstanders van een sterke gecentraliseerde staat.
Het politieke midden laat een rijk geschakeerd geheel zien. Er zijn bekeerde franquisten, liberalen, sociaal-democraten, christen-democraten en onafhankelijken min of meer geliëerd aan de zaken- en bankwereld.
Het is de ontmoetingsplaats van de notabelen van het oude regime en de rechtse opposanten van het Franco-tijdperk. Zij wensen een democratisch regime middels voorzichtige, progressieve en redelijke maatregelen.
In de laatste maanden is er een veelheid van sociaal-democratische groeperingen ontstaan, niet in de laatste plaats als gevolg van afsplitsingen en persoonlijke tegenstellingen.
Eén daarvan heeft een alliantie gesloten met de Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (historische vleugel), die in het voorjaar door de regering is erkend in de hoop daarmee de PSOE van Felipe Gonzalez de wind uit de zeilen te nemen.
Andere sociaal-democratische groeperingen, afkomstig uit franquistische hoek, zijn alléén de verkiezingsstrijd ingegaan of hebben zich onder de banier van het centrum geschaard.
Groot was ook de verdeeldheid in chirsten-democratische kring, niet in de laatste plaats als gevolg van de aanwezigheid van sterke christen-democratische groeperingen met een nationalistische inslag in Baskenland. Catalonië en Andalusië.

Ook bij links was de verdeeldheid groot.
Naast de PSOE van Felipe Gonzalez, was er de Socialistische Volkspartij van Tierno Galvan en talrijke socialistische partijen met een regionale inslag in Valencia, Catalonië, Andalusië, Galicië en Baskenland. Het is niet uitgesloten dat zij zich op de duur zullen aaneensluiten tot één grote socialistische partij naar het voorbeeld van de Franse en Portugese socialistische partijen. zoals overigens herhaaldelijk door Tierno Galvan is bepleit.
Minder groot is de verdeeldheid bij de communisten. De PCE van Santiago Carrillo was de meest op de voorgrond tredende maar daarnaast waren er regionale communistische groeperingen in Catalonië, Baskenland en Galicië die zelfstandig de verkiezingsstrijd ingingen.
Links van de communisten was een grote verscheidenheid van groeperingen: revolutionair communisten, trotskisten, maoïsten van allerlei schakering. Zij waren over het algemeen uitgesloten van deelname aan de verkiezingsstrijd, maar vormden in sommige gevallen verkiezingsfronten waardoor hun stem werd gehoord tijdens de campagne. Dit gold eveneens voor die Carlisten die prins Carlos-Hugo van Bourbon-Parma volgen, die voorstander is van bepaalde vormen van socialistisch zelfbestuur.
De 4 voornaamste uiterst linkse stromingen waren: de MC, de communistische beweging; de PTE, de partij van de arbeid; de ORT, de revolutionaire arbeidersorganisatie en de LCR, de revolutionair communistische liga.
Samen met andere groepen en groepjes hebben zij intensief meegedaan aan de verkiezingscampagne.
Van historische betekenis was de aanwezigheid in de verkiezingsstrijd van de anarchisten, erfgenamen van de vroegere FAI, de Fe-

Enrique Tierno Galvan, leider van de socialistische partij

deratie van Spaanse Anarchisten en de CNT, de nationale confederatie van arbeiders, die voor de burgeroorlog meer leden telde dan de socialistische vakbond.
De terugkeer in Barcelona van Federica Montsenp. anarchistisch leidster en lid van de regering van de republiek gaf aanleiding tot grote bijeenkomsten.

Daarnaast presenteerden zich overal nog partijen met een strikt regionale instelling.
In Baskenland was dat de PNB, de nationale Baskische partij, conservatief van instelling en afkerig van het centrale gezag in Madrid
In Catalonie ontbrak een grote nationalistische partij, maar voerden kleine partijen, van links tot rechts grotere autonomie in hun vaandel
In Galicie waren dat de Unie van het Galicische volk en enkele kleine socialistische groeperingen.

De voornaamste politieke partijen waren:

De Nationale Alliantie van 18 juli:

Hierin werken de uiterst rechtse Fuerza Nueva, de traditionele Falange, de partij voor nationale actie en de federatie van oud-strijders samen. Zij houdt onverkort vast aan de erfenis van Franco en voerde in dec. 1976 campagne voor afwijzing van de hervormingen die per referendum aan de kiezers werden voorgelegd.

De Volksalliantie:

De leiders van de Volkalliantie zijn oud-ministers van Franco: Lopez Rodo, Silva Munoz, Cruz Esteruelas, Licinio de la Fuente. Secretaris-generaal is Fraga Iribarne, oud-minister van voorlichting en oud-ambassadeur in Londen, de kampioen van de democratische hervormingen van 1975.
De alliantie is een federatie van de volgende partijen: de sociale democratie, de regionale actie, de democratische hervorming, de sociale volksunie, de Spaanse democratische actie en de Spaanse nationale unie.
De Alliantie ziet zichzelf als centrumrechts. Zij is voorstander van een langzame hervorming onder het motto: bewaren was goed–is, hervormen wat niet anders kan. Zij is voorstander van de monarchie, wenst het parlement geen grondwetgevende bevoegdheid te geven en is tegenstander van iedere separatistische beweging.

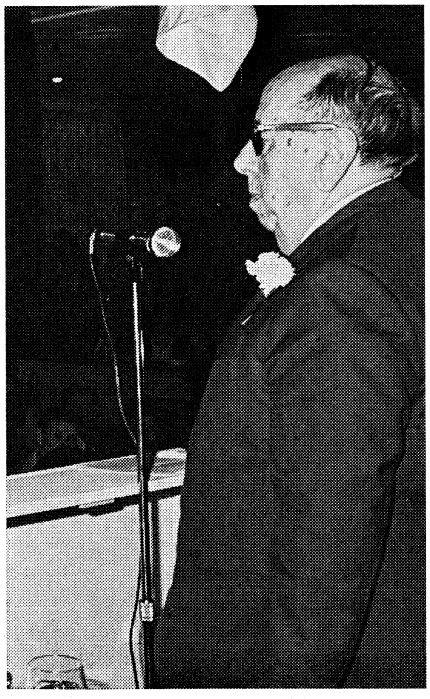

José Maria Gil Robles, leider van de federatie van christen-democratische partijen op een verkiezingsbijeenkomst.

Dolores Ibarruri, ,,La Pasionaria", president van de Spaanse communistische partij en secretaris-generaal Santiago Carillo zwaaien naar aanhangers vanaf een balkon van een flatgebouw in Madrid.

De Unie van het Democratische Centrum:

Voorzitter en promotor: premier Adolfo Suarez. De Unie is recentelijk opgericht door verschillende liberale, onafhankelijke, sociaal-democratische en christen-democratische groeperingen.
Haar grote slogan was: ,,de Unie van het Democratisch Centrum is de zekerste weg naar de democratie". Zij beoogt op korte termijn een nieuwe grondwet in te voeren en is voorstander van grotere autonomie voor de verschillende delen van Spanje.

De christen-democraten:

Een aantal christen-democratische groeperingen hebben zich niet aangesloten bij de Unie van het Democratisch Centrum.
De belangrijkste groepering daarvan is de Federatie van christen-democratische groeperingen van José-Maria Gil Robles, zoon van de oud-minister van die naam uit de tijd van de republiek.
Doelstellingen: vrijheid, rechtvaardigheid en solidariteit; erkenning en bescherming van de rechten van de mens in de nieuwe grondwet, een parlementaire democratie, scheiding van kerk en staat en erkenning van het recht op een zekere mate van autonomie.

De Socialistische Volkspartij, PSP:

Officieel opgericht in 1974 trekt deze partij vooral intellectuelen en mensen uit de universitaire wereld aan.
Doel is de schepping van een klasseloze samenleving, gebaseerd op een marxistische maatschappijbeschouwing. Voorzitter is Tierno Galvan, hoogleraar aan de universiteit van Salamanca, die door Franco werd ontslagen. De PSP eist een totale breuk met het Franquistische verleden, een democratische grondwet en een federale staat.
Voleens de PSP moet de beslissing over het handhaven van de Amerikaanse bases in Spanje aan een volksreferendum onderworpen worden.

De PSOE:

DE PSOE is de erfgenaam van de oude socialistische partij van Pablo Iglesias en werd in oktober 1974 in Frankrijk weer opgericht.
De partij heeft de steun van de Socialistische Internationale en van talrijke buitenlandse socialistische leiders. Tijdens de verkiezingscampagne stelde de partij zich minder gematigd op dan de communistische. Zij is bereid regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Doel is de arbeidersklasse aan de macht te brengen en de radicale verandering van de kapitalistische samenleving in een socialistische.
Voor de nabije toekomst wenst de partij: een nieuwe grondwet die plaats inruimt voor meer autonomie van de verschillende delen van Spanje, rigoreuze fiscale hervormingen, een herziening van het stelsel van sociale verzekeringen en een rationeler volkshuisvestingsbeleid.
Hoewel in principe republikeins is de partij bereid de monarchie te accepteren zolang de meerdrheid van het volk dat wenst.

De communistische partij, PCE.

Onder aanvoering van Santiago Carillo heeft de partij zich tijdens de campagne zeer gematigd opgesteld. Zij is voorstander van samenwerking met andere politieke partijen en van grondwetgevende bevoegdheid voor het parlement en van meer vrijheid voor de verschillende delen van Spanje.

Verkiezingsdatum bekendgemankt, *verschillende* kandidaten presenteren zich

Op 15 april maakte de regering bekend dat op 15 juni algemene verkiezingen zouden worden gehouden voor een nieuw. uit 2 kamers samengesteld parlement, dat de hestaande Cortes zou moeten vervangen, zoals voorgesteld in de wet op de politieke hervormingen, die op 18 november 1976 door de Cortes was aangenomen (pag. 826/1-'76) en op 15 december 1976 per referendum door het overgrote deel van de Spaanse kiezers was aanvaard (pag. 823-'76-e.v.).

Op **23** maart was in het staatsblad de kieswet gepubliceerd waarin bijzonderheden over de verkiezingen werden geregeld. Zo werd bepaald dat alle politieke partijen gedurende de verkiezingscampagne van 3 weken voorafgaande aan de verkiezingen vrije toegang tot radio, televisie en de pers zouden hebben. De kiesgerechtigde leeftijd werd vastgesteld op 21 jaar.

Leden van de regering, van de strijdkrachten. hooggeplaatste regeringsfunctionarissen en vakbondsfunctionarissen mochten zich niet kandidaat stellen tenzij zij ontslag namen. Dit gold niet voor de premier. De verkiezingscampagne en de stemming zelf zouden gecontroleerd worden door kiesraden waarin leden van de rechterlijke macht en vertegenwoordigers van de politieke partijen zitting hebben.

De 350 afgevaardigden naar de Kamer van Afgevaardigden zouden gekozen worden volgens het systeem van evenredige vertegenwoordiging, waarbij iedere provincie **3** vertegeriwoordigers kon afvaardigen. De Noord-Afrikaanse enclaves Ceuta en Melila ieder 1 en de provincies Madrid en Barcelona resp 32 en 33 vertegenwoordigers

Na het bekend worden van de verkiezingsdatum presenteerden de verschillende politieke partijen hun kandidatenlijsten. De eerste partij was de PCE, de Spaanse Communistische Partij, hoewel deze partij toen nog niet gelegaliseerd was.

Op 21 febr. maakte de PCE bekend dat secretaris-generaal Carillo en voorzitster Dolores Ibarruri lijstaanvoerders zouden zijn. (Voor legalisering cummunistische partij, zie hierna.)

In de loop van januari en februari werd een aantal verkiezingsallianties gevormd, waarvan de belangrijkste die van het Democratische Centrum, een liberale-centrumalliantie en die van de Sociaal-Democratische Allinatie waren. Verschillende christen-democratische facties besloten op 21 maart nauwer te gaan samenwerken teneinde de groeiende invloed van de rechtse Alianza Popular van oud-minister Fraga Iribarne het hoofd te kunnen bieden. Het betrof de groeperingen Democratisch Links (ID), de Federatie van Democratische Partijen (FDP) en de Christen-Democratische Volkspartij (PPDC).

Op 8 februari werd een regeringsdecreet gepubliceerd dat de oprichting en erkenning van politieke partijen vergemakkelijkte

Onder de wet op de poltieke associaties van 1976 moest de minister van buitenlandse zaken toestemming geven voor de oprichting van een politieke partij, waarvoor vadk een langdurige procedure bestond

Volgens de nieuwe bepalingen moeten potentieie partijen nun statuten en partijprogramma's bij het departement deponeren, waarna ze binnen 10 dagen officieel geregistreerd zouden worden of voor nader onderzoek doorgestuurd zouden worden naar het Hooggerechtshof, dat dan binnen **30** dagen een beslissing diende te nemen over de officiële erkenning.

Het decreet werd op 10 februari gepubliceerd in het staatsblad en onmiddellijk daarna diende een aantal partijen een officieel verzoek tot erkenning in waaronder de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij en de communistische partij

Op 18 februari deelde de regering mee dat de volgende partijen officieel waren erkend de PSOE, de Sociaal-Democratische Partij (PSDE), de Liberale Alliantie, de Democratische Volkspartij, de Proverista Partij, Democratisch Links en de Socialistische Volks Partij PSP.

Meegedeeld werd dat geen beslissing was genomen over de legalisering van de communistische partij De beslissing daaromtrent werd overgelaten aan het Hooggerechtshof Dit deelde op 2 april mee dat het zich niet bevoegd achtte een beslissing te nemen over de erkenning van de communistische partij omdat dit een zuiver administratieve kwestie was en daarom onder de jurisdictie **van** de regering viel.

Communistische partij erkend minister treedt af

Op 9 april maakte de regering bekend dat de communistische partij officieel als politieke partij was erkend. Minister van binnenlandse zaken Rodolfo Martin Villa deelde mee dat het Hooggerechtshof had verklaard dat de statuten van de PCE niet in strijd waren met de bepalingen van het wetboek van strafrecht

Op 5 april had het zgn. ,,comité van 10", waarin verschillende politieke groeperingen samenwerkten, laten weten dat het zou adviseren de komende verkiezingen te boycotten als de communistische partij niet zou worden gelegaliseerd.

Uit protest tegen de erkenning van de PCE maakte de minister voor marine, admiraal Gabriel Pita da Veiga y Sanz op 11 april bekend dat hij aftrad. Zijn ontslag werd geaccepteerd.

Op 14 april maakten de staatssecretaris voor koopvaardij, adm. Enrique Amador Franco, de Cortes-afgevaardigde Torcuato Luca de Tena en José Maria Rabanera, de gouverneur van Valencia, bekend dat zij hun functies neerlegden.

Op 19 april legden drie andere Cortes-afgevaardigden, t.w. de generaal José Lacalla Larraga, Julio Salvador y Diaz-Benjumea en Emilio Lama de Espinosa hun functie neer.

Op 14 april benoemde premier Suarez adm. Pascual Pery Junquere tot nieuwe minister van marine.

De erkenning van de communistische partij was vooral in kringen van leger, marine en luchtmacht op heftige weerstand gestoten.

Admiraal Pascual Pery bij zijn beëdiging als nieuwe minister van marine.

Op 12 april kwam de Hoge Raad van de Strijdkrachten in het geheim bijeen. Bijzonderheden over deze bijeenkomsten lekten echter uit en deze werden op 14 april door het ministerie voor de strijdkrachten bevestigd.
Volgens deze berichten veroordeelde de Hoge Raad, waarin voornamelijk de commandanten van de verschillende militaire districten zitting hebben, de erkenning van de communistische partij ten zeerste. De Raad accepteerde de erkenning evenwel als een fait accompli ,,uit vaderlandsliefde".

Zes vooraanstaande Madrileense dagbladen en 20 provinciale bladen gaven op 16 april een gemeenschappelijk hoofdredactioneel commentaar uit waarin zij het initiatief van de Hoge Raad voor de Strijdkrachten karakteriseerden als ,,een aanval van antidemocratische sectoren op de wettige regering van de natie" en als een poging het democratiseringsproces te blokkeren.
Op 20 april ontsloeg de regering twee hoge militairen uit de actieve dienst omdat zij een brief hadden laten circuleren waarin zij protesteerden tegen de erkenning van de PCE. Het waren brigade-generaal Manuel Alvarez-Zalba en ltnt-kol. Federico Quintero Morente, resp. het hoofd en een employee van het militaire en technische secretariaat van het ministerie van de strijdkrachten.

De secretaris-generaal van de Spaanse communistische partij, Santiago Carillo, werd op 22 dec. 1976 gearresteerd wegens ,,onwettige vergadering". Op 10 dec. 1976 was hij voor het eerst op een persconferentie officieel in de openbaarheid getreden. Hij deelde bij die gelegenheid mee dat hij al sedert februari 1976 in Spanje verbleef en dat hij in de tussentijd verschillende malen het land had verlaten en er weer binnengekomen was zonder een paspoort te bezitten (pag. 828/3-1976).
Op 30 dec. 1976 werd hij op borgtocht vrijgelaten en op 4 januari nam hij deel aan de besprekingen van het comité van de verzamelde oppositie voor besprekingen met de regering.
Begin mei [illegible] een Spaans paspoort aan de voorzitster van de PCE, de 81-jarige Dolores Ibarruri, die in de Spaanse Burgeroorlog onder de naam La Pasionaria wereldfaam genoot. Zij heeft sedert het einde van de Burgeroorlog als bannelinge in de Sowjet-Unie gewoond (pag 828/2-1976).

Op 13 mei keerde zij terug naar Spanje, waar zij vervolgens actief deelnam aan de verkiezingscampagne.

Ontmoeting Berlinguer, *Marchais* en Carillo. Verklaring over eurocommunisme

Nog voordat de officiële erkenning van de communistische partij afkwam, vond begin maart in Madrid een ontmoeting van de leiders van de Spaanse, Italiaanse en Franse communistische partijen, resp. Santiago Carillo, Berlinguer en Marchais, plaats. In een communiqué dat na afloop werd uitgegeven verklaarden zij de wettige erkenning van de PCE als ,,een essentiële toetssteen" voor ,,het volledig herstel van de democratie" in Spanje te beschouwen.

Tegen sommige verwachtingeri in werd in de gemeenschappelijke verklaring geen veroordeling opgenomen van de vervolging van dissidenten in Oost-Europa.
Op een persconferentie na afloop werd het uitblijven van veroordeling alsvolgt gemotiveerd. De drie partijen hebben ieder voor zich al eerder laten weten dat zij de vervolging van andersdenkenden afwijzen. Bovendien, zo werd aangevoerd, hebben zij in het verleden slechte ervaringen opgedaan met de veroordeling van zusterpartijen. Marchaic herinnerde aan de indertijd uitgesproken en later betreurde veroordeling van de Joegoslavische communisten.
Om die reden hebben de drie partijen de Chinese communisten later ook nooit veroordeeld, aldus de Fransman.
Wel herhaalde Berlinguer, Marchais en Carrillo tijdens de persconferentie stuk voor stuk nog eens dat zij de onderdrukking van andersdenkenden verwerpen. Bij die gelegenheid stelden zij ook vast dat het communisme in Oost-Europa slechts op bepaalde gebieden — genoemd werden door Marchais, de economie, het onderwijs, de cultuur en de buitenlandse politiek — succesvol is geweest. De verwezenlijking van het communisme in West-Europa dient volgens hem onder andere voorwaarden plaats te vinden.
Dat het in de gemeenschappelijke verklaring echter niet gekomen is tot een soort ,,handboekje" voor het Eurocommunisme, werd door Carrillo verklaard uit het feit dat de drie partijen geen ,,regionaal centrum" willen vormen om andere partijen te vertellen welke weg zij moeten volgen. De drie erkennen immers het recht van iedere partij in volledige onafhankelijkheid zijn koers te bepalen. „We hebben de communistische Internationale niet opgeheven om een nieuwe te vormen," aldus Marchais.
Wel zijn in de verklaring een aantal losse punten genoemd waarover de drie partijen dezelfde opvattingen hebben. Zo bevestigen zij hun geloof in een ware (pluralistische) democratie, waar regeringspartijen en oppositie elkaar kunnen afwisselen. Zij onderstrepen het belang van de vrijheid van meningsuiting en pleiten voor een volledige ontwikkeling van alle andere individuele en collectieve vrijheden. Zij vinden dat de mens over volledige bewegingsvrijheid moet beschikken, niet alleen binnen zijn eigen land, maar ook wanneer hij naar het buitenland wil reizen.
De naleving van de mensenrechten wordt in deze opnoeming niet met name genoemd. Wel echter eisen de drie partijen uitvoering van alle bepalingen van het Akkoord van Helsinki (Europese Veiligheidsconferentie), In dat akkoord zijn garanties voor de mensenrechten opgenomen.

Suarez stelt zich kandidaat

Op **3** mei maakte premier Suarez in een televisie-uitzending bekend dat hij zich kandidaat zou stellen voor de komende verkiezingen. Dezelfde dag publiceerde de Unie van het Democratisch Centrum een lijst met kandidaten. Lijstaanvoerder was de premier. De premier verklaarde dat het zijn recht en plicht was zich te identificeren met de centrumgroeperingen. (Le Monde, *NRC/H'blad, NZZ, The* ***Times)***

De leiders van drie Zuideuropese communistische partijen bijeen in Madrid, v.l.n.r. Marchais, secr.-gen. van de Franse, Santiago Carrillo van de Spaanse en Berlinguer van de Italiaanse communistische partij.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

GIJZELINGSACTIES VAN ZUID-MOLUKKERS

Op 23 mei hebben twee groepen van Zuid-Molukkers in het Noorden van Drenthe een trein gekaapt en een openbare basisschool bezet. In de school hielden zij vier leerkrachten en, aanvankelijk, 105 leerlingen gegijzeld, In de trein gijzelden zij een aantal passagiers.
De gijzelingsactie heeft geduurd tot in de vroege ochtend van 11 juni, toen met militair geweld de gijzelingen beeindigd werden.
De gijzelingen hebben 462 uur geduurd en zijn daarmee de langdurigste in de geschiedenis
De gebeurtenissen tot de bevrijding van de gijzelaars hadden het volgende verloop:
Maandag, 23 mei — Tussen Assen en Groningen, voor de spoorwegovergang De Punt onder Glimmen, brengen rond negen uur Zuidmolukse kapers een trein tot stilstand door aan de noodrem te trekken. Vijfenvijftig passagiers werden gegijzeld; veertig anderen mogen met de machinist en de conducteur vertrekken. De groep kapers bestaat ongeveer uit tien mannen en een vrouw.
Op hetzelfde moment bezetten vijf of vier Zuidmolukkers de openbare lagere school in Bovensmilde. De kinderen, drie onderwijzers en twee onderwijzeressen worden in één zaal gedreven en daarna verdeeld over twee lokalen. Vijftien Zuidmolukse kinderen worden vrijgelaten. Acht blanke kinderen weten met hun onderwijzer Harry Woldendorp uit het gymnastieklokaal te ontvluchten.

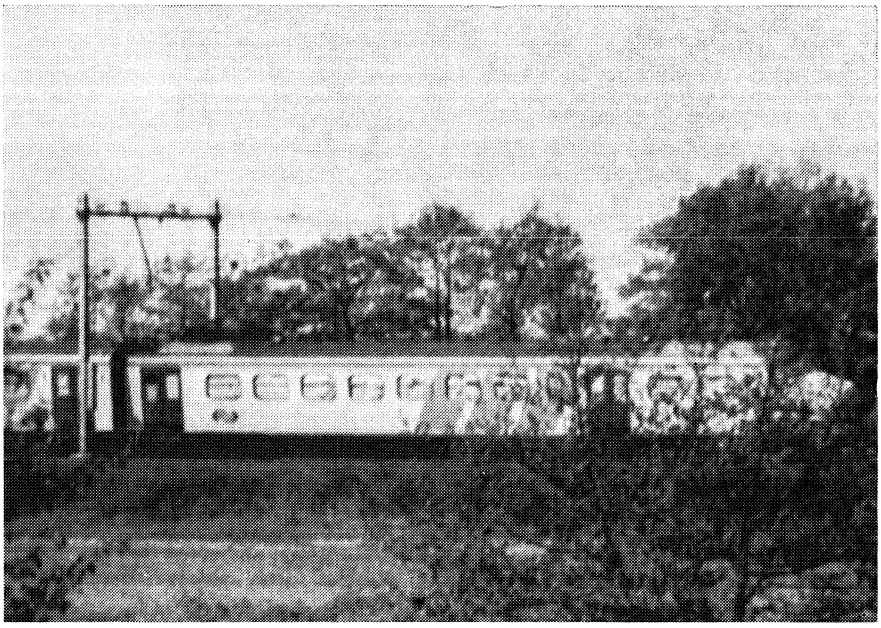

Een blik op de gekaapte trein

Er blijven 105 kinderen en vijf leerkrachten als gijzelaars achter.
Crisiscentra worden onmiddellijk ingericht in Assen en Den Haag. Politieke campagnes worden stopgezet. De lijstaanvoerders van CDA en PvdA, de ministers Van Agt en Den Uyl, concentreren zich als leiders van een beleidsteam op het gijzelingsdrama. Pas 's avonds laat wordt er een veldtelefoon bij de trein gebracht. Eisen worden niet bekend gemaakt.

Dinsdag, 24 mei — De eisen die de Zuidmolukkers vlak voor hun actie op de post hebben gedaan, zijn bekend. Voor woensdagmiddag, twee uur, moeten 21 in de gevangenis verblijvende Zuidmolukkers worden vrijgelaten om met de kapers, de bezetters en alle gijzelaars per vliegtuig met onbekende bestemming te vertrekken. Er is geen discussie over de eisen mogelijk. Bemiddelingspogingen zijn niet toegestaan. Als woensdag niet aan deze eisen is voldaan, zullen er, aldus de terroristen, ,,veel dooien" vallen.
De Zuidmolukkers wier vrijlating wordt geëist, waren betrokken bij de verijdelde gijzeling van koningin Juliana en de uitgevoerde gijzelingsacties van Wijster en Amsterdam in 1975*). De regering maakt bekend pas over het ultimatum te willen praten als alle kinderen zijn vrijgelaten.

Verschillende Zuidmolukse leiders, onder wie RMS-president ir. Manusama, keuren de acties in scherpe bewoordingen af.
Bij de school wordt geschoten als

---

* De rechtbank in Assen heeft op 26 maart 1976 de 7 Zuidmolukse kapers van de trein bij Wijster allen veroordeeld tot gevangenisstraffen van veertien jaar. Het vonnis moet niet worden gezien als een collectieve straf, maar de geestelijke betrokkenheid van ieder bij de kaping in zijn totaliteit maakt ieders strafrechtelijke verantwoordelijkheid gelijk, aldus het vonnis. De officier van justitie, mr. Van Oldenbeek, had straffen geëist die varieerden van achttien tot twaalf jaar.
De rechtbank achtte het ten laste gelegde bewezen. Voor alle zeven is dat het medeplegen van de moord op de dienstplichtige soldaat J. H. Bulter uit Lonneker en van de wederrechtelijke vrijheidsberoving, die de dood ten gevolge had van de machinist J. H. Braam. Twee kapers werden voorts schuldig bevonden aan de moord op E. J. Bierling uit Sappemeer.
In de motivering van het vonnis zegt de rechtbank, dat ,,de Nederlandse overheid zal moeten doen wat in haar vermogen ligt om de positie van de in Nederland wonende Zuidmolukkers te begrijpen.
Daarentegen zullen de Zuidmolukkers de grenzen en beperkingen moeten erkennen, die hun onafhankelijkheidsideaal in de weg staan".
De rechtbank heeft in aanmerking genomen de aard en de ernst van de gepleegde misdrijven en het leed dat daardoor bij de betrokkenen werd veroorzaakt. Ook de politieke motieven van de treinkapers werden betrokken in de overwegingen.

De zeven Zuidniolukse overvallers van het Indonesische consulaat-generaal in Amsterdam in december vorig jaar zijn op 8 april 1976 veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf, De officier van justitie had 7½ jaar geëist.
De Amsterdamse rechtbank achtte bewezen, dat de zeven zich hadden schuldig gemaakt aan het medeplegen van opzettelijke wederrechtelijke vrijheidsberoving, bedreiging met enig misdrijf tegen het leven en ongeoorloofd wapenbezit. De raadsman van de Molukkers, mr. Droessen, was niet bij de uitspraak aanwezig. Hij had geweigerd zich te laten fouilleren.
In de motivering van het vonnis stelde de president van de rechtbank, mr. Van Waerden, dat de straf in overeenstemming is met de ernst van het delict. In aanmerking werd genomen, dat ,,een hoogst ernstige inbreuk is gemaakt op de Nederlandse rechtsorde, waarbij een groot aantal mensen, onder wie aanvankelijk ook kinderen, op zodanige wijze is bejegend, dat daaruit mogelijk blijvend lichamelijk of psychisch letsel voortvloeit". Anderzijds is rekening gehouden ,,met de jeugd van de verdachten, alsmede met het feit dat misdrijven door hen niet werden begaan om enig persoonlijk voordeel te behalen, doch in het kader van een politiek ideaal",

het voedsel enkele minuten te laat arriveert. Bij de trein vindt rond het middaguur een voedseltransport plaats, dat voorlopig het laatste zal zijn. Militairen en leden van de mobiele eenheden van de Rijkspolitie hebben inmiddels alle toegangswegen naar school en spoorwegovergang hermetisch afgesloten. Alleen zijn er nog intensieve contacten mogelijk tussen de bezetters van de school en de bewoners van de Zuidmolukse wijk in Bovensmilde. Dominee Metiary uit Assen biedt aan een bemiddelingspoging te ondernemen. De Zuidmolukkers wijzen dit van de hand. Wel weet dr. D. Mulder, de psychiater die ook in Wijster en Amsterdam contacten met terroristen verzorgde, gesprekken op gang te brengen.

Woensdag, 25 mei — De spanning stijgt. Mariniers zijn paraat om in actie te komen. Rond halftien schreeuwen kinderen uit de school: ,,Van Agt, wij willen leven" en ,,Geef ons nog een kans". Een door de regering aangezochte bemiddelaar, de oud-onderwijzer Kuhuwael, gaat de Zuidmolukse woonwijk binnen om steun te krijgen voor zijn pogingen de kinderen vrij te krijgen.
Een groep Zuidmolukkers uit heel Nederland loopt in de richting van de school om met de bezetters te praten, maar ze worden allemaal teruiggestuurd. Zuidmolukkers uit Bovensmilde nemen plaats in de buurt van de school. Er gebeurt niets, ook niet om twee uur 's middags. De treinkapers laten het ultimatum eveneens verstrijken, maar ze weigeren voedsel te ontvangen.

's Avonds worden drie gegijzelde treinpassagiers gedwongen een half uur geblindoekt buiten de trein te staan.
Er ontstaat grote zorg over de gezondheidstoestand van de treinpassagiers, die in de meest primitieve omstandigheden nu al drie dagen in een hete, afgesloten ruimte moeten doorbrengen. Onder hen is een hoogzwangere vrouw.
Er wordt een telefoonverbinding tot stand gebracht tussen de kapers van de trein en de bezetters van de school. De beleidsmensen kunnen meeluisteren. Vier Zuidmolukkers wier vrijlaten is geëist, arriveren bij het beleidscentrum in Assen om ,,te worden geraadpleegd". De verkiezingen gaan gewoon door.

Donderdag, 26 mei — In de school breekt onder de kinderen een infectieziekte uit, die lijkt op buikgriep Drie kinderen worden in de loop van de dag vrijgelaten en per ambulance naar het ziekenhuis vervoerd.
Voor het eerst sedert dinsdag krijgen de treinpassagiers in de namiddag voedsel.

Vrijdag 27 mei — Tussen vier en zeven uur 'sochtends worden alle kinderen vrijgelaten. Achtentwintig van hen en de eveneens vrijgelaten onder\\-ijzer Beetz worden naar het Wilhelmina Ziekenhuis in Assen overgebracht. Andere kinderen zijn misselijk. maar verder lijken ze gezond. Ze verklaren dat ze goed behandeld zijn, dat ze veel gespeeld en gegeten hebben en dat hun onderwijzers het ,,heel gezellig" hebben gemaakt. Uit verklaringen van de meeste kinderen blijkt, dat er bij hun vrijlating nog vier Zuidmolukce bezetters in de school waren. Bij de trein vermindert de spanning niet. Er blijven problemen rond de voedseltransporten.

Zaterdag, 28 mei — De telefoonverbinding tussen school en trein wordt verbroken. Beleidsmensen weigeren in te gaan op het verzoek van de bezetters van de school om de verbinding te herstellen. De regering wil het reisdoel van kapers en bezetters weten en tracht tevergeefs de zwangere vrouw en andere patiënten uit de trein vrij te krijgen.

Zondag, 29 mei — Een zwaar cordon wordt rond de Zuidmolukse woonwijk in Bovensmilde gelegd, als er geruchten komen over een tegenoverval door blanken tijdens een dienst van de Molukse Evangelische kerk Er gebeurt niets Wel houden de blanke inwoners van Bovensmilde een gezamenlijke dienst, die in het teken staat van de verzoening met de Zuidmolukkers.
Vrijwilligers melden zich opnieuw om de plaats van de gegijzelden in te nemen Daar wordt niet op ingegaan.

Maandag, 30 mei — Rond middernacht zijn prikkeldraadversperringen in de straten rond de school gelegd om ,,nieuwsgierigen op een afstand te houden" en de bezetters nog meer te isoleren. De treinkapers zeggen de gijzelaars op het vliegveld te willen vrijlaten, in ruil voor een vrije aftocht. Volgens Van Agt mort men niet te veel waarde toekennen aan Yeze concessie.
Hoewel de gesprekken stroef ver lopen. worden ze voortgezet.

Dinsdag, 31 mei — Zuidmolukse jongeren in Assen publiceren namens de ,,Vrije Zuidmolukse Jongeren" en het ,,Zuidmolukse Bevrijdingsfront" een verklaring, waarin de regering verantwoordelijk wordt gesteld voor alle problemen en waarin de actie voerende Zuidmolukkers moreel gesteund worden.
De treinkapers doen een belangrijke concessie: ze vragen bemiddeling.

Woensdag, 1 juni — Regering en Zuidmolukkers zijn het nog steeds niet eens over de mensen die de bemiddeling zouden moeten uitvoeren. Namen die terroristen noemen zijn voor het beleidsteam onaanvaardbaar, namen die de regering noemt kunnen de Zuidmolukkers niet accepteren.

Hoofdonderwijzer Eef van der Vliet van de bezette openbare basisschool opent de deur van het gebouw, terwijl één van de Zuidmolukse bezetters het geweer op hem gericht houdt (rechts).

Minister-president Den Uyl (r.) en minister van Agt geven op 25 mei voor het departement van justitie in Den Haag een geimproviseerde persconferentie.

Donderdag, 2 juni — Hoewel de situatie door de leiding van het beleidscentrum wordt gekarakteriseerd als ,,windstilte", ontstaan er openingen in het gesprek tussen beleidsmensen en treinkapers.
De terroristen schieten op zendmasten, die volgens hen niet ver genoeg van de trein staan.

Vrijdag, 3 juni — De regering komt met de treinkapers tot overeenstemming over de mensen, die als eerste contactpersonen kunnen fungeren.
Het zijn de 49-jarige mevrouw Josina Soumokil, weduwe van een Zuidmolukse verzetssitrijder, die in 1966 in Djakarta werd geëxecuteerd en de 56-jarige dr. Hassan Tan, die jarenlang huisarts in een Zuidmoluks kamp is geweest. Mevrouw Soumokil speelde een belangrijke rol bij de oplossing van het gijzelingsdrama van Wijster in 1975.

Zaterdag, 4 juni — Nadat er eerst telefonisch contact tussen het beleidscentrum en de treinkapers is geweest, gaan mevrouw Soumokil en dr. Tan 's middags naar de trein. De kapers hebben speciaal voor hen de Zuidmolukse vlag bij de deuropening geplaatst en een trapje laten kommen om het instappen te vergemakkelijken. Na een bijna zes uur durend gesprek, waarbij ook de warme maaltijd werd gebruikt, vertrokken de twee om zes minuten voor acht.
Ruim een uur verbleven ze daar op het beleidscentrum in Assen. Justitie-woordvoerders wilden geen bijzonderheden geven over het gevoerde gesprek. Wel werd meegedeeld, dat dr. Tan desgevraagd te horen had gekregen, dat de gezondheidstoestand van de treinpassagiers redelijk goed was.

Zondag, 5 juni — De treinkapers laten om 19.20 uur twee zwangere vrouwen vrij: de 31-jarige Annie Brouwer-Korf uit Nijmegen en de 25-jarige Nellie Ellenbroek-Prinsen uit het Overijsselse Wierden. Om de vrijlating van de laatste is door net beleidsteam herhaaldelijk verzocht, aangezien ze vijf maanden zwanger is. Het initiatief tot de vrijlating is, volgens de officiële lezing, van de treinkapers uitgegaan. De beide vrouwen zijn uit de trein gehaald door de Zuidmolukse arts Tutuhatunewa uit Burum, lid van het kabinet van Manusama.
Van Agt zegt dat hot Nederlandse volk ongeduldig wordt. Hij vreest dat de betrekkingen tussen Europese Nederlanders en goedwillende Zuidmolukkers door het voortduren van de acties nog verder zullen verslechteren. Hij doet een dringend beroep op de Zuidmolukse gemeenschap om initiatieven te ontwikkelen die tot een oplossing van het drama kunnen leiden.

Maandag, 6 juni — De schoolbezetters weigeren, evenals vrijdag, het ontbijt te ontvangen van iemand anders dan de Zuidmolukse kleuteronderwijzeres, die het tot dan toe dagelijks heeft gebracht. De onderwijzeres moet namelijk weer voor de klas.

Dinsdag, 7 juni — Er wordt begonnen met een opvangprogramma voor de gegijzelde kinderen van de openbare lagere school, die anderhalve week geleden zijn vrijgelaten. Bijna alle ouders brengen hun kinderen naar het gebouw van de christelijke school, nadat een toe-

De Zuidmolukse contactpersonen dokter Tan en mevr Soumokil tijdens een persconferentie in de avonduren van 10 juni Zij verklaren dat hun pogingen om tot een vergelijk met de kapers te komen zijn mislukt

zegging is gekomen dat vijf politieagenten de wacht zullen houden.
De impasse in het overleg met de treinkapers duurt voort. De schoolbezetters weigeren weer het ontbijt. Bewindslieden overleggen met psychiater dr. Mulder: officieel is dit ,,even bijpraten".

Woensdag 8 juni — De treinkapers laten 's ochtends een zieke man vrij. Het is T. H. J van Hattem uit Soesterberg. Hij heeft tijdens de gijzeling last van zijn hart gekregen.

Donderdag, 9 juni — Mevr. Soumokil en dr. Tan gaan weer voor overleg naar de trein. Ze praten drie uur met de kapers. Over de resultaten van dit gesprek wordt een absoluut stilzwijgen in acht genomen. Verschillende woordvoerders van het beleidsteam uiten hun grote bezorgdheid over de gezondheidstoestand van de treinpassagiers. De gijzeling kan niet lang meer duren, aldus woordvoerders, anders is de kans groot dat er alleen nog gekreukelde mensen uit de trein komen.

Vrijdag, 10 juni — In de gespannen sfeer maken mevr. Soumokil en dr. Tan bekend, dat hun bemiddelingspogingen zijn mislukt door de halsstarrige houding van zowel de Nederlandse overheid als de Zuidmolukse treinkapers. Volgens dr. Tan kan een escalatie bij De Punt en Bovensmilde leiden tot een burgeroorlog tussen blank en bruin, waarvan de gevolgen niet te overzien zijn. De Nederlandse overheid zou, aldus dr. Tan, de ernst en de standvastigheid van de kapers niet moeten onderschatten.

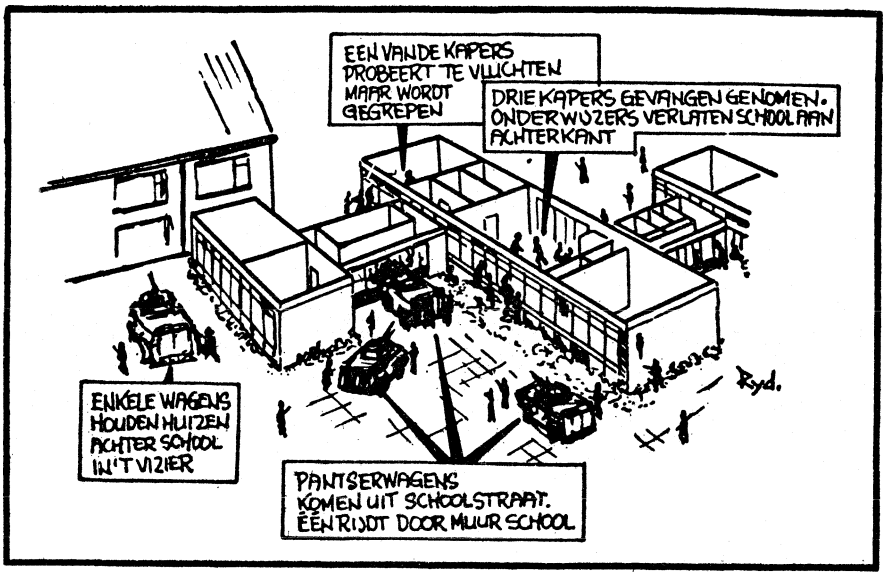

(Het Parool)

Militaire *bevrijdingsacties*

In de vroege ochtend van 11 juni heeft een tweevoudige militaire actie plaats gevonden, waarbij de gijzelaars in de trein en in de school zijn bevrijd.
Bij deze actie zijn acht doden gevallen: zes van de treinkapers en twee van de treinpassagiers; de laatsten waren de 40-jarige heer M. van Baarsel uit Elst en de 19-jarige mej. M. Monsjou uit Groningen.
Een van de treinkapers en zes van de gegijzelde passagiers raakten gewond. In de trein werden drie kapers aangehouden.
De vier leerkrachten in de school werden ongedeerd bevrijd. In de school werden vier bezetters gevangen genomen.
De militaire acties verliepen als volgt:
De militaire operatie bij de trein begint om vijf voor vijf met vuursalvo's uit tientallen wapens op de uitkijkposten en de compartimenten waar kapers lagen te slapen. Volgens passagiers in de trein is er ook gebruik gemaakt van knallen om schrik aan te jagen en om de gegijzelden op de vloer van de rijtuigen te krijgen. Ongeveer 80 militairen en politiemensen die de trein al dicht waren genaderd, bestormen de deuren en brengen kneedbommen tot ontploffing.
Tegelijkertijd gieren zes Starfighters van de luchtmacht vlak over de trein. Het angstaanjagende geluid van de straalmotoren wordt verstrekt door het geloei van de nabranders, die boven de trein worden opengezet en vuurslierten en rook achterlaten.
Een van de kapers stormt het eersteklas rijtuig binnen waar merendeels vrouwen liggen en vuurt. Hij schreeuwt dat iedereen op moet staan. Alleen de man uit Elst geeft er gevolg aan en wordt dodelijk getroffen. Mariniers die de trein zijn binnengestormd, maken de kaper onschadelijk.
Twintig minuten na de start van de actie komen de eerste passagiers uit de trein en begint ook de afvoer van doden en gewonden.
De verrassingsaanval bij de school in Bovensmilde begint om zeven voor vijf. Tien gevechtswagens met ratelende mitrailleurs naderen het gebouw van uit de Schoolstraat.
Een van de pantservoertuigen rijdt het schoolplein dwars over en ramt de ingang van het gebouw. De wagen rijdt enkele meters door en slaat een groot gat in een muur van een volgend gebouw. De deuren van het pantservoertuig openen zich en militairen gaan vurend verder de school in. Intussen hebben andere wagens met terreurbestrijders de school omsingeld. Het duurt even voordat de bezetters zijn gevonden. Drie man geven zich zonder strijd over. Een vierde probeert te vluchten, maar wordt ook gepakt.
De vier gegijzelde onderwijskrachten, twee mannen en twee vrouwen, verlaten het gebouw aan de achterkant.
Drie van de gevechtswagens nemen posities in tussen de school en de Zuidmolukse wijk daarachter. Ze richten hun zware mitrailleurs op huizen van waaruit zou zijn geschoten. De hele actie, waaraan ongeveer 40 man deelnemen, neemt minder dan een kwartier in beslag.

Eerste verklaring premier Den *Uyl*

Minister-president Den Uyl verklaarde in een eerste reactie op de gewelddadige beëindiging op 11 juni het volgende:

,,Zoals u uit het nieuws hebt gehoord, heeft de regering vannacht ingegrepen om een einde te maken aan de gijzeling in de school in Smilde en in de trein in De Punt. De gevoelens die ons nu vervullen zijn gemengd
Dank, dat een eind is gekomen aan de ondraaglijke kwelling van de gegijzelden en hun familieleden. Dankbaar ook jegens de mensen die met het ricico van eigen leven deze actie uitvoerden. Ook verdriet omdat bij deze actie doden zijn gevallen. Doden onder de gegijzelden en onder de kapers.
De regering wist dat dat mogelijk zou zijn. Daarom is zij pas daartoe overgegaan nadat bijna drie weken het wel-

haast bovenmenselijke is gedaan om langs de weg van geduld en overreding de gijzelingen te heeindigen Ten slotte zagen wij geen andere weg meer.
Wij konden en mochten de kapers niet straffeloos naar het buitenland laten gaan. Het zou slechts een uitnodiging zijn tot herhaling van afpersing met mensenlevens als inzet De regering mocht geen toezeggingen doen die ze niet waar kan maken Geen valse verwachtingen wekken Ook niet tegenover de Zuidmolukse gemeenschap in ons land.
De regering kon en mocht ook niet langer wachten tegenover de gegijzelden Dat geweld nodig was om een einde te maken aan de gijzeling ervaren wij als een nederlaag Maar wij moesten het gebruiken om erger te voorkotnen. Geweld in zichzelf lost niets op, maar soms is geweld geboden om oplossingen mogelijk te maken De regering wil over de verschrikking van deze weken heen voor allen in dit land, voor allen, een leven in vrede en veiligheid mogelijk maken. En ik vraag u daaraan uw medewerking te geven''

Persconferentie premier Den *Uyl* en *minister Van* Agt

In de ochtend van 11 juni hebben premier Den Uyl en minister Van Agt een persconferentie gegeven, waarop zij het besluit om tot het gebruik van geweld over te gaan nader toelichtten.
De minister-president zei o.m., dat van het begin af aan door de regering is getracht door geduld en overreding een situatie te bereiken, waarin de kaping van de trein kon worden beëindigd. Maar ook van het begin af aan heeft die regering voorzien, aldus Den Uyl, dat van geweld gebruik gemaakt moest worden.

Voor het kabinet gold dat de eisen die de kapers hadden gedeponeerd volstrekt onaanvaardbaar waren. Van het begin af aan is ook duidelijk in de contacten gesteld, dat niet in aanmerking kon komen dat gegijzelden naar het buitenland konden worden weggevoerd. Evenzeer was voor de regering onaanvaardbaar een vrije aftocht van kapers en overvallers.
Zoiets komt neer op een uitnodiging tot herhaling en stelt vrije burgers bloot aan afpersing, aldus de minister-presiderli. Volgens hem kon de oplossing ook niet gezocht worden in een aftocht van deze kapers en anderen per vliegtuig naar het buitenland. Dit was volstrekt onuitvoerbaar.
Gebleken is dat geen land bereid was de kapers op te vangen. Trouwens, de regering kon geen verantwoordelijkheid aanvaarden. aldus Den Uyl, voor een dergelijke oplossing. Ook de politieke eisen van de Zuidmolukse Kapers, die in de laatste fase van de gijzeling tot uitdrukking kwamen, waren onuitvoerbaar, zo zei Den Uyl.
Hij toonde begrip voor Xe situatie die nu is ontstaan en waarin tot teleurstelling en verbittering aanleiding kan zijn. De regering moest evenwel duidelijk rekening houden met de psychologische aftakeling in de trein en het gebrek aan enig uitzicht op overreding van de kapers. Drie weken lang is geprobeerd door overreding tot een oplossing te komen.
Op zichzelf ziet de regering het gebruik van geweld als een nederlaag, zei de minister-president, omdat het gebruik van geweld gemakkelijk opnieuw geweld oproept. De acties waren zodanig opgezet, aldus de minister-president, dat er een minimum aan risico's in schuilde.
Wat de regering nu voor ogen staat, zei Den Uyl, is uiteraard de eerste zorg voor degenen die gegijzeld waren, maar ook de zorg voor de toekomstige samenleving van de Zuidmolukkers in onze gemeenschap.
Met nadruk zei Den Uyl dat de Zuidmolukkers, ook na wat er allemaal gebeurd is, gelijke rechten hebben op bescherming en ontplooiing in onze samenleving.
Ook de Zuidmolukkers zijn volstrekt gelijkwaardige burgers. Wel zijn ook zij onderhevig aan onze wetten en regels, aldus de minister-president. De regering is er zich van bewust dat de gijzelingen een uiterste beproeving van onze samenleving inhouden.

Minister Van Agt sloot zich aan bij de gevoeiens van verslagenheid van de premier over de ,,bijzonder trieste beslissing die genomen moest worden''. De uitvoering van de actie was zijns inziens op ,,uiterst kundige rn moedige wijze'' geschied.

Minister Van Agt zei dat de regering steeds duidelijk hnnft gemaakt dat de gijzelhouders niet met de gegijzelden het land zouden mogen verlaten. Het ,,afschuwelijke dilemma'' dat de gijzeling van de schoolkinderen opleverde, bracht de regering ertoe vrije aftocht van de kapers in uitzicht te stellen, ,,voorzover ons dat mogelijk was''.
Voorwaarde was wel dat het land van bestemming kon worden genoemd. Dat is nooit geschied, En daarom was aftocht van de kapers naar het buitenland onaanvaardbaar.
Een en andermaal is de kapers van de trein en de bezetters van de school duidelijk gemaakt dat het gebruik van geweld door de Nederlandse regering niet kon worden uitgesloten. Op 9 juni is dit standpunt nog eens door mevrouw Soumokil en dokter Tan overgebracht.
Het was de contactpersonen helaas niet gelukt de kapers duidelijk te maken ,,dat hun optreden heilloos was''. ,,We hebben mede geopereerd vanuit de overtuiging dat zo'n kaping en bezetting niet gehonoreerd kunnen worden met beloften en toezeggingen, die zonder kaping of bezetting zouden zijn verkregen''.
,,Het zou onwijs beleid zijn een illusie te wekken die op lange termijn tot frustraties — bron voor nieuw geweld — zou leiden,'' aldus Van Agt.
Van Agt zei dat de ministersploeg in de ,,grootste samenhorigheid had gewerkt''. De beslissing tot de actie is 's avonds op 10 juni genomen, overigens nog voor dokter Tan en mevrouw Soumokil hun verklaring in het perscentrum aflegden.
In die verklaring zag de regering op zichzelf geen aanleiding nog van de actie af te zien. ,,Ik verzoek u te geloven dat het niet anders kon'', aldus Van Agt, die in dat verband sprak van aanwijzingen dat snelle verslechtering van de gezondheidstoestand van de inzittenden van de trein dreigde; bovendien bleek het optreden van de kapers zodanig verhard dat het risico van intimidatie van de treinpassagiers gevreesd moest worden.
Voor de toekomst zei Van Agt dat de Nederlandse regering mede als doelstelling de verhoging van de veiligheid heeft. Hij noemde in dat verband de vier maanden eerder voorgestelde wijziging van de Wapenwet, waarin een verhoging van de strafmaat wegens onwettig wapenbezit wordt voorgesteld en gemakkelijker optreden van de politie mogelijk wordt gemaakt. Volgens Van Agt wordt in het ontwerp, ondanks alle geleverde kritiek, wel degelijk de grens van de democratische rechtsorde in het oog gehouden.

Reacties van *Zuidmolukse* zijde

Zuidmolukse jongeren in Assen, Bovensmilde en andere plaatsen ga-

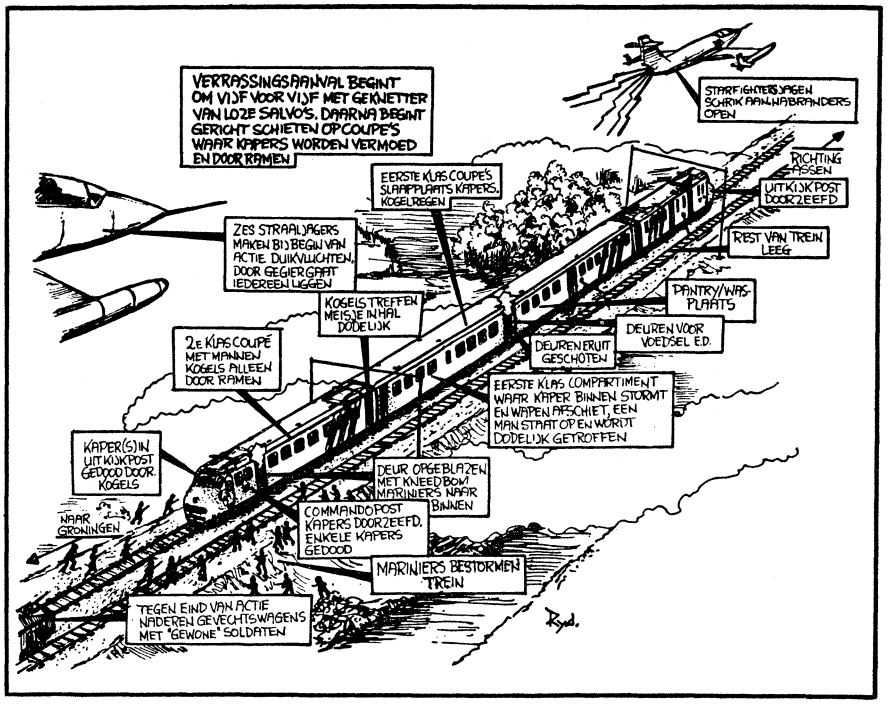

(Het Parool)

ven na de bevrijding van de gijzelaars een verklaring uit, waarin zij o.m. zeiden: ,,Trein en school zijn op laffe wijze aangevallen. De Nederlandse regering heeft zich niet aan haar woord gehouden. Zij is volledig verantwoordelijk voor de gevolgen. De regering zet het leven van mensen op het spel."

Op zijn persconferentie zei premier Den Uyl desgevraagd, dat hij de verklaring van de Zuidmolukse jongeren ,,ten zeerste betreurt". Zij mist elke grond: de zaak wordt in feite op haar kop gezet, aldus de premier. Ik meen, dat door de beeindiging van gijzelingen een situatie is ontstaan, waarin de regering niet over woorden moet vallen, maar moet zoeken naar wegen ter verbetering van de verstandhouding tussen de Nederlandse en Zuidmolukse bevolking, zei hij.

Ir. J. H. Manusama, ,,president in ballingschap" van de republiek der vrije Zuid-Molukken, zei ,,met verdriet" kennis te hebben genomen van de tol, die de ontzetting van de gijzelaars in Bovensmelde en De Punt heeft geëist".

De beslissing tot militair ingrijpen noemde hij, in de gegeven omstandigheden, ,,begrijpelijk".

Ir. Manusama zei in een telefoongesprek met het ANP, dat elke regering zoiets zou hebben moeten ondernemen. ,,Was er op ons eigen territoire iets dergelijks gebeurd, dan zouden ook wij tot actie hebben moeten overgaan".

Manusama zei zijn reactie als ,,buitenstaander" te geven. Op de vraag wat hij daarmee bedoelde zei hij dat hij weliswaar ,,in grote trekken" van de ontwikkelingen op de hoogte is gebleven, maar niet tot in alle bijzonderheden.

,,Ik kan niet beoordelen of de deskundigen de toestand juist hebben getaxeerd en of het tijdstip van ingrijpen correct was", zei Manusama nog. De RMS-president zei de toekomst ,,niet zonder zorg" tegemoet te zien ,,Ik hoop dat het gezonde en redelijke verstand de overhand zal krijgen, speciaal bij onze eigen mensen".

,,Ik hoop verder", aldus Manusama, ,,dat de Nederlandse bevolking zich zal realiseren dat het overgrote deel van de Zuidmolukkers de gang van zaken zeer betreurt"

Etty Aponno, voorzitter van de Vrije Zuidmolukse jongeren, betreurt dat er aan beide zijden doden zijn gevallen. De actie is van Nederlands standpunt uit gezien begrijpelijk, vond hij. Overigens gelooft hij dat dokter Tan nog twee of drie dagen de tijd had moeten krijgen ,,Dan hadden de jongens in de trein hun standpunt wel gewijzigd". De Nederlandse regering heeft niet alles geprobeerd, meent hij.

Aponno stelt zich niet achter de vei-klaring van Pattimura Assen en betreurt dat allerlei groepjes Molukkers maar op eigen houtje verklaringen uitgeven.

Helaas opereert Pattimura Assen op zichzelf, er is geen contact met de top van de Vrije Zuidmolukse jongeren, aldus Aponno, die wel vindt dat ook de Zuidmolukse gemeenschap verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen draagt. ,,Wij lopen daar niet van weg."

Hij verwijt de Nederlandse regering te weinig te zijn ingegaan op de goodwill, die de bezetters van de school en de trein hebben getoond. Na het vrijlaten van de schoolkinderen was er een gesprekbasis, aldus Aponno, die meent dat de Nederlandse regering zich voor haar beslissing tot actie over te gaan kan verantwoorden tegenover familie van de gijzelaars en de Molukkers

Spoedberaad Commissie overleg Zuid-Molukkers-Nederland

Op 12 juni heeft een bijzondere vergadering plaats gevonden van de Commissie overleg Zuid-Molukkers –Nederland.

De gemengde commissie is in 1976 ingesteld naar aanleiding van de treinkaping bij Wijster en de bezetting van de Indonesische consulaat in Amsterdam. Er zijn twee voorzitter: prof. dr. A. J. F. Köbben uit Abcoude en de Zuidmolukker L. C H Mantouw uit Tiel.

De taak van de commissie is zich te beraden over de problemen in de Nederlandse samenleving, die zijn ontstaan doordat onder Zuidmolukkers in Nederland verwachtingen leven en politieke idealen worden nagestreefd, die de Nederlandse overheid niet kan delen, maar waarvan zij het bestaan en de ernst onderkent.

Van Nederlandse zijde name op 12 juni aan het overleg o.m. deel de ministers Van Agt (justitie) en Van Doorn (CRM) en staatssecretaris Zeevalking (justitie). Van Zuidmolukse zijde waren o.a. aanwezig ir. Manusama en de leden van zijn ,,kabinet" Lokollo, Tutuhatunewa, Latumahina, Piriasa en Nikijulu.

In een verklaring, die na het overleg werd uitgegeven, werd het beraad ,,waardevol en constructief genoemd.

Volgens commissie-voorzitter prof. Köbben hebben de Nederlandse bewindslieden, die aan het overleg deelnamen, openhartig antwoord gegeven op kritische vragen, die van Zuidmolukse kant zijn gesteld, onder meer op het beleid met betrekking tot de gijzelingen.

Köbben zei ook, dat er sprake was van ,,een belangrijke mate van begrip voor elkaars standpunt". Hij uitte bewondering voor het geduld, de openhartigheid en de aandacht van de drie bewindslieden.

Bij het bespreken van de taak van de commissie is een aantal ,,nuttige suggesties" over verdere activiteiten gedaan. Deze zullen binnenkort nader worden bestudeerd.

Begrafenis gedode treinkapers

De zes gedode treinkapers zijn op 14 juni in Assen begraven. Hun begrafenis was geheel in Zuidmolukse handen gegeven, nadat in overleg met de politie was besloten, dat de Zuidmolukse ordedienst niet in militair tenue zou verschijnen.

In de kerkdienst, die om elf uur begon, verklaarde ir. Manusama, dat hij zijn woorden van 11 juni, dat hij begrip had voor het besluit van de Nederlandse regering de gijzelingen met geweld te beëindigen, betreurde. Hij zei zich niet gerealiseerd te hebben, dat hij vooral familie en nabestaanden der omgekomenen gekwetst heeft met zijn woorden.

Hij heeft daarvoor zijn excuses aangeboden. Wel herhaalde hij, niet verantwoordelijk te kunnen zijn voor de actie van de kapers.

Na de kerkdienst vertrok een lange processie over de rondweg buiten Assen naar de begraafplaats Boskamp, waar de zes treinkapers in een gezamenlijk graf te aarde zijn besteld

Verklaring premier Den Uyl in Tweede Kamer

Minister-president Den Uyl heeft op 14 juni in de Tweede Kamer een verklaring afgelegd, waarin hij o.m. het besluitvormingsproces binnen de regering, leidend tot de beslissing tot gewelddadige beëindiging van de gijzelingen, nader toelichtte. De verklaring van de premier luidde aldus:

Het eerste woord, dat ik hier namens de regering spreek is een woord van meeleven en deernis met de familieleden van de beide gegijzelden die als gevolg van de gruwelijke gijzeling zijn omgekomen. Ik ben mij voorts bewust, dat ik deze verklaring afleg op het moment waarop de begrafenis plaatsvindt van zes jonge Zuidmolukse mensen die zich schuldig hebben gemaakt aan deze daad. Ook naar hun ouders en familieleden gaan onze gedachten uit.

De regering heeft na de bezetting van de school in Bovensmilde en de kaping van de trein bij Onnen voor ogen gestaan het bevrijden van de gegijzelden en het sparen van hun leven onder inachtneming van elementaire normen. Zo heeft de regering van het begin af gesteld, dat het meenemen van gegijzelden door overvallers, zoals door hen geëist, niet in aanmerking komt.

Toen de vrijlating van de kinderen in de school in geding was, heeft de regering gesteld vrije aftocht van uitsluitend de overvallers, mits het land van bestemming zou worden genoemd.

De laatste is een beslissende voorwaarde. Immers, wordt daarover geen zekerheid verkregen, dan betekent een zogenaamde vrije aftocht, dat in feite een vliegtuigbemanning tot gegijzelde wordt gemaakt en nooit — hoe hoog de prijs ook is — mag een regering dat doen. Een mogelijk land van bestemming is nooit genoemd en daarmee kwam die mogelijkheid te vervallen. De regering achtte die ook temeer uitgesloten naarmate de overvallers in hun dreigingen en eisen verhardden.

De regering heeft getracht de Zuidmolukkers te bewegen tot optreden ten behoeve van de vrijlating van de gegijzelden.

Tot de elfde dag van de gijzeling hebben de treinkapers elke benadering door con-

tactpersonen of bemiddelaars onder het uiten van ernstige bedreigingen van de hand gewezen. Na het bezoek van mevr. Soumokil en dokter Tan aan de trein op zaterdag 4 juni bleken de kapers vast te houden aan hun schriftelijk geformuleerde eisen van vrije aftocht per vliegtuig naar het buitenland met medeneming van de gedetineerden.

In een zevental gesprekken tussen 23 mei en 6 juni met leden van het crisiscentrum van de Zuidmolukkers heeft de regering duidelijk gemaakt dat zij aan die eisen niet kon en niet mocht toegeven. De minister van justitie heeft dat persoonlijk gedaan tegenover de Zuidmolukse contactpersonen op 7 juni te Assen. De Contactpersonen brachten na een tweede bezoek op de achttiende dag van de gijzeling opnieuw een schriftelijke boodschap aan de Nederlandse regering mee terug. In die boodschap werd gezegd: wij hebben slechts twee dingen voor ogen: of vertrek naar het buitenland, of de dood en in die boodschap werden ook alle treinreizigers met de dood bedreigd. Op jongstleden vrijdag werd uit de trein meegedeeld, dat geen enkele communicatie meer mogelijk zou zijn! tenzij de regering de eisen volledig inwilligde.

De regering heeft in nauw overleg met het beleidscentrum te Assen de conclusie moeten trekken, dat na bijna drie weken elk uitzicht op overreding van de kapers — zo ooit aanwezig — was weggevallen. De regering had zich bewust te zijn, dat langer voortduren van de gijzeling ernstige en ook thans nog niet te overziene schade zou kunnen aanrichten aan de gegijzelden.

Ze had te overwegen, dat alsnog toegeven aan de eisen een vrijbrief voor herhaling zou betekenen. Een verantwoordelijkheid, die de regering niet mocht en niet wilde nemen.

In die afweging is vrijdagavond besloten, met toepassing van geweld een einde te maken aan beide gijzelingen. Wij, de direct betrokken bewindslieden, hebben dat besluit — zo heb ik zaterdag gezegd — ervaren als een nederlaag. Wij hebben gehoopt door geduld en overreding de bevrijding van de gegijzelden zonder geweld te bereiken. We hebben dag in dag uit de middelen gewogen, die daartoe dienstbaar konden zijn. Wij hebben uiteindelijk geen andere weg meer gezien. Wij waren ons bewust dat de toepassing van geweld gevolgen kon hebben voor de gegijzelden en voor de plaats van de Zuidmolukse gemeenschap in de Nederlandse samenleving. Wij waren en zijn overtuigd, dat niet ingrijpen ernstiger gevolgen zou hebben.

De regering is zich bewust, dat nog tal van vragen te beantwoorden zijn. Vragen over het preciese verloop van de gijzelingen, de contacten en de genomen beslissingen. Wat is gedaan na de gijzelingen in Wijster en Amsterdam om herhaling te voorkomen? Welke maatregelen neemt de regering thans om de rechtsorde te handhaven en veiligheid voor alle burgers te verzekeren? Hoe ziet de regering na het gebeurde de plaats van de Zuidmolukse gemeenschap in ons volk? De regering stelt zich voor in een stuk, dat de Kamer uiterlijk volgende week woensdagmorgen bereikt op deze vragen uitvoeriger in te gaan.

Voor dit ogenblik meen ik in deze verantwoording tegenover de Kamer te mogen volstaan met de dank van de regering uit te spreken aan al degenen die door hun begrip en zelfbeheersing erger hebben voorkonien. Dank aan de familieledenleden van de gegijzelden, de inwoners van Bovensmilde, de vertegenwoordigers van de Zuidnolukse genieenschap die tot bezinning hebben opgeroepen. de politiemensen en de militairen. die de actie hebben uitgevoerd en hen die voor de uitvoering daarvan verantwoordelijkheid hebben gedragen.

De regering blijft voor ogen staan een samenleving, waarin op grondslag van gelijkwaardigheid minderheden kunnen werken en leven. Waarin op grond van rechtsregels burgers afdoende worden beschermd.

Waarin het recht het geweld overwint.

(Het Parool, ANP, NRC/Handelsblad, Nederlandse Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 121/3 e.v. = 1976)

BELGIË

KABINET KRIJGT VERTROUWEN

Het nieuwe kabinet-Sindemans verkreeg op 9 juni het vertrouwen van de Kamer met 165 tegen 33 stemmen en 3 onthoudingen. Alleen de liberalen. de communisten en het VU-lid J. Valkeniers stemden tegen; het CVP-lid J, Verroken onthield zich, (De twee overige onthoudingen waren het gevolg van een afspraak met afwezige leden.)

De premier deed voorlezing van de regeringsverklaring op 7 juni. 's Anderendaags begon het kamerdebat. Het verliep zonder incidenten. Het regeerakkoord werd verdedigd door o.m. de partijvoorzitters Martens (CVP). Schiltz (VU), Gendebien (RW), en de fractievoorzitters Brouhon (BSP), Havelange (FDF) en Desmarets (PSC). Voor kritiek zorgden de partijvoorzitters Grootjans (PVV), Damseaux (PRLW) en Van Geyt (comm.) en ook Risopoulos (PL) en Valkeniers (VU). De fractievoorzitter van de VU, Fr. Baert, reageerde positief op het gemeenschapsakkoord, maar noemde als negatieve punten de toekenning van het inschrijvingsrecht en het behoud en de uitbreiding van de taalfaciliteiten in het Brusselse randgebied. Ook J. Mangelschots (BSP) sprak in die zin. Premier Tindemans sprak de bewering van de liberalen Damseaux en Defraigne tegen, dat er een geheim akkoord zou bestaan betreffende amnestie voor de politiek veroordeelden van na dc Wereldoorlog, en zei dat enkel overeengekomen werd de kwestie van de sociale gevolgen der repressie nader te bekijken.

In de Senaat begon het debat op 10 juni. De kritiek kwain van de liberalen en van bet gewezen VU-lid L. Claes en het VU-lid R. Maes. De regering kreeg het vertrouwen op 14 juni met 130 tegen 24 stemmen en 5 onthoudingen. Met de liberalen stemden Claes en Maes tegen. Onthielden zich: Goemans (VU), Jurisasen (VU), Perin (PRLW), Staels-Dompas (CVP) en Descamps (Afspraak).

Regeringsverklaring

De tekst van de door premier Tindemans op 7 juni voorgelezen regeringsverklaring luidt als volgt:

„De akkoorden voor de vorming van de regering, die zich vandaag aan u voorstelt, vergden zowat 200 uren onderhandelingen. Dit betekent een berg aan inspanningen, bemiddeling, verbeelding en wilskracht, die nodig waren om de moeilijkheden en tegenstellingen te boven te koinen. De inhoud van deze akkoorden is u bekend en de debatten, die morgen zullen aanvangen, zullen oppositie en meerderheid in staat stellen om zowel de verdiensten als de zwakke kanten van dit akkoord te bespreken. Ik zal dus uw aandacht niet vragen voor een synthese ervan, die trouwens alleen maar nutteloos en onvolledig zou zijn.

Ik zou echter, met klem, aan de vertegenwoordigers van het land en aan het land zelf willen zeggen dat, indien de tot stand gekomen meerderheid, die 80% van de kiezers vertegenwoordigt, deze nooit geziene inspanning heeft geleverd, het duidelijk was voor ieder onbevooroordeeld waarnemer dat men diende te slagen, wilde men niet stuurloos op drift geraken.

België wordt geconfronteerd met twee uitdagingen die, indien zij niet met succes worden te boven gekomen, voldoende ernstig blijken om de toekomst en het bestaan van het land fundamenteel, zo niet onherstelbaar te bezwaren.

Kort, maar naar ik hoop juist uitgedrukt, zou ik de aard van deze uitdagingen samenvattend kunnen omschrijven: willen de Belgen nog verder samenleven en op welke wijze? En zo ja, hoe kunnen wij hun de beste middelen verschaffen om in een menselijke, rechtvaardige en welvarende maatschappij samen te leven?

Om de draagwijdte van de door deze regering in te luiden nieuwe politiek juist af te meten, dient men ze te plaatsen tegen een historische achtergrond, waarin ons land, gelegen tussen grote culturen en beschavingen, de eigen identiteit van zijn gemeenschappen heeft weten te bevestigen. Want het is daarover dat het thans gaat, nu zoals eertijds. Het fundamenteel politiek akkoord dat aan de grondslag ligt van de regeringsverklaring, heeft een betekenis en een weerklank, zoals nooit tevoren.

Nu zoals destijds, gaat het voor ons om niets minder dan de plechtige bevestiging samen als Belgen te willen leven.

Ondanks de wisselvalligheid van zijn geschiedenis heeft dit land altijd in zichzelf de kracht gevonden om, in steeds gewijzigde machtsverhoudingen, zijn ontvoogding en ontwikkeling veilig te stellen. Vlamingen, Walen en Brusselaars, behorend tot onze twee gemeenschappen en onze drie gewesten, hebben de moed opgebracht om hun meest vastgeankerde oordelen en hun door het vuur der tegenstellingen gesmede overtuiging opnieuw in vraag te stellen. Vooringenomenheid en wantrouwen, voortgesproten uit eindeloze twisten, hebben in de loop der jaren het ontgoochelend stramien van ons openbaar leven geweven.

De moed en de bereidheid om een neerslachtig op zichzelf gekeerd zijn — een gevolg van aanhoudende polemieken — te beheersen. zijn de deugden die het

gemeenschapspact kenmerken. Zij hebben het afsluiten van dit pact mogelijk gemaakt en zijn inhoud bepaald. Dit belangrijk document is bij de regeringsverklaring gevoegd. In de komende maanden zal nog een volgehouden inspanning nodig zijn om het in teksten van wet en reglement om te zetten. Zijn definitieve uitwerking vergt bovendien een latere grondwetsherziening.

Selbstverständlich muss hierbei auch an die deutschsprachigen Belgier gedacht werden. Fur ihre eigenen Probleme müssen angemessene Lösungen gefunden werden iin Augenblick der Verwirklichung der grossen Staatsreform.

Natuurlijk moet hierbij ook aan de Duitstalige Belgen worden gedacht voor hun problemen moeten aangepaste oplossingen worden gevonden op het ogenblik van de staatshervorming.

Indien wij het willen met voldoende vastberadenheid, edelmoedigheid en openheid van geest kan dit pact het handvest van de verzoening worden. Wie ziet daarentegen niet in, dat, zo wij gaan afwijken van de geest en van de letter van het pact, wij opnieuw het noodlottige pad zullen opgaan van onze oude twisten? Waartoe zouden deze ons leiden, vooral wanneer zij door bitterheid en ontgoocheling nog zouden worden aangewakkerd?

Deze regeringsverklaring is er geen zoals een andere. Zij legt de werking van de executieve veel verder dan de taken die haar gewoonlijk worden toegewezen.

Ongetwijfeld blijven vanzelfsprekend het zoeken naar een steeds grotere welvaart van de bevolking, het bepalen van een coherente en resolute strategie om de werkloosheid te bestrijden en de economie opnieuw aan te zwengelen, het voorwerp van onze voornaamste zorg. Doch bij dit alles komen het streven en de noodzakelijkheid om een beeld te tekenen van België, waarin onze gemeenschappen nieuwe hoopvolle redenen zullen vinden om het eigen lot in handen te nemen en tot een vruchtbare samenwerking te komen.

De verheven taak waartoe de regering het land, en in de eerste plaats de nationale vertegenwoordiging uitnodigt, komt neer op het geven van een nieuwe gestalte aan ons land.

Een land, dat betekent niet de staat die wij ondergaan, maar het ideaal dat wij op ons nemen. Het is de som van de realiteiten die uit het hart en de rede voortvloeien en die ons aanzetten om samen te leven. De taak waartoe wij u uitnodigen bestaat erin een nieuwe inventaris op te stellen van deze redenen. De wending van onze geschiedenis legt ons dringend deze taak op en wij dienen haar volhardend voort te zetten.

Een tweede imperatief houdt in dat wij weigeren de zware gevolgen van een wereldcrisis passief te ondergaan, die de grondslagen van ons sociaal-economisch systeem ondermijnt.

De waarheid is dat ons land, met zijn open en kwetsbare economie, het slachtoffer dreigt te worden van een relatief verarmingsproces. Deze waarheid moeten wij duidelijk uitleggen aan alle burgers opdat zij zouden begrijpen welke oplossingen de regering voorstelt en hoe zij die meent te kunnen uitwerken. De verarming die ons bedreigt schuilt vooreerst in de absolute schaarste aan een aantal vitale grondstoffen en basisprodukten, gepaard gaande met zeer sterke internationale prijsstijgingen. Vandaar de noodzaak van een vooruitziend energie- en grondstoffenbeleid.

Een tweede factor van mogelijke verarming schuilt in de overdracht van economische activiteiten naar andere landen en werelddelen ingevolge het ontstaan van een nieuwe internationale arbeidsverdeling.

De nieuwe internationale economische orde, waaraan België zal medewerken veronderstelt evenwel in eigen land een herstructurering en een omschakeling van een belangrijk deel van onze economie, zonder hierbij in een neo-protectionistische politiek te vervallen.

Deze voor de westerse wereld, en speciaal ook voor België gewenste ontwikkeling betekent een enorme uitdaging die een snelle ombuiging vereist van ons industrieel beleid naar sectoren met hoge toegevoegde waarde en naar intens technologische activiteiten. De contractuele planning, de aanpassing van onze ondernemingen, niet het minst de ontwikkeling van de kleine en middelgrote ondernemingen, een doeltreffend exportbeleid zijn daartoe belangrijke hefbomen, zoals uitvoerig aangeduid in het regeerakkoord.

De derde factor van potentiële verarming is zonder twijfel de inflatie, die de werkgelegenheid kan vernietigen. De inflatie heeft zowel nationale als internationale oorzaken. Daarom zal de regering, naast haar internationale actie, een volledig instrumentarium van anti-inflatoire maatregelen aanwenden, voornamelijk op het vlak van de monetaire politiek, de overheidsfinanciën en de beheersing van de prijzen en kosten.

In dit kader vormt de budgettaire sanering één van de hoofdbekommernissen van de regering.

Het stimuleren van de economische activiteit en het bevorderen van de werkgelegenheid zullen zonder twijfel een positieve weerslag hebben op de overheidsfinanciën. Een onmiddellijke terugkeer tot het budgettair evenwicht in deze tijd, die nog behoefte heeft aan relance, niet aangewezen. Niettemin zal de regering zonder verwijl een vijfjarenplan voor de sanering van de overheidsfinanciën opstellen en dit krachtdadig uitvoeren.

Aanvullende inkomsten zullen in de eerste plaats worden gezocht in de strijd tegen de belastingontduiking. Bovendien zal de regering nagaan hoe een billijker verdeling van de belastingen mogelijk kan worden gemaakt.

De meest pijnlijke en tevens sociaal de meest onduldbare vorm van verarming is ongetwijfeld de werkloosheid. Zij is het gevolg van de economische crisis en bovendien van twee nieuwe, voorheen onbekende verschijnselen, nl. het groter aanbod van vrouwelijke werkkrachten en de sterke aangroei van onze jonge beroepsbevolking.

De regering beschouwt de succesvolle bestrijding van de werkloosheid — ook in haar structurele aspecten — als absoluut prioritair. In onze gemengde economie, vereist de verwezenlijking van de volledige tewerkstelling de inzet, zowel van het privé-intiatief dat door de regering krachtig zal worden aangemoedigd als van het overheidsinitiatief, dat op voet van gelijkheid en onder eerlijke concurrentievoorwaarden moet bijdragen tot het versterken en vernieuwen van onze industriële structuren.

De regering zal de ondernomen actie inzake de arbeidsplaatspremies en de stages verderzetten. Zij zal zich bijzonder inspannen om het aantal door de overheid tewerkgestelde werklozen op te voeren, o.m. door een bijzonder tijdelijk kader in te voeren. Tenslotte zal zij de beroepsopleiding versnellen, vooral in de beroepen, waar er een tekort aan werkkrachten is. Tegelijkertijd zal zij de initiatieven nemen om de handarbeid te herwaarderen.

Deze vier uitdagingen, die evenveel onmiskenbare gevaren inhouden voor een relatieve verarming van ons land, kunnen echter door een krachtig beleid, gesteund op de medewerking van alle burgers, tot vier grote kansen worden omgebogen

- De nieuwe internationale economische orde, waardoor een groter en billijker gespreide welvaart in de wereld tot stand komt;
- Het oordeelkundig gebruik van de grondstoffen en energie waardoor verspillingen worden tegengegaan;
- De onverdroten strijd tegen de inflatie waardoor de concurrentiekracht van onze economie wordt beveiligd;
- De volledige tewerkstelling vooral van de jongere generaties, waardoor hun beroepsopleiding en werkkracht zullen worden gevaloriseerd.

Al deze elementen moeten de basis vormen van nieuwe economische en sociale vooruitgang. Om dit te bereiken, doet de regering een beroep op de sociale partners om, door overleg, de noodzakelijke sociale consensus tot stand te brengen.

Het economisch herstel en het opnieuw op gang brengen van een voldoende economische groei zijn evenwel geen doeleinden op zichzelf. De regering gaat ervan uit dat niet alleen de kwaliteit van de goederen, die worden geproduceerd, belangrijk is, maar veeleer de kwaliteit van het leven.

Het ligt niet in mijn bedoeling, ik herhaal het, alle punten van het regeerakkoord betreffende het sociaal beleid op te sommen.

Niettemin wens ik enkele bijzondere Punten ervan te onderstrepen. De kwaliteit van het leven hangt af van de kwaliteit van de mens. Gelijkere en grotere kansen tot ontplooiing in de ruimste zin en sociale vooruitgang zullen tot stand worden gebracht opdat ieder mens maximaal zijn mogelijkheden zou kunnen ontwikkelen.

Fundamenteel bij de politiek van de regering zal zijn de verbetering van het lot der minstbegunstigden in de maatschappij. Zo worden de welvaartsvastheid van de sociale vergoedingen bevestigd, de pensioenen verhoogd en onrechtvaardigheden weggewerkt en het bestaansminimum opgetrokken. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de gehandicapten, inzonderheid door het harmoniseren van het statuut van de fysisch en mentaal gehandicapten en door het verhogen van de toelage voor de hulp van een derde persoon.

Het gezinsbeleid verdient heel bezondere aandacht. Daarom zullen speciale maatregelen worden getroffen om de gezinnen te helpen opdat zij hun taken op menselijk, sociaal en educatief gebied ten volle zullen kunnen waarnemen.

Waar nog juridische ongelijkheden bestaan tussen man en vrouw, zullen deze worden weggewerkt. De bescherming van de persoonlijke levensfeer zal bij de wet worden gewaarborgd. De veiligheid van de burgers zal het voorwerp uitmaken van de bijzondere aandacht van de regering. Het leefmilieu zal een constante inspanning vergen, willen wij onze wereld bewoonbaar houden.

Bij een politiek ter verbetering en ter beveiliging van het leefmilieu horen ook de ruimtelijke ordening, de vernieuwing van onze steden en landelijke gewesten, evenals een huisvestingsbeleid, aangepast aan elk der gewesten.

Het gemeenschappelijk vervoer, de so-

ciale huisvesting, de inedisch-sociale instellingen voor gezinshulp en de zorg voor de derde leeftijd staan op de lijst van de prioriteiten voor deze regering.
Bij het gezondheidsbeleid zal nadruk gelegd worden op de opvoeding tot gezondheid, een betere organisatie van de preventieve geneeskunde, een doelmatiger organisatie van de geneeskundige verzorging mei Kwantitatieve en kwalitatieve controle, een strenge planning van de ziekenhuizen en de zware uitrusting, een doelmatige controle op de oriizen der gerieesiniddelen en der farmaceutische specialiteiten
Het stelsel van de maatschappelijke zekerheid vormt de basis voor een efficiente bescherming van de burger tegen de onzekerheden van het bestaan
Gegroeid uit de strijd tegen de grootste noden bij de zwakkeren in de maatschappil, zijn wij nu op een ogenblik gekomen dat wij de moed moeten hebben het gehele stelsel, en in het byzonder de ziekte- en invaliditeitsverzekering, aan een grondig onderzoek te onderwerpen, rekening houdend met de doelmatigheid van het stelsel, de nieuwe behoeften, de demografische ontwikkeling en de scheeftrekkingen die met de tijd gegroeid zijn
Deze hervormingen kunnen maar uitgevoerd worden in overleg met de sociale gesprekspartners, en met het oog op een betere harmonisatie van het bestaande stelsel Het doel is een rechtvaardiger verdeling der inkomens te bereiken, samen inet een vereenvoudiging van de instellingen en de administratieve formaliteiten
Een nieuwe sociale programmatie zal worden uitgewerkt in het kader van een geleidelijke hervorming van de stelsels
Voor land- en tuinbouw breekt een nieuw tijdvak aan Verschillende aspecten van deze beroepen zullen worden toevertrouwd aan de gewesten
Anderzijds vormt landbouw de sector waar de Europese integratie het verst is doorgedreven Een Europees beleid dat rekening houdt met onze produktiemogelijkheden enerzijds, de behoeften en de honger in de wereld anderzijds, zal met kracht worden verdedigd Het inkomen van de bevolking, die in die sectoren werkzaam is, moet gelijke tred houden met de evolutie in andere, vergelijkbare sectoren
Het herstel van het vertrouwen binnen de ondernemingen is een belangrijke voorwaarde om tot economische vernieuwing, volledige tewerkstelling en waarachtige sociale vooruitgang te komen. Veel zou kunnen worden bereikt, indien de arbeiders beter werden voorgelicht inzake de beslissingen die in de ondernemingen worden genomen, vooral dan in de grote ondernemingen
Een meer verregaande hervormirig van de onderneming kan echter pas worden voorgesteld na zorgvuldig overleg en akkoord met de bij de onderneming betrokken sociale gesprekspartners
Wij mogen niet vergeten dat het programma, dat wij u voorstellen. alleen in een ruimer internationaal kader kan worden gerealiseerd
De laatste tijd is gebleken hoe broos de Europese constructie nog is en hoe weinig wil er aanwezig is om deze constructie te versterken. België blijft ijveren voor een grotere Europese eenmaking, voor een rechtstreeks gekozen Europees parlement met reële bevoegdheid, voor een verbetering van het besluitvormingsmechanisme, vooral nu nieuwe kandidaten voor de deur stam.
Voor onze verdediging blijven wij lid van de NAVO waarbij als stelregel geldt: maximale aanwending van manschappen en middelen met een maximum aan doelmatigheid bij een minimum aan lasten voor de bevolking
Daarnaast blijft België ijveren voor een evenwichtige, gelijktijdige en gecontroleerde ontwapening.
Wat de ontwikkelingslanden betreft. berust onze houding op drie pijlers: een nieuwe internationale economische orde, een aangepaste ontwikkelingsstrategie, en een aanpassing van de middelen en instrumenten van ons ontwikkelingsbeleid.

Ik heb getracht u de geest te schetsen die deze regering moet bezielen en de grote opties die wenden genomen Nationaal en internationaal staat onze generatie voor een uitzonderlijke uitdaging. Om ze te beantwoorden is de medewerking van velen nodig. Derhalve kan ik zeggen dat de coalitie die — ik ben ervan overtuigd — kan rekenen op de steun van een groot deel van de bevolking, de grote uitdaging wil aan\-aarden eri aldus ook de regering van de grote kans wordt. Deze regering moet het land uit de economische crisis optillen en de periode van na de crisis voorbereiden en inluiden
De jaren zestig vormden de bloeitijd van de consumptiemaatschappij, gekenmerkt door de langste periode van econoinische groei uit de hele geschiedenis.
De jaren zeventig waren de periode van de grote vragen en het in vraag-stellen. Normaal moet deze regering de jaren tachtig bereiken en dus het scharnier vormen tussen verleden en toekomst tussen industriele en post-industriële maatschappij
In deze tijdsspanne zal België ook zijn staatsstructuur fundamenteel moeten herzien ten einde gemeenschappen en gewesten spontaner en daardoor meer te verenigen, dank zij het toekennen van grotere bevoegdheden en bijgevolg ook van grotere verantwoordelijkheid.
Het moet een tijd zijn waarin de mens, bedreigd met vernietiging van zijn persoonlijkheid, de volheid van zijn rechten zal genieten Voor ons moeten de rechten van de mens hun vertaling vinden in de wetgeving, om. in de sociale wetgeving.
Het moet een tijd zijn waarin het gezin als onmisbare schakel in de samenleving een bijzondere inspanning verdient. Het zal de tijd zijn waarin de juiste verhouding tussen individu, gezin en gemeenschap zal worden gevonden.

Wij moeten verhinderen dat de regering zou worden afgetakeld tot de zwakste schakel in de besluitvorming. Daartoe is allereerst vereist dat de regering zou kunnen steunen op de grootst mogelijke consensus van het parlement, dat in onze politieke democratie de bevolking vertegenwoordigt en dat zij permanent overleg pleegt met de georganiseerde sociaaleconomische krachten.
Een tweede vereiste is dat de regering op ondubbelzinnige wijze het algemeen belang zou vooropstellen, een maximale solidariteit van de burgers zou bekomen, zich zou inzetten voor de zwaksten en de minstbedeelden, ten strijde zou trekken tegen onaanvaardbare voorrechten, de rechten van allen zou verdedigen en de moed zou opbrengen de burgers te wijzen op hun plichten, als noodzakelijke tegenhanger van hun rechten
De regering weet dat zij door haar programma en door deze verklaring een risico neemt Maar het berekende risico, het durven en ondernemen maakt deel uit van het leven, van het bedrijfsleven, van de wetenschap, van het staatsleven.
Een regering alleen kan dit niet aan, zij heeft daarvoor de meerderheid nodig van het parlement de meerderheid ook van de publieke opinie. Ik kan nog aannemen dat in het, parlement niet iedereen het sociaal-economische programma van de regering aanvaardt Maar is het te vermetel te veronderstellen dat het onderscheid meerderheid-oppositie zou wegvallen wanneer het gaat om het aanvaarden en verwezenlijken van het communautair pact"
In ieder geval stel ik uitrukkelijk de vraag· is het ondenkbaar dat wij op dit stuk een nationale unie zouden tot stand brengen, in een geest van grote verzoening en eenheid van inzicht wat de toekomst van het land betreft?
Zulke politiek zou ons land grotelijks eren, en bewijzen dat op cruciale ogenblikken van onze geschiedenis een beleid kan worden aanvaand dat ver verheven is boven personenkwesties, ambities of artificiële tegenstellingen.
Daarom richt de regering zich tot alle landgenoten, vooral tot diegenen die door hun constructieve houding willen bijdragen tot een waarachtige hernieuwing Wij moeten eveneens ervoor zorgen het beste onderwijs en de beste opvoeding voor onze kinderen mogelijk te maken Wij moeten iedereen de grootste ontwikkelingskansen bieden, vooal ook op professioneel vlak
Wij moeten er opnieuw naar streven arbeidsvreugde tot een normaal verschijnsel te maken. Wij moeten de ondernemingen aanmoedigen, orienteren, leiden, wij moeten deze wereld ook bewoonbaar maken voor kinderen, zieken, gehandicapteil, en mensen van de derde leeftijd.
Meer algemeen zal de regering ook maatregelen bestuderen die, in het raam van de vrede tussen de gemeeilschappen, zouden kunnen bijdragen tot de verzoening tussen alle burgers.
De regering die om uw vertrouwen vraagt is beslist geen gewone. Maar zij heeft de wil een aantal dingen. die ik veel te kort heb geschetst, te realiseren en ons land opnieuw sen benijdenswaardige plaats onder de volken te verschaffen.
Wellicht hoort u uit deze verklaring, ziet u in de regeringssamenstelling dat wij veranderen willen.
Daarom ook heb ik vertrouwen in de wil van het parlement om met ons de wijzigingen door te voeren in het belang van het land"

SPANJE

DIPLOMATIEKE BETREKKKINGEN MET MEXICO

Op 18 maart las de president van de sinds 1939 in Mexico gevestigde Spaanse regering in ballingschap, José Maldonado, een verklaring voor, waarin gesteld werd dat hij met de president van Mexico was overeengekomen de wederzijdse diplomatieke betrekkingen te beëindigen.
Mexico trok daarmee als laatste staat ter wereld de erkenning van de regering in ballingschap in.
Op 28 maart ondertekenden de ministers van buitenlandse zaken van Mexico en Spanje, resp. Santiago Roel Garcia en Marcelino Oreja Aguirre, te Parijs een akkoord over de vestiging van onderlinge diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau. *(Le Monde*. FAZ)

AFRIKA

MAROKKO

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

In aansluiting op de verkiezingen van gemeenteraden (12 nov. 1976) en van provinciale assemblees (25 jan. 1977) vonden op 3 juni de vele malen aangekondigde parlementsverkiezingen plaats (zie pag. 284/1 e.v.). Tweederde van de 264 door vaardigden moest rechtstreeks door het volk worden gekozen; één derde zou uit de gekozen gemeenteraden en uit de vertegenwoordigers van beroeps- en werknemersorganisaties worden gerecruteerd.

Voor de 176 rechtstreeks verkiesbare zetels hadden zich ruim 1.000 kandidaten aangemeld, o.w. 456 onafhankelijken, 161 voor de Istiqlal, 141 voor de Union socialiste des forces populaires (USFP) en 90 voor de Parti du progrès et du socialisme (PPS).

Volgens de in het weekeind van 5 juni bekendgemaakte uitslag bedroeg de opkomst 82%. De grote overwinnaars waren evenals bij de voorgaande verkiezingen de royalistische „onafhankelijken", die met 2.254.297 van de 5.369.431 uitgebrachte stemmen 81 van de 176 zetels verwierven. De andere regeringsgezinde partijen behaalden 33 zetels: de Mouvement populaire 29, de Mouvement populaire constitutionel et démocratique 2 en de Parti de l'action 2. De oppositiepartijen samen verwierven 1.945.971 stemmen en 62 zetels: Istiqlal 45, USFP 16 en PPS 1 zetel.

Onder vooraanstaande personen die werden gekozen waren premier Ahmed Osman (onafh.) met 18 andere leden van het kabinet, o.w. de twee staatsministers Mohammed Boucetta (secretaris-generaal van de Istiqlal) en Mahjoubi Aherdane (secretaris van de Mouvement populaire). Ook PPS-leider Ali Yata werd gekozen. Verslagen werden staatsminister Abderrahim Bouabid (eerste secretaris van de USFP) en Mohammed Belkhayat, staatssecretaris van economische zaken. Bouabid kreeg 6.000 stemmen, terwijl zijn voornaamste tegenstander, de onafhankelijke Ahmed Ramzi, 35.000 stemmen behaalde.

Op 6 juni kondigde Bouabid aan dat hij binnenkort de regering zou verlaten. In een door hem voorgelezen verklaring van het politieke bureau van zijn partij werd gesteld dat de resultaten van de parlementsverkiezingen „geenszins de realiteit van het land weerspiegelen, maar ertoe strekken de wil en de keus van de kiezers in ongelooflijke proporties te verminken". Vanuit gezaghebbende bron werd op 8 juni door het persbureau *Maghreb Arabe Presse* gesteld dat de verkiezingen regelmatig waren verlopen, dat de USFP tijdens de campagne 296 bijeenkomsten had gehouden en dat vier USFP-kandidaten ondanks het beweerde „terreurklimaat en het volledig ontbreken van bewegingsvrijheid" voor de partij toch maar waren gekozen. Maar dezelfde dag verklaarde ook staatsminister en Istiqlal-leider Boucetta dat tijdens de verkiezingen „veel onregelmatigheden waren begaan", onregelmatigheden die zowel vervalsingen van stembusresultaten als arrestaties van militanten inhielden. Ook Boucetta kondigde aan dat hij na de verkiezingen van 21 juni (de indirecte verkiezing van eenderde van de parlementsleden) zijn missie van staatsminister „als beëindigd" beschouwde. (Le Monde, *NZZ*)

TANZANIA

OPRICHTING VERENIGDE POLITIEKE PARTIJ. REORGANISATIE KABINET

Tijdens een gemeenschappelijke conferentie van 3.000 afgevaardigden van Tanzania's twee regeringspartijen — de Tanganyika African National Union (TANU) op het vasteland en de Afro-Shirazi Party (ASP) op Zanzibar — werd op 21 januari 1977 te Dar- es-Salaam besloten tot een fusie van beide partijen. De verenigde politieke partij kreeg de naam van Chama Cha Mapinduzi (CCM) of Revolutionaire Partij. President Julius Nyerere werd eenstemmig tot voorzitter van de partij gekozen en eerste vice-president Aboud Jumbe (voorzitter van de ASP) tot vice-voorzitter. De statuten van de nieuwe partij, die per 5 febr. officieel zou worden geïnstitutionaliseerd, werden goedgekeurd en een besluit werd genomen over de opbouw van de noodzakelijke partij-organisatie. In de loop van 1977 zouden vertegenwoordigers op vier verschillende niveaus worden gekozen: in stadscellen of dorpsafdelingen, in districten, in regio's en voor de hele natie. De partij zou vier nieuwe masssa-organisaties kennen, die nauw aan haar verbonden zouden zijn en wel voor de jeugd, de vrouwen, de coöperaties en de vakbonden. Een gekozen nationaal uitvoerend comité van 40 leden zou een centraal comité van ca. 12 leden kiezen. In zijn slottoespraak betoogde Nyerere o.m. dat de voornaamste taak van de partij zou zijn het verdedigen van de onafhankelijkheid en waardigheid van Tanzania en de opbouw van het socialisme in het land. De CCM was niet de partij voor een elite, maar voor alle Tanzanianen.

Reorganisatie kabinet

Op 23 jan. werd officieel bekendgemaakt dat Ali Hassan Mwinyi, de minister van binnenlandse zaken en Peter Siyovelwa, staatsminister belast met de veiligheid, waren afgetreden, nadat beiden de ..politieke verantwoordelijkheid" hadden aanvaard voûr „daden van ernstig wanbeheer van de kant van enkele leden van de politie en veiligheidstroepen in noordwestelijk Tanzania", die door een in 1976 door president Nyerere ingestelde commissie van onderzoek waren geconstateerd.

Op 13 febr. voerde president Nyerere een ingrijpende reorganisatie van heit kabinet door. Rashidi Kawawa werd ontheven van zijn post van tweede vice-president zonder dat een opvolger werd benoemd, terwijl hij zijn post van premier moest inruilen voor die van minister van defensie. De samenstelling van de regering werd:

President - Julius K. Nyerere; eerste vicepresident - Aboud Jumbe: premier - Edward Sokoine (voorheen defensie); staatsministers in bureau van de president - Hussein Shekilange en Abdullah Natepe*; staatsminister in bureau eerste vice-president - Ali Mzee*; staatsminister in bureau premier - Jackson Makweta*; financiën en planning - Edwin Mtei*; buitenlandse zaken - Benjamin Mkapa*; defensie - Rashidi Kawawa; openbare werken - Alfred Tandau; arbeid en sociale zaken - Crispin Tungaraza; grond, huisvesting en standsontwikkeling - mevr. Thabita Siwale; voorlichting en radio - Isaac Sepetu"; staatsminister voor kapitaalontwikkeling - Hasnu Makame; cultuur en jeugd - Mirisho Sarakikya; gezondheid - Leader Stirling; werkgelegenheid - Abel Mwanga*; justitie - mevr. Julie Manning; water, energie en mineralen - Al-Noor Kassum*; handel - Alphonse Rulegura; industrie - Cleopa Msuya; landbouw - John Malecela; verbindingen en transport - Amir Jamal (voorheen handel en industrie); binnenlandse zaken - Hassan Moyo; natuurlijke hulpbronnen en toerisme - Solomon Ole Saibull; onderwijs - Nicholas Kuhanga; zaken Oostafrikaanse Gemeenschap - Wilbert Chagula. (* = nieuw).

(Vor. ber. pag. 96/3 - 1976)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TURKS MINDERHEIDSKABINET ONDER ECEVIT

Op 5 april besloot de Turkse Nationale Vergadering met 342 stemmen tegen 1 bij 7 onthoudingen de parlemenitsverkiezingen, die op 10 okt. gehouden zouden worden, te vervroegen tot 5 juni. Zowel de Gerechtigheidspartij van de sinds 31 maart 1975 regerende premier Suleyman Demirel als de Republikeinse Volkspartij van de oppositieleider Bülent Ecevit, toen met minstens 350 van de 450 zetels vertegenwoordigd, hadden daartoe strekkende moties ingediend. Fel tegenstander van deze ontwikkeling was de op een na grootste regeringspartij, de streng islamitische Partij van Nationale Redding o.l.v. vice-premier Necmettin Erbakan, die met haar 48 zetels een sleutelpositie Innam en sinds de vorige verkiezingen van okt. 1973 eerst met Ecevit en daarna met Demirel had geregeerd (zie pag. 432/1-1975).

NRC/H'blad (28-3) analyseerde de toestand o.m. als volgt:

„ .Net als Ecevit in 1974, heeft premier Demirel van deze combinatie de buik intussen meer dan vol.

De ultrareligieuze partij heeft de laatste twee jaar een onevenredig grote machtspositie opgebouwd, vooral op economisch gebied. waar zij de „zware" ministeries bezet. Zij heeft met haar fel nationalistische uitspraken een oplossing voor de problemen rond Cyprus en de Aegeische Zee tegengehouden en zij heeft de orientatie op Europa, die sinds Ataturk een geloofspunt is in de Turkse buitenlandse politiek, gesaboteerd

Premier Demirel is nu bereid de dubbele gok te wagen aan de ene kant het terugwinnen van de rechtse stemmen van de kleine partijen niet alleen op de Partij van Nationale Redding, maar ook op de huidige rechtse oppositiepartij der Democraten, die nogal ontredderd is, en aan de andere kant het herstellen van de positie als grootste partij ten koste van de Republikeinse Volkspartij, die in 1973 zulke opvallende winst boekte. Demirel mikt op het terugkrijgen van de absolute meerderheid, waarmee hij tussen 1965 en 1971 kon regeren

Juni leent zich voor dit waagstuk beter dan oktober, al was het alleen al omdat laatstgenoemde maand volgt op de vastenmaand Ramadan, waarin de Volkspartij kan inwerken op de religieuze gevoelens in het electoraat (..)

De voortdurende slachting onder uiterst rechtse en linkse studenten, (ruim 140 doden in anderhalf jaar) roept ook om een duidelijker situatie in het parlement En er moeten nu eenmaal op korte termijn, op het terrein van de buitenlandse en economische politiek, ingrijpende beslissingen worden genomen, door welke regering dan ook Het huidige kabinet van het „Nationalistisch front" heeft de laatste weken veel gedaan om de boeren, nog altijd zo'n 68% van het electoraat, voor zich te winnen, in de vorm van opvallend hoge garantieprijzen, in het bijzonder voor tabak, het beloven van ouderdomspensioen, elektrificering van het hele land etc

De vraag is of behalve Demirel niet ook Erbakan van deze politiek de electorale vruchten zal plukken Bij de tussentijdse senaatsverkiezingen van oktober 1975 (zie nieronaer) liep zijn aannang weliswaar terug van 11,5 tot 8,5% van de stemmen, maar luist sindsdien heeft hij zich zozeer opgewerkt als: een soort alternatief eerste minister met eigen machtsuitstraling, dat het electoraat zich deze keer meer peimponeerd zou kunnen voelen

Het resultaat van de aanstaande verkiezingen is al met al ren open vraag Mocht het perceiitage van de Partij van Nationale Redding stijgen in plaats van dalen, dan is zowei Demirel ais Ecevit verder van huis dan ooit Een „grote coalitie" tussen beide partijen is vrijwel ondenkbaar, vanwege de uiterst slechte onderlinge verhouding Een minderheidsregering van de ene grote partij, „gedoogd" door de andere komt dan eerder in het verschiet i .)

Erbakan zelf heeft de hoop niet opgegeven, de coalitiedraad met de oppositiepartij op te vatten en hij mikt nu zelfs op een nieuwe coalitie met Ecevit voor de verkiezingen. In een aantal kwesties hebben beide partijen in het recente verleden een gelijksoortige houding ingenomen, beide hebben zich gekeerd tegen de commando's van de kleine maar goed georganiseerde fascistische partij onder vice-premier Türkesj, die zijnerzijds eveneens op verkiezingswinst hoopt, vooral nu de kiesgerechtigde leeftijd tot 18 jaar wordt verlaagd "

Na een harde en gewelddadige verkiezingsstrijd (34 doden bij de 1-meiviering op het Taksimplein te Istanboel), nadat onveiligheid en geweld tijdens de hele regeringsperiode van Demirel minstens 250 doden had gevergd, volgden op 5 juni de parlementsverkiezingen waarbij nog eens 5 personen werden gedood en 45 gewond raakten.

Ecevit en zijn echtgenote op 5 juni bij de stembus

Opnieuw behaalde de Republikeinse Volkspartij van Ecevit een grote overwinning maar geen absolute meerderheid. Nog groter echter was de winst voor Demirels Gerechtigheidspartij, terwijl de vaak als fascistisch aangeduide Nationale Actie Partij van Turkesj haar zeteltal verviervoudigde.

De grote verliezer was de rechtse oppositionele Democratische Partij; de nazaten van de opgehangen vroegere leider en premier Menderes hadden hun steun aan deze partij van Bozbeyli opgezegd, en de 95-jarige oud-president Bayar (die in 1961 met Menderes ter dood was veroordeeld, maar later begenadigd werd) plus het hele overgebleven kader van de oude partij, incl. Menderes' twee zonen, hadden zich achter de Gerechtigheidspartij van Demirel geschaard. Twee van diens coalitiepartners, de Partij van Nationale Redding en de Republikeinse Vertrouwenspartij van Feyzioglu leden eveneens verlies, al stelde Demirel op 7 juni dat de vier coalitiepartijen van het Nationalistisch Front (incl. de Nationale Actie Partij) met elkaar 10 zetels winst hadden behaald en daarmee zelfs een absolute meerderheid. Maar die coalitie was inmiddels uiteengevallen.

De zetelverdeling in de Nationale Vergadering werd volgens de officieuze einduitslag van-8 juni (vergeleken met de situatie van begin juni 1977 en de uitslag van de verkiezingen van okt. 1973):

	5 juni 1977	4 juni 1977	okt 1973
Republikeinse Volkspartij	213	188	185
Gerechtigheidspartij	189	171	149
Partij van Nationale Redding (PNR)	24	39	48
Nationale Actie Partij	16	4	3
Rep Vertrouwenspartij	3	8	13
Democratische Partij	1	18	45
Onafhankelijken	4	9	6
Unie partij	0	1	1
Vakant	O	6	O
Ex-PNR*	0	6	0
	450	450	450

Bij de op 12 okt. 1975 gehouden tussentijdse verkiezing voor 6 zetels in de Nationale Vergadering had de Gerechtigheidspartij 4 zetels gewonnen en de Republikeinse Volkspartij 2

De 50 verkiesbare Senaatszetels werden als volgt verdeeld: Repu-

Weekblad 46ste jaargang No. 2389, pag. 28903-28918

blikeinse Volkspartij 28, Gerechtigheidspartij 21 en Partij van Nationale Redding 1. Bij de tussentijdse verkiezingen voor 54 Senaatszetels op 12 okt. 1975 won de Gerechtigheidspartij 27 zetels, de Republikeinse Volkspartij 25 en de Partij van Nationale Redding 2.

Ecevit formateur

Aanvankelijk leek op 6 juni 's morgens een grote winst voor Ecevit weggelegd. Tegen juichende partijgenoten verklaarde hij toen dat de Republikeinse Volkspartij ,,minstens 222 zetels, en waarschijnlijk meer" zou winnen en hij kondigde toen aan dat hij met diverse onafhankelijken een regering zou vormen. In de loop van die dag sprak Ecevit up een personferentie nog van ,,minstens 220, misschien 222 of meer" zetels. Vooral de uitslag van Istanboel zette echter een domper op de vreugde en ontnuchtering volgde op de officieuze einduitslag van 213 zetels voor de Republikeinse Volkspartij.

Op 13 juni trad het kabinet-Demirel formeel af en de volgende dag werd Ecevit door president Koruturk met de vorming van een nieuwe regering belast. Na zijn onderhoud van ruim een uur met de president zei Ecevit dat hij niet zou trachten een coalitieregering te vormen, ook al kwam zijn partij 13 zetels voor de absolute meerderheid in de Nationale Vergadering tekort. Een minderheidsregering zou kunnen worden gesteund of gedoogd door dissidenten en onafhankelijken.

De Nationale Actie Partij en de Gerechtigheidspartij hadden reeds verklaard niet met Ecevit te zullen samenwerken, maar de Partij van Nationale Redding en de Republikeinse Vertrouwenspartij lieten doorschemeren dat zij tot steun bereid waren Op 17 juni lukte het Ecevit echter niet zich van de steun van eerstgenoemde partij te verzekeren, zodat hij de volgende dag de president om meer tijd voor de kabinetsformatie verzocht.

Deze stemde daarin toe, maar drong tevens aan op een onderhoud van Ecevit met Demirel. Dat vond op 19 juni plaats en bij die gelegenheid verzocht Ecevit de aftredende premier de leden van diens partij vrij te laten bij de vertrouwensstemming, wat door Demirel werd geweigerd. Deze verklaarde dat Ecevit niet moest trachten een regering te vormen, omdat duidelijk was dat die door de Nationale Vergadering verworpen zou worden De

Demirel in Balikesir tijdens de verkiezingscampagne

oppositie verlangde in een brief aan de president op 21 juni zelfs dat Ecevit van zijn opdracht ontheven zou worden, met als argument dat zij in de Nationale Vergadering over een meerderheid van 229 stemmen beschikte (Gerechtigheidspartij, Partij van Nationale Redding en Nationale Actie Partij).

Ondanks die eis verleende president Koruturk op 21 juni zijn goedkeuring aan de ministerslijst van de formateur

Minderheidskabinet

Het door Ecevit gevormde kabinet is als volgt samengesteld:

Premier - Bulent Ecevit*; vice-premier en staatsminister - Orhan Eyuboglu*; vice-premier en staatsminister - Turan Gunes*; staatsminister - Lufti Dogan; staatsminister - Kemal Bututoglu, justitie - Selouk Erverdi; defensie - Hasan Esat Isik*; binnenlandse zaken - Necded Ugur, buitenlandse zaken - Gunduz Okcun, financien - Besim Ustunel; onderwijs en cultuur - Mustafa Ustundag*, openbare werken - Abdulkerim Zilan, handel - Ziya Muezzinoglu, gezondheid en sociale zaken - Celal Ertug, douane en monopolies - Mehmet Can, voedselvoorziening, landbouw en veeteelt - Fikret Gundogan, transport en verbindingen - Erol Cevikce*; arbeid - Bahir Ersoy, industrie en technologie - Tarhan Erdem, energie en nationale hulpbronnen - Neset Akmandor, toerisme en voorlichting - Altan Oymen, huisvesting en wederopbouw - Erol Tunce*; plattelandszaken en cooperaties - Ah Topuz*; bosbouw - Vecdi Ilhan; jeugd en sport - Yuksel Cakmur, sociale zaken - Hayrettin Uysal (* = leden vorige kabinet-Ecevit)

Alle ministers zijn leden van de Republikeinse Volkspartij behalve minister van openbare werken Zilan, een voormalig lid van de Republikeinse Volkspartij die ditmaal werd herkozen als een onafhankelijke

Het minderheidskabinet-Ecevit bevat opvallend veel professorale figuren. Minister van buitenlandse zaken wordt een ,,outsider": de deken van de politieke faculteit in Ankara. prof Öksun, expert in de economische geschiedenis Met de benoeming van een ,,onbezoedelde" figuur heeft Ecevit kennelijk de Grieken gunstig willen stemmen, met wie in de naaste toekomst als absolute prioriteit, nieuwe onderhandelingen over Cyprus moeten worden gevoerd.

Ecevit verklaarde behalve de 213 stemmen van zijn eigen partij reeds 7 stemmen te hebben gewonnen en de komende dagen van de rechtse partijen nog wel 6 afgevaardigden bereid te zullen vinden hem te steunen of door stemonthouding te gedogen. Binnen 15 dagen zal zijn minderheidskabinet een vertrouwensvotum in het parlement — met gewone meerderheid — moeten winnen.

Ontslag directeur radio en tv

In zijn eerste bestuurlijke stap ontsloeg de nieuwe premier Ecevit het omstreden hoofd van de Turkse radio en televisie (TRT), Saban Karatas. De benoeming van Karatas door de vroegere conservatieve regering van Suleiman Demirel leidde in 1975 onmiddellijk tot een controverse. Toen uitte een woordvoerder van de Republikeinse Volkspartij van Ecevit de beschuldiging dat de regering ,,plannen had de radio en televisie voor haar propaganda te gebruiken". Karatas bleef aan als directeur van de TRT, ondanks een uitspraak van een hof van beroep volgens welke zijn gezag en functie ,,onwettig" waren. *(NRC/H'blad*, Le Monde, The Times, NZZ)

(Vor. ber. pag. 732/1/2-1973 en pag. 432/2/3-1975)

---

* Na meningsverschillen binnen het PNR-bestuur was Ahmet Tevfik Paksu eind oktober 1976 afgetreden als minister van arbeid en PNR-bestuurslid Op 10 nov 1976 was Sevket Kazan (PNR) in zijn plaats tot minister van arbeid 'benoemd

Tegelijk trad Rasim Hancioglu af als vice-voorzitter van de Nationale Vergadering en PNR-bestuurslid, terwijl tevens PNR-afgevaardigde Ihsan Karacam uit de partij trad wegens onenigheid met partijleider Erbakan

In totaal verlieten zes PNR-afgevaardigden successievelijk de partij Zij richtten de ,,Partij van de Orde" op, maar waren daarmee te laat om nog aan de verkiezingen te kunnen deelnemen

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

31-STE ALGEMENE VERGADERING RESOLUTIES

Op pag. 356/2 is een begin gemaakt met het verslag van de 31-ste Algemene Vergadering (AV) van de Verenigde Naties (VN). Daar is melding gemaakt van de verkiezing van de voorzitter, de opening van de AV, het jaarverslag van de secretaris-generaal en de redevoeringen in de algemene debatten van de ministers van buitenlandse zaken van de SU, de VS en China, Gromyko, Kissinger en Tsjiao Koeanhoea.

Hierna volgt een samenvattend overzicht van de voornaamste van de 208 resoluties, die de AV heeft aangenomen.

NIEUWE LEDEN. De AV aanvaardde op 21 dec. 1976, op unanieme aanbeveling van de Veiligheidsraad, bij acclamatie het lidmaatschap van de Seyclielleri. Op 1 dec. werd Angola als lid toegelaten. De stemverhouding was 116 tegen nul, terwijl de VS zich van stemming onthield. In de Veiligheidsraad was op 22 nov. de aanbeveling om Angola als lid toe te laten tot stand gekomen met 13 stemmen tegen nul bij onthouding van de VS. China nam niet aan de stemming deel. In een stemming op 23 juni was de aanbeveling verworpen door de tegenstem van de VS (pag. 463/1-1976). In de vergadering van de Veiligheidsraad van 19 nov. was namens de VS meegedeeld, dat de VS zich niet langer tegen toelating van Angola zou verzetten.

De AV stemde op 15 dec. over de toelating vari West-Samoa. Het lidmaatschap van dit land werd bij acclamatie aanvaard, nadat eerder de Veiligheidsraad unaniem de toelating had aanbevolen.

De drie landen zijn resp. het 145-ste, 146-ste en 147-ste lid van de VN.

WAARNEMERSCHAP. De AV aanvaardde op 21 dec. op voorstel van de 33 VN-leden, die tevens lid zijn van het Gemenebest, hij acclamatie een resolutie. waarin aan het secretariaat van het Gemenebest waarnemersstatus werd toegekend.

Op 20 dec, werd aan de SWAPO waarnemersstatus toegekend (zie verder onder NAMIBIË).

De Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO, waarnemer sinds 1974 (pag. 792/2-1974), vroeg bet recht om aan de algemene debatten deel te nemen. De AV-voorzitter Amerasinghe besloot echter, dat waarnemers niet toegestaan zou worden te spreken in de algemene debatten; wel kregen zij het recht op een wederwoord van tien minuten. als enigerlei woordvoerder een onderwerp ter sprake zou brengen, dat de desbetreffende waarnemer aanging.

Op verzoek van de PLO kreeg deze delegatie wel in de zaal van de AV een eigen tafel, microfoon en naamplaat. een voorrecht, dat ook werd toegekend aan zeven andere waarnemers, o.a. de EG, de Organisatie van Afrikaanse Eenheid en de Organisatie van Amerikaanse staten.

VEILIGHEIDSRAAD. Op 22 okt. verkoos de AV Canada, de Bondsrepubliek Duitsland, India, Mauritius en Venezuela tot niet-permanent lid van de Veiligheidsraad voor een periode van twee jaar. Zij kwamen in de plaats van Guyana, Italië, Japan, Tanzania en Zweden, van wie de termijn van lidmaatschap op 31 dec. 1976 afliep. De andere vijf niet-permanente leden van de Veiligheidsraad, waarvan de termijn van lidmaatschap afloopt op 31 dec. 1977, zijn Benin. Libië, Pakistan, Panama en Roemenië.

James Mancham (r) (toen nog) president van de Seychellen met VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim, na de toelating van de Seychellen tot de VN

CYPRUS. De AV aanvaardde op 12 nov. met 94 tegen één (Turkije) stem bij 27 onthoudingen een resolutie, waarin gevraagd werd om de terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit Cyprus, de vrijwillige terugkeer in veiligheid van alle vluchtelingen naar hun huizen en de „onmiddellijke hervatting" van de besprekingen tussen de twee gemeenschappen.

In de resolutie werd „diepe zorg" uitgesproken over „het voortduren van de Cyprische crisis. die de internationale vrede en veiligheid in gevaar brengt".

Aan secretaris-generaal Waldheim werd gevraagd voort te gaan zijn goede diensten aan te wenden „voor de onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen".

Bij de landen, die zich van stemming onthielden, bevonden zich de leden van de EG — met uitzondering van Frankrijk, dat voorstemde, — Canada, de VS en een aantal Islamitische landen. Een aantal andere Islamitische landen nam aan de stemming geen deel.

TRANSKEI. Op 27 okt. kwam in de AV het een dag tevoren onafhankelijk geworden Transkei (pag. 705-1976) ter sprake.

Secretaris-Generaal Kurt Waldheini verklaarde dat de wereldgemeenschap „nooit en te nimmer de vestiging zou accepteren van Transkei of welke andere zogenaamde Bantustan ook als afzonderlijke politieke eenheid". De enige uitvoerbare oplossing, zei de heer Waldheim, was de apartheidspolitiek te verlaten en alle volken van Zuid-Afrika toe te staan ten volle gebruik te maken van hun primaire menselijke rechten.

De AV nam zonder tegenstemmen een resolutie aan waarin de vestiging van Bantustans, ontworpen met het oogmerk de apartheid te consolideren, de blanke minderheidsoverheersing te continueren en het Afrikaanse volk van Zuid-Afrika te beroven van haar onvervreemdbare rechten. ten strengste werd veroordeeld. De resolutie doet een beroep op regeringen zich van elke vorm van erkenning van „het zogenaamde onafhankelijke Transkei" te onthouden en geen zakelijke betrekkingen aan te knopen met zowel Transkei als met andere Bantustans

Voorts worden in een andere resolutie alle landen gevraagd om personen, ondernemingen en instellingen die onder hun jurisdictie vallen te verbieden dergelijke contacten te onderhouden

Het resultaat van de stemming was 194 voor en 0 tegen, met 1 onthouding van de Verenigde Staten

De Verenigde Staten verklaarden niet van plan te zijn officiele betrekkingen met Transkei aan te knopen, maar hadden hun twijfels over de toepassing van een „vorm van sanctie' op individuele betrekkingen

In een eerder debat uitten de Afrikaanse landen veel kritiek op het standpunt dat de westerse landen innemen, in het bijzonder de Verenigde Staten, m b t Zuid-Afrika

ZUID-AFRIKA. APARTHEID. Op 5 en op 9 nov. aanvaardde de AV een aantal resoluties over Zuid-Afrika en het daar gevoerde beleid van apartheid.

— In één van de resoluties bevestigde de Vergadering het recht van het volk van Zuid-Afrika met alle middelen te strijden voor „de overname van de macht" en het uitoefenen van haar recht op zelfbeschik-

king De stemming was 108 vóór en 11 tegen, met 22 onthoudingen

— De Vergadering veroordeelde verder elke samenwerking met het regime van Pretoria als zijnde ,,een vijandige daad tegen het onderdrukte volk van Zuid-Afrika" en al ,,een minachtend tarten van de Verenipde Naties". Eveneens werden de akties van staten en buitenlandse economische belangen veroordeeld, die hun samenwerking met het regime continueerden. De stemming was 110 vóór en 6 tegen met 24 onthoudingen

— Een resolutie waarin Israël veroordeeld werd voor ,,de voortdurende en toenemende samenwerking met het Zuid-Afrikaanse racistische regime" werd aangenomen met 91 vóór en 20 tegenstemmers en 28 onthoudingen

— De vergadering drong er weer bij de Veiligheidsraad op aan een wapenembargo in te stellen tegen Zuid-Afrika en verzocht het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en de Verenigde Staten hun verzer zegen een dergelijke aktie opnieuw te bezien De stemming hierover leidde rot 110 sternmen vóor en 8 tegen, met 20 onthoudingen Er was geen oppositie tegen een hernieuwd verzoek van de Raad om stappen te overwegen om nieuwe buitenlandse investeringen in Zuid-Afrika te voorkomen 124 Voorstemmers en 16 onthoudingen.

— De Vergadering machtigde de Biizondere Commissie tegen Apartheid i n 1977 een wereldconferentie te organiseren in Afrika, die dit probleem zal behandelen en daarnaast zal de Algemene Vergadering een programma ontwerpen, waarin maatregelen worden opgesomd, die door regeringen, gespecialiseerde instellingen, kerken, vakbonden en andere organisaties genomen moeten wonden.

— Er werden 2 resoluties aangenomen zonder stemming De één veroordeelde Pretoria wegens ,,meedogenloze onderdrukking van het Afrikaanse volk en andere bestrijders van de apartheid", bevestigde opnieuw de solidariteit met Zuid-Afrikaanse politieke gevangenen en eiste hun onmiddellijke en onvoorwaardelijke vriilating.
De andere vroeg om gullere bijdragen aan het VN Trust Fund voor Zuid-Afrika, dat humanitaire bijstand verleent aan slachtoffers van discriminerende wetgeving

— Tevens werd zonder tegenstemmen een besluit genomen een commissie van redactie in te stellen met de taak een internationale conventie tegen apartheid in de sport voor te bereiden De stemming luidde. 128 stemmen vóór, geen enkele tegen en 12 onthoudingen
De Algemene Vergadering nam verder een resolutie aan, die nucleaire en militaire samenwerking met Zuid-Afrika ten strengste veroordeeld. In het bijzonder wend verwezen naar Frankrijk, de Bondsrepubliek, Israël, het Verenigd Koninkrijk en de Verenipde Staten. De stemming was 93 vóór, 9 tegen en 19 onthoudingen. De tegenstemmen of onthoudingen bij de verschillende apartheidsresoluties werden hoofdzakelijk uitgebracht door Westerse landen en ook door enkele Latijns-Amerikaanse en Afrikaanse staten.
Israël, dat niet deelnam aan de stemming verklaarde dat de tegen haar gerichte resolutie éénzijdig was en dat Arabische delegaties andere beschuldigden van zaken waaraan zij zelf .,schandelijk schuldig zijn".

NAMIBIË. Op 20 dec. aanvaardde de AV een aantal resoluties m.b.t. Namibië, waarin hoofdzakelijk vroegere uitspraken bevestigd werden Opnieuw werd de ,,illegale" aanwezigheid van Zuid-Afrika in het gebied veroordeeld. Voorts werden ,,met kracht" ,,pogingen van Zuid-Afrika" veroordeeld ,,om, door het bijeenroepen van een z.g. constitutionele conferentie (pag. 625 e.v.-19761, zijn koloniale exploitatie van de mensen en de natuurlijke hulpbronnen van Namibië voort te zetten".
Steun werd uitgesproken aan de ,,gewapende strijd van het Namibische volk, aangevoerd door de South West African People's Organisation (SWAPO) om zelfbeschikking vrijheid en nationale onafhankelijkheid in een verenigd Namibië te bereiken".
Tenslotte werd vastgesteld, dat enigerlei onafhankelijkheidsbesprekingen m b t Namibië plaats moeten vinden tussen de vertegenwoordigers van Zuid-Afrika en SWAPO
Deze resolutie werd aangenomen met 107 tegen 6 (België, Frankrijk, West-Duitsland Luxemburg Engeland en de VS) stemmen bij 12 (Oostenrijk Canada Denemarken Ierland Italië Japan Malawi Nederland, Nieuw-Zeeland, Spanje, Zweden en Uruguay) onthoudingen
Onder de zeven andere resoluties, die m b t Namibië werden aangenomen, bevond zich een, waarin SWAPO de status van waarnemer bij de VN werd toegekend en waarin deze oreanisatie uitgenodigd werd om deel te–nemen aan de zittingen van de AV en aan het werk van alle internationale conferenties, die onder auspiciën van de AV bijeengeroepen zouden worden.
Deze resolutie werd aangenomen met 113 tegen nul stemmen bij 13 onthoudingen (België, Canada, Denemarken, El Salvador, Frankrijk, West-Duitsland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Engeland, de VS en Uruguay).
Op 22 dec. benoemde de AV zonder bezwaar, op voorstel van de secretarisgeneraal, Martti Ahtisaari tot VN-commissaris voor Namibië. Zijn ambtstermijn werd vastgesteld op een jaar, ingaande op 1 jan. 1977. Hij is de opvolger van Sean MacBride, die dit ambt drie jaar bekleed heeft.

RHODESIË (ZIMBABWE). De AV aanvaardde op 20 dec. twee resoluties m.b.t. Rhodesië. In de ene, die zonder bezwaar aangenomen werd, sprak de AV steun uit aan het volk van Zimbabwe in zijn strijd, met alle ter beschikking staande middelen, om een meerderheidsregime te verkrijgen. Voorts werd hierin gevraagd om de onmiddellijke beëindiging van de executies van vrijheidsstrijders door het illegale regime-Smith, de onvoorwaardelijke en onmiddellijke vrijlating van alle politieke gevangenen, het opheffen van alle beperkingen op politieke activiteiten, het onmiddellijk stopzetten van alle repressiemaatregelen, het beëindigen van de toestroming van buitenlandse immigranten en de onmiddellijke terugtrekking van alle huursoldaten. Tenslotte werd de hoop uitgesproken, dat op de conferentie in Genève (pag. 737/1 e.v., en 764/3 e.v.-1976) de condities vastgesteld konden worden voor een snelle onafhankelijkheid op de basis van een meerderheidsbewind.
In de tweede resolutie, aangenomen met 124 tegen nul stemmen bij 7 onthoudingen (België, Frankrijk, West-Duitsland, Israël, Malawi, Engeland en de VS), werd opgeroepen tot strikte toepassing van de sancties tegen het ,,illegale, racistische minderheidsregime" in Rhodesië.

DEKOLONISATIE. De AV heeft een aantal resoluties over dekolonisatie aangenomen. Eén daarvan, aanvaard op 17 dec. met 121 tegen 2 stemmen (Israël en de VS) bij 8 onthoudingen (België, Frankrijk, de Bondsrepubliek, Guatemala, Italië, Luxemburg, Malawi en Nederland), terwijl Engeland niet aan de stemming deelnam, deed een beroep op koloniale mogendheden om onmiddellijk en onvoorwaardelijk hun militaire bases en installaties terug te trekken uit koloniale gebieden en om ervan af te zien nieuwe te vestigen
Voorts werd een resolutie aangenomen, zonder bezwaar, over het houden van een ,,internationale conferentie tot steun aan de volken van Zimbabwe en Namibië in Maputo (Mozambique) in de loop van 1977.
Zonder stemming werden vijf resoluties aangenomen waarin op de lidstaten en op internationale instellingen en organisaties dringend een beroep gedaan werd hulp te geven aan vijf vroegere koloniale gebieden.
Dergelijke hulp zou gegeven moeten worden aan de Kaapverdische Eilanden. wegens de ernstige economische situatie als gevolg van acht opeenvolgende jaren van droogte, de terugkeer van grote aantallen vluchtelingen en het totaal ontbreken van infrastructuur en ontwikkeling.
Voorts zou hulp gegeven moeten worden aan de Comoren, aan Mozambique — o.a. wegens de gevolgen voor dat land van de toepassing van sancties tegen Rhodesië —, aan Sao Tomé en Principe en aan Angola — in het laatste geval o.m. wegens de gevolgen van de burgeroorlog.

COMOREN. Op 21 okt. nam de AV een resolutie aan, waarin het voortduren van de Franse aanwezigheid op het eiland Mayotte, onderdeel van de Comoren (zie pag. 124/1 e.v.-19761, veroordeeld werd.
De resolutie werd aangenomen met 102 stemmen tegen één (Frankrijk) bij 28 onthoudingen.
Op Frankrijk werd een beroep gedaan zich van het eiland terug te trekken, omdat het ,,een integraal onderdeel van de onafhankelijke republiek de Comoren" vormde.
In de resolutie werden de referenda, die door Frankrijk in febr. en april 1976 georganiseerd waren, voor ongeldig verklaard. Op alle VN-lidstaten werd een beroep gedaan om Frankrijk ervan te overtuigen af te zien van het losmaken van het eiland uit de Comoren. Aan Frankrijk werd gevraagd om onderhandelingen met de regering van de Comoren te beginnen over de toepassing van de resolutie
In het debat had de Franse vertegenwoordiger, Jacques Lecompt, verklaand, dat Mayotte een integraal deel van Frankrijk is en dat de inwoners van het eiland vrijelijk hiervoor gekozen hadden. Frankrijk, zo zei hij, had geen strategische bedoelingen op het eiland en was ook niet van plan het te rekoloniseren; het wilde het een ,,evolutionaire" status geven.

KOREA. Evenals in 1975 werden m.b.t. Korea aan de AV twee elkaar weersprekende resoluties voorgelegd (pag. 266/3-1976).
Eén resolutie werd op 16 aug. door 34 communistische en niet-gebonden landen ingediend. Hierin werd gevraagd om de ontbindmg van het VN-commando, de terugtrekking van alle buitenlandse troepen, die in Zuid-Korea gestationeerd zijn en de vervanging van de wapenstilstandsovereenkomst door een vredesverdrag.
De tweede resolutie, op 20 aug. ingediend door een twintigtal landen, w.o. de VS, Engeland en Japan, vroeg om een hervatting van de dialoog tussen Noord- en

Zuid-Korea en onderhandelingen ,.met de andere betrokken partijen" om op die manier de ontbinding van het VN-commando te bewerkstelligen door aanpassing van de wapenstilstandsovereenkomst of door de vervanging ervan door meer permanente regelingen.

De eerste resolutie werd op 21 sept. op verzoek van Noord-Korea ingetrokken. waarna op verzoek van Zuid-Korea de indieners van de tweede resolutie deze eveneens terugtrokken. Als gevolg hiervan werd voor het eerst sinds 1947 in de AV niet over de Koreaanse kwestie gesproken.

De Roemeense delegatie zou bemiddeld hebben tussen de twee groepen indieners om de verzekering te verkrijgen, dat, als de pro-Noondkoreaailse resolutie ingetrokken zou worden, ook de andere van de agenda genomen zou worden

De Zuidkoreaanse minister van buitenlandse zaken, Park Tong Jim, suggereerde, dat de Noordkoreaanse resolutie teruggenomen was, omdat Noord-Korea teleurgesteld zou zijn over de mate van steun. die het op de topconferentie van niet-gebonden landen in Colombo ontvangen had en omdat het vreesde op de 31-ste AV minder steun te zullen ontvangen dan op de AV van 1975.

PALESTIJNSE KWESTIE. Met 90 stemmen voor, 16 tegen en 30 onthoudingen onderschreef de Algemene Vergadering op 24 nov. de aanbevelingen van het ,,Committee on Palestinian Rights" als een basis om de Palestijnse kwestie op te lossen. In deze resolutie wordt een programma in twee fasen gevraagd voor de terugkeer van ontheemde Palestijnen naar hun huizen en een tijdslimiet van 1 juni 1977 voor de volledige terugtrekking van Israël uit de in 1967 bezette gebieden.

De evacuatie-gebieden zouden overgenomen worden door de Verenigde Naties, die ze in samenwerking met de Arabische Liga over zouden dragen aan de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) als de vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Zodra er een onafhankelijke Palestijnse entiteit zal zijn gevestigd, kunnen de Verenigde Naties verdere maatregelen treffen om de rechten van het Palestijnse volk te effectueren, de meest urgente problemen op te lossen en een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten tot stand te brengen

De Algemene Vergadering dringt er bij de Veiligheidsraad op aan deze aanbevelingen nogmaals in overweging te nemen, zodat de genomen maatregelen kunnen worden geëffectueerd

Het ,,Comittee on Palestinian Rights" wordt gemachtigd alle middelen aan te wenden om de uitvoering van de aanbevelingen te bevorderen en de groep van 20 wordt gevraagd de Vergadering er volgend jaar verslag over uit te brengen

Van de permanente leden ven de Veiligheidsraad stemden China en de Sowjet-Unie vóór de resolutie, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten tegen en Frankrijk onthield zich van stemming. Chaim Herzog (Israël) veroordeelde de aanbevelingen als een weergave van het PLO-standpunt, als zijnde in strijd met besluiten van de Veiligheidsraad en als een poging een oplossing op te leggen. Israël, zei hij, laat zich de wet niet voorschrijven en zal geen alternatieven accepteren voor het onderhandelingsproces

Mowaffak Allaf (Syrië) verklaarde dat Israël tracht de publieke opinie te misleiden door te spreken van onderhandelingen, terwijl het elke werkelijke vooruitgang blokkeert door de Palestijnse rechten te blijven negeren en de bezetting hardnekkig te blijven volhouden.

Abdel Meguid (Egypte) zei dat Israël een oplossing tegenhoudt door halsstarrig alle mogelijkheden te verwerpen die tot een rechtvaardige vrede zouden kunnen leiden.

De resolutie werd gesteund door 27 niet-gebonden en Oosteuropese staten. In zijn introductie, zei Khalid Younis Kinene (Oeganda) dat de resolutie een neerslag was van de overtuiging dat de Palestijnse kwestie de kern is van het Midden-Oostenconflict en dat er geen rechtvaardige en duurzame vrede zou komen zonder dit probleem op te lossen De aanbevelingen geven de richting aan naar een lang verbeide oplossing die een einde zou maken aan het lijden van het Palestijnse volk

MIDDEN-OOSTEN. De Algemene Vergadering nam op 9 dec. een resolutie aan waarin opnieuw werd bevestigd dat een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten niet bereikt kan worden zonder Israëlische terugtrekking uit alle bezette gebieden en zolang het Palestijnse volk zijn onvervreemdbare rechten worden onthouden. Dit zijn de .,primaire voorwaarden die alle landen en volken in het Midden-Oosten in staat zullen stellen in vrede te leven".

De Vergadering verzocht de Veiligheidsraad eveneens effectieve maatregelen te treffen ,,binnen een redelijk tijdsbestek" voor de uitvoering van alle relevante resoluties over het Midden-Oosten en Palestina. zowel van de Veiligheidsraad als van de Algemene Vergadering.

In een tweede resolutie, roept de Vergadering op een Midden-Oosten Vredesconferentie bijeen te roepen, onder auspiciën van de Verenigde Naties, vóór eind maart 1977.

De eerste resolutie. die voorzieningen bevat voor de deelname van de Palestijnse Bevrijdingsbeweging (PLO) aan de Conferentie, veroordeelt de nog immer durende bezetting door Israël van Arabische gebieden en verzoekt alle landen Israël geen militaire of andere hulp te verlenen waardoor de bezetting gecontinueerd kan worden.

Deze resolutie werd aangenomen met 91 stemmen vóór, 11 tegen en 29 onthoudingen.

Tot de tegenstanders behoorde Israël en verder het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en andere Westerse landen. De onthoudingen kwamen hoofdzakelijk uit het Westerse kamp en Latijns-Amerika.

De tweede resolutie, over het bijeenroepen van de Midden-Oosten Vredesconferentie, werd aangenomen met 122 stemmen vóór, 2 tegen (Ver. Staten en Israël) en 8 onthoudingen (Latijns-Amerika en Afrikaanse staten).

Israël trok eerder zijn eigen ontwerpresolutie, die voorstelde de Genève-conferentie weer bijeen te roepen, in, nadat er amendementen waren ingediend om de PLO te laten deelnemen en er verwezen werd naar de resolutie in de Algemene Vergadering van een jaar te voren over de Palestijnse rechten.

Chaim Herzog (Israël) zei dat de amendementen waren ontworpen om de pogingen van zijn land tot een vredesregeling te komen, te saboteren en dat de andere twee resoluties de grondregels voor de Genève-conferentie veranderden en ,,eenzijdig" genoemd konden worden en vijandig t.a.v. Israël.

Scranton (Ver. Staten) verklaarde het tegenstemmen door de VS met te stellen dat de eerste resolutie niet evenwichtig was. En wat de tweede betreft, zei hij, dat het niet de taak is van de Algemene Vergadering is een ,,kunstmatige limiet" vast te stellen voor de hervatting van de Genève-conferentie' noch om te kennen te geven dat de PLO zou moeten deelnemen.

De heer Scranton merkt verder op dat de Verenigde Staten, als één van de voorzitters van de Conferentie, een bijzondere positie innemen en gezien de op handen zijnde regeringswisseling in Washington, het niet gepast achten zich nu te bemoeien met hit definiëren van detailpunten of tijdslimieten van het belangrijke onderhandelingsproces.

In een ander debat riep Ovinnikow van de Sowjet-Unie, de andere mede-voorzitter van de Gentoe-conferentie, op voorbereidingen te treffen voor een spoedige hervatting van de Conferentie met de deelname van alle direct betrokken partijen, inclusief de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie als de legitieme vertegenwoordigster van het Arabische volk van Palestina.

De amendementen op de Israëlische resolutie. die later werd ingetrokken, en de twee resoluties die uiteindelijk werden aangenomen, werden voorgesteld door Kanakaratne van Sri Lanka uit naam van een groep niet-gebonden landen. Hij zei dat ten eerste Israël een ,,opgelegde vrede" zocht, gebaseerd op onrechtvaardigheid, dat ten tweede de Israëlische tekst onevenwichtig was en hij vroeg zich bovendien af hoe Israël zijn gepraat over vrede kon verenigen met de voortdurende bezetting van Arabisch land.

ONTWAPENING. De AV aanvaardde op 10 dec. een Conventie over het Verbod op militaire of enige andere vijandige milieuveranderende technieken. De resolutie werd aangenomen met 96 stemmen tegen 8 (Albanië, Ecuador, Grenada, Kenia. Koeweit, Mexico, Panama en Zambia) bij 30 onthoudingen (Frankrijk, Nieuw-zeeland en een aantal Derde-Wereldlanden). China nam aan de stemming geen deel.

Op 21 dec. nam de AV vier resoluties aan over ,,algemene en volledige ontwapening". In de eerste hiervan, die aangenomen was met 107 tegen 10 stemmen bij 11 onthoudingen, sprak de AV haar bezorgdheid uit over de ,,zeer hoge plafonds" van nucleaire wapenen, die de VS en de SU voor zichzelf hadden vastgesteld en over de ,,totale afwezigheid van kwalitatieve beperkingen van dergelijke wapens".

Op beide staten werd aangedrongen het gebied van de onderlinge onderhandelingen over de beperking van strategische wapens te verbreden en het tempo ervan te versnellen.

Bij de tegenstemmers bevonden zich de leden van het Warschaupact, behalve Roemenië, dat voorstemde, en de VS. Van stemming onthielden zich België, Frankrijk, West-Duitsland, Griekenland, Israël, Italië, Laos, Luxemburg, Malawi, Turkije en Engeland. Aan de stemming werd niet deelgenomen door China, Cuba en Albanië.

In een tweede resolutie, die zonder stemming aangenomen werd, werd besloten een speciale AV bijeen te roepen, geheel gewijd aan ontwapening. Deze AV zou in mei-juni 1978 moeten plaats vinden. Zij zou worden voorbereid door een speciale commissie van 54 landen.

De inhoud van de andere twee resoluties — één over het gebruik van of het dreigen met het gebruik van kernwapens en één over de non-proliferatie — zal op de 32ste AV in nadere beschouwing genomen worden.

Op 8 nov. had de AV besloten op de voorlopige agenda voor de 32-ste AV een voorstel te plaatsen, afkomstig van de

SU, voor een ontwerp-verdrag over het niet gebruiken van geweld in de internationale betrekkingen. Volgens dit verdrag nemen de staten de verplichting op zich geen gewapend geweld te gebruiken, m.i.v. kernwapens, of met het gebruik van gewapend geweld te dreigen, maar om controverses tussen elkaar alleen met vreedzame middelen op te lossen.
Deze beslissing werd aangenomen met 88 stemmen tegen twee (China en Albanië) bij 31 onthoudingen (Westerse en enkele Derde-wereldlanden).
Het ontwerp-verdrag was op 25 okt. bij de Eerste (Politieker Commissie van de AV ingediend door Wasily Koeznetsow. vice-mitiister van buitenlandse zaken van de SU. De Commissie aanvaardde de tekst op 29 okt. met 95 stemmen tegen twee (China en Albanië) bij 35 onthoudingen.
Koeznetsow had er in een toelichting op gewezen, dat het verdrag niet zou raken aan het recht van volken en staten om te vechten ten einde een eind te maken aan de consequenties van agressie of om gebiedsdelen te herwinnen, die door een agressor bezet waren als deze zich verzette tegen een rechtvaardige politieke oplossing van het probleem of trachtte voordeel te trekken uit zijn agressie.
De VS en de lidstaten van de EG vonden, dat de voorgestelde tekst een duplicaat van het Handvest van de VN vormde. Vertegen oordigers uit de Derde wereld wezen er op, dat het voorgestelde verdrag in feite een bevriezing betekende van de bestaande verhouding in de krachten van rijke en arme landen.

TERRORISME. Op 15 dec. aanvaardde de AV twee resoluties m.b.t. het probleem van internationaal terrorisme. De eerste resolutie droeg de titel ,,Maatregelen tot verhindering van internationaal terrorisme, dat onschuldige mensenlevens in gevaar brengt of neemt, of fundamentele vrijheden belemmert, en een studie van de onderliggende oorzaken van die vormen van terrorisme en daden van geweld, die liggen in armoede, frustratie, grieven en wanhoop en die sommige mensen er toe brengen mensenlevens, inbegrepen hun eigen, op te offeren ten einde radicale veranderingen te weeg te brengen".
In de resolutie stelde de AV vast, dat de ad hoc commissie inzake terrorisme, die in 1972 was ingesteld (pag. 194/1-1973) gedwongen was zijn werkzaamheden te staken; de commissie werd uitgenodigd zijn werkzaamheden te hervatten.
Te zelfder tijd bevestigde de AV ,,het onvervreemdbare recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid van alle volken onder koloniale en racistische regimes en andere vormen van vreemde overheersing'. De AV rechtvaardigde ,,de legitimiteit van hun strijd, i.h.b. de strijd van bevrijdingsbewegingen". Ook veroordeelde de AV ,,het voortgaan van repressieve en terroristische acties door koloniale, racistische en vreemde regimes door volken hun legitieme recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid en andere .mensenrechten en fundamentele vrijheden te onthouden".
De resolutie werd aangenomen met 100 stemmen tegen negen (Australië, België. Canada, Israël, Japan, Luxemburg, Nederland, Engeland en de VS), bij 27 onthoudingen.
De tweede resolutie, met concensus aangenomen, ging over het opstellen van een internationale conventie tegen het nemen van gijzelaars. Besloten werd een ad hoc commissie van 35 leden in te stellen, die een ontwerp voor zo'n convention moest opstellen en aan de 32-ste AV voorleggen.
Het initiatief voor deze resolutie was uitgegaan van West-Duitsland. Het werd gesteund door leden van de EG en verschillende Afrikaanse, Latijnsamerikaanse, Islamitische en Aziatische staten. In de zomer hadden de Westduitsers veel diplomatieke activiteiten ontwikkeld om zn ureed mogelijke steun voor het initiatier te krijgen, o.a. ook van de VS en de SU. In de Zesde (Juridische) Commissie van de AV deed de Libische vertegenwoordiger op 10 dec. het voorstel in het voorgenomen verdrag een passage op te nemen, waarin onderscheid gemaakt werd tussen ,,onschuldige" gijzelaars en anderen.
Hierover werd een compromis bereikt in die zin. dat Libië dit denkbeeld liet vallen, nadat de Westduitsers uit de ontwerp-tekst alle referenties terugnamen aan de uitzetting en bestraffing van terroristen, die in de ogen van veel Derdewereldlanden impliciet oen aantasting inhielden van het principe van de nationale soevereiniteit.

NIET-INMENGING. Op 14 dec. werd met 99 stemmen tegen één (VS) bij 11 onthoudingen (een aantal Westerse landen en Israël) een resolutie aangenomen, waarin verklaard werd, dat het gebruik van geweld om volken van hun nationale identiteit te beroven een schending van hun onvervreemdbare rechten betekende, alsmede van het beginsel van niet-inmenging.
De resolutie veroordeelde ,,enigerlei vorm van inmenging, openlijk of geheim, rechtstreeks of indirect, inbegrepen het recruteren en zenden van huursoldaten, door een staat of een groep van staten en enigerlei daad van militaire, politieke, economische of andere vorm van interventie in de binnenlandse of buitenlandse aangelegenheden van andere staten, ongeacht het karakter van hun wederzijdse betrekkingen of hun maatschappelijke en economische systeem".
Voorts werden veroordeeld: ,,Alle vormen van openlijke, subtiele en hoog ontwikkelde methodes van dwang, ondermijning en laster, die zijn gericht op het verstoren van de politieke, maatschappelijke of economische orde van andere staten of op het destabiliseren van regeringen. die hun economieën willen bevrijden van buitenlandse controle of manipulatie".
Op alle staten werd een beroep gedaan de noodzakelijke maatregelen te nemen ten einde enigerlei vijandige daad, die plaatsvindt op hun grondgebied en die gericht is tegen de soevereiniteit, territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid van een andere staat, te voorkomen.

ECOSOC. Op 5 nov. verkoos of herverkoos (*) de AV achttien leden van de VN economische en sociale commissie (ECOSOC). Deze achttien landen zijn m.i.v. 1 jan. 1977 drie jaar lid van de ECOSOC. Het zijn: (uit de Afrikaanse groep) Mauretanië, Roeanda, Somalië, Soedan en Opper-Volta; (uit de Aziatische groep) *Perzië, Irak, Filippijnen, en Syrië: (uit de Latijnsamerikaanse groep) *Columbia, "Jamaica, en *Mexico; (uit de Westeuropese groep en andere staten) *Italië, Nederland, Nieuw-Zeeland en de "VS; (en uit Oost-Europa) Polen en de Oekraïne.
De 54 leden van de ECOSOC zijn m.i.v. 1 jan. 1977: Afghanistan, Algerije, Argentinië, Oostenrijk, Bangladesh, Bolivia, Brazilië, Bulgarije, Canada, China, Columbia, Cuba Tsjechoslowakije, Denemarken, Ecuador Ethiopie, Frankrijk, Gabon, W-Duitsland, Griekenland, Perzië, Irak, Italië, Jamaica Japan, Kenya, Maleisië, Mauretanie, Mexico, Nederland Nieuw-Zeeland, Nigerie, Noorwegen, Pakistan, Peru, Filippijnen, Polen, Portugal, Roeanda, Somalië, SU, Soedan, Syrie Togo, Tunesie, Oeganda, Ockraine, Engeland, VS, Opper-Volta, Venezuela Noord-Jemen, Joego-Slavië en Zambia

DIVERSE RESOLUTIES Enkele andere van de resoluties die op de 31-ste AV zijn aangenomen, zijn

Internationaal jaar van de invaliden. Op 16 dec heeft de AV zonder stemming een resolutie aangenomen, waarin het jaar 1981 tot het internationale jaar van de invaliden uitgeroepen wordt Thema van het jaar is de ,,volledige participatie" van dergelijke mensen in het economische. maatschappelijke en politieke leven.

Internationaal jaar van het kind. De AV nam op 21 dec zonder stemming een resolutie aan, waarin 1979 werd uitgeroepen tot het internationale jaar van het kind

Steun voor droogtegebieden. Zonder stemming werd op 21 dec een resolutie aangenomen, waarin werd opgeroepen tot voortzetting en uitbreiding van de hulp aan de door droogte getroffen gebieden in Ethiopie

Speciaal VN-fonds voor landen zonder kusten. De AV keurde op 21 dec. met 115 tegen nul stemmen bij 19 onthoudingen (enkele Westerse staten en Papoea Nieuw Guinea) de statuten goed van een speciaal VN-fonds voor ontwikkelingslanden zonder kusten Dit fonds moet compensatie verschaffen voor extra vervoers- en doorvoerkosten, die deze landen hebben In de statuten is vastgelegd, dat hulp van het fonds niet gebruikt mag worden als ,,een middel voor economische en politieke inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van het ontvangende land ,,en niet beinvloed mag worden" door overwegingen m.b.t de aard van hun economische, sociale of politieke systemen".
Het beleid en de procedures van het fonds zullen worden geformuleerd door een Raad van Goeverneurs, samengesteld door 36 vertegenwoordigers van de lidstaten van de VN, of van zijn gespecialiseerde instellingen, of van het Internationale Kernenergie Agentschap, aan te wijzen door de AV.

Politieke gevangenen. Een resolutie, waarin aangedrongen op een algemene amnestie voor politieke gevangenen — een Zweeds initiatief — werd doorverwezen naar de 32-ste AV in 1977. Vooral de communstische staten verzetten zich sterk tegen deze resolutie

BEGROTING. De AV voerde op 14 dec een nieuwe schaal in voor de verdeling van de contributies aan de VN over de lidstaten De schaal loopt van het minimum van een bijdrage van 0,02% van de totale begroting tot 25% van de begroting, alleen te betalen door de VS
Andere landen, die meer dan 1% van de totale begroting bijdragen zijn: Australië 1,5%, België 1,07%, Brazilie 1,04%, Canada 2,9%, China 5,5%, Frankrijk 5,66%, DDR 1,35%, Bonsdrepubliek 7,74%, Italie 3,30%, Japan 8,66%, Nederland 1,38%, Polen 1,40%, Spanje 1,534, Zweden 1,20%, Oekraine 1,50%, SU 11,33% en Engeland 4,44%.
In twee resoluties heeft de AV op 22 dec. de begroting goedgekeurd, In beide ge-

vallen was de stemverhouding f19 tegen 10 (de staten uit hel Sowjet-blok) bij één onthouding (VS bi] de eerste stemming, Cuba bij de tweede), terwijl Albaiiie en China niet aan de stemming deelnamen De totale begroting voor de twee jaren 1976-1977 beloopt $ 783 932 900, een verhoging met $ 38 119 100 (Voorlichtingsdienst voor de Verenigde Naties, Information Centre Londen van de VN, UN Chronicle, NRC/H'blad, Le Monde N 17 FAZ, The Times, The Financial Times KCA, AdG)

(Vor ber pag 356/1 ev)

OPEC

BIJEENKOMSTEN MINISTERS. MENINGSVERSCHILLEN OVER PRIJSBELEID. PRIJSVERHOGINGEN PER 1 OKT. 1975 en PER 1 JAN. RESP. 1 JULI 1977. INSTELLING SPECIAAL FONDS VOOR ONTWIKKELINGSLANDEN

De reeds in de loop van 1975 gebleken verschillen in opvatting over de mate waarin de olieprijzen zouden moeten worden verhoogd (pag. 567/2-'75) hebben in december 1976 tot een tweespalt binnen de Organisatie van Olie Exporterende Landen (OPEC) geleid, met als gevolg dat Saoedi-Arabië en de Unie van Arabische Emiraten (UAE) hun prijzen per 1 jan. 1977 aanzienlijk minder verhoogden, t.w. met 5%, dan door de elf andere OPEC-lidstaten (Algerije, Ecuador, Gabon, Indonesië, Irak, Koeweit, Libië, Nigeria, Perzië, Qatar en Venezuela) was overeengekomen. Die spraken een verhoging af met 10% per 1 jan. 1977 en nog eens met 5% per 1 juli 1977.

Onderhandelingen binnen de OPEC om een compromis te vinden waardoor een einde zou komen aan het inmiddels ontstane tweeledige prijsstelsel — waarbij o.a. de Venezolaanse president Perez een actieve rol speelde — hadden begin juni nog niet tot een positief resultaat geleid. Weliswaar verklaarde de Indonesische minister van energie Sadli op 23 mei dat de elf lidstaten van hun overeengekomen prijsverging met 5% per 1 juli hadden afgezien en dat zij hun prijzen tot eind 1977 hadden bevroren, maar deze mededeling bleek op zijn minst voorbarig.

In het weekeinde van 19 juni deelde Saoedi-Arabië's minister van oliezaken, sjeik Ahmed Zaki Yamani, kort voor zijn terugkeer van een bezoek aan Aboe Dhabi mee dat zijn land en de UAE overeengekomen waren hun olieprijzen per 1 juli met 5% .te verhogen, mits de andere OPEC-lidstaten van hun prijsverhoging per 1 juli afzagen In een op 21 juni gepubliceerde interview met het dagblad AL *Madina* maakte sjeik Yamani bekend dat hij van zijn Venezolaanse collega Valentin Hernandez Acosta een brief ontvangen had met de mededeling dat de betrokken elf lidstaten hun prijzen niet zouden verhogen tot de volgende OPEC-bijeenkomst, die op 12 juli te Stockholm zou worden gehouden Saoedi-Arabie en de UAE zouden hun standpunt laten afhangen van de uitslag van dat overleg, aldus een verdere mededeling van Yamani

Nadere details van deze en andere ontwikkelingen binnen de OPEC sinds septembei 1975 volgen hieronder.

Ministersconferentie te Wenen

Van 24-27 sept. 1975 vergaderden ministers van de 13 OPEC-lidstaten te Wenen over de aanpassing van de prijs voor ruwe olie per 1 okt 1975, zoals in beginsel door de ministers in juni van dat jaar te Libreville (Gabon) was overeengekomen (pag. 567/1-'75).

Na langdurige discussie — de hijeenkomst zou oorspronkelijk slechts twee dagen duren — werd overeengekomen dat de prijs van Arabische lichte olie per 1 okt. 1975 met 10% zou worden verhoogd van $ 10.46 per vat (159 liter) tot $ 11 51, en dat de prijs vervolgens zou worden bevroren tot 30 juni 1976, wanneer de prijs aan een nieuw onderzoek zou worden onderworpen.

De conferentie zegde voorts haar steun toe aan de recente Venezolaanse nationalisatiemaatregelen m.b.t de olie-industrie (pag. 240/2-1976).

Bij de discussies waren vooral de Saoedi-Arabische minister van oliezaken en minerale rijkdommen. sjeik Ahmed Zaki Yamani, en de Perzische minister van binnenlandse zaken en werkgelegenheid, Jamshid Amouzegar, tegenover elkaar komen te staan.

Yamani sprak zich aanvankelijk uit tegen elke prijsverhoging vóór eind 1975, maar liet later weten wel in te stemmen met een matige prijsverhoging („beslist niet meer dan 10%, eigenlijk nog geen 10%"). Op 23 sept. omschreef Yamani de doelstellingen van de politiek van Saoedie-Arabië als volgt: „Wij willen allereerst het olieverbruik bevorderen, vervolgens de westerse economieën helpen de huidige recessie te boven te komen en ten slotte iedere schadelijke uitwerking op die economieën vermijden die uiteindelijk ook in ons nadeel zijn".

In die opvatting hadden de vorige prijsverhogingen de betalingsbalanspositie van de grote geindustrialiseerde landen verslechterd en zo bijgedragen tot een daling van de internationale olieconsumptie en daarmee tot een beperking van de olie-uitvoer van de OPEC-lidstaten, waardoor vooral Saoedi-Arabie getroffen was

De voorstanders van inatiging zouden ook in hun overwegingen rekening hebben gehouden met de economische positie van de olie-irriporterende ontwikkelingslanden die de OPEC-staatshoofden tijdens de topconferentie van Algiers in maart 1975 (pag 565/1-1975 ev) plechtig hulp en steun hadden toegezegd uit een natuurlijke solidariteit met de Derde Wereld die nog eens werd bevestigd in de resolustie van de ide speciale zitting van de Algemene Veigadering van de VN op 16 sept 1975 over ontwikkeling en internationale samenwerking (zie pag 792/3 e i - 1975)

Bij de overwegingen zou ook de invloed van een verhoging van de olieprijzen op het resultaat van de komende — in okt. 1975 gehouden — tweede voorbereidende conferentie tussen olieproducerende, olieconsiimerende indust ielanden en niet-olieproducerende ontwikkelingslanden, de z.g. Noord-Zuidconferentie, een rol hebben gespeeld, nadat de eerste conferentie in april zonder resultaat was geëindigd (zie pag. 804/1 e.v.-1975) en de voortzetting van het overleg pas mogelijk was geworden nadat de ontwikkelde landen, vooral op aandrang van de OPEC, concessies hadden gedaan.

Daarentegen verlangde minister Amouzegar een onmiddellijke prijsverhoging van 15 a 20%. Hij achtte dit een matige verhoging, omdat geen volledige compensatie werd geëist voor de daling in koopkracht van de olie-inkomsten als gevolg van de inflatie, een inkomstendaling die volgens diverse Perzische verklaringen 35% bedroeg. Voorts suggereerde Perzië dat een deel van de prijsverhoging kon worden gebruikt als bijdrage voor een fonds om de Derde Wereld te helpen.

Perzië werd vooral gesteund door Irak (dat zelf een verhoging van 20 à 25% zou hebben bepleit), Libië en Nigeria.

De impasse in het overleg bleek duidelijk, toen de ministers op 23 sept. ruggespraak hielden met hun regeringen, waarvoor sjeik Yamani zelfs naar Londen vloog, omdat hij naar werd verklaard vanuit Wenen geen telefonisch contact met Riad kon krijgen. Volgens *The* Econonzist (4-10-'75) was aan Yamani's vertrek een stemming voorafgegaan over een voorstel van Saoedi-Arabie voor een prijsverhoging van 10% in twee etappes: 5% per 1 okt, en 5% per 1 jan. 1976. Dit voorstel zou echter alleen de steun van de UAE hebben gekregen, terwijl aile

andere afgevaardigden zich achter een Perzisch voorstel zouden hebben geschaard inhoudende een prijsverhoging van 15%. Daarop wilde Yamani, aldus The *Economist,* van zijn regering toestemming krijgen om zijn collega's te waarschuwen dat, als zij hun zin door zouden drijven, olie uit Saoedi-Arabië zou worden verkocht voor $ 10.46 per vat, zonder enige produktiebeperking.
(De produktiecapaciteit van Saoedi-Arabië is bijna een derde van de totale OPEC-capaciteit.)
Na zijn terugkeer in Wenen pleegde Yamani overleg met zijn collega's uit de UAE en Koeweit. De UAE kwam op 26 sept. met een compromisvoorstel: een prijsverhoging van 12% gevolgd door een prijsstop voor 15 maanden (d.w.z. tot eind 1976). Tenslotte werd de volgende dag een door Koeweit ingediend compromis aanvaard: een prijsverhoging van 10% gevolgd door een prijsstop tot 30 juni 1976. Terwijl Libië en Irak al voor het dreigement van de goedkope oliestroom uit Saoedi-Arabië zouden zijn bezweken, zou de Perzische delegatie pas hebben ingestemd nadat de Venezolaanse president Perez persoonlijk bij de sjah tussenbeide was gekomen, aldus *The* Economist.

Tijdens een internationale energieconferentie te Bonn bevestigde sjeik Yamani op 14 okt. 1975 dat zijn land het dreigement van een eenzijdige prijsstop zou hebben uitgevoerd, als er geen compromis tot stand was gekomen.

Tijdens de discussie binnen de OPEC viel vooral de wijziging in het standpunt van Algerije op.
Aanvankelijk had dit land een forse prijsverhoging bepleit, maar op 25 sept. verklaarde minister Belaid Abdesselam dat Algerije gezien de reacties uit de Derde Wereld niet langer aan het tot dan toe gehuldigde standpunt kon vasthouden, maar zich nu genoodzaakt zag prijsverhogingen van meer dan 10% van de hand te wijzen.
Indirecte kritiek op Algerije werd op 30 sept. geuit door de Perzische minister Amouzegar, die toen zijn veroordeling uitsprak over ,,de onheilige alliantie tussen Saoedi-Arabië en een ander moslem-land met een bevolking van 13 mln'', dat had gehandeld ,,tegen de belangen van zijn economische ontwikkeling, waarvoor het zeer dringend olie-inkomsten nodig heeft'', in de mening dat dit de enige manier was om Saoedi-Arabië te beletten de OPEC te verlaten.
Overigens zou Algerije, waarvan de betalingsbalans nadelig zou zijn beinvloed door de afnemende vraag naar olie, financiële hulp van Saoedi-Arabië zijn aangeboden.
De Algerijnse regering beschreef het resultaat van de bijeenkomst als een ,,eervol compromis, dat de eenheid, cohesie en wijsheid van de lidstaten aantoonde''

Door de langdurige discussie over de prijsverhoging werden beslissingen m.b.t. een aantal andere zaken uitgesteld:

1) De instelling van een speciaal hulpfonds voor ontwikkelingslanden op basis van een nieuw voorstel van Perzië, nadat een soortgelijk Algerijns voorstel in maart 1975 niet van de grond was gekomen (pag. 567/1-1975).

2) De kwestie van toeslagen op de prijzen in verband met verschillen in vrachtkosten en kwaliteit van de olie (densiteit en zwavelgehalte).

3) De in juni 1975 in beginsel overeengekomen vervanging van de Amerikaanse dollar als rekeneenheid door de speciale trekkingsrechten van het IMF (de z.g. SDR-'s). Uit verklaringen van de vertegenwoordigers van bijv. Algerije en Perzië kon worden afgeleid dat deze vervanging mede door de koersverbetering van de Amerikaanse dollar als minder urgent werd beschouwd.

De ontwikkeling van de werkelijke olieprijs. Verkapte en officiële prijsverlaging

Niet alle OPEC-staten bleken de per 1 okt. 1975 overeengekomen prijsverhoging van 10% ook werkelijk toe te passen. Het uitblijven van een beslissing over de kwestie van de toeslagen droeg eveneens tot het voorkomen van prijsverschillen bij The *Economist* (20-12-'75) schatte dat de gemiddelde prijsverhoging op 7 a 8% was uitgekomen, waarbij het achterblijven van de prijsstijging vooral werd toegeschreven aan de verlaging van de toeslagen door een aantal producenten aan de Perzische Golf.

Deze laatste ontwikkeling volgde op het mislukken van een poging van Koeweit om een bijeenkomst van de zes Golfstaten die lid zijn van de OPEC bijeen te roepen. De voor 21 okt. 1975 beraamde bijeenkomst ten behoeve van de coördinatie van de toeslagen in het Golfgebied moest worden afgelast, nadat Saoedi-Arabië geweigerd had die bij te wonen, naar verluidt met de argumentatie dat een overeengekomen politiek m.b.t. de toeslagen slechts effectief kon zijn als die op de totale OPEC-produktie betrekking had, met inbegrip van de via de terminals aan de Middellandse Zee uitgevoerde olie.
In wezen zou de weigering van Saoedi-Arabië voortkomen uit een scherpe afkeuring van het beleid van Irak, dat voortdurend officieus prijsverlagingen voor de olie die via de Middellandse-Zeehavens werd uitgevoerd bleef toepassen. waardoor de Iraakse produktie in okt. 1973 30% hoger lag dan een jaar ervoor, terwijl de totale OPEC-produktie in dezelfde periode met 16% was gedaald.

Begin november 1975 poogden Saoedi Arabië en Koeweit haar concurrentiepositie te handhaven door ,,officiële" verlagingen van de toeslagen op bepaalde oliesoorten toe te passen. Scherpe kritiek op dit optreden van Koeweit werd geleverd door Irak, dat op 17 nov. opriep tot een buitengewone spoedbijeenkomst van de OPEC met het oog op deze ,,unilaterale beslissing''
Hoewel op deze oproep geen reacties van andere lidstaten volgden, was de kwestie van de toeslagen wel het voornaamste agendapunt voor de 46ste gewone ministersbijeenkomst, die op 20 dec. 1975 te Wenen begon, maar die de volgende dag door een gijzelingsactie werd afgebroken (zie pag. 837/3 e.v.-'76). De kwestie bleef vervolgens de OPEC-aangelegenheden in het eerste halfjaar van 1976 beheersen. Een voor 1 febr. 1976 te Aboe Dhabi belegde bijeenkomst ging niet door, nadat sommige staten (Algerije, Indonesië, Libië) hadden laten weten niet in staat te zijn eraan deel te nemen. Ook een door Irak bepleite buitengewone bijeenkomst in maart vond geen doorgang, omdat volgens persberichten uit Koeweit door Algerije was verklaard dat geen verdere behandeling van deze zaak mogelijk was, zolang Irak olie tegen volgens Algerijnse beschuldigingen oneerlijke prijzen bleef exporteren.
In die situatie kondigde Perzië per 16 febr. een eenzijdige verlaging van de prijs van zijn zware ruwe olie met 9,5 dollarcent (tot $ 11,40 per vat) af. De vraag naar die oliesoort was heit sterkst afgenomen.

Fonds voor ontwikkelingslanden ingesteld

Na negatieve reacties van de arme landen uit de Derde Wereld op de prijsverhogingen van 1 okt. 1975 en — volgens sommige berichten — na een dreigement van Perzië om eenzijdig over te gaan tot het instellen van een eigen hulpprogramma kwamen de ministers van financiën van de OPEC op 17 en 18 nov. 1975 te Wenen bijeen om het Perzische voorstel voor een OPEC-

hulpfonds te bespreken. Overeengekomen werd voor 1976 een bedrag van $ 1 mrd te reserveren voor hulp aan ontwikkelingslanden. Geen enkele structuur werd daarvoor ontworpea. De hulp zou worden verleend in de vorm van langlopende renteloze kredieten ten behoeve van het opvangen van tekorten op de betalingsbalans (wegens olie-inkopen) of het financieren van bepaalde vastomlijnde ontwikkelingsprogramma's. De ministers deden geen toezegging wat betreft verplichtingen op langere termijn zoals de vertegenwoordigers van Perzië en Venezuela hadden voorgesteld, al deden zij hun regeringen wel de aanbeveling een nieuwe mogelijkheid te scheppen voor het verschaffen van extra financiële hulp onder auspiciën van de OPEC, met de opdracht aan de economische adviescommissie om specifieke voorstellen daartoe in jan. 1976 in te dienen. Het bedrag van $ 1 mrd zou kunnen worden ingezameld door het heffen van 10 dollarcent op elk door de OPEC-lidstaten in een jaar tijd uitgevoerd vat olie.

De ministers van financiën van de OPEC besloten tijdens een vergadering te Parijs op 26 en 27 jan. 1976 tot de formele instelling van een ontwikkelingsfonds ten bedrage van $800 mln. De verlaging van het bedrag was o.a. een gevolg van het feit dat Indonesië en Ecuador hun medewerking hadden ingetrokken. De verdeling van de bijdragen was als volgt:

Perzië $ 210 mln, Saoedi-Arabië $202 mln. Venezuela C 112 mln, Koeweit $ 72 mln, Nigeria $52 mln, Irak $40 mln, Libië $40 mln, UAE $33 mln, Algerije $20 mln, Qatar $18 mln en Gabon $ 1 mln.

Tijdens overleg te Parijs op 10 en 11 mei 1976 besloten 12 ministers van financiën van de OPEC (Libië was niet vertegenwoordigd) $400 mln toe te kennen aan het geplande internationale fonds voor agrarische ontwikkeling (IFAD, pag. 39/1-1975) „op voorwaarde dat de ontwikkelingslanden voor minstens het equivalent van $600 mln bijdragen". De verdeling van de resterende $400 mln werd nog niet bekendgemaakt. Voor het beheer van het OPEC-fonds werd een raad van gouverneurs uit vertegenwoordigers van de 13 lidstaten ingesteld met Mohammed Yeganeh (Perzië) als voorzitter en Ibrahim Shihata (Koeweit) als directeur-generaal.

Ministersconferentie te *Bali*

Op 8 april 1976 werd meegedeeld dat de eerste gewone bijeenkomst van de OPEC-ministers van oliezaken op 27 mei op het Indonesische eiland Bali zou beginnen. Vervolgens werd een buitengewone informele vergadering bijeengeroepen door Perzië, toen de OPEC-voorzitter, op 22 april te Genève om de agenda voor het overleg te Bali vast te stellen.

In de weken vóór 27 mei werd melding gemaakt van intensieve diplomatieke activiteiten door Saoedi-Arabië om de steun van andere OPEC-leden, in het bijzonder de Golfstaten, te winnen voor een verlenging van de na 1 okt. 1975 bestaande prijsstop tijdens het overleg te Bali.

Sjeik Yamani, Saoedi-Arabiës minister van oliezaken, bracht op 22 en 23 mei een bezoek aan de Perzische hoofdstad Teheran, waar hij van zijn Perzische collega een „met tegenzin gegeven instemming" met dit standpunt zou hebben ontvangen. In een op 24 mei gepubliceerd interview met het Perzische blad Ettelaat stelde sjeik Yamani dat een prijsstop tot eind 1976 zou helpen om de vraag naar ruwe olie te doen toenemen, met als gevolg dat de produktie zou stijgen en er dus hogere inkomsten zouden zijn. Wat de prijs voor 1977 betreft moest eerst de marktsituatie worden bestudeerd. Het beginsel van vraag en aanbod moest de prijs bepalen. Dat was veel belangrijker dan de koppeling van de olieprijzen aan het inflatietempo, zoals tijdens de OPEC-bijeenkomst van sept. 1974 was voorgesteld (pag. 109/3-1975) en wat volgens sjeik Yamani „een eenzijdige opvatting was". Het urgentste probleem was zi het eerbiedigen van de bestaande prijzen door alle OPEC-lidstaten Volgens de sjeik gebeurde dat in de praktijk slechts door Perzië, Saoedi-Arabie, Koeweit, Qatar en Aboe Dhabi (UAE), maar o a Irak deed dat niet Dat land dumpte zijn olie tegen lagere prijzen en was bovendien het enige OPEC-land dat zijn produktie opvoerde

Tijdens de 47ste gewone ministerraad van de OPEC op 27 en 28 mei te Bali bepleitte sjeik Yamani een verlenging van de prijsstop tot eind 1976. Zijn standpunt zou zijn gesteund door de vertegenwoordigers van Algerije, Qatar, Koeweit en de UAE, terwijl die van Irak, Libië, Nigeria en Venezuela zich uitspraken voor een onmiddellijke prijsstijging van ten hoogste 15%. Perzië zou een gematigde verhoging met 4 à 7% hebben verlangd. Geen overeenstemming werd bereikt, zodat overeenkomstig de traditie dat besluiten eenstemmig moesten worden genomen de situatie bleef zoals hij was d.w.z. dat de prijs bevroren bleef. Algemeen werd aangenomen dat geen prijzen zouden worden herzien tot de volgende gewone zitting van de ministerraad, die op 15 dec. 1976 te Doha (Qatar) bijeen moest komen.

Gemeld werd dat de ministers wel een beginselakkoord bereikten over de kwestie van de toeslagen. Op voorstel van Algerije zou de nieuwe berekeningswijze van de toeslagen niet meer (alleen) gekoppeld zijn aan het prijspeil van de ruwe olie, maar aan dat van de geraffineerde produkten, waarvoor olie van verschillende kwaliteit wordt gebruikt. De prijs van de ruwe olie zou vervolgens moeten worden berekend op basis van de waarde van de geraffineerde produkten d.w.z. dat de berekening meer op de ontwikkeling van de markt zou worden afgestemd.

Kort daarop verlaagden Koeweit, Saoedi-Arabië, Perzië en Libië de prijzen van hun zware en/of middelzware olie, terwijl Libië, Nigeria en Algerije de prijzen van hun lichte olie — de meest gevraagde soort — verhoogden.

Steun voor *ontwikkelingslanden*

Tijdens de conferentie te Bali besteedde de OPEC ook aandacht aan de Derde Wereld en haar relatie tot de geïndustrialiseerde landen. De geringe voortgang bij de lopende internationale onderhandelingen — UNCTAD IV (5–31 mei 1976, zie pag. 369/1 e.v.-1976) en de Noord–Zuid-conferentie — werd betreurd. Nota nemend „van de door zekere consumentenlanden ondernomen acties tegen de belangen van de lidstaten van de organisatie" besloot de conferentie passende maatregelen te treffen om zonodig de legitieme belangen van de lidstaten te beschermen".

Voorts werd in een op 28 mei 1976 uitgegeven verklaring gesteld dat „de lidstaten van de OPEC, als levan de Groep van 77, het belang van solidariteit binnen de Groep beklemtonen en hun volledige steun verlenen aan haar Verklaring van Manilla (febr. 1976, zie pag. 370/1 e.v.-1976). O.a. sjeik Yamani liet duidelijk weten dat het resultaat van de Noord–Zuid-conferentie, die in dec. 1976 te Parijs zou worden gehouden (maar toen werd uitgesteld, zie pag. 370/2-1977), een belangrijke invloed kon uitoefenen op het in dezelfde maand door de OPEC te bespreken prijsbeleid voor 1977.

Voorspel *Doha*

Na de OPEC-ministersconferentie op Bali legden vertegenwoordigers van lidstaten talrijke openbare verklaringen af ten gunste van een per 1 jan. 1977 door te voeren aanzienlijke prijsstijging.

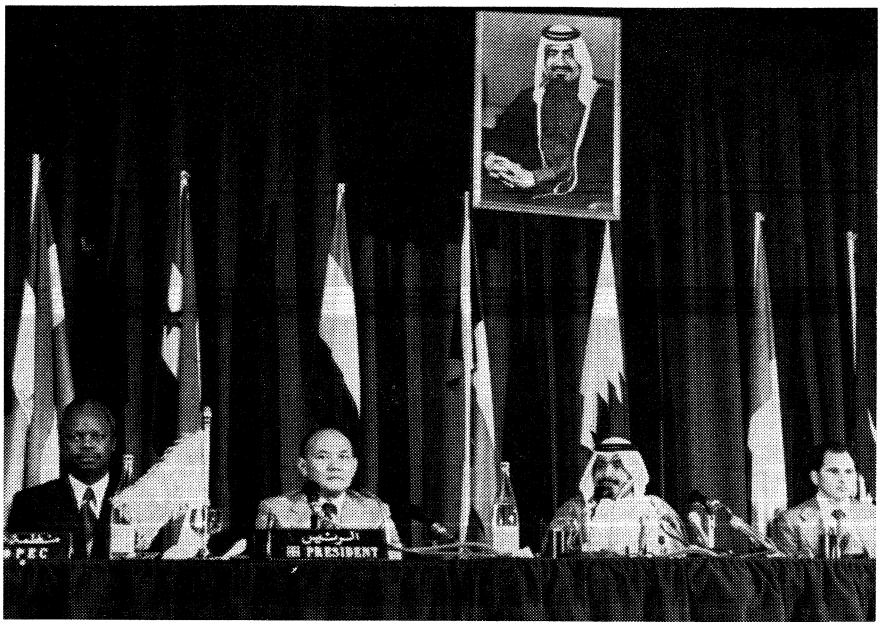

Tijdens de OPEC-ministersconferentie te Doha in december 1976 v.l.n.r. secretaris-generaal Feyide, voorzitter Mohammed Sadli (Indonesië), sjeik Khalifa bin Hamad al-Thani (Qatar) en de voorzitter van de raad van gouverneurs, Bagdadi (Libië).

Perzië, dat zijn totale olie-inkomsten gebruikte voor binnenlandse behoeften, drong herhaaldelijk aan op een prijsverhoging van minstens 15%, met als argument dat de kosten van zijn invoer uit het Westen sinds 1974 met ca. 40% waren gestegen. Irak, dat een prijsverhoging van 25% verlangde, stelde dat de invoerprijzen in dezelde periode met 81% waren gestegen. Libië rapporteerde dat een prijsstijging van 25% als compensatie voor de inflatie nodig was.

In de Westerse pers werden deze inflatieberekeningen aangevochten en een rapport van de Petroleum Industry Research Foundation te New York raamde de importkosten-inflatie van de OPEC op 2,7% tussen het derde kwartaal van 1975 en dat van 1976 en op 25,8% tussen het eerste kwartaal van 1974 en het derde kwartaal van 1976.

Bezwaren tegen een verhoging van de olieprijs met 15% voor de wereldeconomie werden begin nov. 1976 naar voren gebracht door de VS en West-Duitsland. Ook werd in november uitgebreid gesproken over een koppeling van de OPEC-vergadering te Doha in december en de gelijktildige ministersbijeenkomst van de Noord–Zuid-conferentie, en tot deze laatste werd uitgesteld tot begin 1977 was zelfs sprake van een verschuiving van het begin van de OPEC-conferentie tot 20 dec. om de deelnemers in de gelegenheid te stellen bij het vaststellen van de nieuwe olieprijs rekening te houden met de opstelling van de geïndustrialiseerde landen bij het Noord–Zuid-beraad.

De toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger sprak zich in een telegram d.d. 22 nov. (gepubliceerd in de *Financial* Times van 12 dec.) aan de EG-delegatie bij het Noord–Zuid-overleg tegen deze koppeling uit, omdat die de voordelen van de matigende invloed van ontwikkelingslanden op de OPEC teniet zou doen. De OPEC zou nl. kunnen volhouden dat het een forse prijsverhoging plande, maar bereid was die te beperken in ruil voor concessies in de Noord–Zuid-dialoog. De meer militante OPEC-leden stelden daartegenover dat het Westerse diplomatieke initiatief bedoelde de OPEC in de ogen van de niet-olieproducerende ontwikkelingslanden in discrediet te brengen.

Saoedi-Arabië leverde wel kritiek op bepaalde aspecten van het beleid van de geïndustrialiseerde landen, maar was het eens met de stelling dat een forse prijsverhoging van de olie het hei-stel van de wereldeconomie zou schaden. In een rapport aan de gekozen president Carter verzekerde de Amerikaanse senator C. H. Percy eind nov. dat hij een persoonlijke ve zekering ontvangen had van prins Saoed al Feisal. Saoedi-Arabië's minister van buitenlandse zaken, dat zijn land op dat moment tegen elke prijsverhoging was en geen prijsverhoging van meer dan 5% zou steunen.

Conferentie te *Doha*

In zijn openingstoespraak tot de 48-ste ministersconferentie te Doha (Qatar) op 15 dec. verklaarde de heerser van dit land, sjeik Khalifa bin Hamad al-Thani, dat het OPEC-prijsbeleid alleen ten doel had ,,een eerlijke en redelijke balans'' te handhaven ,,tussen olieprijzen en de prijzen van de door die olie vervaardigde grondstoffen en importen van onze landen uit de industriële landen'', teneinde de OPEC-inspanningen te bevorderen om ,,een nieuw en eerlijk internationaal economisch systeem te vestigen''. Naar zijn zeg-

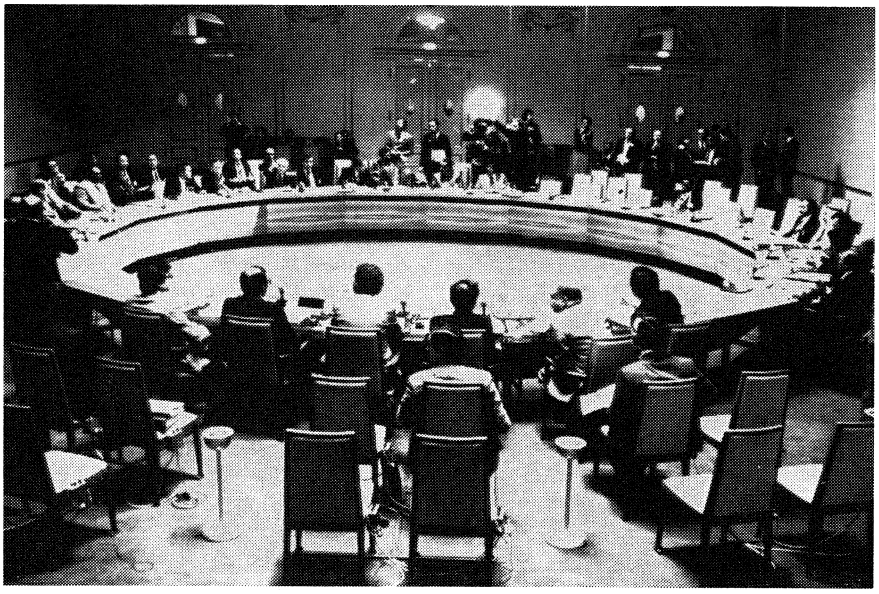

De openingszitting van de conferentie van de ministers van financiën van de OPEC-staten op 28 februari te Wenen.

gen was objectief wetenschappelijk aangetoond dat de import-kosten inflatie van de OPEC 110% bedroeg tussen 1973 en 1976.
De discussie ging vervolgens over de voorgestelde minimumprijsverhoging: 15% door Algerije, Ecuador, Gabon, Nigeria en Qatar; 10% door Koeweit, gesteund door Indonesie en Venezuela en voor de UAE het maximaal aanvaardbare: en een prijsstop voor het lste halfjaar van 1977 door Saoedi-Arabie.
Op 16 dec. overlegde sjeik Yamani in Saoedi-Arabië niet prins Fahd, nadat onderhandelingen over een compromis waren vastgelopen. Hij keerde terug met de mededeling dat een prijsverlîoging van 5% voor zijn regering het uiterst was waarmee zij in kon stemmen.
Dit standpunt werd gesteund door Sayed al Oteiba namens de UAE, maar verworpen door de leiders van de andere 11 delegaties.
Het communiqué met het meningsverschil werd op 17 dec. gepubliceerd. Daarmee was voor het eerst in de geschiedenis van de OPEC een beslissing niet eenstemmig genomen. Het resultaat was een dubbel prijssysteem. Saoedi-Arabië en de UAE besloten de prijsstijging per 1 jan. 1977 tot 5% te beperken, waardoor de gemiddelde prijs per vat van $ 11.51 op $ 12.08 kwam. De overige lidstaten kwamen een prijsverhoging overeen van 10% in jan. en 5% in juli, waardoor hun prijs per vat op $ 12.70 resp. 13.30 kwam. Factoren, die de toepassing van die besluiten beïnvloedden, waren:
a) De voorraadvorming. Als gevolg van de aangekondigde prijsstijging waren reeds vanaf augustus door de verbruikers grote voorraden gevormd. Dat had tot een uitbreiding van de produktie geleid. waardoor de OPEC-produktie in december met 34.4 mln vaten per dag een maandrecord had gevestigd. Dat leidde er weer toe dat begin 1977 een aanzienlijke daling van de produktie optrad in die landen die de hogere prijsstijging hadden doorgevoerd. in het bijzonder Perzië en Koeweit.
b) Geen exportuitbreiding. Hoewel Saoedi-Arabië bij monde van sjeik Yamani op 27 dec. een opvoering van de produktie van ruwe olie had aangekondigd, leidde dit wegens slechte weersomstandigheden in januari en februari bij de voornaamste tankerterminals, zoals Ras Tanura, niet tot spoedige uitbreiding van de olie-export.

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

NIEUWE VOORZITTERS IN KAMER EN SENAAT

De Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat hebben op 7 juni bij handgeklap resp. Edmond Leburton en Robert Vandekerckhove tot voorzitter verkozen. Zij volgen resp. Andre Dequae en Pierre Harmel op.

Kamervoorzitter Leburton werd geboren op 18 april 1915 te Lantermange. Hij behaalde het licenciaat in de politieke en sociale wetenschappen aan de rijksuniversiteit te Luik, werkte een tijdlang ais leraar, was tijdens de Tweede Wereldoorlog actief in het verzet en begon daarna aan een politieke loopbaan in de socialistische partij.

Sedert 17 febr. 1946 zetelt hij als kamerlid voor Borgworm: sedert 1947 is hij burgemeester van die gemeente. Van 1954 tot 1958 was hij minister van volksgezondheid en het gezin, van 1961 tot 1965 minister van sociale voorzorg, van 1965 tot 1966 ondervoorzitter van de ministerraad en coördinator voor de infrastructuur, Van 1969 tot 1971 was hij minister van economische zaken, om vervolgens met J. van Eynde de socialistische partij te gaan voorzitten tot januari 1973. Hij werd vervolgens premier van een kabinet van christelijken, socialisten en liberalen, dat slechts één jaar standhield. Leburton is ook minister van state, voorzitter van de socialistische ziekenfondsen en van de socialistische partijpers.

Senaatsvoorzitter Robert Vandekerckhove werd geboren op 30 juni 1917 te Ingelmunster. Hij studeerde rechten en werd notaris. In 1944 behoorde hij tot de medeoprichters van de Christelijke Volkspartij.

Hij zetelt sedert 1958 als gecoöpteerd senator, en was (1962-1971) de eerste voorzitter van de autonoom geworden Vlaamse vleugel van de CVP. Van 1971 tot 1974 was hij ook de eerste voorzitter van de nieuwe Cultuurraad. In 1974 werd hij in het kabinet-Tindemans minister voor de hervorming van de instellingen.

NIEUWE VOORZITTERS IN DE CCLTUURRADEN

De Cultuurraad en de Conseil Culturel hebben op 14 juni bij handgeklap resp. Maurits Coppieters en Paul de Stexhe tot voorzitter verkozen. Zij volgen resp. Jan Bascour en Emile Jeunehomme op.

Coppieters werd geboren te Sint-Niklaas (Waas) op 14 mei 1920. Hij behaalde het licericiaat in wijsbegeerte en letteren aan de rijksuniversiteit te Gent en promoveerde veel later, op 50-jarige leeftijd, voor de centrale examencommissie tot doctor in de rechten. Na een loopbaan in het onderwijs trad hij toe tot de Volksunie. Voordien was hij actief geweest als verbondscomniissaris íalgemeeri leider) van het Vlaams Verbond van Katholieke Scouts en ook als medestichter cri eerste voorzitter van de Vlaamse Volksbeweging In 1965 werd hij VU-lcanierlid voor Sint-Niklaas in 1971 ging hij over naar de Senaat

Ridder de Stexhe werd geboren op 17 maart 1913 te Marchienne-au-Pont. Hij is jurist er zetelt sedert 1958 in de Senaat als lid van de PSC. Van 1965 tot 1966 was hij minister-staatssecretaris voor de Franse cultuur.

BISSCHOPPELIJKE BRIEF OVER ABORTUS

Onder de titel „Verdedig de zwaksten" publiceerden de r.-k. Belgische bisschoppen een gezamenlijk herderlijk schrijven over de abortus, dat op 16 juni door kardinaal Suenens voor de pers werd toegelicht en op 18-19 juni in alle kerken werd voorgelezen.

De brief luidt als volgt:

„Broeders en zusters,

De probleniatiek omtrent de eerbied voor het ongeboren leven blijft nog steeds actueel. De leer van de katholieke kerk over abortus is bekend. We hebben ze reeds herhaaldelijk uiteengezet in verbondenheid met de paus en de hele katholieke traditie*. Wij menen ze nogmaals te moeten belichten, want ons zwijgen zou op dit moment verkeerd worden uitgelegd. Wij vertrouwen erop dat ons woord tot een grondige bezinning zal leiden bij alle mensen die op zoek zijn naar de waarheid.

Christenen en niet-christenen ontmoeten elkaar op vele terreinen. Over tal van fundamentele zaken hebben wij nagenoeg dezelfde opvattingen. Wij werken aan gezamenlijke projecten. We strijden samen voor meer menselijkheid en broederlijkheid in de samenleving. We verlangen naar een wereld waar de ene mens de andere niet rneer hoeft te vrezen. We willen verhinderen dat onrechtvaardigheid en geweld de mens bedreigen in zijn rechten en a fortiori in zijn leven. We staan allen op de bres voor de verbetering van het menselijk bestaan. En we bouwen samen aan „een maatschappij met verantwoordelijkheidszin" waar ieder zich vrijwillig inzet voor het levensgeluk waarop allen terecht aanspraak maken.

We gaan er ook allen mee aklroord dat abortus een kwaad is: een mislukking van de waarachtige liefde en haar verantwoordelijkheid. Het is dan ook niet aanvaardbaar dat we onverschillig blijven

---

* Cf. Verklaring van de Congregatie voor de geloofsleer over abortus provocatus, 18 nov. 1974. Verklaring van de Belgische bisschoppen i.v.m. abortus, Mechelen 15 dec. 1970. Verklaring over de abortus, april 1973 (uitg. Licap, Brussel). L. A. van Peteghem. Mededeling van de persdienst van het bisdom Gent, 26 jan. 1973, over abortus, in Monita ad Clerum, t. III blz. 254; id. Eerbied voor het ongeboren leven, in Monita ad Clerum. t. III blz. 207-268; id. Nabeschouwingen (bij de verklaring van de Congregatie van de geloofsleer van nov. 1974 over abortus provocatus, in Monita ad Clerum, t. IV blz. 133-136; id. Wetgeving betrefferide de abortus, in Monita ad Clerum. t. IV blz. 433-452.

voor de vrouwen en echtparen die uit nood of uit zwakheid aan dit wanhoopsgebaar denken. Laten we ze helpen met daden, en niet met woorden alleen. Maar — en dat weten we allen — om het kwaad effectief te verhelpen, is de enige weg, dat we met beslistheid de oorzaken ervan bekampen. Dat sluit in: behulpzaam zijn voor de vrouwen en de partners, die met tragische moeilijkheden worstelen, ze niet alleen laten met hun zorgen en bekoringen, middelen zoeken om ze discreet te benaderen en vindingrijk zijn om ze te helpen. Velen trachten die medemensen met een gordel van hartelijkheid te omringen. Luien we die pogingen steunen en verder initiatief uit alle kracht aanmoedigen.

Het particuliere initiatief kan echter niet meer volstaan. Juridische en sociale structuren zijn onontbeerlijk om tot een doelmatige hulpverlening te komen. De maatschappij, en in de eerste plaats de verantwoordelijken, moeten zorgen voor onthaalcentra, voor hulp aan de engehuwde moeder, voor een verzekerd en menswaardig bestaan voor de gehandicapte kinderen, een aangepast statuut voor het natuurlijk of buitenechtelijk kind, een versoepeling van de wetgeving op de adoptie, steun aan de grote gezinnen en aan moeders in nood. Naast de voorzieningen tot onmiddellijke hulp, moet de hele aandacht gaan naar het burgerlijk, economisch en sociaal statuut voor de vrouw, naar de bescherming en de aanmoediging van het gezin. Bovenal moet er een einde komen aan toestanden, zodanig in strijd met de menselijke waardigheid en de sociale rechtvaardigheid, dat zij het aanvaarden van het kind belemmeren.

Waartoe dienen echter nieuwe structuren, indien er geen nieuwe mentaliteit komt? Er zal nooit een doeltreffende oplossing komen, wanneer men niet beslist die toestanden grondig te saneren. We leven in een permissieve maatschappij. Meer dan ooit is het nodig dat men een redelijke en evenwichtige visie op de seksualiteit verspreidt. We moeten opvoeden tot een verantwoord en edelmoedig ouderschap, dat zich laat leiden door de objectieve eisen van de menselijke waardigheid en de echtelijke liefde*.

Uiteindelijk draait alles om de bereidheid het leven te onthalen. Die wil moet absoluut vernieuwd en verstevigd worden. Aangepaste structuren en nieuwe mentaliteit: slechts met een stelselmatige actie op die twee vlakken kan men de gesel van de abortus doeltreffend bestrijden. Uiteindelijk is er maar één werkelijke positieve oplossing: de mens en zijn verantwoordelijkheid opnieuw ernstig nemen en hem ondersteunen in het nakomen van zijn plichten.
Verantwoordelijkheidszin en plichtsbesef. Het is vanzelfsprekend niet onze bedoeling een oordeel te vellen over de verantwoordelijkheid van de personen die in geweten een beslissing namen. Maar het geweten zelf mag de beginselen en de objectieve normen van het morele handelen niet verwerpen. Wij moeten het nogmaals zeggen en herhalen: het eerste recht waarop een menselijke persoon aanspraak kan maken, is het fundamentele recht, het basisrecht waarop a: zijn andere rechten berusten: de eerbied voor zijn leven.
Van de eerste ogenblikken van haar bestaan af, heeft de vrucht, ontloken uit de gemeenschap van man en vrouw, een leven dat reeds menselijk is ef, de volle ontplooiing van haar bestaan nastreeft. Die vrucht is reeds in wording de persoon, die zij geroepen is te zijn. Men mag ze nooit behandelen als een voorwerp waarover men naar willekeur kan beschikken. Haar waarde ontstaat immers niet uit de houding, die tegenover haar wordt ingenomen door de ouders, de familie, de omgeving of de maatschappij. Integendeel. Het is deze waarde zelf, die eist dat ze erkend en ondersteund wordt tot ze de volledige ontplooiing van haar persoonlijkheid bereikt. „Gij zult niet 'doden." Het verbod rechtstreeks en doelbewust te doden is tegenover het ongeboren kind even absoluut bindend als tegenover elk onschuldig leven. Wie dat gebod overtreedt, bedrijft een zware en onherstelbare onrechtvaardigheid tegen dit kleine, nog ongeboren wezen.
Die plicht geldt even sterk voor de maatschappij als voor de privé-personen. Zij die verantwoordelijk zijn voor de organisatie en de bescherming van het maatschappelijk leven, hebben de zware plicht de verdediging van alle leden van de sociale gemeenschap te verzekeren. Voorzeker, men moet billijk en menselijk zijn en rekening houden met de aard van de individuele gevallen, waar het gaat om mannen en vrouwen die zich ertoe lieten bewegen het ongeboren kind van zijn levensrecht te beroven. Maar de bescherming van de wetten onttrekken aan het ongeboren kind, is een heel andere zaak. Indien de maatschappij dat doet, verzaakt zij aan haar opdracht om zonder discriminatie datgene te waarborgen, wat volstrekt vereist is opdat het lieven in gemeenschap mogelijk zou zijn. In sommige landen heeft de wetgeving op dat punt gefaald. De ervaring aldus opgedaan kan enkel onze vrees voor de toekomst van onze beschaving nog vergroten. Het is niet op die wijze dat men de weg verspert voor geweld en onrust. Het is niet zo, dat men bouwt aan een wereld waar het goed is te leven.

Broeders en zusters,

Uit naam van de liefde van Christus hebben wij u gevraagd hulp te bieden aan uw broeders en zusters die in nood zijn. Maar denkt er toch aan: de nood is nog veel groter bij kinderen die in hun bestaan worden bedreigd. Zij kunnen zichzelf niet verdedigen. De kwaliteit van het leven wordt niet bevorderd door het leven van de enen te verdelgen tot voordeel van de anderen. Men zit in volle tegenspraak wanneer men zg. uit liefde het leven van het kind vernietigt om dat van zijn ouders te verbeteren. Waarom spreekt de Kerk zich uit tegen abortus? Omdat zij voor het leven is. Zij gedenkt met welke grote liefde God het menselijke leven omringt vanaf het eerste ogenblik van zijn ontstaan. Eerbiedigt het ongeboren leven. Laten we trouw zijn aan de God van Jezus-Christus, aan onze Vader die alle mensen liefheeft. Zijn voorliefde gaat naar de meest weerlozen, de allerzwaksten."

---

* Cf. Vaticanum II, Gaudium et Spes: „Wanneer het harmoniëren van de huwelijksliefde met het verantwoord doorgeven van het leven in het geding is, hangt het zedelijke karakter van een handelwijze niet alleen af van de goedwillende intentie en de subjectieve motivering, maar moet bepaald worden vanuit objectieve criteria, die hun grondslag vinden in de eigen aard van de persoon en diens daden, criteria dus die de integrale zin van de wederzijdse zelfgaven en van de menswaardige gezinsstichting in een context van waarachtige liefde waarborgen." Vertaling en uitgave: Katholiek Archief, Constitues en decreten van het tweede Vatikaans Concilie, XIII, nr. 51. blz. 119.

NEDERLAND

VOORJAARSNOTA UITVOERING RIJKSBEGROTING. NIEUWE „MEEVALLER".

Het financiële beeld van de uitvoering van de rijksbegroting 1977 is verder verbeterd, met 0,9 rnrd gulden. Het begrotingstekort, vorig jaar prinsjesdag geraamd op 14,6 rnrd en 1 april jl op f 11,9 rnrd, zal over dit jaar uitkomen op 11 rnrd gulden. De ontvangsten van het rijk zullen 1,3 rnrd gulden hoger uitkomen (t.o.v. de verwachting op 1 april) en de uitgaven 0,4 rnrd hoger, zo blijkt uit de op 16 juni gepubliceerde Voorjaarsnota van minister Duisenberg en staatssecretaris De Goede (financiën).

De totale rijksuitgaven in 1977 zullen 85,6 miljard gulden belopen (geraamd in Miljoenennota: 86,6 miljard), de ontvangsten 74,6 miljard (raming: f 72 miljard).
Een groot deel van de meevallers in de uitgavensfeer is toe te schrijven aan het uitstel van aangekondigde wetsontwerpen die uitgaven zouden hebben meegebracht. Dit betreft bijv. de herstructurering kinderbijslag/kinderaftrek en het wetsontwerp investeringsrekening.
Aan de ontvangstenkant heeft een rol gespeeld dat in 1977 tien tot vijftien procent meer auto's zullen worden verkocht dan was voorzien. Nu het hier niet tot de verwachte stabilisatie komt, mag het rijk bijv. op 125 miljoen gulden extra bijzondere verbruiksbelasting en 25 miljoen meer wegenbelasting rekenen.
Wegens de groter dan verwachte aantallen verkooptransacties van onroerend goed (huizen, bedrijfspanden) zal voorts 125 miljoen gulden meer aan overdrachtsbelasting binnenkomen. Aan vennootschapsbelasting wordt nu 100 miljoen meer geraamd wegens hogere opbrengst over aardgaswinsten.
Minister Duisenberg waarschuwt dat de meevallers wegens wetsontwerpen die dit begrotingsjaar nog niet effectief zijn, in 1978 als extra uitgaven zullen terugkomen. Op de meerjarenramingen tot 1981 maakt hij daarom een negatieve correctie voor eenmaal van het beeld voor 1978 met f 420 miljoen.
De financieringsbehoefte van het rijk zal 9 miljard gulden zijn (in de begroting nog een kleine 13 miljard, per 1 april 9,7 miljard). Via de voorinschrijfrekening van de pensioenfondsen kan 3,8 miljard gulden worden gedekt en voorts is via langlopende middelen, de open kapitaalmarkt en de onderhandse markt als resp. 2,7, 1,5 en 1,2 miljard gulden aangetrokken. Voor het resterende tekort van 2,5 miljard zal monetaire financiering (o.a. bankbiljettenpers) onontkoombaar zijn, zo bevestigen de bewindslieden nog eens. In het licht van de voortgaande geldschepping door de banken t.b.v. de particuliere sector (eerste kwartaal, net als in 1976, f 2,5 miljard) en onvoldoende kapitaaluitvoer om het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans te compenseren, kan het verminderde financieri~gstekortvan het rijk bijdragen tot de noodzakelijke vermindering van geldschepping, concludeert de Voorjaarsnota. (Ministerie van financiën, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 278/1)

SOCIALE UITKERINGEN PER 1-7-1977

Per 1 juli zijn de bedragen van de uitkeringen ingevolge de sociale verzekeringswetten als volgt aangepast:

Met ingang van 1 juli 1977 gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet cr de Algemene Weduwen- en Wezenwet ais volgt omhoog

A.O.W	bruto per maand
Gehuwde bejaarden	van f 1177.50 tot f 1216
Ongehuwde bejaarden	van ƒ 804 tot f 831

A.W.W.	bruto per maand
Weduwen met kinderen	van f 1177,50 tot f 1216
Weduwen ronder kinderen	van ƒ 804 tot t 831
Wezen tot 10 jaar	van J 260 tot f 268.50
Wezen van 10 tot 16 jaar	van j 382 tot f 395
Wezen van 16 tot 27 jaar	van j 498 tot J 515

Uitgangspunt voor deze verhoging is geweest de bestaande praktische gelijkheid tussen het netto-minimumloon en het netto-A.O W -pensioen voor gehuwden te handhaven

DE ALGEMENE ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSWE'T (A.A.W.)

Ook de grondslagen voor de berekening van de A.A.W.-uitkeringen worden met ingang van 1 juli 1977 verhoogd om de gelijkheid van de netto-A.A.W.-uitkeringen bij volledige arbeidsongeschiktheid met de netto-H.0.W.-pensioenen te handhaven. De grondslagen komen als volgt te luiden:

Gehuwden en ongehuwden met kinderen beneden de 18 jaar	f 83,35 per dag
overige gehuwden vanaf 21 jaar	f 58,64 per dag
van 20 laar	f 52,78 per dag
van 19 jaar	f 46,91 per dag
van 18 jaar	f 41,05 per dag

VERHOGING BEDRAGEN KINDERBIJSLAG

De ministerraad is op 24 juni akkoord gegaan met een algemene maatregel van bestuur tot een verhoging van de uitkeringen op grond van de sociale verzekeringen. De bedragen zijn al eerder bekendgemaakt.
De verhoging van de sociale uitkeringen en de daglonen met 3,5% is aanzienlijk hoger dan voortvloeit uit de ontwikkeling van regelingslonen in de periode okt. 1976 -eind april 1977. Door arbeidsconflicten is er een vertraging ontstaan in het afsluiten en registreren van CAO's, waardoor de stijging beperkt bleef tot ruim 1%. De regering besloot echter meer aansluiting te zoeken met de feitelijke stijging van de lonen in die periode om te voorkomen dat, evenals het minimumloon, de sociale uitkeringen per 1 juli 1977 achter zouden blijven bij de lonen.
Deze gedragslijn is ook gevolgd voor de kinderbijslagbedragen.
Daardoor worden de bedragen van de kinderbijslagen — in tegenstelling tot eerder gepubliceerde cijfers — met ingang van 1 juli als volgt:

	per kwartaal
voor een 2e en 3e kind van	f 307,32 tot f 318,24
voor een 4e en 5e kind van	j 410,28 tot f 425,10
voor een 6e en 7e kind van	f 454,74 tot f 470,34
voor een 8e en elk daarop volgend kind van	f 502,32 tot f 520,36

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op J 164.58 per kwartaal

DE WET OP DE ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSVERZEKERING (W.A.O.)

Van de uitkeringen krachtens de W.A.O. die zijn ingegaan vóór 1 juli 1977 zullen de daglonen per 1 juli 1977 worden verhoogd met 3,5%.

MINIMUM-DAGLONEN WERKNEMERSVOORZIENINGEN

De minimumdagloncn komen per 1 jan. 1977 op: W.A.O. ƒ 90,04; W.W. f 96,68 en W.W.V. f 103,22.
Deze minima zijn zodanig vastgesteld, dat de uitkeringen op basis van deze minimumdaglonen, evenals in het verleden, netto gelijk zijn aan het netto-minimumloon.
Ifet maximumdagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de W.A.O., de Z.W., de W W. en de W.W.V. worden berekend, bedraagt per 1 juli 1977 f 204,61.
(Ministerie van sociale zaken)
(Vor. ber. pag. 7/2 e.v.-1977)

DR. KREMERS BENOEMD TOT COMMISSARIS DER KONINGIN IN **LIMBURG**

Bii Koninkliik Besluit van 15 juni 1977 is met ingang van 1 aug. 1977 benoemd tot commissaris der koningin in Limburg dr. J. Kremers. Dr. Kremers is opvolger van mr. Ch. J. M. A. van Rooy. die met pensioen gaat.

De komende ,,gouverneur'* is op 10 mei 1933 in het Liriiburgse Nieuwenhagen geboren. Hij studeerde in Nijmegen, waar hij in 1957 cum laude doctoraal in de psychologie deed. In 1960 promoveerde hij, eveneens in Nijmegen, waar hij adjunct-directeur van het psychologisch laboratorium was. Van 1963 tot 1965 was hij lector, daarna gewoon hoogleraar in de psychologische functieleer en tevens, als opvolger van prof. dr. F. J. Th. Rutten, directeur van het psychologiscìi laboratorium. Ook was de heer Kreiners enige

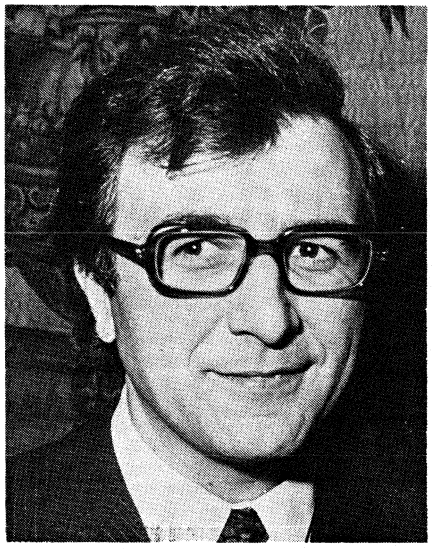

tijd curator van de Katholieke universiteit
In 1972, bij zijn benoeming tot voorzitter van de voorlopige wetenschappelijke raad. legde dr Kremers zijn hoogleraarsambt neer.
Dr. Kremers is lid van het CDA (KVP)
(Staatscourant, NRC/H'blad)

KONINGIN **JULIANA** ONTVANGT ADVIEZEN I.V.M. KABINETSFORMATIE

Op 26 mei is de procedure op gang gekomen, die gebruikelijk is na TK-verkiezingen. Koningin Juliana liet zich adviseren i.v.m. de noodzakelijke formatie van een nieuw kabinet.
Op 26 mei ontving de koningin de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer, dr. Thurlings en dr. Vondeling, alsmede de vice-voorzitter van de Raad van State, dr. Ruppert.
I.v.m. de gijzelingsaffaire in Drenthe was de advisering door de fractievoorzitters enige dagen uitgesteld. Met name premier Den Uyl, die op 26 mei tot fractievoorzitter van de PvdA in de TK gekozen was, en minister van justitie Van Agt, sinds 26 mei tevens TK-fractievoorzitter van het CDA, hadden het voorlopig te druk.
De koningin ontving op 31 mei de fractievoorzitters van PvdA, CDA, VVD en D'66, die haar de adviezen van hun fracties overbrachten.
De fracties van PvdA, CDA en VVD pleitten voor het aanwijzen van drs. Den Uyl tot kabinetsformateur.
Fractisleider Terlouw van D'66 heeft in zijn advies de voorkeur gegeven aan het aanwijzen van een informateur, waarbij hij dacht aan dr. I. Samkalden, de oud-burgemeester van Amsterdam.

Volgens de fractie van de PvdA spreekt

het vanzelf dat haar lijsttrekker in zijn pogingen om een kabinet te vormer1 dat het vertrouwen van de Tweede Kamer geniet, ook D'66 betrekt. Gezien de overduidelijke uitslag van de verkiezingen (o.a. tien zetels winst voor de PvdA) vindt de socialistische fractie aanwijzing van een informateur overbodig.
Van Agt, fractieleider van het CDA, heeft voor Den Uyl als formateur gepleit omdat de fractie van de PvdA de grootste in de Tweede Kamer is en de meeste zetels heeft gewonnen.
In het nieuwe kabinet moeten de zetels tussen de deelnemer.de partijen overeenkomstig de verkiezingsuitslag worden verdeeld. (Eij 53 PvdA-zetels en 49 voor het CDA zou dat een 8-8 ministersverhouding in een door Den Uyl geleid kabinet kunnen zijn, heette het in christendemocratische kring.)
Nodig acht de CDA-fractie erkenning van de gelijkwaardigheid van de programma's van de deelnemende partijen. Een progressief-confessioneel kabinet zal voor zijn bestaanszekerheid moeten kunnen rekenen op een vertrouwensbasis bij de steunende fracties, zo waarschuwt Van Agt.
Fractievoorzitter Hans Wiegel (VVD) pleit in zijn advies aan de Koningin eveneens voor een opdracht aan Den Uyl voor de formatie van een kabinet waarin PvdA en CDA samenwerken. Die opdracht is aldus Wiegel, gerechtvaardigd en het meest voor de hand liggend omdat de PvdA de grootste partij is geworden en de meeste zetels in de Tweede Kamer heeft gewonnen. Ook wijst de oppositieleider er nog eens op dat het CDA voor de verkiezingen steeds heeft verklaard het eerst met de PvdA over nieuwe samenwerking te willen praten.
Maar Wiegel voegt aan zijn advies direct indringende twijfels toe over een combinatie PvdA-CDA, waaruit blijkt dat hij hoopt op een mislukking en daarna een formatiepoging om CDA en VVD aan elkaar te koppelen. Tussen de twee grootste politieke blokken bestaat volgens Wiegel een gebrek aan onderling vertrouwen en hij vraagt zich af of een samenwerking tussen PvdA en CDA wel voldoende stabiel zal zijn.
In een toelichting zei de liberale leider dat er een grotere stabiliteit te bereiken zou zijn in een coalitie met de VVD. Wel zou hij in dat geval de betrouwbaarheid van de gehele christen-democratische fractie vcor steun aan het beleid van een kabinet van CDA en VVD willen toetsen. Wiegel sluit een breder samengesteld kabinet niet uit, waarbij hij denkt aan de fracties van SGP en GPV (resp. drie zetels en één zetel in de Tweede Kamer) en hij wilde ook D'66 niet van samenwerking uitsluiten.
Terlouw (D'66) heeft die invitatie evenwel direct afgewezen. Hij ziet zich alleen met PvdA en CDA in een kabinet samenwerken.
Terlcuw heeft in zijn advies aan de Koningin een voorkeur laten blijken voor een informatie-opdracht aan een socialist, in piaats van direct Den Uyl te laten formeren. Hij heeft de oud-burgemeester van Amsterdam en oud-minister dr. I. Samkalden daarvoor genoemd.
Den Uyl is te veel partij in het conflict over de grondpolitiek dat bij deze formatie moet worden opgelost, en een informatierapport voorafgaande aan de formatie zou dan meer kans van slagen voor Den Uyl betekenen. Ook zou de informateur enkele andere controversieel-politieke zaken kunnen behandelen zoals de VAD en de Wet investeringsrekening.

Op 1 juni heeft de koningin de leiders van de kleine TK-fracties ontvangen, nl. Abma (SGP), mevr. Beckers (PPR), Bakker (CPN), Verbrugh (GPV), Van der Lek (PSP). Koekoek (BP) en Drees (DS'70).

Drs. Den *Uyl tot* kabinetsformateur aangewezen

De demissionaire minister-president, drs. J. den Uyl, is op 1 juni door de koningin belast met de opdracht een kabinet te vormen. ,.dat geacht mag worden het vertrouwen van het parlement te genieten".
Na zijn aanwijzing tot formateur heeft drs. Den Uyl een persconferentie gegeven, waarop hij zijn plannen voor de naaste toekomst mededeelde.
De formulering van zijn opdracht wees er volgens de formateur up, dat hij de vorming nastreeft van een parlementair meerderheidskabinet; dit ter onderscheiding van heit eerste kabinet-Den Uyl, dat geen normaal coalitiekabinet was.

De gedachten van de formateur gaan uit naar een progressief kabinet waarin ministers van de PvdA, het CDA en D'66 worden opgenomen. D'66 heeft het beleid van het eerste kabinet-Den Uyl steeds gesteund en in de verkiezingscampagne niet de deur naar de VVD opengehouden, zei Den Uyl. Hij verwacht niet dat de PPR ook in het nieuwe kabinet kan worden opgenomen, gezien het besluit van deze partij voor de verkiezingen om niet meer met het CDA samen te werken.
Wel verwacht drs. Den Uyl dat zeker van de kant van de PvdA de positie van de PPR ten opzichte van een nieuw progressief kabinet aan de orde zal worden gesteld.
Het regeerakkoord dat in maart jl. tussen PvdA en PPR werd gesloten, kan na het afhaken van de PPR volgens Den Uyl niet meer functioneren als een normaal regeerakkoord. Daarom kunnen de drie Tweede-Kamerzetels van de PPR niet meetellen bij de krachtsverhouding in het kabinet tussen progressieven en christendemocraten. Maar de formateur beschouwt een mogelijke bereidheid van de PPR om het nieuwe kabinet te steunen .,politiek gesproken een factor". Hij trok daarbij een vergelijking met de jaren vlak na de oorlog toen de ARP niet in de regering vertegenwoordigd was maar deze toch steunde.
Zolang de gijzelingen voortduren zal de formatie-arbeid onder zekere druk staan als gevolg van de verantwoordelijkheden van Den Uyl als demissionair minister-president, en ook de verantwoordelijkheden van andere ministers. Den Uyl zal prioriteit geven aan zijn verantwoordelijkheid als minister-president. De kabinetsformatie, zo meent hij, mag geen beperking van die verantwoordelijkheid betekenen.
Kabinetsformateur Den Uyl wees er op dat de formulering van de opdracht, een kabinet dat geacht mag worden het vertrouwen van het parlement te genieten, dezelfde is als in 1951, 1952 en 1956 toen dr. W. Drees sr. kabinetsformateur was.
Gezien het veelvuldig mislukken bij vorige formaties van partijleiders, die direct na de verkiezingen een poging ondernamen, zoals Den Uyl nu doet — na de oorlog is geen enkele formatie bij de eerste poging gelukt — geeft Den Uyl zich een kans van 50% om te slagen.
,,Ik maak me voor wat dit betreft geen illusies. Het is een deksels moeilijke opdracht en ik aanvaard bewust het risico. Na zo'n duidelijke verkiezingsuitslag en gelet op de voorliggende problemen en de val van het kabinet in maart jl. is spoed bij deze formatie belangrijk," aldus Den Uyl.
De formateur stelt zich voor het eerst aandacht te besteden aan de opstelling van een regeringsprogramma, ten tweede de samenstelling van de ministersploeg, ten derde de „beoogde" minister-president (en Uyl zelf) en ten vierde de politieke aard van de personen die deel van het kabinet zullen gaan uitmaken. Dit alles zal een zaak van nader overleg zijn, zei Den Uyl.
De kabinetsformatie mag niet, zoals de vorige keer, vijf-en-een-halve maand gaan duren, vindt Den Uyl.
Hij wil uiterlijk na vijf a zes weken voor zichzelf de balans opmaken en bezien of hij kan slagen.
Den Uyl zei niet rit te sluiten dat hij naast de fractievoorzitters uit de Tweede Kamer bewindslieden en deskundigen op verschillende terreinen, b.v. de financiële en sociaal-economische situatie, zal ontvangen om hun advies in te winnen.
De formateur citeerde ook het advies dat hij zelf aan de koningin heeft uitgebracht. Daarin staat dat de verkiezingsuitslag duidelijk wijst in de richting van voortzetting van het gevoerde beleid door het eerste kabinet-De11 Uyl. Alleen door de vorming van een nieuw progressief kabinet wordt er recht gedaan aan de kiezersuitspraak, aldus het advies van Den Uyl.
Na een eerste oriëntatie omtrent de opvattingen en inzichten van personen op wiens medewerking ik ben aangewezen, stel ik me voor een eerste schets van een regeringsprogramma te maken en de houding van de politieke partijen ten opzichte van de vier hervorrningsvoorstellen van het oude kabinet te bespreken, aldus Den Uyl.
Die volgorde acht hij essentieel voor het bereiken van succes.
Door de kabinetscrisis in maart is er een duidelijke beschadiging in het vertrouwen tussen Partij van de Arbeid en Christendemocraten opgetreden, Ik acht het voor het slagen van deze formatie essentieel dat het vertrouwen wordt hersteld. Ik hoop daarbij zekerheid te krijgen over de houding van de partijen ten opzichte van de vier hervormingsvoorstellen, zei Den Uyl. Hij zal uitgaan van de wetsvoorstellen zoals ze door het kabinet zijn ingediend en de standpunten die door de verschillende partijen zijn ingebracht over deze voorstellen. (ANP, NRC/Handelsblad)

PARTIJRAAD PvdA

Op 4 juni heeft een vergadering van de partijraad van de PvdA plaats gevonden. De partijraad heeft enkele uitspraken gedaan over de gang van zaken bij de kabinetsformatie.

De PvdA moet in een komend kabinet een sterkere positie in de zogenaamde sociaaleconomische driehoek krijgen dan zij in het nu demissionaire kabinet met één minister heeft Het CDA zal in de kabinetsformatie allereerst zekerheid moeten geven over de snelle parlementaire aanvaarding van de vier zg. hervormingwetsontwerpen, en wel zoals die

sindsdien zijn .,aangevuld en verbeterd door de PvdA-fractie.
Behalve realisering van de ,,belangrijkste elementen uit het verkiezingsprogrammia" dient de PvdA ook als voorwaarde voor toetreding tot een nieuw kabinet te zien een sluitende procedureafspraak omtrent een wettelijke regeling van het abortusvraagstuk. Dit inclusief de toezegging van confessionele bewindslieden (zoals CDA-leider Van Agt) dat zij hun handtekening aan zo'n eventueel parlementair aanvaard ontwerp niet zullen onthouden.
Dit zijn de voornaamste uitspraken die de partijraad van de PvdA als opdracht aan kabinetsformateur Den Uyl heeft gegeven Voordat de PvdA tot een kabinet toetreedt zal de partijraad opnieuw bijeen komen om het dan nereiktc formatieresultaat te toetsen.
Een al voor 24 juni uitgeschreven partijraad mag rekenen op een tussentijds formatieverslag
Met de aanvaarding van een voorstel van het gewest Den Haag sprak de partijraad zich uit voor een ,,totale heroverweging" van de portefeuilleverdeling in de sociaal-economische driehoek, waar zij in de afgelopen vier jaar alleen met minister Duisenberg (financiën) vertegenwoordigd was
Met name het ministerie van economische zaken (nu beheerd door de CDA'er Lubbers) werd een aantal keren genoemd. Waarnemend fractieleider Van Thijn was het met de uitspraak in zoverre eens, dat ook hij vond dat de verkiezingswinst van de PvdA bij de zetelverdeling ,,ten volle" moet worden gerespecteerd. De massale kiezerssteun voor de PvdA in economisch zwakkere gebieden schept, wat de portefeuilleverdeling en het regionale beleid betreft, verplichtingen die de socialisten niet uit de weg mogen gaan.
Hij wees er, net als partijvoorzitter mevrouw Van den Heuvel, echter ook op dat eigenlijk wel van de sociaal-economische vierhoek kan worden gesproken, omdat naast de ministers Duisenberg, Lubbers en Boersma (CDA, sociale zaken) premier Den Uyl op sociaal-economisch terrein zeer actief aan beleidsvorming deelneemt
Over de eis aan het CDA omtrent de vier hervormingsvoorstellen (grondpolitiek, vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en mvesteringsrekening) sprak Van Thijn iets genuanceerder dan de partijraad De compromis-ontwerpen van het eerste kabinet-Den Uyl zullen .,natuurlijk" uitgangspunt moeten zijn, zoals formateur Den Uyl al heeft verklaard

SPANJE

OPHEFFING RECHTBANKEN VOOR OPENBARE ORDE. MILITAIRE RECHTBANKEN GEEN JURISDICTIE INZAKE PROCESSEN TEGEN TERRORISTEN

Eind 1976 heeft de regering besloten dat de rechtbanken voor de openbare orde, die in 1963 waren ingesteld om vergrijpen tegen de openbare orde en misdaden tegen de staatsveiligheid te berechten zouden worden opgeheven en dat dergelijke misdrijven voortaan door gewone rechtbanken zullen worden behandeld.
Tevens werd meegedeeld dat verdachten van terroristische activiteiten voortaan niet meer door militaire rechtbanken zullen worden verhoord en berecht, maar eveneens door gewone rechtbanken.
Op 3 januari verschenen de officiële decreten die een en ander nader regelen in het staatsblad.
Tegelijkertijd werden de gevangenisstraffen voor degenen die om gewetensredenen militaire dienst weigeren, afgeschaft, Zij zullen in het vervolg drie jaar verplicht werkzaam moeten zijn in de sociale sector.

Verdere amnestie afgekondigd

Op 11 maart keurde de regering een tweetal decreten goed die een amnestie inhielden voor de meesten van de politieke gevangenen.
Alle politieke gevangenen die veroordeeld waren wegens terroristische activiteiten, kregen amnestie, behalve wanneer zij direct verantwoordelijk waren voor het doder, of verwonden van medeburgers. Verder werd vermindering van gevangenisstraf afgekondigd voor andere politieke misdrijven en overtredingen die begaan waren vóór 15 dec. 1976. Daarnaast werd de mogelijkheid geschapen individuele gevallen, waarin de amnestie niet voorzag, afzonderlyk te bekijken.
Minister van justitie Landelino Lavilla Alsina deelde op 14 januari mee dat er op dat moment 171 politieke gevangenen waren in Spanje en dat 75 daarvan nog op een proces wachtten. Sedert de vorige amnestie (in 1976) waren in totaal 329 gevangenen vrijgelaten.
De aankondiging van de amnestie in maart werd gevolgd door een week van grote onrust met name in Baskenland en Catalonië. Bij grote demonstraties werd algehele amnestie voor politieke gevangenen gekist.
Begin april deelde het ministerie van justitie mee dat sedert de amnestie in maart 68 politieke gevangenen waren vrijgelaten en dat nog eens 92 zouden worden vrijgelaten. Onder hen die werden vrijgelaten waren de vier veroordeelden in de zgn. Burgos-processen (pag. 24-71) en twee van de veroordeelden in verband met de moordaanslag op premier Carrero Blanco in december '73 en de bomaanslag in Madrid op 13 september 1976 (pag. 17/1-'74 en 799/2-'74).

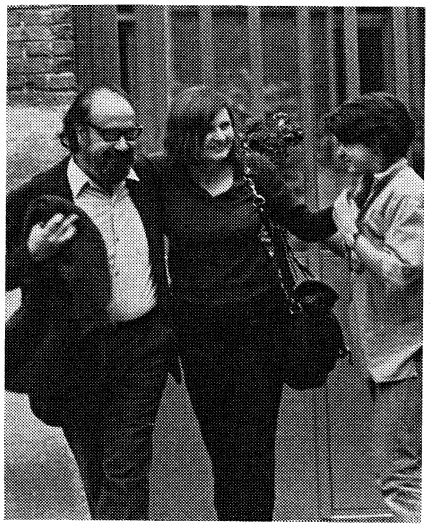

Eva Forest, die 36 maanden in voorarrest heeft gezeten wegens haar vermoedelijke aandeel in de aanslag op premier Carrero Blanco bij het verlaten van de gevangenis in Madrid

Antonio de Oriol, president van de Raad van State, die op 11 dec. 1976 werd ontvoerd.

ONTVOERING PRESIDENT RAAD VAN STATE EN PRESIDENT OPPERSTE MILITAIRE RECHTBANK

Op 11 december 1976 werd de president van de Raad van State, Antonino de Oriol y Urquijo, door leden van de organisatie GRAPO uit zijn kantoor in Madrid ontvoerd.
Oriol is één van Spanje's invloedrijkste politici, lid van de Raad van het Koninkrijk, de Cortes en de Raad van de Nationale Beweging.
De GRAPO, de anti-fascistische verzetsgroep van de eerste oktober, heeft in het verleden meerdere bomaanslagen en aanvallen op politiemannen gepleegd.
Op 12 dec. maakte de GRAPO eisen voor de vrijlating van Oriol bekend. 15 politieke gevangenen zouden moeten worden vrijgelaten, waaronder Genoveva Forest Tarrat en Antonino Duran, die beiden in voorarrest zaten wegens hun ver-

meend aandeel aan de aanslag op premier Carrero Blanco en de bomaanslag in Madrid van september 1974.

De regering liet evenwel weten niet op de eisen van de ontvoerders te zullen ingaan. Hoewel het ultimatum op 17 dec. afliep, lieten de ontvoerders later weten dat zij de vrijlating van alle politieke gevangenen eisten. Een eis die daarna nog enkele malen werd herhaald. De regering verklaarde dat zij de mogelijkheid van een algemene amnestie bestudeerde, maar dat zij daartoe niet door middel van geweld gedwongen wilde worden.

Terwijl Oriol nog werd vastgehouden, werd op 24 januari de president van het opperste militaire gerechtshof, lt.-gen. Emilio Villaescusa Quilis, ontvoerd, tot juni 1976 chef staf van het Spaanse leger. De GRAPO claimde de verantwoordelijkheid voor de ontvoering als wraak voor de dood van de Madrileense student Arturo Ruiz Garcia op 23 januari.

Op 26 jan. besloot de regering tijdens een buitengewone zitting van het parlement bijzondere veiligheidsmaatregelen te nemen. O.a. zou een aantal bepalingen van de uit 1975 daterende anti-terrorisme weit worden toegepast, zoals uitgebreide volmacht voor de politie t.a.v. huiszoekingen, een demonstratieverbod en een verbod tot het bezitten van wapens.

Op 28 januari werden 2 politiemannen en 1 lid van de Guardia Civil in een buitenwijk van Madrid gedood, waarvoor de GRAPO de verantwoordelijkheid opeiste. Dezelfde dag besloot de regering een aantal bepalingen van het zgn. Chanter voor de Spanjaarden (de ongeschreven grondwet) buiten werking te stellen, zoals het huisrecht en het recht van de politie om verdachten slechts een bepaalde periode in voorarrest te houden. In de daarop volgende dagen werden meer dan 200 leden van linkse organisaties gearresteerd.

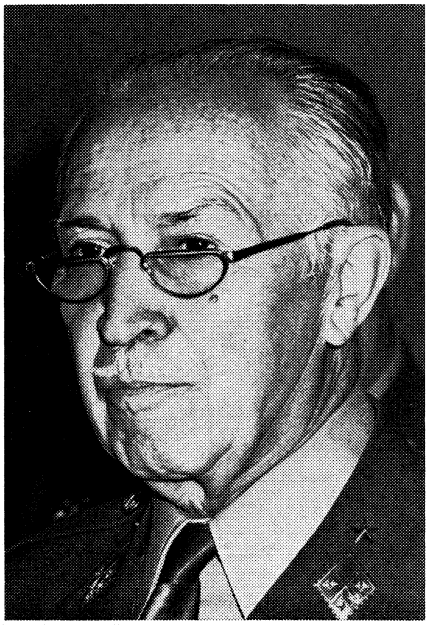

Lt.-gen. Emilio Villaescusa, president van het opperste militaire gerechtshof die op 24 januari werd ontvoerd.

Tijdens de begrafenis van de 5 vermoorde advocaten brachten toeschouwers de communistische groet.

De gewelddadigheden werden door alle politieke groeperingen inclusief de communisten, veroordeeld.

Oriol en Villaescusa werden op 11 februari na een verrassingsaanval van de politie bevrijd.

Minister Martin Villa deelde dezelfde dag mee dat 26 mensen waren gearresteerd in verband met de ontvoeringen en eerdere aanslagen op de politie. De meesten daarvan behoorden tot de GRAPO en de PCE-R, een afsplitsing van de Spaanse Marxistisch-Leninistische Partij. Volgens een politierapport van 14 februari waren de GRAPO en de PCE-R geheel verantwoordelijk voor de uitvoeringen en aanslagen op de politie en waren geen buitenlanders of buitenlandse organisaties bij de acties betrokken geweest.

Moordaanslag op linkse advocaten

Behalve door de ontvoeringen van Oriol en Villaescusa werd de maand januari gekarakteriseerd door de ernstigste gewelddadigheden sedert de dood van generaal Franco in november 1975.

Een aantal mensen verloor het leven bij demonstraties ten gunste van een ruimere toepassing van de amnestie voor politieke gevangenen en bij aanvallen van de extreem rechtse organisaties Strijders voor Christus Koning en de Apostolische Anti-communistische Alliantie, die in december al gewaarschuwd hadden dat er ,,een nacht van de lange messen" zou komen als Oriol niet werd vrijgelaten.

Op 24 jan. drong een groep van de AAA heit kantoor van een aantal linkse advocaten in Madrid binnen en richtte daar een bloedbad aan waarbij 5 mensen werden gedood en 4 gewond.

Op 14 maart wist de politie 6 mannen en een vrouw te arresteren, die met de zaak te maken hadden. Enkelen van hen waren lid van de extreem-rechtse Fuerza Nueva die onder leiding staat van het Corteslid Blas Pinar.

Op 23 jan. kwam een 19-jarige student, Alfredo Ruiz Garcia, bij een amnestie-demonstratie in Madrid om het leven. De dader van de aanslag, een in Spanje wonende Argentijn met extreem-rechtse opvattingen werd gearresteerd. *(NZZ,* Le Monde, The Times, *NRC/H'blad)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.,** Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONAFHANKELIJKHEID VOOR DJIBOUTI

Na 115 jaar koloniale overheersing door Frankrijk is het voormalige Afar- en Issaland in de nacht van 26 op 27 juni te middernacht onder de naam republiek Djibouti onafhankelijk geworden als 49ste nietblanke staat van Afrika.

Kort te voren had de Kamer van Afgevaardigden, omgedoopt in Nationale Vergadering, tijdens een plechtige zitting, officieel de onafhankelijkheid geproclameerd en Hassan Gouled Aptidon als president van de nieuwe republiek bevestigd Deze was op 24 juni door de Kamer bij acclamatie tot president gekozen; Gouled, toen nog premier, was de enige kandidaat.

Op 27 juni tekende Djibouti zeven akkoorden met Frankrijk: een verdrag van vriendschap en samenwerking, twee akkoorden over economische en financiële samenwerking, een voorlopig militair protocol en drie conventies. President Hassan Gouled verklaarde later dat Frankrijk een strijdmacht van 4500 man ter beschikking van de regering van Djibouti blijft stellen. Volgens Le Monde (29-6) gaat het in totaal om 5.000 man, die kunnen worden ingezet tegen een eventuele buitenlandse agressie. Ook zouden zij eventueel Franse burgers moeten repatriëren bij een bedreiging van hun veiligheid.

De mogelijke externe agressie moet gezien worden tegen de achtergrond van de oude aanspraken van Ethiopië en Somalia op het gebied. Wel heeft Frankrijk moeite gedaan om garanties te verkrijgen voor de soevereiniteit van de nieuwe republiek, maar het welslagen daarvan is niet zeker.

Somalia kondigde op 27 juni aan dat het „de bevolking en de regering van Djibouti resoluut zal steunen bij hun rechtvaardige strijd om de soevereiniteit van hun staat veilig te stellen". Ethiopië verklaarde de nieuwe staat te zullen erkennen.

Djibouti werd op 27 juni bij acclamatie aanvaard als 49ste lid van de OAE. Niettemin werden de Franse troepen in Djibouti op 2 juli in de hoogste alarmtoestand gebracht na geruchten over een opmars van troepen uit Somalia en Ethiopië naar de grens van de nieuwe staat, maar dat alarm werd de volgende dag weer opgeheven.

De laatste fase van het dekolonisatieproces (vor. ber. pag. 97 e.v.-'76) verliep als volgt.

Houding Franse regering. Premier Aref en de oppositie

Op 10 febr. 1976 trad de nieuwe Franse Hoge Commissaris, Camille d'Ornano, in functie als opvolger van Christian Dablanc. Hij verbood een dooi. de LPAI (Ligue populaire africaine puur l'indépendance, de niet in het parlement vertegenwoordigde grootste oppositiepartij) voor de volgende dag georganiseerde manifestatie uit protest tegen de arrestatie van de secretaris-generaal van deze oppositiegroepering, &nmed Dini Ahmed. op 6 febr. wegens zijn beweerde medeplichtigheid aan de ontvoering van twee personen.

De toch doorgevoerde manifestatie op 11 febr. verliep vreedzaam en Ahmed Dini werd op 20 febr. vrijgelaten.

Ook op 11 febr. 1976 maakte de Franse regering bekend dat zij bereid was met alle politieke vertegenwoordigers van het gebied te onderhandelen. Zowel premier Aref als LPAI-leider Hassan Gouled Aptidon spraken zich vervolgens uit voor een akkoord tussen de politieke partijen, waarbij de LPAI op 16 febr. aan Hoge Commissaris d'Ornano voorstelde een constitutionele conferentie te houden om de modaliteiten voor het bereiken van de onafhankelijkheid vast te stellen.

Ahmed Dini, de voorzitter van de Nationale Vergadering, leest op de eerste dag van de onafhankelijkheid, de nieuwe grondwet van Djibouti voor Links de wresident van de nieuwe reaubliek Diibouti, Hassan Gouled.

Premier Aref verklaarde op 4 maart dat niet alleen de UNI (Union nationale pour l'indépendance, de regeringspartij) en de LPAI, maar ook de twee „bevrijdingsbewegingen" — het in Somalia gevestigde Front de libération de ia Côte des Somalis (FLCS) en de in Ethiopië gevestigde Mouvement pour la libération de Djibouti (MLD) — bijeen moesten komen.

Na een ontvangst door president Giscard d'Estaing in Parijs deelde premier Aref op 22 maart mee dat het eerder door hem voorgestelde referendum voor eind '76 zou worden gehouden. Kort daarop liet hij weten dat hij instemde met de ontbinding van de Kamer van Afgevaardigden direct na het referendum teneinde een grondwet op te stellen en nieuwe verkiezingen te houden.

Op 3 april bevestigde de Franse staatssecretaris van buitenlandse zaken, Jean François-Poncet, dat een referendum volgens het voornemen van zijn regering „waarschijnlijk vóór eind 1976" zou worden gehouden. Het zou worden voorafgegaan door consultaties tussen de Franse autoriteiten en de diverse politieke groeperingen van het gebied en het zou worden gevolgd door verkiezingen. Frankrijk zou de nieuwe staat samenwerking aanbieden, mogelijk ook op militair terrein. De Franse staatssecretaris voor overzeese departementen en territoria, Olivier Stirn, had op 10 maart verklaard dat een Franse militaire aanwezigheid slechts zou worden gehandhaafd als de toekomstige onafhankelijke staat daarmee instemde ter wille van de noodzaak om de onafhankelijkheid „reëel" te doen zijn.

Francois-Poncet had tevoren bezoeken gebracht aan het hoofdkwartier van de Arabische Liga te Cairo, aan president Amin van Oeganda als voorzitter van de OAE en aan Ethiopië en Somalia. Zijn verblijf in de Somalische hoofdstad Mogadiscio (30/31 maart 1976) had echter een negatief resultaat.

Zelf deelde Francois-Poncet over zijn reis mee dat de politiek van Frankrijk en de manier waarop het Afar- en Issaland naar de onafhankelijkheid voerde door Afrikaanse landen in het algemeen waren aanvaard met uitzondering van Somalia.

Weekblad 46ste jaargang No. 2390, pag. 28919-28934

Dat had zich ,,zeer gereserveerd (getoond) jegens de garanties die door Frankrijk of zelfs door de OAE geboden zouden worden" Het gaf de voorkeur aan een bilaterale regeling van het probleem

Maar de Franse regering, aldus François-Poncet, was tegen zo'n regeling, omdat andere landen, in het bijzonder Ethiopie, aanzienliike belangen in het gebied haddeii, en zij meende dat de garanties voor de toekomstige staat door de OAE, waartoe zowel Ethiopie als Somalia behoren, zouden moeten worden gegeven

In Mogadiscio werd kort daarop officieel gesteld dat de reden waarom geen voor zowel Frankrijk als Somalia aanvaardbare formule was gevonden voor de onafhankelijkheidsverlening aan het gebied was dat de Franse staatssecretaris gepoogd had misverstanden tussen Arabische staten te wekken door de kwestie te koppelen aan Somalia's territoriale geschillen met Ethiopie en Kenia

Daaientegen wenste Ethiopie de OAE wel in de kwestie te betrekken Voordat de 8 leden tellende OAE-missie Afar- en Issaland bezocht (zie hieronder), had zij in Addis Abeba en Mogadiscio gesproken met vertegenwoordigers van de Ethiopische en Somalische regering De Ethiopische regering verklaarde nadien op 27 april dat voor de OAE de volgende taken waren weggelegd a) het werken aan de onafhankelijkheid van het gebied alsmede het garanderen van de geografische integriteit van een grondgebied, waarvan de bevolking annexatie door ,,een van haar buren" vreesde; b) het aanmoedigen tot de ,,vorming van een verenigd front van alle politieke facties binnen en buiten het gebied ten gunste van een onmiddellijke onafhankelijkheid"; c) het voorkomen van de toestand dat een van de politieke groeperingen zich zou bewapenen voor een strijd die zou leiden tot gevechten tegen elkaar en niet tegen de koloniale mogendheid; en d) het verkrijgen van Ethiopië en Somalia van een verklaring voor de periode na de onafhankelijkheid waarin zij afzien van enigerlei aanspraak op het grondgebied in de vorm van een akkoord dat onder auspiciën van de OAE zou moeten worden ondertekend.

Van een toenadering tussen de twee grootste politieke groeperingen in Afar- en Issaland was echter geen sprake. Ahmed Dini, de secretaris-generaal van de LPAI, verklaarde op 13 april 1976 te Parijs dat zijn partij het referendum zou boycotten, tenzij premier Aref aftrad of werd ontslagen. Bovendien verlangde de LPAI een ,,werkelijk onafhankelijke, vrije en democratische natie", waarvan de soevereiniteit niet zou worden beperkt door ,,externe garanties of protectie".

De positie van Aref werd verzwakt door een incident op 2 mei in Tadjourah. Dat vond plaats tijdens een bezoek van een uit vertegenwoordigers van acht staten (Egypte, Guinee, Liberia, Mozambique, Oeganda, Senegal, Tanzania en Zaïre) bestaande OAE-missie van onderzoek, die op 30 april in Afar- en Issaland was gearriveerd. Op 2 mei openden territoriale veiligheidstroepen in Tadiourah. de geboorteplaats van premier Aref, het vuur op MPL - betogers, nadat eerst was getracht spandoeken met tegen de aanwezige premier gerichte leuzen in beslag te nemen De OAE-missie was latei die dag in Obock getuige van een botsing tussen militante aanhangers van de regeringspartij, de UNI, en de voornaamste oppositiepartij, de LPAI, waarbij drie personen gewond raakten.

Op 6 mei trad de minister van openbare werken, transport en toerisme, Mohammed Djama Elabe — een Issa die als vertrouwensman van premier Aref gold — af. De gebeurtenissen in Tadjourah hadden zijn ,,laatste twijfels" weggenomen over ,,de partijdige weg en de gewelddadige methoden" die premier Aref had gekozen.

De volgende dag trad ook de minister van openbare diensten, Ahmed Aouled Ali, af en hij verliet tevens de parlementsfractie van de UNI, waarmee op 8 mei eveneens gebroken werd door de afgevaardigde Abdillahi Ahmed God. Alle drie dissidenten, van oorsprong Issa's, spraken zich uit voor een ,,regering van eenheid" en zij weigerden zich aan te sluiten bij de officiële parlementaire oppositie o.l.v. senator Barkhat Gourat Hamadou. Het aantal tegenstanders van Aref in het parlement kwam op 19 afgevaardigden van de in totaal 40.

Premier Aref liet op 17 mei weten dat hij alleen dan zou aftreden als hij niet langer de steun van de meerderheid in de Kamer van Afgevaardigden genoot.

Maar in de volgende maanden ging Frankrijk zich directer** met de zaken in Afar- en Issaland bemoeien. Het onderhandelde in tegenstelling tot vroeger nu ook met de buitenparlementaire oppositie, terwijl het de LPAI — die het tot dan toe elk vertegenwoordigend karakter had ontzegd — vanaf 25 mei op voet van gelijkheid met de UNI behandelde. Het gaf er zo blijk van dat het de regering van Ali Aref niet langer beschouwde als de vertegenwoordiger van de meerderheid van de bevolking. Aref verklaarde op 26 mei te Djibouti dat de LPAI militiegroepen had gevormd die de controle uitoefenden op de bevolking en het verkeer in de stad zonder enige officiële tegenkanting.

Op 8 juni werden te Parijs na langdurige en afzonderlijke onderhandelingen met de Franse regering — staatssecretaris Olivier Stirn en president Giscard d'Estaing — drie identieke verklaringen getekend door Omar Farah Iltireh (UNI), senator Barkhat Gourat Hamadou (leider van de parlementaire oppositie) en Ahmed Dini (LPAI), waarin de drie groeperingen beloofden een ,,echte onafhankelijkheid" voor het gebied te bewerken, ,,samenwerkingsakkoorden tussen de nieuwe staat en Frankrijk te bevorderen" en ,,het Franse besluit goed te keuren om de nationaliteitswet te wijzigen" in de zin dat alleen diegenen, die in het gebied geboren zijn of daaruit afkomstig zijn, gemachtigd zijn bij het aanstaande referendum te stemmen. Bij een eventuele regeringswijziging in het gebied zouden zij ,,de vorming van een duurzame regering van eenheid bevorderen".

Aftreden Aref

Op 9 juni 1976 verloor premier Aref zijn meerderheid van één zetel in de Kamer van Afgevaardigden door het toetreden van Samod Farah Khaire, een UNI-lid, tot de officiële oppositie o.l.v. senator Barkhat Gourat om zo de vorming van ,,een regering van nationale eenheid" mogelijk te maken.

In de nacht van 9 op 10 juni vond voor een UNI-bureau in Djibouti een botsing plaats tussen aanhangers van de LPAI en de UNI, waarbij 15 personen de dood vonden en meer dan 65 gewond raakten. De rust werd door Franse gendarmes en militairen van het Vreemdelingenlegioen hersteld.

Op 15 juli trad de vertegenwoordiger van de Arabieren, Ali Taher Saleh, uit de UNI.

De volgende dag stuurde de Franse Hoge Commissaris d'Ornano een brief aan premier Aref met het verzoek een buitengewone zitting van de Kamer van Afgevaardigden bijeen te roepen op 22 juli om o.a. de mogelijkheid te onderzoeken van het instellen van een consultatieve commissie — met vertegenwoordigers van de vijf verschillende etnische groepen en de diverse partijen

* De Mouvement populaire de libération werd in dec 1975 opgericht door Jonge functionarissen, voornamelijk Afars, als een ..anti-kolonialistische en unitaristische" beweging.

** Op 19 mei 1976 werd de verantwoordelijkheid voor de openbare orde, die in 1974 aan de plaatselijke autoriteiten was overgedragen opnieuw toevertrouwd aan de Franse Hoge Commissaris.

— om de Hoge Commissaris bij te staan bij de toepassing van de nieuwe nationaliteitswet (die op 9 juli door de Franse Senaat was goedgekeurd).

Aref antwoordde d'Ornano niet, maar hij vertrok naar Parijs. waar hij op 17 juli zijn aftreden bekendmaakte

Nieuwe regering

Op 29 juli 3976 kwam de Kamer van Afgevaardigden bijeen. De 24 aanwezige leden kozen toen unaniem (de aanhangers van Ali Aref weigerden aan de stemming deel te nemen) een nieuwe regering met Abdallah Mohammed Kamil, de secretaris-generaal van de vorige regering, als premier el1 negen ministers. Van de 10 leden behoorden acht lot de groep van senator Barkhat Gourat terwijl de overige twee tot de LPAI behoorden, o.w. Mohammed Ahmed Issa. De Issa's waren met zes man vertegenwoordigd, de Afars met vier.

Contacten met *Ethiopië en* Somalia

Terwijl de Franse regering bij monde van staatssecretaris Stirn op 19 okt. 1976 aankondigde dat het geplande referendum in het voorjaar van 1977 zou worden gehouden, poogde zij voordien van Ethiopië en Somalia verzekeringen te krijgen dat die zich niet zouden mengen in de aangelegenheden van de eventueel toekomstige nieuwe staat.

Zo bracht de Franse staatssecretaris voor buitenlandse zaken, Pierre-Christian Taittinger, met Hoge Commissaris d'Ornano op 20 dec. 1976 een bezoek aan Addis Abeba om Frankrijk's politiek uiteen te zetten, die hij later omschreef als een geleidelijke ontwikkeling van Afar- en Issaland tot onafhankelijkheid om de vrede in de ,,Hoorn van Afrika" te handhaven.

Op 5-6 jan. 1977 voerde Taittinger besprekingen in Mogadiscio met de Somalische president, waarover in een gemeenschappelijk slotcommuniqué werd meegedeeld dat ,,het vaste besluit van de Franse regering om de bevolking van het gebied naar ware onafhankelijkheid te leiden in volledig overleg met de bevolking van het gebied binnen het vastgestelde tijdsbestek" plechtig was bevestigd, en dat Somalia uiting had gegeven aan ,,zijn wil om de onafhankelijkheid en territoriale integriteit (van het gebied) te erkennen en te eerbiedigen na de toekenning van volledige democratische rechten en procedures die de bevolking toestonden vrijelijk haar eigen lot te bepalen". De premier van Afar- en Issaland, Kamil, had tijdens een verblijf in Somalia op 23 dec 1976 verklaard dat Somalia geen plannen had om Djibouti te annexeren. omdat het steeds Somalia's politiek was geweest de onafhankelijkheid van het gebied te steunen

Ronde-tafel-conferentie leidt tot akkoord

Van 28 febr.-l9 maart 1977 vond in Parijs een ronde-tafel-conferentie plaats over de procedure m.b.t. de onafhankelijkheid van Afar- en Issaland. Die conferentie werd bijgewoond door de Franse staatssecretaris Stirn. premier Kamil en delegaties van de LPAI (o.l.v. Hassan Gouled Aptidon en Ahmed Dini). de ,,parlementaire meerderheid" (o.l.v. senator Barkhat Gourat), het FLCS en een UNI-minderheid (o.l.v. Omar E'arah). De conferentie werd geboycot door de UNI-meerderheid (o.l.v. Ali Aref), de MLD en de Mouvement populaire pour la libération (MPL) van jonge marxistisch-leninistische Afars.

Op 19 maart werd een akkoord bereikt dat de volgende besluiten omvatte:

a) een referendum over de onafhankelijkheid èn parlementsverkiezingen zullen op 8 mei 1977 plaatsvinden;

b) de proclamatie van de onafhankelijkheid vindt op 27 juni 1977 plaats;

cl na de proclamatie van de onafhankelijkheid zal de regering van de nieuwe staat met Frankrijk akkoorden sluiten op economisch, monetair, cultureel, technisch en militair gebied;

d) de door Frankrijk verleende hulp zal voorlopig op het bestaande niveau worden gehandhaafd.

President Giscard d'Estaing verklaarde op 19 maart dat het de nieuwe staat niet zou ontbreken aan hulp van Frankrijk en andere staten, en dat Frankrijk bereid was de externe veiligheid van de nieuwe staat te garanderen. LPAI-leider Ahmed Dini zei na afloop o.a. dat de overeengekomen zetelverdeling in het parlement (29 voor Djibouti, 12 voor Dikhil, 12 voor Tadjourah, 6 voor Obock en 6 voor Ali-Sabieh) overeenkwam met de wens van zijn organisatie.

De conferentiebesluiten werden niet aanvaard door senator Barkhat Gourat (als enige lid van de ,,parlementaire meerderheid") en het FLCS, dat zich al op 14 maart van de conferentie had teruggetrokken.

Referendum

Het referendum werd voorbereid tijdens een door de OAE gesponsorde ronde-tafel-conferentie te Accra (28 maart - 1 april) onder voorzitterschap van de Ghanese commissaris voor buitenlandse zaken, kolonel Roger Felli.

In beginsel werd toen overeenstemming bereikt over de instelling van een ,,verenigd patriottisch front" door vijf van de voornaamste politieke groeperingen: LPAI, FLCS, de ,,parlementaire meerderheid", de MLD (o.l.v. Ahmed Bourhan Omar) en de UNI-factie o.l.v. Omar Farah. Ook overeengekomen werd de instelling van een coördinatiecommissie om de onafhankelijkheid voor te bereiden. De conferentie te Accra werd geboycot door de UNI-meerderheid en de MPL.

Op 28 april verklaarde ex-premier Aref zijn ,,onvoorwaardelijke steun" aan Hassan Gouled, de leider van de LPAI, de partij waartegen hij zich voorheen sterk gekant had.

Het op P mei gehouden referendum, in aanwezigheid van waarnemers van de VN, de OAE en de Arabische Liga, verliep zonder incidenten. Van de 105.962 kiesgerechtigden brachten 81.847 (77,2%) hun stem uil en van hen stemden 80.864 (98,8%) met ,,ja" voor de onafhankelijkheid. Wel was er een groot verschil in opkomst: ruim 96% in Djibouti en 42,9% in de Afar-stad Tadjourah.

Parlement en kabinet

Voor de ook op 8 mei gehouden parlementsverkiezingen had het verenigd patriottisch front voor de 65 zetels onder de naam van Rassemblement populaire pour l'indépendance (RPI) een lijst opgesteld van 63 kandidaten: 33 Issa's of andere Somali's, 30 Afars- en 2 Arabieren. Oppositionele Afar-groepen hadden geen kandidaten gesteld. Bij een opkomst van 86,28% sprak ruim 92% van de kiezers zich voor de eenheidslijst uit.

Op 11 mei trad de regering van premier Kamil af. Op 13 mei kwam de nieuwe Kamer van Afgevaardigden bijeen. Die koos toen Ahmed Dini Ahmed (LPAI) tot haar voorzitter en op 16 mei Hassan Gouled Aptidon (LPAI) tot premier. De door hem voorgestelde ministerraad van 10 leden, waarin het FLCS niet was vertegenwoordigd, werd goedgekeurd door 53 van de 65 afgevaardigden. In het kabinet was oud-premier Kamil opgenomen als minister van planning en ontwikkeling.

Op 18 mei keurde de Franse regering de tekst van het wetsontwerp i.z. de onafhankelijkheidsdatum goed. (Le Monde, *NZZ,* The Times, *Financial Times, KCA)*

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

TOPCONFERENTIE OVER INTERNATIONALE ECONOMIE IN LONDEN

In de Britse hoofdstad Londen heeft op 7 en 8 mei een topconferentie plaats gevonden over internationale economische vraagstukken. Aan de conferentie werd deelgenomen door de staatshoofden, resp. regeringsleiders, van de Bondsrepubliek Duitsland, Canada, Frankrijk, Italië, Japan, Engeland en de VS. Op een deel van de conferentie — de tweede dag — was de EG vertegenwoordigd door de voorzitter van de Europese commissie, Roy Yenkins.
Over deelname van Jenkins was op de Europese Raad van 25 en 26 maart overeenstemming bereikt (pag. 232/1 e.v.-1977). Besloten was toen, dat de EG op de topconferentie vertegenwoordigd zou zijn door de voorzitter van de Europese raad van ministers, de Britse premier James Callaghan, die als zodanig in ieder geval de hele conferentie zou bijwonen, alsmede door de commissievoorzitter Jenkins, voor zover zaken ter sprake zouden komen, die de EG aangingen. Op vertegenwoordiging van de EG op de topconferentie was met kracht aangedrongen door de kleinere EG-lidstaten, die zelf voor de bijeenkomst niet waren uitgenodigd.

De manier, waarop het besluit van de Europese Raad werd uitgevoerd, gaf echter de kleinere EG-lidstaten aanleiding tot heftige kritiek. Dit bleek o.m. op een persconferentie van de Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, op 5 mei in Den Haag.

Ook bij de algemene discussie over de wereldpolitieke situatie tijdens de eerste dag zullen er volgens de bewindsman onderwerpen worden behandeld die de Gemeenschap als zodanig aangaan Door de EG-vertegenwoordiger buiten te sluiten worden de afspraken van de laatste Europese Raad in Rome geschonden, meent mr Van der Stoel Hij sprak van een onaanvaardbare ,,uitholling" van de oorspronkelijke formule

,,Ik had na Rome verwacht dat de punten voor de Londense agenda zouden worden opgesplitst in een categorie die de EG aangaat en een tweede categorie die duidelijk algemene politieke onderwerpen zal behelzen", aldus de minister. Dat Jenkins op de tweede dag aanwezig zal zijn als de handelspolitieke situatie, GATT, Noord-Zuid-dialoog en het energieprobleem worden behandeld, betekent naar zijn mening een stap vooruit vergeleken met vorige toppen De EG heeft nu tenminste een ,,voet tussen de deur"

Dat de EG bij de discussie over de algehele wereldsituatie op de eerste dag niet aanwezig zal zijn, terwijl daarbij zeer wel EG-belangen aan de orde kunnen komen, is ,,een heel schamele interpretatie van de afspraak van Rome", is de bewindsman van mening. ,,Uitdrukkelijk is in de Europese Raad in genen dele deze formule aanvaard.

,,Nederland zal zich nu uiteraara alleen gebonden achten aan de besluiten van de topconferentie voor zover er van een gemeenschapsmandaat sprake is", aldus de minister

Betreurenswaardig vindt mr Van der Stoel het ook dat hij in Brussel geconfronteerd is met het feit dat Jenkins daze uitgeholde formule heeft aanvaard zonder eerst overleg met de betrokken landen te plegen Hij gaf als zijn indruk dat de Britse ministers, Callaghan en Owen, door de harde houding van Parijs in deze kwestie in een netelige situatie zijn geraakt Daarom zou Jenkins ten slotte ,,het moede hoofd in de schoot hebben gelegd" en niet langer meer hebben geprotesteerd

De minister zei ,,niet zonder hoop" te zijn dat op een volgende soortgelijke bijeenkomst wel een bevredigende formule voor de vertegenwoordiging van de EG kan worden gevonden. ,,Anders zal de vertrouwenscrisis binnen de Gemeenschap steeds erger worden Door dit permanente gechicaneer is er een aanzienlijke onzekerheid in de EG ontstaan", zei Van der Stoel

In verband met de onderwerpen die op de Londense top worden besproken, zei de bewindsman dat de landen die bewaren zo tegen de toename van het protectionisme te zijn, de daad bij het woord zullen moeten voegen President Carter zou bijv de Europese autoindustrie een kans op de Amerikaanse markt moeten geven als hij inderdaad het gebruik van kleine auto's wil stimuleren in verband met de energiebezuiniging Ook zou Japan meer ruimte voor Europese import moeten maken gezien de huidige, voor Europa veel ongunstiger, stand van de handelsbalans De invoer van de EG uit Japan wordt slechts voor 40% door uitvoer naar Japan gedekt

De bijeenkomst in Londen was de derde conferentie van deze soort. Een eerste internationale topconferentie had in nov. 1975 plaats gevonden in het kasteel Rambouillet in Frankrijk (pag. 774/1 e.v.-1975); voor de tweede maal werd een dergelijke vergadering belegd in juni 1976 in Puerto Rico (pag. 499/3 e.v.-1976).

Bilateraal overleg voor begin van de conferentie

Voor de nieuwe Amerikaanse president, Jimmy Carter, was de deelname aan de topconferentie in Londen zijn eerste buitenlandse reis sedert zijn ambtsaanvaarding. Hij benutte de gelegenheid voor bilateraal overleg met enkele van de andere deelnemers aan de vergadering.
Op 7 mei had Carter een eerste persoonlijk gesprek met de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt. Gesproken werd over zaken, die tussen de VS en de Bondsrepubliek meningsverschillen teweeggebracht hadden, i.h.b. over kwesties van kernenergie, de Oost-West betrekkingen, de SALT-besprekingen, de MBFR, alsmede het vraagstuk van de verdediging van de mensenrechten. Aan dit bilaterale overleg is voor een deel ook deelgenomen door de respectieve ministers van buitenlandse zaken.
Carters adviseur voor veiligheidszaken, Brzezinski, verklaarde na afloop van deze besprekingen tegenover de pers, dat er geen fundamentele meningsverschillen be-

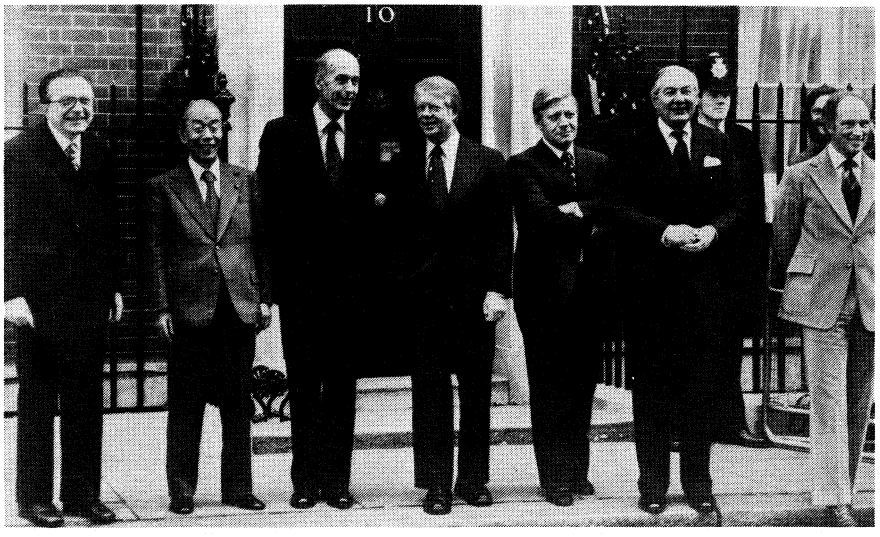

Na de eerste dag van de economische topconferentie poseerden de deelnemers voor Downing Street 10 V l.n r. Giolio Andreotti (Italië), Takeo Fukuda (Japan), Valéry Giscard d'Estaing (Frankrijk), Jimmy Carter (VS), Helmut Schmidt (Bondsrepubliek Duitsland), James Callaghan (Engeland) en Pierre Trudeau (Canada)

stonden, maar dat er wel verschillende meningen en voorstellen voor oplossingen waren m.b.t. de actuele problemen. De beide regeringsleiders hadden zeer oprecht en direct gediscussieerd.
Zij waren vastbesloten nauw samen te werken en zij waren ervan overtuigd' dat de stellingnamen van beide partijen, rekening houdend met de respectieve nationale belangen, in de komende weken naar elkaar zouden toegroeien.
Ook op 7 mei ontving president Carter de Japanse premier Takeo Fukuda, met wie hij eveneens problemen in samenhang met de ontwikkeling van kernenergie besprak.
Fukuda verklaarde in de loop van dit onderhoud, dat de ontwikkeling van kernenergie voor Japan een kwestie van leven of dood was en dat het dringend aangewezen was op de levering van kernbrandstof uit de VS. Carter zei, dat hij de Japanse problemen begreep en dat hij bereid was de zaak opnieuw in overweging te nemen.
Fukuda maakte verder bezwaar tegen Amerikaanse maatregelen tegen invoer uit Japan en hij wees een verzoek van Carter van de hand om door revaluatie van de Yen Japan een groter deel op zich te laten nemen van het tekort op de handelsbalans van de geïndustrialiseerde staten tegenover de olieproduicerende landen.
In de avond van 7 mei had Carter nog een onderhoud met de leider van de Britse oppositie, mevr. Margaret Thatcher.
De Britse premier Callaghan bood op 7 mei een diner aan aan de deelnemers van de conferentie. Aan deze maaltijd werd niet deelgenomen door de Franse president Giscard d'Estaing; vermoed wordt, dat hij de uitnodiging niet aangenomen heeft, omdat de Europese commissievoorzitter Jenkins mede aan tafel aanzat; Frankrijk was de belangrijkste opposant geweest tegen vertegenwoordiging van de EG op de topccnferentie.

Slotverklaringen van de topconferentie

Op 8 mei, na afloop van de topconferentie, werd een verklaring uitgegeven. waarin in algemene termen over de resultaten van het beraad werd bericht, alsmede een appendix bij deze verklaring, waarin in meer detail op de besproken vraagstukken werd ingegaan.
De tekst van de verklaring luidde aldus:

..Na twee dagen van intensieve besprekingen in Downing Street hebben we overeenstemming bereikt over de wijze waarop we het beste het welzijn van onze eigen landen en van andere landen kunnen helpen bevorderen

De wereldeconomie moet als één geheel worden gezien en dat impliceert niet alleen samenwerking tussen nationale regeringen maar ook versterking van geschikte interiiationale organisaties We werden gestel-kt in onze overtuiging dat alle te behandelen onderwerpen samenhangen en ook dat we allemaal van elkaar afhankelijk zijn. We zijn vastbesloten gezamenlijk de uitdagingen van de toekomst tegemoet te treden.
Onze allereerste taak is het scheppen van meer werkgelegenheid terwijl doorgegaan moet worden met het verminderen van de inflatie Inflatie vermindert de werkloosheid niet, zij is in tegendeel een van haar voornaamste oorzaken We zijn bilzonder bezorgd over net probleem van de werkloosheid onder jongeren We zijn overeengekomen dat we ervaringen en ideeën zullen uitwisselen over de werkvoorziening van jongeren

We willen dat onze regeringen zich vaste doelstellingen voor ogen houden wat betreft de economische groei of een stabiliserend beleid, dat, ais geheel beschouwd een basis moet vormen voor aanhoudende niet-inflatoire groei in onze eigen landen en in de rest van de wereld en voor een vermindering van de disharmonie in het iilternationale betaliiigsverkeer.
Verbeterde financieringsmogelijkheden zijn noodzakelijk. Het Internationale Monetaire Fonds moet een vooraanstaande rol spelen. We verplichten ons tot het zoeken naar aanvullende bronnen voor het IMF en ondersteunen het op elkaar afstemmen van te verstrekken leningen op het aannemen van een juist stabiliseringsbeleid.

We willen voor een sterk politiek leiderschap zorgen teneinde de handelsmogelijkheden uit te breiden voor versterking van het open internationale handelssysteem, die de mogelijkheden voor werkgelegenheid vergroten. We wijzen protectionisme af; dat zou de werkloosheid bevorderen, de inflatie doen toenemen en de welvaart van onze volkeren ondermijnen. We willen de „Tokio-ronde" over multilaterale handelsbesprekingen een nieuwe stimulans geven. Ons doel is in 1977 een wezenlijke vooruitgang op sleutelgebieden te bereiken. Er moet op dit punt met structurele veranderingen in de wereldeconomie rekening gehouden worden.

Verder willen we energie besparen, de produktie daarvan vergroten en naar meer bronnen van energievoorziening zoeken, zodat we minder afhankelijk van olie worden. Wij zijn het erover eens, dat er meer kernenergie moet komen om te helpen aan de behoeften van de wereld aan energie tegemoet te komen. We nemen de verplichting op ons dit te doen, daarbij de risico's van nucleaire proliferatie verminderend. We beginnen met een urgent onderzoek om vast te stellen hoe deze doeleinden het best verwezenlijkt kunnen worden.
De w-ereldeconomie kan alleen maar groeien op een voortgaande en evenwichtige basis als ontwikkelingslanden aan die groei deelhebben. We zijn het erover eens alles wat in onze macht ligt te doen om tot een succesvolle afsluiting van de Conferentie voor internationale economische samenwerking te komen en we willen een verdergaande constructieve dialoog met de ontwikkelingslanden aangaan. Ons doel is de stroom van hulp en andere werkelijke ondersteuning aan die landen te vergroten We nodigen de Comecon-landen uit hetzelfde te doen We steunen multilaterale instellingen zoals de Wereldbank waarvan de algemene middelen voldoende versterkt zouden nioeteii worden om een reële toename van de te verstrekken leningen mogelijk te niaken We benadrukken het belang van veilige particuliere investeringen ter bevordering van de economische vooruitgang in de wereld

Om deze doelstellingen uit te voeren is hulp van en samenwerking met anderen nodig We willen die samenwerking zoeken bij de daarvoor aangewezen internationale instellingen, zoals de Verenigde Ndties, de Wereldbank het Internationale Monetaire Fonds het GATT en de OFSO Diegenen onder ons, van wie de landen lid zijn van de Europese Gemeenschap zullen hun krachten daaibinneri moeten bundelen

In onze besprekingen zijn we tot vergaande overeenstemming gekomen Het is nu onze vaste bedoeling die overeenstemming in daden om te zetten We zullen op alle hier in Downing Street besproken maatregelen de vooruitgang in het oog houden om zo de impuls van herstel te handhaven

De boodschap van de topconferentie in Downing Street is er aldus een van vertrouwen in de kracht van onze samenleving en van de bewezen democratische Principes waaraan zij haar levenskracht ontleent In die geest willen we de nodige maatregelen nemen om problemen te boven te komen en een welvarender toekomst tot stand te brengen ··

In de appendix werd het volgende gezegd:

Wereldwijde economische vooruitzichten:

Sedert 1975 is de wereldwijde economische situatie geleidelijk aan verbeterd. Niettemin bestaan er nog ernstige problemen in al onze landen. Onze meest urgente taak is het om arbeidsplaatsen te creëren, daarbij doorgaande met het terugbrengen van de inflatie. Inflatie is niet een geneesmiddel tegen werkloosheid, maar één van haar voornaamste oorzaken. Voortgang in het gevecht tegen inflatie is onevenwichtig geweest. De noodzaak voor aanpassing tussen overschot- en tekortlanden blijft groot. De wereld heeft zich nog niet volledig aangepast aan de depressieve effecten van de olieprijsverhoging van 1974.

Wij leggen onze regeringen vast op doeleinden voor groei en stabiliteit, die van land tot land verschillen, maar die, als een geheel genomen, zouden moeten zorgen voor een basis voor aanhoudende niet-inflatoire groei over de hele wereld. Enkele van onze landen hebben zich voor 1977 redelijke expansionistische groeidoeleinden gesteld. De regeringen van deze landen zullen hun beleid constant onder coiltrole houden en zij leggen zich vast om, indien nodig, verdere maatregelen te treffen om hun verklaarde groeidoeleinden te bereiken en om bij te dragen aan het rechttrekken van betalingsbalansonevenwichtigheden. Anderen voeren een beleid van stabilistering, dat er op gericht is een basis te scheppen voor een aanhoudende groei zonder de inflatieverwachting te ve groten. De regeringen van deze landen zullen ermee voortgaan deze doeleinden na te streven.

Deze twee vormen van beleid zijn onderling verbonden. Die van de eerste groep van landen zouden moeten bijdragen aan

het scheppen van een atmosfeer, die leidt tot expansie in de andere zonder de inflatie te vermeerderen Alleen als de mate van groei in de eerste groep kan worden gehandhaafd en in de tweede groep vermeerderd en inflatie in beide succesvol bestreden kan worden, kan de werkloosheid worden verminderd.

Wij zijn in het bijzonder bezorgd over het probleem van de jeugdwerkloosheid. Daarom zullen wij de opleiding van jonge mensen bevorderen ten einde geschoolde en flexibele arbeiders te vormen, zodat zij gereed kunnen zijn om gebruik te maken van de economische -<el-betering, naarmate die zich ontwikkelt. Al onze regeringen, hetzij individueel, dan wel collectief, nemen passende maatregelen met dit doel. Wij moeten zo veel mogelijk van elkaar leren en het er met elkaar over eens worden ervaringen en ideeën uit te wisselen.

Succes in het beheer van onze nationale economieen zal niet alleen de wereldwijde economiscne groei versrerken, maar ook bijdragen aan succes op vier andere belangrijk~economische gebieden, waartoe wij ons nu wenden. het financieren van betalingsbalansen, handel, energie en Noord-Zuid-betrekkingen

Financieren van betalingsbalansen

Nog enige van de komende jaren zullen de olie-invoerende naties zich, als groep, geconfronteerd zien met substantiële betalingsbalanstekorten en de invoer van kapitaal uit OPEC-landen om deze te financieren. Het tekort voor het lopende jaar zou $ 45 mrd kunnen belopen Alleen d m v. een vermindermg van onze afhankelijkheid van ingevoerde olie en een stijging in de invoercapaciteit van de olieproducerende naties kan dat tekort worden verkleind Dit tekort dient te worden verdeeld onder de olieverbruikende naties via een patroon, dat overeen komt met hun vermogen om op continue basis kapitaal aan te trekken De noodzaak voor aanpassing aan dit patroon blijft groot cn het zal veel internationale samenwerking en vastbesloten actie vergen van overschot-, zowel als tekortlanden, om aanhoudende voortgang te maken.

Aanpassingsstrategieen in de tekortlanden moeten insluiten nadruk op de eliminatie van binnenlandse inflatieoorzaken en verbetering in de internationale kostprijsverhoudingen Het is belangrijk, dat industriele landen met relatief sterke betalingsbalansposities een voortgaande adequate expansie van de binnenlandse vraag, binnen de grenzen van voorzichtigheid, verzekeren Bovendien zouden deze landen, zowel als andere landen met sterke betalingsbalansposities, een versterkte stroom van kapitaalexport op lange termijn moeten bevorderen

Het Internationale Monetaire Fonds moet een vooraanstaande rol spelen in de financiering en aanpassing van betalingsbalansen Wij vallen daarom met kracht de recente beslissing van het interimcomité van het IMF bij om voor die organisatie aanvullende "middelen te zoeken en om leningen van het IMF te binden aan het invoeren van een passende stabiliseringspolitiek Deze aanvullende middelen zullen het vermogen van het IMF versterken om lidstaten te bemoedigen en bij te staan bij het aannemen van een beleid, dat betalingsbalanstekorten zal verminderen en hun financiering via particuliere markten garandeert Deze middelen zouden moeten worden gebruikt onder voorwaarden en met een soepelheid, die nodig zijn oin een passend tempo van aanpassing te bevorderen.

Dit voorstel van het IMF zou het handhaven van redelijke niveaus van economische activiteit moeten vergemakkelijken en het gevaar van toevlucht zoeken bij handels- en betalingsbeperkingen moeten verminderen Het is een bewijs voor de samenwerking tussen olie-exporterende landen, industriële landen met een sterkere financiele positie en het IMF Het zal wezenlijk bijdragen aan de gezondheid en de vooruitgang van de wereldeconomie. In het nastreven van dit doel herbevestigen wij ook onze bedoeling om te streven naar het vergroten van monetaire stabiliteit.

Wij kwamen overeen, dat het internationale monetaire en fmanciele systeem, in zijn nieuwe en overeengekomen kader, versterkt zou moeten worden door een snelle doorvoering van de verhoging van de quota. Wij zullen werken in de richting van een snelle overeenkomst binnen het TMF over nog een verhoging in de quota van die organisatie

Handel

Wij hebben ons erop vastgelegd om te voorzien in krachtig oolitiek leiderschaw voor de wereldwijde inspanning om de mogelijkheden voor handel uit te breiden en het open internationale hsndelssysteem te versterken Het bereiken van deze doeleinden is van centraal belang voor de economische welvaart van de wereld en de werkzame oplossing van de economische problemen waarmee zowel ontwikkelde als ontwikkelingslanden over de hele wereld geconfronteerd worden

Een protectionistische politiek bevordert werkloosheid, vergroot de inflatie en ondermijnt de welvaart van onze volkeren. Wij zijn het daarom eens geworden over de noodzaak onze politieke verbintenis te handhaven tot een open en niet discriminerend systeem van wereldhandel. Wij zullen er naar streven, zowel nationaal als d.m.v. de passende internationale instellingen, om oplossingen te bevorderen, die nieuwe arbeidsplaatsen creëren en de consument voordelen brengen via de uitbreiding van de handel en om benaderingen te vermijden, die de handel beperken.

De Tokio-ronde van multinationale handelsonderhandelingen moet met kracht worden voortgezet. De aanhoudende economische moeilijkheden maken het des te meer essentieel om de doeleinden van de verklaring van Tokio (pag.763/2 e.v.-1973) te 'bereiken en om in onderhandelingen een omvattend pakket van overeenkomten tot stand te brengen tot maximaal profijt van allen. Tot dit doel zullen wij er naar streven om dit jaar substantiële vooruitgang te bereiken op zulke sleutelgebieden ais:

1. Een plan tot tariefvermindering van de breedst mogelijke toepassing, waarmee een substantiële verlaging, de harmonisering en in bepaalde gevallen de eliminering van tarieven bereikt moet worden.

2. Codes, overeenkomsten en andere maatregelen, die een betekenisvolle verlaging van non-tarifaire handelsbelemmeringen en het vermijden van nieuwe belemmeringen in de toekomst zullen vergemakkelijken en die rekening zullen houden met de structurele veranderingen, dis in de wereldeconomie hebben plaatsgevonden.

3. Een over en weer aanvaardbare benadering van de landbouw, die een vergrote expansie en stabilisering van de handel en een grotere zekerheid van de wereldvoedselvoorraden zal bereiken.

Dergelijke vooruitgang zou niet een eind mogen maken aan het recht van individuele landen om, onder bestaande interilationale overeenkomsten, een belangrijke verstoring van de markt te voorkomen. Terwijl wij er naar streven om oinvattende en evenwichtige akkoorden op de basis van rvedcrkerighcid tussen alle industriële landen af te sluiten, zijn wij vastbesloten, in overeenstemming met de doeleinden van de verklaring van Tokio, om te verzekeren, dat de akkoorden voorzien in speciale voordelen voor de ontwikkelingslanden.

Wij Verwelkomen de actie, die door regeringen ondernomen is, om contra-produktieve wedijver d.m.v. officieel ondersteunde export-kredieten te verminderen en stellen voor, dat er dit jaar substantiële verdere inspanningen gedaan worden om de bestaande concensus op dit gebied te verbeteren en uit te breiden.

Wij zijn vsn mening, dat inregelmatige praktijken en onbetamelijk gedrag zou moeten worden geëlimineerd uit de internationale handel en het internationale bankwezen en wij verwelkomen het werk, dat verricht wordt in de richting van internationale overeenkomsten. die- onwettige betalingen verbieden.

Energie

Wij verwelkomen de maatregelen, die door een aantal regeringen genomen zijn om de besparing van energie uit te breiden De groei in de vraag naar energie en olie-invoer gaat door in een tempo, dat een excessieve druk legt op de uitputting van de koolwaterstofvoorraden van de wereld. Wij zijn het daarom eens over de noodzaak om alles te doen, wat mogelijk is om onze inspanningen nog verder tc versterken.

Wij hebben ons vastgelegd op nationale en gezamenlijke inspanningen om de vraag naar energie te beperken en de toevoer te vergroten en te diversificeren. Er zullen grotere uitwisselingen van technologie en gezamenlijk onderzoek en ontwikkeling nodig zijn, gericht op een meer efficiënt gebruik van energie, een verbeterde winning en gebruik van steenkool en andere conventionele energiedragers en de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen.

In toenemende mate zal moeten worden gesteund op kernenergie om aan de groeiende behoeften aan energie te voldoen en om te helpen bij de diversificatie van de energiebronnen. Dit zal gedaan moeten worden met de uiterste voorzichtigheid m.b.t. het produceren en verspreiden van materiaal, dat voor kernwapens gebruikt kan worden. Het is ons doel om tegemoet te komen aan de energiebehoeften van de wereld en vreedzaam gebruik van kernenergie in brede omvang mogelijk te maken, maar daarbij het gevaar van de verspreiding van kernwapens te vermijden.

Wij zijn het er ook over eens, dat een politiek van non-proliferatie, wil zij effectief zijn, zo veel als mogelijk aanvaardbaar moet zijn voor zowel geïndustrialiseerde als ontwikkelingslanden. Tot dit doel zullen wij een voorbereidende analyse ondernemen, die binnen twee maanden voltooid moet zijn, van de beste middelen om dit doel te bevorderen, daarbij inbegrepen de studie van een opdracht tot internationale evaluatie van de kringloop van de brandstof.

De olie-invoerende landen hebben speciale problemen zowel bij het verzekeren van en het betalen voor de voorziening

De deelnemers aan de economische topconferentie gaven op 8 mei, na afloop van de bijeenkomst, een gezamenlijke persconferentie. V.l.n.r. Andreotti, Giscard d'Estaing, Callaghan en Carter.

met energie, die nodig is oin hun economische ontwikkelingsprogramma's te steunen. Zij hebben aanvullende hulp nodig bij de uitbreiding van hun binnenlandse energieproduktie en wij hopen, dat voor dit doel de Wereldbank, naarmate haar middelen groeien, speciale nadruk zal geven aan projecten, die dit doel dienen.

Wij zijn van plan alles te doen, wat in ons vermogen ligt om gedurende deze overgangsperiode te verzekeren, dat de energiemarkt harmonieus functioneert, i.h.b. door strikte besparingsmaatregelen en de ontwikkeling van al onze energiebronnen. Wij hopen zeer, dat de olieproducerende landen met deze inspanningen rekening zullen houden en ook hun bijdrage zullen leveren.

Wij geloven, dat deze activiteiten essentieel zijn om alle landen in staat te stellen een permanente energievoorziening te hebben, nu en in de toekomst, tegen redelijke prijzen, die in overeenstemming zijn met aanhoudende. niet-inflationaire economische groei en wij zijn van plan om alle nuttige kanalen tc gebruiken om onze politiek te harmoniseren in voortdurende raadpleging en samenwerking met elkaar en met andere landen.

Noord-Zuid-betrekkingen

De wereldeconomie kan alleen op een duurzame en rechtvaardige basis groeien, als de ontwikkelingslanden aan die groei deel hebben. Er is vooruitgang gemaakt. De industriële landen hebben een open rnarktsysteem gehandhaafd ondanks een diepe recessie. Zij hebben de stromen van hulp vergroot. speciaal naar de armere landen. Ong. $8 mrd zal de komende drie jaar voor deze landen beschikbaar gesteld worden door de IDA, waar wij ons bij anderen voegen in het vervullen van beloften m.b.t. zijn vijfde kapitaalsverhoging. Het IMF heeft in het kader van zijn compenserende financieringsfaculteit vorig jaar bijna $2 inrd extra ter beschikking gesteld. Een internationaal fonds voor landbouwontwikkeling is in het leven geroepen, gebaseerd op gemeenschappelijke inspanningen van de ontwikkelde landen, OPEC-landen en andere ontwikkelingslanden.

De vooruitgang en de geest van samenwerking, die aan het licht getreden zijn, kunnen dienen als een uitstekende basis voor verdere stappen. De volgende stap zal zijn de succesvolle afsluiting van de conferentie over internationale economische samenwerking (pag. 369 e.v.-1977) en wij zullen alles doen, wat in ons vermogen ligt om dit te bereiken.

Wij zullen ons inspannen:

1. om de stroom van hulp en andere reële middelen uit de industriële naar de ontwikkelingslanden te vergroten, i.h.b. naar de 800 mln mensen, die nu in absolute armoede leven — en om de effectiviteit van hulp te vergroten;

2. om de ontwikkelingslanden toegang tot bronnen van internationale financiering te vergemakkelijken;

3. om steun te geven aan zulke internationale kredietinstellingen als de Wereldbank, waarvan naar ons oordeel de kredietcapaciteit in de komende jaren vergroot zal moeten worden, opdat de door haar toegekende leningen reëel in waarde toenemen en een groter gebied omvatten;

4. om de veilige investeringen te bevorderen, die nodig zijn om de economische ontwikkeling van de wereld te bevorderen;

5. om produktieve resultaten te verzekeren van de onderhandelingen over de stabilisering van grondstoffenprijzen en het scheppen van een gemeenschappelijk fonds voor individuele overeenkomsten over compenserende voorraden en om de problemen te bezien van de stabilisering van exportinkomsten van de ontwikkelingslanden; en

6. om voort te gaan met de verbetering, op een niet-verstorende manier, van de toegang tot de markten van industriële landen voor de produkten van ontwikkelingslanden.

Het is wenselijk, dat deze acties van ontwikkelde en ontwikkelingslanden beoordeeld worden en op elkaar worden afgestemd in verhouding tot elkaar en tot de grotere doeleinden. die onze landen delen Wij hopen, dat de Wereldbank en het IMF raadplegingen zullen verrichten met andere ontwikkelde en ontwikkelingslanden om te onderzoeken, hoe dit op de beste manier gedaan zou kunnen worden

Het welzijn van de ontwikkelde landen en het welzijn van de ontwikkelingslanden zijn niet elkaar verbonden De groeiende welvaart van de ontwikkelingslanden komt ten goede aan industriele landen, zoals de groei in de industriele landen ten goede komt aan de ontwikkelingslanden Zowel ontwikkeld? als ontwikkelingslanden hebben een wederziids belang bij het handhaven van een klimaat dat leidt tot een stabiele groei in de hele wereld IReuter, AFP NRC/H'blad The Times, Le Monde, NZZ FAZ)

(Vor ber pag 499/3 e v -1976)

VERKLARING VIER WESTERSE **MOGENDHEDEN** OVER BERLIJN

Aan de vooravond van de NAVO-topconferentie (pag. 424/1 e.v.) zijn in Londen op 9 mei bijeengekomen de Franse president Giscard d'Estaing, de Amerikaanse president Carter, de Britse premier Callaghan en de Duitse bondskanselier Schmidt. Het voornaamste onderwerp van hun gesprek was de situatie in Duitsland, i.h.b. de kwestie-Berlijn.

Na afloop van hun besprekingen gaven zij een verklaring over Berlijn uit, die als volgt luidt:

De vier staats- en regeringshoofden van Frankrijk, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en de Duitse Bondsrepubliek hebben kwesties besproken die betrekking hebben op de situatie in Duitsland en speciaal in Berlijn.

De vier regeringen toonden hun voldoening over het positieve effect dat het viermogendhedenakkoord van 3 september 1971 op de situatie in en rond Berlijn heeft gehad. Zij waren het erover eens dat de strikte naleving en de volledige toepassing van dit akkoord, onmisbaar voor een blijvende verbetering van de toestand, van essentieel belang zijn voor de versterkmg van de détente, de handhaving van de veiligheid en de uitbouw van de samenwerking in geheel Europa. De regeringen van Frankrijk, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk stelden vast dat de détente ernstig bedreigd zou worden indien een van de vier ondertekenaars van het viermogendhedenakkoord de verplichtingen, die zij in dit akkoord en in de viermogendhedenverklaring van november 1972 op zich hebben genomen, niet volledig zou nakomen

De drie mogendheden wezen erop dat het viermogendhedenakkoord expliciet gebaseerd is op het feit dat de rechten en verantwoordelijkheden van de vier mogendheden en de daarmee corresponderende viermogendhedenovereenkomsten en -besluiten daterend van gedurende en na de oorlog, onaangetast blijven. Zij bevestigden opnieuw dat de status van Berlijn als speciaal gebied niet eenzijdig kan worden gewijzigd. De drie mogendheden

zullen alle pogingen afwijzen om iets af te doen van de rechten en verantwoordelijkheden die Frankrijk, de Verenigde Staten, het Verenigde Koninkrijk en de Sowjet-Unie betreffende Duitsland als geheel en alle vier sectoren van Berlijn behouden

De vier regeringen herinnerden eraan dat volgens een der essentiële voorzieningen van het viermogendhedenakkoord de banden tussen de westelijke sectoren van Berlijn en de Duitse Bondsrepubliek gehandhaafd en verder ontwikkeld dienen te wonden in overeenstemming met de betreffende clausules van hel: akkoord Dit stemt overeen met de belangen en wensen van de daarbij direct betrokken bevolking. In dit opzicht namen de drie mogenaheden speciaal kennis van hetgeen de Duitse Bondsrepubliek. zich baserend op de clausules van het viermogendhedenakkoord die betrekking hebben op haar verantwoordelijkheid voor het vertegenwoordigen van de belangen van de westelijke sectors van Berlijn in het buiten land doet teneinde de westelijke sectors van Berlijn te doen delen in de praktische voordelen van de Oost-West betrekking.

De vier regeringen beloofden samen te zullen werken bij het handhaven van een politieke situatie die gunstig is voor de leefbaarheid en de welvaart van de westelijke sectors van Berlijn. De drie mogendheden gaven uiting aan hun waardering voor hetgeen de Bondsregering en de senaat van Berlijn doen om te verzekeren dat de westelijke sectors aantrekkelijk blijven om erin te investeren en er te werken Zij verplichtten zich opnieuw tot het beschermen van de veiligheid van de stad, een onmisbare voorwaarde voor haar economische en sociale ontwikkeling (NAVO-Kroniek)

NAVO

TOPCONFERENTIE

Op 10 en 11 mei vond in Londen de halfjaarlijkse bijeenkomst plaats van de Noordatlantische Raad. Gebruik is, dat in dat kader de ministers van buitenlandse zaken van de lidstaten vergaderen; deze keer werd echter ook aan de vergadering deelgenomen door de staats- en regeringsleiders, opdat kennis gemaakt kon worden met de nieuwe Amerikaanse president Jimmy Carter.

Op de openingszititing van de vergadering werd het woord gevoerd door de Portugese president Ramalho Eanes, die erevoorzitter van de NAVO-raad is, de Britse gastheer, James Callaghan en NAVO-secretaris-generaal Josef Luns.

President Eanes gaf het hoofdthema van de bijeenkomst aan door te onderstrepen dat de alliantie de rol vervult van kader ,,waarbinnen de banden der solidariteit gesmeed worden die de hoeksteen zijn van onze veiligheid".

De president verzekerde zijn toehoorders opnieuw dat zijn land sterk gehecht is aan de fundamentele doelstelling van de NAVO die hij omschreef als ,,economische, sociale en culturele ontwikkeling in vrede en vrijheid".

Callaghan sprak over de tweeledige taak van het bondgenootschap, handhaving van de veiligheid en uitbouw van de détente,

Openingszitting van de NAVO-vergadering in Londen Vlnr Pierre Trudeau, Leo Tindemans, James Callaghan, NAVO-secretaris-generaal Josef Luns, Jimmy Carter en Suleiman Demirel

en de blijvende noodzaak om het bondgenootschap sterk te houden. Hij gaf tevens uitdrukking aan zijn vertrouwen in het vermogen van de lidstaten om hun economische problemen te boven te komen.

De secretaris-generaal dr. Joseph Luns drong er in zijn openingsrede bij alle leden op aan het proces van politieke raadpleging binnen de NAVO te verbreden en uit te diepen, omdat dit, gezien de groeiende complexiteit van de internationale betrekkingen, van steeds grotere waarde blijkt te zijn.

Bij dezelfde gelegenheid deed de secretaris-generaal een plechtig beroep op Griekenland en Turkije om zich meer dan ooit toe te leggen op een redelijke oplossing voor de oroblemen die deze twee landen verdeeld houden, en wel in het belang van de eenheid en de veiligheid van de alliantie in haar geheel.

Op de eerste dag van de vergadering spraken de staatshoofden en regeringsleiders over de internationale toestand en de stand van zaken binnen de NAVO.

President Carter hield toen een rede, waarin hij uiteenzette, hoe zijn regering zich zou wijden aan de geallieerde samenwerking en waarin hij specifieke voorstellen deed over de wijze, waarop de NAVO zich moet voorbereiden op hetgeen de jaren-80 militair en politiek te zien zullen geven.

De rede van Carter luidde aldus:

Onze bijeenkomst valt op een belangrijk moment in de ontwikkeling van de internationale instellingen waarin onze landen hun vertrouwen stellen. Verleden week hebben hier in Londen de leiders van zeven landen en de Commissie van de Europese Gemeenschap er zich toe verbonden samen met anderen deze instellingen in economisch opzicht te versterken.

Vandaag en morgen zal de Raad bespreken hoe het bondgenootschap aangepast dient te worden aan de militaire en politieke uitdagingen van de jaren tachtig. Deze vergaderingen te zamen dienen de betrekkingen tussen onze industriële democratieën een nieuwe inhoud te geven.

Het centrale punt waarvan dit streven dient uit te gaan, wordt gevormd door de sterke banden tussen Europa en N.-Amerika. Bij het handhaven en versterken van deze banden zal mijn regering zich door bepaalde beginselen laten leiden. Kort gezegd:

— wij zullen in het bondgenootschap het hart van ons buitenlands beleid blijven zien;

— wij zullen een betrouwbare en loyale bondgenoot blijven;

— wij zullen samen met u het bondgenootschap politiek, economisch en militair versterken;

— wij zullen het advies van onze bondgenoten inwinnen, en daar ook naar luisteren, en wij zullen onzerzijds onze mening naar voren brengen, openhartig en als vrienden.

Hierbij staan wij op een stevige basis. Het bondgenootschap bevindt zich in goede gezondheid. De strategie en de principes waarop het berust zijn solide. Wij voelen ons extra versterkt door en ontlenen een nieuwe trots aan het feit dat alle vijftien lidstaten thans democratieën zijn. Onze alliantie is een pact voor vrede, een pact voor vrijheid.

Het bondgenootschap is bovendien nog versterkt door tastbare vorderingen in de richting van een Westeuropese éénmaking en de zich uitbreidende rol van de Europese Gemeenschap op internationaal gebied. De Verenigde Staten verheugen zich hierover en zullen met de Gemeenschap nauw samenwerken.

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog was duidelijk wat ons politiek te doen stond: het Westen sterk maken, als afschrikwekkend middel tegen een Sowjet-aanval. Sedertdien zijn de betrekkingen

tussen Oost en West gecompliceerder geworden, hetgeen een geduldige en behendige aanpak vereist.

Bij onze benadering van de Oost-West-betrekkingen dienen wij ons te laten leiden door een humane visie en een zin voor de historische ontwikkeling. Op grond van onze humane visie streven wij naar brede samenwerking met de communistische landen ter wille van de ganse mensheid. En ons historisch begrip ieerr ons dat wij en de Sowjet-Unie als concurrenten tegenover elkaar zullen blijven staan. Indien wij deze tweevoudige verhouding echter op de juiste wijze aanpakken, mogen wij hopen dat samenwerking uiteindelijk de concurrentie zal overschaduwen en zal leiden tot steeds stabieler betrekkingen tussen onze landen en de Sowjet-Unie.

De Verenigde Staten zijn bezig met de Sowjet-Unie te bespreken hoe de strategische wapens beperkt kunnen worden. Door de Sowjet-Unie te betrekken bij voortdurende pogingen om de kernwapens te verminderen en uiteindeliik geheel af te schaffen. hopen wij niet alleen de risico's en kosten van een voortdurende bewapeningswedloop tot een minimum terug te brengen, maar ook een bredere samenwerking tussen onze landen te bevorderen.

De Sowjet-Unie heeft onze voorstellen nog niet aanvaard, Maar zij heeft duidelijk verklaard een overeenkomst te wensen. Wij zullen blijven volharden in ons streven naar een spoedige cn werkelijke beëindiging van de bewapeningswedloop. zowel door de modernisering van strategische wapens te bevriezen als door het aantal daarvan aanzienlijk te verminderen. En terwijl wij naar dit doel streven, zullen wij u volledig blijven raadplegen — niet alleen om u op de hoogte te houden maar ook om uw standpunten te horen.

Ik hoop dat onze landen met de Sowjet-Unie eveneens een akkoord kunnen bereiken over een beperking en vermindering van de conventionele strijdkrachten.

De Verenigde Staten staan geheel achter het streven van het bondgenootschap om een akkoord te sluiten over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen in Midden-Europa. Dat akkoord dient uit te gaan van gelijke sterkten via een algemeen plafond voor de strijdkrachten van de NAVO en van die van het Warschaupact. De Sowjet-Unie tracht echter haar conventionele overwicht te handhaven en nationale plafonds op te leggen. Ik hoop dat wij deze obstakels zullen kunnen overwinnen. MBFR moet een middel zijn om tot wederzijdse veiligheid te komen en niet om een eenzijdig militair voordeel te behalen.

Terwijl wij met de Sowjet-Unie en het Warschau-pact over bewapeningsbeperking onderhandelen, dienen wij tevens te trachten de Oosteuropese landen bij samenwerkingsprojecten te betrekken. Daarbij is ons doel niet dit gebied tegen de Sowjet-Unie op te zetten, maar de mogelijkheid voor alle Europese landen om de uitdagingen van de moderne maatschappij gezamenlijk te beantwoorden te vergroten.

Volgende maand zullen afgevaardigden van *35* landen in Belgrado een vergadering voorbereiden waarop vastgesteld zal worden welke vorderingen er zijn gemaakt sedert de ondertekening van de slotakte van Helsinki. De Verenigde Staten delen uw wens om hier een nuttige, constructieve bijeenkomst van te maken. Wij staan achter de gedachte dat er een ernstige studie moet worden gemaakt van hetgeen elk land gedaan heeft ter uitvoering van alle clausules in de slotakte. Wij zullen aan deze vergaderingen deelnemen in een geest van samenwerking, niet in een geest van eoilfrontatie. Amerika's bezorgdheid om de mensenrechten betekent niet dat wij onze eigen politieke en sociale tradities aan enig ander land willen opleggen. Men moet die eerder zien als een uitdrukking van de diepst gevoelde waarden van het Amerikaanse volk. Wij willen dat de wereld weet waar wij staan. Wij maken er ons geen illusies over' dat de woorden en daden waarmee wij onze bezorgdheid vertolken een snelle wijziging zullen brengen in het beleid van andere regeringen maar evenmin gaan wij er van uit dat de publieke opinie iri de wereld geen effect sorteert. *Wij* zullen aan onze overtuiging uiting blijven geven — niet alleen omdat wij eerlijk tegenover onszelf moeten blijven, maar ook omdat wij de mening ziin toegedaan dat bij het bouwen van een betere wereld elk volk duidelijk dient te maken welke waarden inhoud geven aan zijn nationaal bestaan.

Bij deze en andere taken waarvoor het bondgenootschap staat is het van het hoogste belang dat wij samen erken — vooral via nauw overleg en samenwerking in de Noordatlantische Raad. Wij hebben daartoe geen nieuwe instellingen nodig, doch behoeven slechts een beter gebruik te maken van de bestaande. Met dit doel voor ogen verzeker ik u dat de Verenigde Staten de Raad deelachtig zullen maken van hun inzichten en voornemens betreffende alle kwesties die het bondgenootschap raken.

Om dit overleg effectiever te maken dient de Raad ook problemen op de lange termijn onder ogen te zien. Dit zou bereikt kunnen worden indien de Raad, met de hulp van nationale deskundigen, een speciale studie zou maken van de betrekkingen tussen Oost en West. Daarbij zou men zich kuunen wijden aan een beoordeling van de toekomstige ontwikkeling in de Sowjet-Unie, in Oost-Europa en in de Oost-West-verhouding en de implicaties daarvan voor het bondgenootschap kunnen analyseren. De Verenigde Staten zijn bereid een belangrijke bijdrage te leveren tot deze studie, waarvan de resultaten dan op de NAVO-vergadering in mei 1978 behandeld zouden kunnen worden.

Of wij onze politieke doelstellingen bereiken, hangt af van een geloofwaardig defensie- en afschrikkingsvermogen. De Verenigde Staten staan achter de strategie van het flexibele antwoord en de vooruitgeschoven verdediging. Wij zullen ons aandeel blijven leveren in de belangrijke strijdmacht die deze strategie ten uitvoer zal moeten leggen. Wij zullen een effectief strategisch afschrikkingswapen handhaven, wij zullen gediversifieerde en moderne kernwapeneenheden in Europa houden en wij zullen de hier gelegerde conventionele strijdkrachten handhaven en verbeteren.

De bedreiging, waarvoor het bondgenootschap staat, is de laatste jaren gestadig gegroeid. De Sowjet-Unie is wat de strategische kernwapens betreft in wezen equivalent aan ons geworden en heeft haar tactisch-nucleaire bewapening uitgebouwd. De conventionele strijdkrachten van het Warschaupact in Europa staan duidelijk offensief opgesteld. Deze strijdkrachten zijn veel sterker dan voor verdedigingsdoeleinden vereist is. Sedert 1965 zijn er in de voornaamste categorieën nieuwe land- en luchtwapens in gebruik genomen: gemotoriseerde artillerie. mobiele tactische raketten, mobiel luchtafweergeschut, bepantserde voertuigen voor troepen, tactische luchteenheden en tanks. En het Pact blijft zich in onverminderd tempo versterken,

Ik moge hier duidelijk stellen dat onze eerste voorkeur uitgaat naar een vroegtijdig akkoord met de Sowjet-Unie over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen. Bij het uitblijven daarvan moet onze militaire sterkte gehandhaafd worden.

De gezamenlijke afschrikkingsmacht van ons bondgenootschap is effectief. Maar dat zal zij slechts blijven als wij aan de verbetering daarvan blijven werken. De Verenigde Staten zijn hereid orn daartoe een grote inspanning te leveren — zoals vice-president Mondale in januari heeft meegedeeld — in de verwachting dat onze bondgenoten hetzelfde zullen doen.

Er is een reële verhoging in de gealleerde defensieuitgaven geweest. Maar de moeilijke economische omstandigheden stellen daar praktische grenzen aan. Wij dienen onze beperkte middelen verstandig te gebruiken, vooral voor versterking van onze conventionele strijdkrachten.

Daarom moeten wij:

— onze nationale defensieprogramma's beter combineren, coördineren en op elkaar afstemmen;

— betere methoden vinden om nieuwe technologische elementen op onze strijdkrachten toe te passen;

— een hogere prioriteit geven aan de verbetering van de paraatheid van deze strijdkrachten.

Om dit te bereiken zullen, naar ik hoop, onze ministers van defensie, wanneer zij volgende week bijeenkomen, een programma op lange termijn gaan uitwerken om de defensie- en afschrikkingsmacht van de alliantie voor de jaren '80 te versterken. Dat programma dient ons te helpen bij het doen van een keuze en het vaststellen van prioriteiten. Het dient de nadruk te leggen op een nauwere geallieerde samenwerking zodat wij onze gezamenlijke middelen op de meest doelmatige wijze kunnen aanwenden. Het dient tevens een maximum voordeel te trekken uit het werk dat binnen het bondgenootschap reeds verricht is.

Maar plannen zijn niet voldoende. Wij moeten ervoor zorgen dat onze alliantie voldoende middelen heeft om algemene defensiedoelstellingen vast te stellen, om te bepalen wat er op nationaal vlak voor het bereiken van die doelstellingen wordt gedaan en om gezamenlijke plannen op te stellen en uit te voeren. Ik stel voor dat onze ministers van defensie, in nauwe samenwerking met de secretaris-generaal, overwegen hoe het bondgenootschap beter in staat kan worden gesteld om reeds overeengekomen programma's uit te voeren.

Na een interimverslag aan de vergadering van december 1977 zullen de ministers van defensie, naar ik hoop, hun plannen voorleggen aan de lentevergadering die eventueel op topniveau gehouden zou kunnen worden. Ik hoop tevens dat de defensieministers het volgende week eens worden om binnen het komende jaar dringend nodige verbeteringen in onze strijdkrachten aan te brengen.

Tegelijk met een versterking van onze strijdmacht dienen wij ook beter samen te werken bij de ontwikkeling, produktie en aankoop van defensiemateriecl. Het bondgenootschap mag niet militair verzwakt worden door verspilling en dubbel gebruik en evenmin mag het politiek worden verzwakt door geschillen over

waar dat materieel moet worden aangekocht. r

In al onze landen werpen economische en politieke factoren ernstige obstakels op. Geen daarvan, ook de Verenigde Staten niet, is daarbij zonder blaam. Wij moeten ons uiterste best doen om bij onze nationale plannen verspilling en dubbelgebruik buiten te sluiten, elk land de kans te geven concurrerend defensiemateriee l te ontwerpen, te produceren en te verkopen en binnen alle geallieerde strijdmachten een hoog technologisch niveau te handhaven Om dit te bereiken hebben wij drie dinpen nodig

Ten eerste dienen de Verenigde Staten bereid te zijn een werkelijk transatlantisch twee-richtingverkeer in defensiemateriee l aan te moedigen. Mijn regering zal bij het nemen van beslissingen inzake ontwikkeling, produktie en aankoop van defensiemateriee l zorgvuldig aandacht besteden aan de belangen van de andere lidstaten. Ik heb de minister van defensie opdracht gegeven meer naar mogelijkheden tot aankoop van Europees materieel uit ie zien, indien dit betekent dat er een meer doelmatig gebruik zou worden gemaakt van onze geallieerde middelen. Ook met behulp van het Congres zal ik daar op aansturen.

Ten tweede hoop ik dat de Europese bondgenoten hun onderlinge samenwerking bij de defensieproduktie zullen blijven versterken. Het initiatief van verscheidenen onder u in de Europese Programma Groep juich ik toe. Met een gemeenschappelijke Europese defensieproduktie zou men besparingen kunnen doen die alleen maar bij produkties op grote schaal te verwezenlijken zijn en dus buiten het bereik van de nationale programma's liggen. Een versterkt apparaat voor defensiep oduktie in Europa zou de mogelijkheden voor een transatlantisch twee-richtingverkeer in defensiemateriee l vergroten en daarbij dus ook het algemeen vermogen van het bondgenootschap.

Ten derde hoop ik dat de Europese en Noordamerikaanse leden van de alliantie samen zullen zoeken naar middelen om de samenwerking bij het ontwikkelen, vervaardigen en aankopen van defensiemateriee l te verbeteren. Bij dit gezamenlijk onderzoek zou de Europese Programma Groep betrokken kunnen worden naarmate deze aan kracht en eenheid wint. Bepaalde kwesties zouden in de Noordatlantische Raad kunnen worden besp oken. Maar wat het forum ook moge zijn, de Verenigde Staten zijn bereid om daaraan deel te nemen, op een wijze en in een mate die onze bondgenoten zelf kunnen vaststellen.

Samen met u zullen wij zeer gaarne trachten mogelijkheden te vinden voor het gezamenlijk ontwikkelen van nieuw materieel en voor meer licentieprodukties of directe aankoop van materieel dat reeds tot ontwikkeling is gebracht. Te zamen dienen wij middelen te vinden om ons materieel te standaardiseren en ervoor te zorgen dat het door al onze strijdkrachten kan worden gebruikt. Wij zouden ons moeten beraden over de mogelijkheid om bij onze discussies één stem te betrekken die bij het uitbrengen van advies over samenwerking in de defensieproduktie namens de gezamenlijke belangen van het bondgenootschap zou kunnen spreken.

Tenslotte: een gezamenlijk doel hebben is niet genoeg; wij moeten ook de instellingen versterken waarmee dat doel bereikt kan worden. Wij zijn vandaag bijeen om onze toewijding aan een van de belangrijkste daarvan te hernieuwen en een actieplan op te stellen dat aan de nieuwe behoeften kan beantwoorden. Een deel van dat actieplan kan reeds in de naaste toekomst ten uitvoer worden gelegd. Andere elementen daarvan kunnen verder uitgewerkt worden wanneer wij volgend jaar om deze tijd opnieuw bijeenkomen. Ik zou Washington graag als ontmoetingsplaats willen voorstellen.
De Franse auteur en piloot Saint-Exupéry heeft geschreven dat „de edelste taak van de mensheid is de mensheid te verenigen". In die geest vertrouw ik erop dat wij zullen slagen.

Communiqué

Op de tweede dag van de bijeenkomst handelden de ministers van buitenlandse zaken de overige punten van de agenda af.
Over het besprokene werd een communiqué van de volgende inhoud uitgegeven:

De Noordatlantische Raad is op 10 en 11 mei te Londen bijeengeweest. Aan de vergadering werd deelgenomen door staats- en regeringshoofden.
Het wezenlijke doel van de Alliantie is de onafhankelijkheid en de veiligheid van haar leden te waarborgen, waardoor zij in staat zijn de waarden van de democratie en het respect voor de rechten van de mens, individuele vrijheden, rechtvaardigheid en sociale vooruitgang te bevorderen en een duurzame vredesstructuur mogelijk te maken. De bondgenoten zijn vastbesloten om de doeltreffendheid van het bondgenootschap en de banden die hen verenigen te handhaven en te verbeteren.
Hoewel er zich de afgelopen jaren enige verbeteringen hebben voorgedaan in de Oost-West-betrekkingen, blijven er toch elementen van onevenwichtigheid en onzekerheid bestaan. Speciaal verontrustend is de voortdurende groei van het offensieve potentieel van de strijdkrachten van de landen van het Warschau-pact. Vandaar dat de bondgenoten er de nadruk op leggen dat de Alliantie haar strijdkrachten, nodig voor de afschrikking en voor de gemeenschappelijke verdediging, op een voldoende niveau handhaaft. Zij zijn vastbesloten om hun samenwerking en inspanningen voor wederzijdse bijstand te verbeteren.

De bondgenoten zijn vast van plan nauw samen te werken in alle aspecten van de defensieproduktie. Het is hun bedoeling te bereiken dat de beschikbare middelen zo doeltreffend mogelijk worden gebruikt, dat het krachtige industriële en technologische potentieel, dat van wezenlijk belang is voor de verdediging van het bondgenootschap, in stand wordt gehouden en versterkt en dat er een evenwichtiger verhouding tussen de Europese en Noordamerikaanse leden van de Alliantie tot stand wordt gebracht bij de aanschaf van defensiegoederen. De daartoe geëigende forums dienen voortdurend na te gaan op welke wijze deze samenwerking kan worden geïntensiveerd.

De leiders van de landen die deelnemen in de geïntegreerde defensiesamenwerking van het bondgenootschap hebben hun ministers van defensie gevraagd te beginnen met de ontwikkeling van een programma op lange termijn dat de NAVO-strijdkrachten in staat moet stellen de veranderende behoeften van de defensie in de jaren tachtig aan te pakken en om te bekijken op welke wijze de Alliantie haar defensieprogramma's verwezenlijkt, teneinde te verzekeren dat daaraan op een doeltreffender manier uitvoering wordt gegeven.

Terzelfder tijd bevestigden de bondgenoten nog eens dat zij ervan overtuigd zijn dat veiligheid in Europa en de wereld, zonder welke de ontspanning haar heilzame werking niet zal kunnen uitoefenen, niet is gediend met intentieverklaringen, maar dat daarvoor nodig zijn concrete inspanningen om het niveau van de bewapening te verlagen door middel van realistische maatregelen op het gebied van ontwapening en wapenbeheersing. Zij zullen dit doel blijven nastreven op een wijze die verenigbaar is met de veiligheid van de bondgenoten, waarbij zij er zich rekenschap van geven dat vooruitgang op dit gebied mede afhankelijk is van een constructieve opstelling van de kant van de Sowjet-Unie en de Oosteuropese landen.

De bondgeoten hebben met grote instemming kennis genomen van de pogingen van de Ver. Staten om met de Sowjet-Unie tot een overeenkomst te komen intake de beperking en vermindering van strategische wapens, waarin rekening wordt gehouden met de belangen van de bondgenoten.

T.a.v. MBFR onderstreepten de daarbij betrokken bondgenoten het belang dat zij hechten aan deze onderhandelingen die tot doel hebben om bij te dragen tot stabielere verhoudingen en tot de versterking van vrede en veiligheid in Europa. Zij verlangen een positieve reactie op het additionele aanbod dat zij de landen van het Warschau-pact in dec. 1975 hebben gedaan en zij bevestigen nog eens hun algemene doelstelling, t.w. de totstandkoming van een globale pariteit in de grondstrijdkrachten in de vorm van een collectief gemeenschappelijk plafond op de mankracht van de grondstrijdkrachten en de vermindering van de onevenwichtigheid op het gebied van tanks, waardoor onverminderde veiligheid op een lager niveau van strijdkrachten zou worden verzekerd.

Door de collectieve veiligheid die het bondgenootschap verzekert, wordt niet alleen het evenwicht in de wereld bevorderd, maar wordt het de lidstaten mogelijk gemaakt om, door de kracht en het vertrouwen die zij daaraan ontlenen, te volharden in hun pogingen de spanningen tussen Oost en West te verminderen en geleidelijk de gebieden waarop samengewerkt kan worden, uit te breiden. In dit verband hebben de leiders van het bondgenootschap de permanente Raad gevraagd om opnieuw een studie te maken van de ontwikkelingen van de Oost-West-betrekkingen op lange termijn en om zich te beraden op de consequenties daarvan voor de Alliantie. Verbetering in de betrekkingen tussen Oost en West zal afhangen van de mate waarin alle betrokkenen matiging en zelfbeperking aan de dag leggen, zowel in Europa als elders in de wereld. Met betrekking tot Berlijn en Duitsland in zijn geheel hebben de andere bondgenoten zich volledig geschaard achter de opvattingen die de staats- en regeringshoofden van de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland tot uitdrukking hebben gebracht in hun verklaring van 9 mei 1977, en onderstreept dat het van wezenlijk belang is voor de versterking van de ontspanning, de handhaving van de veiligheid en de verdere voortgang van de samenwerking in geheel Europa, dat het Viermogendhedenakkoord van 3 sept. 1971 stipt wordt nageleefd en volledig wordt uitgevoerd.

De bondgenoten leggen de nadruk op het grote belang dat zij hechten aan de tenuitvoerlegging van alle bepalingen van de slotakte van Helsinki door de landen die haar hebben ondertekend Er is beperkte vooruitgang geweest op bepaalde gebieden Hoe welkom dit ook moge Lijn, de bondgenoten willen er toch de nadruk op leggen dat er nog veel te doen blijft, wil hetgeen de slotakte mogelijk maakt ook werkelijk tot stand komen zowel op het gebied van de betrekkingen tussen staten als in het dagelijkse leven van de inwoners van alle betrokken landen De aanstaande bijeenkomst van Belgrado zal een goede gelegenheid bieden voor een grondige beschouwing van tenuitvoerlegging van de slotakte alsmede voor een gedachtenwisseling over de manier waarop het ontspanningsproces in de toekomst zal kunnen worden uitgebouwd De bondgenoten zullen zich op die bijeenkomst inzetten voor een constructief resultaat dat zal bijdragen tot een betere verstandhouding tussen de deelnemende landen en waarvan een heilzame invloed op al hun volkeren zal uitgaan

De bondgenoten erkennen de volstrekte rechtmatigheid van het verlangen van de mensen in de hele wereld naar mensenrechten en fundamentele vrijheden Zij zijn ervan overtuigd dat respect voor die vrijheden en rechten, overeenkomstig de verplichtingen die de regeringen krachtens het Handvest van de Verenigde Naties en andere internationalie teksten, waaronder de slotakte van Helsinki, hebben aanvaard essentieel is voor vrede, vriendschap en samenwerking tussen de volken

De leiders van het bondgenootschap bevestigen nog eens dat zij voorstander zijn van een rechtvaardig mondiaal bestel waarmee de belangen van alle landen. ontwikkelde zowel als onderontwikkelde, het beste zijn gediend en dat kracht kan geven aan hun verdere economische ontwikkeling Zij zijn van plan hun inspanningen ter bereiking van dat doel te mobiliseren, d m.v. ontwikkelingshulp en op andere manieren, in de daartoe geëigende forums Zij nodigen de landen van het Warschaupact uit om hetzelfde te doen In het besef van de vitaliteit en de kracht die de Alliantie in de achterliggende Jaren heeft getoond, bevestigen de leiders van het bondgenootschap nog eens dat zij vastbesloten zijn hun nauwe verbondenheid en saamhoragheid binnen het raam van het Noordatlantische Verdrag te handhaven en te versterken Met dit als vaste basis zullen zij blijven werken aan hun taak een rechtvaardiger en vreedzame wereld tot stand te brengen

Eurogroep

Op 16 mei vergaderden in Brussel de ministers van defensie van de Eurogroep binnen de NAVO. Over deze vergadering is het volgende communiqué uitgegeven:

De Eurogroep (1) is op 16 mei 1977 onder voorzitterschap van de heer Orla Møller, minister van defensie van Denemarken, op ministerieel niveau op het NAVO-hoofdkwartier te Brussel bijeengeweest

De mmisters hielden een veelomvattende discussie over de voornaamste kwesties waarmee het bondgenootschap wordt geconfronteerd, in het bijzonder voor zover deze de Europese leden en de voortdurende samenwerking binnen de Eurogroep raken Zij namen met voldoening nota van het positieve resultaat van de recente zitting van de Noordatlantische Raad te Londen waaraan staats- en regeringshooiden deelnamen

De ministers verklaarden dat zij het streven naar een grotere veiligheid via onderhandelingen zullen blyven ondersteunen, maar zij gaven uitdrukking aan hun bezorgdheid over de toenemende sterkte van het Warschaupact dat een steeds offensiever karakter aanneemt Zij legden de nadruk op het belang dat zij hechten aan de innerlijke samenhang en de vitaliteit van het Noordatlantisch bondgenootschap waarin het Europese aandeel een voorname rol zal blijven spelen Zij waren van mening dat het belangrijk is de openbare mening aan te zetten tot meer steun aan een adequaat en effectief defensievermogen

De ministers bevestigden hun wil om de bijdrage die de Europece landen aan de Alliantie leveren te handhaven en te verbeteren Zij constateerden met voldoening dat de contracten voor de aanschaf van de F16 thans door België, Denemarken, Nederland en Noorwegen getekend zijn. De ministers bespraken het werk dat thans gezamenlijk verricht wordt door de gespecialiseerde subgroepen van de Eurogroep (2) Zij ontvingen gedetailleerde rapporten van de ministers van defensie van België, de Bondsrepubliek, Nederland en het Verenigd Koninkrijk over de activiteiten van de subgroepen die door deze landen voorgezeten worden, en gaven uiting aan hun voldoening over de sinds hun vorige vergadering bereikte resultaten Zij hechtten hun goedkeuring aan een specificatieschets voor een conventioneel landmijnensysteem dat een verder resultaat betekent van het werk van EUROLONGTERM.

Zij toonden zich voldaan over de resultaten bereikt met de elementaire opleidingscursussen voor helikopterpiloten en constateerden dat de eerste cursus betreffende verkenning over de lange afstand binnenkort zal beginnen Zij namen er eveneens nota van dat mogelijkheden voor verdere gezamenlijke opleiding in studie zijn, zoals die betreffende de mobiele houwitser (SP70), die voor straaljagerpiloot en boordschutter en die voor diepzeeduiken Zij bespraken hetgeen er op andere gebieden verricht wordt, zoals de rationalisatie van de medische diensten, in het bijzonder het bestuderen van een coordinatie van de medische hulpdiensten in Europa, verder werk aan de definitie van een tactisch verbindingssysteem, samenwerking op het gebied van de logistiek en onderzoek van de verschillen in structuur van de nationale legers

De ministers gaven opnieuw hun steun aan verdere Europese samenwerking bij de ontwikkeling en produktie van defensiemateriieel, waarbij volledig rekening wordt gehouden met de noodzaak om waar mogelijk te standaardiseren, en aan een groeiende en evenwichtiger samenwerking tussen de Europese en Noordamerikaanse lidstaten op dit gebied Daarom spraken zij hun volledige instemming uit met de onlangs door president Carter in de Noordatlantische Raad afgelegde verklaring over materiele samenwerking en onderstreepten zij opnieuw het centrale belang van deze taak voor het bondgenootschap Zij namen nota van de vorderingen die daarbij tot dusver zijn gemaakt.

(1) België, Bondsrepubliek, Denemarken, Griekenland, Italie, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal, Turkije en het Verenigd Koninkrijk

(2) EUROCOM Verbindingen te velde EUROLOG Logische samenwerking EUROLONGTERM Planning op lange termijn EUROMED Medische diensten EURONAD Samenwerking op het gebied van het materieel EUROSTRUCTURE Structuren der strijdkrachten EURO/NATOTRAINING Gezamenlijke opleiding

Comité voor verdedigingsplannen

De ministers van defensie van de NAVO-lidstaten waren op 17 en 18 mei in Brussel bijeen als het Comité voor verdedigingsplannen.

Het communiqué, dat n.a.v. hun vergadering uitgegeven werd, luidt aldus:

Het Comité voor de Verdedigingsplannen van de NAVO is op 17 en 18 mei 1977 op ministerieel niveau te Brussel bijeengeweest

Binnen het kader van de strategische situatie en het militaire machtsevenwicht tussen de NAVO en het Warschaupact wijdden de ministers aandacht aan de discussie over defensieaangelegenheden die was gevoerd op de zitting van de Noordatlantische Raad van 10 en 11 mei te Londen waaraan werd deelgenomen door staats- en regeringshoofden. Zij namen kennis van het feit dat men het er daar over eens was geworden dat de Noordatlantische Raad een nieuwe studie zou maken over de ontwikkeling van de Oost-West betrekkingen op lange termijn en de betekenis daarvan voor het bondgenootschap. Zij hoorden een verklaring van de voorzitter van het militair comité en gaven uitdrukking aan hun bezorgdheid over de gestadige uitbreiding van het militair vermogen van het Warschaupact waardoor de strijdkrachten daarvan aanzienlijk sterker en wendbaarder zijn gewonden. Zij merkten tevens op dat deze strijdkrachten op een steeds offensiever wijze worden opgesteld en thans in staat zijn de macht van de Sowjet-Unie overal ter wereld voelbaar te maken In het licht van deze ontwikkeling onderstreepten zij de dringende noodzaak voor de NAVO om haar defensievermogen te handhaven en te verbeteren

Overeenkomstig de aanbevelingen en besluiten van de Londense vergadering betreffende een verbetering van de geallieerde defensie waren de ministers het erover eens dat het bondgenootschap ter versterking van de bestaande NAVO- en nationale plannen een defensieprogramma op lange termijn dient op te stellen ter uitvoering van de ministeriele richtlijnen van 1977 en oin aan de gewijzigde defensiebehoeften van de jaren '80 tegemoet te komen Dienovereenkomstig gaven zij de permanente vertegenwoordigers in het Comité voor de Verdedigingsplannen opdracht een in tijdsfasen ingedeeld programma voor defensieve actie op Se stellen, waarbij zij zich dienen te concentreren op een beperkt aantal gebieden waar collectieve actie dringend vereist is, en middelen te beramen om de NAVO-procedures voor programmering en uitvoering te verbeteren Dit werk dient voor mmisteriele goedkeurmg in de lente van 1978 gereed te zijn en zal dan overgelegd worden aan de staats- en regeringshoofden op hun vergadering te Washington Als aanvulling op deze maatregelen besloten de ministers dat er op kortere termijn maatregelen zullen wor-

den beraamd op het gebied van antitankwapens, munitiereserves, paraatheid en versterking

Vervolgens hechtten de ministers hun goedkeuring aan de richtlijnen die de militaire instanties van de NAVO zullen volgen bij het uitwerken van de voorstellen voor de periode 1979-1984, gericht op het opheffen van de huidige tekortkomingen in de geallieerde verdediging Zij besloten dat deze richtlijnen, waarin de noodzaak erkend wordt om de defensieplanning van de NAVO op langere termijn te organiseren, aanvaard dienen te worden als basis voor het opstellen van alle defensieplannen, zowel voor de NAVO als geheel als op nationaal niveau Een samenvatting van deze richtlijnen is aan dit communiqué toegevoegd

De ministers namen met belangstelling kennis van een verklaring afgelegd door de heer Orla Møller, die dit jaar voorzitter is van de Eurogroep, over hetgeen de Eurogroep thans verricht ter verbetering van de samenwerking ten bate van het gehele bondgenootschap Zij spraken hun voldoening uit over de vorderingen gemaakt door de subgroepen op alle gebieden waar deze de samenwerking trachten te bevorderen

De ministers bespraken de vorderingen die gemaakt zijn met de samenwerkingsprogramma's en onderstreepten wederom de dringende noodzaak voor de alliantie om te komen tot samenwerking op langere termijn, waarbij zij opmerkten dat het grotendeels hiervan afhangt of er een effectief gebruik wordt gemaakt van de hulpbronnen Zij namen kennis van de oproep der gealilieerde leiders op hun vergadering te Londen op 10 mei om nauwer samen te werken bij de aankoop van defensiematerieel in al zijn aspecten en middelen te beramen om deze samenwerking op de daartoe geeigende plaatsen verder uit te diepen Zij waren het erover eens dat de maatregelen vervat in het defensieprogramma op lange termijn geheel in overeenstemming met deze richtlijnen dienen te zijn

Zij toonden zich voldaan over het belang dat door de conferentie van nationale bewapeningsdirecteuren gehecht wordt aan de uitwerking van een beter systeem voor bewapeningsplanning en het opstellen van andere gezamenlqke plannen Zij onderstreepten opnieuw hun overtuiging dat er meer moet worden gedaan voor standaardisatie en harmonisatie De ministers erkenden de noodzaak om de harmonisatie en beveiliging van de geallieerde verbindingen te verbeteren en zegden daarbij hun persoonlijke hulp en steun toe De ministers waren het erover eens dat er voorafgaande raadpleging dient te zijn bij de ontwikkeling en aanschaf van toekomstige verbindingssystemen, waarbij samenwerking tussen alle bondgenoten aandacht moet krijgen

De ministers bespraken een nieuw rapport over maatregelen om de wendbaarheid van de NAVO-strijdkrachten te verbeteren. Zij noteerden met voldoening dat uitvoering wordt gegeven aan vele van de daarin vervatte voorstellen en dat een aantal daarvan reeds uitgevoerd zijn.

De ministers stelden vast hoever men thans gekomen is met de voorbereiding van het plan om de NAVO uit te rusten met een vliegend waarschuwingssysteem waarbij men rekening zou houden met het besluit van het Verenigd Koninkrijk om zijn bijdrage daartoe te leveren in de vorm van Nimrod-vliegtuigen. Zij onderstreepten nogmaals hoe belangrijk het was de alliantie van een geharmoniseerd systeem te voorzien en besloten al het mogelijke te doen teneinde zo spoedig mogelijk tot een aankoopbesluit te komen De ministers stelden vast dat de solidariteit en de onderlinge samenhang van het bondgenootschap een duidelijke uitdrukking vindt in het Gemeenschappelijk Infrastructuur Programma en besloten het budget daarvan voor het lopende vijfjarenplan (1977-1979) te verhogen

De ministers namen met voldoening kennis van de vorderingen die tot dusver zijn gemaakt bij het moderniseren van de Portugese strijdkrachten met bijdragen van de bondgenoten in de vorm van materieel en opleidingsfaciliteiten, hetgeen Portugal in staat zal stellen zijn rol in de geallieerde defensie te vergroten Zij wezen er echter op dat Portugal en Turkije verdere bijstand van buitenaf behoeven en dat het voor de solidariteit en de veiligheid van het bondgenootschap van vitaal belang is om de gezamenlijke defensieplannen voor de zuidoostelijke flank vroentiidin uit te voeren en te voltooien

De ministers namen kennis van de huidige stand der onderhandelingen over de wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen (MBFR) en over beperkingen op strategische wapens (SALT). Zij bevestigden opnieuw de westelijke positie in de Weense onderhandelingen en het belang dat zij hechten aan het principe dat de NAVO-strijdkrachten onverminderd moeten worden gehandhaafd behalve binnen het kader van een akkoord met het Oosten over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen die in geen geval de collectieve veiligheid van het bondgenootschap mogen aantasten

Ministeriële richtlijnen

De ministers van defensie hebben hun goedkeuring gehecht aan de z.g. ministeriële richtlijnen, waaruit in meer detail de defensie-inspanningen van de NAVO duidelijk worden. De richtlijnen hebben de volgende inhoud:

NAVO-DOELSTELLINGEN

Het algemeen strategisch concept van de NAVO is de vrede te handhaven en de veiligheid van het door de Noordatlantische Verdragsorganisatie bestreken gebied te verzekeren, in de eerste plaats door een geloofwaardige afschrikking welke bestaat uit het opstellen van adequate NAVO-strijdkrachten tegenover elke dreigende of feitelijke aanval, binnen het concept van de vooruitgeschoven verdediging en het flexibele antwoord.

RECENTE ONTWIKKELINGEN IN DE BEDREIGING

De strijdkrachten van het Warschaupact staan in toenemende mate offensief opgesteld en zijn in staat de Sowjet-macht op wereldschaal voelbaar te maken. De nucleaire strijdkrachten van de Sowjet-Unie zijn opnieuw verbeterd door het in gebruik nemen van een nieuw kernraketsysteem voorzien van meervoudige kernkoppen, terwijl verwacht wordt dat het SS-20 mobiele raketsysteem voor de middelbare afstand, waarmee doelen in geheel Europa en zelfs verder geraakt kunnen worden, binnenkort zal worden opgesteld. De groei van het Warschaupact is echter het belangrijkst op het gebied van de conventionele bewapening. De landstrijdkrachten van het Warschaupact in het bijzonder hebben thans het vermogen om een groot offensief in Europa tc lanceren zonder versterkingen. Het verbeterde offensief en penetratievermogen van de tactische luchtmacht stelt het Warschaupact thans in staat om de beginstadia van een luchtaanval in grotere mate dan voorheen uit te voeren met ter plaatse aanwezige middelen Het vermogen van de Sowjet-Unie om haar macht op alle wereldzeeën te projecteren is versterkt door het in gebruik nemen van nieuwe, verbeterde, schepen, onderzeeboten en vliegtuigen.

De gestadige groei in militaire sterkte wordt in de Sowjet-Unie mogelijk gemaakt doordat er naar schatting 11 a 13 procent van het bruto nationaal produkt aan defensiedoeleinden wordt toegewezen (bijna driemaal het NAVO-gemiddelde) en door een jaarlijkse verhoging, in reële termen, van de defensieuitgaven met ongeveer vijf procent. Het kwalitatieve voordeel op het gebied van militair materieel dat de NAVO lange tijd aan haar kant heeft gehad, begint thans aangetast te worden door de zware Sowjet-investeringcn in militaire research en ontwikkeling.

GEVOLGEN VOOR DE NAVO

De bondgenoten zijn bezig op belangrijke schaal materieel te vervangen en te moderniseren. De NAVO-strijdkrachten blijven echter vele lacunes vertonen en de dispariteit tussen het conventioneel militair vermogen van de NAVO en dat van het Warschaupact blijft toenemen. Bij deze negatieve ontwikkeling treden bepaalde kritieke sectoren naar voren waarmee bij de nationale en NAVO-planning rekening moet worden gehouden.

NAVO-strategie en crisisbeheer. Het strategische concept van de NAVO betreffende afschrikking en vooruitgeschoven verdediging blijft geldig Indien de NAVO echter het vermogen wil behouden om deze strategie toe te passen en te vermijden dat er in een vroeg stadium van een conflict kernwapens moeten worden gebruikt, dan dient er uitvoering te worden gegeven aan een evenwichtig plan ter verbetering van de strijdkrachten, waarbij de nadruk dient te vallen op de conventionele wapens Terwijl de NAVO in staat moet zijn om aan het hele spectrum van mogelijke aanvallen door het Warschaupact het hoofd te bieden, dient speciale aandacht te worden besteed aan het vermogen om te reageren op een aanval door parate strijdkrachten na een zeer korte waarschuwingstijd Zowel voor afschrikkings- als voor defensiedoeleinden dienen de NAVO-regeringen in staat te zijn in tijden van spanning snel politieke beslissingen te nemen, zodat de NAVO haar strijdkrachten tijdig en in goede orde kan ontplooien

NAVO-strijdkrachten. Het versterkte vermogen van het Warschaupact om op korte termijn een aanval te lanceren maakt het voor de NAVO tot een des te dringender noodzaak om adequate, volledig geoefende eenheden ter plaatse te hebben. De faciliteiten voor een snelle mobilisatie dienen gehandhaafd en getest te worden. Versterkingen dienen het gebied waar zich een gewapend conflict dreigt voor te doen te bereiken voor daar een aanval op gang komt of, indien de waarschcwingstijd zeer kort is, vroeg genoeg om het beginstadium van de vijandelijkheden te kunnen beïnvloeden. Er dient in het bijzonder aandacht te worden besteed aan het aanleggen van reser-

ves, aan het tijdig voorzien in transportmogelijkheden ter zee en in de lucht en aan voldoende opvangfaciliteiten. Alle strijdkrachten die een NAVO-taak hebben dienen zo spoedig mogelijk op het niveau gebracht te worden, dat door de opperbevelhebbers van de NAVO is bepaald.

Anti-tank verdediging. Hoewel het bondgenootschap zijn anti-tank verdediging reeds verbeterd heeft, blijft er tussen deze en de dreiging van het tankwapen van het Warschaupact een hiaat bestaan en dus dienen er meer anti-tankwapens te worden aangeschaft.

Zeestrijdkrachten. Indien het bondgenootschap in staat wil blijven om zich te handhaven tegenover de opkomende bedreiging ter zee en de oceaanroutes wil beveiligen om de tijdige versterking en herbevoorrading van Europa mogelijk te maken, is het dringend noodzakelijk om de NAVO-marine in versneld tempo te versterken.

Luchtverdediging. Het groeiend offensief vermogen van de luchtmachten van het Warschaupact onderstreept de noodzaak om de luchtverdediging van de NAVO te land en ter zee te verbeteren Om de overlevingskansen van de NAVO-strijdkrachten te verhogen dient het geïntegreerde luchtafweersysteem van de NAVO uitgebreid en gemoderniseerd te worden.

Regionale aspecten. De verdediging van het Noordatlantisch gebied is één en ondeelbaar. Op de flanken dienen adequate strijdkracnten te staan en moet een evenwichtig versterkingsbeleid gevoerd worden. Men moet ernaar blijven streven om het plaatselijk, mobilisatievermogen te vergroten, de tijd waarbinnen versterkingen van buitenaf ter plaatse kunnen zijn te verkorten en de opvangfaciliteiten en andere logistieke maatregelen te verbeteren. Voor sommige landen is er hulp van buitenaf nodig, afgezien van de noodzaak om de eigen strijdkrachten te versterken.

Nieuwe technologie. Een efficiënt toepassen van moderne technologie, al zal men daarmee geen goedkope oplossingen vinden, kan de gelegenheid scheppen tot een aanzienlijke verbetering in het afschrikwekkend en defensief vermogen van het bondgenootschap, mits daar tijdig en gezamenlijk aan gewerkt wordt.

SAMENWERKING

Er kan van de hulpbronnen binnen de NAVO een maximaal gebruik worden gemaakt indien bij het opstellen van nationale plannen en programma's meer rekening wordt gehouden met de collectieve behoeften van het bondgenootschap, waarbij echter erkend dient te worden dat de prerogatieven van soevereine regeringen en nationale financiële instellingen aan het tempo en de mate waarin de integratie zich kan voltrekken onvermijdelijk beperkingen opleggen. Enige vorderingen zijn daarmee reeds gemaakt maar er is nog altijd ruimte voor een betere tcewijzing van defensiemiddelen, vooral door een meer intensieve geallieerde samenwerking. Dit proces zou aanzienlijk vergemakkelijkt worden, indien men de defensieplannen in een groter verband en op langere termijn zou opstellen. Slechts op deze manier zou het mogelijk worden om de vereisten tijdig en op een geordende wijze vast te stellen, de prioriteiten te bepalen, de eisen die er dan de middelen voor het gezamenlijke doel en die op nationaal vlak met elkaar te verzoenen en de gebieden voor samenwerking te definiëren.

Bewapeningsplannen

De kosten can het defensieniaterieel blijven de neiging vertonen om disproportioneel te stijgen, vergeleken met andere defensiekosten. In vele gevallen kosten grote defensieprojecten meer dan de meeste lidstaten zich individueel kunnen veroorloven. De kosten van het materieel zijn tevens •• groot belang voor potentiële kopers binnen de Alliantie vanwege de invloed die deze hebben op hun defensieplannen. Belanghebbende landen dienen dus in een zo vroeg mogelijk stadium bij relevante projecten betrokken te worden. Het afzonderlijk verrichten van research en het afzonderlijk ontwikkelen en producereti van verschillende wapensystemen voor gelijksoortige doeleinden heeft tot problemen geleid omdat er dan geen standaardisatie en harmonisatie bestaat bij de strijdkrachten en het materieel van de lidstaten.

De in gang zijnde studies dienen daarom voortgezet te worden teneinde de bewapeningsplanning in de lidstaten te harmoniseren en een bewapeningsplanning voor de NAVO op lange termijn mogelijk te maken. Het doel hierbij dient standaardisatie te zijn en, zo die niet mogelijk is, volledige harmonisatie. In dit verband zal het nodig zijn voor wapens en ander materieel tot een meer evenwichtig „tweerichtingsverkeer" tussen Europa en Noord-Amerika te komen.

Invloed op de NAVO-planning

Bij het uitwerken van meer rationele procedures voor de defensieplanning op lange termijn moet het bondgenootschap trachten de planning-techniek voor de diverse coöperatieve en secundaire programma's te harmoniseren en het resultaat van aie harmonisatie in te passen in de huidige planning-procedures van de NAVO in hun geheel, zodat men tot een alomvattende benadering van de gehele geallieerde defensieplanning kan komen. Daarbij zal het van bijzonder belang zijn vroegtijdig te bepalen welke eisen belangrijke coöperatieve projecten aan de beschikbare middelen zullen stellen Regionale groeperingen ais de Eurogroep zullen in dit verband een waardevolle bijdrage kunnen leveren

MIDDELEN VOOR DE DEFENSIE

Gezien de negatieve ontwikkeling van de krachtsverhouding tussen de NAVO en het Warschau-pact en teneinde te voorkomen dat die zich voortzet, dienen alle lidstaten te streven naar een jaarlijkse verhoging van hun defensiebegroting in reële termen. Deze jaarlijkse verhoging dient ongeveer 3% te bedragen, waarbij er rekening mee dient te worden gehouden dat voor sommige landen:

— de economische omstandigheden zullen beïnvloeden wat er bereikt kan worden:

— de huidige militaire bijdragen een meer belangrijke verhoging eventueel zouden kunnen rechtvaardigen.

Specifieke streefcijfers voor elk land dienen bij de normale herziening van de defensieplannen vastgesteld te worden. De lidstaten moeten zorgen voor volledige compensatie voor het inflatoir effect van stijgende kosten en lonen, zodat de verhogingen ook werkelijk bereikt worden. Bovendien is het een gebiedende noodzaak dat de landen hun defensie-uitgaven meer kosteneffectief maken, vooral voor wat zij uitgeven aan belangrijk materieel evenwel zonder daarmee hun paraatheid aan te tasten. Of de beschikbare middelen effectief gebruikt worden, hangt in hoge mate af van de vorderingen die men met de geallieerde samenwerking maakt.

PRIORITEITEN

Prioriteit dient te worden gegeven aan datgene wat direct bijdraagt tot het afschrikwekkend vermogen en tot de mogelijkheden van de NAVO om stand te houden in het beginstadium van een aanval en in het bijzonder dient de aandacht uit te gaan naar maatregelen waardoor de paraatheid en de versterkingsmogelijkheden worden verhoogd en die een collectieve aanpak van de bewapening ondersteuning en opleiding van de geallieerde strijdkrachten bevorderen (NAVO-Kroniek, NRC/H'blad. Le Monde, NZZ FAZ, The Times)

(Vorber pag 85/1 ev)

ENGELAND KIEST VLIEGEND WAARSCHUWINGSSYSTEENI VAN NIMROD

In het communiqué van het comité voor verdedigingsplannen is sprake van de vooi-bereiding van de aanschaf van een vliegend waarschuwingssysteem, in het Engels airborne warning and control system (AWACS). Tevens wordt daarin gezend. dat Engeland besloten had hiervoor Nimrod vliegtuigen te kopen (pag. 428/1 en 2).

Engeland doorbrak hiermee het overleg in de NAVO over de aanschaf van een gemeenschappelijk systeem. De Britse minister van defensie Frederick Mulley heeft van de aanschaf van de Nimrods op 31 maart in het Lagerhuis mededeling gedaan. Het Nimrod-systeem bestaat uit Nimrod vliegtuigen van Hawker-Siddeley, uitgerust met een nieuw ontwikkeld radar-systeem van Marconi-Elliott Avionics.

Op de winterbijeenkomst van het comité voor verdedigingsplannen was overeengekomen, dat dringend beslist moest worden over de aanschaf van een AWACS gebaseerd Boeing 707 vliegtuig (pag. 85/3 e.v.-1977).

Op een speciale ministeriële zitting over dit vraagstuk op 25 maart '77 slaagde men er echter niet in een beslissing te bereiken, vnl. als gevolg van het gebrek aan bereidheid van de kant van de Bondsrepubliek Duitsland om 25% van de kosten hiervoor op te brengen, die op ong. 2,4 mrd dollar geschat worden.

De Britse regering had voor zich van begin af aan de optie van aanschaf van Nimrods opengehouden.

In het Lagerhuis zei Mulley, dat verder uitstel van de beslissing onaanvaardbare kostenverhogingen met zich mee zou brengen. *(NRC/H'blad, The Times)*

BELGIË

NIEUWE BSP-VOORZITTER

De algemene raad van de Belgische Socialistische Partij heeft op 27 juni Karel van Miert bij handgeklap tot (Vlaams) medevoorzitter van de BSP verkozen, André Cools blijft (Franstalig) medevoorzitter.

Van Miert volgt Willy Claes op, die na zijn benoeming tot minister ontslag diende te nemen.

De nieuwe voorzitter werd geboren op 17 jan. 1942 te Oosthoven (Turnhout)als eerste van negen kinderen in een katholiek landbouwersgezin. Hij deed zijn middelbare studie bij de Broeders van Liefde en ging daarna diplomatieke wetenschappen studeren aan de rijksuniversiteit te Gent. Inmiddels was hij vervreemd van het katholicisme en in contact gekomen met de vrijzinnige, socialistische intelligentsia. Hij zette zijn studies voort aan het Centre d'Études Interuniversitaires te Nancy (Frankrijk) en deed in 1968 een stage bij de Europese Commissie te Brussel.

Na zijn toetreding tot de socialistische partij-afdeling te Brussel, waar hij zich aansloot bij de Vlaamse ,,rode leeuwen", klom hij snel op in de hiërarchie van de Jong-Socialisten. Hij werd docent aan de Vrije Universiteit van Brussel, lid van het kabinet van EG-commissaris Mansholt, daarna van EG-commissaris Simonet en in 1975 adjunct-nationaal secretaris van de BSP. Bij de vorming van het kabinet-Tindemans in juni 1977 had minister Willy Claes hem verzocht de leiding te nemen van zijn politiek kabinet.

Bij zijn ambtsaanvaarding verklaarde Van Miert voor de algemene raad het democratisch socialisme

BSP-voorzitter Van Miert.

President Moboetoe in gezelschap van koning Boudewijn.

Vlaamser van uitzicht te willen maken. Verder zei hij te zullen streven naar meer inspraak voor jongeren en vrouwen in de partij, en de werking van de beweging aan een ernstig onderzoek te willen onderwerpen. Ook beklemtoonde hij het onderscheid tussen partij en regering.

NIEUWE VOORZITTER VAN FDF

De algemene raad van het FDF heeft op 16 juni kamerlid Antoinette Spaak verkozen tot voorzitter van de partij. Zij volgt L. Defosset op die minister werd. Haar mandaat is geldig tot 22 oktober. Dan zal een statutair congres een nieuw partijbureau verkiezen.

Kamerlid Georges Clerfayt werd verkozen tot secretaris-generaal van de partij. In geen van beide gevallen was er een tegenkandidaat.

Antoinette Spaak, de eerste vrouw die in België een politieke partij voorzit, werd geboren te Etterbeek op 27 juni 1928. Zij is kand, in wijsbegeerte en letteren en zetelt sedert maart 1974 als kamerlid voor Brussel. Haar vader was de bekende staatsman Paul-Henri Spaak.

OPENBARE VEILIGHEID

Bij KB van 30 maart werd Albert Raes m.i.v. 1 april benoemd tot administrateur-directeur-generaal van het bestuur der Openbare Veiligheid.

Raes (45) is advocaat geweest te Brugge, daarna substituut van de procureur des konings bij de rechtbanken van eerste aanleg in Kortrijk en Brugge. Op 1 nov. 1970 werd hij adjunct-administrateur van de openbare veiligheid en leidde sindsdien ook de diensten van de staatsveiligheid. Sedert de oppensioenstelling van zijn voorganger L. Caeymaex nam hij reeds de functie van administrateur-directeur-generaal waar.

MOBOETOE OP BEZOEK

De Zaïrese president Moboetoe bracht van 11 tot 14 juni een privébezoek aan België. Hij werd op de luchthaven van Zaventem verwelkomd door de koning en voerde besprekingen met de regering en met leidende figuren van de financiële en economische wereld. Moboetoe zei dat hij België officieel wenste te danken voor de in Shaba verleende hulp (zie pag. 225/1 e.v.).

Na de besprekingen met Moboetoe en diens medewerkers verklaarde minister van buitenlandse zaken Simonet dat België bereid blijft om Zaïre verder te helpen ook op financieel gebied. Moboetoe heeft om een aanvullende hulp verzocht, aldus Simonet, voor de ontwikkeling van de landbouw en de verkeersinfrastructuur. België zal die hulp verstrekken. Het heeft ook toegezegd bij andere landen, inzonderheid de Verenigde Staten, de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk en Japan aan te dringen op een globale aanpak van de financiële problemen van Zaïre, ten einde te komen tot een soort Marshall-plan voor dat land. Zo'n plan zou ook de politieke stabiliteit ten goede komen. Volgens Simonet vroeg Moboetoe niet om nieuwe wapenleveringen.

DISCONTO VERLAAGD

De Nationale Bank verlaagde m.i.v. 23 juni haar disconto- en voorschottentarieven van 6,5% naar 6%. De vorige daling dateert van 4 mei (pag. 329/1).

VERENIGDE STATEN

RAPPORTEN EN STUDIES WIJZEN OP ACHTERBLIJVEN DEFENSIE-INSPANNINGEN VS EN NAVO T.O.V. WARSCHAU-PACTLANDEN

In de afgelopen maanden is een aantal rapporten en studies verschenen die vrijwel alle als conclusie hebben dat de defensie-inspanningen van de VS en hun bondgenoten achterblqven t.o.v. die van de landen van het Warschau-pact ofwel dat de militaire bedoelingen van Moskou in hei verleden verkeerd beoordeeld zijn.

Half december 1976 meldde de Boston Globe dat een studiegroep onder voorzitterschap van Harvard-hoogleraar Richard Pipes tot de conclusie was gekomen dat de CIA de militaire bedoelingen van het Kremlin systematisch verkeerd beoordeeld heeft. Volgens de groep was de CIA-visie te rooskleurig.

Moskou, aldus de groep, zou nog steeds een strategisch wereldoverwicht nastreven en helemaal niet van plan zijn om genoegen te nemen met de evenwichtige situatie waarop in het SALT-2 overleg wordt gemikt.

In zijn verslag zou de groep de vraag hebben opgeworpen of de (als verkeerd beoordeelde) CIA-evaluatie van de Russische plannen niet onder de presidenten Nixon en Ford heeft geleid tot een foutieve strategie in het SALT-overleg. Volgens de informanten die de Globe aanhaalt, vindt de studiegroep het hoog tijd dat dit soort belangrijke evaluaties niet langer door de CIA wordt gemaakt, ,,maar rechtstreeks onder de president komt te ressorteren."

In 1976 heeft de Amerikaanse marine de communicatie tussen Sowjetrussische onderzeeërs en hun thuishavens kunnen onderscheppen, dankzij gegevens die men verkreeg uit een Sowjetrussische onderzeeër waarvan in 1974 een deel kon worden geborgen.

De Sowjet-onderzeeërs zijn onlangs overgegaan op satelliet-communicatie met hun bases en de boodschappen worden nu niet meer in de Verenigde Staten gelezen.

In de zomer van 1974 konden de Amerikanen een derde gedeelte bergen van een bijna negen jaar geleden vergane Sowjetrussische onderzeeër op de bodem van de Stille Oceaan. De CIA, die dit deed, gebruikte er een bergingsschip de ,,Glomar Explorer", voor, gebouwd door de Howard Hughes Corporation. Het had 250 min dollar gekost. ,,Het was een waar douceurtje", vertelde iemand met connecties met de CIA aan de Washington Post.

,,De hele bergingsoperatie was elke cent die wij er aan besteedden waard."

Eind jan. gaf het leger een zwaar gecensureerd rapport vrij waarin werd gezegd dat de NAVO zijn strategie en planning drastisch moet wijzigen om een eventuele onverwachte aanval van het Warschau-pact tegen West-Europa het hoofd te kunnen bieden.

De huidige strategie en planning houden rekening met een periode van ongeveer drie weken, waarin waarschuwingen gedaan worden, de politieke spanning toeneemt en een mogelijke aanval van het Warschau-pact volgt.

,,De Navo-strijdkrachten in Europa moeten voorzien worden van voldoende kracht (artillerie en tactische luchtstrijdkrachten) om iedere troepenmacht van het Warschau-pact die de grens tussen beide Duitslanden overschrijdt het hoofd te kunnen bieden", aldus het rapport.

Het stuk is opgesteld door — de inmiddels gepensioneerde — lt.-gen. James Hollingsworth na een studie van drie maanden in Europa. Hollingsworth doet in zijn verslag 90 aanbevelingen voor de verbetering van de verdediging van de NAVO. Het merendeel van deze aanbevelingen wordt geheim gehouden.

Hollingsworth stelt dat de Verenigde Staten en de NAVO niet langer kunnen rekenen op een mobilisatieperiode, omdat, aldus het rapport, ,,het Warschaupact in staat is een verrassingsaanval uit te voeren op het centrale gedeelte van Europa".

De belangrijkste aanbevelingen die de generaal doet zijn:

- een onmiddellijke opvoering van de conventionele vuurkracht;
- een voorwaartse verdediging ,,die het verlies van een belangrijk deel van de Bondsrepubliek Duitsland bij militaire slagen op haar grondgebied moet voorkomen";
- en het scheppen van de mogelijkheden dat Amerikaanse divisies binnen enkele uren, en niet in een aantal dagen of weken, vanuit het Amerikaanse vasteland naar West-Europa gevlogen kunnen worden.

Begin februari verklaarden leden van het comité van stafchefs dat de Sowjet-Unie huns inziens streeft naar militair overwicht en een strategie die voorziet in het overleven van het grootste deel van de stadsbevolking in het geval van een kernoorlog.

Deze opvatting was neergelegd in een rapport van negen bladzijden dat een niet-geheim antwoord was op vragen die zijn gesteld door senator William Proxmire, democraat uit Wisconsin. Proxmire had de chefs van staven gevraagd om commentaar op beweringen van generaal-majoor George J. Keegan jr... onlangs afgetreden hoofd van de inlichtingendienst van de luchtmacht, dat de Verenigde Staten in militair opzicht door de Sowjet-Unie zijn voorbijgestreefd.

Hoewel het comité van stafchefs het niet met Keegans slotconclusie eens is, vindt zij veel van zijn beoordelingen ,,in wezen juist en toenemende aandacht waard". ,,Uit de beschikbare gegevens blijkt dat de Sowjet-Unie werkt aan een programma gericht op het bereiken van militaire superioriteit, maar dat zij deze nog niet heeft verwezenlijkt", aldus de stafchefs.

Het rapport meent dat de Russen bij voldoende waarschuwing dat een Kernaanval ophanden is, het overleven kunnen waarborgen van het grootste deel van hun regeerders voor het verzekeren van het voortbestaan van het bestuur, dat zij het aantal directe slachtoffers kunnen beperken tot een klein percentage en dat zij een goede kans hebben de overlevende bevolking althans een bestaansminimum aan te bieden door wat aan voorraden behouden kan worden

De stafchefs verklaren dat er aanwijzingen zijn dat in een kernoorlog tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten tien Amerikanen het leven zouden laten voor elke gedode Rus, ,,maar alleen in het ergste geval van een atoomoorlog."

Zij zeggen dat overal in de Sowjet-Unie, Oost-Europa en Mongolië ,,verharde militaire hoofdkwartieren zijn gebouwd die tegen een nucleaire aanval zijn bestand."

Begin april bracht senator John Culver van de Senaatscommissie voor de strijdkrachten een rapport uit over de strijdkrachten.

Daarin concludeerde hij dat de strijdkrachten van de VS niet goed in staat zijn het land te verdedigen, omdat op elk willekeurig moment slechts 10% van de beste gevechtsvliegtuigen operationeel zijn.

De senator zegt ook in zijn rapport dat bij bezoeken aan 12 bases in de hele VS bleek dat slechts de helft van de schepen van de marine gereed voor actie was. De marine en de luchtmacht zijn voorts verplicht hun eigen materieel ,,op te eten" om zo aan onderdelen te komen om de rest van de vliegtuigen in de lucht te houden. Volgens Cul-

ver levert het ministerie van defensie zeer sophisticated wapens aan andere landen, ten koste van de training en gevechtsbenodigdheden in Amerika zelf. ,,Amerika's strijdkrachten verkeren in een schokkende staat van paraatheid", zei hij.
Ondanks de uitgave van miljarden aan zeer ingewikkeld materieel, aan hogere soldij en speciale bonussen, aan verbeiterde training, en ondanks het uittrekken van meer geld voor operaties en onderhoud, kunnen we er slechts op vertrouwen dat een zeer klein gedeelte van onze strijdkrachten volledig paraat is op een gegeven moment, aldus Culver.
De senator beveelt aan dat het Pentagon de aanschaf van nieuwe moderne wapens vertraagt, totdat het bestaande materieel volledig operationeel is. (IHT, *Le* Monde, *NRC/H'blad)*

BEPERKING WAPENLEVERANTIES

Op 19 mei heeft president Carter aangekondigd dat de Verenigde Staten in de toekomst alleen nog maar wapens aan andere landen zullen leveren als dat nodig is voor de Amerikaanse veiligheid of voor de veiligheid van ,,onze naaste vrienden".

Alle toekomstige wapenverkopen zullen aan de restricties onder deze nieuwe politiek worden onderworpen uitgezonderd de leveranties aan de NAVO-landen, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland, waarmee de VS belangrijke wapenleveranties hebben en uitgezonderd ook Israël.
De president behield zich in zijn beleidsverklaring het recht voor onder ,,buitengewone omstandigheden" uitzonderingen te maken op de nieuwe voorschriften, maar hij omschreef niet nader wat hij daaronder verstond. De VS gaan binnenkort besprekingen voeren met de Sowjet-Unie, Groot-Brittannië, Frankrijk en de Bondsrepubliek, de andere belangrijke wapenleveranciers in de wereld, om tot een gezamenlijk beleid te komen dat de wapenhandel moet verminderen. De onbeperkte verspreiding van conventionele wapens bedreigt de stabiliteit in alle delen van de wereld, aldus de president.
De totale omvang van de internationale wapenhandel is de laatste jaren sterk gestegen en overschrijdt nu de $ 20 mln. De VS nemen daarvan meer dan de helft voor hun rekening.
Wat de consequenties van dit nieuwe beleid zullen zijn voor landen die bilaterale defensieverdragen met de VS hebben, zoals bijv. Zuid-Korea, maakte Carter niet duidelijk. Volgens Amerikaanse autoriteiten zou de president in relatie tot deze landen vertrouwelijk gebruik maken van de ,,buitengewone omstandigheden" die hij zich had voorbehouden.

Carter zei verder dat hij bij het uitvoeren van de Amerikaanse militaire hulpprogramma's zou voortgaan met heit bevorderen van het respect voor de mensenrechten in de ontvangende landen. *(NZZ,* IHT, Le Monde)

De Amerikaanse onderhandelaars voor de besprekingen over de herziening van het verdrag voor het Panamakanaal, Linowitz (l.) en Ellsworth Bunker (midden), met de Panamese minister van buitenlandse zaken Nicolas Gonzalez Revilla.

HETVATTING ONDERHANDELINGEN MET PANAMA OVER KANAALZONE

Op 14 februari zijn in Panama-City opnieuw de onderhandelingen tussen de VS en Panama begonnen over de toekomst van het Panamakanaal resp. de kanaalzone.

Leider van de Amerikaanse delegatie was wederom de buitengewone ambassadeur Ellsworth Bunker, die ondanks zijn hoge leefijd, 79 jaar, opnieuw door president Carter met de onderhandelingen werd belast. Plaatsvervangend onderhandelaar is ambassadeur Linowitz.

In Panamese perscommentaren had men nogal wat kritiek op de komst van Bunker omdat bij het opschorten van de vorige onderhandelingsronde meegedeeld was dat hij niet hoefde terug te komen als hij geen betere onderihandelingsvoorstellen had te bieden.
Bunker deelde bij aankomst tegenover journalisten mee dat zowel president Carter als minister van buitenlandse zaken Vance vast besloten waren alles te doen om de onderhandelingen zo snel als mogelijk af te ronden.
Punten waarover beide partijen het nog niet geheel eens zijn geworden betreffen: de grootte van de kanaalzone die de VS nodig hebben om het kanaal gedurende de duur van een eventueel nieuw verdrag te kunnen blijven besturen; aantal en grootte van de militaire bases die de Amerikanen tijdens de duur van het verdrag nodig hebben; de rechtspositie van de ca. 40.000 Amerikaanse staatsburgers die in de kanaalzone wonen en die nu nog geheel onder de Amerikaanse jurisdictie vallen; de regeling van financiële kwesties zoals de door Panama te betalen compensaties voor van de Amerikanen over te nemen installaties alsmede het aandeel dat Panama dient te krijgen uit de inkomsten van de exploitatie van het kanaal.
In feite heeft men al overeenstemming bereikt over deze problemen, alsmede over de looptijd van het nieuwe verdrag dat volgens Panama tot het jaar 2000 dient te duren. *(IHT)*
(Vor. ber. pag. 112/3)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MILITAIRE MACHTSOVERNAME IN PAKISTAN

In de vroege uren van 5 juli hebben de strijdkrachten in Pakistan de macht overgenomen onder leiding van de stafchef van het leger. generaal Mohammed Zia ul Haq. De militairc operatic verliep voorzover bekend zonder bloedvergieten. Volgens de Pakistaanse radio werden premier Zoelfikar Ali Bhoetto en vooraanstaande politici zowel van de regerende Pakistan People's Party (PPP) als van de oppositionele Pakistan National Alliance (PNA) in „beschermingshechtenis" genomen.

In een radio- en tv-toespraak tot de natie 's avonds zei de 53-jarige generaal Haq: „Wij zijn niet gekomen om te blijven, maar om een einde te maken aan de politieke chaos". Alle politieke activiteiten werden tot nader order verboden en voor de derde maal in 19 jaar werd de staat van beleg afgekondigd met generaal Haq als bestuurder. Hij kondigde de xorming van een uit vier leden bestaande militaire raad aan onder zijn leiding en met als leden de chef van de generale staf en de stafchefs van marine en luchtmacht. De militaire raad zou president Chaudry bijstaan in het bestuur van het land tot nieuwe algemene verkiezingen in oktober zouden worden gehouden. Tegelijk gelastte hij de ontbinding van de Nationale Vergadering en de provinciale parlementen, In de provincies zouden rechters van de hooggerechtshoven het ambt van gouverneur overnemen.

Generaal Haq verzekerde dat hij geen persoonlijke politieke ambities koesterde. Zijn enige doel was het houden van vrije verkiezingen voor te bereiden en het leger zou erop toezien dat de komende verkiezingen vrij en eerlijk zouden verlopen. Ruimschoots voor oktober zouden de politieke vrijheden worden hersteld zodat de politieke partijen voldoende tijd en gelegenheid zouden hebben voor een verkiezingscampagne. Hoewel Haq verklaarde dat het „Bhoetto-regime aan zijn einde is gekomen", werd uit zijn woorden toen niet duidelijk of Bhoetto en zijn PPP aan de verkiezingen van oktober deel zouden nemen. Volgens de generaal werd de grondwet door de nu getroffen maatregelen niet buiten werking gesteld, al zouden gedurende de staat van beleg sommige artikelen niet van kracht zijn.

Op 6 juli werd enerzijds de arrestatie gemeld van de commandant van de federale veiligheidstroepen — een para-militaire dienst die als Bhoetto's persoonlijke leger werd beschouwd en die volgens generaal Haq zou worden gereorganiseerd —, terwijl anderzijds werd bericht dat de Pir van Pagaro. de laatste tijd de voornaamste woordvoerder van de PNA was vrijgelaten. Dezelfde dag droeg generaal Haq ambtenaren op de hoogste prioriteit te geven aan het voorbereiden van de algemene verkiezingen in oktober. Daartoe had hij een kiesraad gevormd, bestaande uit secretarissen-generaal van de ministeries

Op 7 juli vei-klaarde een militaire woordvoerder dat ex-premier Bhoetto met de andere gedetineerde politici nog voor de verkiezingen zou worden vrijgelaten om mee te kunnen doen aan de verkiezingscampagne, die hoogstens één maand zou mogen duren. Maar de Pir van Pagaro zei dat Bhoetto terecht zou moeten staan ,,voor misdaden tegen het land, de gemeenschap en individuen"; de PNA zou de PPP bij de verkiezingen verslaan en zou Bhoetto daarna terecht laten staan als het leger dat niet wou doen. In okt. 1975 gearresteerde politieke tegenstanders van Bhoetto, 33 in totaal, werden op 7 juli vrijgelaten, o.w. Ghuluam Mustafa Khar (pag. 736-'75). In een vraaggesprek met AP *(NRC/H'blad* 9-7 en Trouw 11-7) deelde generaal Haq nog mee dat hij pas op 4 juli om 17.00 uur besloten had de macht in Pakistan over te nemen. Hij volgde daarbij een scenario dat hij en zijn commandanten al maanden daarvoor, bij het begin van de politieke onrust, hadden opgesteld en waarvan hij Bhoetto meer dan een maand voor de machtsovername op de hoogte had gebracht

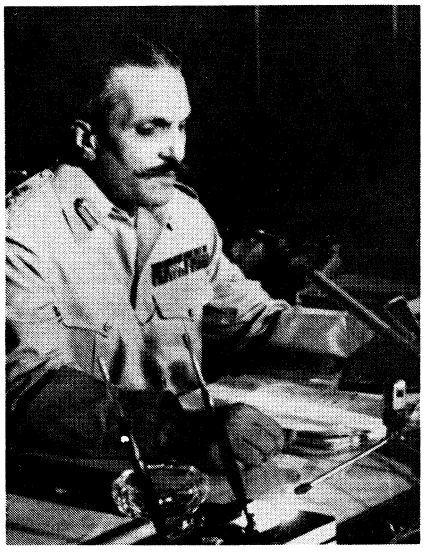

Generaal Mohammed Zia ul Haq

De generaal zei voorts dat hij ingegrepen had omdat de regering van premier Bhoetto en de oppositie in een hopeloze situatie verzeild waren geraakt, die tot burgeroorlog had kunnen leiden. ,,Er waren ontzettend veel wapenen aan beide kanten" zei de generaal. Over Bhoetto merkte hij op. „Ik hoop dat hij terugkomt en deelneemt aan de verkiezingen. Zoals ik het zie is dat in zijn eigen belang, en in het belang van het land".

Gevraagd naar het risico dat Bhoetto de verkiezingen zou willen boycotten zei Haq dat dit waarschijnlijk niet zou gebeuren; ,,maar als hij er toch toe overgaat, zullen de politici de volgende stap moeten bepalen". Overigens stelde Haq op 8 juli in een moskee te Rawalpindi dat het niet in overeenstemming was met de islamitische wetten om een bestraffing van Bhoetto te eisen.

De nieuwe machthebber herhaalde zijn verkiezingsbelofte. Hij gaf toe dat zijn militaire voorgangers die de macht grepen in Pakistan veel langer dan ze beloofden aan de macht bleven. Wij zijn vast besloten dat deze keer, voor de verandering, deze traditie wordt gewijzigd en we zullen ons niet in de politiek storten".

De politieke chaos, waarmee de machtovername werd gemotiveerd. vloeide voort uit de algemene verkiezingen van 7 maart waarbij Bhoetto's PPP 155 van de 200 rechtstreeks verkiesbare zetels in de Nationale Vergadering verwierf en de PNA, het oppositieblok van negen partijen, maar **36.** Er volgde een periode van confrontatie tussen Bhoetto en de oppositie, waarover hieronder nader wordt bericht.

Oppositie tegen premier Bhoetto

Na het bekend worden van de uitslag van de algemene verkiezingen van 7 maart uitte de in de PNA verenigde oppositie de beschuldiging dat de regerende PPP zich

Weekblad 46ste jaargang No. 2391, pag. 28935-28950

schuldig had gemaakt aan grootscheepse fraude en knoeierijen bij die verkiezingen. Luchtmaarschalk Asghar Khan. lid van het Centrale Comité van de PNA, noemde de uitslag op 8 maart een ,,volledige farce". Premier Bhoetto wees de beschuldigingen van de hand tijdens een persconferentie op dezelfde dag.

Op 9 maart besloot de PNA de uitslag van de verkiezingen niet te erkennen. Zij weigerde haar (36) zetels in de Nationale Vergadering in te nemen en zij boycotte de verkiezingen voor de vier provinciale parlementen op 10 maart (zie pag. 161).

Deze besluiten werden door de secretarisgeneraal van de PNA, Rafiq Bajwa, tijdens een persconferentie re Lahore gemotiveerd met de stelling dat liet stembusresultaat ten gunste van de PPP alleen door ,,corruptie en leugens" tot stand was gekomen. Bij dezelfde gelegenheid verklaarde luchtmaarschalk Asghar Khan dat als de verkiezingen correct waren verlopen de PPP in plaats van 80% ,,hoogstens 10%" van de zetels had gewonnen.

De F A Z (11-3) / N Z Z (12-3) tekende hierbij aan: ,,Dat bij de verkiezingen voor de Nationale Vergadering onregelmatigheden zouden zijn voorgekomen, schijnt met enige zekerheid vast te staan. Het is evenwel zeer onwaarschijnlijk, dat de PPP zijn tweederde meerderheid slechts daardoor herwon, omdat het resultaat ,,massaal gemanipuleerd" was.

Ten eerste was daarvoor een hoogst efficiënte administratie nodig geweest, waarover het land nog geenszins beschikt; ten tweede waren voor de controle op het afgeven van de stemmen in de afzonderlijke stemlokalen vertegenwoordigers van alle partijen geposteerd; en ten derde (. . .) hadden de 30 miljoen kiezers in wezen slechts de mogelijkheid te beslissen tussen de door Bhoetto vertegenwoordigde ,,verlichte autocratie" en een door de PNA nagestreefde ,,islamitische theocratie". De Nationale Alliantie wilde de vrouwelijke kiezers bijv. elke emancipatie ontzeggen en die in plaats daarvan weer de sluier opdringen, zodat de premier wel niet helemaal ongelijk kan hebben, wanneer hij nu beweert dat hij zijn zege vooral aan de Pakistaanse vrouwen moet toeschrijven. Omgekeerd had de oppositie uit de toeloop die zij bij de verkiezingsbijeenkomsten kreeg (. . .) de conclusie getrokken dat zij de gang naar de stembus reeds vóór die had plaatsgevonaen gewonnen had. Asghar Khan had in dit verband de opmerking gemaakt dat de verkiezingen alleen dan niet gemanipuleerd waren als de oppositie gewonnen had . . ."

Asghar beweerde vóór de verkiezingen, aldus T h e F i n a n c i a l T i m e s (4-3), dat Bhoetto alleen kon winnen door met de verkiezingen te knoeien.

De N Z Z (16-3) wees er nog op dat de PNA de PPP in de Northwest Frontier Province en in Karachi een duidelijke nederlaag had weten toe te brengen en dat alle bekende oppositieleiders uit de verkiezingen als overwinnaars te voorschijn waren gekomen, al sloot het blad niet uit dat er vooral onregelmatigheden konden zijn voorgekomen in de kiesdistricten, waarin leidende PPP-politici kandidaat stonden.

De door de PNA uitgeroepen algemene staking van 11 maart leidde in Karachi tot een eerste confrontatie tussen aanhangers van de oppositie enerzijds en politiek en leger anderzijds. Gesterkt door het succes van de stakingsoproep verlangden de oppositieleiders het aftreden van premier Bhoetto en het houden van nieuwe verkiezingen (onder militair toezicht), terwijl zij tevens een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid aankondigden.

In een tv-toespraak tot de natie op 12 maart maakte premier Bhoetto duidelijk dat hij de verkiezingen voor de Nationale Vergadering als een afgedane zaak beschouwde, maar tevens nodigde hij de oppositie uit voor een gesprek over ,>andere zaken", waarmee hij volgens waarnemers doelde op de mogelijkheid van nieuwe provinciale verkiezingen.

Tegelijk waarschuwde Bhoetto de oppositie tegen het voornemen om per 14 maart een landelijke campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid te starten. Tegen de PNA-leiders zei hij:

,,Als jullie de wet in eigen handen nemen, betekent dat oorlog tussen ons. Jullie willen de mensen de straat op sturen en de studenten als schild gebruiken, maar als er met traangas gewerkt gaat worden, gaan jullie er het eerst vandoor en laten jullie de arme arbeiders en kinderen kreperen". Aldus N R C / H'b l a d (14-3), dat in aansluiting op dit citaat het volgende berichtte: ,,De PNA heeft in verscheidene steden commissies ingesteld om arrestaties uit te lokken op grond van overtreding van artikel 144 van het wetboek van strafrecht, een soort verzamelwet die met name samenscholing van vijf of meer mensen verbiedt. . ."

Op 13 maart verwierpen de PNA-leiders Bhoetto's aanbod voor een gesprek. Zij verklaarden zich vastbesloten de volgende dag een campagne van burgerlijke ongehoorzaamheid te starten.

Dat gebeurde op 14 maart in de vorm van overtreding van het samenscholingsverbod. In zeker 10 steden, waaronder Karachi, Lahore, Peshawar en Fort Sandsman, namen duizenden mensen deel aan de door de PNA georganiseerde demonstraties. Daarbij werden verscheidene mensen gedood, o.a. in Fort Sandsman bij een schotenwisseling tussen betogers en politie. In Peshawar werden twee oppositieleiders — Maulana Mufti Mahmud (PNA-voorzitter) en Begum Nasmi Wali Khan (echtgenote van de Pathanenleider Abdul Wali Khan) —, die een protestmars aanvoerden, enige tijd door de politie vastgehouden. Daarentegen mocht een door luchtmaarschalk Asghar Khan geleide mars in Lahore doorgaan.

Intussen had Bhoetto zijn dialoogaanbod aan de oppositie in een brief aan Mufti Mahmud bevestigd.

Bij demonstraties op 15 maart leidden botsingen tussen politie en betogers in Karachi, Multan en Lahore tot minstens één dode en 30 gewonden. Ook de volgende dag vergden ongeregeldheden in o.a.

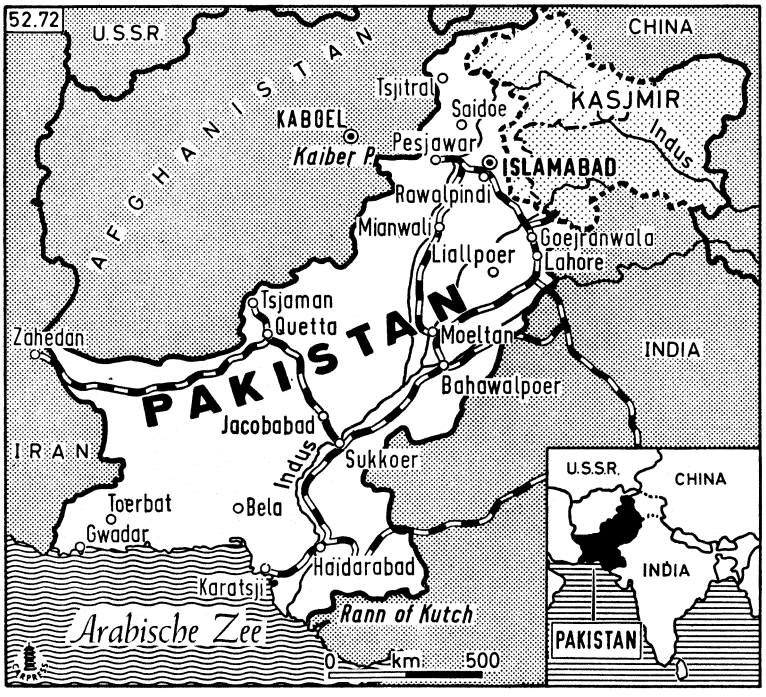

Karachi en Lahore doden (minstens drie) en gewonden. In laatstgenoemde stad liet de PNA-leiding weten dat de agitatiecampagne zou voortduren totdat een interim-regering de macht zou hebben overgenomen en nieuwe verkiezingen onder leiding van het leger zou hebben georganiseerd.

Toen nodigde premier Bhoetto voor de tweede maal in drie dagen in een brief aan Mufti Mahmud de PNA uit voor een gesprek, maar deze zei op 17 maart dat die brief ,,niets nieuws' bevatte en dat de oppositie daarom haar campagne zou voortzetten Volgens de FAZ (18-3) zou Bhoetto echter bereid zijn geweest een reeks bij de kiescommissie ingediende klachten t? aanvaarden en de PNA een .,blok van circa 60 zetels" toe te staan. Maar de oppositie had reeds het aftreden van het hoofd van de kiescommissie geëist, omdat die er niet in geslaagd was rechtvaardige en eerlijke verkiezingen te houden.

Op 17 maart werd tevens bericht dat Rafiq Bajwa als secretaris-generaal van de PNA was ontslagen en van zijn lidtnaatschap vervallen was verklaard, nadat hij vijf dagen eerder, zonder toestemming van de overige bestuursleden, een geheime ontmoeting met Bhoetto had gehad om de mogelijkheid van een compromisoplossing na te gaan.

Arrestatze *oppositieleiders*

Kort nadat de PNA Bhoetto's tweede uitnodiging had verworpen, werden in diverse steden op 17 maart 's avonds en de volgende dag de voornaamste PNA-leiders gearresteerd. Onder hen waren Maulana Mufti Mahmud, luchtmaarschalk Asghar Khan, Maulana Shah Ahmed Noorani, Sher Baz Mazari (voorzitter van de National Democratic Party/NDP) en volgens sommige berichten Begum Nasim Wali Khan. Ghafoor Ahmed, de nieuwe secretaris-generaal van de PNA, werd op 19 maart aangehouden.

De arrestaties ontketenden een heftige reactie, vooral in de industriedistricten van Karachi (Landhi en Korangi), waar op 18 en 19 maart ca. 35 personen om het leren kwamen zowel door het optreden van de politie als door onderlinge schietpartijen van PNA- en PPP-aanhangers. De materiële schade werd op $20 mln geraamd. In de nacht van 19 op 20 maart werd voor een groot deel van de stad een uitgaansverbod afgekondigd, nadat premier Bhoetto tevoren de inschakeling van het leger (met tanks) had bevolen. Op 20 maart kwamen in Hyderabad bij botsingen met politie en leger 22 mensen om, terwijl die dag in Karachi drie overtreders van het uitgaansverbod werden doodgeschoten. In de daarop volgende nacht gelastte premier Rhoetto de vrijlating van vier PNA-leiders — Asghar Khan, Maulana Shah Ahmed Noorani, Sher Baz Mazari en Ghafoor Ahmed — om hen in staat te stellen een bijeenkomst van het Centrale Comité van de PNA in Lahore bij te wonen die door voorzitter Maulana Mufti Mahmud voor 22 maart was belegd om Bhoetto's onderhandelingsaanbod te bespreken. Inmiddels had de oppositie reeds opgeroepen tot een algemene staking op 21 maart.

Asghar Khan weigerde echter uit gevangenschap te worden ontslagen. Hij was daartoe pas bereid als aan de volgende twee voorwaarden was voldaan en dat via de radio was bekendgemaakt: opheffing van de noodtoestand en vrijlating van alle politieke gevangenen. Beide eisen werden voor het eerst geformuleerd als voorwaarden vooraf voor het voeren van besprekingen met de regering. De andere drie partijleiders verlieten de gevangenis wel.

Volgens PNA-functionarissen waren in de voorgaande drie weken minstens 10.000 partijfunctionarissen en -aanhangers gearresteerd.

Op 21 maart machtigde premier Bhoetto de kiescommissie omstreden stembusuitslagen nietig te verklaren als onregelmatigheden of wetsovertredingen zouden worden vastgesteld.

Die dag deden zich opnieuw ongeregeldheden voor, in Karachi (6 doden) en Hyderabad (17 doden) resp. bij overtredingen van het uitgaansverbod en botsingen van politie met demonstranten. De kennelijk uitgestelde algemene staking werd nu uitgeroepen voor 26 maart, de dag waarop het nieuwe parlement bijeen zou komen om Bhoetto als premier te herkiezen.

Toen de oppositie nog niet op Bhoetto's aanbod geantwoord had. deed de premier op 23 maart in een boodschap aan de natie t.g.v. de ,,dag van Pakistan" nogmaals een dringend beroep op de oppositie om een dialoog met de regering te beginnen. De oppositie zette haar overleg in Lahore inmiddels voort. Op 25 maart liet de PNA weten dat zij weigerde met Bhoetto te praten. Zij eiste zijn aftreden en nieuwe verkiezingen onder militair toezicht, en zij hield vast aan de algemene staking voor 26 maart.

De regering antwoordde met het opnieuw arresteren op 25 maart van een aantal PNA-leiders, o.w. Maulana Mufti Mahmud, Ghafoor Ahmed. De politie en de veiligheidstroepen kregen bevel iedereen die bij sabotagedaden werd betrapt of die de veiligheid van anderen in gevaar brachi zonder waarschuwing neer te schieten, krachtens een door de premiers van de vier provincies *ge*troffen beslissing.

Op 26 maart. vielen zeven doden bij ongeregeldheden tijdens de algemene staking die in de meeste grote steden tot winkelsluiting en stopzetting van het openbaar vervoer leidde.

In het door troepen bewaakte parlementsgebouw namen 161 van de 200 leden van de Nationale Vergadering deel aan de beëdigingsplechtigheid.

Beëdiging Bhoetto

Op 28 maart werd Bhoetto door de aanwezige parlementariers eenstemmig in zijn ambt bevestigd en beedigd voor een tweede ambtstermijn als premier. In zijn inauguratierede bood Bhoetto vervolgens aan de 7 jaar oude noodtoestand op te heffen, de politieke gevangenen vrij te laten en de beperkingen van de persvrijheid te herzien, als de oppositie haar agitatiecampagne tegen de regering zou beëindigen en haar zetels in de Nationale Vergadering zou innemen. Zij moest categorisch verzekeren dat zij zich ,,constitutioneel, democratisch en legaal" zou gedragen.

De regering, aldus Bhoetto, was tevens bereid verkiezingstribunalen in te stellen voor het onderzoeken van beweerde onregelmatigheden bij de verkiezingen van 7 maart hoewel er z.i. van stembusvervalsing door de regering geen sprake was, hooguit van enkele ,,excessen". President Fazal Elahi Chaudhry had de vorige dag (27 maart) al bekendgemaakt dat er geen nieuwe verkiezingen zouden worden gehouden.

Nieuw kabinet

Terwijl de politie in Karachi het vuur opende op demonstrerende vrouwen, die in de richting van het provinciale parlementsgebouw (van Sind) trokken waar het provincieparlement voor zijn eerste zitting bijeen was, en ook elders demonstraties en ongeregeldheden plaats-

vonden, maakte premier Bhoetto op 30 maart de samenstelling van zijn nieuwe kabinet bekend, dat 22 tegen voorheen 18 ministers telde.
De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Zoelfikar Ali Bhoetto; landbouw, coöperaties en landhervorming - sjeik Mohammed Rashid; handel en plaatselijk bestuur - Rana Mohammed Hanif Khan; financiën. planning en provinciale coördinatie - Abdul Hafiz Pirzada; waterstaat en energie - Mir Afzal Khan; verbindingen - Mumtaz Ali Bhoetto; religieuze zaken, minderhedenaangelegenheden en overzeese Pakistani - Maulana Kausar Niazi; buitenlandse zaken - Aziz Ahmed; procureur-generaal - Yahya Bakhtiar; industrie - Syed Hamid Raza Gilani; staten en grensgebieden - Mohammed Haneef; gezondheid en bevolkingsplanning - Mir Taj Mohammed Khan Jamali; onderwijs - Mohammed Yasin Watto: wetgeving en parlementszaken - S. M. Masood; arbeid en mankracht - Abdul Sattar Gabol; voorlichting en omroepzaken - Tahir Mohammed Khan; huisvesting en openbare werken - Arbab Mohammed Jehangir Khan; cultuur, archeologie, sport en toerisme - Malik Nur Hayat Khan Noon; olie en natuurlijke hulpbronnen - Makhdoom Hameed ud-Din; spoorwegen - Ghulam Hussain; voedsel en landbouwbeheer - Anwar Aziz Chaudhry: produktie - Sardar Farooq Ahmed Khan Leghari; wetenschap en technologie - Niaz Mohammed Wassan.
Voorts werd Yusuf Buch benoemd tot speciaal assistent van de premier met de rang van staatsminister.
De portefeuilles van binnenlandse zaken en defensie werden niet toegewezen. Aangenomen werd dat Bhoetto die in eigen beheer hield.

Diverse ministers uit het vorige kabinet keerden niet terug, zoals Hafeezullah Cheema (spoorwegen), Syed Nasif Ali Shah Rizvi (huisvesting enz.), Malik Mohammed Akhtar (wetgeving en parlementszaken) en Mian Mohammed Ataullah (industrie). Reeds op 12 jan. had premier Bhoetto de ministers Khan Abdul Qayyum Khan (binnenlandse zaken, staten en grensgebieden) en Mohammed Yusuf Khattak (brandstof, energie en natuurlijke hulpbronnen), die beiden tot de Qayyum Moslem Ligue behoorden, verzocht af te treden, omdat hun voorstellen i.z. een akkoord van hun partij met Bhoetto's Pakistan's People's Party onaanvaardbaar waren. Voorts was op 7 febr. bekendgemaakt dat de staatsministers Chaudhry Jahangir Ali (gezondheid en bevolkingsplanning), Malik Mohammed Jaffar (wetenschap en technologie enz.) en Chaudhry Mumtaz Ahmed (voedsel) waren afgetreden, omdat zij door de PPP niet kandidaat waren gesteld voor de verkiezingen.

Escalatie conflict Bhoetto-oppositie

Er volgden drie weken van confrontatie tussen Bhoetto en de oppositie die in kracht en omvang toenam.
De regering reageerde enerzijds met het inzetten van politie en veiligheidstroepen, maar trof aan de andere kant maatregelen, die de oppositie, of een deel ervan, milder moesten stemmen. De oppositie wilde echter van geen toegeven weten en zij kondigde een ,,heilige oorlog" tegen Bhoetto aan.
Chronologisch zijn de volgende zaken te memoreren:

31 maart — Rij botsingen tussen politie en betogers in Lahore raakten ca. 200 personen gewand.

6 april — De kiescammissie gelastte de inbeslagname van kieslijsten en stembiljetten in 30 kiesdistricten om de resultaten van de verkiezingen van 7 maart te onderzoeken. In twee kiesdistricten waren de verkiezingen al ongeldig verklaard wegens onregelmatigheden met als gevolg dat twee PPP-afgevaardigden hun mandaat verloren. Op 17 april werden nog twee PPP-afgevaardigden gediskwalificeerd.

9 april — Nadat de oppositie sinds enige dagen vooral vrouwelijke demonstranten tegen de regering had gemobiliseerd (15.000 a 20.000 volgens *NRC/H'blad* 9-4) kwam het op 9 april in Lahore tot ernstige straatgevechten tussen betogers en politie die 37 doden vergden. De betogers in deze hoofdstad van Pendsjaab probeerden het provinciale parlementsgebouw te bereiken, waar de nieuwgekozen parlementsleden van de PPP werden beëdigd. In Hyderabad en Multan werden vijf personen gedood.

11 april — Nadat bij het politieoptreden in Lahore de vorige dag 16 mensen zouden zijn gedood, vond op 11 april te Karachi een protestaking plaats. Een uitbreiding van de agitatie naar het platteland werd gemeld. De PNA riep de burgers op geen belasting meer te betalen na een bijeenkomst onder waarnemend voorzitter Nawabzada Nasrullah Khan.

13 april — Terwijl op 8 april al 6 vooraanstaande PPP'ers met Bhoetto hadden gebroken om een nieuwe partij, Pakistan Democratic People's Party (PDPP), te vormen, werd bericht dat de secretaris en mede-oprichter van de PPP, Mubashir Hasan, zijn ontslag had ingediend. Tevens legde luchtmaarschalk b.d. Rahim Khan zijn functie van ambassadeur te Madrid neer uit protest tegen ,,het dictatoriale regime" van premier Bhoetto. Een lid van de Pakistaanse Nationale Vergadering, Sardar Ahmed Ali, en twee ex-ministers in Pendsjaab, Abdul Hafiz Kardar en Aitzaz Ahsan, stelden hun zetels ter beschikking; als reden geven ze op dat ze zich niet als echte volksvertegenwoordigers beschouwen omdat ze door de boycot door de PNA van de provinciale verkiezingen zonder tegenkandidaten waren gekozen.

14 april — Generaal Gul Hassan, ambassadeur in Griekenland, legde zijn ambt neer uit protest tegen het ,,dictatoriale" bewind van Bhoetto.

15 april — Een door Bhoetto gesteund voorstel van procureur-generaal Yahya Bakhtiar om een eind te maken aan de impasse werd in tegenstelling tot eerdere berichten niet door Nasrullah Khan in overweging genomen. Dit voorstel behelsde nieuwe verkiezingen voor de provinciale parlementen; bij een meerderheidspositie van de PNA ,,zou er aan nieuwe nationale verkiezingen gedacht kunnen worden".

17 april — Bhoetto maakte tijdens een persconferentie in Lahore bekend dat hij opdracht gegeven had het land droog te leggen, alle nachtclubs te sluiten en gokspelen en weddenschappen illegaal te verklaren. Daarmee wilde hij volgens waarnemers de beschuldiging van de oppositie dat zijn regering had nagelaten een islamitische wetgeving uit te vaardigen ontzenuwen en daardoor de streng mohammedaanse oppositie de wind uit de zeilen nemen.
Bhoetto kondigde tevens binnen twee maanden wetten ter bestrijding van de corruptie aan en maatregelen om binnen 6 maanden alle landswetten in overeenstemming met de Koran te brengen (met behulp van islamitische schriftgeleerden van de PNA).

18 april — De PNA deed een rechtstreeks beroep op president Chaudhry om te interveniëren in de crisis. De regering kondigde salarisverhogingen voor ambtenaren en militairen af. Alle concessies van Bhoetto werden door een PNA-woordvoerder van de hand gewezen.

Staat van beleg in drie steden

Nadat op 20 april in Karachi bij botsingen tussen aanhangers van de PPP en de PNA minstens 18 personen waren gedood, werd op 21 april 's morgens voor die stad een totaal uitgaansverbod afgekondigd. Toen dit niet volledig werd nageleefd en het politiek geweld na zes weken al meer dan 200 doden had gevergd, volgde op 21 april 's avonds de afkondiging van de staat van beleg voor Karachi, Lahore en Hyderabad. Daardoor werden deze steden onder controle van de strijdkrach-

ten gesteld. Dezelfde dag werd generaal-majoor b.d. **A.** A. K. Niazi. een PNA-leider (die de overgave van het Pakistaanse leger in 19'71 ondertekende), wegens het houden van ,,bedenkelijke toespraken" gearresteerd.

Op 22 april opende het leger het vuur op betogers in Karachi. die tegen de staat van beleg protesteerden; volgens niet-officiële berichten zouden minstens 20 mensen zijn gedood. In andere steden vielen slachtoffers, toen de politie van de vuurwapens gebruik maakte.

Op 24 april werd de waarnemende PNA-leiding gearresteerd: voorzitter Nawabzada Nasrullah Khan. vice-voorzitter Maulana Jan Mohammed Abbasi er, secretaris-generaal Wazir Ali.

Betrouwbare kringen zeiden, volgens N R C/H'b l a d (25-4), dat tot de gearresteerden alle zeven leden van een comité behoren dat de PNA had gevormd voor een gesprek met het leger met het doel de legerbevelhebbers te vragen de staat van beleg niet ten uitvoer te leggen. Nawabzada Nasrullah, Maulana Abbasi en Wazir Ali behoorden tot dit comité, dat een gesprek trachtte te arrangeren met de stafchef van het leger, generaal Zia ul Haq. Het PNA-comité was ook van plan bij generaal Zia te protesteren tegen het doden door militairen van ten minste 20 betogers van de oppositie in Karachi op 22 april.

Waarnemers zijn van mening dat de jongste serie arrestaties aanduidt dat premier Bhoetto's pogingen achter de schermen om een gesprek met de in de gevangenis verblijvende oppositieleiders op niets zijn uitgelopen.

Verscheidenen van de gevangen gezette PNA-leiders, onder wie voorzitter Maulana Mufti Mahmud, Maulana Shah Ahmed Noorani en prof. Ghafoor Ahmed, waren eerder in de week van 15-21 april overgebracht naar een zwaar bewaakte regeringsbungalow, even buiten de federale hoofdstad Islamabad in Sihala.

Politieke kringen zeiden dat Bhoetto via tussenpersonen nieuwe pogingen had ondernomen om samen met de PNA-leiders de politieke impasse te doorbreken.

Hoewel geen precieze cijfers beschikbaar zijn zeggen PNA-bronnen dat meer dan 20.000 leiders, arbeiders en andere aanhangers van de oppositie gearresteerd zijn sinds midden januari de verkiezingscampagne werd geopend.

Wegens de perscensuur hadden de Pakistaanse bladen ook geen melding gemaakt van de arrestatie in Peshawar van de invloedrijkste vrouw in oppositiekringen, Begum Nasim Wali Khan, op 23 april.

Terwijl ook de Pakistaanse ambassadeur in Egypte (als derde ambassadeur) en de zaakgelastigde in Parijs aftraden uit protest tegen Bhoetto's beleid, trad de vroegere stafchef van het leger, generaal Tikka Khan tot de PPP toe; hij werd op 25 april in de Senaat verkozen en op 27 april in het kabinet opgenomen als onderminister van defensie.

Inmiddels bereidde de PNA sinds 25 april een ,,lange mars" op 30 april naar de residentie van Bhoetto voor, waaraan een miljoen regeringstegenstanders zou moeten deelnemen.

Op 27 april kondigde de regering een verbod af voor alle bijeenkomsten in Islamabad en Rawalpindi.

Overleg Bhoetto-oppositie

Tegelijk stelde Bhoetto echter pogingen in het werk om tot een vergelijk met de oppositie te komen. De pas gearresteerde PNA-leiders waren ook ondergebracht in de regeringsbungalow te Sihala. Op **23** april voerde de premier daar meer dan twee uur overleg met de sinds 26 maart gevangengehouden PNA-voorzitter Mufti Mahmud. Nadat Bhoetto met zijn oude voorstel om als een soort referendum eerst nieuwe provinciale verkiezingen te houden opnieuw een afwijzing had moeten incasseren, was hij met de tot dusver grootste concessies gekomen: Hij verklaarde mondeling nieuwe verkiezingen voor de Nationale Vergadering en de provinciale parlementen op dezelfde dag te willen doen houden, de politieke gevangenen vrij te laten en alle constitutionele wijzigingen te willen annuleren, die in de afgelopen jaren tot een beperking van de burgerlijke vrijheden hadden geleid. aldus berichtte de *NZZ* (29-4). De in de bungalow aanwezige leiders, o.w. Nasrullah Khan en Begum Wali Khan, beraadslaagden vervolgens over Bhoetto's voorstellen. Volgens The Times (27-4) was luchtmaarschalk Asghar Khan niet bij het overleg aanwezig; hij zou zich tegen overbrenging uit de gevangenis te Lahore hebben verzet. De Pir van Pagaro, de waarnemend PNA-president. die als enige nog vrije belangrijke oppositieleider aan dit overleg mocht deelnemen, maakte op 27 april bekend dat enkele van de PNA-leiders niet zouden vasthouden aan hun eis dat Bhoetto zou aftreden, op voorwaarde echter dat hij werkelijk instemde met het houden van nieuwe verkiezingen Naar zijn zeggen beraadden de PNA-leiders zich eveneens over de vorming van een interim-regering, met deelname van de PNA die tot taak zou krijgen nieuwe verkiezingen te organiseren. De Pir van Pagaro stelde nog dat de oppositie tweederde van de zetels in een interim-kabinet zou verlangen, maar hij liet doorschemeren dat Bhoetto daarin premier zou kunnen zijn (tot de nieuwe verkiezingen). Hij achtte een akkoord op de volgende dag niet uitgesloten, maar volledige overeenstemming tussen Bhoetto en de PNA bleef toen en later uit.

(Voortzetting volgende aflevering)

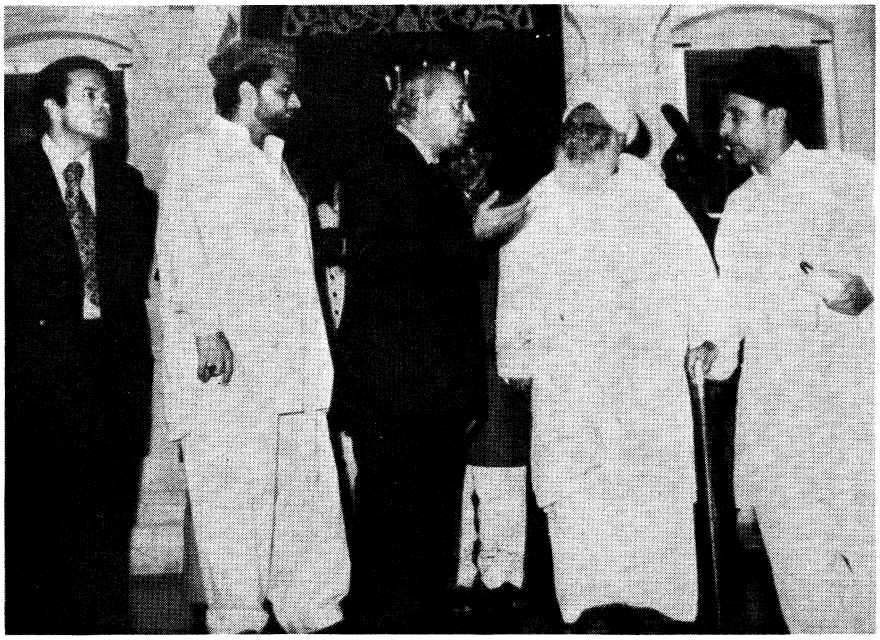

Premier Bhoetto (midden) in gesprek met Maulana Mufti Mahmud, de voorzitter van de PNA na het inarathonoverleg op 2 juli tussen regering en oppositie Tussen hen in op de achtergrond Ghafoor Ahmed en uiterst rechts Nawabzada Nasrullah Khan als verdere PNA-vertegenwoordigers Uiterst links minister Abdel Hafiz Pirzada van financien met naast hem minister Maulana Kausar Niazi van religieuze zaken

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

HERZIENING OORLOGSRECHT

In Genève werd op 10 juni een diplomatieke conferentie afgesloten, waarop een aantal wijzigingen in net internationaie humanitaire oorlogsrecht zijn aangebracht.

De conferentie was de vijfde van haar soort. De eerste had in 1864 plaatsgevonden, waar voor het eerst een Geneefse Conventie was opgesteld inzake het lot van in oorlog gewonde militairen.

Nieuwe conferenties, met een groeiend aantal deelnemers, vonden plaats in 1906, 1929 en 1949.

Bij de conferentie in 1949 werden vier verdragen afgesloten over de bescherming van gewonden, krijgsgevangenen en burgers, die in de loop van de tijd door 135 landen ondertekend werden.

De vijfde diplomatieke conferentie had tot taak wijzigingen in de Geneefse conventies aan te brengen, omdat de manier van oorlogvoeren sinds 1949 ingrijpend veranderd is.

De conferenties hebben steeds plaatsgevonden onder auspiciën van het Internationale Rode Kruis. De laatste conferentie heeft vier jaar geduurd; de diplomaten kwamen op 20 febr. 1974 voor de eerste maal bijeen. Ong. 800 gedelegeerden uit 108 landen hebben daarna elk jaar t.e.m. 1977 een paar maanden vergaderd om twee aanvullende Protocollen op de Conventies van Genève van 1949 op te stellen.

Een van de meest opvallende trekken van de aanvullingen is, dat de bevrijdingsbeweging in het volkenrecht een plaats gekregen heeft.

Over het verloop van de conferentie en de daar behaalde resultaten werd in het *NRC/H'blad* van 18 juni als volgt bericht:

De Conventies van 1949 waren bijna volledig gebaseerd op ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog, d.w.z. een internationale oorlog van staten tegen staten. Dit type oorlog lijkt echter o.m. door de nucleaire afschrikking uitgestorven en daarvoor in de plaats domineert nu het beperkte interne conflict, de guerrilla, die zich soms manifesteert als een strijd tussen de grote mogendheden via de achterdeurtjes van de Derde wereld.

Vandaar het verlangen van de Internationale Commissie van het Rode Kruis om niet alleen de bestaande regels van het humanitaire oorlogsrecht te verbeteren, maar ook uitwassen in het interne conflict door middel van een verdragstekst tegen te gaan.

De Commissie ontwierp ter voorbereiding van de conferentie twee Protocollen, het eerste voor de internationale oorlog, het tweede — en meest originele — voor de interne conflicten.

De richting waarheen de Derde wereld de discussie in Genève wenste te bewegen werd al aan de vooravond van de conferentie duidelijk zichtbaar in de onenigheid over de positie van de bevrijdingsbewegingen in het overleg. De Palestijnse Bevrijdings Organisatie, PLO, had zichzelf een plaats bedacht onder de deelnemers; de voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam en de bevrijdingsbewegingen van Mozambique, Guinee-Bissau en Angola — inmiddels alle voltooid verleden tijd — stonden ook in de rij. Het eerste jaar ging daardoor nagenoeg verloren aan het bereiken van compromissen over de deelnemende partijen.

Om deze bevrijdingsbewegingen een internationale status te verschaffen was het voor de Derde wereld van belang hun strijd als internationale strijd te definiëren. Dat is gelukt. Protocol I, dat handelt over humanisering van de internationale oorlog, rekent nu tot een internationaal conflict ook die gewapende conflicten ,,waarin volken in uitoefening van hun zelfbeschikkingsrecht (...) strijden tegen koloniale heerschappij, vreemde bezetting en racistische regimes".

Deze politieke gelegenheidsformule, die onmiskenbaar tegen Zuidelijk Afrika en Israël was gericht, en ten-aanzien van Portugal inmiddels door de feiten is achterhaald, ontmoette aanvankelijk grote bezwaren in het Westen.

Ten slotte is de definitie met alleen de stem van Israël tegen toch aanvaard. In principe is het immers ook voor het Westen een goede zaak dat bevrijdingsbewegingen een volkenrechtelijke status verwerven, want pas een dergelijke status biedt uitzicht op het aanvaarden van volkenrechtelijke plichten zoals — en daar was het in Genève toch allemaal om begonnen — het naleven van meer menselijke regels in het oorlogsspel.

Vanaf het moment echter dat de internationale positie van de bevrijdingsbeweging in Protocol I was bevestigd hebben de Derde wereldlanden op de plannen van het Internationale Rode Kruis beknibbeld. Zij wensten de bevrijdingsbewegingen die zij op het oog hadden zo veel mogelijk bewegingsvrijheid te bieden. De humanitaire plichten in Protocol I moesten daarom zoveel mogelijk worden beperkt. De meeste Derde wereldlanden hebben in feite voorrang gegeven aan de bevrijdingsbeweging boven de bescherming van de onschuldige burger.

Het verschil in interpretatie van art. 42 toont dat aan. Om beschermende regels voor de burger op te kunnen stellen had de Commissie een onderscheid vastgelegd tussen strijdenden en niet-strijdenden. Een onderscheid daartussen benadeelt echter juist de guerrillastrijder die zijn kracht ontleent aan zijn onherkenbaarheid en zijn schuilgaan achter de massa.

Het compromis dat uiteindelijk werd bereikt zegt dat een guerrillastrijder (officieel heet het: combattant) zich tenminste moet onderscheiden door het dragen van een wapen ,,zolang hij zichtbaar is voor de tegenstander, terwijl hij in een militaire activiteit is verwikkeld, voorafgaand aan de aanval, waaraan hij deelneemt".

De zinsnede ,,voorafgaand aan de aanval" kan volgens de PLO en de Arabische bondgenoten een seconde tevoren zijn, terwijl de meeste Westelijke landen het uitleggen als openlijk dragen van een wapen. Israël stemde tegen dit artikel dat volgens zijn afgevaardigde een regelrechte beloning voor terroristen inhoudt en het cnderscheid crimineel-combattant doel: ve vagen. Een terrorist die plotseling zijn pistool trekt kan, aldus de Israëli, met dit artikel in de hand aanspraak maken op de status van krijgsgevangene met alle voordelen van dien.

Een onhoudbare stelling overigens omdat terroristen doorgaans geen partij zijn in een internationaal conflict en derhalve ook de status van combattant missen. Het Zuidmolukse voorbeeld dat in Genève nop, even werd genoemd, maakt dat duidelijk: om als krijgsgevangene te worden behandeld hadden de kapers en bezetters hun strijd niet tegen Nederland maar tegen Indonesië — waartoe de Molukken behoren — moeten richten en bovendien zou dan een dergelijke strijd tegen Indonesië nog aan de bovengenoemde definitie van een internationaal conflict moeten voldoen.

De politieke en militaire ruimte, die de bevrijdingsbewegingen in het Eerste Protocol is geboden, heeft er in Genève toe geleid dat de Derde-wereldlanden geen enkele belangstelling meer hadden voor het Tweede Protocol over het interne conflict. Dat geldt trouwens ook voor de Oosteuropese landen. Beide groepen hechten bijzonder aan de soevereiniteit van de staat in het volkenrecht.

Het aanvaarden van een gedragscode in een intern conflict zou inbreuk op deze soevereiniteit en inmenging in binnenlandse aangelegenheden betekenen. Wat dat betreft heeft Irak graag de vrije hand tegen de Koerden, Argentinië tegen de Monteneros, Zaïre tegen de gendarmes, etc.

Om die reden is allereerst een intern conflict zo gedefinieerd dat de praktische toepasbaarheid nagenoeg nihil is. Van een intern conflict mag men volgens Protocol II in feite slechts spreken als er een grootscheepse burgeroorlog woedt, zoals bijv. in Spanje in de dertiger jaren. Opstanden en rebellie vallen daar niet onder.

Vervolgens is er danig geschrapt in het ontwerp. In het uiteindelijke compromis is het cnderscheid burger-militair verdwenen en mag vrijelijk worden gebombardeerd. Het Rode Kruis hoeft niet te worden toegelaten.

Overeind gebleven in het uitgedunde ontwerp is slechts een zekere bescherming van zieken en gewonden en van medisch personeel en voorts een geprivilegieerde behandeling van kinderen.

Het gehele resultaat van vier jaar onderhandelen kan de indruk wekken van een voortdurende volkenrechtelijke terugtocht van het Westen. Toch hebben de Westelijke landen in het compromis voldoende verbeteringen bespeurd in vergelijking met de Conventies van 1949 om de Protocollen te accepteren.

Met name geldt dat voor het Eerste Protocol: aanvallen op woonwijken, bombardementen op steden, stuwdammen en kerncentrales worden daarin bijv. verboden.

Ook is de mogelijkheid geschapen om in oorlogstijd via derden controle te laten uitoefenen op de naleving van deze Protocollen.

Hoe dit alles in de praktijk zal werken is natuurlijk nog maar de vraag. Diverse staten hebben op artikelen een voorbehoud gemaakt en verder moeten de twee Protocollen nog door de nationale parlementen worden geratificeerd. Bovendien zijn de ervaringen uit het verleden over het naleven van zulke oorlogsrecht-ver-

dragen niet bij uitstek geschikt om vertrouwen in de voorliggende Protocollen te wekkrn
Gemakkelijker is het daarom de twee verdragsteksten te beschouwen als een graadmeter voor de stand van zaken in het volkenrecht De opmars van de bevrijdingsbeweging heeft een juridische bevestiging gekregen en het compromis dat daarover is bereikt, bewijst dat het traditionele volkenrecht met hun strijdmethoden wil leren leven (NRC/H'blad, AdG, The Times, Le Monde)

NAVO

RAPPORT OVER ONTWIKKELINGEN BINNEN WARSCHAUPACT

De militaire staf van de NAVO stelt regelmatig rapporten op, waarin de belangrijkste militaire ontwikkelingen binnen het Warschaupact worden samengevat. Het laatste rapport van deze soort is op 17 mei aangeboden aan de ministers van defensie van de NAVO-staten. die als comité voor verdedigingsplannen in Brussel bijeenwaren (pag. 427/3 e.v.-1977).
De inhoud van dit rapport is in de vorm van een perscommuniqué voor publikatie vrijgegeven. De tekst hiervan volgt hierna (vgl. ook Amerikaanse rapporten over de defensie-inspanningen van NAVO en Warschaupact, pag. 431/1 e.v.-1977).

De SU blijft gehecht aan doelstellingen die haar, indien deze bereikt werden, tot een wereldoverheersende mogendheid zouden maken. Het feit dat het militaire opperbevel deel heeft aan het proces van besluitvorming illustreert hoe belangrijk de militaire factoren zijn bij het bereiken van die doelstellingen. Hoewel een rechtstreekse, grootscheepse confrontatie met de westelijke mogendheden wordt vermeden, blijft men zich via derden bedienen van geweld bij het opbouwen van strategische posities. Er zijn geen tekenen die erop wijzen dat de Sowjet-greep op Oost-Europa, met militaire en andere middelen verzekerd, losser wordt.
De Sowjets blijven voor hun militaire plannen zware uitgaven doen. Deze uitgaven zijn met meer dan vier procent per jaar (in reële waarde) gestegen en slorpen ten minste 11 a 12 procent van het bruto nationaal produkt op. Voor een deel is daaraan de lage levensstandaard te wijten en de vertraging in de totale economische groei die in de periode 1971-1975 minder dan vier procent per jaar bedroeg. De Sowjets importeren westelijke technologie om in de civiele industrie vooruit te komen terwijl zij een groot deel van huil middelen op de militaire sector blijven concentreren. Deze toestand zal waarschijnlijk blijven duren.
Halverwege de jaren '80 zal het teruglopen van de bevolkingsgroei leiden tot een vermindering van de voor militaire doeleinden beschikbare mankracht in de Sowjet-Unie, hetgeen een reden zou kunnen worden om aan de omvang van die mankracht lagere eisen te stellen of de militaire structuur te wijzigen.
De Sowjet-regering is terdege doordrongen van het belang van wetenschap en technologie bij het vestigen van een sterke, nationaal-economische, politieke en rnilitaire positie. Daarom wordt aan vrijwel alle militaire aspecten hard gewerkt en wordt dat werk zwaar gefinancierd. I-let enorine aantal wetenschapsmensen en technici dat bij research en ontwikkeling te werk is gesteld, zal blijven groeien, waarbij de militaire research en ontwikkeling zeker de hoogste prioriteit zullen behouden zowel voor kwantitatieve uitbreiding als kwalitatieve verbetering.
Het raketwapen zal daarbij een der meest actieve sectoren blijven, hoewel andere domeinen, zoals de chemische en elektronische oorlogsvoering en de toepassing van het laserprincipe, eveneens van grote betekenis zijn.
Voor de strategische wapens voeren de Sowjets een beleid dat gericht is op niets minder dan een algemene militaire pariteit met de NAVO, terwijl zij daarenboven voordelen trachten te behalen door zich te voorzien van nieuwe, verbeterde strategische wapensystenien. Zij blijven hun aanzienlijke vlootstrijdkrachten uitbouwen en stationeren die in gebieden van strategisch belang, De vooruitgeschoven positie van de Sowjet-strijdkrachten in Midden-Europa en op de flanken zorgt voor een aanzienlijk vermogen om op korte termijn een aanval te beginnen, terwijl verbeteringen bij alle onderdelen, maar meer speciaal bij-landleger en luchtmacht, aanzienlijk bijdragen tot de paraatheid en flexibiliteit van die strijdkrachten.
Hoewel de militaire doctrine van de Sowjets rekent met de mogelijkheid van conventionele operaties in de beginstadia van een oorlog, gaat zij uit van de veronderstelling dat een gewapend conflict te eniger tijd tot een nucelair conflict kan uitgroeien. Deze doctrine schrijft voor dat men in staat moet zijn tot oorlogvoering in elke vorm, zelfs een oorlog met kernwapens op strategisch niveau, tot aan de overwinning, hoe die er dan ook moge uitzien. De leiding van de Sowjet-Unie is er evenwel terdege van doordrongen hoe gevaarlijk het is om enige agressie tegen de NAVO te beginnen, zolang deze solidair blijft en een sterk nucleair en conventioneel vermogen behoudt.
Het militair vermogen van het Warschaupact en speciaal dat van de Sowjet-Unie blijft in zorgwekkende mate toenemen. Dit blijkt vooral zeer duidelijk uit de kwalitatieve verbeteringen over de gehele linie door het in gebruik nemen van nieuwere, meer effectieve wapensystemen en ander materieel en het onafgebroken produktierijp maken van nog weer betere systemen. Verbeteringen in bevelvoering, verbindingen en infrastructuur, evenals de toenemende evaring met vloot- en luchtmanoeuvres over lange afstand, dragen hier eveneens toe bij.
De burgerbescherming maakt integraal deel uit van de nationale defensie. De eenheden daarvan zijn zo gelokaliseerd dat zij bevolking en fabrieken in kwetsbare industriesteden en dichtbevolkte centra kunnen beschermen. Tot deze bescherming wordt ook bijgedragen door de strategische spreiding van belangrijke economische doelwitten als gevolg van het streven om verwerkende industrieën in afgelegen gebieden te vestigen, dichterbij de grondstofbronnen. Bovendien hebben de Sowjets een uitgebreid programma in uitvoering voor het beschermen van essentiële commando- en controlecentra in oorlogstijd.
Naar schatting zijn de Sowjet-strijdkrachten thans circa 4,5 miljoen man sterk, afgezien van 470.000 gemilitariseerde politietroepen. Daarnaast hebben de andere lidstaten van het Warschaupact een kleine 1.125.000 man onder de wapenen, plus ruim 300.000 man aan politie- en fronttroepen.
Hoewel deze cijfers slechts weinig afwijken van vroegere schattingen, heeft hun materieel, vooral wat de belangrijkste nieuwe wapensystemen betreft, in de meeste gevallen een uitbreiding ondergaan en zijn er in de structuur van enige onderdelen vrij belangrijke wijzigingen gebracht.
Hoewel de omvang van het Russische ICBM-wapen (intercontinentale ballistische raketten) in wezen onveranderd blijft, is het meer efficiënt gemaakt en ook beter in staat om een aanval te overleven. Aan de opstelling van drie nieuwe ICBM-systemen, alle voorzien van MIRV (veelvoudige kernkoppen die elk op een verschillend doel te richten zijn) wordt verder gewerkt en een vierde, eveneens met MIRV-vermogen. zal wellicht spoedig volgen.
De omvang en samenstelling van de IRBM- en MRBM-raketsystemen blijven ongewijzigd maar men verwacht dat daar een nieuwe IRBM zal bijkomen, met MIRV-vermogen en eventueel over de weg vervoerbaar. Daar deze raket de huidige oxdere systemen za! gaan vervangen, zal de strategisch-nucleaire bedreiging van NAVO-Europa daardoor aanzienlijk vergroot worden.
Het aantal operationele nucleaire onderzeeboten van de Deltaklasse die ballistische raketten kunnen lanceren (SSBN) blijft toenemen Bovendien bestaat er van die Delta-klasse thans een nieuwe variant, terwijl er ook nieuwe, door onderzeeboten lanceerbare ballistische raketten zijn Het overbrengen van de oudere GOLF II, met raketten bewapende en door dieselmotoren aangedreven onderzeeboten naar de Oostzee-vloot stelt Europese doelwitten eveneens aan een grotere bedreiging bloot
De landstrijdkrachten van het Warschaupact zijn op het totaal van 3,3 miljoen man gebleven, maar het geschatte aantal divisies is enigszins verhoogd Bovendien blijven bestaande divisies, in diverse stadia van paraatheid, moderner materieel ontvangen
De ingebruikneming van een lange reeks nieuwe wapensystemen heeft het vermogen tot nucleaire, chemische en conventionele oorlogvoering opgevoerd en wanneer nog nieuwere wapens waarvan aangenomen wordt dat zij thans produktierijp worden gemaakt, hun intrede doen, dan zal deze tendens worden voortgezet Tot de nieuwe wapens behoren.

a. Een nieuwe tactische geleide raket die waarschijnlijk de FROG zal vervangen.

b. De T-72 tank die thans aan steeds meer eenheden in de Sowjet-Unie geleverd wordt en thans ook aan de Sowjet-strijdkrachten in Oost-Duitsland. Van de T-72 zijn er waarschijnlijk reeds duizenden geproduceerd.

c. De BMP amfibie-gevechtswagen voor de infanterie wordt thans op grotere schaal verspreid. Een aanzienlijk aantal Sowjet-tankdivisies is ermee uitgerust en normaliter één regiment per gemotoriseerde infanteriedivisie.

d. Organieke luchtafweersystemen die thans ter beschikking van de landmacht staan, hebben de afhankelijkheid van de tactische luchtmacht verder verminderd. Steeds meer mobiel geschut van het type SA-4 komt de SA-2 vervangen. Mobiele SA-6 regimenten zijn bezig het oude S-60 AA 57-mm kanon te vervangen en met de ingebruikneming van het nieuwe mobiele amfibiegeschut SA-8 zou men thans begonnen zijn.

e. Twee nieuwe soorten mobiele artillerie worden eveneens in gebruik genomen.

f. In vele sectoren wordt de artillerie ook in kwantitatieve zin versterkt en bij som-

mige infanterieregimenten zelfs verdrievoudigd.

g. Verbeterde anti-tankraketten worden in de naaste toekomst verwacht.

h, Het vermogen tot chemische oorlogsvoering wordt voortdurend versterkt.

Hoewel zij bij de Sowjets achterblijven, ontvangen ook de andere landen in het Warschaupact groeiende hoeveelheden modern materieel.
De actieve vloot van het Warschaupact omvat meer dan 335 onderzeeboten (w.o. de SLBM-eenheïd die ballistische raketten kan lanceren), meer dan 230 belanpiiikr oorlogsbodems, meer dan 1.100 oorlogs bodems van geringer formaat w.o. mijnenvegers, meer dan 110 amfibie-vaartuigen en een marineluchtmacht met ongeveer 1.300 toestellen. Bovendien heeft de Sowjet-marine nog onderzeeboten en andere oorlogsschepen in reserve. Volgens de schatting van 1977 zijn er, vergeleken met 1976, meer onderzeeboten (ongeacht de SLBM's), meer met raketten bewapende kruisers, meer met raketten bewapende torpedobootjagers, meer klassieke torpedobootjagers, meer escoïtescliepen, meer landingsvaartuigen en meer amfibie-(luchtkussen) voertuigen.

De Sowjets zijn bezig hun marine en luchtmacht op de volgende wijze te verbeteren:

a. Er worden meer schepen van de KIEW-klasse gebouwd. De KIEW heeft zowel FORGER-jagers als helikopters aan boord, de zwaarste, voor de vernietiging van schepen ontworpen raketten aan boord van enige oorlogsbodem ter wereld, SAM's en AA-kanonnen, ASW-lanceerders, waarschijnlijk twee torpedobatterijen en een uitgebreide elektronische inrichting.

b. De mogelijke bouw van een door kernenergie aangedreven oppervlakteschip.

c. Een nieuwe klasse onderzeeboot met tactische kernraketten zou binnen de komende tien jaar het licht kunnen zien.

d. De nieuwe, met raketten bewapende SARANCHA vleugelboot voor patrouilledoeleinden is in gebruik genomen, hetgeen erop wijst dat de Sowjets ook de categorie kleine oppervlakteschepen niet verwaarlozen.

e. Het amfibievermogen van het Warschaupact wordt versterkt door de ingebruikneming van nieuwe landingsschepen, zoals die van de FROSCH-klasse, en een stijgend aantal koopvaardijschepen van het roll-on/roll-off type die eveneens voor amfibie-operaties ingezet kunnen worden.

f. De marine-luchtmachten worden versterkt door de BACKFIRE bommenwerper, door de toevoeging van de FITTER. C-jagers aan de Oostzeevloot en door de FORGER-toestellen aan boord van de KIEW.

g. De Sowjets hebben belangrijke research- en ontwikkelingsprojecten voor anti-onderzeebootwapens.

h. Verscheidene nieuwe marineraketten worden op het ogenblik produktierijp gemaakt of zijn onlangs reeds operationeel geworden

i. Voor de komende jaren valt te verwachten dat men het vermogen om schepen in volle zee te bevoorraden verder zal uitbreiden.

De luchtmachten van het Warschaupact (waaronder 1.300 toestellen van de marineluchtmacht) tellen 14.400 vliegtuigen en helikopters. Het aantal tactische vliegtuigen dat de Sowjets tegenover het geallieerde commando in Europa hebben, is betrekkelijk stabiel gebleven, maar zou versterkt kunnen worden met gelijksoortige toestellen van de luchtmachten van andere lidstaten. Bij de tactische luchtmacht is de laatste tijd een tendens zichtbaar om van het traditionele luchtverdedigingspatroon over te gaan op een breder spectrum van defensieve en offensieve taken. Het belangrijkste daarbij is de ingebruikneming van een nieuwe generatie wapensystemen terwijl, met de verschijning van moderne vliegtuigen, de operationele doeltreffendheid van het luchtwapen in het Warschaupact, Sowjet en niet-Sowjet, over de gehele lijn verbeterd wordt. Naast de groeiende percentages modernere vliegtuigen vallen de volgende nieuwe ontwikkelingen te verwachten:

a. Een nieuwe jager voor luchtgevechten, wellicht nog vóór 1980.

b. Eveneens vóór 1980 verwacht men een nieuwe jager voor aanvalsdoeleinden op de grond, met als eerste taak steun uit de lucht aan de grondstrijdkrachten te geven. Op het ogenblik is deze steun uit de lucht zoals de NAVO die toepast geen belangrijk onderdeel van de tactische luchtopleiding binnen het Warschaupact. hoewel bewapende helikopters, samen met andere toestellen, waarschijnlijk een meer belangrijke rol gaan spelen.

c. Verbeteringen in de luchtverkenning en in de richtapparatuur.

De Sowjet-luchtmacht voor de lange afstand, met ruim 800 bommenwerpers, met raketten uitgeruste vliegdekschepen, verkenningstoestellen en tankers speelt een belangrijke rol bij operaties in de periferie en blijft een voornaam onderdeel uitmaken van het vermogen om aanvallen op intercontinentale schaal te ondernemen. De lange-afstandsluchtmacht maakt thans gebruik van de BACKFIRE-bommenwerper en kan zowel in de periferie als op intercontinentale schaal opereren.
Het militaire luchttransport wordt verbeterd door verdere leveringen van de CANDID en AEROFLOT kan instaan voor een belangrijke versterking van het transportvermogen.
Het Warschaupact is in staat om meer en meer gewapende helikopters tactisch in te zetten.
De HIND, een zwaar bewapende helikopter, heeft een nieuwe dimensie gegeven aan aanvallen op gronddoelen en op langzaam bewegende doelen in de lucht, zoals andere helikopters.
De luchtmachten van de andere Warschaupactlanden ontvangen eveneens nieuwere toestellen, zij het op kleinere schaal. Bulgarije begint de FLOGGER geleverd te krijgen en Roemenië zal waarschijnlijk spoedig volgen, Polen heeft enige toestellen van het FITTER C-type, terwijl al deze landen nieuwe modellen van de FISHBED hebben ontvangen.
Op nationaal vlak wordt de luchtverdediging eveneens verbeterd. De Sowjet-luchtverdediging (PVO Strany) beschikt over 2.600 all-weather jachtvliegtuigen. In de eerste jaren tachtig valt een nieuw toestel te verwachten dat het onderscheppingsvermogen op geringe hoogte zou komen versterken.
Een radarsysteem, dat voorbij de horizon reikt, is in voorbereiding.
De Sowjets beschouwen ruimtevaartuigen als een vitaal onderdeel van hun militaire systeem. Belangrijke verbeteringen zijn te verwachten in communicatie-, navigatie- en verkenningssatellieten. Onlangs hebben de Sowjets het uittesten van een anti-satellietsysteem opnieuw aangevat.
Kortom, de Sowjet-Unie en haar bondgenoten zijn bezig hun militair vermogen uit te bouwen. Dankzij een sterk gecentraliseerd beheer kunnen de Warschaupactlanden hun economische en industriële middelen concentreren op de militaire prioriteiten die zij hebben vastgesteld en wel in een mate die voor het Westen in vredestijd onaanvaardbaar zou zijn. Zo zijn zij in staat geweest om het research-, ontwikkelings- en produktiewerk ter hand te nemen dat nodig is voor omvangrijke en goed bewapende strijdkrachten, een omvangrijke en centraal geleide paramilitaire macht en een actief burgerbeschermingsprogramma. Het meest indrukwekkende aan deze strijdkrachten is hun omvang en hun grootscheepse bewapening en ander materieel.
De Sowjets voeren op het gebied van de strategische wapens een beleid dat gericht is op pariteit met de NAVO over de gehele linie en zoeken tezelfdertijd voordelen te behalen door zich nieuwe en verbeterde strategische wapensystemen aan te schaffen. Verklaringen die aan Sowjetzijde w-orden afgelegd, wijzen erop dat de Sowjet-Unie haar militaire opstelling ziet als een kernelement van haar status als wereldmogendheid en van essentieel belang voor de verdere ontwikkeling van een voor haar voordelige „krachtsverhouding" in de wereld, vooral ten overstaan van de NAVO. Het steeds groeiende vermogen om militaire macht te ontplooien, vooral ter zee en in de lucht, is daarbij van grote betekenis. De Sowjet-doctrine gaat er van uit dat men in staat moet zijn elke soort oorlog te voeren, ook een kernoorlog op strategisch niveau, tot de overwinning, in welke vorm dan ook. Globaal gezien is het tempo van hun militaire projecten voor het bouwen van steeds sterkere land-, zee- en luchtstrijdkrachten, voor het versterken van hun strategisch aanvalsvermogen en voor een hechtere bevelsstructuur zorgwekkend.
(NAVO-Kroniek)

(Vor. ber. pag. 56/2 e.v.)

VERENIGDE NATIES

WERELDWATERCONFERENTIE

In het Argentijnse Mar del Plata heeft van 14-25 maart onder auspiciën van de VN een conferentie plaatsgevonden gewijd aan het water. De conferentie was de eerste van haar soort.
Zij werd bijgewoond door ong. 1.600 afgevaardigden, die 116 landen, 17 intergouvernementele organisaties en 58 niet-gouvernementele organisaties, alsmede de VN-Raad voor Namibië en de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO vertegenwoordigden. Onder de landen, die niet aan de conferentie deelnamen bevonden zich China en Zuid-Afrika. Tot het houden van de conferentie had de Economische en Sociale Raad (ECOSOC) van de VN in mei 1973 besloten op aanbeveling van de in 1970 in het leven geroepen VN-commissie voor natuurlijke hulpbronnen, die het houden van een dergelijke conferentie in 1971 voor de eerste maal in overweging genomen had.

In achtergronddocumenten van de conferentie werd er op gewezen, dat van de geschatte 1,4 mrd kubieke km water op

aarde slechts 3% zoet water is Van deze zoetwatervoorraad is 77% opgeslagen in de ijskappen aan de polen en in gletschers en 22% komt voor in de vorm van grondwater Van dit laatste deel komt twee derde voor op een diepte van 600 m of meer Van alle water op aarde is slechts 1% als zoet water geschikt voor menselijk gebruik

Deze voorraad is voldoende voor de toekomstige behoeften mits slordig beheer, rervuiling en ontoereikende besparing vermeden worden

Voorts werd aandacht geschonken aan gebieden, waar water schaars is In een gezamenlijk document van de Wereldgezondheidsorganisatie en de Wereldbank werd geschat, dat het $ 132 940 mln zou kosten om het doel van de Habitatconferentie (pag 595/3 e v -1976) te bereiken adequate watervoorziening voor alle mensen op aarde in 1990

In een document van het secretariaat van de conferentie werd geschat dat er geen redelijk gezond drinkwater ter beschikking staat aan 20% van de stedelijke bevolking en 75% van de plattelandsbevolking van de wereld

Door de conferentie werden twee commissies ingesteld, waarvan de ene zich bezig hield met de schatting van de watervoorraden, het gebruik van water en efficiency, milieu en gezondheid en de andere met planning, beheer en institutionele aspecten, onderwijs, opleding en onderzoek en regionale en internationale samenwerking.

De conferentie werd geopend door Gabriel van Laethem (Frankrijk), VN-vice-secretaris-generaal voor economische en sociale zaken.

Tot voorzitter verkoos de conferentie Luis Urbano Jauregui. de Argentijnse vice-minister voor natuurlijke hulpbronnen.

Als eerste sprak in de algemene debatten Yahia Abdel Mageed, vroeger minister van irrigatie en waterkracht van Soedan, thans secretarisgeneraal van de conferentie.

Op de slotdag van de conferentie zei de secretaris-generaal tot de afgevaardigden, dat de bijeenkomst ,,een nieuw besef had doen ontstaan van de omvang van de problemen in de sector water, een nieuw bewustzijn van de behoefte aan actie met vereende kracht en een gevoel van nieuwe vastberadenheid, om in de toekomst met kracht de inspanningen voort te zetten ten einde de doeleinden te bereiken, die u voor uzelf hebt vastgesteld."

De aanbevelingen en resoluties van de conferentie beslaan meer dan 80 bladzijden. Het belangrijkste document is het zogenoemde Programma voor actie van Mar del Plata.

Daarin wordt onder andere het alles overheersende belang onderstreept van acties op nationaal niveau in zaken als de vaststelling van aanwezige watervoorraden, het beheer van watervoorzieningen, het gebruik van water in verschillende sectoren van de econoniie (landbouw en industrie met name), milieubescherming en de beheersing van de gevolgen van rampen.

Internationale maatregelen zijn volgens de conferentie van wezenlijk belang als ondersteuning van de nationale inspanningen. De voorstellen voor internationale hulpverlening zullen worden voorgelegd aan de Economische en sociale raad van de VN, die in juli bijeenkomt in Genève, en later zullen ze ook worden behandeld door de Algemene Vergadering van de VN.

De conferentie aanvaardde onder meer aanbevelingen met betrekking tot de volgende punten:

Voorzieningen voor drinkwater en de afvoer van huishoudelijk afvalwater

Er werd een beroep gedaan op nationale regeringen om te zorgen dat tegen 1990 alle mensen beschikken over betrouwbaar en voldoende water en over eenvoudige sanitaire voorzieningen. waarbij voorrang gegeven zou moeten worden aan de armen en de minder bevoorrechten

De periode 1980-'90 werd aangewezen als het decennium waarin speciale aandacht aan de problemen op dit gebied geschonken zou moeten worden

Water voor de landbouw

Een actieprogramma werd aangenomen, dat gericht was op de verbetering en uitbreiding van de door bevloeiing en regenval mogelijk gemaakte landbouw enerzijds en op de bescherming van landbouwgronden tegen drassigheid en overstroming anderzijds

Water voor de visserij

Aangezien hier mogelijkheden liggen om de wereldbevolking van meer eiwitten (proteïne) te voorzien, werden de landen aangespoord zo verstandig mogelijk om te springen met hun visserij en in verband daarmee maatregelen te treffen tegen watervervuiling'.

Water voor de industrie

De conferentie riep de deelnemers op betaalbare methoden te ontwerpen voor het hergebruik van water en de prijs van water zo vast te stellen dat verspilling zo weinig mogelijk voorkomt. Er zouden maatregelen getroffen moeten worden om het onderzoek en het ontwerpen te bevorderen van technologie die zo weinig mogelijk water nodig heeft

Opwekking van elektriciteit door waterkracht

In afzonderlijke landen zouden mogelijke projecten op dit gebied eens op een rijtje gezet moeten worden. Bij het nagaan of een project uitgevoerd kan worden zou men rekening moeten houden met voordelen voor het toerisme en verbeteringen van het natuurlijke milieu

Binnenscheepvaart

Landen zouden het gebruik van rivieren en de modernisering van havens moeten bestuderen als een belangrijk onderdeel van een totaal systeem van vervoer, waarbij men de behoeften van de door land omgeven staten zou moeten laten meespelen

Er zouden nationale regelingen moeten komen om de lozing van onverwerkt afval door schepen tegen te gaan en degenen die zich niet houden aan de voorschriften ter voorkoming van het lekken van olie bij ongelukken zouden ernstig gestraft moeten worden.

Milieu, gezondheid en beheersing van vervuiling

De conferentie achtte het nodig de gevolgen vast te stellen van de verschillende gebruiken van water voor het milieu, maatregelen te steunen met het oog op de bedwinging van door water verspreide ziekten en het natuurlijk evenwicht in het milieu te beschermen. Bij de planning van waterprojecten zou de invloed op het milieu bestudeerd moeten worden en zou met name de mogelijkheid onderzocht mocten worden dat kolossale dammen en andere waterwerken de verspreiding van ziekten bevorderen Wat de watervervuiling in het algemeen betreft werd er bij de landen op aangedrongen het beginsel .de vervuiler betaalt" te aanvaarden

Het risico van natuurrampen

De regeringen zouden maatregelen moeten nemen om het land tegen overstroming te beschermen en wel in verhouding tot de grootte van het risico van een overstroming Ze zouden bijvoorbeeld systemen moeten ontwerpen om een overstroming te voorspellen en ervoor te waarschuwen In het geval van droogte zou volgens de conferentie gedacht moeten worden aan het slaan en onderhoud van putten, de kweek van soorten planten die tegen droogte bestand zijn en aan de verplaatsing van mensen naar betere streken

Het vaststellen van de beschikbare hoeveelheid water

Per land zou er een instelling moeten komen met de speciale taak gegevens op dit gebied te verzamelen en bij te houden of als er al dergelijke instellingen zijn, zou er meer gecoordineerd moeten worden

Ook werd gedacht aan de verbetering van systemen om de hoeveelheid grondwater te meten en aan de standaardisering van meettechnieken en -instrumenten met het oog op de internationale vergelijkbaarheid

Politiek, planning en beheer

Ieder land zou volgens de conferentie een nationaal waterbeleid moeten formuleren als kader voor de uitvoering van specifieke programma's. Door middel van bepaalde regelingen zou gezorgd moeten worden voor een werkelijke coördinatie tussen alle instanties die verantwoordelijk zijn voor het onderzoek, de ontwikkeling en het beheer van de watervoorraden. In de wetgeving van een land zou een nadere omschrijving moeten staan van de regels inzake het publieke eigendom van het water en van grote waterwerken.

De conferentie sprak zich uit voor de deelneming van het publiek aan die planning en besluitvorming op het gebied van de watervoorzieningen, want daar zou een opbouwende invloed van uit kunnen eaan on de keuzen die moeten worden gemaakt In verband hiermee werd het gebruik van plaatselijke ervaring en plaatselijke hulpmiddelen in de toe te passen technologie aanbevolen, terwijl tegelijkertijd internationaal technische kennis overgedragen zou moeten worden

Voorlichting van het publiek, kadervorming en onderzoek

Landen zouden voorrang moeten geven aan nationale voorlichtingscampagnes, gericht op alle mensen, over het goed gebruik, de beveiliging en het behoud van water. Opleiding en vorming werden noodzakelijk geacht op alle niveaus, van de academisch geschoolde technici tot de gebruikers van water in de dorpen. Groepen landen zouden kunnen overwegen gezamenlijke opleidingscentra op te zetten. Wetenschappelijk onderzoek tenslotte zou zich moeten bezighouden met een hele reeks waaronder verandering van iiet weer, ontzouting, benoeften aan water van de landbouw en de bestrijding van overstromingen.

Internationale actie

Volgens de conferentie zou er extra geld op tafel moeten komen voor het werk van de gespecialiseerde organisaties van de VN en voor andere internationale activiteiten op het gebied van de ontwikkeiing van watervoorzieningen.

De secreiaris-generaal van de VN werd aanbevoien een studie uit te voeren om na te gaan hoe de bestaande en eventueel nog op te richten instellingen voor water aan meer geld kunnen komen.

De conferentie benadrukte dat in de hele internationale samenwerking op dit gebied een centrale rol was weggelegd voor de Econcmische en sociale raad van de VN, voor de commissies van deze raad in de verschillende werelddelen en voor de commissie van de raad voor natuurlijke rijkdommen. Deze raad zou vooral moeten zorgen dat er in de praktijk ook iets terechtkomt van de voorstellen en aanbevelingen van de conferentie.

De ontwikkeling van gedeelde watervoorraden

In de gevallen van grensrivieren, grensmeren, zeeën waar verschillende staten aan grenzen, enzovoort werd samenwerking aanbevolen op het vlak van bijvoorbeeld de verzameling van gegevens, het waterbeheer, de bestrijding van vervuiling en overstroming en de verbetering van de u-aterioop. De conferentie vroeg in dit verband de secretaris-generaal van de VN de mogelijkheid te onderzoeken om bijeenkomsten op touw te zetten van vertegenwoordigers van internationale riviercommissies. Dit met het oog op een eventuele uitwisseling van ervaringen. Ook werd aangedrongen op gezamenlijke inspanningen om de internationale wetgeving op het gebied van het water te versterken.

Het waterbeleid in bezette gebieden

Met 52 stemmen voor en 17 tegen, bij 22 onthoudingen, werd een resolutie aanvaard, waarin elke actie en elke politiek van koloniserende of overheersende mogendheden werd veroordeeld, die in strijd was met de ontwikkeling van watervoorzieningen in het voordeel van de plaatselijke bevolking. In het bijzonder werd in deze resolutie melding gemaakt van Palestina, Zimbabwe, Namibië en Aziana (Zuid-Soedan).

De Nederlandse delegatie behoorde tot de tegenstemmers, met name omdat Israël in de resolutie in een adem was genoemd met Zuid-Afrika en Rhodesië en omdat Zuid-Afrika was gekenschetst als een koloniale mogendheid.

(Internationale samenwerking, *VN*-Informatie, *NRC/H'blad*, The Times, Le Monde, NZZ, FAZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

SOCIAAL CONFLICT IN SCHEEPSBOUW

De Belgische scheepswerven die door de wereldcrisis in de scheepsbouw reeds zwaar werden getroffen, kregen ook af te rekenen met langdurige sociale moeilijkheden.

Het begon met een loonconflict op de Boelwerf te Temse, waar de arbeiders o.m. een loonsverhoging van 15 fr per uur eisten. Toen de directie die eis verwierp, spraken ruim 1.500 van de 2.000 arbeiders zich op 8 febr uit voor een staking die op 21 febr effectief werd ingezet

Mede onder invloed van de beroering bij Boel begonnen de 2.500 arbeiders van Cockerill te Hoboken op 16 febr. met langzaam-aan-acties die de volgende dagen zouden evolueren tot schokstakingen. De Cockerill-arbeiders weigerden in te stemmen met de CAO voor de metaalverwerkende nijverheid die in de provincie Antwerpen was gesloten en die voorzag in een loonsverhoging van 2 fr per uur en in twee premies van 2.000 fr. Diverse verzoeningspogingen mislukten en intussen verslechterde het arbeidsklimaat zienderogen. Op 30 maart kondigde de directie van Cockerill Yards aan dat ze het bedrijf ging sluiten. Die voor België zeer ongebruikelijke lock-out procedure werd een dag later ook door de Boel-directie in het vooruitzicht gesteld.

Bij Cockerill reageerden de vakbonden op de lock-out-dreiging met een algemene staking die op 20 april begon. Bij Boel kwam intussen een akkoord tot stand tussen de directie en het kantoorpersoneel, dat op 22 april opnieuw aan het werk ging, maar de arbeiders bleven op hun standpunt en op 25 april trad de lock-out bij Boel in werking.

Een nieuwe verzoeningspoging, afzonderlijk ondernomen voor Cockerill door de sociaal bemiddelaar van het ministerie van tewerkstelling en arbeid, evolueerde gunstig en op 13 mei werden directie en vakbonden het eens over een akkoord, dat voorzag in een loonsverhoging van 2 fr per uur m.i.v. 1 jan. 1977 en in de uitkering van een premie van 4.000 fr in augustus. In 1978 komt er een nieuwe loonsverhoging van 2 fr per uur. Op 17 mei werd het akkoord met 908 tegen 893 stemmen door de stakers aanvaard. Voor de aanvang van het referendum hadden de vakbonden laten weten dat zij, hoe dan ook, de staking financieel niet langer zouden steunen.

De sociaal bemiddelaar begon daarna aan een verzoeningspoging bij Boel en op 9 juni werd ook daar een akkoord bereikt Het voorzag in een loonsverhoging van 4 fr per uur. Verder bepaalde heit: a) bij werkhervatting ontvangt iedere arbeider een premie van 5.000 fr: b) de inkomenszekerheid wordt tot 31 dec. 1978 gewaarborgd; c) er worden een fonds voor bestaanszekerheid en een verzoeningsfonds opgericht; d) er worden geen sancties getroffen i.v.m. stakingsacties; e) de sociale vrede wordt gewaarborgd tot einde 1977.

BADGER

Een sociaal geschil rondom het ingenieursbureau Badger Belgium NV te Antwerpen heeft de aandacht gevestigd op de vraag naar de verantwoordelijkheid van een multinationale onderneming voor het sociale beleid van haar buitenlandse filialen.

Toen Badger Belgium op bevel van de hoofdzetel te Cambridge (USA) zijn activiteiten staakte, de 250 personeelsleden op 14 jan. 1977 zonder meer ontsloeg en kort daarop door de handelsrechtbank failliet werd verklaard, eiste het personeel voor ca. 120 miljoen fr. ontslagvergoedingen, welk bedrag door de Belgische zetel niet kon worden opgebracht.

Toen vervolgens ook de Amerikaanse hoofdzetel weigerde te betalen, maakten de vakbonden en de Belgische regering, bij monde van staatssecretaris Eyskens (Vlaamse streekeconomie), de zaak anhangig bij de Commissie voor Internationale Investeringen en Multinationale Ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) te Parijs. Badger werd ervan beticht de OESO-gedragscode te hebben overtreden. Eyskens ging persoonlijk de kwestie in Parijs bepleiten.

Zonder Badger te noemen liet de OESO-commissie op 31 maart weten: 1. dat multinationale ondernemingen de lokale wetgeving moeten naleven; 2. dat de OESO-gedragscode gericht is tot de multinationale onderneming in haar geheel en niet enkel tot haar onderscheiden, lokale onderdelen; 3. dat de multinationale moedermaatschappijen in bepaalde gevallen moreel verantwoordelijk zijn voor het goed gedrag van hun lokale dochters.

Op grond van die OESO-uitspraak kwam het in april tot nieuwe onderhandelingen tussen Eyskens, de vakbonden en een Amerikaanse delegatie van Badger Corporation. Op 21 april werd op het staatssecretariaat voor Vlaamse streekeconomie een akkoord bereikt, dat het personeel bevredigde. Badges aanvaardde de achterstallige opzeg- en sluitingsvergoedingen te betalen: het geld dat ten gevolge van het faillissement niet meer kon worden uitgekeerd aan het personeel, zal door het Amerikaanse bedrijf worden betaald.

STAATSLENING

De staatslening 9,75% (1977-1984) die afgesloten werd op 10 juni, heeft 50.3 mrd fr opgebracht. De banken en de prive-spaarinstellingen hadden 42 mrd vast opgenomen

NEDERLAND

ZOON VOOR PRINSES CHRISTINA

Prinses Christina, de jongste dochter van koningin Juliana, is op 17 juni bevallen van een zoon

De echtgenoot van prinses Christina, Jorge Guillermo, heeft op 21 juni ten overstaan van Utrechts burgemeester Vonhoff aangifte gedaan van de geboorte van zijn kind Het kreek de namen Bernardo Frederico Tomas Zijn roepnaam is Bernardo. Hij heeft de Amerikaanse nationaliteit.

Bernardo is op 23 juni in kleine kring op paleis Soestdijk gedoopt door ds. J. van der Werf. Peten waren prinses Irene, prins Claus, mej. Marilyn Ann McTaque en de heer James Chapin. *(ANP)*

(Vor. ber. pag. 515/2-1975)

De eerste foto van Bernardo Guillermo, gemaakt door zijn vader.

REGERINGSNOTA OVER ZUIDMOLUKSE GIJZELINGSACTIES

De regering heeft op 22 juni een nota gepubliceerd over de Zuidmolukse gijzelingsacties in Noord Drente van mei-juni jl. en het daarbij gevoerde beleid,

In de nota wordt o m gezegd, dat de regering maatregelen genomen heeft, die moeten leiden tot opheffing van de para-militaire Zuidmolukse ordediensten. De procureursgeneraal bij de gerechtshoven zijn van dit besluit op de hoogte gesteld en zij hebben op hun beurt de nodige instructies gegeven.

Noch in het verslag, noch in bijgesloten antwoorden op Kamervragen gaat de regering in op de wijze waarop de gijzelingen zijn georganiseerd. Minister Van Xgt zei op 24 mei dat het plan voor de overvallen in Bovensmilde en Assen door anderen dan de kapers moet zijn opgezet. De mededelingen van de regering nu geven hierover geen nadere bijzonderheden. Op een Kamervraag of het de regering bekend is dat men in Zuidmolukse kringen tevoren van de voorgenomen gijzelingen op de hoogte was, antwoordt de regering: ,,Omdat het strafrechtelijke onderzoek nog gaande is, kunnen hierover nog geen mededelingen worden gedaan."

De regering laat weten dat zij een zoekactie naar wapens in de Molukse wijk van Bovensmilde had voorzien onmiddellijk na beëindiging van de kaping van de trein in De Punt en de bezetting van de school in Bovensmilde. Maar van deze zoekactie werd afgezien toen vaststond dat de gijzelingen door gebruik van geweld moesten worden beëindigd. De reden van deze beslissing was dat ,,het gevaar van een extra beroering op grote schaal niet evenredig zou zijn aan het van een actie te verwachten effect."

„Wij houden er rekening mee", zo gaat het verslag verder, ,,dat soms politiefunctionarissen of functionarissen van plaatselijk bestuur en van justitie het verlangen naar het handhaven van een goede verstandhouding in een bepaalde woongemeenschap zo hoog hebben geschat, dat de opsporing van vuurwapenbezit daardoor enigszins op de achtergrond is geraakt."

De regering trekt dan hieruit de conclusie dat in de toekomst de grootst mogelijke oplettendheid geboden is.

Aangedrongen zal worden op de betere informatie van onderop aan de landelijke inlichtingendiensten. zoals de BVD, en nagegaan zal worden, of verbetering in de verwerking van de ontvangen berichten door deze diensten mogelijk is.

Over de Zuidmolukse ordediensten zegt het verslag nog dat deze in de loop der jaren een gedaanteverandering hebben ondergaan ,,welke hen allengs bracht binnen de verbodsbepaling van de Wet op de weerkorpsen." Het kabinet heeft na de vorige gijzelingen in Wijster en Amsterdam ,,voorbereidingen getroffen om de opheffing van deze ordediensten te bespoedigen." De daaruit voortgekomen opheffingsprocedure is vervolgens om advies gezonden aan de zogenaamde gemengde commissie van overleg en met een aantal door de commissie gemaakte opmerkingen is rekening gehouden, zo wordt meegedeeld.

De Zuidmolukse oud-leraar Kuhiiwael, die als eerste contactpersoon met de bezetter.; van de school in Bovensmilde is opgetreden

De regering wijst er in haar verslag op dat zij van het begin van de jongste gijzelingen af er bij herhaling bij leidinggevende personen uit Zuidmolukse kring op heeft aangedrongen om een openbare oproep tot de kapers te richten om de acties te beëindigen. Deze Molukse leiders weigerden hieraan gevolg te geven. ook toen de regering na verloop van weken duidelijk maakte dat beheerst geweld onvermijdelijk werd,

Al direct na het begin van de gijzelingen hebben de Zuidmolukse treinkapers hun eisen naar buiten gebracht. Dat de regering desondanks lange tijd niet op de hoogte van de inhoud van die eisen was, is volgens het regeringsverslag te wijten aan het feit dat de vrijgelaten treinpassagier de tekst, die hem door de overvallers was meegegeven, heeft verloren.

Op 25 mei is bij een eerste gesprek tussen de Zuidmolukse leider en Nederlands ambtenaar Kuhuwael en de bezetters van de school voor de eerste keer over de eisen gesproken. Toen, twee dagen na het begin van de gijzelingen, werd een ultimatum gesteld dat 's middags om twee uur zou eindigen. De schoolbezetters vroegen wat zwaarder woog, de wil van het Nederlandse volk of de levens van kinderen en volwassenen in school en trein. Dat was voor de regering de aanleiding om vier Zuidmolukse gedetineerden naar het beleidscentrum in Assen te brengen, om hen in geval van uiterste nood in telefonisch contact met de bezetters te laten treden.

Bij de contacten met het beleidscentrum in Assen hebben de bezetters van de school in Bovensmilde aanvankelijk de belangrijkste rol gespeeld. Zij stelden de eisen voor school en trein. Pas vanaf 29 mei namen treinkapers in De Punt het initiatief bij de onderhandelingen, Tot 26 mei waren er alleen de eisen van de Zuidmolukkers die tien gijzelaars in een vliegtuig wilden meenemen dat met onbekende bestemming moest vertrekken

De schoolkinderen zouden pas worden vrijgelaten na een publieke garantie van de regering over een vrije aftocht Toen die dag de schoolbezetters een nieuw ultimatum stelden en bovendien dreigden geen voedsel meer voor de kinderen toe te laten, besloot de regering volgens het verslag ,,als uiterste grens van toegeeflijkheid aan kapers en bezetters een vrije aftocht in het vooruitzicht te stellen." met meeneming van de Zuidmolukse gedetineerden die niet bij acties betrokken zijn geweest, waarbij slachtoffers zijn 'gevallen. Bovendien zouden alle gijzelaars achtergelaten moeten worden. en zou de besteminінn van de Zuidmolukkers bekend moeten zijn. Als er onder de gijzelaars slachtoffers zouden vallen, zou van een vrije aftocht geen sprake meer kunnen zijn.

De Zuidmolukkers weigerden echter een bestemming te noemen voor het vliegtuig waarmee zij weg wilden, en op 3 juni vond de regering dat de gijzelingen zolang duurden, dat het ondenkbaar werd nog langer over vrije aftocht te praten.

Over de achtergronden van de beslissing om op 11 juni gewelddadig in te grijpen is de regering het meest uitvoerig in een antwoord op een Kamervraag.

Na het laatste bezoek van mevrouw Soumokil en dr. Tan aan de trein heeft psychiater Mulder op vrijdag 10 juni nog een keer geprobeerd beweging te krijgen in het standpunt van de overvallers. Maar de Zuidmolukkers hielden er onwrikbaar aan vast dat slechts inwilliging van de eisen een oplossing kon brengen.

Zij verklaarden: ,,De regering moet overwegen wat belangrijker is: een vliegtuig of 52 personen. Als zij die mensen op het spel zetten, zijn ze knettergek."

Volgens de regering zijn er voor de gijzelingen bij de inlichtingendiensten geen berichten binnengekomen, met name niet uit Smilde en Glimmen, waaruit zou kunnen hebben blijken dat gijzelingen werden voorbereid.

Zij schrijft dat er voortdurend inlichtingen en geruchten van allerlei aard omtrent voorgenomen gijzelingen en andere terroristische daden binnenkomen.

„Steeds wanneer — na evaluatie daarvan — aanleiding daartoe bestond is aan daarvoor in aanmerking komende personen en objecten bijzondere aandacht besteed."

Volgens de regering wezen de gegevens die zijn binnengekomen ,,in geen enkel opzicht in de richting van de dramatische gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan".

Debat Tweede *Kamer*

In de Tweede Kamer is op 23 juni over de gijzelingsacties en het daarbij gevoerde regeringsbeleid gedebatteerd. In dit debat was van de zijde van PvdA en VVD kritiek op het beleid te horen. De regering werd verweten, dat het beleid om gijzelingen te voorkomen onduidelijk geweest was. De TK werd in het onzekere gelaten over het werk van de inlichtingendiensten. Sinds de kaping van de trein in Wijster en de bezetting van het Indonesische consulaat in Amsterdam in dec. 1975 heeft de regering te weinig gedaan aan het verboden wapenbezit onder de Zuidmolukkers. Ook heeft zij niet afdoende gereageerd Op allerlei mededelingen en klachten daarover van de kant van de Nederlandse bevolking.

De woordvoerders van de PvdA en VVD drongen aan op een uniform beleid bij het naleven van het Nederlandse recht. Het kan de Zuidmolukse bevolkingsgroep niet worden toegestaan te blijven opereren als een staat in de staat, zei de VVD' er mr. Koning. De Zuidmolukse ordedienсten moeten in de vorm zoals zij nu bestaan worden verboden, evenals paramilitaire activiteiten en oefeningen met wapens.

PvdA-woordvoerder drs. Molleman zei aat ae Molukse woonooraen en wijken niet mogen worden gezien als extra-territoriale gebieden, waar in plaats van het Nederlandse recht de eigen adat kan heersen. Op dit punt zal in het hele land een uniform beleid moeten worden gevoerd. De politie zal moeten verbaliseren of aanhouden, ongeacht huidskleur of woonwijk.

Anderzijds. aldus Molleman, zullen de maatregelen van de politie natuurlijk evenredig moeten zijn aan de ernst van de overtredingen. Het zou geen kwaad kunnen wanneer politiekorpsen in gemeenten met een Molukse woonwijk over deskundigheid in Molukse zaken zouden beschikken, teneinde op basis daarvan in staat te zijn tot tactvol optreden dat niet nodeloos provoceert.

Molleman drong er bij de regering op aan op korte termijn maatregelen te nemen opdat de Nederlanders in Bovensmilde zich echt door de overheid beschermd weten.

De PvdA-woordvoerder zei de indruk te hebben dat er nogal wat gemeenten zijn waar het óf schort aan krachtdadigheid van optreden óf aan kennis van de Molukse verhoudingen en tact. Hij zei te beseffen dat dit consequenties kan hebben voor de omvang van het politieapparaat in sommige gemeenten. Molleman stond negatief tegenover zoekacties naar wapens. Normaler en regelmatiger surveillances van de politie achtte hij meer op zijn plaats, omdat die preventief kunnen werken. Opsporing van wapens is wel nodig als duidelijk is dat zij ergens aanwezig zijn.

Het verbod van de Zuidmolukse ordediensten beschouwde Molleman als een hoofdzaak. De politiefunctie mag alleen worden vervuld door het bevoegd gezag. Over het beleid van de regering ter voorkoming van gijzelingen liet Molleman zich kritisch uit. Er wordt, zei hij, in heel algemene zin gesproken over de doeleinden die de regering voor ogen staan, het belang van het verzamelen van inlichtingen, maar over wat dit aan concrete resultaten heeft opgeleverd, die gijzelingen kunnen voorkomen. wordt de Tweede Kamer in net onzekere gelaten.

VVD-woordvoerder mr. Koning drong aan op krachtige bestrijding van het wapenbezit onder Molukkers: krachtiger dan tot nu toe en zonder onderscheid. De coördinatie van de opsporing en het verkrijgen van inlichtingen moet volgens mr. Koning sterk worden verbeterd. Het politieapparaat moet in de Zuidmolukse gemeenschappen op dezelfde wijze optreden als elders gebeurt.

De Zuidinolukse gemeenschap moet duidelijk worden gemaakt, aldus mr. Uoning, dat het hebben van een politiek ideaal op zich is toegestaan, maar dat de naleving daarvan op een wijze die inbreuk maakt op de Nederlandse rechtsorde volstrekt ontoelaatbaar is. Volgens mr. Koning dient de Nederlandse strafwetgeving op het gebied van gijzelingen en de samenspanning daartoe te worden aangepast en verbeterd.

Over de maatschappelijke aspecten van het Zuidmolukse vraagstuk zei mej. mr. Kappeyne van de Coppello (VVD) dat, welk alternatief de Zuidmolukkers zelf ook kiezen. het buiten kijf is dat er, gestimuleerd 'door de Nederlandse overheid, gesprekken tussen Nederlanders en Zuidmolukkers op gang moeten worden gebracht.

Zij vond het niet verstandig dat de leden van de Nederlands-Zuidmolukse commissie-Köbben dat zelf gaan doen — die hebben al werk genoeg. Er zal volgens mej. Kappeyne op zijn minst gebruik moeten worden gemaakt van het bestaande welzijns- en opbouwwerk, en dan gecombi-

Vooraanstaande leden van de Zuidmolukse gemeenschap in Nederland volgden vanaf de publieke tribune het TK-debat over de gijzelingsacties en het regerings. beleid ter zake; v.l.n.r. de heren Noes Solissa, Meterohij, Lokollo en Latuinahina.

neerd, dat wil zeggen niet slechts eenzijdig op Molukkers gericht
Zij vond dat er een rechtstreekse opening en toegang tot alle Zuidmolukkers individueel zal moeten worden gevonden Dat leek haar de enige kans om de geestelijke en politieke muren rondom het Molukse getto af te breken en de maatschappelijke discriminatie te beëindigen voordat het te laat is.
Eén van de door dr. Drees (DS'70) aanbevolen maatregelen was internering van diegenen die zich uitdrukkelijk wensen te beschouwei? als aan Nederland vijandige strijders. Een dergelijke maatregel beschermt volgens dr. Drees alle overige tienduizenden Zuidmolukkers die dan in volle vrede met de Nederlandse samenleving en in de Nederlandse samenleving kunnen leven.
Hij meende dat voor de geïnterneerden te allen tijde kan blijven gelden dat het hun vrij dient te staan om naar het buitenland te vertrekken of om — indien zij bereid zijn afstand te doen van hun voornemen tot gewelddadige aanvallen op Nederland — in de Nederlandse samenleving te worden opgenomen.
Dit leek hem beter dan een massale uitbreiding van alle mogelijke controles en preventieve maatregelen ten aanzien van alle duizenden Zuidmolukkers, waar ook in Nederland.
Mevrouw Beckers zei dat de fractie van de PPR zich blijft afvragen of er geen andere bruikbare methoden waren geweest om de kapers buiten gevecht te stellen zonder hen te doden.
Zij zei tot niets anders dan tot de conclusie te kunnen komen dat militair geweld in deze situaties niets oplost.
Bij de fractie van het CDA bestaan zorgen over bepaalde desintegratieverschijnselen binnen de Zuidmolukse gemeenschap. Dit zei de heer Schakel bij het debat over de gijzelingen. Hij stelde de vraag of het in de Zuidmolukse gemeenschap gerezen conflict wellicht op de Nederlandse bevolking wordt afgereageerd.
Verder merkte de heer Schakel op dat Zuidmolukse jongeren moeten weten dat terreur niet loont en dat deze een doodlopende weg vormt. Men mag er, aldus de heer Schakel, een eigen politiek ideaal op nahouden en het is niet juist dit ideaal als een dagdromerij van de tafel te vegen.
De woordvoerder van de CDA-fractie pleitte voor solidariteit ,,met de ontspoorde zonen van een volk in ballingschap".
Voorwaarde zal evenwel moeten zijn dat zij ons niet voor hun politieke kar spannen en dat zij beseffen te leven in onze rechtsorde. De relatie met Indonesië kan niet worden gedicteerd door Zuidmolukse jongeren, aldus de heer Schakel.
De heer Schakel merkte verder op dat wij leven in een vrije democratie maar dat er grenzen zijn aan de tolerantie. Het CDA is niet tegen een beheerst gebruik van geweld; de overheid draagt het zwaard niet tevergeefs. Het recht heeft over de terreur gezegevierd en in dit geval wilde de heer Schakel niet spreken over een nederlaag, zoals premier Den Uyl heeft gedaan.
Mevrouw Wessel (D'66) toonde respect voor de beslissing van de regering om tot ingrijpen over te gaan, maar drong aan op meer duidelijkheid in de verantwoording van dit beleid. Zij vroeg een nadere beoordeling van het tot nog toe door CRM gevoerde beleid met als één van de maatstaven de mogelijkheden van de Zuidmolukkers om hun eigen identiteit te bewaren.
Verder toonde zij waardering en bewondering voor de houding van de Nederlandse samenleving in de afgelopen tijd. Evenals alle andere sprekers kwam zij tot een volstrekte afwijzing van de terreurdadcn.

Antwoord regering

Namens de regering werd door verschillende bewindslieden gereageerd op hetgeen door de TK-leden te berde was gebracht.
Minister-president Den Uyl sloot het debat af met te zeggen: ,,Het contact en de draad weer opnemen", nadat hij gezegd had, dat het de blijvende plicht van de overheid is om nu en straks te proberen zonder fysiek geweld gijzelingen te beëindigen, zonder concessies, met geduld en overreding.

Toepassing van (beheerst) geweld door de overheid heeft. zei de premier. risico's in verband met de levens van onschuldige gegijzelden, die voorop dienen te staan. De overheid draagt evenwel het zwaard niet tevergeefs. al zal zij zich er veel aan gelegen moeten laten liggen de daders voor de rechters te brengen.
Wanneer bij een actie kapers worden gedood dan wordt dat oogmerk van de overheid niet bereikt. Volgens de minister-president had de heer Schakel (CDA) er terecht op gewezen dat achterwege blijven van overheidsingrijpen eigen richting kan oproepen. De minister-president was er trots op dat de Nederlandse bevolking zoveel zelfbeheersing heeft getoond.
Van aanwijzingen dat er op 23 mei iets zou gebeuren is mij niets gebleken, zo verklaarde minister Van Agt (justitie). In april is er wel een onregelmatigheid uit Bovensmilde gemeld, maar het betrof hier slechts baldadigheid van enkele twaalfjarige jongens, zei de minister tot mr. Koning (VVD).
Ordediensten van Zuidmolukkers zullen geen pseudokrijgsmacht mogen vormen en ook zal het uit moeten zijn met oefeningen in het gebruik van geweld, aldus de minister van justitie.
Hij erkende dat het overleg hierover te lang heeft geduurd; er is tolerantie betracht. Aan de commissie-Köbben is de vertraging niet te wijten. Er was een praktijk gegroeid waarin ordediensten functioneerden met toestemming van de plaatselijke politie.
Over de omvang van verboden wapenbezit zei minister Van Agt dat niemand daarvan op de hoogte is. Massale huiszoekingen zijn niet succesvol geweest en brachten bovendien veel commotie teweeg.
Destijds gevoerde acties vonden bovendien niet veel bijval in de Kamer, zo hield de bewindsman de critici voor.
Het dilemma is moeilijk: wil een actie kans van slagen hebben, dan moet deze massaal zijn, maar doordat er veel mensen bij betrokken worden bestaat het risico van voorafgaande publiciteit.
Van een zoekactie in Smilde na afloop van de gijzelingen is afgezien mede uit humanitair oogpunt, omdat — zo werd in de laatste nacht overwogen — de kleine Zuidmolukse gemeenschap door de actie ter bevrijding van de gijzelaars ook in rouw zou kunnen worden gedompeld.
Voorts zei minister Van Agt, dat het strafrechterlijke onderzoek in de recente gijzelingszaken zich niet zal beperken tot de uitvoerders van de gijzelingen, maar ook dient door te stoten naar de vraag, wie er wellicht achter hebben gezeten.
In overweging is verder aanvulling van de artikelen 95 en 95a van het Wetboek van strafrecht, waardoor ook strafvervolging mogelijk is in gevallen waarin met bedreiging van geweld tegen derden wordt gepoogd de ministerraad tot het riemen of niet nemen van een besluit te dwingen.
Een suggestie in die richting is in de Tweede Kamer door mr. Koning (VVD) gedaan.
Tot mevr. Beckers (PPR) zei minister Van Agt, dat de regering niet het oogmerk heeft gehad, zoveel mogelijk kapers re daden. Het was bij het aanvalsplan de bedoeling te vermijden dat de kapers in de trein zich met zwaar wapentuig tijdens de actie zouden mengen onder de gegijzelden. Tot de actie is pas besloten toen bleek dat de kapers onwrikbaar waren en er reden was voor ongerustheid over de gezondheid van de gegijzelden.
Minister De Gaay Fortman (binnenlandse zaken) wees erop dat volledige garanties tegen gijzelingen niet te geven zijn. Tussen de Binnenlandse Veiligheidsdienst en de Centrale recherche-informatiedienst bestaat een hechte samenwerking; van een conflict tussen deze instanties is geen sprake. aldus deze bewindsman. die verder vaststelde dat de Zuidmolukse gemeenschap als geheel niet kan worden gezien als groep die een gevaar voor de democratische rechtsorde vormt.
Minister Van Doorn (CRM) antwoordde bevestigend op vragen van mevr. Kappeijne (VVD) en mevr. Wessel (D'66) of de overheid wel voldoende naar de Zuidmolukkers luistert. Dit is althans het geval als het gaat om de dingen van alledag en als de Zuidmolukkers zich voor het gesprek openstellen. Wat betreft het praten over hun politieke idealen heeft de Nederlandse overheid de overtuiging dat zij, de Nederlandse overheid, de verwezenlijking daarvan niet naderbij kan brengen, aldus de minister van CRM.
Molukkers die dat willen zullen zich kunnen huisvesten buiten de Molukse woonwijken — negatieve groepsvorming kan op die manier worden tegengegaan. Men kan hen evenwel niet dwingen zich te verspreiden, zei minister Van Doorn tot dr. Verbriigh (GPV).
Onde zocht zal verder worden of zendtijd voor minderheidsgroepen mogelijk is.
Minister Van der Stoel (buitenlandse zaken) merkte op dat in de Verenigde Naties nooit een speciale minderhedenbescherming van de grond is gekomen en dat afscheidingsbewegingen tegen het beginsel van de Verenigde Naties ingaan. (N R C / H ' b l a d, A N P)

(Vor. ber. pag. 391/1 e.v. - 1977)

TV-RECLAME ROND ZEVEN UUR VERDWIJNT

De Ster-reclanies voor en na het televisiejournaal van zeven uur zullen op 1 april volgend jaar naar een later tijdstip verhuizen. Minister Van Doorn (CRM) heeft op 30 juni hiertoe besloten. Hij voert daarmee de door de Tweede Kamer aangenomen motie-Scholten (ARP) uit.
De nieuwe uitzendtijden van de televisiereclame staan nog niet vast. Dit is afhankelijk van de beslissing die het NOS-bestuur neemt over het tijdstip waarop de journaals worden uitgezonden.
Blijven deze tijdstippen ongewijzigd, dan morden twee van de vier Ster-blokken, die nu rond het journaal van zeven uur worden uitgezonden, vóór het late journaal geplaatst, op elk net één. De twee andere blokken worden dan verdeeld over de Ster-uitzendingen voor en na de journaals van acht uur en half tien.
Als de NOS besluit de journaaluitzendingen op beide netten weer samen te laten vallen (acht en tien uur) zullen de Ster-reclames daarin worden opgenomen.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

STATE DEPARTMENT VALT OOST-EUROPESE DISSIDENTEN BIJ CARTER ONTVANGT BOEKOWSKI. DE MENSENRECHTEN EN DE AMERIKAANSE BUITENLANDSE POLITIEK

Op 26 januari gaf het State Department, bij monde van woordvoerder Brown, een verklaring uit over de maatregelen van de Tsjechoslowaakse regering tegen de ondertekenaars van de zgn. Charta 77 (pag. 67/3 e.v.).
In de verklaring heette het o.a. „alle ondertekenaars van het slotakkoord van Helsinki hebben zich verplicht de mensenrechten en de fundamentele vrijheden te bevorderen, in acht te nemen en te respecteren. Wij wijzen categorisch de schending van deze rechten en vrijheden af, overal waar deze zich voordoet".
Daags daarop gaf het State Department een verklaring uit over de Sowjetrussische dissident Sacharow, die werd aangeduid als een „uitgesproken kampioen van de mensenrechten in de SU".
Hoewel Carter op 30 januari verklaarde dat beide verklaringen zonder zijn voorkennis waren gedaan, weigerde hij zich van de inhoud ervan te distantiëren (pag. 252/2/3).
De *New York Times* schreef in een commentaar op een en ander: „Tot dusver had Washington nog nooit een andere regering verweten zich niet aan deze akkoorden te houden. Vroeger ging buitenlandse zaken kritiek op de binnenlandse zaken van andere staten uit de weg. Maar de nieuwe regering wil meer aandacht aan de schending van de mensenrechten in het buitenland besteden."

Op 1 febr. ontving Carter de Sowjetrussische ambassadeur in de VS, Anatoli Dobrynin. Het was het eerste bezoek van Dobrynin aan de nieuwe Amerikaanse president. Gesproken werd over de betrekkingen tussen beide landen en in het bijzonder over het probleem van de beperking van de strategische en nucleaire bewapening. Carter bekrachtigde tijdens dit onderhoud de steun van de Amerikaanse regering voor Andrei Sacharow. Hij verzekerde Dobrynin echter ook dat dergelijke verklaringen niet als kritiek op de Sowjet-Unie moesten worden opgevat, maar als een bewijs dat de regering-Carter zich veel aan de mensenrechten gelegen zou laten liggen.

Op 8 febr. maakte een woordvoerder van het State Department bekend dat de minister van buitenlandse zaken Vance op 4 febr. de Sowjetrussische ambassadeur had verzocht de uitwijzing van de correspondent van Associated *Press*, George A. Kromsky, ongedaan te maken en dat de Amerikaanse regering met bezorgdheid kennis had genomen van de arrestatie van de dissident Alexander I. Ginsburg. Het lastigvallen, waar dan ook, van individuen die de principes van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens proberen na te volgen of zich inzetten voor de verwerkelijking van het Akkoord van Helsinki, is een zaak die het Amerikaanse volk na aan het hart ligt, aldus de verklaring.

De woordvoerder liet verder weten dat Carter bereid was Wladimir Boekowski, die in dec. 1976 uitgewisseld werd tegen de Chileense communist Corvalan (pag. 238 e.v.) te ontvangen, als deze daarom verzocht.

Op 3 maart ontving Carter Boekowski voor een gesprek van 10 minuten in het Witte Huis. Daarvoor had Boekowski een onderhoud met vice-president Mondale. Volgens een mededeling van Mondales perssecretaris had Carter Boekowski ervan verzekerd dat het Amerikaanse engagement voor de mensenrechten duurzaam is. „Ik heb niet het voornemen hierover in mijn publieke stellingname weifelachtig te zijn", aldus de president.

Carter benadrukt betekenis mensenrechten in *Amerikaanse* buitenlandse politiek

De kwestie van de schending van de mensenrechten in de Sowjet-Unie kwam ook ter sprake op de eerste persconferentie die Carter op 8 febr. in Washington gaf. De president kondigde bij die gelegenheid aan dat hij ook in de toekomst voor de verdediging van de mensenrechten zou opkomen. Hij betreurde de arrestatie van de Russische dissident Ginsburg en de uitwijzing van de Amerikaanse correspondent uit Moskou (zie hierboven).

Carter zei de Sowjetrussische partijleider Brezjnew te hebben meegedeeld dat hij „zich het recht voorbehoudt om zich sterk en krachtig uit te spreken, telkens als de mensenrechten worden bedreigd (niet in elk geval, maar wanneer ik denk dat het nuttig is)". Carter benadrukte dat dit opkomen voor de mensenrechten van Sowjet-dissidenten niet als een propagandaaanval op de Sowjet-Unie moet worden beschouwd. De president hoopte dat de Snwjet-leiders begrip konden opbrengen voor de diepe bezorgdheid van het Amerikaanse volk over de kwestie van de mensenrechten.
Carter zei het door Ford en Kissinger gehuldigde standpunt te verwerpen dat openlijke kritiek leveren op schending van de mensenrechten in de Sowjet-Unie een nadelige invloed heeft op kwesties als de strategische bewapening.

Op de persconferentie sprak Carter ook over andere zaken.
Zo deed hij een beroep op Moskou om snel in te stemmen met een tweede overeenkomst over de strategische bewapening (SALT-2) op basis van de voorlopige afspraak die Ford en Brezjnew in 1974 in Wladiwostok hebben gemaakt (pag. 771/3-'74).
Hij was bereid dan ook in te stemmen met een akkoord dat geen regeling treft voor de Amerikaanse cruise-raketten en de Russische Backfire-bommenwerpers die in de limieten van 1974 niet waren opgenomen (de VS en de Sowjet-Unie zouden dan niet meer dan 2400 intercontinentale raketten en dito bommenwerpers mogen hebben).
De SS-20 is geen intercontinentale raket, maar een mobiele, op West-Europa gerichte raket. Volgens Carter stellen de Russen die zo op dat ze moeilijk te ontdekken zijn, en worden ze voorzien met meervoudige, onafhankelijk van elkaar te richten koppen. „Als zij daarmee doorgaan, zet het ons onder druk om soortgelijke raketten te ontwikkelen."
Volgens de president is de Amerikaanse kernstrijdmacht superieur aan die van de Russen. Tegelijkertijd sprak hij de wens uit dat zowel Amerika als de Sowjet-Unie initiatieven voor een geleidelijke ontwapening zullen nemen.
Beide supermogendheden moeten naar

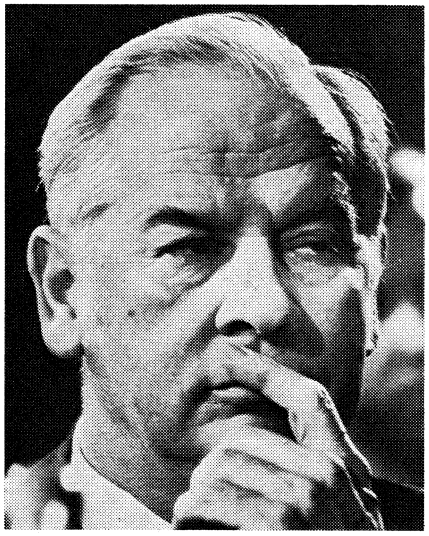

De Amerikaanse SALT-onderhandelaar Paul Warnke.

wederzijdse vermindering van globale afhankelijkhein van kernwapens stieven Carter zei volledig achter de denkbeelden te staan van Paul Wainke de nieuw benoemde Amerikaanse onderhandelaar voor het SALT-overleg met Moskou
Warnke is voorstander van een Amerikaans beleid van zelfbeperking op nucleair gebied Amerika heeft een boorsprong op de Sowjet-Unie op het gebied van de nucleaire technologie en atoomkoppen en Washington kan zich daarom volgens Warnke veroorloven om Moskou tot een beleid van wederzijdse beperking in de kernbewapening te bewegen
Op zijn persconferentie weidde president Carter uit over de niicleaire krachtsverhoudingen tussen berde supermogendheden Carter gaf toe dat de Russen raketttn hebben ontwikkeld niet groter werpgewicht en zwaardere atoomkoppen Maar de Amerikanen hebben volgens de presidcnt meer atoomkoppen, en hun raketten hebben een veel grotere graad van precisie Samenvattend meenae de Amerikaanse president dat de twee landen „ongeveer van gelijke kracht" zijn, waar het de vernietigingskracht van hun kernwapenarsenaal betreft Elk van de twee supermogendheden kan in een nucleaire oorlog „een belangrijk deel van het gronogebied van de andere natie vernietigen" Volgens Carter zou zo'n uitwisseling van nucleaire aanvallen elk land op een 50 a 100 mln doden komen te staan
De president zei voorts dat hij spoedig bekend zou maken of hij de voorgenomen verkoop van de controversiele schokbommen aan Israël wel of niet wil goedkeuren Carter zei dat hij de ministeries van buiteiilandse zaken en defensie had gerraagd de politieke en economische gevolgen van de verkoop te onderzoeken In de verkiezingscampagne van 1976 heeft de zaak een rol gespeeld, omdat Carter de regering-Ford ervan beschuldigd had Israël te weinig militaire hulp te verschaffen Ford had toen zonder veel overleg besloten tot de verkoop van vier hoogontwikkelde wapensystemen, waaronder de schokbominen en de Lance-raketten Carter is een voorstander van vermindering van de Amerikaanse wapenverkopen aan het buitenland

State Department stelt besnoeiing in hulpprogramma's voor bij schending *mensenrechten*

Minister van buitenlandse zaken Vance deelde op 24 febr. tegenover een Senaatscommissie mee dat de regering besloten had de hulpprogramma's aan Ethiopië, Argentinië en Uruguay te besnoeien, omdat in die landen de mensenrechten worden geschonden.
Voornamelijk uit veiligheidsoverwegingen had de regering besloten de hulp aan Zuid-Korea en andere strategisch belangrijke landen niet te beknotten, hoewel ook t.a.v. deze landen bezorgdheid bestaat over de schending van de mensenrechten.
Het probleem van het afwegen van de buitenlandse hulp tegenover de mensenrechten is een zeer zware opgave en moest van geval tot geval worden bekeken; daarbij lopen de VS het gevaar huichelachtig te lijken, wanneer zij de hulp aan een bevriende natie beknotten, die zij tegenover een andere handhaven, hoewel in beide gevallen de mensenrechten worden geschonden. aldus Vance.

De New York Times merkte in een commentaar op dat het de eerste maal was dat openlijk besnoeiingen in de buitenlandse hulp werden aangebracht wegens schending der mensenrechten in andere staten. Het ging hierbij echter om geringe bedragen, zodat aan de bekendmaking eerder symbolische waarde moest worden toegekend. De bekendmaking was evenwel in overeenstemming met de mededeling van Carter van 23 febr. dat de VS hun bezorgdheid over de kwestie van de mensenrechten niet, alleen tot de Sowjet-Unie en andere communistische landen zouden beperken.
De Argentijnse en Uruguese regering reageerden op 1 maart op het Amerikaanse initiatief.
Het Argentijnse ministerie gaf een verklaring uit waarin stond dat Amerika zich met de interne aangelegenheden van Argentinië had bemoeid op een wijze die onwetendheid over de werkelijke situatie verraadde. De Argentijnse minister van defensie, brigade-generaal José Maria Klix, zei op 1 maart in een memorandum aan minister van buitenlandse zaken, Cesar Guzzetti, dat de strijdkrachten hadden besloten geen Amerikaanse militaire hulp voor het Amerikaanse fiscale jaar 1978 te aanvaarden.
Het Uruguese ministerie van buitenlandse zaken kondigde op 1 maart aan dat de regering had besloten alle soorten economische hulp van de Verenigde Staten af te slaan. Het Uruguese leger maakte bekend geen prijs meer te stellen op Amerikaanse militaire hulp.

Rapport State Department *over* schending *mensenrechten* in 82 landen

Op 12 maart maakte de subcommissie voor buitenlandse hulp van de Senaat een rapport van het State Department openbaar dat een maand eerder was samengesteld. Daarin staat o.a. dat zich schendingen van de mensenrechten voordoen in de overgrote meerderheid van de 82 landen die militaire hulp van de VS ontvangen. De landen in West-Europa vormden een uitzondering op deze regel.
Een wet die in 1976, ondanks verzet van de regering, werd aangenomen, stelt een jaarlijkse studie over de mensenrechten verplicht. Het State Department had om uitstel van de publikatie van de studie gevraagd, zodat eerst alle landen die Amerikaanse militaire hulp ontvangen van de inhoud ervan op de hoogte gesteld konden worden.

Het Congres had de opdracht tot opstelling van het rapport gegeven met de argumentatie dat het immoreel voor de VS is om militaire steun te verlenen aan de regeringen die voortdurend de internationaal erkende mensenrechten schenden. De regering-Ford verklaarde zich in 1976 tegen dit initiatief, omdat zij vreesde dat het openlijk signaleren van schendingen van de mensenrechten tot onnodige complicaties in de betrekkingen tussen de VS en een groot aantal landen zou kunnen leiden.
De studie van het State Department over de situatie van de mensenrechten in de 82 landen is in veel gematigder termen gesteld dan de rapporten die bijvoorbeeld Amnesty International over desbetreffende schendingen heeft gepubliceerd. Dat geldt met name voor de beoordeling door het State Department van de situatie in Brazilië. Senator Humphrey, voorzitter van de Senaatscommissie die het rapport publiceerde, zei dat „het rapport over Brazilië niet zo slecht is". Zo betoogt het rapport dat „gevallen van arbitraire arrestaties en detentie zich in Brazilië hebben voorgedaan". en dat „objectieve verhoren door onpartijdige rechtbanken niet voortdurend voor politieke gevangenen beschikbaar zijn". Maar nergens staat in het rapport van het State Department dat de mensenrechten in Brazilië constant worden geschonden.

Carter *in Algemene Vergadering* VN over mensenrechten

President Carter sprak op 18 maart de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in New York toe, waarbij hij een krachtig pleidooi hield voor de bescherming van de mensenrechten in de gehele wereld. Alle ondertekenaars van het VN-charter hebben volgens Carter zichzelf verplicht om de essentiële mensenrechten in acht te nemen.
De Amerikaanse president zei: „Geen lid van de VN kan dus beweren dat een slechte behandeling van zijn burgers alleen zijn eigen land aangaat. En tegelijk kan geen lid van de Verenigde Naties zijn verantwoordelijkheden ontduiken om zijn mening te geven als martelingen of ongerechtigde beroving van vrijheid zich in welk land ter wereld ook voordoet."
Carters rede werd slechts tweemaal door applaus onderbroken. De president voorspelde dat de universele roep om mensenrechten steeds luider zal worden. De verplichtingen die voortspruiten uit het charter van de VN, uit de Universele Verklaring van de mensenrechten van de Verenigde Naties en uit de Helsinki-akkoorden moeten volgens de president even ernstig worden genomen als internationale overeenkomsten op commercieel of bewapeningsgebied.
Tegelijk betoogde de Amerikaanse president dat zijn beleid inzake de mensenrechten niet ten koste moet gaan van zijn streven om zo spoedig mogelijk een overeenkomst over beperking van de strategische kernbewapening (SALT) met de Sowjet-Unie te sluiten.
President Carter onderstreepte in New York dat Amerika historische rechten heeft om op de respectering van de mensenrechten in de wereld

De Amerikaanse president Carter tijdens zijn eerste optreden voor het forum van de Verenigde Naties. Rechts onder minister van buitenlandse zaken Vance.

aan te dringen. Hij gaf toe dat de situatie in zijn eigen land op mensenrechtengebied niet altijd rooskleurig is geweest. Maar de Amerikaanse regering is vastbesloten om de tekortkomingen op dit gebied zo snel mogelijk op te heffen.
Carter kondigde aan dat hij het Congres onder andere de ondertekening zal voorstellen van het verdrag inzake de genocide en het verdrag voor de beëindiging van alle vormen van rassendiscriminatie.

In zijn rede voor de Algemene Vergadering ging Carter nog op twee andere onderwerpen in: de vermindering van de bewapeningsrace, en het inruimen van een grotere plaats voor de ontwikkelingslanden in de wereldeconomie. De president wees erop dat de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie thans vijfmaal zoveel atoomkoppen bezitten als acht jaar geleden. Carter wil daarom de SALT-besprekingen zo spoedig mogelijk tot een goed einde brengen. De president zei voorstander te zijn van een strikte controle op — en zelfs een blokkering van — nieuwe wapensystemen.
Tenslotte sprak de Amerikaanse president verzoenende woorden tot de Derde Wereld, Met name staan de ver. Staten volgens Carter niet langer afwijzend tegenover de oprichting van een gemeenschappelijk grondstoffenfonds.

Minister Vance beperkt betekenis mensenrechten in buitenlandse politiek

Minister Vance hield op 30 april een redevoering voor de University of Georgia in Athens over de Amerikaanse buitenlandse politiek. Daarin zei hij o.a. dat de VS, alvorens kritiek te leveren op schendingen van mensenrechten in het buitenland, zich moeten afvragen of die kritiek de zaken niet nog erger zal maken.
De toespraak was door het State Department aangekondigd als de eerste systematische verwoording van de regering-Carter van haar benadering van de rechten van de mens.
Vance verzekerde, dat de VS niet automatisch de regeringen zullen straffen, die handelen in strijd met de door president Carter gestelde normen van vrijheid. „Wij zijn vastbesloten te handelen. De beschikbare middelen variëren van rustige diplomatie en openbare uitspraken tot het onthouden van steun. Maar wij moeten realistisch zijn. Ons land kan zijn doelen slechts bereiken, indien hetgeen wij doen, aanpassen aan het geval in kwestie."
..Er moet eerst een reeks vragen beantwoord worden voordat enige actie kan worden ondernomen. Enkele hiervan zijn: Wat is de aard van het geval? Zal onze actie nuttig zijn voor het bevorderen van de zaak van de mensenrechten in het algemeen? Zal zij werkelijk een gunstige invloed hebben op de desbetreffende specifieke omstandigheden of zal zij wellicht de zaak verergeren?"
„Indien wij de hulp aan een regering, die de politieke rechten van haar burgers schendt, verminderen, riskeren wij dan niet dat daardoor de hongerigen en armen worden gestraft, die geen verantwoordelijkheid dragen voor het wanbeleid van hun regering."
De Amerikaanse minister zei ook, dat het mensenrechtenbeleid behalve vrijheid van denken en godsdienst ook voorzieningen omvat van vitale behoeften als voeding, onderdak, gezondheidszorg en onderwijs (IHT, NZZ, *USIS, Le Monde, NRC/H'blad)*

CARTER NOEMT 5 PRINCIPES VOOR NIEUWE BUITENLANDSE POLITIEK

Ter gelegenheid van de aanvaarding van een eredoctoraat van dc Notre Dame-universiteit in Indiana hield president Carter op 22 mei een redevoering waarin hij de „nieuwe" Amerikaanse buitenlandse politiek uiteenzette. Hij kondigde daarin o.a. het einde van de koude oorlog aan en pleitte voor een herzien internationaal stelsel dat een bredere basis van landen aanspreekt. In zijn pleidooi voor een nieuwe wereldorde gaf Carter geen concrete voorstellen.
Volgens Carter was een nieuwe Amerikaanse buitenlandse politiek nodig geworden door de veranderingen in het internationale stelsel. Het na de Tweede Wereldoorlog ontstane systeem van Westerse allianties onder leiding van Amerika is door ingrijpende veranderingen in de wereld verouderd geraakt. Carter formuleerde de nieuwe Amerikaanse politiek als ,,een beleid dat in zijn waarden" op een constant fatsoen en in zijn historische visie op optimisme is gebaseerd.
Na de Tweede Wereldoorlog was de Amerikaanse buitenlandse politiek op twee beginselen gestoeld: het in toom houden van de Sowjet-Unie en het opbouwen van een exclusieve alliantie aan beide zijden van de Atlantische Oceaan. Maar, zo vervolgde Carter, de globale stabiliteit kan niet langer worden gegarandeerd door een buitenlands beleid dat volledig op het exclusieve gezelschap van de industriële naties is gegrondvest.
De president pleitte voor een verbreding van de Amerikaanse buitenlandse politiek, die ,,de dorst naar sociale rechtvaardigheid in een politiek wakker gehouden wereld" moet lessen.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HERSTEL VOOR JAPANSE REGERINGSPARTIJ

In Japan hebben de regerende liberaal-democraten (LDP), die bij de Lagerhuisverkiezingen van 5 dec. 1976 een fors verlies leden (pag. 809/1-1976 en hieronder), bij de verkiezingen voor de helft van het Hogerhuis op 10 juli zich tegen de voorspellingen in weten te handhaven. Met hun 63 zetels plus de zetels van drie onafhankelijken beschikken zij nu over 127 van de 252 Hogerhuiszetels.

Weliswaar verwierven zij in de 47 plaatselijke kiesdistricten slechts 39,5% van de stemmen en in het nationale kiesdistrict, waar iedereen een tweede stern heeft, slechts 35,8%, toch wordt het resultaat beschouwd als een succesvolle ommekeer in een ontwikkeling die leek op een onvermijdelijke achteruitgang. Het onverwacht gunstige resultaat voor de liberaal-democraten werd in perscommentaren in hoofdzaak aan twee factoren toegeschreven: 1) zij waren veel beter georganiseerd dan hun tegenstanders; en 2) de desolate toestand van de linkse partijen (*The* Economist 16-17; *NZZ* 15-7).

Hieronder volgt een overzicht van de voornaamste ontwikkelingen in de Japanse binnenlandse politiek sinds 5 dec. 1976.

Premier Fukuda met echtgenote bij de stembus.

Lagerhuisverkiezingen

Aan de verkiezingen van 5 dec. 1976 werd deelgenomen door 899 kandidaten voor 511 Lagerhuiszetels (20 meer dan in 1972). De LDP, die twee gescheiden verkiezingscampagnes voerde vanuit twee hoofdkwartieren, kwam met in totaal 320 kandidaten. Pas nadat prognoses op 30 nov. een mogelijk verlies van de absolute meerderheid voor de LDP voorspelden, werd tot eenheid opgeroepen en verschenen Miki en Fukuda op 3 dec. voor het eerst op hetzelfde platform.

Hiertegenover stonden vier oude, onderling weinig samenwerkende oppositiepartijen: socialisten (JSP), communisten (JCP), Komeito en sociaal-democraten (DSP); voorts de Nieuwe Liberale Club en talrijke onafhankelijken. Over de onderlinge relatie van de oude partijen schreef *NRC/H'blad* (4-12) o.m.:

„De tweede partij, de socialistische (JSP), is ook diep verdeeld. Zijn grote interne dispuut gaat over de vraag of de JSP met de communisten (JCP) of de Komeito en sociaal-democratische partijen (DSP) in zee zou moeten gaan voor een coalitie. De gematigde DSP en Komeito zijn altijd sterk gekant geweest tegen ieder voorstel om met de JCP samen te werken.

De uitspraken van de partijleiders zijn er de laatste tijd opmerkelijk realistischer op geworden. Voor de eerste maal heeft de JSP openlijk gewaagd bereid te zijn om eventueel samen te gaan met conservatieve groepen. De voorzitter van de Komeito heeft samenwerking beloofd om de socialistische voorzitter, Tomomi Narita, tot premier benoemd te krijgen. (. . .)

Leiders van de DSP, de JSP en Komeito hebben zich al enige tijd geleden (begin juli 1976) verenigd in een club voor politiek onderzoek: de „Vereniging voor het denken over een nieuw Japan". In tegenstelling tot andere pogingen om oppositionele krachten te combineren wordt dit initiatief zeer ernstig genomen. De vicevoorzitter van de DSP, Ryosaku Sasaki, heeft gezegd, dat deze vereniging na de verkiezingen een politieke organisatie zal worden.

Het zou de kiem kunnen zijn voor een hervormingsgezinde coalitie, die in de toekomst met de LDP, of wat daarvan overblijft, werkelijk om de macht kan concurreren." (. . .)

Bij een opkomst van 73,45% (71,76 in 1972) was de uitslag van de verkiezingen in percentage stemmen als volgt: LDP 41,78% (46,85 in '72), JSP 20,69 (21,90), Komeito 10,91 (8,46), DSP 6,28 (6,98), JCP 10,38 (10,49), Nieuwe Liberale Club 4,18, onafhankelijken 5,70 (5,05) en andere 0,08 (0,27).

De zetelverdeling werd:

	5 dec. 1976	nov. 1976	1972
LDP	249	265	**271**
JSP	123	112	**118**
JCP	**17**	39	**38**
Komeito	55	**30**	**29**
DSP	**29**	**19**	**19**
Nw Lib. Club	**17**	5	—
Onafh.	21	4	**16**
Vacant	*0*	17	**0**
	511	**491**	**491**

Gekozen ook werden de wegens de Lockheed-affaire aangeklaagde onafhankelijke kandidaten Tanaka en Hashimoto, terwijl de minister van justitie Osamu Inaba slechts met een meerderheid van 93 stemmen zijn zetel verwierf.

Verslagen werden drie ministers (voor het eerst in bijna *20* jaar): Buichi Oishi (land- en bosbouw), Masao Maeda (dir.-generaal bureau wetenschap en technologie) en Kimigoshi Amano (binnenlandse zaken enz.). Ook de leider van de „rechtervleugel" van de JSP, Saburo Eda, leed een nederlaag.

Op 6 dec. kreeg de LDP de steun van 8 onafhankelijken in het Lagerhuis, welk voorbeeld op 13 dec. door 3 onafhankelijken werd gevolgd. zodat de LDP toen over de steun van *260* van de 511 afgevaardigden beschikte

***Miki** vervangen* door *Fukuda*

Premier en LDP-voorzitter Takeo Miki, wiens factie in het Lagerhuis slechts 32 zetels kreeg, stelde op 17 dec. 1976 zijn kabinet en het LDP-bestuur formeel op de hoogte van zijn voornemen af te treden. Tegelijk diende hij voorstellen in bij het partijbestuur om tot een meer democratische methode te komen bij het verkiezen van de partijvoorzitter.

Op 23 dec. 1976 koos de LDP-parlementsfractie bij acclamatie de 71-jarige Takeo Fukuda, voormalig vice-premier en leider van een 51 man sterke factie, tot partijvoorzitter en daarmee automatisch tot premier, dit in overeenstemming met de reeds in oktober 1976 door de anti-Miki-groep genomen beslissing (pag. 813/2-'76).

Ook werden de andere LDP-functionarissen gekozen: Masayoshi Ohira (65, leider van een 38 man sterke factie) tot secretaris-generaal; Masumi Esaki (61, lid van de 42 man sterke Tanaka-factie), tot voorzitter van de uitvoerende raad; en Toshio Komoto (65, Miki-factie) tot voorzitter van de politieke commissie; zij vervingen resp. Tsuneo Uchida, Raizo Matsuno en Yoshio Sakurauchi.

Op 24 dec. 1976 werd Fukuda in een plenaire zitting van beide Huizen van het parlement formeel tot pre-

Weekblad 46ste jaargang No. 2392, pag. 28951-28966

De afgetreden premier Takeo Miki.

mier gekozen. Hij verwierf 256 van de 508 uitgebrachte Lagerhuisstemmen en 125 van de 246 uitgebrachte Hogerhuisstemmen, d.w.z. in beide gevallen kreeg hij één stem meer dan de vereiste absolute meerderheid. De JSP-leider Tomoti Narita verwierf in het Lagerhuis 122 stemmen.

Nieuw kabinet

Nadat Miki's kabinet op 24 dec. formeel was afgetreden, maakte Fukuda nog dezelfde dag de samenstelling van zijn kabinet bekend. Als enige lid van Miki's kabinet kreeg Hirohide Ishida daarin een plaats. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Takeo Fukuda; justitie - Hajime Fukuda: buitenlandse zaken - Iichiro Hatoyama (zoon van de vroegere premier Ichiro Hatoyama uit 1955-1956); financiën - Hideo Bo; onderwijs - Toshiki Taifu; gezondheid en sociale zaken - Michio Watanabe; land- en bosbouw - Zenko Suzuki; internationale handel en industrie - Tatsuo Tanaka; transport - Hajime Tamura; PTT - Jushiro Komiyama; arbeid - Hirohide Ishida; bouwnijverheid - Shiro Hasegawa; binnenlandse zaken, tevens voorzitter nationale commissie openbare veiligheid en directeur-generaal bureau voor ontwikkeling van Hokkaido - Heiji Ogawa.

Staatsministers: Chef kabinetssecretariaat - Sunao Sonoda; directeur-generaal kabinet premier en bureau ontwikkeling Okinawa - Masaaki Fujita; directeur-generaal bureau overheidsbestuur - Eiichi Nishimura; directeur-generaal defensiebureau - Asao Mihara; directeur-generaal bureau economische planning - Tadashi Kuranari; directeur-generaal bureau wetenschap en technologie en voorzitter commissie atoomenergie - Sosuke Uno; directeur-generaal milieubureau - Shintaro Ishihara; directeur-generaal nationaal landbureau - Kichiro Tazawa.

De 20 ministers - en staatsministersposten werden over de diverse facties als volgt verdeeld: Ohira 4, Fukuda 3 (excl. premier), Tanaka 3, Nakasone 3, Miki 2, Etsusaburo Shiina 1, Mikio Mizuta 1; één post werd aan een andere kleine factie gegeven en de resterende twee posten gingen naar personen zonder factiebinding. De medestanders van Fukuda waren Hideo Bo, Tatsuo Tanaka en Sunao Sonoda.

In het nieuwe Lagerhuis werd Shigeru Hori (LDP) tot voorzitter gekozen en Shoichi Miyake (JSP) tot vice-voorzitter, waarmee deze laatste post voor het eerst in 15 jaar in handen van de oppositie kwam.

Ontbinding LDP-facties

Op 16 maart werd de voorheen door ex-premier Kakuei Tanaka geleide LDP-factie formeel ontbonden. Tevoren hadden de facties van Fukuda en Ohira zichzelf reeds ontbonden. Een vierde grote factie, die van Nakasone, was met dit proces bezig en zou zich hervormen tot een ,,politieke en wetenschappelijke studiegroep, zowel voor academici en zakenlieden als parlementsleden". Een woordvoerder van de Miki-factie verklaarde dat er voor deze geen reden bestond om zich te ontbinden ,,omdat zij niet een gewone factie was zoals de andere"; haar enige doel was politiek onderzoek en discussie. Volgens de *NZZ* (16-3) was Fukuda tot deze factieontbinding overgegaan om het image van de regeringspartij te verbeteren en scheen de maatregel, waartoe hij ook andere factieleiders had overgehaald, slechts van tactische aard. Er zou volgens de *NZZ* weinig veranderen aan het organisatorische grondbeginsel van de Japanse politiek, het factionalisme, dat geenszins tot de regerende liberaal-democraten is beperkt.

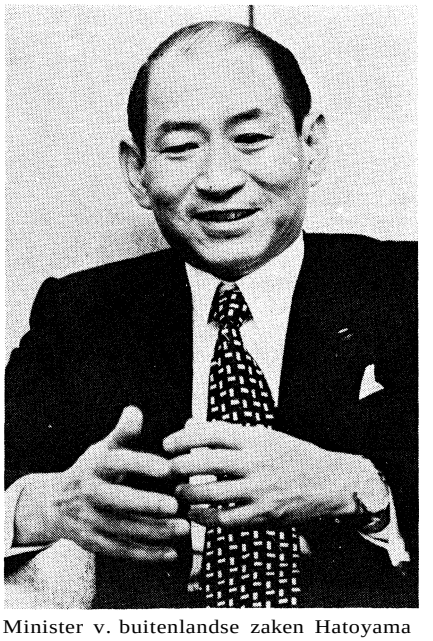

Minister v. buitenlandse zaken Hatoyama

Scheuring JSP. Vorming SBL

De Japanse Socialistische Partij (JSP), die in 1959 haar ~rechtervleugel onder Suehiro Nishio verloor (de huidige sociaal-democraten), maakte in maart een nieuwe scheuring mee, toen de vroegere vice-voorzitter en leider van de ,,rechtervleugel", de 69-jarige Saburo Eda, op 26 maart bekendmaakte dat hij uit de JSP trad. Tijdens het voorgaande JSP-congres ia februari was scherpe kritiek op Eda geuit en was de macht in de partij nog meer in handen van de marxistische links-radicale vleugel geraakt o.l.v. Kozo Sasaki en Sakisaka. De kritiek van Eda richtte zich vooral tegen zijn streven om een sociaal-democratische centrumpartij te vormen met de Komeito en de sociaal-democraten. Daartoe had hij in juli met de secretarissen-generaal van die partijen, Yano en Ryosaku Sasaki, de ,,Vereniging tot bestudering van een nieuw Japan" (Atarashii Nippon o Kangaeru Kai) gevormd, die als embryo van een nieuwe centrumpartij werd beschouwd. De linksradicalen wilden echter een ,,coalitie van progressieve krachten" incl. de communisten. De confrontatie op het congres leidde ertoe dat Eda niet als vice-voorzitter herkozen werd. Na zijn uittreden vormde Eda de Socialistische Burgerliga (SBL). Hij wilde bij de Hogerhuisverkiezingen een zetel verwerven, maar overleed voordien op 26 mei. Zijn 36-jarige zoon, Satsuki Eda, volgde hem als partijleider op.

Hogerhuisverkiezingen

Aan de Hogerhuisverkiezingen werd o.a. door nog twee nieuwe partijen deelgenomen: 1) de door 100 ,,progressieve" linkse intellectuelen gevormde Progressieve Liberale Liga (PLL) en 2) de vrouwenbevrijdingsliga Chupiren.

De samenstelling van het Hogerhuis na de verkiezingen werd als volgt (tussen haakjes de toestand voordien): LDP 124 (126), JSP 56 (61), Komeito 28 (24), communisten 16 (20), sociaal-democraten 11 (10), Nieuwe Liberale Club 4 (1), PLL 1 (0), SBL 1 (0), minderheidsgroepen 1 (0), onafhankelijken 9 (7), vacant 1 (0).

Het verlies van de JSP leidde ertoe dat voorzitter Tomomi Narita en secretaris-generaal Masashi Ishibashi, op 13 juli hun aftreden bekendmaakten. (*NZZ, NRC/H'blad,* Le *Monde)*

(Vor. ber. pag. 809 e.v.-1976)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

STRATEGISCH OVERZICHT IISS

Wet Internationale Instituut voor Strategische Studies in Londen heeft op 29 april van dit jaar zijn Strategic Survey 1976 gepubliceerd, Het IISS geeft elk jaar een dergelijk overzicht uit, waarin het de militaire krachtsverhoudingen in de wereld analyseert. Op pag. 54/1 e.v. staat de samenvatting van het strategische overzicht. dat in juni 1976 gepubliceerd is: dat was de Strategic Survey 1975, en niet, zoals abusievelijk aangegeven, het overzicht over 1976.

De voornaamste conclusie van het overzicht-1976 is, dat het de belangrijkste zorg voor de regeringen van de Westelijke landen is, hoe de vrede in de toekomst, met een ambitieuze en militair sterker wordende Sowjet-Unie kan worden gehandhaafd.

Een groot deel van het overzicht-1976 is gewijd aan de Oost-West-verhoudingen. Het IISS stelt, dat ondanks alle debatten over de militaire verhoudingen, die het afgelopen jaar gevoerd zijn (zie ook pag. 431/1 e.v. en 439/1 e.v.-1977), niet is te zeggen, welke supermogendheid nu sterker is, omdat er te veel onzekere factoren zijn.

Maar wel duidelijk is, dat de Sowjet-Unie haar strijdkrachten op elk gebied sneller heeft uitgebreid en gemoderniseerd dan de Westelijke landen. Er is echter, zo stelt het instituut, geen sprake van een dramatische of avontuurlijke verhoging van de militaire inspanning. De Sowjet-Unie besteedt al vele jaren een hoog percentage van haar Bruto Nationale Produkt (11 tot 13%. alleen overtroffen door Iran en de in conflict zijnde staten van het Midden-Oosten) aan bewapening.

De militaire programma's zijn vele jaren op hetzelfde hoge peil gebleven en zijn niet verminderd onder invloed van de betere verhoudingen tussen Oost en West in de jaren zeventig. Hieruit zou men concluderen, aldus het instituut, dat de Sowjet-Unie simpelweg streeft naar een totale militaire superioriteit. De Strategic Survey geeft echter een complexer aantal redenen van militaire en politieke aard.

De voornaamste daarvan is, dat de Sowjet-Unie geen andere instrumenten heeft om haar positie als supermogendheid in de wereld te effectueren. Het land kan economisch niet concurreren, is ideologisch in toenemende mate geïsoleerd en voert een repressieve culturele politiek.

.,Behalve militaire kracht en militaire steun, bezit de Sowjet-Unie weinig instrumenten waarmee invloed kan worden uitgeoefend. De ontwikkelingshulp die de Sowjet-Unie aan haar bondgenoten in 1975 heeft verstrekt, was maas de helft van die van West-Duitsland. De Sowjets waren bovendien opvallend duidelijk afwezig bij de Noord-Zuid-dialoog tussen geïndustrialiseerde en de ontwikkelingslanden in Parijs. Zij speelden wel een rol bij de UNCTAD-coriferentie in Nairobi in juni, maar dan een negatieve.

Zij konden vertragen en obstructie plegen, maar hun invloed ging niet zover dat zij initiatieven konden nemen. En tegelijkertijd was de Sowjet-Unie afhankelijk van derden voor het binnenlandse consumptiepeil. Ondanks de record-graanoogst van 230 mln ton, vergeleken met 140 mln ton in 1975, bleef het land afhankelijk van de Noordamerikaanse boeren voor een geregelde graanvoorziening.

Evenzeer bleven de Russen steunen op de Westerse bankiers voor kredieten; de totale schuld van de Sowjet-Unie en de Comeconlanden liep tegen de 100 miljard gulden, en de rentebetaling liep op tot tussen 15 en 20 procent van de binnenkomende deviezen. Als het kenmerk van een supermogendheid is dat hij zelf de omstandigheden kan creëren waarin hij zijn belangen wil nastreven. dan behoorde de Sowjet-Unie in 1975 niet in die categorie."

Het land had de status van een mondiale militaire macht verkregen, maar zijn invloed in de wereld — behalve in Oost-Europa en enkele uitzonderingen daarbuiten — steunde overwegend op militaire macht en op niets anders. Daarnaast is volgens het instituut belangrijk dat het een eeuwenoude Russische traditie is om in een vijandige wereld te vertrouwen op grote legers — hoe meer hoe beter: safety in nutnbers.

Het feit dat de Sowjet-Unie alleen de militaire kracht heeft om internationaal invloed uit te oefenen, is volgens het instituut riskant. De consequentie is bijvoorbeeld dat de Sowjet-Unie daardoor groot is in de perioden waarin er veel vraag is naar wapens uit dat land. Die situaties doen zich normaliter voor, wanneer politieke oplossingen hebben gefaald of dreigen te falen, en dus explosief zijn met de kans op conflict tussen de grote mogendheden,

Een ander gevolg is dat een afspraak over vermindering van de bewapening met de Verenigde Staten op zichzelf niet aantrekkelijk is voor de Sowjets, omdat de beide landen militair zwakker worden, maar de Sowjet-Unie bovendien aan politieke kracht verliest door een dergelijke afspraak. Het instituut is van mening dat het Westen in deze situatie een militaire balans moet handhaven in elk gebied dat essentieel is voor de Westerse veiligheid. Daarnaast moet de Sowjet-Unie worden duidelijk gemaakt dat het verstoren van de militaire balans contra-produktief kan zijn voor haar politiek doeleinden.

En ten derde zal het Westen, om de fixatie van de Sowjets op militaire kracht te doorbreken, gelegenheid moeten geven om zijn politieke belangen te bevorderen zonder militaire kracht toe te passen.

Dit betekent een keuze tussen een politiek van korte of van lange termijn. Op korte termijn is het aantrekkelijk om de Sowjets bijv. in Afrika en in het Midden-Oosten op een afstand te houden tijdens het zoeken naar politieke oplossingen. Aan de andere kant is het voor het Westen op lange termijn niet voordelig om de militaire kracht van Moskou in de Derde Wereld te zien toenemen. Daarom moet, volgens het instituut, ondanks de risico's van misbruik Moskou toch worden betrokken bij het regelen van de wereldhuishouding.

De Strategic Survey constateert dat het optreden van president Carter en zijn iets te enthousiaste ploeg onrust en irritatie hebben gewekt in de wereld — ook bij Westerse landen. Het instituut verwijt de president en zijn assistenten dat zij ten dele verouderde ideeën hebben uitgedragen — zoals over de wapencontrole — terwijl in de praktijk al is gebleken dat de SALT-afspraken de wapenwedloop niet hebben geremd en dat het controlesysteem geen uitzicht biedt op een oplossing. Het instituut staat overigens in het algemeen gereserveerd tegenover de kansen om tot effectieve afspraken te komen over de atoombewapening, gezien de snelle technologische ontwikkeling.

Werkelijk grote beperkingen leiden in deze visie tot een verzwakking van de wederzijdse afschrikwekkende– kracht, kleine verminderingen zijn niet van betekenis en werken alleen kostenbesparend

Carter is volgens de Strategic Survey ook weinig consequent geweest in zijn verdediging van de mensenrechten (pag. 446/1 e.v.-1977). Bijv.: de aankondiging van vice-president Mondale dat de Verenigde Staten hun landstrijdkrachten geleidelijk zullen terugtrekken uit Korea, had een perfecte hefboom kunnen zijn voor het onderhandelen over het terreurregime van president Park.

En in plaats van het beleid van premier Vorster van Zuid-Afrika zo openlijk af te keuren, had een beperkte mate van steun Zuid-Afrika er wellicht toe kunnen brengen om Smith in Rhodesië op een beslissende manier onder druk te zetten.

Het instituut concludeert hieruit dat het onderwerp van de mensenrechten nog niet is geïntegreerd in de Amerikaanse buitenlandse politiek. Maar, zo wordt gesuggereerd, de „leerperiode" van president Carter is nu wel ongeveer voorbij. Hij en zijn team hebben ontdekt, dat de wereld gecompliceerder is dan zij dachten.

De Strategic Survey verwacht overigens in de toekomst een toenemend aantal conflicten in Afrika, met groeiende Sowjet-invloed. Voorts zijn er nog beschouwingen over het Midden-Oosten, Azië, Europa en een afzonderlijk hoofdstuk over wapenbeheer en nucleaire proliferatie.

Jaal-boek SIPRI

Een tweede gezaghebbende instel-

ling op het gebied van het onderzoek naar internationale militaire krachtsverhoudingen is het in Zweden gevestigde Internationale instituut voor vredesonderzoek, SIPRI. Dit instituut publiceerde op 15 juni zijn jaarboek 1977 onder de titel „Wereldbewapening en -ontwapening".

Een van de belangrijkste conclusies van SIPRI is, dat een groot aantal landen. waaronder Derde-Wereldlanden, in staat is een goedkope tactische Cruise-raket, bewapend met nucleaire koppen, te produceren.

De Cruise-iaket is een door een straalmotor aangedreven vliegende bom (die dus geen ballistische baan volgt), en die door geminiaturiseerde navigatiemiddelen in staat is op lage hoogte vliegend zeer accuraat naar haar doel te vliegen.

Als landen die, naast de grote mogendheden, in staat zijn een dergelijk projectiel te produceren noemt SIPRI Argentinië, Brazilië, India, Israël en Taiwan. Landen, die in samenwerking met anderen in staat zouden zijn deze wapens te maken, zijn o.a. Egypte, Indonesië, Noord-Korea, Zuid-Korea en Japan. ,,Als de huidige trends zo doorgaan, zal de lijst snel groeien," aldus SIPRI.

Als een gevaa lijke ontwikkeling beschouwt SIPRI de verbetering van de accuratesse van wapensystemen. In het midden van de jaren tachtig zullen de strategische nucleaire raketten de mogelijkheid hebben om in een straal van 30 m van het doel neer te komen, na 13.000 km afgelegd te hebben; dat cijfer is nu nog 350 m.

De totale bewapeningsuitgaven in 1976 bedroegen volgens SIPRI 334 miljard dollar, waarbij de Derde-wereldlanden een toename van 10 procent voor hun rekening namen, terwijl de totale wereldgroei 3 procent was.

In totaal is de Derde Wereld verantwoordelijk voor 15 procent van de mondiale defensieuitgaven, terwijl dat 12 procent was in 1975 en 3,2 procent in 1955. Meer dan de helft van de uitgaven van de Derde Wereld wordt gedaan door landen in het Midden-Oosten, en er zijn nu net zoveel tanks en gevechtsvliegtuigen in het Midden-Oosten als in het NAVO-gebied in Europa.

De Verenigde Staten nemen 40 procent van de totale wapenexport voor hun rekening, de Sowjet-Unie ongeveer 20 procent en Engeland en Frankrijk ieder 8 procent.

In 1976 hebben 105 landen — waarvan 75 in de Derde Wereld — militaire uitrusting geïmporteerd.

Rond 1984 zullen waarschijnlijk 28 landen die nu nog niet over kernwapens beschikken, kernreactoren hebben die 30.000 kilo plutonium kunnen voortbrengen — genoeg om tien atoombommen van 20 kiloton te produceren (de grootte van die van 1945 op Nagasaki).

Eind 1976 waren 173 reactoren in 19 landen in staat 16.000 kilo plutonium per jaar te produceren, en 30 procent van die nucleaire capaciteit bevindt zich in landen die nog niet over nucleaire wapens beschikken.

Het SIPRI-verslag wordt door een groot pessimisme over de ontwikkelingen op militair gebied gekenmerkt. Er wordt o.m. in gezegd, dat er in het afgelopen jaar geen reële vooruitgang in de richting van een verlangzaming van de nucleaire wapenwedloop gemaakt is. Daardoor wordt de waarschijnlijkheid van een algemene atoomoorlog groter.

Het instituut heeft berekend, dat de VS 2 124 strategische dragers van kernwapens bezitten, die 8 500 atoomkoppen onafhankelijk van elkaar naar verschillende doelen kunnen brengen

De SU bezit, zo schat SIPRI, 2404 dragers van kernwapens en 4 000 atoomkoppen

(Reuter AP NRC/H'blad FAZ)

(Vor ber pag 54/1 e v - 1977)

MCNAMARA STELT INSTELLING COMMISSIE VOORAANSTAANDE PERSOONLIJKHEDEN VOOR, VOOR ANALYSE VAN PROBLEMEN TUSSEN RIJKE EN ARME LANDEN; SUGGEREERT WILLY BRANDT ALS VOORZITTER

De president van de Wereldbank, Robert McNamara, heeft op 14 jan. het voorstel gedaan een commissie van hooggeplaatste persoonlijkheden in het leven te roepen, die zich zou dienen bezig te houden met het analyseren van de problemen tussen rijke en arme landen.

McNamara deed dit voorstel op een vergadering in Boston van de World Affairs Council, die hem onderscheidde met de Christian A. Herter Memorial Award.

De Wereldbank-president stelde, dat het voorzitterschap van die commissie zou moeten worden bekleed door iemand met praktische politieke ervaring en groot gezag; hij noemde als voorbeeld de vroegere Westduitse bondskanselier en voorzitter van de SPD. Willy Brandt.

De Wereldbank-president merkte op dat in de Noord-Zuid-dialoog in Parijs weinig vooruitgang is geboekt bij de oplossing van basisproblemen als de omvang van de aanvullende hulp voor de ontwikkelingslanden. ,,De oorzaak is, denk ik, duidelijk. De discussies hebben zich veel te veel geconcentreerd op details in plaats van op fundamentele zaken." Het doel van de nieuwe organisatie zou volgens McNamara moeten zijn de totale benodigde financiële hulp alsmede de handelsconcessies van de kant van de rijke landen vast te stellen.

Indien er over deze fundamentele zaken eenmaal overeenstemming is bereikt, zal het veel gemakkelijker zijn om het eens te worden over specifieke maatregelen. ,,Het zou heel snel duidelijk worden dat het betrekkelijk onbelangrijk is of de hulp wordt verleend in de vorm van goederenovereenkomsten, schuldsanering, handelsconcessies, bilaterale hulp, multilaterale financiering of een combinatie van deze middelen, vooropgesteld dat het totaal voldoende is," aldus McNamara.

Op 14 maart heeft Willy Brandt zich bereid verklaard het voorzitterschap van een dergelijke commissie op zich te nemen. Hij keerde toen terug in Bonn van een reis van een week naar de VS, waar hij o.m. met president Carter gesproken had.

Als voorwaarde voor het instellen van zo'n commissie noemde hij wel, dat op de Noord-Zuid-conferentie in Parijs (pag. 369 e.v.) bij essentiële kwesties vooruitgang gemaakt zou worden.

Over de personele samenstelling van de eventuele commissie wilde hij zich nog niet uitlaten; wel meende Brandt, dat zij op evenwichtige wijze samengesteld moest worden uit vertegenwoordigers van rijke en Derde-Wereldlanden.

De kwestie van deelname door vertegenwoordigers uit communistische landen achtte hij nog niet rijp.

De commissie moest m.b.t. belangrijke vraagstukken experts raadplegen om vervolgens in een periode van één tot anderhalf jaar perspectieven te ontwikkelen voor een snellere sociale verandering in de jaren tachtig. *(Reuter,* AP, *NRC/H'blad, NZZ, The Times, Le* Monde)

ACHTSTE CONFERENTIE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN ISLAMITISCHE LANDEN

In Tripolis, de hoofdstad van Libië, heeft van 16-22 mei de achtste conferentie plaats gevonden van de ministers van buitenlandse zaken van Islamitische landen (zevende conferentie pag. 581/1 e.v.-1976).

Aan de conferentie werd deelgenomen door 37 staten van de 41, die zich als Islamitische staten beschouwen plus de Palestijnse bevrijdingsbeweging PLO. Van de conferentie weggebleven waren Egypte, Soedan en Perzië. Verder was Nigeria als waarnemer vertegenwoordigd. Tenslotte waren er op de conferentie waarnemers uit de VN, de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) en van de Arabische Liga alsmede van acht Islamitische organisaties, w.o. de Filippijnse opstandige MORO-beweging.

Naast de Palestijnse kwestie was de

Islamitische opstand in het Zuiden van de Filippijnen een van de belangrijkste punten op de conferentie De Libische minister van buitenlandse zaken en voorzitter van de conferentie, Treiki, heeft meerdere malen het standpunt van zijn regering m.b.t. de Islamitische minderheid in de Filippijnen op de conferentie uiteengezet. Dat veriegenwoordigers van het Filippijnse bevrijdingsfront MORO als waarnemers tot de conferentie toegelaten werden, ,,als uitzondering, ten eind~ geen precedent te scheppen voor andere vergelijkbare organisaties", kan worden gezien als een succes voor de Libische regering, die directe steun verleent aan deze organisatie, waarvan de zetel in Tripolis gevestigd is.

Naar het schijnt hebben verschillende Afrikaanse deelnemers zich ver zet tegen een formele veroordeling van de Filippijnse regering. In het slotcommuniqué van de conferentie werd hierover het volgende gezegd: ,,De conferentie heeft opnieuw de vierzijdige commissie opdracht gegeven voort te gaan met haar missie van bemiddeling tussen het bevrijdingsfront MORO, dat de wettige vertegenwoordiger is van de beweging van muzelmannen van het Zuiden van de Filippijnen. en de regering in Manilla".

M.b.t. de Palestijnse kwestie hebben meerdere Afrikaanse staten, w.o. Gabon, laten weten tegenstander te zijn van een al te categorische veroordeling van Israël. Zij hebben de conferentie gevraagd een gematigde toon aan te slaan. In het communiqué is het volgende terecht gekomen: ,,De conferentie stelt met leedwezen vast, dat de Zionistische beweging haar politiek van bezetting, van expansie, van annexatie, van verwoesting van gebouwen en van onteigening van goederen handhaaft, evenzeer als de politiek van massieve verdrijving van Arabieren, die in de bezette gebieden leven".

In zijn openingstoespraak tot de conferentie had de Libische president Kadhaffi verklaard: ,,De oplossing van het Palestijnse vraagstuk ligt niet in de handen van enige Arabische leider, en zeker niet van degenen, die er een handeltje van maken en streven naar bescherming van het imperialisme. De oorlog en de vrede liggen in handen van het Palestijnse volk en het is onze plicht om met alle ons ter beschikking staande middelen dit onderdrukte volk te steunen".

In het communiqué staat hierover verder nog o.m.: ,,De conferentie roept alle staten op om alle vormen van hulp te verlenen aan de Palestynse en Arabische volkeren in hun gewettigde strijd". Zij ,,brengen opnieuw de nauwe banden in herinnering, die de muzelmannen van de heilige stad Jeruzalem verenigen met de piichr van de Islamitische staten om haar te bevrijden en haar opnieuw onder Arabisch gezag te brengen". Tenslotte ,,bevestigt" de conferentie ,,de resolutie, die zij in Djeddah heeft aangenomen (op de zesde conferentie, pag. 803/2 e.v.-1975, red.) over de ,,verdrijving van Israël uit de VN en alle internationale organisaties".

Israël werd opnieuw op één lijn gesteld met Zuid-Afrika gedurende de debatten over de situatie in Zuidelijk Afrika.

In het communiqué stond hierover: .,De conferentie bevestigt de verplichting van de Islamitische landen om te strijden tegen het racisme in Zuid-Afrika, in Zambia, in Zimbabwe en in het bezette Palestina".

De conferentie heeft zich ook uitgesproken over het Franse beleid m.b.t. Mayotte, een eiland van de Comoren, dat zich bij het onafhankelijk worden van deze archipel afgescheiden heeft en onder Frans gezag wil blijven (pag. 126/1 e.v.-1976). Het communiqué veroordeelt ,,de schijnreferendums, die aan de bewoners van dit gebied zijn opgelegd en die georganiseerd zijn op 8 febr. en 17 april 1977, die zij nietig en als niet gehouden verklaart. Zij wijst te voren evenzeer elke andere vorm van referendum of raadpleging af, die mogelijkerwijs in de toekomst georganiseerd zal worden, of elke wet of regeling, die door de Franse autoriteiten zal worden opgelegd en die er naar tendeert een wettige basis te geven aan de Franse aanwezigheid op het Comoorse gebied Mayotte".

De Eritrese kwestie heeft in de beraadslagingen van de conferentie slechts een geringe plaats ingenomen. De afgevaardigde van Somalia probeerde de kwestie Eritrea te koppelen aan de kwestie Ogaden — beide Ethiopische provincies, waarin een opstand tegen het centrale gezag woedt — door zich uit te spreken voor terugkeer van Eritrea naar Somalia. De conferentie volgde hem daarin niet.

Sommige Arabische delegaties leken geneigd zonder voorbehoud de Eritrese opstandelingen te steunen, maar de Afrikaanse vertegenwoordigers hielden er uit alle macht aan vast, dat de opstand een inbreuk vormt op het handvest van de OAE, dat het scrupuleuze handhaven van de bestaande Afrikaanse grenzen oplegt.

In het communiqué wordt er het volgende over gezegd: „De conferentie heeit de kwestie-Eritrea bestudeerd en heeft besloten haar inspanningen te coördineren met die van de OAE met het oog op een rechtvaardige en evenwichtige regeling in het kader van de Afro-Aziatische broederschap".

Van de drie Eritrese bevrijdingsbewegingen is er niet één op de conferentie uitgenodigd, laat staan dat een waarnemersstatus zou worden toegekend; ook heeft zich in de wandelgangen van de conferentie niet één vertegenwoordiger van deze bewegingen laten zien.

In het verslag van de conferentie in Le Monde (24 mei) wordt opgemerkt, dat de afwezigheid van drie als meer conservatief beschouwde landen op de conferentie doet vermoeden, dat de conferentie nogal radicale besluiten zou nemen.

Vastgesteld wordt, dat dit niet het geval is en dat er juist een sfeer van gematigdheid uitging van de bijeenkomst in Tripolis.

De resultaten van zijn stemmingen en vooral de grote plaats, die op de conferentie werd ingenomen door de Filippijnse kwestie vormden een illustratie van de politiek van verdediging van onderdrukte minderheden, die kolonel Kadhaffi wereldwijd wil voeren, zo meent Le Monde.

Tenslotte heeft deze conferentie getoond, dat er een Islamitische solidariteit bestaat, waarvan de fundamenten niet exclusief op een gemeenschappelijke taal berusten.

Op de conferentie werd de Senegalees Karim Gaye herkozen als Secretaris-generaal van de organisatie van de Islamitische conferentie. (Le Monde, AFP)

(Vor. ber. pag. 581/1 e.v.-1976)

NAVO

VERGADERING NUCLEAIRE PLANNINGGROEP

In Ottawa heeft op 9 en 10 juni een vergadering plaats gevonden van de nucleaire planninggroep van de NAVO.

Aan de vergadering werd deelgenomen door de ministers van defensie van Canada, de Bondsrepu-

bliek Duitsland, Italië, Nederland, Engeland en de VS, alsmede door de staatssecretarissen van defensie van Griekenland en Noorwegen.

De ministers en staatssecretarissen hebben opdracht gegeven aan hun nucleaire experts een studie te verrichten naar de vraag, of de Amerikaanse Cruise-raketten in Europa moeten worden opgesteld. De ministers willen, dat de studie in okt. a s gereed is nm haar dan te kunnen presenteren aan het politieke toplichaam van het Noordatlantische bondgenootschap, de ministerraad.

In kringen rond het beraad in Ottawa is vernomen dat Frankrijk, dat geen lid is van de Nuclear Planning Group, maar wel een van de drie kernmogendheden van de NAVO is, erop had aangedrongen dat de discussies over de Cruise uit de NPG werden gelicht en verschoven werden naar de ministerraad van alle *15* NAVO-leden, waarin Frankrijk wèl zitting heeft.

Vorig jaar november al hebben de ministers de dreiging uitgesproken dat zij de Cruise-raket naar Europa zouden kunnen brengen als tegenwicht voor de Russische ontwikkeling van vijf nieuwe nucleaire ballistische raketten.

De Ver. Staten hebben in Ottawa een ,,paper" gepresenteerd dat uiteenzet hoe het wapen — dat gelanceerd kan worden vanaf schepen, vliegtuigen of vanaf de grond — gebruikt kan worden in Europa. Het geeft de mogelijke doelen aan, bespreekt de vraag wanneer het ingezet zou moeten worden en zelfs hoeveel er tcgcn specifieke doelen nodig zijn. De NAVO-ministers hebben nu dus opdracht gegeven deze studie verder uit te werken.

De Cruise-raket is echter ook een van de inzetten van het Amerikaans-Russische strategische overleg (SALT), waarbij Moskou de eis stelt dat het bereik van het Cruise-wapen sterk beperkt zou moeten worden (bij de recente besprekingen hierover deden de Amerikanen daarover wel voorstellen, maar lieten een bereik open dat de Cruise in staat stelde vanuit Europa nog steeds grote Russische steden te treffen).

Het is onwaarschijnlijk dat de NAVO een beslissing zal nemen over de opstelling van de Cruise voordat in de SALT-gesprekken hierover duidelijkheid is verschaft.

Tijdens de gesprekken van de NAVO-ministers is ook gesproken over de nucleaire Nike-Hercules-raketten die tot op grote hoogten gebruikt kunnen worden. Dit met het oog op de afnemende dreiging van een aanval van hoogvliegende Russische bommenwerpers. Deze raketten zijn *25* jaar oud, en veel militairen geloven dat de NAVO dit wapen (waarvan Nederland vier squadrons heeft) niet langer nodig heeft. *(Reuter, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 439/1 e.v.)

OESO

SOMBERE VERWACHTINGEN ONTWIKKELING WERELDECONOMIE

Economische deskundigen van de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (OESO) hebben op 15 en 16 juni op het hoofdkwartier van de organisatie in Parijs een bijeenkomst gehouden, waar zij een rapport hebben opgesteld, met daarin hun verwachtingen m.b.t. de ontwikkeling van de wereldeconomie. Het rapport vormde de basis voor een bijeenkomst van ministers van de OESO op *23* en *24* juni.

In de OESO zijn *24* kapitalistische landen georganiseerd. Secretarisgeneraal van de OESO is de Nederlander Emile van Lennep.

In het rapport voorspellen de economische deskundigen, dat in het gebied van de OESO de werkloosheid zeker tot het einde van het komende jaar zal blijven toenemen.

Emile van Lennep, de secretaris-generaal van de OESO.

De deskundigen menen dat alleen in de Verenigde Staten een reële kans bestaat op een vermindering van het aantal werklozen en zeker op het uitblijven van een verdere toeneming van de werkloosheid. Voor de 24 landen samen wordt het aantal werklozen voor eind 1977 op 16 miljoen geraamd vergeleken met 15 miljoen aan het einde van het afgelopen jaar.

De economische deskundigen van het OESO-secretariaat zijn ervan overtuigd dat het tempo van de economische groei in de eerste helft van 1978 lager zal komen te liggen. Voor de tweede helft van dit jaar hebben ze voor enige belangrijke landen nieuwe groeiramingen opgesteld. Die luiden als volgt: Verenigde Staten 5 (vorige raming 4,5 procent), Japan 5 (6) Procent, West-Duitsland zeker 4 (3,5) procent, Frankrijk 3,5 (3) procent, Engeland 1 (1,5) procent, Italië 2 (minus 1,5) procent en Canada 3 (3,5) procent.

De Japanse afgevaardigde trok de raming van de OESO-deskundigen voor de economische groei in zijn land in twijfel. Hij verwacht dat het Japanse betalingsverkeer dit jaar in evenwicht zal zijn, omdat de regering in **Tokio** streeft naar een toeneming van het bruto nationaal produkt van 6,7 procent en daarvan een positieve invloed zal uitgaan op de export van andere landen.

De Westduitsers zeiden dat een groei van 5 procent, zoals de regering in Bonn voorspelt, dit jaar moeilijk te verwezenlijken zal zijn. Toch zal de reële groei naar hun mening dichter bij dit percentage liggen dan bij de 4 procent die de OESO voorspelt.

Volgens de Amerikaanse delegatie zal de economische groei in de VS dit jaar naar alle waarschijnlijkheid groter uitvallen dan de economen van de OESO verwachten. Ze hielden het op 5,75 à 6 procent, vergeleken met een OESO-raming van nu 5 (eerder 4,5) procent. Maar de kans op een groei van meer dan zes procent achten ook de Amerikanen zelf voor 1977 erg klein.

De OESO verwacht dat de gemiddelde inflatie in de *24* aangesloten Westerse industrielanden dit jaar 7,8% zal bedragen tegen verleden jaar 7,5%.

Voor het gezamenlijke bruto nationaal produkt (de marktwaarde van alle goederen en diensten) wordt nu voor dit jaar een groei van *4%* voorspeld vergeleken met een eerdere raming van 3,75%.

Er zijn maar weinig landen die volgens de nieuwste berekeningen van de OESO-deskundigen dit jaar een overschot op de lopende rekening van hun betalingsbalans zullen hebben. Daartoe behoort Nederland met een batig saldo van ong. $ 1,75

	Inflatie			Groei		
	1e helft 1977	2e helft 1977	1e helft 1978	1976	1977	1e helft 1978
Groot-Brittannië	17,2	13	8,5	0	1	1,5
Canada	8,2	7	6,9	4,5	3	4
Verenigde Staten	5,9	6,1	5,9	6	5	5
Japan	9,6	7,7	7,6	6,5	5	5
Frankrijk	8,7	8,6	8,2	5,25	3,5	4
West-Duitsland	3,9	3,8	3,4	5,5	4	3

rnrd vergeleken met een vorige raming van $ 2,75 mrd.
Het grootste overschot zal Japan vermoedelijk hebben: ca. $ 6 mrd. De OESO ging er enige maanden geleden nog van uit dat de Japanse buitenlandse betalingen dit jaar vrijwel in evenwicht zouden zijn. Ket Westduitse overschot wordt nu voor 1977 op $ 1,5 mrd geraamd tegen eerder op $ 5 mrd.
De lopende rekening van de Amerikaanse betalingsbalans zal, als de OESO gelijk krijgt, aan het einde van het jaar een tekort van $10 rnrd aanwijzen. vergeleken met een vorige raming van $ 3 msd.
De OESO-deskundigen verwachten dat het buitenlandse betalingsverkeer van Engeland dit jaar ongeveer in evenwicht zal zijn. Eerder rekenden ze nog op een tekort van $1.25 mrd. Voor Italië wordt nu een nadelig saldo van $ 1 rnrd verwacht. De vorige raming was een klein overschot van $50 mln.

Ministeriële bijeenkomst

Ministers uit de OESO-staten hebben op 23 en 24 juni in Parijs vergaderd. Het betrof vnl. ministers van buitenlandse zaken, van financiën en van economische zaken.
De vergadering werd afgesloten met een plechtige verklaring van de ministers dat zij de vorig jaar gekozen stabiele koers van een matige maar duurzame economische groei blijven volgen.
Voor 1978 hebben de ministers gekozen voor een groei van 5% als streefcijfer. Voor dit jaar wordt een groei verwacht van ten hoogste 4%.

De stemming in de ministerraad over de vertraging in de economische opleving — een vertraging die volgens sommigen nog wel anderhalf jaar kan duren — was somber. Men blijft dus nu ,,midden op de weg rijden", maar haalt de voet van de rem en zet hem voorzichtig op het gaspedaal. Dat was een ontwikkeling die niet werd verwacht en die — door de druk die nu ontstaat op Nederland — Den Haag ook niet welkom zal zijn.
,,De algemene teneur is dat overschotten en tekorten op betalingsbalansen evenwichtiger verdeeld moeten worden in de groep. Openlijk kwamen de ministers overeen dat het bereiken van de doelen vergemakkelijkt wordt door een iets hogere expansie in 1978 dan waarschijnlijk in 1977 kan worden bereikt". Een groei van vijf procent leek hun wenselijk, zodat hechte voortgang gemaakt kan worden bij werkloosheidsbestrijding door investeringen, terwijl toch ook de inflatie verder kan w-orden verminderd.
Tegelijk was men het eens dat de landen in een sterke betalingsbalanspositie zullen zorgen ,,voor de voortdurende stijging van de binnenlandse vraag voor zover in overeenstemming met verdere vermindering van de inflatie waarbij zij dan bereid zijn hun betalingsbalansoverschotten te laten dalen en hun valuta in waarde te laten stijgen in ove eenstemming met de tendens van de markt".
Met andere woorden: die landen die zich in een sterke positie bevinden. zoals West-Duitsland, Japan, Zwitserland en Nederland, stemden in niet de uitdrukkelijke opdracht het economische herstel van de anderen te bevorderen door meer te importeren.
Nog iets dwingender werd deze opdracht door het besluit de voortgang bij elk land te toetsen. Op aandrang van het OESO-secretariaat en vooral van de Amerikaanse ministers werd besloten dat de leden hun ,,voorlopige doelen voor groei van produktie en binnenlandse vraag en hun stabilisatiepolitiek voor 1978 aan de organisatie zullen mededelen, zodat de onderlinge samenhang en wereld-wijde gevolgen daarvan kunnen worden bestudeerd om daarna de basis te vormen voor toetsing van voortgang in de loop van het volgende jaar". De controle vindt plaats in het comité van hoge ambtenaren voor de economische politiek, dat eens in de drie maanden bij elkaar komt.
Ofschoon men in Nederlandse kring kan doen of dat allemaal niet veel om het lijf heeft, aangezien men soevereine staten niets kan afd ingen, betekent zowel het gewenste groeipercentage als de toetsing van de individuele ramingen over de verwachte groei, de vraag en dus ook de verwachtingen betreffende de inflatie en de betalingsbalans, dat minister Lubbers en zijn delegatieleden in een verdedigende positie raakten.
De redevoeringen van de ministers gaven de krachtsverhoudingen aan. Er was een druk van de meerderheid van de zwakkeren op de kleine groep sterksten. De betalingsbalansoverschotten dienden door importen te verminderen, de geëiste expansie bij de sterkeren mocht niet door export worden bereikt of, aldus bv. de Brit Healy door substitutie van eigen produkten voor importen, maar alleen door opvoering van de binnenlandse vraag. Want zo menen enkelen, er is midden volgend jaar geen vaart meer te verwachten in de economie en dan moeten de sterksten de lokomotieven vormen.
De zwakste landen (zoals Engeland) die op een relatief mooie genezing kunnen bogen, vroegen zelfs om ,,correctieve actie". Aanleiding voor deze duidelijke druk was dat volgens het OESO-secretariaat de realiteit achterblijft bij de beloften over sterke economische groei die landen als de Verenigde Staten, Japan en West-Duitsland op de Londense topconferentie deden.
Alleen de Amerikaanse minister van financiën Blumenthal zat nu op rozen. Het tekort op de Amerikaanse betalingsbalans van meer dan tien miljard dollar dit jaar verleidde zijn Noorse collega zelfs tot een dankbaarheidsbetuiging, al komt dat tekort voor de helft (door de grote Amerikaanse olie-importen) de Arabieren ten goede.
De Amerikaan sprak over een onbevredigende toestand die alleen door maximale groei zonder nieuwe inflatie kon worden gecorrigeerd. De landen met een overschot dienden niet langer exporten te verkiezen boven produktie voor eigen consumptie of importen te bemoeilijken of in de markten te interveniëren om hun koersen Jaag te houden. Verkregen extra deviezen uit rente of uit reserves dienden zij op de markt te verkopen.
De Verenigde Staten hadden trouwens hun plicht gedaan. De groei zou dit jaar ong. zes procent bedragen. Tussen neus en lippen merkte Blumenthal later op dat de betalingsbalansoverschotten van Japan, West-Duitsland, Zwitserland en Nederland samen even groot waren als het Amerikaanse tekort.
De sterke landen die — politiek gezien — de zwakken werden, konden zich nauwelijks verdedigen. Een voor een kwamen ze vertellen dat ze al alles hadden gedaan wat ze maar konden doen en dat het eindresultaat in hun land best aan de gestelde verwachting zou gaan voldoen.
Minister Lubbers stond alleen toen hij nog alle aandacht richtte op inflatiebestrijding. Eigenlijk wilde hij helemaal geen groeicijfer voor de OESO-landen laten vaststellen of althans een zo laag mogelijk cijfer, zodat men later gemakkelijker een overwinning kan vieren. Volgens hem zat

In een pauze van de openingszitting van de ministeriële OESO-vergadering in Parijs heeft de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, (m.) een onderhoud met de Japanse minister van economische planning, Tadashi Kuranari (l.).

Nederland precies op het gestelde doel met een groei die de vier procent niet zal overschrijden. Meer kon Nederland niet doen, want het begrotingstekort is al maximaal, de gasvoorraden verminderen snel en de Nederlandse kapitaalexport is ook niet te verwaarlozen.
Andere akkoorden die de ministers sloten zijn:

- een erkenning dat al in 1980 de wanverhouding tussen aanbod en vraag van energie kritiek kan worden en dat men dus meer energie moet sparen en alternatieve bronnen moet ontwikkelen
- Vernieuwing van de „trade pledge" uit 1974, de belofte om niet door protectionisme zijn moeilijkheden op een ander af te wentelen. Daarbij kwam dan deze keer nog een belofte tegen unilaterale handelsmaatregelen en kunstmatige exportbevordering, alsmede — op Amerikaans verzoek — steun voor de pogingen binnen de Verenigde Naties om oneerlijke concurrentie te beperken en een algemene hoop op een akkoord tegen illegale betalingen.
- Een afspraak om op hoog niveau binnen de OESO een conferentie te beleggen over jeugdwerkloosheid.
- Tenslotte rapporteerde de directeur van het Internationaal Monetair Fonds, Witteveen, dat hij voor de zogenaamde Witteveen-faciliteit, waaruit betalingsbalanshulp gegeven kan worden — dankzij schaarse Saoedische vrijgevigheid — waarschijnlijk meer dan tien miljard dollar bij elkaar krijgt.

Dat was net niet teleurstellend. Maar omdat dit fonds ter beschikking staat van alle landen, vroegen toch vele ministers om het speciale veiligheidsnet dat alleen voor OESO-leden is bedoeld en oorspronkelijk 23 miljard dollar zou bevatten.
Want, zo meenden de Nederlandse vertegenwoordigers die voor dit fonds pleitten, als een OESO-lid werkelijk aan de grond zit met zijn betalingsbalans is er een goede kans dat het IMF ook niet meer wil of kan helpen.
De Amerikaanse minister Vance maakte echter heel duidelijk dat de Witteveen-faciliteit in februari volgend jaar nog wordt aangevuld door een verhoging van de quota's (inbreng der leden) van het IMF. Het Amerikaanse Congres zou de geldbuidel dan wel sluiten. Zonder de Amerikaanse bijdrage zal er in het veiligheidsnet van de OESO maar een 20 miljard dollar kunnen komen.

Noord-Zuid-conferentie

De ministers hebben ook gesproken over de Noord-Zuid-dialoog, die drie weken eerder beëindigd was (pag. 369 e.v.). Onder voorzitterschap van de Australische minister van buitenlandse zaken, sir Andrew Peacock, kwamen de ministers tot de conclusie, dat de balans van de conferentie over internationale economische samenwerking vrij positief uitvalt.
Men dient voort te gaan met de dialoog in de VN en andere organisaties. Men was het er over eens, dat de vorm van de dialoog, zoals die de laatste anderhalf jaar plaats gevonden had, niet mocht warden herhaald. *(NRC/H'blad,* The Times, *NZZ,* FAZ, *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 497/1 e.v.-1976)

WEST-EUROPA

BELGIË

REACTIES OP HET GEMEENSCHAPSPACT

Het gemeenschapspact, dat het „communautaire" luik vormt van het nieuwe regeerakkoord (vor. ber. pag 374/3), beeft de weken na de kabinetsformatie verdeelde reacties uitgelokt. Terwijl de liberale oppositie in het parlement uiteraard het akkoord in zijn geheel verwierp — alleen senator Perin (PRLW) onthield zich bij de stemming omdat er z.i. positieve aspecten in het gemeenschapspact aanwezig zijn, die de aanloop tot een federale staatsnervorming bevatten — en terwijl in de meeste Franstalige commentaren het pact meer instemming dan afkeuring verkreeg, bleek aan Vlaamse zijde heel wat ontevredenheid te bestaan.
Door een aantal Vlaams-Brabantse en Vlaams-Brusselse culturele verenigingen werd in protestmoties betreurd, dat de pariteit tussen Nederlands en Frans sprekenden in het uitvoerend lichaam van het Brusselse gewest wegvalt; ook werd de toekenning van het z.g. inschrijvingsrecht aan de bewoners van bepaalde Vlaamse gemeenten rondom Brussel scherp afgekeurd.
Onder die verenigingen bevonden zich de Agglomeratieraad voor het plaatselijk socio-cultureel werk, het Vlaams Onderwijscentrum Brussel, het Nederlands contact- en cultuurcentrum, de Nederlandse cultuurcommissie enz. Het bestuur van het Davidsfonds verklaarde dat het pact tot een werkelijke federalisering van de Staat zou kunnen leiden, maar kennelijk niet ver genoeg reikt; ook stelde het DF dat de Vlamingen een te hoge prijs hadden betaald voor het vergelijk. Ook de Vlaamse Volksbeweging uitte zich in eenzelfde zin. Het socialistische Vermeylenfonds keurde het pact globaal wél goed. Het verklaarde dat de schade, veroorzaakt door de toegevingen in Vlaams-Brabant, „tot een minimum kunnen worden herleid door Vlaamse eendracht en waakzaamheid" en o.m. door een progressief grond- en huisvestingsbeleid. De Vlaams-nationale raad die een aantal nationalistische groepen verenigt, besliste dat voortaan binnen de Volksunie aan oppositie tegen het pact zou worden gedaan. De raad zei daarbij geen bezwaar te hebben tegen de mogelijke oprichting van een nieuwe Vlaams-nationale partij.

Op 25 juni deelden de burgemeesters van Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Overijse, St-Pieters Leeuw, Vilvoorde en Zaventem mede dat zij niet akkoord konden gaan met de toekenning van het inschrijvingsrecht aan bepaalde inwoners van hun gemeente, en dat zij iedere administratieve medewerking aan de procedure zouden weigeren. Minister van binnenlandse zaken, Boel, over die verklaring in een interview ondervraagd, zei dat hij als lid van de regering het pact vanzelfsprekend zou naleven, maar als mens en als Vlaming de reactie van de burgemeesters wel kon begrijpen
Toen ook het IJzerbedevaartcomité het pact verwierp, antwoordde VU-voorzitter Schiltz in een brief aan het comité, dat het pact tegemoet komt aan de fundamentele eisen van de Vlaamse frontsoldaten van de Eerste Wereldoorlog: „De uitvoering van het IJzer-testament is aangevat". Schiltz zei dat een nog grotere mate van zelfbestuur wenselijk ware geweest, maar dat iedereen tijdens de onderhandeling wat had moeten toegeven.
Van zijn kant verdedigde ook CVP-voorzitter Martens in allerlei interviews met de kranten het gemeenschapspact. Hij sprak daarbij tegen, dat premier Tindemans zelf niet zo geestdriftig achter het pact zou staan.

Op de (vijftigste) IJzerbedevaart van 3 juni, die door bijna 60.000 mensen werd bijgewoond, ontleedde voorzitter J. Coene het pact. Hij betoogde dat het een aantal negatieve punten bevat, vooral ten nadele van het Nederlandse karakter van Vlaams-Brabant, maar riep de Vlamingen tevens op om het pact te zuiveren van „onaanvaardbare toegevingen en procedures" en het te gebruiken „om de weg naar Vlaamse staatsmacht te doen uitmonden op een werkelijk zelfbestuur, ten minste in de vorm van een tweeledig federalisme". Coene pleitte voor een gezondmaking van de Brusselse situatie, voor de vrijwaring van Vlaams-Brabant t.o.v. de opdringende verfransing, en zei dat er in de strijd maar één leidraad is: „de redding van ons volk is de hoogste wet".
De 86-jarige mr. Hendrik Borginon. een van de laatst overlevende leiders van de frontbeweging, sprak over „het testament van de IJzerjongens" en had het, onder verwij-

zing naar het gemeenschapspact, over ,,onverwachte. harde klappen",

Op 1 juli maakten de kranten de oprichting bekend van een .,Vlaams actiecomité Brussel en Brabant", dat voorlopig wordt voorgezeten door de burgemeester van Dilbeek, Vergels. Het comité beoogt het verzet tegen het gemeenschapspact te organiseren.

Van zijn kant publiceerde het Verbond van Vlaams Overheidspersoneel een oproep tot verwerping van het pact. VVO-voorzitter dr. Stoppie verklaarde daarbij, dat het pact „de overlijdensacte is van de Belgische staat". Hij kwam op voor volledige zelfstandigheid vanlanderen, een gestructureerde ve eniging met Nederland op cultureel gebied, en de afwijzing van Wallonië als partner in een staatkundig akkoord.

Op 30 juni verklaarde J. Huyghebaert, voorzitter van de CVP-Jongeren, dat het verzat van de burgemeesters van de z.g. Egmont-gemeenten ,.volledig verantwoord" was. Hij kantte zich tegen de ombuiging van het inschrijvingsrecht tot een de facto onthaalstructuur voor Frans sprekenden in de zeven gemeenten. De CVP-Jongeren leggen zich weliswaar neer bij de democratische besluitvorming binnen de CVP, maar staan erop dat er t.o.v. Brussel ,,een positieve Vlaamse strategie wordt gevoerd", aldus Huyghebaert, die het nader had over een geondende grond- en huisvestingspolitiek, en als concrete doelstellingen opsomde: 1. een nauwkeurig bijgehouden register betreffende de inen uitwijking in het Brusselse gebied; 2. een inventaris van alle openbare en particuliere verkavelingen en huisvestingsprojecten in een breed randgebied van Brussel, en ook van de initiatiefnemers ervan; **3.** maatregelen tot afremming van de ontvolking der Brusselse agglomeratie. Volgens de CVP-Jongeren moet een administratieve kerngroep, bestaande uit ambtenaren van verscheidene ministeries, zich met deze problemen bezighouden en moet ook in de CVP een team belast worden met de bescherming van de belangen der Nederlands sprekenden in en rondom Brussel.

KAMERREGLEMENT GEWIJZIGD

De Kamer heeft op 23 juni art. 3 van haar reglement gewijzigd. De nieuwe tekst plaatst de voorzitters van die fracties, die ten minste twaalf leden tellen, nagenoeg op gelijke voet inet de ondervoorzitters van de Kamer. De fractievoorzitters worden aldus nauwer betrokken bij het beleid van de Kamer. Zij zullen, aldus rapporteur G. Verhaegen (CVP), ook advies verstrekken over de administratieve en politieke structuur van het parlement. maar niet over personeelskwesties.

Ook de artikelen 18, 50 en 54 van het reglement werden gewijzigd. Voortaan zullen de kamercommissies ook geldig kunnen vergaderen, wanneer het quorum niet bereikt is; voor de geldigheid van de stemmingen blijft het quorum wel vereist.

WIJZIGING WET-PERI?? OP DE GEWESTRADEN

Op 30 juni heeft de Kamer met 125 tegen 27 stemmen bij drie onthoudingen een wetscmtwerp goedgekeurd „houdende wijziging van de wet van 1 augustus 1974 tot oprichting van gewestelijke instellingen, in voorbereiding van de toepassing van art. 107quater van de Grondwet." Het ontwerp strekt ertoe, in afwachting van de definitieve gewestvorming, de wet-Perin in te korten en voorlopig aan te passen aan het nieuwe regeerakkoord.

Het betekent in concreto:

— behoud van de voorlopige definitie van de drie gewesten;

— afschaffing van de gewestraden in hun huidige vorm;

— behoud van de opsomming van de tien geregionaliseerde aangelegenheden en vrijwaring van de mogelijkheid om de reglementering, die op grond van de wet-Perin werd getroffen, uit te breiden, te wijzigen en te beperken.

— behoud van de ministeriële comités voor de gewestelijke aangelegenheden;

— behoud van de bepalingen i.v.m. de gewestelijke begrotingen.

In de Memorie van toelichting werd gesteld, dat het ontwerp ,,een eerste stap is in de richting van de vereenvoudiging van onze instellingen..."

De senaat keurde op 7 juli het ontwerp ongewijzigd goed met 125 tegen 14 stemmen en 3 onthoudingen.

BRUSSELSE AGGLOMERATIERAADSVERKIEZINGEN OPGESCHORT

De senaat heeft op 30 juni met 110 stemmen en 13 onthoudingen een wetsontwerp goedgekeurd ,.tot invoeging van een artikel 90bis in de wet van 26 juli 1971 houdende organisatie van de agglomeraties en de federaties van gemeenten." Het ontwerp beoogt de opschorting van de verkiezingen voor de Brusselse agglomeratieraad. De regering diende het ontwerp in. omdat het regeerakkoord voorziet in de oprichting van een Brusselse gewestraad, die de agglomeratieraad moet vervangen.

De Kamer volgde het voorbeeld van de senaat op 5 juli met 123 stemmen en 20 onthoudingen.

NIEUWE KABINETSCHEF VAN DE KONING

Het Paleis deelde op 1 juli mede dat Jean-Marie Piret m.i.v. 1 sept. kabinetschef van de koning wordt. Hij volgt Andre Molitor (66) op die sinds 1961 kabinetschef was en op zijn verzoek eervol van de functie ontheven wordt.

Piret werd geboren te Doornik op **27** maart **1930.** Hij studeerde rechten aan de Leuvense universiteit waar hij met grote onderscheiding zijn diploma haalde in de Franse afdeling; hij behaalde tevens het licentiaat in de criminologie. Na een stage bij de balie en vervolgens bij het parket, werd hij op **5** febr. **1957** benoemd tot substituut van de procureur des konings te Brussel. In april **1956** was hij na een stage **aan** een Nederlandse universiteit, geslaagd in een examen over de grondige kennis van het Nederlands. Op **7** juni **1971** werd hij eerste substituut van de procureur des konings. Ettelijke jaren was hij hoofd van de afdeling jeugd bij het parket te Brussel.

Piret, die ook hoofd is van de afdeling strafrechtelijke problemen bij het Hof te Straatsburg, werd in oktober **1973** procureur des konings.

PYPE UITGEWEZEN

De Belg Antoon Pype die op 25 maart door een rechtbank te Leningrad veroordeeld was, werd op 1 juli uit de Sowjet-Unie gewezen. Bij zijn aankomst te Zaventem verklaarde hij door de Sowjet-overheid goed te zijn behandeld. Een woordvoerder van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken liet weten, dat de regering tevreden was over de gelukkige afloop van de zaak en haar dankbaanheid had betuigd aan de Sowjet-Unie.

(Vor. ber. pag. 235/1)

SLUITING VAN LUIKSE GRAND BAZAR

Het oudste warenhuis in het Luikse stadscentrum, de „Grand Bazar de la place Saint-Lambert" dat 728 personen tewerkstelde, werd op 14 febr. door de rechtbank failliet verklaard. In 1971 verschafte het nog werk aan 2.000 personeelsleden. Toen ontstonden echter financiële moeilijkheden, mede ten gevolge van een verkeerde investeringsuit-

breiding in Nederland. In 1974 nam de Zwitserse n.v. Jelmoli een participatie van 28% in het kapitaal en verkreeg ook het beheer, maar die operatie bracht geen redding.

De jongste maanden boekte de GB een dagelijks verlies van 600.000 fr. Ook financiële overheidshulp baatte niet.

Na het faillissement mocht de vennootschap de exploitatie van het warenhuis nog een tijdlang voortzetten. Inmiddels onderhandelde staatssecretaris Gnl (Waalse streekeconomie) met het oog op een overname door een andere groep. Volgens persberichten was de Franse groep Agache Willot geïnteresseerd in de aankoop van dc GB samen met die van de Galeries Anspach te Brussel. Maar uiteindelijk — ondanks een nieuwe verlenging van de exploitatietermijn — kan geen akkoord worden bereikt.

Op 25 juni sloot de GB na een massale toeloop van klanten voor de laatste maal zijn deuren. Een symbolische personeelsbezetting bracht de daarop volgende dagen geen wijziging in de situatie. Op 1 juli werd de regering het in beginsel eens over de oprichting van een sociaal fonds voor de schadevergoeding van het ontslagen personeel. Over de modaliteiten van de betaling werd onderhandeld met de vakbonden, en ook hier kon spoedig een akkoord worden bereikt.

NEDERLAND

VERKIEZINGEN VOOR EERSTE KAMER

Op 6 juli zijn verkiezingen gehouden voor 37 zetels van de 75 zetels tellende Eerste Kamer. Eén maal per drie jaar kiezen leden van Provinciale Staten de helft van de Eerste Kamer. Deze keer deden dat leden van de Provinciale Staten van Gelderland, Overijsel, Groningen, Drenthe en Zuid-Holland.
De uitslag voor de hele Eerste Kamer in zeteltallen uitgedrukt was als volgt:

	oud	nieuw	winst/verlies
CDA	29	24	—5
PvdA	21	25	+4
VVD	12	15	+3
PPR	4	5	+1
CPN	4	2	—2
SGP	1	1	—
BP	1	1	
GPV	0	1	+1
PSP	0	1	+1
D'66	3	0	—3
	75	75	

De verschuivingen zijn een gevolg van de uitslag van de verkiezingen voor Provinciale Staten van 1974 (pag. 218/1 e.v.-1974).
De resultaten van de verkiezingen, voor wat de personen betreft, was als volgt:

PvdA

Herkozen: G. W. Kolthoff, A. A. C. Maaskant, drs. A. R. Vermeer, mr. Chr. van Krimpen prof dr L M de Riik en mr. H. Versloot.

Nieuw gekozen: mevr. M. C. A. Vonk-Kalker te Neede, A. van Veldhuizen te Uithuizen, J, G. Nagel te Hoevelaken, A. Post te Nieuwe-Pekela, J. H. Simons te Schiedam, F. J. F. Uijen te Rijswijk, J. H. Lamberts te Rotterdam en mevr. J. H. van der Meer te Maassluis.

Aftredend en niet herkiesbaar: W. Hendriks. drs G, M. Nederhorst. dr. E. Brongersma en mr. M. de Niet.

CDA

Herkozen: F. H. Terwindt (KVP), prof. dr. W. Albeda en P. C. Elfferich (ARP), J, Hey en prof. dr. J. W. van Hulst (CHU).

Nieuw gekozen: mevr. A. M. van de Werff-Terpstra te Leuvenum, R. P. H. Oudenhoven te Almelo, R. Eijsink te Rotterdam en H. J. A. Vrouwenvelder uit Den Haag (KVP), mr. W. F. de Gaay Fortman (ARP) en L. C. van Dalen te Assen (CHU).

Aftredend en niet herkozen: mevr. J. J. van Gent-de Ridder en F. T. van der Maden (KVP), prof. dr. J. H. Christiaanse (ARP) en mr. F. H. Piket (CHU).

Aftredend. en niet herkiesbaar gesteld: J. A. M. Reijnen, prof. mr. J. Th. M. de Vreeze, mr. J. J. M. Kaulingfreks en dr. W. Schuijt (KVP), dr. W. P. Berghuis (ARP) en mevr. A. A. ten Kate-Veen en D. Rijnders (CHU).

VVD

Herkozen: J. Baas en G. Zoutendijk.

Nieuw gekozen: H. J. de Koster te Wassenaar, G. O. J. Tets te Rotterdam, A. Pais te Amsterdam, J. G. C. Wiebenga te Paterswolde en T. R. A. Veen te Weurt.

Aftredend en niet herkozen: H. J. Louwes en mr. H. C. G. L. Polak.

CPN

Aftredend en niet herkozen: W. Hartog en T. Boekman.

PPR

Nieuw gekozen: dr. B. de Gaay Fortman en F. H. P. Trip.

Aftredend en niet herkozen: A. J. Achterberg.

PSP

Nieuw gekozen: J. E. Vogt te Wageningen.

GPV

Nieuw gekozen: J. van der Jagt te Arnhem.

SGP

Herkozen: K. Meuleman.

Aftredend en niet-herkiesbaar gesteld: drs. D. Eisma, drs. H. J. Rang en ir. N. F. I. Schwarz.

AARDGASCONTRACT MET ALGERIJE

Namens de Nederlandse Gasunie werd op 4 juli bekendgemaakt, dat deze onderneming met de Algerijnse staxtsmaatschappij Sonatrach een contract afgesloten heeft voor de levering van vloeibaar aardgas voor een periode van vier jaar. Het betreft een jaarlijkse levering van 4 miljard m^3 gas.
Over de prijs kon de Gasunie niets mededelen, behalve dat hij gekoppeld is aan de olieprijs.
De leveringen zullen in de eerste helft van de jaren tachtig beginnen en doorlopen tot na het jaar 2000.
Het contract is gesloten onder voorbehoud van goedkeuring van de toezichthoudende organen, zowel in Nederland als in Algerije.

Voor het zeetransport van het gas zullen twee speciale gastankers worden ingezet, waarvan er één door Algerije ter beschikking wordt gesteld en één door Nederland.
Voor de aanvoer geeft de Gasunie (10% Nederlandse staat, 40% DSM en 25% elk Shell en Esso) de voorkeur aan Rotterdam, waar onlangs een installatie in gebruik werd genomen voor de opslag van vloeibaar aardgas.
Hoewel het aardgas nu in grote trekken vanuit het noorden komt, kan deze stroom zonder problemen ook in andere richting worden geleid.
Wat betreft de tanker die van Nederlandse kant voor het vervoer van vloeibaar aardgas zou moeten zorgen, zijn de plannen nog niet geconcretiseerd. Denkbaar is een dergelijke tanker te laten bouwen, maar ook aankoop of chartering van een reeds bestaand schip behoort tot de mogelijkheden.
De onderhandelingen met de Algerijnen zijn niet zonder strubbelingen verlopen. Nederland, dat een aantal jaren geleden al — samen met andere Westeuropese landen — besprekingen begon met Sonatrach over de levering van aardgas, vond de eisen die de Algerijnen stelden te hoog. Zo kon men het niet eens worden over de prijs en over een door hen verlangde investering in Algerije (om het gas vloeibaar te maken) door Nederland.
In nov. vorig jaar was het geduld van de Algerijnen op en begon Sonatrach juridische stappen tegen de potentiële afnemers.
Door de vertraging in de onderhandelingen met de Westeuropeanen zou Sonatrach — die het contract met West-Europa „het grootste contract van de eeuw" noemde — grote schade hebben geleden.

Commentaar

Het *NRC/H'blad* had op 5 juli het volgende commentaar op het afsluiten van het contract met Algerije:

Op het eerste gezicht lijkt het onlogisch dat ons land, waar driekwart van de enorme gasreserve nog in de grond zit, als koper optreedt op de wereldmarkt. Er

is echter wel het één en ander gebeurd sinds de opwindende dagen waarin het duidelijk werd dat er bij Slochteren iets heel geweldigs was aangeboord — de dagen ook waarin wij niet wisten hoe snel wij het gas moesten uitverkopen uit vrees dat het anders door modernere energievormen zou worden achterhaald.
Energie is sedert die tijd in prijs verveelvoudigd, en de erkenning is gegroeid dat aardgas binnen het gamma van energiedragers grote voordelen biedt: er zijn toepassingen waar het slechts ten koste van veel ongerief en veel schade aan het milieu door andere brandstoffen kan worden vervangen,
Het beleid is er nu op gericht gas, dat nog niet contractueel is vastgelegd. voor deze hoogwaardige toepassingen te reserveren. Huishoudelijk verbruik, verbruik in de grote bevolkingscentra.
Zonder eanvulling van buiten is deze voorziening verzekerd tot voorbij de eeuwwisseling. Er is daarbij zelfs nog enige ruimte voor de verwachte toeneming van het verbruik per hoofd en per gezin. Maar het is niet zeker, dat er dan al een bevredigend alternatief beschikbaar zal zijn. Nog afgezien van andere motieven, zoals strategische veiligheid, ligt het dus voor de hand ernaar te streven hei onvermijdelijke punt van uitputting zo ver mogelijk te verschuiven, en één van de methodes daartoe is aankoop van gas in het buitenland.
Het Algerijnse gas moet echter via een lange pijpleiding uit de woestijn komen, het moet tot min 161 graden Celsius warden gekoeld om in vloeibare vorm in speciaal daartoe gebouwde tankers naar ons land te worden vervoerd, waar het ten slotte weer als gas in het net moet worden gebracht. Elk van deze schakels vergt kostbare installaties en het geheel is een treffende illustratie hoe kostbaar het aardgas in feite is dat wij hier met zoveel achteloosheid verbruiken.
Met zoveel achteloosheid — want noch van overheidswege, noch van de kant van de individuele verbruiker is de afgelopen jaren veel meer lippendienst betoond om tot zuiniger en doelmatiger gebruik te komen. De schrik van de oliecrisis zijn wij snel te boven gekomen en geheel in deze stijl is elke verhoging van de gasprijs niet met extra besparingen maar met afwenteling van de kosten beantwoord.
Het eind van deze benadering lijkt echter in zicht. Hopelijk zal de nieuwe regering eindelijk ernst maken met het stimuleren van een zuiniger energieverbruik. Hopelijk ook zal zij er met haar bestedingen rekening mee houden dat de tijd van de extra miljarden aan aardgasopbrengsten niet vele jaren meer zal duren. Steeds meer zal ons energieverbruik door invcer moeten worden gedekt en de prijzen daarbij zullen dan wereldmarktprijzen zijn, niet meer gematigd uit overwegingen van sociale billijkheid en inflatiebestrijding. Steeds meer zullen wij worden geconfronteerd met de kostbare realiteit.
Wat dat betreft is het gascontract met Algerije opnieuw een teken aan de wand. In een ander artikel wordt er op gewezen, dat de aankoop van Algerijns gas betekent, dat het binnenlandse prijsniveau in de jaren tachtig op wereldniveau zal moeten komen. Voor de gebruiker ligt een reeks regelmatige prijsverhogingen in het verschiet.
Weliswaar zijn er in de hele wereld nog enorme hoeveelheden aardgas; het grote probleem is het transport naar de industrielanden; die het meeste nodig hebben. Ook dat werkt prijsverhogend.
(NRC/H'blad, ANP)

AZIË (ZUID)

PAKISTAN

VERDERE ONTWIKKELINGEN VÓÓR DE STAATSGREEP VAN 5 JULI

In aansluiting op de eerder geschetste ontwikkelingen (pag. 433 t.m. 437) volgt hieronder een overzicht van de voornaamste gebeurtenissen in Pakistan tussen eind april en de staatsgreep van 5 juli.

Verdeeldheid oppositie?

Uit de verklaring op 27 april (pag. 437/3) van de Pir (religieuze titel) van Pagaro, de waarnemend voorzitter van de Pakistan National Alliance (PNA), bleek een verschil van opvatting onder de PNA-leiders over de positie van premier Bhoetto te bestaan. Sommigen wensten nog steeds zijn onmiddellijke aftreden, anderen waren bereid die eis te laten vallen onder bepaalde voorwaarden. Volgens de *NZZ* (29-4) vreesden de ,,gematigden" dat Pakistan op de duur onder militaire heerschappij dreigde te raken als de politici het niet spoedig eens werden. De z.g. „haviken" daarentegen wilden, aldus de NZZ, door een voortzetting van de agitatie bewust een uitbreiding van de staat van beleg (pag. 436/3) tot buiten de drie grootste steden bereiken, omdat zij daarvan een verdere verzwakking van de machtspositie van Bhoetto verwachtten.
Aan hun kant stonden talrijke studentenleiders, advocatenbonden en toonaaiigevende vakbondsfunctio-. narissen.

Loyaliteitsverklaring strijdkrachten

Een woordvoerder van het ministerie van defensie verklaarde op 27 april dat de stafchef van de Pakistaanse strijdkrachten, generaal Mohammed Sharif, verzekerd had dat de strijdkrachten eensgezind waren in de vervulling van ,,hun constitutionele verplichtingen" door de „huidige, wettig gevormde regering" te steunen. Deze loyaliteitsverklaring moest, aldus de woordvoerder, elk ,,misverstand" in de publieke opinie uit de weg ruimen wat betreft de rol van de strijdkrachten en hun plichten tegenover de natie. De strijdkrachten waren steeds bereid de nationale veiligheid tegen buitenlandse agressie of binnenlandse subversieve actie te beschermen. Zij moesten waakzaam blijven om aan de door de binnenlandse onlusten ontstane situatie het hoofd te kunnen bieden, omdat die gewetenloze buitenlandse elementen in de verleiding zou kunnen brengen om uit die toestand profijt te trekken.

Bhoetto beschuldigt VS

In een rede van 2 uur voor het parlement op 28 april stelde premier Bhoetto dat hij het doelwit was van ,,een enorme, kolossale internationale samenzwering", die beoogde een land dat een strategische positie inneemt van zijn stabiliteit te beroven. Buitenlandse valuta overstroomden het land om de oppositie te financieren. De PNA kreeg het geld van de ,,supermacht" die in de Vietnamese oorlog aan de verliezende kant stond. „Ik wil dit land nog steeds niet met name noemen. want ik wil geen betrekkingen verstoren", aldus Bhoetto. Die ,,supermogendheid" was erop uit hem uit zijn functie te laten verwijderen wegens zijn besluit om met hulp van Frankrijk een installatie voor de opwerking van kernafval te bouwen (zie peg. 462/1 e.v.), wegens zijn steun aan de Palestijnen en de Arabieren in hun strijd tegen Israël en wegens zijn leidende rol in de Derde Wereld. Bhoetto leverde tevens kritiek op de buitenlandse berichtgeving over Pakistan, nadat zijn minister van buitenlandse zaken, Aziz Ahmed, kort tevoren de BBC ervan had beschuldigd subversieve actie in Pakistan aan te moedigen.
Een woordvoerder van het Amerikaanse State Department verklaarde dat de beschuldigingen van Bhoetto dat de VS betrokken waren bij pogingen om hem ten val te brengen ,,elke grond ontberen". De volgende dag dienden de VS een protest in tegen de bewering dat zij de oppositiecampagne zouden financieren.

Overleg en *arrestaties*

Terwijl de oppostieleiders zich in de bungalow te Sihala over Bhoetto's voorstellen beraadden, kwam op 28 april een bemiddelingspoging van Saoedi-Arabië en de Unie van Arabische Emiraten (UAE) op gang.
Aan het einde van die dag bracht een Saoedische afgezant een boodschap van koning Khaled naar de bungalow over. De volgende dag legde de minister van buitenlandse zaken van de UAE, Ahmed Khalifa al-Suweidi, daar een bezoek af. De Pir van Pagaro zei na terugkeer uit

Sihala dat de oppositie niet om de tussenkomst van de twee afgezanten had gevraagd; zij kwamen op initiatief van hun landen of op verzoek van Bhoetto. Het bleek uit de woorden van de Pir, aldus The *Financial* Times (30-4), dat Saoedi-Arabië en de UAE hadden aangeboden elke politieke overeenkomst tussen Bhoetto en de oppositie te garanderen, wat de PNA kennelijk verraste. Volgens de Pir van Pagaro moesten beide landen erop toezien dat Bhoetto zich zou houden aan de jegens de PNA gedane toezeggingen, waarbij de twee staten ,,getuigen en garanten" zouden zijn.
Inmiddels arresteerde de politie aan de vooravond van de ,,lange mars" op 29 april oppositieleiders in Rawalpindi en aanhangers die daar per trein voor de mars arriveerden, in totaal ruim 1.000 personen volgens de waarnemend secretaris-generaal van de PNA, Chaudhry Rahmat Ilahi.

Terwijl politie en ordetroepen het centrum van Rawalpindi, het nieuwe doelwit van de ,,lange mars", afgrendelden, reed premier Bhoetto daar op 30 april in een open jeep rond, toegejuicht door zijn aanhangers. Hij bracht ook een bezoek aan de Pir van Psgaro, die in een hotel tijdelijk onder huisarrest was geplaatst. Na afloop zei Bhoetto dat hij de toekomst hoopvol tegemoet zag.

Op 2 mei zette Bhoetto het overleg met de in Sihala gevangen PNA-leiders voort en op 4 mei overhandigden deze hem hun ,,definitieve voorstellen". Inmiddels had de PNA haar aanhangers op 3 mei opgeroepen tot nieuwe massale demonstraties op *6* mei in Karachi, Hyderabad en Lahore, en die datum tot „martelarendag" uitgeroepen.
De gevangen PNA-leiders, die op 4 mei tevens bezoek kregen van de Libische minister van buitenlandse zaken, Ali Triki, hadden 32 ,,eisen" en voorstellen geformuleerd, zoals beëindiging van de noodtoestand, herstel van de burgerlijke vrijheden, en vrijlating van de gearresteerden, maar ook het aftreden van Bhoetto en gelijktijdige verkiezingen voor de Nationale Vergadering en de provinciale parlementen alsmede de instelling van een interimkabinet met tweederde of de helft van de portefeuilles voor de oppositie.
Aan de vooravond van de nieuwe demonstraties werden op 5 mei honderden arrestaties verricht, o.w.

Een anti-Bhoetto demonstratie op *6* mei in Lahore

20 van de 27 leden van de Algemene Raad van de PNA, die in Lahore vergaderde. Dezelfde dag verzocht Bhoetto de PNA-leiders hun 32 voorstellen te reduceren tot de fundamentele zaken, omdat zij in de bestaande vorm ertoe bijdroegen om de situatie te compliceren.
Bij de demonstraties op *6* mei werden o.a. in Lahore minstens drie mensen door militairen doodgeschoten, terwijl minstens 25 betogers gewond raakten.

Op 8 mei stelde Bhoetto besprekingen tussen vijf van zijn ministers en enkele PNA-leiders voor, maar de Pir van Pagaro deelde mee dat hij door Mufti Mahmud was gemachtigd categorisch te verklaren dat deze geen ministers of afgezanten van Bhoetto wilde ontvangen om de PNA-voorstellen te bespreken.

Op 10 mei werd de arrestatie gemeld van Begum Asghar Khan, de echtgenote van de luchtmaarschalk.
Zij werd onder huisarrest gesteld, omdat zij een brief van haar gevangen echtgenoot, waarin de stafchefs werd verzocht Bhoetto's bevelen i.z. het handhaven van wet en orde te negeren, uit het gevangenkamp zou hebben gesmokkeld.

Op 12 mei sprak Bhoetto berichten tegen dat drie brigade-generaals, sectorcommandanten in Lahore, uit protest tegen de rol van het leger bij ordehandhaving waren afgetreden. Volgens oppositiekringen was hun ontslag echter niet aanvaard en stond hen de krijgsraad te wachten.
In de voorgaande nacht had Bhoetto opnieuw een onderhoud (van 70 minuten) gehad met Mufti Mahmud maar de drie voornaamste PNA-eisen (Financial Times 13-5) leken niet gewijzigd. aftreden van Bhoetto, ontbinding van de in maart gekozen Nationale Vergadering en nieuwe verkiezingen onder een gereorganiseerde kiescommissie.

Bhoetto stelt referendum voor

In een door de tv uitgezonden toespraak tot de Nationale Vergadering op 13 mei maakte premier Bhoetto bekend dat hij een referendum wilde laten houden over de vraag of hij premier van Pakistan moest blijven. Bhoetto deelde mee dat eerder die dag in Sihala nog een laatste poging was gedaan om met de oppositie tot een vergelijk te komen. Maar, zo vertelde hij het parlement, ,,de oppositie heeft de deur tot een dialoog in mijn gezicht dichtgeslagen". Bhoetto las een brief voor waarin de PNA haar aanbod tot een gesprek beoordeelde als ,,een poging tijd te winnen terwijl het oppakken van militante PNA-leden gewoon doorgaat en de strijdkrachten onschuldige mensen blijven doden". De brief was getekend door de noogste PNA-chef, Maulana Mufti Mahmud. Hij schreef Bhoetto niets te zien in het voortzetten van ,,loze praatjes" en wil de premier niet meer ontmoeten.
Bhoetto zei dat de besprekingen met de oppositieleiders waren mislukt. Hun eisen waren onaanvaardbaar; nieuwe verkiezingen zouden voor Pakistan desastreus en fataal zijn, zij zouden ,,de deur wijd openen voor buitenlandse interventie".
Een referendum moest een eind maken aan de crisis: „Ik ga naar het volk en leg mijn lot in handen van het volk".
Bhoetto zei niet wanneer het referendum gehouden zou warden. Hij liet er echter weinig twijfel over bestaan dat als hij het referendum zou winnen, het politieke systeem in Pakistan drastisch veranderd zou worden om hem grote volmachten te geven. Hij noemde deze nieuwe volmachten ,,noodzakelijk omdat de anti-regeringsstroming het land sinds maart een nachtmerrie heeft laten doormaken".
De oppositie verwierp het referendumplan. Volgens de Pir van Pagaro kwam het erop neer dat de verkiezingsfraude door een „andere zwendel" zou worden gevolgd. Een lid van de Algemene Raad van de

PNA. Hassan Mahmud, stelde m.b.t. Bhoe'tto's voornemen: ,,Hij is een dictator en nu wil hij zijn dictatuur bevestigd zien door het volk."

Impasse na verwerping referendum door oppositie

Terwijl heftige demonstraties in diverse steden doden vergden en een bericht werd tegengesproken dat luitenant-generaal Mohammed Iqbal, de militaire commandant in Lahore, op 13 mei was afgetreden, aanvaardde de door de oppositie geboycotte Nationale Vergadering op 16 mei een aantal grondwetswijzigingen, die enerzijds het voorgestelde referendum een wettelijke basis moesten geven, anderzijds de burgerrechten in de door militairen gecontroleerde gebieden beperkten. De regering maakte enkele verzoeningsgebaren: de avondklok in Lahore werd op 17 mei opgeheven, de Pir van Pagaro die na zijn verwerping van het referendum onder huisarrest was geplaatst werd op 18 mei weer vrijgelaten en Sardar Abdul Qayyum Khan (voormalig president van het Pakistaanse gedeelte van Kasjmir en PNA-leider) werd op 19 mei op vrije voeten gesteld, terwijl Bhoetto in de nacht van 18 op 19 mei onverwacht een onderhoud had met Maulana Mufti Mahmud in Sihala. De premier bood een gesprek aan met de PNA om de crisis op te lossen.

Arabische bemiddeling

Na bemiddeling van de ambassadeur van Saoedi-Arabië stemde de PNA op 26 mei in met het heropenen van de dialoog met Bhoetto om de crisis te beëindigen, die tot dan toe ca. 265 mensenlevens had gevergd en ca. 50.000 mensen in de gevangenis had doen belanden *(Financial Times* 27-5). De PNA liet haar eis i.z. het aftreden van Bhoetto vallen en verklaarde zich bereid de demonstraties op te schorten. Zij deed Bhoetto de suggestie gevangen oppositieleiders vrij te laten, de noodtoestand te verzachten en de perscensuur op te heffen; zelfs als die suggesties niet werden aanvaard, bleef zij bereid tot besprekingen.

Hernieuwd overleg

Nadat door de minister van religieuze zaken, Maulana Kausar Niazi, eind mei was meegedeeld dat de besprekingen tussen regering en oppositie op 3 juni zouden beginnen, werden een aantal PNA-leiders successievelijk vrijgelaten: Begum Wali Khan, Mian Tufail Mohammed en Maulana Jan Mohammed Abbasi. Op 2 juni volgden Maulana Mufti Mahmud. Ghafoor Ahmed en Nawabzada Nasrullah Khan.

Op 2 juni bepaalde het gerechtshof te Lahore dat de daar op 22 april afgekondigde staat van beleg ,.niet constitutioneel" was: het hooggerechtshof van Pakistan weigerde de volgende dag het verzoek van de regering om de uitspraak van het hof in Lahore tot nader order buiten werking te stellen.

'Tijdens de eerste gespreksronde tussen premier Bhoetto en de oppositieleiders op 3 juni in Rawalpindi stemde de premier ertoe in de vrijlating van vrijwel alle PNA-militanten, opheffing van de perscensuur en een aantal andere concessies bedoeld om ,,een prettige sfeer voor de besprekingen te scheppen".

Op 6 juni vond de tweede ontmoeting plaats en op 7 juni volgde de derde. Die dag werd de staat van beleg in Kasachi, Lahore en Hyderabad opgeheven met het oog op de ,,bevredigende voortgarig" van het overleg. Het overleg ging o.a. over twee formules die Bhoetto op 6 juni had voorgesteld: nieuwe verkiezingen hetzij met dezelfde kandidaten als bij de verkiezingen op 7 maart maar zonder verkiezingscampagne, hetzij de mogelijkheid tot inschrijving van nieuwe kandidaten en een volledige campagne.

Tijdens de 8ste gespreksronde up 14 juni werd volgens de minister van religieuze zaken, Maulana Kausar Niazi (een van de drie leden van Bhoetto's onderhandelingsteam), een akkoord bereikt over het uitschrijven van nieuwe verkiezingen in het najaar, maar het de volgende dag gesloten akkoord werd nog niet op papier gezet en details werden voorlopig geheim gehouden. Die moesten nog verder worden uitgewerkt door minister Pirzada en Ghafoor Ahmed.

Op 17 juni gelastte premier Bhoetto de vrijlating van alle gevangenen die tijdens de botsingen in de voorgaande maanden gevangen waren genomen.

Op 19 juni werden nieuwe spanningen gemeld. De PNA was ontstemd, omdat Bhoetto plotseling had besloten vijf Islamitische staten te bezoeken zonder tevoren het akkoord te hebben ondertekend.

De volgende dag verklaarde de oppositie dat de besprekingen over het afronden van de details in een impasse waren beland. De besprekingen werden op 21 juni afgebroken. Oppositieleiders verklaarden dat zij de terugkeer van Bhoetto de volgende dag zouden afwachten, terwijl de premier die dag in Teheran meedeelde dat de verkiezingen op 7 okt. zouden plaatsvinden.

Op 26 juni berichtte de correspondent van The Times dat de PNA een regeringsontwerp had verworpen, nadat de regering eerder een ontwerp van de oppositie had afgewezen. De oppositie verlangde maatregelen tegen mogelijke stembusmanipulaties en wenste een commissie van toezicht met verstrekkende bevoegdheden o.l.v. haar leider Mufti Mahmud.

Bhoetto's partij, de PPP, wilde daarentegen een commissie onder voorzitterschap van de premier met nominale volmachten

De PNA beschuldigde de regering op 28 juni ervan de besprekingen te blokkeren en zij dreigde met nieuwe demonstraties. Ghafoor Ahmed zei dat de regering weigerde het definitieve ontwerp van de oppositie in ontvangst te nemen, maar minister Pirzada beschuldigde de PNA er op zijn beurt van een soort ultimatum te stellen door te verklaren dat over die voorstellen niet meer onderhandeld kon worden. Hij was niet gemachtigd oppositievoorstellen op die basis te aanvaarden. Niettemin werden de oppositievoorstellen op 29 juni overhandigd met de mededeling dat premier Bhoetto er binnen 24 uur op moest antwoorden en dat de PNA geen wijzigingen zou accepteren.

Na persoonlijke tussenkomst van Bhoetto en Mufti Mahmud in de nacht van 29 en 30 juni besprak een subcommissie de volgende dag een ontwerp i.z. de bevoegdheden van de kiescommissie zonder tot overeenstemming te komen.

Akkoord gemeld. Door PNA verworpen

Hoewel op 2 juli toch een akkoord werd gemeld, bleek dat een deel van het centrale comité van de PNA op 3 juli van mening was dat dit compromis-akkoord onvoldoende garanties bood tegen knoeierijen bij de verkiezingen. Luchtmaarschalk Asghar Khan stelde dat het compromis ,,belangrijke verschillen" met het oorspronkelijke voorstel van de oppositie bevatte.

Premier Bhoetto deelde in de nacht van 3 op 4 juli mee dat de PNA onder druk van enkele leden van het Centrale Comité tien nieuwe eisen had gesteld. Naar zijn zeggen was er binnen het kabinet groot

verschil van mening over de vraag of opnieuw over het akkoord kon worden onderhandeld.
Vorige onderhandelingen verliepen moeizaam en leken in een impasse te zijn geraakt nadat premier Bhoetto de oppositie had verweten dat zij was teruggekomen van het basisakkoord.
Op 5 juli volgde de machtsovername door het leger (pag. 433 e.v.). (*The Times, Financial Times NZZ NRC/H'blad*)

***AMERIKAANS VERZET TEGEN AANKOOP DOOR PAKISTAN VAN OPWERKINGSFABRIEK VOOR NUCLEAIR AFVAL IN FRANKRIJK. CANADA ZEGT* NUCLAIRE *SAMENWERKING MET* PAKISTAN OP**

Premier Bhoetto bracht op 21 en 22 okt. 1975 een officieel bezoek aan Frankrijk, waar hij met vertegenwoordigers van de regering en de industrie o.a. sprak over de aankoop van Franse wapens en de inrichting van een centrum voor kernonderzoek in Islamabad. Uitvoerig was volgens Bhoetto van gedachten gewisseld over een kerncentrale van 600 megawatt, maar er was nog geen akkoord getekend.
Tijdens een driedaags officieel bezoek aan Canada onthulde Bhoetto op 24 febr. 1976 dat Pakistan een akkoord met Frankrijk had gesloten over de aankoop van een opwerkingsfabriek voor nucleair afval en dat het Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA) met deze transactie had ingestemd. (Die dag had de gouverneursraad van de IAEA te Wenen een akkoord goedgekeurd dat de veiligheidscontrole door de IAEA op de aan Pakistan te leveren installatie waarborgde.)
Krachtens een tussen Pakistan, Frankrijk en de IAEA op 18 maart 1976 te Wenen ondertekende overeenkomst nam Pakistan, dat het non-proliferatieverdrag van 1967 niet heeft ondertekend, de verplichting op zich de Franse opwerkingsfabriek, de uitrusting of enigerlei door Frankrijk geleverd nucleair materiaal niet te gebruiken voor de vervaardiging van kernwapens of enig ander militair doel. (Het bij het produktieproces vrijkomende plutonium is niet alleen bruikbaar als nucleaire brandstof, maar kan ook voor de vervaardiging van nucleaire springstoffen worden gebruikt.) Frankrijk en Pakistan zouden de IAEA op de hoogte houden van de bouw van de fabriek en het transport van nucleair materiaal van Frankrijk naar Pakistan, en de IAEA zou alle opwerkingsuitrusting en splijtstoffen die een Franse fabriek of enige fabriek van Franse herkomst binnenkwamen of verlieten inventariseren.

Op 22 maart 1976 verklaarde Munir Ahmad, voorzitter van de Pakistaanse commissie voor atoomenergie, dat de regering tegen eind 1976 de bouw zou beginnen van een kernenergiecentrale van 600 megawatt te Chasma aan de rivier de Indus (ca. 150 mijl ten zuiden van Rawalpindi), die in 1983 gereed moest zijn. Die tweede kernenergiecentrale van Pakistan (de eerste van 137 megawatt staat in Karachi en werd met Canadese hulp gebouwd) zou onderdeel zijn van een ambitieus plan om voor het einde van de eeuw in totaal 24 kernenergiecentrales te bouwen, waarvan acht nog in de jaren tachtig in gebruik zouden moeten worden genomen.
Tijdens het bezoek van de toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger aan Lahore op 8 aug. 1976 uitte deze tegenover premier Bhoetto de bezwaren van zijn regering tegen de aanschaf van de opwerkingsfabriek voor nucleair afval in Frankrijk, vooral omdat daardoor mogelijk de vrees zou worden gewekt dat Pakistan een atoombom zou willen maken. De besprekingen tussen Kissinger en Bhoetto leverden geen resultaat op en door Kissinger werd aangekondigd dat verdere discussies over deze kwestie zouden volgen (zie ook pag. 709-1976).

Amerikaanse diplomatieke contacten met Frankrijk

Het Franse ministerie van buitenlandse zaken stelde de Amerikaanse zaakgelastigde in Parijs, Sam Gammon, op 9 aug. op de hoogte van zijn verrassing en ongenoegen over Amerikaanse pogingen om de verkoop van de fabriek te blokkeren. Kissinger ontkende op 10 aug. in een telefoongesprek met zijn Franse ambtgenoot Sauvagnargues het bestaan van een confrontatie tussen de VS en Frankrijk in deze kwestie, terwijl hij tegenover de pers verklaarde geen druk op Bhoetto te hebben uitgeoefend. Niettemin stelde de toenmalige Franse premier Chirac dat ,,dit een soevereiniteitskwestie is" en dat ,,het een derde land niet paste tussenbeide te komen, in het bijzonder de VS niet die het contract in kwestie op 18 maart door hun afgevaardigde (in de IAEA) goedkeurden". Tijdens een persconferentie te Den Haag op dezelfde dag zei Kissinger: ,,Wij zullen niet meer over deze kwestie spreken zolang de gemoederen niet gekalmeerd zijn."
Frankrijk hield aan de verkoop van de fabriek aan Pakistan vast, zo werd op 25 aug. uit de omgeving van president Giscard d'Estaing bericht.

Naast berichten over Amerikaanse waarschuwingen aan Pakistan over een mogelijke opschorting van de Amerikaanse hulp aan dit land bij het doorgaan van de transactie kwamen ook berichten over Amerikaanse aanbiedingen in het geval dat Pakistan van de aankoop zou afzien. Zo werd vanuit diplomatieke bron te Islamabad gemeld volgens *AFP/Le* Monde (28-8-'76) dat Kissinger extra Amerikaanse huip had voorgesteld om een belangrijk deel van het Pakistaanse nucleaire programma te financieren als Pakistan van de Franse transactie afzag. Het Amerikaanse blad Aviation Week maakte eind augustus melding van een aanbod van 110 jachtvliegtuigen van het type Vought A-7* dat door Pakistan zou zijn aanvaard, maar dit werd op 2 sept. door Pakistan categorisch tegengesproken.
De Franse Raad voor buitenlandse nucleaire politiek, die op 1 sept. was ingesteld om ,,verkopen van nucleaire technieken en produkten vast te stellen en te coördineren" en die door president Giscard d'Estaing wordt voorgezeten, verklaarde zich op 11 okt. 1976 bereid tot besprekingen over akkoorden i.z. nucleaire faciliteiten en de vestiging van kerncentrales om zo de proliferatie tegen te gaan. Maar het akkoord met Pakistan stond daarbuiten, aldus regeringswoordvoerders de volgende dag.
Begin november volgden Frans-Pakistaanse besprekingen. Een speciale afgezant van de Franse president verbleef van 5-7 nov. in Pakistan voor vertrouwelijke bespre-

---

* Een hoge functionaris van het Indiase ministerie van buitenlandse zaken voerde volgens NRC/H'blad **(23-11-'76)** een gesprek met de waarnemende Amerikaanse ambassadeur in India, David Schneider, om uiting te geven aan de bezorgdheid van India over de voorgenomen verkoop van A-7 jachtbommenwerpers aan Pakistan.
Volgens The Times **(6-6)** was Pakistan er door de VS van in kennis gesteld dat het geen A-7 jachtbommenwerpers zou mogen kopen. Een woordvoerder van het State Department stelde dat de verkoop van de A-7 door de VS aan Pakistan zou hebben betekend ,,het introduceren van een belangrijk geavanceerd wapensysteem in Zuid-Azië". Hij ontkende dat het Amerikaanse besluit gebaseerd was op politieke overwegingen.

kingen met premier Bhoetto, terwql Aziz Ahmed, de Pakistaanse staatsminister voor defensie en buitenlandse zaken, van 8-10 nov. te Parijs overleg voerde met de Franse ministers van buitenlandse zaken, defensie, industrie en onderzoek, en buitenlandse handel. Volgens Le *Monde* (11-11-'76) zou die speciale afgezant Bhoetto hebben meegedeeld dat Frankrijk er niet op stond Pakistan een opwerkingsfabriek voor nucleair afval te verkopen, omdat de VS op Pakistan pressie uitoefenden deze koop niet door te laten gaan.

Canada beëindigt samenwerking

Bovendien had Canada, dat Pakistan de kerncentrale te Karachi had geleverd. zich met grote nadruk tezen de geplande transactie tussen Pakistan en Frankrijk gekant en er daarbij op gewezen dat Pakistan zou moeten kiezen tussen een nucleaire samenwerking voor vreedzame doeleinden met Canada en een nucleaire samenwerking met Frankrijk, die ook voor militaire doeleinden zou kunnen dienen.

Het Canadese standpunt was op 1 nov. uiteengezet door minister van buitenlandse zaken, Donald Jamieson. Hij verklaarde toen dat Canada alleen op bewaalde voorwaarden zwaar-waterreactoren aan Pakistan wilde verkopen:

1) Canada zou nucleaire brandstof voor de Candu-reactor leveren gedurende 10 jaar, en Pakistan moest dan toezeggen geen kernenergie voor militaire doeleinden te gebruiken;

2) als Pakistan aan het verkrijgen van een opwerkingsfabriek zou vasthouden, zou Canada voor slechts 2 jaar nucleaire brandstof leveren;

3) Canada zou dan het recht hebben supervisie uit te oefenen op het functioneren van de opwerkingsfabriek.

Als Pakistan een van deze voorwaarden niet aanvaardde, zou Canada elke nucleaire samenwerking opschorten.

Op 22 dec. 1976 maakte minister Jamieson te Ottawa bekend dat Canada de nucleaire samenwerking met Pakistan had opgeschort, omdat het de Canadese voorstellen i.z. waarborgen m.b.t. het niet gebruiken van de reactor te Karachi voor het maken van kernwapens had verworpen. Canada had, aldus de minister, besloten eenzijdig zijn politiek m.b.t. nucleaire export en u-aarborgen te intensiveren, nadat het tevergeefs had gepoogd de andere leveranciers van nucleair materiaal over te halen tot het ondernemen van een dergelijke gemeenschappelijke actie (De z.g. Club van Londen, zie pag. 393-'76). De regeling met Pakistan was volgens Jamieson pas opgeschort nadat het onmogelijk was gebleken een nieuw bilateraal akkoord uit te werken.

De Pakistaanse staatsminister Aziz Ahmed veroordeelde deze ,,willekeurige" beslissing van Canada tijdens een persconferentie op 3 jan. 1977 te Islamabad als een schending van de akkoorden tussen beide landen.

Naar zijn zeggen was in de akkoorden een beëindiging van de Canadese samenwerking alleen toegestaan in het geval dat Pakistan zijn toezegging schond om Canadese voorraden en uitrusting bestemd vcor de reactor te Karachi niet voor militaire doeleinden te gebruiken, maar Pakistan had zich nauwgezet aan cüe toezegging gehouden. Na de Indiase kernexplosie van 1974 (pag. 337-'741 had Canada verlangd dat Pakistan ,,totaal onredelijke voorwaarden" zou aanvaarden voor een voortgezette samenwerking, maar Pakistan had ermee ingestemd die kwestie te bespreken, hoewel het Canadese verlangen ongerechtvaardigd was. Het akkoord tussen Pakistan en Frankrijk was een transactie tussen twee soevereine staten, en geen derde land had enig recht om van Pakistan te verlangen dat het van de opwerkingsfabriek zou afzien.
In de voorbije twee jaar waren tussen Pakistan en Canada drie series besprekingen gevoerd over de kwestie van additionele waarborgen Pakistan had ermee ingestemd een expliciete verzekering te geven dat het geen enkele kernexplosie, vreedzaam of anderszins, tot stand zou brengen, terwijl Canada erin had toegestemd brandstof en uitrusting voor de reactor in Karachi te leveren gedurende twee jaar De Canadese regering echter had bovendien verlangd dat de waarborgen op Pakistans gehele nucleaire programma betrekking zouden hebben en niet alleen op de door Canada geleverde nucleaire faciliteiten; zij eiste tevens zelfs als Canada elke nucleaire samenwerkmg beëindigde, Pakistan toch gebonden zou blijven aan zijn verplichtingen op grond van het akkoord tussen beide staten voor de tijd dat de reactor te Karachi bleef functioneren. Deze twee eisen nu waren zo ,,onredelijk en eenzijdig", aldus Aziz Ahmed, dat Pakistan niets anders overbleef dan ze te verwerpen

Staatsminister Aziz Ahmed stelde nog dat de in Frankrijk gekochte opwerkingsfabriek onder alle omstandigheden zou worden gebouwd en dat de brandstofvoorziening voldoende verzekerd was.
Wel had de Franse regering reeds op 17 dec. 1976 bekendgemaakt dat zij geen opwerkingsfabrieken meer zou exporteren, maar daaraan toegevoegd dat ,,contracten die al getekend zijn, getekend blijven". Op 10 febr. verklaarde de Franse premier Raymond Barre dat Frankrijk het contract zou uitvoeren ,,tenzij Pakistan niet wenst ermee door te gaan".
Volgens de New *York Times* en de IHT zou Frankrijk de levering van de fabriek aan Pakistan vertragen. De Franse minister van buitenlandse zaken De Guiringaud zou op 30 mei tegen zijn Amerikaanse ambtgenoot Vance (die voor de Noord-Zuid-conferentie in Parijs verbleef, pag 369/1 e v) hebben gezegd dat Frankrijk belangrijke plannen voor die fabriek op de afgesproken datum niet aan Pakistan geleverd had en ,,voor het ogenblik niet zou leveren". De woordvoerder van het Quai d'Orsay verklaarde echter op 1 juni dat die kwestie niet door de twee ministers besproken was en dat de Franse politiek m.b.t. het Pakistaanse contract ,,ongewijzigd" was. Hodding Carter, de woordvoerder van minister Vance. stelde dezelfde dag dat De Guiringaud ,,noch een vertraging, noch een uitstel, noch iets anders" had genoemd. (Le Monde, The *Times. Financial Times, NRC/H'blad)*

NORMALISERING BETREKKINGEN MET INDIA

Op grond van een akkoord, bereikt tijdens besprekingen te Islamabad (Pakistan) van 12-14 mei 1976 tussen delegaties van India en Pakistan, werden de sinds 1971 opgeschorte diplomatieke betrekkingen tussen beide landen op 24 juli 1976 formeel hersteld. Op die dag boden de ambassadeurs van India resp. Pakistan in Islamabad resp. Delhi hun geloofsbrieven aan. Hun benoeming was op 21 juni 1976 bekend gemaakt en zij waren bij de hervatting van het luchtverkeer tussen beide landen op 21 juli 1976 als passagiers op de eerste vlucht in elk van beide richtingen in de respectievelijke hoofdsteden gearriveerd.
Daags daarop was ook het treinverkeer tussen beide landen hervat op het traject Amritsar (India)-Lahore (Pakistan).
Met het herstel van de diplomatieke betrekkingen kwam een eind aan de bijna vijf jaar door Zwitserland behartigde vertegenwoordiging op het subcontinent.

Voorgeschzedenzs

De voorgeschiedenis van de normalisering was in grote trekken als volgt verlopen.
Na de voltooiing van de repatriëring

van 72.795 krijgsgevangenen en 17.186 geïnterneerde burgers op 30 april 1974 (pag. 320/2 - '74) hadden op 10 juni 1974 besprekingen tussen India en Pakistan moeten beginnen over post-, telefoon- en andere verbindingen. De Indiase kernproef van 18 mei 1974 (pag. 337 - '74) had echter geleid tot opschorting van het overleg. De besprekingen begonnen uiteindelijk op 12 sept. 1974 te Islamabad en leidden op 14 sept tot een akkoord. Overeenstemming werd bereikt over de hervatting van het brief- en pakketvarkeer, de postdienst en telefoonverbindingen en de uitgifte van visa en andere reisdocumenten tussen de twee landen. Voorts werd afgesproken het onderlinge beraad voort te zetten over de hervatting van het luchtverkeer, de ontwikkeling van handelsbetrekkingen en de bevordering van wetenschappelijke en culturele contacten. Dit akkoord leidde ertoe dat de post- en telefoonverbindingen op 15 okt. 1974 werden hersteld. Van 18-22 nov. 1974 werden te Rawalpindi besprekingen gevoerd over de hervatting van het luchtverkeer, maar deze leverden geen resultaat op. Een moeilijk punt was de op 4 febr. 1971 afgekondigde maatregel op grond waarvan Pakistaanse vliegtuigen voorlopig niet over India mochten vliegen in verband met de kaping van een Indiaas vliegtuig door 2 mannen uit Kasjmir (pag. 407/2 e.v.-'71). Pakistan had vervolgens op 3 maart '71 een klacht tegen de Indiase maatregel ingediend bij de Raad van de Internationale Organisatie voor de Burgerluchtvaart (ICAO), waarvan de behandeling was opgeschort op grond van het in juli 1972 Indiaas-Pakistaanse akkoord van Simla (pag. 442/1 - '72) dat bepaalde dat beide landen hun onderlinge geschillen via bilaterale onderhandelingen zouden regelen. India verlangde intrekking van de Pakistaanse klacht bij de ICAO plus schadevergoeding voor het door de kapers in brand gestoken vliegtuig; Pakistan eiste schadevergoeding voor de door de Indiase maatregel geleden verliezen. Afgesproken werd tenslotte om commissies van deskundigen te benoemen teneinde de diverse aspecten nader te behandelen en om de besprekingen in New Delhi op een voor beide partijen geschikt tijdstip voort te zetten.

Op 26 nov. 1974 te New Delhi begonnen besprekingen over een hervatting van het handelsverkeer leidden op 30 nov. tot de ondertekening van een protocol, waarin beide landen elkaar de positie van meestbegunstigste natie toekenden. De handel, aanvankelijk slechts door regeringsinstanties, zou worden gevoerd „op basis van vrij inwisselbare valuta" overeenkomstig de in elk van beide landen geldende bepalingen. Vooruitlopend op een nog te sluiten gedetailleerd handelsakkoord werd in het protocol bepaald dat de handel in de volgende produkten onmiddellijk mogelijk was: katoen, katoenprodukten en rijst (te leveren door Pakistan); juteprodukten, thee, machinerieën, spoorwegmaterieel en staal (te leveren door India).

Op voorstel van India werden de besprekingen over hervatting van het luchtverkeer op 15 mei 1975 te New Delhi hervat, maar zij werden op 19 mei zonder resultaat beëindigd. Pakistan weigerde zijn klacht bij de ICAO in te trekken en India weigerde Pakistaanse vluchten via het Indiase luchtruim toe te staan zolang de klacht niet was ingetrokken.

Uiteindelijk verklaarde de Pakistaanse premier Bhoetto in een brief aan zijn Indiase ambtgenoot d.d. 27 maart 1976 dat Pakistan bereid was zijn klacht bij de ICAO in te trekken. Mevr. Indira Gandhi antwoordde op 11 april 1976 met het voorstel dat de staatssecretarissen van buitenlandse zaken van beide landen elkaar zouden ontmoeten voor het bespreken van de luchtvaartkwestie alsmede voor overleg over de hervatting van het weg- en spoorwegverkeer en het herstel van de diplomatieke betrekkingen.

De briefwisseling leidde tot eerdergenoemde besprekingen te Islamabad die op 14 mei 1976 leidden tot overeenstemming over de volgende punten:

a) Het sturen van een gemeenschappelijke brief aan de ICAO, waarin beide landen hun klachten introkken, alsmede de hervatting van het onderlinge luchtverkeer en van de vluchten via elkaars luchtruim. (De details werden op 17 juni door functionarissen van de burgerluchtvaart geregeld.)

b) Het spoorwegverkeer zou worden hervat via de grensovergang Wagah-Attari (tussen Lahore en Amritsar). (Een desbetreffend akkoord werd op 28 juni te New Delhi getekend.)

c) De diplomatieke betrekkingen zouden op ambassadeursniveau worden hersteld.

d) Vanaf 15 juli zou ook de particuliere sector aan het onderlinge handelsverkeer mogen deelnemen. (Nadere regelingen werden op 23 juni bekendgemaakt.) (The *Times, Financial Times, NZZ, NRC/H'blad)*

CONTACTEN MET AFGHANISTAN

Sinds eind 1975 is een zekere normalisering in de betrekkingen tussen Pakistan en Afghanistan op gang gekomen. Bijdragen daartoe zouden zijn geleverd door de sjah van Perzië en de regering van de SU.

Nadat premier Bhoetto in april 1976 Pakistaanse hulp had aangeboden voor de slachtoffers van recente natuurrampen in Afghanistan, nodigde president Daoed hem begin mei voor een bezoek aan Afghanistan uit. Bhoetto gaf aan de uitnodiging gevolg en verbleef van 7-11 juni 1976 in Kaboel. De besprekingen van Bheetto met Daoed hadden volgens een gemeenschappelijk communiqué tot resultaat dat beide partijen de „huidige gunstige en vriendschappelijke atmosfeer" wilden behouden en tot een „definitieve en eervolle oplossing" van hun geschillen wilden komen. Zij kwamen overeen de propaganda-acties via pers en radio, die sinds april al waren afgenomen, te staken.

Van 20-24 aug. 1976 bracht president Daoed een officieel tegenbezoek aan Pakistan's hoofdstad Islamabad. De besprekingen van Daoed met Bhoetto in een „sfeer van openhartigheid en begrip" vormden volgens een gemeenschappelijk communiqué deel van de voortdurende dialoog om een eervolle regeling voor de politieke en andere geschillen te vinden.

Niettemin werd op 31 aug. de „nationale dag van Pakhtoenistan" in Afghanistan gevierd met plechtigheden waaraan door leden van het kabinet werd deelgenomen.

Tijdens een bijeenkomst te Kaboel van vertegenwoordigers van de luchtvaartmaatschappijen van Afghanistan en Pakistan werd op 2 maart 1977 een akkoord bereikt over de hervatting van het sinds 1974 opgeschorte luchtverkeer tussen beide landen. (KCA)

(Vor. ber. pag. 736/3-1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OMMEKEER BIJ VERKIEZINGEN OP SRI LANKA

De op 21 juli gehouden parlementsverkiezingen op Sri Lanka (Ceylon) hebben een einde gemaakt aan het bewind van de sinds mei 1970 regerende premier, de 61-jarige mevr. Sirimavo Bandaranaike. Haar Vrijheidspartij van Sri Lanka (Sri Lanka Freedom Party / SLFP) verwierf slechts 8 van de 168 zetels in het nieuwe parlement (met 146 kandidaten), terwijl die in het oude, op 18 mei ontbonden parlement 91 van de 157 zetels bezette.

De grote overwinnaar werd de Verenigde Nationale Partij (United National Party / UNP) die onder leiding van de ?C-jarige Junius Richard Jayewardene met 154 kandidaten 139 zetels veroverde tegen voorheen 19. Van de 21 resterende zetels gingen 18 naar het Tamil United Liberation Front (TULF), de partij van de vooral in het noorden wonende hindoeïstische minderheid die naar een onafhankelijke Tamil-staat streeft. Het Arbeiderscongres (Ceylon Workers Congress) en de Onafhankelijken kregen elk één zetel en één zetel bleef vacant, omdat een kandidaat twee dagen voor de verkiezingen overleed.

Het kort tevoren gevormde Verenigde Linkse Front (ULF) van trotskisten (LSSP), communisten en SLFP-dissidenten (zie hieronder) wist geen enkele zetel te bemachtigen, hoewel het 132 kandidaten had gesteld.

Een belangrijke rol bij de verkiezingen leek weggelegd voor de jonge kiezers (1,2 mln) die voor het eerst hun stem mochten uitbrengen samen met de 5.5 mln „oude" kiesgerechtigden. Onzeker was hoe zij op de recente politiek-sociale gebeurtenissen, die hieronder worden geschetst, zouden reageren.

Ex-premier Bandaranaike.

Studentenonrusten

Op 12 nov. 1976 opende de politie het vuur op demonstrerende studenten op de Peradeniya-campus van de universiteit van Sri Lanka, die het ontslag verlangden van de president-directeur. omdat deze zich als dictator zou hebben gedragen. Het politie-optreden vergde onder de studenten één dode en 50 gewonden. De regering verving vervolgens de universiteitsfunctionaris, kondigde de benoeming van een commissie van onderzoek aan en sloot de zes universiteitscampussen tot 29 november.

Studenten en scholieren in Colombo, Kandy en andere steden hielden ondanks een demonstratieverbod van de regering nieuwe betogingen; op aanplakbiljetten werd het „brute politie-optreden" veroordeeld en werd het ontslag van de minister van onderwijs (Badiudin Mahmud) geëist. Een proteststaking van 24 uur op 26 nov., waartoe de oppositiepartijen hadden opgeroepen, werd gesteund door ca. 500.000 plantagearbeiders en bankemployés, waarop de regering de sluiting van de universiteiten voor onbepaalde tijd afkondigde.

Stakingen *en* perscensuur

Op 22 dec. riep het Verenigde Front van Spoorwegvakbonden, dat 15 bonden vertegenwoordigt die betrekkingen onderhouden met de trotskistische LSSP en de CP, op tot een staking ter ondersteuning van eisen i.z. een loonsverhoging en een voorschot van Rs 500 ter compensatie van de extra uitgaven aan het begin van het jaar. Premier Bandaranaike verklaarde op 29 dec. in een radiotoespraak dat de regering „alle mogelijke stappen" zou ondernemen om de essentiële transpostdiensten te verzekeren: niet geduld kon worden dat „een klein deel van de arbeiders" het hele land trachtte te chanteren. Dezelfde dag werden alle verloven van leger en politie ingetrokken.

Als protest tegen de regeringsmaatregelen sloten 6.000 havenarbeiders zich bij de staking van de 26.000 spoorwegarbeiders aan. Op 1 jan. volgden werknemers van de PTT en de openbare nutsbedrijveii.

Op 5 jan. kondigde de regering een reeks maatregelen volgens de noodtoestand af. Zij gelastte alle werknemers van de openbare diensten de volgende dag het werk te hervatten op straffe van ontsiag, hechtenis voor maximaal 5 jaar en verbeurdverklaring van eigendom. Op 7 jan. werd een verbod uitgevaardigd op openbare bijeenkonisten in de hoofdstad Colombo en werd de politie in staat van paraatheid gebracht.

Op 10 jan. werd de perscensuur ingesteld op alle berichten over het functioneren van de openbare diensten en de daarmee samenhangende vakbondsactiviteiten. Dezelfde dag gingen ook de buschauffeurs in staking. Hoewel inmiddels ook UNP-bonden en linkse SLFP-bonden zich achter de stakingsactie hadden geschaard, wist de regering met behulp van SLFP-chauffeurs uit de provincie, gepensioneerden en leerling-chauffeurs de busstaking te breken. Ook een door de Ceylon

De nieuwe premier Jayewardene.

Weekblad 46ste jaargang No. *2393*, pag. 28967-28982

Federation of Labour (verwant aan de LSSP) op 12 jan. uitgeroepen algemene staking oogstte slechts beperkt succes.
Op 15 jan. riepen de stakende bonden hun leden op het werk op 17 jan. te hervatten, wat ook gebeurde. Op 29 jan. werd het verbod op openbare bijeenkomsten ingetrokken en op 31 jan. werd de perscensuur opgeheven.

Schorsing parlement

Nadat de oppositie een motie van wantrouwen had ingediend tegen de regering wegens haar aanpak van de stakingen, schorste president William Gopallawa het parlement op 10 febr. (een week voor het parlementsdebat) tot 19 mei (de datum waarop parlernentscntbinding i.v.m. de verkiezingen volgde). Volgens welingelichte kringen in Colombo had premier Bandaranaike de president geadviseerd deze maatregel te nemen, omdat zij bij de stemming over de motie niet meende te kunnen rekenen op de stemmen van de communisten (haar coalitiepartners) en enkele SLFP-leden.

De communisten hadden de stakingen gesteund. Op 7 febr. had de partij verklaard dat de eisen van de stakers volledig gerechtvaardigd waren en dat de regering onjuist had gehandeld door te weigeren met hen te onderhandelen. Reeds op 11 jan. had een gerucht de ronde gedaan dat de partij haar enige minister, Pieter Keuneman, had opgedragen af te treden.

Opheffing noodtoestand

De op 16 maart 1971 afgekondigde noodtoestand werd op 16 febr. opgeheven. Alle personen die onder de wetten i.z. de noodtoestand waren gearresteerd, werden vrijgelaten.
Reeds op 27 sept. 1976 was de bewaking van ca. 3.500 personen, die tot voorwaardelijke gevangenisstraffen waren veroordeeld wegens medeplichtigheid aan de opstand van 1971 (pag. 333/2-'71) opgeheven en waren ca. 6.500 anderen, die nooit formeel waren aangeklaagd, op vrije voeten gesteld dan wel in hun volledige bewegingsvrijheid hersteld.
Voorts werd het in 1974 ingestelde verbod van de ,,Independent Newspapers Group" opgeheven. De Janata Vimukthi Peramuna (JVP — Volksbevrijdingsfront), die de opstand van 1971 had geleid, werd opnieuw een legale organisatie. Ook werd de Universiteit van Sri Lanka op 21 febr. heropend.
De JVP-leiders verklaarden tijdens een persconferentie op 19 febr. dat zij aan de algemene verkiezingen zouden deelnemen om de door de veiligheidstroepen in 1971 begane ,,wreedheden", waarbij naar hun zeggen 10.000 JVP-leden zouden zijn gedood, aan de kaak te stellen.

Regeringscrisis

Op 11 febr. traden Nanda Ellawala, een linkse SLFP-vakbondsleider en drie andere SLFP-parlementsleden, die de stakingen hadden gesteund, uit de partij, omdat die zich volgens hen had verbonden met ,,kapitalisme, imperialisme en feodalisme". Op 14 febr. volgde een vijfde lid, Bonnie Djayasuriya, hun voorbeeld, omdat de regering z.i. niet de verlangens had vervuld van de massa die de regering in 1970 aan de macht bracht.

Op 19 febr traden de twee communisten in het kabinet af: minister Pieter Keuneman (huisvesting en bouwnijverheid) en onderminister B. Y. Tudawe (onderwijs). Daarmee kwam een eind aan de bij de parlementsverkiezingen van 1970 succesrijke coalitie van SLFP, LSSP en CP waaruit de LSSP al in sept. 1975 was verdwenen (pag. 540/2 - '76), omdat de CP (op dat moment met 7 parlementsleden) ook haar steun aan de regering opzegde.
Keuneman's portefeuille werd overgenomen door Chelliah Kumarasuriar, die voorts minister van PTT bleef.

Na het overlijden van George Rajapakse, de minister van visserij en gezondheid, waren op **29** juni **1976** twee nieuwe ministers benoemd: S. D. R. Jayaratne (visserij) en Siva Obeyesekara (gezondheid).

Op 1 maart trad T. B. Subasinghe af als minister van industrie en wetenschappelijk onderzoek en als SLFP-lid. Dit leidde op 10 maart tot een reorganisatie van het kabinet, waarbij Felix R. D. Bandaranaike, de minister van justitie en financiën, de portefeuille van justitie afstond aan Ratnasiri Wickremanayake (die tevens minister van de plantages bleef) en de portefeuille van voedsel, coöperaties en kleine industrie overnam van S. K. K. Suriarachchi, die nu minister van industrie en wetenschappelijk onderzoek werd. Voorts werd V. T. G. Karunaratne, voorheen onderminister van PTT, benoemd tot minister van textielindustrie, een nieuwe post.

Besprekingen tussen regering en Tamils

Na de breuk tussen de SLFP en de CP voerde premier Bandaranaike op 21 febr. drie uur durende besprekingen met 21 parlementsleden van het Tamil United Liberation Front (op 17 mei 1976 gevormd als opvolger van het in 1972 opgerichte Tamil United Front) en andere Tamil-partijen. De secretaris-generaal van het Front verklaarde na afloop dat zijn organisatie in het huidige stadium geen confrontatie met de regering wenste en zelfs bereid was een politiek interim-akkoord te aanvaarden. Volgens officiële bronnen werd besloten verdere besprekingen te houden over een aantal belangrijke punten. Maar pogingen om door onderhandelingen een stembusakkoord te bereiken zouden vervolgens zijn mislukt.

Verenigd links front

De zes SLFP-dissidenten hadden inmiddels de People's Democraiic Party gevormd o.l.v. Subasinghe.
Samen met de trotskistische LSSP en de Communistische Partij stichtte de People's Democratic Party een nieuwe groep, het Socialistische Front, naar op 10 april werd bekendgemaakt. Dit omvatte 29 parlementsleden en 5 voormalige ministers. In juni trad de nieuwe beweging op onder de naam United Left Front.

Verkiezingscampagne

Nadat premier Bandaranaike aanvankelijk parlementsverkiezingen in augustus had aangekondigd, werd bij de parlementsontbinding de officiële verkiezingsdatum vastgesteld op 21 juli.
De twee maanden durende verkiezingscampagne ging met politiek geweld gepaard: 8 doden en 25 gewonden. Over de positie van mevr. Bandaranaike aan de vooravond van de verkiezingen schreef *NRC/* H'blad-Reuter (20-7) o.a.:

„ . . . Haar Vrijheidspartij van Sri Lanka (SLFP) krijgt het bij de verkiezingen zwaar te verduren door de zware concurrentie van de Verenigde Nationale Partij (UNP) van Jayewardene. (. . .)
De zeventig jaar oude Junius Richard Jayewardene, een van de hoofdrolspelers in de politiek van Sri Lanka van de laatste twintig jaar, is van mening dat hij nu zijn slag zal kunnen slaan. Hij put hoop uit het succes van Morarji Desai, die vier maanden geleden op 81-jarige leeftijd premier van India is geworden en wiens politieke loopbaan op die van Jayewardene lijkt. Jayewardene voorspelt dat zijn partij 102 zetels zal krijgen, dat is bijna een tweederde parlement. Andere vooraanstaande partijfunctionarissen zijn nog optimistischer gestemd over het resultaat van de UNP.
Maar mevrouw Bandaranaike is een formidabele vechtjas. Zij werd in juli 1960 de eerste vrouwelijke premier ter wereld, nadat zij de SLFP naar de zege had geleid. Zij was op dat moment 44 jaar oud

en weduwe van de voormalige premier van Sri Lanka, Solomon Bandaranaike, die in sept. 1959 werd vermoord, Mevrouw Bandaranaike werd in 1865 verslagen, maar kwam in mei 1970 weer met een indrukwekkende meerderheid terug aan de macht.
Zij rekte haar huidige ambtstermijn door op 22 mei 1972 een republikeinse grondwet uit te vaardigen en te verklaren dat haar mandaat op die datum zou ingaan en niet op de dag van haar verkiezing. Die maatregel is niet bepaald goed gevallen en de bevolking van Sri Lanka heeft bijna twee jaar lang in een verkiezingsroes geleefd. Door het geleidelijk uiteenvallen van mevrouw Bandaranaikes regeringscoalitie van drie partijen kon zij ten slotte niets anders doen dan het volk naar rijn mening vragen. (...)
De twee belangrijkste punten in de verkiezingscampagne zijn de economie en het nepotisme waar de regering van mevrouw Bandaranaike van wordt beschuldigd.
De inflatie heeft hard toegeslagen op het eiland. Het volk van Sri Lanka is verbolgen over de hoge prijzen van onontbeerlijke levensmiddelen als uien, Spaanse pepers. suiker en thee, waarvan de prijs de afgelopen zeven jaar zeker verviervoudigd is. Tot voor kort was er ook een ernstig tekort aan granen, melkpoeder, zeep en lucifers. Er was een verbod geheven op de import van deze en andere essentiële goederen in een poging om de nationale industrie en produktie te stimuleren. Deze goederen waren tijdens de verkiezingsstrijd echter weer ruim voorhanden. Er hebben de afgelopen maanden op het eiland een ongekend aantal stakingen gewoed met resultaten die varieerden van het gedurende 36 uur uitvallen van de stroom op het hele eiland tot twee maal het lamleggen van het treinverkeer en een bijna twee maanden durende sluiting van de universiteiten op het eiland.

Mevrouw Bandaranaike's 28 jaar oude zoon Anura is de meest controversiële kandidaat bij de verkiezingen. Hij leidt de jongerenafdeling van de SLFP, is haar officiële adviseur in jeugdzaken en wordt beschouwd als een typisch voorbeeld van de manier waarop de familieleden van de premier op hoge regeringsposten terecht zijn gekomen.
Haar oudste dochter Sunetra (33 jaar) bezet de sleutelpost van coördinerend ambtenaar voor de premier en de minister van defensie. Haar zuster Chandrika (30 jaar) is voorzitster van het People's Estates Development Board waaronder vrijwel alle genationaliseerde thee- en rubberplantages vallen. Verschillende andere naaste familieleden bekleden of een hoge regeringspost of staan kandidaat bij de verkiezingen..."
De Volkskrant (21-7) noemde nog de 40-jarige neef Felix Dias Bandaranaike, de minister van financiën en ,,waarschijnlijk de meest invloedrijke figuur in het kabinet".

Over de positie van de UNP berichtte *NRC/H'blad-Reuter:*

„Jayewardenes UNP wordt als de meest rechtse van alle partijen beschouwd en wordt er door zijn tegenstanders van beschuldigd pro-westers en pro-kapitalistisch te zijn. Jayewardene wijst deze etiketten van de hand en zegt dat de partij onder hem naar het democratische socialisme is gegroeid. Hij heeft verklaard niet te zullen terugkomen op de nationaliseringspolitiek van de huidige regering. ,,De UNP is nu een partij van de kleine man die zo radicaal is als een partij die geweld afwijst, kan zijn", aldus Jayewardene Ook heeft hij beloofd dat een UNP-regering de fundamentele rechten en vrijheden zal herstellen -- onafhankelijkheid van de pers en de rechterlijke macht, zaken waar volgens hem onder de SLFP-regering de hand mee werd gelicht"

Over de sociaal-economische ontwikkeling van Sri Lanka schreef *Trouw* (21-7):

„... Na 1070 zijn er in Sri Lanka onder de regering-Bandaranaike vele hervormingen tot stand gebracht. Niemand mag meer dan 20 hectare land bezitten. De rest werd herverdeeld onder landloze boeren De huren zijn bevroren, terwijl ieder slechts één huis voor zichzelf en een per kind mag bezitten. Speculatie werd hierdoor tegengegaan, veel huurders konden hun eigen huis kopen. Onderwijs en gezondheidszorg zijn relatief goed en geheel gratis. De plantages werden genationaliseerd evenals een aantal industrieën. De hoeren hebhen geprofiteerd van gegarandeerd hoge rijstprijzen en veel steun gekregen in de vorm van onderzoek, marketing, opslag en kredietverlening. Ondanks een paar droge jaren zijn de vooruitzichten voor de voedselproduktie goed. Nu voert Sri Lanka nog veel in, maar men verwacht in 1980 exporteur van rijst te worden. Onlangs heeft de regering van de FAO, de landbouworganisatie van de VN, een hoge onderscheiding ontvangen voor haar goede landbouwbeleid. De stadsbevolking klaagt wel over de hogere prijzen, maar 80% leeft nog op het platteland; daar ligt dan ook terecht het zwaarste accent. Rijst en ander voedsel worden gesubsidieerd. Bovendien zijn er voor het merendeel van de bevolking gratis rijstrantsoenen beschikbaar. Mevrouw Bandaranaike wijst dan ook onophoudelijk op de verworvenheden van de kleine man sinds 1970. (...)
Sri Lanka blijft structureel een economisch kwetsbaar land met een eenzijdige produktiestructuur. Een UNP-regering zal zich gesteld zien tegenover de mogelijkheid van een nieuwe opstand als in 1971, zij zal het eigen en buitenlandse bedrijfsleven de vrije hand laten, en daarmee een boeiende sociale en economische ontwikkeling om zeep helpen. De kleine man, die de laatste jaren net wat ademruimte verwierf, zal het weer benauwd krijgen."

Over de economische moeilijkheden meldde The Financial Times (15-2) o.a.: Het werkloosheidscijfer is het miljoen gepasseerd, terwijl het 550.000 was in 1970, toen mevr. Bandaranaike de macht overnam.
Gedurende de afgelopen drie jaar is de stijging van het Bruto Nationaal Produkt te verwaarlozen, dankzij een combinatie van droogte. overhaast geplande overname van plantages en de particuliere industrie, en de oliecrisis. Ook de investeringen stellen weinig voor, terwijl 35% van de staatsbegroting opgaat aan subsidies voor voedsel. gezondheidszorg en onderwijs, in een poging om de lonen stabiel te houden. Niettemin wordt geschat dat de consumentenprijzen in het voorgaande jaar met 30 à 40% zijn gestegen, en die stijging kan nog sneller gaan als de huidige forse uitbreiding van de geldvoorraad haar volledige invloed doet gelden.
In een commentaar op 25 juli schreef The *Financial* Times over de economische erfenis van mevr. Bandaranaike. Gunstig zijn de geweldige rijstoogst van dit jaar en de stijging van de theeprijzen op de wereldmarkt. Verder ziet het er somber uit. Het inflatietempo per jaar overschrijdt de 30%, meer dan een vijfde deel van het arbeidspotentieel is werkloos.
Betalingen t.b.v. buitenlandse schulden vergen meer dan 20% van de binnengekregen buitenlandse valuta. Westerse hulpverleners maakten dit jaar tijdens een bijeenkomst op Sri Lanka duidelijk dat zij bereid waren de steun te vergroten, als de regering haar investeringsprogramma zou uitbreiden en passende financieringsprojecten zou voorbereiden.
Jayewardene heeft aangekondigd dat hij de overheidsgreep op de buitenlandse handel wil laten vieren, het staatsmonopolie in de levensmiddelenbranche wil afschaffen en een vrijhandelszone (à la Singapore) wil instellen. Daarbuiten wil hij slechts kleine industrieën toestaan.

Na de verkiezingen

Na de onverwacht zware nederlaag van de SLFP (slechts twee leden van het kabinet werden gekozen, premier Bandaranaike en minister Maitripala Senanayake, maar ook de zoon van de premier, Anura) werd op 23 juli een voorlopig UNP-kabinet beëdigd met Jayewardene als premier en minister van defensie, planning en economische zaken plus uitvoering van het plan en A. C. S. Hameed als minister van buitenlandse zaken. De benoemingen zijn tijdelijk, omdat Jayewardene aangekondigd heeft de grondwet zo te willen amenderen dat hij president wordt.
Toen na de verkiezingen de veiligheidsmaatregelen werden opgeheven (o.a. een voor 4 dagen geldend verbod op alcoholverkoop), braken gewelddaden uit, vooral tussen aanhangers van de SLFP en de UNP, die in twee dagen tijd 32 doden vergden. De nieuwe regering nam op 24 juli maatregelen om de orde te herstellen: een uitgaansverbod, sluiting van cafés en slijterijen en reglementering van openbare manifestaties. (The Times, Financial Times, *NZZ, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 540/2 e.v.-1976)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

ZWITSERLAND WORDT LID VAN DE „CLUB VAN LONDEN" VAN EXPORTEURS VAN KERNTECHNOLOGIE EN -MATERIAAL. VERGADERING VAN DE „CLUB VAN LONDEN".

De Zwitserse bondsraad — de regering — heeft op 20 april van dit jaar besloten toe te treden tot de z.g. ,,club van Londen — een groep staten, die gezamenlijk richtlijnen hebben afgesproken voor de nucleaire export om de verspreiding van kernwapens tegen te gaan.

Deze .,club" is in jan. 1976 opgericht door zeven landen, die toen overeenstemming bereikten over harmonisering van hun exportbeleid m.b.t. nucleai materiaal en technologie; later hebben zich meer landen bij deze club aangesloten (pag. 393/1 e.v.-1976).

In de verklaring van de Zwitserse regering, die na het kabinetsberaad van 20 april werd uitgegeven, stond dat Zwitserland een stringenter beleid gaat voeren voor de export van kernmateriaal naar landen, die geen kernwapens bezitten.

Verder was de Zwitserse regering van mening, dat aansluiting bij de ,,club van Londen" zou voorkomen, dat gediscrimineerd zou worden tegen Zwitserse ondernemingen, die uitrustingen voor kernenergie-installaties vervaardigen, terwijl tevens toepassing van de regels van de ,,club" Zwitserland een garantie zou bieden voor de voorziening van brandstof voor Zwitserse kerninstallaties.

Aangezien de richtlijnen, die de ,,club van Londen" opgesteld heeft m.b.t. de uitvoer van kernenergie en installaties niet een internationaal verdrag vormen, maar een vrijwillige overeenkomst zijn, waaraan elk land zich op elk moment kan onttrekken, was voor de Zwitserse toetreding geen parlementaire goedkeuring nodig.

Met de toetreding van Zwitserland kwam het aantal leden van de ,,club van Londen" op vijftien.

Op 28 en 29 april heeft in Londen een besloten vergadering plaatsgevonden van de 15 staten, die te zamen de ,,club van Londen" vormen. Over het besprokene en de eventueel bereikte conclusies is naar buiten niets duidelijk geworden. *(NRC/H'blad,* NZZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 393/1 e.v.-1976)

IAEA

CONGRES OVER KERNENERGIE

In Salzburg heeft van 2-13 mei een internationaal congres plaatsgevonden, gewijd aan problemen, die met de toepassing van kernenergie samenhangen. Het congres was georganiseerd door het Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA) van de VN Er werd aan deelgenomen door ong. 2 000 deskundigen uit 60 landen.

Op het congres werd hoofdzakelijk gesproken over het ontwerpen van betere waarborgen, z.g. safeguards, voor het vreedzame gebruik van kernreactoren, verrijkings- en opwerkingsfabrieken; het bestaan en de uitbreiding van dergelijke installaties wordt op deze manier als een onwrikbaar gegeven geaccepteerd.

Op de achtergrond speelde nog een rol de suggestie van de Amerikaanse president Carter van 7 april om met het opwerken van plutonium geheel te Stoppen (pag. 273 e.v.-1977).

Over het verloop van het congres en de internationale problemen, samenhangend met de toepassing van kernenergie, werd in het *NRC/* H'blad van 11 mei verslag uitgebracht; uit dit verslag citeren wij het volgende:

Betrekkelijk weinig aandacht kreeg de ontwikkeling van een veiliger nucleaire cyclus, de zogenaamde thorium-uranium cyclus. Het lijkt erop dat de mogelijkheden van deze methode, waarbij het in de natuur rijkelijk aanwezige thorium in uraniumbrandstof wordt omgezet, onvoldoende zijn onderzocht.

Carters strijd tegen het plutonium wordt door veel wetenschappers in Salzburg als louter politiek stuntwerk of als achterhaald en naïef beschouwd. Zoals een Belgische gedelegeerde zei: ,,Twintig jaar geleden bouwden wij in Mol uit eigen middelen een opwerkingsfabriekje. Wij hadden daar gemakkelijk een atoombom kunnen maken. Wie dat wil heeft de kostbare technologie waar Carter zich nu zo druk over maakt niet nodig."

Desalniettemin werkt het IAEA hard aan plannen om plutonium uit handen van de nationale regeringen te houden. Veel belangstelling was er in Salzburg voor de suggesties van het hoofd van het IAEA-Bureau voor safeguards en inspectie, de Zwitser R. Rometsch. Hij wil zo spoedig mogelijk een concreet plan uitwerken om enkele grote plutoniumfabrieken te bouwen onder beheer van verscheidene staten, die daarvan dan de benodigde brandstof kunnen betrekken.

De bedoeling is dat op deze manier een riskant onderdeel van de brandstofcyclus aan het nationaal beheer wordt onttrokken. De plutoniumvoorraden zouden zo beperkt kunnen worden en onder beheer van het IAEA worden gesteld.

Een dergelijke stap zou zeker voor een deel de protesten tegen kernenergie vanuit de publieke opinie doen verstommen, maar het. aantal compromissen dat men mag verwachten, als een dergelijke multi-nationalisatie in praktijk wordt gebracht, houdt de vraag open in hoeverre op deze manier daadwerkelijk betere safeguards worden verkregen.

En die compromissen zullen zeker nodig zijn. De directeur voor internationale betrekkingen van het Franse Commissariaat voor Atoomenergie, Bertrand Goldschmidt, liet al doorschemeren dat de nationale regeringen dienen te beoordelen hoeveel plutonium ze nodig hebben voor hun kernreactoren, precies zoals de Fransen dat al in 1956 in de statuten van het IAEA hebben laten zetten. Met andere woorden. de staten hebben uiteindelijk toch zeggenschap over het plutonium

Ook de Russen houden enige slagen om de arm. Hoewel zij in Salzburg telkens opnieuw hun bezorgdheid over de verspreiding van kerntechnologie uitdragen en alle plannen tot multi-nationalisatie van gevaarlijke onderdelen uit de kerncyclus verwelkomen sturen zij toch onmiskenbaar op een soort van multi-nationalisatie binnen de Oosteuropese landen aan, die voor de buitenwacht moeilijk te controleren valt.

Op dit ogenblik laten de Russen al geen Westerse IAEA-inspecteurs toe tot hun eigen nucleaire installaties.

En volgens het betoog dat I. Morochow van het Staatsbureau voor het gebruik van kernenergie liet voorlezen komt daar ook geen verandering in bij een eventuele regionale Oosteuropese plutoniumfabriek.

Westduitsers — ook warme pleitbezorgers van multinationalisatie — zullen vooralsnog zulke moeizame compromissen uit de weg gaan, en gewoon een geschikte regio uitkiezen om een dergelijk initiatief uit te werken. ,,Laat een redelijk homogene groep landen het eens proberen", aldus een ambtenaar van het Westduitse ministerie van onderzoek en technologie. Dezelfde ambtenaar voegde er echter wel onmiddellijk aan toe dat gebieden als het Midden-Oosten en Zuidelijk Afrika voor een dergelijk initiatief niet erg geschikt zijn.

Ook de verstandhouding tussen Argentinië en Brazilië nodigt niet uit tot een nucleaire samenwerking. Maar laat het nu juist de nucleaire export naar deze

André Giraud, algemeen administrateur van het Franse bureau voor atoomenergie, spreekt het congres in Salzburg toe.

gebieden zijn die iedereen met de neus op het gevaar ban de verspreiding van kernwapens heeft gedrukt (zie ook pag 150 1 e.v)

Bij liet slot van de conferentie op 13 mei stond in het *NRC/H'blad* de volgende beschouwing:

Lang tevoren had het IAEA zich voorgesteld de conferentie orde te laten scheppen in de chaos die in de toekomst dreigt te ontstaan als kernbrandstof niet in een overzichtelijke kringloop wordt gebruikt. De weg die de kernbrandstof nu volgt brengt belangrijke gevaren mee: de meeste landen die vertrouwen op kernenergie zijn niet in staat om de aanvoer van brandstof voor hun reactoren veilig te stellen. Vervolgens lever: de verspreiding van vreedzame nucleaire technologie tevens het risico op van de verspreiding vaïr atoombommen en ten slotte is er nog geen duidelijk veilige methode gevonden om van het kernafval af te komen.

Hoewel over deze drie onderdelen van de brandstofcyclus in de diverse zalen van het Salzburgse Kongresshaus en het Festspielhaus een stortvloed van verklaringen is voorgelezen is het enthousiasme van de conferentiegangers om oplossingen te vinden voor deze brandstofcyclus danig bekoeld door de nieuwe Amerikaanse politiek van president Carter. Het zelfvertrouwen van een aantal nucleaire plannenmakers heeft daardoor een gevoelige knauw gekregen. Carter wil kernenergie beperken tot gewone kerncentrales en de uit het oogpunt van kernwapenspreiding riskantere activiteiten als opwerking van plutonium en snelle kweekreactoren achterwege laten. Het buitenland probeert hij ook dergelijke leefregels voor te schrijven. Als Carter doorzet wordt de discussie over de brandstofcyclus academisch.

De onzekerheid was daarom troef onder de kerngeleerden in de stad van Mozart, ook al beweerden velen van hen met grote stelligheid dat Carter zijn hand had overspeeld en de bekering van de Amerikaanse president spoedig te verwachten is. Maar niet alleen Carter zorgde op deze conferentie voor onzekerheid en verwarring. De nucleaire planners beginnen te merken dat de publieke opinie zich van kernenergie dreigt af te wenden. Niet voor niets zijn een aantal zittingen gewijd aan dit onderwerp dat wat los staat van het eigenlijke thema van de conferentie.

Twee Nobelprijswinnaars — een voor- en een tegenstander van kernenergle — werden onder voorzitterschap van dr. P. Abrecht van de Wereldraad van Kerken aan het woord gelaten. Tegenstanders van kernenergie waren onder de gedelegeerden echter nauwelijks aanwezig, zodat van een discussie weinig terechtkwam.

Amory Lovins van de internationale beweging tegen kernenergie, Friends of the Earth, heeft vorig jaar geprobeerd als deelnemer tot de IAEA-conferentie te worden toegelaten. Maar het agentschap heeft dat tegengehouden.

De Friends of the Earth hebben nu tijdens de conferentie in Salzburg hun tenten opgeslagen in een hotel tegenover het Kongresshaus.

Vandaar bestookten zij de conferentiegangers permanent met scherpe artikelen die tot doel hadden de technische en cijfermatige verhalen van de officiële sprekers te ontzenuwen. In het weekeinde, voordat de IAEA-conferentie begon, hielden zij een alternatief congres in Salzburg.

Opmerkelijk genoeg waren in het confe-

tentieprogranima ook een aantal zgn technische zittingen belegd over het fenomeen publieke opinie

Daar vertelden nucleaire plannenmakers over de methoden die zy in hun land volgen om het volk voor kernenergie te winnen (NRC H'blad, Le Monde, NZZ, The Times)

IMF

RORERT MCNAMARA HERBENOERID TOT PRESIDENT VAN DE WERELD-BANK

De uitvoerende directeuren van de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling — de Wereldbank — hebben op 25 april Robert McNamara benoemd tot president van de bank voor een derde termijn van vijf jaar, ingaand op 1 april 1978. McNamara bekleedt deze post sinds 1968.

BIJEENKORIST INTERIM-COMITE

In Washington heeft op 28 en 29 april het interim-comité van het IMF vergaderd. Het verslag van deze bijeenkomst ontlenen wij aan De *Volkskrant* van 2 mei.

Het interim-comité van het Internationale Monetaire Fonds heeft in principe besloten dat er een nieuwe kredietregeling komt voor landen die kampen met ernstige betalingsmoeilijkheden. Over de omvang van het fonds dat hiervoor zal worden gevormd is nog geen besluit genomen.

Minister van financiën Duisenberg heeft bij terugkeer op Schiphol gezegd dat slechts enkele rijke landen voor de bijdragen aan het fonds zullen zorgen. Dat zijn dan de olieexporterende landen met aan het hoofd Saoedi-Arabië, Iran en Venezuela, maar hopelijk ook Koeweit en de Verenigde Arabische Emiraten. Uit de westerse wereld zullen alleen de Verenigde Staten, West-Duitsland, Japan, Nederland, België en Zwitserland bijdragen leveren, aldus Duisenberg.

Het fonds waarover in principe een akkoord is bereikt, is genoemd naar de Nederlandse directeur, Witteveen, van het IMF, die het initiatief voor de oprichting heeft genomen. Witteveen wil op deze manier extra geld beschikbaar krijgen voor landen met grote tekorten op hun betalingsbalans. Vooral de dure olieiniport leidt in veel landen tot zeer grote betalingsbalanstekorten. Zouden allerlei landen diep moeten ingrijpen in hun economie om hun financieel tekort te verkleinen, dan kan dat leiden tot minder invoer, handelsbelemmeringen en tot wereldwijde teruggang in de economie.

Behalve over het Witteveen-fonds werd gesproken over de toestand van de wereldeconomie. Daarbij is voorzichtig gesteld dat de sterke landen — met name Duitsland en Japan — wat meer zouden moeten doen om hun economie te stimuleren. Maar Duitsland voelt daar niet veel voor uit vrees voor inflatie. En als Japan harder wil groeien kan dat een vergroting van de Japanse export betekenen naar landen die al worden overstroomd met produkten uit dat land.

Minister Duisenberg heeft meegedeeld dat verder is besloten tot een verhoging van de quota die elk land in het IMF heeft. Hij zei in dit verband te menen dat er in beginsel alle aanleiding toe is om die landen wier rol in de wereldeconomie sterker is geworden, ook een groter aandeel in het fonds toe te delen. ,,Maar er zijn 120 landen, en als je dus die zorgvuldige verdeling wil gaan veranderen dan zouden alle quota gewijzigd moeten worden, want je kunt honderd procent maar eenmaal opdelen."

,,Als de verhoging van de quota heel beperkt blijft dan zouden we kunnen instemmen met een gelijke percentuele verhoging voor iedereen. Zodra de verhoging meer substantieel zal worden dan staan we in de rij bij die weinige landen die graag iets extra's zouden willen hebben," aldus Duitsenberg.

Voorlopig is het echter nog niet zo ver. Ook vorig jaar is er binnen het IMF een besluit gevallen over quotaverhoging, maar dit is er nog niet door omdat niet alle landen het besluit hebben geratificeerd.

Een voorstel om het IMF meer ,,papiergoud" (speciale trekkingsrechten of SDR's - red. KHA) te laten uitgeven haalde het niet. De arme landen hadden hierom gevraagd. Met name de Amerikanen en de Duitsers vrezen echter dat op die manier de geldhoeveelheid in de wereld te sterk zou stijgen en dat is voor de bestrijding van de inflatie niet wenselijk. (De *Volkskrant, NZZ)*

(Vor. ber. pag. 50/1 e.v.-1976)

UNCTAD

OVERLEG OVER GRONDSTOFFEN-FONDS

Op de vierde UNCTAD-conferentie van mei vorig jaar in Nairobi (pag. 369 e.v.-1976) is besloten tot het opstellen van een ,,geïntegreerd

programma voor grondstoffen", en binnen het kader daarvan, tot de instelling van een gemeenschappelijk fonds, waaruit het aanhouden van buffervoorraden van grondstoffen gefinancierd moest worden, dit ten einde een prijsstabilisatie van grondstoffen en een voldoende grote opbrengst voor de grondstoffenuitvoerende landen te bereiken (de tekst van de resolutie, die op UNCTAD IV hierover is aangenomen, staat op pag. 117/1 e.v.-1977). Tegen de instelling van een gemeenschappelijk fonds bestaat bij de rijke Westerse landen, vooral bij de VS en de Bondsrepubliek Duitsland, veel verzet.

Het besluit van UNCTAD IV was in feite slechts een beginselbesluit om onderhandelingen over het geïntegreerde programma en het fonds te openen. Deze onderhandelingen hebben plaatsgevonden van nov. 1976 tot maart 1977 en zij hebben tot dusver geen resultaat opgeleverd.

De besprekingen vonden plaats in Genève in het hoofdkwartier van de UNCTAD.

Een chronologisch overzicht van het verloop van het overleg levert het volgende beeld op:

Van 22-26 nov. 1976 vond de eerste zitting plaats van de intergouvernementele commissie voor het geïntegreerde programma voor grondstoffen

Vervolgens vond van 29 nov.-4 dec. 1976, van 24-29 jan. 1977 en van 21 febr.-1 maart 1977 voorbereidend overleg plaats over het gemeenschappelijke fonds.

Van 2-4 maart was de tweede zitting van de intergouvernementele commissie voor het geïntegreerde grondstoffenprogramma.

Tenslotte werd van 7 maart-3 april een onderhandelingsconferentie over de oprichting van een gemeenschappelijk grondstoffenfonds gehouden. Zoals in de aanhef gezegd heeft al dit overleg geen resultaat opgeleverd. Waarschijnlijk zal in nov. een nieuwe onderhandelingsronde geopend worden.

In het *NRC/H'blad* van 4 april stond een analyse van de mislukte conferentie, waaraan wij het volgende ontlenen:

Als een nachtkaars is het spektakel uitgegaan. De regionale groepen, waarin dergelijke conferenties plegen te worden opgesplitst, de Groep van 77 (ontwikkelingslanden), Groep B (de rijke westerse landen) en Groep D (de ,,socialistische" landen) hebben zich keurig gehouden aan de van te voren onderling gemaakte afspraken: concluderende toespraakjes met een zo gematigd mogelijk karakter. Voor wie niet beter wist, wekte het slot van wat officieel ,,onderhandelingsconferentie over een gemeenschappelijk fonds" heette, zelfs de indruk dat er toch nog wat was bereikt.

De Braziliaanse ambassadeur, Marciel, zei namens de Groep van 77 dat de conferentie ,,is geëindigd in volledige mislukking". Maar iedere poging om het standpunt van de ontwikkelingslanden ook maar enige kracht bij te zetten, bleef achterwege. De radicale ontwikkelingslanden, vooral de Afrikaanse delegaties, slaagden er niet in een meerderheid te vinden voor een eventuele boycot van de Noord-Zuiddialoog, die in mei in Parijs plaatsvindt (pag. 369 e.v.). Zelfs ook maar een toespeling aan de sfeer van de ministersconferentie in Parijs mogelijk nadelig beïnvloed zou kunnen worden door de mislukking in Genève kon er niet af.

Integendeel. De ontwikkelingslanden onderstreepten nog eens extra hoe zwak zij hun eigen onderhandelingspositie wel achten, door zich meteen al weer aan te bieden voor een volgende onderhandelingsconferentie. ,,De 77 wensen te verklaren, zei ambassadeur Marciel, ,,dat ze gereed blijven en bereid zijn tot onderhandelen, als en wanneer de houding van andere groepen zodanig is dat onderhandelingen hervat kunnen worden met een redelijke mate van vertrouwen in de haalbaarheid van een succesvol resultaat."

De ontwikkelingslanden bleken tijdens de conferentie bovendien bereid te praten over een compromis-voorstel van de conferentie-voorzitter, ambassadeur H. S. Walker van Jamaica. waarin fundamentele elementen van een gemeenschappelijk fonds, zoals eigen geldmiddelen, niet meer werden genoemd. Aldus blijkt Nederland nog een radicalere positie in te nemen, dan de Groep van 77 als geheel, en had het voor de Nederlandse delegatie dus geen enkele zin de Brit Gordon Barrass tegen te spreken die namens Groep B kwam verklaren dat er ,,belangrijke vooruitgang" was geboekt. En conferentie-voorzitter Walker zei zelfs: ,,Het komt mij voor dat er een brede concensus is dat een gemeenschappelijk fonds zou moeten worden opgericht". De Amerikanen verklaarden na afloop desgevraagd dat zij in elk geval niet bij die ,,brede concensus" van voorzitter Walker wensen te worden gerekend.

Dat het allemaal zo heeft kunnen lopen is zeker ook te verklaren uit de omstandigheid dat de procedurele gebruiken ertoe hadden geleid, dat de Groep van 77 voor de leiding van haar vergaderingen was aangewezen op vertegenwoordigers van Indonesië en Brazilië, twee landen die niet bepaald opvallen als de vooruitstrevende beleidsmakers van de Derde Wereld.

De B-groep deed het met de Brit Gordon Barrass, die tegelijkertijd deel uitmaakte van de delegatie die momenteel met het voorzitterschap van de Europese Gemeenschap is belast, en voorts kon bogen op uitstekende samenwerking met de al evenzeer Britse vertegenwoordigers van de Europese Commissie uit Brussel. Barrass had er ten slotte weinig moeite mee zijn werkzaamheden te plaatsen onder Amerikaanse auspiciën. Deze verenigde terughoudendheid bevorderde het wederzijdse begrip en heeft mogelijk daardoor ook een echte ontploffing van de conferentie kunnen voorkomen.

Vier weken lang hebben gedelegeerden uit meer dan 100 landen heen gedraaid om de formuleringen: ,,De conferentie beslist een gemeenschappelijk fonds op te richten", ,,De conferentie is het er over eens dat een gemeenschappelijk fonds zou moeten worden opgericht", ,,De conferentie is het er over eens dat er een gemeenschappelijk fonds zou moeten zijn", ,,De conferentie is het er over eens dat er een gemeenschappelijk fonds zou kunnen zijn".

Omdat de gloednieuwe Amerikaanse regering nog geen definitief standpunt over een gemeenschappelijk fonds heeft ingenomen, moest de Amerikaanse delegatie wel voor welke formulering dan ook ren voorbehoud maken.

Eensgezindheid was daarom binnen de groep van rijke landen (de B-groep) bij voorbaat onbereikbaar. Niettemin bleef de Europese Gemeenschap naar die eensgezindheid binnen de B-groep streven. Dat ging zelfs zo ver dat de Britten, in hun huidige functie van voorzitter van de Europese Gemeenschap weigerden een Scandinavisch voorstel te bespreken voor de stanc'puntbepaling van de meerderheid van groep B. Het voor de Europese Gemeenschap niet bespreekbare Scandinavische voorstel, was woordelijk gelijk aan het akkoord dat de regeringsleiders van de negen lidstaten van de Gemeenschap in Rome bereikten. ,,Er zou eeii gemeenschappelijk fonds moeten zijn." (pag. 230/1 e.v.)

Het akkoord van Rome, door sommige Europese regeringsleiders als een belangrijke doorbraak gekenschetst, blijkt dus alleen maar in de praktijk gebracht te kunnen worden als de Amerikanen daartoe vooraf hun instemming mee hebben betuigd. Zo ver wilden de Amerikanen in Genève niet gaan en de (Britse leiding van de) Europese Gemeenschap heeft zich dan ook verder getrouw in de Amerikaanse richtlijnen geschikt liever géén standpuntbepaling van de gehele B-groep, dan een eigen duidelijk standpunt van de grote meerderheid van de groep var rijke westerse landen

Dat de Europese Gemeenschap zo getrouw het Amerikaanse spoor bleef volgen, komt ook omdat enkele van de negen lidstaten weliswaar in Rome instemden met de formulering ,,er zou een gemeenschappelijk fonds moeten zijn", maar er in Genève geen twijfel over lieten bestaan dat zij onder gemeenschappelijk fonds hoogstens een administratiekantoortje wensen te verstaan, en aldus ver verwijderd blijven van de definitie die de ontwikkelingslanden aan een gemeenschappelijk fonds geven: een fonds dat dient als het belangrijkste instrument voor het bereiken van de doelstelllingen van een geïntegreerd programma van grondstoffen en dat functioneert als de centrale financieringsbron (dus eigen geldmiddelen) voor het kopen en verkopen van grondstoffenvoorraden om de grondstoffenprijzen te stabiliseren en om andere zaken te betalen, zoals het stimuleren van andere produkties en marktonderzoek.

De Duitsers en de Britten willen vooral beslist niet, dat een geineenschappelijk fonds over eigen geldmiddelen beschikt. De Duitsers, die in Rome onverwacht toch voorzichtig ja tegen een gemeenschappelijk fonds zeiden, blijken in de praktijk niet of nauwelijks van mening veranderd. Een Amerikaanse gedelegeerde zei desgevraagd dat zijn regering en de regering van de Bondsrepubliek eigenlijk nog steeds dezelfde opvatting hebben met betrekking tot een gemeenschappelijk fonds. De Duitsers hebben zich er in Rome van af gemaakt door voor een holle verklaring te stemmen, waaraan zij verder geen enkele inhoud willen geven. „Wij zijn niet zo cynisch als de Duitsers", aldus deze diplomaat uit Washington. (The Times, NRC/H'blad, UNCTAD Monthly Bulletin, NZZ, FAZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag 117/1 e.v.)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MENINGSVERSCHIL IN CDA-TK-FRACTIE OVER TWEEDE MAN

In de TK-fractie van het CDA heeft een meningsverschil geheerst over de vraag, mie als plaatsvervanger van fractievoorzitter Van Agt moest optreden

Minister Van Agt van justitie, die bij de verkiezingen als lijstaanvoerder van het CDA optrad, werd op 26 mei bij acclamatie tot fractievoorzitter benoemd I.v.m de Mclukse gijzelingsactie (pag. 391 e.v.: was dc heer Van Agt bij deze verkiezing niet aanwezig.

De CDA TK-leden, afkomstig uit ARP en CHU, gingen ervan uit, dat de eerste plaatsvervanger van mr Van Agt uit hun kring zou komen, aangezien mr Van Agt lid is van de KVP Zij vonden de tweede inan van de CDA-kandidatenlijst, mr. W. Aantjes, het meest in aanmerking komen

Na de schriftelijke stemming bleek echter, dat de voormalige KVP-fractievoorzitter, mr. Andriessen, nr 4 op de lijst, gekozen was

Mr Aantjes en de vroegere CHU-fractievoorzitter Kruisinga gaven uiting aan hun mening, dat de evenwichtigheid en de veelvormigheid van het CDA geweld werd aangedaan. Mr Aantjes gaf te kennen dat hij zou opstappen, omdat hij zo niet zou kunnen functioneren in de CDA-fractie

De verkiezing van de tweede man van de fractie is van belang, omdat verwacht wordt, dat deze fractievoorzitter zal worden, wanneer mr. Van Agt weer minister wordt.

Mr Andriessen trok uit de houding van mr. Aantjes persoonlijke conclusies en zei, dat hij niet aan zijn verkiezing wilde vasthouden.

De fractie besloot vervolgens de vervanging van mr Van Agt op 31 mei te regelen.

Wel werd nog een presidium van de fractie gevormd, bestaande uit de heren Aantjes (ARP), Andriessen (KVP) en Kruisinga (CHU) alsmede de heren Peijnenburg (KVP), Schakel (ARP) en Van der Meij (CHU).

Het dagelijks bestuur van het CDA heeft zich op 27 mei over de ontstane situatie beraden, maar slaagde er niet in een oplossing te vinden

Het presidium van de fractie vergaderde onder leiding van mr. Van Agt in de avonduren van 30 mei en in de ochtend van 31 mei Het kwam tot de conclusie, dat de tweede man van dc fractie uit dc ARP afkomstig moest zijn. Er werd besloten op 2 juni een nieuwe fractievergadering te beleggen.

In de fractievergadering van 2 juni werd mr. Aantjes met grote meerderheid gekozen rot eerste plaatsvervanger van mr. Van Agt voor de duur van de kabinetsformatie. Tot tweede plaatsvervanger werd de heer Kruisinga aangewezen

Mr Andriessen had inmiddels op 1 juni besloten zich uit het presidium van de fractie terug te trekken. Op 6 juni echter besloot de CDA-fractie unaniem mr. Andriessen te belasten met de leiding van een ,,programmacommissie" die bij de behandeling van beleidskwesties gedurende de formatie een belangrijke rol zal spelen. Ook werd mr. Andriessen gekozen tot lid van het fractiebestuur *(NRC/H'blad,* de *Volkskrant,* ANP)

DEN UYL FRACTIEVOORZITTER PvdA. VAN THPJN EERSTE PLAATSVERVANGER

De PvdA-fractie heeft op 31 mei drs. Den Uyl tot fractievoorzitter gekozen. Drs. Van Thijn werd aangewezen als tweede man. Als drs. Den Uyl weer minister wordt, wordt drs. Van Thijn fractievoorzitter. *(NRC/H'blad)*

ALGEMENE VERANDERING CHU

De CHU heeft op 4 juni haar algemene vergadering geliouden. Op deze vergadering zei CHU-leider Kruisinga, dat kabinetsformateur Den Uyl moet zorgen voor een basis van vertrouwen tussen de Kamerfracties, waarop het nieuwe kabinet moet gaan steunen. Hij meende, dat het bouwsel voor het nieuwe kabinet niet aan een noodzakelijk solide fundament zal voldoen, als er geen vertrouweii tussen de regeringsfracties komt.

De verantwoordelijkheid voor het komende regeringsbeleid moet ook door alle bewindslieden gezamenlijk worden gedragen, aldus Kruisinga. Dat betekent volgens hem een kabinet met een duidelijke programmatische grondslag en niet een kabinet waarin iedere minister zijn eigen partijprogramma op zak heeft, zoals in de afgelopen periode vaak het geval is geweest.

Kruisinga vond dat in de afgelopen vier jaar meermalen is getoond dat de PvdA-fractie zich aan de medeverantwoordelijkheid voor bepaalde beleidsbeslissingen van het kabinet-Den Uyl onttrok, met name op het terrein van de defensie en bezuinigingsoperaties.

Kruisinga prees kabinetsformateur Den Uyl die in het verleden als premier en als lijstaanvoerder van de PvdA duidelijk heeft laten blijken (lat een formatie als de vorige keer door de heer Burger werd geleid, naar zijn mening een volstrekt eenmalige zaak was geweest ,Dit geeft ons het vertrouwen dat de heer Den Uyl zich als een correct kabinetsformateur zal gedragen, en niet zal trachten de partijen tegen elkaar uit te spelen", aldus Kruisinga.

Kruisinga onderstreepte ook dat het conflict in de CDA-fractie definitief is opgelost en dat de fractie nu verenigd samen verder zal gaan.

Verder noemde hij het verheugend dat bij de verkiezingsuitslag is gebleken dat de oude CHU-,,bolwerken" massaal CDA hebben gestemd en dat het streven van socialisten en liberalen naar een stelsel van twee blokken in de Nederlandse politiek duidelijk door de Nederlandse kiezers is afgewezen.

Partijvoorzitter heeft *kritiek* op de nzedia

De voorzitter van de CHU. mr. O. W. A van Verschuer. die op de vergadering zijn komende aftreden aankondigde, hekelde in zijn rede de .,meer dan schandalige wijze, waarop volgens hem de media geprobeerd hebben de verkiezingen te beinvloeden.

Hij kon nog enig begrip opbrengen voor de rol die de VARA heeft gespeeld, maar niet voor de manier waarop de NCRV het CDA heeft behandeld.

De NCRV ligt nog veel CHU-leden na aan het hart, aldus Van Verschuer, maar deze omroep heeft volgens hem nu blijk gegeven van een negatieve inbreng ten opzichte van het CDA.

De CHU-voorzitter heeft een week eerder het bestuur van de NCRV in een gesprek meegedeeld dat voor de Unie de maat vol is en dat vele CHU-leden overwegen hun lidmaatschap op te zeggen of dit reeds hebben gedaan.

Van Verschuer voegde eraan toe dat er een bevredigend gesprek is geweest tussen CHU-bestuurders en het bestuur van de NCRV. Hij maakte er melding van dat de NCRV niet gelukkig is met de gang van zaken tijdens de verkiezingscampagne en aanleiding ziet voor een gesprek met het CDA.

Ook maakte de CHU-voorzitter zich boos over de manier waarop mr. Van Agt en het CDA tijdens de campagne zijn aangevallen en beledigd, Van socialistische en liberale zijde werd een karikatuur gemaakt van het ethisch reveil, aldus Van Verschuer, en werd het CDA een aantasting van de geestelijke vrijheden verweten.

,,Het is absurd dat in Nederland alles geregeld schijnt te mogen worden, maar dat zodra men de mens jegens zichzelf wil beschermen, ieder mens het recht schijnt te moeten hebben om naar de bliksem te gaan", zei de CHU-voorzitter. (NRC/H'blad, ANP)

OUDE TWEEDE KAMER VOOR HET LAATST BIJEEN

De Tweede Kamer is op 7 juni voor de laatste maal in de samenstelling van voor de TK-verkiezingen van 25 mei bijeen geweest. TK-voorzitter Vondeling besloot de bijeenkomst met een toesyraakje, waarin

hij zei, dat deze Kamer veel werk verzet had, meer dan enige Kamer daarvoor.

Hij noemde het aantal vergaderuren — voor openbare vergaderingen en hoorzittingen — „onvoorstelbaar".
De behandeling van de voorstellen in verband met de onafhankelijkheid van Suriname beschouwt Vondeling als een van de belangrijkste momenten uit de afgelopen jaren. Dieptepunt in deze periode was voor hem het ontbreken op sommige momenten van een Kamermeerderheid bij het begin van een openbare vergadering.
Vermindering van het aantal Kamerfracties van zestien tot elf vindt Vondeling een vooruitgang, met name met het oog op de vergadertechniek. De eenmansfracties in de nieuwe Tweede Kamer (GPV, PSP. BP en DS'70) staan volgens hem voor bijna onbegonnen werk.
In de afgesloten parlementaire periode vergaderde de Tweede Kamer 453 keer Er werden 1038 wetsontwerpen ingediend, 1087 moties, 7405 schriftelijke vragen en 120 nota's Er werd 55 keer geinterpelleerd (ANP)

VONDELING HERKOZEN ALS TK-VOORZITTER

De nieuw gekozen Tweede Kamer kwam op 8 juni voor de eerste maal bijeen. Zij heeft toen dr. ir. A. Vondeling als eerste geplaatst op de nominatie voor het voorzitterschap. Hij kreeg 122 stemmen, tegen zijn fractiegenoot Vellenga 12 en andere kandidaten 4, terwijl 9 stemmen blanco waren.

Voor de verkiezingen, toen nog niet duidelijk was, dat de PvdA als grootste partij uit de bus zou komen, is er enige onzekerheid geweest omtrent het Kamervoorzitterschap van dr. Vondeling. Vooral het CDA had veel kritiek op hem. Reden daarvoor was het reeds vermelde incident rond de suggestie van mr. Van Agt, dat dr. Zijlstra, president van De Nederlandsche Bank, een geschikte CDA-kandidaat voor het premierschap zou zijn (pag. 279/3).

Daar was nog bij gekomen een opmerking die dr. Vondeling gedurende de verkiezingscampagne gemaakt had. N.a.v. een uitlating van mr. Van Agt, dat deze niet altijd een even hoge dunk van het politieke bedrijf had, had dr. Vondeling op een verkiezingsbijeenkomst van de PvdA opgemerkt, dat hij na de verkiezingen moeite zou hebben met de beëdiging van mr. Van Agt.
De CDA-fractie had echter op 6 juni in overgrote meerderheid besloten toch de kandidatuur van dr. Vondeling te steunen.

In de TI(-vergadering van 8 juni viel de tweede plaats in het presidium toe aan de CDA-er (KVP) Kleisterlee met 133 stemmen en de derde plaats viel toe aan de VVD-er mr. Portheine met 104 stemmen; bij deze verkiezing werden 33 stemmen uitgebracht op zijn partijgenote, mr. Kappeyne van de Coppello.

Op 9 juni werden de overige leden van het TK-presidium gekozen. De meerderheid van de Tweede Kamer heeft besloten het aantal leden van het p esidium te handhaven op zes. Het zal voortaan bestaan uit twee leden van de PvdA, twee leden van het CDA, een lid van de VVD en een lid van D'66.

De vierde plaats werd toegewezen aan drs. Engwirda (D'66). Hij kreeg 110 van de 124 uitgebrachte stemmen. Tot zover waren er geen moeilijkheden.

De vijfde plaats ging naar dr. Dolman (PvdA), die 79 stemmen kreeg tegenover ir. Van Rossum (SGP) 37. De zesde plaats ging naar de heer Schakel (CDA) met 83 stemmen, terwijl ir. Van Rossum ditmaal 32 stemmen kreeg.

Tevoren had de Kamermeerderheid afwijzend beslist over een voorstel

KERNGEGEVENS 1970/1981

	1960/'70 (gem.)	1970/'75	1976	1977	1976/'81
	mutaties per jaar in %				
Veronderstellingen					
Externe **data**					
Volume wereldinvoer (herwogen)	9,1	5,8	12	7	7
Invoerprijspeil (in gld)	0,8	9,2	6	4	5,25
Concurr. uitvoerprijspeil (in gld)	1,1	6,6	5,5	3	4,75
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	3,0	7,3	2	2	4,5
Effectieve koers van de gulden t.o.v. de concurrenten op buitenlandse markten	0,5	3,5	1,5	5	1
t.o.v. de leveranciers	0,2	2,3	1	3	0,5
Overige veronderstellingen					
Volume materiele overheidsconsuinptie	6,7	0,5	10,5	1	5
Volume overheidsinvesteringen	6,8	—3,1	—3,5	—3	—0,5
Volume investeringen in woningen	6,4	0,8	2,5	12,5	3
Arbeidstijdverkorting	1,0	1,5	1	0,5	0,5
Resultaten					
Volume particuliere consumptie	6,2	3,3	4	3,5	3
Volume bruto investeringen bedrijven (excl woningen)	7,0	—0,4	—6,5	8	5,75
Waarde materiële overheidsbestedingen b	11,7	9,4	16,5	6	9,5
Volume goederenuitvoer	9,7	6,9	12	6	6,75
Volume goedereninvoer	9,9	3,4	12	6	6,5
Volume bruto nationaal produkt	5,2	2,9	4	4,5	3,5
Produktievolume in bedrijven	5,8	3,2	4	4,5	3,5
Loonsom per werknemer in bedrijven	10,3	14	10,5	8	9,25
Prijspeil particuliere consumptie	4,1	9,2	9	7 à 7,5	6,5
Prijspeil goederenuitvoer	0,7	8,1	6,5	4	4,75e
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	4,6	3,8	5	4,5	3,5
Reële arbeidskosten c	6,1	5,5	2,5	2,5	3,75
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	5,2	10	0,5	0,5	2,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer)	4,7	2,6	0,5	2 à 2,5	1,5

	NIVEAUS					
	1960	1970	1975	1976	1977	1981
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans a	3,2	—1,7	2,2	3	2,3	1,9
Voorraadvorming a	3,6	2,8	—0,8	0,9	1,6	1,5
Geregistreerde arbeidsreserve (1000 pers)	50	56	206	224	210	250 à 275
Werkloosheid (1000 pers)	36	47	195	211	200	250
Arbeidsinkomensquote gecorrigeerd d	71,5	83,2	95,8	93,2	92	93
Besparingen a	22,8	19,8	14,5	15	16	15,5
Belastingdruk a	25,2	28,5	31,6	31,7	32	35
Sociale premiedruk a	9,0	15,9	20,9	20,7	20	22
Financieringssaldo overheid (transactiebasis a	—2,1	—2,8	—2	—2,5	—4	—5,5

a In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
b Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl. lonen en salarissen).
c Exclusief aardgaswinning.
d Exclusief delfstoffenwinning, openbaar nut en woningexploitatie.
e Voor de periode 1976/'81 als geheel is een parallel verloop van eigen en concurrerende exportprijzen verondersteld.

van de heer Wiegel (VVD), die het presidium voortaan uit vijf leden had willen laten bestaan, nl. uit de fracties van PvdA, CDA, VVD en D'66 elk een lid, alsmede een vertegenwoordiger van de kleine fracties.
Een Kamermeerderheid, bestaande uit PvdA, CDA, PPR en PSP. verwierp dit voorstel, Wiegel kritiseerde ,,het machtsdenken" van de twee grootste fracties en stelde vervolgens de heer Van Rossum kandidaat voor de vijfde plaats — tevergeefs. *(NRC/H'blad* ANP)

DR. DREES VERLAAT DE TK

Op de par-tijraad van DS'70 op 11 juni is meegedeeld, dat dr. Drees en mevr. S. van Veenendaal-van Mechelen, r-esp. eerste en tweede up de kandidatenlijst voor DS'70, niet meer voor het Kamerlidmaatschap in aanmerking willen komen, nu DS'70 slechts één zetel behaald heeft. Voor de partij zal de derde op de lijst, R. E. F. M. Nijhof, secretaris van DS'70 nu lid van de TK worden.
Drees en mevr. Van Veenendaal achten het onjuist in de Kamer zitting te nemen, omdat zij indertijd steun hebben gegeven aan het voorstel een kiesdrempel in te voeren Daarom vinden zij het inconsequent als eenmansfractie zitting te nemen.
Verder vinden zij, dat zij uit de verkiezingsuitslag persoonlijke consequenties moeten trekken. *(NRC/H'blad, ANP)*

NOTA VOOR KABINETSFORMATEUR OVER ECONOMIE

Een groep ambtenaren van diverse ministeries, verenigd in de Centrale Economische Commissie (CEC) heeft ten behoeve van de kabinetsformateur een nota opgesteld over de economische verwachtingen voor de komende regeerperiode. Drs. Den Uyl heeft op 24 juni deze nota — waarover eerder al het een en ander was uitgelekt — in zijn functie van demissionair minister-president gepublicee d. De nota is vergezeld van een begeleidende brief, gericht aan hemzelf in zijn functie als kabinetsformateur. De heer Den Uyl schriift in deze brief, dat de nota slechts een globale schets van varianten biedt; de ramingen zijn met vrij ruime onzekerheidsmarges omgeven. Niettemin heeft het kabinet terwille van een zo volledig mogelijke informatie besloten de CEC-nota in handen te stellen van de kabinetsformateur. Daar de ramingen voor 1978 met zeer grote onzekerheden zijn behept, zijn de op dat jaar betrekking hebberide cijfers en passages uit de oorspronkelijke nota weggelaten, zo deelt de minister-president mee. Hij geeft verder de verzekering dat de nota in de ministerraad geen onderwerp van beraad heeft uitgemaakt, noch tijdens de totstandkoming noch na de afronding ervan. De inhoud van de nota bevat derhalve geen standpunten van de leden van het demissionaire kabinet, aldus de heer Den Uyl
De Centraal Economische Commissie heeft gebruik gemaakt van projecti s zoals die door het Centraal Plan Bureau zijn uitgewerkt. De projecties voor de middellange termijn zijn berekend met behulp van ren jaargangenmodel dat onderscheid maakt naar het jaar waarin de investeringen tot stand komen.
In extenso is dit VINTAF 11-model weergegeven in een recente publikatie van het Centraal Plan Bureau (Occasional *Paper no.* 12. De aanduiding II duidt erop dat het oorspronkelijke VINTAF-model is aangevuld. Dit betreft in het bijzonder de sociale-verzekeringssector die volledig en onderscheiden naar onderdelen in het model is opgenomen).
De CEC komt o.m. tot de conclusie dat de omvang van de werkloosheid de komende jaren het centrale beleidsvraagstuk zal blijven.
De opgave, die de regering zich vorig jaar gesteld heeft, een terugdringing van de werkloosheid tot 150.000 in 1980, is aanzienlijk verzwaard. Verwacht wordt dat de werkloosheid stijgt van 200.000 in 1977 naar 250.000 in 1981, terwijl de geregistreerde arbeidsreserve van 210.000 dit jaar toeneemt tot 250.000 à 275.000 in 1981.
Wat betreft de ramingen voor 1981 komt het CEC op basis van bepaalde uitgangspunten tot het volgende beeld:

— vooral in de ja en nabij 1981 een bescheiden produktiegroei:

— een slechts geringe uitbreiding van de werkgelegenheid;

een onder deze omstandigheden scherp blijvende nominale beweging:

— een nauwelijks doorzettend herstel van relatieve winstposities en

— een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans dat weliswaar t.o.v. het nationaal inkomen minder omvangrijk wordt, maar niettemin groot blijft.

In cijfers luiden di prognoses:

— de gecorrigeerde arbeidsinkomensquote die van 1976 op 1977 daalt van 93,5 tot 92.0, zal in 1981 weer zijn gestegen tot 93,

— de belastingdruk dit jaar 32% van het nationaal inkomen, zal in 1981 35% bedragen, de sociale premiedruk stijgt van 20% naar 22%;

— de particuliere consumptie. met dit jaar een groei van 3,5% zal gemiddeld in de periode 1976/81 3% per jaar groeien:

— de bruto-investeringen van bedrijven waarvan dit jaar een stijging van 8% wordt verwacht (na een daling van 6,5% vorig jaar), zullen gemiddeld in de periode 1976/81 met 5,75% per jaar toenemen;

— het volume van BNP (dit jaar stijging van 4,5%) zal gemiddeld tot 1981 slechts met 3,5% toenemen;

— de loonsorn per werknemer, dit jaar een stijging van 8%, zal tot 1981 met gemiddeld 9,25% stijgen;

— het prijspeil van de particuliere consumptie, dit jaar 7 a 7,5% hoger (wederom een bijstelling omhoog), zal gemiddeld per jaar met 6,5% stijgen;

Mutaties in nominaal loon en reëel vrij beschikbaar inkomen per werknemer.

	Gemid. 1970/'75	1976	1977	Gemid. 1976/'81
Loonsom per werknemer (incl. werkgeverslasten	14,0	10,7	8	9 à 9,5
Sociale lasten en pensioenpremies werkgevers	0,9	0,3	—0,6	0
Vloeren	0,2			
Bruto loon	12,9	10,4	8,6	9 à 9,5
Overige inkomens uit dienstbetrekking	—0,3	—0,3	—0,2	—0,2
Sociale lasten en pensioenpremies werknemers	—0,9	—0,3	0,7	—0,3
Loon- en inkomstenbelasting.				
automatische inflatiecorrectie	+0,7	1,5	1,5	1,1
autonome belastingverhoging	+0,3	—0,5	—0,3	—0,4
belastingprogressie	—1,8	—1 ,6	—1,3	—1,6
Nominaal beschikbaar inkomen	10,9	9,2	9,0	7,8
Prijsindexcijfer gezinsconsumptie a	8.1	8,7	6,5 a 7	6,1
Reëel vrij beschikbaar inkomen	2,6	0,5	2 à 2,5	1,5

a Gecorrigeerd voor de prijsstijging van de medische diensten

— het reëel vrij beschikbare inkomen van de modale werknemer tenslotte schat de CEC op een gemiddelde jaarlijkse stijging van 1,5% (waartegenover de 2 tot 2,5% van dit jaar staat.

Bovenstaande prognoses zijn gebaseerd op het huidige kabinetsbeleid, dat het zgn 1%-beleid ten aanzien van de collectieve lasten er aanvullende maatregelen zoals de WIR omvat

De CEC trekt een vergelijking met een eerder rapport van het Centraal Planbureau (de Nederlandse Economie in 1980 pag 165/3 e v) Men concludeert dan dat de hogere werkloosheiasraming voor verreweg het grootste deel is terug te voeren tot nieuwe inzichten in de groei van de beroepsbevolking, tot de dreiging van een grotere nominale loonstijging, en de specifieke problematiek van het begin van de jaren tachtig zoals die nu wordt voorzien Bij elkaar goed voor 75 000 meer werklozen in 1981.

De CEC komt tot de volgende beleidsalternatieven

1 Loonmatiging en minder hoge belastingen. Loonmatiging wil zeggen. achterwege laten van initiële loonsverhogingen gedurende twee jaar Daarbij zou de prijscompensatie verder kunnen worden gezuiverd voor prijsverhogingen van aardgas en milieuheffingen Omdat echter de reëel beschikbare inkomens zoveel mogelijk moeten worden gehandhaafd zouden hieraan belastingmaatregelen moeten worden verbonden.

2 Beperking van collectieve uitgaven en lasten, ten eerste met het oog op het financieringstekort van de overheid, en ten tweede omdat dit een voorwaarde is voor een noodzakelijk herstel van dragelijke rendementen in het bedrijfsleven Dit herstel kan niet worden gemist om de werkgelegenheid veilig te stellen Daarbij kan niet aan kostenmatiging worden ontkomen Zo'n matiging kan o m beperking van sociale werkgeverslasten inhouden

3 Beperking van loonkosten en overheidsuitgaven Voor die beperking van de overheidsuitgaven kiest de CEC een bedrag van f 500 mln per jaar, na vier jaar dus een bedrag van rond f 2 miljard Deze bezuiniging komt boven op de huidige beperkingen van het 1%-beleid, een bedrag van rond f 3 miljard

4 Offers in de inkomenssfeer, gepaard met stimulering van de werkgelegenheid in de kwartaire sector en met vervroegde pensionering Een dergelijk pakket zou de volgende elementen kunnen bevatten bovenop de gezuiverde prijscompensatie een bewust offer van de werknemers door in de loonontwikkeling een half procent per jaar extra te matigen, en een vier jaar durende matiging in de trendaanpassing voor overheidspersoneel van 0,5% per jaar Dit vrijkomende geld moet dan worden gebruikt voor extra werkgelegenheid bij de overheid En tenslotte gedurende twee jaar een matiging in de uitkeringen voor sociale voorzieningen van 0,5%, welke gelden dan moeten worden gebruikt ter bekostiging van een geleidelijk vrijwillige vervroegde pensionering

Aldus de nota van de Centrale Economische Commissie, die als voorzitter heeft prof dr Rutten, secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken. (S E R-Bulletin, ANP, NRC/ H'b l a d)

(Vor ber pag 235/1 e v)

BELGIË

JAARVERSLAG GROTE DISTRIBUTIEONDERNEMINGEN

De vereniging van grote distributieondernemingen van België stelt in haar jaarverslag dat de invoering en de toepassing van de wet van 29 juni 1975 betreffende de handelsvestigingen heeft geleid tot een bijna volledige blokkering van de vestiging van grote verkoopoppervlakten, zoals die door de geïntegreerde handel waren voorgesteld".

Gedurende de voorbije achttien maanden onderzocht de overheid 101 vestigingsdossiers, die betrekking hadden resp op 37 discounts 29 gespecialiseerde winkels 26 handelsgalerijen, 5 handelscentra en 4 hypermarkten. De vijf handelscentra en twee van de vier hypermarkten vielen, volgens het verslag, „al dadelijk door de mand".

Uiteindelijk werden 68 dossiers goedgekeurd, die samen 38% vertegenwoordigden van de aangevraagde netto-oppervlakte. Alle aangevraagde investeringen zouden samen goed zijn geweest voor 8 mrd fr., maar na het advies van het ambtenarencomité werd slechts voor 3 mrd fr. aangehouden. Volgens het verslag houdt de overheid teveel rekening met de belangen van de bestaande handel: „Alles wijst erop dat het quasi-doorslaggevend is. Aangezien bezwaarlijk kan worden betwist dat het oprichten van nieuwe kleinhandelsondernemingen en a fortiori van ondernemingen van een zekere omvang, een nieuwe concurrentiefactor uitmaakt, ziet het sociaal-economisch comité, en meer nog de woordvoerders van de middenstand in de schoot van de overlegcommissies, die door de wet zijn ingesteld, er vrijwel op rituele wijze een groot gevaar voor de plaatselijke handel in. Over het stimulerend en krachtig effect van een dergelijke concurrentie wordt niet gerept; het voorbeeld van handelscentra of hypermarkten die nieuwe zones scheppen en sommige wijken nieuw leven inblazen, is zo weer vergeten; de zo noodzakelijke overeenkomst van de belangen van handelaars en verbruikers wordt niet in overweging genomen."

Volgens het verslag konden, ten gevolge van het afwijzen van de inplantingsvoorstellen, 3.600 arbeidsplaatsen niet tot stand komen, en gingen ook vele arbeidsuren verloren ten nadele van de bouwsector en de verwante sectoren. (De *Standaard* 13-7)

Het directiecomité van de Centre politique des indépendants et cadres chrétiens heeft op 21 juni eenparig minister van state Paul vanden Boeynants tot voorzitter verkozen. De CEPIC werd opgericht om in de PSC een tegengewicht te vormen voor de arbeidersbeweging. Zij werd in de aanvangsperiode voorgezeten door het Brusselse oud-parlementslid André Saint-Remy

Van den Boeynants heeft na zijn verkiezing verklaard dat de CEPIC niet beoogt een politieke partij te zijn en evenmin verdeeldheid wil zaaien onder de christen-democraten: Zij wil een beweging zijn „voor bezinning en actie binnen een pluralistische partij om daar de zorgen en de verzuchtingen van de zelfstandigen en het stafpersoneel te vertolken en hun belangen te verdedigen".

In het CEPIC-bestuur zetelen, naast Vanden Boeynants en Saint-Remy, ook de ministers Humblet en Michel, de senatoren P. Mainil, P. de Stexhe. D. Fallon, Y. de Monceau de Bergendal en M. Paulus, en de kamerleden J. Desmarets en J. P. Grafé.

GESCHIL IN STAALSECTOR

In het Cockerill-staalbedrijf te Chertal (bij Luik) kwam het in juni tot een staking, die de activiteit van het Cockerill-staalbedrijf Allegheny-Longdoz te Genk (Limburg) dreigde te verlammen.

Aanleiding tot de staking was de beslissing om te Genk twee nieuwe super-slijpmachines te installeren (kostprijs: ca. 160 mln fr.). De 40 arbeiders van Chertal zagen daarin een bedreiging op termijn voor hun bedrijf en hun bestaanszekerheid. Zij eisten de nietigverklaring van de beslissing en de installatie van de nieuwe machines in Chertal. In afwachting weigerden zij staal te leveren aan Genk, waar dientengevolge op 15 juni 490 arbeiders technisch-werkeloos werden. De directie van Genk besliste daarop het nodige staal te bestellen in Japan.

Het conflict verwekte beroering in Limburg, waar van vakbondszijde aangedrongen werd op harde acties tegen Chertal en het ombuigen van de relaties naar het staalbedrijf Sidmar in Oost-Vlaanderen. Toen het conflict dreigde uit te draaien op een Vlaams-Waalse confrontatie, trad de regering bemiddelend op. Het kwam op 17 juni tot een vergelijk: te Genk wordt voorlopig slechts één super-slijpmachine geïnstalleerd en de studiegroep Mc-

Kinsey zal de opportuniteit van een tweede vestiging nog nader bekijken. In Chertal wordt als ,,tegenprestatie" voor 100 mln fr. geïnvesteerd. De directie van de Cockerillgroep belooft, zodra de studie van de herstructurering van de staalnijverheid is afgelopen, een studie te ondernemen m.b.t. een grotere produktenspreiding in de streek van Luik resp. Genk. Tot 1984 wordt de afdeling te Chertal zeker in stand gehouden: daarna zal het probleem opnieuw worden onderzocht. De samenwerking tussen Genk en Chertal zal worden verbeterd.

Op 21 juni werd het vergelijk aanvaard door de arbeiders van Chertal. De ALZ-werknemers te Genk bleken echter niet gewonnen voor het akkoord. Zij verwierpen het in een referendum en kondigden moeilijkheden aan, indien niet spoedig de stellige belofte werd gedaan, dat ook de tweede slijpmachine zou worden geïnstalleerd. Op het kabinet van Vlaamse Streekeconomie werd geantwoord, dat die machine ei- haast zeker komt, maar dat men wel wenst te wachten op het rapport van de studiegroep McKinsey.

IERLAND

OPPOSITIE WINT VERKIEZINGEN IN IERLAND, JACK LYNCH FORMEERT NIEUWE REGERING

Op 16 juni zijn in Ierland algemene verkiezingen gehouden waarbij de oppositionele Fianna Fail partij de grootste politieke groepering werd. De Fine Gael die sedert 1973 met de Labour partij een regeringscoalitie vormde werd overtuigend verslagen.

Op 5 juli werd een nieuwe regering, bestaande uit leden van de Fianna Fail, met partijleider Jack Lynch els premier geïnstalleerd.

De zetelverdeling in het parlement, de Dail, is thans als volgt:

Fianna Fail 84 zetels (+ 20), Fine Gael 43 zetels (— 12), Labour 17 zetels (— 3), onafhankelijken, waaronder twee dissidenten van Labour 4 zetels (+ 1).

Het nieuwe parlement telt 148 zetels, 4 meer dan het vorige. De leiders van de Fine Gael en Labour, t.w. Liam Cosgrave en Brendan Corish hebben hun functie neergelegd en zijn opgevolgd door resp. Garret Fitzgerald, minister van buitenlandse zaken in de vorige regering en Frank Cluskey, voormalig minister van sociale zaken.

In de nieuwe regering, die op 5 juli werd geïnstalleerd hebben voornamelijk politici zitting die voor de verkiezingsnederlaag van de Fianna Fail in 1973 (pag. 153 '73) in do regering zaten

De nieuwe regering heeft een departement voor economische planning en ontwikkeling, dat bezet wordt door Martin O'Donoghue, decaan van de faculteit voor economie en socioiogie van de universiteit ran Dublin.

Minister van financiën is George Colley, die deze post ook voor de verkiezingsnederlaag van 1973 bekleedde. Minister van buitenlandse zaken is de 41-jarige Michael O'Kennedy, van wie weinig bekend is, met name over zijn opvattingen met betrekking tot het conflict in Noord-Ierland.

De omstreden Charies Haughey die in 1970 betrokken was in een wapensmokkelaffaire van de IRA (pag. 478 '70) is minister van gezondheid en sociale zaken geworden. O'Donoghue, die tot nog toe weinig in de openbaarheid is getreden, heeft het economische programma opgesteld waarmee de Fianna Fail partij de verkiezingsstrijd is ingegaan. (zie hierna).

De samenstelling van de nieuwe regering is als volgt:

premier - Jack Lynch; financiën en plv. premier - George Colley; gezondheid en sociale zaken - Charles Haughey; visserij - Brian Lenihan; posterijen en telecommunicatie - Padraig Faulkner; landbouw - Jim Gibbons; industrie en handel - Des O'Malley; defensie - Robert Malloy; justitie - Gerry Collins; buitenl. zaken - Michael O'Kennedy; binnenl. zaken - Sylvester Barrett; arbeid - Gene Fitzgerald; ministerie voor de Ierse taal - Dennis Gallagher; onderwijs - John Wilson; economische planning en ontwikkeling - Martin O'Donoghue; justitie - Tony Hederman.

Persconferentie premier Lynch

Op 6 juli gaf Lynch zijn eerste persconferentie als premier, waarin hij voornamelijk inging op de Noord-Ierland-politiek van zijn regering. Hij maakte bekend dat hij zelf de verantwoordelijkheid voor de Nooidierse politiek zal dragen.

Lynch zei dat hij zou streven naar de hereniging van Ierland en dat het Ierse volk zelf, zonder vreemde inmenging over het eiland moet kunnen regeren. Hij verlangde van de Britse regering een intentieverklaring. waarin Londen eveneens de hereniging van Ierland nastreeft. In tegenstelling tot een vroegere verklaring eiste hij ditmaal geen exacte termijn voor de hereniging.

Lynch zei verder dat hij zo spoedig mogelijk contact zou opnemen met de Britse premier Callaghan, die hij nog kent van het einde van de jaren zestig, toen hij ook premier van Ierland was en Callaghan minister van binnenlandse zaken met speciale bemoeienis met Noord-Ierland.

De huidige samenwerking van Dublin met Londen wil Lynch continueren. Op de afdeling Noord-Ierland van het ministerie van buitenlandse zaken blijven de ambtenaren, die deze samenwerking hebben bevorderd, gehandhaafd.

Nog voor de herfst zal Lynch een persoonlijke vertegenwoordiger op het ministerie van buitenlandse za-

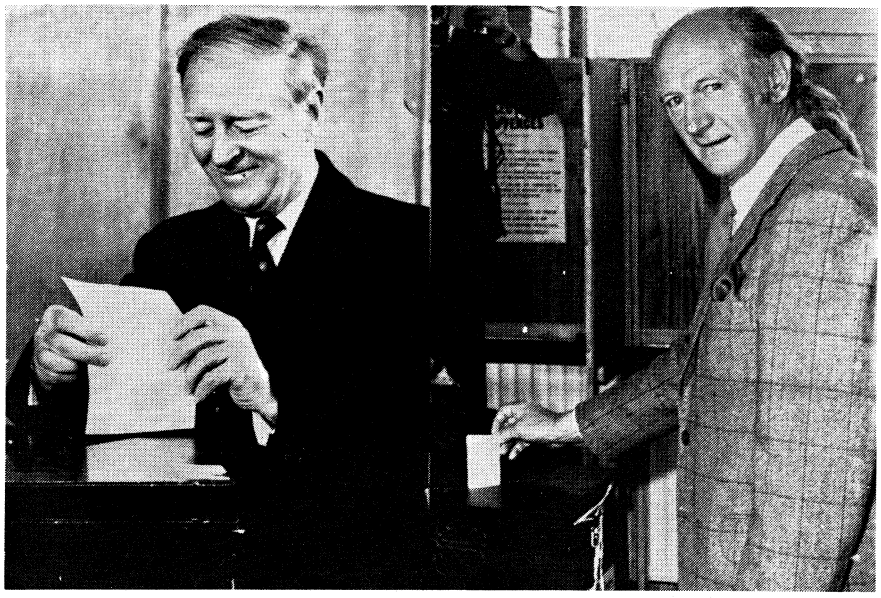

De verslagen Liam Cosgrave (l.) en de nieuwe premier Jack Lynch (r.).

ken benoemen, die namens hem de Noordierse politiek zal volgen.
Minder duidelijk liet Lynch zich uit over de wetten ter bestrijding van het IRA-terrorisme die door de regering-Cosgrave zijn ingevoerd (pag. 329 e.v.).
Lynch beloofde verder de legalisering van de verkoop van voorbehoedsmiddelen aan echtparen. De verkoop van dergelijke middelen is thans in Ierland nog verboden en wordt als een misdrijf gerechtelijk vervolgd. Verschillende pogingen daarin verandering te brengen zijn tot nog toe mislukt.

Verkiezingscampagne

De overwinning van de Fianna Fail wordt algemeen toegeschreven aan de grote populariteit van partijleider Jack Lynch, die ook in de oppositie volgens opiniepeilingen één van de geliefdste politici was. Hij heeft een zeer intensieve verkiezingscampagne gevoerd, waarbij alle delen van het land werden bezocht. Hij concentreerde zich daarbij vooral op twee problemen, t.w. de grote werkloosheid en de inflatie.
In tegenstelling tot de regeringspartijen, die voortzetting van hun economische en financiële politiek aankondigden, beloofde Lynch een geheel nieuwe aanpak van deze problematiek, zoals verlaging van de inkomstenbelasting, afschaffing van de autobelasting voor de kleine en middelgrote personenauto's en het scheppen van 20.000 nieuwe arbeidsplaatsen, voornamelijk in de dienstverlenende overheidssector.
In afwijking van verkiezingen in het verleden speelde het conflict in Noord-Ierland ditmaal een ondergeschikte rol in de campagne.
In het najaar van 1976 heeft het parlement anti-terrorismewetten aangenomen (pag. 329) die op nogal wat tegenstand van de toen nog oppositionele Fianna Fail stuitten, maar algemeen wordt verwacht dat de nieuwe regering in deze materie geen ingrijpende koerswijziging zal doorvoeren.
Een aanwijzing daarvoor is het feit dat één van de kandidaten van de Fianna Fail tijdens de verkiezingscampagne aankondigde zich ervoor te zullen inzetten dat de maximale termijn voor inverzekerde bewaringstelling van verdachten van terroristische activiteiten teruggebracht zal worden van 7 tot 2 dagen. Zijn partij distantieerde zich onmiddellijk van deze verklaring.
(The Times, *NZZ*, The Financial *Times)*

SOWJET-UNIE

LEONID BREZJNEW TOT STAATS-**HOOFD HERKOZEN**

De Opperste Sowjet heeft op 16 juni unaniem Leonid Brezjnew, de secretaris-generaal van het CC van de CPSU. verkozen tot voorzitter van het Presidium van de Opperste Sowjet en daarmee tot staatshoofd van de SC
Brezjnew is nu de eerste in de geschiedenis van de SU, die tegelijkertijd partijleider en staatshoofd is.
De verkiezing van Brezjnew vond plaats, nadat de Opperste Sowjet zonder discussie het ontslag had goedgekeurd van Nikolai Podgorny, die eerder reeds als lid van het Politburo ontslagen was (pag. 353/1 e.v.-1977).
Tijdens de zitting van de Opperste Sowiet werd Podgorny niet bedankt voor zijn werk in de 11 jaar dat hij staatshoofd van de SU geweest is. Westerse waarnemers zien dat als een verdere bevestiging van het feit, dat hij officieel in ongenade is gegevallen.
Het ontslag van de zelf niet aanwezige Podgorny werd aan de 1517 afgevaardigden van de Opperste Sowjet voorgesteld door Aleksej Sjitikow, voorzitter van een van de twee huizen van het parlement. Sjitikow zei dat dit gebeurde op Podgorny's verzoek, en dat hij met pensioen ging.
Toen Podgorny's voorganger Anastas Mikojan indertijd ontslag nam, verzocht deze de Opperste Sowjet hem toe te staan om af te treden wegens zijn gezondheid en zijn hoge leeftijd. Mikojan was destijds 70 jaar oud. Podgorny is 74.
Het voorstel om partijleider Brezjnew tot president te benoemen was afkomstig van Michail Soeslow,

Partijleider en president Leonid Brezjnew.

Konstantin Katoesjew, die op 16 maart tot vice-premier en vertegenwoordiger van de SU bij de Comecon benoemd is; op 24 mei is hij ontslagen als secretaris van het CC (pag. 353/1).

veteraan in de partijtop en al vele jaren lang beschouwd als de „kingmaker" van het Kremlin. Soeslow beschreef Brezjnew als een „eminente leider van de partij, de Sowjetstaat en de internationale communistische beweging".
In zijn aanvaardingsrede zei Brezjnew te erkennen dat de combinatie van het leiderschap van partij en staat – een combinatie die langzamerhand in de meeste communistische landen regel is – ,,zeker geen eenvoudige zaak" is.
Hij voegde daar echter aan toe: ,,Maar de wil van de partij, de wil van het Sowjetvolk, de belangen van ons socialistische vaderland zijn voor mij altijd de hoogste wet geweest waaraan ik mij heb onderworpen en waaraan ik mijn hele leven heb onderworpen."
Het nieuwe staatshoofd, dat deze post ook al onder partijleider Chroesjtsjow bijna vier jaar lang heeft bekleed, zij het dat deze functie toen aanzienlijk minder belangrijk was, zei dat hij het uiterste zou doen om ervoor te zorgen dat het land sterk en welvarend zal blijven en dat de vrede op de wereld verder zal worden versterkt.

Rede Brezjnew

De nieuwe president van de SU, Brezjnew, heeft op 17 juni in de Opperste Sowjet een rede uitgesproken, waarin hij o.m. zei, dat de steeds groter wordende rol van de communistische partij en zijn eigen

diplomatieke reizen hem geschikt maken voor het ambt van staatshoofd.

Brezjnew verklaarde dat hoge communistische partij-functionarissen vaak diplomatieke werkzaamheden moeten verrichten. ,,In het bijzonder, heb ik, algemeen secretaris van het Centrale Comité, vaak ons land moeten vertegenwoordigen op internationaal niveau en bij onderhandelingen over de grootste vraagstukken van versterking van vrede en verzekering van de veiligheid van de volkeren," zei hij.
.,Dit gebruik zal thans zijn logische formulering krijgen", voegde de Russische president eraan toe.
In het verleden heeft Brezjnew te kennen gegeven dat hij zich in zijn onderhandelingen met andere wereldleiders enigszins onthand voelde door het feit, dat hij als partijleider protocollair niet op hetzelfde niveau stond als de staatshoofden en zelfs moeilijkheden ondervond bij het ondertekenen van verdragen waarover hij had onderhandeld.
Brezjnew zei voorts dat „de communistische partij van de Sowjet-Unie als een regerende partij de politieke lijn heeft vastgesteld en zal blijven vaststellen bij beslissingen over alle belangrijke vraagstukken inzake het leven van de staat".
Ondanks zijn tweeledige functie verwees Brezjnew in zijn rede nog steeds naar het Sowjet-beginsel van collectief leiderschap. Aangenomen wordt dat Brezjnew bij het nemen van beleidsbeslissingen diepgaand overleg pleegt met zijn collega's, wat hem volgens sommige waarnemers in staat gesteld heeft sinds 1964 aan de macht te blijven.
In zijn toespraak tot de uitvoerende raad van de Opperste Sowjet zei Brezjnew dat het collectiviteitsbeginsel in het leiderschap van onze partij en staat volledig moet worden nageleefd".
Hij besteedde uitvoerige aandacht aan de rol van de Opperste Sowjet en lagere regionale raden in de Sowjet-Unie en noemde deze ,,levende, veranderende en constant zichzelf vernieuwende organisaties van het volk". (UPI. AP, Reuter, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 353/1 e.v.)

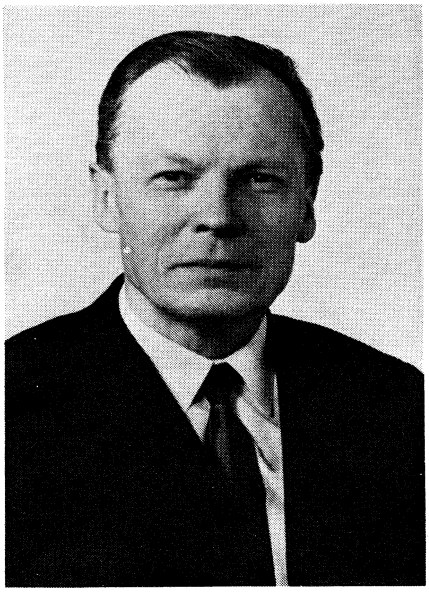

Konstantin Roesakow. die op 24 mei is benoemd tot secretaris van het CC (pag. 353/1).

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

GESPANNEN BETREKKINGEN MET DE SU. OPZEGGING VRIENDSCHAPSVERDRAG DOOR EGYPTE

De onder wijlen president Gamal Abdel Nasser sinds 1955 tot stand gekomen nauwe relatie tussen Egypte en de SU was onder dien:: opvolger Sadat sinds 1972 verkoeld (uitwijzing Russische adviseurs op 18 juli 1972. zie pag. 149/1-1973). Sinds april 1974 was er van een duidelijke verslechtering van de onderlinge betrekkingen tussen beide landen sprake, waarbij Egypte zich beklaagde over het uitblijven van Russische wapenhulp (ter vervanging van de in oktober 1973 tijdens de 4de oorlog met Israël verloren gegane uitrusting) en van een regeling betreffende Egyptes schulden aan de SU. Wel waren contacten tussen beide staten op ministersniveau voortgezet en bleef de SU Egypte op diverse terreinen hulp verlenen.
Maar het Egypte van Sadat had inmiddels zijn betrekkingen met de VS (bezoeken Kissinger, bezoek president Nixon in juni 1974), hervatting economische hulp, zie pag. 418/1 e.v.-1974) en West-Europa aanzienlijk verbeterd.
Hoewel bij het bezoek van de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Ismail Fahmi, aan Moskou (19-22 april 1975, pag. 416/1/2-1975) was verklaard dat beide landen het vaste voornemen koesterden voort te bouwen „op het hechte fundament van het Sowjetrussisch-Egyptische verdrag van vriendschap en samenwerking" bleven Egypte (Sadat in mei en sept. 1975) en de Sowjet-Unie (de Prawda in okt. 1973) kritiek op elkaar leveren.
M.b.t. de Egyptische schulden aan de SU was op 3 aug. 1975 te Caïro te kennen gegeven dat de Egyptische minister van financiën, Ahmed Abu Ismail, er tijdens een bezoek aan Moskou niet in was geslaagd over een nieuw schema voor de aflossing van de militaire schuld (geraamd op een equivalent van $3.000 mln) overeenstemniing te bereiken.
Tijdens een bezoek aan Caïro van een Sowjet-delegatie o.l.v. onderminister van buitenlandse zaken L. T. Grisjin, hadden de Russen volgens Al *Ahram* (27-11-1975) geweigerd in te stemmen met een Egyptisch verzoek voor een moratorium van 10 jaar met aansluitend een aflossingstermijn van 30 jaar. Aan het slot van dit bezoek zei een woordvoerder van het Egyptische ministerie van financiën op 14 dec. 1975 dat de Russen ,.alle compromisoplossingen afgewezen" hadden die door Egypte waren voorgesteld (lage termijnbetalingen gedurende 40 jaar of jaarlijke aflossingen van 100 mln roebel — ca. $145 mln — naar werd gemeld). De Russen zouden hebben vastgehouden aan termijnen van 170 mln roebel en zij zouden bovendien voor bepaalde categorieën goederen betaling in harde valuta hebben verlangd.
Eveneens op 14 dec. 1975 werd te Caïro bekendgemaakt dat Egypte geweigerd had een handelsprotocol met de SU voor 1976 (vergelijkbaar met het op 27 febr. 1975 getekende pratocol voor 1975) te tekenen omdat er geen akkoord over een nieuw aflossingsschema i.z. Egyptes schulden was bereikt.

Op 9 febr. 1976 berichtte het Egyptische dagblad Al *Gomhourya* dat de SU om uitstel had gevraagd van het voorgenomen bezoek van een Egyptische handelsdelegatie o.l.v. minister Zakariya Abdel Fattah aan Moskou, om daar alsnog een handelsprotocol voor 1976 (met een volume ter waarde van £E 320 mln) te tekenen.

Opzegging vriendschapsverdrag door Egypte

President Sadat diende op 14 maart 1976 bij de Volksvergadering een wetsontwerp in, dat de onmiddellijke opzegging behelsde van het op 27 mei 1971 voor de duur van 15 jaar gesloten Verdrag i.z. Vriendschap en Samenwerking tussen Egypte en de Sowjet-Unie. Dit wetsontwerp werd reeds de volgende dag met 307 tegen 2 stemmen (van de afgevaardigden Ahmed Taha en Yussef Abu Seif) goedgekeurd.
Zijn motieven voor deze handelwijze had Sadat in een drie uur duende rede tot de Volksvergadering op 14 maart uiteengezet.

De Sowjet-Unie had geweigerd Egypte wapens en reserve-onderdelen te leveren alsmede een moratorium voor Egypte's schulden toe te staan. „Zij verlangden zelfs dat ik de rente voor de militaire schulden betaalde. hoewel het gebruikelijk is oorlogsschulden te schrappen. (...) Binnen een jaar of uiterlijk in 18 maanden zullen alle wapens, waarover ik in Egypte beschik, tot schroot zijn geworden. (...) De Russen houden reserve-onderdelen achter en de middelen om vliegtuigmotoren te reviseren. (...)
De Sowjet-Unie sloot met India een akkoord voor de fabricage van de Mig-21 —

dat gebeurde 10 jaar geleden. India vervaardigt de motoren van de Mig-21, het reviseert die, het heeft de reserve-onderdelen. Ik schreef een brief aan India, omdat de Sowjet-Unie 2 jaar geleden de leverantie van reserveonderdelen aan mij staakte. (...) Ik schreef de Indiërs: Jullie hebben de Mig-21, kan ik reserveonderdelen krijgen en kunnen jullie de revisie uitvoeren? Zij antwoordden met de volgende verklaring: „Wij zullen de Sowjet-Unie schrijven en om haar toestemming vragen". Het verzoek om toestemming vergde 4 maanden. Na afloop van die 4 maanden antwoordde India (...): Tot onze spijt heeft de Sowjet-Unie afwijzend gereageerd en ons opgedragen Egypte niets te geven, noch reserve-onderdelen noch revisie.
Het is dus duidelijk (...) dat deze maatregel een blokkade is om economische en militaire pressie op mij uit te oefenen (...) Die moet mij op de knieën dwingen. Ik zal nooit voor iemand knielen. Ik kniel slechts voor god (...) Als dit hun opvatting van een vriendschapsverdrag is (...) is het document niets meer dan een vodje papier."

Reacties en gevolgen

Het Sowjet-persbureau Tass publiceerde op 15 maart 1976 de volgende verklaring:

„...De handelwijze van de Egyptische president is een nieuwe uiting van de onvriendelijke politiek jegens de Sowjet-Unie, die hij in de praktijk reeds lange tijd bedrijft. Dit is een juridische bezegeling van de toestand, waarin de werking van het Verdrag i.z. Vriendschap en Samenwerking tussen de SU en de Arabische republiek Egypte, als gevolg van die politiek, in feite verlamd was. Tass is gemachtigd te verklaren dat de verantwoordelijkheid voor de consequenties van de politiek, die de Egyptische leiding jegens de SU in de laatste jaren in het algemeen heeft gevoerd, en voor de opheffing van het verdrag (...) geheel aan Egyptische zijde berust. De SU bedreef een principiële en consequente politiek, gericht op de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen met de Arabische republiek Egypte en zal die ook in de toekomst bedrijven."
Enkele dagen stelde Tass in een artikel dat de afschaffing van het verdrag „een logische consequentie van de z.g. open-deur-politiek" was, die bestond uit „het aantrekken van buitenlands kapitaal naar Egypte en het ioslaten van de sociale en politieke verworvenheden van de Egyptische revolutie". Tass concludeerde: „De door Cairo gekozen politiek is tegenstrijdig met de nationale belangen van Egypte, van alle Arabische volken (...) (en) gericht op het verbreken van de Arabische eenheid (...). Het is veelbetekenend dat Cairo's beslissing met gejuich ontvangen werd in Tel Aviv. Washington en Peking."
Volgens andere Sowjet-perscommentaren zou de „onvermijdelijke economische catastrofe" waarmee president Sadat geconfronteerd werd niet worden afgewend door zijn „open-deur" politiek of door zijn streven naar kredieten uit de VS of Saoedi-Arabië.
Bericht werd dat 2.000 à 3.000 Russische technici in Egypte bleven werken. Sommigen van hen zouden nadrukkelijk hebben verklaard dat de SU wel degelijk haar toezegging was nagekomen en in het voorgaande jaar Egypte, zoals beloofd, 75 vliegtuigen en alle reserveonderdelen had geleverd.

Op 28 maart 1976 werd gemeld dat de Egyptische regering de SU er formeel van in kennis had gesteld dat Sowjet-schepen m.i.v. 1 april niet meer gebruik konden maken van de faciliteiten in de haven van Alexandrië, waar tot dan toe volledige herstel- en onderhoudswerkzaamheden aan Russische oorlogsschepen konden worden uitgevoerd (als enige haven in de Middellandse Zee*i*.

Op 31 maart overhandigde de Sowjet-regering via haar ambassadeur in Cairo, Wladimir Poljakow, een officiële nota aan de Egyptische regering, waarin de Egyptische leiders beschuldigd werden van „misleiding van haar volk en het publiek in de hele wereld over de financiële en kredietbetrekkingen tussen de twee landen". volgens-de nota had de SU steeds opnieuw bestaande overeenkomsten herzien en „een aanzienlijk uitstel bij de terugbetaling van kredieten toegestaan".
De Egyptische vice-president Hosni Mobarak weigerde echter de nota in ontvangst te nemen, omdat die een „inmenging in Egypte's binnenlandse aangelegenheden" betekende.

Op 15 april vertrokken volgens *Mena* de laatste vijf Russische oorlogsschepen uit de haven van Alexandrië.
Niettemin bracht een Egyptische handelsdelegatie o.l.v. minister Zakariya Tewfiq Abdel Fattah (handel en industrie) van 26-29 april een bezoek aan Moskou, waar een bilateraal handelsakkoord voor 1976 met een volume van $ 640 mln werd getekend, zodat Egypte een handelsbalansoverschot van $ 140 mln kreeg voor de betaling van een aflossingstermijn.

Op 29 april arriveerde ook de Egyptische vice-premier en minister van oorlog, generaal Abdel Ghani Gamasi, in Moskou voor het bijwonen van de begrafenis van maarschalk Gretsjko (pag. 13/11.

Tijdens een bezoek van de Sowjet-russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, aan Bulgarije van 3 tot 5 nov. 1976 voerde deze op 3 en 4 nov. te Sofia besprekingen met zijn Egyptische collega Fahmi, waarbij ook de Sowjet-Egyptische bilaterale betrekkingen aan de orde kwamen. De ministers kwamen overeen „de gedachtenwisseling over voor beide landen interessante kwesties voort te zetten". Minister Fahmi sprak nadien van een belangrijke stap en een „positieve indicateur".
Beschuldigingen van de Egyptische regering m.b.t. de verantwoordelijkheid van communisten voor de binnenlandse onlusten in Egypte van januari 1977 droegen echter tot een verdere verslechtering van de bilaterale betrekkingen bij (zie volgende aflevering).

MILITAIRE EN ANDERE HULP VAN CHINA

Op 25 maart 1976 onthulde president Sadat tegenover luchtmachtofficieren in Bilbeis dat de Volksrepubliek China 30 motoren voor Mig-gevechtsvliegtuigen en andere reserveonderdelen ter waarde van duizenden Egyptische Ponden gratis aan Egypte had geleverd.

Op 13 april 1976 verklaarde Sadat tijdens een persconferentie te Wenen dat Egypte zich tot China en India had gewend, nadat de SU de levering van militaire goederen had gestaakt. India mocht van de SU niets leveren (zie pag. 478/1), maar China stuurde enkele Migs en reserveonderdelen. Egypte zou nu een delegatie naar China zenden, enerzijds om de dankbaarheid van Egypte te uiten, anderzijds om na te gaan op welke gebieden een verdere samenwerking tussen beide staten mogelijk was.
Die delegatie o.l.v. vice-president Mohammed Hosni Mobarak verbleef van 18 tot 24 april in China. Mobarak, die o.a. vergezeld was van de staatsminister voor de bewapening Gamaleddin Mohammed Sidky, sprak o.a. met premier Hoea Koeo-feng en minister van buitenlandse zaken Tsjiao Koean-hoea en werd op 20 april '76 door Mao Tse-toeng ontvangen.
De volgende dag werd een protocol i.z. militaire samenwerking getekend op grond waarvan China volgens The Times binnenkort reserveonderdelen en motoren ter waarde van $ 10 mln voor Migs zou leveren. Overeengekomen werd het handelsvolume van £ 43 mln tot £ 60 mln uit te breiden en een langlopend handelsakkoord te sluiten. Ook zou China Egypte helpen bij de bouw van een munitiefabriek en zouden eventueel Chinese technici naar Egypte komen voor het onderhoud van de Mig's.
Volgens Tass (23-4-'76) diende de Egyptisch-Chinese toenadering niet de vitale belangen van de Egyptenaren, maar hadden beide partijen alleen beoogd hun anti-Russische campagnes op elkaar af te stemmen.

CONTACTEN MET DE VS E WEST-EUROPA VOOR FINANCIËLE EN MILITAIRE HULP SINDS 2DE SINAÏ-AKKOORD

Sinds het tweede Sinai-akkoord van sept. 1975 (pag. 577 e.v. - '75, zie ook pag. 348/2 e.v. - '76) heeft president Sadat pogingen in het werk gesteld om van de VS en Westeuropese staten economische en militaire hulp re krijgen. Deze pogingen werden na de opzegging van het Egyptisch-Russische vriendschapsverdrag met kracht voortgezet. terwijl tegelijk naar hulp van China en andere Arabische landen werd gestreefd.

Contacten met de VS. *Amerikaanse* hulp

Sadat bracht als eerste Egyptische president een officieel bezoek aan de VS tussen 26 okt. en 5 nov. 1975, waarbij hij de Amerikaanse regering zowel om economische hulp als om wapenleveranties verzocht. Aan het slot van dit bezoek parafeerden de ministers van buitenlandse zaken van beide landen op 5 nov. een verklaring over samenwerking bij het vreedzaam gebruik van kernenergie

Krachtens die verklaring zou Egypte van de VS kernreactoren kunnen kopen met een totale capaciteit van circa 1200 megawatt alsmede het enigszins verrijkte uranium t.b.v. deze reactoren. Voorzien werd in de nodige garanties om het gebruik van dit materiaal voor militaire doeleinden of voor de produktie van explosieven te voorkomen en de hele transactie zou onder auspiciën staan van de IAEA. Voorts werd afgesproken dat het plutonium, dat door de reactoren geproduceerd werd en dat verkregen werd uit door de VS geleverde brandstof buiten Egypte zou worden verwerkt en opgeslagen.

De toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, deelde mee dat dit programma met de Israëliërs besproken was en dat die een identiek aanbod zouden krijgen. De Amerikaanse levering ging terug op een toezegging, die door president Nixon tijdens zijn bezoek aan Egypte in juni 1974 was gedaan (pag. 418/1 e.v.-'74) en was ook ter sprake geweest tijdens de ontmoeting van Sadat met president Ford in Salzburg in juni 1975 (pag. 445-'75).

Reeds op 28 okt. hadden vertegenwoordigers van Egypte en de VS akkoorden ondertekend over a) de levering van ultra moderne medische apparatuur aan Egypte; b) de leverantie van Amerikaanse levensmiddelen tijdens het lopende financiële jaar tegen betaling in Egyptische valuta (o.a. 1 mln ton tarwe en meel voor een totale waarde van $ 98,1 mln); en c) dubbele belastingheffing.

De VS zegden tevens toe Egypte gedurende 1975-76 economische hulp te verlenen ton bedrage van $ 750 mln (zoals door president Ford aan het Congres voorgesteld op 30 okt. 1975) en voedselhulp ter waarde van $ 250 mln.

Wat het verzoek om wapenhulp betreft kreeg Sadat geen andere toezegging dan dat de zaak verder bestudeerd zou worden.

Later verklaarde Sadat herhaaldelijk dat Egypte geïnteresseerd was in de aanschaf van Amerikaanse transportvliegtuigen, maar tevens F-5A straaljagers, Hawk anti-luchtdoelraketten en TOW anti-tankraketten.

In januari 1376 bracht een commissie van het Amerikaanse Kuis van Afgevaardigden een bezoek aan Egypte voor besprekingen met president Sadat en andere Egyptische leiders. Zij stelden in hun op 7 maart gepubliceerde rapport dat Egypte „defensieve" wapens van de VS wenste. In tegenstelling tot Israël en Syrië, waar de verliezen uit de oorlog van 1973 waren vervangen, had Egypte niets van belang (uit de SU) ontvangen, Egypte zou tevreden zijn met 40% van de Amerikaanse wapenleveranties aan Israël. Volgens de rapporteurs was er geen vredesoplossing denkbaar als Israël sterk was en Egypte niet.

Daarentegen stelden Israëlische militaire waarnemers begin april 1976 dat Egypte ruim voorzien werd van Russische en andere wapens. Zij beweerden dat Egypte sinds de oorlog van 1973 1.100 tanks uit de SU en Joego-Slavië had ontvangen; grote hoeveelheden Britse Swingfire anti-tankraketten; Russische kanonnen, raketten en transportvliegtuigen die de verliezen van 1973 bijna compenseerden; 50 a 60 Russische gevechtstoestellen, waarvan bijna de helft Mig-23's; het grootste deel van de in Frankrijk bestelde 38 Mirage-I11 jagers; en een deel van de in Engeland bestelde 24 troepentransporthelikopters. Bovendien verwezen deze waarnemers naar de met Frankrijk gesloten contracten voor de levering van 44 Mirage-l jagers, 42 Gazelle helikopters, 100 Alpha straallestoestellen en 530 lucht-lucht raketten.

Op 4 maart 1976 deelde minister Kissinger mee dat de Amerikaanse regering had ingestemd met de verkoop aan Egypte van zes C-130 Hercules militaire transporttoestellen (geraamd op een waarde van meer dan $40 mln), mits het Congres daaraan zijn goedkeuring gaf. De Israëlische regering, die tegen de transactie reeds ernstig bezwaar had gemaakt, protesteerde officieel en ook leiders van de joodse gemeenschap in de VS tekenden verzet aan. Daarop verklaarde minister Kissinger op 26 maart dat de voorgestelde verkoop van de transporttoestellen de VS niet verplichtten tot wapenverkopen aan Egypte op lange termijn. De weg voor de verkoop was vrij op 14 april, de uiterste datum waarop het Congres de transactie had kunnen verwerpen.

Van 5-7 maart bracht de toenmalige Amerikaanse minister van financiën, William Simon, een bezoek aan Egypte ter bespreking van Amerikaanse hulp voor de Egyptische economie. Hij deelde op 7 maart mee dat de economische hulp voor het lopende fiscale jaar $690 mln zou bedragen en voor de komende twee fiscale jaren $ 1.885 mln. (De Amerikaanse hulp voor 1975-'76 omvatte een lening van $250 mln met een looptijd van 40 jaar, waarvan de eerste 9½ jaar vrij van aflossing waren. De rente bedroeg 2% over de eerste 10 jaar en 3% over de rest van de periode. Met die lening was op 18 dec. 1975 te Cairo een eerste handelsakkoord getekend voor $100 mln.)

Simon verklaarde na een onderhoud met president Sadat dat er een soort „Marshall-plan van de particuliere sector" nodig was om Egypte de noodzakelijke buitenlandse kapitaalinvesteringen te bezorgen. Maar dan moest Egypte eerst de veranderingen in het bestuurlijke en fiscale beleid aanbrengen als waarborg en voorwaarde vooraf voor de buitenlandse zakenwereld.

Op 22 april werd tussen Egypte en de VS te Caïro een akkoord getekend over de toekenning van financiële hulp ten bedrage van $ 2 mln door de VS aan Egypte voor de opleiding van Egyptische experts en voor het zenden van Amerikaanse technici naar Egypte.

Op 3 mei werd door een woordvoerder van de Amerikaanse ambassade te Caïro onthuld dat alle particuliere Amerikaanse aanspraken (ca. 75 burgers en instellingen) op schadevergoeding voor inbeslaggenomen eigendommen onder het bewind van wijlen president Nasser door de Egyptische regering waren geregeld via betaling van $104 mln.

Op 22 juli 1976 volgde de ondertekening van een bilateraal akkoord op grond waarvan de VS aan Egypte een lening van $ 96 mln verstrekten voor de ontwikkeling en modernisering van de katoenfabrieken in Mahalla al-Kubra in de Nijldelta.

Drie dagen later werd een akkoord getekend over een lening van $31 mln voor de modernisering van de haven van Alexandrië.

Op 30 sept. werden vier akkoorden ondertekend betreffende Amerikaanse leningen en giften tot een totaalbedrag van $100 mln, waar-

door de Amerikaanse projecthulp voor het lopende fiscale jaar in totaal een waarde van $795 mln bereikte en daarmee de Amerikaanse projecthulp aan Israël met $25 mln overtrof.

Op 27 rikt. vond in Caïro de ondertekening plaats van een kredietovereenkomst tussen Egypte en de VS ten bedrage van $ 137,2 mln voor de aankoop van 1 mln ton tarwe en 4 000 tor, tabak.

Contacten en overeenkomsten met Frankrijk

President Sadat bracht van 27-29 jan. 1975 een officieel bezoek aan Frankrijk. Het was Sadats eerste reis als president naar een Westelijk land en het was tevens het eerste bezoek van een Egyptische president aan Frankrijk. Met de Franse president werden plannen overeengekomen voor een verdere samenwerking op economisch, cultureel, wetenschappelijk en technisch gebied. Voorts besloot Egypte het Franse SECAM-systeem voor de kleurentelevisie te gaan gebruiken.
Na afloop verklaarde Sadat dat de Franse president had ingestemd met de verkoop van Mirage F-1 vliegtuigen aan Egypte (volgens Le Monde werden 22 besteld en werd een optie genomen op nog 22). Egypte had laten weten dat het ook andere wapens van Frankrijk wenste te kopen, zoals naar in de pers werd gemeld zware AMX 30-tanks, helikopters voor tankbestrijding en luchtdoelraketten van het type Crotale.
Sadat was vervolgens op 25-26 okt. 1975 voor een officieus verblijf in Parijs, waar hij een onderhoud met de Franse president had.

Krachtens een op 22 nov. 1975 bekendgemaakte overeenkomst verstrekte Frankrijk aan Egypte leningen van 350 mln fr. voor industriële projecten en 500 mln fr. in de vorm van kredietfaciliteiten.
Van 10 tot 15 dec. 1975 verbleef president Giscard d'Estaing in Egypte. Het was het eerste bezoek van een Franse president Hij werd o.a. vergezeld door minister van buitenlandse zaken Jean Sauvagnargues. Er werden gesprekken gevoerd met president Sadat, premier Salem en minister van buitenlandse zaken Fahmi.
Giscard bezocht op 13 december het Suezkanaal en was daarmee het eerste westerse staatshoofd dat na de zesdaagse oorlog van 1967 een bezoek aan het kanaal bracht.
Op 10 december verklaarde de president in een redevoering dat Frankrijk geïnteresseerd is in een vreedzaam, welvarend en sterk Egypte. Hij noemde dit een voorwaarde voor de stabiliteit in het gebied en in de wereld.
Op 14 dec. 1975 ondertekenden Giscard en Sadat een verklaring over vriendschap en samenwerking, waarin de wens tot samenwerking op politiek, economisch, cultureel, sociaal en technisch gebied werd uitgesproken. Beide landen zullen overleg voeren over alle onderwerpen van gemeenschappelijk belang.
In het gemeenschappelijke slotcommuniqué dat aan het einde van het bezoek werd uitgegeven staat dat Sadat en Giscard d'Estaing het eens waren over de noodzaak van een duurzame regeling van het Midden-Oostenconflict op basis van het terugtrekken van Israël uit alle sedert 1967 bezette gebieden.
Beide staatshoofden waren het er ook over eens dat de Palestijnen recht hadden op een onafhankelijk vaderland
Frankrijk zal deelnemen aan een aantal Egyptische projecten voor de ontwikkeling van de glas-, staal- en petrochemische industrie en de bouw van een metronet in Caïro.
Egypte heeft het voornemen in samenwerking met andere Arabische staten in Egypte een industrie voor de fabricage van defensieve wapens te bouwen en hoopt dat Frankrijk daaraan met zijn kennis en technologische ervaring zal deelnemen.
Giscard liet zich in positieve zin uit over dit verzoek.
De Egyptische minister van oorlog, Gamasi, bracht vervolgens een bezoek aan Frankrijk van 19-26 maart 1976. Hij voerde besprekingen met zijn Franse collega Yvon Bourges en werd door de premier en de president ontvangen. Aan de orde kwamen Franse wapenleveranties aan Egypte en Franse deelname aan de opbouw van een Egyptische wapenindustrie, in het bijzonder vliegtuigfabrieken. Aan het slot van het bezoek deelde minister Bourges op een persconferentie mee dat Frankrijk in beginsel bereid was voor lange tijd wapens voor leger en luchtmacht aan Egypte te leveren, maar dat over de details nog moest worden beslist.
Van 3-5 april 1976 was president Sadat in het kader van een reeks bezoeken aan Westeuropese landen voor een particulier verblijf in Frankrijk, waar hij door president Giscard d'Estaing en premier Chirac werd ontvangen. Volgens perscommentaren zou bij de gesprekken over militaire samenwerking in beginsel cvereenstemming zijn bereikt over de levering van ca. 100 Alpha bommenwerpers, 40 Mirages van de typen F-1 en F-3, luchtafweerraketten, radar en elektronische uitrusting. Voor de betaling zou nog een regeling moeten worden getroffen.
Van 13-15 nov. bracht de Franse premier Barre een officieel bezoek aan Egypte.

(Voortzetting volgende aflevering)

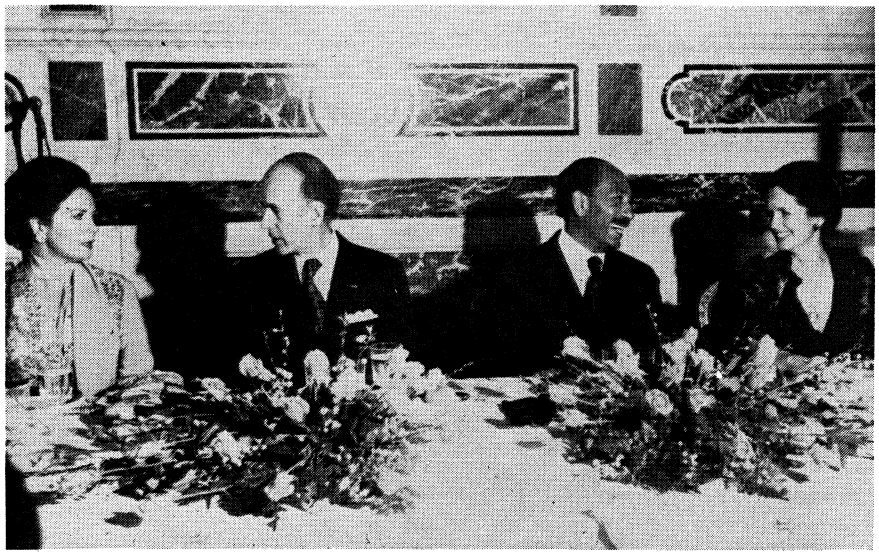

V.l.n.r. mevr. Sadat, pres. Giscard d'Estaing, pres. Sadat, mevr. Giscard d'Estaing.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" **B.V.** Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

EGYPTE'S STRAFEXPEDITIE TEGEN LIBIË

Van 21 juli 's morgens tot 24 juli 's avonds zijn in de woestijn langs de Egyptisch-Libische grens geregelde ge echten geleverd, waarbij tanks en vliegtuigen werden ingezet. Op de 24ste juli 's avonds kondigde de Egyptische president Sadat een eenzijdig staakt-het-vuren af, dat ook door Libië stilzwijgend in acht werd genomen.

De militaire actie.; werden vooral door Egypte ondernomen: een tankaanval over de Libische grens waarbij de Libische grensplaats Mossaed 24 uur lang werd bezet; luchtaanvallen op de basis El Adém bij Tobroek en op het vliegveld bij de oase Koufra (dichtbij de Libisch-Soedanese grens) en op twee radarposten, bij El Adém en een dichter bij de Egyptische grens; en een commando-actie tegen de oase Jahbub kort voor de bestandsafkondiging.

De Egyptisch-Libische strijd zette de Arabische bemiddelingsmachinerie in gang met als voornaamste onderhandelaars PLO-leider Yasser Arafat, de Algerijnse president Boumedienne en de Koeweitse minister van buitenlandse zaken sjeik Sabah al-Ahmed al-Sabah.

Op 29 juli meldde het Egyptische persbureau *Mena* op grond van persberichten uit Koeweit dat de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, en diens Libische collega Triki elkaar op 9 aug. in Koeweit zouden ontmoeten, ter voorbereiding van een verzoeningsbijeenkomst tussen de beide staatshoofden Sadat en Kadhafi.

Achtergronden volgens perscommentaren

Als zeker kan gelden, aldus de FAZ (28-7), dat Egypte de schermutselingen heeft ontketend. ,,De lange reeks lokale grensschendingen, de deels ontdekte, deels het Libische regime ten laste gelegde betrokkenheid bij interne Egyptische incidenten (...), beantwoordde Sadat te krachtig om een groot onderscheid tussen Libische provocatie en Egyptische reactie niet op te doen vallen. Tegelijk was echter van meet af aan zichtbaar dat het militaire deel van deze operatie beperkt en noch op gebiedsverwerving (oliebronnen). noch bezetting, noch zelfs maar op een langere militaire confrontatie doelde. Daartegen spraken zowel de noodzaak om de hoofdmacht van de Egyptische strijdkrachten aan het voornaamste front — tegen Israël — te handhaven alsook de slechte ervaringen van Egypte met een beperkte. zich voortslepende oorlog. zoals die doo de vroegere Egyptische president Nasser in Jemen was gevoerd. Dat Sadat zijn buurman Kadhafi een „lesje" wilde geven (zoals hij op 26 juli te Alexandrië verklaarde) is de veiligste van de meer plausibele veronderstellingen. Die kan niet onjuist zijn, ook als die, waarschijnlijk, niet alles verklaart. Maar het zou dan een les zijn, die meer inhoudt dan louter Libische grensschendingen en sabotagedaden in Egypte. die ook meer dan slechts één adres heeft. De Sowjet-Unie is medebedoeld".

De FAZ vervolgde: ,,De lijst van de Egyptische zorgen over Libië is lang en complex: in het middelpunt staat de eerzucht van Kadhafi om de voor zijn Panarabische ambities en zijn islamitische missie-opdracht te smalle basis van een klein woestijnvolk te vergroten door vereniging of samenwerking met een aanverwant Egypte en door wapen- en kapitaalhulp aan revolutionaire of separatistische bewegingen in Tsjaad, Soedan en Ethiopië te verbreden. Dat heeft Kadhafi er ook toe gebracht, ondanks alle islamitische remmingen, de hulp van de Sowjet-Unie te aanvaarden. Libië werd tot een vooruitgeschoven depot van Sowjetwapens in Afrika. (...)
Libië stelt zich erop in te interveniëren in conflicten van de verderaf gelegen buren: naar het westen aan de zijde van Algerije tegen Tunesië, Marokko en Mauretanië, naar het oosten tegen Egypte, naar het zuidoosten tegen Soedan, waar een ommekeer van de verhoudingen grote perspectieven zou openen zowel tegen Egypte als tegen de Hoorn van Afrika. Daar worstelen de regionale tegenmacht Saoedi-Arabië en Amerika met de Sowjet-Unie om invloed.
Libië is (...) in de loop van de laatste jaren een Noordafrikaanse regionale macht geworden — zoals Saoedi-Arabie. Beide spelen onder soortgelijke omstandigheden — grote gebieden met kleine, onderontwikkelde bevolkingen — onderling strijdige politieke rollen. onrustzaaien en export van „omwenteling" aan de ene kant. kalmering en export van „stabilisatie" aan de andere kant. (...)
Onder Nasser was Egypte de revolutionaire tegenspeler van de Saoedi-Arabiërs in het Arabische kamp, de protagonist van de idee van de Arabische eenheid, de onverzoenlijk schijnende vijand van Israël. de tegenstander van de conservatieve Libische rnonarcliie en kritiek leverend op Amerikaanse en Britse steunpunten in Libië, de partner en gastheer van de Sowjet-aanwezigheid in de Middellandse Zee. Onder Sadat en Kadhafi is dit omgekeerd. Sadat heeft de Egyptische nationale belangen duidelijk de voorrang gegeven boven de Arabische eenheid. in het Miclden-Oosten-conflict de strategie van onderhandeling geprefereerd en daarmee ook de relatie met de grote mogendheden verwisseld; en hij heeft de Russische vestiging in Egypte gesloten. Op al deze drie punten nam Kadhafi de inhoud van Nassers erfenis over. Kadhafi nam Nassers streven naar vereniging van de Arabische republieken op, Kadhafi nam in het conflict met Israël de leiding van het „afwijzingsfront" in het Arabische kamp (...) en Kadhafi nam ook de Russische verbintenis van Nasser over. De Russische sieunpunten en adviseurs, die Sadat wegwerkte, konden bij de buurman terecht", aldus de FAZ.
Het blad wees nog op de economische moeilijkheden van Sadat, het verzet tegen zijn politieke koers door militante islamieten en nasseristen, en de relatie tussen de Israëlische premier Begin en de Amerikaanse president Carter, en concludeerde: Sadat is kwetsbaarder geworden.

Over de achtergronden schreef in *Vrij* Nederland (30-7) de medewerkster uit Cairo o.a.:

,,Onder de indruk van de vastberadenheid waarmee koning Hassan II van Marokko het oprukkende communisme in Zaïre had gestopt, nam de Egyptische president An-

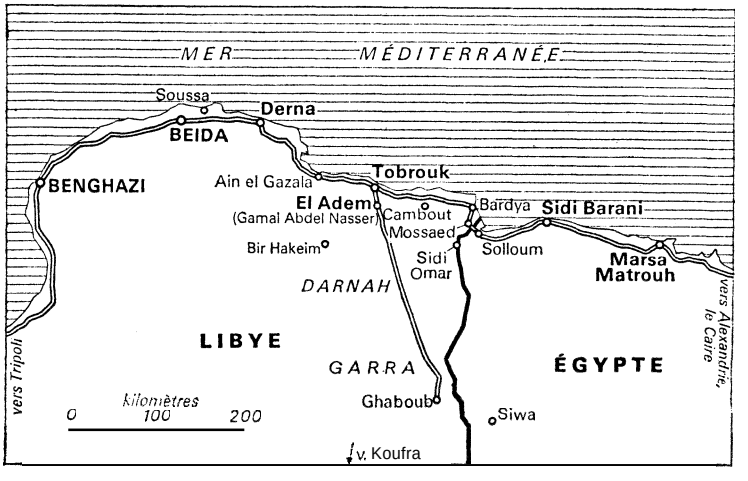

Het Egyptisch-Libische grensgebied (Le Monde 26-7).

war Sadat het besluit om eens en vooral af te rekenen met de ,,Russische huurling" — de Libische leider kolonel Moammar Kadhafi.

Volgens Marokkaanse bronnen heeft Sadat dit besluit op 5 juli tijdens een bezoek aan de Marokkaanse hoofdstad Rabat genomen. Sadat was in Rabat gearriveerd vanuit Libreville in Gabon, waar hij de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid had bijgewoond. Tijdens die bijeenkomst had de vertegenwoordiger van Tsjaad erop gewezen dat de Libiërs het uraniumrijke noorden van zijn land hebben bezet Het Egyptische dagblad Al-Ahram schreef in die dagen: ,,De Libische verovering van de Tibesti is onderdeel van een groter plan," namelijk een vermeend Russisch plan om de regeringen van Sadat in Egypte en van diens bondgenoot Nimeiry in Soedan omver te werpen. Vanuit Tibesti zou Libië een betere toegang hebben tot de Soedan. Aan zijn zuidoostgrens wordt Soedan reeds geruime tijd lastig gevallen door he? pro-Russische regime van Ethioprë.

Caïro ziet echter in een Libische en Ethiopische (in Egyptische termen ,,Russische") omsingeling van Soedan een bedreiging voor het bewind van Sadat. Het gevaar vanuit Ethiopië is zoals gezegd voorlopig wat verminderd door de invasie van Somalia in de Ogaden en door de onafhankelijkheidsstrijd van de Eritreeërs, en aangezien dat een strijd is tegen het marxistisch-leninistische bewind in Addis Abeba ontvangt het de welwillende steun van Egypte, Soedan en Saoedi-Arabië.

De opvoering van de Libische acties in Tsjaad vormde echter een acuter gevaar. Aangemoedigd door de beslistheid van koning Hassan stuurde president Sadat zijn vice-president Hosni Mobarrak naar Soedan en Tsjaad.

Naar het voorbeeld van de Frans-Marokkaanse expeditie die in mei Moboetoe van Zaïre te hulp kwam zou een Egyptisch-Soedanese expeditie naar Tsjaad worden gestuurd.

Behalve de vrees voor inkapseling door pro-Russische regimes jaagt ook de aanwezigheid van uranium in de bodem van de Tibesti de conservatieve Afrikaanse en Arabische regimes angst aan. Want uranium in handen van Kadhafi, die reeds acht jaar lang een atoombom probeert te kopen, is bijzonder onveilig.

Van de gezamenlijke expeditie naar de Tibesti is tot nu toe nog niets gekomen, maar wel vatte Tripoli de reis van Mobarrak op als een regelrechte oorlogsverklaring.

Enkele dagen na Mobarraks missie vonden de eerste schermutselingen plaats aan de Libisch-Egyptische grens. Over en weer werden politieposten aangevallen totdat op 21 juli luchtmacht en commando's werden ingezet Op die dag besloot Egypte tot een strafexpeditie tegen Libië De druppel die de emmer deed overlopen was, naar de meeste buitenlandse waarnemers in Cairo aannamen, de ontdekking van de banden tussen de fanatiek islamitische groepering Al-Takfir Wal Hegra en Kadhafi

Volgens een Egyptisch militarr gerechtshof hebben Takfir-leden bekend dat zij samen met de Libische regering plannen beraamden voor een staatsgreep tegen Sadat ,,Al-Takfir Wal Hegra" trad eerder deze maand in de Openbaarheid met de gijzeling van een bejaarde ex-minister Het slachtoffer werd binnen 48 uur vermoord omdat de regering niet wilde ingaan op de eisen van de ontvoerders Een kogel was dwars door het linkeroog gedrongen Ruim vijfhonderd leden van Al-Takfir onder wie een aantal legerofficieren en de leider van de sekte, werden opgepakt.

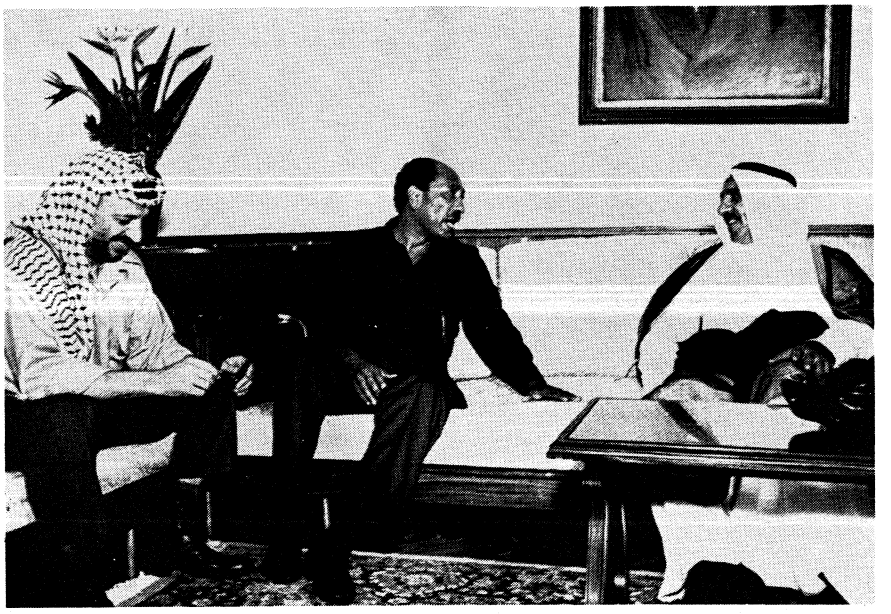

President Sadat (m.) in Alexandrië met PLO-leider Arafat (l.) en Koeweits minister van buitenlandse zaken, sjeik Sabah al-Ahmed al-Sabah.

Vrijwel onmiddellijk na de bekentenis over de banden met Kadhafi braken op grote schaal gevechten tussen Egypte en Libië uit. Gedurende vier dagen ,,leerde het Egyptische leger de Libische maniak een lesje", zoals Sadat het in een toespraak ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de Egyptische revolutie uitdrukte. De toespraak was een lange tirade tegen de Libische leider, die ter verwezenlijking van een puriteinse, islamitische maatschappij gebruik maakte van de Sowjet-Unie en Cuba. Maar het was ook ,,Dank, dank, duizendmaal dank" aan de Saoedi-Arabische vorsten die beloofd hadden alle Egyptische wapens te zullen betalen. ,,Kadhafi speelde met vuur en ik kon mijn troepen niet langer in toom houden," zei Sadat. ,,Hij moet er zijn les maar uit trekken." (...)

Dank zij de bemiddeling van de Algerijnse president Boumedienne en PLO-leider Arafat zijn de Libisch-Egyptische gevechten nu gestaakt. Het lijkt er echter niet op dat het spoedig tot een vergelijk tussen Tripoli en Caïro zal komen. Dat ral waarschijnlijk pas gebeuren wanneer of Kadhafi of Sadat van het politieke toneel is verdwenen."

Voorgeschiedenis

De Egyptisch-Libische confrontatie, die in 1971 gestalte kreeg en sinds 1973 uiterst scherpe vormen aannam, werd reeds beschreven op pag 308/3 e v. - 1973, 649 e v - 1973, 673 /1 e.v - 1973, 108/1 e v - 1974, 461 e v - 1974 en 380 e v - 1976.

Hoewel het Libische staatshoofd kolonel Kadhafi eind mei 1976 een ontmoeting met de Egyptische president Sadat zou hebben voorgesteld om de betrekkingen tussen beide landen te verbeteren, bleef een toenadering tussen beide Arabische staten uit

Egypte beschuldigde Libië herhaaldelijk van ondermijnende activiteiten zowel in Egypte als ook in Soedan en elders, en Egypte trof ook maatregelen.

De leider van het Libische verbindingsbureau in Cairo (de hoogste diplomatieke vertegenwoordiger), Milod el-Sedik Ramadan, werd op 29 juni 1976 door de Egyptische politie gearresteerd, aldus *Mena,* bij het verspreiden van anti-Egyptische pamfletten, waarin werd opgeroepen tot het voorbereiden van een revolutie tegen het bewind van Sadat door de vorming van geheime cellen, aldus de Egyptische politie. De Libische functionaris werd de volgende dag door Egypte uitgewezen. Het Libische ministerie van buitenlandse zaken protesteerde op 1 juli tegen de uitwijzing en beschuldigde de Egyptische autoriteiten ervan dat zij het incident hadden geënsceneerd. Maar, hoewel Egypte voor de consequenties van zijn stap werd gewaarschuwd, bleven Libische tegenmaatregelen uit. De verijdelde staatsgreep in Soedan van 2 juli 1976 leidde tot scherpe beschuldigingen van Soedan, dat door Egypte werd gesteund, aan het adres van Libië (zie pag. 314/2 e v.).

Op 10 juli 1976 veroordeelde een Egyptisch staatsveiligheidshof drie Libiërs tot gevangenisstraffen (2 x 15 jaar, 1 x 5 jaar) wegens een beraamde moordaanslag op majoor Omar Meheishi, een voormalig lid van de Libische revolutionaire raad die als balling in Cairo verbleef De drie waren in mei 1976 gearresteerd (pag 384/3-'76)

Op 22 juli 1976 meldde het officiële Libische persbureau *Arna* dat Libië

..ernstig verbreking van alle betrekkingen met Egypte overweegt, als dit zijn agressieve politiek jegens de Libische Arabische Republiek voortzet".

In een rede t.g.v. de 24ste verjaardag van de Egyptische revolutie van 23 juli 1952 deed Egypte's president Sadat op de avond van de 22ste juli een scherpe aanval op het niet met name genoemde Libische staatshoofd. Hij sprak van de ,,gevaarlijke gek van Libië die verantwoordelijk is voor bloedbaden onder de Arabieren, het internationale terrorisme op alle gebieden steunt en een zwarte haat tegen Egypte koestert". Sadat beschuldigde ..Libië's gek en zijn kliek van samenzweerders en clandestiene krachten" ervan aanstichters te zijn geweest van de mislukte putsch in Soedan, een daad van ,,moderne piraterij". Indirect riep het Egyptische staatshoofd het Libische volk op het eigen bewind omver te werpen met de woorden: „Ik zou de aandacht van het Libische volk willen vestigen op de misdaden van zijn leiding. Elk volk, dat gelooft dat het handboeien moet dragen, kan lering trekken uit de lessen van de oude en de nieuwe geschiedenis". Sadat kondigde voorts .,gezamenlijke wapenprojecten" aan van Egypte, Soedan en Saoedi-Arabië, maar hij liet in het midden of Saoedi-Arabië zich zou aansluiten bij het op 15 juli gesloten defensie-akkoord tussen Egypte en Soedan (pag. 317 /3).

Op 24 juli '76 beschuldigde de Libische leider Kadhafi Egypte ervan Libië militair te bedreigen. Het had ,,een militaire alliantie" tegen Libië opgebouwd en ,,president Sadat heeft Egyptische troepen van de frontlinie met de zionistische vijand verplaatst en tegen de Libische Arabische Republiek samengetrokken".

Dit laatste werd de volgende dag ook bericht door het Koeweitse dagblad Al *Siassa*. Kadhafi zei tevens dat als Egypte per 1 september niet tot een redelijke positie was teruggekeerd, de verbindingen dan zouden worden afgesneden en ,,er zal geen verdere ontmoeting met Sadat ooit plaatsvinden".

Newsweek-redacteur Arnaud de Borchgrave meldde dat Egypte, Soedan en Saoedi-Arabie een geheim akkoord hadden gesloten om Kadhafi ,,hoe dan ook" van het toneel te laten verdwijnen Saoedi-Arabie zou de daarvoor benodigde financiën hebben toegezegd en Egypte en Soedan zouden zich bereid hebben verklaard „zonodig een grote militaire operatie tegen Libië te ontketenen", maar de drie staatshoofden zouden de voorkeur hebben gegeven aan een moordaanslag of een staatsgreep

In aug. 1976 spitsten de tegenstellingen zich toe. De .,propaganda-oorlog" werd begeleid door. troepenbewegingen en aanslagen.

Op 6 aug. meldde Al Ahram dat de Egyptische veiligheidspolitie een ondergrondse organisatie van ca. 500 studenten had opgerold, die het bestaande bewind omver wilde werpen en vervangen door een streng mohammedaanse staat. Deze organisatie van vooral studenten uit dc armere bevolkingsgroepen werd geleid door de ,,eeuwige student" Shukri Ahmed Mustafa, die cellen in alle grotere steden had gevormd en die ook de leider was van een soortgelijke groepering, waarvan in mei 1975 13 leden waren gearresteerd. Volgens Al Ahram was de organisatie bovendien een ,,natuurlijke voortzetting" van de groep die in april 1974 o.l.v. Saleh Sarreya een gewapende overval deed op de militaire academie in Heliopolis (pag. 461 e v.-1974).

Op 8 aug. ontploften twee bommen in het centrum van Caïro in een regeringsgeoouw binnen twee iiur na elkaar; 14 personen raakten gewond. De vermoedelijke dader, een Egyptische student die de week tevoren uit Libië was teruggekeerd volgens de politie, zou na zijn arrestatie hebben bekend dat hij van de Libische autoriteiten een voorschot van $750 had ontvangen plus de toezegging van nog eens $2500.

Op 13 aug. berichtte Al Ahram dat Egypte infanteristen, pantsertroepen, parachutisten en luchtverdedigingseenheden langs de westelijke grens met Libië samentrok om de infiltratie van saboteurs te beletten. Kolonel Kadhafi zou dichtbij de grens met Egypte kampen voor de opleiding van saboteurs hebben gevestigd, ten behoeve waarvan ,,een grote mogendheid" (kennelijk een verwijzing naar de SU) adviseurs en wapens leverde. Dezelfde dag publiceerde het Koeweitse blad Al Siassa een interview met Sadat waarin deze stelde dat Libië huurlingen opleidde in vier kampen om Soedan, Tunesië, Tsjaad en Egypte binnen te vallen.

Op 14 aug. ontplofte een bom in een volle passagierstrein in het station van Alexandrië met als resultaat 8 doden en ruim 50 gewonden. Volgens het Egyptische persbureau Mena viel de bomaanslag ,,binnen het kader van het Libische sabotageplan". Na de aanslag betoogde een menigte voor het Libische consulaat in Alexandrië. Maar het Libische persbureau Arna ontkende elke Libische verantwoordelijkheid en verklaarde dat Sadat zelf de aanslag op touw had gezet als een excuus voor repressie in eigen land, terwijl Libië om een spoedbijeenkomst van de ministerraad van de Arabische Liga verzocht om de concentratie van Egyptische troepen aan de grens te bespreken.

De directeur-generaal van de Egyptische staatsveiligheidspolitie, generaal-majoor Hassan Abu Basha, stelde in een op 16 aug. gepubliceerd interview met Al Ahram dat Libië een miljoen dollar had uitgetrokken voor een gewapende putsch in Egypte, Naar zijn zeggen stonden twee gearresteerde Libische terroristen reeds terecht.

Op 17 aug. werden drie van de vier leden van een uit Egyptische bedoeïenen bestaande sabotagegroep gearresteerd. Zij zouden in een kamp bij Tobroek zijn opgeleid en tegen betaling van 3500 Libische dinars een aanslag hebben gepleegd op een tankstation in Damanhur en twee aanslagen beraamd op personenentreinen,

Op 19 aug. werd bericht dat de Egyptische regering de sluiting had gelast van het Libische consulaat in Alexandrië en dat zes door Libië gerecrutcerde agenten bij Mersa Matrouh door de politie waren aangehouden

Op 23 aug 1976 werd een Boeing 737 van Egypt Air op een binnenlandse vlucht van Cairo naar Luxor gekaapt door drie mannen (vgls Al Ahram twee in Aboe Dhabi wonende Palestijnen en een Egyptische student). Zij gaven de piloot opdracht naar Benghazi in Libië te vliegen, maar deze weigerde niet als argument dat hij onvoldoende brandstof had en vloog naar Luxor. Daar werden de kapers overmeesterd door als mechaniciens verklede parachutisten. De kapers, die zich leden van de Abdel Nasser-groep noemden en die de vrijlating van in Egypte gevangen gehouden Libiërs zouden hebben. geëist, werden gearresteerd. De Egyptische premier Salem deelde mee dat zij bij hun eerste ondervraging hadden verklaard te hebben gehandeld in opdracht van het Libische staatshoofd Kadhafi, die hun een beloning van $ 250.000 zou hebben toegezegd als zij het toestel naar Libië zouden brengen.

Een Libische regeringswoordvoerder verklaarde op 24 aug. dat Egypte de kaping zelf had geënsceneerd om Libië daarvoor verantwoordelijk te kunnen stellen.

Op 24 aug. werden in Libië twee Egyptenaren gearresteerd bij aankomst vanuit Cairo op het vliegveld van Sebha. Volgens het Libische persbureau Arna bleken zij in het bezit van wapens; zij zouden hebben bekend naar Libië te zijn gestuurd voor het verrichten van sabotage en het plegen van moorden. Dezelfde dag verzocht Libië Egypte zijn diplomatieke vestiging in Benghazi te sluiten.

Op 26 aug. verklaarde Egypte dat Libië twee Egyptische veiligheidsfunctionarissen uit een Amerikaans toestel had ,,ontvoerd"; zij begeleiden Egyptisch onderwijspersoneel dat naar Libië terugkeerde. De volgende dag verlangde Egypte in een officiële nota hun vrijlating.

Toen meldde het Amerikaanse blad Boston Globe dat ca. 30.000 man Egyptische troepen naar de grens met Libië werden verplaatst.

De Libische leider Kadhafi beantwoordde op 1 sept. 1976 tegenover *Le* Monde de vraag of hij meende dat Egypte van zins was een oorlog te beginnen: „Ik weet nog niet of Sadat bluft of niet. Zowel in het ene als het andere geval speelt hij met vuur..." Dezelfde dag verklaarde hij op een bijeenkomst te Tripoli dat zijn land had besloten de betrekkingen met Egypte niet te verbreken. Vervolgens leek Kadhafi zich verzoenlijker jegens Egypte op te stellen.

In een interview met het linkse Egyptische weekblad Rosa EL *Youssef* (4-9) noemde hij Sadat, wiens gedrag hij drie dagen eerder in Le Monde neg had aangeduid als dat van ,,een dwaas", nu ,,een vader" Hij wenste een onderhoud met Sadat van minstens vijf uur in een neutraal land zonder tussenpersonen. Ook stelde hij de door Libië in de SU gekochte wapens ter beschikking van Egypte als dit land opnieuw met Israël in oorlog zou raken.

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE

Koningin Juliana heeft op 1 juni de demissionaire minister president Den Uyl aangewezen als kabinetsformateur met de opdracht een kabinet te vormen, ,,dat geacht mag worden het vertrouwen van het parlement te genieten (pag. 414/2-1977).

I.v.m. de Molukse gijzelingsacties (pag 391/1 e.v.-1977) heeft het enige tijd geduurd, voordat de besprekingen i.v.m. de kabinetsformatie op gang kwamen. De formateur voerde up 6 juni eerste besprekingen, achtereenvolgens met drs Van Thijn, de TK-fractie-voorzitter van de PvdA en mr. Van Agt, TK-fractie-voorzitter van het CDA. Op 7 juni ontving drs Den Uyl achtereenvolgens dr. Terlouw, TK-fractievoorzitter van D'66, dr Zijlstra, de president van de Nederlandsche Bank, drs. De Pous, voorzitter van de SER en dr Van den Beld, directeur van het CPB.

Drs Den Uyl streeft naar de vorming van een kabinet van PvdA, CDA en D'66 Mr Van Agt maakte op 6 juni duidelijk, dat volgens het CDA deelname van D'66 niet nodig is. Met een definitief standpunt hieromtrent wilde hij wachten tot na de TK-fractie-vergadering van het CDA, die voor 8 juni was voorgenomen.

Dr. Terlouw noemde op 7 juni, na zijn onde houd met de formateur, dit voorbehoud van mr. Van Agt ,,onbegrijpelijk". Hij wees er op, dat D'66 weliswaar zelfstandig aan de verkiezingen deelgenomen had, maar wel vier jaar lang het kabinetsbeleid ondersteund had, een duidelijke keuze tegen de VVD uitgesproken had en bovendien bij de verkiezingen gewonnen had.

Voorbehouden CDA

De TK-fractie van het CDA vergaderde op 8 juni en kwam tot een aantal conclusies, waarvan fractievoorzitter Van Agt in een brief aan de formateur mededeling gedaan heeft. Het bleek, dat het CDA een aantal voorbehouden koesterde tegenover de bedoelingen van de formateur, zoals deze die op zijn persconferentie van 1 juni uiteengezet had (pag. 414/1 e.v.).

Minister Van Agt schrijft in zijn brief dat de CDA-fractie niet de wens uitspreekt dat D'66 van meet af aan bij de formatie moet worden betrokken, zoals de PvdA doet. De argumenten die drs. Den Uyl voor het betrekken van D'66 bij de formatie aanvoert acht het CDA, aldus mr. Van Agt, voor zover al op zichzelf juist, niet overtuigend.

,.Niettemin willen wij ons niet zonder meer tegen deelneming van D'66 aan de kabinetsformatie verzetten. Wij verbinden hieraan evenwel het voorbehoud dat het CDA hierdoor bij ut. samenstelling van het kabinet niet mag geraken in een ongunstiger positie dan die waarop het aanspraak zou maken in een tweepartijenkabinet, derhalve een kabinet van PvdA en CDA.'

Verder herinnert de CDA-fractievoorzitter in zijn brief aan de opdracht die Den Uyl heeft gekregen, nl. ,,een kabinet te vormen dat geacht mag worden het vertrouwen van de Tweede Kamer te genieten". Dit houdt in, aldus mr. Van Agt, ,,dat u moet streven naar een parlementaire steun van ten minste de fracties van PvdA en van het CDA. De clausulering dat het te vormen kabinet ,,progressief" moet zijn. vloeit volgens minister Van Agt niet voort uit de opdracht die de kabinetsformateur kreeg.

Ook afgezien daarvan is voor mijn fractie die clausulering niet aanvaardbaar, schrijft mr. Van Agt. De term ,,progressief" is in het nabije verleden gemonopoliseerd door de Partij van de Arbeid, D'66 en de PPR. Zij heeft daardoor in de vaderlandse politiek een specifieke duiding gekregen. In het nieuwe kabinet zal het CDA een naar programma- en zetelverdeling volwaardige plaats moeten krijgen. De door u gewenste betiteling van het nieuwe kabinet is hiermee niet in overeenstemming, aldus de CDA-brief.

De te volgen werkwijze bij de kabinetsformatie mag, aldus de brief van mr. Van Agt, niet van dien aard zijn dat de regeling van de zgn. hervormingswetsvoorstellen van het kabinet-Den Uyl in feite als een voorwaarde vooraf gaat functioneren. De CDA-fractievoorzitter accepteert het verband tussen twee van de vier wetsvoorstellen en de problematiek van de werkgelegenheid. De CDA-fractie acht het zinvol de wetsvoorstellen die inderdaad samenhang vertonen met de werkgelegenheid te bespreken in de context van het in de komende jaren te voeren sociaal-economische en financiële beleid. Beslissingen over die onderwerpen moeten in samenhang en derhalve gelijktijdig met de andere kwesties. dat beleid betreffende, worden genomen, meent mr. Van Agt.

De CDA-fractievoorzitter onderschrijft de noodzaak var. het herstellen van een vertrouwensbasis tussen de twee grootste regeringsfracties. ,.Maar dat vergt of rechtvaardigt niet het geven van een aparte behandeling vooraf aan de hervormingsvoorstellen. De kabinetscrisis van eind maart had alleen betrekking op de grondpolitiek. juister nog: op het wetsontwerp tot wijziging van de onteigeningswet. Als u daarom in de formatie met de grondpolitiek zoudt willen beginnen, hebben wij daartegen geen bezwaar. aldus de brief van de CDA-fractievoorzitter.

Dadelijk nadat de vraagstukken rond het sociaal-economisch cn financieel beleid zijn behandeld, zullen volgens mr. Van Agt de kwesties van immateriële aard aan bod moeten komen. Deze zijn te belangrijk dan dat zij zouden mogen worden uitgesteld tot aan het eind van de formatie. besluit mr. Van Agt zijn brief,

Reactie kabinetsformateur

Op 9 juni werd het antwoord van drs. Den Uyl op de brief van het CDA gepubliceerd.

In zijn brief concludeert de formateur dat het CDA zich kennelijk ,,verenigt" met het betrekken van D'66 bij de formatie. En ook dat het CDA zich verenigt met achtereenvolgens programmatische besprekingen over de grondpolitiek en de overige drie hervormingsvoorstellen ,,in de context van het in ae komende jaren te voeren sociaal-economisch beleid".

Den Uyl schrijft het in het landsbelang te achten spoedig te slagen. al nopen de gijzelingen tot voorzichtigheid wat het mogelijke tempo van de formatie betreft. ,,Op korte termijn" wil hij de fracties van PvdA, CDA en D'66 programmatisclie suggesties doen over de in de brief genoemde onderwerpen (de vier hervormingsvoorstellen in het ruimere sociaal-economische verband).

Den Uyl schrijft over de karakteristiek ,,progressief" (kabinet) dat die voor hem ,,in elk geval het nut heeft van het voor ieder duidelijke en gewenste onderscheid met een kabinet gevormd uit CDA en VVD". Op het bezwaar van het CDA dat de term progressief sinds 1967 door PvdA, D'66 en PPR gemonopoliseerd is en dus een ,,specifieke duiding" heeft gekregen, die in strijd is met een parlementair, naar evenredigheid samengesteld coalitiekabinet met het CDA, gaat de formateur niet in.

,,Goede nota" heeft de formateur genomen van de wens van het CDA om direct na de sociaal-economische en financiële programma-onderdelen te beginnen aan immateriële kwesties (zoals bijvoorbeeld de afspraak over de abortusregeling, die het CDA niet aan het einde van het programma-overleg wil omdat dan ae onderhandelingsruimte beperkter zou zijn).

Op deze wens van het CDA gaat Den Uyl overigens niet nader in.

Op het voorbehoud dat het CDA deelneming aan de formatie van D'66 slechts aanvaardt als dat niet betekent dat het een kabinetszetel aan de Democraten hoeft af te staan (dat zou de PvdA dan zelf moeten doen), reageert Den Uyl inet de opmerking dat hij de personele samenstelling van het kabinet nog niet aan de orde acht. ,,Ik deel overigens het door u in uw advies aan de Koningin geformuleerde uitgangspunt, dat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet recht moet doen aan de verkiezingsuitslag", schrijft hij.

(De PvdA — 53 tweede-Kamerzetels — wenst tenminste de helft van het aantal ministersposten. waaronder die van de premier. D'66 (acht zetels) mag geen wippositie krijgen tussen PvdA en CDA (49 zetels), zo heeft de partijraad van de socialisten op 4 juni (pag. 414/3 e.v.) uitgesproken. Bij het huidige ministersaantal betekent dit 8-7-1 voor PvdA, CDA en D'66.)

Brief dr. *Terlouw*

De TK-fractievoorzitter van D'66, dr. Terlouw, heeft op 9 juni een brief aan de kabinetsformateur gezonden, waarin hij het ,,politiek onethisch" noemde, als de ministerszetel voor D'66 door de PvdA zou moeten worden afgestaan.

Verder aeed dr. Terlouw in zijn brief suggesties voor het wetsontwerp op de investeringsrekening, waarin hij vooral pleit voor steun t.b.v. research en ver-

nieuwingen in ondernemingen. D'66 dringt in deze brief ook aan op instelling van een staatssecretariaal voor technologie.

Enkele andere suggesties uit de brief van dr. Terlouw zijn de volgende

- Volgens Terlouw moet Nederland weliswaar de industriële ontwikkeling van arme landen bevorderen, maar zich tegelijkertijd zien staande te houden in de concurrentieslag met vergelijkbare industrielanden zoals de Bondsrepubliek, Frankrijk en de VS. Dat vergt een ombuiging van de huidige prodiikties in de richting van het vervaardigen van produkten en diensten met een hoge toegevoegde waarde, .,De actieve hulp van de overheid is daarbij onontbeerlijk". schrijft Terlouw.
De gevraagde staatssecretaris voor technologie zou moeten werken onder eindverantwoordeliikheid van de minister van economische zaken en moeten streven naar een gericht innovatiebeleid.
Daarbij stelt D'66 o.a. de volgende maatregelen voor.

- Verhoogde fiscale afschrijving (tot 120 a 130 procent) van de kosten van research en ontwikkeling (boven die van het gemiddelde van de voorafgaande drie jaren)

- Introductie van een overheidsaankoopbeleid gericht op het tot stand brengen en behouden van nieuwe produkten en diensten in Nederland, om daarmee later ook op de buitenlandse markt te kunnen concurreren

- De opzet van een groot programma tot humanisering van de arbeid, inhoudend behalve participatie vooral verbetering van werkomstandigheden.

- Het opzetten van een agentschap voor het overdragen van uitvindingen en ontwikkelingen uit het wetenschappelijk onderwijs en het bedrijfsleven naar het buitenlands voorbeeld (Engeland, Frankrijk).

- Het plaatsen van industriële attachés aan de ambassades in de OPEC-landen

- Het opstellen van een langetermijnplanning ten aanzien van de structuur van de Nederlandse industrie.

Onderhoud *Den Uyl-Van* Agt. *Fractievergadering* CDA. Zetelverdeling blijft geschilpunt

Kabinetsformateur Den Uyl heeft in de ochtend van 14 juni een onderhoud gehad met CDA-fractievoorzitter Van Agt. Beide heren bereikten overeenstemming over twee van de geschilpunteii, die tussen hen bestonden.
De formateur heeft toegezegd, dat hij de term ,,prog essief" kabinet niet zal hanteren in de politieke betekenis van het woord. Ook zal de term niet worden gebezigd in wat mr. Van Agt aanduidde als ,,de rituele momenten"; m.a.w., het kabinet zal niet uitsluitend als progressief worden aangeduid bij zijn presentatie. Van Agt meende, dat daarmee het woord progressief ..van de actueel politieke betekenis in de sfeer van Van Dale" gebracht was.

Ook zijn beide heren het er over eens geworden, dat immateriële kwesties, zoals de voor het CDA belangrijke abortuskwestie, niet par in de slotfase van de formatie behandeld zullen worden.
Niet eens zijn Den Uyl en Van Agt ket geworden over het vraagstuk van de zetelverdelrng. In de middaguren van 14 juni vergaderde de TK-fractie van het CDA Over de resultaten van dit overleg berichtte op 15 juni mr Van Agt in een brief de kabinetsformateur Uit deze brief citeren wn het volgende:

Uw. zo juist gereleveerde, reactie doel mij vrezen dat u omtrent de zetelverdeling in het nieuwe kabinet andere gedachten koestert dan de fractie van her CDA in de Tweede Kamer. Bijgevolg bestaat het niet licht te nemen risico dat wij, nadat in een reeks van wellicht moeizame besprekingen over de vele geconipliceerde en politiek beladen problemen die zich bij het opstellen van een regeerprogram aandienen, alle horden zijn genomen en alle obstakels verwijderd, tot de bevinding zullen komen dat wij het niet eens worden over de zetelverdeling. In dat geval zou al het dan reeds gedane werk vergeefs zijn geweest.
Daarom melden wij thans bij u het volgende aan. Deze formatie zal niet kunnen slagen wanneer de uitkomst er van zal zijn, dat minder zetels in een kabinet worden toegewezen aan personen uit de kring van het CDA dan aan personen uit de kring van de PvdA, Naar het oordeel van mijn fractie zou zodanige samenstelling van het kabinet niet in overeenstemming met de verkiezingsuitslag zijn, mede het feit in aanmerking genomen dat de minister-president zal voortkomen uit de PvdA.
Wij geven er verre de voorkeur aan. dat nu reeds een afspraak wordt gemaakt over de formule van de zetelverdeling. Mocht u niettemin eerst de besprekingen over het in de komende jaren te voeren beleid willen openen. dan zullen wij daaraan deelnemen. Op u rust dan evenwel de verantwoordelijkheid voor die werkwijze met inbegrip van het daarin opgesloten risico dat ik eerder in deze brief heb aangeduid. U bepale uw standpunt in de wetenschap dat ik, gehoord mijn fractie. mijn standpunt ten aanzien van de zetelverdeling in net nieuwe kabinet in geen stadium van de formatie zal verlaten.

Eveneens op 15 juni redgeerde drs Den Uyl schriftelijk op de brief van mr. Van Agt; uit deze brief de volgende citaten:

Zoals ik in antwoord op een eerdere brief van uw hand heb gesteld, lijkt het mij van belang, dat nu eerst in overleg over prograinpunten een vertrouwensbasis tussen de betrokken fracties wordt gelegd. Bij het te voeren programoverleg zal in een later stadium ongetwijfelcl ook de departementale indeling en in samenhang daarmee de zwaarte van de departementen en liet aantal bewindslieden een punt van bespreking uitmaken.
Eerst wanneer daarover in hoofdlijnen overeenstemming wordt bereikt met alle drie bij de formatie betrokken fracties. kan met enige vrucht over de zetelverdeling worden gesproken. Dat daaromtrent bij de deelnemende partijen verschillende en soms uiteenlopende verlangens bestaan is niet ongebruikelijk. Het zal ongetwijfeld over en weer de nodige zin voor verantwoordelijkheid vragen om tot een oplossing te komen.
Zoals ik eerder te kennen heb gegeven, zal mijn uitgangspunt daarbij hetzelfde zijn als u in uw adres aan de Koningin hebt neergelegd, te weten dat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet ten volle recht moet doen aan de verkiezingsuitslag.

Vlnr kabinetsformateur Den Uyl met de fractievoorzitters Terlouw (D'66) Van Thijn (PvdA) en Van Agt (CDA)

Van uw bereidheid om ook zonder afspraak over de formule van de zetelverdeling niettemin eerst de besprekingen over het in de komende jaren te voeren beleid te openen, heb ik met voldoening kennis genomen Dat op de formateur de verantwoordelijkheid rust voor de te kiezen werkwijze met inbegrip van het daarin opgesloten risico, onderschrijf ik Uiteraard berust bij u de verantwoordelijkheid voor het op dit moment in de uitvoering van mijn opdracht formuleren van een ultimatief standpunt ten aanzien van de zetelverdeling

Memo I van de kabinetsformateur

Formateur Den Uyl heeft de drie fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 op 21 juni een eerste memorandum toegezonden over het beleid, dat het komende kabinet in de volgende regeerperiode zal moeten voeren.

In een begeleidende brief zegt drs. Den Uyl, dat hij al eerder te kennen gegeven had het programmatische deel van de formatie te willen aanvatten met de grondpolitiek en te vervolgen met de regeling van de onderwerpen, waarop de wetsontwerpen tot wijziging van de ondernemingsraden, tot invoering van een vermogensaanwasdeling en tot instelling van een investeringsrekening betrekking hebben in de context van het in de komende jaren te voeren sociaal-economische beleid.

In overeenstemming hiermee begint dit memo met een zeer ruim geformuleerde inleiding over economische vraagstukken en gaat hek vervolgens meer gedetailleerd in op de vier genoemde vraagstukken.

Een meer gedetailleerd stuk over het sociaal-economische beleid is memo II van 5 juli, waarvan de tekst is aan te treffen op pag. 494 e.v. Hieronder volgt een samenvatting van memo I:

Drs. Den Uyl pleit ervoor dat het nieuw te vormen kabinet over zijn beleidsvoornemens zo spoedig mogelijk in overleg zal treden met de vakbeweging, werkgevers en andere partners in het bedrijfsleven. Het zal van belang zijn, schrijft hij in zijn brief aan de fractieleiders, in aansluiting op de afspraken gemaakt in het zgn. Haags Akkoord (pag. 127/1 - e.v.), de vraagstukken waarop het overleg met de regering betrekking heeft, te verbreden. Hij denkt hierbij vooral aan de kostenstructuur in het bedrijfsleven, ontwikkeling van de bestedingen, de selectieve groei van produktie en consumptie en het delen van het beschikbare werk.

De kabinetsformateur meent dat, met name waar het gaat om de beheersing van de inkomensontwikkeling en van de arbeidsinkomens in het bijzonder, die hij voor de komende jaren zeer belangrijk acht, de ervaring leert dat instrumenten zonder vrijwillige medewerking van de partners in het bedrijfsleven gemakkelijk bot worden.

Van doorslaggevende betekenis vindt Den Uyl het dat op korte termijn zekerheid wordt verschaft omtrent de hoofdzaken van de door het demissionaire kabinet-Den Uyl ingediende wetsontwerpen op de ondernemingsraden, de vermogensaanwasdeling en de investeringsrekening Over deze wetsontwerpen constateert Den Uyl dat bij de thans bij deze kabinetsformatie betrokken fracties weliswaar verschillende verlangens leven, maar dat van een afwijzing niet is gebleken Gelet op het ruime aandeel in de ondertekening van bewindslieden van CDA-huize, behoeft dat trouwens niet te verwonderen, schrijft Den Uyl

GRONDPOLITIEK

Voor wat betreft de grondpolitiek doet Den Uyl de volgende suggesties om tot o- eree en stemming te komen:

Alsnog wordt in het wetsontwerp op de Onteigeningswet een bepaling opgenomen ter vergoeding van negatieve ontwikkelingsschade, voortvloeiend uit een geremde ontwikkeling van bedrijven die met het vooruitzicht van onteigening worstelen Daarnaast zullen echter enkele uitzonderingen op de onteigening op grondslag van gebruikswaarde, die zouden samenvallen met de negatieve ontwikkelingsschade, uit het wetsontwerp moeten verdwijnen.

In beginsel zou het nieuwe kabinet moeten besluiten om een nieuwe wet op de vervreemding van landbouwgronden in te dienen. Via de Grondbank zou de toedeling van landbouwgronden aan normen moeten worden gebonden om de onrustbarende stijging van prijzen van land-, bouwgronden in te dammen. De pachtprijzen zullen op de beoogde matiging moeten worden afgestemd. De kabinetsformateur legt hierop de nadruk, omdat naarmate de prijsstijging van landbouwgronden scherpere vormen aanneemt, de onteigening op grondslag van gebruikswaarde als prijsdrukkend instrument, zoals was overeengekomen in het wetsontwerp tot wijziging van de Onteigeningsweg, aan betekenis verliest.

Ook pleit Den Uyl voor een beperking in de handel in oude woningen, met name in stadsvernieuwingsgebieden, waardoor enorme prijsopdrijving optreedt, soms van speculatief karakter. Den Uyl denkt hier aan een verbod in de vrije handel in oude woningen, waarvan in bepaalde omstandigheden ontheffing kan worden verleend.

Sluitstuk van het in de komende jaren te voeren beleid inzake het onroerend goed zal moeten zijn de invoering van een vermogenswinst-belasting, waarbij de reële vermogenswinst die op de verkoop van onroerend goed wordt gemaakt, wordt belast.

Verwijzend naar de wensen die bij de PvdA leven om de grondpolitiek nader toe te scherpen, pleit de kabinetsformateur voor uitbreiding van het voorkeursrecht, zoals nu is voorgesteld voor gemeentelijke overheid, tot de centrale overheid. Dit zou in een apart wetsontwerp moeten worden geregeld.

ONDERNEMINGSRADEN

Inzake het wetsontwerp op de ondernemingsraden acht Den Uyl de verschillen tussen de regeringsfracties niet onoverbrugbaar. Hij pleit ervoor dat het nieuwe kabinet bij nota van wijziging aan een aantal verlangens die in de Tweede Kamer leven tegemoet zal komen.

De werkingssfeer van de Wet op de ondernemingsraden zou moeten worden uitgebreid tot ondernemingen met minder dan 100 werknemers. Voor ondernemingen met meer dan 25 werknemers zou Den Uyl in beginsel onverkort de Wet op de ondernemingsraden van toepassing willen doen zijn. In bijzondere omstandigheden kan ontheffing worden verleend. Voor bedrijven met minder dan 25 werknemers zou de keuze gelaten kunnen worden tussen het tot stand brengen van (kleine) personeelsvertegenwoordigingen en wettelijke verplichting tot een personeelsvergadering.

Ook zou de kabinetsformateur de werkingssfeer van de Wet op de ondernemingsraden willen uitbreiden tot overheidsbedrijven en -instellingen

Gezien de overeenstemming tussen PvdA, CDA en D'66 voor wat betreft de verkiezing van de raden van commissarissen pleit de kabinetsformateur ervoor dat de invloed van n-erknemers en kapitaalverschaffers op de samenstelling van de raad van commissarissen een directe moet zijn en even groot.

Verder zou tot vereenvoudiging van de gecompliceerde overlegstructuur in de Wet ondernemingsraden kunnen worden besloten, alsmede een uitbreiding van de adviesbevoegdheden van de ondernemingsraad tot alle belangrijke investeringsbeslissingen en onderzoeksopdrachten.

VAD

Den Uyl meent dat realisering van de Wet op de Vermogensaanwasdeling voor werknemers als een voorwaarde moet worden beschouwd voor de medewerking van de vakbeweging aan een beleid waarin ook van de werknemers offers worden gevraagd.

De grondgedachte van de VAD is, aldus Den Uyl, breed aanvaard en hij pleit ervoor bij de deling van overwinsten zoveel mogelijk ondernemingen te betrekken.

In dit licht bezien suggereert de kabinetsformateur een verlaging van de thans voorgestelde drempel van een kwart miljoen gulden winst, en het onder de VAD doen vallen van ondernemingen, die vanwege hun rechtsvorm geen vennootschapsbelasting behoeven te betalen, maar wel een aanmerkelijke winstcapaciteit bezitten.

Verder denkt de kabinetsformateur aan een geleidelijk iets oplopend heffingspercentage dat in het wetsvoorstel thans 15% beloopt.

Een belangrijk gebleven geschilpunt tussen met name PvdA en CDA is de verhouding individueel-collectief in de werknemersaanspraken inzake de VAD. Den Uyl pleit ervoor de ideologische lading aan dit meningsverschil te ontkrachten en praktische overwegingen de doorslag te doen geven. Een maximum voor de individuele werknemer van 2% van het maximale premieplichtig loon, zou voor elk van de groeperingen aanvaardbaar moeten zijn, meent Den Uyl.

Een ander belangrijk geschilpunt inzake de VAD betreft de vorm waarin de vermogensaanwas moet worden voldaan en het beheer van het fonds waarin het collectieve deel wordt gestort. Nu terwille van de werkgelegenheid een beperking van de groei van de premiedruk moet worden nagestreefd, denkt de kabinetsformateur aan enige verbetering van pensioenvoorziening ten laste van de overwinst. Dat zou als een uitkomst in dit meningsverschil kunnen worden beschouwd, schrijft hij.

INVESTERINGSREKENING

Verheugend noemt kabinetsformateur Den Uyl het dat alle regeringsfracties instemmen met de grondgedachte van het wetsontwerp op de investeringsrekening om via gedifferentieerde premies te komen tot stimulering en sturing van investeringen naar het maatschappelijk nut dat daarvan mag worden verwacht. Het nieuwe kabinet zal, volgens Den Uyl, de investeringsrekening geleidelijk in zijn volheid tot

ontwikkeling moeten brengen en zich daartoe moeten verplichten De Uyl pleit voor een zo snel mogelijke totstandkoming van de WIR
In het bijzonder speelt hierbij het vraagstuk van de omzetting van winst in werk een rol zo schrijft hij Met het oog op de onzekerheid over de effecten van vervangingsinvesteringen op de werkgelegenheid zal bij invoering van de wet op 1 januari a s in ieder geval het arbeidsplaatsencriterium moeten zijn opgenomen
De tegenstand tegen de WIR die thans bij de Europese Gemeenschap in Brussel wordt ondervonden acht Den Uyl een argument temeer voor een snelle totstandkoming van de wet
In de opstelling van de Europese Commissie, zo schrijft Den Uyl, kan niet worden ontkomen aan de indruk dat de noodzaak van de tenuitvoerlegging van het selectief groeibeleid vrijwel geheel ontbreekt Het argument van de commissie dat Nederland geen deel uitmaakt van de gebieden waar ernstige sociaal-economische problemen bestaan. krijgt een ironische klank in het licht van de zorg voor de werkgelegenheid, aldus de iormateur (Nederlandse Staatscourarit. NRC/H'blad ANP)

(Vor. ber pag 413/3 - e v)

BELGIË

AARDGASTERMINAL TE ZEEBRUGGE

Het sociaal-economische kernkabinet heeft op 28 juni beslist, dat er te Zeebrugge, op ongeveer 1,5 kin van de kust, een vlottende, stalen terminal voor vloeibaar aardgas (LNG) zal worden gebouwd. Het gaat om een voorlopige oplossing.
De maatschappij Distrigaz die België bevoorraadt in aardgas, sloot met de Algerijnse maatschappij Sonatrach een contract, dat voorziet in de jaarlijkse levering van vijf mrd kubieke meter aardgas, of iets minder dan de helft van het Belgische jaarverbruik in 1977. De eerste leveringen gebeuren in het laatste trimester van 1980. Tegen die datum moet de terminal afgewerkt zijn Met een definitieve terminal op het vasteland zou men niet tijdig gereed zijn gekomen
De LNG-terminal zal bestaan uit: 1. een losinstallatie met aanlegsteiger, 2 een pijpleidingverbinding tussen de aanlegsteiger en de opslagzone, 3 een opslag-installatie voor vloeibaar aardgas, 4. een fabriek voor hervergassing
Distrigaz dat optreedt als bouwheer, is ervoor verantwoordelijk, dat de terminal tijdig in gebruik kan worden genomen Gerekend wordt met een investering van 5 tot 7 mrd fr
De regering heeft de Nationale Invester~ngsmaatschappij, Distrigaz, de Dienst voor Nijverheidsbevordering en de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor West-Vlaanderen opdracht gegeven een rechtsstructuur uit te werken voor de terminal-maatschappij.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

YOUNG IN AFRIKA, AMERIKAANS BELEID TAV. ZUIDELIJK AFRIKA

In februari heeft de Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties Andrew Young een bezoek aan verschillende Afrikaanse staten gebracht, waarbij hij zich in gesprekken met leidende Afrikaanse politici over de actuele problemen op het continent heeft laten voorlichten. teneinde het de regering in Washington mogelijk te maken haar beleid t.a v Afrika vast te stellen
Eind nov. begin dec. 1976 vond in Maseru de hoofdstad van Lesotho, een Afrikaans-Amerikaanse conferentie plaats bedoeld om de politieke lijn die de regering-Carte tegenover zuidelijk Afrika zou innemen te beïnvloeden
Bij die gelegenheid kwam senator Dick Clark met een programma van tien punten ter wijziging van de Amerikaanse Afrika-politiek.
Volgens de senator, voorzitter van de Senaatscommissie voor Afrikaanse aangelegenheden, moeten de VS:

- Niet alleen in theorie maar ook in de praktijk een snelle overgang naar meerderheidsregeringen in zuidelijk Afrika krachtig bevorderen;
- @ duidelijk het voornemen uitspreken zich niet te zullen mengen in welke oorlog dan ook in Afrika.
- optreden tegen Amerikaanse brekers van door de Verenigde Naties opgelegde sancties tegen Rhodesië;
- de MPLA-regering in Angola erkennen en diens niet-gebonden politiek respecteren;
- zolang er geen schot zit in een voor de VN aanvaardbaie regeling voor Namibië (Zuid-West-Afrika) het wapenembargo tegen Zuid-Afri-Ka verscherpen,
- belastingprivileges voor Amerikaanse bedrijven in Namibië intrekken.
- opleidingsrnogelykheden verschaffen voor kaders van toekomstige overgangsregeringen;
- de humanitaire hulp uitbreiden tot uit Soweto gevluchte studenten:
- stimuleren dat burgerrechten van blanke minderheden na een machtsoverdracht worden beveiligd, en een nieuwe nonraciale politiek helpen bestendigen;
- behalve Namibië en Zimbabwe (Afrikaanse naam voor Rhodesië) vooral de kwestie-Zuid-Afrika niet over het hoofd zien.

„Washington moet niet vergeten dat de meest geinstitutionaliseerde onderdrukking van zwarte meerderheden in Zuid-Afrika zelf voorkomt", aldus de senator. „De Verenigde Staten", zo meende Clark, „kan niet langer zijn gezicht afwenden als in Zuid-Afrika honder-

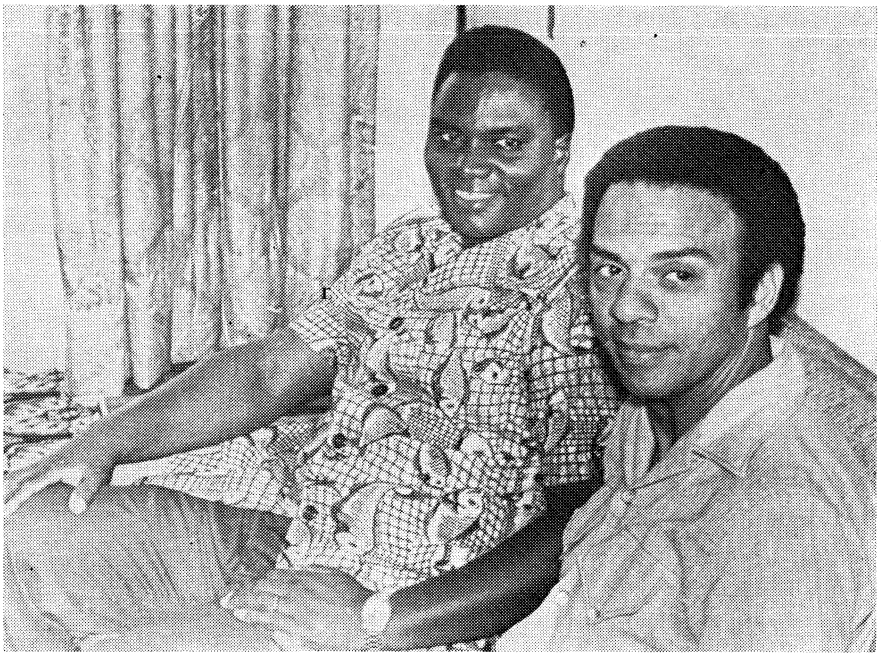

Young (r) ontmoette ook het staatshoofd van Boeroendi Jean-Baptiste Bagaza

den studenten worden gedood en 85 procent van de bevolking elk politiek recht wordt ontzegd".

Washington zou van de 300 Amerikaanse bedrijven die samen ongeveer 4,5 miljard gulden in Zuid-Afrika hebben geïnvesteerd, moeten eisen dat zij zich aanpassen aan de nieuwe Amerikaanse richtlijnen, aldus Clark. Deze, wat hij noemt „luttele stappen" kunnen de Verenigde Staten een heel eind in de goede richting helpen naar een rechtvaardiger Afrika-politiek. ..Dit proces. dat al in beweging is gezet, zou niet nodig zijn", zo benadrukte de senator tenslotte, „als de VS eerder hadden ingezien dat hun kracht niet is gelegen in het potentieel van bewapening, maar in de menselijkheid van zijn visie".
Senator Clark was één van de 120 deelnemers aan de zevende Afrikaans-Amerikaanse conferentie in Lesotho, de meest zuidelijk gelegenwzwart-Afrikaanse minister Aanwezig are verder acht Amerikaanse Congresleden, drie senatoren. Kissingers onderminister voor Afrikaanse zaken William Schaufele, Afrikaanse ministers van buitenlandse zaken, leden van VN-apartheidscommissies, vertegenwoordigers van Afrikaanse verzetsbewegingen, Amerikaanse multinationals, en talloze andere gezanten uit totaal 35 landen.

Ambassadeur Young vertrok op 1 februari voor zijn reis naar Afrika Tijdens een tussenlanding in Londen voerde hij besprekingen met de Britse minister van buitenlandse zaken Crosland en de Britse ambassadeur bij de VN in New York, belast met de contacten met het blanke minderheidsregime in Rhodesië, Sir Ivor Richard. Bij die gelegenheid benadrukte Young dat het de regering-Carter er alles aan gelegen is een oplossing te vinden voor de kwestie-Rhodesië. Het bewind van Ian Smith behoefde daarbij niet op steun van de regering-Carter te rekenen.
Vanuit Londen reisde Young door naar Dar-es-Salaam, de hoofdstad van Tanzania waar hij op 3 febr. arriveerde. Bij aankomst verklaarde Young dat hij gekomen was om zich op de hoogte te stellen van wat in Afrika verwacht werd van de VS t.a v de politiek in zuidelijk Afrika Hij zou daarvan verslag uitbrengen aan president Carter en minister van buitenlandse zaken Vance ,,zodat wij manieren kunnen vinden waarop we de macht en invloed van de VS kunnen aanwenden om een meerderheidsbewind en een multiraciale samenleving in zuidelijk Afrika te bereiken."
In Dar-es-Salaam had Young besprekingen met o.a. het Tanzaniaanse staatshoofd Julius Nyerere.
Nyerere verklaarde na afloop van de besprekingen dat de VS en andere landen Groot-Brittannië en de nationalistische leiders in Rhodesië moeten aanmoedigen de hindernissen voor een overgang naar een meerderheidsbewind uit de weg te ruimen. De VS kunnen evenwel de plaats van Groot-Brittannië niet innemen: Groot-Brittannië is de verantwoordelijke koloniale macht, aldus Nyerere
Young werd op 6 febr. ontvangen door president Kaoenda van Zambia. Deze zei dat de VS zeer snel het intiatief moesten nemen om een machtsovername door de zwarte meerderheid in Rhodesië te bespoedigen omdat anders een bloedig rassenconflict zou uitbreken.
Op 7 febr. verbleef Young in Nairobi waar hij sprak met de Keniaanse minister van buitenlandse zaken Munmunyua Waiyaki.
Na afloop daarvan verklaarde hij tegenover de pers dat de regering van de VS in geen geval de volle last van het Zuidafrikaanse probleem op zich kon nemen. Washington zou geen oplossingen voor de problemen in Afrika leveren. Ook zouden pogingen om de Rhodesische premier ten val te brengen niet op Amerikaanse steun hoeven te rekenen. Oplossingen moesten gevonden worden met de mensen die aan de macht zijn.
Vanuit Kenia reisde Young door naar Nigeria waar hij in Lagos besprekingen voerde met het staatshoofd lt.-gen. Lesegun Obasanjo over problemen westelijk en zuidelijk Afrika betreffende.
Op 10 febr. had Young in de Noordnigeriaanse stad Kaduna een ontmoeting met het Angolese staatshoofd Agostinho Neto.
Young verklaarde na afloop hiervan dat Neto had laten weten belangstelling te hebben voor het hervatten van de diplomatieke betrekkingen met de VS. Verder was er gesproken over de situatie in Rhodesië.
Vanuit Nigeria reisde Young op 13 febr. naar Washington terug. Hij verklaarde bij aankomst dat het nog jaren zou duren om een regeling voor een zwart meerderheidsregime in Rhodesië te vinden. Young zei verder dat de VS unfair geweest waren tegenover Groot-Brittannië toen zij de Geneefse conferentie organiseerden en het daarna aan de vroegere koloniale mogendheid overlieten alleen een oplossing te vinden.

Young verklaart: Cubaanse aanwezigheid in Afrika is niet *schadelijk*

Veel opzien baarde de Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Andrew Young, met zijn verklaring op 12 april in Washington dat de Amerikaanse bezorgdheid over de aanwezigheid van Cubaanse troepen in Afrika overdreven is. De Amerikanen moeten over de aanwezigheid van enkele communisten, zelfs van enkele duizenden communisten in Afrika niet overstuur raken, aldus Young.
Hij zag niet in hoe daardoor schade veroorzaakt kon worden
Young vergeleek de reactie van de VS op de aanwezigheid van Cubanen in Angola met de bezorgdheid van Washington toen de Chinezen in de jaren zestig in Tanzania en Zambia verschenen om daar spoorwegen aan te leggen.
Op een vraag of de 13.000 Cubaanse soldaten met de Chinese technici waren te vergelijken antwoordde hij dat velen van de Cubanen geen soldaten maar technische adviseurs waren. Vrees voor Cubaans-Russische winst wees hij van de hand. De Cubanen brachten een zekere mate van stabiliteit in Angola, zo zei hij. Het bewijs daarvoor was dat de oliemaatschappij Gulf Oil in het door Cubaanse troepen bezette gebied volledig functioneerde. *(The* Times, *IHT, USIS)*

CARTER ONDERTEKENT WET INHOUDENDE SANCTIES OP CHROOMINVOER UIT RHODESIË

President Carter heeft op 18 maart een wek ondertekend die sancties stelt op de invoer van chroom uit Rhodesië. Hiermee scharen de VS zich aan de zijde van de Verenigde Naties, aldus Carter, doelend op de door de VN uitgeroepen sancties tegen Rhodesië.
Op 16 maart had de Senaat zich met 66 tegen 26 stemmen uitgesproken voor de intrekking van het zgn. Byrd-amendement, dat import van chroom uit Rhodesië mogelijk maakte ondanks de sancties van de Verenigde Naties.
Op 13 maart had het Huis van Afgevaardigden eveneens met een ruime meerderheid een soortgelijk besluit genomen. Het fel omstreden Byrd-amendement dateert uit 1971. Het stelde de VS in staat om — in strijd met de in 1965 door de Veiligheidsraad tegen Rhodesië uitgevaardigde economische sancties — toch hoogwaardig chroom uit Rhodesië in te voeren.

De regering-Carter toonde zich zeer tevreden over de intrekking van het Byrd-amendement. Volgens woordvoerder Jody Powell meent president Carter dat deze gebeurtenis „onmetelijk zal bijdragen tot

het voorkoinen van bloedvergieten en geweldpleging in zuidelijk Afrika".
Sinds 1971 zijn er in het Congres ettelijke pogingen ondernomen om het Byrd-amendement onschadelijk te maken. Maar al deze pogingen leden schipbreuk. In 1972 en 1973 werden desbetreffende initiatieven in de Senaat getorpedeerd en in 1975 mislukte een soortgelijke poging in het Huis van Afgevaardigden.
Het verschil tussen toen en nu is dat de republikeinse regeringen van Nixon en Ford weinig moeite deden om het Congres tot het intrekken van het omstreden amendement te bewegen, terwijl de regering-Carter van het begin af aan de Congresleiders voor ogen hield dat het Byrd-amendement de Verenigde Staten buiten de internationale gemeenschap plaatste. Krachtig lobbyen van de regering-Carter bij het Congres heeft dus het gewenste gevolg opgeleverd.
Carter had hierbij overigens het tij mee. De chroomsituatie in Amerika is namelijk totaal verschillend van die welke in de tweede helft van de jaren zestig de roep om invoer van Rhodesisch chroom deed ontstaan. Na de eenzijdige onafhankelijkheicisverklaring van Rhodesië in november 1965 stelde Washington zich aanvankelijk achter de econoinische sancties van de Verenigde Naties. De Verenigde Staten, die zelf de strategische grondstof chroom niet in hun bodem hebben zitten, waren daarna op chroomleveranties van Zuid-Afrika cn vooral de Sowjet-Unie aangewezen.
Zowel in het Amerikaanse bedrijfsleven als in het Congres groeide het verzet tegen de Amerikaanse steun aan de economische sancties van de Verenigde Naties tegen Rhodesië. Op initiatief van senator Harry Byrd nam het Congres ten slotte in 1971 een amendement aan waarbij de invoer van chroom en andere strategische grondstoffen uit Rhodesië weer werd toegestaan.
Thans beschikt Amerika echter over aanzienlijke chroomvoorraden voor strategische oogmerken, die voor zeker twee jaar toereikend zijn, Bovendien heeft de Amerikaanse staalindustrie nieuwe technieken ontwikkeld om chroom van mindere kwaliteit dan het hoogwaardige Rhodesische chroom, voor de vervaardiging van vliegtuigmotoren te gebruiken. De tegenstanders van de intrekking van het Byrd-amendement betoogden opnieuw dat Amerika van zijn invoer van chroom nu meer van Zuid-Afrika en de Sowjet-Unie afhankelijk zal worden. Zij beschuldigden de regering-Carter van inconsequentie dat deze de intrekking van het amendement onder meer motiveert met het streven naar een zwart meerderheidsbewind in Rhodesië. terwijl Washington er klaarblijkelijk niet voor terugschrikt oin zaken te doen met Zuid-Afrika en de Sowjet-Unie, landen waar schendingen van de mensenrechten aan de orde van de dag zijn. (N Z Z, Le Monde, N R C / H'blad)

BEZOEK MONDALE AAN PORTUGAL, SPANJE, OOSTENRIJK, JOEGO-SLAVIË EN ENGELAND

Vice-president Mondale begon op 14 mei aan een rondreis door Europa waarbij hij Lissabon, Madrid, Wenen, Belgrado en Londen aandeed.
Volgens het State Department was het doel van de reis om Amerika's historische steun voor de democratische beginselen te benadrukken en de mensenrechten voor alle volkeren te bevorderen.
Op 15 en 16 mei verbleef de vicepresident in Lissabon waar hij besprekingen voerde met leden van de Portugese regering.
Mondale had een onderhoud met president Eanes. waarbij gesproken werd over een groot aantal onderwerpen van wederzijds belang.
Verder kwamen de door de VS voorgestelde plannen voor bet verlenen van een krediet ter bestrijding van de Portugese economische moeilijkheden ter sprake
Gesproken werd ook over Amerikaanse hulp bij de modernisering van de Portugese strijdkrachten.
Portugal moet in staat gesteld worden een 5000 man sterke luchtlandingsbrigade als bijdrage aan de NAVO-strijdkrachten te leveren.
De kwestie van de mensenrechten werd eveneens ter sprake gebracht. Mondale zei in dit verband, dat Portugal een voorbeeld was van een land dat zich daadwerkelijk inzet voor de naleving van de mensenrechten.
De vice-president sprak verder met premier Soares over de economische situatie van Portugal en de mogelijke buitenlandse leningen aan het land.
Mondale liet zich uitvoerig voorlichten over de situatie in Afrika, terwijl eveneens de mensenrechten ter sprake kwamen.
Mondale sprak in Lissabon verder met kardinaal Antonio Ribeiro, de aartsbisschop van Lissabon, en de president van de wetgevende vergadering, Fernandes.
Op 17 mei arriveerde Mondale in Madrid.
Bij aankomst verklaarde hij dat de betrekkingen tussen beide landen nooit beter waren geweest.
„Onze beide landen delen nu een gemeenschappelijke liefde en steun voor de democratie en de menselijke vrijheid" De vice-president werd ontvangen door koning Juan Carlos en premier Suarez, waarbij gesproken werd over de Amerikaanse steun voor Spanje's toetreding tot de NAVO en de EG.
Op 18 mei reisde Mondale door naar Oostenrijk, waar hij in Wenen besprekingen voerde met Bondskanselier Kreisky. Onderwerpen waren de komende conferentie in Belgrado over de akkoorden van Helsinki, een mogelijke lening aan Portugal, de ontwikkelingen in Afrika en Europa.
Op 19 en 20 mei had de vice-president een onderhoud met de Zuidafrikaanse premier Vorster (Voor bijzonderheden over deze gesprekken, zie een volgende aflevering)
Mondale besloot zijn Europese reis met een bezoek aan Joego-Slavië.

Hier voerde hij op 21 mei besprekingen rnet president Tito en vice-president Doronsjki Bij die gelegenheid sprak Mondale de Amerikaanse waardering uit voor de rol die Joego-Slavië speelt in de beweging van de niet-gebonden landen en voor de ,wijsheid" waarmee president Tito zijn land leidt De kwestie van de levering van Amerikaanse onderdelen voor een Joegoslavische kernreactor was bevredigend geregeld, aldus Mondale tijdens een persconferentie in Belgrado De bouw van deze centrale was vertraagd nadat de Verenigde Staten nieuwe eisen hadden gesteld met betrekking tot de nonuroliferatie De levering van de noodzakelijke onderdelen zal zo spoedig mogelijk worden hervat
President Tito verklaarde dat hij zeer tevreden was met een boodschap van Carter die Mondale hem had overhandigd en sprak de wens uit dat belde landen in de toekomst zo nauw mogelijk zullen samenwerken Tito deelde ook mee dat hij Mondale blijk had gegeven van zijn pessimisme over de toekornst van het Midden-Oosten en Afrika Eveneens had hij uiting gegeven aan zijn bezorgdheid over bepaalde campagnes in het buitenland met betrekking tot de eerbiediging van de derriocratie en de mensenrechten
Vanuit Belgrado vloog Mondale naar Londen. waar hij op 22 mei een onderhoud had met de Britse premier Callaghan om hem nader te informeren over zijn besprekingen met de Zuidafrikaanse premier Vorster in Wenen Op 23 mei voerde hij besprekingen met de Britse minister van buitenlandse zaken Owen Vanuit Londen vloog Mondale terug naar Washington (U S I S, I H T, Le Monde)

VS-SC, CARTER DOET VOORSTEL NIEUW SALT-AKKOORD UIT TE BREIDEN, VANCE IN MOSKOU

Minister van buitenlandse zaken Cyrus Vance verbleef van 28 tot 30 maart voor een officieel bezoek in de Sowjet-Unie, waar hij besprekingen voerde met de Sowjetrussische leiders over een groot aantal onderwerpen, zoals beperking van de uitbreiding der bewapening, vermindering van de bewapeningswedloop, een verbod voor alle nucleaire proeven, zowel civiele als militaire, vermindering van de wapenhandel, de noodzaak van een evenwichtige wederzijdse vermindering van de strijdkrachten in Europa en de mogelijkheid de Indische Oceaan te demilitariseren.
Daarnaast zou gesproken worden over het vermijden van inmenging van buiten in de zaken van Afrika en de voorbereiding van een hervatting van de vredesbesprekingen in Genève over het Midden-Oosten
Tijdens een persconferentie op 8 febr. kwam president Carter over enige van deze onderwerpen te spreken, m.n. die welke betrek-

king hebben op de beperking van de uitbreiding der bewapening.
De eerste overeenkomst over de beperking van de strategische bewapening (SALT-akkoord) tussen de Sowjet-Unie en de VS loopt in oktober af. Dit akkoord is 5 jaar geleden getekend door president Nixon en de Sowjetrussisehe partijleider Brezjnew. De tweede ronde van het SALT-overleg is in 1976 min of meer vastgelopen

Carter stelde in zijn persconferentie van 8 februari voor een aantal nieuwe punten in het overleg te betrekken zoals het over en weer elkaar informeren van op handen zijnde lanceerproeven met raketten, het opschorten van alle nucleaire proeven voor een aantal jaren en/of een snel afsluiten van een tweede SALT-akkoord door een aantal omstreden onderwerpen uit de lopende onderhandelingen door te schuiven naar de onderhandelingen voor SALT-3.
Carter zei in dit verband, bereid te zijn de nieuwe wapens, van Russische zijde de Backfire-bommenwerper, van Amerikaanse zijde de Cruise-missile hetzij helemaal buiten beschouwing te willen laten, hetzij eveneens van een getalsmatige grens te willen voorzien. Dit onderdeel was tot nu toe het voornaamste struikelblok geweest voor de totstandkoming van een akkoord en zou in een later, derde, akkoord eventueel apart behandeld kunnen worden.

Brezjnew waarschuwt voor inmenging in binnenlandse aangelegenheden

Enkele dagen voor het vertrek van Vance naar Moskou hield de Sowjetrussische partijleider Brezjnew een redevoering waarin hij kritiek had op de campagne voor de mensenrechten van president Carter (pag. 446 e.v.) die hij een ongeoorloofde inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de Sowjet-Unie noemde.
Volgens Brezjnew bleef de Sowjet-Unie weliswaar belangstelling houden voor het afsluiten van een overeenkomst voor de beperking van de strategische kernbewapening, maar hij waarschuwde dat een normale ontwikkeling van de Amerikaans-Russische betrekkingen ondenkbaar is, als de regering-Carter met haar campagne voor de mensenrechten zou doorgaan.
Op 24 maart hield Carter een persconferentie die voornamelijk gewijd was aan de Russisch-Amerikaanse betrekkingen.

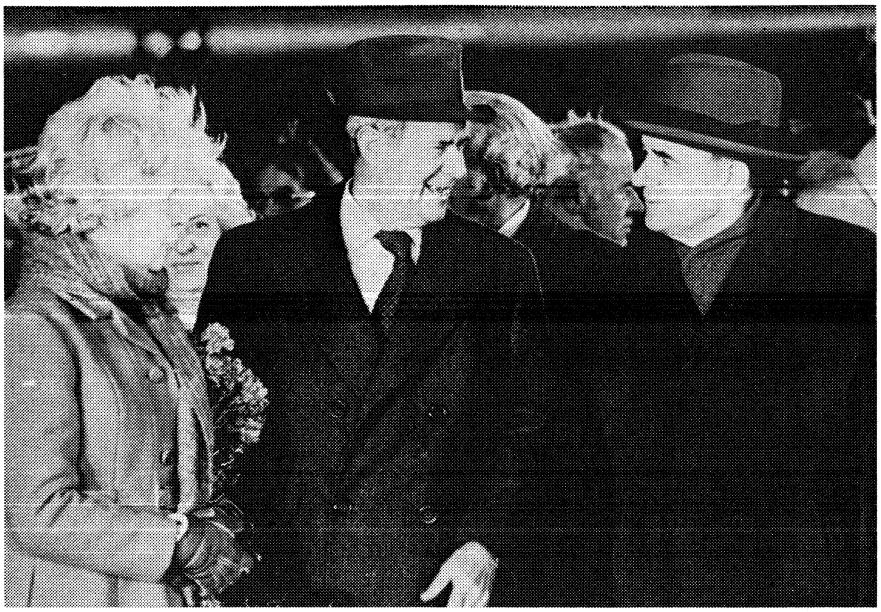

Bij zijn aankomst op het vliegveld van Moskou werd minister Vance (m.) begroet door ambtgenoot Gromyko (r.).

De Amerikaanse president beoordeelde de rede van Brezjnew als ,,zeer constructief", ondanks het feit dat de Sowjet-partijleider Carters campagne voor de verdediging van de mensenrechten als een ongeoorloofde inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de Sowjet-Unie bestempelde. Carter: ,,Ik heb niets direct of indirect van Brezjnew gehoord dat erop zou kunnen wijzen dat hij geen grote belangstelling zou hebben voor wezenlijke vooruitgang in de kwestie van de beperking der strategische kernbewapening (SALT)".
De president kondigde aan dat Cyrus Vance in Moskou nieuwe voorstellen inzake de strategische kernbewapening zou lanceren. Carter hoopte dat het overleg in Moskou niet alleen tot beperking van de kernbewapening zou leiden, maar ook tot substantiële verminderingen in de kernarsenalen van beide supermogendheden.
Met name zouden de VS in Moskou nieuwe voorstellen doen tot verlaging van het plafond van 2400 raketten of bommenwerpers, waarover de grote twee volgens de kaderovereenkomst van Wladiwostok uit december 1974 mogen beschikken. Volgens Carter hebben de tot nu toe gesloten SALT-overeenkomsten slechts basisregels neergelegd voor intensieve wedijver en voor een onverminderd voortdurende bewapeningswedloop. Als de Russen geen belangstelling voor de nieuwe Amerikaanse voorstellen zouden hebben, dan kan er volgens Carter nog altijd worden teruggevallen op de formule van Wladiwostok.
Wat de president op zijn persconferentie onbesproken liet, is dat er in Wladiwostok — en ook daarna — geen overeenstemming over twee wapensystemen kon worden bereikt, namelijk de Russische Backfire-bommenwerper en de Amerikaanse Cruise-raket. De regering-Carter heeft eerder al voorgesteld dat dit jaar in ieder geval moet worden overgegaan tot het afsluiten van een beperkte SALT-overeenkomst over die aspecten waarover beide partijen het al sinds Wladiwostok eens zijn. Moskou staat er daarentegen op dat de twee bovengenoemde twistpunten deel zullen uitmaken van SALT-II.

De president ontvouwde een uitgebreide agenda voor de onderhandelingen in Moskou. Vance zou daar ook voorstellen doen tot vermindering van de wapenverkopen in de wereld. Carter: ,,Wij zijn nummer een bij de wapenverkopen. Wij zijn bezig er het mes in te zetten, en wij hopen dat de Sowjet-Unie ons zal volgen".

Andere kwesties, die Vance in Moskou ter sprake zou brengen, zijn:

- Het beperken — en zo mogelijk elimineren — van de kernproeven;
- de wederzijdse vermindering van de strijdkrachten in centraal Europa;
- de demilitarisering van de Indische Oceaan;
- de conferentie over het Midden-Oosten in Genève;
- het weren van buitenlandse invloeden uit het Afrikaanse continent.

Carter stelde zich opvallend zelfbewust tegenover de Sowjet-Unie op. De president zei dat hij de laatste rede van par-

tijleider Brezjnew uiterst zorgvuldig had gelezen.
Het was hem opgevallen dat Brezjnew zijn irritatie over de Amerikaanse kruistocht voor de mensenrechten zorgvuldig gescheiden had van de noodzaak om met de VS over de strategische kernbewapening te onderhandelen. De president herhaalde dan ook dat zijn campagne voor de mensenrechten geen nadelige invloed op de verhouding met de Sowjet-Unie hoeft te hebben.
De president betoogde verder dat hij inzake de buitenlandse politiek niet met ,,een valse stem" spreekt, omdat hij door ren meerderheid van het Amerikaanse volk wordt gesteund. Carter wees erop dat de Senaat en het Huis van Afgevaardigden vrijwel unaniem de resoluties hebben aangenomen. waarin precies hetzelfde standpunt in de kwestie van de mensenrechten wordt vertolkt als hij zelf voorstaat. Dat is voor hem het duidelijkste bewijs dat het Amerikaanse volk en zijn gekozenen hem in de kwestie van de mensenrechten steunen.

Minister Vance verklaarde op 26 maart dat de kwestie van de mensenrechten zeker niet onbesproken zou blijven. Het State Department liet aan de vooravond van het vertrek van Vance weten dat hij een lijst van 300 namen meenam van Russische burgers die naar familieleden in de VS willen emigreren.
Verder had hij een lijst van een onbekend aantal namen van Russische joden bij zich die de Sowjet-Unie willen verlaten.
Het Sowjetrussische persbureau Tass publiceerde op 25 maart een beschouwing over de Russisch-Amerikaanse betrekkingen en gaf aan waarin deze verbeterd kunnen worden. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt voornamelijk in Washington, aldus Tass.

T a s s legde er de nadruk op dat de ,,objectieve mogelijkheden" voor vooruitgang liggen in de beperking van de strategische bewapening en de oplossing van het conflict in het Midden-Oosten. Hij voegde daar aan toe ,,Een uitgebreide ontwikkeling van voor beide partijen voordelige economische betrekkingen", en ,,gezamenlijke initiatieven op het gebied van het verbieden en vernietigen van de gevaarlijkste dodelijkste soorten chemische wapens.
Het wereldpubliek vertrouwt er op dat het belang van de handhaving van een algemene vrede zijn weg zal vinden en dat de betrekkingen tussen de USSR en de VS uiteindelijk aangepast zullen worden. Maar veel waarnemers vragen zich af wanneer dit zal gebeuren. Zal geen waardevolle tijd verspild worden waarin het mogelijk zou zijn vele nuttige zaken te doen?
,,Bepaalde kringen in het westen, die het militair-industriële complex vertegenwoordigen, zijn voor de vertraging in verbetering van de betrekkingen. Een van deze dingen is de steeds opnieuw klinkende lastercampagne over de verzonnen militaire dreiging van de Sowjet-Unie. Een ander bestaat uit de directe pogingen van officiële Amerikaanse instanties zich te mengen in de binnenlandse aangelegenheden van de Sowjet-Unie."

Besprekingen in *Moskou. Brezjnew wijst Amerikaanse voorstellen m.b.t. kernontwapening af*

Aan de besprekingen die Vance in Moskou van 28 tot 30 maart voerde, werd van Sowjetrussische zijde deelgenomen door partijsecretaris Brezjnew en minister van buitenlandse zaken Gromyko.
Op 30 niaart deelde Vance aan de pers mee dat de voorstellen m.b.t. de kernontwapening door het Kremlin waren afgewezen.
Vance zei dat hij zowel een veelomvattend als een meer beperkt voorstel ter tafel had gebracht, maar dat de tegenpartij geen van beide bei-iaderingen aanvaardbaar vond.
Vance ontkende dat de voorstellen waren afgewezen omdat de Russen ontevreden waren over de Amerikaanse kritiek op de schendingen van de mensenrechten in de Sowjet-Unie. Hij zei dat de Russen beide voorstellen hadden afgewezen omdat ,,zij niet strookten met wat zij een rechtvaardige overeenkomst achtten"

Vance zei dat hij er zelfs niet in geslaagd was het allerkleinste doel te bereiken dat hij zich gesteld had: het opstellen van een formule voor voortzetting van de kernwapenbesprekingen, de zogenaamde SALT-onderhandelingen.
Hij zei dat hij de bewapeningskwestie opnieuw aan de orde zal stellen als hij in mei overleg pleegt met zijn Russische ambtgenoot, Andrej Gromyko. Tijdens deze besprekingen in mei zouden volgens Vance ook de situatie in het Midden-Oosten en ,.andere kwesties" behandeld worden.
De Amerikaanse bewindsman vertelde verslaggevers dat hij een bespreking van een uur met Brezjnew had gevoerd, waarin de Russische leider ,,onafgebroken aan het woord was, maar van zijn kant niets nieuws voorstelde."
Een voorlopig kernwapenakkoord (SALT-1) tussen beide landen loopt op 3 oktober af, maar Vance zei dat ,,het nog steeds mogelijk is" om voor die tijd een nieuwe SALT-overeenkomst af te sluiten. ,,Ik hoop dat als ze over het voorstel nadenken, ze er goede punten in ontdekken", aldus Vance, die echter ook verklaarde niet de indruk te hebben dat aan Russische zijde nieuwe voorstellen in de maak zijn.

Gemeenschappelijk *communiqué*

Op 31 maart werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven waarin o.a. het volgende stond:

,,De behandeling van vraagstukken, die voor het afsluiten van het nieuwe akkoord over de beperking van strategische aanvalswapens relevant zijn, namen de centrale plaats in de gesprekken in. Beide zijden zijn overeengekomen de discussie over deze vraagstukken voort te zetten Verder vond een gedachtenwisseling plaats over een serie andere vraagstukken die betrekking hebben op de beperking van de bewapening en de ontwapening Er werd overeengekomen dat bilaterale contacten, inclusief bijeenkomsten van deskundigen, onderhouden zullen worden om deze aangelegenheden verder te bespreken Bij de behandelrng van internationale vraagstukken kwamen de voorbereidende conferentie in Belgrado, alsmede de situatie op Cyprus en in zuidelijk Afrika ter sprake Bijzondere aandacht werd geschonken aan de situatie in het Midden-Oosten
Beide zijden zijn het erover eens dat de samenwerking tussen de VS en de SU als co-voorzitters van de Geneefse Conferentie essentieel is om een rechtvaardige en duurzame vrede in dit gebied te bewerkstelligen
Men werd het erover eens in de eerste helft van de maand mei 1977 in Genève een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de VS en de SU te houden om tot een grondige gedachtenwisseling te komen over het Midden-Oosteriprobleem en over het vraagstuk van de hervatting van de Geneefse Conferentie De discussie over praktische problemen van de bilaterale betrekkingen heeft tot verscheidene specifieke overeenkomsten geleid "

Commentaar Carter

President Carter gaf op 30 maart in een persconferentie commentaar op de resultaten van de onderhandelingen in Moskou.
Hij zei o.a. dat zijn voorstellen tot vermindering van het aantal bestaande raketten en het instellen van een verbod op de ontwikkeling en de ontplooiing van toekomstige raketten zo radicaal zijn dat de tegenpartij ,,eenvoudig meer tijd nodig heeft" om de Amerikaanse positie te bestuderen.
Carter zei dat hij geen ogenblik op een snelle overeenkomst in Moskou had gerekend.
,,Noch in direct noch in indirect contact hadden wij aanwijzingen dat Brezjnew bereid was onze positie te aanvaarden", aldus de president.

Jimmy Carter zei er niet van overtuigd te zijn dat zijn campagne voor de verdediging van de mensenrechten van invloed is geweest op het verwerpen door partijleider Brezjnew van de Amerikaanse bewapeningsvoorstellen. Carter: ,,Ik kan u niet garanderen dat de Russen geen verband hebben gelegd. Maar wij hebben geen bewijzen dat zij dat verband wel gelegd hebben." Carter herhaalde met klem dat hij niet van plan is om wijzigingen te brengen in zijn pleidooien voor de verdediging van de mensenrechten, ,,die in overeenstemming zijn met het geweten van het Amerikaanse volk".
Volgens de president vormden diepgaande meningsverschillen over de Amerikaanse Cruise-raket de voornaamste oorzaak van de mislukking van de besprekingen over de strategische kernbewapening. De Cruise-raket vor de het voornaamste struikelblok voor de aanvaarding door de Sowjet-Unie van het minst ambitieuze van de twee Amerikaanse voorstellen, nl. de ondertekening als SALT 11-akkoord van de richtlijnen van Wladiwostok. Naar Carter zei betoogden de Sowjet-leiders dat de vorige Amerikaanse regering erin had toegestemd dat de Amerikaanse Cruise-

raket deel zou uitmaken van de 2400 raketten en bommenwerpers waarop elk van de twee siipermogendheden volgens ,,Wladiwostok'' recht hebben.
Maar op zijn persconferentie wees Carter erop dat hij inlichtingen hierover bij Ford en Kissinger had ingewonnen, en dat beiden ontkenden ooit zo'n afspraak te hebben gemaakt.
De president herhaalde dat hij verre de voorkeur geeft aan het tweede Amerikaanse voorstel, dat een substantiële vermindering van de bestaande kernarsenalen en van toekomstige wapensystemen beoogt Carter gaf opmerkelijke specificaties van dit Amerikaanse voorstel. In de eerste plaats voo ziet dit voorstel in een beperking van het aantal Amerikaanse Cruise-raketten en de Russische Backfire-bommenwerpers. Het voorstel zou verder betrekking hebben op drie bestaande intercontinentale raketten van de Sowjet-Unie, de SS-17, -18 en -19, alsook de nieuwe Russische raket, de SS-16 en de Amerikaanse MX-raket, die nog niet in produktie is. Volgens Carter zou dit Amerikaanse voorstel leiden tot een evenwichtige vermindering van de bewapeningswedloop.
Carter kondigde aan dat de acht Amerikaans-Russische werkgroepen, tot de vorming waarvan op 30 maart te Moskou werd besloten, de volgende problemen zullen bestuderen:

— waarschuwingen van tevoren over proeven met raketten;

— bespreking van een veelomvattend verbod op kernproeven met inbegrip van wederzijdse controle;

— een volledig verbod van kernproeven, met inbegrip van zogenaamde ,,vreedzame proeven'';

— demilitarisering van de Indische Oceaan;

— beperkingen op de verkoop van wapens, vooral naar de ontwikkelingslanden;

— non-proliferatie van nucleaire brandstof;

— een verbod op chemische oorlogvoering;

— wederzijdse beperking in de programma's voor de burgerlijke verdediging.

Commentaar Gromylco

De Sowjetrussische minister van buitenlandse zaken Gromyko gaf op 31 maart in een persconferentie commentaar op de Amerikaanse ontwapeningsvoorstellen.

Hij zei daar o.a.:
,,Hoe meer de Amerikanen er een spelletje van maken, hoe meer zij op de tenen van hun gesprekspartner gaan staan, des te groter zullen de moeilijkheden worden.''
Volgens hem was Vance uitsluitend op Amerikaans voordeel uit geweest om ,,het machtsevenwicht in het voordeel van de VS te doen doorslaan''. Hij betoogde dat Washington het liefst zou willen dat de Russen de helft van hun raketten opruimen.
,,Onze verdraagzaamheid is nog niet uitgeput, maar als de VS niet met nieuwe voorstellen komen dan zullen wij onze eis opnieuw ter tafel brengen. Wat betreft het opheffen van de Amerikaanse bases in het buitenland, een eis die wij bij het voorlopige akkoord van Wladiwostok in 1974 niet hebben gesteld.''
Over de Amerikaanse bemoeienis met de mensenrechten in de Sowjet-Unie zei Gromyko: ,,Die is niet van direct gevolg geweest voor ons gesprek met minister Vance. (IHT, USIS, NRC/Handelsblad)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

CONTACTEN MET HET WESTEN VOOR FINANCIËLE EN MILITAIRE HULP

In aansluiting op het vorig overzicht (pag. 479) volgt hieronder een samenvatting van verdere Egyptische contacten met Westeuropese landen om financiële, economische en militaire hulp te verkrijgen tot medio januari 1977, toen binnenlandse onlusten in Egypte (zie vlg. aflev) de moeilijke financieel-economische situatie van dit land onderstreepten.

Frankrijk

Tijdens het officiële bezoek van de Franse premier Barre aan Egypte (13-15 nov. 1976) werden de volgende akkoorden getekend: a) betreffende een Franse bijdrage van 260 mln fr in de kosten van de bouw van een metro in Cairo (totale kosten 1 mrd fr); b) betreffende een Franse lening van ca. 250 mln fr voor de bouw van een tunnel onder het Suezkanaal bij Ismailia; c) een akkoord i.z. handel, economie en techniek, dat als kader moet dienen voor de uitbreiding van het wederzijdse handelsvolume en dat de juridische basis legt voor Franse bijdragen aan de Egyptische industrie; en d) betreffende de modernisering van de Egyptische radio en televisie (invoering van het Franse SECAM-systeem) in de komende 5 jaar voor ca. 90 mln fr.
Het bezoek van de Franse minister van defensie, Yvon Bourges, aan Egypte (4 tot 9 jan. 1977) was vooral gewijd aan besprekingen met zijn Egyptische collega Gamasi over samenwerking in de bewapeningsindustrie in Egypte. Frankrijk was volgens minister Bourges bereid samen te werken met de Arabische Industrialisatie Organisatie* door zowel bij de bouw van fabrieken als bij de technische ontwikkeling hulp te bieden. Ook zou de levering van 200 gevechtsvliegtuigen van het type Mirage F-1 zijn toegezegd.
Het Franse ministerie van defensie verklaarde op 12 jan. dat dit bericht over de levering van Mirages kennelijk sloeg op het plan van de AIO om in Egypte zelf Mirages te bouwen, waarbij Frankrijk steun zou verlenen. Volgens Mirage-fabrikant Marcel Dassault (*France-Soir* 13-1) zouden 50 bedrijfsklare toestellen aan Egypte worden geleverd, terwijl 150 andere in onderdelen naar Egypte zouden worden gestuurd, waar Egyptische technici die dan met Franse technische hulp in elkaar zouden zetten.

Britse hulp

In aansluiting op zijn bezoek aan de VS (pag 479/1) verbleef president Sadat van 6-9 nov. 1975 als eerste Egyptische president in Groot-Brittannië. In besprekingen met leden van de Britse regering (o.w. premier Wilson) en vertegenwoordigers van de Britse industrie bepleitte Sadat Britse hulp op technologisch gebied en bij de financiering van ontwikkelingsplannen. Hij verklaarde dat hij zijn bronnen voor het leveren van uitrusting wilde spreiden, opdat voortaan geen grote mogendheid meer in staat zou zijn de leveranties als politiek pressiemiddel te gebruiken. Daarbij ging het in hoofdzaak om Britse wapenleveranties. Sadat wenste — en zou van de Britse regering toestemming daarvoor hebben gekregen — 200 Jaguar gevechtsvliegtuigen (een Brits-Frans produkt) te bestellen ter waarde van £ 600 mln. Tijdens een eerder bezoek van minister Fahmi van buitenlandse zaken in juni 1975 was al overeenstemming bereikt over de aankoop door Egypte van 200 Hawk lestoestellen en 250 Lynx helikopters ter waarde van ca. £ 450 mln.
Voorts zou Sadat belangstelling hebben getoond voor radaruitrusting en Rapier-raketten. De Britse regering zou verder in beginsel hebben ingestemd met het verlenen van adviezen aan Egypte m.b.t. de ontwikkeling van uraniumvondsten, het vestigen van een assemblagefabriek voor personen- en vrachtauto's in Egypte, het meewerken bij de vorming van een vissersvloot en de vestiging van visverwerkende bedrijven op de oever van het Nassermeer, en het verlenen van hulp bij de bouw van nieuwe steden in de Suezkanaalzone.
Op 26 nov. 1975 tekenden vertegenwoordigers van Egypte en Groot-Brittannië te Cairo een akkoord i.z. een Britse lening van £ 12 mln voor 1967-1977 ter financiering van gemeenschappelijke economische projecten.

Sadat bezoekt andere Europese landen

Van 19 maart-13 april 1976 bezocht president Sadat achtereenvolgens

* Krachtens een op 9 mei 1975 te Caïro gesloten akkoord (zie pag. 49312) zou een gemeenschappelijke Arabische industrie met vooral wapenproduktie worden opgebouwd in Egypte met financiële huip van Saoedi-Arabië, de UAE en Qatar met technologische kennis uit het Westen.

West-Duitsland, Frankrijk, Italië, het Vaticaan, Joego-Slavië en Oostenrijk.

MEST-DUITSLAND (29 maart-3 april) Sadat die o a vergezeld was van minister van buitenlandse zaken Fahmi, voerde besprekingen met Bondspresident Scheel, Bondskanselier Schmidt cn minister van buitenlandse zaken Genscher Fahmi en Genscher onuertekcndcn oP 30 maart twee akkoorden i z Westduitse kapitaalhulp aan Egypte 1) betreffende 100 niln DM voor projecthulp in 1976 (elektrificatie en irrigatieprojecten) en 2) betreffende 130 mln DM als krediethulp voor de hoge rentelast<-n van Egypte De totale Westduitse hulp aan Egypte sinds de hervatting van de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen in 1972 overschreed daarmee de 800 mln DM

Vor ber pag 488 3-1976)

FRANKRIJK Zie pag 480 '3

ITALIË (5-8 april) President Sadat voerde overleg met president Leone en premier Moro Er werd op 8 april een gemeenschappelijke verklaring i z vriendschap en samenwerking tussen beide landen gepubliceerd, alsmede een gemeenschappelijk coinmunique, waaiin melding werd gemaakt van een Italiaans krediet met een equivalent van $40 mln voor wederopbouwprojecten langs en verbreding van het Suezkanaal Voorts werden verhoging van de Italiaanse tarweleveranties en deelneming aan de uitbreiding van het spoorwegnet door de Italiaanse regering toegezegd

VATICAAN (8 april) De Egyptische president werd door paus Paulus VI in audientie ontvangen Deze zou hebben verklaard Een vreedzame en rechtvaardige oplossing voor de Arabisch-Israelische crisis moet een evenwichtige oplossing inhouden van het probleem van het Palestijnse volk ( ) De problemen i z Jeruzalem en de Heilige Plaatsen moeten met de vereiste eerbied voor de miljoenen aanhangers van de drie grote monotheïstische religies worden opgelost"

JOEGO-SLAVIË (8-10 april) President Sadat en het Joegoslavische staatshoofd Tito besloten de samenwerking tussen hun beide landen te versterken op economisch en technisch terrein en m b t de handel, wetenschappelijk onderzoek, technologie, energie, landbouw, toerisme investeringen en culturele activiteiten

OOSTENRIJK (10-13 april) Tijdens Sadats bezoek werd op ministersniveau o a gesproken over wetenschappelijke en technische samenwerking zoals de deelneming van Oostenrijkse firma's aan Egyptische projecten (o a de Suezkanaaltunnel) De overeengekomen projecten hebben een oinvang van ca 1,8 mrd Schilling Een overkoepelende Oostenrijks-Egyptische niaatschappij moet volgens plan als algemeen ondernemer bij gemeenschappelijke projecten fungeren

Van 31 maart-6 april 1977 bracht president Sadat bezoeken aan Bonn, Parijs en Washington, waarover in een volgende aflevering nader wordt bericht

BEZOEKEN SADAT AAN ARABISCHE LANDEN EN PERZIË. TOEGEZEGDE *HULP*

Van 12-18 mei 1975 bracht president Sadat bezoeken aan Koeweit, Irak, Jordanië en Syrië (zie ook pag. 653/1-1975).

in KOEWEIT (12-13 mei) zou o m w gesproken zijn over deelname van Koeweit aan een in Caïro te vestigen gemeenschappelijke Arabische industrie, die zich vooral zou toeleggen op de wapenproduktie Hierover was op 9 mei te Cairo een akkoord getekend tussen Saoedi-Arabië, de Unie van Arabische Emi aten, Qatar en Egypte De joint-venture zou een werkkapitaal hebben van $1040 mln, niet onderworpen zijn aan belastingen en de vrijheid hebben fondsen binnen en buiten de lidstaten over te riemen Egypte zou geen beslag op de onderneming kunnen leggen

In IRAK (14-15 mei) werden diverse akkoorden. gesloten inzake bilaterale samenwerking. waarbij Irak in totaal $115 mln beschikbaar stelde: $80 mln voor de financiering van de aankoop van 1 mln ton Iraakse olie en $35 mln t.b.v. de ederopbouw in Port Said, Voorts werd overeengekomen dat Egyptische staatsondernemingen deel zouden nemen aan ontwikkelingsprojecten in Irak. terwijl ook een gemeenschappelijke bouwonderneming zou worden gevornid. Gemeld werd dat Irak de vrije hand had gegeven voor bemiddelingspogingen om de geschillen van Irak met Koeweit en Syrië bij te leggen en dat Saddam Hoessein al-Takriti (vice-president van de Revolutionaire Commandoraad en ,,sterke man" van Irak) in beginsel zou hebben ingestemd met de vorming van een verenigd ,,Oostelijk Arabisch Opperbevel" als een nieuwe zitting van de Geneefse vredesconferentie zou mislukken.

Bij Sadats besprekingen in JORDANIË (16-17 mei) met koning Hoessein kwam vooral de Arabische solidariteit aan de orde.

In DAMASCUS (18 mei) voerde Sadat besprekingen met de Syrische president Assad en PLO-leider Yasser Arafat, in het bijzonder over de Libanese crisis. In aansluiting daarop stuurde hij een boodschap aan de Libanese president, waarin op een vreedzame regeling van de geschillen zou zijn aangedrongen.

Van 21-29 febr. 1976 verbleef Sadat opnieuw in het gebied van de Golf voor bezoeken aan Saoedi-Arabië, Oman, de Unie van Arabische Emiraten, Bahrein, Qatar en Koeweit (zie ook pag. 387/2-1976).

In Saoedi-Arabië (21-26 febr.) voerde Sadat besprekingen met koning Khaled en leden van de regering. Volgens een gemeenschappelijk communiqué waren zij het erover eens dat het Palestijnse volk zijn legitieme rechten moet krijgen: De PLO moet aan alle organisaties, conferenties en internationale bijeenkomsten deelnemen, omdat zij de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk is. Koning Khaled besloot Egypte onmiddellijk een bedrag van $ 300 mln te verstrekken om te voorzien in de dringende belioeften van het volk. Volgens het communiqué was het de plicht van de olieproducerende Arabische staten om ,,onderling sanien te werken in een snelle actie om de Egyptische economie in dit kritieke stadium te steunen".
Ook in de communiqué's uitgegeven na de korte bezoeken van Sadat aan Oman, de UAE, Bahrein, Qatar en Koeweit werd het een plicht van de rijke Arabische landen genoemd door gemeenschappelijke acties Egypte steun te ve lenen. Over de omvang van de financiële hulp van deze landen werden geen officiële mededelingen gedaan. U P I meldde dat Sadat $ 300 mln van Koeweit en $ 150 mln van de UAE had gekregen plus een niet nader aangeduid bedrag van Qatar en Bahrein: volgens een ander bericht schonken Koeweit, de UAE en Qatar sanien $ 400 niln.

Als resultaat van deze reis van Sadat kreeg Egypte dus op korte termijn minstens $ 700 mln, maar dat was minder dan Sadat vóór zijn vertrek uit Egypte in een interview met een Koeweits blad nodig achtte. Hij stelde toen dat Egypte in '76 en 1977 aan hulp een equivalent van $ 4 mrd of £ 2 mln nodig had voor de versterking van zijn economie Tevens sprak hij hij die gelegenheid de hoop uit dat de opbrengsten van het Suezkanaal ca. £ 500 mln per jaar zouden bedragen. Sadat stelde dat hij aan leningen en projecthulp de voorkeur gaf, maar dat giften niettemin ook welkom waren.
Op 28 febr, 1976 onthulde Sadat in een te Koeweit uitgegeven verklaring dat de door hem bezochte Golfstaten voor hulp aan Egypte een fonds zouden vormen. Daaraan zouden ook experts en adviseurs van niet-Arabische landen meewerken, zoals vertegenwoordigers van de Wereldbank volgens het Egyptische persbureau *Mena.* Dit fonds moest, zo werd op 5 maart bericht, een herfinancieringsoperatie uitvoeren met een kapitaal van $ 7 à 11 mrd t.b.v. een nieuw aflossingsschema van Egypte's buitenlandse schuld.
De voorschotten zouden door Egypte worden terugbetaald tegen nominale rente over periodes tot 20 jaar, waardoor Egypte in staat zou worden gesteld zijn eigen inkomsten te gebruiken voor invoer en investeringen.
De ministers van financiën van Egypte, Koeweit de UAE, Qatar en Saoedi-Arabië besloten op 1 april 1976 in de Saoedische hoofdstad Riad een reeks onderhandelingen af over de concrete toekenning van de overeengekomen financiële hulp alsmede over een nauwere samenwerking. Zeer positieve slappen werden gezet, alsdus radio-Riad, en in bepaalde financiële kwesties werd volledige overeenstemming bereikt.
Op 19 juli werd bericht dat de genoemde ministers een akkoord hadden bereikt over de instelling van een Golf Organisatie voor de Ontwikkeling van Egypte, d.w.z. een fonds van $ 2 mrd om Egypte te helpen bij de uitvoering van ontwikkelingsprojecten (landbouw, industrie en huisvesting) in eigen land

in het kader van het economische programma voor 1976-'80, dat uitgaven voorzag van $ 20 mrd. De definitieve documenten over de structuur van de Golf Organisatie werden op 21 aug. te Cairo ondertekend. Het kapitaal zou door de diverse staten worden verschaft via de volgende verdeelsleutel: Saoedi-Arabië 40%, Koeweit 35%, de UAE 15% en Qatar 10%. De omvang van het fonds ($ 2 mrd) bleef aanzienlijk beneden het door president Sadat tijdens zijn vorige reis langs de Golfstaten bepleite niveau van $ 7 mrd à $ 12 mrd, aldus The Financial Times (23-8).

Perzië

Van 15 tot 21 juni 1976 verbleef Sadat in Perzië voor besprekingen met de sjah over o.a. de bevordering en uitbreiding van de bilaterale betrekkingen, de samenwerking tussen de Arabische staten en Perzië, de toestand in Libanon, de noodzaak van een nieuwe economische orde en de situatie in het gebied van de Indische Oceaan.
De eerder gevormde gemeenschappelijke Egyptisch-Perzische commissie voor handel en economische samenwerking besloot haar bijeenkomst in Teheran op 10 juli 1976 met een reeks overeenkomsten. Perzië stelde de gemeenschappelijke investerings- en ontwikkelingsbank $ 15 mln beschikbaar voor de oprichting van nieuwe industrievestigingen in Egypte en de instelling van een gemeenschappelijke spinnerij. Voor de wederopbouw van Port Said werden aparte projecten voorbereid. Er werden een gemeenschappelijke handelskamer en een gemeenschappelijke energie-commissie ingesteld. (The Times, *Financial Times*, NZZ, Le Monde, KCA)

(Vor. ber. pag. 688/2/3 - 1975)

EGYPTE'S BUITENLANDSE SCHULD

Zie Egyptische minister van economische zaken, Zaki Shafei, had op 29 dec. 1975 in de Volksvergadering meegedeeld dat de niet-militaire buitenlandse schuld van Egypte per eind sept. 1975 £E 2.717 mln ($ 6,8 mrd) bedroeg. De niet-militaire schuld aan de SU werd berekend op 3.750 mln roebel of ca. $ 4 mrd
Premier Mamdouh Salem maakte op 28 jan. 1976 blekend dat de militaire schuld aan de SU $ 7 mrd bedroeg. Voorts zou de premier volgens Al *Ahram* hebben verklaard dat de tussen 1955 en 1960 van de SU gekochte wapens volledig waren afbetaald, terwijl van de militaire schulden uit de jaren 1960-'67 35% was voldaan; van de wapenleveranties tot de oktaberoorlog van 1973 zou een kwart zijn betaald. De Egyptische uitgaven voor wapenaankopen zouden volgens welingelichte kringen in Cairo het hoogst zijn geweest in de jaren 1967-1973 (Reuter, 30-1-'76).
De Egyptische minister van financiën, Ahmed Abu Ismail, zou op 2 febr. hebben gezegd dat de defensieuitgaven in 1976 ca. £E 1.250 mln zouden bedragen vergeleken met £E 270 mln in 1967, toen Egypte van andere Arabische staten £E 120 mln aan militaire hulp ontving tegen slechts £E 67 mln nu. De minister verwachtte dat de niet-militaire buitenlandse schuld van Egypte in 1976 met £E 380 mln zou worden verminderd tot ca. £E 2,4 mrd. De FAZ (29-3-'76) berekende Egypte's totale buitenlandse schuld op ca. $ 14 mrd, waarvan iets meer dan de helft wegens bewapeningsuitgaven. De voornaamste schuldeiser was de SU mat $ 5,19 mrd aan niet-militaire schulden en praktisch de hele bewapeningsschuld. Daarna volgden de VS met $ 456 mln en West-Duitsland met $ 405 mln.

TEKSTEN

MEMO II VAN DE NEDERLANDSE KABINETSFORMATEUR

De Nederlandse kabinetsformateur Den Uyl heeft op 5 juli een tweede memorandum (bekend geworden als ,,memo II") betreffende het economische en sociale beleid toegezonden aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66.
Het eerste memorandum (pag. 486 /1) ging over de 4 maatschappijhervormende wetsvoorstellen van het eerste kabinet Den Uyl (pag. 194/1 e.v.), over één waarvan — dat betreffende de grondpolitiek — het kabinet gevallen is (pag. 193 e.v.).
In het tweede memorandum komt de formateur tot de conclusie, dat voor de komende jaren de medewerking van het bedrijfsleven moet worden gezocht voor een ingrijpende matiging van de inkomens. Dit kan naar zijn mening niet dwingend worden opgelegd maar dient in overleg met alle betrokkenen te worden geëffectueerd.
Een vermindering van de druk op de zwakke bedrijfstakken kan, volgens drs. Den Uyl, alleen worden bereikt, als in de jaren 1978 en 1979 geen initiële loonstijging zal plaats vinden. De koopkracht van de modale werknemer dient hierbij echter te worden gehandhaafd.
De volledige tekst van brief en memorandum volgt hierna:

BRIEF AAN DE FRACTIEVOORZITTERS

Aan de voorzitters van de fracties van PvdA, CDA en D'66 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 5 juli 1977

Mijne heren,

Hierbij doe ik u toekomen het memorandum betreffende het te voeren financiële, sociale en economische beleid.
Ik stel mij voor u nog enkele voorstellen te doen terzake van enige met het sociaal-economische beleid samenhangende sectoren als landbouw, volkshuisvesting, verkeer en waterstaat en technologie.
Ik stel mij voor dit memorandum op een nog nader te bepalen tijdstip openbaar te maken. Ik verzoek u het tot dan als vertrouwelijk te beschouwen.

Met vriendelijke groet,

J. M. den Uyl.

1. Hoezeer ook macro-economische verkenningen op middellange termijn met grote onzekerheid behept zijn, er valt niet aan de conclusie te ontkomen, dat de vooruitzichten voor de ontwikkeling van de werkgelegenheid ongunstig zijn. De aan de Regering uitgebrachte adviezen doen vermoeden, dat de komende jaren niet met de beoogde vermindering van het aantal werklozen tot 150.000, maar met een toeneming tot 250 000 moet worden gerekend. Een dergelijke ontwikkeling is onaanvaardbaar.
Het is niet wel doenlijk thans te treden in de velerlei oorzaken, binnen- en buitenslands, die tot deze sombere perspectieven aanleiding geven. Het komt er thans op aan maatregelen te treffen, die tot een ombuiging van de hier gesignaleerde ontwikkeling kunnen leiden. De uitgangspunten voor een daarop gericht beleid zijn in het memorandum van 21 juni 1977 aangegeven.

2. In de nota over het te voeren beleid terzake van de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid heeft het thans demissionaire kabinet een aantal beleidsherzieningen neergelegd, gericht op een beperking van de groei van de collectieve lasten en een z.g. aanvullend beleid aangekondigd, dat via gerichte premiëring van investeringen en het geven van loonkostensubsidies beoogt arbeidsplaatsen te behouden en nieuwe tot stand te brengen. Nieuwe berekeningen geven echter aan, dat toch gerekend moet worden met een groei van de economie, die lager uitkomt dan ten doel was gesteld. Loonsomstijgingen vallen hoger uit, evenals de te verwachten druk van belastingen en premies, terwijl de beoogde daling van de arbeidsinkomensquote niet wordt gerealiseerd.
Bovendien wordt op grond van een nieuwe bevolkingsprognose van het C.B.S. een aanzienlijk groter aanbod van arbeid (over 5 jaar liefst 75.000) van met name vrouwen verwacht. Een dergelijke toestroming naar de arbeidsmarkt betekent uiteraard een verzwaring van de opgave nieuwe ar-

beidsplaatscn te scheppen en waar dat niet slaagt, vergroot het de sociale uitkeringen. Ook waar twijfel gerechtvaardigd is aan de hardheid van een dergelijk gegeven, is geen twijfel mogelijk aan de ernst en omvang van het werkgelegenheidsvraagstuk. In de landbouw is reeds lang sprake van een teruglopende werkgelegenheid, in de industrie brokkelt het aantal arbeidsplaatsen af, ook waar de produktie toeneemt, terwijl in de dienstverlening de groei van de werkgelegenheid duidelijk afneemt. Dit dwingt tot verdergaande maatregelen om arbeidsplaatseri te behouden en nieuwe te scheppen. De maatregelen moeten passen in het kader van het selectieve groeibeleid, tot de noodzaak waarvan het thans demissionaire kabinet eerder heeft geconcludeerd.

3. Uitgangspunt van het gekoien beleid was het tegengaan van de afbraak van bestaande arbeidsplaatsen en het scheppen van nieuwe.
Mede daartoe dient een beperking van de groei van de collectieve uitgaven en van de arbeidskosten. Daardoor zal ook de inflatie kunnen verminderen. Het is noodzakelijk op die weg verder te gaan. De verslechterde groeiperspectieven dwingen tot een verdere terughoudendheid. Het is gewenst dat de drukstijging van belastingen en premies, die resulteert op grond van het gevoerde beleid, de komende jaren achterblijft bij de gemiddelde jaarlijkse drukstijging, waarvan in de nota collectieve voorzieningen en werkgelegenheid werd uitgegaan.
In deze nota werd uitgegaan van een exacte stijging van 1%. die dank zij ,,inverdieneffecten" zou leiden tot een drukstijging achteraf van 0,5 à 0,75%. Zoals bekend treedt, zoals de vooruitzichten thans luiden, van 1976 op 1977 zelfs een drukvermindering op. Het heeft weinig zin te millimeteren, maar een verdere beperking van de groei van de collectieve uitgaven dan tot dusver werd gerealiseerd, lijkt onontkoombaar.
Hetzelfde geldt voor de reële particuliere inkomensstijging, die in de nota van 1976 op 1,5% per jaar werd gesteld. In de verdeling van de beperkte groei over collectieve uitgaven, particuliere welvaartsvergroting en ondernemingsinkomen, zal terwille van de werkgelegenheid voor het laatste meer ruimte worden gemaakt.

4. Zoals in mijn memorandum van 21 juni werd aangeduid is het zaak de verdeling van de groei van het nationale produkt over de genoemde sectoren in onderlinge samenhang te bezien.
De teruggang van de werkgelegenheid heeft een complex karakter. De ,,batterij" van maatregelen die daartegen in stelling moet worden gebracht, vraagt een zorgvuldige opstelling. Beperking van de groei van de collectieve uitgaven kan, waar het overdrachtsuitgaven en sociale uitkeringen betreft, ongewenste effecten hebben op de daarvan afhankelijke particuliere inkomens.
Ze kan ook schadelijk uitwerken op de materiële overheidsbestedingen en op de -investeringen, b.v. op de noodzakelijke verbetering van de infrastructuur.
Beperking van de groei van collectieve uitgaven en van particuliere inkomens mag slechts voorzichtig gebeuren om in een economie die zich tegelijk kenmerkt door het bestaan van overcapaciteiten, geen nieuwe afzetproblemen op te roepen. Er moet tegen gewaakt worden dat verruiming van winstinkomsten niet leidt tot inzakken van de effectieve vraag of versnelde uitstoot van arbeid. Nodig is optimale voorwaarden te scheppen voor het omzetten van winst in werk.
Bijzondere aandacht vragen hierbij de gevolgen voor de werkgelegenheid van technologische vernieuwingen en een toenemende kapitaalintensiteit van de produktie. Het kan voor een land met een open economie als het onze niet de bedoeling zijn in dat proces af te haken. Veeleer zal in een aantal bedrijfstakken met het oog op het in stand houden in de internationale concurrentie een sterkere op innovatie gerichte inspanning nodig zijn. In het k-der van hei selectieve groeibeleid zal daarnaast des te meer nodig zijn oni naar verhouding arbeidsintensieve activiteiten in stand te houden en te bevorderen.
Met name valt hierbij te denken aan programma's in het kader van de noodzakelijke energiebesparing ais de warmteisolatie. De kleinschaligheidstoeslag in het wetsontwerp op de investeringsrekening is mede gericht op de versterking van het kleine en middelgrote bedrijf. De betekenis van de instandhouding van een levenskrachtig midden- en kleinbedrijf in landbouw, ambacht. handel en dienstverlening kan niet genoeg -worden beklemtoond.
De hardnekkigheid van het werkloosheidsverschijnsel dwingt ertoe de komende jaren ook intensief aandacht te geven aan mogelijkheden om het aanbod van arbeid te beperken en om werkgelegenheid te verdelen. Dat klemt terneer, nu er nogal wat aanwijzingen zijn, dat voor een langere periode met een geringere economische groei moet worden gerekend en vrijwel de gehele geïndustrialiseerde wereld met overcapaciteiten in een aantal industriële sectoren te kampen heeft.
Juist een benadering, die rekening houdt met veranderingen in het produktiepatroon van de westerse wereld en daarmee samenhangend met mindere groei, verplicht tot het betrachten van grote terughoudendheid in het arbeidsvoorwaardenbeleid. Een aanpak via een zekere beperking van het arbeidsaanbod leidt tot een verkleining van het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking en daarmee tot minder inogelijkheden van particuliere welvaartsgroei, dan wanneer dit arbeidsaanbod in het produktieproces zou zijn opgenomen. Door het beschikbare werk anders te verdelen ontstaat op zichzelf geen grotere produktie en blijft het daaraan verbonden inkomen gelijk.

5. Dit alles afwegende kom ik tot de conclusie, dat voor de eerstkomende jaren de medewerking van het bedrijfsleven moet worden gezocht voor een nogal ingrijpende inkomensmatiging.
Daarbij staat voorop, dat naar mijn overtuiging een dergelijke matiging niet kan worden gedecreteerd.
Ze kan slechts geëffectueerd worden, indien zij het produkt is van inzicht bij de betrokkenen en resultaat van overleg en onderhandeling. Van de kant van werkgevers is een dergelijke matiging meermalen bepleit.
Van de kant van de werknemers is ze niet afgewezen, doch wel aan stringente voorwaarden gebonden. In het Haags Protocol zijn o.a. afspraken neergelegd om tot overleg over de winst/werk-relatie over te gaan.
Wil een duidelijke vermindering van druk op zwakke bedrijfstakken en ondernemingen worden bereikt. dan zijn afspraken met de sociale partners nodig, dat in 1978 en 1979 geen initiële loorisverbetering zal plaatsvinden, In deze gedachtengang blijft de koopkracht van de modale werknemer gehandhaaf d.
Een eerste voorwaarde voor het verwerkelijken van deze beleidsdoelstelling is, dat zij onderdeel dient uit te maken van een alle inkomenscategorieën omvattend inkomensbeleid en rnet restricties aan de bovenkant van de inkomenspiraniide gepaard moet gaan
Het tweede wat bij een dergelijk beleid aan de orde komt is de noodzaak tot terugdringing van de incidentele looncomponent Er is in het verleden een zeker verband te constateren tussen een lage contractloonstijging en hoge incidentele stijgingen In 1975 bedroeg het incidenteel 0,2, in 1976 1 5 à 2% Een onbeheerste ontwikkeling van de incidentele loonstijging maakt het afzien van initiele contractloonverbeteringen moeilijk aanvaardbaar
Een eerste plicht tot het teriigdringen van incidenteel ligt bij de sociale partners bii werkgevers en werknemers De overheid als werkgever kan zich daarbij niet onbetuigd laten
Ik stel daarom voor overeen te komen dat zo snel mogelijk een commissie, waarin ook onafhankelijke deskundigen zitting hebben. wordt ingesteld

Ze krijgt tot opdracht

a een onderzoek in te stellen naar de samenstellende delen kan de incidentele looncomponent in de publieke sector;

b voorstellen te doen voor maatregelen, waardoor de incideniele looncomponent kan worden verminderd en beheersing mogelijk wordt

6. Overige noodzakelijke en met het beleid van inkomensmatiging samenhangende maatregelen zijn:

a. spoedige totstandkoming van een wet op de openbaarheid van inkomens, waardoor alle functie-inkomens in de onderneming openbaar en controleerbaar worden;

b. snelle indiening van een kaderwet inkomensvornling, die het mede mogelijk moet maken andere arbeidsinkomens (commissarissenbeloningen, arbeidsinkomen van vrije beroepen en zelfstandigen) tot tenminste dezelfde matiging te verplichten;

c. de handhaving van de tot stand gekomen netto-netto koppeling tussen het netto-minimumloon en het minimum van de sociale uitkeringen en de bijstand;

d. snelle invoering van de VAD als voorgesteld in het memorandum van 21 juni j.l.

7. Indien met medewerking van het bedrijfsleven een terughoudende ontwikkeling van arbeidsvoorwaarden zou kunnen worden gerealiseerd, ontstaat een duidelijke mogelijkheid tot vermindering van de inflatie.
Mede als gevolg van de loongevoeligheid van de overheidsuitgaven (58% van de rijksuitgaven is loongevoelig) en de indexering van de sociale uitkeringen, resulteert ook een matigend effect op de uitgavenontwikkeling in de collectieve sector. Daardoor ontstaat een belangrijke verlichting in de financieringsproblematiek van de overheid en de sociale zekerheidssector.

8. De overheid kan er niet bij voorbaat van uitgaan, dat waterdichte garanties bestaan voor het realiseren van de hiervoren voorgestelde inkomensmatiging. De overheid zal daar ook zelf een bijdrage toe moeten leveren.
Het is nodig, dat de afgesproken omvang van de beleidsombiiigingen in het kader van het z.g. 1%-beleid, waarmee in de nieuwe ramingen ten volle is gerekend, alsnog wordt gerealiseerd. Dit betekent,

dat er nog aanvullende beleidsmaatregelen moeten worden getroffen, die leiden tot een ombuiging van rond 4 miljard in 1981.
Het is daarnaast, zoals voorlopige becijferingen laten zien, wellicht nodig nog een ombuiging toe te passen om het toelaatbare financieringstekort van 5% in 1981 te bereiken. Ook dan blijft de vraag ui in de sfeer van de particuliere inkomens en de collectieve uitgaven een verdere bijdrage kan worden geleverd om tot een terugdringing van de werkloosheid tot 150.000 te geraken.
Gedacht kan worden aan de wenselijkheid met behulp van gerichte loonkostensubsidies de loonkosten te verlichten en aan maatregelen die zijn gericht op het waarborgen aan de koopkrachtige vraag.
Het lijkt mij echter verstandig thans nog geen beslissing te nemen over de financiering van deze maatregelen en over de vraag of daarvoor in de sfeer van de collectieve uitgaven ruimte zou moeten worden vrijgemaakt

9. Beperkingen in de groei van de collectieve uitgaven vragen een zorgvuldige toetsing op korte-terrnijneffecten op de werkgelegenheid.
Vermeden moet worden, dat waar het overdrachtsinkomens betreft, marginale effecten optreden, die tot inkomensachteruitgang zouden leiden.
De prioriteiten in het uitgavenbeleid, die de afgelopen jaren gegolden hebben, dienen gehandhaafd te blijven. Ze kunnen wellicht opnieuw het beste worden omschreven met de norm van spreiding van inkomen, kennis en macht.
Ik volsta in dit kader met te stellen dat de komende jaren opnieuw de ontwikkelingshulp ten bedrage van 1,5% van het netto nationaal inkomen van ombuigingsoperaties gevrijwaard dient te zijn.

10. Zoals eerder uiteengezet ontstaan bij het slagen van het beleid inverdieneffecten. Te overwegen ware om de ruimte die op middellange termijn bij het financieringstekort ontstaat in te zetten in de inkomenssfeer zelf, teneinde de matiging zo zeker mogelijk te stellen. Hiertoe zou het volgende kunnen dienen.
De miljoenennota 1977 en meerjarenramingen 1978-1980 voorzien in jaarlijkse belastingplannen van ruim 2 miljard. Die belastingverzwaring, die voor een groot deel rechtstreeks op de particuliere inkomens drukt, zou b.v. voor de helft kunnen ingaan per 1 januari en voor het overige per 1 juli.
In overleg met de sociale partners zou kunnen worden overwogen de tweede tranche van de belastingmaatregelen niet te laten doorgaan. Deze beslissing zou dan afhankelijk dienen te zijn van de verwezenlijking van de nagestreefde matiging van alle arbeidsinkomens.
Die matiging komt tot uitdrukking in het achterwege blijven van de initiële verbetering in de CAO's in de komende twee jaren, de strikte beperking van de incidentele loonstijging, waarover in het arbeidsvoorwaardenoverleg harde afspraken over omvang en controle moeten worden gemaakt en de matiging van arbeidsinkomens die niet onder CAO's vallen, o.a. op basis van prijs- en tariefregelingen.

11 De verdeling van de groei tussen de collectieve uitgaven, particuliere inkomens en ondernemingsinkomens, zoals boven voorgesteld, leidt tot vergroting van dit laatste
De mate waarin regelingen kunnen worden getroffen voor de bestemming en besteding van het groeiende ondernemingsinkomen zal naar mijn oordeel beslissend zijn voor het leggen van een vertrouwensbasis, waarop een terughoudend arbeidsvoorwaardenbeleid uitvoerbaar wordt.
In de Nota inzake de selectieve groei heeft het thans demissionaire kabinet in hoofdlijnen aangegeven hoe het zich voorstelt dat onder nieuwe economische omstandigheden de groei van produktie en arbeiáspiaatsen kan worden gesruura. Het belangrijkste nieuw te creëren instrument daarbij is de investeringsrekening.
Het instrument is nog niet beproefd. Het wetsontwerp voorziet in een geleidelijke toepassing van rershi!!er.de toetsingscriteria.
Vaag is nog de wijze waarop per onderneming en bedrijfstak de werknemers bij de te nemen beslissingen betrokken zijn. Wil het werkgelegenheidsbeleid slagen dan wordt van de werknemers gevraagd hun aandeel te leveren in de noodzakelijke inkomensmatiging.
Van de werkgevers wordt gevraagd de bereidheid om in te steken op nieuwe vormen van overleg en medebeslissen over produktie, investeringen en winstbestemming. Geen geringe opgave over en weer, maar wel voorwaarde om te komen tot behoud van het oude en het tot stand brengen van nieuwe werkgelegenheid.
De institutionele vereisten voor deze ontwikkeling kunnen als volgt worden samengevat:

a. een snelle invoering van de Wet op de Investeringsrekening, zoals in het eerste memorandum aangegeven;

b verbreding van arbeidsvoorwaardenoverleg tot arbeidsplaatsenoverleg en werkgelegenheidsoverleg op het niveau van de bedrijfstak en het bedrijf;

c. herziening van de Wet op de Ondernemingsraden, met name ten aanzien van de bevoegdheid van de OR terzake van advisering over belangrijke investeringsbeslissingen, conform het gestelde in het memorandum van 21 juni j.l.;

d een rechtvaardiger verdeling van overwinsten zoals voorgesteld in de VAD conform het memorandum van 21 juni j.l.;

e. de opzet van doeltreffende controlemechanismen bij individuele steunverlening aan bedrijven;

f. indiening van wetsontwerpen, die de overheid het recht geven fusies materieel te toetsen en de code te volgen bij fusies wettelijk vast te leggen.

12. De vraag rijst in hoeverre door het vrijmaken van middelen o.a. in de collectieve sector, direct nieuwe arbeidsplaatsen kunnen worden geschapen.
Achtergrond van deze gedachte is, dat er niet in kan worden berust, dat enerzijds belangrijke behoeften onbevredigd blijven, terwijl anderzijds grote aantallen mensen geen werk hebben.
De gedachte verdient ernstige overweging en dient betrokken te worden in het overleg met de sociale partners. De in het CEC-rapport opgenomen beleidsvariant waarin extra offers in de inkomenssfeer worden aangewend voor de financiering in de quartaire sector.

13. Een bijzondere problematiek doet zich voor ten aanzien van de door de CEC gesignaleerde verzadiging van de onderwijsparticipatie. Deze waarneming staat op gespannen voet met het onlangs uitgekomen 3de rapport van de werkgroepprognose partieel leerplichtigen. Nader onderzoek is hier geboden.
In het licht van de grote omvang van de jeugdwerkloosheid is op korte termijn afweging geboden van een verdergaande bevordering van de onderwijsdeelname van 16-18-jarigen, waarbij kosten en werkgelegenheidseffecten afgewogen dienen te worden.

14. Een mogelijkheid voor de besteding van door verdere matiging vrijkomende ruimte is een betere verdeling van het beschikbare werk
Een voorbeeld hiervan is vrijwillige vervroegde pensionering, waarbij waarborgen moeten worden gecreëerd voor de bezetting van de door pensionering vrijgekomen arbeidsplaats. De netto-kosten van een jaar vervroegde pensionering zijn onder bepaalde veronderstellingen berekend op 166 miljoen. Er treedt in die veronderstelling een vermindering van de werkloosheid op met bijna 4500 manjaren.
Gelet op de experimenten, die thans in een viertal bedrijfstakken plaats vinden met vrijwillige vervroegde pensionering, gelet op de ervaringen in België met het z.g. brugpensioen, meen ik dat introductie van een brugpensioen voor 64-jarigen op korte termijn overwogen dient te worden.
Over de mndaliteiten van openstelling van de mogelijkheid tot vrijwillige pensionering van beneden 64-jarigen en de financiering daarvan, alsmede over verschillende vormen van delen van werk, stel ik voor de SER met spoed advies te vragen.

15. Een logisch complement van een beleid, dat er naar streeft de marktsector te versterken en het draagvlak van collectieve uitgaven en sociale voorzieningen te verbreden, is een intensivering van het arbeidsmarktbeleid. Dat geldt in de eerste plaats het beter op elkaar doen aansluiten van vraag en aanbod van arbeid.
Daarnaast dient het beleid te worden voortgezet dat is gericht op het beperken van het aantal dergenen, die gedwongen zijn een beroep te doen op sociale uitkeringen.

Aandacht dient te worden gegeven aan

a. verbetering arbeidsomstandigheden en arbeidsklimaat;

b. snelle invoering herziene Wet op de Ondernemingsraden;

c. bevordering van de verbetering van de kwaliteit van de arbeidsplaats (humanisering van de arbeid, m.n. door immateriële verbeteringen);

d. snelle totstandkoming van het wetsontwerp op het tegengaan van het oneigenlijk gebruik van sociale verzekeringen door werkgevers en werknemers;

e. beperking ontslagmogelijkheid voor oudere werknemers:

f. strikte uitvoering van de wet plaatsing mindervalide arbeidskrachten en geleidelijke ophoging van het percentage (nu 2%);

g. advies te vragen aan de SER over alternatieve heffingsgrondslagen van de sociale premies;

h. een herstructurering van de uitvoeringsorganisatie van de sociale verzekeringen, gericht op betere beheersing, informatieverschaffing en sturing. (Nederlandse Staatscourant)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TENG HSIAO-PING GEREHABILITEERD

In Peking heeft van 16-21 juli het Centrale Comité van de Chinese communistische partij vergaderd

Een van de rneest opmerkelijke besluiten. die cp deze bijeenkomst genomen zijn, was de beslissing om Teng Hsiao-ping te herstellen in alle functies, die hij op 7 april 1976 verloren had (pag 675/3 e v - 1976)

Teng is weer vice-voorzitter van de Chinese communistische partij, vicepremier, vice-voorzitter van de militaire commissie en chet van de generale staf van de strijdkrachten

Het bericht van deze rehabilitatie werd door radio Peking en het Chinese persbureau *Nieuw China* op 22 juli officieel wereldkundig gemaakt In dit bericht werd tevens gemeld, dat de radicale ,,bende van vier" — Mao's weduwe Tsjiang Tsjing, de vroegere vice-voorzitter van de partij Wang Hoeng-wen, de voormalige vice-premier Tsjang Tsjoen-tsjiao, en het ex-lid van het Politburo Yao Wen-yoean — uit de partij gezet en uit alle functie ontslage:: waren. Deze vier waren op 6 of 7 okt. vorig jaar gearresteerd op beschuldiging van het beramen van een staatsgreep en het vervalsen van instructies van wijlen voorzitter Mao Tse-toeng (pag. 673/1 e.v. - 1976).

Toen in okt. 1976, had het Politburo premier Hoea Koeo-feng aangewezen tot voorzitter van de partij en daarmee tot opvolger van Mao Tse-toeng. Deze benoeming is op de bijeenkomst van het Centrale Comité bevestigd en daarmee gewettigd Tenslotte heeft het CC besloten een nieuw partijcongres — het elfde — later dit jaar te organiseren

Teng Hsiao-ping

westerse persbureaus meldden, dat enkele minuten na de officiële bekendmaking van het eerherstel van Teng Peking daverde van claxons, voetzoekers en muziek Kort tevoren was de feestverlichting op alle openbare gebouwen aangestoken De bevolking trok massaal de straal op en op het plein van de Hemelse vrede verzamelde zich een opgetogen menigte. Zelfs vûor de verwachte aankondiging waren in het centrum van Peking demonstraties dan de gang. die lof betuigden voor de besluiten van het CC

Het besluit tot eerherstel van Teng Hsiao-ping betekent, dat de 74-jarige nu op de derde plaats staat in de Chinese hierarchie na voorzitter Hoea Koeo-feng en minister van defensie Jeh Tsjien-jeng.

Vnor Teng is het de tweede maal, dat hij gerehabiliteerd is. Tot 1967 was hij secr -generaal van de Chinese communistische partij. maar in de loop van de culturele revolutie werd hij ten val gebracht en verdween hij uit het openbare leven, tot premier Tsjoe En-lai hem in het voorjaar van 1973 in de politiek terughaalde en hem tot vice-premier benoemde (pag. 585/1 e v. - 1973)

Na het overlijden van premier Tsjoe En-lai (pag. 33 e.v - 1976) leek Teng de eerst aangewezen opvolger. Het kwam voor buitenlandse waarnemers als een complete verrassing. dat Hoea Koeo-feng tot nieuwe premier benoemd werd (pag. 129 e v. - 1976).

Er was echter in de Chinese massamedia sedert febr. 1976 een campagne op gang gekomen tegen „lieden, die de kapitalistische weg bewandelen" (pag 130/1 e v. en 676/1 e.v - 1976) waarvan al gauw duidelijk werd, dat zij tegen Teng gericht was Deze campagne leidde uiteindelijk tot de ontheffing van Teng uit al zijn functies op 7 april 1976 (pag. 677/2 - 1976).

Aangezien de massamedia beheerst werden door mevr. Tsjiang Tsjing en, meer i.h.a , de linkervleugel van de Chinese communistische partij, werd na de arrestatie van de .,bende van vier" algemeen een eerherstel van Teng verwacht.

Over deze voorgeschiedenis alsmede de politieke betekenis van de rehabilitatie van Teng stond in het *NRC/H'blad* van 22 juli een artikel, waaruit wij het volgende aanhalen

Voorgeschiedenis, analyse

Nu de rehabilitatie van Teng Hsiao-ping is aangekondigd rijst de vraag: rehabilitatie in welke zin? Dat Teng nu in zijn vroegere functies wordt hersteld (vice-voorzitter van de partij, vice-premier, etc.), moet uiteraard worden beschouwd als een belangrijke beslissing van de partijtop. Aan de nndere kant krijgt Teng vooralsnog niet het premierschap in handen, terwijl hij volgens relen, tot aan zijn val in april vorig jaar. zeer duidelijk voor deze functie bestemd leek te zijn.

Het zou ongetwijfeld verkeerd zijn om aan dit feit al te veel waarde te hechten — iemand wiens politieke status zelfs nog in de afgelopen maanden dubieus was. kon moeilijk in één klap premier worden gemaakt — maar toch is het belangrijk dat de fundamentele vraag of Teng nu wel of niet premier moet worden, nog steeds niet definitief is beantwoord.

Dat de zaken niet zo eenvoudig liggen blijkt wel uit het feit dat het allemaal wel wat lang geduurd heeft. Al vanaf de plotselinge val, vorig najaar van mevrouw Mao en de zgn. ,,Bende van vier", heerste er in Westerse kringen de algemene verwachting dat Teng weldra op het politieke toneel zou terugkeren. Tekenen zijn er genoeg geweest. Al vele maanden werd in verscheidene Chinese steden melding gemaakt van muurkranten waarin werd aangedrongen op eerherstel (en vaak ook het premierschap) voor Teng. Ook ging allang het gerucht dat het alleen nog maar een kwestie was van de meest aanvaardbare manier waarop Teng gerehabiliteerd zou kunnen worden, en dat de partij bezig was dit uit te zoeken.

Deze geruchten waren zo hardnekkig dat vele Westerse waarnemers eruit concluderen dat de partij door middel van onbevestigde berichten opzettelijk vooruit wilde lopen op Tengs eerherstel, daartoe gedwongen door Tengs enorme populariteit onder het volk. Deze zou niet alleen uit de vele muurkranten blijken, maar ook uit de zeer enthou-

Weekblad 46ste jaargang No. 2395, pag. 28999-29014

siaste herdenkingen (dit jaar) van de dood van premier Tsjoe En-lai, met wiens beleid ook de naam van Teng sterk werd geassocieerd.
Wegens ernstige interne verdeeldheid zou de partij, aldus deze speculaties, moeilijk een modus kunnen vinden om Teng in ere te herstellen. In de tussentijd zou men, om Tengs vele aanhangers gerust te stellen. geruchten laten rondgaan over zijn mogelijke eerherstel

Afgezien van Tengs politieke capaciteiten, is ook een herwaardering van zijn persoon al lang in de maak. Een aantal maanden geleden hebben diverse Chinese wetenschappelijke tijdschriften een algemene correctie op hun eerder verschenen nummers gepubliceerd. Volgens de correctie zou overal in de betrokken nummers, in plaats van ,,De verstokte aartsrevisionist Teng·Hsiao-ping", moeten staan: ,,Teng Hsiao-ping". En de Chinese pers staat ook nu nog vol met aanvallen op de Bende van vier — met andere woorden op Tengs grootste vijanden en aanklagers.

In de woelige wereld van de Chinese politiek kunnen de dingen wel eens zeer snel van kwaliteit veranderen. Zo heette het beleid van wijlen premier Tsjoe En-lai (onder wie Teng Hsiao-ping zeer actief als vice-premier had gediend) vorig jaar nog heel slecht — dat was in de periode dat de Bende van vier, dank zij haar grote invloed op de pers, daar nog veel over te zeggen had. Nu heel wat van datzelfde beleid in feite is overgenomen door de zittende regering van Hoea Koeo-feng, is dat beleid goed geworden, terwijl nu de opvattingen van de Bende van vier slecht zijn.

Het is een publiek geheim dat de Chinese regering tegenwoordig steeds verder gaat in een koers die afwijkt van wat wij gemakshalve ,,maoïsme" noemden. Mao is dood, en de Bende van vier — die zich opstelde als de meest zuivere voorvechter van zijn leer — is uitgeschakeld. De teugels zijn nu in handen van anderen. Het beleid dat momenteel wordt uitgevoerd kan men zo ongeveer beschouwen als het beleid dat Teng Hsiao-ping voorstond, voordat hij in april 1976 ten val werd gebracht.

Het is dan ook eigenlijk geen verrassing dat Teng nu metterdaad wordt gerehabiliteerd. Trouwens, volgens onofficiële berichten zou Teng al lang betrokken zijn bij belangrijke beslissingen als een soort adviseur achter de schermen.
Dezelfde ,,revisionistische" daden en uitspraken die de ,,maoïsten" Teng zo kwalijk hebben genomen, geven tegelijk de redenen aan waarom hij nu weer tot de hoogste regeringsleiders mag behoren.
Zo had Teng indertijd gezegd dat het niet belangrijk was of een kat zwart of wit was, als het beest maar muizen kon vangen.
De betekenis is duidelijk: de Chinese economie had niet zozeer behoefte aan sterk gemotiveerde arbeiders, doordrongen van opofferingsgeest en politiek bewustzijn, als wel aan bekwame vaklui van onverschillig welke politieke kleur. Deze opvatting botste met de „maoistische" bereidheid om vrijwel onbeperkt op de inzet en het initiatief van de politiek geschoolde massa's te vertrouwen.

In de periode van vlak na de Culturele Revolutie, in het begin van de jaren zeventig, stond de wederopbouw van het onderwijs sterk in het teken van ,,maoïstische" denkbeelden. Democratisering van het toelatingsbeleid en versterking van de politieke inslag in het lessenpakket stonden voorop. Iedere nadruk op „loutere" (dus a-politieke) vakkennis, was uit den boze. Het werd al snel duidelijk dat de aflevering van degelijk getrainde werknemers hierdoor in het gedrang zou komen. Hoewel de terugkeer tot een meer rationeel schoolsysteem met steeds meer klem werd geëist, was het niet mogelijk, gezien de aanwezigheid van de Bende van vier, een diergelijke verandering op landelijk niveau in te voeren.

Maar in de Chinese publikaties van de afgelopen maanden klinken heel andere geluiden. De Bende van vier, lezen wij, had geen begrip voor de belangrijke historische rol van de wetenschap. Onder het mom van het propageren van de onderwijspolitiek van Mao Tse-toeng hebben zij in feite het onderwijs, en daardoor de produktie, ernstig ontwricht. Door de mensen van hun essentiële taken af te leiden, hebben zij in de economie grote schade veroorzaakt.
Met andere woorden. de katten moeten nu wél muizen kunnen vangen. Teng Hsiao-ping had toch gelijk.

Hij had, blijkt nu, eveneens gelijk toen hij zei dat de technische uitrusting van de Chinese strijdkrachten hopeloos tekort schoot, en dat een modern leger voorbereid moest zijn op ,,een oorlog van staal". Onder andere om aan de permanente dreiging langs de Russische grens het hoofd te bieden, moest het Volksbevrijdingsleger grondig vernieuwd worden, ook door de invoering van de nieuwste buitenlandse bewapeningssystemen.
Hoewel deze uitspraken tot voor kort tot Tengs zonden behoorden, passen zij nu geheel binnen het huidige beleid. De opvatting van de Bende van vier, volgens welke ,,mensen" belangrijker zijn dan ,,wapens", blijkt nu fout geweest te zijn. Immers (zo lezen wij in recente publikaties), in een oorlog gaat het juist om mensen niet wapens. Allebei zijn nodig — daarvan geven de technologische systemen die China nu in het buitenland aan het kopen is, blijk.
In zijn nieuwe hoedanigheid van Chef van de generale staf zal Teng Hsiao-ping waarschijnlijk ook hieraan de nodige aandacht geven.
Ook op cultureel gebied stond Teng al lang bekend als vijand van de Bende van vier. Hij had het zelfs opgebracht om uit ,,verveling" weg te lopen uit een opvoering van een revolutionaire opera. Een vermetele daad, aangezien mevrouw Mao zelf de grote kracht achter de revolutionaire opera's was. Maar nu mevrouw Mao in diskrediet is geraakt, wordt Tengs handelwijze als zeer juist en begrijpelijk beschouwd. De afgelopen maanden is in de Chinese pers herhaaldelijk geklaagd over het onleefbare stramien waarin de Bende van vier de Chinese kunst en literatuur had gedwongen. Er wordt steeds meer gedaan aan allerlei soorten kunst die in de tijd van de Bende ideologisch verdacht of zelfs slecht geweest zouden zijn — o.a. traditionele opera's en muziek, westerse klassieke muziek en buitenlandse literatuur in vertaling. De onlangs beloofde herleving van de politiek van ,,Laat Honderd Bloemen bloeien", die een grotere mate van vrijheid in kunst en literatuur inhoudt, is in dit opzicht veelzeggend.
Gezien de huidige binnenlandse politiek is de rehabilitatie van Teng Hsiao-ping dus nauwelijks opzienbarend te noemen.
De steeds meer als onvermijdelijk beschouwde mechanisatie van de landbouw, de hervatting van een rationeel onderwijssysteem, de nadruk op rust, orde, en ongestoorde produktie onder strenge leiding van de partij — dit zijn alle beleidslijnen van de huidige regering die opvattingen vertegenwoordigen die Teng eerder verkondigde.
Ook wat de buitenlandse politiek betreft is er geen reden om aan te nemen dat Tengs rehabilitatie een plotselinge verandering in het be-

leid betekent. Ondanks het feit dat er zo nu en dan felle uitlatingen over de kwestie-Taiwan gedaan worden. blijven goede relaties met Amerika op de voorgrond staan. En in de pers wordt onophoudelijk gehamerd op de noodzaak om op een oorlog met Rusland voorbereid te zijn.

Blijft de vraag: wat betekenen deze ontwikkelingen voor de positie van voorzitter en premier Hoea Koeo-feng? Wanneer men aanneemt dat het trage eerherstel van Teng inderdaad wijst op voortdurende onenigheid binnen de partij, lijkt het waarschijnlijk dat Hoea Koeo-feng voorlopig zal aanblijven in deze functies

Hoea is de man die voor een legale, toch nog altijd vrij vreedzame overgang tussen Mao's regime en de huidige regering heeft gezorgd. Tegen het eind zou Mao persoonlijk tegen Hoea hebben gezegd: „Als jij de leiding hebt, ben ik gerust". Een schilderij waarop dit ogenblik wordt afgebeeld, wordt momenteel op enorme schaal verspreid.

In de persoon van Hoea wordt nog iets van de mythe van de Mao-tijd voortgezet.

Hoea is ook hoofdredacteur van het onlangs verschenen Vijfde Deel van Werken van Mao Tse-toeng. De in dit deel verzamelde stukken, waarvan vele uit de jaren vijftig, geven een beeld van Mao's denken dat nogal wat afwijkt van het tot nu toe heersende beeld. Wel, toevallig, een beeld waarin men veel steun kan vinden voor de meer rationele, minder „maoïstische" aanpak van de huidige regering.

Vooraankondiging eerherstel via muurkranten

Nog voor het eerherstel van Teng officieel bekendgemaakt was, kon uit muurkranten, die op 19 juli in Peking verschenen, afgeleid worden, dat zijn rehabilitatie een feit was.

In een commentaar op deze aanplakbiljetten zou de voorzitter van de Chinees-Japanse vriendschapsvereniging, Liao Tsjeng-tsji, aan een delegatie van de Japanse omroep, die een bezoek aan China bracht, gezegd hebben, dat Tengs eerherstel nog in juli of weinig later plaats zou hebben.

Meningsverschillen binnen Chinese leiding over *Tengs* eerherstel

Dat het eerherstel van Teng zo lang geduurd heeft na de arrestatie van de Bende van vier zou te wijten zijn aan meningsverschillen binnen de Chinese leiding. De correspondent Verre Oosten van het *NRC/* H'blad schreef hierover in de krant van 20 juli het volgende:

Het lijdt geen twijfel dat Tengs positie een van de allerbelangrijkste controverses is die Peking na de dood van Mao hebben beziggehouden Chinadeskundigen in Hongkong zijn al enige tijd unaniem van mening geweest dat dit onderwerp, verbonden aan een reeks ingewikkelde vraagstukken een geschilpunt is waarover de Chinese machtshebbers ernstig zijn verdeeld Goed ingelichte diplomaten in Peking hebben de gespletenheid van de huidige leiding en de rol van Tengs positie daarbij bevestigd.

Zoals altijd vindt de machtsstrijd in het verborgene plaats, niaar uit de tekenen ervan die zijn waargenomen mag reeds de voorzichtige conclusie getrokken worden dat in ieder geval Pekings burgemeester Woe Teh en de commandant van de zgn paleisgarde, Wang Toennhsing en misschien de machtige commandant van het militaire district van Peking, Tsjen Hsi-lien, zowel als vice-premier Li Hsien-nien zich om verschillende redenen tegen de rehabilitatie hebben opgesteld

De minister van defensie Jeh Tsjien-jing en de belangrijkste militaire leider in Zuid-China Hsoe Sji-joe en de partiibaas van Kanton, Wei Koeo-tsjing ijveren volgens vele berichten voor de heropname van Teng in het openbare politieke leven

Waarschijnlijk met behulp van Teng zelf zouden zij een zeer sterke organisatie van zuidelijke leiders hebben aaneengesmeed, waarvan de noordelijke uitlopers zover reiken als Nanking

Een confrontatie tussen Noord- en Zuidchinese leiders wordt hierdoor al enige tijd tot de mogelijkheden gerekend.

Positie *Hoea*

De positie van Mao's officiele opvolger als voorzitter van de partij (en gelijktijdig waarnemend premier), Hoea Koeo-feng, is steeds als ambivalent gekenschetst Als Hoea volgens zijn eerder getoonde taktiek is te werk gegaan, dan lijkt het aannemelijk dat hij zich lang zoveel mogelijk in het midden heeft gehouden en pas met het overhellen van de balans ook zijn gewicht aan de overheersende groep heeft gevoegd Het onmiddellijke nadeel voor de partijvoorzitter is dat hij bij Tengs rehabilitatie gevaar loopt om op de achtergrond te worden gedrukt

Woe Teh, de burgemeester van Peking

Maar zijn politieke ondergang in geval de aanhangers van Teng Hsiao-ping de strijd winnen is een veel minder verkieslijk alternatief Het moeilijkste probleem van Hoea is ongetwijfeld dat van zijn eigen legitimiteit als Mao s opvolger De legitimiteit van de nationale leider is door de gehele geschiedenis van het uitgestrekte en heterogeen bevolkte China heen een kritieke zaak geweest Alles duidt erop dat dit ook in Commiinistisch China van veel doorslaggevender belang is dan bijvoorbeeld in de SU. En niettegenstaande de campagne die Hoea sinds de herfst vorig jaar onderneemt om zich niet Mao te identificeren — van de manier waarop hij zijn haai- laat knippen en laat fotograferen tot de verspreiding van levensgrote portretten — zijn er geen aanduidingen dat het Chinese volk hem als zodanig heeft aanvaard

Volgens verscheidene rapporten hebben de steeds veranderende ideologische lijn en de officiële scheldpartijen die daarmee gepaard gaan een tamelijk cynisch Chinees publiek achtergelaten, dat thans geneigd is de beloften uit Peking met een korrel zout te nemen

Met Teng Hsiao-pmg zijn de zaken net omgekeerd Teng behoort tot het oude en ervaren leiderschap en is altijd geïdentificeerd geweest met het streven naar economische vooruitgang Zijn beroemde uitspraak dat de kleur van de kat er niet toe doet als het maar muizen vangt typeert het pragmatische denken dat de gewone Chinees na de stormachtige en chaos veroorzakende campagnes meer aanspreekt dan de hysterie in dienst van permanente revolutie

Ook deelt Teng als de belangrijkste protegé van Tsjoe En-lai in hoge mate diens legitimiteit En de werkelijk spontane emotionele reacties op de dood van de premier hebben getoond hoeveel respect deze genoot Veel waarnemers zijn al enige tijd overtuigd geweest dat het Chinese publiek Teng graag wilde hebben, en men heeft zelfs gespeculeerd dat de geruchten over zijn eerherstel opzettelijk in omloop zijn gebracht om rusteloosheid hierover in bedwang te houden

Het eerherstel van Teng Hsiao-ping kan een begin zijn van de oplossing voor de twee grootste vraagstukken waarmee China thans is geconfronteerd In ruil voor zijn steun kan voorzitter Hoea Koeo-feng in de eerste plaats orde in China ten zuiden van de Jangtse-rivier verwachten Plus een kans om na samenwerking met de veel beter bekende, populaire en capabele Teng na verloop van tijd als een werkelijk grote leider te worden aangezien Met zijn 56 jaren is hij 18 jaar jonger en heeft hij een potentieel langere politieke toekomst dan Teng

Ten tweede is het van onmiddellijk belang voor de nogal in een onrustwekkende staat verkerende Chinese economie. dat de onder de bureaucraten veel gezag genietende Teng Hsiao-ping het economische programma. dat hij verleden jaar april gedwongen werd los te laten, opnieuw gaat leiden

Leger steunt rehabilitatie Teny

Het Chinese leger heeft de beslissingen van het Centrale Comité over de rehabilitatie van Teng Hsiao-ping en de royering van de Bende van vier goedgekeurd, zo heeft het

persbureau Nieuw-China op 25 iuli gemeld.

Het persbureau zegt dat miljoenen soldaten van het Ghinese bevrijdingsleger samen met burgers door het hele land hebben gedemonstreerd om de besluiten van de partij te vieren.

De grootste manifestatie vond plaats in de noordoostelijke provincie Liaoning, waar meer dan drie mln soldaten en burgers een mars hielden, zo zegt Nieuw-China. Li Tehsjeng, commandant van het militaire district Sjenjang, en andere topfunctionarissen van leger en partij, bevonden zich onder de menigte.

Pekings burgemeester Woe Teh steunt *rehabilitatie na* eerdere kritiek

Intussen hebben zich ook voormalige critici van de in ere herstelde vice-premier geschaard achter de banieren van de menigten die de terugkeer van Teng begroetten. De burgemeester van Peking, Woe Teh, een lid van het Politbureau die eerder dit jaar bedenkingen zou hebben geuit tegen de rehabilitatie van Teng, leidde de demonstraties in de Chinese hoofdstad. Woe Teh zei op 23 juli in het stadion tegenover 100.000 betogers dat het hele land blij was dat Teng zijn vroegere functies had teruggekregen na vijf-10 maanden van politieke ballingschap.

Dat kan gezien worden als een politieke schuldbekentenis. Het was immers dezelfde Woe Teh die op 5 april vorig jaar, toen een groot aantal Chinezen op het Plein van de Poort van de Hemelse Vrede in het centrum van Peking demonstreerden voor Teng, tot kalmte opriep, de roerige incidenten veroordeelde en die „contra-revolutionair" noemde. In januari dit jaar werd Woe Teh op zijn beurt op muurkranten aangevallen en werd geëist dat hij zijn standpunten over Teng zou verdui delijken Volgens *Nieuw-China* zei Woe Teh op 23 juli op de demonstratie: „Op het moment dat de bende van vier in opstand kwam voerde kameraad Teng een vastbesloten strijd tegen hen."

De rede van Woe lijkt een poging te zijn de natie weer eensgezind te maken na de buitengewone politieke beroering van de afgelopen anderhalf jaar die het gevolg was van de dood van premier Tsjoe En-lai en partijleider Mao Tse-toeng.

50-ste verjaardag *Volksbevrijdings*-leger

Op 1 aug. vierde het Chinese Volksbevrijdingsleger zijn 50-ste verjaardag. Ter gelegenheid daarvan vond de avond tevoren in de Grote Hal van het Volk in Peking een herdenkingsbijeenkomst plaats, die door 10.000 mensen werd bijgewoond. Op deze vergadering hield de minister van defensie, Jeh Tsien-jing een redevoering. Tevens stond een hoofdartikel over de verjaardag van het leger afgedrukt in de belangrijkste Chinese kranten.

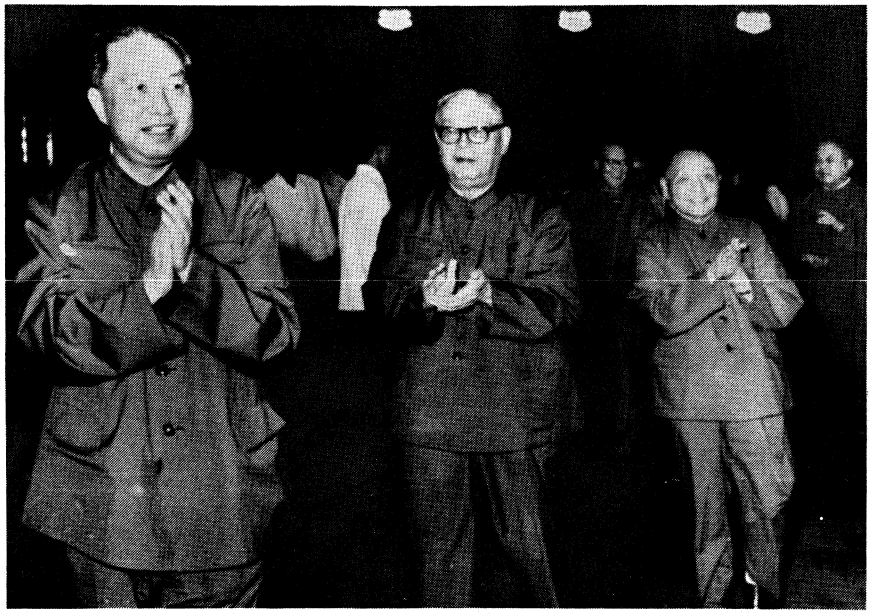

V.l.n.r. voorzitter Hoea Koeo-feng, minister van defensie Jeh Tsjien-jing en vicepremier Teng Hsiao-ping bij de viering van de 50-ste verjaardag van het Volksbevrijdingsleger.

De minister riep op tot een snellere „revolutionering en modernisering" van de Chinese defensie om de dreiging vanuit de SU het hoofd te kunnen bieden. De SU is er op uit, volgens het Chinese standpunt, „om China te onderwerpen". De minister zei verder, evenals het hoofdartikel, dat Taiwan onder controle van Peking moet worden gebracht. hetgeen „niemand kan verhinderen"

Door de wedijver tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zijn de factoren voor oorlog aan het toenemen, zo zegt het hoofdartikel „Het Sowjet-revionisme in het bijzonder is ei op uit om China te onderwerpen We moeten daarom de opbouw van het leger versterken en de modernisering van de nationale defensie versnellen "

Volgens de Chinese minister is oorlog onvermijdelijk Om voorbereid te zijn op oorlog is het noodzakelijk om de strijdkrachten uit te rusten met de „meest geavanceerde oorlogsmaterialen", zo zei Jeh „Onze wapenmodernisering vereist een krachtige grond-, lucht- en marinestrijdmacht en moderne wawens en uitrusting waaronder geleide projectielen en kernwapens

Het vereist straffe training en hard werken om een wezenlijk vermogen te ontwikkelen om de vijand te verslaan en het aanleren van nieuwe technieken voor het omgaan met moderne wapens en materieel en de daaruit voortvloeiende nieuwe taktiek," zo zei Jeh

De rede van Jeh lijkt de definitieve bevestiging te zijn van de resultaten van een reeks conferenties over het leger die begin dit jaar in China heeft plaatsgevonden De essentie daarvan is dat het oude maoistische concept van het Chinese leger als een volksleger min of meer wordt verlaten en vervangen wordt door het idee dat niet alleen de mankracht telt, maar vooral de bewapening

Commentaar

In de NZZ van 28 juli stond onder de titel „Hoea en Teng, een harmonisch paar?" een commentaar op de gebeurtenissen in China, waaruit wij het volgende aanhalen:

Hoea kent het buitenland niet, Teng daarentegen studeerde in Frankrijk, kent het Kremlin van binnen, onderhandelde met Chroesjtsjow en Kissinger, en bezocht nog in 1975 New York en Parijs. Teng was al in 1952 minister van Financiën en vicepremier, Hoea kreeg pas in 1975 een regeringsambt. Niettemin volgde Hoea als premier de overleden Tsjoe En-lai op, de post die Teng had willen hebben.

De verschillen tussen beide mannen zijn voornamelijk die tussen twee generaties en zij behoeven niet per se een obstakel voor samenwerking te zijn.

De terugkeer van Teng is na de machtsgreep van Hoea en de uitschakeling van de Bende van vier (okt. '76) een tweede belangrijke wending na Mao's overlijden.

In wezen is het een correctie op Mao, die immers bij besluit van 7 april 1976 zelf het ontslagbevel voor Teng had ondertekend; dit moet de twijfel aan Mao's onfeilbaarheid versterken. Is dit het begin van een de-maoisatie? Zoals bekend heeft de rehabilitatie van maarschalk Zjoekow destijds de de-stalinisatie ingeleid. (UPI, Reuter, AFP, NRC/H'blad, Le Monde, The Times, NZZ, FAZ, The Financial Times)

(Vor. ber. pag. 673/e.v.-1976)

WEST-EUROPA

BELGIË

RIJKSKREDIETMARGE BIJ NB VERHOOGD

De minister van financien en de Nationale Bank publiceerden op 18 juli de volgende gemeenschappelijke mededeling:
Op 15 juli 1977 sloten de Belgische Staat en de Nationale Bank een nieuwe overeenkomst m.b t de kredietmarge van de Staat bij de Bank. Die overeenkomst verhoogt het plafond van de rechtstreekse voorschotten van de Bank aan de Schatkist, en — aangevuld met een tussen de minister van financiën, het Eentenfonds en de Bank gesloten protocol — bepaalt zij bovendien nauwkeurig op welke voorwaarden de Bank, via het Rentenfonds, tijdelijk bijstand mag verlenen aan de Schatkist Zij regelt o.m. de bekendmaking van die bijstand.

1. Rechtstreekse voorschotten van de Nationale **Bank** aan de Staat.

De voorgaande overeenkomst dd. 23 juli 1974 bepaalde dat de grens van de voorschotten van de Bank aan de Staat, in uitvoering van art. 13 van de organieke wet op de Bank, op 20,616 mrd fr werd gesteld. Tevens bepaalde zij dat dit bedrag mocht worden verhoogd — voor het eerst in 1977 — met een percentage dat niet groter zou mogen zijn dan 1/3 van dat van de stijging van de gewone ontvangsten van de Staat tussen 1973 en 1976.
In de nieuwe overeenkomst wordt die verhoging enigszins verschillend geregeld. Voor de berekening van de aanpassing wordt niet meer uitgegaan van de gewone ontvangsten, maar wel van de lopende ontvangsten, met inbegrip van die, welke buiten de begroting worden toegewezen, zoals zij omschreven zijn vanaf de invoering in 1975 van de z.g. eenheidsbegroting.
Daarom ook wordt uitgegaan van het jaar 1967: de ontvangsten buiten begroting waren toen immers vrijwel te verwaarlozen. Als eindpunt worden niet meer de lopende ontvangsten van het laatste jaar van de voorbije driejaarlijkse periode in aanmerking genomen, maar de voor het huidige jaar voorziene lopende ontvangsten. Op grond van die berekening wordt de kredietmarge van de Staat van 20,6 mrd fr verhoogd tot 30,8 mrd fr, afgerond tot 31 mrd fr. De verhoging van de marge bood de gelegenheid een einde te maken aan de nog bestaande 6 mrd fr schatkistcertificaten van de z.g. Tranche B, waarvan het statuut terugging tot de hervormingen van de geldmarkt van nov. 1957 en jan. 1962, en die meestal in het bezit waren van het Rentenfonds. Het verlies aan financieringsmiddelen dat er voor de Schatkist uit voortvloeit, werd goedgemaakt door een verhoging van de financieringsmarge aan deze laatste bij de Bank. In totaal bereikt die marge aldus 37 mrd fr.

2. **Modaliteiten** en bekendmaking van de bijstand van de Bank aan de Schatkist via het Rentcnfonds.

Sedert verscheidene jaren voorzag het Rentenforids in de kortlopende financiering van tijdelijke tekorten van de Staatskas, buiten de coiiventionele kredietmarge. Voor de herfinanciering kon het een beroep doen op gewone voorschotten verstrekt door de Nationale Bank. De overeenkomst van 15 juli 1977 brengt in de vorm van de financiering sommige wijzigingen aan en regelt de bekendmaking die er thans aan gegeven moet worden.
Om tekorten van de Staat van onvoorziene aard of verband houdend met een seizoenbeweging te kunnen dekken. mag het Renterifonds voortaan inschrijven op schatkistcertificaten of die rechtstreeks kopen van de Schatkist, en — indien zijn gewone middelen ontoereikend zijn — een beroep doen op een bijzondere voorschottenruimte bij de Nationale Bank, Het bedrag van die voorschotten, overeengekomen lussen tiet Renterifonds en de Bank, met instemming van de regentenraad van deze laatste. za: worden medegedeeld aan de minister van financiën, die het ter kennis van de ministerraad zal brengen, Zolang die bijzondere voorschotten van de Bank aan het Rentenfonds niet volledig aangezuiverd zijn, mag de Bank een bod doen bij de toewijzing van certificaten van het Rentenfonds. De opbrengst van de aan de Bank toegewezen certificaten wordt in de eerste plaats gebruikt om de bijzondere voorschotten terug te betalen. Die inschrijving op certificateri van het Rentenfonds door de Bank zal deze laatste, in sommige omstandigheden, de gelegenheid bieden haar beïnvloeding van de geldmarktrente te versterken. Het gecumuleerde bedrag van de opgenomen bijzondere voorschotten en van de certificaten van het Rentenfonds in het bezit van de Bank, die een indirecte bijstand van de Bank aan de Staat uitmaken, zal formeel voorkomen in een afzonderlijke post van de weekstaat, die de Nationale Bank publiceert in het Belgische staatsblad.
Het Rentenfonds en de Bank zijn overeengekomen het bedoelde gecumuleerde bedrag vast te stellen op 15 mrd fr.

SABENA

De luchtvaartmaatschappij Sabena sloot 1976 af met een verlies van 1.48 mrd of 992 mln fr minder dan in 1975. Na de rijkstucsenkomst van 1.181 mrd fr voor afschrijvingen op het vliegend materieel blijft op de balans nog een tekort staan van 299 mln fr.
Op de algemene vergadering van de aandeelhouders die op 19 juli de balans goedkeurde, verklaarde de raad van beheer dat het beginnend herstel in de eerste plaats te danken is aan een betere beheersing van de uitgaven die in 1976 slechts met 8,4% stegen, terwijl de ontvangsten met 14,9% groeiden. De resultaten werden ook gunstig beinvloed door de vermeerdering van de eigen middelen. De regering besloot het kapitaal van Sabena op 4 jaar tijd van 750 mln op 5 mrd fr te brengen. Eind 1976 dienden nog 2 mrd fr te worden gestort. Sabena moderniseerde gedeeltelijk ook zijn vloot, waardoor kon worden bezuinigd op het brandstofverbruik.
De raad van beheer wees ook op nadelige factoren: het verlies ten gevolg~van wisselkoersschommelingen, de stijging van de lasten op de internationale luchthavens, het muntbeleid van de IATA.
De raad van beheer lichtte tenslotte het saneringsplan ,,Horizon 80" toe, dat tegen 1980 moet uitmonden in een evenwichtige balans.

VASTE COMMISSIE VOOR TAALTOEZICHT

Op 5 juli heeft de Kamer bij geheime stemming dr Johan Fleerackers benoemd tot voorzitter van de Vaste Commissie voor taaltoezicht. Fleerackers die 111 stemmen kreeg tegen 21 voor P. Berckx kandidaat van de liberale fractie, volgt R. Renard op die met pensioen ging.

Geboren te Mortsel op 12 mei 1931, behaalde Fleerackers een kandidatuur in de wijsbegeerte en letteren aan de universitaire faculteiten te Namen en vervolgens te Leuven het doctoraat in de rechten. In 1959 werd hij algemeen secretaris van de interprovinciale v.z.w. Cultuurraad voor Vlaanderen. In 1965 werd hij kabinetschef van de minister van Nederlandse cultuur, welke functie hij in alle daarop volgende regeringen bleef vervullen tot aan zijn benoeming tot voorzitter van de VCT In 1971 werd hij ook regeringcommissaris bij de Nederlandse uitzendingen van de Belgische Radio en Televisie. Fleerackers zette zich bijzonder in voor de culturele samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland.

AUTONOME OMROEP VOOR DUITS SPREKENDEN

De Raad van de Duitse cultuurgemeenschap heeft op 5 juli eenparig de raad van beheer van het ,,Belgische Rundfunk- und Fernsehzentrum für Deutschsprachige Sendungen" benoemd en Eupen aangeduid als vestigingsplaats.

NEDERLAND

MINISTER VAN DER STOEL IN ATHENE

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, heeft op 9 juni een bezoek van een dag aan Athene gebracht. Hij ontving er een eredoctoraat van de universiteit aldaar. Tevens kreeg hij uit handen van president Tsatsos de onderscheiding het Grootkruis in de orde van Phoenix.
Beide onderscheidingen zijn minister Van der Stoel toegekend voor zijn inzet tijdens het kolonelsregime voor het herstel van de democratie in Griekenland
Tevens heeft de Nederlandse minister besprekingen gevoerd met premier Karamanlis, minister Bit-

sios van buitenlandse zaken en minister Papalikouros, hoofd van de delegatie, die onderhandelingen met de EG voert over Griekse aansluiting bij deze organisatie.

In zijn rede voor de universiteit onderstreepte mr Van der Stoel dat Griekenlands toetreding tot de Gemeenschap van groot belang zal zijn voor de dialoog tussen Oost en West Er zal een duidelijke versterking van de cohesie en overtuigingskracht van het Westen uit resulteren In de Europese politieke samenwerking zullen de nieuwe leden een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een meer hechte en verfijnde gemeenschappelijke politieke opstelling
Met een hint naar het jongste Griekse verleden onderstreepte Van der Stoel dat de aanwezigheid van een niet-democratische staat in een democratische gemeenschap onduldbaar is Daarom zal de EG nier passief kunnen toezien ais de democratische prccesscx in een van dc lid staten zouden worden gefrustreerd en vrije verkiezingen, nationaal of voor het Europese parlement, niet langer zouden kunnen plaatsvinden (NRC/Hblad)

(Vor ber pag 263/3-1975)

VOORZITTER SWAPO IN NEDERLAND

De voorzitter van de Namibische bevrijdingsbeweging SWAPO, Sam Nujoma, heeft op 20 juni een bezoek aan Nederland gebracht. Hij heeft in Den Haag besprekingen gevoerd met premier Den Uyl en de ministers Van der Stoel (buitenlandse zaken) en Pronk (ontwikkelingssamenwerking).
Na afloop van de gesprekken verklaarde Nujoma tegen de pers, dat een vreedzame oplossing van het conflict over Namibië alleen mogelijk is, als Zuid-Afrika zijn troepen uit dit gebied terugtrekt, alle politieke gevangenen vrijlaat en de VN-Raad voor Namibië als enige wettige autoriteit over Namibië erkent.

De Nederlandse regering heeft de SWAPO voor de derde achtereenvolgende keer anderhalf miljoen gulden aan hunianitaire hulp toegezegd Deze hulp zal uit medicijnen, kleren en voedsel bestaan en is met name bedoeld voor de Namibische vluchtelingen in de buurlanden
Maar eigenlijk heeft de SWAPO volgens Nujoma om een effectieve guerrilla ie kunnen voeren geavanceerd oorlogsmateriaal nodig om het, naar zijn zeggen, meer dan 50 000 man sterke hypermodern uitgeruste Zuidafrikaanse leger in Namibie te bestrijden Tot nu toe hebben alleen de communistische landen zich bereid verklaard de SWAPO van wapens te voorzien
Het standpunt van de Nederlandse regering, zoals dat aan Nujoma is uiteengezet, luidt dat de aanwezigheid van Zuid-Afrika in Namibië illegaal is en dat het land zo spoedig mogelijk door Zuid-Afrika moet worden ontruimd
De Verenigde Naties zullen toezicht moeten houden op het proces dat naar zelfbeschikking leidt In dat proces moet volgens het Nederlandse standpunt de SWAPO als één van de politieke krachten (maar zeker niet als de enige door Nederland erkende) zijn rol kunnen spelen. Politieke gevangenen moeten worden vrijgelaten.
De nieuwe relletjes in Soweto noemde Nujoma „een grote hulp voor ons", omdat de vijandelijke legers daardoor worden vastgehouden Als het bewijs dat Vorster er in werkelijk niet over piekert Namibië zijn onafhankelijkheid te geven noemde nij de grote hoeveelheid kostbare elektronische apparatuur die de Zuidafrikanen overal in het land hebben aangebracht om de bewegingen van de guerrillatroepen te volgen De Angolese vrijheidspartij Unita zou volgens Nujoma samen niet ae Zuidafrikaanse troepen, aie naar zijn zeggen al verregaand gedemoraliseerd zijn, acties tegen de SWAPO ondernemen
Evenmin als Vorster liet Nujoma van zijn rivaal Kerina — thans leider van de niet-communistische nationaal-Democratische Unie, voorheen mede-oprichter en zelfs eerste voorzitter van de SWAPO — een spaan heel
Kerina heeft in 1964 met de SWAPO gebroken toen deze zich steeds sterker op het communisme ging orienteren en zijn aanhang onder de meeste stammen in Namibië, behalve onder de Ovambo's, verloor Volgens Nujoma heeft Kerina de SWAPO nooit kunnen oprichten omdat hij sinds 1953 in New York had gewoond (NRC/Hblad)

BEZOEK PRESIDENT KAUNDA

President Kaunda van Zambia heeft van 13-15 juni een bezoek aan Nederland gebracht. Hij heeft besprekingen gevoerd met premier Den Uyl, minister Van der Stoel van buitenlandse zaken en minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking. In de avond van 13 juni is president Kaunda, te zamen met zijn echtgenote, op paleis Huis ten Bosch ontvangen door koningin Juliana.
I.v.m. de Molukse gijzelingsacties in Drenthe (pag. 391 e.v.-1977) had het bezoek van de Zambiaanse president een sober karakter; alle ceremonieel was uit het programma geschrapt.
Aan het slot van zijn bezoek gaf president Kaunda in Wassenaar een persconferentie. Hij verklaarde hierop o.m., dat Koninklijke/Shell, BP, Mobil, Caltex en Total in zijn land voor de rechter gedaagd zullen worden, omdat deze maatschappijen de boycot tegen Rhodesië negeren. De president zei, dat Zambia over voldoende bewijsmateriaal beschikt om processen te beginnen tegen aan Rhodesië leverende oliemaatschappijen.

Mogelijkerwijs wordt er ook een beroep gedaan op het Internationale Gerechtshof in Den Haag in die gevallen waar, zoals bij BP in Engeland, de staat eigenaar is van de oliemaatschappij (Het Haagse Internationale Gerechtshof is slechts competent in geschillen tussen staten)
Een beslissing daarover is volgens president Kaunda nog niet genomen. Op 15 juni heeft de Zambiase president een onderhoud gehad met de Shell-president mr. G A. Wagner
Tegenover de Nederlandse regering heeft president Kaunda de afgelopen dagen duidelijk gemaakt hoe zwaar de verantwoordelijkheid van de oliemaatschappijen is
„Niet alleen ten opzichte van de bevolking van Afrika, maar tegenover de hele wereld dragen deze maatschappijen verantwoordelijkheid", aldus dr. Kaunda „Premier Ian Smith van Rhodesie kan dank zij de olieleveranties zijn oorlogsmachinerie op gang houden Zambia, Mozambique e:; Botswana zijn al door Rhodesisch vuur aangevallen Wij moeten klaar staan om onszelfs te verdedigen".
Kaunda waarschuwde nadrukkelijk dat ais het Westen blijft investeren in Zuid-Afrika en Rhodesie, er een rassenconflict uitbreekt in Afrika, „waarbij vergeleken de Franse revolutie een picknick was"

Lening

De Nederlandse iegeriiig heeft besloten Zambia een lening van *f* 12 miljoen toe te kennen onder zachte voorwaarden. Dat wil zeggen dat de rente over dertig jaar 2,5% bedraagt en dat de eerste acht jaren aflossingsvrij zijn De f 12 mln dienen om Zambia uit de betalingsbalansmoeilijkheden te halen, die het gevolg zijn van de sluiting van de grenzen met Rhodesie en de daling van de koperprijzen
Voor dit jaar had ons land Zambia reeds f 12 mln toegezegd, waarvan f 5 mln aan schenkingen en f 7 mln aan leningen
Vorig jaar leende ons land Zambia f 5 mln extra wegens het sluiten van de grenzen met Rhodesie. (NRC/Hblad, ANP)

KAMER AKKOORD MET VOORSTEL VERPLICHTE AUTOKEURINGEN

In de week van 14 tot 16 juni heeft de pas gekozen Tweede Kamer zich bezig gehouden met het door de Tweede-Kamerleden Van der Doef (PvdA) en De Beer (VVD) ingediende initiatief-wetsontwerp over een verplichte autokeuring.
Dit initiatief was het gevolg van een botsing tussen minister Westerterp (verkeer en waterstaat) en de Kamermeerderheid in juni 1975 over het door de minister ingediende voorstel voor een verplichte keuring. Volgens dit voorstel zouden de verplichte keuringen moeten plaatsvinden in officiële keuringsstations. Mede vanwege het marginale effect van de keuringen op de verkeersveiligheid meende de meerderheid van de Kamer echter dat een goedkoper systeem van keuringen door inschakeling van garagebedrijven te verkiezen was.
Minister Westerterp was niet bereid het aangenomen amendement van De Beer en Van der Doef uit te voeren en weigerde zijn wetsontwerp verder te verdedigen (pag. 569/1 e.v.-1975). Uit het ingediende initiatief-ontwerp bleek dat een keuring in een keuringsstation ongeveer f 39 zal kosten; een keuring

in een garage kan echter beperkt worden tot f 5,50, indien men de keuring combineert niet een grote beurt.
Tijdens de behandeling bleek, dat de meningen in de Kamer vrijwel niet gewijzigd waren sinds 1975. Het CDA was tegen het initiatiefvoorstel van de heren Van der Doef en De Beer om de keuze w-aar men zijn auto wil laten keuren — in een erkend garagebedrijf met keurings-bevoegdheid of in een officieel keuringsstation — vrij te laten,
Via een amendement van de VVD en de PvdA heeft de Kamer rnet algemene stemmen de automobilist ook nog een beroepsrecht gegeven.
Tijdens de behandeling deed zich nog een klein incident voor, toen de demissionaire staatssecretaris van verkeer en waterstaat, Van Hulten, voor zijn partij, de PPR. verklaarde dat de PPR autokeuringen helemaal niet zag zitten en dus tegen was. De PPR was van mening dat het geld beter op een andere manier aan de verkeersveiligheid besteed kon worden. Vooral het CDA vond het optreden van de heer Van Hulten vooral om staatsrechtelijke redenen afkeurenswaardig. De heer Schakel (CDA) verweet Van Hulten een gebrek aan collegialiteit en loyaliteit.
Met ruime meerderheid (73 tegen 42 stemmen) is het initiatief-ontwerp op 22 juni door de Tweede Kamer aanvaard. Voor waren PvdA, VVD, D'66 en VPN. Tegen waren CDA, PPR, PSP, SGP, GPV. (ANP, *NRC/* H'blad, *Politiek Overzicht)*

(Vor. ber. pag. 569/1 e.v.-1975)

VOORKEURSTEMMEN BIJ TK-VERKIEZINGEN

Op 1 juni zijn gegevens bekend geworden over de voorkeurstemmen, zoals die bij de TK-verkiezingen van 25 mei zijn uitgebracht. Hieruit blijkt o.m. het volgende:

Mr W Aantjes, bij de verkiezingen van 25 mei tweede op de lijst van het CDA, heeft de meeste voorkeurstemmen gekregen 119 185 Dr Kruisinga, tot voor 25 mei fractieleider van de CHU, kreeg 61 133 voorkeurstemmen en KVP-leider Andriessen 19 404
Kamervoorzitter Vondeling (PvdA) kreeg in vier kieskringen 1943 stemmen De enige minister die niet is herkozen is minister Vorrink van volksgezondheid en milieuhygiene Zij kreeg slechts 974 voorkeurstemmen
Van de overige ministers uit het kabinet-Den Uyl kreeg Duisenberg (PvdA) 5315 voorkeurstemmen, Lubbers (CDA) 4686, Boersma (CDA) 4220, Pronk (PvdA) 2564, Van Kemenade (PvdA) 2410, Stemerdink (PvdA) 877, Westerterp (CDA) 797, Van der Stoel (PvdA) 778, en Van der Stee (CDA) 193 (ANP)

(Vor ber pag 337 e v)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

CARTER ZET HOOFDLIJNEN BELEID T.A.V. LATIJNS-AMERIKA UITEEN

President Carter heeft half april de per anente raad van de Organisatie van Amerikaanse Staten in Washington toegesproken en bij die gelegenheid de hoofdpunten van zijn voorgenomen beleid t.a.v. Latijns-Amerika uiteengezet. Hij wees er daarbij op dat de Verenigde Staten de op vier na grootste Spaans-talige bevolking ter wereld hebben. Carter zei verder dat de Latijns-Amerikaanse en Caribische staten verschillend behandeld moeten worden. ,,Eenzelfde politiek van de Verenigde Staten tegenover Latijns-Amerika en de Caribische landen heeft weinig zin", aldus Carter.
De VS willen ook niet proberen de Latijns-Amerikaanse landen van elkaar te scheiden of ze van de rest van de wereld af te zonderen.
Carter proclameerde vervolgens drie principes voor zijn buitenlandse politiek:
De garantie van de individualiteit en de soevereiniteit van iedere staat, het eerbiedigen van de mensenrechten en het oplossen van de economische problemen in een wereldwijd kader.
Hij beloofde de wensen van de Zuidamerikanen in de internationale economische onderhandelingen, zoals GATT, de Noord-Zuid-gesprekken enz. te ondersteunen.
De VS zullen hun verplichtingen tegenover de Interamerikaanse ontwikkelingsbank nakomen, het protocol nr. 1 van het verdrag van Tlatelolco, (zie hierna) alsmede de enige jaren geleden in Costa Rica uitgewerkte Amerikaanse Conventie voor de rechten van de mens ondertekenen.
Carter zei verder de hulp, meer dan voorheen, te willen concentreren op de armste landen.
Hij beloofde de privé-investeringen te zullen bevorderen. Regionale integratiepogingen zouden gesteund worden. Hij riep alle landen op tot samenwerking bij de bestrijding van de handel in verdovende middelen, de internationale misdaad en in het bijzonder het terrorisme.
Carter had woorden van lof voor de Zuidamerikanen omdat zij de eerste atoomwapenvrije zone opgericht hebben. Hij kondigde aan dat hij alle reisbeperkingen voor buitenlanders in de VS zou afschaffen.
Hij stelde het afsluiten van een verdrag met Panama in het vooruitzicht, waarbij de legitieme belangen van Panama als soevereine staat gewaarborgd zouden zijn, maar ook die van de VS.
Carter zei vervolgens dat hij zou onderzoeken of de betrekkingen van de VS met Cuba op een passende en op wederzijdse basis berustende wijze verbeterd zouden kunnen worden.

Mensenrechten

Carter roerde ook het punt van de mensenrechten aan. Hij zei: ,,Onze waarden en de uwen vragen van ons inbreuken op de individuele vrijheid, inclusief die welke het gevolg zijn van politieke, sociaie en economische onrechtvaardigheid, te bestrijden.
Onze eigen bezorgdheid voor deze waarden zal natuurlijk onze betrekkingen met de landen van dit halfrond en in de wereld beïnvloeden en in de gehele wereld zult u dit land, de Verenigde Staten van Amerika, geestdriftig aan de zijde zien staan van die naties die de mensenrechten eerbiedigen en de democratische idealen bevorderen".

Verdeeldhezd zn OAS over *campagne* voor mensenrechten

Op de algemene vergadering van de OAS, die half juni in St Georges op Grenada werd gehouden, hebben de afgevaardigden van Brazilië en Argentinie gezegd dat de regeringen van hun landen niet gediend zijn van de Amerikaanse campagne voor de mensenrechten
De Braziliaanse minister van buitenlandse zaken Azeredo da Silveira noemde het verwerpelijk dat een staat zich opwerpt als toezichthouder op het handelen van een ander land.
De Argentijnse onderminister van buitenlandse zaken Allara hield de OAS-landen voor dat staatslieden ,,het oude idee van zich af moeten zetten dat alleen regeringen de mensenrechten schenden en dat het nieuwe verschijnsel moet worden erkend dat terroristen verantwoordelijk zijn voor de escalatie van geweld"
Ook Chili, Uruguay en Nicaragua distantieerden zich van Carters beleid.
Zes landen, Mexico, Columbia, Venezuela, Costa Rica, Jamaica en Barbados betuigden hun instemming met het nieuwe Amerikaanse beleid (Le Monde, NRC/ H'blad, NZZ)

CARTER ONDERTEKENT VERDRAG VAN TLATELOLCO

President Carter heeft op 26 mei het Verdrag van Tlatelolco ondertekend dat van Latijns-Amerika en het Caribisch gebied een kernwapenvrije zone maakt. Dit verdrag dat op 14 febr. 1967 door veertien landen werd ondertekend verbiedt het bezit, het gebruik en de vervaardiging van kernwapens in La-

tijns-Amerika. Het verdrag is tot nog toe door 21 landen ondertekend. De VS hebben zich met name verplicht geen atoomwapens te vervaardigen, te gebruiken of ter beschikking te stellen in de gebieden die in Latijns-Amerika onder hun jurisdictie staan, t.w. Puerto Rico, de Maagden-eilanden, de marinebasis Guantanamo op Cuba en de kanaalzone in Panama.
De grote atoommachten, de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk en China, met uitzondering van de SU, hebben reeds te kennen gegeven de denuclearisering van Latijns-Amerika te zullen garanderen. (Le Monde)

MEVROUW CARTER BEZOEKT ZEVEN LATIJNS-AMERIKAANSE LANDEN

De echtgenote van president Carter, Rosalynn Carter, heeft van 30 mei tot 12 juni 7 Latijns-Amerikaanse landen bezocht. Zij reisde als persoonlijk afgezant van de president. Zij verklaarde voor het vertrek dat zij de regeringen van de te bezoeken landen een algemeen overzicht van de Amerikaanse buitenlandse politiek zou verstrekken en dat er onder de regering-Carter een open en weidser buitenlands beleid gevoerd zou worden.
Mevrouw Carter bezocht achtereenvolgens Jamaica, Costa Rica, Peru, Ecuador, Brazilië, Columbia en Venezuela, waar zij gesprekken voerde met de regeringsleiders. Bij al deze gesprekken benadrukte zij het belang dat de president hecht aan het naleven van de mensenrechten. In Brazilië werden mevrouw Carter drie brieven en een manifest overhandigd die aantijgingen bevatten aan het adres van de Braziliaanse regering met betrekking tot het naleven van de mensenrechten.
Tijdens een persconferentie op de terugreis verklaarde mevrouw Carter dat zij door alle staats- resp. regeringsleiders was ontvangen en dat zich daarbij geen werkelijke moeilijkheden hadden voorgedaan. In verschillende landen had zij de gelegenheid gehad nader in te gaan op de specifieke problemen in de verhouding met de VS, zoals de financiële problemen van Jamaica, de bewapeningswedloop van Peru en Ecuador, de kwestie van de mensenrechten in Brazilië en de verbouw en handel van verdovende middelen in Columbia. (IHT, *NRC/H'blad,* Le Monde, NZZ)

VOORZICHTIGE TOENADERING WASHINGTON-HAVANNA, VERBOD OP REIZEN NAAR CUBA OPGEHEVEN, ONDERHANDELINGEN LEIDEN TOT VISSERIJ-AKKOORD, BEPERKTE UITWISSELING DIPLOMATEN

De betrekkingen tussen de VS en Cuba zijn sedert de ambtsaanvaarding van president Carter langzamerhand verbeterd en hebben voorlopig geresulteerd in het besluit dat beide landen op beperkte schaal diplomaten gaan uitwisselen.
Hiermee komt een einde aan een periode van 16 jaar waarin alle diplomatieke betrekkingen tussen beide landen waren verbroken, hoewel er, naar eerst nu bekend is geworden, in 1974 en 1975 contacten zijn geweest tussen beide regeringen. De bescheiden toenadering die de regering-Ford begin 1976 lanceerde, stagneerde in de verkiezingscampagne waarin vooral de Republikeinen de stemmen zochten van de grote Cubaanse gemeenschap in de Verenigde Staten.
In okt. 1976 kondigde het Cubaanse staatshoofd Castro aan dat het uit 1973 daterende vliegtuigkapingsakkoord met de VS niet verlengd zou worden omdat de CIA betrokken zou zijn bij een aanslag op een Cubaans passagiersvliegtuig dat op 8 okt. 1976 in zee stortte waarbij alle passagiers en bemanningsleden omkwamen (pag. 94/2 e.v.). Daarmee leek een eind gekomen aan de voorzichtige toenaderingspoging tussen beide landen.
Pas na de installering van een nieuwe Amerikaanse president probeerde de Amerikaanse regering weer een dialoog met Cuba te beginnen, wat bleek uit de uitlatingen van enkele Amerikaanse hoogwaardigheidsbeklederS.
Op zijn eerste persconferentie op 31 jan. verklaarde minister van buitenlandse zaken Cyrus Vance dat de normalisering van de betrekkingen met Cuba niet afhankelijk gesteld zou worden van het terugtrekken van de Cubaanse troepen uit Afrika.

Op 12 april verklaarde de Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Andrew Young, dat de Amerikaanse bezorgdheid over de aanwezigheid van Cubaanse troepen in Afrika overdreven was.

Op 6 febr. meldde de New York Times dat de Cubaanse regering Washington had voorgesteld onderhandelingen te beginnen over de kwestie van de uitbreiding van de visserijzones tot 200 mijl. De VS hadden bekendgemaakt hiertoe op 1 maart te zullen overgaan. Tevens zou de verlenging van het vliegtuigkapingsakkoord weer ter sprake moeten komen.
Het aanbod werd overgebracht door de Zwitserse ambassade in Havanna, die belast is met de behartiging van de Amerikaanse belangen in Cuba, sinds beide landen geen diplomatieke betrekkingen meer onderhouden.

Mevrouw Rosalynn Carter op bezoek in Ecuador waar zij sprak met de leden van de regerende militaire junta. V.l.n.r. de generaal Guillermo Duran, admiraal Alfredo Poveda en generaal Luis Leoro Franco.

Fidel Castro verklaarde ongeveer tegelijkertijd in een interview voor het Amerikaanse televisiestation CBS te geloven dat Carter een man is die door zijn opvattingen misschien in staat zou zijn een

einde te maken aan de vijandelijke houding tussen beide landen. Hij verklaarde zich bereid Carter persoonlijk te ontmoeten als deze daar prijs op zou stellen.

Washington zond op 10 februari Jonathan Bingham, Democratisch lid van het Huis van Afgevaardigden, naar Havanna voor oriënterende besprekingen met de Cubaanse regering. Hij zou met de Cubaanse leiders de kwesties van het opheffen van de Amerikaanse boycot, de eventuele verlenging van het vliegtuigkapingsakkoord en de kwestie van de uitbreiding van de Amerikaanse visserijzone moeten bespreken.

Bij terugkomst in Washington verklaarde Bingham de indruk te hebben dat de Cubaanse leiders bereid zijn serieuze onderhandelingen met de VS te beginnen. Volgens hem was Havanna bereid over de volgende punten te onderhandelen: de problemen als gevolg van de uitbreiding van de Amerikaanse visserijzone, culturele en sportieve iritwisselingen (Cuba zou vooral geinteresseerd zijn in het organiseren van basketbal-wedstrijden met de Amerikanen) en nauwere samenwerking voor de bestrijding van een ziekte die het suikerriet aantast.

Bingham verklaarde verder dat Castro benadrukt had dat Amerika eerst het handelsembargo tegen Cuba moet opheffen voordat er sprake kan zijn van normalisering van de diplomatieke betrekkingen. Ook de vernieuwing van het akkoord ter bestrijding van de luchtpiraterij was hiervan afhankelijk.

Ook de aanwezigheid van Cubaanse troepen in Afrika was ter sprake gekomen. Volgens Bingham had Castro verklaard dat de helft van de Cubaanse troepen in Angola teruggetrokken was en vervangen door duizenden technici, artsen en leraren. De overige Cubaanse troepen zouden echter blijven totdat de Angolese regering of de Organisatie van Afrikaanse Staten hun vertrek verlangden.

De Amerikaanse regering maakte op 16 februari haar voorwaarden voor normalisering van de betrekkingen bekend. President Carter zei in een redevoering ter gelegenheid van een bezoek aan het ministerie van landbouw det hij het zou 'toejuichen als de Cubanen hun troepen uit Angola zouden terugtrekken en de Angolezen zelf hun beslissingen over hun regering zouden laten nemen. Hij had uit indirecte bronnen vernomen dat Castro beloofd had de troepen terug te trekken. Dat zou een stap zijn in de volledige normalisering van de betrekkingen van de VS niet Angola en mogelijk met Cuba. Wanneer de Amerikaanse regering ervan overtuigd zou zijn dat Cuba voortaan zou afzien van bemoeiingen met de binnenlandse aangelegenheden van andere landen en verder dat de vroeger in Cuba heersende verhnuding tot de mensenrechten weer hersteld zou worden dan was hij bereid naar een normalisering van de betrekkingen met Cuba toe te werken.

Castro reageerde op de Amerikaanse voorwaa den in een gesprek dat hij eind februari met Benjamin Bradlee van de Washington Post voerde

Daarin zei de Cubaanse leider niet te begrijpen wat Cuba te leren heeft van een land dat een immorele oorlog in Vietnam voerde, waar racisme eeuwenlang de boventoon voerde en dat elk totalitair bewind in Latijns-Amerika met overtuiging steunt

Castro zei verder dat Washington niets te maken heeft met het soort betrekkingen dat hij met Latijns-Amerikaanse landen erop na wil houden De eis over de vermindering van de Cubaanse militaire betrolrkenheid in Afrika wees Castro van de hand door te benadrukken dat de Cubaanse troepen in Angola daar op verzoek van de Angolese regering zijn gelegerd zoals er Amerikaanse troepen zijn in West-Duitsland, Japan of Zuid-Korea

Onderhandelingen leiden tot visserijakkoord

Ondanks deze woordenstrijd werd de toenadering voortgezet. De Zwitserse ambassadeur in Havanna, Etienne Serra, verbleef eind februari in Washington voor besprekingen met ambtenaren van het State Department over de Amerikaans–Cubaanse verhoudingen. Hoewel de inhoud van de besprekingen geheim was, werden toch enige bijzonderheden bekend. Daaruit bleek dat de VS niet overijld te werk wilden gaan en de toenadering vooral wilden zoeken in het oplossen van enkele concrete problemen zoals de uitbreiding van de visserijzones.

De Cubaanse regering had inmiddels aangekondigd de Cubaanse visserijzone ook te zullen uitbreiden tot 200 mijl. Daardoor zouden de Amerikaanse en Cubaanse zones elkaar gedeeltelijk overlappen.

Op 16 maart zei minister van buitenlandse zaken, Vance, dat er ,,direct contact" bestond tussen Cuba en de VS over een ,,aantal problemen" in een verklaring voor de commissie van buitenlandse zaken van het Huis van Afgevaardigden.

Het State Department gaf op 25 maart nadere bijzonderheden over dit contact. Op een niet nader aangeduide plaats in New York hadden een Amerikaanse delegatie onder leiding van Terence Sodman. de onderminister voor inter-Amerikaanse aangelegenheden, en een Cubaanse delegatie onder leiding van onderminister van buitenlandse zaken Pelegrin Torres besprekingen gevoerd over visserijrechten en de afbakening van de territoriale wateren.

Eerdere contacten *onthuld*

William Rogers, de vroegere onderminister van buitenlandse zaken belast met Latijns-Amerikaanse aangelegenheden maakte op 29 maart bekend dat in 1974 en 1975 ook al geheime besprekingen waren gevoerd met Cubaanse hoogwaardigheidsbeklecders om te komen tot een normalisering van de betrekkingen

Rogers zelf had aan deze ontmoetingen die plaatsvonden op luchthavens en in een hotel in New York Üeelgenomen

Het bericht werd later door het State Department bevestigd

De besprekingen die begonnen in november '74 en duurden tot november '75, hadden ten doel gehad de Cubanen uit te leggen dat ,,vijandschap geen permanent onderdeel van onze politiek" vormde

Verder was gesproken over de compensatie voor geconïsceerde Amerikaanse bezittingen op Cuba, de toekomst van de Amerikaanse basis Guantanamo op Cuba, de kwestie van de politieke gevangenen en de hereniging van gescheiden families

De besprekingen werden stopgezet nadat Cuba troepen naar Angola zond

Het State Department maakte op 29 maart bekend dat de eerste ronde besprekingen over de visserijrechten afgesloten was en dat er een ,,substantiële vooruitgang" was geboekt. In de naaste toekomst zouden zij worden voortgezet.

Op 25 april maakte de Zwitserse ambassade in Havanna bekend dat de tweede gespreksronde in de Cubaanse hoofdstad was begonnen.

De Amerikaanse onderminister Todman had vice-minister Pelegrin Torres ontmoet. Het bericht werd nog dezelfde dag door het State Department bevestigd.

Op 28 april werd bekendgemaakt dat akkoorden waren getekend betreffende de visserijrechten en de afbakening van de territoriale wateren. Bijzonderheden, aldus radio-Havanna, zouden later bekendgemaakt worden.

De Cubaanse regering liet verder weten dat het verdrag tot bestrijding van luchtpiraterij, dat op 15 april was afgelopen, officieel niet zal worden vernieuwd.

Eind mei werden enkele bijzonderheden van de verdragen bekend. Cubaanse vissersboten zullen voortaan Amerikaanse havens mogen aandoen om voorraden en uitrusting mee te nemen of reparaties te laten verrichten. Verder zullen beide landen gaan samenwerken op het terrein van wetenschappelijk onderzoek naar visserijzaken.

Washington heft verbod bezoek Amerikaanse staatsburgers aan Cuba op, bezoek Amerikaans basketbalteam

Op 18 maart maakte president Carter bekend dat hij de wet, die reizen van Amerikaanse staatsburgers naar Cuba, Vietnam, Noord-Korea en Cambodja beperkt, zou opheffen.
De maatregel weerspiegelt de opvatting van de president dat Amerikaanse burgers vrij moeten zijn te reizen waarheen zij willen en betekent niet een principiële wijziging van de Amerikaanse politiek tegenover deze landen, aldus een woordvoerder.
Behalve journalisten, geleerden en mensen van humanitaire missies, was het Amerikanen verboden deze landen te bezoeken De beperking op de reizen naar Cuba gold sinds het begin van de jaren zestig.

Op 5 april arriveerde een Amerikaanse basketbalploeg van de universiteit van Zuid-Dakota in Havanna voor wedstrijden met de nationale ploeg van Cuba.
Het was de eerste maal sedert het verbreken van de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen dat een dergelijke sportieve ontmoeting plaatsvond.
De volgende dag arriveerden de Amerikaanse senatoren McGovern en James Abourezk in Havanna.
McGovern voerde besprekingen met Cubaanse leiders en werd op 9 april door Fidel Castro ontvangen.
Bij terugkomst in Washington verklaarde McGovern dat Castro de „sportdiplomatie" met de VS wil voortzetten. Hij voelde echter weinig voor voortzetting van het verdrag tegen kapingen, zolang de VS vasthouden aan hun embargo tegen Cuba,

OP de persconferentie zei McGovern dat het hele proces van verbetering van de wederzijdse betrekkingen voor Castro draait om het opheffen van het handelsembargo ,,Het is in het belang van de Verenigde Staten dit volledig te doen. Het embargo is van het begin af aan onzinnig geweest en van onze kant is het een volkomen irrationele handelwijze", zei McGovern. Hij zei dat hij zijn visie ter kennis van de president zou brengen. Wat de „sportdiplomatie" betreft maakte de senator bekend dat honkbalofficial Bowie Kuhn een uitnodiging van Castro heeft aangenomen een topclub uit het Amerikaanse professionele honkbal in het najaar, na de World series, of het voorjaar van 1978 naar Cuba te sturen. Kuhn heeft niet willen ingaan op Castro's aandrang de New York Yankees naar Cuba te sturen Kuhn is alleen bereid een All-star-team af te vaardigen en de Cubaanse premier neemt daar nu blijkbaar genoegen mee.
Volgens McGovern zal het State department geen strobreed in de weg leggen van Cubaanse basketbalteams die in de Verenigde Staten returnwedstrijden komen spelen voor wedstrijden die Amerikaanse ploegen op Cuba hebben gespeeld of nog zullen spelen
Tegen journalisten zei Castro op 11 april dat er tijd nodig is om de betrekkingen tussen zijn land en de Verenigde Staten te normaliseren De Cubaanse leider zei verder ingenomen te zijn met de stappen naar toenadering die al gezet zijn Castro, die met de journalisten sprak in een pauze van zijn besprekingen met McGovern, noemde president Carter een idealistisch mens met een diepe religieuze overtuiging , maar vroeg zich daarbij toch af wat de overhand zou krijgen: ,,het idealisme van president Carter of de realiteit van de Verenigde Staten".
In antwoord op Carters kritiek over de mensenrechten op Cuba, zei Castro: „Wij hebben geen drugprobleem, wij hebben geen prostitutie, wij hebben geen bedelaars, wij hebben geen werkloosheid, wij hebben geen discriminatie Ik vraag mij af hoeveel regeringen op zulke prestaties kunnen bogen?" ,,Als je over mensenrechten gaat spreken moet je eerst ophouden kapitalist, kolonialist en imperialist te zijn Je moet beginnen met socialist en zelfs communist te zijn", aldus de Cubaanse leider.

Akkoord over beperkte diplomatieke betrekkingen

Een woordvoerder van het State Department verklaarde op 21 april dat de Amerikaanse regering Cuba wil voorstellen speciale diplomatieke bureaus te vestigen in de hoofdsteden van beide landen. De speciale „belangensecties" zouden in de ambassades moeten worden ondergebracht die momenteel de zaken van de twee staten behartigen in Washington en Havanna, resp Tsjechoslowakije en Zwitserland.
De woordvoerder zei dat de vestiging van speciale diplomatieke bureaus één van de mogelijkheden is die bestudeerd werden maar dat nog geen officiële voorstellen aan de VS waren gedaan.

Op 30 mei begonnen in New York onderhandelingen tussen vertegenwoordigers van beide regeringen over de Amerikaanse voorstellen. President Carter zond op 31 mei een boodschap aan Castro waarin hij de wens uitsprak dat de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen spoedig hersteld zouden worden.
Zowel in Washington als in Havanna werd op 3 juni bekendgemaakt dat de onderhandelingen geleid hadden tot het besluit diplomaten uit te wisselen die wat de VS betreft gestationeerd zullen worden op de Zwitserse ambassade in Havanna en wat Cuba betreft in de Tsjechoslowaakse ambassade in Washington.
De delegaties zullen ieder uit tenminste 12 diplomaten bestaan.
Van Amerikaanse zijde werd overigens gewaarschuwd voor een te groot optimisme wat betreft de toenadering. Een woordvoerder van het Witte Huis noemde de uitwisseling van de diplomaten een procedureel initiatief dat een gesprek over de vele geschilpunten die tussen beide landen bestaan. mogelijk moet maken.
Enige uren na het bekendworden van het akkoord werd in Havanna de vrijlating van 10 Amerikaanse staatsburrers bekendgemaakt die wegens smokkel van verdovende middelen in Cubaanse gevangenissen zaten. *(IHT, Le Monde, NZZ,* The Times, *NRC/H'blad)*

REGERING CARTER OVER EUROCOMMUNISME

Begin april heeft de regering-Carter bij monde van de woordvoerder van het State Department, Holding Carter, zich uitgelaten over het Eurocommunisme.
Op een persconferentie op 6 april verklaarde Holding Carter dat de Amerikaanse regering zich niet zal mengen in besluiten van de Europese regeringen die zouden kunnen leiden tot deelneming van communisten aan het landsbestuur.
Tegelijkertijd onderstreepte hij echter dat een overheersing van die regeringen door partijen die niet de democratische beginselen respecteren van invloed zou kunnen zijn op de mogelijkheid van samenwerking van de VS met Europese landen in kwesties van ,,vitaal belang".
,,De positie van de communistische partij is een vraagstuk dat alleen het volk en de betrokken landen aangaat", zei de woordvoerder. „Wij zijn niet van plan ons te mengen in het proces dat tot besluiten op dit terrein leidt. Maar, zo vervolgde hij, ,,dit betekent niet dat wij een onverschillige houding aannemen. Wij hechten er grote waarde aan met de Westeuropese landen te kunnen samenwerken in kwesties van vitaal belang. Deze mogelijkheid zou geringer kunnen worden als deze landen gedomineerd gaan worden door partijen waarvan de waarden en methoden vreemd zijn aan democratische tradities en aan gemeenschappelijke belangen waarop onze relaties met West-Europa zijn gebaseerd".
Holding Carter gaf te kennen dat deze ,,boodschap" van het State Department was doorgegeven aan verscheidene ambassades in West-Europa voor doorgifte aan de regeringen van de landen waar deze ambassades zijn gevestigd.
De woordvoender wilde geen nadere omschrijving geven van de door hem

gehanteerde begrippen ..deelneming" van communistische ministers aan Europese regeringen en ,,overheersing" van deze regeringen door partijen die door Washington .,niet democratisch" worden geacht.

KRITIEK OP TERUGTREKKEN AMERIKAANSE TROSPFN UIT KOREA. ONTSLAG GENERAAL

Op 19 mei riep president Carter generaal John Singlaub chef-staf van de Amerikaanse strydkrachten in Zuid-Korea van zijn standplaats terug naar Washington, waar hij van zijn functie werd ontheven. De generaal had enkele dagen eerder in een inrerview met de *Washington* Post ernstige kritiek geuit op het voornemen van de regering-Carter de in Zuid-Korea gelegerde strijdkrachten in de komende 4 à 5 jaar terug te trekken. Dit voornemen maakte vice-president Mondale tijdens zijn bezoek aan Japan in jan. (pag. 383 e.v.) bekend.

Volgens Singlaub zijn de politici in Washington bij het opstellen van het terugtrekkingsplan uitgegaan van verouderde gegevens over de sterkte van de Noordkoreaanse troepen. Hij betoogde dat de geleidelijke terugtrekking in de komende 5 jaar van de 45.000 man sterke Anierikaanse troepen in Zuid-Korea een ernstige fout is die onvermijdelijk zal resulteren in een nieuwe aanval van het communistische Noord-Korea op het zuidelijk deel van het schiereiland

Singlaub zei verder dat zijn zienswijze door veel ,,hoge Amerikaanse militairen" wordt gedeeld. Singlaub herhaalde deze opvatting, toen hij op 25 mei door de commissie voor de strijdkrachten van het Huis van Afgevaardigden werd gehoord.

Hij zei verder: ,.Het militaire evenwicht op het schiereiland helt al over naar Noord-Korea. Als je Amerikaanse troepen gaat terugtrekken wordt het evenwicht nog verder verstoord."

Op 23 mei vlogen de opperbevelhebber van de Amerikaanse strijdkrachten generaal George Brown en de onderminister van buitenlandse zaken Philip Habib naar Seoel om de nieuwe Amerikaanse strategie aan de Zuidkoreaanse regering uit te leggen. Zij verzekerden de Zuidkoreaanse leiders dat de Amerikaanse terugtrekking zodanig zal worden uitgevoerd dat het militaire evenwicht en de veiligheid op het Koreaanse schiereiland en in Noord-oost-Azië onverminderd kunnen worden gehandhaafd.
Ook stelden zij de versterking van de Zuidkoreaanse strijdmacht in het vooruitzicht.

Op 26 mei herhaalde president Carter tegenover journalisten het voornemen om de Amerikaanse troepen in de komende 4 tot 5 jaar langzamerhand terug te trekken. Hij zei verder dat generaal Singlaub niet ontslagen was maar een andere functie met dezelfde rang zou krijgen. Op 27 mei werd Singlaub benoemd tot stafchef van de landstrijdkrachten *(The Times,* Le Monde, *FAZ)*

YOUNG OVER AMERIKAANS BELEID T.O.V. LATIJNS-AMERIKA

De Amerikaanse ambassadeur bij de VN. Andrew Young, sprak op 3 mei in Guatemala een bijeenkomst van de ECLA, de Economische Commissie van de VN voor Latijns-Amerika toe, waarin hij het één en ander zei over de Amerikaanse politiek t.o.v. Latijns-Amerika in het verleden.

Hij zei o.a.:

,,De Amerikaanse betrekkingen met Latijns-Amerika zijn soms, of hebben de indruk gewekt zo te werken, een obstakel geweest voor de verwerkelijking van volledige ontwikkeling en sociale rechtvaardigheid voor het westelijk halfrond."

,,De VS hebben geen monopolie op ideeën en moeten geen monopolie op initiatieven hebben".

,,We hebben geleerd dat we de problemen van de wereld of van het Westelijk halfrond niet kunnen oplossen en dat ,,made in USA" niet noodzakelijk betekent dat de Amerikaanse oplossing in Latijns-Amerika zal werken".

Om rechtvaardigheid en ontwikkeling te bevorderen stelde Young als prioriteiten onder meer het opstellen van programma's om de armste groepen in de samenleving te helpen, en het in toenemende mate betrekken van de bevolking bij de politieke en economische beslissingen, ,,zelfs als dat beperking van de luxe voor bepaalde groepen zou betekenen".

Young zei verder dat de landen op het westelijk halfrond samen moeten streven naar integratie van sociale rechtvaardigheid en economische ontwikkeling. Alleen dan kan er bij de leiders en de massa's hoop ontstaan die sociale verandering mogelijk maakt.

Economische groei moet gekoppeld worden aan vrijheid van onderdrukking, armoede, afhankelijkheid en vernedering. Dat moet gebeuren door ontwikkeling gelijk te stellen aan het proces waardoor mensenrechten en waardigheid bereikt worden, aldus Young. Scheiding van de economische doelstellingen van sociale. politieke en culturele waarden is volgens de Amerikaanse VN-ambassadeur niet alleen een illusie, maar levert bovendien grote schade op voor het sociale en economische ontwikkelingsproces.

Young herinnerde aan het feit dat de krachtige economische groei die de Latijnsamerikaanse regio de afgelopen 30 jaar heeft doorgemaakt niet ten goede is gekomen aan de armste groepen. Hij verwees naar rapporten van de ECLA waarin staat dat de economische groei in Latijns-Amerika de menselijke ellende vaak eerder vergroot dan verkleind heeft. Overigens stelde hij dat sociale rechtvaardigheid niet tot stand gebracht kan worden zonder economische groei en ontwikkeling.

De samenvoeging van sociale rechtvaardigheid en economische ontwikkeling kan volgens Young ertoe bijdragen dat er een uitweg komt uit de steriele impasse tussen ,,kapitalisme" en ,.socialisme". En hij merkte op dat zelfs de multinationale ondernemingen waarvan sommige volgens hem ongetwijfeld het ontstaan van sociale problemen hebben bevorderd, instrumenten kunnen zijn voor verspreiding van technologie, voor het gebruik van hulpbronnen voor ontwikkeling en voor de bevordering van sociale rechtvaardigheid.

Obstakels op de weg naar de door hem voorgestelde gelijkgezindheid op het westelijk halfrond vormen volgens Young het grote aantal martelingen van politieke gevangenen, de vele mensen die ,,verdwijnen" en de politieke moorden die in Latijns-Amerika voorkomen. Deze politieke onderdrukking belemmert de volledige deelname van de bevolking die essentieel is voor het ontwikkelingsproces, aldus Young, die onderontwikkeling en politieke repressie ,.onderdelen van hetzelfde totale probleem" noemde. *(NRC/H'blad)*

CARTER OVER KRITIEK OP CAMPAGNE MENSENRECHTEN

President Carter is op 21 juli in een redevoering tot parlementariërs in Charleston nader ingegaan op de met name van Sowjetrussische zijde geuite kritiek op zijn campagne voor de mensenrechten.

Carter zei dat zijn beleid ter verdediging van de mensenrechten geen verborgen bedoeling heeft.
Dat beleid is slechts een positieve

en oprechte uitdrukking van de diepste Amerikaanse gevoelens.
Functionarissen in Carters gevolg zeiden dat de toespraak bedoeld was om de achterdocht bij de Russische leiders jegens Carters beleid weg te nemen en een betere atmosfeer te scheppen voor de Russisch-Amerikaanse betrekkingen in het algemeen en de onderhandelingen over de beperking van het strategische wapenarsenaal (SALT) in het bijzonder.
,,Wij hebben enige vooruitgang geboekt bij het bereiken van onze doelstellingen," aldus Carter. ,,Maar om eerlijk te zijn, wij hebben ook negatieve commentaren gehoord van Russische zijde over de SALT-onderhandelingen.
Wanneer deze commentaren gebaseerd waren op een misvatting omtrent onze motieven, zullen wij onze poging verdubbelen die duidelijk te maken. Wanneer zij echter slechts bedoeld waren als propagandamiddel om ons onder druk te zetten, laat dan niemand er aan twijfelen dat wij voort zullen gaan."

Waarnemers zagen Carters toespraak ook als een indirect antwoord op de kritiek van de Franse president Valéry Giscard d'Estaing, die onlangs verklaarde dat Carters beleid de ontspanning in gevaar bracht. Carter ontkende dit door te zeggen dat zijn regering er alles aan doet om de samenwerking met de Sowjet-Unie te verbeteren. Hij benadrukte dat het er niet om gaat of zijn beleid ,,hard" of ,,zacht" is, maar om het op ,,heldere wijze onderkennen hoe onze veiligheid het effectiefst kan worden gewaarborgd en hoe de internationale orde kan worden geschapen zoals ik die heb beschreven".

De president erkent dat er nog geen basis bestaat voor ,wederzijds vertrouwen" waardoor bilaterale overeenkomsten gegrond moeten worden op een soort ,,verlicht eigenbelang". Tevens zei hij dat de Ver. Staten en de Sowjet-Unie op vele punten altijd van mening zullen blijven verschillen, maar dat er daarnaast vele punten van gezamenlijk belang zijn en dat het noodzakelijk is dat deze worden uitgediept zodat de samenwerking tussen de twee landen kan worden uitgebreid.

De president zei te beseffen dat de Sowjet-Unie bezorgd is over de nieuwe cruise-raket, maar dat de Verenigde Staten zich op hun beurt zorgen maken over hun verdediging. *(NRC/H'blad,* NZZ, *Le* Monde, IHT)
(Vor. ber. pag. 446 e.v. en 489 e.v.)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

ALGEMENE VERKIEZINGEN. PARTIJVORMING OPTREDEN VAN EN TEGEN BINNENLANDSE OPPOSITIE. VOEDSELONLUSTEN. KABINETSWIJZIGINGEN. VEILIGHEIDSWETTEN BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD COMMUNISTEN BESCHULDIGD

Op 28 okt. en 4 nov. 1976 werden verkiezingen gehouden voor de Volksvergadering. Voor het eerst sinds de revolutie van 1952 konden de ca. 9,5 mln geregistreerde kiezers op verschillende lijsten stemmen en wel op grond van een door president Sadat op 14 maart 1976 bekendgemaakte hervorming. Die hield in dat de eenheidspartij, de Arabische Socialistische Unie (ASU), voortaan drie verschillende groeperingen, ,,platforms", kende:

1) de socialistisch-liberale organisatie of rechtse groepering o.l.v. Mustapha Kamel Murad;

2) de Arabisch Socialistische Organisatie of centrumgroep o.l.v. premier Mamdouh Salem;

3) de Nationale Progressieve Unionistische Bundeling o.l.v. Khaled Mohieddin, een van de voormalige ,,vrije officieren".

Daarnaast maakten ca. 600 van de 1.531 kandidaten gebruik van de mogelijkheid zonder lijstverbinding als onafhankeiijken op te treden.
De drie platforms waren geen politieke partijen (afgeschaft in januari 1953), maar elk had wel zijn eigen programma, ook al beklemtoonde ASU-secretaris-generaal Mustapha Khalil dat de drie platforms alle ..socialistisch in karakter, programma en uiteindelijke doelstelling" waren.

De rechtse groep verklaarde dat de staat slechts de zware industrie moest controleren, maar de kleine ondernemingen in particuliere handen moest laten. Verlangd werden een grotere economische liberalisatie en meer buitenlandse investeringen, een grotere onafhankelijkheid van de rechterlijke macht t.o.v. de president en een presidentsverkiezing met meer kandidaten
De centrumgroep steunde het regeringsbeleid van een gemengde economie en beklemtoonde het belang van vriendschap met het Westen.
De linkse groep wilde de industrie in staatseigendom, kantte zich tegen buitenlandse investeringen, bepleitte meer steun voor de Palestijnen en betreurde de verslechtering van de relatie met de SU. Deze groep werd gesteund in het weekblad Rosa al-Yousouf en het maandblad Al Talia.

Terwijl de drie platforms van de staat elk £E 10 000 voor hun verkiezingscampagne kregen, moesten de onafhankelijken hun kosten zelf dragen.
Omdat op 28 okt in 217 kiesdistricten geen kandidaat 51% van de stemmen verwierf, volgde daar op 4 nov. een tweede stemming.

Volgens de op 6 nov. 1976 bekendgemaakte uitslag verwierf de centrumgroep 280 van de 342 in aanmerking komende zetels, de rechtse groep 12 de linkse groep 2 en de onafhankelijken 48. Voor de overige acht van de in totaal 350 verkiesbare zetels zou later worden gestemd. In overeenstemming met de grondwet werden nog 10 afgevaardigden door president Sadat benoemd.

Reorganisatie kabinet

Premier Saiem, die na de verkiezingen zijn ontslag aanbood, werd door president Sadat herbenoemd. Hij reorganiseerde zijn kabinet en stelde dit op 9 nov. in de volgende samenstelling voor:

Premier - Mamdouh Salem; vice-premier voor financien en economische zaken - Abdel Moneim Kaissouni*, vice-premier voor sociale ontwikkeling en diensten - Mohammed Hafez Ghanem, vice-premier en minister van buitenlandse zaken - Ismail Fahmi; vice-premier en minister van oorlog en militaire produktie - generaal Mohammed Abdel Ghani al-Gamasi; vice-premier voor produktie en minister van elektriciteit en energie - Ahmed Sultan.
Ministers arbeid en beroepsopleiding - Abdel Latif Baltiya; sociale zaken en verzekeringen - mevr Aisha Rateb; gezondheid - Ibrahim Mustafa Badran"; huisvesting en wederopbouw - Hasan Mohammed Hasan*, onderwijs - Moustafa Kamal Helmi; justitie - Ahmed Samih Talaat, binnenlandse zaken - generaalmajoor Sayed Hussain Fahmi, religieuze bezittingen - sjeik Mohammed Mutawalli Abdel Hafez al-Sharaawi-, voorlichting en cultuur - Gamal al-Oteifi; oliezaken - Ahmed Ezzedin Hassan Hilal; transport, verbindingen en scheepvaart - Abdel Fatah Abdallah Mahmoud; landbouw en irrigatie - Abdel Azim Abu el-Ata, industrie en bodemschatten - Yehia Abdel Hamid Shaheen, toerisme en burgerluchtvaart - Ibrahim Naguib, handel en bevoorrading - Zakariya Tewfiq Abdel Fattah, economie en economische samenwerking - Hamed Abdel Latif al-Sayih*; financien - Mahmoud Salah Eddin Hamid*; planning - Mohammed Mahmoud al-Imam, aangelegenheden Volksvergadering - Ahmed Fouad Mohieddin (voorheen gezondheid)
Staatsministers: plaatselijk bestuur en jeugdzaken - Mohammed Hamad Mahmoud; kabinetszaken, uitvoering en controle - Albert Barsoum Salama; bestuursontwikkeling - Ali Abdel Maguid Abdu*; wetenschappelijk onderzoek en kernenergie - Mohammed el-Gibaili; buitenlandse betrekkingen - Mohammed Riad; oorlogsproduktie - Gamal Eddin Sedki; landbouw en Soedanese zaken - Abdel Aziz Hussain.

(* = nieuw)

(Vor. ber. pag. 720/1-1976)

Als belangrijkste wijziging werd beschouwd de benoeming van Kaissouni tot vice-premier voor financien en economische zaken. Van 1954-1966 had hij onder president Nasser diverse ministersposten in de financieel-economische sector vervuld, o a vice-premier voor financien en economische zaken (1964-'66). Vervolgens was hij nog van 1967-1968 minister van planning In 1969 werd hij adviseur van de regering van Koeweit en in 1971 kreeg hij de leiding van de nieuwe Arabische Bank in Egypte

Vorming politieke partijen

Tijdens de constituerende zitting van de nieuwe Volksvergadering op 11 nov. 1976 maakte president Sadat bekend dat de drie ..platforms" onmiddellijk zouden worden hervormd in drie politieke partijen: de (rechtse) Liberale Socialistische Partij, de (centrum) Arabische Socialistische Partij en de (linkse) Nationale Progressieve Unionistische Partij. Voor de Arabische Socialistische Unie (ASU) bleven in de komende fase drie taken over: 1) de massa-organisaties (vrouwen- en jeugdorganisaties); 2) participatie in het bezit van kranten; en 3) het waarborgen van het concept van het bondgenootschap van de volkskrachten door middel van een uitgebreid Centraal Comité, waarvan alle leden van de Volksvergadering (ook de onafhankelijken), het personeel en de staf van de massa-organisaties (beroepsorganisaties, vakbonden, landbouwcoöperaties en handelskamers) deel zullen uitmaken. De nieuwe partijen moesten programma's hebben, waarin aan drie onbetwistbare beginselen werd vastgehouden: 1) nationale eenheid; 2) de socialistische oplossing en 3) de sociale vrede.

Sociale onrust

In september 1976 hadden zich intussen in Cairo twee incidenten voorgedaan, die in perscommentaren als symptomen van een toenemende sociale onrust waren aangeduid die verband hield met economische problemen.

Op 6 sept 1976 deden zich onlusten voor in de wijk Darb el-Azhar in Cairo, waarbij volgens het dagblad A l G o u m h o u r i y a (7-9) 8 000 personen door de politie werden ondervraagd. een duizendtal proces-verbalen werd opgemaakt en wapens- en drugshandelaren werden gearresteerd De aanleiding zou zijn geweest de dood van een man, die met de politie in gevecht was geraakt over de arrestatie van zijn kinderen wegens een gering vergrijp en vervolgens. aldus de politie, aan een hartaanval overleed. Daarop had een menigte verscheidene politieauto's in brand gestoken en andere vernielingen aangericht

Op 18 sept 1976 begon een illegale staking van buschauffeurs in Cairo Zij eisten o m een extra uitkering bij de vastenfeesten van 23 sept die na enkele uren door het ministerie van verkeer werd toegezegd in de vorm van een halve maand extra loon Aan andere eisen zoals ontbinding van de officiële vakbond van werknemers in het gemeentelijk transportbedrijf en beperking van de arbeidstijd van 8 tot 7 uur per dag werd niet voldaan, terwijl de autoriteiten bovendien een onderzoek aankondigden i v m de staking Toen de stakers pas aan het werk wilden wanneer de premie was uitbetaald, trok premier Salem de toezegging in

Op 19 sept deden zich hevige botsingen voor tussen ordetroepen en staker- bij het autobusdepot van Amirieh. waarin de stakers zich hadden verschanst Bij die botsingen zou een lid van de ordetroepen zijn gedood en zouden aan beide zijden ca. 12 mensen gewond zijn geraakt.

Op 20 sept kwam aan de staking een einde ei? werden volgens premier Salem 11 ,,notoire communistische eleinenten" gearresteerd Zij zouden de staking hebben afgedwongen cn zij zouden ook een aantal bussen onklaar hebben gemaakt Voorts zouden zij twee bussen op een spoorbaan bij Cairo hebben gezet om het treinverkeer te belemmeren, waardoor volgens de premier het leven van treinpassagiers in gevaar was gebracht

Processen, *vonnissen-* en *terechtstellingen*

Op 7 sept. 1976 begon voor het militaire hof van Caïro het proces tegen zes mannen, die beschuldigd werden van de kaping van een Boeing-737 op 23 aug. te Luxor (pag. 483/3) alsmede van samenzwering met Libie. De drie daadwerkelijke kapers — de Palestijnen Ali Osman (35) en Mohammed Naguib (21) en de Egyptenaar Ahmed Suleiman (21) — verklaarden zich op de eerste dag schuldig aan de kaping, maar zij ontkenden contacten met een buitenlandse mogendheid te hebben onderhouden. De twee die volgens de aanklacht medeplichtig aan de kaping waren geweest — de Palestijn Suleiman Tirkwai en de Jordaniër Seid Hoessein — verklaarden zich niet schuldig aan het ten laste gelegde. De zesde man, de Palestijn Hoessein Rashak, stond bij verstek terecht.

Nadat de openbare aanklager de doodstraf had geëist, deed het hof op 18 sept. aanspraak. De drie eerstgenoemden werden schuldig bevonden aan de kaping en veroordeeld tot levenslange dwangarbeid plus geldboetes van resp. £E 100.000, 5.000 en 1.000; zij werden van de aanklacht van samenzwering met Libië vrijgesproken. De drie andere verdachten werden op alle punten vrijgesproken.

Op 11 okt. 1976 veroordeelde een militair hof te Caïro een jonge Egyptenaar, Emad Eddin Abou Rafik, tot de dood door de strop, nadat hij ,,volgens eigen bekentenis" schuldig was bevonden aan het tot ontploffing brengen van twee bommen in een regeringsgebouw in het centrum van Caïro op 8 aug. (pag. 483/2). Een medeplichtige werd veroordeeld tot levenslange dwangarbeid en een boete van £E 1.000, terwijl twee andere verdachten werden vrijgesproken.

Op 20 okt. 1976 werden twee Egyptenaren, Saad Salem el-Sawi en Gabriel Said Saleh, ter dood veroordeeld. nadat zij schuldig waren bevonden aan het plaatsen van een bom in een trein te Alexandrië op 14 aug. (pag. 483/2). Zij waren evenals twee andere verdachten, die werden vrijgesproken. op 6 sept. gearresteerd.

Op 9 nov. 1976 veroordeelde een Egyptisch militair hof de Palestijn Salah el-Emari, tot de dood door de strop. wegens moord. poging tot moord en andere strafbare feiten. Hij zou op 6 aug, met een machinegeweer hebben geschoten op de auto van de voormalige premier van Zuid-Jemen, Ali Haithem, in het centrum van Caïro. Haithem, die in ballingschap in Egypte woont, bleef ongedeerd, maar zijn Egyptische chauffeur werd gedood. De directeur van het bureau van de Zuidjemenitische luchtvaartmaatschappij Alyemda te Caïro, Salah Issa, kreeg als medeplichtige levenslange gevangenisstraf opgelegd. De op 29 aug. in verband met deze zaak gearresteerde consul van Zuid-Jemen, Seif Mohsen, werd in het bericht over de vonnissen niet vermeld.

De NZZ (12-11-1976) berichtte dat Saleh Sariya en Hassan Anadoli in een gevangenis te Caïro waren opgehangen. Zij waren ter dood veroordeeld i.v.m. de aanslag op de militaire academie van Heliopolis in april 1974 (pag. 461 e.v.-1974) evenals Tallal Ansari, die van president Sadat gratie kreeg.

Het militaire hooggerechtshof te Caïro veroordeelde op 23 dec. 1976 de voormalige minister van oorlog, generaal Mohammed Ahmed Sadek (zie pag. 152/2-1973), tot een jaar voorwaardelijke gevangenisstraf wegens zijn aandeel in de marteling van Egyptische officieren. die ondervraagd werden over hun rol in het mislukte komplot van maarschalk Amer in 1967 (pag. 813/1-1967). De oplegging van een voor-

waardelijke straf hield volgens het hof verband met de rol van Sadek bij de uitwijzing van de Russische militaire adviseurs in 1972 en in de uitputtingsoorlog tegen Israël in 1969/70. In deze zaak werden nog 19 andere militairen veroordeeld tot dwangarbeid variërend van 1 tor 10 jaar, o.w. generaal Ibrahim Mahmoed Salama (3 jaar) en luitenant Sharaf al-Rouby (10 jaar).

Volgens een bericht van *Al Ahram* (*AP* 23-11-1976) had de veiligheidspolitie een groep jonge revolutionairen opgerold, die de macht hadden willen grijpen en het land in een streng mohammedaanse staat hadden willen omvormen. Van die groep hield de politie 14 leden aan, terwijl naar 25 andere nog werd gezocht. De leden van de groep, die geleid werd door Shukir Ahmed Mustafa, waren in mei 1975 ondergedoken, nadat de politie tegen hen een actie was begonnen. Volgens Al *Ahram* waren zij drie dagen geleden weer opgedoken en hadden zij gevechten met andere religieuze groepen geleverd, waarbij zes personen door messteken zwaar gewond werden. De staatsveiligheidsdienst deed vervolgens, aldus *DPA/NRC/H'blad* (21-12-1976) een inval in een geheim hoofdkwartier van een fanatieke islamitische organisatie en arresteerde toen zeven leden.

Toen ordetroepen op 1 jan. in een stadje in Beneden-Egypte een aantal „vogelvrijen" wilde arresteren volgden heftige incidenten, waarbij 18 gewonden vielen en 17 „recidivisten" werden gearresteerd.

Gratie

Op last van president Sadat werden de in mei 1971 gearresteerde en veroordeelde oud-minister van binnenlandse zaken, Shaarawi Gomaa, en de vroegere woordvoerder van de ASU, Dia Eddin Daoud (zie pag. 337-1971), begenadigd en op 1 jan. 1977 in vrijheid gesteld. Daarmee bleven van de in mei 1971 gearresteerden nog twee in gevangenschap: de voormalige vice-president Ali Sabri en oud-minister Sami Sharaf.

Bezuinigingsmaatregelen en prijsverhoging

Bij de indiening van zijn ontwerpbegroting voor 1977 in de Volksvergadering kondigde de vice-premier voor financiën en economische zaken, Abdel Moneim Kaissouni, op 17 jan. de invoering aan van een reeks bezuinigingsmaatregelen, die beoogden de inflatie tegen te gaan en de prijsspiraal te doorbreken. Tot die maatregelen behoorde ook een vermindering van de subsidies op voedsel en andere grondstoffen van £E 554 mln in 1975 tot £E 276 mln.

Dezelfde dag maakte de minister van financiën, Mahmoud Salah Eddin Hamid, details van de voorgestelde subsidieverlaging bekend, op grond waarvan de kleinhandelsprijzen voor bepaalde eerste levensbehoeften reeds de volgende dag zouden stijgen met sterk wisselende percentages (van 2% tot bijna 50%).

Duurder werden b.v. rijst, suiker, brood en thee voor zover die produkten de basisrantsoenen te boven gingen alsmede bu'taangas (door miljoenen gebruikt bij het koken), olie, meel en sigaretten. Voorts werden de invoerrechten op luxe goederen verhoogd en werd een verkoopbelasting ingevoerd op alles wat niet tot de primaire massabehoeften werd gerekend.

Op die maatregelen zou bij de Egyptische regering zijn aangedrongen door het IMF, de regeringen van de VS, Saoedi-Arabie en Koeweit en particuliere Amerikaanse banken.

Tien dagen eerder had de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, een onderhoud met functionarissen van Saoedi-Arabie en Koeweit gehad, die een voortzetting van de financiele steun aan Egypte afhankelijk zouden hebben verklaard van hervormingen in overeenstemming met IMF-voorstellen (Op 12 okt **1976** was al bericht dat de Golf Organisatie voor Egyptische ontwikkeling een verzoek van Egypte om een lening van $ 1250 mln ter ondersteuning van de betalingsbalans van de hand had gewezen)

Bloedige botsingen

De aangekondigde prijsverhogingen gaven aanleiding tot de eerste grote protestbeweging in Egypte sinds jan. 1975 (pag 589/2/3-1975), hoewel in de tussenliggende periode wel vaker uitingen van sociale onrust waren geregistreerd.

De onlusten begonnen (opnieuw) met de komst van duizenden arbeiders uit het industriegebied van Helouan naar Caïro, waar andere arbeiders en studenten zich bij hen aansloten. Zij betoogden voor het heengaan van de regering. Evenals in Alexandrië en andere steden liepen de demonstraties uit op gewelddaden die zich vooral tegen openbare gebouwen (politiebureaus) en ,,symbolen van een hoge levensstandaard" richtten (winkels met luxe buitenlandse artikelen, nachtclubs). Vooral door birandstichting werd voor miljoenen Egyptische ponden schade aangericht.

Pas de volgende dag (19 jan.) kreeg de regering de toestand weer onder controle, toen veiligheidstroepen in actie kwamen. Voor Caïro en Alexandrie werd een uitgaansverbod afgekondigd van 14 resp. 11 uur en de veiligheidstroepen kregen opdracht op iedereen te schieten die zonder geldige vergunning op straat kwam. Universiteiten en scholen werden voor twee dagen gesloten.

Op 20 jan. keerde de rust terug en op 22 jan. werd het uitgaansverbod opgeheven. Toen werd bekendgemaakt dat de onlusten, die zich in alle grote steden hadden voorgedaan, 79 mensenlevens hadden gevergd plus ruim 800 gewonden. De volgende dag werd meegedeeld dat 1.270 personen waren gearresteerd, maar niet-officiële bronnen meldden ca. 2.000 arrestanten.

Reeds op 18 jan. had het ministerie van binnenlandse zaken in een verklaring de schuld voor de onlusten toegeschreven aan ,,enige marxistische elementen" en elementen die om ,,hun communistische tendensen" bekend staan terwijl die steun zouden hebben gekregen van ,,enkele elementen die zich nasseristen noemen". In dit verband werd niet gesproken van leden van de Mohammedaanse Broederschap, hoewel

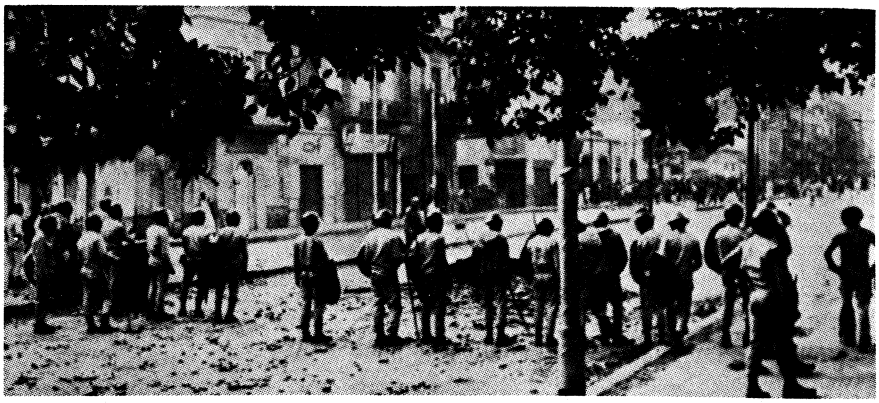

Straatgevechten in Cairo.

die volgens persberichten zouden hebben deelgenomen aan acties tegen luxe gebouwen.

Economische *maatregelen*

President Sadat, die op 19 jan, uit zijn zomerverblijf te Assoean naar Caïro was teruggekeerd om persoonlijk de leiding op zich te nemen van de bestrijding van de onrust, kondigde die dag een opschorting aan van de prijsverhogingen. De begrotingscommissie van de Volksvergadering besloot de volgende dag alle begrotingsmaatregelen die tot prijsstijgingen van consumptiegoederen hadden geleid in te trekken, maar de voorgestelde belasting op luxe invoerprodukten wel te laten doorgaan. Tevens werden de voorgestelde salarisverhogingen voor ambtenaren gehandhaafd, waardoor de loonkostenpost met £E 170 mln steeg tot £E 940 mln.

Eveneens deed de begrotingscommissie een beroep op het IMF, de VS, de EG, de Arabische oliestaten en de in het buitenland wonende Egyptenaren om Egypte financiële en economische hulp te bieden.

Op 21 jan. verklaarde koning Khaled van Saoedi-Arabië dat zijn regering president Sadat met al haar krachten en tegen alle uitdagingen zou steunen. Soedan stuurde voedselhulp ter waarde van £3.125.000.

Na overleg van president Sadat op **22** en **23** jan. met de regering en de leiding van de ASU en de staatsinstellingen werd volgens radio-Cairo een mededeling bekendgemaakt, waarin o.a. gesteld werd dat president Sadat had besloten dat de ,.verworvenheden van het volk en het recht op vrijheden en een gezonde democratie" niet zouden worden aangetast. Verklaard werd dat ,,de hogere belangen van het land en de overwinning van zijn economische crisis" ,,een radicale en veelomvattende oplossing tot verbetering van de economische structuur van het land" vereisten.

De president nodigde de regering uit de volgende maatregelen te treffen: ,,a) vervangende middelen voor het verkrijgen van de noodzakelijke inkomsten te vinden om het begrotingstekort te dekken en de economische structuur van een geïntegreerd economisch hervormingsplan te verbeteren; b) niets te oiidernemen dat de middelen voor levensonderhoud en kleding van de bevolking zou kunnen aantasten: c) de belastinghervormingen en de arbeidswetten vóór alle andere maatregelen te herzien om de lasten gelijkmatig te verdelen en sociale gerechtigheid tot stand te brengen en zo de druk te verminderen die op de arbeiders en personen met een beperkt inkomen rust..." De president riep de regering voorts op ,,de veiligheidsafdelingen te versterken om het volk tegen saboteurs te beschermen en tegen de saboteurs vastberaden op te treden". Het ,,nieuwe democratische experiment" mocht niet lijden onder de gebeurtenissen, waarbij de saboteurs beogen ,,het land in een toestand van slechts één mening terug te voeren". De partijen moesten op hun hoede zijn voor een reeks partijleden ,,die niet in een gezonde democratie en sociale gerechtigheid geloofden. orn niet de fouten van de pre- revolutionair^ partijen te herhalen"

De subversieve acties staan in verband met ,,de samenzweringen tegen de Arabische natie in Soedan en in Libanon Daarom moeten wij in het kader van de doelstellingen van de Arabische solidariteit deze pogingen met alle de Arabische natie ter beschikking staande middelen te nier. doen ' De president beklemtoonde de noodzaak ,,de democratie en de meningsvrijheid trouw te blijven en daarin te geloven — op voorwaarde dat de mening op legale wijze wordt geuit Stakingen, demonstraties en marsen worden van de hand gewezen, omdat zij de produktie, het eigendom en de veiligheid van het volk beperken ", aldus Sadat

Op 23 jan. werd bericht dat de regering de pers alle faciliteiten wilde verschaffen om over de onrust in Egypte te schrijven, om zo in andere Arabische landen bezorgdheid te wekken die in besprekingen over hulpverlening aan Egypte zou kunnen resulteren.

Voor de uitvoering van het door premier Sadat aangekondigde beleid maakte premier Salem op 26 jan. de volgende maatregelen bekend: 1) Stakingen, demonstraties en marsen zijn niet toegestaan. 2) Ambtenaren krijgen m.i.v. 1 jan. een extra toeslag, gekoppeld aan hun rang; de pensioenen worden met 10% verhoogd: en de werknemers in de particuliere sector krijgen voor 1977 een loonsverhoging van 7,5% plus een extra toeslag van 5%. **3)** De aanvoer van met name groente zal worden verbeterd.

Wijziging kabinet

Op 1 febr. maakte president Sadat de volgende wijziging van het kabinet bekend. Premier Mamdouh Salem werd tevens belast met de portefeuille van binnenlandse zaken als opvolger van generaal-majoor Sayed Hussain Fahmi. Abdel Moneim Mahinoud al Sawi (plv. voorzitter van de Volksvergadering en directeur van de uitgeverij Dar al-Tahrir, die o.a. het dagblad Al *Gou*mhouriya publiceert) werd minister van voorlichting en cultuur i.p.v. Gamal al-Oteifi, onder wiens bewind politieke discussies op de tv waren toegestaan. De portefeuille van landbouw en irrigatie, voorheen beheerd door Abdel Azim Abu el-Ata, werd gesplitst in landbouw (Ibrahim Mahmoud Shukri) en irrigatie (el-Ata). Agrarisch-industriële bedrijven, waterstaat en Soedanese zaken werden toevertrouwd aan staatsminister Abdel Aziz Hussain. Mohammed Ramzi Stinu verving Ibrahim Naguib als minister van toerisme en burgerluchtvaart en mevr. Aisha Rateb werd als minister van sociale zaken en verzekeringen opgevolgd door mevr. Amal Osman. Tenslotte werden twee plv. ministers van binnenlandse zaken benoemd: generaal-majoor Mohammed Nabawi Ismail en generaal Kamal Hamid Khairallah.

(Vor. ber. pag. 508/3)

Kort tevoren had Mahmoud Abu Wafia, een zwager van president Sadat, zijn functie van secretaris-generaal van de Arabische Socialistische Partij neergelegd, officieel om gezondheidsredenen maar volgens waarneiners vanwege meningsverschillen met de premier en partijleider Mahinoud Salem

Verdere beschuldigingen tegen communisten

Op 26 jan. maakte de procureur-generaal, Ibrahim al-Kalyoubi, bekend dat vier ondergrondse bewegingen die de regering omver hadden willen werpen waren ontmanteld: de Egyptische communistische partij, de Egyptische communistische arbeiderspartij, de ,,revolutionaire stroming" en de ,,8 januarigroep". Kalyoubi voegde daaraan toe dat 200 leden van die groepen waren gearresteerd en terecht zouden staan op beschuldiging van het ,,uitvoeren van activiteiten tegen de staat met het doel de sociale en economische systemen omver te werpen als een stap naar het grijpen van de macht".

Khaled Mohieddin, de leider van de linkse Nationale Progressieve Unionistische Partij (NPUP), had reeds op 21 jan. ontkend dat zijn partij enig contact onderhield met de Egyptische communistische arbeiderspartij, welke naar verluidt banden onderhield met het regerende Nationale Bevrijdingsfront van Zuid-Jemen (NLF) en het Palestijnse Afwijzingsfront. Later gaf hij toe dat enkele leden van zijn partij hadden deelgenomen aan de demonstraties en dat ca. 200 van hen waren gearresteerd op beschuldiging van subversieve activiteiten, waaraan zij zich volgens Mohieddin niet schuldig hadden gemaakt. Op 26 jan. verklaarde hij in een interview dat links niet voor de onrust aansprakelijk gesteld kon worden — ,,en de regering weet dit" —, maar dat de regeringspolitiek had gefaald.

AL *Ahram* publiceerde op 28 jan. een communiqué van het ministerie van binnenlandse zaken waarin gemeld werd dat buitenlandse marxisten hulp hadden verleend aan de communistische arbeiderspartij. Dezelfde dag verklaarde procureur-generaal Kalyoubi dat alleen arres-

taties ,,van extremisten van links" waren gemeld.
Tijdens het weekend van 30 jan. suggereerde president Sadat in een verklaring, dat de SU een ,,bloedig conflict" in Egypte wenste, waarmee hij voor het eerst een directe betrokkenheid van de SU aanduidde.

Sadat kondigt veiligheidswetten af

in zijn eerste openbare rede tot de natie sinds de onlusten ging president Sadat op 3 febr. opnieuw op de achtergronden daarvan in, alvorens hij een reeks maatregelen ter voorkoming van nieuwe onlusten afkondigde.
Hij verklaarde dat de rellen waren veroorzaakt door communisten onder bevel van Moskou, door andere ,,communisten die optreden als onechte nasseristen", door de Nationale Progressieve Unionistische Partij (die volgens Sadat aan de ,,samenzweerders" een organisatie en een dekmantel van legitimiteit had verschaft) en door gewone ,,dieven en moordenaars". De drie voornaamste doelstellingen van de communisten waren de verzwakking van Egyptes onderhandelingspositie bij een eventuele vredesconferentie i.z. het Midden-Oosten, het verzwakken van Egyptes positie in de Arabische wereld en het vernietigen van Egyptes democratiseringsproces, aldus Sadat.
De door hem aangekondigde preventieve maatregelen waren vervat in een uit 11 artikelen bestaand decreet. De voornaamste punten daaruit waren:

1. De vrijheid i z vorming van partijen wordt in het kader van de wet iz. de partijvorming gegarandeerd.

2 Geheime organisaties of organisaties die de maatschappelijke orde vijandig gezind zijn dan wel een militair karakter hebben zijn overeenkomstig de grondwet verboden Ieder die zich erbij aansluit of meewerkt aan de oprichting ervan zal met levenslange gevangenis of dwangarbeid worden gestraft

3. Ieder die zich organiseert ten behoeve van sabotage of vernieling van openbaar, cooperatief of particulier eigendom zal met levenslange gevangenis of dwangarbeid worden gestraft, evenals de aanstichters of mensen die dergelijke acties aanmoedigen.

4. Boeren die drie feddan of minder land bezitten zullen geen belastingen hoeven te betalen evenmin als personen van wie het jaarinkomen minder dan £E 500 bedraagt.

5 Elke burger moet binnen drie maanden na afkondiging van deze wet een verklaring afgeven over het in zijn bezit zijnde vermogen, zowel dat van hemzelf als dat van zijn vrouw en minderjarige kinderen. Het doen van een onjuiste aangifte zal met dwangarbeid worden bestraft en de betrokkene kan ook geen openbare ambten meer vervullen.

Predident Sadat en vice-president Mobarak (l) rcrden op 8 febr overleg met religieuze leiders, de Koptische patriarch Shenouda III (r) en de rector van de Al-Azhar Universiteit, Abdel Halim Mahmoud (2de v. r).

6. Ieder die een bijeenkomst organiseert of bijwoont, waar volksmassa's worden opgehitst zich niet meer aan de wet te houden, waardoor de uitoefening van de macht door de autoriteiten wordt belemmerd of instanties zoals het onderwijs door toepassing van of bedreigmg met geweld het werken onmogelijk wordt gemaakt, zal met levenslange dwangarbeid worden bestraft.

7. Elke arbeider, die ter wille van een doel waarbij de economie in gevaar zou kunnen worden gebracht, in staking gaat zal levenslange dwangarbeid krijgen opgelegd.

8 Ieder die een bijeenkomst of zitstaking organiseert of eraan deelneemt, waardoor de openbare veiligheid kan worden bedreigd, krijgt levenslange dwangarbeid.

11. Binnen een week na publikatie van dit decreet zal een referendum plaatsvinden.

Kritiek op het decreet werd niet alleen geuit door de Nationale Progressieve Unionistische Partij, maar ook door de vroegere vice-president Kamal Eddin Hoessein, die nu als onafhankelijke in de Volksvergadering zetelde.

In een door het dagblad Al Akhbar op 5 febr. gepubliceerde open brief noemde Hoessein het decreet ,,anti-constitutioneel" en een ,,illegale codificatie van de ongerechtigheid". Hij meende dat Sadat ,,het volk straft in plaats van de regering te kastijden, wier irrationele politiek de directe oorzaak is van de gebeurtenissen van 18 en 19 januari".

Op 14 febr. verklaarde Hoessein in de Volksvergadering dat het decreet door deze instantie had moeten worden goedgekeurd. De Volksvergadering keurde echter dezelfde dag een aanbeveling van een commissie goed met 281 tegen 28 stemmen om Hoessein uit de volksvergadering te stoten wegens ,,agressie tegen de grondwet en de president".

Referendum

Het door Sadat aangekondigde referendum vond op 10 febr. plaats.

Volgens de officiële uitslag die de volgende dag door de plv. minister van binnenlandse zaken, generaal-majoor Mohammed Nabawi Ismail. bekend werd gemaakt hadden 9.166.179 van de 9.564.482 geregistreerde kiezers (99,42% van de geldig uitgebrachte stemmen) met ,,ja" gestemd en 54.138 met ,,neen". Er waren 27.420 ongeldige stemmen en de opkomst bedroeg 96,69%. Dit laatste cijfer wekte volgens Le *Monde* (14-2) een algemeen scepticisme, omdat in Cairo waar een kwart van de kiezers woont een zeer beperkt aantal kiezers in de stemlokalen was waargenomen.
Over de Egyptische democratie in deze fase schreef *NRC/H'blad* (4-2) o.a.:

,,Hoewel het Sadat moet worden nagegeven dat hij zich door de onlusten er niet toe heeft laten verleiden zijn hervormingen wat betreft een meerpartijensysteem en parlementaire discussievrijheid te herroepen, valt toch een duidelijke teruggang in de richting van een politiestaat en een aan banden leggen van de binnenlandse persvrijheid te constateren (. .)
Deze teruggang, die sterk doet denken aan de situatie voór Sadats ,,Revolutie van de verbetering" in mei 1971, onder de toenmalige minister van binnenlandse zaken Gomaa, gaat bovendien gepaard met diens voortijdige invrijheidsstelling en met de hernieuwde aanstelling van alle toentertijd met vervroegd pensioen gestuurde ambtenaren van het voorlichtings- en propaganda-apparaat van de overheid"

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg en Handelmij ,,Systemen Keesing" B V, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HERVATTING GENEEFSE CONFERENTIE?

Vanaf november 1976 is er sprake van een diplomatiek offensief van Egypte en Syrië, gesteund door Saoedi-Arabië en Jordanië maar scherp veroordeeld door Irak en Libië, ten gunste van een heropening van de Geneefse vredesconferentie i.z. het Midden-Oosten (die in jan. 1974 was verdaagd, zie pag. 65 e.v.-1974) met rechtstreekse deelname van de Palestine Liberation Organization (PLO). Dat offensief richtte zich vooral op de VS — waar sinds 20 jan. 1977 de nieuwe regering van president Carter in functie is — als de macht die Israël ertoe zou kunnen bewegen het Palestijnse probleem als een essentiële politieke factor voor de oplossing van het Midden-Oostenconflict te aanvaarden. Daarnaast werd getracht de PLO-leiding over te halen tot een soepeler houding door het aangaan van specifieke verplichtingen en het aanbrengen van wijzigingen in het kernprogramma. In dat verband werden door de Syrische regering in december 1976 stappen ondernomen om de door haar interventie in Libanon ontstane breuk met PLO-leider Yasser Arafat en zijn medestanders te lijmen, terwijl bovendien een formele verzoening van Arafat met koning Hoessein van Jordanië tot stand werd gebracht.

Aanvankelijk leek dit Arabische offensief niet de aanzet te vormen tot een evolutie in de standpunten van de betrokken partijen. De regering-Carter zette in die zin de politiek van haar voorganger ongewijzigd voort dat zij niet van zins was de PLO te erkennen zolang deze weigerde Israël te erkennen. Ook de PLO wilde niet van haar tot dusver ingenomen officiële standpunten afwijken, omdat zo'n koerswijziging zou leiden tot een verdere verscherping van de onderlinge Palestijnse tegenstellingen en tot een eventuele beperking van haar diplomatieke manoeuvreruimte zowel t.a.v. de Arabische staten als t.a.v. de machten buiten heit Midden-Oosten.

Bovendien wenste de Israëlische regering geen wezenlijke nieuwe stappen in de situatie in het Midden-Oosten te ondernemen vóór de komende (17 mei 1977) algemene verkiezingen in Israël.

De uitslag van die verkiezingen, die tot het optreden van een Likoed-regering o.l.v. Menahem Begin leidden, leek de kans op eventuele Israëlische concessies m.b.t. de PLO vrijwel uit te sluiten.

Niettemin vond een reeks belangrijke nieuwe initiatieven plaats. waardoor de hervatting van hei Geneefse vredesoverleg in het najaar van 1977 nog steeds onderwerp van bespreking vormt.

Bij die besprekingen spelen de VS opnieuw ren actieve rol De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, bezocht van 15-21 febr. Israël, de vier Arabische buurstaten en Saoedi-Arabië om de situatie te peilen. In de drie volgende maanden voerde de Amerikaanse president Carter besprekingen in de VS met de (toenmalige) Israëlische premier Rabin, de Egyptische president Sadat, de Jordaanse koning Hoessein en kroonprins Fahd van Saoedi-Arabië en in Genève met de Syrische president Assad.

Tenslotte maakte minister Vance van 1-11 aug. een tweede reis door het Midden-Oosten, waarbij hij besprekingen voerde in Egypte, Syrië, Jordanië, Saoedi-Arabië en Israël.

Aan het einde van deze missie bleek het enige tastbare resultaat een afspraak over voortgezet overleg op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken in september te New York. Naar Vance op 10 aug. te Jeruzalem toegaf, was hij er niet in geslaagd concessies van Israël los te krijgen op wat hij omschreef als ,,een toegenomen Arabische soepelheid". Dat betekent dat Vance er niet in geslaagd is een formule te vinden voor een PLO-deelname in welke vorm ook aan het Geneefse overleg. Uit een reeks opmerkingen van minister Vance bleek volgens *NRC/H'blad* (11-8) dat verdere vooruitgang in het vredesproces door „vrijwel totale verdeeldheid" over de Palestijnse kwestie wordt opgehouden.

Syrië's president Assad (r) met president Carter in Genève

Een nieuwe ontwikkeling tijdens de missie van Vance leek te worden ingeleid door het via de regering van Saoedi-Arabie in omloop gebrachte bericht dat de PLO bereid zou zijn resolutie 242 van de Veiligheidsraad (pag. 701/3-1973) te aanvaarden en daarmee impliciet het bestaan van Israël. Dit bracht echter geen wijziging in het Israëlische standpunt en bovendien werd later van Palestijnse zijde te kennen gegeven dat alleen een gewijzigde resolutie 242, waarin het Palestijnse vraagstuk niet langer slechts een vluchtelingenprobleem zou zijn maar van een nationale dimensie zou zijn voorzien, aanvaardbaar zou zijn.

Hieronder volgt een overzicht van voorafgaande ontwikkelingen.

Arabische blokvorming

Na de onder auspiciën van Saoedi-Arabië tot stand gebrachte verzoening tussen Egypte en Syrië tijdens de conferentie van Riad in okt. 1976, waar een akkoord werd bereikt dat tot de beëindiging van de algemene vijandelijkheden in Libanon leidde (pag. 808-1976), bracht de Syrische president Assad van 18-21 dec. 1976 een officieel bezoek aan Egypte. Aan het slot van dit bezoek ondertekende hij met zijn Egyptische ambtgenoot Sadat een %vereenkomst die voorzag in de vorming van een ,,verenigd politiek commando", dat de mogelijkheid zou moeten bestuderen van een versterking en ontwikkeling van ,,betrekkingen van eenheid" tussen de twee landen, zowel institutioneel als militair.

Die overeenkomst was vastgelegd in een verklaring en een uitvoeringsbesluit, dat uit zes artikelen bestond:

1. De twee presidenten besloten ,,een verenigd politiek commando tussen de twee staten in te stellen".
2. Dit commando ,,zal zo spoedig mogelijk de noodzakelijke fundamenten leggen voor het versterken en ontwikkelen van de betrekkingen van eenheid tussen de twee staten".
3 Het commando „zal de in dit opzicht overeengekomen stappen superviseren"

Weekblad 46ste jaargang No. 2396, pag. 29015-29030

4. Het commando ,,zal gezamenlijke commissies van de twee staten vormen om de fundamenten te bestuderen en te leggen waarop betrekkingen van eenheid tussen hen op de volgende gebieden kunnen worden versterkt en ontwikkeld: constitutionele zaken, defensie en nationale veiligheid, buitenlandse politiek en voorlirhting. financiën en economische zaken. onderwijs, wetenschap en cultuur, wetgeving alsook bestuurlijke en financiële stelsels".

5 ,,De ,,commissies zullen rapporten over het werk dat zij hebben verricht onverwijld uitbrengen aan net verenigde politieke commando, zodat dit de besluiten kan uitvaardigen die het geschikt acht om uit te voeren"

6 ,,Het verenigde politieke commando zal de definitieve formule van de overeengekomen fundamenten goedkeuren en afkondigen"

De Egyptische vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Ismail Fahmi, noemde de overeenkomst tijdens een persconferentie te Caïro op 21 dec. ,,een historische politieke stap op de weg naar eenheid... in de ruimste en meest-omvattende zin". Hij voegde daar aan toe dat het elke Arabische staat, met inbegrip van de Palestijnen, vrij stond zich bij het commando aan te sluiten, dat beoogde ,,de kern van een unie" te zijn ,,die met Egypte en Syrië begint". Zijn Syrische ambtgenoot Abdel Halim Khaddam merkte op dat het akkoord zou leiden tot een eenheid tussen de twee staten ,,die alle vroegere formules voor eenheid overtrof".

Daarbij doelde hij kennelijk op de drie mislukte pogingen om een Egyptisch-Syrische unie tot stand te brengen: 1) de Verenigde Arabische Republiek van Egypte en Svrië — (febr. 1958 - sept. 1961); 2) de federatie van Egypte, Syrië en Irak (april-juli 1963); en 3) de Federatie van Arabische Republieken met Egypte, Syrië en Libië, die in sept. 1971 werd afgekondigd en formeel nog steeds bestaat. maar die sinds het najaar van 1973 na de verslechtering van de Egyptisch-Libische betrekkingen nauwelijks praktische betekenis heeft.

Na een volgend bezoek van Khaddam aan Caïro op 3 febr. vaardigden de presidenten Assad en Sadat op 4 febr. gelijktijdig decreten uit die bepaalden dat elk van beide partijen in een uit 10 leden bestaand verenigd politiek commando zou zijn vertegenwoordigd door hun respectieve president, vice-president, premier, minister van buitenlandse zaken en minister van defensie.
Op 27 en 28 febr. overlegden Assad en Sadat te Khartoem met hun Soedanese ambtgenoot Nimeiry. In een gezamenlijke verklaring op 28 febr. werd het besluit meegedeeld dat Soedan in het Egyptisch-Syrische verenigde politieke commando was opgenomen. Volgens perscommentaren werd met deze stap vooral beoogd een verdere uitbreiding van de Libische invloed in het zuidoosten van de Sahara tegen te gaan.

Inmiddels was de Syrisch-Jordaanse samenwerking (pag. 385/i e.v.-i9761 nog versterkt. De in 1975 ingestelde gemeenschappelijke hoge commissie nam tijdens een bijeenkomst te Damascus (20-22 november 1976) een reeks besluiten inzake coördinatie en integratie van beide landen, die tijdens een volgend bezoek van president Assad aan Amman (6-8 dec. 1976) in de loop van zijn besprekingen met koning Hoessein werden goedgekeurid.

Voorstellen Sadat i.z. vredesonderhandelingen

In diverse interviews met Amerikaanse en Arabische media (o.a. Washington Post) deed de Egyptische president Sadat op 29 en 30 dec. 1976 voorstellen voor een hervatting van de vredesonderhandelingen m.b.t. het Israëlisch-Arabische conflict. Hij stelde o.a. voor a) dat een Palestijnse staat, die als gevolg van een regeling tot stand zou komen, institutioneel aan Jordanië gekoppeld moest zijn; b) dat behalve de deelnemers aan de eerste zitting van de Geneefse conferentie plus Syrië (dat toen de uitnodiging had afgeslagen) ook Libanon als volwaardige deelnemer moest worden uitgenodigd, omdat het nu een ,,confrontatie"-staat was; c) dat de VS druk op Israël moesten uitoefenen om het een regeling te doen aanvaarden die gebaseerd was op Veiligheidsraadresolutie 242 van november 1967; en d) dat een volledige Israëlische terugtrekking uit de bezette gebieden (incl. Oost-Jeruzalem) ,,snel" moest geschieden en niet in fasen over een langere periode kon worden uitgesmeerd, in ruil waarvoor Israël ,,welke garanties het maar wenst" zouden worden verleend. In een reactie op Sadats voorstellen zei Israëls minister van buitenlandse zaken Allon op 30 dec. 1976: „Indien president Sadat werkelijk is teruggekomen op de stichting van een Palestijnse staat tussen de zee en de woestijn en hij nu de oplossing van het Palestijnse vraagstuk in Jordaans verband ziet, dan is er sprake van een positieve ontwikkeling in de Egyptische positie." Maar de verlangde Libanese deelname aan het Geneefse overleg noemde Allon daarentegen een verharding van de Egyptische koers.

,,De beslissing over de soort band tussen Jordanië en Palestina moet worden overgelaten aan de twee partijen, en wij moedigen zo'n band aan," aldus verklaarde de Egyptische minister van buitenlandse zaken Fahmi tijdens een persconferentie op 14 jan., toen de Jordaanse koning Hoessein een officieel bezoek aan Egypte bracht (13-15 jan.). Aan het slot daarvan gaven Hoessein en Sadat een gemeenschappelijke verklaring uit, waarin werd gesteld dat 1977 het jaar moest worden voor de regeling van de Midden-Oostencrisis op basis van Israëls ,,volledige terugtrekking uit

De presidenten Sadat, Nimeiry en Assad (v.l.n.r.) ondertekenen op 28 febr. te Khartoem een akkoord inzake een verenigd politiek commando.

Koning Hoessein (l.) tijdens een bezoek op 14 jan. aan een moskee in Assoean met de Egyptische leiders. president Sadat. vice-president Mobarak en minister Fahmi, en de Jordaanse premier Badran.

alle bezette Arabische gebieden en het herstel van de Palestijnse rechten, met als voornaamste hun recht om hun afhankelijke politieke entiteit in te stellen", waarbij Jordanië ernaar zou streven ,,zeer nauwe betrekkingen" met zo'n entiteit te onderhouden.

Op 6 febr. bracht de Jordaanse koning Hoessein een bezoek aan Syrië voor besprekingen met president Assad. Volgens de Jordaanse delegatie werd volledige overeenstemming in de beoordeling van de toestand in het Midden-Oosten bereikt bij dit overleg, dat o.m. gewijd was aan de mogelijkheden van gemeenschappelijke acties bij het streven naar een oplossing van het Midden-Oostenprobleem en aan de bilaterale betrekkingen.

Tegenover het Amerikaanse magazine *Time* (14-2) verklaarde Hoessein het beslist noodzakelijk te achten dat ,,de Palestijnen bij elke oplossing van het Palestijnse probleem als partij optreden" en daarom zou Jordanië hen in Geneve niet vertegenwoordigen. Hoessein was bereid de mogelijkheden van de vestiging van een Palestijnse staat in West-Jordanië en de Gazastrook na te gaan.

Eerste bezoek Vance aan Midden-Oosten

Van 15-21 febr. bracht de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, bezoeken aan Israël, Egypte. Libanon, Jordanië, Saoedi-Arabië en Syrië om de kansen op verdere onderhandelingen na te gaan. Deze z.g. ,,factfinding mission" moest tevens, aldus de aankondiging van de Amerikaanse president Carter op 25 jan., de zorg van de Amerikaanse regering demonstreren m.b.t. het ,,boeken van een aanzienlijke vooruitgang dit jaar in de richting van een rechtvaardige en duurzame vrede".

ISRAËL (15-17 febr): Vance verklaarde na afloop van zijn besprekingen met leden van de Israelische regering dat hij in de kwestie van de vrede in het Midden-Oosten een soepele houding had vastgesteld. Hijzelf bevestigde in Jeruzalem categorisch dat er voor de PLO ais zodanig geen plaats bij de Geneefse conferentie kon zijn zolang die haar huidige politiek handhaafde

Op bilateraal niveau zou Vance volgens U P I twee zaken hebben toegelicht 1) de weigering van president Carter om Israël de door president Ford in okt 1976 toezegde concussiebommen (CBU-72) te leveren om het evenwicht in het Midden-Oosten niet te verstoren en 2) het verzet van de VS tegen de verkoop van 24 Israelische Kfir-straaljagers aan Ecuador

EGYPTE (17-18 febr) Aan het slot van Vance's bezoek verklaarde president Sadat op een persconferentie dat Egypte bereid was tot beëindiging van de staat van oorlog met Israël op voorwaarde dat Israël zich uit de bezette Arabische gebieden terugtrok en met de vestiging van een Paleslijnse staat instemde, waarbij Egypte voorstander was van een , institutionele binding tussen de Palestijnen en Jordanie nog koor het begin van de Geneefse onderhandelingen Vance reageerde hierop met de conclusie dat Sadats voorstel meer in de buurt van ae Israëlische voorstellen kwam, maar cr bleef nog een groot verschil Beide staten hadden echter te kennen gegeven dat zij na oplossing van de procedurekwesties bereid waren zonder voorwaarden vooraf naar Geneve te gaan.

LIBANON (18 febr.): In een persbericht na afloop van Vance's besprekingen met de Libanese regering werd gemeld dat, de VS aan Libanon extra hulp ter waarde van $ 50 mln zouden verlenen voor de wederopbouw van het land, nadat sinds okt. 1975 al $ 19 mln was verstrekt.

JORDANIË (18-19 febr.): Een officiële binding van de Palestijnen aan Jordanië, zoals door Sadat voorgesteld, kon volgens koning Hoessein pas worden besproken als de overige Arabische staten de bevoegdheid van Jordanië oin een gemeenschappelijke delegatie te vormen erkend hadden.

In SAOEDI-ARABIB (19-20 febr.) kwam o.a. de olieprijs ter sprake en in SYRIE (20-21 febr.) de positie van de Palestijnen.

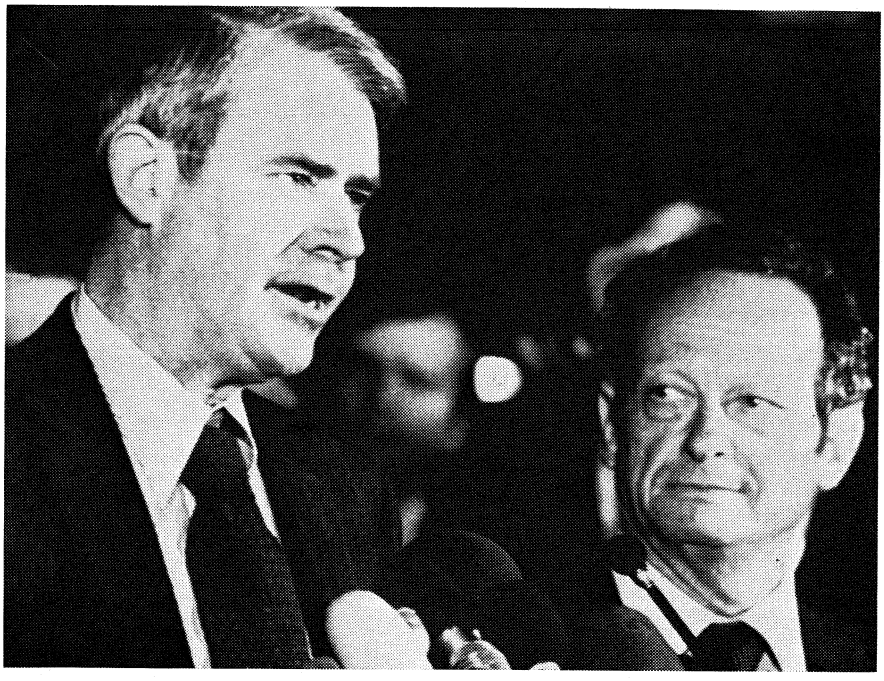

Minister Vance (l) werd bij aankomst in Israël begroet door minister Allon

Aan het slot van zijn reis verklaarde Vance op 21 febr. te Damascus dat er geen vooruitgang was geboekt t.a.v. de sleutelkwestie van de Palestijnse vertegenwoordiging bij de vredesconferentie. Daarover bleven Israël en de Arabische staten duidelijk uiteenlopende opvattingen koesteren evenals over de terugtrekking van de Israëliërs uit de bezette gebieden. Wel bereidde iedereen zich voor op een Geneefse conferentie in de tweede helft van 1977 en ,,allen stemmen ermee in dat als de procedurekwesties kunnen worden opgelost zij bereid zijn alle substantiële kwesties te Genève te bespreken zonder' voorwaarden vooraf", aldus Vance.

Verzoenzng *Hoessein-Arafat*

N.a.v. de eerste Afrikaans-Arabische topconferentie te Caïro (7-9 maart) vond op 8 maart in de Egyptische hoofdstad de eerste particuliere bijeenkomst plaats van koning Hoessein van Jordanië met PLO-leider Yasser Arafat sinds de actie van het Jordaanse leger tegen de Palestijnen in september '70. Officieel werd over de inhoud van hun gesprek niets bekendgemaakt, maar volgens AP zou Arafat met een formele binding tussen Jordanië en de PLO nog vóór de Geneefse conferentie hebben ingestemd.

13de zztting Palestynse *Nationale* Raad. Goedkeurzng *15-puntenprogramma*

De Palestijnse Nationale Raad (PNC) — een parlement in ballingschap — hield zijn 13de zitting in het hoofdkwartier van de Arabische Liga te Caïro van 12-20 maast in aanwezigheid van 262 van de 293 afgevaardigden.

Deze vertegenwoordigden de voornaamste guerrillabewegingen alsmede de Palestijnse* bevolking van de (door Israël bezette) westelijke Jordaanoever, Jordanië, Libanon en andere gebieden in het Midden-Oosten. Vergeleken met de 12de zitting van juni 1974 was de Raad uitgebreid ten gunste van een naar verhouding grotere vertegenwoordiging van de niet-guerrillabewegingen.

Het merendeel van de afgevaardigden werd beschouwd als aanhangers van de ,,gematigde" vleugel, die in de guerrillabeweging vertegenwoordigd werd door Al Fatah (Yasser Arafat), Al Saika (Zoheir Mohsen) en het Democratisch Volksfront voor de Bevrijding van Palestina/PDFLP (Nayef Hawatmeh) Een kleine minderheid gold vertolkers van het z.g. Afwijzingsfront, dat vertegenwoordigd werd door het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina/PFLP (Georges Habache, die de zitting in Caïro niet bijwoonde), de PFLP — Algemeen Commando (Ahmed Jebril), het pro-Iraakse Arabische Bevrijdingsfront/ALF (Abdel Wahab Kayale) en het pro-Iraakse Volksstrijdfront/PSF.

De PNC aanvaardde op 20 maart met 294 tegen 13 stemmen een uit 15 punten bestaand politiek actieprogramma. De tegenstemmen zouden afkomstig zijn geweest van aan het PFLP gelieerde afgevaardigden, terwijl andere vertegenwoordigers van het „afwijzingsfront" voor het programma zouden hebben gestemd. Van de tekst van het programma kwamen verschillende onderling sterk afwijkende versies in omloop. Hieronder volgt de versie van de FAZ (27-5), die berust op een vertaling van de Arabische tekst zoals die op 21 maart in het Egyptische dagblad Al *Ahram* werd gepubliceerd, aangevuld met passages uit de door het Egyptische persbureau *Mena* verspreide versie. De tekst van *Al Ahram* was onvolledieger en korter dan de Mena-tekst, aldus de *FAZ.*

De aldus verkregen tekst luidt:

,,Uitgaande van het Palestijnse Nationale Handvest en de voorgaande besluiten van de PNC; vasthcudend aan de besluiten en politieke verworvenheden, die de PLO op Arabisch en internationaal niveau wist te bereiken in de periode volgend op de 12de zitting van de PNC; na bestudering en bespreking van de jongste ontwikkelingen in de Palestijnse kwestie; en steun betuigend voor de Palestijnse nationale strijd op Arabisch en internationaal niveau verklaart de PNC het volgende:

1. De PNC bevestigt dat de Palestijnse kwestie de kern en de wortel van het Arabisch-Zionistische conflict is. Resolutie 242 van de Veiligheidsraad negeert het Palestijnse volk en zijn bestendige rechten. Daarom bevestigt de PNC dat hij deze resolutie verwerpt en dat hij eveneens verwerpt op basis van deze resolutie op Arabisch of internationaal niveau te onderhandelen.

2. De PNC ondersteunt het standpunt van de PLO, die vastbesloten is de gewapende strijd voort te zetten, en alles wat bij deze strijd behoort op het gebied van de politieke confrontatie en de mobilisatie van de massa's, om de (onvervreemdbare) nationale rechten te verwezenlijken.

3. De PNC bevestigt dat de strijd in het bezette gebied in al zijn vormen van militaire en politieke confrontatie en door mobilisatie van de massa's de centrale schakel vormt in zijn strijdprogramma. Daarom spant de PLO haar krachten in om de gewapende strijd in het bezette gebied te escaleren en om ook alle andere vormen van de confrontatie. die rot de gewapende strijd behoren, te escaleren, en om elke morele steun aan de massa's van ons volk in het bezette gebied te verlenen teneinde de strijd geleidelijk uit te breiden en hun vastberadenheid te versterken om de bezetting te beëindigen en te liquideren.

4. De PNC bevestigt het standpunt van de PLC nl. om alle vormen van Amerikaanse capitulatie-regelingen en alle plannen tot bijlegging (van het geschil) te verwerpen. (In de M e n a-versie: ,,alle plannen tot vernietiging . . .') De Raad bevestigt de vastbeslotenheid van de PLO om alle regelingen te verijdelen die op kosten van de onbetwistbare nationale rechten van onze natie zouden gaan. De Raad roept de Arabische natie op haar nationale verantwoordelijkheid na te komen en al haar krachten te mobiliseren om op te komen tegen deze imperialistische en zionistische plannen.

5. De Raad beklemtoont het belang en de noodzaak van nationale eenheid op militair en politiek gebied tussen alle secties van de Palestijnse revolutie in het kader van de PLO, omdat die (eenheid) een fundamentele voorwaarde is om de overwinning te behalen. (In de M e n a-versie werd hieraan toegevoegd: ,,Het streven naar nationale eenheid moet daarom op de diverse niveaus en in het kader van de diverse activiteiten worden gecoördineerd, en wel op basis van het vasthouden aan genomen besluiten en bij de formulering van plannen tot verwezenlijking van deze besluiten".)

6. De PNC bevestigt dat hij aan het recht van de Palestijnse revolutie vasthoudt om op het grondgebied van de Libanese broederstaat aanwezig te zijn en wel in het kader van de overeenkomst van Cairo en de aanvullende akkoorden, die tussen de PLO en de Libanese autoriteiten zijn gesloten en geratificeerd. (In de M e n a-versie werd hieraan toegevoegd: ,,De Raad bevestigt dat hij eraan vasthoudt dit akkoord naar letter en geest uit te voeren om zo de status van de revolutie en de veiligheid van de kampen te beschermen. De Raad keert zich tegen elke eenzijdige interpretatie van de overeenkomst en de aanvullende akkoorden door een van beide verdragspartners. De Raad neemt daarbij de soevereiniteit en veiligheid van Libanon in aanmerking".)

7. De PNC begroet het heroïsche Libanese broedervolk en bevestigt dat de PLO prijs stelt op de eenheid van het grondgebied en het volk van Libanon alsmede op de veiligheid en onafhankelijkheid en soevereiniteit en het Arabische karakter van Libanon. De PNC bevestigt dat hij trots op de steun is die dit heroïsche broedervolk de PLO verleent, die ervoor vecht de nationale rechten (van de Palestijnen) op hun vaderland te herwinnen en ook het recht op terugkeer naar

* Volgens een officieel PLO-rapport van medio 1976 telde het Palestijnse volk 3,25 mln zielen, van wie ruim 1,47 mln in Israël of de door Israël bezette gebieden woonde. De verdeling van de totale bevolking over de diverse landen of gebieden werd als volgt aangegeven (x 1.000): *Jordanië* (excl. westelijke Jordaanoever) 956, Westelijke Jordaanoever 705, Israël 400, Gazastrook 370, Libanon 250, Syrië 180, Koeweit 140, Egypte 33, Saoedi-Arabië 20, Golfgebied 15, Irak 14, VS 7, Libië 7, Latijns-Amerika 5 en Europa 150.

het vaderland. De PNC bevestigt nadrukkelijk de noodzaak om de verbondenheid tussen alle nationale krachten van Libanon en de Palestijnse revolistie te verdiepen.

8. De PNC bevestigt de noodzaak de samenwerking binnen het gemeenschappelijke Arabisch-Palestijnse front te verdiepen. en wel met alle krachten in alle Arabische landen. (M e n a voegt daaraan toe: ,,om zo verzet te bieden tegen de imperialistisch-zionistische plannen".,

9. De PNC heeft besloten de strijd en de Arabische solidarjteit te versterken en wel op basis van de strijd tegen imperialisme en zionisme. De PNC heeft voorts besloten te werken aan de bevrijding van alle Arabische bezette gebieden, om zo de bestendige rechten van het Arabische volk van Palestina te herwinnen, en wel zonder vrede (met Israël! te sluiten of (Israël) te erkennen.

10 De PNC bevestigt het recht van de PLO een verantwoordelijkheid voor ae strijd op Arabisch en nationaal niveau uit te oefenen, en ook via elk Arabisch gebied op de weg ter bevrijding van ae (Palestijnse) aarde

ll. De PNC heeft besloten de strijd tot herwinning van de nationale rechten van ons volk — vooral het recht op terugkeer en op zelfbesohikking alsmede het recht op vestiging van een onafhankelijke staat — op zijn grond voort te zetten.

12. De PNC bevestigt de betekenis van een versterking van de samenwerking en solidariteit met de socialistische staten, de niet-gebonden staten, de islamitische staten en de Afrikaanse staten en met alle nationale bevrijdingsbewegingen (toevoeging M e n a: ,,in de wereld".)

13. De PNC juicht het standpunt en de strijd van alle staten en democratische krachten toe, die zich tegen het zionisme gekant hebben (toevoeging M e n a: ,,als een vorm van racisme en tegen zijn agressief optreden".)

14. De PNC bevestigt het belang van betrekkingen en coördinatie met de democratische en progressieve joodse krachten in en buiten het bezette vaderland, die tegen het zionisme als ideologie en tegen zijn houding strijden. (Toevoeging M e n a: ,,De PNC roept alle staten en krachten van de wereld op, die voor vrijheid, gerechtigheid en wereldvrede opkomen, elke steun en samenwerking met het racistische en zionistische regime te beëindigen. De PNC beveelt aan:".) Men moet weigeren met dit regime contacten te onderhouden.

15. De algemene successen in aanmerking genomen, die op Arabisch en internationaal terrein zijn geboekt sinds zijn 12de zitting, en op grond van het rapport van het uitvoerend comité, dat hem werd voorgelegd, heeft de PNC besloten:

a! De Raad bevestigt dat hij aan het recht van de PLO vasthoudt onafhankelijk en als gelijkwaardige partner aan alle internationale conferentie en vergaderingen deel te nemen die zich bezig houden met de Palestijnse kwestie en met het Arabisch-Zionistische conflict, opdat onze onvervreemdbare nationale rechten en resolutie 3236 van de Nationale Vergadering van de Verenigde Naties uit 1974 worden verwezenlijkt,

b) De Raad verklaart dat elke regeling en elk verdrag, die de rechten van ons Palestijnse volk betreffen en die zonder zijn deelname worden tot stand gebracht, van meet af aan van nul en gener waarde zijn"

Voorts besloot de PNC over te gaan tot vereniging van alle geregelde en andere Palestijnse gevechtseenheden (incl. inilities) onder een opperste militaire raad o.l v de voorzitter van het uitvoerend comité van de PLO, Yasser Arafat, die als opperbevelhebber zou fungeren. De nodige financien zouden uit het Palestijnse Nationale Fonds moeten komen i.p.v. uit bijdragen van dc diverse afzonderlijke guerrilla-organisaties. Onder punt 7 van dit besluit werd nog bepaald: .,De militaire dienst is voor alle Palestijnen in de Arabische wereld verplicht. Die (dienstplicht) wordt door coordinatie met de Arabische gastlanden geregeld, opdat de Palestijnen hun dienstplicht in het Palestijnse leger en de (Palestijnse) strijdkrachten vervullen."

Ook werd in punt 9 van dit besluit de ,,noodzaak bevestigd om de gewapende strijd in de bezette gebieden te intensiveren en van de Arabische confrontatiestaten te verlangen, dat zij hun fronten voor de troepen van de Palestijnse revolutie openen, opdat deze tegen de zionistische vijand actief kunnen worden, en dat zij de troepen van de revolutie het recht toekennen in deze landen te verblijven en daar te opereren". In punt 10 werd vervolgens t.a.v. Libanon gesproken over ,,het recht van de Palestijnse strijd om alle daaronder vallende wapens in Libanon te behouden" en het ,,absolute recht om de kampen van ons volk te verdedigen".

In Westerse perscommentaren werd gesteld dat het nieuwe politieke programma in zijn woordkeus iets gematigder was dan het 10-puntenprogramma van 1974 (pag. 706-1974), maar dat het naar de geest daarvan op wezenlijke punten nauwelijks afweek. Toen werd gesproken (punt 2) van een ,,nationale, onafhankelijke en strijdende autoriteit in elk deel van het te bevrijden Palestijnse land", nu (punt 11) van de vestiging van een ,,onafhankelijke staat... op zijn grond" (nl. van het Palestijnse volk). De nieuwe formulering zou volgens sommige commentatoren ruimte laten — en daarom door het PFLP verworpen zijn — voor de aanvaarding door de PLO van een staat op het grondgebied van ,,Klein-Palestina", d.w.z. de westelijke Jordaanoever plus de Gazastrook. Volgens de FAZ (27-5) wordt in de nieuwe tekst onder het begrip ,,bezet gebied" nog steeds het gehele grondgebied van het voormalige Britse mandaat Palestina verstaan, dus ook het hele staatsgebied van Israël.

In elk geval gaat de nieuwe tekst blijkens de preambule uit van het Palestijnse Nationale Handvest, dat in zijn 33 artikelen geen ruimte laat voor een soevereine joodse staat Israël blijkens de volgende artikelen:

Artikel 2

,,Palestina binnen de grenzen die het had ten tijde van het Britse mandaat (1922-1948, red KHA), is een ondeelbare territoriale eenheid."

Artikel 15

.,De bevrijding van Palestina, vanuit een Arabisch standpunt, is een nationale plicht en die poogt de zionistische en imperialistische agressie tegen het Arabische thuisland terug te drijven en streeft naar de eliminatie van zionisme in Palestina. De absolute verantwordelijkheid daarvoor komt neer op de Arabische natie — volken en regeringen — met het Arabische volk van Palestina in de voorhoede..."

Artikel 19

,,De verceling van Palestina in 1947 en de vestiging van de staat Israël zijn geheel illegaal, ongeacht het voortschrijden van de tijd, omdat zij strijdig waren met de wil van het Palestijnse volk en met zijn natuurlijke recht op zijn thuisland, en onverenigbaar met de beginselen neergelegd in het Handvest van de Verenigde Naties, in het bijzonder het recht op zelfbeschikking."

Artikel *20*

,.De Baliour Declaratie (uit nov. 1917, ten gunste van ,,de vestiging in Palestina van een nationaal tehuis voor het joodse volk", red. KHA), het mandaat voor Palestina en alles wat daarop gebaseerd is, worden van nul en gener waarde geacht. Aanspraken op historische of religieuze banden tussen joden en Palestina zijn onverenigbaar met de historische feiten en het ware concept van wat een staat vormt. Jodendom is een religie, niet een onafhankelijke nationaliteit. Ook vormen joden geen onafhankelijke natie met een eigen identiteit. Zij zijn burgers van de staten, waartoe zij behoren."

De Israëlische premier Rabin zei op 20 maart in een commentaar op de PNC-zitting: ,,Een dialoog met de PLO is alleen mogelijk op het slagveld." Minister Allon van buitenlandse zaken meende dat Israël zijn politiek moest voortzetten van een behandeling van het Palestijnse probleem „in het kader van vrede met Jordanië". (Over individuele Israëlische contacten wordt in een volgende aflevering bericht.)

Uitvoerend comité PLO

Op 20 maart koos de PNC eenstemmig een nieuw uitvoerend comité van de PLO met Yasser Arafat opnieuw als voorzitter. Onder de nu 15 leden (voorheen 14) waren 6 nieuwelingen. De samenstelling (met de op 15 april te Beiroet overeengekomen taakverdeling) was:

Yasser Arafat (Al Fatah) - voorzitter, Farouk Kaddoumi (Al Fatahi - leider po-

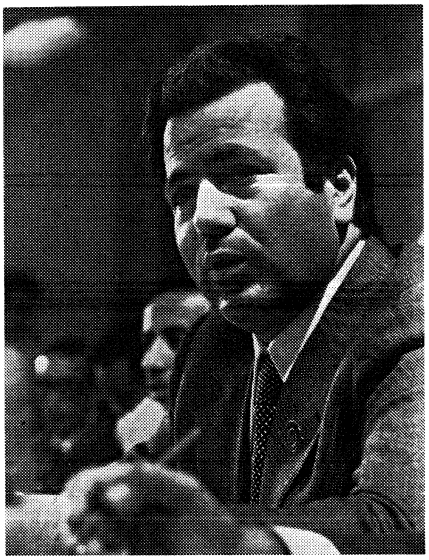

Farouk Kaddoumi

litieke departement (vergelijkbaar met minister van buitenlandse zaken); Zoheir Mohsen (Al Saika) - leider militaire departement; Abdel Mohsen Abou Mayzer (onafh.) - leider departement voor Panarabische en internationale betrekkingen, officiële woordvoerder; Yasser Abou Rabbou (PDFLP) - leider departement voor voorlichting en cultuur; Abdel Rahim Ahmed* (ALF) - leider departement voor volksorganisaties; Talal Naji (PFLP-AC) - leider departement voor hoger onderwijs; Ahmed Majdi Abou Ramadan" (onafh.) - leider departement sociale zaken; Mohammed Zohdi al-Nachachibi (onafh.) - secretaris-generaal en leider departement bestuurszaken; Hamed Abou Setteh (onafh.) - voorzitter commissie aangelegenheden bezette thuisland; Habib Kahwaji* (onafh.), Abdel Jawad Salah (onafh.) en Alfred Tubasi* (onafh.) - leden commissie aangelegenheden bezette thuisland; Ahmed Sidki al-Dajani* (onafh.) - voorzitter hoge raad voor onderwijs en cultuur; Walid Kamhawi* (onafh.) - voorzitter raad van Palestijnse Nationale Fonds. Zeven van de negen onafhankelijke leden gelden els supporters van Al Fatah, dat zo met Arafat en Kaddoumi over een duidelijke meerderheid in het uitvoerend comité beschikt, waarin de PFLP van Habache niet vertegenwoordigd is.

Arafat in Moskou. Voorstellen Brezjnew

Van 4-8 april bracht een PLO-delegatie o.l.v. Arafat een bezoek aan Moskou. Hoewel Arafat, aldus *AFP*/Le Monde (9-4), reeds tien bezoeken aan de SU had afgelegd, was het ditmaal voor het eerst dat hij voor een officiële audiëntie door partijleider Brezjnew werd ontvangen (op 7 april). De delegatie voerde ook besprekingen met-minister van buitenlandse zaken Gromyko.

In een verklaring over Arafats onderhoud met Brezjnew werd o.m. meegedeeld:

(* = nieuw)

M.b.t. de ontwikkeling van de situatie in het Midden-Oosten werd vastgesteld dat ,,bepaalde imperialistische kringen in verbintenis met Israël pogingen ondernamen om gebruik te maken van het feit dat de situatie in het Midden-Oosten niet is geregeld om het anti-imperialistische front, in het Ara'bische oosten te ver-'zwakken en de Israëlische bezetting van Arabische gebieden te continueren.

Leonid Erezjnew wees erop dat de Palestijnse verzetsbeweging in recente jaren aanzienlijke successen had geboekt in het verdedigen van de legitieme nationale rechten van de Palestijnse Arabieren en een van de voorhoeden van de Arabische nationale bevrijdingsbeweging was geworden. Hij bevestigde opnieuw het principiële beleid van de CPSU en de Sowjetstaat, gericht op een algehele regeling in het Midden-Oosten, waarvan het verzekeren van de legitieme nationale rechten van het Palestijns Arabische volk en zijn recht op zelfbeschikking, inclusief het recht om een onafhankelijke Palestijnse staat te slichten, een onafscheidelijk onderdeel moest vormen . . ."

Arafat sprak over de resultaten van de 13de zitting van de Palestijnse Nationale Raad en betuigde dank aan de SU voor haar steun aan de ,,strijd van het Palestijnse volk voor zijn wettige nationale rechten". Brezjnew stelde dat de SU altijd steun had verleend en dat zou blijven doen aan ,.het Arabische volk van Palestina en de andere volken van het Midden-Oosten, die streden voor vrijheid, nationale onafhankelijkheid en sociale vooruitgang, voor een algehele politieke regeling en voor een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten".

Eerder bij een ontmoeting met vertegenwoordigers van Sowjet-organisaties op 5 april had Arafat het belang beklemtoond van Brezjnews recente toespraak tot de vakbeweging.

De door Arafat bedoelde toespraak werd op 21 maart door Brezjnew gehouden voor het 16de congres van Sowjet-vakbonden te Moskou. Hierin werkte Brezjnew een door het persbureau Tass op 1 okt. 1976 gepubliceerd vredesplan nader uit. Hij stelde dat er in het Midden-Oosten een opmerkelijke toename van diplomatieke activiteiten in de laatste weken viel waar te nemen en dat de hervatting van de Geneefse conferentie geleidelijk een steeds realistischer vraagstuk werd.

Hij vervolgde:

,,Een dergelijke loop van de gebeurtenissen kan natuurlijk slechts worden toegejuicht.

De conferentie in Genève is evenwel geen doel op zichzelf. Vruchtbare en rechtvaardige resultaten van haar werk zijn de hoofdzaak. Het spreekt vanzelf dat het opstellen van vredesvoorwaarden in al hun details primair een zaak is voor de bij het conflict betrokken partijen zelf. Maar de Sowjet-Unie, als medevoorzitter van de Geneefse conferentie en als een staat die in de directe nabijheid van het gebied in kwestie ligt, heeft haar eigen opvattingen over de voornaamste beginselen en koers van de toekomstige vredesregeling.

Wij zijn in het bijzonder van mening dat het definitieve document (of documenten) over vrede in het Midden-Oosten moet zijn gebaseerd op het beginsel van de ontoelaatbaarheid van het verwerven van grondgebied door middel van oorlog en op het recht van alle staten van het gebied op een onafhankelijk bestaan en veiligheid. Het spreekt vanzelf dat de onvervreemdbare rechten van het Palestijns Arabische volk moeten worden gewaarborgd, met inbegrip van zijn recht op zelfbeschikking en op de stichting van zijn eigen staat.

Wij achten het onbetwistbaar dat de documenten inzake vrede moeten zorgen voor de terugtrekking van Israëlische troepen uit alle Arabische gebieden die in 1967 werden bezet. Zo'n terugtrekking moet niet ineens, maar in fasen worden voltrokken. in de loop van — laten wij zeggen — verscheidene maanden, binnen strikt vastgestelde datumgrenzen. De geschikte grenslijnen tussen Israël en zijn Arabische buren, deelnemers aan het conflict, moeten duidelijk worden vastgesteld. Deze grenzen moeten in een verklaring als definitief vastgesteld en onschendbaar worden omschreven.

Wij gaan uit van de premisse dat vanaf het moment van de voltooiing van de terugtrekking van Israëlische troepen de staat van oorlog tussen de in het conflict betrokken Arabische staten en Israël zal zijn beëindigd en vredesbetrekkingen (zullen zijn) gevestigd. Hierbij zullen alle partijen wederkerige verplichtingen op zich nemen om elkaars soevereiniteit, territoriale integriteit, onschendbaarheid en politieke onafhankelijkheid te eerbiedigen en hun internationale geschillen door vreedzame middelen op te lossen.

Gedemilitariseerde zones, zonder eenzijdige voordelen voor enige partij, zouden aan beide zijden van de gevestigde grenzen kunnen worden geschapen, natuurlijk met instemming van de respectieve staten. Een troepenmacht voor noodgevallen (vredesmacht) van de Verenigde Naties of VN-waarnemers zouden binnen deze zones kunnen worden gelegerd voor een duidelijk vastgestelde tijdsduur.

Natuurlijk zouden de definitieve documenten van de conferentie ook een bepaling moeten bevatten over vrije doorvaart voor schepen van alle landen, met inbegrip van Israël — na de beëindiging van de staat van oorlog —, door de Straal van Tiran en de Golf van Akaba, alsook een verklaring van Egypte over de doorvaart van schepen door het Suezkanaal, dat geheel onder Egyptische soevereiniteit staat.

Ons inziens zou de naleving van de bepalingen van de vredesregeling kunnen worden gegarandeerd. als de contracterende partijen dat verlangen, door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties of, wellicht, door individuele mogendheden, bijv. de Sowjet-Unie, de VS, Frankrijk en Engeland. De garant-staten zouden hun waarnemers kunnen hebben in de VN-contingenten in de respectieve zones.

Zo, kameraden, zijn onze inleidende ideeën, in uiterst beknopte vorm, over de mogelijke basis van een rechtvaardige vrede in het Midden-Oosten. Wij dringen die aan niemand op, maar wij achten het nuttig die bekend te maken, net zo als wij, natuurlijk, bereid zijn de opvattingen van anderen te horen . . ."

Zowel Israël als Egypte zagen in Brezjnews voorstellen enige positieve punten.

De Israëlische premier Rabin verklaarde op 22 maart tevreden te zijn over Brezjnews verzet in zijn

voorstellen tegen een opgelegde oplossing. De directeur-generaal van het Israëlische ministerie van buitendlandse zaken, Shlomo Avineri, vond het van belang dat de PLO in het geheel niet bij name werd genoemd, maar hij stelde tevens dat het plan moest worden gezien als een wanhopige poging van Moskou een ,,come-back" in het gebied te maken.

De Egyptische president Sadat noemde het plan op 22 maart ,,een positieve actie" en hij achtte besprekingen op diplomatiek niveau nodig om een aantal details nader uit te werken. Voorts meende Sadat: ,,Brezjnew had wel het Palestijnse probleem als basis voor elke regeling van de Midden-Oosten-problematiek moeten vermelden, zoals president Carter deed."

Bezoeken Rabin, Sadat en *Hoessein* aan VS. *Verklaringen* Carter *i.z. Palestijnen*

Die opvatting van het Palestijnse probleem had president Carter geuit na het bezoek, dat de Israëlische premier Rabin van 6-8 maart aan de VS bracht De uitnodiging daartoe had minister Vance tijdens zijn eerste reis door het Midden-Oosten overgebracht evenals die aan president Sadat van Egypte en koning Hoessein van Jordanië, die resp. van 3-5 april en 24-26 april bezoeken aan de VS brachten.

Carters ideeën werden geformuleerd in de begroetingstoespraak voor Rabin op 7-maait en een persconferentie op 9 maart.

Bij zijn begroeting zei Carter dat hij .,een gemeenschappelijke grondslag voor vrede" wilde onderzoeken, ,,zodat Israël verdedigbare grenzen zou kunnen krijgen en zodat de vredesverplichtingen nooit geschonden konden worden en zodat er een gevoel van veiligheid rond dit jonge land in de toekomst kon zijn". Functionarissen van de Amerikaanse regering gaven meteen te kennen dat de opmerking ,,verdedigbare grenzen" geenszins een beleidsverandering van de VS betekende, zoals verondersteld werd, omdat voorheen van ,,veilige en erkende grenzen" sprake was in overeenstemming met Veiligheidsraadresolutie 242.

Over deze kwestie zei Carter zelf op zijn persconferentie van 9 maart: ,,De uitdrukking verdedigbare grenzen, de uitdrukking veilige grenzen, zijn duidelijk alleen een kwestie van semantiek. Ik meen dat het een betrekkelijk gewichtige ontwikkeling in de omschrijving van een mogelijke regeling in het Midden-Oosten is om over deze zaken als een onderscheid te spreken.

De erkende grenzen moeten wederkerig zijn. De Arabische naties, de Israëlische natie moeten het eens zijn over permanente en erkende grenzen, waar de soevereiniteit legaal is zoals onderling overeengekomen. Verdedigingsgrenzen kunnen wel of niet in de voorzienbare toekomst samenvallen rnet die legale grenzen Er kunnen uitbreidingen van de Israëlische defensiecapaciteit zijn die over de permanente en erkende grenzen heen reiken. Ik meen dat dit onderscheid er een is dat nu door de Israelische leiders wordt erkend. De definitie van grenzen op geografische basis is een (definitie) die nog vastgesteld moet worden. Maar ik meen dat het van belang voor de wereld is om in te gaan zien en voor de belanghebbende partijen om in te gaan zien dat er een onderscheid tussen de twee kan zijn: Het vermogen van Israël om zich te verdedigen door een internationale overeenkomst of door het enige tijd legeren van Israëlische troepen zelf of door afluisterposten, zoals het geval is geweest in de Sinaï, over de huidige soevereiniteitsgrenzen heen zoals onderling overeengekomen door Israël en zijn buren.

Op de vraag of hij daarmee internationale zones tussen de landen bedoelde antwoordde Carter: ,,Internationale zones zouden zeer wel onderdeel van een akkoord kunnen zijn. Ik meen dat ik geleidelijk aan een stap-voor-stap procedure kan voorstellen waarin er een onderlinge overeenkomst kan worden bereikt dat de uiteindelijke regeling, zelfs inclusief de grensmarkeringen, zou komen op een bepaald omschreven punt. In een interimfase, misschien 2 jaar, 4 jaar, 8 jaar of langer, zal er een wederzijdse demonstratie van vriendschap komen en een eind aan de verklaring van de staat van oorlog.

Ik geloof dat wat Israël gaarne zou hebben iets is dat wij gaarne zouden willen hebben: een beëindiging van belligerentie jegens Israël door zijn buren. een erkenning van Israëls rechten op bestaan, het recht om in vrede te bestaan, het openstellen van de grenzen voor vrije handel, toeristenverkeer, culturele uitwisseling tussen Israël en zijn buren: met andere woorden een stabilisatie in de toestand in het Midden-Oosten zonder een constante bedreiging voor Israëls bestaan door zijn buren.

Dit zal inhouden een substantiële terugtrekking van Israëls huidige controle over gebieden. Waar die terugtrekking zou kunnen ophouden weet ik niet. Ik zou denken dat het zou neerkomen op enige kleine correcties van de grenzen van 1967. Maar ik geloof dat dit een lang en langdradig proces zal worden. Wij zullen een forse poging in onze regeringsperiode in 1977 ondernemen om de partijen naar Genève te brengen. Natuurlijk moet elke regeling tussen de betrokken partijen tot stand komen. Wij zullen als een bemiddelaar optreden als onze goede diensten gunstig uitvallen. Maar ik tracht niet de houding van onze eigen natie voor te bereiden op wat de uiteindelijke details van de overeenkomst zouden kunnen zijn, die zoveel voor de wereldvrede kan betekenen,"

Op 16 maart sprak president Carter in Clinton (Massachusetts) voor het eerst van een ,,thuisland" voor de Palestijnse vluchtelingen. Hij merkte op dat terwijl er veilige grenzen voor Israël moesten zijn, ,,er een thuisland moest worden geboden voor de Palestijnse vluchtelingen die zo vele, vele jaren hebben geleden". Maar hij voegde daaraan toe dat de Palestijnen ,,hun campagne om Israël te vernietigen moesten opgeven" en dat de joodse staat permanente en verzekerde grenzen moest hebben. Ter toelichting stelde Carter nog dat de vestiging van een Palestijns thuisland kon worden bereikt in een Jordaanse context of met andere middelen, en dat met elke regeling eerst door de Arabische naties zelf moest worden ingestemd en dat daarover vervolgens met Israël moest worden onderhandeld.

(Voortzetting volgende aflevering)

President Carter ontvangt Sadat op het Witte Huis. Links hun echtgenotes.

NEDERLAND

STATEN-GENERAAL AANVAARDEN AKTE EUROPESE VERKIEZINGEN

Met alleen de stemmen van CPN, SGP en GPV tegen heeft de TK op 22 juni ingestemd met de akte over de rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Europese parlement, die vorig jaar op 20 sept. door Nederland mede werd ondertekend (pag. 119/1 e.v.-1977).

Het wetsontwerp dat regelt hoe precies de 25 leden voor het Europese Parlement in Nederland zullen worden gekozen, zai pas in het najaar door het nieuwe kabinet worden ingediend. Oorspronkelijk zou deze ,,uitvoeringswet" al in april aan de Kamer worden aangeboden, maar uit het antwoord van minister De Gaay Fortman van Binnenlandse Zaken in de Tweede Kamer viel op te maken dat men te lang heeft moeten wachten op het advies van de kiesraad. Ook de vereniging van Nederlandse Gemeenten zal nog advies uitbrengen over de vraag of de Europese verkiezingen kunnen samenvallen met de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar.

De kiesdeler bij de Europese Verkiezingen zal zes maal de kiesdeler zijn van de Tweede Kamer. Dus voorlopig kunnen slechts de drie grootste partijen op een vertegenwoordiging in het Europese parlement rekenen.

Ook de kwestie van het dubbele mandaat is nog niet geregeld. Staatssecretaris Brinkhorst verdedigde een ,,facultatief dubbel mandaat". Dat wil zeggen een parlementariër zelf kan kiezen of hij van beide parlementen tegelijk lid kan zijn. De socialist Patijn verdedigde de stelling dat een definitieve keuze of een lid van het Europese Parlement ook een lid kan zijn van zijn nationale parlement in de toekomst door het direct verkozen Europese Parlement zelf zal moeten worden uitgemaakt

Met uitzondering van CPN en SGP ging op 27 juni de EK akkoord met het principebesluit over het houden van rechtstreekse verkiezingen voor het Europese parlement. (Polztiek *Overzicht,* ANP, *NRC/H'blad)*

ADVIESRAAD D'66 WIL TWEE MINISTERS

Op 19 juni vergaderde de adviesraad van D'66; dit is een vertegenwoordiging van de regio's in de partij. De raad meende, dat D'66 een ,,sterke inbreng" in het nieuw samen te stellen kabinet mocht eisen. Die inbreng mag niet alleen naar personen en ministersportefeuilles worden afgemeten, maar wel moet gestreefd worden naar twee ministers van D'66 in het tweede kabinet-Den Uyl.

Voorkeur heeft de D'66-adviesraad voor de portefeuilles van Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en Binnenlandse zaken of Justitie Al het mogelijke **moet** worden gedaan om te voorkomen dat opnieuw de situatie kan ontstaan waarin een minister aanblijft om te voorkomen dat een bepaald wetsontwerp (het initiatief-voorstel van PvdA en VVD over de abortuswetgeving) kracht van wet krijgt, aldus het advies.

Dat minister Van Agt om die reden is aangebleven zoals hij kort voor de verkiezingen in een t.v.-interview heeft bekend, acht de D'66-adviesraad ,,essentieel in strijd met de grond-lagen van ons staatsbestel".

De fractie van D'66 in de Tweede Kamer moet volgens het advies waaraan zij overigens niet strikt gebonden is standvastig streven naar verwezenlijking van het verkiezingsprogramma. Met name geldt dat voor het milieu-, energie- en industriebeleid en bij het bestrijden van nodeloze afhankelijkheid van mensen en groepen, aldus de adviesraad. (NRC/H'bladj

KABINETSFORMATIE

Het onderstaande verslag sluit aan bij hetgeen gemeld is op pag. 484/1 e.v.

Kabinetsformateur Den Uyl had de drie TK-fractievoorzitters Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA) en Terlouw (D'66) voorgesteld op 24 juni te beginnen met de gezamenlijke bespreking van zijn memo I over de vier ,,maatschappijhervormende" wetsvoorstellen (pag. 486/1 e.v.). Mr. Van Agt wees dit in eerste instantie af; hij wilde meer tijd om het stuk te bestuderen.

Op 22 juni vergaderden de fracties van de drie aan de formatie deelnemende partijen. PvdA en D'66 bleken bereid te zijn het overleg op 24 juni te doen beginnen; het CDA wilde nu ook wel aan dat overleg deelnemen, mits het zich zou beperken tot procedurezaken. Aan deze wens van het CDA werd tegemoetgekomen.

Het eerste programmatische overleg vond plaats op 27 juni. Gesproken is toen over de grondpolitiek.

De kabinetsformateur en de drie fractievoorzitters bereikten toen overeenstemming over de noodzaak van een nieuwe wettelijke prijsdrukkende regeling voor de overdracht van landbouwgronden, de invoering van een vermogenswinstbelasting, een wettelijk voorkeursrecht van de centrale overheid voor de aankoop van bepaalde gronden (b.v. voor natuurbescherming). Ook waren zij het er over eens geworden, dat cumulaties van correcties voor onbillijkheid bij onteigening tegen gebruikswaarde moeten worden vermeden in een nieuw wetsvoorstel.

Onderhoud kabinetsformateur met vertegenwoordigers bedrijfsleven en *vakbeweging*

Kabinetsformateur Den Uyl heeft op 28 juni gesproken met de heren Van Veen en De Wit, de voorzitters van het VNO en het NCW. Onderwerp van gesprek waren het sociaal-economische beleid en de vier hervormingsvoorstellen. Eerder hadden de voorzitters van beide centrales var, industriële werkgevers zich beklaagd bij de fractieleiders van PvdA, CDA en D'66 over een gebrek aan belangstelling van formateur Den Uyl voor werkgeversopvattingen.

De voorstellen van Den Uyl vooi sociaal-economische uitgangspunten en de vier omstreden wetsontwerpen ,,zijn wel zeer eenzijdig georiënteerd op de opvattingen van de vakbeweging en dan nog slechts een deel daarvan", aldus de heren Van Veen en De Wit.

Op 29 juni had drs. Den Uyl een onderhoud met de voorzitter van de FNV, Kok, CNV-bestuurder Van der Meulen en de FNV-loondeskundige Bode.

Kok zei na afloop van het gesprek dat de gedachten van de formateur over de vier omstreden wetsontwerpen vrij ver afstaan van de opvattingen zoals die leven bij de FNV. Uit de verklaring van de FNV-voorzitter bleek, dat de FNV best bereid is een program van loonmatiging te steunen als dat wordt veroorzaakt door een vrij hoge groei van de collectieve sector, mits de vakbeweging ervan overtuigd is dat de overheidsuitgaven gebruikt worden om vooral de werkloosheid terug te dringen. Uit de woorden van Van der Meulen bleek dat het CNV geen moeite heeft met de WIR en de grondpolitiek maar wel met de VAD (in tegenstelling tot de FNV) en ook de voorstellen van de formateur over de ondernemingsraden vindt het CNV te ver af staan van de eigen denkbeelden. Ook de FNV ziet er trouwens weinig maatschappij-hervormends in.

Voortzetting programmatisch overleg

Op 28 juni voerde de kabinetsformateur weer overleg met de drie fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66. Nu werd gesproken over de ondernemingsraden. Het bleek, dat hierover geen grote meningsverschillen bestonden.

De TK-fractie van de PvdA vergaderde op 28 juni en toonde zich tevreden over hetgeen tot dan bereikt was.

CDA-fractievoorzitter Van Agt bracht in zijn fractie op 29 juni verslag uit. In deze fractie zag men nog grote problemen, m.n. op het gebied van de grondpolitiek.

Op 1 juli waren de drie fractievoorzitters weer bij de formateur. Het bleek, dat er inderdaad m.b.t. de grondpolitiek nog grote meningsverschillen bestonden. Het betrof de volgende punten:

1) de vergoeding van negatieve ontwikkelingsschade en daarmee samenhangend het laten vervallen van andere correcties op de gebruikswaarde als grondslag voor onteigeningen in het wetsontwerp tot wijziging van de onteigeningswet, voor zover die met de negatieve ontwikkelingsschade zouden doubleren;

2) de vraag of al het agrarische grondverkeer dwingend via een grondbank of de bestaande regionale grondkamers moet lopen, waardoor een directe prijsbeheersing gegarandeerd wordt;

3) de tariefstelling voor een nieuwe vermogenswinstbelasting en de termijn die in aanmerking moet worden genomen voor de waardevermeerdering van het vermogensobject.

Wat betreft punt 1 waren de formateur en de fractieleider van PvdA. CDA en D'66 al overeengekomen dat er geen dubbeltellingen mogen voorkomen bij het vergoeden van negatieve ontwikkelingsschade voor wat betreft het inkomen van de grondgebruiker en andere correcties op de gebruikswaarde.

Negatieve ontwikkelingsschade ontstaat doordat een agrariër of middenstander in het zich op onteigening niet normaal heeft kunnen investeren. Een van de andere correcties op de gebruikswaarde die in het wetsontwerp waarover het kabinet-Den Uyl in maart is gestruikeld, was opgenomen, had te maken met vermogensschade: weiland of akkerland gelegen in een gebied dat geschikt is voor tuinbouw zou onder bepaalde omstandigheden als de veel duurdere tuinbouwgrond worden aangemerkt bij de vaststelling van de onteigeningsvergoeding.

De discussie gaat nu over de vraag of hier van een doublure in de vergoeding sprake zou zijn. Minister Van Agt zei dat hij hiervoor zelf nieuwe ontwerp-wetsteksten zal produceren om tot een sluitende regeling te komen.

Bij het tweede punt wil de PvdA vasthouden aan een nieuwe wet vervreemding landbouwgronden, zoals door de formateur in zijn eerste memorandum is voorgesteld, met een grondbank als instantie waar aan alle agrarische grond die ten verkoop wordt aangeboden tegen een maximumprijs door de minister van landbouw vast te stellen, tijdelijk in eigendom moet worden gegeven. Die grondbank verkoopt de grond dan weer aan gegadigden onder bepaalde voorwaarden en tegen een vast te stellen prijs.

Dit systeem gaat Van Agt veel te ver. Hij wil de overdracht van gronden via de bestaande grondkamers laten lopen, waarbij een landbouwkundige toetsing moet worden toegepast om de agrarische bestemming te verzekeren. Grondverkeer tussen bijvoorbeeld familieleden zou daar echter volgens Van Agt niet onder moeten vallen.

In het plan van de christen-democratische leider zou de landbouwkundige toetsing er borg voor staan dat veel potentiële kopers die grond voor niet-agrarische bestemmingen willen hebben, geen kans meer krijgen. Deze belangstellenden zijn vaak bereid de hoogste prijzen te betalen. Hierdoor zou de prijs voor landbouwgrond dus flink worden gedrukt, aldus Van Agt.

Van Thijn zei dat hier het zwaartepunt van de meningsverschillen ligt. „Als je echt ietc aan prijsbeheersing wilt doen, moet er een instantie tussen de verkoop en koop van grond worden geplaatst In principe zal er dus geen particuliere vervreemding van gronden meer kunnen plaatsvinden Zodra je namelijk uitzonderingen zou gaan toepassen krijg je weer zwarte grondhandel en dan wordt de prijsbeheersing onmogelijk", aldus Van Thijn

De PvdA heeft ook sterke voorkeur. zei de fractievoorzitter, om de grond die onder beheer van de grondbank komt, zo reel! mogelijk in erfpacht uit te geven

Dr Terlouw (D'66) vond het prijsbeheersend effect een voorwaarde voor de nieuwe regeling en verder moet de grondbank of andere controlerende instantie een open en goed controleerbare opzet hebben D b6 wil ook dat de georganiseerde landbouw een grote invloed krijgt bij de beoordeling van aanvragen voor grondaankoop Terlouw vindt het niet nodig dat cr alleen met erfpacht gewerkt zou worden bij de gronduitgifte

Bu het derde puilt de vermogenswinstbelasting, heeft Van Agt aan de orde gesteld dat ook vermogensverliezen moeten meetellen Mr Van Agt vindt dat de nieuwe belasting voor alle vermogenswinsten, dus niet alleen voor onroerend goea. zou moeten gelden

Verder heeft hij voorkeur voor een beperkte termijn, bijvoorbeeld vijf jaar, die in aanmerking moet worden genomen voor de waardevermeerdering De beoogde termijn, het tarief en de mate van uitvoerbaarheid van de vermogenswinstbelasting moeten in samenhang worden bekeken

Wanneer alle betrokkenen het probleem ondogmatisch benaderen, ziet mr Van Agt wel een oplossing

De heren Den Uyl, Van Thijn, Van Agt en Terlouw hebben hun overleg op 4, 5 en 6 juli voortgezet.

Vrij gemakkelijk werd op 4 juli overeenstemming bereikt over een wijziging van de onteigeningswet en het voorkeursrecht bij grondaankoop voor de overheid.

De nieuwe formulering van de onteigeningswet, waaronder ook projectontwikkelaars zullen vallen, zal evenals het oorspronkelijke wetsontwerp uitgaan van vergoeding van de gebruikswaarde met correcties voor onbillijkheden.

Toegevoegd — niet op termijn — zal worden een artikel over negatieve ontwikkelingsschade (zowel in de inkomens — als in de vermogenssfeer), maar toepassing daarvan gelijktijdig met correcties die al voor de kabinetscrisis in het regeringsontwerp stonden, zal niet mogelijk zijn.

Geschrapt wordt de vergoeding voor ander gebruik dan het bestaande gebruik wanneer dat andere gebruik in strijd zou zijn met een bestemmingsplan.

Behalve het uitsluiten van „dubbeltellingen" wordt bij de vergoeding van negatieve ontwikkelingsschade vastgelegd dat rekening wordt gehouden met de wijze waarop het bedrijf zich ontwikkelde „in aansluiting op" planologische beslissingen waarop onteigening volgde. De rechter heeft de mogelijkheid, exorbitante eisen af te wijzen als hij meent dat de schade „redelijkerwijs" ten laste van de onteigende partij moet blijven.

De ongelijkheid tussen eigenaars, huurders en pachters op het gebied van de planschade zal worden opgeheven, zo werd door de drie fractieleiders meegedeeld.

Het wetsontwerp inzake het gemeentelijke voorkeursrecht zal worden gewijzigd teneinde de minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening een z.g. aanwijzingsbevoegdheid te geven „de gemeente gehoord". De koppeling tussen de wetsontwerpen over voorkeursrecht en onteigening tegen gebruikswaardevergoeding blijft gehandhaafd.

Overeenstemming is bereikt over de wenselijkheid van een koopplicht nadat gerechtelijk advies is ingewonnen. Het oordeel daarover za? aan het parlement worden overgelaten.

Ten behoeve van een voorkeursrecht voor de centrale overheid is het de bedoeling te komen tot een wettelijke regeling „voor zeer scherp te omlijnen doeleinden", die thans nog niet geheel concreet konden worden aangegeven. Gedacht wordt o.a. aan natuurgebieden. De stichting Beheer Landbouwgronden zou hier een taak krijgen.

Op 5 juli leidde het beraad van de formateur met de drie fractievoorzitters tot de conclusie, dat het nieuwe kabinet met spoed een wetsontwerp zal voorbereiden tot invoering van een belasting op gerealiseerde vermogenswinsten, voorlopig alleen bij onroerend goed en effecten.

Ten aanzien van het wetsontwerp moet vaststaan dat de *opbrengst* van een vermogenswinstbelasting de perceptiekosten zal overtreffen, zo werd na afloop van het beraad meegedeeld. De te belasten waardestijging zal worden gecorrigeerd voor inflatie en vermogensverliezen.

Een bijzondere regeling zal worden gemaakt voor huiseigenaars die hun woning verkopen en met de opbrengst een nieuw huis aanschaffen. Ook zal rekening worden gehouden met bejaarden die in een bijzondere situatie verkeren (bijv. wanneer zij zich met de opbrengst van hun huis vestigen in een verzorgingsflat).

Over he: tarief van een vermogenswinstbelasting is niet gesproken, zeiden de fractieleiders Van Thijn (PvdA) en Van Agt (CDA), Er is trouwens in het algemeen besloten, geen gedetailleerde formuleringen meer te bespreken na het uitvoerige compromis over de onteigeningswetgeving.

Dogmatisme is ons in de formatiebesprekingen vreemd, aldus de fractieleider van de PvdA; a.s de geraamde opbrengst van een vermogenswinstbelasting tegenvalt — wat wij niet verwachten — dan heeft zo'n belasting niet veel zin.

Men heeft beseft dat de uitvoeringsproblemen bij een vermogenswinstbelasting inzake roerende goederen (diamanten e.d.) groot zijn. Daarom zouden eerst winsten op onroerend goed en effecten moeten worden belast. Mocht daarna een vlucht naar roerende goederen ontstaan dan zou de belasting daartoe kunnen worden uitgebreid, aldus dr. Terlouw (D'66).

Het nieuwe kabinet zal naast de vermogenswinstbelasting voorstellen doen naar aanleiding van de uitkomsten van onder het vorige kabinet verrichte studies over een herziening van de successierechten, de vermogensbelasting en de vermogenswinstbelasting. mede in hun onderling verband.

Cornpromis prijsbeheersing landbouwgronden

Een moeilijk oplosbaar probleem bleef het vraagstuk van de beheer-

sing van de prijzen van landbouwgronden. De vier onderhandelaars bereikten na langdurige besprekingen hierover in de nacht van 6 op 7 juli een compromis. Kernpunt van heit compromis is, dat althans voorlopg zal worden afgezien van het stellen van overheidswege van maximumprijaen.
Meer details van de te treffen regeling hierna:

De nieuwe wet moet de kring van hen die in aanmerking komen voor het verkrijgen van landbouwgronden beperken aan de hand van toetsingsnormen van landbouwkundige aard. De bedoeling daarvan is tevens, een matiging van prijzen van agrarische gronden te bewerkstelligen.
De wet zal bepalingen bevatten betreffende een regeringsbevoegdheid tot het vaststellen van op de reële agrarische gebruikswaarde afgestemde maximumprijzen, maar deze bevoegdheid zal pas worden gehanteerd (door middel van een algemene maatregel van bestuur) nadat ,,ten minste" één jaar na inwerkingtreding van de wet is gebleken dat ,,een beduidende ombuiging" van de prijsontwikkeling achterwege is gebleven.
Overdracht van landbouwgronden kan — wanneer maximumprijzen van kracht zijn — alleen geschieden via een nieuw orgaan, de stichting Beheer landbouwgronden nieuwe stijl, waarin de bestaande SBL, de Grondbank (een voorkeur van de PvdA) er, bestaande Grondkamers (voorgestaan door het CDA) worden geïntegreerd.
Aan dit nieuwe met bepaalde overheidsbevoegdheden toegeruste orgaan zal de verkoper van agrarische grond zijn aanbod moeten doen, waarna het orgaan de grond in de regel zal doorverkopen met inachtneming van een landbouwkundige toetsing, gericht op toewijzing aan boeren die het meeste met de grond kunnen doen, Bij deze toewijzing zal de voorkeur van de voormalige eigenaar in aanmerking worden genomen.
Als de SBL bepaalde grond niet wil kopen blijft de verkoper vrij. Geregeld zal ook worden dat de SBL verplicht is tot aankoop over te gaan wanneer de verkoper zijn eigendom omgezet wil zien in pacht of erfpacht.
Het is niet de bedoeling dat grond bij de SBL nieuwe stijl wordt geaccumuleerd.

Regeling ondernemingsraden

Nadat inzake de grondpolitiek een oplossing bereikt was is op 7 juli en van 8 op 9 juli verder gesproken over de ondernemingsraden. Ook hier werd een regeling gevonden.
Een van de punten uit deze regeling is handhaving in het bij de TK liggende wetsontwerp van de bepaling, dat, als de ondernemingsraad een beroep instelt tegen een besluit van een ondernemer, dit besluit moet worden opgeschort. Het CDA had in maart, bij het niet voltooide TK-debat, een amendement tegen die opschortende werking ingediend. Het zal nu van dit amendement afzien.
De ondernemingsraad kan binnen veertien dagen in beroep gaan bij de ondernemingskamer; in de tussentijd kan de ondernemer het besluit niet uitvoeren.

Overeenstemming werd verder bereikt over een aantal aanvullingen van het aanhangige wetsontwerp Zo wordt de rechtspositie van de ondernemingsraadsleden versterkt Zij krijgen ook faciliteiten voor beraad en scholing en er komt een eigen budget voor de ondernemingsraad
Aan de adviesbevoegdheid van de ondernemingsraad op het gebied van inkrimping of uitbreiding van de onderneming en de aarop oetrekking nebbende investeringen wordt advisering inzake onderzoeksopdrachten en financiele deelneming elders toegevoegd.
De partners bij de kabinetsformatie zijn het er over eens geworden dat de overleg-structuur eenvoudiger kan worden Zo zal de tweede overlegvergadering van ondernemer met ondernemingsraad facultatief worden gesteld (Deze tweede vergadering was in het oorspronkeliike wetsontwerp voorgeschreven voor het geval de ondernemer deze zou verlangen, wanneer na een eerste vergadering het oordeel van de ondernemingsraad zou afwijken van een voorgenomen besluit van de ondernemer, voortaan zullen ondernemingsraad en ondernemer bij reglement een andere procedure kunnen afspreken)
Het voorzitterschap van de overlegvergadering zal wisselen tussen ondernemer en voorzitter van de ondernemingsraad
Er werd eveneens overeenstemming bereikt over een ,,gerichte" adviesaanvraag aan de Sociaal-Economische Raad over benoeming en samenstelling van raden van commissarissen, met als uitgangspunt een samenstelling waarin werknemers en kapitaalverschaffers een gelijk aandeel hebben (elk de helft, of elk eenderde met cooptatie)
De adviesaanvraag wordt ook gericht op de positie van de afzonderlijke leden van de raad van commissarissen, bindend mandaat wordt uitgesloten
Er komt verder een open adviesaanvraag betreffende het al dan niet uitbreiden van de raad van commissarissen tot bijvoorbeeld multinationale ondernemingen
De medezeggenschap van werknemers in kleine ondernemingen (tussen 25 en 100 man) zal worden geregeld, uitgaande van de opvatting dat aan deze werknemers in beginsel een gelijkwaardig recht op medezeggenschap dient te worden toegekend.
Amendering van het wetsontwerp wordt niet uitgesloten, mits amendementen niet de kern van het ontwerp raken, zo is in het overleg over de kabinetsformatie afgesproken

Besprekingen over Vermogensaanwasdeling

Formateur Den Uyl en de drie fractievoorzitters Van Thijn, Van Agt en Terlouw zijn op 11 juli begonnen met hun besprekingen over de Vermogensaanwasdeling (VAD). Dit overleg is op 13 juli voortgezet. Toen bleken er onoverbrugbare meningsverschillen te bestaan. In de avonduren van 13 juli heeft de formateur van deze moeilijkheden verslag uitgebracht aan de koningin.
De voornaamste knelpunten m.b.t. het gewijzigde wetsontwerp m.b.t. de VAD waren de volgende:

DREMPEL: bedrijven die meer dan f 250.000 per jaar overwinst maken (winst na aftrek van belastingen, investeringsaandeel en andere kosten) zijn VAD-plichtig. Formateur wil die grens verlagen en ook bedrijven met andere rechtsvorm eronder brengen. CDA: hierover valt te praten. PvdA-voorstel van f 150.000 gaat echter te ver.

TARIEF: 15% van de overwinst. Formateur wil dit verhogen en progressief maken. CDA is tegen, maar bereid tot een compromis. CDA wil VAD-gelden ook aftrekbaûr maken voor de bedrijfsbelastingen. De PvdA en de formateur zijn hier fel tegen.

INGANGSDATUM: was 1 januari 1975, in het gewijzigd wetsontwerp werd het 1 januari 1976. CDA wil geen terugwerkende kracht. Naar verwachting kan het wetsontwerp pas volgend jaar parlementair behandeld zijn.

VERDELING: 50% voor individuele aanspraken; 50% voor het collectieve fonds. Door het maximum voor individuele vermogensaanwasdeling van 2% van het bruto premieplichtig inkomen per werknemer of wel f 1025 per jaar kwam dit in feite neer op een verhouding 30-70. Het CDA wil via een hoger maximum per werknemer terug naar een 50-50 verhouding.

BESTEMMING INDIVIDUEEL DEEL: Vermogenstitels voor werknemers in de overwinstmakende bedrijven.

BESTEMMING COLLECTIEF DEEL Formateur wilde een deel bestemmen voor pensioenverbetering van werknemers
CDA en D66 wilden alle Nederlanders laten profiteren, bijvoorbeeld via het AOW-fonds of kinderbijslagfonds CDA is bereid dit standpunt te verlaten terwille van medewerking vakbeweging aan inkomensmatiging.

BEHEER COLLECTIEVE FONDS Personen uit de vakbeweging en namens de overheid CDA wil een bredere samenstelling PvdA verwerpt principieel werkgeversvertegenwoordiging. D'66 wil beheer door alleen de overheid (NRC/Handelsblad, ANP, De Volkskrant, Politiek Overzicht)

FRANKRIJK

ARRESTATIE ABU DAOUD, FRANSE REGERING BESLUIT TOT VRIJLATING, PROTEST ISRAËL

Op 9 januari werd bekend dat de Franse contraspionagedienst DST op 7 januari de Palestijnse guerrillastrijder Abu Daoud had gearresteerd, die ervan verdacht wordt in 1972 de overval op het Olympische dorp in München, waarbij 17 mensen, onder wie 11 Israëli's, omkwamen, georganiseerd te hebben.
Daoud maakte deel uit van een delegatie van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO die naar Parijs was gereisd naar aanleiding van de moord, een week eerder, op een Palestijnse activist en boekhandelaar, Mahmoud Saleh, in het Quar-

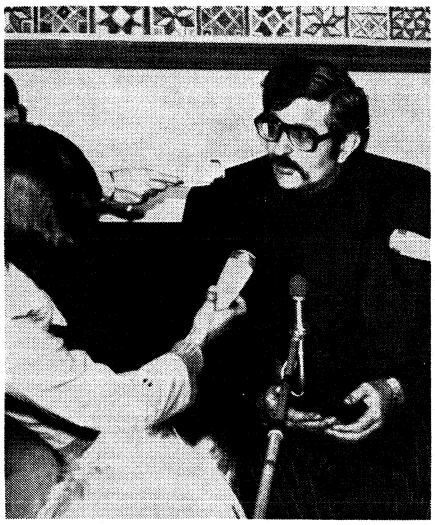

Abu Daoud in Algiers

tier Latin. Daoud, die reisde op een Iraaks paspoort onder de naam Youssef Raji werd in zijn hotel in Parijs gearresteerd op grond van een internationaal arrestatiebevel dat afkomstig was van de West-duitse justitie. Vierentwintig uur eerder was de delegatie door een hoge functionaris van het Franse ministerie van buitenlandse zaken ontvangen.

De Franse autoriteiten maakten later bekend dat de arrestatie was gedaan op verzoek van de justitie van de Westduitse deelstaat Beieren in verband met de vermoedelijke betrokkenheid van Daoud met de aanslag in München in 1972. Op 10 januari diende de ambassadeur van Syrië, namens de Arabische staten, een protest in bij de Franse regeging. Hij noemde de arrestatie ,,een onvriendelijke daad tegenover de Arabische wereld, in het bijzonder daar Abu Daoud een officieel lid van een officiële delegatie van de PLO was.

Abu Daoud, een guerrillanaam voor Mohammed Daoud Odeh, was lid van de revolutionaire raad van Al Fatah, de grootste Palestijnse guerrillagroepering. Hij is 40 jaar oud en werd geboren in Jeruzalem. In 1968 behaalde hij zijn meesterstitel in Jordanië. Daarvoor werkte hij als leraar in Saoedi-Arabië en Koeweit. Tijdens zijn verblijf in Koeweit trad hij tot Al Fatah toe. Daarvoor was hij lid geweest van de Jordaanse communistische partij.

Daoud wordt beschouwd als een van de oprichters van de Palestijnse terroristische organisatie Zwarte September, een beweging die door Palestijnen in het leven werd geroepen na de bloedige strijd tussen de commando's en het Jordaanse leger in 1970 en 1971 waarbij de commando-eenheclen en hun organisaties uit Jordanië werden verjaagd.

Zwarte September begon haar acties op 28 nov. 1971 met de moord in Cairo op de Jordaanse premier Wasfi Tall. Dezelfde organisatie wordt verantwoordelijk gehouden voor de overval op de Israelische atleten in München. Daoud zou verscheidene malen West-Duitsland hebben bezocht oin die actie voor te bereiden. Hij zou tijdens de overval zelf in Duitsland zijn geweest en vervolgens ongemerkt hebben kunnen ontsnappen.

In febr. 1973 werd hij in Jordanië gearresteerd op beschuldiging van het voorbereiden van een commando-actie tegen het bureau van de premier en andere strategische doelen. Hij werd ter dood veroordeeld, maar koning Hoessein zette zijn straf om in levenslang ria een golf van protesten van Arabische staatshoofden en het presidium van de Opperste Sowjet. Al in september van dat jaar kwam hij vrij bij de afkondiging van een amnestie.

In die tusentijd hadden Palestijnse commandogroepen twee operaties ondernomen om zijn vrijlating af te dwingen. De eerste werd op 1 maart 1973 uitgevoerd tegen de Saoedi-Arabische ambassade in Khartoem, waarbij drie Westerse diplomaten de dood vonden, onder wie de Amerikaanse ambassadeur in Soedan. Cleo Noël. De tweede speelde zich op 5 september in Parijs af, waar vijf Palestijnen drie dagen lang vijftien personen gegijzeld hielden in de ambassade van Saoedi-Arabië. De onderneming eindigde op 8 september op het vliegveld van Koeweit.

Gedurende de Libanese burgeroorlog zou hij commando-operaties hebben geleid tijdens de gevechten om de hotels bij de zeekust van Beiroet.

Tegenover de ambassadeurs van Egypte, Saoedi-Arabië en Algerije verklaarde de Franse minister van binnenlandse zaken Poniatowski, dat de arrestatie het resultaat was van een Westduits initiatief. De Israëlische autoriteiten richtten op 10 januari een officieel verzoek aan de Franse regering Abu Daoud voorlopig vast te houden totdat een officieel uitleveringsverzoek zou worden ingediend.

Het uitleveringsverdrag tussen Israël en Frankrijk dat in 1971 is ondertekend voorziet in een periode van 60 dagen, waarbinnen een officieel verzoek tot uitlevering moet worden gedaan. Volgens een aanvulling op het Israëlische wetboek van strafrecht uit 1973 kan de Israëlische iustitie iedereen vervolgen die in" het buitenland een misdrijf tegen een Israëlische staatsburger heeft begaan.

Op 11 januari werd Abu Daoud voor het Parijse Hof van Beroep geleid dat bepaalde dat hij noch aan West-Duitsland noch aan Israël uitgeleverd kon worden.

De Westduitse justitie had geen officieel uitleveringsverzoek gedaan en de Israëlische regering had daartoe niet het recht, aldus het Hof.

Daoud werd vervolgens vrijgelaten en naar Algerije uitgewezen, omdat, aldus een mededeling van het ministerie van binnenlandse zaken, hij gebruik makend van een valse identiteit Frankrijk was binnengekomen.

Het ministerie van justitie gaf later een verklaring uit waarin het heette dat de Franse veiligheidsagenten Abu Daoud op 7 januari hadden verhoord nadat zij door de Westduitse politie waren getipt dat er een internationaal arrestatiebevel tegen hem was uitgevaardigd wegens zijn mogelijk aandeel in de aanslag in München.

Na een telefonische mededeling van de Westduitse minister van justitie Maihofer dat zo spoedig mogelijk om uitlevering zou worden verzocht, was de politie overgegaan tot arrestatie van Abu Daoud.

Volgens het Westduits-Franse uitleveringsverdrag dient een dergelijk verzoek onmiddellijk langs diplomatieke weg te worden bevestigd en omdat een dergelijk verzoek op 11 januari de Franse autoriteiten niet had bereikt achtte het Hof in Parijs geen termen aanwezig Abu Daoud langer vast te houden.

Wat betreft het Israëlische verzoek, deelde het ministerie van justitie mee, dat de Israelische autoriteiten via Interpol hadden laten weten dat er een arrestatiebevel tegen Abu Daoud liep en zij hadden de Franse autoriteiten verzocht hem in afwachting van een officieel uitleveringsverzoek voorlopig vast te houden.

Het Hof had echter overwogen dat de handelingen waarvan Abu Daoud wordt verdacht buiten Israël zijn begaan door iemand die niet de Israëlische nationaliteit heeft, op een tijdstip dat de Franse wet nog niet de mogelijkheid kende dergelijke handelingen begaan in het buitenland door een vreemdeling, te vervolgen. Sedert 1975 bestaat deze mogelijkheid in Frankrijk ook, maar daar het hier ging om handelingen begaan in 1972 kon de wet niet worden toegepast.

Buitenlandse protesten

De Israëlische regering besloot uit protest tegen de vrijlating van Abu Daoud haar ambassadeur in Parijs, Mordechai Gazit, voor consultaties naar Tel Aviv terug te roepen, ter-

wijl een officieel protest werd ingediend bij de Franse ambassadeur in Tel Aviv.
De Israëlische minister van buitenlandse zaken Allon sprak in de Knesset van een schaamteloze capitulatie voor de druk van de Arabische staten en bedreigingen van terroristische organisaties. Frankrijk had niet alleen het uitleveringsverdrag met Israël geschonden maar ook de Europese Conventie voor de onderdrukking van terrorisme.
In Tel Aviv werden op grote schaal protestdemonstraties gehouden voor de Franse ambassade.

Na een bijeenkomst van liet Israëlische kabinet op 16 januari verklaarde premier Rabin dat Israël alles zou doen om Abu Daoud en andere ,.moordenaars" voor het gerecht te brengen. Verder werd meegedeeld dat de voorgenomen bezoeken van de Franse ministers voor industrie en buitenlandse zaken afgelast waren.

Op 4 februari keerde de Israëlische ambassadeur op zijn post terug en op 8 februari ontmoetten Allon en zijn Franse collega Guiringaud elkaar in Brussel. Meegedeeld werd dat Guiringaud op 30 en 31 maart een officieel bezoek aan Israël zou brengen.

Half februari hielden Franse en Israëlische autoriteiten in Parijs besprekingen over de toepassing van het uitwisselingsverdrag tussen beide landen.

Ook van Westduitse zijde werd ontstemd gereageerd op de vrijlating van Abu Daoud. Een officiële woordvoerder in Bonn verklaarde dat het heel gebruikelijk was dat niet onmiddellijk een officieel uitleveringsverzoek was ingediend. De Franse autoriteiten antwoordden daarop dat in een politiek gevoelige zaak als deze een onmiddellijke bevestiging van een uitleveringsverzoek langs diplomatieke weg noodzakelijk was.

De Franse minister van justitie, Olivier Guichard, zei op 12 jan.: ,,Één staat, West-Duitsland, had het recht om om uitlevering te verzoeken, maar deed dit niet; de andere, Israël, had dit recht niet. . ."
Premier Barre verklaarde op 13 januari dat het besluit om Abu Daoud vrij te laten een justitiële beslissing was geweest en geen politieke.
President Giscard d'Estaing laakte in een persconferentie op 17 januari de buitenlandse protesten. ,,Er is een aantal landen dat Frankrijks onafhankelijke politiek niet accepteert."

Abu Daoud gaf bij aankomst in Algiers een persconferentie waarin hij zei dat zijn arrestatie was ingegeven door puur politieke overwegingen. ,,Bepaalde elementen in de Franse politie hebben zich ten doel gesteld de betrekkingen tussen Frankrijk en de Arabische staten schade toe te brengen en meer in het bijzonder die tussen Frankrijk en de Palestijnse beweging. Zij handelen in het belang van het Zionisme. . .", aldus Abu Daoud.
Op 15 januari verklaarde hij bereid te zijn voor de Westduitse justitie te verschijnen onder vier voorwaarden: 1. de Westduitse justitie moet in staat zijn ,,werkelijk tastbare bewijzen voor zijn medeplichtigheid aan de aanval te leveren; 2. het gerechtshof moet een ,,politiek tribunaal" zijn; 3. het moet rechtvaardig zijn; 4. het aangedragen bewijsmateriaal mag geen uitvloeisel zijn van zionistische propaganda of afkomstig van de zionistische of de Amerikaanse veiligheidsdiensten. (NZZ, Le Monde, NRC/Handelsblad)

BEZOEK GUIRINGAUD AAN MIDDEN-OOSTEN

Minister van buitenlandse zaken Louis de Guiringaud heeft van 16 tot 22 februari een reis door het Midden-Oosten gemaakt, waarbij Libanon, Syrië, Jordanië en Egypte werden bezocht.

In Beiroet, waar hij van 16 tot 18 februari was, sprak Guiringaud met de Libanese minister van buitenlandse zaken Faoed Butros over de situatie in het Midden-Oosten en over de wederopbouw van Libanon.
In Damascus verbleef Guiringaud van 18 tot 20 februari. Hier had hij o.a. een onderhoud met de Syrische president Hafez al-Assad.
In een interview zei Guiringaud dat Assad hem had verzekerd dat de Syrische troepen langzamerhand uit Libanon zullen worden teruggetrokken. Syrië wenst dat president Sarkis en de wettige autoriteiten de veiligheid van het land zelf zo snel als mogelijk weer zullen herstellen en handhaven. Om hen daarmee te helpen had Syrië zijn troepen ter beschikking gesteld.
In een verklaring, die hij op 20 februari in Damascus uitgaf zei Guiringaud met betrekking tot de Geneefse confer'entie dat deze de meest geëigende gelegenheid is om de problemen in het Midden-Oosten te bespreken.
In Amman, de hoofdstad van Jordanië had Guiringaud een onderhoud met de Jordaanse premier Moudar Badran. Hij verklaarde dat Frankrijk bereid is aan een nieuwe Geneefse conferentie deel te nemen als het daarvoor uitgenodigd wordt. Ook in dit gesprek werden de mogelijkheden voor een oplossing van de crisis in het Midden-Oosten besproken, alsmede de stichting van een Palestijnse staat in West-Jordanië en in de Gaza-strook na ontruiming van deze gebieden door Israël.
In Cairo sprak Guiringaud met de Egyptische minister van buitenlandse zaken Fahmi. Ook daar was de crisis in het Midden-Oosten het centrale gespreksthema.
Op 22 februari werd hij ontvangen door president Sadat, die de wens uitte dat de Geneefse conferentie zo snel mogelijk zou beginnen.
Sadat bracht verder de wens tot uitdrukking dat Frankrijk contact met Israël en de andere EG-landen zou opnemen om hen van de noodzaak van een regeling in het Midden-Oosten te overtuigen. Guiringaud verklaarde zich hiertoe bereid. (FAZ, Le Monde)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

AKKOORD MET PANAMA OVER TOEKOMST PANAMA-KANAAL

Op 10 augustus zijn de Verenigde Staten en Panama het eens geworden over het ontwerp voor een nieuw verdrag voor de status van het Panamakanaal. Dit is het resultaat van onderhandelingen die in 1964 zijn begonnen.

Het nieuwe verdrag dat in de VS door het Congres moet worden geratificeerd en in Panama middels een referendum moet worden goedgekeurd komt in de plaats van het verdrag uit 1903 dat kort na de stichting van de staat Panama werd ondertekend. Het verdrag zal, in tegenstelling tot het thans bestaande, een beperkte geldingsduur hebben en wel tot 31 december 1999.

,,Wij zijn erg verheugd met onze Panamese collega's tot overeenstemming te zijn gekomen over de principes van een verdrag dat nieuwe betrekkingen tussen onze landen mogelijk maakt", aldus Ellsworth Bunker, de leider van de Amerikaanse onderhandelingsdelegatie.

Romulo Escobar Bethancourt, de leider van de Panamese delegatie bij de onderhandelingen, verklaarde dat het nieuwe verdrag aan de legitieme aspiraties van Panama tegemoet komt.

Het op 10 augustus bereikte akkoord beperkt zich tot de basisprincipes.

Het definitieve ontwerp, dat meer dan 60 pagina's bevat, zal in de komende weken door juristen en deskundigen worden uitgewerkt.

Zodra het verdrag in werking treedt, zullen Panama en Amerika heit kanaal gezamenlijk gaan beheren en zal Panama 65% terugkrijgen van de zone van 533 vierkante mijl die het huidige, uit 1903 daterende, verdrag aan Amerika heeft toegewezen. Bovendien zal Amerika Panama jaarlijks een bedrag van ongeveer 60 mln dollar — in plaats van de huidige 2,3 mln — betalen en tevens omvangrijke economische en militaire hulp bieden.

Op 13 augustus maakte president Carter in Washington nadere bijzonheden over het bereikte akkoord mee. Daarin is bepaald dat de VS voornemens zijn Panama $ 250 mln aan leningen en kredieten te geven. Het financiële pakket komt be-

schikbaar in de loop van de overdracht van het kanaal.

De Panamese en Amerikaanse onderhandelaars zijn het eens geworden over een regeling die inhoudt dat Panama 30 dollar-cent krijgt per ton vracht die het kanaal passeert en voorts 10 mln dollar per jaar aan tolinkomsten, en nog eens tien mln als de inkomsten van het kanaal dat toelaten.

De Verenigde Staten en Panama zullen gezamenlijk de mogelijkheid bestuderen om een nieuw kanaal op zee-niveau door Panama aan te leggen, aldus Carter. Het huidige kanaal. met zijn sluizen, is niet bruikbaar voor supertankers en andere grote zeeschepen

Als het verdrag door beide landen wordt geratificeerd komt er een eind aan 73 jaar Amerikaanse controle over de Amerikaanse enclave, waarin de Amerikanen een sluiskanaal groeven tussen de Atlantische en de Stille Oceaan.

Het verdrag zal op 31 dec. 1999 komen te vervallen. Het Panama-kanaal zal dan geheel in Panamese handen overgaan, terwijl de Amerikanen zich op die datum ook militair volledig teruggetrokken moeten hebben. Op het ogenblik hebben de VS nog 14 militaire bases in het gebied. De belangrijkste eis van de VS is ook ingewilligd: namelijk die van een apart akkoord waarbij Panama en de VS zich garant stellen voor een permanente neutraliteit van het kanaal dat ,,vrij, open en toegankelijk moet blijven voor alle landen".

Het defensieverdrag zal op dezelfde dag in werking treden als het Kanaalverdrag zelf en van onbeperkte duur zijn.

Dit verdrag legt overigens geen beperkingen op aan het Amerikaanse ministerie van defensie. Het Pentagon heeft al laten weten dat de controversiele militaire opleidingsscholen in de zone tot het jaar 2000 zullen blijven bestaan,

Deze scholen, waar de meeste Latijnsamerikaanse dictators en topmilitairen, evenals de speciale Vietnam-troepen indertijd, hun opleiding ontvingen, zijn altijd een bron van ergernis geweest voor de burgerbevolking van Panama en de rest van Latijns-Amerika.

In de komende 23 jaar zullen de VS en Panama gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het onderhouden en de verdediging van het kanaal.

Het nieuwe verdrag voorziet verder in Panamese jurisdictie over de Kanaalzone binnen drie jaar. Dit zal ingrijpende gevolgen hebben voor de ca. 33.000 Amerikanen die in de Kanaalzone wonen en die nu nog onder de Amerikaanse wetten vallen. Onmiddellijk na het bereiken van het akkoord zijn vakbondsleiders en afgevaardigden van deze bewoners door Amerikaanse functionarissen ingelicht over de gevolgen van het nieuwe verdrag. Sinds Washington in 1974 vaart begon te zetten achter de verdragsbesprekingen (zie hierna) hebben veel Amerikanen in dienst van de Kanaalmaatschappij hun ontslag ingediend. Verwacht wordt dat steeds meer mensen hun voorbeeld zullen

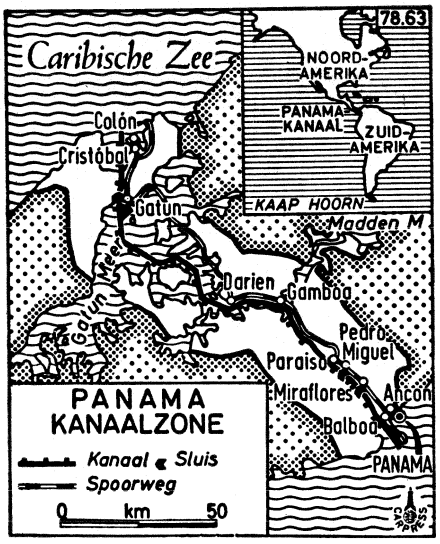

volgen. President Carter verklaarde op 11 augustus dat hij blij was met het verdrag. Hij noemde de overeenkomst ,,voordelig voor ons eigen land, voor onze nationale veiligheid en een vrije en open garantie dat het Panamakanaal ook in de toekomst door iedereen zal worden gebruikt". Hij onderstreepte nog dat het ontwerpverdrag voorziet in doelmatige defensievoorzieningen gedurende de rest van de twintigste eeuw.

Overigens wordt verwacht dat er in het Congres nog heel wat bezwaren gemaakt zullen worden tegen het nieuwe verdrag.

Voor goedkeuring van het pact is een tweederde meerderheid in de Amerikaanse Senaat noodzakelijk.

De kwestie van het Panamakanaal ligt echter niet alleen moeilijk in het Congres. Een recente opiniepeiling heeft uitgewezen dat er ook bij het Amerikaanse publiek scherp verzet bestaat tegen het vooruitzicht dat de VS in de nabije toekomst de controle over het kanaal aan Panama zullen moeten afstaan.

Na beëindiging van het zomerreces staat de regering-Carter in elk geval een verwoede strijd om parlementaire goedkeuring van het ontwerp-verdrag te wachten. Vermoedelijk zal de Senaat de kwestie pas dan in behandeling nemen, nadat de energieplannen van de president zullen zijn goedgekeurd. De Amerikaanse regering zegt nu op 50 van de (voor ratificering noodzakelijke) 67 stemmen in de Senaat te kunnen rekenen. Invloedrijke senatoren als Alan Cranston en Hubert Humphrey, die op de hand van de president zijn, voorspelden dat het Panamakanaal-verdrag er in de Se-

De Amerikaanse onderhandelingsdelegatie en de Panamese president. V.l.n.r. Sol Linowitz, president Torrijos en Ellsworth Bunker.

naat wel zal doorkomen, al gaven zij toe dat het erom zal spannen.
Anderen zijn echter pessimistischer. Senator Byrd, leider van de Democratische meerderheid in de Senaat, zei nog niets over de uitslag van de stemming te kunnen zeggen. Tegenstanders van enige overdracht van Amerikaanse controle hebben al eerder deze zomer hun omvangrijke lobbycampagne tegen het nieuwe verdrag gelanceerd Tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen van vorig jaar was al aan het licht gekomen dat het verzet tegen enig opgeven van de Amerikaanse controle over het Panamakanaal opmerkelijk verbreid is.

De Republikeinse uitdager van president Ford. Ronald Reagan. had toen veel succes met zijn kritiek op de onderhandelingen, die in die periode tussen de regering-Ford en de Panamese regering aan de gang waren. Overal waar Reagan kwam, oogstte hij ovaties met zijn patriottische salvo: ,,Wij hebben het Kanaal gekocht, wij hebben ervoor betaald, wij hebben het gebouwd, het is van ons en wij willen dat het zo blijft."

De goedkeuring door de Senaat van het Kanaalverdrag belooft komende herfst in twee opzichten een vuurproef voor de regering-Carter te worden. Ten eerste zal de nieuwe Amerikaanse regering op buitenlandspolitiek gebied moeten aantonen dat zij de middelen bezit om haar beleid in het Congres goedgekeurd te krijgen. Ten tweede zal Carter een in meerderheid openbare mening moeten trotseren.
De doorsnee-Amerikaan is opgegroeid in het besef, dat de Amerikaanse voogdij over het Panamakanaal een vanzelfsprekendheid is waaraan niet kan worden getornd. Een militante tegenstander van het nieuwe verdrag — de Republikeinse senator Jesse Helms uit North-Carolina — noemde het nieuwe verdrag ,,een ernstige fout" en ,,een bedreiging voor de vrede". Helms maakte de uitslag van een opinie-onderzoek bekend, dat een instituut in Princeton (New Jersey) had ingesteld.
Liefst 78% van de ondervraagden verklaarde zich voorstander van voortdurende Amerikaanse voogdij over het Kanaal. terwiil slechts 8% zich voorstander noemde van overdracht van de waterweg aan Panama. In een poging om deze vijandige stemming van het Amerikaanse publiek om te buigen is de regering-Carter deze zomer begonnen met het verzenden aan de publiciteitsmedia van "fact sheets" over de Kanaalzone en Panama. Het ligt verder in de bedoeling dat de regering-Carter vooraanstaande militairen zal opdragen om in spreekbeurten een pleidooi te houden voor het nieuwe verdrag met Panama.

De meest op de voorgrond tredende woordvoerder van de Amerikaanse nationalisten is de Republikeinse senator Strom Thurmond uit South-Carolina Tijdens de verkiezingscampagne van 1976 liep deze senator storm tegen ,,enige overdracht van de Amerikaanse soevereiniteit en Jurisdictie" over het Panamakanaal Thurmond kon toen op ininstens 37 stemmen in de Senaat rekenen, 3 meer dan de 34 die nodig zijn voor de verwerping van het verdrag Sindsdien is echter een aantal conservatieve senatoren met pensioen gegaan, en het is verre van zeker dat Thurmond nog een onoverkoombare horde in de Senaat tegen het nieuwe Panamakanaalverdrag kan opwerpen.
Het Huis van Afgevaardigden hoeft niet over het nieuwe verdrag te stemmen Maar uit de resultaten van stemmingen over de Panamakanaal-kwestie in voorgaande jaren is gebleken, dat ook daar sterk verzet bestaat tegen het opgeven van de Amerikaanse soevereiniteit over het Kanaal De regering-Carter wil ook het Huis van Afgevaardigden in zijn publiciteitscampagne betrekken, ondermeer omdat het Huis wetgeving — als toevoeging aan het verdrag — zal moeten goedkeuren voor een nieuw bureau, dat tot taak krijgt om het Panamakanaal te onderhouden

Het *NRC/H'blad* (12-8) gaf het volgende overzicht van de geschiedenis van het Panamakanaal, de Amerikaanse bemoeiingen daarmee en de onderhandelingen tussen de VS en Panama:

Het oude kanaalverdrag, dat de Verenigde Staten en Panama in 1903 sloten en dat Washington ,,voor eeuwig" de controle over het kanaal en over een strook land aan weerszijden van de waterweg (de Kanaalzone) gaf, was in de ogen van Latijns-Amerika en de Derde wereld een koloniaal overblijfsel dat niet meer past in deze tijd. Vooral het woordje ,,eeuwig" heeft veel kwaad bloed gezet.
De geschiedenis van het verdrag uit 1903 is niet erg fris en tekent de imperialistische politiek van Amerika in die tijd. Toen de Senaat van Colombia in augustus van dat jaar een door Amerika gevraagde concessie voor de bouw van een kanaal door de landengte die nu Panama heet afwees, weigerde de toenmalige president Theodore Roosevelt zich daarbij neer te leggen. Hij wilde koste wat het kost de Amerikaanse marine en koopvaardij een doorgang tussen de Pacific en de Atlantische Oceaan geven en steunde drie maanden later een afscheidingsbeweging in het gebied waar het kanaal zou moeten komen.
Een Amerikaans oorlogsschip dat juist voor de kust kruiste verhinderde dat regeringstroepen de opstand konden neerslaan. De rebellen riepen de staat Panama uit en werden spoedig door Washington erkend. Binnen twee weken was het voor Amerika uiterst voordelige verdrag rond De Verenigde Staten kregen ,,voor eeuwig" de controle over een stuk grond van zestien kilometer breed om een kanaal aan te leggen. En bovendien kreeg de Amerikaanse regering het recht om in dit deel van Panama op te treden ,,alsof zij de soevereine macht in dit gebied is". Panama kreeg voor het opgeven van deze rechten tien miljoen dollar in goud en kon verder rekenen op een jaarlijkse Amerikaanse bijdrage van 250.000 dollar.
Dat de overeenkomst in deze vorm niet meer te handhaven was werd de laatste jaren door beide partijen erkend. Onder president Kennedy kwamen de Amerikanen aan de opkomende nationalistische gevoelens van de Panamezen tegemoet door in 1963 af te spreken dat de Panamese vlag in de Kanaalzone naast de Amerikaanse moest wapperen. Een aantal vlagincidenten volgden en explodeerden een jaar later in ernstige anti-Amerikaanse rellen in de Kanaalzone waarbij 25 mensen onder wie vier Amerikanen om het leven kwamen. President Johnson besloot toen het startsein te geven voor nieuwe onderhandelingen die naar een nieuw Kanaalverdrag zouden moeten leicirri.
Pas na de oliecrisis kwam er echt schot in het overleg en de wil van Amerika om de onderhandelingen tot een goed einde te brengen leek parallel te lopen met het groeiende zelfbewustzijn in Latijns-Amerika en in de rest van de Derde wereld. Generaal Torrijos, die in okt. 1968 via een staatsgreep de macht in Panama had overgenomen en het voortbestaan van zijn bewind afhankelijk had gesteld van de totstandkoming van een nieuw verdrag met Amerika, slaagde erin om de Kanaalproblemen hoog op de agenda's van conferenties van Latijnsamerikaanse landen en Niet-gebonden landen en andere internationale bijeenkomsten te zetten. De kwestie kreeg steeds meer het karakter van een testcase voor de Amerikaanse houding tegenover de Derde wereld.
Henry Kissinger, de vorige minister van buitenlandse zaken, begreep dit tijdens zijn teleurstellend verlopen ,,nieuwe dialoog" met Latijnsamerikaanse leiders. In febr. 1974 bereikte hij met zijn toenmalige Panamese collega Tack een akkoord over acht principes. Hierin werd onder meer vastgelegd dat er een nieuw verdrag zou komen waarin het eeuwigdurende karakter niet meer zou voorkomen, dat het gebied waarin het Kanaal ligt weer onder de jurisdictie van Panama zou komen, en dat Panama een rechtvaardig en billijk deel van de Kanaalopbrengsten zou ontvangen.
Maar de besprekingen over een nieuw Kanaalverdrag gaven nog geen uitzicht op een definitieve regeling. Bovendien werd de toekomst van het Panamakanaal onverwachts een veelbesproken onderwerp in de campagne voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen. In een van zijn debatten met de toenmalige president Gerald Ford zei Carter: ,,Ik zal nooit de volledige controle of de praktische controle over het Panamakanaal opgeven".
Toch was Carter de man die nieuwe vaart bracht in het overleg. Onder de indruk van het dringende beroep dat acht Latijnsamerikaanse staatshoofden begin dit jaar op hem deden om tot een snelle afronding van de onderhandelingen over het Panamakanaal te komen en overtuigd van de stagnatie die het ontbreken van een akkoord op zijn politiek tegenover Latijns-Amerika zou inhouden maande de nieuwe Amerikaanse president de bejaarde toponderhandelaar Bunker tot spoed aan en versterkte hij het onderhandelingsteam met Sol Linowitz, onder wiens leiding in 1974 een rapport was verschenen waarin een ommekeer in de betrekkingen tussen de VS en Latijns-Amerika werd bepleit

Nu de onderhandelaars overeenstemming hebben bereikt moeten er nog belangrijke hindernissen overwonnen worden voordat het nieuwe verd ag in werking kan treden Het referendum dat in Panama gehouden moet worden ter goedkeuring van het onderhandelingsresultaat zal vermoedelijk weinig problemen opleveren Maar moeilijker zal de goedkeuring van het Amerikaanse Congres te verkrijgen zijn Volgens recente peilingen is het allerminst zeker aat ae vereiste tweederde van ae Senaat het akkoord zal aanvaarden en Carter zal al zijn overtuigingskracht moeten inzetten om de nieuwe overeenkomst over de eindstreep te trekken en de parlementariers ervan te overtuigen dat het nieuwe Kanaalverdrag niet betekent aat in de toekomst ook Alaska aan de Russen zal worden teruggegeven. (Le Monde, IHT NRC/H'blad)

(Vor ber pag 432/2 3)

TEKSTEN

NEDERLAND

CONCLUSIES KABINETSFORMATEUR EN DRIE FRACTIEVOORZITTERS M.B.T. HET FINANCIËLE, SOCIALE EN ECONOMISCHE BELEID

Kabinetsformateur Den Uyl heeft op 9 aug. overeenstemming bereikt met de fractievoorzitters uit de TK van PvdA, CDA en D'66 over het in de volgende kabinetsperiode te voeren sociaal-economische beleid. De betrokkenen werden het o.m. eens over een twee-jarige nullijn voor de inkomens, bezuinigingen in de collectieve sector van f 4 mrd plus mogelijk nog enkele miljarden, indien de economische omstandigheden voor de bestrijding van de werkloosheid tegenvallen.
Hieronder volgt de integrale tekst van de conclusies m.b.t. het financiële, sociale en economische beleid:

I UITGANGSPUNT

1. Het door het thans demissionair kabinet gevoerde beleid wordt op hoofdzaken voortgezet. Op basis van deze overeenstemming achten partijen het mogelijk af te zien van een meer gedetailleerde vastlegging van talrijke op zichzelf belangrijke onderwerpen op het terrein van de departementen van financiën, economische en sociale zaken.

2. Waar het geldt de bestrijding van werkloosheid en inflatie wordt de benadering, gegeven in Memo II (pag. 49412 e.v.), als uitgangspunt van het te voeren beleid aanvaard. De thans overeengekomen conclusies houden zich bezig met een bijstelling en uitwerking van Memo II in het licht van de door het C.P.B. gegeven berekening van de effecten van de beleidsveronderstellingen. Deze berekeningen zijn als bijlage* toegevoegd.

3. Doel van het te voeren beleid in de komende kabinetsperiode is:
a. het terugdringen van de werkloosheid tot een niveau van 150.000;
b. een verder terugdringen van de inflatie met rond 1% per jaar ten opzichte van de z.g. centrale projectie van het C.P.B.;
c. een selectieve groei van de economie volgens de maatstaven ontwikkeld in de nota inzake de selectieve groei.

4. Belangrijke middelen en instrumenten om deze doeleinden te verwezenlijken zijn:
a. inkomensmatiging over de gehele linie met handhaving van de koopkracht van de modale werknemer exclusief incidenteel, waarbij afspraken met de sociale pa tners worden gemaakt om in 1978 en 1979 geen initiële loonstijging te doen plaatsvinaen: gedurende de gehele kabinetsperiode een beperking van de incidentele looncomponent met jaarlijks 0,5%; een vermindering van de anders noodzakelijke verzwaring van belastingen en/of sociale premies met f 1 mrd per jaar, In de jaren waarin geen inirële loonstijging is voorzien worden belasting- en premiemaatregelen zoveel mogelijk achterwege gelaten:
b. een beperking van de groei van de collectieve uitgaven met de eerder voorgenomen ombuiging ad ƒ 4 mrd in 1981;
c. gerichte bestemming en besteding van de met dit beleid beschikbaar komende ruimte tot behoud van bestaande en het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen. primair in de marktsector van de economie;
d. een inkomens-, structuur- en arbeidsmarktbeleid, waarin het rechtvaardig delen van inkomen en werk wordt gerealiseerd; het vormt met de eerder genoemde middelen een onverbrekelijk geheel.

5. Het beleid, gevoerd met deze middelen, houdt risico's in. Het C.P.B. wijst erop (brief 11 juli 1977), dat de uitkomsten van de beleidsveronderstellingen hoopgevend zijn waar het gaat om de werkloosheidseffecten, maar minder rooskleurig zijn voor de ontwikkeling van de binnenlandse bestedingen. Er is ook ruimte voor twijfel of de beoogde inkomensmatiging zal worden gerealiseerd met name waar het de beheersing van de incidentele looncomponent, betreft. Voorts zijn de vooruitzichten voor de komende jaren ten aanzien van de internationale conjunctuur zeer onzeker. Stagnatie van de groei van de wereldhandel en ernstige afzetproblemen zijn zeker niet uitgesloten.
Met het oog op deze onzekerheden zal het nieuwe kabinet tijdig compenserende plannen ter grootte van enkele miljarden voorbereiden, die zowel betrekking zullen hebben op een verdergaande beperking van de collectieve uitgaven als op een vergroting van de overheidsbestedingen. Deze plannen hebben ten doel om slagvaardig te kunnen reageren, indien de inkomensmatiging onvoldoende wordt gerealiseerd en/of indien ondanks de genomen stimulerende maatregelen onvoldoende arbeidsplaatsen in de marktsector tot stand worden gebracht.
Uiteraard zal, indien bovengenoemde situaties zich voordoen, ook verhoging resp. verlaging van belastingen en premies overwogen moeten worden.

II COLLECTIEVE UITGAVEN

6. Zoals uit de als bijlage toegevoegde berekening van de effecten van de voorstellen van Memo II, blijkt, zijn de gevolgen van het eerder voorgenomen beleid en de thans voorgestelde maatregelen (met de toegevoegde veronderstelling van beperkte initiële loonsverhogingen in 1980 e i 1981) toereikend om aan de norm van een financieringstekort niet groter dan 5% n.l. op kasbasis te voldoen zodat verdere ombuigingen van de collectieve uitgaven. als in punt 8 van Memo 11 als eventualiteit opgeworpen, voorhands achterwege blijven. De stijging van de collectieve lastendruk wordt in de C.P.B.-berekening beperkt tot 0,5% per jaar ex post en opent het perspectief op een geleidelijke stabilisatie. Ze dient te worden beoordeeld tegen de achtergrond van het grosso modo gelijk blijven van de lastendruk in de jaren 1976 en 1977. De prioriteitenstelling voor de overheidsuitgaven als gesteld in Memo 11 wordt in hoofdzaak aanvaard; er dient ruimte te zijn voor verschuivingen in deze prioriteiten.

7 Voor invulling van beleidsombuigingen (f 4 mrd) in de collectieve uitgaven worden o a de volgende invalshoeken gekozen

— ombuiging bij voorkeur doch niet uitsluitend te vinden in de sfeer van overdrachtsuitgaven. overheidsinvesteringen en materiële overheidsbestedingen zoveel mogelijk te ontzien ter vermijding van negatieve werkgelegenheidseffecten

— nadruk op draagkrachtbeginsel bij overdrachtsuitgaven zonder aantasting van sociale minima;

— toepassing volumebeleid, o.a. strikte uitvoering van de wet plaatsing minder valide arbeidskrachten en geleidelijke ophoging van het percentage (nu 2%).

III INKOMENSBELEID

S. Het beleid van inkomensnlatiging is gebaseerd op de vrijwillige aanvaarding daarvan door de sociale partners in samenhang met de maatregelen a-d, genoemd in punt 6 van Memo II, voorzover niet reeds geregeld (VAD). Overeengekomen wordt dat de in dit memorandum voorgestelde commissie met betrekking tot de beheersing van de incidentele looncomponent zo spoedig mogelijk wordt ingesteld en dat haar opdracht zowel de publieke als de particuliere sector zal betreffen.

9. Het inkomensbeleid als omschreven in Memo II maakt het mogelijk, dat de koopkracht van de laagste inkomens ten minste wordt gewaarborgd. Mocht zich een meevallende ontwikkeling voordoen, dan zal meerdere inkomensruimte bij voorrang aan de laagste inkomens ten goede worden gebracht. Maatregelen ten behoeve van de waarborging van een minimuminkomen van zelfstandigen zijn mede daarop gericht. Daartegenover zal van de inkomens boven f 45 à 50.000 een reëel offer worden gevraagd. Zoals in de berekeningen van het CPB d.d. 14 juli is aangegeven zal de vorm van de te nemen belasting- en/of premiemaatregelen erop gericht moeten zijn de handhaving van de koopkracht van de modale werknemer exclusief incidenteel te bewerkstelligen.
In het belastingbeleid en in het bijzonder bij de ontwikkeling en de beperking van overdrachtinkomens moet worden vermeden dat marginale effecten optreden, die tot inkomensachteruitgang zouden leiden voor groepen die op handhaving van hun koopkracht aanspraak kunnen maken. Op langer zicht gezien moet — los van de beoogde beperkingen voor de eerstkomende jaren — worden voorkomen dat vooruitgang in bruto-inkomen niet of nauwelijks leidt tot enige vooruitgang in nettoinkomen.
Verkleining van de inkomensverschillen is geboden. met name door duidelijke beperkingen 'aan de bovenkant van-de inkomensverdeling. Aangezien de in voorbereiding zijnde kaderwet inkomensvorming waarschijnlijk niet tijdig gereed zal

* Op deze berekeningen zal worden teruggekomen in het chronologische verslag van de kabinetsformatie (red. KHA).

zijn, zal een afzonderlijke wettelijke regeling worden getroffen om te bereiken dat niet-cao-salarissen en inkomens van beoefenaren van vrije beroepen m.i.v. 1 jan. 1978 aan vergelijkbare regels worden onderworpen als cao-inkomens. Maatregelen ten aanzien van topsalarissen van overheidsfunctionarissen zullen eveneens moeten bijdragen tot matiging van de algemene inkomensontwikkeling.
Een inkomensbeleid als voorgesteld zal de ondersteuning behoeven van een doeltreffend prijsbeleid, dat voorkomt dat de consument zwaarder belast wordt dan uit externe kostenstijgingen voortvloeit en net anti-inflatiebeleid helpt realiseren. Daarbij is van groot belang dat kostendalingen sneller in de consumptieprijzen tot uitdrukking worden gebracht. Ook matiging met betrekking tot de overheidstarieven zal hiertoe moeten bijdragen.

10. De voorbereiding van een algemene aanvullende pensioenvoorziening, in behandeling bij de Stichting van dc Arbeid, wordt met kracht bevorderd, eventueel met voorrang voor een regeling die voorkomt dat verlies van pensioenrechten optreedt bij verandering van dienstverband.
Naast beheersing van omvang en tarieven van de gezondheidszorg, waartoe reeds enkele belangrijke voorstellen zijn ingediend, dient — gelet op de verschillen in premiesystemen en verstrekkingen in en buiten de ziekenfondsverzekering — te worden aangestuurd op een ander systeem dat kan bijdragen tot een rechtvaardiger verdeling van lasten en van rechten op gezondheidszorg.
Daartoe uitbreiding van de verstrekkingen van de AWBZ in het perspectief van een zo spoedig mogelijke totstandkoming van een algemene wet ziektekosten. Daarbij is het noodzakelijk de stijging van de premiedruk te beheersen en onbedoelde inkomenseffecten te vermijden.

IV STRUCTUURBELEID

11. De institutionele vereisten voor een actief werkgelegenheidsbeleid als aangegeven in a t/m f van punt 11 van Memo II, worden overeengekomen voor zover hieronder niet nader bepaald.

12. Het economische structuurbeleid dient de te creëren economische ruimte in te vullen in nieuwe arbeidsplaatsen naar sector, regio en aard van bedrijf. Het CPB wordt een studie gevraagd over de sectoren (waaronder de publieke), regio's en bedrijven waar de komende jaren nieuwe arbeidsplaatsen tot stand moeten worden gebracht.
Overeengekomen wordt de onderdelen van de eerste fase van de WIR (basispremie, arbeidsplaatsencriterium en toeslagen voor regio, ruimtelijke ordening, kleinschaligheid en grote projecten) zo spoedig mogelijk in werking te doen treden.
Nagegaan wordt hoe de stimulering en sturing voorzien in SIR, WIR, IPR en de regeling voor grote projecten onderling doeltreffend kunnen worden afgestemd.
De regionale ontwikkelingsmaatschappijen worden uitgebouwd in aantal en werkingssfeer en in samenhang met de NEHEM gecoördineerd, waarbij een goede afstemming op de spreiding van werkgelegenheid over sectoren en regio's wordt bewerkstelligd.
In gevallen waarin de privaat-economische rentabiliteit op korte termijn tekort schiet, wordt de oprichting van overheidsbedrijven ter hand genomen; daarbij dient de afweging van maatschappelijke kosten en baten mede richtsnoer te zijn.
Het beleid bevordert arbeidsintensieve activiteiten. Daartoe wordt gestreefd naar een begunstiging, eventueel ook fiscaal. van bepaalde reparatiewerkzaamheden, ook met het oog op verlenging van de levensduur van goederen en zuiniger verbruik van grondstoffen.
Een studie wordt ondernomen naar de mogelijkheid van een verschuiving in de heffingsgrondslag van de premies van de sociale verzekering, waardoor arbeidsintensieve bedrijven worden ontlast.
In samenhang met de in de nota selectieve groeit ontwikkelde maatstaven moet worden verwacht, dat meer dan voorheen arbeidsplaatsen in het klein- en middenbedrijf tot tand zullen moeten komen. Ook tegen deze achtergrond zal het klein- en middenbedrijf krachtig worden gesteund. Daarbij rekening te houden met de specifieke functie van het inkomen van de zelfstandige als ondernemer.
De overheid bevordert de totstandkoming van arbeidsplaatsenovereenkomsten tussen werkgevers en werknemers, als in het Haagse Protocol bedoeld.

13. De WIR zal in de tweede fase verder worden uitgebouwd als richtinggevend instrument bij de bevordering van investeringen. Zoals in de brief van 21 juni jl. ten aanzien van de WIR werd gesteld en in de memorie van toelichting is aangeduid, zal in de verhouding tussen basispremies en richtinggevende toeslagen het aandeel van de toeslagen worden vergroot.
Met het oog op de mogelijkheid, dat ondanks de premiëring krachtens de WIR onvoldoende arbeidsplaatsen in de marktsector tot stand komen en de uitgetrokken bedragen slechts ten dele worden benut, zal van jaar tot jaar worden beoordeeld, of en in hoeverre creatie van arbeidsplaatsen in de publieke sector dient plaats te vinden. De daarmee gemoeide bedragen mogen de ruimte voor premiëring van de investeringen van ondernemingen niet aantasten. De premie voor kleinschaligheid wordt verhoogd en meer specifiek op kleine bedrijven afgestemd.
De toepassing van andere belangrijke criteria als stadsvernieuwing en een zuinig gebruik van grondstoffen en energie wordt met spoed voorbereid: stimulansen voor technologische innovatie en de verbetering van management worden mede opgenomen.
Aangezien bij herstructurering van een sector de investeringsstimulering aan specifieke voorwaarden wordt gebonden, is onderlinge afstemming van de verlening van investeringsstimulansen bij herstructurering en in het kader van de WIR geboden om te bereiken, dat bij herstructurering alle daarvoor in aanmerking komende ondernemingen daarbij kunnen worden betrokken.

14. Het beleid wordt gericht op het stimuleren en sturen van technologische vernieuwing, zowel ter bevordering van innovatie (o.a. subsidiëring van research en development, aankoopbeleid van de overheid) als door middel van extra premiëring van arbeidsintensieve technieken (energiebesparing). Bij de technologische vernieuwing wordt in het bijzonder aandacht gegeven aan de noodzaak tot versterking van ons exportpakket: ook overigens is een actief exportbevorderend beleid geboden.

15. Met het oog op de bevordering van een op de werkgelegenheid afgestemde kapitaalvoorziening wordt aan de SER met spoed een gericht advies gevraagd over een wettelijke regeling, waarbij de regering bij het bestuur van grote financiële instellingen een waarnemer kan benoemen, ten behoeve van wederzijdse informatie.
De beslissingsbevoegdheid inzake beleggingen van instellingen, die onderdeel zijn van of verbonden zijn aan de overheid, wordt toegekend aan de Minister van Financiën. De Centrale Beleggingsraad heeft een adviserende bevoegdheid. Indien de minister van het advies afwijkt, wordt het advies gepubliceerd. De regering zal van haar beleid inzake ondernemingen die zij financieel steunt en waarin zij in het kapitaal deelneemt regelmatig verslag doen aan het parlement.

16. Het beleid gericht op bescherming van de consument wordt uitgebouwd tot een actief consumptiebeleid. waarbij uitgangspunten zijn optimale bestedingsmogelijkheden voor de consument en maatschappelijk gewenste afzet.
Overheidsmaatregelen, die het consumentengedrag en de positie van de consument kunnen beïnvloeden worden zodanig gehanteerd, dat op basis van overleg en parlementaire besluitvorming het consumptiepatroon en de positie van de consument zich kunnen ontwikkelen volgens randvoorwaarden, zoals die in de nota selectieve groei zijn neergelegd.
In het licht van bovenstaande heroriëntering van het beleid wordt de warenwet ingrijpend herzien.

V ARBEIDSMARKTBELEID

17. De elementen van het arbeidsmarktbeleid zoals aangegeven in punt 15 van Memo II worden aanvaard. De hoofdlijnen van het beleid zoals gevoerd door het demissionaire kabinet worden doorgetrokken.
Er komen dwingende coördinatie-afspraken tussen de uitvoeringsorganen van de sociale zekerheid en de organen in de sfeer van de arbeidsvoorziening, arbeidsomstandigheden en de bedrijfsgezondheidszorg.
Op een breed vlak zal de mogelijkheid tot het delen van het beschikbare werk worden nagegaan en toegepast, uiteraard met inachtneming van de gevolgen voor de kostenstructuur. Het is in eerste aanleg aan de sociale partners om te bezien in hoeverre bij cao beschikbare ruimte wordt besteed aan vormen van verkorting van arbeidsduur. De overheid moedigt vrijwillige terugtreding (als aangegeven in punt 14 van Memo II), deeltijdarbeid en educatief verlof aan. Ze is behulpzaam bij de financiering van vormen van arbeidstijdverkorting en deeltijdarbeid binnen de grenzen van het uitgavenbeleid als eerder gesteld.

18. Onder punt 12 van Memo II wordt het wenselijk genoemd o.m. door middel van verdergaande beperkingen in de inkomens waar mogelijk ruimte te scheppen voor creatie van arbeidsplaatsen in de kwartaire sector. Deze extra ruimte zal ook kunnen worden aangewend voor het verrichten van nieuwe maatschappelijk gewenste bestedingen. Dit is des te meer noodzakelijk, omdat de voorgestelde matiging van inkomens en collectieve uitgaven kan leiden tot afzetproblemen op de binnenlandse markt.
Het in punt 12 van het memorandum bedoelde spoedadvies wordt gevraagd aan de Raad voor de Arbeidsmarkt. Het is de opzet, dat het advies betrokken zal kunnen worden bij het arbeidsvoorwaardenoverleg voor 1978. (Nederlandse Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 494/1 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amstendam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONRUST OP **ARUBA**

Stakingen en rellen gericht tegen de centrale regering in Willemstad hebben enkele dagen lang het op één na grootste eiland van de Nederlandse Antillen, Aruba, lamgelegd.

De staking werd gehouden uit protest tegen het feit dat de grootste politieke groepering van het eiland. de Movimiento Electoral di Pueblo niet is opgenomen in de nieuwe regeringscoalitie, die na langdurig onderhandelen in Willemstad is gevormd. De MEP beijvert zich voor volledige zelfstandigheid van Aruba.

De centrale regering in Willemstad zond op 12 augustus 100 man oproerpolitie naar het eiland, nadat het openbare leven daar vrijwel tot stilstand was gekomen. De meeste winkels waren gesloten, de scholen waren dicht, de luchthaven voor luchtverkeer gesloten en telefoon- en telexverkeer onmogelijk.

De proteststaking richtte zich ook tegen de arrestatie van twee vakbondsleiders, Juan Yarzagaray en Hyacinto Geerman, die werden vastgehouden wegens het verspreiden van pamfletten tegen de politieke partij Partido Patriotico Arubana die wel in de nieuwe regering van de Antillen is opgenomen.

Na enkele dagen nam de spanning af en na de vrijlating van de beide vakbondsmannen is de rust vrijwel teruggekeerd.

Inmiddels heeft het bestuurscollege van Aruba aangekondigd een commissie te zullen samenstellen die besprekingen moet gaan voeren over deelneming van de Arubaanse bevolking in de centrale regering in Willemstad De commissie zal bestaan uit politici. vertegenwoordigers van de vakbonden en van ondernemingen.

Ook zal de commissie gaan praten met alle daartoe bevoegde instanties over een erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van Aruba en de voorbereiding en verwezenlijking van de onafhankelijkheid van het eiland.

Dezelfde commissie zal ook een bezoek aan Nederland brengen voor overleg met de Nederlandse regering.

Premier Den Uyl deelde op 18 aug., mede namens de minister voor binnenlandse en koninkrijkszaken De Gaay Fortman, mee dat de Koninkrijksregering in Den Haag in beginsel bereid is tot een gesprek over de belangen van Aruba.

Het gesprek met Aruba zal gevoerd worden op basis van artikel 26 van de staatsregeling van de Antillen.

Den Uyl heeft de Arubaanse gedeputeerden laten weten prijs te stellen op nader overleg over de modaliteiten van het gesprek. Uitdrukkelijk zei Den Uyl dat er niet met de delegatie onderhandeld zal worden en dat de onafhankelijkheid van de Antillen of van Aruba afzonderlijk geen onderwerp van gesprek kan zijn omdat dit een zaak is die tussen Den Haag en de landsregering van de Antillen behandeld dient ie worden. Ook de kwestie van het niet opgenomen zijn van de MEP in de regeringscoalitie kan niet ter sprake worden gebracht, aldus Den Uyl.

Door de onlusten is wederom de aandacht gevestigd op het feit dat een niet gering deel van de Arubaanse bevolking niet tevreden is met de huidige staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen en met name niet over de overheersende positie die daarin door het eiland Curaçao en de politieke leiders daarvan wordt ingenomen.

In het *NRC/H'blad* van **13** aug. verscheen een artikel van de hand van mr. Chr. van Krimpen, lid van de vaste commissie uit de Eerste Kamer voor de Nederlandse Antillen waarin de aohtergronden van deze ontevredenheid worden aangegeven. Wij citeren hieruit:

Aan de huidige situatie ging een langdurige politieke ontwikkeling vooraf. Aruba kent al sinds de vestiging van de Lagoraffinaderij in 1929 een redelijke mate van welvaart. Zeer tot ongenoegen van de Arubanen bleef de vestiging van een adequaat Arubaans bestuur in die tijd achterwege. De gezaghebber van het eiland (een soort burgemeester) was volkomen onderhorig aan het koloniale bestuur op Curaçao. Vóór 1910 moest de goede man zelfs toestemming hebben van de gouverneur om griffels voor de school aan te schaffen. Tot 1945 mocht hij zelfstandig geen uitgaven doen die hoger waren dan f 100. En dat op het eiland waar in de Tweede Wereldoorlog de grootste geallieerde raffinaderij was gevestigd.

Er ontstonden in het vooroorlogse Aru'ba dan ook al spoedig afscheidingsbewegingen, niet van Nederland maar van het hoofdeiland Curaçao, waar het gehate koloniale bestuur was gevestigd. Als resultaat hiervan werd in de Curaçaose Staatsregeling van 1936 de mogelijkheid van decentralisatie van bestuursbevoegdheden geschapen. Door de kortzichtigheid van de betrokken gouverneurs kwamen evenwel de uitvoeringsbepalingen behorende bij de desbetreffende artikelen van deze regeling nimmer tot stand. Dit legde na de oorlog de basis voor het ontstaan van de „separashon"-beweging op Aruba onder leiding van de charismatische figuur van Henny Eman.

De politieke bewustwording na de oorlog concentreerde zich rond het vraagstuk van de eilandelijke bevoegdheden. Aan de vooravond van de Rondetafelconferentie van 1948 (de z.g. Conferentie Nederland-Suriname-Curaçao) was een vrij grote eensgezindheid te constateren tussen Arubanen en Curaçaoënaars over de mogelijke zelfstandigheid van Aruba.

Door de Arubanen was dit bij vele ge-

MEP-leider Betico Croes tijdens een toespraak bij een demonstratie in Oranjestad.

Weekblad 46ste jaargang No. 2397, pag. 29031-29046

legenheden indringend naar voren gebracht. Zo zond de Arubaanse raad van politie (een soort adviesorgaan voor de gezaghebber) in juli 1947 een request aan de Koningin waarin werd gevraagd om staatrechtelijke afscheiding van Curaçao en een directe band met Nederland. Het is interessant te zien dat deze zelfde eis in 1972 opnieuw wordt gesteld door de partij aan Betico Croes, dc Movimiento Electoral di Pueblo (MEP). Men kan de Arubanen derhalve een zekere hardnekkigheid in politieke cioelstellingen niet ontzeggen.

De Ronde-tafelconferentie verliep voor de Arubanen voorspoedig. Onder meer met steun van de Curaçaose „doktoor" Da Costa Gomez werd een motie aangenomen waarin uitdrukkelijk werd bevestigd dat, indien de Arubaanse bevolking dit zou wensen, de status van Aruba ten opzichte van de overige eilanden in overleg met Nederland opnieuw zou worden bezien (Motie XVII).

Henny Eman kon dan ook tevreden naar Aruba terugkeren. Het recht van afscheiding was officieel erkend. Inmiddels had men tevens kunnen bewerksteiligen dat Aruba in de Staten van de in .,Nederlandse Antillen" omgedoopte kolonie een gelijk aantal zetels kreeg als Curaçao, nl. acht.

In 1949 werd de gelijkheidsdroom van de Arubanen echter wreed verstoord. Tegen het advies van de Antilliaanse Staten en in strijd met een rapport van Prof. Van Poelje kende de regering Curaçao in de Staten 12 zetels toe en Aruba 8. De kiem van de latere conflicten was gelegd. Nederland meende in zijn grote wijsheid het nieuwe staatsdeel een regeling te moeten opleggen waar de volksvertegenwoordigers van het gebied tegen waren. De Arubanen voelden zich terecht verongelijkt.

De Antilliaanse Staatsregeling en de daarop gebaseerde Eilandenregeling (ERNA) die op grond van het Statuut werden ingevoerd, waren een goed produkt van vaderlandse bodem en derhalve overgoten met een sterk centralistische saus. Dr. Peter Verton constateert in zijn boek Kiezers en politieke partijen, dat deze centralistische bestuursvorm uit de kolonialistische periode de tegenstellingen tussen Curaçao en Aruba verscherpte. Economische belangen, verschillen van sociale aard en psychologische effecten van het koloniale tijdperk hielden die tegenstellingen gemakkelijk in stand. De politieke partijvorming vond dan ook per eiland plaats.

Dc inadcquatc bestuursstructuur op de Antillen begon reeds in de zestiger jaren te leiden tot chaotische situaties. Het kon immers voorkomen dat het Land (de centrale regering) werd beheerst door één partij, terwijl in het eilandbestuur de eilandelijke oppositie de baas was. Een dergelijke situatie van 1963 tot 1967 leidde tot de feitelijke onbestuurbaarheid van het eiland Curaçao. Onder meer heeft dit geresulteerd in de opstand van 30 mei 1969 waarbij een gedeelte van Willemstad in vlammen opging.

Voor de Arubanen was dat de zoveelste bevestiging dat van dit eiland weinig goeds was te verwachten. De spectaculaire verschuiving van het toerisme van Curaçao naar Aruba, waar de hotels als paddestoelen uit de grond rezen, versterkte hun gevoel van eigenwaarde.

In 1971 ontstond de MEP onder leiding van Betico Croes, die maar één idee had: het bevechten van het zelfbeschikkingsrecht van Aruba. Men moest uitgaan van de soevereiniteit van het eiland. Daarna viel er wel samen te werken met de overige eilanden. De oude eis van „separashon" kwam weer ter tafel. Aruba moest onafhankelijk worden met een afzonderlijke staatsrechtelijke band met Nederland. Dit leidde voor de MEP onmiddellijk tot grote verkiezingssuccessen. Nederland en de Antilliaanse landsregering reageerden scherp. Hun fraaie ideaalbeeld kwam in gevaar; de MEP werd stelselmatig gebagatelliseerd. Alle onenfenheden in het partijpolitieke gebeuren werden breed uitgemeten, ook al was de MEP niet slechter of beter dan andere door Nederland wél serieus genomen partijen. Ook Croes droeg het zijne bij tot het ontstaan van het slechte imago van de MEP. Hij zorgde door zijn in Nederlandse ogen dikwijls irritante optreden voor een serie politieke rellen die hem weliswaar electorale winst brachten, doch zijn tegenstanders voortdurend de gelegenheid gaven hem persoonlijk aan te vallen.

Massaal werd het onafhankelijkheidsideaal van Croes en de ziinen door middel van een referendum door de bevolking ondersteund. Ook hier reageerde Nederland nauwelijks op. Minister De Gaay Fortman zinspeelde op de interne verdeeldheid in Aruba, minister Van der Stoel zond missives naar zijn ambassades in de regio om de effecten van ,,het zogenaamde referendum" te minimaliseren. Na een grote en zeer ordelijke politieke demonstratie op Aruba begin augustus wist Den Uyl te melden dat het allemaal weinig vcorstelde, een open invitatie aan Croes om er een schepje bovenop te doen. De Antilliaanse regering zorgde ten slotte voor de rest door vanuit Curaçao een massale politiemacht te sturen en over te gaan tot de eerste arrestaties. Het getij is nu niet meer te keren.

Croes en de zijnen hebben sterke argumenten. Er is vanuit democratisch oogpunt te weinig in te brengen tegen de door de Arubaanse bevolking, bedrijfsleven en vakbeweging massaal ondersteunde mens tot onafhankelijkheid. Door een Nederlandse bril bezien lijkt het belachelijk. De Arubanen wijzen echter terecht op een aantal onafhankelijke landen die nog kleiner zijn dan Aruba. Ook economisch kan Aruba zonder pijn onafhankelijk functioneren. De economische relaties tussen met name Curaçao en Aruba zijn minimaal. Dit gaf dan ook een bijzonder cachet aan de door Croes uitgeroepen boycot, aangezien hij bijna geen Curaçaose produkten kon vinden.

De kansen om nog tot een levenskrachtige federatie te Komen zijn mede door kortzichtigheid van Nederlandse kant [illegible] tot het nulpunt gedaald. Het enige dat Nederland thans nog rest, is overgaan tot de erkenning van het zelfbeschikkingsrecht van Aruba.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de politieke ontwikkelingen op de Nederlandse Antillen, te beginnen rnet het referendum op Aruba.

Referendum

Op 27 maart werd op Aruba een referendum gehouden over de vraag of het eiland zich eenzijdig onafhankelijk moet verklaren of zich moet voegen in een Antilliaanse federatie. 83% van de stemmers koos vóór onafhankelijkheid. De andere mogelijkheid, een Antilliaanse federatie, werd door 3% gesteund. 9% van de stemmen was ongeldig gemaakt. 70% van de stemgerechtigden nam aan het referendum deel.

Het initiatief tot het referendum was uitgegaan van de meerderheidspartij op Aruba, de Moviemlento di Pueblo. MEP-leider Betico Croes verklaarde in een commentaar op de uitslag dat er nu in de Antillen, in Nederland en in de Ver. Staten ,,wel geen politici meer zullen zijn die de wens van het Arubaanse volk om vrij te zijn, zullen tegenwerken". De voorzitter van de grootste

Demonstrerende Antillianen in Oranjestad.

oppositiepartij, de PPA. betwijfelde of de uitslag wel een zuiver beeld had gegeven van de toestand op het eiland.
Het referendum kreeg van verschillende kanten ernstige kritiek.
De Nederlandse minister van binnenlandse zaken, De Gaay Fortman, die van begin tot half maart een werkbezoek bracht aan de Antillen, verklaarde bij terugkomst op Schiphol:
Laat er geen misverstand over bestaan, onafhankelijkheid voor Aruba is op dit ogenblik geen actuele zaak. Het voorgenomen referendum is niets anders dan een opiniepeiling, een consultatie. De minister sprak verder zijn twijfels uit over de waarde van de volksraadpleging, omdat deze georganiseerd was door het eilandbestuur, waarin uitsluitend de MEP zitting heeft. De minister wees er ook nog op dat de twee andere partijen op Aruba, de PPA en de AVP, hun leden opgeroepen hadden het referendum te boycotten.
In een commentaar op de uitslag van het referendum, verklaarde de bewindsman op 26 maart dat de Koninkrijksregering onverkort op het standpunt blijft staan dat er voor de zes eilanden van de Antillen alleen toekomst is als zij bij elkaar blijven. Ook Aruba moet dus in het staatsverband blijven. De Antillen moeten echter zelf uitmaken welke vorm zij aan dat staatsverband willen geven. aldus de minister.
Premier Evertsz van de Antillen verklaarde in een commentaar op de uitslag dat de Antilliaanse regering zeker zou ingrijpen als het tot een daadwerkelijke Arubaanse onafhankelijkheidsveirklaring komt op grond van het referendum. Het kabinet-Evertsz zou er dan zonder meer van uitgaan dat de MEP een staatsrechtelijke coup pleegt, die met krachtige middelen bestreden moet worden. Een actie tegen de ,,Arubaanse rebellen" zou dan als een interne Antilliaanse zaak worden beschouwd, waarvan de Koninkrijksregering in Den Haag zich afzijdig zou moeten houden.

Eind juni bracht een MEP-delegatie onder leiding van Betico Croes en John van der Kuip, secretaris-generaal van de MEP, een bezoek aan New York waar zij aan de dekolonisatiecommissie van de Verenigde Naties de kwestie-Aruba voorlegde.
De delegatie wees in dat verband op de resultaten van het referendum en de Statenverkiezingen.
In een vraaggesprek met de correspondent van De Volkskrant (30-6) zei Van der Kuip: ,,Bij de dekolonisatiecommissie van de Verenigde Naties hebben we veel begrip gevonden voor het onafhankelijkheidsstreven van Aruba. De vicevoorzitter, ambassadeur Abdullah van Trinidad en Tobdgo, zei ons dat hij nu een veel duidelijker beeld heeft van de problemen van Aruba De commissie was eenzijdig voorgelicht door Nederland Hij vindt dat naar Aruba s wensen geluisterd inoet worden en hij heeft beloofd dat de zaak verder wordt bestudeerd Wel zei hij dat onze onafhankelijkheid bemoeilijkt wordt door het feit dat wij niet staan op de lijst van koloniale gebieden '

Statenverkiezingen, overwinning *voor Democratische Partij*

Op 17 juni werden de verkrezingen voor de Staten van de Nederlandse Antillen gehouden die een grote overwinning voor de Democratische Partij opleverden. De Democratische Partij kreeg op Curaçao 39,2% van de stemmen en daarmee zes van de twaalf Curaçaose zetels, twee meer dan bij de verkiezingen van 1973.
Verliezer van de verkiezingen was de christen-democratische Nationale Volkspartij-Unie (NVP-U) onder aanvoering van premier Juancho Evertsz. Deze partij viel terug van 5 naar 3 zetels.
De Arbeiderspartij van ,,Pappa Godel-t" kreeg 22% van de stemmen en 3 zetels in de Staten, hetzelfde aantal als in de vorige Staten.
Op Aruba, dat 8 zetels in de Staten heeft, bleef de zetelverdeling ongewijzigd, 5 voor de MEP en 3 voor de PPA. De nieuwe partij RUBA, een afscheiding van de MEP, kreeg niet voldoende stemmen om voor een zetel in aanmerking te komen.
Op de rest van de Antillen kwamen ook geen verrassingen voor: de enig zetel van Bonaire ging naar de Union Patriottico Bonairiano (UPB), een met de NVP-U sympathiserende groepering. De zetel van de drie bovenwindse eilanden, Saba, St.-Maarten en St.-Eustatius, ging naar de Democratische Partij. Die partij kreeg daar bijna 4 maal zoveel stemmen als de oppositiepartij WIPM.

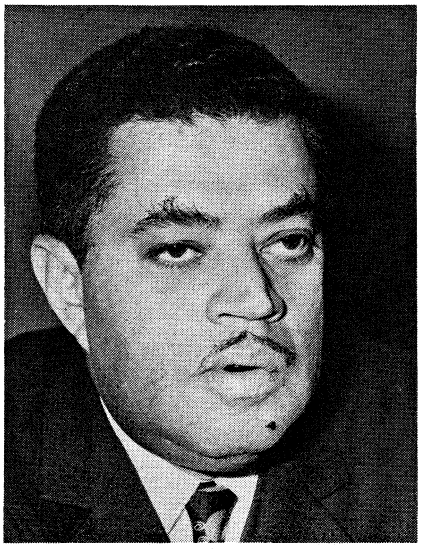

De leider van de Democratische Partij en premier van de nieuwe regering van de Antillen, Boy Rozendal.

Overigens was op de Bovenwinden, vooral op Saba en St Maarten, de opkomst val1 de kiezers uiterst klein Op Saba bleef 82% thuis Op St Eustatius ging de helft van de stemgerechtigden naar de stembus Op de twee eilanden was opgeroepen de verkiezingen te boycotten omdat Saba en St Eustatius samen rnet het grotere St Maarten maar een parlementszetel te verdelen hebben Op Curaçao, Aruba en Bonaire ging rond 80 % van de kiezers naar een stembureau

Kort voor de verkiezingen was er een openlijk conflict ontstaan tussen de regeringspartijen NVP-U en Frente Obrero. Premier Evertsz liet voor de radio weten dat de Frente beter vandaag dan morgen uit het kabinet kon stappen. De leider van de Frente, Wilson Godett, bekleedde de functie van minister van sociale zaken en arbeid in het kabinet-Evertsz. Vervolgens zegde de NVP-U-fractie de samenwerking op om dat de Frente volgens haar ,,duidelijk heeft laten blijken niet bereid te zijn op eerlijke en loyale wijze met de NVP-U te willen samenwerken". Directe aanleiding tot de breuk zou zijn geweest de houding van Frente-gedeputeerden op een vergadering van het bestuurscollege van Curaçao, begin juni.

Rozendal tot formateur benoemd, formatieonderhandelingen, MEP niet in toekomstige regering, acties aangekondigd

De leider der Democratische Partij, Rozendal, liet na de verkiezingen weten dat hij bereid was als formateur en premier van een nieuwe regering op te treden, terwijl Betico Croes van de MEP verklaarde dat zijn partij zeker in de nieuwe regering opgenomen moest worden.
In een vraaggesprek met de correspondent van De Volkskrant (20-6) zei Rozendal n.a.v. de vraag hoe hij een eventuele samenwerking met de MEP in de nieuwe regering zou zien:

,,De MEP staat een politiek voor van afscheiding van de Antillen.
Het wordt natuurlijk op zeker moment ontzettend moeilijk om met een partij in een regeringscoalitie samen te werken wanneer het streven van die partij er eigenlijk op gericht is uit de regering te stappen. Ik wil niet bij voorbaat een samenwerking met de MEP uitsluiten,

maar dan moeten er toch wel behoorlijke afspraken gemaakt zijn en moet het beleid van de regering op één bepaalde lijn gericht zijn, het kan niet zweven".

Op 8 juli benoemde de gouverneur van de Nederlandse Antillen de leider van de Democratische partij tot formateur.
Eerder had de gouverneur van Betico Croes een telegram gekregen waarin deze stelde dat Aruba aan de beurt was om een kabinetsformateur te leveren, De MEP, aldus Croes, sluit in principe geen enkele politieke partij uit ivoor de vorming van een regeringscoalitie.

Rozendal begon hierop overleg met de verschillende politieke partijen om de mogelijkheid van de vorming van een coalitieregering te onderzoeken

Op 12 juli ontving hij daartoe ook Betico Croes. Enkele dagen later, bij een tweede gesprek, deelde de formateur aan de leider van de MEP mee dat zijn partij niet in het nieuwe kabinet opgenomen zou worden.
In dit gesprek zei Croes dat de MEP wil dat Aruba uiterlijk 18 maart 1981 uit het Antilliaanse staatsverband inoet zijn getreden.
Rozendal deelde daarop aan Croes mee dat hij de programma's van de andere partijen had bestudeerd. Hij was tot de slotsom gekomen dat alleen de MEP onafhankelijkheid van Aruba eist. Volgens zijn Opdracht was hiermee geen basis aanwezig voor deelneming van de MEP aan de regering.
Rozendal zei verder dat in de komende regeringsperiode de onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen niet aan de orde zou komen. Zelfs de voorbereiding daarvan zou niet ter sprake komen.
In een reactie op deze mededeling verklaarde Betico Croes dat het tijd was geworden om acties te beginnen. Hij dacht daarbij aan een algemene solidariteitsstaking van een half uur ,,om de mensen wakker te schudden om de politieke realiteit te zien".
In de daarop volgende dagen zocht de MEP contact met de PPA om de mogelijkheid te onderzoeken gezamenlijk deel te nemen aan de mogelijke nieuwe coalitieregering. Vertegenwoordigers van beide partijen onderhandelden met elkaar, maar er werd geen resultaat bereikt. De besprekingen werden 29 juli afgebroken.

Croes kondigde vervolgens aan dat vanaf 1 augustus acties verwacht konden worden op Aruba tegen de centrale regering op Curaçao.
Croes zei: ,,Wij zullen de centraal opgelegde wetten gaan overtreden omdat het Arubaanse volk niet accepteert dat Curaçao samen met een Arubaanse minderheid over staatkundige wijzigingen van Aruba gaat beslissen".
De acties zouden erop gericht zijn de staatkundige constellatie van de Antillen te venbreken, omdat die constellatie de zelfstandigheid van Aruba in de weg staat.

Over de aard van de acties wilde Croes verder nog niets zeggen. Wel zei hij dat de acties in de administratieve, economische, culturele en sportieve sfeer zouden worden gezocht.
In de eerste dagen van augustus sprak Croes met afgevaardigden van vakbonden, middenstand en werkgevers over de plannen voor de acties. Onder meer sprak hij met de vakbonden over het niet lossen op Aruba van op Curaçao vervaardigde produkten.

Tien Arubaanse vakbonden zonden een telegram aan koningin Juliana en aan de Eerste en Tweede Kamer van de Staten Generaal, waarin zij zeiden dat het Zelfbeschikkingsrecht van de Arubaanse bevolking moet worden erkend
Gelijkluidende trlegiammen werden gezonden aan secretaris-generaal Waldheim van de VN en aan de voorzitter van de dekolonisatiecommissie van de VN, Salim Ahmed Alim

Regeerakkoord rond, protesten ***MEP,*** staking op Aruba

Op 6 augustus werd in Willemstad meegedeeld dat de kabinetsformatie vrijwel rond was. De portefeuilles waren verdeeld en er was overeenstemming bereikt over het regeringsprogramma.
In de nieuwe regering hebben zitting vertegenwoordigers van de Democratische Partij, van de Nationale Volks Partij-Unie en van de Partido Patriotico Arubana.
Het enige struikelblok was nog welk ministerie de Antilliaanse luchtvaartmaatschappij zou gaan beheren.

Op 9 augustus werden nadere bijzonderheden over het regeerakkoord bekendgemaakt.
Daarin is veel aandacht besteed aan de toekomstige staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen. Volgens de 3 coalitiepartners zal de toekomstige staatkundige structuur verder reiken dan decentralisatie.

Elk der zes eilanden krijgt een autonome constitutie. Daarnaast komt er een nationale constitutie, die sterk afgestemd zal zijn op die van de eilanden. Eventuele conflicten zullen worden voorgelegd aan een onafhankelijk hof.
Nationaal geregeld blijven o.a. politie, posterijen, monetaire zaken en douane. Ook zullen wijzigingen worden aangebracht in de samenstelling, taken en bevoegdheden van het centrale parlement, de Staten. De eilanden Saba en St. Eustatius krijgen elk een vertegenwoordiger in de Staten met voorlopig de status van waarnemer. De ,,Eilandenregeling Nederlandse Antillen" komt te vervallen.
De bij de formatie betrokken partijen zijn overeengekomen het aandelenpakket van de Antilliaanse luchtvaartmaatschappij (ALM) onder te brengen bij het ministerie van justitie. Beleidskwesties zullen echter worden behandeld door het kabinet in zijn geheel. De ALM-kwestie vormde het laatste grote struikelblok bij het formatieoverleg.
De verdeling van de ministersposten is definitief geregeld. De departementen van algemene zaken, volksgezondheid en sociale zaken en arbeid zullen worden Deheerd door respectievelijk Rozendal, Hernandez en Spencer van de Democratische Partij (DP) van Curaçao. Op economische zaken komt Larmonie van de Nationale Volkspartij-Unie (NVP-U). Maduro van die partij blijft gevolmachtigd minister.
De ministeries van justitie, financiën en staatkundige structuur en onderwijs blijven in handen van de Partido Patriotico Arubana (PPA). Op die posten komen dezelfde bewindslieden uit de vorige kabinetsperiode terug: Leo Chance, Max Croes en mevrouw Faustina Frank. Minister voor welvaartszorg blijft Miguel Pourier van de Bonairiaanse partij UPB.
Het is nog niet bekend wie voor de NVP-U op verkeer en vervoer komt. In dit verband wordt Edsel Jeserun genoemd, de secretaris-generaal van deze partij.
Aan het parlement zal worden gevraagd het aantal ministersposten uit te breiden met één voor cultuur, opvoeding, welzijn en jeugdzaken. Daarvoor zou kandidaat zijn ir. Richardson, een broer van de DP-statenlid Joe Richardson van de Bovenwinden.
De nieuwe voorzitter van de Antilliaanse Staten wordt J. A. O. Bikker, die deze functie al eerder heeft uitgeoefend.
De regering-Rozendal streeft naar een herstructurering van het onderwijs. Zij wil de werkloosheid bestrijden door het stimuleren van openbare werken en het instellen van een zogenoemde Antilliaanse ontwikkelingsbrigade. Verder zullen op lange termijn meer faciliteiten worden geboden aan investeerders.

Betico Croes reageerde afwijzend op de inhoud van het regeerakkoord. Naar zijn mening werden ,,de meest fundamentele mensenrechten" van de bevolking van Aruba geschonden door de vorming van een regering. waarin de MEP niet is opgenomen.

Demonstraties na arrestatie vakbondsleiders, Staking

Op 11 augustus werd op Aruba een protestdemonstratie gehouden nadat twee vakbondsleiders, Juan Yarzagaray en Hyacinto Geerman, waren gearresteerd. Zij waren aangehouden omdat zij een pamflet hadden verspreid waarin een felle aanval werd gedaan op de PPA, die zich kon verenigen met het !regeerakkoord. Daarop besloot het personeel van het elektriciteitsbedrijf het werk neer te leggen, waardoor het eiland enkele uren zonder stroom was. Als gevolg daarvan was telefoon- en telexverkeer met het eiland onmogelijk. Het vliegveld Prins Beatrix werd voor alle verkeer gesloten, terwijl de Antilliaanse luchtvaartmaatschappij ALM de vluchten op Aruba stopzette.

De centrale regering in Willemstad besloot daarop 100 man oproerpolitie naar Aruba te zenden, terwijl ook de minister van justitie, Chance, en de procureur-generaal van de Nederlandse Antillen naar Oranjestad vlogen.
Ook de daarop volgende dag bleef het onrustig in Oranjestad. Er deden zich relletjes voor waarbij de politie gewapend optrad en één man een schotwond kreeg,
Premier Evertsz zond een telegram naar het bestuurscollege van Aruba waarin hij zei ernstige zorgen te hebben over de situatie. Hij sprak over ,,gewelddadige middelen die de bevolking ernstig nadeel berokkenen en allerminst een oplossing zijn voor de politieke problemen".
Het bestuurscollege reageerde daarop met een telegram waarin het heette dat formateur Rozendal en bepaalde Nede landse en Antilliaanse politici verantwoordelijk zijn voor de situatie. ,,Zij hebben de spelregels der democratie vertrapt en willen om persoonlijke opportunistische belangen het Arubaanse volk een verworpen constellatie opdringen," aldus het telegram.

Op 13 augustus werd Juan Yarzagaray vrijgelaten omdat hij slechts geholpen had met het verspreiden van de tegen de PPA gerichte pamfletten. Op 14 augustus kwamen vakbondsvertegenwoordigers en politici van Aruba bijeen om te spreken over de situatie op het eiland en de gevangenhouding van Geerman. De vereniging van kruideniers riep haar leden op op 15 augustus de winkels te sluiten uit protest tegen de arrestatie van Geerman.
De vakbond IOWUA. waarvan Geerman voorzitter is, besloot om op 15 augustus het werk op de olieraffinaderij Exxon/Lago, de grootste raffinaderij van het eiland, geheel stil te leggen. Inderdaad verscheen een groot aantal werknemers niet op het werk, maar de raffinaderij kon blijven doorwerken.
Wel werd op 15 augustus nog gestaakt bij de telefoondienst en werkte de telexdienst *tussenAruba en Curaçao sporadisch. In de daaropvolgende dagen werd op onregelmatige tijden gestaakt bij het elektriciteitsbedrijf, zodat grote delen van het eiland lange tijd zonder stroom zaten.

Op 16 augustus maakten de gezaghebber van Aruba, Tromp en commissaris van Politie Zaandam bekend dat zij in het huis van Hyacinto Geerman een samenzweringsplan hadden aangetroffen met details over een voorgenomen vliegtuigkaping, ontvoeringen en het elimineren van politieke tegenstariders.

Het plan omvat drie onderdelen. Begonnen zou moeten worden met druk uitoefenen op de minderheidspartij PPA. De leden van deze partij zouden worden ontvoerd en men zou een regering in ballingschap vormen in Venezuela van waaruit propaganda zou worden gemaakt tegen de centrale regering. Ook zouden sit-down acties gehouden worden in de straten van Oranjestad.
Het tweede punt betrof een plan om een vliegtuig naar Venezuela te kapen met één of meer vertegenwoordigers van de centrale regering.
Het derde onderdeel hield in dat alle leden van tie partijraad van de PPA zouden worden geëlimineerd. Dit laatste onderdeel werd ook vermeld in de pamfletten die Geerman en Yarzagaray hadden verspreid.
Betico Croes verklaarde niets te weten van het samenzweringsplan. Tot eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring zal pas worden overgegaan, zei Croes, wanneer alle pogingen om tot een dialoog te komen met Nederland zijn vastgelopen en onderhandelingen met internationale instanties niets opleveren.
Een aantal onderdelen van het actieplan, zoals het onderbreken van de stroom- en watervoorziening, is uitgevoerd, alsmede andere activiteiten zoals een manifestatie voor het bestuurskantoor en de boycot van Curaçaose produkten.
Ook werd op 15 en 16 augustus gedemonstreerd voor het gebouw van de krant Amigoe di Aruba zoals aangegeven in het actieplan.

Op 15 augurtus besloot het bestuurscollege van Aruba een speciale commissie te benoemen waarin vertegenwoordigers van politieke partijen, vakbonden en het zakenleven zitting zullen hebben. Deze commissie zou met premier Rozendal moeten gaan praten over de mogelijkheid de MEP alsnog in de Antilliaanse regering op te nemen.
Op 17 augustus zond het bestuurscollege een telegram aan de Nederlandse premier Den Uyl met het verzoek deze commissie ook te ontvangen.
Het eilandbestuur wees op artikel 26 van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen waarin staat dat het bestuur van het eiland de bevoegdheid heeft de belangen van het eilandgebied bij onder meer de Staten-Generaal aan de orde te stellen. Het eilandbestuur zegt in zijn telegram het op prijs te stellen als de delegatie ontvangen zou worden door premier Den Uyl en de vaste Kamercommissie voor Antilliaanse zaken.
Premier Den Uyl reageerde op 18 aug. met de mededeling dat de Koninkrijksregering in Den Haag in principe bereid is tot een gesprek over de belangen van Aruba.

Uitdrukkelijk zei de minister-president dat er niet met de delegatie onderhandeld zal worden en dat de onafhankelijkheid van de Antillen of van Aruba afzonderliik geen onderwerp van gesprek kan zijn, omdat dit een zaak is die tussen Den Haag en de landsregering van de Antillen behandeld hoort te worden
Den Uyl herinnerde er aan dat in het nieuwe Antilliaanse regeerakkoord de voorbereiding van de onafhankelijkheid der Nederlandse Antillen als een streven van de landsregering is opgenomen
Ook de frustraties van de grootste partij op Aruba, de MEP, over het feit dat deze niet bij de vorming van een nieuw kabinet in Willemstad is betrokken, acht de minister-president buiten de orde van het gesprek met de Arubaanse delegatie, omdat de kabinetsformatie een interne Antilliaanse zaak is
Dat de rust op Aruba nu min of meer is teruggekeerd, mag niet de suggestie wekken, aldus Den Uyl, dat nu ook alle problemen zijn opgelost Het streven naar een zelfstandig Aruba bestaat al jaren, maar er bestaan grote onzekerheden over de uitvoerbaarheid Volgens Den Uyl zijn er grote nadelen en bezwaren verbonden aan een uiteenvallen van de Antillen, een vraagstuk overigens waarvan ,,de Nederlandse regering zich nooit rekenschap heeft willen of kunnen geven"

Op 13 augustus werd de luchthaven weer voor vliegverkeer opengesteld. voornamelijk om gestrande toeristen de gelegenheid te geven het eiland te verlaten.
Inmiddels wordt de schade die is ontstaan als gevolg van de stakingen op f 1,5 mln geraamd, voornamelijk als gevolg van het wegblijven van de toeristen of het eerder vertrekken.

Protest over gebruik Nederlands materieel

Het bestuurscollege en de MEP hebben in telegrammen aan de Nederlandse overheid en aan koningin Juliana geprotesteerd tegen het politie-optreden en tegen het feit dat daarbij materieel van de Koninklijke Marine zou zijn gebruikt.
Een woordvoerder van de marine in Den Haag heeft dit tegengesproken. Er is zeker geen operationele steun verleend. Wel is het mogelijk dat chauffeurs van de marine vrachtwagens hebben bestuurd. Ook was een groep politiemannen ondergebracht in een voormalige marinekazerne, aldus de woordvoerder.
Op 12 augustus heeft minister De Gaay Fortman verklaard dat de Nederlandse overheid geen bemoeienis heeft met de onrust op Aruba en dat geen ingrijpen van de daar gestationeerde mariniers was te verwachten.

Op 18 aug werd Hyacinto Geerman vrijgelaten ,,omdat hij zou lijden aan claustrofobie".
Zodra Geerman vrij was lieten de vakbonden weten dat de acties konden worden beeindigd. Betico Croes heeft gewaarschuwd dat zij ieder moment weer kunnen oplaaien (De, Volkskrant, *NRC/H'blad,* Het *Parool)*

WEST-EUROPA

BELGIË

RAPPORT-PRIMS OVER FARMACE TICA

Met het oog op een zuiniger gezondheidsbeleid gaf de toenmalige minister van sociale voorzorg De Paepe up 3 jan. 1975 opdracht aan de onderzoeksafdeling van het Centrum voor ziekenhuiswetenschappen van de Katholieke Universiteit Leuven de uitgaven voor farmaceutische produkten en de mogelijkheden tot bezuiniging wetenschappelijk te bestuderen; projectleider werd prof. André Prims met uls wetenschappelijk assistent P. Quaethoven. Dr resultaten van hun studie werden gepubliceerd in het Belgisch *Tijdschrift* voor Sociale Zekerheid (nr. 4-5 van 1977) uitgegeven door het ministerie van sociale voorzorg. Het rapport-Prims bevat 200 blz. tekst en tabellen en twaalf voorstellen om op termijn tot een rationeler en gezonder geneesmiddelenverbruik te komen. De Standaard (30-7) vatte de voorstellen als volgt samen:

1. Uitwerking van een samenhangend plan i z. gezondheidsopvoeding en -voorlichting, waarbij de overheid stimulerend optreedt. Bijzonder belang zal worden gehecht aan de informatie via radio en TV, via de gezondheidszorg en via de school Ten dele op korte, zeker op middellange termijn moet van de gezondheidsopvoeding en -voorlichting een positief effect uitgaan.

2. De publiciteit voor geneesmiddelen, het toekennen door industrie en groothandel van voordelen of geschenken aan artsen, ziekenhuizen of apothekers, moet volledig worden verboden Die maatregel moet op korte termijn kunnen worden doorgevoerd

3 Aan alle geneesmiddelen wordt een bijsluiter (inlichtingenblaadje) gehecht, dat in begrijpelijke taal objectieve voorlichting verstrekt
Deze bijsluiters worden opgesteld onder toezicht van de Geneesmiddelencommis-

4 Geneesmiddelen worden in een optimale standaardverpakking op de markt gebracht Zowel *te* grote als te kleine verpakkingen hebben medische en financiele nadelen Daaraan zal nogal wat overleg te pas komen, zodat effect op middellange tot lange termijn redelijk lijkt

5 De erkenning van nieuwe geneesmiddelen wordt aan bijzonder strenge voorwaarden onderworpen Elke erkenning is tijdelijk en kan worden ingetrokken Indien het nodig mocht blijken identieke produkten te erkennen en toe te laten, moeten zij in elk geval tegen dezelfde prijs en tegen dezelfde ZIV-terugbetaling aangeboden worden Vergelijkbare produkten worden tegen vergelijkbare prijzen verkocht en terugbetaald door de ZIV. Dit voorstel mikt op realisatie op middellange termijn.

6. In de loop van hun opleiding en bijscholing moeten de kandidaat-artsen specifieke geneesmiddeleninformatie krijgen Die moet alle medicamenteuze en therapeutische inlichtingen omvatten, alsook de prijs van het produkt en de omvang van de ZIV-terugbetaling O m via deze informatie moeten de artsen gemotiveerd worden om het therapeutisch en financieel meest gepaste geneesmiddel te kiezen De functie van artsenbezoeker, die informatief is moet worden vastgelegd in een n statuut

7 De prijsbepaling van de geneesmiddelen moet rekening houden met de kostprijselementen en deze laatste worden onderling gewogen

8 Het uittekenen van gezondheidsplannen op lange termijn gekoppeld aan een prijsbeleid dat stimulerend of remmend werkt t o v bepaalde produkten, zou kunnen leiden tot een betere coördinatie tussen het overheidsbeleid en het onderzoeksbeleid van de farmaceutische nijverheid

9 De winst van de groothandel wordt in twijfel getrokken Wellicht kan dit zelfs op korte termijn een verlaging van de prijs voor het publiek tot gevolg hebben.

10. Het Rijksinstituut voor Ziekteverzekering wordt belast met de opstelling (aan de hand van de voorschriften- en terugbetalingsattesten) van z g geneesherenprofielen Zo zou men van elke arts het voorschriftenpatroon kunnen vergelijken met het algemeen profiel van zijn collega's Artsen die blijk geven van „afwijkend" gedrag, kunnen worden verzocht daarvoor de gepaste verklaring te geven Bij afwezigheid daarvan kan een berisping worden gegeven die, ingeval van herhaling, wordt omgezet in schorsing Deze maatregel kan op korte termijn worden gerealiseerd

11. Verplichte domiciliering of inschrijving van de patiënt bij huisarts en apotheker kan het geneesmiddelenverbruik (en het gebruik van de gezondheidszorg in het algemeen) afremmen Die inschrijvingsplicht zou op middellange termijn moeten zijn doorgevoerd

12 De awotheker krijgt een andere opstelling Hij wordt medeverantwoordelijk in de gezondheidszorg en mede-behoeder van de gezondheid Patienten worden bij hem gedomicilieerd Hij ontvangt een vast en eenvormig bedrag per voorgeschreven geneesmiddel Hij verkoopt uitsluitend geneesmiddelen De vestigingswet voor apothekers wordt strenger toegepast Deze positieverbetering kan op korte en halflange termijn worden toegepast

Het rapport-Prims besluit met een aantal algemene bedenkingen m b.t. de ziekteverzekering; waarbij wordt beklemtoond dat uitgavenbeperking belangrijker is dan inkomstenverhoging, en aangedrongen wordt op een gegevens-bank.

VOORBEREIDING RIJKSBEGROTING 1978

Tijdens het weekeinde van 31 juli legde de regering de laatste hand aan de opmaak van de ontwerprijksbegroting voor 1978. Op een persconferentie deelde premier Tindemans mede. dat de staatsuitgaven voor volgend jaar geraamd worden op 956,1 mrd fr., waarvan 932.2 mrd fr. gedekt worden door lopende ontvangsten. T.o.v. de aangepaste begroting 1977 betekent het een stijging met 11,2%. De regering is van zins voor 200 mrd fr. te investeren.

Een aantal maatregelen zal voor 21,5 mrd fr. meer inkomsten zorgen, waarvan echter 20 mrd. fr. uit een eenmalige meerontvangst

Het tekort op de begroting is in hoge mate te wijten aan de zware uitgave voor de werkloosheid (ca. 60 rnrd fr.). De regering hoopt daarbij het aantal werklozen met gemiddeld 70.000 per jaar te verminderen.

In de overheidsdiensten zal een speciaal tijdelijk personeelskader worden opgericht. De overheid zal meer haar toevlucht nemen tot het openbaar economisch initiatief, de expansiewetten versneld toepassen, het stagestelsel verruimen en de voorwaarden tot toekenning van het z.g. brugpensioen versoepelen. In het investeringsprogramnla wordt de klemtoon van de autowegen verlegd naar de gebouwen, de waterwegen, de woningbouw en het gemeenschappelijk vervoer.

De strijd tegen de belastingontduiking wordt verscherpt. De successierechten worden verlicht voor kleine erfenissen en erfenissen tussen ouders, kinderen en echtgenoten; ze worden verzwaard voor grote erfenissen en erfenissen tussen andere verwanten

De BTW-tarieven van 14 en 18% worden versmolten tot één tarief van 16%. De BTW van 5% op arbeidscheppende investeringen wordt afgeschaft. De gemeentelijke opcentiemen op de wersonenbelasting worden opgenomen in de belastingschalen voor de bedrijfsvoorheffing, wat in 1978 een extra-ontvangst oplevert. De belastingverhoging op tabakswaren, opgenomen in het Egmontplan van februari (zie pag. 139/3), wordt doorgevoerd, wat betekent dat de sigaretten 6 fr. per pakje duurder worden. (De meeropbrengst zal niet naar de schatkist, maar naar de ziekteverzekering afvloeien.) Tenslotte zullen diverse sociale voorzieningen aan het welvaartspeil worden aangepast. Het z.g. hakbijl-comité wordt een permanent regeringsorgaan.

FALIZE GOUVERNEUR VAN NAMEN

Pierre Falize volgde op 31 juli de overleden René Close (zie pag. 234 /2) op als gouverneur van de provincie Namen.

Falize werd geboren op 13 mei 1927 te Schaarbeek. Hij behaalde het diploma van apotheker en werkte zich op in de organisatie van de socialistische gezondheidszorg. Van 1961 tot 1966 was hij kabinetschef van minister Leburton. Sedert 1971 zetelde hij als senator. In 1973 was hij minister voor Franse cultuur in het kabinet-Leburton.

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE

Het hierna volgende verslag is een vervolg van hetgeen bericht is op pag. 520/2 e.v.

Besprekingen over VAD *lopen vost. Den Uyl staakt formatie*

Zoals gemeld op pag. 522/2 e.v. heeft kabinetsformateur Den Uyl op 11 en 13 juli met de fractievoorzitters Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA) en Terlouw (D'66) overleg gepleegd over de invoering van een regeling voor de vermogensaanwasdeling (VAD). Op 13 juli bleek geen overeenstemming mogelijk. Daarna heeft de kabinetsformateur op 14 juli de drie fractievoorzitters afzonderlijk ontvangen en heeft hij hun een aantal concept-conclusies voorgelegd. Het bleek, dat de fractievoorzitters van PvdA en D'66 bereid waren deze conclusies te aanvaarden. De fractievoorzitter van het CDA was hiertoe echter niet bereid. Daarop heeft Den Uyl op 15 juli aan de koningin verzocht hem te ontheffen van de opdracht tot het vormen van een kabinet, dat geacht mag worden het vertrouwen van het parlement te genieten. Dit verzoek werd ingewilligd.

In een schriftelijke toelichting op zijn verzoek van de opdracht ontheven te worden ging de kabinetsformateur uitvoerig in op de besprekingen over de VAD. Uit deze brief van de formateu aan de koningin citeren wij het volgende:

Mocht sinds het begin van de programonderhandelingen op 27 juni ban een moeizame doch gestage voortgang worden gesproken deze week bleken ernstige moeilijkheden bij de poging te geraken tot afspraken over het bij de Kamer aanhangige wetsontwerp tot invoering van een vermogensaanwasdeling. De bespreking van dit onderdeel vond op nadrukkelijk verzoek van het CDA plaats in het raam van de *gedachtenwisseling* over mijn tweede memorandum betreffende het te voeren financiële, sociale en economische beleid. Aan dit verlangen ben ik tegemoet gekomen, omdat ook mijnerzijds van het begin af de gestelde samenhang werd onderkend. Terwijl bij een tweetal besprekingen gevoerd over het tweede memorandum het uitzicht op het bereiken van overeenstemming daarover zeker niet ontbrak, bleken in een aantal uitvoerige besprekingen over de VAD de tegenstellingen niet te overbruggen.

Ik heb mij met betrekking tot de VAD op het standpunt gesteld

ai dat overeenstemming hierover ban wezenlijk belang is voor het te roeren sociaal-economische beleid,

b) dat elk der bij de formatie betrokken fracties ter wille van dat belang eigen inzichten en opvattingen bereid zou moeten zijn oiidergeschikt te maken aan het bereiken van overeenstemming,

c) dat het door het demissionaire kabinet ingediende wetsontwerp uitgangspunt van de te bereiken overeenstemming zou moeten vormen;

d) dat gezien de herhaalde toezegging van de regering met name aan de vakbeweging om tot invoering van de VAD te komen, deze een reële betekenis voor de beoogde vermogensaanwasdeling diende te hebben.

Dit standpunt heeft mij geleid tot de formuleriiig van de voorstellen in mijn -memorandum van **21** juni en op grond van de intensieve discussies tot een zevental concept-conclusies, die ik op **13** juli voor een eindoordeel aan de fractievoorzitters heb voorgelegd (bijlage 2). Toen geen overeenstemming werd bereikt heb ik op 14 juli de fractievoorzitters afzonderlijk ontvangen om hun definitieve standpunt te vernemen. De fractievoorzitters van PvdA en D'66 hebben mij meegedeeld, zij het met prijsgeven van eigen verlangens. mijn conclusies te willen aanvaarden als onderdeel van het in de komende periode te voeren sociaal-economische beleid. De fractievoorzitter van het CDA vroeg op een negental punten om wijziging (bijlage 3).

Ik heb geconcludeerd dat verschillende van de door de fractievoorzitter van het CDA geformuleerde verlangens in strijd zijn met grondgedachte en opzet van het hij de Kamer aanhangige wetsoritwerp en derhalve niet verdienen te worden ingewilligd. Ik heb de fractievoorzitter van het CDA doen weten bereid te zijn de beide andere fractievoorzitters voor te stellen aan zijn wijzigingsvoorstellen t.a.v. de drempel, het tijdstip van invoering van de wet en de beperking van de bestemming van het collectieve VAD-fonds tegemoet te komen. De heren Van Thijn en Terlouw gingen akkoord. De heer Van Agt vond geen aanleiding de aldus gewijzigde conclusies te aanvaarden.

Ik heb de fractievoorzitter van het CDA, alvorens hij zijn eindoordeel bekend maakte, doen weten aan een negatief standpunt zijnerzijds consequenties te verbinden voor de uitvoering van mijn opdracht. Naar mijn oordeel moeten de door mij gedane nadere voorstellen immers als een uiterste minimum worden beschouwd t o v de vakbeweging op wier vrijwillige medewerking voor het te voeren beleid in mijn tweede memorandum, een zo zwaarwegend beroep wordt gedaan Ik heb hem tenslotte doen weten bereid te zijn te wachten op zijn eindoordeel indien hij gelet op de ernst van de situatie zijn fractie zou willen raadplegen. De heer Van Agt zag daartoe geen aanleiding,

De gang van zaken is voor mij aanleiding U te verzoeken mij te ontheffen van mijri opdracht. Wat daarbij de doorslag geeft, is dat ik uit het door de fractievoorzitter van het CDA ingenomen standpunt heb moeten concluderen, dat een onvoldoende bereidheid aanwezig is de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor de medewerking van de vakbeweging aan het te voeren sociaal-economische beleid.

In mijn tweede memorandum heb ik uitgesproken, dat ter wille van de werkgelegenheid de komende jaren een uiterste terughoudeiidheid in het arbeidsvoorwaardenbeleid geboden is Het is mijn overtinging dat, indien daar niet tegenover staat dat werknemers mee kunnen delen in en aanspraak krijgen op het groeiende produktieve vermogen iri onze samenleving, het maatschappelijk draagvlak voor een beleid als ik nodig acht zal ontbreken Daarvoor kan ik geen verantwoordelijkbeid aanvaarden

Dat het bijna vier weken heeft geduurd alvorens met concrete programbesprekingen kon worden begonnen was ontmoedigend, dat in een aantal zeer moeilijke vraagstukken overecnstemmiiq werd bereikt, gaf hoop. Dat, in een voor het gehele regeringsprogram cruciaal vraagstuk als dat van de VAD, ondanks herhaald pogen. geen overeenstemming mogelijk bleek. noopt mij lot mijn verzoek aan U. Hoezeer ik van oordeel blijf dat de verkiezingsuitslag in 's lands belang samenwerking van PvdA, CDA en D'66 tot een gebiedende plicht maakt, acht ik de verwerkelijking van deze plicht ondanks intensieve pogingen daartoe, thans geblokkeerd.

BIJLAGE 2

Concept-conclusies van de formateur inzake het wetsontwerp vermogensaanwasdeling,

1. De opzet van de VAD als neer-gelegd in het wetsontwerp wordt aanvaard; in beginsel krijgen alle werknemers in Nederland een aandeel in de groei van het produktieve vermogeri.

2 De VAD zal betrekking hebben op overwinsten gemaakt in 1976 en volgende jaren.

3 Op grond van het gegeven, dat de VAD-opbrengst bij de laatstelijk aangebrachte wijzigingen zeer laag wordt geraamd, wordt overeengekomen.

a) de voorgestelde correcties op de waardering van het eigen vermogen zodanig te herzien, dat cumulatie van correcties voor inflatie wordt vermeden

b) de drempel waarbij ondernemingen VAD-plichtig worden, te verlagen tot de grens waar de verzwaring van de uitvoering van de wet een snelle invoering ervan in de weg zal staan

c) op grond van de ervaring opgedaan rnet de wet de wenselijkheid te bezien van het onder de wet brengen van vennootschappen, die niet in de vorm van NV of BV worden gedreven

d) het heffingspercentage vast te stellen op 20 en te bezien of per 1 januari 1980 dit percentage kan worden verhoogd

4 De in het gewijzigde wetsontwerp voorgestelde regeling ten aanzien van de verdeling van het individuele en collectieve deel van de vermogensaanwasdeling wordt aanvaard.

5 De afdrachten aan het VAD-fonds vinden als regel plaats in de vorm van verniogenstitels Het in het gewijzigde ontwerp bepaalde terzake van het individuele deel wordt aanvaard.

6 De bestemming van het collectieve deel van de VAD wordt primair gericht op verbetering van de pensioenvoorzieningen

7. Het beheer van het collectieve VAD-fonds vindt plaats als in het gewijzigde wetsontwerp voorgesteld, t w. door werknemers en door de overheid aan te wijzen vertegenwoordigers.

BIJLAGE 3

Wijzigingsvoorstellen van de fractievoorzitter van het C D.A. ten aanzien van de concept-conclusies van de formateur, kenbaar gemaakt op 14 juli 1977

1) geen afzonderlijk VAD-fonds, maar het collectieve deel van de VAD parkeren bij het bestaande fonds voorheffing pensioenvoorzieningen, zij het met een dan tot stand te brengen meerderheid van werknemers in het bestuur, gevormd door werkgevers en werknemers

2) een heffingspercentage van 20 alleen te aanvaarden indien de VAD-afdracht zou kunnen worden afgetrokken van de te betalen vennootschapsbelastrng en geen eventuele herziening van het heffingspercentage per 1 januari 1980

3) werkgeversbijdragen in winstdelingsregelingen zouden in mindering moeten worden gebracht op de VAD-afdracht

4) 1 januari 1976 zou niet moeten worden gehandhaafd als tijdstip van ingang

5) bezwaar tegen een herziening van de correctie van het eigen vermogen als in de conclusies geformuleerd

6) bezwaar tegen de overweging van eventuele uitbreiding van de werkingssfeer van de wet: tot vennootschappen niet gedreven als N.V. of B.V.

7) bezwaar tegen een verlaging van de drempel als geformuleerd, wel bereidheid tot verlaging van de drempel tot een winstbedrag van f 200.000

8) de voorgestelde maximalisering van de individuele aanwasdeling dient of op 4% te worden gesteld dan wel ter amendering aan de Kamer te worden overgelaten

9) de bestemming van het collectieve VAD-fonds dient uitsluitend voor pensioenvoorzieningen te zijn

Op een persconferentie gaf Den Uyl op 15 juli nog een toelichting op zijn verslag aan de koningin. Hij zei o.m. bitter teleurgesteld te zijn, dat er bij de fractievoorzitter van het CDA, mr. Van Agt, zo weinig begrip bleek te bestaan voor het onder de huidige omstandigheden ontwerpen van een goede vermogensaanwasdeling.

„Ik heb bewust mijn nek uitgestoken om een sociaal-economisch beleid te ontwerpen, waarin de rendementen duidelijk verruimd zouden moeten worden. Ik ben er voor dat er vele miljarden naar het bedrijfsleven zullen gaan om de winsten toe te laten nemen, maar wie denkt dat dit alles mogelijk is zonder dat de werknemers aanspraak krijgen op het groeiende vermogen van het bedrijfsleven vergist zich."

„Daarom ben ik er bitter in teleurgesteld dat ik zo weinig begrip heb ondervonden bij het CDA, de fractie op wier samenwerking ik aangewezen ben, voor de VAD", aldus Den Uyl.

In het bijzonder bij de besprekingen rond de VAD is volgens Den Uyl ook tot uitdrukking gekomen dat er bij het CDA onvoldoende begrip aanwezig is voor wat nodig is om de komende jaren te komen tot een doeltreffende bestrijding van de inflatie en werkloosheid.

Den Uyl memoreerde dat de eerste weken van zijn formatiearbeid zijn opgegaan aan schermutselingen over het al of niet deelnemen van D'66 en over de term „progressief" kabinet en over de procedure. Er is nogal wat tijd verloren gegaan voordat de formateur met de drie fractieleiders tot programmatische besprekingen kon komen.

Den Uyl verheelde niet dat hierbij ook de nasleep van de gijzelingen een rol heeft gespeeld. „Maar ik wil niet onuitgesproken laten dat naar mijn gevoelen net beset dat op grond van de duidelijke verkiezingsuitslag van 25 mei een snelle formatie geboden was, niet overal even sterk aanwezig was", aldus Den Uyl.

Hij erkende dat kritiek mogelijk is op de langdurige nachtelijke onderhandelingen, „maar ik was en ben van oordeel dat een snelle formatie van een nieuw kabinet zeer noodzakelijk is. Dus heb ik alles op alles gezet om, nadat de inleidende schermutselingen voorbij waren, op te schieten."

Er is volgens Den Uyl reële vooruitgang gemaakt: „Ik beschouw de akkoorden voor de grondpolitiek, onteigeningswet, het voorkeursrecht, de vermogenswinstbelasting, de wettelijke regeling van overdracht van landbouwgronden en de mogelijkheid om maximumprijzen vast te stellen nadrukkelijk als wezenlijke verworvenheden.

Dat geheel vornit een wezenlijke bijdrage voor maatschappelijke hervormingen in dit land", aldus de ex-formateur.

Den Uyl benadrukte ook dat de opstelling van de drie fracties totdat de vermogensaanwasdeling aan de orde kwam naar zijn mening niet anders dan constructief genoemd kan worden.

Nadat op 7 juli het tweede memo, over het sociaal-economische beleid, was verschenen, had de formateur gehoopt dat het kennisnemen van de samenhang tussen dit beleid, waarin grote offers van loon- en salaristrekkers werden gevraagd tot een redelijke regeling van de VAD had kunnen leiden.

Volgens Den Uyl was de positie van D'66 fractieleider Terlouw een andere dan die van mr. Van Agt. Ook Terlouw had kritiek op het tweede memorandum, maar hij heeft zo geredeneerd dat wanneer de noodzaak van het voeren van het door Den Uyl voorgestelde beleid werd aanvaard hij dan ook heel concreet zou moeten letten op de gevoelens van de werknemersorganisaties. Daarom, aldus Den Uyl, heeft Terlouw tenslotte geen aarzeling getoond om zich met het VAD akkoord te verklaren.

Over de vermogensaanwasdeling zelf zei drs. Den Uyl dat daarover reeds te lang was gesproken: er moest nu met een zekere vaart een hobbel worden genomen. Het sociaal-economische beleid in het algemeen was belangrijker en daarop behoorde een nieuw te vormen kabinet een antwoord te geven. Het was dringend tijd conclusies te trekken. Noch Van Thijn, noch Van Agt, noch Terlouw kon geheel zijn zin krijgen bij de voorstellen die de formateur tenslotte deed.

Den Uyl zei dat hij ten opzichte van de aanhangige wetsontwerpen slechts één echte correctie had aangebracht, nl. een verhoging van de heffingsgrondslag van vijftien naar twintig procent van de overwinst.

De formateur en de betrokken fractieleiders wisten uit overgelegde cijfers dat de VAD-opbrengst buiten het aardgas krachtens het aanhangige wetsontwerp slechts enkele tientallen miljoenen guldens zou bedragen.

Voor de rest heb ik het wetsontwerp gelaten in de vorm zoals het bij de Kamer ligt, aldus Den Uyl. De ex-formateur deelde mee dat Van Agt op zijn conclusies zes met het wetsontwerp strijdige tegenvoorstellen deed. Volgens Den Uyl zou het voorstel om de VAD-afdracht aftrekbaar te maken van de vennootschapsbelasting het karakter van de VAD veranderen.

En als Van Agt zegt, aldus Den Uyl, dat de bestaande winstdelingsregelingen met Ar VAD verrekend zouden moeten worden, dan haalt hij zaken door elkaar.

Den Uyl noemde de VAD een stukje vermogen voor een betere oudedagsvoorziening. Het gaat om een zaak op langere termijn; het is geen gebraden duif.

Den Uyl bestreed ook het voorstel van de CDA-leider om het collectieve deel van de VAD te „parkeren" bij het bestaande fonds voorheffingen. Dit fonds zou niet datgene zijn waarom de vakbeweging vroeg. namelijk het eigen beheer van het gezamenlijke vermogen in ondernemingen.

Wij kwamenu, aldus Den Uyl, in een slop.

Hij deelde Van Agt mee dat wanneer deze „nee" zou zeggen op zijn conclusies dat een dergelijke weigering dan consequenties zou hebben voor de aan Den Uyl gegeven opdracht tot kabinetsformatie: „De grond zou dan worden weggeslagen voor een kabinet met een beleid zoals mij dat voor ogen staat."

Den Uyl verklaarde dat Van Agt zelf geen aanleiding had gezien, de CDA-fractie te raadplegen, maar dat Van Agt had opgemerkt, de fractie te willen raadplegen wanneer Den Uyl daarom zou vragen.

Volgens Den Uyl was hij niet in een positie om Van Agt te vragen de CDA-fractie te raadplegen, maar Den Uyl wilde nu horen welke de mening van Van Agt was; deze zei toen „nee".

Van Agt bestrijdt versie-Den Uyl van oorzaak breuk

Nadat formateur Den Uyl zijn visie op de oorzaken van de breuk openbaar gemaakt had werd hij op 15 juli met kracht tegengesproken door mr. Van Agt, de voorzitter van de TK-fractie van het CDA. Den Uyl zou in zijn verslag aan de koningin ten onrechte hebben geconcludeerd, dat het CDA geen vermogensaanwasdeling wilde en het ingediende wetsontwerp zou willen ontmantelen.

Van Agt zei o.m.: „ik ben afgeknapt op Den Uyi. Ik accepteer niet dat hij een dergelijke brief in de openbaarheid brengt".

Den Uyl zou een verkeerde voorstelling van zaken hebben gegeven met de publikatie van een lijst met negen CDA-wensen, omdat deze eisen nooit tegelijk in de formatie een rol hebben gespeeld.

„Mijn laatste opstelling in de discussie over de vermogensaanwasdeling is geweest, dat wij het ingediende wetsontwerp wilden aanvaarden met één enkele correctie. Er zou geen apart VAD-fonds moeten komen, maar het collectieve deel zou bij het bestaande Fonds voorheffing pensioenvoorzieningen moeten worden ingebracht, en moeten worden beheerd door een bestuur dat in meerderheid uit werknemers zou bestaan, maar ook werk-

gevers als leden zou tellen". aldus mr Van Agt.

Ongerechtvaardigd en ongemotiveerd noemde mr Van Agt ook nog de conclusie van de ex-formateur, dat zijn fractie niet bereid zou zijn de noodzakelijke voorwaarden te scheppen voor een sociaal-economisch beleid dat door de vakbeweging gesteund zou kunnen worden Het feit dat wij niet precies de verlangens van de FNV volgen, rechtvaardigt die opvatting niet, zei Van Agt.

„Wij hebben niet gebroken Je kunt net zo goed zeggen dat Den Uyl heeft gebroken door vast te houden aan een heel andere wensenlijst dan door het wetsontwerp werd gedekt, het VAD-wetsontwerp dat ingediend was door het kabinet, waarvan het beleid door Den Uyl tot inzet van de verkiezingen was gemaakt", aldus de CDA-leider.

Konzngin ontvangt *verdeelde* adviezen

De koningin is op 15 juli begonnen met de raadplegingen van politici. Zij ontving de TK-fractievoorzitters Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA), Wiegel (VVD) en Terlouw (D'66). De oplossingen, die dezen adviseerden, liepen sterk uiteen,

De heer Wiegel meende, dat mr. Van Agt nu een opdracht tot het formeren van een kabinet zou moeten krijgen en daarbij zou moeten bezien of een kabinet dat in hoofdzaak steunt op CDA en D'66 mogelijk is. Daarbij zou moeten worden onderzocht, of zo'n kabinet in het parlement wellicht bredere steun zou kunnen krijgen.

Bij de VVD bestond geen bezwaar D'66 te betrekken bij het onderzoek naar de mogelijkheden van een kabinet van CDA en VVD.

Ook drs. Van Thijn vond, dat mr. Van Agt een formatieopdracht moest krijgen en in de eerste plaats moest proberen een kabinet CDA-VVD te formeren. Hij benadrukte niets te zien in lijmpogingen. Wie breekt moet betalen, aldus drs. Van Thijn. Het CDA heeft gebroken en moet nu eerst maar het alternatief, een kabinet met de VVD, onderzoeken. Pas als dat alternatief niet reëel blijkt te zijn, zal een poging tot toenadering tussen CDA en PvdA weer zinvol worden.

Mr. Van Agt adviseerde tot de benoeming van een socialistische informateur. Hij vond dat alsnog een poging gedaan moest worden een kabinet te vormen, waarvan alleen PvdA en CDA deel uitmaken. „Nadat D'66 volledig de voorstellen van Den Uyl voor een vermogensaanwasdeling heeft aanvaard', is mijn animo voor samenwerking met deze partij bepaald niet vergroot," aldus mr. Van Agt.

Voor het onderzoeken van de mogelijkheid van een combinatie CDA-VVD achtte mr. Van Agt de tijd nog niet aangebroken.

Dr. Terlouw was wel de mening toegedaan, dat deze mogelijkheid nu aan de orde was. Hij gaf het advies een christen-democratische informateur te benoemen. In zijn gesprek met de koningin was hem echter gebleken, dat het CDA hiervoor niet voelt. Daarom wilde hij eerst zijn fractie raadplegen en op 18 juli een nader advies uitbrengen.

Dr. Terlouw suggereerde in dit nadere advies een commissie van politici uit PvdA, CDA en D'66 te benoemen, die oplossingen voor het conflict over de VAD nioest zoeken in het kader van de sociaal-economische situatie en die zou moeten bijdragen aan het wegnemen van de wrevel, die tussen de partijen ontstaan was.

Drs. Van Thijn had inmiddels publiekelijk duidelijk gemaakt. dat hij tegen de benoeming van een socialistische informateur was en partijgenoten, die eventueel uitgenodigd zouden worden, zou ontraden zich met het informatiewerk in te laten.

Mr. Van Agt wijst *formatieopdracht* af

De koningin heeft op 18 juli mr. Van Agt ontvangen en hem de opdracht verstrekt een kabinet te vormen, dat geacht mag worden op een meerderheid in het parlement te zullen steunen.

Mr. Van Agt heeft de koningin verzocht deze opdracht niet te behoeven aanvaarden. Voordat mr. Van Agt de opdracht weigerde heeft hij juridisch advies ingewonnen. Er bleek inderdaad een precedent te zijn: in 1956 had KVP-leider Romme een opdracht geweigerd.

Koningin raadpleegt opnieuw fractieleiders

De koningin ontving op 19 juli opnieuw de vier fractievoorzitters van PvdA, CDA, W D en D'66.

Drs. Van Thijn adviseerde nu, na de weigering van mr. Van Agt een formatieopdracht te aanvaarden, de benoeming van een christen-democratische informateur, die het geschil over de VAD moest oplossen. Hij dacht daarbij aan dr. Ruppert, vice-voorzitter van de Raad van State.

CDA-fractievoorzitter mr. Van Agt herhaalde de suggestie van een socialistische informateur, die zowel voor de VAD als voor de rest van de sociaal-economische problemen de weg zou moeten effenen. Het CDA zou evenwel de aanwijzing van een informateur uit eigen kring niet volstrekt willen uitsluiten.

De heer Wiegel meende, dat drs. Den Uyl zijn formatiewerk moest hervatten. Als Den Uyl zou weigeren, zou een informateur aangewezen moeten worden. die een onderzoek zou moeten instellen naar de mogelijkheid van de vorming van een kabinet, dat geacht wordt de meerderheid van het kabinet achter zich te hebben. Wiegel dacht hiervoor aan vooraanstaande economen uit het CDA. zoals dr. Zijlstra, president van De Nederlandsche Bank, of drs. De Pous, voorzitter van de SER.

Dr. Terlouw hield vast aan zijn suggestie tot instelling van een kleine commissie, maar liet tevens de mogelijkheid van een informateur uit het CDA open. Deze zou kunnen worden belast met een opdracht, die ruimer was dan alleen de oplossing van het probleem van de VAD.

De raadplegingen van de koningin werden in het hierover uitgegeven communiqué aangeduid als „conferenties" in plaats van „consultaties".

Dr. Albeda informateur

Na nieuw beraad met de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 heeft de koningin op 20 juli prof. dr. W. Albeda (CDA-AR) tot informateur benoemd. Hij moet „een onderzoek instellen naar de mogelijkheden om de tijdens de formatie-Den Uyl gerezen meningsverschillen uit de weg te ruimen, opdat de formatie hervat kan worden".

De informateur zal een poging doen om oplossingen te vinden voor het conflict over de vermogensaanwasdeling en daarbij het sociaal-economische beleid betrekken, omdat ex-formateur Den Uyl die samenhang uitdrukkelijk heeft onderstreept.

Als Albeda erin slaagt een oplossing aan te dragen is het de bedoeling dat drs. Den Uyl weer zo spoedig mogelijk kan gaan optreden om als formateur de onderhandelingen met het CDA en D'66 over andere punten van een nieuw regeringsprogramma af te ronden.

De formulering van de opdracht heeft door het uiteenlopen van de adviezen uit de Tweede Kamer heel wat voeten in de aarde gehad. Daarom heeft de koningin op 20 juli nog een voor kabinetsformaties uniek gesprek gearrangeerd: een „conferentie" met de fractieleiders van PvdA, CDA en D'66 tegelijk, op het paleis Huis ten Bosch. Door deze procedure te volgen heeft de koningin maximale kansen op succes voor dr. Albeda willen scheppen.

De drie fractieleiders hebben bewilligd in zijn benoeming en de formulering van zijn opdracht. In Haagse politieke kringen werd de conferentie op Huis ten Bosch zo uitgelegd dat de koningin zelf al enigszins het informatiewerk was begonnen. (ANP, NRC/H'blad, De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 520/2 e.v.)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

OVERLEG MET DE VS. GENSCHER NAAR WASHINGTON

Sinds het aar, het bewind komen van de regering-Canter in de VS zijn er tussen de VS en de Bondsrepubliek Duitsland op verschillende punten meningsverschillen gerezen.

Een van deze meningsverschillen betreft de betekenis, dit. de regering-Carter toekent aan de verdediging van de rechten van de mens in het buitenlandse beleid (pag. 446 /2 e.v.). In de Bondsrepubliek vreest men ais gevoig hiervan stagnering van het proces van ontspanning tussen Oost en West en daarmee problemen in de verhouding tussen de Bondsrepubliek en de SU en in die tussen de Bondsrepubliek en de DDR.

Een andere kwestie, die de regeringen van de Bondsrepubiek en de VS verdeelt, is het vraagstuk van de ontwikkeling van de internationale economie; in de VS wenst men, dat de Bondsrepubliek meer doet om de eigen economie te stimuleren ten einde op die manier bij te dragen aan een opleving van de internationale economie. Uit vrees de inflatie aan te jagen is de Bondsregering hiertoe slechts in zeer beperkte mate bereid.

Tenslotte maakt de regering van de VS bezwaar tegen het uit juni 1975 stammende kernenergieverdrag tussen de Bondsrepubliek en Brazilië (pag. 602/2 e.v.-1975). In het streven van de nieuwe Amerikaanse regering naar verhindering van verspreiding van kernwapens zou men in Washington dit verdrag graag ongedaan gemaakt, althans aan zeer strenge garanties gebonden zien.

Over beide laatste kwesties was gesproken bij het bezoek aan de Amerikaanse vice-president Mondale aan Bonn (pag. 383/2) in het kader van diens reis langs een aantal Westeuropese bondgenoten en Japan (pag. 381/3 e.v.).

Op het niveau van onderministers en staatssecretarissen had overleg plaatsgevonden over de kwestie van het verdrag met Brazilië. Van Amerikaanse zijde werd dit overleg gevoerd door de onderminister van buitenlandse zaken Christopher; van Westduitse zijde werd er aan deelgenomen door de staatssecretarissen Hermes en Haunschild, resp. van buitenlandse zaken en technologie. Dit overleg was op 11 maart vastgelopen.

Op 14 en 15 maart bracht de Westduitse minister van buitenlandse zaken, Genscher, een betrekkelijk onverwacht bezoek aan de VS, waar hij besprekingen voerde met minister Vance van buitenlandse zaken en waar hij op 15 maart een onderhoud van een uur had met president Carter.

Over dit laatste gesprek werd later een verklaring uitgegeven, waarin in zeer algemene termen gezegd werd, dat beide staatslieden het eens zijn over ,,het belang van een continue levensvatbaarheid van de Atlantische allianitie voor de veiligheid van Noord-Amerika en Europa". Volgens de officiële verklaring zullen de VS en de Bondsrepubliek zich inzetten voor een nauwe samenwerking tussen de VS en de EG.

De verklaring van het Witte Huis repte niet over het meningsverschil tussen West-Duitsland en de VS over het Duits-Braziliaanse kernverdrag.

In een gesprek met Westduitse journalisten heeft Genscher op 14 maart de indruk proberen weg te nemen dat zijn reis naar Washington een soort crisismissie betrof. Volgens Genscher heeft de Amerikaanse regering niet geprobeerd om Bonn inzake het Braziliaanse atoomcontract van gedachten te doen veranderen De gesprekken over deze zaak zullen in een vriendschappelijke sfeer worden voortgezet. Naar Genscher zei, bestaat er verregaande overeenstemming tussen de VS en Westduitsland over het beginsel van de niet-verspreiding van kernwapens. West-Duitsland wil echter in het overleg over de non-proliferatie ook potentiele nucleaire mogendheden zoals Zuid-Afrika, Israël en Brazilie betrekken Westduitse kringen in Washington lieten doorschemeren dat zo'n internationaal overleg wellicht het kader zou kunnen vormen, waarbinnen ook de kwestie van het Braziliaanse atoomcontract tot een oplossing kan worden gebracht. Maar zolang dat internationale onderhandelingskader er niet is, zijn de Westduitsers klaarblijkelijk niet bereid om het atoomcontract met Brazilie op de helling te zetten.

Minister Genscher van buitenlandse zaken (r.) en president Carter.

Bondskanselier Schmidt naar de VS

Bondskanselier Schmidt heeft van 13-15 juli een bezoek aan Washington gebracht in het gezelschap van de minister van buitenlandse zaken, Genscher.

Op 14 en 15 juli had Schmidt een onderhoud met president Carter. Verder is overleg gevoerd met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, met de Amerikaanse minister van financiën, Blumenthal en met de adviseur in veiligheidszaken van president Carter, Brzezinski. Ook heeft Schmidt gesproken met de vroegere minister van buitenlandse zaken, Kissinger. Aan het eind van zijn bezoek gaf Schmidt een persconferentie, waarop hij o.m. zei: ,,de gesprekken in Washington hebben alles opgeleverd, wat men er maar van verwachten kon". De bondskanselier distantieerde zich van suggesties

over spanningen in de Duits-Amerikaanse betrekkingen en onvrede tussen hemzelf en president Carter.

Gevraagd naar de stand van de Oost-West betrekkingen gaf de bondskanselier als zijn mening te kennen, dat de gesprekken tussen de VS en de SU op de meest verschillende niveaus veel meer voortgang inaakten. dan uit de berichtgeving — vooral over de SALT-besprekingen — afgeleid kon worden Er kon niet de geringste twijfel bestaan aan de ernstige wil van deze regering in de inspanningen voor ontspanning vooruitgang te boeken Het zou niettemin zeer wel mogelijk zijn, dat een succesrijke afsluiting van een SALT 11-akkoord meer tijd in beslag zou nemen, dan oorspronkelijk was verondersteld Daarom hadden hij en president Carter ernstig overwogen. of het niet de voorkeur verdiende, als de SALT-besprekingen inderdaad vertraagd zouden worden, voorrang te geven aan de MBFR-besprekingen in Wenen

M b t deze besprekmgen had de Duitse delegatie nieuwe voorstellen mee naar Washington genomen, die echter nog niet gepubliceerd konden worden Na verder overleg op het niveau van deskundigen wilden Washington en Bonn deze voorstellen aan de bondgenoten voorleggen en later aan de conferentie zelf. De bondskanselier toonde zich zeer onder de indruk van de gedetailleerde kennis van zaken van president Carter m b t de MBFR-besprekingen.

Schmidt onderstreepte in meerdere publieke verklaringen, dat er voor wat betreft de mensenrechten geen principieel meningsverschil bestond tussen hem en de Amerikaanse president De politieke condities zijn echter niet in alle landen hetzelfde, zodat men bij de toepassing van deze politiek zeer wel verschillende wegen kon gaan, zonder daarom in de strategie op lange termijn uit elkaar te geraken

Schmidt zou zelfs de president nadrukkelijk afgeraden hebben zijn politiek m b t de mensenrechten te veranderen, omdat dat verkeerd geinterpreteerd kon worden

Volgens Schmidt vormde ook de beoordeling van de economische situatie geen oorzaak voor meningsverschillen De Amerikaanse Zijde, aldus Schmidt, had de koers van de bondsregering geaccepteerd en verklaard, dat, als alles zo zou verlopen, als men het in Bonn plande, de VS volledig bevredigd zouden zijn

De bondskanselier herinnerde aan de continue revaluatie van de D-Mark jegens alle andere valuta en hij noemde deze correctie op de waarde van de Mark op de vrije wisselmarkten een buitengewoon belangrijke Duitse bijdrage aan het gezond maken van de wereld.

Bondskanselier Schmidt deed de suggestie van een nieuwe internationale topconferentie over economische vraagstukken, die dan volgend jaar in de Bondsrepubliek kon plaatsvinden.

De Westduitse bondskaiiselier zei voor de National press club in Washington ook dat ,,het vertrouwen" onder de belangrijkste democratische geïndustrialiseerde landen ,,zich weer hersteld had". ,,De economische activiteit neemt toe, hoewel het beter zou zijn als het herstel in de westerse industriële landen krachtiger was en beter verdeeld over de landen onderling."

De koplopers zijn volgens Schmidt de drie belangrijkste industrielanden: de Verenigde Staten. Japan en West-Duitsland. ,,Het

Bondskanselier Schmidt (r.) en president Carter

is duidelijk dat de landen van de vrije wereld gezamenlijk deze economische problemen hebben aangepakt en dichter bij een oplossing gebracht." ,,Men volgt niet langer een economisch beleid dat niet op elkaar is afgestemd," zei hij.

Schmidt beloofde, zoals al eerder afgesproken, de importen te verhogen en leningen via het IMF te blijven verstrekken aan landen met betalingsmoeilijkheden. Die verplichting zal West-Duitsland nakomen door een realistische wisselkoers van de Mark te handhaven.

Over het gebruik van kernenergie zei de bondskanselier dat werkgelegenheid en energieproblemen zeer nauw met elkaar samenhangen. iets wat men in de VS volgens hem nog niet ten volle beseft.

West-Duitsland heeft om niet meer geheel afhankelijk te zijn van olie uit het Midden-Oosten de laatste 20 jaar al miljarden besteed aan het alternatief, kernenergie.

Dat de controle op het gebruik van die energie voor vreedzame doeleinden overal ter wereld en streng dient te geschieden was volgens hem absoluut noodzakelijk.

Dat, wat sommigen zeiden, de VS bezig was een ,,uraniumkartel" te stichten, geloofde hij niet. (R e u t e r, AP, N Z Z, N R C / H'blad, L e M o n d e, T h e T i m e s)

SCHRIIDT IN CANADA

Voor hij de VS bezocht verbleef bondskanselier Schmidt van 6-13 juli in Canada. Deels was het bezoek toeristisch — de bondskanselier heeft bezoeken gebracht aan o.a. Vancouver, Ottawa en Toronto — maar er was ook tijd uitgetrokken voor besprekingen met de Canadese premier Trudeau.

Een belangrijk onderwerp van gesprek tussen Schmidt en Trudeau was de leverantie door Canada van uranium aan West-Europa. Op 1 jan. van dit jaar heeft Canada deze levering opgeschort uit bezorgdheid over het gevaar van de verspreiding van kernwapens. Het was slechts bereid uranium te leveren, als de importerende landen zich in een overeenkomst beperkingen oplegden in het gebruik van uranium en bovendien controle op hun nucleaire activiteiten toestonden. Daarmee schaarde Canada zich achter het beleid van de Amerikaanse president Carter, die met name ten strijde trekt tegen de opwerkingsfabrieken, die plutonium aan ,,opgebrand" uranium onttrekken.

Op het eind van zijn bezoek aan Canada gaf bondskanselier Schmidt een persconferentie, waarop hij verklaarde, dat Canada bereid is de levering van uranium aan West-Europa te hervatten. Canada wil met de Euratom een voorlopige overeenkomst sluiten, op grond waarvan de uraniumleveranties binnen enkele maanden zouden kunnen worden hervat. Dit is speciaal voor de Bondsrepubliek van belang, aangezien het 40% van deze kernbrandstof uit Canada betrok.

Schmidt zei nog, dat hij niet namens Euratom onderhandeld had, maar dat hij hoopte, dat de andere EG-landen met het door hem behaalde resultaat tevreden zouden zijn. (D P A, R e u t e r, A P)

SCHMIDT IN JJSLAND

Op weg naar Bonn vanuit Washington heeft bondskanselier Schmidt op 16 en 17 juli een bezoek aan IJsland gebracht, waar hij besprekingen gevoerd heeft met premier Hallgrimsson. Er is gesproken over de internationale economische situatie; daarnaast heeft Schmidt zich op de hoogte laten brengen van de IJslandse visserijpolitiek. Hij heeft er daarbij op gewezen, dat de onderhandelingsbevoegdheid ligt bij de Europese Commissie in Brussel. *(NZZ)*

COMOREN

MISLUKTE POGING TOT STAATSGREEP GEMELD

Radio-Moroni berichtte op 5 juni dat jonge dissidenten op het eiland Anjouan een tijdlang op 4 juni het vliegveld hadden bezet rn een poging het bewind van president Ali Soilih omver te werpen. Zij beschuldigden hem ervan de mensenrechten niet te eerbiedigen.

Volgens het radiostation waren verscheidene arrestaties verricht, maar had de actie geen doden of gewonden gevergd. Op 7 juni werd bericht dat de coup onder leiding had gestaan van een lid van de strijdkrachten en dat bijna 400 andere militairen vervolgens de dienst hadden verlaten. *Reuter/Le* Monde (14-6) berichtte dat de regering had besloten dat de militairen voortaan geen rangonderscheidingsteken meer zouden dragen.

Reeds op 14 okt. 1976 had de veiligheidsdienst van de Comoren melding gemaakt van een komplot o1.v. oud-president Ahmed Abdallah en van ,,het bestaan van een reactionaire en misdadige as die het eiland Mayotte verbond met de Madegaskische provincie Majunga, met Réunion en met Parijs''. Ook de leider van de Mouvement populair mahorais, Marcel Henry, werd in verband gebracht met dit komplot dat zou beogen ,,op de Comoren huurlingeneenheden vanaf Zuidafrikaans gebied te introduceren''. Twee dagen later ontkende Abdallah te Parijs tegenover L e M o n d e dat hij een samenzwering had beraamd en contacten met Marcel Henry onderhield.

Op 10 maart 1977 maakte de minister van binnenlandse zaken de ontdekking en ontmanteling bekend van een ,,speciaal net'' van agenten, dat de Invasie van huurlingen t.b.v. een staatsgreep moest voorbereiden De voornaamste organisatoren zouden na hun arrestatie hebben bekend dat in Frankrijk gerecruteerde huurlingen — Europeanen en van de Comoren afkomstige militairen uit het Franse leger — vóór 15 maart op de Comoren moesten aankomen. (L e M o n d e)

(Vor. ber pag. 509/1-1976)

DJIBOUTI

NIEUW KABINET NA ONAFHANKELIJKHEID

Hoewel president Hassan Gouled Aptidon (61) op 8 juli krachtens een presidentieel decreet in zijn functie van premier was bevestigd — en bovenden extra bevoegdheden had gekregen als opperbevelhebber van de strijdkrachten —, werd in een op 12 juli gepubliceerd communiqué van het bureau van de president de benoeming van Ahmed Dini Ahmed, de 45-jarige voorzitter van de Nationale Vergadering, tot premier bekendgemaakt. De samenstelling van het door hem gevormde kabinet van 16 leden werd op 15 juli meegedeeld met de volgende portefeuilleverdeling:

Premier, belast met de coördinatie van het bestuur en het scheppen van nieuwe hulpbronnen - Ahmed Dini Ahmed*: havenzaken - Aden Robleh Awaleh*: binnenlandse zaken - Moumine Bahdon Farah; defensie - Ahmed Hassan Ahmed; financien en economie - Ibrahim Harbi Farah; justitie en strafzaken - Ismaël Ali Youssouf*; buitenlandse zaken - Abdallah Mohammed Kamil; handel, transport, toerisme en burgerluchtvaart - Mohammed Djama Elabe; openbare diensten - Ahmed Hassan Liban; landbouw en veeteelt - Idriss Farah Abane; industrie - Ali Mahamade Houmed; opeiibaie werken - Omar Kamil Warsama; gezondheid en sociale zaken - Ahmed Youssouf Houmed; jeugd en sport - Hamad Hassan Hamad*; onderwijs - Hassan Hussein Banabila; arbeid en sociale Wetten - Djama Djilal Djama (* = nieuw)

In het officiele communiqué van het bureau van de president wend het nieuwe kabinet aangeduid als een ,,overgangsregering, waarvan de ministers verantwoordelijk zijn aan de president, die de titel van regeringsleider behield. Zij kunnen door hem individueel of collectief uit hun ambten worden ontheven

L e M o n d e (17/18-7) wees erop dat bij de samensrelling van het kabinet naar een etnisch en politiek evenwicht was gestreefd. De Afars kregen zes posten (w o die van premier en minister van buitenlandse zaken), de Issa's zes en twee andere Somali-stammen, de Issak en de Gadaboursis, elk één. Politiek gezien was de verdelmg: de Ligue populaire africaine pour l'indépendance (LPAI) kreeg 7 portefeuilles, het Front de libération de la Côte des Somalis (FLCS) werd vertegenwoordigd door haar leider Aden Robleh Awaleh, de Union nationale pour l'indépendance (UNI) van Ali Aref ontving de portefeuille van justitie en de marxistisch-leninistische Afar-groepering Mouvement populaire de la libération (MPL) die van jeugd en sport. Wel deelde de secretaris-generaal van de MPL aan L e M o n d e (21-7) mee dat de betrokken minister ,,slechts zichzelf'' vertegenwoordigde. (L e M o n d e, A F P)

(Vor ber. pag 417 ev.)

MADAGASCAR

BLOEDIGE BOTSINGEN IN MAJUNGA

In Majunga op de noordwestkust van Madagascar vonden van 20-22 dec. '76 bloedige botsingen plaats tussen Madagasken en bewoners afkomstig van de Comoren, waarbij volgens officiële cijfers van Madagascar 121 personen werden gedood en 239 gewond raakten, terwijl door branden bovendien talrijke huizen werden verwoest. De meeste slachtoffers vielen onder de immigranten. Volgens de eerste berichten waren de botsingen begonnen met een gevecht tussen kinderen. De politie herstelde tenslotte de orde en op 22 dec. werd in het district Majunga een uitgaansvenbod afgekondigd, alsmede een verbod van demonstraties en samenscholingen.

Op 23 dcc. arriveerde de minister van buitenlandse zaken van de Comoren, Abdallah Mouzaoir, in Madagascars hoofdstad Tananarive voor overleg met premier Rakotoniaina over de botsingen in Majunga, waar bijna een derde deel van de 50.000 inwoners van de Ccmoren afkomstig is.

De regering van de Comoren kondigde volgens AP (28-12) aan dat zij de ca. 15.000 immigranten uit Majunga zou repatriëren en vervolgens ook de van de Comoren afkomstige bewoners uit andere delen van Madagascar. De eerste 450 repatrianten arriveerden op 3 jan. in de Comoren-hoofdstad Moroni.

Op 9 jan. werd echter gemeld dat meer dan 1000 van Mayotte afkomstige bewoners van Majunga om bescherming door de Franse consulaire autoriteiten en repatriëring naar Mayotte hadden gevraagd. De Franse ambassadeur ondernam stappen in die zin, maar de minister van buitenlandse zaken van Madagascar, Bruno Rakotomavo, verklaarde op 25 jan. dat er geen ,,bijzondere behandeling'' voor de immigranten uit Mayotte zou plaatsvinden. ,,Wij erkennen slechts één Comoren-staat en bijgevolg kan de repatriëring slechts officieel met die staat worden afgewikkeld''. Wel gaf hij te kennen dat er geen sprake van was dat zijn regering immigranten tegen hun zin zou repatriëren. De minister stelde dat bij de onlusten niet alleen Madagasken tegenover Comorianen hadden gestaan, maar dat ook Comorianen onderling hadden gevochten. ,,De laatsten zijn verdeeld tussen aanhangers van de regering van Moroni, voorstanders van het vroegere bewind van Ahmed Abdallah en aanhangers van Frankrijk'', aldus Rakotomavo.

Zijn ambtgenoot van de Comoren, Abdallah Mouzaoir, verklaarde op 29 jan. te Dar-es-Salaam dat er bij de onlusten in Majunga bijna 1.400 immigranten uit de Comoren waren gedood, en hij verweet de militairen en politie op Madagascar daartegen niet te zijn opgetreden.

De passiviteit van leger en politie werd bevestigd in een ooggetuigeverslag van de gebeurtenissen te Majunga in L e M o n d e (17-1). Daarin werd gesteld dat de moorden op de Comorianen vooral werden uitgevoerd door de Betsirebaka,

een uit het zuidoosten van Madagascar afkomstige bevolkingsgroep van ongeschoolden, die in Majunga het proletariaat vormde. Daarentegen hadden de Comorianen banen die een zekere opleiding vereisten: zij zijn bakkers, koks, gespecialiseerde fabrieksarbeiders, bouwvakkers. Daardoor bezaten zij een hogere sociale status dan de Betsirebaka.
Het r.-k. weekblad Lakroan 'I Madagasiknra (15-1) sprak van een ,,latente klassestrijd" en herinnerde eraan dat de op Madagascar gevestigde Comorianen .,zekere privileges genoten uit de tijd van de kolonisatie en uit de tijd van het regime-Tsiranana", wat door de Madagasken uit de volkswijken als ,,sociale overheersing" zou worden ervaren.
De regering van Madagascar schreef de schuld voor de botsingen in het dagblad Madagascar-Matin toe aan ,,het imperialisme en zijn binnenlandse knechten van welke nationaliteit ook", die met deze ,,provocatie" beoogden: 1) definitief verdeeldheid te zaaien tussen de Comorianen van Mayotte en die van de andere eiiariden: 2) de betrekkingen van vriendschap en samenwerking tussen de Comoren en Madagascar te saboteren; 3) onlusten op Madagascar uit te lokken; 4) Madagascar en zijn revolutionaire en anti-apartheidspolitiek in diskrediet te brengen.

Rakotomavo deelde op 11 febr. te Parijs mee dat ,,georganiseerde commando's" van beide gemeenschappen aan de botsingen hadden deelgenomen, maar dat de gevechten vooral de Comoren-gemeenschap hadden verscheurd, waarbij hij eraan herinnerde dat Majunga het bolwerk was geworden van ex-president Abdallah.
Inmiddels waren reeds 16.000 immigranten naar de Comoren gerepatrieerd, maar over het vertrek van de hele Comoren-gemeenschap waren volgens Rakotomavo geen afspraken gemaakt. „Wij zullen niemand uitwijzen. Alleen de vrijwilligers zullen vertrekken", aldus de Madagaskische minister.
Om hun repatriëring naar Mayotte af te dwingen bezetten meer dan 200 van dit eiland afkomstige immigranten het consulaat van Frankrijk in Majunga, zo meldde AFP op 21 februari. Op 20 juni beschuldigde de regering van de Comoren Madagascar ervan impliciet de Franse aanwezigheid op Mayotte te hebben erkend door rechtstreeks met Frankrijk te onderhandelen over de repatriëringskwestie. (Le Monde, NZZ)

PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 30 juni werden verkiezingen gehouden voor de 137 leden tellende Nationale Vergadering. Het was de vijfde volksraadpleging sinds 20 maart toen de eerste van vier verkiezingen plaatsvond voor de instelling van „volksraden" (overlegorganen) en ,,uitvoerende comité's".
Bij de verkiezingen voor de zes provinciale volksraden op 29 mei had de Arema (avant-garde de la révolution socialiste malgache), de regeringspartij van president Didier Ratsiraka, 220 van de 232 zetels verworven tegen de linkse AKFM van ds. Richard Andriamanjato 11 en de Vonjy (voor de socialistische revolutie in de nationale eenheid) 1.
Bij de opening van de campagne voor de verkiezingen van 30 juni bevestigde premier Justin Rakotoniaina dat het Front nationale pour la défense de la révolution socialiste malgache, een coalitie van vijf revolutionaire organisaties (w.o. de Arema), streefde naar de oprichting van een eenheidspartij. Nog dezelfde dag, 18 juni, besloot de uiterst linkse partij Monima o.l.v. Monja Jaona zich uit het nationale front terug te trekken. De Monima was met twee leden vertegenwoordigd in de opperste raad van de revolutie (Isiozony Maharanga en Sumel Ralaidvy) en met twee ministers in het kabinet (Marius Randranto - openbare diensten en arbeid en Laha Gaston - revolutionaire kunst en cultuur). De partij verweet de leiders van het Front ,,een groot aantal overlopers" uit de sociaal-democratische partij van ex-president Tsiranana te hebben toegelaten. De vier overige Frontpartners - Arema, AKFM, Vonjy en de christen-democratisch Udecma - dienden vervolgens eenheidslijsten in — voor het eerst in de politieke geschiedenis van Madagascar — terwijl de Monima de verkiezingen boycotte. Minister Laha Gaston trad af en Christian Remi Richard, de minister van jeugdzaken, nam zijn portefeuille over, maar Marius Randranto bleef voorlopig aan.
Volgens de officiële uitslag bracht bijna 90% van de kiesgerechtigden zijn stem uit, maar volgens Joana bedroeg de opkomst slecht 30 a 40%. De zetelverdeling werd: Arema 112, AKFM 16, Vonjy 7 en Udecma 2.

Op 28 juli diende premier Justin Rakotoniaina zijn ontslag in en op 31 juli benoemde president Didier Ratsiraka luitenant-kolonel (van de gendarmerie) Désiré Rakotoarijaona tot kabinetsformateur, terwijl hij tegelijk de apperste raad van de revolutie reorganiseerde (8 nieuwe leden op een totaal van 18).

Op 4 aug. maakte de president de samenstelling van een nieuw, 19 leden tellend kabinet bekend. Behalve de premier, Désiré Rakotoarijaona deden vijf nieuwe ministers hun intrede in het kabinet: kapitein Guy Sibon - defensie, Théophile Andrianoelisoi - lager en voortgezet onderwijs; Ignace Rakoto - wetenschappelijk onderzoek en hoger onderwijs; Georges Ruffin - voorlichting en ideologische scholing; en mevr. Giselle Rabesahala - revolutionaire kunst en cultuur.
Christian Remi Richard, tot dusver minister van jeugdzaken, revolutionaire kunst en cultuur, werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Bruno Rakotomavo. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 602/2 - 1976)

SEYCHELLEN

PRESIDENT MANCHAM AFGEZET
PREMIER **RENÉ** STAATSHOOFD

In de nacht van 4 op 5 juni voerde een gewapende groep van ca. 50 man, o.w. leden van de politie, met behulp van ca. 200 ,,militante arbeiders" een staatsgreep uit tegen het bewind van president James R. M. Mancham. De 37-jarige Mancham, tevens leider van de Seychelles Democratic Party (SDP), verbleef toen in Londen voor het bijwonen van de Gemenebestconferentie. De uitvoerders van de staatsgreep wisten zich meester te maken van het wapenarsenaal van de politie, die naar hun zeggen volledige medewerking verleende. Bij de operatie vielen zes doden.
De leiders van de staatsgreep verweten Mancham in een niet ondertekende verklaring dat hij als ,,dictator" was opgetreden, een verkwistende levensstijl had gevoerd

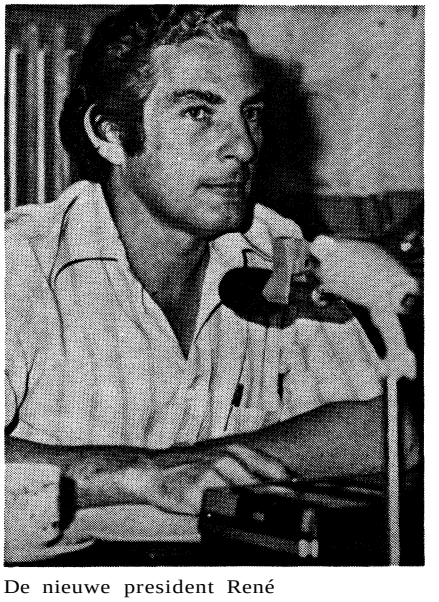

De nieuwe president René

en sinds de onafhankelijkheid (29 juni 1976) niet meer dan drie weken achter elkaar in zijn land was geweest. Zij beschuldigden hem ervan dat hij de grondwet wilde wijzigen en de presidents- en parlementsverkiezingen, die in 1979 zouden moeten worden gehouden, met vijf jaar wilde uitstellen.

In een volgende verklaring op 5 juni werd bekendgemaakt dat premier Albert René, tevens leider van de Seychelles People's United Party (SPUP), die met de SDP een coalitie had gevormd, met een verzoek van de leiders van de staatsgreep had ingestemd om het ambt van president te aanvaarden en een nieuwe regering te vormen. De leiders hadden tevoren ingestemd met René's voorwaarden: a) garanties i . ~de veiligheid van voormalige ministers, parlementsleden, en hun gezinnen; b) erkenning van alle door het bewind van Mancham gesloken internationale overeenkomsten; c) de instelling van een commissie ter voorbereiding van de algemene verkiezingen vóór eind 1979; en d) eerbiediging van de wet. De grondwet werd opgeschort en het parlement werd geschorst. Het bestuur zou via presidentiële decreten worden uitgeoefend.

Op 6 juni vormde René een nieuw kabinet, dat geheel uit leden van de SPUP bestond. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

President, economische zaken, financiën en transport - Albert René*; bestuur en voorlichting - James Michel; binnenlandse zaken - Ogilvy Berlouis; landbouw en grondgebruik - J. D. M. Ferrari*; onderwijs en cultuur - Jacques Hodoul; buitenlandse zaken en toerisme - Guy Sinon*; arbeid; gezondheid en welzijn - Mathew Servina; openbare werken - Philibert Loizeau*. (* = leden vorig kabinet)

René verklaarde nadien dat hij tevoren niet op de hoogte was geweest van de gedetailleerde plannen van de leiders van de staatsgreep en dat hij het presidentschap pas na twee uur onderhandelen met hen had aanvaard, al gaf hij toe te hebben geweten dat enkele SPUP-leden zeer bezorgd waren geweest nadat hij hen had ingelicht over Manchams beweerde voornemen om ,,de beginselen waaronder de SPUP een coalitie met de SDP vormde te verraden". Mancham zou op 22 juni een motie bij de Nationale Vergadering hebben willen indienen om de verkiezingen met 7 jaar uit te stellen en hij zou René hebben voorgesteld ,,het land voor lange tijd samen te besturen".

M.b.t. zijn binnenlandse beleid kondigde René aan dat zijn regering een ,,niet-marxistische vorm van socialisme geschikt voor de Seychellen" zou invoeren. Prioriteit zou worden toegekend aan het bestrijden van de werkloosheid en de inflatie en het ontwikkelen ven landbouw en visserij die onder het bestuur van Mancham zouden zijn verwaarloosd, dat een vrijwel uitsluitend op het toerisme gebaseerde economische structuur zou hebben nagestreefd Voorts werd een nieuwe huisvestingspolitiek aangekondigd, ter verbetering van de leefomstandigheden van de laagste inkomensgroepen.

Wat het buitenlandse beleid betreft merkte René op: „Wij hechten veel waarde aan onze niet-gebonden positie" en hij verklaarde niet van plan te zijn bestaande overeenkomsten te wijzigen. Voorts stelde hij dat de nieuwe machthebbers niet zullen toestaan dat de SU de eilandengroep onder controle krijgt en hij ontkende dat de SU de hand in de staatsgreep zou hebben gehad, zoals de afgezette president Mancham op 5 juni te Londen had beweerd. Deze verklaarde toen dat de putsch was uitgevoerd „met de actieve instemming en medeweten van de SU (als) intiegrerend bestanddeel van de politiek van Sowjet-controle van de Indische Oceaan". Het Russische persbureau *Tass* stelde in een reactie dat Mancham deze beschuldigingen verzint om ,,de totale mislukking van zijn binnen- en buitenlandse politiek te maskeren, en steun van zijn Westerse beschermers te behouden".

Over de bekrekkingen met Zuid-Afrika zei René nog: „Wij veroordelen Zuid-Afrika zeer scherp vanwege zijn apartheidspolitiek en om die reden willen wij ons bij de wereldopinie aansluiten en alles zo veel mogelijk trachten te boycotten wat met Zuid-Afrika te maken heeft." Maar de (steeds talrijker) Zuidafrikaanse toeristen bleven welkom, omdat zij ,,niet alle noodzakelijkerwijs verantwoordelijk zijn voor de daden van hun regering" en de kans moesten krijgen om te ,,zien hoe een multiraciale maatschappij er uitziet".

Nadat vanaf 7 juni de avondklok geleidelijk werd opgeheven, waarschuwde René op 8 juni dat hij uit Londen inlichtingen had ontvangen ,,volgens welke Mancham huurlingen zou kunnen recruteren. (..) Daarom gaan wij voort met de training van een groot aantal jongeren". In geval van een tegencoup zou hij zo nodig een beroep doen op „buitenlandse hulp"; ,,meer in het bijzonder op al onze vrienden, op allen met wie wij goede betrekkingen onderhouden, Groot-Brittannië, Frankrijk, de VS en de Afrikaanse landen, wie ook maar bereid is ons te helpen". Hij bevestigde dat sommige van zijn partijleden, die aan de staatsgreep hadden deelgenomen, in Tanzania waren opgeleid en volgens diplomatieke bronnen waren er herichten. aldus *The Times* (9-6) dat een eenheid Tanzaniaanse militairen naar de Seychellen per vliegtuig onderweg zou zijn om een tegencoup te venhinderen. Op 9 juni maakte René bekend dat de volgende dag zou worden begonnen met de recrutering van vrijwilligers voor een volksmilitie. Op 22 juni zouden 12 Tanzaniaanse militaire expents op de Seychellen voor de training van de vrijwilligers zijn aangekomen.

Op 13 juni werd het nieuwe bewind door Engeland en de VS erkend, nadat verscheidene andere regeringen (o.w. die van Madagascar, Oeganda en Tanzania) al gelukwensen hadden gestuurd.

Ontwikkeling

De 20ste eeuw kwam op de Seychellen, aldus *The Fin. Tzmes* (28-6), met de aanleg door Engeland van een vliegveld van £ 5 mln in '71. De eilanden werden een toeristische attractie en dit jaar wordt een record van 51.000 toeristen verwacht. In 1976 leverde het toerisme ca. £11 mln in buitenlandse valuta op. Het toerisme leidde tot de bouw van een dozijn grote hotels met ca. 1.500 bedden en schiep werkgelegenheid. Een probleem vormt echter de grote behoefte van de toeristenindustrie aan levensmiddelen en luxe artikelen, die grotendeels moeten worden ingevoerd en dus de handelsbalans belasten: vlees uit Kenia, boter en pluimvee uit Zuid-Afrika, kaas uit Frankrijk en wijn uit de Bondsrepubliek. Bovendien tonen de toeristen een levensstijl, die voor de inheemse bevolking niet te bereiken valt. „Wat meent u dat een 16- of 17-jarig meisje, dat in een restaurant bedient, denkt, wanneer een groep toeristen op één avond meer aan eten uitgeeft, dan zij in twee maanden verdient?" aldus een minister tegen een correspondent van de NZZ (10-7). Bovendien heeft de bouw van hotels de grondprijzen verveelvoudigd. Binnen- en buitenlandse speculanten kochten de beste stukken grond op zonder die in de regel — zoals de wet voorschreef — binnen de termijn van een jaar te bebouwen. De boeren verwaarloos-

den de landbouw in de hoop hun velden later te kunnen verkopen of omdat zij niet met de ingevoerde produkten konden concurreren. Wel verzekerde president René de toeristenindustrie dat een verdere ontwikkeling wordt aangemoedigd, maar minister Sinon liet doorschemeren dat met een grotere controle op het toerisme moet worden gerekend. waarbij ook nationalisatiemaatregelen denkbaar zijn.

Voor een diversificatie van de economie wordt vooral gedacht aan de uitbreiding van de visserij tot exportsector. Thans wordt de tonijnrijkdom voor de kust door drijvende visconservenfabrieken van de Japanners, Koreanen en Chinezen geexploiteerid. Een dag voor de staatsgreep arriveerde een groep Britse deskundigen om de mogelijkheden van de commerciële visserij te bestuderen. Er zijn al wetten goedgekeurd om een economische zone van 200 mijl in te stellen vooruitlopend op een besluit van de VN-zeerechtconf erentie.

Ook wordt een landbouwhervorming voorbereid, waarbij volgens president René weliswaar geen grond zal worden geconfisqueerd, maar wel het bezit van de afwezige grootgrondbezitters zal worden opgekocht gebaseerd op een prijs die overeenkomt met het inkomen dat de huidige bezitter aan zijn grond ontleent. D.w.z. dat braakliggende grond zonder vergoeding zal worden overgenomen.

President René verzekerde de Amerikaanse zaakgelastigde dat zijn regering alle door zijn voorganger gesloten verdragen zou nakomen. Daaronder valt ook het in 1976 gesloten pachtverdrag (voor de duur van 10 jaar) betreffende het satellietvolgstation van de Amerikaanse luchtmacht, waarvoor Washington per jaar een pacht van $900.000 betaalt *(The Financial Times, The Times, NZZ)*

(Vor. ber. pag. 511/3-1976)

SIERRA LEONE

ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUW KABINET

De door president Siaka Stevens op 16 febr. toegezegde algemene verkiezingen (pag. 256/1) vonden op 6 mei plaats. De regerende All People's Congress won 62 van de 77 toen verkozen zetels in het Huis van Afgevaardigden tegen 84 van de 85 in 1973. De overige 15 zetels gingen naar de Sierra Leone People's Party (SLPP).

De verkiezingen voor de 8 niet verkozen zetels, die in het Bo-district moesten worden gehouden, werden uitgesteld wegens gewelddaden op de verkiezingsdag waardoor minstens 7 mensen omkwamen. De Sierra Leone Christian Council en de Trade Union Council verlangden een onderzoek naar geweld, intimidatie, illegale praktijken en corruptie, aldus *The Times* (10-5). Het Britse blad maakte tevens melding van een bericht dat de procureur-generaal onder' druk werd gezet om vier ministers te vervolgen op beschuldiging van moord begaan tijdens de laatste dagen van de verkiezingscampagne.

In totaal waren van de APC-kandidaten voor de 85 verkiesbare zetels 36 zonder tegenkandidaat verkozen, deels doordat verscheidene SLPP-kandidaten waren gearresteerd en gevangengezet.

In de 41 betwiste kiesdistricten verwierf de APC volgens een voorlopige uitslag 425.358 van de 686.810 uitgebrachte stemmen (61,93%), de SLPP 205.976 stemmen (29,99%), de Democratic National Party 478 stemmen en de 36 onafhankelijke kandidaten samen 54.998 stemmen (8,01%).

In 1973 (pag. 424/3 - 1973) had de SLPP zijn kandidaten voor de verkiezingsdag teruggetrokken.

In totaal telt het parlement 100 zetels, maar 12 worden volgens traditie ingenomen door stamhoofden en 3 worden bezet door personen die door de president worden benoemd. Tot deze laatsten behoorden brigade-generaal Joseph Saidu Momoh (opperbevelhebber van het leger) en Prince Claudius Kaetu-Smith (commandant van de politie).

Nieuw kabinet

Na de verkiezingen werd een nieuw kabinet gevormd van 28 leden tegen voorheen 19. De portefeuilleverdeling was:

Vice-president en minister van staatsondernemingen - Sorie Ibrahim Koroma (voorheen minister van financiën en economische planning); premier en minister van huisvesting en plattelandsplanning - Christian A. Kamara-Taylor (voorheen premier en minister van binnenlandse zaken); financiën - A. B. Kamara*; buitenlandse zaken - Abdulai Conteh'; justitie - Francis M. Minah (voorheen buitenlandse zaken); economische planning - Solornon A. J. Pratt (voorheen procureur-generaal); natuurlijke hulpbronnen - Bangali Mansaray: handel en industrie - I. M. Fofana*; transport en verbindingen - A. B. M. Kamara; onderwijs - Abdul Karim Koroma*; binnenlandse zaken - K. C. Gbamanja*; gezondheid - Desmond Luke*; openbare werken - Edward J. Kargbo*; voorlichting en omroep - Thaimu Bangura:'; grondbezit en mijnbouw - Francis S. Conteh*; toerisme en cultuur - A. G. Sembu-Forna; arbeid - Formeh Kamara; sociale zaken cn plattelandsontwikkeling - Alhaji S. H. O. Gborie*; energie - S. B. Marah*; staatsminister en fractieleider - Tom Smith*; resident-minister Oostelijke provincie - A. J. Lappia*; resident-minister Zuidelijke provincie - A. J. Sandy; resident-minister Noordelijke provincie - J. A. Conteh*; staatsministers - (Paramount Chiefs) Jaia Kakkai*, Rai Kurr Kansaky III* en S. S. Mbriwa*; staatsminister (opperbevelhebber leger) - brigade-generaal Joseph Said Momoh*; staatsminister (commandant politie) - Prince Claudius Kaetu-Smith*.

(* = nieuw)

Het nieuwe Huis van Afgevaardigden, dat de gewezen opperrechter William Betts tot voorzitter koos, werd geboycot door de 15 SLPP-leden, omdat het voigens hen niet overeenkomstig de grondwet was gevormd vanwege heit uitstel van de verkiezingen in het 330-district.

(The Times, KCA)

(Vor. ber. pag. 255/3 - 1977 en 512/3 - 1976)

SWAZILAND

AFSCHAFFING PARLEMENTAIR SYSTEEM

Koning Sobhoeza II, die op 12 april 1973 alle macht aan zich getrokken had, heeft volgens een bericht van de Rand *Daily Mail* (24-3) het parlementaire systeem in zijn land afgeschaft en het vervangen door een bestuur gebaseerd op stamtraditie.

Tijdens een veetentoonstelling in aanwezigheid van 20.000 mensen maakte de koning bekend dat hij zijn pogingen van de laatste paar jaar opgaf om voor het land een grondwet van een Westers type uit te werken en een parlementair bewind in te voeren. Hij wilde nu zijn toevlucht nemen tot een bestuur gebaseerd op traditionele stamgemeenschappen, de zogeheten „Tinkhundla". De in 1899 geboren koning, die al in zijn vijfde maand regent werd, is de langst regerende monarch ter wereld.

Kritiek op het besluit van de koning werd geuit door Ambrose Zwane, de leider van de ontbonden oppositiepartij Ngwane National Liberatory Congress, die wegens zijn oppositie al driemaal gevangen gezet werd. Hij verklaarde nu t.a.v. de stamgemeenschappen: „Deze selecties onder de bomen werpen ons land duizend jaar terug. Wat het volk wenst is één man, één stem".

(AP, *The Times)*

(Vor. ber. pag. 420/1-1973)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

MALAWI. Op 7 juli ontbond president Hastings Banda zijn kabinet. Twee dagen later werd de samenstelling van een nieuw kabinet bekendgemaakt met de volgende portefeuilleverdeling:

President voor het leven, premier, minister van buitenlandse zaken, landbouw en nationale hulpbronnen, justitie. openbare werken en bevoorrading - Hastings Kamuzu Banda; jeugd en cultuur - G. Chakuamba Phiri; minister zonder portefeuille en secretaris-generaal Malawi Congress Party - Elson Bakili Muluzi; financiën - D. T. Matenje; onderwijs - Winford Alex Hanania Lweya*; handel, industrie en toerisme - E. C. I. Bwanali; gezondheid - Sebastian Herrings Mwangalira Chinsamba Kwenda*; transport en verbindingen - Robson W. Chirwa; plaatselijk bestuur - Tadeus Thomas Phaiya*; gemeenschapsontwikkeling en sociale zaken - Robert Kapichila Banda (voorheen tevens plaatselijk bestuur); arbeid - Watson Bini Deleza; noordelijke regio - Mordechai Malani Lungu; zuidelijke regio - P. L. Makhumula Nkhoma; centrale regio - A. E. Gadama; speciale taken - R. B. Chidzanja Nkhoma. (* = nieuw).

E. B. Muluzi was reeds per 1 juni tot minister zonder portefeuille en secretaris-generaal van de Malawi Congress Party benoemd als opvolger van Rodwell T. C. Munyenyembe, die op zijn beurt de op 27 okt. 1976 wegens ernstige vergrijpen tegen de discipline ontslagen Albert Muwalo Nqumayo* was opgevolgd. Munyenyembe nam eind mei de portefeuille van onderwijs van Muluzi over. Per 1 juni waren voorts de volgende ministers benoemd: A. A. Chatsika Phiri (gezondheid), Robert Kapichila Banda (plaatselijk bestuur, gemeenschapsontwikkeling en sociale zaken), W. B. Deleza (naast OAU-zaken ook arbeid), R. B. Chidzanja Nkhoma (speciale taken) (The Times, AFP, KCA, AdG)

(Vor ber pag 463/2 - 1976)

MAURETANIË Op 4 aug vormde president Moktar Ould Daddah een nieuw kabinet van 17 ministers en staatsministers. Vergeleken met het vorige kabinet, dat 28 leden telde, was de voornaamste verandering dat het systeem van de „sectoren", op grond waarvan staatsministers als een soort „superministers' optraden, niet meer wend toegepast. De portefeuilleverdeling werd.

Staatsministers. islamitische zaken en partij-organisaties - Abdallahi Ould Baye; plan en mijnbouw - Sidi Ould Cheikh Abdallahi; industrie, handel en transport - Mohammed Ould Babah; ontwikkeling platteland - Abdoulaye Baro; uitrusting - Ahmed Ould Mohammed Salah; onderwijs - Ahmed Ould Sidi Baba; buitenlandse zaken - Hamdi Ould Mouknass

Ministers: defensie - kolonel M'Barek Ould Bouna Moktar; binnenlandse zaken - Moujtaba Ould Mohammed Fall; justitie Cheikh Saad Bouh Kane, financiën - Ba Ibrahima; visserij en koopvaardij - Abdallahi Ould Ismael; cultuur, jeugd en sport - Sidi Ahmed Ould Deye; basisonderwijs - Diop Mamadou Ahmadou; openbare diensten en arbeid - Sakho Mamadou; gezondheid en sociale zaken - Moulaye Abdel Molamine; voorlichting en politiek commissariaat van het nationale instituut voor onderwijs en politieke studies - Mohammed el-Mafed Ould Enahoui.

Alleen laatstgenoemde was een nieuwe minister

Reeds op 31 jan. was het aantal superministeries van zeven (pag. 94/2-'76) teruggebracht tot vier:

1) nationale oriëntatie o.l.v. staatsminister Abdallahi Ould Baye;

2) binnenlandse zaken o.l.v. staatsminister Ahmed Ould Salah (voorheen belast met binnenlandse soevereiniteit);

3) planning en industriele ontwikkeling o.l.v. staatsminister Sidi ûuld Sheikh Abdallahi (voorheen belast met nationale economie);

4) menselijke en sociale zaken o.l.v. staatsminister Ahmed Ould Sidi Baba (voorheen menselijke vorming en islamitische zaken) De staatsminister voor sociale zaken, Abdoulaye Baro, werd toen staatsminister voor ontwikkeling van het platteland.

Moujtaba Ould Mohammed Fall deed toen zijn intrede in het kabinet als minister van handel en transport.

Op 18 maart was de benoeming gemeld van een nieuwe minister van defensie, kolonel M'Barek Ould Mohammed Bouna Moktar, die op 15 juli bovendien tot chef van de generale staf werd benoemd. De vervangen defensieminister Abdallahi Ould Bah werd minister van plattelandszaken.

Op 7 mei kwam Sakho Mamadou in het kabinet als minister van openbare diensten en arbeid, terwijl andere ministers met nieuwe taken werden belast: Ba Ibrahima (planning) financiën, Abdallahi Ould Cheikh (openbare diensten en arbeid) - planning; Ethmane Sidi Ahmed Yessa (per 16-6-'76 cultuur, per 31-1-'77 financiën) - basisonderwijs De vorige minister van basisonderwijs, Mohammed Ould Babah, werd bevorderd tot staatsminister van planning en industriële ontwikkeling. (Le Monde, AFP)

(Vor ber. pag. 512/3-1976)

ZAMBIA. In april, juli en augustus heeft president Kenneth Kaoenda diverse ministers ontslagen en de premier vervangen.

Op 25 april werd bekendgemaakt dat minister Axon Soko (mijnbouw en industrie) en staatsminister Zongani Banda (transport, energie en verbindingen) waren ontslagen, omdat zij betrokken zouden zijn geweest bij activiteiten van de verboden United Progressive Party. Minister Sefelino Mulenga (landerijen, natuurlijke hulpbronnen en toerisme) kreeg zijn ontslag wegens activiteiten die riekten naar machtsmisbruik, terwijl minister Mutumba Bull (handel), staatsminister Timothy Kankaza (landerijen, natuurlijke hulpbronnen en toerisme) en minister William Nkanza (Westelijke provincie) om gezondheidsredenen vertrokken.

Het heengaan van de zes bewindslieden leidde tot een reorganisatie van het kabinet waarbij de volgende portefeuilles waren betrokken: waterstaat en natuurlijke hulpbronnen (nieuw) - Kebby Musokotwane*; handel - James Mapoma (voorheen transport, energie en verbindingen); landbouw en landerijen (nieuw) - Alexander Chikwanda (plaatselijk bestuur en huisvesting); industrie - Remy Chisupa (staatsminister mijnbouw en industrie); mijnbouw - generaal Kingsley Chinkuli (staatsminister defensie); ovenbare werken - Haswell Mwale (voorheen staatsminister); transport, energie en verbindingen - Paul Lusaka (plattelandsontwikkeling); voorlichting, radio en toerisme - Unia Mwila (toerisme toegevoegd); plaatselijk bestuur en huisvesting - Joseph Siyomundi (Centrale provincie); economische en technische samenwerking - Peter Matoka (ontwikkelingsplanning); Centrale provincie - Mufuya Mumbuna (staatsminister onderwijs); Oostelijke provincie - Joseph Mutale (Copperbelt provincie); Copperbelt provincie - Sylvester Chisembele (Oostelijke provincie); Luapula provincie - Roger Sakuhuka; Zuidelijke provincie - Willie Mwondcla (Luapula provincie); Westelijke provincie - Sylvester Tembo (Zuidelijke provincie). (* = nieuw)

Tegelijk maakte de president de vorming bekend van een nationale commissie voor ontwikkeling onder voorzitterschap van premier Elijah Mudenda en met Joshua Lumina als staatsminister; deze commissie kwam in plaats van het ministerie van ontwikkelingsplanning.

Op 20 juli ontsloeg president Kaoenda premier Elijah Mudenda en verving deze door Mainza Chona, die dit ambt reeds had vervuld van aug. 1973 tot mei 1975, toen hij was afgetreden en door Mudenda werd opgevolgd onder wie hij als minister van justitie diende. Op die post werd nu een nieuweling, Daniel Lisulo, benoemd. In de presidentiële verklaring m.b.t. de mutatie werd geen reden opgegeven.

Op 2 aug ontslag de president de minister van binnenlandse zaken, Aaron Milner, in verband met tegen hem geuite beschuldigingen i.z. deviezensmokkel. In zijn plaats werd benoemd W J Phiri, het vroegere hoofd van de geheime dienst (The Times, Financial Times, KCA)

(Vor ber pag 734/1 e v -1976)

ZUID-AFRIKA. Roelof F. („Pik") Botha, sinds 1974 permanent vertegenwoordiger van Zuid-Afrika bij de VN en ambassadeur in de VS, werd op 1 april minister van buitenlandse zaken als opvolger van Hilgard Muller, die dit ambt sinds jan. 1964 had vervuld en nu zijn loopbaan wilde beëindigen. Omdat een minister volgens de Zuidafrikaanse grondwet slechts drie maanden mag aanblijven zonder parlementslid te zijn, werd Botha door de regerende Nationale Partij kandidaat gesteld voor een tussentijdse verkiezing op 11 mei in het district Westdene (Jahannesburg). Hij versloeg zijn tegenstander van de Herstigte Nasionale Partij met 9.126 tegen 652 stemmen, na een campagne waarin hij zich tegen de z.g. „kleine apartheid" had gekeerd.

(Vor. ber. pag. 603/1 - 1976)

* Albert Muwalo Nqumayo werd op 14 febr, samen met het vroegere hoofd van de geheime politie Focus Gwede, wegens verraad ter dood veroordeeld Zij zouden een in sept. 1976 ontdekt komplot hebben gesmeed om president Banda te vermoorden en een communistisch bewind in te stellen (Reuter 15-2, The Observer 6-3).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruywdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ZWEEDSE KROON DEVALUEERT

Na Engeland. Ierland, Italië en Frankrijk heeft nu ook Zweden de ,,slang", het monetaire samenwerkingsverband van een aantal Europese landen, verlaten.
Tijdens een spoedbijeenkomst van de ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken op 28 augustus in Frankfurt werd het besluit van de Zweedse regering bekendgemaakt.
Volgens een bekendmaking van de Bundesbank in Frankfurt heeft Zweden de slang slechts tijdelijk verlaten met het oog op de ontwikkeling van zijn betalingsbalans en de positie van de reserves. Zo gauw de situatie van de Zweedse handelsbalans weer verbeterd is, wil het land zich weer bij de slang aansluiten.
Tegelijkertijd maakten Denemarken en Noorwegen bekend dat zij wegens hun grote handelsbetrekkingen met Zweden hun valuta's met 5% zullen devalueren. Zij blijven echter in de ,,slang".

Op 29 augustus liet de Zweedse centrale bank in Stockholm weten dat de kroon 10% gedevalueerd was tegenover een pakket van 15 gangbare valuta's.
Het is de derde devaluatie van Zweden binnen een jaar. De eerste was **3%** tegenover de Duitse mark in oktober 1976, de tweede was 6% tegenover de meeste slangvaluta's in april 1977.

De Nederlandse Bank stelde op 29 aug. de nieuwe spil- en interventiekoersen voor Noorwegen en Denemarken vast
Voor de Noorse kroon werd de nieuwe spilkoers vastgesteld op f 44,5435 per 100 kronen (was ƒ 46 8880). De fluctuatiegrenzen zijn dan f 43,5525 (was f 45,845) en f 45,5575 (was f 47,955).

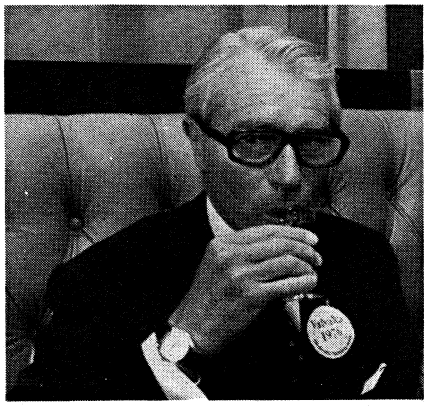

De Zweedse minister v. finan. Gosta Bohman.

Voor de Deense kroon wordt de nieuwe spilkoers t 39.1647 (was t 41,2261) per 100 kronen De interventiepunten zijn dan f 38,2925 (was j 40,31) en f 40,055 (was ƒ 42 165)
Op de Amsterdamse wisselkoers fluctueerde de Zweedse kroon op 29 aug sterk zowel ten opzicnte van ae guiden als de dollar Bij een dollar op ca ƒ 2,4415 werd voor de kroon tegen het middaguur een vrijblijvende indicatiekoers van ƒ 50,05-ƒ 50,15 per 100 kronen genoeind De spilkoers was op 26 augustus vóór het sluiten van de wisselmarkt nog t 56,7550, maar de contante notering was op die aag ƒ 55,610

Stabiliseringsprogramma

De regering heeft bij monde van premier Falldin eeîî stabiliseringsprogramma aangekondigd, waarvan, naast de devaluatie van de kroon, het bevriezen van de prijzen tot oktober deel uitmaakt. waarna de prijzen onder intensieve overheidscontrole blijven.
Werkgevers- en werknemersorganisaties zijn uitgenodigd voor een spoedberaad over bestrijding van de inflatie. Voorop staat dat de werkgelegenheid hierdoor niet aangetast mag worden. De regering heeft verder gewaarschuwd dat zware investeringen nodig zijn in de noodlijdende staal-, textiel- en scheepsbouwindustrie. ,,De regering verwacht dat dividend-betalingen op aandelen in de loop van volgend jaar en in 1979 niet zullen stijgen," aldus Falldin.

Het besluit van de Zweedse regering om de kroon te devalueren met als automatisch gevolg het uittreden uit de slangafspraak wordt ingegeven door de economische moeilijkheden waarin het land verkeert.
De export, één van de grote kurken waarop de economie drijft, is in de afgelopen jaren, als gevolg van de stagnerende wereldeconomie en als gevolg van de sterk gestegen loonkosten -teruggelopen. Na de oliecrisis werd de lopende rekening van de betalingsbalans negatief en dat had consequenties voor de binnenlandse situatie
De Staat heeft gepoogd de gevolgen voor het Zweedse bedrijfsleven op te vangen door uitgebreide subsidies te verlenen aan industriele ondernemingen die door het hoge kostenpeil en het ontbreken van specifieke technologische voorsprong tegen de wereldconcurrentie niet langer opgewassen waren
Tevens poogde men op die manier de werkgelegenheid te behouden Dit laatste is gedeeltelijk gelukt want het werkloosheidspercentage is vrij laag, niet in de laatste plaats een gevolg van het feit dat de bedrijven, hoewel de afzet sterk terugliep, in het oude tempo zijn blijven doorproduceren, waardoor grote voorraden zijn ontstaan De bedoeling hiervan was dat als de wereldeconomie weer zou aantrekken deze voorraden op de markt gebracht konden worden.
De gevolgen van één en ander zijn dat de voorraad gereed produkt bij de fabrikanten een waarde vertegenwoordigt van 30 mrd kronen tegen vier jaar geleden vrijwel nihil, dat de invoer de uitvoer met 3,3 mrd kronen overtreft en dat de deviezenreserves in vergelijk met een jaar geleden 1,5 mrd kronen minder zijn Sinds augustus 1976 zijn de Kosten voor levensonderhoud met meer dan 13% gestegen. vergeleken met een stijging van 10% in de daaraan voorafgaande 12 maanden

Deze ontwikkeling bracht de Zweedse kroon in de ,,slang" in moeilijkheden, hetgeen tot uiting kwam in voortdurende onrust op de valutamarkten. In de Europese ,,slang", ontstaan op een bijeenkomst van centrale bankiers in Bazel in 1972, zijn de wisselkoersen van West-Duitsland. de Benelux, Denemarken en Noorwegen vast aan elkaar gekoppeld.
Als de valuta daalt of stijgt boven een vastgesteld interventiepunt, worden de zwakkere valuta's door de sterkere gesteund via aankopen op de markt.
De laatste weken hebben de Duitse, Belgische en Nederlandse centrale banken daarom Zweedse kronen uit de markt genomen en daardoor de kroon kunstmatig op een niveau gehouden dat door de binnenlandse situatie in Zweden niet langer werd gerechtvaardigd.
De waardevermindering van de kroon heeft o.a. tot gevolg dat de sterk geslonken deviezenreserves wat meer waard worden en het verdere voordeel is dat de Zweedse produkten voor het buitenland goedkoper worden wat exportbevonderend kan werken. Daar- staat tegenover dat de invoer voor Zweden duurder wordt, hetgeen zal doorwerken op de kosten van levensonderhoud en dus de inflatie zal versterken.
De tragiek en het inconveniënte daarbij zijn, aldus *NRC/H'blad* (29-8) in een toelichting, dat de Zweden eigenlijk altijd binnen hun mogelijkheden hebben geleefd en daardoor niet goed zijn ingesteld op een verlaging van de levensstandaard.
Van Deense zijde werd de devaluatie van de Deense kroon toegelicht door de directeur van de Deense centrale bank die zei: „Wij kunnen ons nu eenmaal niet een hoger kostenniveau dan de omringende landen veroorloven, daarom moeten wij voontdurend devalueren." *(NRC/H'* blad, De Volkskrant, Het Parool)

Weekblad 46ste jaargang No. 2398, pag. 29047-29062

EG

EUROPESE RAAD IN LONDEN, VERKLARING OVER MIDDEN-OOSTEN

Op 29 en 30 juni vond in Londen de zgn. Europese Raad plaats, waar staats- en regeringsleiders van de negen EG-landen overleg plegen. Het overleg resulteerde in een tweetal verklaringen: één over de situatie in het Midden-Oosten en één over groei, inflatie en werkgelegenheid.

Het negatieve resultaat was onder meer dat de plannen van de Europese Commissie om leningen af te sluiten ter bestrijding van de werkloosheid nader moeten worden bestudeerd. Verder is er ook geen besluit genomen over de vestigingsplaats van de JET en geen overeenstemming over een betere verdeling van de begrotingslasten van de Gemeenschap onder de lidstaten.

Andere agendapunten in Londen waren:

- de uitbreiding van de Europese Gemeenschap. Enkele lelden aarzelden aanvankelijk om deze kwestie in Londen aan de orde te stellen omdat zij het rapport van de Europese commissie over de uitbreiding van de EG met Griekenland, Spanje en Portugal eerst willen afwachten. In dit rapport, dat tegen het einde van 1977 klaar is, zal de Commissie alle aspecten van een toetreding onder de loer, nemen:
- de Noord–Zuid-dialoog;
- de nucleaire problematiek;
- de toetsingsconferentie in Belgrado;
- Afrika.

De meeste tijd werd besteed aan de economische situatie

In de verklaring over „groei, inflatie en werkgelegenheid" zeggen de regeringsleiders dat de doelmatigheid van het Europese Sociale Fonds verbeterd moet worden en zij verwachten dat de Europese Commissie spoedig voorstellen zal doen om het fonds te gebruiken voor een programma dat gericht is op de werkgelegenheidsvraagstukken voer vrouwen.

Verder vindt de Europese Raad dat in het begin van het najaar de ministers van sociale zaken van de negen landen bijeen moeten komen om na te gaan welke gemeenschappelijke actie moet worden ondernomen ter bestrijding van het probleem van de structurele jeugdwerkloosheid. Ook willen de negen dat de ministers van economische zaken en financiën zo spoedig mogelijk de plannen van de Europese Commissie om zelf los van de Europese Investeringsbank investeringen te doen en leningen af te sluiten, gaan bestuderen.

Een ander kernpunt in de verklaring is verder dat zij zich bezorgd toonden over de werkgelegenheidssituatie in sommige sectoren die nadelig zijn beinvloed door structurele wijzigingen in de economie. De Europese Commissie moet daarom doorgaan met het bestuderen van alle structurele of andere factoren en haar conclusies dienaangaande kenbaar maken.

De Europese Raad hield zich eveneens bezig met de gevolgen voor de werkgelegenheidssituatie van de open en liberale handelspolitiek van de Gemeenschap, waaraan hij als grootste importeur en exporteur van de wereld groot belang blijft hechten. De discussie was gebaseerd op twee documenten, één gemaakt door het voorzittende land Groot-Brittannie en net andere door de Europese Commissie.

De Europese Commissie gaf cijfers die een somber beeld oproepen van de toestand in de Gemeenschap. De economische groei wordt in 1977 voor de EG geraamd op 3% en de werkloosheid zal stijgen tot 5,4 mln.

Daarnaast blijkt de inflatie in de eerste vier maanden van 1977 al 14% te bedragen. Men hoopt de inflatie tot ca. 10% te kunnen beperken.

Volgens de Europese Commissie is er duidelijk een gebrek aan vertrouwen om meer te gaan investeren. Verder wees Roy Jenkins de Europese Raad nog eens nadrukkelijk op het belang dat de Commissie hecht aan de leningen welke zij wil afsluiten ter bestrijding van de werkloosheid onder de jeugd en de vrouwen.

Al eerder lieten zowel de ministers van financiën als die van economische zaken weten hier wat sceptisch tegenover te staan. Maar Jenkins herhaalde in Londen opnieuw dat de Europese Commissie hierdoor op die terreinen werkzaam kan zijn waar andere instellingen van de Gemeenschap, zoals de Europese Investeringsbank, niet zoveel kunnen uitrichten. De EIB bijvoorbeeld kan alleen maar iets doen op verzoek.

Het werd in Londen bekend dat vooral de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt zich verzette tegen het geven van de bevoegdheid aan de Europese Commissie om leningen af te sluiten. Volgens Schmidt moeten alleen de nationale staten op de kapitaalmarkt actief zijn.

Minister-president Den Uyl staat nog wat afstandelijk tegenover de plannen van de Europese Commissie. Hij verklaarde dat Nederland niet duidelijk tegen is, maar dat men in Den Haag eerst graag wat

Acht van de negen staats- en regeringsleiders, v.l.n.r.: Thorn (Lux.) Callaghan (Eng.), Cosgrave (Ierl.), Schmidt (W.-Dld.), Giscard d'Estaing (Fr.), Jörgensen (Denem.), Tindemans (België), Den Uyl (Ned.). Op de rug gezien Jenkins (EG).

duidelijker omschreven plannen van de Europese Commissie wil zien.
Uiteindelijk hebben de acht regeringsleiders en het staatshoofd de zaak weer doorverwezen naar de ministers van economische zaken en financiën.
Minister-president Den Uyl heeft in zijn interventie gewezen op het ongunstige perspectief, dat zich op dit moment voor de Gemeenschap voordoet. De Gemeenschap valt terug en de werkgelegenheid verstijft. ,,Het hardnekkige karakter wordt steeds duidclijker," aldus de Nederlandse premier. Hij wees erop dat naar zijn mening verhoging van de investeringen alleen geen waarborg is voor de werkgelegenheid ,,Integendeel, soms leiden zij juist tot verhoging van de werkloosheid," zo stelde hij

Groeiende zorg bestaat in de EG over de sectoren schoenen, textiel en scheepsbouw. zo verklaarde de Britse eerste minister James Callaghan op zijn slotpersconferentie in Londen. Op deze gebieden zouden weleens beschermende maatregelen noodzakelijk kunnen zijn, wat dan wel weer in tegenspraak zou kunnen zijn met het laatste punt van de verklaring over ,,groei, inflatie en werkgelegenheid", waarin gesproken wordt over het grote belang dat gehecht wordt aan ,,open en liberale handelspolitiek van de Gemeenschap".

Uitbreiding Gemeenschap

In nauwe samenhang met de werkgelegenheid kwam ook de kwestie van de uitbreiding van de Gemeenschap te staan. Volgens bondskanselier Schmidt zou de werkgelegenheid weleens ernstig geschaad kunnen worden door de toelating van Griekenland, Portugal en (eventueel) Spanje. omdat de inwoners van deze landen dan ook gebruik zouden kunnen maken van het ,,vrije verkeer" binnen de Gemeenschap.
Hij wenste in feite een ,,vrij lange overgangsperiode", omdat West-Duitsland nu al vier mln gastarbeiders heeft (voornamelijk uit Turkije, Joego-Slavië, Spanje en Griekenland) en Bonn er voorlopig niet nog meer bij wil hebben.

Begroting

Geen enkele overeenstemming kon er gedurende de twee dagen bereikt worden over hoeveel meer het Verenigd Koninkrijk zal moeten bijdragen aan de begroting van de Gemeenschap.
Evenmin ging de Britse wens in vervulling dat op de laatste dag van het Britse voorzitterschap de Europese Raad het groene licht zou geven voor de vestigingsplaats van de ,,JET' (Joint European Torus') Culham bij Oxford. De JET is een proefinstallatie voor de toekomstige ontwikkeling van kernfusieprocessen. De negen hebben al geruime tijd beslist ten gunste van de JET, maar zijn het na twee jaar nog steeds niet eens over de vestigingsplaats.
Engeland en Duitsland willen de JET allebei binnen hun grenzen hebben. Besloten is nu dat de ministers van buitenlandse zaken vóór het einde van juli de knoop doorhakken: óf Culham óf Garching (bij München).
Eerste minister Callaghan zei op de slotpersconferentie dat als de ministers in Brussel geen overeenstemming bereiken, Engeland zal overwegen het mogelijk alleen of samen met enkeie andere landen uit te voeren.

Midden-Oosten

Voor wat de buitenlandse politiek van de Gemeenschap betreft, was het meest opvallende de verklaring over het Midden-Oosten. Evenals de Verenigde Staten hebben nu ook de negen een opinie uitgegeven over de toestand in het Midden-Oosten.
De verklaring van Londen, die volgens minister Van der Stoel niet veel verschilt van wat de negen al bij eerdere gelegenheden hebben gezegd, heeft als opvallend element dat er nu wordt {gesprokenover ,,de behoefte aan een eigen land voor het Palestijnse volk". Een ander element in de verklaring is dait niet meer wordt gesproken over ,,bezette gebieden" of ,,de bezette gebieden", maar over ,,de territoriale bezetting".
Een eigen land voor de Palestijnen, is de officiele Nederlandse vertaling van het Amerikaans-Engelse begrip ,,homeland". De Franse tekst spreekt van ,,patrie", wat volgens diplomaten toch weer iets anders is dan ,,état" of ,,nation". Minister Van der Stoel vertaalde op een persconferentie het begrip ,,homeland" in: een gebied waarbinnen de Palestijnen hun identiteit kunnen beleven".
Minister Van der Stoel stelde dat de nieuwe EG-verklaring in feite niet zoveel nieuws bevat. Er wordt verwezen naar een verklaring welke al op 6 november 1973 door de EG is uitgegeven, naar de toespraak van minister Van der Stoel namens de EG in september 1976 in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en naar de toespraak van de Nederlandse permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, Kaufman, namens de EG in de Verenigde Naties in december 1976.
,,Het heeft duidelijk het karakter van het nogeens op-een-rijtje-zetten van alle standpunten die de negen hebben uitgedragen. Met nog eens een nadere uitwerking voor wat betreft het standpunt van de Palestijnen. Wel is er duidelijk aansluiting en parallellie met het Amerikaanse standpunt", aldus minister Van der Stoel.
De negen zien als een geheel voor een vredesregeling: de ontoelaatbaarheid van het met geweld verwerven van gebied, de noodzaak dat Israël een einde maakt aan de territoriale bezetting waarin hel volhardt sedert de bezetting van '67, de eerbiediging van de soevereiniteit. territoriale integriteit en onafhankelijkheid van elke staat in de regio en het recht op een vreedzaam bestaan binnen veilige en erkende grenzen en de erkenning dat bij het tot stand komen van een rechtvaardige en duurzame vrede rekening moet worden gehouden met de legitieme rechten van de Palestijnen.
De Europese Raad zegt verder in het document dat ,,in het kader van een algemene regeling Israël bereid moet zijn de legitieme rechten van het Palestijnse volk te erkennen en dat ook de Arabische partij bereid moet zijn het recht van Israël te erkennen om in vrede te leven binnen veilige en erkende grenzen".

Oost-West verhouding

De Europese Raad heeft ook nog de Oost-West verhouding besproken en wel naar aanleiding van het verslag dat de Franse president Valéry Giscard d'Estaing uitbracht over het bezoek dat de Sowjet-president Brezjnew onlangs aan Parijs heeft gebracht.
In ieder geval zijn de neigen leiders het niet helemaal eens geworden, zo bleek uit de woorden van de Westduitse bondskanselier Schmidt.
De regeringsleiders maakten zich ook zorgen over de verslechterende situatie in Zuidelijk Afrika, de groeiende invloed van de Sowjet-Unie in de Hoorn van Afrika en Ethiopië. President Giscard lanceerde een plan voor een speciale Europese Raad over Afrika.
Ernstige kritiek hadden ook enkele regeringsleiders over plannen van het Europese Parlement. President Giscard hekelde de plannen van het Parlement om naar Brussel te gaan. Hij werd hierin bijgevallen door de Luxemburgse minister-president Gaston Thorn. Giscard vond het onaanvaardbaar dat het Europese Parlement bezig is met het verwerven van een gebouw in Brussel. Daar-

naast hadden zij kritiek op de vergoedingen voor de parlementariërs en de wijze waarop de fracties de verkiezingspot verdelen.

Tekst verklaring

De tekst van de EG-verklaring over het Midden-Oosten luidt:

Punt 1: Bij de huidige kritische situatie in het Midden-Oosten verheugen de negen lidstaten zich over alle pogingen die nu worden ondernomen om het tragische conflict aldaar te beëindigen Zij beklemtonen dat zij spoedige en succesvolle onderhandelingen voor een rechtvaardige en duurzame vrede van vitaal belang achten
Zij doen een beroep op alle betrokken partijen om met spoed te besluiten in een constructieve en realistische geest deel te nemen aan dergelijke onderhandelingen
Juist op dit moment dienen alle partijen zich te onthouden van verklaringen of maatregelen die een belemmering kunnen vormen voor het streven naar vrede

Punt **2:** Herhaalde malen in het verleden. bijvoorbeeld in hun verklaringen van *6* november *1973, 28* september *1976* en *7* december *1976,* hebben de negen het standpunt gehuldigd dat een vredesregeling gebaseerd dient te zijn op de resoluties nummer *242* en *338* van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en op de volgende grondslagen:

- De ontoelaatbaarheid van het met geweld verwerven van gebied.
- De noodzaak dat Israël een einde maakt aan de territoriale bezetting waarin het volhardt sedert het conflict van *1967.*
- Eerbiediging van de soevereiniteit. territoriale integriteit en onafhankelijkheid van elke staat in de regio en het recht op een vreedzaam bestaan binnen veilige en erkende grenzen.
- Erkenning dat bij het tot stand komen van een rechtvaardige en duurzame vrede rekening moet worden gehouden met de legitieme rechten van de Palestijnen.

Zij blijven vasthouden aan de opvatting dat al deze aspecten als één geheel moeten worden gezien.

Punt **3:** De negen bevestigden hun overtuiging dat een oplossing voor het geschil in hel Midden-Oosten slechts mogelijk is indien het legitieme recht van het Palestijnse volk om mette daad uitdrukking te geven aan zijn nationale identiteit, wordt geconcretiseerd, waarbij rekening zou moeten worden gehouden met de behoefte aan een eigen land voor het Palestijnse volk.
Zij zijn van oordeel dat de vertegenwoordigers van de partijen bij het conflict, met inbegrip van het Palestijnse volk, op een passende wijze, die in overleg tussen alle betrokken partijen moet worden vastgesteld, moeten deelnemen aan de onderhandelingen.
In het kader van een algemene regeling moet Israël bereid zijn de legitieme rechten van het Palestijnse volk te erkennen. Ook moet de Arabische partij bereid zijn het recht van Israël te erkennen om in vrede te leven binnen veilige en erkende grenzen. De veiligheid van de betrokken staten kan niet berusten op het met geweld verwerven van gebied maar moet gebaseerd zijn op wederzijdse verbintenissen van alle betrokken partijen om tot vrede te komen, zulks met het oog op werkelijk vreedzame betrekkingen.

Punt 4: De negen zijn van niening dat de vredesonderhandelingen met spoed moeten worden hervat met het oog op het bereiken en toepassen van een alomvattende, rechtvaardige en duurzame regeling van het conflict. Zij blijven bereid om in de mate die de partijen wensen, bij te dragen tot het zoeken naar een regeling en tot de toepassing daarvan. Ook zijn zij bereid te overwegen een aandeel te nemen in garanties in het kader van de Verenigde Naties.

(Onze redactie tekent hierbij aan, aldus N R C / H'b l a d *(30-6)*: In de Engelstalige versie van de Veiligheidsraadsresolutie *242* wordt gesproken over de noodzaak van Israëlische terugtrekking uit bezette gebieden die in *1967* op de Arabieren zijn veroverd. Maar in de Franstalige versie wordt gesproken over de bezette gebieder. Israël heeft zich steeds aan de Engelstalige versie gehouden omdat die ambivalent is, terwijl de Arabieren de Franse versie aanhouden omdat deze een volledige terugtrekking uit alle bezette gebieden impliceert. In de op *29* juni verschenen EG-verklaring wordt gesproken over de territoriale bezetting, een andersoortige wijze van definiëren die de ambivalentie laat voortbestaan.)

Reacties

De verklaring van de negen EG-landen over het Miaden-Oosten waarop men in Egypte sinds een half jaar wachtte, is in regeringskringen in Cairo ontvangen als ,,zeer positief" en als een ,,stap vooruit", op zoek naar een vreedzame regeling van het conflict met Israël.

Het document, zo luidde in de Egyptische hoofdstad. toont een positieve evolutie in de internationale openbare mening aan en zal dnarnaast van invloed zijn op het denken in Israël. Het heeft in Cairo wel enige wrevel gewekt dat Europa zoveel tijd nodig heeft gehad om zich uit te spreken.

In een eerste commentaar heeft het in Cairo verschijnende dagblad „Al Achram" geschreven, dat de verklaring is gepubliceerd op het ogenblik waarop de nieuwe regering in Israël van Menachem Begin probeert barricaden op te werpen op de ingeslagen weg naar vrede, en dat zij nieuwe elementen bevat in vergelijking met de verklaring van november *1973.*

Verklaring EG-top gaat Palestijnen niet ver genoeg

De verklaring van de Europese topconferentie gaat de Palestijnen ,,niet ver genoeg". Dat is op 30 juni in Luxemburg verklaard door Khalid Hasan van de Nationale Palestijnse Raad. Khalid Hasan, die deelneemt aan een conferentie van Europese en Arabische parlementariërs in Luxemburg, verklaarde te hopen dat in Europa de politieke wil zal ontstaan om te verklaren dat ,,het Palestijnse volk recht heeft op een onafhankelijke staat".

In de Londense verklaring is sprake van een ,,thuisland" voor de Palestijnen,

De Euru-Arabische parlementaire conferentie, die op 30 juni officieel in Luxemburg geopend werd. kan, aldus Khalid Hasan, van grote waarde zijn, omdat ze effect heeft op de publieke opinie. We weten dat de Europese staten democratische staten zijn waar de publieke opinie een groot effect heeft op het politieke handelen van de regeringen.

Hij betoogde voorts dat president Carter de eerste Amerikaanse president is die ,,een nieuwe taal spreekt" voor wat het Midden-Oosten betreft. Maar hij is nog te vaag over de Palestijnen, waar hij duidelijker is over de Israëli's, meende de Palestijnse woordvoerder. Er zijn hoopvolle ontwikkelingen in de verklaringen van de Amerikaanse president. We hebben daarom ,,enige" hoop, maar nog niet in die mate die we verwacht hadden, aldus Khalid Hasan.

Israël

Premier Menachem Begin van Israël heeft de EG-verklaring over het Midden-Oosten schadelijk voor Israëls veiligheid gencemd en de EG-leider- in overweging gegeven haar te herzien.

,,Ze konden beter weten", zei Begin, eraan herinnerend dat Europa het toneel was van de lijdensweg van miljoenen Joden in de Tweede Wereldoorlog. „De stroom Joods bloed in Europa is breder en dieper dan de Rijn en de Donau". „Wij zullen nooit het leven en het bestaan in de waagschaal stellen van de rest van het Joodse volk die zich heeft samengetrokken in het land van onze voorvaderen".

Inmiddels heeft Israël bij de EG geprotesteerd over haar verklaring. Dit heeft Israëls minister van Buitenlandse Zaken Mosje Dayan op *3* juli op het wekelijks kabinetsberaad in Jeruzalem meegedeeld. Dayan protesteerde bij de Britse ambassadeur, John Mason, wiens land de top waarop de verklaring tot stand kwam, voorzat, en via de Israëlische ambassadeurs in de negen EG-lidstaten, zo lichtte de kabinetssecretaris na het beraad toe.
De negen is meegedeeld dat de verklaring niet bevorderlijk is voor een vreedzame regeling omdat zij Arabische onbuigzaamheid in het licht van eventuele compromisvoorstellen alleen maar groter maakt. De Israëlische minister van Buitenlandse Zaken heeft Mason ook aangeraden liever eerst contact te zoeken met premier Menachem Begin's nieuwe regering dan openbare verklaringen af te leggen.

Syrië blij met EG-verklaring

De Syrische minister van buitenlandse zaken en plaatsvervangend regeringsleider. Abdelhalim Khaddam, heeft in Parijs de verklaring van de EG over het Midden-Oosten een ,,positieve stap" genoemd.
Khaddam, die voor een bezoek van twee dagen in Parijs was, uitte de hoop dat de EG-verklaring gevolgen zal hebben en tot toepassing van de VN-resoluties over het Midden-Oosten zal voeren.
(E u r o p a v a n M o r g e n, N R C / H'b l a d)

(Vor. ber. peg. *230* e.v.)

TRIPARTITE-CONFERENTIE IN LUXEMBURG

Op 27 juni is voor de derde maal een tripartite-conferentie gehouden waaraan werd deelgenomen door de ministers van financiën, arbeid en sociale *zaken, vertegenwoordigers van de werkgevers en vertegenwoordigers van de vakbonden uit de negen EG-landen.*

Centraal thema was de werkloosheid in de negen EG-landen in het *bijzonder onder* jongeren *en* vrou-

wen. Voorzitter Vetter van de Europese vakbonden stelde het duidelijk: „komen er geen resultaten van de strijd tegen de werkloosheid. dan komt de democratie ook nog in gevaar. Hij herhaalde de doelstellingen die in 1976 werden opgesteld: herstel van de volledige werkgelegenheid, beperking van de inflatie tot 4 à 5% en een jaarlijkse groei van gemiddeld 5% tot 1980.

Duidelijke resulteten werden niet bereikt Van verschillende kanten werd kritiek geuit op de voorbereiding van de conferentie.

Commissaris Vredeling verdedigde zich met te stellen dat de voorbereidingstijd voor deze drie partijenconferentie te kort is geweest

Hij wees er verder op dat niemand zich mag neerleggen bij het hoge cijfer van de werkloosheid (5,2 mln in de EG).

Hij pleitte voor selectieve maatregelen per sector en betere statistische cijfers. Tenslotte wenste hij een diepgaande studie over arbeidstijdverkorting en de weerslag ervan, alvorens men goede maatregelen kan treffen,

Op een persconferentie verklaarde de Britse minister van financien. Denii Healy, die de drie-partijenconferentie had voorgezeten, dat de financiele en industriële consequenties van de verschillende vormen voor werktijdverkorting moeten worden onderzocht In de tweede plaats zal dan moeten worden nagegaan, wat de rol van de tertiaire sector is, inclusief de overheidssector, bij het creeren van werkgelegenheid

In deze samenhang had het Nederlandse lid van de Europese Commissie, ir H Vredeling — hij is in Brussel belaat met sociale zaken — in zijn rede gewezen op het grote belang van een evenwicht tussen de industriële en de tertiaire sector. Dit vooral gezien de in het algemeen geringe stijging van de arbeidsproduktiviteit in de dienstensector. aldus de Nederlendse commissaris die daarom aandrong op een evaluatie van de consequenties voor de overheiduitgaven, zowel in positieve als in negatieve zin

Als derde punt noemde minister Healy verder de economische problemen, waarmee de Gemeenschap thans op internationaal concurrentiegebied wordt geconfronteerd Nagegaan zal moeten worden, welke veranderingen in het werkgelegenheids- en investeringspatroon met het oog op deze nieuwe ontwikkelingen zouden moeten worden aangebracht om weer groei en stabiliteit te creeren En ten slotte moet de Europese Commissie als vierde punt onderzoeken, hoe voorwaarden kunnen worden geschapen om via groei tot werkgelegenheid te komen In het bijzonder zou dit neerkomen op de vraag, wat er gedaan kan worden om investeringen te bevorderen, zonder dat hierdoor arbeidsplaatsen verloren gaan

Vooral bij de vakbonden leeft immers de vrees, dat de werkgevers zullen gaan investeren om te rationaliseren, zodat op die manier werkgelegenheid verloren zal gaan

Volgens de voorzitter van de overkoepelende werkgeversorganisatie Unice Provost is hel evenwel onjuist te geloven dat door investeringen in rationalisatie de werkgelegenheid dreigt terug te lopen

Weliswaar zou door modernisering in enkele gevallen banen verloren gaan, maar aan de andere kant zouden ondernemingen op die manier in staat worden gesteld te blijven concurreren en zodoende op lange termijn de werkgelegenheid in stand te houden Provost ,.In enkele industriele sectoren is deze benadering de enige nianier om binnen het raam var, de internationale concurrentie te overleven

Overigens had Uniie-voorzitter Provost nogal wat kritiek op de EG-Lidstaten die naar zijn zeggen allerlei economische en monetaire maatregelen hebben genomen zonder die op Europees niveau op elkaar af te stemmer- Hij geloofde ook, dat het gebrek aan vaitbeilotenheid om tot grotere economische integratie en monetaire eenheid te koinen de reden is voor het falen van de politiek, zoals die in 1976 op de driepartijen-conferentie is uitgestippeld Thans zal voor de werkgevers de bron van grootste zorg de werkloosheid Lijn, omdat dit danleiding kan geven tot ernstige sociale en politieke onrust (Europa van Morgen NRC/ H'blad)

(Vor ber pag 469/1-1976)

CONFERENTIE EG-LA

Van 24 tot en met 27 juli is in Mexico de derde interparlementaire conferentie EG-Latijns-Amerikaans parlement gehouden.

De EG-delegatie stond onder leiding van voorzitter Emilio Colombo en bestond uit afgevaardigden van acht landen.

De Latijns-Amerikaanse delegatie van 79 parlementariërs stond onder leiding van Auguste Gomez Villanueva, voorzitter van het Latijns-Amerikaanse parlement en van het Mexicaanse Huis van Afgevaardigden. De 79 vertegenwoordigden 16 landen> waaronder ook de Nederlandse Antillen en Suriname vielen en de ontbonden parlementen van Argentinië, Bolivia, Chili, Peru en Uruguay.

Verder waren vertegenwoordigers van zeven Afrikaanse landen aanwezig.

Gomez Villanueva wees er in zijn inleiding op dat een steeds wijdere kloof tussen landen die leningen verschaffen en ontvangen kan leiden tot gevaarlijke voedseltekorten.

De betalingsbalanstekorten van de arme landen was in 1973 $ 12,2 mrd maar dat is niets vergeleken met wat ons voor 1080 te wachten staat, zei hij.

„Ontwikkeling en vooruitgang van industrielanden die steunen op ernstige tekorten van derde-wereldlanden betekenen alleen de stilte die aan de storm voorafgaat Onze hoop is gevestigd op begrip bij rijke landen voor de noodzaak van een nieuwe economische wereldorde.

Emilio Colombo die het woord voerde namens de Europese delegatie meende dat de conferentie in het voordeel van Latijns-Amerika moet werken „Er zijn veel voorbeelden die aantonen dat de tussenkomst van hei Europarlement bij leden van de Europese Economische Gemeenschap leidde tot positieve resultaten voor landen ten zuiden van de Rio Grande", zo zei hij. „Sinds het eerste overleg in Buenos Aires in 1070 hebben multilaterale en bilatrale nandelsovereenkomsten de betrekkingen tussen Europa en Latijns-Amerika versterkt. Maar die positieve resultaten zijn verzwakt door het kennelijk wantrouwen dat onze Latijns-Amerikaanse collega's toonden voor regionale projecten. waartoe de EG het initiatief nam."

De ooorbereiding tot de derde interparlementaire conferentie vond in het voorjaar op de Nederlandse Antillen plaats

Daar kwamen werkcomite's uit de beide parlementen samen onder leiding van J S Scott-Hopkins (Groot-Brittannie) ei; Ricardo Elhage (Nederlandse Antillen)

In Mexico werd belangrijk sectiewerk gedaan door drie groepen die zich bezighielden met handel, sociale-. culturele-, en rechtsaangelegenheden en politiek

Door rapporteurs uit beide parlementen was een dozijn werkstukken opgesteld over de volgende onderwerpen

1 de economische en handelsbetrekkingen tussen de EG en Latijns-Amerika

2 financiële samenwerking tussen EG en Latijns-Amerika;

3 demografische vraagstukken;

4 gedragslijn met betrekking tot de rechten van de mens,

5 internationaal terrorisme en de nieuwe internationale economische orde

T a v. het eerste punt bleek dat Latijns-Amerika met zijn handelsbetrekkingen in een ongunstige hoek zit. Er bestaat bij de Latijns-Amerikaanse landen de indruk dat de EG een voorkeursbehandeling geeft aan de Afrikaanse landen — aan het met hen gelieerde Caraibische gebied — en Zuid-Oost-Azie.

De EG kan, aldus waarnemers op de conferentie veel bijdragen tot de verbetering van de Latijns-Amerikaanse economie door hier en daar soepeler te zijn met importen.

Democratie en recht waren de leidraden van deze conferentie. Opmerkelijk was een uitspraak van de Senegalese waarnemer Lo Lamina, die namens 7 Afrikaanse landen de aanwezigheid van Cubaanse troepen

in Angola veroordeelde als inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van dit land.

Het congres richtte verder een petitie aan de Argentijnse regering waarin het aandrong op een vrijgeleide voor oud-president Campora teneinde gebruik te maken van het hem door Mexico verleende asiel.

Acte *van Mexico*

Aan het einde van de laatste plenaire zitting vaardigde de conferentie de „Acte van Mexico" uit. Hierin drukten de 106 afgevaardigden hun grote bezorgdheid uit over de groeiende economische kloof tussen de geïndustrialiseerde landen en de landen van Latijns-Amerika.

De acte steunt de resolutie van de VN, die rijke landen 7% van hun bruto nationaal produkt wil doen afstaan aan de arme landen.
Voorts werd aangedrongen op stichting van een Euro-Latijns-Amerikaanse bank ter financiering van regionale investeringen en handel, meer goederenverkeer tussen West-Europa en Latijns-Amerika en gunstiger voorwaarden op de Europese kapitaalmarkt voor Latijns-Amerikaanse landen.

De EG-afgevaardigden pleitten bovendien voor samenwerking van hun landen met inter-Latijns-Amerikaanse instellingen. Alle deelnemers verplichtten zich naleving van mensenrechten in hun landen te controleren en die rechten te bevorderen in landen waar ze nu niet worden gehandhaafd. Een speciale commissie, die deze zaak had besproken, riep op tot verbod van hulp aan landen die de mensenrechten onvoldoende waarborgen. (Europa van Morgen)

BELGIË

TAALSTELSEL GEWESTELIJKE DEPARTEMENTEN

Op een vraag van premier Tindemans d.d. 22 sept. 1976 betreffende het taalstelsel dat van toepassing dient te zijn op de departementen, die in de toekomst zullen afhangen van gewestelijke ministers en per definitie slechts in één gewest werkzaam zijn, heeft de Raad van State op 6 mei 1977 geantwoord.

Volgens de Raad moet eerst wetgevend werk worden verricht om de gewestministers ook gewestdepartementen te bezorgen. Bij de totstandkoming van de taalwetten van 1963 dacht de toenmalige wetgever niet aan gewestelijke ministeriële departementen. Bij de wet op de voorlopige gewestvorming (wet-Perin van 1 aug. 1974) heeft ,,het bestaan van voor regio's bevoegde ministers niet als reflex gehad de idee dat die ministers ook een eigen departement moesten hebben". De Raad van State gewaagt van een wettelijk vacuüm en stelt dat. met het oog op een wettelijk taalregime, eerst wetten moeten worden gemaakt.

Op een soortgelijk verzoek van premier Tindemans d.d. 1 maart 1976 werd reeds vroeger door de Vaste Commissie voor Taaltoezicht op 24 juni 1976 een advies uitgebracht. Daarin wordt gesteld dat de VCT niet kan vooruitlopen op de maatregelen ,,die kunnen worden genomen in het raam van een definitieve gewestvorming", maar wordt wel aangevoerd dat de taalwetten van 1963 het probleem niet kunnen oplossen. In haar advies schetst de VCT een schema (De Standaard 29-7-77) om, binnen de voorlopige gewestvorming, gewestelijke ministeriele diensten op te richten.

VERDERE REACTIES OP HET GEMEENSCHAPSPACT

Ook tijdens de vakantiemaanden is nog kritiek gehoord op het gemeenschapspact, het z.g. Egmontakkoord (pag. 456/2). Naar aanleiding van de Vlaamse nationale feestdag op 11 juli, werd een manifest gepubliceerd dat als volgt luidt:

,,In het besef dat na het Egmontpact de 11 juli-plechtigheden een bijzondere betekenis hebben, rekenen wij het tot onze plicht als vrije en zelfstandige Vlamingen stelling in te nemen Men moet weten in dit land dat de meeste verantwoordelijken in de Vlaamse Beweging door dit pact diep geschokt zijn Wij loochenen niet dat er positieve zijden zijn in dit akkoord, hoewel onderhandelaars moeten toegeven dat het nog niet het zelfbestuur is voor Vlaanderen, zoals het werd gewenst Maar wij zeggen met nag meer klem dat voor die winstpunten een prijs werd beloofd die veel te hoog is, te Brussel en vooral in Vlaams-Brabant. Onze strijd gaat tegen het feit dat men de Franstaligen in de zes faciliteitengemeenten (Drogenbos, Linkebeek, Kraainem, St-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem) in zeer ruime mate heeft gelijkgesteld, wat structuren en instellingen betreft, met de Nederlandstaligen in het Brusselse gewest Wij wensen in de hoofdstad geen beschermende minderheid te zijn in een Franstalige stad, maar een Vlaamse gemeenschap op voet van gelijkwaardigheid in een nationale, tweetalige hoofdstad

Wij kanten ons zeker tegen het noodlottige inschrijvingsrecht in 16 Vlaamse gemeenten buiten het Brusselse gewest (de zes faciliteitengemeenten, plus Dilbeek, Groot-Bijgaarden, Stormbeek-Bever, St-Stevens-Woluwe, Sterrebeek, Beersel, Alsemberg en de belangrijke wijken Het Voor. Jezus-Eik en Zuun) dat volgens de onderhandelaars moet worden begrepen als een recht dat ook zal gelden voor Franstaligen die zich daar in de toekomst komen vestigen. Voor een dergelijk buitensporig recht bestaat geen enkele rechtvaardiging. Het wordt trouwens door Franstaligen reeds beschouwd als een regelrechte uitnodiging om zich nooit aan te passen aan het Vlaamse karakter van de streek en Vlaams-Brabant dus verder te verfransen

Door het dubbel kiesrecht, voor wat betreft de volgende verkiezingen in het Brusselse gewest en voor de gemeenteraadsverkiezingen in de Vlaamse gemeenten, is er een dubbel slecht gevolg: in het Brusselse gewest versterken zij de Franstalige positie en in de Vlaamse gemeenten kunnen zij verder streven naar de meerderheid en nieuwe veroveringen. Wij feliciteren de burgermeesters en schepenen van de Egmont-gemeenten om hun kordate actie, over de partijen heen Wij wensen dat alle Vlamingen, van Veurne over Antwerpen tot Maaseik, met hen solidair zijn en Vlaams-Brabant en de Vlamingen te Brussel met alle middelen blijven steunen Bovendien hebben wij alle redenen om te vrezen dat de Vlaamse pdlitieke structuren er pas binnen verscheidene jaren door een grondwetsherziening zullen zijn, terwijl de Franstaligen over zes maanden de drie gewesten, de versterkte faciliteiten en het inschrijvingsrecht reeds op zak willen hebben.
Aangezien het akkoord ons werd en wordt voorgelegd als een globale overeenkomst, die te nemen of te laten is en waaraan dus geen belangrijke wijzigingen kunnen worden aangebracht, zijn wij genoodzaakt het geheel af te wijzen Onze waakzaamheid zal niet verslappen, ook niet tijdens en na de vakanteperiode Wij kunnen dit pact niet beschouwen als een basis voor definitieve pacificatie Niet rekenend op de goede wil van steeds agressieve Franstaligen, besluiten wij dat deze Guldensporenviering geen vreugdefeest is, maar de aanloop tot hernieuwde strijd, meer dan ooit."

Het manifest werd ondertekend door: mr. Hendrik Borginon, mevr. Y. Bützler-van Neste, L. Campo, P. Daels, Clem de Ridder, prof. R. Derine, prov. W. de Wachter, mevr. Dosfel, D. Fagot, P. Francken, G. Ghekiere, V. Portier, prof. W. Prevenier, Raf Renard, E. Soens, P. Stoppie, E. van Cauwelaert, prof. L. van Gerven, J. van Overstraeten, mr. J. van Waeg, ir. C. van Waeyenberge, prof. A. Verhulst, prof. mr. ridder R. Victor.

Ontslag Gerlo in OVV

In het Overlegcentrum van Vlaamse Vereenigingen, waarin o.m. zetelen het Davidsfonds, het Vermeylenfonds, het Willemsfonds, de Vlaamse Volksbeweging, het Verbond van Vlaamse Academici, het Verbond van Vlaams Overheidspersoneel, leidde het Egmontpact tot onenigheid.
Prof. A. Gerlo, oud-rector van de Vrije Universiteit Brussel en voor-

zitter van het socialistische Vermeylenfonds, nam op 16 juli ontslag als voorzitter van het OVV waarin hij zowat de enige was om het Egmontpact te verdedigen. Gerlo voerde aan dat het steeds stelregel was geweest in het OVV dat, in geval van onenigheid, naar buiten-uit geen standpunt werd ingenomen. Van die regel werd thans afgeweken, doordat de tegenstanders van het pact zich openlijk hebben verenigd in een Algemeen Vlaams Actiecomité, aldus Gerlo.
Prof. A. Verhulst, voorzitter van liet liberale Willemsfonds. volgde op verzoek van het iiitvoerend bestuur van het OVV Gerlo op als tijdeiijk voorzitter.

SOCIALE ZEKERHEID

De ontvangsten van de sociale zekerheid (voor werknemers en zelfstandigen) zullen in 1977 oplopen tot 540,7 mrd fr. of 116,4 rnrd fr. meer dan in 1975. De uitgaven stijgen tot 530,1 rnrd fr., waarvan 496,3 rnrd fr. (of 113,3 mrd meer dan in 1975) voor de sociale voorzieningen. Ter vergelijking: het nationaal inkomen steeg van 1875 mrd in 1975 tot 2298,6 mrd in 1977.
In het stelsel voor de werknemers, waarin de ontvangsten hoofdzakelijk bestaan uit werkgevers- en werknemersbijdragen, brachten die bijdragen in 1975 nog 68,4% van de totale ontvangsten van het stelsel op, in 1977 daalt dat cijfer tot 66.5%. De overheidstoelage aan het stelsel voor werknemers evolueerde van 27,6% in 1975 over 30,4% in 1976 naar 30.3% in 1977.
Terwijl de overheid in 1977 het stelsel voor werknemers financieel steunt met 148,3 inrd fr., geeft zij 23 rnrd uit voor het stelsel van de zelfstandigen. Deze laatsten financieren hun stelsel voor 54,5%. Hun bijdragen lopen op tot 27,6 rnrd fr. op een totale ontvangst van 50,6 mrd. De overheid subsidieert het stelsel voor zelfstandigen voor 45,5% terwijl zij het stelsel voor werknemers voor 30,3% subsidieert.
De ontvangsten van de sociale zekerheid bedroegen 20,89% van het nationaal inkomen in 1971 en 26,06% in 1975. In dezelfde periode stegen de uitgaven van de sociale zekerheid van 19,67% van het nationaal inkomen tot 24,87%. De prestaties van de sociale zekerheid, uitgedrukt in percentage van de lopende overheidsuitgaven. stegen van 15,12 in 1971 tot 22,79 in 1975. (Bron: 16 algemeen verslag over de sociale zekerheid, ministerie van sociale voorzorg)

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE WERKZAAMHEDEN INFORMATEUR ALBEDA

Zoals gemeld op pag 53713 is op 20 juli prof. dr. W. Albeda benoemd tot informateur om een ,,onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om de tijdens de tormatie-Den Uyl gerezen meningsverschillen uit de weg te ruimen, opdat de formatie hervat kan worden".

Prof. Albeda begon op 21 juli zijn werkzaamheden met een onderhoud met drs. Den Uyl. Daarna had hij achtereenvolgens gesprekken met de fractieleiders Van Thijn (PvdA), Terlouw (D'66) en Van Agt (CDA). Een onderhoud met de vice-voorzitter van de Raad van State, di. M. Ruppert. dat voor 21 juli gepland was, werd uitgesteld tot 22 juli, doordat het gesprek met mr. Van Agt was uitgelopen.

In de loop van de 22-ste juli heeft dr. Albeda zijn plannen met de VAD op een rij gezet. Voordat hij zich aan een nadere uitwerking van deze plannen ging wagen wilde hij deze toetsen aan de inzichten van de drie betrokken fractieleiders. In de avond ven 22 juli sprak de informateur met drs. Van Thijn. Op 23 juli had hij afzonderlijke onderhouden met de heren Terlouw en Van Agt.
De informateur vergaderde op 25 juli 's ochtends met de drie fractievoorzitters gezamenlijk, die daarna hun fracties raadpleegden. Op 26 juli vond opnieuw een gezamenlijk gesprek plaats van de informateur met de heren Van Thijn, Terlouw en Van Agt.

Laat in de avonduren van 26 juli bereikten de fractieleiders van PvdA, D'66 en CDA te zamen met dr. Albeda een compromis over de VAD Hierbij zijn geen besluiten gevallen over het te voeren sociaal-economische beleid, hoewel over Memo II van kabinetsformateur Den Uyl over dit onderwerp (pag. 494/1 e.v) wel gesproken was. PvdA en D'66 weigerden echter dit memo in de besprekingen met de informateur af te handelen.

VAD-akkoord

De tekst van het akkoord dat de informateur, prof. dr. W. Albeda, met de fractieleiders van PvdA. CDA en D'66 m.b.t. de VAD bereikt had. luidt aldus:

1 UITGANGSPUNTEN

De totstandkoming van de VAD is om verschillende redenen gerechtvaardigd

a De drie partijen achten het ieder vanuit hun maatschappijvisie onjuist dat overwinst van ondernemingen (d w z. vermogensaanwas ria normale vergoeding aan kapitaalverschaffers) uitsluitend aan de kapitaalverschaffers ten goede komt
De werknemers die aan de totstandkoming van dat produktieve vermogen en de groei daarvan hun bijdrage hebben geleverd kunnen eveneens rechten doen gelden.

b Een spreiding van produktief vermogen is niet alleen een consequentie van het streven naar meer rechtvaardige inkomens- en vennogensverhoudingen, maar past ook in de visie van de drie partijen op de onderneming Deze visie komt tot uiting in hun standpuntbepaling t a v de wijziging van de Wet op de ondernemingsraden en het uitgangspunt t **a** v. een

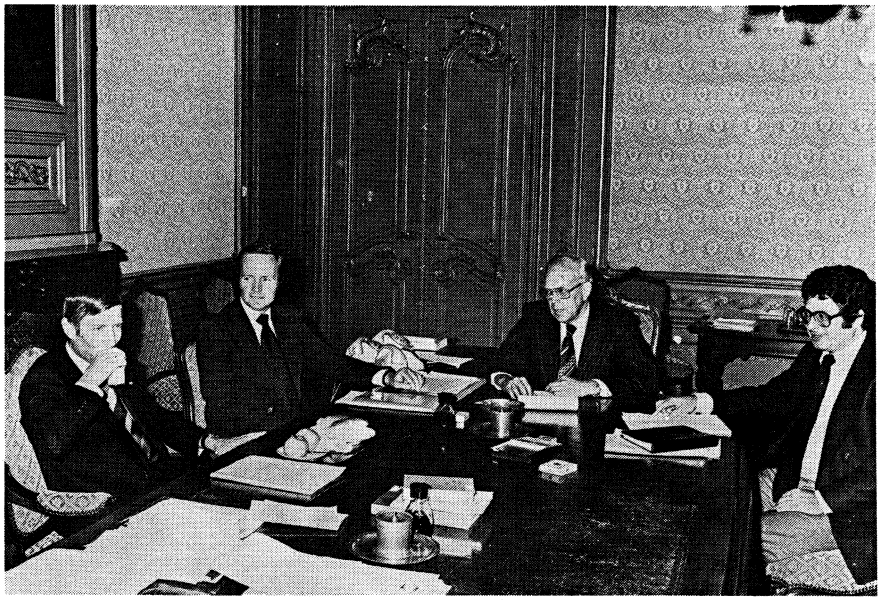

V l n r CDA-fractievoorzitter Van Agt, D'66-fractievoorzitter Terlouw, informateur Albeda en PvdA-fractievoorzitter Van Thijn

wijziging van de samenstelling en de wijze van benoeming van de raad van commissarissen. In de komende kabinetsperiode dienen ondernemingsraad, raad van commissarissen en VAD in hun onderlinge samenhang te worden benaderd.

c. Invoering van een vermogensaanwasdeling, reeds aangekondigd in de verkiezingsprograms van 1972, is in 1974 door het kabinet waarin de drie partijen vertegenwoordigd waren aan het parlement toegezegd Deze toezegging werd bevestagd in de interimnota inkomensbeleid en uitgewerkt in het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp

d. Vooral nu t b v. de werkgelegenheid en de instandhouding van collectieve voorzieningen een extra inkomensmatiging in de komende jaren noodnakelijk is, is totstandkoming van een VAD-regeling geboden Een zodanige regeling kan ertoe bijdragen om, ondanks uiteenlopende bedrijfsresultaten, een matiging van inkomens over de hele linie te bewerkstelligen Als zodanig vormt de VAD een noodzakelijk sluitstuk van het te voeren inkomensbeleid

2 CONCLUSIES

Gelet op deze gemeenschappelijk onderschreven uitgangspunten spreken de drie partijen af:

a. De door het kabinet-Den Uyl ontwikkelde opzet van de VAD wordt aanvaard.
b De VAD zal betrekking hebben op overwinsten gemaakt in 1977 en volgende jaren

c. De VAD-grondslag behoort te functioneren overeenkomstig de doelstelling van een evenwichtige en generale werking. Het wetsontwerp wordt vanuit dit gezichtspunt onderzocht op cumulatie van correcties op de waardering van het eigen vermogen. Eventuele dubbeltellingen worden gecorrigeerd

d Het individuele deel van de VAD wordt fiscaal aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting conform bestaande winstdelingsregelingen.

e. De drempel waarbij ondernemingen VAD-plichtig worden wordt verlaagd tot f 200 000.

f Eerst op grond van de opgedane ervaring wordt de mogelijkheid en wenselijkheid bezien van het onder de wet brengen van vennootschappen die niet onder de Wet op de vennootschapsbelasting vallen.

g. Het heffingspercentage wordt vastgesteld op 20 Gedurende de komende kabinetsperiode zal dit percentage jaarlijks met 1 punt worden verhoogd

h. De in het gewijzigde wetsontwerp voorgestelde regeling t a v. de verdeling van het individuele en het collectieve deel van de vermogensaanwasdeling wordt aanvaard, met dien verstande dat het individuele deel maximaal op 3% wordt gesteld.

i. Overeenkomstig het gewijzigde wetsontwerp vinden de afdrachten aan het VAD-fonds als regel plaats in de vorm van vermogenstitels Het in het gewijzigde ontwerp bepaalde terzake van het individuele deel wordt aanvaard met dien verstande dat de bevoegdheden van de ondernemingsraden (artikel 29) worden verruimd.

j. De bestemming van de opbrengst van het collectieve deel van de VAD wordt gericht op verbetering van pensioenvoorzieningen. Het beroepsrecht tegen beslissingen van het fondsbestuur wordt geregeld.

26 juli 1977.

Reacties werkgevers en werknemers

De werkgevers beschouwen het compromis tussen PvdA, D'66 en CDA over de vermogensaanwasdeling nauwelijks als een verbetering ten opzichte van het wetsontwerp. Ook de FNV heeft kritiek op het bereikte compromis.
Een woordvoerder van het Verbond van Nederlandse ondernemingen zei op 27 juli dat de verhoging van het heffingspercentage met 1 procent per jaar tot 23 procent in een periode van vier jaar zelfs een achteruitgang betekent.
Het VSO heeft berekend dat de VAD-afdracht, ondanks de aftrekbaarheid van het individuele deel van de vennootschapsbelasting, netto uitkomt op 15 à 18 procent, terwijl de heffing volgens het wetsontwerp niet hoger was dan 15 procent.
De werkgevers, die altijd hebben gepleit voor verrekening van de VAD-heffing met de vennootschapsbelasting, vragen zich ook af waarom de aftrek wordt beperkt tot het individuele deel. Naar hun mening moet ook het collectieve deel fiscaal aftrekbaar zijn.
Het VNO heeft grote bezwaren tegen de invoering van de VAD met terugwerkende kracht tot 1 januari 1977, omdat de regeling waarschijnlijk pas in de tweede helft van volgend jaar geheel kan zijn afgerond.
De FNV staat bepaald niet te juichen over het bereikte compromis. Tweede voorzitter W. Spit zei op 27 juli dat er ten minste evenveel punten zijn waarop de FNV kritiek heeft als punten die positief kunnen worden beoordeeld.
De verhoging van de heffing noemt Spit op zichzelf heel plezierig, maar hij vond dat de FNV nog bijzonder terughoudend moet zijn in haar oordeel omdat de regeling voor de VAD gezien moet worden in het hele pakket beleidsmaatregelen waarmee het kabinet zal komen.
Spit vindt dat het principe van de vermogensaanwasdeling op één punt wordt aangetast, nl. de aftrekbaarheid van de vennootschapsbelasting. Dit betekent, aldus Spit, dat het individuele deel van de vermogensaanwas gefinancierd wordt uit de algemene middelen.
In een voorlopige reactie constateert de FNV dat het compromis, voor zover het thans bekend is, een aantal bedenkingen die de FNV al had nog heeft aangescherpt. Die bedenkingen gelden in het bijzonder de verhoging van het individuele deel en de fiscale aftrekbaarheid.
De FNV heeft ook bezwaren tegen de wettelijk vastgestelde bestemming van het fonds voor op zichzelf gewenste pensioenverbeteringen.
De voorzitter van het CNV, Jan Lanser, stelde op 27 juli vast dat er enige verbetering is aangebracht in het ontwerp. De verhoging van het individuele percentage van 2 naar 3 beoordeelt hij positief. Het CNV is er altijd voorstander van geweest dat het individuele deel werd vastgesteld op 3 a 4 procent. Ook de optrekking van de heffing tot 20 procent, oplopend met één punt per jaar, beoordeelt hij positief.
Lanser heeft moeite met het feit dat het collectieve deel uitsluitend wordt bestemd voor pensioenvoorzieningen met uitsluiting van alle andere mogelijkheden en dat er geen sprake zal zijn van een individuele toedeling zoals nog in het wetsontwerp stond.
Het CNV, dat in de SER het standpunt innam dat werkgevers zonden kunnen worden betrokken bij het beheer van het fonds, afhankelijk van de maatschappelijke ontwikkeling, heeft er vrede mee dat alleen de vakbeweging en de overheid het fonds gaan beheren.
De aftrekbaarheid van het individuele deel van de vennootschapsbelasting vindt Lanser niet logisch. Hij vraagt zich ook af waarom die aftrekbaarheid niet geldt voor het collectieve deel en meent dat op dit punt nog opheldering gewenst is.

Fracties akkoord met *VAD-compromis*. Verdeeldheid bij CDA

De PvdA-TK-fractie heeft op 27 juli „over het algemeen instemming betuigd tnet het resultaat van de VAD-onderhandelingen". Tegen de achtergrond van de ontwerp-conclusies, die Den Uyl voor het vastlopen van zijn formatie had getrokken, ziet het akkoord er na afweging van de plus- en minpunten voor de PvdA iets gunstiger uit, zo meende fractievoorzitter Van Thijn.
De CDA-fractie was op 28 juli i.h.a. vrij negatief over het bereikte compromis. Mr. Andriessen de vroegere voorzitter van de KVP-fractie, nu voorzitter van de programmacommissie van de CDA-fractie, maakte een voorbehoud voor zijn steun aan het VAD-wetsontwerp, als dat in de TK zou komen. Alleen als de besprekingen over het sociaal-economische beleid voor het CDA gunstig uitpakken wil Andriessen deze „slechte VAD" voor lief nemen. Uit de CDA-fractie zouden in ieder geval tegen dit VAD-voorstel stemmen de heren Notenboom en Bremen (KVP) en Van der Meij en Van Leijenhorst (CHU).

Drs. Den *Uyl* opnieuw *kabinets*formateur

De demissionaire minister-president, drs. Den Uyl, is op 27 juli door de koningin opnieuw tot kabinetsformateur benoemd met dezelfde opdracht als hij oorspronkelijk had: de vorming van een kabinet, dat geacht mag worden het vertrouwen van het parlement te genieten. Volgens de gebruikelijke formule heeft drs. Den Uyl verzocht de opdracht in beraad te mogen houden.
De formateur had op 28 juli achtereenvolgens gesprekken met de vicevoorzitter van de Raad van State, dr. M. Ruppert, en met de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66. Aan de laatste drie legde hij denkbeelden voor m.b.t. de procedure bij de voortgang van zijn formatiewerk. Met het oog op het toekomstige financiële en sociaal-economische beleid ontving drs. Den Uyl op 29 juli vertegenwoordigers van het landbouwschap, het midden- en kleinbedrijf en van het middelbaar en hoger personeel.
De middenstandsvertegenwoordi-

gers zeiden na afloop van het gesprek, dat; zij instemden met de gedachte van Den Uyl, dat het midden- en kleinbedrijf een belangrijke plaats inneemt, als het gaat om de bevordering van de werkgelegenheid. Drs. Den Uyl was het met de middenstanders eens, dat de inkomensontwikkeling bij het midden- en kleinbedrijf achtergebleven is bij die van werknemers.

CPB over *memo II van Den Uyl*

Op pag. 494/1 e.v. staat de tekst van memo 11 van kabinetsformateur Den Uyl, dat gaat over het te voeren financiële en sociaal-economische beleid in de komende kabinetsperiode. Op verzoek van drs. Den Uyl heeft de directeur van het Centraal Plan Bureau (CPB) op basis van dit memorandum de effecten berekend over de periode 1977-'81, waarbij enkele aanvullende beleidsveronderstellingen zijn gehanteerd. De berekening is op 2 aug. gepubliceerd.

T.o.v. de z.g. centrale projectie is uitgegaan van:

— een beperking van de initiële loonstijging gedurende twee jaar met 2%;

— een beperking van de incidentele loonstijging gedurende vier jaar met 0,5%, en

— halvering van de anders noodzakelijke belastingdrukverzwaring.

Wanneer de voorstellen van kabinetsformateur Den Uyl in zijn tweede memorandum — hoewel enigszins aangepast — worden gerealiseerd, dan is het mogelijk, dat de werkloosheid in 1981 overeenkomstig de doelstelling van het vorige kabinet zich rond de 150.000 zal bewegen. Dus niet tussen de 250.000 à 275.000, zoals eerder was geraamd in het op cijfers van het CPB gebaseerde rapport van de Centrale Economische Commissie (CEC) (pag. 473/1 e.v.), uitgaande van het doortrekken van het huidige 1%-beleid.

Met het doel de rendementspositie van het bedrijfsleven te verbeteren, daardoor meer ruimte te scheppen voor investeringen, die meer werkgelegenheid zouden kunnen creëren, heeft drs. Den Uyl in het tweede memorandum o.a. voorgesteld:

— het gedurende twee jaar achterwege laten van een initiële loonsverbetering in de cao's;

— een zodanig inkomensbeleid dat de incidentele loonstijging (voor o.m. promoties e.d.) gedurende een aantal jaren wordt beperkt, en

— een halvering van de anders noodzakelijke verzwaring van de belastingdruk. Deze beperking van de directe belastingverhoging zou neerkomen op een jaarlijkse lastenverlichting van f 1 mrd.

Het Centraal Plan Bureau heeft deze beleidsalternatieven van drs. Den Uyl als volgt vertaald en als veronderstellingen gehanteerd:

In 1978 en 1979 een beperking van de initiële loonstijging met ongeveer 2%, een beperking van de incidentele looncomponent met 0,5% gedurende vier jaar en een verlaging van de directe belastingen met jaarlijks f 1 mrd gedurende vier achtereenvolgende jaren. Deze aanvullende beleidsmaatregelen in de sfeer van de directe belastingen zijn verondersteld om handhaving van de koopkracht van de rriodale werknemer (excl de incidentele looncomponent) te bereiken

Aldus geïnterpreteerd en voorzien van ,,meer dan normale onzekerheidsmarges" en afgezien van andere elementen in het door drs Den Uyl voorgestelde sociaal-economische beleid, leiden deze voorstellen o m tot de volgende nieuwe prognoses die daarbij worden vergeleken met de uitkomsten van het handhaven van het huidige 1%-beleid.

— de werkloosheid in 1981 komt niet uit op 250.000 a 275.000, maar op 110.000 lager op zo'n 140.000 à 165.000. Dat zou een daling t.o.v. het huidige niveau (iets meer dan 200.000) betekenen;

— het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans in 1981 komt niet uit op f 7 mrd, maar op *j* 9 mrd;

— de arbeidsinkomensquote zal in 1981 niet 93% (ongeveer gelijk aan het huidige niveau) bedragen, maar iets meer dan 90%;

— het financieringstekort van de overheid zal in 1981 niet 5,5% bedragen van hel nationaal inkomen, maar iets minder dan 5%

Op basis van o m deze uitkomsten concludeert het Planbureau ,,de uitkomsten zijn hoopgevend waar het gaat om de werkgelegenheidseffecten"

Minder rooskleurig zijn de uitkomsten voor de ontwikkeling van de binnenlandse bestedingen, aldus prof Van den Beld. Die komen lager uit, maar daar staan de effecten van een verbeterde concurrentiepositie op de buitenlandse markt tegenover Ook dat is echter niet zonder meer gunstig te noemen

Een betere concurrentiepositie brengt het risico mee van een aanzienlijke vergroting van het surplus op de lopende rekening van de betalingsbalans Dat brengt nl een verdergaande appreciatie van de gulden in het verschiet Daardoor weer kan de compensatie voor de geringere binnenlandse vraag, t w de hogere uitvoer, geheel of gedeeltelijk verloren gaan

Dit risico zou kunnen worden verminderd of geheel uitgesloten door een verdergaande stimulering van particuliere bestedingen, maar dat kan weer niet, omdat de norm die op het financieringstekort van de overheid wordt gelegd dat niet toelaat Die algemeen aanvaarde norm is 5% van het nationaal inkomen

Drs Den Uyl had in zijn tweede memorandum aan de orde gesteld, dat eventueel voor f 3 mrd extra zou moeten worden bezuinigd (bovenop de f 4 mrd aan groeibeperking die het 1%-beleid nog moeten volmaken) om in 1981 op die norm terecht te komen Het Planbureau constateert nu dat de hierboven genoemde beleidsmaatregelen het tekort juist onvoldoende verkleinen om aan die 5%-norm te voldoen

Het Planbureau constateert voorts. ,,in de nominale sfeer kan een niet onaanzienlijke vertraging van het prijsstijgingstempo worden bereikt Daar staat echter tegenover dat de modale werknemer zijn reëel beschikbaar inkomen met niet meer dan 0,5% per Jaar ziet toenemen, incl incidentele loonelementen Voor de werknemer zonder incidentele loonelementen betekent deze uitkomst de nul-lijn voor de periode 1976-1981 en gegeven de vermoedelijke uitkomsten voor 1977 een duidelijk negatieve lijn voor de Jaren daarna"

Het CPB heeft ook uitgerekend hoe de f 1 mrd aan jaarlijkse lastenverlichtingen bij de belastingen uitwerkt op het miniumloon in het loon van de modale werknemer als wordt verondersteld, dat deze lastenverlichting geheel wordt gerealiseerd in de sfeer van loon- en inkomstenbelasting Daarbij zijn drie mogelijkheden denkbaar verhoging van de belastingvrije sommen, uitsluitend een verlaging van het laagste schijventarief, en een verlaging van alle schijventarieven met een zelfde aantal procent-punten

De lastenverlichting — bedoeld dus ter handhaving van de koopkracht van de modale werknemer — biedt hef meeste soelaas in de vorm van een optrekking van de belastingvrije sommen, en geeft de minste verlichting bij een gelijke procentuele verlaging van alle schijventarieven

Overleg over memo II

Formateur Den Uyl heeft op 1 aug. afzonderlijke gesprekken gevoerd met de fractievoorzitters van CDA. PvdA en D'66, die zich lieten vergezellen van de economische deskundigen uit hun fracties. Onderwerp van gesprek was memo II, waarbij de formateur enkele nieuwe gedachten op tafel legde.

De fracties van PvdA en CDA wijdden elk op 2 aug. een vergadering aan de bespreking van memo II. De fractie van de PvdA ging in principe akkoord met het daarin vervatte beleid. Bij het CDA bestonden twijfels, vooral m.b.t. de vooronderstelling van de formateur m.b.t. de verlaging van de incidentele looncomponent en meer i.h.a. m.b.t. de pogingen van de formateur om de oplossingen bijna helemaal in de particuliere sector te zoeken.

Op 3 aug. vergaderde de CDA-fractie nog eens.

De formateur ontving op 3 aug. wel de fractievoorzitters met hun economische deskundigen, maar legde hun nog geen concept-conclusies voor.

Verder overleg vond plaats op 4 en 5 aug., waarbij op 5 aug. de concept-conclusies van de formateur besproken werden.

Op 9 aug. bereikten de formateur en de drie fractievoorzitters een akkoord over het te voeren financiële en sociaal-economische beleid. De tekst van dit akkoord staat afgedrukt op pag. 527/1 e.v. Ook de fracties van PvdA en CDA aanvaardden het akkoord. De fractie van D'66 wijdde er geen vergadering aan.

PvdA en CDA waren echter niet unaniem in hun oordeel over het akkoord. In de PvdA-fractie behield minister Duisenberg van financiën zijn stem voor, omdat hij de voorgestelde beperking van de stijging van overheidsuitgaven met f 4 mrd te gering vond. Hiermee is zijn heroptreden als minister van financiën in een tweede kabinet Den Uyl een onzekere zaak geworden. Ook de

PvdA-fractieleden Poppe en Spieker maakten een voorbehoud; zij meenden, dat in het akkoord de overheid een onvoldoende grote greep op de investeringen kreeg.
In de CDA-fractie hadden vijf leden, aangevoerd door oud-KVP-fractievoorzitter Andriessen, bezwaren. Behalve Andriessen gold dit voor de heren Bremer en Notenboom (KVP) en Van der Mei en Van Dijk (CHU).

Minister Duisenberg heeft in een gesprek met de formateur op 10 aug. zijn bezwaren uiteengezet. Hij vindt het akkoord te optimistisch.
Met name bedoelt hij daarbij de geraamde beheersing tot 0,751, per jaar van de post incidenteel (loonsverbetering wegens promotie en dergelijke) tot 1981. 1) instrumenten en mogelijkheden ontbreken om Je incidentele loonstijging zo laag te houden, meent hij. Tuist daarom was in het belang van de bestrijding van de werkloosheid de verdere beperking van de groei van de collectieve uitgaven dan de afgesproken f 4 mrd gewenst geweest
Dezelfde mening hebben ook de CDA-minister Lubbers (economische zaken) en Boersma (sociale zaken) geuit, al hebben zij dan wel met het sociaal-economische akkoord ingestemd
Volgens Duisenberg zou het juister zijn geweest om af te spreken de collectieve uitgaven sterker te beperken, en pas bij het slagen van de voorgenomen loonmatiging de teugels voor die uitgaven alsnog iets te vieren Het is beter nu op safe te spelen, dan halverwege de rit van het nieuwe kabinet op het deksel van de uitgaven te moeten gaan zitten, meent hij.
De demissionaire minister van financiën herhaalde dat hij boven de nu voorgenomen *f* 4 mrd beperking graag f 3 mrd op de collectieve uitgaven zou hebben gereserveerd om het financieringstekort m 1981 beneden 5% te houden. Voorts zou hij via een beperking van nog eens f 2 mrd ruimte hebben willen maken voor jaarlijkse loonkostensubsidies van f 500 mln, die zi nodig zijn om over vier jaar het aantal werklozen niet met 75 000 maar met 110 000 (doelstelling van de formatiepartners) terug te brengen

Commentaren op akkoord economisch beleid

WERKGEVERS

De Raad van Bestuur in Arbeidszaken, (samenwerkingsorgaan van het Verbond van Ned. Ondernemingen, het Ned Chr. Werkgeversverbond, het Kon Ondernemers Verbond, het Ned. Chr. Ondernemersverbond, het Kon. Ned. Landbouwcomité, de Kath. Ned. Boeren- en Tuindersbond en de Ned. Chr. Boeren- en Tuindersbond) heeft inzake de conclusies van het formatie-overleg over het te voeren financiële en sociaal-economische beleid de volgende verklaring gepubliceerd.

1. Wu zijn diep teleurgesteld dat al onze pogingen om de deelnemers aan de Kabinetsformatie te overtuigen van de noodzaak de particuliera sector meer financiele armslag te geven dan voortvloeit uit de 1%-operatie, op niets zijn uitgelopen
Het beeld dat uit de gemaakte afspraken oprijst is dat een juiste doelstelling — bestrijding van werkloosheid en inflatie — wordt nagestreefd met ontoereikende en voor het bedrijfsleven schadelijke middelen door een overheid, die zich als nooit te voren tot in de kleinste details met het bedrijfsleven bemoeit.

2. Wij vinden het bovendien onverteerbaar dat deze afspraken het overleg dat gaande is in de Stichting van de Arbeid over de prijscompensatie en de kwestie winst/werk — onderwerpen die inzet waren van een ernstige arbeidsconflict — hebben doorkruist; sterker nog, dat men op een aantal punten de sociale partners in feite voorschrijft hoe zij hun „vrijwillige medewerking" moeten opvatten en uitvoeren Wij zullen ons hierdoor beslist niet laten weerhouden van onze pogingen om, als uitvloeisel van het Haagse Akkoord, met de vakbeweging in de Stichting van de Arbeid tot verantwoorde oplossingen voor deze belangrijke knelpunten te komen
De uitkomsten van dit overleg zullen, samen met de concrete beleidsvoornemens van het nieuwe Kabinet, bepalend zijn voor onze opstelling in het najaar.

3 Ten slotte moeten wij vaststellen dat de gemaakte beleidsafspraken de ondernemers elk uitzicht op een redelijk rendementsherstel in de komende jaren ontnemen.
Daarenboven wordt een waar keurslijf van maatregelen geintroduceerd. Deze kunnen niet anders dan een negatieve invloed hebben op de extra inspanning die van het bedrijfsleven wordt gevraagd en die nodig is voor het herstel van de economie en van de werkgelegenheid.

WERKNEMERS

FNV-voorzitter W. Kok zei in een commentaar dat er een plan op tafel is gekomen dat de steun van de vakbeweging verdient. De FNV is bereid de werknemers tot loonmatiging op te roepen, indien de werknemers overtuigd zijn van het nut van zo'n oproep. Overtuigingskracht van de regering is daarbij belangrijker dan dwang. De heer Kok hoopt dat een nieuwe regering zal afzien van een loonmaatregel om daarmee inkomensmatiging af te dwingen. Het punt waar het echter om gaat is of de financiële ruimte die bij 'beperking van lonen en verminderende stijging van de collectieve uitgaven vrijkomt, inderdaad ook aan de werkloosheidsbestrijding wordt besteed, niet alleen in de overheidssector maar ook in het bedrijfsleven.
De heer Kok is van mening dat de ondernemers samen met de vakbeweging naar instrumenten moeten zoeken om de doelstellingen van het sociaal-economische beleid te verwezenlijken. Een pijnlijk punt achtte hij de nullijn bij de lonen en de beperking van de groei van overheidsuitgaven met vier miljard gulden.
De heer Kok vindt het een ambitieus plan van Den Uyl om voor begin volgend jaar een wet te maken, waardoor ook de vrije beroepen gelijk de cao-inkomens worden onderworpen aan inkomensmatiging. Hoewel het plan een „sleutelpunt" is in de voorstellen zal nog moeten blijken of het kan worden gerealiseerd, aldus de FNV-voorzitter. De heer Kok is echter van mening dat gezien de economische problemen de werknemers zich niet aan hun verantwoordelijkheid kunnen onttrekken. Dat geldt, volgens de voorzitter van de FNV zeker ook voor de inkomens boven de f 45.000. De werknemers zullen alleen tot matiging bereid zijn als ook winst in werk wordt omgezet. De heer Den Uyl heeft daarvoor geen garanties gegeven. Muurvaste garanties zijn ook niet mogelijk, meent de heer Kok echter. In de sterke sectoren zal winst wel in wenk vertaald moeten worden. Daarvoor is de medewerking van de werkgevers nodig.
Het Christelijk Nationaal Vakverbond is bereid cm mee te werken aan het formatie-akkoord tussen PvdA, CDA en D'66. De strekking van de voorgenomen beleidslijnen op sociaal-economisch terrein stemmen in vrii grote mate overeen met wat het CNV wil. Het blijft volgens het CNV echter de vraag of een nieuw kabinet bij de uitwerking van de plannen tijdig doeltreffende middelen kan vinden.
De twijfels van het CNV richten zich vooral op de verwezenlijking van de doelstellingen ten aanzien van het inkomensbeleid: twee jaar geen verhoging van de cao-lonen en beperking van loonstijgingen in de vorm van extraatjes (incidenteel) tot 0,75%. Het vakverbond zet echter ook vraagtekens bij de plannen voor invoering van een volksverzekering voor ziektekosten (iedereen in het ziekenfonds), de invoering van een algemene aanvullende pensioenvoorziening en de vormgeving van het structuur- en werkgelegenheidsbeleid.
Het CNV vindt dat de beleidsconclusies op tal van zeer belangrijke punten niet verder gaan dan het aangeven van bedoelingen. De ervaring leert dat zich bij de verwezenlijking daarvan dikwijls grote moeilijkheden voordoen en dat daarmee veel tijd is gemoeid. (ANP, NRC/H'blad, De Volkskrant, SER-bulletin, Nederlandse Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 535/1 e.v.)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

COALITIE VAN CDU EN FDP IN SAARLAND

Na Nedersaksen (pag. 24/2) kent nu ook de Westduitse deelstaat Saarland een coalitieregering van CDU en FDP. Bij de verkiezingen voor het parlement van deze deelstaat op 4 mei 1975 (pag. 329/2-1975) behaalden zowel de regerende CDU als de in oppositie verkerende SPD en FDP 25 zetels (22 voor de SPD en 3 voor de FDP).
In eerste instantie regeerde het CDU-kabinet o.l.v. minister-president Franz Josef Röder, min of meer gedoogd door de FDP, verder. Wel was van de zijde van de CDU de FDP direct na de verkiezingen het aanbod gedaan een coalitie te vormen. Het bestuur van de FDP-Saarland besloot op 11 dec. 1976 de beslissing over te laten aan het congres van de partij. Dit besluit werd o.m. genomen, omdat de partij de verkiezingen van 1975 was ingegaan met de belofte om, indien de verkiezingsuitslag dit toestond, een coalitie met de SPD aan te gaan.
Het congres besloot op 5 dec. 1976 op het aanbod van de CDU in te gaan. De urtslag van de stemming was 243 voor, 166 tegen en 6 onthoudingen.

Daarop volgden onderhandelingen tussen CDU en FDP, die op 23 febr. 1977 met succes werden afgesloten. Het nieuwe kabinet telt zes ministers uit de CDU en twee FDP-ers: de FDP kreeg de portefeuilles van economie, sport en landbouw en van arbeid, gezondheidszorg en sociale zaken.

De duur van de coalitie blijft beperkt tot de landdagverkiezingen van 1980; deze wil de FDP ingaan zonder zich te voren vast te leggen. De FDP in Saarland ziet deelname aan de coalitie met de CDU als steun aan de socialistisch-liberale coalitie in Bonn. Voor het tot stand komen van de CDU-FDP-coalities in Nedersaksen en Saarland beschikte de CDU/CSU in de Bondsdag — de Westduitse Eerste Kamer — over een meerderheid. In beide deelstaten zijn de coalitiepartijen het in hun coalitie-overeenkomst eens geworden over een Bondsraadclausule, volgens welke de regeringen van deze deelstaten in de Bondsraad geen posities zullen betrekken, waar één van de twee partners het niet mee eens is.

De nieuwe regering in Saarland is op 1 maart haar werkzaamheden begonnen. Op 2 april is gestemd over de vertrouwenskwestie, nadat premier Röder zijn regeringsverklaring had afgelegd. De regering werd met 28 (CDU en FDP) stemmen tegen 23 (SPD) gesteund. (FAZ, NZZ, Le *Monde)*

SENATOR VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN REGERENDE BURGEMEESTER VAN W.-BERLIJN TREDEN AF

Op 2 mei van dit jaar heeft de hele Senaat van West-Berlijn, met inbegrip van de regerende burgemeester Klaus Schutz, zijn ontslag ingediend. De Senaat was een coalitie van SPD en FDP. Het ontslag volgde op het aftreden op 28 april van de senator van binnenlandse zaken, Kurt Neubauer, die werd beschuldigd van financiële onregelmatigheden.

De FDP had op 27 april om het ontslag van Neubauer gevraagd, nadat bekend geworden was dat deze de tantièmes, die hij sedert 1972 als lid van de raad v. bestuur van de Berliner Bank ontvangen had, nooit aan de stad had afgedragen. Het ging hierbij om een bedrag van DM 54.000. Pas na een aanmaning had Neubauer dit geld begin dit jaar overgemaakt.

De kwestie-Neubauer vormde de climax in een reeks van schandalen in West-Berlijn in de afgelopen twee jaar, waarbij leidende politici van de SPD betrokken geweest waren. In die periode waren drie senatoren gedwongen geweest af te treden en had ook de SPD-fractievoorzitter in het Westberlijnse parlement ontslag genomen.

Hoewel burgemeester Schutz persoonlijk bij deze schandalen niet betrokken was geweest, werd hij toch het mikpunt van kritiek; hem werd zwak bestuur verweten.

De Senaat had op 30 april een motie van de CDU, waarin om nieuwe verkiezingen gevraagd werd, met de 78 stemmen van de coalitie tegen 69 van de CDU, verworpen; voor aanvaarding zou een twee derde meerderheid noodzakelijk geweest zijn.

De voorzitter van de SPD, Willy Brandt, zelf oud-burgemeester van Berlijn, drong echter bij Schutz aan op aftreden om verdere schade aan de reputatie van de partij te vermijden.

Dietrich Stobbe opvolger van Schutz

Op 29 april werd het aftreden van Schutz, alsmede het voorstel hem te doen opvolgen door Dietrich Stobbe, de senator voor federale aangelegenheden, bekendgemaakt.

Een dag eerder had in een vergadering van het Westberlijnse SPD-bestuur Egon Bahr, de secretaris-generaal van de landelijke SPD, voorgesteld Hans-Jurgen Wischnewski, staatsminister in de bondskanselarij. als opvolger van Schutz kandidaat te stellen.

Bij oen eerste stemming kreeg Wischnewski 13 stemmen, Stobbe 11 en Harry Ristock, senator van volkshuisvesting en bouwnijverheid, vertegenwoordiger van de linkervleugel van de SPD, 8. Bij de tweede stemming, nadat Ristock zich had teruggetrokken, kreeg Stobbe 17 stemmen en Wischnewski 15.

In een daaropvolgende vergadering van de SPD-fractie in het Westberlijnse parlement was Stobbe de enige kandidaat. Hij werd gekozen met 46 tegen 14 stemmen bij 3 onthoudingen.

Tenslotte werd de kandidatuur van Stobbe door een speciaal congres van de Westberlijnse SPD met 217 van de 235 uitgebrachte stemmen goedgekeurd.

Nadat op 2 mei de Senaat was afgetreden werd Stobbe gekozen tot regerend burgemeester van West-Berlijn met 76 stemmen van de SPD/FDP-coalitie tegen 68 van de CDU bij 3 onthoudingen.

Op 12 mei keurde het Westberlijnse parlement de door Stobbe voorgestelde samenstelling van de Senaat — wederom een SPD/FDP-coalitie — goed.

Dietrich Stobbe is in 1938 in Oost-Pruisen geboren. Zijn jeugd heeft hij doorgebracht

Burgemeester Stobbe (r) wordt beëdigd.

in Stade aan de Elbe In 1958 is hij naar West-Berlijn gegaan om er te studeren aan het Otto Suhr instituut van de Vrije Universiteit Op 2 iuni 1967 was hij één van de deelnemers aan het protest "tegen het bezoek van de sjah van Perzië, dat, door politie-ingrijpen, zou resulteren in de dood van de student Benno Ohnesorg In 1967 werd hij lid van het Westberlijnse parlement en secretaris van ae SPD-fractie. In 1973 werd hij senator voor federale aangelegenheden en gevolmachtigde van West-Berlijn bij de bondsregering.

Schutz treedt *af* als *voorzitter Westberlijnse* SPD. Gerd *Löffler* opvolger

Na een lang gesprek met SPD-voorzitter Willy Brandt maakte Klaus Schutz op 3 mei bekend, dat hij ook zou aftreden als voorzitter van de Westberlijnse SPD. Vanuit de rechtervleugel van de Westberlijnse SPD werd de vroegere senator voor wetenschap en cultuur, Gerd Löffler, kandidaat gesteld als opvolger van Schutz in dit ambt. De linkervleugel van de partij betwijfelde, of Löffler in staat zou zijn de partij bijeen te houden. In verband hiermee legde Harry Ristock op 21 mei zijn ambt van vice-voorzitter van de Westberlijnse SPD neer.

Burgemeester Stobbe verklaarde in een interview met het Westberlijnse dagblad Der Tagesspiegel van 15 mei, dat hij geen kandidaat voor het partijvoorzitterschap wilde zijn. Hij meende, dat hij al zijn tijd nodig zou hebben voor het bestuur van de stad, terwijl de partij iemand nodig had, die zich uitsluitend aan partijzaken kon wijden. Hij achtte het ook niet juisit, dat een senator partijvoorzitter zou worden.

Het congres van de Westberlijnse SPD verkoos Gerd Löffler op 4 juni met 142 tegen 88 stemmen bij 6 onthoudingen tot voorzitter. Opvolger van Ristock als vice-voorzitter werd Waldemar Schulze, lid van het Westberlijnse parlement en vertegenwoordiger van de linkervleugel van de partij.

Het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn maakte op 8 aug. officieel bekend, dat de voormalige burgemeester van West-Berlijn, Klaus Schutz, tot ambassadeur van de Bondsrepubliek in Israël benoemd was. (FAZ, NZZ, Le Monde)

NIEUWE PRESIDENT FEDERALE BANK

Het Westduitse kabinet heeft op 20 april besloten m i v 1 juni de vice-president van de federale bank (Deutsche Bundesbank) Otman Emminger te benoemen tot president van de Bank als opvolger van Karl Klasen, die, i v m het bereiken van de leeftijd van 68 jaar, zijn ontslag had aangevraagd Tot nieuwe vice-voorzitter van de bank werd benoemd Karl Otto Pöhl, ambtelijk staatsrecretaris van financien. (FAZ, NZZ)

AFRIKA

RHODESIË

DIPLOMATIEKE STAPPEN TER VOORBEREIDING VAN MACHTSOVERDRACHT AAN ZWART MEERDERHEIDSBEWIND

Op 28 okt 1976 begon in Genève de eerste formele plenaire zitting van de z.g. Rhodesië-conferentie, die in de eerste plaats tot taak had liet instellen van een overgangsregering die Rhodesië naar een zwart meerderheidsbewind moet voeren (zie pag. 737 e.v.-'76 en pag. 764 e.v.-'76). Onder voorzitterschap van de Britse VN-ambassadeur Ivor Richard vergaderden een delegatie van de Rhodesische minderheidsregering o.l.v. premier Ian Smith of minister van buitenlandse zaken Pieter van der Byl en vier delegaties van Afrikaanse nationalistische organisaties geleid door resp. Joshua Nkomo en Robert Mugabe (die samenwerkten in het Patriottisch Front), bisschop Abel Moezorewa en ds. Ndabaningi Sithole.

Aanvankelijk werd onderhandeld over een onafhankelijkheidsdatum (zonder dat daarover een akkoord werd bereikt) en vervolgens over de vorm en structuur van de overgangsregering. Toen overeenstemming hierover uitbleef, werd de conferentie op 14 dec. 1976 opgeschort tot 17 jan. 1977. Maar op 11 jan. werd de conferentie voor onbepaalde tijd verdaagd, nadat gebleken was dat conferentievoorzitter Richard nog geen basis had gevonden waarop men bijeen kon komen met een goede kans op succes. Sindsdien hebben de regeringen van Groot-Brittannië en de Verenigde Staten diverse pogingen in het werk gesteld om langs diplomatieke weg alsnog zo'n basis te vinden.

De Britse VN-ambassadeur Richard.

Terwijl de guerrilla-activiteit in Rhodesie is toegenomen en heit Rhodesische leger acties tot over de grenzen van het land heeft ondernomen ontwierpen Engeland en de VS op 13 aug. een gedetailleend vredesplan, dat vanaf 25 aug. door de Britse minister van buitenlandse zaken, David Owen, en de Amerikaanse VN-ambassadeur, Andrew Young, aan de bij de kwestie-Rhodesië betrokken staten en bewegingen wordt. voorgelegd.

Voortzetting Geneefse conferentie. *Discussies* over *onafhankelijkheids*datum *en* interimregering. Opschorting conferentie

Zoals reeds gemeld (pag. 737/2-'76) kwam conferentievoorzitter Ivor Richard op 15 nov. 1976 met een compromisvoorstel t.a.v. de onafhankelijkheidsdatum: 1 maart 1978, als de onafhankelijkheidsprocedure in 15 maanden kon worden voltooid (wat z.i. mogelijk was), of 1 dec. 1977, als de afwerking van de procedure slechts 12 maanden vergde. Tegen dit voorstel werden diezelfde dag geen bezwaren geuit maar op 16 nov. stelden Mugabe en Nkomo dat zij vasthielden aan 1 dec. 1977 als onafhankelijkiheidsdatum en dat de Britse weigering om zich op een definitieve datum vast te leggen aantoonde dat aan Britse zijde de intentie ontbrak om de macht aan het volk van Zimbabwe over te dragen.

Op 25 nov. verklaarde premier Smith, dat de termijn van 25 maanden, die zijn regering in een toen gepubliceerd plan voor de overgang naar een meerderheidsbewind had uitgterokken, zonodig tot 23 maanden kon worden beperkt en dat dit zeifs niet zijn ,,laatste woord" was. Na overleg in Londen op 22 nov. deelde Richard de conferentie op 24 nov. mee dat zijn regering van opvatting bleef dat ,,alle overeengekomen procedures in Rhodesië op tijd voltooid zullen zijn om het mogelijk te maken dat onafhankelijkheid per 1 maart 1978 verleend wordt".

Op 26 nov. maakte Richard na overleg met Mugabe en Nkomo bekend dat de kwestie van de onafhankelijkheidsdatum het werk van de

conferentie niet langer up zou houden.

Op 29 nov. herhaalde Mugabe dat de onafhankelijkheid binnen een periode van 12 maanden tot stand moest komen, maar dat het Patriottisch Front er terwille van de voortgang van de conferentie mee had ingestemd om verdere discussies over de onafhankelijkheidsdatum uit te stellen.

De volgende dag begon een debat over de vorm en structuur van een overgangsregering. Richard kwam met een Brits-Amerikaans voorstel i.z. een tweeledige regering, bestaande uit 1) een kleine wetgevende macht voor het opstellen van een nieuwe grondwet en 2) een ministerraad, waarin de controle op leger en politie in blanke handen zou blijven.

Nog dezelfde dag, 30 nov., kwam het Patriottisch Front met een eigen voorstel voor de overgangsregering met als basis de ministerraad. Die voorstellen hielden in:

- de ministerraad moet de werkelijke basis zijn voor de overgangsregering Er moet een duidelijke meerderheid aanwezig zijn van leden afkomstig van de bevrijdingsbeweging, terwijl een van hen eerste minister zal zijn;
- de ministerraad moet over volledige wetgevende zowel als uitvoerende bevoegdheden beschikken;
- beslissingen van de ministerraad moeten worden genomen bij een eenvoudige meerderheid behalve in naken waar de overgangsgrondwet een tweederde of een andere speciale meerderheid vereist,
- de ministers afkomstig van de zwarte verzetsbeweging dienen alle ministeries te controleren die direct of indirect te maken hebben met de voltooiing van de aan de onafhankelijkheid voorafgaande processen.

Het patriottische front stelt verder de benoeming van een Britse commissaris (,,resident commissioner") voor Rhodesie voor. Zijn voornaamste taak zal eruit bestaan de volledige uitvoering van het akkoord van Genève te verzekeren, aldus het voorstel van het Patriottische Front. NRC/Hblad (1-12) wees erop dat nergens werd geëist dat de ministersposten van defensie en van wet en orde in zwarte handen dienden te komen en dat bovendien met geen woord van een staatsraad werd gerept.

Daarentegen herhaalde minister Pieter van der Byl, die bij afwezigheid van premier Smith als leider van de blanke delegatie optrad, de oude standpunten.

De Geneefse conferentie heeft uitsluitend tot taak het Anglo-Amerikaanse plan Rhodesië uit te voeren De conferentie moet het eens worden over de Staatsraad — het hoogste college van de overgangsregering — die vervolgeris na haar .totstandkoming in Salisbury de ministers van de overgangsregering benoemt

Verkiezingen voorafgaand aan de vorming van een overgangsregering werden geëist door ds. Sithole en bisschop Moezorewa, doch verworpen door Nkomo en Mugabe.

Sithole wenste als hoogste college in een overgangsbewind een ,,presidium", samengesteld uit vertegenwoordigers van de Geneefse delegaties In de onder dit presidium functionerende ministerraad wilde Sithole niet een minister van defensie, maar een defensieraad Mbt de verkiezingen stelde hij op 2 dec „Wij blijven standvastig inzake onze eisen voor een test van de publieke opinie vóór de overgangsregering wordt gevormd"

Moezorewa deelde die laatste opvatting, maar volgens hem moest de overgangsregering uit een uitvoerende en een wetgevende raad bestaan

Op 2 dec. bleek Engeland bereid een actievere rol dan voorheen in Rhodesië te spelen. De Britse minister van buitenlandse zaken (toen), Anthony Crosland, verklaarde in antwoord op schriftelijke vragen van een parlementslid:

„... Hare Majesteits regering is bereid een directe rol te spelen in de overgangsregering als het de algemene opvatting is dat dit nuttig is. De aard van de Britse aanwezigheid hangt uiteraard af van de overeengekomen structuur van de interimregering." Hoewel Crosland niet meedeelde welke vorm de Britse participatie zou aannemen, werd verondersteld dat het een Britse gouverneur met een uitgebreide staf zou zijn.

Een Britse aanwezigheid in Rhodesië werd echter de volgende dag nadrukkelijk van de hand gewezen door minister Van der Byl en door de plaatsvervanger van ds. Sithole (die een rondreis langs Afrikaanse staten maakte, waarvan hij op 8 dec. in Genève terugkeerde), Kasiwe Malindi.

Op 4 dec. kondigde premier Smith aan dat hij naar Genève (dat hij op 3 nov. verlaten had) wilde terugkeren, om de toestand daar ,,uit de eerste hand" te onderzoeken. Naar zijn zeggen bleef voorzitter Richard ,,de belangen van de blanke Rhodesiërs" volledig negeren en was de conferentie van de overeengekomen koers afgeweken. Hij wilde de conferentie terugbrengen tot het onderwerp van „het contract dat wij hebben gesloten" en waarover de delegaties zelfs nog niet zijn begonnen te discussiëren.

Op 8 dec. keerde Smith in Genève terug. Hij voerde overleg met voorzitter Richard, die de volgende dag naar Londen ging voor een gedachtenwisseling met minister Crosland en zijn Amerikaanse ambtgenoot Kissinger up 10-11 dec.; daarbij werd in de woorden van Crosland tussen beide regeringen afgesproken dat „de Amerikaanse rol, die in de voorbije zomer (...) van cruciale betekenis was, zou worden overgenomen door Engeland, dat een legale en constitutionele verantwoordelijkheid draagt".

Inmiddels had Richard verklaard dat hij de hoop op een akkoord vóór dc afgesproken datum, 20 dec., had laten varen, maar dat hij het geloof in een goede afloop van de conferentie behield, wanneer die na een kerstreces (met nieuwe diplomatieke activiteiten achter de schermen) zou worden hervat. Op een schorsing van de conferentie met minstens een maand drong premier Smith op 10 dec. aan.

Op 12 dec. keerde Richard in Genève terug. Diezelfde dag vertrokken Smith (na een kort onderhoud met Richard) en Moezorewa naar Salisbury. Na overleg met leiders van de zwarte delegaties maakte Richard op 14 dec. bekend dat de conferentie werd opgeschort tot 17 jan. 1977.

Richard in Washington

Op 21 dec. voerde Ivor Richard in Washington besprekingen met Kissinger en diens opvolger als Amerikaans minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance. Richard verklaarde dezelfde dag op een persconferentie dat er ,,geen gewichtige verschillen" van opvatting over Rhodesië bestonden tussen de VS en Engeland. De Britse regering had erin toegestemd ,,een evenwichtsrol" in de voorgestelde overgangsregering te spelen, maar het gebruik van Britse troepen in Rhodesië was uitgesloten. In een of andere vorm kon mogelijk wel een troepenmacht van het Gemenebest in aanmerking komen. Voor de bezetting van de ministeries van defensie en van wet en orde in de overgangsregering opperde Richard vier mogelijkheden, die echter de volgende dag door een Rhodesische regeringswoordvoerder van de hand werden gewezen: 1) directe controle van de Britse vertegenwoordiger; 2) controle van een commissie met evenveel zwarte als blanke leden en met een Britse voorzitter; 3) het ene ministerie onder blanke en het andere onder zwarte controle; 4) controle door blanke Rhodesiërs, die geen relatie met het Rhadesisch Front hebben,

Krztiek ***Smith***

Reeds op 16 dec. had premier Smith elk voorstel verworpen op grond waarvan Engeland een rol zou spelen in de overgangsregering, omdat dat zou inhouden dat Engeland macht zou uitoefenen zonder verantwoordelijkheid.

In een op 30 dec. uitgegeven verklaring stelde de Rhodesische regering dat Engeland de keus had tussen drie mogelijkheden: zich niet met de zaak bemoeien; volledige en exclusieve steun geven aan slechts één nationalistische factie; of zich neerleggen bij ,,welk akkoord de Rhodesische regering ook maar in staat is te sluiten met de meer redelijke nationalisten en gematigde zwarten". De regering-Smith gaf daarbij de voorkeur aan de laatste mogelijkheid. Na haar opvatting was er voor Engeland geen plaats om alleen maar als arbiter of bemiddelaar op te treden, omdat er geen voor alle partijen bevredigende regeling mogelijk was.

In een nieuwjaarsboodschap stelde premier Smith vervolgens dat als Groot-Brittannië en de VS ,,mij nu veroordelen vanwege mijn wens om mij aan het akkoord te houden dat zij met mij sloten", dat dan een ernstige aanklacht zou vormen tegen ,,de dubbele standaarden die door sommige secties van de vrije wereld worden aangelegd". Smith verweet Richard het ,,aanmoedigen van de fictie dat de Rhodesische regering niet bestaat".

Richard in Zuidelijk Afrika. *Frontlijnstaten* steunen Patriottisch Front. Uitstel Geneefse conferentie

Van 30 dec. 1976 - 11 jan. 1977 bracht Richard bezoeken aan Zambia, Rhodesië, Zuid-Afrika, Botswana, Mozambique, Tanzania en Kenia. Hij verbleef achtereenvolgens te Loesaka (30-12), Salisbury (1-1), Oubosstrand (2/3-1), Gaborone (4/5-1), Maputo (5/6-1), Dar-es-Salaam (6/7-1), Nairobi (8-1), Loesaka (10-1) en Dar-es-Salaam (11-1).

Richard besprak nieuwe Britse voorstellen betreffende de Britse rol in Rhodesië tijdens de overgangsperiode. Daarbij zou de tweeledige formule van Kissinger — een staatsraad en een ministerraad — zijn vervangen door een plan (The *Observer* 2-1, *Financial* Times 5-1), dat voorzag in een ministerraad van 30 leden, waarvan tweederde zwarten en één derde blanken moesten zijn. Deze ministerraad zou moeten worden voorgezeten door een Britse resident-commissaris met een beslissende stem, die hij zou kunnen gebruiken om een door tweederde van de leden gesteunde beslissing te blokkeren, wanneer hij die niet in overeenstemming met de geest van een bereikt akkoord achtte.

In Loesaka verklaarde Richard tegenover de pers bij wijze van voorstel dat zowel zwarte als blanke Rhodesiërs een eed vai? trouw jegens de Britse kroon zouden kunnen afleggen gedurende de overgangsperiode om zo een vreedzame omschakeling naar een meerderheidsbewind te waarborgen. Een Britse commissaris zou moeten verzekeren dat de gemaakte afspraken tijdens de overgangsperiode zouden worden nagekomen Maar van het sturen van troepen naar Rhodesie met een vredesbewarende taak wilde Richard niets weten

In Salisbury verwierp premier Smith de voorstellen van Richard i.z. een Britse deelname aan een overgangsregering ,,ter handhaving van het evenwicht". Smith noemde dit idee ,,onrealistisch", maar hij verklaarde zich bereid de voorstellen „op tafel te laten liggen" in afwachting van Richards terugkeer in een later stadium. Richard sprak ook met zwarte leiders zoals bisschop Moezorewa en Chief Jeremiah S Chirau, die op 29 dec. uit de regering-Smith was getreden om een nieuwe Afrikaanse partij, de Zimbabwe United People's Organization (ZUPO) te vormen

In Vorsters vakantiehuis bij Oubosstrand had Richard naar zijn zeggen op 3 jan. een ,,nuttig en opbouwend" gesprek met de Zuidafrikaanse premier, maar volgens Zuidafrikaanse regeringskringen was Zuid-Afrika niet bereid Smith opnieuw onder druk te zetten.

Richard zou na zijn besprekingen met president Machel van Mozambique hebben gezegd dat deze aanvaardde dat de blanke Rhadesiers een actieve stem zouden hebben in de overgang naar een zwart meerderheidsbewind en dat in Rhodesië verkiezingen zouden plaatsvinden vóór de onafhankelijkheid.

Een woordvoerder van Tanzania's president Nyerere verklaarde op 7 Jan. dat deze de Britse regering opnieuw de verzekering had gegeven dat ,,wanneer eenmaal de meerderheidsregering, die het volk van Zimbabwe werkelijk vertegenwoordigt, is gevormd, de gewapende strijd zal worden beemdigd".

Op 8 en 9 jan. vergaderden in Loesaka (Zambia) vertegenwoordigers van de z.g. frontlijnstaten. Voor Mozambique, Tanzania en Zambia waren de presidenten — resp. Machel, Nyerere en Kaoenda — aanwezig. De frontlijnstaten besloten op 9 jan. ,,volledige politieke, materiële en diplomatieke steun te verlenen aan het Patriottisch Front om dat front in staat te stellen zijn doelstellingen in de strijd in Zimbabwe te bereiken". President Nyerere erkende tijdens een persconferentie dat er meer nationalistische leiders in Rhodesië zijn, ,,maar hun belang moet worden afgemeten aan hun bijdrage aan de strijd". Het besluit van de frontlijnstaten lokte kritiek uit van de ANC-vleugel o.l.v. Moezorewa en van ds. Sithole.

Op 10 jan. voerde Richard in Loesaka besprekingen met Mugabe en Nkomo, de leiders van het Patriottisch Front, maar uit niets bleek dut zij zijn voorstellen aanvaardden.

Wel liet Richard de volgende dag in Dar-es-Salaam weten dat hij zou blijven onderhandelen met alle voor Genève uitgenodigde partijen.

Eveneens op 11 jan. deelde minister Crosland in het Britse Lagerhuis mee dat de voorgestelde hervatting van de Geneefse conferentie op 17 jan. was uitgesteld totdat Richard een basis had gevonden waarop men bijeen kon komen met ,,een goede kans op succes".

Richards tweede Afrikaanse reis. Nieuwe Britse voorstellen door Smith verworpen

Op 17 jan. erkende de Britse minister van buitenlandse zaken, Anthony Crosland, in een tv-interview dat Richards Afrikaanse rondreis geen succes was geweest. Maar Richard zou de volgende dag voor een tweede rondreis vertrekken met nieuwe, ditmaal concrete, voorstellen, waarin precies stond omschreven wat de ,,Britse aanwezigheid" volgens Engeland zou moeten zijn. Richard verbleef in Kenia (18-1), Zuid-Afrika (19-1), Rhodesië (20/25-1), Zuid-Afrika (26-1), Botswana (27/29-1) en Zambia (30/31 jan.).

De nieuwe Britse voorstellen hielden volgens Survey of Current *Affairs* (febr. 1977) in:

„1. De overgangsregering zal worden geleid door een interim regeringscommissaris, die zal worden benoemd door de Britse regering, na behoorlijk overleg. Er zal ook een plaatsvervangend interim commissaris worden benoemd op dezelfde wijze, die als interim commissaris zal optreden, wanneer laatstgenoemde niet in staat is dat te doen.

2. Naast de interim commissaris zal de overgangsregering uit drie hoofdorganen bestaan: (a) een raad van ministers; (b) een adviesraad van de belangrijkste ministers; (c) een nationale veiligheidsraad.

3. De raad van ministers zal gelijke aantallen leden omvatten van elk van de politieke groeperingen, die door delegaties vertegenwoordigd waren op de conferentie van Genève, en voorts een soortgelijk aantal leden die benoemd worden door de interim commissaris uit leden van de Europese minderheid. Die (raad) zal dus een substantiële Afrikaanse meerderheid hebben.

4. De leiders van de delegaties naar de conferentie van Genève zullen leden zijn van de raad van ministers en zullen samen een kernkabinet vormen (misschien

de advresraad genoemd), dat zal optreden in een algemene adviserende capaciteit tegenovei de interim commissaris en dat ook andere gespecificeerde functies zal hebben.

5. De raad van ministers zal volledige uitvoerende en wetgevende bevoegdheden hebben voor het regeren van Rhodesië, daarbij slechts onderworpen aan de reservevolrnachten van de interim commissaris.

6. Behalve in gevallen waarin zijn reservevolmachten van toepassing zijn zal de interim commissaris moeten handelen in overeenstemming met het advies van zijn ministers bij de uitoefening van al zijn uitvoerende functies en bij de bekrachtiging van de wetgeving.

7 Als er overeenstemming bestaat over de keus van een van de Afrikaanse leden van de raad van ministers tot eerste minister. zullen de bijeenkomsten van de raad var. niinisters worden voorgezeten door de eerste minister, die ais zoaanig andere gespecificeerde functies zal hebben Zo niet, dan zullen andere regelingen moeten worden getroffen bijv , het voorzitterschap van de bijeenkomsten van de raad van ministers kan rouleren onder de leden van de adviesraad In elk geval zal de persoon die de raad van ministers voorzit geen beslissende stem hebben.

8. De interim commissaris zal geen lid van de raad van ministers zijn en zal gewoonlijk zijn vergaderingen niet bijwonen. Evenwel hij kan worden gemachtigd dat te doen, wanneer hij van inening is dat zaken besproken zouden kunnen worden die zijn resterende verantwoordelijkheden zouden kunnen raken.

9. De interim commissaris zal een resterende verantwoordelijkheid hebben voor bepaalde onderwerpen (in hoofdzaak buitenlandse zaken, defensie, binnenlandse veiligheid en de uitvoering van het programma voor onafhankelijkheid). Zijn volmachten in de raad van ministers m.b.t. deze onderwerpen zullen hem in staat stellen te verzekeren dat enerzijds de minderheid in de raad van ministers de overgang naar een meerderheidsbewind en onafhankelijkheid niet kan beletten en dat anderzijds de overgangsregering niet optreedt op een wijze die het ordelijke karakter van die overgang in gevaar kan brengen of die onverenigbaar is met de uitoefening van de constitutionele verantwoordelijkheden van het Verenigd Koninkrijk.

10. De kwestie van de stemprocedures in de ministerraad kan op een aantal verschillende manieren worden geregeld. Bij het kiezen van het geschikte stemsysteem moet ernaar gestreefd worden te waarborgen dat de wil van de substantiële meerderheid van de leden van de raad van ministers prevaleert in zaken van dagelijks bestuur en bij het handhaven van het tempo in de overgang naar een meerderheidsbewind en onafhankelijkheid; maar ook te verzekeren dat de vertegenwoorargers van de minderheidsgemeenschap — terwijl die niet in staat zijn die overgang te 'beletten — een effectieve stem wordt gegeven in alle beslissingen die van speciale zorg zijn voor hun gemeenschap. In geval dat de resterende verantwoordelijkheden van de interim commissaris een rol spelen zal een speciale meerderheid zijn vereist en zal de interim commissaris zelf een stem moeten worden verleend die, in bepaalde situaties, al5 beslissende stem kan werken

11 Afgezien misschien van defensie en binnenlandse veiligheid en mogelijk ook van buitenlandse zaken zullen alle regeringsdepartementen onder de hoede staan van een minister. De raad van ministers zal een collectieve verantwoordelijkheid hebben voor het regeren van Rhodesie.

12 Defensie en de binnenlandse veiligheid zullen tot de verantwoordelijkheid behoren van de nationale veiligheidsraad, al zal dit niet noodzakelijk de toewijzing van deze portefeuilles aan individuele ministers uitsluiten, als overeenstemming daarover kan worden bereikt. De raad zal bestaan uit de interim commissaris (en misschien ook de plaatsvervangend interim commissaris); de voornaainste leden van de raad van ministers; en de twee stafchefs van de strijdkrachten en de commissaris van politie. Deze drie officieren zullen zelf worden benoemd en kunnen worden ontslagen door de interim commissaris. De interim commissaris zal bijeenkomsten van de nationale veiligheidsraad voorzitten en (hij) zal in de positie verkeren om een beslissende stem uit te brengen.

13. De dagelijkse organisatie en operationele controle van de strijdkrachten en de politie zal tot de verantwoordelijkheid behoren van de respectieve stafchefs en de commissaris van politie. Maar deze zullen verantwoordelijk zijn (hetzij rechtstreeks, hetzij, als er ministers van defensie en binnenlandse veiligheid zijn, via deze ministers) jegens de nationale veiligheidsraad, die hun algemene beleidsrichtlijnen zal geven m.b.t. het handhaven van de openbare veiligheid en in het algemeen m.b.t. de organisatie en het gebruik van de troepen onder hun bevel. De nationale veiligheidsraad zal met de medewerking van de interim commissaris de bevoegdheid hebben om personen die bepaalde belangrijke posten in de strijdkrachten en de politie bezetten te benoemen en te ontslaan. De nationale veiligheidsraad zal ook verantwoordelijk zijn voor het uitoefenen van supervisie op de reorganisatie van de troepen voor de defensie en de binnenlandse veiligheid.

14. De raad van ministers zal verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het programma voor onafhankelijkheid en in het bijzonder voor het uitwerken van de constitutie voor de onafhankelijkheid. Daartoe zal hij een constitutionele commissie benoemen die vertegenwoordigers zal omvatten van de verschillende politieke partijen en ook constitutionele en andere experts (misschien van buiten Rhodesië) De constitutionele commissie zal aanbevelingen aan de raad van ministers formuleren. De interim commissaris zal zelf de constitutionele commissie voorzitten (alsook natuurlijk deelnemen in het overwegen van haar aanbevelingen in de raad van ministers.)"

De voorstellen waren volgens de Britse regering ontworpen om een zichtbare en effectieve Afrikaanse meerderheid in de regering te verschaffen alsmede de deelname van vertegenwoordigers van de Europese minderheid op een wijze die voldoende zou zijn om te verzekeren dat met hun belangen rekening zou worden gehouden.

De voorstellen werden ook gedaan op basis dat, waar mogelijk, oplossingen zouden worden gevonden met gebruik van zuiver Ehodesische elementen. Maar als dat niet mogelijk bleek, dan .,kon een Britse aanwezigheid op nuttige wijze worden geïntroduceerd om elke partij te verzekeren dat geen het bereiken van de legitieme doelstellingen van de ander kan verhinderen". Dit zou echter een aantal voorwaarden vooraf vereisen met als belangrijkste het aanvaarden door alle betrokken partijen van de voorwaarde dat guerrilla-activiteiten zouden worden gestaakt zodra overeenstemming was bereikt over de instelling van de overgangsregering en dat de bereidheid van Engeland om een rol te spelen in de overeengekomen overgangsregelingen afhankelijk zou zijn van het naleven van dat akkoord door alle andere partijen.

Na een ontmoeting met de Zuidafrikaanse premier Vorster in Kaapstad op 19 jan. reisde Richard de volgende dag naar Rhodesië waar hij besprekingen voerde met bisschop Moezorewa, de leider van de „interne" vleugel van de African National Council (ANC). Deze zou de Britse voorstellen als basis voor verdere onderhandelingen hebben aanvaard. Op 21 jan. overhandigde Richard de Britse voorstellen in Salisbury aan premier Smith gedurende een gesprek van bijna drie uur. Een antwoord op de voorstellen zou de volgende dagen door de Rhodesische regering worden besproken en op 24 jan. zou het onderhoud met Richard worden voortgezet.
Intussen stelde Richard op **23** jan. in een interview voor de Rhodesische televisie dat de vestiging van een interim regering gevolgd zou worden door het beëindigen van de guerrilla-oorlog en de VN-sancties alsmede door de instelling van een fonds om financiële steun aan Rhodesië te verschaffen. Maar hij waarschuwde dat deze voordelen niet konden worden bereikt via ,,andere wegen die u misschien wilt gaan". Het zou voor Engeland moeilijk zijn een interne regeling te sanctioneren — d.w.z. een eventuele regeling tussen Smith en enkele Afrikaanse groepen — omdat die geen vrije verkiezingen zou inhouden en niet tot resultaat zou hebben dat aan de guerrilla en de sancties een einde kwam.
Op 24 jan. deed de Britse minister van buitenlandse en Gemenebestzaken, Anthony Crosland, nog een

laatste beroep op Smith om niet ,,de deur onherroepelijk te sluiten" voor verdere bespreking van de Britse voorstellen.

Niettemin verklaarde premier Smith op 24 jan. tegenover Richard dat zijn regering de jongste Britse voorstellen ,,niet aanvaardbaar zelfs als basis voor onderhandelingen" achtte. In een radiotoespraak dezelfde dag zei Smith dat hij Richard had meegedeeld dat „na volledige overweging van alle implicaties... het in het beste belang van Rhodesië zal zijn om vast te houden aan het originele Anglo-Amerikaanse akkoord van sept. vorig jaar". Met dit besluit, aldus Smith, had hij de onderhandelingen niet afgebroken, maar daarentegen aangespoord tot voortzetting van de onderhandelingen op basis van het originele akkoord, waarbij de Britse, Amerikaanse en Rhodesische regering alle partij waren.

Volgens Smith kwam aanvaarding van de Britse voorstellen neer op een onmiddellijke zwarte controle van het land door een ,,marxistisch geïndoctrineerde minderheid", op een overgave aan het internationale marxisme in de vorm van „terroristische" troepen. In een op deze basis geschapen onafhankelijk land „zou er niet alleen geen plaats zijn voor de blanke Rhodesiër (maar zouden) zwarte Rhodesiërs een tot slavernij gebracht en vervolgd volk" worden. Als alternatief suggereerde Smith dat de Rhodesiers hun problemen zelf moesten oplossen. Hij was vastbesloten een intern akkoord te bereiken om ,,deze zinloze slachting van de ene Rhodesiër door de ander" te beëindigen. „Overstroomd door verzoeken van zwarte Rhodesiërs" om zo'n interne oplossing te vinden, had hij uitnodigingen gericht aan zwarte leiders om hem bij te staan in de taak om ,,het probleem op te lossen". Hij had geen uitnodiging verstrekt aan ,,ieder die terrorisme steunt".

Wat de details van de Britse voorstellen betreft meende Smith dat de voorgestelde raad van ministers op de meeste terreinen een volledig uitvoerend en wetgevend gezag zou bezitten en dat de matigende invloed van een staatsraad (voorzien in de oorspronkelijke voorstellen van Kissinger, zie pag. 750/2-'76) zou verdwijnen. Smith betoogde dat als op de specifieke gebieden alle 10 blanke ministers (tegenover de 20 zwarte ministers) tegen een maatregel zouden stemmen en de Britse commissaris zich van stemming onthield of met hen tegenstemde de maatregel zou worden geblokkeerd, maar dat als de commissaris of ,,een van de blanke ministers" met de zwarte meerderheid meestemden de maatregel zou worden uitgevoerd. „In alle andere zaken zal de commissaris handelen op advies van de raad van ministers, die, met zijn ingebouwde tweederde zwarte meerderheid, volledige controle zal bezitten".

De Amerikaanse en Britse VN-ambassadeurs Young (l.) en Richard.

Reacties

Ivor Richard zei op 24 jan. te Salisbury dat de beslissing van Smith ,,een tragische en noodlottige beslissing" was. Hij vervolgde: „Onze voorstellen zijn als basis voor onderhandelingen aanvaard door alle frontlijnpresidenten en door alle nationalistische delegaties. Zij werden gesteund door de VS en door alle andere Westerse landen, waarmee wij ze hadden besproken. De premier van Zuid-Afrika uitte een bezorgd verlangen dat de onderhandelingen zouden worden voortgezet en dat een regeling zou worden bereikt.

Alleen de heer Smith heeft onze voorstellen als een basis voor discussie verworpen, en hij draagt een zware verantwoordelijkheid voor wat kan gebeuren". Richard, die zich een ,,uiterst teleurgesteld man" noemde, verklaarde publiekelijk dat ,,de verantwoordelijkheid voor het niet opnieuw bijeenroepen van de Geneefse conferentie niet bij de nationalistische delegaties ligt (die) onze voorstellen als basis voor discussie aanvaardden".

Een woordvoerder van het Patriottisch Front zei op 24 jan. te Loesaka dat gezien de verwerping door Smith van de Britse voorstellen de enige optie, die nu voor de zwarte nationalisten overbleef, was om het blanke minderheidsbewind militair te verslaan. Allen die een campagne voerden voor een meerderheidsbewind in Rhodesië moesten nu hun hele gewicht achter de gewapende revolutie en de politiek van het Patriottisch Front stellen. De leiders van het Front, Mugabe en Nkomo. verklaarden op 30 jan. dat zij geen verdere besprekingen met Richard wilden voeren totdat Engeland ,,een positief, ondubbelzinnig en meer vastbesloten standpunt" inneemt ,,om de machtsoverdracht aan het volk van Zimbabwe te effectueren". Bisschop Moezorewa verklaarde op 27 jan. te Londen een hervatting van de Geneefse conferentie te wensen. „Wij hopen dat sterkere druk op het Smith-regime uit Zuid-Afrika zal komen", en daartoe moest Richard zich inzetten om Zuid-Afrika over te halen de Britse voorstellen te steunen.

De Britse minister Crosland verklaarde op 25 jan. in het Lagerhuis dat er na de ,,ernstige tegenslag" behoefte bestond aan een herwaardering en dat Richard daarom opdracht had gekregen om nader overleg in zuidelijk Afrika te plegen. Zoals reeds eerder vermeld was Richard nog in Z.-Afrika, Botswana en Zambia voor hij op 2 febr. naar Londen terugkeerde. Daar voerde hij dezelfde dag besprekingen met minister Crosland en de Amerikaanse VN-ambassadeur Andrew Young, die op doorreis was naar Afrika (zie pag. 488/1).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ELFDE CONGRES CHINESE COMMUNISTEN

In de Grote hal van het Volk in Peking is van 12-18 aug. het 11de congres gehouden van de Communistische Partij van China (CPC). Dat het congres plaatsgevonden had werd pas na afloop ei-van bekend. toen persbureau Nieuw Chzna een officieel communiqué uitgaf. waarin verslag werd uitgebracht van het verloop der gebeurtenissen.

Het congres stond in het teken van consolidering van de binnenlandse situatie. De nadruk lag op het verwerkelijken van stabiliteit en eenheid en op de ve zekering van de orde in het hele land.

Sinds het 10de partijcongres in aug. 1973 (pag. 585 e.v.-1973) heeft zich in China een aantal diep ingrijpende ontwikkelingen voorgedaan. Zo heeft in de periode een intensieve ideologische campagne plaats gevonden onder het hoofd ,,Kritiseer Confucius, kritiseer Lin Piao", die op gang gebracht was door de linkervleugel van de partij (pag. 765/1 e.v.-1974 en pag. 715/1 e.v.-1976). Voorts vielen in deze periode de twee belangrijkste mannen in de volksrepubliek weg; op 8 jan. 1976 overleed premier Tsjoe En-lai en op 18 sept. van dat jaar stierf voorzitter Mao Tse-toeng. Men zag het hernieuwd aan de macht komen van Teng Hsiao-ping, zijn nieuwe val, de onverwachte aanwijzing var, Hoea Koeo-feng tot premier (pag. 129 e.v.-1976) en vervolgens tot partijvoorzitter (pag. 673 e.v.-1976), de arrestatie van de ,,bende van vier" rond de weduwe van Mao, Tsjiang Tsjing, en daarmee de uitschakeling van de linkervleugel van de partij en, meest recent, de tweede rehabilitatie van Teng Hsiao-ping (pag. 497 e.v.-1977).

Verloop congres

Volgens het communiqué van Nieuw China was het congres op een bijzondere vergadering op 11 aug. voorbereid. Het werd bijgewoond door 1510 afgevaardigdien, die meer dan 35 mln partijleden vel-tegenwoordigden. Van het totaal der afgevaardigden was 72,4% vertegenwoordigers van arbeiders, boeren en soldaten alsmede van andere werkers; 6,7% vertegenwoordigde de revolutionaire intellectuelen en 20,9% vertegenwoordigde de revolutionaire kaders.

Vrouwen vormden 19% van de vertegenwoordigers; 9,3% vertegenwoordigde nationale minderheden; 73,8% vertegenwoordigde de jeugd en mensen van middelbare leeftijd. ,,De leden van de partij, die uit de provincie Taiwan stammen, waren ook cp het congres vertegenwoordigd," zo zei het communiqué van persbureau *Nieuw* China.

Op de voorbereidende vergadering van 11 aug. verkoos het congres Hoea Koeo-feng tot voorzitter van het presidium. Tot vice-voorzitters werden verkozen de minister van defensie en vice-premier maarschalk Jeh Tsjien-jeng, vice-premier Teng Hsiao-ping, minister van financien en vice-premier Li Hsien-nien en Wang Toeng-hsing. die aan het hoofd gestaan heeft van de lijfwacht van voorzitter Mao.

Het congres hoorde een verslag aan van voorzitter Hoea Koeo-feng. Het bevestigde de uitstoting van de bende van vier. Het aanvaardde nieuwe partijstatuten, die werden ingeleid en toegelicht door vice-voorzitter maarschalk Jeh Tsjien-jeng. Het verkoos een nieuw Centraal Comité en een nieuw Politburo. En het hoorde de slotrede aan, die werd uitgesproken door vice-premier Teng Hsiao-ping.

Verslag Hoea Koeo-feng

Voorzitter Hoea Koeo-feng heeft op 12 aug. namens het Centrale Comité het politieke verslag uitgebracht. Hij begon met het vragen van een minuut stilte ter herdenking van het overlijden van Tsjoe En-lai, Mao Tse-toeng en andere vooraanstaande leiders, die inmiddels overleden waren.

Vervolgens meldde het communiqué van Nieuw China.

Voorzitter Hoea heeft er in zijn verslag op gewezen, dat ons congres historische verantwoordelijkheden van een zeer grote betekenis op zich neemt: het hoog houden van de grote vlag van voorzitter Mao: voortgaan met het uitvoeren van zijn wil: de balans trekken van de strijd tegen de bende van vier: (...) vastbesloten de fundamentele lijn van de partij handhaven; volhouden in de voortgang van de revolutie onder dictatuur van het proletariaat: alle positieve factoren een rol laten spelen, binnen zowel als buiten de partij, in China zowel als in de wereld; zich verenigen met alle krachten, die voor vereniging vatbaar zijn en strijden om deze politiek van strategische draagwijdte te materialiseren: al het werk richten op de klassenstrijd, opdat er orde in het land heerst; en van ons land voor het einde van de eeuw een grote, machtige en moderne socialistische staat maken.

Voorzitter Hoea heeft er op gewezen, dat alle overwinningen van de Chinese revolutie van de laatste vijftig jaar en meer zijn behaald onder de leiding van voorzitter Mao en in het licht van zijn revolutionaire lijn. De vlag van voorzitter Mao, dat is de zegevierende vlag van het Chinese volk in zijn revolutie. Voorzitter Mao heeft het marxisme-leninisme voort-

Burgers van Peking met portretten van voorzitter Hoea Koeo-feng en vlaggen demonstreren op 22 aug. om het afsluiten van het 11-de congres van de Chinese Communistische Partij te vieren.

gezet, gegarandeerd en ontwikkeld, hij is de grootste marxist van onze tijd. Het maotsetoeng-denken vormt de meest recente verworvenheid van het theoretische erfgoed van het marxisme-leninisme en vertegenwoordigt het kostbaarste, dat voorzitter Mao aan onze tijd heeft nagelaten. (...) Wij moeten altijd vastbesloten de grote vlag van voorzitter Mao hoger houaen en verdedigen en van generatie OP generatie dit kostbare erfgoed verder reiken, dat de grote vlag van voorzitter Mao is.

De balans trekkend van de elfde strijd tussen de twee richtingen in de boezem van de partij, neeit voorzitter Hoea er op gewezen, dat onze voorzitter Mao de helderziendheid zelve was; hij had reeds lang de anti-partij activiteiten van de bende van vier opgemerkt en hij had verschillende malen serieuze kritiek en ernstige waarschuwingen aan hun adres gericht, op die manier leidde hij zelf een steeds nieuwe strijd tegen de vier. Alle belangrijke richtlijnen en helderziende beslissingen van voorzitter Mao hebben de fundamenten opgeworpen, waarop wij vervolgens het probleem van de bende van vier konden oplossen. Indien de elfde strijd tussen de twee richtingen in de partij bekroond is met een grote overwinning, komt de verdienste ervan toe aan onze grote leider, voorzitter Mao, aan het grote maotsetoeng-denken, aan de revolutionaire lijn van voorzitter Mao, evenzeer als aan onze grote partij, ons grote leger en ons grote volk.

Voorzitter Hoea heeft in zijn verslag een nauwgezette uiteenzetting gegeven m.b.t. de meesterlijke theorie van voorzitter Mao over de voortzetting van de revolutie onder de dictatuur van het proletariaat.

Voorziter Hoea heeft er op gewezen, dat voorzitter Mao het denken van Marx en Lenin heeft voortgezet, gegarandeerd en ontwikkeld en de volledige en meesterlijke theorie heeft gegrondvest van de voortzetting van de revolutie onder de dictatuur van het proletariaat. Deze meesterlijke theorie heeft de landen, waar de proletarische revolutie heeft gezegevierd, de fundamentele weg getoond, die gevolgd moet worden om de dictatuur van het proletariaat te consolideren, het herstel van het kapitalisme te verhinderen en het socialisme op te bouwen. (...)

Voorzitter Hoea heeft onderstreept, dat, uit ideologisch en theoretisch oogpunt, de elfde strijd tussen de 2 richtingenin de boezem van onze partij zich precies rond het volgende thema heeft afgespeeld: vastbesloten de theorie van de voortzetting van de revolutie onder de dictatuur van het proletariaat handhaven, dan wel deze theorie denatureren. Dat is juist een belangrijk geschilpunt in deze strijd tussen de twee richtingen. De bende van vier had de meesterlijke theorie van voorzitter Mao totaal vervalst, de fundamentele lijn van de partij voor de hele historische periode van het socialisme en de complete stelling, die voorzitter Mao ontwikkeld had m.b.t. het probleem van verantwoordelijkheden in de partij, die zich op de kapitalistische weg begeven hadden, gedenatureerd. Zij had het contra-revolutionaire politieke programma naar voren gebracht, dat de ,,oude kaders democraten zijn"' en dat de ,,democraten verantwoordelijke functionarissen zijn, die zich op de kapitalistische weg begeven hebben". Zij heeft op lasterlijke wijze beweerd, dat zich in onze partij en in ons leger een .,bourgeoisie" gevormd heeft en radicaal de rollen van de vijand en van ons in de historische fase van het socialisme omgedraaid, dit in de vergeefse poging om een groot aantal van onze revolutionaire leidende kaders van de partij, de regering en het leger neer te vellen, onze partij en ons leger te vernietigen, de dictatuur van het proletariaat omver te halen en het kapitalisme te herstellen

Zich bedienend van het maotsetoeng-denken als van een wapen heeft voorzitter Hoea een diepgaande kritiek geleverd op het contra-rerolutionaire politieke programma van de bende van vier Hij heeft onderstreept Voor zover de opperste macht van de partij en de staat gehandhaafd wordt door de leidende kern, die vasthoudt aan de marxistisch-leninistische richting vo men de leidende functionarissen, die de weg van het kapitalisme ingeslagen zijn, slechts een handvol in de partij en worden zij de een na de ander bekendgemaakt en uitgestoten, zij kunnen geen bourgeoisie vormen In overgrote meerderheid zijn de oude kaders van onze partij stellig geen burgerlijke democraten. zij zijn revolutionaire proletariërs De drie fundamentele principe*, die door voorzitter Mao opgesteld zijn over hetgeen men moet doen er niet moet doen, preciseren het fundamentele criterium, dat ons in staat stelt de verantwoordelijke functionarissen van de partij, die onherstelbaar de kapitalistische weg zijn ingeslagen, te onderscheiden

In het licht van dit criterium kunnen wij de kaders en de massa's helpen om de verantwoordelijke functionarissen, die deze weg zijn ingeslagen, zoals Lioe Sjaotsji, Lin Piao en de bende van vier, zonder mankeren te herkennen en volledig te isoleren en kunnen wij onze aanvallen op hen concentreren

Voorzitter Hoea heeft er op gewezen de vernietiging van de anti-partij groep van de vier is een nieuwe eclatante overwinning geweest van de grote proletarische culturele revolutie Voorzitter Hoea heeft de grote zegevierende verworvenheden en de historische draagwijdte van de grote proletarische culturele revolutie onderstreept met te zeggen, dat onze grote proletarische culturele revolutie als een groot initiatief in de annalen van de dictatuur van het proletariaat bijgeschreven zal worden

Hij heeft er aan toegevoegd Vandaag, nu de bende van vier verslagen is, kunnen wij, overeenkomstig de richtlijnen van voorzitter Mao, stabiliteit en eenheid verwerkelijken en de orde in het hele land verzekenen Aldus wordt met de vernietiging van de bende van vier het zegevierende einde uitgeroepen van de eerste grote proletarische culturele revolutie in ons land, die elf jaar geduurd heeft.

Maar dat betekent helemaal niet het einde van de klassenstrijd, noch de voltooiing van de voortgezette revolutie onder de dictatuur van het proletariaat

Volgens de lessen van voorzitter Mao zullen wij tot het einde gaan in de voortzetting van de revolutie onder de dictatuur van het proletariaat.

BUITENLANDS BELEID

Voorzitter Hoea heeft in zijn uitstekende verslag de situatie geanalyseerd, die op het moment op internationaal niveau heerst en hij heeft onderstreept, dat, terwijl de oorzaken voor revolutie blijven groeien, de oorzaken van oorlog op gevoelige wijze zijn toegenomen De Sowjet-Unie en de Verenige Staten zijn de ontstekingshaarden van een nieuwe wereldoorlog. In het bijzonder het Sowjet-sociaal-imperialisme neemt een nog gevaarlijker karakter aan De volken van alle landen moeten hun waakzaamheid verdubbelen, zich nauw verenigen en zonder te verslappen hun strijd voortzetten

Hij heeft opnieuw bevestigd wij zullen de vlag van voorzitter Mao hoog houden, trouw blijven aan het proletarische imperialisme en voortgaan de revolutionaire lijn van voorzitter Mao voor buitenlandse zaken toe te passen

Wij zullen onze eenheid met de socialistische landen, met het proletariaat, met de onderdrukte volken en naties van de hele wereld nauwer aanhalen, onze eenheid met de landen van de derde wereld versterken en ons verenigen met alle landen, are slachtoffers zijn van agressie, ondermijning, interventie, de onderdrukking en de kwellingen van het imperialisme en het sociaal-imperialisme om een nog groter eenheidsfront te vormen tegen het hegemonisme van de supermogendheden, die de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten zijn

Wij zijn bereid banden te knopen en te ontwikkelen met alle landen op de basis van de 5 principes op vreedzaam naast elkaar bestaan Wij zullen onze eenheid met alle authentieke marxistisch-leninistische partijen en groeperingen van de wereld versterken en tot het einde strijd leveren tegen het moderne revisionisme, dat als centrum de kliek Sowjet revisionistische renegaten heeft

Voorzitter Hoea lieeft een diepgaande uiteenzetting gegeven mbt de theorie van voorzitter Mao over de verdeling in drie werelden, daarbij oilderstrepend, dat deze theorie duidelijk aangeeft, welke richting in deze tijd in de strijd op internationaal niveau gevolgd moet worden, welke de voornaamste revolutionaire krachten zijn, wie onze voornaamste vijanden zijn en welke de tussenliggende krachten zijn, ervoor vatbaar verzameld en verenigd te worden, hetgeen het internationale proletariaat in staat stelt zich te verenigen met alle krachten, die zich ermee verenigen kunnen, in de klassenstrijd op wereldniveau en een des te groter front te vormen met het oog op het bestrijden van de voornaamste vijanden

Ziedaar de juiste strategische en tactische conceptie voor het internationale proletariaat in het huidige tijdperk en de klasselijn van het proletariaat in zijn internationale strijd

BINNENLANDS BELEID, ECONOMIE

Voorzitter Hoea heeft onderstreept: Het zegevierende einde van de eerste grote proletarische culturele revolutie heeft onze revolutie en onze socialistische opbouw in een nieuwe ontwikkelingsfase doen intreden. De toestand is uitstekend en iedereen streeft naar orde. Onder de aansporing van de grote klassenstrijd voor het aangeven en bekritiseren van de bende van vier tekent zich in onze nationale economie een nieuwe grote sprong naar voren af. De revolutie op de terreinen van wetenschap en techniek, van het onderwijs, van de literatuur en de kunst, evenzeer als van de openbare gezondheidszorg, blijft voortgang maken. (...)

Voorzitter Hoea heeft op een diepgaande wijze de acht voornaamste taken in de strijd uiteengezet, die onze partij op het moment en in de naaste toekomst moet volbrengen. Het gaat om de acht volgende taken:

de grote strijd van het aangeven en bekritiseren van de bende van vier tot het einde toe voeren;

de consolidering van de partij en de verbetering van de arbeidsstijl tot een goed

einde voeren en de opbouw van de partij versterken;

de consolidering en de opbouw van de leidende ploegen van de partij op de verschillende niveaus tot een goed pinde brengen.

revolutie maken en de produktie bevorderen om de nationale economie te stimuleren een grote vlucht te nemen;

de revolutie op de gebieden van de cultuur en het onderwijs tot een goed einde brengen en de ontwikkeling van de cultuur en de socialistische opvoeding verzekeren;

het apparaat van de staat van het volk versterken.

de democratie ontwikkelen en het democratisch centralisme versterken,

overgaan tot een planning van het geheel en globale maatregelen nemen ten einde alle positieve factoren in de opbouw van het socialisme in het spel te brengen.

Voorzitter Hoea heeft er op gewezen: wij moeten de massa's in nog grotere omvang mobiliseren om diepgaand een volksoorlog te voeren, die tot doel heeft het extreem rechtse karakter van de contra-revolutionaire, revisionistische lijn van de bende van vier en zijn verschijningsvormen op alle gebieden aan het licht te brengen en te bekritiseren. Overgaan tot een onderzoek in het geval van diegenen, die betrokken geweest zijn bij de samenzweringsactiviteiten van de bende van vier, gericht op het usurperen van de macht van de partij en de staat, alsmede naar kwesties, die daarmee samenhangen, is een zeer belangrijk bestanddeel van het aangeven en bekritiseren van deze bende en men moet de massa's diepgaand mobiliseren om deze gevallen en kwesties op te helderen. (...)

Voorzitter Hoea heeft aangekondigd, dat, in overeenstemming met een besluit van het Centrale Comité, het vijfde nationale volkscongres op een daartoe geschikt tijdstip zal worden bijeengeroepen, en dat parallel daarmee het nationale comité van de vijfde consultatieve politieke conferentie van het Chinese volk bijeen zal komen.

Nieuwe partijstatuten

Maarschalk Jeh Tsjien-jeng heeft op 13 aug. het congres een toelichting gegeven op de voorgestelde nieuwe partijstatuten. Deze nieuwe statuten zijn op 23 aug. voor publikatie vrijgegeven.

Overeenkomstig de politieke atmosfeer op het elfde partijcongres en de realistische instelling van het nieuwe Chinese leiderschap wordt in dit document sterke nadruk gelegd op partijdiscipline en op de ontwikkeling van de economie, maar tegelijkertijd wordt binnen nauw omschreveil grenzen, een verhoogde vrijheid van meningsuiting binnen de partij in het vooruitzicht gesteld.
De nieuwe partijstatuten die duidelijk de nieuwe pragmatische lijn van dit ogenblik weerspiegelt, tellen 19 artikelen, zeven meer dan de laatste, die van 1973 Maar in feite zijn er slechts drie nieuwe artikelen bijgekomen, aangezien de overige ounten ook al in andere artikelen voorkwamen
De statuten beschrijven de cominunistische partij als ,,de politieke party van het proletariaat" die ,,het volk van alle nationaliteiten leiding geeft om China tegen het einde van de eeuw tot een machtig socialistisch land te maken met een moderne landbouw, industrie, nationale defensie, wetenschap cn technologie".
(Dat is hetzelfde doel dat de begin jan. 1976 overleden premier Tsjoe En-lai heeft uitgestippeld op het Vierde Nationale Volkscongres van jan. 1975 (pag. 68/3 e.v. - 1975).
Een ander nieuw element in de statuten dat er kennelijk op is gericht om te voorkomen dat radicalen de partij infiltreren, is de regeling dat alle nieuwe leden een proeftijd van een jaar zullen moeten doormaken. Sinds 1973 zijn 7 miljoen nieuwe leden de partij binnengekomen — zij groeide in die tijd van 28 tot 35 miljoen — en minister Jeh doelde ongetwijfeld daar op toen hij opmerkte dat er een ,,ernstig probleem van onzuiverheid in ideologie, organisatie en werkstijl" in de partij is.

Hij klaagde dat als gevolg van de invloed van de ,.bende van vier" de partij veel leden telde die zich overgaven aan fractie-vorming en anarchie. Hoewel hij toegaf dat ,,de stem van het volk" moet worden gehoord, waarschuwde de Chinese minister van defensie dat dergelijke activiteit niet getolereerd kan worden en dat een goed Communist onvoorwaardelijk gehoorzaam dient te zijn aan de bevelen van bovenaf.
Aan de maoïstische oproep om ,,tegen de stroom in te gaan" die op het partijcongres van 1973 nog zo omstandig werd verdedigd. door de nu in ongenade gevallen Wang Hoeng-wen, toen nr. 3 in de hiërarchie, gaf Jeh een nieuwe uitleg: ..Met het tegen de stroom in gaan bedoelde voorzitter Mao het weerstand bieden aan de tegengestelde stroom van ,,revisionisme, scheurmakerij en samenzwering".
,,Het is volkomen verkeerd om de massa's te verbieden zich uit te spreken", aldus de Chinese minister op het congres. ,,We moeten controversiële vraagstukken oplossen door de methode van discussie, kritiek, overtuiging en opvoeding".
,,Democratie binnen de partij is bedoeld om de discipline te versterken", zei Jeh ter toelichting hiervan.
Een van de nieuwe artikelen regelt de instelling van disciplinaire commissies op alle niveau's van de partij. Soortgelijke commissies bestonden ook in de jaren '50, naar het voorbeeld van de partij-opbouw in de Sowjet-Unie, maar zij werden toen zelden gebruikt. In de partijstatuten die op het Negende congres van 1969, na de Culturele revolutie, werden aangenomen, werden zij geschrapt.
De nieuwe statuten zeggen dat degenen die schuldig zijn aan het uitoefenen van dwang of repressie — misdaden die de ,,bende van vier" ten laste worden gelegd — moeten worden ,.onderzocht en bestraft", Wel hebben partijleden het recht om bij hogere autoriteiten tot het Centrale comité toe, in beroep te gaan als disciplinaire maatregelen tegen hen worden voorbereid.
In hetzelfde vlak ligt de nieuwe verordening dat partijleden hun positie niet mogen gebruiken voor persoonlijk voordeel. ,,De hele partij moet voorkomen dat partijleden. in het bijzonder leidende kaderleden, hun positie uitbuiten om voorrechten te genieten Zij moet een vastberaden strijd voeren tegen bourgeois-ideologie en bourgeois-werkstijl", zo zeggen de nieuwe partijstatuten Ook de leden van de ,,bende van vier" zijn ervan bescliuldigd dat zij hun posities ten eigen nutte hebben gebruikt
De opnieuw ingestelde disciplinaire eommissies ,,moeten de opvoeding in discipline van de partijleden versterken, zijn verantwoordelijk voor de controle op het naleven van de discipline (...) en moeten strijden tegen alle inbreuken op de partijdiscipline".
In een ander nieuw artikel wordt de nadruk gelegd op het belang van collectief leiderschap. ,,Partijcomité's op elk niveau zijn werkzaam volgens het principe dat collectief leiderschap gecombineerd wordt met individuele verantwoordelijkheid volgens een werkverdeling. Zij moeten vertrouwen op de politieke ervaring en de wijsheid van het collectief, over alle belangrijke vraagstukken moet collectief beslist worden en tegelijkertijd moet elk individu in staat worden gesteld om het van hem of haar verwachte aandeel te leveren".
Dit punt van collectieve en persoonlijke verantwoordelijkheid wordt ook weerspiegeld in de bepaling dat de partij een situatie moet scheppen ,,waarin zowel centralisatie als democratie bestaan, zowel discipline als vrijheid, zowel eenheid van wil als persoonlijke gewetensvrijheid en levendigheid". Dus, zoals minister Jeh zei: ,,Laat de massa's zeggen wat zij op hun hart hebben". Ook dat is een indirecte verwijzing naar de ,,bende van vier", die verweten werd dat zij geen belangstelling toonde voor wat leefde onder het volk.
Waarnemers in Peking zijn geneigd de nieuwe partijstatuten te vergelijken met die van 1956, aie op het partijcongres van 1969 werden afgedankt. In de nieuwe statuten van 1969 werd Lin Piao nog specifiek genoemd als toekomstige opvolger van Mao Tse-toeng. In de nieuwe statuten wordt over de opvolging van de huidige partijvoorzitter Hoea-koeo-feng gezwegen.

Verkiezing leidende organen

Het congres heeft op 18 aug. de leden van het Centrale Comité gekozen. Het nieuwe Centrale Comité van de Chinese communistische partij bestaat uit 201 leden en 132 plaatsvervangende leden. Voor het Centrale Comité dat *op* het 10de partijcongres van 1973 werd gekozen was die verhouding 195-124. Van die 195 vaste leden zijn er nu slechts 109 herkozen. Tien van de 86 die niet in het nieuwe Centrale Comité zijn teruggekeerd zijn sinds 1973 overleden, terwijl de rest van hen. naar wordt aangenomen, is verdwenen in verband met de zuivering van de ,,bende van vier".

Op zijn eerste plenaire vergadering op 19 aug. stelde het nieuwe CC zijn eigen leidende organen samen. Hoea Koeo-feng werd bevestigd in zijn functie van voorzitter van het Politburo. Als vice-voorzitters werden herkozen Jeh Tsjien-jeng en Teng Hsiao-ping. Nieuw als vice-voorzitter werden aangewezen Li Hsien-nien en Wang Toeng-hsing. De laatste is de voormalige lijfwacht van Mao Tse-toeng. Hij stond aan het hoofd van de ong. 10.000 man tellende legereenheid: nr. 8341, die zorg droeg voor de bewaking van de ,,Verboden Stad" in Peking, waar

het partijkader woont. Aangenomen wordt, dat zijn benoeming de beloning vormt voor het feit, dat hij een belangrijke rol gespeeld heeft in de machtsstrijd, die na het overlijden van Mao ontbrandde, en die uitmondde in de arrestatie van de bende van vier en de benoeming van Hoea tot voorzitter van de partij.
Wang is tevens benoemd tot secretaris-generaal van de partij.
De vijf genoemde mannen vormen te zamen het permanente comité van de partij.
Het CC wees ook de overige leden van het Politburo aan. Voor het congres was het Politburo door zuivering en overlijden geslonken tot 17 leden. Oorspronkelijk waren er 21 leden en vier kandidaat-leden. Nu telt het 23 leden en drie kandidaat-leden.

De overige leden van het Politburo zijn: mevr. Wei Koeo-tsjing, Ulanfu', Fang Yi*, Lioe Po-tsjeng, Hsoe Tsji-joe, Tsji Teng-koeei, Soe Tsjen-hoea*, Li Teh-sjeng, Woe Teh, Joe Tsjioe-li*, Tsjang Ting-fa*, Tsjen Joeng-koeei, Tsjen Hsi-lien, Keng Piao*, Nieh Joeng-tsjen*, Ni Tsji-foe*, Hsoe Hsiang-tsjien* en Peng Tsjoeng*.
Plaatsvervangende lelden zijn mevr. Tsjen Moe-hoea*, mevr. Tsjao Tzoe jang* en Saifoedin.
De met * gemerkte leden maakten geen deel uit van het vorige Politburo.

Enkele biografische gegevens van de nieuwe leden van het Politburo geven het volgende beeld:

Van Wang Toeng-hsing is de leeftijd niet bekend, maar waarschijnlijk is hij in de zestig. Vanaf 1947 maakt hij deel uit van de lijfwacht van Mao. Van 1958-1960 was hij vicegouverneur van de provincie Kiangsi. Sinds 1960 werkt hij weer in Peking. Hij werd toen vice-minister van veiligheid. Vanaf 1968 commandeert hij Mao's lijfwacht. In 1969 werd hij lid van het CC.

Tsjang Ting-fa is sinds kort commandant van de luchtmacht.

Mevr. Tsjen Moe-hoea is sinds jan. van dit jaar minister van economische betrekkingen met het buitenland. Voordien was zij vice-minister van dit ministerie. Zij voert een beleid van „opening" naar buiten, met name naar de westelijke geïndustrialiseerde landen.

Tsjao Tzoe-jang heeft zijn pol tieke loopbaan in de provincie Kwantoeng gemaakt. Van 1965-1967 was hij eerste secretaris van de CP in deze provincie. In de Culturele Revolutie werd hij zeer aangevallen, en verdween enige tijd van het toneel. Hij verscheen weer na het 10de congres in 1973 en had toen weer de leiding in Kwantoeng.

Fang Yi is vice-president van de Academie van Wetenschappen sinds 1977 Hij wordt beschouwd als deskundige op het terrein van internationale financiën. Van 1970-1977 was hij minister van economische betrekkingen met het buitenland.

Hsoe Hsiang-tsjien heeft zijn carrière in het leger gemaakt. Hij is nu maarschalk. Verder is hij vice-voorzitter van de raad voor nationale verdediging, vice-voorzitter van het nationale Volkscongres en vicevoorzitter van de militaire commissie van het CC.

Keng Piao, 68 jaar oud, heeft actief meegevochten in de burgeroorlog. Na 1948 was hij enige tijd in diplomatieke dienst. Sinds 1971 staat hij aan het hoofd van het departement van internationale betrekkingen van de Chinese Communistische Partij.

Ni Tsji-foe is met 44 jaar het jongste lid van het Politburo. Vanaf 1973 stond hij aan het hoofd van de militie van Peking. Het is waarschijnlijk, dat hij een rol gespeeld heeft bij het aan de macht komen van Hoea Koeo-feng. De nieuwe leiding heeft hem na de arrestatie van de bende van vier tot tweede man in Sjanghai benoemd — een bolwerk, voordien, van de bende van vier.

Nieh Joeng-tsjen is maarschalk. Hij heeft een militaire carrière gemaakt. In de Lange Mars speelde hij een vooraanstaande rol. Nu is hij hoofd van de wetenschappelijke en technologische dienst van de strijdkrachten.

Peng Tsjoeng heeft na 1948 een loopbaan gevolgd in de provincie Kiangsoe. Van 1955-1976 was hij burgemeester van Nankin. In 1976 werd hij eerste secretaris van de CP van de provincie. Na de arrestatie van de bende van vier werd hij ingeschakeld bij het handhaven van de orde in Sjanghai.

Soe Tsjen-hoea komt, evenals Hoea Koeo-feng, uit de provincie Hoenan.

Hij volgde een loopbaan bij de marine, waar hii in 1956 tot admiraal benoemd weid. In hetzelfde jaar werd hij plaatsvervangend lid van het CC. Gedurende de Culturele Revolutie was hij aan ernstige kritiek blootgesteld en op het 9de congres in 1969 werd hij niet herkozen. Kort voor het 10de congres bleek hij echter gerehabiliteerd te zijn. Hij werd nu volledig lid van het CC. Na de arrestatie van de bende van vier werd hij aan het hoofd geplaatst van de PC van Sjanghai.

Ulanfu, 71 jaar oud, is van Mongoolse afstamming. In de dertiger jaren heeft hij deelgenomen aan het Mongoolse verzet tegen de Japanners. Van 1954-1956 was hii vicepremier. Gedurende de Culturele Revolutie verdween hij enige tijd van het toneel, maar in 1973 werd hij lid van het CC en vice-voorzitter van liet nationale Volkscongres.

Joe Tsjioe-li, 63 jaar oud, heeft meegevochten in de burgeroorlog. Na 1948 heeft hij zich met logistieke problemen bezig gehouden, tot hij in 1958 tot minister van olie-industrie benoemd werd. In 1965 werd hij vice-voorzitter van de plancommissie en in 1972 voorzitter. In de Culturele Revolutie heeft hij aan kritiek blootgestaan, maar de bescherming van premier Tsjoe En-lai, zo schijnt het, heeft hem voor ernstige problemen bewaard. In 1969 werd hij lid van het CC en in 1973 werd hij als zodanig herkozen. In 1973 werd hij vice-premier.

Slottoespraak Teng Hsiao-ping

De slotrede van het congres werd uitgesproken door vice-voorzitter Teng Hsiao-ping. Hij noemde het 11de congres het begin van een ,,nieuwe periode" in de ontwikkeling van China.

,,Het congres zal in de glorieuze geschiedenis van onze partij te boek staan als een congres dat ook een nieuwe periode inluidt in de ontwikkeling van onze sociale revolutie en socialistische opbouw." ,,We moeten de massalijn nieuw leven inblazen en doorvoeren," voegde Teng daaraan toe. ,,We moeten oprecht vertrouwen hebben in de massa's en ons op hen verlaten, luisteren naar de stem van het volk, ons hun welzijn ter harte neen en ons geen moment van hen verwijderen."

,,Het minste wat men van een communist mag verlangen is om eerlijk te zijn, in woord en daad. Daad en woord moeten in overeenstemming zijn, theorie en praktijk moeten nauw met elkaar geïntegreerd worden... Er moet minder leeg gepraat zijn en meer hard werk," zo demonstreerde Teng zijn pragmatische benadering. Ook riep hij op tot ,,bescheidenheid en behoedzaamheid", tot ,,vrij zijn van arrogantie en heftigheid" en tot ,,eenvoudig leven en harde strijd".
(Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad,* Reuter, AFP, AP)

WEST-EUROPA

EG

DOUANE-UNIE VOOR DRIE NIEUWE LIDSTATEN IN WERKING GETREDEN

Met ingang van 1 juli is de douane-unie van kracht geworden voor de drie nieuwe lidstaten van de EG, Groot-Brittannië, Ierland en Denemarken. Dat betekent dat de negen EG-landen dan onbelemmerd handel kunnen drijven zonder dat aan de binnengrenzen douanerechten verschuldigd zijn.
Een belangrijke stap voorwaarts, zo noemde op 10 juni Europees commissaris Etienne Davignon dit feit. De douane-unie heeft eer, politiek karakter, want ze is een belangrijk element van eenmaking in Europa, zo zei hij op een persconferentie in Brussel. Het gemeenschappelijke buitentarief dat op dat moment zal gelden voor alle 9 lidstaten van de EG is niet alleen een belangrijk symbool. Er ontstaat op de eerste juli ook een werkelijke gemeenschappelijke markt die 260 miljoen mensen omvat.
De douane-unie is ook van groot belang voor het autonoom zijn van de Gemeenschap, aldus Davignon op zijn persconferentie.

Het inwerkingtreden van de douane-unie van de Negen zal overigens nog niet het verdwijnen van douanebeambten aan de binnengrenzen en het slopen van grensposten tot gevolg hebben. Er zullen dan wel peen tolmuren tussen de EG-landen zijn, maar douanebeambten zijn er niet alleen om douanerechten te innen Ze vertegenwoordigen verschillende overheidsinstanties. Ze innen indirecte belastingen bij het binnenkomen van goederen (bijvoorbeeld de btw), ze verzamelen statistische gegevens voor het handelsverkeer (van belang voor het te voeren economische beleid), ze oefenen contrôle uit op aan bederf onderhevige goedere (contrôle op naleving van hygienische, veterinaire en fytofarmaceutische voorschriften), ze houden toezicht op deviezenbepalingen en ze staan bijvoorbeeld aan de grens voor de opsporing van kunstdiefstallen en het aanhouden van drugsmokkelaars
Al komt dan op 1 juli de douane-unie tussen de negen EG-staten volledig tot stand, volmaakt is die unie nog lang niet, aldus Davignon op zijn persconferentie De wetgevingen erover zijn nog onvoldoende. Wat we in de Commissie dan ook essentieel vinden, is, dat er in de nabije en verdere toekomst maatregelen genomen worden om de douane-unie beter te doen functioneren Het is de politieke taak van de Europese Commissie om daar voorstellen over te doen, want zij is de motor van de Europese integratie, aldus de Europese commissaris.

Conferentie

Nog voor het einde van dit jaar, zo deelde Davignon mee, wil de Commissie een conferentie beleggen waaraan alle partijen die bij de douane-unie betrokken zijn, deelnemen Dat wil zeggen dat vertegenwoordigers van de negen regeringen, maar ook vertegenwoordigers van industrie en handel in de Gemeenschap plus vertegenwoordtgers van de consumenten, met de Commissie rond de tafel moeten gaan zitten om te bezien hoe de werking van de douane-unie verbeterd kan worden De Commissie heeft. volgens Davignon, vooral op het oog de contrôles die ook na het inwerking treden van de douane-unie voor de Negen nog bestaan, zoveel mogelijk weg te werken Het is van belang voor de Europese burger dat hij zich bewust kan worden van het bestaan van Europa, doordat hij de contrôles aan de grenzen ziet verdwijnen
De verschillen in wetgevingen van de lidstaten en de verschillen in administratietieve regelingen zorgen ook nog voor heel wat problemen Ook daar wil de Europese Commissie iets aan doen en ze heeft dan ook, aldus Davignon een mededeling aan de lidstaten en aan het Europese Parlement gestuurd met suggesties voor verbeteringen In een verdere toekomst heeft de Commissie zich tot doel gesteld de wetgevingen ten aanzien van de douane te harmoniseren Er dient een gemeenschappelijke doudnecode uitgewerkt te worden en er dient een harmonisatie te komen van de sancties die staan op inbreuken op het gemeenschappelijke douanetarief.
Op 1 juli zullen er ook geen douanerechten meer zijn tussen de Europese Gemeenschap en de landen van de Europese vrijhandelsassociatie (EVA). Dan ontstaat er dus een vrijhandelszone tussen het Europa van de Negen en Zwitserland, IJsland, Noorwegen, Zweden, Portugal, Finland en Oostenrijk Voor die vrijhandelszone bestaan echter nog wel uitzonderingen die betrekking hebben op bepaalde („gevoelige") produkten Zo zullen er bijvoorbeeld nog uitzonderingen zijn voor staal afkomstig uit Oostenrijk en Zweden (de rechten daarop worden slechts geleidelijk afgebroken), voor vis, wijn, groenten en fruit uit Portugal en voor vis uit IJsland en Noorwegen Verder zullen de douanerechten op metalen uit de EVA-landen pas op 1 januari 1980 worden afgeschaft en die op papier op 1 januari 1984
(Europa van Morgen)

LOME-PARLEMENT, ONTEVREDEN OVER PREFERENTIEEL SYSTEEM

Half juni is in Luxemburg een bijeenkomst van het zgn. Lomé-parlement gehouden. Het parlement, officieel de raadgevende vergadering van de Overeenkomst van Lomé (pag. 169/3-1975) bestaat uit 98 afgevaardigden van de 49 ACP-landen en eveneens 98 leden van het Europese Parlement.
Voor de vergadering in Luxemburg waren ook afgevaardigden van de Kaapverdische eilanden, Papoea Nieuw-Guinea en Sao Tome e Principe uitgenodigd, die de overeenkomst hebben getekend maar nog niet geratificeerd. De toon van het debat werd gegeven door de voorzitter van de ministerraad van de ACP, de Zambiase minister van economische en technische samenwerking, Peter W. Matoka.
Matoka zei dat de ACP-landen ernstig bezorgd zijn over wat leek op toenemende onverschilligheid van de Gemeenschap jegens de verdergaande doelstellingen van de Overeenkomst van Lomé. Onze partners dienen te erkennen dat het niet voldoende is om slechts delen van de overeenkomst toe te passen, maar dat de overeenkomst in haar geheel moet worden uitgevoerd, indien zij ooit wil bijdragen tot het oplossen van de problemen van de ACP-landen en de ontwikkelingslanden in het algemeen,

„Wij zijn van mening dat wij met de Europese Gemeenschappen hebben onderhandeld over een overeenkomst krachtens welke wij onze produkten op gunstiger voorwaarden kunnen exgorreren dan andere landen De ACP-landen hebben talrijke redenen om er aan te twijfelen dat dit ook de mening van de Gemeenschap is Deze situatie wordt niet verbeterd door de inlichtingen die de ACP-landen van tijd tot tijd ontvangen over het ondertekenen, door de Gemeenschap, van preferentiele overeenkomsten met dit of dat land, zonder dat de ACP-landen de voorafgaande informatie krijgen die hun, teneinde hun belangen veilig te stellen, krachtens de overeenkomst moet worden verstrekt
De ACP-landen worden evenmin op hun gemak gesteld door de haast waarmee de Gemeenschap het stelsel van de algemene preferenties voor ontwikkelingslanden uitbreidt, zonder passende garanties voor de handelsvoordelen die zij krachtens de overeenkomst genieten. „Deze voordelen", aldus minister Matoka, die hiervoor begrip oogstte bij zowel Claude Cheysson als staatssecretaris Tomlinson, „dreigen door deze uitbreiding te worden teniet gedaan". Hij voegde hieraan toe dat voorstellen als die welke de oprichting van een Europees bureau voor handelssamenwerking beogen, „de situatie bijzonder ernstig maken".
Matoka zei te hopen dat de speciale maatregelen die zijn genomen voor de vleesexporterende ACP-landen zullen worden bestendigd „Onze vleesexporteurs wachten in angstige spanning op de onderhandelingen over de voorwaarden waaronder zij na 1 januari 1978 zullen kunnen exporteren".
De jaarlijkse onderhandelingen over de prijs waartegen de ACP-landen suiker naar de Gemeenschap kunnen uitvoeren „hebben aanleiding gegeven tot bitterheid en wantrouwen", aldus de Zambiase minister De problemen die verband houden met suiker. „de moeiliikste die zich bij de uitvoering van de overeenkomst van Lomé voordoen", hebben geleid tot diepgevoelde bitterheid en wantrouwen en beschuldigingen van kwade trouw. Het is duidelijk dat ieder die belang heeft bij de harmonieuze en effectieve toepassing van de overeenkomst moet trachten een einde te maken aan deze hoogst ongewenste stand van zaken".

De fungerende minister van de Europese ministerraad, de Britse staatssecretaris van buitenlandse zaken, John Tomlinson, was een andere mening toegedaan. Hij zei dat niemand kan ontkennen dat de overeenkomst van Lomé, die thans ruim een jaar in werking is „tot dusver

een succes is geweest. en er vallen heden ten dage niet zoveel successen op ontwikkelingsgebied te melden".
De gemeenschappelijke markt is bijna geheel opengesteld, zonder douanerechten of kwantitatieve beperkingen voor produkten van oorsprong uit de ACP-landen, in 1976 ter waarde van ca. 10 mrd rekeneenheden. Hij noemde voorts de gegarandeerde afzet van 1.3 mln tori suiker „tegen een prijs die ver boven die van de wereldmarkt ligt".
De overeenkomst van Lomé omvat, aldus Tomlinson, voldoende gediversifieerde maatregelen om tegemoet te komen aan het merendeel van de economische problemen van de begunstigde landen, waarvan de structuren nog onderling sterk verschillen.

In een rapport van de paritaire commissie van het Lomé-parlement komt de kwestie van de algemene preferenties ook nog eens ter sprake.
Volgens de rapporteur Lord Reay hebben de ACP-landen zich herhaaldelijk bevreesd getoond dat uitbreiding van het preferentiestelsel hun voordelen zal uithollen.
De APC-landen betogen dat daar 40% van hun handel gericht is op EG zij zeer kwetsbaar zijn voor het verlies van de preferenties.

Politieke verschilpunten

Voorzitter van de ministerraad van de ACP, Matoka, sprak ook over de politieke situatie in zuidelijk Afrika. Hij zei o.a.: „Ik moet hier de aandacht vestigen op een geschilpunt. Zolang zuidelijk Afrika wordt verkracht door kolonialisme, fascisme en racisme, zal Afrika's bijdrage aan de economische en sociale interdependentie van de ACP- en EG-landen nooit volledig kunnen zijn." Volgens Matoka werden de grootste obstakels voor de volledige bevrijding van Afrika in Europa gevonden. Hij zei dat vele Afrikaanse landen zich grote offers hadden getroost in de strijd voor vrede, vrijheid en gerechtigheid in zuidelijk Afrika. In de slotresolutie werden uiteindelijk enkele passages opgenomen over de mogelijkheid steun te verlenen aan Afrikaanse landen die hun grenzen met Rhodesië hebben gesloten.

De passages in de slotresolutie die over Zuidelijk Afrika gaan, luiden als volgt
, De ACP-EEG raadgevende vergadering
— wijst erop dat de economische situatie van de lidstaten van de overeenkomst van Lomé die in Zuidelijk Afrika zijn verwikkeld in de gezamenlijke strijd van de Afrikaanse volkeren voor onafhankelijkheid en tegen racisme, deel uitmaakt van een politieke crisis waaraan de Gemeenschap aandacht dient te schenken, en speciale maatregelen vereist in het kader van de overeenkomst. Zij begroet in dit verband het gebruik dat wordt gemaakt van de bepalingen van de overeenkomst betreffende buitengewone hulp en erkent dat naarmate de Crisis zich verder ontwikkelt de behoefte aan hulp toeneemt en dringender wordt,
— dringt er in dit verband op aan dat de economische activiteiten van de investeerders uit de lidstaten van de EEG in dit gebied zorgvuldig wordt bestudeerd,
— verzoekt alle regeringen van de ondertekenende landen van de overeenkomst de resoluties die de Verenigde Naties de Organisatie voor Afrikaanse eenheid en de recente conferentie van Maputo ten behoeve van de volkeren van Zimbabwe, Namibië en de republiek van Zuid-Afrika met het oog op de onafhankelijkheid, de ondubbelzinnige vaststelling van het meerderheidsbeginsel en de gelijkheid tussen alle bevolkingsgroepen van dit gebied hebben aangenomen, stipt te eerbiedigen"

Mensenrechten

Ernstig meningsverschil bleek er tijdens de bijeenkomst te bestaan over de kwestie van de mensenrechten
De Engelse Labour-afgevaardigde John Preccott bracht de mensenrechten in verband met de toestand in zuidelijk Afrika. Bepaalde elementaire rechten en vrijheden dienen in alle landen te wonden geëerbiedigd, aldus Prescott, verwijzend naar persberichten over barbaars optreden in bepaalde ACP-landen. „Men kan niet met twee maten meten," zo meende hij, „men kan de koloniale mogendheden verwijten zich in Afrika en andere delen van de wereld barbaars te hebben gedragen, maar dit rechtvaardigt niet de weigering barbaarsheid in pas onafhankelijk geworden landen te veroordelen." Verschillende Afrikaanse afgevaardigden tekenden bezwaar hier tegen aan. Zij waren van mening dat de bijeenkomst niet de aangewezen plaats was voor een discussie over deze problematiek. Pogingen van Engelse afgevaardigden het parlement een uitspraak te laten doen over het bewind van maarschalk Dada Idi Amin in Oeganda hadden geen succes. De initiatiefnemer, de Engelsman James Spicer, verklaarde dat „tijdgebrek" het hem onmogelijk had gemaakt de steun van de Afrikaanse afgevaardigden te krijgen.

Slotresolutie

De resolutie die aan het slot van de bijeenkomst, met 4 onthoudingen, werd aangenoinen, was vrij gematigd De bepalingen van de overeenkomst van Lomé worden over het algemeen bevredigend toegepast, aldus de conclusie
Het parlement sprak zich, vanwege de precedentwerking. niet uit over produkten die aan de bestaande lijst zouden moeten worden toegevoegd.
De betaling van landbouwoverschotten die de Gemeenschap naar de ACP-landen uitvoert, dient te geschieden op een manier die de deviezenpositie van deze landen zo min mogelijk aantast In het stelsel van algemene preferenties zal ..rekening moeten worden gehouden" met „de gerechtvaardigde zorgen" van de ACP-landen Het parlement juichte daarom het besluit van de EEG-ACP-raad toe, om een werkgroep op te richten om dit vraagstuk te bestuderen „Gezien de teleurstellende resultaten van de jongste grote internationale bijeenkomsten, zoals bijvoorbeeld de UNCTAD-conferenties in Nairobi en Geneve en de Noord-Zuid dialoog", zouden de EG en ACP-landen ervoor moeten zorgen dat „de geest van solidariteit van de overeenkomst van Lomé, waarmee recente moeilijkheden werden overwonnen, ook de komende internationale conferenties zal beheersen"
(Europa van Morgen)
(Vor ber pag 491/1-'76)

NIEUW REGIONAAL BELEID

De Europese Commissaris voor regionaal beleid, Antonio Giolitti, heeft op een persconferentie op 2 juni in Brussel het nieuwe regionale beleid dat hij wenst te gaan voeten toegelicht.
Hij zei dat er al drie jaar lang een Regionaal Fonds bestaat maar dat er in al die jaren nauwelijks sprake is geweest van een regionaal beleid. Zijn opzet is dat het Regionaal Fonds een werkelijk politiek beleidsinstrument wordt.
Eigenlijk zou het nodig zijn dat de Commissie regelrecht contacten kon opnemen met regionale autoriteiten. Dat is echter niet mogelijk. Het zou institutionele problemen geven. Volgens de Europese verdragen onderhoudt de Europese Commissie slechts contacten met de lidstaten. Wat de Commissie graag wil, is dat er een goed overlegorgaan komt waarin de sociale partners en vertegenwoordigers van de Europese regio's zitting zouden hebben. In antwoord op vragen zei Giolitti verder dat het regionaal beleid zeker aangepast zal moeten worden als de Gemeenschap opnieuw uitgebreid wordt met nieuwe leden. Maar daar kunnen we voor het moment niet op vooruitlopen, zo zei hij.
Wat de Commissie in de eerste plaats wil, is meer geld voor het regionaal beleid dat ze denkt te gaan voeren. In plaats van de 400 mln rekeneenheden waarover ze dit jaar beschikt, wenst ze 750 mln rekeneenheden te kunnen bestelden. Die 750 mln heeft ze dan ook opgenomen in haar ontwerp-begroting voor komend jaar.
De vorming van de gemeenschappelijke markt heeft de economische groei in de lidstaten een grote stimulans gegeven en die groei is zowel aan rijke als aan arme regio's in de Gemeenschap ten goede gekomen. Maar de ongelijkheden tus-

sen beide soorten regio's zijn nauwelijks verminderd. Daarom wil de Commissie een nieuwe koers gaan varen met het regionaal beleid Commissaris Giolitti wees er ook op dat de economische crisis van de laatste laren de problemen in de achtergebleven regio's van de EG nog vergroot heeft Verder zei hij dat de grote regionale ongelijkheden de lidstaten beletten hun economische beleid op elkaar af te stemmen en dat kan de weg naar verdere economische integratie blokkeren.

Werkgelegenheid

Volgens Europees commissaris Giolitti moet het nieuwe regionaie beleid in de eerste plaats gericht zijn op het afzwakken van bestaande regionale ongelijkheden en op het voorkomen van nieuwe regionale ongelijkheden die kunnen ontstaan door wijziging in de economische structuren of door beleidsmaatregelen van de Gemeenschap. Daarnaast moet er een actief werkgelegenheidsbeleid gevoerd worden. De huidige conjunctuur die de Gemeenschap doormaakt, gebiedt vooral nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen in die streken waar het structurele tekort waaraan het grootst is.

Giolitti wil allereerst een doeltreffend systeem opzetten om een goede analyse te maken van de situatie in alle regio's van de Gemeenschap. Die analyse moet uitwijzen waar de Gemeenschap daadwerkelijk moet ingrijpen en de Europese ministerraad moet dan, vanaf 1979, om de twee jaar vaststellen welke prioriteiten en oriëntaties de EG en haar lidstaten moeten nastreven. Bij alle voorstellen die de Commissie voortaan uitwerkt, zal ook meer gelet moeten worden op de gevolgen die dat voor de regio's heeft.
Er moet, aldus Giolitti, ook veel meer coördinatie komen tussen de nationale vormen van regionaal beleid. Er moet, als dat nodig is, afgeremd worden in reeds ontwikkelde streken van de Gemeenschap, er dient beter gecoördineerd te worden bij het uitvoeren van infrastructurele werken, enzovoort.

Splitsing

Eén van de belangrijkste hervormingen die de Commissie wil doorvoeren, heeft betrekking op het regionaal fonds zelf. Ze wil dat fonds voortaan splitsen in twee afdelingen. Het grootste deel van het fonds (650 mln rekeneenheden van het totaal van 750 mln rekeneenheden die ze voor volgend jaar ter beschikking wil hebben) wil de Commissie blijven bestemmen voor bijdragen aan nationale maatregelen voor regionale oritwikkeling. Voor dit bedrag moet ook het huidige „quotastelsel" blijven bestaan, dat wil zeggen, dat de lidstaten er geld uit verstrekt krijgen volgens de afspraken die gelden sinds de oprichting van het fonds. (België 1,5%, Denemarken 1,3%, Duitsland 6,4%, Frankrijk 15%, Ierland 6%, Italië 40%, Luxemburg 0,1%, Nederland 1,7% en het Verenigd Koninkrijk 28%).

De andere „afdeling" van het fonds (voor volgend jaar wordt dus 100 mln rekeneenheden voorzien) moet echter ter beschikking blijven voor specifieke communautaire maatregelen die niets met een „quota-stelsel" van doen hebben. Voor zulke specifieke maatregelen doet de Commissie dan voorstellen aan de Ministerraad. Er wordt bijvoorbeeld gedacht aan een stelsel van rentesubsidies. Met het geld uit dit deel van het regionaal fonds zouden leningen die verstrekt worden door de Europese Investeringsbank of de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal goedkoper gemaakt kunnen worden.

De Europese Commissie blijft het principe huldigen dat de armste regio's de meeste hulp dienen te krijgen. Als voorbeelden van zulke regio's noemde Giolitti de Italiaanse Mezzogiorno, Ierland en Noord-Ierland, de Franse overzeese departementen en Groenland. Maar ook gebieden, waar de industriële- of de landbouwomschakeling met moeilijkheden gepaard gaat, moeten geholpen worden. Voorbeelden daarvan zijn sommige Franse landbouwgebieden en nogal wat industriegebieden in het Verenigd Koninkrijk.

3000 projecten

Sinds het ontstaan van het regionaal fonds heeft de Europese Commissie al voor een bedrag van 946 miljoen rekeneenheden aan uitkeringen goedgekeurd. (Stand van zaken per eind april 1977). Dat geld ging naar in totaal 3.327 investeringsprojecten. Het geld gaat altijd naar de centrale overheid van een land die het kan doorgeven aan investeerders of het zelf houden als vergoeding voor uitgaven die ze gedaan heeft voor regionale projecten. De Commissie wil wel dat de lidstaten voortaan duidelijk gaan aangeven hoe ze de fondsuitkeringen gebruiken, zulks om te voorkomen dat de uitgaven van lidstaten voor regionale projecten in hun totaliteit worden beperkt.
De landen van de Gemeenschap hebben tot dusverre (eind april 1977) de volgende bedragen uit het regionale fonds ontvangen: België 17,47 miljoen rekeneenheden. Denemarken 13,65 rniljcen - Duitsland 42,11 miljoen, Frankrijk 122,49 miljoen. Ierland 72,22 miljoen, Italië 389,50 miljoen, Luxemburg 0,75 miljoen, Nederland 15,58 miljoen en het Verenigd Koninkrijk 271.89 miljoen rekeneenheden. Het geld dat aan Nederland werd uitgekeerd, werd uitgegeven aan infrastructurele werken en het ging naar Groningen (7,43 miljoen rekeneenheden), Limburg (5,66 miljoen rekeneenheden) en Friesland (2,49 miljcen rekeneenheden). (Europa van Morgen)

EUROPESE BEGROTING 1978 INGEDIEND

De Europese Commissie heeft op 27 mei bij monde van Europees commissaris Christopher Samuel Tugendhat nadere bijzonderheden over de Europese begroting voor 1978 bekendgemaakt.
De begroting werd op 15 juni naar de Europese ministerraad gezonden.

Op 20 juli hield de ministerraad zich voor het eerst met de ontwerpbegroting bezig en bij die gelegenheid werden forse bezuinigingen aangebracht. Volgens de ministers zijn de bedragen die de Commissie in de begroting opvoert veel te hoog. In de afgelopen jaren heeft de Commissie het haar toegewezen geld vaak niet opgebruikt.
Een bijzonderheid is dat de Gemeenschap in 1978 (als alle regelingen bijtijds getroffen zijn) voor het eerst in haar bestaan met volledig eigen inkomsten werkt. Die eigen inkomsten worden (voor ongeveer de helft) gevormd door opbrengsten van douane-rechten en landbouwheffingen. De rest komt uit de opbrengst van de btw in de lidstaten (ongeveer 0.77%). Een andere nieuwigheid is dat voor hst eerst de begroting is uitgedrukt in de nieuwe, samengestelde Europese rekeneenheid. De waarde daarvan varieert.

Op 1 februari 1977 was die waarde, uitgedrukt in Nederlandse guldens, 2,81381. De tut dusverre voor de begroting gebruikte rekeneenheid was die welke overeenkwam met een waarde van 0,8867088 gram fijn goud. De waarde daarvan was uitgedrukt in Nederlandse guldens 3,62. De waarde van de nieuwe rekeneenheid wordt elke dag bepaald aan de hand van de koerswaarde van alle EG-munten. De tot dusverre gebruikte rekeneenheid hield geen rekening met de feitelijke re- en devaluaties die de munten van de EG-landen hebben ondergaan.
Landen met in feite opgewaardeerde munten zijn van mening dat ze daardoor teveel aan het Europese budget moeten bijdragen.

Voor de financiering van de begroting voor 1978 rekent de Europese Commissie op de volgende bedra-

gen: 4.881 mln rekeneenheden uit douanerechten, 1.297 mln rekeneenheden uit landbouwheffingen, 368 mln uit suikerheffingen, 120 mln diversen en 5.197 mln rekeneenheden uit de btw-opbrengst, samen 11.863 mln rekeneenheden.

De begroting voor 1978 bestaat voor 79% uit zogenoemde verplichte uitgaven (9.827 mln rekeneenheden) en voor de rest (2.685 mln rekeneenheden) uit zogenoemde onverplichte uitgaven.

Landbouw

Het leeuwedeel van de begroting voor 1978 gaat ook dit keer weer naar de landbouwsector, nl. 8315 mln rekeneenheden ofwel 66,53% van de begroting. Toch is dat deel, vergeleken met de begroting van 1977 (ruim 70%) gedaald. Het totaal van de landbouwuitgaven is 14,76% hoger dan in 1977. De Commissie wil 585 mln rekeneenheden besteden in de sociale sector. Dat is 4,68% van het totale budget en 11,61% meer dan in 1977. Voor de regionale sector heeft de Commissie een uitgave van 750 mln rekeneenheden voorzien, dat is 6% van het budget en 88,30% meer dan in 1977.

Er staan 492 mln rekeneenheden op de nieuwe begroting voor de sector onderzoek / energie / industrie en transport en dat maakt 3,95% van het totaal uit, 77,64% meer dan in 1977. Voor ontwikkelingssamenwerking is 931 mln rekeneenheden voorzien, 7,45% van het totaal en vergeleken met 1977 betekent dit een verhoging met 80,79%. Voor personeelsuitgaven denkt de Commissie 403 mln rekeneenheden nodig te hebben ofwel 3,13% van het budget (verhoging: 3,13%), voor informatie is 13 mln rekeneenheden uitgetrokken ofwel 0,11% van de begroting en 64,72% meer dan in 1977. Het totaal dat de Commissie voor haar werkzaamheden denkt nodig te hebben, komt uit op 12.298 mln rekeneenheden, dat is 98,29% van de begroting en 22,24% meer dan in 1977. Daar komen dan nog 214 mln rekeneenheden bij voor andere instellingen (1,71% van het totaal en 15% meer dan in de vorige begroting) zodat het totaal op 12.512 mln rekeneenheden komt.

Tugendhat wees er tijdens zijn persconferentie op dat de r ecente verhoging van de Europese landbouwprijzen de Gemeenschap meer geld zal gaan kosten dan de Commissie had voorgesteld (pag 291/1). De rest van het geld heeft de Commissie verdeeld over activiteiten die goedkoper en doeltreffender door de Gemeenschap aangepakt kunnen worden dan door de lidstaten zelf. De Commissie heeft speciale aandacht besteed aan de verbetering van de economische situatie.

Tugendhat wees er voorts op dat dit budget-ontwerp het eerste van de begin 1977 aangetreden nieuwe Commissie is (pag 123 e v). Meer dan uit iets anders blijkt uit deze ontwerp-begroting wat de algemene doelstellingen van deze Commissie ziin Het budget is als het ware de intentieverklaring van de nieuwe Commissie, aldus commissaris Tugendhat, die er voorts op wees dat de Commissie, ondanks de slechte economische situatie, toch nieuwe activiteiten wenst aan te pakken

Hoewel het bij de Europese begroting om grote getallen gaat, maakt het geheel van het budget toch maar ongeveer 2% van het totaal van de begrotingen van de lidstaten uit Het gaat om iets meer dan 0,6% van het bruto nationaal produkt van de Gemeenschap. De Europese begroting oefent, naar de mening van de Commissie, dan ook slechts een relatief geringe invloed uit op de economie van de lidstaten De Commissie heeft haar budget vergeleken met bepaalde uitgaven in de lidstaten en dan blijkt bijvoorbeeld dat de Nederlandse rijksbegroting ruim twee maal zoveel omvat als de Gemeenschapsbegroting, dat de rente die het Verenigd Koninkrijk uitgeeft voor haar openbare schuld al 25% meer is dan de EG-begroting, dat die Gemeenschapcbegroting evenveel is als wat Italie uitgeeft aan onderwijs en cultuur en dat alleen al de begroting van de Duitse deelstaat Rijnland-Westfalen de EG-begroting nag overtreft De Commissie wijst er ook op dat een zeer aanzienlijk deel van haar begroting bestaat uit uitgaven die noodzakelijkerwijs voortvloeien uit de toepassing van de communautaire bepalingen. Voorbeelden daarvan zijn de uitgaven voor het Garantiefonds van de landbouw en de uitgaven voor personeel en materieel. Die personeelsuitgaven acht de Commissie ook duidelijk verantwoord: 14000 Europese ambtenaren voeren een beleid uit dat betrekking heeft op negen lidstaten met 260 miljoen inwoners. Dat is bepaald gering als bijvoorbeeld een vergelijking gemaakt wordt met een land als Luxemburg, waar 6 000 ambtenaren werken voor een bevolking die de 320 000 niet te boven gaat De Commissie wijst er bovendien op dat een vijfde van haar personeel zich dient bezig te houden met vertalings- en tolkenwerk omdat de EG nu eenmaal werkt met zes officiele talen.

Ministerraad *brengt* bezuinigingen *aan*

Op 20 juli hield de Europese ministerraad zich voor het eerst met de ontwerp-begroting bezig. Besloten werd een aantal posten waarvoor de Commissie geld had gevraagd in omvang terug te brengen. Volgens de ministerraad zijn de begrotingen vrijwel altijd te hoog en wordt veel uitgetrokken geld niet gebruikt.

Aan de vooravond van de Budgetraad had commissaris Christopher Samuel Tugendhat, op een persconferentie in Brussel, nog eens de nadruk gelegd op het politieke belang dat de Commissie aan de begroting hecht. In de afgelopen maanden is op allerlei niveaus over vrijwel niets anders gesproken dan de noodzaak om de werkloosheid te bestrijden, economische ongelijkheden in Europa weg te werken, industrieën die het moeilijk hebben te helpen en investeringen in de Europese economie te stimuleren. Het kan en mag niet langer bij intentieverklaringen over deze zaken blijven. De lidstaten zullen nu moeten bewijzen dat het hen ernst is en dat ze er ook het geld voor over hebben, aldus Tugendhat.

Ondanks dit laatste beroep op de Raad zette de Raad de volgende dag fors het hakmes in de Europese begroting. Dat resulteerde in een overgebleven „ontwerp-begroting" die de door de Europese Commissie voorgestelde „vastleggingskredieten" had teruggebracht van 12.512 mln Europese rekeneenheden (ERE) tot 11.612 mln rekeneenheden, en de zogenoemde „betalingskredieten" had gereduceerd van 11.858 mln rekeneenheden tot 11.330 mln rekeneenheden. Als de begroting die er na het besnoeien door de Raad uit de bus kwam definitief zou zijn, zou dat betekenen dat de vastleggingskredieten in 1978 niet met ong. 22% maar slechts met ong. 13% zouden stijgen t.o.v. 1977, en de betalingskredieten niet met ong. 23,8%, zoals de Commissie had voorgesteld, maar slechts met 18%.

Ondanks het feit dat ook een delegatie uit het Europese parlement in de Raad was komen verklaren dat voor het parlement in 1978 „prioritaire sectoren" de regionale en sociale sector en de energie- en industriesector zijn, hanteerde de Raad juist daar het rode potlood. Voor het regionaal fonds bijvoorbeeld had de Europese Commissie 750 mln rekeneenheden als vastleggingskrediet en 586 mln rekeneenheden als betalingskrediet gewild. De Raad maakte van de vastleggingskredieten voor het Regionaal Fonds echter 398 mln rekeneenheden en van de betalingskredieten 390 mln.

De parlementsdelegatie, die onder leiding stond van de vice-voorzitter van het parlement, de Britse conservatief Scott-Hopkins, wekte overigens wel de irritatie van de Raad. In haar gesprek met de Raad citeerde de parlementsdelegatie, aldus woordvoerders, namelijk uit de bezuinigingsvoorstellen die de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten in Brussel de Raad hadden voorgelegd. Staatssecretaris Brinkhorst, voor Nederland in de Raad aanwezig, merkte op dat verwijten over die bezuinigingsvoorstellen niet op voorhand aan de Raad gericht konden worden omdat op dat moment de Raad nog geen politieke verantwoordelijkheid voor die bezuinigingen genomen had. (Europa van Morgen)

RHODESIE

VERDERE DIPLOMATIEKE STAPPEN TER VOORBEREIDING VAN MACHTSOVERDRACHT AAN MEERDERHEIDSBEWIND

Nadat de Geneefse conferentie inzake Rhodesië voor onbepaalde tijd was uitgesteld en Britse voorstellen tot regeling van het probleem van de overgangsregering door de Rhodesische regering van premier Smith op 24 jan. waren verworpen (zie pag. 556/2 e.v.), gaven de VS hun betrekkelijk passieve rol op en werkten zij actief samen met Engeland bij het voorbereiden van nieuwe plannen voor een overgangsregeling naar een meerderheidsbewind en bij het voeren van diplomatieke actie in zuidelijk Afrika om instemming voor die plannen te verwerven. Bij die diplomatieke actie werd ook Zuid-Afrika ingeschakeld.
Tijdens deze ontwikkeling nam in Rhodesië de guerrilla-activiteit toe en overschreden Rhodesische troepen bij de bestrijding van de guerrilla herhaalde malen de grenzen van de buurlanden, vooral van Mozambique. Ondanks de daaruit voortvloeiende spanningen gingen de diplomatieke activiteiten echter door.

Positie Zuid-Afrika. Ontmoeting Smith-Vorster

Na de verwerping door premier Smith van de Britse voorstellen was van diverse zijden, o.a. door bisschop Moezorewa, de wens geuit dat er sterkere druk op het Smith-regime door Zuid-Afrika zou worden uitgeoefend. Maar de Zuidafrikaanse premier Vorster verklaarde op 28 januari 1977 in het parlement te Kaapstad dat hij geen enkele pressie op de Rhodesische regering zou uitoefenen om een gedicteerde oplossing van het onafhankelijkheidsprobleem te aanvaarden. Verzoeken aan Zuid-Afrika om de grenzen te sluiten en een boycot in te stellen waren volgens Vorster gedaan „in de VN, door senatoren in de VS, en elders", maar daarop kon niet worden ingegaan omdat zoiets in strijd was met de politiek van de Zuidafrikaanse regering. Als Zuid-Afrika onder druk werd gezet om Smith tot de een of andere koers te dwingen, dan zou Vorster niet toegeven: „Ik zou liever de consequenties dragen (van een weigering) omdat het onjuist is dat soort macht te misbruiken om iemand te dwingen iets tegen zijn wil te doen."
Aan de andere kant bleek Zuid-Afrika niet gelukkig met de door Smith aangekondigde koers. Minister van buitenlandse zaken, Hilgard Muller, zei op 2 febr. dat een door Smith voorgenomen regeling met „gematigde" Afrikaanse leiders niet zou functioneren, omdat die „aanvaardbaar moet zijn voor alle Rhodesiërs, inclusief de mensen die meetellen". zoals Mugabe en Nkomo. Zuid-Afrika wilde niet voorschrijven wat voor soort regeling er moet komen „mits die aanvaardbaar is voor de Rhodesiërs, zwarten en blanken". Zijns inziens werkte Engeland aan een formule die enerzijds een herroeping van Smith's aanvaarding van een meerderheidsbewind binnen twee jaar moest voorkomen en anderzijds tegelijk een overgang naar een meerderheidsbewind moest regelen „op zo'n wijze dat er een plaats zal zijn voor blanken om in Rhodesië te blijven".
Op 9 febr. besprak premier Smith de Rhodesische toestand met premier Vorster in Kaapstad, die de volgende dag de ambassadeurs van Engeland en de VS van het besprokene in kennis stelde. *NRC/H'blad* (12-2) stelde o.a.:

„Details van de beraadslagingen tussen Vorster en de ambassadeurs zijn niet openbaar gemaakt. Maar uit de opeenvolging van gebeurtenissen is duidelijk dat Vorster de ontmoeting met de Westerse ambassadeurs gebruikt heeft om hen op de hoogte te stellen van ideeën over een nieuwe poging om tot een vreedzame oplossing in Rhodesië te komen. Vorsters plan zou zowel actie op het interne Rhodesische niveau als op internationaal terrein inhouden.
Premier Smith zei donderdag (10 febr.) bij terugkeer in Salisbury dat hij overweegt in zijn land een referendum te houden om na te gaan welke van de rivaliserende zwarte nationalistische groeperingen de meeste steun van de zwarte bevolking geniet. De Zuidafrikaanse regering zou een grote voorstander zijn van het referendum-idee.
Smith zei verder dat hij pogingen die van buiten Rhodesië zouden komen om een regeling te bereiken zou verwelkomen. Tegen deze achtergrond wordt Vorsters ontmoeting met de twee ambassadeurs uitgelegd als een manoeuvre gericht op het overhalen van Londen en Washington om deel te nemen aan een nieuwe actie gericht op een acceptabele constitutionele regeling voor de toekomst van Rhodesië.
Terwijl de Zuidafrikaanse regering van mening is dat het de taak van Groot-Brittannië is om een referendum te organiseren dat een duidelijke zwarte leider in Rhodesië zou opleveren, heeft de Britse voorzitter van de verdaagde Rhodesië-conferentie, Ivor Richard, het referendumplan eerder verworpen. Hij was van mening dat een eerlijke raadpleging uitgesloten is nu enkele zwarte nationalistische leiders Rhodesië niet binnen mogen komen.
Nu ontwikkelt zich de mogelijkheid dat Smith zijn eigen test van de zwarte openbare mening zal laten uitvoeren om daarna met de hierbij op de voorgrond getreden leiders onderhandelingen te beginnen. (. . .)
Maar in Zuid-Afrika groeit de vrees dat Londen en Washington de Rhodesische situatie al zo ver geïnternationaliseerd hebben dat zelfs een regeling die binnenslands in Rhodesië aanvaardbaar zou zijn niet geaccepteerd zou worden door de omringende zwart-Afrikaanse staten"

In een op 14 febr. in Engeland uitgezonden tv-interview leek Vorster minder afkerig van een door Smith bepleite interne regeling. Hij zei dat de Rhodesiërs, zwart en blank, zelf hun problemen moesten oplossen en vervolgde: „Ik meen dat het onjuist is voor buitenstaanders om te zeggen dat als zij, zwarten en blanken ia Rhodesië, tot een regeling komen, wij die niet willen erkennen. !. . .) Waarom zou een land zeggen, als de meerderheid tot een zekere oplossing komt, dat wij die oplossing niet willen erkennen, omdat wij die niet prettig vinden?"

Positie VS

De pas benoemde Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, richtte op 31 jan. in een aparte verklaring tijdens zijn eerste persconferentie een waarschuwing aan het bewind van Ian Smith, in het bijzonder tegen het streven naar het bereiken van een interne oplossing. Vance zei:

„Wij betreuren ten zeerste dat aan pogingen om een bevredigende, door onderhandelingen verkregen regeling voor het Rhodesische probleem te bereiken, althans voor het ogenblik, een ernstige slag is toegebracht.
Het door Ian Smith meegedeelde standpunt heeft een nieuwe en gevaarlijker situatie tot gevolg t.a.v. de kansen op vrede in Rhodesië. Wij blijven een vreedzame oplossing van de Rhodesische kwestie toegewijd die tot een meerderheidsbewind leidt. Wij voeren overleg met de Britse regering en gaan voort met het raadplegen van de meest direct bij dit probleem betrokken Afrikaanse leiders alsmede de Zuidafrikaanse regering.
Het Britse voorstel blijft ons inziens een geldige basis voor onderhandelingen. De Rhodesische autoriteiten moeten duidelijk begrijpen dat zij onder geen omstandigheden kunnen rekenen op enigerlei vorm van Amerikaanse bijstand in hun streven om een meerderheidsbewind in Rhodesië te voorkomen of om in onderhandelingen te treden waarbij leiders van nationalistische bewegingen worden uitgesloten.
De z.g. interne oplossing zal geen vreedzame regeling opleveren, en zal daarom niet de steun hebben van de Verenigde Staten.
Teneinde onze oppositie tegen het handhaven van een door de minderheid opgelegde controle van de regering van Rhodesië opnieuw te benadrukken zal deze (Amerikaanse) regering de intrekking

van het Byrd-amendement* krachtig steunen. Wij doen dit in overeenstemming met onze internationale verplichtingen en ook omdat wij geloven dat het een stap in de richting van een vreedzame regeling in Rhodesië inhoudt.

Wij doen een beroep op alle partijen om met soepelheid en zelfbeheersing op te treden en om hun steun te verlenen aan een oplossing via onderhandelingen die zowel vrede als een meerderheidsbewind aan Rhodesie kan bieden."

In een reactie op de verklaring van Vance zei premier Smith op 4 febr. o.a.: „Wij zoeken geen Amerikaanse hulp bij het vertragen van de komst van een meerderheidsbewind, omdat het niet onze bedoeling is dat te vertragen. Wat wij wel vragen – en naar ik meen gerechtigd zijn te vragen – is dat de Amerikaanse regering haar invloed zal gebruiken om ons te helpen verzekeren dat de regeling waarnaar wij streven ons niet in de macht zal brengen van terroristen, die zonder enige twijfel de werktuigen van Russisch imperialisme zijn en die heel openlijk zeggen dat zij van plan zijn Rhodesië via de loop van het geweer over te nemen."

Voorts betreurde Smith de vijandige reactie van de Britse regering op elke suggestie voor een interne regeling. Hem restte slechts de conclusie dat Engeland nu geheel verplicht was aan het Patriottisch Front, „die onheilige alliantie van terroristen" en aan „de zwarte presidenten die aan hen hun orders geven".

De Amerikaanse VN-ambassadeur, Andrew Young, maakte van 3-12 febr. een oriëntatiereis door Afrika, waarbij hij Tanzania, Zambia, Kenia en Nigeria aandeed (pag. 488/1/21.

Amerikaans - Britse besprekingen over o.m. Rhodesië vonden plaats tijdens het bezoek van de Britse premier Callaghan en zijn nieuwe minister van buitenlandse zaken. David Owen, aan Washington (10-11 maart, zie pag. 324/1). Naar Callaghan op 15 maart in het Lagerhuis verklaarde had Owen toen aangekondigd dat hij na het paasreces een bezoek aan zuidelijk Afrika zou brengen om rechtstreekse besprekingen te voeren met de meest direct betrokkenen. President Carter had bevestigd dat hij bereid was zijn volledige steun te verlenen aan de Britse pogingen om een basis te vinden voor een regeling.

Tevoren, op 9 maart, had de Rhodesische minister van buitenlandse zaken, Pieter van der Byl, de hoop uitgesproken dat president Carter „een intelligentere benadering" van de Rhodesische kwestie zou demonstreren dan zijn voornaamste assistenten, o.w. Vance en Young. De minister meende voorts dat als de VS erop bleven aandringen dat elke constitutionele regeling de steun van het Patriottisch Front moest hebben, een communistisch Rhodesië onvermijdelijk was. Hij riep de VS op om waarnemers naar Rhodesië te sturen om zelf te zien welke ontwikkelingen gaande waren.

Bisschop Moezorewa en premier Smith

De niet langer door de frontlijnstaten als vertegenwoordiger van het Rhodesische volk erkende bisschop Abel Moezorewa werd in sommige commentaren genoemd als de voornaamste mogelijke (pag. 558/2) gesprekspartner voor premier Smith bij diens streven naar het vinden van een z.g. interne oplossing. Moezorewa echter had o.a. reeds op 30 jan. verklaard dat hij niet met Smith zou onderhandelen tenzij deze „onmiddellijk en onvoorwaardelijk de macht aan ons overdraagt". Op 4 febr. herhaalde Moezorewa dit standpunt, toen hij te Stockholm zei: „Wij vragen een referendum onder Brits toezicht. Wij weigeren categorisch met Smith te onderhandelen buiten de Geneefse conferentie om, tenzij hij zich overgeeft en de macht overdraagt."

Op 24 maart keerde bisschop Moezorewa in Rhodesië terug van een reis van circa twee maanden door Europa en Afrika. Op 27 maart zette hij voor ca. 5000 afgevaardigden van zijn Verenigde Afrikaanse Nationale Raad (UANC) een vijf-puntenplan uiteen om „de bevrijdingsstrijd in Zimbabwe te voltooien". Dit hield in dat via een nationaal referendum een leider gekozen zou worden, aan wie Smith onverwijld de macht moest overdragen.

Moezerewa stelde: „Het enige bewijs van Smith's oprechtheid m.b.t. een meerderheidsbewind is dat hij de macht overdraagt aan de meerderheid door de uitoefening van (het beginsel van) één man, één stem". Daartoe zou een „nationaal referendum" moeten worden gehouden om „een leider te kiezen aan wie Smith de macht moet overhandigen. In navolging van het precedent geschapen door de Pearce Commissie in 1972 (pag. 436/2 e.v.-'72), moet de Britse regering de raadpleging organiseren, hetzij zelf of met de VN en het Gemenebest, en verzekeren dat er de ruimte voor vrije politieke activiteit in het hele land is." Alle personen in detentie, met beperkte bewegingsvrijheid en in „beschermde dorpen" moeten worden vrijgelaten, en hun moet worden toegestaan aan het referendum deel te nemen. „Faciliteiten moeten worden verschaft aan nationalistische guerrillastrijders, waar zij zich ook mogen bevinden, om hen in staat te stellen deel te nemen" aan het referendum. „Zo spoedig mogelijk daarna roept de Britse regering een volwaardige constitutionele conferentie bijeen om de details van de onafhankelijkheidsconstitutie uit te werken en af te ronden". aldus Moezerewa. Direct na het referendum echter moest de Rhodesische premier de politieke macht en het gezag „categorisch en ondubbelzinnig" overgeven aan de zwarte meerderheid.

Nog diezelfde dag omschreef premier Smith een referendum op die basis als een „non-starter". Wel stond zijn regering „sympathiek" tegenover een referendum dat de leider van de zwarte mening in Rhodesië zou opleveren. The *Financial* Times (28-3) tekende hierbij aan dat er een duidelijk verschil van mening tussen Moezorewa en Smith over het doel van een referendum bestond. „De Rhodesische regering ziet de uitkomst als het bepalen van een zwarte leider met wie vervolgens onderhandelingen over een regeling kunnen worden gevoerd. De bisschop maakte echter (...) duidelijk dat hij verwachtte dat Srnith de macht zonder verdere omslag overdraagt aan de meerderheidsleider."

Nadat Smith op 27 maart voor een vakantie naar Zuid-Afrika was vertrokken – waar hij op 29 maart te Kaapstad besprekingen met premier Vorster voerde –, publiceerde de Rhodesische regering op 29 maart een verklaring, waarin zij duidelijk maakte dat zij zich niet gebonden achtte aan de invoering van een meerderheidsbewind binnen twee jaar.

Gesteld werd dat Smith weliswaar in sept. 1976 de invoering van een meerderheidsbewind binnen een periode van twee jaar had aanvaard, maar slechts als onderdeel van een veelomvattend „package deal". Die periode van twee jaar zou pas beginnen nadat een interimregering was ingesteld krachtens de bepalingen van de Anglo-Amerikaanse voorstellen van Kissinger. Er was „geen verplichting tot een niet-gekwalificeerd meerderheidsbewind op zichzelf", aldus de verklaring. Daarin werden bovendien de volgende negen doelstellingen omschreven voor een constitutionele regeling: 1) een constitutie die effectief de rechten van minderheidsgroepen en individuen garandeert; 2) een wettige politiemacht; 3) een onafhankelijke rerhterlijke macht: 4) strijdkrachten die jegens de staat verantwoordelijk zijn en niet aan een politieke partij of een individu; 5) de instandhouding van het ambtenarenkorps en zijn rechten; 6) een economische stabiliteit door middel van particuliere ondernemingen; 7) het recht op particulier eigendom; 8) gelijke kansen voor allen; en 9) een constitutie

---

* In 1971 aanvaardde het Amerikaanse congres een amendement van senator Harry Bird, waardoor de invoer van Rhodesisch chroom ondanks de VN-sancties weer werd toegestaan. Dit amendement werd in maart 1977 door het Congres ingetrokken (zie pag. 488/3)

waarin alle Rhodesiërs democratisch zullen zijn vertegenwoordigd. (The Times 30-3)

De Britse minister van buitenlandse zaken Owen verklaarde op 30 maart in het Lagerhuis dat de Rhodesische regeringsverklaring niet met de Britse opvatting overeenstemde. Die was van mening dat de periode van twee jaar was ingeluid met de radiorede van Smith van sept. 1976 en dus in sept. 1978 afliep. Het leek nu alsof de regering-Smith zich aan haar verplichting om in 1978 het veld te ruimen voor een meerderheidsregering wilde onttrekken, aldus Owen.

Owen bezoekt *Afrika*

Van 11-17 april maakte Owen een reis door Afrika. Hij bezocht achtereenvolgens Tanzania (11-4), Mozambique (12-4), Zuid-Afrika (13-4), Botswana (14-4), Zambia (15-4), Rhodesië (15/16-4), Angola en Nigeria (17-4).
Het doel van zijn reis was de kansen na te gaan op een heropening van de onderhandelingen over Rhodesië op basis van nieuwe gezamenlijke Brits-Amerikaanse voorstellen voor een constitutionele conferentie. Deze aanpak van de zaak was, volgens *Survey* of *Current Affairs* (mei 1977), overeengekomen tijdens het bezoek van Callaghan en Owen aan de VS in maart (zie hierboven).

Terwijl Owen reeds voor zijn vertrek in Londen besprekingen had gevoerd met de nationalistische leiders, bisschop Muzorewa en Nkomo, had hij in Dar-es-Salaam een onderhoud met Robert Mugabe en andere leden van het Patriottisch Front Mugabe verklaarde nadien op een persconferentie dat het Front in de stellige mening bleef dat het Zimbabwe-conflict slechts op het slagveld kon worden opgelost Het Britse voorstel i z het bijeenroepen van een constitutionele conferentie zou worden bestudeerd, maar het was belangrijk reeds nu vast te stellen dat Owen het Front niet had weten te overtuigen Engeland was z ı niet in staat een volledige machtsoverdracht aan het volk van Zimbabwe door te voeren Voorts merkte het Front in een verklaring op dat slechts die organisaties, die bij de oorlog in Rhodesie betrokken waren, gerechtigd waren aan een constitutionele conferentie deel te nemen, en dat Ian Smith de conferentie slechts kon bijwonen als lid van de Britse delegatie

Op 13 april had Owen in Kaapstad afzonderlijke ontmoetingen met de premiers van Zuid-Afrika en Rhodesie, Vorster en Smith, die elkaar de vorige dag hadden gesproken Na zijn gesprek met Smith maakte Owen bekend dat hij in tegenstelling tot zijn aanvankelijke voornemen ook Rhodesie zou bezoeken om zijn beraad met Smith voort te zetten en vertegenwoordigers van alle meningen te raadplegen.

Op 14 april verklaarde Owen in Botswana te hopen dat een formele bijeenkomst

De Britse minister van buitenlandse zaken Owen (r) tijdens zijn bezoek aan Kaapstad op 13 april in gesprek met v.l.n.r premier Vorster, minister Botha en staatssecretaris Brand Fourie.

over een nieuwe constitutie met de Rhodesische regering en de zwarte nationalistische leiders medio juni of begin juli kon beginnen
De volgende dag arriveerde Owen in Salisbury en hij was daarmee de eerste Britse minister van buitenlandse zaken die Rhodesie bezocht sinds Sir Alec Douglas-Home in 1971 De Britse minister verklaarde op 17 april bij zijn vertrek naar de Angolese hoofdstad Loeanda dat bij het gesprek met Smith m Salisbury door deze een positievere houding tegenover de voorstellen van Owen was ingenomen dan in Kaapstad Ook Smith gaf toe dat er vooruitgang was geboekt op zekere punten Owen meende dat ,,de meeste mensen nu naar de conferentie zullen komen
In Loeanda sprak Owen op 17 april met de presidenten van de vijf frontlijnstaten, die daar op 18 en 19 april een nieuwe strategie uitwerkten voor het intensiveren van de guerrilla in zuidelijk Afrika. Volgens de Zambiaanse minister van buitenlandse zaken, Siteke Mwale, was die strategie ontworpen na de ,,pogingen en initiatieven van Imperialisten", die ten doel hadden de dag uit te stellen waarop ,,onze broeders en zusters" in zuidelijk Afrika hun onafhankelijkheid bereiken Volgens Mwale liep Owen achter de ontwikkeling aan, toen hij over vrede in Zimbabwe sprak ,,Wij hebben vreedzame onderhandelingen geprobeerd, maar zij zijn mislukt", aldus Mwale

Op 19 april bracht minister Owen in het Lagerhuis verslag uit van zijn reis.

De minister zei dat zijn ,,voornaamste doel was na te gaan of het mogelijk was om de vooruitgang naar een vreedzame regeling van het Rhodesische probleem te hervatten Zoals het Huis weet, neemt het geweld toe en, al kan een lange en bloedige strijd uiteindelijk een onafhankelijk Zirnbabwe opleveren, dan zal dat slechts gebeuren tegen een hoge prijs ( ) Wij zijn ons allen zeer welbewust van de immense moeilijkheden bij het oplossen van dit probleem" Maar, zo verklaarde Owen. hij ,werd aangemoedigd om een nieuwe aanpak te proberen door de steun van de Amerikaanse regering. met wie ae nauwst mogelijke samenwerking heeft bestaan Het is ons gezamenlijke vaste voornemen om te werken voor verzoening in zuidelijk Afrika, op de hechte basis van een meerderheidsbewind, de grootst mogelijke eerbied voor de mensenrechten en de beëindiging van rassendiscriminatie"
Tijdens zijn reis had hij (Owen) de mogelijkheid besproken van het gezamenlijk sponsoren door Engeland en de VS van een conferentie om een duidelijk tijdschema te ontwikkelen voor het bereiken van een meerderheidsbewind in 1978 ,,Zo'n conferentie zou een constitutie opstellen, die de fundamentele mensenrechten beschermde, en een aanvaardbare democratische procedure vaststellen voor een automatische overgang naar een onafhankelijke natie Die zou ook de rol bespreken van een internationaal ontwikkelirigsfonds om de economische stabiliteit van een cnafhankelijk Zimbabwe te helpen bevorderen en de blanke minaerheidsbevolking aan te moedigen te blijven en bij te dragen tot de toekomst van het land De constitutie zou zo opgesteld moeten zijn dat die in het algemeen aanvaardbaar was voor zes miljoen mensen, zwarten en blanken, die feitelijk onder haar bepalingen zouden leven" Owen zou ,,als voorzitter van de conferentie de uiteindelijke verantwoordelijkheid behouden om elk constitutioneel wetsontwerp aan dit Huis ter goedkeuring voor te leggen"
Minister Owen stelde dat de Britse regeringsvoorstellen voor een interimregering vatbaar bleven voor discussie, maar ,,misschien is het waarschijnlijker dat er overeenstemming wordt bereikt over een interimregering die verantwoordelijk zal zijn voor het houden van verkiezingen voor de verlening van de onafhankelijkheid" De minister vervolgde. ,,Als de regering-Smith de constitutie en de eraan voorafgaande schikkingen niet aanvaardt, zal geen onmiddellijke vooruitgang mogelijk zijn Sancties zullen blijven

en ook de oorlog zal voortduren (...) in een verhoogd tempo. Als er een akkoord kwam, dan zou de regering-Smith aftreden, zou de interimregering toezicht houden op de verkiezingen en zou ieder die aan de verkiezingen deelnam af moeten zien van geweld; de sancties zouden ook worden opgeheven".
„Hoe zeer wij ook allen wensen dat het geweld ophoudt, wij kunnen niet verwachten het onmiddellijk te stoppen, terwijl de muur van scepticisme en ongeloof, die ik overal in Afrika aantrof, blijft t.a.v. de intenties van de Smith-regering. Totdat zij die thans de wagens dragen ervan overtuigd zijn dat zij een meerderheidsbewind zullen krijgen (...) lijkt het onvermijdelijk dat het geweld zal voortduren".

Owen achtte de reacties op de nieuwe strategie „voldoende bemoedigend" om „in nauw overleg en samenwerking met de Amerikaanse regering de discussies met de diverse partijen voort te zetten". Hij deelde mee: „Oprechte bezorgdheid over de gevaren van een voortgezette confrontatie werd duidelijk geuit (...) door de vijf frontlijnpresidenten, door de heer Vorster en door de Rhodesische leiders, zwarte en blanke. (...) Hoewel de frontlijnpresidenten zonneklaar hadden gesteld dat zij de gewapende strijd zouden blijven steunen, tot zij ervan overtuigd waren dat een meerderheidsbewind een realiteit was, steunden zij (de Brits-Amerikaanse voorstellen) daar die enige hoop op een vreedzame overdracht boden, maar zij maakten vele bezwaren over de problemen die wij zullen tegenkomen. Zij toonden een aanzienlijk scepticisme t.a.v. de intenties van het Rhodesische Front en de heer Smith".

M.b.t. de kwestie van de vertegenwoordiging en de eis van het Patriottisch Front, dat dit de enige groep was die moest worden geraadpleegd, zei Owen dat de vijf presidenten van de frontlijnstaten „begrepen dat een constitutioneel wetsontwerp (...) beslist niet kon worden goedgekeurd (door het Britse parlement), als wij het overleg hadden beperkt tot slechts één sector van de zwarte nationalistische opinie".

Volgens *NRC/H'blad* (20-4) kwamen Owens voorstellen, die onmiddellijk de zegen van Washington zouden hebben gekregen, op het volgende neer:

„Alle betrokkenen komen bijeen in een nader te bepalen conferentieoord. Onder toezicht van Engeland en de VS — met Owen als voorzitter — wordt in opeenvolgende, maar afzonderlijke gesprekken met de nationalisten en de blanke minderheidsregering het houden van verkiezingen besproken. Deze verkiezingen zijn bedoeld om uit te maken welke nationalistische bewegingen de steun hebben van de bevolking. Smith blijft tot de vooravond van de verkiezingen aan het bewind. Een waarnemende regering met een omvangrijke vertegenwoordiging van Engeland en Gemenebestlanden neemt het bestuur tijdelijk van hem over.
Op deze manier voorkomt men een impasse over de samenstelling van een overgangsregering — een van de breekpunten in Genève. Het fiasco in Genève heeft geleerd dat het onmogelijk is de onverzoenlijke nationalistische bewegingen en de onverzoenlijke regering-Smith tot een meerderheidsstandpunt te bewegen.
Owen zou ernaar streven de overgangsperiode niet langer dan drie maanden te laten duren; nog vóór het eind van volgend jaar dient de machtsoverdracht te zijn voltooid.
De Britse minister is realistisch en voorzichtig genoeg om bij geen van de betrokkenen aan te komen met tijdschema's en ultimatums. Ook dat is een les die Genève heeft opgeleverd. Gehakketak over een onafhankelijkheidsdatum heeft in Genève elk verder overleg nagenoeg de pas afgesneden.
Belangrijkste onderdeel van een vreedzame regeling blijft de opstelling van een grondwet. Owen wil — samen met een Amerikaanse deelgenoot. wellicht vicepresident Mondale — de architect zijn, vanzelfsprekend na uitputtend en afzonderlijk overleg met alle partijen. Het plan omzeilt ten dele het zoeken naar een gemeenschappelijk standpunt, hoewel er genoeg valkuilen overblijven, waarin iedere poging te komen tot een vreedzame regeling hopeloos kan verdwijnen ..."

Eveneens op 19 april had Owen in Londen een onderhoud met ds. Sithole, terwijl de leiders van het Patriottisch Front — Nkomo en Mugabe — in Loesaka Owens plan verwierpen. Wel wilden zij een nieuwe conferentie niet op voorhand afwijzen, maar zij kantten zich tegen een gedeeld Brits-Amerikaans voorzitterschap en tegen een volwaardige deelname aan de constitutionele besprekingen door Moezorewa en Sithole.

Op 20 april ontving de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, in Washington bisschop Moezorewa voor een gesprek van een uur, waarmee deze de eerste Rhodesische nationalistische leider was die in het State Department ontvangen werd.

Op 22 april voerde Owen in Londen overleg met een speciale afgezant van president Carter, David Aaron.

Op 6 mei sprak minister Vance in Londen met zijn Britse collega Owen en met de leider van het Patriottisch Front, Nkomo. Owen en Vance werden het volledig eens over de t.a.v. Rhodesië te volgen procedure, maar volgens Nkomo had Vance verklaard dat de VS niet als co-sponsor van een constitutionele conferentie zouden optreden.

Op 11 mei zette minister Owen in het Lagerhuis het nieuwe Brits-Amerikaanse plan inzake Rhodesië uiteen. Een Brits - Amerikaanse „consultatieve groep" o.l.v. de Brit John Graham (een speaialist in Afrikaanse aangelegenheden in het Foreign Office) zou de volgende week naar Afrika vertrekken om alle partijen in het Rhodesië-conflict intensief te consulteren en voort te borduren op de plannen die Owen tijdens zijn bezoek in april had geopperd. De groep zou ook een verbindingspoct openen in Loesaka of Dar-es-Salaam; in een later stadium zou door de Britten een diplomatieke vertegenwoordiging in Salisbury worden overwogen. Tot Amerikaans vertegenwoordiger in de groep werd enkele dagen later de Amerikaanse ambassadeur in Zambia, Stephen Low, benoemd,

Op 17 mei begon de consultatieve groep haar werk in Zambia. Er volgde overleg in Botswana, Tanzania, Rhodesië (26-29 mei) en Mozambique, waarna Graham via Loesaka op 2 juni in Londen terugkeerde.

(Voortzetting volgende aflevering)

ALGEMEEN

PRESIDENT PODGORNY IN AFRIKA

Nikolai Podgorny, toen nog als voorzitter van het Presidium van de Opperste Sowjet, staatshoofd van de SU, heeft in maart van dit jaar bezoeken afgelegd aan een aantal Afrikaanse staten. Podgorny was het eerste staatshoofd van de SU, die zwart Afrika bezocht heeft. Hij is geweest in Tanzania, Zambia, Mozambique en Somalia.

TANZANIA

Vergezeld van o.m. de eerste vice-minister van defensie, generaal Sergei Sokolow, en het vice-hoofd van staatsveiligheidsdienst KGB, generaal-majoor Viktor Samodoerow, arriveerde Podgorny op 22 maart in Arusha in Tanzania, vanwaar hij

Podgorny (l.) wordt begroet door president Nyerere.

de volgende dag doorreisde naar de hoofdstad Dar-es-Salaam. Hier werd hij ontvangen door president Nyerere.

Bij de aankomst van Podgorny op het vliegveld werd een verklaring van hem m.b.t. de Sowjet-politiek jegens Afrika uitgereikt. Hierin werd o.m. gezegd: ,,De SU streeft niet naar concessies of militaire bases of enige bijzondere privileges, hetzij in Afrikaanse landen of ergens anders. Wij zoeken vrienden en gelijkwaardige samenwerking. Wij worden geleid, niet door de belangen van zelfzuchtig voordeel, maar door onze onwankelbare aanhankelijkheid aan de zaak van de vrede, aan de zaak van de vrijheid en de vooruitgang van volkeren". Ook werd in de verklaring gezegd: ,,Wij komen naar hot Afrikaanse continent met warme en vriendschappelijke gevoelens".

De twee staatshoofden voerden op 23, 24 en 25 maart besprekingen.

Volgens mededelingen van de secretaris van president Nyerere was de eerste ronde gewijd aan algemene vraagstukken, de tweede aan specifieke internationale onderwerpen, waaronder het Midden-Oosten, ontwapening en de wereldvrede en de derde aan de bevrijding van Zuidelijk Afrika.

Een voor 25 maart voongenomen persconferentie werd afgelast, nadat de Tanzaniaanse autoriteiten een verzoek van de Sowjets geweigerd hadden, dat alle vragen tevoren moesten worden ingediend.

Op 24 maart hield Podgorny bij een banket een tafelrede. waarin hij o.m. zei: ,,Het feit van het bestaan van racistische regimes in Zuidelijk Afrika is een ernstige bron van spanning, beladen met een bedreiging van de vrede en de veiligheid van de volkeren". Hij verzekerde, dat de SU consequent aan de zijde van de ,,vrijheidsstrijders" zou staan.

Nyerere bedankte in zijn antwoord de SU voor haar militaire steun aan nationalistische bewegingen, maar legde daarnaast de nadruk op de niet-gebondenheid van zijn land alsmede op de vastbeslotenheid dat Afrika vrij moest zijn van alle controle van buitenaf.

Sprekend over de noodzaak van hulp voor de Afrikaanse naties in hun voortgang naar onafhankelijkheid zei hij, dat kleine Westeuropese naties, zoals de Scandinavische landen, de behoefte aan economische hulp en een nieuwe internationale economische orde begrepen, maar dat hij er niet zeker van was, of de communistische landen deze behoefte ook inzagen.

Podgorny bracht op 23 maart een bezoek aan Zanzibar, waar hij verklaarde, dat de SU bereid was op voet van gelijkheid te zamen met andere belanghebbende landen de kwestie in overweging te nemen van het verklaren van de Indische Oceaan tot een vredeszone. Ook verzekerde hij, dat de SU in de Indische Oceaan geen militaire bases onderhield en evenmin van plan was die daar in te richten

Podgorny noemde de vestiging van militaire bases in de Indische Oceaan door ,,imperialistische mogendheden' en hun pogingen om de Zuidafrikaanse racistische regimes als hun voornaamste steunpunt op de weg van de Atlantische naar de Indische Oceaan te behouden een reden voor zorg en hij zei dat de verwijdering van zulke bases de sleutel tot vrede vormde.

Aan het einde van het bezoek werden overeenkomsten tussen de SU en Tanzania ondertekend over de wederzijdse handel, alsmede over culturele, wetenschappelijke en technische samenwerking. Tevens werd een gemeenschappelijk communiqué verstrekt, nadat Podgorny bij zijn vertrek nog had verklaard, dat de vernietiging van kolonialisme en racisme in Zuidelijk Afrika een belangrijke internationale taak was.

In het communiqué werd o.m. gezegd, dat de zwarte bevolking in Rhodesië, Namibië en Zuid-Afrika het recht had om met alle middelen. inbegrepen bewapende strijd, te vechten voor de nationale bevrijding en dat het vormen van het Patriottisch Front in Rhodesië (pag. 737/1 - 1976) een belangrijke stap was naar de Vereniging van de ,,nationale en patriottische krachten" in Rhodesië.

ZAMBIA

President Podgorny bezocht van 26-29 maart Zambia, waar hij besprekingen voerde met president Kaoenda alsmede met drie aanvoerders van de voornaamste nationalistische bewegingen in Zuidelijk Afrika, nl. Joshua Nkomo van ZAPU en het Patriottisch Front in Rhodesië, Sam Nujoma van SWAPO in Namibië en Oliver Tambo van het ANC in Zuid-Afrika.

Op de eerste dag van zijn bezoek zei president Podgorny tot president Kaoenda, dat de SU niet zou rusten tot Afrika vrij was van kolonialisme. Hij beloofde alle nodige hulp om de Afrikaanse volkeren tot dit doel te helpen.

Bij een bezoek van de Victoria watervallen in de Zambesirivier tussen Zambia en Rhodesië op 27 maart noemde Podgorny deze rivier ,,de grens tussen vrijheid en slavernij in Afrika". Volgens hem zou het niet lang duren voordat ,,vrijheid en gelijkheid ook de Zambesi zouden oversteken".

Na de ontmoeting met de nationalistische leiders op 28 maart in de Sowjet-ambassade in Loesaka werd een door alle betrokkenen ondertekend communiqué uitgegeven.

In dit communiqué bevestigde de SU de solidariteit met en permanente steun aan de strijd in Zuid-Afrika, Namibië en Zimbabwe (Rhodesië) tegen het ,.kolonialistische en racistische juk" voor vrijheid, nationale onafhankelijkheid en gelijkheid.

De nationalistische leiders gaven uitdrukking aan hun waardering voor de buitenlandse politiek van de SU, die ,,overeenstemt met de belangen van de volken, die strijden voor nationale en sociale bevrijding".

Op een banket op 28 maart veroordeelde Podgorny de Westerse pers, die gesuggereerd had, dat de SU expansionistische bedoelingen in Zuidelijk Afrika zou nastreven. Hij stelde, dat de SU alleen diegenen

Podgorny (r.) wordt begroet door president Kaoenda bij aankomst op het vliegveld van Loesaka.

wenste te helpen, die voor onafhankelijkheid strijden.

President Kaoenda antwoordde, dat de SU consequent een ,,betrouwbare bondgenoot van de bevrijdingsbewegingen" was geweest.

Op het eind van het bezoek werd een door beide presidenten ondertekende gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, waarin op Zuid-Afrika werd aangedrongen zich uit Namibië terug ie trekken. Gezegd werd, dat er geen oplossing voor de toekomst van dat land kon komen zonder participatie van SWAPO.

,,Terreur en vergeldingsacties", die door de Zuidafsikaanse regering werden uitgevoerd, werden veroordeeld, Verder werd de volledige steun uitgesproken aan ,,rechtvaardige strijd van het Zuidafrikaanse volk" en werd ook hier gezegd, dat het vormen van het Patriottisch Front in Rhodesië een belangrijke stap was.

In samenhang met de betrokkenheid van de SU en Cuba bij de burgeroorlog in Angola had president Kaoenda op 28 jan. 1976 in een rede beide landen aangeduid als ,,een plunderende tijger met zijn dodelijke welpen" (pag. 460/3-1976). Aan de vooravond van het bezoek van president Podgorny echter verklaarde hij: ,,Wij en de SU zijn collega's in de strijd" tegen de blanke heerschappij in Zuidelijk Afrika. Dit zou zo blijven, tot de doeleinden van de nationalisten waren bereikt.

In een interview met The Times van 31 maart verklaarde Kaoenda, dat het ,,kinderachtig" was van het Westen oin te suggereren, dat de Afrikaanse landen zich blootstelden aan communistische invloed door als gastheer op te treden voor president Podgorny en de Cubaanse premier Castro. die in dezelfde tijd ook door Afrika reisde Als Afrika onder communistische invloed kwam had het Westen dit zichzelf te verwijten Castro en Podgorny waren in Afrika als helden verwelkomd, omdat het de Oostbloklanden zijn, die de Afrikaanse naties steunen

MOZAMBIQUE

President Podgorny arriveerde op 29 maart in Maputo, de hoofdstad van Mozambique, waar hij enthousiast ontvangen werd door duizenden mensen, die langs de straten stonden.

Podgorny voerde besprekingen met president Machel, die volgens een Sowjet-functionaris gewijd waren aan bilaterale en internationale kwesties, w.o. de ontspanning, ontwapening en het Midden-Oosten.

De twee presidenten ondertekenden op 30 maart een verdrag van vriendschap en samenwerking met een geldigheidsduur van 20 jaar. De enige twee andere Afrikaanse landen, waarmee de SU een dergelijk verdrag heeft, zijn Angola en Somalia. Bij de aankondiging van het afsluiten van het verdrag op een massabijeenkomst in Maputo noemde Podgorny het ,,een demonstratie van echt internationalisme".

In artikel 4 van het verdrag wordt gezegd, dat ,,in het belang van het versterken van het defensiepotentieel" van de twee landen ,,zij zullen voortgaan met het ontwikkelen van samenwerking in de militaire sfeer op de grondslag van de relevante militaire overeenkomsten".

Artikel 9 voorziet erin dat, in het geval, dat zich situaties zullen voordoen, ,,die de vrede bedreigen of leiden tot het uitbreken van een oorlog" de twee landen ,,onmiddellijk contact met elkaar opnemen ten einde hun posities te coördineren in het belang van het elimineren van de dreiging, aie zich heert voorgedaan, of ten einde de vrede te herstellen"

SOMALIA

Op 2 en 3 april heeft president Podgorny nog een onofficieel bezoek aan Somalia gebracht, waar hij een onderhoud van 5 uur had met president Siyad Barreh, voor hij op 3 april weer naar de SU vertrok. Over de inhoud van de besprekingen zijn geen mededelingen gedaan. *(AFP, Reuter, NRC/H'blad, NZZ, Le* Monde, ***The Times,*** *FAZ)*

CASTRO IN AFRIKA, DDR EN SU

Het Cubaanse staatshoofd Castro heeft van 1 maart tot 1 april een rondreis door Afrika gemaakt en daarbij 8 Afrikaanse staten bezocht.

Van 1 tot 10 maart verbleef hij in Libië als gast van president Kadhafi. Castro woonde een deel van het buitengewone volkscongres bij, waarop besloten werd dat Libië voortaan de Socialistische Arabische Volksrepubliek zal heten.

Tijdens de slotzitting van dit congres voerde Castro het woord. Hij zei o.a. ,,De Libische en Cubaanse revolutie hebben dezelfde doeleinden, hoewel elk van hen gebaseerd is op verschillende filosofische uitgangspunten... ,,Heden weet de wereld dat Libië tot de revolutionaire voorhoede van de Arabische landen behoort. Weinig strijders hebben zoveel gestreden als kolonel Kadhafi voor de eenheid van de Arabische wereld. voor de verdediging van de rechten van het Palestijnse volk en voor de ondersteuning van de bevrijdingsbewegingen die strijden tegen het kolonialisme."

Aan het eind van het bezoek werd een gemeenschappelijk communiqué gepubliceerd waarin stond dat Libië en Cuba de Arabische landen die streven naar een vreedzame regeling met Israël beschouwen als ,,bondgenoten van imperialisme en Zionisme". Beide landen riepen op tot een ,,volledige bevrijding van het Palestijnse grondgebied". Verder zeiden beide regeringen dat Israëls agressie tegen de Arabische wereld een bedreiging van de internationale vrede en veiligheid is. ,,Er kan geen echte vrede (in het Midden-Oosten) zijn zolang alle Arabische en Palestijnse bezette gebieden niet

De Cubaanse leider Castro in Tanzania, rechts van hem het Tanzaniaanse staatshoofd Julius Nyerere.

Castro bij aankomst in Moskou. V.l.n.r. SU-president Podgorny, Castro, partijleider Brezjnew, min. v. buiteni. zaken Gromyko, vice-pres. Carios Rodriguez en prem. Kosygin.

zijn bevrijd," aldus het communiqué.

Op 10 maart reisde Castro door naar Aden, de hoofdstad van de Democratische Volksrepubliek Jemen. Daar voerde hij besprekingen met de secretaris-generaal van het Nationale Front (de enige partij in Jemen), Abdel Fattah Ismail, het staatshoofd Salem Roboya Ali en de premier Ali Nasser Mohammed. Volgens de Washington Post zou Castro in Aden en later bij zijn bezoeken aan Somalia en Ethiopië, erop aangedrongen hebben dat deze drie ,,vooruitstrevende landen" nauw gaan samenwerken, met de actieve steun van Libië, om de invloed over de Rode Zee te krijgen, opdat dit gebied niet onder de suprematie van ,,conservatieve, pro-westerse landen" zoals Egypte en Saoedi-Arabië zou komen.

Vanuit Jemen vloog Castro op 12 maart door naar Mogadiscio, de hoofdstad van Somalia, waar hij besprekingen voerde met het Somalische staatshoofd, gen. Siyad Barreh.

In een gemeenschappelijk slotcommuniqué stond dat beide landen uitdrukking hadden gegeven aan hun overeenstemming t.a.v. alle internationale problemen en zich hadden uitgesproken voor de veroordeling en uitroeiing van het onmenselijke kolonialisme, racisme en het internationale imperialisme; beide landen waren voorstander van de versterking van de wereldvrede en de internationale samenwerking.

Op 14 maart arriveerde Castro onverwachts in Addis Abeba de hoofdstad van Ethiopië. Hier werd hij ontvangen door de voorzitter van de voorlopige militaire junta, luitenant Mengistus Haile Mariam. Volgens het gemeenschappelijke communiqué dat na afloop van het bezoek werd uitgegeven, veroordeelden beide partijen de inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Ethiopië van de kant van de imperialisten en de reactionaire landen in het gebied van de Rade Zee. en werden alle vooruitstrevende krachten in het gebied uitgenodigd hun strijd tegen de duistere activiteiten en de intriges van deze gemeenschappelijke vijanden te coördineren; Cuba heeft de Ethiopische revolutie ondersteund en gemeenschappelijk met Ethiopië de racistische en imperialistische samenzwering tegen het heldhaftige volk van Angola en Mozambique veroordeeld.

Het volgende doel van Castro's reis was Tanzania, waar hij op 17 maart arriveerde. In verschillende persverslagen van de reis werd gewag gemaakt van het feit dat Castro Ethiopië op 16 maart had verlaten en eerst 24 uur later in Dar-es-Salaam arriveerde.

The Financial Times wist ongeveer een maand later (29-4) uit betrouwbare bron te melden dat Castro vanuit Addis Aheba naar Aden was gevlogen voor een geheime ontmoeting met de Ethiopische en Somalische leiders in een poging de moeilijkheden tussen beide landen uit de weg te ruimen.

Castro zou bij die gelegenheid hebben voorgesteld het omstreden, door Somali's bewoonde gebied in Ogaden, dat door Somalia en Ethiopië wordt opgeëist, op te laten gaan in een toekomstige federatie van marxistische staten

Het Somalische staatshoofd Siyad Barreh zou Castro echter te verstaan gegeven hebben dat daarvan geen sprake kon zijn

Eerst diende de nationale doelstelling van Somalia t.w. hereniging van alle Somali's in Ethiopië, Kenia en het Franse gebied rondom Djibouti onder een nationale vlag verwerkelijkt te worden.

In Tanzania viel Castro de grootste ontvangst ten deel ooit een buitenlandse gast bereid.

De betrekkingen tussen beide landen zijn al jarenlang hartelijk, aldus *The Times* (21-3). Cuba bouwt drie landbouwscholen in Tanzania, heeft ca. 50 artsen gezonden en gaat een suikerraffinaderij bouwen. Volgens Westerse diplomaten zouden er verder 200 Cubaanse militaire adviseurs in het land zijn, maar dit is van Tanzaniaanse zijde steeds ontkend.

Aan het eind van zijn vijfdaags bezoek gaf Castro een persconferentie, waarin hij o.a. zei dat de bevrijding van de door blanken overheerste landen van zuidelijk Afrika een taak van de volken van deze landen zelf is, omdat ,,onafhankelijkheid niet van buitenaf gekocht kan worden" Hij voegde eraan toe dat Cuba, zoals de andere progressieve landen van de wereld, de plicht heeft de nationalistische bewegingen in zuidelijk Afrika te steunen.

Hij benadrukte verder de noodzaak van een Afrikaanse oplossing van de problemen van zuidelijk Afrika. Terwijl Cuba bereid was bijstand te verlenen, was heit aan de Afrikaanse frontlijnstaten om te bepalen wat voor hulp dat moet zijn

Gevraagd over de Cubaanse bemoeienis met Angola, zei Castro dat de Cubaanse troepen pas waren ingezet toen er een invasie vanuit het buitenland, vnl. Zuid-Afrika plaats vond. De Angolezen hadden het recht in zulke omstandigheden Cubaanse bijstand te vragen, zo zei Castro.

Castro ontkende persberichten dat Cuba betrokken is bij gevechtshandelingen in de Zaïrese provincie Shaba. ,.Er is geen enkele Cubaan in betrokken" zo zei hij. ,,We hebben er niets mee te maken en wij hebben de troepen die de heersende kliek in Zaïre bestrijden, niet getraind of bevoorraad".

Het volgende land dat Castro bezocht was Mozambique, waar in de hoofdstad Beira besprekingen gevoerd werden met de leiders van het land. Volgens het slotcommuniqué was men het in grote lijnen met elkaar eens, zowel over de positieve ontwikkeling van de vriendschappelijke betrekkingen als over de situatie in Afrika, het Midden-Oosten, Chili, Portorico als Panama.

Van 24 tot 31 maart verbleef Castro in Angola. Een voorgenomen en al aangekondigd bezoek aan Zambia werd afgelast omdat daar op dat moment de Sowjetrussische president Podgorny verbleef.

In een redevoering ter gelegenheid van de ,,dag van de overwinning" sprak Castro van de onverbrekelijke vriendschap en samenwerking tussen beide landen. Cuba zou ook in de toekomst het Angolese volk iedere vorm van steun blijven geven, er was geen begrenzing voor deze samenwerking.

Tijdens een redevoering in een suikerfabriek in Caxito veroordeelde Castro de aanhoudende pogingen van imperialistische krachten samen met de Zuidafrikaanse racisten moeilijkheden te organiseren en met behulp van contrarevolutionaire benden het opbouwwerk van Angola te saboteren.

Voor zijn vertrek verklaarde Castro nog dat hij Angola net zoveel pantservoertuigen, vliegtuigen en kanonnen zou leveren als het nodig had voor de verdediging tegen de imperialistische agressie.

In het gezamenlijke communiqué dat op 1 april in Loeanda werd uitgegeven stond dat beide landen vastbesloten waren met alle middelen die in hun macht zijn de zwarte nationalisten in Zuid-Afrika, Rhodesië en Namibië te steunen.

Het communiqué bevestigde dat Castro in Loeanda had gesproken met Sam Nujoma, leider van de bevrijdingsbeweging voor Namibië, Swapo. Nujoma had eerder bekendgemaakt dat Castro zijn organisatie materiële steun had toegezegd.

De Swapo-leider wilde over deze hulp geen nadere bijzonderheden bekendmaken maar hij zei wel dat de ,,onafhankelijkheid van Namibië een zaak zal zijn voor het volk van Namibië zelf".

Vanuit Angola vloog Castro op 1 april naar de Duitse Democratische Republiek. Hij maakte een tussenlanding in Algerije, waar hij president Boumedienne over de resultaten van zijn Afrikaanse reis inlichtte.

In Oost-Berlijn waar Castro van 1 tot 4 april verbleef werden besprekingen gevoerd met een delegatie van partij en staat onder leiding van de voorzitter van de Oostduitse staatsraad en secretaris-generaal van de SED, Erich Honecker.

Volgens het slotcommuniqué vonden de besprekingen plaats in een atmosfeer van vriendschap, hartelijkheid en volledige overeenstemming.

Van 4 tot 8 april verbleef Castro in Moskou om de Sowjetrussische leiders, waarvan p esident Podgorny ook juisit van een reis uit Afrika was teruggekeerd (zie pag. 572/3) over zijn bevindingen in te lichten. Aan het eind van het bezoek gaf het persagentschap *Tass* een gemeenschappelijk communiqué uit waarin stond dat de Sowjet-Unie en Cuba solidair zijn met rde volken van Afrika. Azië en Latijns-Amerika die strijden tegen het imperialisme.

Beide partijen hadden uiting gegeven aan hun wil om alles te doen om de eenheid van de socialistische landen te consolideren en om de interactie van de internationale communistische beweging te ontwikkelen. De Sowjetrussische communistische partij waardeert de uitbreiding van de politieke conkacten van Cuba met vele landen.

Tass wist tevens te melden dat de Sowjet-Unie van plan is te helpen bij de bouw van een kerncentrale op Cuba. Sowjet-ingenieurs zullen later in 1977 helpen bij de bouw van het eerste deel van het krachtstation met een capaciteit van 400 megawatt. De kerncentrale zal uiteindelijk een capaciteit van 1700 megawatt hebben.

Volgens *Tass* hebben Sowjetrussische en Cubaanse geologen al de plaats vastgesteld van het project dat een onderdeel is van een gezamenlijk programma voor atomaire samenwerking van de Comecon.

Le Monde (16-3) becommentarieerde Castro's reis door Afrika als volgt:

Castro's rondreis heeft de verwachtingen — zowel positief als negatief — in Afrika hoger gespannen dan andere revolutionaire Derde-Wereldleiders van gewicht hadden gekund. De interventie in Angola heeft Cuba in Afrika voldoende invloed verschaft om Washington te verontrusten en eventuele voordeeltrekkers van Cubaanse bijstand te verblijden.

De Cubaans-Afrikaanse relaties zijn niet verrassend. In januari 1966 werd te Havanna een conferentie van revolutionaire organisaties in Azië, Afrika en Latijns-Amerika gehouden. Vanaf die tijd heeft Castro zich steeds opgeworpen als de voorvechter van een snelle dekolonisatie van de gehele Derde Wereld en van rechtstreekse steun aan de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen.

Cuba's actie was beslissend in Guinee-Bissau. Maar na het instellen van de luchtbrug tussen Havanna en Loeanda waarna in Angola de beslissing viel, is de algemene atmosfeer in de betrekkingen tussen Cuba en Afrika diepgaand veranderd. De Cubaans-Sowjetrussische interventie in Angola heeft het merendeel van de gematigde Afrikaanse leiders een ernstig trauma bezorgd en de makers van het Amerikaanse Afrika-beleid tot nadenken en handelen gebracht. De vrees voor een uitdijen van de Cubaanse interventie bracht b.v. zowel president Senghor van Senegal als Mobutu van Zaïre, die elk een eigensoortige ideologische motivatie hebben, tot een politiek van bewapening.

Uit de etappes van Castro's Afrikaanse reis blijkt dat twee essentiële kwesties de beweegredenen zijn: de ontwikkeling van de situatie nabij de Rode Zee en de dekolonisatie van zuidelijk Afrika.

De grote diplomatieke manoeuvres, die van Caïro tot Mogadiscio en van Aden tot Khartoem aan de gang zijn, en de steeds waarschijnlijker algemene verschuiving in bondgenootschappen in dat gebied, houden Castro bezig. In Ethiopië vindt een versnelde ontbinding plaats; de junta in Addis Abeba wil een socialistische ontwikkeling die de Amerikanen verontrust, omdat Washington de opvolgers van Haile Selassie liever hun toevlucht ziet nemen tot meer aanvaardbare bondgenoten.

Castro wil erbij zijn als de leiders van de gematigde Arabische staten op initiatief van Saoedi-Arabië en aangemoedigd door Amerika belangrijke militaire hulp gaan verschaffen aan de Eritrese afscheidingsbeweging en een volledige verschuiving van de grote mogendheden in het gebied plaats vindt.

Het bezoek aan Dar Es Salaam is voos Castro vooral van belang omdat Tanzania bij monde van president Nyerere een militant socialisme predikt en op zijn wens tot de ,,frontlinie-staten" behoort die direct belang hebben bij een regeling van de Rhodesische kwestie.

Castro wenst het Afrikaanse continent een keuzemogelijkheid te verschaffen. Vandaar dat hij juist de twee bijzonder gevoelige zones heeft uitgekozen, waarvan het westen eensgezind zegt dat daar een risico van een ,,nieuw Angola" aanwezig is. *(NRC/H'blad,* Le Monde, *NZZ,* FAZ, *Wereldwijzer)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TITO NAAR MOSKOU, PJONGJANG EN PEKING

De president van Joego-Slavie, Josip Broz Tito, heeft van medio aug tot begin sept. een reis gemaakt, gedurende welke hij bezoeken gebracht heeft aan de Sowjet-Unie, Noord-Korea en China. In liet *NRC/H'blad* van 16 aug., de dag waarop Tito zijn reis begon met een bezoek aan de SU, werd aan deze reis een voorbeschouwing gewijd. die wij hier aanhalen.

Een bijna onwaarschijnlijke combinatie van reisdoelen lijkt het, dat drietal communistische hoofdsteden die de Joegoslavische president Tito, de evenwichtskunstenaar van de Balkan. zal bezoeken op zijn vandaag begonnen diplomatieke tournee.

Moskou, Pjongjang en Peking, alle drie totaal verschillende erfgenamen van eenzelfde marxistische theorie. waaraan de Joegoslavische president nog zijn eigen versie, het ooit allerwegen verketterde „titoïsme" zal toevoegen.

Een gemakkelijke missie belooft het niet te worden. De reis van Tito, hoewel natuurlijk nauw verbonden met Joego-Slavië's eigen belang en strategische positie, gaat ver uit boven de beperkte draagwijdte van de regionale politiek van Zuidoost-Europa. Tito is ten slotte nog steeds de onomstreden voorvechter en gezaghebbende leider van de niet-gebonden landen en hij beschikt in die kwaliteit over een veel groter prestige dan wanneer hij alleen als Joegoslavisch president zou fungeren

In Moskou zal dat mondiale aureool van Tito overigens het minst opgemerkt worden Te verwachten is dat zijn besprekingen met president Brezjnew vooral geconcentreerd zullen zijn op de scherp uiteenlopende visies die het Kremlin en Belgrado hebben ontwikkeld op het zgn „Eurocommunisme", de door de Spaanse, Italiaanse en Franse communistische partijen gepropageerde gedachtengang dat elke partij onafhankelijk van Moskou haar eigen, aan de omstandigheden in een bepaald land aangepaste vorm van communisme moet kunnen nastreven, met democratische middelen.

Het is niet overdreven te zeggen dat Joego-Slavie zich de afgelopen maand heeft opgeworpen als meest fervente verdediger van dat idee.

De aanval die het Russische blad Nzeuwe *Tijden* eind juni deed op het boek „Eurocommunisme en de staat" van de Spaanse communistische leider Santiga Carrillo beantwoordden de Joegoslaven met de beschuldiging dat Moskou verraad pleegde tegenover de vorig jaar in Oost-Berlijn zo plechtig overeengekomen formule dat er verschillende wegen waren die naar het communisme konden leiden.

Kennelijk geschrokken van de felle afkeurende reactie in Belgrado, liet *Nieuwe Tijden* begin juli weten dat de aanval niet gericht was tegen alle onafhankelijk denkende communisten, maar alleen tegen Carillo zelf, die van ..anti-Sowjetisme" werd verdacht en van pogingen de communistische beweging in tweeën te splijten. Voor Belgrado lijkt dat echter lang niet voldoende geruststellend: hot verdoezelen van het conflict over het Eurocommunisme betekent niet dat het nu is verdwenen.

In onmiddellijk verband met de — op grond van het stalinistische verleden — begrijpelijkerwijze allergische reactie van Belgrado staat de wens van Tito om Brezjnew nog eens nadrukkelijk te laten verklaren dat de Russische „wolf" volstrekt niet van plan is Joego-Slavië na de dood van Tito te „verslinden", zoals de Russische partijleider vorig jaar november tijdens zijn bezoek aan Belgrado schertsend opmerkte (pag. 753 e.v.-1976 en 107/1 e.v.-1977)

Ook al leek dat toen een geruststellende verzekering, het feit dat Joego-Slavië kort na dat bezoek aankondigde dat het zijn defensie zou gaan reorganiseren en alle menselijke en materiële middelen zou gebruiken om een eventuele agressor te verdrijven, duidde erop dat de Joegoslaven bij de Russen geen vermoeden van twijfel willen laten bestaan over hun opvattingen over onafhankelijkheid.

Van hun kant zullen de Russen van Tito waarschijnlijk verlangen dat tegenover onomwonden garanties voor non-interventie de Joegoslaven ook wat meer toeschietelijkheid zullen betonen wanneer Moskou vraagt om faciliteiten voor zijn luchtmacht en vloot. Joego-Slavië zit daarbij in een lastige positie: de Middellandse-Zeevloot van de Sowjet-Unie beschikt al over de mogelijkheid om reparaties in Joegoslavische havens te laten uitvoeren, maar gebeurtenissen zoals het overvliegen van Russische militaire toestellen in verband met de strijd in Angola, kan Belgrado's bewaerde blokvrijheid in gevaar brengen en de Joegoslaven de toch al kwetsbaar gebleken sympathie kosten van de Amerikanen. Het was immers president Carter die vorig jaar tijdens

President Tito (r.) wordt op het vliegveld van Moskou verwelkomd door Sowjet-president Brezjnew.

Weekblad 46ste jaargang No. 2400, pag. 29079-29094

zijn verkiezingscampagne suggereerde dat Amerika zou kunnen besluiten om geen troepen naar Joego-Slavië te sturen ingeval van een Russische invasie.

Maar Tito's bezoek zal nog meer omvatten dan alleen Joego-Slavië's veiligheidsproblemen. In Peking zal een vriendschap worden bezegeld — tussen landen, niet tussen de partijen — die gegroeid is sinds het eind van de jaren 1960. toen China voorgoed overtuigd was van de dreiging die voor de Volksrepubliek uitging van Moskou. Naast het notoor anti-Russische Albanië en de tegen Moskou agerende Roemeense partijleider Ceausescu, bleek toen ook Tito, voordien verketterd als renegaat, een betrouwbare steunpilaar in Oost-Europa te kunnen zijn.

Het is het eerste bezoek dat de nu 85 jaar oude — maar nog steeds als 65-jarige ogende — Tito aan de Volksrepubliek brengt en behalve dat de bestaande betrekkingen tussen de twee landen zullen worden beklonken, wordt er ook rekening mee gehouden dat de Joegoslavische president zijn goede diensten zal aanbieden om te bemiddelen tussen Moskou en Peking.

Als niet-gebonden land, dat met beide tegenstanders redelijke betrekkingen heeft, verkeert Joegoslavië daartoe in een uitstekende uitgangspositie, en bovendien heeft Tito ervaring in de behandeling van ideologische conflicten.

Tactisch tussenstation op Tito's reis tussen de Sowjet-Unie en China vormt Noord-Korea, dat met heel eigen problemen heeft te kampen en van zijn twee communistische buren weinig heeft te verwachten.

Ook Tito lijkt er de man niet naar om zich positief uit te spreken over mogelijk avonturistische plannen van de Noordkoreaanse president Kim 11-Soeng. Eerder kan verwacht worden dat hij de Noordkoreanen zal waarschuwen niet te hard van stapel te lopen en zelfs lijkt het niet uitgesloten dat hij enige vertrouwelijke boodschappen in Pjongjang zal bezorgen van Amerikaanse of Zuidkoreaanse kant.

Door Pjongjang zal Tito's bezoek ongetwijfeld breed worden uitgemeten om aan te tonen hoezeer Noord-Korea wel behoort tot de niet-gebonden landen, zoals het vorig jaar tijdens de top in Colombo ook heeft geprobeerd. Voor een staatsman van het formaat van Tito zal die truc echter te doorzichtig zijn.

Bezoek aan de Sowjet-Unie

President Tito bracht van 16-18 aug. een officieel vriendschausbezoek aan de Sowjet-Unie. Aansluitend verbleef hij tot 23 aug. aan het Baikalmeer om daar als privépersoon een vakantie door te brengen.

Gedurende het officiële deel van het bezoek voerde Tito in Moskou besprekingen met Sowjet-partijleider en -president Brezjnew. Brezjnew had hiervoor zijn vakantie op de Krim onderbroken.

Op de eerste dag van het bezoek van Tito, op 16 aug., werd hem door de Sowjet-autoriteiten een banket aangeboden, waarop president Brezjnew een tafelrede uitsprak. In deze rede reageerde Brezjnew positief op een oproep van de Amerikaanse president Carter tot nieuwe pogingen de Sowjet-Amerikaanse betrekkingen te verbeteren, maar hij maakte daarnaast duidelijk, dat het initiatief daartoe zal moeten uitgaan van Washington.

In een directe boodschap aan zijn Amerikaanse collega zei Brezjnew: „Wij zijn allen op de hoogte van de laatste verklaringen van president Carter. Hij heeft het in het bijzonder over de Amerikaanse wens om de Russisch-Amerikaanse betrekkingen te ontwikkelen in het belang van de versterking van de wereldvrede.

Vergeleken met vroegere manoeuvres van de Amerikaanse regering klinken deze verklaringen positief. Welnu, als de wens bestaat om die om te zetten in praktische daden, dan zullen wij welwillend zoeken naar wederzijds aanvaardbare oplossingen".

Brezjnew liet zijn opmerkingen voorafgaan door de mededeling dat, als er een goed initiatief zou komen „wij altijd bereid zijn om dat te beantwoorden". Maar de Sowjet-president herhaalde dat de ontwikkeling van nieuwe wapens doo de VS, zoals de neutronenbom, de betrekkingen zou schaden.

De woorden van Brezjnew zijn diens eerste reactie op de rede die president Carter op 21 juli hield in Charleston in de Amerikaanse stad South Carolina, en waarin de Amerikaanse president opriep tot betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en Amerika „boven het niveau van de koele berekening van wederzijds zelfbelang die onze twee landen naar de conferentietafel brengt".

Brezjnews opmerkingen zijn veel verzoenender dan de enige andere reactie die van hooggeplaatste zijde op die rede is geregistreerd. Die was afkomstig van Georgi Arbatow, de adviseur van het Politbureau voor Amerikaanse aangelegenheden, die zei dat delen van Carters rede positief waren, maar dat de Amerikaanse president ook probeerde de schuld van Amerika voor de gespannen verhouding tussen de twee landen af te schuiven.

Kennelijk refererend aan de campagne van Carter voor mensenrechten — het belangrijkste doelwit van de recente aanvallen op Amerika in de Sowjetpers — zei Brezjnew nu dat „de vijandige campagne (van Amerika tegen de Sowjet-Unie) gebruikt wordt als een rookgordijn voor een nieuwe ronde in de bewapeningswedloop". Maar ondanks die „negatieve aspecten" zei de Sowjet-president, „zijn we zeker niet van mening dat uitsluitend die de situatie in de wereld bepalen".

Brezjnew verwees daarbij naar het feit dat tientallen staten met verschillende sociale systemen succesvolle betrekkingen onderhouden. en naar het akkoord van Helsinki in 1975. onderteken door 35 landen, als een voorbeeld van de voortdurend verbeterende situatie in de wereld.

Opmerkelijk in Brezjnews rede was ook dat hii de beschuldiging van „inmenging in interne Sowjetzaken waarmee hij in maart de Westerse campagne voor mensenrechten brandmerkte, dit keer niet herhaalde.

Waarnemers in Moskou zijn van mening dat het feit dat Brezjnew slechts éénmaal gewag maakte van de ontwikkeling van de neutronenbom — waartegen een week eerder een massale propagandacampagne in Oost-Europa is gevoerd — kan betekenen dat de Russische leiders ervoor terugschrikken om zich daarover ai te scherp uit te laten voordat president Carter ertoe besluit om metterdaad over te gaan tot de produktie van dat nieuwe wapen. Tot nog toe heeft Carter alleen besloten fondsen beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van de neutronenbom. Kennelijk is het Kremlin van mening dat de propaganda-actie voorlopig voldoende is om zijn boodschap aan Washington over te grengen.

De verzoenende toon van Brezjnews rede wordt verder gezien als teken dat Moskou de problemen lussen de twee landen wil oplossen door de dialoog en dat zijn opstelling een positieve sfeer moet scheppen voor de besprekingen die binnen drie weken in Genève gehouden zullen worden tussen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance en diens Russische collega Gromyko over beperking van de strategische bewapening.

Over de betrekkingen tussen de Sowjet-Unie en Joego-Slavië zei Brezjnew, dat de twee landen elkaars ervaring respecteren en de „principes van onafhankelijkheid en gelijkheid" strikt nakomen. Brezjnew leek daarmee duidelijk de vrees te willen wegnemen, dat de recente aanvallen van het Kremlin op het „Eurocommunisme" implicaties zouden kunnen hebben voor het door de Joegoslaven fervent verdedigde recht op een eigen koers naar het socialisme en op eigen onafhankelijkheid.

Brezjnew herinnerde Tito er wel aan, dat respect voor de onafhankelijkheid gecombineerd zou kunnen worden met de communistische solidariteit „in de naam van het bereiken van gemeenschappelijke doeleinden". De belangen van de hele communistische beweging waren gelegen „in de bereidheid om beide onderdelen van deze formule na te komen", aldus Brezjnew, daarmee vroegere Sowjet-waarschuwingen herhalend tegenover de onafhankelijk ingestelde West-europese communistische partijen.

Besprekingen Tito-Brezjnew

De presidenten Tito en Brezjnew voerden op 17 en 18 aug. besprekingen met elkaar. De twee gesprekken duurden hij elkaar minder dan vijf uur. Over de inhoud van de gesprekken is een en ander bekendgeworden uit Joegoslavische bronnen alsmede uit berichten van het Sowjet-Persbureau Tass.

De twee leiders spraken op 17 aug. volgens het persbureau Tass over de toestand in de internationale communistische beweging en over de hetrekkingen tussen de communistische partijen van heide landen

Tass zei verder dat de besprekingen over Russisch-Joegoslavische samenwerking en over een aantal internationale problemenwin een ,,warme en vriendschappelijke sfeer" waren verlopen. Joegoslavische bronnen zeiden dat president Tito tijdens de twee uur durende besprekingen van 17 aug. zijn denkbeelden over de correcte beginselen voor de betrekkingen tussen de partijen had herhaald.

Het vraagstuk van de betrekkingen van de Sowjet-Unie met andere communistische partijen is kennelijk, zoals al werd verwacht, het belangrijkste gespreksthema geworden bij het overleg tussen Tito en Brezjnew. De discussie daarover beloofde des te scherper te worden na de heftige Russische aanvallen op de Spaanse communistenleider Santiago Carrillo, die in zijn boek ,,Eurocommunisme en de Staat" de Sowjet-Unie afschreef als inspirerend voorbeeld voor communistische bewegingen.

Verwacht werd dat Brezjnew de Joegoslavische president zou duidelijk maken dat die kritiek geen betrekking had op de algemene visie van het Kremlin op het Eurocommunisme — dat Joego-Slavië krachtig heeft verdedigd — maar uitsluitend onderdeel is van het geschil met de Spaanse communisten.

Voor een belangrijk gedeelte is het gesyrek van 17 aug. gegaan over de economische betrekkingen tussen Joego-Slavië en de So jet-Unie. De Joegoslavische president bevond zich daarbij in een lastig parket. Joego-Slavië is zich ervan bewust dat het — gezien de economische malaise in het Westen — in toenemende mate afhankelijk is van zijn economische bindingen met Oost-Europa.

Brezjnew wees daar ook op 16 aug. al op, toen hij eraan herinnerde dat de Sowjet-Unie West-Duitsland heeft vervangen als Joego-Slavië's belangrijkste handelspartner. Vorig jaar is de omvang van de handel tussen de twee landen gestegen tot ongeveer 2,5 miljard dollar, waarbij de balans een vcordeel van ongeveer 25 mln voor Moskou aanwijst. De groei van de handel tussen de twee landen moet de komende jaren nog groter worden: bedroeg hij in de periode 1971-75 5,3 miljard dollar, van 1976-80 wordt hij geraamd op 14 miljard.

Begrijpelijkerwijze probeert Moskou uit die toenemende economische afhankelijkheid ook politiek vcordeel te slaan: dat bleek bij Brezjnews bezoek aan Belgrado vorig jaar toen hij druk uitoefende op Tito om Joego-Slavië nauwer te betrekken in de Russische economische en politieke invloedssfeer.

Volgens Joegoslavische bronnen is op 17 aug. verzocht het handelskrediet van 520 miljoen dollar dat Moskou in 1972 aan Belgrado verleende met zeker de helft te vergroten om tegemoet te komen aan de inflatie van de laatste jaren.

Over de tweede dag van de besprekingen tussen Tito en Brezjnew berichtte Tass, dat beide presidenten naar voren hadden gebracht, dat er behoefte bestaat ,,aan een gestadige toepassing van de akkoorden van Helsinki om op het continent een atmosfeer te scheppen van samenwerking zonder confrontaties en militaire beroering"

De twee staatshoofden hebben ook over een aantal internationale vraagstukken van gedachten gewisseld. Volgens waarnemers is daarbij aandacht besteed aan het conflict tussen Ethiopië en Somalia en de situatie in het Midden-Oosten.

Communiqué

Op 19 aug. werd een gezamenlijk communiqué gepubliceerd, waarin o m. het volgende werd gezegd:

De betrekkingen tussen beide landen nioeten zijn gebaseerd op respect voor elkaars soevereiniteit en op niet-inmenging in elkaars aangelegenheden en op de vrijheid verschillende wegen te kiezen aie leiden naar een socialistische ontwikkeling" Deze formulering komt overeen met de belofte die de Sowjet-partijleider Brezjnew deed toen hij vorig jaar november Belgrado bezocht

Het communique verwijst echter m geen enkel opzicht naar de tegenstellingen die tussen beide landen bestaan De kwestie van het ,,Eurocommunisme" komt er niet in voor Wel wordt aangedrongen op meer samenwerking tussen de communistische partijen, zoals vorig jaar werd afgesproken op de Europese communistenconferentie in Oost-Berlijn

Beide landen zullen programma's voor economische samenwerking op lange termijn uitwerken in de sectoren energie, metaal- en chemische industrie, scheepsbouw- en automobielproduktie

Het communique gaat niet nader in op het verzoek van Belgrado het krediet van ruim een half miljard dollar dat de Sowjet-Unie in 1972 verstrekte, aanzienlijk uit te breiden.

Tito *in* Noord-Korea

De Joegoslavische president bracht van 24-29 aug. een officieel vriendschapsbezoek aan Noord-Korea. Hij voerde hier besprekingen met de Noordkoreaanse president Kim Il Soeng. Het Noordkoreaanse persbureau noemde op 25 aug. deze besprekingen ,,kameraadschappelijk, oprecht en vriendschappelijk".

Het Joegoslavische persbureau *Tanjoeg* meldde, dat Tito in zijn gesprek met zijn Noordkoreaanse collega de Joegoslavische politiek had toegelicht, zijn visie gegeven had op de Joegoslavisch-Noordkoreaanse betrekkingen en op de situatie in de internationale communistische beweging.

Sprekend over de topconferentie van Europese communistische partijen en Oost-Berlijn van vorig jaar (pag. 449 e.v.-1976) legde de Joegoslavische president nadruk op een onafhankelijke ontwikkeling van communistische partijen; hij zei, dat steeds meer communistische partijen hun eigen onafhankelijke lijn volgden.

Tito gaf verder de volledige steun van Joego-Slavië aan het streven naar hereniging van de twee Koreaanse staten met vreedzame middelen zonder buitenlandse inmenging.

In het gemeenschappelijke communiqué, dat na afloop van de besprekingen op 29 aug. werd uit-

President Tito (l.) met de Koreaanse president Kim Il Soeng.

gegeven, werd opgeroepen tot de ferugtrekking van buitenlandse troepen uit Zuid-Korea om de weg te effenen voor de hereniging van het Zuidkoreaanse schiereiland.

De twee presidenten bevestigen in het communiqué verder het recht van iedere communistische partij op onafhankelijke besluitvorming zonder buitenlandse inmenging Zij riepen op tot samenwerking tussen de communistische partijen op basis van „onafhankelijkheid, niet-inmenging vrije keus wat betreft de ontwikkeling van de partij en verantwoordelijkheid die alleen afgelegd hoeft te worden tegenover het eigen volk en de eigen arbeidersklasse".

Tzto in China

President Tito heeft van 30 aug.-8 sept. een bezoek gebracht aan de Chinese Volksrepubliek. De periode var, 30 aug.-3 sept. was gewijd aan het officiële dcc! van het bezoek, waarin Tito besprekingen voerde met de Chinese autoriteiten, o.w. voorzitter Hoea Koeo-feng. Van 3-8 sept. heeft Tito een reis door China gemaakt. waarbij hij eerst twee dagen doorgebracht heeft in Hangsjau, vervolgens een bezoek bracht aan Sjanghai en uiteindelijk China via de grensprovincie Sinkiang verlaten heeft.
Tito is bij zijn aankomst op 30 aug. een „grootse, hartelijke verwelkoming" ten deel gevallen. Tienduizenden mensen stonden opgesteld langs de route die de stoet van Tito nam, en zorgden voor de grootste ontvangst, die de Chinese hoofdstad sinds jaren had meegemaakt.
Op het vliegveld van Peking was Tito verwelkomd door partijvoorzitter en premier Hoea Koeo-feng, de vice-voorzitters en vice-premiers Teng Hsiao-ping en Li Hsien-nien en talloze andere hoge leiders van partij en regering.
In het *NRC/H'blad* van 30 aug. werd in het verslag over de ontvangst van Tito in Peking opgemerkt dat, hoewel Tito in de jaren vijftig, toen China nog nauw gelieerd was met de SU, heftig werd verketterd als de grootste revisionist en ook daarna nog gold als de man die tegen Stalin in opstand was gekomen, er sinds een jaar of tien een aanmerkelijke verandering gekomen is in de Chinese appreciatie van Joegoslavië. Dit heeft ertoe geleid, dat Joego-Slavië nu als leider van de niet-gebonden landen en als staat, die het tegen de SU heeft durven opnemen en een onafhankelijke buitenlandse politiek voert, in hoge ere gehouden wordt.

Voorbeschouwing

In het *NRC/H'blad* van 31 aug. wordt uitvoeriger op deze ontwikkeling ingegaan. Deze beschouwing luidt als volgt:

Wanneer de Joegoslavische president Tito in Peking zijn eer bewijst in het zojuist geopende mausoleum voor Mao Tse-toeng is"men getuige van een beeld dat barst ... historische ironie daar staat hij, de 85 jaar oude leider van de Joegoslavische revolutie, blakend van gezondheid, tegenover het gebalsemde lichaam van de een jaar geleden op 82-jarige leeftijd gestorven Mao leider van de Chinese revolutie

Twee hoofdrolspelers in het politieke wereldgebeuren van de tweede helft van deze eeuw, beiden nauw betrokken bij het verloop van de Tweede wereldoorlog en de politieke-strategische gevolgen daarvan. Tito, de laatstlevende getuige en vertegenwoordiger van die tijd, maar ook springlevend symbool van een modern, zich vernieuwend er, levensvatbaar onafhankelijkheidsideaal Mao enk een symbool, maar van een verstokte politiseringsdrang, die door het elfde congres van de Chinese communistische partij deze maand officieel ten grave is gedragen
De symboliek druipt ervan af Tito de man die ooit gezegd schijnt te hebben China niet te willen bezoeken zo lang Mao nog in leven zou zijn, wordt als eerste staatshoofd de eer gegund voor de kristallen schrijn, waarin de Chinese leider ligt opgebaard, te verschijnen Het zal de Joegoslavische president moeite kosten een gevoel van triomf te onderdrukken

De hypocrisie van deze onvermijdelijke plechtigheid daargelaten Tito had zijn redenen om Mao Tse-toeng nooit te willen zien, en het overweldigende vertoon van hartelijkheid waarmee hij in China is ontvangen aan het begin van zijn tien dagen durend verblijf betekent dan ook wel degelijk een overwinning van zijn uitgebalanceerde politieke lijn
De verhouding tussen Joego-Slavië en de Volksrepubliek is immers voor het grootste deel van de ruim twintig jaar dat de twee landen betrekkingen met elkaar onderhouden zeer gespannen, en soms zelfs vijandig geweest
Hoewel Belgrado, een jaar tevoren door Stalin uit de Komintern gestoten, het nieuwe regime in Peking al vier dagen na de proclamatie van de Volksrepubliek op 1 okt. 1949 erkende — in de hoop dat China zich enigszins onafhankelijk tegenover Moskou, zou opstellen — duurde het tot eind 1954 voor China, in die tijd nog trouw aanhanger van het Russische leiderschap in de communistische beweging, het bestaan van de Joegoslavische ketterstaat wilde accepteren

Begin 1955 werden ambassadeurs uitgewisseld, maar voorlopig zou de verhouding er niet hartelijker op worden Op het niveau van de partijen zijn nooit betrekkingen aangeknoopt Tito werd door de Chinezen in unisono met Moskou afgeschilderd als „verrader van de arbeidersklasse en het marxisme-leninisme", als „renegaat" en als „revisionist". De Russische interventie van 1956 in Hongarije noemde China „volledig gerechtvaardigd" en het nam derhalve fel stelling tegen de Joegoslavische kritiek daarop

De jaren daarna, die gekenmerkt werden door toenemende spanning tussen Chinezen en Russen als gevolg van de door Chroesjtsjow doorgevoerde destalinisatie, gebruikte Peking de Joegoslaven vaak als quiproquo: aanvallen die tegen het titoisme werden gelanceerd hadden als eigenlijk doelwit de Russen, die immers net als Tito in 1948 had gedaan het stalinisme nu afzwoeren en langzamerhand ook toenadering hadden gezocht tot tie Joegoslaven.
Een dieptepunt in de Chinees-Joegoslavische betrekkingen werd in 1958 bereikt, nadat het Volksdagblad een vernietigend oordeel had uitgesproken over het nieuwe partijprogramma van de Joegoslaviscne communisten, dat gekarakteriseerd werd als „liberaal", „anti-marxistisch en inet een door en door revisionistische doelstelling".
Een aantal Chinese provocaties — onder andere Ce verordening dat de Joegoslavische amoassadeur in Peking niet langer als „kameraad", maar als „mijnheer" moest worden bejegend — leidde er uiteindelijk toe dat de twee landen hun diplomatieke vertegenwoordigers naar huis riepen.
En terwijl de betrekkingen gedurende de jaren zestig bevroren bleven maakte China de Joegoslaven uit voor „Tito-kliek" en „werktuigen van het Amerikaanse Imperialisme".
De invasie van Warschau-Pacttroepen in Tsjechoslowakije in 1968 bracht echter een kentering in de Chinese houding tegenover Belgrado. Peking veroordeelde overeenkomstig zijn poltiek tegen Moskou's „sociaal-imperialisme" dat ingrijpen heftig, net als de Joegoslaven, en gaf Belgrado bovendien te verstaan dat het zich bij een in die tijd gevreesde interventie van Moskou in Joego-Slavië krachtig aan de kant van de Joegoslavische onafhankelijkheid zou opstellen.
Het jaar 1969 gaf dan ook een geleidelijke toenadering tussen de twee landen te zien, die zich uitte in de ondertekening van een handelsverdrag, en die bekroond werd met een overeenkomst over normalisering van de diplomatieke betrekkingen. In de zomer van 1970 werden de vacante ambassadeursposten in Peking en Belgrado weer bezet.
Sinds dat ogenblik is een gestage stroom van wederzijdse bezoekers de twee hoofdsteden gepasseerd: in juli 1971 de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken Tepavac, verder een groot aantal vertegenwoordigers uit economische, academische en zelfs militaire sectoren, met in okt. 1975 als topfiguur de toenmalige Joegoslavische premier Bijedic, die ook door Mao werd ontvangen. In mei van dit jaar bezocht het Chinese Politburo-lid en vicevoorzitter van het nationale volkscongres, Saifoedin, Belgrado, en bij die gelegenheid werden de details van Tito's huidige bezoek aan China geregeld.
De Joegoslaven hebben er bij dit alles echter voortdurend voor moeten waken dat de achterdocht van Moskou tegen zoveel wederzijdse hartelijkheid niet al te groot werd, en dat de Chinezen niet al te veel ruimte kregen voor anti-Russische geluiden in bijzijn van de Joegoslaven. Dus toen vice-premier Teng Hsiao-ping indertijd bij het bezoek van premier Bijedic waarschuwde voor de „supermacht die het ijverst vrede predikt, maar de gevaarlijkste bron van oorlog is" liet de Joegoslaaf niet na op zijn beurt krachtig de door Peking zo verguisde Europese veiligheidsconferentie en ontspanningspolitiek te verdedigen, wat Moskou moest overtuigen van Joego-Slavië's onafhankelijke opstelling.
De onafhankelijkheid, anderhalve week geleden tijdens Tito's bezoek aan Brezjnew nog eens duidelijk erkend, heeft Joego-Slavië voor een belangrijk deel aan China's sympathie geholpen. De Chinese visie op de wereldpolitiek — verdeling in drie werelden — loopt: in grote lijnen parallel met liet Joegoslavische concept van niet-gebondenheid die net als China's po-

litiek ook gericht is tegen de suprematie van de twee machtblokken

Ook op andere terreinen erkennen de Chinezen de waarde en geldigheid van Tito's ooit zo aan de kaak gestelde revisionisme" In de binnenlandse politiek betreft dat bijvoorbeeld de Joegoslavische oplossing van het *nationaliteitenprobleem*, maar ook schijnen China's nieuwe leiders geinteresseerd te zijn in het arbeiderszelfbestuur waarop de Joegoslaven het patent hebben

De Chinese economie produceert te weinig in vergelijking met het arbeidspotentieel maar kan het zich niet veroorloven via inateriele stimuli de produktiviteit te verhogen

Een vorm van zelfbestuur — waarbij de winst uiteindelijk voor teii groot deel ook ten goede komt aan de arbeiders — zou de geniotiveerdheid van de Chinese arbeiders wellicht een forse injectie kunnen geven cn een eind kunnen maken aan de apathie die hen sinds de culturele revolutie en de daarmee verband houdende politieke aardbevingen heeft bevangen

China heeft in elk geval al gevraagd om meer documentatie over het Joegoslavische systeem Voor Belgrado zou invoering door China van elementen hieruit natuurlijk van enorm belang zijn, afgezien van de vraag of het door de Chinezen met hun veel lager ontwikkelings- en opleidingspeil ooit succesvol kan worden verwezenlijkt

Op grond van de hier gesignaleerde overeenstemming tussen Peking en Belgrado en het vrijwel ontbreken van grote ideologische meningsverschillen, op grond ook van de uitspraak van Saifoedin dat de twee landen ,,op alle niveaus ' betrekkingen zouden moeten onderhouden, kan het bijna niet anders dan dat Tito's uitgebreide bezcek aan China, een van zijn lang gekoesterde hartewensen, uiteindelijk zal resulteren in het bevestigen van betrekkingen tussen de Chinese communistische partij en de bond van Joegoslavische communisten.

Voor Tito's positie in de wereld van onafhankelijk denkende communisten — vooral ook voor de door hem zo krachtig verdedigde Euro-communisten — zou dat een geweldige versterking betekenen

Verloop van Tito's bezoek

President Tito heeft op 31 aug. als eerste buitenlander het mausoleum van Mao Tse-toeng bezocht, dat enkele dagen eerder voltooid was. Tijdens dit bezoek zei de Chinese voorzitter Hoea Koeo-feng, dat Mao Tito nog graag had willen ontvangen. Tito antwoordde hierop: ,,De dood is genadeloos."

Op het Plein van de Hemelse Vrede werd Tito onthaald op een manifestatie van honderdduizenden dansende en zingende jongeren, iets dat buitenlandse bezoekers slechts zelden ten deel valt.

Tito legde een krans neer bij het gebalsemde lichaam van de overleden voorzitter. Op het lint aan de krans stond de tekst: Aan voorzitter Mao Tse-toeng van voorzitter Josip Broz Tito, de president van de Socialistische Federatieve Republiek Joego-Slavië.

Een dag eerder, op 30 aug., had de Chinese leiding pres. Tito in de Grote Hal van het Volk een banket aangeboden. Van Chinese zijde werd daar de tafelrede uitgesproken door voorzitter Hoea; meestal wordt dit aan een plaatsvervanger overgelaten.

In deze rede herhaalde Hoea het Chinese standpunt: de rivaliteit tussen de supermogendheden, die hun wapenarsenalen en oorlogsvoorbereiding in de strijd om de wereldhegemonie koortsachtig uitbreiden, moet uiteindelijk leiden tot het uitbreken van een wereldoorlog. ,,Alleen ais de volken van alle landen hun waakzaamheid en hun eenheid vergroten zal men dit misschien kunnen voorkomen," aldus Hoea.

In zijn antwoord stelde Tito daar tegenove , dat men gezien de tegenstellingen die de internationale situatie kenmerken, alsmede de talrijke onopgeloste vraagstukken, zeker niet kan zeggen dat de vrede verzekerd is. ,,Maar de oorlog is niet onvermijdelijk", zo voegde hij daar aan toe. Tito las alleen het begin en het einde van zijn rede voor, hetgeen hij wel vaker doet i.v.m. zijn gevorderde leeftijd.

Opvallend was, dat zowel van Chinese als van Joegoslavische zijde elke directe anti-Sowjet-aanval vermeden werd.

Tito deed in zijn rede nog een constatering, die in strijd is met Chinese opvattingen: ,,De Europese veiligheidsconferentie in Helsinki heeft tot een oriëntatie geleid, die realistischer en positiever is," zo zei hij.

Op 31 aug. begonnen de bilaterale besprekingen tussen Tito en Hoea waarbij aan beide zijden ook andere hoge functionarissen vertegenwoordigd waren.

Eerst was gesproken over bilaterale vraagstukken, w.o. de ontwikkeling van wederzijdse economische samenwerking. De gesprekken werden aangeduid als ,,hartelijk, openhartig en vriendschappelijk".

De besprekingen werden op 3 sept. afgesloten met een laatste onderhoud van een uur tussen Tito en Hoea. Over het verloop van de gesprekken is geen gezamenlijk communiqué verstrekt. Deelnemers van de Joegoslavische delegatie gaven als reden hiervoor aan, dat er tussen Joego-Slavië en China nog een aantal principiële meningsverschillen bestaat m.b.t. de ontspannings- en ontwapeningspolitiek, alsmede over de al of niet vermijdbaarheid van het uitbreken van een nieuwe wereldoorlog.

Rij andere kwesties van de internationale politiek, zoals de Joegoslavische niet-gebondenheid, de crisis in het Midden-Oosten en de toestand in de Hoorn van Afrika, heerste in beginsel echter eenheid van opvattingen.

Op 2 sept. had Tito nog een bezoek gebracht aan de Grote Muur.

Gedurende zijn bezoek aan Hangsjau sprak president Tito op 4 sept. bij een banket een tafelrede uit, waarin hij o.m. zei, dat zijn land voortdurend weerstand biedt aan druk, die op Joego-Slavië wordt uitgeoefend om zijn politiek van niet-gebondenheid op te geven: ,,Hoewel wij moeilijkheden hadden en nog hebben, en wij onderworpen waren aan druk, die nog moet worden geëlimineerd, zijn wij nooit van onze weg afgeweken en hebben wij ons standpunt nooit opgegeven", aldus Tito.

Waarnemers menen, dat Tito doelde op pogingen van de SU om Joego-Slavië nauwer bij het Warschaupact te betrekken. ,,Maar," aldus Tito, ,,ons standpunt is socialisme, gebaseerd op ons systeem van arbeiderszelfbestuur en op onze positie en politiek van niet-gebondenheid."

Op 5 sept. voerde Tito nog eens het woord, nu op een banket dat hem in Sjanghai werd aangeboden. Hier zei hij o.m. te verwachten, dat zijn bezoek aan China zal leiden tot toenemende betrekkingen tussen de twee landen.

Van zijn besprekingen met voorzitter Hoea zei Tito, dat deze ,,openhartig, oprecht en vruchtbaar" waren geweest

,,Wij geloven dat ons huidige bezoek en onze besprekingen zullen leiden tot groeiende relaties en samenwerking tussen Joego-Slavië en China en dat ze het wederzijds begrip en de vriendschap tussen de volkeren van onze twee landen zullen versterken", aldus de Joegoslavische president

Net zoals in Peking het geval was, was ook de ontvangst van Tito begeleid door gejuich van grote menigten en het roeren van troms en cymbalen overweldigend

In zijn redevoering zei Tito ,,We hebben nog veel dingen te doen om te zorgen dat we elkaar beter begrijpen Een beter begrip voor elkaars verlangens en prestaties en de specifieke voorwaarden om dat te bereiken zullen het wederzijdse begrip en de vriendschap bevorderen"

,,We hebben en hadden, wederzijds respect voor de revolutionaire strijd van onze twee volkeren We moeten een beter en objectiever begrip ontwikkelen van de voorwaarden van de strijd voor socialisme en de resultaten daarvan, opdat de inhoud ervan in dit opzicht verrijkt wordt"

Tito roemde verder de industriele en technologische prestaties van de stad Sjanghai, de grootste industriestad van China en sprak de hoop uit dat daar in de toekomst meer Joegoslavische produk-

ten te koop zullen zijn. „We beschouwen dat als meer dan handel. Het is een band die de twee landen verbindt (..). Er moeten meer dergelijke uitwisselingen komen", zo zei de Joegoslavische president.

Kritiek uit Albanië. Spanningen Albanië-China

Het bezoek van de Joegoslavische pres. Tito aan de Chinese Volksrepubliek heeft geleid tot kritiek vanuit Albanië. De Albanese ambassade in Peking stuurde op 2 sept. aan de meeste ambassades en buitenlandse correspondenten overdrukken toe van een hoofdartikel, dat op 13 sept. 1963 in het Albanese partijdagblad Zeri i Popullit gestaan had onder de titel „Chroesjtsjow knielend voor Tito". De overdruk had de vorm van een pamflet. dat het jaartal 1977 droeg. Het leek speciaal te zijn gedrukt ter gelegenheid van Tito's bezoek aan China.
Een woordvoerder van de Albanese ambassade zei, dat het artikel op 2 sept. 1977 opnieuw in Zeri i *Populli*t verschenen was. Op de vraag waarom het 14 jaar oude artikel opnieuw werd uitgebracht, antwoordde hij: „om te tonen, dat ons standpunt niet veranderd is".

Het hoofdartikel van Zeri I Popullit veroordeelde krachtig het bezoek dat Chroesjtsjow in september 1963 aan de Joegoslavische hoofdstad bracht. Het trok drie wezenlijk negatieve conclusies uit het bezoek, die blijkbaar in de ogen van de Albanese leiders in gelijke mate gelden voor de ontmoeting Tito—Hcea Koeofeng in Peking
De eerste „belangrijkste conclusie" van Chroesjtsjow verblijf in Joego-Slavië is dat „de revisionistische groep van Moskou, door de kliek van Tito volledig te rehabiliteren en zich met haas te verenigen, zich nog dieper gecompromitteerd heeft met de vijanden van het marxisme-leninisme, van het socialisme en van de vrede, en zich nog dieper heeft laten zakken in de poel van het verraad" Chroesjtsjow en Tito werden ervan beschuldigd „het marxisme-leninisme te willen begraven, het socialisme te liquideren en de overheersing van het imperialisme te herstellen". In dit verband wend ook de economische samenwerking Moskou–Belgrado veroordeeld
De „tweede belangrijke conclusie" van Chroesjtsjows bezoek was dat hij en Tito „hun gevaarlijke activiteit hebben gecoordincerd van sabotage van het socialistische kamp en van de internationale communistische beweging, een activiteit die bovendien is gericht tegen de marxistisch-leninistische partijen die een vastberaden en principiele strijd voeren tegen het moderne revisionisme en voor de verdediging van de zuiverheid van het marxisme-leninisme".
De derde belangrijke conclusie" in het hoofdartikel van Zeri I Popullit was dat Chroesjtsjow was „toegenaderd tot de imperialisten en vooral tot de Amerikaanse imperialisten".

Het feit, dat het artikel nu opnieuw werd uitgebracht, werd gezien als een waarschuwing van Albanië aan de Chinese leiders om zich niet met Tito in te laten. Het provocerende gebaar betekende een nieuwe schok in de reeds verkoelde betrekkingen tussen Albanië en Peking.

Eerdere Albanese kritiek op Peking

Op 7 juli van dit jaar werd voor het eerst duidelijk, dat de verhouding Tirana-Peking minder hartelijk is dan eerder werd aangenomen. Zeri i Popullit publiceerde toen een hoofdartikel, waarin een veroordeling uitgesproken werd van de maoistische theorie van de „drie werelden" (de supermogendheden VS en SU, de overige geïndustrialiseerde wereld en de Derde Wereld), die als leidraad geldt voor de Chinese buitenlandse politiek. Deze theorie laat het fundamentele onderscheid tussen socialisme en kapitalisme buiten beschouwing volgens het Albanese pantijdagblad.

Voor niemand waar ook lijken de Albanezen nog een woord van waardering te kunnen opbrengen De Euro-communisten, tegen wie de Chinezen wat minder onvriendelijk zijn geworden, krijgen uit Tirana de zwaarste beschuldigingen te verwerken: „De Spaanse communistische leiders Carrillo en Dolores Ibarruri hebben de idealen verzaakt van de democratische republiek die in 1939 door Franco onder de voet werd gelopen Zij hebben koning Juan Carlos aanvaard en steunen het monarcho-fascistische regime van Suarez, dat een voortzetting betekent van de Franco-terreur."

Tirana zegt zich ernstige zorgen te maken over de perspectieven van de „wereldrevolutie" In *zijn* ogen berust de internationale ideologische strijd op een zeer eenvoudig principe. het gaat overal om een worsteling tussen de „echte" marxisten-leninisten, die trouw zijn gebleven aan de aloude parolen van Lenin en Stalin, en de „imperialisten" die onveranderlijk uit zijn op de onderdrukking van het proletariaat

„Imperialisten" zijn niet alleen de kapitalisten, het zijn net zo goed de „sociaalimperialisten" in Moskou Het is verkeerd onderscheid tussen beide te maken en zeker is het onverstandig steun te zoeken bij de ene supermogendheid in de strijd tegen de andere

Daardoor wordt namelijk verwarring gezaaid in alle andere landen onder oprechte revolutionairen, die steeds hebben vertrouwd op dat „eenvoudige principe" van de wereldomvattende ideologische strijd De gevolgen kunnen zelfs „catastrofaal" worden.

Volgens de redenering van Zeri I Popullit zijn nu ook de Chinezen „opportunisten" geworden, die zich laten leiden door een vermeend staatsbelang Men ziet waartoe het leidt als men de VS uittilt boven de Sowjet-Unie „hoewel beide toch niets anders doen dan nu eens naar het ene dan weer naar het andere gebied hun bebloede klauwen uit te strekken."
Het leidt ertoe dat China zich uitspreekt voor handhaving van de NAVO-strijdmacht en dat het verbinding zoekt met regimes die elders in de wereld het Westerse imperialisme vertegenwoordigen: Brazilië, Chili, Indonesië, Jordanië en Iran.
Maar hoe oordeelt Albanië dan over de linkse regimes in de Derde Wereld? Zelfs voor hen heeft het Albanese blad geen schouderklopje over. Want ook voor Cuba, Angola en het radicale Cambodia geldt immers dat zij worden gesteund door het buitenland.
Het is een fictie al deze landen te zien als behorend tot de „zogenaamde Derde Wereld" want die bestaan niet Er bestaan Been niet-gebonden landen want alle zijn zij afhankelijk van het ene of het andere blok.

Vervolgens stond er op 14 juli in *Zeri* i Popullit een commentaar, waarin gezegd werd: „Het is in strijd met de belangen van de revolutie, de nationale onafhankelijkheid en de veiligheid, alsmede die van de bevrijdingsbewegingen, om het gevaar, dat een supermogendheid vertegenwoordigt, te onderschatten". China werd in dit commentaar niet met name genoemd, maar algemeen werd het commentaar geïnterpreteerd als kritiek van de Chinese politiek jegens de VS.
Na de eerste publikatie in Zeri i Popullit werd uit Peking te verstaan gegeven, dat men niet op een breuk uit was en op 25 juli citeerde de correspondent in Peking van het Joegoslavische persbureau Tanjoeg een Chinese woordvoerder aldus: „Er bestaan betere wegen om het meningsverschil op te lossen, maar dat hoeft niet te betekenen, dat wij op een gegeven moment niet de discussie in het openbaar zullen voortzetten".
Eveneens op 25 juli kwamen er uit goed ingelichte kringen in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado berichten, als zou Albanië China hebben laten weten, dat de honderden Chinese experts, die zich sinds jaren in het land bevinden, na afloop van hun contracttermijn het land moeten verlaten. De Albanese ambassade in Belgrado wilde geen commentaar geven en ook in Tirana heerste stilte, maar de Albanese ambassade in Peking noemde het bericht „laster".
In de Chinese Volksrepubliek werd op 26 juli officieel tegengesproken, dat Albanië bezig zou zijn een einde te maken aan het hulpprogram van Peking. Een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken zei. dat de berichten hierover elke grond misten.
In Wenen werd evenwel op 26 juli een uitzending van radio-Tirana opgevangen, waarin de kritiek, zoals die op 7 juli in *Zeri i Popullit* geuit was, werd herhaald. In de uit-

zending werd verslag gedaan van het kort te voren plaats gevonden hebbcnde tweede congres van de Spaanse communistische partij-niarxistisch-leninistisch (PCE ml). In dit verslag werd gezegd, dat de PCE ml metterdaad ,,nieuwe en oude opportunisten" aan de kaak gesteld had, die door middel van hun ,,theorie van de drie werelden' proberen de stelling ingang te doen vinden op grond waarvan „een van de supermogendheden gevaarlijker is dan de andere" en dus kan worden ,,bestreden door steun te zoeken bij de andere".

Tegenover deze berichten staat, dat op 31 juli in Tirana de 50ste verjaardag van het Chinese Volksbevrijdingsleger werd herdacht op een bijeenkomst, die georganiseerd was door het Albanese ministerie van defensie en waarop hoge Chinese diplomaten aanwezig waren. Hier verklaarde de commandant van het garnizoen Tirana, Bejto Isufi, dat ,,ons volk en ons leger in de toekomst zullen streven naar versterking en bevordering van de vriendschap tussen de legers van de twee landen". Ook hier werd gesproken van de ,,sterke revolutionaire vriendschap tussen de twee landen".

Op 1 aug. gaf de Chinese ambassade in Tirana een receptie ter herdenking van de 50ste verjaardag van het Volksbevrijdingsleger. Het Albanese persbureau ATA berichtte hierover, dat Albanese en Chinese functionarissen een dronk hadden uitgebracht „op de wederzijdse vriendschap tussen de landen, die zij vertegenwoordigen".

Anderzijds stond in *Zeri i Popullit* van 5 aug. opnieuw een commentaar, waarin de theorie van ,,de drie werelden" veroordeeld werd als strijdig met het marxisme-leninisme, terwijl op 15 aug. door het persbureau ATA en de krant van het Albanese volksfront, *Bashkimi,* redevoeringen gepubliceerd werden, die door de Albanese partijleider Enver Hodzja en de Chinese premier Tsjoe En-lai op 27 en 28 maart 1965 waren uitgesproken, toen de laatste Albanië bezocht. Deze redevoeringen zijn eerder niet gepubliceerd.

Deze publikaties, die duidelijk maakten, dat Albanië en China het toen over buitenlandse vraagstukken eens waren, werden ook gezien als kritiek op het huidige Chinese beleid.

Commenturen op Tito's *reis*

De reis van president Tito naar de SU, Noord-Korea en de Chinese Volksrepubliek is in de internationale pers uitvoerig becommentarieerd. Hieronder volgen enige citaten:

In Le Figaro van 16 aug. stond het volgende commentaar:

Ondanks alle pogingen van Moskou bestaat er naast een Russisch, een Chinees en een Joegoslavisch communisme. De strategie van het moment bepaalt of er al of niet toenadering mogeiijk is. Om twee redenen wordt Tito, de onverzoenlijke tegenstander van Stalin, thans niet meer door het Kremlin verdoemd: Moskou treft reeds voorbereidingen voor de tijd na Tito en de ,,opening" naar de Adriatische Zee. en bedient zich van Tito cm zijn greep op de niet-gebonden landen te versterken.

Tito weet dit heel goed. Hij beproeft een laatste manoeuvre met zijn reis naar de Sowjet-Unie en China en de zending van een van zijn kroonprinsen, Kardelj, naar de Vereninde Staten. In de Sowiet-Unie is Tito vergezeld van zijn belangrijkste directe medewerkers. Het gaat om de redding van zijn rijk. de federale republiek Joego-Slavië, waarvan de Russische diensten de ontmanteling trachten voor te bereiden door op de rivaliteit tussen de verschillende naties te spelen.

De 85-jarige Tito heeft het pleit nog niet verloren. China, dat een vervanger zoekt voor het ontrouwe Albanië, is bereid hem in zijn verzet tegen Moskou te steunen. De Verenigde Staten slaan de ontwikkeling nauwkeurig gade. Zelfs de opkomst van het Eurocommunisme versterkt de positie van de Joegoslavische leider. Het Kremlin moet met dit alles rekening houden. Het Joegoslavische dagblad Politika illustreert dit evenwichtsspel door te spreken over een ontmoeting tussen gelijke partners, die niet vrezen, wanneer ze over bepaalde zaken van mening verschillen, dit uit te spreken.

Van de beweging der niet-gebondenen blijft Tito de belangrijkste animator. Wat Afrika betreft is hij voorstander van noninterventie der grote mogendheden. Achter de schermen maakt hij hevig bezwaar tegen de Russische inmenging in Angola met behulp van de Cubanen, en tegen de ,,besturing van verre" van het Somalisch-Etiniopische conflict en de Egyptisch-Libische ruzie.

Na zijn bezoek aan Moskou zal Tito zich begeven naar Pjongjang en Peking. Tijdens zijn eerste bezoek aan China zal hij worden ontvangen door Hoea Koeo-feng en Teng Hsiao-ping, die het ideologische verschil zullen vergeten om de vorming van hun nieuwe bruggehoofd in Joegoslavië voor te bereiden. Na het ,,verraad" van Albanië heeft Peking er behoefte aan, de kaarten opnieuw te verdelen. Het is ook daar bekend, dat Brezjnew aan de leiders der communistische landen onlangs het consigne heeft gegeven de buitenlandse politiek van Moskou actiever te ondersteunen. Nooit heeft Tito zoveel behoefte aan evenwichtsstrategie gehad.

Viktor Meier noemt in de Frankfurter Allgemeine (16-8-'77) de Sowjet-Unie voor Tito een tussenstation op de weg naar China. Van het nieuwe bezoek aan Moskou behoeft men geen onverwachte ontwikkelingen te vrezen. Sinds Brezjnews bezoek aan Joego-Slavië in nov. 1976 zijn de betrekkingen tussen Belgrado en Moskou niet goed. Niets duidt op meer dan een zuiver formele ,,normalisering".

Dolanc en Grlickow, Tito's belangrijkste begeleiders, hebben niet de roep bijzonder Russischgezind te zijn. De Russen spelen overigens weer op Tito's nostalgische gevoelens; hun televisie bracht dezer dagen een roerende reportage over zijn geboorteplaats Kunrrovec.

Ket Joegoslavische nieuwsagentschap Tanjoeg heeft in zijn officiële voorbeschouwing sterk het accent gelegd op het onderscheid in binnenlandse ontwikkeling tussen beide landen. Opvallend is ook het ontbreken van de „internationalistische solidariteit" in de opsomming van de beginselen die de betrekkingen tussen Joego-Slavië en de Sowjet-Unie regelen. Tanjoeg wijst wel op het feit dat de Sowjet-Unie de belangrijkste handelspartner van Joego-Slavië geworden is, maar verzwijgt daarbij het reusachtige Joegoslavische exportoverschot (waarvoor Moskou in dollars betaalt). Westelijke waarnemers spreken soms de vrees uit dat deze eenzijdigheid in het handelsverkeer mettertijd tot een afhankelijkheidsverhouding zou kunnen leiden.

Het commentaar van Cvk. in de Neue Zurcher Zeitung (16-8-77) merkt op, dat door het Eurocommunisme het aantal allergische punten in de verhouding tussen Moskou en Belgrado in de laatste maanden is toegenomen. Het economisch zwakke Joego-Slavië is zich echter bewust dat het zich geen permanent slechte betrekkingen met de Sowjet-Unie kan permitteren, vooral niet nu de Amerikaans-Joegoslavische betrekkingen door een toegenomen wederzijds wantrouwen gestempeld schijnen te worden. De onderhandelingen in Moskou zouden op complicaties kunnen stuiten, indien het gerucht waar is dat in Peking ook gesproken zal worden over een hervatting van de Chinees-Joegoslavische partijbetrekkingen.

De diplomatieke betrekkingen tussen Peking en Belgrado waren reeds in 1970 hervat. In 1975 bereikten de contacten een voorlopig hoogtepunt in een lang gesprek tussen Mao en de toenmalige Joegoslavische premier Bijedic. In de eerste zes maanden van dit jaar kwamen steeds meer hoge Chinese functionarissen naar Belgrado, maar tot nu toe werd steeds verklaard dat de partijbetrekkingen niet ter discussie stonden.

Wel beklemtoonde Joego-Slavië in de laatste tijd China's begrip voor de niet-gebondenen dat in verband wordt gebracht met de rol van China tussen Amerika en Sowjet-Unie. Op deze lijn lag ook de Joegoslavische positiebepaling tegenover de Albanese kritiek op China's buitenlands beleid. Belgrado, zo concludeert Cvk., verwacht ongetwijfeld dat Tito's reis naar Peking zal bijdragen tot versterking van zijn positie in de niet-gebonden en in de communistische wereld.

De International Herald Tribune van 2 sept. schreef het volgende:

De overdreven vriendschapsbetuigingen tussen Brezjnew en Tito bij hun bijeenkomst van vorige maand doen het ergste vrezen voor Joego-Slavië's kansen op onafhankelijkheid na Tito's overlijden, Bij de vorige ontmoeting van november 1976 had Brezjnew nog geprobeerd om de oude guerrillaleider te overdonderen.

Vandaar dat in Washington, West-Europa en in Joego-Slavië zelf de vraag rijst wat de achtergrond is van deze verandering in Moskou.

Door de duidelijke triomf van Tito in Moskou kan het Kremlin zeggen, wanneer de 85-jarige leider het toneel verlaten heeft: met Tito had de Sowjet-Unie goede relaties: zijn opvolger volgt een ander beleid en dat áccepteren we niet. Dat zou

dan een aanleiding kunnen zijn voor een openlijke Russische inmenging in de Joegoslavische communistische partij.
Zo draagt de huidige verbroedering tussen Brezjnew en Tito een ironisch karakter. Het bewijst het falen van vroegere pogingen om Tito's positie te ondermijnen, maar het schept de voorwaarden om Joego-Slavië aan te vallen in de post-Tito periode, op grond van een beleidsombuiging.
In november weigerde Tito glashard om Moskou nieuwe militaire faciliteiten te verlenen, zoals het recht om over Joego-Slavië te vlieger, voor vervoer van materiaal naar Afrikaanse landen of elders, de bouw van een Russische vlootbasis aan de Adriatische Zee en een nieuwe vorm van militaire samenwerking tussen het Warschau-pact en Joego-Slavië. In een onderhoud achter gesloten deuren in nov. jl. in Belgrado sprak Tito zijn weigering uit: het officiële communiqué vermeldde er niets van.
Twee weken geleden in Moskou werd aan Tito geen enkel van deze verzoeken gericht; deze keer gat net officiele communiqué echter niet nauwkeurig weer hoe uitzonderlijk hartelijk de sfeer van de besprekingen was

In de IHT van 5 sept, tenslotte, verscheen het volgende commentaar.
Diplomaten in Belgrado zijn van mening dat de hartelijke ontvangst van Tito in Peking wijst op een begin van actieve deelname van China in de Europese politiek In particuliere gesprekken hebben in Belgrado en in andere Oosteuropese hoofdsteden geaccrediteerde Chinese diplomaten grote belangstelling betoond voor de Eurocommunisten China heeft zelf diplomatieke contacten gezocht met deze partijen en met andere politieke groepen in Europa; vroeger was Peking fel gekant tegen-elke vorm van „revisionisme".
De nieuwe leiders in Peking zijn duidelijk meer geïnteresseerd in praktische politiek dan in Europese ideologieen, en Chinese diplomaten beschouwen Joego-Slavie als een nieuw bruggehoofd naar Europa aan de westflank van de Sowjet-Unie. Volgens Joegoslavische bronnen zou het mogelijk kunnen zijn dat het bezoek van Tito aan China leidt tot het aanknopen van formele betrekkingen tussen de Joegoslavische en de Chinese communistische partij. Dit zou een grote ommekeer worden in China's buitenlandse beleid. Vanouds beschouwde het regiem van Mao de Joegoslavische president als een van de ergste renegaten van het communisme; de breuk van China met de Sowjet-Unie veranderde niets in dit standpunt. Anders dan China blijft Albanië duidelijk zijn eigen standpunt houden, dit blijkt hieruit dat er een speech van Hodzja uit 1963 herdrukt is, waarin Tito beschuldigd werd van ondermijning van het communistische kamp. In deze speech werd het Chroesjtsjow verweten dat hij toenadering zocht tot Tito; de hernieuwde publikatie is als een verkapte aanval op de huidige Chinese leiders te beschouwen. China heeft Albanië niet langer nodig, aldus een Oosteuropese diplomaat; het wil geen buitenpost meer in Europa, maar het streeft voor het eerst in zijn geschiedenis naar een deelnemen aan het werkelijke Europese politieke spel en een fanaticus als Hodzja is daarvoor niet te gebruiken. Nu China Hodzja heeft losgelaten kan men een actiever beleid ten opzichte van Europa verwachten. (AP, AFP, Reuter, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, FAZ, The Times, Wereldwijzer)

WEST-EUROPA

EG

UITBLIJVEN REGELING INTERN VISSERIJBELEID LEIDT TOT EENZIJDIGE MAATREGELEN IERLAND EN GROOT-BRITANNIË

Nadat de negen EG-landen het in oktober 1976 in Brussel eens waren geworden over het uitbreiden van de gemeenschappelijke visserijgrens tot 200 mijl (pag. 123/3 e.v.) zijn in Brussel talrijke ministerraadsbijeenkomsten gewijd aan het vinden van een voor alle leden aanvaardbare interne regeling van het visserijbeleid. Tot nog toe is dit niet gelukt. Wel is een aantal voorlopige afspraken gemaakt, zoals een algeheel verbod op de vangst van haring in de Noordzee tot eind sept. 1977. maar een algehele regeling is er nog steeds niet.
Inmiddels zijn twee EG-staten eenzijdig tot maatregelen overgegaan, voornamelijk met het doel hun eigen vissers te beschermen. dit in verband met de sterk teruggelopen visstand.
Ierland kondigde voor bepaalde categorieën vissersschepen een vangstverbod in de wateren voor de Ierse kust af, wat het land op een veroordeling van het Europese Hof van Justitie in Luxemburg kwam te staan wegens het discriminatoire karakter van de maatregel en Groot-Brittannië kondigde begin juli een verbod op haringvangst in de Britse wateren af wat o.a. leidde tot conflicten met vissersschepen uit buurlanden o.a. Nederland.
Het *NRC/H'blad* (13-5) gaf de volgende informatie over de visserijconflicten in de EG:

Sedert 1974 vindt er in het kader van de VN een conferentie plaats over het internationale recht van de zee Een van de weinige punten, waarover deze conferentie overeenstemming heeft bereikt is dat de kuststaten het recht moeten verkrijgen zones van maximaal 200 mijl in te stellen, waarin zij soevereine rechten zullen hebben over alle natuurlijke rijkdommen
Vooruitlopend op een definitief verdrag, gingen in het begin van dit jaar een aantal landen (Canada, Noorwegen en de Verenigde Staten) over tot het eenzijdig instellen van 200 mijls visserijzones De EG-landen konden niet achterblijven en breidden vanaf 1 januari 1977 hun visserijzones in de Noordzee en de Noordoost-atlantische Oceaan eveneens uit tot 200

Het instellen van 200-mijls zones was een zaak van de staten en niet van de EG als zodanig. Echter, in 1971 waren een tweetal Verordeningen op het gebied van de visserij van kracht geworden. Artikel 2 van Verordening 2141/70 (momenteel Verordening 101/76) verplicht de lidstaten om gelijke voorwaarden te verzekeren voor wat betreft de toegang tot en het gebruik van visgronden gelegen in wateren onderworpen aan hun soevereiniteit of jurisdictie door schepen onder de vlag van enige lidstaat en geregistreerd in het gebied van de Gemeenschap Deze bepaling betekent dat — hoewel elke lidstaat juridisch gezien een eigen 200 mijls visserijzone heeft — er in feite een enkele EG visserijzone ontstaat Er mag immers in deze zones niet gediscrimineerd worden tussen de vissers van de EG-staten Omdat artikel 2 nu niet meer slechts van toepassing was in een vrij smalle zone van maximaal 12 mijl uit de kust, maar in een gebied van maximaal 200 miil uit

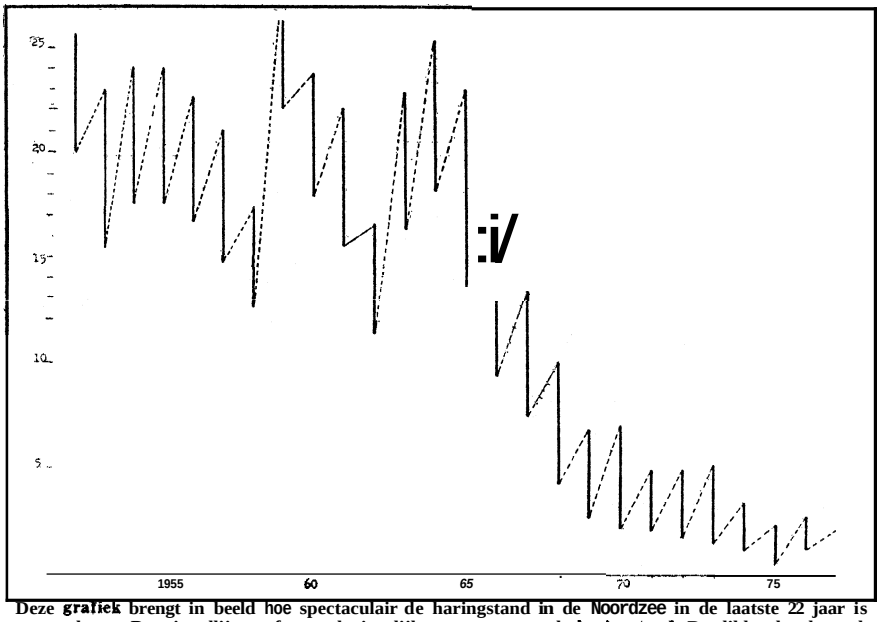

Deze grafiek brengt in beeld hoe spectaculair de haringstand in de Noordzee in de laatste 22 jaar is teruggelopen. De stippellijn geeft aan de jaarlijkse aanwas van de haringstand. De dikke doorlopende lijn stelt de jaarlijkse vangst vwr.

de kust. zag de EG zich eind vorige jaar geconfronteerd met de noodzaak een beleid te ontwikkeleri voor het beheer van de visstagels in de Noordzee eri de Noordoostatlantische Oceaan. Dit beleid had twee dimensies het moest gelden in relatie tot landen die geen lid waren van de EG (extern) én tussen de lidstaten onderling (intern)
Over het externe beleid werd — althans in principe — vrij snel overeenstemming bereikt Besloten werd dat niet-lidstaten slechts in de EG-wateren mochten vissen, indien zij een daartoe strekkende overeenkomst met de EG sloten Op dit moment onderhandelt de EG dan ook met een groot aantal landen, waaronder de Sowjet-Unie, Polen, Oost-Duitsland Zweden en Spanje Het interne beleid gaf meer problemen De reden hiervoor ligt voor de hand het is voor de EG-leden gemakkelijker om overeenstemming te bereiken over het verminderen van de vissery van niet-leden, dan oin het eens te worden over de onderlinge verdeling van de vangsten

Intern beleid

Reeds in de eerste discussies over het Interne beleid openbaarde zich een tegenstelling tussen Ierland en het Verenigd Koninkrijk en de andere leden De eerste twee landen wensten — in afwijking van het bovengenoemde artikel 2 — een eigen zone ban ongeveer 50 mijl in te stellen, waarin de visserij aan de eigen vissers kon worden voorbehouden De andere landen wensten onverkort vast te houden aan het principe van gelijke toegang van alle wateren buiten 12 mijl uit de kust.

Op 3 november 1976 nam de raad van ministers een resolutie aan waarin aan Ierland werd toegezegd dat de EG de uitbouw van de Ierse visserij-industrie zou bevorderen De Raad nam echter ook een resolutie aan waarin van de lidstaten geëist werd af te zien van het nemen van eenzijdige maatregelen, tenzij noch de Noord-Oost Atlantische Visserijcommissie, noch de Gemeenschap zelf de voor 1977 noodzakelijke coilservatiemaatregelen tot stand zouden weten te brengen Maar ook dan moesten eventuele eenzijdige conservatiemaatregelen non-discriminatoir van aard zijn en moest de Europese Commissie ze goedkeuren.
In november jl werd besloten dat de voor 1977 noodzakelijke conservatiemaatregelen niet meer door de Noord-Oost Altlantische Visserij-commissie getroffen zouden worden, maar door de Gemeenschap zelf — een beslissing die wellicht wat al te gemakkelijk voorbij ging aan de politieke tegenstellingen binnen de Gemeenschap Pogingen om voor 1977 een interim EG-beleid uit te werken leden schipbreuk op deze tegenstellingen, zodat in januari 1977 besloten werd voor enige tijd dezelfde regelingen als in 1976 toe te passen
Voor Ierland — en voor het Verenigd Koninkrijk — was deze situatie moeilijk te verteren Ondanks pogingen van de Europese commissie om een compromis tot stand te brengen, kondigde Ierland (met de politieke steun van het Verenigd Koninkrijk) aan dat het vanaf 1 maart 1977 in een zone van 50 mijl uit de Ierse kust de visserij door schepen langer dan 33 meter of met een motorvermogen van meer dar 1100 pk zou verbieden

Sterk teruggelopen haringstarad

Naar aanleiding van de visserijconflicten is de publieke opinie wederom geconfronteerd mei, het probleem van de sterk teruggelopen haringstand. De Europese Commissie liet begin juli waarschuwende woorden huren en diende op 6 juli bij het Europese Parlement een voorstel in het vangstverbod op haring in de Noordzee uit te breiden tot 1978. (De raad van ministers besloot op 19 juli de haringvangst in de Noordzee te verbieden tot eind sept. 1977, zie hierna.)

De Europese landbouwcommissaris Gundelach zei bij de indiening van het voorstel: „Ik ben er diep van overtuigd dat we alleen de haringindustrie kunnen redden wanneer we in de komende achttien maanden een drastische conservatiepolitiek voeren."

Het Europese Parlement steunde in een resolutie van 7 juli het voorstel van Gundelach. Voorts werd gevraagd om vaststelling van maximaal toegestane vangsten van haring en overige vissoorten in andere EG-zeeën.

De Europese Commissie kan zich in haar streven om tot een algeheel verbod voor haringvangst te komen. gesteund weten door verschillende wetenschappelijke instellingen op het gebied van visserijonderzoek. Het *NRC/H'blad* (1-7) bericht over de uitkomsten van onderzoeken verricht door de ICES, de Internationale Raad voor Onderzoek van de Zee, waaraan deskundigen de conclusie verbonden hebben dat de haringvangst in de Noordzee voor de tijd van drie jaar gestopt moet worden wil de haringstand enigszins op peil kunnen komen.

Tot 1965 leek er weinig aan de hand te zijn De vangsten waren goed en de haringstand bleef op peil Er zat gemiddeld 2 miljoen ton volwassen haring in de Noordzee Vanaf 1965 zijn de vangsten minder geworden en de volwassen-haringstand zakte tot ongekende diepten in de jaren zeventig
Wat zijn de redenen? Ten eerste de Noren begonnen met geavanceerd materiaal te vissen in de Noordzee, omdat ze de wateren voor hun eigen kusten totaal hadden leeggevist Ze visten met ringnetten het net wordt rondom een school haring gelegd en aan de onderzijde dichtgesnoerd Daarna wordt de hele school aan boord getild Voor de visser is het resultaat prachtig, maar voor de haringstand funest
De tweede reden is dat er in de afgelopen vijftien jaar geen echte uitschieters zijn geweest in de „jaarklassen", dat zijn de jaarlijkse haringgeboorten Veel jonge haring betekent 3 jaar later veel volwassen haring die je kan vangen
De laatste reden van de teruggang in de volwassen-haringstand is dat steeds meer longe ha ing werd gevangen Vooral met ce sprotvisserij van de Denen kwamen op die manier veel jong spul aan een vroegtijdig einde De jonge vis werd op die manier verhinderd uit te groeien tot een volwassen stand, die na drie jaar drie maal zo zwaar is Vroeger werd van de jonge haring maar een kwart weggevan-Ren, in recente jaren groeide dat tot soms twee derde deel

Bezinning

Begin jaren '70 begon men in te zien dat het fout ging Eerst werd geprobeerd om een „gesloten seizoen" in te stellen, dat wil zeggen een aantal maanden per jaar inocht men niet vissen Toen dat niet genoeg hielp zijn de „quoteringen" ingevoerd, een internationaal overeengekomen maximaal te vangen hoeveelheid vis
Voor 1974 was het biologisch advies 310 000 ton haring uit de Noordzee Maar voor 1975 luidde dat 140000 ton Er werd veel meer gevangen Vorig jaar zeiden de biologen helemaal geen vangst in de Noordzee Er werd 183 000 ton gevangen En dit jaar is het advies wéér helemaal niets vangen In de Noordzee is nog maar i50 000 ton haring over

Ierse regering sluit viswateren voor *buitenlandse vissers.* Nederlandse vissers opgebracht

Begin april kondigde de Ierse regering aan dat zij eenzijdig de eerder aangekondigde „nationale visbesehermingsmaatregelen" zou gaan doorvoereiz op 10 april. Dat hield in dat vanaf die datum niet meer gevist zal mogen worden met schepen van meer dan **33** meter lengte en een vermogen van meer dan 1100 rem-pk in zones rondom de Ierse kust die uitliepen tot 50 en in sommige gevallen zelfs tot 100 mijl. Slechts wanneer landen bereid waren een „vangstplan" in te dienen, konden ze onder deze maatregel uitkomen.
De Europese ministerraad legde zich aanvankelijk onder protest bij het besluit neer.
De Ierse maatregel kwam nadat het Verenigd Koninkrijk opnieuw weigarde mee te werken aan plannen ter verdeling van de vis in de Europese 200-mijlszone. Engeland wenst dat een strook van 12 mijl uit de Britse kust gereserveerd blijft voor Britse vissers. De vangst in die wateren zou niet afgetrokken mogen worden van het vangstquotum in de Europese wateren, aldus de Britse eis.
De Ierse regering had ook na het mislukken van het Europese visserijoverleg op 14 en 15 februari al gedreigd dat eenzijdige maatregelen tot behoud van de visstand in de Ierse territoriale wateren niet tot de onmogelijkheid zouden behoren (pag. 166 e.v.).
Omdat 60% van de Nederlandse visvangst afkomstig is uit de Ierse wateren, werd vooral in Nederland fel gereageerd op het Ierse besluit.
De Nederlandse staatssearetaris Brinkhorst (buitenlandse zaken) sloot een „visserijoorlog" niet uit en vissers uit Urk en Den Helder vroe-

gen in brieven aan de ministers van landbouw en visserij, defensie, justitie en buitenlandse zaken bescherming van de Koninklijke Marine als de Ieren hun het vissen zouden belemmeren.
Door de Stichting van de Nederlandse Visserij werd in overleg met het ministerie van landbouw en visserij een vaarplan opgesteld dat vervolgens aan de Ierse autoriteiten ter kennis werd gesteld.

Op 29 april ging de Ierse regering over tot actie tegen Nederlandse vissersschepen binnen de 50 mijlszone. Er werden 12 Nederlandse vissersschepen door de Ierse marine opgebracht.
Diezelfde dag protesteerde de Nederlandse regering hij monde van haar ambassadeur in Ierland, F. van Raalte, tegen het optreden van de Ierse marine. De Nederlandse schepen werden in de haven van Cork gebracht. Tegen betaling van een borgsom mochten de bemanningen van de Nederlandse schepen vertrekken nadat de rechter in Cork had besloten advies te vragen aan het Europese hof van justitie in Luxemburg. De rechter verzocht het Hof een zgn. ,,prejudiciële beslissing" te nemen ingevolge artikel 177 van het EG-verdrag.

Deze procedure berust op het feit dat de Nederlandse vissers stelden dat de Ierse maatregelen in strijd waren met het EG-recht. In een dergelijk geval geeft artikel 177 de nationale rechter de bevoegdheid om het Euroaese Hof van Justitie te verzoeken over deze kwestie een uitspraak te doen. Deze bevoegdheid wordt een verplichting voor de nationale rechter waarvan de beslissing niet meer vatbaar is voor hoger beroep.
Indien een prejudiciële beslissing wordt gevraagd, wordt de procedure voor de nationale rechter geschorst, totdat het Europese Hof uitspraak heeft gedaan.
De uitlegging van het EG-recht hierin is formeel slechts verbindend voor de nationale rechter die het verzoek hiertoe heeft gedaan, maar zal, uiteraard ook voor soortgelijke procedures van belang zijn. Het doel van de prejudiciële procedure is het verzekeren van een uniforme toepassing van het EG-recht in de verschillende lidstaten.

Commzssie begznt *urgentie*-procedure bij het Europese Hof

De eenzijdige Ierse maatregel en de gevolgen daarvan voor de verhoudingen tot de andere EG-landen waren onderwerp van het overleg dat de negen ministers van buitenlandse zaken op 3 mei in Brussel hadden.
De Nederlandse minister Van der Stoel constateerde dat de Gemeenschap t.a.v. het visserijbeleid in een uiterst onbevredigende situatie was gekomen.
Het uitblijven van overeenstemming over een intern visserijbeleid is uiteindelijk verantwoordelijk voor het eenzijdige optreden van Ierland, dat evenwel om zijn discriminatoir karakter onaanvaardbaar was, aldus de Nederlandse bewindsman.

Op 2 mei deelde de Europese Commissie aan Ierland mee dat naar het oordeel van de Commissie de Ierse maatregelen strijdig waren met het Europese recht en verzocht de Commissie Ierland opmerkingen als voorzien in artikel 169 van het EG-verdrag, te maken.

De procedure van artikel 169 is een uitvloeisel van de taak van de Europese Commissie om toezicht te houden op de nakoming van de verplichtingen van het EG-verdrag.
Als de Commissie van oordeel is dat een lidstaat zijn verplichtingen niet nakomt, stelt de Commissie de lidstaat in kwestie in staat opmerkingen te maken. Lost dit het probleein niet op, dan brengt de Commissie een met redenen omkleed advies uit, waarin de lidstaat verzocht wordt om de inbreuk op het EG-recht ongedaan te maken. Wordt dit advies niet opgevolgd dan kan de Commissie de zaak aanhangig maken bij het Europese Hof.

De Ierse regering antwoordde de Commissie dat ze wel gedwongen was nationale maatregelen te nemen omdat er nog steeds geen regeling voor een visserijbeleid tot stand was gekomen.
De Commissie nam geen genoegen met dit antwoord en gaf de Ierse regering tot 12 uur in de nacht van 10 op 12 mei de gelegenheid om op haar standpunt terug te komen.
Toen dit ultimatum verstreken was zonder dat de Ierse regering verder iets van zich had laten horen deelde de Commissie op 12 mei mee zich tot het Europese Hof van Justitie in Luxemburg te zullen wenden met het verzoek de eenzijdige maatregelen ongeldig te verklaren.

Op 20 mei bepaalde het Hof in Luxemburg dat beide partijen een compromis dienden te zoeken vóór 18 juni, waarna de klacht verder behandeld zou worden.
Het besluit werd genomen op verzoek van de Europese Commissie in verband met het feit dat in Ierland inmiddels een nieuwe regering was gekomen.
Toen een compromis tussen beide partijen alsnog niet mogelijk bleek begon op 11 juli een kort geding voor het Europese Hof.
De advocaat-generaal bij het Hof eiste namens de Commissie dat het Ierse visverbod binnen een gebied van 50 mijl van de kust opgeschort zou worden omdat het in strijd is met het EG-recht.

Namens de Nederlandse regering sprak mr. M. J. Kuiper die naar voren bracht dat de Nederlandse vissersvloot ten dode opgeschreven zou zijn als het visverbod niet onmiddelliik opgeheven zou worden. Hij wees erop dat de Nederlandse trawlers jaarlijks in de Ierse wateren een omzet (haring en makreel) halen van zo'n f 50 mln
Hij verklaarde dat dt Nederlandse regering gaarne bereid was mee te werken aan het ontwerpen van een andere regeling De Nederlandse reders zouden genoegen willen nemen met een vangst die aanzienlijk klein er is dan in 1976 en waren bovendien bereid Ierland te helpen bij het controleren op naleving van eventuele vangstquota.

Hof gelast opschortzng visverbod

Op 14 juli bepaalde het Hof dat de Ierse regering het visverbod voorlopig moest opschorten omdat anders ,,onherstelbare schade" voor de vissers van andere lidstaten van de Gemeenschap zou ontstaan.
In de beschikking van het Hof werd erop gewezen dat het visseizoen al voor een deel voorbij was zodat alleen een maatregel met onmiddellijke ingang nog effectief kon zijn.
Volgens het Hof behoefde Ierland van de beschikking geen schade te ondervinden, omdat gebleken zou zijn dat de visstand in de Ierse wateren ook op andere manier beschermd kan worden.
Het Hof stelde verder dat de schorsing van het Ierse visverbod van kracht is totdat later in 1977, vermoedelijk eind sept., de zaak in een gewone procedure zal zijn behandeld.

Geen overeenstemming over intern *visserijbeleid* op Raadsvergadering van 27 juni

Op 27 juni kwamen de ministers van landbouw en visserij van de negen EG-landen in Brussel bijeen om zich wederom te beraden over het interne visserij-beleid (voor vorige bijeenkomsten zie de pag. 291, 345).
Ter tafel lag verder het voorstel van de Europese Commissie met name de haringvangst in de Gemeenschap nog verder te beperken dan tot dan toe al het geval was geweest.

De Commissie stelde o.a. voor op 1 okt. een vangstverbod, geldend voor 7 weken, voor de Ierse Zee van kracht te laten worden.
Verder wilde zij voor wat betreft de visgronden ten westen van Schotland een reducering van de oorspronkelijke vangstquota met 40%.
Het derde voorstel hield een volledig vangstverbod onder de Ierse kust in. Met betrekking tot de Noordzee bepleitte de Commissie een volstrekt vangstverbod voor het gehele jaar 1977.

De ministers bleken het over de hoofdpunten van een intern visserijbeleid niet eens te kunnen worden.

De EG-Commissaris voor landbouw, de Deen Gundelach concludeerde aan het einde van het debat dat de volgende 4 knelpunten bestonden:

men was het oneens over de criteria die voor de verdeling van de quota tussen de lidstaten onderling zullen gaan moeten gelden, er was het probleem ven de preferenties die aan vissers van bepaalde regio's in de Gemeenschap gegeven zouden moeten worden. er bleef nog het vraagstuk van wat er met de kustgebieden dient te gebeuren en er was ook nog de moeilijkheid of lidstaten, al dan niet. nog ,,nationale conservatiemaatregelen" zouden mogen nemen.

Wat betreft dat laatste x-as in het vooroverleg al gebleken dat geen van de landen, behalve Engeland en Ierland, voelden voor de mogelijkheid lidstaten het recht toe te kennen zelfstandig nog aanvullende maatregelen te nemen. Wel kon men zich verenigen met een procedure waarbij noodmaatregelen kunnen worden genomen met toestemming van de Commissie. Er werd besloten het overleg op 18 en 19 juli in Brussel voort te zetten.

Wel werd men het eens over punten van ondergeschikt belang, zoals bijv. om het overgangsregime met derde landen als de Sowjet-Unie, de DDR, Polen, Finland, Portugal (dat op 1 juli afloopt) met 3 maanden te verlengen. Dat besluit was nodig omdat onderhandelingen tussen de Gemeenschap en deze landen nog niet tot een kaderakkoord had geleid.

Een ander besluit dat werd genomen was om de haringvangst ten oosten van Schotland tot 20 juli 1977 te verbieden.

Ondanks het feit dat men elkaar niet had gevonden over het belangrijkste agendapunt, de interne visserijregeling, leek er enige toenadering te komen.

Het Verenigd Koninkrijk nam niet langer een positie in die er op neer komt dat 50 mijl uit de kust van een lidstaat voor zo'n lidstaat een eigen viswater gereserveerd dient te worden. De Britse delegatie stelde zich nu op het standpunt dat er een zone van 12 mijl diende te komen. Zij stelde voorts voor dat ,,alle historische rechten" die EG-staten nog in elkaars wateren hebben ,,gefaseerd" afgebroken dienen te worden.

Bovendien vond het Verenigd Koninkrijk dat, bij de verdeling van de vangstquota tussen de EG-staten onderling er voor de Britten, rekening gehouden dient te worden niet de ,,vangstverliezen van het Ver-, enigd Koninkrijk" doordat de Britse vissers de toegang tot viswater van derde landen is ontzegd.

De Ierse delegatie nam evenwel het standpunt in dat Ierland een ,,eigen visserijzone" dient te hebben die reikt tot 50 mijl uit de Ierse kust.

Met name van Nederlandse en Franse zijde bestonden er bezwaren tegen de 'Britse en Ierse standpunten. De Fransen hadden verder ook bezwaren tegen de gefaseerde afbraak van de ,,historische visserijzones". Ondanks het ontbreken van overeenstemming waren de ministers het erover eens dat de tijd om tot een gemeenschappelijk intern visserijbeleid te komen dringt, alleen al vanwege het feit dat de Gemeenschap in haar visserijonderhandelingen met ,,derde landen" niet veel kan opschieten zolang ze zelf geen beleid heeft.

Ook het Commissie-voorstel tot aanzienlijke beperking, en wat betreft de Noordzee zelfs een algeheel verbod, van de haringvangst kon geen genade vinden in de ogen van de meeste Europese ministers.

Alleen de Britten bleken voor een vangstverbod op de Noordzee te voelen. De Ierse delegatie was voorstander van een vangstquotum van 25.000 ton dat onder de negen verdeeld zou moeten worden.

Groot-Brittunnië kondigt eenzijdig *vangstverbod haring af*

Het onvermogen van de negen EG-minister:; tot overeensternmirig te komen over de quota-verdeling, betekende dat per 1 juli ieder land vrij was een eigen regeling voor zijn territoriale wateren uit te vaardigen.

Nog tijdens de bijeenkomst van de ministers in Brussel liet de Britse minister voor visserijzaken Silkin weten dat zijn regering overwoog een algeheel haringvangstverbod in de Britse 200-mijlszone af te kondigen voor de rest van 1977.

De Brit verdedigde de afkondiging van de maatregel door te wijzen op de afspraken die gemaakt zijn op de Europese Top in Den Haag in 1976 (pag. 121 e.v.). Hierbij werd de Noordzee opgedeeld tussen de betrokken lidstaten. Voorwaarden voor het uitvaardigen van eenzijdige maatregelen waren het ontbreken van voldoende overeenstemming, conservatie van de visstand en dat deze eenzijdige maatregelen voor iedereen dienden te gelden.

Omdat het vangstverbod ook gold voor Britse en Schotse vissersschepen was aan de voorwaarde van non-discriminatie voldaan.

De eenzijdige Britse maatregel stuitte vooral in Nederland op veel bezwaar.

Minister van buitenlandse zaken Van der Stoel beschuldigde minister Silkin ervan dat hij op de ministersbijeenkomst het voorzitterschap zou hebben misbruikt. In het zicht van een compromisoplossing beëindigde hij plotseling de vergadering.

Van der Stoel zei verder dat de Nederlandse regering zich met kracht zou verzetten tegen de Britse zonering.

Minister voor landbouw en visserij Van der Stee gaf na het bekend worden van de Britse maatregel de wens te kennen met zijn Engelse collega overleg te willen plegen, maar zag later van dit voornemen af omdat naar zijn mening een basis om tot overeenstemming te komen ontbrak.

Volgens de secretaris van de Nederlandse Redersvereniging, dr. Kranenburg Boelman, geldt het Engelse haringvangstverbod voor de helft van de Noordzee waar de meeste haring zit. Dit betekent dat de Nederlandse vissers de vangst van de haring voor de rest van 1977 wel kunnen vergeten. Naar de mening van dr. Kranenburg Boelrnan heeft de Britse regering er gemakkelijk een non-discriminatoire maatregel van kunnen maken omdat de Engelse en Schotse vissers hun deel van het totale jaarquotum aan Noordzeeharing al hebben gevangen.

Na vergaderingen van het Produktschap voor Vis en de Redersvereniging over het visserijconflict met Engeland kwamen beide organisaties overeen dat de Nederlandse vloot moest uitvaren zolang het besluit van de Engelse regering nog niet officieel aan de Nederlandse regering was meegedeeld.

Het ministerie van Landbouw en visserij waarschuwde de reders echter niet uit te varen.

De Engelse regering maakte bekend dat zij niet zou aarzelen schepen, die binnen de 200-mijlzone aan het vissen waren, op te brengen voor inspectie. Indien vastgesteld zou worden dat op haring wordt gevist, zou de betreffende visser voor de Engelse rechter dienen te verschijnen.

Op 7 juli liet de Europese Commissie in een schrijven aan de Britse regering weten het eenzijdig uitgevaardigde verbod op haringvangst in de Noordzee te betreuren, maar geen maatregelen te nemen daar het verbod niet in strijd is met enigerlei EG-bepaling.

De Commissie schreef verder dat haar goedkeuring niet betekende dat ook verdere eenzijdige maatregelen van Groot-Brittannië of andere EG-landen geaccepteerd zouden worden.

De Commissie verzocht de Britse regering verder aan te tonen dat het verbod niet discriminerend is. Aangetoond moest worden dat het verbod eveneens voor Britse schepen gold en niet alleen voor vissers uit andere EG-landen.

Op 1 juli werd de Katwijk 39, Johanna, van een Katwijkse rederij, die onder de kust van de Shetlandeilanden naar haring aan het vissen was door een patrouille-vaartuig van de Britse marine aangehouden en vervolgens opgebracht naar Lerwick.

Op 2 juli werd een tweede Nederlands schip aangehouden, het was de Scheveningen 33, Maria, van een

Scheveningse rederij. Het schip werd opgebracht naar Aberdeen.

Op 5 juli werd de Scheveningse schipper Nico de Niet veroordeeld tot een boete van 25.000 pond, terwijl beslag werd gelegd op de vangst en de visuitrusting.

Op 6 juli verscheen de Katwijkse schipper voor de rechter in Lerwick. Ook hij werd veroordeeld tot het betalen van een boete van £ 25000. Zijn netten en de vangst werden verbeurd verklaard.
Inmiddels hadden de Nederlandse reders, na een gesprek met minister Van der Stee, besloten hun schepen terug te roepen uit de Britse 200-mijlszone. De minister zegde verder toe dat de Nederlandse regering een oplossing zou zoeken voor net haringgeschil binnen de Europese Gemeenschap.
„Deze oplossing moet niet discriminatoir zijn voor de overige leden en evenmin voor het doel waarvoor de haring wordt gevangen (menselijke consumptie) dan wel de vismeelindustrie, aldus een communiqué dat in Den Haag werd uitgegeven.
De Nederlandse regering liet ook nog weten geschrokken te zijn van de hoogte van de Engelse boetes.
Daar zij evenwel geen toestemming had gegeven voor acties tegen de juridische sluitende Britse maatregel, zal zij de schade van de betrokken vissers niet vergoeden.

Niet alleen Nederlandse vissers raakten in moeilijkheden na de eenzijdige Britse maatregel. Op 7 juli veroordeelde een rechter in Plymouth een Spaanse visser tot een boete van £ 6000,— omdat hij binnen de 200-mijlszone vissend was aangetroffen. Zijn vangst werd verbeurd verklaard.
Begin juni waren nog eens 4 Spaanse kapiteins van vissersschepen tot een totale boete van £ 90.000 veroordeeld wegens vissen binnen de 200-mijlszone.
De Herring Industry Board in Edinburgh publiceerde op 6 juli gegevens waaruit bleek dat de Nederlandse vissersschepen in 1976 driemaal zoveel haring gevangen hebben onder de westkust van Schotland dan hun volgens de quotaregeling was toegestaan.
Volgens deze cijfers zouden Nederlandse trawlers in 1976 21.039 ton hebben gevangen terwijl hun quota slechts 7600 ton bedroeg. In 1975 toen hun quota 8200 ton bedroeg visten zij 19.360 ton. De cijfers werden verzameld door de Internationale Commissie voor de exploratie van de Zee, die aan de gegevens toevoegde dat Nederland het enige land is dat aanzienlijk meer vangt dan toegestaan is.

EG besluit tot voorlopig verbod haringvangst in Noordzee

Op 18 en 19 juli kwamen de negen ministers voor landbouw en visserij weer in Brussel bijeen om zich te beraden over een Europees visserijbeleid. Wederom kon men het daar niet over eens worden en er werd besloten tot oktober 1977 te wachten alvorens zich er nader over te beraden.
Wel kon men tot een akkoord komen m.b.t. de haringvisserij.
Al vanaf het begin van het beraad in Brussel was duidelijk dat de ministers ook ditmaal weer geen overeenstemming zouden bereiken over een Europees visserijbeleid. Commissaris Gundelach hield een betoog dat in hoofdzaak op het volgende neerkwam: de visvoorraden moeten beschermd worden om te voorkomen dat er op betrekkelijk korte termijn helemaal geen vis meer te vangen zal zijn.
Bij het treffen van visbeschermingsmaatregelen moet echter rekening gehouden worden met de economische en sociale belangen van de Europese visserijindustrie. Hij zei voorts dat rekening gehouden moet worden bij het verdelen van vangstquota met verliezen die EG-landen geleden hebben in wateren buiten de Europese.
Voorts maakte Gundelach de landbouwministers erop attent dat in de toekomst de zogenoemde „historische rechten" een groot deel van hun betekenis zullen verliezen. Hij zei ook dat bij het vaststellen van een Europees visserijbeleid rekening gehouden moet worden met de belangen van de zogenoemde „ambachtelijke vissers".
Tijdens het debat over het globaal visserijbeleid hield vooral de Britse minister vast aan zijn reeds eerder geuite eisen, namelijk dat in een toekomstig beleid plaats moet worden ingeruimd voor „nationale visserijzones". Het Verenigd Koninkrijk, aldus de Britse minister, wil dat 12 mijl rond de kust geheel voor „eigen vissers" gereserveerd wordt. Bovendien wil de Britse minister dan in een zone tot 50 mijl nog eens wat hij noemde „dominante prioriteiten" voor „eigen" vissers. In een strook tussen 50 en 200 mijl valt dan over een vangstverdeling te praten, aldus het Britse standpunt, dat vrijwel overeenstemt met het Ierse. Gundelach heeft echter ernstige bedenkingen tegen de gedachte van „dominante prioriteiten".
Een Europees intern visserijbeleid zal er echter op z'n vroegst pas eind oktober komen. In de Landbouwraad is namelijk afgesproken dat de Europese Commissie op voorstellen die ze vorig jaar al deed, als „aanvulling", voor eind september nieuwe voorstellen zal indienen. Dat gaat dan om voorstellen met betrekking tot verschillende technische instandhoudingsmaatregelen (bijvoorbeeld de maaswijdte van de netten, bijvangsten enzovoort), om voorstellen voor bepaalde acties op sociaal-structureel gebied, alsmede om bepalingen betreffende de financiering van de uit de controle voortvloeiende kosten, en om voorstellen ten aanzien van een „kwantitatief model" betreffende de verdeling van de visbestanden in 1978.
Afgesproken is dat zodra de voorstellen gereed zijn, ze naar het Europees Parlement om advies gestuurd zullen worden.

Het comité van permanente vertegenwoordigers zal zodra het in het bezit van de voorslellen is, een begin maken met de behandeling ervan De ministers van Landbouw zullen dan op 10 en 11 oktober in Luxemburg de Commissievoorstellen voor een eerste maal bespreken en ze zullen, zo luidt de afspraak, in ieder geval er een bijzondere zitting aan wijden op 24 en 25 oktober Besluiten moeten zo tijdig worden genomen, zo luidt voorts de afspraak, dat de daadwerkelijke uitvoering van het nieuwe visserijbeleid per 1 januari 1978 mogelijk is In de tussentijd zullen de met de derde landen lopende besprekingen over visserijmogelijkheden in de verschillende maritieine zones voortgezet worden

T.a.v. de haringvisserij werd besloten dat de vangst in de Noordzee verboden zal zijn tot eind van de maand september. Denemarken stemde tegen dit verbod. Ondanks het verbod op de haringvangst in de Noordzee zal er door Europese vissers toch nog haring gevangen kunnen worden en wel ten westen van Schotland. Met ingang van 20 juli zou in dat gebied vrij gevist mogen worden waarbij ieder land een bepaald vangstquotum toegewezen kreeg. Zo bepaalden de ministers dat Nederland daar 3000 ton zou mogen vangen.
Na 1 september en tot het einde van het jaar zal ook ten westen van Ierland haring gevangen mogen worden. In totaal mag daar 15.000 ton haring worden gevangen, waarvan aan Nederland een hoeveelheid van 8333 ton is toegewezen.
De ministers bepaalden voorts dat voor bepaalde delen van de Noordzee van 1 september tot 15 oktober van dit jaar een vangstverbod zal gelden voor bepaalde vissoorten.

Het besluit over het haringvangstverbod in de Noordzee (tot eind september) viel nadat Europees commissaris Gundelach was blijven volhouden dat de haringvangst in de Noordzee dit jaar en volgend jaar (en wellicht ook in 1979) verboden zou moeten worden om de haring

de kans te geven zich weer voort te planten Het besluit werd, zoals gezegd, genomen met een gekwalificeerde meerderheid van stemmen, hoewel de Britse minister lang aarzelde voorddt hij goed vond dat het besluit in stemming zou komen Het Verenigd Koninkrijk voelde eerst in het geheel niet voor stemming omdat het vreesde geen nationale beschermingsmdatregelen voor de vis meer te kunnen nerneri zodra Europa een stern in zo'n beleid had gekregen Silkin bezweek ten slotte voor het beroep dat de Europese Commissie deed op het Europese reglement dat al in februari een tijdelijk haringvangstverbod in de Noordzee regelde In dat reglement was namelijk voorzien aat over een verlenging van het haringvangstverbod in de Noordzee met een gekwalificeerde meerderheid in de Raad zou moeten worden besloten

Het vangstverbod dat nu tot eind september geldt voor de Noordzee e. ook uitgebreid tot de Ierse en Keltische zee, ten westen van Ierland en ten westen van Schotland zal wel rnogen worden gevangen, maar in beide gebieden samen slechts in totaal 52 600 ton haring In septernber zal de Raad opnieuw bezien of, waar en voor hoelang het haringvangstverbod verlengd moet worden De Neaerlandse minister van Landbouw, Van der Stee, zei na afloop van de Raad, de getroffen oplossing niet bevredigend te vinden, maar de compromissen die uit de bus gekomen waren, waren hem toch meegevallen De Nederlandse bewindsman legde er de nadruk op dat Nederlandse haringvissers, met wat ze tot dusverre al gevangen hebben, dit jaar toch nog aan een kleine 15 000 ton zullen komen Vorig laar omvatte hun vangst nog 45000 ton haring en enige jaren geleden was Nederland nog gewoon jaarlijks 169 000 ton haring te vangen

In het debat over de stop van de haringvangst stelde Denemarken zich het hardst op. De Deense minister trachtte de rapporten van biologen over het haringbestand in de Noordzee in betekenis te minimaliseren en hij hield vast aan zijn overtuiging dat er in de tweede helft van dit jaar en in het komend jaar alles bijeen toch nog een 75.000 ton haring in de Noordzee gevangen zou kunnen worden. De Belgische Raadsvoorzitter, Huinblet, trachtte eerst een compromisoplossing te bereiken door voor te stellen die hoeveelheid haring dan maar in twee in plaats van in anderhalf jaar te vangen. Denemarken had dan tot eind volgend jaar nog 30.000 ton, Nederland nog 9.300 ton, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk elk 6.900 ton, Duitsland 6.000 ton en België 1.500 ton haring mogen vangen. Het restant zou dan overgebleven zijn als „onderhandelingspakket" voor derde landen. Europees commissaris Gundelach betoogde echter dat het verdelen van zulke betrekkelijk geringe hoeveelheden politiek en technisch onwezenlijk is. (Europa var. Morgen, The Times, NZZ, NRC/Handelsblad)

(Vor. ber. pag. 345 e.v.)

BELGIË

RODANGE-ATHUS

Na overleg tussen de EG-Commissie, de Belgische regering en die van het Groot-Hertogdom Luxemburg met de betrokken maatschappij, de banken en de vakbonden werd op 3 sept een regeling getroffen voor het in zware financiële moeilijkheden verkerende staalbedrijf „Métallurgique et Minière de Rodange-Athus" (MMRA). In een eerste fase zullen een aantal rationalisatiemaatregelen worden genomen. In de Luxemburgse vestiging Rodange worden de hoogovens, de staalgieterij en de walserij behouden; in de Belgische vestiging Athus behoudt men de sinterbaan, de torsadeer-inricnting en de slakkenmolen. Voor Athus zal een „diversificatie-maatschappij" worden opgericht, waaraan de twee regeringen, Cockerill en Arbed deelnemen, om vervangingsinvesteringen op te zoeken

MMRA krijgt nieuwe geldmiddelen ter beschikking van de banken en ook van de Belgische regering; de schuldeisers worden verzocht moratoria toe te staan. De twee regeringen zullen een commissaris aanstellen, die erover moet waken dat het beheer voortaan gebeurt conform de beschikkingen. De maatschappijen Cockerill en Arbed moeten vóór 1 december 1977 concrete samenwerkingsvoorstellen doen; een definitieve keuze zal gebeuren vóór 1 jan. 1978.

Te Athus blijven ongeveer 200 personen tewerkgesteld en gaan er 250 met brugpensioen. Verder krijgen de overige 1.150 de keuze: ontslag nemen met een premie, of opgenomen worden in een „arbeidscel" waarin zij het eerste jaar 100% van hun loon ontvangen, het tweede jaar 90% en het derde jaar 80%: als „lid" van de arbeidscel kunnen ze met allerlei opdrachten worden belast, vooral in de welzijnssector.

INTERPRETATIE-BETWISTING RONDOM EGMONTAKKOORD

Een verklaring van staatssecretaris De Bondt (hervorming van de instellingen) aan het officiële partijblad van de CVP, ZEG (nr. 48, aug. 1977), betreffende het gemeenschaps- of Egmontpact (zie 374/3) heeft nieuwe deining verwekt in de politieke kringen. Naar De Bondt beweerde, zouden de zgn. inschrijvingsrechten die in een aantal Vlaamse gemeenten van het Brusselse randgebied worden toegekend, „bij nader toezien als eenmalig" voorkomen, m.a.w. uitdoofbaar zijn, zoals de ZEG-redacteur het nader interpreteerde.

De Bondt verduidelijkte daarop nader: „Het is ondenkbaar dat in de Brusselse rand een definitief stelsel zou tot stand komen, waarbij een categorie staatsburgers onderworpen zou zijn aan de normen, die worden uitgevaardigd door de gemeente waar ze wonen en door de ge estraad die voor deze gemeente bevoegd is, zonder dat zij via verkiezingen op democratische wijze bepalen, hoe deze normerende overheden zullen zijn samengesteld. Het is eveneens ondenkbaar dat zij, als buitenstaanders, aan het Brusselse gewest blijvend hun eigen normen zouden opleggen. Dat is ondemocratisch".

De eerste reactie op deze verklaring kwam van De Bondt's collega, de Waalse staatssecretaris voor de hervorming van de instellingen, Hogaux, dre op 26 aug. een verklaring uitgaf waarin hij weigerde een polemiek aan te gaan, die de verdere onderhandelingen zou kunnen schaden maar aandrong op een nieuwe Egmont-conferentie, inzonderheid op een bijeenkomst van de Egmont-onderhandelaars, de partijvoorzitters en de staatssecretarissen. Hoyaux zei ook dat hij tot dan toe goed had kunnen samenwerken met zijn collega „hoewel onze interpretaties en inzichten niet steeds met elkaar overeenstemmen." Op 27 aug. publiceerde La libre *Belgique* een verklaring van de PSC-leiders Gramme en Nothomb waarin beklemtoond werd dat het inschrijvingsrecht niet beperkt is in de tijd en De Bondt uitdrukkelijk afgekeurd werd. Iedereen die zich straks en ook nog later in een van de betrokken gemeenten vestigt. of er nu woont, zal zich op het recht kunnen beroepen; hetzelfde geldt voor hun kinderen, wanneer die meerderjarig worden, aldus de PSC-politici. Op 29 aug. noemde het FDF-bureau de interpretatie van De Bondt „totaal onaanvaardbaar". Ook RW-voorzitter Gendebien liet zich in die zin uit. Het BSP-bureau sloot zich aan bij de wens van Hoyaux tot bijeenroeping van een vergadering waarop het Egmontpact op bepaalde punten nader wordt geïnterpreteerd.

Op 2 sept. besliste de regering, op de eerste vergadering van de kabinetsraad na de vakantie, een comité ad hoc op te richten voor de hervorming van de instellingen, dat o.m. moet adviseren inzake de betwiste punten. Het comité werd als volgt samengesteld: premier Tindemans, de ministers Claes, Rarnaekers, Chabert, De Bruyne, Hurez, Defosset, Outers, Vanden Boeynants, Simonet, Califice, de staatssecretarissen De Rondt en Hoyaux, en de Egmont-onderhandelaars en/of partijvoor-

zitters Martens, De Keersmaeker, Schiltz, Van der Elst, Van Miert, Cools, Gramme, Nothomb en mevr. Spaak.

Op 3 sept. publiceerden de kranten een brief van P. Daels, voorzitter van de Vlaamse Volksbeweging, C. de Ridder, voorzitter van het Davidfonds en prof. A. Verhulst, voorzitter van het Willemsfonds en van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen, gericht tot de voorzitters van CVP en VU, minister Claes en staatssecretaris De Bondt, waarin zij op hun beurt aandrongen op de verwijdering van het inschrijvingsrecht uit het Egmontpact en op een grondige herziening van dat pact.

Na de vergadering van het CVP-bureau op 5 sept. weigerde voorzitter Martens de interpretatie van De Bondt ten gronde te beoordelen en verwees hij de kwestie voor nader onderzoek naar het comité. ad hoc.

Op 7 sept. gingen een aantal tegenstanders van het gemeenschapspact over tot de oprichting van een zgn. Egmontcomité, dat leidende figuren uit een dertigtal grote en kleinere Vlaamse culturele verenigingen groepeert.

(Vor. ber. pag. 456/2 en 550/2)

NEDERLAND

WETSONTWERP INSTELLING POSTBANK

Minister Duisenberg (financiën) en staatssecretaris Van Hulten (verkeer en waterstaat) hebben op 28 juli bij de Tweede Kamer het wetsontwerp tot instelling van de Postbank ingediend. De bedoeling is, dat de Postbank een volledige bankinstelling wordt, die zal ontstaan uit een fusie van de Rijkspostspaarbank (RPS) en de Postcheque- en Girodienst (PCGD). Deze bank zal, gemeten naar het balanstotaal, onder de Nederlandse banken de vierde plaats innemen na de ABN, de Rabobank en de Amrobank.

De rechtspersoonlijkheid wordt een bij de wet geregelde status, die zeer dicht bij de NV-vorm zal liggen; het personeel zal de ambtenarenstatus behouden.

Het hoofdkantoor komt in Amsterdam; de huidige kantoren van de RPS en de PCGD in Amsterdam, Den Haag, Arnhem en Leeuwarden worden regionale kantoren.

In hun toelichting op het wetsontwerp weerleggen de bewindslieden de bezwaren die van allerlei zijden tegen de instelling van een Postbank zijn geuit ,,Het functioneren van de gelddiensten in de vorm van een Postbank als krachtige marktpartij) is in het belang van een gezonde mededinging in het bankwezen", aldus de bewindslieden. ,,De ontwikkelingen in het bankwezen hebben tot een concentratie geleid met een structuur, die gevaren kan inhouden voor kartelinatig optreden Het is in deze situatie gewenst dat de overheid de belangen van de afnemers van de diensten van het bankwezen zoveel mogelijk beschermt" De bestaande wetgeving biedt de overheid namelijk onvoldoende mogelijkheden tot ingrijpen

De doelstelling van de nieuwe Postbank wordt het uitoefenen van het bankbedrijf, in het belang van de gewenste maatschappelijke dienstverlening door de RPS en de girodienst, alsmede in het belang van een gezonde mededinging in het bankwezen De taakstelling van de Postbank ten aanzien van een gezonde mededmging brengt met zich mee, dat ook concurrentievervalsing, die zou kunnen ontstaan door bevoorrechting door de overheid, moet worden vermeden

De overheid zal zich niet met het dagelijks beheer en beleid van de directie bemoeien Zij legt jaarlijks een beleidsplan voor de komende vier jaar voor aan de minister van financien, waarvan het deel dat betrekking heeft op het eerste jaar een taakstellend karakter heeft. De minister heeft de bevoegdheid in overeenstemming met zijn collega van economische zaken de directie van de Postbank aanwijzingen te geven indien deze niet conform de doelstellingen van de bank zou handelen en ten aanzien van duurzame samenwerking met andere instellingen De leden van directie en van de Raad van Toezicht zullen door de Kroon worden benoemd Directie en raad van toezicht benoemen samen een raad van advies

Naast het hoofdkantoor te Amsterdam en de regionale kantoren gaat de nieuwe bank op commerciele basis gebruik maken van de loketdiensten van PTT. Een vijftigtal kantoren wordt opgezet als regionaal georiënteerde steunpunten Indien geen geschikte postkantoren aanwezig zijn kan de Postbank overgaan tot het vestigen van eigen kantoren

Kritiek bankwezen

Het college van overleg van de gezamenlijke banken, waarin samenwerken de algemene, coöperatieve en spaarbanken, heeft op 10 aug. verontrusting geuit over het voorstel tot instelling van een Postbank.

Het college zegt dat in de toelichting op het wetsontwerp niet is aangetoond dat er onvoldoende concurrentie tussen de banken bestaat of waarom voor onvoldoende concurrentie zou moeten worden gevreesd

Volgens het college zijn er duidelijk redenen voor ongerustheid dat concurrentievervalsing niet zal kunnen worden vermeden, ,,temeer waar het wetsontwerp zelf al belangrijke concurrentievervalsende elementen bevat".

De banken vinden het vreemd dat het demissionaire kabinet dit wetsontwerp heeft ingediend. ,,Met dit wetsontwerp wordt immers niet alleen een eenvoudige samenvoeging van de gelddiensten van de Postcheque- en Girodienst en de Rijkspostspaarbank beoogd. De indieners van het wetsontwerp hebben kennelijk verderstrekkende, ingrijpende bedoelingen", aldus de voorlopige reactie van de gezamenlijke banken. (ANP, Ministerie van financiën, NRC/H'blad)

LATIJNS-AMERIKA

PANAMA

PLECHTIGE ONDERTEKENING NIEUW VERDRAG PANAMAKANAAL

Op 7 sept. is in Washington in aanwezigheid van ruim 20 staatshoofden en regeringsleiders uit Latijns-*t i e*lika en Canada – iWashingtc,n het nieuwe verdrag over het Panama-kanaal tussen Panama en de Verenigde Staten van Noord-Amerika ondertekend (pag. 524 e.v.).

Het was de grootste bijeenkomst van staatslieden in de Amerikaanse hoofdstad sinds president Kennedy daar in 1963 werd begraven.

De Amerikaanse president Carter maakte van de gelegenheid gebruik om met een aantal Latijnsamerikaanse leiders besprekingen te voeren.

De ondertekeningsplechtigheid vond plaats in het gebouw van de Organisatie van Amerikaanse Staten in Washington. President Carter noemde het nieuwe verdrag ,,een symbool van wederzijds respect en wederzijdse samenwerking". Hij zei verder dat het akkoord ,,de gebondenheid van de Verenigde Staten aan het geloof dat rechtvaardigheid en niet geweld de basis moet vormen van onze betrekkingen met de andere landen van de wereld weergeeft".

Generaal Torrijos zei tegen het diplomatieke gezelschap in de Hal van de Amerika's dat het tijd was ,,een koloniale verovering van ons land" te beëindigen. Hij onderstreepte dat er in zijn land luidruchtige oppositie tegen de nieuwe overeenkomst bestaat. Kennelijk verwijzend naar de Amerikaanse Senaat, die ernstig verdeeld is over de vraag of hij het akkoord zal ratificeren haalde Torrijos de vroegere Amerikaanse president Abraham Lincoln aan: ,,Staatslieden denken aan toekomstige generaties, terwijl politici aan de komende verkiezingen denken." Het verdrag voorziet in de overdracht van het Kanaalbeheer aan Panama in het jaar 2000. Het erkent dat Panama de soevereiniteit over het Kanaal heeft. In een afzonderlijk pact garanderen de VS en Panama dat het Kanaal open zal blijven voor schepen van alle naties en dat de neutraliteit van het Kanaal „zowel in tijden van oorlog als in tijden van vrede" gerespecteerd zal worden.

Demonstraties

In Panama-stad hebben nationale

veiligheidstroepen op 7 sept. een demonstratie van studenten uit elkaar geslagen. De betogers protesteerden tegen het nieuwe verdrag. Ongeveer zeshonderd studenten trokken op naar het ministerie van buitenlandse zaken en schreeuwden: ,,Teken het akkoord niet, het is smerig". Slechts enkele minuten konden zij hun grieven kenbaar maken; toen grepen de soldaten m die op de studenten insloegen.

Enkele uren later hielden ongeveer duizend Amerikaanse inwoners van de Kanaalzone een protestmars tegen de ondertekening van het verdrag. Elders in Panama werd op het moment van de ondertekening een feestelijk programma afgewerkt en werd onder meer vuurwerk afgeschoten.

De weduwe van een Panamese hoogleraar, die zichzelf begin sept. in brand stak voor de Amerikaanse ambassade in Stockholm, heeft het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken de schuld gegeven van de dood van haar man. De 50-jarige dr. Leopoldo Aragon, die als balling in Zweden woonde, stierf nadat hij zichzelf in brand had gestoken en daarbij anti-Amerikaanse leuzen had geroepen.

De ondertekening van het verdrag werd bijgewoond door achttien Latqnsamerikaanse staatshoofden en regeringsleiders. In Washington betoogden ongeveer 2000 mensen tegen de onderdrukking door militaire dictators in Latijns-Amerika.

Eenzijdige neutraliteit kanaal mogelijk

Op 20 augustus maakte de Panamese regering nadere bijzonderheden over het nieuwe verdrag bekend.

Daaruit bleek dat het Panamakanaal onder het nieuwe verdrag door Panama eenzijdig neutraal verklaard kan worden ,,zodat het zowel in vredes- als in oorlogstijd veilig blijft en open voor de vreedzame doorvaart van schepen van alle landen in de wereld zonder enig onderscheid".

De Verenigde Staten zullen tut de dag waarop het verdrag eindigt, 31 december 1999, primair verantwoordelijk blijven voor de feitelijke exploitatie van het kanaal, maar het aantal Amerikanen dat in de kanaalzone verblijft — op het ogenblik 37.500 — zal minder worden. Verder werd meegedeeld dat Panama in de komende **23** jaar gemiddeld $80 mln per jaar zal ontvangen. Door speciale voorzieningen met het oog op inflatie zal het grootste deel van dit bedrag in koopkracht op het peil van dat van 1977 worden gehouden, Gebouwen en infrastructuur met een huidige waarde van in totaal $82 mln zullen door het land worden overgenomen, terwijl de Verenigde Staten voorts ontwikkelingshulp tot een bedrag van **$343** mln zullen verstrekken. zodat Panama in totaal gedurende de looptijd van het verdrag, gerekend naar de huidige waarde, bijna $ **2,3** mrd oftewel omgerekend bijna f 5¾ mrd zal ontvangen. *(NRC/ H'blad)*

(Vor. bei. pag. 524/3 e.v.)

SURINAME

VERKIEZINGEN UITGESCHREVEN, REGERINGSCRISIS NA BESCHULDIGING CORRUPTIE MINISTER, BREUK IN REGERINGSCOALITIE

Op 15 juli heeft minister-president Arron voor de televisie bekendgemaakt dat op 31 oktober algemene verkiezingen zullen worden gehouden. Het zullen de eerste parlementsverkiezingen in Suriname zijn sedert de onafhankelijkheid in nov. 1975 werd uitgeroepen (pag. 769 e.v.-1975).

In maart was er sprake van dat in juli al verkiezingen gehouden zouden worden. Arron stelde dit voor op een spoedvergadering met ministers en parlementariërs van zijn partij, de Nationale Partij Suriname, n.a.v. de weigering van de minister van landbouw, veeteelt en visserij Willy Soemita, om af te treden. Deze werd ervan beschuldigd betrokken te zijn geweest bij de uitgifte van landbouwgrond in het district Nickerie, waarvoor landbouwers steekpenningen moesten betalen.

Eerder waren twee topambtenaren van het ministerie van landbouw aangehouden op grond van een gelijkluidende beschuldiging. Zij verklaarden dat de minister ook in de zaak betrokken was alsmede andere kopstukken van zijn partij, de KTPI, die voornamelijk op de Javaanse bevolkingsgroep in Suriname steunt en deel uitmaakt van de regeringscoalitie.

Arron verzocht daarop Soemita af te treden maar de leiding van de KTPI adviseerde de minister op 6 maart aan te blijven.

Daarop nam het parlement het initiatief om Soemita in staat van beschuldiging te stellen. Na 7 huishoudelijke vergaderingen en één openbaar debat werd de minister in staat van beschuldiging gesteld.

De debatten waren voorafgegaan door een brief van procureur-generaal De Miranda, waarin deze meedeelde dat bij een onderzoek was komen vast te staan dat in het gebied van Nieuw-Nickerie aanzienlijke bedragen (van f 15.000 tot f 60.000) waren betaald om een stuk landbouwgrond te krijgen.

Het geld zou zijn ontvangen door de secretaris van de KTPI. Stortingen zouden in enkele gevallen via minister Soemita zijn gelopen.

De partij van Soemita besloot daarop de regeringscoalitie te verlaten. Soemita en de KTPI-minister van sociale zaken Soeparman traden beiden af.

In een brief aan parlementsvoorzitter Wijntuin schreef de KTPI tot haar besluit gekomen te zijn omdat de coalitiegenoten hadden geweigerd in te gaan op het verzoek van Soemita hem niet in staat van beschuldiging te stellen.

Door het uittreden van de KTPI behield de regeringscoalitie evenveel zetels als de oppositionele VHP, de voornamelijk op de Hindoestaanse bevolkingsgroep steunende partij van Lachmon.

De oppositie schreef dan ook een brief aan Arron met het verzoek de consequenties te trekken uit het feit dat de regeringscombinatie niet langer de meerderheid heeft en daarom algemene verkiezingen uit te schrijven.

Half maart verklaarde Arron dat de regering niet van plan was om af te treden, ondanks het feit dat de coalitie haar absolute meerderheid in het parlement had verloren. Hij zei dat er voor de regering geen aanleiding was af te treden of het parlement te ontbinden. Volgens

Willy Soemita

Arron kon ar niet gesproken worden van een minderheid van de regeringscoalitie in het parlement. De werkelijke verhoudingen moesten nog bewezen worden. Begin april werden de banden tussen de voormalige coalitiepartners weer aangehaald. De afgetreden minister van sociale zaken Soeparman werd weer in de regering opgenomen. Soemita kon als parlementslid terugkomen, hoewel het justitiële onderzoek doorgang zou vinden.

NPS zegt vertrouwen in regeringscoalitie op

Op 17 augustus ontstond een breuk in de regeringscoalitie, toen 5 parlementsleden die tot de regeringsfractie behoren hun vertrouwen in enkele ministers opzegden.

De vertrouwenscrisis hield verband met het feit dat de partijraad van de Nationale Partij Suriname unaniem besloot om niet langer met de Partij Nationalistische Republiek Suriname (PNR) in zee te gaan. De PNR vormde als onderdeel van de Nationale Partij Kombinatie de regeringsfractie in het parlement.

In 1973 wist deze combinatie de regeringscoalitie van Lachmon bij de verkiezingen een grote nederlaag toe te brengen wat tot het ontstaan van de republiek Suriname leidde. Als regeringspartij heeft de PNR geen gelukkige hand gehad. Het ministerie van economische zaken, dat onder leiding stond van de voorzitter van de PNR, mr. Eddy Bruma, heeft vaker aan ernstige kritiek blootgestaan. Het Centraal inkoopbureau Suriname (CIS), dat in leven werd geroepen om de prijzen van de eerste levensbehoeften in de hand te houden, werd in opeenvolgende rapporten van de rekenkamer van wanbeleid beschuldigd.

Een onderzoek, dat begin 1977 door de overheidsaccountantsdienst werd verricht, leidde tot de arrestatie en veroordeling van een vooraanstaand lid van de PNR, dat de leiding had van de distributie-afdeling van het inkoopbureau.

Zowel de NPS als de PNR vinden hun grootste aanhang in het Creoolse volksdeel van Suriname. Daardoor heeft er in het verleden tussen de beide partijen een grote rivaliteit bestaan. die niet bevorderlijk was voor een hechte samenwerking. De rivaliteit werd opnieuw aangewakkerd door enkele activisten in de NPS, die van mening waren dat hun partij terrein verloor ten koste van de PNR.

De samenstelling van de kandidatenlijsten voor de parlementsverkiezingen eind okt. verhoogde de spanning tussen de beide partijen, die zich in felle bewoondingen ontlaadde in een partijraadsvergadering van de NPS, die op 17 aug. werd gehouden. Unaniem viel toen de beslissing om niet langer met de PNR samen te werken.

Minister-president Arron

De reactie van de PNR liet niet lang op zich wachten. In even felle bewoordingen namen de PNR-parlementsleden afscheid van de Nationale partij Komkinatie.

De PNR heeft een belangrijke troef in handen doordat kaderleden van deze partij de leiding hebben van twee invloedrijke vakbonden in Suriname. Via deze vakbonden zal de PNR haar stem in de toekomst vaker laten horen, indien haar plaats in het parlement na de verkiezingen door anderen zal wonden ingenomen. De PNR liet na de vergadering van 17 aug. weten dat haar ministers (Bruma, Hoost en Frijmersum) het regeringsbeleid wel zouden blijven steunen en daarom in de regering zouden blijven maar daarop lieten de ministers van de andere coalitiepartijen, de Nationaie Partij Suriname, de KTPI en de Progressieve Surinaamse Volkspartij weten niet meer te willen samenwerken met de 3 ministers van de PNR. Zij vroegen de drie hun portefeuilles ter beschikking te stellen.

Vier partijen werken samen voor *verkiezingen*

Enige dagen later, op 20 augustus, besloten 4 politieke partijen, waaronder de Nationale Partij Suriname van Arron een bijzonder samenwerkingsverband aan te gaan met de Nationale Partij Kombinatie, de NPK. De andere partijen zijn de Progressieve Surinaamse Volkspartij (PSV), de Javaanse KTPI en de Hernieuwde Progressieve Partij. In een gezamenlijke verklaring staat dat de Nationale Partij Kombinatie de overtuiging heeft dat in het pas onafhankelijk geworden Suriname dit samenwerkingsverband de beste garantie biedt voor harmonie in de politiek en de samenleving.

Door het opnemen van de Hernieuwde Progressieve Partij zal een deel van het Hindoestaanse electoraat via zijn vertegenwoordigers weer gaan samenwerken met de andere etnische groepen in Suriname. De HPP is een afsplitsing van de Verenigde Hindoestaanse Partij, die enkele jaren geleden eveneens een naamswijziging onderging en nu de verkiezingen ingaat als de Vooruitstrevende Hervormingspartij.

De HPP wordt nu in het parlement vertegenwoordigd door het lid Hindorie, die van de VHP overstapte naar de HPP, nadat hij uit de gelederen van oppositieleider Lachmon was gestoten.

Tot de PSV voelen zich voornamelijk Surinamers van Afrikaanse afstamming aangetrokken, tot de KTPI die van Javaanse afkomst.

De uit de nu nog regerende NPK-coalitie getreden PNR (zie boven) heeft besloten afzonderlijk onder de naam Nationale Partij Kombinatie '77 aan de verkiezingen deel te nemen, maar het hoofdstembureau in Paramaribo heeft geweigerd de partij onder die naam in het kiesregister in te schrijven omdat misverstanden niet uitgesloten zijn.

Soemita veroordeeld

Eind augustus eiste de procureur-generaal bij het Hof van Justitie in Paramaribo tegen ex-minister van landbouw, veeteelt en visserij Soemita een gevangenisstraf van drie jaar alsmede ontzetting uit de ambtelijke dienst van 5 jaar.

Op 2 sept. veroordeelde het Hof hem tot één jaar gevangenisstraf wegens het aannemen van steekpenningen bij de uitgifte van landbouwgronden in het district Nieuw-Nickerie. *(NRC/H'blad,* De Volkskrant)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGEN IN NOORWEGEN

De algemene verkiezingen die op 12 september in Noorwegen zijn gehouden hebben grote stemmenwinst opgeleverd voor de regerende socialistische Arbeiderspartij en de oppositionele Conservatieven.

De Arbeiderspartij won 14 zetels, de Conservatieven kregen er 13 bij. De bondgenoot van de socialisten. de Links-socialisten daarentegen verloren 14 zetels.

De zetelverdeling in het nieuwe parlement is als volgt:

Arbeiderspartij	76	(62)
Links-socialisten	2	(16)
Conservatieven	42	(29)
Christelijke Volkspartij	21	(20)
Centrumpartij	12	(21)
Liberalen	2	(2)
Rest	0	(5)
Totaal aantal zetels	155	

Aanvankelijk kwam de Arbeiderspartij als krappe overwinnaar uit de bus. De partij behaalde 77 zetels en samen met de Links-socialisten die met nog één zetel in het parlement bleef was dit voldoende om verder te kunnen regeren.

Toen echter de stemmen in één district nog eens werden geteld bleek de partij van premier Nordli één zetel teveel gekregen te hebben en kwam de Arbeiderspartij in de minderheid.

Na een controle in een noordelijk kiesdistrict werd opnieuw een fout ontdekt in de telling, waardoor nu de links-socialisten ten koste van de christelijke volkspartij alsnog een zetel kreeg. Daardoor heeft links nu opnieuw een kleine meerderheid in het parlement van 78 zetels en kan premier Nordli verder regeren.

Ket in Noorwegen gehanteerde systeem van het tellen van uitgebrachte stemmen niaakt het verstrekken van een definitieve uitslag vrij moeilijk omdat herhaaldelijk hertellingen uitgevoerd worden

De op de verkiezingsdag afgegeven stem wordt per gemeente geteld en doorgebeld naar het Noorse persbureau, dat de resultaten weer uitwerkt voor het gehele district

De volgende dagen vinden de hertellingen plaats waarbij ook de tevoren afgegeven stemmen bijv in verpleegtehuizen en tehuizen voor ouden van dagen en de briefstemmers uit het buitenland betrokken worden

Vroeger maakten deze uiterst zeldzame stemmen weinig verschil, maar tegenwoordig kunnen deze extra stemmen wel 10% van het totaal bedragen.

Vervolgens worden de stemmen op een centraal gunt in een district gecontroleerd In sommige streken gaat er vaak een week overheen voordat het kiescomité bijeen kan komen.

De verkiezingen vinden altijd in september plaats en begin oktober komt dan het nieuwe parlement bijeen Dit kiest een „volmachtscomité" dat nogmaals alle stemmen van het land controleert Er kunnen zich dan alsnog verschuivingen in de stemverhoudingen voordoen.

Twee kleinere partijen, de anti-belastingpartij en de Nieuwe Volkspartij verdwenen van de politieke arena.

De verkiezingscampagne werd bepaald door twee duidelijke regeringsalternatieven, een socialistisch en een niet-socialistisch.

Dit verklaart, aldus waarnemers, ten dele de vooruitgang van zowel de socialistische als de conservatieven ten koste van de kleine partijen. Een andere reden voor deze voorkeur voor de grote partijen, is de verdwenen relevantie van het EG-lidmaatschap, aldus het *NRC/H'blad* (13-9).

Deze controverse heeft vele politieke partijen verdeeld. en het traditionele partijpatroon in de war gegooid.

Sinds Noorwegen een gunstig associatieverdrag met de EG heeft kunnen sluiten en de olieproduktie de aandacht van de E afleidt, zien zelfs de meest fervente EG-voorvechters, die vooral in socialistische en conservatieve gelederen te vinden zijn, af van het EG-lidmaatschap.

De socialisten zijn nu weer hard op weg hun oude sterkte uit hun hoogtijdagen te herwinnen (85 zetels in 1949, 78 in 1957).

De conservatieven hebben met hun 42 zetels het record van de laatste halve eeuw geslagen. De Centrumpartij vanouds een boerenpartij verloor volgens politieke waarnemers ook door verandering van politiek profiel.

Sinds kort wordt deze partij geleid door Gunnar Staalsett, een intellectueel, wiens ambitie om ook in de steden aanhang te krijgen kennelijk te hoog gegrepen was. Zijn langzame economische groei, gematigde oliepolitiek, milieu-kritische ,,groene politiek" zijn hem niet in dank afgenomen.

Premier Nordli (1), voorzitter Reiulf Steen van de Arbeiderspartij en voorzitter Erling Norvik van de Conservatieven na het bekendwordcn van de uitslag.

Verkiezingscampagne

Na de oliespuiterramp op het Bravo-platform in het Ekofiskveld voorjaar '77 (zie pag. 606 e.v) zag het ernaar uit dat de Noorse oliepolitiek de voornaamste inzet van de verkiezingen zou worden. In eerste instantie werd de regering verantwoordelijk gesteld. De regering wist de beschuldigingen echter te weerleggen door erop te wijzen dat de oliepolitiek in overeenstemming

Weekblad 46ste jaargang No. 2401, pag. 29095-29110

De voorzitters van de drie opposiepartijen v l n r Gunnar Staalsett van de Centrumpartij. Erling Norvik van de Conservatieven en Lars Korvald van de christen-democraten

met de wens van de democratische meerderheid van het parlement was gevoerd.

Een onafhankelijke commissie werd benoemd om de oorzaken van de ramp bloot te leggen (de commissie publiceert haar rapport pas na de verkiezingen) en de geplande olieboringen ten noorden van de 62ste breedtegraad werden uitgesteld tot betere methodes ter bestrijding van rampen zijn ontwikkeld.

Rechts en links zijn het in feite niet zozeer oneens over de gevoerde oliepolitiek, als wel over de besteding van de opbrengsten uit olie- en gaswinning, die voor de komende lijd op zo'n 50 tot 70 miljard Noorse kronen (1 kroon = f 0,451 geschat worden. Deze opbrengsten geven de socialisten ongekende mogelijkheden tot onteigening van produktiemiddelen van het bedrijfsleven. Reeds vandaag de dag is zo'n 25 procent van het bedrijfsleven in handen van de staat.

Dit betreft noodlijdende bedrijfstakken als de scheepvaart en andere bedrijven die door hoge onkosten zonder staatssteun het hoofd niet boven water kunnen houden. Maar de belangstelling van de socialisten gaat ook uit naar goed draaiende bedrijfstakken. Zo zou de industrie gedirigeerd moeten worden vanuit een centraal staatsorgaan. Olie- en gasexploitatie zouden alleen door staatsbedrijven kunnen geschieden. Voorjaar '77 werd met een minimale meerderheid een voorstel aangenomen om de handelsbanken te ,,democratiseren".

Volgens deze wet, die 1 jan. 1978 in werking treedt, mits de socialistische regering aan de macht blijft — moet de meerderheid van een bestuur van een bank door de volksvertegenwoordiging benoemd worden. Aandelen waarvoor dan geen belangstelling meer zou bestaan, worden door de staat overgenomen. Een dergelijk politiek benoemingssysteem staat ook de spaarbanken en verzekeringsmaatschappijen te wachten. Ook het eigendomsrecht van grond moet volgens de socialisten op de helling.

Drie burgerlijke oppositiepartijen traden tegen dit alles in het geweer met een gemeenschappelijk verkiezingsprogramma — naast de programma's van de partijen afzonderlijk — dat de basis voor een alternatieve regering voor de komende vier jaar moet vormen. In plaats van de aanwending van de olie-inkomsten voor toenemende bevoogding door de staat vinden zij het redelijk dat de burger er direct een graantje van meepikt in de vorm var, belastingverlagingen. De laagste inkomensgroepen zouden zelfs geheel vrijgesteld moeten worden van inkomstenbelasting. De loondruk zou hierdoor verminderen, terwijl de concurrentiemogelijkheden van het bedrijfsleven tevens verbeterd zouden moeten worden door verlaging van de werkgeversbijdragen.

Aan socialisering van het bedrijfsleven moest een halt toegeroepen worden. Ook particuliere bedrijven moeten op gelijke voet met staatsbedrijven aan olie-exploitatie kunnen deelnemen. Er mogen wel wat politieke benoemingen bij banken plaatsvinden, maar dit mag hoogstens een minderheid van het bestuur betreffen. De belasting op investeringen — een opmerkelijke praktijk in Noorwegen - moest worden afgeschaft.

Abortus

Hoewel de burgerlijke partijen in economisch beleid eensgezind opereren zijn er wel degelijk onderlinge verschillen, met name over de abortus.

De abortus is in Noorwegen gelegaliseerd, maar de huidige wet is het resultaat van een compromis dat links noch rechts bevredigt. Als het aan de socialistische regering had gelegen dan had zij de beslissing over abortus. dae tot en met 12 weken kan geschieden, uitsluitend aan de vrouw gelaten. Daartoe miste zij echter de meerderheid, doordat een van de extreem linkse parlementsleden zich van stemming onthield. Als compromis kwam toen uit de bus, dat de beslissing genomen wordt door een commissie, die echter aan de wens van de vrouw beslissende betekenis moet toekennen. Deze toevoeging willen de christelijke partijen in tegenstelling tot de liberalen geschrapt zien.

Banksocialisering

Door de socialistische meerderheid in het nieuwe parlement zal het op 2 juni bij het parlement ingediende en met 52 tegen 51 stemmen aangenomen wetsvoorstel tot socialisering van het bankwezen met ingang van 1 jan. 1978 in werking treden.

Volgens deze wet zal de meerderheid van het hoofdbestuur van de handelsbanken voortaan benoemd worden door het Noorse parlement. Tot nog toe berustte de bevoegdheid het hoofdbestuur te benoemen geheel bij de aandeelhoudersvergaderingen. Aandeelhouders die nu geen prijs meer stellen op hun aandelen, kunnen deze inleveren bij de staat. De kosten hiervan worden geschat op 2,6 mrd kronen. De staat zal deze aandelen weer op de vrije markt aanbieden.

Vóór de wet stemden de socialisten en de links-socialisten tegen de conservatieven en de andere burgerlijke partijen die erop wezen dat het rapport dat over deze zaak verscheen, geen reden tot kritiek heeft kunnen cpsporen op de wijze waarop de banken op dit moment functioneren. (Le Monde, *NRC/H'blad, NZZ)*

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE

Over de Nederlandse kabinetsformatie is in het KHA verslag uitgebracht tot en met het bereiken van overeenstemming, op 9 aug., over het in de komende jaren te voeren sociaal-economische beleid (pag. 551/2 e.v.). Hierna volgt een verslag van de ontwikkelingen, die zich sindsdien hebben voorgedaan.

Formateur Den Uyl heeft op 10 aug afzonderlijke gesprekken gevoerd met de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66, de heren Van Thijn, Van Agt en Terlouw. Hij besprak met hen de definitieve lijst van resterende programmatische hoofdpunten, waarover nog een akkoord bereikt, moest worden. De formateur heeft de drie fractievoorzitters hierover voorstellen gedaan, die op 12 aug. in de drie fracties besproken zijn. In de middag van 12 aug. heeft de formateur met de fractievoorzitters afspraken gemaakt over de nog te bespreken onderwerpen. Op verzoek van het CDA is daarbij de regeling van het vraagstuk van de abortus als eerste punt van overleg aan de orde gesteld. De andere onderwerpen van gesprek waren de volgende:

2) buitenlands beleid, met name omvang en aard van de ontwikkelingssamenwerking, Europese zaken en de mensenrechten;

3) energiebeleid, met name kernenergie en doelstellingen van het milieubeleid;

4) veiligheidsbeleid, t.w. defensie, uitgavenniveau en vermaatschappelijking en de politie;

5) democratisering, plaats en taak van het particuliere initiatief, betrokkenheid van de burgers bij het beleid, openheid en informatievoorziening;

6) onderwijs;

7) volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, enkele punten waaronder spreiding rijksdiensten;

8) emancipatiebeleid;

9) stakingsrecht.

De formateur ontving op 15 aug. afzonderlijk de drie fractievoorzitters van de bij de formatie betrokken partijen. Op 16 aug. bracht drs. Den Uyl een tussentijds verslag uit aan de koningin, terwijl op die dag elk van de drie fracties bijeenkwam om zich te beraden over de door de formateur gedane suggesties. De voorzitters van de drie fracties — PvdA, CDA en D'66 — hebben op 17 aug. de formateur de reacties van hun fracties op zijn voorlopige voorstellen gegeven.

Het bleek, dat op meerdere punten ernstige meningsverschillen bestonden. Het zwaarst wogen deze bij de abortuskwestie, de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo (zie hierover ook pag. 150/3 e.v.), het defensiebeleid en vraagstukken van volkshuisvesting. Bovendien bleek, dat interne meningsverschillen in de fracties over het vrij algemeen als vaag aangemerkte sociaal-economische akkoord van 9 aug. de formatie onder druk hielden.

In haar vergadering van 16 aug. heeft de PvdA-fractie haar voorzitter Van Thijn een volledig mandaat gegeven voor de resterende programmatische besprekingen. Voor Defensie koos de fractie als uitgangspunt (verdere) beperking van het budget, dat in 1977 ca. 3% van het nationaal inkomen beloopt. Over percentages is in de fractie echter niet gesproken. De demissionaire minister Stemerdink zei met het uitgangspunt ,,te kunnen leven".

De CDA-fractie wil geen beperking op NAVO-gevoelige taken en geen bezuinigingen op Defensie anders dan via een aandeel in de definitief afgesproken beperking van de overheidsuitgaven met f 4 mrd tot 1981.

In de abortuskwestie heeft de CDA-fractie op 16 aug. na een zeer lange vergadering een hard standpunt gekozen. Zij is niet tot enig compromis bereid.

,,We zullen niet marchanderen en de abortuskwestie niet beschouwen als een politiek in- of uitruilmiddel", aldus fractieleider Van Agt na de vergadering. De fractie realiseert zich dat zij daarmee een zeer groot politiek probleem oproept, maar zij wenst dat het in de komende kabinetsperiode komt tot een regeringswetsontwerp ,,dat niet zal kunnen treden buiten de lijnen van het eerder ingediende AR/KVP-ontwerp van de Kamerleden Van Leeuwen en Gardeniers-Berendsen",

Als een dergelijk regeringsontwerp niet mogelijk blijkt — en daarover hebben PvdA en D'66 weinig twijfel laten bestaan — moet volgens Van Agt de bestaande wetgeving (inclusief de strafbaarheid van de behandelende arts) maar gehandhaafd blijven.

Ook daar zijn PvdA en D'66 vierkant tegen, zij wensen ruimte voor een parlementair initiatief-ontwerp (samen met de VVD) en zekerheid dat dit na aanvaarding niet door confessionele ministers zal worden geblokkeerd.

Het CDA daarentegen zou, zo zei Van Agt, bij het ontbreken van overeenstemming over een regeringsontwerp niet tot politieke afspraken over op de bestaande wetgeving gebaseerde vervolgingsacties inzake abortus willen komen. Sterker nog het CDA wil de afspraak dat coalitiepartners niet via hun Kamerfracties initiatief-ontwerpen zullen indienen of steunen als de regering niet zelf met wetgeving komt. Confessionele ministers zouden een aanvaard initiatiefontwerp niet tekenen en zijn ook niet bereid tot de afspraak aan te blijven als andere bewindslieden dat zouden doen.

De uitweg uit het probleem van uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo zou kunnen zijn gelegen in een ,,nieuw feit", bijv. dat Groot-Brittannië en de Bondsrepubliek (partners in het project) akkoord zouden gaan met een vergaande afspraak over veiligheidsgaranties samenhangend met eventuele levering van verrijkt uranium aan Brazilië. Zo'n afspraak zou dan vooruitlopen op een alomvattende regeling die het Internationaal atoomagentschap te Wenen (IAEA) nog moet opstellen voor de levering, verwerking en opslag van nucleair materiaal aan partijen die niet betrokken zijn bij het Nonproliferatieverdrag, zoals Brazilië. Het nu demissionaire kabinet achtte levering aan Brazilië (en uitbreiding in Almelo) aanvaardbaar, mits zo'n regeling in Londen en Bonn overeengekomen kan worden.

Volgens kringen rond Buitenlandse zaken en de vaste Kamercommissie ontbreekt het echter nog steeds aan overeenstemming daarover. met name met Bonn. De PvdA en D'66 zijn zoals de zaken nu staan tegen uitbreiding van Almelo.

Wat de bouw van drie kerncentrales betreft, voorwaardelijk aangekondigd door het nieuwe kabinet, meent de CDA-fractie dat daartoe moet worden besloten (voorbereiding vervolgen ten minste), tenzij blijkt dat minder energieverbruik de noodzaak daartoe vermindert. De formateur, de PvdA-fractie en D'66 willen er nu al van uitgaan dat meer kerncentrales in de komende vier jaar niet nodig zullen zijn.

CDA-bezwaren (en in mindere mate van D'66) tegen Den Uyl's volkshuisvestingsvoorstellen zijn o.a. dat hij — in lijn met het PvdA-programma — te weinig ruimte laat voor eigen woningbezit en huurverhogingen op basis van reële kosten. Dat zou volgens het CDA tot zeer hoge subsidielasten kunnen leiden.

Formateur Den Uyl sprak op 18 aug. opnieuw met de drie fractievoorzitters. Hij legde hun nog niet, zoals hij eerder van plan was geweest, schriftelijke concept-conclusies voor over de negen onderwerpen, die in het regeerakkoord van het te vormen kabinet zouden moeten worden opgenomen.

Gelet op de reacties van de fractievoorzitters op zijn voorlopige gedachten over een eventuele regeling van de abortuskwestie, heeft de formateur er behoefte aan gehad de fractievoorzitters enkele overwegingen voor te leggen, die naar zijn oordeel bij dit onderwerp een rol behoren te spelen. Naar aanleiding hiervan heeft een algemene gedachtenwisseling plaats gevonden.

Gehoord deze nadere discussie zou de formateur in de ochtend van 19 aug. zijn concept-conclusies t.a.v. de regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord aan de fractievoorzitters voorleggen.

Concept-conclusies formateur Den *Uyl* t.a.v. regeling *abortus*-vraagstuk

De formateur heeft op 19 aug. zijn concept-conclusie t.a.v. de regeling

van het abortusvraagstuk aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 aangeboden.

De formateur schreef o.m., dat het voor de hand zou liggen van een nieuw kabinet een wetsvoorstel te verwachten. Hij achtte dit echter moeilijk te verwezenlijken, nu het abortusvraagstuk zo duidelijk een gewetenszaak bleek te zijn. De heer Den Uyl was tot de conclusie gekomen, dat een initiatief uit de TK moest worden afgewacht.

De volledige tekst van de concept-conclusies van formateur Den Uyl luidde aldus:

I. Uitgangspunten

1. Een nieuwe wettelijke regeling van abortus is in de komende kabinetsperiode ndodzakelijk. Sinds 1970 zijn een vijftal wetsontwerpen ter zake in het parlement aan de orde geweest, zonder dat dit tot een nieuwe wettelijke regeling heeft geleid. Naar vrijwel algemeen oordeel zijn de huidige wettelijke bepalingen sterk verouderd. Er heeft zich in de afgelopen jaren een sterk afwijkende praktijk ontwikkeld. Uit een oogpunt van bescherming van de rechtsorde is het niet aanvaardbaar, dat een bestaande wettelijke regeling en een maatschappelijk aanvaarde praktijk gedurende een langere periode zo sterk van elkaar blijven afwijken. De programs van de bij de formatie betrokken partijen bepleiten dan ook een nieuwe regeling.
Sinds 1970 heeft het vooruitzicht bestaan op de totstandkoming van een nieuwe wettelijke regeling, Dat heeft uiteraard zijn invloed gehad op de houding van de rechter. Mocht het uitzicht op een herziening van de wetgeving thans komen te vervallen, dan wordt daarmee de rechter voor een onmogelijke taak gesteld en de onzekerheid vergroot.

2. Het zou voor de hand liggen dat een nieuw kabinet de indiening van een wetsontwerp zou voorbereiden waaromtrent kan worden aangenomen, dat het een meerderheid zal verkrijgen in beide Kamers van de Staten-Generaal.
Uit het gevoerde overleg is gebleken, dat dit niet te verwezenlijken is. Voor alle groeperingen in het parlement geldt de regeling van abortus als een kwestie van geweten. Door de bij de formatie betrokken partijen is dat nog eens nadrukkelijk bevestigd. Het CDA heeft doen weten dat de regeling als voorzien in het ingetrokken wetsontwerp-Gardeniers/Van Leeuwen voor haar de uiterste limiet is waarbinnen een regeling door het kabinet zou kunnen worden voorgesteld. Het betrokken wetsontwerp werd eerder in de Tweede Kamer onvoldoende gesteund. Het staat vast dat voor een dergelijk ontwerp geen meerderheid in het parlemerit is te verkrijgen. Het is gebleken, dat voor PvdA en D'66 een regeling, als voorgesteld in het ontwerp-Geurtsen/Lambers/Roethof/Veder om en nabij de grens aangeeft van wat in geweten aanvaardbaar wordt geacht. Het is mij bovendien gebleken, dat indiening door het kabinet van een dergelijk ontwerp, dat wellicht een meerderheid in de nieuwe Kamers zou kunnen verkrijgen, niet tot de mogelijkheden behoort.
Voor alle betrokken groeperingen geldt, dat ten aanzien van de essentiële inhoud van de te treffen regeling marchanderen uitgesloten is. Het moet ongewenst en onjuist worden geacht daar, waar in geweten grenzen worden getrokken, een poging te ondernemen deze grenzen te overschrijden.

3. Er is ondanks het opnieuw gebleken niet te overbruggen verschil ten aanzien van de inhoud van de wettelijke regeling ook gemeenschappelijkheid. De overtuiging bestaat gemeenschappelijk dat abortus uiterst middel is. Er is verheugenis dat, mede dankzij betere voorlichting en meer openhartigheid het aantal abortussen daalt. Ook waar verschil bestaat omtrent de aanvaardbaarheid van abortus onder verschillende omstandigheden, is het inzicht gemeenschappelijk dat de huidige praktijk van klinische behandeling van abortus verre te prefereren is boven de beschamende praktijken die nog zo kort achter ons liggen.
Er kan van overeenstemming worden gesproken over de noodzaak van een regeling, die een strafrechtelijk verbod bevat van abortus, waar het geldt een vrucht die naar redelijkerwijs verwacht mag worden in staat is buiten het moederlichaam in leven te blijven, die de commercialisering van abortus tegengaat en die leidt tot een meer doeltreffende regeling van het medische toezicht. Het niet te overbruggen verschil ligt in de vraag wat de overheid binnen de genoemde grens mag of moet voorschrijven ter zake van abortus.

4 Waar verschillend gedacht wordt over de zedelijke aanvaardbaarheid van abortus, dient de overheid terughoudendheid te betrachten in het voorschrijven van dwingende regels en ruimte moeten laten voor de beleving van de persoonlijke verantwoordelijkheid van enkeling en groep Waar een regeling noodzakelijk is en waar een regeringsontwerp niet verwacht mag worden, zal het kabinet zich moeten richten naar een meerderheid in het parlement
Gelet op de noodzaak van de totstandkoming van een nieuwe regeling kan en mag dat niet anders betekenen dan dat het nieuwe kabinet het tot wet worden van een door beide Kamers aanvaard initiatief-ontwerp niet zal tegenhouden
Dat laat onverlet de vrijheid van bewindslieden individueel om zich niet vooraf te binden met de te nemen beslissing akkoord te gaan en de alsdan daaruit eventueel voortvloeiende politieke gevolgen De kabinetsbeslissing als zodanig mag daardoor echter niet ongedaan kunnen worden gemaakt

5 Gezien de ernst en de draagwijdte van het vraagstuk is het gewenst tot nadere afspraken te komen omtrent de te volgen werkwijze opdat ook waar partijen niet in staat zijn te komen tot overeenstemming over de inhoud van een regeling, het dragen van de staatkundige verantwoordelijkheid voor de totstandkoming van een regeling zoveel mogelijk wordt bevorderd

II. Concept-conclusies

1. De totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus is geboden.

2. Het nieuwe kabinet zal ter zake van abortus een initiatief van de Kamer afwachten.

3. De minister van Volksgezondheid zal zo spoedig mogelijk een commissie instellen, die tot taak krijgt binnen enkele maanden te rapporteren omtrent de ontwikkeling van feiten en omstandigheden ter zake van abortus en met name de afneming van het aantal gevallen, de plaats waar de verrichting geschiedt, de medische benadering en de medische ethiek. De commissie rapporteert ten behoeve van de informatie van Kamer en regering Ze wordt samengesteld volgens de criteria, genoemd in wetsontwerp **13** 909, artikel **8**

4. Mocht een initiatief-ontwerp een meerderheid in beide Kamers verkrijgen, dan zal het kabinet het tot wet worden van dit ontwerp bevorderen, onverlet latend de vrijheid in geweten van individuele bewindslieden.

5 In afwachting van indiening en behandeling van een ontwerp ter zake wordt ervan uitgegaan dat geen wijziging wordt gebracht in de thans geldende praktijk dat geen gerechtelijke stappen worden ondernomen resp. rechterlijke uitspraken uitgelokt, anders dan op ernstig vermoeden van kennelijke onzogrvuldigheid in de medische behandeling

Overleg over regeling *abortus*-vraagstuk loopt vast

In de nacht van 19 op 20 aug. en op 22 aug. hebben de formateur en de drie fractievoorzitters overleg gepleegd over de concept-conclusies van drs. Den Uyl m.b.t. de regeling van het abortusvraagstuk. De concept-conclusies bleken voor PvdA en D'66 aanvaardbaar te zijn, maar het CDA wees deze af.
Mr. Van Agt, fractievoorzitter van het CDA, kwam wel met tegenvoorstellen, die op 22 aug. schriftelijk werden vastgelegd. Deze voorstellen van het CDA hadden de volgende inhoud:

1 Partijen m het formatieoverleg.
enerzijds onderkennend dat een herziening van de wettelijke regeling met betrekking tot abortus provocatus (ap) tot de belangrijkste maatschappelijke problemen behoort en dat het nieuwe kabinet met een volstrekt parlementair karakter zich dan ook tot taak moet stellen ook daarvoor een oplossing te zoeken,
anderzijds constaterend dat overeenstemming over de inhoud van een door het kabinet in te dienen wetsontwerp thans niet te bereiken is,
komen overeen dat het kabinet een beraadsgroep zal instellen met de opdracht binnen twee jaren na haar installatie een begaanbare uitweg te zoeken uit de impasse waarin het probleem zich nu bevindt Deze overeenkomst houdt in dat alle partijen in het formatieoverleg bereid zijn tot heroverweging van hun oordeel wat een nieuwe wettelijke regeling zou moeten of mogen bevatten

2 Het ligt in de rede dat de fracties waarop het te vormen parlementaire kabinet zal steunen geen initiatief tot wetgeving ter zake zullen ondernemen of ondersteunen, voordat het kabinet de gelegenheid heeft gehad zich omtrent de uitkomst van het werk van de beraadsgroep uit te spreken.

3 De Minister van Volksgezondheid zal zich in afwachting van een herziening van de wetgeving met organisaties en instellingen in de medische wereld verstaan om te bevorderen dat met ap de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciele praktijken te weren Het is te verwachten dat de houding van het Openbaar Ministerie Jegens het verrichten van ap door artsen inmiddels terughoudend zal blijven

Formateur Ren Uyl deelde op 22 aug mede, dat het overleg inzake het abortusvraagstuk met de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 niet tot een gemeenschappelijke conclusie geleid had.
Daarop lieeft de formateur op 23 aug. nadere voorstellen aan de fractievoorzitters voorgelegd, waarop hij die avond een schriftelijk antwoord verwachtte
Uitgangspunt van de „uiteindelijke voorstellen" van drs. Den Uyl bleef, dat de abortus in de komende regeringsperiode wettelijk geregeld wordt. Voorts diende naar de mening van de foi-mateur de TK daarbij het laatste woord te hebben.
De tekst van de brief van de formateur aan de voorzitters van de TK-fracties van PvdA. CDA en D'66 luidde aldus:

Mijne Heren,

Hierbij doe ik u toekomen mijn uiteindelijke voorstellen tot regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord Ter toelichting acht ik het nuttig de gang der besprekingen die tot deze voorstellen heeft geleid, aan te geven cn mijn voorstellen te verantwoorden.

1 Na de totstandkoming van het akkoord over het financiële, sociale en economische beleid heb ik mij niet verzet tegen de door het CDA gevraagde voorrang voor de behandeling van het abortusvraagstuk Ik wilde ook de schijn vermijden, dat ik de betekenis door het CDA aan het vraagstuk gehecht zou miskennen. De andere gesprekpartners deelden trouwens dit gevoelen
Op 15 en 16 augustus jl. heb ik de fractievoorzitters in afzonderlijke gesprekken meer in concreto een tweetal mogelijkheden voorgelegd De eerste was het afwachten door het nieuwe kabinet van initiatiefontwerpen ter zake onder afspraak dat aan een ontwerp dat door beide Kamers zou zijn aanvaard, het contraseign niet zou worden onthouden De tweede was de voorbereiding door het kabinet in nauw overleg met de bevoegde Kaniercommissies van een ontwerp, waaromtrent kan worden aangenomen, dat het een meerderheid in beide Kamers zou verwerven
Ik ben tot de toespitsing op deze mogelijkheden gekomen, nadat ik de conclusie had moeten trekken uit de geschiedenis van de afgelopen tien jaren en uit de Kamerbehandeling van vorig jaar, dat overeenstemming tussen de bij de formatie betrokken partijen over de kernvraag van nieuwe wetgeving, t w. wat de wet ter zake van abortus dwingend mag en moet voorschrijven, uitgesloten is. Sterker, na hetgeen partijen in hun publieke uitingen daaromtrent hebben verklaard, moet dit als een uitnodiging tot marchanderen over beginselen worden beschouwd
Tegen deze achtergrond bleek in de eerste gespreksronde cok de gedachte van een „pacificatiecommissie" voor alle gesprekspartners niet aantrekkelijk. Het werd ontoelaatbaar geacht dat de politieke verantwoordelijkheid voor een abortusregeling op deze wijze zou worden gedelegeerd aan een commissie van deskundigen: bovendien werd deze weg tijdrovend en uitzichtloos bevonden
Aan beide mogelijkheden (we zijn van lieverlee van „modellen" gaan spreken) door mij naar voren gebracht, ligt de gedachte ien grondslag dat thans het zwaarst dient te wegen dat in de komende kabinetsperiode een herziening van de verouderde wetgeving haar beslag krijgt Over de behoefte daaraan bestaat amper verschil van mening Alle indieners van de vijf wetsontwerpen die sinds 1970 bij de Staten-Generaal aanhangig zijn gemaakt, hebben daar in overtuigende bewoordingen voor gepleit De argumenten daarvoor heb ik in mijn concept-conclusies van 19 augustus jl. nog eens herhaald Tegenargumenten zijn op dit punt in de loop van ne intensieve besprekingen niet ingebracht Ik wil er een argument aan toevoegen, dat om voor de hand liggende redenen in mijn concept-conclusies ontbreekt het uitblijven van een nieuwe wettelijke regeling schept ni r alleen toenemende onzekerheid, maar betekent ook een zware belasting van de politieke samenwerking Incidenten dreigen — de afgelopen Jaren hebben het aangetoond — het politieke klimaat te vergiftigen

2 Op woensdag 17 augustus hebben de fractievoorzitters mij verslag uitgebracht over de opstelling van hun fracties Deze opstelling bevestigde, dat een uitweg alleen gevonden zou kunnen worden via de door mij geopperde mogelijkheden PvdA en D'66 achten, gelet op de voorgeschiedenis, alleen de weg van het parlementaire initiatief begaanbaar De CDA-fractie gaf er weliswaar verre de voorkeur aan dat het kabinet zelf een wetsontwerp zou indienen, maar dat mocht zich niet begeven buiten de lijnen van het ontwerp-Gardeniers/Van Leeuwen. Aangezien ook naar het oordeel van het CDA de kans op overeenstemming op die basis niet reëel was, werd als alternatief gesteld dat de bestaande wettelijke bepalingen moesten blijven, terwijl PvdA en D'66 moesten afzien van het indienen van of steun geven aan initiatieven uit de Kamer In peen geval kon een binding aan een contraseign worden aangegaan en het moest onwaarschijnlijk worden geacht, dat CDA-ministers ooit een ontwerp zouden contrasigneren, dat wezenlijk zou verschillen van eigen opvattingen

3 Op donderdag 18 augustus heb ik met de fractievoorzitters de reacties van de fracties besproken Ik heb toen als mijn voorlopig oordeel kenbaar gemaakt, dat

a overleg omtrent de grondslag van de wetgeving tussen de formatiepartners geen uitzicht biedt;

b een herziening van de wetgeving geboden blijft;

c. de weg van het Kamerinitiatief, hoe ook geconditioneerd, de enig begaanbare is.

In die bespreking zijn door de heer Van Agt enige nadere gedachten naar voren gebracht, die de volgende dag als een tegenvoorstel zijn gepresenteerd Ze zijn in volgende besprekingen uitgewerkt en als bijlage toegevoegd Ze culmineren in het voorstel tot instelling van een beraadsgroep en het voorshands afzien van de mogelijkheid van enige medewerking door regeringsfracties aan een Kamerinitiatief Ik heb de kern van dit voorstel niet overgenomen in mijn concept-conclusies van jl vrijdag en stel het op prijs dat nader toe te lichten

4 De tot dusver ondernomen pogingen tot herziening van de abortuswetgeving zijn gestrand op een fundamenteel politiek verschil van inzicht in de vraag wat de wetgever dwingend moet en mag voorschrijven ter zake van abortus Het verschil raakt met name de plaats daarbij in te ruimen aan het strafrecht Het verschil ten principale is wel aangeduid als het verschil tussen „nee, tenzij" en „ja, mits' Dat verschil is de afgelopen Jaren uitgebreid aan de orde geweest Het is bepalend geweest voor het interimadvies, dat de door het toenmalge kabinet ingestelde commissie-Kloosterman in 1971 heeft uitgebracht Het heeft geleid tot ineerderheids- en minderheidsstandpunteil, die niet konden worden overbrugd De achterliggende Jaren hebben talrijke maatschappelijke organisaties zich herhaaldelijk daarover uitgesproken Hetzelfde verschrl is bediscussieerd in beide Kamers in 1976 aan de hand van de toen aanhangige initiatief-ontwerpen

Wie de Handelingen naleest kan slechts onder de indruk korneri van de ernst en de kunde, waarmee dat is gebeurd, het parlement op zijn best Wie uiteenzettingen op hoog niveau als die van mevrouw Van Leeuwen en dr Brongersrna naast elkaar legt, moet erkennen dat bij een vergelijkbare beleving van eerbied voor het leven als zedelijk beginsel, de keus in de vraag wat de overheid daarin dwingend mag voorschrijven, tegengesteld kan zijn

Ik vermag niet m te zien, hoe na een vrijwel onafgebroken worsteling om een politieke uitspraak in dit geding van bijkans een decennium, een beraadsgroep op dit essentiele punt een begaanbare weg zou kunnen vinden Ik heb in de gesprekken met fractievoorzitters ook geen argumenten gehoord, die dit wel geloofwaardig maken Het gaat voorts om een uiteindelijke politieke keus, te maken door degenen die op 25 mei gekozen zijn. Die verantwoordelijkheid kan en mag niet worden weggeschoven Veel tijd zou verloren gaan Het nieuwe kabinet zou op basis van een verdeeld advies toch weer voor deze essentiele keus gesteld worden, tenzij de commissie als een arbitragecommissie zou gaan fungeren, hetgeen naar mij gebleken is voor geen der partijen aanvaardbaar is

Dat sluit niet uit. dat een commissie van deskundigen, die op termijn van enkele maanden ontwikkelingen in kaart brengt voor nieuwe wetgeving behulpzaam kan zijn. Dat heeft mij geleid tot mijn voorstel dienaangaande in de concept-conclusies van 19 augustus jl Doorslaggevend is dat in een vraagstuk dat het publieke leven zwaar belast, een beslissing niet opnieuw op de lange baan wordt geschoven, de totstandkoming van nieuwe wetgeving zeer onzeker wordt en nieuwe incidenten waarschijnlijk.

5 Er zijn elementen in de bezwaren van het CDA tegen mijn voorstellen van vrijdag 19 augustus, die ik mij wel heb willen aantrekken Dat geldt in de eerste plaats het bij voorbaat afstand doen door het kabinet van het nemen van een eigen initiatief Het is op zichzelf volstrekt juist, dat zeker bij de vorming van een parlementair meerderheidskabinet een eerste en eigen verantwoordelijkheid voor een dergelijk kabinet bestaat om voor de regeling van het abortusvraagstuk een oplossing te vinden
Nu mij gebleken is, dat van CDA-zijde daarop hoge prijs wordt gesteld, heb ik die mogelijkheid in mijn nieuwe voorstel opgenomen Het behoeft immers niet bij voorbaat uitgesloten te worden geacht, dat ook bij een principieel verschil over wat de wet dwingend inzake abortus zou mogen en moeten voorschrijven, een minderheid verantwoordelijkheid zou kunnen nemen vooi wat een meerderheid

beoogt. Dat geldt zeker waar naast dit onoverbrugbare verschil ook veel elementen van overeenstemming aanwezig zijn, zoals ten aanzien van het waarborgen van optimale zorgvuldigheid en het tegengaan van commercialisering
Een voorbereiding van een wetsontwerp door het kabinet kan dus niet betekenen, dat in het kabinet een uitruil van beginselen plaats vindt Het mag evenmin betekenen dat, indien het kabinet zou besluiten de voorbereiding van een nieuwe wettelijke regeling ter hand te nemen, daarmee jaren gemoeid zouden zijn Voorop dient te staan dat een herziening i a i de wetgeving in dese kabrnetsperiode wordt nagestreefd Vandaar dat het kabinet op overzienbare termijn zijn voorkeur aan de Kamer zal meedelen Mocht het kabinet onvoldoende perspectieven zien ter voorbereiding van een wetsontwerp dat op een meerderheid in beide Kamers zou mogen rekenen. dan deelt het dit aan de Kamer mee en is de weg boor initiatieven uit de Kamer zelf vrij
Ik heb ook de conclusie ten aanzien van net tot wet worden van een aoor weiae Kamers aanvaard initiatief-ontwerp wat anders geformuleerd dan in mijn voorstellen van 19 augustus jl Dat de vrijheid in geweten van individue'e bewindslieden onaangetast blijft, behoort vanzelfsprekend te zijn en behoeft geen nadere vastlegging Belangrijker is dat van de zijde van het CDA nadrukkelijk is gesteld. dat voor het CDA een commitment ten aanzien van de verlening van eontraseign aan een door beide Kamers aanvaard initiatief-ontwerp niet kan worden aangegaan Ik heb na ampele afweging gemeend daarin te moeten berusten Het houdt het risico in dat een zodanig kabinetsbeleid kan leiden tot een verbreking van de samenwerking en een kabinetscrisis

6. In het beraad is nog aan de orde geweest de mogelijkheid om bij het ontbreken van een gemeenschappelijke conclusie omtrent hetgeen partijen overeenkomen, niets overeen te komen en uitgaande van de status quo een afwachtende houding aan te nemen, uiteraard met de mogelijkheid van parlementaire initiatieven. Hoewel ik een dergelijke afspraak in feite niets af te spreken, als buitengewoon belastend voor het te vormen kabinet en nauwelijks te verantwoorden ervaar, heb ik die mogelijkheid toch ter discussie willen stellen. Het is mij gebleken, dat ook daaromtrent bij elk van de fractievoorzitters grote en begrijpelijke bezwaren bestaan.

7. Ik heb uiteindelijk de conclusie moeten en willen trekken dat de ontwerpconclusies die ik u thans voorleg, in redelijkheid aanvaardbaar moeten worden geacht voor elk der betrokken partijen. Ik erken dat ze van elk inschikkelijkheid vragen, maar tegelijk het minimum vormen van wat ter zake van abortus bij de vorming van een parlementair meerderheidskabinet waartoe mijn opdracht strekt, dient te worden geregeld. Mijn laatste voorstellen zijn gebaseerd op de overtuiging dat in de komende kabinetsperiode een herziening van de abortuswetgeving tot stand dient te komen. Ze bevatten een regeling van de daarbij te volgen procedure, die recht tracht te doen aan de ernst van het vraagstuk en aan het feit dat tussen de coalitiepartners verschillend wordt gedacht over wat een tot stand te brengen wettelijke regeling in de kern zou dienen te bevatten. Ze zijn voorts gebaseerd op de overtuiging dat bij de herziening van de wetgeving in deze principiële kwestie uiteindelijk het parlement het laatste woord dient te hebben. Het is op dit laatste punt dat bij de intensieve besprekingen die zijn gevoerd, naar mijn gevoelen het wezen van onze parlementaire democratie in geding is. Ik heb geen vrijheid gevonden voorstellen te doen die in feite erop neerkomen dat een parlementaire meerderheidsuitspraak in de wetgeving geen gestalte zou kunnen krijgen Ik houd m?? ervan overtuigd, dat thans een keuze moet worden gemaakt of dit gezichtspunt wordt aanvaard dan wel verworpen.
Het is tegen deze achtergrond dat ik een dringend beroep don op de bij de formatie betrokken fracties om aan mijn laatste voorstellen hun medewerking niet te onthouden.
Ik stel het op prijs uiterlijk hedenavond **23.00** uur schriftelijk uw definitieve standpuntbepaling ten aanzien van mijn voorstellen te ontvangen.

Met vriendelijke groet,
Drs. J. M. den Uyl

De „uiteindelijke conclusies" van de formateur, die bij de brief gevoegd waren, luidden als volgt:

1. De drie partijen onderschrijven dat de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus provocatus in deze kabinetsperiode dringend gewenst is.
Gezien het principiële karakter van de vraag wat in essentie een wettelijke regeling dient in te houden en gezien de voorgeschiedenis van de tot dusver ondernomen pogingen, is tussen de coalitiepartners op dit punt geen overeenstemming te verwachten. Het nagestreefde parlementaire meerderheidskabinet is deswege alleen te vormen indien de partners bereid zijn uiteindelijk abortus als een vrije kwestie te beschouwen, d.w.z. dat het parlement het laatste woord houdt.

2. Het kabinet kan ter zake initiatieven nemen. Het is mogelijk dat de ministers van volksgezondheid en van justitie in overleg met de beide Kamercommissies een wetsontwerp voorbereiden, onder het geding dat ze er geen kabinetskwestie van zullen maken als de Kamers aan een andere oplossing de voorkeur zouden geven, dan wel zodanig dat het wetsontwerp mag rekenen op een meerderheid in beide Kamers.
Het is ook denkbaar, dat initiatieven uit de Kamer worden afgewacht Het nieuwe kabinet zal zo spoedig mogelijk zijn voorkeur aan de Kamer meedelen
Aan het tot wet worden van het ontwerp dat door beide Kamers is aanvaard, zal medewerking worden gegeven Aangenomen mag worden, dat bewindslieden van PvdA en D'66 dit zullen bevorderen Het CDA acht het onjuist zijn bewindslieden daarop bij voorbaat vast te leggen

3. Het kabinet zal eveneens zo spoedig mogelijk een commissie instellen, die tot taak krijgt binnen enkele maanden te rapporteren omtrent de ontwikkeling van feiten en omstandigheden ter zake van abortus en de daaruit te trekken conclusies.

4. In afwachting van een herziening van de wetgeving zal de minister van volksgezondheid zich verstaan met organisaties en instellingen in de medische wereld om te bevorderen, dat bij het verrichten van abortus zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciële praktijken te weren. Met het oog op de voorgenomen herziening van de wetgeving wordt ervan uitgegaan, dat geen gerechtelijke stappen worden ondernomen resp. rechterlijke uitspraken uitgelokt, anders dan op ernstig vermoeden van kennelijke onzorgvuldigheid in de medische behandeling.

De drie fractievoorzitters zijn ingegaan op het verzoek van de formateur dezelfde dag te willen reageren. De antwoorden van de fractievoorzitters volgen hierna:

PvdA

Brief fractieleider Van Thijn

's-Gravenhage, **23** augustus 1977

Aan de formateur

Geachte heer Den Uyl,

De Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid is na ampel beraad eenstemming akkoord gegaan met uw uiteindelijke voorstellen tot regeling van het abortusvraagstuk, waarvan de essentie is dat in ieder stadium van de procedure de volksvertegenwoordiging de beslissende stem zal hebben.

Demonstranten op het Haagse Binnenhof, die pleiten voor legalisering van abortus.

Uiteraard betreuren wij het dat voor liet nieuw te vormen kabinet, nadat de beslissing om een door beide Kamers aanvaard wetsontwerp tot wet te verheffen is gevallen, een politiek ongewisse situatie ontstaat Wij realiseren ons evenwel dat waar over een beginselkwestie als deze inhoudelijk nu en in de toekomst niet kan worden onderhandeld, van het CDA thans geen binding aan een eindbeslissing kan worden gevraagd

Wei zouden wij nog op het volgende willen wijzen:

1 Het feit dat niet wordt uitgesloten dat na de beslissing over het contraseign een crisis kan ontstaan, betekent dat in geen stadium hetwelk aan dit besluit vooraf gaat, het abortusvraagstuk tot een kabinescrisis zou kunnen leiden Wij nemen derhalve aan dat, wat onder punt 2 van uw conclusies vermeld staat voor de ministers van volksgezondheid en van justitie ten aanzien van de kabinetskwestie, ook geldt voor de andere leden van het kabinet

2. Nietteinin blijven wij een voorkeur behouden voor de weg van een parlementair initiatief, al zijn wij bereid de keuze van het nieuwe kabinet ter zake af te wachten.

3. Uit het feit dat door allen de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling als dringend gewenst wordt beschouwd, leiden wij af dat alle bewindslieden zullen meewerken aan een zodanige besluitvorining dat in geen enkel stadium onnodige vertraging zal kunnen ontstaan. Het ware gewenst bij het aantreden van het nieuwe kabinet daarover een tijdschema af te spreken.

4. Wij verwachten dan ook dat bij het instellen van de cominissie die tot taak krijgt feiten en omstandigheden te inventariseren, strikt de hand zal worden gehouden aan de genoemde termijn en dat geen opening zal worden geboden tot enigerlei inhoudelijke discussie over het karakter van de nieuwe wettelijke regeling.

Met vriendelijke groet,
Ed. van Thijn

CDA

Brief fractieleider Van Agt

's-Gravenhage, 24 augustus 1977.

Aan de heer Formateur,

Binnenhof 20, 's-Gravenhage

Hooggeachte heer Den Uyl,

Gisteren, 23 augustus, heeft U aan de fractievoorzitters van de PvdA, het CDA en D'66 Uw voorstellen tot regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord toegezonden. U verbond daaraan het verzoek de definitieve standpuntbepaling van de fractievoorzitters ten aanzien van die voorstellen schriftelijk aan U kenbaar te maken.

Gehoord de beraadslaging in de fractie van het CDA, kan ik Uw conclusies niet aanvaarden. Dat wil niet zeggen dat ik daarvan elk onderdeel verwerp. Zo bestaat tegen de instelling van een commissie als voorzien in punt 3 van Uw conclusies geen bezwaar. Het werk van zulk een commissie kan zelfs waardevol zijn, mits — hetgeen Uw conclusies niet bepalen — inet de opstelling van een wetsontwerp wordt gewacht totdat die commissie haar rapport heeft uitgebracht. Ook het gestelde in punt 4 van Uw conclusies wil ik niet met een louter negatief oordeel beleggen. Het eerste deel daarvan heeft zelfs mijn hartelijke instemming: ik waardeer het dat U op mijn voorstel deze bepaling, gericht op de bevordering van een zo groot rnogelijke zorgvuldigheid bij het verrichten van abortus provocatus en inet name op de bestrijding van commerciële praktijken, in Uw conclusies heeft genomen.

Mijn fractie heeft tegen Uw conclusies twee wezenlijke bezwaren. De eerste is deze. Van meet af aan hebben wij in het formatieoverleg de opvatting kenbaar gemaakt dat het kabinet zich tot taak behoort te stellen de abortuskwestie aan te vatten. Wij zijn het er over eens dat deze kwestie tot de belangrijkste maatschappelijke problemen behoort. Wij zijn bezig een kabinet te bouwen dat een zuiver parlementair karakter zal dragen. Welnu, dan mag dit kabinet deze kwestie niet laten liggen, maar moet het tot zijn opdracht rekenen ook voor dit probleem een oplossing te zoeken. Dat zal heel moeilijk zijn, want tussen do partijen in het formatieoverleg bestaan diepgaande verschillen van mening over dit vraagstuk en de geschiedenis van de tot dusver ondernomen pogingen tot net vinden van een oplossing is niet bemoedigend. Ik heb voorgesteld in het regeerakkoord te bepalen dat het kabinet een beraadsgroep zal instellen ten einde een begaanbare uitweg te zoeken uit de impasse waarin het probleem zich nu bevindt. Mits dit voorstel niet met argwaan wordt bekeken maar in het vertrouw-en dat het bij ons voortkoint uit een constructieve gezindheid, biedt het kans van slagen. In de loop van onze besprekingen heb ik dit voorstel in die zin gepreciseerd dat de beraadsgroep haar werk zou moeten voltooien binnen een bepaalde termijn, niet al te krap bemeten (want het vervullen van deze moeilijke opdracht is in tijdnood vrijwel onmogelijk) maar toch aanzienlijk korter dan een Icabinetsperiode.

Nog belangrijker is het dat ik aan de voorgestelde bepaling over de beraadsgroep in uitdrukkelijke bewoordingen heb toegevoegd dat de instelling ervan betekent dat alle partijen in het formatieoverleg bereid zijn tot heroverweging van hun oordeel wat een nieuwe wettelijke regeling zou moeten of mogen bevatten. Daarmee gaf ik te kennen dat wij bereid zijn a priori's los te laten. Wij menen die bereidheid ook te mogen vragen van onze partners in het formatieoverleg. Met het verkwanselen van principes heeft dit niets te maken, van marchanderen is geen sprake. Waar het wel om gaat is dat met de instelling van zulk een beraadsgroep alle partijen een ernstige poging doen om elkaar alsnog te vinden en dat zij de uitkomsten van het te voeren beraad in welwillendheid tegemoet zullen treden.

Tijdens onze discussies is gebleken dat U in de instelling van een beraadsgroep weinig heil ziet. Zou, zo heeft U tegengeworpen, die groep na vele jaren van discussie in andere verbanden nog iets nieuws kunnen bedenken? Ik meen van wel en heb U dat in onze gesprekken toegelicht. Een belangrijk bezwaar van U was: wij politici mogen dit probleem niet van ons wegschuiven maar moeten er zelf mee in het reine komen. Mijn voorstel had niet ten doel om de verantwoordelijke politici van dit probleem te ontlasten en anderen daarmee op te zadelen. Niettemin heb ik, om aan Uw bedenking tegemoet te komen, maandagavond laat nog voorgesteld in het regeerakkoord te bepalen dat het kabinet binnen zekere tijd na zijn optreden een uitweg uit de impasse zal zoeken en daartoe een wetsontwerp zal opstellen. Ket zou dan aan het kabinet worden overgelaten uit te maken hoe deze taak kan worden volvoerd, al dan niet met behulp van een beraadsgroep. Het gaat ons immers om de wezenlijke bereidheid tot het zoeken in samenspraak naar een oplossing, niet om de daarbij te volgen procedure.

Het tweede bezwaar van wezenlijke aard dat mijn fractie tegen Uw conclusies heeft is het volgende.

Steeds heb ik in het formatieoverleg naar voren gebracht dat het CDA niet zou kunnen treden in een regeerakkoord dat erop gericht is te bewerkstelligen dat een door de Kamers aanvaard initiatiefontwerp tot wet zal worden verheven, welke de inhoud ervan ook moge zijn. In punt 2 van Uw conclusies staat een daartoe strekkende bepaling en wel in de vijfde zin daarvan. Daarmee kunnen wij niet instemmen. Heeft die volzin niet. eerder het karakter van een prognose dan van een verbindende afspraak? Naar de tekst ervan zou men dit kunnen betogen, maar de bedoeling ervan is een andere, naar de toelichting op de conclusies duidelijk maakt en mij trouwens al was gebleken uit het verzet dat de partners in het overleg maakten tegen eventuele schrapping van deze passage.

Aan het slot van Uw toelichting op Uw conclusies brengt U de parlementaire democratie in het geding. Van hetgeen daar geschreven staat gaat de suggestie uit dat het CDA de parlementaire democratie geweld zou aandoen wanneer het niet bereid zou zijn in een regeerakkoord af te spreken dat een initiatiefontwerp dat door de Staten-Generaal is aangenonicn tot met zai worden verheven. Die suggestie moet ik van de hand wijzen. Het behoort tot het wezen van de coalitievorming dat vertegenwoordigers van minderheden met elkaar akkoorden sluiten ook over onderwerpen die bij een vrije stemming in de Tweede Kamer een andere regeling zouden krijgen. In de afgelopen jaren is aan mijn geestverwanten bij herhaling het verwijt gemaakt dat zij samen met een of meer oppositiepartijen de mening van de parlementaire meerderheid over omstreden zaken tot uitdrukking lieten komen. In de toen bestaande situatie, waarin mijn geestverwanten iri de Kamer in een slechts extraparlementaire relatie tot het kabinet stonden, was deze handelwijze oirbaar maar werd, zelfs toen, gekritiseerd.

Ik hoop dat U in de reacties van de fractievoorzitters, waaronder deze, geen aanleiding zult vinden Uw formatiepoging te beëindigen. De verkiezingsuitslag wijst in sterke mate naar een kabinet waarin PvdA en het CDA samenwerken. Die samenwerking kan voor ons land, zeker in de moeilijke periode die voor ons ligt, van grote betekenis zijn. Nog teveel wordt de opstelling van de partijen in dit formatieoverleg beheerst door gebrek aan wederzijds vertrouwen. PvdA en CDA achten zich beide tot behoedzaamheid jegens de ander gehouden. Het blijft een opgave een basis van vertrouwen te leggen.

Met vriendelijke groet,
A. A. M. van Agt.

D'66

Brief fractieleider Terlouw

's-Gravenhage, 23 augustus 1977.

Aan de Kabinetsformateur

Zeer geachte heer Den Uyl,

De regeling van het abortusvraagstuk wordt voor D'66 gekenmerkt door de volgende hcofdelementen:

a. in de volgende kabinetsperiode dient een wettelijke regeling ten aanzien van abortus provocatus in het Staatsblad te Ironien:

b. de inhoud van zo'n regeling moet berusten op het beginsel dat — met inachtneming van medische zorgvuldigheid — uiteindelijk de beslissing door de vrouw wordt genomen.
In de conclusies die u ons vanmiddag hebt gestuurd is niet onomstotelijk gegarandeerd dat beide uitgangspunten zullen worden gehonoreerd. Punt 2 van deze conclusies opent de mogelijkheid dat de regering zelf een wetsontwerp indient De fractie van D'66 acht het uitermate onwaarschijnlijk dat een regering van PvdA, CDA eii D'66 inhoudelijk overeenstemming zou kunnen bereiken over een wettelijke regeling van abortus provocatus, o.a. op grond van argumenten die u zelf in uw inleiding tot de conclusies aanvoert. Dit betekent dat het in punt 2 geformuleerde gemakkelijk tot vruchteloos uitstel kan leiden. Desalniettemin wil D'66 de mogelijkheid van een regeriilgsinitiatief niet geheel afsnijden. Langdurig uitstel kan zij echter niet aanvaarden. Daarom interpreteert D'66 het eerste deel van punt 2 en punt 3 als volgt:

1. de voorkeur van het nieuwe kabinet om al dan niet zelf een wetsontwerp in te dienen wordt binnen enkele weken na de beëdiging van het nieuwe kabinet bekendgemaakt. Deze beslissing hoeft niet te wachten op de bevindingen van de Commissie uit punt 3;

2. de fractie behoudt zich het recht voor om, indien de regering tot indiening van een wetsontwerp mocht besluiten, zelf initiatieven te ontwikkelen of initiatieven uit de Kamer te steunen, als naar haar oordeel het indienen van een regeringswetsontwerp te veel tijd neemt.
Gezien de poiitieke verhoudingen maken de conclusies die u hebt geformuleerd het waarschijnlijk dat uiteindelijk een wetsontwerp beide Kamers zal passeren waarin ons uitgangspunt b. tot zijn recht komt. De fractie interpreteert het laatste deel van punt 2, in samenhang met het doo u gestelde onder punt 7 van de inleiding tot uw conclusies zodanig, dat een wetsontwerp dat beide Kamers is gepasseerd zal worden gecontrasigneerd, zelfs als de beslissing hiertoe tot een kabinetscrisis zou leiden. Het ,,rompkabinet" zal, volgens onze interpretatie, het contraseign dan alsnog verlenen.
De door u getrokken conclusies bevatten een ingebouwde kabinetscrisis. Fraai is dat niet. Wij moeten ons er evenwel bij neerieggen dat de politieke situatie geen andere weg openlaat. D'66 acht zowel een wettelijke regeling van het abortusvraagstuk, als het tot stand komen van een coalitieregering zoals door u beoogd, van groot belang. Daarom is de fractie bereid uw conclusies te aanvaarden, er van uitgaande dat u zich bij het bepalen van uw eindoordeel bewust bent van onze interpretatie van uw conclusies.

Met vriendelijke groet en gevoelens van hoge achting,
J. C. Terlouw.

Zoals blijkt uit de brieven van de fractievoorzitters stemden PvdA en D'66 in met de suggestie van de formateur, maar kon het CDA deze niet aanvaarden. Desondanks sprak mr. Van Agt de hoop uit, dat drs. Den Uyl in deze afwijzing geen aanleiding zou zien zijn formatiepoging te beëindigen.
Formateur Den Uyl heeft in deze brief aanleiding gezien fractievoorzitter Van Agt nogmaals te schrijven. De tekst van deze brief, die op 25 aug. verzonden is, volgt hierna:

Zeer geachte heer Van Agt,

De brieven, waarin de fractievoorzitters antwoorden op mijn laatste voorstel tot regeling van het abortusvraagstuk in het regeerakkoord, vergen een reactie van mijn kant. Gegeven de aard van de in mijn brief van 23 augustus aan de fractievoorzitters gevraagde besluitvorming heb ik geen vrijheid gevonden tot een andere wijze van reageren dan door een nadere toelichting op mijn conclusies. Ik richt mijn reactie tot u — met afschrift aan de fractievoorzitters van PvdA en D'66 — omdat u in uw brief twee wezenlijke bezwaren van uw fractie vergezeld hebt doen gaan van het uitspreken van de hoop, dat ik in de reacties geen aanleiding zal vinden mijn formatiepoging te beëindigen. De reacties van PvdA en D'66 geven daartoe geen aanleiding, de uwe leidt tot een vraag, die ik aan het slot van deze brief formuleer.
Met u hen ik van mening dat de beoogde samenwerking van partijen voor ons land van grote betekenis kan zijn. Wederzijds vertrouwen is nodig. Daarom zou het aanvaardbaar moeten zijn, dat de beslissing over enkele punten wordt gelaten aan het nieuwe kabinet, zoals in mijn conclusies is neergelegd.
Het heeft mij goed gedaan, dat u elementen in mijn conclusies positief waardeert. Terecht constateert u, dat tussen de formateur en de bij de formatie betrokken partijen eenstemmigheid bestaat over de bevordering van een zo groot mogelijke zorgvuldigheid bij het verrichten van abortus provocatus en de bestrijding van commerciële praktijken. Belangrijk is uw vraag of punt 3 zo mag worden verstaan, dat met de opstelling van een wetsontwerp wordt gewacht totdat de commissie haar rapport heeft uitgebracht Ik heb dat in mijn conclusies niet gestipuleerd.
Uit de brief van de fractievoorzitter van D'66 blijkt dat naar het oordeel van D'66 de door het kabinet te nemen beslissing niet hoeft te wachten op de bevindingen van de commissie, voorzien in punt 3 van mijn conclusies. De brief van de heer Van Thijn zwijgt daarover, maar spreekt wel over de wenselijkheid, dat het nieuwe kabinet bij zijn aantreden een tijdschema afspreekt voor de besluitvorming ter voorbereiding van een nadere wettelijke regeling.
Alles afwegende meen ik in antwoord op uw vraag te mogen zeggen, dat het in de reden ligt van mijn conclusie onder punt 3, dat het kabinet het rapport van de in te stellen commissie zal afwachten alvorens de eventuele opstelling van een wetsontwerp aan te vatten en dat het kabinet bij zijn aantreden het bedoelde tijdschema zal afspreken.
U beoogt in uw brief nogmaals hoezeer u eraan hecht, dat het kabinet zelf een wetsontwerp zal opstellen zonder overigens een parlementair initiatief uit te sluiten. U herinnert aan uw suggestie van maandagavond laat om het aan het kabinet over te laten of de opstelling van een wetsontwerp zal worden volvoerd al dan niet met behulp van een beraadsgroep. Bij PvdA en D'66 bestaat een duidelijke voorkeur voor de weg van een parlementair initiatief zonder een kabinetsontwerp uit te sluiten. Ik meen dat, hoezeer voorkeuren mogen verschillen, op basis van vertrouwen de keus aan het kabinet kan worden overgelaten, zoals door mij voorgesteld en zoals ik uit uw brief mag begrijpen. ook voor u aanvaardbaar. Uw bekommernis oin het gestelde in de vijfde zin van punt 2 van mijn conclusies, begrijp ik. U stelt, dat uw fractie daar wezenlijk bezwaar tegen heeft. Ik had niet anders mogen verwachten dan dat u nadrukkelijk zou willen vastleggen, dat u daarmee niet instemt en daaraan niet gebonden bent. Voor de PvdA en D'66 heefi mijn vaststelling het karakter van een bindende afspraak, voor het CDA kan dit cnderdeel van het regeerakkoord niet meer zijn dan een constatering van de formateur, een prognose.
En kernvraag is of ik niettegenstaande dit in mijn conclusies geconstateerde cn door u nog eens onderstreepte geschil mijn formatiepoging kan voortzetten. Uit uw slotpassage meen ik te mogen afleiden, dat zulks niet in strijd met uw opvatting behoeft te zijn.
De reacties van de fractievoorzitters overziende kom ik tot de slotsom, dat om met de fcrmatie door te gaan het nodig is om te aanvaarden dat binnen de door mij geformuleerde conclusies de invulling van enkele beslissingen moet worden overgelaten aan het nieuwe kabinet, Dat geldt het preciese moment waarop het kabinet zijn voorkeur, aangeduid in punt 2 van mijn conclusies, bepaalt, de aard van die beslissing en de wijze van uitvoering.
Dat u in het slot van uw brief uitspreekt, dat u de beoogde samenwerking van grote betekenis acht, vind ik bepalend voor de conclusies, die ik uit de reacties van de fractievoorzitters moet trekken.
Indien ik de brieven van de fractievoorzitters zo mag lezen, dat in het licht van de in deze brief door mij gegeven toelichting en precisering van mijn conclusies van 23 augustus ook de door u genoemde bezwaren voldoende zijn ondervangen, dan zal ik mijn formatiewerkzaamheden voortzetten. Mocht deze veronderstelling naar het oordeel van de fractievoorzitters niet juist zijn, dan verneem ik dat gaarne vóór heden 16.00 uur.

Met vriendelijke groet,
J. M. den Uyl.

Mr. Van Agt beantwoordde nog op dezelfde dag de brief van formateur Den Uyl. Hij schreef het volgende:

Hooggeachte heer Den Uyl,

Enkele uren geleden mocht ik een brief van U ontvangen waarin U de veronderstelling uitspreekt dat „in het licht van de in deze brief door mij gegeven toelichting en precisering van mijn conclusies van 23 augustus" mijn bezwaren tegen die conclusies voldoende zijn ondervangen Die veronderstelling is niet juist
Tegen Uw conclusies heb ik twee wezenlijke bezwaren aangevoerd Aan die bezwaren komt U in Uw brief van vandaag nier. tegemoet U brengt immers in de conclusies waartegen die bezwaren zich richten geen enkele verandering aan Uitdrukkelijk stelt U dat U geen vrijheid heeft gevonden tot een andere wijze van reageren (op mijn vorige brief) dan door een nadere toelichting op Uw conclusies Ik betreur het dat U zichzelf die vrijheid niet heeft verschaft U schrijft immers zelf dat U die vrijheid niet vond „gegeven de aard van de in mijn brief van 23 augustus aan de fractievoorzitters gevraagde besluitvorming" In feite beroept U zich daarmee niet op een externe verhindering, maar op een beletsel dat U zelf heeft opgeworpen en dus terzijde zoudt kunnen stellen
Ook verderop in Uw brief maakt U dui-

delijk dat Uw conclusies ongewijzigd blijven. met name in de passage ,,dat binnen de door mij geformuleerde conclusies de invulling van enkele beslissingen moet worden overgelaten aan het nieuwe kabinet"

Steeds hebben wij betoogd dat het zuiver parlementaire kabiiiet dat nu in de maak is zich tot taak behoort te stellen ook de abortuskwestie aan te vatten Het gaat niet aan dat dit kabinet van start zou gaan op basis van een regeerakkoord waarin allerlei onderwerpen zijn geregeld. soms tot op punten en komma's, maar waarin de afspraak ontbreekt dat het kabinet althans een heel serieuze poging ral doen om voor het zeer belangrijke probleem van de abortus provocatus zelf een oplossing te vinden In Uw brief van vandaag blijft U erbij dat het aan het kabinet ware over te laten een keuze te maken tussen twee mogelijkheden de kwestie overlaten aan tie Kamer of zelf een wetsontwerp trachten op re stellen U stelt derhalve niet voor m het regeerakkoord aan de laatste mogelijkheid prioriteit te verlenen boven de eerste Miin politieke geestverwanten en ik moeten er wel van uitgaan dat het kabinet zal kiezen voor het afwachten van een parlementair initiatief Dat wij alle reden hebben om die uitkomst voor waarschijnlijk te houden, wordt nog bevestigd door de uitdrukkelijke vermelding in Uw brief van vandaag, dat bij PvdA en D'66 een duidelijke voorkeur voor die werkwijze bestaat U heeft uit mijn vorige brief niet mogen begrijpen dat het voor mij aanvaardbaar zou zijn ter vrije keuze aan het kabinet over te laten of het al dan niet zelf dit probleem ter hand zal nemen

Het tweede bezwaar van wezenlijke aard dat onze fractie tegen Uw conclusies heeft is dat het CDA niet kan treden in een regeerakkoord dat erop gericht is te bewerkstelligen dat een door de Kamer aanvaard initiatiefontwerp tot wet zal worden verheven, welke de inhoud ervan ook moge zijn In punt 2 van Uw conclusies staat een daartoe strekkende bepaling en wel in de vijfde zin daarvan, zo schreef ik U gisteren U schrapt die volzin niet, maar U geeft daaraan in Uw brief van vandaag een gesplitste interpretatie in die zin dat de betreffende passage voor de PvdA en D'66 een wezenlijk andere betekenis zou hebben dan voor het CDA Ik vind dat wij met elkaar over een zo belangrijke kwestie klare wijn behoren te schenken Dat een cruciale volzin in een akkoord tegelijkertijd twee wezenlijk verschillende betekenissen zou dragen, maakt het akkoord op dit punt ondeugdelijk

Gisteren hoopte ik dat U ter wille van het welslagen van deze formatie en in het zicht van de ernstige problemen die bij mislukking daarvan zouden ontstaan alsnog de uitgestoken hand zoudt pakken die mijn voorstel, gevoegd bij Uw brief van gisteren, is Ik blijf hoopvol totdat definitief zou blijken dat U zich daarvan afwendt U heeft zich vandaag begeven in een bilateraal contact met mij U deed dit in een brief en ik antwoord U thans op gelijke wijze, evenals U met het zenden van een afschrift aan de fractievoorzitters van PvdA en D'66 Mocht U het van betekenis achten dit contact in een gesprek voort te zetten, dan houd ik mij daarvoor beschikbaar

Met vriendelijke groet,
A A M van Agt

Drs. Den *Uyl* geeft *formatie*-opdrucht terug

De laatste brief van mr. Van Agt aan drs. Den Uyl was voor de formateur aanleiding zijn formatiepoging op te geven. In de avonduren van 25 aug. begaf hij zich naar het paleis Lange Voorhout, waar hij de koningin verzocht hem te ontheffen van de opdracht tot het vormen van een kabinet, dat geacht mag worden het vertrouwen van het parlement te genieten.

De koningin heeft dit verzoek ingewilligd.

Na zijn bezoek aan de koningin gaf drs. Den Uyl een persconferentie, waarop hij zijn besluit toelichtte de formatiepoging te staken.

Hij zei o.m., dat de vorming van een kabinet zonder uitzicht op herziening van de abortuswetgeving onverantwoord is. Den Uyl zag te weinig zekerheid in de tegenvoorstellen van het CDA: eerst twee jaar een beraadsgroep laten werken, daarna het kabinet een wetsontwerp laten voorbereiden en, als dat zou mislopen, de mogelijkheid van een parlementair wetsontwerp. Hij vreesde, dat op die manier van herziening van de abortuswetgeving binnen de komende kabinetsperiode geen sprake zal zijn.

Verder zei drs. Den Uyl, dat naar zijn oordeel een coalitie van CDA en VVD ,,niet tot de realiteit" behoorde, gezien het standpunt van de VVD over abortus provocatus.

,,Wanneer na tien jaar pogingen om de wet gewijzigd te krijgen weer een wetsontwerp zou stranden, zou dat het vertrouwen van de burgers in de werking van het parlementair-democratisch stelsel ernstig schokken. Dat is voor mij de belangrijkste reden dat ik als formateur, niet als PvdA-man, meende geen verdere concessies te kunnen voorstellen", aldus Den Uyl.

Een essentieel motief om nu niet op een CDA-VVD-coalitie aan te sturen vindt Den Uyl ook dat het in de afgelopen formatiefase gesloten sociaal-economisch akkoord, met het ,,zware appel" dat op de sociale partners is gedaan om medewerking, ,,moet worden uitgevoerd".

,,Kan het niet met het CDA, dan met steun van het CDA. Ik blijf erbij dat dit akkoord van enorme betekenis voor ons land is, ondanks de geuite kritiek. Het is voor ieder duidelijk dat het economisch slecht gaat in ons land en in de wereld. Dit akkoord zal de enige grondslag blijven waarop onze economische problemen kunnen worden opgelost. Het moet worden uitgevoerd. Ik zie ook geen andere democratische mogelijkheid. Je speculeert op ellende, chaos, als je het andersom probeert", aldus Den Uyl.

Hij meende ook dat de PvdA en D'66 verplicht zijn zich bereid te tonen oin tegen de achtergrond van de conclusies waarmee zij akkoord zijn gegaan, in welke andere kabinetssituatie dan ook mee te werken aan herziening van de abortuswetgeving.

Dat het CDA daartoe tenslotte niet bereid is gebleken en de formatie na ,,een laatste poging mijnerzijds" mislukte, noemde Den Uyl „een ongemeen ernstige zaak". „Een meerderheid heeft in mijn opvattingen rekening te houden met de opvattingen van de minderheid Daarom heb ik met overtuiging voorstellen gedaan die bij de PvdA en D'66 niet ronder grote moeite zijn aanvaard Het is er soms koel aan toe gegaan in de fracties"

Ik heb in eerste instantie gepleit voor de instelling van een commissie zoals door prof Muntendarn, met wie ik intensief contact heb gehad, in Medisch Contact is voorgesteld Deze commissie zou met de meest representatieve mensen uit de medische wereld worden bemand De PvdA en D'66 hadden er bezwaren tegen ik heb eraan vastgehouden "

„Vervolgens is met moeite door de PvdA en D 66 aanvaard nat afstand werd gedaan van het mechanisme dat er direct een parlementair initiatief-wetsontwerp zou komen dat eventueel met steun van VVD zou worden aanvaard Ik heb erop gewezen dat hoe dan ook zo'n initiatief onnieuw zorgvuldig maet worden voorbereid, rekening houdend z e t de nieuwe bepalingen in het VVD-pi ogramma "

,Met pijn en moeite is ook aanvaard dat het nieuwe kabinet eerst serieus zou proberen een wetsontwerp te maken, waarbij de minderheid verantwoordelijkheid zou kunnen aanvaarden voor de oplossing die een meerderheid beoogt En tenslotte is daar in mijn brief van vandaag nog de concessie aan toegevoegd dat het kabinet al of niet met behulp van een beraadsgroep een wetsontwerp kan opstellen De beslissing hierover wilde ik overlaten aan het kabinet"

Nadrukkelijk gaf de ex-formateur deze opsomming, die ook in zijn verslag aan de koningin staat, als bewijs voor zijn overtuiging dat hij ,,rekening hield met de gevoelens van het CDA, of ik die nu persoonlijk juist acht of niet"

Met kracht wees Den Uyl suggesties van CDA-zijde van de hand, zoals ,,de invalshoek-Aantjes" erop neerkomend dat hij als formateur ,,maar eens moest proberen te bemiddelen tussen de beginselen. de vrouw beslist wel (PvdA/D'66) en de vrouw beslist niet" (CDA)

,,Ik wen.; opvattingen van minderheden nadrukkelijk te respecteren, maar reken dan ook op respect voor een meerderheid, die, uitgaande van de beschermwaardigheid van het leven, toch van mening is dat de vrouw hoort te beslissen Het op zo'n manier proberen te ,,middelen" tussen standpunten acht ik onverantwoord Ik weiger ook maar voor één procent te accepteren de opmerking dat het moedig zou rijn van de formateur zoiets te doen Je kunt te allen tijde proberen te middelen in een zakelijk verschil over bijvoorbeeld de VAD, maar dat is ontoelaatbaar als het de abortuswetgeving betreft", meende Den Uyl

Iedere vergelijking tussen abortuskwestie en onderwerpen als de grondpolitiek en VAD die hij van Van Agt meende te hebben gehoord, wees Den Uyl als ,,volstrekt ontoelaatbaar" van de hand

,Een van de meest ontnuchterende ervaringen" was voor de formateur geweest dat CDA-leider Van Agt voorstellen voor een inhoudelijk compromis had gedaan, die er echter allemaal vanuit gmgen dat de bestaande norm in de wetgeving gehandhaafd zou blijven, maar dat er bij abortussen binnen drie maanden zwangerschap niet meer vervolgd zou worden Den Uyl vergeleek die suggestie met de instelling van een maximumsnelheid van 100 km, zonder dat er de hand aan zou worden gehouden

Den Uyl vreest van deze mislukking tegen de achtergrond van de verkiezingsuitslag ,toch weer een emotionele beleving van het abortusprobleem een onheilige polarisatie, woeae oveer en weer Er moet een

regeling komen waarin de meerderheid respect opbrengt voor de minderheid. Hier dreigen de grenzen van de verdraagzaamheid te worden overschreden."

Raadplegingen, adviezen. dr. *Veringa* informateur

In de loop van 26 aug heeft de koningin achtereenvolgens op paleis Lange Voorhout ontvangen de heren d . Th, L. M. Turlings, voorzitter van de Eerste Kamer, ir. A. Vondeling, voorzitter van de Tweede Kamer, dr. M. Ruppert, vicevoorzitter van de Raad van State, drs. Ed. van Thijn, voorzitter van de TK-fractie van de PvdA, H. Wiegel, voorzitter van de TK-fractie van de VVD, dr. **J. C.** Terlouw, voorzitter van de TK-fractie van D'66 en mr. **A.** A. M. van Agt, voorzitter van de TK-fractie van net CDA.

De koningin liet zich door deze personen adviseren over de vraag, hoe de kabinetsformatie weer op gang gebracht zou kunnen worden. De vier fractievoorzitters maakten op persconferenties hun advies aan de koningin openbaar.

In het advies van de PvdA werd bepleit Den Uyl via een nieuwe formatieopdracht te laten werken aan de vorming van een linkse minderheidskabinet, dat in het parlement vaak op de steun van het CDA zou mogen rekenen

De PvdA-fractie liet bij monde van haar voorzitter, drs E. van Thijn, weten weinig te voelen voor een „lijmpoging" naar het CDA betreffende de in de formatie-Den Uyl onmogelijk gebleken procedure-afspraak inzake abortuswetgeving. Van een meerderheidscoalitie met het CDA verwachtte de PvdA geen heil meer „tenzij het van te voren vaststaat, dat bij het CDA alsnog de bereidheid aanwezig is om een procedure-oplossing te kiezen, waarin het parlement in alle stadia het laatste woord heeft".

De VVD-fractie adviseerde om te komen tot de vorming van een „nationaal kabinet" van PvdA, CDA, VVD en D'66 Volgens fractievoorzitter Wiegel zou een dergelijk kabinet het beste het krachtige beleid voeren, dat voor de bestrijding van werkloosheid, inflatie enz noodzakelijk is, nl. met een zo groot mogelijke instemming ook van belangrijke maatschappelijke groepen

Voor allerlei kwesties die in de normale coalitiesfeer steeds moeilijk liggen, bestaan in het parlement richtinggevende meerderheden uit de diverse partijen Als voorbeelden daarvan noemde Wiegel beperking van de groei van de collectieve uitgaven (VVD/CDA), de inrichting van de vermogensaanwasdeling (idem) en de abortuswetgeving (PvdA/VVD/D'66). Uit die meerderheidsstandpunten zou voor een nationaal kabinet, waarover de betrokken partijen op verzoek van Wiegel op korte termijn hun oordeel moeten geven, op hoofdzaken wetsvoorstellen kunnen worden besproken in de formatie. Wiegel verwacht van de drie andere partijen „een begin van bereidheid" om zijn advies te onderzoeken.

Over een eventueel CDA/VVD-kabinet wilde hij zich liever nog niet uitspreken. De VVD-leider erkende dat zijn suggestie hem niet overal in zijn partij in dank zal worden afgenomen (bijv. gezien de tegenstelling PvdA-VVD, ook in de laatste verkiezingscampagne, wederzijdse uitsluiting van samenwerking). Maar een nationaal kabinet dat zijn beleid niet alleen baseert op partijprogramma's maar ook op signalen uit de samenleving. acht Wiegel meer in het belang van het land dan alle andere mogelijkheden en hij wil daarvoor dan ook wel de verantwoordelijkheid tegenover de kiezers nemen, zoals ook de VVD-fractie dat wil.

Dat het CDA nog steeds liever met de PvdA dan met de VVD regeert, maakt een alternatief CDA/VVD er trouwens ook niet eenvoudiger op, voegde Wiegel daaraan ten slotte desgevraagd nog toe.

D'66 zag geen kans meer op een parlementair kabinet met het CDA Namens zijn fractie had dr. Terlouw geadviseerd een confessionele informateur de mogelijkheid van een meerderheidscoalitie van VVD en CDA te laten onderzoeken Dr Terlouw erkende, dat aat moeilijk zou zijn wegens het abortusprobleem, waar de VVD dichter bij PvdA en D'66 staat — vandaar de suggestie van een informateur —, „maar het behoort nu wel te worden geprobeerd", aldus dr Terlouw Volgens Terlouw mag het daarna in geen geval tot een CDA-minderheidskabinet komen, want dat zou de abortuskwestie niet kunnen regelen en evenmin een parlementair initiatief kunnen honoreren

Het CDA gaf een tweeledig advies Mr Van Agt beval eerst de vorming aan een kabinet van PvdA en VVD, „gelet op de aard van de oorzaak, die geleid heeft tot het afbreken van de formatie", zo zei mr. Van Agt op zijn persconferentie, hiermee doelend op het abortusvraagstuk Hij erkende overigens, dat een coalitie van PvdA en VVD in feite onmogelijk is

Daarnaast meende het CDA, dat de mogelijkheid om toch een aanvaardbare procedure-afspraak voor de abortuswetgeving te vinden en daarmee de weg vrij te maken voor een parlementair meerderheidskabinet, zou moeten worden onderzocht

De mogelijkheid van een minderheidskabinet werd door het CDA daarbij niet uitgesloten.

Voor het informateurschap had mr. Van Agt de koningin de namen genoemd van dr. G H. Veringa, van 1967-1971 minister van onderwijs in het kabinet-De Jong en thans lid van de Raad van State, en van de ARP-er De Gaay Fortman, demissionair minister van binnenlandse zaken

De koningin heeft in de avond van 26 aug. op paleis Lange Voorhout voor een conferentie Ir. G. H Veringa ontvangen en hem verzocht, „gelet op de thans ontstane situatie, een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om op zo kort mogelijke termijn te geraken tot de vorming van een kabinet, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden"

Informateur Veringa gaf op 29 aug. een persconferentie, waarop hij het zijn eerste prioriteit noemde om te gaan onderzoeken of er alsnog een parlementair meerderheidskabinet kan ontstaan, waarin PvdA, CDA en D'66 samenwerken. Hij wilde binnen een week à tien dagen voldoende klaarheid hebben of deze mogelijkheid er nog inzat en of dus een oplossing gevonden zou kunnen worden voor het gerezen geschil over de verandering van de abortuswetgeving.

Over de mogelijkheden om andersoortige kabinetten te vormen wilde dr Veringa niet speculeren Wel achtte hij het mogelijk om in het kader van zijn opdracht te onderzoeken of een coalitie tussen CDA

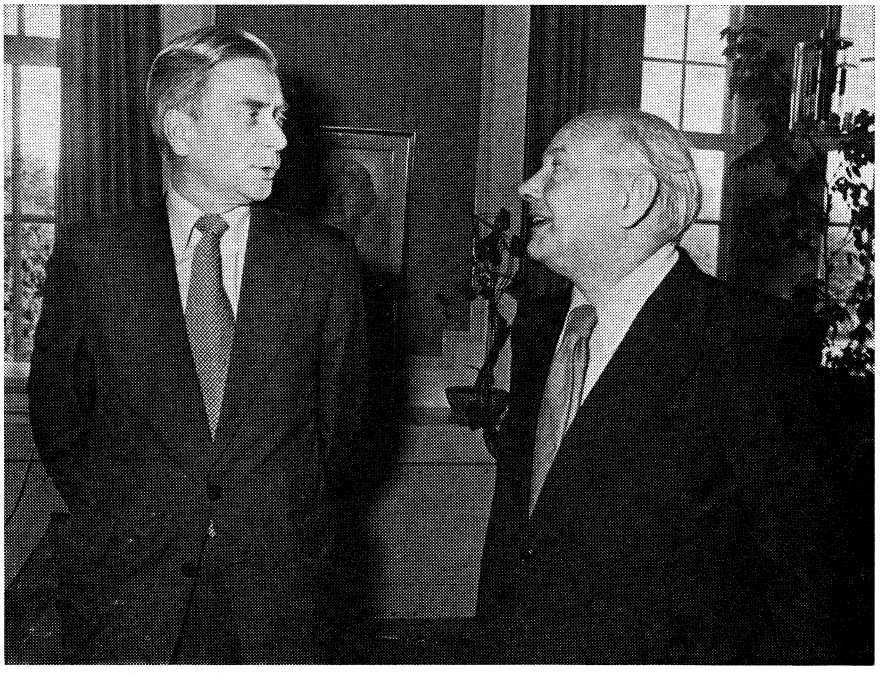

Informateur dr. G. H. Veringa (l.) met de demissionaire minister-president **drs.** J M. den Uyl.

en VVD mogelijk zou zijn In laatste mstantie zou ook binnen zijn opdracht passen het nagaan of de vorming van minderheidskabinetten mogelijk is
Van bet advies van de VVD tot vorming van een nationaal kabinet meende dr Veringa, dat deze mogelijkheid, gezien de reacties van PvdA en CDA, op het moment niet als een reele optie moest worden bezien

Werkzaamheden informateur. Akkoord inzake abortus

Dr. Veringa begon zijn werkzaamheden als informateur op 29 aug. met een onderhoud met de demissionaire premier en ex-formateur Den Uyl. Vervolgens had hij een algemeen o iënterend gesprek met de vice-voorzitter van de Raad van State, dr. N. Ruppert.
In de loop van **30** aug. heeft dr. Veringa afzonderlijke gesprekken gevoerd met de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66.
In de avond van **30** aug. heeft de woordvoerder van de informateur er desgevraagd op gewezen, dat dr. Veringa geen onderzoek kan doen naar de vorming van een puur minderheidskabinet, omdat in zijn opdracht uitdrukkelijk staat, dat het nieuwe kabinet geacht mag worden in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te krijgen. Bij een onderzoek naar de mogelijkheid van de vorming van een minderheidskabinet staat er in de opdracht slechts de aanduiding ,,een kabinet".
In de loop van 1 sept. ontving de informateur eerst de drie fractievoorzitters afzonderlijk. Hij legde hun de volgende suggesties voor inzake een wettelijke regeling van abortus provocatus:

A

1 De drie partijen onderschrijven dat de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus provocatus in deze kabinetsperiode dringend gewenst is

2 Het kabinet stelt zich tot taak voor 1 januari 1979 een wetsontwerp ter zake van abortus in te dienen Yet kabinet zal bevorderen dat bij indiening van dit ontwerp van wet het advies van de Raad van State wordt overgelegd

B

3 Indien het kabinet niet binnen de onder 2 genoemde termijn tot een gemeenschappelijk standpunt ter zake is kunnen komen, doet zij daarvan gemotiveerd kennis aan de Staten-Generaal, waarna initiatieven van de 'Tweede Kamer worden afgewacht

4 Het kabinet zal bevorderen dat een door de Staten-Generaal aanvaard wetsontwerp spoedig aan de Raad van State ter fine van advies wordt voorgelegd

5 Het kabinet zal het besluit met betrekking tot het contraseign nemen in het licht van het advies van de Raad van State en de gebleken opvattingen over dit vraagstuk bij de partijen die in het kabinet vertegenwoordigd zijn alsmede in he: besef dat een herziening van de wettelijke regeling hieromtrent noodzakelijk is

C

6 In afwachting van een herziening van de wetgeving zal de Minister van Volksgezondheid zich verstaan met organisaties en instellingen in de medische wereld om te bevorderen, dat bij het verrichten van abortus zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciele praktijken te weren Met het oog op de voorgenomen herziening van de wetgeving wordt ervan uitgegaan dat geen rechterlijke uitspraken worden uitgelokt, anders dan op verinoeden van kennelijke onzorgvuldigheid in het medisch handelen

In de middag van 1 sept. ontving dr. Veringa de drie fractievoorzitters gezamenlijk om met hen zijn suggestie- te bespreken. Dit gesprek resulteerde in de hieronder afgedrukte conclusies ten behoeve van het regeerakkoord:

A

1 De drie partijen onderschrijven dat de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus provocatus in deze kabinetsperiode dringend gewenst is

2. Het kabinet stelt zich tot taak voor 1 januari 1979 een wetsontwerp terzake van abortus in te dienen. Het kabinet zal bevorderen dat bij indiening van dit ontwerp van wet het advies van de Raad van State wordt overgelegd.

B

3 Indien de leden van het kabinet van onderscheiden politieke herkomst niet binnen de onder 2 genoemde termijn slagen in hun poging tot een gemeenschappelijk standpunt terzake te komen, geeft het kabinet daarvan zo spoedig mogelijk gemotiveerd kennis aan de Staten-Generaal, waarna initiatieven van de Tweede Kamer worden afgewacht.

4 Het kabinet zal bevorderen dat een door de Staten-Generaal aanvaard wetsontwerp spoedig aan de Raad van State ter fine van advies wordt voorgelegd.

5 Het kabinet zal het besluit met betrekking tot het contraseign nemen in het licht van het advies van de Raad van State en de gebleken opvattingen over dit vraagstuk bij de partijen wier geestverwanten in het kabinet zitting hebben alsmede in het besef dat een herziening van de wettelijke regeling noodzakelijk is

C

6 In de afwachting van een herziening van de wetgeving zal de Minister van Volksgezondheid zich verstaan met organisaties en instellingen in de medische wereld om te bevorderen, dat bij het verrichten van abortus zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciele praktijken te weren Met het oog op de voorgenomen herziening van de wetgeving wordt ervan uitgegaan, dat geen daden van vervolging worden ondernomen anders dan op vermoeden van kennelijke onzorgvuldigheid in het medisch handelen

De fracties van PvdA, CDA en D'66 kwamen in de avond van 1 sept. bijeen om zich op bovenstaande conclusies te beraden. Het bleek, dat PvdA en D'66 elk unaniem de conclusies van de informateur wilden aanvaarden. In de CDA-fractie werden de conclusies echter bij meerderheid tegen een minderheid van zeven aangenomen. De tegenstemmers waren de voormalige KVP-fractievoorzitter Andriessen — die eerder ook tegen het VAD-akkoord en het voorgenomen sociaal-economische beleid gestemd had —, alsmede de heren Notenboom, Van den Broek, Van Dijk, Van Leijenhorst. Van Dam en Kermes.
Over punt vijf van de conclusies — de kwestie van het contraseign — bleken meningsverschillen te bestaan tussen PvdA en D'66 enerzijds en het CDA anderzijds. Bij PvdA en D'66 meende men, dat het nieuwe kabinet bij het nemen van een beslissing over de contrasignering van een parlementair wetsontwerp slechts rekening zal houden met de opvattingen van de regeringspartijen over dat ondertekenen en niet met de opvattingen in de regeringspartijen over de wetgeving inzake de abortus.
Bij het CDA was men van oordeel, dat wel de opvattingen over abortus een rol moeten spelen bij het nemen van de beslissing. Mr. Van Agt heeft op 2 seist. informateur Veringa ern brief gezonden, waarin hij dit CDA-standpunt vastlegt. Op een persconferentie in de avond van 2 sept. sloot dr. Veringa zich aan bij de interpretatie van het CDA.

Dr. *Veringa* en drs. Den *Uyl* zetten *informatie gezamenlijk* voort

In de middag van 2 sept. heeft dr. Veringa een bezoek aan paleis Soestdijk gebracht, waar hij met de koningin de bevindingen t.a.v. zijn informatiearbeid besproken heeft.
Op grond van het verslag van dr. Veringa heeft de koningin ook de demissionaire minister - president, drs. Den Uyl, ontvangen. Zij heeft met beide heren de stand van zaken m.b.t. de kabinetsformatie doorgenomen en drs. Den Uyl verzocht samen met dr. Veringa de werkzaamheden voort te zetten in het kader van het onderzoek naar de mogelijkheden om op zo kort mogelijke termijn te geraken tot de vorming van een kabinet, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden. (Nederlandse Staatscourant, *ANP, NRC/H'blad,* De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 551/2 e.v.)

SCANDINAVIE

DENEMARKEN

REGERING DIENT PLAN TOT BESTRIJDING ECONOMISCHE CRISIS IN

Op 29 juli heeft de regering-Jörgensen haar sociaal-economisch plan voor de komende drie jaar aan het parlement toegezonden.
Dit plan bestaat uit 31 wetsvoorstellen die het land een beter sociaal-economisch klimaat moeten geven, terugdringen van het tekort op de betalingsbalans en de werkloosheid.
Ter bestrijding van de werkloosheid denkt de regering aan een uitbreiding van het aantal mensen in overheidsdienst, met name in de sociale en dienstensector, en energiebesparende maatregelen, bijvoorbeeld in de bouw. Er zouden vakantiecentra gebouwd moeten worden en scheepswerven krijgen staatsorders voor veerponten en schepen voor zeeonderzoek en visserijinspectie.
Tenslotte wil de regering een betere verdeling van het beschikbare werk door het tegengaan van overwerk, de mogelijkheid van vervroegd pensioen en speciale maatregelen voor de jeugd, vrouwen en werklozen gedurende langere tijd.
De kosten van deze plannen zijn beraamd op f 3 mrd per jaar, te dekken door besparingen in werkloosheidssteun en stijging van de belastingopbrengst.
Het tekort op de betalingsbalans moet worden teruggebracht met f 1 mrd per jaar door steun aan exportbedrijven, bevordering van het toerisme in Denemarken en verhoging van omzetbelasting op produkten die voornamelijk worden ingevoerd. In dit verband worden spijkerbroeken genoemd, alsmede een belasting op energiegebruik.
Door maatregelen ter sanering van de economie zouden de bestedingen moeten worden beperkt, waardoor bijna f 3 mrd per jaar naar de staatskas zou vloeien.
De regering deed over dit onderdeel van haar plan maar schaarse mededelingen. Er gingen geruchten over een „werkloosheidspremie". Dit is een extra inkomstenbelasting van de niet-werklozen met een inkomen van minimaal f 25.000 per jaar, en verhoging van de accijnzen op tabak, sterke drank etc. en een tegengaan van omzetting van inflatoire winst op onroerend goed in hypothecaire leningen.
Voorts zouden afspraken gemaakt moeten worden over een loon- en prijsstop, alsmede over de CAO's na de huidige, die in 1979 aflopen. Daartegenover staat een toezegging aan de vakbeweging betreffende de instelling van een speciale commissie van de Economische Democratie. Dit is de Deense versie van de VAD, die echter niet op het winstprincipe gebaseerd is, maar op de totale loonsom van het betrokken bedrijf
De Economische Democratie zou tegelijkertijd met de nieuwe CAO van kracht worden.
Tenslotte wil de regering subsidie verlenen aan structuurverbetering in de visserij en de landbouw en aan ontwikkeling van alternatieve energiebronnen (zon wind, geothermische energie etc.). De ontwikkeling van kernenergie werd in het voorjaar op de lange baan geschoven tot er een bevredigende oplossing voor de afvalproblemen is gevonden.
Het plan van de regering is geformuleerd na uitvoerige confrontatie van politieke partijen, bedrijfsleven en belangenorganisaties. Na onderhandelingen met de haar gedogende partijen (links-liberalen, centrum-democraten, christelijken en conservatieven) over dit sociaal-economische plan hoopte de socialistische minderheidsregering eind aug. tot een „augustuscompromis-11" te komen.
Het eerste augustuscompromis dateert van 1976 (pag. 113 e.v.) en vormde de voornaamste inzet van de verkiezingen van februari, die een duidelijke zege voor de socialisten opleverden.
De liberale oppositie, die niet aan het augustuscompromis-I had meegewerkt, leed daarentegen een gevoelige nederlaag.
Eind aug. begon in het parlement het debat over de regeringsplannen. Daarbij bleek dat de vier oppositionele partijen eensgezind waren in hun kritiek op de „klassieke sociaal-democratische oplossing" die volgens hen het plan bevat. De plannen zoals voorgelegd aan het parlement toonden overigens al de sporen van wekenlange onderhandelingen tussen regering en oppositie die aan het debat vooraf waren gegaan.
Zo verdween de extra belasting voor hoger betaalden voor hen die meer dan 60.000 kronen per jaar verdienen alsmede de „waardestijgingsbelasting" op onroerend goed.
In plaats daarvan kwam een BTW-verhoging van 15 tot 18%, behalve op brood, suiker, melk etc. Ook verdween de voorwaarde van invoering van Economische Democratie bij de komende CAO-onderhandelingen.
Op 6 sept. beëindigde het parlement de debatten met het aannemen van de gewijzigde regeringsvoorstellen. In de uiteindelijke versie zal de staat in de komende drie jaren 18.000 mln kronen extra innen maar ca. 10.000 mln kronen extra uitgeven aan maatregelen om de produktie en de export te bevorderen. Het leeuwedeel van de inkomsten zal de staat krijgen uit de verhoging van de BTW. Daarnaast zal ook de belasting op sterke drank, sigaretten en benzine worden verhoogd.
Daarnaast worden auto's en plezierjachten duurder. De staat krijgt voortaan ook geld van iedere chartervlucht. Verder wordt het openbaar vervoer en de PTT duurder. Afschrijvingsregelingen worden gunstiger. Werkgevers mogen prijsstijgingen ten gevolge van loonsverhogingen doorberekenen. *(NRC/H'blad, The Times)*

EG STAAT DEVALUATIE „GROENE" KROON TOE

Het besluit van de Deense regering om in navolging van Zweden over te gaan tot devaluatie van de kroon (pag. 545 e.v.) heeft ook consequenties gehad voor de andere EG-partners en wel met name op het gebied van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek.
Op 29 aug. diende de Deense regering in Brussel een verzoek in de zgn. „groene" kroon eveneens met 5% te laten devalueren.
„Groene valuta's" geven de wisselkoersen aan van de valuta's van de EG-lidstaten tegen de RE, de Europese rekeneenheid, die ten grondslag ligt aan de berekening van de interventieprijzen. Denemarken is de enige staat die de koers van de „groene" valuta gelijk hield aan de werkelijke koers van de nationale munteenheid.
Voor Groot-Brittannië en Frankrijk bijv. ligt de groene koers van het pond resp. frank 13,4% boven de werkelijke koers, terwijl deze voor de Bondsrepubliek 7,5% onder de mark ligt. Het resultaat hiervan is dat de voedselprijzen op een kunstmatig niveau worden gehouden (laag in Groot-Brittannië, hoog in de Bondsrepubliek).
Het verzet tegen het Deense verzoek kwam vooral van de kant van de Britse minister van landbouw. Door devaluatie van de „groene" kroon zouden de Deense landbouw-

produkten, in het bijzonder bacon, nog concurrerender worden dan ze nu al zijn. Als alternatief stelden de Engelsen, daarin bijgestaan door de Fransen, voor dat de groene kroon wel omlaag mag, mits de berekeningsgrondslag voor de compenserende bedragen voor varkensvlees gewijzigd wordt in die zin, dat hel in de praktijk op hetzelfde neerkomt.
Hiertegen verzette de Deense regering zich.

Op 11 sept. hielden de negen ministers van landbouw zich met het Deense verzoek, dat steun had gekregen van de Europese Commissie. bezig.

Besloten werd de ,,groene" kroon met 5% te devalueren We1 werd overeengekomen dat de Commissie in haar studie over de gemeenschappelijke landbouwpolitiek, die in okt. gepubliceerd zal worden, bijzondere aandacht zal schenken aan de verhoudingen op de markt voor varkensvlees. *(NZZ, NRC/H'blad)*

PREMIER JURGENSEN BEZOEKT GROENLAND. ZELFBESTUUR TOEGEZEGD. EERSTE POLITIEKE PARTIJ OPGERICHT

Premier Jörgensen heeft in de eerste helft van aug een bezoek gebracht aan Groenland. Bij die gelegenheid werd de premier geconfronteerd met demonstraties, georganiseerd om kracht bij te zetten aan het Groenlandse streven naar grotere autonomie binnen het Deense staatsverband.

In nov. 1975 werd in Kopenhagen een gemengde commissie geinstalleerd, die de mogelijkheden van grotere autonomie moest bestuderen. Deze commissie was het gevolg van een unaniem genomen besluit van de Landsraad, het raadgevend orgaan van Groenland. Bij die gelegenheid werd ook uitgesproken dat de bodemschatten van Groenland toebehoren aan degenen die er wonen en niet aan de Deense staat. De voorheen zo vreedzame Groenlanders zijn politiek bewust aan het het worden, aldus het *NRC/H'blad* (19-8).

Op 29 juli werd de eerste politieke partij op het eiland opgericht, de Siumut, die zich vooral richt tegen de bevoogding door Denemarken en de bodemschatten in de grond voor zich opeist. Tevens verzet zij zich sterk tegen de olieboringen voor de Groenlandse kust.
Conflictstof genoeg dus bij het bezoek van Anker Jörgensen, de eerste premier die sinds 1963 pools-

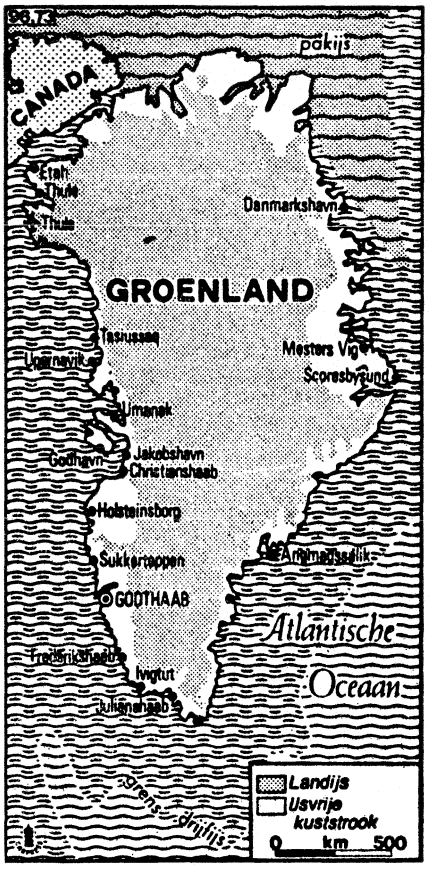

hoogte in Groenland kwam nemen, mede met het oog op de behandeling in het komende parlementsjaar van het wetsontwerp dat Groenland geleidelijk meer zelfbestuur moet geven. De bedoeling is dat de wet per 1 mei 1979 van kracht wordt nadat de bevolking zich door middel van een referendum heeft uitgesproken.

Groenland is vijftig maal zo groot als Denemarken. 85 procent van de oppervlakte is het hele jaar door met ijs bedekt. De bevolking verdubbelde de laatste twintig jaar tot bijna vijftigduizend inwoners.

De voormalige kolonie kreeg in 1953 de status van gelijkgerechtigd rijksdeel. Het Deense parlement werd uitgebreid met twee zetels voor Groenlanders. Het mocht geen Groenland rakende regeling treffen zonder de Groenlandse Landsraad te raadplegen.

Denemarken heeft er een erezaak van gemaakt om het onderontwikkelde Groenland zo snel mogelijk een levensstandaard te bezorgen, te vergelijken met die van henzelf.
Hiertoe werd een ,,lokaliseringspolitiek" gevolgd: de trek naar de drie grote steden werd bevorderd en men installeerde daar elektriciteit, ziekenhuizen, woningen, scholen en fabrieken. In de visserij werden grote bedragen gepompt, Conservenfabrieken voor de verwerking van kabeljauw, garnalen en zalm moesten de bevolking het gehele jaar door emplooi geven. De bestrijding van de tbc, waar in het begin van de jaren vijftig nog zeven procent van de bevolking aan leed, heeft gunstige resultaten gehad.
Naar toch ging er iets mis. Met het verwisselen van de iglo voor de flatwoning moest de Groenlander Deens leren om zich in zijn nieuwe moderne samenleving te kunnen handhaven. En al discrimineert de Deense overheid bijvoorbeeld in de bouwsector ten gunste van de Groenlanders, toch is het niet gelukt deze op gelijke voet in het bedrijfsleven te integreren.

De Groenlanders voelen zich buiten spel gezet en het alcoholmisbruik is zorgwekkend. ,,Vroeger waren onze vaders altijd druk in de weer met zeehondenjacht en visserij. Tegenwoordig hangen we rond en wachten op de boot uit Denemarken". zoals een Groenlandse politicus het uitdrukte.
Onder indruk van de geweldige tegenstand tegen de EG bij het referendum over de toetreding van Denemarken — zeventig procent van de Groenlandse bevolking stemde tegen — heeft de regering op verzoek van de Landsraad een commissie ingesteld, die het wetsvoorstel voorbereidt dat Groenland meer zelfbestuur moet geven. De Deense Far Oer-eilanden die in 1972 al zelfbestuur hadden, zijn op eigen verzoek immers ook buiten de EG gebleven.

Het verlangen van de Groenlanders om uit de EG te treden is groot, zelfs oorspronkelijke voorstanders ligt het zwaar op de maag dat zij andere nationaliteiten binnen hun 200 mijlszone moeten toelaten, waardoor de Groenlanders niet aan hun vangstquota kabeljauw toekomen. De visconservenindustrie is komen stil te liggen.

Dit is een gevoelig punt want het is toch al niet rooskleurig gesteld met de kabeljauwvisserij. Door klimaatsverslechtering is de totale kabeljauwvangst gedaald van circa 500.000 ton in de zestiger jaren tot 150.000 ton tegenwoordig.

Anker Jörgensen zei tijdens zijn rondreis dat hij hoopte dat Groenland in de EG zou blijven — hij wees daarbij op de grote bedragen aan regionale steun, die Groenland van de EG ontvangt — maar dat hij

het natuurlijk niet tegen zou kunnen houden mocht Groenland besluiten uit te treden.
Een groot struikelblok op de weg naar Groenlands zelfbestuur is het recht op de bodemschatten. Chevron. Mobil Oil en Aramco boren voor de kust naar olie, tot nog toe zonder resultaat. Maar de voorwaarden voor de aanwezigheid van olie en gas zijn aanwezig. zeggen de geologen. Er zou genoeg steenkool zijn om de vraag van Deense elektriciteltscentrales te dekken en tweemaal zoveel uranium als oorspronkelijk verwacht.
Ook andere mineralen zouden in exploitabele hoeveelheden aanwezig zijn. De Groenlanders eisen de volledige rechten op de bodemschatten. In het najaar van 1976 antwoordde Anker Jörgensen hierop dat Groenland dan alle banden met Denemarken maar moest verbreken. Afgelopen juni kwam het tot een compromis. De bevolking krijgt principieel het recht op de natuurlijke rijkdommen van Groenland.
Om de rechten van de vaste bevolking op de niet-levende hulpbronnen en de belangen van de rijkseenheid te verzekeren, bepaalt de wet dat vooronderzoek, aanboring en aanwending van deze hulpbronnen plaats heeft volgens afspraak tussen regering en landsbestuur. De opbrengst van winning van olie etc. zou allereerst de kosten van het Groenlandse budget moeten dekken (deze komen nog steeds grotendeels voor rekening van Denemarken) en vervolgens een redelijke levensstandaard moeten verzekeren. Wat er dan nog overblijft wordt gelijkelijk tussen Groenland en Denemarken verdeeld.
Deze oplossing betekent een duidelijke concessie door de jonge politieke partij Siumut, die daarmee echter nog niet het verzet tegen de olieboringen heeft opgegeven, Vandaar de demonstraties bij de komst van Anker Jörgensen. *(NRC/H'blad,* Le Monde)

BERLINSKE TIDENDE WEER VERSCHENEN

De oudste krant van Denemarken, de Berlinske *Tidende* is op 21 juni weer verschenen. Aan een vierenhalve maand oud arbeidsgeschil met de zetters en drukkers over rationalisaties is een eind gekomen. Het geschil dat ook straatgevechten uitlokte tussen technisch personeel en politie toen de uitgevers een noodeditie probeerden uit te geven had in mei al beëindigd kunnen zijn. Toen was er al een compromis bereikt maar de onderhandelingen over hoe dat toe te passen namen nog eens drie weken in beslag. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 349 e.v.)

FINLAND

FINSE MARK MET 3% GEDEVALUEERD

Na het besluit van de Zweedse regering van 29 augustus om de kroon uit de „slang te laten treden" en na de devaluatie van de Noorse en Deense kroon, besloot de Finse regering na drie dagen van overleg, de Zweedse devaluatie niet geheel te volgen.

Op 1 september werd bekend gemaakt dat de Finse mark 3% devalueerde t.o.v. het gemiddelde van een aantal belangrijke westelijke valuta's en de Sowjetrussische roebel.
Premier Kalevi Sorsa die het besluit bekend maakte zei dat de verbetering in de betalingsbalans een dergelijke aanpassing eigenlijk niet nodig maakte en dat de concurrentiepositie van Finland ten opzichte van Zweden zich verstevigde.
Dat de regering uiteindelijk toch besloten had de Finse mark aan te passen had twee redenen: allereerst om de industriële sectoren die direct in een concurrentiepositie met Zweden staan niet teveel te straffen, zoals de hout- en papierindustrie, die zelfs een devaluatie gelijk aan die van de Zweedse kroon eisten om hun concurrentiepositie te handhaven.

De tweede reden is psychologisch, aldus de minister van financiën Paul Paavela: de regering heeft aldus willen aantonen dat haar besluit definitief is, het niet doen devalueren van de mark zou uitgelegd kunnen worden als een teken dat de regering niets durfde te doen.
De regering kondigde verder twee maatregelen af om de negatieve effecten van de devaluatie enigszins ie temperen: een versterking van het systeem van prijscontroles en een vermindering van de steun aan de landbouw. (Le Monde, *NRC/* H'blad)

REGERING-SORSA NEEMT MAATREGELEN TOT ACTIVERING ECONOMIE

De in mei geïnstalleerde coalitieregering-Sorsa heeft in juni een pakket maatregelen bekendgemaakt dat erop gericht is de economie te activeren. De maatregelen gelden voor 1977 en 1978.
Door deze maatregelen hoopt de regering de werkloosheid terug te dringen tot onder de 2,5%, terwijl de inflatie op ten hoogste 5% per jaar moet komen, wil de nagestreefde groei van de export met 7% per jaar verwerkelijkt kunnen worden. De hoogte van de belasting dient up het niveau van 1977 te blijven, terwijl de groei van de overheidsuitgaven beperkt dient te bliiven tot 2,5% per jaar
Het algemene doel van de regering is, aldus premier Sorsa in een toelichting, de produktiekosten te verminderen en de investeringen te bevorderen. Daartoe zullen de werkgeversbijdragen in verschillende sociale verzekeringen langzamerhand verminderd worden. terwiil industriële nieuwbouw tijdelijk van omzetbelasting vrijgesteld zal zijn.
De mogelijkheden tot zelffinanciering van ondernemingen zal door fiscale maatregelen worden verbeterd. Daarnaast zullen verschillende sociaalpolitieke maatregelen worden genomen zoals verhoging van de kinderbijslag en de voorbereiding van een wetsontwerp dat de medezeggenschap van de werknemers moet regelen.
Waarnemers wijzen erop dat het verrassend is dat de communisten, die deel uitmaken van de regering in het pakket maatregelen hebben toegestemd. (NZZ, FAZ)

NOORWEGEN

OLIERAMP OP BRAVO-PLATFORM

Op 22 april deed zich op het platform Bravo, gelegen op het grootste olieveld op zee in Europa, het Eskofisk-veld, gelegen in het Noorse deel van het continentale plat een ongeluk voor als gevolg waarvan grote hoeveelheden olie en gas uit een boorpijp in de zee stroomden.
Bij het platform komen 17 pijpleidingen van verschillende kanten uit de zeebodem samen. Normaal zijn deze leidingen afgesloten met een gccampliceerd systeem van kranen en kleppen. Bij een poging deze afsluiting te vervangen door een tijdelijke afsluiter liep de druk in de pijp zodanig omhoog dat olie en gas ontsnapten met een hoeveelheid van 170 ton per uur.
De Noorse regering gaf onmiddellijk bevel alle oliewinning in het Eskofisk-veld te staken in verband met brand- en explosiegevaar.
Schepen en vliegtuigen moesten uit de buurt blijven.
De ontsnapte olie vormde al spoe-

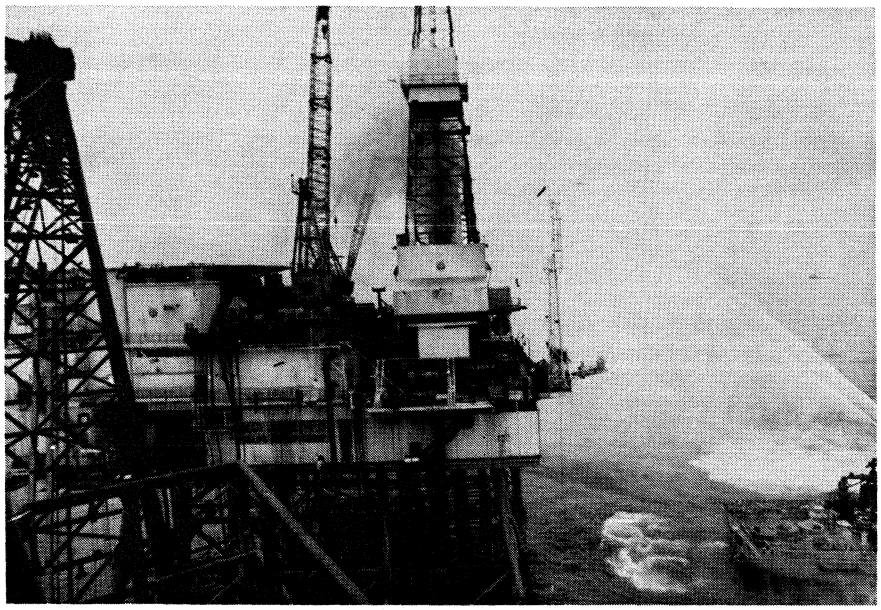

Een beeld van het Bravo-platform.

dig een olieveld dat na enkele dagen ongeveer 300 vierkante kilometer groot was en langzaam oostwaarts dreef.

Inmiddels was de Amerikaanse oliebestrijdingsfirma Red Adair ingeschakeld om de spuiter te dichten.

Door slechte weersomstandigheden konden de deskundigen van deze firma eerst op 26 april met hun werkzaamheden beginnen, waarin zij door de wisselende weersomstandigheden nogal gehinderd werden.

Na verschillende pogingen lukte het hen op 30 april het lek te sluiten.

Inmiddels was er nog 15.000 ton olie, verspreid over een groot oppervlak, op zee aanwezig.

De Noorse regering zette schepen in die de taak hadden de olie op te pompen. De toepassing van chemische bestrijdingsmiddelen was, in verband met vergiftigingsgevaar voor de visstand, verboden.

De olieramp had ook politieke gevolgen. In Noorwegen gingen stemmen op de oliewinning stop te zetten in verband met de mogelijke gevolgen voor het milieu.

De Ncorse minister van buitenlandse zaken Knut Frydenland zei eind april, tijdens een bezoek aan Kopenhagen dat de Noorse plannen om proefboringen te beginnen in de Barentszee voorlopig nader bezien zouden worden en dat de boringen uitgesteld zouden worden totdat er betere veiligheidsvoorschriften waren. Deze boringen hadden in 1978 moeten beginnen.

Opbrengst olie valt tegen

In een verkiezingstoespraak, half augustus, heeft de minister van financiën, Per Kleppe, gezegd dat de opbrengst uit de Noorse sector van de Noordzee in 1977 zwaar tegen zal vallen en dat er daarom rekening mee gehouden moet worden dat de nieuwe begroting die rond 10 oktober ingediend wordt, vergezeld zal gaan van bezuinigingsmaatregelen. Het tekort op de betalingsbalans zal volgens de minister veel groter uitvallen dan was verwacht.

De vermindering van de inkomsten uit de export van olie is vooral te wijten aan de ramp op het Bravo-platform. Daardoor heeft de produktie daar geruime tijd stil gelegen.

De inkomsten van aardgas vallen tegen omdat de pijpleiding van Eskofisk naar Emden in de Bondsrepubliek als gevolg van Deense eisen inzake de veiligheid veel later in gebruik genomen kon worden dan was voorzien. Volgens de Deense autoriteiten, dient de pijpleiding die gedeeltelijk over Deens territoriaal gebied loopt, een meter onder de grond te liggen. Dit zou niet het geval zijn en dat zou gevaren opleveren voor de Deense visserij.

Het Noorse aanbod om de leiding met zandzakken te verzwaren werd aanvankelijk van de hand gewezen. Noorwegen verweet Denemarken de zaak onnodig op te houden.

Onderhandelingen op ministerieel niveau tussen beide landen leidde uiteindelijk tot het compromis dat vóór 15 september het grootste deel van de leiding met zandzakken toegedekt moet zijn en dat per 1 aug. 1980 net gehele traject over het Deense plat 1 meter onder de grond moel zitten.

De Noorse autoriteiten hebben groot materieel ingezet om één en ander voor 15 september rond te hebben. De operatie zal 60 tot 70 miljoen Noorse kronen gaan kosten.

Als de gasleiding opengaat zal ruim 10 mrd m aardgas per jaar door de leiding stromen. Afnemer is het consortium gevormd door Ruhrgas, Distrigaz (België), Gaz de France en de Nederlandse Gasunie. *(NZZ, Le Monde*, She *Times, NRC/H'blad)*

SPIONAGE-AFFAIRE ONTHULD

Tijdens de verkiezingscampagne in Noorwegen hebben onthullingen over een spionage-affaire groot opzien gebaard

In een interview in het blad *Nieuwe Tijd,* het partijorgaan van de Sosialistik Venstreparti (SV), een federatie van linkse pa tijen, zei majoor Svein Blindheim dat Noorwegen in het verleden gebruik heeft gemaakt van de diensten van Finnen die naar de Sowjet-Unie werden uitgezonden om daar sabotage te plegen en te spioneren voor de Noren. Deze Finnen werden in Finland in het diepste geheim opgeleid door Noorse officieren.

Blindheim, een sympathisant van de SV kreeg bijval van de voormalige majoor Christian Christensen, redacteur van het rechtse blad *Morgendbladet.*

Hoewel de zaak zich 25 jaar geleden had afgespeeld wijdde het kabinet een zitting aan de affaire. Besloten werd een vervolging tegen beide officieren in te stellen wegens het verbreken van de zwijgplicht. De beide mannen zijn inmiddels voorgeleid, maar de zaak werd achter gesloten deuren behandeld en officieel is verder niets bekendgemaakt.

Volgens commentatoren heeft de SV tot de onthullingen besloten om bij de verkiezingen stemmen te winnen nadat opiniepeilingen hadden uitgewezen dat de partij vrijwel weggevaagd zou worden. *(NZZ, NRC/H'blad)*

ONDERHANDELINGEN MET SOWJET-UNIE OVER VISSERIJ. UITBREIDING VISSERIJGRENS TOT 200 MIJL. VOORLOPIG COMPROMIS

De onderhandelingen met de Sowjet-Unie over de grenslijn tussen beide landen in de Barentszee (pag.

682/3-'76 e.v.) hebben nog steeds geen resultaten opgeleverd.

Inmiddels zijn de vooruitzichten op een regeling bemoeilijkt doordat beide landen hun visserijgrenzen hebben uitgebreid tot 200 mijl.

Per 1 januari ging Noorwegen hiertoe over (zie ook pag. 682/2-'76) en op 24 mei volgde de Sowjet-Unie.

In juni reisde de Noorse minister Jens Evensen op uitnodiging van de Russen naar Moskou om tot een tussentijdse visserijafspraak te komen. ,,Verrassend snel" kwam het tot een compromis door Evensen ,,het best bereikbare" genoemd. Op 2 juli maakte de Noorse regering het resultaat bekend. Noorwegen zal grote gebieden, waarvan de Noorse soevereiniteit tot nog toe ook door de Sowjet-Unie niet in twijfel getrokken werd, voor Russische visserij moeten prijsgeven. Daardoor zal de Russische invloedsfeer naar het zuiden opschuiven. Daar tegenover staat een klein gebied waar de Noren voortaan zij aan zij met de Russen mogen vissen. De oppositiepartijen van de socialistische minderheidsregering van Noorwegen meenden dan ook dat Evensen een te vaag onderhandelingsmandaat heeft gekregen en te snel voor grote Russische druk is gezwicht. Ze zijn bang dat de visserijgrenzen volgens deze tussentijdse afspraak prejudiciëren op de definitief af te spreken grenzen voor het continentale plat en de visserij jurisdictie in dit gebied, al staat uitdrukkelijk in de afspraak dat dit niet het geval zal zijn.

De regering heeft de bepaling van haar standpunt over ,,het door Evensen bereikte compromis" in elk geval uitgesteld tot de derde zeerechtconferentie onder auspiciën van de Verenigde Naties afloopt. Bovendien stelde zij nadere consultaties van de kamercommissies van buitenlandse zaken en constitutionele aangelegenheden van het Noorse parlement in het vooruitzicht. Ook als de regering mocht besluiten de afspraken te ondertekenen, kan deze pas bindend worden na ratificatie door het parlement. Dit komt pas in okt. weer bijeen, en wel na de verkiezingen. „We kunnen nog altijd nee zeggen", zegt premier Odvar Nordli, die overigens de hoop uitsprak dat dit grote en belangrijke probleem geen thema in de verkiezingsstrijd zou worden.

Tot juni reisde Jens Evensen steeds tevergeefs naar de Russische hoofdstad, en een aantal incidenten in Noord-Noorwegen zorgden voor een verharding van de atmosfeer. Op 9 juni sprong een jonge Rus overboord in Noors vaarwater, en in verband daarmee werden twee Noorse zee-officieren van de kustinspectie vastgehouden. Even later werd een Noorse garnalenvisser aangehouden, waf echter op een Russisch misverstand zou berusten. Maar groeiend ongeduld en behoefte aan stabiele veiligheid maakten Noorwegen rijp voor een snelle beslissing bij de laatste onderhandelingen, waarbij de Russen het gerucht verspreidden grote concessies te zullen doen.

Vroeger waren Noorse en Russische standpunten 155.000 km^2 van elkaar verwijderd, een oppervlakte zo groot als de helft van Noorwegen. Noorwegen hield namelijk vast aan het middellijnprincipe, neergelegd in de Conventie van Genève van 1958. Volgens dit principe zou de scheidingslijn naar het noordoosten lopen. Hoewel de Sowjet-Unie ook partij van genoemde conventie is, hielden de Russen het op de sectorlijn, die recht naar het noorden loopt. Het omstreden driehoekige gebied, ook wel ,,grijze zone" genoemd, onderging echter verandering door de invoering van de Noorse en Russische 200-mijlszone.

De nieuwe grijze zone, d.w.z. de zone waar Noorwegen en Rusland beide recht op kunnen doen gelden, zal nu uit een rechthoek bestaan. Daarbij zal Noorwegen een gebied van 41.479 km^2 aan de grijze zone moeten afstaan. Bij de vaststelling van de nieuwe grijze zone zou Jens Evensen voorgesteld hebben rekening te houden met de plaatselijke natuurlijke omstandigheden, namelijk visbanken.

Terwijl de Noorse zeerechtminister onderhandelde over de grenzen, onderhandelde de Russisch-Noorse visserijcommissie, ingesteld in 1975, over de visquota's. Voor kabeljauw is deze quota 780.000 ton, waarvan Noorwegen en de Sowjet-Unie ieder 330.000 ton mogen vissen. De overige 120.000 ton zijn voor de derde landen waarvan Noorwegen 72.500 ton kan toedelen en de Sowjet-Unie 47.500 ton. Van deze 120.000 ton moet 25.000 ton uit de grijze zone en 35.000 uit de Russische en 60.000 ton uit de Noorse zone komen. Noorwegen en Rusland mogen ongehinderd in de grijze zone vissen, terwijl vaartuigen uit derde landen vergunning moeten hebben. Tenminste, als Noorwegen zich wil binden aan deze tussentijdse visserijaf spraak die een jaar zou gelden.

Deze kwestie moet los gezien worden van de betwisting door de Sowjet-Unie van de Noorse hegemonie over de eilandengroep Svalbard, waar Spitsbergen toe behoort. Ook hier breidde Noorwegen de visserijgrens uit tot 200 mijl. Deze kwestie heeft bij de onderhandelingen over een tnssentijdse visserijafspraak in de Barendszee geen rol gespeeld.

Russische diplomaten uitgewezen

De betrekkingen tussen beide landen werden overigens begin 1977 op de proef gesteld toen Noorwegen op 28 jan. zeis Sowjetrussische diplomaten uitwees. De Russische ambassadeur werd op het ministerie van buitenlandse zaken ontboden waar hem gezegd werd dat de zes voortaan niet meer gewenst waren in Noorwegen.

Op 27 jan. was in alle stiite de 64-jarige Gunvor Galtung Haavik, ambtenares op de handelspolitieke afdeling van het ministerie van buitenlandse zaken en jarenlaing werkzaam op de Noorse ambassade in Moskou gearresteerd toen zij een geheime ontmoeting had met de derde ambassadesecretaris van de Russische ambassade. Zij bekende jarenlang in Sowjetrussische dienst te hebben gestaan. Volgens de politie verstrekte de vrouw gegevens over de handelsbetrekkingen van Noorwegen met het buitenland, in het bijzonder over de contacten met de EG en de onderhandelingen over de visserijgrens, aan de ambassadesecretaris.

In 1965 was al het vermoeden gerezen dat Noors diplomatiek personeel gegevens verstrekte aan de Russen, maar de verdenking viel toen op de opvolgster van Gunvor Galtung Haavik op de Noorse ambassade in Moskou. Zij werd later vrijgesproken en kreeg een schadevergoeding.

Volgens de politie was het niet uitgesloten dat Gunvor Galtung Haavik enkele tientallen jaren voor de Russen heeft gewerkt.

Nadere bijzonderheden zullen waarschijnlijk nooit bekend worden want de vrouw is op 5 aug. in de gevangenis aan een hartaanval overleden, nog voor de rechtzaak tegen haar was begonnen. (NZZ, *NRC/H'blad,* FAZ)

Uitgevers. Int Uitg en Handelmij ,,Systemen Keesing" B V , Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CONFRONTATIE IN DE OGADEN

De z.g. ,,Hoorn van Afrika". het gebied dat Ethiopië, Somalia en Djibouti omvat, is het toneel van gewapende conflicten. De kern van de problematiek ligt in Ethiopie waar net bewind sinds 1974 wordt uitgeoefend door een groep militairen, de Dergue. In het begin tastten de militairen hun mogelijkheden nogal voorzichtig af. maar vooral sinds luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam na de dood van generaal Teferi Benti op 3 febr. 1977 (pag. 97/1) de macht aan zich trok, werden vergaande hervormingen doorgedreven, aldus *EW* (10-9). Daarbij wordt geweld allerminst geschuwd. Berichten over moordpartijen verschenen herhaaldelijk in de pers

Maar het Ethiopische regime wordt in deze fase van zijn bloedige revolutionaire proces van verschillende kanten bedreigd en het probeert hard terug te slaan. In het land zelf verzetten twee groepen zich tegen de politiek van Mengistu. In de steden is vooral de extreem linkse guerrillabeweging EPRP (Ethiopische Revolutionaire Volkspartij) actief. Op het land strijdt de Ethiopische Democratische Unie (EDU) met steun van Soedan voor het herstel van een op het Westen gerichte conservatieve, burgerlijke regering.

Daarnaast moet de regering zich volledig inzetten tegen militante afscheidingsbewegingen in de kustprovincie Eritrea en in de waarschijnlijk mineralen-rijke halfwoestijn in ûgaaen, grenzend aan Somalia.

Bovendien moet het bewind ervoor zorgen. dat het zijn enige, 485 kilometer lange spoorlijn van Addis Abeba naar Djibouti aan de kust niet verliest Want Djibouti is in juni een onafhankelijke ministaat geworden en ook daarop maakt Somalia aanspraken.

Terwijl in het voorjaar van 1977 de reeds jaren voortgaande strijd in Eritrea (pag. 157/3 e.v.) opnieuw in een hevige fase belandde, is vanaf 23 juli tevens een echte oorlog aan de gang in de halfwoestijn de Ogaden. Dit gebied wordt grotendeels bewoond door nomadisohe Somaliers en de strijd wordt volgens Somalia gevoerd door guerrillastrijders van het Westsomalische Bevrijdingsfront (WSLF). Maar Ethiopië beschuldigt Somalia van een grootscheepse invasie met geregelde troepen.

Over de positie van Somalia schreef de *NZZ* (4-8) o.a.:

,,Het streven van de Somalische regeringen sinds 1960 nl. om alle Somaliërs in één staat te verenigen, vloeit voort uit een opdracht van de grondwet uit hetzelfde jaar. In de preambule van de algemene beginselen wordt verklaard: ,,De Somalische republiek moet de unie van de Somaliscne gebieden door legale en vreedzame middelen bevorderen".

Tot dusver is het de Somalische regering noch door legale middelen noch door de ondersteuning van guerrillastrijders of dooi kleine grensoorlogen gelukt dit doel te benaderen. Des te gunstiger scheen sinds de ineenstorting van het feodale bewind van keizer Haile Selassie in Ethiopië in het jaar 1974 het vooruitzicht om de Ogaden te verwerven, een gebied bijna half zo groot als Somalia en sinds meer dan 200 jaar door islamrtische, Somali sprekende nomadenstammen bewoond, die nauwe betrekkingen met de inwoners van Somalia onderhouden.

De regering in Mogadiscio koesterde onmiddellijk na de val van de keizer, toen het centrale bestuur in Addis Abeba verzwakt was, zelfs de hoap dat de Ogaden haar vroeg of laat als een rijpe vrucht in de schoot zou vallen.

Toen deze verwachting in 1975 niet vervuld werd, stelde president Siad Barre de Ethiopische leiding, die zich in toenemende mate als socialistisch voordeed, een federatie tussen beide buurlanden voor in de hoop op een vreedzame oplossing van het conflict. Daarachter zat de bedoeling Somalia binnen de federatie de controle over de Ogaden te verschaffen. Toen de Ethiopiërs dit voorstel van de hand wezen, begonnen de Somaliërs de ,,bevrijdingsbeweging" in de Ogaden met ,,vrijwilligers", instructeurs en materiaal te steunen. Deze steun werd sinds de herfst van 1976 nog verder geïntensiveerd.

Eind 1976 begonnen vervolgens de Sowjets, door de Somaliërs tot dan toe steeds als de betrouwbaarste en onzelfzuchtigste vrienden beschouwd, de Ethiopische militaire regering met wapenleveranties te steunen. Zij beoogden het dreigende uiteenvallen van het rijk tegen te houden en als dank daarvoor hun invloed in een strategisch belangrijk gebied. de Hoorn van Afrika, uit te breiden.

Het gevolg van een belasting van de Somalisch-Sowjetrussische betrekkingen, in het bijzonder toen Moskou

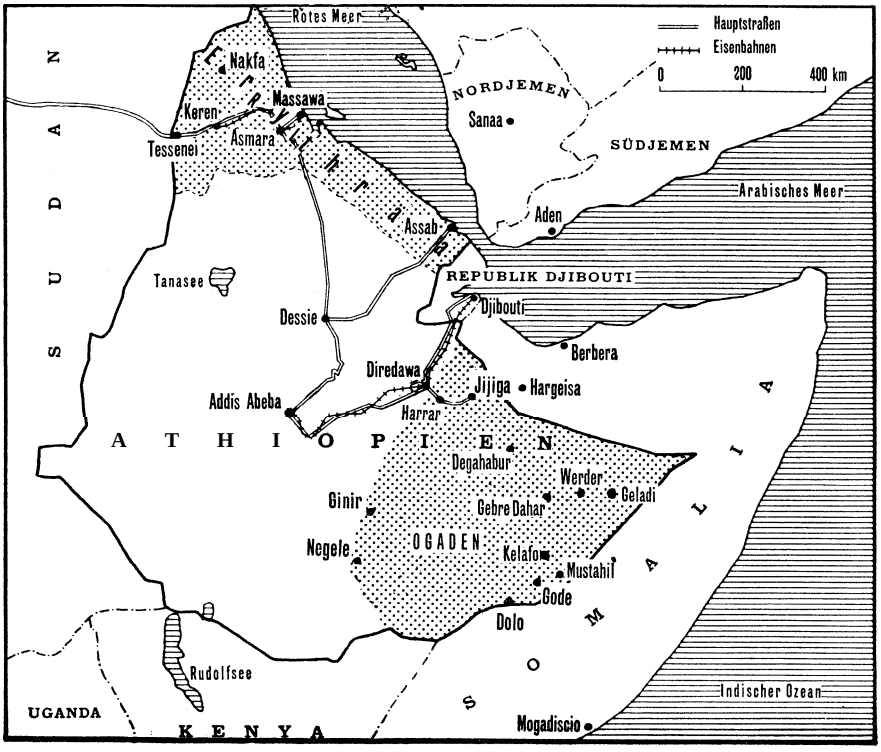

(N Z Z, 15-9-1977)

ten gunste van de Ethiopiërs druk op Mogadiscio begon uit te oefenen. Het stond op Somalische terughoudendheid tegenover een zwak Ethiopië, dat dichtbij een interne chaos en een staatkundige ineenstorting scheen. Volgens een uitspraak van Siad Barre in een interview met een Frans tijdschrift in juni 1977 stemden de Somaliërs daarin toe, evenwel op voorwaarde dat Ethiopië zich bij wijze van tegenprestatie bereid verklaarde na het consolideren van de situatie onderhandelingen met Somalia te openen over het territoriale conflict met het definitieve doel van een oplossing van de Ogaden-kwestie.

Op aandringen van de Sowjet-Unie kwam vervolgens op 16 maart 1977 te Aden een bijeenkomst tussen Mengistu en Siad Barre tot stand, waarbij het Cubaanse staatshoofd een bemiddelaarsrol probeerde te spelen (zie ook pag. 575/2). Deze ontmoeting bleek een mislukking, omdat de Ethiopische leider tegenover de Somalische president categorisch verklaarde dat er geen territoriaal probleem tussen Ethiopië en Somalia bestond. Het vervolgens door Castro weer opgevatte voorstel van een federatie, ditmaal echter met inbegrip van Djibouti en Zuid-Jemen, werd toen door Siad van de hand gewezen, omdat zonder de oplossing van de Ogaden-kwestie volgens de beginselen van het zelfbeschikkingsrecht geen schikking tussen beide staten mogelijk was.

Siad Barre heeft dit standpunt herhaaldelijk ingenomen, evenals hij bij elke gelegenheid die zich voordoet onderstreept dat Somalia de „strijders van de bevrijdingsbeweging" tegen een ,,koloniale mogendheid" ondersteunt, maar Ethiopië zelf nooit zal aanvallen. (...) Zo tracht Somalia ook elke indruk te vermijden dat in de Ogaden geregelde troepen aan de guerrillagevechten deelnemen. Had de Somalische leiding op 3 febr. 1977 na de afkondiging van een socialistisch en progressief regime door Mengistu nog eenmaal de illusie gekoesterd dat juist zo'n bewind een bereidheid tot oplossing van het conflict en daarmee tot concessies zou tonen — omdat echte revolutionairen het kolonialisme afzweren en het recht op zelfbeschikking als een fundamenteel recht in het socialisme erkennen —, dan werd zij op 16 april te Aden uit de droom geholpen. Daarmee vervloog ook de droom van de opbouw van een sterk anti-kapitalistisch front aan de Hoorn van Afrika voor de realiteit, dat in beide staten nationale belangen voorrang behielden op de gemeenschappelijke, maar nogal oppervlakkige ideologie. Sindsdien veroorzaakt niet alleen de houding van Ethiopië, maar ook die van de Sowjet-Unie, van wie het partij kiezen ten gunste van het vijandelijke buurland Ethiopie steeds duidelijker werd, de Somalische leiding heel wat hoofdpijn. De politiek van de Sowjet-Unie stelt het hele concept i.z. de buitenlandse poiitiek van Mogadiscio op losse schroeven. Want sinds de revolutie van 1969 en nog meer sinds de afsluiting van het Somalisch-Sowjetrussisch vriendschaps- en samenwerkingsverdrag in 1974 heeft de Somalische buitenlandse politiek op de Sowjet-kaart gespeeld en de poiitiek van de ,,nietgeaondenneid" hoogstens zo nu en dan alleen met de mond beleden.

Het bleek dat de Sowjets hun Somalische vrienden in een kwestie van de hoogste nationale prioriteit in de steek lieten en de positie van hun contractant steunden, en wel met schending van fundamentele socialistische beginselen. (...)

Voordat zij vaststelde dat deze ommekeer van zaken definitief was, trachtte de groep rond Siad Barre, die zich ernstig aan de zaak van het ,,wetenschappelijk socialisme" gewijd had, de goede wil en de geloofwaardigheid van de Sowjets nog eenmaal op de proef te stellen. Daarbij speelde zeker ook een twijfel aan de ernst van de Sowjetbeslissing ten gunste van Ethiopië mee, omdat de Somalische toppolitici zich niet konden voorstellen dat de Sowjet-Unie haar tot dan toe goede betrekkingen met de republiek Somalia zo lichtvaardig op het spel zou zetten, vooral omdat de Somaliërs het Ethiopische regime geen grote overlevingskans gaven.

Ontnuchterd en gedesillusioneerd stelde president Siad m b.? de Sewjetrussische koerswending in een interview met *„Newsweek"* eind juni 1977 vast: ,,Rusland onderscheidt zich niet van de andere grote mogendheden die vreemdelingen in dit gebied zijn en hier hun eigen belangen van grote mogendheid najagen". (...)

Terwijl Mogadiscio dit voorjaar door vele vooraanstaande politici zoals Castro, Podgorny, de Soedanese president Nimeiry en tenslotte de Saoedi-Arabische minister van buitenlandse zaken bezocht werd — laatstgenoemde als teken van het ernstige streven van de Arabieren om Somalia uit de Sowjet-invloedssfeer los te weken — begon vervolgens in de zomermaanden een actieve reislust van Somalische toppolitici.

Op 5 juni keerde de als sterk links georiënteerd geldende eerste vicepresident en minister van defensie Samantar van een bezoek van meerdere dagen aan Moskou terug, waar hij ook een gesprek met partijsecretaris Brezjnew had. Naar verluidt zou de reis niet succesvol zijn verlopen. Zeer succesvol verliep daarentegen naar werd beweerd de onderneming van de vice-president en plv. secretaris-generaal van de partij, Ismail Ali Abokar, van 20 tot 23

Strijders van het Westsomalische Bevrijdingsfront.

juni in Peking. Nadat president Siad Barre reeds eind juni bij een vlucht naar Aboe Dhabi een tussenlanding in Riad had ingelast, bezocht hij de Saoedische hoofdstad Djeddah met een grote delegatie van 12 tot 14 juli. Men gaat er hier vanuit dat de Saoedi's een veiligheidsgarantie hebben afgegeven en de waarborging van de Somalische olievoorziening hebben toegezegd. Siad zelf heeft na zijn terugkeer van een zeer succesvolle reis gesproken. . .", aldus de NZZ.

Westsomalisch Bevrijdingsfront

Over het WSLF berichtte *NRC/H'blad-AP* (9-8):

De leiders van het WSLF zijn tot nu toe niet op de voorgrond getreden en omdat de pers de oorlog niet kan verslaan kunnen de communiques van de strijdende en belanghebbende partijen niet gecontroleerd worden
De laatste tijd zijn twee namen gevallen van mogelijke leiders van het front Abdullahi Hassan Mahmoud, die het politieke hoofd van het WSLF zou zijn en die in 1975 de zieltogende afscheidingsbeweging nieuw leven inblies en Wako Tulu, een van de eerste guerrillastrijders van het Front die al ten tijde van de Somalische onafhankelijkheid in 1960 actief was
Hun doel is om het Ogadengebied te veroveren op de Ethiopiers en de bevolking van deze streek, die nauwere banden hebben met Somalia dan met Ethiopie, in staat te stellen een keuze te maken tussen onafhankelijkheid of aansluiting bij Somalia
Volgens Abdullah Mahmoud worden de guerrillastrijders opgeleid door Noord-Korea, Somalia, ,enkele andere Arabische landen" en de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO Het aantal guerrillastrijders zou nu 6000 bedragen Mahmoud, die ongeveer 35 jaar oud is, studeerde in 1969 af aan de universiteit van Kairo en keerde naar Ethiopie terug om het bevrijdingsfront weer tot leven te brengen nadat bijna al zijn troepen door de Ethiopiers waren vernietigd
In 1975 begon de strijd opnieuw met wapens die op de Ethiopische politie waren buitgemaakt

De gevechten

In juni werd diverse malen melding gemaakt van sabotage-acties die aan het WSLF werden toegeschreven. Zo werden op 1 juni twee bruggen opgeblazen in de spoorlijn Addis Abeba - Djibouti op ca. 40 km ten westen van Diredawa, de hoofdstad van de provincie Harrar. In de daarop volgende week zouden hevige gevechten hebben gewoed tussen het Ethiopische leger en guerrillastrijders bij Harrar. Op 17 juni vonden anti-Somalische demonstraties plaats in Addis Abeba en Diredawa. Het Ethiopische dagblad *Addis-Zemen* vergeleek het Somalische bewind op 8 juni met het ,,nationaalsocialisme van Adolf Hitler" en het stelde Mogadiscio verantwoordelijk voor de sabotagedaden aan de spoorweg. Diplomatieke kringen in Addis Abeba verklaarden volgens een bericht van 22 juni dat in de voorgaande weken vijf bruggen van de spoorlijn Addis Abeba-Djibouti door pro-Somalische rebellen waren opgeblazen en dat de reparatie 3 à 4 maanden zou duren. Dezelfde dag beschuldigde het Ethiopische ministerie van voorlichting Soedan en Somalia ervan Ethiopië ,,van de zee (te willen) afsnijden" en meldde hel Somalische persbureau Sona dat. WSLF-eenheden op 19 juni de steden Sagag en Fiq in de provincie Harrar hadden veroverd. Op 24 juni beschuldigde Ethiopie Somalia er voor het eerst van de guerrilla van het WSLF in Harrar ook met geuniformeerde soldaten te steunen.
Terwijl bericht werd dat Ethiopië een offensief in Eritrea en de Ogaden voorbereidde, deed zich op 27 juni een grensincident voor aan de grens van Somalia met Kenia bij Rhamu. Volgens een Keniaas regeringscommuniqué d.d. 29 juni zouden ca. 3.000 Somalische militairen Kenia zijn binnengedrongen en zouden zij een politiepost hebben overvallen. Bij de gevechten zouden 7 Somalische militairen zijn gedood en 6 Keniase politiemannen.

Na een protestnota van Kenia en een ontkenning door Somalia werd het geschil op 21 juli bijgelegd met de instelling van een gemeenschappelijke grenscommissie. Volgens persberichten waren de Somalische troepen via Keniaas gebied onderweg naar de Ogaden

Tegelijk meldde het Somalische persbureau Sona dat het WSLF 16 belangrijke steden en belangrijke dorpen onder controle had gekregen. Radio-Somalia berichtte op 3 juli dat in de provincie Harrar zware gevechten waren uitgebroken, waarbij het WSLF 240 Ethiopische militairen zou hebben gedood. Op 10 juli meldde het WSLF dat het in 10-daagse gevechten bijna 1.400 Ethiopische militairen en militieleden had gedood; het verwachtte een Ethiopisch tegenoffensief waarvoor ca. 40.000 regeringsmilitairen zouden zijn samengetrokken.
Terwijl de Ethiopische radio vanaf 20 juli sprak van een Somalische invasiestrijdmacht van verscheidene duizenden militairen, gaf het Ethiopische bewind op 24 juli toe dat Somalische troepen al grote delen van de Ogaden hadden bezet.
De IVZZ (2-9) analyseerde de toestand als volgt:

.,Het door de regering in Mogadiscio massaal met mensen (met verlof gestuurde soldaten) en Sowjet-materiaal gesteunde WSLF heeft in de tweede helft van juli de ca 200 kin van de Ethiopisch-Somahsche demarcatielijn verwijderde steunpunten Wei-der en Gode ingenomen Toen het WSLF begin augustus de verovering van de belangrijke grensplaats Dolo lukte, had zij de rug vrij voor verdere aanvallen in de binnenland. Tot medio augustus bezette het WSLF de Ethiopische steunpunten of belangrijke plaatsen Degahabur en de bij Ginir gelegen Shek Husen en Goba Dezer dagen heeft radio-Mogadiscio echter toegegeven dat de drie laatstgenoemde ,,steden" nog steeds omstreden zijn Een .,verovering" van het Ogaden-gebied (. .) is niet volledig zonder de inname van de plaatsen met vele inwoners nl. Negele in het westen, Harrar en Jijiga in het noordoosten alsmede de spoorweg- en luchthavenstad Diredawa (. . .)"

Somalische inlichtingen lieten volgens de NZZ (15-9) de conclusie toe dat in de woestijnoorlog in de Ogaden bijna de hele daar gelegerde 3de Ethiopische divisie en ook delen van de 4de divisie — waarvan het hoofdkwartier in Addis Abeba ligt — vernietigd werd In de zuidelijke Ogaden alleen al hebben deze beide Ethiopische divisies volgens Somalische opgaven 8.286 man verloren, die of gevangen genomen werden of sneuvelden.

De Somalische regering houdt aan de versie vast, dat de Ogaden-oorlog alleen door de guerrillastrijders van het ,,Westsomalische Bevrijdingsfront" (WSLF) werd gevoerd, „in alle aspecten" — aldus een militaire commandant van het WSLF —, ,,maar door de regering in Mogadiscio ondersteund wordt. De uitvoering van de militaire operaties in de Ogaden draagt echter alle kenmerken van een conventionele oorlog; de aanval gebeurde met een precisie, zoals die door beroepslegers wordt beoefend. . ."

Er waren volgens de NZZ voldoende aanwijzingen dat na de verovering van de steden in de punt van de Ogaden de Somalische eenheden in de eerste beide weken van aug. nog enkele honderden kilometers dieper het Ethiopische gebied konden binnendringen en daarbij in het Webi-Shebele-dal tot voorbij Imi en via Debri Dahar tot voorbij Degahabur oiprukten. Heftig Ethiopisch verzet verhinderde sindsdien in het gebied van Diredawa, Harrar en Jijiga een verdere opmars van de Somaliërs.
Reeds op 4 sept. had de *NZZ*-correspondent vanuit Mogadiscio bericht dat het offensief van het WSLF in het Ogaden-gebied sinds 15 aug. verflauwd was.
In het weekend van 18 sept. werd van Somalische zijde de verovering van de stad Jijiga na hevige gevechten in de voorgaande 20 dagen gemeld, wat door diplomatieke bronnen werd bevestigd.

(Zie ook volgende aflevering)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

OPENING STATEN-GENERAAL. TROONREDE

In een gemeenschappelijke zitting van Eerste en Tweede Kamer in de Ridderzaal in Den Haag heeft koningin Juliana op 20 sept. met het uitspreken van de troonrede de gewone zitting 1977-1978 van de Staten-Generaal geopend.
Het was de vijfde troonrede, die was opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het kabinet-Den Uyl. I.v.m. de demissionaire status van het kabinet had de rede een beperkter karakter dan gewoonlijk. De tekst ervan luidde als volgt:

LEDEN DER STATEN-GENERAAL,

De lange duur van de kabinetsformatie, na een verkiezingsuitslag die toch door velen als duidelijk is ervaren, wekt onder de huidige omstandigheden begrijpelijke bezorgdheid. In afwachting van de totstandkoming van een nieuw kabinet is het niet mogelijk U nieuwe plannen voor te leggen betreffende het in de komende jaren te voeren beleid. Wel past een uiteenzetting van hetgeen het demissionaire kabinet in het belang van het Koninkrijk thans noodzakelijk acht. De regering beseft dat daarmede onzekerheden blijven bestaan omtrent tal van vragen — over werk, inkomen en welzijn — die bij de mensen leven.

Na een duidelijke opleving in 1976 vertoont de wereldeconomie opnieuw tekenen van stagnatie. In verscheidene landen neemt de werlcloosheid weer toe en wordt de eerder verwachte economische groei, ondanks de afnemende inflatie, niet verwezenlijkt. Onmiskenbaar ondervindt onze uitvoer daarvan de weerslag, hetgeen nog wordt versterkt door de opgetreden waardestijging van onze munt. Ook in ons land ontwikkelt de werkloosheid zich sedert enkele maanden weer ongunstig.

Deze nieuwe terugval is des te ernstiger omdat na de diepe inzinking in 1974 en 1975 het economische herstel nog lang niet was voltcoid. Het eerder ontwikkelde beleid gericht op het overwinnen van structurele onevenwichtigheden in onze economie, zal moeten worden voortgezet en versterkt. Maar zelfs dan blijven in de eerstkomende jaren de vooruitzichten somber voor velen die willen werken, maar daartoe niet de kans krijgen. De bestrijding van de werkloosheid zal ons aller inspanning en vindingrijkheid vergen.

Op korte termijn rust voor het verdere verloop van de wereldhandel een bijzondere verantwoordelijkheid op de landen met een sterke betalingsbalans. Ook ons land zal belangrijke maatregelen moeten nemen om de afzet te bevorderen. Anders zal het niet mogelijk zijn de beschikbare produktiecapaciteit weer volledig te benutten, de investeringen aan te wakkeren en de stijgende werklcosheid een halt toe te roepen. Onmisbaar uaarvoor is het beperkt houden van kostenstijgingen. Dit moet in de huidige situatie ondersteund worden door verlichting van lasten en andere tijdelijke maatregelen ter vergroting van de bestedingen, zonder daarbij de grenzen van een verantwoord financieringstekort te overschrijden.

In de begroting van uitgaven en middelen voor 1978 is tegen deze achtergrond de structureel noodzakelijk te achten verhoging van belastingen tot minder dan de helft teruggebracht.

Gezien zijn demissionaire karakter heeft het kabinet zich ervan onthouden nieuwe plannen te ontwikkelen voor het in de komende jaren te voeren uitgavenbeleid en zijn de beleidslijnen gevolgd die in de afgelopen jaren zijn getrokken. Aansluiting is gezocht bij de vorig jaar gemaakte afspraken. Zo voorziet de begroting weer in het besteden van 1½% van ons nationaal inkomen aan ontwikkelingshulp.

De toelichtingen op de U heden aan te bieden begroting voor 1978 beperken zich goeddeels tot een beschrijving van het tot op heden gevoerde beleid.

De regering volstaat thans met het voorstellen van enkele belastingmaatregelen. waarvan de voorbereiding om redenen van technische aard moeilijk langer kan worden uitgesteld. Tot die voorstellen behoort net overbrengen van gas, olie en kolen, mede met het oog op een zuiniger energieverbruik, van het lage naar het algemene BTW-tarief, evenals enige verhoging van de belasting op sigaretten.

De inflatiecorrectie op de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting wordt op 80% bepaald. Enkele eerder genomen tijdelijke maatregelen in de sfeer van de belastingen, die ten doel hebben lasten evenwichtig te verdelen en de economische activiteit te bevorderen, zullen naar het oordeel van de regering ook volgend jaar van kracht kunnen blijven.

Ondanks de vooronderstelde terughoudendheid bij verhoging van inkomens lijkt handhaving van de koopkracht van de modale werknemer niet onmogelijk met behulp van nog te nemen belastingmaatregelen en door de stijging van sociale premies tot het uiterste te beperken. De vandaag beschikbaar komende cijfers over de ontwikkeling van de economie versterken de verwachting dat de werkloosheid zal toenemen. Dit vergt op korte termijn een nieuw pakket van stimuleringsmaatregelen. Over de samenstelling daarvan en over zijn uitwerking op de inkomensverdeling zal intensief overleg met de vakbeweging en de werkgeversorganisaties dienen plaats te vinden. In dit overleg zal met name ook de vraag aan de orde moeten komen, hoe een kader en een vertrouwenssfeer kunnen worden geschapen waarin afspraken over arbeidsplaatsen kunnen worden gemaakt. Het is niet in de laatste plaats met het oog hierop dat spoedige totstandkoming van een nieuw kabinet geboden is.

De koningin verlaat de gouden koets, op weg naar de Ridderzaal.

De regering heeft de afgelopen maanden haar standpunten moeten en willen bepalen in het internationale overleg. In net kaaer van de wereldhandelsconferentie te Geneve is zij opgekomen voor het behcud van de vrijheid in de wereldhandel, juist nu vele landen met economische problemen hebben te Kampen.

Verder acht zij het van het grootste belang dat spoedig een begin wordt gemaakt met het door de Amerikaanse president voorgestelde overleg om de gevaren verbcnden aan het gebruik van kernenergie in alle fasen tegen te gaan.

Het uitblijven van oplossingen in het zuiden van Afrika leidt tot steeds grotere tegenstellingen. De onafhankelijkheid van Namibië, de totstandkoming van een meerderheidsregering in Rhodesië en de toenemende spanningen in Zuid-Afrika vragen snelle beslissingen om een einde te maken aan onaanvaardbare discriminatie en om een uitbreiding van het geweld te voorkomen. Daarom acht de regering besluitvorming van de Veiligheidsraad, die ook economische dwangmaatregelen omvat, gerechtvaardigd.

Te zamen met onder meer de partners in de Europese politieke samenwerking zal Nederland zich inspannen voor een vruchtbare Oost/West-dialoog tijdens het overleg in Belgrado inzake de toepassing van de Slotakte van Helsinki. Daarbij zal het uitgangspunt moeten zijn dat alle bepalingen van deze Akte moeten worden gerespecteerd. De regering hoopt dat het mogelijk zal zijn op deze grondslag te komen tot een ontspanning in de verhoudingen tussen Oost en West, die kan bijdragen tot de zo bitter noodzakelijke afremming van de bewapeningswedloop.

Het karakter van de economische moeilijkheden in de westerse wereld doet vermoeden, dat op langer zicht aanpassingen van onze maatschappelijke structuur, nationaal en internationaal, nodig zullen blijken. Terugkeer naar de snelle economische groei van de achterliggende decennia ligt niet in de lijn der verwachtingen. Voor grote aantallen van onze medeburgers lijkt deelneming in het arbeidsproces op de vertrouwde wijze niet te verwerkelijken. Gedachten over de verdeling van beschikbaar werk zullen gestalte moeten krijgen. Voor een heroriëntering van onze economische ontwikkeling op een zuinig omgaan met grondstoffen en energie en op behoud en verbetering van het milieu zijn de afgelopen jaren belangrijke aanzetten gegeven.

Onverschillig of het nieuwe kabinet getrokken beleidslijnen doortrekt, zullen op een breed terrein van onderwijs en welzijn, van volksgezondheid en milieubeheer, van bestuur en rechtsbedeling ingrijpende beslissingen genomen moeten worden. In de achter ons liggende periode zijn immers op al deze terreinen veranderingen op gang gekomen, die om uitwerking en voltooiing vragen.

De regering is bezorgd over bepaalde ontwikkelingen binnen de Zuidmolukse bevolkingsgroep en rondom de positie van deze groep in de samenleving. Alleen met erkenning van de verantwoordelijkheid van de overheid en van alle medeburgers, die zich hierbij betrokken weten, is het

mogelijk te komen tot verdieping en verbreding van het zo noodzakelijke contact. Laat er wederzijdse verdraagzaamheid zijn en respect voor de beginselen van de rechtsstaat.
Een nota waarin lijnen voor het beleid op langere termijn worden geschetst, zal U spoedig worden aangeboden.

LEDEN DER STATEN-GENERAAL.

Op tal van gebieden zijn voorstellen bij U aanhangig. Over de afhandeling daarvan zal in gemeen overleg moeten worden beslist. Vaststaat, dat veel inspanning van U zal worden gevraagd. U zult ongetwijfeld een belangrijk wetgevend program te behandelen krijgen, waarbij al Uw aandacht zal zijn vereist voor het nemen van ernstige beslissingen om onze economische en maatschappelijke moeilijkheden het hoofd te bieden.
Gesteld tegenover zo grote en verantwoordelijke taken die ons wachter, spreek ik de hoop uit dat wij allen tot de vervulling daarvan de kracht zullen ontvangen
Hierbij verklaar ik de zitting der Staten-Generaal geopend

BEGROTING. MILJOENENNOTA

Op 20 sept. heeft de minister van financiën dr. W. F. Duisenberg, in de Tweede Kamer de Rijksbegroting-1978 met de bijbehorende miljoenennota aangeboden. Hij hield hierbij het volgende toespraakje:

Mijnheer de Voorzitter,

De stukken die ik u thans presenteer zijn opgesteld door een demissionair kabinet en dragen daar duidelijk de sporen van Het perspectief voor de Nederlandse economie is én op korte termijn én over meerdere jaren gezien zeer zorgelijk De werkloosheid zal volgend jaar rond 100 000 manjaren uitkomen boven het cijfer dat in eerdere regeringsstukken voor 1980 als taakstelling is opgevoerd Ook geheel los van de modelmatige benaderingen — die hun eigen en vaak grote onzekerheidsmarges kennen — is het duidelijk dat het bereiken van een aanvaardbaar werkloosheidsniveau vermoedelijk niet alleen meer tijd zal vergen dan eerder werd verwacht, maar ook een aanzienlijk grotere krachtsinspanning van regering en sociale partners
Een ander aspect is de zwakke en nogal onevenwichtige groei van het reële nationale inkomen die voor het komende Jaar wordt voorzien Indien op dit ook voor de middellange termijn in velerlei opzicht maatgevende beeld niet snel een passend antwoord wordt gegeven, zullen het draagvlak voor de collectieve voorzieningen en de mogelijkheden voor handhaving van de particuliere welvaart — om van vergroting maar niet eens te spreken — in gevaar worden gebracht.
Tegen de achtergrond van het weinig opwekkende beeld dat de Macro Economische Verkenning 1978 laat zien, heeft de regering het geboden geoordeeld om een groot deel van het structureel noodzakelijke dekkingsplan achterwege te laten. Een dergelijke beslissing is voor een minister van Financiën geen gemakkelijke en kán door hem dan ook niet los worden gezien van de inpasbaarheid in een verantwoorde ontwikkeling van de collectieve financiën op middellange termijn en daarmee van een daadwerkelijke matiging van de particuliere aanspraken op de nationale produktie.
Ik ben mij ervan bewust dat het economische beeld voor 1978 dat resulteert na de beperking van het dekkingsplan en uitgaande van de door de regering veronderstelde inkomensmatiging nog verre van bevredigend is. Aanvullende conjunctuurstimulercnde maatregelen en tegelijkertijd een versterking van het eerder uitgezette beleid voor de middellange termijn zullen naar mijn oordeel dan ook onvermijdelijk zijn.

Vóór alles is een beleid noodzakelijk waaraan in brede kring daadwerkelijk vertrouwen kan en zal worden gegeven. Het is bijzonder teleurstellend en in het licht van het sombere economische perspectief nauwelijk verantwoord, dat wij politici er nog niet in geslaagd zijn een nieuw, daadkrachtig kabinet te vormen. De kiezers

BEGROTING 1978

Totaalbeeld (in mrd guldens)

	Vermoedelijke uitkomsten 1977	Ontwerpbegroting 1978
I Exclusief conjuncturele posten		
Uitgaven	84,1	95,3
Ontvangsten	76,2	83,8
Saldo	— 7,9	—11,5
Saldo exclusief aflossing staatsschuld	— 6,0	— 9,1
II Inclusief conjuncturele posten		
Uitgaven	85,3	96,2
Ontvangsten	75 7	83,7
Saldo	— 9,6	—12,5
Saldo exclusief aflossimg staatsschuld	— 7,7	—10,1

MEERJARENRAMINGEN 1978-1982

Relevante uitgaven, ingedeeld naar begrotingshoofdstukken (in mln guldens)

	1978	1979	1980	1981	1982
Huis der Koningin	8	8	9	9	10
Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	111	119	126	133	142
Algemene Zaken	80	86	94	101	110
Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken	3	3	4	4	4
Buitenlandse Zaken	270	281	294	311	328
Justitie	2473	2697	2925	3184	3456
Binnenlandse Zaken	4922	5353	5811	6249	6708
Onderwijs en Wetenschappen	19425	20973	22341	23888	25376
Nationale Schuld	4950	6150	7250	8300	9350
Financien	2209	2312	2437	2596	2767
Defensie	9515	10204	10900	11615	12563
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	8264	8991	9461	9933	10426
Verkeer en Waterstaat	7881	8543	9173	9713	10138
Economische Zaken	1773	1959	1880	1840	1808
Landbouw en Visserij	1784	1860	1950	2087	2216
Sociale Zaken					
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	9492	9647	10194	11105	11992
	9098	9915	11089	12439	13956
Volksgezondheid en Milieuhygiene	3269	3564	3974	4462	5051
Civiele verdediging	184	192	200	212	226
Ontwikkelingssamenwerking (Plafond excl garanties, kwijtschelding schuld Suriname en na correctie voor hulp via EG-begroting)	2497	2793	3147	3606	3967
Wetenschapsbeoefening	1282	1330	1392	1459	1552
Aanvullende posten	2734	4455	6312	8530	11305
Reserve voor personeelsuitbreiding	—	65	195	340	505
Generale verlaging personeelsuitgaven'	— 190	— 300	— 420	— 565	— 605
Beleidsvoorneniens t.a.v. sociale voorzieningen overheidspersoneel [1]	— 231	— 247	— 362	— 430	— 463
Herstructurering kinderaftrek en kinderbijslag (hogere uitgaven van het Rijk tegenover hogere belastingmiddelen wegens afschaffing kinderaftrek), inclusief loon- en prijsbijstelling [1]	800	1005	1120	1185	1245
Aanvullende beleidsonibuigingen in de sociale verzekeringen en voorzieningen [1]	—	— 200	— 400	— 530	— 570
Loonkostensubsidies (inclusief loon- en prijsbijstelling)	1100	1300	1500	1700	1900
Saldo hogere kosten personeel Rijk en gesubsidieerde instellingen ten gevolge van de invoering van de Algemene Arbeidsongeschiktheidwet	85	272	469	680	893
Loon- en prijsbijstelling	1170	2560	4210	6150	8400
Totaal relevante uitgaven	92224	101435	110963	121776	133451

[1] Betreft nog niet gerealiseerde onderdelen van het een-percentsbeleid.

hebben ons vertrouwen geschonken en een grote verantwoordelijkheid opgelegd. Ik spreek de hoop uit dat snel zal blijken dat wij dat vertrouwen verdienen en terecht met die verantwoordelijkheid zijn belast.

Dadelijk nadat de minister de begrotingsstukken had aangeboden uitte VVD-fractievoorzitter Wiegel kritiek op de uitspraak van de minister, waarin hij het ,,nauwelijks verantwoord" achtte. dat ,.wij politici" er nog niet in geslaagd zijn een nieuw daadkrachtig kabinet te vormen".

Wiegel merkte hierover op, dat dit een ongebruikelijke uitspraak is en dat de minister had moeten zeggen, dat sommige politici van PvdA, CDA en D'66 er niet in slaagden een nieuw kabinet te vormen.

TK-voorzitter Vondeling zei hierna nog, dat het geen gewoonte moest worden, dat gereageerd wordt op een simpel aanbiedingsspeechje.

Hierna volgt een samenvatting van de miljoenennota, te zamen met enige cijfermatige gegevens omtrent de financiële middelen, waarover de regering zou moeten beschikken, en de uitgaven, die noodzakelijk worden geacht.

INLEIDING

In overeenstemming met het demissionaire karakter van het kabinet is bij de opstelling van de begroting-1978 afgezien van nieuwe beleidsvoorstellen. Ook heeft geen hernieuwde afweging van prioriteiten plaats gehad. De uitgavencijfers voor 1978 en de meerjarenramingen voor volgende jaren sluiten zoveel mogelijk aan op de vorig jaar gemaakte afspraken.

In verband met de zwakke en onevenwichtige bestedingssituatie in 1978 en de minder gunstige kostenontwikkeling wordt het dekkingsplan in deze begroting beperkt tot een bedrag van f 0,8 mrd. De regering heeft hiertoe besloten, zo schrijft minister Duisenberg in de miljoenennota, in de overtuiging dat ook de sociale partners ervan doordrongen zullen zijn dat matiging van de inkomensontwikkeling in de komende periode een sleutel vormt tot herstel van gezonde verhoudingen in onze economie.

Onlangs zijn nieuwe ramingen voor de middellange termijn beschikbaar gekomen, welke duiden op een verslechtering van de werkgelegenheidsontwikkeling en van de reële groei van het nationale inkomen.

Gezien het demissionaire karakter van het kabinet onthoudt de regering zich van een ooraeei over deze nieuwe ramingen. Overigens zullen de verwachtingen voor 1978 naar de mening van de regering verdere maatregelen naast de reeds voorgestelde beperking van het dekkingsplan nodig maken.

Zij wil de beslissing over de aard en omvang van die extra maatregelen, welke mede zullen afhangen van het arbeidsvoorwaardenoverleg, zo mogelijk overlaten aan het nieuwe kabinet. Daarnaast kan op grond van de nieuwe middellange termijnramingen op korte termijn een heroverweging van het totale beleid noodzakelijk zijn.

DE UITGAVEN

De ontwikkeling van de uitgaven (en ontvangsten) ten opzichte van 1977 wordt enigszins vertekend door de gevolgen van de invoering, Per 1 januari 1978, van de nieuwe Comptabiliteitswet en de gewijzigde financieringsmethode van de EG. Per saldo vallen de relevante uitgaven hierdoor f 700 mln hoger uit; hiertegenover staat een overeenkomstige verhoging van de relevante ontvangsten.

De relevante uitgavencijfers maken na deze correcties een volumegroei van de rijksuitgaven mogelijk met 4%, waarvan 1 procent-punt wordt veroorzaakt door aanvullende beleidsmaatregelen (loonkostensubsidies) waartoe vorig jaar is besloten.

Hoewel de uitgavenramingen-1978 in hei algemeen aansluiten aan de meerjarenramingen zoals die vorig jaar reeds zijn opgesteld, is een belangrijke tegenvaller het bedrag van ruim f 500 mln extra dat nodig is als gevolg van een hogere werkloosheid: 240.000 tegenover de 185.000 waarmee vorig jaar werd gerekend.

Indien de regering voor 1978 zou vasthouden aan de vorig jaar afgesproken relevante verzwaring van collectieve lasten zouden de rijksbelastingen in 1978 met ƒ 1,6 mln moeten worden verhoogd. Dit bedrag moet nog worden vermeerderd met f 100 mln, in verband met de opheffing van het Energiefonds en f 20 mln als saldo van een aantal vaststaande of in voorbereiding zijnde maatregelen.

Zoals reeds in de inleiding wordt opgemerkt is de regering echter van mening dat een belastingplan van een dergelijke omvang (ƒ 1,7 mrd) in de huidige omstandigheden niet verantwoord is. Daarom is besloten de te treffen belastingmaatregelen te beperken tot een bedrag van ca. f 800 mln en wel via gerichte maatregelen waarvoor ook andere dan budgettaire redenen bestaan.

● Overbrengen van gas, olie, kolen en de levering van warmte van het lage (4%) naar het algemene tarief van de omzetbelasting (18%). Deze maatregel die ook

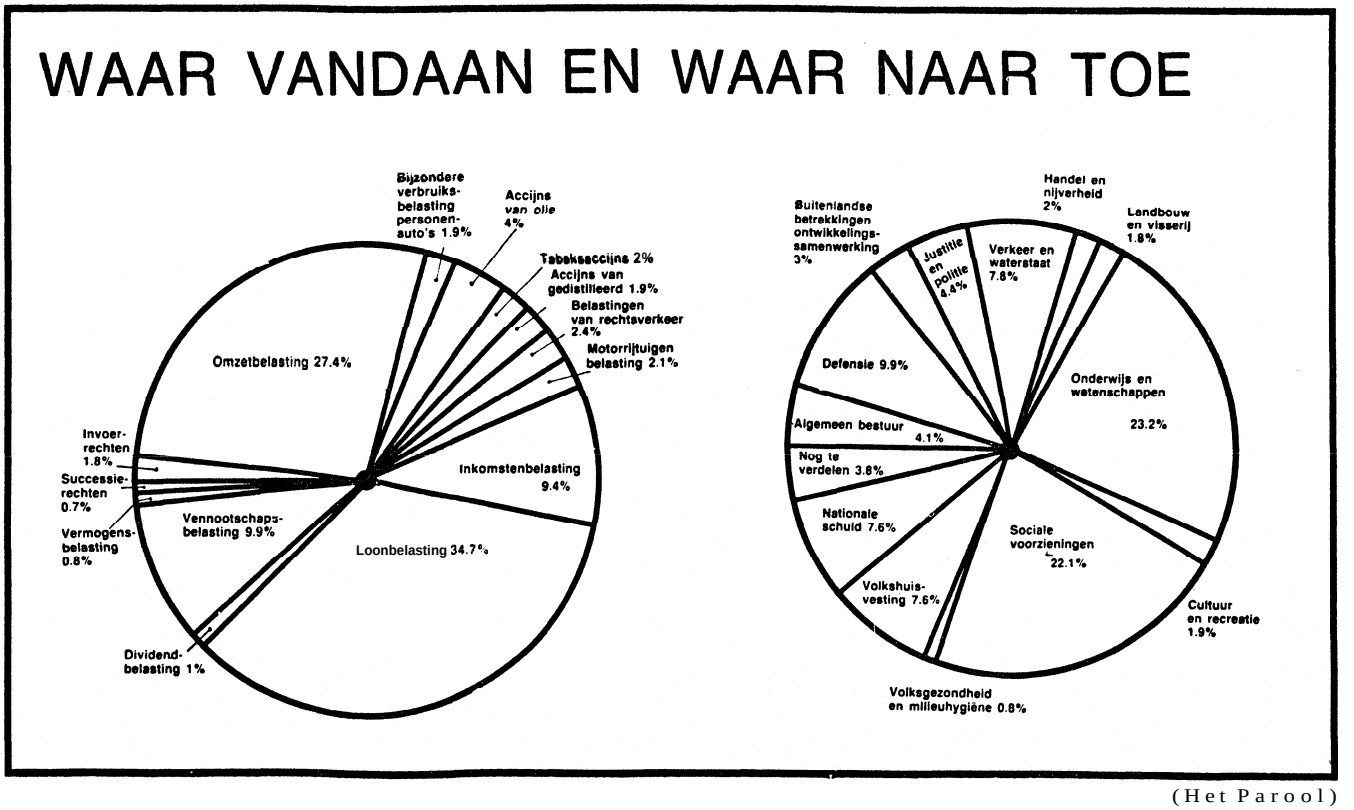

(Het Parool)

vanuit het energiebeleid aanbeveling verdient, geeft een extra belastingopbrengst van ruim f 500 mln,

● Verhoging van de accijns en van de omzetbelasting op sigaretten In combinatie met de door de industrie gevraagde prijsverhogingen, ontstaat daardoor een extra belastingopbrengst van in totaal f 275 mln De prijs van een gemiddeld pakje sigaretten komt daarmee op f 2,75

DE FINANCIERING

De financieringsbehoefte van het rijk komt per saldo uit op f 12,6 rnrd Via de voorinschrijfrekening zal naar raming rond f 4 mrd ter beschikking komen Er resteert dan nog een te financieren bedrag van ca f 8,6 mrd Hoewel het financieringsbeleid erop gericht blijft een zo groot inogelijk deel op de kapitaalmarkt te dekken lijkt monetaire financiering van een deel van het tekort niet te vermijden

HET FINANCIEEL-ECONOMISCHE BELEID

Uit de beschikbare cijfers van de economische ontwikkeling in het recente verleden komen duidelijk enkele centrale problemen van de Nederlandse volkshuishouding naar voren. Ondanks het gevoerde beleid is de reële arbeidskostenontwikkeling zodanig geweest dat een forse stijging van de arbeidsinkomensquote is opgetreden. Mede daardoor is het investeringsniveau te laag gebleven.
De ontwikkeling van de collectieve lasten is in belangrijke mate bepalend geweest voor de sterke stijging van de reële arbeidskosten. Het beleid van de regering is dan ook gericht geweest op een afzwakking van het stijgingstempo. Dit beleid is daarbij door de regering steeds in een breder sociaal-economisch verband geplaatst. De miljoenennota noemt in dit verband de problematiek van de relatie tussen winst en werk (mede tot uitdrukking komend in het arbeidsplaatsencriterium in het wetsontwerp Investeringsrekening), de vermogensaanwasdeling en de inkomensverdeling.
De aanpassingen in de sfeer van de overheidsfinanciën hadden zowel betrekking op het beleid met betrekking tot het structurele begrotingstekort als op het groeitempo van de collectieve uitgaven en lasten. Aan deze beide bronnen voor de financiering van de collectieve sector zijn grenzen gesteld die niet kunnen worden overschreden zonder de beleidsdoelstellingen voor de langere termijn in gevaar te brengen. In de afgelopen jaren is het structurele begrotingstekort aanzienlijk vergroot.
Door de regering is daarbij wel een grens gesteld. Gezien de ramingen voor de groeiperspectieven van de Nederlandse economie zijn ook de mogelijkheden voor verdere verzwaringen van lasten beperkt.
Ten einde de groei van de collectieve lasten af te remmen zijn vorig jaar beslissingen genomen die een breuk in deze ontwikkeling tot stand hebben gebracht.
Het stijgingstempo van de collectieve uitgaven is in belangrijke mate beïnvloed door de zeer sterke stijging van de overdrachtsuitgaven in de afgelopen periode; een stijging die het tempo in andere landen verre overtreft en die mede mogelijk is gemaakt door de sterk stijgende baten van de aardgasexploitatie.
De regering constateert daarbij dat in nagenoeg alle landen de collectieve sector wordt aangepast aan de veranderde groeiperspectieven. In ons land zal het veilig stellen en van de werkgelegenheid én van de collectieve voorzieningen in de komende jaren een grote krachtsinspanning vergen. Pijnlijke keuzen zullen noodzakelijk zijn om de wensen ten aanzien van de collectieve voorzieningen en van de particuliere inkomensontwikkeling in overeenstemming te brengen met de bestaande mogelijkheden
Bij de opstelling van de begroting 1978 heeft de regering de beleidslijnen uit de afgelopen periode doorgetrokken Geconstateerd wordt dat het thans — nog afgezien van de nog niet te voorziene veranderingen in het beleid van een nieuw kabinet — moeilijk is voor 1978 een prognose op te stellen voor de internationale conjunctuur en de binnenlandse economische ontwikkeling Het bestedingsbeeld in de Macro-economische Verkennuig 1978 is echter zodanig zwak en oneevenwichtig 5at de regering het — ondanks het demissionaire karakter van het kabinet — onvermijdelijk heeft geoordeeld het dekkingsplan te beperken zoals hierboven reeds is aangegeven Deze beperking van het dekkingsplan leidt in 1978 tot een financieringstekort op kasbasis van de totale overheid van ca 5¼% van het nationale inkomen
Daarbij is de regering ervan uitgegaan dat alle betrokken groeperingen ervan overtuigd zijn dat de economische situatie dwingt tot een uiterste beperking van de inkomensoiltwikkeling. Die veronderstelling houdt in dat in 1978 geen initiële contractloonstijging zal plaats vinden terwijl er tevens van wordt uitgegaan dat de incidentele loonstijging zoveel mogelijk wordt beperkt
De regering is er zich van bewust dat dit een bijzonder zware opgave is Inkomensmatiging vormt echter een onmisbaar element in het toor de middellange termijn te voeren beleid, dat is gericht op herstel van de werkgelegenheid en het veilig stellen van de collectieve voorzieningen Bovendien zou het voorgestelde beleid, als de beperking van het dekkingsplan 1978 niet gepaard gaat met de beoogde inkomensmatiging, tot een overschrijding van het aanvaardbare structurele financieringstekort leiden
Intussen is de regering van oordeel, dat hiermede slechts een eerste stap is gezet in de richting van een noodzakelijk beleid, gericht op meer evenwichtige sociale en economische ontwikkelingen

HET BELASTINGBELEID, ENKELE MAATREGELEN

Naast de verhogingen van de belasting op energiedragers en op sigaretten, die onderdeel uitmaken van het dekkingsplan zijn voor het belastingbeleid 1978 verder nog de volgende maatregelen van belang
— Beperking van de automatische inflatiecorrectie tot 80%

— Verhoging van de voor „.T-biljetten" geldende teruggaafgrens. Een wetsontwerp zal worden ingediend waaronder het aantal aanvragen om teruggaven van ingehouden loonbelasting en premies volksverzekering met één derde zal verminderen van 600.000 tot 400.000. Bij deze aanvragen (o.a. van scholieren die enkele weken vakantiewerk hebben verricht) gelden thans grenzen van f 10 (loonbelasting) en f 25 (premies). Deze zullen worden gebracht op f 150.

— De werkingsduur van de tijdelijke maatregelen in de vermogensbelasting, van de verruiming van de zogenaamde „achterwaartseverliescompensatie" en van het tijdelijke lage tarief voor muziek- en toneeluitvoeringen, kermissen en dierentuinen enz., zal worden verlengd.

— De thans geldende verhoogde investeringsaftrek en de verruiming van de vervroegde afschrijving blijven voorshands gelden tot de inwerkingtreding van het nieuwe stelsel van de investeringsrekening, waarvoor een wetsontwerp bij de Tweede Kamer ligt.

— In de begroting is rekening gehouden met een bedrag van f 1,1 mrd aan vermindering van de belastingopbrengst als gevolg van een herziening van de belastingheffing voor de inflatie (de z.g. studie-Hofstra).

— Ook is er in de begroting rekening mee gehouden dat de voorgestelde maatregelen ter vervanging van kinderaftrek door verhoging van de kinderbijslagen met ingang van 1978 van kracht worden.

DE BELASTINGDRUK

In 1978 zal de belastingdruk naar schatting toenemen met 0,9% tot 32,9%.
Deze drukstijging is voor een belangrijk deel van statistische aard, namelijk voor zover zij het gevolg is van de afschaffing van de kinderaftrek en de fiscale investeringsfaciliteiten, waartegenover de kinderbijslagen u-orden verhoogd en investeringspremies worden verleend. Op kasbasis wordt voor de kostprijsverhogende belastingen — voornamelijk omzetbelasting en accijnzen — een opbrengst in 1978 geraamd van ruim f 34,8 mrd. In 1977 was dat ruim f 31,4 mrd.
Voor de belastingen op inkomen, winst en vermogen zijn deze bedragen: 1977 f 41,7 mrd, 3978 f 45,2 mrd.

NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Ten opzichte van 1977 is de raming van de relevante niet-belastingontvangsten gestegen van bijna f 13,7 rnrd tot bijna f 17 rnrd Daarin is begrepen een stijging van de aardgasopbrengsten van f 5,8 mrd naar f 6,3 rnrd Andere belangrijke niet-belastingontvangsten zijn onder andere rente van staatsbedrijven (f 512 mln) en van woningwetleningen (f 2520 mln), uitkeringen van de Nederlandsche Bank (f 410 mln) en van de PTT (f 1582 mln), omroepbijdragen en STER (f 588 mln), milieuheffingen (f 208 mln), ontvangsten uit de Domeinen (f 141 mln) en opbrengst Staatsloterij (f 110 mln)

Toelichting Den *Uyl*. Noodzaak van lastenverlichtingen benadrukt

In een persoonlijke toelichting op de begroting heeft premier Den Uyl verklaard, dat volgend jaar de belastingen *en/of* de sociale premies met rond f 3 rnrd moeten worden verlaagd. Deze lastenverlichting is nodig om de koopkracht van de werknemers minimaal te handhaven en daardoor de afzet van Nederlandse produkten te bevorderen. De uiteindelijke beslissing wilde de premier aan het nieuwe kabinet overlaten, maar als de kabinetsformatie te lang gaat duren, zal het demissionaire kabinet de knoop doorhakken, uiterlijk in de tweede helft van oktober.

Reacties werkgevers- *en* werknemersorganisaties

Hierna volgt een overzicht van de reacties van werkgevers- en werknemersorganisaties op het voorgestelde regeringsbeleid, zoals dat tot uitdrukking komt in troonrede en begroting.

VNO

Volgens het VNO maken de stukken van de Derde Dinsdag duidelijk, dat een grondige heroverweging van het totale sociaal-economische beleid voor de komende jaren noodzakelijk is De problemen van onze economie blijken nog groter te zijn dan tot nu toe reeds bij het formatie-overleg naar voren is gekomen

Het bedrijfsleven heeft els gevolg van een jarenlang te hoog kostenpeil veel terrein verloren, zowel op de buitenlandse als op de binnenlandse markt Onze concurrentiepositie vraagt dringend om versterking Extra maatregele t b v de export zijn broodnodig, maar niet voldoende, aldus het VNO w een eerste reactie.

Gelet op het sombere beeld voor 1978, waarin bovendien niet minder dan 82% van de economische groei naar de collectieve sector gaat, pleit het VNO opnieuw met klem voor blijvende lastenverlichtingen t b v. ondernemingen én werknemer* Zonder dergelijke lastenverlichtingen wordt het overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid 1978 een vrijwel onmogelijke opgaaf. Het achterwege laten van voorgenomen belastingverhogingen tot een bedrag van *f* 1 mrd is volgens het VNO een stap in de goede richting, die door meer moet worden gevolgd Overigens zullen ook nog oplossingen moeten worden gevonden voor de tegenvallers in 1977 en voor de aanpassing van het minimumloon volgend jaar.

Daarnaast vwdt het VNO, dat het prijsbeleid op korte termijn moet worden herzien De nieuwe — en wellicht nog te hoge — cijfers over de arbeidsproduktiviteit maken duidelijk, dat de doorberekenmgsmogelijkheid van gestegen loonkosten veel te krap is

NCW

Het NCW is van oordeel dat het verder afglijden van onze economie — zoals blijkt uit de MEV-cijfers — tot maatschappelijk niet te aanvaarden vooruitzichten leidt Het nieuwe Kabinet zal bij zijn eerste optreden onmiddellijk moeten blijkgeven dat het mikt op een ander beleid, dat de werkelijke problemen van onze economie aanpakt.

In 1977 verslechtert de financiele positie van het bedrijfsleven door een verdere stijging van de arbeidsinkomensquote, terwijl 1978 een onvoldoende daling tot het zeer hoge niveau van 91,5% oplevert De voortgaande stijging van de druk van de collectieve sector zal wederom een belemmering voor een gezondere economische ontwikkeling van ons land vormen

Voor 1978 wordt een rozig optimisme t a v het Nederlandse aandeel in de wereldhandel tot uitgangspunt van het beleid genomen Desondanks zijn de te verwachten economische resultaten zeer slecht en — met inachtneming van de effecten van toegezegde iastenverlichtmgen — onaanvaardbaar voor wat betreft de werkloosheid, de nominale ontwikkeling, tie arbeidsinkomensquote en de koopkracht Wanneer — overigens een juist uitgangspunt — onze exportpositie de stimulansen moet bieden voor onze economie, dan is een krachtige beheersing van de nominale loonkostenontwikkeling geboden In de huidige situatie is een reële bijdrage van het overheidsbeleid daaraan onmisbaar

Van belang hierbij zijn de sociale premiedruk, de prijscompensatie en een te grote stijging van het minimumloon In dit verband zal de uiteenlopende inkomensontwikkeling tussen actieven en niet-actieven aan de orde moeten komen. Ombuigingen in de sfeer van de overdrachtsuitgaven zijn niet meer uit te stellen De stijging van de werkloosheid (50 000 man in twee jaar) onderstreept de noodzaak van een ander beleid Dit beleid zal het uitzicht moeten bieden op een aansluiting aan de ontwikkelingen in Duitsland met name voor wat betreft een werkelijke beteugelmg van de inflatie De mogelijkheden voor een doelgericht beleid ten aanzien van het stimuleren van investeringen en export moeten op zeer korte termijn worden aangegrepen, met het oog op de hoognodige verbetering van het investeringsklimaat Voor de middellange termijn ziet het NCW grote problemen opdoemen. Voor 1979 staat, tenzij drastisch wordt bezuinigd, een aanzienlijke belastingoperatie van bijna drie miljard op stapel In de periode daarna zullen door het teruglopen van de aardgasbaten eveneens omvangrijke bezuinigingen in de sfeer van de collectieve uitgaven nodig zijn

FNV

Het bestuur van de Federatie Nederlandse Vakbeweging dringt aan op het ontwikkelen van een aanvullend beleid, dat is gericht op handhaving van de koopkracht „tot en met" de modale werknemer, instandhouding van een goed peil van collectieve voorzieningen en krachtige bestrijdmg van de werkloosheid Het noemt de economische toestand van ons land, zoals die naar voren komt uit de stukken „zorgwekkend". Dit vooral omdat de regering nu 240 000 werklozen verwacht in 1978, 55000 meer dan volgens vroegere ramingen

De ernst van de toestand blijkt volgens de FNV verder uit de verwachte belangrijk geringere economische groei en uit het feit dat de koopkracht van de gemiddelde werknemer niet op peil kan blijven als er niet os een werkelijke loonsverhoging Komt, of Iastenverlichting in de sfeer van belastingen en/of socialeverzekeringspremies

Het federatiebestuur vindt dat de bij de kabinetsformatie betrokken politici een nauwelijks te dragen verantwoordelijkheid op zich laden als zij niet „met alle middelen bijdragen tot de totstandkoming op de kortst mogelijke termijn van een regering die de problemen werkelijk kan aanpakken" Het besef dat de toestand hier in belangrijke mate wordt bepaald door internationale ontwikkelingen, doet daaraan niets af

Bij maatregelen om de kcopkracht veilig te stellen moet volgens de FNV sterk re-

BELASTINGOPBRENGSTEN

Ramingen 1977 en 1978 per belasting (in mln guldens)

	Vermoedelijke uitkomsten 1977	Raming 1978
I. Kostprijsverhogende belastingen	31440	34820
Invoerrechten	1350	1450
Omzetbelasting	19600	21900
Bijzondere verbruiksbelasting personenauto's	1325	1500
Accijns van lichte olie	2525	2625
Accijns van minerale oliën, andere dan lichte olie	550	575
Tabaksaccijns	1400	1625
Alcoholaccijns	875	900
Bieraccijns	260	275
Wijnaccijns en accijns van mousserende dranken	170	180
Suikeraccijns	25	25
Accijns van alcoholvrije dranken	125	130
Belastingen van rechtsverkeer	1600	1925
Motorrijtuigenbelasting		
— exclusief opcenten	825	875
— opcenten ten behoeve van het Rijkswegenfonds	800	830
Grondbelasting (rijksopcenten)	10	5
II Belastingen op inkomen, winst en vermogen	41665	45220
Inkomstenbelasting	6800	7500
Loonbelasting	24800	27800
Dividendbelasting	750	800
Kansspelbelasting	40	45
Vennootschapsbelasting	8200	7900
Vermogensbelasting	575	625
Successierechten	500	550
Personele belasting (rijksopcenten)	p.m.	p.m.
III. Totaal van I en II	73105	80040
Aandeel van het Gemeentefonds	9677	10517
Aandeel van het Provinciefonds	645	710
Aandeel van het Rijkswegenfonds	800	830
Aandeel van de Europ Gemeenschappen		
— in de invoerrechten	1341	1440
— in de omzetbelasting	—	880
Afdracht aan de Investeringsrekening	—	p.m.
	12463	14377
Ten bate van de rijksbegroting	60642	65663

MUTATIE REËEL VRIJ BESCHIKBAAR INKOMEN

	gecumuleerd 1973-1977
AOW	+ 27,3
Minimumloon	+ 17,8
Even méér dan minimumloon	t 14,3
Modaal inkomen	+ 10,3
2 x modaal	4,4
4 x modaal	— 0,5

kening worden gehouden met de verschillen in draagkracht Het vindt het plan om de aardgastarieven onder het hoogste BTW-tarief te brengen daar bepaald niet mee in overeenstemming

Zorgwekkend noemt het FNV-bestuur ook de bijzonder sterke stijging van de kosten van de sociale verzekeringen ,,De vraag rijst of de vroeger opgetreden ,,meevallers" niet hebben geleid tot een naar nu blijkt onevenwichtig premiebeleid waartegen de FNV destijds heeft gewaarschuwd en waarvoor nu de rekening wordt gepresenteerd".

De FNV vindt het nu nog meer nodig, dat de Wet op de investeringsrekening (WIR).waarvan een arbeidsplaatsentoeslag een essentieel onderdeel moet vormen, snel in werking treedt.

CNV

Het CNV komt tot de conclusie, dat het ondanks een stijgende werkloosheid en het teruglopen van de koopkracht — ook voor weiknemers met minder dan het modale inkomen — ontbreekt aan een duidelijk en doelgericht beleid.

Het CNV vindt handhaving van de koopkracht van werknemers tot en met het modale inkomen — ook voor degenen die geen incidentele loosverhoging krijgen — van groot belang. Om dat te bereiken zullen of de contractlonen moeten worden verhoogd, óf de belasting- en premiedruk moeten worden verlaagd Beide maatregelen kunnen nadelig zijn voor de werkgelegenheid. Volgens het CNV komen zowel regering als vakbeweging dan ook binnenkort voor een bijzonder moeilijke keus te staan In ieder geval handhaaft het zijn ernstige bezwaren tegen de voorgestelde verhoging van het BTW-tarief voor aardgas

Ernstig bezwaar heeft het CNV ook tegen het voorstel, de grenzen voor het teruggeven van betaalde loonbelasting en premies voor volksverzekeringen op te trekken tot 150 gulden Herziening van de bestaande regeling kan wel nodig zijn, maar een zo grote verhoging van de grens voor iedereen betekent volgens de Christelijke vakbeweging, dat velen met een laag inkomen ernstig dreigen te worden getroffen

Het constateert verder, dat voor de middengroepen een achteruitgang in inkomen wordt verwacht die verhoudingsgewijs nog groter is dan die voor de mensen met de hoogste inkomens De positie van deze groepen. aldus het CNV, dreigt dus verder te worden verslechterd terwijl er nog steeds geen uitzicht is op een beleid dat rekening houdt met de totale lastendruk

In dit verband noemt het CNV het ,,een ernstige tekortkoming van het kabinet", dat het nog steeds geen nadere voorstellen heeft gedaan voor een evenwichtig en alle groepen omvattend beleid Ook in de nu ingediende stukken wordt volgens het CNV aeen aandacht besteed aan de samenhang tussen belastingdruk, premiedruk en premiegrenzen. huursubsidies, studiekosten. kinderbijslag en kinderaftrek Het CNV blijft dan ook bij zijn bezwaren tegen de voorgestelde kinderbijslagoperatie.

Reacties politici

Alle fracties in de Tweede Kamer zien verlangend uit naar het optreden van een nieuw kabinet, dat de bestrijding van werkloosheid en inflatie krachtig ter hand neemt.

In hun eerste reacties op Troonrede en Miljoenennota van het demissionaire kabinet-Den Uyl wijzen alle fractieleiders erop dat van deze — aftredende — ministersploeg geen nieuwe aanpak verwacht mag worden. Hun opmerkingen staan overigens sterk in het teken van de lopende kabinetsformatie (van PvdA. CDA en D'66) en de rol die de partijen straks tegenover het tweede kabinet-Den Uyl zullen spelen.

De meningen zijn verdeeld over de vraag of het demissionaire kabinet wel bevoegd is nog een aantal maatregelen aan te kondigen waarvoor het geen politieke verantwoordelijkheid kan dragen Hoewel het pakket regeringsvoorstellen zeer beperkt is, gaat het sommigen toch nog te ver Het CDA valt over de aankondiging bij ontwikkelingssamenwerking dat het aandeel van de medefinancieringsorganisaties eerst in 1980 op 6% wondt gebracht.

Volgens CDA-leider Van Agt staat er in de troonrede bovendien een aantal passages die niet het neutrale karakter hebben, dat van een demissionair kabinet verwacht mag worden Hij wijst met name op de openingszin, waarin wordt gewezen op de ,,begrijpelijke bezorgdheid" over het uitblijven van een nieuw kabinet, ondanks een verkiezingsuitslag ,,die toch door velen als duidelijk is ervaren".

VVD-leider Wiegel meent dat het kabinet ,,in staat van ontbinding" — zich had moeten houden aan de honderd procent inflatiecorrectie in de loon- en inkomstenbelasting.

PvdA en PPR daarentegen missen een aantal maatregelen die volgens deze partijen noodzakelijk zijn, in het verlengde van de aangekondigde plannen. Volgens PvdA-leider Van Thijn mag het kabinet niet te lang wachten met inkomensondersteunende maatregelen (verlaging sociale premies en belastingen), met name als compensatie voor de verhoogde BTW (van 4 naar 18%) op aardgas, kolen en olie.

Eerlijk delen van werk, garanties dat winst in werk wordt omgezet en meer specifieke financiële steun aan noodlijdende bedrijven, zijn volgens Van Thijn een noodzakelijke aanvulling op de aangekondigde algemene maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid. Als eerste taak moet het nieuwe kabinet-Den Uyl volgens de PvdA er voor zorgen dat de koopkracht van ,.de grote massa" volgend jaar gehandhaafd blijft.

Ook de zorg voor rendementsherstei in de bedrijven is. aldus Van Thijn, een eerste taak van het nieuwe kabinet. Alleen een volwaardig kabinet met een slagvaardig beleid kan de stagnerende economische ontwikkeling te lijf, aldus Van Thijn. Evenals de PPR wijst hij erop dat verhoging van de energietarieven hand in hand moet gaan met energiebesparende maatregelen.

Volgens Van Agt zijn de voorgestelde maatregelen nog gebaseerd op de oude groeicijfers, die een ,,geflatteerd" beeld geven. Evenals in de formatieonderhandelingen wijst het CDA daarom op de noodzaak van verdere bezuinigingen, de ,.veiligheidskleppen" in het formatieakkoord over de sociaal-economische politiek. De tijdelijke vergroting van het financieringstekort vindt het CDA ,,een verantwoord risico", maar het bezuinigingsbeleid moet dan worden doorgezet.

De sombere economische vooruitzichten dwingen ertoe, aldus Van Agt, dat regering, werknemers en werkgevers zich nog sterker bewust worden van hun ge-

Minister Duisenberg met het koffertje met begrotingsstukken op het Binnenhof

zamenlijke veantwoordelijkheid. Niet ,,na u", maar ,,samen met u" moet volgens Van Agt voor alle betrokkenen richtinggevend zijn. Van Agt onderstreept het voorlopige karakter van de totale begroting. Dat dit alleen met zoveel woorden in de begroting van defensie staat, mag volgens hem geen bijzondere betekenis hebben.

VVD-leider Wiegel wil dat de bodem ontvalt aan de nieuwe coalitieafspraken tussen PvdA, CDA en D'66. Hij eist dat deze partijen het sociaal-economisch en financieel akkoord herroepen omdat zij de ,,schrikbarende,' werkloosheidscijfers hebben genegeerd. ,,Een buitengewoon kwalijke handelwijze," aldus de toekomstige oppositieleider. Hij pleit opnieuw voor een zo breed mogelijk kabinet met ,,een werkelijk nationale aanpak", als de huidige formatiepartners niet alsnog tot drastische bezuinigingen op de overheidsuitgaven overgaan.

Een topberaad tussen regering, werkgevers en werknemers is volgens de VVD ,,pertinent noodzakelijk" als eerste beleidsdaad van het nieuwe kabinet. Wiegel wijst op de wensen van werkgevers- en werknemerszijde die door de overheid positief tegemoet moeten worden getreden. ,,Alleszins redelijk" is volgens hem de eis van de FNV' dat verlies van koopkracht door de overheid in lastenverlichting wordt gecompenseerd. De VVD onderschrijft ook het werknemersvoorstel om de brutoloonstijging te beperken en via de overheid deze besparingen terug te geven aan de particuliere sector.

D'66-leider Terlouw is het ermee eens dat het demissionaire kabinet de lijn van de afgelopen vier jaar heeft doorgetrokken. Zijn fractie wil de bezuiniging op de overheidsuitgaven (een-percentoperatie) onverkort handhaven en extra bezuinigingen achter de hand houden als de inkomens niet voldoende beperkt kunnen worden. De beperking van het dekkingsplan met f 900 mln komt volgens D'66 tegemoet aan het streven tot rendementsherstel en geeft de overheid enige manoeuvreerruimte bij de komende loononderhandelingen.

De PPR-fractie heeft zich alvast de rol van kritische opposant, links van de PvdA, aangemeten. De Radikalen pleiten voor een scheroe beheersing van alle particuliere inkomens en een herbezinning op werkgelegenheid als centraal probleem Tevreden is de PPR met de passage over het buitenlands beleid, waarin de NATO niet langer de enige hoeksteen is, en het regeringsstreven om de gevaren van kernenergie te beteugelen

De vijf allerkleinste fracties zijn over het algemeen teleurgesteld Volgens de CPN wordt duidelijk gekoerst naar een reusachtige geldoverdracht aan de grote ondernemers en wapenleveranciers. Het gaat daarbij volgens de communisten om een bedrag van f 6 tot f 10 mrd per jaar. De binnenlandse bestedingen dienen volgens de CPN te worden vergroot, ten koste van de defensie-uitgaven.

Het bestrijden van werkloosheid en inflatie via exportbevordering is volgens PSP-fractieleider Van der Lek ,,een nieuw imperialisme". Hij is ,,verbijsterd" over het aanscherpen van de bezuinigingen. SGP-leider Abma meent dat de miljoennennota lijkt op een bankroet. Evenals GPV-fractieleider Verbrugh hekelt hij de ,,uitgebluste geest" van het kabinet, die weinig vertrouwen geeft voor de toekomst. ,,Beleidsarm," is ook de conclusie van DS'70-er Nijhof, die pleit voor verlaging van loon- en inkomstenbelasting om de inkomens nag op de nullijn te houden.

Perscommentaren

Een overzicht van enkele perscommentaren geeft het volgende beeld:

Het Parool vindt dat de troonrede bij gebrek aan politieke inhoud nauwelijks nog een troonrede genoemd kan worden. ..Veel meer dan een lange vermoeide Zucht is het niet".
Duidelijk is volgens Het Parool dat de nieuwe regering voor ingrijpende beleidskeuzen komt te staan: ,,Het nieuwe kabinet heeft zware jaren voor de boeg".

Het Vrije Volk vindt dat troonrede en miljoenennota zichzelf veroordelen want in beide staat hoegenaamd niets. ,,In het begin van de troonrede laat het demissionaire kabinet het staatshoofd een tussenzin uitspreken die we in zo'n rede niet gewend zijn. De kabinetsformatie duurt lang ,,na een verkiezingsuitslag die toch door velen als duidelijk is ervaren", zo zegt de Koningin. Het kan niet anders dan dat bedoeld wordt: politiek Den Haag moest zich eigenlijk schamen. De kiezers zijn erg helder geweest, de regering ko t maar niet tot stand", aldus Het Vrije Volk, dat het ook heeft over ,,een trainerend CDA".

Het Algemeen Dagblad vindt dat hoewel het oude kabinet op zijn laatste benen loopt, het er toch niet voor zou moeten terugdeinzen zelf met een aanvalsplan voor onze economie te komen: ,,De politici hebben zich op het Binnenhof maandenlang uitgeleefd in hun bizarre formatiespel.
Het is hoog tijd dat zij hun hartstocht gaan richten op een stimuleringsplan voor onze economie".

NRC-Handelsblad noemt de miljoenen-nota en de macro-economische verkenningen sombere lectuur. Het blad concludeert: „De komende onderhandelingen over de arbeidsvoorwaarden stellen vooral de vakbeweging en de meest linkse politici voor een keuze waarvan het belang voor de toekomst van economie en maatschappij nauwelijks onderschat kan worden. De keuze gaat tussen consensus en dwang".

De Telegraaf vindt dat Prinsjesdag 1977 de bevestiging gebracht heeft van het trieste failliet van het falende beleid van het kabinet-Den Uyl: ,,In de roes van ,,het kan niet op" wordt in de miljoennennota onbekommerd een verdere forse stijging van de overheidsuitgaven gepresenteerd, gecombineerd met belastingverhogingen voor aardgas en tabak". Meer dan ooit vindt De Telegraaf bezuiniging op de staatsuitgaven nodig.

De communistische De Waarheid vindt dat er een verdere verscherping is van de politiek die de concerns rijker maakt en het levenspeil aantast. ,,De prijsstijging van het aardgas zal zeer diep insnijden. Dat de verhoging in de BTW-sfeer is gehouden heeft duidelijk tot doel een doorberekening in de prijscompensatie te verhinderen. Dit treft de laagstbetaalden het zwaarst".

Trouw wijst er op, dat keer op keer de ecoiiomische groei tegenvalt en stelt, dat belangrijke politieke vraagstukken zoals bezuinigingen, inkomensmatiging en grote werkloosheid in wezen krampachtige aanpassingen van onze te hoge wensen en ons levenspatroon aan een iets gematigder economische groei zijn. Veel van deze problemen zouden lichter worden met wat meer economische groei. Zolang de weg daarheen nog niet is gevonden, is voor de korte termijn nauwelijks een beter beleid te bedenken dan het beleid van noodgrepen en tegenstrijdigheden, dat de regering ons heeft gepresenteerd.

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING

Op 20 sept. is het eerste, inleidende en samenvattende, hoofdstuk van de macro-economische verkenning (MEV) gepubliceerd. Dit stuk wordt jaarlijks door het Centraal Plan Bureau (CPB) opgesteld. Hierin worder, verwachtingen en prognoses m.b.t. de ontwikkeling van de economie uitgesproken. Heit vormt in belangrijke mate de basis, waarop de regering het financiële en sociaal-economische beleid uitstippelt.
Het eerste hoofdstuk van de MEV gaat vergezeld van een inleiding van de minister van economische zaken. Een samenvatting volgt hierna:

De demissionaire minister van Economische Zaken, drs. Lubbers, schrijft in zijn inleiding op de Macro-Economische Verkenning 1978 dat de prognose voor het komende jaar ,,weinig opwekkend" is. De raming is met ruime onzekerheidsmarges omgeven, terwijl bovendien de kans op een verder terugvallende ontwikkeling duidelijk aanwezig is. De gegevens die sinds de afsluiting van de berekeningen beschikbaar zijn gekomen, m.n. over het uitvoerverloop, zijn verontrustend, aldus minister Lubbers.
Nu de groei van de wereldhandel tegenvalt is er te meer aanleiding voor een beleid dat op verbetering van onze concurrentiepositie en stimulering van de uitvoer is gericht. Het verloop van onze uitvoer is tot dusver in dit jaar teleurstellend en stagneerde volkomen. Sinds 1975 is de binnenlandse inflatie, mede dank zij de appreciatie, verminderd. De beperking van de binnenlandse kostenstijging is. voor wat betreft de internationale concurrentiepositie, echter meer dan geneutraliseerd door depreciaties van de munten van die landen met wie wij internationaal concurreren. Met name in 1977 onderging onze gulden een belangrijke relatieve koersstijging.
In tegenstelling tot de buitenlandse afzet was de binnenlandse vraag aanvankelijk expansief. Begunstigd door fiscale faciliteiten gaven de investeringen van het bedrijfsleven een duidelijk herstel te zien. Ook de woningbouw floreerde. De particuliere consumptie bleef, bij stijgende reële inkomens, toenemen.
In de nominale sfeer wordt dit jaar een verdere verbetering bereikt, met een loonstijging van 8% en een prijsstijging van de gezinsconsumptie van 6,5 à 7%. Dat is op zich beschouwd toch nog een te hoog percentage.
De ontwikkeling op de arbeidsmarkt geeft alle reden tot zorg. Wel kon in het begin van dit jaar een daling van de werkloosheid worden geconstateerd, maar sindsdien is er maand na maand sprake van een aanzienlijke stijging.
De gedaalde uitvoer en een bovendien weinig meer toenemende binnenlandse vraag wordt geaccentueerd door terughoudendheid bij de consument. Het bedrijfsleven blijft kampen met onderbezetting van capaciteit en met een hoge arbeidsinkomensquote. In een groot aantal bedrijven is er dan ook sprake van verliezen, die soms zeer omvangrijk zijn. Essentiële voorwaarden voor een verbetering van onze uitvoer is een verbete-

ring van onze concurrentiepositie. Hiervan kan, zoals de cijfers voor 1978 laten zien, sprake zijn, bij ongewijzigde guldenskoers en bij een beleid dat op kostenmatiging is gericht. Op verzoek van het demissionaire kabinet is verondersteld dat in het komende overleg met en tussen de sociale partners wordt overeengekomen dat initiële loonsverhogingen achterwege blijven. Ten einde de negatieve gevolgen daarvan voor de inkomensontwikkeling te verzachten, is tevens een beperkt dekkingsplan voor 1978 als uitgangspunt voor het beleid gekozen. Een dergelijk beperkt dekkingsplan is ook verantwoord gezien de belangrijke positieve effecten van loonmatiging op de Rijksbegroting.

Kan er dan sprake zijn van een verbetering in concurrentiepositie en een gunstiger uitvoerverloop, de binnenlandse vraagstijging blijft volgens de huidige ramingen in 1978 gering. Dat geldt voor de investeringen van het bedrijfsleven; het geldt ook voor de particuliere consumptie, onder invloed van enige teruggang in de reëel beschikbare looninkomens. In de norninale sfeer ligt een verdere verbetering binnen het bereik der mogelijkheden, met een loonstijging van 7,5% en een prijsstijging van 5,5 à 6%. waarbij de arbeidsinkomensquote een bescheiden daling laat zien. Het perspectief voor de arbeidsmarkt blijft echter somber. Ook bij enig herstel van de uitvoer loopt de werkloosheid op tot een jaargemiddelde van 240.000.

Het thans gepresenteerde cijfermatige beeld is naar het oordeel van het demisssionaire kabinet nog niet evenwichtig. Aan het richtsnoer van handhaven van de koopkracht wordt immers niet voldaan Mede gelet op het duidelijk tekort schieten van de bestedingen en vooral de snel afbrokkelende werkgelegenheid kan geen twijfel bestaan over de wenselijkheid van aanvullend beleid Omvang en karakter van nadere maatregelen zullen echter voor verantwoordelijkheid van het nieuwe kabinet moeten komen, aldus minister Lubbers

Dit jaar vormde de ontwikkeling van de kosten — en daarmee ook van de prijzen — een lichtpunt Voor 1978 mag een verdere vermindering van het inflatietempo worden verwacht, aannemende althans dat er naast de prijscompensatie geen reele verhoging van de contractlonen optreedt Op verzoek van de regering is van deze veronderstelling uitgegaan Gegeven deze hypothese is enige daling van de reëel beschikbare inkomens van de loontrekkers onontkoombaar, zelfs al wordt in het kader van het dekkingsplan f 1 mrd belastingverhoping voorshands niet ten uitvoer gebracht. De consequentie hiervan is dat van de consumptieve bestedingen weinig expansie valt te verwachten. De overigens bescheiden produktiegroei zal dan ook hoofdzakelijk van de buitenlandse afzet moeten komen.

Of de externe impulsen erg krachtig zullen ziin valt echter te betwiifelen, want ook internationaal bestaat het probleem van geringe toeneming van de reele inkomens Hierdoor blijven de consumptieve bestedingen zich internationaal zwak ontwikkelen Bovendien zijn de meeste landen nog niet erg geneigd om de binnenlandse vraag te stimuleren Voor een aantal landen houdt dit verband met de omstandigheid dat zij nog steeds worden geconfronteerd met de weinig gelukkige combinatie van een hoge inflatiegraad en grote tekorten op de betalingsbalans Voor enkele andere landen, m n West-Duitsland, waar het eerste probleem redelijk tot een oplossing lijkt te zijn gebracht, maar het tweede probleem nog bestaat in de vorm van grote overschotten, is uit angst voor het weer aanwakkeren van de inflatie eerst onlangs het beleid in stimulerende richting aangepast

De investeringsgeneigdheid vertoont dan ook geen duidelijk herstel Het beeld van de wereldhandel dat nu al enkele jaren wordt gekenmerkt door een tamelijk zwakke ontwikkeling van de onderlinge handel tussen de Westerse industrielanden, een krachtige ontwikkeling van de handel met de OPEC-landen en een afwisselend krachtig en zwakke ontwikkeling van de handel met de rest van de wereld, ondergaat naar alle waarschijnlijkheid in 1978 geen grote veranderingen Wel lijkt een iets sterkere groei van de wereldhandel mogelijk, gelet op de voortgaande expansie in de Ver Staten, een opnieuw aantrekkende vraag van de niet-olieproducerende grondstoffenlanden en een versoepeling van het restrictieve beleid in enige Westeunopese landen Onder die omstandigheden zou de wereldhandel in 1978 met 6% kunnen stijgen

Sociale premies

Naast de volumeontwikkeling van de uitkeringen spelen bij de vaststelling van de sociale premies voor 1978 twee bijzondere

KERNGEGEVENS 1975-1978

	1975	1976	1977	1978
Veronderstellingen				
Externe data	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %			
Volume wereldinvoer (herwogen)	— 2	13	4	6
Invoerprijspeil (in gld)	4	6	4	5
Concurr uitvoerprijspeil (in gld)	7	5,5	2	6
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	17	2	2	6
Effectieve koers van de gulden				
t o v de concurrenten op buitenlandse markten	2,5	1,5	6	0
t o v de leveranciers	2	1	3,5	0
Overige veronderstellingen				
Overdrachtsuitgaven door de overheid (bruto)	27	26	11.5	17.5
Waarde materiële overheidsconsumptie	24,5	15	7,5	13
Waarde overheidsinvesteringen	22	5.5	1,5	6
Volume investeringen in woningen	— 7	2	12,5	0
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	2	1	0,5	0,5
Liquiditeitsquote [1] (ultimo)	36	39,5	39	38,5
Loonsom per werknemer in bedrijven	13	11	8	7,5
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	4	3	3,5	1,5
Volume bruto investeringen bedrijven (excl.woningen)	— 7,5	— 3	10	3
Volume materiële overheidsbestedingen [2]	12	2,5	— 2	3,5
(w.o. investeringen)	(12)	(— 3)	(— 6)	(— 0,5)
Volume goederenuitvoer	— 4,5	12,5	0	7,5
Volume goedereninvoer	— 5	11,5	2,5	4,5
Volume bruto nationaal produkt	— 2	5	3	3
Produktievolume in bedrijven	— 1,5	4,5	3	3
Prijspeil particuliere consumptie	10.5	9	7	6
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	10	9	6,5 à 7	5,5 à 6
Prijspeil goederenuitvoer	5	6	3,5	4,5
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl. zelfstandigen)	— 0,5	5,5	3	3,5
Reële arbeidskosten (excl. aardgas)	4	3	3	3
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	17	1,0	3	0 à 0,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer; incl. incidenteel)	2,5	0,5	2 à 2,5	— 0,5
	niveaus			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mrd gld)	4,4	6,7	3,5	6,0
Voorraadvorming (mrd gld)	— 1,5	3,4	4,3	4,3
Werkloosheid (1000 personen) [5]	195(206)	211(224)	210 à 215(225)	240(255)
Arbeidsinkomensquote	84,7	81,6	81,5	80,5
Idem (gecorrigeerd) [3]	93,3	91,3	92	91,5
Besparingen [1]	14,3	16,1	15,5	16
Financieringssaldo overheid (trans. basis) [1]	— 5,9	— 6,0	— 4,2	— 5,3
Belastingdruk [1 4]	30,9	31,3	32,2	33,1
Sociale-premiedruk [1]	20,5	20,1	19,9	20,4

[1] In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
[2] Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl. lonen en salarissen).
[3] Er is gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en woningexploitatie.
[4] Niet gecorrigeerd voor statistische drukstijging (0,7 procent-punt in 1978).
[5] Tussen haakjes: incl. tewerkgestelden.

factoren een rol. In de eerste plaats dient, nadat in 1977 op de reserves is ingeteerd, in de komende jaren een geleidelijke terugkeer naar een kostendekkend niveau plaats te vinden. Van belang daarbij is, dat thans met iets andere vermogensoverschotten per ult. 1977 moet worden gerekend dan in het laatste Centraal Economisch Plan werd geraamd. Hierbij is gebruik gemaakt van de voorlopige realisatiecijfers inzake de premieplichtige inkomens over 1976 en de herziene cijfers voor de jaren daarvoor. Tegenover lagere pemieopbrengsten bij de volksverzekeringen — m.n. de raming van de ris aanslag geheven premies is vanaf 1974 neerwaarts bijgesteld — staan meevallende opbrengsten bij de werknemersverzekeringen. Op grond van herziene vermogenspositie~ zal voor enkele wetten de terugkeer naar een lastendekkende premie wat anders verlopen dan eerder werd verwacht.

Een tweede belangrijke factor vormt de in de Nota Selectieve Groei aangekondigde vergroting van de rijksbijdragen aan de sociale verzekeringen ter beperking van de loonkostenstijging. Deze loonkostensubsidies zullen, via verlaging van sociale lesten, opgelopen van f 80 mln in 1977 tot f 1,1 mrd in 1978. Nog niet is besloten aan welke sociale fondsen deze extra rijksbijdragen ten goede zullen komen. Voorlopig is aangenomen dat als gevolg van deze extra rijksbijdragen het werkgeversdeel van de premies bij de werknemersverzekeringen met 1,15% van het premieplichtige inkomen zal dalen.

Lonen, prijzen en beschikbare inkomens

Met het oog vooral op de langere-termijnperspectieven voor de werkgelegenheid is een voortgezette kostenmatiging annex winstherstel dwingend noodzakeliik Een dergelijke ontwikkeling lijkt bij d e gekozen loonhypothese inderdaad mogelijk. De loonstijging zou nog iets verder afzwakken en niet meer dan 7,570 bedragen. In een periode van vier jaar zou daarmee het tempo van loonstijging zijn teruggebracht tot de helft. Met deze loonstijging correspondeert een prijsstijging voor de particuliere consumptie van bijna 6%.

De voorgestelde loonmatiging zal zeer veel zelfbeheersing vragen van partijen. Evenzeer wordt dit duidelijk wanneer de som van initiële en incidentele loonontwikkeling wordt beschouwd in hel licht van de ervaringen van de afgelopen jaren. Deze som bedraagt voor 1978 niet meer dan 1,5%, te vergelijken met 4,5% als gemiddelde van de voorafgaande zes jaar. Alleen het jaaï 1976 komt enigszins in de buurt, maar toen was dan ook een loonmaatregel van kracht die initiële contractloonstijgingen uitsloot. Wel kwam in dat jaar een tamelijk grote incidentele loonstijging tot stand, die niet kan worden verklaard uit statistische factoren.

De loonontwikkeling in 1978 vertoont enigermate gelijkenis met die van 1976, zij het dat de matiging in de contractloonsfeer nu niet op een wettelijke maatregel steunt maar op basis van vrijwilligheid tot stand zou moeten komen. De kans op een grotere loonstijging is duidelijk aanwezig zelfs al is de omvang van de incidentele looncomponent al enigszins hoog ingeschat, op grond van ervaringen uit het verleden. Met de mogelijke effecten van een nog te ontwikkelen instrumentarium ter beheersing van de incidentele looncomponent is derhalve geen rekening gehouden.

Onzekerheidsvarianten

Naast de onzekerheden in het internationale vlak geldt voor het binnenland de onzekerheid van de gehanteerde loonhypothese. Er is in dit stadium geen garantie dat partijen op basis van vrijwilligheid bereid zullen zijn om af te zien van initiële contractloonverhogingen. Evenmin is gewaarborgd dat de incidentele loonstijging tot 1,5% beperkt blijft, indien initiële contractloonstijgingen wèl achterwege blijven. Er is daarom alle aanleiding om de gevolgen na te gaan van een hogere loonstijging, Nagegaan worden de effecten van een autonome loonstijging van 1%. Op korte termijn verbeteren de reëel beschikbare looninkomens in belangrijke mate. hetgeen mogelijkheden biedt voor een sterkere groei van de particuliere consumptie. Terreinverlies op binnenlandse en buitenlandse markten voorkomt evenwel dat de produktie aanzienlijk meer gaat stijgen. Uiteraard gaat dit terreinverlies gepaard met een verslechtering van de rendementsposities, getuige het oplopen van de arbeidsinkomensquote. Ook het financieringssaldo van de overheid verslechtert, hetgeen vooral verband houdt met de grote mate van loongevoeligheid van de overheidsuitgaven.

Bedrijfsinvesteringen en werkloosheid worden op korte termijn nauwelijks beinvloed. Geheel anders is het beeld echter op wat langere termijn. Dan openbaart zich een tamelijk grote daling van de bedrijfsinvesteringen en een vrij forse stijging van de werkloosheid. Dan ook slaat de aanvankelijke produktiewinst om in een niet onbelangrijk produktieverlies. Des te omvangrijker wordt daardoor de verslechtering van het financieringssaldo van de overheid. Uit dit alles kan worden geconcludeerd dat de gunstige effecten van de voor 1978 veronderstelde loonmatiging zich pas op wat langer zicht zullen manifesteren.

Premie- of belastingverlaging.

De veronderstelde loonmatiging resulteert, zo bleek uit de kerngegevens, in enige teruggang van het reëel beschikbaar looninkomen in 1978 Tegen deze achtergrond kan een verdere vermindering van de collectieve lasten in aanmerking komen, indien een oplossing zou worden gezocht voor de teruggang in koopkracht waarmee een groot deel van de werknemers dreigt te worden geconfronteerd Behalve aan een verlichting van directe en indirecte belastingen kan worden gedacht aan eer, verlaging van werknemerspremies Het blijkt dat met beperking van werknemerspremies een relatief groot effect kan worden bereikt, omdat deze geheel aan de werknemers ten goede komt

Bij belasting- zowel als premiebeperking spitst de financieringsproblematiek voor de overheid zich toe De reserves van de sociale fondsen staan geen verdere intering toe, reden waarom een dergelijke premieverlaging vanuit de schatkist zou moeten worden gefinancierd. Zou een verdere vergroting van het financieringssaldo onaanvaardbaar zijn, dan dient de lastenverlichting gepaard te gaan met een overeenkomstige beperking van de overheidsuitgaven resp de sociale uitkeringen. Er dient dan te worden gekozen tussen inkomensvergroting voor de actieve bevolking en het veilig stellen van de colletieve voorzieningen.

Hiermee is in ruwe lijnen de beleidsproblematiek van vandaag de dag wel geschetst. Loonmatiging dient bij voortduring te worden nagestreefd, teneinde te pogen de structurele problemen van te lage rendementen, te lage investeringen en te hoge werkloosheid tot een oplossing te brengen. Steunt het beleid alleen op loonmatiging, dan kunnen twijfels ontstaan omtrent de mate waarin dit mogelijk is. Daarom ligt in de beleidsvoorstellen besloten, dat een belangrijk deel van het dekkingsplan niet ten uitvoer wordt gebracht. Dit laatste kan evenwel toch niet voorkomen dat een groot deel van de loontrekkers in 1978 met een achteruitgang in inkomenspositie wordt geconfronteerd

Met het oog op de negatieve uitkomsten voor het reëel beschikbare inkomen en met het oog voorts op de geringe uitbreiding van de afzet zou ook een programma van enkel en alleen lastenverlichtingen denkbaar zijn. Eet niveau van de binnenlandse bestedingen zou dan worden verhoogd en tevens zou de eventueel opwaartse druk op de gulden worden weggenomen. Een dergelijke aanpak vergroot de risico's verbonden aan een omvangrijker financieringstekort van de overheid, verkleint echter het risico van met name een opwaartse druk op de lonen. Voor nadere afweging van risico's is onder deze omstandigheden alle aanleiding, aldus de samenvatting van MEV 1978. (Nederlandse Staatscourant, SER-bulletin, ministerie van financien, NRC/H'blad, De Volkskrant, Trouw, Het Parool)

BELGIË

PLAN-SPITAELS

Minister van tewerkstelling Spitaels heeft een ,,programma voor de opslorping van de werkloosheid" opgesteld. dat ertoe strekt het aantal werklozen <gedeeltelijk én volledig werklozen) in 1978 te beperken tot 220.000, d.w.z. ongeveer 80.000 minder dan normaal verwacht kan worden. Op de begroting wordt voor dat programma een krediet van 23,7 mrd fr uitgetrokken.

Spitaels gaat ervan uit, dat de huidige werkloosheidscijfers de hoogste zijn sedert de Tweede Wereldoorlog en dat het bedrijfsleven de komende maanden — gelet op de lusteloze vraag en de onmogelijkheid om op korte termijn nieuwe afzetmarkten te vinden — verder zal gaan met een saneringsbeleid, eerder dan een aanwervingsbeleid te voeren. Verder stelt de minister dat nog steeds heel wat jongeren de arbeidsmarkt blijven binnenstromen — een gevolg van de demografische ,,boom" van na de bevrijding — en dat relatief weinig werknemers met pensioen gaan. Een indijking van de werkloosheid vergt dus uitzonderlijke maatregelen.

Het plan-Spitaels voorziet daartoe in een zestal formules:

1. De z.g. ondergeschikte of lokale besturen, provincies, gemeenten, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, regionale instanties enz. kunnen in een ,,speciaal en tijdelijk kader" voor een beperkte duur en

een welbepaalde taak werklozen aanwerven. In dat z.g. derde arbeidscircuit worden de werklozen tewerkgesteld voor arbeidsintensieve sociale activiteiten en nutswerken: b.v. de aanleg van sportpleinen, kampeerplaatsen, groene zones, wandelwegen, het onderhoud van monumenten en bossen. hulpwerk in culturele en sportcentra, bibliotheken, musea, kleine wegenwerken enz.

De loonlast komt op de begroting van tewerkstelling en arbeid en zou 9,5 mrd fr bedragen. Gehoopt wordt dat de maatregel 25.000 personen werk zal verschaffen.

2. Be overheid zal haar inspanningen voortzetten om werklozen via de traditionele methodes arbeid te verschaffen in de openbare diensten. De toelage die deze diensten per tewerkgestelde werkloze ontvangen, wordt verhoogd. Daartoe wordt op de begroting een bedrag van 4,76 mrd fr ingeschreven. Het streefcijfer: eveneens 25.000 werklozen arbeid verschaffen.

3. De ondernemingen worden verder verplicht stagiairs in dienst te nemen: niet langer één per 100 werknemers, maar één per 50 werknemers. De verplichting geldt ook voor alle ondernemingen vanaf 50 werknemers. De stagiairs krijgen 90 i.p.v. 75% van het normale loon. Ondernemingen die méér stagiairs aanwerven dan verplicht is, ontvangen per persoon een eenmalige premie van 30.000 fr. Die premie wordt ook gegeven aan de kleine ondernemingen die, hoewel daartoe niet verplicht, toch een stagiair opnemen. De last van de stagiairs wordt gedragen door de ondernemingen; de begroting van tewerkstelling financiert alleen de premie-verlening. Verwacht wordt dat het huidige aantal van 12.000 jongere stagedoenden tegen 1978 op 26.000 zal worden gebracht.

4. Het stelsel van het brugpensioen wordt uitgebreid tot alle ondernemingen. Verwacht wordt dat 34.500 werknemers ervan gebruik zullen maken, wat het departement ongeveer 7,7 mrd fr zou kosten.

5. Oudere werklozen (vanaf 55 jaar voor vrouwen en 60 jaar voor mannen) die reeds ten minste één jaar werkloos zijn en die het brugpensioen aanvragen, zouden bovenop hun werkloosheidsvergoeding ca. 1000 fr per maand extra ontvangen tot aan de normale pensioenleeftijd, waarna ze hun volledig pensioen zouden krijgen, zonder dat rekening wordt gehouden met de jaren van vervroegd pensioen. Deze groep zou 6.750 vrouwen en 11.230 mannen omvatten; de operatie zou het departement 1,3 mrd fr kosten.

6 De arbeidsvoorwaarden zullen worden verbeterd en ,,vermenselijkt". Op het vlak van de gezondheid, de veiligheid en het algemeen welzijn van de arbeiders zullen werkplaatsen worden verbeterd. zodat een aantal werklozen opnieuw aan het werk kunnen gaan in plaatsen. die vroeger niet aan de normen i 7. ,,degelijke arbeidsplaats" voldeden. Het opnieuw aantrekkelijk maken van bepaalde jobs zou het mogelijk maken het beroep op gastarbeiders te verminderen. Voor de subsidiëring van die werkverbetering wordt 400 mln fr uitgetrokken

Het plan-Spitaels werd op 9 sept. op een eerste bijeenkomst van regering en sociale partners — die meteen een hervatting betekende van het in februari afgesprongen overleg (zie pag. 149/3) — nader besproken. De volgende dagen reageerden de gesprekspartners vrij gunstig. Met het oog op een ruimere onderhandeling werd ook overgegaan tot de oprichting van drie werkgroepen resp. voor de hervorming van de sociale zekerheid, het economische beleid en de tewerkstelling. In iedere werkgroep zijn zowel de regering als de sociale partners vertegenwoordigd.

ITALIË

AKKOORD TUSSEN 6 POLITIEKE PARTIJEN OVER REGERINGS-PROGRAMMA

De ahristen-democratische minderheidsregering-Andreotti die in juli 1976 werd gevormd (pag. 798/2-'76 e.v.) werd in de eerste helft van 1977 geconfronteerd met aanhoudende economische moeilijkheden, toenemend geweld en studentenonlusten (zie hierna).

De christen-democraten konden zich aanvankelijk evenwel handhaven dankzij de houding van de andere politieke partijen en niet in de laatste plaats door de opstelling van de tweede grote politieke partij, de communistische, die zich in het parlement van stemming onthield. Toen echter de verhouding tussen de christen-democraten en de hen gedogende socialisten, sociaal-democraten, republikeinen, liberalen en communisten langzamerhand verslechterde, werd het duidelijk dat een nieuwe formule gevonden moest worden wilde het kabinet-Andreotti blijven voortbestaan.

Na 3 maanden onderhandelen vonden de partijen elkaar in een akkoord over een regeringsprogramma, dat op 4 juli werd ondertekend. Aanleiding tot de verslechtering van de verhouding tussen regerings- en andere partijen was o.a. de opstelling van de christen-democraten i.v m. het onderzoek naar de Lockheed-affaire (zie ook pag. 801/3 - 1976 e.v.).

De christen-democraten dreigden bij monde van oud-premier Moro met een regeringscrisis als het parlement het zou wagen het tot een proces tegen de christen-democraat Luigi Guy, die verdacht werd van het aannemen van steekpenningen, te laten komen.

De andere politieke partijen waren zeer verbolgen over de handelwijze van de christen-democraten. Verder bestonden er meningsverschillen over de financiering van de achtergebleven gebieden en de herstructurering van de industrie en over de behandeling van in voorarrest verkerende gearresteerden.

Half maart zocht de regering opnieuw toenadering tot de politieke partijen om hun medewerking te krijgen voor het ten uitvoer brengen van een nieuw bezuinigingsprogramma, noodzakelijk om een nieuw stand-by krediet van het Internationale Monetaire Fonds te krijgen.

Het IMF had aan het verstrekken van dit krediet een aantal voorwaarden verbonden, die hoofdzakelijk ten doel hadden de inflatie te beteugelen.

De regering begon daarop onderhandelingen met de vertegenwoordigers van de vakbonden om zich van hun medewerking te verzekeren, maar deze verliepen uiterst moeizaam.

Op 18 maart legden ca. 10 mln arbeiders het werk neer uit protest tegen het regeringsbesluit de BTW-verhoging niet door te berekenen in de automatische driemaandelijkse prijscompensatie. Met die maatregel hoopte de regering de inflatie in 1977 tot 16% te kunnen beperken, één van de voorwaarden van het IMF.

Onder deze omstandigheden gingen er steeds meer stemmen op de regering een sterkere basis te geven en de socialistische partij nam het initiatief tot een serie bilaterale gesprekken tussen de zes politieke

partijen. Ook van de kant van de twee grootste politieke partijen werden stemmen gehoond die aandrongen op een verandering van de politieke basis voor de regering-Andreotti.
Partijsecretaris Berlinguer schreef op 3 apr. een hoofdartikel in het partijorgaan *l'Unita,* waarin hij zei dat de ,,meerderheid van de onthouding" bewezen had te werken maar dat deze ook haar tijd had gehad.
De situatie in Italië was op een dergelijk kritiek punt aangekomen dat een programakkoord alleen niet meer voldoende was. Er moest, aldus Berlinguer, een zo diepgaand mogelijke verandering in de betrekkingen tussen de partijen en tussen de partijen en de regering tot stand komen.
De partijsecretaris stelde verder dat de tijd gekomen is om de formule waarop de regering-Andreotti functioneerde, te veranderen.
Ongeveer tegelijkertijd vergaderde in Rome de organisatieconferentie van de ahristen-democratische partij. Tijdens de slotzitting voerden zowel premier Andreotti als partijsecretaris Zaccagnini het woord. Beiden spraken zich in voorzichtige bewoordingen uit voor een opening naar de communisten.
Andreotti verdedigde de prestaties van zijn minderheidsregering en gaf daarna een beschrijving van de moeilijke omstandigheden waaronder zij gedwongen was geweest te werken.
In een dergelijke situatie zou het zoveel beter zijn als de contrasten tussen de politieke partijen en de sociale krachten minder waren.
Partijsecretaris Zaccagnini verklaarde bereid te zijn tot programmatische overeenkomsten met andere partijen maar daarbij mocht het politieke kader niet veranderd worden. Hiermee zette hij zich duidelijk af tegen minister voor landbouw Marcora die medeverantwoordelijkheid en medewerking van de communisten in de regering voor noodzakelijk hield maar ook tegen de minister voor industrie Donat Cattin die in een programmatische overeenkomst met de communisten een eerste stap naar het „historisch compromis" zag.

Op 27 april sprak het christen-democratische partijbestuur zich eenstemmig uit voor het beginnen van gesprekken met de andere politieke partijen om tot overeenstemming over een aantal programmatische punten te komen.

De overeenstemming moest betrekking hebben op alle dringende problemen van het moment: de openbare orde, de werkgelegenheid, de hervorming van het hager onderwijs en de inflatiebestrijding.
Vervolgens begon een onderhandelingsdelegatie, onder leiding van partijsecretaris Zaccagnini gesprekken met vertegenwoordigers van de andere politieke partijen.
Als eerste werd op 5 mei een delegatie van de communistische partij onder leiding van partijsecretaris Berlinguer ontvangen.

Delegaties van de Christen-Democratische Partij (1) en van de Communistische Partij (r) ontmoeten elkaar in het gebouw van de Kamer van Afgevaardigden om de regeringsvoorstellen tot bestrijding van inflatie en werkloosheid te bespreken V.l.n r. Benigno Zaccagnini, Aldo Moro, Giovanni Gallone en Remo Gaspari, de communisten Allessandro Natta, Edoardo Perna, Luigi Longo en Ennco Berlinguer.

Het was voor het eerst in 30 jaar dat christen-democraten en communisten officieel over een regeringsprogramma onderhandelden.
Vervolgens werd gesproken met delegaties van de socialisten, de liberalen, de republikeinen en de sociaal-democraten.

Op 9 mei werd de eerste gespreksronde afgesloten.
Half mei begon een tweede gespreksronde die op 27 mei werd afgesloten.
Begin juni publiceerden de christen-democraten een document waarin een overzicht werd gegeven van de resultaten van bijna twee maanden onderhandelen.

Op 10 juni vond een gemeenschappelijke vergadering van de vicesecretarissen en de deskundigen van de politieke partijen plaats en op 24 juni kwamen de secretarissen van de partijen bijeen. Bij deze laatste bijeenkomst bleken vooral de kleinere partijen tegen tal van onderdelen van het programma bezwaren te hebben, terwijl christen-democraten en communisten het in grote lijnen eens waren.
Bij de kleine partijen leefde vooral de vrees door de twee grate partijen ander tafel gespeeld te worden.

Op 29 juni werden de partijen het in grote lijnen eens over de inhoud van het akkoord.

Op 1 juli gaf het bestuur van de communistische partij zijn toestemming voor het akkoord. In een verklaring van het partijbestuur werd gesproken over de noodzakelykheid van een verstrekkende samenwerking tussen alle democratische volkskrachten met het oog op een effectieve aanpak van de ernstige situatie van het land, de verdediging van de republikeinse instellingen en de sanering van de economie.
In de daaropvolgende dagen gingen ook de besturen van de andere partijen akkoord m.u.v. die van de liberale partij, die besloot de inleiding niet te ondertekenen.
Het akkoord bestaat uit zes onderdelen: openbare orde en veiligheid; economische politiek; regionalisatie; onderwijs; pers en omroep; en tot slat benoemingen van topfunctionarissen bij overheidsinstellingen.
In de inleiding werd gezegd dat de twee voornaamste redenen voor het akkoord de ernstige situatie in de economie en de gevaren die de Italiaanse instellingen bedreigen waren.
De inleiding maakte verder gewag van de verschillen in inzicht tussen de partijen die het akkoord hebben ondertekend; iedere partij had be-

denkingen tegen bepaalde punten van het programma, maar de wil om samen te werken teneinde de crisis op te lossen, had hen doen besluiten samen te werken.
Ten aanzien van de handhaving van de openbare orde en veiligheid werd besloten de aanhoudings-bevoegdheden van de politie te verruimen, en de opsporingsautoriteiten het recht te geven een aangehoudene zonder de aanwezigheid van een advocaat te verhoren. De mogelijkheden om telefoongesprekken af te luisteren zullen aanzienlijk verruimd worden.
Over de democratisering van het politieapparaat staat in het programma dat alle partijen zullen proberen in het parlement zo spoedig mogeiijk een opiossing voor dit probleem te vinden.
Over het probleem van de reorganisatie van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten staat in het programma dat de ,,politieke krachten" hun best moeten doen om de parlementaire commissie die zich met de zaak bezig houdt tot grotere spoed te manen.
Met betrekking tot de situatie in de gevangenissen zegt het akkoord dat de bewaking voor gevaarlijke gevangenen verscherpt moet worden, dat het korps gevangenbewaarders beter georganiseerd moet worden en dat er meer nieuwe gevangenissen gebouwd moeten worden.
Wat betreft de te voeren economische politiek besloten de partijen tot een serie maatregelen die grotendeels overeenkomen met die welke het Internationale Monetaire Fonds en de EG als voorwaarden aan het verstrekken van hun leningen (zie hierna) hebben verbonden.
De partijen spraken verder af het tekort op de staatsbegroting te verminderen, de loonkostenstijging onder controle te houden en verkwistingen te voorkomen.
Verder werden plannen opgenomen tot bestrijding van de belastingontduiking. Binnen drie tot vijf jaar moet een oplossing gevonden worden voor dit probleem.

Het programma bevat een nieuw punt op het gebied van de arbeidspolitiek De partijen zeggen dat de overgang van een statische naar een dynamische verdediging van de arbeidsplaatsen mogelijk moet zijn
Het betekent dat de structureel zwakke bedrijven niet eindeloos meer arbeidstijdverkorting kunnen aanvragen en hun in feite werkloze arbeiders uit een speciaal fonds laten betalen.
De snel stijgende kosten van medische verzorging moeten gedrukt worden door onnodig gebruik van geneesmiddelen tegen te gaan. wat eigenlijk door een verbod van reclame door de farmaceutische industrie bewerkstelligd zou moeten worden
De regionalisering moet versneld worden door een spoedige toepassing van de voorstellen die daartoe bil het parlement ingediend zijn
De partijen stelden verder voor de leeftijd voor schoolverlaters te verhogen van 14 tot 15 jaar, een betere afstelling van de studie op de toekomstige baan en een betere programmering van de ontwikkelingen aan de universiteiten
Ten aanzien van de benoeming van hoge ambtenaren werd overeengekomen dat het parlement voortaan de criteria zal vaststellen voor de benoeming van de voorzitters van de Ente Publici, de overheidsinstellingen

De leiders van de zes partijen kwamen op 6 juli wederom bijeen en stelden een gemeenschappelijke motie op die aan het parlement zou worden voorgelegd en waarin gevraagd werd het programma-akkoord goed te keuren. Van 13 tot 15 juli werd in de Kamer van Afgevaardigden gedebatteerd over de motie en de einduitslag luidde 442 stemmen voor, 87 tegen en 16 onthoudingen. Onder de tegenstemmers bevonden zich christen-democraten die het niet eens zijn met de programmatische samenwerking tussen communisten en christen-democraten. Bij het debat dat aan de stemming vooraf ging zei Zaccagnini dat het akkoord in de opvatting van zijn partij het ,,quadro politico", de regeringsformule, niet verandert en dat het slechts gaat om een ,,beperkte overeenkomst".
,,Het is geen organisch bondgenootschap" zo zei hij, maar bittere noodzaak ligt ten grondslag aan de samenwerking tussen de partijen die zich kenmerken door ,,zo diepe verschillen".
Secretaris-generaal Berlinguer onderstreepte in het debat dat met het akkoord een einde is gekomen aan ,.dertig jaar anti-communistische discriminatie". Hij waarschuwde verder voor een terugkeer naar de formule van centrum-links.
Berlinguer noemde het akkoord ,,een reële stap vooruit vergeleken bij de situatie die na 20 juni (de verkiezingen van 1976) was ontstaan. *(Le* Monde, *NZZ,* **FAZ,** *NRC/ H'blad)*

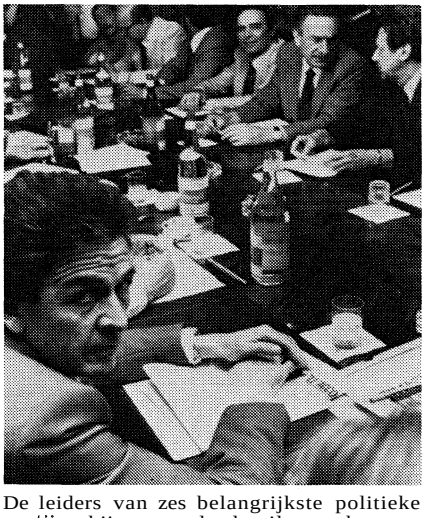

De leiders van zes belangrijkste politieke partijen bijeen om de details van het politieke akkoord te bespreken.
De communistische partijsecretaris Berlinguer op de voorgrond en de christen-democratische partijsecretaris Benigno Zaccagnini, tweede van rechts
Aan de rechterzijde van de tafel, v.r.n.l. Flaminio Piccolo, Zaccagnini. Giovanni Galloni, allen christen-democraten, laatste van de rij Bettino Craxi van de socialistische partij.

IMF VERSTREKT LENING, VERSOBERINGSMAATREGELEN. ONDERHANDELINGEN REGERING-VAKBONDEN. COMPROMIS

Het Internationale Monetaire Fonds heeft op 24 april een standby-krediet voor Italië goedgekeurd. Daardoor heeft de Italiaanse regering het recht het equivalent van 450 mln speciale trekkingsrechten te kopen. Daartoe zal het IMF een beroep op 8 deelnemers aan de GAB, de Genera1 Arrangements to Borrow doen om een bijdrage aan de lening te leveren. Deze landen zijn: België, Canada, West-Duitsland, Frankrijk, Japan, Nederland, Zweden en de Verenigde Staten. Daarnaast zullen de IMF zelf en de Zwitserse Nationale Bank een bijdrage leveren.
De onderhandelingen voor de lening begonnen in 1976 en werden in februari weer opgenomen. Het IMF stelde de verstrekking van de lening afhankelijk van een aantal bezuinigingsmaatregelen uit te voeren door de Italiaanse regering.
Het doel van deze maatregelen was een overschot op de betalingsbalans te doen ontstaan en het inflatiecijfer omlaag te brengen.
Daartoe besloot de Italiaanse regering bezuinigingen door te voeren in de overheidsuitgaven en de groei van het binnenlandse krediet te vertragen. Om de loonkosten terug te dringen stelde de regering voor het systeem van de ,,scala mobile", volgens welke de lonen en salarissen iedere 3 maanden automatisch aan de gestegen kosten van levensonderhoud worden aangepast, af te schaffen, maar de vakbonden kwamen hiertegen In het verweer en besloten werd dit hete hangijzer te laten rusten en op een andere wijze de stijging van de loonkosten tegen te gaan.

In oktober '76 had de regering-dn-dreotti de eerste van een pakket maatregelen tot sanering van de economie afgekondigd. Op 8 okt. '76 ging het kabinet akkoord met een verhoging van de prijzen van een aantal basisgoederen en de diensten van post, telefoon, elektriciteit en het openbaar vervoer.
Verder werd besloten het aantal algemene feestdagen sterk te verminderen en een aantal daarvan op een zondag te laten vallen. Verder werd een bevriezing van de automatische aanpassing voor salarissen boven de 8 mln lire per jaar afgekondigd.
Aan het begin van een parlementair debat dat op 10 november '76 begon maakte Andreotti een tweede serie maatregelen bekend.
IIij stelde voor dat maatschappijen en individuën wier inkomen niet aan de basis belast wordt alvast driekwart van het geschatte bedrag dat zij aan inkomstenbelasting moeten gaan betalen, vooruit betalen opdat de regering in staat zou zijn een deel van de buitenlandse leningen af te lossen, die volgens de premier in drie jaar tijd gestegen waren van $ 7.000 mln tot $ 17.000 mln.
Aan het eind van het parlementaire debat kreeg de regering het vertrouwen met 294 tegen 37, met 267 onthoudingen waaronder de communistische fractie die besloten had, in het landsbelang niet aan de stemming deel te nemen, hoewel zij het niet eens was met de maatregelen.

Op 19 nov. 1976 stelde de regering voor de bevriezing van de automatische prijscompensatie uit te breiden tot lagere salarisgroepen, maar dit plan stuitte op heftige tegenstand van de vakbonden en werd teruggenomen.
Wel gaf de Kamer van Afgevaardigden op 10 dec. 1976 toestemming per 1 febr.19 77 alle prijscompensaties voor inkomens bovens de 8 mln lire uit te betalen in de vorm van obligaties, terwijl voor de inkomens tussen de 6 en 8 mln lire de compensatie voor de helft in oblig. en voor de helft contant zou worden uitgekeerd.

In januari begonnen opnieuw onderhandelingen tussen overheid, werkgevers en werknemers. Deze laatsten verwierpen op 5 januari opnieuw een voorstel het systeem van de glijdende loonschaal te herzien, in die zin dat de automatische aanpassing nu tweemaal per jaar zou plaatsvinden i.p.v. driemaandelijks.

Op 4 februari maakte de regering bekend dat de BTW voor luxegoederen verhoogd zou worden met 5% (tot 35%), voor andere produkten met 2% (tot 14%) en voor textiel met 3% (tot 9%). De regering hoopte op die manier voldoende middelen te krijgen om een deel van het werkgeversaandieel in de sociale-verzekeringspremie over te nemen en op die manier de last van de loonkosten voor de werkgevers te verminderen.
De vakbonden kwamen vervolgens fel in verzet tegen het besluit van de regering de stijging van de BTW niet te laten meetellen voor de volgende aanpassing van de lonen aan de gestegen kosten van levensonderhoud.

Besprekingen tussen regering en vakbonden leidden op 30 maart tot een compromis, volgens hetwelk de bonden besloten een aantal artikelen te laten vallen uit het goede en-en dienstenpakket op grond waarvan de kosten van levensonderhoud worden berekend, en de regering, na overleg met het IMF, toezegde de verhoogde BTW op consumentengoederen wel in de automatische prijscompensatie door te berekenen.
Het pakket maatregelen werd op 31 maart door de Senaat en op 6 april door de Kamer van Afgevaardigden goedgekeurd.

EG-lening *verstrekt*

Nadat het IMF zijn goedkeuring had gegeven aan het verstrekken van een stand-by-krediet (zie boven) besloten de ministers van financiën van de negen EG-landen op 18 april Italië een lening van $500 mln te verstrekken. Het geld zal verstrekt moeten worden door de internationale geldmarkt en de landen van de Gemeenschap zullen borg staan voor terugbetaling. Aan de lening worden voorwaarden verbonden, zoals een vermindering van het tekort op de betalingsibalans en een terugbrengen van de stijging van de consumentenprijzen tot 16% rper jaar. (NZZ, Le Monde, NRC/H'blad)

RATIFICERING VERDRAG OVER TRIEST IN ROME EN BELGRADO

Op 24 februari heeft de Senaat het zgn. verdrag van Osimo geratificeerd waarmee na bijna 30 jaar definitief een einde komt aan het Italiaans-J'oegoslavische geschil over de zone B van de nooit tot stand gekomen vrijstad Triëst.
De Kamer van Afgevaardigden had het verdrag op 17 december 1976 goedgekeurd.
Begin maart keurde het Joegoslavische parlement het verdrag goed.
Het verdrag was al in november '75 ondertekend (pag. 718/3-'75) maar door de twee kabinetscrises in 1976 en de parlementsontbinding en de vervroegde verkiezingen van dat jaar was er bij de ratificatie aan Italiaanse kant noga! wat vertraging opgetreden.

Met het verdrag komt een einde aan de Italiaanse aanspraken op de vroegere zone B van de vrijstad Triëst. In 1954 was de zaak al de facto geregeld door het ,,memorandum van Londen" waarbij aan Italië het beheer over de vroegere zone A en aan Joego-Slavië over de vroegere zone B werd toegekend.
Het document sprak echter in de authentieke Engelse tekst ook van het vaststellen van een „boundary". De Joegoslaven vertaalden dat als ,,grens" en concludeerden eruit dat het om een definitieve regeling ging.
In Italië heersten echter andere vertaaltechnische inzichten en werd door de politici volgehouden dat er slechts sprake was van een ,,demarcatielijn', en dus van een tijdelijke regeling.

Het nieuwe verdrag voorziet in enkele kleinere grenscorrecties en in de oprichting van een gezamenlijk Italiaans-Joegoslavisch vrijhandelsgebied.

(Vor. ber. pag. 718/3-'75)

WIJZIGING GEHEIME DIENST

Op 27 juli heeft de Kamer van Afgevaardigden overeenstemming bereikt over een wet die de geheime dienst reorganiseert en rechtstreeks onder toezicht van de premier stelt. Tot dan toe hadden de ministeries van defensie en binnenlandse zaken deze dienst onder zich. De wet voorziet in de vorming van twee nieuwe bureaus die de bestaande geheime diensten vervangen. Deze wordt ervan verdacht betrokken te zijn geweest bij ten minste twee pogingen tot staatsgreep en een bomaanval in Milaan waarbij 16 mensen het leven verloren.

De twee nieuwe bureaus, een voor militaire veiligheid en contraspionage en het andere voor de binnenlandse politiek, gaan resp. SISMI en SISDE heten. (NRC/H'blad, NZZ)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" **B.V.**, Ruysdaelstraat **71-75, Postbus 5093, 1007 AB** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

WESTDUITS TERRORISME

In de Bondsrepubliek Duitsland vinden nog steeds terroristische aanslagen plaats, gepleegd door groeperingen, die zich beschouwen als opvolgers van de Rote Armee Fraktion (RAF), ook bekend ais Baader-Meinhof-groep of -bende. In de loop van dit jaar zijn meerdere aanslagen gepleegd, waarbij doden en gewonden gevallen zijn. Zo werd op 7 april van dit jaar de procureur-generaal van de Bondsrepubliek, Siegfried Buback, om hei leven gebracht. Bij deze aanslag werd tevens de chauffeur van de auto, waarin Buback op weg naar zijn bureau was, vermoord, terwijl een derde inzittende van deze wagen, de justitiefunctionaris Georg Wurster op 13 april het leven liet als gevolg van de bij de aanslag opgelopen verwondingen.

Verder werd op 30 juli in zijn woning in Bad Homburg de president-directeur van de Dresdner Bank, Jurgen Ponto, door een drietal bezoekers vermoord.

Op 5 sept. werd door terroristen de voorzitter van de Westduitse werkgeversverbonden, Hanns Martin Schleyer, ontvoerd. Bij deze aanslag in Keulen zijn drie veiligheidsbeambten en de chauffeur gedood. Het aanhoudende terrorisme in de Bondsrepubliek heeft geleid tot een verscherping van het Westduitse strafrecht en van het wetboek van strafvordering. Het heeft ook geleid tot een versterking van de bevoegdheden van de veiligheidsdiensten, die ten dele hun toevlucht genomen hebben tot onwettige praktijken, zoals ongeautoriseerd afluisteren van telefoongesprekken — b.v., zoals eind febr. van dit jaar bekend werd, bij de atoomfysicus Klaus Robert Traube.

Voorts is op 28 april uitspraak gedaan in het proces tegen de overlevenden van de aorspronkelijke kerngroep van de RAF, Andreas Baader, Gudrun Ensslin en Jan-Carl Raspe.

Tenslotte heeft het Westduitse terrorisme zich uitgebreid tot buiten de grenzen van de Bondsrepubliek, met name naar Nederland. Op 19 en 22 sept. hebben zich resp. in Den Haag en Utrecht schietpartijen voorgedaan. waar Westduitse terroristen bij betrokken waren, en waarbij een politieagent om het leven gekomen is en twee andere politieagenten ernstig gewond geraakt zijn. In Utrecht is de dader, Knut Folkerts, gearresteerd. Hij wordt verdacht van verscheidene andere moordaanslagen, o.a. van de moord op Siegfried Buback. Een tweede betrokkene bij de aanslagen in Den Haag en Utrecht, waarschijnlijk Brigitte Mohnhaupt, wist te ontkomen.

Hierna wordt een begin gemaakt met een chronologisch overzicht van de gebeurtenissen, samenhangend met het Westduitse terrorisme, in de loop van dit jaar, te beginnen met de afluisterkwestie-Traube.

De Westduitse minister van binnenlandse zaken, Werner Maihofer (r.) met het hoofd van de binnenlandse veiligheidsdienst, Richard Meier. kort voor een bijeenkomst van de commissie van binnenlandse zaken van de Bondsdag i.v.m. het afluisterschandaal rond Traube.

Afluisterkwestie-Traube

In het Hamburgse weekblad Der Spiegel van 28 febr. werd onthuld, dat de Westduitse veiligheidsdienst in het huis van de 49-jarige atoomfysicus Klaus Robert Traube een afluisterinstallatie had aangebracht. Ambtenaren van het bureau voor de bescherming van de grondwet (Verfassungsschutz) waren in jan. 1976, vermomd als vissers, het huis van Traube binnengedrongen en hadden de installatie aangebracht, omdat zij Traube verdachten van samenwerking met terroristen.

De operatie van de Verfassungsschutz was geschied met toestemming van de minister van binnenlandse zaken, Maihofer, en het hoofd van de dienst, Richard Meier. De volgens de wet noodzakelijke rechterlijke toestemming was echter niet gevraagd. Minister Maihofer verdedigde zich met de uitleg, dat een rechterlijke toestemming niet noodzakelijk was, omdat er bij Traube sprake was van een ,,uiterst gevaarlijke toestand".

Traube, die werkzaam was als bedrijfsleider bij Interatorn (een dochteronderneming van de Kraftwerkunion) had toegang tot alle documenten, die betrekking hadden op reeds in gebruik genomen kerninstallaties en de maatregelen voor beveiliging van deze installaties.

Men vreesde, dat hij deze gegevens zou doorgeven aan de terroristen, waarmee hij contact had. Het is gebleken, dat hij dit niet heeft gedaan. Traube zelf was reeds eerder ontslagen bij Interatom op grond van informaties van de Verfassungsschutz.

Maihofer heeft toegezegd, dat hij alle commissies van de Bondsdag nauwkeurig zal inlichten. In kringen van de FDP en SPD vreest men, dat de zaak-Traube een precedent kan vormen. dat ernstige gevolgen zou kunnen hebben voor de rechtszekerheid in de Bondsrepubliek. De Verfassungsschutz is reeds vaker in opspraak gekomen wegens eigenmachtig optreden in enkele deelstaten.

Volgens mededelingen van Maihofer moest men de maatregel in verband zien met de drie ,,alarmerende" aanslagen op atoominstallaties, die in het voorjaar van 1975 in Frankrijk waren gepleegd. Traube zou vriendschappelijke connecties hebben gehad met de Iraanse links-extremist Medhi-Khan-Babatheherani, die in verbinding stond met de Westduitse terroriste Petra Krause, die in Zwitserland in de gevangenis zit.

Traube verscheen zelf op 28 febr. op de Westduitse televisie, waar hij verklaarde, dat hij via een vriendin

Weekblad 46ste jaargang No. 2403, pag. 29127-29142

de terrorist Hans Klein kende, die betrokken was geweest bij de aanslag op de OPEC-vergadering in Wenen in 1975 (pag. 837/3 e.v.-'76). Traube was echter niet op de hoogte met diens identiteit. Hij ontkende, dat hij ooit contacten gehad had met andere terroristen.

Bondskanselie Schmidt stelde zich op 1 maart onvoorwaardelijk achter minister Maihofer op. Volgens de boildskanselier was er geen enkele reden om zelfs tussen de regels door kritiek te oefenen op Maihofer.

Ook de commissie van binnenlandse zaken van de Bondsdag keurde op 1 maart het gedrag van de minister goed.

In de plenaire vergadering van de Bondsdag is op 16 maart over de kwestie gedebatteerd. Minister Maihofer verklaarde in dit debat, dat tegen Traube geen enkele verdenking meer bestond. Deze verklaring werd gezien als een vorm van eerherstel van de atoomfysicus.

V.r.n.l. Klaus Croissant, voormalig advocaat van Baader, Karl Heinz Weidenhammer, advocaat van Jan-Carl Raspe, Otto Schily, advocaat van Gudrun Ensslin, en Michael Oberwinter, advocaat van Andreas Baader op een persconferentie op 18 maart, waarop zij aankondigden het proces niet langer te zullen bijwonen, nadat een dag eerder bekend geworden was, dat de autoriteiten de gesprekken tussen de advocaten en de verdachten hadden afgeluisterd.

Scherpe kritiek op de minister had de CDU-er Wallmann. Deze was van mening, dat er geen rechtvaardiging bestond voor de inbreuk op het grondrecht van Traube door een inbraak in zijn woning en het aanbrengen van een afluisterapparaat.

Kritisch was ook de SPD'er Hugo Brandt, die het bijzonder gevaarlijk vond dat Maihofer zich bij het goedkeuren van de afluisteroperatie had beroepen op een ,,bovenwettelijke" noodtoestand. De gehele affaire, aldus Brandt, heeft een bittere nasmaak.

Volledige steun kreeg Maihofer alleen van zijn partijgenoot Wendig, die meende dat er alleen maar misverstanden hadden bestaan tussen de minister en de Verfassungsschutz.

De enige parlementariër die zich openlijk tegen Maihofer opstelde en de minister zijn vertrouwen niet gaf, was de liberaal Martin Bangemann, voorzitter van de FDP in de deelstaat Baden-Wurttemberg en ex-secretaris-generaal van deze partij. Hij beschouwde het optreden van Maihofer als een ernstige inbreuk op de grondwet van de Bondsrepubliek en kon diens optreden niet goedkeuren.

Algemeen waren de verschillende sprekers het erover eens dat de parlementaire controle op de contraspionagedienst (Verfassungsschutz) moest worden versterkt maar, voor een aparte wet ter regeling van het gebruik van afluisrermethoden voelde niemand iets.

De CSU'er Spranger deed een vergeefse poging om de publikatie van de geheime stukken in de zaak-Traube in het weekblad Der Spiegel strafrechtelijk te laten onderzoeken.

Nieuwe afluisteraffaire

Op 17 maart is er in Bonn grote opschudding ontstaan, doordat er een nieuwe afluisteraffaire bekend werd.

Traugott Bender en Karl Sehiess, de ministers van justitie en van binnenlandse zaken van de deelstaat Baden-Württemberg, hebben op 17 maart op een persconferentie bekendgemaakt dat zij de gesprekken tussen de verdachten in het Baader-Meinhof-proces en hun verdedigers in de strafgevangenis van Stuttgart-Stammheim hebben laten afluisteren. Hierbij zou niet de contra-spionagedienst Verfassungsschutz maar de politie van de deelstaat zijn ingeschakeld. De rechters in Stuttgart-Stammheim en de openbare aanklager waren niet op de hoogte geweest van de ingreep val? de beide ministers. De twee bewindslieden beroepen zich op artikel 34 van het Westduitse wetboek van strafrecht waarin het afluisteren van verdachten en verdedigers is toegestaan in een noodsituatie die levensgevaarlijke gevolgen zou kunnen hebben

De beide ministers zeiden dat minister Maihofer niet op de hoogte was gesteld van de afluisteringsprocedure. Zij achtten het echter niet onmogelijk dat de zaak hem ter ore was gekomen. Bondskanselier Schmidt heeft op 17 maart onmiddellijk contact opgenomen met minister Maihofer en de Bondsdagfractie van de SPD.

De ministers Bender en Schiess zeiden dat zij de gesprekken tussen de leden van de Baader-Meinhof-groep en hun verdedigers tweemaal hadden laten afluisteren. De eerste keer na de aanslag op de Westduitse ambassade in Stockholm op 24 april 1975, de tweede keer op 30 nov. 1976 na de arrestatie van de Baader-Meinhof-advocaat Siegfried Haack. In 1975 zou er tien dagen zijn afgeluisterd, in 1976 twaalf dagen. De bandjes met de gesprekken zouden zijn vernietigd

De maatregelen waren, aldus de ministers, genomen omdat de levens van Westduitse burgers in gevaar hadden kunnen komen als de leden van de Baader-Meinhof-groep vanuit de gevangenis in Stammheim gijzelingen en brand- en moordaanslagen zouden hebben kunnen organiseren

Het gerucht over het afluisteren in de gevangenis van Stammheim was al eerder opgedoken door een verklaring van Otto Schily, de verdediger van een van de verdachten in het Baader-Meinhof-proces Ook Herbert Wehner, de voorzitter van de sociaal-democratische fractie in de Westduitse Bondsdag, en Spranger, de woordvoerder van de CSU in het parlement, hadden toespelingen gemaakt op een mogelijke afluister-affaire in de strafgevangenis van Stuttgart Minister Maihofer had toen verzekerd dat behalve bij Traube in geen enkele woning of strafgevangenis in de Bondsrepubliek van afluistermethoden gebruik was of werd gemaakt

Arrestaties in Zweden

De Zweedse politie heeft op 1 april een aantal van terrorisme verdachte personen o.w. twee Westduitsers, gearresteerd. De twee Westduitsers zijn naar de Bondsrepubliek uitgewezen·

De procureur-generaal van de Bondsrepubliek heeft gezegd, dat de twee, Norbert Kroecher en Manfred Adomeit, ervan verdacht werden de vroegere Zweedse minister Anna-Greta Leijon te willen ontvoeren om daarmee de vrijlating van in de Bondsrepubliek gevangen zittende terroristen af te dwingen. Kroecher werd er verder van beschuldigd lid te zijn van de beweging van 2 juni, die verantwoordelijk is voor de ontvoering van de Westberlijnse politicus Peter Lorenz in 1975 (pag 163/2 e.v.-1975).

Moord op procureur-generaal Buback

In de ochtend van 7 april is de procureur-generaal van de Bondsrepubliek, Siegfried Buback, in Karls-

Siegfried Buback

ruhe bij een aanslag gedood. Buback was per auto op weg naar zijn werk, toen een motorfiets langszij kwam, van waar af een duopassagier vuurde met een machinepistool. Eveneens om het leven kwam de chauffeur van Buback's wagen, Wolfgang Goebel, terwijl een ambtenaar van justitie, Georg Wurster, zwaar gewond raakte; deze stierf op 13 april aan zijn verwondingen.

Buback was 57 jaar oud. Hij was sedert drie jaar procureur-generaal van de Bondsrepubliek. In die hoedanigheid had hij de supervisie over de jacht op de leden van de RAF. Hij was ook degene, die de aanklachten opgesteld had tegen Andreas Baader, Ulrike Meinhof, Gudrun Ensslin, Holger Meins en Jan-Carl Raspe.

In een anoniem telefoontje naar het persbureau DPA in Bonn heeft in de avond van 7 april de ,,actiegroep Ulrike Meinhof" de verantwoordelijkheid voor de aanslag opgeëist.

Het Westduitse kabinet kwam op 7 april in spoedzitting bijeen onder voorzitterschap van vice-kanselier Hans-Dietrich Genscher. Het besloot o.m. een beloning van 200.000 Dmark uit te loven voor inlichtingen, die konden leiden tot de arrestatie van de moordenaar.

Het centrale recherchebureau van de Bondsrepubliek maakte op 8 april bekend. dat i.v.m. de moord op Bubaclr arrestatiebevelen uitgevaardigd waren tegen drie jonge mannen, nl. Knut Folkerts (geb. op 1-1-1952), Christian Klar (geb. op 20-5-1952) en Günter Sonnenberg (geb. op 21-7-1954).

De begrafenis van Buback vond plaats op 13 april. Hierbij werd o.m. door de bondskanselier Schrnidt het woord gevoerd.

Schmidt had lof voor Buback i v m de vooruitgang, die bij de bestrijding van her. rerrorisme geboekt was, waarbij de overleden procureur-generaal een belangrijke rol gespeeld had Hij stelde, dat moord op Buback niet alleen tegen de procureur-generaal persoonlijk bedoeld was, maar dat de terroristen daarmee de rechtsstaat als zodanig wilden treffen Volgens Schmidt wilden de terroristen een algemeen gevoel van onmacht teweegbrengen Zij wilden hun terroristische medeplichtigen tot nieuwe ge elddaden brengen en zij wilden de justitiële en veiligheidsorganen van de Bondsrepubliek ertoe brengen zich af te keren van de principes van vrijheid en rechtsstaat Zii hopen. dat hun geweld een alleen emotioneel geleid, ongedifferentieerd en ongecontroleerd tegengeweld teweeg zal brengen, opdat zij vervolgens de Bondsrepubliek als fascistische dictatuur kunnen denuncieren.

Het ,,commando Ulrike Meinhof" zond een brief aan het persbureau DPA, die daar op 13 april arriveerde. Het ,,commando" eiste opnieuw de verantwoordelijkheid op voor de aanslag op Buback. Als bewijs hiervoor was bij de brief gevoegd een fotocopie van het huurcontract van de motorfiets, die bij de aanslag gebruikt was.

De Westduitse politie heeft op 3 mei, na een heftige schietpartij, in Singen (Baden-Wurttemberg) eerste arrestaties verricht in de zaak-Buback. Het betrof Günter Sonnenberg en de 24-jarige Verena Becker. De laatste werd gezocht, sinds zij in 1975 in ruil voor de vrijlating van Peter Lorenz uit de gevangenis vrijgelaten was.

Bij het vuurgevecht, dat aan de arrestatie voorafging, werd Sonnenberg levensgevaarlijk gewond door een kogel in het hoofd. Een politiefunctionaris was zwaar en een ander licht gewond.

De minister van binnenlandse zaken van Baden-Wurttemberg, Karl Schiess, maakte later op een persconferentie bekend, dat men bij de gearresteerden twee revolvers, drie pistolen, een stiletto en een machinepistool van het merk Heckler & Koch aangetroffen had. Het laatste was geidentificeerd als het moordwapen in de zaak-Buback.

Vonnissen in het proces te *Stammheim*. Overzicht verloop van het proces

De rechtbank van Stuttgart heeft op 28 april de vonnissen verkondigd tegen de verdachten van het proces in Stammheim — de overlevenden van de kerngroep van de RAF, Andreas Baader, Gudrun Ensslin, en Jan-Carl. Raspe. Zij werden elk veroordeeld tot drie maal levenslang plus 15 jaar gevangenisstraf wegens moord in vier gevallen, poging tot moord in 34 gevallen alsmede het oprichten van een criminele vereniging.

Twee andere verdachten waren inmiddels overleden: Holger Meins op 9 nov. 1974 aan de gevolgen van een hongerstaking (pag. 185/1-'74) en Ulrike Meinhof op 9 mei 1976 d.m.v. zelfmoord (pag. 538/1 e.v.-1976).

Het proces in Stammheim is op 21 mei 1975 o.l.v. rechter Theodor Prinzing begonnen. De door de verdachten zelf aangewezen verdedigers Klaus Croissant? Kurt Groenewold en Hans-Christian Stroebele werden op 5 juni op grond van de verdenking van samenzwering met de verdachten van verdere deelname aan het proces uitgesloten.

Op 19 juli werd voor de eerste maal een klacht wegens vooringenomenheid tegen rechter Prinzing ingediend; er zouden nog 84 volgen.

De zelf gekozen verdedigers begonnen op 19 aug. een boycot van het proces om een rapport af te dwingen over gezondheidstoestand van hun cliënten en over de mate, waarin dezen nog aan het proces konden deelnemen. Op 26 aug. vroegen zij om stopzetting van het proces, omdat een eerlijke procedure niet langer gewaarborgd zou zijn.

Op 23 sept. werd in een medisch rapport bevestigd, dat de verdachten slechts in beperkte mate tot deelname aan het proces in staat waren, waarop het gerecht op 30 sept. besloot het proces ook bij afwezigheid van de verdachten voort te zetten. Beroep tegen dit besluit van de verdedigers bij het federale gerechtshof werd op 23 okt. afgewezen.

Op 11 nov. begon het getuigenverhoor. In het verloop van dit gedeelte van het proces werden geleidelijk aan alle door de verdachten zelf aangewezen verdedigers, met uitzondering van de advocaat van Ulrike Meinhof, Otto Schily, van het proces uitgesloten op grond van zaken als obstructie van het proces, belediging van het gerecht, verdenking van samenzwering, overtreding van de procesorde enz. Zij werden allen door toegevoegde advocaten vervangen, met wie de ver-

dachten elk contact weigerden. Van 13-15 jan. 1976 kwamen voor het eerst de verdachten zelf aan het woord. Zij legden alleen politieke verklaringen af, en uitten zich niet over de tenlastelegging.

Op 9 mei pleegde Ulrike Meinhof zelfmoord en op 11 mei verlieten de verdachten en de overgebleven door hen aangewezen verdedigers de rechtszaal, omdat rechter Prinzing weigerde een pauze in te leggen i.v.m. deze zelfmoord.

Op 8 juli werd de voornaamste getuige à charge gehoord. Dit was Gerhard Muller, die als bomexpert zelf tot de RAF behoord heeft. Hij verklaarde, dat de verdachten een aantal bomaanslagen zelf uitgevoerd hebben. Ook beschuldigde hij 10 advocaten van samenzwering met de verdachten en nog niet gearresteerde terroristen.

Op 7 okt. werden door de aanklagers de eisen gesteld.

Op 10 jan. 1977 verlangde Otto Schily opnieuw de afwijzing van rechter Prinzing, nu, omdat hij op informele wijze de federale rechter Albrecht Meyer processtukken had doen toekomen. Meyer was rechter in de revisie-senaat van het bondsgerechtshof. Als zodanig had hij met het proces van doen.

Op 20 jan. werd rechter Prinzing de leiding van het proces ontnomen, omdat hij tegen de toegevoegde advocaat van Gudrun Ensslin, Kunzel, verklaard zou hebben dat het voor hem een verschil maakte, of verzoeken afkomstig waren van toegevoegde of van zelf uitgezochte verdedigers. Ook zou hij gedreigd hebben consequenties te zullen trekken uit de groeiende moeilijkheden rond het proces. Met de verdere leiding van het proces werd Eberhard Foth belast.

Op 18 maart eisten Schily en de andere eigen advocaten stopzetting van het proces, nadat gebleken was dat gesprekken tussen verdachten en verdedigers afgeluisterd waren (pag. 626/1 e.v.). Het verzoek werd afgewezen.

De toegevoegde advocaten vroegen op 29 maart het proces op te schorten, tot het gerechtshof duidelijk gemaakt had, of en hoe de vertrouwelijkheid tussen advocaten en hun cliënten gegarandeerd kon worden, nadat minister Bender van justitie van Baden-Wurttemberg gezegd had ook in de toekomst eventueel afluisteren niet uit te sluiten.

Op 14 april werd het tweede getuigenverhoor afgesloten.

Op 21 april vroegen de toegevoegde advocaten ook om stopzetting van het proces op grond van de afluisteraffaire.

Op 27 april hielden de zelf uitgezochte advocaten buiten de rechtszaal, op een persconferentie in een hotel, hun pleidooien. Zij verdedigden de stelling, dat de verdachten geen misdadigers waren, maar dat zij gezien moesten worden ais strijders in een burgeroorlog. De daden van de verdachten moesten beschouwd worden als verzet tegen de Amerikaanse volkenmoord in Vietnam. Bomaanslagen tegen Amerikaanse militaire inrichtingen waren het Vietnamese volk ten goede gekomen: zij waren gericht tegen een misdadige supermogendheid Daarom moesten deze daden op dezelfde wijze gewaardeerd worden als daden tegen Hitler of Franco of de sjah van Perzië of de kolonelsjunta in Griekenland, die in eerste instantie ook daden van terroristen genoemd waren.

Het gerecht zou deze dimensie van vrijheidsstrijd geen recht doen, als het de verdachten tot misdadigers zou bestempelen. Daarmee zou het de staat de mogelijkheid verschaffen, zich te onttrekken aan een discussie, die hij te vrezen had.

In zijn oordeelsbegronding op 28 april wees rechter Foth de stelling af, als zou dit proces een politiek proces zijn.

Otto Schily ging in hoger beroep, nog op de dag, dat het vonnis uitgesproken werd.

Hongerstaking

De verdachten in het Baader-Meinhof-proces zijn op 29 maart in hongerstaking gegaan, om daarmee te bereiken, dat zij meer onderling contact zouden verkrijgen en de groep gevangenen in Stammheim vergroot zou worden.

De autoriteiten hebben op 28 april geprobeerd Gudrun Ensslin met geweld kunstmatig te voeden. Zij verzette zich hier zo sterk tegen, dat de gevangenisarts tussenbeide kwam, omdat er gevaar voor haar leven bestond.

Op 1 mei besloot het ministerie van justitie van Baden-Wurttemberg, dat de groepen van gevangenen inderdaad uitgebreid mochten worden. Dit gebeurde, nadat een groep onafhankelijke artsen geadviseerd had niet opnieuw tot gedwongen voeding over te gaan.

De gevangenen braken daarop hun hongerstaking af.

Levenslang voor twee andere Baader-Meinhof-leden

Op 2 juni heeft het gerechtshof in Kaiserslautern vonnis gewezen in wat bekend stond als het ,,kleine Baader-Meinhof-proces". De 30-jarige Manfred Grashof en de 29-jarige Klaus Jünschke werden wegens moord, medeplichtigheid aan moord, bankroof en lidmaatschap van eer? criminele vereniging tot levenslang veroordeeld.

De 24-jarige Wolfgang Grundmann kreeg vier jaar wegens ongeoorloofd wapenbezit en het lidmaatschap van een criminele vereniging. Tegen hem was 10 jaar geëist, maar de rechtbank achtte medeplichtigheid aan moord, roof en medeplichtigheid bil roof niet bewezen.

Grundmann was in okt. 1976 al uit de gevangenis ontslagen, nadat hij 4½ jaar in voorarrest gezeten had.

Het vonnis van Grashof en Jüncchke was overeenkomstig de eis.

Hoofdpunten van de aanklacht waren geweest een bankoverval op 22 dec. 1971 in Kaiserslautern, waarbij een politiefunctionaris doodgeschoten was, en de moord op een Hamburgse commissaris van de recherche op 2 maart 1972.

Nieuwe procureur-generaal benoemd

Het Westduitse kabinet heeft op 15 juni de benoeming van de 53-jarige Kurt Rebmann tot procureur-generaal van de Bondsrepubliek goedgekeurd. Rebmann was tot zijn be-

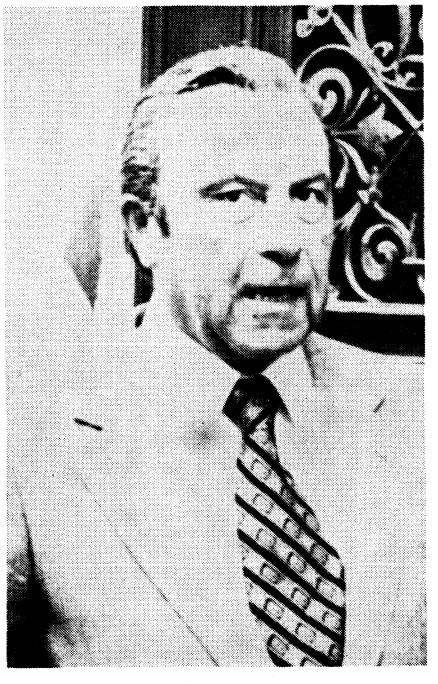

Kurt Rebmann

noeming een hoge ambtenaar op het ministerie van justitie van de deelstaat Baden-Württemberg.

Klaus Croissant vlucht *naar Frankrijk*

Op 12 juli werd bekend, dat de vroegere verdediger van leden van de Baader-Meinhof-groep, Klaus Croissant, naar Frankrijk gevlucht was.

In juni-juli 1975 en in juli 1976 had Croissant korte tijd in voorarrest gevangen gezeten onder verdenking van medeplichtigheid bij terroristische acties. In juli 1976 had de rechtbank in Stuttgart het arrest van Croissant tegen een borgsom van 80.000 mark beëindigd en Croissant de verplichting opgelegd zich tweemaal per week bij de politie te melden.

Eind juni van dit jaar had de rechtbank in Stuttgart Croissant een gedeeltelijk beroepsverbod opgelegd. Hij mocht niet meer als advocaat optreden in zaken, die betrekking hebben op de staatsveiligheid of in verband staan met steun aan een criminele vereniging. Dit verbod geldt niet voor zaken, die reeds voor de rechter behandeld worden.

Op 9 juli vluchtte Croissant naar Frankrijk, waar hij op 12 juli op een persconferentie in de openbaarheid trad.

Hij verklaarde de Bondsrepubliek ontvlucht te zijn i.v.m. ,,de voortdurende onderdrukking, vervolging en justitiële en andere maatregelen" tegen zijn persoon.

Verder stelde hij, dat het hem als ,,verdediger van politieke gevangenen" niet langer mogelijk was in de Bondsrepubliek Duitsland zijn taak als advocaat – het leven van de gevangenen van de RAF te beschermen – uit te voeren.

Croissant heeft op 27 juli zijn verzoek om politiek asiel ingediend.

De Franse regering maakte op 15 juli bekend, dat Bonn officieel de uitlevering van Croissant gevraagd had.

De Westduitse politie verdenkt Croissant ervan na de arrestatie van Ulrike Meinhof, Gudrun Ensslin en Andreas Baader in 1972 (pag 574/1 e v -1972) geholpen te hebben bij de opbouw van een ,,info-centrale", waarvan het de bedoeling was de gevangenen als ,,overlevensprogramma" de mogelijkheden van collectieve scholing, discussie en informatie te geven. alsmede om hen in staat te stellen nieuwe plannen te maken en oproepen aan de openbare mening te richten

Uit aocumenten, die de politie in het bureau van Croissant in beslag genomen heeft, zou blijken, dat deze persoonlijke contacten oriderhoudt met personen, die met terroristische acties bezig zijn, o a met de moordenaars van Buback. Ook zou uit de documenten duidelijk geworden zijn, dat Croissant een centraal informatiesysteem van het terrorisme opgebouwd had, dat werkt met methodes van geheime diensten en dat vertakkingen heeft naar Frankrijk, Zwitserland, Italië, Spanje, Ierland, Noord-Afrika, het Midden-Oosten, Scandinavië en Japan

De Franse politie heeft op 30 sept. Croissant in een woning in Parijs gearresteerd. De arrestatie vond plaats op last van een internationaal arrestatiebevel van de Westduitse justitie.

Daders aanslag Westduitse ambassade in Stockholm *veroordeeld*

In het proces in Dusseldorf tegen de daders van de aanslag op de Westduitse ambassade in Stockholm in 1975 (pag. 327/1 e.v.-1975) is op 20 juli vonnis gewezen.

De overlevende terroristen Lutz Manfred Taufer, Bernhard Maria Rössner, Karl-Heinz Dellwo en Hanna Elise Krabbe werden elk tot tweemaal levenslang veroordeeld wegens gemeenschappelijke moord in twee gevallen, de bedreiging van een grondwettelijk orgaan en gijzeling.

De voorzittende rechter, Hermann-Josef Muller, liet voor het verkondigen van het vonnis de zaal ontruimen, oindat sympathisanten van de verdachten in spreekkoren riepen om ,,solidariteit met de gevangenen" en ,,een eind aan de vernietigingsgevangenschap"

De verdachten werden wegens wangedrag eveneens uitgesloten

Bij het vellen van het vonnis had de rechtbarik overwogen, dat alle plegers van de aanslag op de basis van een zorgvuldig en in alle details voorbereid plan vastbesloten geweest waren gijzelaars neer te schieten De bezetters hadden zich als strijders gezien en zij hadden ten doel gehad de democratische orde in de Bondsrepubliek met niets ontziend wapengeweld schade toe te brengen Wie degeen geweest was die de schoten op de diplomaten afgevuurd had, was in de getuigenverhoren niet duidelijk geworden Ook was het niet mogelijk geweest de oorzaken voor het opblazen van het gebouw van de ambassade op te helderen. al was dat stellig niet van buitenaf gebeurd Waarschijnlijk was het toe te schrijven aan onachtzaamheid van de daders, op technisch te kort schieten of op onnadenkend handelen van de gijzelaars

Het vonnis kwam overeen met de eis van de aanklager. De door de verdachten aangewezen advocaten hadden ervoor gepleit het proces stop te zetten, omdat binnenlands strafrecht niet toepasbaar zou zijn op ,,krijgsgevangenen."

De toegevoegde advocaten hadden op in de tijd beperkte gevangenisstraffen aangedrongen. (FAZ, NZZ, *NRC/H'blad, Le* Monde, The Times, Financial Times, DPA, AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 538/1 e.v.-1976)

Voortzetting volgende aflevering

De Westduitse advocaat Klaus Croissant (l) op een persconferentie in het huis van de Franse advocaat Jean-Jacques de Felice (r) op 12 juli Croissant vertelde, dat hij politiek asiel in Frankrijk had aangevraagd en een beroep had gedaan op de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking in Belgrado om een onderzoek in te stellen naar mogelijke schendingen van de rechten van de mens in de Bondsrepubliek

BELGIË

NIEUWE AMNESTIE-BOODSCHAP

De christelijke en vrijzinnige voor-aanstaanden die met kerstmis 1976 een amnestie-boodschap publiceerden (zie pag. 40/1), hebben op 15 sept. een nieuwe boodschap ,,over repressie en epuratie" bekend gemaakt. De tekst luidt als volgt:

,,In 1976 hebben wij, christenen en vrijzinnigen samen, tot tweemaal toe een beroep tot het land gericht om de oorlogsbladzijde definitief om te draaien. Dit bleef eilaas zonder resultaat, ondanks de handtekening van meer dan 450 burgemeesters en meer dan 230 prominenten uit het Vlaamse land, onder wie ook voor-aanstaande weerstanders en politieke gevangenen. Op dit ogenblik wordt er in ons land gesproken over pacificatie. Wij menen dat die idee vooral dringend moet worden toegepast in een vraagstuk dat reeds 33 jaar op een oplossing wacht. Hebben onze verantwoordelijke politici geen gunstige gelegenheid gemist n.a.v. de viering van het ambtsjubileum van de koning?
Daarom dringen wij aan bij alle ministers, senatoren en volksvertegenwoordigers, dat zij onmiddellijk in het parlement de nodige initiatieven zouden nemen om ALLE humane en sociale gevolgen van repressie en epuratie op te ruimen vóór kerstmis 1977. Wij herhalen dat dit niet geldt voor hen die zich schuldig maakten aan oorlogsmisdaden, zoals moord, foltering of echte verklikking. Anderzijds zeggen we nu reeds met klem dat halve maatregelen ons geen voldoening zullen schenkcn.
Wij zijn ervan overtuigd dat dit humane probleem kan worden opgelost buiten alle discussie over de vraagstukken tussen de gemeenschappen. Wij rekenen er vast op dat de beloften, die in de Kamer werden gedaan, spoedig worden ingelost, zoniet zullen wij ervoor ijveren dat door een nog vérstrekkender autonomie dit nationaal probleem regionaal kan worden geregeld."

De tekst werd ondertekend door dezelfde personen die het initiatief namen tot de kerstboodschap 1976. Alleen prof. Gerlo ontbreekt.

SOCIALE CONFLICTEN

Het ministerie van tewerkstelling en arbeid heeft een statistische studie gepubliceerd m.b.t. de sociale conflicten el1 stakingen. De studie gaat nader in op de toestand in de jaren 1974 en 1975. Er blijkt o.m. uit dat het aantal conflicten in Wallonie hoger lag dan in Vlaanderen. Ir? 1974 kende Vlaanderen 148 sociale conflicten, Wallonië 210 en Brussel 19. Voor 1975 waren de cijfers resp. 150, 273 en 22.

In 1974 vielen er 377 sociale conflicten voor, waarbij 114.231 werknemers betrokken waren. Slechts 34 stakingen braken uit na een stakingsaanzegging, 306 stakingen begonnen ,,spontaan". In 17 gevallen ging het geschil gepaard met een bedrijfsbezetting. In 1974 heerste sociale onrust voornamelijk in de metaalconstructie, de staalnijverheid en de glasindustrie; in mindere mate ook in de chemische nijverheid, de confectie en de ledernijverheid. In de metaalconstructie vielen 36% van alle sociale conflicten voor. In 120 gevallen werd het geschil uitgelokt door looneisen van de werknemers; verdere redenen tot staking: reacties tegen ontslagen, sluiting van de onderneming, vraag naar betere arbeidsvoorwaarden, solidariteitsbetuigingen n.a.v. het ontslag van vakbondsafgevaardigden.

In 1975 steeg het aantal conflicten tot 445 of 18% meer dan in 1974. Er werd vooral gestaakt door werknemers die een CAO verwierpen of deze gewijzigd wilden zien; er waren duidelijk minder stakingen om looneisen, en meer stakingen tegen bedrijfssluitingen.

STATISTIEK VAN DE STAKINGEN

Sectoren	Aantal conflicten		Betrokken werknemers		Verloren werkdagen	
	1974	1975	1974	1975	1974	1975
Mijnen	8	10	1.576	2.059	3.593	23.092
Staal	44	46	6.046	30.898	14.301	46.446
Confectie	20	8	3.160	1,146	32.219	11.223
Metaal	137	150	58.655	57.243	468.058	371.627
Delfstoffen	9	4	1.287	1.500	26.383	1.139
Glas	28	39	11.009	20.613	80.646	128.996
Scheikunde	17	23	2.809	7.769	32.617	31.048
Petroleum	6	13	939	5.145	1.254	25.162
Voeding	—	14		1.282	—	7.277
Textiel	—	12	—	43.473	—	333.850
Gas en elektriciteit	7	7	2.795	4.074	—	10.547
Andere sectoren	101	119	25.955	37.509	142.437	159.702
Totaal	377	445	114.231	212.711	801.508	1.149.702

ITALIË

STUDENTENONLUSTEN, WETS-ONTWERP HERSTRUCTURERING HOGER ONDERWIJS

In de eerste helft van 1977 hebben zich aan verschillende universiteiten erristige onlusten voorgedaan, waarbij 2 doden vielen en verschillende mensen gewond werden. Aanleiding waren een besluit van de minister van onderwijs de vrijheid van studenten zelf hun studiepakket samen te stellen, te beperken en meer in het algemeen de slechte vooruitzichten voor afgestudeerden op een passende baan.
Opmerkelijk was dat de linkse partijen, in het bijzonder de communistische partij, aie in net verleden vaak als spreekbuis voor contesterende studenten fungeerden, nu zelf het doelwit van acties werden.

De situatie aan de Italiaanse universiteiten is al enige jaren een bron van onrust
In 1969 werd de wet op het universitaire onderwijs zodanig gewijzigd dat vrijwel iedereen met de een of andere vorm van voortgezet onderwijs tot de universiteit wordt toegelaten, wat tot een enorme toename van het aantal studenten heeft geleid zonder dat de faciliteiten daaraan zijn aangepast De universiteit van Rome telt thans ca 150 000 studenten, terwijl de gebouwen en de wetenschappelijke staf op slechts 40 000 studenten zijn berekend.
De invoering van de numerus clausus is tot nog toe niet overwogen en is waarschijnlijk ook niet nodig omdat slechts een gering aantal studenten de colleges bezoekt Het afstudeercijfer is in vergelijk met de andere Westeuropese landen laag van de 100 studenten die een academische studie beginnen leggen slechts 7 het eindexamen af
Toch bevinden zich onder de 1,2 miljoen jeugdige werklozen 125 000 jonge academici
Het peil van het hoger onderwijs is laag, niet in de laatste plaats een gevolg van het feit dat veel hoogleraren zich nauwelijks op de universiteit vertonen en het onderwijs aan de vaak slecht betaalde wetensohappelijke medewerkers en assistenten overlaten, om zelf een tweede goed gehonoreerde functie in het bedrijfsleven of bij de overheid te vervullen
De academische senaten zijn gepolitiseerd Aan de keuze van de rector gaat een enorme verkiezingsstrijd vooraf Politieke partijen en vakbonden bemoeien zich met onderwijs en onderzoek
De senaat van de universiteit van Rome bijv is zo verdeeld dat men in 1976 tientallen malen en wekenlang heeft moeten stemmen voordat er een eenvoudige meerderheid gevonden kon worden voor een kandidaat voor het rectoraat

Ingrijpen *minister* in *studie*-vrijheid leidt tot bezetting gebouwen en vechtpartijen

Begin januari maakte de minister voor onderwijs Malfatti bekend dat de vrijheid van studenten zelf hun

Na de bloedige onlusten in Bologna patrouilleerden soldaten met tanks in de oude binnenstad.

studiepakket samen te stellen enigszins aan banden zou worden gelegd.
De minister wilde met name een eind maken aan het ingeslopen verschijnsel van de student die enkele malen hetzelfde tentamen in hetzelfde vak opnieuw aflegt en ze gehonoreerd ziet alsof het tentamens waren in verschillende vakken.
De minister vond deze vorm van studieverkorting te ver gaan.
Tegelijk werd bekend gemaakt dat de minister voorzieningen wilde treffen om naast de gewone dokterstitel een superdoctoraat in te stellen en ook nog een academische graad die binnen het bereik zou liggen van alle studenten.

Door studenten en een deel van het jongere wetenschappelijke personeel werden deze plannen beschouwd als een onaanvaardbaar ingrijpen in de verworvenheden van 1969. De invoering van het superdoctoraat werd met name ervaren als een verkapt binnenhalen van het klassebeginsel binnen de universiteit.
Aan de universiteit van Palermo werden daarop protestvergaderingen georganiseerd die zich binnen enkele dagen uitbreidden tot andere universiteiten.

Op 2 februari maakte een knokploeg van de neo-fascistische studentenorganisatie FUAN van de gelegenheid gebruik en voerde een aanval uit op de universiteit van Rome. Twee studenten en een politieman werden daarbij gewond.
„Autonome" ultralinkse groepjes reagee den daarop weer met bomaanslagen op neo-fascistische partijbureaus. Eerst in Rome en vervolgens in andere steden gingen studenten over tot het bezetten van universiteitsgebouwen.
Minister Malfatti maakte vervolgens bekend dat de voorgenomen maatregelen voorlopig uitgesteld zouden worden.

Hij verwees de hele zaak naar de onderwijscommissie van het parlement en zegde toe begin maart met een volledig hervormingsprogramma voor het universitaire onderwijs te komen.

Daarmee kwam echter geen eind aan de bezetting van de universiteiten.

Een veelbetekenend incident deed zich voor op 17 februari toen de secretaris van de communistische vakbond CGIL, Luciano Lama, op de campus van de universiteit van Rome studenten probeerde toe te spreken maar door de studenten hardhandig werd verdreven. Een aantal mensen moest met verwondingen in het ziekenhuis worden opgenomen nadat groepen studenten slaags waren geraakt met de ordedienst van de vakbond. De politie ontruimde daarop het universiteitsterrein en de rector deelde mee dat het onderwijs voorlopig gestaakt zou worden.

De verdrijving van de vakbondsleider deed het partijbestuur van de PCI een uitvoerige verklaring uitgeven waarin de acties van de uiterst linkse studentengroeperingen veroordeeld werden als een nieuwe vorm van „squadrismo", d.w.z. het provocerende optreden van fascistische knokploegen uit de begintijd van het fascisme.

De verklaring gaf verder een analyse van wat gedaan had moeten worden om de incidenten met de vakbondsleider te voorkomen, wat dooi waarnemers werd uitgelegd als een vorm van kritiek op Lama en de afdeling Rome van de PCI, die de bijeenkomst op de campus hadden georganiseerd.

Sedert de revoltes van 1968 is veel veranderd. aldus de N Z Z (12-2).
Toen vonden ae communistische oppositie en het wereldwijde studentenprotest elkaar
Ondertussen hebben veel kameraden een leerstoel veroverd en behoren de linkse partijen op de universiteit zot de gevestigde orde
De nieuwe collectieven zijn links van georganiseerd links te situeren
Uit de vele protesten liet zich aflezen dat de communistische partij thans ala tegenstander wordt beschouwd Leuzen als „knecht van het kapitalisnie" en „de regering Andreotti-Berlinguer" wezen daarop.

Op 19 febr. vonden in Rome en Milaan grote protestdemonstraties plaats en op 5 maart kwam het tot ernstige incidenten bij de universiteit van Rome, toen er vechtpartijen uitbraken tussen studenten en politie.

Op 11 maart kwam in Bologna een medische student om het leven na een schietpartij van de caribinieri op een groep studenten die een politiejeep aanviel. De rector van de universiteit had om politiehulp gevraagd toen ultra-linkse „autonomisten" probeerden een bijeenkomst van studenten van de katholieke groepering Communione e Liberazione te verhinderen. De volgende dag vonden overal in het land protestdemonstraties plaats die al spoedig in rellen uitliepen. In het centrum van Rome woedde een complete veldslag tussen politie en demonstranten.

Uit alle delen van Italië waren studenten maar ook andere belangstellenden naar Rome gekomen om te demonstreren tegen de gewelddadige dood van de student uit Bologna maar ook tegen de hervormingsplannen voor de universiteit van de minister van onderwijs, tegen de jeugdwerkloosheid en tegen de veroordeling van een linkse architect wegens „morele medeplichtigheid" aan de moord op een neo-fascist.

Onder de demonstranten bevonden zich gewapende „autonomisten" die een aanval uitvoerden op het hoofd-

kwartier van de christen-democratische partij en op het kantoor van de christen-democratische krant *Il Popolo,* winkels en een telefoonkantoor. In Bologna moest de politie met pantserwagens optreden tegen demonstranten.

Op 13 maart kwam het opnieuw tot ernstige botsingen. Op 14 maart werd een demonstratieverbod afgekondigd voor Rome en Bologna, voor de gehele maand maart.
Minister van binnenlandse zaken Cossiga verklaarde dat het in Rome en Bologna niet om uit de hand gelopen 'demonstraties ging maar om doelgerichte acties van provocateurs die lang van te voren waren voorbereid. In een interview verklaarde dezelfde minister de mogelijkheid van het uitroepen van de noodtoestand te onderzoeken.

Op 16 maart namen ca. 200.000 personen in Bologna deel aan een grote demonstratie gericht tegen het geweld in Italië. De demonstratie was georganiseerd door de christen-democraten, socialisten, sociaal-democraten en de republikeinen, de vakbonden, de stedelijke en regionale besturen n.a.v. de gewelddadigheden in de week daarvoor.

Op 21 april kwam een politieman om het leven en werden verscheidene mensen gewond toen de politie poogde de bezetting van gebouwen van de universiteit van Rome te voorkomen.
Tot de bezetting werd besloten na een protestbijeenkomst tegen de nieuwe hoger-onderwijswet van minister Malfatti, die op 15 april door het kabinet goedgekeurd was (zie hierna). De rector riep de hulp van de politie in om de bezetting te voorkomen en daarop ontstond een veldslag tussen politie en gewapende studenten.
Een dag na het bloedige treffen deelde minister Cossiga na een kabinetszitting mee dat de politie opdracht had gekregen gewelddadige demonstraties voortaan als gewapende agressie tegen de staat te beschouwen en gewapenderhand te zullen gaan bestrijden.
,,Dit is geen appel, maar een waarschuwing," zei Cossiga. Hij zei verder dat de spanningen in de grote steden met universiteiten zoals Rome en Bologna sterker waren dan ergens anders. Volgens hem hadden meer of minder geheime marxistische groeperingen een uitgebreid net voor terroristische activiteiten gespannen en zij genoten daarbij de stilzwijgende toestemming van een groot deel van de studenten. Anders was het niet te verklaren dat zij na acties zo spoorloos konden verdwijnen.

Op 22 april verlengde de prefect van Rome het demonstratieverbod voor de stad en de provincie Rome tot 31 mei Desalniettemin werd op 12 me: in Rome een demonstratie georganiseerd door de Radicale partij, die uitliep op een aanval op gebouwen van de christen-democratische partij en de rechtse MSI. aarbij op 13 mei een meisje om het leven kwam,

Ontwerp-wet *universitair* onderwijs

In de ontwerp-wet op de herstructurering van het hoger onderwijs zijn veel voorstellen uit vroegere plannen opgenomen. Dat geldt in de eerste plaats voor het plan tot invoering van departementen i.p.v. de huidige faculteiten. Deze departementen zullen geheel autonoom op hun terrein de research organiseren. Ook het eerder gelanceerde plan voor een pluralisme van de academische titels werd weer voorgesteld. De traditionele titel doctor (Laurea) zal in drieën gedeeld worden met als hoogste titel die van het research-doctoraat, alleen bestemd voor degenen die een universitaire loopbaan volgen. In plaats van faculteiten en senaat zullen er departementsraden en een hogeschoolraad komen. In de hogeschoolraad zullen de hoogleraren met 16 van de 39 leden in de minderheid zijn. De studenten zullen 8 vertegenwoordigers krijgen en de rest is voor het personeel en vertegenwoordigers van staat, gemeente en regio. Verder zullen er twee categorieën docenten komen: gewone en geassocieerde professoren, die verplicht zijn op 4 verschillende dagen minstens 12 uur per week onderwijs te geven. Bovendien zal een hoogleraar geen functies in het bedrijfsleven meer mogen bekleden en zal hij in de universiteitsstad moeten wonen.
(NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad,* The *Times)*

ONTSNAPPING OORLOGSMISDADIGER KAPPLER. MINISTER VAN DEFENSIE WORDT VERVANGEN

Op 15 augustus bleek de 70-jarige vroegere SS-politiechef van Rome, Herbert Kappler, uit het Romeinse militaire hospitaal Celio waar hij wegens een zware ziekte werd verpleegd, verdwenen te zijn.

Een militaire rechtbank had Kappler in 1948 tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld omdat hij in 1944 in zijn functie van chef van de politie in Rome opdracht had gegeven 335 Italianen dood te schieten als vergelding voor een bomaanslag van Italiaanse verzetsstrijdeis op Duitse SS-soldaten
Kappler werd tot het symbool van het Duitse onrecht Italianen aangedaan
Alle pogingen verlichting van straf voor hem te krijgen liepen op niets uit en toen een militaire rechtbank in 1976 de voortijdige vrijlating van de inmiddels aan kanker lijdende Kappler gelastte, brak een storm van protest in Italie los Duizenden voormalige verzetsstrijders, politici en intellectuelen protesteerden
Het opperste militaire gerechtshof vernietigde daarop het besluit van de rechtbank
De inmiddels naar het militaire hospitaal overgebrachte Kappler mocht vrij bezoek ontvangen van zijn vrouw Anneliese, met wie hij in 1972 was getrouwd en die in het Noordduitse Soltau woont

Anneliese Kappler demonstreert voor vrijlating van haar man.

Op 15 augustus nog meldde mevr. Kappler zich bij de juridische afdeling van het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn met de mededeling dat haar man zich in de Bondsrepubliek bevond.
De Westduitse regering in Bonn liet kort daarna bij monde van de regeringswoordvoerder meedelen dat zij van Kappler's verblijf in de Bondsrepubliek op de hoogte was gebracht.
Bijzonderheden over de vlucht van Kappler werden niet verstrekt.
De Italiaanse politie gaf wel nadere bijzonderheden over de vlucht. Volgens de politie had mevrouw Kappler haar man in een grote koffer het hospitaal weten uit te krijgen en per auto naar de Bondsrepubliek vervoerd.

Latere onderzoekingen wezen uit dat Kappler zijn kamer, op 12 meter hoogte vanaf de begane grond, met behulp van een touw heeft verlaten.

Mevrouw Kappler bevestigde deze lezing van het gebeurde in een interview met de Westduitse televisie eind augustus, waarbij zij er nog aan toevoegde de ontsnapping geheel op eigen houtje te hebben georganiseerd en geen hulp van derden te hebben ontvangen

Onmiddellijk nadat bekend was gemaakt dat Kappler zich in de Bondsrepubliek bevond, deed de Italiaanse ambassadeur in Bonn namens zijn regering een verzoek tot uitlevering van Kappler, maar het openbaar ministerie van Luneburg, onder wiens competentie het opsporen van Kappler viel, deelde 16 aug. mee dat hij niet gearresteerd zou worden. Ook een tenuitvoerleggen van de Italiaanse straf in de Bondsrepubliek werd niet overwogen omdat het verdrag dat een en ander regelt nog niet ondertekend was.

In Italië ontstond na het bekend worden van de vlucht van Kappler grote opwinding en een golf van kritiek op de organen die belast waren met de bewaking van Kappler kwam los.

Heftige protesten kwamen er van de zijde van de Joodse gemeenschap (onder de vermoorde Italiaanse burgers bevond zich een grote groep Romeinse Joden), van de organisatie van voormalige verzetsstrijders en van de organisaties van oud-strijders.

Premier Andreotti veroordeelde in een publieke verklaring de vlucht als een zwaar wegend misbruik van vertrouwen. Hij kondigde een streng onderzoek naar de omstandigheden en mogelijke medeplichtigen aan.

De pers had ook ernstige kritiek op de regering-Andreotti. De Corriere *della* Sera noemde de ontsnapping ,,een zware nederlaag" voor de regering-Andreotti en het Milanese blad *Giorno* sloot niet uit dat de vlucht van Kappler op een afspraak tussen de regeringen uit Rome en Bonn of de geheime diensten van beide landen berustte.

De ontsnapping van Kappler had ook gevolgen voor de Duits-Italiaanse betrekkingen. Premier Andreotti en Bondskanselier Schmidt zouden elkaar op 19 aug. in Verona ontmoeten maar op 16 aug. deelde de Italiaanse regering mee dat de ontmoeting naar een later tijdstip verschoven was omdat gevreesd werd voor demonstraties tijdens Schmidt's bezoek aan Verona.

Op **23** aug. kwam de Bondsregering voor de eerste maal met een uitvoerige verklaring. Regeringswoordvoerder Grunewald zei dat het Italiaanse uitleveringsverzoek volgens geldend Duits recht zorgvuldig onderzocht en dan beantwoord zou worden. Al eerder was er in Bonn op gewezen dat de Duitse grondwet de mogelijkheid, dat Duitse staatsburgers uitgeleverd worden, niet kent.

De Bondsregering toonde respect en medeleven voor de slachtoffers en hun nabestaanden. Noch de regering noch enige Westduitse overheidsinstantie had iets met de ontsnapping te maken gehad. Als er meer bijzonderheden over de ware toedracht bekend zouden worden, zou blijken dat er geen enkele aanleiding voor een verslechtering van de betrekkingen tussen beide landen bestond. De verklaring van de Bondsregering besloot met een verwijzing naar de samenwerking binnen EG en NAVO die de volkeren van Europa de weg naar een toekomst garandeerde ,,waarin zich de verschrikkingen van het verleden niet kunnen herhalen".

De verklaring van de Bondsregering werd in Italië slecht ontvangen. Met name werd het ontbreken van een uitdrukkelijke veroordeling van de misdrijven van Kappler gelaakt.

Op **23** aug. vond in het voormalige getto van Rome een protestbijeenkomst plaats, waar de bungemeester van Rome, Argan, het woord voerde, die o.a. een duidelijker stellingname van de Westduitse regering eiste

Het Italiaanse parlement had zich inmtddels ook in de affaire gemengd. Minister van defensie Lattanzio verscheen op 24 aug. voor de speciale Senaatscommissie voor de landsverdediging om een verklaring over de vlucht van Kappler af te leggen. Hij schoof de verantwoordelijkheid voor de ontsnapping af op de carabinieri die, naar hij zei, zijn instructies niet hadden opgevolgd. Hij bebeschuldigde tevens de geheime dienst niet aan de mogelijkheid van een komplot tot bevrijding van Kappler te hebben gedacht.

De verklaring van de minister kreeg veel kritiek van de commissieleden. De vertegenwoordiger van de Republikeinse partij eiste het aftreden van de minister en die van de PCI, de socialistische partij en de Republikeinse partij eisten een parlementaire enquête.

De volgende dag nam Lattanzio zijn beschuldigingen aan het adres van de carabinieri en de geheime dienst evenwel terug.

Op 8 sept. werd een tweetal carabinieri, die belast waren geweest met de bewaking van Kappler, gearresteerd op beschuldiging van nalatigheid bij het uitoefenen van hun werk. Eerder waren twee andere carabinieri gearresteerd op beschuldiging hun post te hebben verlaten.

Op 13 sept. moest premier Andreotti op verzoek van een aantal leden voor de Kamer van Afgevaardigden verschijnen en een verklaring over de ontsnapping afleggen.

De premier ging uitvoerig in op de voorgeschiedenis en wees er op dat het sterke verzet van de Joodse gemeenschap in Rome en de vereniging van nabestaanden van de slachtoffers een gratie van Kappler onmogelijk gemaakt had.

Hij zei verder dat de omstandigheden van de vlucht van Kappler nog steeds niet duidelijk waren en dat daarom de kwestie van de verantwoordelijkheid ook nog niet opgelost was.

Voor een groot aantal leden van de Kamer van Afgevaardigden was de regeringsverklaring van Andreotti onvoldoende. Zowel de woordvoerders van de republikeinse als van de socialistische, de sociaal-democratische en de communistische partij eisten in het op de verklaring volgende debat het heengaan van de minister van defensie. De christen-democratische fractie bleef de minister evenwel steunen. De communisten dreigden daarop een motie van wantrouwen in te dienen, wat tot ernstige consequenties voor het voortbestaan van de regering-Andreotti zou hebben geleid.

Op 19 sept. werd bekend gemaakt dat Lattanzio de portefeuille van defensie opgaf en overgeplaatst werd naar het ministerie van transport en ad interim het ministerie van koopvaardij zou gaan beheren. Minister van trainsport Ruffini werd benoemd op defensie.

Regering *in* Bonn *wijst* uitlevering af

Op 20 sept. heeft de Westduitse regering afwijzend beschikt op het Italiaanse uitleveringsverzoek. In een nota werd gewezen op artikel 16 van de Duitse grondwet die uitlevering van een Westduits staatsburger aan het buitenland verbiedt. Deze bepaling, aldus de nota, is niet in tegenspraak met de bepalingen van het Europese uitleveringsverdrag.

Wel zijn in de Bondsrepubliek onderzoekingen van het openbaar ministerie begonnen, waarbij om de noodzakelijke medewerking van bevoegde Italiaanse instanties zou worden verzocht. *(NZZ,* FAZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

POLITIEK TERRORISME, PROCESSEN EN ONTVOERINGEN

In '77 heeft het politieke terrorisme in Italië onverminderd aangehouden.
Volgens een verklaring van premier Andreotti voor het parlement op 25 januari was het aantal politieke misdaden in '76 verdubbeld tot 1200, waarvan er ongeveer 100 voor rekening van de uiterst linkse Brigate Rosse kwamen, waarvan aangenomen wordt dat zij contacten met de in de Bondsrepubliek opererende Baader-Meinhof-groep onderhoudt (pag. 625 e.v.).
Verder noemde Andreotti de linkse organisatie Nuclei Armati Proletari (NAP). Een aantal terreurdaden zou door uiterst rechtse organisaties zijn uitgevoerd. Hoewel de activiteiten van de NAP en de Rode Brigades in '76 minder waren, werd de NAP verantwoordelijk gehouden voor de ontvoering in april '77 van Guido De Martino, zoon van de bekende socialistische politicus en voor andere ontvoeringen, terwijl de Rode Brigades zich voornamelijk bezig hielden met aanvallen op bekende journalisten in een poging het proces tegen de Rode Brigade-leider Renato Curcio tegen te houden (zie hierna).

Op 1 juli wist de politie de leider van de NAP Antonio Lo Muscio op te sporen. Bij een vuurgevecht kwam hij om het leven.

Behalve de linkse groeperingen Rode Brigades en NAP, doen nog vier andere groeperingen regelmatig van zich horen, t.w. de Manifesto-groep, ae Avanguardia Operaia, de Lotta Continua en een aantal anarchistische splintergroeperingen

Half mei diende de regering bij het parlement een pakket maatregelen in dat ten doel had de terreurbestrijding effectiever te maken.

Het bevatte een wetsvoorstel dat de straffen verhoogt voor aanslagen op het leven of de vrijheid van parlementsleden, leden van de regering, justitiële functionarissen, politiemannen en gevangenisbewakers. Ingeval een dergelijke aanslag een dodelijke afloop zou hebben zal de dader levenslang krijgen. Personen die advocaten aanvallen of bedreigen krijgen gevangenisstraf variërend van 6 maanden tot 3 jaar.

Mensen, die geld in omloop brengen dat bij een roofoverval of een ontvoering is verkregen, worden met 4 tot 10 jaar bestraft.
Verder voorzien de maatregelen in een stroomlijning van de gerechtelijke procedure waardoor de regering de grote achterstand bij de berechting wil wegwerken. Tenslotte wil de regering het gevangenisreglement strenger maken om de veiligheid in de strafinrichtingen te vergroten.

Acties tot verhindering proces tegen leider Rode Brigades

Half juni begon in Milaan het proces tegen de leider van de Rode Brigades Renato Curcio, die in febr '75 door een commando van de Rode Brigades uit de gevangenis was bevrijd maar die in januari '76 wederom werd gearresteerd.
De Rode Brigades probeerden het proces geen doorgang te laten vinden door het bedreigen van de juryleden en de families van de advocaten terwijl in de week voorafgaande aan het proces drie bekende journalisten werden beschoten. Ook tijdens het proces werd een aantal bekende Italianen aangevallen en in de benen geschoten.
Het proces vond evenwel doorgang en Curcio werd op 23 juni tot 7 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het verwonden van een politie-agent en verboden wapenbezit. Vier andere leden van de organisatie kregen gevangenisstraffen variërend van 2½ tot 5 jaar.
De drie journalisten, die gewond werden, waren Vittorio Bruno, redacteur van het blad *Il Seculo* XIX Nuovo op 1 juni in Genua, op 2 juni Indro Montanelli, een bekend journalist en redacteur van het conservatieve Milanese blad *Il* Giornale en op 3 juni Emilio Rossi, directeur van de televisienieuwsdienst.

Op 2 juni werden twee auto's van journalisten van de conservatieve Florentijnse krant La *Nazione* opgeblazen en op 3 juni ging een bestelauto van de *Corriere della* Sera in Padua in vlammen op.

In mei 1976 was ook een proces tegen Curcio en 52 leden van de Rode Brigades begonnen wegens lidmaatschap van een subversieve organisatie, maar dit proces werd uitgesteld nadat de Rode Brigades de officier van justitie Francesco Coco, die een onderzoek instelde naar de ontvoering van de magistraat Mario Sossi (pag. 175/1-'75), vermoordden.

Op 3 mei 1977 zou het proces weer beginnen, maar het moest wederom uitgesteld worden omdat het merendeel van de juryleden weigerde te verschijnen, nadat leden van de Rode Brigades het hoofd van de orde van advocaten in Turijn, dr. Fulvio Croce op 28 april hadden vermoord.

Op 1 juni werd Carlo Picciura, lid van de Rode Brigades in Padua, tot 26 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het doden van een politie-agent.

Processen tegen *rechtse organisaties*

Op 30 mei begon in Rome een proces tegen 77 personen waaronder leidende functionarissen van de Italiaanse geheime dienst SID wegens het betrokken zijn in rechtse samenzweringen tegen de staat, in het bijzonder die van dec. 1970 en van het oproepen van een ,,sfeer van spanning", eind jaren zestig begin jaren zeventig met het doel de democratie te ondermijnen.
Onder de verdachten bevond zich generaal Vito Miceli, net vroegere hoofd van de SID, die in okt. 1974 was gearresteerd.

Op 21 maart begon in Rome een proces tegen 119 leden van de uiterst rechtse organisatie Ordine Nuove, op beschuldiging een fascistische partij op te richten.

In 1974 waren de verhoren van de verdachten al begonnen maar deze moesten afgebroken worden omdat een aantal verdachten in andere processen betrokken bleken te zijn en als gevolg van de aanslag op 10 juli 1976 op rechter Vittorio Occorsio, die het onderzoek in de zaak leidde en die ook betrokken was in andere onderzoeken naar extreem rechtse groeperingen.

Ontvoeringen

In 1976 vonden in totaal 49 ontvoeringen plaats (64 in 1975) en in de eerste 7 maanden van 1977 45.
In de meeste gevallen betrof het gefortuneerde Italianen, hun kinderen of naaste familieleden, die na het betalen van een losgeld weer vrijgelaten werden.

In 1976 zou ruim 50 mrd lire aan losgeld zijn betaald.
In veel gevallen besluit de familie van een ontvoerde de politie niet in de zaak te betrekken en de onderhandelingen rechtstreeks met de ontvoerders te houden. Volgens waarnemers gaat het daarbij niet om angst voor het leven van hun familielid, maar om de belastingdienst. Veel Italianen uit de hogere inkomensklasse geven een veel lager inkomen aan de belasting op maar bij een ontvoeringszaak blijken ze opeens over een enorm bedrag aan contanten te beschikken. Sedert maart 1976 beschikt de justitie over een mogelijkheid om fa-

milie van ontvoerden tot medewerking te bewegen. De justitie legt beslag op al het geld en de bezittingen van de ontvoerde. Hun bankrekeningen worden geblokkeerd. Op zo'n manier kunnen ze eenvoudig het losgeld niet betalen en moet de politie wel ingeschakeld worden om het ontvoerde familielid vrij te krijgen.
In 1977 deed zich voor het eerst een ontvoering van een politiek belangrijk persoon voor. Het betrof Guido De Martino, een socialistische voorman uit Napels en zoon van Francesco De Martino, secretaris van de socialistische partij, die op 5 april in Napels werd ontvoerd. Op 15 mei werd hij vrijgelaten nadat een losgeld van 1000 mln lire was betaald. Eind 1976, begin 1977, kwamen er steeds meer aanwijzingen dat er contacten bestaan tussen ontvoeringsbenden, de georganiseerde maffia en rechtse politieke groeperingen.
Deze aan ijzingen leidden tot de arrestatie van Renato Vallanzasca en Pier Luigi Concutelli, die ervan beschuldigd werden betaald te worden om daden van politiek terrorisme te begaan om daarmee de politieke spanning in het land te vergroten.
Concutelli wordt beschuldigd van de moord op rechter Occorsio en van het onderhouden van contacten met de rechtse beweging Ordine Nuove. In 1976 had Concutelli zich kandidaat gesteld bij de verkiezingen namens de rechtse MSI. Hij werd op 2 april tot 9 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Vallanzasca, beschuldigd van het ontvoeren van Emanuela Trapani in dec. 1976, werd veroordeeld tot 7 jaar gevangenisstraf.

AFSPLITSING MSI

Op 22 december '76 zijn 17 Afgevaardigden en 9 Senatoren van de rechtse MSI uit de partij gestapt, waardoor het aantal zetels van de partij in het parlement is gehalveerd.
De uitgetredenen konden zich niet langer met het beleid van partijleider Almirante verenigen.
Zij besloten een nieuwe fractie te gaan vormen onder de naam Constituente di Destra en verklaarden een coalitie te zullen zoeken met de christen-democraten. Zij beschouwen zich als ,,gematigd rechts" en hadden met name bezwaar tegen de neo-fascistische tendensen in de MSI.
Half januari hield de MSI in Rome haar partijcongres, waar Giorgo Almirante tot partijsecretaris werd herkozen. Het congres besloot verder de „correnti" af te schaffen om zo voortaan als één partij eensgezind naar buiten te treden.
Tijdens het congres, aldus het *NRC/H'blad* (17-1) waren de sleutelwoorden van het Italiaanse fascisme niet van de lucht: orde, autoriteit en hierarchie. De afkeer van de parlementaire democratie, het socialisme en communisme werd niet onder stoelen of banken gestoken.
Op liet congres is uit de toespraken van velen van de 1800 afgevaardigden duidelijk geworden, dat aan de basis van de neofascistische partij de oude concepties van de corporatieve staat nog steeds door velen als ideaal worden gezien.
Het congres van de MSI had oorspronkelijk in het Congrespaleis in de door Mussolini gebouwde EUR-wijk gehouden moeten worden Enkele brandbommen verwoestten de grote zaal vlak voordat het congres moest beginnen.
Bij een demonstratie van buitenparlementaire linkse jongeren tegen het congres kwam het tot rellen Er werd geschoten en met brandbommen gegooid waarbij twee winkels en een politie-auto uitbrandden. *(NRC/H'blad)*

OPRICHTING AUTONOME VAKBOND

Op 21 januari werd de oprichting van een nieuwe autonome vakbond bekend gemaakt, die de belangen van meer dan 2 miljoen werknemers zal gaan behartigen. De vakbond draagt de naam Intesa Organizzazioni Sindacali Autonome dei Lavoratori.
Zij is het initiatief van de vijf belangrijkste autonome werknemerssyndicaten, van het landelijke verband van autonome vakbonden, van de autonome nationale vakbondsunie, de autonome bond van spoorwegpersoneel en de beide autonome lerarenorganisaties. Nog niet bij de Intesa aangesloten zijn de invloedrijke autonome bond van hogere ambtenaren en de autonome bond van kaderpersoneel uit het bedrijfsleven en het autonome syndicaat van personeel in de gezondheidszorg en de staatsondernemingen.
Verwacht wordt dat de nieuwe bond vooral in de sleutelindustrieën, in de landbouw, de horeca, het ambtenarenkorps en de scheepvaart een geduchte concurrent zal zijn van de bestaande communistische CGIL, de christen-democratische CISL en de sociaal-democratisch-republikeinse UIL. *(NZZ)*

AFRIKA

ETHIOPIE

HERZIENING REGERINGSSTRUCTUUR. WIJZIGINGEN KABINET

De terechtstelling van brigadegeneraal Teferi Brnti, het Ethiopipische staatshoofd, en zes andere leden van de voorlopige militaire regering (PMAC) op 3 febr. (pag. 97/1) hield o m. volgens de *NZZ* (7-2) en *Die Zeit* (11-2) verband met een op 29 dec. 1976 bekendgemaakte reorganisatie van de regeringsstructuur. die de macht van Teferi Benti aanzienlijk versterkte, maar die van majoor Mengistu Haile Mariam, de als radicaal links geldende eerste vice-voorzitter van de Dergue (het coördinatiecomité van de strijdkrachten), verzwakte.

Volgens de proclamatie van 29 dec. 1976 zou de PMAC voortaan bestaan uit

1) een algemene vergadering, die alle leden van de Dergue zou omvatten en die de binnen- en buitenlandse politiek van het land moest bepalen:

2) een centraal comité van 40 leden, gekozen door en uit de algemene vergadering, dat tot taak had overeenkomstig de richtlijnen van de algemene vergadering de toepassing van de politieke, economische en sociale koers te controleren en zich te wijden aan alle vraagstukken betreffende de buitenlandse politiek, de defensie en de nationale eenheid.

3) een uitvoerend comité van 7 leden, eveneens gekozen door en uit de algemene vergadering, dat tot taak had richtlijnen uit te werken voor de politieke opvoeding en organisatie van de volksmassa's en de mobilisatie daarvan, en dat tevens met het toezicht op de geheime dienst was belast.

Alle drie organen zouden worden voorgezeten door Teferi Benti, de voorzitter van de Dergue, die tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten was. Mengistu Haile Mariam, de eerste vice-voorzitter van de Dergue, werd voorzitter van de civiele ministerraad, terwijl luitenant-kolonel Atenafu Abate, de tweede vice-voorzitter van de Dergue, met de organisatie van een volksmilitie zou worden belast.

Op 3 febr. meldde radio-Addis Abeba dat brigade-generaal Teferi Benti en een aantal van zijn collega's in de PMAC waren gedood door andere leden van deze raad bij een gevecht in het voormalige keizerlijke paleis in Addis Abeba nadat ,,enige contra-revolutionairen en reactionairen" hadden ,,gepoogd de revolutie te breken" middels ,,een fascistische staatsgreep". Tot de „terechtgestelden", die verbindingen zouden hebben onderhouden met de marxistische Ethiopische Revolutionaire Volkspartij (EPRP), de rechtse Ethiopische Democratische Unie (EDU) en het Ethiopische

Bevrijdingsfront (ELF) behoorde kapitein Alemayu Haile, die benoemd was tot secretaris-generaal van het uitvoerende comité en die naar werd verklaard een programma zou hebben opgesteld voor een ,,fascistische coup" met behulp van ,,imperialisten en reactionaire regeringen van naburige landen".
Op 11 febr. werd de regeringsstructuur per proclamatie gewijzigd overeenkomstig ,,de na de vernietiging van de coatrarevolutionaire groep in de PMAC ingezette offensieve revolutionaire koers". De PMAC, die voortaan bekend zou staan als de Dergue, zou uit de volgende organen bestaan:

1) een algemeen congres, bestaande uit alle leden van de Dergue;

2) een centraal comité, gekozen door het congres en bestaande uit 32 leiden van de Dergue;

3) een permanent comité van 16 leden van de Dergue, gekozen ult het centrale comité door het congres.

Nog dezelfde dag koos het algemene congres luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam tot voorzitter van de Dergue en luitenant-kolonel Atenafu Abate tot eerste vice-voorzitter. Als voorzitter van de Dergue werd Mengistu Haile Mariam staatshoofd, opperbevelhebber van de strijdkrachten en voorzitter van de drie Dergue-organen. Tevens was hij voorzitter van de ministerraad, die uit door de Dergue benoemde ministers en hoge ambtenaren zou bestaan en die collectieve verantwoordelijkheid zou dragen voor alle genomen besluiten.
Luitenant-kolonel Atenafu Abate werd belast met alle taken die verband houden met de politisering, organisatie en bewapening van de volksrnillties, terwijl hij er bovendien voor moest zorgen dat de defensiekrachten van het land ,,volgens moderne inzichten bewapend, georganiseerd en paraat gehouden worden om binnen- en buitenlandse vijanden het hoofd te bieden". Abate kondigde dezelfde dag via radio-Addis Abeba aan dat Ethiopië zijn wapens voortaan in de socialistische landen en niet langer in de VS zou kopen.

Luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, het Ethiopische staatshoofd.

Wijziging kabinet

Op 11 maart benoemde de Dergue de volgende nieuwe ministers:

Minister voor bijzondere taken Haile Yimenu (voorheen mijnbouw, energie en watervoorziening); handel en toerisme - Ahagre Yigletu; financiën - Teferi Wolde Sel Semayat; mijnbouw, energie en waterstaat - Izzedin Ali; arbeid en sociale zaken - Tadele Mengesha; onderwijs - Teferi Wolde-Tsadiq; buitenlandse zaken - kolonel Feleke Gedle-Giorgis. De vorige minister van buitenlandse zaken, Kifle Wodajo, was sinds de dood van Teferi Benti niet meer uit het buitenland naar Ethiopië teruggekeerd.

Ook het bewind van Mengistu Haile Mariam werd met talrijke binnenlandse tegenstanders geconfronteerd. Behalve de door Somalia gesteunde afscheidingsbeweging in de Ogaden (pag. 609 e.v.) behoort al jaren de actieve afscheidingsbeweging in Eritrea tot de gevaarlijkste tegenstanders van het bewind in Addis Abeba. Details van de ontwikkelingen m.b.t. Eritrea volgen hieronder.

DE OORLOG IN ERITREA

Zoals reeds gemeld (pag. 160/3) nam in augustus 1975 de strijd in Eritrea tussen de regeringstroepen en de bevrijdingsbewegingen toe. Naast het Eritrese Bevrijdingsfront (ELF) o.l.v. Ahmed Nasser en het als marxistisch aangeduide Eritrese Volksbevrijdingsfront (EPLF), die ondanks de vorming van een gemeenschappelijk front in januari 1975 (pag. 159/1) niet tot één verenigde organisatie waren gekomen, trad eind 1975 een derde beweging op. Onder leiding van Osman Saleh Sabeh, een voormalige (E)PLF-woordvoerder, was het ELF-PLF opgericht.
Regering en bevrijdingsbeweging beschuldigden elkaar o.m. van het aanvaarden van buitenlandse steun.

Zo verklaarde de voorlopige militaire regering (PMAC) op 2 dec. 1975: ,,De Eritrese bandieten (...) werken voor de vernietiging van Ethiopië als werktuig van bepaalde Arabische landen ( ) Deze bandieten worden opgeleid in Syrie en Irak en enkele andere Arabische landen om hun eigen broeders te bestrijden ( ) en trachten de deur te openen voor een nieuwe buitenlandse invasie ." Daarentegen stelde Osman Saleh Sabeh op 23 febr 1976 in Beiroet dat 40 Israelische experts onlangs in Addis Abeba waren aangekomen om een divisie op te leiden voor het bestrijden van Eritrese secessionisten.

De bevrijdingsbewegingen beschuldigden de Ethiopische regering ook van massamoorden op de burgerbevolking van Eritrea. Volgens Osman Saleh Sabeh op 28 febr. 1976 waren in het tijdsbestek van een jaar ca. 10.000 Eritreëers gedood.
De regering wist echter geen militaire beslissing af te dwingen. Volgens de *NZZ* (30-1-'76) was het grootste deel van Eritrea zo niet onder controle dan wel onder invloed van het ELF, terwijl het Ethiopische leger minder dan 20 steden en dorpen met militaire bases controleerde. Over de gevolgen van de strijd meldde de *NZZ* dat er meer dan 100.000 mensen uit de Eritrese hoofdstad Asmara waren gevlucht, dat Keren in het noorden een ,,spookstad" was, dat meer dan 50 dorpen langs hoofdwegen en in de buurt van de grotere steden waren platgebrand door het Ethiopische leger; dat er ca. 400.000 vluchtelingen waren van wie 100.000 in benarde omstandigheden bij Kassala in Soedan leefden en dat er sinds 1962 in Eritrea 34.000 burgers bij ,,massamoorden" waren omgekomen.

Op 7 april 1976 riep de PMAC de bevolking op paraat te blijven, omdat er een dreiging bestond van een alliantie tussen het ELF en de EDU, die samen een komplot aan het smeden waren om Ethiopisch grondgebied over te dragen aan ,,buitenlandse belangen".
In mei 1976 trof de regering voorbereidingen voor een groot offensief tegen de Eritrese rebellen. Zij wilde daarvoor het halve leger inzetten alsmede tienduizenden gewapende boeren-vrijwilligers, die als beloning land in Eritrea kregen toegezegd.

Ca. 40.000 boeren — in plaats van de door de regering verwachte 160.000 — werden ondergebracht in kampen ten zuiden van Eritrea in de provincie Tigre, waar zij werden uitgerust met verouderde wapens, w.o. Italiaanse geweren uit 1935, aldus N Y T (11-5-1976).
Volgens latere berichten werden die kampen door ELF-troepen bestookt met mortieren, waardoor verscheidene honderden boeren zouden zijn gedood. Op 1-2 juni zouden de kampen zijn aangevallen door troepen van afscheidingsbewegingen uit

de provincie Tigre. die de boeren een zware nederlaag toebrachten.
Overigens zouden de meeste boeren al voor half juni de provincie Tigre hebben verlaten om naar huis terug te keren.

Op 19 mei 1976 werd bericht dat de Amerikaanse regering de PMAC officieus gewaarschuwd had niet met de voorgenomen boerenmars naar Ethiopië door te gaan, omdat dat ernstige conseauenties zou hebben voor de Amerikaanse politiek jegens Ethiopië.
Luitenant-kolonel Atenafu Abate, de tweede vice-voorzitter van de PMAC, deelde in een op 19 juni ten dele uitgezonden toespraak tot de boeren mee dat er een ,,vredesinitiatief" was geweest. ,,Daarom zijn wij gedwongen geweest de mars op ie schorten om ruimte te scheppen voor een dialoog en een vredesinitiatief", aldus Abate.
Dat initiatief sloeg kennelijk op een toespraak van het staatshoofd, brigade-generaal Teferi Benti, voor radio-Addis Abeba op 16 mei, waarin hij besluiten voor een vreedzame oplossing van de kwestie-Eritrea meedeelde.

Benti stelde dat de PMAC-politiek t.w. het zoeken van een vreedzame oplossing voor het Eritrese probleem en het afkondigen van zelfbeschikking voor Ethiopische nationaliteiten verijdeld was door ,,reactionaire rechtse leiders van de afscheidingsbeweging", maar hij gaf tevens toe dat er ook ,,enkele progressieve elementen" waren ,,die de wapens opnamen om het recht op en de verwezenlijking van zelfbeschikking te bereiken". Daarom had de PMAC het volgende besloten.

1) Volledige deelname van het volk van het bestuursgebied Eritrea aan de politieke, economisohe en sociale bewegingen van het land, samen met de rest van het Ethiopische volk ( ) In het bijzonder zal het volk van het bestuursgebied Eritrea volledig bij de strijd tot vorming van een volkwdemocratische republiek betrokken zijn

2) Alle nationaliteiten in Ethiopie zullen regionale autonomie ontvangen Om het recht op zelfbeschikking voor alle nationaliteiten te verwezenlijken zal de regering de resultaten van een onderzoek bekendmaken, dat in de gebieden moet wonden ingesteld en waarin met de geografische, bestuurlijke en ontwikkelingsfactoren van de gebieden rekening moet worden gehouden De beslissing i.z de zelfbeschikking zal door het hele Ethiopische volk worden getroffen

3) De PMAC van Ethiopie zal het volk van het bestuursgebied Eritrea in samenwerking met progressieve krachten onverwijld autonomie toekennen (.f

4) De PMAC zal de progressieve krachten van het bestuursgebied Eritrea volledige steun verlenen in hun strijd om de drie vijanden van de brede massa's van het Ethiopische volk te verpletteren. het feodalisme, het bureaucratische kapitalisme en het imperialisme. (...)

5) Vanaf vandaag zal de regering alle hulp verlenen die nodig is voor de .terugkeer van alle Ethiopiërs, die naar naburige en andere landen gevlucht zijn wegens de problemen die in het bestuursgebied Eritrea zijn ontstaan.

6) De regering zal er zich in het bijzonder voor inzetten om die mensen te rehabiliteren die hun vermogen verloren hebben. Tevens zullen pogingen in het werk worden gesteld om werk en scholen te vinden voor mensen die hun werkgelegenheid hebben verloren of hun studie hebben onderbroken. Dit geldt voor alle gebieden van het land.

7) De politieke gevangenen zullen worden vrijgelaten Zij die tot levenslange gevangenisstraf of ter dood zijn veroordeeld zullen worden ontslagen uit gevangenschap dan wel hun vonnissen zullen worden verminderd overeenkomstig de zwaarte van hun misdaden, zodra de vrede is ingetreden

8) De noodtoestand in het bestuursgebied (van kracht sinds febr 1975) zal worden opgeheven, zodra daar de vrede intreedt en zodra de bovengenoemde belangrijke maatregelen in uitvoering worden genomen

9) Per decreet zal een speciale commissie voor het bestuursgebied Eritrea worden gevormd Haar werkzaamheden moeten betrekking hebben op de uitvoering van de bovengenoemde punten 5 t/m 7.

Dit PMAC-aanbod werd op 17 mei 1976 door het PLF verworpen, dat het voorstel om ,,progressieve Eritreërs" vrij te laten een poging noemde om verwarring te stichten. Het PLF liet bovendien weten dat mensen die ,,de nationale rechten van hun volk" opgaven als verraders zouden worden beschouwd. Later werd bericht dat ook Saleh Osman Sabeh in Bagdad bevestigd had dat zijn organisatie het PMAC-aanbod verworpen had.
Niettemin stelde de PMAC per decreet van 7 juli een speciale commissie voor Eritrea in, die bevoegd was om vluchtelingen bij hun terugkeer naar Ethiopië te helpen, om alle gevangenisstraffen en doodvonnissen te herzien en om een hulpfonds te vormen uit regeringsbijdragen en -giften.
Tot opvolger van de wegens een mislukte staatsgreep terechtgestelde generaal Getachew Nadew (pag. 97/1) werd op 17 juli kolonel Fikru Wolde-Tensae tot opperbevelhebber en bestuurder onder de staat van beleg in Eritrea benoemd.
Een vertegenwoordiger van het Eritrese Rode Kruis, Habte Tesfamariam, deelde op 14 oct. te Genève mee dat ca. 800.000 personen door de gevechten in Eritrea waren verdreven en dat ca. 100.000 naar Soedan waren gevlucht. De VN-Hoge Commissaris voor vluchtelingen raamde het aantal Eritrese vluchtelingen in Soedan op 74.000. Aangenomen werd dat het Ethiopische leger ca. 1.000 Eritreeërs gevangen hield, terwijl het ELF ca. 500 gevangenen zou hebben, vnl. boeren die aan de mars op Eritrea hadden deelgenomen.
Eind 1976 begonnen de strijders van de twee afscheidingsbewegingen ELF en EPLF, die reeds het grootste deel van het platteland van Eritrea onder controle hadden, een campagne om kleine steden te veroveren.

Op 26 okt. 1976 verklaarden reizigers uit Ethiopië in Khartoem (Soedan) dat de districtshoofdstad Nakfa in het noorden van Eritrea door leden van de afscheidingsbeweging was omsingeld.

Op 5 jan. 1977 vielen PLF-troepen de stad Karora bij de grens met Soedan aan en vier dagen later werd in Addis Abeba toegegeven dat 95 militairen o.l.v. kapitein Ababe Cherie naar Soedan waren uitgeweken. Op 15 jan. claimde het ELF de verovering van legerbases in drie straiegische steden. Twee dagen later werd gemeld vanuit Soedan dat 280 Ethiopische militairen zich aan het EPLF hadden overgegeven en ermee hadden ingesternd voortaan met het EPLF tegen de regeringstroepen te strijden.

Op 20 jan. werd vanuit Khartoem bericht dat het ELF de stad Umm Hagar, eveneens dichtbij de Soedanese grens, had veroverd.
In het eerste kwartaal van 1977 hielden zowel het EPLF als het ELF-PLF congressen.

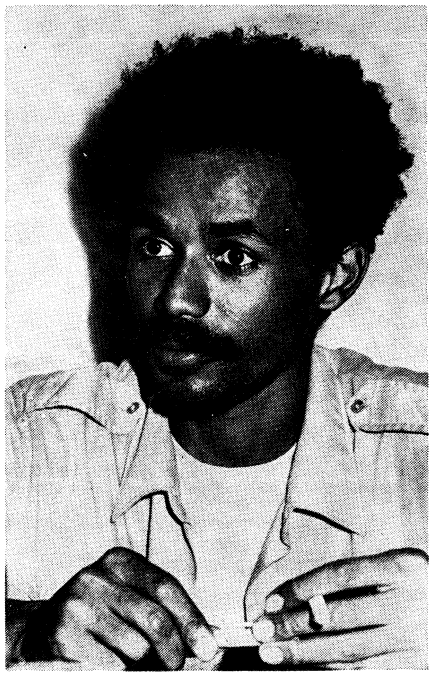

EPLF-leider Isaias Afewerki.

Tijdens een in Januari 1977 gehouden congres koos het EPLF een centraal comité van 43 leden en een politiek comrté van 13 leden (6 mohammedanen en 7 christenen). Ramadan Mohammed Nour werd tot secretaris-generaal gekozen en Isaias Afewerki, de oprichter van het EPLF, tot plv. secretaris-generaal. Afewerki omschreef de doelstellingen van het EPLF als ,,een nationale democratische revolutie zonder etnische of religieuze discriminatie", „een staat ten dienste van het volk" en ,,een onafhankelijke natie" die ,,niemands satelliet" zou zijn
Het ELF-PLF-congres, dat op 22 maart bijeenkwam, koos een centraal comité van 27 leden en een uitvoerende raad van 9 leden. met Osman Saleh Sabeh als voorzitter van beide instellingen Het congres machtigde het centrale comité naar eenheid met het ELF te streven om een verenigde leiding en één enkel leger te vormen, terwijl ook besprekingen met het EPLF op het programma stonden

Op 24 maart meldde een woordvoerder van het EPLF te Rome dat troepen van het EPLF en het ELF de stad Nakfa na een beleg van vijf maanden hadden ingenomen.

Na een gemeenschappelijke conferentie van ELF en EPLF werd op 30 maart een verklaring gepubliceerd, waarin ,,de houding van Soedan tegenover het Eritrese probleem en de steun van de Soedanese president El-Nimeiry aan het Eritrese volk en zijn directe strijd voor bevrijding en onafhankelijkheid" werd geprezen (zie derde kolom).

Op 6 april werd door radio-Omdoerman bericht dat het ELF na zware gevechten met het Ethiopische leger de steden Tessenei en Ali Gidder bij de Soedanese grens had veroverd. Bij de driedaagse strijd om Tessenei waren 300 Ethiopische militairen gevangen genomen. Aan Eritrese zijde werden 7 doden en 51 gewonden gemeld.

Op 18 april werd meegedeeld dat bij Tessenei twee Ethiopische vliegtuigen waren nee geschoten. Op 21 april maakte de Ethiopische regering bekend dat Eritrese rebellen olieopslagtanks in de haven van Assab (in het uiterste zuiden van Eritrea) in brand hadden gestoken, waardoor 660.000 gallons brandstof verloren gingen.

Begin mei werd bericht dat de troepen van het ELF (ca 22 000 man) het platteland in de gebieden Barka en Gash (het zuidwesten van Noord-Eritrea langs de grens met Soedan) controleerden, terwijl de troepen, van het ELF-PLF (2.000 à 3.000 man) een smalle strook ten noorden daarvan bezetten en die van het EPLF (ca. 12.000 man) het uiterste noorden van Eritrea (de punt tussen Soedan en de Rode Zee) geheel onder controle hadden, alsmede bijna de hele kuststrook met uitzondering van de havens Massawa en Assab.

De Eritrese bevrijdingsbewegingen werden gesteund door Soedan en alle Arabische landen behalve Libië, en Zuid-Jemen. Het laatstgenoemde land had het ELF-kantoor in Aden begin 1976 gesloten, terwijl Libië volgens Saleh Sabeh in een op 16 maart gepubliceerd interview niet alleen kort tevoren zijn hulp aan de bevrijdingsbeweging had opgeschort, maar zelfs het Ethiopische bewind te hulp was geschoten.

GUERRILLA EDU

In het gebied ten zuiden van Eritrea langs de Soedanese grens voeren regeringstroepen strijd met aanhangers van de EDU (Ethiopische Democratische Unie). Deze illegale beweging was opgericht door generaal Iyassu Mengesha (de voormalige stafchef van de VN-troepen in Kongo in 1960) en leden van de oude aristocratie. In maart 1975 had de EDU een manifest uitgegeven, waarin een ,,verlicht, progressief en democratisch regime" voor Ethiopië werd bepleit met gelijkheid voor de wet en volledige deelname van alle Ethiopiërs aan het politieke leven De EDU sprak zich uit voor een ,,oprechte en geloofwaardige" politieke oplossing in Eritrea en wilde alle verzetsbewegingen in heel Ethiopië verenigen.

Medio mei 1976 verklaarde de EDU grootscheepse guerrilla-acties te zijn begonnen in de noordelijke provincies om daardoor de verbindingslijnen van het Ethiopische leger met Eritrea af te snijden. Eind 1976 werd die activiteit opgevoerd en bericht werd dat de stad Humera aan de grens met Soedan op 13 jan. door EDU-eenheden was veroverd. Dit werd op 19 jan. door het Ethiopische ministerie van defensie toegegeven, waarbij werd bevestigd dat de commandant van het 4de infanteriebataljon met 450 van zijn manschappen naar de EDU was overgelopen. De EDU beweerde bovendien een week eerder 80 Ethiopische militairen in een hinderlaag te hebben gedood op ca. 100 mijl bezuiden Humera. De EDU-troepen, die vooral in de provincie Begemder en het westen van de provincie Gojjam opereerden, zouden ca. 10.000 à 15.000 man omvatten. Op 5 april zouden zij de stad Metema (eveneens bij de Soedanese grens) hebben veroverd en op 25 april meldde de EDU dat haar troepen vier dagen tevoren 300 zwaar bewapende Ethiopische militairen bij Dabat (benoorden Gondar) gevangen hadden genomen.
Volgens persberichten werd de EDU door Soedan gesteund.

GESPANNEN RELATIE ETHIOPIE. SOEDAN

De gemelde steun van Soedan aan de afscheidingsbeweging in Eritrea en aan de EDU droegen bij tot een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen Ethiopië en Soedan.

President Nimeiry van Soedan beschuldigde Ethiopië op 1 jan. 1977 van het verlenen van steun aan het z.g. ,,Nationale Front" van Soedanese rebellen, voor wie kampen vlakbij de grens met Soedan in Ethiopië zouden zijn ingericht. Deze zouden in dec. 1976 zijn bezocht door

Ethiopische krijgsgevangenen, bewaakt door leden van het Eritrese Volksbevrijdingsfront (EPLF), na de slag bij Nakfa.

Sadiq el-Mahdi, die de verijdelde staatsgreep van juli 1976 (pag. 315 e v) zou hebben georganiseerd tEerder hadden EDU-troepen gevechten geleverd met leden van het Nationale Front; 56 van hen waren gevangen genomen en aan Soedan overgedragen.) Nimeiry verklaarde dat Soedan in staat was elke aanval van de kant van het Ethiopische bewind af te slaan en dat hij daarbij eventueel gebruik zou maken van de ca. 100.000 Eritrese vluchtelingen. die Soedan gedurende de 14 jaar van het conflict tussen de Eritrese verzetsbeweging en Addis Abeba waren binnengekomen. Soedan zou de invasie dit maal niet afwachten, maar het zou de samenzweerders achtervolgen in de landen waar zij een schuilplaats vonden, voordat zij Soedan bereikten. Volgens Le Monde (4-1) werd het aantal Soedanese vluchtelingen in zuidwest-Ethiopie op 20.000 a 30.000 geraamd.

Op 5 jan. riepen beide landen hun ambassadeurs voor overleg naar huis terug. Op 16 jan. gelastte president Nimeiry de opschorting van alle vluchten tussen Khartoem en Addis Abeba door de luchtvaartmaatschappij Sudan Airways.
Tijdens een persconferentie op 30 jan. verklaarde Nimeiry dat hij niet langer zijn goede diensten voor een bemiddeling tussen Addis Abeba en het Eritrese verzet wilde aanbieden. Hij beschuldigde de ,,militaire kliek" te Addis Abeba van massamoord op de Eritrese bevolking en hij kondigde aan dat Soedan de afscheidingsbewegingen maximaal zou steunen. Hij deed een beroep op de VN ,,onverwijld" bij Ethiopië tussenbeide te komen om een eind te maken aan het ,,bloedbad en de blinde moord op de volkeren van Eritrea en Ethiopië", terwijl hij evenals op 1 jan. een beroep op de OAE deed haar zetel van Addis Abeba naar een andere Afrikaanse hoofdstad te verplaatsen.

Terwijl het congres van de Soedanese Socialistische Unie zich op 4 febr. uitsprak voor de verdere ondersteuning van de vrijheidsstrijd van het Ethiopische volk, verklaarde de nieuwe Ethiopische leider, Mengistu Haile Mariam, op een bijeenkomst te Addis Abeba o.a.: ,,De leiders van Soedan geloven dat ons land zwak is en minder dan ooit te voren beschermd tegen een invasie, omdat de massa van het volk niet volledig aan de strijd ter bescherming van ons vaderland en de revolutie kan deelnemen. De wapens voor de reactionaire Eritreërs gaan door Nimeiry's handen. Eritrea moet van zijn moederland worden afgescheiden, de revolutionairen in dit bestuursgebied moeten worden geliquideerd en het volk in dit bestuursgebied moet worden getroffen..."

Op 6 april sprak president Nimeirg van ,,de aanwezigheid van buitenlandse troepen in Ethiopië", die volgens hem waren aangevoerd om ,,de Ethiopische mensen die vrijheid en vooruitgang verlangen af te slachten alsmede het Eritrese volk dat zijn onafhankelijkheid eist". Zonder de nationaliteit van die buitenlandse troepen te vermelden beschuldigde Nimeiry ,,bepaalde Afro-Arabische landen, in het bijzonder Libië en de grote mogendheden die het steunen" van pogingen ,,om het Ethiopische regime in staat te stellen geweld te gebruiken en het Soedanese volk aan te vallen".
Dezelfde dag beschuldigde Mengistu Haile Mariam ,,reactionaire leiders uit Arabische buurlanden", in het bijzonder president Nimeiry, ervan de Ethiopische Revolutionaire Volkspartij (EPRP), de EDU en liet ELF te steunen en te bewapenen. ,,Deze reactionairen willen ons dwingen te kiezen tussen onze revolutie en Eritrea."

Op 1 april protesteerde de Ethiopische regering in een memorandum aan de OAE tegen de toestand dat Soedanese troepen de grenzen tussen beide staten overschreden en zich op Ethiopisch gebied in gevechten met het Ethiopische leger hadden verwikkeld. Soedan had ,,zware artillerie en tanks tegen Ethiopische militaire steunpunten langs de Ethiopisch-Soedanese grens in de noordelijke en westelijke delen van Ethiopië ingezet", aldus het Ethiopische memorandum.

Op 12 april beschuldigde Mengistu Haile Mariam Soedan van openlijke gewapende interventie, waarbij hij vcor het eerst het verlies van de steden Tessenei en Metema toegaf. Hij kondigde toen een nationale mobilisatie aan.
De volgende dag verwierp de Soedanese regering in een telegram aan de OAE deze beschuldigingen, die beoogden ,,de weg vrij te niaken voor rechtstreekse interventie in de binnenlandse aangelegenheden van Soedan en andere landen in het gebied". Ethiopië werd daarbij gesteund door ,.de mogendheden die de invasie van Zaïre op touw zetten" (zie pag. 225), aldus Soedan.

(Zie ook volgende aflevering)

MIDDEN-OOSTEN

ISRAËL

VORMING KABINET-BEGIN. COALITIE-AKKOORD

Als resultaat van de op 17 mei gehouden parlementsverkiezingen (pag. 321/1) werden 13 van de 22 deelnemende partijen in de Knesset vertegenwoordigd. Drie daarvan bestonden niet bij de verkiezingen van 1973: Democratische Beweging voor Verandering (Dash), die in nov. 1976 was gevormd door Yigal Yadin, ren voormalige stafchef en een hekend archeoloog; Shlomzion, in okt. 1976 gevormd door generaal Ariel Sharon, die in 1973 hei initiatief had genomen tot de vorming van Likoed, van juni 1975 tot april 1976 had gediend als adviseur van premier Rabin voor veiligheidszaken en in okt. 1976 uit de Likoed was getreden; en de *éénmanslijst* van Samuel Flatto-Sharon, een financier van Franse herkomst, die door zijn verkiezing hoopte uitwijzing naar Frankrijk (wegens belastingontduiking en fraude) te voorkomen.

Voorts waren er twee partijen met nieuwe namen: Democratisch Front voor Vrede en Gelijkheid (Hadash), dat de pro-Moskou gezinde Nieuwe Communistische Partij (Rakah) omvatte en een deel van de Zwarte Panterbeweging; en Shelli, op 18 maart 1977 gevormd en geleid door Arieh Eliav, een vroegere secretaris-generaal van de Mapai, die in mei 1975 een nieuwe partij, Yaad, had gevormd die aan het einde van dat jaar werd ontbonden — Shelli bestond uit de pro-zionistische communistische partij Moked, een deel van de Zwarte Panterbeweging en de Israëlische Raad voor Vrede met de Palestijnen (die niet-officiële besprekingen met PLO-vertegenwoordigers in Parijs had gevoerd).
Tot de niet-succesrijke partijen behoorde de Vrouwenpartij o.l.v. Marcia Freedman (ex-Burgerrechtenlijst) en de Kach o.l.v. rabbi Meir Kahane, de oprichter van de Joodse Defensieliga in New York (zie o a. pag. 134/1-'73).

Kabinetsformatie. *Geschil* over benoeming Dayan tot *minister van* buitenlandse zaken

Direct na het bekendworden van de verkiezingsuitslag op 18 mei riep Likoed-leider Menahem Begin op tot de vorming van een coalitie van nationale eenheid, bestaande uit alle zionistische partijen incl. de Arbeiderspartij. Maar het Centrale Comité van de Arbeiderspartij verwierp dit voorstel de volgende dag. Daarop begon de Likoed informele besprekingen met de Dash en twee religieuze partijen, de NRP en Agudat Israël, over de vorming van een

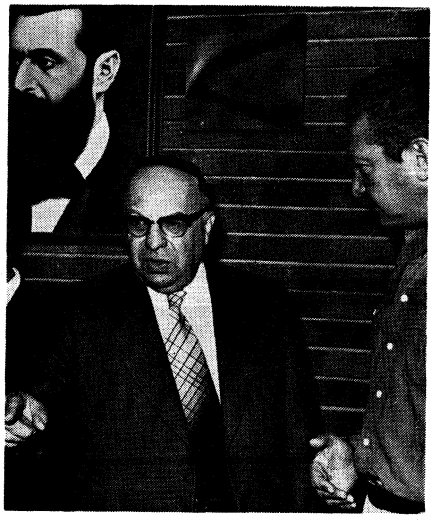

Josef Burg (li.), de leider van de NRP, in gesprek met Ezer Weizman (Likoed) tijdens de coalitie-onderhandelingen

centrum-rechtse coalitie. In de eerste fase nam Begin niet rechtstreeks aan dit beraad deel, omdat hij op 23 mei in een ziekenhuis werd opgenomen i.v.m. de toestand van zijn hart en daar een week verbleef.
De Dash brak de onderhandelingen met de Likoed op 26 mei af, nadat Begin daags tevoren had meegedeeld dat hij oud-minister van defensie Dayan, die in de Knesset als kandidaat van de Arbeiderspartij herkozen was, had uitgenodigd minister van buitenlandse zaken te worden in het nieuwe kabinet en deze die uitnodiging had aanvaard.

Dayans benoeming leidde niet alleen tot kritiek van de Dash en de Arbeiderspartij, maar ontmoette ook verzet binnen de Likoed, waar sommigen stelden dat de uitnodiging zonder voorafgaand overleg tussen de partijleiders was gedaan, terwijl anderen tegen de persoon van Dayan bezwaar maakten als de man die uiteindelijk verantwoordelijk werd geacht voor de te geringe paraatheid van Israël bij het uitbreken van de oorlog in oktober 1973. Begin echter wist de bezwaren binnen de Likoed te overwinnen.
Op 12 juli keurde de huiscommissie van de Knesset bij meerderheid Dayans verzoek goed voor erkenning van zijn status als onafhankelijk afgevaardigde, hoewel namens de Arbeiderspartij verlangd was dat Dayan zijn mandaat aan die partij moest teruggeven.

Op 30 mei werd Begins positie versterkt, toen de Shlomzion-partij van Ariel Sharon (2 zetels) besloot zich bij de Likoed aan te sluiten, die daardoor 45 van de 120 zetels in de Knesset kreeg.

Op 7 juni belastte president Katzir Begin formeel met de vorming van een kabinet. Nadat een nieuwe oproep van Begin i.z. een coalitie van nationale eenheid door de Arbeiderspartij bij monde van Peres was verworpen, werd op 19 juni een akkoord getekend tussen de Likoed en de twee religieuze partijen, op grond waarvan de NRP (12 zetels) zitting zou nemen in het kabinet en de Agudat Israël (4 zetels) dan het kabinet parlementaire steun zou geven, op basis van bepaalde bindende politieke afspraken. Bovendien kon Begin zonder formeel akknord ook rekenen op de steun van de Poalei Agudat Israël (1 zetel).

Het coalitie-akkoord droeg volgens N R C/ H'b l a d (20-6) een nationalistisch-religieus stempel en bevatte concessies aan de religieuze partijen.
„Beide religieuze partijen hebben Likoed een aantal uit de joodse religieuze opvatting stammende voorwaarden opgelegd. De wet op terugkeer zal bijvoorbeeld zo-aanig worden geamendeerd dat in Israël alleen bekeringen volgens de haiacha, de joodse religieuze traditie, zullen worden erkend. Begin heeft toegezegd voor zo'n wetswijziging een parlementaire meerderheid te zoeken.
Er zullen maatregelen worden getroffen om de verkoop van varkensvlees, hier ook wel bekend als „witte biefstuk" in de joodse sector uit te bannen. Ook zal krachtiger tegen pornografie worden opgetreden en de wet tegen de abortus provocatus zal worden verscherpt.
Autopsie zal alleen kunnen plaatsvinden met materiële middelen onder joden te betrokken familie, terwijl ook een wet zal worden uitgevaardigd om het de christelijke missie onmogelijk te maken zending met materiële middelen oner joden te bedrijven. Deze wet is erop gericht te voorkomen dat de missie arme gezinnen met giften voor het christendom wint.
De positie van rabbinale hoven zal worden versterkt. Deze voorgestelde maatregelen zullen ongetwijfeld de spanning tussen het religieuze en atheïstische deel van het Israëlische volk vergroten."

Op 20 juni stelde Begin zijn kabinet aan de Knesset voor in de volgende samenstelling:

Premier - Menahem Begin; religieuze zaken - Aharon Abu-Hatzeira; binnenlandse zaken (incl. politie) - Josef Burg; buitenlandse zaken - Moshe Dayan; financiën - Simha Ehrlich; onderwijs en cultuur - Zevulun Hammer; industrie, handel en toerisme - Yigal Hurwitz; opvang immigranten - David Levi; energie en infrastructuur - Yitzhak Modai; bouwnijverheid en milieu - Gideon Patt; landbouw - Ariel Sharon; gezondheid - Eliezer Shostak; defensie - Ezer Weizman.
Drie portefeuilles werden gereserveerd voor de Dash: justitie, transport + verbindingen en sociale zaken f arbeid. In afwachting van de Dash-beslissing werden zij door de premier persoonlijk beheerd. Van de 13 kabinetaleden behoorden 9 tot de Likoed en 3 tot de NRP (Abu-Hatzeira, Burg en Hammer), terwijl Dayan als onafhankelijke afgevaardigde beschouwd werd.
De volgende leden hadden eerder een kabinetspost bezet: Begin - minister zonder portefeuille van 1 juni 1967 - 4 aug. 1970; Burg - minister van gezondheid van 1951 tot 1952, van PTT 1955-1958, van sociale zaken 1959-1970; van binnenlandse zaken 1970-juni 1974 en begin 1975 tot dec. 1976; Dayan - minister van landbouw van dec. 1959 tot nov. 1964 en van defensie van 1 juni 1967 tot 3 juni 1974; Hammer - minister van sociale zaken van nov. 1975 tot dec. 1976; Weizman - minister van transport van dec. 1969 tot aug. 1970.

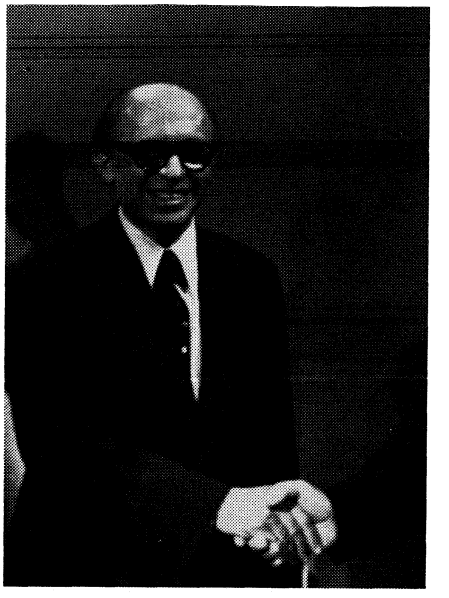

Menahem Begin werd op 16 aug. 1913 in Brest-Litowsk (Polen) geboren, studeerde rechten aan de universiteit van Warschau (graad 1935) en werd in 1939 leider van de zionistische jeugdbeweging Betar. Na de Duitse bezetting van Warschau ging Begin naar de SU, waar hij werd gearresteerd en veroordeeld tot 8 jaar dwangarbeid. Hij verbleef in concentratiekampen in Siberië (1940-'41). Op grond van de Stalin-Sikorski-overeenkomst van 1941 werd hij vrijgelaten. Hij sloot zich toen aan bij het Vrije Poolse Leger. In 1942 kwam Begin in Palestina — volgens L e M o n d e (19-5) op bevel van de Britten, maar volgens d e N Z Z (23-5) deserteerde hij van Transjordanië naar Palestina.
In 1943 werd hij opperbevelhebber van de Irgoen Zwai Leoemi, die tegen het Britse mandaatbewind streed ter wille van de vestiging van de joodse staat. Vanaf 1944 kreeg die strijd een onverzoenlijk karakter, en vocht de Irgoen tevens tegen gewapende Arabische groeperingen en (korte tijd) zelfs tegen het clandestiene joodse leger, de Haganah. In juli 1946 blaast de Irgoen het Britse hoofdkwartier in Jeruzalem op; de autoriteiten beloven £ 10.000 voor inlichtingen die tot Begins arrestatie leiden. Op 9 april 1948 doodt een Irgoen-eenheid 240 Arabieren in het dorp Deir-Yassin.
Na de Israëlische onafhankelijkheidsverklaring in 1948 stichtte Begin de Heroet partij en bij de eerste parlementsverkiezingen in jan. 1949 won hij een zetel in de Knesset, waarin hij sindsdien vertegenwoordigd bleef. In 1965 vormden Heroet en liberalen de Gahal en in 1973 sloot de Gahal zich met twee andere partijen aaneen tot de Likoed, waarvan Begin tot leider werd gekozen.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HERSTEL GENERALITAT IN CATALONIË

Op 28 september hebben vertegenwoordigers van Catalaanse politieke partijen en van de regering in Madrid overeenstemming bereikt over de voorlopige autonomie die aan Catalonië zal worden verleend in afwachting van een definitieve regeling.
Een eerste stap daartoe is de oprichting van de Generalitat, de meer dan 700 jaar oude Catalaanse regering, die al vele malen afgeschaft werd maar steeds weer in ere werd hersteld. Laatstelijk geschiedde dit in 1938 toen generaal Franco de Catalanen hun zelfbestuur, dat zij in 1936 bij het aan de macht komen van het Volksfront hadden verkregen, weer ontnam.
De leden van de toenmalige Generalitat gingen in ballingschap. De president van de Generalitat, Lluis Companys, werd in 1940 door de Gestapo gearresteerd en aan Franco uitgeleverd die hem in Barcelona liet executeren.
De Generalitat in ballingschap koos in 1954 in Mexico (waar tot vorig jaar een ambassade van de Spaanse Republiek was gevestigd) een nieuwe president, Josep Tarradellas.
De tegenwoordig 78-jarige politicus werd in Spanje vaak met De Gaulle vergeleken. Hij verklaarde voortdurend dat hij de rechtmatigheid en de continuïteit van Catalonie belichaamde en dat hij eerst dan naar Barcelona zou terugkeren, als alle oude instellingen weer hersteld zouden zijn.
Tarradellas zal president van de nieuwe Generalitat worden.
Het akkoord werd bereikt tijdens een bespreking in een hotel in de Zuidfranse stad Perpignan. Hieraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers van de belangrijkste politieke partijen in Catalonië, de afgezant van de regering in Madrid, Sanchez Leon en Josep Tarradellas.
Op 29 september keurde de ministerraad het akkoord goed en vaardigde de decreten uit die de Generalitat weer in ere herstellen.
De decreten bepalen dat de Generalitat weer hersteld wordt en dat twee paritaire commissies bestaande uit 8 vertegenwoordigers van de centrale regering en 8 van de Generalitat onderhandelingen zullen beginnen over de vraag welke competenties door de centrale regering, resp. door de besturen van de 4 provincies. waarin Catalonië tot nog toe is opgedeeld, aan de Generalilat zullen afstaan.
Het decreet spreekt over het ,,weer invoeren" van de Gene alitat waarmee impliciet wordt erkend dat de voor de Uurgeloorlog bestaande Generalitat weer ingevoerd wordt.
Er komt een parlement dat voorlopig, totdat verkiezingen in Catalonie zijn gehouden, zal bestaan uit de Catalaanse afgevaardigden en Senatoren in het Madrileense parlement en de eigenlijke Generalitat. het uitvoerende orgaan, waarvan Tarradellas de president gaat worden en waarvan verdere meerdere Consellers (ministers zonder portefeuille) deel zullen uitmaken.
Volgens een afspraak tussen de politieke partijen, Tarradellas en de centrale regering zullen de leiders van de grote politieke partijen in Catalonië tot conseller worden benoemd.
Dezen zijn: de socialist Joan Reventos (PSC), de centrumleides Carlos Sentis (UCD), de communist Gregorio Lopez Raimundo (PSUC) en de socialist Josep Maria Triginer (PSOE) en de leider van het Democratische Pact, Jordi Pujol.
Daarnaast zullen nog 7 deskundigen deel gaan uitmaken van de Generalitat, die ieder een portefeuille gaan beheren. Tenslotte maken 4 gouverneurs van de Catalaanse provincies deel uit van de Generalitat.
Opmerkelijk is dat de samenstelling van de Generalitat waarschijnlijk ,,centrum-links" zal zijn in tegenstelling tot de regering in Madrid die als centrum-rechts wordt beschouwd. Dit is het gevolg van het feit dat het beeld van de parlementsverkiezingen van 15 juni j.l. in Catalonië duidelijk meer naar links lag dan elders in het land (pag. 385 e.v.).

Josep Tarradellas, de president van de Generalitat.

In de provincie Barcelona kreeg de SC, een coalitie van de Catalaanse socialistische partij en van de PSOE van Felipe Gonzales 30% van de stemmen en de communistische PSUC, de verenigde socialistische partij van Catalonië, 20%.
In de provincie Tarragona keeg de SC 23,3%, de PSUC 16,1% maar werd de Unie van het Democratisch Centrum van Suares de grootste met 26,9%. In de provincie Gerona werd het Democratisch Pact, een centrumgroepering de grootste partij niet 27,3% maar de socialisten werden de tweede niet 24%. In de provincie Lerida bleef de SC met 14,4% duidelijk achter bij het Democratisch Pact 23,5% en de ECD 23,4%.

Een werkelijk parlementaire controle op de activiteiten van de Generalitat zal niet bestaan. Dit laatste was een punt van kritiek van o.a. de Catalaanse socialisten, evenals het feit dat de president door de regering in Madrid wordt benoemd en niet afzetbaar is. Bovendien kan volgens het decreet de Generalitat weer worden ontbonden ,,indien de veiligheid van de staat dit vereist".
Met het voorlopig herstel van de Generalitat zijn de Catalaanse verlangens overigens nog allerminst bevredigd. Dit zal volgens de meeste Catalanen pas het geval zijn als het zgn. Statuut van 1932 zal zijn hersteld.
Dit statuut gaf een veel ruimere mate van autonomie dan thans is bepaald. Bovendien voorzag het naast uitvoerende macht ook in een wetgevende macht en in een eigen Catalaanse rechtspraak. Mogelijk zal het parlement in Madrid straks het statuut herstellen na vaststelling van een nieuwe grondwet die thans in voorbereiding is.
Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Madrid en Catalonië voorafgaande aan het herstel van de Generalitat.

Suarez belooft speciaal statuut voor *Catalonië*

Eind december 1976 bracht premier Suarez een officieel bezoek aan Catalonië.
Bij die gelegenheid beloofde de premier dat het Catalaans in Catalonië

Weekblad 46ste jaargang No. 2404, pag. 29143-29158

dezelfde wettelijke positie zou krijgen als het Castilliaans, de enige officiële taal in Spanje.
De premier stelde verder voor de oprichting van een Algemene Raad voor Catalonië (Consell General de Catalunya). Deze zou zich moeten belasten met de uitwerking van een speciaal ,,statuut" waarin de toekomstige autonomie van Catalonië zou worden uitgewerkt.

In deze Raad zouden zitting moeten nemen, alle afgevaardigden en senatoren uit Catalonië die bij de verkiezingen van voorjaar 1977 (pag. 385 e.v.) in de Cortes zouden worden gekozen, plus vertegenwoordigers van de 4 provinciale besturen die Catalonië kent. Tijdens zijn bezoek aan Barcelona had Suarez ook informele contacten met leiders van de Catalaanse oppositie.

In de Spaanse pers werd Suarez's initiatief over het algemeen gunstig ontvangen, maar Josep Tarradellas hield in Parijs een conferentie, waar hij zich tegen de plannen van de regering kantte. Hij stelde voor dat de bestaande politieke groeperingen in Catalonië een raad van 9 mannen zou samenstellen, die hem, als president van de Generalitat adviserend zou bijstaan en hem tot aan zijn terugkeer naar Barcelona zou vertegenwoordigen. Volgens Tarradellas moest de Generalitat als enige beschermer van de soevereiniteit van Catalonië net zo lang met de regering in Madrid onderhandelen tot het Statuut van 1932 weer geldigheid had gekregen. Dit moest het liefst nog voor de verkiezingen gebeuren. Alleen op die manier kon men vermijden dat Catalonië nog jarenlang op een nieuw statuut zou moeten wachten. Als het Statuut weer hersteld zou zijn, was hij bereid naar Spanje terug te keren, en af te treden zodat nieuwe verkiezingen gehouden konden worden.

Tarradellas' stellingname werd in de Catalaanse politieke wereld niet overal goed ontvangen. Vooral de communistische PSUC, maar ook de PD en de christen-democraten verklaarden het niet eens te zijn met de tactiek van Tarradellas.
De laatste beide groeperingen hadden zich overigens toch al de woede van Tarradellas op de hals gehaald, toen hun leiders zitting namen in het zgn. comité van negen (pag. 818-'76 e.v.) dat in Madrid onderhandelingen voerde met de regering over de herziening van de kieswet.
Tarradellas was van mening dat het meedoen van de Catalaanse oppositie aan de activiteiten van de andere oppositie-groeperingen de onderhandelingspositie van de Catalanen zou aantasten. De leiders van de PD en de christen-democraten huldigden daarentegen het standpunt dat er geen uitzicht op grotere autonomie voor Catalonië zou zijn als niet eerst de democratische vrijheden in geheel Spanje hersteld zouden zijn. De andere belangrijke politieke groepering in Catalonië. de socialistische partij van Catalonie. besloot op haar partijcongres half jan. de koers van Tarradellas te steunen evenals de groepering van Tarradellas zelf, de Esquerra.

Op 18 februari keurde de ministerraad een decreet goed dat voorzag in de oprichting van een Algemene Raad voor Catalonië Een commissie van voorzitters van de afgevaardigden uit de provincies Barcelona, Gerona, Lerida en Barcelona zou de contacten moeten gaan onderhouden tussen de verschillende politieke groeperingen in Catalonië.
De regering behield zich overigens het recht voor na de verkiezingen wederom terug te komen op de regionale kwestie.

Onderhandelingen na algemene verkiezingen

De algemene verkiezingen van 15 juni (pag. 385 e.v.) resulteerden, wat Catalonië betrof, in een grote overwinning voor de partijen die op grotere autonomie aansturen. De samenwerkende socialisten kregen in de vier Catalaanse provincies in totaal 15 zetels, het Democratisch Pact 11, de Catalaanse versie van de partij van Suarez 9, de communisten 8 en de Catalaanse christen-democraten 2 zetels.

Op 20 juni werden de Catalaanse socialistische leiders Reventos, Triginer en Martin door premier Suarez en vervolgens door koning Juan Carlos ontvangen. Bij die gelegenheid bepleitten zij het herstel van de Generalitat.

Op 2 juli arriveerde Tarradellas in Madrid Hij x-erd eveneens ontvangen door Suarez en de koning en voerde besprekingen met leidende politici uit Catalonië.
Over de resultaten van de besprekingen werd niets meegedeeld, maar de minister van binnenlandse zaken deelde op een persconferentie wel mee dat de nieuwe wet op het lokale bestuur die spoedig aan hef parlement zou worden voorgelegd, zou voorzien in de mogelijkheid verscheidene provincies tot grotere bestuurlijke eenheden samen te voegen.
Wat betreft Catalonië zei de minister dat de regering bereid was Catalonië de noodzakelijke autonomie binnen het kader van de historische instellingen te geven.
Over de uiteindeijke vorm van de autonomie moest echter door de Cortes worden beslist. Over het algemeen was de regering bereid regio's die dat wensten autonomie of regionale statuten te geven.
Inmiddels hadden de in de Cortes gekozen afgevaardigden van de Catalaanse politieke partijen het initiatief genomen tot een bijeenkomst in het vroegere gebouw van de Generalitat in Barcelona op 25 juni. Zij namen een resolutie aan waarin

Naar schatting anderhalf miljoen Catalanen vierden op 11 september in Barcelona, voor het eerst na de burgeroorlog, hun nationale feestdag, de Diada

werd aangedrongen op een spoedig herstel van de autonomie van Catalonie en boden het voorzitterschap van hun assemblee aan Josep Tarradellas aan.
Voorts besloten zij een permanente commissie van 18 leden te vormen voor onderhandelingen met de regering in Madrid. De leiding werd opgedragen aan Joan Reventos.
Hierna begon, wat in de Spaanse pers werd aangeduid als „Operacíon Imán", een deels geheime serie besprekingen tussen de permanente onderhandelingscommissie en de minister van binnenlandse zaken of diens vertegenwoordiger Salvador Sanchez Seran en Tarradellas, afwisselend in Madrid, Perpignan. Parijs en Saint Martin le Beau, de woonpiaats van Tarradellas.

Op 26 augustus werd bekend gemaakt dat Tarradellas en Sanchez Teran in Parijs tot een principe-akkoord waren gekomen.

Partijen verzetten zich tegen ontbreken parlementaire controle op Generalitat

Hoewel officieel geen bijzonderheden over het principe-akkoord tussen Tarradellas en de regering werden vrijgegeven, werd in Catalaanse politieke kringen al spoedig bekend dat het slechts voorzag in de invoering van de functie van president en van een uitvoerende raad, te vergelijken met een ministerraad. Van enige parlementaire controle was geen sprake.
De vertegenwoordigers van de Catalaanse politieke partijen kwamen hier tegen in verzet en op 7 sept. ontving premier Suarez een afvaardiging. In de daarop volgende weken was er wederom druk overleg tussen de partijen, Tarradellas en de regering in Madrid.
Het waren vooral de Catalaanse socialisten (PSC), onder leiding van Joan Reventos en de Catalaanse communisten (PSOE), onder leiding van Josep Maria Triginer, die aandrongen op een effectieve parlementaire controle op de toekomstige Generalitat. In een bepaalde fase van het overleg dreigden zij hun aanhang de straat op te brengen als niet een of andere vorm van parlementaire controle zou worden ingesteld.

Op 29 sept. werd bekendgemaakt dat een akkoord was bereikt. Ten aanzien van de parlementaire controle was het compromis gesloten dat de assemblee van Catalaanse parlementariërs zou mogen blijven bestaan. De president van de Generalitat zou zelf de leden van de executieve raad benoemen maar hun benoeming moet worden goedgekeurd door de afgevaardigden en senatoren van Catalonië in de Cortes.

Overzicht van het Catalaanse streven naar *autonomie*

14 april 1931: kolonel Macia, leider van de Lliga Catalano roept de Catalaanse republiek uit. De regering in Madrid wijst dit af, maar stelt een zekere mate van autonomie in onder leiding van de Generalitat.

9 september 1932: de Cortes keurt de oprichting van de Generalitat goed. Er komt een president, een uitvoerende raad en een parlement. De politieke, administratieve en juridische competenties worden verdeeld tussen het centrale gezag in Madrid en de Generalitat in Barcelona.

1 januari 1934: Lluis Companys wordt president van de Generalitat.

6 oktober 1934: uit solidariteit met de opstandige mijnwerkers van Asturië, komt Lluis Companys in verzet tegen de regering in Madrid en roept de Catalaanse repu'bliek uit. De opstand wordt onderdrukt, de leiders gevangen genomen en de Generalitat opgeheven tot aan de overwinning van het Volksfront in febr. 1936.

19 juli 1936: ordetroepen onder controle van de Generalitat slaan de nationalistische opstand in Barcelona neer.

5 april 1938: Generaal Franco heft de Generalitat op.

4 februari 1939: de president van de Generalitat Lluis Companys gaat naar Frankrijk in ballingschap.

15 oktober 1940: de Gestapo levert Companys aan de Spaanse autoriteiten uit, die hem in Barcelona laten fusilleren.

1 maarr 1951: algemene staking in Barcelona.

7 augustus 1954: Op de ambassade van de Spaanse regering in ballingschap in Mexico City wordt Josep Tarradellas, eerste minister in Barcelona tijdens de burgeroorlog, door een groep Catalaanse parlementariërs tot president van de Generalitat gekozen.

In '57, '58, '60 en '61 demonstraties en stakingen voor een vrij Catalonië.

1969: oprichting van de commissie voor de coördinatie van de politieke krachten in Catalonië. waarin communisten, socialisten en christen-democraten zitting hebben.

13 december 1970: tijdens het Burgos-proces richtten Catalaanse intellectuelen, bijeen in het klooster van Monserrat de permanente assemblee van Catalaanse intellectuelen op.

7 november 1971: 300 afgevaardigden van clandestiene politieke partijen en vakbonden richtten in een kerk in het centrum van Barcelona de Catalaanse Assemblee op die opkomt voor grotere autonomie, amnestie en de democratische vrijheden.
23 december 1975: oprichting van de raad van politieke krachten in Catalonië.

15 juni 1977: links behaalt de meerderheid bij de parlementsverkiezingen in de Catalaanse provincies.

27 juni 1977: Ontmoeting tussen Josep Tarradellas en premier Suarez in Madrid aan het begin van de onderhandelingen over de oprichting van de Generalitat.

11 september: ter gelegenheid van de Catalaanse nationale feestdag demonstreren bijna anderhalf miljoen Catalanen voor autonomie.
29 september: de ministerraad keurt de oprichting van de Generalitat goed.
(Le Monde, NZZ, NRC/H'blad, Diario 16, Cambio 16)

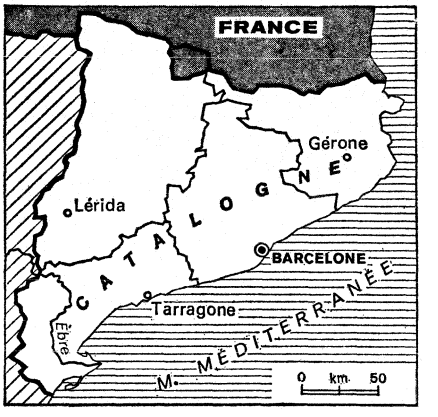

Catalonië

Catalonië (Catalunya) is de meest geïndustrialiseerde landstreek van Spanje. Het wordt omsloten door Frankrijk. Andorra, Aragon, Valencia en de Middellandse Zee. Er wonen ca. 3,9 miljoen mensen.
Catalonië is verdeeld in 4 provincies Gerona, Lerida, Barcelona en Tarragona, waarvan in economisch opzicht Barcelona veruit de belangrijkste is. Naast het Castiliaans heeft een belangrijk deel van de bevolking een eigen taal, het Catalaans, een taal die door ca. 6 miljoen mensen (verdeeld over Spanje en Frankrijk) wordt gesproken.
Een groot deel van de bevolking vindt een bestaan in de toeristenindustrie, waarvan het centrum de Costa Brava is.
Catalonië is ontstaan uit de Spaanse Mark, dit is het deel van Spanje ten noorden van de Ebro, door de Franken onder Karel de Grote op de Islam veroverd.
Bij het uiteenvallen van het centrale gezag in Frankrijk in de 9e eeuw, lokte een nationaal Catalaans vorstenhuis een opstand uit, dat resulteerde in een overwinning op de Franken, waarna de overwinnaars als graven van Barcelona het gebied gingen besturen. Het Huis ontwikkelde zijn grootste macht in ae 10e en 11e eeuw. Er werd een verdrag met Genua gesloten dat de economische opbloei ten goede Kwam en de graafschappen Provence, Carcasonne en Perpignan werden veroverd. Eén van de vorsten voegde door een huwelijk Aragon aan het gebied toe.
In 1410 stierf de Catalaanse dynastie uit en kwam de kroon bij Ferdinand van Trastamare, de infant van Castilië. In 1469 door het huwelijk van Ferdinand van Aragon en Isabella van Castilië werd de Spaanse eenheidsstaat gesticht en kwam een einde aan het zelfstandige Catalonië.
Aan het eind van de 18e eeuw begon een nieuwe bloeiperiode wat het streven naar een relatieve zelfstandigheid versterkte. Het romantisme bracht weer een eigen Catalaanse letterkunde, zoals in de Middeleeuwen. Er ontstond een Catalaanse nationalistische beweging. die congressen hield cn in 1922 werd een politieke partij opgericht Accio Catalana. Deze partij werd verboden door Primo de Rivera, maar herleefde onder Macia die een niet alleen nationalistisch maar ook socialistisch programma wilde verwezenlijken.

WEST-EUROPA

BELGIE

PVV-CONGRES

Het zesde algemeen congres van de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang, dat van 23 tot 25 sept. te Brussel plaatshad. heeft oud-minister Willy de Clercq (50) verkozen tot partijvoorzitter. Hij was enig kandidaat, kreeg 92,14% van de stemmen en volgt minister van state Frans Grootjans op, die geen vernieuwing van zijn mandaat wenste en uitgeroepen werd tot erevoorzitter.
Tijdens het congres werden in vier werkgroepen de volgende thema's besproken: 1. Gelijke rechten vanaf de wieg; 2. Als werken onmogelijk wordt; 3. De PVV en de Europese verkiezingen; 4. De aanpassing van de partijstatuten.

● De eerste werkgroep kwam tot het besluit dat alle niet-arbeidsgebonden sociale voorzieningen uit het stelsel van de sociale zekerheid moeten worden verwijderd; aldus de gezondheidszorgen, het sociovitaal minimum, de uitkeringen voor de meest-benadeelden, het jaarlijkse vakantiegeld. Op lange termijn moet worden gestreefd naar een eenmaking van het vakantiestelsel voor arbeiders en kantoorbedienden. De financiering van de aldus uit de SZ geweerde voorzieningen moet gebeuren via de belastingen.

● De tweede werkgroep stelde dat tot de SZ blijven behoren: de werkloosheid, de pensioenen, het werkverlet wegens arbeidsongeschiktheid te wijten aan ziekte, invaliditeit en beroepsziekten en de kinderbijslagen. De financiële toestand van de SZ vergt een programmatie van inkomsten en uitgaven, besparingen op structureel en organisatorisch niveau en een fundamentele hervorming. De werkgroep kwam ook op voor een nationaal basispensioen en voor de bestrijding van misbruiken in de sector van de werkloosheids-uitkering.

Bij de verkiezing van W. de Clercq (l.) tot PVV-voorzitter applaudisseert zijn voorganger F. Grootjans.

● De derde werkgroep eiste m.bt. de Europese verkiezingen 14 zetels op voor de Nederlandstaligen en 10 voor de Franstaligen in het Europese parlement, i.p.v. de 13–11-verhouding, voorgesteld door de kabinetscoalitie. Tussen een Belgisch en een Europees parlementair mandaat moet onverenigbaarheid bestaan, maar voor de eerste verkiezing in 1978 mag van die regel worden afgeweken.

● De vierde werkgroep zorgde voor een sterkere vertegenwoordiging van vrouwen en jongeren in het uitvoerend comité van de PVV. Voorts werd bepaald dat wie ouder is dan 65 jaar, niet langer kandidaat mag zijn voor een politiek mandaat. Een voorstel om de partijvoorzitter het recht te ontzeggen lid te worden van het Europees parlement, werd — met de steun van De Clercq en tegen het verzet van oud-minister De Croo — verworpen. Ook het voorstel om de partijvoorzitter te verbieden, het eerste jaar na zijn ontslag als voorzitter, een ministersportefeuille te aanvaarden, werd geschrapt. Wél werd beslist dat een mandaat van burgemeester of schepen in een gemeente met meer dan 30.000 inwoners onverenigbaar is met een mandaat van minister, staatssecretaris, Belgisch of Europees parlementslid.
Het congres keurde al die beslissingen of voorstellen van de werkgroepen goed. In zijn congresrede oefende De Clercq kritiek op het gemeenschapspaet ,,dat nadelig is voor de Vlamingen in en rondom Brussel". Hij verweet de regering de belastingen te verhogen i.p.v. de overheidsuitgaven te drukken.

STATUUT KATHOLIEK ONDERWIJZEND PERSONEEL

Omdat uit recente arresten van het Hof van Cassatie gebleken was, dat het statuut van het personeel van het vrij gesubsidieerd (hoofdzakelijk katholiek) onderwijs niet in overeenstemming was met de z.g. kantoorbediendenwet, heeft de Algemene Raad van het Katholiek Onderwijs (ARKO) een nieuw statuut bekendgemaakt. Het betreft een voorlopige regeling, in afwachting van het tijdstip dat de wet van 11 juli 1973 nader wordt uitgevoerd. Die wet bepaalt o.m. dat alle personeelsleden van de gesubsidieerde scholen een stelsel van rechtszekerheid dienen te krijgen, dat de vergelijking kan doorstaan met dat van hun collega's in het rijksonderwijs. Onder de (eerste) regering-Sindemans kon geen KB worden uitgevaardigd, om de wet nader van toepassing te maken.
Inmiddels heeft de ARKO besprekingen gevoerd met de Representatieve Vereniging van de inrichtende machten van het katholiek onderwijs en met de christelijke vakcentrales van het personeel, met het oog op het treffen van overgangsmaatregelen. Die besprekingen leidden tot een overeenkomst, die — in de vorm van een brochure — door de ARKO op 23 augustus werd bekendgemaakt. De overeenkomst houdt o.m. de oprichting in van een paritair samengesteld en door een magistraat voorgezeten deontologisch college, dat in gevallen van betwisting i z. het specifieke karakter van het katholiek onderwijs, een bindend advies verstrekt. Verder werd ook een aanwervingsovereenkomst opgesteld, waarin naar die specificiteit wordt verwezen.

PERS

De beurskrant L'Echo *de* la *Bourse,* eigendom van de S.A. Imifi, is overgenomen door een nieuw opgerichte vennootschap, de S.A. d'Edition de L'Echo de la Bourse, die zowel het handelsfonds als het personeel overnam. De nieuwe vennootschap werd gesticht door een groep van ondernemingen, instellingen en personen uit de financiële en economische milieus. Ze beschikt over een kapitaal van 20 mln fr. dat volledig werd volgestort en zal, ter versterking van de financiële structuur, een converteerbare lening ten bedrage van nog eens 20 mln fr. uitschrijven, die door de stichters zal worden opgenomen naar rato van hun aandeel.
De nieuwe vennootschap verklaarde dat zij de politiek van de krant ongewijzigd zal voortzetten.
De raad van beheer vergaderde voor de eerste maal op 27 september.
Maurice Brébart, eigenaar van de liberale krant La *dernière Heure* en van de katholieke krant La *libre Belgique,* wordt afgevaardigde beheerder en staat in voor de dagelijkse beleidsvoering.

KONING EN KONINGIN NAAR CANADA

Koning Boudewijn en koningin Fabiola hebben van 19 tot 24 sept. een officieel bezoek gebracht aan Canada. Zij werden vergezeld door vice-premier Hurez.

NEDERLAND

ONTWIKKELINGEN BINNEN PPR N.A.V. VERKIEZINGSNEDERLAAG

Op 16 augustus traden de voorzitter van het PPR-bestuur, Van Hoogevest, alsmede zes andere leden van het bestuur af wegens ernstige meningsverschillen binnen het bestuur over de strategie en het politieke beleid van de partij. Volgens een verklaring van de zeven is het PPR-bestuur sterk verdeeld over de vraag of de partij opnieuw regeringsverantwoordelijkheid moet gaan dragen of niet. Vlak voor de verkiezingen hadden bestuur en partijcongres besloten niet opnieuw met het CDA in een kabinet te gaan zitten. De duidelijke verkiezingsnederlaag had, aldus de zeven uitgetredenen, aanleiding moeten zijn op korte termijn uit te spreken ,,dat het dragen van politieke verantwoordelijkheid niet uit de weg gegaan mag worden". Zij waren van mening dat samenwerking met niet-progressieve partijen in de nabije toekomst een reële mogelijkheid zou moeten zijn. De meerderheid van het partijbestuur voelde hier niets voor. De andere zes uitgetredenen zijn de sec etaris buitenland G. J. van Oven, M. de Vries-Reiling, F. Schulte. C. Klaasen, W. Wiertsema en E. Veen. Op aandrang van de tweede kamerfractie van de PPR besloot de volgende dag ook de rest van het bestuur af te treden. Fractievoorzitter Ria Beckers legde er de nadruk op dat de fractie hiermee niet heeft gekozen voor de lijn-Van Hoogevest. De aansporing van de fractie moet volgens haar gezien worden als een poging de polarisatie binnen de partij over de te volgen koers weg te nemen en een zakelijke discussie mogelijk te maken

De kerngroep van de PPR kwam op zaterdag 27 augustus bijeen om aanbevelingen voor het congres op te stellen. De kerngroep besloot tot het instellen van een ,,commissie van wijze mannen " die het conflict binnen de partij over de te volgen strategie moet oplossen. Dit besluit was overeenkomstig het voorstel van het bestuur van de Kerngroep. De commissie bestaat uit de heren J. Tonnaer, E. Jurgens, W. van Dam, B. Trip, D. Coppes en G. van Dongen. Tijdens de discussie kwam nogal wat kritiek naar voren over de breuk binnen het PPR-bestuur. De kerngroep was vrijwel unaniem van mening dat na de zware verkiezingsnederlaag en na de recente gebeurtenissen binnen de partij, orde op zaken moet worden gesteld, vooral met het oog op de gemeente- en statenverkiezingen van 1978.

Oud-voorzitter Van Hoogevest stelde in een toelichting op zijn aftreden dat ,,de oude kaarten al na de eerste gespreksronde geschud waren". Hij verweet de overige bestuursleden een oplossing uit te sluiten. Vicevoorzitter De Jong, één van de tien aanvankelijk aangebleven bestuursleden, beschuldigde de zeven afgetreden bestuursleden ervan via hun aftreden een gunstige positie te willen krijgen voor verdere discussie in de partij. Fractievoorzitter Ria Beckers verweet het bestuur teveel met eigen problemen bezig te zijn geweest. Omdat de breuk binnen het bestuur tot stand kwam op het moment dat er al over een mogelijk progressief minderheidskabinet werd gesproken, voelde de kamerfractie zich gedwongen ook de rest van het bestuur te vragen af te treden. De fractieleider in de eerste kamer. Ras de Gaay Fortman, hield de kerngroep voor dat de PPR in de toekomst een realistische koers moet varen. ,,De PPR moet ophouden een klaag-, zeur- en protestpartij te zijn."

Een kleine stroming diende tijdens de kerngroep-vergadering een motie in, waarin werd voorgesteld de partij te ontbinden en groepsgewijs toe te treden tot SP, PSP, CPN of PvdA. Deze motie werd ingetrokken toen er geen steun voor bleek te bestaan. (ANP, *NRC/H'blad,* Politiek **Overzicht**)

DISCUSSIE BINNEN CPN NA VERKIEZINGSNEDERLAAG

Met een artikel van partijvoorzitter Henk Hoekstra in De Waarheid van 1 augustus, blijkt een ,,openbare discussie" over de verkiezingsnederlaag op gang te zijn gekomen. Hoekstra signaleert binnen de CPN ,,rechtse tendensen en sectarisnhe afgeslotenheid" van de partijtop. Hij bepleit het maken van openingen voor de partijleden die meer in de klassenstrijd en de directe actie geschoold zijn. Hij dringt aan op ,,kritiek en zelfkritiek" en sluit zichzelf daarbij niet uit.

,,Kritiek" zou er van de kant van ere-voorzitter Paul de Groot zijn gekomen op voorzitter Hoekstra, fractievoorzitter Bakker, hoofdredacteur Wolff van De *Waarheid* en zijn broer, eveneens bestuurslid. De bij de verkiezingen niet herkozen afgevaardigde Fré Meis zou, al wordt zijn naam niet met zoveel woorden genoemd, de steun hebben verworven van De Groot.

Hoekstra pleit voor een ,,opnieuw oriënteren" van de CPN op ,,het moderne geschoolde industrieproletariaat en zijn strijd". In de CPN moeten degenen die uit de strijd

Vijf van de zeven aftredende bestuursleden van de PPR gaven op 17 aug een persconferentie Vlnr Gerrit Jan van Oven (secr buitenland), Carel Klaasen, Wijnand van Hoogevest (voorzitter), Frans Schulte en Ernst Veen

voortkomen het voor het zeggen hebben. In dit opzicht is de partijleiding te gesloten geweest; zeker wat de leiding betreft mag er geen sprake zijn van het vastroesten in functies.

In De *Waarheid* van 2 aug staat een artikel van Paul de Groot afgedrukt, gedateerd op 27 juli, waarin deze van het partijbestuur eist dat het op moet stappen en waarin hij als zijn mening verkondigt dat er alleen verbetering en herstel in de partij kan komen als er een nieuw partijbestuur komt. De Groot verwijt het huidige bestuur ,,passiviteit in de klassenstrijd, duldzaamheid tegenover revisionistische invloeden, bedekte vijandigheid tegenover het internationale communisme, lonken naar ,,.geloofwaardigheid" bij de bourgeoisie in de afgelopen jaren.

Oude gestaalde kaders zijn volgens De Groot langzaam weggewerkt en vervangen door burgerlijke elementen. Volgens De Groot heeft de CPN zich de laatste jaren alleen gericht op de bevoorrechte groepen arbeiders en zich afgewend van de overgrote meerderheid van de arbeiders, in het bijzonder is de partij passief gebleven onder de grote massa der werklozen.

Op 12 aug. kwam het partijbestuur van de CPN bijeen in Amsterdam. Op deze vergadering schaarde het partijbestuur zich achter het dagelijks bestuur, in de mening dat zowel het dagelijks bestuur als het partijbestuur nog steeds bevoegd zijn ,,hun werk te verrichten" in tegenstelling tot de mening van Paul de Groot, die had verkondigd dat de besturen niet meer bevoegd zijn politieke beslissingen te nemen. Het enige wat volgens De Groot nog in hun bevoegdheid lag was het bijeenroepen van een nieuw partijcongres.

Het partijbestuur besloot de voorbereiding van het 26ste congres ter hand te nemen. Het dagelijks bestuur is opgedragen een discussiegrondslag en een agenda op te stellen.

Met deze standpuntbepaling van het partijbestuur is voor de eerste keer in de na-oorlogse geschiedenis de wil van ere-voorzitter De Groot getrotseerd. (ANP, *NRC/H'blad,* Poli*tiek Overzicht)*

WETSONTWERP ONEIGENLIJK GEBRUIK SOCIALE VOORZIENINGEN DOOR TWEEDE KAMER AANVAARD

Met de stemmen van CPN en PSP tegen is de Tweede Kamer op 1 sept. akkoord gegaan met het regeringsvoorstel het oneigenlijke gebruik van sociale verzekeringen tegen te gaan.

In enkele sociale-verzekeringswetten en belastingwetten worden desbetreffende bepalingen opgenomen. De belangrijkste wetswijzigingen houden het volgende in:

Er zal geen werkloosheidsuitkering meer worden verleend aan de werkloze werknemer, die bij zijn aanmelding op het arbeidsbureau, bij de bedrijfsvereniging of bij de gemeente voor hervatting van zijn werk eisen stelt, waarvan al van tevoren vaststaat, dat er nauwelijks een werkgever te vinden is die daaraan kan voldoen.

In de toelichting wordt als voorbeeld genomen de eis van een cafékelner die uitsluitend in de ochtenduren wil werken, omdat hij de rest van de dag aan zijn hobby's wil besteden, of een werknemer die aanzienlijk meer wil gaan verdienen , j zijn laatste werkgever.

Even onredelijk is de eis van een werknemer die uitsluitend als bijv. computerdeskundige wil gaan werken zonder enige opleiding of ervaring in die richting. Er wordt een grens gesteld van 78 weken aan de periode gedurende welke gedeeltelijk werklozen werkloosheidsuitkering kunnen krijgen. Tot nu toe kon iemand die over minder dan drie dagen werk uitkering ontving, omdat hij de overige dagen werkte, jaar in jaar uit een WW-uitkering ontvangen.

Een vroeg gehandicapte of een gehandicapt geboren kind dat vroeger in het buitenland woonde, moet aan bepaalde eisen voldoen voor hij voor een uitkering krachtens de Algemene arbeidsongeschiktheidswet (AAW) in aanmerking kan komen.

Thans wordt de eis gesteld dat een oorspronkelijk in het buitenland wonend kind tenminste de laatste zes jaar voor zijn 17de jaar in Nederland moet hebben gewoond.

In een aantal sociale-verzekeringswetten worden de mogelijkheden verruimd om ten onrechte of tot een te hoog bedrag ontvangen uitkeringen terug te vorderen. Zo is de termijn van twee jaar waarin terugvordering kon geschieden wegens het verstrekken van onjuiste inlichtingen of wegens het nalaten mededeling te doen van feiten en omstandigheden die op de uitkering van invloed kunnen zijn, verlengd tot vijf jaar.

Ook is terugvordering mogelijk gemaakt in gevallen waarin de betrokkene weliswaar niet kan worden verweten onjuiste inlichtingen te hebben verstrekt of zijn mededelingsplicht niet te zijn nagekomen, maar waarin het hem redelijkerwijs duidelijk moet zijn geweest dat hij ten onrechte of tot een te hoog bedrag uitkering heeft ontvangen. De terugvorderingstermijn is in deze gevallen op twee jaar gesteld.

De bewindslieden willen in de kinderbijslagwetten een eind maken aan de zogeheten ,,spaartruc". Hetzelfde geldt in beginsel voor de kinderaftrek in de belastingwetten. Indien een kind dat studeert of een beroepsopleiding volgt, bijv. inkomsten uit arbeid heeft, kan dit nu het recht op kinderbijslag en kinderaftrek beïnvloeden. In die gevallen zullen de ouders dan vaak hun bijdrage aan het onderhoud van het kind verminderen. Indien echter op dit moment een kind de eigen inkomsten op een spaarbankboekje zet, beïnvloeden die inkomsten de ouderlijke bijdrage in het geheel niet. De kinderbijslagrechten en de rechten op kinderaftrek blijven in die gevallen onverkort bestaan.

Voorgesteld wordt nu dit oneigenlijke gebruik onmogelijk te maken Er wordt van uitgegaan dat eigen inkomsten van een kind — gespaard of niet — geheel aan de kosten van levensonderhoud en studie worden besteed.

Staatssecretaris Mertens van sociale zaken. die het wetsontwerp in de Tweede Kamer verdedigde, en die het te zamen met minister Duisenberg van financiën op 6 dec. 1976 bij de Tweede Kamer had ingediend, heeft in de TK betrekkelijk weinig tegenstand ondervonden tegen de voorgenomen maatregelen.

Een aantal kamerleden vond wel, dat de ,,mazen in de wet" nog verder gedicht zouden kunnen worden.

De staatssecretaris merkte op, dat ,,oneigenlijk gebruik" een ,,infecterende werking" heeft: het komt voor bij werkgevers, zowel als werknemers.

De heer Dolman (PvdA) drong aan op een snel debat over fraude en misbruik van sociale wetten Daarover zijn, aldus de staatssecretaris, een reeks rapporten en studies op komst

De kamerleden Van der Lek (PSP) en mevrouw Beckers (PPR) dienden samen een reeks amendementen op het wetsontwerp in, die tot doel heeft de zekerheid van degene die een uitkering ontvangt verder te verhogen Zo willen beide kamerleden, dat terugvordering van een ten onrechte verstrekte of te hoge uitkering niet mogelijk is, alleen op grond van het feit dat de betreffende ambtenaar vindt dat de persoon in kwestie maar had moeten weten, dat hij niet of niet voor het gegeven bedrag in aanmerking kwam

,,Ik heb niet de bevoegdheid om de uitkerende organen de aanwijzing te geven, dat ze ervoor moeten zorgen dat bij terugvordering iemand niet onder het bestaansminimum komt zei staatssecretaris Mertens ,,Maar wanneer men gaat terugvorderen, een mogelijkheid die nu ook al in de wet is vastgelegd, zal met de sociale omstandigheden zeker rekening worden gehouden. Bovendien is er, mocht iemand daardoor onder het bestaansminimum komen, altijd nog de algemene bijstandswet als sluitstuk van de sociale wetten"

Over het onnodig ziekteverzuim zei de staatssecretaris dat het nieuwe begrip ,,baaldagen' (de mogelijkheid om niet te gaan werken als iemand er écht geen zin in heeft) dat wellicht zou kunnen beperken Maar hij had vrees voor de negatieve klank van het woord ,,Ik geloof er wel in om op een bedrijf in een open sfeer oplossingen te treffen voor een paar uur afwezigheid wanneer de loodgieter moet komen," zei hij

In de toekomst zal het opsporingsbeleid naar misbruik van sociale wetten landelijk gecoordineerd worden Overigens is het, zo benadrukte de staatssecretaris, niet de bedoeling een ,,heksenjacht" tegen oneigenlijk gebruik en misbruik op gang te brengen. (NRC/H'blad, ministerie van sociale zaken, SER-bulletin)

DUITSLAND
[BQMDSREPUBLIEK)

WESTDUITS TEKRORISME. MOORD OP BANKIER JÜRGEN PONTO

Op pag. 625 is een begin gemaakt met het verslag van de gebeurtenissen in de Bondsrepubliek Duitsland en daarbuiten, die samenhangen met het optreden van Westduitse terroristische groeperingen. Hierna volgt de voortzetting.

Op 30 juli is in zijn woning in Oberursel de president-directeur van de Dresdner Bank, Jurgen Ponto, om het leven gebracht. Hoofdverdachte van de moord is Susanne Albrecht, de dochter van een bekende advocaat, wier familie goed bevriend is met de Ponto's en die zelf als een petekind met Ponto omging. Susanne Albrecht was door twee medeplichtigen vergezeld.

Op 31 juli heeft een anonieme man namens de tot dan onbekende ,,bevrijdingsbeweging Roter Morgen" de verantwoordelijkheid voor de daad opgeëist.

De anonieme man zei in een telefoontje naar het Britse persbureau Reuter in Bonn dat er meer moorden zouden volgens als niet alle ,,krijgsgevangenen" in de Bondsrepubliek zouden worden vrijgelaten. „Wij hebben Ponto terechtgesteld", zei de man in een kennelijk voorbereide verklaring. Een zegsman van het Bundeskriminalamt in Wiesbaden zei nooit eerder van de Roter Morgen gehoord te hebben.

De Westduitse justitie gelooft overigens, dat Susanne Albrecht en haar twee medeplichtigen van plan waren Ponto te ontvoeren, om hem uit te ruilen tegen vier Westduitse terroristen die levenslange gevangenisstraffen uitzitten.

Susanne Albrecht had zich op 30 juli aangediend bij de poort van de met een hoog hek omringde villa van de Ponto's met de woorden „Ik wilde me weer eens laten zien". Ze werd met haar makkers zonder problemen toegelaten. Na een gesprek in Ponto's werkkamer kwam het in de hal tot een gevecht, waarbij er uiteindelijk schoten vielen. Ponto, gehuwd en vader van twee kinderen. werd zwaar gewond; de drie overvallers sloegen op de vlucht.

Later is de bankdirecteur in een ziekenhuis in Frankfort overleden.

Volgens de federale politie onderhoudt Susanne Albrecht persoonlijk contacten met de anarchisten die op 7 april van dit jaar de federale aanklager Siegfried Buback hebben vermoord, en met de overvallers van de Westduitse ambassade in Stockholm, waar in 1975 twee leden van het personeel van de ambassade werden gedood.

De politie zoekt thans behalve Susanne Albrecht nog drie vrouwen: Silke Maier-Witt, oud 27 jaar, Sigrid Sternebeck, oud 28 jaar, en Angelika Speitel, oud 25 jaar. Zij hebben allen eens gewerkt voor de advocaat Klaus Croissant, die Westduitse terroristen placht te verdedigen en die kortgeleden naar Frankrijk is gevlucht waar hij politiek asiel heeft gevraagd.

Albrecht zou voorts met Karl-Heinz Dellwo, medeplichtig aan de aanslag in Stockholm en wegens moord en vrijheidsberoving tot levenslang veroordeeld in 1973 samen met andere jongelui een slooppand in Frankfort hebben bezet. In hetzelfde jaar zou Susanne Albrecht, op 11 november, aan de grenspost Bentheim naar Nederland zijn aangehouden, toen zij vijf handgranaten, springstof en wapens bij zich had. Op 7 november van dat jaar zou zij de terroriste Ilse Stachowiak haar paspoort hebben gegeven voor een bezoek aan Beiroet.

De Westduitse politie maakte op 2 aug. bekend, dat i.v.m. de moord op Ponto een 23-jarige vrouw was gearresteerd, nl. Eleonore Poensgen. De weduwe van Ponto en de huisbewaarder van de familie Ponto verklaarden haar als een van de daders te herkennen.

Eleonore Poensgen wist echter een aantal getuigen aan te voeren, die verklaarden haar op het tijdstip van de moord elders in Frankfort te hebben gezien. Op grond hiervan heeft de politie haar op 7 aug. weer vrijgelaten.

Op 2 aug. liet de ,,actie Roter Morgen" opnieuw weten, dat de moord haar werk geweest was. Nu werd opgebeld naar het bureau Frankfort van Reuter door iemand, die weer de vrijlating van alle ,,politieke gevangenen" eiste en ermee dreigde, dat indien dit niet gebeurde, nog meer mensen, die ,,tot de uitbuitende klasse" behoren terechtgesteld zouden worden.

In Bonn vond op 3 aug. een kabinetszitting plaats, waarop o.m. besloten werd de veiligheidsdiensten verder te versterken.

Handgemeen tussen *Baader-Meinhof-gevangenen en* bewakers. Onderling contact *gevangenen* verboden

De Westduitse justitie heeft op 8 aug. besloten contact tussen de in de gevangenis verblijvende leden van de Baader-Meinhof-groep te verbieden. Het besluit is genomen naar aanleiding van een vechtpartij tussen gedetineerden en bewakers in de Stammheimgevangenis bij Stuttgart.

Volgens de gevangenisdirectie weigerden acht gevangenen, onder wie Andreas Baader, Gudrun Ensrlin en Jan-Carl Raspe, tijdens het gemeenschappelijke luchten een celdeur te laten sluiten. Toen de gevangenen de deur blokkeerden, kwam het tot een handgemeen met ong. 20 bewakers, waarbij aan beide zijden gewonden vielen.

De advocaten van de gedetineerden spreken echter van ,,een volledig ongemotiveerde overval" van circa 50 bewakers op de gevangenen, waarbij zij werden geslagen en getrapt. Alle gevangenen zouden volgens deze lezing gewond zijn geraakt.

Gevangenen beginnen honger- en dorststaking

Leden van de Baader-Meinhof-groep in de gevangenis van Stammheim zijn op 8 aug. een hongerstaking en op 9 aug. een dorststaking begonnen. Hun advocaat, Arndt Muller, die dit aan journalisten meedeelde, zei, dat dit gebeurde uit protest tegen het ,,totale isolement" waarin de gevangenen sinds 8 aug. gehouden werden.

Op 13 aug. hebben 15 Baader-Meinhof-gevangenen in Stuttgart aangifte gedaan wegens zware verwondingen tegen de leiding van de gevangenis in Stammheim en vier bewakers n.a.v. de gebeurtenissen van 8 augustus.

Aanslag op nieuwe *procureur-generaal* verijdeld

De Westduitse politie heeft op 25 aug. een bomaanslag tegen het kantoor van Kurt Rebmann, de nieuwe federale procureur-generaal, opvolger van de op 7 april vermoorde Siegfried Buback, verijdeld.

Een jonge man en een jonge vrouw betraden in de ochtend van 25 aug. de studio in Karlsruhe van een kunstschilder op een kleine 50 m van het kantoor van Rebmann. Zij praatten ong. drie uur met de schilder en diens vrouw over kunst en vielen hen vervolgens aan: zij riepen hierbij ,,dit is een actie van de RAF".

Een drietal anderen stormde daarop het atelier binnen, bond het echtpaar vast en richtte een raket op het kantoor van Rebmann. Daarna verlieten alle vijf het atelier.

De schilder en zijn vrouw wisten zich tegen de avond te bevrijden en alarmeerden de politie, die de explosieve lading verwijderde en onschadelijk maakte.

Op 28 aug. zijn i.v.m. deze aanslag aanhoudingsbevelen uitgegaan tegen Christian Klar en Silke Mayer-Witt. Klar werd al gezocht wegens de moord op Buback.

Honger- en *dorststaking opgegeven*

Op 5 sept. werd bekend, dat de Baader-Meinhof-gevangenen, die in honger- en dorststaking waren, deze hadden opgegeven. De autoriteiten besloten daarop dat de gevangenen weer bijeen mochten komen.

Ontvoering Hanns-Martin Schleyer

Na een aanslag in Keulen, waarbij drie veiligheidsbeambten en zijn chauffeur zijn gedood, is op 5 sept. de 62-jarige Hanns-Martin Schleyer, de president van de Westduitse werkgeversverbonden, ontvoerd.
De aanslag en de ontvoering vonden plaats om ong. half zes in de Keulse villawijk Lindenthal, waar Schleyer een tweede woning heeft. De kolonne van drie Mercedessen, met in één daarvan Schleyer, werd geblokkeerd door een andere Mercedes, die dwars over de weg was geplaatst. Volgens ooggetuigen schijnt ook plotseling een kinderwagen de weg te zijn opgeduwd. Vanuit een VW-busje, waarin zich vijf personen bevonden — vier mannen en een vrouw — werd met machinepistolen het vuur geopend, waardoor de chauffeur en de drie politiebeambten werden gedood.
Een ooggetuige verklaarde later gezien te hebben, dat een man het VW-busje werd ingeduwd, waarna de auto verdween. De politie heeft het busje enige tijd gevolgd, maar verloor het in het drukke verkeer uit het oog. Het werd later leeg in een ondergrondse garage teruggevonden.
Bondskanselier Schmidt sprak in de avond van 5 sept. op de tv. Hij uitte zijn afschuw over de aanslag en riep de Westduitse bevolking op de politie geheel te steunen.
Volgens de bondskanselier zou iedereen, die nu nog met de terroristen sympathiseerde, zich van de grote massa der burgers isoleren. Schmidt legde er de nadruk op dat het terrorisme in de Bondsrepubliek op de lange duur geen enkele kans meer had. Niet alleen de wil van de staatsorganen, maar de wil van het gehele volk, aldus Schmidt, is gericht tegen het terrorisme. De staat, zei Schmid't, moet deze terroristen met alle noodzakelijke hardheid tegemoettreden. De politie heeft de onbeperkte steun van de bondsregering.

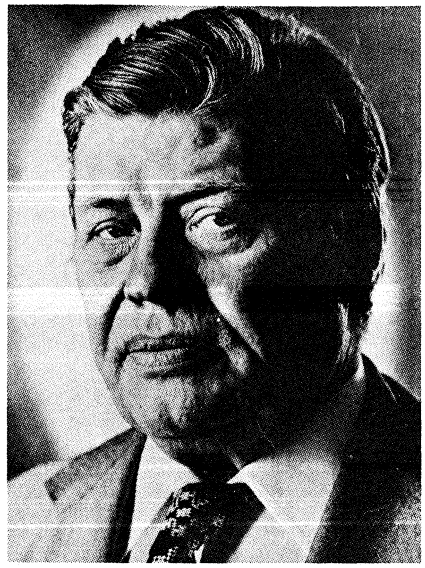

Hanns Martin Schleyer

De leiders van de politieke partijen hebben allen hun afschuw uitgesproken over de aanslag en hun volledige steun aan de regering toegezegd. In Bonn, waar alle routinebesprekingen na het bekend worden van het nieuws werden afgebroken, heerste een verwarde en depressieve stemming, vooral toen duidelijk werd, dat het spoor naar de daders was doodgelopen.
Enkele uren na de aanslag werden de Baader-Meinhof-gevangenen in Stammheim volledig geïsoleerd en werd hun een verbod opgelegd kranten te lezen, TV te kijken en radio te luisteren. In West-Berlijn werden de cellen doorzocht van 20 personen, die verdacht worden van terroristische daden.
Volgens de politie hebben de terroristen een week eerder hun honger- en dorststaking beëindigd, omdat zij wisten, dat er iets ging gebeuren. Zeer waarschijnlijk, aldus de politie, is het einde van de hongerstaking een „alarmteken" geweest.

Eisen van de ontvoerders

Minister Vogel van justitie heeft op 6 aug. meegedeeld, dat in het VW-busje van de ontvoerders, dat de politie teruggevonden had, een brief lag met de voorwaarden van de terroristen voor de vrijlating van Schleyer. Over de inhoud van de brief wilde de minister geen mededelingen doen. Door een indiscretie van de minister van binnenlandse zaken van Baden-Wurttemberg, Schiess, is de inhoud van de brief toah bekend geworden.

De ontvoerders vroegen de vervolging te staken, omdat die het leven van Schleyer in gevaar bracht Verder verlangden zij de vrijlating van 11 Baader-Meinhofgevangenen, nl. van Gudrun Ensslin, Andreas Baader, Jan-Carl Raspe, Verena Becker, Werner Hoppe, Karl-Heinz Dellwo, Hanna Krabbe, Bernd Rosner, Ingrid Schubert, Irmgard Möller en Günter Sonnenberg.
Elk van hen zou een bedrag van 100 000 mark moeten ontvangen en zij zouden vanuit Frankfort naar een door hen uit te kiezen land moeten vliegen De Bondsrepubliek zou bij voorbaat van elk verzoek om uitlevering moeten afzien
Tenslotte werd geëist, dat de 85-jarige ds. Martin Niemöller en de Geneefse advocaat Denis Payot, de secretaris-generaal van de Internationale Liga voor de mensenrechten, de vrijgelaten gevangenen tijdens hun vlucht zouden begeleiden

Vergaderingen crisisstaf. Contacten met ontvoerders. *Denis* Payot vertrorcwensman overheid-ontvoerders

In Bonn kwam op 6 sept. voor de eerste maal de crisisstaf o.l.v. bondskanselier Schmidt bijeen. De crisisstaf bestaat uit het kabinet, aangevuld met de partijvoorzitters van de in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen CDU, SPD, FDP en CSU, alsmede hun Bondsdagfractievoorzitters, en de minister-presidenten van de deelstaten, waar terroristen gevangen zitten.

Op 7 sept. ontving de regering een video-band en een tweede brief van de ontvoerders. De video-band moest als bewijs dienen, dat Schleyer nog in leven was. Eerder had de politie een foto van Schleyer ontvangen, waarop deze staat afgebeeld, gekleed in ondergoed met om de hals een bord met de tekst „gevangene van de RAF".
In de tweede brief werd nogmaals verlangd de vervolging te staken, omdat anders Schleyer zal worden gedood.
Aan de eis van de ontvoerders de video-band op TV te vertonen werd geen gevolg gegeven, volgens de federale recherche wegens technische problemen. Wel hebben de politieautoriteiten via radio en TV een beroep op de ontvoerders gedaan duidelijker bewijzen te verschaffen, dat Schleyer nog ia leven is. Daartoe stelden zij twee vragen, waarop alleen Schleyer het antwoord kon weten.
Kort voor het einde van het programma op 7 sept. vroegen de autoriteiten via de TV aan de ontvoerders een vertrouwensman aan te wijzen.
De Westduitse regering en politie verklaarden zich op 8 sept. bereid

Denis Payot

met de ontvoerders te spreken, maar zij weigerden dit verder via de massamedia te doen. De ontvoerders werd nogmaals gevraagd een vertrouwensman aan te wijzen.

Op 8 sept. vergaderde de crisisstaf opnieuw. Over het beraad werden geen mededelingen gedaan.

In de ochtend van 9 sept. ontving het bureau in Bonn van het Franse persbureau *AFP* een foto van Schleyer met om zijn hals een bord met de tekst ,,gevangene van de RAF, alsmede een door Schleyer geschreven brief en een brief van de ontvoerders. In de laatste brief werd het ultimatum gesteld dat de te bevrijden gevangenen uiterlijk 12 uur 'smiddags op 9 sept. moesten afvliegen.

Het dagblad Frankfurter *Rundschau* maakte bekend een brief van de ontvoerders ontvangen te hebben, die op 8 sept. in Mannheim was afgestempeld. Hierin werd om een regeringsverklaring om 8 uur 's avonds op 8 sept. gevraagd, terwijl 10 uur 's ochtends of 12 uur 's middags 9 sept. ultimatief als tijdstip voor het vertrek van de vlucht met de gevangenen gesteld werden. Toen de krant deze brief ontving waren beide tijdstippen reeds verstreken. Tenslotte werd op 9 sept. bekend, dat de autoriteiten bereid waren de door de ontvoerders genoemde Denis Payot als vertrouwensman te aanvaarden. Payot verklaarde op 9 sept. bereid te zijn als contactpersoon tussen de ontvoerders en de autoriteiten op te treden.

Sindsdien zijn er via Payot berichten uitgewisseld tussen de regering en de politie enerzijds en de ontvoerders anderzijds. Daarnaast bleven er bij verschillende persbureaus en andere media bedreigingen en ultimata binnenkomen, maar daaraan hechtte de politie weinig waarde.

Over de inhoud van de boodschappen, die tussen de autoriteiten en de ontvoerders uitgewisseld werden, is niets bekend gemaakt. Ook over het beraad van de crisisstaf, die vrijwel perimanent bijeen was, werd volledig stilzwijgen bewaard.

Wel liet de regering op 15 sept. uitlekken, dat minister zonder portefeuille Wischnewski kort tevoren in Algerije geweest was en daar met president Boumedienne gesproken had. Ook zou hij een bezoek aan Libië gebracht hebben.

Op dezelfde wijze werd op 21 sept. bekend, dat Wischnewski in Irak en Zuid-Jemen geweest was. Op 26 sept. is Wischnewski voor een bezoek naar Vietnam vertrokken. In alle gevallen zou het gaan om het vinden van een land, dat de ontvoerders en de vrij te laten gevangenen zou willen opnemen. De berichten zouden wereldkundig gemaakt zijn om de ontvoerders aan te moedigen het contact via Payot voort te zetten.

Bezoek Poniatowski

Geheel onverwacht bracht de speciale ambassadeur van de Franse president en vroegere minister van binnenlandse zaken Michel Poniatowski op 22 sept. een bezoek aan Bonn, waar hij overleg voerde met de Westduitse minister van binnenlandse zaken Maihofer. Aansluitend had hij een onderhoud met bondskanselier Schmidt.

Na afloop van zijn besprekingen verklaa de Poniatowski, dat hij als persoonlijk ambassadeur van president Giscard d'Estaing, de bondskanselier de volledige solidariteit van zijn land in de strijd tegen het terrorisme had toegezegd. De Franse autoriteiten hadden de bondsregering hun volledige medewerking toegezegd. De verantwoordelijke ministers coordineren hun activiteiten en alles werd gedaan, om resultaten te bereiken. die de bevolking in beide landen verwachtte, aldus Poniatowski.

Poniatowski deed zichtbaar zijn best in de Bondsrepubliek bestaande ontstemming weg te nemen. Deze ontstemming was ontstaan door artikelen in meerdere Franse kranten die men in de Bondsrepubliek als anti-Duits beschouwde; i.h.b. gold dit voor het stuk ,,Point de vue" van Jean Genet, dat in ***Le*** Monde van 2 sept. gestaan had en waarin de gewelddaden van de RAF verklaard worden uit de gewelddadigheid, die voor de Westduitse samenleving kenmerkend zou zijn. Verdere ontstemming was in de Bondsrepubliek ontstaan doordat de Franse politie er nog niet in geslaagd was de gevluchte advocaat Klaus Croissant te arresteren, terwijl deze wel op de Franse TV verschenen was.

Poniatowski verklaarde, dat enkele losse krantenartikelen niet tot verkeerde gevolgtrekkingen mochten leiden. Ook zei hij, zonder de naam Croissant te noemen, dat in een dergelijke situatie van de regeringen geduld en zelfbeheersing verlangd werden en dat de ervaring hem geleerd had dat hardnekkigheid, verbonden met disc etie en begeleid door volharding en vastbeslotenheid, tot succes voeren. (Le *Monde*, NZZ, *FAZ*, *NRC/H'blad*, Reuter, *AFP*, DPA)

(Vor. ber. pag. 625 e.v.)

SPANJE

DEFINITIEVE UITSLAG VERKIEZINGEN CORTES, OUDE CORTES OPGEHEVEN, VERKIEZING PARLEMENTSVOORZITTERS, KONING OPENT NIEUWE CORTES

In aansluiting op ons bericht van 24 juni (pag. 385 e.v.) geven wij hierna de definitieve zetelverde-

ling in het nieuwe Spaanse parlement n.a.v. de verkiezingen van 15 juni.

	Kamer van Afgevaardigden	Senaat
Unie Democratisch Centrum (UCD)	165	105
Spaanse Soc. Partij (PSOE)	118	35
Spaanse comm. partij (PCE)	20	12
Alianza Popular	16	2
Democratisch Pact Catalonië	11	—
Baskische Nationalistische Partij	8	—
Socialistische Unie	6	2
Onafhankelijk Centrum	2	1
Catalaans Links	1	0
Baskisch Links	1	1
Unie van het centrum en Catalaanse chr.-democraten	1	—
Democratisch Front van Links	1	—
Democratische Senaat.	—	12
Autonoom Front	—	7
Associatie van onafh. kiesmannen	—	4
Democratische eenheid	—	3
Senatoren voor Democratie	—	3
Catalaanse Democraten	—	2
Galicische Democraten	—	2
Regionalistische Sociale Partij	—	1
Democratische Unie v. d. Senaat	—	1
Onafhankelijke Democraten voor Almeria	—	1
Onafhankelijken	—	13

De verdeling van de zetels in de Kamer van Afgevaardigden gewonnen door afgevaardigden uit Catalonië was als volgt: Socialisten (PSC-PSOE) 15; Democratisch Pact 11; UCD 9; Communisten (PSUC) 8; UCDCC 2; Catalaans Links 1; Alianza Popular 1.

Voor de Baskische provincies was de verdeling als volgt: PSOE-Baskische Socialistische Partij 9; PNV 8; UCD 7; Baskisch Links 1; Alianza Popular 1.

In de stad en de provincie Madrid won de UCD 11 zetels, de PSOE 11, de PCE 4, de Alianza Popular 3 en de PSP 3.

Op 30 juni werd de oude Cortes opgeheven en kwam het nieuwe parlement op 13 juli voor de eerste maal bijeen onder voorzi'tterschap van de door de koning benoemde Hernandez Gil om de voorzitters van de Kamer en de Senaat te kiezen.

Premier Suarez begroet de presidente van de Spaanse communistische partij Dolores Ibarruri, ,,la Pasionaria"

Voordat de verkiezingen plaatsvonden werd de zitting van de Kamer mede voorgezeten door de twee oudste afgevaardigden, de 82-jarige presidente van de Spaanse communistische partij, Dolores Ibarruri, en de 74-jarige communist Rafael Alberti, een bekend dichter. De Senaatszitting werd voor deze gelegenheid voorgezeten door Manuel de Irujo, minister van justitie in de voormalige Republikeinse regering en eerst op 13 juli voor het eerst naar Madrid teruggekeerd. Een hoogtepunt van de vergadering was toen Hernandez Gil 'La Pasionaria' aan premier Suarez voorstelde.

Tot voorzitters van Kamer en Senaat werden twee leden van de partij van Suarez, de UCD, gekozen. Het waren voor de Kamer Fernando Alvarez de Miranda, die won van de socialist Luis Gomez Llorente met 169 tegen 138 stemmen. Voorzitter van de Senaat werd Antonio Fontán, die in de eerste ronde met een duidelijke meerderheid van stemmen werd gekozen.

Koning opent parlement

Op 22 juli hield koning Juan Carlos ter gelegenheid van de plechtige opening van het parlement een redevoering. Hierin sprak hij de hoop uit dat het nieuwe parlement zou bijdragen tot het ontstaan van een rechtvaardiger samenleving in Spanje zonder privileges en met gelijke kansen voor iedereen.

,,De betekenis van deze historische bijeenkomst van vandaag is de erkenning van de soevereiniteit van het Spaanse volk", aldus de koning. ,,De democratie is begonnen, dat is onloochenbaar. Het proces is echter nog niet voltooid. Wij moeten nu proberen de democratie te consolideren", aldus de koning.

Terugblikkend op het democratiserinsproces dat zich sinds zijn troonsbestijging had voltrokken, meende de koning dat de weg ,,noch gemakkelijk, noch eenvoudig" was geweest, maar afgelegd kon worden dankzij ,,de houding van het Spaanse volk en zijn leiders".

,,De dag van vandaag betekent de vervulling van een doel dat ik mij altijd verplicht heb gevoeld te vervullen: de vreedzame vestiging van de democratie, gebaseerd op respect voor de wet en voor de soevereiniteit van het volk", aldus de koning.

Wetsvoorstel tot regeling verhouding parlement-regering

Eind september heeft de regering het parlement een wetsvoorstel toegezonden vcor een voorlopige regeling van de belangrijkste activiteiten van het parlement. Een uiteindelijke regeling zal in de nieuwe grondwet worden opgenomen, maar deze is nog in voorbereiding.

Volgens het wetsontwerp kan het parlement een motie van afkeuring indienen en kan omgekeerd de regering de vertrouwenskwestie stellen. Een motie van afkeuring heeft de handtekeningen van 50 afgevaardigden of van 35 senatoren nodig voordat het in beide huizen van het parlement besproken en aangenomen kan worden. Wanneer de motie wordt verworpen kunnen de indieners gedurende 3 maanden geen nieuwe moties voorstellen.

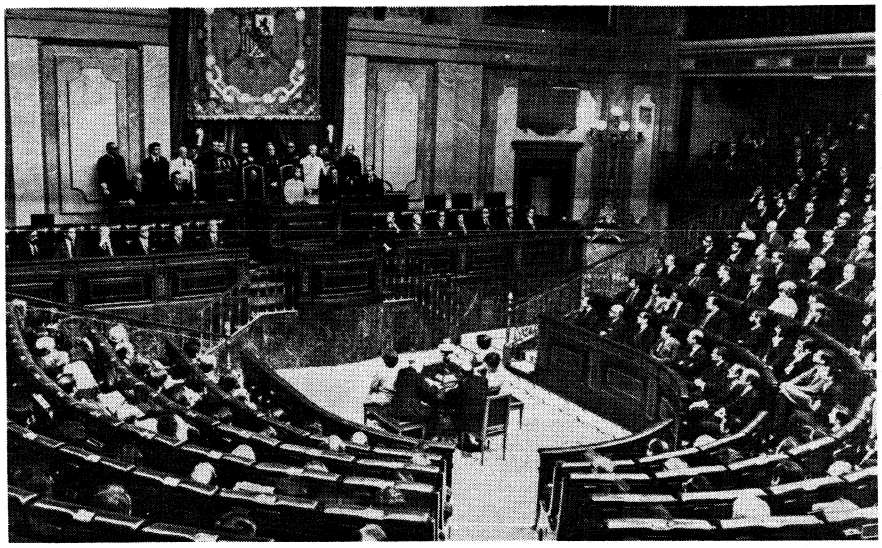

Overzicht *van het nieuwe parlement* tijdens *de plechtige* opening *door* Juan *Carlos*

Als het wetsontwerp wordt aangenomen betekent het dat de regering-Suarez voorlopig niet bevreesd hoeft te zijn voor moties, want zij beschikt in beide huizen over een meerderheid.

Aanleiding tot het indienen van het wetsontwerp was de motie van de PSOE, ingediend op 14 sept., waarin het ontslag van de minister van binnenlandse zaken Rodolfo Martin Villa werd geëist wegens het optreden van de politie tegen het socialistische parlementslid Jaime Blanco die in Santander door de politie was beledigd en geslagen toen hii voor een jeugdige demonstrant opkwam.

Het parlement wijdde een debat aan dit incident en stelde een onderzoekcommissie in. De motie van de socialistische partij werd evenwel verworpen. (Le Monde, NZZ, The Times, *NRC/H'blad)*

VADER VAN JUAN CARLOS DOET AFSTAND VAN AANSPRAKEN OP TROON

Don Juan de Borbon, de vader van koning Juan Carlos, heeft op 14 mei tijdens een plechtigheid in het Zarzuelapaleis plechtig afstand gedaan van zijn aanspraken op de Spaanse troon.

Hiermee werd de positie van zijn zoon, die door Franco was aangewezen als opvolger, gelegitimeerd. Don Juan heeft altijd geweigerd zijn ballingschap in Portugal op te geven totdat de democratie in Spanje zou zijn hersteld.

Don Juan die in jan. '41, na de dood van zijn vader koning Alfonso XIII tot troonopvolger was benoemd zei: ,,Ik geloof dat het moment is gekomen om aan Juan Carlos de historische erfenis over te geven die hem toekomt en daarmee zie ik af van de historische rechten op de Spaanse monarchie, zijn titels en privileges en op het leiderschap van de koninklijke familie en het huis van Spanje".

Koning Juan Carlos zei in een antwoord dat hij van mening was dat de monarchie een beslissend element kan zijn voor de noodzakelijke stabiliteit van de natie. *(Le* Monde, *NZZ)*

LEGALISERING POLITIEKE PARTIJEN

Op 9 juli heeft de regering een aantal politieke partijen gelegaliseerd. Het ging om de Carlistische partij, de (maoïstische) Revolutionaire Arbeiders Organisatie (ORT) en de Spaanse Arbeiders Partij (PTE), die behoorden tot een aantal partijen waarvan de legalisering door het Hooggerechtshof was geweigerd (pag. 389 e.v.). Minister van binnenlandse zaken Martin Villa zei dat de andere partijen die om erkenning hadden gevraagd, deze spoedig zouden krijgen. Geen van deze partijen mocht aan de verkiezingen deelnemen, hoewel sommige zich aansloten bij andere wel erkende politieke partijen.

Het vroegere hoofd van de Carlistische tak van de koninklijke familie Don Xavier de Borbon-Parma overleed op 88-jarige leeftijd op 7 mei in Zwitserland. Hij deed zijn aanspraken op de Spaanse troon in 1975 over aan zijn zoon Don Carlos Hugo, de leider van de Carlistische partij.

De erkenning van de Carlistische partij betekende overigens niet dat haar leider prins Carel Hugo naai Spanje mag terugkeren.

De Spaanse autoriteiten beschouwen hem als een Fransman.

José Maria de Zavala, de secretaris-generaal van de carlistische partij zei hierover tegen het onafhankelijke dagblad El Pais: „Dit is een moeilijke kwestie. Wij zullen met de regering moeten onderhandelen over de terugkeer van Carel Hugo naar Spanje, aangezien onze voorzitter in Spanje dient te wonen. Wij stellen geen enkel monarchaal of dynastiek probleem aan de orde. Wij trekken noch de persoon van (honing) Juan Carlos noch de Spaanse monarchie in twijfel. Het volk zal de staatsvorm moeten definiëren.

Het feit dat de carlisten niet eerder werden erkend door de Spaanse regering houdt duidelijk verband met de ,,bedreiging" die Carel Hugo in haar ogen zou betekenen voor de Spaanse troon. De partij draagt immers, ondanks de socialistische koers die zij de afgelopen jaren is ingeslagen (met o.a. het accent op arbeiders-zelfbestuur) bepaald geen revolutionair karakter.

De drie, tot nu toe verboden, partijen hebben wel deelgenomen aan de verkiezingen op 15 juni jl., zij het onder een andere naam. Geen van de drie heeft echter een vertegenwoordiger in het parlement gekregen. Alleen in Catalonië behaalde een coalitie van de PTE met een andere. linkse Catalaanse partij één zetel, die echter door iemand van de laatste partij is bezet.

Na de legalisatie van de drie partijen zijn er nog steeds meer dan 40 die op erkenning wachten door de regering. Het Spaanse Hooggerechtshof heeft zich onbevoegd verklaard in deze kwestie en de zaak teruggewezen naar de regering.

Begin augustus werden nog eens twee partijen gelegaliseerd. Het waren de partij Catalaans Republikeins Links en de Republikeins Democratische Actie.

Op 23 juni werd bekendgemaakt dat de politieke groeperingen die in de UDC hadden samengewerkt met het oog op de verkiezingen, besloten hadden deze samenwerkingsvorm om te zetten in een politieke partij, onder leiding van premier Suarez.

Op 28 juni werd het akkoord ondertekend en op 5 aug. de oprichtingsacte. Een woordvoerder verklaarde dat de ideologische lijn en de politieke strategie later vastgesteld zouden worden.

ETHIOPIE

VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN. DE BETREKKINGEN MET HET BUITENLAND

In aansluiting op vorige overzichten (pag. 609 e.v en 635/3 e **v.)** wordt hieronder een samenvatting gegeven van verdere ontwikkelingen in Ethiopië en zijn gewijzigde betrekkingen met het buitenland.

Optreden EPRP, terechtstellingen en amnestiemaatregelen

Behalve het ELF en de EDU rekende het militaire bewind in Ethiopië de Ethiopische Revolutionaire Volkspastij (EPRP) tot zijn voornaamste tegenstanders (zie pag. 635 /1). EPRP-leden werden door de regering als ,,anarchisten" aangeduid. Het bestaan van deze ondergrondse marxistische partij werd in augustus 1975 door de publikatie van haar program bekend, maar toen bleek volgens De Groene Amsterdammer (24-8-'77) dat de EPRP reeds in april 1972, dus ver voor de val van Haile Selassie, was opgericht en tijdens de revolutie van 1974 reeds via studenten, arbeiders en linkse stromingen in het leger een radicale landhervorming en de vorming van een voorlopige volksregering had geëist. De Groene berichtte voorts:

,,Het programma bevat als opmerkelijke Punten o m het onvoorwaardelijke recht van de verschillende nationaliteiten binnen Ethiopie op zelfbeschikking, voltooiing van de in 1974 begonnen, democratische revolutie, het recht van de vrouw op geboortebeperking en brede campagnes ter uitroeiing van malaria en geslachtsziekten, die in Ethiopie veelvuldig voorkomen Internationaal stelt de partij zich onafhankelijk op zowel van de Sowjet-Unie, als van China

Bijna alle massa-organisaties en groeperingen, die bij de omverwerping van de feodale monarchie in 1974 een voorhoederol vervulden, hebben zich, na de bekendmaking van het bestaan van de EPRP, achter deze partij geschaard Dat geldt voor de vakbondsfederatie CELU, voor de onderwijzersvakbond en voor het gros van de studenten binnen Ethiopie en het buitenland. De nationale vrouwenorganisatie EWCC heeft het langste legaal kunnen opereren. Op 8 maart 1976 stormden nog duizenden vrouwen doos de straten van Addis Abeba en hieven pro-EPRP-leuzen aan Maar sindsdien is ook de vrouwenbeweging in de ondergrondse oppositie gedwongen

Het meeste EPRP-verzet dat de buitenwereld bereikt speelt zich af in de hoofdstad Maar het Volksleger, de militaire vleugel van de beweging, is sinds 1975 ook met gewapende propaganda actief op het platteland Een recent EPRP-communiqué maakt gewag van guerrillastrijd in versohillende delen van het land, zowel in de noordelijke provincie Tigre, als in de zuidelijke provincie Sidamo In deze gebieden zou de EPRP bezig zijn met een systematische uitvoering van de landhervormingen."

In september 1976 opende het militaire bewind een felle campagne tegen de EPRP. die de schuld kreeg van de economische problemen waarmee het land toen te kampen had. Jeremy Toye (Reuter) schreef daarover in *NRC/H'blad* (28-9-'76) o.a.:

„ . In regeringskringen wordt de EPRP verweten de nu twee jaar oude socialistische revolutie schade te berokkenen door de boeren over te halen de oogsten op de velden te laten verrotten en opzettelijk landbouwmachines te vernielen

Verder wordt deze partij ervan beschuldigd stakingen te organiseren, de productie in de fabrieken te saboteren, campagne te voeren voor de terugkeer van voormalige vakbondsleiders en de arbeiders ervan te weerhouden deel te nemen aan pro-regeringsmanifestaties (.)

Hoewel het offensief op de EPRP pas deze maand geopend is, bestaat de partij al geruime tijd Zij wordt voornamelijk gevormd door studenten die in Amerika hebben gestudeerd en heeft vooral bekendheid gekregen door pamfletten die onder de naam „Democracia" worden verspreid

Bij verscheidene gelegenheden heeft de EPRP in de pamfletten extreem radicale standpunten ingenomen en gepleit voor gewelddadige acties tegen onder andere leden van de strijdkrachten Op het ogenblik voert zij campagne voor de vervanging van de militaire junta, de Dergue, door een voorlopige volksregering

Eerder dit jaar wijdde het regeringsdagblad A d d i s Z e m e n een lange serie artikelen aan een discussie over de standpunten van de EPRP, die de Dergue als fascistisch beschouwt, en een rivaliserende clandestiene groepering, de Socialistische beweging voor geheel Ethiopie

Laatstgenoemde groepering bestaat voornamelijk uit in Europa opgeleide studenten en heeft pamfletten verspreid onder de naam „De stem van de Ethiopische massa", waarin gepleit wordt voor het aanblijven van de Dergue totdat brede lagen van de bevolking voldoende politiek bewustzijn hebben gekregen om zelf de regering te kunnen vormen.

Tijdens een 1 mei-optocht (1976) kwam het tot botsingen tussen de politie en aanhangers van de EPRP, waarbij tenminste één demonstrant de dood vond Dit optreden tegen de EPRP betekende een keerpunt Een regeringsblauwdruk, waarin gesproken werd over de oprichting van partijen, liet er geen twijfel over bestaan dat de EPRP zou worden buitengesloten Tegelijkertijd kwam de rivaliserende Socialistische beweging een stap dichter bij de macht, toen haar leider, de in Frankrijk opgeleide Haile Fide, aan het hoofd werd gesteld van een vijftien leden tellend Politbureau dat belast werd met de ideologische bewustwording van de bevolking

Op het platteland was toen al actie ondernomen tegen EPRP-bolwerken, met name in de ten zuiden van de hoofdstad gelegen Arussi-provincie — één van de rijkste graanstreken van het land ( )

Toen in juli (1976) achttien mensen, onder wie een vooraanstaand lid van de Dergue, majoor Sisay Habte, terechtgesteld werden (pag. 97/1) wegens medeplichtigheid aan een anti-revolutionair komplot, ging het gerucht dat verscheidene slachtoffers tot de EPRP behoorden In een recente regeringsverklaring werd de partij officieel van medeplichtigheid beschuldigd.

De verbale aanval op de partij werd ingezet op 8 september met een officieel verslag van een vei-gadering van Ethiopische studenten in Europa, waarop de EPRP voor anarchistisch en anti-revolutionair was uitgemaakt Sindsdien heeft de onder regeringscontrole staande radio lang uitgesponnen aanvallen uitgezonden, waarin onder meer gewaarschuwd werd dat de revolutie ,,de samenzweerders meedogenloos de mond zou snoeren..."

Vanaf sept. 1976 tot de dood van generaal Teferi Benti op 3 febr. weid met betrekking tot de EPRP het volgende bericht:

Op 20 sept. 1976 werd gemeld : a ~ in velhand met een reeks illegale stakingen ruim 100 EPRP-aanhangers waren gearresteerd.

Op 1 okt. 1976 werd Fikre Merid in Addis Abeba op straat vermoord Hij was een van de 15 leden van het in april/mei 1976 ingestelde ,,secretariaat voor de organisatie van het volk", een politiek bureau van marxistische intellectuelen, dat de Dergue een ,,kritische steun" verleende bij de discussie over de officiele ideologie. De moord werd door een regeringswoordvoerder toegeschreven aan ,,anarchisten" Eerder, op 23 sept, was een mislukte aanslag gepleegd op majoor Mengistu Haile Mariam, toen de eerste vicevoorzitter van de PMAC, die door hem als een gecoördineerde actie van anarchisten en imperialisten was aangemerkt Bij een aan de EPRP toegeschreven bomaanslag op de school voor politieke en ideologische vorming in Addis Abeba op 25 okt. werd een assistent gedood en raakten vier anderen gewond

Op 2 nov meldde radio-Addis Abeba dat 23 ,,anarchisten en reactionairen", o w 21 EPRP-leden, waren terechtgesteld, nadat zij schuldig waren bevonden aan ,,moorden en contra-revolutionaire misdaden" zoals de aanslag op Mengistu Haile Mariam, de moord op Fikre Merid en de bomaanslag op bovengenoemde school

Op 8 nov werd Guetenet Zewde, secretaris van het ministerie van arbeid en sociale zaken, in Addis Abeba vermoord door ,,anarchisten", naar van officiele zijde op 10 nov werd bekendgemaakt

Op 18 nov. werd in een verklaring van de PMAC meegedeeld dat 27 ,,anarchisten" waren terechtgesteld, die schuldig waren bevonden aan ,,moorden, sabotagedaden en contra- evolutionaire activiteiten", die o m in Addis Abeba en Wolliso waren gepleegd

Diverse afgezanten van de EPRP, die volgens L e M o n d e (12-11-'76) onlangs naar Europa gezonden waren, maakten melding van martelingen, massamoorden en willekeurige arrestaties van militanten

Een afgezant beweerde in Londen dat de PMAC 1225 van haar tegenstanders had ,,vermoord" en nog eens honderden in concentratiekampen had gemarteld Die acties zouden vooral hebben plaatsgevonden ze Jimma in de provincie Kaffa en in de provincie Tigre Volgens die woordvoerders werd de onderdrukking voor een deel uitgevoerd door een nieuwe anti-guerrilla-eenheid, de Nebelbal of

„Vlamdivisie', die zou zijn getraind door Israëlische instructeurs Een EPRP-vertegenwoordiger te Parijs veiklaarde op 1 nov 1976 tegenover Le Monde dat de EPRP nu beschikte over het „revolutionaire volksleger', dat in verscheidene provincies vocht en dat zijn wapens veroverde op politie, leger en volksmilitie Het militaire bewind kondigde ook diverse malen een amnestie af Zo werden op 7 dec in totaal 109 gedetineerden, o w jonge EPRP-leden op vrije voeten gesteld Op 23 dec werd de vrijlating bekendgemaakt van 244 politieke gevangenen, die wegens „contra-revolutionaire activiteiten' waren gearresteerd

In de nacht van 26 op 27 jan, verschenen in de straten van Addis Abeba een groot aantal slogans en affiches van de EPRP, met o.m. ais eis de vorming van een „voorlopige volksregering" ter vervanging van de Dergue. Leger en politie werden ingezet om die slogans en affiches de volgende morgen te verwijderen. Op 28 jan. wierpen studenten en scholieren stenen naar het Amerikaanse culturele centrum en het gebouw van de British Council, terwijl zij tevens pro-EPRP-pamfletten uitdeelden. Sinds 27 januari waren de studenten van de Universiteit van Addis Abeba (die in dec. 1976 na een sluiting van 2 jaar heropend was) in staking.

Optreden *Afar* Bevrijdingsfront

Tegen de uitvoering van de landhervorming in 1975 (pag. 98/3 e.v.) kwam o.a. de traditionele leider van de Afars in Ethiopië, sultan Ali Mirrah, in verzet. Hij week op 2 juni 1975 uit naar Djibouti. Leden van het Afar Bevrijdingsfront (ALF), die hem steunden, leverden gevechten met Ethiopische troepen in de provincie Wollo. Weliswaar werd in aug. 1976 gemeld dat 48 voormalige ALF-leden naar Ethiopië waren teruggekeerd (vanuit Djibouti) i.v.m. een door de PMAC op 21 april 1976 gedaan aanbod van regionale autonomie, maar daarmee kwam geen einde aan de gewapende actie van het ALF. Begin november 1976 zouden bij een ALF-aanval op de stad Chefra in het oosten van Wollo ca. zes mensen zijn gedood, en op 11 jan. verklaarde het ALF sinds 1 jan. meer dan 200 Ethiopische militairen te hebben gedood.

Vorming eenheidsvakbeweging

Op 8 jan. werd door Mengistu Haile Mariam officieel een nieuwe eenheidsvakbeweging, de All-Ethiopia Trade Union (AETU), ingesteld. De uit acht bonden gevormde AETU onder voorzitterschap van Tewodros Bekele kwam in de plaats van de in mei 1976 ontbonden CELU (pag. 100/2).

Zuiveringsacties

De machtswisseling van 3 febr. (pag. 97/1 en 635/1) werd gevolgd door een zeer gewelddadige fase in de Ethiopische revolutie. Aanhangers en tegenstanders van de Dergue vermoordden elkaar; leger, volksmilitie en groepen burgers (o.w. door de landhervorming begunstigde boeren) „elimineerden" contra-revolutionairen; en er vonden massale arrestaties en talriike terechtstellingen plaats. De Dergue, die de Marxistische Pan-Ethioisische Beweging (MAESON) als politieke organisatie in het leven riep, zette de strijd met de EPRP en de afscneidingsbewegingen voort, waarbij de volgens Mengistu Haile Mariam op 6 febr. begonnen bewapening van de ,,werkelijk progressieve krachten" de arbeiders en werkende massa, werd uitgebreid. Twee dagen eerder had de nieuwe leider aangekondigd dat de Ethiopische revolutie in het offensief zou gaan, waarbij hij zijn landgenoten had opgeroepen „de terreur door de terreur te bestrijden".
Er vielen onder voor- en tegenstanders van het bewind vele individuele slachtoffers:

Op 25 febr werd de leider van de vakbeweging AETU, Tewodros Bekele, in zijn kantoor doodgeschoten door wat werden genoemd „betaalde reactionaire agenten".

Op 27 febr. werd het hoofd van de commissie voor de oplossing van het Eritrese probleem, Gabre Tensay Hagos, in Asmara doodgeschoten

The Guardian (3-3) berichtte dat „beroepsmoordenaars dagelijks een persoon uit regeringskringen, een studenten- of vakbondsleider doden" en dat „verscheidene honderden studenten" in de loop van de laatste weken de dood hadden gevonden Overigens zou op 4 maart bijna de helft van de studenten de colleges hebben hervat na een staking van 40 dagen, nadat de autoriteiten op 1 maart een tweede ultimatum hadden gesteld.

Op 10 maart werd Tsegaye Yehualaw, secretaris-generaal van de transportarbeidersbond, gedood en kwam een Britse wetenschapper, William Morton, aan de rand van Addis Abeba om het leven door een actie van arbeiders van een defensiecomité

Op 12 maart meldde het Ethiopische persbureau ENA dat het Ethiopische leger bij zijn strijd tegen „contra-revolutionairen" in de voorgaande week 344 personen had gedood, van wie 268 in de noordelijke provincie Begemder en 76 in de zuidoostelijke provincies Bale, Harrar en Arussi

Op 15 maart meldde ENA dat in de voorbije twee dagen een groep van 31 jongeren „aan de kaak gesteld" was: 24 „fascisten" van de EPRP in Addis Abeba en 7 leden van de EPRP of de EDU in Dodola (Bale), terwijl in het weekeinde van 13 maart 66 „bandieten en contra-revolucionairen" waren „geliquideerd" in de provincies Harrar en Bale Op 21 maart berichten ENA dat in de provincie Arussi 128 „contra-revolutionairen" door de volksmilitie waren geëlimineerd" en in de provincie Harrar nog eens 10

Op 23 niaart kondigde de regering aan dat Addis Abeba van „reactionairen en agenten" zou worden gezuiverd Daartoe vonden op 23 en 24 maart in de hoofdstad huiszoekingen plaats door arbeiders, leden van buurtraden (kabella of kebele), docenten en progressieve jongeren, die „onmiddellijke revolutionaire maatregelen" mochten nemen tegen personen die verzet boden; daarbij werden vijf „anarchisten" gedood.
Naar ENA op 24 maart bekendmaakte was bij een politie-actie een EPRP-leider, Tesfaye Debessai, gewond geraakt en had deze daarop zelfmoord gepleegd, terwijl een andere EPRP-leider werd gedood

Op 31 maar? werd in de voornaamste regeringsgebouwen in Addis Abeba een lijst met ca 755 namen opgehangen van wegens verzet tegen de regering gezochte personen, o w. ae in 1975 verdwenen minister van landbouw Dagnachew Yrgu

Op 2 april werden voor het eerst sinds de bezetting van de keizer in 1974 zes personen in het openbaar terechtgesteld in Addis Abeba. Het betrof kebeleleiders Zij zouden hebben deelgenomen aan een moord op 9 drukkers
Bij operaties van volksmilitie en leger in de provincie Harrar zouden in de voorgaande dagen 100 „bandieten" zijn gedood, aldus ENA (2-4).

Op S april werd onder-luitenant Negussie Negassa, een lid van de Dergue en verantwoordelijk voor ideologische propaganda, door „onbekende bandieten" in het noorden van Ethiopie gedood.

Op 14 anril meldde ENA dat in de provincies Sidamo, Shoa en Arussi sinds januari resp. 350, 70 en 200 „bandieten", waren gedood en dat bij de nog voortdurende operaties van volksmilitie en boeren in de provincie Gondar (Begemder) onlangs 57 „bandieten" van de EDU waren „geliquideerd".

Op 27 april maakte de Dergue bekend dat in Addis Abeba 11 personen waren terechtgesteld wegens „moorden en andere contra-revolutionaire daden" Dezelfde dag deelde radio-Addis Abeba mee dat de volksmilitie 31 „contra-revolutionairen" had gedood bij botsingen in het zuidoosten van Bale.

Het Britse dagblad Daily Telegraph (4-5) berichtte dat in het weekend van 1 mei in Addis Abeba 300 a 500 studenten en andere jongeren waren gedood door militairen en leden van de kabellas. Zij zouden zijn doodgeschoten toen zij anti-regeringsgezinde pamfletten verspreidden. Volgens een functionaris van de Amerikaanse ambassade in de Ethiopische hoofdstad was een aantal van 200 doden realistischer, maar diplomatieke bronnen in Parijs spraken van de terechtstelling van ca. 700 studenten. Een Italiaanse student van Ethiopische afkomst die op 4 mei vanuit Addis Abeba in Rome arriveerde, meende dat, sinds de staatsgreep van 1974 minstens 2.000 studenten waren gedood.

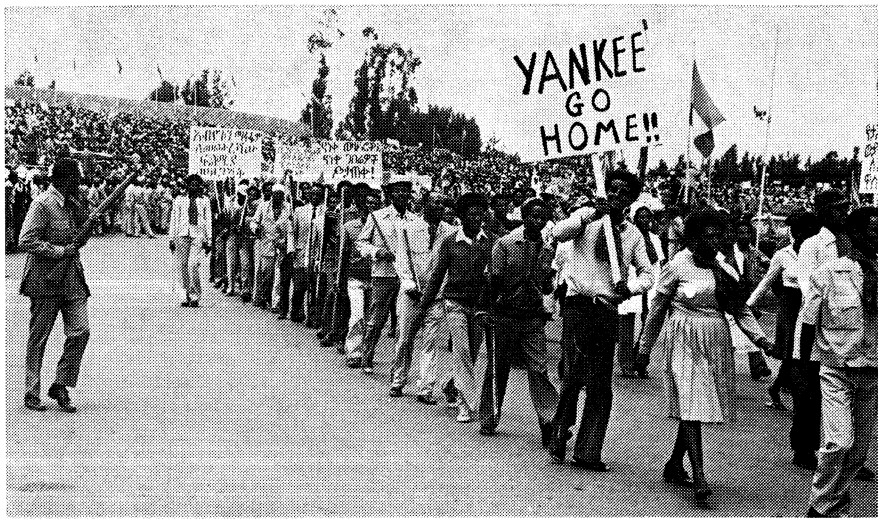

Tijdens de 1 mei-viering trokken regeringsgezinde demonstranten naar het stadion van Addis Abeba.

Behalve de vele doden waren er in Ethiopië ook vele politieke gevangenen. Amnesty International schatte hun aantal op 28 maart op 8.000 mannen, vrouwen en kinderen. Volgens de FAZ (24-3) verbleven meer dan 200 vrouwen en kinderen in gijzeling, o.w. 16 leden van de keizerlijke familie.

Opschorting Amerikaanse hulp, sluiting Westerse consulaten en uitwijzing Westerse militaire attaché's en correspondenten

Op 24 febr. maakte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, bekend dat de Amerikaanse regering besloten had de hulp aan Ethiopië te verminderen; de voor het belastingjaar 1978 (ingaande 1 okt. 1977) vastgestelde militaire hulp van $ 6 mln werd geschrapt, maar de wapenkredieten van $ 10 mln en de economische hulp van $ 13,9 mln werden gehandhaafd. Als reden voor de maatregel werd opgegeven het falen van de Ethiopische regering inzake het eerbiedigen van de mensenrechten.

Op 12 maart publiceerde het State Department rapporten over de mensenrechten in 82 verschillende landen. In het rapport i.z. Ethiopië werd gesteld dat sinds het niet van kracht zijn van een constitutie, er geen duidelijke legale instantie was om schendingen van mensenrechten te behandelen. De veiligheid van huis, persoon en eigendom ontbrak, huizen konden door militaire of politie-autoriteiten worden onderzocht en personen en eigendommen zijn eveneens onderworpen aan onderzoek en confiscatie.

Op 23 april deelde het Ethiopische ministerie van buitenlandse zaken de ambassades van de VS, Soedan en Italië mede dat hun consulaten in het ,,Eritrese bestuursgebied" waren gesloten; eenzelfde maatregel gold van de honoraire consulaten van België, Engeland en Frankrijk. De betreffende functionarissen kregen vier dagen de tijd om te vertrekken. De Ethiopische autoriteiten sloten tevens alle Amerikaanse instellingen in het land, uitgezonderd de ambassade en het kantoor van het Agentschap voor Internationale Ontwikkeling (AID). De staf van de gesloten instellingen — 117 personen — kreeg eveneens vier dagen de tijd voor hun vertrek. Volgens een verklaring van de PMAC waren de instellingen tegen het volk gericht en waren zij door de regering van Haile Selassie samen met de imperialisten ingesteld om de betrekkingen met hen te onderhouden en de strijd van het geknechte volk te onderdrukken. De betrokken instellingen waren a) het Kagnew-communicatiecentrum bij Asmara, b) de groep van Amerikaanse militaire adviseurs MAAG, het medische researchteam van de Amerikaanse marine (NAMRU) en d) de gebouwen van de Amerikaanse voorlichtingsdienst (USIS), w.o. het Amerikaanse culturele centrum in Addis Abeba.

In de verklaring werd gewezen op de Amerikaanse veroordeling van het revolutionaire Ethiopie wegens schending van de mensenrechten, terwijl de VS onder het fascistische regime van Haile Selassie, toen duizenden onderdrukte mensen aan honger en onmenselijke levensomstandigheden stierven, geen veroordeling van Ethiopië wegens schending van de mensenrechten hadden uitgesproken

Op 25 april maakte een woordvoerder van het ministerie van voorlichting bekend dat de laatste Westelijke correspondenten (die van de Washington Post, Reuter en AFP) opgedragen was Ethiopië binnen 48 uur te verlaten Zij hadden, aldus de mededeling, de gebeurtenissen in het land in het algemeen alsmede de voortgang van de revolutie van de brede volksmassa's ongepast en gekleurd weergegeven en waren daarom de voornaamste bronnen van die valse en gekleurde berichten, die door de vijanden van Ethiopië voor hun anti-Ethiopische campagne werden gebruikt. Ook hadden zij ,,gecollaboreerd" met ELF. EDU en EPRP.

Op 27 april toen alle uitgewezen Amerikanen het land hadden verlaten, deelde de Amerikaanse regering mee dat zij haar wapenleveranties aan Ethiopië had opgeschort en dat de eerder goedgekeurde leveranties van F-5E jachtbommenwerpers, M-60 tanks en munitie niet waren uitgevoerd. In de pers werd toen tevens gemeld dat een gedurende twee maanden tevoren gedaan verzoek van Ethiopië om munitie ter waarde van $ 65 mln door de VS van de hand was gewezen.

Op 28 mei maakte de PMAC bekend dat de ambassades van Egypte, Engeland en de VS de bureaus van de militare attaché's moesten sluiten en dat het personeel van die bureaus het land binnen 7 dagen moest verlaten. Bovendien moest het veiligheidspersoneel van de Amerikaanse ambassade met tweederde worden verminderd en moest het ambassadepersoneel zelf tot de helft worden beperkt, waarbij het AID-personeel niet moest worden meegeteld.

Nauwere betrekkingen met SU en andere communistische landen

Hoewel Ethiopië tijdens het bewind van Haile Selassie westers georiënteerd was, had het toch goede betrekkingen met de communistische landen onderhouden. De keizer bracht in 1959, 1967 en 1970 bezoeken aan de SU en bezocht China in 1971.

Na de afzetting van de keizer werden die goede betrekkingen gehandhaafd. Brigade-generaal Teferi Benti bracht in jan. 1976 een bezoek aan de SU en Oost-Europa; in datzelfde jaar bezochten regeringsdelegaties Belgrado en Oost-Berlijn, terwijl met China en Noord-Korea akkoorden i.z. economische en tech-

nische samenwerking werden gesloten.

Na de machtsovername door lt-kol. Mengistu Haile Mariam werden de betrekkingen met de communistische landen intensiever, in het bijzonder die met Cuba en de SU.

Terwijl luitenant-kolonel Atenafu Abate reeds op 11 febr. had verklaard dat zijn land voortaan zijn wapens in de socialistische landen i.p.v. in de VS zou kopen (pag. 636 /2) en al in begin 1977 melding was gemaakt van kleine wapenleveranties uit China, Joego-Slavië en de SU. verschenen eind april/begin mei diverse berichten over militaire hulp uit de communistische wereld.

Op 16 april verklaarden diplomatieke bronnen in Addis Abeba dat Ethiopie 31 Russische *middelzware* T-34 tanks en 40 gepantserde personeelsvoertuigen via Zuid-Jemen had ontvangen op grond van een geheim, in dec 1976 getekend akkoord Volgens Egyptische berichten was die uitrusting door Libië betaald en zou de SU in ruil ervoor vlootfaciliteiten in de haven van Massawa aan de Rode Zee ontvangen Begin mei werd gemeld dat een lading modernere Russische T-54 tanks in Ethiopie was aangekomen alsmede 45000 AK47 geweren en andere kleine wapens afkomstig uit de DDR Joego-Slavie en Tsjechoslowakije, terwijl bovendien ca 20 Cubaanse militaire adviseurs zouden zijn gearriveerd

Een Ethiopische delegatie o.l.v. luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam bracht op 3 en 4 mei een officieel bezoek aan Bulgarije en verbleef van 4 tot 8 mei in de SU voor een officieel vriendschapsbezoek.

Mengistu werd op 6 mei door partijsecretaris Brezjnew in aanwezigheid van defensieminister Oestinow ontvangen en hij voerde voorts besprekingen met president Podgorny en minister van buitenlandse zaken Gromyko. Beide partijen ondertekenden een protocol i.z. economische en technische samenwerking. een akkoord over culturele en wetenschappelijke samenwerking, een consulaire conventie en een ,,verklaring over de grondslagen van vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking".

In die verklaring werd gesteld dat de SU en het ,,Socialistische Ethiopie" in hun vriendschapsbetrekkingen en algehele samenwerking zouden worden geleid door de volgende negen punten:

1) Beginseler als ,.het afzien van het gebruik van of het dreigen met geweld, eerbied voor dc soevereiniteit, de territoriale integriteit van staten, de onschendbaarheid van staatsgrenzen, nietinmenging in binnenlandse aangelegenheden en de regeling van betwiste zaken met vreedzame middelen'

2) Uitbreiding van de economische, wetenschappelijke en technische samenwerking tot wederzijds voordeel

3) Ontwikkeling van de contacten tussen de staten. politieke en andere publieke organisaties

4) Nauwe samenwerking ter versterking van de wereldvrede en veiligheid o.m. via alle mogelijke steun aan de VN.

5) Steun aan de internationale ontspanning.

6) Siielle en onvoorwaardelijke eliminatie van kolonialisme, neo-kolonialisme en racisme en steun aan de ,,rechtvaardige strijd van volken voor soevereiniteit, vrijheid, onafhankelijkheid en sociale vooruitgang"

7) Steun aan de oplossing van het probleem van totale en algemene ontwapening.

8) Regelmatige uitwisselingen van opvattingen over voorname internationale kwesties van wederzijds belang en kwesties i z de bilaterale betrekkingen.

9) ,,De partijen zullen geen akkoorden sluiten of andere acties ondernemen die onverenigbaar zijn met de doelstellingen van de onderhavige verklaring".

Tot de opvattingen die in het gemeenschappelijke Sowjet-Ethiopische communiqué werden verwoord behoorden:

Van Sowjet-zijde u-erd uiting gegeven aan de ,,solidariteit met de pogingen van het volk en de leiding van Ethiopie bij het verdedigen van de revolutionaire verworvenheden. De Sowjet-zijde steunde de door de PMAC ondernomen stappen voor de deniocratische oplossing van nationale problemen inet het oog op de rechten en belangen van alle volken m het land".

De twee partijen ,,beklemtoonden dat de ontwikkeling van betrekkingen van vriendschap en goede nabuurschap tussen de landen van de Hoorn van Afrika overeenstemt met de belangen van de progres-leve ontwikkeling van alle landen in dit gebied Zij veroordeelden de intriges van de imperialisten en andere reactionaire kringen, die ernaar streven om de spanning in Noordoost-Afrika op te voeren. (..) De Sowjet-Unie en Socialistisch Ethiopie kanten zich tegen de pogingen van sommige landen om een controle over de Rode Zee in te stellen. met schending van de legitieme rechten van andere landen en volken van het gebied en ten nadele van de internationale scheepvaart ..."

Noch uit het gemeenschappelijke communiqué noch uit iets anders bleek dat de Ethiopische leider beloften had gekregen inzake Russische militaire steun zoals wapenleveranties. die het tekort zouden moeten aanvullen dat voortvloeide uit de opschorting van de Amerikaanse militaire hulp na 20 jaar. Volgens The Financial Times (18-5) waren er aanwijzingen dat de Sowjets niet bereid waren Ethiopië de uitrusting te verschaffen die het nodig zou hebben om opgewassen te kunnen zijn tegen de troepen van Somalia.

Op een vraag aan president Barre van Somalia tijdens een persconferentie op 16 mei te Mogadiscio of Russische wapenleveranties aan Ethiopië van invloed zouden zijn op Somalia's betrekkingen met Moskou antwoordde Barre dat het ervan afhing of Ethiopië die wapens zou gebruiken voor een invasie in Djibouti.

Op 25 mei meldde The Washington Post dat reeds 50 Cubaanse militaire adviseurs in Ethiopië waren aangekomen en dat binnen enkele weken nog eens 500 werden verwacht. Het State Department bevestigde de aanwezigheid van ca. 50 adviseurs, maar het kon een verdere versterking van de Cubaanse aanwezigheid niet bevestigen, al werd zo'n ontwikkeling wel een ,,zeer ernstige" genoemd. De Cubaanse leider Fidel Castro zei in een op 25 mei uitgezonden interview met de Amerikaanse tv-maatschappij ABC dat er slechts Cubaanse artsen en diplomaten in Ethiopië aanwezig waren.

Het Ethiopische staatshoofd Mengistu Haile Mariam (l) tijdens zijn verbliif in Moskou met (v.l n r.) Brezjnew, Gromyko en defensieininister Oestinow.

MIDDEN-OOSTEN

ISRAËL

REGERINGSVERKLARING BEGIN

Op 20 juni zette premier Begin in de Knesset het te voeren regeringsbeleid uiteen. Na een debat van 8 uur sprak de Knesset op 21 juni in de vroege morgen zijn vertrouwen in de nieuwe regering uit met 63 tegen 53 stemmen.

In zijn verklaring wees Begin erop dat Israël zijn vrijheid had veroverd en dat het naar wederzijdse erkenning met zijn buren streefde. Hij beklemtoonde het belang van de Amerikaanse vriendschap, zijn verlangen naar een hernieuwde vriendschap met Frankrijk en de geschiedenis van de betrekkingen tussen Israël en de SU, waarbij hij zijn interesse voor een normalisering van die betrekkingen uitsprak. Begin vervolgde: ,,Onze vooirnaamste zorg is het voorkomen van een nieuwe oorlog in het Midden-Oosten. Ik doe een beroep op koning Hoessein, president Sadat en president Assad om met mij samen te komen — hetzij in onze hoofdsteden of op neutrale grond, in het openbaar of ver van de spotlights van de publiciteit — teneinde de instelling van ware vrede tussen hun landen en Israël te bespreken..." Daarna deed Begin een beroep op de Israëliërs die het land verlaten hadden om naar huis terug te keren, en op de jonge joodse generatie om zich in Israël te vestigen, waar volgens Begin voor miljoenen plaats is. Hij zegde toe geen Arabische bewoners uit Israël te verdrijven. ,,Joden en Arabieren, Druzen en Tsjerkessen kunnen samenleven in dit land. En zij moeten samenleven in vrede, wederzijds respect, gelijke rechten, in vrijheid en met sociaal-economische vooruitgang," aldus Begin. De premier formuleerde vervolgens de fundamentele politieke richtlijnen in 26 punten :

1) Erkenning van de eenheid van het lot en de gemeenschappelijke strijd om het bestaan van het joodse volk in het land Israël (Eretz Yisrael — het bijbelse Israël) en in de diaspora (verstrooiing).

2) Het joodse volk heeft een eeuwig, historisch recht op het land Israël, het onvervreemdbare erfdeel van zijn voorvaderen.

3) De regering zal stedelijke en plattelandsnederzettingen op de grond van het thuisland plannen, vestigen en aanmoedigen.

4) De regering zal de aanmoediging van aliyah (immigratie) tot een voorname nationale taak verheffen.

5) De regering zal het verlangen naar vrede tot haar voornaamste zorgen rekenen en zij zal er actief en constant naar streven om permanente vrede in het gebied te bereiken.

6) De regerrng zal Israëls buren gezamenlijk en afzonderlijk uitnodigen of rechtstreeks of via een bevriende staat om rechtstreekse onderhandelingen te voeren t b v. de ondertekening van een vredesverdrag, zonder voorwaarden vooraf van wie ook en zonder formulering van een oplossing van buitenaf.

7) De regering deelr haar bereidheid mee om deel te nemen aan de conferentie van Genève, wanneer het daartoe zal worden uitgenodigd door de VS en de SU, op basis van resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad

8) Ter voorbereiding van de Geneefse conferentie en directe onderhandelingen deelt de regering Israëls bereidheid mee onderhandelingen te voeren om een echte, contractuele en effectieve vrede te bereiken die zal leiden tot normalisering van her leven in het gebied.

9) Wegens het ontbreken van vredesverdragen zullen de partijen in het geschil gebonden zijn aan de tussen hen door vorige regeringen getekende overeenkomsten.

10) De Knesset heeft de regering gemachtigd bij bestuurlijke maatregel de wetten, de rechtspraak en het bestuur van de staat op heel het grondgebied van het land Israël toe te passen, zoals bij bestuurlijke maatregel zal worden bepaald Dit legale en parlementaire gezag is aan de discretie van de regering overgelaten, het zal niet worden uitgeoefend zolang onderhandelingen over een vredesverdrag tussen Israël en zijn buren worden gevoerd.

11) Gelijkheid van rechten voor alle burgers en inwoners, zonder onderscheid wat betreft religie, ras, natie, geslacht of etnische groepering.

12) De regering zal de rechten en vrijheden van het individu garanderen alsmede de bevordering van het vrije ondernemerschap, gelijkheid van kansen, en de verdere ontwikkeling en de welzijn van het individu

13 Een constante campagne voor de terugkeer naar Zion van allen die er verlangend naar uitzien in de Sowjet-Unie, en voor de redding van de joodse gemeenschappen in Syrie en de (andere) Arabische staten.

14) Beperking van de inflatie, stabilisatie van de munt, en verzekering van een fatsoenlijke levensstandaard voor alle inwoners van de staat.

15) Een actie om de armoede uit te bannen, en het verschaffen van hulp aan grote gezinnen, in het bijzonder wat betreft huisvesting en onderwijs

16) Een constante inspanning om investeringen uit het buitenland te doen toenemen en de economische ontwikkeling een nieuwe impuls te geven; een speciale inspanning zal worden ondernomen om de bouw van huurwoningen aan te moedigen.

17) De regering zal het tot haar taak rekenen om Ge werkgelegenheid te verzekeren en de zin voor creativiteit en arbeidsmoraal te bevorderen.

18) De regering zal aanmoedigen en aansporen tot grotere produktiviteit en opbrengst, in een gezamenlijke poging tot een snelle groei van het bruto nationaal produkt en tot een constante toename van de totale export.

19) De regering zal pogingen in het werk stellen om de arbeidsbetrekkingen te verbeteren en de econcmische geschillen te verminderen, o a door de invoering van een wet voor vernlichte arbitrage in vitale dienstverlenende bedrijven

20) De regering zal pogingen in het werk stellen om landbouwnederzettingen van elk type te bevorderen en uit te breiden.

21; Zij zai actie ondernemen om de emigratie te beletten en om de terugkeer van burgers die hun geboorteland hebben verlaten en de immigratie zowel uit het Oosten als het Westen te bevorderen.

22) Eerbiediging van de wet en uitbanning van misdaad en geweld.

23 Invoering van een lange schooldag, en het baseren van het onderwijs op de waarden van jodendom en zionisme en op de liefde voor het joodse volk en het thuisland.

24 De regering zal de vrijheid van geweten en religie voor alle burgers waarborgen alsmede het verlenen van faciliteiten voor de religie door de staat en het verschaffen van religieus onderwijs aan de kinderen van alle burgers die dat wensen.

25) De status quo in religieuze zaken zal worden gehandhaafd.

26) De regering zal de internationale akkoorden, getekend door voorgaande regeringen, honoreren. (Israel Digest)

NIEUWE KNESSETVOORZITTER

Bij de openingszitting van de 9de Knesset op 13 juni werd Yitzhak Shamir, een voormalige leider van de ondergrondse Stern-groep, tot voorzitter gekozen. Shamir (Likoed) verwierf 61 stemmen tegen Shlomo Hillel (Arbeiderspartij) 32, Benjamin Halevi (Dash) 15 en Meir Wilner (comm.) 4. *(The **Times**)*

VERKIEZINGEN HISTADROET

Bij de op 21 juni gehouden verkiezingen voor de vertegenwoordigende lichamen in de Histadroet, het algemene vakverbond, behield de Verenigde Arbeiderspartij haar absolute meerderheid. Bij een opkomst van 69% volgens de einduitslag op 6 juli kreeg de bij de parlementsverkiezingen verslagen partij 55,3% van de stemmen (58,3% in 1973), terwijl een geassocieerde lijst van religieuze werkers 1,8% (4,27%) verwierf. De verdere uitslag was Likoed 28,18% (22,69%), Dash 8,2%, Hadash (Rakah) 3% (2,38%), Onafhankelijke Liberalen 1,27% (5,97%) en Shelli 1,1% (2,75% voor Moked).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PRESIDENT NOORD-JEMEN VERMOORD

De president van Noord-Jemen, luitenant-kolonel Ibrahim Mohammed al-Hamdi, en zijn broer, luitenant-kolonel Abdallah Mohammed al-Hamdi (commandant van een legerbrigade), werden op 11 okt. 's avonds in de hoofdstad Sanaa vermoord, aldus berichtte radio-Sanaa de volgende morgen. Volgens het Iraakse persbureau INA werd bovendien luitenant-kolonel Ali Kannas, commandant van een pantserbrigade en zwager van de president, vermoord. Over de omstandigheden van de moord door ,,misdadige handen" werden aanvankelijk geen bijzonderheden vermeld en evenmin werden details over de identiteit of motieven van de moordenaars bekendgemaakt.

Wel deelde radio-Sanaa op 12 okt. mee dat de macht in het land voorlopig was overgenomen door een presidentiële raad van drie leden onder leiding van luitenant-kolonel Ahmed Hussein al Ghashmi, de stafchef van de strijdkrachten en lid van de Hashed-stam. De andere twee leden waren premier Abdelaziz Abdel Ghani en majoor Abdallah Abdel Aalim, de commandant van de parachutisten. Alle drie behoorden tot de door de president voorgezeten commandoraad.

De presidentiële raad deed in een verklaring een beroep op het volk zich op te stellen achter de nieuwe leiders, die toezegden de politiek van de vermoorde president te zullen voortzetten tot voor het volk vrijheid, recht, vooruitgang en welvaart zouden zijn bereikt. De presidentiële raad was zo snel mogelijk gevormd om te voorkomen dat een machtsvacuüm zou ontstaan, aldus de verklaring, en volgens persberichten heerste in Sanaa rust.

De radio noemde de moorden ,,een zwarte, droeve bladzijde in de geschiedenis van ons land". Gezegd werd dat ander al-Hamdi's regering veel was bereikt en projecten waren uitgevoerd en grote stappen waren gezet op de weg naar triomf over achterlijkheid en corruptie.

Zowel door Zuid-Jemen als door Saoedi-Arabië werd de moord via de radio officieel scherp veroordeeld. Zuid-Jemen liet weten dat de aanslag deel uitmaakt van een imperialistisch komplot om de relatie tussen beide landen te ondermijnen — Al-Hamdi zou op 13 okt. voor het eerst een officieel bezoek aan Aden brengen.

Saoedi-Arabië riep de Jemenieten op de nieuwe leiding te steunen.

Op 13 okt. werd de vermoorde president in Sanaa begraven in aanwezigheid van tienduizenden Noordjemenieten. De nieuwe leider, luitenant-kolonel Al-Ghashini, ontving volgens radio-Sanaa zijn ambtgenoot uit Zuid-Jemen, de premier van Djibouti en een vertegenwoordiger uit Somalia. Tevens stelde hij een conimissie in die een onderzoek naar de moord moet instellen.

Volgens het Egyptische dagblad *Al-Ahram (UPI/Het Parool* 17-10) waren inmiddels verscheidene personen in Noord-Jemen i.v.m. de moord op Al-Hamdi gearresteerd, o.w. diens ,,speciale vertegenwoordiger", zijn secretaris voor militaire aangelegenheden, de commandant van de militaire politie en de minister van sociale zaken.

Hoewel de achtergronden van de moord nog onduidelijk zijn, worden in speculaties diverse factoren genoemd die mogelijk een rol speelden: het verzet van de noordelijke stammen, oppositie tegen de toenaderingspolitiek t.o.v. Zuid-Jemen, verzet tegen het moderniseringsbeleid, persoonlijke veten e.d.

Hieronder wordt eerst een overzicht gegeven van de recente ontwikkeling in de relatie van Noord-Jemen met Zuid-Jemen (zie pag. 271/2-1974) en andere staten rond de Rode Zee.

Ibrahim Mohammed al-Hamdi

Overleg tussen Noord- en *Zuid-Jemen*

De voorzitter van de presidentiële raad van Zuid-Jemen, Salem Ali Rabyi, en de voorzitter van de commandoraad van Noord-Jemen, lt.-kol. Ibrahim Mohammed al-Hamdi kwamen tijdens een ontmoeting in de grensstad Qataba op 15 en 16 febr. de vorming van een gemeenschappelijke raad overeen, die afwisselend elke zes maanden in Aden en Sanaa zou samenkomen om belangrijke zaken voor het, Jemenitische volk te onderzoeken en te bespreken. Naast de beide voorzitters zou die raad uit hoge ambtenaren bestaan van de ministeries van defensie, economie, handel, industrie en landbouw, planning en buitenlandse zaken. Voorts werd afgesproken dat in de landen waarin een van beide staten een diplomatieke vertegenwoordiging onderhield deze ook de ander zou vertegenwoordigen.

Een gemeenschappelijke delegatie van Noord- en Zuid-Jemen o.l.v. Ahmed Abdu Said (staatsminister Noord) en Abdul Aaiz Abdul Walli (minister van industrie en planning Zuid) bracht van 15 tot 26 febr. bezoeken aan Saoedi-Arabië, Koeweit, Irak, de UAE en Qatar ter intensivering van de samenwerking. De reis werd succesvol genoemd.

Conferenie van *Taiz* tussen vier Rode-Zeestaten

Tijdens een bezoek van de Soedanese president Nimeiry aan Zuid-Jemen wenden op 22 maart akkoorden getekend betreffende economische en technische samenwerking tussen beide landen en over de instelling van een gemeenschappelijke hoge ministeriële raad om de samenwerking te coördineren. Nimeiry, die tevoren bezoeken had gebracht aan Oman (16-17 maart) en Somalia (18 maart) reisde vervolgens naar Noord-Jemen, waar op 22 en 23 maart in Taiz een conferentie plaatsvond van de staatshoofden van vier landen rond de Rode Zee; naast Nimeiry waren dat Siad Barre (Somalia), luitenant-kolonel Ibrahim al-Hamdi (Noord-Jemen) en Salem Ali Rabyi (Zuid-Jemen).

In een gezamenlijk slotcommuniqué

Weekblad 46ste jaargang No. 2405, pag. 29159-29174

beklemtoonden de vier staatshoofden het belang van de Arabische solidariteit t.o.v. „Israëls agressieve politiek". Zij verzekerden Ethiopië dat het hun doel was van de Rode Zee „een vredeszone" te maken (dit land had de vrees uitgesproken dat Arabische naties van de Rode Zee „een Arabisch meer" wilden maken), terwijl zij de wens te kennen gaven om op korte termijn een conferentie bijeen te roepen van alle Arabische en Afrikaanse staten aan de Rode Zee (dus ook Ethiopië) om de veiligheidsproblemen van het gebied te onderzoeken alsmede om overeenstemming te bereiken over samenwerking bij het waarborgen van de vrede en bij het gebruiken van de natuurlijke hulpbronnen in het gebied. De staatshoofden deden een beroep op Frankrijk Djibouti „het recht op zelfbeschikking op nationale en democratische basis" te verlenen.

Besloten werd een gemeenschappelijke technische commissie te vormen om met de overige staten aan de Rode Zee onderhandelingen over de exploitatie van de natuurlijke hulpbronnen te beginnen. De Soedanese minister van buitenlandse zaken zou naar die staten gaan om hem over de resultaten van Taiz in te lichten.

Na afloop van het overleg deelde president Nimeiry van Soedan mee dat Zuid-Jemen en Oman hadden besloten hun onderlinge geschillen opzij te zetten en hun betrekkingen te normaliseren. (Vor. ber. pag. 712/3-1976)

President Siad Barre van Somalia deelde in een door Al *Ahram* op 19 mei gepubliceerd interview mee dat de Cubaanse premier Castro bij zijn bezoek (pag. 575/1) had voorgesteld dat Somalia een bondgenootschap met Zuid-Jemen en Ethiopië zou sluiten. In Aden was dat voorstel ter tafel gebracht, maar het was door de drie betrokken staatshoofden verworpen. Somalia had inmiddels nauwe contacten met Saoedi-Arabië ontwikkeld en gemeenschappelijke belangen met het oog op de noodzaak om van de Rode Zee een veiligheidszone te maken. De aan de Russische scheepvaart verleende faciliteiten in de haven van Berbera konden ook door andere landen worden verkregen, mits dat via legale kanalen geschiedde en met volledig behoud van de staatssoevereiniteit, aldus Barse.

Een Noordjemenitische delegatie onderhandelde van 2 tot 4 juni in Khartoem (Soedan) over intensivering van de samenwerking tussen beide landen. Naast afspraken over uitwisseling van deskundigen spraken belde partijen zich uit voor een topconferentie van landen rond de Rode Zee, voor het veranderen van de Indische Oceaan in een zone van vrede en veiligheid en de organische samenhang tussen de neutraliteit van de Indische Oceaan en die van de Rode Zee. Beide landen wilden de onafhankelijkheid van Djibouti beschermen en daartoe de nodige hulp verlenen.

Rabyi in Saoedi-Arabië. Verder overleg tussen Noord en Zuid

Nadat het Zuidjemenitische staatshoofd Salem Ali Rabyi begin aug. een officieel bezoek aan Saoedi-Arabië had gebracht en daar het eerste overleg met koning Khaled had gevoerd sinds beide landen op 5 mei 1976 diplomatieke betrekkingen hadden aangeknoopt (pag. 700/2-'76), verbleef hij op 14 en 15 aug. in Noord-Jemen op uitnodiging van het staatshoofd kolonel Ibrahim Mohammed al-Hamdi.

Volgens radio-Sanaa wees Rabyi erop dat dit bezoek, dat in het kader van de voortgezette contacten tussen beide landen plaatsvond, zijn doel bij het vaststellen van de plannen tot toenadering van beide delen van het ene Jemenitische volk had bereikt: „Het bezoek heeft ons de gelegenheid geboden de problemen van ons Jemenitische volk in beide delen van het land te bespreken en over wegen en middelen te discussiëren, die ons volk in staat zullen stellen, in de richting van een verzekerde en stabiele welstand voort te schrijden. Hij heeft begrip voor de gemeenschappelijke vraagstukken van ons volk bij broeder luitenant-kolonel Ibrahim al-Hamdi aangetroffen. Dat is een begrip, dat een positieve factor bij het ontwaken en voor het zelfbewustzijn van ons volk vormt. (...) Dit bezoek heeft hem de gelegenheid geboden een gedachtenwisseling over Arabische en internationale (...) ontwikkelingen en gebeurtenissen (....) te voeren ..."

In Westelijke perscommentaren werd erop gewezen dat Rabyi bij zijn bezoek aan Saoedi-Arabië te verstaan zou zijn gegeven dat de gewenste kredieten en financiële hulp van Saoedi-Arabië aan Zuid-Jemen van twee zaken afhing: 1) een verbetering van de betrekkingen met Noord-Jemen; en 2) een beperken van de Russische invloed door het wegsturen van de ca. 3.500 Russische adviseurs en experts. Volgens radioberichten uit Sanaa, aldus DPA (15-8), zouden Saoedi-Arabië, Noord- en Zuid-Jemen op politiek gebied nauwer willen samenwerken met als doel de uitschakeling van vreemde invloeden in het gebied van de Rode Zee. Het in Beiroet en Parijs verschijnende weekblad *Al-Watan al-Arabi* meldde dat de regering van Zuid-Jemen opdracht had gegeven de tot dan toe ter beschikking van de Sowjet-marine staande installaties in de haven van Aden te sluiten. Aanleiding daartoe zou zijn dat de Zuidjemenitische regering de SU tevergeefs had verzocht de Russische steun aan het bewind in Ethiopië in diens strijd tegen Somalia te staken, aldus het DPA-bericht.

Op 17 aug. meldde AFP dat de Arabische Liga volgens het Egyptische dagblad Al *Ahram* de vorming van een 6.000 man sterke Arabische „veiligheidsstrijdmacht" had voorgesteld ter bescherming van de Rode Zee tegen dreigende gevaren. Dit voorstel, dat op de agenda voor de zitting van de ministerraad op 3 sept. zou zijn geplaatst, behelsde het aanwerven van troepen in de lidstaten van de Arabische Liga onder auspiciën van de militaire afdeling van de Liga.

Na een bezoek van de Zuidjemenitische minister van buitenlandse zaken, Mohammed Saleh Motei, aan Sanaa voor overleg met zijn Noordjemenitische ambtgenoot op 23 aug. werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven waarin stond:

„De belangstelling voor het gebied van de Rode Zee is in de laatste tijd opmerkelijk toegenomen Gesprekken over dit strategisch belangrijke gebied in de wereld en over gebeurtenissen, die het aan de rand van een conflict brengen, zijn daarom steeds vaker nodig. In werkelijkheid duidt veel erop dat de imperialistische, kolonialistische en zionistische krachten ernaar streven, het gebied van de Rode Zee onder hun directe controle te brengen

In dit kader en onder het voorwendsel van de vrede en veiligheid in het gebied van de Rode Zee vinaen deze krachten een geschikte rechtvaardiging om de Arabische bevrijdingsstrijd een nog zwaardere slag toe te brengen

De beide delen van Jemen, die oeverstaten van deze zee zijn, wensen dat dit gebied een zone van permanente vrede en permanente veiligheid wordt, om zo alle volken en landen in deze regio de gelegenheid te bieden in een atmosfeer van broederschap en samenwerking te leven

Jemen wenst eveneens dat de mogelijkheden van sociale en economische welstand verder worden ontwikkeld

Beide delen van Jemen bekrachtigen hun vaste overtuiging en wens alsmede hun bereidheid op actieve wijze aan pogingen deel te nemen om het gebied van de Rode Zee als vredeszone te behouden en het te beschermen tegen de gevaren van het

conflict en de imperialistische en zionistische ambities. Beide delen van Jemen hebben met interesse de berichten van internationale nieuwsmedia m.b.t. de oprichting van een Arabische veiligheïdsgroep ter bescherming van de Rode Zee gevolgd. Beide delen van Jemen bevestigen de betekenis van coördinatie onder de Arabieren t.a.v. zulke kwesties. Jemen heeft reeds eerder zijn bereidheid bevestigd de vereiste bescherming ter beschikking te stellen, mits de Arabische staten hun bereidheid tonen de materiële steun beschikbaar te stellen, opdat Jemen zijn defensiecapaciteit kan uitbreiden en zo verantwoordelijk kan zijn voor de handhaving van de veiligheid in de bijzondere gebieden van de Rode Zee.
Beide delen van Jemen hebben zich ervoor ingezet om een positieve rol te spelen op de consultatieve topconferentie. die dit voorjaar plaatsvond. omdat zij overtuigd waren van het belang van de coördinatie en andere voor de Arabische natie beslissende zaken. Op de consultatieve bijeenkomst van Taiz werd de noodzaak van coordinatie en integratie onder de oeverstaten van de Rode Zee beklemtoond. Gezien de op de conferentie bereikte positieve resultaten — uitbreiding van de politieke en economische samenwerking onder de oeverstaten van de Rode Zee alsmede realisering van de noodzakelijke uitbreiding van de morele en materiële ondersteuning van deze Arabische staten en de betekenis van de versterking van de mogelijkheden van de Arabische oeverstaten — is ons land bereid aan de huidige beraadslagingen deel te nemen en zijn opvatting over de mogelijkheden naar voren te brengen, om dit te bereiken. Dit spruit voort uit zijn wens om de Arabische solidariteit te versterken en een serieuze coördinatie onder de oeverstaten te bevorderen, en wel in overeenstemming met de hoogste Arabische belangen en de nationale inspanningen, om zich tegen de samenzweringen van het internationale imperialisme en zionisme in dit gebied te verzetten."

Volgens Reuter (25-8) gaven Noord- en Zuid-Jemen hiermee te kennen dat zij met de nodige financiële hulp in staat waren zelf de tankerroute via de monding van de Rode Zee te verdedigen en dat zij dus het plan voor de oprichting van een Arabische strijdmacht ter verdediging van de Rode Zee verwierpen.

Bij de aankondiging van Al Hamdi's bezoek aan Aden in oktober, verklaarde hij dat dit tot doel had ,,stappen" te bespreken ,,om de 2 buurlanden dichter tot elkaar te brengen".

Stammenopstand in Noord-Jemen
Rol Saoedi-Arabië

Het Libanese maandblad The Middle East berichtte volgens DPA (6-9) dat oppositionele stammen in het noorden van Noord-Jemen onder bevel van sjeik Abdallah al-Ahmar — de voorzitter van de op 22 okt. 1975 ontbonden consultatieve raad en leider van de Hasjidstam — in juli in opstand waren gekomen en toen de steden Chamir (100 km benoorden Sanaa) en Adaa (60 km van de grens met Saoedi-Arabië) hadden bezet. Hoewel Al-Ahmar over 40.000 bewapende aanhangers had beschikt, hadden regeringsgetrouwe troepen met Mig-jachtbommenwerpers en tanks de opstand weten te onderdrukken.

Trouw (13-10), dat Al-Ahmar Saoedi-Arabië's belangrijkste contactpersoon bij de stammen in het noorren noemde, beschreef de ontwikkeling als volgt:

„ . Nadat Al Hamdi in 1974 tijdens een onbloedige staatsgreep aan de macht was gekomen (pag 733/2 e v -'74), boekte hij zijn eerste succes door zijn leiderschap aan de stammen m het noorden op te dringen Omdat Al Hamdi Al-Ahmar erhter niet geheel vertrouwde poogde hij de sjeik van zijn machtsbasis te beroven door het parlement, waarin vooral volgelingen van Al-Ahmar zaten te ontbinden Met dit besluit haalde de Noordjemenitische president zich opnieuw de gram van de noordelijke stammen op z n hals Met steun van de Saoedi's werd een actiecomité opgericht dat zich tot taak stelde te ijveren voor respectering van de sjari's. de wetten van de islam, in het land, herinvoering van de aan het einde van de burgeroorlog opgestelde grondwet en beperking van de persoonlijke macht van Al-Hamdi. Door middel van dit actiecomité hoopte Saoedi-Arabie haar overheersing van Noord-Jemen te kunnen handhaven De Saoedi's speelden een handig spel. Zij onderhielden nauwe betrekkingen met Al-Hamdi zowel als met z'n tegenstanders
Begin dit jaar stuurde Riad Abdallah al-Hijri, een als extreem-rechts te boek staande rechter en oud-premier van Noord-Jemen om tussen Al-Hamdi en Al-Ahmar te bemiddelen De bewerkstelligde verzoening was echter alleen van tijdelijke aard. Onder financiële druk van Saoedi-Arabie waren de noordelijke stammen met de verzoening akkoord gegaan. Toen op 10 april Al-Hijri, diens vrouw en een functionaris van de Noordjemenitische ambassade in Groot-Brittannië in de straten van het rustige Londense West End door onbekenden werden vermoord was dat de druppel die voor Al-Ahmar de emmer deed overlopen Bevelvoerend over veertigduizend man ontketende de sjeik eind juli een opstand die zeer snel door al Hamdi's strijdkrachten werd onderdrukt.

Volgens The *Financial* Times (13-10) werd na de onderdrukking van de opstand een overeenkomst gesloten, waarbij Al-Ahmar tot waarnemend voorzitter voor stammenzaken in de commandoraad werd benoemd en sjeik Sinan Aboe Lohoem (pag. 733/2 - '74), leider van de Bakil-stam, tot waarnemend voorzitter van economische zaken.
Le Monde (13-10) stelde dat het door een bemiddelingspoging van Saoedi-Arabië bereikte akkoord, waarvan de bepalingen nooit openbaar zijn gemaakt, o a. inhield de ontwapening van de rebellen en de terugtrekking van de Hasjid-stam uit de voornaamste noordelijke steden, in het bijzonder Saadah (60 km benoorden Sanaa). In ruil daarvoor zou Al-Ahmar de verzekering hebben gekregen dat binnenkort algemene verkiezingen zouden plaatsvinden, wat hem zou toestaan opnieuw een politieke rol te spelen door middel van de consultatieve raad, die zo opnieuw zou worden ingesteld. (Zie pag. 699/2-'75)
Begin oktober meldde het dagblad Al-Siyassa uit Koeweit dat er in de Noordjeminitische leiding een scheuring was ontstaan over de pogingen van Al-Hamdi om het geschil met de Hasjid-stam op te lossen door een tot deze stam behorende invloedrijke militaire commandant te ontslaan. Ook zou Al-Hamdi een reorganisatie van de regering hebben gepland. (Reuter)

Een van de doelstellingen van Al-Hamdi was Noord-Jemen de 20ste eeuw binnen te voeren. Terwille van het benodigde geld voor zijn moderniseringsprogramma knoopte hij nauwe betrekkingen aan met Saoedi-Arabië. Het lukte hem inderdaad geld los te krijgen. Hij wilde daarmee een vijfjarenplan 1977-1981 uitvoeren met uitgaven van $ 2,6 mrd. dat voorzag in verbetering van de economie en uitbreiding van de sociale dienstverlening en de binnenlandse communicatie. Ondanks de hulp van Saoedi-Arabië wilde Al-Hamdi zijn land geen satelliet van Saoedi-Arabië laten worden, aldus The Economist (15-10).
In maart 1976 vormden verschillende groeperingen van Baathisten, marxisten en onafhankelijke nationalisten samen een Nationaal Demoaratisch Front. Dit maakte begin okt. 1977 zijn politieke program bekend met als eerste punt de legalisering van het Front, dat steun zou verlenen aan een beleid gericht op versterking van de centrale macht en sanering van de economie. Abou Raëd, lid van het secretariaat, verklaarde tegenover Le Monde (8-10) dat een brede nationale eenheid onmisbaar was om het hoofd te bieden aan ,,de flagrante interventie van Saoedi-Arabië in de binnenlandse aangelegenheden" van Noord-Jemen. Hij beschuldigde de leiders van Riad ervan de stammenoppositie tegen de regering van Sanaa aan te moedigen door wapens en subsidies te verdelen.
Niettemin steunde Saoedi-Arabië volgens The Financial Times de door Al-Hamdi tegen de zin van de stamhoofden in gevolgde politiek van toenadering tot Zuid-Jemen als een methode om de marxistische invloed daar te beperken.

(Zie ook pag. 609 e.v.)

BELGIE

PROVINCIERADEN

De gewone zittijd van de provincieraden werd geopend op 1 okt. De gouverneurs hielden bij die gelegenheid de gebruikelijke toespraak
Kinsbergen (Antwerpen) handelde over de bejaardenzorg, meer bepaald voor de ,,vierde leeftijd", d.i. de bevolkingscategorie van 75 jaar af.
Roppe (Limburg) verdedigde het behoud van de provincies, betoogde dat de dedbetreffende passus in het gemeenschapsakkoord onduidelijk is en vroeg of verandering in de bestaande toestand ook wel beterschap zou betekenen.
De Kinder (Oost-Vlaanderen) ontleedde de economische situatie in het textielbedrijf en kantte zich tegen ,,de hedendaagse strekking om de textielnijverheid te beschouwen als een proefterrein van internationale arbeidsverdeling." Hij zei dat de textiel, na een herstructurering, een stevig bestanddeel kan blijven in de Westeuropese industriële structuur.
Van Outryve d'Ydewalle (West-Vlaanderen) kwam op voor een betere bescherming van leefmilieu en landschap.
Roggen (Brabant) ging nader in op de hervorming van de instellingen, inzonderheid de splitsing van de provincie en van het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde, en op een aantal sociaal-economische vraagstukken.
Falize (Namen) vroeg dat de definitieve gewestvorming aandacht zou besteden aan de provinciale verworvenheden.
Mottard (Luik) uitte de wens ,,dat in de toekomst de administratieve voogdijbevoegdheid zou mogen blijven bestaan, waarbij dan de politieke verantwoordelijkheid zou verschuiven van het nationaal naar het gewestelijk uitvoerend orgaan."
Vaes (Henegouwen) stelde dat de economische crisis in de provincie een positieve, optimistische aanpak vereist.
Planchard (Luxemburg) sprak over de gezondheidszorg.

DUITSTALIGE PROCUREUR-GENERAAL

Dr. Josef Schmitz (43), van Eupen, werd benoemd tot procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Luik. Hij is de eerste Duitstalige die in dit ambt werd benoemd.

Schmitz studeerde te Eupen, en nadien rechten in Leuven (Frans) en in Freiburg. Hij was van 1959 tot 1972 als raadsman voor het Duitstalige gebied bij verscheidene ministers werkzaam Daarna ging hij over naar het ministerie van Justitie Hij zat de commissie van de Rat der Deutschen Kulturgemeinschaft voor, die de officiele vertaling verzorgt van de Belgische wetten in het Duits

SIGARETTENPRIJS

De regering heeft de prijs van het pakje sigaretten m.i.v 15 okt met 5 fr verhoogd tot 40 fr.

De prijs evolueerde als volgt: 1951: 10 fr.; 1952: 11 fr.; 1956: 11,50 fr.; 1959: 12 fr.; 1962: 12,25 fr.; 1964: 13,50 fr.; 196'7: 16,50 fr.; 1971: 18 fr.; 1972: 19 fr.; 1973: 20 fr.; 1974: 22 fr.; 1974: 25 fr.; 1975: 27 fr.; febr. 1976: 30 fr.; mei 1976: 31 fr.; september 1976: 32 fr.; januari 1977: 35 fr.; oktober 1977 40 fr.
In 1976 werden in België meer dan 20 mrd sigaretten en ongeveer 1,2 mrd sigaren en sigarillo's gerookt; pijprokers en ,,zelfrollers" verbruikten 4.989 ton tabak.

NIEUWE INDEX-BEREKENING

Na overleg tussen de afgevaardigden van de werkgevers en de werknemers en de administratie van Economische Zaken is op 5 okt. overeenstemming bereikt over een nieuwe berekeningswijze van de groente-, fruit- en aardappelprijzen binnen het indexcijfer. Het akkoord bepaalt dat, zodra het mogelijk blijkt te zijn, de administratie de prijzen gaat berekenen op basis van een driemaandelijks voortschrijdend gemiddelde, dat de abnormale schommelingen van bepaalde prijzen uitvlakt. De wijziging zal worden ingevoerd op een neutraal ogenblik, d.w.z. wanneer het verschil tussen de nieuwe berekeningswijze en de oude minder dan 0,1 punt bedraagt op het indexcijfer.
Het akkoord is een gevolg van de protesten, die geregeld gehoord werden, vooral bij werkgevers en op regeringsniveau, tegen het té snelle stijgen van het indexcijfer ten gevolge van de abnormale seizoenstijging van een bepaalde groente of fruitsoort.

LEGERHERVORMING

Vice-premier en defensieminister Vanden Boeynants heeft op 5 okt. de verdere ontwikkeling van de legerhervorming toegelicht.
Indien een voldoende aantal vrijwilligers op korte termijn (VKT's met een dienstverbintenis van 2,4 of 6 jaar) kunnen worden gerecruteerd, kan de diensttijd in 1980 of 1981 tot zes maanden worden verkort en kan de geplande hervorming worden doorgevoerd.
Over die hervormingsplannen verklaarde Vanden Boeynants nader, dat een bepaald aantal dienstplichtigen, ook na de invoering van de zes maandendienst, nog ingezet zullen worden in de eenheden van het Eerste Legerkorps, waarvan ongeveer de helft van de eenheden in Duitsland gelegerd blijft. In de gevechtsfuncties van dat Corps zullen alleen VKT's terechtkomen. De dienstplichtigen zullen worden in*gezet* in niet-strijdende functies, die weinig opleiding vergen of nauw aansluiten bij het burgerberoep. Zij krijgen een maand basisopleiding in een centrtum in België. Na hun dienst worden zij reservist voor de functie, die ze tijdens de dienst hadden. Het grootste deel van de reservisten zal nochtans bestaan uit oudgediende VKT's.
De Binnenlandse Verdedigingsstrijdkrachten worden grotendeels reserve-eenheden, in vredestijd gegroepeerd in twee regionale beveiligingseenheden (Ekeren-Hoogboom en Vielsalm), in oorlogstijd in provincie- en algemene interventieregimenten. De dienstplichtigen, bestemd voor gevechtsfuncties in de regionale beveiligingseenheden, krijgen hun opleiding in hun eenheid.
De dienstplichtigen die geen speciale opleiding nodig hebben, krijgen een basisopleiding van een maand in een centrum en gaan daarna voor vijf maanden naar hun eenheid.
Dienstplichtigen die een korte gespecialiseerde opleiding nodig hebben, verblijven 6 tot 8 weken in een school, waar ze naast de gespecialiseerde opleiding ook hun basisopleiding krijgen. In de reserve-eenheden zullen officieren en onderofficieren voor het grootste deel eveneens reservisten zijn. Reserve-officieren dienen elf maanden en krijgen vijf maanden opleiding. Reserve-onderofficieren krijgen twee maanden opleiding en dienen nog vier maanden of worden aangewezen onder de beste vrijwilligers bij het einde van de zes maanden dienst. Gespecialiseerde functies in die eenheden worden evenwel aan beroepsvrijwilligers toevertrouwd.
De Binnenlandse Verdedigingsstrijdkraohten staan in voor de beveiliging van het grondgebied en de verbindingslijnen, de bewaking van belangrijke punten (zoals de haven van Antwerpen), de ontruiming van die punten, het uitschakelen van vijandelijke troepen. Om hun die taak te vergemakkelijken wordt ook de organisatie van de mobilisatie gewijzigd: er komen meer mobilisatie-kernen, die elk slechts een klei-

ner aantal manschappen te verwerken krijgen.
Het regiment para-commando's dat tot de Binnenlandse Verdedigingsstrijdkrachten behoort, zal vrijwel geheel (behalve voor niet-gespecialiseerde functies) uit VKT's bestaan, die na hun dienst ook de reservisten er voor zullen leveren.

NEDERLAND

ZUIDMOLUKKERS WEGENS GIJZELINGSACTIES VEROORDEELD

De Zuidmolukse treinkapers en srhoolbezetters, die eind mei twee gijzelingsacties uitvoerden in Drente (pag. 391/1 e.v.), zijn op 22 sept. door de rechtbank in Assen veroordeeld tot gevangenisstraffen van negen tot zes jaar. De officier van justitie had tegen allen tien jaar geëist.
De 26-jarige Willem S., die als initiatiefnemer werd beschouwd en die als woordvoerder van de schoolbezetters optrad, kreeg negen jaar.
Izaac T. (28) en Guustaaf T. (24), eveneens schoolbezetters, beschouwde de presid'ent als mede-initiatiefnemers. Ook zij kregen negen jaar. Het feit dat alle drie al eens eerder waren veroordeeld, speelde mee in het vonnis.
De 18-jarige Tommy P., de vierde man in de school, kreeg zeven jaar. Ten aanzien van de treinkapers liet de rechtbank in het vonnis meewegen dat ze zes van hun vrienden bij de beëindiging van de gijzelingsactie hebben verloren. Ten aanzien van de 18-jarige treinkaper Andreas L. werd door de rechtbank rekening gehouden met diens leeftijd. Hij kreeg zes jaar.
De twee andere treinkapers, Marcus L .(23) en Junus R. (27), kregen allebei acht jaar. De verdachte Anis P., die terechtstond wegens medeplichtigheid, kreeg een jaar. Het vonnis wordt door de familie en de advocaten als ,,zwaar" beschouwd.

„De rechtbank neemt aan dat de verdachten gedreven werden door politieke motieven". zei de rechtbankpresident mr. F. C. Fliek. „Zij hebben dat tot uiting gebracht door het welbewust op grove wijze schenden van strafrechtelijke normen. Zij zijn daarvoor verantwoordelijk. Zij hebben de beëindiging van die situatie afhankelijk gesteld van de inwilliging van de door hen gestelde eisen, onder het bezigen ten opzichte van de buitenwereld van bedreiging met de dood van degenen die zij in hun macht hadden. Het aldus uitoefenen van pressie is, ongeacht het door verdachten nagestreefde ideële en politieke doel ontoelaatbaar. De rechtbank heeft de invloed van het overheidsbeleid in het onderzoek betrokken", aldus mr. Fliek.
Tijdens de gijzelingsacties zijn telefoongesprekken gevoerd tussen de beide groepen Molukkers onderling en met woordvoerders van de overheid.
Het daarbij besprokene is voor de oordeelsvorming van de rechtbank slechts van belang, voor zover dat van invloed kan zijn geweest op de omstandigheden waaronder de feiten werden gepleegd en inzicht kan geven omtrent de aard en ernst van die feiten, Daar grijpen strafrecht en beleid in elkaar. En daar kan een marge zijn voor toetsing van het overheidsbeieia aan het strafrechtelijk gebeuren.
Uitgaande hiervan heeft de rechtbank met name in haar oordeel betrokken de vraag of en in hoeverre de gesprekken tussen het beleidscentrum van de overheid en school en trein in de nacht van 26 op 27 mei 1977 in aanmerking moeten worden genonien bij de beoordeling van aard en einst van de strafbare feiten
Over de mogelijkheid van een misverstand tijdens dat overleg, zegt inr Fliek ,,Het is van algemene bekendheid dat de gesprekken die geleid hebben tot de vrijlating van de kinderen uit de school hebben plaatsgehad onder de druk van de toen geldende omstandigheden, waarbij voor de overheid voorop stond de klemmende noodzaak de zieke of nog door ziekte bedreigde kinderen na vier dagen vrijheidsberoving uit de macht van de daders te bevrijden."
,,Dat komt ook tot uiting in de verklaring van de ter terechtzitting gehoorde getuige Mulder, die in de nacht van 26 op 27 mei als woordvoerder van het beleidscentrum is opgetreden. Hij spreekt van een gespannen en voor iedereen die erbij betrokken was. sterk emotioneel belaste situatie en wijst op een groei naar gemeenschappelijkheid in de wederzijdse standpunten waarbij geleidelijk de eisen van de vrijheidsberovers in overeenstemming kwamen met hetgeen de overheid hen wilde toestaan. Eén en ander in het moeilijke kader van het op gang houden der gesprekken".
,,Uit hel onderzoek ter terechtzitting is genoegzaam gebleken dat in het onder die omstandigheden gevoerde overleg een punt is bereikt, waar de wederzijdse standpunten elkaar zo dicht genaderd waren, dat het toestaan door de overheid van een vrije aftocht aan de daders mogelijk leek. Uit het onderzoek kan voorts worden afgeleid dat in die fase van de gesprekken van de zijde van de overheid de mogelijkheid van een vrije aftocht, bij monde van getuige Mulder, aan de daders is doorgegeven. Niet duidelijk is geworden in hoeverre de daders in het ongewisse zijn gebleven omtrent de door de overheid aan de vrije aftocht gestelde voorwaarden, nl. het tevoren door de daders opgeven van hun bestemming".
,,Ook echter, als van de zijde van het beleidscentrum het uitdrukkelijk stellen van die voorwaarden vooraf achterwege is gebleven, volgt daaruit nog niet, dat de overheid medeverantwoordelij k is voor de voortzetting van de vrijheidsberoving. Daarvan zou pas sprake zijn, als dat beleid van de overheid bij afweging van alle door haar in de gegeven omstandigheden te behartigen belangen, in redelijkheid geen rechtvaardiging kan vinden. Daar is in deze zaak geen sprake van. In de bovengeschetste omstandigheden woog het belang van de vrijlating der kinderen ruimschoots op tegen het mogelijkerwijs ontstaan van misverstand bij de daders over hel toestaan van een vrije aftocht". Aldus mr. Fliek.
De rechtbank geeft toe dat ten aanzien van dit overleg nog niet alle details zijn opgehelderd, (NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 443/2 e.v.)

STRENGERE EISEN VOOR TOELATING NIEUWE OMROEPORGANISATIES

De Tweede Kamer heeft zich op 21 sept. verenigd met een wijziging van de omroepwet, waarbij de toelating van nieuwe omroeporganisaties verbonden zal worden aan maatstaven, die zijn gericht tegen versnippering van de omroep. Een aspirant-omroeporganisatie zal in een periode van een jaar moeten aantonen, dat haar programma zodanig afwijkt van programma's van bestaande zendgemachtigden, dat de verscheidenheid in de omroep wordt vergroot.

Tegen het wetsontwerp verklaarden zich de fracties van de VVD, SGP en BP. Volgens de VVD'er Keja zou de wetswijziging niet bevorderlijk zijn voor de openheid in de omroep
Een kamermeerderheid, bestaande uit PvdA, CDA, SGP en GPV, schrapte uit het wetsontwerp een voorgestelde ministeriële bevoegdheid tot het concentreren van programmaonderdelen van een bepaalde gelijksoortige aard geheel of gedeeltelijk op een raarozendernet (de zg zenderkleuring).
De demissionaire minister Van Doorn (CRM) had wel succes met zijn bestrijding van een amendement-H de Boer (CDA) waardoor aan de Nederlandse omroepstichting (NOS) ten hoogste 30% in plaats van maximaal 40% van de beschikbare zendtijd zou toekomen
De minister vreesde dat de voorgestelde vermindering nadelig zou kunnen zijn voor educatieve programma's Het amendement sneuvelde met alleen de stemmen van CDA, SGP, GPV en BP voor
In afwachting van het optreden van een nieuwe minister werd de stemming over moties van de leden Keja (VVD) en Mertens (D'66) uitgesteld De eerste vroeg de regering, het voortbestaan van de nu functionerende regionale omroeporganisaties te garanderen zolang niet een beleidsnota hierover aan de Kamer zou zijn voorgelegd De tweede bevatte een aantal specifieke verzoeken in verband met de voorgenomen decentralisatie van de regionale omroep o a wat betreft financiering en technische aspecten (NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 445/3)

SANCTIEWET DOOR TWEEDE KAMER AANGENOMEN

De Tweede Kamer is op 6 okt. akkoord gegaan met een wetsontwerp, dat nieuwe regels bevat voor het treffen van sancties tegen bepaalde staten of gebieden. De wet dient er toe de uitvoering in Nederland van besluiten van de Veiligheidsraad tot het treffen van economische sancties, zoals de VN-boycot van Rhodesië, te vereenvoudigen.
Tegen het wetsontwerp stemden tenslotte de fracties van de VVD, SGP en GPV.

Tevoren hadden pogingen van de VVD'er mr Berkhouwer om het wetsontwerp op enkele punten te veranderen schipbreuk geleden Een van de stenen des aanstoots

was de volgens hem te vergaande delegatie van bevoegdheden die de regering van het parlement wilde hebben.
Daartegenover bracht de demissionaire staatssecretaris Kooijmans (buitenlandse zaken) de noodzaak van een slagvaardig beleid in het geding Met name maakte hij bezwaar tegen een aan een parlementaire behandeling van een sanctiebesluit te verbinden opschortende werking De Kamer verwierp daarna een voorstel dat een sanctiebesluit niet in werking wilde laten treden alvorens te zijn bekrachtigd bij de wet
Bij een sanctiebesluit dat niet dient ter voldoening aan een volkenrechtelijke verplichting kan wel binnen een maand na de datum van publikatie van zo'n besluit bekrachtiging bij wet worden gevraagd door of namens een der Kamers
Deze mogelijkheid geldt niet voor sancties tot het nemen waarvan Nederland verplicht is als lid van een internationale organisatie
Bezwaar maakte mr Berkhouwer verder tegen een bepaling die de Nederlandse strafwet toepasselijk laat zijn op de Nederlander die zich buiten Nederland schuldig maakt aan een bij of krachtens de sanctiewet strafbaar gesteld ,,feit" Dit laatste woord wilde hij liever vervangen door ,,misdrijf," omdat anders de zogenaamde exterritoriale werking zich zou uitstrekken zelfs tot een Nederlander die zonder enige opzet slechts een overtreding ten opzichte van verplichte sancties begaat De Kamermeerderheid was het eens met de staatssecretaris, volgens wie het zogenaamde opportuniteitsbeginsel duidelijke onbillijkheden kan rechtzetten
De staatssecretaris trok ook aan het langste eind bij zijn verzet tegen een speciale schadevergoedingsbepaling Volgens hem kunnen er voor ondernemers indicaties zijn dat er in sommige landen iets misgaat; het leek hem onjuist, ondernemersrisico's af te wentelen op de belastingbetalers Overigens bestaat volgens algemene opvattingen de mogelijkheid van schadevergoeding bij sommige gevallen van rechtmatige overheidsdaad, aldus de staatssecretaris
In een inleidende verdediging van de sanctiewet sprak minister Van der Stoel over de ,,ernstige verantwoordelijkheid" van Zuid-Afrika door niet mee te werken aan de sancties tegen het bewind van Smith in Rhodesie Verder meende hij dat als niet op zeer korte termijn een koerswijziging in Zuid-Afrika plaats heeft, geweld het gevolg kan zijn met ,,onoverzienbare consequenties" — ook voor de wereld Al was de minister niet overtuigd van het welslagen van dwangmiddelen, toch meende hij dat deze nodig zouden kunnen zijn. (NRC/H'blad, ANP)

RAPPORT WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID OVER WERKGELEGENHEIDSBELEID

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) heeft op 28 sept. aan de regering een rapport uitgebracht, dat getiteld was: ,,Maken wij er meer werk van? – Verkenningen omtrent de verhouding tussen actieven en niet-actieven".

In dit rapport wordt geconstateerd dat het aantal niet-actieven sterk toeneemt. Een steeds grotere groep blijft verstoken van arbeid terwijl zij wel graag wil werken. Daarbij komt dat m.n. ,,zwakke groepen" hiervan de dupe worden. Behalve de recente ontwikkelingen zijn ook de toekomstvenvachtingen somber. Niet alleen zal de vraag naar arbeid aanzienlijk achterblijven bij het aanbod van mensen die willen werken, ook de toeneming in kwalitatieve verschillen vraagt aandacht. Omdat steeds meer mensen niet meer kunnen werken worden in steeds grotere mate eisen gesteld aan het zgn. draagvlak. Het draagvlak verschaft de middelen waaruit de collectieve uitgaven gefinancierd worden. Daarnaast is in sociaal opzicht de vraag van belang of er grenzen zijn aan de bereidheid van actieven om inkomens over te dragen. Twee wegen staan open:

— aanvaarden dat een steeds groter wordende groep niet meer aan het arbeidsproces zal deelnemen. Dit zou een ingrijpend proces van verandering van opvattingen over arbeid vereisen;

— arbeidsplaatsen scheppen c.q. bestaande arbeidsplaatsen herverdelen zodat geen grote aantalien gedwongen niet-actieven voorkomen. Deze benadering sluit aan bij de opvattingen die thans in onze maatschappij het meest verbreid zijn.

In dit rapport is het laatste uitgangspunt gekozen. Dit betekent niet dat bij de uitwerking van de denkbeelden wordt uitgegaan van een aantal met het huidige arbeidsbestel verbonden waarden, zoals ,,prestatiemoraal" en ,,consumptiemoraal". In het rapport wordt aandacht gegeven aan de invloed van het financieringssysteem van de sociale verzekeringen op de werkgelegenheid. Het huidige systeem 'houdt negatieve effecten voor de werkgelegenheid in, m.n. voor de arbeidsintensieve bedrijfstakken. Daarom is een viertal alternatieve vormen verkend. Verdere bestudering van zelfs ingrijpende veranderingen van het heffingsstelsel is noodzakelijk, omdat andere wegen onvoldoende waarborgen kunnen bieden voor het behoud van arbeidsintensieve bedrijfstakken.
Ook zullen er experimenten moeten komen om het ziekteverzuim terug te dringen, bijv. door het uitbreiden van het gewone verlof met vijf dagen en het afboeken van elke eerste ziektedag als verlofdag met een maximum van vijf dagen. Vooral na 1980 zullen zeer grote inspanningen noodzakelijk zijn om massale werkloosheid tegen te gaan. Tevens komt aan de orde dat voor het te voeren beleid t.a.v. non-activiteit voorwaarden gesteld moeten worden aan het draagvlak, zowel vanuit economisch als sociaal oogpunt.
Het ontwikkelen van beleidsdenkbeelden vraagt om een breed scala van instrumenten. De aangereikte oplossingen beogen niet het huidige beleidsinstrumentarium te vervangen, ze zijn eerder als verruimend en verrijkend voor het beleid bedoeld.
Gesteld wordt dat stimulering van investeringen vanuit een werkgelegenheidsoptiek niet altijd aanbeveling verdient. Het stimuleren van investeringen zou meer plaats moeten vinden in het kader van een produktiviteitspolitiek, zonder dat daarbij onverkort het arbeidsplaatsencriterium wordt gehanteerd. Versterking van het draagvlak is geen op zich zelf staande doelstelling, maar is bedoeld om andere beleidsdoeleinden, bijv. het scheppen van arbeidsplaatsen in de zgn. quartaire sector te kunnen realiseren.
Een paradoxale situatie dreigt te ontstaan omdat zich gelijktijdig zowel ruime overschotten als tekorten aan aanbod zullen voordoen. Gepleit wordt voor humanisering van de arbeidsplaatsen en het tot uitdrukking doen komen van de schaarsteverhoudingen in de lonen. Ingrijpende wijzigingen van de loonstratificatie zal men daarbij niet uit de weg mogen gaan. Er is geen aanleiding het begrip ,,passende arbeid" te verruimen. Terwille van de kansarme groepen wordt in het rapport ook aandacht besteed aan ,,passende vraag".
In het kader van beperking van arbeidsaanbod wordt aanbevolen:

— vrijwillige verhoging van de onderwijsdeelneming;

— het op grotere schaal experimenteren met vervroegde pensionering;

— arbeidstijdverkorting als alternatief i-oor loonstijging.

Het rapport gaat uitvoerig in op de mogelijkheden in de niet-commerciële dienstverlenende sector (de quartaire sector), bijv. de bejaardenzorg en het onderwijs voor volwassenen. Daarbij is uitgangspunt dat er onvervulde behoeften in de samenleving bestaan, die door middel van arbeidsintensieve voorzieningen kunnen worden vervuld.

BEZOEK DELEGATIE AFRICAN NATIONAL CONGRESS

Op 5 en 6 okt. heeft een delegatie van de Zuidafrikaanse bevrijdingsbeweging African National Congress (ANC) een bezoek aan Nederland gebracht. De delegatie werd geleid door Oliver Tambo, de voorzitter van het ANC.
De delegatie heeft gesproken met minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking, minister Van der Stoel van buitenlandse zaken en premier Den Uyl.
Minister Pronk heeft de delegatie een bedrag van f 500.000 aangeboden voor de bouw van een school en een kliniek in Tanzania voor Zuidafrikaanse vluchtelingen in dat land.
De Nederlandse minister zei hierover, dat het feit, dat de Nederlandse regering het ANC steunt op menselijk en materieel gebied, inhoudt dat de regering achter de politieke doelstellingen van het ANC staart.
Premier Den Uyl heeft Tambo gezegd dat de Nederlandse regering de apartheidspolitiek van Zuid-Afrika zal blijven veroordelen en nieuwe initiatieven nemen zal om er zo snel mogelijk een einde aan te maken. Ook zal Nederland er bij de andere landen van de EG op aandringen dit voorbeeld te volgen.
Aan minister Van der Stoel had Tarnbo gevraagd aan te dringen op ,,volledige isolering" van Zuid-Afrika door de EG. (ANP, Reuter, *NRC/H'blad)*

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

WESTDUITSE TERRORISTEN ACTIEF IN NEDERLAND. SCHIETPARTIJEN IN DEN HAAG EN UTRECHT

In Den Haag heeft zich op 19 sept. een schietpartij voorgedaan tussen

Westduitse terroristen en Haagse politiefunctionarissen, waarbij een agent gewond geraakt is.

De Haagse politie is tot de conclusie gekomen, dat bij deze schietpartij zeker vier en mogelijk vijf mensen betrokken waren. Zij zijn allen ontkomen.

De gang van zaken bij de gebeurtenissen in Den Haag was als volgt: in de avonduren van 19 sept. kwam een Duitse vrouw in een garage de huurtermijn van een Ford Granada verlengen. Zij legitimee de zich met een — naar later bleek — vals rijbewijs en valse papieren. Het personeel van de garage waarschuwde de politie. maar toen die kwam, kreeg de vrouw een seintje van een man die bij de deur stond en dadelijk ve dween. De vrouw smeet haar papieren over de balie en rende weg, achtervolgd door de politie. Uit het duister kwam toen een man, die later de agent zou neerschieten. Twee schoten waren gericht op de buikstreek. Er is gebruik gemaakt van lodenr kogels, die bij inslag grote verwoestingen in het lichaam aanrichten. De agent heeft zich in een reflexbeweging half omgedraaid, waardoor slechts één kogel hem in de arm en vervolgens in de lies trof.

Uit het onderzoek van de Haagse politie en met gegevens van de Duitse politie op grond van vingerafdrukken in de huurauto kon de identiteit van de vrouw worden vastgesteld. Zij is het lid van de RAF, Brigitte Mohnhaupt.

In de avond van 22 sept. heeft zich Opnieuw, nu in Utrecht, een schietpartij voorgedaan tussen Westduitse terroristen, een man en een vrouw. en politiefunctionarissen. Een agent kwam hierbij om het leven; een tweede raakte ernstig gewond. De politie heeft de man, die de agent neerschoot. gearresteerd. Westduitse rechercheurs hebben hem later geidentificeerd als Knut Folkerts. lid van de RAF en verdacht van meerdere moordaanslagen, o.a. van de moord op de procureur-generaal van de Bondsrepubliek, Buback, op 7 april van dit jaar (pag 626/3 e.v.). De vrouw, wederom Brigitte Mohnhaupt, wist te ontkomen.

De Utrechtse politie was door de Haagse collega's gewaarschuwd, dat het paar naar Utrecht zou komen om een huurauto terug te brengen. Er stonden in en buiten de betrokken garage politiemensen opgesteld om beide terroristen op te wachten.

In de gemeenteraad van Utrecht heeft burgemeester Vonhoff op 29 sept. een uiteenzetting gegeven over het verloop van de gebeurtenissen. Uit deze reconstructie bleek, dat Brigitte Mohnhaupt kon ontsnappen omdat zij uit de gehuurde auto gevlucht was nog voor de eerste wachtposten van de politie haar konden zien. Folkerts is als enige het garagebedrijf Stam binnen gegaan en hij heeft de schoten op de twee agenten gelost.

Burgemeester Vonhoff kon de gemeenteraad geen afldoende verklaring geven voor de fatale afloop van de politieactie. Hij vond het opgestelde actieplan ,,gezien de omstandigheden het beste" en betwijfelde, zoals eerder ook de Utrechtse hoofdcommissaris Van Doesburg dat had gedaan, of ,,de Nederlandse politie in haar geheel wel ingesteld is op deze afschuwwekkende terreurmethoden".

Vonhoff weest de raad erop dat beide rechercheurs zeer goed wisten met welke zware criminelen ze te maken kregen. ,,Ten overvloede is met hen (apart) nog nader doorgesproken op welke wijze de benadering zou plaatsvinden en welke risico's daaraan verbonden waren." Instructie voor de politiemannen was dat die benadering van de terroristen moest gebeuren met getrokken en schietklare wapens. Bij elke beweging van de verdachten moest onmiddellijk worden geschoten.

Vonhoff zei, dat vaststaat dat de gedode zowel als de gewonde politieman twee kogelvrije vesten zijn aangeboden en de burgemeester zag het als een fout ,,dat de politieleiding verzuimd heeft na te gaan of dit aanbod ertoe heeft geleid dat deze rechercheurs kogelvrije vesten hadden en dat op dit punt geen klemmende order is gegeven".

De voorgeschiedenis van de gebeurtenissen in Utrecht schetste de burgemeester als volgt: op 3 sept. kwam een Duitse vrouw die zich Winter noemde, een auto huren bij Stam. De verhuurder vermoedde dat haar rijbewijs vals was omdat de foto niet klopte en waarschuwde de politie. De gegevens werden via de Centrale Recherche Informatiedienst voorgelegd aan Duitsland. De Westduitse politie kon niets verdachts ontdekken.

De vrouw is vervolgens nog tweemaal teruggekomen om de huurtermijn van de auto te verlengen. Pas twee-en-een-halve week later, op 21 sept., ontdekten de Westduitsers toch dat het rijbewijs een vervalsing was.

Inmiddels was in Den Haag onder soortgelijke omstandigheden een auto gehuurd en werd een gewaarschuwde agent, die niet vermoedde welke criminelen hij voor zich had, neergeschoten. Op die dag, maandag 19 sept., rees het vermoeden dat de Rote Armee Fraktion in het spel kon zijn. Een vermoeden dat sterker werd door het bericht twee

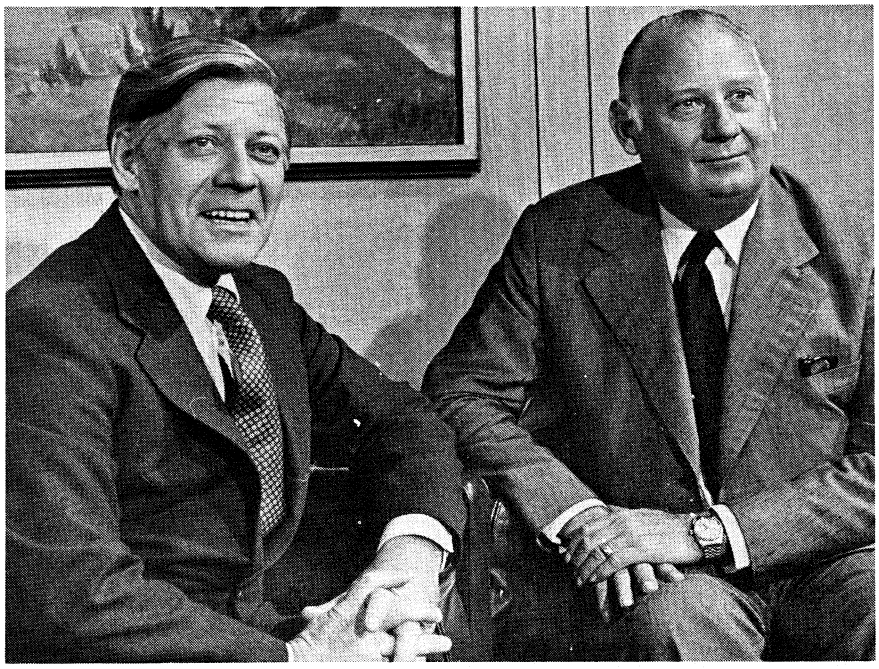

Op 22 sept. had de speciale ambassadeur van de Franse president Giscard d'Estaing, Michel Poniatowski (r), een onderhoud met bondskanselier Schmidt i.v.m. het Westduitse terrorisme (bericht pag 649/2)

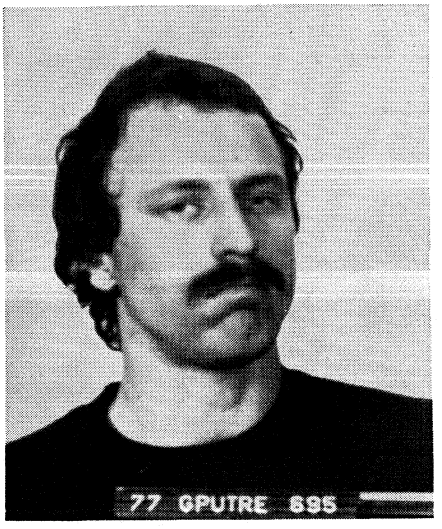

Knut Folkerts

dagen later uit Duitsland over de valse papieren van ,,mevrouw Winter".
Bovendien ging de Nederlandse politie een relatie leggen tussen de gebeurtenissen in Den Haag en de gemelde vervalsing in Utrecht.

Op woensdag 21 sept. vergaderde in Utrecht de politie van Utrecht en Den Haag over de zaak en daarna werd ook nog een vergadering belegd met de Centrale Recherche Informatiedienst, het Landelijke bijstandsteam voor terreurbestrijding en justitiële autoriteiten.
De actie tegen de Westduitse terroristen, die mogelijk de huurauto zouden komen terugbrengen naar Utrecht, werd op die laatste vergadering uitgebreid doorgenomen. De Utrechtse politie vroeg versterking en kreeg die via de burgemeester: vijf ervaren rechercheurs uit een grote stad. Verder onderzocht de Utrechtse politie of er voldoende kogelvrije vesten waren. Burgemeester Vonhoff wees er in zijn betoog op dat de Utrechtse politie de enige instantie was die de bevoegdheden had om de Westduitsers te arresteren. ,,Aanhoudingen zijn de verantwoordelijkheid van de plaatselijke politie. Het Landelijke bijstandsteam verleent bijstand met betrekking tot het opsporen van feiten en die bijstand is gevraagd en verleend."
Verder heeft de politie, zo vervolgde de Utrechtse burgemeester, de arrestatie in het kantoor van het verhuurbedrijf willen verrichten om de risico's voor het publiek zo klein mogelijk te maken.
,,Aanhouding van een rijdend object is een hachelijke zaak. De politie is dan zonder meer in het nadeel, omdat door de inzittenden het initiatief kan worden genomen, bij voorbeeld door het vuur te openen. Bovendien moet de politie zich er wel eerst van vergewissen of de gezochten inderdaad in de auto zitten."
Men besloot de huurders in het bedrijf te laten arresteren door twee ,,zeer ervaren" rechercheurs en rond de garage wachtposten te plaatsen Totaal waren 17 man bij de actie ingezet, onder wie dus vijf van een ander politiekorps.
De wachtposten konden de collega's binnen niet waarschuwen dat de auto eraan kwam, omdat „ de politie haar normale verbindingen niet kon gebruiken. Men moet er altijd rekening mee houden dat misdadigers van dit allooi uitgerust kunnen ziin met apparatuur waarmee de politieverbindingen kunnen worden afgeluisterd," aldus de verklaring van de burgemeester.

De twee poistende rechercheurs binnen waren dan ook niet verdacht op de binnenkomst van Folkerts, ze verwachten immers een mevrouw Winter. Pas toen de papieren van Winter op tafel kwamen is een poging tot arrestatie gedaan.
De gedode brigadier heeft nog geworsteld met Folkerts, waarbij allebei ten val kwamen. Folkerts heeft toen kans gezien zijn revolver te trekken en de brigadier te doden en de andere te verwonden. ,,Dit alles heeft zich razendsnel afgespeeld," zei Vonhoff. De burgemeester kon geen volledige opening van zaken geven in het belang van het onderzoek en de voortgaande jacht op de andere terroriste(n).
Nadere feiten en details die vrijkomen uit het onderzoek door de Utrechtse politie en door justitie zullen later nog in commissievergaderingen besproken kunnen worden, zo zegde de burgemeester de raad toe.
Hij zei te hopen, dat ,,er nog een evaluatie zou komen van de psychologische, personele en materiële factoren bij het Utrechtse politiekorps met het oog op het bestrijden van deze vormen van ernstige criminaliteit". Hij meende dat zo'n evaluatie een nationale reikwijdte zou moeten hebben, omdat ,,dit incident zich even goed elders in het land had kunnen afspelen".
Ondanks indringende vragen van gemeenteraadsleden droeg de burgemeester in tweede termijn geen nieuwe informatie aan. De raad verklaarde zich akkoord de antwoorden op die vragen later in de commissievergadering te behandelen.

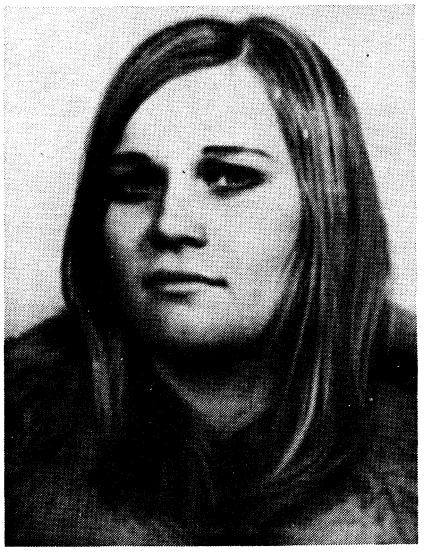
Brigitte Mohnhaupt

Zoekactie naar RAF-leden in Nederland

Dadelijk na de schietpartij in Utrecht is een landelijke zoekactie op gang gekomen naar RAF-leden, die zich mogelijkerwijze in Nederland bevinden. Deze zoekactie is in opdracht van de minister van binnenlandse zaken en — ad interim — van justitie De Gaay Fortman op 24 sept. onder de centrale leiding van het ministerie van justitie geplaatst.
Behalve naar Brigitte Mohnhaupt kijkt de politie ook uit naar de volgende leden van de RAF: Ursula Rothe, Dieter Salewski, Franciska Souren, Christian Klar, Suzanne Ahbrecht, Silke Maier-Witt, Rolf Wagner, Willy Peter Soll, Frederike Krabbe, Elisabeith von Dijk en Adelheid Schulz.
Het Westduitse ministerie van justitie in Bonn heeft verklaard niet om uitlevering van Folkerts te zullen vragen. Volgens de Westduitse centrale recherchedienst Bundeskriminalamt gaat men er niet vanuit, dat de ontvoerde Westduitse werkgeversvoorzitter Schleyer in Nederland gevangen gehouden wordt. Veeleer wordt verondersteld, dat de in Nederland opgedoken RAF-leden de Bondsrepubliek zijn ontvlucht om zich te onttrekken aan de Westduitse opsporingsacties i.v.m de ontvoering van Schleyer.

Mr. Bakker Schut verdediger van Folkerts. Protesteert tegen *diens* behandeling

De Utrechtse advocaat mr. P. H. Bakker Schut heeft zich op 23 sept. na een bezoek aan de gearresteerde

Knut Folkerts bereid verklaard als zijn raadsman op te treden.
Bakker Schut verklaarde op 24 sept., dat Knut Folkerts sinds zijn arrestatie voortdurend is ondervraagd door Nederlandse en Westduitse politiemannen.

De Westduitse justitie-vertegenwoordigers waren al enkele uren na de arrestatie ter plaatse Zij zouden het leeuwendeel van de ondervragingen voor hun rekening hebben genomen, die zich vooral richtten op de ontvoering van Schleyer
Folkerts zou afwisselend zijn uitgescholden en een miljoen mark en een nieuwe pas zijn aangeboden voor het geval hij zou willen meewerken aan het onderzoek in de zaak-Schleyer Volgens Bakker Schut heeft zijn client verteld dat hij de hele nacht niet mocht slapen en met geboeide voeten rechtop moest zitten Van zijn kleding zou hij alleen een trui en een onderbroek aan hebben mogen houden
Folkerts is in een zwaar bewaakte marechausseekazerne opgesloten Bakker Schut noemt zijn behandeling tot dusver in strijd met het Wetboek van strafvordering en met de bestaande praktijk ten aanzien van verdachten van de ernstigste misdrijven.
De advocaat meent dat de wijze van verhoren alsmede het onthouden van slaap niet verenigbaar zijn met artikel 29 van het Wetboek van strafvordering dat zegt dat een verdachte in vrijheid verklaringen moet kunnen afleggen Volgens Bakker Schut mist de inmenging van Westduitse politieambtenaren iedere rechtsgrond
Hij meent dat het opsluiten van Folkerts in een kazerne bevestigt dat gevangenen van de RAF feitelijk als krijgsgevangenen worden behandeld zonder dat hun de daarbij behorende bescherming volgens de conventie van Genève ten deel valt
,,De actieve medewerking van de Nederlandse justitie aan deze onrechtmatige behandeling kan slechts worden verklaard uit het volledig ondergeschikt maken van de eigen rechtsmacht aan de politieke $elangen van de Bondsrepubliek", aldus Bakker Schut
Volgens een woordvoerder van de Utrechtse politie echter krijgt Folkerts een behandeling zoals elke verdachte kiijgt Hij zei dat als Bakker Schut klachten heeft, hij daarmee bij de officier van justitie terecht kan. Als de klachten gegrond zijn, zal de justitie ongetwijfeld een onderzoek instellen, aldus de woordvoerder.

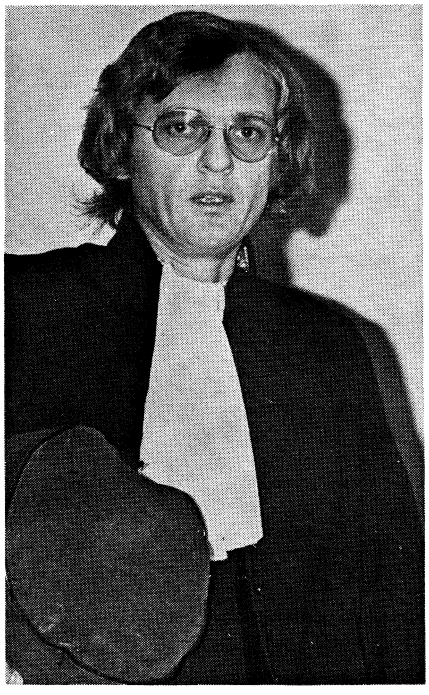
Mr. P. H. Bakker Schut

Verklaring premier Den *Uyl*

Na het wekelijkse kabinetsberaad gaf premier Den Uyl op 24 sept. een persconferentie. waarop hij ook sprak over de aanhouding van Folkerts. Hij zei hier o.m. samenwerking tussen de Nederlandse en Westduitse politie en justitie, zoals in het geval van de aanhoudingsactie in Utrecht, ,.vanzelfsprekend" te achten. Hij had dit in de ochtend van 23 mei over de telefoon ook de Westduitse bondskanselier Schmidt medegedeeld; de laatste had hierover zijn waardering uitgesproken.

Volgens Den Uyl is de ernst van het terrorisme dat leidt 'tot ,,schieten om te doden" moeilijk te overschatten Dat geeft, ook in Nederland, reden tot grote waakzaamheid, zei hij Van Nederlandse kant zal het uiterste worden gedaan om zulke terroristische acties te voorkomen dan wel de eventuele daders aan te houden.
De bondskanselier had zijn leedwezen betuigd met de slachtoffers onder de Nederlandse politiefunctionarissen in Den Haag en Utrecht.
De in Utrecht gearriveerde Westduitse rechercheurs waren daar op Nederlands verzoek, zei Den Uyl Tussen de Nederlandse en Duitse justitieorganen (o a het Duitse Bundeskriminalamt) bestaat al enkele weken contact over het opereren van de Rote Armee Faktion
Desgevraagd zei Den Uyl dat hij van de kritiek op het functioneren van de Duitse democratie op de hoogte is, maar dat hij geen reden ziet om de Bondsrepubliek anders te beoordelen dan als een rechtsstaat Den Uyl wilde daarover ,,geen enkele twijfel" laten bestaan.
Met Schmidt had hij in het telefoongesprek de situatie in de Bondsrepubliek na de ontvoering van werkgeversvoorzitter Schleyer ,,vrijuit" besproken Zijnerzijds had Schmidt o a geinformeerd naar de voortgang van de Nederlandse kabinetsformatie
Van Duitse kant is in verband met de gebeurtenissen in Utrecht geen uitleveringsverzoek gedaan Den Uyl verwacht zoiets ook niet, want een uitwijzingsverzoek zou niet gehonoreerd kunnen worden ingeval van verdenking van het vermoorden in Nederland van Nederlanders, zei hij
De premier heeft geen aanleiding te veronderstellen dat het in Utrecht om meer dan twee leden van de Rote Armee Faktion ging, al sloot hij niet uit dat er andere, verder verwijderde, verdachten zijn
Sprekend ,,als leek" betwijfelde hij of de in ons land opererende RAF-leden hier relaties hebben ,,Dan huur je geen auto", zei hij

Limburger gearresteerd, verdacht *van* hulp aan RAF

De 21-jarige F. P. M. S. uit Kerkrade is op 4 okt. gearresteerd op verdenking van medeplichtigheid aan de schietpartijen in Den Haag en Utrecht. S. zou de man zijn geweest, die op 19 sept. buiten de garage in Den Haag Brigitte Mohnhaupt het sein gegeven zou hebben, dat de politie in aantocht was.

Kort geding *Folkerts* tegen de Staat

Op 11 okt. diende voor de Utrechtse rechtbank een kort geding, dat Knut Folkerts had aangespannen tegen de officier van justitie en de Staat der Nederlanden, en waarin namens Folkerts gevraagd werd deze over te brengen van de marechausseekazerne in Soesterberg naar een huis van bewaring.

Volgens zijn raadslieden mr. A. W. M. Willems en mr. P. H. Bakker Schut zit Folkerts per etmaal 23½ uur in eenzame opsluiting in een cel, waar geen frisse lucht komt en slechts spaarzaam daglicht. Ook akoestisch zit hij in een isolement, betoogden de raadslieden: alleen het geluid van de ventilator en dat van opstijgende straaljagers dringt tot hem door. Onafhanlrelijke medische deskundigen in de Bondsrepubliek hebben geconstateerd, aldus pleiters, dat vergaand isolement leidt tot onherstelbare psychische schade bij gevangenen.
De landsadvocaat mr. E. Korthals Altes betoogde dat van een optisch en akoestisch isolement geen sprake is. Folkerts beschikt in de marechausseekazerne over een dagverblijf en een slaapkamer, hij heeft boeken gekregen en een cassetterecorder met muziekbandjes. Zijn raadslieden waren daarvan niet op de hoogte, bleek ter zitting.
De landsadvocaat verklaarde dat voorbereidingen worden getroffen om Folkerts over te plaatsen naar een huis van bewaring. Dat in Utrecht is volstrekt ongeschikt, liet hij weten, omdat het een oud gebouw is dat midden in de stad ligt en waar dagelijks vele mensen in- en uitlopen.
De Rote Armee Faktion waarvan Folkerts zegt lid te zijn, heeft in het verleden bewezen er niet voor terug te deinzen gearresteerde leden gewapenderhand te bevrijden uit gevangenissen. Een dergelijk risico, aldus Korthals Altes, is ook nu niet denkbeeldig en dan speelt de verantwoordelijkheid van de staat voor de veiligheid van mensen in de buurt van deze gevangene een belangrijke rol.
Aanvankelijk was Folkerts ondergebracht, in de marechausseekazerne in Utrecht, maar daar kon hij niet worden gelucht zonder vanaf de straat te worden gezien. De situatie in Soesterberg verschilt voor Folkerts niet veel van die in een huis van bewaring wanneer door de rechtercommissaris beperkende maatregelen zijn opgelegd. aldus de landsadvocaat. De cel is tevoren door de raadkamer gecontroleerd, zei hij verder. De schets die de raadslieden van Folkerts verblijf gaven, noemde hij ,,schromelijk overdreven".

De president van de Utrechtse rechtbank mr. V. J. A. van Dijk heeft zich zelf van de toestand, waarin Folkerts verkeert, op de

hoogte gesteld. Hij heeft op 14 okt. uitspraak gedaan en bepaald, dat Folkerts in de marechausseekazerne moet blijven.
De president meende, dat er van onrechtmatig handelen geen sprake was. Evenmin is hem ter plaatse gebleken, dat Folkerts in de kazerne onderworpen zou zijn aan een onmenselijke behandeling.

in de regel wordt voorlopige hechtenis in een huis van bewaring doorgebracht, overwoog de president, maar nergens in de wet is verboden gedetineerden ergens anders heen te brengen. En ook al was dat wel verboden, dan nog heeft de staat niet onrechtvaardig gehandeld mits hij een aanvaardbare rechtvaardigingsgrond kan aanvoeren.
In dit geval heeft de staat voldoende aangetoond dat er in-erdaad van een noodtoestand sprake zou ziin geweest. De staat had de bescherming van zijn ambtenaren en andere onderdanen onvoldoende kunnen waarborgen als Folkerts dadelijk naar een huis van bewaring zou zijn gebracht. Folkerts' belangen als individu zijn voldoende afgewogen, vond mr. Van Dijk. Hij heeft de beschikking over een voldoende frisse dagcel en een nachtcel met toilet- en douchegelegenheid. Bovendien heeft hij een cassetterecorder ter doorbreking van het door hem gewraakte geluidsisolement.
Nu het streven bestaat de verdachte binnen enkele weken naar een huis van bewaring over te brengen en hem snel te berechten, kan niet worden gezegd dat de staat onrechtmatig of onzorgvuldig heeft gehandeld, vond de president.

De raadslieden van Folkerts hebben n.a.v. de uitspraak van mr. Van Dijk een verklaring uitgegeven.

In deze verklaring betreurden zij het, dat de president met de staat van mening is, dat er sprake is van een noodtoestand, die opsluiten in een marechausseekazerne rechtvaardigt, zelfs al zou die opsluiting onwettig zijn.
,,Daarmee heeft ook in Nederland het leerstuk van de bovenwettelijke noodtoestand zijn intrede gedaan, waarmee in de Bondsrepubliek sinds jaar en dag gevangenen uit de RAF als gijzelaars van de staat worden behandeld," waarmee hun gesprekken in de gevangenissen onwettig worden afgeluisterd, waarmee hun verdedigers onwettig worden afgeluisterd, waarmee hun verdedigers onwettig worden buitengesloten en waarmee de vernietiging van hun identiteit wordt beoogd", aldus de raadslieden.
,,Het is verontrustend dat de eerste aanzetten voor een dergelijke ontwikkeling in Nederland niet met kracht zijn veroordeeld. De rechtsstaat wordt nooit ineens overboord gezet, maar brokkelt altijd stukje voor stukje af. Het vonnis van de Utrechtse president zou zo'n brokstukje kunnen zijn". (ANP, NRC/H'blad, De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 647/1 e.v.)

SPANJE

PREMIER SUAREZ VORMT MINDERHEIDSKABINET

Op 27 juni kondigde premier Suarez aan dat hij een minderheidsregering zou vormen waarin alleen vertegenwoordigers van de Unie van het Democratische Centrum zitting zouden hebben.
De nieuwe regering zou een centrum-linkse regering zijn, zo zei de premier die overeenkomstig de wens van de kiezers ,,wezenlijke veranderingen" in het land zou bewerkstelligen.
Een samengaan met de socialisten sloot hij uit. hoewel hij er de nadruk op legde dat hij erop rekende in de socialisten een ,,loyale, maar harde oppositie" te krijgen.
Voordat Suarez zijn persconferentie gaf, was er een bijeenkomst geweest van het UCD, waarbij alle in het centrum samenwerkende 12 politieke partijen beloofden voortaan als één blok in het parlement te zullen optreden. Zij zal daarbij uitgaan van het in zeer algemene bewoordingen gesteld politiek programma, waarmee de Unie in de verkiezingscampagne optrad.
De belangrijkste stromingen die binnen de Unie zijn vertegenwoordigd zijn: liberalen, christen-democraten en sociaal-democraten. Daarnaast bestaat een deel van de gekozen afgevaardigden van de UCD uit ,,onafhankelijken" die geen duidelijke ideologische kleur hebben, maar in de eerste plaats ,,mannen van Suarez" zijn. Dat wil zeggen dat ze een grote loyaliteit ten opzichte van de premier hebben.
Op 4 juli werd de samenstelling van de nieuwe regering bekendgemaakt. Zij telt leden van de Unie van het Democratische Centrum en ,,onafhankelijken" die de opvattingen van de Unie nabij staan.
Vice-premiers zijn Manuel Gutierrez Mellado (defensie), Enrique Fuentes Quintana (economische zaken) en Fernando Abril Martorell (politieke zaken). Buitenlandse zaken ging opnieuw naar Marcelino Oreja en binnenlandse zaken weer naar Rodalfo Martin Villa. Es werd ook een minister voor de betrekkingen met de deelgebieden benoemd, het is de Andalusiër Manuel Clavero Arevalo.
De nieuwe minister van economische zaken Fuentes Quintana geldt als één van de knapste economen van Spanje. Hij is hoogleraar aan de universiteit van Madrid. Hij zal nauw moeten samenwerken met de minister voor financiën Francisco Ordones leider van de Sociaaldemocratische Partij, een van de 12 stromingen binnen de Unie van het Democratisch Centrum. Hij heeft Spanje meerdere malen in het buitenland vertegenwoordigd.
De regeringsformatie is hand in hand gegaan met een administratieve hervorming waarbij een aantal ministeries zijn opgeheven en een aantal nieuwe zijn gecreëerd. Eén van de opmerkelijkste veranderingen is dat er voortaan één minister van defensie zal zijn en dat de afzonderlijke ministersfuncties voor de drie strijdkrachtonderdelen zijn opgeheven.
De liberale generaal Gutierrez Mellado die als minister van defensie zal optreden, gold in het vorige kabinet als één van de mensen die een zeer belangrijke rol hebben gespeeld bij de doorvoering van het hervormingsproces, vooral bij het wegwerken van de weerstanden hiertegen binnen de strijdkrachten.
De samenstelling van de nieuwe regering-Suarez is als volgt:

premier - Adolfo Suarez; vice-premier

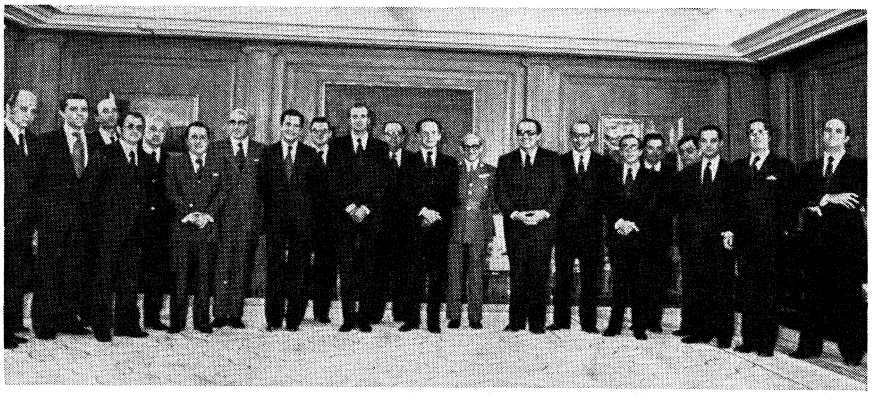

Het Spaanse kabinet bij de ontvangst op het Zarzuela paleis door koning Carlos Vlnr F Fernandez Ordonez, I Camunas J Llado y Fernandez Urrutia, J M Otero Novas, M Jimenez de Parga, P Cabanillas Gallas, M. Clavero Arevalo, premier Suarez, E. Sanchez de Leon, koning Carlos, I. Cavero Lantaillade. Cortesvoorzitter Hernandez Gil, M. Gutierrez Mellado, E. Fuentes Quintana, F. Abril Martorell, M. Oreja Aguirre, A. Oliart, L. Lavilla Alsina, J. Garrigues Walker en J E. Martinez de Genique.

en politieke zaken - Fernando Abril Martorell; vice-pnemier en defensie - lt.-gen Manuel Gutierrez Mellado, vice-premier en economische zaken - Enrique Fucntes Quintana: buitenl. zaken - Marcelino Oreja Aguirre; justitie - Landelmo Lavilla Alsina; financien - Francisco Fernandez Ordonez; binnenl. zaken - Rodolfo Martin Villa; onderwijs - Inigo Cavero Lantaillade; industrie - Alberto Oliart; landbouw - José Enrique Martinez de Genique; handel en toerisme - Juan Antonio Garcia Diez: transport en telecommunicatie - José Llado y Fernandez Urrutia; openbare werken en woningbouw - Jaquin Garrigues Walker: cultuur en sociale zaken - Pio Cabanillas Gallas; arbeid en vakbonden - Manuel Jimenez de Parga; rninister bij het kabinet van de premier - José Manuel Otero Novas; gezondheid - Enrique Sanchez de Leon: betrekkingen met het parlement - Ignacio Camunas; regionale betrekkingen - Manuel Clavero Achevalo

Regering kondigt nieuwe grondwet aan, economische *saneringsmaatregelen*, devaluatie peseta

Na de beëdiging van het kabinet door koning Juan Carlos op 5 juli, waarbij de ministers trouw aan de koning en eerbiediging van de individuele rechten en strikte gehoorzaamheid aan de wetten beloofden, kwam het kabinet voor het eerst op 12 juli bijeen.

Na afloop van dit beraad werd meegedeeld dat de regering het parlement zo spoedig mogelijk een ontwerp-grondwet zou doen toekomen, die zal worden opgesteld in samenwerking met alle politieke partijen die in het parlement zijn vertegenwoordigd.

In de nieuwe grondwet zal bijzondere aandacht worden besteed aan de politieke, sociale en economische rechten van alle Spanjaarden en zullen de afzonderlijke regio's erkend en geïnstitutionaliseerd worden.

Verder zullen nog voor het eind van het jaar gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden in het kader van een volledige decentralisatie en democratisering van het bestuur op alle niveaus.

De regering kondigde verder een economisch saneringsplan voor de komende twee jaar aan. De belangrijkste maatregel uit dit programma is de hervorming van het belastingstelsel die moet leiden tot een progressievere spreiding van de belastingdruk over de bevolking.

In een verklaring zei de regering dat zij wou breken met ,,het traditionele belastingstelsel" dat ,,gespeend was van sociaal bewustzijn". Via deze hervorming wilde zij streven naar een ,,meer gelijkmatige spreiding van inkomen en vermogen".

Andere maatregelen uit het regeringspakket zijn:

- actieve bestrijding van de belastingontduiking, o.a. door uitbreiding van het inspectieapparaat;
- intensieve aanpak van de werkloosheid, o.a. door verhoging van de overheidsinvesteringen en het verlenen van speciale voordelen aan ondernemingen die hun produktie willen uitbreiden;
- steun aan kleine en middelgrote ondernemingen in de huidige problematische situatie, o.a. door de instelling van een nieuwe kredietinstantie.

Verder werd erop gerekend dat de devaluatie van de peseta (zie hierna) de export belangrijk zou stimuleren en de import zal doen afnemen, waardoor de zware schuld ten opzichte van het buitenland zou verminderen. Tot de beoogde versobering zou verder moeten bijdragen een geringere stijging van de lonen dan tot dan toe het geval was. De koopkracht van werknemers met lage lonen zou echter in geen geval mogen verminderen.

In de verklaring deed de regering een beroep op de vakbeweging haar medewerking te verlenen bij de geplande loonmatiging.

Op 12 juli maakte de gouverneur van de Bank van Spanje, Lopez de Letona, bekend dat de peseta met 19,9% was gedevalueerd.

Hij gaf voor de televisie een toelichting waarin hij zei dat de Spaanse buitenlandse schuld de hoogste van alle landen van Europa is ,,Zij is 10% van de totale schuld van de gehele wereld ten opzichte van de olie-exporterende landen"

Hij wees erop dat de sterke stijging van de olieprijzen die in 1973 intrad voor Spanje dat zelf zeer schaarse energiebronnen telt ,,een zeer harde klap" betekende die een noodlottig effect op de betalingsbalans had

Uitgaande van de cijfers van de eerste maanden van 1977 kon worden berekend dat normalerwijs, dus zonder de devaluatie, het verlies op de betalingsbalans 5 mrd dollar zou hebben bedragen

Terwijl andere landen, die evenzeer door de oliecrisis waren getroffen en drie jaar geleden nog veel grotere buitenlandse schulden hadden dan Spanje, zich inspanning hadden getroost om zich aan te passen aan de nieuwe situatie, was dit in Spanje verzuimd

Daardoor kon het gebeuren dat terwijl de prijzen in de andere geindustrialiseerde landen in de periode van '73 tot nu met 447, waren gestegen dit cijfer voor Spanje in dezelfde periode 88% bedroeg

Terwijl de andere landen er dus in slaagden hun inflatie tot de helft terug te brengen, verdubbelae deze in Spanje, zij nadert in 1977 de 30%

De Spaanse concurrentiepositie op de internationale markt is hierdoor sterk achteruitgegaan, aldus de gouverneur

Op 24 juli werd na een langdurige kabinetszitting nadere bijzonderheden bekendgemaakt over het plan tot hervorming van het belastingstelsel. Er zou voor 30 sept. een wetsontwerp bij het parlement worden ingediend dat voorziet in progressieve belastingheffing, op een netto vermogen vanaf 6 miljoen pesetas. Verder zou er een speciale belasting komen voor de hoge inkomens, vanaf 2 miljoen pesetas per jaar. Belastinginspecteurs krijgen de bevoegdheid bankrekeningen te controleren.

Voor 30 nov. zal het parlement een wetsontwerp ontvangen dat voorziet in een beiastingverhoging op luxe goederen, terwijl tevens een nieuw systeem van successierechten, een hervorming van het systeem van indirecte belastingen en maatregelen om grondspeculatie tegen te gaan aan het parlement zullen worden voorgesteld. Vanaf 25 juli werden de prijzen van petroleum en andere oliederivaten, koffie, openbaar vervoer, elektriciteit en sojaolie verhoogd als gevolg van de devaluatie van de peseta.

Op 29 juli werd na een kabinetsberaad meegedeeld dat de regering een groot bedrag heeft uitgetrokken voor de bestrijding van de werkloosheid. Het geld zal voornamelijk in openbare projecten en de sociale woning in de provincies Andalusië en Extremadura worden gestoken, waar de werkloosheid hoger is dan in andere gebieden.

Op 4 aug. ontving de premier vertegenwoordigers van de vakbonden voor een gesprek over de economische situatie en de regeringsplannen. Suarez stelde bij die gelegenheid de vakbeweging voor een technische commissie te vormen waarin vertegenwoordigers van de overheid en van de vakbonden zitting zullen hebben. Deze commissie zou maatregelen moeten uitwerken om de economische crisis te lijf te gaan. Geen van de drie vakbondsdelegaties die bij de premier waren vond dit voorstel echter acceptabel.

Het ging om delegaties van de communistisch geïnspireerde Comisiones Obreras, de socialistische UGT (Algemene Unie van werknemers) en de eveneens socialistische USO (Syndicale Unie van werknemers). De CO's voelden wel wat voor een gezamenlijke commissie, maar waren van mening dat daarin ook de werkgevers zitting moeten krijgen. De UGT meende dat de regering met iedere vakbond afzonderlijk dient te onderhandelen.

Overigens stonden de vakbonden vrij sceptisch tegenover de plannen van de regering omdat zij vreesden dat de oplossing van de economische crisis op de schouders van de werknemers afgewenteld zou worden.

Verslechtering economische situatie

In de maanden augustus en september verslechterde de economische situatie snel, waarvan vooral het bedrijfsleven het slachtoffer werd. Een groot aantal bedrijven kwam in moeilijkheden te verkeren. Een aantal grote staalondernemingen in Baskenland kwam in financiële moeilijkheden en in Catalonië deden zich moeilijkheden voor bij de confectie-industrie.

Op 23 september kwam de regering bijeen om over een nieuw economisch programma te overleggen. Begin oktober nodigde de premier alle politieke partijen uit voor een gesprek over de situatie.

Premier Suarez (aan het hoofd van de tafel) tijdens het overleg van het kabinet met de oppositieleiders.

Akkoord van Moncloa

Dit gesprek vond plaats in het weekend van 8 en 9 oktober en resulteerde in een akkoord tussen regering en de voornaamste politieke partijen over een aantal maatregelen die op korte termijn zullen worden genomen om de crisis het hoofd te bieden.
Hoofddoel van het akkoord van Moncloa — genoemd naar de ambtswoning van premier Suarez waar de besprekingen plaatsvonden — is binnen een periode van 2 jaar een einde te maken aan de ernstige inflatie en de zware werkloosheid en het herstel te bereiken van de betalingsbalans.
Aan het overleg, dat het gehele weekeinde in beslag nam werd van de kant van de regering o.a. deelgenomen door premier Suarez en de ministers Fuentes Quintana (economische zaken), Ordones (financiën), en Oliart (industrie). Van de oppositie namen deel Santiago Carillo (communisten), Felipe Gonzales (Spaanse Socialistische Arbeiders Partij), Tierno Galvan (Spaanse Socialistische Volkspartij), Fraga Iribarne van de Volksalliantie, Ajuriaguerra van de Baskische Nationalistische Partij en Pujol van de Democratische Convergentie uit Catalonië.
Ramon Tamames, een van de bekendste economen van Spanje die naast Carrillo namens de communisten aan het overleg deelnam, zei na afloop: ,,In het leven doen zich maar weinig gelegenheden voor dat men aan bijeenkomsten als deze deelneemt. Later zullen wij ons ontmoetingen als deze herinneren als een mijlpaal in de politieke en economische ontwikkeling van ons land. Wat hier dank zij alle krachten in het parlement tot stand is gekomen, is heel belangrijk. Het komt eenvoudigweg neer op: allen mee te werken om orde op zaken te stellen in onze economie en om de basis te leggen voor een ontwikkelingsproces met nieuwe vormen van democratische deelneming."

De socialist Felipe Gonzales zei na afloop, dat het nu noodzakelijk is dat het beraad van het afgelopen weekeinde ertoe leidt ,,dat men komt tot een meer realistische benadering van de crisis, waarbij het erom gaat dat de lasten op billijke wijze worden verdeeld, d.w.z. degenen die het meeste hebben zullen zich ook de meeste opofferingen moeten getroosten".

Het pakket economische maatregelen waartoe de regering van premier Suarez, tot nu toe had besloten, droeg een beperkt karakter en was voornamelijk gericht op middenlange termijn. Eén van de hoofdbestanddelen van dit pakket was de drastische hervorming van het belastingstelsel. Het belang van deze hervorming is nog eens nadrukkelijk onderstreept in het communiqué dat de regering en de oppositie gezamenlijk uitgaven.

De voornaamste punten van het thans bereikte ,,akkoord van Moncloa" (zo genoemd naar de ambtswoning van de premier, waar het overleg plaatsvond) zijn:

- prijsstijgingen en loonsverhogingen worden aan elkaar gekoppeld. Geen van beide zullen in 1978 boven de **22%** uit mogen komen. (Bij de loonsverhogingen zal voorrang worden gegeven aan de mensen met de laagste inkomens). Indien binnen bepaalde bedrijven deze normen worden overschreden zullen — afhankelijk van de manier waarop dit gebeurt — óf bepaalde steunmaatregelen op belasting- of kredietgebied ongedaan kunnen worden gemaakt, óf zal de mogelijkheid worden gegeven tot 5% van het personeel te ontslaan. Indien in uitzonderlijke gevallen prijsstijgingen boven de 22% absoluut onvermijdelijk zijn, zullen ook de lonen dienovereenkomstig kunnen worden „opgetokken".

- er wordt een bedrag van 100 mrd pesetas (ongeveer 3 mrd gulden) uitgetrokken voor sociale zekerheid. Hiervan zal 1,8 mln gulden bestemd zijn voor werkloosheidsuitkeringen. Daarnaast zal het kostenaandeel van de bedrijven in de sociale zekerheid dalen.

4 belangrijke kredietbeperkingen met uitzonderingen van de export en sectoren als de landbouw, de woningbouw e.d.

- binnen de ondernemingen zullen de arbeidsprestaties aan scherpere normen worden onderworpen.

Bij de controle hierop zullen ook vertegenwoordigers van de arbeiders worden betrokken.

● strengere criteria zullen worden toegepast op de uitgaven van de staat, met name die van de sociale zekerheid.

Het overleg van de regering met de oppositie is met dit economisch akkoord nog niet tot een einde gekomen. Op **13** oktober zou men het proberen eens te worden over een wet ,,ter verdediging van de democratie tegen het terrorisme".

Economische situatie

Spanje heeft te kampen met een inflatie die tussen de 20 en 30 procent ligt en een duidelijk stijgende lijn vertoont Een voorbeeld in de eerste vier maanden van **1977** zijn de consumptieprijzen met **9 2** procent gestegen

Het aantal werklozen bedraagt op het ogenblik **1** miljoen op een bevolking van 35 miljoen mensen Het feit dat Spanje al jaren boven zijn stand leeft, heeft voorts geleid tot een buitenlandse schuld van **12** miljard dollar, die nog steeds verder oploopt.

De jaarlijkse schuld op de betalingsbalans ligt in de orde van ruim **3** miljard dollar. Op de deviezenvoorraad wordt krachtig ingeteerd. De investeringen vertonen een steeds grotere teruggang. De groei van het bruto nationaal produkt komt niet meer boven de 2,5 procent uit. De Spaanse concurrentiepositie op de internationale markt is belangrijk gedaald. Een algemene klacht is dat er op het ogenblik ,,slecht gewerkt wordt" in Spanje, in die zin dat de individuele prestaties van de werkende bevolking vaak gering zijn. Voor een deel hangt dit wellicht samen met het klimaat van politieke veranderingen.

Zeer schadelijk voor de Spaanse economie is voorts de gigantische kapitaalvlucht, die vooral na de dood van Franco is ingetreden. Voortdurend staan er in de kranten berichten over auto's die aan de grens zijn aangehouden met grote hoeveelheden peseta's. Het grootste deel van deze clandestiene geldstroom lijkt echter ongestoord de Zwitserse banken te bereiken.

Twee factoren die altijd een belangrijke rol speelden bij het bestrijden van de traditionele verliezen op de Spaanse betalingsbalans zijn verder in betekenis achteruitgegaan.

Ten eerste het toerisme. Hoewel dit ook nu nog indrukwekkende proporties heeft met **30** miljoen bezoekers in **1976** is er toch een zekere terugloop geweest in de afgelopen jaren.

In **1973,** het grote topjaar, werd Spanje door 34,6 miljoen toeristen aangedaan.

Aan de ene kant lijkt de teruggang een gevolg van de verslechterde economische situatie elders in de wereld, aan de andere kant is het massa-bedrijf van de Spaanse toeristische ontwikkeling enigszins op een dood punt beland en zouden nieuwe wegen ingeslagen moeten worden om de buitenlandse belangstelling weer te activeren.

Ten tweede is er een teruggang bij de overmakingen van Spaanse gastarbeiders in het buitenland. Daarbij speelt een rol, dat het vertrouwen in de peseta duidelijk is gedaald. Op het ogenblik gonst het weer van geruchten in Madrid dat een van de maatregelen van de nieuwe regering een devaluatie zal zijn.

De betekenis van de gedaalde overmaking is aanzienlijk als men bedenkt, dat iii Europa nog altijd ongeveer 800.000 Spaanse gastarbeiders werkzaam zijn. Daarnaast is de betekenis van deze geldstroom natuurlijk ook gedaald, doordat de laatste jaren een groot aantal van deze werkenden weer naar hun vaderland is teruggekeerd omdat de werkgelegenheid ten noorden van de Pyreneeën steeds geringer werd.

Zwaar weegt tenslotte bij de crisis de omstandigheid, dat Spanje vrijwel geen belangrijke energiebronnen kent en hiervoor dus in grote mate afhankelijk is van het buitenland. Wel probeert men met de bouw van kerncentrales en driftige boringen op zee hierin verbetering te brengen, maar de resultaten zijn tot nu toe bescheiden

MINISTER CAMUNAS AFGETREDEN

De minister voor de betrekkingen met het parlement Ignacio Camunas heeft op 27 sept zijn ontslag bij premier Suarez aangeboden dat deze aanvaard heeft.

Camunas, die tot één van de jongste ministers in het kabinet behoorde, trad af omdat zijn opvattingen over de functie van minister voor de betrekkingen met het parlement niet overeenstemden met die van de premier. Verder heerst er in de partij van Camunas, de PPD, de Democratische Volkspartij, grote ontevredenheid over de aansluiting van deze partij bij het UDC van premier Suarez (pag. 651/3).

De partijvrienden van de afgetreden minister hebben verklaard dat zij in de fractie van de centrumpartij zullen blijven en met de regeringspartij mee zullen stemmen zolang hun geweten dat toestaat. De groep van de afgetreden minister heeft in Senaat en Huis van Afgevaardigden samen 11 zetels. *(NZZ)*

BUITENLANDS BELEID REGERING-SUAREZ, PRIORITEIT VOOR TOETREDING TOT EG, VERZOEK IN BRUSSEL INGEDIEND, REIS SUAREZ LANGS EUROPESE HOOFDSTEDEN

Na afloop van het eerste kabinetsberaad van de nieuwe regering-Suarez op **12** juli (zie ook pag. 667 /1) werd ook een verklaring uitgegeven over de buitenlandse politiek die de regering wil gaan voeren.

Het voornaamste punt daarin was de aankondiging dat de regering op korte termijn een verzoek zou indienen tot onderhandelingen die moeten leiden tot het lidmaatschap van de Europese Gemeenschap. Andere punten waren:

Wat de NAVO betreft gaat de regeringsverklaring niet verder dan: ,,Het kabinet beziet met gunstige ogen de opening van een debat door de wettig gekozen vertegenwoordigers van het volk om de mogelijke toetreding van Spanje tot het Atlantische bondgenootschap te bespreken" Spanje wil ,,het proces van normalisering van haar betrekkingen met alle landen ter wereld voortzetten met eerbiediging van de normen van het internationale recht en de principes van de VN", aldus de regering.

Niet duidelijk is of hieruit afgeleid mag worden dat Spanje diplomatieke betrekkingen met Israël zal aanknopen. Nadat koning Juan Carlos bij zijn ambtsaanvaarding een soortgelijke doelstelling had geformuleerd, heeft minister van buitenlandse zaken, Oreja, in maart jl gezegd dat van betrekkingen met Israël slechts sprake kan zijn indien dit land eerst ,,de bezette gebieden heeft ontruimd."

Madrid zal verder nauwere betrekkingen aanknopen met alle landen van .,het Europese continent in de geest van de slotacte van de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking". zo zegt de verklaring

Daarnaast worden in de volgende volgorde speciaal vermeld

● Portugal, waarmee een nieuwe ,,Schiereiland-vriendschap" wordt beoogd

Latijns-Amerika, waarmee een speciale samenwerking wordt nagestreefd waarbij de ,,veelvoudige verwantschap" als uitgangspunt dient.

● De Verenigde Staten, waarmee ,,de vriendschap en samenwerking en de bijdrage aan het Westerse verdedigingsstelsel verder zullen worden ontwikkeld op basis van een redelijk evenwicht bij de wederzijdse verplichtingen". (Verwijzing naar het vorig jaar hernieuwde vriendschapsverdrag op grond waarvan de VS over militaire bases in Spanje beschikken).

● Het Middellandse-zeegebied. Spanje wil ,,bijdragen aan de totstandkoming van een regionaal veiligheidssysteem en aan het doen verminderen van de spanningen die in dit gebied bestaan."

● De Arabische wereld, waarmee Spanje de ,,politiek van vriendschap" wil voortzetten, daarbij ,,de gerechtvaardigde uitgangspunten" van deze wereld delend.

● Gibraltar De regering ,,dringt aan" op het heropenen van onderhandelingen met Groot-Brittannie, die ertoe leiden dat dit gebied bij Spanje komt

● Het Vaticaan, waarmee de onderhandelingen zullen worden voortgezet over een herziening van het huidige Concordaat op basis van het akkoord van 28 juli **1976** (waarbij al een aantal bepalingen werd herzien).

Op 21 juli deelde de minister van buitenlandse zaken mee dat hij op **28** juli naar Brussel zou reizen om daar zelf een officieel verzoek tot het openen van onderhandelingen, die tot het lidmaatschap van de EG kunnen leiden, in te dienen. Op **28** juli werd Oreja door zijn Belgische collega Simonet ontvangen, die hem meedeelde dat de Raad van Ministers zich op **20** sept. voor het eerst met het verzoek zou bezighouden. Simonet zei verder dat mogelijke onderhandelingen lang konden duren en moeilijk zouden zijn.

Premier Suarez vertrok eind aug. voor een rondreis langs hoofdsteden van een aantal EG-partners om het toetredingsverzoek te ondersteunen. Op 29 aug. arriveerde Suarez in Den Haag, waar hij zich onderhield met premier Den Uyl en minister van buitenlandse zaken Van der Stoei. Vandaar reisde hij door naar Kopenhagen en vervolgens naar Parijs waar hij op 31 aug. door president Giscard d'Estaing ontvangen werd, In een officiële verklaring die later werd uitgegeven heette het dat de toelating voor beide partijen voordelen moet afwerpen en dat Frankrijk alleen akkoord zou gaan als speciale beschermingsmaatregelen voor de landbouw in het zuiden van Frankrijk gegarandeerd zouden worcien.
Op 1 sept. was Suarez in Rome voor gesprekken met de Italiaanse regering, die hem bij monde van premier Andreotti liet weten de aanvraag voor het EG-lidmaatschap op politieke gronden te zullen steunen. Wel achtte de regering het nodig dat een Spaans lidmaatschap een verandering teweeg moet brengen in de landbouwpolitiek van de Gemeenschap, waarbij een grotere nadruk zou moeten komen te liggen op de Zuideuropese belangen.
Suarez werd op 2 september in een privé-audiëntie door paus Paulus ontvangen.

Politieke partijen eensgezind voor toetreding tot EG

Op 20 september werd in het parlement een debat over de buitenlandse politiek gehouden.
De verschillende partijen maakten van deze gelegenheid gebruik hun standpunten over dit onderdeel van het beleid kenbaar te maken. Daarbij bleek dat alle partijen voorstander van een toetreden tot de Europese Gemeenschap waren en van ,,ontkolonialisering" van Gibraltar. T.a.v. toetreding tot de NAVO was er aanzienlijk minder eensgezindheid. Slechts de Alianza Popular was onvoorwaardelijk vóór, terwijl de gezamenlijke linkse oppositie inclusief de socialistische partij van Felipe Gonzales, de PSOE, tegen was.
De UCD was van mening dat over dit probleem eerst nog grondig in het parlement van gedachten gewisseld moet worden.
De PSOE keerde zich ook tegen de Amerikaanse bases in Spanje, welke het land aan ,,onaanvaardbare risico's" blootstelt. Volgens minister van buitenlandse zaken Orejo waren die risico's de laatste jaren juist minder geworden omdat in de laatste versie van het verdrag met de VS dat nog onder Franco in 1975 werd afgesloten, op de luchtmachtbasis Torrejon geen nucleaire wapens meer opgeslagen mogen worden en ook de aanwezigheid van atoomonderzeeërs in de marinebasis Rota niet meer toegestaan is. *(NZZ,* Le Monde, The Times)

AANHOUDEND GEWELD IN BASKENLAND. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de Baskische provincies houdt het geweld aan, hoewel de regering in Madrid initiatieven heeft ontplooid tegemoet te komen aan de eisen tot grotere autonomie.
Zes mensen verloren hun leven bij pro-amnestie-demonstraties van 12-18 mei en op 18 mei werd een politieagent doodgeschoten.

Op 20 mei maakte de regering na een kabinetsberaad bekend dat zij besloten had Baskische politieke gevangenen vrijwillig in ballingschap te laten gaan.
De meeste Baskische politieke gevangenen worden beschuldigd van terroristische activiteiten en van het lidmaatschap van de ETA.

Op 22 mei werden de eerste gevangenen vrijgelaten en naar Noorwegen gevlogen.
Het betrof Eduardo Uriarte, Joaquin Gorostidi, Mario Onaindia, Francesco Xavier Larena en José Maria Dorronsoro, die in 1970 in de Burgos-processen ter dood waren veroordeeld. Later werden deze vonnissen omgezet in 30 jaar gevangenisstraf.

Op 6 juni werden Franciso Javier Izko en José Antonio Garmendia Artola vrijgelaten en naar Noorwegen gebracht, waarmee, aldus de regering, alle Baskische politieke gevangenen veroordeeld voor geweldmisdrijven, vrijgelaten waren.
Overigens werd Larena op 29 juli in Bilhao weer gearresteerd, nadat hij samen met negen andere recentelijk vrijgelaten Baskische militanten weer naar Spanje was teruggekeerd om een ETA-demonstratie in San Sebastian bij te wonen.

Op 9 juni werden negen ETA-aanhangers die nog niet berecht waren naar Denemarken, Oostenrijk en Noorwegen gevlogen. Onder hen bevonden zich Pedro Ignacio Perez Beotegui en José Ignacio Mugica Arregui, die in 1965 gearresteerd werden in verband met de aanslag op premier Carrero Blanco in dec. 1973.

Op 16 juli werden twee leden van de FRAP, het Revolutionaire Antifascistische en Patriottistische Front, die op 18 september '76 ter dood waren veroordeeld en waarvan de straf later was omgezet in een gevangenisstraf van 30 jaar, vrijgelaten, ie zamen met José Luis Pons Llobet, een lid van het anarchistische Iberische Bevrijdings Front (MIL), die in januari 1974 tot 30 jaar gevangenisstraf was veroordeeld wegens zijn aandeel in een bankoverval.
Deze vrijlatingen vonden plaats tegen een achtergrond van aanhoudend geweld van de kant van de ETA.
Grote opschudding veroorzaakte de moord op de Baskische industrieel en vroegere burgemeester van Bilbao, Javier de Ybarra y Berge, op 23 juni, een maand nadat hij op 20 mei uit zijn woning was ontvoerd. Volgens onbevestigde berichten had zijn familie de 1000 miljoen pesetas, die de ontvoerders hadden geëist, betaald.
De verantwoordelijkheid voor de moord op Ybarra komt waarschijnlijk voor rekening van een groep, bekend onder de naam Bereziak, een afsplitsing van de ETA.

Op 27 juni eiste een linkse groep genaamd de Rode Guerrilla's de verantwoordelijkheid op voor een serie bomaanslagen op auto's van Franse toeristen aan de Costa Brava en waarschuwde dat deze aanslagen opnieuw zouden worden gepleegd als de militante Baskische leider Miguel Angel Apalategui Ayerbe niet werd vrijgelaten. Hij was op 2 juni aan de Spaans-Franse grens door de Franse politie gearresteerd wegens vermeend aandeel in de ontvoering van Ybarra.

Op 3 juni keurde het kabinet een aantal veranderingen goed in de operationele tactiek van de politie in een poging de spanning te verminderen. Volgens de nieuwe bepalingen kreeg de gewapende politie, die tot dan toe bijna uitsluitend in provinciale hoofdsteden had gewerkt, ook de verantwoordelijkheid voor steden met een bevolking van meer dan 20.000 inwoners. Eén van de belangrijkste gevolgen van deze maatregel die op 14 juni van kracht werd, was dat de verantwoordelijkheid voor de openbare orde in de Baskische provincies niet meer bij de Guardia Civil ligt. Er bestond in het Baskenland een diepgewortelde afkeer van de methoden van de Guardia Civil, die voor het merendeel uit niet-Basken bestaat.

CYPRUS

2DE OVERLEG MAKARIOS-DENKTASH. MISSIE CLIFFORD. 6DE RONDE INTERCOMMUNAUTAIRE BESPREKINGEN. VERLENGING VN-MANDAAT. PRESIDENT MAKARIOS OVERLEDEN

Na de eerste ontmoeting van president Makarios en de Turks-Cypriotische leider Rauf Denktash op 27 jan. (pag. 81) volgden verdere diplomatieke activiteiten om het gesprek tussen de beide gemeenschappen op Cyprus re hervatten.

In aanwezigheid van VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim, die op 12 en 13 febr. voor overleg op Cyprus verbleef, vond op 13 febr. te Nicosia een tweede ontmoeting tussen Makarios en Denktash plaats. Zij bereikten overeenstemming over een hervatting van de intercommunautaire besprekingen die sinds de 5de ronde in febr. '76 te Wenen waren geschorst (pag. 300/1 e.v.-'76). Weliswaar hadden de onderhandelaars van beide gemeenschappen elkaar op 27 mei 1976 ontmoet voor een bespreking van humanitaire problemen (pag. 83/1), maar ook dat overleg was niet voortgezet. Volgens het nu bereikte akkoord zou eind maart te Wenen onder auspiciën van Waldheim een zesde ronde van de inter-communautaire besprekingen plaatsvinden.

Waldheim zei na afloop dat het gesprek had geleid tot ,,een doorbraak" en ,,een nieuwe geest" in het onderhandelingsproces, maar hij meende dat het bereiken van een definitieve regeling nog wel maanden kon duren.

Makarios en Denktash, die afzonderlijke persconferenties gaven, uitten zich in woorden van gelijke strekking. ,,Er is een kleine vooruitgang gemaakt," aldus Makarios, ,,maar niet voldoende om een snelle oplossing te garanderen." Denktash meende dat het, zelfs onder de meest gunstige omstandigheden, nog wel één tot anderhalf jaar zou duren alvorens het conflict uit de wereld zou zijn.

De beide leiders lieten weten dat zij het eens waren geworden over een soort principe-verklaring die als richtlijn moet dienen voor de onderhandelingen in Wenen. ,,Wij streven naar een onafhankelijke, niet-gebonden, bi-communautaire, federale republiek," aldus Denktash. Makarios voegde bij al deze bijvoeglijke naamwoorden ook nog de term „unitair" — tot woede van Denktash. Tijdens een persconferentie te Wenen deelde Waldheim op 17 febr. mee dat het voor het eerst mogelijk was geweest om op het hoogste niveau overeenstemming te bereiken over beginselen voor een oplossing, nl dat de eenheid van het land zou worden gehandhaafd, dat een bicommunale staat zou worden geschapen en dat een federale republiek Cyprus het eind van het proces zou zijn. Beginselen waren op papier gezet die inhielden dat vroeger bezit van land en economische levensvatbaarheid in aanmerking zou worden genomen. Volgens Waldheim hadden de besprekingen „een specifiek geschreven document opgeleverd, waarvan eik woord herhaaldelijk was besproken.

In een rapport aan de Veiligheidsraad van 30 april sprak de secretaris-generaal van de vier overeengekomen richtlijnen.

In persberichten werd o.m. gesteld:

Vaor de komende onderhandelingen over de verdeling van het grondgebied tussen de beide federatie-delen zouden voortaan twee beginselen gelden 1) kadastergegevens uit de tijd van de Britse bestuur om de bezitsverhoudingen van vóór 1960 te bepalen, die als aanknopingspunt voor de vaststelling van de nieuwe territoriale proportie zou dienen; en 2) de huidige produktiviteit van de bodem en zijn toekomstige gebruikscapaciteit, wat neerkomt op de economische waarde van de grond

Wat betreft de mate van zeggenschap van de centrale regering verlangde Makarios volmachten m.b.t. de buitenlandse politiek, defensie, immigratie en emigratie, het monetaire stelsel, de douane en het gebruik van de havens. Daarentegen wilde Denktash de centrale regering zo weinig mogelijk macht geven en hij suggereerde een „seculiere" centrale regering, wat zou betekenen dat aartsbisschop Makarios niet voor het presidentschap in aanmerking kwam

Makarios bepleitte de vrijheid van beweging, vestiging en eigendom op het hele eiland, maar de Turks-Cypriotische gemeenschap wil die vrijheid niet aan alle Grieks-Cyprioten toestaan Makarios stemde er nu in toe dat de Grieks-Cyprioten in het Turks-Cypriotische federatiedeel in geen geval de meerderheid zouden mogen hebben.

Missie Clifford

De voormalige Amerikaanse minister van defensie, Clark Clifford, bracht van 17 tot 25 febr. bezoeken aan Griekenland, Turkije en Cyprus als speciale afgezant van president Carter om de kansen op een spoedige vordering in de onderhandelingen ter regeling van de kwestie-Cyprus na te gaan en te beoordelen in hoeverre de VS in dat proces een bijdrage zouden kunnen leveren.

Clifford voerde besprekingen met Waldheim in Wenen (17 febr.), premier Karamanlis en minister van buitenlandse zaken Bitsios in Athene (18-20 febr.), premier Demirel en minister van buitenlandse zaken Caglayangil in Ankara (20-22 febr.) en Makarios, Denktash en VN-vertegenwoordiger Javier Perez de Cuellar in Nicosia (23-25 febr.) en voorts met de Britse minister van buitenlandse zaken Owen in Londen (28 febr.).

Zowel voor zijn vertrek van Cyprus als op 10 maart voor een commissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden verklaarde Clifford dat er een reële mogelijkheid bestond dat de kwestie-Cyprus in de loop van 1977 kon worden opgelost.

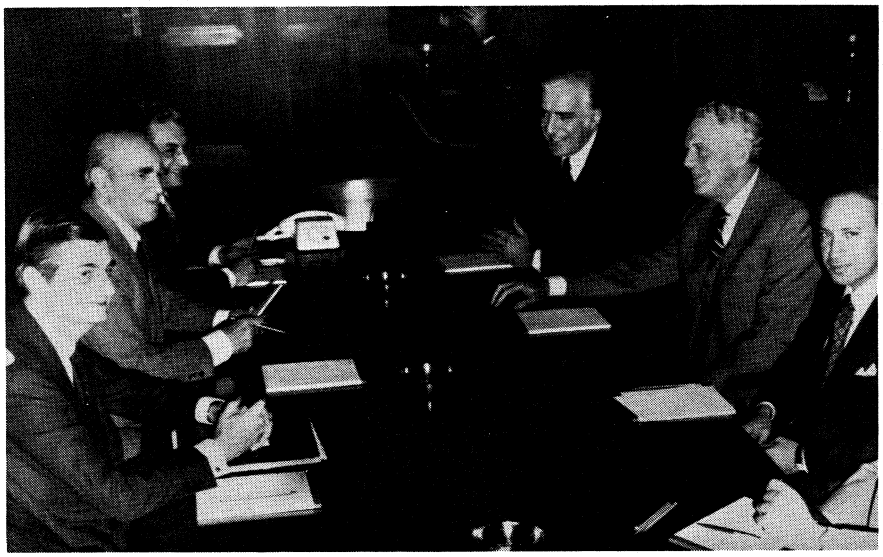

De Amerikaanse afgezant Clark Clifford (rechts m het midden) te Athene in gesprek met Griekse functionarissen (v.l.n.r.) minister van buitenlandse zaken Bitsios, premier Karamanlis en ambassadeur Petros Moliviatis.

6de ronde inter-communautaire besprekingen

Van **31** maart tot 7 april vond in Wenen de zesde ronde van de inter-communautaire besprekingen plaats tussen onderhandelaars van de Grieks- en Turks-Cypriotische gemeenschap, resp. Tassos Papadopoulos en Umit Suleyman Onan. De eerste vijf zittingen (tot 4 april) werden gehouden onder auspicien van Waldheim, en de volgende zes onder auspiciën van zijn speciale vertegenwoordiger Javier Perez de Cuellar.

In een gemeenschappelijk communiqué werd na afloop van het overleg o.a. verklaard:

„De gesprekspartners openaen ae discussie over het probleem-Cyprus, incl de specifieke beginselkwesties, in het kader van de richtlijnen, die tijdens de topontmoeting gehouden in Nicosia op 12 febr 1977 in aanwezigheid van de secretaris-generaal waren overeengekomen
Voorstellen werden ingediend over het territoriale aspect door de vertegenwoordiger van de Grieks-Cypriotische gemeenschap, en over het constitutionele aspect door de vertegenwoordiger van de Turks-Cypriotische gemeenschap Deze voorstellen werden besproken en zekere venduidelijkingen werden aangebracht
Het is niet mogelijk geweest om de aanzienlijke kloof tussen de opvattingen van de twee partijen te overbruggen Pogingen zullen worden voortgezet om de (menings)verschillen te overwinnen Daartoe werd overeengekomen dat de besprekingen zullen worden hervat in Nicosia omstreeks medio mei 1977 onder auspicien van de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal ter voorbereiding van een verdere (gespreks)ronde in Wenen."

In een rapport van **30** april aan de Veiligheidsraad stelde Waldheim dat de Grieks-Cypriotische zijde voor het eerst een specifiek territoriaal voorstel had ingediend met een kaart die haar opvatting van een bi-communautaire regeling belichaamde. Het voorstel was onderworpen aan bepaalde beginselen, incl. het behoud van de soevereiniteit en eenheid van de republiek Cyprus en van de rechten van vrijheid van beweging, vestiging, arbeid en eigendom van alle burgers. In het voorstel van de Turks-Cypriotische zijde was aangedrongen op een deelgenootschap in de macht tussen twee gelijke politieke entiteiten die hun krachten bundelden in een federaal bestuur op basis van gelijkheid en die aanvankelijk op een verhoudingsgewijs beperkt terrein zouden samenwerken. De voor de federale regering voorgestelde functies zouden geleidelijk toenemen in een proces, dat de Turks-Cypriotische vertegenwoordiger omschreef als „federatie door evolutie". Elk van beide gesprekspartners had volgens Waldheim duidelijk gemaakt dat over zijn voorstellen onderhandeld kon worden. Ieder had een negatief commentaar gegeven op de door de ander ingediende voorstellen.

De Grieks-Cypriotische zijde stelde dat het Turks-Cypriotische constitutionele plan in werkelijkheid neerkwam op een verdrag tussen twee onafhankelijke entiteiten. en dat het niet voorzag in een federale regering maar in een confederaal systeem zonder bevoegdheden, dat zich slechts kon ontwikkelen in een richting van een volledige scheiding. Omdat de Grieks-Cypriotische zijde het Turks-Cypriotische voorstel gebaseerd achtte op onaanvaardbare premissen, stelde zij geen amendementen voor, maar diende zij een eigen document over dit onderwerp in.
De Turks-Cypriotische zijde stelde dat het Grieks-Cypriotische territoriale voorstel niet een bizonaal voorstel was dat het geen rekening hield met de eisen van economische leefbaarheid of produktiviteit, dat het de Turks-Cypriotische gemeenschap van vitale bronnen zou beroven en haar veiligheid in gevaar zou brengen. Hoewel de Turks-Cypriotische gesprekspartner het Grieks-Cypriotische voorstel niet aanvaardde, kwam hij zelf niet met een territoriaal tegenvoorstel. Wat het Grieks-Cypriotische constitutionele document betreft, meende de Turks-Cypriotische zijde dat dit eerder een unitaire dan een federale staat zou scheppen en dat het daarom onaanvaardbaar was.

Overeenkomstig de aankondiging van 7 april werd het overleg tussen Papadopoulos en Onan te Nicosia voortgezet. Zij kwamen op 26 mei en 5 juni bijeen zonder dat enige vooruitgang werd gemeld.

Verlenging VN-mandaat

Overeenkomstig een aanbeveling van secretaris-generaal Waldheim keurde de Veiligheidsraad op 15 juni een resolutie goed, die het mandaat van de VN-vredesmacht op Cyprus (UNFICYP) met zes maanden verlengde tot 15 dec. 1977.

Makarios overleden

Op **3** aug. overleed aartsbisschop Makarios, president van Cyprus, aan een hartaanval op 63-jarige leeftijd. Hij werd op 8 aug. begraven in een tombe bij het klooster Kykko na een uitvaartdienst in Nicosia die door gasten uit meer dan 65 landen, o.w. de presidenten van Griekenland en Malta, werd bijgewoond.

Makarios werd onder de naam Michail Mouskos op 13 aug. 1913 in Panayia in het zuidwesten van Cyprus geboren. Op 13-jarige leeftijd werd hij noviet in het klooster Kykko. In 1938 werd hij deken en vervolgens studeerde hij tot 1943 in Griekenland, waar hij aan de theologische school van de universiteit van Athene een graad haalde. In 1946 werd hij tot priester gewijd. Met een beurs van de Wereldraad van Kerken studeerde hij vervolgens theologie en sociologie aan de universiteit van Boston (VS). In 1948 werd hij tot bisschop van Kitium gekozen en in 1950 tot aartsbisschop en etnarch van Cyprus, waarna hij de naam Makarios aannam.

Vanaf die tijd organiseerde hij een nationale politieke beweging voor aansluiting van Cyprus, dat sinds 1878 onder Britse heerschappij stond, bij Griekenland (enosic). In april 1955 startte de ondergrondse organisatie EOKA o.l.v. kolonel Grivas een gewelddadige campagne tegen het Britse bewind. De in okt. 1955 benoemde Britse gouverneur Sir Jahn Harding begon onderhandelingen met Makarios. Toen die in maart 1956 nog geen resultaat hadden bereikt en Makarios van medewerking aan de EOKA-campagne verdacht werd, stuurden de Britten hem in ballingschap naar de Seychellen. In april 1957 werd hij vrijgelaten op voorwaarde dat hij niet naar Cyprus terugkeerde. Makarios vestigde zich toen in Griekenland, waar hij aan de onderhandelingen deelnam die leidden tot de akkoorden van Zurich en Londen (febr. 1959) op grond waarvan Cyprus onafhankelijk werd.
Op 1 maart 1959 keerde Makarios op Cyprus terug en op 13 dec. 1959 werd hij tot de eerste president van de nieuwe staat gekozen en op 16 aug. 1960 als zodanig geïnstalleerd. Hij werd in 1968 en 1973 herkozen.
In dec. 1963 maakte Makarios een plan bekend om de grondwet te wijzigen en zo het z.i. te grote aandeel van de Turkse minderheid te beperken. Dit plan werd door Turkije verworpen en op 23 dec. 1963 braken felle gevechten tussen de Griekse en Turkse gemeenschap uit, als gevolg waarvan eind maart 1964 een VN- vredesmacht (UNFICYP) op het eiland werd gelegerd. Het Turkse bevolkingsdeel kwam in enclaves terecht.
Na een nieuwe uitbarsting van geweld in nov. 1967 en met de dreiging van een Turkse invasie, moest Grivas, die sinds 1964 commandant van de Grieks-Cypriotische garde was, het eiland verlaten en leek Makarios de enosis op te geven. Maar sept. '71 keerde Grivas terug en hij organiseerde een nieuwe EOKA, nu vooral tegen Makarios. Toen Makarios in juli 1974 de Griekse officieren van de nationale garde naar Griekenland wilde laten vertrekken wegens hun beweerde medeplichtigheid aan de EOKA-B, voerde de garde op 15 juli een staatsgreep uit.
Makarios wist ternauwernood aan de dood te ontkomen. Acht dagen later vielen Turkse troepen het noorden van het eiland binnen om de „Griekse staatsgreep" te breken — wat leidde tot de val van het Griekse kolonelsbewind, de bezetting van ruim een derde van Cyprus door Turkse troepen en een de facto verdeling van het eiland.
Op 7 dec. 1974 keerde Makarios als president op Cyprus terug. Op 13 febr. 1975 werd de federatieve Turks-Cypriotische staat onder president Rauf Denktash geproclameerd. De onder de auspiciën van de VN in april 1975 hervatte onderhandelingen tussen beide gemeenschappen leken door de eerste rechtstreekse besprekingen tussen Makarios en Denktash in ian.-febr. 1977 een nieuwe fase in te luiden, maar inmiddels is het overleg weer vastgelopen. De Grieks-Cyprioot Makarios slaagde er niet in van Cyprus één natie te maken. (Zie ook pag. 112/1 - '74).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB **Amsterdam** - N.V. **Algemene Uitgeverij Keesing,** Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

RAF-ACTIES GEÏNTERNATIONALISEERD

De terroristische acties van de Westduitse Rote Armee Fraktion en daarmee verbonden organisaties hebben de afgelopen weken een internationale dimensie gekregen met de ontvoering van ren Wcstduitsc vliegmachine door waarschijnlijk Arabische terroristen. Deze kaping was bedoeld om kracht bij te zetten aan de eisen van Westduitse terroristen, die verantwoordelijk waren voor de ontroering van de voorzitter van de Westduitse werkgeversverbcnden Hanns-Martin Schleyer (pag. 648/1 e.v.). Deze eisen hielden o m. in de vrijlating van 11 Baader-Meinhofgevangenen (eisen in detail pag. 648/3)

De Boeing 737 „Landshut" van de Lufthansa werd op 13 okt gekaapt, kort na het middaguur, toen de machine van Majorca op weg was naar Frankfort.

Aan boord bevonden zich vijf bemanningsleden en 86 passagiers. Er waren vier kapers, twee mannen en twee vrouwen. Een van de kapers, die zich als ,,kapitein Walter Mohammed" meldde, dirigeerde de machine naar Rome, waar werd bijgetankt. Daarna vertrok het vliegtuig in Oostelijke richting en landde het op het vliegveld Larnaca op Cyprus, 50 km ten zuidoosten van de hoofdstad Nicosia.

Hier probeerde in de avonduren van **13** okt. een woordvoerder van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO onderhandelingen met de kapers te openen, maar Walter Mohammed weigerde hierop in te gaan. De kaper, die een nerveuze indruk maakte, was naar zijn zeggen een overlevende van het Palestijnse kamp Tal Zaatar aan de rand van Beiroet, dat vorig jaar na een zware belegering in handen viel van christelijke Libanese strijdkrachten.

Na enige dreigementen kregen de kapers opnieuw brandstof en leken zij naar Beiroet te vertrekken, waar echter het vliegveld werd geblokkeerd. Na nog een tussenlanding in Bahrain is de „Landshut" in de ochtend van 14 okt. in Dubai, de hoofdstad van Verenigde Arabische Emiraten, geland.

In Dubai werden de onderhandelingen met de kapers gevoerd door de minister van defensie van de Emiraten, sjeik Mohammed ben Rashid. De kapers eisten in eerste instantie de vrijlating van negen Baader-Meinhofgevangenen uit Westduitse gevangenissen alsmede de vrijlating van twee Palestijnse gevangenen uit Turkse gevangenissen.

Als tijdslimiet, waarna hun ultimatum verstreken zou zijn, hadden de kapers zondagmiddag 16 okt. 13 VV genoemd.

In Bonn kwam na de kaping dadelijk de crisisstaf bijeen, die sindsdien vrijwel onafgebroken vergaderde Tevens vloog staatsminister Wischnewski van het bureau van de bondskanselier naar Dubai om met de kapers contact op te nemen. Het ultimatum van de kapers werd in de ochtend van 14 okt. achterhaald en gecorrigeerd door een nieuw ultimatum, afkomstig van de ontvoerders van Schleyer. Dit ultimatum bereikte de bondsregering via de Geneefse advocaat Denis Payot, die sinds 9 sept. fungeerde als contactpersoon tussen de kapers en de ontvoerders (pag. 649/1).

Dit ultimatum werd op 14 okt. door regeringswoordvoerder Klaus Bolling aan de pers voorgelezen.

De tekst ervan luidde aldus:

Ultimatum

Aan de kanselier van de Bondsrepubliek West-Duitsland

Hiermee delen wij u mee, dat de passagiers en de bemanning van het LH 737-vliegtuig, vluchtnummer 181 van Palma naar Frankfort, zich onder onze volledige controle en verantwoordelijkheid bevinden. Het leven van de passagiers, alsmede het leven van de heer Schleyer, hangt er vanaf, dat u het volgende vervult:

Deze foto van de door leden van de Westduitse Rote Armee Fraktion gevangen gehouden Westduitse werkgeversvoorzitter Hanns-Martin Schleyer verscheen op 28 sept. in het Franse dagblad Libération. In een bijgevoegde tekst werd gekist, dat alle internationale zoekacties naar Schleyer gestaakt moesten worden.

1. Vrijlating van de volgende kameraden van de RAF uit de gevangenissen van West-Duitsland:
Andreas Baader, Gudrun Ensslin, Jan Carl Raspe, Verena Becker, werner Hoppe. Karl-Heinz Dellwo, Hanna Krabbe, Bernd Rossner, Ingrid Schubert. Irmgard Möller, Günter Sonnenberg en voor elk de somma van 100.000 mark.

2 Vrijlating van de volgende Palestijnse kameraden van de PFLP (militair volksfront voor de bevrijding van Palestina) uit de gevangenis in Istanboel — Mahdi en Hoessein.

3. De betaling van de somma van 15 mln VS-dollars overeenkomstig de bijgevoegde verordening.

4. Komt U met een van de volgende landen overeen alle uit de gevangenis vrijgelaten kameraden op te nemen:
I. Democratische Republiek Vietnarn,
II. Republiek Somalië,
III. Democratische Volksrepubliek Jemen.

5. De Duitse gevangenen moeten met het vliegtuig, dat u ter beschikking te stellen heeft. naar hun doel gevlogen worden. Zij moeten via Istanboel vliegen om de beide Palestijnse gevangenen op te nemen, die uit de gevangenis in Istanboel zijn vrijgelaten.
De Turkse regering is van onze eisen in kennis gesteld.
Alle gevangenen moeten hun doel voor zondag 16 okt. 8 uur GMT bereiken.
Het geld moet overeenkomstig de bijgevoegde verordeningen binnen dezelfde tijd overhandigd worden.

6. Wanneer niet alle gevangenen vrijgelaten worden en de plaats van hun bestemming bereiken en wanneer het geld niet overeenkomstig de verordeningen binnen dezelfde tijd overhandigd is, dan zullen de heer Schleyer en alle passagiers en de bemanning van het vliegtuig LH 737, vlucht nr. 181, dadelijk worden gedood.

7. Wanneer u onze verordeningen vervult, zullen allen worden vrijgelaten.

8. Wij zullen ons niet nog eens met u in verbinding stellen. Dit is ons laatste contact met u. Elke vergissing of fout bij de vrijlating van de bovengenoeinde kameraden, die in de gevangenis zitten, of bij de overhandiging van het losgeld, overeenkomstig de genoemde verordeningen, komt voor uw rekening.

9. Elke poging tot vertraging of bedrog uwerzijds betekent de onmiddellijke beeindiging van het ultimatum en de executie van de heer Hanns-Martin Schleyer en alle passagiers en de bemanning van het vliegtuig,

Bölling las op zijn persconferentie nog een tweede tekst voor, die ook van de ontvoerders van Schleyer afkomstig was. Deze tekst was ingesproken op geluidsband en luidde aldus:

,,Wij hebben Helmut Schmidt nu voldoende tijd gelaten om zich in zijn be-

Weekblad 46ste jaargang No. 2406, pag. 29175-29190

slissing vast te leggen. tussen de Amerikaanse strategie van de vernietiging van bevrijdingsbewegingen in West-Europa en de Derde Wereld en het belang van de bondsregering, de op het ogenblik voor haar belangrijkste economische magnaat, nu juist niet voor deze imperialistische strategie op te offeren. Het ultimatum van de operatie „Goffre Ghaddoem" van het commando „Masir Hallabi" (beide zijn een fonetische weergave van de gesproken tekst op de geluidsband; bedoeld was de vliegtuigontvoering) en het ultimatum van het commando Siegfried Hausner van de RAF (Siegfried Hausner was bij de bezetting van de Westduitse ambassade in Stockholm in april 1975 (pag. 327/1 e.v.-1975) om het leven gekomen; de ontvoerders van Schleyer hadden zich naar hem genoemd) zijn identiek. Het ultimatum loopt op zondag 16 okt. om 8 uur GMT af. Wanneer voor dat tijdstip de elf verlangde gevangenen hun doel niet bereikt hebben, wordt Hanns-Martin Schleyer neergeschoten. Na 40 dagen gevangenschap van Schleyer kan er geen sprake meer zijn van een verlenging van het ultimatum. Evenzeer geen verdere (niet verstaanbaar). Elke vertraging betekent de dood van Schleyer. Om complicatie in de tijd te vermijden is het niet nodig, dat ds. Niemöller en mr. Payot de gevangenen begeleiden. De bevestiging van de aankomst van de gevangenen krijgen wij ook wel zonder de bevestiging door de begeleidende personen. Nadat wij deze bevestiging gekregen hebben wordt Schleyer binnen 24 uur vrijgelaten. Vrijheid door de bewapende anti-imperialistische strijd. Commando Siegfried Hausner Rote Armee Fraktion".

Tenslotte heeft Denis Payot in de ochtend van 14 okt. zelf een verklaring uitgegeven, die aldus luidde:

Sedert de negende sept. 1977 neemt mr. Denis Payot in opdracht van de BRD en met de hulp van talrijke medewerkers en medewerksters rondom de klok zijn mandaat als contactpersoon tussen de autoriten van de BRD en het commando Siegfried Hausner waar. In de nacht van 13 op 14 okt. heeft mr. Payot twee belangrijke verklaringen van het commando gekregen en deze zonder vertraging aan de autoriteiten van de BRD doorgestuurd. In deze verklaringen wordt een ultimatum gesteld, dat op zondag 16 okt. om 8 uur zal aflopen. Verder blijkt uit deze verklaringen, dat de ontvoering van de Lufthansa-machine in directe samenhang staat met de ontvoering van Hanns-Martin Schleyer. Daardoor staat van nu af aan niet alleen het leven van Hanns-Martin Schleyer, maar ook het leven van 91 andere personen, op het spel.
Mr. Payot wijst er nog eens op, dat hij dit mandaat op uitsluitend humanitaire gronden heeft aangenomen. Hij doet daarom zeer nadrukkelijk een beroep op alle betrokken partijen alles te ondernemen, dat in hun vermogen ligt, om een bloedbad te vermijden".

Bölling verklaarde, dat men beide ultimatums — die van de kapers en die van de ontvoerders van Schleyer — zeer ernstig neemt. Volgens hem was het streven van de regering erop gericht zo veel mogelijk mensenlevens te redden.
Bölling onthulde, dat, nadat de kapers met de Boeing 737 uit Rome waren opgestegen, de Westduitse regering een vliegtuig met experts van het Bundeskriminalamt en met leden van de anti-terreurgroep van de federale grensbescherming Bundesgrenzschutz naar Cyprus had gestuurd. Toen deze machine daar aankwam, was de Boeing echter weer vertrokken. Bölling zei, dat men alleen bewapend ingegrepen zou hebben, als de regeringsautoriteiten van Cyprus daarom gevraagd zouden hebben.

Turkse reactie. De twee Palestijnse gevangenen

De Turkse minister van binnenlandse zaken Özal wees er op 14 okt. op, dat er geen wet is, die uitlevering van reeds veroordeelde personen mogelijk maakt.
Op 15 okt. verklaarde de plaatsvervangende minister van buitenlandse zaken, Ozturk, dat de Turkse regering zich geheel zou richten naar besluiten, die in Bonn getroffen zouden worden.
De twee Palestijnen waar het om gaat — beiden zitten in een speciale kamer van de Samalcilar-gevangenis bij Istanboel — hebben zich in aug. vorig jaar schuldig gemaakt aan een schietpartij en het gooien van een bom bij het vertrek van een El-Al-vliegtuig op het vliegveld van Istanboel, waardoor vier personen omkwamen, onder wie waarschijnlijk een der hunnen — en 21 personen gewond raakten.
Zij werden in eerste instantie veroordeeld tot doodstraf. De voltrekking daarvan werd door het Hooggerechtshof verhinderd. Ze zitten nu een levenslange gevangenisstraf uit.

Levenstekens van Schleyer

Op 14 okt. werd bekend, dat het linkse Parijse blad Libération een video-band had ontvangen, waarop Schleyer met uitgeputte stem nogmaals om een definitieve beslissing had verzocht. De Franse televisie heeft geweigerd deze video-band te vertonen.
„In mijn huidige situatie vraag ik mij af of er iets zal gebeuren dat een besluit in Bonn mogelijk maakt. Vijf weken ben ik nu al in handen van partizanen en terroristen," alldus Schleyer, die een blauwe plek op zijn linkerwang bleek te hebben. Op de muur boven zijn hoofd stond het embleem van de Rote Armee Fraktion, een ster met vijf punten, een machinepistool en de initialen RAF. Op het bandje zegt Schleyer nog dat hij jaren lang heeft gewerkt voor West-Duitsland, en zijn vrije maatschappelijk bestel, maar dat veel van de gebeurtenissen van de laatste dagen daar een farce van gemaakt hebben.
De redactie van Libération, een uiterst links dagblad. liet weten dat de videoband ergens in Parijs op de post moet zijn gedaan.
Eerder was bij het dagblad *France-Soir* een boodschap ontvangen met de mededeling dat Schleyer. en de inzittenden van de gekaapte Lufthansa-machine in Dubai gedood zullen worden als de elf Westduitse en twee Palestijnse gevangenen, die door de kapers zijn genoemd, niet uiterlijk zondagochtend 16 okt. worden vrijgelaten. Ook moet een losgeld van 15 miljoen dollar worden betaald.
Het Parijse kantoor van Radio-Luxemburg ontving op 14 okt. een geluidsbandje met de stem van Schleyer. Volgens een zegsman van het radiostation bleek daaruit dat Schleyer 13 okt. nog in leven was. Het bandje is overhandigd aan de Westduitse recherche.

Proces van zoon van Schleyer tegen de staat

De zoon van de ontvoerde Hanns-Martin Schleyer had op 15 okt. bij het federale Hooggerechtshof in Karlsruhe een geding tegen de staat aangespannen, waarin hij vroeg de

Ernst Benda, president van het federale Hooggerechtshof, leest het vonnis voor in het geding, Jat Hans Eberhard Schleyer, zoon van de ontvoerde Hanns-Martin Schleyer, had aangespannen en waarin hij de vrijlating had geëist van elf Baader-Meinhof gevangenen in ruil voor de vrijlating van zijn vader

De gekaapte Boeing 737 „Landshut" van de Lufthansa op de luchthaven van Dubai.

regering voor te schrijven aan de eisen van de ontvoerders tegemoet te komen en de verlangde elf Baader-Meinhofgevangenen vrij te laten in ruil voor het leven van zijn vader. Hij beriep zich hiervoor op artikel 2 van de Westduitse grondwet, die de staat verplicht het leven van zijn burgers te beschermen.

Na een nachtelijke zitting wees de Eerste Senaat van het Hooggerechtshof deze eis af met de overweging, dat staatsorganen bij hun beschermende functie van de burger niet aan bepaalde middelen gebonden kunnen worden.

Bovendien overwoog het hof. dat bij toewijzing van de eis terroristen in de toekomst de levens van een veel groter aantal Duitse burgers in gevaar konden brengen, waardoor hun bescherming niet verzekerd was.

Verdere *lotgevallen* gekaapte *Boeing*. Gezagvoerder vermoord

Nadat de gekaapte Boeing in Dubai geland was, hadden de plaatselijke autoriteiten toegestaan, dat een ton brandstof aan boord van het vliegtuig gebracht werd om de air-conditioning te kunnen laten werken; in de loop van 14 okt. liep de temperatuur op het vliegveld op tot 35 graden Celsius.

Verzoeken van de regering van Dubai om drie gijzelaars vrij te laten, die ziek zouden zijn, werden door de kapers afgewezen. Zij weigerden ook zeven kinderen aan boord van het vliegtuig vrij te laten.

Zij zeiden dat niet te kunnen doen zonder opdrachten uit Israël, dat zij omschreven als bezet Palestina.

Het vliegtuig heeft wel voedsel en drinken aan boord mogen nemen.

Veertig tninuten voor het verstrijken van het ultimatum, dat de kapers gesteld hadden, vertrok op 16 okt. de machine uit Dubai. Eerst zetten zij koers naar het eilandje Mazirah in de Indische Oceaan, waar zij geen landingsvergunning kregen. Toen besloten zij naar Aden in Zuid-Jemen te vliegen, waar zij ondanks een landingsverbod daalden op een zandstrook naast de landingsbaan. De Jemenitische autoriteiten maakten duidelijk, dat zij daar niet mochten verblijven en meden verder elk contact met de kapers. Ook werd aan de Westduitse staatsminister Wischnewski geen toestemming verleend in Aden te landen. Deze week daarop uit naar Djeddah.

In de nacht van 16 op 17 okt. steeg de machine uit Aden op en vloog naar Somalia, waar, ondanks een landingsverbod, de machine toch daalde op het vliegveld van de hoofdstad Mogadiscio. De kapers zouden de landing afgedwongen hebben met het dreigement de machine boven Mogadiscio te laten neerstorten.

Be Somalische autoriteiten maakten bekend op geen enkele manier met de kapers te willen samenwerken. De regering beloofde alleen nieuwe brandstof, als zij onmiddellijk weer wilden vertrekken.

In de ochtend van 17 okt. hebben de kapers het lijk van de vliegtuigkapitein, Jurgen Schumann, uit het vliegtuig gegooid. Hij was reeds in Aden om het leven gebracht. Bij de landing in Aden had het landingsgestel schade opgelopen. Schumann ging dadelijk na de landing naar buiten om naar het landingsgestel te kijken en liep daarna naar de Jemenitische soldaten, die het vliegtuig omsingeld hadden. Hij probeerde de militairen ervan te overtuigen, dat het vliegtuig met het beschadigde landingsgestel niet meer zou kunnen opstijgen en dat bovendien de bemanning te vermoeid was.

De leider van de kapers, die zich Mahmoud noemde, sommeerde de gezagvoerder naar het vliegtuig te komen. Nadat Schumarin de machine weer binnen gekomen was, greep Mahnioud hem beet en schreeuwde in liet Engels „Je bent schuldig". Hij dwong Schumann neer te knielen. Toen deze probeerde uit te leggen, dat hij de Jemenieten er alleen van wilde overtuigen, dat de bemanning tijd nodig had om bij te komen, schoot de kaper hem in het gezicht ten aanschouwe van alle passagiers. Tweede piloot Jurgen Vietor vloog de machine daarop naar Mogadiscio.

In Somalia werd staatsminister Wischnewski wel toegelaten. Ook heeft bondskanselier Schmidt op 17 okt. een één uur durend telefoongesprek gevoerd met de president van Somalia, Barre. De Westduitse regeringswoordvoerder Bölling verklaarde hierover, dat Schmidt aan Barre had uitgelegd om wat voor soort van mensen het ging bij de terroristen.

Bondsregering laat alle *ultimatums* verstrijken. Gewapende bevrijding passagiers *en* bemanning

Zoals uit bovenstaand verslag blijkt, had de bondsregering de ultimatums, die op 16 okt. afliepen, laten verstrijken zonder toe te geven aan de gestelde eisen. De kapers stelden in Mogadiscio een nieuw ultimatum. dat om 3 uur 'smiddags op 17 okt. aflieo. Nadat ook dit verstreken was, verlengden de kapers het tot 1.30 uur in de nacht van 17 op 18 oktober.

Om middernacht in de nacht van 17 op 18 okt. hebben echter speciale troepen van de Grenzschutz de inzittenden van het vliegtuig met een gewapende actie bevrijd. Hierbij werden tien passagiers licht gewond; één kreeg een hartaanval. De overige passagiers en de bemanningsleden bleven ongedeerd. Van de kapers kwamen er drie om het leven en werd één, een vrouw, zwaar gewond. Zij is overgebracht naar een ziekenhuis in Mogadiscio. De identiteit en het staatsburgerschap van de kapers zijn nog steeds onbekend. De bevrijding werd uitgevoerd door

leden van de Grenzschutz Gruppe 9 (GSG9), die in 1972 was opgericht na het door Arabische terroristen aangerichte bloedbad onder de Israëlische deelnemers aan de Olympische Spelen. Het was de eerste maal, dat de GSG9 in actie kwam De leden van de GSGY, die deze actie uitgevoerd hebben, waren vanuit Kreta met een Boeing 707 van de Lufthansa naar Somalia gevlogen. Veiligheidsexperts. die niet Wischneswki waren meegereisd, hadden de actie voorbereid. Onder deze experts bevonden zich twee Britten van Special Air Services (SAS), speciaal in het bestrijden van terreur getrainde militairen.

Met toestemming van de Somalische autoriteiten begonnen de troepen hun aanval om nul uur. Zij openden de deuren van het toestel en wierpen een speciaal soort granaten naar binnen, die een enorm lawaai maken en een verblindende werking hebben; hierdoor waren de kapers enige seconden buiten gevecht gesteld.

De Westduitse minister van binnenlandse zaken, Maihofer, schetste op een persconferentie op 19 okt. de verdere gang van zaken aldus: allereerst hadden de commando's van de GSG9 twee van de vier kapers ,,na aanzienlijke tegenstand" in de cockpit buiten gevecht gesteld. ,,Maar een andere terrorist in de eerste klasse opende het vuur. Hoewel hij al twee schotwonden had opgelopen wierp hij nog een handgranaat naar de achterkant van het vliegtuig. Die ontplofte onder een stoel," aldus Maihofer.

,,Nadat de terrorist door nog meer kogels was geraakt — en hieruit kunt u afleiden, hoe beestachtig de strijd geweest is — wist hij al vallend nog een laatste handgranaat tot ontploffing te brengen, die verscheidene gijzelaars voetverwondingen bezorgde," zo vervolgde Maihofer ,,Nadat deze terrorist was geelimineerd opende plotseling een andere terrorist — naar later bleek een vrouw — in het achterste toilet het vuur op de commando's dwars door de deur heen." Voigens Maihofer liep een van de commando's een lichte nekverwonding op tijdens de felle gevechten. Elf gijzelaars moesten na afloop voor lichte verwondingen behandeld worden, maar vijf van dezen vlogen met de anderen op 18 okt. mee terug naar Frankfort.

Op dezelfde persconferentie voerde ook staatsminister Wischnewski het woord. Deze zei o.m., dat Somalia pas met de actie had ingestemd, nadat de kapers drie aanbiedingen van de Somalische regering tot een vrije aftocht hadden afgewezen.

De harde houding van de vier kapers was de beslissende factor bij het uiteindelijke beluit van de Somalische regering om in te stemmen met de commando-actie. Wischnewski voegde daar aan toe, dat het Somalische besluit ook was ingegeven door menselijke overwegingen.

Verder speelde nog een rol, dat Westduitse en Somalische politie-eenheden in het verleden in het kader van een hulpprogramma al eens hadden samengewerkt.

De hele bevrijdingsoperatie was in 17 minuten voltooid. In de nacht van 18 okt. gaf de Westduitse regeringwoordvoerder Klaus Bölling een persconferentie, waarop hij namens de crisisstaf verklaarde, dat er aan de inzet van speciale troepen een groot risico verbonden was; er was een lang overleg aan vooraf gegaan en de beslissing was eenstemmig genomen.

Men had zo gehandeld, omdat de totaliteit van de burgers beschermd moest worden. Als de elf terroristen wier vrijlating was geëist. hadden kunnen vertrekken, zouden zij naar de mening van de bondsregering nieuwe verschrikkelijke terreurdaden kunnen begaan.

Na afloop van de actie heeft de Westduitse regering een aantal regeringen telegrafisch bedankt voor hun steun bij de actie. Vooral president Siad Barre van Somalia werd geprezen: ,,Dat zullen wij niet vergeten", aldus bondskanselier Schmidt in zijn telegram. Andere bedankjes gingen uit naar de regeringen van Engeland, Frankrijk, Griekenland, Saoedi-Arabië, de VS — president Carter had in een telegram aan president Barre van Somalia aangedrongen op samenwerking met de Duitsers —, de DDR — minister Fischer van buitenlandse zaken had aangeboden met de Jemenitische regering te bemiddelen — en de SU.

Paus Paulus heeft in de avonduren van 17 okt aangeboden als gijzelaar de plaats in te nemen van de passagiers aan boord van het gekaapte toestel In een telegram aan Joseph kardinaal Hoffner, de voorzitter van de Westduitse bisschoppenconferentie, zei de paus ,,Als dat van nut mocht blijken, zouden wij onszelf aanbieden voor de bevrijding van de gijzelaars". Eerste geruchten over het op handen zijn van de actie kwamen uit Israël In Tel Aviv was melding gemaakt van een ,,geheimzinnig" toestel van de Lufthansa, dat volgens de berichten met gedoofde lichten in Mogadiscio wilde landen Dit bericht veroorzaakte enige wrevel bij de autoriteiten in Bonn

In de middag van 17 okt was er nog een delegatie van verwanten van de passagiers in het vliegtuig naar de bondskanselarij gekomen

De EG-ministers van buitenlandse zaken hebben op 17 okt op een vergadering in Luxemburg hun solidariteit met de bondsregering uitgesproken In een gemeenschappelijke verklaring stelden de ministers vast ,,met verontwaardiging" ervan te hebben kennis genomen, ,,dat misdadige elementen zich in de afgelopen weken hebben meester gemaakt van een groot aantal onschuldige mensen, die zij met de dood hebben bedreigd Een van de gijzelaars is reeds vermoord"

Geconstateerd werd verder, dat de bondsregering door de gebeurtenissen in een positie gekomen was, ,,waarin zij uitzonderlijk ernstige beslissingen moet nemen"

Verder ,,Wij betuigen haar in deze omstandigheden ons medeleven en wij verzekeren haar onze solidariteit tegenover de uitdaging van de internationale misdaad"

De Westduitse regeringswoordvoerder Klaus Rolling (r.) kondigt de geslaagde redding aan van de gegijzelde passagier van de „Landshut"

V.l.n.r Jan Carl Raspe, Gudrun Ensslin en Andreas Baader, de leiders van de RAF, die volgens de Westduitse justitiële autoriteiten in hun cellen in de gevangenis in Stuttgart Stammheim zelfmoord gepleegd hebben na de ontzetting van de gekaapte Lufthansa-machine

De EG-ministers ,,veroordelen eenstemmig iedere vorm van terrorisme en gijzeling en wij spreken onze afschuw uit over dergelijke gewelddaden, waarmee de elementaire eerbied voor het menselijke leven met voeten wordt getreden

Zelfmoord van *Baader*, Raspe en Ensslin

Kort na het bekend worden van de geslaagde bevrijdingsactie in Mogadiscio hebben zich Andreas Baader, Gudrun Ensslin en Jan Carl Raspe in de gevangenis in Stammheim van het leven beroofd. Een vierde Baader-Meinhofgevangene in Stammheim, Irmgard Möller, heeft d.m.v. het doorsnijden van de polsaderen een poging tot zelfmoord gedaan, die echter niet is gelukt. Andreas Baader en Jan Carl Raspe hebben zich met een pistool door het hoofd geschoten. Gudrun Ensslin heeft zich in haar cel opgehangen. Aldus is door justitie-autoriteiten in Stuttgart bekend gemaakt.

Hoe de gevangenen aan wapens gekomen zijn, is niet duidelijk.

De versie, dat zij zelfmoord gepleegd hebben, wordt niet door iedereen geloofd. Op **19** okt. is in Tubingen lijkschouwing gehouden, waarbij de advocaat van Baader, Otto Schily, aanwezig was. Deze gaf later op de dag een persconferentie, waarop hij zei, dat Baader met een pistoolschot in het achterhoofd is doodgeschoten en dat daarom zelfmoord onwaarschijnlijk is.

De lijkschouwing is verricht door twee Duite pathologen-anatomen en drie buitenlandse collega's, een Zwitser, een Belg en een Oostenrijker. Verder waren justitie-autoriteiten aanwezig en, naast Schily, ook de advocaat van Raspe, Hans Heinz Helman, Raspe was, aldus Helman, ,,aan de rechterzijde in het achterhoofd getroffen".

Hoewel officiële resultaten van het onderzoek een week later worden verwacht, heeft de Belgische arts, Armand André uit Luik, reeds op **19** okt. verklaard, dat de stelling, dat het drietal zelfmoord heeft gepleegd ,,medisch aannemelijk is".

De regering blijft van mening, dat er van zelfmoord sprake is. ,,Het is absoluut onmogelijk, dat iemand anders erbij betrokken was", zei minister Maihofer van binnenlandse zaken op 19 okt. op een persconferentie in Bonn.

De minister van justitie van Baden-Wurttemberg, Traugott Bender, gaf na het vinden van de lijken in de gevangenis op 18 okt. een persconferentie.

Bender kon geen enkel antwoord geven op de vragen hoe de gevangenen, die sedert de ontvoering van Schleyer volledig van de buitenwereld waren afgesloten, het nieuws over de operatie in Mogadiscio hebben gehoord en hoe de pistolen in de cellen van Baader en Raspe terecht zijn gekomen.

De ontdekking van de zelfmoorden werd 's ochtends gedaan, toen de gevangenisbewakers (twee in aantal) het ontbijt voor de gevangenen brachten Als eerste werd omstreeks kwart voor acht Raspe gevonden met een schot in het hoofd Hij leefde nog en werd in allerijl naar een intensive careafdeling gebracht, waar hij stierf. Hij had de daad gepleegd met een 9 mm. pistool.

Baader werd om 8 uur dood in zijn cel aangetroffen, naast hem lag een pistool kaliber 7,65

Kort daarna werden Gudrun Ensslin levenloos gevonden en Irmgard Moller in ernstige toestand Zij verkeert buiten levensgevaar.

Als mogelijke verklaring voor het feit dat de gevangenen het nieuws van Mogadiscio hebben gehoord. zei Bender dat andere gevangenen in Stuttgart-Stammheim, die naar de radio mogen luisteren, via de vensters de gevangen terroristen op de hoogte hebben gesteld

Baader c s zaten gevangen op de zevende etage van het gevangenisgebouw en hadden wel vaker contact met de andere gevangenen via de vensters van de cellen Een verklaring voor de aanwezigheid van de pistolen bleef Bender schuldig

Op 5 september, de nacht waarin Schleyer, werd ontvoerd, waren de cellen van de vier gevangenen zeer nauwkeurig onderzocht door politie-beambten van Baden-Württemberg en ook daarna zouden er bijna dagelijks inspecties zijn gehouden, terwijl de gevangenen werden gelucht op de wandelgang. T enige mogelijkheid is dat bewakers de gevangenen de pistolen hebben verschaft.

De bewakers, die regelmatig werden afgelost omdat zij onder zware druk stonden, werden slechts zo nu en dan, bij wijze van steekproef, gecontroleerd.

Het parlement van Baden-Württemberg, waarin de CDU de meerderheid heeft, heeft op **19** okt. besloten een parlementaire onderzoekscommissie in te stellen. Voor stemden SPD en FDP. De CDU onthield zich van stemming. Minister-president Filbinger (CDU) had de instelling van de com issie ontraden.

De regering van Baden-Württemberg heeft op **19** okt. de directeur van de gevangenis in Stammheim en zijn assistent voor interne veiligheid ontslagen. De ontslagen volgden op een onderzoek door de openbare aanklager van Stuttgart, waarbij in de cel van Raspe een gat in de muur van **17** bij **17** cm. gevonden was, waarin een pistool verborgen had kunnen zijn. Ook was er in Raspe's cel een transistor-radio, gewikkeld in een trui, gevonden, hoewel de Baader-Meinhofgevangenen sinds de ontvoering van Schleyer geheel geïsoleerd zijn.

Op 20 okt. is minister Bender van justitie van Baden-Wurttemberg afgetreden, nadat er nieuwe vondsten in de cellen gedaan waren. Het bleek, dat Baader, Raspe, Ensslin en Möller een scala van mogelijkheden hadden om met elkaar te communiceren.

In alle cellen werden kabels, stekkercombinaties en batterijen gevonden en in enkele cellen ook een gipsactige massa in plastic dozen en koffiezakjes. Verder was bij aansluitplaatsen van de onder een pleisterlaag liggende radioleidingen geknoeid.

Een onderzoek door een elektriciën heeft uitgewezen dat de gevangenen deze leidingen hebben kunnen gebruiken voor het voeren van gesprekken van cel tot cel.

Verder werden nog een batterij en een thermostaat gevonden die zo waren omgebouwd dat communicatie tussen gevangenen door middel van morsetekens mogelijk was.

Lijk Schleyer *gevonden*

De Franse politie heeft in de avonduren van 19 okt. het lijk van de vermoorde Hanns-Martin Schleyer gevonden in de kofferruimte van een groene Audi 100 in de stad Mulhou-

se, in het zuiden van de Elzas, vlak bij de grens met de Bondsrepubliek. Enkele uren voor de vondst had het ,,commando Siegfried Hausner" een verklaring gezonden aan het bureau-Stuttgart van de Deutsche *Presse* Agentur en het Franse dagblad *Li*beratzon

De tekst van deze verklaring luidde.

,Na 43 dagen hebben wij aan het ellendige en corrupte bestaan van Hanns Martin Schleyer een einde gemaakt Schmidt, die in zijn machtsberekening van hei begin af aan de dood van Schleyer op de koop had toegenomen, kan hem in de rue Charles Péguy in Mulhouse in een groene Audi 100 met een kenteken van Homburg afhalen Zijn dood staat in geen verhouding tot onze droefenis en onze woede over de massamoord van Mogadiscio, en van Stammheim Andreas, Gudrun, Carl, Imgard en wijzelf zijn niet verrast over de dramaturgie van dc imperialisten waarmee de bevrijdingsbeweging moet worden vernietigd Wij zullen het bloed dat Schmidt en de imperialisten, die hem ondersteunen, hebben vergoten, nooit vergeten De strijd begint pas. Vrijheid door de bewapende anti-imperialistische strijd "

Onmiddellijk na het bekendworden van de verklaring van het ,,commando Siegfried Hausner" was de Franse politie gaan zoeken naar een groene Audi in de genoemde straat in Mulhouse. Toen men hem vond, waren de deuren en de kofferruimte afgesloten. Omdat men vreesde dat er explosieven in de wagen waren aangebracht, liet men springstofspecialisten komen en de Audi wegslepen. Na een zorgvuldige opening van het voertuig werd het lijk van Schleyer ontdekt. De Audi was reeds 18 okt. in de rue Charles Péguy neergezet.

Necrologie van Schleyer

De door de terroristen vermoorde Hanns Martin Schleyer werd op 1 mei 1915 in Offenburg geboren Hij studeerde rechten in Heidelberg en promoveerde in Innsbruck Hij was reeds sedert 1931 lid van de Hitlerjugend en later van de SS en de NSDAP Tijdens zijn studie was hij ,,Amtsleiter" van het nationaal-socialistische ,,Reichsstudentenwerk", een organisatie die volgens een publikatie in het weekblad Die Zeit een camouflageorganisatie van de Sicherheitsdienst was In 1938 werd hij leider van het nationaalsocialistische Reichsstudentenwerk in Innsbruck, in 1941 kreeg hij dezelfde functie in Praag Tot 1945 was hij actief als SS-Fuhrer en als leider van het hoofdbureau van het ,.Centrale Verbond voor de industrie in Bohemen en Moravie" in Praag

Na de oorlog, in 1951, kwam Schleyer bij Daimler-Benz In 1963 werd hij lid van de raad van bestuur van dit concern Daarna verplaatste Schleyer zijn activiteiten steeds meer naar de werkgeversverbonden in de metaalindustrie In 1973 werd hij als opvolger van Otto Friderichs gekozen tot voorzitter van de Westduitse werkgeversvereniging en aan het begin van dit jaar kreeg hij ook de functie van president van het Westduitse Verbond voor Industrie (NZZ, FAZ, NRC/H'blad, Le Monde, The Times)

WEST-EUROPA

BELGIË

BSP-CONGRES

Het sociulistische partijcongres hoorde op 8 oktober te Spa vice-premier Hurez en de ministers Claes (economische zaken) en Spitaels (tewerkstelling en arbeid) verslag uitbrengen over vier maanden regeringsbeleid. Bijzonder opgemerkt werd een uitspraak van Claes betreffende de bouw van een internationaal eiland voor kerncentrales, dat de bezwaren inzake veiligheid en milieuvervuiling zou tegemoet komen: ,,België is bereid zo'n ambitieus plan op Europees niveau te brengen en zijn buurlanden uit te nodigen daartoe samen te werken", zei hij.

De bespreking van de ministeriële toespraken verliep rustig en zelfs, volgens verscheidene kranten, mat. Na afloop van het congres merkte partijvoorzitter Van Miert op ,,dat de congresformule tot op de draad versleten is" en dat gezocht ging worden naar een meer doelmatiger wijze van congresseren.

Met 790 stemmen tegen 21 en 36 onthoudingen (federatie Charleroi) keurde het congres een uitvoerige resolutie goed, waarin vooraf wordt vastgesteld dat de socialistische ministers erin geslaagd zijn het algemene regeringsbeleid om te buigen in een meer sociale richting. Verder wordt gezegd:

— dat het plan-Spitaels tot bestrijding van de werkloosheid niet mag leiden tot privatisering van de openbare diensten, en op korte termijn, moet worden aangevuld met structurele maatregelen o.m. tot verkorting van de werktijd;

— dat de Belgische economie nieuw leven moet worden ingeblazen, wat een nieuw industrieel beleid veronderstelt en bepaalde structuurhervormingen die de gemeenschap meer vat geven op de vitale sectoren, o.m. via een aanpassing van de statuten van de Nationale Investeringsmaatschappij;

— dat de economische en sectoriële problemen niet mogen worden gefederaliseerd;

— dat voor 1978 een centraal akkoord tussen werkgevers en werknemers moet worden gesloten, vooral in het belang van de zwakke sectoren;

— dat de waarschuwingen van de BSP, ten tijde van de vorige regering, betreffende de katastrofale evolutie van de rijksfinanciën bevestigd worden, maar dat de belastingmaatregelen, die het tekort voor 1978 tot ongeveer 25 mrd fr beperken, de eerste stap betekenen naar een nieuw begrotingsbeleid en een meer rechtvaardige inkomensverdeling:

— dat de meer-bevoorrechten bij voorrang in aanmerking komen voor zwaardere fiscale inspanningen en dat in de komende jaren de ..decumulatie" van de gezinsinkomens en de indexatie van de belastingtarieven verder moeten worden uitgebreid;

— dat het gemeenschapsakkoord loyaal en binnen het vooropgesteld tijdschema moet worden uitgevoerd;

— dat met voldoening werd acte genomen van de verklaring van minister Claes, dat geen enkele exploitatievergunning meer kan worden afgeleverd in de sector van de kerncentrales, zonder advies van de Hoge raad voor de hygiëne;

— dat het congres de vervaardiging van de neutronenbom verwerpt, omdat daardoor de bewapeningswedloop zou worden gestimuleerd.

NIEUWE PSC-VOORZITTER

Op een algemene vergadering van de mandatarissen en de kaderleden te Namen op 8 okt. heeft de Parti Social Chrétien kamerlid Charles-Ferdinand Nothomb als nieuwe partijvoorzitter verwelkomd.

Nothomb werd verkozen door de partijleden, die hun stem per brief hadden uitgebracht. Hij kreeg ruim 93% van de 20.000 stemmen (op een totaal van 55.000 leden). Er was geen tegenkandidaat.

Nothomb (40) studeerde rechten en economie en zetelt sedert 1968 als kamerlid voor Aarlen Hij werd een eerste maal partijvoorzitter in maart 1972 (pag 212/2-1972) Na te hebben gezorgd voor een verjonging van de partij, die hij in 1974 twee kamerzetels deed winnen, ging hij in 1975 voor een half jaar naar de Verenigde Staten en werd in die periode vervangen door senator Gramme die in 1976 in het voorzittersambt bevestigd werd Dit keer was Gramme echter geen kandidaat meer voor het voorzitterschap

Nothomb heeft bij herhaling verklaard, dat hij tegen 1983 de PSC tot de grootste partij van Wallonië wil maken

NIEUWE NATIONALISTISCHE PARTIJ

Op 1 okt. werd te Brussel de oprichting aangekondigd van een Vlaams Nationale Partij die voorlopig geleid wordt door een stuurgroep, voorgezeten door Karel Dillen, van de groep-Were Di, en bestaande uit L. Wouters, oudsenator van de Volksunie, W. Verreycken,

stichter van de Vlaamse Republikeinse Partij, en G. Slegers, oud-senator van de Volksunie en in 1966 een bekend vakbondsleider in de Limburgse mijnstreek Op de persconferentie waar de oprichting werd medegedeeld, was ook X. Buisseret aanwezig. die iets later de leiding van de Vlaamse Militanten Orde zou verlaten.
Volgens de stichters van de VNP belichaamt de Volksunie, sedert zij het gemeenschnpsakkoord goedkeurde, niet langer het partijpolitieke Vlaams-nationalisme, en dient zij te worden vervangen door een andere formatie. De VNP zal die taak op zich nemen. Ze wil „onbelgisch en anti-belgisch" optreden en aansturen op de totstandkoming van een autonoom Vlaanderen.

WAALS-BRABANT

De burgemeesters van de Waalse gemeenten van de provincie Brabant hebben op 30 sept. beslist een conferentie van burgemeesters op te richten, die wil ijveren voor de realisatie van een provincie Waals-Brabant. Het initiatief ging uit van oud-minister Marcel Plasman, burgemeester van Nijvel en PSC-kamerlid. De burgemeesters willen vermijden dat, in een nieuw geregionaliseerde staat, het Waalse gedeelte van de provincie Brabant wordt opgedeeld tussen het gewest Brussel en bepaalde Waalse provincies.

DEQUAE VOORZITTER VAN DE BOERENBOND

Het hoofdbestuur van de Belgische Boerenbond heeft op 10 okt. oud-Kamervoorzitter André Dequae benoemd tot algemeen voorzitter, in opvolging van prof. C. Boon (°1911) die de Boerenbond voorzat sedert 1964. Dequae ("1915) die in 1946 CVP-kamerlid voor Kortrijk werd, heeft dat mandaat opgegeven om voorzitter van de Boerenbond te kunnen worden. Hij was tussen 1950 en 1965 achtereenvolgens minister van wederopbouw, koloniën, buitenlandse handel, economische coördinatie en financiën. Van 1974 tot 1977 was hij Kamervoorzitter. Hij wordt in de Kamer opgevolgd door oud-staatssecretaris A. Steverlynck.

PORTUGAL

REGERING-SOARES VOORTDUREND IN MOEILIJKHEDEN, WIJZIGINGEN SAMENSTELLING, OPPOSITIE DRINGT AAN OP SAMENWERKING

De socialistische minderheidsregering van Mario Soares, aan het bewind sedert de eerste algemene verkiezingen (pag. 443/3 e.v.-1976 eri pag. 10/1 e.v.) heeft in toenemende mate met moeilijkheden te kampen. Verschillende malen is er sprake geweest van een crisis, maar tot nog toe is het de premier steeds gelukt deze te voorkomen, zij het dat hij daarvoor steeds vaker op de steun van de oppositiepartij, met name de PSD, is aangewezen.

De twee grootste oppositiepartijen. de PSD en de politiek iets rechtser gesitueerde CDS, die sinds mei een afspraak voor regelmatige consultatie hebben, dringen steeds vakes aan op nauwere samenwerking met de socialisten en ook president Eanes heeft opgeroepen tot grotere eensgezindheid van de partijen.

PSD-leider Sa Carneiro verklaarde op 18 okt. dat zijn partij de socialisten tot 30 okt. de tijd gaf om zich voor of tegen onderhandelingen over een gemeenschappelijk regeringsprogramma van PSP, PSD en CDS uit te spreken. Mochten de socialisten zich daartegen uitspreken dan zou zijn partij tot een systematische oppositie overgaan.

Op steun van partijen ter linker zijde, met name de communisten, hoeft de regering-Soares niet te rekenen. terwijl zij verder veelvuldig geconfronteerd wordt met verzet van de vakbeweging die vrijwel geheel in handen van de communisten is. Daarnaast is ook de verdeeldheid in de PSP zelf groot.

Een en ander maakt het vooral moeilijk effectieve maatregelen te nemen ter bestrijding van de ernstige economische crisis waarin Portugal zich bevindt.
Hieronder volgt een beknopt overzicht van de politieke ontwikkeling in Portugal.

Wijzigingen in regering en leiding strijdkrachten

Op 25 maart heeft premier Soares een lang verwachte wijziging in de samenstelling van zijn minderheidskabinet aangebracht.
De politiek belangrijkste daarvan was de verwijdering van Marcelo Curto als minister van arbeid. Hem werd verweten zich door de communisten te hebben laten overspelen. Dezen was het gelukt een ruime meerderheid te krijgen in het bestuur van de nieuwe overkoepelende vakcentrale UGTP/IN (zie volgende aflevering). Curto werd vervangen door zijn staatssecretaris Antonio Maldonado Gonelha, die bekend staat als tegenstander van de procommunistische centrale.
Andere wijzigingen waren: minister van industrie werd de 53-jarige privé-ondernemer en ingenieur Alfredo Nobre da Costa. De hoogleraar rechten aan de universiteit van Coimbra, Joao Mota Pinto, werd minister voor handel en toerisme, als opvolger van Antonio Barreto, die zich geheel ging wijden aan het ministerie van landbouw, dat hij sinds het aftreden van Antonio Lopes Cardoso medebeheerde.
De staatssecretaris voor voorlichting, Manuel Alegre, werd tot adviseur voor politieke problemen benoemd, een functie met een kabinetsrang.

Ter gelegenheid van de derde verjaardag van de Portugese revolufie werd in Lissabon de grootste militaire parade uit Portugals geschiedenis gehouden President Eanes (m) sprak bij die gelegenheid de soldaten toe. Links Vasco da Gama, voorzitter van de Assemblee geheel rechts premier Soares

r

Zijn opvolger werd José Ma ia Roque Lino, een advocaat en militant socialist.

Algeineen werden de wijzigingen uitgelegd als een verdere poging de invloed van links op het regeringsbeleid terug te dringen.

Op 6 april benoemde president Eanes een plaatsvervangen chefstaf van de strijdkrachten. Het was lt.-kol. José Alberto Loureiro dos Santos, een naaste medewerker van de president, die zelf de functie van chefstaf van de strijdkrachten heeft. De post was vacant sedert het ontslag van generaal Antonio Ribeiro de Spinola op 14 april 1974, de directe aanleiding tot de Portugese revolutie (pag. 193/1-'74).

Loureiro dos Santos werd tot generaal bevorderd en opgenomen in de Hoge Revolutionaire Raad.

Op 29 april werd bekendgemaakt dat de president vergaande volmachten aan zijn plaatsvervanger had gegeven, zodat hij zelf meer tijd kreeg zich aan de politiek te wijden. De benoeming van Loureiro dos Santos en de wijze waarop deze werd uitgevoerd werd door vele commentatoren beschouwd als illustratief vcor de steeds minder belangrijk wordende rol van de strijdkrachten in het Portugese politieke leven. Het *NRC/H'blad* (25-4) merkte hierover op:

De traditionele hiërarchie voert de bovention. President Eanes heeft op de meest belangrijke commandoposten in het land hem getrouwe officieren aangesteld
In de praktijk betekent dat vooral het herstel van de discipline en het buiten de deur houden van ideologische invloeden
Ongetwijfeld is de stemming in de strijdkrachten het laatste halfjaar wat naar rechts opgeschoven De mislukte staatsgreep van extreem-links van 25 november 1975 en de woelingen van de periode-Gonçalves hebben geleid tot een zeker anti-communisme bij veel officieren
Generaal Loureiro dos Santos zei bij zijn ambtsaanvaarding dat de militairen „op onpartijdige wijze in dienst van het volk moeten staan. In de strijdkraohten bestaan links noch rechts"
De onverwachte benoeming van Eanes' vertrouwensman stuitte bij de militaire top op ernstig verzet Dos Santos had voor zijn aanstellmg de rang van luitenant-kolonel en de militaire hierarchie werd met zijn benoeming op grove wijze doorbroken. Na een langdurige, stormachtige bijeenkomst met Eanes aanvaardde de legertop tenslotte de aanstelling.
De president verdedigde zich door aan te voeren dat Dos Santos eenvoudigweg de beste man was voor deze opdracht
Voorlopig op non-actief gesteld werden al eerder geleden 32 officieren, die verantwoordelijk zouden zijn voor ontsporingen (willekeur bij arrestaties, martelingen e d) in de periode na de Anjerrevolutie. Onder hen bevinden zich officieren die een belangrijke rol speelden bij deze coup, zoals Otelo en Rosa Coutinho
Extreem-links in Portugal stelt het voor alsof een doelbewuste actie aan de gang is om alle officieren die een aandeel hadden in de coup van de 25ste april 1974 in discrediet te brengen en weg te werken
Dit is bepaald niet geloofwaardig
De officieren die nu op non-actief zijn kunnen vrijwel allemaal worden geïdentificeerd met politieke stromingen die weinig meer hadden uit te staan met de oorspronkelijke doelstellingen van de Anjerrevolutie. De daden die hun worden verweten zouden vermoedelijk in geen enkele rechtsstaat worden getolereerd
Rovendi-r kan er tegenover worden gesteld dat officieren als Vasco Lourenzo (commandant Lissabon), Hugo do Santos (commandant Midden-Portugal), Vitor Alves (lid Revolutionaire Raad), Costa Braz (minister van binnenlandse zaken) en Melo Antunes (president Constitutionele Raad), die allemaal een belangrijke rol speelden bij de Anjerrevolutie, nog steeds in hun functies zijn gehandhaafd
Het gaat daarbij in het algemeen om officieren die destijds tot de Groep van Negen — bekend om naar marigende invloed tijdens bet revolutionaire proces — behoorden of deze nabij stonden (ook Eanes moet daartoe worden gerekend)
Van deze groep is Melo Antunes de enige die in het openbaar duidelijk zijn ontevredenheid heeft uitgesproken over het huidige politieke klimaat, waarin bij een bedreiging ziet voor de socialistische koers van Portugal De anderen lijken de huidige politieke koers van de regering zonder veel moeite te aanvaarden
Melo Antunes, die, mede door zijn uitlatingen, op het ogenblik als een omstreden figuur geldt, zou volgens geruchten overwegen zijn voorzittersfunctie neer te leggen om zich vervolgens als burger aan de politiek te wijden
De Revolutionaire Raad, waarvan het voortbestaan volgens de grondwet nog tot 1981 is verzekerd, vervult thans een bescheiden rol en houdt zich voornamelijk met wat routineus aandoende militaire problemen bezig De in dit orgaan overheersende stemming is die van de Groep van Negen Meer linkse stromingen hebben geen woordvoerders meer, meer rechtse wel.
Verhoudingsgewijs geldt de luchtmacht op het ogenblik als het meest „rechts", de marine als meest „links" en neemt het leger (waar de rust nog het minst is hersteld) een tussenpositie in.

Ter gelegenheid van de derde verjaardag van de Portugese revolutie sprak president Eanec o.a. de Nationale Assemblee op 25 april toe.

Bij die gelegenheid waarschuwde hij dat als de veiligheidstoestand van het land verder zou verslechteren uitzonderingsmaatregelen zouden worden genomen om de vrede te herstellen.

„De onveiligheid neemt toe met gewelddadige aanvallen op mensen en bezittingen... Deze Kamer van volksverteigenwoordigers kan niet de bezorgdheid en de vrees negeren waarmee de bevolking wordt geconfronteerd. Als de situatie verslechtert, zal de vrede hersteld worden door de noodzakelijke buitengewone maatregelen."

De president legde er verder de nadruk op dat de politieke partijen hun geschillen moeten bijleggen en gezamenlijk moeten streven naar nationaal herstel. „Portugal wordt overstroomd met woorden en is dronken van beloften," zo zei de president.

Nauwere *samenwerking* oppositie, communisten willen vervroegde verkiezingen

De twee grootste oppositiepartijen in Portugal trokken op 25 mei via een besluit tot nauwere samenwerking hun voorwaardelijke steun aan de socialistische minderheidsregering van Soares in.

Na een gezamenlijke bijeenkomst van de PSD en de CDS, waarop plun.-en tot herstel van de Portugese economie werden besproken, werd een verklaring uitgegeven waarin werd gezegd dat Portugal voor de oplossing van zijn kritieke problemen een formule nodig heeft van een democratische meerderheid. „Wij zouden graag willen dat de socialistische partij zich aansluit bij onze groep, maar zij heeft dat idee van de hand gewezen."

De partij van Soares (PSP) heeft in de uit 263 zetels bestaande Assemblee een minderheid van 105 zetels. Gecombineerd hebben de PSD (sociaal-democratisch) en de CDS (gematigd conservatief) 215 zetels.

Ook de socialisten waren uitgenodigd voor de bijeenkomst maar dezen weigerden een delegatie te sturen.

Begin augustus lanceerde de communistische partij een aanval op het kabinet-Soares.

De secretaris-generaal van de partij, Alvaro Cunhal, deelde op een persconferentie op 1 augustus, na afloop van een bijeenkomst van het centrale comité van de partij, mee dat zijn partij zo spoedig mogelijk nieuwe verkiezingen wil om „een gevaarlijke en nieuwe fase in Portugals jonge democratie het hoofd te kunnen bieden".

Het centrale comité was bijeengekomen om van gedachten te wisselen over de nederlagen die de communisten in het parlement hadden geleden bij de stemmingen over belangrijke kwesties zoals de agrarische hervormingen en compensatie voor nationalisatie (zie hierna, pag. 683).

Cunhal deed een felle aanval op de regering-Soares wegens de „catastrofale politiek" die zij zou voeren en haar streven „tot herstel van het kapitalisme in de industrie en de landbouw dat door imperialisten in het buitenland gesteund wordt".

De vertegenwoordigers van de PSP, de PSD en de CDS wezen het communistische voorstel als ,,een wanhopige politieke manoeuvre" van de hand.
Soares zelf reageerde op het voorstel. in een persconferentie op 4 augustus.
Daarin zei hij dat de regering niet zal aftreden en niet zal aarzelen aangenomen wetten uit te voeren.
De premier verweet de communisten met hun ,,alles-of-niets politiek" te proberen het land te verdelen.
,,Als de communisten mochten proberen deze crisis op de spits te drijven met een oproep tot een algemene staking, dan kan dit leiden tot een nieuwe uitbarsting van anti-communistisch geweld onder het volk". Soares beschuldigde de communisten er verder van een blok te zijn aan het been van de andere Westeuropese communistische partijen.
,,De Portugese communisten", aldus Soares, „zijn gefrustreerde stalinisten van de oude stempel die zich niet kunnen aanpassen aan de werkelijkheid en tot de ontdekking zijn gekomen dat de tijd hun machtsdromen achterhaald heeft".

Beperkte sameneoerking PSP en *PSD komt* op yang

Tijdens de belangrijkste debatten over de wet op de agrarische hervormingen en de wet op de schadeloosstelling gehouden in juli heeft de regering-Soares steun moeten zoeken bij de PSD van Da Carneiro, omdat zowel de communisten als de CDS van Freitas do Amaral tegen waren. De PSD stemde voor de wet op de landhervorming en onthield zich van stemming bij de wet op de schadeloosstelling. In ruil daarvoor kwam het tot een vaste consultatie-afspraak tussen PSP en PSD.
Daarnaast bleef de overeenkomst tussen PSD en CDS van 25 mei (zie boven) van kracht. De CDS liet overigens begin augustus weten te hopen dat ook de PSP zou toetreden tot deze ,,convergentie".

Eanes roept op tot eensgezindheid partijen

President Eanes riep op 15 oktober ter gelegenheid van de opening van het nieuwe zittingsjaar van het parlement de partijen op tot grotere samenwerking te komen.
Hij zei dat het noodzakelijk was dat de partijen het eens werden over de manieren die gevonden moeten worden om de politieke en economische crisis van het land op te lossen. Hij waarschuwde dat daarvoor nog maar korte tijd over was.
De dringendste zaken die op het ogenblik aan de orde zijn in Portugal, definieerde de president. als een politiek akkoord, een sociaal contract en de collectieve mobilisatie van het volk voor nationaal herstel
Eanes herinnerde het parlement eraan dat als deze doeleinden niet zouden worden bereikt er andere constitutionele oplossingen voorhanden waren die gebruikt zouden worden als de democratie verdedigd moest worden.
Volgens de grondwet heeft de president het recht om onder bepaalde omstandigheden het parlement te ontbinden of een premier te ontslaan of te benoemen.

Ontslag minister *van* buitenlandse *zaken*

Half september gaf de leiding van de PSP premier Soares een mandaat om de regering te wijzigen ,,wanneer dat het meest opportuun lijkt".
De aankondiging kwam aan het eind van een geheime bijeenkomst van het 15-leden tellende secretariaat van de partij. Tegelijkertijd deden de Socialisten een oproep om een nieuwe dialoog met de PSD te beginnen. In de verklaring wordt er echter de nadruk op gelegd dat de PSP alleen wil blijven regeren.

Het partijsecretariaat herhaalde zijn volledige steun voor de bezuinigingspolitiek van de regering, daarmee geruchten over een meningsverschil binnen de gelederen van de PSP ontkrachtend.
Het secretariaat deed verder een aanval op ,,herhaalde pogingen door bepaalde sectoren om kunstmatig spanningen te creëren" en zei dat zijn politieke opponenten ,,niet in staat zijn tot een vergelijk te komen om een alternatief voor de regering te vinden". De verklaring riep verder op tot het vormen van een pact tussen regering, managers en vakbonden dat tot doel zou hebben het .,verlaten van radicale standpunten en van louter politieke belangen".

Op 10 oktober werd in Lissabon bekendgemaakt dat de minister van buitenlandse zaken Medeiros Ferreira zijn ontslag had aangeboden.
Onmiddellijk deden geruchten de ronde dat andere ministers, met name die van landbouw, Antonio Barreto, zijn voorbeeld zouden volgen. Ontevredenheid over de prestaties van de regering zouden daaraan ten grondslag liggen.
Het kabinet kwam in een spoedzitting bijeen en premier Soares deed een beroep op de ministers zich achter hem op te stellen.
Na afloop daarvan werd meegedeeld dat de crisis voorlopig bezworen was en dat geen andere ministers zouden aftreden. Soares zou voorlopig de functie van minister van buitenlandse zaken krijgen.

De oorzaken van het ontslag van Medeiro Ferreira zijn waarschijnlijk velerlei.
Tijdens de geheime bijeenkomst van de partijleiding van de PSP, half september (zie boven), stond zijn beleid aan kritiek bloot.
Een steen des aanstoots was de manier waarop de minister gemanoevreerd heeft bij het aangaan van diplomatieke betrekkingen met Israël in mei. Soares en andere leden van de partij waren voor het aanknopen van die betrekkingen o.a. als gebaar tegenover de Socialistische Internationale. Mecleiro Ferreira was geen onverdeeld voorstander omdat hij reacties van Arabische landen vreesde.
Daarnaast bestond er ontevredenheid binnen de partij over het feit dat de minister er niet in geslaagd was de betrekkingen met de voormalige koloniën te verbeteren. In augustus zond Soares een regeringsdelegatie naar Angola en Mozambique, die hij liet aanvoeren door de staatssecretaris voor politieke betrekkingen, Manual Alegre.
Verder zou Medeiro Ferreira zelf ontevreden geweest zijn over het feit dat Soares zich veel met de buitenlandse politiek bemoeit. Het sterkst kwam dii tot uiting bij de Portugese toenadering tot de EG waar Soares met al zijn tournees en toespraken voortdurend de show stal. (zie volgende aflevering)

Verdeeldheid binnen socialistische partij

Naast de moeilijkheden met oppositie en vakbond heeft Soares te kampen met verdeeldheid binnen zijn eigen partij.

De allang bestaande conflicten met de extreem-linker vleugel, die de regering verwijt dat zij een politiek voert van ,,kapitalistische herovering" en ,,de belangen van de arbeidersklasse verraadt" duren voort.
In de top van de partij is deze groep betrekkelijk schaars vertegenwoordigd, maar zij is waarschijnlijk wel representatief voor een onbehagen dat 'bij een verhoudingsgewijs breder segment aan de basis leeft. Het gaat om een typisch ideologisch conflict dat in de huidige situatie van de regeringsverantwoordelijkheid zeer begrijpelijk en ook eigenlijk onvermijdelijk is.
Soares meent dat hij in de huidige economische crisis alleen maar een stabiliserend beleid kan voeren dat in opzet sterk afwijkt van het veel radicalere partijprogramma.
De linkse dissidenten hebben zich verenigd in de zogenaamde Arbeidersbroederschap, opgericht door de oud-minister van landbouw Lopes Cardoso, waar ook leden van andere politieke partijen zoals communisten lid van zijn. Hoewel de broederschap pretendeert een culturele organisatie te zijn werkt zij volgens de PS-leiding in de praktijk als een splijtzwam.
Een daartoe bevoegde commissie van de partij heeft de dissidenten onlangs voor een ultimatum gesteld. Zij moeten daarbij kiezen tussen de partij en de broederschap want het lidmaatschap van de laatste wordt onverenigbaar geacht met dat van de PS. De uitkomst hiervan is nog

niet precies bekend. al zou een aantal dissidenten voor de PS hebben gekozen.
Van meer recente datum — en op het ogenblik ook veel meer betekenisvol — zijn tegenstellingen in de partijtop en in de regering tussen groepen die men beter kan aanduiden als machtscentra van mensen met een zekere persoonlijke affiniteit en gemeenschappelijke voorgeschiedenis dan als ideologische groepen in de zin van links of rechts.
Zo is er de ,,Groep van Genève" waartoe de onlangs afgetreden minister van buitenlandse zaken Medeiros Ferreirn behoort. Het gaat daarbij om mensen die tijdens de dictatuur veelal in Genève hebben gestudeerd.
Zij hebben in de eerste periode na de Anjerrevolutie geen erg opvallende rol gespeeld en gelden enigszins als ,,nieuwkomers",
Tot hen behoort ook minister van landbauw Antonio Barreto, beschouwd als een van de sterke mannen van het kabinet. Hij is door de communisren bijzonder scherp aangevallen in verband met de correcties die hij op de landbouwhervorming heeft aangebracht.
Dicht bij deze groep staat ook minister van onderwijs, Sottomayor Cardia, die aan het begin van zijn ambtsperiode een zuivering uitvoerde tegen allerlei linksextreme invloeden binnen zijn departemens.
Daarnaast is er de ,,Groep van Algiers", waarvan de staatssecretaris voor politieke zaken Manuel Alegre een belangrijk man is. Deze dichter-politicus (hij heeft o.a. de Portugese vertaling van de Internationale verzorgd) heeft indertijd in ballingschap in Algie s gewoond. In deze hoek wordt ook Salgado Zenha, de leider van de socialistische fractie in het parlement, wel gesitueerd.
Ten slotte zijn er Mario Soares en volgelingen, die wel worden aangeduid als de ,,Groep van Parijs" in welke stad de premier onder de dictatuur geruime tijd heeft doorgebracht.
Ter verduidelijking: van hermetische scheidslijnen tussen deze groepen is allerminst sprake. In sommige kringen wordt het gebruik van de ,,geografische etiketten" meer gezien als een ,,journalistieke aardigheid". Toch lijken de tegenstellingen allerminst zonder belang. Bij het conflict dat binnen de regering uitbrak was duidelijk van een tegenstelling tussen de ,,Groep van Genève" en de rest van de regering sprake. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)

ECONOMISCHE SANERINGSMAATREGELEN, BUITENLANDSE FINANCIËLE HULP, BESPREKINGEN MET VAKBONDEN AFGEBROKEN, DEVALUATIE ESCUDO

Eind februari heeft de regering-Soares de langverwachte maatregelen tot herstel van de economie bekendgemaakt.
De belangrijkste daarvan was de devaluatie van de escudo met 15%. In de praktijk had de escudo in 1976 al een forse daling doorgemaakt ten opzichte van andere valuta's.
Verscheidene internationale organisaties hadden allang aangedrongen op een devaluatie. De bedoeling van de maatregel was de stagnerende export weer op gang te brengen, o.a. in de textielindustrie en bij de lichte machine-industrie. Daarnaast was zij bedoeld om de toeristenindustrie en de geldovermakingen van de in het buitenland werkende Portugezen te bevorderen.
Daarnaast kondigde de regering een aantal extra maatregelen om aan de export te bevorderen. Het ging daarbij om bepaalde vrijstellingen van belastingen en prikkels voor investeringen.
Ook werden maatregelen genomen om de invoer af te remmen o.a. door verhoging van tarieven aan de grens, m.n. voor luxe-artikelen.
Het disconto van de Bank van Portugal werd gebracht van 6.5 op 8%.
Daarnaast kondigde de regering aan dat zij vóór 30 april voor schadevergoeding zou zorgen aan die buitenlanders wier eigendommen in Portugal werden onteigend of genationaliseerd.
Verder werden de prijzen voor een aantal basisvoedselprodukten voor de tijd van 1 jaar vastgelegd en werd bepaald dat de lonen in 1977 niet meer dan 15% mogen stijgen.
Op 25 april maakte het Internationale Monetaire Fonds in Washington bekend dat de Portugese regering het recht kreeg voor de volgende 12 maanden voor $ 49 mln speciale trekkingsrecht op te nemen om het tekort op de betalingsbalans te verkleinen. Onderhandelingen daartoe waren in maart begonnen, nadat de regering de economische saneringsmaatregelen (zie boven) had afgekondgd.
Volgens de IMF werden Portugals economische moeilijkheden veroorzaakt door de sterke stijging van de energieprijzen en de daarop volgende crisis in de wereldhandel, de politieke en economische veranderingen, het toekennen van zelfstandigheid aan de overzeese gebieden en de belemmeringen die buitenlandse regeringen voor Portugezen die in het buitenland willen werken, opwerpen.
Het teruglopen van de uitvoer en het sterke toenemen van de arbeidsreserve heeft geleid tot een werkloosheidscijfer van meer dan 14% in 1976.
In maart stegen de consumentenprijzen met bijna 9%, waarmee het prijspeil 30% hoger lag dan in de overeenkomstige periode in 1976.
Op 22 juni besloten elf landen, Frankrijk, West-Duitsland, Italië, Japan, Nederland, Zweden, Noorwegen, Zwitserland, Venezuela, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, na zes maanden onderhandelen, Portugal een lening te verstrekken van $750 mln voor steun aan de betalingsbalans.
Op 22 juni vond in Lissabon een grote protestdemonstratie plaats, waaraan door naar schatting 100.000 arbeiders werd deelgenomen In de dagen daaraan voorafgaand en daarop volgend, werd ook in andere delen van Portugal gedemonstreerd en gestaakt. De demonstranten richtten zich vooral tegen het regeringsbesluit de lonen mek niet meer dan 15% te verhogen en tegen het besluit een deel van de in 1975 door landarbeiders bezette landgoederen aan de vroegere eigenaars terug te geven.
Het besluit, een uitvloeisel van het economische saneringsprogramma van februari (zie boven), had de woede van de vakcentrale gewekt bij de onderhandelingen over een nieuw sociaal contract die eind mei begonnen waren. Op 22 juni maakte de regering bekend dat de onderhandelingen met de vakcentrale CGTP/IN (vroeger de Intersyndicale genoemd) waren afgebroken wegens de anti-democratische handelwijze van de centrale. De centrale gelastte op 24 juni een staking af nadat de regering gedreigd had alle stakers in overheidsdienst op te roepen.

Escudo gaat ***zweven***

Op 25 aug. maakte Soares nieuwe economische maatregelen bekend in een poging de economie te saneren. Onderdeel daarvan was dat de escudo zou gaan zweven.
In een toelichting op deze maatregel zei de premier: ,,Onze uitvoer moet concurrerend blijven en een plotselinge sterke waardevermindering zou directe gevolgen hebben voor de kosten van levensonderhoud, die moeten worden beperkt."
Soares kondigde verder een prijsverhoging af voor benzine van 25%. De staatsuitgaven zullen met 10 tot 20% verminderd worden. Bedrijven die kampen met financiële problemen mogen bezuinigen op de lonen en de regering zal haar politiek van steunverlening aan de privé-sector en buitenlandse investeringen krachtiger doorvoeren.

De premier zocht de oorzaak van de slechte economische situatie in het ,,wanbeleid" dat van april 1974 tot aan de verkiezingen van 1976 gevoerd werd. ,,Portugal heeft de prijs betaald voor twee jaren van utopia, anarchie, subversie en ideologische conflicten". Hij zei dat zijn regering onder vuur stond van fascisme en communisme, maar dat ze vastbesloten was de noodzakelijke maatregelen te nemen om het land uit het slop te halen,

zelfs als hierdoor de steun van het volk zou afnemen
Als Portugal de economie niet gezond maakt, zal de dictatuur weer terugkeren. aldus Soares. Hij deed een beroep op alle politieke partijen, werknemers- en werkgeversorganisatie? „een noodakkoord voor nationale redding" te tekenen om het land op de been te helpen. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)

WET LANDHERVORRIINGEN AANGENOMEN DOOR PARLEMENT

Op 22 juli heeft het parlement met 166 stemmen voor en 86 tegen het wetsontwerp betreffende de landhervorming aangenomen.
De nieuwe wet, die in de plaats komt van twee decreten die in juli 1975 uitgevaardigd werden door generaal Vasco Goncalves, kreeg de steun van de socialistische afgevaardigden en van die van de PSD. Tegen stemden de communisten en de CDS alsmede enkele onafhankelijke afgevaardigden. Het debat dat aan de eindstemming voorafging duurde vier dagen, waarbij er veelvuldig contact was tussen premier Soares en de leiders van PSD en CDS.
De nieuwe wet komt in de plaats van de landhervormingen die in de revolutionaire periode werden doorgevoerd.
Toen werd ruim één miljoen hectare, voornamelijk in de zuidelijke provincie Alentejo genationaliseerd en verdeeld onder collectieve landbouwbedrijven. Daartegen rees veel verzet voornamelijk van de kleine en middelgrote boeren in het noorden van Portugal.
Dit noodzaakte de regering al eerder om in te grijpen en een aantal onteigeningen ongedaan te maken, zo in april '76 toen o.a. werd bepaald dat slechts bepaalde landgoederen van meer dan 30 ha, ten zuiden van de Taag voor onteigening in aanmerking kwamen (pag. 459/1-'76).
De nieuwe wet neemt deze wijzigingen over en bepaalt dat middelgrote bedrijven niet onteigend worden en dat van grootgrondbezitters niet al het land genaast zal worden.
Krachtens de nieuwe wet komt nog ongeveer FOOOOO ha voor onteigening in aanmerking.
Bij de kredietverlening zal voorrang gegeven worden aan kleine en middelgrote bedrijven, gevolgd door pachters en coöperaties. De collectieve bedrijven komen het laatst aan do beurt.
Tijdens het debat wezen verscheidene sprekers erop dat de afgelopen twee jaar 90% van de landbouwbegroting is opgeslokt door de collectieve bedrijven die maar 30% van de voedselproduktie voor hun rekening nemen.
De communisten verweten de regering dat zij de grootgrondbezitters in de Alentejo weer in het zadel wilden helpen.
Vijf socialisten, onder wie de exminister van landbouw Antonio Lopes Cardoso, stemden tegen omdat ze de wet niet ver genoeg vonden gaan.

Ongeregeldheden bij uitvoering landhervormingswet

Eind augustus kwam het tot ernstige botsingen tussen veiligheidstroepen en landarbeiders in de provincie Alentejo. Zeker 31 mensen werden gewond van wie twee ernstig. De moeilijkheden ontstonden toen arbeiders zich verzetten tegen regeringsfunctionarissen die probeerden illegaal bezet land over te nemen.
In de daarop volgende dagen deden zich overal in Portugal onlusten voor, terwijl in zeker vijf plaatsen bommen tot ontploffing kwamen die grote materiële schade aanrichtten en vier personen verwondden.

Op 17 september keurde de Hoge Revolutionaire Raad de landhervormingswet goed.

Parlement keurt schadevergoeding voor onteigeningen goed

Het parlement heeft op 30 juli een wetsvoorstel goedgekeurd dat de weg moet effenen voor het vergoeden van de schade geleden door Portugese en buitenlandse ondernemers, aandeelhouders en landeigenaren, wier eigendommen in beslag werden genomen na de Portugese revolutie van 1974.
Het ontwerp werd dankzij het zich onthouden van de PSD, met 81 tegen 61 stemmen aanvaard.
De CDS, de communisten, de Democratische Volks Unie en twee onafhankelijken stemden tegen.
De linkse partijen waren tegen omdat zij het voorstel beschouwden als „de bekroning van een kapitalistisch en imperialistisch herstel".

De bedoeling van het voorstel is dat degenen die aanspraak maken op een schadeloosstelling deze zullen ontvangen in de vorm van staatsobligaties (ter totale waarde van 100 mrd escudos, 2,6 mrd dollar), die worden afgelost over een periode van zes tot en met 21 jaar en waarvan een rente afhankelijk van de aanspraak die men maakt wordt vergoed van 2,5 tot en met 11%
Alle aanvragen zullen afzonderlijk worden behandeld, en ondergebracht in 12 categorieen, de laagste omvat bedragen tot 50 000 escudos (1300 dollar) en de hoogste boven de 7,5 mln escudos (200 000 dollar)
De naastingen in Portugal waren vooral geschied in 1975 toen de regering sterk onder communistische invloed stond.
Vooral banken, verzekeringsmaatschappijen, vervoersondernemingen en openbare nutsbedrijven met al hun dochterondernemingen werden toen tot staatsbezit verklaard
Er zijn in Portugal geen buitenlandse bedrijven genaast maar omdat die door bepaalde regeringsmaatregelen destijds ook schade hebben geleden komen zij ook onder bepaalde voorwaarden in aanmerking voor schadeloosstelling
Om de hoognodige buitenlandse investeringen in Portugal te stimuleren zal worden bepaald dat de uit te keren obligaties tot een bedrag van 70% van de nominale waarde kunnen worden omgezet in credieten in industriele en zakelijke ondernemingen (Le Monde, NZZ, The Times NRC/H'blad)

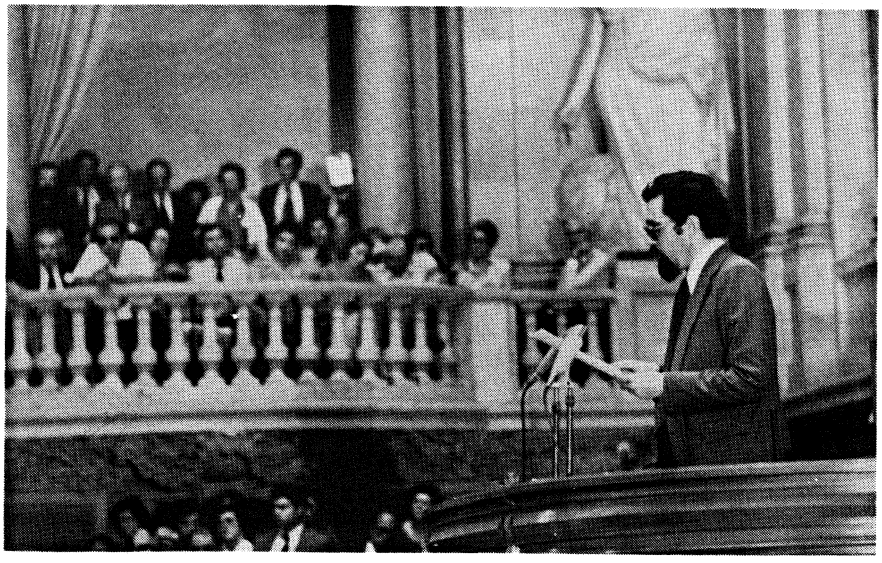

Minister Antonio Barreto van landbouw spreekt het parlement toe bij het debat over de agrarische hervormingen.

CYPRUS

KYPRIANOU OPVOLGER MAKARIOS

Na het overlijden van aartsbisschop Makarios op 3 aug. (pag. 672/2) werd de voorzitter van het (Grieks-) Cypriotische Huis van Afgevaardigden, Spyros Kyprianou, automatisch waarnemend president.

Op 4 aug. kwamen de leiders van de vier Grieks-Cyprioitische partijen bijeen om de opvolging definitief te regelen. De grondwet schreef voor dat binnen een termijn van 45 dagen verkiezingen voor een nieuwe president moeten worden gehouden, maar deze termijn kan door het parlement worden verlengd. Gemeld werd dat het Democratische Front van Kyprianou, de socialistische EDEK van Vassos Lyssarides en de communistische AKEL van Ezekiel Papaioannou de voorkeur gaven aan een verlenging van Kyprianou's presidentschap tot febr. 1978, wanneer Makarios' ambtstermijn zou zijn afgelopen en toch al presidentsverkiezingen moesten worden gehouden. De Democratische Concentratie van oud-parlementsvoorzitter Glafkos Clerides, die ondanks het behalen van 25,6% van de stemmen bij de verkiezingen van 5 sept. 1976 niet in het Huis is vertegenwoordigd, leek echter voorstander van presidentsverkiezingen op korte termijn. In elk geval werd op 4 aug. geen overeenstemming over de opvolging bereikt.

Op 13 aug. besloten de vier partijen echter dat Kyprianou op 31 aug. automatisch tot president zou worden uitgeroepen (met een ambtstermijn tot febr. 1978), als er zich op die datum geen onafhankelijke kandidaat had aangemeld. Mocht dat wel het geval zijn, dan zouden op 10 sept. verkiezingen volgen.

Op 31 aug. werd Kyprianou formeel tot president geproclameerd en op 3 sept. werd hij in een speciale bijeenkomst van het Huis beëdigd.

De op 3 aug. overleden aartsbisschop Makarios werd als hoofd van de orthodoxe kerk van Cyprus opgevolgd door bisschop Chrysostomos van Paphos, in afwachting van de verkiezing van een nieuwe aartsbisschop

Grieks-Cypriotische politieke leiders bespreken de opvolging van Makarios. V.l.n.r. Lyssarides (EDEK), Papaioannou (AKEL), Kyprianou (Dem Front) en — op de rug gezien — Clerides (Dem. Concentratie).

Spyros Kyprianou werd op 28 okt 1932 te Limassol geboren Hij studeerde rechten in Londen, waar hij 9 jaar woonde. In maart 1959 keerde hij naar Cyprus terug, waar hij in 1960 korte tijd minister van justitie is alvorens tot minister van buitenlandse zaken te worden benoemd Hij vervulde dit ambt tot mei 1972, toen Makarios hem onder druk van ae Griekse junta ontsloeg In 1974 keerde Kyprianou in de actieve politiek terug. Hij leidde de Grieks-Cypriorische delegatie naar de Algemene Vengadering van de VN in sept 1974 en stichtte vervolgens met steun van Makarioo het Democratische Front, dat bij de parlementsverkiezingen van sept 1976 21 van de 35 zetels verwierf Op 20 sept. 1976 werd Kyprianou met algemene stemmen tot parlementsvoorzitter gekozen Zijn gezondheidstoestand na twee hartaanvallen laat te wensen over.

Kyprianou werd echter door de Turken en de Turks-Cyprioten niet als president van Cyprus erkend, maar slechts als leider van de Grieks-Cypriotische gemeenschap. *(NZZ, FAZ, The Times, Le Monde, NRC/H'blad, UN Chronicle)*

VEROORDELING LEIDER EOKA-B

Het hooggerechtshof te Nicosia veroordeelde op 10 aug. de 35-jarige Lefteris Papadopoulos tot levenslange gevangenisstraf wegens zijn aandeel in de staatsgreep van juli 1974. Hij werd aangeduid als de opvolger van generaal Grivas en een van de leiders van EOKA-B. Papadopoulos gaf zijn nauwe relatie met Grivas en zijn lidmaatschap van de EOKA-B toe, maar hij ontkende zijn medewerking aan de staatsgreep. Hij was vier dagen tevoren, op 11 juli 1974, gearresteerd. *(UPI* 10-8, *FAZ* 12-8)

Waarnemend president Kyprianou kondigde volgens *NRC/H'blad* (19-8) voor 125 gevangenen een strafverminäering met een zesde deel af. Daarvan zouden o.a. ex-president Sampson en Lefteris Papadopoulos profiteren. (Vor. ber. pag. 83/31

VEILIGHEIDSRAAD BEHANDELT GRIEKS-CYPRIOTISCHE KLACHT

Op 24 aug. verzocht de (Grieks-) Cypriotische regering om een spoedzitting van de Veiligheidsraad voor het onderzoek van ,,de schendingen door Turkije van de VN-resoluties en Ankara's politiek van voldongen feiten, waarvan het jongste voorbeeld is de kolonisatie van de stad Famagusta". De regering wilde geen nieuwe resolutie, maar concrete maatregelen voor de uitvoering van de eerder aanvaarde resoluties. De bezwaren van de regering richtten zich tegen de heropening van de ho-

telwijk van de stad Famagusta, die sinds 1974 onbewoond bleef en de voorgenomen vestiging daar van ca. 1 000 Turks-Cypriotische vluchtelingen. De week tevoren had de leider van de Turks-Cypriotische federatieve staat, Denktash. verklaard dat de opening van de hotelwijk voor Turkse bewoners Grieks-Cypriotische illusies moest ontzenuwen dat de stad een onderhandelingsobject zou kunnen vormen
Op 31 aug kwam de Raad voor de behandeling van de klacht bijeen

John Christophides, de Cypriotische minister van buitenlandse zaken, verklaarde toen dat de vooruitzichten op een vreedzame oplossing van de kwestie-Cyprus een ,,dodelijke slag" zcu worden toegebracht als Turkije werd toegestaan voort te gaan met een ,,kolonisatieproces' De Turks-Cypriotische woordvoerder Vedat Celik ontkende dat er in het gebied van nieuw Famagusta bewoners werden toegelaten. ook al haa de ,,Turkse federatie op Cyprus" het recht naar eigen goeddunken te handelen
Er volgden vijf openbare zittingen en prive-consultaties, waarbij secretaris-generaal Waldheim op verzoek van Cyprus en de SU nadere irlichtingen verstrekte Hij wees erop dat in de nieuwe wijk van Famagusta, die in aug 1974 door zijn Grieks-Cypriatische bewoners was ontruimd en door Turkse troepen was bezet, geen Grieks-Cyprioten en andere bewoners hadden mogen terugkeren, maar dat ook Turks-Cyprioten was belet zich er te vestigen Eind juli had de toenmalige Turkse premier Ecevit verklaard dat het gebied zou worden opengesteld voor vestiging door burgers en Denktash had toen de niet-Griekse buitenlanders, die panden in Famagusta hadden. uitgenodigd hun zaken daar te heropenen Later was volgens Waldheim bekendgemaakt dat het Constantia hotel zou worden geopend als Turks-Cypriotisch hotel en opleidingscentrum voor catering, en dat bepaalde naburige gebouwen in verband daarmee door Turks-Cyprioten zouden worden overgenomen De Turks-Cypriotische autoriteiten waren begonnen met het wijzigen van Griekse straatnamen in Turkse in dat gebied en in één geval ook daarbuiten.

Nadat Libië en Pakistan, de beide mohammedaanse leden van de Raad, lange tijd gepoogd hadden een geformuleerd besluit tegen te houden — zij waren tegen een veroordeling van Turkije —, aanvaardde de Raad op 15 sept. bij acclamatie een resolutie waarin de naam Famagusta niet expliciet werd genoemd. De voornaamste operatieve paragrafen luidden:

De Veiligheidsraad ( )

1 brengt zijn berorgdheid over de door de jongste ontwikkelingen ontstane toestand tot uiting, 2 roept de betrokken partijen op daarom overal op Cyprus alle eenzijdige handelingen na le laten, die de uitzichten op een rechtvaardige en vreedzame oplossing kunnen beinvloeden (l, 4 brengt zijn bezorgdneid over de gebrekkige vooruitgang bij de intercommunautaire besprekingen tot uiting; 5 roept de vertegenwoordigers van de beide bevolkingsgroepen op onder auspicien van de secretaris-generaal zo spoedig mogelijk de onderhandelingen op zinvolle en constructieve wijze alsmede op basis van ruime en concrete voorstellen te hervatten " (UN Information Centre. NRC/H'blad)

VERTREK FINSE TROEPEN UNFICYP

Op 16 sept. maakte het Finse ministerie van defensie bekend dat Finland in okt. zijn 220 militairen bij de VN-vredesmacht (UNFICYP) zou terugtrekken. In april waren al 70 Finse militairen teruggeroepen, met als argument de kosten.
Het Finse contingent zou volgens een VN-woordvoerder (*AFP* 6-10) niet worden vervangen om economische redenen. Wel bleven 12 Finse officieren in de generale staf van UNFICYP achter Voor de financiering van de UNFICYP tot 15 dec. is nog een bedrag van $ 12 mln nodig.

(Vor. ber. pag. 672/2)

TURKIJE

GEEN VERTROUWEN VOOR ECEVIT. VORMING NIEUW COALITIEKABINET ONDER DEMIREL

Nadat de leider van de Republikeinse Volkspartij, Bulent Ecevit, op 21 juni een kabinet had gevormd (pag. 402/2), diende hij op 28 juni bij het parlement in een door de rechtse partijen geboycotte zitting zijn regeringsprogram in.

Daarin werd prioriteit toegekend aan het herstel van wet en orde om ,,het land vrede en gezag ter hereniging van de natie te verschaffen"
Het streven van het economische beleid zou zijn gericht op de ontwikkeling van lange termijn doelstellingen, maar ook op het aanmoedigen tot een herstel op korte termijn, een beperking van het inflatietempo en het uitbannen van de werkloosheid In het bijzonder werd de nadruk gelegd op de ontwikkeling van het zuidoosten en oosten van Anatalie als industrieel centrum van het hele Midden-Oosten
In haar buitenlandse beleid wilde een nieuw defensieconcept pogen in te voeren, dat Turkije's banden niet de NAVO niet zou schaden, noch het machtsevenwicht in het gebied noch de internationale ontspanning De nationale veiligheid moest zijn gebaseerd op nationale behoeften en bronnen en mocht niet afhankelijk zijn van alleen eén buitenlandse bron, Turkije kon zijn defensie ,,niet aan de beslissingen of niet-beslissingen van andere staten binden". Het streefde naar het aanknopen van bacden van nauwe samenwerking en solidariteit met andere landen in het gebied De regering zou al het mogelijke doen om Turkije's soevereiniteit te beschermen en zijn rechten op het Continentale Plat (vooral in de Aegeische Zee, zie o a pag 79/1-76), terwijl zij m b t Cyprus naar een federale bi-regionale oplossing bleef streven

Bij de stemming over de vertrouwenskwestie in het parlement op 3 juli stemden 217 afgevaardigden voor de regering en 229 tegen, terwijl 2 afgevaardigden (Rep. Vertrouwenspartij) zich van stemming onthielden, één niet aan de stemming deelnam en de waarnemend voorzitter (van de Gerechtigheidspartij) niet stemgerechtigd was
Voor Ecevit stemden de 214 afgevaardigden van de RVP (één onafhankelijke was na de verkiezingen toegetreden), twee onafhankelijken en de enige vertegenwoordiger van de Democratische Partij (Faruk Sükan). Tegen stemden de GP (—1), PNR, NAP en één onafhankelijke.
Vervolgens diende Ecevit zijn ontslag in bij president Koruturk. die op 4 juli de leider van de Gerechtigheidspartij, Suleyman Demirel. met de vorming van een nieuw kabinet belastte.
Op 7 juli stemden Necmettin Erbakan, de leider van de Partij van Nationale Redding (PNR) en Alparslan Türkesj, de leider van de Nationale Actie Partij (NAP),in beginsel in met deelname aan een coalitie onder Demirel. Deze verwierp een door Ecevit op 8 juli gedane suggestie van een grote coalitie tussen Gererechtigheidspartij en RVP onder een onafhankelijke premier — een voorstel dat ook reeds was geopperd door sommige groepen van het leger, de zakenwereld, de vakbeweging en universiteiten en ook door president Koruturk — en sloot

De in 1924 geboren Suleyman Demirel is sinds 21 juli opnieuw premier van Turkiie. Hij vervulde dit ambt eerder van okt 1965 - maart 1971 en van maart 1975 - juni 1977

ook de Republikeinse Vertrouwenspartij van Turhan Feyzioglu, een vroegere coalitiepartner, uit.

Kabinet-Demirel

Na moeizame onderhandelingen over de verdeling van de portefeuilles — de PNR wilde negen portefeuilles w.o. binnenlandse zaken, defensie financiën, industrie en onderwijs — stelde Demirel op 21 juli zijn door de president goedgekeurde kabinet voor in de volgende samenstelling:

Premier - Suleyman Demirel (GP); vicepremiers en staatsministers - Necmettin Erbakan (PNR) en Alparslan Türkesj (NAP), staatsministers - Seyfi Ozturk (GP), Suleyman Arif Emre* (PNR), Sadu Somuncuoglu* (NAP), Ali Sevki Erek (GP), justitie - Necmettin Cevheri* (GP), defensie - Saadettin Bilgic* (GP); binnenlandse zaken - Korkut Ozal (PNR); buitenlandse zaken - Ihsan Sabri Caglayangil (GP); financien - Cihat Bilgehan* (GP); onderwijs - Nahit Mentese (GP), openbare werken - Selahattin Kilic (GP); handel - Agah Oktay Guner* (NAP); gezondheid en sociale verzekeringen - Cengiz Gokcek* (NAP), douanerechten en monopclies - Gun Sazak* (NAP) voedsel en landbouw - Fehim Adak (PNR); verbindingen - Yilmaz Ergenekom (GP); arbeid - Fehmi Cumalioglu* (PNR); industrie en technologie - Oguzhan Asilturk (PNR); energie en natuurlijke hulpbronnen - Kamran Inan* (GP); toerisme en voorlichting - Iskender Cenap Ege* (GP); huisvesting en wederopbouw - Recai Kutan* (PNR); plattelandszaken - Turgut Yucel* (GP); bosbouw - Sabahattin Savici* (PNR); jeugd en sport - Onol Sakar* (GP); cultuur - Avni Akyol* (GP); sociale zaken - Turhan Kapanli (GP) (* = geen leden vorige kabinet-Demirel)

De benoeming van Bilgic tot minister van defensie leek een gebaar van verzoening van de kant van Demirel Bilgic werd op 1 april 1967 onder Demirel minister van verkeer, maar in het kabinet-Demirel van 3 nov 1969 keerde hij met de andere vertegenwoordigers van de rechtervleugel van de GP aiet terug In febr 1970 bezorgde hij met zijn groep de regering-Demirel een nederlaag bij de begrotingsdebatten (pag 396/3-'70) Bilgic e a werden toen voor een jaar als partijlid geschorst en in juni 1970 werd Bilgic uit de GP gestoten In dec 1970 was Bilgic een van de oprichters van de Democratische Partij, waarvan hij vice-voorzitter werd Maar in 1975 trad hij uit deze partij en in 1976 sloot hij zich opnieuw aan bij de GP.

Van de 29 pasten werden 16 bezet door GP-leden, 8 door de PNR en 5 door de NAP, die in het vorige kabinet-Demirel resp. 16, 8 en 2 posten innamen.

Enkele uren na zijn benoeming trad Kamran Inan als minister van energie en natuurlijke hulpbronnen af. Inan, die vroeger voorzitter van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen en permanente vertegenwoordiger van Turkije bij de NAVO was, zou op de portefeuille van buitenlandse zaken hebben gerekend en de toewijzing van de energieportefeuille via de radio hebben vernomen. Op 27 juli besloot Inan zijn benoeming alsnog te aanvaarden.

Regeringsprogramma. Vertrouwen *parlement*

Die dag legde Demirel zijn regeringsprogramma aan het parlement voor. Dit programma stemde in hoge mate overeen met het op 23 juli bekendgemaakte coalitieprotocol. In beide viel volgens *NRC/H'blad* (29-7) heel wat terug te vinden van de ideologie van de kleine coalitiepartners, de PNR en de NAP. Zo vermeldde het programma o.m.:

„We zien het als belangrijke plicht onze nationale cultuur te beschermen, te ontwikkelen en haar stem te laten klinken voor generaties over de hele wereld" **Afkeer** van ,,communisme, fascisme en andere concepten gebaseerd op materialisme" wordt uitgesproken „Bij geestelijke ontwikkeling van onze natie zijn we vastbesloten profijt te trekken uit de Heilige principes van onze godsdienst die een sterke en oneindige bron is voor de zekerstelling van onze nationale eenheid en solidariteit" Terwille van een absolute geloofsvrijheid zal Art 163 van het Wetboek van strafrecht, dat straffen stelt op overtreding van het secularisme (de door Ataturk ingestelde scheiding van kerk en staat) worden gewijzigd, want ,,secularisme houdt geen animositeit jegens de godsdienst in" ,,Wij kennen groot belang toe aan de bescherming en ontwikkeling van nationale moraliteit. Daarom zullen wij doorlopend strijden tegen publikaties die de nationale en geestelijke waarden omlaag halen"

,,Wij hechten grote betekenis aan het nationale karakter van onderwijs Ons voornaamste doel bij dat nationale onderwijs is alle personen van onze natie op te leiden tot burgers die de nationale, geestelijke, morele, menselijke, sociale en culturele waarden van de Turkse natie hoog-houden en bescherinen, die hun familie, vaderland en natie liefhebben en altijd proberen te verheerlijken die trots zijn op onze grote en schitterende geschiedenis, die de toekomst van onze natie met vertrouwen tegemoetzien ."

De ,,lessen in moraliteit" op lagere en middelbare ncholen, gegeven door bevoegde theologen, zullen worden voortgezet, maar daarnaast komt er nu ook een ,,universiteit voor geestelijke wetenschappen" met theologen als hoogleraren, en zullen leerboeken voor sociologie, filosofie, moraal en psychologie worden herschreven op een manier dat ,,nationale overtuigingen en geestelijke waarden niet meer worden geschonden" In leerboeken op het gebied van positieve wetenschappen zullen ,,secties worden ingevoegd die melding maken van de grote bijdragen van onze natie aan deze wetenschappen" ,,Het verspreiden van buitenlandse ideologieen in het onderricht" zal worden verboden

In het algemeen, aldus The Times (28-7) en Le Monde (29-7), beloofde de regering bestrijding van het communisme en herstel van de veiligheid. De kracht van het Turkse leger zou worden opgevoerd en het zou minder afhankelijk worden van één bron voor zijn wapens, o.a. door de vestiging van een ,,nationale oorlogsindustrie". De betrekkingen met Griekenland zouden ,,het niveau bereiken, waarop zij op de lange duur heilzaam voor beide landen zullen zijn" Tav Cyprus werd als doelstelling bevestigd de vestiging van ,,een bi-zonale, bicommunale, onafhankelijke, ongebonden federale staat op Cyprus". Bij de intercommunautaire onderhandelingen zou een ,,constructieve" houding worden ingenomen als Griekenland dat ook deed. (Maar in een toespraak tot de GP-parlementsfractie op 28 juli zei Demirel: ,,Geen vierkante centimeter zullen wij op Cyprus afstaan.")

Aan het slot van het debat verwierf het nieuwe Kabinet-Demirel op 1 aug. met 229 tegen 219 stemmen het vertrouwen van het parlement. De voorstemmers waren op één na dezelfden als de tegenstemmers van 3 juli. Een veteraan van Demirels eigen partij, Orhan Alp, was bij de stemming afwezig, oindat — zoals hij op 22 juli aankondigde — ,,Demirel omringd (was) door een sectarischc junta, verwikkeld in Byzantijnse intriges" Maar zijn plaats werd overgenomen door een van de drie afgevaardigden van de Republikeinse Vertrouwenspartij, terwijl zijn beide collega's, die zich die vorige maal van stemming hadden onthouden, nu tegen Demirel stemden. (Vor. ber. pag. 401 e.v.)

AFTREDEN MINISTER VAN DEFENSIE

Op 14 okt. diende de minister van defensie, Bilgic, zijn ontslag in. Volgens parlementaire kringen wilde hij zich geheel gaan wijden aan zijn taak van vice-voorzitter van de Gerechtigheidspartij, mede met het oog op de in december te houden regionale verkiezingen en in verband met interne partijkritiek op de onevenredig grote invloed van de coalitiepartners op het regeringsbeleid. (AP 14-10).

WIJZIGING LEGERLEIDING

De bevelhebber van de Turkse landstrijdkrachten, generaal Namik Kemal Ersun, die in maart 1976 generaal Esref Akinci was opgevolgd, moest op 3 juni 1977 — twee dagen voor de parlementsverkiezingen — plotseling aftreden na onbevestigde geruchten dat hij bij een voorgenomen militaire coup betrokken was, die de installatie van een rechtse regering onder NAP-leider Turkesj ten doel had.

Over de opvolging van Ersun ontstond een conflict tussen premier

Demirel en president Koruturk. dat pas op 30 aug. voorlopig werd bijgelegd.

Per traditie kwam op grond van anciënniteit generaal Adnan Ersoz, de bevelhebber van het Eerste Leger, voor de opvolging in aanmerking, maar premier Deniirel droeg generaal Ali Fethi Esener, de bevelhebber van het Derde Leger, voor benoeming voor Wekenlang weigerde president Koruturk die benoeming te ondertekenen met als argument dat dit in strijd was met de legertraditie Overigens zou de president volgens NRC/H'blad (31-8) zelf de voorkeur hebber, gegeven aan generaal Sukru Olcay, de bevelhebber van het Tweede Leger
De post van bevelhebber van de landstrijdkrachten is belangrijk, omdat deze per traditie de opvolger is van de chef van de generale staf Deze functie wordt vervuld door generaal Sernih Sancar, die in niaart 1978 aan aftreden toe is
Generaal Sancar besloot op 13 juli, toen Ecevit als demissionair premier optrad, dat generaal Ersoz ad interim als bevelhebber van de landstrijdkrachten zou functioneren Als generaal Ersoz echter op 30 aug niet in dit ambt zou zijn bevestigd, dan zou hij vanwege de leeftijdsgrens als bevelhebber van het Eerste Leger moeten aftreden evenals zijn collega's van het Tweede en Derde Leger, resp Olcay en Esener, Geen definitieve benoeming vond plaats en eind augustus verlieten de drie genoemde generaals de dienst

Zo bleef alleen generaal Kenan Evren, de bevelhebber van het Vierde Leger (het Aegeïsche Leger), in actieve dienst en hij werd op 30 aug., de Dag van de Overwinning, tot bevelhebber van de landstrijdkrachten benoemd door generaal Sancar na goedkeuring door premier Demirel en president Koruturk. Voor het eerst vierde de president de overwinningsdag in Istanboel en niet in Ankara waar hij anders naast de premier de jaarlijkse parade bijwoonde.
De nieuwe bevelhebbers van de vier legers werden resp. de generaals Nurettin Ersin, Vecihi Akin, Mahmut Ulker en Sait Ozcivril (FAZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 233/3 - '73 en 730/1 - '73)

POLITIEK GEWELD EN TEKRORISME. AMBASSADEURS VERMOORD DOOR ARMEENSE ORGANISATIES

Ook na het optreden van het nieuwe kabinet-Demirel duurde het politieke geweld in Turkije (pag. 401/2) voort. Op 17 aug. berichtte *NRC/H'blad* dat sindsdien door dat geweld alweer 27 slachtoffers waren gevallen, maar anders dan voorheen vielen die meer aan rechtse dan aan linkse zijde. Dat werd toegeschreven aan een gewijzigde koers van de Nationale Actie Partij, die door het optreden van zijn commando's, de „Grijze Wolven" of „Idealisten" verantwoordelijk werd geacht voor veel van het geweld dat aan de verkiezingen voorafging. Nu voerde de NAP volgens *NRC/H'blad* (28-8) „een soort vredesoffensief" ten bewijze dat de partij. samen met haar groei, „fashionable" was geworden en „parlementair". Anarchie, „van welke kant dan ook", werd nu verworpen, waarmee indirect de schuld aan veel van het vroegere geweld werd toegegeven, toen PNA-leider Turkesj had geponeerd dat het heel gewoon was dat zijn commando's de politie een handje hielpen bij haar zware taak tegen de communisten.
Op 12 sept. maakte minister van binnenlandse zaken. Korkut Ozal. bekend, dat het terrorisme alleen al in 1977 164 doden en 1.864 gewonden had gevergd en in de 32 maanden sinds 1975 in totaal 288 doden en 4.113 gewonden. Het aantal aanslagen met explosieven was toegenomen van 9 in 1975 tot 170 in 1976 en tot 521 in de eerste acht maanden van 1977.

Uit deze cijfers bleek volgens de minister de ontoereikendheid van de tot dusver genomen maatregelen. Men hoopte echter door een verscherpte wetgeving, ter bestrijding van politieke en anarchistische gewelddaden, door nieuwe justitieregelingen en door een verdubbeling van de sterkte van de politie met een gelijktijdige verbetering van haar uitrusting deze escalatie te kunnen tegengaan. Weliswaar wilde men de vroegere speciale gerechtshoven niet opnieuw instellen, maar de beperking van de legale status van de verantwoordelijke autoriteiten en hun volmachten was te leken. De staatsorganen moesten een onpartijdige houding tegenover terroristen en andere gewelddadige personen innemen, maar tegelijk moest men de strafuitvoering verscherpen en de veiligheidsorganen bij de strafvervolging grotere bevoegdheden verlenen. De politie klaagde dat de openbare mening nauwelijks steun verleende bij het voorkomen van terroristische misdaden, het optreden tegen terroristen en het inwinnen van informaties. Dat toonde aan dat het publiek door het terrorisme bang was gemaakt dan wel met degenen die terreur bedreven sympathiseerde. Gebleken was dat de deelnemers aan terreuracties meestal personen met een hogere opleiding uit de z.g. betere kringen waren, wat de opsporing aanzienlijk bemoeilijkte, omdat de politie de verdachten niet in de gebruikelijke, haar bekende milieus kon zoeken. (FAZ 13-9)

Turkse diplomaten vermoord door Armeense organisaties

Ook in het buitenland waren Turken slachtoffer van politiek geweld. Vanaf okt. 1975 kwamen drie Turkse ambassadeurs en een ambassadesecretaris bij moordaanslagen om, waarvoor de verantwoordelijkheid werd opgeëist door clandestiene Armeense organisaties.

De aanslagen betroffen:

1) De Turkse ambassadeur in Oostenrijk, Danis Tunaligil, die op 22 okt in de ambassade werd doodgeschoten

2) De Turkse ambassadeur in Frankrijk, Ismail Erez, die op 24 okt. 1975 in zijn auto werd doodgeschoten tegelijk met zijn chauffeur.

3) De eerste secretaris van de Turkse ambassade in Libanon, die op 16 febr 1976 werd vermoord. terwijl de ambassadeur zelf de volgende dag aan een aanslag ontsnapte.

41 De Turkse ambassadeur bij het Vaticaan, Taha Carim, die op 9 juni 1977 bij de ingang van zijn residentie in Rome werd doodgeschoten

De verantwoordelijkheid voor de eerste twee aanslagen werd opgeëist door het „Geheime Leger voor de Bevrijding van Armenië": die voor de iaatsre aansiag door de „Rechters voor de Arrneense Genocide". De verantwoordelijkheia voor aanslagen op een Turkse bank en het Turkse consulaat iri Zurich (28 mei 1976) en op het Turkse reisbureau in Parijs (15 mei 1977) werd geclaimd door een Armeense groep die verklaarde te streven naar „de bevrijding van Armenië en de instelling van een verenigd, onafhankelijk en socialistisch Armenië".
Als doelstelling van de in Beiroet gevestigde „Rechters voor de Armeense Genocide" werd een regeling met Turkije aangegeven. De organisatie zou „haar revolutionaire activiteit" voortzetten in „alle vier wereldhoeken", zolang „de Turkse staat ais erfgenaam van het Ottomaanse Rijk niet de Armeense genocide heeft veroordeeld en niet tot besprekingen is overgegaan met vertegenwoordigers van het Arrneense volk met het oogmerk de teruggave van de bezette gebieden aan hun rechtmatige bezitter, het Armeense volk, te vergemakkelijken".
[In sept. 1915 bepaalde de Turkse regering: „Het recht van de Armeniërs om op het grondgebied van Turkije te wonen en te werken is volledig opgeheven". Daarop werd in 1915-16 de Armeense bevolking uit het gebied tussen Aleppo, Damascus en de Eufraat verdreven deels door deportatie van 500.000 a 1 mln mensen (van wie ca. 35.000 omkwamen), deels door systematische massamoorden op ca. 1,5 mln Armeniërs. Van de naar schatting 6 mln Armeniërs nu leven ca. 4,7 mln in de SU en 1,3 mln verspreid over de diverse werelddelen.]

Op 3 juni bepaalde de regering-Demirel dat personen van Armeense afkomst, die met niet-Turkse paspoorten reisden, voortaan vóór hun vertrek naar Turkije uit het land waar zij woonden een speciale vergunning van de Turkse autoriteiten moesten aanvragen. Volgens Le Monde (13-7) werden Fransen en Canadezen van Armeense afkomst door deze maatregel gedupeerd. Op 15 juli trok de regering-Ecevit deze discriminerend geachte maatregel in.

AARDBEVINGEN

De afgelopen jaren is ook Turkije opnieuw door ernstige aardbevingen getroffen.
Op 6 sept. 1975 trof een beving met

de kracht van 6,8 op de schaal van Richter het Koerdengebied in oostelijk Turkije met als epicentrum de stad Lice (ca. 9.000 inwoners) in de provincie Diyarbakir. Tien dagen later meldde de gouverneur van deze provincie dat 2.312 doden en 5.372 gewonden waren geregistreerd en dat ca. 35.000 personen dakloos waren geworden; het werkelijke aantal slachtoffers werd echter hoger geschat. De stad Lice, die geheel was verwoest, zou op een nabij gelegen plaats worden herbouwd en de regering stelde een krediet van 500 mln Turkse £ in het vooruitzicht.

Op 24 nov. 1976 werd Oost-Anatolie getroffen door een beving met de kracht van 7,6 op de schaal van Richter*. Het epicentrum was de plaats Muradiye in de provincie Van. Het aantal slachtoffers werd geraamd op ca. 7.000 doden (3.790 geregistreerd), terwijl ca. 50 000 mensen dakloos werden.

De reeks aardbevingen, die Turkije sinds 1939 trof, had tot en met 1971 minstens 50.000 doden gevergd. Met de aardbevingei? in China (pag. 703/3-1976), Guatemala, Indonesië (pag. 590/2-1976) en Italië (pag. 331 /3-1976 en 802/1-1976) deed de beving in Turkije het totale aantal slachtoffers van deze natuurramp in 1976 tot minstens 1,5 mln doden stijgen. (Vor. ber. pag. 398/3-1970)

DEVALUATIE

Op 21 sept. werd het Turkse pond t o.v. de Amerikaanse dollar met 10% gedevalueerd, nadat op 1 mrt al een waardevermindering met 3% was doorgevoerd. De maatregel, die beoogt buitenlandse valuta's te sparen, was onderdeel van een bezuinigingspakket. Turkije verwacht daarmee van het IMF financiële steun ter waarde van £ 25,8 mln te krijgen.

Turkije heeft op het ogenblik een kortlopende schuld van ongeveer twee miljard dollar en een soortgelijk bedrag aan opgeschorte invoertransacties die nog door de centrale bank moeten worden goedgekeurd De buitenlandse reserves bedragen echter nog maar 686 miljoen dollar

In vergelijking met het vorige jaar is de uitvoer gehalveerd, waardoor het handelsbalanstekort voor de eerste maanden tot 1,5 miljard dollar is opgelopen In dezelfde periode van het vorige jaar beliep het tekort 542 miljoen dollar

Zorgwekkend is ook de financiele positie van de staatsbedrijven Die werken met een verlies van in totaal 2,34 miljard dollar per jaar en het is niet meer mogelijk dat gat via de staatsbegroting te dichten

De Turkse regering heeft verder besloten de prijzen van een groot aantal produkten die door de staatsbedrijven worden gemaakt, te verhogen (AP, Reuter)

VERRE OOSTEN

FIDJI

TWEEMAAL PARLEMENTS-VERKIEZINGEN

Aan de tussen 19 maart en 2 april gehouden parlementsverkiezingen werd deelgenomen door de regerende Alliance Party van premier Ratu Kamisese Mara, de National Federation Party (NFP) en de in 1974 door Sakiasi Butadroka gevormde Fijian Nationalist Party (FNP). Butadroka was tevoren als assistent minister ontslagen en uit de Alliance Party gestoten wegens zijn oppositie tegen de door hen gevoerde multiraciale politiek.

Van de naar schatting 573100 bewoners van de Fidji-archipel zijn 290 185 Indiers (51%) en 253450 inheemse Fidji-bewoners Het kiesstelsel is gebaseerd op de gemeenschappen Van de 52 parlementsleden worden 27 gekozen op communale kieslijsten — 12 Fidji-leden, 12 Indiers en 3 „algemene" leden (Chinezen en Europeanen) en 25 op nationale lijsten — 10 Fidji-, 10 Indische en 5 „algemene leden"

Bij de eerste parlementsverkiezingen sinds de onafhankelijkheid won de Alliance Party in april 1972 33 van de 52 zetels (en de NFP 19) door de steun van de overgrote meerderheid van de Fidji- en de „algemene" stemmen en ca. 25% van de Indische stemmen.

Terwijl Alliance Party en NFP multiraciale idealen beleden, ging de FNP de verkiezingscampagne in met de leus „Fidji voor de Fidjianen". Butadroka wilde de politieke macht geheel onder Fidji-controle brengen en had in 1975 al opgeroepen tot een deportatie naar India van de Indische bevolking op kosten van Engeland. De FNP streefde er. bij de verkiezingen naar de Fidji-steun aan de Alliance Party te ondermijnen om zo een NFP-overwinning te bewerkstelligen, die dan moest „bewijzen dat Fidji werkelijk door de Indiërs werd gecontroleerd".

De op 4 april bekendgemaakte zetelverdeling was: NFP 26, Alliance Party 24, FNP 1 en onafhankelijken 1. Het verlies van 8 zetels voor de Alliance Party werd toegeschreven aan de omstandigheid dat de in totaal 17 FNP-kandidaten, van wie alleen Butadroka gekozen was, ca. 20.000 Fidji-stemmen hadden verworven ten koste van de Alliance Party. De spreiding van de Fidji-stemmen over twee partijen had ten gunste van de NFP gewerkt.

De NFP was echter intern verdeeld over de keus van zijn fractieleider Siddiq M. Koya. Deze werd op een fractiebijeenkomst op 7 april slechts met 14 tegen 12 stemmen herkozen. Gemeld werd dat NFP-dissidenten de gouverneur-generaal hadden laten weten, dat zij Koga niet zouden steunen als deze tot premier benoemd werd. Bovendien was het onafhankelijke parlementslid, Ratu Osea Gavidi, op 6 april door leiders van de Alliance Party overreed zijn direct na de verkiezingen gedane aanbod om de NFP te steunen weer in te trekken.

Vervolgens deelde de gouverneur-generaal, Sir George Cakobau, op 8 april mee dat Ratu Sir Kamisese Mara, die op 5 april als premier was afgetreden en geweigerd had de vorming van een coalitieregering van NFP en Alliance Party te bespreken, herbenoemd was als premier, omdat hij geacht werd de steun van een parlementaire meerderheid te genieten. Kamisese Mara vormde nog dezelfde dag een nieuw kabinet van de Alliance Party, waarin hijzelf de pontefeuille van buitenlandse zaken beheerde.

Dit kabinet trad evenwel op 31 mei af, nadat het bij de vertrouwensstemming was verslagen doordat Butadroka de NFP steunde.

Nieuwe verkiezingen

Op 1 juni werd het parlement ontbonden en Kamisese Mara tot waarnemend premier benoemd in afwachting van nieuwe parlementsverkiezingen. Deze werden gehouden van 17 tot 24 sept. en leverden een duidelijke overwinning op voor de Alliance Party met 36 zetels. De NFP viel terug van 26 naar 15 zetels, die over twee lijsten waren verdeeld: de ene factie o.l.v. Jai Ram Reddy verwierf 12 zetels. de andere o.l.v. Siddiq Koya slechts 3 Reddy versloeg Koya in een directe confrontatie over de Indische zetel van Lautoka, Fidji's op één na grootste haven. De resterende zetel ging naar een onafhankelijke.

Het stembusresultaat werd gezien als een rechtvaardiging van de vastbeslotenheid van de 56-jarige Mara de multiraciale samenleving voor de bewoners van Fidji te behouden. (The Times, Financial Times, NZZ, Le *Monde)*

(Vor. ber. pag. 717/2-1970)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ANTI-APARTHEIDSBEWEGING MONDDOOD

Op woensdag 19 oktober heeft de Zuidafrikaanse regering op grond van de Internal Security Act maatregelen getroffen tegen personen en instellingen die zich verzetten tegen hei door haar gevoerde apartheidsbeleid. Achttien merendeels zwarte organisaties werden verboden, met als bekendste de Black People's Convention en het Christelijk Instituut van dr Beyers Naudé Het grootste zwarte dagblad The World met zijn weekend-uitgave Weekend World kreeg een verschijningsverbod opgelegd. De lioofdredacteur van beide, Percy Qoboza, werd met ca. 70 andere tegenstanders van de apartheid gearresteerd, terwijl van een groot aantal anderen de bewegingsvrijheid werd beperkt. Zo kreeg dr. Beyers Naudé met twee van zijn stafleden, Brian Brown en Cedric Mayson, een ,,banning order" voor 5 jaar opgelegd, d.w.z. hij mag niet buiten Johannesburg komen, moet zich elke week bij de politie melden, mag geen contact hebben met anderen die door een ,,banning order" getroffen zijn, mag niet meer dan één persoon tegelijk ontvangen, mag niet publiceren, noch in Zuid-Afrika, noch in het buitenland, en mag evenmin in de pers worden geciteerd.

Minister van justitie Kruger zei dat de maatregelen tegen de betrokken publikaties en organisaties waren genomen, omdat die een gevaar voor de handhaving van de openbare orde waren. Zijn ambtgenoot van binnenlandse zaken en voorlichting, Connie Mulder, verklaarde: ,,Afrikanen moeten geloven in krachtige actie en een regering moet tonen, dat ze onrust aan kan. (...) Wij moesten The World een verschijningsverbod opleggen en de regering zal niet aarzelen tot sluiting van andere kranten over te gaan, als de staat in gevaar wordt gebracht en recht en orde worden bedreigd."

De 15 andere verboden organisaties waren door studenten en scholieren gestichte overkoepelende organen alsmede de verscheidene verenigingen, die de belangen van vrouwen, ouders, journalisten en sociale hulpbehoevenden vertegenwoordigen, tw.. Black Parents' Association, Black Women's Federation, Border Youth Organisation, Eastern Province Youth Organisation, Medupe Writers' Organisation, Natal Youth Organisation, National Youth Organisation, SA Students' Movement, SA Students' Organisation, Soweto Students' Reoresentative Council. Black Community Programmes Ltd, Transvaal Youth Organisation, Union of Black Journalists, Western Cape Youth Organisation en Zimele Trust Fund

Tot de gearresteerden behoorden zeven leden van het Comité van Tien uit Soweto o w de voorzitter Nthato Motlana; Fanyana Mazibuko, secretaris van het onderwijzerscomité van Soweto, pastoor Sinangaliso Mkhatshwa, r -k voorman in Soweto, Kenneth Rachidi, voorzitter van de BPC, en Manas Buthelezi, voorzitter van de BPA

Door ,,banning orders" werden voorts getroffen Theo Kotze van het Christelijk Instituut en Donald Woods, de hoofdredacteur van de East-London Daily Dispatch

Over de verboden organisaties berichtte De *Volkskrant* (21-10) o.a.:

„ . De meest tot de verbeelding sprekende organisaties was de zwarte bewustzijnsbeweging (Black People's Convention) wdarvan Steve Biko de geestelijke vader en erevoorzitter was Aan de oprichting van de BPC in 1971 lag de filosofie ten grondslag dat een zwarte op zijn huidskleur best trots mag zijn De BPC wilde zwarten, Indiers en kleurlingen tot één politiek front smeden In de afgelopen jaren werden talrijke leden van de BPC opgepakt of in hun vrijheid beperkt middels een ,,banning order". Hetzelfde lot was de leiders beschoren van de in 1968 door Biko opgerichte Zuidafrikaanse studentenorganisatie (South African Students' Organisation). (Zie pag. 280/3-'73)

BPC en SASO opereerden in nationaal verband, hetgeen voor zwarten sowieso een moeilijke zaak is, omdat zij behalve in de thuislanden geen politieke rechten kunnen laten gelden en zich niet vrij kunnen bewegen in ,,blank" Zuid-Afrika Een andere nationale organisatie was het Christelijke Instituut van dominee Beyers Naudé, vermoedelijk de enige multi-raciale instelling in Zuid-Afrika, waar de zwarte bevolking volledig achter kon staan

Het valt niet te ontkennen, dat SASO, BPC als ook het Christelijk Instituut er radicalere opvattingen op na begonnen te houden, naarmate zij steeds verder in het nauw werden gedreven door de regering-Vorster Het Christelijk Instituut was voordat zij door een ,,banverbod" werd getroffen al ,,besmet verklaard". (pag 816-'75) hetgeen betekende, dat deze oecumenische organisatie geen geld meer uit het buitenland mocht ontvangen.

Maar wat de regering-Vorster snel voor extremistisch of om de woorden van justitieminister Kruger te citeren voor ,,anarchistisch" verslijt, hoeft bij lange na niet in de buurt te komen van het alternatief voor een vreedzame toenadering: de gewelddadige strrjd Biko zei een jaar geleden nog tegen de Amerikaanse senator Dick Clark: „De enig denkbare weg naar vreedzame veranderingen in Zuid-Afrika is zwarte organisaties toe te staan zich zonder onderdrukking te ontplooien" Biko had een niet-raciale en rechtvaardige maatschappij op het oog waar ,,kleur, afkomst en ras geen zaken zijn waar men op terugvalt".

Dergelijke uitlatingen zijn niet op een lijn te plaatsen met het standpunt van het in 1960 verboden Afrikaanse Nationale Congres dat gewapende strijd nog als enage uitweg ziet. Het ANC is als bevrijdingsbeweging ondergronds en buiten Zuid-Afrika actief. Ironisch genoeg zijn BPC en SASO wel ia dezelfde positie komen te verkeren als het ANC en het Panafrikaanse Congies (een afsplitsing van het ANC) die zeventien jaar geleden bij een actie van vergelijkbare grootte hun vreedzame oppositie moesten staken De activiteiten van BPC en SASO werden het afgelopen jaar overschaduwd door de bloedige gebeurtenissen in Soweto en andere zwarte stadsgebieden in de zomer van 1976 Vooral Soweto, met naar schatting anderhalf miljoen inwoners het grootste zwarte stadsgebied van Zuid-Afrika en altijd al een broeiplaats van zwart verzet, kwam in het brandpunt van de belangstelling te staan Dat was niet alléén het gevolg van de vele honderden

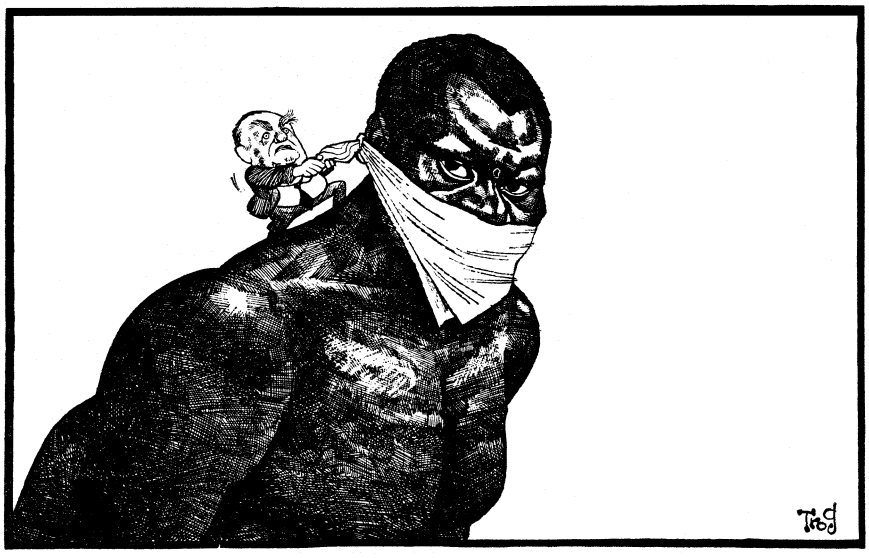

(The Observer 23-10-'77)

Weekblad 46ste jaargang No. 2407, pag. 29191-29206

doden die hier vielen, maar ook omdat Soweto onrustig bleef en een aantal nieuwe organisaties die thans zijn verboden of ,,geneutraliseerd· het tempo begon aan te geven voor het invullen van een pakket als redelijk gekenschetste hervormingen.
De betekenis van de verboden vereniging van zwarte ouders (Black Parents Association), de ei-eneens verboden vertegenwoordigende studentenraad van Soweto (Soweto Students' Representativc Council) en het door arrestaties geneutraliseerde Comité van Tien reikte al snel verder dan de grenzen van di: mistroostige stadsgebied bij Johannesburg.
De BPA stelde zich aanvankelijk teil doel de begrafenis te regelen van de meer dan 500 mensen die bij de onlusten waren omgekomen. Nadien werd zij benaderd om namens de SSRC te onderhandelen met de regering, wat Pretoria weigerde. Voorzitter van de BPA was de vooraanstaande zwarte geestelijke Manas Buthelezi, die donderdag werd opgepakt. Ook Winnie Mandela speelde een belangrijke rol in de BPA, totdat zij enkele maanden geleden naar een aigelegen gehucht werd verbannen. Winnie Mandela is de vrouw van ANC-president Nelson Mandela die op Robben-eiland levenslang moet uitzitten.
De SSRC had verreweg de meeste invloed in Soweto en was verantwoordelijk voor een aantal stakingen en een hardnekkige schoolboycot die nog steeds voortduurt. De SSRC ontstond na de onlusten en bestond uit ongeveer 80 leden — twee van elke middelbare school in Soweto — die de acties coördineerden. De meeste leiders waren al gearresteerd of naar het buitenland gevlucht, maar dat verhinderde de SSRC niet de opengevallen plaatsen snel op te vullen.
Het afgelopen halfjaar diende zich een nieuw fenomeen in Soweto aan, een comité van tien invloedrijke burgers onder leiding van de arts Nthato Motlana die thans met vijf andere leden van zijn organisatie is gearresteerd. Het comité streefde naar een bestuursapparaat voor Soweto met dezelfde bevoegdheden als B & W van bijvoorbeeld Johannesburg. Het comité moest niets hebben van de ,,Bantoeraden" voor de zwarte stadsgebieden die slechts adviserende bevoegdheden hebben en die bovendien zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende etnische groeperingen van de zwarte bevolking — een zeer verfijnd uitvloeisel van de thuislandenpolitiek. Ook had het comité geen vertrouwen in de nieuw te vormen ,,gemeenschapsraden", oindat die toch een in hoofdzaak adviserende taak zouden krijgen.
Het comité genoot aanvankelijk de steun van de studenten en oefende een matigende invloed uit op de militante jongeren, maar de regering-Vorster liet Motlana in de kou staan, zoals zij ook geen gevolg wenste te geven aan herhaalde oproepen om met de ,,werkelijke vertegenwoordigers van de zwarte bevolking van Zuid-Afrika" rond de tafel te gaan zitten teneinde de gewelddadige escalatie in vreedzamer banen te leiden. Gevreesd moet worden, dat juist het uitschakelen van een over het algemeen gematigde oppositie in Zuid-Afrika zo'n enorme verbittering teweeg zal brengen dat de zwarten zich moreel gerechtvaardigd achten om nog uitsluitend tot gewelddadige acties over te gaan . . ."

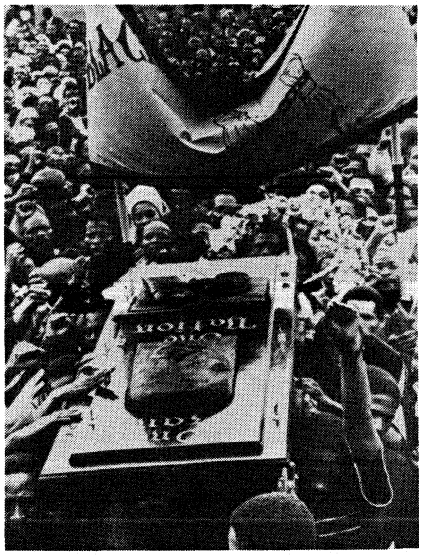

Steve Biko's begrafenis

Het optreden van de Zuidafrikaanse regering lokte scherpe afkeurende internationale reacties uit, ook in de Westerse wereld. De protesten in woord en geschrift uit West-Europa en de VS werden gevolgd door diplomatieke acties, die voor het eerst de mogelijkheid van een verplicht embargo op wapenleveranties omvatten.
In veel commentaren werd de actie van de Zuidafrikaansc regering in verband gebracht met de dood in gevangenschap onder niet opgehelderde omstandigheden van Steve Biko op 13 sept. Deze 30-jarige leider van de zwarte bewustwordingsbeweging was oprichter van de South African Students' Organisation (SASO) en geestelijk vader en erevoorzitter van de Black People's Convention (BPC). Gesteld werd dat nu het rapport over zijn dood binnenkort openbaar zou worden gemaakt, de regering alle potentiële protestbronnen tot zwijgen heeft willen brengen.
Marion Grafin Donhoff schreef in ***Die*** *Zeit* (28-10) over oorzaken en gevolgen o.a.:

Z,nlei twijfel was Steve Biko het ideaal van honderdduizenden Jonge zwarten Met hem kan de laatste zwarte leider zijn heengegaan, voor wie hervormingen en compromissen nog iets betekenden Van nu af zullen er in Zuid-Afrika alleen nog radicalen zijn, die ondeigronds ageren en samenzweren, en Jonge strijders, oie zich in de buurlanden laten opleiden, om dan als perfecte stadsguerrilleros terug te keren.
Van nu af aan voert de weg onweerstaanbaar de catastrofe in. De laatste week bracht de beslissing. zl vormt de waterscheiding. Kon men tot'dusver nog hopen, dat de verstandigen van alle rassen zich eens rond een tafel zouden gaan zetten, om een alternatief voor de tot nu toe gevoerde politiek uit te werken, dan is het lot nu bezegeld. Want nu blijft de regering nog maar één ding over: steeds meer huiszoekingen, steeds nieuwe arrestaties of verbanningen van potentiële zwarte leiders en blanke oppositionele figuren — een proces, dat jaren kan duren. (. . .)
Voor de regering in Pretoria komt het nu blijkbaar nog slechts op één ding aan: met alle kracht en macht die haar ter beschikking staat elk verzet in het binnenland in de kiem te smoren. De geschiedenis van alle revoluties leert echter dat het onmogelijk is op lange duur te onderdrukken en tot zwijgen te brengen. Men kan wel volgens dit principe regeren, men kan dit zelfs zeer lang doen, maar niet voor altijd. ,,Ik u-eet van geen systeem, dat met grotere betrouwbaarheid

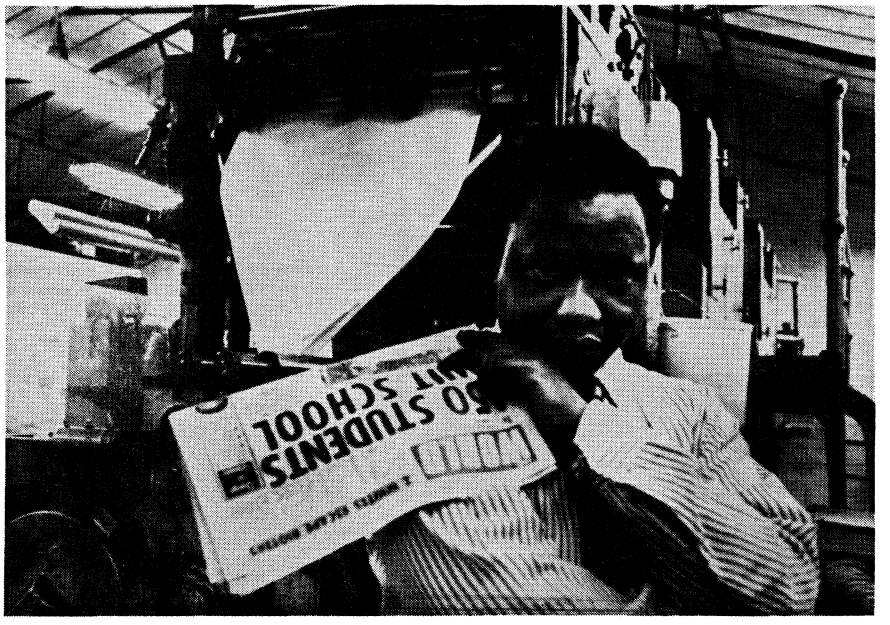

Hoofdredacteur Percy Qoboza van The World staat met de krant van 19 oktober voor de pers, nadat de ininister van justitie een verschijningsverbod had opgelegd

de blanke zelfmoord garandeert dan de politiek van de apartheid", zegt Qoboza. De vraag is: Waarom heeft deze nacht-en-nevel-actie juist nu plantsgevoriden, hoewel Vorster vorig jaar toch enige, weliswaar kleine, maar bepaald veelbelovende hervormingen toeliet en hij een paar jaar geleden zelfs met enige minister-presidenten van zwart Afrika onderhandeld heeft? Blijkhaar hebben verscheidene factoren samengewerkt: De angst voor zwart geweld en de ontzetting over het Westelijk aandringen op „One man, one vote", dat zich na de dood van Steve Biko (...) nog heeft versterkt. Het schijnt buiten twijfel, dat Biko, van wie aanvankelijk gezegd werd dat hij aan de gevolgen van een hongerstaking was gestorven. door de politie is vermoord. Nog is het resultaat van het onderzoek niet gepubliceerd, maar zeker vreest de regering een opstand in het hele land. als de waarheid bekend wordt.

Naast deze zorgen beeft het gevoel van een beslissende eigen superioriteit een grote rol gespeeld: Zelfs als de Verenigde Naties nu of later een economische boycot of een wapenembargo zouden afkondigen, dan zou dat Zuid-Afrika niet op de knieën kunnen dwingen. (...)

Het is slechts een drogreden te menen dat het slechts op wapensuperioriteit aankomt. De gearresteerde Percy Qoboza ziet op dat punt veel verder dan de regering. Hij zei onlangs in een voordracht, die hij aan de Witwatersrand-universiteit hield: „Uiteindelijk moeten wij ons allen laten leiden door het nuchtere inzicht, dat wij beiden (zwarten en blanken) hier zijn en zullen blijven. Geen van beiden heeft het recht de ander naar Europa of naar de Homelands weg te wensen. Daarom moeten wij leren als broeders samen te leven of als narren samen onder te gaan. Dit laatste zou dan wel de prijs ervoor zijn dat wij ons niet gemeenschappelijk aan de conferentietafel hebben gezet."

Er schijnt inderdaad geen uitweg te zijn. Bij de verkiezingen op 30 november, die Vorster volgens het devies „Wilt U de totale oorlog" vervroegd heeft vastgesteld, zullen de blanken deze zelfmoord-politiek wel een overweldigende instemming ten deel laten vallen."

Een overzicht van een aantal ontwikkelingen in de relatie tussen de rassen in Zuid-Afrika en van een aantal aspecten van het betrokken regeringsbeleid met de daartegen gerezen oppositie volgt op de volgende pagina's en in volgende afleveringen.

Voortdurende onrust in Soweto en andere Afrikaanse woonsteden

De op 16 juni 1976 uitgebroken onlusten in de zwarte woongemeenschap Soweto bij Johannesburg, die naar andere zwarte woongemeenschappen oversloeg (pag. 513 e.v.-1976), vormden het begin van een periode van voortdurende onrust in deze gebieden. Weliswaar kwamen geweldexplosies zoals die van juni 1976 incidenteel voor, maar er was sprake van een beter georganiseerde, permanente verzetsactie, waarin jongeren een leidende rol speelden. Na de op 4 aug. 1976 uitgebroken nieuwe reeks onlusten (pag. 515/3-'76) kondigde de regering een grotere mate van zelfbestuur voor de zwarten in hun woongemeenschappen aan, maar werd tevens de wet op de preventieve hechtenis, die sinds 15 juli voor de provincie Transvaal van kracht was (pag. 514/3-'76), voor heel Zuid-Afrika van toepassing. Op grond van die wet kon iedereen die een gevaar voor de openbare orde werd geacht zonder vorm vaa proces voor onbepaalde tijd gevangen worden gehouden Er volgde een reeks arrestaties van zwarte leiders alsook van kleurlingen en Indiërs. Volgens de Johannesburg Star was het aantal personen dat op grond van de diverse veiligheidsw-etten zonder vorm van proces werd vastgehouden per 20-8 165, terwijl ca. 2.000 anderen waren gearresteerd op aanklachten zoals moord, openbaar geweld, brandstichting en sabotage; sinds 4 juni waren 260 mensen gedood en meer dan 1.500 gewond, aldus dit blad.

Minister Kruger stelde op 20 aug. 1976 dan onder degenen die zonder aanklacht werden vastgehouden 52 personen waren gedetineerd op grond van de nieuwe Interne Velligheidswet.

Het op 4 aug. door minister Kruger afgekondigde verbod van bijeenkomsten voor heel Zuid-Afrka, dat op 31 aug. was afgelopen, werd vervolgens herhaaldelijk vernieuwd, eerst tot 31 okt. 1976, vervolgens tot 31 dec 1976. 31 maart 1977, 30 sept. 1977.

De organisatie van de mars naar Johannesburg, die tot het hernieuwde geweld van 4 aug. 1976 had geleid, was volgens de politie het werk van een nieuwe organisatie, de vertegenwoordigende raad van Sowetostudenten (SSRC). Als leider daarvan werd later genoemd een middelbare scholier, Tsietsi Mashinini, die in een begin aug. te Johannesburg gepubliceerd interview verklaarde dat de studenten „deze marionetten niet als onze leiders erkennen". Hij bedoelde daarmee o.m. Gatsha Buthelezi en Lucas Mangope, de premiers van de regeringen in de thuislanden Kwazoeloe en Bophuthatswana.

Op 7 aug. 1976 verklaarde minister Kruger: „Ik wens dat zwarten veel meer zeggenschap hebben in zaken die verband houden met wet en orde (...) Ik hoop dat het stadium redelijk spoedig zal worden bereikt waarop het hele bestuur van zwarte woongemeenschappen door zwarten zelf zal worden behandeld". En minister M. C. Botha van Bantoebestuur en -ontwikkeling zei dezelfde dag dat „in de laatste paar maanden" uitgewerkte maatregelen „grotere kansen voor zwarten (zouden) bieden om hun eigen zaken te behartigen (...) en om werkelijke vrede en orde te handhaven". In een op 9 aug. gepubliceerd interview zei premier Vorster dat de regering bereid was alle grieven die de zwarten zouden kunnen hebben aan te horen, maar dat zij niet tot „paniekactie" zou worden verleid.

Nadat op 10 aug. 1976 de rust in Soweto en Alexandra was teruggekeerd. braken op 11 aug. onlusten uit in de drie Afrikaanse woongemeenschappen bij Kaapstad — Langa, Nganga en Guguletu — en op 18 aug. in de twee woongemeenschappen bij Port Elizabeth.

In de woongemeenschappen bij Kaapstad, waar gewapende politie ingreep. werden in twee dagen 29 mensen gedood, raakten ruim 100 gewond en werden bijna 200 gearresteerd (o.w. ca. 80 blanke studenten die als blijk van sympathie een mars naar de zwarte woongemeenschappen hadden willen houden). In de woongebieden bij Port Elizabeth vergden de onlusten, waartegen de politie met de vuurwapens optrad, onder de zwarte bevolking per 20 aug. 33 doden, deels door het optreden van de politie, deels door onderlinge gevechten tussen zwarten. De schade aan gebouwen, w.o. 2 kerken, 2 scholen, een kantoor van het Bantoebestuur en een kliniek, werd geraamd op nieer dan £ 600.000. Ook werden 64 zwarten gearresteerd.

Enerzijds kondigde de regering toen enkele concessies aan, maar anderzijds gaf zij te kennen dat er in haar beleid geen fundamentele wijziging zou komen.

Op 14 aug. deelde minister M. C. Botha te Pretoria, na een reeks bijeenkomsten tussen regeringsambtenaren en leaen van het „comité van 30", mee dat de regering ermee instemde dat stedelijke Afrikanen niet, zoals eerder voorzien, burgers zouden moeten zijn van hun resp. zwarte thuislanden, voordat zij leningen met een looptijd van 30 jaar voor het verwerven van hun huizen in blanke gebieden (de grond bleef staatseigendom) konden opnemen.

Maar op 20 augustus zei dezelfde minister te Pietermaritzburg dat zwarten in blanke gebieden waren om „hun arbeid te verkopen en voor niets anders". Hij voegde daaraan toe: „Alle zwarte mensen in blanke gebieden blijven, ongeacht hoelang zij in het gebied zijn geweest dan wel of zij er geboren werden of niet, leden van hun respectieve volken. Het feit dat zij hier werken, maakt hen niet tot leden van de blanke natie."

Die dag verklaarde minister Kruger in Frankfort (Oranje Vrijstaat) dat de onrust het gevolg was van de import van de „Black Power"-ideologie. De regering moest de zwarte betere huisvesting en faciliteiten verschaffen, maar die moest niet naar vreemde ideologieën uitzien. De zwarte in Zuid-Afrika „kent zijn plaats", aldus Kruger, „en zo niet, dan zal ik hem zijn plaats wijzen".

Overleg thuislandleiders

Over de toestand in Zuid-Afrika spraken op 21 aug. 1976 zeven van de negen leiders van de thuislanden

zich in een gezamenlijke verklaring uit, waarin zij het gewelddadige optreden van zowel zwarte jongeren als van de politie veroordeelden, een fundamentele wijziging van de regeringspolitiek verlangden en op een onderhoud met Vorster aandrongen.

De zeven leiders — Matanzima (Transkei) en Mangope (Bophuthatswana) ontbraken — verklaarden o.a.: ,,Alleen als en wanneer de republikeinse regering het feit onder ogen ziet dat een verandering van hart (mentaliteit) belangrijker is voor rassenharmonie dan giften (...) zal er sprake zijn van toenadering tussen zwarten en blanken in Zuid-Afrika.
Teneinde die verandering tot stand te brengen, waarvoor het nu de hoogste tijd is in ons land, wensen wij nu het volgende beroep op de republikeinse regering te doen zoals wij in het verleden herhaaldelijk op de premier hebben gedaan:

- Discriminerende wetgeving gebaseerd op kleur en ras moet verdwijnen, omdat die een aanslag op de waardigheid van de zwarte is.
- De zwarte is permanent overal in dit land, met inbegrip van de stedelijke gebieden.
- Alle zwarte leiders, die thans gedetineerd zijn, moeten uit detentie worden ontslagen of voor een rechtbank in staat van beschuldiging gesteld.
- De zwarte leiders hier bijeen beschouwen zichzelf, en worden door miljoenen van hun volk beschouwd, als integrerend deel van de bevrijdingsbeweging. Daarom betreuren wij diep de verdeeldheid binnen de leiding van het zwarte volk op dit ogenblik van crisis. Wij wensen te beklemtonen dat dit het moment is waarop zwarten met één stem moeten spreken, ongeacht wat hun meningsverschillen over de strategie ook zijn.
- De ccntroleregelingen op de toelating (van zwarten) moeten verdwijnen.
- De Bantoe-bestuursraden moeten verdwijnen. omdat zij door zwarten als instrumenten van de onderdrukking worden beschouwd.
- Vrij en verplicht onderwijs voor zwarten moet onmiddellijk worden ingevoerd, zoals dat het geval is voor blanken.
- Wij verlangen volledige mensenrechten voor zwarten en geen concessies, omdat concessies niet langer de aspiraties van de zwarten kunnen bevredigen.
- Als de regering logische en legitieme voorstellen van zwarte leiders voor verandering blijft negeren, zoals zij tot dusver heeft gedaan, zal zij bewust of onbewust de zaak van het geweld bevorderen.
- De leiders hier bijeen (...) wensen te herhalen dat zij geenszins de bedoeling hebben te opteren voor de z.g. ,,onafhankelijkheid'', omdat wij geen afstand wensen te doen van ons geboorterecht als Zuidafrikanen, en evenmin om ons aandeel in de economie en de rijkdom, die wij gezamenlijk hebben opgebouwd, te verbeuren.
- Als verantwoordelijke zwarte leiders pleiten wij dringend voor een ontmoeting met de premier om de huidige onrust in het land te bespreken. Bovendien willen wij ook met de premier spreken over de urgentie van het houden van een nationale conferentie, waarbij de gedetineerde leiders ook vertegenwoordigd moeten zijn.

Onrust onder kleurlingen

Uit solidariteit met de zwarte militanten besloten ruim 1.000 studenten van de (kleurlingen) Universiteit van de Westelijke Kaap op 30 juli 1976 de colleges vanaf 2 aug. gedurende een week te boycotten.
Uit protest tegen de aanhouding van Ben Palmer Louw werd de boycot op 4 aug. voor onbepaalde tijd verlengd. De volgende nacht werd een faculteitsgebouw door brand — veroorzaakt door benzinebommen — verwoest.
Onlusten in de zwarte woongemeenschappen in de Westelijke Kaapprovincie sloegen medio aug. over naar kleurlingengebieden in steden als Worcester en Somerset West. Demonstraties, politie-optreden daartegen, onlusten en in sommige gevallen brandstichting en plundering.

Op 2 sept. demonstreerden jonge kleurlingen voor het eerst in het centrum van Kaapstad. De meer dan 3.000 jongeren werden door oproerpolitie, die gebruik maakte van stokken, traangas en vuurwapens, verdreven.
Roerige menigten werden ook op 7-8 sept. van de straten in Kaapstad verdreven. Het geweld bereikte toen een ongekende omvang in de kleurlingenwoongemeenschappen buiten de stad en ook in steden als Stellenbosch en Paarl. Alle middelbare scholen voor kleurlingen in het gebied werden op 7 sept. voor de rest van de week gesloten.

Op 9 sept. was het aantal slachtoffers van drie dagen onlusten in de provincie tot 29 doden gestegen. Bij verdere incidenten op 10-13 sept. vielen nog eens 6 doden.

Op 15 en 16 sept. vond in het gebied van Kaapstad een staking plaats van ongekende omvang onder ca. 200.000 kleurlingen-arbeiders. Terwijl op 16 sept. de staking ook oversloeg naar plaatsen als Worcester en Paarl, braken die dag in Athlone, een kleurlingenwoongemeenschap bij Kaapstad, ernstige onlusten uit, die gepaard gingen met brandstichting en plundering en waarbij door politie-optreden 3 doden vielen.

Stakingen in Soweto

Van 23-25 aug. 1976 vond in Soweto een als ,,niet-gewelddadig'' aangekondigde staking plaats uit protest tegen ,,de detentie van bijna 300 zwarte leiders en het doden van minstens 340 zwarten en kleurlingen (sinds 16 juni). De staking, waaraan door 150.000 a 200.000 werd deelgenomen, ging echter vergezeld van geweld, deels door een confrontatie van stakers met werkwillige trek-arbeiders, deels door het optreden van een Zoeloe-leger. Studenten dreigden de huizen van werkwilligen in brand te steken. De politie schoot op ,,groepen intimidatieplegers'', waardoor alleen op 23 aug, één man werd gedood en minstens zes personen gewond raakten.

Op 27 aug. zouden bij botsingen tussen zwarten 35 personen zijn gedood. Op 29 aug. werd bekendgemaakt dat in de laatste weken bij onlusten in de zwarte woongemeenschappen 285 personen waren gedood. Op 30 aug. vielen in Soweto nog eens zes doden.

De gewelddaden van 24-26 aug. — tijdens en na de massastaking — betroffen Zoeloe trek-arbeiders die, gewapend met stokken en messen, in botsing kwamen met betogers die hen ervan wilden weerhouden in Johannesburg aan het werk te gaan, terwijl andere Afrikanen de politie aanvielen, die zij ervan verdachten de trekarbeiders op te stoken. Minstens 21 Afrikanen zouden bij dergelijke botsingen zijn gedood, terwijl 10 anderen door de politie werden gedood.
Chief Gatsha Buthelezi, de premier van Kwazoeloe (het thuisland van de Zoeloes), had reeds op 14 aug. vooral de verwoesting van scholen veroordeeld. Hij meende toen dat een soort burgerwachten moesten worden ingesteld door mensen die de ,,zwijgende meerderheid'' van de zwarten vertegenwoordigden, die volgens hem de methoden van de radicalen totaal verwierp en juist de zwarte eigendommen tegen politieke actie wilde beschermen. Maar hij distantiëerde zich van een politie-suggestie dat ,,wetsgetrouwe'' Afrikaanse arbeiders zou worden toegestaan zich met stokken te bewapenen. Er waren berichten dat de politie arbeiders daartoe had opgeroepen. Minister Kruger verklaarde in dit verband op 25 aug.: ,,Mensen zijn gerechtigd te reageren om zich tegen fysieke intimidatie te beschermen, maar de politie zorgt ervoor dit niet te laten uitlopen op tegen-aanvallen.''
Chief Buthelezi zei op 27 aug. in Soweto ervan overtuigd te zijn dat de gebeurtenissen waren ,,aangemoedigd door degenen die niet zwart zijn''. Als voornaamste wapen gebruikten de ,,onderdrukkers'' het zaaien van verdeeldheid onder de onderdrukten. Alle Afrikanen moesten ,,verenigd'' streven naar ,,het bereiken van onze bevrijding''. aldus Buthelezi.

Van 13-15 sept. vond in Soweto een tweede staking plaats, die aanvankelijk onder de trek-arbeiders van Johannesburg tot een absenteisme van naar schatting 75 à 80% leidde, maar op de 3de dag ongeveer de helft van hun werk hield. Door-

dat de trek-arbeiders zich ditmaal bij de staking aansloten, droeg deze een minder gewelddadig karakter, al zouden wel 16 zwarten zijn gedood. De politie arresteerde meer dan 1.000 zwarten die van intimidatie werden beschuldigd.

Op 17 sept. zou de politie 6 scholieren hebben doodgeschoten en Y3 anderen hebben verwond bij het beschieten van vier scholen, waar gedemonstreerd werd tegen het bezoek van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken. Kissinger (zie pag. 738/3-'76). Na verdere onlusten in Soweto we den alle blanke ambtenaren te uggetrokken cn mochten geen andere blanken het gebied meer betreden. Treinen busdiensten werden opgeschort en de scholen bleven leeg.
Bij anti-apartheidsdemonstraties in Johannesburg op 23 sept. arresteerde de politie ca. 400 mensen, nadat zich gewelddadige incidenten hadden voorgedaan. Die dag opende de politie in Soweto het vuur bij een treffen met ca. 500 studenten.

Eind sept. 1976 kwam voorlopig een einde aan onlusten op grote schaal, al deden zich hoofdzakelijk in de gebieden rond Johannesburg en Kaapstad herhaaldelijk incidenten voor (aanvallen op scholen, politieposten en andere instellingen), die volgens minister Kruger (op 25 jan. 1977 in het parlement) het gevolg waren van aansporingen door communisten en het ANC.
De onrust in Soweto werd vooral toegeschreven aan militante studenten, die de Soweto Students' Representative Council (SSRC) hadden gevormd. De eerste leiders — Tsietsi Mashinini (voorzitter),Selby Semela (penningmeester) en Barney Makhatle (secretaris) — verlieten echter het land en kwamen via Botswana op 24 sept. in Engeland terecht, waar zij op 19 okt. voor een jaar als studenten werden toegelaten. Ook de nieuwe voorzitter, Khotso Seatlholo, vluchtte medio januari 1977 naar Botswana, waar hij vervolgens een ontmoeting had met Mashinini. Beiden ontkenden elke connectie van de SSRC met het ANC of het PAC.

In nov. 1976 waren ook minstens 700 andere studenten Zuid-Afrika ontvlucht.

Een regeringswoordvoerder van Botswana bevestigde op 16 nov dat meer dari 500 zwarte Zuidafrikaanse studenten sinds juni 1976 in Botswana waren aangekomen, maar dat vele van hen waren doorgereisd naar Dar-es-Salaam (Tanzania) en andere bestemmingen in het buitenland Volgens een mededeling van de regering van Swaziland op 3 nov hadden 92 studenten uit Soweto in dit land politiek asiel gevraagd maar op 16 nov werd gemeld dat zij naar Dar-es-Salaani waren vertrokken

Ondanks het vertrek van die studenten duurde de schoolboycot in de zwarte woongebieden bij Kaapstad voort. Ook kwam het in het laatste kwartaal van '76 in dit gebied nog tot enkele gewelddadige uitbarstingen.

Op 27-28 nov demonstreerden ca. 1.000 zwarten in het centrum van Kaapstad voor gelijke rechten en afschaffing van het Bantoe-onderwijssysteerri. Op 29 nov. cn 1 dec. verwoestten jonge zwarte militanten in de woongemeenschap Guguletu 19 huizen, waarin huns inziens verklikkers en getuigen voor de staat in processen tegen zwarten woonden. Bij een daarop volgende politie-actie werden ca. 300 oersoneii gearresteerd.
Nadat jonge militanten hadden opgeroepen de Kerst als een dag van rouw te vieren volgden in Npanga botsingen tussen deze jongeren en trekarbeiders, die weigerden aan hun oproep gevolg te geven. Op 28 dec. was het officiële dodental tot 28 gestegen en waren meer dan 100 mensen ernstig gewond, terwijl door de volledige verwoesting van ca. 85 huizen en de beschadiging van bijna 100 andere minstens 1.000 mensen dakloos werden.

Inmiddels had een oproep van de SSRC voor een derde staking in Soweto, die op 1 nov. moest beginnen en vijf dagen moest duren, aanzienlijk minder succes dan de twee voorgaande.

Oppositie *rooms-katholieke en* Anglicaanse kerken

De rassenpolitiek van de regering en haar houding tegenover principiële tegenstanders van die politiek stuitte in toenemende mate op verzet bij de r.-k. kerk (ruim 1,5 mln zwarten en kleurlingen, 300.000 blanken) en de Anglicaanse kerk (ruim 1,2 mln zwarten en kleurlingen, 400.000 blanken). De r.-k. kerk besloot in 1976 dat haar 116 lagere scholen en 76 scholen voor voortgezet onderwijs t.b.v. blanken ook voor niet-blanke leerlingen open zouden staan en dat integratiebeleid verscherpte de tegenstelling tussen kerk en staat.

Het betreffende besluit van de Zuidafrikaanse katholieke bisschoppenconferentie was op 21 maart 1976 bekendgemaakt door de r.-k aartsbisschop van Durban, Denis Hurley, die eraan toevoegde dat de betreffende ,,belangrijke wettelijke kwesties" zouden worden besproken niet de regering
Begin 1977 waren naar verluidt ca 300 niet-blanke kinderen op r.-k scholen toegelaten, o m op 9 scholen in Namibië Minister M C. Botha verklaarde op 19 jan dat deze maatregel een schending van de regeringspolitiek vormde en hij dreigde met een sluiting van de scholen, maar de katholieke bisschoppenconferentie in Pretoria bevestigde dat zij niettemin de rassenintegratie op de scholen zou voortaetten De conferentievoorairter, bisschop Joseph Fitzgerald, verklaarde dat de maatregel niet een uitdaging van de regering inhield, maar dat zij in overeenstemming was met de leer van de kerk, de wet van God en de Bijbel
Bij daaropvolgende onderhandelingen van de bisschoppenconferentie met de regering werd een soort bestand bereikt Het ministerie van onderwijs maakte op 28 maart bekend dat maatregelen tegen scholen die de apartheidswetten trotseerden zouden worden opgeschort tot eind 1977, mits geen verdere niet-blanke leerlingen op de r.-k scholen zouden worden toegelaten
De Anglicaanse aartsbisschop van Kaapstad Bill Burnett, de bestuurder van Kaapstad L A Munnik en de minister van onderwijs Piet Koornhof deelden in een gemeenschappelijk communiqué mee dat zij voornemens waren de kwestie van de toelating van scholieren van alle rassen tot de Anglicaanse scholen te bespreken

Ook op andere punten van het rassenbeleid, w.o. het politieoptreden, bleven de twee genoemde kerken kritische verklaringen afleggen.

Begin febr besloot de bisschoppenconferentie (26 blanken, 5 niet-blanken) de rechten van gewetensberwaarden te steunen. Al moesten die de consequenties van hun beslissingen dragen en daarmee de door de staat bepaalde straffen (maximaal een boete van 10 000 Rand en een gevangenisstraf van 10 jaar), toch diende de regering regelingen te treffen voor alternatieve vormen van niet-militaire dienst, zowel voor principiële dienstweigeraars als voor ,,selectieve" bezwaarden (die de oorlog tegen Afrikaanse nationalisten „onrechtvaardig" achten).

Op 10 febr gaf de bisschoppenconferentie een verklaring uit, waarin zij zich uitsprak over de onlusten in Soweto van juni 1976 Zij herinnerde eraan dat die onlusten van jongeren begonnen waren met demonstraties tegen een onderwijssysteem dat als beperkend werd ervaren.

De zwarte jeugd was niet genegen op te groeien in een maatschappij, waarin zij geen medezeggenschap had, zich niet tot arbeidersorganisaties aaneen mocht sluiten, geen aanspraak op een woning in de buurt van het werk kon laten gelden na het huwelijk, een volwaardig burgerschap werd ontzegd en waarin zij bij protesten met onnodig en ontstellend geweld werd onderdrukt. De bisschoppen bevestigden dat zij aan de kant van de onderdrukten staan en dat zij zich verbonden hebben tot de broederlijke samenwerking met degenen die voor hun zaak strijden. ,,De enige oplossing voor onze raciale spanningen" bestaat in ,,het toekennen van een volwaardig burgerschap en (volledige) mensenrechten aan alle personen in de republiek". De conferentie sprak haar verontrusting uit over ,,wat lijken te zijn betrouwbare rapporten over wreed optreden van de politie", ,,schijnbaar systematische afranselingen en ongerechtvaardigde schietpartijen tijdens onlusten" en ,,koelbloedige marteling van gedetineerde personen" en ,,bevestigde verklaringen over vele doden onder gedetineerde personen" De bisschoppen riepen op tot een onderzoek om de waarheid aan het licht te brengen en zij protesteerden ,in de scherpst mogelijke bewoordingen tegen

het voornemen* van de regering om legale vrijwaring te verschaffen voor de politie en ander veiligheidspersoneel, dat zich mogelijk schuldig had gemaakt aan onuitgelokt en onevenredig geweld"

Op 11 febr publiceerde de bisschoppenconferentie een ,,verklaring van verbintenis", waarin een programma van 21 punten tot verbetering van de toestand van de zwarte bevolking was opgenomen De bisschoppen wilden de zwarte bewustwording bevorderen door te streven naar sen positie van ,,solidariteit met allen die werken voor de bevordering van menselijke waardigheid en de legitieme aspiraties van onderdrukten".
Daartoe zou steun worden verleend aan de openstelling van r -k scholen voor alle leerlingen ongeacht hun ras Gestreefd zou worden naar de afschaffing van vernederende of beledigende termen De kerk zou door de benoeming van zwarte priesters in blanke parochies een radicale verandering van het sociale en aolitieke systeem inluiden; zij zou de benoeming van zwarten in verantwoordelijke functies en op hoge posten in de kerk bevorderen; zij aanvaardde het criterium van gelijk loon voor gelijke arbeid en een periodieke controle op alle lonen en arbeidsvoorwaarden die in de diocesen zou worden ingevoerd; de fondsen van rijkere kerken zouden ter beschikking van de armere parochies komen Kortom de kerk zou werken aan de uitbanning van elk onderscheid op zuiver raciale gronden in kerkelijke instellingen en particuliere huizen
Niet alle katholieken stemden echter met de door de bisschoppen ingeslagen koers in Francis Morscher, woordvoerder van de pas opgerichte Zuidafrikaanse Katholieke Defensieliga, beschuldigde de bisschoppen op 18 febr van ,,inmenging in politieke kwesties niet binnen hun competentie" en van het ,,schaden van de naam van onze katholieke gemeenschap in dit land" door de kerk op een confrontatie met de staat aan te sturen

Klachten over het politieoptreden. Omstreden doodsoorzaken gedetineerden

Naar aanleiding van de verklaring van de r.-k. bisschoppenconferentie d.d. 10 febr. over het politieoptreden stelde de commandant van de Zuidafrikaanse politie, generaal Gert Prinsloo, die dag niets te weten van martelingen of illegale acties door de politie. Hij verwachtte dat de bisschoppen de bewijzen zouden leveren en hij voegde daaraan toe: ,,Als zij het ons niet wensen te zeggen, is er een remedie in de wet."
De secretaris-generaal van de conferentie, Dominic Scholten, zei op 11 febr. dat ,,het overweldigende bewijsmateriaal" van een wreed politieoptreden slechts dan zou worden onthuld als de getuigen een 100% waterdichte garantie van bescherming ontvingen.
Volgens persberichten waren tussen maart 1976 en 15 febr. 1977 in totaal 18 zwarten om het leven gekomen terwijl zij door de politie in hechtenis werden gehouden. Ofcieel werden de doodsoorzaken omschreven als zelfmoord, ongelukken of ..natuurlijke oorzaken"
Na de dood van de 18de Afrikaan in detentie zei de Anglicaanse aartsbisschop van Kaapstad, Bill Burnett, op 17 febr.: ,,Het opsluiten en ondervragen van mensen tot zij sterven (...) kan geen maatschappij opleveren, waarin het waard is te leven. (...) Als gevangenen ten gevolge van verwondingen sterven, die zij tijdens de ondervraging opliepen, is dat, in het gunstigste geval, doodslag. Als zij zelfmoord pleegden, moeten er redenen zijn voor het beëindigen van hun leven op een zo vertwijfelde wijze. Ook dit is volledig onaanvaardbaar."

Op 23 febr. gaf minister van justitie Kruger toe dat er in het voorbije jaar 16 zwarten in verzekerde bewaring waren gestorven. Een deel van hen had volgens de minister de bevelen van de communistische partij opgevolgd, nl. om eerder zelfmoord te plegen dan de gemeenschappelijke zaak te verraden.

Kruger zei dat de permanente orders voor de politie het gebruik van geweld bij ondervraging verboden en dat stappen waren ondernomen tegen politiemannen die deze instructies hadden overtreden. In gerechtszaken was herhaaldelijk sprake geweest van het gebruik van ongepast geweld bij ondervragingen, maar in geen geval was de politie aangeklaagd en in een aantal gevallen had de rechter de beschuldigingen zelf onjuist bevonden.
De minister deelde in een afzonderlijke verklaring mee dat er een volledig gerechtelijk onderzoek naar elke dood in detentie plaatsvond en dat daarom een aparte gerechtelijke commissie van onderzoek niet nodig was.

Arrestaties, vrijheidsbeperkende maatregelen

Onder de 1.298 personen, die volgens een mededeling op 25 juni '76 van minister Kruger waren gearresteerd bevonden zich o.a. Victor Gallingi, een zwarte functionaris van de r.-k. bisschoppenconferentie van zuidelijk Afrika en Thomas Manthata, een vroegere vice-voorzitter van de SASO en bestuurslid van de BPC.
Het eerste slachtoffer van een ,,banning order" onder de nieuwe op 10 juni 1976 ingevoerde „Internal Security Bill" was mevr. Fatima Meer, een Indische sociologe.

Minister J. T. Kruger

In juli werden de nationale voorzitter van de BPC, Hlaku Rachidi, en de secretaris-generaal van deze organisatie gearresteerd alsook Ben Palmer Louw, een voormalige vicevoorzitter van de SASO. Daarop volgde de detentie van alle leden van de (Soweto) Black Parents' Association (uitgezonderd de voorzitter Manas Buthelezi), leden van de BPC en de SASO en verschillende kleurlingen en Indiërs.

Onder de gedetineerden waren mevr Winnie Mandela en Steve Biko Mevr. Mandela, echtgenote van Nelson Mandela, werd op 28 dec vrijgelaten, maar was vervolgens in Soweto beperkt in haar bewegingsvrijheid Zij werd op 16 mei 1977 verbannen naar een zwarte woongemeenschap bij Brandfort (Oranje Vrijstaat Begin juni liet zij weten dat zij in Zuid-Afrika wilde blijven, waarmee zij een aanbod van premier Vorster d d 20 mei verwierp om naar Swaziland of Transkei te vertrekken

Steve Biko werd op 30 nov vrijgelaten, maar op 21 maart 1977 opnieuw gearresteerd.

Volgens een op 20 sept. 1976 gepubliceerd rapport van het Christelijk Instituut stonden 290 personen (voor het grootste deel niet-blanken) geregistreerd als gedetineerd en waren in totaal 115 personen ,,geband" onder de Internal Security Act.

Op 1 april 1977 meldde het Institute of Race Relations dat 461 personen zonder vorm van proces op grond van veiligheidswetten werden vastgehouden (o.w. minstens 84 scholieren en 49 studenten) en op 12 april berichtte dit instituut dat 157 personen in hun bewegingsvrijheid waren beperkt op grond van ,,banning orders".

(Voortzetting *volgende* aflevering)

* Krachtens een op 25 jan 1977 gepubliceerde ,,Indemnity Bill", die met terugwerkende kracht vanaf 16 juni 1976 gold, zouden leden van de politie en veiligheidstroepen, die ,,te goeder trouw" handelden om wanorde te voorkomen, de openbare veiligheid te handhaven of leven en eigendom te beschermen immuun zijn voor civiele of criminele vervolging

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE. INFORMATIE VAN VERINGA EN DEN UYL

De koningin heeft op 2 sept de heren Veringa (CDA) en Den Uyl (PvdA) gezamenlijk als informateurs aangewezen (pag. 603/3) De twee informateurs hebben op 6 sept de resterende programmatische besprekingen voorbereid. Zij hadden op 7 sept hierover een eerste onderhoud rnet de drie fractievoorzitters Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA) en Terlouw (D'66). In dit onderhoud is ook overeengekomen, dat de twee informateurs zich tevens zouden bezig houden met de zetelverdeling in het nieuwe kabinet tussen PvdA, CDA en D'66

Partijraad PvdA keurt tot *dusver* bereikte akkoorden goed

De partijraad van de PvdA was op 3 sept. in Zeist bijeen. De raad heeft met ruime meerderheid het door drs Van Thijn en de TK-fractie gevoerde beleid tijdens de kabinetsformatie goedgekeurd. Een motie van de Rooie Vrouwen, die ontevreden waren over het door informateur Veringa bereikte akkoord over abortus (pag. 603/1 e.v.). werd verworpen.

De partijraad aanvaardde een resolutie van het partijbestuur, waarin geconstateerd werd, dat in de informatieovereenkomsten met het CDA en D'66 over de grondpolitiek, ondernemingsraden, VAD en Wet investeringsrekeningen nog een aantal verbeteringen zijn verwerkt, vergeleken met de oorspronkelijke wetsontwerpen.

De resolutie constateerde ook, dat de opvattingen van de PvdA in redelijke mate worden weerspiegeld in de akkoorden over het financiële en sociaal-economische beleid.

In de discussie over de afspraken over de abortuswetgeving benadrukte fractieleider Van Thijn dat het staatsrechtelijk nooit volstrekt zeker is dat een wetsontwerp gecontrasigneerd zal worden, maar dat dit ,,staatsrechtelijke gat" door de politieke afspraken is gedicht. Uitdrukkelijk is tussen PvdA, CDA en D'66 overeengekomen dat er over de ondertekening geen moeilijkheden kunnen ontstaan dan nadat de beslissing in het kabinet is genomen.
Die moeilijkheden kunnen pas ontstaan als het kabinet door een meerderheidsbeslissing uiteenvalt en een demissionaire minister weigert te tekenen. Daarna zou een volgens Van Thijn overblijvend progressief rompkabinet de beslissing kunnen nemen tenzij de Tweede Kamer zich daartegen zou verzetten. Dat lijkt echter niet waarschijnlijk, omdat in die situatie een Kamermeerderheid het parlementair initiatief wetsontwerp heeft aanvaard en deze zelfde meerderheid za: zich dan niet verzetten tegen het tot wet verheffen van dit ontwerp,

Aantal bewindslieden treedt af i.v.m. overstijgen periode, waarin TK-lidmaatschap en lidmaatschap regering *gecombineerd kunnen worden*

Bij de verkiezingen van 25 mei is een aantal bewindslieden tot lid van de TK verkozen. I.v.m. het verstrijken van de periode, waarin het lidmaatschap van de TK en het deel uitmaken van de regering gecombineerd konden worden, moesten dezen kiezen tussen regering en Tweede Kamer. Een aantal heeft gekozen voor de TK. Aan deze bebewindslieden is m.i.v. 8 sept. op de meest eervolle wijze ontslag verlenen.

De betrokken bewindslieden waren minister Van Agt van justitie, die als fractievoorzitter van het CDA voor het CDA de onderhandelingen tijdens de formatie voerde en dit wilde blijven doen, alsmede de staatssecretarissen Brinkhorst (D'66) van buitenlandse zaken, Zeevalking (D'66) van justitie, Klein (PvdA) van onderwijs, Schaefer (PvdA) van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, Van Dam (PvdA) van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, Hazekamp (CDA KVP) van economische zaken en Meijer (PvdA) van CRM.

I.v.m. het aftreden van minister Van Agt van justitie is m.i.v. 8 sept. benoemd tot minister van justitie ad interim minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken.

Beraad *resterende programmatische punten* leidt tot akkoord

Na verschillende rondes van besprekingen met de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 hebben de twee informateurs dezen op 14 sept. hun voorstellen doen toekomen betreffende de nog te regelen punten voor het regeringsprogramnia.
In een begeleidende brief hebben zij de fractievoorzitters gevraagd een mandaat van hun fracties te verkrijgen voor de afhandeling van de voorgelegde punten.
De fractievoortitterc van PvdA, CDA en D'66 hebben de informateurs op 16 sept een overzicht gegeven van de vraagpunten en suggesties. die in hun fractie naar voren gebracht waren n a v. de voorstellen van de informateurs. De info*maieurs zijn toen begonnen met het beraad met de fractievoorzitters over de afzonderlijke punten, een beraad. dat op 17 sept is voortgezet en op 19 sept werd afgerond
Na onderling overleg van de twee informateurs hebben dezen op 22 sept hun definitieve voorstellen m.b.t het regeerprogramma aan de fractievoorzitters voorgelegd. Daarmee beschouwden zij de besprekingen over het programmatische deel van het regeerakkoord als afgesloten.
De informateurs deden hun eindvoorstellen vergezeld gaan van een brief, waarin zij o.m. het volgende schrijven:

Wij beseffen dat deze voorstellen op onderdelen niet volledig recht doen aan de wensen die in uw kring leven en door ieder van u met kracht van argumenten naar voren zijn gebracht. Wij hebben echter getracht, na zorgvuldige afweging, een evenwichtig geheel van voorstellen te forinuleren.
Naar ons oordeel wordt door aanvaarding van deze voorstellen, gevoegd bij de eerder bereikte punten van overeenstemming, een voldoende programmatische basis gelegd voor het optreden van een kabinet naar de mogelijkheden waarvan wij in het kader van onze opdracht thans een onderzoek instellen.

De definitieve voorstellen omvatten negen hoofdstukken. Hier volgt een samenvatting van de punten, waar-

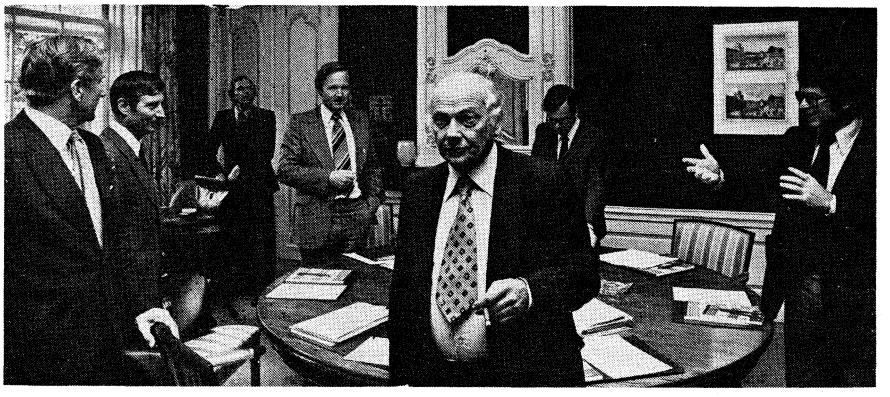

Ce informateurs Veringa en Den Uyl met de fractievoorzitters Van Agt (CDA), Terlouw (D'66) en Van Thijn (PvdA).

bij tevens de verschillen met de oorspronkelijke voorstellen zijn aangegeven:

HOOFDSTUK 1: BUITENLANDS BELEID

1. Ontwikkelingssamenwerking. De omvang is minimaal 1,5 procent van het netto nationaal inkomen Particuliere organisaties kunnen zich nog verder ontplooien (oude tekst vervullen een belangrijke rol).

2 Eiiropa De Europese politieke samenwerking moet dienstbaar worden aan solidariteit over de hele wereld bescherming van mensenrechten, bevorderen van ontwikkelingssamenwerking, tot stand brengen van nieuwe economische structuren (nieuw punt).

3. Mensenrechten. Nederland ijvert voor economische sancties om een apartheidsregime te beëindigen. Geen medewerking aan transacties met Zuia-Afrika via exportkredict-garanties, exportvergunningen voor strategisch materiaal en dergelijke.

HOOFDSTUK 2: ENERGIE EN MILIEUBELEID

1. Energiebesparing. Instrumenten: sneller oplopende tarieven bij hoger verbruik, de opbrengst daarvan ook gebruiken om energiebesparing te bekostigen (nieuw punt op verzoek van D'66), een energiebesparingswet, subsidie voor isolatie, stadsverwarming, zuiniger vormen van energievoorziening, premies voor energiebesparende investeringen.

2. Kerncentrales. Opschorting van de uitvoering van het beginselbesluit 1974 om drie kerncentrales te bouwen is mogelijk en gewenst (oude tekst: heroverweging van het beginselbesluit . . .).
Het onderzoek naar een verantwoorde methode van berging van radioactief afval wordt voortgezet.

Het kabinet beslist pas over uitvoering van het beginselbesluit, nadat:

— een aanvaardbare oplossing is bereikt voor de methode van berging van radioactief afval (oude tekst: als voldoende zicht is verkregen op een aanvaardbare oplossing).

— Meer zekerheid is verkregen over de toekomstige behoefte aan elektriciteit, de uitkomsten van het program van energiebesparing en de mogelijkheden van andere energiebronnen.
De regering bevordert een algemene discussie over kernenergie (nieuw punt).

3. Het ultra-centrifuge-project (UCN). De regering heeft uitbreiding van de produktie van verrijkt uranium in de UCN-fabriek te Almelo gebonden aan een aantal voorwaarden. De ministers van economische zaken en buitenlandse zaken voeren hierover onderhandelingen met de verdragspartners. Essentieel daarbij is, dat voldoende garanties worden verkregen dat leveranciers en afnemers van het verrijkt uranium deugdelijke normen in acht nemen om verspreiding van kernwapens te voorkomen.
Als de onderhandelingen op bevredigende wijze worden afgesloten, neemt het kabinet een voorlopig besluit de UCN-fabriek uit te breiden, en legt het dit besluit aan de Tweede Kamer voor. (Dit hele punt is nieuw geformuleerd).

4. Milieubeleid (in plaats van het oude hoofdstuk milieubeleid). Het behoud van de Waddenzee en andere natuurgebieden als Biesbosch en Geuldal als onvervangbaar natuurgebied blijft uitgangspunt en einddoel (oude tekst is van belang).

HOOFDSTUK 3. VEILIGHEIDSBELEID

1. De defensienota van 1974 is uitgangspunt voor het defensiebeleid de komende jaren. De minister van defensie zal aangeven, hoe de doelstellingen van de defensienota kunnen worden verwezenlijkt binnen de financiële grenzen van de meerjarenramingen (het CDA wilde die begrenzing eruit hebben).
Het beleid moet versterkt gericht worden op taakverdeling en standaardisatie. Verplichtingen binnen de NATO worden nagekomen (oude tekst: verplichtingen die binnen de NATO zijn aangegaan . . .).

2. Herziening van het militair straf- en tuchtrecht. Bekeken wordt of een rechtvaardiger systeem van dienstplicht mogelijk is binnen de beperkte financiële mogelijklieden (oude tekst: zonder kostenverhoging,!.

3. Politie. Onderbezetting wordt tijdens deze kabinetsperiode opgeheven (oude tekst: zo spoedig inogelijk). Opleiding wordt verbeterd. Meer maatschappelijke dienstverlening (nieuw punt).

HOOFDSTUK 4. ONDERWIJS (NIEUW UITVOERIG HOOFDSTUK OP AANDRINGEN CDA; WAS PARAGRAAF ONDER HOOFDSTUK DEMOCRATISERING).

1. betere onderwijskansen voor allen. Eigen verantwoordelijkheid van ouders, personeel, leerlingen en studenten voor het schoolgebeuren krijgt meer gestalte.

2 Ruime mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van onderwijs en vorining Openbaar en bijzonder onderwijs dragen in gelijkwaardigheid bij tot een zo goed mogelijke ontplooiing van de leerlingen (nieuw punt)

3. Met kracht bevorderen: één basisschool voor leerlingen van 4 tot 12 (nieuw punt).

4 Experimenten bij het nieuwe basisonderwijs op basis van de experimentenwet zodat niet alleen de minister de bevoegdheid heeft, beperkingen bij het verlenen van ontheffingen (nieuw punt).

5 Vernieuwing voortgezet onderwijs, onder meer middenschool voor leerlingen van 12 tot 15 of 16 jaar, wordt voortgezet Wanneer uit het onderzoek door onafhankelijke instituten blijkt dat ook andere experimenten overweging verdienen, worden die eerst mogelijk Pas daarna kan eventueel de middenschool wettelijk worden vastgelegd als enig type voortgezet onderwijs (nieuw punt).

6 Er komen tweejarige beroepsperichte full-time opleidingen binnen het middelbaar beroepsonderwijs (nieuw punt).

7 Schoolbegeleidingsdiensten worden wettelijk geregeld De eigen verantwoordelijkheid van de scholen voor de inrichting van hun onderwijs wordt gewaarborgd (nieuw punt)

8. Een onderzoek naar mogelijkheden voor het beheer en de versterking van de deskundigheid van het bestuur van het onderwijs (oude tekst meer doelmatigheid en deskundigheid in het beheer van het bijzonder onderwijs)

9. Stimulering van onderwijs voor leerlingen met een achterstand.

10 Bij uitbreiding van de nieuwe lerarenopleidingen, zoals voorgenomen, wordt de capaciteit van de bestaande opleidingen zo min mogelijk beperkt, binnen de grenzen van het financieel mogelijk (nieuw punt).

11. Met kracht bevorderen: een open onderwijsbestel en vorming van volwassenen, zoals part-time onderwijs, open school, open universiteit

12 Spoedig wet studiefinanciering volgens de hoofdlijnen van de nota studiefinanciering nieuw punt,

HOOFDSTUK 5: DEMOCRATISERING

1. Algemeen. De burgers meer betrekken bij beleidsvoorbereiding en besluitvorming Taken overdragen van de centrale overheid naar andere bestuurslagen Gebruikers en medewerkers meer betrekken bij het beheer van sociale en culturele-instellingen, waarbij doel en identiteit in acht worden genomen (toevoeging van CDA)
Het welzijnsbeleid is centraal punt van regeringsbeleid. met als uitgangspunt voorrang voor mensen el1 groepen met een achterstand (nieuw punt)
Het kabinet doet recht aan de betekenis van godsdienstige opvatting en wereldbeschouwing, cn aan de eigen taak van het particulier initiatief Vrijwilligerswerk wordt als belangrijk gezien (toevoeging van het CDA)

2 Mediabeleid Nader beraad over de maatstaven, die gebruikt zouden moeten worden bij het verdelen van zendtijd onder de bestaande omroepen Dit om de maatschappelijke en geestelijke veelvormigheid te verzekeren en versnippering en commercialisering tegen te gaan (toevoeging) Alleen een wet voor ontkoppeling van lidmaatschap van een omroep en het betalen van kijkgeld Een nieuwe steekproef naar het aantal leden per omroep Een wettelijke regeling voor behoud van een veelvormige pers.

HOOFDSTUK 6: VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

1 De prioriteit voor stadsvernieuwing blijft gehandhaafd Steun voor midden- en kleinbedrijf dat daarbij in moeilijkheden raakt Voorzien in de toegenomen behoefte aan eigen woningen (door CDA op belangrijker plaats) Er worden meerjarige financierings-contracten afgesloten met institutionele beleggers.

2 Een deel van de woningwetbouw veilig stellen voor minder draagkrachtigen en groepen met bijzondere woonbehoeften Meer mogelijkheden een huis te kopen voor lagere inkomens

3. De woonlasten van de huurders afstemmen op draagkracht en woonkwaliteit. Voor het toekennen van verschillende soorten subsidies blijft de toetsingsvorm die uit de nota huur- en subsidiebeleid
De standaardwoningwetwoning moet voor de modale werknemer (29 duizend gulden) betaalbaar zijn zonder huursubsidie (nieuwe formulering op aandrang van CDA)
Bij de individuele huursubsidie wordt met name de positie van de laagstbetaalden niet aangetast
De huurverhoging volgend jaar wordt vastgesteld op basis van eten nieuwe huurprijzenwet Deze beoogt een geheel van regels om de huren te normaliseren met inachtneming van de kwaliteit van de huizen (oude tekst: die beoogt de huren blijvend te normeren Nieuwe tekst

van CDA en D'66) De huurverhogmg wordt nauw aangesloten bij het verloop van bouwkosten, prijzen en inkomens Nagegaan of er niet te rechtvaardigen verschillen zijn in woonlasten tussen huurders en bewoners van een eigen huis

4 De handel in huurhuizen aan banden leggen, als de belangen van de huurders worden aangetast Bij de verkoop een voorkeursrecht voor de huurder (toevoeging D'66). Een voorkeursrecht voor gemeenten en het waarborgen van voortzetting van de exploitatie van de huurwoning worden overwogen

5 Meer evenwichtige spreiding van de werkgelegenheid Bij de apreiciing van rijksdiensten meer nadruk up nieuwe diensten Met inachtneming van het uitgestippelde beleid

HOOFDSTUK 7 EMANCIPATIEBELEID

1. Bewust emancipatiebeleid met aandacht voor voorstellen van de emancipatie-commissie.

2 Waar nodig wordt wettelijk bepaald, dat discriminatie die de emancipatie belemmert, wordt opgeheven Er komt een ombudsvrouw

3 Bezien wordt. of een aparte behandeling bij sociale en belastingwetten het emancipatiebeleid kan ondersteunen

4. De overheid geeft het voorbeeld bij het bieden van gelijke kansen aan vrouwen en mannen

5 Meer experimenten bij scholing en vorming Vrouwenorganisaties en emancipatieprocessen worden gesteund (toevoeging)

6. Begrip en deskundigheid van leerkrachten om in het onderwijs emancipatie, rolwisseling tussen man en vrouw en rolbepaaldheid bij studiekeuze aan de orde te stellen (nieuw punt).

7 Ongerechtvaardigde verschillen in rechtspositie tussen verschillende samenlevingsvormen worden weggenomen

HOOFDSTUK 8. STAKINGSRECHT
(het enige hoofdstuk waaraan niets is veranderd)

Het Europees handvest wordt geratificeerd Het wetsontwerp over stakingsrecht wordt ingetrokken De rechtspraak in stakingszaken wordt gecentraliseerd
Het kabinet maakt voortzetting van de behandeling van het wetsontwerp over opheffing van het stakingsverbod voor ambtenaren mogelijk Dit na overleg met de ambtenarenorganisaties.

HOOFDSTUK 9: AANHANGIGE WETSONTWERPEN EN VOORSTELLEN
(een geheel nieuw hoofdstuk).

Ten aanzien van wetsontwerpen en voorstellen. die het vorige kabinet heeft ingediend, die nog bij de kamers aanhangig zijn, en waarover geen afspraken in het regeerakkoord zijn gemaakt heeft het nieuwe kabinet een eigen verantwoordelijkheid Het nieuwe kabinet zal deze wetsontwerpen en voorstellen in het algemeen in de kamers verdedigen Bij verschil van opvattingen zullen de fracties van PvdA, CDA en D'66 zich onderling beraden (Dit hoofdstuk is op voorstel van CDA-lelder Van Agt door de informateurs toegevoegd)

De fracties van PvdA, CDA en D'66 zijn op 22 sept. met de voorstellen van de informateurs akkoord gegaan. PvdA en D'66 waren hierin unaniem. Bij het CDA werd tegen gestemd door de heren Hermes (KVP), Van der Mei, Van Muiden en Wisselink (allen (CHU)
De CDA-fractievoorzitter heeft in de fractie ook het geheel van de bereikte akkoorden in stemming gebracht. Hier werd tegen gestemd door de heren Van der Mei, Wisselink en Van Dijk (allen CHU).
Opmerkelijk was, dat oud-fractievoorzitter Andriessen van de KVP zijn ja aan het gehele akkoord gaf, al hield hij daarbij vast aan zijn eerder gemaakte voorbehouden omtrent de deelakkoorden over abortus, vermogensaanwasdeiing en het sociaal-economische beleid.
In de PvdA-fractie is één punt uit de laatste voorstellen van de informateurs in stemming gebracht, nl. dat over de ultracentrifugefabriek in Almelo. De fractieleden Kombrink, Castricum, De Graaf en Voortman stemden hier tegen, maar zij waren uiteindelijk bereid, gezien de unaniem positief uitgevallen totale beoordeling van de voorstellen, voor de procedureafspraak over de UCN medeverantwoordelijkheid te dragen.

CDA-standpunt zetelverdeling

Nu het programmatische deel van de onderhandelingen was afgerond, konden de informateurs zich gaan bezighouden met de zetelverdeling in het nieuwe kabinet. Aan de vooravond van dit overleg betrok het CDA een ultimatieve positie. CDA-fractievoorzitter verklaarde op 22 sept., dat het CDA alleen akkoord wil gaan met een gelijk aantal ministers voor PvdA en CDA — b.v. zeven voor elk met Den Uyl als premier en één voor D'66. Als de PvdA zou willen vasthouden aan acht zetels voor de PvdA, zeven voor het CDA en één voor D'66, gaat het kabinet Den Uyl-II niet door, aldus Van Agt.

Partijraden PvdA, *D'66, VVD en PPR; CH-Unieraad*

Op 24 sept. zijn partijraden gehouden van PvdA, D'66, VVD en PPR; ook vergaderde de CH-Unieraad.

PvdA

De partijraad van de PvdA sprak uit, dat het ,,in de rede" ligt, dat de PvdA ,,ten minste de helft" van de zetels in het te vormen kabinet zal bezetten. Deze uitspraak werd op voorstel van partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel toegevoegd aan een partijbestuursresolutie, waarin werd gezegd, dat er geen reden is om terug te komen op eerder gedane uitspraken over de vanzelfsprekendheid, dat de uitslag van de verkiezingen in volle omvang tot uiting komt in de samenstelling van het kabinet. De resolutie kreeg een ruime meerderheid.
Met vrij kleine meerderheid (52 tegen 40) verwierp de partijraad een verdergaande motie, die deelneming van partijgenoten aan het kabinet wiiäe afwijzen ais niet minimaal de formule 8-7-1 (PvdA-CDA-D'66) zou worden gehandhaafd of welke formule dan ook die getalsmatig het overwicht van de PvdA zou uitdrukken.
Tevoren had de leider van de Tweede Kamer-fractie, drs. Van Thijn. gewaarschuwd dat een ultimatieve tekst de positie van de partij niet zou versterken.
Het leek hem beter dat moties van deze aard niet in stemming zouden komen, aangezien ook verwerping een verkeerde indruk zou kunnen wekken. Het leek hem niet nodig te komen met harde uitspraken of numerieke invullingen. ,,Dwing mij niet", aldus de fractieleider, ,,om mijn onderhandelingskaarten op tafel te leggen".
Hij hield zijn partijgenoten verder voor zich niet te laten provoceren door ultimatieve uitspraken van CDA-zijde. De onderhandelingen over de zetelverdeling in het kabinet zouden volgens drs. Van Thijn moeten plaatshebben in een sfeer van redelijkheid; eigenlijk wordt er gepraat over iets wat al door de kiezers is beslist. Het gesprek wordt gevoerd achter een gesloten deur en deze mag volgens de PvdA-fractieleider van glas zijn (een verwijzing naar zijn CDA-collega Van Agt) die heeft gezegd, liever door een glazen deur te willen lopen dan een zetel meer voor de PvdA te aanvaarden).
Uit de partijraad klonken bezwaren tegen ,,gesjoemel met vage teksten" en werd gepleit voor het vastleggen van de 8-7-1-formule in verband met vermeende onzekerheden in de bij de kabinetsformatie bereikte programmatische akkoorden.
Van Thijn vond evenwel de tekst van het partijbestuur de best denkbare op dit moment.
De aangenomen resolutie van het partijbestuur stelde verder vast dat in het algemeen aanvaardbare onderhandelingsresultaten zijn bereikt wat betreft het programmatische akkoord bij de kabinetsformatie. Wel werd met teleurstelling verklaard dat het de PvdA niet is gelukt in het akkoord opgenomen te krijgen dat de ultracentrifugefabriek in Almelo niet mag worden uitgebreid, al zou de fractie in vrijheid tot een beoordeling van een voorlopig kabinetsbesluit kunnen komen.
De afspraken over de defensieuitgaven sluiten meningsverschillen niet uit, aldus de resolutie.
Verder zou uit het eindverslag van de informateur dr. Veringa duidelijk moeten worden dat het abortusakkoord volledig van kracht is.
Over dit akkoord zei de fractieleider, Van Thijn, dat er geen reden tot twijfel bestaat; er is een akkoord en mocht herbevestiging door Veringa uitblijven dan is de PvdA genoodzaakt, heropening van de beraadslagingen te vragen in de volgende fase van de formatie.
De resolutie concludeerde tenslotte dat voor leden van het kabinet dient te gelden dat zij zich zonder voorbehoud opstellen achter het overeengekomen programmatische akkoord.
Drs. Van Thijn merkte op dat het nieuwe kabinet met het akkoord uit de voeten zal kunnen. Er zal geen preconstituerend beraad zijn. Men moet geen voedsel geven

aan de gedachte dat het akkoord zou moeten worden opengebroken, aldus de fractieleider.
Een andere aangenomen motie sprak uit dat alles in het werk moet worden gesteld om te zorgen dat op justitie een minister komt van wie vaststaat dat hij of zij een wetswijziging op abortusgebied mogelijk zal maken.
In verband met het sociaal-economische akkoord bij de kabinetsformatie sprak de partijraad uit dat verdere vergroting van de bezuinigingen vooralsnog onaanvaardbaar is en dat verhoging van de aardgaskosten in de voorgestelde vorm moet worden afgewezen als geen nadere maatregelen voor energiebesparing en koopkrachthandhaving zijn getroffen.
Ook werd aangedrongen op een pakket aanvullende maatregelen waardoor de koopkracht voor mensen met een inkomen tot 30.000 gulden volgend jaar in ieder geval gehandhaafd blijft,
Tenslotte zou de Tweede Kamer-fractie met kracht moeten ijveren voor een matiging van salarissen van de mini-ters en andere politieke functionarissen. alsmede topambtenaren.
Van de Amsterdamse delegatie was een motie afkomstig zich achter het motto van de Vredesweek te scharen. Dat motto luidt: Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland.
Deze motie wilde het partijbestuur niet voor zijn rekening nemen. Wel is instemming betuigd met een motie ,, die instemt met het streven van het Interkerkelijk vredesberaad de bevolking bewust te maken van de gevaren van de kernbewapening en te winnen voor instelling van kernvrije zones in Europa, uitdunning van de tactische atoomwapens op weg naar een atoomvrij Europa, het niet meer vervullen van atoomtaken door de Nederlandse krijgsmacht en de gedachte dat ook eenzijdige stappen kunnen bijdragen aan een actief veiligheidsbeleid."

D'66

Ook de partijraad van D'66 bond de onderhandelaar voor deze partij niet aan een zetelminimum voor de partij in het te vormen kabinet. Fractieleider Terlouw deed de toezegging, dat hij hard zou onderhandelen en niet ,,met kruimeltjes", maar slechts met een zware ministerspost tevreden zou zijn.
Voor zo'n zware post zei hij te denken aan de bestuurlijke (binnenlandse zaken, justitie), dan wel de sociaal-economische sector. Vcor volksgezondheid voelde Terlouw niet. Deze post moest de PvdA maar nemen, nu deze partij in het verleden pleidooien van D'66 voor het versterken van deze post naast zich neer had gelegd.

VVD

Op de partijraad van de VVD kondigde TK-fractievoorzitter Wiegel aan, dat de VVD in haar nieuwe oppositieperiode zo spoedig mogelijk op een breder front contacten wil gaan leggen met velerlei maatschappelijke organisaties. Wiegel noemde o.m. de vakbeweging en organisaties op terreinen als onderwijs, welzijn, milieubeheer, middenstand en landbouw. Hij zou binnenkort met een schriftelijk plan hiervoor komen.
Van het nieuwe kabinet zei Wiegel, dat het ,,al moe is. voordat het er is". De gemaakte formatieafspraken tot dusver waren naar zijn mening een ,,moerassig verhaal", dat in de prullebak thuis hoorde.
Volgens de financiële specialist van de fractie, Van Aardenne, waren de voorstellen, waarmee het demissionaire kabinet in de miljoenennota naar voren gekomen was (pag. 613/1 e.v.) ,,volstrekt belachelijk".
De fractie zou daarom niet, zoals in andere jaren, een ,,tegenbegroting" voorstellen.

PPR

Op de partijraad van de PPR werd een ,,creatieve en uitdagende oppositie" tegen het komende kabinet Den Uyl II aangekondigd ten einde ,,ingrijpende maatschappelijke hervormingen te bewerkstelligen".
De partijraad koos een tijdelijk nieuw bestuur. De nieuwe, tijdelijke, voorzitter, E. Terpstra, waarschuwde, dat de PPR na de bestuurscrisis van enige tijd geleden (pag. 645/1 e.v.) geen stuurloze indruk mag maken en ,,uitdagende initiatieven en voorstellen" moet ontwikkelen.

CHU

Op een vergadering van de CH-Unieraad herhaalde tweede waarnemend CD - fractievoorzitter Kruisinga, dit de zetelverdeling 7-7-1 in het nieuwe kabinet voor het CDA een ,,vast gegeven" is.
De Unieraad besloot de 43-jarige dr. L. van Leeuwen, plaatsvervangend president van de raad van bestuur van het assurantieconcern Stad Rotterdam en medeopsteller van het CDA-programma, voor te dragen als opvolger van de aftredende voorzitter mr. O. W. A. baron van Verschuer. De ledenraad zal hierover op 19 november beslissen.

Overleg zetelverdeling

De informateurs Veringa en Den Uyl hebben op 27 sept. afzonderlijk de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 ontvangen en hun visie gevraagd m.b.t. de volgende punten:

1. De verlangens t.a.v. de departementale taakverdeling.

2. In samenhang daarmee het aantal ministers.

3. Het aantal en de plaats van de staatssecretarissen.

4. De verdeling van de ministersposten over de deelnemende partijen.

5. De voorkeur van de partijen ten aanzien van de te bezetten departementen en portefeuilles.

PvdA-fractievoorzitter Van Thijn heeft de informateurs te verstaan gegeven, dat zijn partij voorkeur had voor de 8-7-1 verdeling. Hij heeft er op gewezen, dat zijn partij bij de verkiezingen sterk gewonnen had en dat dat in de samenstelling van het komende kabinet terug te vinden moet zijn.
De PvdA wil in de sociaal-economische sector twee ministers (nu één, financiën). Zij heeft ook belangstelling voor onderwijs en justitie.
Aan het CDA vroeg Van Thijn eisen vooraf te laten vallen en te beginnen aan een ,,open gesprek" over de zetelverdeling.
Fractievoorzitter Terlouw van D'66 wenste voor zijn partij twee zetels in het nieuwe kabinet, dan wel één zware portefeuille.

De informateurs hebben met de drie fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 overleg gepleegd — afzonderlijk en te zamen — op 28, 29 en 30 sept. en op 3 okt.

In de besprekingen bleek de PvdA te willen vasthouden aan de 8-7-1-formule. Het CDA wilde eventueel akkoord gaan met een 7-7-2-formule (i.p.v. de aanvankelijk verlangde 7-7-1), maar bleef 8-7-1 afwijzen.
Van de kant van de PvdA werd de suggestie gedaan tot de instelling van een ministerschap voor wetenschapsbeleid en technologie. dat zich o.a. met het energiebeleid zou bezighouden. Daarbij zou een aantal afdelingen, die nu bij economische zaken zijn, naar dit nieuwe departement overgeheveld moeten worden. Tot dan bestond vooral bij D'66 de wens tot de aanstelling van een dergelijke minister, die stimule ing van industriële ontwikkeling en onderzoek en innovatie voor zijn rekening zou moeten nemen (zie ook pag. 484/3 e.v.).
Tenslotte is van de kant van de PvdA duidelijk gemaakt, dat men daar liever mr. Van Agt niet als minister van justitie zag terugkeren.
De informateurs achtten op 3 okt. de besprekingen zo ver afgerond, dat zij op 4 okt. aan de fractievoorzitters een voorstel m.b.t. de zetelverdeling deden, waarbij zij twee varianten voorstelden. Uitgegaan werd van 16 ministers, verdeeld hetzij volgens de 8-7-l-formule, dan wel volgens de 7-7-l-formule.
De voorgestelde verdeling van de ministersposten zag er als volgt uit:

Bij een verdeling van 8 zetels voor de PvdA, 7 voor het CDA en 1 voor D'66:

PvdA: Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Sociale Zaken, Volksgezondheid en Milieuhygiëne, Technolcgie en Wetenschapsbeleid.

CDA: Justitie, Defensie, Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken, Landbouw en Visserij, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Ontwikkelingssamenwerking.

D'66: Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (2e vice-minister-president).

Bij een verdeling van 7 zetels voor de PvdA, 7 voor het CDA en 2 voor D'66:

PvdA: Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Sociale Zaken, Ontwikkelingssamenwerking.

CDA: Justitie, Defensie, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Waterstaat, Economische Zaken, Landbouw en Visserij, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

D'66: Volksgezondheid en Milieuhygiëne. Technologie en Wetenschapsbeleid.

Mr. Van Agt had zich bereid verklaard in geval van aanvaarding van de 7-7-2-verdeling zich als kandidaat-minister terug te trekken.

Hii zei daarbij er ook niet voor te voelen fractievoorzitter van het CDA te blijven; in feite stelde hij dus voor zich uit de politiek terug te trekken. Het bleek op 4 okt., dat dit aanbod voor de CDA-TK-fractie volstrekt onaanvaardbaar was.
Eveneens onaanvaardbaar voor de CDA-fractie was de voorgestelde 8-7-1-verdeling.
De PvdA-fractie wilde in geval van de 7-7-2-verdeling mr Van Agt aan zijn aanbod houden. Kwam het tot een 8-7-1-verdeling, dan kon, wat de PvdA betreft, mr. Van Agt op justitie terugkeren. De PvdA verklaarde ook mr. Andriessen, de vroegere KVP-fractievoorzitter, die op verschillende punten voorbehouden gemaakt had t.a.v. de bereikte programma-akkoorden, en dr. Kruisinga, die tot de verkiezingen van 25 mei als voorzitter van de CHU-fractie oppositie tegen het eerste kabinet-Den Uyl gevoerd had, tot minder gewenste ministerskandidaten in het geval van een 7-7-2-verdeling. Ook voor hen gold, dat deze bezwaren niet zouden tellen in geval van de 8-7-1-verdeling. Deze opstelling van de PvdA was voor het CDA onaanvaardbaar, terwijl voor de PvdA onaanvaardbaar was de weigering van het CDA te spreken over de 8-7-1-verdeling.
Bij D'66 bleek een voorkeur te bestaan voor de 7-7-2-verdeling, maar daar achtte men de 8-7-1-verdeling onder bepaalde voorwaarden — een zware portefeuille voor D'66 — wel aanvaardbaar.

Besprekingen vastgelopen. *Veringa* en Den *Uyl* naar koningin

Op 5 en 6 okt. hebben de informateurs verder overleg gepleegd met de drie fractievoorzitters. Het bleek niet mogelijk de ontstane impasse te doorbreken.

Een van de pogingen de impasse te doorbreken was afkomstig van drs. Van Thijn. Deze hoopte de 8-7-1-formule voor het CDA aanvaardbaar te maken door voor te stellen de door het CDA gewenste gelijkwaardigheid gestalte te geven door mr. Van Agt in de laatste fase van de formatie samen met drs. Den Uyl gelijkgerechtigd formateur te maken. Getweeën zouden zij de bewindslieden voor het nieuwe kabinet zoeken, dat vervolgens zou optreden onder de naam kabinet-Den Uyl-Van Agt.

Nadat de deelnemers aan de onderhandelingen vastgesteld hadden, dat de geblokkeerde situatie niet doorbroken kon worden, zijn de twee informateurs op 6 okt. naar de koningin gegaan om daar hun eindverslag uit te brengen.
In de ochtend van 7 okt. gaven dr Veringa en dis Den Uyl tegenover de pers uitleg over hun informatiewerk.

Zij stelden vast. dat de politieke wil bij de drie fracties om tot overeenstemming te komen onverminderd aanwezig was Dat er, zoals Den Uyl zei „enige stress" tussen PvdA en CDA bestaat deed daar niet aan af
De mformateurs zijn overigens volgens Veringa toch wel „enigermate beschaamd en oilthutst" dat zij niet helemaal met hun informatiewerk gereed konden komen
Omdat zij echter steeds „registrerend" en niet richtinggevend hadden moeten werken en overeenstemming van de fracties over enig voorstel voor een verdeelsleutel uitbleef, moet de oplossing nu wel langs een andere weg komen En wel één waarbij de partners de realiteit orider ogen zien, ze: Veringa, die het op zichzelf een goede zaak noemde dat de verantwoordelijkheid nu weer geheel bij de fracties lag

„Wij moesten terugtreden en de weg vrijmaken boor een beslissing van het staatshoofd in de komende dagen", aldus Veringa Alleen dan kunnen de totnutoe „onwrikbare" posities van de fracties in beweging worden gebracht, meenden beide informateurs

Drs Den Uyl legde er de nadruk op dat op de weg naar het nieuwe kabinet al zeer veel vordering is gemaakt De programmatische basis is gelegd en in de kwestie van de zetelverdeling zijn volgens hem de problemen „gelokaliseerd" op twee verdeelsleutels, nl 8-7-1 en 7-7-x (x — 1 of 2 voor D'66), en bezetting van het ministerie van justitie

„Uit dat oogpunt mag de situatie niet teveel worden gedramatiseerd, het functioneren van het staatkundig bestel is niet in gevaar", aldus Den Uyl
De informateurs meenden, dat zij vruchtbaar en „uitermate plezierig" hadden samengewerkt, maar dat zij op 6 okt hun negen dagen durende „avontuur" rondom het zetelverdelingsprobleem niet langer mochten rekken

Dr Veringa (CDA) had zich aanvankelijk niet kunnen voorstellen dat na het programmatische akkoord dat in de voorafgaande weken was bereikt, de zaak nog op de zetelverdeling zou kunnen stuklopen Toch was van informateurs, die het op nuances met elkaar oneens waren in de zetelverdelingskwestie (althans soms iets dichter bij resp de CDA- of de PvdA-opvattingen stonden), niet meer dan registratie van de opvattingen in de fracties mogelijk
Zolang die te ver uiteen bleven lopen was een gemeenschappelijk voorstel van Den Uyl en Veringa niet mogelijk „omdat het dan onherroepelijk het onaanvaardbaar zou hebben gekregen van een van de partners", zoals Veringa zei Van dit probleem hebben de informateurs ook de koningin op paleis Soestdijk mondeling verslag gedaan Een akkoord over de zetelverdeling „was nu niet mogelijk", zei hij, „maar ook deze fase was nodig, zij was geen verloren tijd, de fracties zijn nu teruggeworpen op hun eigen verantwoordelijkheid".

Den Uyl verdedigde net als Veringa het gesloten sociaal-economische akkoord Hij wees erop dat juist nu is gebleken hoe goed het is, gezien de plannen van het demissionaire kabinet, dat zowel naar boven als naar beneden bijstelling van de collectieve uitgaven open is gelaten De gekritiseerde vaagheid van het akkoord heeft hier zijn nut al bewezen, meende hij
Volgens Den Uyl zijn er ook duidelijke beleidslijnen afgesproken, bijv voor onderwijs, volkshuisvesting en stakingsrecht
„Je kunt wel kritiek hebben op zulke uitgebreide akkoorden, maar toch is zo'n overeensteininmg uniek", zei hij
Ook op het stuk vnri de zetelverdeling is al het nodige bereikt Den Uyl rekent daartoe de afspraken over departementale taakverdeling, o a de instelling van een minister zonder portefeuille voor wetenschapsbeleid/technologie en de komst van een staatssecretaris voor emancipatiezaken Een voorbeeld is ook, dat gepland is op departementen niet meer, of zo min mogelijk, met twee staatssecretarissen te werken (zoals nu op Onderwijs, Defcnsre, Volkshuisvesting, Financien en Buitenlandse zaken)
„Wat ons beiden het meest heeft getroffen is dat ook bij de moeilijkste besprekingen toch steeds de wil van partijen tot vo ming van een kabinet is gebleven", zei hij Hij putte hoop uit de verkiezingsuitslag — die ligt er nog" — en wees erop dat in '56, bij de formatie van het laatste kabinet-Drees, niet minder dan 9 fasen (informateurs en formateurs) waren voorgekomen „Wat dat betreft is het aantal nu gereduceerd", meende hij, „al blijft het een ernstige situatie"
Het aanbod van CDA-leider Van Agt van 3 okt om desnoods (in de 7-7-2-opzet) zelf als kandidaat-minister van justitie terug te treden was als volstrekt serieus ervaren en niet „voor tactische manoeuvres gebruikt door een van de aanwezigen', zei Den Uyl Veringa voegde daaraan toe dat hij wel enkele bedenkingen „van persoonlijke en politieke aard" had geuit Maar de informateurs moesten ten slotte de suggestie van Van Agt wel in hun voorstellen aan de fracties verwerken, zei hij (Nederlandse Staatscourant NRC/H'blad, Het Parool)

(Vor ber pag 595 e v)

PORTUGAL

VERZOEK TOT TOETREDING EG OFFICIEEL INGEDIEND, STELLINGNAME MINISTERRAAD, REIZEN SOARES LANGS EUROPESE HOOFDSTEDEN

Op 28 maart heeft Portugal bij monde van Antonio de Siquira Freire, Portugees ambassadeur bij de EG in Brussel, officieel een verzoek ingediend voor het lidmaatschap van de EG.
Namens de EG verklaarde Sir Donald Maitland, voorzitter van het comité van permanente vertegenwoordigers van de EG-staten dat de aanvraag beschouwd werd als een „belangrijke gebeurtenis voor de toekomst van Portugal en Europa."
De Europese Commissie zal nu een uitvoerig rapport opstellen over de economische, politieke en institutionele implicaties van het verzoek zowel voor Portugal als de Gemeenschap. Dit rapport dient uiterlijk begin 1978 gereed te zijn.
In de maanden voorafgaande aan de indiening van het verzoek heeft

Bij zijn bezoek aan Nederland werd Soares hartelijk verwelkomd door premier Den Uyl (r.).

premier Soares tweemaal een rondreis langs de Europese hoofdsteden gemaakt om het toetredingsverzoek kracht bij te zetten.
Voor het begin van de eerste reis, op 14 februari, hield de Europese Ministerraad zich met een eventueel toetredingsverzoek bezig.
In een raadsvergadering van 8 febr. stelde zij een verklaring op waarin het heette dat de lidstaten bereid zijn positief te reageren op een dergelijk verzoek, maar dat eerst wel aan een aantal voorwaarden voldaan moet zijn.

In de verklaring werd erop gewezen dat de Gemeenschap weliswaar de politieke gerichtheid van Portugal op het democratische West-Europa toejuicht, maar dat zij zich zorgen maakte over de problemen die door een toetreding voor de Portugese economie zouden ontstaan.
Om die reden zou nog voor de onderhandelingsprocedure begint, nagegaan moeten worden hoe er voorwaarden geschapen kunnen worden die een Portugees lidmaatschap mogelijk moeten maken,

Op 14 februari arriveerde Soares in Londen. Voor zijn vertrek verklaarde Soares de toetreding van Portugal tot de EG als een noodzaak te beschouwen. Als Portugal los blijft staan van de rest van Europa dan zal zijn economische achterstand tragische vormen aannemen, aldus Soares.
In Londen voerde Soares besprekingen met de Britse regering en deze liet bij monde van premier Callaghan weten Portugals toetreding te zullen begroeten en ten volle te zullen ondersteunen.
Wel zouden nog wat problemen van praktische aard opgelost moeten worden.
Vanuit Londen reisde Soares naar Dublin en vandaar naar Kopenhagen, waar hij sprak met premier Joergensen.
Vervolgens reisde hij door naar Rome, waar hij uitvoerig van gedachten wisselde met leden van de Italiaanse regering en leiders van de socialistische, sociaal-democratische en communistische partijen.

Op een persconferentie in Rome sprak Soares over het gevaar dat de EG veranderde in een club van rijke landen. Met voldoening stelde hij vast dat de Italiaanse regering het Portugese verzoek volledig ondersteunde.
Op 7 maart begon Soares aan zijn tweede reis langs de Europese hoofdsteden.
Als eerste bezocht hij Parijs waar hij sprak met leden van de regering-Barre en met president Giscard d'Estaing.
Bij zijn vertrek op 8 maart verklaarde hij dat hij in Parijs een goed begrip had gevonden voor de Portugese wens m.b.t. het lidmaatschap van de —.
Vervolgens was hij op bezoek bij de Westduitse regering in Bonn. Daar sprak hij met Bondskanselier Schmidt en minister van buitenlandse zaken Genscher.
Soares verklaarde na afloop dat de Westduitse regering Portugals toetreding zou steunen maar dat zij verklaard had dat wel gerekend moest worden met een overgangsperiode van zeker tien jaar.
Vanuit Bonn reisde Soares naar Straatsburg waar hij ontvangen werd door het Europees Parlement. Daar verklaarde hij in een persconferentie dat alle landen die hij tot dan toe had bezocht het Portugese verzoek zouden steunen.
Hij voorzag het volgende tijdschema:

Voor het einde van maart zou Portugal officieel een toetredingsverzoek indienen; voor het einde van 1977 zou de Commissie een adviserend rapport opstellen; op basis van

Soares (m.) tijdens besprekingen in Bruceel met EG-functionarissen. Rechts Commissievoorzitter Roy Jenkins

dit rapport zou dc Ministerraad in maart 1978 over het begin van de onderhandelingen beslissen. die onmiddellijk zouden moeten beginnen met ,.het perspectief van een volledige integratie binnen maximaal tien jaar".
In Den Haag, waar Soares op 9 en 10 maart sprak met leden van de Nederlandse regering, werd eveneens steun toegezegd aan het toetredingsverzoek. Wel was de Nederlandse regering van mening dat de overgangsperiode langer dan 10 jaar diende te duren.
Vanuit Den Haag reisde Soares Luxemburg en vandaar naar Brussel waar hij werd ontvangen door premier Tindemans. Deze sprak bij die gelegenheid geruchten tegen als zou België zich verzetten tegen Portugals toetreding.
In Brussel had Soares ook een onderhoud met de voorzitter van de Europese Commissie, Roy Jenkins, die hem de volledige steun van de Europese Commissie toezegde.
Soares verklaarde op een persconferentie ermee te rekenen dat de toetredingsonderhandelingen al in 1978 konden beginnen en dat zij twee of drie jaar in beslag zouden nemen.
Hij voorzag een overgangsperiode van 5 jaar voor industrie en handel en iets langer voor ag arische produkten, zodat Portugal in 1987 volledig geïntegreerd zou zijn. (The Times, NZZ, Le Monde, *NRC/H*'-blad)

POSITIE REPATRIANTEN, STAATSSTEUN STOPGEZET

In de positie van velen van de repatrianten, afkomstig uit de voormalige koloniën in Afrika, is weinig verandering gekomen (pag. 458-1976).

In nov. 1976 besloot de ministerraad dat begin januari de vier- en vijfsterrenhotels in Lissabon en omgeving, waar duizenden repatrianten waren ondergebracht, ontruimd moesten worden.

Begin april moesten de drie-sterrenhotels ontruimd zijn.

Begin april werd meegedeeld dat de operatie zonder incidenten was verlopen. De repatrianten konden overigens kiezen tussen herhuisvesting in collectieve woonoorden of een premie, variërend van 20.000 tot 40.000 escudos in één keer.

Op 8 en 9 maart kwam het tot ongeregeldheden in Lissabon toen de politie gewapenderhand optrad tegen demonstrerende repatrianten op het terrein van het parlementsgebouw.

Op 9 maart deden zich twee bomaanslagen voor, op een theater en een transformatorhuisje. Volgens de politie het werk van repatrianten. Twee mannen, afkomstig uit de voormalige Afrikaanse koloniën, werden gearresteerd.

Op 5 maart vond in Lissabon een informatieve bijeenkomst plaats van het centrale secretariaat van de organisaties van repatrianten, waarop de regering gedreigd werd met gewelddadige acties als de vestiging van een ambassade van de Volksrepubliek Angola doorgang zou vinden.

Tijdens deze bijeenkomst werd het woord gevoerd door generaal Galvao de Melo die de regering en de voornaamste verantwoordelijke militairen voor het dekolonisatieproces van „verraad" beschuldigde; met name noemde hij de commandanteri Melo Antunes en Victor Crespo, leden van de Hoge Revolutionaire Raad.
Begin juni werd bekend gemaakt dat er naar schatting één miljoen vluchtelingen in Portugal zijn en dat er dagelijks nieuwen bij komen.
Eind juni maakte de regering bekend, dat ingaande 1 juli de staatssteun aan repatrianten werd stopgezet. De repatrianten krijgen daarvoor in de plaats een bedrag ineens, dat ze in staat moet stellen zich opnieuw in Portugal te vestigen.
Alleen de sociale probleemgevallen zoals wezen, weduwen en alleenstaande moeders krijgen een maandelijkse uitkering (Le Monde. NZZ, The Times)

CONGRES STELT STATUTEN NIEUWE VAKCENTRALE VAST, ONTWIKKELINGEN BINNEN VAKBONDSWEZEN

Intersyndical, de overkoepelende organisatie van ca. 270 meest categorale vakbonden, waarvan 183 onder communistische leiding staan, heeft van 27 tot 30 jan. een congres gehouden, om tot de opstelling van nieuwe statuten, een actieprogram en een ontwerp voor een nieuwe wet op het vakbondswezen te komen. (Zie hierna.}

Ca. 20 categorale vakbonden, voornamelijk werknemers in de dienstverlenende sector omvattend, en samenwerkend in de organisatie Carta Aberta (Open brief, genoemd naar de brief die de 20 half 1976 hadden gepubliceerd en gericht tegen Intersyndical), boycotten de bijeenkomst. Op het congres werd de linkse socialist Kalidas Barreto tot secretaris gekozen en werd besloten de naam te wijzigen in CGTP/IN, algemene vakbond van Portugese arbeiders, nationaal intersyndicaal.

Volgens verschillende persberichten heeft de regering-Soares zich veel moeite getroost de vakbonden van Carta Aberta aan invloed te doen toenemen. Het zou voor de socialisten onverdraaglijk zijn dat zij geen sterke vakbondsorganisatie achter zich weten. Tot nog toe is het Carta Aberta echter niet gelukt de invloed van de CGTP/IN te verkleinen. (NZZ, Le Monde)

NIEUWE STAKINGSWET AANGENOMEN

Op 30 juni heeft het parlement een wet aangenomen die het stakingsrecht regelt, De wet komt in de plaats van die van aug. 1974. Socialisten en communisten stemden vóór, de CDS en de PDS onthielden zich van stemming.
Drie afgevaardigden stemden tegen, die van de extreem linkse UDP en twee onafhankelijke socialisten, die in januari op beschuldiging van trotskisme uit de socialistische partij van premier Soares zijn gezet. (Zie hierna.)
Volgens de nieuwe wet is een staking alleen geoorloofd als daartoe door de erkende vakbonden wordt besloten, behalve in bedrijven waar de meerderheid van de werknemers niet georganiseerd is. In dat geval dient over een staking beslist te wûrden door een algemene vergadering van werknemers waar tenminste de helft van de arbeiders aanwezig moet zijn.
Tussen het besluit tot een staking en de staking zelf moet een periode van 48 uur liggen. De werkgevers mogen de stakers tijdens de werkneerlegging niet vervangen en uitsluiting is verboden. De verloren dagen worden niet uitbetaald.
Voor bepaalde sectoren is een minimum dienstverlening gegarandeerd b.v. de posterijen, de medische sector en het openbaar vervoer, de energievoorziening en de aanvoer van levensmiddelen.
Het akkoord tussen socialisten en communisten is tot stand gekomen na een lange serie onderhandelingen.

In okt. 1976 werd een wetsontwerp ingediend door de regering, waarop sterke kritiek werd geleverd door de communisten en linkse leden van socialisten.
Vakbonden en arbeiderscommissies deden vervolgens suggesties en aanbevelingen voor verbeteringen en veranderingen aan de speciale parlementaire commissie. De socialistische fractie diende vervolgens een tweede versie van het regeringsvoorstel in. Één van de verschillen tussen de twee projecten is dat de doeleinden van de staking voortaan door de vakbonden worden bepaald; de regering had aanvankelijk be-

paald dat ,,wijzigingen in de collectieve arbeidsovereenkomsten" nooit een werkstaking rechtvaardigden.
In de uiteindelijke versie is het posten bij ondernemingen waar een staking is uitgeroepen, toegestaan, maar slechts om te ,,overtuigen", niet om de toegang tut „de arbeid" te verhinderen. Verder hebben overheidsfunctionarissen het stakingsrecht gekregen. (*Le* Monde)

WET STELT PUBLIEKE EN PRIVATE SECTOREN VAST

Op 5 mei heeft het parlement met 130 tegen 37 stemmen en 26 onthoudingen een wetsontwerp aangenomen waarin de grenzen tussen de publieke en private ondernemingen in dp Portugese economie worden vastgelegd.
Vóór stemden socialisten en sociaaldemocraten (PSD), tegen de communisten en de extreem-linkse UDP, het CDS onthield zich van stemming.
De wet bepaalt dat de ondernemingen die direct na 25 april 1975 zijn genationaliseerd niet aan de vroegere eigenaars teruggegeven zullen worden.
Kleine en middelgrote ondernemingen die indirect zijn genationaliseerd als gevolg van de onteigening door de staat van de grote economische en financiële belangengroeperingen, kunnen weer naar de privésector terugkeren als de werknemers van die bedrijven daarmee akkoord gaan, tenzij zij zich uitspreken voor andere vormen van organisatie, zoals coöperaties of arbeiderszelfbestuur.
Theoretisch is het privé-initiatief verboden in de volgende sectoren: het bankwezen, de verzekeringssector, de luchtvaart- en spoorwegmaatschappijen, de produktie-distributie - en transportbedrijven van electrische energie, gas- en watervoorziening, de wapenindustrie, olieraffinaderijen, de petrochemische industrie, de staal- en cementindustrie.
Enkele uitzonderingen zijn toegestaan. In de wapen- en staalindustrie kan buitenlands en Portugees overheidskapitaal samengaan.
Drie buitenlandse zaken, een Frans-Portugese, een Braziliaanse en een Engelse bank zullen niet worden getroffen door de nationaliseringsmaatregel.
In de verzekerings- en bankwereld zullen coöperaties en onderlinge verzekeringsmaatschappijen toegestaan zijn.
De leiding van een aantal genationaliseerde ondernemingen in het bijzonder op het gebied van het openbaar vervoer en de exploitatie van zee- en luchthavens blijft in handen van particulieren.
Tijdens het parlementaire debat verzetten vooral de communisten zich heftig tegen het voorstel. Volgens hen gaat de wet niet ver genoeg en maken de vele uitzonderingen dat met name de grote ondernemingen, zoals de grote scheepswerven in Lissabon, de grote bierbrouwerijen en de grote rederijen geheel buiten de nationalisering blijven. Volgens een communistische woordvoerder betekent de nieuwe wet: een banaie terugkeer naar het kapitalisme.
De andere tegenstemmer, de CDS had vooral bezwaar tegen het onderscheid tussen buitenlands en Portugees kapitaal. Het laatste wordt in talrijke opzichten benadeeld ten gunste van het eerste, aldus woordvoerders van deze partij, die de opstellers van het w-etsontwerp verder verweten niet de moed te hebben hun werkelijke bedoelingen bekend t~ maken. (Le Monde)

SANERING GENATIONALISEERDE PERS, STEUN AAN PERS INGETROKKEN

Op 6 februari kondigde de regering, bij monde van de staatssecretaris van voorlichting, Manuel Alegre, maatregelen aan om de grote verliezen die de door de staat beheerde persorganen lijden een halt toe te roepen. De regering stelde concessies op belastinggebied in het vooruitzicht in zowel de openbare als de privé-sectoren van de media en het nationale persbureau en radio- en televisiediensten zouden gereorganiseerd worden.
Eén van die maatregelen, ingaande per 13 februari, behelsde een schorsing voor 90 dagen van O *Seculo,* één van Portugals bekendste dagbladen, dat grote verliezen leed.
Daarnaast werden drie andere bladen, behorend tot de O *Diario*-groep, O *Seculo Illustrado,* Vida *Mundial* en *Modas* en *Bordados* geschorst.
De overheid trok zich verder terug uit het dagblad Comercio do Porto terwijl het dagblad *Diario* de *Lisboa* aan zijn vroegere eigenaren werd teruggegeven.
Begin september kondigde de minister van voorlichting José Roque Lino nieuwe maatregelen aan voor de sanering van de pers, die erop neerkwamen dat de regering geen financiële steun meer zou verlenen aan kranten die staatseigendom zijn.
Drie kranten zouden worden teruggegeven aan de vroegere eigenaars, terwijl de susidie aan drie kranten zou worden ingetrokken.
Twee kranten die staatseigendom waren zouden niet meer verschijnen.
De regering ging een aantal kranten ,,controleren", toen in maart 1975 een rechtse coup mislukte. Sindsdien heeft de overheid meer dan 125 miljoen gulden in de pers gepompt. Volgens de minister van voorlichting moeten de kranten nu maar zien dat ze het redden. Ze zullen worden toegestaan ,,overbodige arbeiders" te ontslaan en salarisverlaeingen toe te passen.
Tot de kranten die geen subsidie meer krijgen behoort het grootste blad van het land, Diario de Noticias.
De overname door de regering van een aantal kranten leidde ertoe dat de markt overspoeld werd met allerlei nieuwe kranten, die door particulieren opgericht werden.
De regering maakte verder bekend dat journalisten en medewerkers niet langer meer dan één baan bij de kranten mogen hebben. Ook het grafische proces moet gerationaliseerd worden en verscheidene kranten in staatseigendom moeten bij dezelfde drukkerij gemaakt worden.
Voorts kondigde de regering aan de kranten 20% subsidie per jaar te verstrekken voor de aankoop van krantenpapier en bepaalde belastingvoordelen te verlenen. Niet-levensvatbare kranten zullen echter geen subsidie meer krijgen en wanneer zij niet in staat zijn de andere kranten te beconcurreren zullen zij moeten worden opgedoekt.
De regering schat dat zij in 1976 462 miljoen escudo's (ruim 29 miljoen gulden) heeft verloren bij de subsidiëring van het grootste krantenbedrijf van Portugal.
Hoofdredacteur Raul Rego van de socialistische dagblad A Luta verwelkomde de maatregelen en verklaarde dat zij de Portugese pers in een democratisch evenwicht zouden brengen. In Portugal verschijnen elf landelijke dagbladen en vijf weekbladen. (VPI-AP, NRC/Handelsblad)

TWEE NIEUWE POLITIEKE PARTIJEN OPGERICHT

Eind maart heeft de vroegere premier admiraal José Pinheiro de Azevedo meegedeeld dat hij de leiding op zich had genomen van een nieuwe politieke partij die zich de MDS, de democratische sociale beweging, noemt.
Naar Azevedo verklaarde, is de MSD een partij die links van het midden moet worden gesitueerd en zal zij op humanistische basis zowel het communisme als het kapitalisme bestrijden. Zij wil de armoede in Portugal bestrijden en zich inzetten voor sociale gerechtigheid.
Azevedo kondigde tevens aan dat hij zich uit de actieve militaire dienst zou terugtrekken.
Azevedo, die tijdens de campagne voor de verkiezing van een president in juni 1976 een hartaanval kreeg, trad voor het eerst weer in het openbaar op.
Hij werd in september 1975, na het mislukken van de communistische regering onder generaal Gonçalves premier. Bij de presidentsverkiezingen in juni kreeg hij 14% van de stemmen.
Op 29 juni heeft generraal Kaulza de Arriaga, oud-commandant en op-

perbevelhebber van de Portugese troepen in Mozambique de oprichting van een nieuwe politieke partij, de MIRN, de onafhankelijk* beweging voor d~ nationale wederopbouw, aangekondigd.

Volgens de generaal was de oprichting noodzakelijk om een verder afglijden van het land naar een marxistische samenleving een halt toe te roepen. Het land leefde onder de vrees voor het communisme en was nog nooit zo weinig vrij geweest.

Hij hoopte dat de MIRN een katalisator voor alle democratische krachten zou zijn, van uiterst rechts tot en met de sociaal-democraten en zelfs voor de niet-marxistische socialisten.

Het eerste doel van de nieuwe partij is de val van de regering-Soares en vervolgens het ontbinden van de nationale assemblee Een nieuw gekozen assemblee zou ten doel krijgen een geheel andere grondwet op te stellen dan de huidige die hij als .filocommunistisch" karakteriseerde Arriaga heeft op het eind van Caetano's bewind geprobeerd een staatsgreep uit te voeren omdat hij het bewind te slap vond Onder andere generaal Spinola en de latere staf-chef Fabiao hebben dit weten te voorkomen Kaulza werd daarop ontslagen door Caetano Na de staatsgreep van 25 april 1974 heeft Arriaga 17 maanden gevangen gezeten zonder dat het tot een aanklacht tegen hem kwam. (N Z Z, L e M o n d e)

ONTWIKKELINGEN BINNEN SOCIALISTISCHE PARTIJ RADICALEN UIT PARTIJ GESTOTEN

De tegenstellingen binnen de socialistische partij van premier Soares, die op het tweede partijcongres op 1 en 2 nov. 1976 naar buiten kwamen (pag. 28/1 e.v.) hebben zich verder toegespitst en hebben ertoe geleid dat in januari en oktober een aantal leden uit de partij is gezet.

Op 8 en 9 jan. kwam de nationale commissie van de PS in Figueira Da Foz bijeen ter voorbereiding van een buitengewoon partijcongres dat op 29 en 30 jan. in Porto zou worden gehouden. De aanhangers van de linkse vleugel van de PS drongen bij die gelegenheid aan op een algemene discussie over de politieke oriëntatie van de partij, die volgens hen, nu te conservatief was. De meerderheid in de commissie wees dit voorstel echter van de hand en premier Soares sprak bij die gelegenheid van een ,,divisionistische en suïcidaire actie", die de ,,grootste arbeiderspartij" zou ondermijnen.

Op 21 jan. publiceerde het partijsecretariaat een verklaring waarin de socialistische parlementsleden Aires Rodrigues en Carmelinda Pereira ervan beschuldigd werden de partijdiscipline te ondermijnen en verantwoordelijk te zijn voor het streven naar een afsplitsing uit de de partij. In die verklaring heette het dat trotskistische elementen de partij hadden geïnfiltreerd met de bedoeling een autonome parallelstructuur naast de gekozen bestuursorganen te willen opbouwen. Beide parlementariërs hadden tegen de begrotingsvoorstelleri van de regering-Soares gestemd.

Enkele dagen later werd bekendgemaakt dat de twee parlementariërs en twee andere vooraanstaande leden uit de partij waren gezet.

Het voornaamste doel van het buitengewone partijcongres in Porto was nieuwe statuten voor de partij goed te keuren, maar omdat van de 900 afgevaardigden slechts 600 waren gekomen, waardoor het voorgeschreven quorum ontbrak. moest van dit voornemen worden afgezien.

Een aantal van de voorgenomen wijzigingen werden toen door de nationale commissie van de partij op 12 febr. goedgekeurd. Het betrof iiier voornamelijk bepalingen omtrent de activiteiten van de partij in de ondernemingen, in de bedrijfsraden en het opzetten van partijstructuren op de Azoren, Madeira en onder de Portugese emigranten.

Ook in de daaropvolgende maanden duurde de verdeeldheid in de partij voort (zie ook pag. 681/3 e.v.). Op 6 okt. publiceerden 19 leden van de linkervleugel, allen behorend tot de nationale commissie, een verklaring waarin zij de partijleiding ervan beschuldigden ,,verraad" te plegen jegens de arbeiders. Het beleid van Soares ,,neemt iedere dag meer het karakter aan van verraad jegens de Portugese arbeiders, de grondwet en de revolutie van april". ,,Het is niet mogelijk te blijven zwijgen omdat dit als instemming kan worden opgevat met een partijleiding die iedere dag het programma en de principeverklaring loochent die wij allen eerbiedigen en — zo beloven wij — zullen blijven eerbiedigen."

Alle 19 worden gerekend tot de „Arbeidersbroederschap" (pag. 681/3), die eerder door de partijleiding voor het ultimatum zijn gesteld te kiezen tussen het partijlidmaatschap of het lidmaatschap van de broederschap, waarin ook leden van andere linkse partijen zitting hebben.

Op 24 okt. liep het ultimatum af en op 25 okt. deelde een woordvoerder van de PS mee dat 31 leden, onder wie een oud-minister en drie parlementariërs, uit de partij waren gezet.

De oud-minister was Antonio Lopes Cardoso die in 1976 van zijn post a19 minister van landbouw werd ontheven oindat hij weigerde mee te werken aan een herziening van de landhervoriningen (pag. 12/1 en 28/31.
De socialistische partij heeft in het parlement nu 101 zetels, 28 meer dan de sociaaldemocratische PSD.
De 31 noemden het ultimatum eerder een ,.vals dilemma en een flagrante schending van de democratische regels die in een partij nioeten werken". (L e M o n d e, N Z Z)

(Vor. ber. pag. 12 e.v. en 28 e.v.)

ONRUST OP DE AZOREN EN MADEIRA

Begin 1977 hebben zich ongeregeldheden voorgedaan op de Azuren, de eilandengroep in het midden van de Atlantische Oceaan, dat volgens de Portugese grondwet beperkte autonomie en sedert september 1976 een eigen regering heeft (pag. 25/3).
Aanleiding was de bekendmaking van de regering in Lissabon dat de benzineprijzen zouden worden verhoogd,

In Ponta-Delgada, de belangrijkste stad van het eilandenrijk vonden demonstraties plaats en een groep demonstranten drong de tuin van het paleis van de vertegenwoordiger van de regering in Lissabon binnen en richtte beschadigingen aan. Er werden leuzen aangeheven als „Weg met de Portugezen" en ,,De Azoren voor de Azorianen".

Half mei verbleef de Amerikaanse vice-president Mondale in Lissabon om besprekingen te voeren met de regering over de toekomst van de Amerikaanse basis Lajes op het Azoreneiland Terceira. Het gebruik van deze basis is geregeld in een verdrag van 1947 dat in 1962 afliep en sindsdien niet meer is vernieuwd. De VS maken overigens nog steeds gebruik van de basis. De besprekingen in Lissabon hadden ten doel een nieuwe regeling te vinden.
De separatistische beweging op de Azoren, voornamelijk geconcentreerd in het front voor de bevrijding van de Azoren, FLA, eist ondermeer dat zij zeggenschap krijgt in de besteding van het geld dat Portugal voor hel gebruik van deze basis krijgt.

Op 16 mei organiseerde de FLA een demonstratie in Ponta Delgada om aan deze eis kracht bij te zetten.
Hierbij kwam het tot een geweldadig treffen met de politie, waarbij 5 politie-agenten en 4 burgers gewond raakten.

De demonstranten bestormden een politiebureau om een eerder gevangengenomen betoger te bevrijden.
Later op de dag ontploften twee bommen, die grote schade aanrichtten maar geen slachtoffers eisten.
De regering in Lissabon bracht de strijdkrachten in staat van paraatheid en besloot politieversterking te sturen.
President Eanes gaf een verklaring uit waarin hij het geweld veroordeelde.
Half juni en begin september kwamen wederom bommen tot ontploffing, in het eerste geval voor het paleis van justitie in Ponta-Delgada en in het tweede geval bij het huis van de militaire bevelhebber aldaar.
Volgens de politie waren de aanslagen het werk van separatisten.
Begin juli arresteerde de politie op Madeira 12 jongelui, die demonstreerden toen president Eanes een bezoek bracht aan het eiland.
Begin augustus werd het kantoor van de luchtvaartmaatschappij in Funchal op Madeira door een bomontploffing zwaar beschadigd.
De politie vermoedde dat de aanslag georganiseerd was door een separatistische beweging. (Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 25/31

SPANJE

VOORTGAAND OVERLEG TUSSEN REGERING EN POLITIEKE PARTIJEN LEIDT TOT SOCIAAL AKKOORD

Het overleg tussen regering en politieke partijen, dat op 8 en 9 okt. plaatsvond in de ambtswoning van de premier, het Moncloa-paleis, en dat toen resulteerde in een akkoord over een pakket economische maatregelen (pag. 668) is in de daarop volgende weken voortgezet.
Daarbij is van gedachten gewisseld over vele andere onderwerpen, zoals maatregelen tot bestrijding van het terrorisme, de toekomstige structuur van de staatsradio- en televisie, de onderwijspolitiek, de sociale zekerheid, het energiebeleid, een statuut voor de openbare diensten en veranderingen in het wetboek van strafrecht.

Op 21 okt. werden regering en politieke partijen het eens over een pakket economische en sociale maatregelen.

Reacties op economisch akkoord

Op het beperkte akkoord over een aantal economische saneringsmaatregelen van 8 en 9 okt. werd op 11 okt. in positieve zin gereageerd door een van de belangrijkste vakbonden, de Comisiones Obreras, waarin vooral de communisten de toon aangeven.
In een verklaring zei de vakbond dat het akkoord beantwoordt aan de behoeften die er op het ogenblik in Spanje bestaan op politiek, sociaal en economisch gebied. Oplossing voor de crisis kan alleen gevonden worden met medewerking van allen.
Wel bevatte de verklaring kritiek op enkele onderdelen van het akkoord. Zo werd gezegd dat correcties noodzakelijk zijn op het overeengekomen plafond voor loonstijgingen van 22%. Verder werd het onaanvaardbaar genoemd dat in bedrijven waarin de norm van 22% wordt overschreden tot 5% van de arbeiders kan worden ontslagen en werd het bedrag dat de regering uitgetrokken had voor werkloosheidsuitkeringen te laag gevonden.
De werkgeversorganisatie CEOE daarentegen kwam op 11 okt. met een verklaring uit waarin werd gezegd dat bij het akkoord op geen enkele wijze rekening was gehouden met de voorstellen van de CEOE.
De CEOE heeft in het verleden laten weten dat zij een oplossing van de economische crisis o.a. verwacht van een ruimere mogelijkheid tot het verlenen van ontslagen en een zeer strak aan banden leggen van de loonsverhogingen.

Regering licht *politieke* partijen in over andere wetsvoorstellen

Op 11 okt. gaf de regering de politieke partijen nadere bijzonderheden over een aantal voorgenomen wetswijzigingen.
De belangrijkste daarvan was het wetsontwerp ,,voor verdediging van de democratie tegen het terrorisme", de zgn. anti-terrorismewet. In de toelichting op dit wetsvoorstel zei de regering zich te hebben laten leiden door het beleid in deze van andere ,,onbetwiste democratieën".
Het voorstel bevat een nauwkeurig omschreven definitie van wat onder een terroristische organisatie moet worden verstaan en voorziet verder in de oprichting van een speciale politie-eenheid, die onder justitiële controle komt te staan. Deze eenheid zal de mogelijkheid hebben preventieve hechtenis te verlengen en arrestaties uit te voeren zonder voorafgaand arrestatiebevel, terwijl zij het stilzwijgen kan bewaren over de plaats waar gearresteerde terroristen gevangen worden gehouden.
Voor het afluisteren van telefoongesprekken en het volgen van verdachte personen heeft zij de toestemming van de autoriteiten nodig.
Zij heeft verder de bevoegdheid de massamedia te verbieden mededelingen over haar activiteiten te verspreiden. Het voorstel voorziet verder in strafuitsluitingsmogelijkheden voor die terroristen die willen samenwerken met de politie.

De regering stelde de politieke partijen verder een aantal andere wetswijzigingen voor zoals de mogelijkheid van echtscheiding in ,,situaties waarin de gezinsverhoudingen volledig zijn ontwricht", de instelling van een democratische justitie, veranderingen van bepaalde artikelen van het wetboek van militair strafrecht, de versterking van de rechten van de vrouw, juridische bescherming van natuurlijke kinderen, de afschaffing van alle discriminatie tussen wettige en onwettige kinderen en verandering van de wetgeving t.a.v. hoinosexueien en gebruikers van verdovende middelen .
Verder werd toegezegd dat de staatstelevisie onder parlementair toezicht zal komen te staan.
Op 13 oktober vond in het Moncloa-paleis een tweede gespreksronde plaats tussen regering en politieke partijen.
Daarbij bleek dat de socialisten en de communisten zich niet konden verenigen met de ontwerpwet tot bestrijding van het terrorisme. Zij verlangden dat eerst de burgerlijke en sociale grondrechten wettelijk worden vastgelegd voordat de politie vergaande bevoegdheden krijgt om het terrorisme te bestrijden.
Over de andere wetsvoorstellen bestond minder onenigheid.
Op 18 oktober vond de derde gespreksronde plaats. Daar werd men het erover eens dat een commissie waarin op basis van gelijkheid vertegenwoordigers van regering en parlement zitting zullen nemen controle zal gaan uitoefenen op de manier waarop radio en televisie hun informatieve taak verzorgen, De commissie zal o.a. een ontwerp-statuut opstellen dat aan het parlement zal worden voorgelegd. Geen overeenstemming werd bereikt over de vraag welke bestemming de persorganen van de Beweging, de enige onder Franco toegestane politieke groepering, zullen krijgen, de anti-terrorisme wet en de wet op de reorganisatie van de politie.
Aan het eind van een vierde gespreksronde op 21 oktober werden de partijen het eens over een akkoord over economische hervormingen, waarvan de grote lijnen op 8 en 9 oktober waren vastgelegd (pag. 668).
T.a.v. de bestrijding van het terrorisme werd besloten dat het wetsontwerp van de regering ingrijpend veranderd zou worden en dat met name meer waarborgen ingebouwd zullen worden voor de bescherming van de burger tegen willekeur van politie en justitie.
Op 25 oktober werd het pact van Moncloa door regering en vertegenwoordigers van de politieke partijen ondertekend. (Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ARRON WINT IN SURINAME

De algemene veikiczingen die op 31 okt. in Suriname zijn gehouden hebben wederom ge esulteerd in een overwinning van de Nationale Partij Kombinatie van premier Arron.
Deze coalitie van een aantal partijen kreeg 22 van de 39 parlementszetels, terwijl de partijencoalitie Verenigde Democratische Partij, onder leiding van de advocaat Lachmon, 17 zetels kreeg.
Daarmee is de krachtsverhouding in het Surmaamse parlement nauwelijks gewijzigd. De verkiezingsuitslag van 1973 luidde eveneens 22 zetels voor de Nationale Partij Kombinatic en 17 zetels voor de toen nog onder de naam VHP, Verenigde Hindostaanse Partij, opererende oppositie onder leiding van Lachmon.
Wel is sedertdien de samenstelling van de Nationale Partij Kombinatie gewijzigd. De Partij Nationalistische Republiek (PNR), die in 1973 5 zetels behaalde, is in augustus uit het regeringsblok gestoten (pag. 592/1 e.v.). De Hernieuwd Progressieve Partij van ir. Hindorie werd daarna in de coalitie opgenomen (pag. 592/3).
Veranderingen deden zich ook voor bij de oppositie. De Verenigde Hindostaanse Partij werd omgebouwd tot een groep zich vooruitstrevend noemende democratische partijen door een samenbundeling van 5 partijen met elk een deels etnisch georiënteerde achterban. Opvallend bij deze verkiezingen was verder dat alle andere partijen weggevaagd zijn.
Premier Arron verklaarde in een commentaar op de uitslag: ,,Het Surinaamse volk weet te kiezen voor een beleid dat een leefbaar klimaat schept. Het heeft doelbewust gekozen voor continuering van dat beleid."
Hij zei verder dat het land rijp was voor een twee-partijenstelsel. Hij kondigde aan dat het bekritiseerde ontwikkelingsproject in West-Suriname in elk geval doorgaat. Hij bestreed de opvatting dat alleen daar Nederlandse ontwikkelingshulp naar toe gaat. Volgens Arron wordt in dit project slechts 33 tot 34% van de gelden geïnvesteerd. (Zie hierna.)
Oppositieleider Lachmon bestreed dat de verkiezingsuitslag een teken van goedkeuring van het regeringsbeleid zou zijn. Naar zijn idee hadden emotionele motieven een belangrijke rol gespeeld, maar welke dat waren liet hij in het midden. De verkiezingsuitslag kwam voor hem als een verrassing. ,,Niemand had dit kunnen voorzien," was zijn commentaar.

Lachmon eist *hertelling stemmen*, eis *afgewezen*

Op 2 nov. verklaarde oppositieleider Lachmon dat de stemmen in het district Commewijne opnieuw geteld moesten worden omdat er rnct dc oproepingskaarlcn was gemanipuleerd. Verder zouden er mensen die van de verkiezingen waren uitgesloten, omdat ze de Surinaamse nationaliteit niet hebben, hebben gestemd. In het district Commewijne waren de kandidaten van Lachmons VDP met slechts 190 stemmen verschil verslagen door die van de NPK. Volgens Lacbmon waren er bij zijn partij al alarmerende berichten binnengekomen vanaf het moment dat het tellen van de stemmen in Commewijne was begonnen. Na de beschuldiging van Lachmon verzamelde zich een menigte aanhangers van de VDP voor het stembureau in Nieuw-Amsterdam, in Commewijne, die hertelling van de stemmen eiste. De regering in Paramaribo stuurde daarop een detachement oproerpolitie naar de plaats.
Het hoofdstembureau in Commewijne bepaalde overigens dat de uitslag bleef zoals hij was. Mochten er later frauduleuze handelingen worden ontdekt dan zou in Paramaribo moeten worden beslist wat er moet gebeuren.

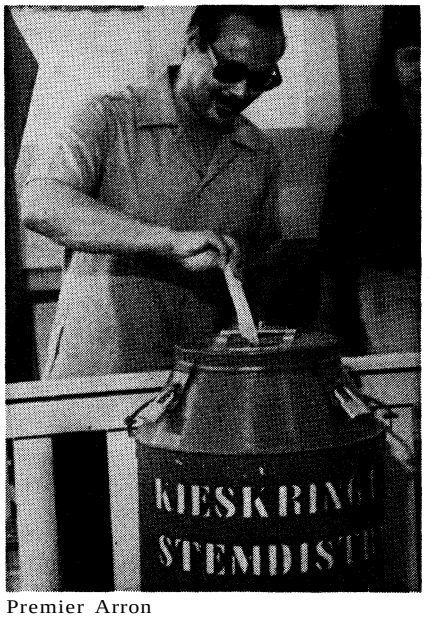

Premier Arron

Premier Arron valselijk *beschuldigd*

Tijdens de verkiezingscampagne werd premier Arron ervan beschuldigd een geheime rekening bij een Amerikaanse bank in Miami te hebben waarop een bedrag van ruim twee miljoen dollar zou staan. Op 29 okt. overhandigden de ministers Bruma en Hoost aan president Ferrier een afschrift van een banksaldo ten name van Arron. Volgens dat afschrift zou de premier in Miami een tegoed hebben van $ 2.395.476,95.
Premier Arron ontkende dat hij zulk een tegoed had.

Op 1 nov. werd in Paramaribo bekendgemaakt dat het dagafschrift vals was Het was Suriname binnengebracht door de voorzitter van de Surinaamse voetbalbond, die het in Mexico had bemachtigd waar hij een bezoek bracht als voorzitter van de voetbalbond. Hij wilde niet zeggen van wie hij het afschrift had gekregen. Volgens het Surinaamse Nieuws Agentschap SNA is het afschrift afkomstig van een Amerikaanse zakenman van Nederlandse afkomst, die het de voorzitter van de voetbalbond gaf, die het op zijn beurt aan de oppositie doorgaf.

Comnzentaren

Politici en commentatoren zijn met een reeks van argumenten gekomen om de onverwachte status quo-uitslag van de verkiezingen te verklaren, aldus De Volkskrant (3-11). Ze wijzen op de traditionele raciale gebondenheid, op een schrikreactie bij de Creolen om de gedoodverfde overwinnaar, de door de Hindostaanse VHP gedomineerde VDP, alsnog de weg naar de macht te versperren, op de krachtige anticommunistische campagne die haar uitwerking niet heeft gemist, op het boemerangeffect van Bruma's vals gebleken onthullingen over een Amerikaanse bankrekening van Arron (zie hierboven) en op het feit dat er voornamelijk vanuit negatieve overwegingen op de NPK zou zijn gestemd.
De leiders van de drie linkse partijen, die geen van alle een zetel hebben gekregen, hebben van hun teleurstelling geen geheim gemaakt. Iwan Krolis, voorzitter van de Progressieve Arbeiders- en Landbouwersunie (PALU), zei het gevoel te

Weekblad 46ste jaargang No. 2408. pag 29207-29222

Oppositieleider Lachmon

hebben in een dictatoriaal geregeerd land te zitten. Humphrey Keerveld, leider van de Derde Blok-combinatie, betreurde de versnippering van links. En Rubin Lie Pauw Sam, voorzitter van de Volkspartij, zei dat de klok was teruggedraaid, maar dat de Volkspartij de uitslag accepteerde en geen buitenparlementaire oppositie wilde gaan voeren.

Wanneer de uitslag definitief bekend is, zal Arron tot kabinetsformateur worden aangewezen. Hij schijnt niet van plan te zijn een coalitiekabinet te formeren. Daardoor kan de nieuwe regering niet rekenen op de tweederde meerderheid die nodig is voor het uitvoeren van enkele dringende grondwetshervormingen.

In het nieuwe kabinet worden nauwelijks veranderingen van betekenis verwacht, of het zou moeten zijn dat de Hindostaanse dissidente leider George Hindorie minister gaat worden en dat er problemen zullen komen over het handhaven van de zwakke minister van onderwijs Venetiaan. Het nieuwe parlement moet op 15 dec. worden geïnstalleerd. De NPK wil die datum echter vervroegen, officieel omdat er op korte ter-mijn belangrijke besluiten moeten worden genomen, maar in werkelijkheid omdat de NPK op het ogenblik geen parlementaire meerderheid heeft. Dat komt door de aanwezigheid van de vijf parlementariërs van de nu weggevaagde partij PNR van Bruma.

Deelnemende partijen

Aan de verkiezingen werd deelgenomen door de Nationale Partij Kombinatie onder aanvoering van premier Arron. In deze combinatie werken samen de Nationale Partij Suriname, de Creools katholieke partij PSV, de Javaanse partij KTPI, en de Hindostaanse Hernieuwd P ogressieve Partij van ir. Hindorie. In de NPK, zoals die in 1973 in het parlement werd gekozen was ook nog de Partij Nationalistische Republiek van minister van economische zaken Eddy Bruma vertegenwoordigd. Deze werd in augustus uit de combinatie gestoten (pag 592/3) en besloot toen zelfstandig aan de verkiezingen te gaan deelnemen (pag 592/3).

In de plaats van de PNR kwam de HPP in de Nationale Partij Kombinatie, waardoor de combinatie een Hindostaanse element kreeg.
De Verenigde Democratische Partij, onder leiding van Lachmon is in feite ook een coalitie van verschillende etnische groeperingen. De belangrijkste daarvan is de Verenigde Hindostaanse Partij van Lachmon zelf en verder de voornamelijk uit Javanen bestaande Pendawa Lima van Salam Somohardjo. Daarnaast zijn in de VDP opgenomen de Socialistische Partij van Suriname, onder leiding van Herrenberg, en de Progressieve Arbeiders- en Landbouwersunie, de PALU, onder aanvoering van ir. Iwam Krolis. Beide laatste partijen hebben een tamelijk linkse ideologie, wat volgens waarnemers op den duur tot moeilijkheden moet leiden binnen de VDP omdat Lachmon een duidelijk rechtse maatschappijvisie heeft.

Naast de twee grote blokken trad nog een aantal kleine partijen in het strijdperk. Het waren de Volkspartij onder leiding van de arts Rubin Lie Pauw Sam, die diepgaande maatschappelijke veranderingen in meer socialistische zin voorstaat en de Derde Blok Kombinatie, een coalitie van het Democratische Volksfront van Humphrey Keerveld (georganiseerd door de Kommunistische Partij Suriname) en organisaties van landbouwers uit het binnenland, Bosnegers, Indianen en een partijtje van het district Para.

Campagne

Tijdens de verkiezingscampagne verweet oppositieleider Lachmon de zittende regering van Arron een groot aantal verkiezingsbeloften van 1973 niet te hebben ingelost, zoals de bouw van meer volkswoningen, de instelling van een algemene ziektekostenregeling, de verhoging van de pensioenen. Verder was niets gedaan om de stagnerende economie te stimuleren, de inflatie en de werkloosheid te bestrijden en het onderwijspeil te verhogen. Veel kritiek had Lachmon ook op de besteding van de gelden, de ontwikkeling van het land, beschikbaar gesteld door de Nederlandse regering. Lachmon wilde een ombuiging van het totale ontwikkelingsbeleid: „Voor projecten die de produktie zouden kunnen opvoeren heeft men geen enkele aandacht gehad," zo verklaarde hij.

De Volkskrant (29-10) schreef hierover:

West-Suriname De kritiek op dit ge. ver- slindende lage-teimijn-pioject, waarvan de rentabiliteit en de positieve effecten voor de werkgelegenheid in twijfel worden getrokken, is onder de hand bekend De eerste helft van de spoorlijn die te zijner tijd bauxiet moet gaan vervoeren uit de nog aan te leggen mijnen in het Bakhuisgebergte, is op 14 okt in aanwezigheid van veel autoriteiten — maar zonder Nederlandse journalisten — ingewijd Om de moed erin te houden Intussen zijn de kosten van de nog aan te leggen stuwdam in de Kabalebo door de inflatie gestegen tot 500 miljoen dollar
Ook Nederlandse ontwikkelingdeskundigen staan niet te juichen over West-Suriname Maar ze geloven dat het project niet meer terug te draaien is, en dat uiteindelijk ook Lachmon dat niet zal doen als hij de -verkiezingen wint. In linkse kringen bestrijdt men niet alleen het project als zodanig, maar vooral ook de visie die eraan ten grondslag ligt. Dat is de visie van de man die de laatste kwart eeuw het Surinaamse ontwikkelingsbeleid bepaalt en ook de geestelijke vader is van het West-Suriname-project Frank Essed. Hij combineert topfuncties in het multinationale bedrijfsleven in Suriname met het voorzitterschap van de Surinaamse vertegenwoordiging in de Commissie voor ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname (CONS)
Het project zou uiteindelijk de belangen dienen van de bauxietmaatschappijen Alcoa en Billiton, waardoor Suriname nog afhankelijker zou worden van het buitenland dan het al is. En niet alleen in linkse kringen valt de kritiek te beluisteren dat de Surinaamse overheid de ontwikkelingsproblematiek niet aan kan en dat het land afhankeliiker is van Nederland dan ooit.
Een van de functies van Essed is die van adviseur van de minister van opbouw, Michel Cambridge Cambridge, tevens een van de topfiguren van de regeringspartij NPS, acht alle kritiek op West-Suriname en op het ontwikkelingsbeleid ongefundeerd. Hij voorspelt binnen vijftien jaar zeker 10000 nieuwe arbeidsplaatsen. Het land gaat volgens hem aan elke ton gewonnen bauxiet minstens vijftien Surinaamse guldens verdienen. En als West-Suriname eenmaal loopt, zal dat de staat 100 miljoen guldens per jaar gaan opleveren.
„De multinationals die we hier hebben", zegt hij, „Alcoa met name, daar hebben we nooit moeite mee Ze rennen als het ware voor ons uit Zonder veel moeite krijgen we wat we willen hebben".

Uitslag schaduwverkiezingen

Een kleine 3500 van de ongeveer 100.000 stemgerechtigde Surinamers in Nederland hebben eind oktober hun stem uitgebracht bij schaduwverkiezingen die in Nederland werden gehouden. Deze verkiezingen waren georganiseerd door het „na-

tionaal comité verkiezingen in Nederland".

Grote wmnaar bij de Surinamers in Nederland is de Derde Blok Combinatie geworden. 1470 stemmen, ongeveer 50% Daarbij moet opgemerkt worden dat in Amsterdam de indruk bestaat dat deze schaduwverkiezingen hoofdzakelijk georganiseerd waren door aanhangers van de Derde Blok Combinatie

De NPK van premier Arron kwam met 490 stemmen als tweede uit de stembus Verdere uitslagen VP 354 PNR 350, VDP 345, PALU 280 en PNP 90 en de VMP tenslotte sluit met 35 stemmen de rij

Theo Masé, coördinator van de schaduwverkiezingen, noemde de opkomst teleurstellend Hij meende desondanks dat de uitslag invloed zal hebben op her. stemgedrag in Suriname zelf ,.Dertig procent van de kiezers daar heeft op dit moment nog geen politieke keus gemaakt", zo voegde hij er dan toe

Bestemming ontwikkelingshulp

Een thema, dat in de verkiezingscampagne vaak naar voren kwam, is de bestemming van de door Nederland ter beschikking gestelde gelden voor ontwikkelingssamenwerking.

Veel kritiek, ook van de kant van de oppositie, wordt geleverd op het feit dar; een belangrijk deel van de gelden wordt gebruikt voor de ontginning van West-Suriname, dat grotendeels onbewoond is. Er zijn reeds miljoenen besteed aan dit project dat onder meer de aanleg van een spoorweg voor de ontsluiting van het onontgonnen gebied omvat.

De activiteiten die in West-Suriname worden ontplooid zullen uiteindelijk moeten uitmonden in de ontwikkeling van de landbouw, bosbouw, mijnbouw en industrie in dit gebied.

De critici van het plan beweren dat de gewone Surinamer weinig baat heeft bij de ontwikkelingsgelden en dat alleen de grote multinationals ervan profiteren.

Zij bepleiten meer voorzieningen en verbetering van de infrastructuur van het bewoonde deel van Suriname en vooral meer aandacht en geld voor goede landbouw- en veeteeltprojecten.

Deze alternatieve aanwending van ontwikkelingsgelden werd vooral bepleit door de Palu, waarvan de leiding voornamelijk in handen is van jonge landbouwingenieurs die hun opleiding aan de Landbouwhogeschool in Wageningen hebben ontvangen.

Zij hebben enkele projecten opgezet die bewijzen moeten dat met de landbouw veel betere resultaten te behalen zijn. *(NRC/H'blad,* De Volkskrant)

WEST-EUROPA

BELGIË

EGMONT-POLEMIEK

Sedert de oprichting van het z.g. Egmontcomité, dat de Vlaamse tegenstanders van het gemeenschapsakkoord verenigt (vor. ber. pag. 589 /2), is de polemiek rondom dit akkoord onverminderd voortgezet.

Qp 9 sept. reageerden Martens (CVP), Claes (BSP) en Schiltz (VU) op de brief van Daels, De Ridder en Verhulst met een uitnodiging tot een mondeling gesprek, ,,de schriftelijke procedure niet de meest geschikt" zijnde. Op 12 sept. deelde het partijbestuur van het FDF mede dat er niet meer kon worden onderhandeld over het akkoord, en dat de regering haast diende te maken met de toepassing ervan.

Op 13 sept. maakte het Egmontcomité een uitvoerige beginselverklaring bekend, waarin o.m. gesteld werd:

1. De in het Egmontakkoord voorgestelde uitbreiding van de faciliteiten in de zes z.g. randgemeenten met faciliteiten, de inschrijvingsrechten in nog zeven andere gemeenten in Vlaams-Brabant en de bevoegdheid van Waalse en Brusselse instellingen over Vlaams-Brabantse gemeenten, vormen een onaanvaardbare toegeving aan het asociaal gedrag van franstalige inwijkelingen en een onduldbare inbreuk op de integriteit van Vlaams-Brabant en op het basisbeginsel van de culturele homogeniteit van de taalgebieden. (. . .)

2. Het prijsgeven van het beginsel van de pariteit te Brussel bij handhaving van de pariteit op nationaal vlak druist in tegen het basisbeginsel van de gelijkwaardigheid van de gemeenschappen. (. . .)

3. De in het Egmontakkoord geschetste staatsstructuur beantwoordt niet aan de grondvoorwaarden van een waarachtig federalisme, noch aan de basislijnen van een eerlijke tweeledige federale inrichting, zoals die werd voorgesteld in het document van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen.
C - - - i

In de beginselverklaring wordt verder erkend dat het akkoord positieve punten bevat (zoals: de splitsing van het kiesarrondissement Brussel, de oprichting van de provincie Vlaams-Brabant, het onderscheid tussen de plaatsgebonden en de persoonsgebonden materies, de organisatie van de Europese verkiezingen in twee omschrijvingen), maar wordt tevens beklemtoond dat het fout was onaanvaardbare toegevingen te koppelen aan elementaire Vlaamse doelstellingen. De beginselverklaring herinnert eraan dat de auteurs van het akkoord bij herhaling hebben gesteld, dat het akkoord als een onverbreekbaar geheel moet worden genomen, en besluiten eruit dat ,,gedeelten verwerpen gelijk staat met het geheel afwijzen."

De beginselverklaring besluit:

,,Dat een politieke onderhandeling een kwestie van geven en nemen is, wordt evenmin ontkend, maar in een eerlijk compromis moet elke partij haar elementaire belangen kunnen vrijwaren. De Vlaamse gemeenschap betaalt trouwens ruimschoots haar deel, o.m. door de bestendige belangrijke financiële en economische steun aan het Waalse landsgedeelte.

De stellingen van het Egmontcomité zijn geenszins gericht tegen de politieke partijen als zodanig en gaan evenmin uit van een negeren van de grote sociale en economische problemen waarvoor het land geplaatst is. De verenigingen worden gedreven door het besef van de diepe sociale zin van de Vlaamse Beweging en door het grote democratische beginsel dat zij daadwerkelijk toegepast willen zien in de besluitvorming, het concrete beleid en in de gehele staatsstructuur. Zij verzetten zich trouwens ook tegen de ondemocratische wijze waarop het Egmont-akkoord tot stand kwam. De stellingen van de Vlaamse Verenigingen zijn niet gericht tegen de Franstalige landgenoten, maar wel op de waarachtige pacificatie. Daarom zal hun gezamenlijk verzet kordaat en vastberaden zijn."

Op 14 sept. vergaderde voor de eerste maal, op het kasteel van Stuivenberg, het comité ad hoc, voorgezeten door de eerste-minister, dat het akkoord dient te interpreteren. Beslist werd een redactiecomité op te richten, dat de uitwerking van het akkoord moet opvangen in één enkele ontwerp-wettekst. Na de vergadering verklaarde premier Tindemans dat er niet opnieuw zal worden onderhandeld, maar dat de leemten die achteraf in het akkoord werden opgemerkt, zullen worden opgevuld. Hij zei nog dat geen kalender voor de werkzaamheden werd vastgelegd, maar dat het redactiecomité wel tegen het einde van het jaar gereed zou kunnen komen. De partijvoorzitters hadden van hun kant scherpe kritiek op het Egmontcomité, Martens zei dat de tegenstanders van het akkoord ,,kleinigheden opblazen en het es-

sentiële uit het oog verliezen". Van Miert (BSP) betwijfelde de representativiteit van het Egmontcomité. Schiltz was getroffen „door het negatieve optreden van het Egmontcomité". Alle drie bevestigden dat aan het akkoord niet meer kan worden geraakt.

Op 12 okt. werd andermaal een manifest gepubliceerd. ditmaal door een groep Vlaamse intellectuelen die afstand namen van het Egmontcomité: de gewezen Volksunie-senator L. Elaut, mr. Fr. Wildiers, mr. F, Lambrechts en prof. J. de Ploey. Het manifest waarschuwde voor verdeeldheid in de Vlaamse Beweging en riep op tot overleg en opbouwende samenwerking Ook werd gesteld dat de persoonlijke integriteit of bekwaamheid van de ondertekenaars van het gemeenschapsakkoord niet mocht worden betwijfeld.

Het manifest luidde verder:

„ Het lijdt geen twijfel dat de ondertekenaars van het Egmontakkoord het zelfbestuur voor Vlaanderen willen verwezenlijken en respect voor de Vlamingen willen afdwingen tot in de gemeenschappelijke hoofdstad Brussel. Het wetgevende werk van de komende maanden zal moeten uitwijzen, of dit kan verwezenlijkt worden op democratische wijze, d.w.z. door een voldoende meerderheid in het parlement. Het is duidelijk dat dergelijke meerderheid slechts kan worden bereikt — zowel nu als in de toekomst — met medewerking van die Franstaligen, die ook voorstander zijn van zelfbestuur voor hun gemeenschap. Hierbij zal dan blijken of de Franstaligen in dit land inderdaad bereid zijn redelijke, eerlijke overeenkomsten te sluiten en in definitieve teksten om te zetten, vermits geen van beide gemeenschappen in dit land in staat is zijn wil eenzijdig op te dringen.

Ondergetekenden menen dan ook dat een waakzame en kordate maar positieve begeleiding van de politieke verantwoordelijken bij deze poging, voor de Vlaamse gemeenschap meer vruchten kan opleveren aan een louter negatief afwijzen of een terugkeer naar de voor de Vlamingen ongunstige dubbelzinnigheid en het immobilisme van de voorbije jaren. Deze begeleiding moet het de politieke verantwoordelijken mogelijk maken, in de definitieve teksten, aan het ontworpen zelfbestuur een maximale inhoud te geven en ondubbelzinnig wettelijk te bevestigen dat de grenzen van Vlaanderen onherroepelijk vastliggen, met voorziening van maximale en gewaarborgde ontplooiingskansen voor de Vlamingen, zowel in als rond Brussel."

Onder de tientallen ondertekenaars van dit manifest bevonden zich minister van state A. Cool; de oudrector van de Vrije Universiteit Brussel, prof. Gerlo; A. Dequae, voorzitter van de Belgische Boerenbond; W. D'Havé, voorzitter van het Algemeen Christelijk Werkgeversverbond; R. v. d. Heuvel, hoofd van de Landsbond der Christelijke Mutualiteiten; L. Melis, voorzitter van de Vlaamse vleugel van het socialistische Algemeen Belgische Vakverbond; V. Leysen, erevoorzitter van het Vlaams Economisch Verbond; L. Vandendriessche, rector van de Universitaire Instelling Antwerpen.

Op 13 okt. ontmoetten de partijvoorzitters Martens, Van Miert en Schiltz een afvaardiging van het Egmontcomité. Na afloop werd vernomen dat ieder op zijn standpunt was blijven staan, maar dat het gesprek op een nog niet bepaalde datum zou worden voortgezet. Op 16 okt. liet het Egmontcomité weten dat de oproep van de groep Elaut-Wildiers „misbruikt kan worden voor een z.g. eendracht die alleen moet dienen om de voor de Vlamingen onaanvaardbare toegevingen uit het pact te doen slikken.".

Op 23 okt. demonstreerden, op initiatief van het Egmontcomité, enkele duizenden betogers (volgens de telling van de rijkswacht 7.000 en volgens de organisatoren 12.000) in de Vlaamse gemeente Dilbeek bij Brussel. Woordvoerders van het comité vielen scherp uit tegen het gemeenschapsakkoord, maar er grepen geen relletjes plaats. Onder de betogers bevonden zich CVP-parlementsleden (Weckx, De Kerpel, Diegenant, Smets), VU-parlementsleden (Jorissen, Valkeniers, Belmans) naast politici van de oppositie-fracties. Volgens de organisatoren betrof het slechts een „vooroefening".

HULP VOOR TEXTIEL

Een regeringsplan tot steunverlening aan de textielnijverheid is op 22 oktober tijdens een rondetafelconferentie door werkgevers en werknemers aangenomen. De textiel- en confectiebedrijven zullen ongeveer 3 mrd fr ontvangen. Het plan dat het Rijk ongeveer 700 mln fr zal kosten, omvat zeven hoofdstukken en voorziet o.m. in maximale hulpverlening via de economische expansiewetgeving, in gunstige krediet- en betalingsvoorwaarden bij de export, in sociale begeleidingsmaatregelen bij de omschakeling en de rationalisatie van ondernemingen enz. Ook zal worden gepoogd, in het kader van de EG-politiek, de invoer van textielprodukten uit lage loon-landen af te remmen.

KONING EN KONINGIN IN POLEN

De koning en de koningin hebben van 10 tot 14 okt. een officieel bezoek gebracht aan Polen.

TINDEMANS NAAR DE VS

Premier Tindemans heeft van 18 tot 23 okt. een officieel bezoek gebracht aan de Verenigde Staten Hij werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Simonet. Er was een ontvangst op het Witte Huis te Washington en Tindemanc bezocht ook Houston. Het was veertig jaar geleden sinds een Belgische premier officieel ontvangen was door een Amerikaanse president.

OPENING PARLEMENTAIRE ZITTIJD

De gewone zittijd van Kamer en Senaat weid geopend op 11 okt. Leburton en Vandekerckhove wt .den bevestigd in hun voorzittersfunciie resp. van Kamer en Senaat. Coppieters, De Stexhe en Gehlen werden bevestigd als voorzitter van de Vlaamse, Franse en Duitse cultuurraden die op 18 okt. bijeenkwamen.

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE. RAADPLEGINGEN KONINGIN

De informateurs Veringa (CDA) en Den Uyl (PvdA) hebben op 6 okt. hun opdracht teruggegeven een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden om op zo kort mogelijke termijn te geraken tot de vorming van een kabinet, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te vinden (p. 699/1 e.v.). Beide informateurs streefden naar de vorming van een kabinet van PvdA. CDA en D'66. Zij slaagden er echter niet in overeenstemming tot stand te brengen over de zetelverdeling in een dergelijk kabinet.

Nadat de informateurs hun eindverslag uitgebracht hadden, is de koningin met raadplegingen over de voortgang van de kabinetsformatie aangevangen.

Op 7 okt. ontving de koningin op paleis Soestdijk achtereenvolgens de heren dr. Th. L. M. Thurlings (CDA KVP), voorzitter van de Eerste Kamer, ir. A. Vondeling (PvdA), voorzitter van de Tweede Kamer en dr. M. Ruppert (CDA ARP), vice-voorzitter van de Raad van State.

Op 8 okt. heeft de koningin voor een conferentie op paleis Soestdijk achtereenvolgens ontvangen de heren drs. E. van Thijn, voorzitter van de TK-fractie van de PvdA, mr. A. A. M. van Agt, voorzitter van de TK-

fractie van het CDA, H. Wiegel, voorzitter van de TK-fractie van de VVD en dr. J. C. Terlouw, voo - zitter van de TK-fractie van D'66.
De adviezen van de fractievoorzitters van PvdA en D'66 strekten tot benoeming van drs. Den Uyl tot formateur.

Bij de PvdA heerste de opvatting, dat er op korte termijn een einde nzoest komen aan de formatie. De Fractie meende, dat de 2 formules voor de zetelverdeling in de periode-Den Uyl/Veringa onvoldoende onderzocht waren Er ligt een goed regeerakkoord en het zou een nederlaag voor de kiezers betekenen als Nederland in een periode van minderheidskabinetten terecht zou komen, meende de PvdA-fractie.

Het CDA vond, dat iemand uit zijn geleden als formateur moest optreden, dan wel, dat een socialist en een christen-democraat als informateurs aan de slag moesten gaan.
Wiegel adviseer'de opnieuw tot een poging tot formatie van een nationaal kabinet van PvdA, CDA, VVD en D'66.

Dr. Terlouw gaf als tweede advies de aanwijzing van een informateur, die de psychologische barrières tussen PvdA en CDA zou moeten wegnemen. Hij noemde de namen van oud-minister mevr. Klompé (CDA KVP) of mevr. Schilthuis (PvdA), commissaris van de koningin van Drente.

Op 10 okt. ontving de koningin op paleis Huis ten Bosch opnieuw achtereenvolgens de TK-fractievoorzitters van PvdA, CDR en D'66, die haar van nader advies dienden.

M. *Vrolijk* en P. *Verdam* tot *informateur* uangeweeen

In de ochtend van 11 okt. heeft de koningin aan mr. P. J. Verdarn (CDA ARP), commissaris van de koningin in de provincie Utrecht. en mr. M. Vrolijk (PvdA). commissaris van de koningin in de provincie Zuid-Holland, verzocht met inachtneming van hetgeen in het tot dusverre gevoerde overleg is vastgesteld, na te gaan op welke wijze op de kortste termijn een kabinet gevormd kan worden, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden

In de fracties van PvdA. CDA cn D'66 werd de aanwijzing van de heren Vrolijk en Verdam tot informateur i.h a. met instemming ontvangen, zij het, dat de CHU-leden van de CDA-fractie het betreurden, dat niet een Unie-lid als informateur gevraagd was. In het CDA-advies aan de koningin was de naam van oud-minister Y. Scholten, lid van de CHU, als mogelijke informateur genoemd. In CHU-kringen werd er op gewezen, dat in eerdere stadia van de formatie CDA-informateurs opgetreden waren uit de ARP (prof. Albeda) en de KVP (mr. Veringa). De CHU-kritiek werd, met medeweten van de vroegere voorzitter van de CHU TK-fractie, Kruisinga, verwoord door het CHU-lid van de Eerste Kamer, prof. J. W. van Hulst.
Deze stelde ook, dat de CHU, als het zou komen tot de 7-7-2-formule voor de zetelverdeling, zich met één ministerspost (kandidaat: Kruisinga) op zeven CDA-bewindslieden onderbedeeld zou voelen; de CHU bezit 10 van de CDA-zetels in de Tweede Kamer, terwijl D'66, dat twee ministersposten zou krijgen, in de TK een fractie van acht man heeft.
Fractievoorzitter Wiegel van de VVD reageerde kritisch op de „nieuwe lijmpoging" om tot een kabinet-Den Uyl-II van PvdA, CDA en D'66 te komen. Volgens hem moesten de informateurs nu snei de Knoop doorhakken wat de zetelverdeling in het nieuwe kabinet betreft. „Langer gepalaver en een onverkwikkelijke stoelendans kunnen de politici van PvdA, CDA en D'66 zich niet permitteren," meende hij. Gezien het ruimschoots gebleken wantrouwen van de kandidaat-coalitiepartijen verwachtte Wiegel overigens niet, dat een nieuw kabinet-Den Uyl een lang leven zou hebben.

De informateurs zijn op 11 okt. hun werkzaamheden begonnen met een bezoek aan de demissionaire minister-president, drs. J. M. den Uyl. Vervolgens hadden zij een onderhoud met de ex-informateurs Veringa en Den Uyl. Op 12 okt. hadden zij een oriënterend onderhoud met de vice-voorzitter van de Raad van State, dr. M. Ruppert en daarna ontvingen zij achtereenvolgens de TK-fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66, de heren Van Thijn, Van Agt en Terlouw.
In de ochtend van 12 okt. gaven de informateurs ook nog een persconferentie, waarop zij verklaarden te hopen hun werk in een week te volbrengen. Zij sloten niet uit, dat zij, behalve met het zetelverdelingsprobleem, ook te maken zouden krijgen met de vraag, welke personen posten in een nieuw kabinet-Den Uyl zouden krijgen.

De informateurs Vrolijk (I.) en Verdam

De inforinateurs zien hun „beperkte maar moeilijke" opdracht zó dat zij uit „hun geblokkeerde situatie" (tussen PvdA en CDA) de weg vrij moeten maken voor Den Uyl, die dan als formateur de zaak met de personenkeuze moet afronden.
Verdam en Vrolijk zullen, conform de opdracht van de Koningin, zoveel niogelijk spoed betrachten om de weg naar een meerderheidskabinet van PvdA, CDA en D'66 te effenen. ..Er is tot nu toe al geweldig veel licht in de formatie", aldus mr. Verdam.
Veel te informiereii is er niet. zei mr. Vrolijk. al is de opdracht wel moeilijk. Hij meent dat in elk geval discussie tussen de partners „via de media" zoveel mogelijk moet worden vermeden Voor grotere

openbaarheid is meer onbevangenheid bij de gesprekspartners nodig dan voorhanden is, zo maakte hij duidelijk.
Informateur Verdam (ARP) wil de tot nu toe in de formatie gevolgde lijn doortrekken. Hem lijkt de zetelverdeling ,,niet helemaal te ontkoppelen van de personenkeuze". ook al zal Den Uyl zelf tenslotte zijn bewindslieden moeten kiezen. Dat geen CHU-informateur is gevraagd, klopt niet met het CDA-advies aan de Koningin, erkende hij. Dat noemde hij op zichzelf ,,jammer".
Mr. Vrolijk zei, dat de tijd die met het informatiewerk gemoeid zal zijn eerder in dagen dan in weken geteld zal moeten worden. ,,En een week telt zoals u weet zeven dagen", zei hij.

Informateurs stellen zetelverdeling voor volgens 8-7-1-formule

De informateurs Vrolijk en Verdam hebben op 14 okt. de TK-fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 voor een gezamenlijke bespreking ontvangen. Bij deze gelegenheid hebben de informateurs voorstellen gepresenteerd, die op korte termijn moesten leiden tot de vorming van een kabinet, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun te vinden in de volksvertegenwoordiging.
Zij hadden hun voorstel — een zetelverdeling volgens de 8-7-1-formule — vastgelegd in een brief aan de fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66.

Deze brief luidde aldus:

Mijne heren! — In het kader van onze opdracht om ,.met inachtneming van hetgeen in het tot dusverre gevoerde overleg is vastgesteld, na te gaan op welke wijze op de kortste termijn een kabinet gevormd kan worden, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden", trachten wij de door de informateurs Den Uyl en Veringa geconstateerde geblokkeerde situatie te doorbreken.
Het voorstel dat wij u thans doen moet tegen deze achtergrond worden gezien. De reden waarom wij u thans reeds een voorstel voorleggen is gelegen in onze diepe overtuiging dat 4½ maand na de verkiezingen het land op de kortst mogelijke termijn een volwaardig parlementair meerderheidskabinet nodig heeft. Het is uitermate ongewenst dat tal van ingrijpende beslissingen die in belangrijke mate de richting van het in de komende jaren te voeren beleid bepalen aan een demissionair kabinet worden overgelaten.
Er bestaat naar onze mening geen verschil van opvatting over de noodzaak dat de verkiezingsuitslag zich weerspiegelt in de samenstelling van het kabinet. Evenzeer is het noodzakelijk dat ieder van de partijen op welker steun dit parlementaire kabinet zal zijn aangewezen, zich in voldoende mate daarin zal kunnen herkennen. Tenslotte zal er overeenstemming bestaan over de noodzaak dat juist dit kabinet dat zo vele zwaarwegende beslissingen zal dienen te nemen een goed team vormt. Hierin zal de bereidheid tot loyale uitvoering van het regeerakkoord een belangrijke rol spelen.
Gelet op de verkiezingsuitslag achten wij het vanzelfsprekend dat bij de toedeling van de portefeuilles het minister-presidentschap zal toevallen aan de lijsttrekker van de PvdA tevens demissionair minister-president. Op basis van de behaalde resultaten bij de verkiezingen is ook niet duidelijk te maken waarom de lijsttrekker van het CDA, de toenmalige vice-minister-president en minister van Justitie niet zou kunnen terugkeren. Ten slotte rechtvaardigt de opstelling van D'66 vóór de verkiezingen en de daarop behaalde verkiezingswinst de deelname van die partij aan het te vormen kabinet.
Gelet op de informatie die wij gisteren van u mochten ontvangen achten wij het tegen de achtergrond van het onderzoek van de informateurs Veringa en Den Uyl weinig zinvol m gezamenlijke besprekingen opnieuw alle mogelijkheden ten aanzien van de diverse verdeelsleutels af te tasten.
Evenmin hebben wij het nuttig geoordeeld u voorstellen voor te leggen die niet uitgaan van 16 ministerszetels.
De noodzaak van de totstandkoming van een kabinet op de kortst mogelijke termijn dwingt ons tot deze opstelling. Wij willen u niet verhelen dat wij bij onze directe confrontatie met de stand van zaken en de daarin aanwezige verstarring een gevoel van schrik niet hebben kunnen onderdrukken. Verdere vertraging in de kabinetsformatie wordt buiten de kring van de direct betrokken politici niet meer begrepen en wordt naar ons oordeel ook onvoldoende door zakelijke motieven gerechtvaardigd.
Wij achten dat een gevaar voor onze parlementaire democratie.
Gelet op de politieke situatie na de verkiezingen van 25 mei 1977 zijn er naar ons oordeel voldoende zakelijke argumenten voor een zetelverdeling op basis van de formule 8-7-1. Voor ons weegt daarbij in het bijzonder het argument dat binnen ons meerpartijenstelsel bij de vorming van een coalitiekabinet de noodzakelijke duidelijkheid voor de kiezer met name gevonden zal moeten worden in het leggen resp. verschuiven van accenten op basis van de verkiezingsuitslag. In de formule 8-7-1 komt dat accent tot uitdrukking.
Tevens biedt deze formule een redelijke kans dat het kabinet direct vanaf zijn optreden het politieke klimaat zal aantrekken waarin de noodzakelijke beslissingen kunnen worden genomen.

Ons voorstel luidt:

PvdA: Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, Volksgezondheid en Milieuhygiëne, Technologie en Wetenschapsbeleid.

CDA: Justitie, Defensie, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Verkeer en Waterstaat, Landbouw en Visserij, Sociale Zaken, Ontwikkelingssamenwerking.

D'66: Economische Zaken.

Wij zouden het op prijs stellen uw reactie schriftelijk gemotiveerd met de door u eventueel gewenste amendementen vóór zaterdag 15 oktober 12.00 uur te ontvangen. Wij vertrouwen erop dat deze termijn u voldoende gelegenheid geeft voor beraad in uw fractie.

Met vriendelijke groet,

P. J. Verdam
M. Vrolijk

De PvdA-fractie stemde zonder voorbehoud toe in het voorstel van de informateurs; bij D'66, dat eigenlijk twee ministersposten wilde hebben, bestond enig voorbehoud, maar wilde men het voorstel wel verder bespreken, mits het op een ,,aanmerkelijke compensatie" in het aantal staatssecretarissen mocht rekenen; bij het CDA reageerde men geheel afwijzend — de fractie vergaderde niet eens over het voorstel; het fractiebestuur stelde het afwijzende antwoord aan de informateurs op.
De brieven, alle gedateerd op 14 okt, waarin de fractievoorzitters hun antwoord op de voorstellen van de informateurs vastlegden luidden aldus:

Brief fractievoorzitter Van Thijn

Mijne heren,

Tot niijn genoegen kan ik u mededelen dat mijn fractie mu beeft gemachtigd akkoord te gaan met uw voorstel Het doet ons deugd dat uw voorstel met name wordt ingegeven aoor de overtuiging dat bij de samenstelling van een coalitiekabinet de verkiezingsuitslag in al zijn facetten een doorslaggevende factor behoort te zijn
Met betrekking tot de portefeuilleverdeling zullen wij in eerste instantie geen gebruik maken van de mogelijkheid die u ons heeft geboden om bepaalde wijzigingen voor te stellen. Wij gaan ervan uit dat, wanneer op grond van amendementen van anderen door u nadere wijzigingen worden overwogen, daarover het overleg zal worden geopend

Met vriendelijke groet,

Namens de Tweede-Kamerfractie van de Partij van de Arbeid,
Ed van Thijn.

Brief fractievoorzitter **Van Agt**

Mijne heren,

In uw brief van heden heeft u aan de voorzitters van de fracties van de PvdA, het CDA en D'66 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal een voorstel voorgelegd tot verdeling en toedeling van de zetels in het nieuwe te vormen kabinet. U heeft de wens kenbaar gemaakt de reacties daarop schriftelijk gemotiveerd te ontvangen Hierbij voldoe ik aan uw verzoek
Uw voorstel gaat uit van 16 ministerszetels en van een verdeling van dit aantal in 8 voor de PvdA, 7 voor het CDA en 1 voor D'66 Ik betreur het dat u het, zoals u schrijft, niet nuttig heeft geoordeeld voorstellen voor te leggen die van een ander totaal uitgaan. Al geruime tijd heb ik betoogd dat een totaal van 15 zetels toereikend is en derhalve de voorkeur verdient In de informatieperiode Veringa-Den Uyl heb ik in aansluiting hierop het pleit gevoerd voor de formule 7-7-1 Die formule is niet definitief verworpen en ook niet van de agenda gevoerd Zij zou worden uitgewerkt, nadat zou zijn gebleken dat over andere, al uitgewerkte, formules geen overeenstemming te bereiken zou zijn. Helaas is die uitwerking achterwege gebleven.
Reeds maanden geleden heb ik uitgesproken dat bij de zetelverdeling een gelijk aantal zetels behoort te worden toegewezen aan de PvdA en aan het CDA. Op 15 juni jl. heb ik aan de destijdse formateur, drs. J. M. den Uyl, geschreven dat de kabinetsformatie anders niet zal kunnen slagen en dat ik dat standpunt in geen stadium van de formatie zal verlaten.

Naar het oordeel van mijn fractie, schreef ik toen, zou een samenstelling van het kabinet waarin tussen PvdA en CDA geen gelijkheid van zetels zou bestaan niet in overeenstemming zijn met de verkiezingsuitslag, mede het feit in aanmerking genomen dat de Minister-President zal voortkomen uit de PvdA De argumenten voor deze stelling heb ik in de loop van uitvoerige gedachtenwisselingen hierover in de afgelopen weken uiteengezet Hedenochtend heb ik deze ten overstaan van u geresumeerd

Zij komen hierop neer dat het verschil in Tweede-Kamerzetels tussen de PvdA en het CDA met ongeveer een halve ministerszetel gelijk staat en dat dit surplus zijn vertaling zal vinden in het feit dat de Minister-President zal voortkomen uit de PvdA Hieraan heb ik toegevoegd dat het ook mogelijk zou zijn dit surplus van ongeveer een halve ministerzetel te vertalen in een extra staatssecretaris voor de PvdA Ik heb er ook op gewezen dat in de formule 8-7-1 aan de PvdA evenveel zetels zouden toevallen als aan het CDA en D 66 samen, zulks noewel de PvdA 53 Tweede-Kamerzetels heeft, terwijl het CDA en D'66 te zamen 57 zetels in de Tweede Kamer bezetten Men mag voorts er niet aan voorbijgaan dat het aantal op het CDA uitgebrachte stemmen, vergeleken met die uitgebracht op de PvdA, een geringer verschil laat zien dan uit de zeteltallen 53 en 49 valt af te leiden

In de voorbije kabinetsperiode hebben de christen-democraten met een onderbedeling genoegen genomen ten einde tot normale verhoudingen met de PvdA te kunnen geraken Die verhoudingen moeten nu gerealiseerd worden

Binnen de formule 8-7-1 bevat uw voorstel tevens een patroon van zeteltoedeling Aan het geven van een oordeel daarover kom ik niet toe, omdat ik de formule zelf niet kan aanvaarden

Hoogachtend,

Mr A A. M van Agt, voorzitter
CDA-Tweede-Kamerfractie

Brief fractievoorzitter **Terlouw**

Mijne heren,

De fractie van D'66 deelt uw overtuiging dat ons land op de kortst mogelijke termijn een volwaardig parlementair meerderheidskabinet nodig heeft, met name omdat het ongewenst is een aantal ingrijpende beslissingen aan een demissionair kabinet over te laten Wij stellen het dan ook op prijs dat u ons zo snel een voorstel hebt voorgelegd

De inhoud van dat voorstel is door de fractie van D'66 echter met gemengde gevoelens ontvangen

Het is u bekend dat wij een sterke voorkeur hebben voor een zetelverdeling in het kabinet die is als volgt PvdA 7, CDA 7, D'66: 2 Wij menen dat er een bredere invalshoek bestaat om te komen tot een forinule voor de zetelverdeling dan de grotendeels rekenkundige argumenten die u aanvoert Met name zijn wij van oordeel dat een 7-7-2-verdeling tot een stabieler kabinet kan leiden dan de door u voorgestelde verdeling

Een andere dringende wens van D'66 was dat het Departement van Justitie zou overgaan naar een andere partij Ook daaraan is in uw voorstel niet voldaan

Dit betekent niet dat wij uw voorstel verwerpen. Verdere vertraging van de kabinetsformatie is een onaantrekkelijk perspectief Een oplossing mag niet langer op zich laten wachten

Aannemende dat een aanmerkelijke compensatie zal worden geboden in de vorm van staatssecretarissen (naar aantal en plaats), en er van uitgaande dat het aan ons toegedeelde Departement van Economische Zaken door amendering niet zal worden verschoven kan ik u berichten dat de fractie van D'66 bereid is op basis van uw voorstel de besprekingen voort te zetten

Met vriendelijke groet,

hoogachtend,
J C Terlouw

Nieuw voorstel informateurs, nu volgens *7-7-2-formule*

Na de afwijzing van hun eerste voorstel door de fractie van het CDA hebben de informateurs op 15 okt. de drie fractievoorzitters een nieuw voorstel voor de zetelverdeling gedaan, nu volgens de 7-7-2-formule. De brief, waarin de informateurs dit voorstel deden. luidde als volgt:

Aan de Voorzitteis van de fracties van PvdA, CDA en D'66 in de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Mijne heren, In een poging de geblokkeerde situatie in de kabinetsforniatie te doorbreken hebben wij u op 14 oktober een voorstel gedaan. Daarbij hebben wij zowel mondeling als schriftelijk aangegeven welke argumenten naar ons oordeel bij de zetelverdeling een rol behoren te spelen. Een belangrijk argument is voor ons de mogelijkheid om bij de vorming van een nieuw kabinet op basis van de verkiezingsuitslag aan de kiezer de nodige duidelijkheid te verschaffen.

In onze afweging zijn wij ten slotte tot de conclusie gekomen dat er voldoende zakelijke argumenten waren voor een Zetelverdeling op basis van de formule 8-7-1. Tot onze teleurstelling hebben wij uit de ontvangen antwoorden moeten vaststellen dat onze conclusie niet door alle betrokken partijen wordt gedeeld en dat derhalve de blokkade niet is doorbroken.

In ons daarop volgend beraad hebben wij nagegaan of er nog andere mogelijkheden aanwezig zouden kunnen zijn om op de kortste termijn een kabinet te vormen dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden.

Gelet op de overwegingen in onze brief van 14 oktober, zowel voor wat betreft de omstandigheden waarin wij thans verkeren als ten aanzien van de aan een kabinet op grond van de verkiezingsuitslag te stellen eisen, zijn wij tot de conclusie gekomen dat thans rest een zetelverdeling volgens de formule 7-7-2.

Wij achten een dergelijke formule passen binnen onze opdracht en op voldoende zakelijke argumenten te baseren. Wij hebben gepoogd in ons voorstel op aangepaste wijze rekening te houden met de elementen die in onze brief van 14 oktober zijri gehanteerd.

Ons voorstel luidt:

PvdA: Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Ontwikkelingssamenwerking.

CDA: Justitie, Defensie, Verkeer en Waterstaat Ecoiiomische Zaken, Landbouw en Visserij, Sociale Zaken, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

D'66: Volksgezondheid en Milieuhygiëne, Technologie en Wetenschapsbeleid.

Wij hebben gemeend u dit voorstel per koerier te moeten doen toekomen ten einde u een late gang naar Den Haag op deze zaterdag te besparen.

Voor zover u -- individueel of gezamenlijk -- behoefte heeft aan een nadere toelichting onzerzijds zijn wij daartoe desgewenst a.s. maandag vanaf 11.000 uur te uwer beschikking.

Uw reactie zullen wij gaarne schriftelijk, gemotiveerd en met; de door u eventueel gewenste ainendementeri vóór maandag 17 oktober 1977, 22.00 uur ontvangen.

Met vriendelijke groet,

Mr. M. Vrolijk
Mr. P. J. Verdam

Moeizaam overleg zetelverdeling

Met het tweede voorstel van de informateurs is een moeizaam en iangdurig overleg over de zetelverdeling begonnen.

De fractievoorzitter van de PvdA, Ed van Thijn, had, als eerste reactie op het voorstel van de informateurs, dezen **ap** 17 okt. gevraagd, of de formule 8-7-1 nu van de baan was. De informateurs antwoordden daarop: ,,thans wel. Dit betekent uiteraard niet, dat de informateurs enigerlei formule uitsluiten, die tot een oplossing uit de impasse zou kunnen leiden".

In de loop van 17 okt. hebben de drie fractievoorzitters van PvdA, CDA en D'66 schriftelijk de reacties van hun fracties aan de informateurs laten weten.

PvdA-fractievoorzitter Van Thijn schreef, dat, als de zetelverdeling op 7-7-2 zou uitkomen, de PvdA het een kwestie van ,,fair-play" zou vinden, dat zij naar zwaarte van de haar toegekende portefeuilles werd gecompenseerd.

De PvdA-fractie wil weerstand blijven bieden aan ,,de verleiding" om wat zij ziet als ,.een blokkade van het CDA", namelijk het niet echt willen spreken over een 8-7-1 verdeling, met een blokkade jegens 7-7-2 te beantwoorden.

De gekozen werkwijze van de informateurs, die, nu het CDA vorige week 8-7-1 heeft afgewezen, voorshands nog slechts over 7-7-2 willen praten, maakt gehele besprekingen moeilijk, meent PvdA-leider Van Thijn, Hij schreef de informateurs dat nu vergelijking van ,,alternatieve invullingen" en keuzemogelijkheden eigenlijk niet gegeven zijn.

.,Wel nu, wat er ook tussen 14 en 15 oktober (de dagen van de beide voorstellen) gebeurd moge zijn, de verkiezingsuitslag van 25 mei is onveranderd gebleven. Wij kunnen ons dan ook moeilijk voorstellen dat de door u gebezigde argumentatie inmiddels aan kracht zou hebben ingeboet", aldus Van Thijn.

Als ook bij 7-7-2 die accentverschuivingen bij de verkiezingen moeten worden uitgedrukt, dan zou ,,bij een getalsmatige onderverdeling" overgang naar de PvdA van Justitie voor de hand liggen, heet het.

Hier heeft het CDA volgens Van Thijn een .,tweede blokkade" opgeworpen, namelijk de in het CDA niet voor discussie vatbare kandidatuur voor mr. Van Agt, de PvdA-fractie wil daarover ten minste een ,,zakelijk gesprek".

In zijn brief namens de CDA-fractie rneent Van Agt dat de fractie inet haar

bereidheid om 7-7-2 te bespreken, in plaats van het geprefereerde 7-7-1, al zo'n ,,aanzienlijke tegemoetkoming" heeft opgebracht dat over toekenning van andere posten een ,,constructief beraad" mogelijk moet zijn.
Het gaat daarbij vooral om ,,de eigenlijke buitenlandsector", dat wil zeggen Buitenlandse zaken en Ontwikkelingssamenwerking, alle twee aan de PvdA toegedachte posten. ,,Grote belangstelling" heeft het CDA voorts voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening.
Terlouw schreef namens D'66, dat het voorstel van 15 oktober door zijn fractie positief was ontvangen. Alleen meende zijn fractie, dat Justitie naar een andere partij behoorde te gaan.
Op 19 oktober vond een gezamenlijke bespreking plaats van de informateurs met de drie fractievoorzitters, die geen resultaten opleverde.
Op 20 oktober was er opnieuw beraad zonder dat uitzicht op succes geopend werd. Wel deed mr. Van Agt toen het voorstel, dat hij niet langer het departement van justitie zou beheren en dat dit departement naar D'66 zou gaan. Mr. Van Agt zou naar binnenlandse zaken gaan.
In de avonduren van 20 oktober trok mr. Van Agt dit voorstel weer in, naar het schijnt op advies van de waarnemende voorzitter van de CDA-fractie, mr. Aantjes.
Laat in de avond van 21 oktober kwam het voorstel weer ter tafel, nadat mr. Van Agt overleg gevoerd had met fractiebestuur en partijbestuur van het CDA.
Er waren echter vier voorwaarden verbonden aan dit voorstel van mr. Van Agt, in vergelijking met het voorstel van de informateurs van 15 oktober: defensie moet naar de PvdA en ontwikkelingssamenwerking naar het CDA. Verder eiste het CDA volksgezondheid op, i.v.m. de abortuswetgeving. De PvdA moest volkshuisvesting aan het CDA overlaten en zelf verkeer en waterstaat gaan bezetten. En tenslotte moest D'66 met de ene post van justitie genoegen nemen, zodat er een kabinet volgens de 7-7-1-formule tot stand zou komen.
De PvdA stemde in met de ruil van defensie en ontwikkelingssamenwerking, maar weigerde de ruil van volkshuisvesting en verkeer. Ook werd er mee akkoord gegaan, dat volksgezondheid naar het CDA zou gaan. Alleen over de 7-7-1-formule werd op 21 oktober nog geen overeenstemming bereikt. Hierbij schaarde de PvdA zich aan de zijde van D'66, dat twee ministerposten bleef verlangen.
Ook voortgezet overleg op 22 oktober bracht geen oplossing.
Pas in de nacht van 24 op 25 oktober werd een oplossing gevonden, nadat de twee informateurs hadden laten weten er geen gat meer in te zien en het aan drs. Van Thijn en mr. Van Agt hadden overgelaten in een onderling gesprek te proberen er uit te komen.
Zij werden het er over eens, dat justitie toch bij het CDA zou komen, maar niet onder mr. Van Agt, die zelf naar binnenlandse zaken zou gaan. D'66 zou twee ministerposten krijgen: verkeer en waterstaat en wetenschapsbeleid. Bij de PvdA zou, in afwijking van eerdere voorstellen, CRM terecht komen.
Dit akkoord maakte het de informateurs mogelijk op 25 oktober definitieve voorstellen te doen, die als volgt luidden:

PvdA: Algemene Zaken (minister-president), Buitenlandse Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Defensie, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk.

CDA: Binnenlandse Zaken (vice-minister-president, minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken), Justitie, Economische Zaken, Landbouw en Visserij, Sociale Zaken, Volksgezondheid en Milieuhygiëne, Ontwikkelingssamenwerking.

D'66: Verkeer en Waterstaat, Wetenschapsbeleid.

Bij Uit voorstel dient het volgende te worden aangetekend. De minister voor Wetenschapsbeleid blijft verbonden aan het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, met dien verstande dat de fractievoorzitter van D'66 de mopeliikheid heeft aan de formateur ter bespreking met de drie meest betrokken kandidaat-ministers van Economische Zaken, Onderwijs en Wetenschappen, en Wetenschapsbeleid een nader voorstel voor te leggen voor een taakafbakening waarbij in het bijzonder wordt nagegaan in hoeverre de technologische ontwikkeling daarin kan worden betrokken en of een andere situering dan thans overeengekomen de voorkeur verdient.
De ministeries van Justitie en Volksgezondheid en Milieuhygiëne vallen in dit voorstel beide toe aan het CDA hetgeen mogelijk is door de eerdergemaakte afspraak dat een ministeriële commissie onder leiding van de minister-president belast wordt met de uitvoering van het abortus-akkoord.
Tenslotte is overeengekomen dat de staatssecretarissen zullen worden verdeeld op basis van de formule 8-7-1.
Wij mochten u reeds verzoeken ons hedenmiddag vóór 16 uur te berichten of u dit definitieve voorstel, dat als één geheel moet worden beschouwd, kunt aanvaarden.

Met vriendelijke groet,

Mr. P. J. Verdam.
Mr. M. Vrolijk.

Verdeeldheid in PvdA over akkoord

De fracties van CDA en D'66 zijn op 25 okt. onverdeeld akkoord gegaan met de overeengekomen zetelverdeling, waarbij D'66 nog enig voorbehoud maakte m.b.t. de aankleding van de portefeuille van wetenschapsbeleid.

Bij de PvdA bleek echter ernstige verdeeldheid te bestaan. In de ochtend van 25 okt. vergaderde het partijbestuur. In eerste instantie bleek het onderhandelingsresultaat, dat fractievoorzitter Van Thijn behaald had, niet aanvaardbaar. Pas nadat Van Thijn weigerde opnieuw te gaan onderhandelen keurde het bestuur met zeven tegen zes stemmen bij één onthouding het resultaat goed.

Ook in de vergadering van de TK-fractie van de PvdA in de middag van 25 okt. bleek er veel kritiek te bestaan. Van Thijn stelde ook nu, dat hij niet naar de onderhandelingstafel wilde terugkeren. Van de 46 aanwezige fractieleden stemden 14 tegen het zetelverdelingsakkoord. In de avond van 25 okt. vergaderde de partijraad van de PvdA en deze besloot met 53 tegen 35 stemmen ,deelname aan het beoogde coalitiekabinet" af te wijzen.
De bezwaren binnen de PvdA betroffen vier punten:

In de eerste plaats, dat het niet gelukt was de 8-7-1-formule te handhaven. De PvdA was de TK-verkiezingen ingegaan met de z.g. ,,meerderheidsstrategie": de PvdA zou alleen aan een kabinet deelnemen, als zij minimaal de helft van het aantal ministers zou kunnen leveren, o.w. de minister-president. Dit was nu niet gebeurd.
Verder had de PvdA versterking verlangd in de bestuurlijke sector (Justitie of Binnenlandse Zaken) en de sociaal-economische sector. Hier kreeg de PvdA alleen het Ministerie van Financiën, evenals in het eerste kabinet-Den Uyl.
Tenslotte had de PvdA Ontwikkelingssamenwerking en Volkshuisvesting willen behouden; dat was alleen voor wat betreft Volkshuisvesting gelukt.

Na de afwijzing dnnr de partijraad vergaderde op 26 okt. de TI(-fractie opnieuw. De fractie aanvaardde het akkoord nu met 43 tegen vijf stemmen.
In de avonduren van 26 okt. besloot het partijbestuur, dat er op 5 nov. een bijzonder congres van de PvdA moest plaats vinden, waarop definitief het oordeel geveld moest worden over de vraag, of de PvdA aan een kabinet zou deelnemen op basis van de bereikte akkoorden. (Nederlandse Staatscourant, *NRC/H'blad,* De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 695/1 e.v.)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

WET MAAKT ISOLERING TERRORISTISCHE GEVANGENEN MOGELIJK

De fracties van de drie in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen, CDU/CSU, SPD en FDP, hebben op 28 sept. een ontwerp ingediend, dat een wettelijke basis moest geven aan het isoleren van gevangenen die verdacht worden van of veroordeeld zijn wegens terroristische activiteiten.
Sinds de ontvoering van Hans-Martinn Schleyer (pag. 647/1 e.v.) had het openbaar ministerie elk contact van gevangen leden van de RAF en ,,revolutionaire cellen" onder elkaar en met de buitenwereld verboden.
Deze maatregel was gebaseerd op de bepaling in het Duitse strafrecht, dat in een noodsituatie uitzonderlijke maatregelen geoorloofd zijn om gevaar voor leven, lichaam, vrijheid, eer en eigendom te bestrijden.
Naar het oordeel van de advocaten van de betrokken gevangenen geldt deze paragraaf voor handelingen van personen, maar kan er niet een

algehele beknotting van de democratische rechten door de staat uit worden afgeleid. Vier van de advocaten en drie gevangenen, die van terroristische activiteiten verdacht werden, hadden bij het federale gerechtshof opheffing van de isolering van de gevangenen gevraagd; het hof had dit op 27 sept. geweigerd, waarna de zeven eisers bij het constitutionele hof in Karlsruhe in hoger beroep gingen.

Om een mogelijke voor de eisers gunstige uitspraak voor te zijn, was nu het wetsontwerp ingediend, waarin gezegd wordt, dat bij een actueel gevaar leven, lichaam of vrijheid van een persoon en bij verdcnking, dat dit gevaar door een terroristische vereniging wordt veroorzaakt, elk contact van gevange nen met elkaar en met de buitenwereld zonder enige uitzondering tijdelijk onderbroken kan worden met het doel dit gevaar af te weren.

Tijdelijk betekent hier dertig dagen met de mogelijkheid van verlenging.

Het totale isolement — ook radio en tv en het ontvangen van pakketten, kranten en tijdschriften zijn verboden — wordt bevolen door de regering van de deelstaat, waar de betrokkenen gevangen zitten en moet binnen een week door een gerechtshof bevestigd worden.

Dit wetsontwerp is op 28 sept., na de indiening, zonder debat naar de juridische commissie verwezen.

Reeds op 29 sept. volgden de tweede en derde lezing en de eindstemming in de Bondsdag. Van de 392 volledig stemgerechtigde aanwezige leden van de Bondsdag stemden 371 voor, vier SPD-afgevaardigden stemden tegen en 12 leden van de SPD en 5 leden van de FDP onthielden zich van stemmen.

De Bondsraad keurde het ontwerp op 30 sept. goed, zodat het na de ondertekening door president Scheel op 2 okt. wetskracht verkreeg.

Het constitutionele hof wees overigens de eis tot opheffing van het isolement van de Baader-Meinhof-gevangenen op 5 okt. af.

Het Hof was van oordeel, dat een tijdelijke beperking van de communicatie van advocaten met hun gevangen cliënten weliswaar in strijd is met het wetboek van strafvordering, maar dat het met het oog op een noodsituatie gerechtvaardigd kan worden.

Wetgeving tegen het terrorisme

I.v.m. de terroristische activiteiten in de Bondsrepubliek ziin daar een aantal wetswijzigingen doorgevoerd, waarvan de volgende de belangrijkste zijn:

Op 16 deceniber 1972 is in het Wetboek van Strafrecht met par. 316 d een nieuw misdrijf ingevoerd. Het betrof kapingen van vliegtuigen of aanslagen op vliegtuigeri, te bestraffen niet minimaal vijf jaar en in minder zware gevallen met minimaal één jaar. Bij het op lichtvaardige wijze veroorzaken van de dood van een mens moet rnet levenslang, althans minimaal 10 jaar, gestraft worden.

Op 16 december 1972 is de bestraffing van gijzelingen en ontvoeringen verscherpt. Er staat nu minimaal drie jaar op. Wordt lichtvaardig de dood van een mens veroorzaaki, dan is de straf levenslang of minimaal 10 jaar,

Vanaf 22 april 1976 zijn in het Wetboek van Strafrecht nieuwe bepalingen van kracht, die bedoeld zijn om de uitbreiding van geweld-aden tegen te gaan: propaganda. op een wijze die in strijd met de grondwet is. voor zware gewelddaden en het aanzetten tot dergelijke gewelddaden zijn strafbaar gesteld en valse ,,waarschuwingen", die het effect van dreigementen hebben zijn eveneens strafbaar.

Op 20 december 1974 is een aantal nieuwe bepalingen in het Wetboek van Strafvordering van kracht geworden, waarmee de rechten van de verdediging opnieuw geregeld zijn (zie ook pag. 185/3 e.v.-1975). Het is sindsdien mogelijk een advocaat van een proces uit te sluiten, indien hij eraan verdacht wordt medeplichtig te zijn aan de daad van de beschuldigde, of dat hij de communicatie met de verdachte voor strafbare daden misbruikt, dan wel daardoor de veiligheid van de gevangenis in gevaar brengt. Verder werd gemeenschappelijke verdediging van meerdere beklaagden verboden en werd het aantal eigen advocaten beperkt. Verboden is het in het proces verklaringen af te leggen, die met de te behandelen zaak niets te maken hebben. De mogelijkheden om het proces te doen plaats vinden onder afwezigheid van de beklaagden zijn vergroot.

M.i.v. 20 september 1976 bestaat het misdrijf van het stichten of lid zijn van een misdadige vereniging. Misdadige verenigingen zijn verenigingen, die zich bezig houden met moord, doodslag, volkerenmoord, de ontvoering van mensen met het doel van afpersing, gijzelingen of bepaalde voor de gemeenschap gevaarlijke misdrijven. Tevens is toen voor iedere burger de plicht ingevoerd aangifte te doen van op handen zijnde bijzonder gevaarlijke misdrijven van misdadige verenigingen.

De bepalingen inzake voorlopige hechtenis van verdachten op grond van de nieuwe bepalingen inzake misdadige verenigingen (par. 129a van het Wetboek van Strafrecht) zijn verscherpt. De schriftelijke communicatie tussen een verdachte op grond van par. 129 a WvS en zijn advocaat wordt gecontroleerd.

Voor het onderzoek inzake het nieuwe delict par. 129 a WvS is de federale procureur-generaal verantwoordelijk, waardoor betere coördinatiemogelijkheden tot stand zijn gekomen.

Tenslotte is het sinds 20 september 1976 mogelijk aan advocaten te verbieden op bepaalde juridische terreinen actief te zijn (zie over de wetgeving van 20 september 1976 ook pag 536/2-1976). (FAZ, NZZ, NRC/H'blad, De Volkskrant, ADG)

SPANJE

WET OP POLITIEKE AMNESTIE GOEDGEKEURD

Op 14 okt. heeft het parlement met vrijwel algemene stemmen, alleen de rechtse Volksalliantie onthield zich van stemming, de wet op de politieke amnestie goedgekeurd. De amnestie geldt voor alle politieke delicten begaan tot 6 okt. en zal vooral de Baskische gevangenen ten goede komen.

De wet onderscheidt drie perioden: alle misdrijven begaan voor 15 dec. 1976, de datum van het referendum dat een begin vormde van de democratisering van Spanje, worden kwijtgescholden.

Voor de periode tussen 15 dec. 1976 en 15 juni 1977 (datum van de algemene verkiezingen) worden alleen die daden niet toegerekend die begaan zijn met de intentie de openbare vrijheden of de autonomie van de volkeren van Spanje te verdedigen.

Algemeen wordt aangenomen dat deze nuancering is aangebracht om een aantal mensen hun berechting niet te laten ontlopen, zoals de daders van de aanslag op de Madrileense advocaten in januari (pag. 416/3) en de militanten van de GRAPO die aanslagen hebben gepleegd op politie en militairen.

Voor de periode tussen 15 juni en 6 okt. is een tweede uitzondering in de wet opgenomen. De amnestie geldt niet voor die daden die vergezeld gingen van ,,zwaar geweld tegen het leven of de integriteit van personen". Daardoor geldt de amnestie niet voor de militante leden van de ETA die verantwoordelijk zijn voor de dood van de industrieel Javier Ybarra (pag. 670/3) en de president van de diputacion van Bizcaye, Unceta (zie hierna). De amnestie geldt wel voor degenen die ,,opstandige en rebelse daden" hebben begaan, voor dienstweigeraars op grond van gewetensbezwaren, voor personen schuldig bevonden aan het negeren van de perscensuur en voor arbeiders die vakbondsactiviteiten hebben ontwikkeld.

De amnestie geldt verder voor de misstappen van de handhavers van de openbare orde. Deze clausule werd op speciaal verzoek van de Unie van het Democratisch Centrum opgenomen. De regeringspartij verzocht de andere partijen verder een artikel te laten vallen dat voorzag in het weer herstellen in hun militaire rang van officieren en onderofficieren die zijn gedegradeerd

wegens lidmaatschap van de Democratische Unie voor militairen. In hoge legerkringen was hiertegen bezwaar gerezen.
Volgens de minister van justitie konden 89 gevangenen op grond van de amnestie de gevangenis verlaten. 85 van hen zaten in preventieve hechtenis. Volgens de pers verblijven er nog 120 personen in de gevangenis om politieke motieven, van wie 29 Basken. (Le Mande)

PRESIDENT PROVINCIALE DELEGATIE BISCAYE VERMOORD, ETA CLAIMT VERANTWOORDELIJKHEID

Op 8 oktober werd de president van het provinciale parlement van de Baskische provincie Biscaye, Augusto Guillermo Unceta-Barrenechea samen met drie lijfwachten in Guernica door onbekenden vermoord.
De Baskische afscheidingsorganisatie ETA gaf op 9 oktober een verklaring uit waarin ze de verantwoordelijkheid voor de aanslag opeiste terwijl verdere acties tegen de ,,Spaanse oligarchie" werden aangekondigd.
Alle politieke partijen veroordeelden de moord. De gematigde Baskische nationalistische partij PNV gaf een verklaring uit waarin de aanslag een ,,negatieve daad" werd genoemd die de weg naar meer vrijheid voor het Baskische volk belemmert. De Baskische communistische partij gaf een gelijkluidende verklaring uit.
De deelnemers aan het overleg tussen regering en politieke partijen, het zgn. Moncloa-overleg (pag. 668/1) gaven een gemeenschappelijke verklaring uit waarin de Spanjaarden werden opgeroepen het geloof in de democratie niet te verliezen.
Op 2 oktober had de ETA aangekondigd dat zij haar campagne van geweld en haar taktiek om ,,revolutionaire belastingen" op te leggen aan Baskische industriëlen had opgeschort.
In een bericht dat verscheen in de Baskische krant *Egin* werd gezegd dat de ETA besloten had het guerrilla-geweld op te schorten ten gunste van vreedzame middelen om het doel van een onafhankelijke socialistische Baskische staat te bereiken.
De aankondiging kwam nadat de minister voor minderheden Manuel Clavero op 1 oktober besprekingen was begonnen met een afvaardiging van Baskische parlementsleden over het verlenen van een vorm van autonomie aan de vier Baskische provincies.
Aan de bespreking was half september in San Sebastian een ontmoeting tussen de Baskische parlementsleden voorafgegaan, waar bijzonderheden over een nieuw autonomiestatuut werden besproken.
Het door de twee grote Baskische politieke partijen, de socialisten en de PNV, uitgewerkte plan voorziet erin dat de provincies Vizcaya en Guipuzcoa hun economische zelfstandigheid, die Franco in '37 heeft opgeheven, weer terugkrijgen. De beide andere provincies Alava en Navarra hebben deze rechten nooit verloren. (FAZ)

TARRADELLAS TOT PRESIDENT GENERALITEIT BENOEMD, TRIOMFANTELIJKE TERUGKEER IN BARCELONA

Op 18 oktober werd de 78-jarige Josep Tarradellas bij koninklijk decreet benoemd tot president van de „Generalitat", de Catalaanse regering (pag. 641 e.v.).

Op 20 oktober keerde Tarradellas, na een ballingschap van 37 jaar vanuit Frankrijk in Madrid terug waar hij door een omvangrijke regeringsdelegatie welkom werd geheten.

Op 23 oktober arriveerde Tarradellas in Barcelona waar hij door een geestdriftige menigte werd begroet.

Op 24 oktober vond de plechtige installatie van Tarradellas tot president van de Generaliteit plaats, in aanwezigheid van premier Suarez.
Deze sprak zich in een rede duidelijk uit voor een decentralisatie van de Spaanse staat. *(Le* Monde, NZZ, *NRC/H'blad)*

Tarradellas bij een bezoek aan premier Suarez.

LATIJNS-AMERIKA

NED. ANTILLEN

PREMIER EVERTSZ AFGETREDEN. MOEILIJKHEDEN IN NIEUW GEKOZEN STATEN, NIEUWE REGERING BEËDIGD

De na de verkiezingen van 17 juni demissionair geworden premier Evertsz heeft op 29 september zijn ontslag aangeboden bij gouverneur Leito. De demissionaire vice-premier L. A. I. Chance volgde Evertsz voorlopig op. (zie pag. 531 e.v.)
Hoewel de overwinnaar van de Statenverkiezingen van 17 juni, de leider van de Democratische Partij, Boy Rozendal, door de gouverneur benoemd was tot nieuwe premier kon hij niet in functie treden omdat de nieuw gekozen Staten, die de benoeming van Rozendal moesten goedkeuren, nog steeds niet bijeen waren geweest.
De reden daarvan was dat de oude Staten de geloofsbrieven van de nieuwe Staten niet konden goedkeuren omdat het vereiste quorum daarvoor op de eerste bijeenkomst op 29 september ontbrak. Dit ontbreken van het quorum was het gevolg van het wegblijven van de leden van de Arubaanse onafhankelijkheidspartij MEP en de Curaçaose Frente Obrero.
De oude Statenvoorzitter Nita (MEP) weigerde de vergadering voor te zitten, wat toen gedaan werd door ondervoorzitter Osbaldo Croes. Hij sloot de zittingsperiode 1973-'77 van het oude parlement.

Op 30 september kwam daarop het parlement in nieuwe samenstelling bijeen, maar de nieuwe leden konden niet worden beëdigd omdat de oude Staten hun geloofsbrieven niet hadden goedgekeurd.
Gouverneur Leito maakte een eind aan de impasse door de nieuwe Staten krachtens een landsbesluit bijeen te roepen en op 10 oktober werden de geloofsbrieven van de nieuwe leden goedgekeurd, waarna beediging door de gouverneur volgde.
Alleen de vertegenwoordigers van de MEP weigerden de eed af te leggen omdat ze als grootste partij van Aruba buiten de regering zijn gehouden en omdat ze principieel gekant waren tegen de manier waarop de nieuwe zittingsperiode van de Staten begonnen waren.

OP 19 oktober beëdigde gouverneur Leito twee nieuwe ministers t.w.

mr. M. L. Larmonie (economische zaken) en A. R. Winklaar (verkeer en vervoer) die voor de Nationale Volkspartij-Unie van ex-premier Evertsz in het nieuwe kabinet van premier Rozendal zitting zullen nemen.
De andere bewindslieden waren eerder beedigd.
De samenstelling van de regering is als volgt:

premier en alg zaken - S C M Rozendal (Dem Partij) soc zaken en arbeid - H L Spencer (Dem Partij); volksgezondheid - T. Hernandez (Dem Partij); vice-premier en justitie - L A I. Chance (PPA Arubaanse Volkspartij); financien en staatskundige structuur der eilanden - M Croes (PPA); onderwijs - mej F. M Frank (PPA); welvaartszorg - M Pourier (Union Patriotico Boneriano)
De ministers voor de Democratische partij Bovenwindse eilanden zal worden voorgedragen nadat bij landsverordening zal zijn bepaald dat de raad van ministers uit teil hoogste tien personen zal bestaan.

President en mevrouw Ferrier (l.) op het balcon van het paleis op de Dam, rechts koningin Juliana.

SURINAME

STATIEBEZOEK PRESIDENT FERRIER AAN NEDERLAND

President dr. J. H. E. Ferrier en zijn echtgenote, vergezeld van premier Arron, hebben van 14 tot 17 sept. een officieel statiebezoek aan Nederland gebracht.
Het bezoek kwam drie en een halve maand later dan was voorzien. Eind mei was hij al in Nederland voor een officieel bezoek maar toen werd het afgelast wegens de gijzeling en de kaping van een school en een trein in Drente (pag. 391 e.v.).

Wel werd hij toen informeel door koningin Juliana ontvangen en bij die gelegenheid werd hem de officiële oorkonde van de onafhankelijkheidsverklaring van de republiek Suriname overhandigd.

Koningin Juliana kreeg bij die gelegenheid als eerste buitenlands staatshoofd de grootordeketen in de ere-orde van de Gele Ster van de Republiek Suriname uitgereikt.

De Surinaamse president, die ook werd ontvangen door premier Den Uyl, bezocht in Wageningen de Landbouwhogeschool en in de Noordoostpolder het Waterloopkundig Laboratorium en in Noordwijk het Europese Ruimtevaart Centrum.
Daarnaast waren er de gebruikelijke statiebanketten.

Een hoogtepunt van het bezoek was de ontvangst in het Amsterdamse Tropenmuseum voor vertegenwoordigers van de Surinaamse kolonie in Nederland.
De president verklaarde bij die gelegenheid dat er economische, sociale en psychische problemen verbonden zijn aan een terugkeer van Surinamers vanuit Nederland naar hun eigen land en dat daarvoor een diepgaande studie vereist is.
,,Remigratie mag niet leiden tot frustraties", zo zei hij.

Volgens hem heeft zijn land behoefte aan mensen die voor honderd procent kunnen meewerken aan de toekomst van Suriname. Voor de uit Suriname afkomstige Nederlanders had hij als boodschap: ,,Dat zij de kracht mogen vinden om zich te gedragen als Surinamers, wetende dat het accent op datgene wat ze doen, op ons allen zal slaan". (NRC/Handelsblad)

VERLOOP ONTWIKKELINGSSAMENWERKING NEDERLAND-SURINAME

Half oktober heeft de Commissie ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname haar achtste vergadering gehouden, waarop blijkens het toetsingsverslag, een belangrijk knelpunt uit het functioneren van de ontwikkelingssamenwerking tussen Nederland en Suriname, nl. de vertraging in de accountantsrapportage is weggenomen nu de accountants hun rapport hebben uitgebracht over de besteding van de ontwikkelingsgelden in het tweede kwartaal van 1977.

In dit rapport gaven zij een verklaring van goedkeuring af voor het overgrote deel van de bestedingen. In het kader van het tweede vijfjarenplan en het meerjarenontwikkelingsprogramma zijn tot nu toe, aldus het toetsingsverslag, projecten goedgekeurd tot een totaalbedrag van rond Sf 440 miljoen (ca. f 650 mln) waarvan in West-Suriname totaal Sf 153 mlijoen en in de overige ontwikkelingsgebieden totaal Sf 287 miljoen.

Om de uitvoering van dit omvangrijke programma te bevorderen beveelt de commissie in overleg met het Surinaamse planbureau aan, voor grote en technisch gecompliceerde projecten aparte ,,project engineers" aan te stellen die de uitvoering kunnen begeleiden en daartoe voortdurend op het project aanwezig zijn.

Ter bestrijding van het tekort aan geschoolde vaklieden adviseert de commissie een groter aantal doelgerichte trainingsprogramma's ter hand te nemen dan op het ogenblik bestaat. Voor het behoud van de werkgelegenheid en ter stimulering van de volkswoningbouw heeft de commissie besloten aan de Bruynzeel Suriname Houtmaatschappij b.v. voor investeringen een lening te verstrekken van Sf 8,3 mln.

De commissie heeft verder in haar vergadering het concept jaarplan 1978 besproken met het Surinaamse planbureau.

Mede op basis van de te verwachten reacties van de Surinaamse ministeries en rekening houdend met de opmerkingen van de commissie zal het jaarplan worden bijgesteld.

(Nederlandse Staatscourant, *NRC/H'blad)*

ZUID-AFRIKA

In aansluiting op het vorige overzicht (pag. 689 e.v.) volgen hieronder verdere aspecten van de apartheidspolitiek van de regering en andere binnenlandse ontwikkelingen

POSITIE KLEURLINGEN. RAPPORT COMMISSIE-THERON. BELANGRIJKSTE AANBEVELINGEN DOOR REGERING VERWORPEN. GRONDWETSWIJZIGING AANGEKONDIGD

Een op 23 febr. 1973 door de regering benoemde commissie van 19 blanken en kleurlingen onder voorzitterschap van Erika Theron diende op 18 juni 1976 een rapport van 567 pagina's in bij het Huis van Afgevaardigden met 178 aanbevelingen voor verbetering van de positie van de kleurlingen in Zuid-Afrika.

Hoewel de regering op 25 juni 1976 bij monde van defensieminister P. W. Botha in het parlement meedeelde geen bezwaar te hebben tegen 158 van de 178 aanbevelingen, bleek zij echter de belangrijkste aanbevelingen te verwerpen, zoals een herstel van de „common voters roll" (zie pag. 461/1-1970) of een rechtstreekse vertegenwoordiging van kleurlingen in het parlement. Ook het bij de wet geregelde verbod van gemengde huwelijken en van seksuele betrekkingen tussen blanken en niet-blanken zou niet worden opgeheven; integendeel die bepalingen zouden nu ook worden toegepast op de betrekkingen tussen kleurlingen en zwarten.

Tot de verdere aanbevelingen van de commissie behoorden een correctie op de Group Areas Act, die bepaalt waar mensen op grond van hun kleur kunnen wonen, in die zin dat vestiging in niet-gecontroleerde gebieden zou worden toegestaan Voorts werd een wijziging bepleit van de Reservation of Separate Amenities Act en de Population Registration Act, die rassenkwalificatie regelt op basis van afstamming veeleer dan op uiterlijke kenmerken Afschaffing werd verlangd van alle vormen van wettelijke voorgeschreven functiereservering Toestemming werd gevraagd voor de oprichting van gemengde vakbonden Bepleit werd ook de opheffing van ongelijkheid in lonen en salarisseii van blanken en kleurlingen die hetzelfde werk doen alsmede de opening van particuliere scholen en alle universiteiten voor kleurlingen Sportclubs moesten volgens de commissie zelf beslissen over gemengde sporten en de selectie van nationale teams op basis van kwaliteit.

Het rapport bevatte ook voorstellen over het opvoeren van de woningbouw en het uitbreiden van de politiebescherming.

Het rapport werd op 9 aug. 1976 besproken in een bijeenkomst van premier Vorster met het contactcomité van de Vertegenwoordigende Raad van de Kleurlingen. Vorster zegde toe dat de meeste aanbevelingen van de commissie-Theron op korte termijn zouden wui-den uitgevoerd en hij kondigde aan dat de reeds in nov. 1974 door de regering voorgestelde consultatieve kabinetsraad (van blanken. kleurlingen en Indiërs) op 24 sept. 1976 bijeen zou komen.

Maar de Labour Party, die 31 van de 40 verkiesbare zetels in de Vertegenwoordigende Raad had verworven bij de verkiezingen van 1975 (pag. 783/2-1975), wees het regeringsbeleid af, nadat zijn leider Sonny Leon op 11 nov. 1975 als voorzitter van de Vertegenwoordigende Raad was afgezet (pag. 784/1-1975) en vervolgens vier bestuursleden waren afgetreden, o.w. de nationale voorzitter van de Labour Party, ds. Alan Hendrickse.

Laatstgenoemde zei op 10 aug 1976 dat de regering de enige aanbevelingen, die politieke, economische en sociale vooruitgang voor de kleurlingenbevolking zouden hebben betekend, zonder meer van de hand had gewezen Hij meende dat het contactcomité uit „meegaande regeringsmarionetten" bestond, die geenszins representatief waren voor de kleurlingenbevolking, omdat zij in de Vertegenwoordigende Raad benoemd waren De voorgestelde kabinetsraad noemde hij „een zinloos stuk apartheid", terwijl plv Labour-leider David Curry dezelfde dag die raad vooral afwees, omdat ze louter consultatief was

Bij de opening van de zitting-1976 van de Vertegenwoordigende Raad op 10 sept. 1976 werden enkele concessies van regeringszijde bekendgemaakt. Zo mochten kleurlingen en Indiërs zich voortaan als industriële ondernemers in algemene industriële gebieden vestigen. Ook mochten zij als handelaren nu ook handel drijven buiten hun eigen groepsgebied. Kleurlingen konden voortaan worden gekozen in besturen van gemengde vakbonden. Op verzoek van de Vertegenwoordigende Raad stemde de regering ook in met een uitbreiding van het stemrecht bij de verkiezing van de raad tot de groep van 18-jarige kleurlingen, maar vele andere raadsbesluiten werden door de regering verworpen, zoals b.v. de oproep om de immigratie van blanken stop te zetten.

De Vertegenwoordigende Raad herkoos drie Labour-leden in het bestuur, o.w. ds. Hendrickse, die op 26 aug. door de veiligheidspolitie was aangehouden. Zijn onmiddellijke vrijlating werd verlangd.

Op 24 sept. 1976 kwam de kabinetsraad, bestaande uit vertegenwoordigers van blanken, kleurlingen en Indiërs, voor het eerst bijeen. De raad, die door de Labour Party geboycot werd, bezat geen uitvoerende macht.

Seksuele apartheid

Op 12 april 1977 publiceerde de regering een witboek, waarin zij haar standpunt t.a.v. de aanbevelingen van de commissie-Theron definitief formuleerde. Zij bleef bij haar afwijzing van de rechtstreekse vertegenwoordiging van kleurlingen in het parlement en van de opheffing van de seksuele apartheid.

Maar op 7 juli vei-klaarde minister van buitenlandse zaken Roelof Botha in een interview met de Rand *Daily Mail* dat naar zijn persoonlijke mening de wetten die seksuele relaties tussen blanken en niet blanken verbieden („Immorality Act" en „Mixed Marriages Act") niet nodig zijn voor het overleven van de blanken in Zuid-Afrika.

Botha had zich al eerder (zie pag. 544/3) uitgesproken voor de geleidelijke afschaffing van de „kleine" apartheid (de rassenscheiding in het dagelijkse leven). In mei zei hij op een verkiezingsbijeenkomst dat hij Zuid-Afrika zou verdedigen, maar dat hij niet „bereid was te sterven voor apartheidsbordjes in de lift".

Eerder die week zei minister van landbouw, Hendrik Schoeman, dat Zuid-Afrika de immoraliteitswetten niet nodig heeft. „We zullen wel het enige land ter wereld zijn met zo'n wetgeving." De wetten zijn overbodig, meende Schoeman, want „zwarten zijn niet geneigd een blanke vrouw te trouwen en niemand in deze zaal zal met een zwarte vrouw trouwen". Maar op 7 juli nam Schoeman zijn uitspraak terug, en zei dat het hem speet dat hij een controverse over de wetten op gang had gebracht. Hij zei dat hij het eens was met het regeringsstandpunt om de aanbevelingen van het rapport-Theron op dit punt niet te volgen.

Premier Vorster had eerder verklaard dat de immoraliteitswetten gehandhaafd moesten worden en minister van binnenlandse zaken en voorlichting, Connie Mulder, stelde dat die wetten „nooit" ingetrokken mogen worden.

Concessies op sportgebied

Tot de kleine concessies die de re-

gering-Vorster op het gebied van de rassenscheiding deed behoorde de op 23 sept. door sportminister Koornhof aangekondigde maatregel op sportgebied. In de toekomst zouden gernengde multiraciale teams Zuid-Afrika in de internationale sport kunnen vertegenwoordigen en zij zouden ook in Zuid-Afrika zelf gemeenschappelijke sportmanistaties mogen houden. Maar t.a.v. het lidmaatschap van sportverenigingen bleef het apartheidsbeginsel gehandhaafd

Als gevolg van deze beleidsverandering besloten bijv de blanke rugbyverenigingen op 1 dec. unanem tut aanvaarding van een plan voor de invoering van ,,gemengde rugby", waarbij weid voorgesteld de selectie van alle nationale teams te baseren op verdienste, ongeacht ras, Ook bij cricket ging men er toe over afzonderlijke zwarte en blanke bonden af te breken; blanke crickeetclubs kregen zwarte spelers. Volgens Suid-Afrikaanse *Panorama* (aug. 1977) werden tussen 1 okt. 1976 en 31 maart 1977 1.433 gemengde wedstrijden in 23 sportsoorten gespeeld.

Plan grondwetswijziging

Na goedkeuring door de provinciale congressen van de regerende Nationale Partij (Kaapprovincie 20-23 aug. als eerste) kwam de regering met een plan tot wijziging van de grondwet op grond waarvan kleurlingen en Indiërs op evenredige basis in het regeringsbestel zullen worden opgenotnen.

Het plan voorziet in drie gelijkwaardige parlementen voor blanken, kleurlingen en Aziaten, een uit deze parlementen gekozen kiescollege dat een uitvoerend president moet aanwijzen, een niet-politieke presidentiële adviesraad en een overkoepelende ministerraad onder leiding van de president.

De drie parlementen zullen worden samengesteld op basis van evenredige vertegenwoordiging. Maar gezien de verhouding van vier blanken op twee kleurlingen en één Aziaat zijn de blanken verzekerd van een meerderheid in de ministerraad en het kiescollege. *(NRC/H'blad* 23-8).

Over de details berichtte het *Nieuwsbulletin* van de Zuidafrikaanse ambassade (5-10):

CENTRALE REGERING

A Het Uitvoerende gezag van de centrale regering bestaat uit:

● een Staatspresident die voor een ambtsperiode van vijf jaar verkozen wordt door een kiescollege dat voor dit doel samengesteld wordt door de Blanke, Kleurling, en Indiër volksraden op een billijke vertegenwoordigende grondslag

○ De Staatspresident is de voorzitter van de Kabinetsraad Zijn plichten sluiten in de ondertekening van die wetgeving die van gemeenschappelijk belang is voor al de drie bevolkingsgroepen, alsook de opening van zittingen van de volksraden en vergaderingen van de Presidentsraad

● De Kabinetsraad (Raad van Kabinetten) bestaat uit 13 leden:

Drie Eerste Ministers, vijf blanke ministers, drie kleurling ministers en twee Indier mini-ter~ De Staatspresident zal de voorzitter zijn

De Kabinetsraad initieert en stelt de wetgeving over gemeenschappelijke zaken op. en zijn leden kunnen de verschillende volksraden over en weer toespreken De ordelijsten van de verschillende volksraden worden ook door de Kabinetsraad in overleg met de leiders van de raden geregeld

B Het Wetgevende gezag berust bij de Volksraden

Elke bevolkingsgroep heeft een gelijkbezoldigde. verkozen Volksraad met exclusieve wetgevende bevoegdheid betreffende de aangelegenhedeti die de bevolkingsgroep raken, terwijl hij medeverantwoordelijkheid verkrijgt ten aanzien van gemeenschappelijke zaken.

Die aangelegenheden die thuishoren bij de Kleurling- en Indiërvolksraden, en die thans bij de blanke Volksraad berusten, worden geleidelijk overgedragen. Elke Volksraad heeft ook volle machten ten aanzien van passende belastingen en leningen

De bevoegdheden t a v de ondertekening van wetten wordt betreffende de wetgeving waarover elke Volksraad het exclusieve gezag heeft door de Eerste Minister van de betrokken Volksraad uitgeoefend Die bevoegdheid berust thans bij de Staatspresident

BLANKE VOLKSRAAD

De blanke Volksraad zal uit 185 leden bestaan Daarvan zullen er 165 verkozen worden op dezelfde grondslag als de huidige blanke Volksraad. terwijl 20 leden door de Staatspresident benoemd zullen w-orden

KLEURLING VOLKSRAAD

De Kleurling Volksraad zal uit 92 leden bestaan, van wie er 82 zoals de leden van de blanke Volksraad verkozen zullen worden. Nog een tiental leden zal door de Staatspresident benoemd worden

INDIËR VOLKSRAAD

De Indiër Volksraad zal uit 46 leden bestaan, waarvan er 41 verkozen cn 5 benoemd worden

Wanneer tegenstrijdige besluiten in de commissie-stadiums in de verschillende Volksraden genomen worden betreffende wetgeving over zaken van gemeenschappelijk belang, dan worden die zaken op aanbeveling van de Kabinetsraad verwezen naar een gezamenlijke adviescommissie teneinde die tegenstrijdigheden uit de weg te ruimen. Zo'n aangelegenheid kan ook naar de Presidentsraad verwezen worden voor overweging en aanbeveling. Wanneer zulke tegenstrijdigheden niet door de gezamenlijke adviescommissies opgelost kunnen worden, dan berust de finale beslissing bij de Staatspresident

De gezamenlijke adviescommissies worden zo dikwijls als nodig mocht zijn op een ad hoc basis samengesteld.

DE PRESIDENTSRAAD

Dit is een niet-parlementair prestigelichaam, zodat slechts personen met uitzonderlijke kennis en kwaliteiten bevoegd zijn in deze raad zitting te nemen

Een lid van de Presidentsraad kan niet tegelijkertijd ook lid zijn van een Volksraad of Provinciale Raad.

De leden van de Presidenkraad worden door de verschillende volksraden in verhouding tot bevolkingsaantallen verkozen, terwijl een aantal door de Staatspresident wordt benoemd De voorzitter ervan wordt door de Staatspresident uit die gelederen benoemd

Functie van de Presidentsraad

De Presidentsraad adviseert de Kabinetsraad op laatstgenoemdes verzoek over zaken van nationaal belang en kan ook uit eigen beweging over zodanige zaken beraadslagen.

PROVINCIALE BESTUREN

Kleurlingen en Indiërs

Er is een stelsel van streek-bestuur met lichatnen zonder wetgevende bevoegdheid. Elke streek heeft zijn eigen bestuur. Voor dat doel wonden provinciale grenzen gebruikt, maar voor doeltreffend bestuur vindt verdeling plaats van de Kaap in drie streken voor Kleurlingen, en van Transvaal en Natal elk in twee streken voor Indiërs

Blanken

Wat de blanken betreft, kunnen de betrokken provinciale besturen zelf besluiten om de voorgestelde verdeling te volgen.

PLAATSELIJK BESTUUR

Elk der drie bevolkingsgnoepen kiest in steden en dorpen eigen raden met volle plaatselijke bestuursmachten volgens een kiesstelsel, uitgewerkt op basis van volksraad-kiezerslijsten en andere praktische overwegingen.

Waar nodig moet een contactorgaan tussen plaatselijke besturen voor blanken, Kleurlingen en Indiërs tot stand gebracht worden.

Landelijke gemeenschappen van elke bevolkingsgroep worden op streekgrondslag gebundeld.

Vertegenwoordigers van kleurlingen en Indiërs verwierpen dit plan, omdat de 17 à 18 mln zwarten er niet in waren betrokken, zoals o.a. de Labour Party op 11 sept. in een communiqué bekendmaakte.

ONTWERP PERSWET NA KRITIEK INGETROKKEN. **PERSCODE**

Nadat langdurige onderhandelingen tussen regeringsvertegenwoordigers o.l.v. premier Vorster en de *News*paper *Press* Union (NPU) — de organisatie van krantendirecteuren en journalisten — op 8 maart waren mislukt, kondigde de regering op 11 maart een wetsontwerp aan voor controle op de pers.

Het ontwerp voorzag in een pers-

code en in een door de regering gekozen persraad die op de naleving van de code toezicht zou moeten uitoefenen.

Verboden werden publikaties die de Zuidafrikaanse wetten en de christelijke opvattingen zouden overtreden, de naam van Zuid-Afrika in het buitenland zouden schaden, de veiligheid en welvaart van het land in gevaar zouden kunnen brengen en de betrekkingen tussen de rassen zouden verstoren. De persraad zou de bevoegdheid hebben om kranteneigenaars bij de overtreding van de perscode een boete op te leggen van maximaal 10.000 Rand en journalisten een boete van hoogstens 1.000 Rand. Bovendien konden overtredingen van de ethische richtlijnen met gevangenisstraffen tot 12 maanden worden bestraft. Een beroep tegen de uitspraak van de persraad was niet mogelijk. Ook buitenlandse correspondenten vielen onder de nieuwe wet; zij waren verantwoordelijk voor alles wat door hun buitenlandse opdrachtgevers gepubliceerd werd.

Scherpe kritiek op het ontwerp werd geleverd door de gezamenlijke afrikaans- en Engelstalige pers, door de twee gematigde oppositiepartijen — de Verenigde Partij en de Progressieve Reform Partij — en door de Zuidafrikaanse Raad van kerken.

Na drie dagen van nieuwe intensieve besprekingen tussen Vorster en de NPU maakte de premier op 23 maart in het parlement bekend dat het wetsontwerp op verzoek van de NPU was ingetrokken, die een jaar de tijd zou krijgen voor de toepassing van een vrijwillige zelfcontrole, d.w.z. dat de kranten dan zouden moeten bewijzen dat zij over zelfdiscipline beschikken. Bovendien zou op verzoek van de NPU een perssecretariaat worden toegevoegd aan het bureau van de premier om het contact met de pers te onderhouden en om aangelegenheden en klachten van de pers te behandelen, aldus Vorster.

NRC/H'blad (24-3) merkte op dat de Zuidafrikaanse pers ook zonder de nieuwe wet al door een hele serie wettelijke bepalingen aan banden wordt gelegd, met als voornaamste restricties:

- de ,,officialsecrets amendement act" van 1965 stelt de publikatie van berichten die nadelig zijn voor de veiligheid en de belangen van het land strafbaar en is ook van toepassing op de binnenlandse veiligheid en de handhaving van recht en orde door de politie;
- de ,,defence amendment act" van 1967 verbiedt de berichtgeving over de strijdkrachten zonder voorafgaande toestemming van de minister of een hiertoe bevoegde functionaris.
- de ,,riotous assemblies act" van 1956 machtigt de president een uitgifteverbod op te leggen aan elke krantenpublikatie die erop uit is ,,vijandige gevoelens te zaaien" tussen de blanke bevolking en andere bevolkingsgroepen;
- de ,,public safety act" van 1953 biedt de regering die mogelijkheid al: de noodtoestand is afgekondigd de uitgifte van kranten en publikatie van andere bladen te verbieden;
- de ,,criminal law amendment act" van 1953 stelt gevallen strafbaar waarin een krent als onderdeel van een campagne voor herroeping van een als onrechtvaardig beschouwd wetsartikel haar lezers aanraadt. aanmoedigt of aanspoort overtredingen te begaan. De maximale straf voor de verantwoordelijke redacteur is drie jaar gevangenis en/of tien zweepslagen;
- de ,,suppression of communism act" van 1950 geeft de regering de bevoegdheid kranten te verbieden die geacht worden het communisme, dat zeer ruim is gedefinieerd, te verspreiden;
- de ,,prisons act" van 1959 verbiedt berichtgeving over gevangenissen zonder dat redelijkerwijs stappen zijn ondernomen om de juistheid van de betrokken informatie te verifieren. Gevangenissen mogen niet gefotografeerd of getekend worden;
- de ,,criminal procedure act" van 1955 voorziet in de mogelijkheid iemand ten hoogste een jaar vast te houden als kan worden aangenomen dat hij of zij waardevolle informatie aan de politie kan verschaffen Tenminste negen Zuidafrikaanse journalisten zijn krachtens deze wet vastgehouden, in de meeste gevallen omdat ze weigerden hun informanten nader bekend te maken;
- volgens het zogenaamde politie-pers akkoord moeten journalisten, alvorens te berichten over een misdaad of inbreuk op de staatsveiligheid die zij zonder tussenkomst van de politie op het spoor zijn gekomen, een vooraanstaand politiefunctionaris inlichten, die dan berichtgeving daarover kan afraden

Op 2 april publiceerde de NPU een eigen code voor de dagelijkse berichtgeving volgens de beginselen van ,,betrouwbaarheid, exactheid, objectiviteit en eerlijkheid in kritiek en commentaar". Deze code zal worden ,,bewaakt" door een persraad, die belast is met het onderzoeken van klachten en het vaststellen van sancties, maar die niet bevoegd is tot het opleggen van een verschijningsverbod of het beboeten van kranten en journalisten. De kranten werd gewezen op hun speciale verantwoordelijkheid i.z. berichten die ,,vijandigheid kunnen wekken of kwetsend kunnen werken op raciaal, etnisch, religieus of cultureel terrein, of personen kunnen aanzetten. tot wetsovertreding". Zorgvuldigheid werd verlangd bij zaken die ,,de vrede en de orde, de veiligheid en de verdediging van de republiek en ziin bewoners. de economie en de internationale positie nadelig beïnvloeden" kunnen alsmede bij de ..weergave van bruut optreden, geweld en gruweldaden . Deze bepalingen verschilden weinig met die van de bestaande code uit 1963, alleen zal nu de voorzitter van de persraad worden benoemd door de hoogste rechter.

Voorzitter van de persraad werd rechter Oscar Galgut.

BUNDELING BLANKE OPPOSITIEPARTIJEN LEIDT TOT SCHEURING VERENIGDE PARTIJ

Een commissie onder voorzitterschap van Kowie Marais, voormalig lid van het Hooggerechtshof, werd in oktober 1976 ingesteld door de leiders van drie blanke oppositiepartijen om de mogelijkheden te onderzoeken voor de vorming van één oppositiepartij als toekomstig alternatief voor de regerende Nationale Partij.

De 3 betrokken partijen waren: de Verenigde Partij van Sir De Villiess Graaff, de in 1973 gevormde Democratische Partij van Theo Gerdener (pag. 634/1-'74) en de in 1975 gevormde Progressieve Reform Partij (PRP) van Colin Eglin (pag. 780/3-'75).

De acht leden tellende commissie bracht in december verslag uit en zij formuleerde een programma van 14 beginselen als grondslag voor de nieuwe partij. Dit programma kreeg de instemming van een stuurgroep van vertegenwoordigers uit de 3 partijen, maar stuitte vervolgens op krachtig verzet binnen de Verenigde Partij.

In de beginselen werd benadrukt dat alle burgers politieke rechten moeten hebben op ,,gelijke en verantwoordelijke basis". Elk systeem dat zou kunnen leiden tot raciale overheersing werd afgewezen. Alle Zuidafrikanen hebben een gelijk recht op het volledige staatsburgerschap in een land waar geen discriminatie naar ras, huidskleur, religie of geslacht zal zijn. Er moeten grondwettelijke waarborgen komen voor de rechten van individuen en minderheden. Een nieuwe grondwet moet worden opgesteld na raadpleging van vertegenwoordigers van alle burgers in het land. Wel stelde het programma dat bepaalde streken aangewezen zullen worden voor de economische en politieke ontplooiing van ,,bepaalde groepen uit de bevolking", waarbij het recht op zelfbeschikking werd aanvaard. Maar niemand zal gedwongen worden het staatsburgerschap aan te nemen van een ander gebied dan waar hij woont.

Het programma ging volgens AFP heel wat verder dan de standpunten

die tot dusver door de Verenigde Partij werden vertolkt en droeg veeleer het stempel van de Progressieve Reform Partij. Leden van de rechtervleugel van de Verenigde Partij vonden het rapport te liberaal.

Op 19 januari werden 6 leden uit de VP-parlementsfractie (in totaal 36* leden) gestoten, omddi zij weigerden zich neer te leggen bij het partijbesluit om het Marais-programma te aanvaarden als basis voor een nieuwe oppositiepartij. De zes vormden de volgende dag o l.v Myburgh Streicher, VP-leider in de Kaapprovincie (die was afgetreden toen de 14 beginselen vaststonden), voorlopig de Onafhankelijke Verenigde Part:;.

Op 13 februari maakte Marais bekend dat het niet mogelijk was gebleken om tussen de drie partijen tot een overeenstemmende interpretatie van de 14 beginselen te komen. Het struikelblok vormde de aanbeveling dat zwarten en blanken op alle regeringsniveaus de macht zouden moeten delen. Terwijl de PRP hiermee instemde, wilde de VP ingebouwde garanties dat dit beginsel niet zou leiden tot een zwarte meerderheidsregering.
Vervolgens maakten de leiders van de VP en de Democratische Partij, Sir De Villiers Graaff en Theo Gerdener, op 19 maart in een gezamenlijke verklaring bekend dat zij een actieprogram waren overeengekomen, dat tot samenvoeging van de beide oppositiepartijen op basis van gelijke rechten voor alle rassen in Zuid-Afrika moest voeren.

Vorming South African Party

Tijdens het inauguratiecongres van de Onafhankelijke Verenigde Partij op 27-28 mei te Silverton, Pretoria kreeg de partij als officiële naam South African Party.

Vorming Nieuwe Republikeinse Partij

Op 28 juni werden de Verenigde Partij (toen 30 fractieleden in het Huis) en de Democratische Partij (geen zetels) ontbonden. De volgende dag richtten leden van de twee ontbonden partijen een nieuwe partij op, de Nieuwe Republikeinse Partij (NRP).

---

* De VP-fractie die van de 41 leden bij de verkiezingen van 1974 door afsplitsing in 1975 4 leden aan de PRP had verloren, raakte bij een tussentijdse verkiezing in Durban-Noord op 5 mei 1976 nog een zetel aan de PRP kwijt

Sir De Villiers Graaff (l), gedurende 21 jaar voorzitter van de nu ontbonden Verenigde Partij, drukt de hand van Radclyffe Cadman, die werd gekozen tot leider van de Nieuwe Republikeinse Partij Op de achtergrond Lady Graaff

Een alleriaetste poging van een „anti-ontbindingslabby" om de VP te redden was mislukt. Dit leidde ertoe dat Japie Basson, de vroegere VP-leider van Transvaal, en zes parlementsleden zich niet bij de NRP aansloten, maar samenwerking zochten met Colin Eglin, de leider van de PRP, om een verenigde „verlichte" oppositie te vormen. Maar Basson beklemtoonde dat de dissidenten in dit stadium niet van plan waren zich bij een bestaande politieke partij aan te sluiten.

De fusie werd op een speciaal congres van beide partijen voorgesteld door Sir De Villiers Graaff, die sinds 1956 de VP had geleid en die door het congres als interim-leider van de NRP werd aangewezen. Maar hij had de vorige dag reeds laten weten niet beschikbaar te zijn als leider van de nieuwe partij. Verwacht werd dat Radclyffe Cadman, een 53-jarige advocaat en oud-marineman, tot zijn opvolger zou worden benoemd. Sir De Villiers Graaff bevestigde volgens SAPA (27-7) dat Cadman oppositieleider was.
Daarmee kwam een eind aan de Verenigde Partij, die in 1910 als politieke groepering onder de naam Zuidafrikaanse Partij was ontstaan en in de regering zat van 1910-1924 en van 1929-1939. In 1939 vormde de leider J. C. Smuts een coalitie met de Nationale Partij van J. B. M. Hertzog. In 1948 verloor de VP de eerste na-oorlogse verkiezingen en sindsdien was zij de officiële oppositiepartij.

De politieke koers van de NRP is volgens Vause Raw gebaseerd op een federaal en een confederaal systeem. Het federale systeem moet de betrekkingen controleren tussen blanken, kleurlingen en Indiërs in blank Zuid-Afrika alsmede de betrekkingen met de zwarte thuislanden, terwijl het confederale systeem zal gelden voor de betrekkingen tussen Zuid-Afrika en onafhankelijke thuislanden zoals Transkei Politieke rechten kunnen door allen worden genoten op een gelijke en redelijke basis binnen een federaal en confederaal systeem.

De nieuwe partij zou de spoedige ontwikkeling bepleiten van thuislanden tot levensvatbare economische en politieke eenheden en zij zou het plurale karakter van de Zuidafrikaanse maatschappij erkennen Onafhankelijke eenheden, die zich zouden verbonden op confederale basis, zouden 'vertegenwoordigers benoemen voor een centraal lichaam. terwijl zij volledige jurisdictie in hun eigen gebieden behielden

Blanken. kleurlingen en Indiers, die het resterende gemeenschappelijke gebied zouden delen, zouden volledig en gelijkwaardig deel hebben aan de besluitvorming op alle regeringsniveaus, waarbij de vorm van hun vertegenwoordiging in een federaal systeem volledig rekening zou houden :net de behoefte om de belangen van alle groepen of gemeenschappen te beschermen.

Andere beleidspunten, die door Sir De Villiers Graaff werden geformuleerd, waren o.m.:

- Een zich distantiëren van discriminatie op grond van kleur;
- overleg en onderhandelingen tussen de rassen;
- een multiraciale centrale structuur, waarin alle groepen vertegenwoordigd zullen zijn;
- maximaal zelfbestuur voor elke groep;
- onmiddellijke uitvoering van de aanbevelingen van de commissie-Theron inzake de kleurlingengemeenschap;
- een grondig onderzoek naar de positie van de zwarten die buiten de thuislanden leven;
- een overbruggen van de loonkloof; en
- gelijke onderwijsfaciliteiten voor allen.

Uittreden Gerdener

De voormalige leider van de Democratische Partij, Theo Gerdener, besloot op 23 juli zijn actieve steun aan de NRP in te trekken. In een brief aan Sir De Villiers Graaff zei hij tot zijn besluit te zijn gekomen, omdat de NRP nu al dezelfde fout maakte die de VP ten onder had doen gaan. Hij was geschokt door de ontdekking dat de oude VP zo diep in de schulden zat dat de nieuwe partij geen geld had voor nieuwe plannen en ideeën. Hij voegde daaraan toe dat de mensen die in de NRP verantwoordelijk waren voor bestuur en organisatie het vitale element misten, dat nodig is om een effectieve opposite op te bouwen". Sis De Villiers verwierp deze aanklachten en hij ontkende dat de partij diep in de schulden stak en ongedisciplineerd was. Inmiddels waren besprekingen tussen de Basson-groep en de PRP op gang gekomen.

Vorming Progressieve Federale *Partij*

Op 5 sept. stemde de Progressive Reform Party ermee in om een fusie aan te gaan met de Basson-groep en zo een nieuwe partij te vormen onder de naam van Progressieve Federale Partij (PFP). Deze zal worden geleid door een hiërarchie van vijf man. Colon Eglin, de leider van de PRP werd tot leider van de PFP gekozen met Japie Basson als plaatsvervangend voorzitter en Ray Swart als voorzitter. Voorzitter van het federale bestuur werd Harry Schwarz met I. F. A. de Villiers als zijn plaatsvervanger. De koers van de PFP zal worden bepaald door zeven basisbeginselen:

1) Volledig burgerschap voor alle Zuidafrikanen zonder discriminatie naar ras of kleur;

2) een nieuwe grondwet voor de republiek, die moet worden opgesteld, besproken en overeengekomen door vertegenwoordigers van alle secties van de bevolking;

3) het delen in alle politieke rechten door alle burgers zonder de overheersing van één ras door een ander;

4) een open maatschappij die vrij is van gedwongen scheiding of gedwongen integratie;

5) het recht van alle mensen om hun religie, taal en culturele erfenis te behouden en te ontwikkelen;

6) gelijkheid van kansen voor alle burgers, gebaseerd op vrije ondernemingszin; en

7) het recht van elk individu op bescherming van zijn leven, vrijheid en eigendom en op toegang tot de rechtspraak ter verdediging van deze rechten.

Eén lid van de Basson-groep stemde niet met de fusie in. Senator Laurie Poorter besloot zich bij de regerende Nationale Partij aan te sluiten.

Hij verklaarde in een interview dat het nieuwe plan om kleurlingen en Indiërs in een gemeenschappelijk kabinet met blanken op te nemen (pag. 717/1) aantoonde dat de regering wenste ,,de problemen van Zuid-Afrika aan te pakken" Terwijl de oppositie aan de kant stond adviezen te roepen, was de Nationale Partij bezig met het echte werk, aldus senator Poorter.

VERVROEGDE VERKIEZINGEN AANGEKONDIGD

Op 20 sept. kondigde premier Vorster aan dat er op 30 nov. vervroegde verkiezingen zullen worden gehouden voor het parlement en de vier provinciale raden. Huis en Senaat werden met onmiddellijke ingang ontbonden. Terwijl het Huis na de verkiezingen van 1974 uit vertegenwoordigers van de volgende partijen (met zeteltal) bestond — Nationale Partij (123), Verenigde Partij (41) en Progressieve Partij (7) —, waren beide oppositiepartijen nu verdwenen en werd de nieuwe oppositie gevormd door Nieuwe Republikeinse Partij (23), Progressieve Federale Partij (18) en South African Party (6), terwijl één NRP-zetel vacant was.

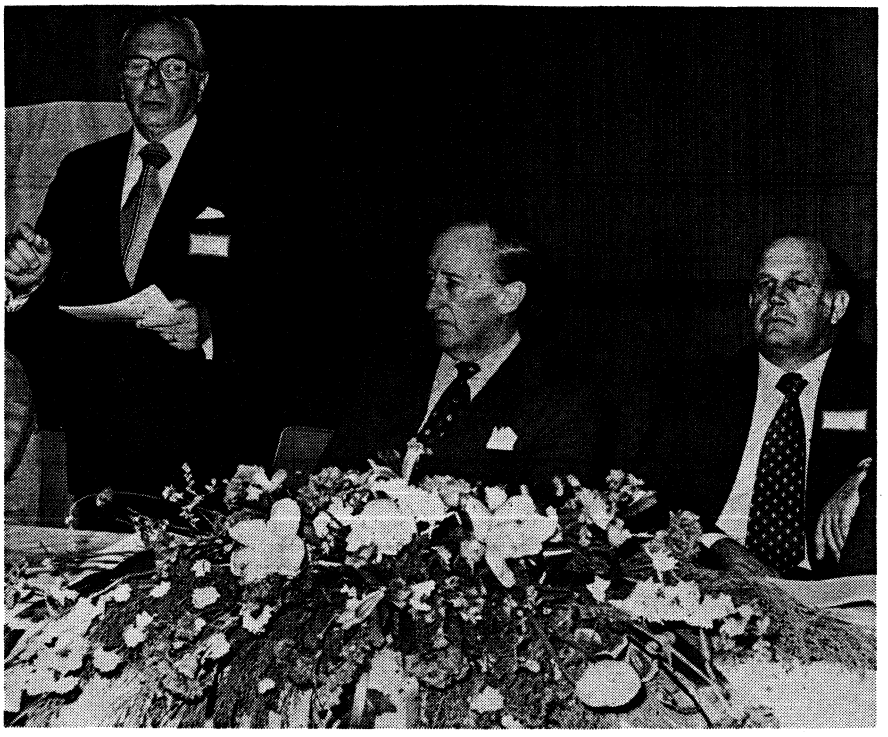

Japie Basson spreekt de zojuist gevormde Progressieve Federale Partij toe, waarvan hij plv. voorzitter is. Naast hem de voorzitter, Ray Swart, en Colin Eglin, de partijleider (r.).

Als belangrijkste motief voor het uitschrijven van nieuwe verkiezingen noemde Vorster de pogingen van buitenlandse regeringen en organisaties de binnenlandse politiek van Zuid-Afrika te dicteren. Andere factoren die tot het besluit hebben bijgedragen zijn de voorgestelde nieuwe grondwet voor Zuid-Afrika, waarin meer rechten worden verleend aan de gemeenschappen van kleurlingen en Indiërs, en de algemene wijziging van namen en groeperingen aan de kant van de blanke oppositiepartijen. ,,Sinds de laatste verkiezingen," aldus Vorster, ,,hebben enkele politieke partijen hun namen en hun beleid gewijzigd en hebben afgevaardigden zich bij partijen aangesloten waarvoor ze in 1974 niet gekozen waren. De situatie is daarom in hoge mate onwerkelijk geworden, zo niet volledig kunstmatig."

Nieuwe verkiezingen zouden oorspronkelijk niet vóór 1979 hebben plaatsgevonden.

Volgens Vorster lijkt op grote schaal in het buitenland te worden aangenomen dat wat hij heeft gezegd over de gebeurtenissen in Zuid-Afrika ,,niet precies de gevoelens van het electoraat weerspiegelt". Zowel Vorster zelf als leden van zijn regering hebben zich de laatste tijd krachtig uitgesproken tegen ,,inmenging" van buitenaf. ,,Enkele verzoeken gaan zelfs zo ver dat in geheel Zuid-Afrika directe en algemene verkiezingen (één man, één stem) zouden moeten worden gehouden," aldus de premier. Daarom is het naar zijn zeggen nu tijd voor de kiezers hun stemmen te voegen bij het protest van hun regering.

(South African Digest, *NRC/H'blad, NZZ,* The Timesj

NIEUWE LEIDER HNP

Na de opening van liet congres van de Herstigte Nasionale Partij te Pretoria in mei trad Albert Hertzog (77) als partijleider af met verwijzing naar zijn leeftijd. Tot zijn opvolger werd gekozen Jaap Marais. De HNP is niet in het parlement vertegenwoordigd. *(South* African Digest 27-5)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SPANNING ROND WESTELIJKE SAHARA

Met de beëindiging van de Spaanse aanwezigheid in de Westelijke Sahara op 26 febr. 1976 en de verdeling van dit gebied tussen Marokko en Mauretanië op grond van het tripartite akkoord tussen Spanje. Marokko en Mauretanië van 14 nov. 1975 bleef het dekolonisatieproces onvoltooid, omdat geen echte volksraadpleging plaatsvond (zie pag. 177 e.v - 1976).

Het vooral door Algerije gesteunde Frente Polisario (Frente Popular para la Liberacion de Saguia el-Hamra y Rio de Oro) proclameerde op 27 febr. 1976 de Democratische Arabische Republiek van de Sahara, die de strijd aanbond met Marokko en Mauretanië en daartoe guerrillaacties uitvoerde in de Westelijke Sahara zelf, maar ook in Mauretanië.

Bij die guerrilla-acties werden tot dusver in totaal 13 Fransen ontvoerd door het Polisario. Sinds de ontvoering van de laatste twee op 25 okt. ging Frankrijk niet alleen tot diplomatieke acties over, maar stuurde het op 2 nov. ook troepenversterkingen (ca. 1000 man) naar het Franse garnizoen te Ouakam in Senegal.

Bovendien waarschuwde de Marokkaanse koning Hassan op 6 nov. het buurland Algerije met het dreigement dat Marokkaanse troepen voortaan gebruik zullen maken van „het recht op achtervolging" als guerrillastrijders van het Polisario de grenzen en de soevereiniteit van Marokko schenden. Deze openlijke dreiging door Hassan met acties van het Marokkaanse leger op Algerijns gebied wordt volgens de NZZ (13/14-11) als een erkenning beschouwd van het feit dat Marokko en Mauretanië het Polisario met de tot dusver gevolgde methodes niet effectief hebben kunnen bestrijden. Algerije waarschuwde de volgende dag in het regeringsblad Al Chaab dat elke Marokkaanse grensschending zal worden opgevat als een „oorlogsverklaring". De gespannen Marokkaans-Algerijnse verhoudingen hadden reeds in jan. en febr. 1976 tot gevechten tussen troepen van beide landen geleid, die echter na een grootscheeps Arabisch-Afrikaanse bemiddelingsactie werden beëindigd. De guerrilla, die al enige duizenden doden heeft gevergd, gaat gepaard met een ernstig vluchtelingenpro, bleem. In Zuidwest-Algerije verblijven 80.000 à 100.000 bewoners van de Sahara, waarvan de totale bevolking in 1974 op 108.000 werd geschat.

Hieronder volgt een overzicht van de voornaamste ontwikkelingen sinds nov. 1975.

Bezetting Westelijke Sahara door Marokkaanse *en Mauretaanse troepen. Beëindiging* Spaanse *aanwezigheid*

Terwijl de Marokkaanse koning Hassan op 25 nov 1975 voor het eerst had toegegeven dat er zich in het noordoosten van de Westelijke Sahara botsingen hadden voorgedaan tussen Marokkaanse troepen, die „veiligheidsoperaties" uitvoerden, en guerrillastrijders van het Polisario, begonnen de Marokkaanse troepen op 28 nov. officieel met de bezetting van de Westelijke Sahara. Zij namen toen, kennelijk met stilzwijgende Spaanse goedkeuring, de op een na grootste stad van het gebied, Smara, in bezit (pag. 182/3-1976), nadat zij tijdens hun opmars meer dan 10 u. lang door Polisariostrijders zouden zijn bestookt. Bericht werd dat Marokkaanse gewonden door Spaanse helikopters waren geëvacueerd. Het Algerijnse persbureau APS, dat Spanje van medewerking aan de operatie beschuldigde, beweerde op 29 nov. 1975 tevens dat Marokkaanse troepen op 1 nov. ca. 160 inwoners van het stadje Al Djiria (ten oosten van El Aioun) hadden gedood. voordat de laatste Spaanse troepen waren vertrokken. De Xarokkaanse ambassade in Madrid ontkende op 6 dec. deze massamoord.

Slechts enkele uren na de goedkeuring van twee onderling strijdige resoluties door de Algemene Vergadering van de VN (pag. 266/1-'76) trokken Marokkaanse troepen op 11 dec. 1975 de hoofdstad van de Westelijke Sahara, El Aioun, binnen. Algerije reageerde hierop met maatregelen tegen Marokkanen.

O.m. werd aan Marokkanen bij diverse grensposten de toegang tot Algerije geweigerd. Volgens het Marokkaanse persbureau MAP zou in de volgende weken

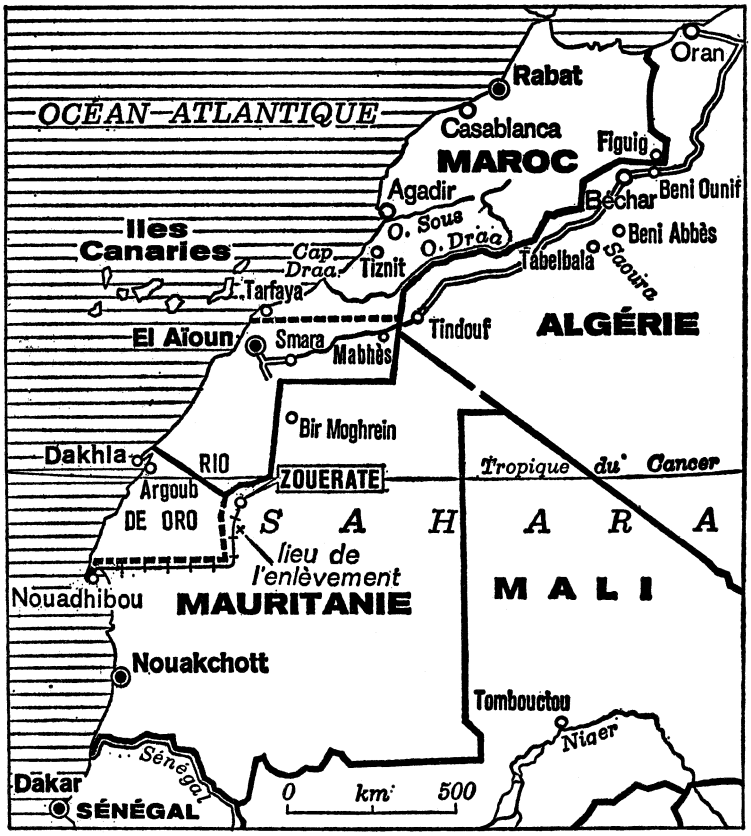

(Le Monde)

Weekblad 46ste jaargang No. 2409, pag. 29223-29238

een systematische uitwijzing van Marokkaanse bewoners in Algerije hebben plaatsgevonden, zodat op 14 jan in totaal 30000 Marokkanen zouden zijn uitgewezen Volgens het Rode Kruis betrof het vooral in Algerije geboren Marokkanen, maar was het met Marokkanen gehuwde Algerijnse vrouwen soms niet toegestaan met hun echtgenoten te vertrekken

Eveneens op 11 dec. 1975 zou in Smara hevige strijd zijn gevoerd door Polisario-strijders, die het grootste deel van de stad zouden hebben veroverd. Dit Polisario-bericht werd echter tegengesproken door het Spaanse blad La Vanguardia (14-12-'75) en door MAP.

Op 20 dec. 1975 verlieten de laatste Spaanse troepen El Aïoun en op 28 dec. namen Marokkaanse troepen de vliegvelden en militaire bases over.

Ook aan de grens tussen de Sahara en Mauretanie deden zich incidenten voor. Zo zouden volgens het Spaanse persbureau *Cifra* (15-12-'75) sinds 10 dec. 1975 bloedige botsingen hebben plaatsgevonden in La Guera (op het schiereiland tegenover de haven Nouadhibou) tussen het Mauretaanse leger en ca. 800 Polisario-strijders, die vervolgens een vismeelfabriek zouden hebben bezet en de spoorlijn naar Nouadhibou zouden hebben beschadigd. Op 28 dec. maakte de Mauretaanse regering bekend dat haar troepen La Guera onder controle hadden, nadat bij gevechten tussen 10 en 19 dec. 14 Mauretaanse militairen waren gedood en 36 gewond en van de tegenstander 80 mensen waren gedood en 74 gevangengenomen.

In de eerste week van januari 1976 meldde Polisario dat sinds het begin van de Marokkaanse bezetting in dec. 317 Marokkaanse militairen waren gedood en 814 gewond.

De Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK) berichtte begin januari dat 40.000 Saharawi's (voor ca. 60% kinderen) hun woonplaatsen hadden verlaten; ongeveer de helft was ondergebracht in door het Polisario ingerichte kampen bij de Algerijnse grens, terwijl de rest naar Algerije zelf was gevlucht.

Op 11 jan. 1976 trokken Marokkaanse troepen de zuidelijke stad Villa Cisneros binnen, die voortaan onder de Arabische naam Dakhla bekend stond, en 1.000 Mauretaanse militairen volgden onmiddellijk.

Op 12 jan. 1976 verlieten de laatste Spaanse troepen de Westelijke Sahara, terwijl de Spaanse gouverneur-generaal naar El Aïoun ging om de officiële Spaanse delegatie te leiden tot 28 febr., de datum waarop volgens het tripartite akkoord een eind aan de Spaanse aanwezigheid zou komen.

Maar reeds op 26 febr. 1976 maakte het Spaanse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat de Spaanse regering haar aanwezigheid in de Westelijke Sahara „definitief beëindigd" had Aan die mededeling werd toegevoegd dat Spanje zich vrij achtte van elke verantwoordelijkheid voor het bestuur van het gebied, maar dat „de dekolonisatie van de Westelijke Sahara (pas) voltooid zal zijn, als de Sahara-bevolking haar opvatting op een geldige wijze tot uiting heeft gebracht"

Vel-slechtering betrekkingen *tussen Marokko* en *Algerije*

Nadat Algerije het akkoord van 14 nov. 1975 tussen Spanje, Marokko en Mauretanië over een verdeling van de Westelijke Sahara tussen beide laatstgenoemde staten had verworpen (pag. 182-'76), verslechterden de betrekkingen tussen Algerije en vooral Marokko.

Op 21 nov 1973 stelde de Algerijnse president Boumedienne in een interview met het Franse communistische partijblad L'Humanité dat Marokko's overname van de Spaanse Sahara de Algerijnse revolutie bedreigde, en dat nu misschien de tijd gekomen was voor het Algerijnse volk om te bewijzen dat het in staat was zijn revolutie te verdedigen
Koning Hassan van Marokko zei vervolgens tijdens een persconferentie op 25 nov 1975 dat als Boumedienne's verklaringen serieus moesten worden genomen, hij (Hassan) niet verrast zou zijn als Algerije Marokko de oorlog verklaarde Hij waarschuwde Algerije dat „oorlogen niet alleen met strijdkrachten, maar met het volk moeten worden gemaakt" en zi. had het Algerijnse volk geen kans gehad om zijn mening te uiten, zelfs al beweerde Algerije een democratische volksrepubliek te zijn
Het officiele Algerijnse dagblad El Moudjahid schreef op 26 nov 1975 dat de opmerkingen van de koning een „nauwelijks verhulde oorlogsverklaring aan Algerije" vormden

Overeenstemming Algerije-Libië. Verdere contacten

Na een ontmoeting van de Algerijnse president Boumedienne en het Libische staatshoofd Kadhafi op 11 dec. 1975 in Tripoli, waarbij hun standpunten over „actuele Arabische kwesties in het Arabische oosten en westen" volgens persberichten „identiek" zouden zijn gebleken, volgde op 28-29 dec. 1975 te Hassi-Messaoud (in het noordwesten van Algerije) een nieuwe ontmoeting tussen beide leiders, waarbij zij volgens een gemeenschappelijk communiqué overeenkwamen „gezamenlijk tegen alle tegen hen gerichte provocaties op te treden, ongeacht van waar die komen en van welke aard zij zijn". Zij bevestigden dat „elke aanval, uitgevoerd op een van beide i-evoluties, door de ander zal worden beschouwd als een aanval op hemzelf" en zij merkten op dat de beide regeringen hadden besloten hun pogingen te intensiveren om institutionele banden tussen hun landen te vestigen. Daartoe werd een tijdschema voor toekomstige periodieke bijeenkomsten afgesproken. Volgens president Boumedienne was er sprake van een volledige solidariteit tussen beide landen over de kwesties van de Westelijke Sahara en Palestina.

Op 30 dec. 1975 riep Algerije zijn ambassadeur uit Rabat terug (Marokko was toen in Algiers door een zaakgelastigde vertegenwoordigd), terwijl zowel Algerije als Marokko troepenversterkingen naar hun grenzen zonden. Aan buitenlandse diplomatieke missies in Algiers werd officieel meegedeeld dat reizen naar het westen en zuidwesten van Algerije verboden waren.
In die situatie bracht president Mokhtar Ould Daddah van Mauretanië bezoeken aan Marokko (31 dec. 1975) voor overleg met koning Hassan en aan Libië en Tunesië (1 jan. 1976) voor besprekingen met resp. kolonel Kadhafi en president Bourguiba.

Vervolgens bracht de Marokkaanse premier Osman een officieel bezoek aan Frankrijk (7-9 jan. 1976), waar hij o.a. besprekingen voerde met president Giscard d'Estaing. Op 15 jan. bevestigde de Marokkaanse ambassade te Parijs dat Marokko in Frankrijk een order geplaatst had voor 25 Mirage F-1 jagers met een optie op nog 50. Diezelfde dag verklaarden diplomatieke bronnen te Algiers, dat kolonel Kadhafi tijdens zijn laatste ontmoeting met president Boumedienne aan Algerije het gebruik van Libische Mirages had aangeboden.
Het Franse Mirage-contract met Marokko, waarover al enige maanden onderhandeld was, was volgens het Algerijnse persbureau APS (16-1-1976) „gericht tegen de Algerijnse revolutie".

Marokkaans-Algerijnse vijandelijkheden,. Bemiddelings*pogingen* en eerste missie-Rydbeck

Op 25 jan. 1976 werd in een communiqué van het Marokkaanse ministerie van voorlichting verklaard

dat een Marokkaanse straaljager van het type F-5 op 21 jan. door een SAM-6 raket in het Mauretaanse luchtruim was neergeschoten. Dit incident bevestigde volgens het communiqué „de interventie van andere elementen dan het z.g. Polisario in gebeurtenissen die in het gebied plaatsvinden".

Op 27 jan. 1976 braken rond de oase Arngala (bijna 280 km ten zuidwesten van Algerije) gevechten uit tussen Marokkaanse troepen en Algerijnse eenheden die waarschijnlijk voorraden voor vluchtelingen vervoerden, ook al sprak de Marokkaanse regering van een „normale politie- en veiligheidsoperatie" tegen „gewapende benden". Bij de driedaagse gevechten werden tanks en zware artillerie ingezet, terwijl er ook guerrillastrijders van het Polisario bij betrokken werden. Op 29 jan. meldde Marokko dat het 101 Algerijnse militairen had gevangen genomen en aanzienlijke hoeveelheden zware uitrusting had buitgemaakt en dat de operatie succesvol was beëindigd; diezelfde dag deelde Algerije mee dat zijn leger zich had teruggetirokken. Radio-Rabat berichtte op 1 febr. dat ca. 200 Algerijnen waren gedood, terwijl radio-Algiers de volgende dag bekendmaakte dat 400 Marokkanen waren gedood.

Deze eerste openlijke militaire botsing tussen Marokko en Algerije in de Westelijke Sahara leidde tot intensieve diplomatieke activiteiten van Arabisc'he staten om een escalatie van het conflict te voorkomen.

Na telefoongesprekken van de Egyptische president Sadat op 27 jan 1976 met president Boumedienne en konang Hassan bracht de Egyptische vice-president Hosni Mobarak van 29 jan tot 5 febr bezoeken aan Algerije, Marokko en Mauretanië voor overleg met de betrokken staatshoofden Bij zijn terugkeer in Cairo op 5 febr verklaarde Mobarak dat Marokko en Algerije in beginsel hadden ingestemd met het houden van rechtstreekse besprekingen over het conflict i z de Westelijke Sahara

De Syrische stafchef van de strijdkrachten, generaal Hikmet Shehabi, en de Syrische vice-premier belast met economische zaken, Mohammed Haidar, bezochten president Boumedienne op 28 jan en koning Hassan op 29 jan, terwijl de Libische premier Jalloud van 29-31 jan in Algiers besprekingen voerde met president Boumedienne en leden van de Algerijnse strijdkrachten Ook op 29 Jan had de Iraakse minister van voorlichting, Tareq Aziz, een onderhoud met koning Hassan, dat op 30 jan gevolgd werd door een gesprek inet president Boumedienne Koning Hassan ontving op 1 febr de Tunesasche minister van binnenlandse zaken, Taher Belkhodja De minister van buitenlandse zaken van Saoedi-Araibie. prins Saoed al-Feisal, confereerde op 2-3 febr met koning Hassan, president Boumedienne er president Mokhtar Ould Daddah (van Mauretanië), terwijl de Algerijnse en Marokkaanse leiders bovendien afgezanten ontvingen uit Zuid-Jemen, Koeweit en Qatar

Intussen had de OAE volgens het Egyptische persbureau Mena (2-2) de vorining voorgesteld van een gezamenlijke bemiddelingscommissie met de Arabische Liga, die bij monde van secretaris-generdal Mahmoud dit voorstel steunde

Een aparte plaats werd ingenomen door de Zweedse VN-ambassadeur Olof Rydbeck, die voigens een mededeling van VN-secretaris-generaal Waldheim d.d. 31 jan. benoemd was tot speciale VN-bemiddelaar in het geschil betreffende de Westelijke Sahara om regelingen te treffen voor een „daad van zelfbeschikking" door de Sahara-bevolking. Op 5 febr. 1976 begon Rydbeck zijn missie in Madrid. waar hij o.a. besprekingen voerde met de Spaanse minister van buitenlandse zaken. José Maria de Areilza, waarna hij op 7 febr. in El Aïoun overleg pleegde met Marokkaanse, Mauretaanse en Spaanse functionarissen. Verdere gesprekspartners van Rydbeck waren leden van de Jemaa, vertegenwoordigers van FLU en PUNS (pag. 177/3-'76) en arbeiders van de fosfaatmijnen te Bou-Craa. Op 12 febr. beëindigde de speciale VN-afgezant zijn bezoek aan de Westelijke Sahara. Kort daarop verklaarde hij tegenover de pers dat de heersende militaire situatie „een zinvolle consultatie van de Saharawi's zeer moeilijk zo niet onmogelijk" maakte.

Nadat Marokkaanse troepen op 6 febr. de oase Tifariti en op 8 febr. de oase Bir Lehlu zonder tegenstand hadden bezet. maakte kolonel Ahmed Dlimi, de commandant van de Marokkaanse troepen in de Westelijke Sahara, op 12 febr. bekend dat Marokko de plaats Mahabes bij de Algerijnse grens op het Polisario had veroverd. Tegelijk werd in een Algerijnse regeringsverklaring gesteld dat pogingen om in het geschil te bemiddelen waren vastgelopen.

Op 12-13 febr. overlegde president Boumedienne in Tripoli met de Libische leider Kadhafi, waarna in een gemeenschappelijk communiqué de mogelijkheid van een politieke unie tussen Libië en Algerije werd aangeduid.

Terwijl Marokkaanse troepen op 13 febr. claimden Guelta Zemmour, de zetel van de voorlopige nationale raad van de Sahara. te hebben veroverd, vielen Algerijnse troepen — met steun van vliegtuigen — op 15 febr. de oase Amgala aan, die werd heroverd.

Op 15 febr. 1976 verlangde koning Hassan in een boodschap aan pres. Boumedienne dat Algerije hetzij openlijk de oorlog aan Marokko zou verklaren, hetzij het tripartite akkoord van Madrid zou aanvaarden. Medio febr. 1976 claimde het Polisario dat bij de jongste incidenten rond Amgala 148 Marokkaanse militairen waren gedood en dat gedurende de tweede helft van jan. 286 Marokkaanse en Mauretaanse militairen waren gedood.

Sayid el-Ouali, de secretaris-generaal van Polisario, in gesprek met de Vietnamese minister van defensie, generaal Vo Nguyen Giap (1)

Op 24 januari 1976 had het Spaanse persbureau Europa Press bericht dat het Polisario steun kreeg van ca. 200 Cubaanse vrijwilligers en een onbekend aantal Vietnamese adviseurs. Deze laatste zouden zijn gekomen, nadat de Noordvietnamese minister van defensie, generaal Vo Nguyen Giap, op 6 januari een bezoek aan Algiers had gebracht, waar hij ook met Polisario-leiders sprak.

Spaanse fosfaatbelangen naar Marokko

Officieel was op 9 dec. 1975 onthuld, dat het Spaanse Nationale Instituut voor Industrie (INI), eigenaar van de fosfaatbedrijven in Bou-Craa, onderhandelingen begonnen was met de Marokkaanse staatsfosfaatmaatschappij Office chérifien des phosphates over de verkoop van 65% van de aandelen van de Sahara-fosfaatmaatschappij Fosbucraa aan de Marokkaanse staatsmaatschappij, waarbij Spanje de resterende 35% zou behouden en de Spaanse fosfaatbehoeften ook in de toekomst vanuit Bou-Craa zouden worden gedekt.

Een akkoord met die strekking werd op 7 febr. 1976 afgerond met de verkoop van 65% van de INI-aandelen aan Marokko. Twee dagen later werd het werk in de fosfaatmijnen van Bou-Craa, dat op 13 dec. 1975 u-as neergelegd, hervat, maar kennelijk op beperkte schaal, omdat nog reparaties moesten worden uitgevoerd i.v.m. door het Polisario aangerichte schade en omdat slechts 40% van het Spaanse personeel besloot te blijven.

Arabische Democratische Republiek van de Sahara

De op 27 febr. 1976 geproclameerde Democratische Arabische Republiek van de Sahara (pag. 177/1-'76) vestigde op ,,de nationale bodem" een regering, die bestond uit een premier, drie ministers en vier permanente secretarissen, aldus een mededeling van Polisario-woordvoerder Ahmad Ould Baba Miské op 5 maart 1976 te Algiers. De acht functionarissen waren:

Mohammed Lamine Ould Ahmad (voorheen voor Polisario verantwoordelijk voor buitenlandse betrekkingen) - premier: Mahfoud Ali Baida - minister van binnenlandse zaken en justitie; Hakim Brahim (voormalige Mauretaanse diplomaat, afkomstig uit de Sahara) - minister van buitenlandse zaken; Brahim Ghali Ould Moustafa (secretaris-generaal van Polisario van mei 1973 tot aug 1974) - minister van defensae: Omar Mohammed Ali - permanent secretaris van financiën, handel en bevoorrading; Mohammed Salern Ould Sallak - permanent secretaris van voorlichting; Mansour Ould Omar - permanent secretaris van energie en telecommunicatie: Balla Ould Ahmed Zein - permanent secretaris van onderwijs, gezondheid en sociale zaken

Miské kondigd aan dat binnenkort een president zou worden aangewezen. een raad van de revolutie zou werden gevormd en een voorlopige grondwet zou worden opgesteld.

Een officiële woordvoerder van het Polisario maakte volgens het Libische persbureau *Arna* op 18 maart 1976 bekend dat een van 29 febr. daterende voorlopige grondwet, bestaande uit 21 artikelen, was afgekondigd.

In de preambule verklaarde ,,de voorlopige nationale raad van de Sahara in zijn eigenschap van vertegenwoordiger van het volk, dat de (...) voorlopige grondwet de grondslag van het politieke en sociale systeem van de staat alsmede een bron voor de definitie van de regels volgens welke geregeerd moet worden, alsook voor de regeling van de betrekkingen tussen staat en individu en tussen staat en maatschappij zal zijn". Daaraan werd toegevoegd: ,,Dit document zal zolang van kracht blijven tot de algemene volksconferentie een nieuwe beslissing genomen heeft.(...) Deze conferentie zal de hoogste politieke autoriteit vormen en zal het algemene politieke systeem van de maatschappij in de vorm van een permanente grondwet vastleggen."

In de **21** artikelen werd o.a. bepaald: 1) Saguiet el-Hamra en Rio de Oro met hun historische grenzen vormen de Democratische Arabische Socialistische Republiek. 2) Het volk van de Sahara is deel van de Arabische natie en lid **van** de Afrikaanse volkerenfamilie, die tot de Derde Wereld behoort. **3)** De Islam is de religie van het volk, de staat en de bron van de rechtspraak. Arabisch is de officiële nationale taal. 4) Het zich inzetten voor de vereniging van de Arabische Maghrebvolken **als** een stap op weg naar de Arabische eenheid alsook de verdediging van het vaderland en van zijn vrijheid is een heilige plicht. Het verwerven van het socialisme en het verankeren van sociale gerechtigheid behoren tot de doelstellingen van de staat. 5) Het gezin is de grondslag van de maatschappij, en de basis daarvan zijn religie en zeden. 6) Alle burgers zijn voor de wet gelijk en hebben gelijke rechten en plichten. 7) De meningsvrijheid is gegarandeerd in het kader van de wet en binnen de grenzen van het openbaar belang. Alle burgers hebben recht op vorming, gezondheid en sociale welvaart. 8) Het openbare eigendom van het volk en ook het particuliere eigendom, voorzover het niet door uitbuiting verkregen is, worden beschermd. Er zullen geen onteigeningen plaatsvinden behalve in overeenstemming met de wet. 12) De raad van de revolutie is de hoogste uitvoerende macht in de republiek en is verantwoordelijk voor zaken betreffende de soevereiniteit, de wetgeving en het opstellen van richtlijnen voor de algemene staatspolitiek. 13) De raad van de revolutie zal na overleg met de voorlopige nationale raad van de Sahara een ministerraad benoemen. 14) De ministerraad zal onder toezicht van de raad van de revolutie alle plichten van de uitvoerende macht waarnemen. 16) De raad van de revolutie verklaart de oorlog, sluit verdragen en ratificeert die, benoemt politieke vertegenwoordigers en accrediteert buitenlandse politieke vertegenwoordigers. **18)** De voorlopige nationale raad van de Sahara wordt als adviserend wetgevend gezag beschouwd. 19) Krachtens het beginsel van beslissingsvrijheid wordt de justitie als onafhankelijk beschouwd.

Zoals reeds gemeld (pag. 177/1-'76) leidde de erkenning van de Sahara republiek door Algerije op 6 maart 1976 ertoe dat Marokko en Mauretanië de volgende dag hun diplomatieke betrekkingen met Algerije verbraken.

Tweede *missie-Rydbeck*

Op 28 maart 1976 begon de speciale VN-afgezant Rydbeck aan een tweede missie. Hij voerde de volgende dag besprekingen in Madrid met minister Areilza en hij verbleef op **31** maart in Algiers, waar hij overleg pleegde met de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Bouteflika, en in Tindouf, voor gesprekken met een aantal Polisario-vertegenwoordigers, waarna hij vluchtelingenkampen in Zuidwest-Algerije bezocht. Maar op 4 april deelden de regeringen van Marokko en Mauretanië mee, dat zij Rydbeck niet konden ontvangen, omdat hij zijn mandaat geschonden had door Polisario-vertegenwoordigers te ontmoeten.

Krachtens een door VN-secretar~s-generaal Waldheim op 25 maart uitgegeven eommunique zou Rydbeck Spanje, Algerije, Marokko en Mauretanie bezoeken om op de hoogte te worden gesteld van de standpunten van de regeringen m.b t de uitvoering van de resoluties van de Algemene Vergadering.

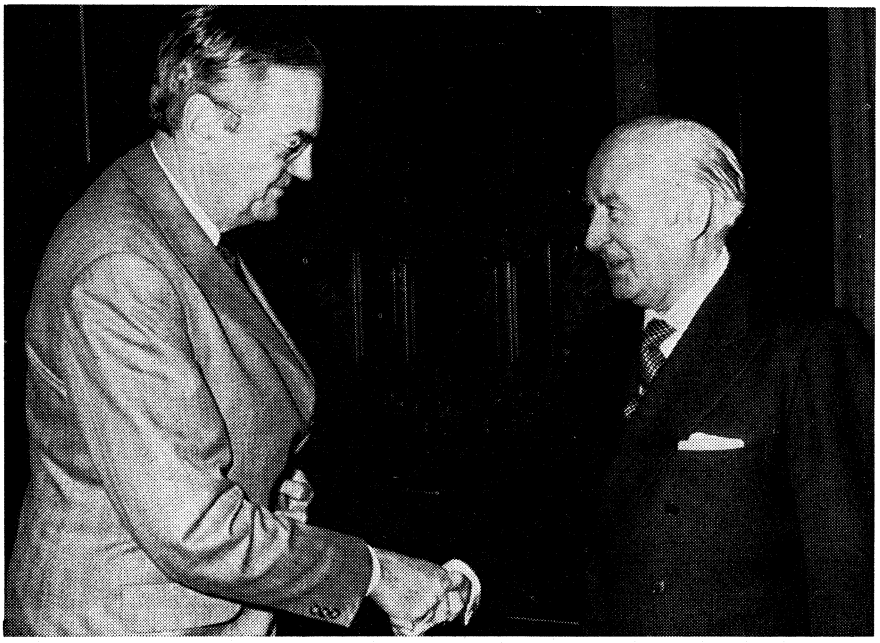

Waldheims speciale vertegenwoordiger voor de Westelijke Sahara, Olof Rydbeck (l.), wordt begroet door de Spaanse minister van buitenlandse zaken, José Maria de Areilza.

Op een verzoek van de Marokkaanse minister van buitenlandse zaken, Ahmed Laraki, aan Waldheim over drens beslissing m.b.t de „mandaatschending" (per telegram op 2 april) antwoordde de secretaris-generaal dat Rydbecks contacten niet Saharawi-vertegenwoosdigers ,,op de uitdrukkelijke wens van de Algerijnse regering" hadden plaatsgevonden

Inmiddels claimde het Polisario op 22 maart dat hei in de eerste helft van maart 166 Marokkaanse militairen had gedood, terwijl president Mokhtar Ould Daddah van Mauretanië op 28 maart meedeelde dat sinds dec, 1975 bij opertities tegen Polisario ca. 100 Mauretaanse militairen waren gesneuveld.

Akkoord Marokko-Mauretanië over grensafbakening in Sahara.

Tijdens een bezoek van president Makhtar Ould Daddah aan Marokko (13-14 april 1976) werd te Rabat tussen beide staten een akkoord ondertekend over de grensafbakening tussen Marokko en Mauretanië in de Westelijke Sahara. Volgens dit akkoord liep de grens van een punt aan de Atlantische kust benoorden de havenstad Dakhla — met Bir Enzaran als grenspost in de Marokkaanse sector — naar het zuidoosten in de richting van Zouerate. Dit betekende dat Mauretanië minder dan een derde van het gebied kreeg en dat de fosfaatmijnen van Bou-Craa in de Marokkaanse sector lagen. Maar er werd ook een akkoord over de gemeenschappelijke exploitatie van de bodemschatten ondertekend, ook al moest het Mauretaanse aandeel in de mijnen van Bou-Craa in een later af te sluiten akkoord nog worden geregeld. Marokko verdeelde zijn sector in drie provincies, Mauretanië vormde twee provincies.

Topconferentie Algerije, Libië en Niger

Op initiatief van de regering van Niger had te voren op 8 april te Ouargla (Algerije) een topconferentie plaatsgevonden van de staatshoofden van Algerije, Libië en Niger, resp. Boumedienne, Kadhafi en Kountché. Zij besloten volgens een gemeenschappelijk communiqué ,,een nieuw tijdperk" in te luiden van nauwe en vruchtbare samenwerking" tussen de drie staten, die ,,een kern van samenwerking willen vormen die openstaat voor uitbreiding op regionaal niveau", waarmee vooral op Mali werd gedoeld.
Hoewel de drie landen hun steun herhaalden voor de vrije en oprechte uitoefening van het recht op zelfbeschikking van het Saharavolk zonder druk of interventie van buitenaf, gingen Libië en Niger toch niet over tot erkenning van de Arabische Democratische Republiek van de Sahara.

Voortdzirende *strijd*

Op 22 april 1976 rnaakten de Marokkaanse strijdkrachten bekend dat zij de Polisario-eenheden uit hun laatste vaste posities in de Westelijke Sahara hadden verdreven en het bergland rond Guelta Zemmour (ca. 200 km bezuiden El Aïoun) onder hun „volkomen controle" hadden gebracht.
Kort daarop berichtte het Polisario echter dat de verliezen van het Marokkaanse leger in de eerste helft van april ca. 200 doden hadden bedragen.

Op 11 aug. berichtte het blad Eco de *las* Canarias dat Polisario-strijders de hele stroomvoorzieniiig van de fosfaatmijnen van Bou-Craa hadden verstoord door vier hoogspanningsmasten op te blazen.

Polisario-aanvallen. op Nouakchott en *Zouerate* in Mauretunië

Een van de meest spectaculaire aanvallen van het Polisario op Mauretaans gebied werd uitgevoerd in juni 1976. Ruim 600 man vielen de hoofdstad Nouakchott aan, maar het grootste deel van hen werd reeds bij Akjoujt (ca. 150 km ten noordoosten van de hoofdstad) onderschept, en slechts een kleine eenheid bereikte Nouakchott, waar zij op 8 juni het vuur openden met mortieren en machinegeweren, voordat zij werden ,,geliquideerd".
In de volgende nacht van 8 op 9 juni vond een nieuwe schotenwisseling plaats, waarbij de ambassades van de VS, Spanje en West-Duitsland schade opliepen. In de loop van dit gevecht werd Mohammed Sayid el-Ouali*, de oprichter en secretaris-generaal van het Polisario, gedood.
Daarna voerden Polisario-strijders o.m. aanvallen uit op de spoorweg van Zouerate naar Nouadhibou (eind dec. 1976. 21 febr. 1977) en op de stad Tikjidja bijna 400 km ten noordoosten van Nouakchott (maart 1977).

Op 1 mei 1977 volgde een Polisario-aanval op de mijnstad Zouerate zelf, waarbij een Frans echtpaar de dood vond en zes andere Fransen (naar later bleek) in handen van het Polisario raakten, terwijl ook een Mauretaniër werd gedood en vier landgenoten werden ontvoerd.

Reeds in dec 1975 waren twee Fransen bij de zuidelijke grens van Marokko ontvoerd en door het Polisario als krijgsgevangenen vastgehouden, Zij werden op 27 okt 1976 vrijgelaten in de buurt van Tindouf in aanwezigheid van de minister van voorlichting van de Sahara-republiek en een vertegenwoordiger van het Franse ministerie van buitenlandse zaken

In januari 1976 verdwenen vijf Franse burgers in Zuid-Marokko Zij zouden volgens een Algerijnse bron d d 14 febr aer vergissing door het Polisario zijn gedood

Op 2 mei 1977 begon met Franse militaire toestellen de evacuatie van de Franse technici en hun gezinnen (ca. 650 personen) vanuit Zouerate, waar slechts 35 technici achterbleven.

Een vertegenwoordiger van Polisario verklaarde op 2 mei tegenover Le Monde dat het aantal Fransen — officieren en technici —, die zich in Atar en Zouerate in het noorden van Mauretanië bevinden, van 80 enkele maanden tevoren tot 150 in april was toegenomen Hij herinnerde er bovendien aan dat er meer dan 5 Marokkaanse bataljons in Noord-Mauretanië waren en dat de Marokkaanse luchtmacht in Nouakchort en Atar was geconcentreerd.
De Franse minister van buitenlandse zaken, De Guiringaud, zei op 3 mei dat de aanval was uitgevoerd door ,,troepen die van buiten komen, en wij weten zeer wel vanwaar zij komen". Deze uitlating droeg bij tot een verkoeling in de verhouding van Frankrijk tot Algerije.

Op 4 mei verklaarde het Polisario te Algiers dat het heel Marokko en Mauretanie als strijdtoneel beschouwde, waar buitenlanders op eigen risico verbleven. Meegedeeld werd dat het ertscentrum van Zouerate geheel was verwoest en dat 65 leden van het Mauretaanse garnizoen de dood hadden gevonden

Op 13 mei sloten de regeringen van Marokko en Mauretanië een akkoord over wederzijdse bijstand op het gebied van de defensie. Daartoe werd een gezamenlijk Hoog Defensiecomité gevormd, dat op 18 en 19 juni voor het eerst bijeenkwam in Nouakchott onder voorzitterschap van president Mokhtar Ould Daddah.
Deze had op 1 juni tijdens een bezoek aan Frankrijk in besprekingen met president Giscard in beginsel overeenstemming bereikt over de Mauretaanse wensen: de levering van Franse wapens en het zenden van Franse militaire instructeurs.
Inmiddels intensiveerde het Polisario zijn acties (zie ook volgende aflevering).

---

* Tijdens het derde Polisario-congres. dat tussen 26 en 30 aug 1976 in de Westelijke Sahara werd gehouden, werd Mohammed Abdelaziz tot nieuwe secretaris-generaal gekozen, nadat die functie sinds juni ad interim was vervuld door Mahfoud Laroussi Een 9 leden tellende revolutionaire commandoraad o l v Abdelaziz werd met de militaire activiteiten belast

WEST-EUROPA

BELGIË

POLITIEK PLURALISME IN MOC-BESTUUR

De Mouvement Ouvrier Chrétien (MOC), de Franstalige tegenhanger van het (Vlaamse) Algemeen Christelijk Werkersverbond, heeft einde oktober, na een voorbereiding van verscheidene maanden, beslist een politieke stichting op te richten, waarin de belangrijkste vertegenwoordigers van de arbeidersbeweging zullen zetelen naast parlementsleden van progressieve strekking, verkozen op lijsten van de Parti Social Chrétien (PSC), het Rassemblement Wallon (RW) en het Front Démocratique des Francophones (FDF).

De MOC die haar bestuursleden en militanten steeds de vrije keuze heeft gelaten inzake partijpolitieke aanhorigheid, maar toch veeleer aansloot bij de PSC, heeft aldus haar hogere bestuursinstanties opengesteld voor twee andere partijen. De nieuwe stichting zal tot taak hebben de strategie van de christelijke arbeidersbeweging uit te werken t.a.v. de politiek in het algemeen, en te komen tot een eensgezinde houding van de MOC-militanten van verschillende politieke strekking. De stichting zal worden begeleid door een werkgroep.

CAO OVERHEIDSPERSONEEL

Op 28 okt werd een CAO voor het overheidspersoneel ondertekend die o.m. voorziet in een verhoging van het vaste gedeelte van de eindejaarspremie van 4 250 fr tot 6 000 fr waarbij nog 2,5% van het brutosalaris komt. De CAO bevat ook een akkoord betreffende de individuele syndicale premie. De overeenkomst zal de schatkist ongeveer 1,7 mrd fr kosten. Tijdens de onderhandeling werd door de vakbonden afgezien van de eis tot salarisverhoging.

Het akkoord werd met een nipte meerderheid (51%) door de socialistische vakbond goedgekeurd; de bond voerde aan dat de CAO slechts gedeeltelijk de gestelde doeleinden tegemoet komt, maar erkende dat het akkoord de mogelijkheid inhoudt de toestand na twee jaar te deblokkeren. Wel beklemtoonde de vakbond dat het „overgangsakkoord" spoedig moet worden gevolgd door een CAO voor 1978.

Na ondertekening van de CAO heeft de liberale vakbond van het overheidspersoneel schriftelijk geprotesteerd, omdat hij niet was uitgenodigd op de onderhandeling. Premier Tindemans liet daarop weten, dat het gemeenschappelijke vakbondsfront bestaat uit de socialistische en de christelijke vakbond, en dat reeds eerder overeengekomen was dat de liberale vakbond — indien hij de CAO aanvaardde — zou worden uitgenodigd die op een later tijdstip mede te ondertekenen.

NEDERLAND

CONGRES PARTIJ VAN DE ARBEID

NIEUW BEGINSELPROGRAMMA

Van 13-15 okt. heeft in Amsterdam een bijzonder congres van de Partij van de Arbeid plaats gevonden, dat was gewijd aan de behandeling en aanvaarding van een nieuw beginselprogramma van de partij.

Het ontwerp-beginselprogramma, dat in de plaats moest komen van het programma, dat in 1959 was vastgesteld, was op 12 aug. 1976 gepubliceerd.

Het nieuwe programma heeft vijf delen, achtereenvolgens getiteld „Maatschappelijke achtergronden", „Beginselen", „Politiek programma", „De lange weg" en „Slotwoord"

In deel 1 wordt een poging gedaan een analyse te geven van ae huidige maatschappij vanuit sociaal-democratisch gezichtspunt Hierin wordt erop gewezen, dat kennis, kapitaal en grondstoffen ongelijk verdeeld zijn; dat voldoende voedselproduktie voor de snel stijgende wereldbevolking niet gewaarborgd is, dat de kloof tussen arm en rijk in de wereld steeds groter wordt, dat de stijgende produktie en consumptie in de rijke landen leidt tot een onaanvaardbare aantasting van de natuur en tot uitputting van de grondstoffen, dat de rijke landen, om in de groeiende behoefte te voorzien, overgaan tot het gebruik van kernenergie, waarvan de gevaren onvoldoende worden overzien en waarmee toekomstige generaties worden belast, dat de bewapeningswedloop doorgaat, zowel tussen Oost en West, als elders, hoewel de reeds beschikbare wapens al vele malen voldoende zijn om het leven op aarde te vernietigen, en dat men in vele delen van de wereld uitbuiting, onvrijheid en discriminatie vindt Gezegd wordt, dat deze situatie, die zich op wereldschaal voordoet, betrekkelijk nieuw en moeilijk te beheersen is omdat men jarenlang een onbeperkt vertrouwen gehad heeft in de heilzame werking van economische groei Thans begint het besef te dagen, dat dit instrument tekort schiet om problemen van welvaartsverdeling op te lossen, terwijl het bovendien nieuwe problemen oproept. Volgens de opstellers van het nieuwe beginselprogramma van de PvdA is het niet overdreven te spreken van een nieuwe crisis in het kapitalisme

Verder wordt in deel 1 gezegd, dat de georganiseerde aibeidersbeweging en de socialistische partijen in het kapitalistische stelsel veranderingen hebben aangebracht en dat in verschillende Westerse landen een uitgebreid stelsel van sociale voorzieningen is opgebouwd en de bemoeienis van de overheid met de economie is toegenomen. Het produktieproces bleek echter in de praktijk moeilijker beheersbaar dan velen, ook democratisch socialisten, hadden aangenomen. Het kapitalistische produktieproces bleef gebaseerd op het streven van afzonderlijke ondernemingen om hun winst en investeringen uit te breiden. Bovendien vond er na de Tweede Wereldoorlog een sterke schaalvergroting plaats, die gepaard ging met een concentratie van economische macht bij een beperkt aantal mammoet-ondernemingen, die de nationale grenzen zijn ontgroeid' Tevens concentreert zich het privé-kapitaal in snel tempo in een klein aantal multinationale bankconcerns Hierdoor bestaat in feite de vrije markt-economie niet meer

Door mechanisering en schaalvergroting is het werk nauwelijks afgestemd op aanleg en wensen van afzonderlijke werknemers Dit leidt meer dan ooit tot vervreemding

Ook kan het traditionele midden- en kleinbedrijf niet op tegen de efficiëntie en het produktievermogen van de grote ondernemingen en dreigt het te worden uitgeschakeld

Deze ontwikkelingen hebben de traditionele indeling in maatschappelijke klassen sterk beinvloed Onderscheidingen als die tussen kapitaal en arbeid of tussen zelfstandig en loonafhankelijk zijn niet langer toereikend om inzicht te krijgen in de maatschappelijke verhoudingen

Binnen de onderneming is het niet langer de „bezitter", die aan de touwtjes trekt, er is een nieuwe laag van managers ontstaan, die de dagelijkse dienst uitmaakt Deze groep van mensen met meestal een hogere opleiding, die ook bij de overheid is aan te treffen, zijn evenzeer loonafhankelijk en hebben even weinig over hun werksituatie te zeggen ais een ongeschoolde arbeider, maar zij hebben een prettiger werksituatie en een ruim inkomen, wat hen vaak bindt aan het bestaande systeem

Daarnaast is er een nieuwe tegenstelling ontstaan tussen „actieven" en „niet-actieven", die dwars door de traditionele arbeidersklasse heenloopt

In deel 1 wordt verder gewezen op de internationale tegenstelling tussen de arme en de rijke landen, waardoor de verhouding Noord-Zuid meer gewicht krijgt dan de verhouding Oost-West.

De confrontatie tussen Oost en West verhindert echter het aanpakken van de problemen van de arme landen Zowel het Oosten ais het Westen maken zelfs misbruik van de situatie van de arme landen door hun confrontatiepolitiek ter plaatse met andere middelen voort te zetten

In deel 2 wordt gesproken over de beginselen van de partij, waarbij voorop gesteld wordt, dat de ongelijkheid in de wereld door de sociaal-democraten verworpen wordt Daarom willen zij er een eind aan maken, dat de economische macht in de loop van de ontwikkeling steeds meer in de handen van weinigen geconcentreerd raakt; dat materiele en culturele klassegrenzen de levenloop van een grote meerderheid van de mensen van de wieg tot het graf bepalen; dat man en vrouw geenszins gelijkberechtigd zijn; en dat mensen voortdurend ten dienste van commerciële belangen worden uitgebuit.

Het democratisch-socialisme stelt zich een zodanige herverdeling van inkomen, macht en kennis ten doel, dat alle mensen in staat zijn zich zelfstandig te ontwikkelen en in vrijheid te ontwlooien Voor de herverdeling van de macht is een de-

mocratisering nodig op verschillende niveaus.
Het is wenselijk het parlementaire systeem zo goed mogelijk uit te bouwen en te versterken. Het is tevens noodzakelijk tie ongelijkheid in zeggenschap over de economische verhoudingen, die uit kapitalisme en industrialisatie zijn voortgevloeid, op te heffen. Ook de menselijke verhoudingen moeten radicaal gedeniocratiseerd worden. De hiërarchische en elitaire relaties, die het kapitalisme in stand houdt en versterkt, zijn niet te rechtvaardigen, De strijd voor gelijke rechten van de vrouw is in dit verband een socialistisch doel.
In deel 3 wordt een nieuwe economische orde bepleit, zowel internationaal als Europees en nationaal, waarin honger, ongeletterdheid en arnioede zijn uitgebannen door een rechtvaardiger verdeling op wereldniveau; allereerst geproduceerd wordt ten bate van maatschappelijke behoeften: de arbeid in eigen land heter verdeeld en menselijker georganiseerd is; de inkomens gelijker zijn verdeeld: en een beter evenwicht tussen mens en natuur gewaarborgd is.
Dit streven wordt vervolgens geconcretiseerd in een aantal hoofdstukken.
Het eerste hiervan gaat over internationale betrekkingen Hierin wordt er o m voor gepleit democratisch gecontroleerde boven-nationale bevoegdheden aan de Verenigde Naties te verschaffen
Ook dient gestreefd te worden naar de uiteindelijke ontbinding van militaire machtsblokken als NAVO en Warschaupact en hun vervanging door een alles omvattond veiligheidsstelsel
Het tweede hoofdstuk, Staat en burger, bepleit een zodanige inrichting van het staatkundig bestel, dat alle burgers op basis van gelijkheid een zo groot mogelijke zeggenschap hebben over de inrichting van de samenleving, waarbij minderheden worden gerespecteerd
In het volgende hoofdstuk worden voorstellen gedaan op het terrein van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting
Daarna volgt een hoofdstuk over cultuur en onderwijs, waarin er o m voor gepleit wordt bij het onder ijs- en cultuurbeleid voorrang te geven aan maatregelen ten behoeve van achtergestelde en kansarme groeperingen
Het slothoofdstuk behandelt het welzijnsbeleid, waarbij gedoeld wordt op geestelijke en lichamelijke gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en sociaal-cultureel werk Hierin worden maatregelen bepleit, waardoor de omstandigheden van de mensen in achterstand-situaties worden verbeterd, waardoor de men-en zich bewust worden van hun eigen omstandigheden en die van anderen, zodat zij in staat zijn om, als zij dat willen, daarin verandering te brengen, en waardoor het de mensen mogelijk wordt om op actieve wijze deel te nemen aan de vormgeving van de samenleving
In deel 4 van het beginselprogramma wordt de strategie op lange termijn, nodig voor het bereiken van de gestelde doelen, behandeld, terwijl deel 5, het Slotwoord, er voor pleit de (democratisch-socialistische) politiek dicht bij de mensen te brengen en voor iedereen herkenbaar en inspirerend te maken

Verloop *van* het congres

Ket congres van de PvdA begon op 13 okt. zijn werkzaamheden met de verkiezing van het partijbestuur. Daarbij werd het presidium van de partij herkozen: mevr. Ien van den Heuvel als voorzitter, hel TK-lid Jaap van der Doef als eerste vicevoorzitter en J. Schröder als bestuurslid voor vrouwenzaken.

CDA-voorzitter P Steenkamp (l) in gesprek met PvdA-TK-fractie~oorzitter Ed. van Thijn op het congres van de PvdA

Vervangen werd de secretaris-buitenland van de partij. Gekozen werd mr. W. Bogaard uit Wijk bij Duurstede, wetenschappelijk medewerker van het Volkenrechtelijk Instituut in Utrecht. Drs. Harry van den Bergh, die reeds enige jaren internationaal secretaris van de partij was en zich opnieuw kandidaat gesteld had, kreeg slechts 3.727 van de 11.617 uitgebrachte stemmen; drs. Bogaard kreeg er 7.809.

De congresgangers, die Bogaards kandidatuur steunden, kregen het partijcongres mee in globale kritiek op net beleid van drs Van den Bergh Hij was te veel op reis geweest naar het buitenland, had zich beperkt tot contacten via een ,,vliegtuigdiplomatie", en had het internationaal beleid te weinig door middel van interne partildiscussies vorm gegeven
Bogaard wil de PvdA ,,als geheel" betrekken bij de internationale politiek en de buitenlandse politieke vorming en activering van de PvdA sterk bevorderen De nieuwe internationaal secretaris verklaarde vooral de bestuaering in werkgroepverband van vredesvraagstukken, bewapeningspolitiok en atoompacifisme van belang te achten
Voor drs Van den Bergh betekende de stemming een pijnlijke nederlaag ,,Ik heb inderdaad een volstrekt extern beleid gevoerd, gericht op een serieuze internationale diplomatie Dat beleid wordt nu doorbroken en dat is niet best voor de partij', was zijn commentaar
Bij de werkverdeling in de Tweede-kainerfractie (Van den Bergh is sinds mei jl Kamerlid) was afgesproken dat de internationaal secretaris bij begrotingsdebatten niet het woord zal voeren Volgens Van den Bergh is die afspraak nu vervallen en zal er een nieuwe werkverdeling moeten komen, zodat ook hij een deel van de Nederlandse buitenlandse politiek in de Kamer kan behandelen
In een afzonderlijk besluit sprak het partijcongres uit, dat de internationaal secretaris de komende jaren veel aandacht moet besteden aan het in ruime kring aan de orde stellen van internationaal politieke kwesties in Nederland zelf en dat hij bovendien een organisatorisch op de partij gerichte taak moet krijgen

Op de eerste dag van zijn bijeenkomst heeft het congres verder meer nadruk gelegd op de toekomst van de PvdA als actiepartij.

Volgens een aangenomen resolutie moet er een netwerk van contactpersonen uit verschillende maatschappelijke groeperingen in het land worden opgezet, in samenwerking waarmee acties zullen worden opgezet.
Het ombudswerk van de PvdA en de activiteiten van de werkgroepen Volkshuisvesting en Bedrijfsdemocratisering zullen worden voortgezet. Discussieprojecten, waarbij de hele partij is betrokken, worden de komende periode beperkt tot twee onderwerpen: de economische problematiek en het onderwijsbeleid.
Minister Pronk kreeg via een aangenomen motie steun van het congres voor zijn beleid ter aanmoediging van een nieuwe informatiestructuur in de Derde Wereld. Die nieuwe structuur, nagestreefd door het Zuidamerikaanse instituut ILET. moet volgens het PvdA-congres de arme landen dezelfde toegang geven tot informatiekanalen als de industrielanden.
In een motie sprak het partijcongres nog uit, dat de Nederlandse kandidaten voor de Europese verkiezingen niet in alle opzichten gebonden zullen zijn aan het programma dat door de Federatie van socialistische partijen is vastgesteld. Op diverse programmapunten wijkt de mening van de PvdA namelijk sterk af van

die van andere Europese socialistische partijen.

Bij de behandeling van het nieuwe beginselprogramma heeft het congres zich op 14 okt., tegen de zin van het partijbestuur, uitgesproken voor de republikeinse staatsvorm. Deze uitspraak is in het programma opgenomen na 3 stemmingen, omdat de verschillen tussen voor- en tegenstanders uiterst gering waren Op aandrang van het bestuur is dit programmapunt opgenomen in deel 2 — Beginselen — van het programma en niet, zoals door de indieners was voorgesteld, in deel 3 — Politiek programma.

Het voorstel zich uit te spreken voor de republikeinse staatsvorm was afkomstig van de afdeling Koog-Zaandijk. Zij stelt zich op het standpunt dat in een samenleving die op democratisch-socialistische beginselen is gebaseerd, het staatshoofd moet worden verkozen.

Volgens het partijbestuur is deze gedachte op zichzelf niet onjuist, maar het is weinig opportuun haar nu in het beginselprogramma op te nemen. Het bestuur achtte het niet gewenst zich vast te leggen omdat een beslissing in deze richting in de politieke praktijk verkeerd zou vallen. ,,Denk aan de krantekoppen", en denk ook aan de kabinetsformatie. Die zou een averechtse invloed kunnen ondervinden, vond het bestuur.

Er was een derde — schriftelijke — stemming nodig om een duidelijk beeld van de mening van het congres te krijgen. Het bleek dat 5828 leden zich voor en 4180 tegen de republikeinse staatsvorm uitspraken.

Nadat de stemmen geteld waren, distantieerde het partijbestuur zich van de uitspraak. Het gaf een verklaring uit waarin het meedeelt dat socialisten diep in hun hart tegen erfelijk leiderschap zijn. Maar het bestuur acht het niet opportuun dat in een beginselprogramma vast te leggen. Nu het congres anders heeft beslist betekent dat niet dat de PvdA op korte termijn een andere houding zal innemen. ,,Koningin Juliana verdient ons aller achting en we hopen haar nog lang als koningin te houden. Kortom — het partijbestuur vindt het besluit wat minder gelukkig, maar het zal geen verandering brengen in onze opstelling".

Eerder had het congres zich, eveneens tegen de zin van het bestuur in, uitgesproken voor vergaande nationalisatie van basisindustrieën, banken, de farmaceutische industrie en verzekeringsmaatschappijen. Op uitdrukkelijk verlangen van het congres zijn aan die lijst pensioenfondsen en de wapenindustrie toegevoegd.

Een voorstel van het bestuur deze nationalisaties tot eigen land te beperken, kreeg geen instemming. De beoogde nationalisaties gelden niet slechts voor Nederland, sprak het congres uit.

Ten aanzien van het dubbele mandaat — gelijktijdig lidmaatschap van Kamer en Europees parlement — is vastgelegd dat een dubbel lidmaatschap slechts mogelijk is tot het eind van de eerste zitting van het Europese parlement. Na 1983 zal van een dubbel mandaat geen sprake meer mogen zijn, vindt het congres.

Zonder noemenswaardige wijzigingen zijn de overige uitgangspunten van het beginselprogramma aanvaard.

Op de slotdag van het congres heeft het congres het deel van het beginselprogramma vastgesteld, dat de uitgangspunten bevat voor de praktisch-politieke opstelling van de partij in de komende periode.

Enkele wijzigingsvoorstellen op dit deel, die werden aanvaard, zijn de volgende:

- Het openbaar vervoer moet verbeterd worden ei; ook gratis zijn in de toekomst.
- Een beleid gericht op het selectiever gebruik van auto's moet voor stedelijke agglomeraties gelden.
- Commerciële beïnvloeding van het onderwijs moet actief worden tegengegaan. (Verworpen werden voorstellen die in het programma wilden opnemen dat de PvdA voorstarder zou zijn van openbaar onderwiis en dat onderwiis gratis zou moeten zijn).

De voorzitter van de PvdA, mevr. Ien van den Heuvel, spreekt het congres toe.

- De oprichting van middenscholen met een algemeen vormend karakter voor leerlingen van twaalf tot zestien jaar moet bevorderd worden.
- Een onderwijssysteem moet ontworpen worden met een leerplicht tot achttien jaar (eventueel zeventien jaar), inclusief een stageperiode en een leerrecht van minstens drie of vier jaar dagonderwijs

Het partijcongres aanvaardde ook enkele moties In een motie bekritiseerde het partijcongres, tegen de zin van het partijbestuur, het royement van de voorzitter van ue jongerenorganisatie van de SPD (JUSO), Klaus Üwa Benneter

Ook sprak het congres verontrusting uit in een tweede motie over de manier waarop mensen binnen de SPD in Duitsland ,,monddood" worden gemaakt

Het partijbestuur werd in een derde motie opgedragen voldoende faciliteiten te bieden aan het PvdA-comité tegen de ,,beroepsverboden" in de Bondsrepubliek en de discussie over handhaving van de rechtsstaat in Duitsland aan de orde te stellen in het kader van de Europese federatie van socialistische partijen.

Kabinetsformatie

Op het congres is op 15 okt. ook over de kabinetsformatie gesproken. Het congres aanvaardde vrijwel unaniem een motie, waarin werd uitgesproken, dat een zetelverdeling in het volgende kabinet van acht socialisten, zeven CDA-ers en een D'66-er recht doet aan de verkiezingsuitslag; een verdeling met zeven ministers voor de PvdA en zeven voor het CDA zou een ,,weeffout" betekenen.

Deze motie betekent geen ultimatum aan de informateurs of aan het CDA, zoals de socialistische fractievoorzitter, drs. Ed van Thijn, zei.

Van Thijn, die een staande ovatie van het congres kreeg voor zijn optreden bij de kabinetsformatie, vond overigens dat de congresmotie, die hij toejuichte als een versterking van zijn onderhandelingspositie, niet anders verstaan kan worden dan als een uitdrukkelijke uitspraak voor een acht-zeven-een-kabinet.

Er wordt met deze uitspraak door de PvdA geen opening naar een andere verdeling gemaakt, benadrukte de fractievoorzitter. Hij wilde ervan uitgaan dat de verdeling acht-zeven-een, zoals op 14 okt. door de informateurs Verdam en Vrolijk is voorgesteld (pag. 710/1), ,,een serieus en laatste voorstel zal zijn".

In een slottoespraak voor het partijcongres zei minister-president Den Uyl dat weliswaar de PvdA en het CDA door de verkiezingsuitslag tot samenwerking met elkaar veroordeeld zijn, ,,maar niet tot elke prijs".

De verwijzing van CDA-fractieleider mr. Van Agt naar zijn brief van 15 juni, waarop deze zijn ,,keihard neen" tegen de verdeling acht-zeven-een baseert, beschouwt Van Thijn niet als een argument. Van Agt heeft in dat vroege stadium in een brief aan kabinetsinformateur Den Uyl vastgelegd, dat slechts een gelijk aantal ministerszetels voor de twee grootste partijen in het nieuwe kabinet aanvaardbaar zou zijn voor het CDA. Uit het overwicht dat de PvdA dan toch nog krijgt met Den Uyl als minister-president, beschouwt het CDA die verdeling als in overeenstemming met de verkiezingsuitslag.

Van Thijn vond dat er geen ruimte is voor de PvdA om een ‚groot hart" te tonen, zoals somniige sprekers op het congres hadden gevraagd, „omdat wij al maandenlang stuiten op een keihard neen van het CDA" Ik hoop en verwacht dat de informateurs toch op het gesprek met het CDA over hun voorstel zullen blijven aandringen, zei de fractievoorzitter

Premier Den Uyl toonde in zijn toespraak begrip voor de ergernis van velen over de lange duur van de kabinetsformatie Maar het lange, afmattende gevecht dat de PvdA voert is noodzdkelijk, zei hij, om de ruim 34% van de kiezers die op ons gestemd hebben, te laten zien dat hun stem telt en om te voorkomen dat de verkiezingen van hun zin worden beroofd Daarom is ook de strijd rond de zetelverdeling noodzakelijk, vond Den Uyl

Bemoedigend in de formatiebesprekingen noemde de minister-president de bereikte overeenstemming over het regeringsprogramma, maar ontmoedigend noemde hij het, dat het CDA zich zo vaak tegen heug en meug pas heeft neergelegd bij de programmatische onderdelen (ANP, NRC/H'blad, PK, Roos in de Vuist,

CONGRES DS'70 BESLUIT PARTIJ NIET OP TE HEFFEN

Op 29 okt. heeft in Arnhem een „bezinningscongres" van DS'70 plaats gevonden. Het congres heeft besloten, dat DS'70, ondanks het verlies van vijf van de zes TK-zetels bij de algemene verkiezingen van 25 mei, als partij moet doorgaan.

De kansen en mogelijkheden van de partij moeten echter wel verder worden onderzocht en een definitief besluit over de toekomst van de partij moet in het voorjaar van 1978 genomen worden.

Een criterium zal volgend voorjaar b.v. moeten zijn of voldoende kandidaten worden gevonden voor het deelnemen aan de Staten- en raadsverkiezingen; dat moet in febr. 1978 gebleken zijn.

Op het congres had een meerderheid van een al langer werkzame bezinningscommissie geadviseerd de partij geleidelijk te gaan opheffen Een minderheid adviseerde voor doorgaan, weer een andere minderheid van de commissie, die steun kreeg van het partijbestuur, wilde deze vraag eerst nog eens nader laten bestuderen De commissiemeerderheid achtte het ledental (drieduizend) van DS'70 te klein, de kans op meer aanhang onder de kiezers na het vertrek als lijsttrekker van dr Drees jr gering Ook is de belangstelling van de media voor DS'70 gering, heette het voorts

Heit congres besloot echter toch de uiteindelijke beslissing uit te stellen, en wel tot een voorjaarscongres op 25 febr 1978 (ANP)

CONGRES PPR

In Anhem werd op 5 nov. een congres van de PPR gehouden. Hier werd besloten, dat in de toekomst de PPR in de eerste plaats samenwerking zal zoeken met andere progressieve partijen. Zij sluit daarbij echter de samenwerking met andere democratische partijen (CDA) niet langer uit.

Na de bestuurscrisis in aug. (pag. 645/1 e.v.) stelde een commissie van zeven ,,wijze mannen", vnl. oud-voorzitters van de partij, (Coppes, Van Dam, Tonnaer, Van Dongen, Jurgens, Vuurboom en Trip) een aantal aanbevelingen op, die op het congres ter discussie stonden.

De voorstelleii van de commissie werden vrijwel geheel door het congres overgenomen Bepaald werd dat ,,het geheel van het gezamenlijk te voeren beleid" maatstaf dient te zijn bij de Seoordeling of de PPR samen moet werken met andere partijen De houding, aldus het congres, gericht op samenwerking met anderen heeft de consequentie dat de PPR bereid is mede politieke verantwoordelijkheid te dragen in bestuurscollege's

Voorts werd bepaald dat de PPR-fractie in de Tweede Kamer het nieuwe kabinet zal steunen in een beleid dat voortvloeit uit het programakkoord dat PvdA en PPR voor de verkiezingen overeen kwamen Nadruk op een verbondenheid met de PvdA — zoals door de commissie van zeven was voorgesteld — ging het congres te ver Deze zinsnede werd geschrapt.

Ook het voorstel van een aantal kandidaten voor het nieuwe bestuur — onder wie oud-voorzitter Van Hoogevest — om de PvdA de drie PPR-zetels aan te bieden in de lopende formatieonderhandelingen met het CDA stuitte op weerstand in het congres

De groep-Van Hoogevest wilde op die manier bereiken dat de PvdA sterker komt te staan tegenover het CDA in haar pogen om het tweede kabinet-Den Uyl zo progressief mogelijk te maken. Het congres verhinderde dat deze motie in stemming kwam, waarna Van Hoogevest en de zijnen zich terugtrokken Volgens hen wil de PPR de nieuwe samenwerkingsstrategie niet omzetten in daden

In haar rede voor het congres had fractieleider Ria Beckers al gewaarschuwd tegen een overhaaste uitlevering van de PPR aan de PvdA ,,Zoiets kan alleen als de PPR-fractie bereid zou zijn zich onvoorwaardelijk te binden aan het bereikte akkoord tussen PvdA, D'66 en CDA", aldus Ria Beckers ,,Gezien de inhoud daarvan en gezien de vreemdsoortige positie die de partij dan de komende jaren zou innemen, is dat niet verantwoord"

Volgens mevrouw Beckers heeft het PPR-congres na de kabinetscrisis zeer juist ingeschat welke mogelijkheden er zijn ,,van vruchtbaar samenwerken met dit CDA" ,,Dat is de afgelopen maanden van dag tot dag duidelijker geworden De PvdA werd op haar beurt door haar vaste wil om te regeren de gevangene van het CDA"

Volgens de PPR-fractieleider heeft het congres met zijn anti-CDA-motie wel tactisch verkeerd gehandeld ,,Wij bleven een overeenkomst van samenwerking verdedigen die door onze veel grotere partner niet meer verdedigd werd Wij hebben op het congres niet de tijd genomen om de mogelijke consequenties daarvan rustig en zakelijk te bespreken Een politieke partij ontkomt nu eenmaal niet aan de machtsvraag We zijn te gemakkelijk heen gelopen over de vraag of er in de huidige sociaal-economische omstandigheden wel ruimte is voor vernieuwing", aldus Ria Beckers

Uit de reeks van kandidaten voor het bestuur koos het congres tot voorzitter Herman Verbeek, een Gronings theoloog. Vice-voorzitter werd Egbert Boeker, hoogleraar natuurkunde aan de VU in Amsterdam en algemeen secretaris werd Hans van der Wilk. (De Volkskrant, ANP) (Vor. ber. pag. 645/1)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

DISCUSSIE ROND „SYMPATHISANTEN" MET TERRORISME

In samenhang met de terroristische gebeurtenissen in de Bondsrepubliek Duitsland is in dat land een discussie ontstaan rond z.g. ‚.sympathisanten" met het terrorisme, die door hun uitlatingen m.b.t. terroristische activiteiten een geestelijk - politiek klimaat geschapen zouden hebben, waarin deze activiteiten pas goed mogelijk waren.

Vooral vanuit de CDU/CSU wordt geprobeerd op deze wijze intellectuelen met linkse opvattingen en politici uit de SPD verantwoordelijk te maken voor het terrorisme in de Bondsrepubliek.

Anderzijds komen er vanuit de SPD oproepen aan deze z.g. sympathisanten hun steun aan de terroristen te staken. Zo publiceerde SPD-voorzitter Willy Brandt op 6 sept. in het partijblad Vorwarts een artikel, waarin hij o.m. het volgende schreef:

,,Ik vraag de sympathisanten direct Bent u buiten zinnen? Of wat bent u? Weet u niet, wanneer u doet alsof u politiek denkt, dat u, in plaats van meer vrijheid en meer gerechtigheid voor brede lagen in dit land te scheppen, de zaak van de duistere reactie, ja van de neo-Nazi's dient? Dat u het bewustzijn van de bevolking met bommen over de rand duwt, waarachter alleen nog maar een afgrond van chaos, politiestaat of dictatuur is? Of wilt u precies dat?

Ik els een antwoord, in ieder geval een dusdanig, dat u zichzelf geeft U moge het chic vinden in verborgen achterkamers over de revolutie te zwetsen Maar ik noem het niet chic, maar laf en misdadig om niet openlijk voor zijn overtuiging uit te komen, maar anderen, als in gangsterfilms, als killers te onderhouden en te ondersteunen Waartoe moet dat leiden' (..)

Ik vertrouw de jeugd in dit land Ik vertrouw de kritische intelligentsia in dit land, die ten onrechte verdacht gemaakt is Daarom doe ik een beroep op de jonge arbeiders, op de studenten, de jonge theologen, leraren, artsen en advocaten, op journalisten en schrijvers: helpt nu vastbesloten mee om aan de terreur de grond te ontnemen Helpt mee, opdat ons land geen politiestaat wordt ( )

Maar nogmaals aan het adres van diegenen, die zich m de actieve omgeving van het terrorisme hebben laten vestigen: maakt u — voor het definitief te laat zou kunnen zijn — een eind aan elke vorm van steun, omdat ons land anders tot de hel zelf verwordt, waarm de vader de zoon wantrouwt, de buur argwaan heeft tegens zijn buur, de organen van de staat zijn burgers bespieden, een land, waarin moord en doodslag de straat beheersen
Helpt u mee, dat dat een nachtmerrie blijft
Helpt u mee opdat de organisaties van het terrorisme verdwijnen U kunt het Als u het niet doet, kan de nachtmerrie werkelijkheid worden".

Het presidium van de SPD gaf op 13 sept. een verklaring uit, waarin o.m. het volgende gezegd werd:

„De terroristiscne moordenaars zijn niet ten onrechte üls late kinderen ar Hitler aangeduid Zij zouden het fascisme bij ons weer te voorschijn schieten als zij het konden Onze jonge democratie in de Bandsrepubliek moet er klaarblijkelijk toa gedwongen worden veel te vernietigen van hetgeen wij hebben opgebouwd op het gebied van de democratische, liberale en sociale rechtsstaat Dat mogen wij niet toelaten
Wat ter bescherming van de burgers en hun democratische staat nodig is moet gebeuren, onafhankelijk van geworetel om competentie en groepsbelangen In de parlementen van de Bond en de deelstaten zullen sociaal-democraten zonder voorbehoud alle voorstellen tot verbetering van de binnenlandse veiligheid onderzoeken Allen, die verantwoordelijkheid dragen, zijn ertoe opgeroepen, voor iedere publieke uitlating na te gaan, of zij daarmee de terroristen en hun handlangers helpen, direct of indirect ( )

De afdeling politiek van het bureau van de CDU publiceerde op 11 okt. een citaten-documentatie, waarin zij uitlatingen verzameld heeft van bekende politici, schrijvers en theologen, waaruit zou moeten blijken, dat zij verantwoordelijk zijn voor het ontstaan van het terrorisme.

In de documentatie, die de titel „Terrorisme in de Bondsrepubliek Duitsland" droeg, werden o m geciteerd de schrijvers Heinrich Böll en Günter Grass, de theoloog Helmut Gollwitzer en de politici Willy Brandt, Werner Maihofer en Helmut Schmidt Allen zouden uitlatingen gedaan hebben. waarin de gevaarlijkheid van de terroristen als geringer voorgesteld werd dan zij in feite was, of waarin terrorisme zou worden aangemoedigd
Geciteerd werd ook uit een artikel, dat op 24 april van dit jaar verschenen was in het blad van de algemene studentenvereniging (ASTA) van de universiteit van Gottingen In dit artikel, dat was ondertekend met het pseudoniem „Mescalero", werd uiting gegeven aan „klammheimliche" (stiekeme) vreugde over het „afschieten" van procureur-generaal Buback
De persdienst van de SPD gaf op 11 okt een verklaring uit, waarin o m gezegd werd. „De CDU heeft vergeten bondspresident Walter Scheel in haar citatenschat op te nemen Onze staat is de bondspresident dank verschuldigd, nadat hij in het weekend o a verklaarde: „Ik geloof, dat niets onze politieke atmosfeer zo zou kunnen vergiftigen als een discussie, waarin de vamen van geachte mannen en vrouwen met moorddaaen in verbinding gebracht worden, onverzoenbare vijandschap zou het gevolg zijn". Maar wij citeren uit de CDU-documentatie zelf ook graag onze partijvoorzitter Willy Brandt „Wie het misdadige handelen van een groep afgedwaalde anarchisten tot aanleiding neemt om daaruit partij-politiek kapitaal te slaan miskent zijn plicht" ( )"

ANTI-DUITSE DEMONSTRATIES NA DE DOOD VAN BAADER, RASPE EN ENSSLIN

Na het bekendworden van het overlijden in de gevangenis in Stammheim van Andreas Baader, Jan Carl Racpe en Gudrun Ensslin kwam het in verschillende Europese steden tot anti-Duitse demonstraties.
In verschillende Italiaanse steden werden op 18 en 19 okt. bomaanslagen gepleegd op Westduitse instellingen.
Vooral handelaren in Westduitse auto's in Genua, Milaan, Bologna, Livorno en Siena moesten het ontgelden. Ook werden Westduitse auto's vernield.
Een groep, die zich .,revolutionaire actie" noemt, eiste de verantwoordelijkheid voor een aantal gewelddaden — „ter ere van onze gevallen kameraden" — op.
In Milaan moest de politie een menigte verspreiden die het kantoor van de krant Corriere *della* Sera wilde bestormen wegens „publikatie van Westduitse leugens".
In heel Frankrijk vonden soortgelijke gewelddaden plaats. In Parijs, Toulouse en Nancy moesten handelaren in Westduitse auto's het ontgelden. In Parijs en Nice werden Westduitse auto's en reisbussen in brand gestoken. In de Franse hoofdstad werd eveneens een aanslag gepleegd op het laboratorium van een Westduitse chemische firma, terwijl in Nancy een bom werd gegooid naar het Goethe-instituut.
In Athene kwam het tot botsingen tussen de politie en linkse betogers die protesteenden tegen „de executie" van Baader c.s. In Piraeus werd een aanslag gepleegd op het gebouw van de Bank van Griekenland. Er werd ook betoogd tegen het feit dat Westduitse commando's het eiland Kreta als springplank mochten gebruiken voor hun actie in Somalië.

In het buitenland vonden n.a.v. de dood van Andreas Baader, Jan Carl Raspe en Gudrun Ensslin in de gevangenis van Staminheim tegen de Bondsrepubliek gerichte demonstraties plaats. Hier een pro-RAF-leuze op de kathedraal van Straatsburg.

In Wenen verspreidde de politie een boze menigte van linkse betogers Het monument van de componist Johan Strauss werd beklad terwijl de menigte riep: „De bourgeoisie heeft haar laatste dans gemaakt."

In West-Berlijn namen sympathisanten van de Baader-Meinhof-groep een politiebureau onder vuur. Er vielen geen slachtoffers. Ook werden slogans ten gunste van de Rote Armee Fraktion op muren geschilderd.

In Brussel demonstreerden enkele ,tientallen betogers voor de Westduitse ambassade. Later trokken zij naar het Paleis voor Schone Kunsten waar zij door de politie werden verdreven.

ZESTIEN TERRORISTEN GEZOCHT I.V.M. ONTVOERING EN MOORD VAN SCHLEYER

Dadelijk na het bekend worden van de moord op de ontvoerde werkgeversvoorzitter Hanns-Martin Schleyer op 19 okt. (pag. 677/3) maakte de Westduitse centrale recherchedienst bekend, dat zij onmiddellijk na de ontvoering van Schleyer begonnen was met het onderzoek en de opsporing van de daders. Er was echter geen ruchtbaarheid aan gegeven i.v.m. de dreiging van de ontvoerders Schleyer te vermoorden in geval een onderzoek zou worden ingesteld.
Verder meldde de politie, dat, verdacht van de ontvoering of medeplichtigheid hieraan, de volgende zestien personen werden gezocht:

Friederike Krabbe. Jörg Lang, Silke Maier-Witt, Brigitte Mohnhaupt, Susanne Albrecht, Elisnbeth van Dyck, Rolf Heissler, Christian Klar, Willy Peter Stoll, Inge Viett, Rolf Clemens Wagner, Christoph Michael Wackernagel, Juliane Plambeck,

Barbara Adelheid Schulz, Angelika Speitel en Sigfrid Sternbeck
Zij worden ook verdacht van ie moord op federale aanklager Buback en bankdirecteur Ponto eerder dit jaar
Veel van deze gezochten waren eerder in dienst bij Klaus Croissant.

BEGRAFENIS BAADER, RASPE EN ENSSLIN. PROTESTEN UIT BEVOLKING EN CDU

Op 20 okt. zijn de stoffelijke overschotten van Baader, Raspe en Ensslin op de begraafplaats Dornhalden in een gemeenschappelijk graf ter aarde besteld. Helmut Ensslin, de vader van Gudrun, had gezegd, dat een gemeenschappelijk graf de wens was van zijn dochter. Een gedeelte van de bevolking van Stuttgart heeft bezwaar gemaakt tegen de begrafenis op Dornhalden, omdat op dit kerkhof ook slachtoffers van Nazi-terreu en geallieerde bombardementen in de Tweede Wereldoorlog begraven liggen.
De burgemeester van Stuttgart, Manfred Rommel (CDU), zoon van de veldmaarschalk uit WO II, heeft echter alle protesten afgewezen. Hij zei, dat er geen gevaar bestaat, dat het graf van de drie een bedevaartplaats wordt voor sympathisanten van de Rote Armee Fraktion. Mocht het die kant opgaan, dan zou de burgemeester daar onmiddellijk een eind aan maken.
Ook in de CDU bestond kritiek op burgemeester Rommel. O.a. premier Filbringer van de deelstaat Baden-Wurttemberg, waarvan Stuttgart de hoofdstad is, protesteerde bij zijn partijgenoot.

Rommel verklaarde echter. dat hij aan het verzoek van de vader van Gudrun Ensslin had voldaan, omdat hij het niet meer dan een christelijke plicht vond om na de dood de vijandschap te vergeten. „Bij de dood moet alles tot het verleden behoren volgens het christelijke beginsel" aldus Rommel

INTERNATIONALE FEDERATIE VAN VERKEERSVLIEGERS ROEPT OP TOT STAKING

N.a.v. de kaping van het Lufthansa-vliegtuig Landshut (pag. 673 e.v.) hebben op 18 okt leiders van de Internationale federatie van verkeersvliegers in Londen opgeroepen over te gaan tot een 4s-uursstaking.

Een dag eerder al had de federatie bij monde van haar president, Derry Pearce, vanuit Hongkong uiting gegeven aan haar woede over deze kaping en de regeringen in de wereld opgeroepen tot het houden van een conferentie over dit probleem. „Terwijl het gemakkelijk is de schuld te geven aan de moordenaars die het fatale schot losten, is nu de tijd gekomen zich te realiseren dat de regeringen van de wereld de ware moordenaars zijn omdat zij hebben nagelaten positieve actie te ondernemen tegen de gewelddadige acties die de burgerluchtvaart bedreigen", aldus Pearce. Hij deed een beroep op alle regeringen een bijeenkomst te organiseren om het probleem van de vliegtuigkapingen te bespreken en zei ook in een telegram aan secretaris-generaal Kurt Waldheim van dc VN te hebben aangedrongen op een speciale bijeenkomst van de Algemene Vergadering ter bespreking van de problemen die de burgerluchtvaart bedreigen.
In een vraaggesprek zei Pearce op 19 okt. dat de staking alleen maar uitgesteld zou worden als de Verenigde Naties onmiddellijk een zitting wijden aan vliegtuigkapingen. VN-secretaris-generaal Waldheim heeft in een reactie daarop laten weten dat het vraagstuk van het terrorisme en van gijzelingen direct zou kunnen worden besproken in de Algemene Vergadering van de VN. Waldheim heeft het vraagstuk, zo zei hij, de „hoogste prioriteit" gegeven.
Volgens Pearce zou de VN-Assemblee het eens moeten worden over de „basis van een effectieve internationale conventie om het kapen uit te roeien". Tot zover hebben verkeersvliegersvereiligingen van Engeland, India, Zweden, Australië, Portugal, Spanje, Griekenland, Nederland, de Scandinavische landen en Oostenrijk hun steun uitgesproken voor de voorgenomen staking die zou moeten beginnen op 25 okt. om 12 uur Greenwich Mean Time (1 uur Nederl. tijd).

Op 20 okt. is Pearce naar New York gevlogen voor overleg met VN-secretaris-generaal Waldheim. Dit overleg, dat op 21 okt. plaatsvond, heeft geleid tot uitstel voor onbepaalde tijd van de aangekondigde staking.
Pearce verklaarde, dat tot opschorting van de staking was besloten, nadat een groot aantal lidstaten van de VN erin had toegestemd een nieuw onderwerp op de agenda van de lopende AV te plaatsen over de veiligheid. van de internationale burgerluchtvaart

Resolutie *AV*

Op 24 okt. besloot de agendacommissie van de VN het onderwerp op de agenda van de VN te plaatsen en op 3 nov. heeft de AV met algemene stemmen een resolutie aangenomen, waarin het kapen van vliegtuigen veroordeeld werd en waarin de staten werden opgeroepen de veiligheid op de vliegvelden te verbeteren. In de resolutie werden alle landen opgeroepen zich te houden aan de drie bestaande internationale verdragen tegen vliegtuigkapingen, die de afgelopen 15 jaar zijn afgesloten, maar die door veel landen nog niet zijn ondertekend. *(AP, AFP,* Reuter, *NRC/H'blad, FAZ,* Le Monde, The Times, *NZZ)*

Publiek bij de begrafenis van Andreas Baader, Jan Carl Raspe en Gudrun Ensslin op het kerkhof Dornhalden in Stuttgart Staande links van het graf de vader van Gudrun Ensslin, ds Helmut Ensslin

ARGENTINIE

MILITAIRE JUNTA KONDIGT ECONOMISCH SANERINGSPROGRAMMA AAN, MAATREGELEN TEGEN VAKBONDEN, STAKINGEN VERBODEN, AANHOUDENDE ARBEIDSONRUST, ONENIGHEID BISSEN JUNTA OVER TE VOEREN BELEID

De militaire junta, die op 24 maart 1976 het bewind van president Isabel Peron omver heeft geworpen (pag. 209-'76 e.v.) kondigde op 2 april 1976 bij monde van de minister voor economische zaken Martinez de Hoz een economisch programma af dat een complete breuk met het Peronistische beleid betekende.
De hoofdpunten van het nieuwe beleid waren: bevordering van buitenlandse investeringen, versterking van de nationale valuta en bestrijding van de inflatie. T.a.v. het eerste punt deelde de minister mee dat de bestaande wet op buitenlandse investeringen ingrijpend gewijzigd zou worden, in die zin dat de gebieden waar niet door buitenlandse ondernemingen geïnvesteerd mag worden tot het uiterste beperkt zullen worden. Verder zullen de bepalingen gewijzigd worden t.a.v. de zgn. gemengde maatschappijen. Ook zal het niet meer nodig zijn dat vertegenwoordigers van buitenlandse maatschappijen zich laten registreren.
Verder zouden een groot aantal staatsondernemingen weer in de particuliere sector komen.
De staatsoliemaatschappij YPF verloor haar monopolie t.a.v. van produktie en verkoop van aardolie.
De minister kondigde verder aan dat ca. 300.000 ambtenaren per dec. 1976 ontslagen zouden worden maar dat zij een vergoeding zouden krijgen ter waarde van een maandsalaris per gewerkt jaar.

Minister van economische zaken Hoz

Op 25 maart had de junta de twee grote vakbonden, CGT en CGE onder militair toezicht geplaatst; op 31 maart werden 15 andere vakbonden onder toezicht gesteld.

Op 13 augustus 1976 werden nadere bijzonderheden aangekondigd over de nieuwe wet op de buitenlandse investeringen.
De wet heft beperkingen op voor het overmaken van buitenlands kapitaal en winst naar het buitenland en stelt buitenlandse investeringen gelijk aan binnenlandse. Investeringsbeperkingen werden opgeheven in de sectoren defensie, pers, radio en televisie, energie, onderwijs en het financiële en banksysteem.
De wet werd toegezonden naar de wetgevende adviescommissie en werd uiteindelijk in februari 1977 afgekondigd, tegelijk met de oprichting van een speciaal staatssecretariaat voor buitenlandse investeringen bij het ministerie van financiën.

Eind 1976 heeft de regering maatregelen genomen om een einde te maken aan de vele volmachten en voorrechten van de vakbonden in de staatssector.

Op 13 dec. 1976 werd een wet gepubliceerd die de aanzienlijke voordelen die de 440.000 werknemers in de openbare sector genieten, verminderde, zoals de regelingen voor overwerk en de medezeggenschap in het bestuur van de ondernemingen. De wet gaf de regering tevens de bevoegdheid in te grijpen in al gemaakte collectieve arbeidsovereenkomsten in de privésector.

In sept. 1976 was een wet afgekondigd die zware straffen in het vooruitzicht stelt voor stakers en voor hen die pogen anderen van het werk af te houden. De werkgevers kregen het recht stakende arbeiders te ontslaan.
De maatregelen werden genomen nadat meer dan 20.000 arbeiders in een automobielfabriek het werk neergelegd hadden uit protest tegen de huns inziens te geringe compensatie voor de sterk gestegen kosten van levensonderhoud.

In okt. 1976 werden 200 vakbondsfunctionarissen ontslagen in het kader van het regeringsbeleid tot rationalisering van de staatssector. Uit protest daartegen kwam het tot werkonderbrekingen in de staatselektriciteitsondernemingen, maar eind okt. 1976 was de toestand weer genormaliseerd, nadat de regering gedreigd had de verantwoordelijke personen voor militaire dienst op te roepen en nadat 500 arbeiders voorlopig waren gearresteerd.

De 13-12-'76 aangekondigde maatregelen moesten langzamerhand in alle overheidssectoren, zowel dienstverlenende als industriële, worden ingevoerd, te beginnen met de elektriciteitsindustrie op 1 febr. 1977 en in de daarop volgende weken bij de spoorwegen, de gasfabrieken, de medische sector, de telecommunicatie, de posterijen en de staatsolie-bedrijven.

Vakbondsleden in de staatssector genoten aanzienlijke voordelen boven niet georga-, niseerden, zoals een aparte, voordelige regeling voor overwerkvergoeding, gunstige regelingen voor vakanties, ziekteverlof, goedkope verblijven in vakantieoorden en recht op medezeggenschap in het bestuur van het bedrijf of de organisatie.

Ondanks het vei-bod op vakbondsactiviteiten, afgekondigd na het omverwerpen van het peronistische regime (pag. 209/2-1976) organiseerde de vakbond van werknemers in de elektriciteitscentrales in febr. een langzaam-aan-actie, waardoor Buenos Aires zonder elektriciteit kwam. Onderhandelingen tussen de vakbondsveritegenwoordigers en de minister van arbeid, brig.-gen. Horacio Tomas Liendo, werden afgebroken nadat de secretaris-generaal van de bond van elektriciteitspersoneel op 11 febr. werd ontvoerd. Hij was één van de in okt. ontslagen vakbondsfunctionarissen.

Ook in 1977 is het onrustig gebleven op het arbeidsfront. In het kader van het saneringsprogramma zijn de loonsverhogingen achtiergebleven bij de prijsstijgingen, wat voor de gemiddelde werknemer neerkomt op een reële loonsverlaging van meer dan 50%. Vooral onder het perso-

neel van de staatsbedrijven is verzet gerezen tegen het beleid van minister Martinez de Hoz. De gunstige arbeidsvoorwaarden in deze bedrijven behoren tot de verworvenheden van de peronistische vakbeweging. De aangekondigde en gedeeltelijk al doorgevoerde sanering in deze sector is een grote bedreiging voor de werknemers.
De arbeidsonrust heeft zich in de loop van 1977 overigens uitgebreid tot de particuliere sector.

Half okt. bezetten 10.000 arbeiders gedurende drie dagen de Renault-fabrieken in Cordoba. Om arbeidsonrust te voorkomen, ontduiken steeds meer bedrijven de loonmaatregelen van de regering. Omdat directe onderhandelingen verboden zijn, worden zo onwettige loonsverhogingen overeengekomen.
Begin nov. heeft het treinverkeer 4 dagen stilgelegen, terwijl daarna de metrobestuurders en het grondpersoneel van het vliegveld van Buenos Aires het werk hebben stilgelegd.

Binnen de militaire junta begint zich een stroming af te tekenen die zich verzet tegen de economische politiek van Martinez de Hoz, aldus N R C/H'b l a d (4-11). De meest uitgesproken vertegenwoordiger hiervan is admiraal Emilio Massera, de stafchef van de marine, die het standpunt van de grote industriële ondernemingen vertolkt. Tegenover het standpunt van Martinez dat loonsverlaging de enige remedie is tegen de werkloosheid (op het ogenblik 12 procent), stelt Massera dat er een loonsverhoging moet komen om de koopkracht weer op peil te brengen. De Argentijnse industrie is helemaal gericht op de binnenlandse markt en heeft haar omzet het afgelopen jaar flink zien dalen. Vervangende buitenlandse markten hebben zich nauwelijkse aangediend.
De agrarische exportsector heeft een beter jaar achter de rug. Mede dank zij de gunstige weersomstandigheden had Argentinië dit jaar een overvloedige graanoogst Een groot deel hiervan ging naar een nieuw afzetgebied de Sowjetunie In drie jaar tijd is de Argentijnse export naar de Sowjetunie vertienvoudigd. Onlangs heeft Argentinië een contract afgesloten om de komende tien jaar alle graanoverschotten aan de Sowjetunie te verkopen. Van hun kant hebben de Russen een contract in de wacht gesleept voor de levering van elektroturbines voor de waterkrachtcentrale in de Paraná-rivier.
Deze uitstekende handelsbetrekkingen zijn er mede debet aan dat de Russen onlangs voor de tweede keer verhinderden dat de schendingen van de mensenrechten in Argentinië op de agenda van een VN-commissie geplaatst zouden worden. Hierbij speelt ook een rol dat de Russen zich geen raad weten met de Argentijnse oppositiebeweging, waarin Moskou-gezinde communisten ontbreken.
Het arbeidersprotest van oktober wordt geleid door stromingen met politieke overtuigingen die lowen van aematied via geradicaliseerd peronistisch tot revolutionair links. Deze groeperingen behoren volgens de rnilitare regering allemaal tot de subversieve elementen die met wortel en tak moeten worden uitgeroeid En waar gekapt wordt vallen spaande s. dus uitwassen in de vorm van schending van de mensenrechten zijn volgens het regime niet te vermijden

Wel heeft de Argentijnse president Jorge Videla tijdens de ondertekening van het verdrag over het Panamakanaal in Washington (in sept.) (zie pag. 590/3 e.v.) aan de Amerikaanse president Carter beloofd dat hij in de komende vier maanden maatregelen zal nemen tegen het ongecontroleerde optreden van de militai en die een ,,harde lijn" aanhangen. Hij gaf toen toe dat extreem-rechtse groepen verantwoordelijk waren voor de ontvoeringen van gematigde en liberale persoonlijkheden. Het meest spectaculaire voorbeeld daarvan was de recente ontvoering van de Argentijnse ambassadeur in Venezuela, Hidalgo Sola. Deze was nog wel belast met het op gang brengen van de dialoog met de regering-Carter over de kwestie van de mensenrechten.
Tot nu toe heeft Videla nog geen maatregelen genomen die er op wijzen dat hij ernst maakt met de bestrijding van de militairen die zich te buiten gaan aan willekeur en terreur. Wat dat betreft kan de manier waarop de regering de krachtmeting met de arbeidersbeweging bij de stakingen zal oplossen een aanwijzing vormen voor de toekomstige ontwikkelingen in Argentinië.

POLITIEKE ONTWIKKELING, ZUIVERINGEN, VIDELA ZIET MOGELIJKHEDEN VOOR TERUGKEER NAAR DEMOCRATIE, VERZET UIT RECHTSE LEGERKRINGEN

Volgens een decreet dat enkele dagen na de machtsovername werd gepubliceerd (pag. 236 e.v.-1976), zou de militaire junta drie jaar aan de macht blijven en verantwoordelijk zijn voor de benoeming van de president, de rechters van het Hooggerechtshof en de minister van justitie. Een ander decreet maakte de oprichling bekend van een wetgevende adviescommissie (CAL), waarin hoge militairen zitting zouden hebben die de junta van advies moet dienen over belangrijke wetgeving. De CAL kan evenwel niet zelf wetsontwerpen opstellen.

Op 14 april 1976 werd de commissie geïnstalleerd.
De samenstelling was als volgt:

voorzitter — schout-bij-nacht Antonio Vanek; namens de landstrijdkrachten — generaal Eduardo Crespi, kolonel Jorge Arguindegui en kolonel Jorge Pozzo; namens de marine — schout-bij-nacht Vanek, kap. Ricardo Acuna en kap. Leopoldo Suarez de Cerro: namens de luchtmacht brig. Pablo Apella, comm. Roberto Marconi en comm. Carlos Cavandoli.

In een ander decreet van 25 april 1976 werden de vakbonden onder militaire leiding geplaatst (zie pag. 732/2) en vijf linkse politieke partijen verboden, t.w. de revolutionaire communistische partij, de politieke arbeiderspartij, de trotskistische arbeiderspartij, de marxistisch-leninistische communistische partij en de socalistische arbeiderspartij.
Verder werden alle rechters van het Hooggerechtshof en van de provinciale gerechten oxtslagen. Op 26 maart werd aangekondigd dat de doodstraf was ingesteld voor deelname aan guerrilla-activiteiten en voor het daden van leden van de strijdkrachten of de politie. Verder werd meegedeeld dat ambtenaren van de nationale en de provinciale regeringen, die betrokkenwaren ge-

Leden van de militaire junta bij een militaire parade ter gelegenheid van de eerste verjaardag van het omverwerpen van het regime van Isabel Peron.
V.l.n.r. Admiraal Emilio Massera, lt.-gen. Jorge Videla en gen. Orlando Agosti.

weest bij ,,subversieve of ondermijnende activiteiten", ontslagen zouden worden. In de daarop volgende dagen begon een grootscheepse zuivering van magistraten, diplomaten en ambtenaren. Zo werden op 27 maart 30 ambassadeurs uit actieve dienst ontslagen.

Op 26 maart werd de voorcensuur weer opgeheven, die onmiddellijk na de staatsgreep was ingevoerd. maar krantenredacteuren kregen het advies voor informatie alleen te vertrouwen op de officiële berichtgeving.

Op 1 april werd brig. Osvaldo Andres Cacciatore benoemd tot burgemeester van Buenos Aires en op 2 april werden een nieuwe openbare aanklager en 5 nieuwe leden van het Hooggerechtshof beëdigd en op 20 april 1976 werden alle gouverneurs van de provincies vervangen door militairen.

Officiële bronnen deelden op 10 april 1976 mee dat er sedert de coup ca. 3000 mensen waren gearresteerd, onder wie oud-ministers, vakbondsleiders en -functionarissen. Genoemd werden de namen van Julio Carlos Gonzalez, secretaris van mevrouw Perón, Miguel Unamuni, minister van arbeid, Anibal Vicente Dernarco, minister van sociale zaken, Pedro Arrighi, minister van onderwijs, dr. Raul Lastiro, vroeger voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden en ex-president Hector Jose Campora.

De secretaris-generaal van de CGT, de grootste vakbond, Casildo Herreras, was een week voor de coup naar Uruguay vertrokken, waar hem politiek asiel werd verleend op de Mexicaanse ambassade.

Half april werd meegedeeld dat oud-president Isabel Perón voor een militair tribunaal zou moeten verschijnen op beschuldiging van misbruik van openbare fondsen en economisch wangedrag (pag. 213 e.v.-1976).

Op 25 maart was het liefdadigheidsfonds, waarvan Isabel Peron voorzitter was geweest, per decreet opgeheven. Op 1 jan. 1976 was zij door een speciale onderzoekcommissie, onder leiding van de federale rechter dr. Alfredo Nocetti Fasolino, vrijgesproken van de beschuldiging gelden voor privédoeleinden aan het fonds te hebben onttrokken (pag. 213/2-1976). De federale rechter werd op 5 april ontslagen omdat zijn onderzoek niet volledig zou zijn geweest. De bankrekeningen van Isabel Perón en van 150 vroegere ministers, vakbondsleiders en andere hoogwaardigheidsbeklederswerden op 31 maart geblokkeerd alsmede die van de CGT en andere vakbonden.

Isabel Peron, die sedert de staatsgreep gevangengehouden werd op het presidentiële buitenverblijf Messidor in de provincie Neuquen werd op 29 oktober 1976 overgebracht naar de marine-basis Azul, ten zuiden van Buenos Aires, nadat rechter Nino Tulio Garcia Moritan bepaald had dat zij in voorlopige hechtenis moest worden genomen ten einde voor een rechtbank te verschijnen op verdenking van verduistering. Haar bezittingen, ca. $ 400.000, werden bevroren.

In de maanden voorafgaande aan de overbrenging van Isabel Peron naar Azul had rechter Moritan haar verschillende malen verhoord i.v.m. verduistering van duizenden dollars uit een openbaar fonds voor liefdadigheid.

Begin juni lekten bijzonderheden daarvan uit naar de pers, die melding maakten van verduisteringen ..van zulk een ernst dat er geen precedent is in de analen van het bestuur van de openbare financiën".

Het federale hof van beroep sprak op 4 nov. 1976 Isabel Peron vrij van de oorspronkelijke tenlastelegging, verduistering van $ 880.000, maar op 16 november werd ze beschuldigd van verduistering van $ 42.000. Behalve Isabel Peron werden de vroegere minister van sociale zaken José Lopez Rega, dr. Raul Lastiri en zijn vrouw en Antonio Benitez, oud-minister van binnenlandse zaken en justitie beschuldigd van verduistering van gelden uit een openbaar liefdadigheidsfonds.

Op 2 juni 1976 werd een wet uitgevaardigd die strafbepalingen bevatte voor het deelnemen aan politieke en vakbondsactiviteiten terwijl verder 48 politieke partijen, vakbonden, studenten- en andere organisaties werden opgeheven, waaronder de peronistische jeugdorganisatie JP en andere linkse peronistische organisaties.

In maart 1977 zei president Videla in een gesprek met journalisten dat de strijdkrachten van plan waren een dialoog te beginnen met vertegenwoordigers van politieke stromingen en dat het de militaire junta ontbrak aan een duidelijke politieke doelstelling.

Een week later verklaarde de minister van binnenlandse zaken, generaal Albano Eduardo Harguindeguy, echter dat de regering niet van plan was met de politieke partijen te gaan onderhandelen.

In een redevoering ter gelegenheid van de eerste verjaardag van de militaire staatsgreep op 1 april verklaarde de president dat eerst de sociale en politieke systemen van het land ,,gereconstrueerd" moesten worden voordat er sprake kon zijn van een herstel van een democratisch regime.

De president zei verder dat de strijdkrachten verantwoordelijk zouden blijven voor dit proces van nationale reconstructie.

In een redevoering op de dag van het leger, 29 mei, zei Videla dat niets en niemand de Argentijnse leiders van hun tegenwoordige koers konden afbrengen en dat het herstel van een representatieve democratie door een dialoog met de burgers de beste manier was om de nationale eenheid te herstellen en een isolering van de militairen te voorkomen.

Vooral in rechtse legerkringen verzet men zich heftig tegen het idee van een spoedige terugkeer tot meer democratische verhoudingen en begin september deed de gouverneur van de provincie Buenos Aires gen Iberico Saint-Jean een beroep op Videla zich terug te trekken als opperbevelhebber van de strijdkrachten en zich als president aan de legerleiding te onderwerpen.

Affaire-Graiver

De tegenstellingen tussen de gematigde en de rechtse elementen in de strijdkrachten kwamen duidelijk naar voren naar aanleiding van wat de affaire-Graiver werd genoemd.

President Videla bevestigde op 20 april persberichten dat de linkse oppositiebeweging Montoneros, die verantwoordelijk wordt gehouden voor een groot aantal bomaanslagen en ontvoeringen, financieel gesteund wordt door een groep Argentijnse bankiers, onder aanvoering van David Graiver, een lid van een vooraanstaande joodse bankiersfamilie. Graiver, die staatssecretaris voor sociale zaken is geweest in de regering van president Lanusse (1971-'73), is volgens bepaalde bronnen in 1976 bij een vliegtuigongeluk in Mexico om het leven gekomen, maar andere bronnen weten te melden dat hij nog steeds in leven is. Graiver zou de Monteneros hebben geholpen met het beleggen van gelden, die zij bij bankovervallen hebben buitgemaakt, waardoor de beweging op een maandelijks inkomen uit renten van $130.000 kon rekenen.

Een aantal mensen, o.a. de vader, weduwe en broer van Graiver werd gearresteerd en op 24 mei nam de regering de uitgeverij en drukkerij over die het dagblad *La Opinion* uitgeeft, één van de vooraanstaande en meest onafhankelijke dagbladen van Argentinië. De uitgever en de hoofdredacteur van het blad waren in april eveneens gearresteerd op verdenking betrokken te zijn bij de Graiver-zaak.

Op 30 mei nam de regering nog eens negen maatschappijen onder controle, waaronder een televisiestation, wegens betrokkenheid met de Graiver-zaak.

Op 4 juni maakte de regering bekend dat het onderzoek naar de zaak vrijwel was afgerond en dat er dossiers met meer dan 700 documenten waren aangelegd. Nadat deze bestudeerd waren. zou uitgemaakt worden welke zaken voor speciale rechtbanken zouden worden gebracht.
Terwijl het onderzoek naai de zaak-Graiver nog bezig was, werd op 4 mei oud-president Lanusse gearresteerd te zamen inet admiraal Pedro Alberto Jose Gnavi en brig. José Carlos Alberto Rey (commandanten van marine en luchtmacht) en de vroegere minister van defensie. gen. José R. Caceres Monié. De vier werden beschuldigd van onregelmatigheden in verband met een opdracht die tijdens het presidentschap van Lanusse verstrekt was voor de bouw van een aluminiumfabriek aan een consortium. waarmee de vroegere minister van economische zaken en financiën. José Ber Gelbard, nauwe contacten had.
Naar aanleiding van de onthullingen over de Graiver-affaire en het feit dat de Graiver-familie tot de joodse gemeenschap in Argentinië behoort (de Argentijnse joodse gemeenschap behoort tot de grootste in Latijns-Amerika, met ca. een half miljoen leden), verschenen in rechtse bladen artikelen met een duidelijke anti-semitische tendens.

Begin juli zag het American Jewish Committee zich genoodzaakt zijn kantoor in Buenos Aires te sluiten nadat het hoofd van het bureau, Jacobo Kovadloff, het land had verlaten omdat hij meerdere malen met de dood was bedreigd.

Vervolgens werd Marco Resnitsky, zoon van de president van de Delegatie van Argentijnse Joodse Verenigingen, ontvoerd en verscheidene dagen vastgehouden, naar later bleek door rechtse leden van de strijdkrachten. Hij werd op 8 aug. vrijgelaten en verliet vervolgens Argentinië. Zijn vader, Nehemias Resnitsky, had eerder publiekelijk geprotesteerd tegen de anti-semitische uitlatingen in de pers.

In juni werd James Nielson, medewerker aan de Engelstalige Buenos *Aires Herald*, door drie rechtse generaals uitgenodigd voor een duel, omdat hij in een artikel de generaals had bekritiseerd wegens hun deelname aan een bijeenkomst georganiseerd door het rechts nationalistische blad *Cabildo*, dat bekend staat om zijn anti-semitische artikelen. Nielson had geschreven dat het beschamend was dat de generaals van hun sympathie blijk gaven voor een blad dat meerdere malen een beroep op de strijdkrachten had gedaan om te voorkomen dat Joodse burgers vooraanstaande posten in het nationale leven zouden bekleden

Het duel ging evenwel niet door, omdat duelleren verboden is *(Le Monde, NZZ, IHT*, FAZ, *The Times NRC/H'blad)*

AANHOUDEND GEWELD VAN LINKS EN RECHTS

Sedert de machtsovername door de generaals is aan het geweld, bedreven door linkse en rechtse groeperingen of door misdadige organisaties geen einde gekomen. Wel zou het de strijdkrachten gelukt zijn de linkse guerrillabeweging. Montoneros, vrijwel te elimineren. Ondanks de aankondiging van generaal Videla, direct na de staatsgreep, dat hard opgetreden zou worden tegen gewelddadigheden en de mededeling van 26 maart 1976 dat de doodstraf weer ingesteld zou worden voor degenen die zich schuldig maken aan terroristische activiteiten, nam in de eerste u-eken na de coup het aantal politieke aanslagen toe.

Tussen 24 maart en 21 april 1976 werden naar schatting 150 mensen vermoord, waarschijnlijk allen door rechtse terreurgroepen, waarmee het totaal aantal vermoorden sedert 1 jan. 1976 op 300 kwam.

Op 24 maart 1976 vaardigde de junta voor de pers een algeheel verbod af voor berichtgeving over politieke gewelddadigheid en guerrilla-activiteiten.

Invoering doodstraf, Montoneros *verslagen*

In juni 1976 kondigde de junta aan het wetboek van strafrecht te zullen wijzigen om het aanhoudende geweld beter te kunnen bestrijden. De voornaamste wijziging was de invoering van de doodstraf, opgeheven in 1972, voor aanslagen op leden van de strijdkrachten, de rechterlijke macht en andere hoogwaardigheidsbeklederS alsmede voor hen die schuldig bevonden waren aan ontvoeringen of aan het storen van het openbaar vervoer. Verder werden de straffen voor hen die losgeld hebben betaald of subversieve organisaties steunen of die nalaten het bestaan van subversieve organisaties aan de politie door te geven, verzwaard.

In nov. 1976 werden speciale permanente militaire rechtbanken ingesteld voor de berechting van verdachten van terroristische misdrijven en ,,subversieve handelingen".

In de tweede helft van 1976 boekte het leger. althans volgens de mededeling van de regering, grote vorderingen bij het bestrijden van de twee belangrijkste guerrilla-organisaties de trotskistische ERP. Ejercito Revolucionario del Pueblo, en de Montoneros Volgens officiële verklaringen was het dodental, na vuurgevechten tussen guerrilla's en militairen, bij de guerrilla's zeer hoog.

Tijdens een persconferentie In april 1977 verklaarde generaal Carlos Alberto Martinez, het hoofd van de militaire inlichtingendienst, dat de Montoneros 90% van hun mankracht hadden verloren en de ERP 75% en dat beide groeperingen nu door geisoleerde acties poogden een revolutionair klimaat te scheppen (zie hierna).

Tijdens een persconferentie in Rome op 20 april maakte Mario Firmenich, de secretaris-generaal van de Montoneros bekend dat de Montoneros en de Authentieke Peronistische Partij besloten hadden samen te werken en dat daartoe een Opperste Raad van de Peronistische Montoneros was opgericht.

De partij wil van Argentinie een socialistische staat maken met vrije verkiezingen Als de junta niet op haar eisen ingaat zal zij geweld gebruiken. Drie van de meest gezochte mannen in Argentinie, de leider van de Montoneros, Mario Firmenich, naaste medewerker Fernando Vaca Narvaja en de peronist Rodolfo Galimberti, waren op de persconferentie in Rome aanwezig

Ook drie bekende leden van de peronistische beweging waren aanwezig de voormalige gouverneurs Oscar Bidegain en Ricardo Obregon Cano en verder Rodolfo Puiggros, voormalig rector van de universiteit van Buenos Aires De twee voormalige gouverneurs gaven hun totale steun aan Mario Firmenich als secretarisgeneraal van de nieuwe partij De partij kondigde een programma van vijf punten aan waartoe het herstel van grondwettelijke rechten, rehabilitatie van alle politieke partijen en de vrijlating van alle politieke gevangenen behoren.

De arbeiders zouden de produktiemiddelen in handen moeten nemen, in samenwerking met de middenklasse en de winkeliers De guerrilla tegen de junta zal in leder geval doorgaan zo zei Firmenich

In de maanden volgend op de militaire machtovername is het de Montoneros toch nog gelukt een aantal spectaculaire overvallen en aanslagen te plegen, waarbij het voor-

naamste doelwit, in tegenstelling tot vroeger, de politie was.

Op 18 juni 1976 werd de chef van de federale politie, brig.-gen. Cesareo Angel Cardozo, door een bom gedood. De volgende dag voerde een rechtse extreme organisatie een wraakactie uit, waarbij 7 mensen werden vermoord.

De opvolger van Cardozo, brig. Arturo Corbetta, nam op 5 juli al weer ontslag, nadat een bom tot ontploffing was gekomen in het hoofdbureau van politie van Buenos Aires, waarbij 18 mensen werden gedooid en 66 gewond. De bomaanslag kwam nadat 17 guerrilla's waren omgekomen in een vuurgevecht met de politie.

Op 12 sept. 1976 werd in Rosario door de Montoneros een politiebus opgeblazen, waarbij 9 agenten en 2 burgers omkwamen en op 17 okt. kwam er in een officiersclub in Buenos Aires een bom tot ontploffing waarbij 50 mensen gewond werden.

De Montoneros namen ook de verantwoordelijkheid op zich voor een bomaanslag op het hoofdbureau van politie van La Plata en een politiebureau in Buenos Aires, waarbij resp. 1 en 10 mensen om het leven kwamen.

Op 29 sept. 1976 werden 5 Montoneros-leiders gedood en op 3 dec. kwam Norma Arrosito, één van de oprichters van de beweging, bij een vuurgevecht om het leven. Als vergelding voor de dood van Norma Arrosito werd een bom tot ontploffing gebracht in de leeszaal van het ministerie van defensie, waarbij 14 doden vielen.

Op 19 juli '76 werd de ERP-leider Roberto Mario Santucho tijdens een vuurgevecht met de politie gedood.
De ERP claimde de verantwoordelijkheid voor een aanslag op het leven van president Videla op 18 februari 1977, toen een bom tot ontploffing kwam op het vliegveld van Buenos Aires vlak nadat het presidentiële vliegtuig opgestegen was.
Een nieuwe ontwikkeling in de geweldpleging was de actie van een aantal rechtse organisaties tegen priesters en andere geestelijken.
Toen ide nieuwe ambassadeur hij de Heilige Stoel op 27 september '76 zijn geloofsbrieven kwam overhandigen bij paus Paulus, protesteerde deze in felle bewoordingen tegen het aanhoudende geweld en verzocht hij om een uitleg voor de moorden op priesters
Drie Ierse priesters en twee Argentijnse seminaristen waren op 4 juli '76 in een kerkgebouw in Buenos Aires doodgeschoten, waarschijnlijk als vergelding voor de aanslag op het hoofdbureau van politie in Buenos Aires (zie boven).
Een andere Ierse priester die al geruime tijd werd vermist, bleek door de politie te worden vastgehouden. Hij werd op 3 december naar Engeland uitgewezen, waar hij bij aankomst verklaarde door de politie te zijn gemarteld.
Op 8 september '76 werd het godsdienstige genootschap de Jehova Getuigen verboden en in januari '77 de Hare Krishna beweging, de Devine Light Mission en een aantal andere oosterse sekten
De Jehova Getuigen gingen in beroep tegen het besluit en in juni '77 sprak een rechtbank uit dat het regeringsbesluit ongeldig was.

Verdwyning burgers. Rapport Amnesty International

Eén van de meest opvallende verschijningsvormen van het politieke geweld in Argentinië is de ontvoering van mensen, in de meeste gevallen door de politie of de veiligheidsdiensten, waarna niets meer van her, wordt vernomen. In de meeste gevallen betreft het mensen die verdacht worden van linkse sympathieën.

Begin maart publiceerde de vereniging van mensenrechten, waarin Argentijnen van alle lagen van de bevolking zijn vertzgenwoardigd, een lijst met namen van 300 mensen die worden vermist, zijn gearresteerd of op de een of andere manier worden vastgehouden. In veel gevallen zouden de veiligheidsdiensten de mensen hebben meegenomen voor verhoor.
Kort daarna verscheen een rapport van Amnesty International, opgesteld aan de hand van de bevindingen van een delegatie van deze organisatie, die van 6 tot 15 nov. '76 een bezoek aan Argentinië had gebracht en daarbij gesprekken had gevoerd met politieke gevangenen, ambtenaren en familie van personen die worden vermist.
Volgens Amnesty zaten er in Argentinië 5000 tot 6000 mensen om politieke redenen gevangen. Martelingen zouden regelmatig voorkomen en ook zouden gevangenen zonder vorm van proces geëxecuteerd zijn.

De groep bestond uit lord Avcbury, lid van het Britse Hogerhuis, dominee Robert Driman, lid van het Amerikaanse Huis van afgevaardigden, en Patricia Feeny van Amnesty International De delegatie heeft geen gesprek kunnen krijgen met de Argentijnse president, generaal Jorge Rafael Videla Maar zij heeft wel langdurige discussies gehad met verschillende hoge regeringsfunctionairissen.
Het onderzoek werd echter ernstig belemmerd door de activiteiten van de geheime politie, die getuigen heeft ondervraagd en geintimideerd In twee gevallen zijn Argentijnen die naar de delegatie waren gekomen om hun verhaal te vertellen gevangengenomen
De regering heeft geweigerd het aantal politieke gevangenen te noemen, omdat dat een „militair geheim" is. Maar de delegatie schat op grond van vele getuigenverklaringen dat het aantal tussen 5000 en 6000 moet schommelen, maar het kunnen er ook meer zijn.
Het grootste deel daarvan zit zonder vorm van proces of zonder aanklacht gevangen. De laatste twee-en-een-half jaar zijn naar schatting tussen de 3000 en 30.000 mensen spoorloos verdwenen. De cijfers lopen zo sterk uiteen omdat niemand officieel vermissingen durft aan te geven of een onderzoek kan vragen. Sinds de regering van mevrouw Peron in maart '76 omver werd geworpen door de militairen zijn tussen 2000 en 5000 mensen verdwenen Er zijn aanwijzingen dat eer, groot aantal van deze mensen in het geheim en zonder enige rechtsgrond is gearresteerd door de veiligheidspolitie.
Officieel zijn er in 1976 1354 mensen omgekomen tijdens politieke woelingen. De veiligheidstroepen hebben daarvan het grootste deel voor hun rekening genomen. Guerrilla-activiteiten worden vergolden met hevige represailles. Na de moord op generaal Omar Actis op 19 augustus 1976 werden later buiten de hoofdstad Bucnos Aires dertig met kogels doorzeefde lichamen gevoniden van mensen die waarschijnlijk al eerder in het geheim gevangen waren genomen.

Sinds de militaire coup zijn de 12.000 politieke vluchtelingen blootgesteld aan een ongekende golf van geweld en intimidatie.
Honderden mensen, vooral uit Uruguay, Chili en Paraguay, zijn gevangen gezet, gemarteld en in sommige gevallen zijn zij overgeleverd aan de geheime politie van hun land van herkomst. Er zijn verscheidene bewijzen dat zij daar nogmaals zijn gefolterd en velen zijn vermoord.
Het Spaanse dagblad *La* Vanguardia publiceerde op 15 juli cijfers over slachtoffers van politiek geweld. Volgens de berekeningen van het blad, gebaseerd op officiële regeringsgegevens, moeten er sinds de militaire coup van 1976 4000 mensen zijn omgekomen.
Het blad gaf de volgende specificatie:
politiek geweld kostte het leven aan 1913 burgers en 184 leden van de veiligheidstroepen; guerrilla's doodden 34 zakenmensen, het leger doodde 1316 guerrilla's en 309 vakbands- en studentenactivisten, 8 priesters en 9 buitenlandse politieke gevangenen. 13 politieke gevangenen hebben zelfmoord gepleegd en 14 kwamen om bij ontsnappingspogingen, 155 terroristen waren gevonden, vermoord, verdronken of anderszins gemarteld, terwijl de rest eenvoudigweg verdwenen is.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

THAILAND ONDER MILITAIR BEWIND

Terwijl Thailand na de militaire staatsgreep van 6 okt. 1976 (pag. 13/3 e.v.) formeel nog door een burgerregering o.l**v.** premier Thanin Kraivichien werd geregeerd, hebben de strijdkrachten op 20 okt. j.l via een zonde bloedvergieten verlopen staatsgreep de macht openlijk in handen genomen.

Het kabinet werd afgezet en een revolutionaire raad o.l.v. de minister van defensie, admiraal Sa-Ngad Chaloryu, nam het bestuur over. De 61-jarige admiraal verscheen vier uur na de coup op de televisie samen met de opperbevelhebber* van de strijdkrachten. generaal Kriangsak Chamanand, en de bevelhebbers van leger, marine en luchtmacht. De raad maakte bekend dat het (benoemde) parlement (pag. 16/3) was ontbonden en de grondwet van 22 okt. 1976 (pag. 16/1) buiten werking was gesteld. De macht was overgenomen ,,om de situatie te helpen oplossen, de economie te verbeteren en de monarchie in stand te houden". Terwijl de staat van beleg werd gehandhaafd zou de persvrijheid worden geëerbiedigd, mits de persorganen ,,zich verantwoordelijk zullen gedragen", en zouden in 1978 algemene verkiezingen worden gehouden. Als motief voor de staatsgreep voerde admiraal Sa-Ngad Chaloryu aan dat het programma van premier Thanin Kraivichien — een over een periode van 12 a 16 jaar in fasen geplande terugkeer naar democratie — te langzaam verliep en verdere onenigheid in de hand werkte.

Overigens was koning Bhoemibol pas twee uur na de staatsgreep van de gang van zaken op de hoogte gesteld, aldus The Times (22-10), in tegenstelling tot het gebruik bij de 13 voorgaande revoluties sinds 1932. toen de monarch tevoren werd geraadpleegd.

Het nieuwe bewind vaardigde onmiddellijk zeven bevelen en vijf proclamaties uit, waarin het voorlopige bestel werd geïnstitutionaliseerd. Generaal Kriangsak werd tot ,,directeur voor de vredeshandhaving" voor het hele land benoemd, terwijl de opperbevelhebber van het leger, Serm Na Nekorn. deze functie voor het gebied van de hoofdstad waarneemt.

Op 22 oktober werd een triumviraat aan het hoofd van de revolutionaire raad benoemd bestaande uit generaal Kriangsak Chamanand als secretaris-generaal, admiraal Sa-Ngad Chaloryu ais voorzitter en luchtmaarschalk Kamol Dechatunga als plaatsvervangend voorzitter.

Blijkens een die dag gepubliceerde lijst telde de revolutionaire raad 23 leden, o.w. vooraanstaande officieren van de generale staf, de bevelhebbers van de drie krijgsmachtonderdelen, de bevelhebbers van de militaire regionen en (namens de politie) generaal Srisuk Mahintharathep (zie pag. 16/3), terwyl politie-generaal Monchai Phankinohuen, die op een voorlopige lijst stond, nu niet meer werd vermeld.

Op 24 oktober werd een voorlopig bestuur gevormd door de splitsing van de revolutionaire raad in drie afdelingen: een revolutionair secretariaat o.l.v. admiraal Sa-Ngad Chaloryu, die met de coördinatie werd belast; een militair commando o.l.v. generaal Pralong Veerapreeya (voorheen staatssecretaris van defensie) en een civiel commando o.l.v. de vroegere staatssecretaris voor het bureau van de premier.

Terwijl hel militaire commando werd belast met het toezicht op de defensie, de nationale veiligheidsraad en het commando voor de binnenlandse veiligheidsoperaties ISOC, werden de taken van het civiele commando over twee commissies verdeeld: de ene moest het werk van de economische ministeries coördineren, de andere dat van de ministeries van buitenlandse en binnenlandse zaken, onderwijs, gezondheid en justitie.

Op 10 november werd een nieuwe voorlopige grondwet afgekondigd, de twaalfde sinds 1932 en de vijfde in 4 jaar. Met haar 32 artikelen verschilt de nieuwe constitutie weinig van de vorige, die 29 artikelen telde. De premier krijgt ruimere bevoegdheden; volgens art. 27 is hij gemachtigd, met toestemming van het kabinet en een nationale politieke raad van militairen (de voortzetting van de revolutionaire raad), ,,subversieve handelingen" te voorkomen en bedreiging van de nationale economie, de openbare orde en de goede zeden te onderdrukken.

Hij kan ook executies zonder vorm van proces bevelen. Er komt een wetgevende vergadering van 300 a 400 door de koning benoemde personen. die een commissie moet instellen voor het uitwerken van een definitieve grondwet. Deze moet in beginsel gereed zijn vóór de algemene verkiezingen, die binnen 17 maanden moeten worden gehouden.

Op 11 november werd de opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Kriangsak Chamanand (59), door koning Bhoemibol tot premier benoemd. Hij werd voor die functie voorgedragen door admiraal Sa-

Generaal Kriangsak Chamanand, de nieuwe premier, was een van de voornaamste organisatoren van de staatsgreep van okt. 1976 en gold sindsdien als de ,,sterke man". Hij voerde de Thaise troepen in de Koreaanse oorlog aan en werkte nauw samen met het Amerikaanse leger, voordat dit uit Thailand vertrok. De laatste jaren leidde hij de grenscommissie van Thailand en Maleisië en hij behandelde de problemen i.v.m. de aanwezigheid van Birmaanse rebellen in het westen van Thailand. Hij beloofde reeds prioriteit aan de versterking en modernisering van de strijdkrachten te geven. Tevens geldt hij als voorstander van een bevordering van vriendschappelijke betrekkingen met de communistische buurlanden van Indo-China. Volgens The Times (12-11) is hij meer een man van de wereld dan de andere generaals, die Thailand hebben geregeerd. een menselijke figuur met liberale opvattingen over mensenrechten en over politieke en sociale kwesties. Hij is een vriend van de vakbonden en schijnt bereid hun een belangrijker stern in de politiek te geven, aldus The Times.

* Op 1 okt was generaal Kriangsak Chamanand, toen plaatsvervangend opperbevelhebber van de strijdkrachten, tot opperbevelhebber benoemd als opvolger van luchtmaarschalk Kamol Dechatunga, die de leeftijdsgrens voor die functie had bereikt

Weekblad 46ste jaargang No. 2410. pag. 29239-29254

Ngad Chaloryu, de voorzitter van de nationale politieke raad (NPC).

Op 13 nov. werd een 33 leden tellend kabinet beëdigd. Premier Kriangsak Chamanand beheert zelf de portefeuille van binnenlandse zaken. Minister van buitenlandse zaken blijft Upadit Pachariyankun. Minister van defensie is generaal Lek Naewmali die in het vorige kabinet vice-minister van defensie was.

De volgende dag werden de hoofdzaken van een regeringsprogramma van 6 punten door de NPC gepubliceerd met als voornaamste de drugsbestrijding. Voorts zal een eigen wapenindustrie worden opgebouwd ter verbetering van de veiligheidspolitiek en ter vermindering van de afhankelijkheid van het buitenland.

In het buitenlandse beleid zal ongeacht ideologische verschillen naar een goede samenwerking met alle staten worden gestreefd, in het bijzonder met de communistische buurstaten in Indo-China, Birma en de lidstaten van ASEAN.

Op 16 nov. werd een nieuwe Nationale Vergadering van 360 leden door koning Bhoemibol ingesteld. Onder die leden waren 229 militairen.

Voorgeschiedenis en achtergronden

Er waren al lang aanzienlijke spanningen tussen leger en civiel kabinet opgetreden, zodat de machtsovername zelf allesbehalve verrassend was. Thanin Kraivichien bleef alleen nog zolang in functie, omdat de onderling verdeelde officiersfacties van het leger, die over geen integrerende leidersfiguur beschikken, het niet eens konden worden over een andere oplossing, aldus de NZZ (23-10).

Inmiddels waren vroegere leiders teruggekeerd.

Op 12 dec. 1976 deelde premier Thanin Kraivichien te Bangkok mee dat veldmaarschalk Prapas Charusathien en kolonel Narong Kittikachorn het recht hadden om als ,,burgers" naar Thailand terug te keren. waar veldmaarschalk Thanom Kittikachorn nog steeds als boeddhistische monnik verbleef (pag. 660/3-1976).

Op 8 jan. keende Prapas Charusathien vanuit zijn ballingsoord op Taiwan in Bangkok terug.

Op 21 febr. legde Thanon Kittikachorn zijn monnikskleed weer af en keerde hij terug in het burgerleven.

Op 10 juli tenslotte keerde ook Narong Kittikachorn vanuit ballingschap in West-Duitsland in Bangkok terug.

Intussen was in de nacht van 25 op 26 maart een militaire staatsgreep mislukt. Deze werd geleid door generaal Chalard Hiranyasiri, die zich in okt. 1976 in een klooster had teruggetrokken na als waarnemend opperbevelhebber van het leger te zijn ontslagen (pag. 15/3). Ca. 300 militairen van de 9de divisie o.l.v. zijn zoon, majoor Aswin Hiranyasiri, waren vanuit de provincie Kanchanaburi naar Bangkok gekomen, waar zij diverse militaire hoofdkwartieren en het radiostation van het voorlichtingsdepartement bezetten. Zij namen o.a. generaal Prasert Thammasiri (de plv. opperbevelhebber van het leger), generaal Pralong Veerapreeya (stafchef van het leger) en gen.-majoor Thavatasin (commandant van de 1ste divisie) gevangen. In een radio-uitzending van de rebellen, die zich ,,de Revolutionaire Partij" noemden, werd de machtsovername bekendgemaakt en werd generaal Prasert als leider aangeduid, maar door het tv-station van het leger, dat in regeringshanden bleef, werd verklaard dat generaal Prasert gedwongen was als leider op te treden. Vervolgens maakten de rebellen bekend dat generaal-majoor Aroon tot commandant van het legerhoofdkwartier was benoemd, maar kort daarop werd deze doodgeschoten, volgens de regeringszender omdat hij geweigerd had met de rebellen samen te werken. 's Avonds gaven de rebellen zich over aan regeringsgetrouwe troepen, nadat generaal Chalard, majoor Aswin en drie anderen zou zijn toegezegd dat zij het land mochten verlaten. Zij werden echter gearresteerd.

Op 21 april werd bekendgemaakt dat generaal Chalard ter dood was veroordeeld en was terechtgesteld. Vier anderen, o.w. zijn zoon Aswin, kregen levenslange gevangenisstraf.

Op 10 mei werd meegedeeld dat 18 officieren, politiefunctionarissen en burgers wegens medeplichtigheid aan de putsch tot gevangenisstraffen variërend van 5 tot 20 jaar waren veroordeeld.

De achtergrond van de mislukte coup bleef duister (zoals de rol van de generaals Prasert en Pralong) en er bleef sprake van een sluimerend conflict binnen het leger.

Over de achtergronden hiervan schreef *NRC/H'blad* (21-10) o.a.:

,, De gangbare mening onder de ,,garnizoen watchers" in Bangkok was steeds dat Thanin een tijdelijke rol van façade mocht vervullen, die de rivaliserende militaire groeperingen de gelegenheid gaf hun meningsverschillen met elkaar uit te vechten Dat hij het nog zo lang uitgehouden heeft moet in belangrijke mate worden toegeschreven aan het feit dat de diverse om de macht worstelende facties van de strijdkrachten elkaar bleven neutraliseren ( )

Eeii groot probleem met Thanin in de ogen van de militairen die de dienst uitmaakten was dat hij er geen genoegen mee nam slechts een façade te zijn, en zich naar hun smaak al te veel als een echte premier gedroeg Ontevredenheid hierover moet een rol gespeeld hebben bij een geplande staatsgreep van middenfebruari, die echter werd ,,uitgesteld"

Een op 26 maart uitgevoerde maar mislukte staatsgreep mocht Thanin ook overleven De feitelijke machtsverdeling onder de militaire gelederen was toen nog te onduidelijk ( )

Bij de jaarlijkse militaire promoties eind vorige maand werd generaal Kriangsak Chamanand opperbevelhebber van de Thaise strijdkrachten Kriangsak, die al enige tijd als de belangrijkste kracht werd beschouwd in het 24 man tellende militaire comité waarop de burgerregering steunde, heeft hiermee zijn positie verder kunnen consolideren

De generaal zou in de afgelopen maanden steeds ongeduldiger geworden zijn tegenover het kabinet-Thanin wegens de zwakheid, de onbuigzaamheid tegenover Indochina en het gebrek aan doeltreffende actie om Thailands sociale problemen te bestrijden

De onmiddellijke aanleiding tot de staatsgreep van gisteren was dat Thanin zich weer als premier wilde laten gelden, en weigerde te voldoen aan een militair verzoek tot een grondige wijziging van de samenstelling van het kabinet

De voormalige admiraal en minister van defensie Sa-Ngad Chaloryu, die net als in oktober verleden jaar de officiele leiding van de staatsgreep had, wordt algemeen gezien als niet meer dan een stroman en verzoenend tussenpersoon Verwacht mag worden dat generaal Kriangsak nu voorlopig over het regeringsapparaat de scepter zal zwaaien En dit zal dan waarschijnlijk met een minder krampachtig beleid voor de dag komen dan het bewind dat Thailand in het afgelopen jaar heeft gekend ( )

De belangrijke vraag is nu of Kriangsak onuitgedaagd door de gespleten gelederen van de strijdkrachten getolereerd zal blijven Er bestond een sluimerend conflict tussen de hem loyale officieren en een groep geleid door de plaatsvervangend opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Yos Thephasdin Yos heeft het formidabele netwerk van invloedrijke figuren geerfd wier loyaliteit uitgaat naar Prapas Charusathien ( )

Zonder de inedewerking van Yos zou de staatsgreep niet hebben kunnen slagen

Terwijl Kriangsak een veel kundiger politicus is, beschikt Yos over een meer solide machtsbasis onder de soldaten in het veld

Door de onbelangrijkere marine-officieren boven die van het leger in het opperbevel te plaatsen probeerde het democratische bewind van Seni Pramoj vlak voor zijn einde de militairen te verzwakken

Dit en hst in onderlinge balans houden van ambitieuze landmachtgeneraals was de reden van veel van de spanning en onenigheid sinds de staatsgreep van verladen jaar ..

(Vor. ber. pag. 13/3 e.v.)

WEST-EUROPA

BELGIË

RIJKSBEGROTING 1978

De rijksbegroting 1978 werd op 30 sept. bij de Kamer ingediend. Zij voorziet:

— *in ontvangsten:*

lopende ontvangsten	932,2 mrd
kapitaalontvangsten:	10.9 mrd

— *in uitgaven:*

lopende uitgaven:	956,1 mrd
kapitaaluitgaven (= gevraagde ordonnanceringskredieten in de eigenlijke rijksbegroting)	118,0 mrd
— uitgaven *van het Wegenfonds* die worden toegevoegd aan de kapitaaluitgaven, omdat zij de openbare schuld beïnvloeden	16,4 mrd

Gelet op een saldo van thesaurieverrichtingen dat op 1,1 rnrd wordt geraamd, en op de kapitaaluitgaven van de Regie voor Maritiem Transport (ca. 600 mln) zal het totaal te financieren saldo 149 rnrd bedragen. Rekening houdend daarenboven met de delging van de openbare schuld, met inbegrip van die ten laste van het autonome Wegenfonds, d.w.z. ca. 65 mrd, zal het te financieren brutosaldo 214 rnrd bereiken.

De lopende uitgaven voor 1978 stijgen met 11,1% t.o.v. de aangepaste begroting van 1977 en met 14,3% t.o.v. de oorspronkelijke begroting van dit jaar.

Belastingverzwaring

De totale aangroei van de belastingontvangsten bedraagt voor 1978 135,9 mrd:

100,6 mrd door de normale aangroei van de belastbare massa;

1,6 mrd ten gevolge van wijzigingen in de wetgeving;

20 rnrd doordat de inning van de gemeentelijke opcentiemen één jaar vervroegd wordt;

9 rnrd ten gevolge van een betere bestrijding van de belastingontduiking;

3,7 rnrd wegens aanpassingen van de vertrekbasis der belastingraming.

Algemene toelichting

In de Algemene Toelichting leest men over deze „crisisbegroting" o.m. het volgende:

Steunend op diverse nationale en internationale prognoses is de Regering uitgegaan van de werkhypothese dat de groei van het Bruto Nationaal Product in 1978 11,2% waarvan 3% in volume en 8% in prijzen) zal bedragen zodat de vermeerdering van de lopende begrotingsuitgaven de nominale BNP-groei niet overschrijdt en het verwachte begrotingstekort in 1978 kleiner zal zijn dan in 1977, wat trouwens beantwoordt aan de begrotingaanbevelingen geformuleerd door de Commissie van de Europese Economische Gemeenschappen

De begroting van de lopende uitgaven van 1978 ondergaat sterk de invloed van de crisis, inzonderheid wat betreft de meeruitgaven die voortspruiten uit de werkloosheid en uit de bestrijding van de werkloosheid, uit de grotere exploitatietekorten bij sommige overheidsbedrijven en in sommige takken van de sociale zekerheid wat meestal leidt tot verhoogde rijkstoeiagen, uit meer tegemoetkomingen van de Staat om de ondernemingen in moeilijkheden te helpen, uit de zeer bijzondere inspanning inzake openbare investeringen en uit de supplementaire lasten van de openbare schuld welke voortspruiten uit die diverse elementen.

Indien de begroting 1978 niet bezwaard zou zijn door die bijkomende uitgaven, zouden de lopende ontvangsten die voor 1978, op basis van een constante fiscale wetgeving, werden geraamd op 912 mrd, ruimschoots hebben volstaan en zelfs een aanzienlijk boni van de lopende verrichtingen hebben mogelijk gemaakt.

Tengevolge van de crisis zijn de totale lopende uitgaven evenwel tot 956,1 rnrd opgelopen en moesten de nieuwe fiscale maatregelen door de Regering goedgekeurd de totale ontvangsten in 1978 brengen op 932,2 mrd.

Het verschil tussen de totale uitgaven van de totale inkomsten op de rekening van de lopende verrichtingen wordt zodoende 951,1 rnrd — 932,2 rnrd = 23,9 mrd, of 2,49% van de totale lopende uitgaven.

Naast een stijging van de lopende uitgaven, die wat de werkingskosten van de overheid betreft aan zeer strenge beperkende normen werden onderworpen, doet de Regering, op het stuk van de investeringsuitgaven, in de kapitaalrekening van de begroting 1978 een maximale inspanning.

Inderdaad, aan de zijde van de kapitaaluitgaven wordt een investeringsprogramma voorgesteld van 200 rnrd (inclusief de parastatalen). Tegenover 1977 stijgt het investeringsprogramma met 32,7 rnrd of 20%, wat ook meer is dan de opties van het Plan 1976-1980. Dit uitgavenprogramma zal worden afgestemd op deze sectoren van de economie die met onderbezetting hebben af te rekenen en waar het tewerkstellingseffect het grootste zal zijn. Bovendien worden de overheidsinvesteringen ingeschakeld in een beleid van selectieve relance.

Tevens wil de Regering, onder meer dank zij een doelmatiger coördinatie van de overheidsbestellingen, de nodige impulsen geven die moeten leiden tot de vernieuwing van de industriele activiteiten in ons land, zowel wat betreft de produkten als de produktiemethoden.

Economische toestand

De rijksbegroting ondergaat sterk de invloed van de economische toestand, die door prof. M. Eyskens, staatssecretaris voor de begroting, luidens het verslag van rapporteur-kamerlid J. Dupré, als volgt in de kamercommissie werd beschreven:

„De laatste beschikbare gegevens duiden op een onbetwistbare vertragmg van de economische activiteit, te wijten aan de zwakheid van de meeste componenten van de eindvraag

Alleen de evolutie van de consumptieprijzen, de groothandelprijzen en de salarissen is meer bevredigend

De belangrijke hernieuwing van de voorraden, die op gang kwam tijdens de eerste negen maanden van 1976, is geleidelijk afgenomen Het volume van de invoer van grondstoffen en half afgewerkte produkten is in het tweede trimeater van 1977 op dezelfde niveau gebleven als dit van de overeenstemmende periode in 1976. In het eerste semester is het met 1,9% gegroeid ten opzichte van dezeldde periode van het vorige jaar.

De ondernemingen in de verwerkende nijverheid, die werden ondervraagd door de Nationale Bank in het kader van haar maandelijks onderzoek, menen sedert februari 1977 meer en meer dat hun voorraden groter zijn dan normaal Deze mening kwam nog sterker tot uiting in mei en bestaat nog steeds.

Parallel hiermee blijkt de vraag naar uitrustingsgoederen van de ondernemingen nog steeds weinig dynamisch te zijn. Een voortdurende zwakte van de benuttingsgraad van de produktiecapaciteit in de verwerkende nijverheid (73%), enerzijds, en een onvoldoende herstel van de winstmarges van de ondernemingen, anderzijds, hebben evenmin als de apathie van de vraag van de gezinnen en van de uitvoer, bijgedragen tot de verhoging van de investeringen

Wegens de vertraging van de economische groei in het buitenland, is het stijgingstempo van de uitvoer in volume sedert

Vervolg op pag. 741

BEGROTING DER LOPENDE UITGAVEN

VERGELIJKING VAN DE BEGROTINGEEN VAN 1977 EN 1978

a) Niet gesplitste kredieten. b) Ordonnanceringskredieten c) Vastleggingskredieten.		Goed-gekeurde begroting[1]	Bijkredieten vroegere jaren	Aanpassingen: Vermeerderingen	Aanpassingen: Verminderingen	Aangepaste begroting 1977	Begroting 1978
Rijksschuld	a)	71400,0	3305,9	2908,1	1549,9	72758,2	85142,3
Pensioenen	a)	97431,2	539,9	283,2	706,1	97008,3	107117,1
Dotatien	a)	2632,2	—	—	2,4	2629,8	2919,3
Eerste minister	a)	1573,7	5,1	150,4	50,1	1674,0	1684,2
Justitie	a)	18674,5	11,5	113,2	490,4	18297,3	20222,7
Binnenlandse zaken	a)	58485 2	9,7	148,8	134,1	58499,9	64681,3
Buitenlandse zaken en buitenlandse handel	a)	5378,9	72,2	176,9	52,7	5503,1	6524,2
Ontwikkelingssamenwerking	a)	6995,7	5,9	23,1	298,2	6720,6	7406,9
Landsverdediging	a)	50628,5	49,4	3,7	155,6	50476,6	54059,2
	b)	14515,8	—	—	—	14515,8	18594,9
	c)	17072,0	—		—	17072,0	17145,9
Rijkswacht	a)	10420,8	20,0		69,1	10351,7	11374,3
	b)	—	—		—	—	23,4
	c)	—	—		—	—	37,6
Landbouw	a)	6760,7	13,7	79,5	151,5	6688,7	8150,7
Economische zaken	a)	18500,6	139,1	1234,6	316,1	19419,1	20794,8
	b)	64,0	—	13,5	—	77,5	288,5
	c)	64,0	—	5,0	—	69,0	597,7
Middenstand	a)	4509,6	24,9	28,8	83,0 2	4455,4	4784,3
Openbare werken	a)	35054,7	277,1	338,6	81,3	35312,0	40214,7
	b)	624,0	—	—	—	624,0	757,0
	c)	797,5	—	300,0	—	1097,5	1215,8
Verkeer	a)	54556,3	979,0	2605,5	355,1	56806,7	61916,0
P T T	a)	15781,4	738,3	649,9	58,6	16372,7	17041,1
Tewerkstelling en arbeid	a)	21711,3	1325,6	17780,0	169,8	39321,5	47907,3
Sociale voorzorg	a)	79743,9	2185,8	5419,3	1191,4	83971,8	86803,8
Nationale opvoeding:							
Franse sector:							
— Departement	a)	71569,3	347,0	1135,7	240,3	72464,7	78629,2
— Kredieten C.C F.	a)	952,0	3,9	13,7	2,0	963,7	421,0
	b)	19,8	—	—	1,6	18,2	21,8
	c)	19,8		—	1,6	18,2	21,8
— Kredieten R D K	a)	5,9		—	—	5,9	5,9
Nederlandse sector							
— Departement	a)	90485,7	295,1	924,0	240,3	91169,4	100064,9
— Kredieten C N C	a)	1912,8	0,1	0,6	19,4	1894,0	2507,4
Gemeenschappelijke sector	a)	2057,6	—	4,1	21,3	2040,4	2275,3
Gemeenschappelijke culturele zaken	a)	3585,7	34,5	—	2787,1	798,6	906,0
Volksgezondheid en gezin	a)	26897,3	66,5	1230,5	240,6	27887,2	31803,8
Financien	a)	31410,7	27,4	984,8	4833,7 3	27561,8	35841,5
Culturele kredieten							
1 Nederlandse cultuur							
— Departement	a)	5429,9	44,5	1309,0	33,6	6705,3	7518,3
— Middenstand	a)	443,4	—	—	1,6	441,8	514,5
— Verkeer	a)	177,6	0,6	2,4	4,1	175,9	197,0
— Volksgezondheid en gezin	a)	471,7	—	—	4,0	467,7	507,7
— Landbouw	a)	23,4	0,3	—	1,8	21,6	23,0
— Economische zaken	a)	91,8	4,1	1,3	0,7	92,4	107,0
2 Franse cultuur							
— Departement	a)	4474,4	125,2	1316,8	—	5791,2	6529,1
— Middenstand	a)	333,3	—	—	1,5	331,8	388,9
— Verkeer	a)	128,0	0,1	—	4,1	123,9	140,4
— Volksgezondheid en gezin	a)	349,8	—		3,0	346,8	374,5
— Landbouw	a)	12,9	0,3		0,2	12,7	14,9
— Economische zaken	a)	93,3	—		1,9	91,4	96,7
3 Duitse cultuur							
— Departement	a)	24,9	—	46,7	—	71,6	97,6
— Middenstand	a)	18,9	—	—	1,4	17,5	21,8
— Verkeer	a)	0,3	—	—	—	0,3	0,4
— Volksgezondheid en gezin	a)	7,2	—	—	—	7,2	8,5
— Landbouw	a)	2,0	—	—	—	2,0	1,4
Regionale begrotingen							
— Vlaams gewest	(a+b)	9753,7		—	15,1	9738,6	9627,7
	(a+c)	9753,7	—	—	15,1	9738,6	9833,7
— Waals gewest	(a+b)	8223,1	—	—	11,6	8211,5	7370,5
	(a+c)	8231,1	—	—	11,6	8219,5	7528,1
— Brussels gewest	(a+b)	1682,1	—	—	2,7	1679,4	1703,8
	(a+c)	1682,1		—	2,7	1679,4	1740,2
Totaal ordonnanceringeii	(a+b)	836081,5	10652,7	38926,7	14389,0	860619,2	956128,5
Totaal vastleggingen	(a+b)	838819,2	10652,7	39218,2	14389,0	863648,4	955861,7

1 Met inbegrip van de uitgaven op toegewezen ontvangsten.
2 Waarvan: 19,0 mln uitgaven op geaffecteerde ontvangsten.
3 Waarvan: 4700,0 mln uitgaven op geaffecteerde ontvangsten

vervolg van pag. **739**

het vierde kwartaal tan 1976 regelmatig gedaald

Wat de vraag van de gezinnen betreft wijzen de laatste beschikbare gegevens op een lichte toename

In de bouwsector is de vraag geleidelijk gedaald. De verzekerde activiteitsduur voor de bouw van residentiële gebouwen is verminderd van 5,91 maanden einde juni tot 5,56 maanden einde december 1976 en tot 4.90 maanden einde augustus 1977

De sector van de niet-residentiele gebouwen volgde eenzelfde evolutie

De zwakheid van de impulsen uitgaande van de eindvraag bevestigde de vertraging van het stijgingspercentage van de industriele produktie sinds het einde van de vakantie van 1976 Voor de eerste zeven maanden van 1976 overschrijdt het door het Nationaal Instituut voor de Statistiek berekend bruto-indexcijfer van de industriële produktie met 1,4% dat van de overeenstemmeride periode van 1976, terwijl het daarentegen met 7,6% groeide tijdens dezelfde periodes van 1976 en 1975

Wat de tewerkstelling betreft is. afgezien van de seizoeninvloeden het aantal volledig vergoede werklozen sinds mei gestegen. Einde augustus waren er 258 000 volledige werklozen, hetzij 35 000 eenheden of 16% meer dan in augustus 1976 De gedeeltelijke werkloosheid is ten opzichte van de overeenstemmende periode van vorig jaar sinds april opnieuw gestegen en heeft het peil van verleden jaar overschreden. In juli bedroeg het daggemiddelde 30 300 eenheden zegenover 19 370 het jaar daarvoor

Op het gebied van de kosten heeft het beleid tot matiging van het stijgingsritme van de inkomens, dat in 1976 van kracht werd en in 1977 werd voortgezet, een merkbare vertraging van het stijgingspercentage van de lonen veroorzaakt. van einde juni 1976 tot einde juni 1977 stegen de lonen met 7,9% tegen 13,2% in de loop van voorgaande periode De snelle toename van de produktiviteit heeft dan ook een vermindering van de loonkost per geproduceerde eenheid mogelijk gemaakt

Het matig stijgingsritme van de lonen evenals het herstel van de Belgische frank ten opzichte van de dollar en het pond sterling vertraagden het stijgingsritme van de groothandelsprijzen van de industriele produkten, waarvan het indexcijfer, exclusief B T W , tussen december 1976 en juli 1977 met 0,6% gestegen is, terwijl het tussen dezelfde maanden van 1975 en 1976 met 5,6% was toegenomen Daarentegen is het verschil tussen de stijging van de prijzen van de landbouwprodukten en die van de industriele produkten blijven bestaan en zelfs toegenomen De prijzen van de landbouwprcdukten zijn in één jaar met 5,3% gestegen, terwijl die van de industriële produkten praktisch onveranderd zijn gebleven

De vertraging van de stijging van de groothandelsprijzen en het beleid tot algemene inkomensmatiging hebben bijgedragen tot de vermindering van het stijgingspercentage van de consumptieprijzen Het gemiddelde indexcijfer voor de eerste negen maanden van 1977 groeide met 7.3% ten opzichte van de overeenstemmende maanden in 1976, terwijl het tijdens dezelfde perioden tussen 1975 en 1976 toenam met 9,3%

Voor de eerste zes maanden van 1977 vertoonde de betalingsbalans van de B L E U een batig saldo can 8,3 miljard in tegenstelling met een tekort van 16,1 miljard over dezelfde periode van 1976 Zowel de lopende verrichtingen als de kapitaalverrichtingen liggen aan de basis van deze ommekeer

Terwijl tijdens het ganse jaar 1976 her. groeipercentage van de quasi-liquiditeiten regelmatig was gestegen, is dit tijdens het eerste kwartaal van 1977 plots gedaald

De vertraging is te wijten aan een verschuiving op het vlak van het spaarwezen van de privé-sector naar langlopende beleggingen, zoals effecten van de overheidsschuld

De liquiditeiten van de geldmarkt hebben bijgedragen tot ontspanning van de rentevoeten de rentecoet van de wekelijkse gunningen van het Rentefonds is dan ook van 13,75% op 12 oktober 1976 tot 6,25% op 23 augustus 1977 gedaald

PHOGRAMMAWET

In samenhang met de rijksbegroting diende de regering, zoals de vorige jaren, een ontwerp van programmawet in waarin de maatregelen worden gebundeld die de regering noodzakelijk acht voor het begrotingsbeleid

De memorie van toelichting vat die maatregelen aldus samen:

I. Fiscale beschikkingen

Steunend op het fiscaal beleid dat in het Regeerakkoord wordt geschetst, beoogt het hoofdstuk betreffende de fiscaliteit inzonderheid volgende grote doelstellingen een rechtvaardiger verdeling van de fiscale last, een verscherping van de strijd tegen de belastingontduiking, een vereenvoudiging van de fiscaliteit, de stimulering van de bedrijfsinvesteringen

A Inkomstenbelastingen en ermee gelijkgestelde belastingen

De voorgestelde maatregelen inzake de inkomstenbelastingen en ermee gelijkgestelde belastingen hebben in hoofdzaak betrekking op:

1) de aanpassing van de personenbelasting voor de kleine en middelgrote inkomens om rekening te houden met de gevolgen van de prijsstijging. Voor inkomens met een belastbaar bedrag tot 280 000 fr, wat overeenkomt met een brutoloon van 336 842 fr, worden de gevolgen van de inflatie op de personenbelasting volledig weggewerkt Voor inkomens tussen 280 000 en 500 000 fr (brutoloon: 568 421 fr) worden de gevolgen gedeeltelijk teniet gedaan en dit op degressieve wijze Bij deze voorstellen werd uitgegaan van een inflatievoet op jaarbasis van 7,6%;

2) de verhoging van de grens waarboven geen vermindering van belasting meer wordt verleend voor gezinslasten en waarboven het stelsel van de ,,decumul" op de bedrijfsinkomsten van de twee echtgenoten ophoudt van toepassing te zijn. Die grens wordt inzake de ,,decumul" van 350.000 fr. tot 375.000 fr. opgetrokken en verhoogd, wat betreft de vermindering voor gezinslasten, met 39.000 fr. in plaats van 36.000 fr. per persoon ten laste na de derde:

3) de verhetering van de regels tot vaststelling van het aantal personen ten laste van de belastingplichtige,

a) het maximumbedrag van de nettobestaansmiddelen welke personen die deel uitmaken van het gezin van de belastingplichtige mogen genieten, wordt van 25 000 fr op 30 000 fr gebracht

b) de handicap van de belastingplichtige zelf wordt in danmerkiilg genomen zowel op het stuk van de personenbelasting als op dat van ae onroerende voo heffing

c) voor de kinderen van de belastingplichtige die, tijdens het belastbaar tijdperk, hun legerdienst of een dienst als gtwetensbezwdarde vervullen. worden hun bedrijfsinkomsten buiten beschouwing gelaten voor het bepalen van het aantal personen ten laste van de belastingplichtige

4) de opneming van de uitsluitend ten behoeve van de Staat geheven opdeciemen en aanpassing van het tarief van de personenbelasting voor belastbare inkoinens boven 500 000 fr

5) de inning bij wijze van bedrijfsvoorheffing of voorafbetalingen van de aanvullende gemeentebelasting en eventueel de aanvullende agglomeratiebelasting op de personenbelasting:

6) bovendien worden in ditzelfde luik diverse maatregelen m b t de vestiging en de invordering van de inkomstenbelastingen voorgesteld.

B. Andere belastingen.

Op het stuk van de indirecte belastingen stelt de Regering belangrijke maatregelen voor in verband met de belasting over de toegevoegde waarde.

De eerste van die maatregelen bestaat in de samensmelting van de BTW-tussentarieven van 14% en 18% tot één enkel tarief van 16%. Daardoor zullen 140.000, meestal kleine, ondernemingen hun administratieve verplichtingen inzake facturering, boekhouding en aangifte gevoelig vereenvoudigd zien.

De tweede maatregel strekt ertoe een nieuwe stap te zetten op de weg naar de volledige detaxatie van de investeringen van het bedrijfsleven. In 1978 zal die volledige detaxatie reeds zijn bereikt voor alle investeringen van nieuwe bedrijven, voor bijkomende investeringen van bestaande bedrijven en voor arbeidsscheppende investeringen.

Verder wordt een zegelrecht ingevoerd op de verhuring van gemeubileerde vakantieverblijven, om op die manier tot een billijker verdeling te komen van de belastingdruk in de toeristische sector.

Vervolgens wordt ten aanzien van de jaarlijkse heffing op de verzekeringscontracten een verhoging voorgesteld, die gecombineerd wordt met een vereenvoudiging voortvloeiend uit de afschaffing van de heffing op de commissielonen van de tussenpersonen bij verzekeringen.

Een belangrijke herstructurering van de belastingdruk wordt voorgesteld inzake de successierechten. Voor bescheiden en middelgrote erfenissen in rechte lijn en tussen echtgenoten met gemeenschappelijke kinderen wordt per erfgenaam een belastingverlaging van 9000 fr. doorgevoerd. Bovendien worden de vrijgestelde schijven merkelijk verhoogd in hoofde van de minderjarige kinderen van de overledene.

Verder wordt de belastingdruk op de erfenissen tussen echtgenoten zonder gemeenschappelijke kinderen aanzienlijk verminderd. Deze sociaal geïnspireerde maatregelen warden gedeeltelijk gefinancierd door een aanpassing vaii het successierecht op de belangrijke erfenissen in rechte lijn. Tenslotte wordt voor erfenissen in zijlijn een verhoging voorgesteld.

II. Sociale maatregelen.

A. Programma tot opslorping van de werkloosheid.

Drie van de in dit actieprogramma opgenomen voorstellen hebben betrekking op reeds bestaande maatregelen; zo wordt:

— de tussenkomst van de Staat inzake de tewerkstelling van werklozen door de overheid verhoogd en geïndexeerd;

— de verplichting tot het opnemen van stagiairs uitgebreid tot de werkgevers die minstens 50 werknemers tewerkstellen en wordt het aanwervingspercentage van 1% op 2% gebracht;

— het wettelijk stelsel inzake brugpensioen uitgebreid, met behoud van de verplichte vervanging door een jongere van minder dan 30 jaar.

Volgende voorstellen betreffen nieuwe maatregelen, met name:

— de oprichting van een speciaal tijdelijk kader zal het mogelijk maken werklozen in een nieuw arbeidscircuit tewerk te stellen;

— de bejaarde werklozen zullen vervroegd pensioen kunnen aanvragen, zonder dat zij daardoor in hun inkomen geschaad worden;

— voor investeringen en studies, die tot doel hebben de arbeidsvoorwaarden te verbeteren, zullen premies toegekend worden.

B. Aanpassingen inzake sociale uitkeringen en pensioenen.

De voornaamste beschikkingen hebben betrekking op:

— de uitkering van een welvaartspremie gelijk aan ¼ van het maandbedrag van de kinderbijslag;

— de uitkering van een welvaartspremie aan invalide werknemers en aan mijnwerkers met een invaliditeitspensioen;

— de invoering van een aanvullende toeslag voor gepensioneerden;

— de invoering van een speciaal brugpensioen voor invalide werknemers;

— het niet innen in 1978 van de bijdragen bestemd voor de kredieturen;

— de financiering van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Tenslotte zijn in het ontwerp-programmawet nog een aantal voorstellen opgenomen om een oplossing te geven aan bepaalde problemen met betrekking tot de toepassing van de wetgeving inzake de pensioenen van de openbare sector.

III. Begrotings- en controlemaatregelen.

De Regering wenst een aantal maatregelen te nemen ter verbetering van de begrotingsprocedures, dit zowel op het niveau van de uitwerking en het onderzoek van de budgettaire voorstellen als op dit van de uitvoering van de begrotingen.

Daartoe zijn onder meer enkele aanpassingen van de betrokken wetgeving noodzakelijk, die worden ingelast in de onderhavige programmawet. Zij betreffen in de eerste plaats een betere integratie van de instellingen, bedoeld bij de wet van 16 maart 1854, en van die waarvan de werking grotendeels afhankelijk is van staatstussenkomsten, in het begrotingsbeleid van de Regering.

Verder zal de ministeriële verantwoordelijkheid en de parlementaire controle ten aanzien van bijkredieten worden verscherpt door bijkredieten van een zeker belang het voorwerp te doen uitmaken van een afzonderlijk wetsontwerp dat onmiddellijk ter goedkeuring aan het Parlement zal worden voorgelegd

Tenslotte zal de wet van 1963 op de rijkscomptabiliteit worden aangepast, inzonderheid om rekening te houden met opmerkingen terzdke van het Rekenhof, teneinde de Ministerraad in staat te stellen geldig te beraadslagen over de overschrijding van vastleggingsmachtigingen voorzien in de beschikkingen zelf van een begrotingswet

IV. Diverse andere maatregelen.

Naast de fiscale, sociale en budgettaire maatregelen die hierboven werden aangeduid worden in de andere hoofdstukken van de programmawet nog een reeks diverse maatregelen opgenomen waarvan de voornaamste hieronder bondig worden vermeld.

Zo wordt voorzien in een wettelijke basis om de afkoop door de Staat toe te laten van de inbreng van de vroegere concessiehouders in het maatschappelijke kapitaal van ae maatschappijen voor stedelijk gemeenschappelijk vervoer

Inzake de ziekenhuizen van de OCMW's en van de intercommunale verenigingen wordt een grondige vereenvoudiging van de procedure voorgesteld in verband met de verdeling van de ongedekte tekorten

Wat de schadevergoeding betreft die overeenkomstig de wet op de organisatie van de ruimtelijke ordening en van de stedebouw kan worden bekomen voor de mmdenvaarde veroorzaakt door een uit de plannen van aanleg voortvloeiende bestemmingswijziging, wordt voorgesteld de huidige regeling te wijzigen wat betreft de voorwaarden waaronder een beroep op schadevergoeding mogelijk is

Tenslotte wordt voorgesteld het stelsel betreffende de toekenning van studietoelagen en studieleningen te wijzigen Aldus zal de mogelijkheid worden voorzien om studieleningen toe te kennen, al dan niet complementair aan studietoelagen, en zal het stelsel der studietoelagen dienovereenkomstig worden aangepast

FDF-CONGRES

Het statutaire congres van de FDF besprak op 4 en 5 nov. te St.-Pieters-Woluwe (Brussel) onder voorzitterschap van burgemeester-kamerlid R. Nols, de staatshervorming, de financieel-economische toestand en de partijstatuten.

Kamerlid Antoinette Spaak die het voorzitterschap waarnam sedert L. Defasset minister werd (zie pag. 430/2), werd met 813 tegen 282 stemmen verkozen tot partijvoorzitter. Kamerlid Georges Clerfayt werd met 928 tegen 176 stemmen verkozen tot secretaris-generaal.

De eerste dag werd vergaderd in drie afdelingen.

Oud-partijvoorzitter en senator A. Lagasse leidde de bespreking in de (drukst bijgewoonde) afdeling die zich bezighield met de hervorming van de instellingen en het gemeenschapsakkoord. De resoluties die er werden opgesteld, zouden later door het congres nagenoeg eenparig worden goedgekeurd.

Op basis van een verslag van prof. P. Kestens (ULB) handelde de tweede afdeling over de noodzakelijkheid van een regionalisering van het economische beleid en over de industriële opvattingen van de partij; daarbij werd opgekomen voor een hervorming van de sociale zekerheid, een doelmatiger financieel rijksbeheer, een positiever benadering van de problemen der kleine en middelgrote ondernemingen enz.

In de derde afdeling (rapporteur G. Brasseur) werd nader ingegaan op de interne democratisering van de partij en werd beslist voortaan de 65 jaar-grens in te voeren voor het bekleden van politieke mandaten.

In de resoluties betreffende de staatshervorming stelde het congres o.m. dat het gemeenschapsakkoord ,,volledig, loyaal en op een samenhangende wijze'' moet worden uitgevoerd. Verder werden beklemtoond:

— de juridische gelijkwaardigheid van wet en ordonnantie; — de noodzaak van een eigen belastingstelsel voor de gewesten; — de wenselijkheid van een uitvoerend orgaan voor het geheel van de Frans sprekende gemeenschap.

Het congres sprak zich ook uit voor nieuwe onderhandelingen, na de uitvoering van het gemeenschapsakkoord, over de regionalisering van de krediet- en de sociaal-economische instellingen, de bevoegdheid van de provinciale besturen, de federalisering van het onderwijs, de herziening van de taalwetgeving, de taalrechten van de Frans sprekenden in de Voerstreek en het Vlaams-Brabantse randgebied van Brussel.

Het congres dat zijn tevredenheid uitsprak over het gemeenschapsakkoord, betoonde dat de ontwerpwetteksten, tot uitvoering van dat akkoord, vóór het einde van 1977 bij het parlement moeten worden ingediend. Ook zei het congres volledig vertrouwen te hebben in de FDF-onderhandelaars die op het kasteel van Stuyvenberg in het redactiecomité zetelen, dat de ontwerp-teksten voorbereidt.

Het voorstel van het Vlaamse gemeentebestuur van St-Genesius-Rode om de Franstaligen-met-inschrijvingsrecht ook te Brussel voor de gemeenteraadsverkiezingen te laten meestemmen, in plaats van in hun Vlaamse gemeente, werd onaanvaardbaar genoemd: ,,dan zouden de Franstaligen als vreemdelingen worden behandeld.'' Het congres verwierp ook uitdrukkelijk elk uitdovend karakter van het inschrijvingsrecht.

Reacties

Reeds op ti nov reageerde BSP-voorzitter K. van Miert negatief op het FDF-voorstel om, na de toepassing van het gemeenschapsakkoord, opnieuw te onderhandelen over verdere faciliteiten voor de Franstaligen in Vlaanderen.

Op 7 nov. gaven Van Miert en de twee andere voorzitters van de Vlaamse regeringspartijen, Martens (CVP) en Schiltz (VU), de volgende gemeenschappelijke verklaring uit:

De voorzitters van de drie Vlaamse meerderheidspartijen, die meer dan 80% van de Vlaamse kiezers vertegenwoordigen

— menen dat bepaalde intenties, geformuleerd in de resoluties van het FDF-congres strijdig zijn met de basisbeginselen en de geest van pacificatie die het afsluiten van dit pact hebben mogelijk gemaakt,

— bevestigen opnieuw en uitdrukkelijk dat de gienzcn van Vlaanderen, zoals ze in het Egmontpact werden getekend, onaantastbaar zijn,

— verklaren dat de Vlaamse gemeenschap in de toekomst, vanuit haar door het Egmontpact verworven autonomie, zelf zal beslissen over de opportuniteit van een dialoog met de Franstaligen en over het onderwerp daarvan, waarbij het respect voor de integriteit van het Vlaamse land cn voor de evenwaardigheid van de Vlamingen te Brussel onaantastbare voorwaarden blijven,

— bevestigen hun wil het Egmontpact in die geest en zonder dralen correct uit te voeren"

De Vlaamse kranten van 7 en 8 nov. namen insgelijks en eenstemmig een afwijzende houding aan t.o.v. nieuwe onderhandelingen over de herziening van de taalwetgeving.
FDF-voorzitster Spaak reageerde op 7 nov. op de verklaring van de Vlaamse partijvoorzitters.

Zij verduidelijkte ,,dat het FDF het Egmontpact wil naleven, maar dat niemand een congres kan beletten op de tijd vooruit te lopen". Volgens Spaak hebben ook Martens en Schiltz eerder voorgesteld dat na Egmont verder moet kunnen worden gepraat, b.v. over de regionalisering van het onderwijs.
Zij verklaarde voorts dat het gemeenschapsakkoord de oprichting van een federale staat beoogt en dat — na de totstandkoming van de vrede tussen de gemeenschappen — het denkbaar moet zijn dat ,,de twee autonome, gefedereerde staten" met elkaar intercommunautaire betrekkingen onderhouden en problemen aansnijden, die thans nog niet bespreekbaar zijn. Tot die problemen behoren, volgens mevr. Spaak, de taalrechten van de Franstalige minderheden in Vlaanderen, en de taalrechten van de Vlaamse minderheden in Wallonië en Brussel.

Op 8 nov. reageerde PSC-voorzitter Ch. F. Nothomb op zijn beurt op de verklaring van Spaak. Hij noemde haar verwijzing naar de twee gefedereerde staten een lapsus en zei dat de PSC voorstander was van een België met twee gemeenschappen en drie gewesten.
Ook op 8 november kwam premier Tindemans tijdens het kamerdebat over de rijksbegroting even op de betwisting terug „Ik heb uit de Egmont-onderhandelingen begrepen, dat de staatshervorming met het oog op de pacificatie zo bedoeld was. dat er acht jaar lang een godsvrede zou heersen en men geen nieuwe voorstellen in die periode zou doen". zei hij

NEDERLAND

ZAKENMAN CARANSA ONTVOERD

In de nacht van 27 op 28 okt. om ong. kwart voor één is in Amsterdam de onroerend-goed-magnaat M. Caransa ontvoerd. Kort voor zijn ontvoering had Caransa de Continental Club aan het Prof. Tulpplein verlaten. Omstreeks kwart over één kreeg de politie een telefoontje van een vrouw. die een vechtpartij aan het Prof. Tulpplein meldde. De politie vond daar slechts een tasje, waarin geld en papieren van Caransa zaten. De ooggetuige kon verder slechts melden, dat de ontvoerde in een rode auto was meegenomen.
Bij het Amsterdams dagblad Het Parool kwam op 28 okt. 's ochtends te kwart over tien een telefoontje binnen van een man, die in het Duits zei „Wij zijn van de Rote Armee Fraktion. Wij hebben Caransa. U zult van ons horen". Twintig minuten later kreeg het blad opnieuw een telefoontje, waarin dezelfde tekst werd herhaald.
Later kwamen bij verschillende dagbladen allerlei telefoontjes binnen van personen, die pretendeerden te spreken namens de RAF of de beweging van de 18-de oktober. Zij stelden verschillende eisen, die reikten van het vrijlaten van het in Nederlandse gevangenschap vastzittende lid van het RAF Knut Folkerts tot het aftreden van koningin Juliana.
Of de ontvoering inderdaad politieke kanten had, dan wel een zuiver criminele affaire was, bleef onduidelijk tot de vrijlating van Caransa.

Caransa vrijgelaten na betaling van f 10 mln losgeld

Caransa is in de nacht van 1 op 2 nov. door zijn ontvoerders vrijgelaten na betaling van een losgeld van f 10 mln, zo heeft hij de politie medegedeeld. Caransa heeft zelf

M. Caransa

met de ontvoerders onderhandeld over de losprijs. Aanvankelijk was een bedrag geëist, dat volgens Caransa ,,enkele malen" groter was. Door wie en op welke manier het geld overhandigd was, wilde de politie niet zeggen.

Caransa werd 's nachts om vijf voor twee op het Zoutkeetsplein in Amsterdam-West vlakbij de haven en de uitvalsweg naar Den Haag uit een auto gezet. Hij was in redelijke conditie, maar maakte op de politie een ,,ontredderde indruk".
Veel kon Caransa de politie niet vertellen. Na zijn ontvoering — door vier mannen ,,zuidelijke typen" volgens Caransa — heeft hij de dagen doorgebracht in een volkomen donkere kamer. Hij lag op bed en was met handboeien aan de buis van de centrale verwarming geketend.
De autorit van het Prof. Tulpplein tot het adres waar hij werd vastgehouden duurde ongeveer drie kwartier. De autorit tot de plaats, waar hij werd vrijgelaten nam ongeveer dezelfde tijd in beslag.
De onderhandelingen tussen Caransa en zijn ontvoerders werden in het Engels gevoerd. Onderling spraken de ontvoerders ook Engels, zij het met een buitenlands accent.
De politie is door de familie Caransa in de onderhandelingen totaal buiten spel gehouden.
Het losgeld is uitbetaald in tienduizend nieuwe biljetten van ƒ 1.000, in totaal een gewicht van 20 kilo. De serienummers van de biljetten zijn bekend, zodat het geld voorlopig ,,besmet" is. (ANP, NRC/H'-blad).

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

AANHANGERS RAF BEZETTEN LIBERATION

Een groep van 100 uiterst linkse demanstranten heeft op 23 okt. de redactielokalen van het linkse Parijse dagblad *Libération* bezet gehouden uit protest tegen de in hun ogen te kritische berichtgeving van het blad over de Rote Armee Fraktion. De bezetters eisten, dat het blad een

speciaal nummer zou wijden aan Andreas Baader, dat in positieve bewoordingen zou zijn gesteld.

De bezetting werd pas rond middernacht opgeheven, maar dat was te laat om nog een krant te kunnen produceren, zodat het blad op 24 okt. niet is verschenen.

De Libération werd door de ontvoerders van de Westduitse werkgeversvoorzitter Schleyer vaak gebruikt om communiques gepubliceerd te krijgen

De hoofdredacteur van de krant, Serge July, had kort voor de bezetting van zijn krant aan persbureau Associated Press laten weten, dat hij gelooft, dat Baader, Ensslin en Raspe werkelijk zelfmoord hadden gepleegd Ook veroordeelde hij het ,,gebruik van geweld" door de Westduitse regering Tegelijkertijd had hij zijn medeleven uitgesproken met de slachtoffers van de acties van de RAF, onder wie ook Schleyer

De redactie weigerde op 23 okt. ,,onder toezicht van politieke commissarisen te werken" en aan de eisen van de bezetters te voldoen. (Reuter, *AP)*

BEGRAFENIS HANNS-MARTIN SCHLEYER

Op 25 okt. vond in Stuttgart de staatsbegrafenis plaats van de vermoorde werkgeversvoorzitter Hanns-Martin Schleyer. In de St. Eberhardkerk wend de uitvaartdienst gehouden, {gedurende welke president Scheel een rede uitsprak.

De bondspresident noemde de strijd tegen het terrorisme een strijd van de beschaving tegen barbarij. Deze barbarij zal zich over de gehele wereld verspreiden, als niet alle politici in de wereld zo snel mogelijk instemmen met verdragen ter bestrijding van het terrorisme.
Zich richtend tot de weduwe van Schleyer, die op de voorste rij van de kerk had plaatsgenomen tussen haar vier zoons en bondskanselier Helmut Schmidt, zei Scheel: ,,In naam van alle Duitsers smeek ik u, de nabestaanden van Hanns-Martin Schleyer, om vergiffenis". Daarbij verwees hij naar het besluit van de regering om de eisen van de ontvoerders niet in te willigen. Als de regering had toegegeven en terroristen had vrijgelaten, zou het vuur van het terrorisme zich echter nog verder hebben verspreid, aldus Scheel.
,,Gelukkig beginnen meer staten het gevaar van het terrorisme in te zien; zij realiseren zich, dat niet deze of gene orde wordt aangevallen, maar elke orde. Dit besef werd duidelijk, toen de regeringen van de Sowjet-Unie en de DDR ons hun hulp aanboden in die moeilijke dagen," zo zei de bondspresident.

De begrafenisplechtigheid werd scherp bewaakt door honderden agenten en scherpschutters. Op de daken langs de route waren 500 scherpschutters geposteerd en nabij de kerk werd een menigte van duizenden mensen, die in de kerk geen plaats kregen, in de gaten gehouden.
De plechtigheid werd bijgewoond door het voltallige bondskabinet en door honderden vooraanstaande personen uit het bedrijfsleven. Op het plein van de kerk waren luidsprekers aangebracht zodat men buiten de dienst kon volgen. De plechtigheid wend rechtstreeks door de Westduitse radio en televisie uitgezonden

Kort na de uitivaartdienst brak er even paniek uit toen een politieagent een schot loste met een pistool. Het pistool was, zo bleek, afgegaan toen de agent struikelde. Een collega werd door de kogel in zijn been-geraakt. (Reuter, *UPI, AP)*

SPRINGSTOF GEVONDEN IN GEVANGENIS IN STAMMHEIM

Bij voortigezet onderzoek in de gevangenis van Stuttgart-Stammheim, waar de kerngroep van de RAF opgesloten gezeten had voordat de zelfmoorden daar plaatsvonden, hebben de autoriteiten op 21 okt. springstof aangetroffen in de cel, waar tot 12 aug. het RAF-lid Rolf Pohle gezeten heeft. Het betrof een hoeveelheid explosieven van 270 gram, genoeg om een muur op te blazen.

Verder was in de cel van Irmgard Möller onder de wastafel in een holle ruimte een koptelefoon ontdekt met aansluiting op de radioinstallatie van de gevangenis. In de platenspeler van Andreas Baader werd een holle ruimte ontdekt, groot genoeg om een pistool te verbergen.
Het parket in Stuttgart maakte op 11 nov. bekend, dat in de gevangenis in Stammbeim opnieuw springstof gevonden was. De 400 gram springstof en de drie springstofcapsules werden aangetroffen in de binnenmuur van cel 721, die de laatste tijd niet bewoond werd. In 1975 zat Carmen Roll erin opgesloten en van 25 juni tot 18 aug. 1977 Ingrid Schubert.

Volgens het parket zijn de gevonden springcapsules dezelfde als die welke op 2 aug. 1977 werden aangetroffen in een huis in Frankfort, dat zou zijn gehuurd door Adelheid Schulz; deze wordt gezocht i.v.m. de moord op de bankier Ponto.
De nieuwe minister van justitie van Baden-Württemberg, Guntram Palm, deelde n.a.v. de vondst mee, dat hij opdracht heeft gegeven tot het slopen van de niet-dragende muren en de vloeren van het cellenblok in het deel van de gevangenis, waar de kern van de Baader-Meinhofgroep opgesloten heeft gezeten.

Voorlopig rapport over gebeurtenissen in Stammheim

De regering van Baden-Württemberg heeft op 26 okt. een voorlopig rapport gepubliceerd over de gebeurtenissen in de gevangenis van Stuttgart-Stammheim

In dit rapport wordt geen opheldering verschaft over de vraag, hoe de vuurwapens, waarmee Andreas Baader en Jan-Carl Raspe zelfmoord gepleegd hebben, de gevangenis zijn binnengekomen,
Daarentegen verklaren de vijf gerechtelijke artsen die de lijken van Baader, Raspe en Gundrun Ensslin — die door ophanging om het leven kwam — hebben onderzocht, dat zij geen enkele aanwijzing hebben gevonden die in strijd zou zijn met de zelfmoordtheorie. Hetzelfde hebben zij geconstateerd ten aanzien van Irmgard Möller die zich met een broodmes in de borst zou hebben gestoken, maar die er het leven vanaf heeft gebracht.
In het 38 bladzijde tellende voorlopige verslag van de regering van de deelstaat Baden-Wurttemberg wordt gezegd dat de loop van het pistool van het type Heckler en Koch, dat bij Raspe werd gevonden, op 10 november 1976 in Bazel was gekocht. Bij die gelegenheid was ook een Amerikaanse karabijn aangeschaft, die bij de aanhouding van de advocaten Haag en Mayer in beslag werd genomen.
De herkomst van het wapen dat in de cel van Baader werd aangetroffen, blijft onbekend. Volgens het rapport was het een Hongaars pistool dat ,,niet legaal" de Bondsrepubliek moet zijn binnengekomen. De twee vuurwapens en het mes dat in de cel van Irmgard Möller lag, zaten onder het bloed. ,,Daardoor konden geen vingerafdrukken worden vastgesteld', aldus het verslag.
Voor de stelling dat de vier gevangenen verdoofd zouden zijn geweest, hebben de vijf artsen geen aanknopingspunten gevonden.

TWEE RAF-LEDEN IN AMSTERDAM GEARRESTEERD

In de avond van 10 nov. heeft de Amsterdamse politie na een vuurgevecht twee leden van de Rote Armee Fraktion gearresteerd. Bij de aanhouding raakten de twee terroristen ernstig gewond; drie politiemannen liepen lichte verwondingen op.

Een van de twee verdachten werd spoedig geïdentificeerd als Christof Michael Wackernagel, die voorkomt op de lijst van verdachten van de ontvoering van en moord op Schleyer en de moorden op Buback en Ponto (pag. 730/3).

De tweede gearresteerde man werd aanvankelijk gehouden voor Rolf Clemens Wagner, die eveneens op de lijst staat, maar werd later, na vergelijking van vingerafdru'kken

Gcrt Richard Schneider (1) en Christof Michael Wackernagel

geïdentificeerd als Gert Richard Schneider. Van de laatste staat niet vast, dat hij lid is van de RAF. Wel is hij voortvluchtig na de bomaanslag op het gerechtshof te Zweibrucken op 31 oktober, een actie, die wordt gezien als een wraakoefening voor de dood van RAF-leden Baader, Ensslin en Raspe.

De RAF-leden werden op 10 november 'savonds omstreeks elf uur door tien zwaarbewapende politiemannen overmeesterd bij een telefooncel aan de Pieter Calandlaan in Amsterdam. Kort tevoren waren de Westduitsers vertrokken uit een flatwoning aan de Baden Powellweg in de westelijke tuinstad Osdorp, die bij de recherche als ,,conspiratief" stond gesignaleerd, en sinds enkele weken in samenhang met de ontvoering van Caransa (pag. 743/2) in de gaten werd gehouden. Hoewel de flat een telefoonaansluiting heeft, gingen de mannen naar de telefooncel.
De politie schaduwde de mannen over een afstand van enkele honderden meters. waarna een rechercheur in burger naar hem toeliep Hij vroeg de mannen op te schieten met telefoneren, want ,,ik heb haast" Het antwoord luidde. ,,Moment, bitte", direct gevolgd door het trekken van een negen-millimeterpistool waarmee de aangesprokene de rechercheur beschoot.
Ook op de andere inmiddels toegesnelde politiemannen werd geschoten. Een agent werd getroffen door een splintergranaat, maar dankzij zijn kogelvrije vest bleven de verwondingen beperkt. Een andere agent kreeg een schampschot in de heup, een derde een schot in de arm.
Bij het doorzoeken van de ,,conspiratieve woning", die door de verdachten al bijna een jaar geleden moet zijn gehuurd, werd assistentie verleend door de rijkspolitie. Het werk werd met grote omzichtigheid gedaan, omdat de vrees bestond dat springladingen waren aangebracht.
In de woning was niemand aanwezig. In een eerste onderzoek vond de politie een hoeveelheid munitie.
Bij de identificering van de twee verdachten werden Duitse rechercheurs ingeschakeld. De mannen bleken over valse papieren te beschikken

De procureur-generaal van de Bondsrepubliek, Kurt Rebmann, heeft op 14 nov. het ministerie van justitie in Den Haag verzocht Wackernagel in hechtenis te houden. Dit vormde het begin van de procedure, die tot een uitleveringsverzoek moet leiden. De rechter van instructie in Kaiserslautern heeft op 15 nov. een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen zowel Gert Schneider als diens metgezellin Christine Kuby.
Schneyder en Kuby worden ervan beschuldigd te behoren tot de ,,antifascistische strijdgroep", die verdacht wordt van een bomaanslag op het gerechtshof te Zweibrucken op 31 okt. Zij worden eveneens verdacht van betrekkingen met het „Kommando Siegfried Hausner, dat verantwoordelijk was voor de ontvoering en de dood van Schleyer.
(ANP, *NRC/H'blad*)

LEDEN „ANTIFASCISTISCHE STRIJDGROEP GEARRESTEERD

Op 9 nov. zijn in Kaiserslautern 8 leden gearresteerd van de „antifascistische strijdgroep". Zij worden gezocht i.v.m. een bomaanslag op het gerechtshof in Zweibrucken op 31 okt. De in Amsterdam aangehouden Gert Schneider maakt ook deel uit van deze groep.
Volgens procureur-generaal Rebmann wilde de groep de RAF ondersteunen. Hij weigerde de namen van de gearresteerden bekend te maken.

KAPERS VAN VLIEGTUIG LANDSHUT GEÏDENTIFICEERD

Het federale rechercheburcau (Bundeskriminaldienst) in Wiesbaden heeft op 9 nov. de identiteit bekendgemaakt van de ontvoerders van het Lufthansa-vliegtuig Landshut (pag. 673 e.v.). De aanvoerder van de vier luchtpiraten was de 23-jarige, internationaal gezochte, Libanees Zohair Yousif Akache.
De identiteit van Akache kon in samenwerking met de politie in Londen en Mogadiscio worden opgehelderd. Akache, die bij de overval in Mogadiscio om het leven kwam. werd ervan verdacht op 10 april i977 in Londen de vroegere minister-president van de Arabische republiek Zuid-Zemen, Al-Hejri, diens echtgenote en een Jemenitische minister te hebben vermoord.
De namen van de drie andere kapers luiden: Riza Abbasi (22 jaar), Shannal Cholom (19 jaar) en Soraya Ansari (23 jaar). Soraya Ansari is de enige overlevende van de vier.
Volgens mededelingen van het Bundeskriminalamt hebben de vier terroristen op Palma de Mallorca hun wapens en de 500 gram plastiek-explosieven, die zij bij zich hadden, verstopt in een koffer-radio en een lichtblauw kosmetiekkoffertje. Daarin hadden zij ook nog vier handgranaten verborgen.
De pistolen van het merk „Tokarev" en „Makarov" waren resp. van Russische en Hongaarse makelij.
In Palma de Mallorca woonden de terroristen vanaf 5 oktober in hotel Saratoga en hotel Costa del Azul. De tickets voor de vlucht met de Landshut waren in baar geld betaald.

ZELFMOORD INGRID SCHUBERT GEMELD

Het RAF-lid Ingrid Schubert is op 12 nov. om 19.10 u. dood aangetroffen in haar cel in de Beierse gevangenis München-Stadelheim. Zij hing, volgens mededelingen van het Beierse ministerie van justitie, aan een strik, die zij gemaakt had van een beddelaken. De laatste controle had 65 minuten eerder plaatsgevonden.

Nog voor de sectie, die in de nacht van 12 op **13** november werd uitgevoerd, deelde Franz Neubauer de Beierse staatssecretaris van justitie mee, dat alles op zelfmoord wees, maar er was geen enkele aanduiding. dat Ingrid Schubert met zelfmoordplannen rondliep. Vertegenwoordigers van het Munchener advocatenkantoor Bendler, dat de belangen van Ingrid

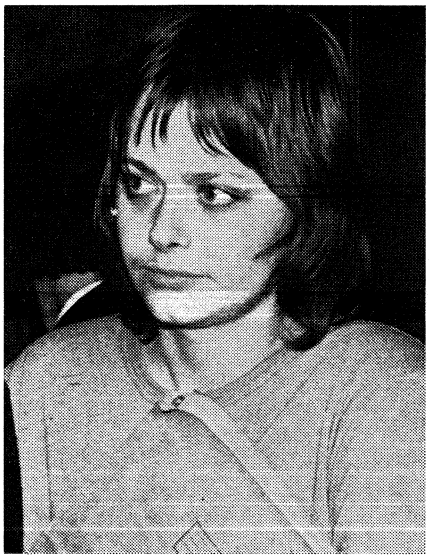

Ingrid Schubert

Schubert behartigde, verklaarden, dat zij na de zelfmoorden van Stammheim had gezegd, dat zij iets dergelijks nooit zou doen.
Volgens de voorlopige resultaten van de sectie, waarbij twee leden van het advocatenkantoor en een door hen aangewezen arts aanwezig waren, zou Ingrid Schubert inderdaad door zelfmoord om het leven zijn gekomen.
Ingrid Schubert werd geboren in Ebern in Beneden-Franken in Beieren en was aanvankelijk doktersassistente. Met Ulrike Meinhof en Irene Görgens bevrijdde zij in 1970 Andreas Baader, toen deze in West-Berlijn in voorarrest zat. Op 8 oktober van dat jaar werd Ingrid Schubert in West-Berlijn gearresteerd.

In 1971 werd zij veroordeeld tot een gevangenisstraf van 6 jaar, in 1974 tot een gevangenisstraf van in totaal 13 jaren. Zij werd beschuldigd van poging tot moord, bankovervallen en het lidmaatschap van een misdadige vereniging. Zij zat eerst gevangen in Frankfort, werd daarna overgebracht naar Stuttgart-Stammheim. Afgelopen zomer werd zij in de gevangenis Stadelheim geplaatst, toen de terroristen een honger- en dorststaking begonnen en er in Stuttgart niet genoeg ruimte was voor de procedure van de kunstmatige voeding. In Stadelheim leefde zij als enige vrouw tussen ongeveer 1800 mannen. Zij had een afgelegen cel.

Sedert het opheffen van de Kontaktsperre had zij verbinding met de buitenwereld via een klein radiootje. Ook ontving zij kranten. Bendler, haar advocaat, had op 10 november een verzoek ingediend, Ingrid Schubert wegens de zware psychische belasting als gevolg van de isolatie weer naar de vrouwengevangenis in Frankfort over Ze brengen. Ingrid Schubert behoorde tot de elf gevangenen, die door de ontvoering van Schleyer hadden moeten vrijkomen. Ook de terroristen, die een aanslag op de Westduitse ambassade in Stockholm pleegden, wilden haar vrij hebben.

DREIGEMENTEN TEGEN LUFTHANSA

Het bureau in Bonn van het Franse persbureau *AFP* heeft op 6 nov. een brief ontvangen, die afkomstig was van het ,,RAF Kommando BER" — BER betekent waarschijnlijk Baader, Ensslin, Raspe —, waarin werd aangekondigd, dat voor elk van de drie ,,vermoorde kameraden" een Lufthansa-vliegmachine zou worden opgeblazen. Deze acties zouden plaatsvinden vanaf 15 nov.

De brief was in Frankfort gepost en droeg het poststempel 2 nov.
Ook Duitse en Zwitserse persbureaus ontvingen dergelijke brieven terwijl een woordvoerder van de Lufthansa op 6 nov. bekend maakte, dat ook bij de maatschappij dreigementen waren binnen gekomen. Hij zei erbij, dat er na 18 okt. vele dreigementen ontvangen waren, maar dat aan het jongste dreigement meer ,,ernst en gewicht" werd toegekend.

M.i.v. 15 nov. zijn bij de Lufthansa en op Westduitse vliegvelden verscherpte veiligheidsmaatregelen van kracht. Zo laten verkeersleiders Lufthansa-toestellen niet te voorspellen start- en landingsprocedures volgen, waardoor het instellen van luchtdoelraketten op de gebruikelijke aanvlieg- en startroutes zinloos is.

Volgens een woordvoerder van het Westduitse instituut voor vliegveiligheid zal de burgerij de komende weken ,,ernstig op de proef worden gesteld" door de vliegtuigen, die boven woonwijken plotseling hun motoren inschakelen om hoogte te winnen Ook industriegebieden. waarboven om veiligheidsredenen nooit gevlogen wordt, worden vanaf 15 nov. niet ontzien.
Volgens een woordvoerder van de Lufthansa is met de maatregelen maximale veiligheid bereikt Vliegvelden en hun verre omgeving worden in de gaten gehouden door politie en Grenzschutz. Ook taxiënde en geparkeerde vliegtuigen hebben speciale bewaking gekregen
Lufthansa-koersen zijn sinds de dreigementen in twee weken tijd op de beurs van Frankfort met 14 mark gezakt. Slechts één van de dertigduizend Lufthansa-personeelsleden heeft tot nu toe ontslag genomen in verband met de dreigementen Lufthansa heeft op dit ogenblik 92 passagiersstraalvliegtuigen die 111 luchthavens aandoen

Bij het Franse persbureau *AFP* en het Britse bureau *Reuter* in Parijs zijn op 19 nov. verklaringen binnen gekomen, die van de RAF afkomstig zouden zijn. Hierin werd gezegd, dat in de toekomst geen vliegtuigkapingen meer ondernomen zullen worden, maar dat wel vliegtuigen in de lucht kunnen worden opgeblazen.
De RAF liet weten de aanvallen op ,,symbolen van het kapitalisme" wel te zullen voortzetten. *(Reuter, UPI, AP, NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Le Monde, The* Times)

LATIJNS-AMERIKA

BRAZILIË

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN. TOENEMENDE DRUK OP REGIME-GEISEL VOOR LIBERALISERING, PARLEMENT TIJDELIJK NAAR HUIS GESTUURD, MAATREGELEN TEGEN OPPOSITIE, STUDENTENONLUSTEN, GEISEL ONTSLAAT MINISTER VAN HET LEGER

Sedert begin oktober wordt in Brazilië in verschillende lagen van de bevolking openlijk aangedrongen op meer aandacht voor de burgerlijke vrijheden.
Studenten. officieren. vakbondsmensen. zakenlieden en juristen hebben bij verschillende gelegenheden openlijk kritiek uitgoefend op het regime-Geiseil.
De oppositiepartij MDB heeft op haar partijcongres in Brasilia half september, een nationale campagne gelanceerd voor het bijeenroepen van een ,,vrije en democratische grondwetgevende vergadering".

In een document, dat door het gehele land is verspreid en wordt besproken op bijeenkomsten, zegt de partij: ,,Het land is aan willekeur onderworpen. Het gevolg is een institutionele chaos. Het politieke gezag heeft zijn legitimiteit verloren. De overheid is volledig van de bevolking geïsoleerd. Door angst en onderdrukking gekweld roepen de mensen eensgezind om teruggave van de middelen die veiligheid, stabiliteit, harmonie en ontwikkeling garanderen".
Waarnemers wijzen erop dat het regime tot nog toe nauwelijks heeft ingegrepen terwijl in het verleden burgers voor heel wat minder vergaande uitingen van kritiek op het regime werden gearresteerd.
Volgens *NRC/H'blad,* Le Monde (22-10) hebben verscheidene factoren daartoe bijgedragen.
De belangrijkste daarvan zou zijn de groeiende ontevredenheid onder brede lagen van de bevolking over de gevolgen van de economische crisis.

Dit keer worden niet alleen de allerarmsten, maar ook voorheen betrekkelijk bevoordeelde bevolkingsgroepen rechtstreeks getroffen door de inflatie (dit jaar waarschijnlijk bijna 40%) en de rem op de loonstijgingen. Zakenlieden klagen op hun beurt over de daling van de winsten, de bemoeienis van de militairen met het economische leven, zoals het instellen van krediet-, investerings- en invoerbeperkingen.
Daarnaast heeft een aantal ontwikkelin-

gen op het politieke vlak als katalysator gediend voor de heropleving van de openbare meningsuiting. Het startsignaal gaf president Geisel zelf, toen hij begin april het parlement voor twee weken naar huis stuurde om op eigen houtje enkele wijzigingen van de grondwet en de verkiezingsprocedure voor senatoren en gouverneurs te kunnen doorvoeren. (Zie hierna.)

De studenten waren de eersten die de straat opgingen om hun eisen tot herstel van de democratie kracht bij te zetten. De spanning neemt nog toe nu de datum waarop de opvolger van Geisel moet worden aangewezen dichterbij komt. Een bekend verschijnsel in landen waar machtswisselingen niet via consultatie van het volk geregeld worden is dat bij de nadering van ,,de opvolging" de bevolking een uitlaatklep zoekt voor de bestaande ontevredenheid en interne gezagsgeschillen op de spits worden gedreven.

De enige die zich tot nu toe kandidaat heeft gesteld is senator Magalhaes Pinto, een invloedrijk zakenman en lid van de regerende Arena-partij.

De meeste Brazilianen geven hem echter weinig kans. De opvolging van generaal Geisel is in de eerste plaats een zaak van militairen.

In dit verband worden de laatste tijd twee namen genoemd: generaal Silvio Frota, de op 12 okt. door Geisel ontslagen minister van het leger izie pag. 749), en generaal Joao Batista Figueiredo, hoofd van de nationale inlichtingendienst. Het ontslag van Frota, favoriet van de ,,haviken" onder de officieren, houdt zeker verband met zijn aspiraties voor het presidentschap. Geisel zou meer voelen voor een kandidaat die een ,,openingspolitiek" voorstaat. Wat dit betreft zou generaal Figueiredo, zelf voorstander van een ,.burgerlijk', liberale rechtse beweging, meer genade in zijn ogen kunnen vinden.

Volgens waarnemers zou Geisel op het beslissende ogenblik, in jan. 1978 zijn keus echter wel eens op een derde man kunnen laten vallen, bijvoorbeeld generaal Dilermando Gomes Monteiro, commandant van het tweede leger in Sao Paulo, die als liberaler bekend staat dan zijn twee mogelijke rivalen.

De laatste tijd heeft links noch rechts stilgezeten. Ook de pers slaat tegenwoordig een strijdvaardiger toon aan dan voorheen.

Tweehonderd niet eens zo progressieve Braziliaanse juristen eisten begin augustus in een open brief aan het Braziliaanse volk het herstel van de ,,rechtsstaat". Een aantal officieren, onder wie een gepensioneerd generaal en een exminister, heeft zich deze zomer uitgesproken voor ,,een terugkeer van de militairen naar de kazernes". Zakenlieden uit Sao Paulo hebben zich op hun beurt aaneengesloten tot de „civilista"-beweging, die pleit voor het herstel van de ,,burgersamenleving".

De studenten proberen hun Nationale Bond (Uneb), in 1964 door de regering ontbonden, weer op te richten. De metaalvakbonden in Sao Paulo en omgeving eisen een flinke loonsverhoging (34%). De kerk tenslotte blijft een belangrijke tegenkracht, ook al slaat ze de laatste tijd een wat gematigder toon aan.

Om deze toenemende dreiging te bezweren heeft president Geisel enkele vooraanstaande vertegenwoordigers van de Arena-partij. onder wie voorzitter Francellino Perreira, opgedragen een ,,dialoog" aan te gaan met de legale oppositie over een eventuele hervorming van het huidige politieke bestel.

Welke concessies is de regering bereid te

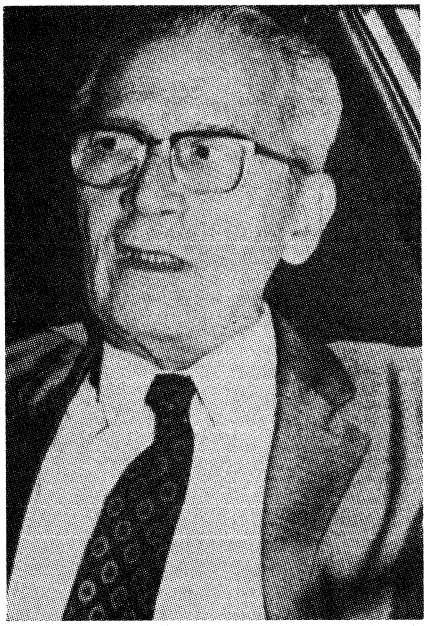

De belangrijkste theoreticus van het Braziliaanse militaire bewind is generaal Golbery de Couto e Silva. Nij werd in 1911 in de staat Rio Grande del Sul geboren en nam na zijn officiersopleiding met een Braziliaans expeditieleger aan de zijde van de geallieerden aan de Tweede Wereldoorlog in Europa deel. Vervolgens werd hij toegevoegd aan het opperbevel van de strijdkrachten. Van '52 tot '55 doceerde hij aan de hogere krijgsschool. In '61 werd hij gepensioneerd, maar in '64 benoemd tot directeur van de nationale inlichtingendienst. Daarnaast was hij president-directeur van een filiaal van een Noordamerikaanse chemische industrie en chef van het civiele huis van de president. In '67 publiceerde hij zijn belangrijkste werk, ,,De geopolitiek van Brazilie".

Volgens zijn visie neemt Brazilië een bijzondere plaats in in de krachtmeting tussen het christelijke, liberale en democratische Westen en het Aziatische, atheïstische en autoritaire Oosten Wil deze krachtmeting voor het Westen goed aflopen dan zal eensgezind opgetreden moeten worden De verschillende maatschappelijke en sociale groeperingen, de politici, de industriëlen, de intellectuelen, denken in de eerste plaats aan hun eigen belangen en daarom dient het leger als onpartijdige instantie de leiding van deze krachtmeting en van de staat te krijgen

---

doen? Zij is zeker niet van plan het land weer in de traditionele democratische banen te leiden. De doctrine van nationale veiligheid — de ideologische grondslag van het bewind — zal evenmin van de hand worden gedaan. Ook zal het bewind weigeren af te zien van uitzonderingsmaatregelen ter verdediging van waarden als het vrije ondernemerschap of een christelijke wereldvisie, die het als onmisbaar beschouwt voor de economische ontwikkeling en nationale grootheid van Brazilië.

Wel zou de regering bereid zijn op dit terrein met een zekere controle in zee te gaan. Zo zouden de tot nu toe aan de president voorbehouden noodtoestandsbevoegdheden voortaan door een raad kunnen worden uitgeoefend. waarin de militairen weliswaar het zwaarst zouden tellen, maar waarin ook de oppositie kans zou maken gehoord of misschien zelfs vertegenwoordigd te worden

Op het eerste gezicht biedt de recente standpuntbepaling van de MDB ten gunste van een ,vrije en democratische grondwetgevende vergadering" geen enkel perspectief op een verzoening met de regering

Toch hrbberi de nieest radicale kopstukken van de MDB in sept een niet geringe concessie gedaan door toe te stemmen in een dialoog met de Arena-partij

Sommige Arena-vertegenwoordiger3 hebben zich in uiterst felle bewoordingen uitgesproken tegen de nieuwe koers van de MDB Toch zou er een modus vivendi gevonden kunnen worden De leider van ie Arena-partij Francellino Perreira, heeft al gezegd geen onoverkomelijke tegenstelling te zien tussen een ,,dialoog" en ae campagne van de MDB voor een grondwetgevende vergadering

Deze campagne kan een belangrijk pressiemiddel worden voor de MDB tijdens de onderhandelingen Maar ook de regering heeft een aantal troeven in handen In het uiterste geval kan ze haar voorstellen door het huidige kabinet, waarin ae Arena-partij de meerderheid heeft, laten aannemen Ook zou ze het verplichte twee-partijenstelsel wel eens kunnen afschaffen

Al met al is Brazilië een cruciale politieke fase ingegaan, die in nov. 1978 zal uitmonden in algemene verkiezingen, waarbij de oppositie kans maakt de meerderheid in het parlement te behalen

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de politieke ontwikkelingen in Brazilië, sedert maart (vorig bericht, pag. 200/3 e.v.).

Parlement *tijdelijk* gesloten

Een conflict tussen het Braziliaanse parlement en de regering heeft, begin maart, geleid tot een tijdelijke sluiting van de volksvertegenwoordiging.

Op 30 maart verwierp het Congres een regeringsvoorstel tot hervorming van de rechterlijke macht.

Volgens de oppositie die voor de afwijzing zorgde, zou aanvaarding van het wetsontwerp het justitiële apparaat tot een verlengstuk van de uitvoerende macht hebben gemaakt.

Van de aanwezige senatoren en leden van het Huis van Afgevaardigden stemden 241 voor en 156 tegen. Voor aanvaarding van het wetsontwerp was een meerderheid van tweederde noodzakelijk.

Aan de stemming waren langdurige onderhandelingen voorafgegaan tussen politici van de regeringspartij ARENA (Alianca renovadora nacional) en de oppositionele MDB (Movimento Democratico Brasileiro). Pas op het allerlaatste moment besloot de MDB haar steun aan het voorstel te onthouden.

Afgevaardigden van de regeringspartij verweten tijdens het debat de MDB dat zij zich door een ,,groep communisten" laten leiden.

Op 1 april maakte president Geisel bekend dat het Congres tijdelijk naar huis gestuurd was. De bekendmaking werd gedaan na een bijeenkomst van de Nationale Veiligheids Raad in Brasilia op 1 april.

Volgens de institutionele wet van 1968 heeft de president bijzondere en verreikende bevoegdheden, o.a. om het parlement naar huis te zenden.

in 1968 enige dagen na de afkondiging van deze wet werd het Congres door de toenmalige president naar huis gestuurd.

In een toelichting op zijn besluit, zei Geisel in een televisietoespraak dat het besluit niet was genomen om de parlementariërs te straffen en dat de maatregel van voorbijgaande aard was. Hij zei dat hij zijn bijzondere volmachten ,,met terughoudendheid, gematigd en kalm" zou gebruiken, niet alleen om de gewenste justitiële hervormingen aan te brengen maar ook om ,,andere hervormingen van politieke aard" door te voeren.

Van de zijde van de oppositie werd op het besluit gereageerd met een verklaring waarin het heette dat de regering zichzelf het monopolie had gegeven om te beslissen wat goed is voor Brazilië. Degenen die dit alles accepteren worden goede Brazilianen genoemd, aldus de verklaring maar zij, die de moed hebben zich te verzetten en aan hun denkbeelden uiting geven binnen de grenzen van de wet, worden als kwalijke negativisten gekarakteriseerd.

Op 13 april kondigde Geisel, gebruik makend van zijn bijzondere bevoegdheden, de wijziging in de rechtspraak, in de vorm van een amendement op de grondwet, af.
In een radiotoespraak zei hij dat hij de wijziging noodzakelijk achtte en dat de oppositie van de ,,dictatoriale minderheid" hem niet zou beletten deze maatregel te nemen.

Op 14 april maakte de president bekend dat het parlement met ingang van de volgende dag weer bijeen mocht komen.
Hij maakte tegelijkertijd wijzigingen bekend in de kieswetten en in de wijze van benoeming van de gouverneurs van de deelstaten en de duur van de ambtstermijn van de president.

Na afloop van de 5-jarige ambtstermijn van de huidige president (op 15 maart 1979) zal de nieuwe ambtstermijn **6** jaar bedragen. De datum voor de benoeming van een nieuwe president wordt van januari 1979 teruggebracht naar oktober 1978
Amendementen op de grondwet zullen voortaan slechts een eenvoudige meerderheid in het Congres nodig hebben, en niet meer een tweederde meerderheid, zoals tot nu toe
De gouverneurs van de deelstaten en éénderde van de leden van de Senaat zullen in de toekomst via indirecte verkiezingen door een kiescollege waarin ook gemeenteraadsleden zitting hebben, worden gekozen.
Burgemeesters en gemeenteraadsleden, gekozen bij de verkiezingen van november '76 (pag. 200/3) zullen hun ambt tot 1982 bekleden i p v tot 1980.
Het gebruik van radio en televisie voor propagandaboodschappen tijdens verkiezingscampagnes, is verboden.

Studenten betogen tegen regime, maatregelen *tegen* oppositie

In de eerste helft van 1977 hebben zich vonr het eerst sedert 1968 weer op grote schaal studentenonlusten voorgedaan.

Eind maart 1977 werd op verschillende universiteiten geprotesteerd tegen voorgenomen veranderingen in het onderwijs en begin mei herhaalden deze protesten zich, maar toen waren zij duidelijk tegen de regering gericht.

Eén van de belangrijkste bronnen van ontevredenheid in de studentenwereld was de arrestatie en de aansluitende in verzekerde bewaringstelling van 4 studenten en 4 arbeiders die op 1 mei pamfletten hadden uitgedeeld. Na deze incidenten besloot de minister van justitie, dr. Armando Ribeiro Falcao, op 9 mei een demonstratieverbod af te kondigen.

Tijdens de demonstraties begin mei o a. in Rio dc Janeiro en Sao Paulo werd ,,vrijheid voor politieke gevangenen en beëindiging van repressie, foltering en moorden" geëist
In Sao Paulo werd ook de grootste demonstratie van de laatste jaren gehouden waaraan door naar schatting 10 000 studenten werd deelgenomen, die spandoeken droegen waarop geschreven stond ,,Democratische vrijheid", ,,Amnestie", ,,Bevrijd onze gevangenen".
Leiders van deze betoging lazen een ,,open brief aan de bevolking" voor waarin werd opgeroepen tot ,,vrije verkiezingen", ,,beëindiging van martelingen, arrestaties en politieke vervolgingen" en waarin de ,,economische explortatie" en de ,,hoge kosten van levensonderhoud" werden gekritiseerd.

Ondanks het demonstratieverbod werd op 19 mei een ,,nationale dag van protest om de eisen te steunen voor terugkeer naar democratische vrijheiden" gehouden. Bij een demonstratie in het kader van deze dag in Sao Paulo gebruikte de politie traangas om ca. 3000 studenten te verspreiden.

De politie greep echter niet in bij demonstraties op de campus van de verschillende universiteiten.

Op 31 mei begon een staking op de universiteit van Brasilia als protest tegen de uitsluiting van een aantal studenten. die hadden deelgenomen aan de demonstraties van 19 mei.

Op 4 juni werden 800 studenten van de universiteit van Minas Gerais (Belo Horizonte) tijdelijk gearresteerd nadat de politie een inval had gedaan op een bijeenkomst van studenten waar gesproken werd over het herstel van de burgerlijke vrijheden.

Op 8 juni ondertekenden ca. 2750 journalisten een verklaring gericht aan de regering, waarin geprotesteerd werd tegen de censuur. de beperkingen op de vrijheid van meningsuiting en de bijzondere volmachten voor de president.
Tijdens het bezoek van mevrouw Carter, de echtgenote van de Amerikaanse president, van 5 tot 8 juni (pag. 504/1) overhandigden vertegenwoordigers van de studentenwereld haar een brief waarin werd geprotesteerd tegen de schending van de mensenrechten in Brazilië.

Op 25 juli hield de politie op de universiteit van Brasilia meer dan 100 studenten, hoogleraren en verslaggevers aan, nadat ca. 100 studenten een demonstratie hadden georganiseerd om te protesteren tegen strafmaatregelen die tegen 64 collega's waren genomen, omdat ze hadden deelgenomen aan verboden betogingen.

Op 14 juni ontnam president Geisel het Congreslid Marcos Tito zijn mandaat, omdat hij in het Congres een redevoering had gehouden die geblaseerd zou zijn op een publikatie van de verboden communistische partij.
Gebruikmakend van zijn bijzondere volmachten krachtens de Institutionele wet van 1968 ontnam president Geisel op 30 juni de leider van de appositie in de Kamer van Afgevaardigden, José Alencar Furtado zijn mandaat terwijl hij tegelijkertijd voor de tijd van 10 jaar zijn politieke rechten verloor.
Aanleiding hiertoe was de kritiek op de regering die Furtado en andere leidinggevende persoonlijkheden uit de MDB hadden geuit in de jaarlijkse televisie-uitzending van de partij.
Volgens de kieswet heeft de oppositie eens per jaar de beschikking over één uur zendtijd.

Furtado beschuldigde de regering ervan tie democratische spelregels te minachten Hij zei ,,de mensenrechten in Brazilie lijden onder dezelfde beperking als in Ciiba'. Verder had hij kritiek op de Institutionele Wet, die de president vergaande bevoegdheden geeft

Op 26 juli werden per presidentieel decreet alle politieke uitzendingen op radio en televisie. zowel voor de regeringspartij als voor de oppositie, verboden

Ontslag *minister voor het* leger

Op 12 okt. werd de minister voor het leger, generaal Silvio Frota door president Geisel ontslagen.
Kort na zijn ontslag publiceerde generaal Frota een verkiaring waarin hij het regime onder meer beschuldigde van het ,,verlaten van de doelstellingen van de revolutie van 1964" en het begunstigen van ,,subversieve plannen van links". Hij zei dat op overheidsposten ,,97 militante communisten" zitten.
Verder kritiseerde hij de erkenning door Brazilie van de Volksrepubliek China en Angola. Links georiënteerde propaganda infiltreert ongehinderd de pers, de studentenwereld en de overheid, aldus Frota.
Tot zijn opvolger werd benoemd generaal Fernando Belfort Bethlem, commandant van het derde leger in de zuidelijke staat Rio Grande do Sul.

Frota is de leider van de officieren die de harde lijn aanhangen en hij werd algeineen gezien als hun kandidaat voor de opvolging van president Geisel In de dagen voorafgaande aan zijn ontslag werden de steunbetuigingen aan zijn adres zowel in militaire kringen als binnen de regerende Arena-partij steeds talrijker (NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, FAZ, Croissance des jeunes Nations, Bank of London South Amesica Review)

(Vor ber pag 200/3 ev)

RECHT TOT ECHTSCHEIDING ERKEND

Met 226 tegen 159 stemmen heeft het Congres op 23 juni het recht van echtscheiding in de grondwet opgenomen.
Tegen het amendement was fel geageerd door de conservatieve vleugel van het rooms-katholieke episcopaat.
Voor het amendement op de grondwet was niet meer de tweederde meerderheid nodig, omdat president Geisel in april per decreet had bepaald dat voor toevoegingen aan de grondwet in de toekomst slechts een eenvoudige meerderheid nodig was.

Op 28 juni ondertekende de president de wet. Brazilië was met Argentinie, Spanje en Chili, een van de weinige landen waar ontbinding van het huwelijk door echtscheiding niet bestond. Wel kende men de figuur van scheiding van tafel en bed.
Tegenstanders van de echtscheiding wezen o.a. op het katholieke karakter van de Braziliaanse samenleving en enkele conservatieve bisschoppen dreigden de parlementsleden met ex-communicatie als zij hun steun aan de wetswijziging zouden geven.
Voorstanders wezen op de toenemende onkerkelijkheid en indifferentie van de Braziliaanse katholieken en liet snel stijgende aantal aanhangers van allerlei niet-christelijke religies of van protestantse sektes, wat een vasthouden aan de katholieke huwelijksmoraal niet meer zou rechtvaardigen. *(NRC/H' blad)*

AKKOORD BRAZILIË-BOLIVIA

De presidenten van Brazilië en Bolivia hebben op 17 aug. een aantal akkoorden getekend voor de uitbreiding van de onderlinge handel en samenwerking op het gebied van de economische ontwikkeling.
De overeenkomsten, waaronder een algemeen verdrag van vriendschap en samenwerking dat president Hugo Banzer van Bolivia ,,een transcendentaal pact" noemde, voorzien in samenwerking op tientallen technische terreinen, stellen concrete handelsniveaus vast en zullen, naar verwacht wordt, Bolivia nader tot zijn grote buurland brengen. De akkoorden zijn van dezelfde aard als die Brazilië al met Paraguay en Uruguay heeft afgesloten.
Banzer en zijn Braziliaanse ambtgenoot Ernesto Geisel rondden verder de onderhandelingen af die drie jaar geleden in Cochabamba waren begonnen over de uitvoer naar Brazilië van gas en staalprodukten uit Bolivia.
Naast het verzekeren van een Braziliaanse afzetmarkt voor Boliviaanse produkten verstrekt Brazilië ook een lening van 10 miljoen dollar aan Bolivia voor het opzetten van een staalindustrie in het zuidoosten van het land waar de aan Brazilië te leveren staalprodukten gefabriceerd moeten worden. *(AP)*

MAATREGELEN TOT BESTRIJDING INFLATIE, DEVALUATIE CRUZEIRO

Minister van financiën Mario Henrique Simonsen heeft begin mei maatregelen afgekondigd ter bestrijding van de inflatie die op dat moment 44% bedroeg, zoals een nauwkeuriger controle op de prijzen van de grondstoffen in liet bijzonder brandstof en van de distributie en de prijzen van agrarische produkten.
Later in de maand belastte de president minister Simonsen in het bijzonder met bepaalde aspecten van het economische en financiële beleid, inclusief de prijscontrole, die tot dan toe behandeld werden door de zgn. Economische Ontwikkeling Raad.
Dankzij de invoerrestricties, die begin 1976 waren ingesteld en de sterk gestegen koffieprijzen (het voornaamste expurtartikel van Brazilië) vertoonde de handelsbalans in april vour het eerst sinds 1973 en de daarop volgende stijging van de aardolieprijs, een overschot van $ 70 mln.
Bij het bekendmaken van deze cijfers, zei minister Simonsen op 17 mei dat de regering alle inspanning nu zou richten op het bestrijden van de inflatie.
Per 1 mei werd het officiële minimumloon met 44% verhoogd om de lonen gelijke tred te laten houden met de gestegen kosten van levensonderhoud. Tussen eind 1976 en eind juni '76 werd de cruzeiro verder gedevalueerd van **12.3** tot 14.3 per US$.

Energieprobleem

De belangrijkste oorzaak van de economische moeilijkheden waarin ook Brazilië zich de laatste jaren bevindt, na een periode van ongekende economische expansie, ook wel aangeduid als het ,,Braziliaanse wonder", is de grote afhankelijkheid van de invoer van aardolie.

Weliswaar heeft de regering zich het hoofd gebroken om die invoerstroom in te dammen, maar voorlopig is het bij die probleemstelling gebleven. Voor een groot deel is de oorzaak hiervan dat de industriële produktie zich sedert **1970** op het uitzonderlijk hoge gemiddelde van 8% groei heeft bevonden. Uitschieters bijvoorbeeld waren **1971** en **1973** met ieder 10%. In dat geval zal het duidelijk zijn dat de vraag naar olie evenredig fors is gebleven. Maar ook omdat van de energieproduktie pas in de toekomst grote verwachtingen gerechtvaardigd zijn bleef de invoer op een ongewenste hoogte.
Toch doet men in Brazilië veel aan de produktie van energie. en vooral dan in de opwekking van elektriciteit. Een voorbeeld hiervan is het Itaipú-project. Dit is de constructie van de grootste waterkrachtcentrale ter wereld op de grens van Brazilië met Paraguay. Met de bouw van deze centrale, die in **1982** in bedrijf moet warden genomen, is ong. $ 4 mrd gemoeid. Maar hoewel Brazilië 20% van zijn energiebehoefte uit waterkracht dekt blijft aardolie toch verreweg de grootste energiedrager (50%).

VERRE OOSTEN

CAMBODJA

POL POT STERKE MAN. SIHANOEK WEER OFFICIEEL VERMEI D

Na de vervanging van prins Norodom Sihanoek als staatshoofd door Khieu Samphan en het optreden van Pol Pot als premier in april 1976 (pag. 315-'76) volgde in Cambodja een periode, waarin de interne machtsverhoudingen in het sterk geïsoleerde land duister bleven.

Sinds de machtsovername in Phnom Penh op 17 april 1975 werd de heerschappij uitgeoefend door de z g „Angka" of „Organisatie". Toen Pol Pot premier werd, stuurde de Laotiaanse premier en secretaris-generaal van de Lao Revolutionaire Volkspartij, Kaysone Phomhivan, hem een felicitatieboodschap gericht aan de regeringsleider en de secretaris-generaal van het Centrale Comité van de Communistische Partij van Cambodja; maar toen radio-Phnom Penh over deze boodschap berichtte, werd de verwijzing naar de partij (functie) weggelaten. Eind juli 1976 trad Pol Pot voor het eerst op de voorgrond in een interview met een Vietnamese journalist. Hij gaf een realistisch aandoende balans met een ondertoon van zelfkritiek, aldus de *NZZ* (7-10-'77), die concludeerde dat de ,,pragmatische" uiteenzetting van Pol Pot in enig contrast tot de voorstellingen van Khieu Samphan scheen te staan. Kort na zijn volgens de *NZZ* ,,in het algemeen pro-Vietnamees aandoende verklaringen" hield Pol Pot ook nog een voor China vriendelijke rede.

Op 27 sept. 1976 maakte radio-Phnom Penh bekend dat premier Pol Pot ,,om gezondheidsredenen voorlopig" van zijn ambt was ontheven en dat hij was vervangen door Nuon Chea, de voorzitter van de Volksvergadering.

Daarna bleef het stil rond Pol Pot tot radio-Phnom Penh op 25 sept. 1977 een bezoek aan China aankondigde van een ,,delegatie van de communistische partij en van de regering van Democratisch Cambodja o.l.v. zijn secretaris-generaal Pol Pot". Daarmee werd voor het eerst officieel het bestaan van de Cambodjaanse communistische parten bevestigd alsmede de positie van Pol Pot als ,,sterke man".

Weer een maand later, op 25 okt., werd het vroegere staatshoofd prins Norodom Sihanoek voor het eerst sinds 6 april 1976 weer officieel door radio-Fhnom Penh vermeld. Het station las de tekst voor van twee felicitatiebrieven van ,,Samdech" Sihanoek aan Pol Pot en van een gelukwens aan het Centrale Comité van de Cambodjaanse Communistische Partij.

Volgens Le Monde (5-10) was de naam van Sihanoek voor het eerst sinds ongeveer een jaar al twee maal eerder genoemd: 1) op 29 september door radio-Phnom-Penh in een historisch overzicht t.g.v. de 17de verjaardag van de CP; en 2) door Pol Pot in zijn op 30 september uitgezonden rede van 27 september in Phomh-Penh t.g.v. diezelfde gebeurtenis, toen hij verklaarde dat prins Sihanoek en de leiders van de boeddhistische geestelijkheid behoorden tot ,,kapitalisten en feodalen die hadden aanvaard samen te werken met de revolutionaire beweging".

Communistische *partij*

Het bestaan van een Cambodjaanse communistische partij was steeds ontkend; kort geleden nog door vice-premier Ieng Sary, aldus de *NZZ* (7-10). Maar op 25 sept. werd toegegeven dat de partij in het geheim al op 30 sept. 1960 was gesticht.

Op 27 sept. hield Pol Pot op een massabijeenkomst in Phnom Penh een rede, waarin steeds opnieuw gewezen werd op de sinds 1960 uitgeoefende leiding van de revolutionaire strijd door de CPC, terwijl de „Angka" nauwelijks meer werd genoemd. Pol Pot verklaarde nadrukkelijk dat nu de tijd gekomen was om het bestaan van de CPC te onthullen.

In die rede noemde Pol Pot Cambodja een ,,marxistisch-leninistische staat , een omschrijving die voor het eerst in het openbaar werd gebruikt Hij gaf ook een ,,schatting van het aantal inwoners van Cambodja ,,omstreeks acht miljoen personen' Volgens de plannen zou dit aantal tot 15 a 20 miljoen toenemen in de komende tien jaar Cambodja kent geen voedselprobleem en dit jaar zou een begin worden gemaakt met de uitvoer van rijst in grote hoeveelheden

Veel aandacht besteedde de Cambodiaanse leider aan de ,,buitenlandse vijanden" en de verdediging van ,,de soevereiniteit en de territoriale integriteit". ,,Sinds de onafhankelijkheid hebben het imperialisme en de buitenlandse reactionairen van alles geprobeerd om ons land in hun greep te krijgen", aldus Pol Pot. Hij prees ,,al onze revolutionaire soldaten die gisteren zowel als vandaag hebben gestreden en blijven strijden". Het streven was ,,niet meer van ons grondgebied af te staan zoals dat het geval was toen de klassen van de onderdrukkers het land regeerden", maar ,,wij willen geen duimbreed van het grondgebied van andere volken ( ). Wij hebben ons verbonden de soevereiniteit en territoriale integriteit van de andere landen te eerbiedigen", aldus Pol Pot.

Over de voorgeschiedenis van de communistische partij meldde de *NZZ* (12-10) op grond van officiële mededelingen dat de partij van 28 tot 30 sept. 1960 te Phnom Penh haar oprichtingscongres hield. Dit werd bijgewoond door **21** vertegenwoordigers — 14 van het platteland en 7 uit de steden. Volgens Pol Pot (op 2 okt. te Peking) was al in 1957 een comité gevormd, dat de toekomstige koers van een communistische partij moest ontwerpen. Khieu Samphan behoorde kennelijk niet tot de oprichters.

De *NZZ* (7-10) berichtte over het verleden o.a.:

„...Vaak was vermoed dat de „Pracheachon" („volkspartij") uit de vijftiger jaren reeds een mantelorganisatie voor de communistische partij was geweest. Die nam nnn de verkiezingen van 1955 deel, maar kreeg slechts 4% van de uitgebrachte stemmen. In 1958 kon die alleen nog Keo Meas als enige afgevaardigde in het parlement brengen. Keo Meas trad in het begin van de zeventiger jaren korte tijd als ambassadeur van Sihanoek in Peking op. En Hanoi liet in mei 1970 in een begroetingsboodschap de „Pracheachon" tijdelijk herleven. Als zijn stichtingsdatum gold 30 september 1951. Bij het gissen naar zijn leiders dook steeds opnieuw de mysterieuze Son Ngoc Minh op, naar verluidt de leider van de met Vietnams communisten in de strijd tegen de Fransen nauw verbonden ,,Khmer-Vietminh". Volgens enkele informaties verborg hij zich ook onder de naam Sieu Heng en zou hij op 30 september 1966 de „Pracheachon" in het geheim hebben veranderd in de CP. Minstens een deel van deze informaties moel nu worden gecorrigeerd, waarbij niet duidelijk is, wie in 1960 leider van de Khmer-communisten was of werd. Son Ngoc Minh zou enige jaren geleden zijn gestorven — als hij tenminste ooit bestaan heeft en niet een hersenspinsel van Sûreté of Deuxieme Bureau was. Saloth Sar gold tot het voorjaar van 1976 als voorzitter of secretaris-generaal van de communistische partij, hoewel zijn naam na de ,,eindzege" nooit meer vermeld werd Dat leidde ertoe dat in brede kring en waarschijnlijk ten onrechte Saloth Sar en Pol Pot voor een en dezelfde persoon werden gehouden. Pol Pots achtergrond blijft duister — volgens een aanwijzing uit de kring van de Khmer-top onderhield hij in feite reeds in de vijftiger jaren nauwe banden met de Vietnamese communisten ..

Mislukte coup?

Op 19 augustus verklaarde generaal Kriangsak Chamanand, plv. opperbevelhebber van de Thaise strijdkrachten, dat de Cambodjaanse leiders een poging tot een staatsgreep hadden verijdeld. Zij waren in februari achter de samenzwering van leidende militairen en burgerambtenaren gekomen, die een coup zouden hebben beraamd die tussen 13 en 17 april had moeten plaatsvinden. Velen van de samenzweerders, incl. familieleden, waren gedood, aldus generaal Kriangsak. Bij die gelegenheid merkte hij over de

machtcver-houdingen in Cambodja op, dat Khieu Samphan slcclzts een stromari was en dat de macht van vice-premier Ieng Sary beperkt was: Pol Pot, de premier, was voorzitter van de communistische partij en Nuon Chea, de voorzitter van de Volksvergadering, was zijn plaatsvervanger. (Reuter 19-8)

POL POT IN CHINA EN NOORD-KOREA

Op zijn eerste officiele buitenlandse reis bracht premier en partijleider Pol Put bezoeken aan China (28 september - 4 oktober en 9-22 oktober) en Noord-Korea (4-9 oktober) Bij zijn komst in Peking op 28 september werd hij volgens *Peking* Revzew (7-10) door meer dan 100.000 mensen verwelkomd, terwijl op het vliegveld al ter begroeting aanwezig waren Hoen Koeo-feng (voorzitter van het Centrale Comité van de Chinese communistische partij en premier), Teng Hsiao-ping en Li Hsien-nien (vice-voorzitters van het CC van de CPC en vicepremiers). Tsji Teng-koeei (vicepreinier), Woe Teh (fungerend staatshoofd) en vele andere functionarissen.

De Cambodjaanse delegatie, waarvan voorts deel uitmaakten Ieng Sary (lid van het permanente comité van het CC van de CP en vicepremier) en Von Vet (idem), voerde besprekingen met Hoea Koeo-feng, Teng Hsiao-ping. Li Hsien-nien en anderen. De Chinese top bood de Cambodjaaizse gasten op 28 september een groot banket aan, die dit gebaar op 2 oktober met een afscheidsbanket beantwoordden. Bij het vertrek van de Cambodjaanse delegatie op 4 oktober waren laatstgenoemde drie Chinese leiders op het vliegveld aanwezig,

Toespraak Pol Pot

Tijdens het banket ter ere van de Cambodjaanse delegatie hield Pol Pot een toespraak, waarin hij uitgebreid inging op de toestand in zijn land. Volgens Peking Review (7-10) zei hij o a ·

, Thans is de algemene toestand van de revolutie m Kampuchea (Cambodja) uitstekend wanneer men in aanmerking neemt dat wij een achterlijk agrarisch land hebben dat pas bevrijd werd van de door de Amerikaanse imperialisten ontketende vernietigingsoorlog ( ) De veiligheid in heel ons land is volkomen verzekerd ( )

Onder het feodale kapitalistische, koloniale en seini-koloniale systeem van de vorige eeuw en daarna had Cambodja veel van zijn grondgebied verloren De huidige gereduceerde grenzen zijn de jammerlijke resultaten van die eeuw Maar sinds 17 april 1975 ( ) is het volk van Cambodja de ware meester van zijn land en van zijn eigen lot gewerden ( ) Daarom moeten wij het gehele Cambodjaanse volk, onze bestaande grenzen verdedigen en erop toezien dat zij nooit verloren zullen gaan Aan de andere kant zullen wij ( ) onder geen omstandigheden agressie, provocatie, interventie, subversieve actie en spionage-actwiteiten tegen enig ander land ver of nabij, bedrijven Niettemin zullen wij geen enkele agressie (enz) van iemand tegen ons Democratisch Cambodja en zijn volk tolereren

Thans hebben wij in Cambodja een gebied van 181 000 km², waarvan 6 mln ha bouwland zijn Ons grote Tonle Sap-meer, onze zee, onze andere meren en rivieren vormen een schat aan waterbronnen Onze dichte wouden hodem en ondergrond omvatten rijke natuurlijke hulpbronnen In dit land wonen slechts 8 miljoen Cambodjaanse mensen In termen van in cultuur gebracht land of land in gebruik voor boomgaarden of tuinbouw kan elk boerengezin beschikken over vijf hectaren land Met het oog op ons land en onze hulpbronnen hebben wij ca. 20 miljoen mensen nodig om die op de juiste wijze te benutten. Aan de andere kant zijn wij op dit moment, nu een vernietigingsoorlog niet lang geleden werd beëindigd, in grote tijdnood en moeten wij de energie van heel onze natie en heel ons volk mobiliseren om ons land op te bouwen en de levensstandaard van ons volk zo snel mogelijk op te voeren. Gezien het voorgaande is er voor ons absoluut geen noodzaak om één duimbreed grond van enig land. verweg of dichtbij, in beslag t–nemen, te annexeren of te bezetten. Daarentegen is het voor ons verplicht om een relatie te hebben van wederzijds respect voor onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit met veraf of nabij gelegen landen. Daarom hebben wij altijd gestreefd naar het vestigen van vriendschappelijke betrekkingen met alle landen, ver of nabij. in de wereld, (. . .)

Wij slaagden erin 80% van de plannorm voor de graanproduktie in 1976 te bereiken, die drie ton per ha bedroeg. Dit heeft ons voldoende voedsel opgeleverd voor de oplossing van het probleem om ons volk met gemiddeld 312 kg rijst per hoofd te voeden en het heeft ons in staat gesteld om te beginnen met het exporteren van tienduizenden tonnen rijst in 1977. Er werden vele grote reservoirs aangelegd, elk met een opslagcapaciteit van één à tweehonderd mln m³ water in elke zone, middelgrote reservoirs van 50 à 60 mln m³ water in elke regio, en kleine reservoirs van 5 à 10 mln m³ water in elk district alsmede dammen in elk forinaat langs dozijnen rivieren. Bovendien hebben wij ook kanalen en irrigatievijvers gegraven met een totale lengte van verscheidene honderden kilometers. Deze projecten kunnen rijstvelden van ca. 400.000 ha bevloeien in alle seizoenen f. . .)

Industrie en nijverheid getuigden ook van een snelle vooruitgang, omdat wij die hebben geconsolideerd en ontwikkeld in Phnom Penh alsook in de zones, regio's, districten en coöperaties. Een netwerk van industrie — groot, middelgroot en klein — en nijverheid begint in het hele land van de grond te komen en wij willen dat blijven consolideren en ontwikkelen.

Wij zijn in staat geweest om de problemen m.b.t. het levensonderhoud van het volk bevredigend op te lossen en dat (onderhoud) verbetert voortdurend, omdat de graanaanvoer voor iedereen volledig ge aarborgd is en de gezondheidstoestand van de mensen steeds beter wordt. In 1977, het eerste jaar van het vierjarenplan voor de uitbanning van de malaria, hebben wij reeds 70 à 80% van onze doelstellingen verwezenlijkt. Andere ziekten, in het bijzonder de ziekten die door de oude maatschappij zijn nagelaten, zijn ook fundamenteel geëlimineerd. Er zijn nog slechts bepaalde inheemse ziekten die bestreden moeten worden. Er is een netwerk van hospitalen en farm-aceutische centra (. . .). Gemiddeld is er per 100 gezinnen in de coöperaties een kliniek met 20 bedden en 3 personen aan medisch personeel met een primaire opleiding en een apotheek voor het maken van medicinale kruiden met 3 farmaceuten. De medicinale kruiden die wij maken kunnen aan 80% van de behoeften van het land voldoen. (. . .) Wij doen ons best om de leefomstandigheden en de gezondheidstoestand van ons volk te verbeteren, omdat wij onze bevolking hopen te doen toenemen tot 15 à 20 miljoen in de loop van de komende tien jaar.

Wij hebben eveneens goede resultaten geboekt op de terreinen van cultuur en onderwijs. Toen het land in 1975 werd bevrijd was 75% van de boeren op het platteland en 60% van de arbeidersbe-

Op het vliegveld van Peking begroet de Chinese partij- en regeringsleider Hoea Koeo-feng (r) zijn Cambodjaanse anibtgenoot Pol Pot

volking in de steden analfabeet. Nu hebben wij het analfabetisme voor 80 a 90% doen verdwijnen. (...) Nu werken onze mensen, in het bijzonder tienduizenden van onze jonge mannen en vrouwen, in de vele branches van wetenschap en technologie. Zij studeren en dienen tegelijkertijd direct de produktie. Vóór 1975 kwam het aantal van onze staatsburgers. die op het terrein van wetenschap en technologie werkzaam waren, niet boven de 500. Voorts heeft de opvoeding op het terrein van de politiek — revolutionair patriottisme en revolutionair internationalisme — ook voortgang geboekt. (...) Sociale smetten en de verdorven cultuur, losbandigheid, roverij, misdaden en andere decadente verschijnselen uit de tijd van imperialisme, kolonialisme en andere uitbuitende klassen zijn door de grote massabeweging in ons land fundamenteel afgeschaft. (...)

De bovengenoemde overwinningen bewijzen duidelijk dat, onder de correcte leiding van onze Communistische Partij van Kampuchea. er een goede eenheid en solidariteit bestaat in de gelederen van ons hele volk en ons hele revolutionaire leger ..."

Cambodjaans-Chinese relatie

Zowel de taal van Hoea Koeo-feng als die van Pol Pot wekten volgens Le Monde (30-9) de indruk dat de bilaterale betrekkingen tussen de twee landen — en de twee partijen — van Cambodja een uiterst geprivilegieerde gesprekspartner van China maken. Le Monde vervolgde:

„De leider van de CPC heeft uitvoerig verklaard hoe de gedachte van Mao Tse-toeng de Cambodjaanse revolutionairen had geleid en hij heeft „de hoge revolutionaire deugden" erkend van president Hoea, „waardig opvolger" van Mao.

Nadat dit was gezegd, bleef de leider van de Cambodjaanse regering over drie punten zwijgen die president Hoea uitdrukkelijk naar voren had gebracht Op geen enkel moment heeft Pol Pot het woord „hegemonisme" gebruikt, dat, in het woordenboek van Peking, gewoonlijk de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie aanduidt Hij heeft ook geen instemming met zijn gastheer betuigd op het gunt van de onvermijdelijkheid van de oorlog, terwijl hij veel gemakkelijker sprak van de vijf beginselen van de vreedzame coexistentie Hij heeft het tenslotte ook niet nuttig geacht te spreken over wat Hoea Koeo-feng had genoemd „het strategische concept van president Mao over de verdeling in drie werelden", dat tot ( ) het Chinees-Albanese geschil bijdraagt

(Zie pag 582/2)

Al heeft Pol Pot blijk willen geven van matiging en een beter begrip voor de Chinese binnenlandse aangelegenheden, toch heeft hij daarom niet minder een duidelijk onafhankelijk oordeel in internationale zaken getoond, als een man die geen enkele deur voor zich wil sluiten en zo mogelijk enkele wil openen . ."

De NZZ (30-10) bracht een recente tegemoetkomendheid van Cambodja jegens Thailand in verband met suggesties uit Peking: „Op de dag dat de Cambodjaanse vice-premier Ieng Sary met de Thaise minister van buitenlandse zaken Upadit in New York een ontmoeting had, nl. op 12 okt. naar radio-Phnom Penh op 24 okt. voor het eerst meldde, was de voormalige Thaise premier Kukrit Pramoj in Peking door Hoea Koeo-feng ontvangen. Er bestaan volgens de *NZZ* „talloze speculaties volgens welke Pol Fot zijn bezoek aan China zou hebben verlengd met het doel om Kukrit in het geheim te treffen. Een zodanig Chinees geïnspireerd gesprek alsmede de omwenteling in Bangkok (zie pag. 737 e.v.) zouden volgens deze theorie een „verzoenlijker" houding van Cambodja tenminste aan zijn westgrens hebben bewerkt. Een verder feit mag inderdaad aan Pekings invloed worden toegeschreven. Voor het eerst sinds anderhalf jaar is er een levensteken van de vroegere koning en staatshoofd Norodom Sihanoek. (...) Teng Hsieo-ping kan als banierdrager van Sihanoeks grote protector Tsjoe En-lai aan zo'n geste waarde hebben gehecht".

Persconferentie Pol Pot

Op 2 okt. hield Pol Pot in Peking een persconferentie, waarvoor geen buitenlandse correspondenten waren uitgenodigd. Het persbureau Nieuw China publiceerde de volgende dag een samenvatting.

Daaruit bleek dat Pol Pot toegaf, dat er een „aantal grensincidenten" met buurlanden was geweest. Hij schreef die toe aan „vijanden", die de communistische regering van Cambodja omver wilden werpen en voegde daaraan toe: „Ondanks een aantal grensincidenten is het voor hen onmogelijk om Cambodja van buitenaf aan te vallen en te bezetten".

Pol Pot ging nader in op de evacuatie van de bewoners van de steden na de machtsovername in april 1975. „Daartoe was besloten (...) in febr. 1975, omdat wij wisten dat vóór de vernietiging van allerlei vijandelijke spionage-organisaties onze kracht niet voldoende was om het revolutionaire regime te verdedigen." De evacuatie had ten doel vijandelijke spionnen naar door communisten beheerste gebieden op het platteland te voeren, waar men geen „roekeloze acties" zou durven ondernemen.

De Cambodjaanse leider sprak ook over de rol van het FUNK (Front uni national du Kampuchea) na de staatsgreep van generaal Lon Nol in maart 1970, maar hij noemde daarbij niet de naam van prins Sihanoek noch die van enige andere Cambodjaanse functionaris. Hij wijdde ook enige woorden aan „de diepe revolutionaire vriendschap" tussen China en Cambodja en noemde als doelstelling van de Cambodjaanse communistische partij van meet af aan „de strijd tegen het imperialisme, en voor de onafhankelijkheid, soevereiniteit, neutraliteit en vrede". (Zie ook pag. 750/2)

Noord-Korea

Over Pol Pots verblijf in Noord-Korea werd slechts gemeld dat hij door president Kim Il Soeng werd begroet.

Contacten met buitenwereld

Na zich meer dan twee jaar lang volledig te hebben geïsoleerd zoekt Cambodja op het ogenblik voorzichtig contacten met de buitenwereld, aldus *NRC/H'blad* (28-9). Gewezen werd op het bezoek van premier Pol Pot aan China, vrijwel het enige land dat in het buitenlands-politieke beleid van het regime in Phnom Penh een rol lijkt te spelen. Voorts berichtte *NRC/H'blad:*

„Maar ook op economisch gebied tracht Cambodja de laatste tijd het tot nu toe met ijzeren hand doorgevoerde principe van vertrouwen op eigen kracht enigszins te verzachten en zoeken de Cambodjanen afzetgebieden voor een aantal grondstoffen die zij te bieden hebben. Geleidelijk begmt Cambodja uit te zien naar nieuwe vrienden die het voor de economische opbouw van het land hard nodig heeft.

Een deel van Cambodja's buitenlandse handel loopt nog altijd via de Thaise grensplaats Aranyaprathet. Vier Thaise bedrijven hebben zelfs officieel toestemming gekregen om met Cambodja handel te drijven. Vooral medicamenten, benzine en zout vmden hun weg naar Cambodja, waar ze geruild worden tegen rubber, gedroogde vis en edelstenen Sinds echter de haven van Kompong Som opnieuw in gebruik is genomen, worden de meeste produkten uitgevoerd naar Hongkong, waar Cambodja onlangs zijn enige buitenlandse handelsmissie de „Reng Fung Company", geopend heeft.

Hongkong levert Cambodja met name chemische stoffen, medicamenten, reserveonderdelen voor auto's en machines en filmapparatuur, die kennelijk gebruikt wordt voor het maken van propagandafilms. Mogelijk gaat Cambodja ook via Hongkong rijst, rubber en peper uitvoeren. Dit jaar heeft het aan Maleisië al 10.000 ton rijst geleverd Binnenkort zal Cambodja ook in Singapore een handelsmissie openen . . ."

Vice-premier Ieng Sary bracht in maart j.l. bezoeken aan China, Birma, Sri Lanka, Singapore en Maleisië. (Vor. ber. pag. 314 e.v.-1976)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SADAT IN ISRAËL

Het Arabisch-Israëlische conflict is in een nieuwe fase beland. Nadat in de loop van dit jaar met duidelijke Amerikaanse steun tot dusver zonder resultaat gepoogd was de Midden-Oosten-conferentie te Genève te doen hervatten en voor het struikelblok van de Palestijnse vertegenwoordiging — Israël bleef tegen elke PLO-afvaardiging gekant — nog geen oplossing was gevonden, heeft een sterk persoonlijk getint initiatief van de Egyptische president Anwar Sadat een bres geslagen in Israëls psychologische barrière van vrees en achterdocht en de vredeshoop in het hart van de Israëlische natie opgewekt.

Op 9 november deelde Sadat in het Egyptische parlement mee dat hij bereid was naar de Knesset in Jeruzalem te komen. Deze internationaal aanvankelijk wat sceptisch opgevatte verklaring werd door de Israëlische premier Menachem Begin positief ontvangen en op 15 nov. werd aan het Egyptische staatshoofd met instemming van de Knesset een officiële uitnodiging verzonden, die hij op 17 nov. aanvaardde. Terwijl in de Arabische wereld en onder de Palestijnen het verzet tegen Sadats voornemen groeide, werden de voorbereidingen voor het bezoek snel afgewerkt.

Op 19 nov. werd de Egyptische president in Israël door de regering begroet voor een bezoek van 44 uur. Daarmee werd een taboe van 30 jaar doorbroken, want voor het eerst spraken een Arabische leider en de Israëlische regering officieel en rechtstreeks met elkaar.
Sadat werd in Israël enthousiast ontvangen en zijn optreden bezorgde hem daar veel goodwill. Voor het eerst lijken de Israëliërs bereid hun ongeloof in Egypte's goede bedoelingen op te schorten. Een bijdrage daartoe vormde Sadats rede op 20 nov. in de Knesset. The Times (21-11) schreef daarover o.a.:

Sadat heeft in de Knesset degenen die aan zijn oprechtheid twijfelden geantwoord met een bewogen pleidooi voor vrede en onomwonden de erkenning van de staat Israël uitgesproken. Sadat besefte dat alleen grootmoedigheid de atmosfeer van het Arabisch-Israëlische conflict kon wijzigen. Desondanks heeft zijn dramatisch initiatief weinig concreet houvast gegeven.

President Sadat (links onder) en premier Begin tijdens hun bezoek aan het Yad Vashem museum, een monument voor de slachtoffers van de Duitse concentratiekampen. Op de voorgrond Gideon Hausner, de vroegere openbare aanklager in het Eichmann-proces.

Sadat heeft tenminste het initiatief weer in handen gekregen, ondanks een koor van Arabisch verzet. Ten aanzien van de verdenking dat Sadat op een afzonderlijke regeling met Israël uit was heeft hij klare taal gesproken: geen afzonderlijk akkoord met Egypte of andere Arabische staat zou de bestendige vrede opleveren die hij in de Knesset was komen bepleiten. Natuurlijk waren er diverse andere redenen tot woede voor Arabische opposanten het zien van naast elkaar wapperende Israëlische en Egyptische vlaggen, de berekende gebaren van het protocol tussen de staten, en de omhelzing door Sadat van Golda Meir, dat alles uitvoerig door de televisie gepresenteerd.

Sadats rede herhaalde de algemeen aanvaarde Arabische voorwaarden m.b.t. terugtrekking üit bezet gebied. Zonder nader op de PLO m te gaan drong hij aan op eerbiediging van de rechten van het Palestijnse volk op hun eigen staat. Dat was de essentie van het probleem en een dergelijke staat behoort Israël geen zorgen te baren. Door Israël zulke krachtige garanties te geven t.a v. zijn veiligheid en door de staat te erkennen ontlokt Sadat zijn critici het verwijt dat hij de enige concessie die Israël zo hard nodig had heeft toegestaan zonder iets daarvoor terug te krijgen Sadat geloofde duidelijk dat zijn gebaar met warmte en overtuigingskracht moest worden gedaan om effeot te sorteren.

Premier Begin kon in antwoord daarop nauwelijks een eigen nieuw initiatief lanceren. Als er concessies te doen waren was een open forum als de Knesset daarvoor niet de plaats. Bovendien stelde Sadat eisen die Begin tot dusver resoluut van de hand heeft gewezen.

Het uiteindelijke resultaat van Sadats bezoek, dat voorlopig tot een grote verdeeldheid in de Arabische wereld heeft geleid, hangt volgens vele commentatoren af van de houding en daden van de Israëlische regering.

NRC/H'blad (22-11) stelde o a:
„ Voorop staat de vraag wat Israël nu zal doen Premier Begin had wel gelijk toen hij op de gemeenschappelijke persconferentie met zijn Egyptische gast verklaarde dat voortzetting van de dialoog het sleutelwoord is voor de toekomst, maar dat was niet het hele verhaal Een tweede sleutelwoord is uit het bezoek van Sadat aan Israël naar voren gekomen, luidende dat Israël nu harde en drastische maatregelen moet nemen Zo formuleerde Sadat het in zijn slotverklaring en het was een overduidelijke wenk aan het adres van de Israelische leiders bereid te zijn tot belangrijke concessies Concessies die Sadat nu mogelijk acht omdat door zijn bezoek de oorlogsdreiging is afgenomen en een basis gelegd is voor werkelijke vrede

Op welke punten Israël over de brug zou moeten komen is niet moeilijk te raden Het gaat om de terugtrekking uit de bezette gebieden, de rechten van de Palestijnen, het Palestijnse „homeland" en de status van het historische Jeruzalem Vooral dit laatste punt speelt een grote rol voor Saoedi-Arabie, de hoeder van de

Weekblad 46ste jaargang No. 2411. pag. 29255-29270

heilige plaatsen van de Islam. (Onvrede over Jeruzalems status was in de oorlog van 1973 een van de drijfveren van koning Feisal om Egypte en Syrië te steunen.) (. . .)

Israël zal zijn wensen om garanties voor zijn veiligheid te krijgen moeten aanpassen aan de nieuwe realiteiten, maar daartegenover zullen de Arabische buurlanden bereid moesten zijn aan het diep in de hoofden en harten der Israëli's gewortelde veiligheidsprobleem tegemoet te komen. Begrijpelijkerwijs zal er voor Israël dan ook veel afhangen van de vraag of en in welke mate Sadats vredespolitiek ook werkelijk de politiek der Arabische wereld is. Met andere woorden: in hoeverre Sadat er in zal slagen de gematigde Arabieren aan zijn kant te krijgen en in hoeverre het gematigde front kans zal zien zijn wil door te zetten in de Arabische wereld.

Israëls starheid uit het verleden kan alleen definitief begraven worden als ook de scherpsliipers aan Arabische kant. die nu met hun altijd weer menslievende retoriek het hoofd van Sadat eisen, uit de Arabische cockpit verdreven worden. Dan zal Sadats moedige vlucht naar Jeruzalem misschien echt kunnen leiden tot een definitieve vlucht naar de vrede."

The Economist (26-11) schreef in een hoofdartikel tot besluit: „. . .Als Israël bereid is naar een Geneefse conferentie te gaan, die enkele Palestijnen insluit die niet enkel zijn eigen kandidaten zijn, en als het bereid is de Palestijnen toe te staan een politiek tehuis te hebben op het grondgebied van Palestina, zouden Sadats huidige Arabische vijanden in het defensief teruggedrongen kunnen worden. Syrië in het bijzonder zou zich in de gevaarlijke positie kunnen bevinden dat het de leider wordt van een partij van onverzoenlijken, die ervan zouden worden beschuldigd niet de vrede na te streven, maar de ontbinding van Israël.

De aanzet tot vrede, die door Sadat is gegeven, moet zijn vaart behouden. Dit betekent een voortgezette Amerikaanse poging om te verzekeren dat Begin werkelijk is afgestapt van zijn eigen vroegere onverzoenlijkheid jegens een Palestijnse entiteit — een terugtocht, waartoe hij na de triomf van het vorige weekend ongetwijfeld de kracht heeft die te volbrengen. Het betekent ook een voortgezette Amerikasnse en Saoedi-Arabische poging om Syrië los te weken uit zijn hoek van verontwaardiging. Maar de grote psychologische doorbraak zal niet tot vrede leiden, totdat de Israëliërs zowel de letter als de geest van wat Sadat hun vertelde in acht nemen."

Voorgeschiedenis

Officieel startte de ontwikkeling die tot Sadats bezoek aan Jeruzalem leidde met een toespraak, die de Egyptische president op 9 nov. in het parlement te Cairo hield ter gelegenheid van de opening van de nieuwe zittingspeiiiode. Aan het slot van die 2½ uur durende, door PLO-leider Arafat bijgewoonde rede zei Sadat: „De Israëliërs zullen verbaasd zijn als zij vernemen wat ik ga zeggen. Maar ik zeg het: Ik ben bereid naar hen toe te komen (. . .) in de Knesset en met hen over de vrede te spreken. . ."

De volgende dag zei de Israëlische premier Begin in een interview met het blad Yedioth Ahoronoth dat het bezoek van de Egyptische president aan Jeruzalem uiterst welkom zou zijn. Hij hoopte dat Sadats bereidheid „niet louter woorden zijn" en hij herinnerde eraan dat hij bij zijn regeringsverklaring zelf zich bereid verklaard had Sadat in Cairo te ontmoeten (pag. 656/1).

Aan een Amerikaanse Congres-delegatie, die de volgende dag naar Cairo reisde, gaf Begin een mondelinge boodschap voor president Sadat mee:

„Als president Sadat besluit naar Jeruzalem te komen zou ik het op prijs stellen van tevoren van de datum van aankomst op de hoogte *te* worden gesteld zodat ik hem met alle eer die een president toekomt kan ontvangen. Ik zal naar het vliegveld komen om hem te begroeten en te begeleiden naar Jeruzalem om daar besprekingen te beginnen over het stichten van vrede in het Midden-Oosten."

Op 11 nov. richtte premier Begin zich in het Engels en Hebreeuws via de radio rechtstreeks tot het Egyptische volk. Inhakend op Sadats bereidheid om naar Jeruzalem te komen, deed hij een vredesberoep op het Egyptische volk:

„Laten wij stilzwijgend de eed afleggen dat Israël en Egypte nooit meer oorlog met elkaar zullen voeren, elkaar niet meer zullen bedreigen en geen bloed meer zullen vergieten. Laat ons niet alleen vrede sluiten maar ook de weg van de vriendschap opgaan zodat wij eerlijk en productief kunnen samenwerken. Wij kunnen elkaar helpen onze landen voorspoediger en gelukkiger te maken".

De vier grote oorlogen, die werden gevoerd sedert koning Faroek in 1948 opdracht gaf Israël te wurgen, noemde Begin tragisch en volkomen overbodig. De offers die het Egyptische volk in de strijd tegen Israël heeft gebracht, zijn volgens Begin tevergeefs geweest en hebben de Egyptische ontwikkeling alleen maar geremd.

„Jullie moeten beseffen dat wij zijn teruggekeerd naar het land van onze voorvaderen. Wij hebben het land uit handen van het Engelse bestuur bevrijd. Voor alle komende generaties hebben wij onze onafhankelijkheid in ons land gevestigd", zei Begin tot het Egyptische volk.

Hij merkte op dat er geen reden tot vijandschap is. „In de oudheid waren Israël en Egypte bondgenoten tegen het gezamenlijke gevaar uit het Noorden (Assyrië). Sedertdien is wel veel veranderd maar het dieper liggende fundament voor vriendschap en hulp is onveranderd gebleven."

Als president Sadat komt, zal hij in de van Abraham, onze gemeenschappelijke voorvader, geërfde sfeer van functionele gastvrijheid worden ontvangen. Zich beroepend op een Korantekst zei Begin dat Allah aan het volk van Mozes het heilige land had voorgezet.

Het Egyptische tv-programma werd vervolgens onderbroken voor een verklaring van een officiële woordvoerder, die zei dat Begins oproep op zichzelf door Egypte werd verwelkomd, maar die kritiek uitte op het feit dat Begin zich tot de Egyptenaren en niet tot alle Arabieren had gericht.

Op 13 nov. stelde president Sadat tegenover een delegatie van leden van helt Amerikaanse Huis van Afgevaardigden zich niet te zullen laten weerhouden door Arabische kritiek van zijn bereidheid om naar Israël te gaan.

In een tv-interview met CBS-presentator Walter Cronkite bevestigde Sadat dat hij Begin „zo spoedig mogelijk" wilde ontmoeten mits hij een officieie uitnodiging ontving en op de vraag of dat al binnen een week zou kunnen, antwoordde Sadat: „Dat zou U wel kunnen zeggen, ja". Begin liet in een reactie daarop weten dat hij zijn voorgenomen reis naar Engeland zou afzeggen als Sadat mocht komen.

Officiële Israëlische uitnodiging. Sadat in Syrië

Op 15 nov. vond in de Knesset te Jeruzalem een debat plaats over president Sadats bereidheid om naar Jeruzalem te komen. Premier Begin deelde mee dat hij een officiële schriftelijke uitnodiging aan Sadat had opgesteld en de Knesset gaf hieraan zijn goedkeuring met 88 tegen 3 stemmen (van de Rakah-communisten). Hoewel de uitnodiging nog dezelfde dag via de Amerikaanse ambassadeur in Israël, Samuel Lewis, naar Cairo werd gestuurd, duurde het tot 17 nov. vóór president Sadat de foiimele uitnodiging uit handen van de Amerikaanse ambassadeur in Cairo, Hermann Eilts, ontving.

De Egyptische president had inmiddels op 16-17 nov. een officieel bezoek aan Syrië gebracht, het eerste sinds 1974. Na bespreikingen van 7 uur met de Syrische president Assad deelde Sadat tijdens een persconferentie te Damascus op 17 nov. mee, dat Assad „niet akkoord" ging met zijn reis naar Israël. Volgens de Egyptische president was er een „tactisch en niet strategisch" meningsverschil.

Na Sadats terugkeer in Cairo werd zijn bezoek aan Israël in een officiële aankondiging bekendgemaakt. De tekst daarvan luidde:

President Anwar Sadat heeft erin toegestemd een bezoek aan Jeruzalem af te leggen en zijne excellentie zal de Eid-al-Adha-gebeden in de Al-Aqsamoskee verrichten.

Het bezoek van de president zal, in ant-

President Sadat (eerste rij, 2de van rechts) in de Al-Aqsa moskee in het oude Jeruzalem.

woord op een brief van de Amerikaanse president Carter die vergezeld ging van een uitnodiging van de Israëlische regering, op zaterdagavond 19 november een aanvang nemen. Zondagmorgen 20 nov. zal zijne excellentie met het Palestijnse volk in de Al-Aqsamoskee in gebed gaan

De president was van plan in de Sinaï te gaan bidden, nadat deze (gedeeltelijk) bevrijd was in de succesrijke Oktoberoorlog door dappere soldaten en officieren... Maar de roep om een rechtvaardige vrede voert de president dit jaar naar de Al-Aqsamoskee.

Als de president van de Arabische republiek Egypte ingaat op de roep om vrede gebeurt dit uit naam van de wettige en gerechtvaardigde Arabische rechten en ook omdat hij zich bewust is van de afschuwelijke gevaren die de bevolking in dit gebied en zelfs de hele mensheid bedreigen.

Overtuigd van de juistheid van de Arabische zaak neemt president Sadat de uitnodiging voor een bezoek aan Israël aan uit naam van de nationale verantwoordelijkheid die hij draagt en die boven de gevoeligheden van zijn vijanden uitgaat. Ook is hij ervan overtuigd dat het duidelijk formuleren van de feiten, zoals hij in zijn toespraak voor de Knesset op zondag van plan is te doen meer uitwerking zai hebben dan welke langdurige, kwellende methode dan ook. Dat de reis zich voordoet na de Oktoberoorlog van 1973, waarin de Arabieren hun trots terugkregen, betekent niet dat deze is ingegeven door een defaitistische instelling en mag niet verkeerd worden geïnterpreteerd. Het streven is immers een algehele regeling van de Arabische kwestie.

De historische verantwoordelijkheid van de Arabische leiders vraagt heden ten dage van hen dat ze zich inzetten voor vrede in het gebied, zolang deze van rechtvaardigheid uitgaat en gericht is op de bevrijding van de Arabische gebieden die na de oorlog in 1967 door Israël bezet zijn, en op het herstel van de Palestijnse rechten... President Sadat neemt nu deze verantwoordelijkheid op zich.

De toen eveneens gepubliceerde tekst van Begins uitnodiging luidde:

Geachte Mijnheer de president,

Namens de Israelische regering heb ik de eer u hartelijk uit te nodigen om voor een bezoek aan ons land naar Jeruzalem te komen De bereidheid van uwe excellentie zo'n bezoek af te leggen, zoals u ten overstaan van de Egyptische Volksassemblee te kennen hebt gegeven, is hier met grote, positieve belangstelling ontvangen, evenals uw verklaring dat u graag het woord wilt richten tot de leden van ons parlement, de Knesset, en mij wilt ontmoeten

Als u, naar ik hoop, onze uitnodiging aanneemt, zal het zo geregeld worden dat u de Knesset vanaf net spreekgestoelte kunt toespreken Ook zullen wij u, indien gewenst in de gelegenheid stellen een ontmoeting te hebben met de verschillende parlementaire groeperingen in ons land, zowel regeringsgezinde als oppositionele

Wat het tijdstip van het voorgeitelde bezoek betreft zouden wij ons graag naar u willen schikken (.)

Met de meeste hoogachting,
Menachim Begin

Bezoek Sadat

Op 19 nov. te 20.00 uur arriveerde Sadat op het vliegveld Ben Goerion bij Tel Aviv. Hij werd als een staatshoofd verwelkomd en begroet door president Katzir, premier Begin en huidige en vroegere regeringsleden. o.w. de oud-premiers Golda Meir, Rabin en Peres. In het King David-hotel in Jeruzalem had Sadat dezelfde avond nog een onderhoud van 45 minuten met premier Begin en andere regeringsleden.

Op 20 nov. in de voormiddag bracht de Egyptische president bezoeken aan de Al-Aqsa moskee, de Heilige Graf kerk in Oost-Jeruzalem en aan he? Yad Vashem monument in West-Jeruzalem, dit laatste op verzoek van premier Begin die hem vergezelde. Daarna volgde een werklunch van 90 minuten. In de middag legde Sadat een krans bij het monument voor de onbekende soldaat en hield hij voor de Knesset een rede van een uur (tekst pag. 762 e.v.), die gevolgd werd door toespraken van premier Begin (tekst pag. 765/3 e.v.) en oppositieleider Peres (samenvatting pag. 768/2).

Na een verdere gedachtenwisseling met premier Begin (die in totaal minder dan 5 uur met zijn Egyptische gast afzonderlijk sprak), vonden op 21 nov. gesprekken met Israëlische parlementariërs en Palestijnse notabelen plaats, een gezamenlijke persconferentie van Begin en Sadat (verklaring zie pag. 768/3) en een ceremonieel afscheid op het vliegveld Ben Goerion, alvorens Sadat in de middag naar Cairo terugkeerde, waar hij even enthousiast werd ontvangen als in Israël.

(Voortzetting volgende aflevering)

President Sadat met Israëls vroegere premier, mevr. Golda Meir, die hem een geschenk overhandigt voor zijn zojuist geboren kleinkind.

WEST-EUROPA

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

RAPPORT BONDSREGERING N.A.V. ONTVOERING EN MOORD SCHLEYER EN KAPING LANDSHUT

De bondsregering heeft op 2 nov een documentatie gepubliceerd over de gebeurtenissen en beslissingen in samenhang met de ontvoering van Hanns Martin Schleyer en de Lufthansa-machine Landshut.

Uit deze documentatie blijkt duidelijk, dat de regering op geen moment van plan is geweest toe te geven aan de eisen van de ontvoerders van Schleyer om de gevangen zittende RAF-leden vrij te laten. Het streven van de regering is er steeds op gericht geweest Schleyer levend in handen te krijgen en de ontvoerders te arresteren. Uit de in de documentatie opgenomen brieven en bandopnamen van Schleyer blijkt, dat de werkgeverspresident nooit enige hoop heeft gehad op het slagen van deze tactiek en dat hij gedurende zijn ontvoering sterke kritiek had op de houding van de regering en de methoden van het federale rechercheburo, het Bundeskriminalamt.

Ook is uit de documentatie gebleken, dat de z.g. Kontaktsperre in de gevangenis van Stammheim absoluut niet waterdicht was en dat de gevangenen van alles op de hoogte waren. Andreas Baader beschikte over het codewoord, dat moest warden doorgegeven, wanneer de terroristen zouden zijn vrijgelaten en de operatie zou zijn voltooid.

Uit gesprekken, die een ambtenaar van het Bundeskriminalamt heeft gevoerd met Baader, Ensslin, Raspe en Möller, is gebleken, dat er serieuze plannen tot zelfmoord bij de gevangenen bestonden voor het geval, dat zij niet zouden wonden vrijgelaten.

De documentatie, die veel lacunes bevat, beslaat 224 pagina's en is een zwaar bekorte versie van het oorspronkelijke ontwerp.

Zo wordt totaal niet uiteengezet, welke pogingen tot opsporing het Bundeskriminalamt heeft gedaan en wordt met geen woord gerept over de inhoud van de eindeloze vergaderingen, die de kleine en de grote crisisstaven hebben gehouden. Het is een zuiver chronologische opsomming van de gebeurtenissen vanaf de ontvoering van Schleyer tot aan zijn dood met veel verklaringen, die reeds lang bekend waren en enkele nieuwe details.

De CDU/CSU-oppositie heeft zich van de documentatie gedistantieerd en zich verzet tegen de publikatie. Kennelijk wil zij om politieke redenen niet de openlijke politieke medeverantwoordelijkheid dragen voor het beleid van de bondsregering, hoewel zij in de crisisstaven aan de beslissingen heeft meegewerkt.

Centraal in de documentatie is de kritiek van Schleyer op het beleid van de bondsregering, waarbij men natuurlijk rekening moet houden met het feit dat de werkgeverspresident zijn boodschappen onder toezicht en waarschijnlijk dwang van zijn ontvoerders formuleerde. Zeer scherp is Schleyer in zijn uitspraken op een video-band van 14 september, waarin hij zegt dat de voorzorgsmaatregelen van het Bundeskriminalamt zeer gebrekkig zijn geweest, dat de observatie volstrekt onvoldoende was en dat de omstandigheden de aanslag en zijn ontvoering zeer gemakkelijk hebben gemaakt.

Schleyer zegt verder op deze band dat de maatregelen van het Bundeskriminalamt op trucs zijn gebaseerd, die het mogelijk moeten maken tijd te winnen. ,,De opsporing van mijn ontvoerders", aldus Schleyer, ,,zou evenwel mijn einde zijn." Schleyer oefent verder kritiek op het feit, dat men telkens nieuwe levenstekens eist, dat men een contactman heeft ingeschakeld, met wie moeilijkheden met de taal bestonden, dat men had beweerd dat men geen transportmachine ter beschikking had (voor het vertrek van de gevangen terroristen), dat er geen bemanning was te vinden en nog vele zaken meer.

Dezelfde kritiek komt ook tot uiting in een geluidsbandje van 12 september aan Helmut Kohl, de leider van de oppositie (dat gebruikt is door Franz Josef Strauss als. aanval op de regering*) en een brief aan zijn zoon Eberhard van 8 september, waarin hij er de nadruk op legt dat het een verkeerde beoordeling van de politie zou zijn, wanneer zij zou denken dat zijn ontvoerders geen persoonlijk risico zouden aanvaarden In deze brief waarschuwt hij er ook voor dat bij het volgen van de tactiek van het Bundeskriminalamt nog veel meer aanslagen zullen volgen

Uit alle gepubliceerde documenten ien die zijn nog beperkt) blijkt dat Schleyer van het begin af aan zijn uitwisseling tegen de gevangen terroristen noodzakelijk heeft geacht en de opsporingspogingen van het Bundeskriminalamt bij voorbaat als hopeloos beschouwde Uit alles bliikt ook dat de bondsregering (en natuurlijk de crisisstaven, al komt dit niet tot uiting) nooit van plan is geweest de gevangen terroristen vrij te laten

In tijdrekken en telkens nieuwe uitvluchten (zoals het eisen van levenstekens) heeft de regering gehoopt de ontvoerders op het spoor te komen, hoewel uit de boodschappen van de werkgeverspresident duidelijk naar voren kwam dat dit zinloos was en zijn dood zou betekenen

De documentatie bevat veraer reeds bekende verklaringen van kanselier Schmidt en van de regeringswoordvoerder Bolling, data en uren van de bijeenkomsten van de crisisstaven en weinigzeggende mededelingen van contactman Denis Payot, waaruit blijkt dat ook hij de uitwisseling van de gevangen terroristen als de enige redding van Schleyer beschouwde

Nieuw is de mededeling dat vrienden van Schleyer een poging hebben gedaan het leven van de werkgeverspresident te redden Op 10 september heeft Eberhard von Brauchitsch, van de machtige Flick Gesellschaft, zich namens een vriendenkring direct tot Payot gewend en eigen initiatieven voorgesteld, die tot de bevrijding van Schleyer zouden moeten leiden De bondsregering was van deze initiatieven op de hoogte gesteld Verder wordt er over dit contact van Von Brauchitsch niets meegedeeld Ook komt de poging ter sprake van het loskopen van Schleyer, waarvoor de ontvoerders een bedrag van 15 miljoen dollars eisten, verdeeld in harde muntsoorten Hanns Eberhard Schleyer zou dit geld op zaterdag 15 oktober overhandigen in het hotel Intercontinental in Frankfort Vogel, de minister van justitie, deelde Schleyer jr echter mee, dat men in de kleine en de grote crisisstaf tot de conclusie was gekomen, dat deze transactie niet kon doorgaan, omdat de tijd en de plaats van overhandiging waren uitgelekt en hij (Schleyer jr) daardoor in levensgevaar zou komen Politiebeambten hadden waargenomen, dat zich in de foyer van het hotel, in de ondergrondse garage en in de nabije omgeving ongeveer honderd journalisten en twee televisie-teams bevonden

Daarna wordt nog ingegaan op de uitspraak van het Constitutionele Hof in Karlsruhe, waarbij de eis in kort geding van Hanns Eberhard Schleyer ter vrijlating van zijn vader en uitwisseling met de gevangen terroristen werd afgewezen

De documentatie eindigt met de dood van Schleyer, die het gevolg zou zijn van drie schoten in het hoofd

Hoewel zij chronologisch tussen alle andene feiten staan, vormen de gesprekken, die een ambtenaar van de bondskanselarij en beambten van het Bundeskriminalamt met Baader, Ensslin, Raspe en Irmgard Möller hebben gevoerd een hoofdstuk apart Hieruit blijkt, dat zij allen, ondanks de onmiddellijk na de ontvoering van Schleyer ingevoerde Kontaktsperre, volledig op de hoogte waren van de gebeurtenissen

---

* Strauss citeerde publiekelijk uit dit bandje op 29 okt. op het congres van de CSU-jongeren. Hij noemde de woorden van Schleyer een ,,bittere aanklacht tegen de regering". Volgens Strauss was de tekst van dit bandje pas na aandringen van de oppositie in de documentatie van de regering opgenomen. Dit werd echter door regeringswoordvoerder Klaus Bölling ontkend.

Oppositieleider Kohl wilde niet bevestigen, dat hij Strauss toestemming gegeven had voortijdig van het bandje gebruik te maken.

N.a.v. het optreden van Strauss vroeg SPD-Bondsdagfractievoorzitter Wehner zich af, of de partijpolitieke tegenstellingen zo ver doorgedreven moesten worden, dat ,,de moordenaars zich in hun handen konden wrijven".

Minister van binnenlandse zaken Maihofer reageerde met er op te wijzen, dat niet de federale regering in Bonn, maar de regering van Baden-Wurttemberg verantwoordelijk was voor de veiligheid van Schleyer — deze woonde nl. in Stuttgart. Het rechercheburo en het ministerie van binnenlandse zaken van Baden-Württemberg hadden op 2 aug. — ruim een maand voor de ontvoering van Schleyer — aan Bonn meegedeeld, dat Schleyer persoonlijke bescherming volgens ,,graad 1" kreeg; dit is de hoogste gevarensgraad.

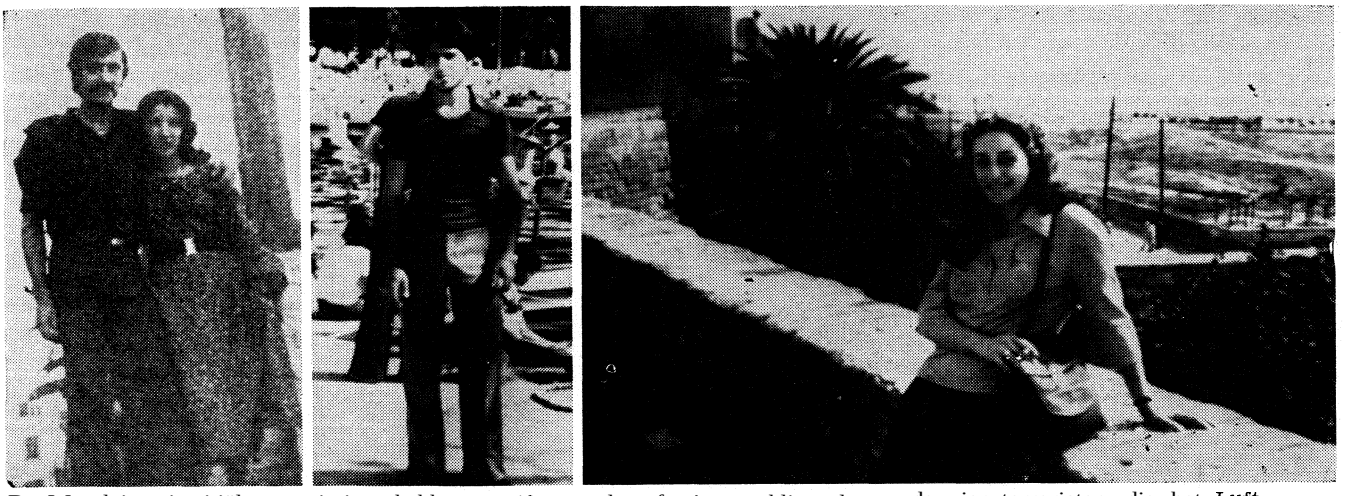

De Westduitse justitiële autoriteiten hebben op 10 nov. deze foto's gepubliceerd van de vier terroristen, die het Lufthansa-toestel Landshut hebben gekaapt. Links Zohair Yousif Akache met Shannal Cholom. Midden Riza Abbasi. Rechts Soraya Ansari, de enige overlevende van de vier.

Baader beschikte over het codewoord, dat gebruikt moest worden, wanneer zij zouden zijn uitgevlogen. In de gesprekken verzekerde Baader herhaaldelijk, dat zij, wanneer zij in een land van bestemming zijn aangekomen, niet naar de Bondsrepubliek zullen terugkeren en geen terrorisbische daden meer zullen plegen Hij keurde ook de terroristische methoden van, zoals hij het noemt, „de tweede en derde generatie" af en toonde zich bereid de jonge terroristen af te raden met hun daden voort te gaan.

Alle elf terroristen, die op de uitwisselingslijst stonden, werd ook gevraagd, of zij bereid waren te vertrekken, hetgeen zij bevestigend beantwoorden, al wilden enkelen van hen eerst overleg plegen met hun lotgenoten

Welke zin deze vragen hebben gehad, wordt niet duidelijk, omdat toen reeds vaststond, dat de bondsregering absoluut niet aan uitwisseling van de gevangenen dacht.

Later kwam uit gesprekken van ambtenaren van het Bundeskriminalant tot uiting, dat de gevangenen in Stammheim de zelfmoord als uiterste middel overwogen en hierop duidelijk zinspeelden. Hoe zij de zeer strenge Kontaktsperre hebben weten te doonbreken. wordt in de documentatie niet vermeld Dit is trouwens een zaak. die door de parlementaire commissie in de deebtaat Baden-Württemberg moet worden opgehelderd.

De kaping van de Boeing-737 „Landshut" wordt in de documentatie iets opener behandeld dan de zaak-Schleyer, hoewel er gezwegen wordt over de contacten met buitenlandse regeringen Enig nieuws bevat de opsomming van de gebeurtenissen niet na het uitvoerige rapport, dat staatsminister Wischnewski heeft uitgebracht. Onmiddellijk na de publikatie van de documentatie is op de televisie reeds kritiek geuit op de onvolledigheid. De documentatie laat inderdaad ook zoveel vragen open, dat men nauwelijks van een verhelderend afgerond geheel kan spreken. (Documentatie Bondsregering, NRC/H'blad, NZZ, FAZ)

FRANKRIJK LEVERT CROISSANT ONDER BEPERKENDE VOORWAARDEN UIT AAN DE BONDSREPUBLIEK

De vroegere advocaat van leden van de RAF, Klaus Croissant, is op 9 juli naar Frankrijk uitgeweken, waar hij op 30 sept. werd aangehouden (pag. 629/1).

Een verzoek van de verdediging van Croissant om deze op vrije voeten te stellen werd door het hof van appel te Parijs op 12 okt. afgewezen.

De zaak had op 10 okt. voor hefthof gediend. Croissant verklaarde toen dat hij zich ter beschikking van de Franse justitie zou houden.

De Franse procureur-generaal stelde daar tegenover, dat Croissant in de Bondsrepubliek twee jaar lang onder justitieel toezicht voorlopig op vrije voeten geweest was, maar dat dat niet had kunnen verhinderen, dat hij naar Frankrijk was gevlucht. Het hof besloot op 12 okt. tevens om op 24 okt. een begin te maken met de procedure m.b.t. de gevraagde uitlevering van Croissant aan de Bondsrepubliek.

Bij de behandeling van het Westduitse verzoek om uitlevering op 24 okt. besloot het Parijse hof van appel de verdedigers van Croissant tot 2 nov. de tijd te geven om hun verdediging voor te bereiden.

Deze afbeelding is op 19 nov. toegezonden aan het Parijse bureau van Agence France Presse. (Bericht pag. 746/1 e.v.)

Croissant beschuldigde op 24 okt. voor het Parijse hof de regering in Bonn ervan de dood van de drie stadsguerrilla's een week eerder in de gevangenis van Stammheim op haar geweten te hebben ,,U houdt zich bezig met een uitleveringsverzoek van een moorddadige regering", zo zei Croissant.

Gedurende de ondervraging viel Croissant de rechters voortdurend in de rede en noemde hij de Westduitse regering een opvolger van het Derde Rijk, die ,,de macht van haar politie over heel Europa tracht uit te breiden onder het voorwendsel van bestrijding van het internationale terrorisme"

Op 2 nov. diende het uitleveringsverzoek voor de kamer van beschuldiging van het Parijse hof van appel. De Franse procureur-generaal, Pierre André Sadon, verscheen persoonlijk in de rechtszaal om de uit-

levering te bepleiten, hetgeen hoogst uitzonderlijk is. De reden hiervoor was, zo wordt in de pers verondersteld, dat de Franse regering wist dat voor Bonn deze kwestie een test vormde voor Frans-Duitse samenwerking bij de bestrijding van het terrorisme.

Sadon betoogde, dat politiek asiel gold voor degenen, die wegens hun denkbeelden worden vervolgd. Maar het uitdragen van politieke denkbeelden was in de Bondsrepubliek Duitsland niet strafbaar en werd ook niet vervolgd
Croissant werd er echter van beschuldigd hulp te hebben verleend aan moordenaars en afpersers, die onder het gewone strafrecht vallen. Politieke beweegredenen vielen dus weg.
Volgens de Westduitse beschuldiging had Croissant de terroristen inlichtingen verstrekt, verbindingen verzorgd tussen hen, die gevangen zaten en hen, die nog vrij waren, het organisatie-netwerk verzorgd voor de terroristen en had hij zijn kantoor gebruikt of laten gebruiken voor de ,,operationele reserve" van de terroristen. Onder deze juridische dekking konden zij de moorden op o.a. dc procureur-generaal Buback en de bankier Ponto voorbereiden. Hem wordt dus, aldus de Franse procureur-generaal, op zijn minst ,,association de malfaiteurs" verweten — samenspanning met misdadigers, hetgeen ook volgens de Franse wet strafbaar is.
Croissant voerde zelf het woord tot zijn verdediging. Hij ging daarbij vooral in op de politieke kant van de zaak. Hij zette uiteen, hoe hij tot verdediging van de terroristen gekomen was. Volgens hem was er in de Bondsrepubliek een fascistisch systeem ontstaan met overal nazi's op hoge posten. Dit systeem was verankerd door de ,,Berufsverbote" en de recente uitzonderingswetten (pag.712/3 e.v.). Hij werd slechts vervolgd omdat hij te sterke kritiek geleverd had op het Westduitse regime.
Zijn advocaten en een tiental collega's uit het buitenland stelden daarna, dat het uitleveringsverzoek alleen politieke beweegredenen kon hebben. Sommigen van hen komen in de Westduitse stukken voor als leden van de propaganda-organisatie, die Croissant voor de terroristen zou hebben opgezet.
Een van de hoofdargumenten van de advocaten was, dat Croissant zich na uitlevering niet naar behoren zou kunnen verdedigen wegens de uitzonderingswetten.
Persoonlijk werd hem geen strafbare daad ten laste gelegd, aldus de advocaten; de reden voor zijn vervolging in de Bondsrepubliek was een ,,collectieve verantwoordelijkheid", die volgens de Franse wet niet bestaat.

Op 16 nov. hebben de Franse rechters uitspraak gedaan. In hun oordeel adviseerden zij de Franse regering aan het uitleveringsverzoek te voldoen op grond van het lichtste van de vijftien vergrijpen, die de Westduitse justitie als redenen voor uitwijzing had opgesomd.

De Franse rechters kwamen tot de slotsom dat Croissant alleen uitgeleverd en dus in Duitsland alleen berecht kon worden op grond van het hem in het eerste Duitse arrestatiebevel ten laste gelegde: het organiseren van berichtgeving tussen

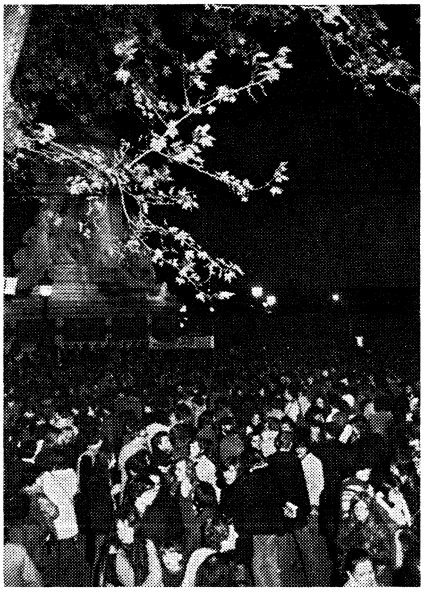

Demonstranten op de Place de la Republique in Parijs protesteren tegen de uitwijzing van Klaus Croissant aan de Bondsrepubliek.

gevangen en nog gezochte terroristen, een vergrijp waarop maximaal vijf jaar staat. De later naar voren gebrachte ernstiger beschuldigingen zoals hulp aan terroristen door het houden van een wapenarsenaal in zijn kantoor, voorbereiding van moordaanslagen en zelfs het eenvoudige: hulp aan een misdadige organisatie, wezen de rechters van de hand als uitleveringsgronden wegens onvoldoende documentatie van de aanwijzingen.

In hun vonnis eisten zij dat uitlevering alleen mogelijk was indien de Duitse regering garandeerde dat Croissant uitsluitend wordt berecht op grond van de door de Franse rechters erkende beschuldiging.

Van groot belang acht men in Frankrijk de bevestiging der rechters van de bepaling in het Duits-Franse uitleveringsverdrag van 1951, dat voor bijzonder afschuwelijke misdaden geen politieke motieven worden erkend, die uitlevering onmogelijk zouden maken. Een dergelijke bepaling, zo wordt verwacht, zal voortaan in andere uitleveringsverdragen kunnen worden opgenomen.

De Franse regering hoeft een advies tot uitlevering niet op te volgen; alleen een afwijzende beschikking is voor de regering bindend.

Twee uur nadat het hof vonnis gewezen had, ondertekenden de Franse minister van justitie en de premier echter het bevel tot uitwijzing.

Twee Franse ambtenaren kwamen Croissant om 19.45 u. in de Santégevangenis het uitleveringsbevel brengen. Om 20 u. voerde een politie-auto hem weg in oostelijke richting en om ong. 1 uur 's nachts is Croissant in Straatsburg aan de Westduitse justitie overgedragen.
Per helikopter is hij naar Baden-Wurttemberg vervoerd, waar hij werd ingesloten in de gevangenis in Stammheim.
Croissants advocaten, die tussen zes en acht uur 'savonds bij de Santégevangenis stonden, mochten hun cliënt niet bezoeken en werden door de politie van de ingang verwijderd.
Croissants hoofdadvocaat, Dumas, kreeg het bericht over het uitleveringsbevel zo laat, dat hij een appel bij de Raad van State pas kon indienen, toen Croissant al op weg was naar de Bondsrepubliek. Op een persconferentie zei Dumas, dat er sprake was van een aanfluiting van de procedure. Croissant zou nu in een Westduitse gevangenis terecht komen, waar de laatste tijd veel wordt gestorven, zei Dumas.
De minister van justitie stelde daar tegenover, dat een appel tegen een decreet aangaande een persoon nooit opschortend werkt en dat een dergelijk regeringsbesluit onmiddellijk kan worden uitgevoerd.

Amnesty International, de Franse verenigingen voor mensen- en burgerrechten en een groot aantal verenigingen van advocaten en rechters protesteerden onmiddellijk ten scherpste tegen de gang van zaken. De Parijse binnenstad was al in de vroege avond scherp bewaakt door politietroepen die herhaling van linkse demonstraties moesten voorkomen.
Voor en tijdens de uitspraak hadden honderden advocaten voor de rechtszaal en voor het ministerie van justitie gedemonstreerd. De avond tevoren hadden duizenden linkse en extreemlinkse betogers, ondanks een demonstratieverbod, protestoptochten gehouden waarbij ruiten werden ingeslagen en brandbommen werden geworpen.
De gematigd linkse Quotidien de Paris, die in tegenstelling tot de rest van de linkse pers geen felle anti-Duitse actie had gevoerd ten behoeve van Croissant, had als kop: ,,De staatsraison weegt zwaarder dan het asielrecht."
Zelfs de regeringsgezinde Aurore vergeleek zeer kritisch de grote haast waarmee Croissant werd uitgeleverd, met de even grote haast waarmee indertijd de door de Westduitse en Israëlische justitie opgeëiste Arabische terrorist Abu Daud na zijn arrestatie in Frankrijk werd vrijgelaten en aan zijn vrienden werd overgedragen. (NRC/H'blad, NZ, FAZ, Le Monde)

GRIEKENLAND

VERVROEGDE VERKIEZINGEN, VERLIES VOOR KARAMANLIS, WINST VOOR PAPANDREOU

Vervroegde algemene verkiezingen in Griekenland hebben de regerende Nieuwe Democratie van premier Karamanlis verlies gebracht. De partij kwam van ruim 54% op ruim 41% van de stemmen. Ook de tweede grote partij van het land, de Democratische Unie van het Centrum van Mavros, verloor stemmen (van ruim 20% naar ruim 11%).

De grote overwinnaar van deze verkiezingen was de Panhelleense Socialistische Partij van Andreas Papandreou die van 13 naar 25% van de stemmen ging.
Ook de uiterst rechtse Nationale Partij kreeg aanzienlijke stemmenwinst.
De zetelverdeling in het nieuwe parlement is thans als volgt.

	17-11- 74 %	zetels	20-11-'77 %	zetels
Nieuwe Democratie	54 37	220	41,85	173
Dem Unie van het Centrum	20,42	60	11,95	15
PASOK	13,58	12	25,33	92
Alliantie	9.45	8	2,72	2
Griekse comm partij	—	—	9,36	11
Nationale Partij	1,10	—	6,82	5
EKKE (maoist)	0,02	—	0,23	—
Neo-liberalen	—	—	1,08	2
Dem Volksunie	—	—	0,43	—
Div onafhankelijken	0,06	—	0,46	—
		300		300

Ondanks het grote verlies van de partij van Karamanlis, bezit zij in het parlement nog genoeg zetels om door te kunnen regeren, maar wel wordt verwacht dat de premier wijzigingen in de samenstelling van de regering zal aanbrengen.
In een eerste commentaar op de verkiezingsuitslag verklaarde Andreas Papandreou van de PASOK de uitslag te beschouwen als een overwinning voor de PASOK en een nederlaag voor de ND. Het volk had een vertrouwensvotum gegeven aan de ,,partij van de verandering", zo zei hij en dit betekende een mijlpaal aan het begin van een nieuwe periode van ,,nationale trots en sociale gerechtigheid".

Premier Karamanlis gaf een verklaring uit waarin allereerst werd vastgesteld dat de verkiezingen in rust en onder normale omstandigheden waren gehouden. ,,Wij weten allemaal — succesvollen en onsuccesvollen bij deze krachtmeting — dat het Land wordt geconfronteerd met kritieke problemen. Wij moeten dus onze geschiiien, die vanzelf wat scherper worden benadrukt tijdens de verkiezingsstrijd vergeten en onze nationale eenheid versterken, onze nationale saamhorigheid bewaren en de moed opbrengen tot het brengen van offers als de omstandigheden dat eisen.
De grote verliezer Mavros (van 60 naar 15 zetels) zei in een verklaring dat het verkiezingsresultaat een uitvloeisel was van de polarisatie die in het Griekse politieke leven was ingetreden.

De verkiezingen in Griekenland hebben tot resultaat dat Karamanlis aan de macht blijft, maar dat de politieke kaart van het land zo radicaal gewijzigd is dat de Grieken nu druk bezig zijn te bepalen, waar zij zich bevinden, aldus The Guardian van 22 november '77
Voor Karamanlis is de stembusuitslag shockerend: zijn aanhang is van 54 tot 42% geslonken (stemmen gingen naar zowel extreem-rechts als naar het centrum), maar ook werd een aantal politici die sterk met hem vereenzelvigd worden door zijn partijaanihang verstoten Tot deze politici behoren George Rallis, een aan de premier toegevoegde minister, tevens minister van onderwijs en chef van de partijmachine van Karamanlis' Neo Demokratia Rallis is in Athene niet herkozen.
Panayots Lambria, onderminister van voorlichting en een van Karamanlis' nauwste medewerkers, werd evenmin herkozen. In hun plaats werden jonge kandidaten opgesteld, hetgeen het verlangen binnen de partij naar een nieuwe start weerspiegelt
Het voornaamste effect op de Griekse koers, binnens- en buitenslands, zal hebben de bevestigmg van Andreas Papandreou als leider van de oppositie. De afgelopen 3 jaar is Papandreou in hoge mate door de staatsmedia geboycot Op de avond van de verkiezingsdag kwam hij en de andere politici niet op de beeldbuis Maar het zal nu moeilijker worden hem het zwijgen op te leggen Dit zal Karamanlis die in de afgelopen drie jaar m Griekenland geen enkele persconferentie heeft gehouden, tot meer debat dwingen. Karamanlis en Papandreou hebben acute meningsverschillen over het buitenlandse beleid Regering. ,,Griekenland hoort bij het Westen", Papandreou' ,,Griekenland voor de Grieken". In concreto. er moet een belangrijke controverse ontstaan over de vraag of Griekenland weer volledig in de NAVO moet terugkeren als Karamanlis het parlement een 4 jaar beslaand defensieakkoord met de Verenigde Staten voorlegt dat geparafeerd. maar nog niet bekrachtigd is (zie hierna).
Papandreou stelt zich ook ten aanzien van Cyprus en de Dgeische Zeekwestie op als een havik, hetgeen Ankara ontrieft en Karamanlis bemoeilijkt zich gematigd op te stellen
Nog groter invloed kan een en ander hebben op het verloop van de Griekse toetreding tot de EG. Karamanlis heeft zijn persoonlijke prestige in sterke mate op het spel gezet voor het snel verwezenlijken daarvan.
Een belangrijke factor in het stemmenverlies van Karamanlis was dat de regering de boeren via een actie voor de televisie niet van het nut van de EG heeft kunnen overtuigen.
De regering kan niet langer zeggen dat op een klein deel van de kiezers na alle Grieken voor toetreding zijn, v.w. 25% PASOK en 9% PG, de Communistische Partij van Griekenland die veel meer stemmen verwierf dan de Eurocommunistische Griekse CP
De EG zal gezien Papandreou's rijzende ster en de al bestaande zorg over de implicaties van de EG-Uitbreiding nieuwe redenen tot overweging hebben.

De leiders van de drie grote politieke partijen, v.l.n.r premier Konstantine Karamanlis van de Nieuwe Democratische Partij, George Mavros van de Unie van het Democratische Centrum en Andreas Papandreou van de Panhelleense Socialistische Beweging

Binnen Griekenland is de politieke kaart ingewikkeld omdat de PASOK t.a.v. de binnenlandse politiek een natuurlijke bondgenoot vindt in de liberale unie van het Democratisch Centrum van George Mavros. De klap die deze partij kreeg was een van de verrassingen van de campagne. Dat kwam mede deels doordat met de entree van de televisie regionale kwesties en lokale persoonlijkheden, waarvan de UDC het ten dele moet hebben, naar de achtergrond werden gedrongen.
Maar ook was het belangrijk omdat Mavros niet in staat bleek zijn partij weer uit de verf te laten komen als een partij die niet als twee druppels water op die van Kariamanlis lijkt. Griekenland heeft nu een conservatieve partij zonder extreem-linkvleugel, een kleine liberale partij en een socialistische partij, die radicaal en onorthodox is en die een weinig duidelijke klassebasis heeft.

Voor de verdere ontwikkeling is het belangrijk in hoever Papandreou van protestfiguur een Papandreou Sr. zal worden — een soort Griekse Mitterrand — en welke lering hij zal trekken uit de aanwas van de PASOK: resultaat van drie jaar radicale oppositie of van drie weken betrekkelijk gematigd campagne voeren.

Vervroegde verkiezingen aangekondigd, politieke partijen en campagne

Op 19 september riep premier Karamanlis de twee oppositieleiders Mavros (Unie van het Democratisch Centrum) en Papandreou (PASOK) bij zich en deelde hun mee dat op 20 november vervroegde verkiezingen zouden worden gehouden.
Constitutioneel behoefden de verkiezingen pas voor november 1978 uitgeschreven te worden, maar Karamanlis achtte een nieuw mandaat nodig tegen de achtergrond van nationale factoren als de spanning met Turkije en de onderhandelingen over toetreding tot de EG, die in 1978 in een beslissende fase komen, hetgeen het onwenselijk maakt dat 1978 een verkiezingsjaar wordt, aldus het regeringscommuniqué.
De grondwet laat de mogelijkheid open tot vervroegde parlementsontbinding door de president in geval van bijzondere omstandigheden van ,,nationale draagwijdte" of indien de indruk is gewekt dat het parlement niet langer in overeenstemming is met de volkswil.

Aan de verkiezingen wend deelgenomen door een tiental partijen of partijcoalities. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste daarvan en van hun optreden in de verkiezingscampagne.

De Panhelleense Socialistische Partij van Andreas Papandreou voerde de verkiezingsstrijd onder de leuze: ,,Griekenland behoort aan de Grieken". Het was het weerwoord op de leuze van Raramanlis; ,,Griekenland hoort bij het westen". Papandreou verzet zich met name tegen aansluiting van Griekenland bij de EG. Hij zei daarover o.a. ,,Wij zijn niet tegen de Europese Gemeenschap. Wij zijn tegen onze aansluiting, insluiting in de Gemeenschap. Wij zijn niet tegen het sluiten van een speciaal verdrag daarmee".
Papandreou wees verder verschillende malen naar de groeiende achterstand van de Zuiditaliaanse boeren en hij sprak de vrees uit dat het de Grieken ook zo zou vergaan. ,,West-Europa wil zijn fabrieksprodukten wel aan ons kwijt, maar het wil onze landbouwprodukten niet eten.
Hij voorspelde verder dat Griekenland een randprovincie wordt van de door Brussel beheerste monopolie-economie.
Felle kritiek had Papandreou verder op de laatste tijd eer toegenomen medewerking van Griekenland aan de NAVO.
Daarnaast werd het economische beleid van de regering-Kanamanlis scherp bekritiseerd, alsmede de situatie bij het onderwijs.
Links van de PASOK, wier leider in zijn redevoeringen het woord socialisme stelselmatig heeft vermeden, staat de zgn. Alliantie van Progressieve en Linkse krachten, een conglomeraat van vijf kleinere partijen. De kern wordt gevormd door de onafhankelijke ,,Communistische Partij van het Binnenland". Daarnaast maken groeperingen als Socialistisch Initiatief van prof. Manghakis, de EDA, een christen-democratische groepering en de groep Democratisch Initiatief deel uit van de Alliantie.
Voor het eerst sedert 40 jaar heeft de Griekse communistische partij KKE zelfstandig aan de verkiezingen deelgenomen. Zij behaalde 11 zetels. De KKE moet wel onderscheiden worden van de Communistische Partij van het Binnenland, die een zgn. Eurocommunistische lijn volgt, terwijl de KKE onverkort aan de door Moskou uitgestippelde koers vasthoudt.
In 1951 heeft de partij ook al aan de verkiezingen deelgenomen, zij het in combinatie met andere partijen. Ook bij de eerste verkiezingen na het omverwerpen van het kolonelsregime in 1974 nam de partij in de vorm van een coalitie met andere partijen aan de verkiezingen deel, waarbij in totaal 9,74% van de stemmen werd behaald. Ditmaal besloot de KKE geheel zelfstandig de verkiezingen in te gaan.
In de campagne spraken zij zich uit voor radicale politieke, economische en sociale hervormingen, tegen terugkeer in de NAVO en aansluiting bij de EG. Griekenland zou zich landen als Finland, Zweiden, Zwitserland en Oostenrijk ten voorbeeld moeten nemen.

De Nationale Partij werd in september opgericht door de bijna 80-jarige Steffanos Steffanopoulou, die een lange staat van dienst in het Griekse politieke leven heeft.
Hij was royalistisch voorman in **1933,** rechts deelnemer aan een soort volksfront in **1956,** vice-premier onder centrumleider Papandreou in **1963,** verrader van Papandreou en diens door kaning Konstantijn uitverkoren opvolger in **1965** Tijdens het kolonelsbewind hield hij zich op de achtergrond
In de Nationale Partij hebben vooral aanhangers van hst kolonelsregime en monarchisten een plaats gevonden. Tijdens de verkiezingscampagne was vooral premier Karamanlis haar doelwit.
Tijdens een reis door Europa, vóór de verkiezingen, zou Steffanopoulos van ex-koning Konstantijn het fiat hebben gekregen — en volgens velen ook de nodige financiën — om bij de verkiezingen de Troon te verûegenwoordigen, die bij het

De actrice Melina Mereouri (midden) werd in het kiesdistrict Piraeus voor de PASOK in het parlement gekozen.

referendum van 1974 nog bijna 30% van de stemmen kreeg.
In rechtse kringen werd de oprichting van de partij toegejuicht
Het junta — en nu ook weer koningsgezinde ochtendblad Eleftheros Kosmo schreef bij de oprichting dat het initiatief van Steffanopoulos ,,de redding betekent van de nationale gezindheid" die de laatste jaren zou zijn ondermijnd door een verraderlijke Karamanlis die eerst de koning dupeerde en daarna de sluizen wijd openzette voor communistische propaganda en penetratie

De Neo-liberalen werden op 5 sept. opgericht, door Constantinos Mitsotakis, een van Kreta afkomstig politicus, die in 1965 de voorman was van de groep ministers die de toenmalige liberale premier Georgc Papandreou afvielen en zich. gesteund door de conservatieven onder Kanellopoulos, leenden voor de vorming van een reeks zwakke kabinetten, die koning Constantijn welgevallig waren.

Hij wordt door velen gezien als een der hoofdschuldigen aan de anomalie die leidde tot de coup van de kolonels in 1967, waartegen hij zich overigens wel heeft verzet. Bij de verkiezingen van 1974 verloor hij als onafhankelijke kandidaat in zijn kiesdistrict Chanis. Mitsotakis zei dat zijn partij zal pogen de principes van de oude liberale partij van de legendarische Kretenzer Venizoles aan te passen aan de nieuwe tijd. In geen geval zou hij samenwerken met extreed-linkse partijen, zoals de huidige liberale oppositiepartij, de Unie van het Democratisch Centrum van Mavros.

NIEUW DEFENSIEPACT MET VS GEPARAFEERD

Op 28 juli hebben Griekenland en de VS een nieuw defensieakikoord geparafeerd, waarvan de inhoud al in grote lijnen bekend was sedert april 1976 en waaraan de experts de afgelopen maanden ver'der hebben gewerkt. Het voorziet in de handhaving van vier Amerikaanse bases op Grieks grondgebied, twee bij Athene en twee op Kreta.

Het opperbevel hiervan komt echter bij Griekse officieren, en de bases zullen pas na Griekse toestemming in werking kunnen treden. Daartegenover krijgt Griekenland Amerikaanse militaire hulp over vier jaar ter waarde van $700 mln. Het akkoord zal nog door de wederzijdse regeringen en parlementen moeten worden goedgekeurd.

De ,,timing" van de op zichzelf weinig schokkende ceremonie leek verband te houden met de vertraging van de komst van de nieuwe Amerikaanse ambassadeur Schaufele (op grond van diens onhandige opmerkingen voor de Amerikaanse Senaatscommissie over het Grieks-Turkse conflict in de Egeïsclie Zee). Maar vooral ook met het feit dat ratificatie door het Amerikaanse Congres van het soortgelijke, in maart 1976 gesloten, akkoord met Turkije verder dan ooit weg lijkt, nu in dat land opnieuw een ultranationalistische regering is opgetreden die niet geneigd lijkt tot de territoriale concessies op Cyprus die het Congres als voorwaarden stelt. Het chronologisch naderbij brengen van enorme militaire hulp aan Griekenland zou een nieuwe druk kunnen zijn op Turkije om deze concessies alsnog te doen.

Paradoxaal tegen dczc achtergrond is het bericht dat Griekse vloot- en luchtmachteenheden herfst 1977, voor het eerst sinds de zomer van 1974, toen Griekenland zich wegens de Cyprus-kwestie uit het militaire verband van de NAVO terugtrok, samen met Turkse eenheden zullen deelnemen aan NAVO-manoeuvres in de Middellandse Zee onder de naam ,,Display Determination".

Van Griekse zijde is bekendgemaakt dat tot deze deelname is besloten nadat aan enkele gestelde voorwaarden was voldaan. Zo zal het opperbevel van de operatie waarschijnlijk in handen komen van een Brit, en zeker niet van een Turk, en de Griekse luchtmacht zal bij deze manoeuvres niet vanuit het NAVO-kwartier in het Turkse Izmir, maar vanuit het hoofdkwartier in Napels worden geleid.

Griekenlands deelname wordt in Athene nuttig geacht voor opleiding en paraatheid van de strijdkrachten. Zij is niettemin het produkt geworden van felle aanvallen van de Griekse socialistenleider Andreas Papandreou die haar in een rede op Kreta voor het eerst bekendmaakte en die Karamanlis op 28 juli in een nieuwe rede, op datzelfde eiland, ervan beschuldigde dat de hele uittreding uit het militaire verband van de NAVO een ,,komedie" was geweest. (Reuter)

GROTE WINST VOOR COMMUNISTEN BIJ UNIVERSITAIRE VERKIEZINGEN

Bij verkiezingen voor studentenraden aan de 10 universiteiten, technische hogescholen en leraren-opleidingen op 4 februari hebben de communistische studentenorganisaties de overwinning behaald. Zij wisten 305 van de in totaal 525 zetels te bemachtigen.

Samen met de studentenorganisatie die zich het meest verwant voelt met de socialistische partij van Andreas Papandreou hebben de linkse studentenorganisaties in totaal 399 zetels oftewel 76% van de vertegenwoordigers van de ca. 140.000 Griekse studenten.

De studentenorganisaties, die zich oriënteert op de partij van premier Karamanlis, Neo Demokratia, kreeg in totaal 60 zetels.

Van de communistische studentenorganisaties kreeg weer de groep van de op Moskou geoniënteerde communisten de meeste stemmen en in totaal 148 zetels.

De studentenvereniging van de communistische partij ,,van het binnenland", die een Eurocommunistische koers volgt, kreeg er 117.

Het conservatieve dagblad ,,Akropolis" wees erop dat van de in totaal ruim 140.000 kiesgerechtigde studenten slechts ruim 40.000, d.w.z. ca. 31% aan de verkiezingen had deelgenomen, zodat de uitslag weinig zegt over de werkelijke politieke opvattingen van de studenten.

De communistische studentenorganisaties daarentegen beweerden dat zeker ruim 75% van de studenten zijn stem had uitgebracht. *(FAZ)*

RAPPORT OESO OVER ECONOMIE

Begin juli heeft de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling in Parijs haar jaarlijkse rapport over de stand van de Griekse economie gepubliceerd.

Op grond van de economische gang van zaken van de afgelopen twee jaar en gezien de vooruitzichten voor 1977 kan worden gesteld dat het Griekse economische beleid voor de korte termijn een redelijke mate van succes heeft gehad.

De economische opleving zal echter alleen voortduren als men het in Griekenland eens kan worden over een matiging van de loonstijging.

Verwacht wondt dat de lonen in 1977 ongeveer 12,5% zullen stijgen. In 1976 gaven ze een stijging van 15% te zien. De prijsstijging zal in 1977 ca. 10% bedragen, vergeleken met 13,5% in 1976.

De OESO voorspelt dat het tekort op de Griekse betalingsbalans zal toenemen van 1,09 mrd dollar in 1976 tot 1,25 mrd dollar in 1977.

Zijn de vooruitzichten voor de korte termijn gunstig, op langere termijn gezien is het noodzakelijk dat de produktiecapaciteit van de Griekse verwerkende industrie wordt vergroot en dat een herstructurering en modernisering van de industrie plaatsvindt, aldus de OESO. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

REDE SADAT IN DE KNESSET

De integrale tekst van de rede, die de Egyptische president Sadat op 20 nov 1977 in de Israëlische Knesset uitsprak, werd door het persbureau *UPI (NRC/H'blad* 21-11, *The Times* 21-11, *Le Monde* 22-11) als volgt gepubliceerd:

Meneeer de voorzitter, dames en heren:

Vrede zij met ons allen in de Arabische wereld en in Israël en overal in deze grote wereld, een wereld die wordt gecompliceerd door haar bloedige conflicten, die ziedt van scherpe tegenstellingen, die van tijd tot tijd wordt bedreigd door vernietigende oorlogen die door de mens zijn veroorzaakt om zijn medemens te vernietigen — en uiteindelijk, tussen de ruïnes van wal was opgebouwd en tussen de resten van menselijke slachtoffers, kan er geen overwinnaar en geen overwonnene zijn. De partij die altijd wordt verslagen is de mens, God's meest verheven schepping. De mens, die wordt geschapen door God, zoals Gandhi, de apostel van de vrede zei, ,,om op zijn voeten te lopen, het leven op te bouwen en God te aanbidden".

,,Ik kwam vandaag tot u op twee sterke voeten zodat wij een nieuw leven kunnen opbouwen, zodat wij vrede kunnen bereiken voor ieder van ons in dit land, het land van God — ieder van ons, moslems, christenen en joden — en zodat wij God kunnen aanbidden, een God wiens leringen en geboden liefde, eerlijkheid, puurheid en vrede zijn.

Ik kan een excuus bedenken voor iedereen die mijn beslissing, toen ik haar aan de wereld bekendmaakte vanaf het spreekgestoelte van de Egyptische volksraad, met verbazing en geschokt ontving. Sommigen van hen die ontzet waren dachten dat mijn besluit niets meer was dan een verbale manoeuvre, bedoeld voor consumptie door het publiek in de wereld. Anderen omschreven hem als een politieke tactiek bedoeld om mijn bedoeling te verbergen een nieuwe oorlog te beginnen.

Ik kan u zelfs vertellen dat een van mijn adviseurs van het Presidentiële bureau mij op een laat uur thuis opbelde nadat ik was teruggekeerd van de volksraad, met de bezorgde vraag: ,,En wat zou u, meneer de president. doen als Israël u werkelijk een uitnodiging stuurde?"

Ik heb kalm geantwoord: ,,Ik zou haar onmiddellijk aanvaarden. Ik heb verklaard dat ik naar het einde van de wereld zou gaan, naar Israël zou gaan, omdat ik alle feiten wil uiteenzetten voor het volk van Israël".

Ik kan een excuus vinden voor allen die door het besluit waren geschokt of twijfels hadden over de goede bedoelingen achter het besluit. Niemand kon zich voorstellen dat het staatshoofd van het grootste Arabische land, dat het grootste deel van de last draagt en de eerste verantwoordelijkheid ten aanzien van oorlog en vrede in het Midden-Oosten. zou kunnen aanbieden bereid te zijn naar het land van de tegenstander te gaan terwijl wij nog steeds in staat van oorlog verkeren en terwijl wij allen nog steeds lijden onder de gevolgen van vier oorlogen in 30 jaar. De families van de slachtoffers van de oktoberoorlog van 1973 beleven nog steeds de tragedie van het weduweschap en de droefenis over het verlies van zonen, vaders en broeders.

Zoals ik al eerder heb gezegd, ik heb over dit besluit niet overlegd met een van mijn collega's of broeders, de hoofden van de Arabische landen of de confrontatiestaten. Zij die met mij contact hebben opgenomen na de bekendmaking van het besluit maakten bezwaar omdat een diepe achterdocht en een volledig gebrek aan vertrouwen tussen de Arabische staten en het Palestijnse volk enerzijds en Israël anderzijds blijven bestaan in alle geesten. Het is genoeg dat vele maanden waarin vrede had kunnen worden bereikt, verloren zijn gegaan met disputen en nutteloze discussies over procedures aangaande de hervatting van de Geneefse conferentie — dit alles weerspiegelt diepe achterdocht en volledig gebrek aan vertrouwen.

President Sadat spreekt de Knesset toe. Aan zijn linkerzijde parlementsvoorzitter Yitzhak Shamir en Israëls president Ephraim Katzir.

Ik moet u echter in alle openheid zeggen dat ik mijn besluit nam na lange overweging en in het bewustzijn dat het een groot risico inhield Als God mij heeft voorbestemd om verantwoordelijkheid te dragen voor het Egyptische volk en om deel te nemen aan de verantwoordelijkheid voor de toekomst van het Arabische volk en het Palestijnse volk dan is, gezien aeze verantwoordelijkheid, mijn eerste plicht alle mogelijke middelen te gebruiken om mijn Arabische volk van Egypte evenals alle Arabische volkeren te vrijwaren voor het kwaad van weer een tragische en vernietigende oorlog u aarvan alleen God de consequenties kent.

Na veel nadenken raakte ik ervan overtuigd dat mijn verantwoordelijkheid tegenover God en het volk eiste dat ik, naar het einde van de wereld, ja naar Jeruzalem zou gaan, om de leden van de Knesset, de vertegenwoordigers van het Israëlische volk, toe te spreken, en aan hen voor te leggen alle feiten die mij voor de geest staan Daarna zou ik U laten beslissen cn God laten doen wat Hem goeddunkt

Dames en Heren,

Er zijn ogenblikken in het leven van naties en volkeren waarop mensen met wijsheid en visie verder moeten kijken dan naar het verleden met al zijn complicaties en resten, en vooruit moeten zien naar nieuwe 'horizonten voor een gedurfd initiatief. Mensen zoals wij die deze verantwoordelijkheden dragen, moeten de eersten zijn die de moed opbrengen, lotsbestemmende beslissingen te nemen die overeenkomen met de belangrijkheid van de situatie. Wij moeten allen uitstijgen boven alle vormen van fanatisme, zelfbedrog, boven verouderde opvattingen van superioriteit. Wij mogen nimmer vergeten dat alleen God onfeilbaar is.

Dat gezegd hebbende, wil ik alle Arabieren het kwaad van nieuwe en tragische oorlogen besparen. Ik verklaar openlijk tot U, dat ik dezelfde gevoelens heb en dezelfde verantwoordelijkheid voel voor elk menselijk wezen in de wereld, en per saldo ook voor het Israëlische volk

Elk leven dat in een oorlog genomen wordt, is een mensenleven, zij het Arabisch of Israelisch Elke vrouw die weduwe is geworden, is een menselijk wezen dat recht heeft op een leven in een gelukkig gezin, Arabisch of Israelisch

Onschuldige kinderen die zijn beroofd van de zorg van hun vader zijn kinderen van ons allen, op Arabische grond of in Israël, en wij hebben tegenover hen de dure plicht hun een gelukkig heden en een mooie toekomst te verschaffen

Wegens dit alles en om het leven van al onze kinderen en broeders te beschermen, om ervoor te zorgen dat onze samenlevingen zich in veiligheid en zekerheid kunnen ontplooien om der wille van de ontwilckeling, het geluk en het recht op een fatsoenlijk leven van de mens, om der wille van onze verantwoordelijkheid jegens de generaties van de toekomst, om der wille van een glimlach op het gezicht van elk kind — om der wille van dit alles, nam ik het besluit naar U toe te gaan om te zeggen wat ik te zeggen heb, ondanks alle risico's

Ik heb aan mijn historische verantwoordelijkheid voldaan en ga door met het dragen van mijn historische verantwoordelijkheid. Dit bracht mij er enkele jaren geleden toe, om precies te zijn op

4 februari 1971'. te verklaren. dat ik bereid ben een vredesverdrag met Israël te sluiten Dit was de eerste verklaring ban deze aard van de kant van een Arabische leider sinas net Arabisch-Israensche conflict begon

En, gedreven door alle motieven, gedicteerd door de verantwoordelijkheid van het leiderschap, legde ik op 16 oktober 1973** ten overstaan van de Egyptische Volksraad een verklaring af, waarin ik pleitte voor een internationale conferentie voor de vestiging van een rechtvaardige en duurzame vrede Op dat ogenblik verkeerde ik niet in de positie van iemand die om vrede bedelt of vraagt om een wapenstilstand

Eveneens gedreven door alle motieven, gedicteerd door overwegingen van historische en leidinggevende plichten, ondertekenden wij het eerste troepenscheidingsakkoord in de Sinai en daarna het tweede Vervolgens klopten wij op alle open en gesloten deuren om te zoeken naar een duidelijke weg naar een permanente en rechtvaardige vrede We openden ons hart voor de volkeren van de hele wereld, opdat zij onze beweegredenen en doelstellingen zouden kunnen begrijpen en zo ervan overtuigd konden worden dat wij pleitbezorgers zijn van recht en stichters van vrede.

Aangespoord door al deze motieven besloot ik naar U toe te gaan met ontvankelijke geest en open hart en goede wil, opdat wij een permanente vrede op basis van rechtvaardigheid kunnen vestigen.

Het lot heeft gewild dat mijn reis naar U toe — een vredesmissie — samenvalt met het Mohammedaanse feest van Al Adha, het feest van het Offer, toen Abraham — de voorvader van Arabieren en Joden — Gods bevel opvolgde, niet uit zwakheid maar vanuit grote geestelijke kracht en uit vrije keuze om zijn zoon met een onwrikbaar geloof te offeren, daarbij ons idealen aanreikende die het leven een diepe zin geven

Misschien heeft deze toevalligheid een nieuwe betekenis in onze geesten. Misschien zal zij werkelijke hoop verschaffen voor het begin van veiligheid, zekerheid en vrede.

Dames en heren, laten wij openlijk spreken, gebruikmakend van het directe woord en het heldere idee zonder enige dubbelzinnigheid. Laten wij vandaag openlijk spreken terwijl de hele wereld, west en oost. deze unieke momenten bekijkt aie een drastisch keerpunt kunnen worden in de loop van de geschiedenis van dit deel van de wereld, ja zelfs van de hele wereld.

Laten wij openlijk spreken terwijl wij proberen de grote vraag te beantwoorden: hoe kan een permanente en rechtvaardige vrede worden bereikt? Ik ben naar u gekomen met mijn duidelijke, openlijke antwoord op deze grote vraag zodat de mensen in Israël en de hele wereld het kunnen horen en ook al degenen wier welgemeende oproepen mij hebben bereikt. De hoop is dat wij uiteindelijk een resultaat zullen boeken dat door miljoenen die deze historische bijeenkomst gadeslaan, wordt verlangd.

Voordat ik mijn antwoord geef, zou ik u willen verzekeren dat ik mij baseer op een aantal feiten waar niemand omheen kan.

(Vijf feiten)

„Het eerste feit is dat er voor niemand vreugde kan zijn ten koste van de misère van anderen.

Het tweede feit is dat ik nooit met dubbele tong heb gesproken of zal spreken. Ik heb nooit zaken gedaan en zal dat ook niet doen op basis van twee beleidslijnen. Ik spreek met één tong, ik heb één beleidslijn, ik heb één gezicht.

Het derde feit is dat directe confrontaties, de rechte lijn, de beste en succesvolste methodes zijn om een duidelijk doel te bereiken.

Het vierde feit is dat de oproep voor een permanente en rechtvaardige vrede, gebaseerd op het respect voor de resoluties van de Verenigde Naties, vandaag de oproep van de hele wereld is geworden. Het is een duidelijke uitdrukking geworden van de wil van de internationale gemeenschap. of dat nu is in de officiële hoofdsteden waar het beleid wordt bepaald en besluiten worden genomen of op het niveau van de publieke opinie in de wereld — een opinie die de beleidsbepaling en besluitvorming beïnvloedt.

Het vijfde feit, dat misschien het meest eruit springt, is dat de Arabische natie in het stret-en naar een permanente en rechtvaardige vrede niet-handelt vanuit een positie van zwakheid of wankelheid. Integendeel, zij heeft de elementen van kracht en stabiliteit en daarom komt haar beleid voort uit een echt verlangen naar vrede, gebaseerd op het geciviliseerde besef dat er ter vermijding van een ware catastrofe voor ons en voor u en de hele wereld geen ander alternatief is voor het bereiken van een permanente en rechtvaardige vrede, die niet aan het wankelen wordt gebracht door de wind, door twijfels of door wat voor bedoeling dan ook. Op basis van deze feiten, waarmee ik u bekend wilde maken, wil ik u ook in alle openheid waarschuwen. Ik waarschuw u voor enkele ideeën die u mogelijk koestert. De plicht van de openheid gebiedt mij u het volgende te zeggen:

(Geen afzonderlijk akkoord)

Ten eerste: ik ben niet naar u toe gekomen om een afzonderlijk akkoord tussen Egypte en Israël te sluiten. Dit is niet relevant in de Egyptische politiek. Het probleem speelt niet tussen Egypte en Israël, en een afzonderlijke vrede tussen Egypte en Israël of tussen een van de confrontatiestaten en Israël, brengt geen rechtvaardige vrede voor het hele gebied. Bovendien zal, als vrede wordt gevestigd tussen alle confrontatiestaten en Israël zonder een rechtvaardige oplossing van het Palestijnse probleem, dat nooit tot de permanente en rechtvaardige vrede leiden waarop de hele wereld heden ten dage aandringt.

Ten tweede: ik ben niet naar u toegekomen om te zoeken naar een gedeeltelijke vrede, in de zin dat wij de staat van oorlogvoering in dit stadium beëindigen en dan het hele vraagstuk naar een later stadium verschuiven. Dit is niet de ingrijpende oplossing die ons permanente vrede zou brengen.

Dientengevolge ben ik niet naar u toegekomen om een derde troepenscheidingsakkoord in de Sinaï of in de Sinaï en op de Hoogten van Golan en de Westelijke Jordaanoever te sluiten. Dat zou alleen maar betekenen dat wij de ontsteking van de lont tot een latere datum zouden uitstellen. Het zou betekenen dat wij de moed missen de vrede in de ogen te zien cn dat wij te zwak zijn om de lasten en verantwoordelijkheden van een permanente en rechtvaardige vrede op onze schouders te nemen.

Ik ben naar u toegekomen opdat wij, samen, aan een permanente rechtvaardige vrede kunnen bouwen en het vergieten van een enkele druppel bloed uit het lichaam van een Arabier of Israëliër voorkomen.

Om deze reden verklaarde ik dat ik bereid was naar het einde van de wereld te reizen.

Op dit punt aangekomen, keer ik terug tot mijn antwoord en de grote vraag: „Hoe kunnen wij een permanente en rechtvaardige vrede bereiken?"

Naar mijn mening. en ik zeg dit vanaf dit podium tot de hele wereld, is het antwoord niet onmogelijk. Het is ook niet moeilijk ondanks het verstrijken van vele jaren van bloedvergieten, verbittering, haat en het vormen van generaties op basis van een volledige boycot en vijandigheid. Het antwoord is evenmin moeilijk of onmogelijk als wij ons met oprechtheid en vertrouwen aan de rechte lijn houden.

U wilt in dit deel van de wereld met ons leven, en ik zeg u met grote oprechtheid: wij verwelkomen u in ons midden, in veiligheid en zekerheid. Dit op zich is een groot historisch en beslissend keerpunt. Wij plachten U af te wijzen en wij hadden er onze redenen voor. Ja. Wij plachten te weigeren om U waar ook te ontmoeten. Ja. Wij plachten U te noemen het „zogeheten" Israël. Ja. Wij plachten samen congressen of bijeenkomsten van internationale organisaties bij te wonen, waarop de afgevaardigden van beide partijen elkaar niet groetten, en dat nog steeds niet doen. Ja. Dit alles gebeurde in het verleden en gebeurt nog steeds. Wij plachten te eisen, als voorwaarde voor elke onderhandelingen, dat er een bemiddelaar zou optreden die elke partij afzonderlijk zou ontmoeten. Ja. Op deze manier werden de eerste troepenscheidingsbesprekingen gehouden. Het gold ook voor de tweede troepenscheidingsbesprekingen.

Bovendien ontmoetten onze vertegenwoordigers elkaar bij de eerste ronde van de conferentie van Genève zonder rechtstreeks een woord te wisselen. Ja. Dit is allemaal gebeurd. Maar nu zeg ik U en ik verklaar het voor de hele wereld, dat wij erin toestemmen met U te leven in een permanente en rechtvaardige vrede. Wij willen U niet belegeren met raketten. klaar om te vernietigen en wij willen niet dat U ons op soortgelijke wijze belegert. Wij willen geen wederzijdse raketten–van haat en verbittering.

Ik heb meer dan eens verklaard dat Israël een feit is geworden dat door de wereld is erkend en waarvan de veiligheid en het bestaan zijn gewaarborgd door de twee supermogendheden.

Daar wij waarlijk en oprecht vrede willen, verwelkomen wij U in ons midden in veiligheid en zekerheid, waarlijk en oprecht.

Er was een hoge en massieve muur tussen ons, die U in een kwarteeuw hebt geprobeerd op te bouwen. Maar hij is in 1973 ingestort. Het was een muur van psychologische oorlog die voortdurend uitdijde. Het was een muur van intimidatie door brute kracht waarvan gezegd werd dat hij in staat was de hele Arabische natie van het ene uiteinde tot het andere te verpletteren. Het was een muur van beweringen dat wij, als Arabische natie, een lijk waren geworden. Sommigen onder U zelfs zeiden dat de Arabieren de eerste vijftig jaar niet in staat zouden zijn om weer te bewegen. Het was een muur die altijd de bedreiging inhield van een lange

* Zie pag. 179/2-1971.
** Zie pag. 698/3-1973.

arm die ons waar ook en met welk doel ook zou kunnen bereiken. Het was een muur die ons waarschuwde, dat wij uitgeroeid zouden worden als wij zouden proberen ons legitieme recht uit te oefenen om ons bezette land te bevrijden.

(Psychologische barrière)

Wij moeten samen toegeven dal deze muur in **1973** is omgevallen en verpulverd. Maar er is een andere gebleven. Dat is een gecompliceerde psychologische barrière. Het is een barrière van twijfel, afkeer, vrees voor bedrog. Het is een barrière van twijfels ten aanzien van enig optreden, of initiatief of besluit. Het is een barrière van onjuiste en voorzichtige uitleg van elke ontwikkeling en elke verklaring.

Ik heb in officiële uitlatingen gezegd, dat deze Barrière „70 procent van het probleem vormt".

Nu ik u vandaag bezoek, vraag ik: Waarom strekken wij niet iii eerlijkheid, vertrouwen en oprechtheid onze handen uit om samen deze barrière te slechten? Waarom komen wij niet overeen, in eerlijkheid, vertrouwen en oprechtheid, om samen uit de weg te ruimen alle twijfels, angst, verraad, verkeerde doelstellingen en het verbergen van de werkelijke bedoelingen? Waarom trekken wij niet samen op met de courage van mannen en de stoutmoedigheid van helden die hun leven wijden aan het bereiken van een nobel doel? Waarom trekken wij niet samen op met zulke courage en stoutmoedigheid om een hoog gebouw van vrede te bouwen? Te bouwen en niet te vernietigen. Om een gebouw op te richten dat, voor het welzijn van toekomstige generaties, de menselijke boodschap van blijdschap, ontwikkeling en de vooruitgang van de mens uitstraalt.

Waarom zouden wij voor de komende generaties een erfenis van bloedvergieten, dood, wezen, weduwen, gebroken families en het geweeklaag van slachtoffers achterlaten? Waarom volgen wij niet de wijsheid van onze Schepper zoals die wordt beschreven in Salomo's gezegde: „Bedrog is in het hart van degenen die aan het kwaad denken. Voor degenen die vrede preken, vreugde is hun deel." En „een droog stuk brood met vrede is beter dan een huis vol vlees dat vergezeld gaat van ruzie".

Waarom herhalen wij niet samen een deel van Davids psalmen: „Tot U, God richt ik mijn geweeklaag. Luister naar mijn smeekbede, wanneer ik op u een beroep doe voor hulp en mijn hand ophef in Uw heiligdom. Stop mij niet bij de slechte mannen en bij degenen die over vrede spreken tegen hun medemens terwijl er slechtheid in hun hart is. Geef hun zoveel als hun daden en slechte handelingen verdienen. Ik vraag en zoek zekerheid."

Ik zeg u oprecht dat vrede niet werkelijk zal zijn tenzij hij is gebaseerd op gerechtigheid en niet op de bezetting van het land van anderen. Het is niet toe te staan dat u voor uzelf iets vraagt wat u anderen ontzegt. Openlijk, en in de geest die mij ertoe bracht vandaag naar u toe te komen, zeg ik u: U moet voor eens en altijd de dromen van veroveringen opgeven. Ook moet u de idee verlaten dat kracht de beste manier is om met de Arabieren om te gaan. U moet de lessen van confrontatie tussen ons en u goed tot u laten doordringen. Expansie zal u geen enkel profijt opleveren.

Voor alle duidelijkheid, ons land is geen onderwerp voor compromissen en versjachering. Onze nationale bodem is voor ons net zo heilig als de vallei waar God tot Mozes sprak, vrede zij met hem. Niemand van ons heeft het recht en niemand van ons zal akkoord gaan met het ontnemen van een centimeter van deze bodem. Niemand van ons zal akkoord gaan met het principe daarover te onderhandelen of een compromis te sluiten.

Ik zeg u ook oprecht: wij hebben vandaag **voor** ons een kans **op vrede die** in de toekomst niet opnieuw zal komen en wij moeten haar aangrijpen als wij werkelijk serieus zijn in ons streven naar vrede. Als wij verzwakken of deze kans verkwisten, dan zal degene die heeft samengezworen om haar verloren te doen gaan, de vloek van de mensheid en de geschiedenis op zijn hoofd hebben.

Wat betekent vrede voor Israël? Om in het gebied samen met zijn Arabische buren te leven in veiligheid en zekerheid? Deze logica beaam ik. Om binnen zijn grenzen te leven, veilig voor elke agressie? Deze logica beaam ik. Om allerlei soorten garanties te verkrijgen die deze twee zaken veilig stellen? Op deze eis zeg ik ja.

Wij verklaren zelfs dat wij alle internationale garanties zullen aanvaarden die u maar kunt bedenken en van waar die ook komen.

Wij verklaren dat wij alle garanties aanvaarden die U wenst — van de twee supermogendheden of van een hunner of van alle of enkele van de Grote Vijf (penmanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties).

Ik verklaar opnieuw zeer duidelijk dat wij alle garanties accepteren die aanvaardbaar zijn voor U, want in ruil ervoor krijgen wij dezelfde garanties.

Sta mij toe een samenvatting te geven van het antwoord op de vraag: Wat is vrede voor Israël?

Het antwoord is dat Israël moet leven binnen zijn grenzen, naast zijn Arabische buren, in vrede en veiligheid binnen het kader van aanvaardbare garanties die ook de andere partij krijgt.

(Hoe vrede?)

Hoe kan dit zijn beslag krijgen? Hoe kunnen wij dit resultaat bereiken om een permanente en rechtvaardige vrede te verkrijgen? Zie hier enkele feiten die met moed en klaarheid onder ogen gezien moeten worden.

Er is Arabisch gebied dat Israël heeft bezet en nog steeds bezet met militaire macht. Wij staan op volledige terugtrekking uit dit gebied, ook Arabisch Jeruzalem — Jeruzalem waar ik naartoe gekomen ben als naar een stad van vrede, de stad die is geweest en altijd zijn zal een levende incarnatie van coëxistentie van de gelovigen van de drie godsdiensten (Jodendom, Islam en Christendom).

Het is onaanvaardbaar dat iemand aan de speciale positie van Jeruzalem zou denken in termen van annexatie of expansie. Het moet een vrije stad zijn, open voor alle gelovigen.

Belangrijker dan dit alles is dat de stad niet mag worden gescheiden van degenen die baar sinds verscheidene eeuwen kozen als hun woonplaats. Liever dan de haat van het Kruistochtensoort te doen herleven, moeten wij de geest weer levend maken van Omar Ibn El-Khattab en Saladin, met andere woorden de geest van verdraagzaamheid en eerbiediging van rechten.

Islamitische en christelijke bedehuizen zijn niet alleen plaatsen om religieuze riten te vervullen. Zij getuigen van onze ononderbroken aanwezigheid ter plaatse op politiek, geestelijk en intellectueel terrein. Laat niemand het belang en de eerbied onderschatten die wij, christenen en moslems, aan Jeruzalem hechten

En sta mij toe zonder de minste aarzeling te zeggen dat ik niet onder deze koepel naar U toe ben gekomen om een pleidooi te houden voor de terugtrekking van Uw troepen uit de bezette gebieden Volledige terugtrekking van Uw troepen uit het land dat na 1967 is bezet, is elementair, niet bespreekbaar en niet onderworpen aan een pleidooi van wie ook

Elk gesprek over een permanente en rechtvaardige vrede zal zinloos zijn elke maatregel voor het garanderen van ons leven in dit deel van de wereld in veiligheid en in zekerheid zal zinloos zijn zolang U land gewapenderhand bezet zult houden Vrede kan niet geldig zijn en niet gesticht worden wanneer men andermans land bezet houdt Ja, dit is een elementaire zaak die niet onderworpen kan worden aan controverse als de intenties goed zijn en als de strijd om liet bereiken van een permanente en rechtvaardige vrede oprecht is voor het welzijn **van** onze generatie en alle toekomstige generaties.

(Palestijnen)

Wat het Palestijnse probleem aangaat, niemand ontkent dat dit de kern van de zaak is Niemand in de wereld aanvaardt heden ten dage leuzen die hier in Israël geslaakt worden en die het bestaan van het Palestijnse volk niet willen erkennen en die zelfs vragen waar dat volk dan wel is Het probleem van het Palestijnse volk en zijn legitieme rechten kan heden ten dage door niemand meer genegeerd of ontkend worden Het is niet voorstelwaar dat het genegeerd of ontkend wordt Het is een realiteit die door de internationale samenleving in Oost en West wordt erkend en gesteund in internationale documenten en officiele verklaringen.

Het zou nutteloos zijn om zich doof te houden voor een vraag die dag en nacht gehoord wordt of om de ogen te sluiten voor een historische werkelijkheid Zelfs de Verenigde Staten van Amerika, uw eerste bondgenoot, die zich het meest gebonden hebben om het bestaan en de veiligheid van Israël te beschermen en die Israël alle morele, materiele en militaire steun hebben gegeven en nog steeds geven, ik zeg dat zelfs de Verenigde Staten van Amerika hebben gekozen voor het onder ogen zien van de werkelykheid en voor het erkennen van het feit dat het Palestijnse volk legitieme rechten heeft, dat de Palestijnse kwestie de kern en de spil is van de zaak en dat zolang die niet wordt opgelost, het conflict zal escaleren en nieuwe dimensies aannemen

In alle oprechtheid zeg ik u dat vrede niet kan worden bereikt zonder de Palestijnen Het zou een grove fout zijn, waarvan niemand de consequenties kan voorspellen, om onze blik van dit probleem af te wenden of het terzijde te schuiven

Ik zal niet afdwalen door de gebeurtenissen uit het verleden sinds de Balfourverklaring van 60 jaar geleden op te halen U bent u welbewust van die feiten Als u de wettelijke en morele rechtvaardiging hebt gevonden voor de vorming van een nationaal thuisland in een gebied dat niet geheel van u was, dan doet u er goed aan de vastberadenheid te begrijpen van het Palestijnse volk om opnieuw zijn eigen staat te stichten in zijn thuisland Als sommige extremisten eisen dat de Palestijnen dit opperste doel op-

geven, dan betekent dit in werkelijkheid dat hun gevraagd wordt hun identiteit op te geven evenals al hun hoop op de toekomst

Ik verwelkom die Israelische stemmen die opriepen tot erkenning van de rechten van het Palestijnse volk als een middel om vrede te bereiken en te garanderen

Daarom zeg ik u, dames en heren, dat hst zinloos zou zijn om het Palestijnse volk en zijn recht op de vestiging van zijn eigen staat en zijn recht om terug te keren, niet te erkennen

Wij Arabieren hebben deze ervaring al eerder gehad met u en met het feit van Israëls bestaan Het conflict sleepte ons van de ene oorlog naar de andere en deed het aantal slachtoffers toenemen met het gevolg dat wij en u vandaag aan de rand van een verschrikkelijke afgrond en van een afschuwelijke catastrofe staan die niet kan worden afgewend tenzij wij samen tie kans van vandaag op een permanente en rechtvaardige vrede aangrijpen. U moet de feiten even moedig onder ogen zien als ik gedaan heb Geen enkel probleem kan ooit worden opgelost door ervan weg te lopen of er geen aandacht aan te besteden. Geen enkele vrede kan tot stand worden gebracht, wanneer getracht wordt bepaalde illusoire voorwaarden op te leggen, waaraan de wereld de rug heeft toegekeerd, terwijl zij unaniem opriep tot eerbiediging van de rechten. Het is niet nodig om in een vicieuze cirkel te geraken wat betreft de Palestijnse rechten Het heeft geen zin om obstakels op te richten die de loop van de vrede zouden vertragen of de vrede geheel zouden vernietigen

Zoals ik u heb gezegd, er kan voor niemand geluk riin ten koste van de misère van anderen De directe confrontatie en de rechte lijn zijn de beste en succesvolste manieren om een duidelijk bepaald doel te bereiken

De vorming van een Palestijnse staat kan slechts plaatsvinden door het Palestijnse probleem direct aan te pakken en één taal te gebruiken om de situatie op te lossen zodat een permanente en rechtvaardige vrede kan wonden bereikt

Met alle internationale garanties die u eist, zou er geen plaats meer mogen zijn voor vrees voor een nieuwe staat die de hulp van alle landen van de wereld nodig zal hebben om op eigen benen te stam.

Wanneer de klokken van de vrede luiden, zal er geen hand zijn om op de trom van de oorlog te slaan. Als zo'n hand bestaat, zal haar geluid niet gehoord worden U kunt zich met mij een vredesverdrag gesloten in Genève voorstellen, dat wij op feestelijke wijze aan de wereld die naar vrede dorst zouden aankondigen

Zo'n vredesakkoord zou gebaseerd zijn op de volgende punten:

(Vijf punten)

Ten eerste: beëmdiging van de Israëlische bezetting van Arabisch land dat in 1967 wend genomen.

Ten tweede: Realisering van de elementaire rechten van het Palestijnse volk en zijn recht op zelfbeschikking, waaronder het recht om zijn eigen staat te stichten

Ten derde: Het recht van alle landen in het gebied om in vrede te leven binnen veilige en gegarandeerde grenzen, te verkrijgen door overeengekomen maatregelen die op de geëigende wijze internationale grenzen waarborgen, in aanvulling op andere geeigende internationale garanties.

Ten vierde: alle landen in het gebied verplichten zich onderling betrekkingen aan te knopen, in overeenstemming met de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, meer in het bijzonder betreffende het niet grijwen naar de wapens en het oplossen van geschillen met vreedzame middelen.

Ten vijfde: Beëindiging van de bestaande staat van oorlog in het gebied.

Dames en heren,

Vrede is niet maar een hamdtekening onder geschreven zinnen. Het is een opnieuw schrijven van geschiedenis.

Vrede is niet een oefening in leuzen die hem bepleiten om begeerte te verdedigen of ambities te verhullen. Vrede is in wezen een grote strijd tegen alle begeerten en ambities.

Wellicht zullen de ervaringen van oude en moderne geschiedenis ons allen leren dat de raketten, oorlogsschepen en kernwapens niet de veiligheid kunnen maken, maar in tegendeei alles vernietigen wat door veiligheid tot stand is gekomen.

Om der wille van onze volkeren en de beschaving die door de mens gevestigd is, moeten wij de mens overal behoeden voor de ovenheersing door wapens en moeten wij 's mensen kracht vergroten met waarden en beginselen, die zijn aanzien verheffen.

Als u het mij toestaat, richt ik vanaf dit spreekgestoelte een oproep tot het volk van Israël. Ik richt mij tot elke man, elke vrouw en elk kind in Israël in volledige oprechtheid

Ik breng u de boodschap van vrede van het Egyptische volk, dat geen fanatisme kent en wiens zonen — Mohammedanen, Christenen en Joden — samenleven m hartelijkheid, liefde en verdraagzaamheid Dit is Egypte, waarvan het volk mij deze heilige opdracht heeft gegeven, de boodschap van veiligheid, zekerheid en vrede. Ik zeg tot elke man, vrouw en kind in Israël: moedig uw leiders aan te strijden voor vrede. Laat alle energie besteed worden aan het oprichten van een hoog gebouw voor vrede m plaats van aan de bouw van forten en schuilkelders, beschermd door vernietigende raketten. Biedt de hele wereld het schouwspel van de nieuwe mens in dit gebied, zodat wij een voorbeeld kunnen zijn voor de huidige mens, een mens van vrede, overal. Weest de helden van uw zonen. Zeg hun dat de voorbije oorlogen de laatste oorlogen waren en het einde van de smart. Zeg hun dat wij ons inzetten voor een nieuw begin, het begin van een nieuw leven van liefde, goedheid, vrijheid en vrede.

Gij wenende moeder, gij weduwe geworden echtgenote, gij, de zoon die een broer of een vader verloren heeft, gij alle slachtoffers van oorlog — laat uw hart vervuld worden van de hoop op vrede, verander het lied in een werkelijkheid die bloeit en leeft, maak van de hoow een code voor gedrag en inspanning. De wil van volkeren is afgeleid van de wil van God.

(Gebeden)

„Dames en heren,

„Voor ik naar deze plaats kwam heb ik met elke slag van mijn hart en met elke zin tot God almachtig gebeden, terwijl ik het feestelijke gebed uitsprak in de Al Aqsa moskee en terwijl ik de kerk van het Heilige Graf bezocht, dat hij mij de kracht geve en mijn vertrouwen bevestige dat dit bezoek zal resulteren in wat ik mij ten doel heb gesteld omwille van een gelukkig heden en een gelukkiger toekomst

Ik heb ervoor gekozen met alle precedenten en tradities van landen in oorlog te breken ondanks het feit dat de bezetting van Arabische gebieden nog steeds werkelijkheid is. Mijn verklaring bereid te zijn naar Israël te komen kwam als een grote verrassing die vele emoties opwekte en vele geesten choqueerde en zelfs sommigen aanleiding gaf te twijfelen aan de bedoelingen van het bezoek. Ondanks dit alles was mijn besluit geïnspireerd door het licht en de puurheid van het geloof en door de ware uitdrukking van de wil en de bedoelingen van mijn volk.

Ik heb ervoor gekozen tot u te komen met een open hart en een open geest. Ik heb ervoor gekozen deze impuls te geven aan alle huidige internationale pogingen om vrede te bereiken. Ik heb ervoor gekozen u in uw eigen huis de naakte feiten voor te leggen die vrij zijn van dubbelzinnige motieven. Ik ben niet gekomen om te kuipen. niet om een ronde te winnen maar om samen met u de belangrijkste ronde en strijd van de hedendaagse geschiedenis te winnen — de strijd voor een rechtvaardige en permanente vrede.

Het is niet alleen mijn strijd, noch is het de strijd van Israëls leiders. Het is de strijd van elke burger in al onze landen, wiens recht het is in vrede te leven. Het is de verplichting van het geweten en de verantwoordelijkheid in de harten van miljoenen. Toen ik dit initiatief voorstelde, vroegen velen mij over wat ik mij voorstelde dat het zou kunnen opleveren en wat ik ervan verwachtte, Zoals ik deze vraagstellers heb geantwoord, zeg ik u dat ik bij het nemen van dit initiatief niet ben uitgegaan van wat ik ermee zou kunnen bereiken. Ik ben hier gekomen om een boodschap over te brengen en God is mijn getuige dat ik die boodschap heb gebracht

Ik herhaal, naar Zacharias, „liefde, recht en vrede". Uit de heilige Koran citeer ik de volgende verzen „Wij geloven in God en in wat aan ons is onthuld en in wat is onthuld aan Abraham, Ismaël, Izaak, Jakob en de stammen en in de boeken die zijn gegeven aan Mozes, Jezus en de profeet door hun Heer. Wij maken geen onderscheid tussen de een en de ander onder hen, en wij onderwerpen ons aan Gods wil." Vrede zij met u."

REDE BEGIN VOOR DE KNESSET

Hieronder volgt de tekst van de rede, die de Israëlische premier Begin in aansluiting op Sadats toespraak op 20 nov. 1977 in de Knesset hield, zoals die werd weergegeven in *NRC/H'blad* (21-11), *Nieuw Israëlietisch Weekblad* (25-11) en *Le Monde* (22-11) en (ten dele) *The Times* (21-11):

„Meneer de voorzitter, president van de staat Israël, president van de Arabische republiek Egypte, dames en heren leden van de **Knesset.**

(.) „Wij zenden onze groeten aan de president van Egypte en alle Islamgelovigen in ons land en waar zij zich ook bevinden, ter gelegenheid van het feest van het offer, Id Al-Adha

Dit feest herinnert ons aan het verhaal van Izaak en Abraham. Dit was het experiment en de proef van de Schepper om onze stamvader Abraham — onze gemeenschappelijke vader, Abraham — te onderzoeken op zijn geloof, en Abraham nam de uitdaging aan. Maar wanneer wij vanuit een moreel standpunt en vanuit de vooruitgang van het mensdom spreken, was dit

President Begin richt zich tijdens zijn toespraak voor de Knesset tot president Sadat.

een taboe van het brengen van mensenoffers

Onze twee volkeren hebben traditiegetrouw, een gouden traditie, deze wet gekend en onderwezen en wij hebben het nog over offers aan hun idolen die wij, beiden, niet hebben gebracht

Het joodse volk, het volk van de Islam en het Arabische volk hebben tot de vooruitgang van de mensheid bijgedragen Wij doen dat nog, tot op de huidige dag

Ik begroet en verwelkom de president van Egypte ter gelegenheid van zijn bezoek aan ons land en zijn deelneming aan deze Knesset-zitting De tijd nodig voor de vlucht van Cairo naar Jeruzalem is kort, maar de afstand tussen Cairo en Jeruzalem was, tot gisteravond, bijna oneindig Maar president Sadat heeft de afstand op moedige wijze overbrugd Wij, de Joden, weten zulke moed te waarderen, en wij zullen die weten te waarderen wanneer wij die bespeuren in onze gewaardeerde gast. want door moed zijn wij hier en door moed blijven wij voortbestaan en zullen wij blijven voortbestaan.

Meneer de voorzitter, dit kleine volk, dat wat is overgebleven van het Joodse volk, dat wat terugkwam naar ons historische vaderland, heeft altijd vrede gewild, en toen op de 14-de mei 1948 de zon over onze vrijheid opging, vroeg David Ben-Goerion om de hulp en samenwerking van alle buurlanden, om met het Joodse volk, oilafhankeliik in zijn eigen land. samen te werken...

In de ondergrondse, in de strijd voor de bevrijding van deze natie en dit land, hebben wij in de volgende termen een beroep gedaan op onze buren: Wij zullen samen leven in dit land, wij zullen in dit land samen voortgaan op de weg naar een leven van geluk en vrijheid. Arabische buren, sla de hand die wij in vrede naar u uitstrekken, niet af.

Het is, meneer de voorzitter, mijn plicht, niet slechts mijn voorrecht, om in waarheid te zeggen dat onze uitgestokenhand, onze hand die was uitgestoken voor vrede, niet werd gegrepen en dat een dag nadat wij zoals ons recht, ons eeuwige recht, ons onbetwiste recht, ons onaanvechtbare recht was, onze onafhankelijkheid hadden gered, wij werden aangevallen — wij werden aangevallen op drie fronten, praktisch zonder wapens: de weinigen tegen de velen, de zwakke tegen de sterke.

Een dag na de onafhankelijkheidsverklaring werd een poging gedaan onze onafhankelijkheid te verstikken en haar in de knop te vernielen en de eeuwenoude hoop van het joodse volk te vernietigen, dat verlangen dat was hernieuwd na de jaren van vernietiging en slachting.

Nee, nee. Wij geloven niet in macht en hebben nooit ons vertrouwen gesteld in macht, wat betreft onze betrekkingen met de Arabische natie. Integendeel. Tegen ons werd macht gebruikt. Gedurende alle jaren van deze generatie zijn wij nooit opgehouden gebonden te zijn terwijl de macht van de krachtige arm naar ons werd uitgestrekt om onze natie te vernietigen, om onze onafhankelijkheid uit te wissen, om ons onze rechten te ontzeggen. Wij moeten ons verdedigen. Ja, wij hebben ons bestaan verdedigd, onze vrouwen, onze kinderen, onze eer. Steeds opnieuw werden deze pogingeil herhaald om ons met kracht te vernietigen en niet op slechts één front.

Dat is ook waar. Met de hulp van de almachtige God hebben wij de krachten, die tegen immigratie waren, verslagen en hebben wij het voortbestaan van onze natie verzekerd niet alleen voor deze generatie, maar ook voor de komende generaties Wij geloven niet in macht, wij geloven in recht In recht alleen en daarom is onze hoop, onze aspiratie uit de grond van onze harten van oudsher tot aan deze dag, gevestigd op vrede

Meneer de president van Egypte, in dit democratische huis zitten commandanten van alle strijdende ondergrondse Hebreeuwse organisaties Zij moesten allen strijden, de weinigen tegen de velen, tegen een grote macht, een wereldmacht Hier zitten de oud-commandanten die moesten strijden omdat het hun werd opgedrongen en die moesten voortgaan naar de overwinning die zij niet konden helpen omdat zij hun rechten aan het verdedigen waren. Zij behoren tot diverse politieke partijen en hebben verschillende politieke opvattingen, maar meneer de president, ik ben ervan overtuigd dat ik namens hen allen spreek.

Het doel van dit hele huis, waarvan ik zeg dat er één doel is in onze harten, één verlangen in onze geesten en ieder van ons is één in deze, is vrede te bewerkstelligen, vrede voor onze natie die geen enkele dag vrede heeft gekend sinds wij begonnen terug te keren naar Zion en vrede voor onze buren, die wij het beste wensen, al het beste.

En wij geloven dat als wij vrede stichten. als wij echte vrede stichten, kunnen wij elkaar helpen op alle levensterreinen, en een nieuw tijdperk voor het Midden-Oosten kan worden ingeluid, een tijdperk van groei en bloei van ontwikkelingen, een uitbreiding van de vrede. Het kan bloeien als in oude tijden en in de dagen van de oudheid.

Mag ik daarvoor vandaag de gestalten van deze vrede schetsen zoals wij dat zien. Wij mensen een echte volledige vrede met een volledige verzoening tussen de joodse en arabische naties, zonder steeds in het moeras te zitten van de herinneringen uit het verleden, het verschrikkelijkste bloedvergieten.

Prachtige telgen van de twee naties zijn gevallen in de ocrlog. Iedere dag herinneren wij ons de jonge mannen, die vielen in de strijd, allemaal terwille van deze dag, de dag van vandaag. Wij erkennen de moed en de kracht van de tegenstander cn eren de moed en kracht van de jonge mannen van de Arabische landen die vielen in de strijd.

Maar laten wij niet stil blijven staan bij de herinneringen uit het verleden. Al deze bittere herinneringen. Laten wij deze overwinnen en kijken in de toekomst, voor onze natie en voor onze kinderen, voor onze naties en voor de vele kinderen van onze naties, voor onze gezamenlijke en gemeenschappelijke toekomst, amdat wij allemaal moeten leven in dit gebied voor altijd — de grote Arabische natie met verscheidene staten en landen en het joodse volk in zijn land, het land van Israël. Daarom moeten wij ons toeleggen om te bepalen wat de inhoud van de vrede is.

(Vredesverdrag)

Meneer de voorzitter, wij moeten als vrije onderhandelingspartners over een vredesverdrag onderhandelen, en met de hulp van God almachtig, geloven wij met ons gehele hart dat werkelijk de dag zal komen dat wij zo'n overeenkomst met wederzijds respect kunnen tekenen: en dan zullen wij weten dat het tijdperk van oorlogen voorbij is, dat wij onze handen naar elkaar hebben uitgestoken, wij elkaars handen geschud hebben. En de toekomst zal prachtig voor alle landen in dit gebied zijn.

Als u tot een vredesverdrag komt, is het eerste en belangrijkste denkbeeld de opheffing van de staat van oorlog. Ik ben het met u eens, mijnheer de president, dat u niet gekomen bent en wij u niet naar ons land hebben uitgenodigd om, zoals mensen gezegd hebben, een wig tussen de verschillende Arabische landen te drijven.

Iemand citeerde en noemde een citaat van mij: ,,Verdeel en heers". Israël wenst niet te heersen en hoeft daarom niet te verdelen. Wij wensen vrede met al onze buren — met Egypte, met Jordanië, met Syrië, met Libanon.

(Interruptie: ,,Waarom niet met het Palestijnse volk?")

Men moet geen verschil maken tussen het beëindigen van de staat van oorlog en een vredesverdrag. Juist het tegenovergestelde. De allereerste paragraaf van een vredesverdrag is de beëindiging van de oorlogstoestand voor altijd. Wij willen normale betrekkingen hebben tussen ons zoals tussen alle landen, zelfs na oorlogen. Wij zullen uit onze geschiedenis leren, dat oorlog vermijdbaar is. Vrede echter is onvermijdbaar.

Veel landen hebben oorlogen tegen elkaar gevoerd en hebben soms de dwaze notie van eeuwige, eeuwigdurende vijand gebruikt. Er zijn geen eeuwigdurende vijanden Na elke oorlog komt het onvermijdelijke en dat is vrede.

Daarom zouden wij u willen vragen met ons in een vredesverdrag normale betrekkingen, zoals die onder alle beschaafde landen bestaan op te nemen

Vanaaag in Jeruzalem wapperen twee vlaggen naast elkaar, ae Egyptische vlag en de Israëlische vlag en inljnheer de president, u en ik hebben samen kleine kinderen zien wuiven met die twee vlaggen.

Laat ons een vredesterdrag tekenen Laat ons de vrede voor altijd in Jeruzalem en in Cairo vestigen. En ik hoop dat de dag zal komen dat de Egyptische kinderen inet de Israëlische vlag en de Egyptische vlag zullen zwaaien zoals de kinderen van Israël vandaag met de twee vlaggen tegelijk zwaaiden.

(Bilaterale betrekkingen)

Uᵀzult een ambassadeur in Jeruzalem hebben — u zult onze ambassadeur hebben en wij de uwe. Ook al zou er een verschil van mening zijn, wij zullen in staat zijn het op te helderen. Wij zijn beschaafde mensen en door de goede diensten van onze ambassadeurs kunnen wij dat aan.

Wij stellen economische samenwerking voor, voor de verdere ontwikkeling van onze landen en ook van het Midden-Oosten. Wij hebben prachtige landen in dit deel van de wereld. Het is zo dat God dit deel van de wereld schiep. Het is een oase in de woestijn, maar wij hebben ook woestijnen. Wij kunnen die woestijnen bloeiend maken. Laten wij het samen doen.

Laten wij onze landen ontwikkelen. Laten wij de armoede uitbannen, honger verdrijven, een dak maken boven ons hoofd. Laten wij ons volk helpen het niveau te bereiken van de ontwikkelde landen, en laten wij ervoor zorgen dat wij niet meer ontwikkelingslanden kunnen worden genoemd.

Met alle verschuldigde eerbied, ben ik bereid te onderschrijven wat zijne majesteit de koning van Marokko, heeft gezegd. Zijne majesteit zei in het openbaar dat als er vrede in het Midden-Oosten is, de combinatie van Arabische genialiteit en Joodse genialiteit, een verandering in dit deel van de wereld teweeg kan brengen die het maakt tot een paradijs op aarde. Laten wij onze landen openstellen voor vrij verkeer van het ene volk naar het andere. U komt naar ons land en wij gaan naar het Uwe.

Ik ben bereid, meneer de Voorzitter, vandaag te verklaren dat ons land openstaat voor de burgers van Egypte, en ik stel daarbij geen condities.

Ik vind het alleen maar juist en rechtvaardig dat er ten aanzien hiervan een gezamenlijke verklaring zou moeten zijn. Maar laat het aantal bezoekers groter worden. Onze grenzen zullen voor u openstaan.

(Syrië, Jordanië)

En, zoals ik geschetst heb, willen wij zowel in het zuiden als in het noorden en in het oosten één situatie. Daarom wil ik nogmaals mijn uitnodiging aan de president van Syrië herhalen om uw stappen, mijnheer de president, te volgen om naar ons te komen en onderhandelingen te openen over het scheppen van vrede tussen Israël en Syrië, en een vredesverdrag tussen hen te ondertekenen.

Het spijt mij te moeten zeggen dat er geen rechtvaardiging is voor de rouw, die aan de noordelijke kant is afgekondigd. Integendeel, dergelijke bezoeken, dergelijke contacten, dergelijke verklaringen moeten en kunnen dagen van vreugde zijn, dagen van een betere verstandhouding voor alle volkeren

Ik nodig koning Hoessein uit naar ons te komen, en wij zullen met hem alle problemen bespreken die er zijn tussen ons en koning Hoessein

Ook de woordvoerders van de Arabieren van Eretz Israël, het land van Israël, nodig ik uit om te praten over onze toekomst, om de vrijheid van het mensdom te verzekeren, de sociale vrede en het wederzijdse respect.

En als wij worden uitgenodigd, naar uw hoofdsteden te komen. naar hun hoofdsteden, dan zullen wij dat aanvaarden. Als wij worden uitgenodigd onderhandelingen te openen in Damascus, in Amman of in Beiroet, zullen wij naar deze hoofdsteden gaan om te onderhandelen. Wij willen geen onderscheid maken. Wij willen een echte vrede met alle buren, die moeten worden vastgelegd in vredesverdragen waarvan ik vorm en inhoud al eerder heb duidelijk gemaakt.

(Volk en land)

Meneer de Voorzitter, het is mijn plicht onze gasten en alle landen die ons gadeslaan en beluisteren, te vertellen over het Joodse volk en dit land. De president heeft het gehad over de Balfour-verklaring. Nee meneer, wij hebben geen vreemd land bezet. Wij kwamen terug naar ons vaderland. De band tussen ons en dit land is eeuwig. Die werd gevestigd in het prille begin van de mensheid en is nooit verbroken. Wij ontwikkelden er onze beschaving, wij hadden er onze profeten en hun gewijde woorden worden tot op deze dag gehoord. Dit is het land waar de koningen van Judea knielden voor hun God. Dit is het land waar wij een volk werden en dit is het land waar wij ons koninkrijk hadden.

Toen wij uit ons land werden verdreven door macht die tot onze verstrooiing leidde, vergaten wij ons land, hoe ver wij ook gingen, niet, nog niet voor één dag. Wij baden voor het land, wij verlangden ernaar het te zien, wij smachtten naar het land en spraken over onze terugkeer erheen, daar was gezegd dat wanneer God ons zou terugvoeren naar Zion, wij zouden zijn als dromers, een lach om de mond en met een tong die zong van vreugde.

Deze regels zijn toepasbaar en waar ten aanzien van al onze beproevingen en dagen van lijden. De troost was dat het vergaderen in Zion zou komen en bewaarheid worden

Dit, ons recht werd erkend door de Verenigde Naties, de Verenigde Staten en in het voorwoord van de Balfour-verklaring wordt het verband tussen het joodse volk en Palestina erkend het historische verband tussen het joodse volk en Palestina of, in het Hebreeuws, het land van Israël, voor de wederopbouw, de herstructurering van een joods tehuis in datzelfde land dat is Eretz Israël, het Land val1 Israël.

In 1919 werd dit ook erkend, dit recht. door de woordvoerder van het Arabische volk en in 1919, de 3e januari, werd een verdrag getekend door Emir Feisal en Chaim Weizmann dat zegt: ... Bestaande tussen de Arabische en de Joodse volken... met de nauwst mogelijke samenwerking in de ontwikkeling... En dan zien wij alle secties na deze, de verdragen tussen de landen en het land van Israël. Dit is ons recht. Het bestaan, waarachtig bestaan: wat gebeurde ons? Toen werd ons vaderland van ons weggenomen.

Ik was deze morgen bij u op een bezoek aan Yad Vashem. U zag met eigen ogen het lot van ons volk. toen dit vaderland van het volk werd weggenomen Het kan niet oonieuw gezegd worden

Wij beiden waren het er over eens, mijnheer de president, dat hij die niet met zijn eigen ogen alles heeft gezien wat in het instituut Yad Vashem wordt getoond. er geen benul van heeft wat deze natie overkwam toen het geen vaderland had, toen dit vaderland van dit volk met geweld van ons werd weggenomen. Wij beiden lazen het document van de 30ste januari 1939 waarin het woord ,,uitroeiing" voorkwam en (de zin): ,,Als er een oorlog zal zijn, zal het joodse ras worden vernietigd en geliquideerd worden in Europa". Zelfs toen werd ons meegedeeld: ,,Schenk geen aandacht aan wat hier is gezegd". De hele wereld hoorde deze woorden maar niemand kwam ons te hulp, niet gedurende de negen beslissende maanden die volgden sedert dit was verklaard, iets waarvan nooit tevoren gehoord was sedert de wereld werd geschapen en het menselijke wezen, de mens, was geschapen en hij schiep de duivel.

Gedurende die zes jaar, toen miljoenen van onze mensen, en anderhalf miljoen joodse kinderen, kleine kinderen, gedood werden door verbranding, snelde niemand hen te hulp, noch uit het oosten noch uit het westen. Daarom zwoeren wij een eed van trouw, deze hele generatie, de generatie van vernietiging en herleving, dat wij nooit ons volk weer in gevaar zullen brengen, nooit weer onze vrouwen en kinderen, want het is onze plicht hen te verdedigen, indien noodzakelijk en als het moet zelfs ten koste van onze levens, Zij zullen niet gesteld worden binnen het bereik van vuur tot vernietiging.

Daar het onze plicht is voor komende generaties ons bepaalde dingen te herinneren die gezegd en geuit werden tegen ons volk, moeten wij ze met alle ernst opvatten. God verhoede, voor de toekomst van ons volk, dat wij niet gereed zijn tot het ontvangen van raad. Wij moelen zulke dingen beschouwen met alle ernst en alle oprechtheid.

(Verschillen)

President Sadat weet, en hij wist het van ons voordat hij naar Jeruzalem kwam, dat onze opvatting verschilt van de zijne wat betreft de grenzen om ons heen, tussen ons en onze buren Maar het doet pijn, en ik maak mij bezorgd over de president van Egypte en al onze buren Zij zeggen dat er zaken zijn waarover geen onderhandelingen mogelijk zijn

Ik stel voor, en dit uit naam van een meerderheid in het parlement, dat wij over alle punten spreken en onderhandelen.

Ieder die zegt dat er in de betrekkingen tussen de Arabische volkeren om ons heen en Israël dingen zijn die uit de

sfeer van de onderhandelingen moeten worden gehaald, wete dat over alles onderhandeld moet en kan worden. Geen partij zal voorwaarden-vooraf stellen Wij zullen onze onderhandelingen voeren met respect Als er een verschil van mening tussen ons is, is dat niet ongewoon.

Iedereen die de geschiedenis van oorlogen kent en dat wat gebeurde met vredesverdragen, weet dat alle onderhandelingen over een vredesverdrag begonnen met een verschil van opvatting, onenigheid, en dat wanneer de onderhandelingen tot een akkoord leidden, deze eenstemmigheid de ondertekening van vredesverdragen rot gevolg had. Wij stellen voor dat wij deze methode volgen

Wij zullen deze onderhandelingen voeren als elkaars gelijken. Er zijn geen overwinnaars en er zijn geen overwonnenen. Alle volkeren in dit gebied zijn gelijk en dat iedereen zijn buurman behandele met respect in de peest van openheid van bereidheid Dit het luisteren naar de ander, aandacht te schenken aan de feiten, verklaringen, redenen Laten we met ervaring bij het overreden van elkaar, de onderhandelmgen voeren zoals ik heb voorgesteld: onderhandelingen te openen, voort te zetten en te zijner tijd besluiten met een vredesverdrag.

Wij zijn niet alleen bereid de vertegenwoordigers van Egypte te ontmoeten, maar ook de vertegenwoordigers van Jordanië, Syrië en Libanon, als Libanon erin toestemt Wij zijn niet alleen bereid rond dezelfde onderhandelingstafel te gaan zitten. Wij moeten de conferentie van Genève weer op gang brengen op basis van de twee resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad van de VN.

Als er tussen ons problemen zijn tot aan de bijeenroeping van de conferentie van Genève kunnen wij er vandaag of morgen over spreken, wanneer u wilt, en als de president van Egypte het wenst, kunnen wij er verder over spreken in Cairo, wij zijn daartoe bereid, en als hij dat op neutraal terrein wil, hebben wij er geen enkel bezwaar tegen Waar dan ook, laten wij alle problemen cphelderen, laten wij discussiëren vóór de conferentie van Genève. Laten wij de problemen bekijken, die men moet ophelderen vóór de bijeenroeping van die conferentie Onze ogen zullen open zijn, onze oren zullen gespitst zijn op elk voorstel.

(Psalm en Koran)

Meneer de president van Egypte, U hebt vanmorgen gebeden op een plaats die is geheiligd door de Islam. Daarna begaf U zich naar de Kerk van het Heilig Graf U hebt de waarheid gezien die de hele wereld bekend is, dat sinds dit een verenigde stad is geworden, er absoluut vrije toegang is voor alle aanhangers van een geloof, zonder hinder, zonder obstakels. Dat was niet zo gedurende de negentien voorgaande jaren. Zo is het pas sinds de laatste elf jaar en wij kunnen de wereld verzekeren, zowel de christelijke als de mohammedaanse, dat de toegang tot de gewijde plaatsen geheiligd door elk geloof, ongehinderd zal kunnen plaatshebben tot in eeuwigheid.

Wij zullen deze vrije toegang verdedigen omdat wij erin geloven. Wij geloven in de gelijkheid van de rechten van de mens en de burger, en respecteren de waardigheid van elk geloof.

Meneer de voorzitter, dit is een speciale dag voor onze wetgevende vengadering. Deze dag zal gegrift staan in de herinnering van onze natie, ik denk ook in de herinnering van Egypte, en misschien zelfs in de herinnering van alle landen, voor lange tijd. Mijn leraren en mijn geestelijke vaders, leden van de Knesset, ik zal met Uw toestemming en uit Uw naam, bidden tot de God van onze vaderen, anze gemeenschappelijke vader: Stort in onze harten de wijsheid die nodig is voor het overwinnen van de moeilijkheden en hinderpalen, obstakels en tegenwerking, laster en smaad, opruiing en aanvallen, en mogen wij met de hulp van de almachtige God die dag bereiken waarnaar wij uitzien, de dag waarnaar onze landen smachten — de dag van de Vrede. Want, de psalmist van Israël zegt het, „Recht en Vrede zijn een geworden' en de Koran zegt „Liefde, Waarheid en Vrede"."

SAMENVATTING REDE SHIMON PERES IN DE KNESSET OP 20 NOVEMBER

Na premier Begin werd het woord gevoerd door de leider van de Israëlische oppositie, Shimon Peres. Van zijn woorden gaven *NRC/H'blad* (21-11) en *Le* Monde (22-11) de volgende samenvatting:

Peres stelde voor „het risico te nemen zich te ontdoen van oude formules".

„Zelfs in de oorlog zijn risico's genomen en zij zijn gevaarlijker." „Wij beloven u, mijnheer de president Sadat, dat wij zullen trachten het verleden te vergeten om slechts naar de toekomst te kijken. Wij zullen de regering van premier Begin steunen in al haar pogingen die gericht zijn op het verkrijgen van vrede."

Zich richtend tot president Sadat zei Peres: „Ik ben het niet eens met uw voorstellen maar elke onderhandeling is begonnen met verschillen teneinde een akkoord te bereiken dat in het begin soms helemaal onzichtbaar was."

„Er zijn geen meningsverschillen over de noodzaak van een vrede." Sadats komst naar Israël is in Israëls ogen een keerpunt dat niet onbenut mag blijven. Ook in de oorlog zijn er mogelijkheden, maar dat zijn gevaarlijke mogelijkheden. Sadats komst is een nieuwe opening die er toe moet bijdragen alles uit nieuwe ooghoeken te zien.

Peres meende dat men een compromisweg naar vrede of zelfs een andere, nog onbekende weg zou kunnen vinden. „Het volk voelt dat hier een adembenemend ogenblik van kansen is ontstaan." De blikken van de hele wereld zijn op Jeruzalem gericht. Hij riep de staatslieden op uit de nood van de oorlog „de vrijheid van een vrede" binnen te treden.

Ook Palestijnse, Syrische en andere Arabische ogen zijn op de Knesset gericht in de hoop op een einde van alle oorlogen en al het bloedvergieten. „U en wij praten met elkaar. Uw komst heeft een uitzicht, dat vroeger niet bestond, geschapen. Daarom zal uw bezoek als de opening gelden waarop wij 30 jaar gewacht hebben."

„De vijandschap tussen ons was een vergissing van lange jaren. Dat moet nu geregeld worden. Israël heeft ook met Jordanië geen strijd. Het is ook bereid met Syrië substantiële vredesonderhandelingen te voeren."

„Ik wil hier spreken van de Palestijnse entiteit, die niet de veiligheid in gevaar moet brengen noch van Israël noch van Jordanië." Tevoren had hij opgemerkt, dat in een Midden-Oosten in vrede „alle volken zouden kunnen leven en samenwerken met eerbiediging van hun geloof en identiteit. Elk volk heeft het recht zijn identiteit te kiezen, maar zonder dat die de veiligheid van zijn buren in gevaar brengt."

„Geen grens mag de weg naar de heilige plaatsen versperren", aldus Peres in antwoord op het Egyptische beroep de heiligdommen van alle confessies in Jeruzalem vrij te houden. Hij prees Sadat „die het Egyptische volk en de Arabische wereld tot een nieuw opstaan bracht."

„Helaas werd echter zoveel energie bij conflicten tussen de volken verspild." Hij riep de Arabische wereld op van het Midden-Oosten „het bloeiendste gebied ter aarde" te maken. Hij besloot met de woorden: „Van Ismailia tot ons heeft u één uur nodig gehad. De geschiedenis zal dit uur als het begin van het vredesgezang in de herinnering blijven."

„Wij beleven een historisch moment waarbij de wereld de adem inhoudt", aldus Peres. „Wij worden gadegeslagen door honderden miljoenen mensen en duizenden jaren geschiedenis. Miljoenen Egyptische, Jordaanse, Syrische en Palestijnse moeders wachten op het resultaat van de besprekingen van vandaag."

Onderstrepend dat hij sprak namens de Israëlische Arbeiderspartij, voegde hij er aan toe: „Wij zijn bereid toe te stemmen in belangrijke concessies in ruil voor vrede, maar u, president, u moet dat ook doen."

Herinnerend aan de leiderspositie die Egypte in de Arabische wereld inneemt, merkte Peres op dat er „geen enkele fundamentele reden voor conflict tussen beide landen bestaat en dat Egypte en Israël vrede zouden kunnen sluiten, als zij dat willen, in een nabije toekomst."

„Het vluchtelingenvraagstuk moet worden opgelost. Er zijn vluchtelingen van beide zijden, een derde van de Israëli's betreft vluchtelingen uit Arabische landen. Maar de Israëli's zijn volledig burgers terwijl een groot deel van de Palestijnen het ellendige lot van de vluchtelingen kent. In het kader van de vrede zullen wij samen kunnen werken om hen weer een normaal leven te geven."

GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING

Tijdens de persconferentie van premier Begin en president Sadat op 21 nov. werd namens beiden door Begin de volgende verklaring voorgelezen:

„Als antwoord op de oprechte en moedige stap van president Sadat en gelovend in de noodzaak van een voortzetten van de samenspraak zoals de twee partijen hebben voorgesteld tijdens hun gesprek en in hun uitleg van hun posities op de historische bijeenkomst te Jeruzalem, en teneinde het uitmcht op een vruchtbaar einddoel van dit veelbetekende bezoek, in vervulling te doen gaan, stelt de regering van Israël, uitdrukking gevend aan de wil van het volk van Israël, voor dat deze hoopvolle stap zal worden gevolgd door een dialoog tussen de twee betrokken landen, daarbij de weg voorbereidend tot succesvolle onderhandelingen leidend tot het ondertekenen van vredesverdragen in Genève met alle Arabische buurlanden." (AP)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VRIJE HAND VOOR VORSTER

Bij de op 30 november gehouden vervroegde parlementsverkiezingen voor blanken in Zuid-Afrika heeft de regerende Nationale Partij van premier Vorster volgens de voorlopige einduitslag van 1 dec. 134 van de 165 zetels in het parlement verworven. Dit is de grootste meerderheid in de 30 jaar dat deze partij onafgebroken aan het bewind is.

De Progressieve Federale Partij (pag. 720/1) is met 17 zetels de grootste oppositiepartij geworden, gevolgd door de Nieuwe Republikeinse Partij (pag. 719/1) met 10 zetels en de Zuidafrikaanse Partij (719/1) met 3. In het kiesdistrict Springs was de stemming uitgesteld wegens de moord op de kandidaat van de Nationale Partij, Robert Smit, op 23 november.

De uiterst rechtse Herstigte Nasionale Partij kreeg opnieuw geen zetel, en verloor ongeveer de helft van haar stemmen aan de Nationale Partij, die 689.108 van de 1.063.774 uitgebrachte stemmen kreeg.

Premier Vorster won in zijn kiesdistrict Nigel met een meerderheid van 9.561 stemmen van een HNP-tegenstander, een absoluut record.

„De uitslagen hebben mijn stoutste verwachtingen overtroffen", zei Vorster op 1 dec. in een tv-interview. Verwijzend naar een groot aantal Engelstalige stemmen op zijn Nationale partij (geschat op ongeveer 30 procent) zei hij: „Het is voor mij boven alle twijfel verheven dat de kiezers niet langer vanuit verschillende kampen en verschillende talen stemmen, maar dat over beginselen gestemd wordt". Vorster voorspelde dat de buitenlandse druk zal toenemen, maar dat de buitenwereld zal inzien dat zij rekening moet houden met een vastberaden Zuidafrikaans verzet in geval van dreiging van buitenaf.

PFP-leider Colin Eglin signaleerde twee sterke trends in het stemgedrag: een ommezwaai naar de Nationale partij en een neiging naar de PFP als „effectieve oppositiepartij", Eglin oordeelde de verkiezingsuitslag „bijzonder bemoedigend" voor zijn partij.

De PFP boekte haar beste resultaten op het schiereiland van de Kaap en in Johannesburg, d.w.z. in kiesdistricten van de middenklasse met een sterke liberale traditie. Enkele van de slechtste resultaten werden behaald in de zes districten, waar voor de partij de lelden van de Basson-groep (pag. 720/1) kandidaat stonden. Alleen Japie Basson behield zijn zetel met een krappe marge van 50 stemmen. Ook ging het voor de PFP slecht in Natal, waar zij had gehoopt Engelstalige kiezers te winnen.

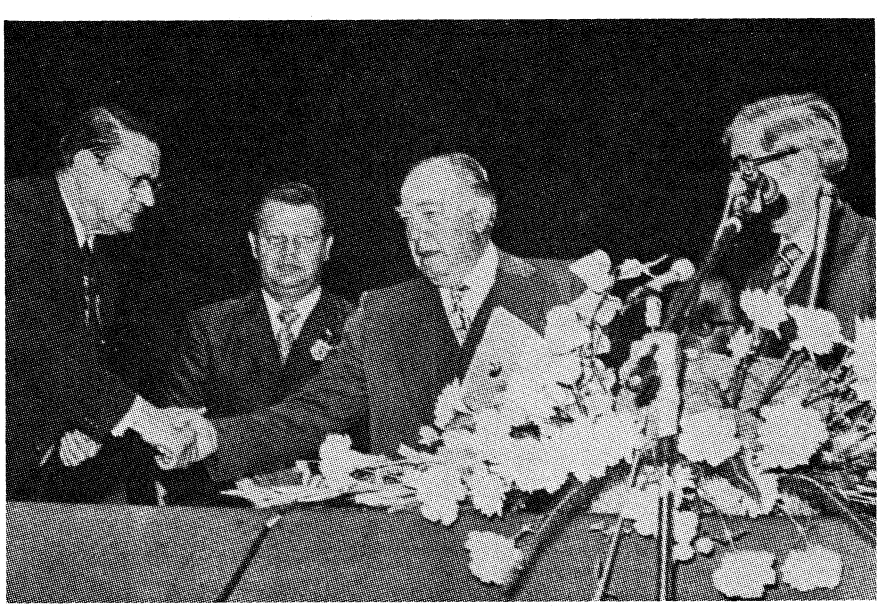

Premier Vorster tijdens het congres van de Nationale Partij in Transvaal wordt gelukgewenst met zijn elfjarig leiderschap door Fanie Botha (1), de minister van arbeid en mijnbouw. Tussen hen in Connie Mulder, de ininister van voorlichting en biniienlacdse zaken

Slechts één zetel werd daar verworven en wel door Ray Swart, de provinciale leider, die Radclyffe Cadman, de leider van de NRP versloeg Deze constateerde dat het aantal Zuidafrikaners dat gelooft in een integratie sterk is geslonken.

Hij sprak van een „waterscheiding", waarin geen plaats meer is voor een centrumpartij als de zijne.

De Zuidafrikaanse Partij (SAP) kreeg drie van de zeven door haar betwiste zetels, maar haar leider, Myburgh Streicher, werd door een PFP-kandidaat verslagen.

D:, leider van de HNP, Jaap Marais, moest het in zijn district afleggen tegen de „verkrampte" kandidaat van de Nationale Partij, Andries Treurnicht, de omstreden onder-minister van Bantoe-zaken. Op twee na verloren de HNP-kandidaten zelfs hun „borg", het benodigde minimum-aantal stemmen voor kandidaatstelling.

De *NZZ* (3-12) schreef in een commentaar op de verkiezingsuitslag o.a.:

„De uitsluitend blanke kiezers van Zuid-Afrika hebben premier Vorster en zijn Nationale Partij een duidelijk versterkte meerderheid in het Huis van Afgevaardigen verschaft. Onder de druk van binnen en buiten heeft het conservatievere deel van de Engelssprekende bevolking zijn afkeer tegen de partij van de Afrikaners overwonnen en die als de regeringspartij zijn steun verleend Deze tendens had zich reeds voor de verkiezingen afgetekend, toen de traditionele vertegenwoordiging van de niet-Boeren blanken, de Verenigde Partij, na een intern oonflict in stukken viel De oude tegenstelling tussen de stedelijke Engelstaligen, die liberale beginselen huldigden, maar toch niet gaarne van de privileges van de blanke suprematie afstand wilden doen, en de meer zwaar op de hand zijnde en vaak eigengere de boeren, die zich als een uitverkoren volk voelen en reeds daarom moeite hebben, zich ook maar met de gedachte aan een gelijkberechtiging van de zwarten bezig te houden, deze tegenstelling heeft zijn betekenis in toenemende mate verloren (..)

Als serieus te nemen oppositie blijft slechts de Progressieve Federale Partij onder leiding van Colin Eglin over, die zich voor het democratische beginsel van het algemene en gelijke kiesrecht verklaart en de gevolgen van een overdracht van de macht aan de zwarte meerderheid op de koop toe wil nemen De voorstanders van het afstand doen van de blanke hegemonie zijn door de polarisatie binnen de oppositie versterkt en zij beschikken nu over ongeveer een tiende van de parlementszetels Tussen hen en de Nationale Partij zijn slechts onbeduidende splinters overgebleven "

(The Times, NRC/H'blad)

Weekblad 46ste jaargang No. 2412, gag. 29271-29294

WEST-EUROPA

BELGIË

VLAAMSE VOLKSPARTIJ

Op initiatief van senator Lode Claes, die op 31 mei de Volksunie verliet, uit protest tegen het gemeenschapspact (zie pag 361/3), werd te Dilbeek op 19 nov. de Vlaamse Volkspartij opgericht.
Claes werd op het stichtingscongres meteen verkozen tot partijvoorzitter. Het congres werd voorgezeten door prof. C. van Sumere, hoogleraar aan de rijksuniversiteit te Gent.
In een beginseiverklaring stelt de VVP o.m. dat zij de Vlaamse meerderheid in België wil valoriseren, dat de Vlamingen bij alle beslissingen een aandeel krijgen dat evenredig is met hun aantal. Volgens de VVP is het Waals probleem ,,een minderheidsprobleem" en moet worden gepoogd de verfranste Vlamingen in Brussel en langsheen de taalgrens opnieuw te integreren in de Nederlands sprekende bevolking. De VVP komt op voor een geleidelijke integratie met Nederland, voor een ,,depolitisering" van de openbare besturen, voor het herstel van de ethische waarden, de sociale solidariteit, de vrije-markteconomie en een beperking van de overheidsinmenging in het economische leven. Uit die beginselverklaring zal later een partijprogramma worden opgesteld.
Claes heeft op het congres andermaal zijn afkeer. voor het gemeenschapsakkoord beklemtoond.

Lode Claes werd geboren te Borgerhout op 17 juni 1913, behaalde het doctoraat in de rechten en het licentiaat in politieke en sociale wetenschappen aan de Leuvense universiteit, werkte 1936-1940 als advocaat te Antwerpen, werd tijdens de oorlog ambtenaar bij de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie, aanvaardde 1942 een schepenambt in Groot-Brussel en werd daarvoor na de bevrijding veroordeeld. Na zijn vrijlating werkte hij als journalist (1950-1955) bij ,,De Vlaamse Linie" en ,,De Standaard", en als secretaris-generaal van de Economische Raad voor Vlaanderen (1958-1964). Vervolgens werd hij beheerder van de Bank Lambert en andere financiële organisaties. In 1968 werd hij senator voor de Volksunie in het arrondissement Brussel. Sedert 1971 vertegenwoordigt hij die partij daarenboven in de agglomeratieraad en het agglonieratiecollege van Brussel.

PDB-CONGRES

De zes jaar oude Partei der Deutschsprachigen Belgier (PDB) hield op 39 nov. te Butgenbach haar derde congres. Voorzitter Ludwig Paasch verklaarde er dat Duits-Oost-België over culturele en economische vertegenwoordigende instellingen wenst te beschikken, die gelijkwaardig zijn aan de Vlaamse en Waalse. Wij willen Belgen blijven, maar geen Walen worden, zei Paasch.
In een resolutie stelde het congres dat het Duits sprekende gebied geen deel uitmaakt van de Waalse regio en niet mag worden geplaatst onder de bevoegdheid van de Waalse regionale raad. De Duitse ,,Rat" moet voor de geregionaliseerde materies dezelfde bevoegdheden krijgen als de gewestraden en voor de culturele, persoonsgebonden materies dezelfde bevoegdheden als de gemeenschapsraden. Duits-Oost-België moet volgens de PDE een provincie worden en de Duitstalige gemeenten moeten één intercommunale vormen. De bestuursstructuren moeten conform de taalwetten worden ingericht en de Duitstaligen moeten over een eigen gerechtelijk district beschikken. Die wensen werden schriftelijk doorgezonden naar de koning.

NIEUWE BISSCHOP VAN ANTWERPEN

Op 16 nov. werd medegedeeld dat prof. Godfried Danneels benoemd werd tot bisschop van Antwerpen, in opvolging van mgr. J. V. Daem die de leeftijdsgrens heeft bereikt en daarom ontslag nam.

Geboren te Kanegem (West-Vlaanderen) op 4 juni 1933 als oudste van zes in een onderwijzersgezin, deed Danneels secundaire studies aan het St.-Jozefscollege te Tielt, studeerde thomistische wijsbegeerte aan het Hoger instituut voor wijsbegeerte te Leuven en aan de Gregoriaanse universiteit te Rome, werd priester op 17 aug. 1957 en promoveerde tot doctor in de godgeleerdheid in 1961.
Na te hebben gewerkt als geestelijk leider van de theologische afdeling aan het groot seminarie te Brugge en als leraar in de liturgie en de sacramentenleer, werd hij in 1969 belast met de voortgezette vorming van de priesters en met een leeropdracht aan de theologische faculteit van de Katholieke Universiteit te Leuven. Sinds 1969 was hij ook redactiesecretaris van ,,Collationes", het Vlaamse tijdschrift voor theologie en pastoraal. Hij geraakte in bredere kring bekend als specialist in de liturgie en als auteur van vulgariserende geschriften m.b.t. de pastoraal en de sacramententheologie.
Hij is ook lid van het bureau van het Interdiocesaan Pastoraal Beraad, het belangrijkste adviesorgaan van de Vlaamse r.-k. kerkprovincie.

SPAANSE VORST OP BEZOEK

De koning en de koningin van Spanje hebben van 16 tot 18 nov. een officieel bezoek aan België gebracht.

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE. DEN UYL FORMATEUR ONDANKS VERDEELDHEID IN PVDA

In het kader van het onderzoek naar de mogelijkheden voor het vormen van een kabinet, steunende op PvdA, CDA en D'66 hebben de informateurs Verdam en Vrolijk in de nacht van 24 op 25 okt. een definitief voorstel gedaan m.b.t. de zetelverdeling in een dergelijk kabinet, dat in de PvdA ernstige verdeeldheid veroorzaakt heeft (pag. 712/1 e.v.).
De koningin heeft op 26 okt. de demissionaire minister-president Den Uyl ontvangen en hem opgedragen een kabinet te vormen, „dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden". Ondanks de verdeeldheid in zijn partij heeft drs. Den Uyl de koningin verzocht de opdracht ,,in beraad te mogen houden" — d.w.z. de opdracht aanvaard.
Deze situatie leidde er o.m. toe, dat twee PvdA-leden, Peter van Heemst en Arie van den Bos, resp. lid van het gewestelijke afdelmgsbestuur in Rotterdam en lid van de afdeling Rotterdam West, op 1 nov. een kort geding tegen formateur Den Uyl aanspanden, waarin hem gevraagd werd onverwijld zijn formatiewerkzaamheden te stoppen op straffe van een dwangsom van f 10.000 per dag. Zij meenden, dat Den Uyl de resultaten van het speciale congres diende af te wachten, dat voor 5 nov. bijeengeroepen was. De volgende dag zagen zij echter van het geding af. Zij zeiden uit reacties van partijgenoten begrepen te hebben, dat het geding de aandacht afleidde van de zaak waar het om ging.
Kabinetsformateur Den Uyl maakte bij het begin van zijn arbeid duidelijk, dat hij zich eerst zou bezig houden niet de plaats en de taakverdeling van de staatssecretarissen. De formateur liet daarbij tevens blijken, dat de verdeling van de staatssecretarissen moest helpen om het progressieve karakter van het te vormen kabinet te benadrukken.
Na overleg met de fractievoorzitters Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA) en Terlouw (D'66) maakte drs. Den Uyl op 29 okt. de overeengekomen verdeling van de staatssecretarisssen bekend.

Het bleek, dat, in vergelijking met het eerste kabinet Den Uyl, drie staatssecretariaten verdwenen waren, en wel op drie departementen, waar tot dusver twee

dergelijke functionarissen waren, nl. op defensie, financiën en buitenlandse zaken.
Daar tegenover stond. dat er op economische zaken nu twee staatssecretarissen zouden komen, het bestaande voor midden- en kleinbedrijf, dat opnieuw aan het CDA zou toevallen, en een tweede, dat de PvdA zou krijgen en dat vooral consumentenbeleid en regionaal beleid zou moeten omvatten. Nieuw was voorts de instelling van een staatssecretariaat voor emancipatiezaken (PvdA). dat onder het ministerie van CRM zou komen te ressorteren naast het daar bestaande staatssecretariaat.
Conform de afgesproken zetelverdeling voor de ministersposten en de door de drie partijen in het overleg met Den Uyl ingediexde wensen voor de verdeling van de staatssecretarissen was de totale verdeling nu als volgt:

Departement	ministers	staatssecretarissen
Algemene zaken	PvdA	
Financiën	PvdA	CDA
Buitenlandse zaken	PvdA	D'66
Defensie	PvdA	CDA
Volkshuisvesting	PvdA	CDA/PvdA
Onderwijs	PvdA	CDA/PvdA
CRM	PvdA	CDA/PvdA
Binnenlandse zaken	CDA	PvdA
Justitie	CDA	PvdA
Sociale zaken	CDA	PvdA
Economische zaken	CDA	CDA/PvdA
Landbouw	CDA	—
Volksgezondheid	CDA	PvdA
Ontwikkelingssamenwerking	CDA	—
Verkeer en waterstaat	D'66	CDA
Wetenschapsbeleid	D'66	—

Op 31 okt. zond formateur Den Uyl een brief aan de fractievoorzitters Van Thijn, Van Agt en Terlouw, waarin hij conclusies trok m.b.t. de taakaanduiding van de staatssecretarissen.

In deze brief betoogde Den Uyl, dat het maken van dergelijke afspraken niet in strijd was met het geldende staatsrecht. Hij wees daarbij op de staatsrechtelijke praktijk, dat staatssecretarissen worden benoemd op voordracht van de minister-president. Vervolgens schreef Den Uyl:
,,De individuele verantwoordelijkheid van de minister vindt haar beperking in de collectieve verant oordelijkheid van het nieuwe kabinet voor zijn samenstelling, ook voor wat betreft taak en plaats van de staatssecretarissen. In de huidige politieke situatie moet onontbeerlijk worden geacht, dat vóór de totstandkoming van het nieuwe kabinet zekerheid wordt verkregen over plaats en taak van de staatssecretarissen. Ze vormt een logisch complement van de overeengekomen verdeling van de ministersposten."
Nog op 31 okt. reageerde CDA-fractievoorzitter Van Agt op deze conclusies van Den Uyl met een brief, waarin hij betoogde, dat de conclusies van Den Uyl m.b.t. de taakverdeling geen bindend karakter konden hebben. Van Agt schreef: ,,De op te stellen omschrijvingen zouden slechts de status kunnen krijgen van aanbevelingen aan de aan te zoeken ministers en dan zouden deze ook vrij moeten zijn om daar wijzigingen in te brengen.
Het mag immers niet zo worden, dat een kandidaat-minister, zodra hij wordt aangezocht, een niet meer voor verandering vatbare taakomschrijving voor zijn staatssec etaris aantreft, en derhalve een vooraf, buiten hem oin, vastgelegde verkaveling van het door hem te behcrcn departement, ten gevolge waarvan hij bij de inrichting van zijn departement zijn inzichten omtrent de meest wenselijke organisatie niet meer tot gelding kan brengen en in de organisatie geen rekening meer kan houden met zijn eigen bijzondere interessen en bekwaamheden".
In zijn brief had Den Uyl gezegd besprekingen met de kandidaat-ministers te willen voeren ,,op grondslag van" de globale taakaanduidmgen van de staatssecretarissen Van Agt antwoorde hierop, dat hij zelf niet op deze grondslag stond.
In perscommentaren werd er op gewezen, dat Den Uyl aan PvdA-staatssecretarissen op door CDA-ministers te beheren departementen nogal ruime taken had toebedeeld

minister-president, minister van Algemene Zaken	J. M. den Uyl (P.v.d.A.)
vice-minister-president, minister van Binnenlandse Zaken tvs minister voor Nederlands-Antilliaanse Zaken	A. A. M van Agt (C.D.A.)
minister van Buitenlandse Zaken	M. van der Stoel (P.v.d.A.)
minister van Justitie	W. F. de Gaay Fortman (C.D.A.)
minister van Onderwijs en Wetenschappen	J. A. van Kemenade (P.v.d.A.)
minister van Financien	W. F. Duisenberg (P.v.d.A.)
ininister van Defensie	A. Stemerdink (P.v.d.A.)
minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	J L N Schaefer (P.v.d.A.)
minister van Verkeer en Waterstaat	H J Zeevalking (D'66)
minister van Economische Zaken	R F M Lubbers (C.D.A.)
minister van Landbouw en Visserij	R. J. H Kruisinga (C.D.A.)
minister van Sociale Zaken	J. Boersma (C.D.A.)
minister van Volkagezondheid en Milieuhygiëne	M H M F Gardeniers-Berendsen (C.D.A.)
minister voor Ontwikkelingssarnenwerkmg	H J. Neuman (C.D.A.)
minister voor Wetenschapsbeleid	W. G Beek (D'66)

In zijn toelichting stelde de formateur, dat er overeenstemming over bestond, dat er bij de kandidaten gelet zou worden op ,,bekwaamheid, instemming zonder voorbehoud met het regeerakkoord en een redelijke mate van homogeniteit als vooruitstrevend kabiret" De formateur had op één post de voordracht van de fractievoorzitters niet gevolgd (nl bij het aanwijzen van de minister van economische laken. waar het CDA vasthield aan mr Andriessen), omdat ,,de voorgestelde vervanging van de zittende bewindsman door de voorgestelde kandidaat in strijd moet worden geacht met de genoemde elementen".
De door Den Uyl voorgestelde kandidaat, Lubbers had in de avond van 2 rov een gesprek met mr Van Agt, waarin Lubbers zei het besluit van Agt en de partijvoorzitters van KVP, ARP en CHU en van het CDA te respecteren Andriessen

Formatie-Den Uyl loopt vast op *aanzoeken* ministe?.-kandidaten *i.v.m. weigering PvdA m.b.t.* bepaalde CDA-kandidaten

Na het bereiken van een akkoord over de verdeling van de staatssecretarissen is formateur Den Uyl begonnen met het zoeken van de minister-kandidaten.
In het overleg hierover bleek, dat bij de PvdA — en bij formateur Den Uyl — het verlangen bestond in de personele bezetting van liet kabinet het progressieve karakter ervan te laten uitkomen. Dit leidde tot een situatie, waarin de PvdA er aan vasthield, dat, zoals in een eerder stadium overeengekomen, Van Agt niet op justitie mocht terugkeren; dat mr. Andriessen, door het CDA kandidaatgesteld voor economische zaken, door de PvdA op deze post niet geaccepteerd werd, aangezien deze kandidaat t.a.v. een drietal punten van het overeengekomen programakkoord bezwaren gemaakt had, w.o. het sociaal-economische-financiële akkoord; en dat de PvdA weigerde een kabinetslijst te accepteren, waarin zowel mr. Andriessen — oud-KVP-fractievoorzitter — als dr. Kruisinga — oud-CHU-fractievoorzitter — voorkwamen, omdat dr. Kruisinga tegen het eerste kabinet-Den Uyl krachtige oppositie gevoerd had.
Formateur Den Uyl heeft op 2 nov. de fracties van PvdA, CDA en D'66 een definitief voorstel gedaan m.b.t. de aanwijzing der minister-kandidaten, dat er als volgt uitzag:

voor economische zaken voor te dragen Lubbers legde dit standpunt op 3 nov schriftelijk vast in een brief aan Van Agt In deze brief schreef Lubbers ook geen andere ministerspost te ambieren (hij was genoemd voor ontwikkelingssamenwerking; het CDA kandideerde nu voor deze post H J Neuman, directeur van het Nederlands Instituut voor vredesvraagstukken NIVV).

De PvdA-fractie ging op 3 nov. akkoord met het voorstel van formateur Den Uyl met vier stemmen tegen (De Graaf, Drenth, Voortman en Poppe) bij één onthouding (Kombrink).
Ook de fractie van D'66 stemde in met de lijst, zoals Den Uyl die had voorgelegd, zij het, dat deze fractie een voorbehoud maakte m.b.t. de invulling van de portefeuille van wetenschapsbeleid.
De fractie van het CDA vergaderde op 3 en 4 nov. over het voorstel-Den Uyl. Tussendoor vond nog intensief beraad plaats, afwisselend tussen Den Uyl en Van Agt, binnen de CDA-fractie, binnen de CDA-top met de partijvoorzitters en de kandidaat-ministers van het CDA afzonderlijk, en tussen de formateur en PvdA-fractievoorzitter Van Thijn. In dit overleg werden door het CDA nog een aantal varianten voorgesteld, die echter voor de PvdA onaanvaardbaar waren, omdat in elk van die varianten zich wel één van de drie situaties voordeed, die de PvdA niet wenste.
Daarnaast bestond voor het CDA het probleem, dat men in die kring posten wilde vinden voor de drie vroegere fractievoorzitters Andriessen (KVP), Aantjes (ARP) en Kruisinga (CHU) en voor lijstaanvoerder Van Agt: de heren Van Agt, Andriessen en Kruisinga in het kabinet en mr. Aantjes fractievoorzitter van het CDA. Een variant met mr. Aantjes in het kabinet en mr. Andriessen als fractievoorzitter was voor het CDA alleen aanvaardbaar, als mr. Van Agt weer naar justitie zou gaan, hetgeen de PvdA weigerde.
De CDA-fractie sloot in de middag van 4 nov. de beraadslagingen af met de conclusie, dat het laatste voorstel van drs. Den Uyl niet kon worden aanvaard, zij het, dat een achttal fractieleden, vnl. ARP-ers, meende dat de fractie wel akkoord diende te gaan, omdat de formatie niet mocht mislukken op één man – mr. Andriessen.
In de avonduren van 4 nov. heeft drs. Den Uyl de koningin gevraagd hem van zijn opdracht te ontheffen, waarin bewilligd werd.
In een commentaar in het *NRC/H'blad* van 5 nov. werd aldus geconcludeerd: „Het spel ten behoeve van de linkervleugel in de PvdA het beoogde kabinet rood bij te kleuren is net iets te hoog gespeeld door Den Uyl en Van Agt heeft er te veel uit willen halen om de uiteenlopende ambities in het CDA tevreden te stellen."

Raadplegingen koningin.
Prof Van der Grinten informateur op voordracht van mr. Van Agt

De koningin heeft op 5 nov. advies ingewonnen van de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer, van de vice-voorzitter van de Raad van State en van de fractievoorzitters van alle in de TK vertegenwoordigde partijen.

De fracties van CDA DS'70 SGP GPV en VVD (als tweede advies) bepleitten het aanwijzen van een CDA-informateur Het eerste advies van de VVD ging in de richting van een vierpartijenkabinet van PvdA, CDA, VVD en D'66. Was dat niet mogelijk, dan zou een duo van informateurs uit CDA en VVD een coalitie 'tussen deze twee partijen moeten onderzoeken
De fracties van PvdA, CPN, PSP en PPR vroegen om de aanwijzing van een CDA-informateur, die de mogelijkheden van een CDA-VVD coalitie moest nagaan
D'66 fractievoorzitter Terlouw wilde reconstructie van het zittende kabinet, dat vervolgens nieuwe verkiezingen moest voorbereiden

De koningin heeft op 7 nov. de vice-president van de Raad van State, dr. M. Ruppert, en de voorzitter van de SER, drs. J. W. de Pous ontvangen om door hen nader geadviseerd te worden.
Vervolgens heeft de koningin opnieuw mr. Van Agt ontvangen om hem te vragen haas de naam te noemen van iemand, die zou kunnen bewerkstelligen, dat een parlementair meerderheidskabinet tot stand komt.
In de pers wordt erop gewezen, dat de koningin tot deze ongebruikelijke stap is overgegaan, ten einde te vermijden, dat het zou kunnen schijnen, dat zij de politieke keuze gedaan had voor een verbond van het CDA hetzij met de PvdA dan wel met de VVD.

Op 8 nov. heeft de koningin, conform het advies van mr. Van Agt, prof. W. C. L. van der Grinten ontvangen en hem verzocht „de mogelijkheden te onderzoeken om op de kortste termijn te geraken tot de vorming van een kabinet, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden".

Prof. Van der Grinten (KVP) is gewoon hoogleraar in het burgerlijk recht en het internationaal privaatrecht aan de Katholieke universiteit van Nijmegen Hij is van 1949-1951 staatssecretaris van economische zaken geweest in het kabinet Drees-Van Schaik

Prof. Van der Grinten concludeert uiteindelzjk tot *coalitie* CDA-VVD

Prof Van der Grinten is zijn informatiewerkzaamheden begonnen met een onderzoek naar de mogelijkheid toch nog te komen tot de vorming van eer, coalitie van PvdA, CDA en D'66.
De fractievoorzitters van deze partijen hebben op 9 nov. afzonderlijk eerste oriënterende bezoeken aan de informateur gebracht.
PvdA-fractievoorzitter Van Thijn maakte echter duidelijk, dat de PvdA niet meer met het CDA wilde onderhandelen, Hij beschouwde de lijmpoging als verloren tijd. De enige mogelijkheid om verder te werken bestond naar zijn oordeel hierin, dat prof. Van der Grinten een voorstel deed, dat dan door de betrokken fracties aanvaard, dan wel verworpen zou worden.

Prof Van de Grinten deed op 10 nov een voorstel, waarin mr Andriessen niet voorkwam, economische zaken voor Lubbers was, mr. Aantjes binnenlandse zaken zou krijgen, mr Van Agt op justitie zou komen en PvdA en CDA de ministeries van CRM (was PvdA) en Volksgezondheid (was CDA) zouden uitwisselen
D'66 en het CDA accepteerden het, maar voor de PvdA was de aanwezigheid van mr. Van Agt op justitie onaanvaardbaar
In zijn antwoord aan de informateur had Terlouw van D'66, voor het geval niet alle partijen de suggestie van prof. Van der Grinten zouden aanvaarden, een nieuw voorstel gedaan op de basis van 7-7-1, mits die ene ministerspost voor D'66 die van justitie zou zijn. Verkeer en waterstaat zou dan voor mr Aantjes zijn Voor de rest volgde Terlouw het laatste voorstel-Den Uyl.
Op de basis van de suggestie van Terlouw deed prof. Van der Grinten op 11 nov zijn slotvoorstel In vergelijking met het voorstel-Terlouw had de informateur nu echter verkeer en waterstaat (was CDA) en volkshuisvesting (was PvdA) tussen PvdA en CDA uitgewisseld Dit maakte het voorstel voor de PvdA onaanvaardbaar. Deze ruil ongedaan maken was voor het CDA niet acceptabel.
Na afloop van het onderhoud van de 3 fractievoorzitters met de informateur zei mr. Van Agt, dat eventueel nog een ruil van Volkshuisvesting terug naar de PvdA voor CRM naar het CDA mogelijk geweest was, maar dat hij daarmee niet had willen „leuren", drs Van Thijn zou met dat voorstel hebben moeten komen.
Om het oorspronkelijke voorstel van de informateur in zijn fractie aacvaard te krijgen had mr. Van Agt met aftreden moeten dreigen. Velen in de CDA-fractie achtten toewijzen van volkshuisvesting aan het CDA onvoldoende compensatie voor het toegeven aan alle persoonlijke blokkades van de PvdA

De partijen stelden op 11 nov. unaniem vast, dat er geen overeenstemming over de vorming van een parlementair meerderheidskabinet van

PvdA, CDA en D'66 bereikbaar was. Daarop heeft de informateur op 14 nov de VVD bij dc formatie betrokken. Op die dag heeft de informateur afzonderlijke gesprekken gevoerd met de fractievoorzitters van PvdA, VVD, D'66 en het CDA. In deze gesprekken zijn de combinaties PvdA, CDA, VVD en D'EE, dan wel PvdA, VVD en D'66, dan wel PvdA en VVD, dan wel CDA, VVD en D'66. dan wel CDA en VVD aan de orde geweest.

Uit de antwoorden, die hij kreeg, heeft de informateur geconcludeerd, dat alleen de combinatie CDA-VVD nog bereikbaar was. Daarbij maakte VVD-fractievoorzitter Wiegel één voorbehoud: hij wilde niet over een CDA-VVD-coalitie praten, als tegelijkertijd nog pogingen ondernomen werden de breuk tussen PvdA en D'66 enerzijds en het CDA anderzijds te herstellen. Hij had uit uitlatingen op de AR-partijraad en van D'66-fractievoorzitter Terlouw begrepen, dat toch nog „lijmpogingen" ondernomen werden.

Terlouw had in het VARA-radioprogramma „In de rooie haan" op 12 nov. verklaard stomverbaasd kennis te hebben genomen van de uitlatingen van Van Agt na het afbreken van de besprekingen op 11 nov. over de mogelijke ruil tussen CDA en PvA van de departementen van volkshuisvesting en CRM en hij vond, dat de informateur deze mogelijkheid nog zou moeten onderzoeken. PvdA-fractievoorzitter Van Thijn liet echter dadelijk weten hiervoor niet te voelen.

„De boeken zijn gesloten". Toen Van der Grinten die conclusie vrijdagavond (11 nov., red.) trok, heeft hij daar instemmende reacties van de drie fractieleiders op gekregen. Op een 3 maal herhaald dringend beroep van Terlouw op Van Agt zei deze „geen millimeter ruimte meer te hebben", aldus een PvdA-woordvoerder.

Op de partijraad van de ARP op 12 nov. in Utrecht stelden de ARP-partijvoorzitter H. de Boer en de vice-voorzitter van de CDA-fractie mr. W. Aantjes zich terughoudend op tegenover samenwerking met de VVD. Volgens Aantjes waren de kansen op zo'n coalitie niet groot, noch getalsmatig, noch wat de politieke idealen betreft. Aantjes benadrukte, dat er een programmatisch akkoord gesloten is tussen het CDA en de progressieve partijen. Het CDA mag niet een partij met een Januskop zijn, die van standpunt verandert. al naar gelang de gesprekspartners wisselen, aldus mr. Aantjes.

Informateur Van der Grinten zei in zijn gesprek rnet Wiegel op 14 nov., dat hij nog bereid was een poging te doen PvdA, CDA en D'66 bij elkaar te brengen, onder voorwaarde, dat een van de betrokken fractieleiders hem daarom zou vragen.

Aangezien geen van de drie fractievoorzitters een initiatief in die richting genomen heeft. was nu de weg vrij voor overleg over een coalitie tussen CDA en VVD, zoals VVD-fractieleider Wiegel in een brief aan de informateur, gedateerd op 14 nov., concludeerde.

Overleg CDA-VVD. Regeerakkoord

Op 15 nov. heeft informateur Van der Grinten een eerste oriënterende bespreking gehad met de fractievoorzitters van CDA en VVD. Het gesprek is de daarop volgende dagen voortgezet, zonder dat over de inhoud ervan iets naar buiten bekend werd. Alleen werd duidelijk, dat gesproken werd over de opstelling van een regeerprogramma.

De besprekingen werden op 21 nov. afgesloten met een positief resultaat in die zin, dat de heren Van Agt en Wiegel het onder leiding van informateur Van der Grinten over de tekst van een concept-regeerprogramma waren eens geworden.

(definitieve versie pag. 786 e.v.)

Eerste reacties

In een eerste reactie op het concept-regeerprogram van CDA en VVD werd door het CNV de vraag gesteld, welke ombuigingen de heren Van Agt en Wiegel voor ogen hebben gestaan voor wat betreft de collectieve sector. Daar werd aan toegevoegd, dat de meest kwetsbaren in de samenleving, zoals de trekkers van sociale uitkeringen, niet getroffen mogen worden. Kritiek was er op het inkomensbeleid en op het op de lange baan schuiven van de VAD. Vraagtekens zette het CNV bij de voorgestelde wijzigingen in de wet op de ondernemingsraden en de plannen voor het onderwijs en de ontwikkelingshulp.

De FNV zei in een eerste verklaring, dat er een „zeer kapitalistisch beleid" is gepresenteerd, waarin de VVD de boventoon voert. De FNV rond niets terug van de eigen eisen voor een versterkte voortzetting van een progresief beleid.

Men vond in het akkoord geen aanknopingspunten voor een beleid, dat de sociaal-economische ontwikkelingen gericht wil sturen „noch als het gaat om de produktie, noch als het gaat om de consumptie. Over het omzetten van winst in werk is in dit akkoord niets terug te vinden".

De FNV gelooft, dat de collectieve sector fungeert als „sluitstuk van de rekensom" en verwacht veel verdergaande bezuinigingen met consequenties voor maatschappelijk zwakke mensen.

De werkgeversorganisaties VNO en NCW zeiden: „Elke regering, die op een aantal punten verbeteringen aanbrengt in het beleid, dat de afgelopen jaren is gevoerd verdient een reële kans". Uit de toonzetting van het akkoord blijkt naar hun mening begrip voor de noodzaak van een goed functionerend bedrijfsleven. (ANP, NRC/H'blad, De Volkskrant, Het Parool)

(Vor. ber. pag. 708/3 e.v.)

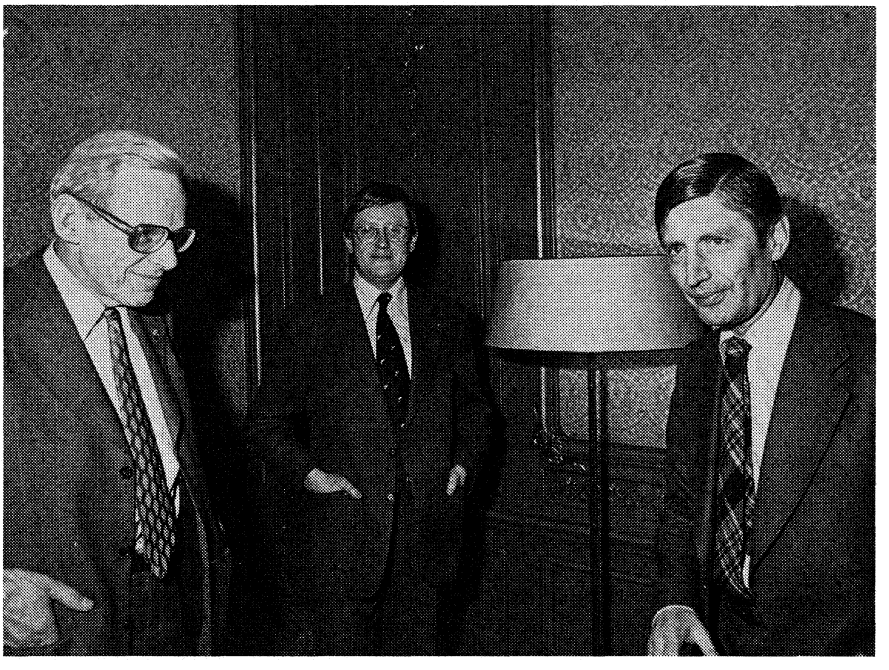

Informateur Van der Grinten (l.) met VVD-fractievoorzitter Wiegel (m.) en CDA-fractievoorzitter Van Agt

GRIEKENLAND

KARAMANLIS VORMT NIEUWE REGERING, LEIDER UNIE VAN HET CENTRUM TREEDT AF

Konstantin Karamanlis, de leider van de Nieuwe Democratie, de partij die bij de algemene verkiezingen van 20 nov. de meeste stemmen kreeg (pag 758/3 e v) heeft op 29 nov. de samenstelling van de nieuwe regering bekendgemaakt.

Het is de zevende maal dat Karamanlis een regering vormt in de 43 jaar dat hij actief is in het Griekse politieke leven.

Naast personen die deel uitmaakten van het vorige kabinet, is een aantal nieuwen aangetrokken

Van de ministers uit het vorige kabinet behouden Averoff-Tossizza (defensie), Laskaris (arbeid) en Martis (Noord-Griekenland) hun functies. Elf anderen zijn van departement veranderd, onder wie Papaligouras die van economische zaken naar buitenlandse zaken ging en Rallis van onderwijs naar economische zaken.

Papakonstantinou, voorzitter van het parlement, is vice-premier geworden, waarmee een einde werd gemaakt aan de rivaliteit tussen Averoff-Tossizza, Papaligoura en Rallis die allen deze functie ambieerden. De post van minister van buitenlandse zaken is voor het eerst sinds 1974 toevertrouwd aan een parlementariër t.w. Papaligouras. Hij wordt daarin bijgestaan door twee staatssecretarissen Zaïnis en Adrianopoulos. Kontogiogis die staatssecretaris op economische zaken was, is minister voor de betrekkingen met de EG geworden.

Volgens sommige persberichten hebben de benoemingen voor nogal wat irritatie in de kringen van de regeringspartij gezorgd. Zij, die niet langer minister zijn, kunnen het moeilijk accepteren weer naar de rijen der parlementariërs te moeten terugkeren terwijl degenen die niet benoemd zijn zich duidelijk gepasseerd voelen.

Daarnaast zou vooral vanuit de rechtervleugel van de partij op Karamanlis druk uitgeoefend zijn zich te ontdoen van Papaligouras en Rallis die beschuldigd worden van linkse sympathieën.

Van de kant van de oppositie kreeg de premier overigens het verwijt weinig doortastend te wenk te zijn gegaan en op de belangrijkste posten oude getrouwen te hebben gehandhaafd. Daarnaast voorziet de oppositie nogal wat moeilijkheden voor de nieuwe en jonge ministers en staatssecretarissen in het parlement, waarin veel jonge en dynamische afgevaardigden zouden zijn gekozen. De samenstelling van de nieuwe regering-Karamanlis is als volgt:

premier - Konstantin Karamanlis; vicepremier - Konstantin Papakonstantinou; buitenlandse zaken - Panayottis Papaligouras; econ. zaken - George Rallis; minister ten behoeve van het bureau van de premier - Konstantin Stafanopoulos; defensie - Evangelos Averoff-Tossizza; justitie - George Stamatis; binnenl. zaken - Christophoris Stratos; onderwijs - Ioannis Varvitsiotis; financiën - Ioannis Boutos; landbouw - Atanassios Talliadouros; minister zonder portefeuille voor betrekkingen met de EG - George Kontogiogis; cultuur en wetenschappen - George Plytas; industrie en energie - Miltiadis Evert; handel - George Panagiotopuios; arbeid - Konstantin Laskaris; soc. zaken - Spyros Doxiadis; openb. werken - Nikos Zardinidis; transport - Alexandros Papadongonas; openb. orde - Anastasios Balkos; koopvaardij - Emmanouil Kefalogiannis; minister voor Noord-Griekenland - Nikolaos Martis.

Mavros treedt af

Op 26 nov. maakte George Mavros, de leider van de Unie van het Democratisch Centrum, bekend dat hij zijn functie neerlegde. De Unie van het Democratisch Centrum viel bij de verkiezingen van 20 nov. van 60 naar 15 zetels terug (pag. 759/1). De rol van leider van de oppositie, die Mavros sedert 1974 had bekleed, is nu overgenomen door Andreas Papandreou, de leider van de PASOK.

De 68-jarige Mavros wordt nu zondebok voor de zware nederlaag van zijn partij, aldus *NRC/H'blad* (28-11). Feit is dat hij een nogal onduidelijke, om niet te zeggen anbehouwen campagne heeft gevoerd.

Hoewel hij op veel punten met premier Karamanlis instemde, vooral ook inzake het buitenlandse beleid, was hij in toon vaak nog feller dan Andreas Papandreou.

Zo sprak hij van een ,,dictatuur met een parlementair-democratisch vernis" en noemde hij de uitroeping van vervroegde verkiezingen een ,,constitutionele staatsgreep".

Met zijn constante en wat vermoeiende idealisering van oude liberale helden als Venizelos en George Papandreou sloeg hij veel minder aan bij de jeugd dan Andreas Papandreou die zijn eigen vader veel terloopser vermeldde. Mavros laatste verkiezingsmeeting in Athene werd bijna uitsluitend door bedaagde huisvaders- en moeders bezocht.

Het Centrum bleef een liberale partij waarin de oude Kretenzische inbreng zich succesvol verzette tegen het aannemen van ook maar een sociaal-democratisch etiket. Het was vanuit de sociaal-democratische gezinde vleugel dat na de nederlaag pressie werd uitgeoefend op Mavros om af te treden.

Van de zijde van het Centrum zijn de geruchten tegengesproken als zou deze partij na haar verkiezingsdebacle wederom uit zijn op samenwerking met de regeringspartij.

Op een buitengewoon partijcongres op 29 nov. werd besloten dat de partij voortaan door een driemanschap onder leiding van de bekende verzetsstrijder tegen de dictatuur Joannis Zigdis zal worden geleid De parlementsfractie kon het niet eens worden over een nieuwe voorzitter.

Mavros, wiens aftreden met 8 tegen 5 stemmen werd geaccepteerd, werd tot ere-voorzitter gekozen. Ook zal hij de Unie in het parlement blijven vertegenwoordigen. *(NRC/H'blad, FAZ, NZZ)*

PASOK KRIJGT NA HERTELLING 1 ZETEL MEER

Het Hooggerechtshof heeft na een correctie van een fout in de stembusuitslag besloten dat de PASOK van Andreas Papandreou in totaal 93 afgevaardigden in het parlement zal krijgen i.p.v. de 92 die op grond van de eerdere uitslagen waren toebedeeld (pag. 759/1). Daarmee zal de partij van premier Karamanlis, de Nieuwe Democratie, één zetel verliezen en met 172 afgevaardigden in het parlement vertegenwoordigd zijn. De Nieuwe Democratie heeft nu een meerderheid van 22 afgevaardigden. (FAZ)

(Vor. ber. pag. 758 e.v.)

PROCESSEN TEGEN JUNTA-AANHANGERS E.A.

Een belangrijk politiek punt in 1976 en '77 was de vraag hoever de zuivering moest gaan van personen die nauw betrokken zijn geweest bij de militaire junta die van 1967 tot 1974 aan het bewind was.

In een commentaar op beschuldigingen in de pers en het parlement dat bepaalde elementen uit de junta nog steeds belangrijke regerings-, leger- en militaire posten bekleden, zei premier Karamanlis in mei: ,,De zuivering van degenen betrokken bij de zevenjarige dictatuur van de kolonels is uitgevoerd volgens de principes van wijsheid, gerechtigheid en het nationale belang. Wij hebben een internationaal precedent geschapen door wettelijk vast te leggen dat de ,,revolutie" van de kolonels een staatsgreep en daardoor onwettig was. Wat betreft de eis van een verdergaande zuivering ... de helft van de Griekse bevolking zou in de gevangenis zitten, als ik me er niet tegen had verzet."

In een eerder verschenen verkla-

ring van de regering werd benadrukt dat de vervolging van misdrijven begaan onder het kolonelsregime is opgedragen aan de onafhankelijke opsporings- en vervolgingsinstanties nadat de regering op uitgebreide schaal administratieve sancties had genomen

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de verschillende processen die in **1976** en **'77** zijn gehouden.

OP 17 sept **1976** begon in Athene een proces tegen **11** leden van de Atheense veiligheidsdienst die beschuldigd werden van onwettige arrestaties en het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel tussen april **1967** en augustus **1973.** Een aantal van de verdachten had eerder terecht gestaan in het zgn. Chalkisproces tegen **14** officieren en manschappen van de Atheense veiligheidspolitie in november **1975** (pag. **76/2-1976).** Toen waren zes man vrijgesproken. Het proces trok grote belangstelling omdat een aantal van de verdachten indertijd verantwoordelijk waren gesteld voor de schending van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens, wat in **1959** leidde tot het terugtrekken van Griekenland uit de Raad van Europa (pag. 444/3-'70).

Van de 8 verdachten (drie werden de eerste dag om procedurele redenen van rechtsvervolging ontslagen) werden **2** vrijgesproken en **6** veroordeeld tot circa de helft van de door de officier van justitie geeiste straf. Petros Ballis kreeg **2** jaar gevangenisstraf, Evangelos Mallios 17 maanden en Konstantinos Karapanayotis **15** maanden. Vasilis Lambrou, het vroegere hoofd van de inlichtingendienst, Vasalis Kravaritis en Ioannis Kallivas kregen **12** maanden gevangenisstraf subs. hoge geldboetes. Evenals het geval was bij de Chalkisprocessen werd in brede kringen kritiek geleverd op de hoogte van de opgelegde straffen.

Mallios vermoord

Toen vijf van de veroordeelden op borgtocht vrijgelaten werden, nadat zij tegen de uitspraak in hoger beroep waren gegaan, brak een storm van protest los.

Op 14 dec. **1976** werd Evangelos Mallios, die berucht was om zijn optreden als ondervrager van de veiligheidsdienst, bij zijn huis doodgeschoten.

De verantwoordelijkheid voor de daad werd opgeëist door de Revolutionaire Organisatie van de 17e November. In pamfletten die in Athene werden verspreid heette het dat de aanslag was uitgevoerd in naam van het volk en de regering werd een .,regime van verborgen fascisme met een democratisch front" genoemd

De begrafenis van Mallios op **16** dec. **1976** werd bijgewoond door ca. **1500** personen. onder wie velen die nauw betrokken waren geweest bij het militaire regime en vertegenwoordigers van rechtse organisaties. Tijdens de begrafenis en daarna kwam het tot ongeregeldheden, toen journalisten en fotografen gemolesteerd werden. De minister voor de openbare orde ontsloeg daarop een aantal politieofficieren, omdat zij niets hadden gedaan om de ongeregeldheden te voorkomen en de arrestatie werd gelast van Ioanriis Agathangelou en George Georgalas, ministers onder het kolonelsregime, omdat zij tot de ongeregeldheden zouden hebben aangezet door hun opruiende toespraken op de begrafenis.

Veel kritiek werd geuit op het feit dat de autoriteiten niets hadden ondernomen om de incidenten bij de begrafenis te voorkomen. Volgens de oppositie was dit eens te meer een bewijs voor het feit dat de politie niet voldoende gezuiverd was van ,,ondemocratische elementen".

Op 18 jan. **1977** werd ternauwernood een aanslag op de minister van openbare orde, George Stamatis, voorkomen, uitgevoerd door een jonge man 'die zei tot een uiterst linkse groepering te behoren.

Een grote politiemacht was op de been toen op **23** jan. **1977** in de kathedraal van Athene een herdenkingsdienst werd gehouden voor Mallios. Er deden zich evenwel geen noemenswaardige incidenten voor.

Op 8 maart organiseerde de Nationale Studenten Unie een grote protestdemonstratie tegen de gang van zaken bij de processen tegen junta-aanhangers, waaraan door ca. **20.000** personen werd deelgenomen. In het bijzonder werd geproteesteerd tegen het feit dat 4 van de **5** veroordeelde functionarissen van de veiligheidspolitie in hoger beroep een lagere straf hadden gekregen.

In aug. laaiden de protesten weer op toen bekend werd dat Kravaritis, in eerste aanleg veroordeeld tot een gevangenisstraf van **12** maanden, zijn functie bij de veiligheidsdienst had teruggekregen, nadat een besluit tot vervroegde pensionering was ingetrokken.

Proces *tegen officieren van* de *gendarmerie*

Ongeveer tegelijkertijd met het proces tegen de officieren cn manschappen van de Atheense veiligheidsdienst vond in Athene van **27** sept. tot **14** okt. **1976** een proces plaats tegen **5** officieren van de gendarmerie, die beschuldigd werden van het toebrengen van lichamelijk letsel en het onwettig vasthouden van **50** politieke tegenstanders van het kolonelsregime. Alle verdachten werden schuldig bevonden.

Lt.-kol. Vassilios Favatas kreeg **6** jaar gevangenisstraf, kap. Mavroyannis Moroyannis **3** jaar en **2** maanden. lt.-gen. Konstantinos Karabatsos en Xenophon Tzavaras ieder 3 jaar en majoor George Karagiorgos 2 jaar en 4 maanden.

In hoger beroep werd Favatas' straf in febr. **1977** teruggebracht tot **23** maanden en werden Karabatsos en Tzavaras vrijgesproken terwijl de straffen van Moroyannis en Karagiorgos werden omgezet in geldboeten.

Tweede proces *wegens* martelingen

Op **13** okt. **1975** begon in Athene voor de permanente krijgsraad een tweede zgn. folterproces tegen officieren en manschappen van de militaire politie. Het eerste proces was gehouden van **7** aug. tot **12** sept. **1975** (pag. 75/3 e.v. - **'76).**

Ditmaal stonden **36** personen terecht. Bij de uitspraak op **9** dec. **1975** werden **23** verdachten veroordeeld, 11 vrijgesproken en de aanklacht tegen **2** was ingetrokken.

De straffen varieerden van **7** jaar tot 3½ maand gevangenisstraf. Tot de veroordeelden behoorde een aantal dat al bij het eerste proces was veroordeeld. In hoger beroep bij het militaire hof van appel in april **1976** werden alle straffen aanzienlijk verminderd.

De aanklacht luidde: het martelen van politieke gevangenen gedurende het kolonelsregime.

Amnesty International publiceerde in april 1977 in Londen een rapport dat nogal wat kritiek had op de gang van zaken bij de processen tegen de militaire politie, met name de veel lagere straffen bij veroordeling in hoger beroep, het achterwege blijven van strafbepalingen tegen het inartelen en de weigering van de regering om voor een geldelijke compensatie voor de slachtoffers te zorgen

Andere processen

Het Hooggerechtshof bevestigde op **23** jan. **1976** de vonnissen tegen de organisatoren van de staatsgreep

van 1967 (pag. 58 - '76 en pag. 75 - '76) door het hoger beroep dat de 11 veroordeelden hadden ingesteld te verwerpen.
Dimitrios Stamatelopoulos, één van de belangrijkste figuren van de staatsgreep in 1967, kreeg echter op 7 april 1977 presidentiële gratie.

Op 3 maart 1976 werd soldaat Theodoros Theofiloyanakos, wiens proces uitgesteld was omdat hij ook terecht moest staan op beschuldiging van betrokken te zijn geweest bij martelingen, schuldig bevonden aan hoogverraad in verband met de staatsgreep van 1967. Zijn verdediging voerde aan dat hij gehandeld had „op order van hogerhand", maar dit werd verworpen en hij werd veroordeeld tot 6 jaar gevangenisstraf.

Half maart 1976 werden een onderofficier en een officier tot langdurige gevangenisstraffen veroordeeld omdat zij schuldig werden bevonden aan het doden van resp. een jonge vrouw en een schooljongen in de eerste dagen na de militaire coup. Hiermee werd weerlegd, wat door de organisatoren van de coup altijd was aangevoerd, dat de coup zonder bloedvergieten was verlopen.
Het Hof nam echter aan dat van hogerhand geen opdracht was gegeven om het vuur te openen en sprak daarom Papadopulos, Pattakos en Makarezos, de drie belangrijkste militairen achter de coup vrij van de tenlastelegging dat zij de ,,morele instigatie" voor de acties hadden gegeven.

Op 16 maart 1976 werden gen.-maj. Ioannides en lt.-kol. Dimitrios Papapostolou door een strafrechtbank wegens het aanzetten tot een samenzwering van militaire officieren veroordeeld tot resp. 14 en 10 jaar gevangenisstraf. De samenzwering was ontdekt op 24 febr. 1975. Beide mannen verklaarden zich niet schuldig, hoewel Ioannides verklaarde gemakkelijk de regering omver geworpen te kunnen hebben als hij dat gewild had.
Ioannides was overigens al eerder, in het proces in de Korydallos-gevangenis (zie boven) wegens martelingen, veroordeeld tot een gevangenisstraf van 5 jaar omdat hij opdracht had gegeven de militaire archieven te verbranden nadat een eind was gemaakt aan het militaire regime.

Dood Alexandros Panagoulis

Grote opschudding, in Griekenland en daarbuiten, bracht de dood van Alexandros Panagoulis teweeg.
Panagoulis werd bekend nadat hij een aanslag had gepleegd op de toenmalige leider van de junta Papadopoulos in 1968. Hij werd vervolgens ter dood veroordeeld, maar na een internationale protestactie, werd de straf omgezet in levenslang. (pap, 641/3-'68)
Na de omwenteling in 1974 was hij actief in het politieke leven. In april 1976 maakte Panagoulis bekend dat hij kopieën van delen van het vermiste militaire archief (zie boven) in bezit had. In het dagblad To Nea verschenen vervolgens in drie afleveringen uittreksels van de archieven, maar op 23 april 1976 bepaalde de Atheense militaire officier van juistitie dat de publikatie stopgezet moest worden omdat ze lopende processen kon beïnvloeden.

Op 1 mei 1976 kwam Panagoulis als gevolg van een auto-ongeluk om het leven. Onmiddellijk deden geruchten de ronde dat er opzet in het spel was en dat men van hogerhand Panagoulis tot zwijgen had willen brengen omdat hij teveel wist.
De begrafenis van Panagoulis, die werd bijgewoond door ca. 200.000 man liep dan ook uit op een anti-regeringsdemonstratie.
De gerechtelijke autoriteiten ontkenden echter dat er opzet in het spel was en op 2 maart 1977 werd een jonge man gearresteerd die volgens de autoriteiten het ongeluk had veroorzaakt. Hij werd veroordeeld wegens het veroorzaken van een dodelijk ongeluk door gevaarlijk rijden.

Vrouw vroegere president veroordeeld

Mevrouw Despina Papadopoulos, de vrouw van de vroegere president, werd op 28 juni 1976 tot 25 maanden gevangenisstraf veroordeeld wegens fraude en het verduisteren van staatsfondsen, ter waarde van ruim f 50.000 tussen april 1967 en nov. 1973. Zij werd op 15 dec. 1976 weer vrijgelaten nadat zij de rechtbank bewijzen had overlegd dat zij het geld had terugbetaald. (Le Monde, FAZ, NZZ, The Times, *NRC/H'blad)*

MAATREGELEN TEGEN DE PERS

In de loop van 1976 is van hogerhand een aantal malen opgetreden tegen uitgevers en journalisten van dag- en weekbladen die kritiek hadden geuit op de gang van zaken bij de processen tegen de aanhangers van de militaire junta.
In januari 1976 werden de uitgever en de eigenaar van het extreemrechtse blad Eleftheros Kosmos schuldig bevonden aan ,,het beledigen van de regering" en aan ,,het verspreiden van valse geruchten met de bedoeling angst en onrust te zaaien". In een artikel was de regering ervan beschuldigd de strijdkrachten te ondermijnen.
In maart 1976 werd de uitgever van het linkse blad *Christianiki* schuldig bevonden aan het ,,beledigen van de regering" omdat hij in een tweetal artikelen kritiek had geuit op de gang van zaken bij de zgn. zuiveringsprocessen.
Eind 1976, na da aanslag op Evangelos Mallios, de vroegere officier van de veiligheidsdienst (zie boven) kwam het bij verschillende gelegenheden tot een handgemeen tussen aanhangers van het vroegere kolonelsregime en journalisten van linkse en liberale bladen.
De aanhangers van de kolonels verweten de journalisten verantwoordelijk te zijn voor de dood van Mallios door de wijze van hun berichtgeving.

Op 21 december 1976 riep de bond van journalisten een staking uit voor het personeel van twee uiterst rechtse kranten in Athene wegens de strekking van een aantal hoofdredactionele commentaren die eveneens de journalistieke berichtgeving verantwoordelijk achtte voor de moord op Mallios.

Op 1 febr. 1977 waren alle Atheense dagbladen gesloten wegens een 24-uursstaking van de journalisten en het technische personeel als protest tegen de aanhoudende aanvallen en gewelddadigheden tegen journalisten, zoals het zenden van een briefbom aan de redactie van een communistisch blad en een aanslag op de journalist Nikolaos Kakaouvakis, die een boek had gepubliceerd over de periode voorafgaande aan de coup van april 1967.
Verder werden er in de loop van '76 en '77 een groot aantal aanslagen gepleegd op de bureaus van politieke partijen en linkse boekhandels.
Volgens een bericht in de International Herald Tribune zijn in 1976 146 aanslagen gepleegd, waaronder 36 bomaanslagen op linkse boekhandels en 16 aanslagen op journalisten.
Gedeeltelijk als gevolg van onderzoekingen door onafhankelijke commissies van journalisten, die de autoriteiten ervan beschuldigden niet voldoende op te treden tegen rechts-extremistische daden, werd sedert het eind van februari 1977 een aantal leden van rechtse extremistische organisaties gearresteerd.

De voornaamste organisaties zijn de Nieuwe Orde. die nauwe bindingen zou onderhouden met de Italiaanse rechtse organisatie Ordine Nuove, en de Beweging van de Vierde Augustus.
Beide organisaties bestonden al onder het kolonelsregime, maar mochten ook na de omwenteling blijven bestaan, waarbij zij officieel erkend werden als politieke partij. Voor de onderzoekcommissies van de journalisten was het bestaan van deze bewegingen, die volgens hen verantwoordelijk zijn voor de acties tegen liberale en linkse journalisten. een bewijs van het falen van het zuiveringsbeleid van de regering. *(IHT. NZZ. Le* Monde, FAZ, *NRC/H'blad)*

ARBEIDSONRUST, NIEUWE ARBEIDSWETGEVING. PROTEST ILO

Tussen midden '75 en eind '77 is er op grote schaal gestaakt. Een hoogtepunt was de eerste helft van 1976 toen in grote delen van de overheids- en private sector het werk werd iieergelegd uit protest tegen de voorgenomen nieuwe arbeidswetgeving.

Op 21 mei '76 riep een commissie van vakbondsleiders, die beweerde ruim 300.000 werknemers te vertegenwoordigen, een 48-uursstaking uit voor 24 en 25 mei '76, de dag waarop het parlementaire debat over een arbeidswetgeving zou beginnen.
De stakingsoproep werd evenwel niet ondersteund door de grootste vakbond GSEE, die ongeveer een kwart van de werknemers zou vertegenwoordigen en die reeds onderhandelingen met de regering had gevoerd over mogelijke wijzigingen van de wetgeving.
De GSEE, die onder financiële controle van het ministerie van arbeid staat, werd door niet-erkende bonden ervan beschuldigd een spreekbuis van de regering te zijn. Direct na het herstel van het burgerlijk bewind in Griekenland had Karamanlis een voorlopig vakbondsbestuur benoemd en op 11 april '76 werden de eerste verkiezingen voor een nieuw bestuur gehouden.
Van de **35** zetels kwamen er 16 wederom in het bezit van de door de regering benoemde functionarissen terwijl de resterende naar vertegenwoordigers van als rechts bekend staande vakbonden gingen.
De protesten van het comité van vakbondsleiders waren vooral gericht tegen de bepalingen in de nieuwe aribeidswetgeving omtrent het stakingsrecht, zoals een verbod van stakingen uitgeroepen door niet-erkende bonden, het verbod van stakingen om politieke solidariteit te betuigen, bepalingen die voorzien in sancties wegens het postvatten om werkwilligen de toegang tot een stakend bedrijf te beletten, een waarschuwingsperiode voor een staking van 15 dagen.
Verder wensten de niet-erkende bonden regelingen in het ontslagrecht voor stakende arbeiders en vakbondsfunctionarissen.
Ca. 150.000 werknemers volgden de stakingsoproep op en legden op 24 en 25 mei het werk neer.
De regering gaf een verklaring uit waarin de staking een mislukking werd genoemd gezien de geringe deelname (ca. 10% van de georganiseerde werknemers) en zei dat de bedoeling alleen maar was anarchie te veroorzaken. de economie en het vertrouwen in orde en rust te verstoren.

Verder werd het personeel van de luchtvaartmaatschappij Olympic Airways, de doctoren in de ziekenhuizen en het personeel van telecommunicatiebedrijven onder burgerlijke dienstplicht geplaatst.

Op 25 mei kwam het tot een ernstig treffen tussen demonstrerende stakers en oproerpolitie in Athene, waarbij ca. 100 mensen werden gewond en één dode viel te betreuren. Ca. 200 personen werden gearresteerd. Volgens een regeringsverklaring waren zowel de PASOK als de communistische partij (van het buitenland) verantwoordelijk voor de incidenten.

PASOK-leider Papandreou ontkende dit en zei dat het politie-optreden en provocaties van extreemrechtse groepen verantwoordelijk waren voor het gebeurde.
In een speciaal parlementair debat op 12 juni 1976 herhaalde de regering, bij monde van premier Karamanlis, de beschuldiging dat de oppositie verantwoordelijk gesteld moest worden voor de gewelddadigheden. Hij wees de beschuldiging van de hand dat de incidenten het gevolg waren van provocaties van rechtse groepen.
Woordvoerders van de oppositie daarentegen hielden de regering voor dat de gang van zaken bij de zuiveringen bij de politie en het leger van junta-gezinde elementen uiteindelijk verantwoordelijk was voor de gewelddadigheden.

Op 27 mei werd de nieuwe stakingswetgeving door het parlement aangenomen met de stemmen van de oppositiepartijen tegen.
Er werden slechts onbetekenende wijzigingen in het oorspronkelijk ontwerp aangebracht.
In een toelichting zei de minister van arbeid, Laskaris dat de regering ,,goodwill" had getoond door de wet aan te passen maar dat zij niettemin vast besloten was de rechten van de werkgevers en van de werknemers die niet willen staken te verdedigen en dat zij ,,geen klassestrijd" in Griekenland zou toestaan.
In juni 1976 maakten verschillende werkgevers van de gelegenheid gebruik in totaal 464 werknemers die een functie in een vakbond hadden te ontslaan, wat leidde tot een protest van de officiële GSEE.
Griekse vakbondsleiders en vertegenwoordigers van internationale vakbondsorganisaties dienden vervolgens bij de ILO (International Labour Organisation) een klacht in wegens de nieuwe arbeidswetgeving en volgens een mededeling van 1 dec. 1976 had de regering stappen ondernomen om bepaalde wijzigingen aan te brengen om tegemoet te komen aan de kritiek van de ILO.

In maart 1977 werd op uitgebreide schaal gestaakt door het personeel van de Olympic Airways, bank- en verzekeringspersoneel, doctoren in de ziekenhuizen en het onderwijzend personeel aan de middelbare scholen.

In bijna alle gevallen waren niet ingewilligde salariseisen de oorzaak. Een grote staking van het winkelpersoneel werd gehouden uit protest tegen het bij wijze van proef ingevoerde tijdschema waarbij de siësta, de middagrust tussen 2 en 5 uur, werd afgeschaft en vervangen door een continue openstelling tussen negen en vijf uur.

Begin maart verklaarde premier Karamanlis dat de stakingen onnodig of absurd waren en dat als de regering zou toegeven aan de demagogie de inflatie onvermijdelijk was.
Ook na maart zette de stakingsgolf zich voort en premier Karamanlis verklaarde op 19 mei voor het parlement dat de stakingsgolf economisch niet juist en asociaal was.
De premier zei: ,,Velen schijnen vergeten te zijn dat G iekenland zich geconfronteerd ziet met kritische nationale problemen.
Om deze problemen aan te kunnen heeft de regering sociale samenhang, economische stabiliteit en de

samenwerking tussen burger en staat nodig.

,,De mensen schijnen te vergeten dat het land door de bedreiging van buitenaf gedwongen is geweest zijn defensieuitgaven in de afgelopen vier jaren ti verviervoudigen".

Karamanlis wees er verder op dat de lonen in Griekenland bij het begin van 1977 aanzienlijk meer verhoogd u-aren dan de stijging van de kosten van levensonderhoud. Alleen al in 1976 had Griekenland met een loonsverhoging van 28,81% de hoogste loonsverhoging van Europa beleefd.

Ondanks dat, aldus Karamanlis, proberen enkele politieke organisaties nog meer stakingen in scène te zetten, waarvan de eisen onverstandig en onrechtvaardig zijn. Deze organisaties wedijveren met elkaar bij de verspreiding van onverzettelijkheid en oppositie tegen de staat. (IHT, *NZZ*, *Le* Monde, *FAZ*, *NRC*/ H'blad)

LUCHTLIJN ATHENE-TIRANA GEOPEND

Op 16 juli is in de Albanese hoofdstad Tirana een luchtvaartakkoord ondertekend door de Albanese onderminister voor verkeer en de Griekse ambassadeur.

Het akkoord voorziet in de opening van een lijnvluchtdienst tussen Athene en Tirana, een verlenging van een huidige Griekse binnenlandse vlucht.

De dienst zal worden onderhouden door de beide nationale luchtvaartdiensten die zelf de frequentie van de vluchten en dienstregelingen zullen vaststellen. Het is het eerste luchtvaarverdrag dat Tirana met een westers land afsluit.

In maart 1977 bezocht de Albanese minister voor handel Nedin Hodja de Griekse hoofdstad waar hij het tweede protocol van het in mei '76 afgesloten handelsakkoord ondertekende, dat de periode '76-'80 dekt.
Na de hervatting van de diplomatieke betrekkingen in 1971 hebben Griekenland en Albanië in 1972 het eerste handelsakkoord ondertekend.

Het nieuwe akkoord stelt in het eerste protocol de lijst van produkten vast die wederzijds aangeschaft zullen worden alsmede de wijze van betaling en de wijze van samenwerking op het gebied van de veeteelt. Het tweede protocol preciseert de produkten die in de komende jaren wederzijds verhandeld zullen worden.
De handelsbetrekkingen hebben zich in de afgelopen jaren op een spectaculaire wijze ontwikkeld.

De Albanese export naar Griekenland is van $ 376.000 in 1971 opgelopen tot $ 5,5 mln in 1976.

In dezelfde periode is de Griekse export naar Albanië opgelopen van $ 382.000 tot $ 6,6 mln, maar algemeen wordt aangenomen dat verdere groei niet tot de mogelijkheden behoort omdat het aanbod van Albanese zijde beperkt is:

vnl. levensmiddelenconserven, katoen en textiel terwijl anderzijds Griekenland niet in staat is de voor Albanië noodzakelijke industriële uitrusting te leveren.

De samenwerking op het gebied van weg- en zeetransport wordt evenwel voortgezet Albanië wiens koopvaardijvoorzieningen, gezien de grootte van zijn export, onvoldoende zijn, is van plan contracten af te sluiten met Griekse reders. (*Le* Monde)

OVERLEG ATHENE EN MOSKOU

Op 11 april arriveerde in Athene een Sowjetrussische regeringsdelegatie onder leiding van Vasily Grubiakow, hoofd van de afdeling Turkije, Griekenland en Cyprus van het ministerie van buitenlandse zaken voor besprekingen met Ioannis Tzounis, directeur-generaal voor politieke zaken van het Griekse ministerie van buitenlandse zaken.

Volgens mededelingen zouden de besprekingen gaan over bilaterale kwesties, zowel economisch als politiek, alsmede over de verhoudingen op de Balkan, het Grieks-Turkse conflict, Cyprus en de conferentie in Belgrado.

Eind nov. 1976 verbleef de Sowjetrussische minister voor koopvaardij, Gusenko in Athene voor de ondertekening van een scheepvaartverdrag dat op 1 jan. 1977 in werking is getreden.
Gusenko werd ontvangen door premier Karamanlis. Bij die gelegenheid sprak Karamanlis zich uit voor een versterking van de betrekkingen tussen Griekenland en de Sowjet-Unie. Hij liet Gusenko weten de daarvoor in aanmerking komende departementen opdracht te hebben gegeven ,,realistische voorstellen" op te stellen voor nauwere samenwerking tussen beide landen.

Hij hoopte verder dat Moskou concretere voorstellen zou doen dan in het verleden het geval is geweest. Karamanlis doelde daarbij, aldus berichten in de pers, op de weinig succesvolle onderhandelingen tussen beide landen in okt. 1976 in Athene gehouden.
Volgens de pers zou Griekenland in eerste instantie geïnteresseerd zijn in een uitbreiding van de handelsbetrekkingen met de Sowjet-Unie *(FAZ)*

BEZOEK KARAMANLIS AAN BRUSSEL, PARIJS EN WENEN

Premier Karamanlis heeft vergezeld van minister van buitenlandse zaken Bitsios half nov. 1976 een bezoek gebracht aan Brussel, Parijs en Wenen. In de eerste twee steden heeft hij in gesprekken met regeringsfunctionarissen en hoge EG-ambtenaren nogmaals de Griekse wens tot een spoedige aansluiting bij de EG naar voren gebracht.
In Wenen werd gesproken over de situatie op de Balkan en over de conferentie in Belgrado.
In Brussel sprak Karamanlis met de Belgische premier Tindemans en de voorzitter van de Europese Commissie Ortoli.
Bij die gelegenheid zou hij vooral zijn bezorgdheid te kennen hebben gegeven over de Europese terughoudendheid inzake het Griekse EG-lidmaatschap. In een gemeenschappelijk communiqué sprak de Belgische regering overigens met veel begrip ove het Griekse streven.
In Parijs sprak de Griekse premier o.a. met president Giscard d'Estaing over, naar het gemeenschappelijke communiqué meldde, de oost-west betrekkingen, de toekomst van Europa, de situatie in de Balkan en de Middellandse Zee.

Verder zou ook de Griekse toetreding tot de EG ter sprake zijn gekomen. Frankrijk steunt het Griekse toetredingsstreven van harte.
In Wenen sprak Karamanlis langdurig met zijn Oostenrijkse collega Kreisky. Het was de eerste maal sedert 1918 dat een Griekse premier een bezoek aan Oostenrijk bracht.
Volgens de pers spraken beide staatslieden voornameiijk over de oost–west conferentie in Belgrado en over de Griekse plannen voor een nauwere samenwerking van de Balkanlanden.

Kreisky zou sympathie hebben betuigd met het Griekse Balkanplan. Verder zouden ook bilaterale economische problemen ter sprake gekomen zijn en wel voornamelijk de door Wenen als discriminerend ervaren behandeling van de Oostenrijkse export als gevolg van het Griekse streven naar aansluiting bij de EG. *(NZZ, FAZ,* The Times, Le Monde)

ZUID-AFRIKA

VN-WERELDCONFERENTIE VOOR ACTIE TEGEN APARTHEID

Een wereldconferentie voor actie tegen de apartheid, die georganiseerd werd door de Verenigde Naties (krachtens een resolutie van de Algemene Vergadering d.d. 9 nov. 1976, zie pag 404/1) in samenwerking met de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid, werd van 22-26 aug. in Lagos (Nigeria) gehouden.

Deze conferentie werd bijgewoond door ruim 1.000 afgevaardigden, o.w. vertegenwoordigers van 111 regeringen (o.a. drie staatshoofden en ruim 40 ministers van buitenlandse zaken en andere kabinetsleden) en afgezanten van de OAE, bevrijdingsbewegingen, VN-organen, anti-apartheidsgroeperingen en vakbonden alsmede kerkelijke leiders.

Joseph N. Garba, de Nigeriaanse commissaris voor buitenlandse zaken, werd tot conferentievoorzitter gekozen.

VN-secretaris-generaal Waldheim opende de conferentie. Hij verklaarde dat ,,er geen vrede en begrip in Zuid-Afrika kan bestaan zolang driekwart van de bevolking afgesloten is van de voornaamste stroming van het Zuidafrikaanse nationale leven en van de rijke bronnen van het land in zijn totaliteit".

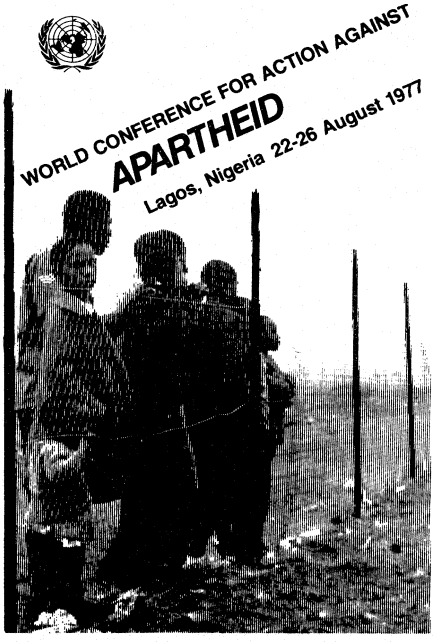

Van de verdere sprekers op de conferentie noemen wij:

Het Nigeriaanse ztaatshoofd, luitenant-generaal Olusegun Obasanjo, verklaarde in zijn begroetmgstoespraak dat Nigeria het moeilijk vond zich te ,,verbroederen" met ondernemingen die deel hadden aan het apartheidssysteem ,,Wij kunnen niet blijven samenwerken met diegenen die van ons profiteren cn tegelijkertijd grote winsten behalen uit het zweet en bloed van onze broeders en zusters die in slavernij gehouden worden." Zij moeten ,,tussen ons en onze vijanden kiezen'

President Kaoenda van Zambia stelde dat de wereld van vandaag verdeeld was door klassestrijd maar dat ,,geïnstitutionaliseerd racisme' zoal- in Zuid-Afrika een nog grotere bedreiging van de vrede vormde Onder verwijzing naar Westerse samenwerking niet Pretoria waarschuwde President Kaoenda dat een ,,tijdbom' in Zuid-Afrika ,op springer? stond' en dat wanneer dit gebeurde. de investeringen van het Westen hiervan het slachtoffer zouden worden

Premier Nordli van Noorwegen drong er op aan dat geen inspanning gespaard zou moeten worden om de bevrijding van bet Zuidafrikaanse volk te realiseren zonder een uitgebreide gewapende strijd en groot menselijk lijden Falen, zo zei hij, zou de nederlaag betekenen voor de mensheid

De voorzitter van de Algeinene Vergadering, H Shirley Amerasinghe (Sri Lanka), verklaarde dat de conferentie het breedst representatieve deel van ae wereldgemeenschap ooit verzameld in de geschiedenis van menselijke relaties, had bijeengebracht

Een boodschap van de voorzitter van de Veiligheidsraad, Jacques Leprette van Frankrijk herinnerde aan de bevestiging van de Veiligheidsraad dat apartheid een misdaad was tegen het geweten en de waardigheid ban de mens en dat het de internationale vrede en veiligheid ernstig verstoorde

Andrew Young, de Amerikaanse VN-ambassadeur, verklaarde dat de VS geen wapen aan welke ook can de zwarte nationale bewegingen zouden leveren, die in zuidelijk Afrika strijden Hij veroordeelde degenen die om een gewelddadig einde voor de apartheidsregimes in zuidelijk Afrika vragen die methode werd ,,het krachtigst bepleit door degenen die er duizenden mijlen vanaf wonen en wier enige bijdrage tot de strijd de retoriek van de Prustatie is

Maar eerder had hij al gezegd dat de VS niet bezorgd waren voor communisme in Afrika ,,Wij zullen racisme niet steunen. Racisme is de grootste attractie voor communisme en het is niet in ons belang apartheid of racisme te steunen als middel oin het communisme te bestrijden Wij menen dat als Afrika zich op ontwikkeling richt, het moet samenwerken met het Westen, omdat wij zaken beter dan iemand anders doen ··

De conferentie werd op 26 aug. besloten met de unanieme aanvaarding van de z.g. ,,Verklaring van Lagos", die in twee hoofdstukken was verdeeld. Volgens *United Nations* Information *Centre* (1-9) luidde deze verklaring als volgt:

,,De conferentie herhaalt de universele afschuw van apartheid en racisrrie in al hun vormen en uitingen en de vastberadenheid van de international gemeenschap om hun spoedige eliminatie te cerzekeren

De conferentie bevestigt opnieuw (haai) steun en solidariteit jegens de onderdrukte volken van zuidelijk Afrika en hun nationale bevrijdingsbewegingen, en de verplichting van regeringen en volken van de wereld om actie te ondernemen teneinde bij te dragen tot de uitroeiing van de apartheid

Apartheid, de politiek van een geïnstitutionaliseerde racistische overheersing en uitbuiting, opgelegd dror een minderheidsbewind in Zuid-Afrika vormt een flagrante schending ban het Handvest van de Verenigde Naties en de Universele Verklaring van de Rechten ban de Mens Zij berust op de onteigening, plundering, uitbuiting en sociale beroving van het Afrikaanse bolk sinds 1652 door kolonisten en hun nakomelingen Zij is een misdaad legen het geweten en de waardigheid van de mensheid Zii heeft geleid tot een geweldig lijden en zij heeft de gedwongen verplaatsing meegebracht van mijoenen Afrikanen onder speciale wetten die hun bewegingsvrijheid beperken, en de ontzegging van elementaire mensenrechten aan de grote meerderheid van de bevolking, alsniede de senending van het overvreemdbare recht op zelfbeschikking voor alle mensen van Zuid-Afrika

Deze onmenselijke politiek is opgelegd dooi middel van meedogenloze repressiemaatregelen en zij heeft geleid tot een stijgende spanning en conflicten

Het apartheidsregime in Zuid-Afrika is het bastion van racisme en kolonialisme in zuidelijk Afrika en is een can de voornaamste opponenten van de pogingen van ae VN en de internationale gemeenschap om zelfbeschikking en onafhankelijkheid in het gebied te bevorderen

Het heeft illegaal het grondgebied van Namibië bij voortduring bezet, waarvoor tie VN een speciale verantwoordelijkheid draagt, en zij heeft de apartheid tot dat internationale gebiea uitgebreid

Het heeft het illegale racistische minderheidsregime m Zuid-Rhoaesie gesteund en bijgestaan, en constant zijn toevlucht genomen tot dreigementen tegen naburige onafhankelijke Afrikaanse staten en schendingen van hun soecereiniteit Sinds het eind van de koloniale heerschappij in Angola en Mozambique heeft het zich ingezet in een reeks agressiedaden tegen buurstaten en heeft het agressiedaden van het illegale regime in Zuid-Rhodesie oogluikend toegelaten

Zijn massale invasie in Angola en zijn constante schendingen van de territoriale mtegriteit van Zambia zijn veroordeeld door de Veiligheidsraad van de VN Het blijft (echter) de territoriale integriteit van naburige onafhankelijke Afrikaanse staten schenden

De politiek en de acties van het Zuidafrikaanse regime hebben reeds een explosieve toestand in heel zuidelijk Afrika geschapen en de gebeurtenissen zijn in een fase van een acute crisis geraakt Het apartheidsbewind heeft zijn militaire activiteiten langs de grenzen van onafhankelijke Afrikaanse staten opgevoerd en is bezig met de aanleg en uitbreiding van nieuwe militaire bases Het is doende zijn enorme militaire arsenaal te versterken en de oroduktie van kernwapens is binnen zijn bereik Het bezit van dit arsenaal en de verwerving van kernwapens door dit racistische en agressieve regime vormen een bedreiging voor alle onafhankelijke Afrikaanse staten en de hele wereld

II

De wereldconferentie roept met bewondering de moedige pogingen van het Zuidafrikaanse volk gedurende vele decennia in herinnering om rassendiscriminatie te beëindigen en een niet-raciale maatschappij te vestigen Door zijn dappere strijd met grote opofferingen heeft het Zuidafrikaanse volk, onder leiding van zijn nationale bevrijdingsbeweging. een belangrijke bijdrage geleverd tot de doelstellingen van de VN

De V S heeft plechtig de rechtmatigheid van de strijd van het Zuidafrikaanse volk voor vrijheid en menselijke gelijkheid erkend, de strijd om alle mensen in het land, ongeacht ras, kleur of geloof, in staat te stellen als gelijken deel te nemen m het bepalen van het lot van de natie

De VN heeft verkondigd dat zij en de internationale gemeenschap een speciale verantwoordelijkheid hebben t a v. het onderdrukte volk van Zuid-Afrika en znn nationale bevrijdingsbewegmg, en t a v de mensen die gevangen gezet, in hun vrijheid beperkt of verbannen zijn wegens hun strijd tegen de apartheid

De wereldconferentie belooft plechtig haar volledige steun aan de legitieme aspiraties van het Zuidafrikaanse volk en zij dringt er bij regeringen, organisaties en individuen op aan alle passende bijstand te verlenen aan het onderdrukte volk van Zuid-Afrika en zijn nationale bevrijdingsbeweging in hun rechtvaardige strijd voor vrijheid en menselijke gelijkheid

De conferentie verwerpt alle aspecten van het apartheidssysteem, met inbegrip van de oplegging van „Bantoestans", die de bevolking verdelen, het Afrikaanse volk beroven van zijn burgerschap en onvervreemdbaar recht op zelfbeschikking, en het een rechtvaardig aandeel m de rijkdom van het land ontzeggen Er kan geen internationale samenwerkmg bestaan met Bantoestans en andere, op racisme gefundeerde, eenheden

De confenentie veroondeelt alle manoeuvres van het Zuidafrikaanse regime die de instandhouding beogen van de racistische overheersing en van hel systeem van uitbuiting en onderdrukking in Zuid-Afrika en in héél zuidelijk Afrika

Zij doet een beroep op alle regeringen wetten uit te vaardigen, die het aanwerven, bijeenbrengen, financieren en opleiden van huurlingen in hun gebieden strafbaar verklaren als een criminele handeling, en hun uiterste best te doen om hun burgers te ontraden en te beletten als huurlingen dienst te doen.

Zij verklaart dat Zuid-Afrika toebehoort aan zijn hele bevolking, ongeacht ras, kleur of geloof, en dat ieder het recht heeft daar te leven en te werken onder omstandigheden van volledige gelijkheid

Het systeem van racistische overheersing moet vervangen worden door een meerderheidsbewind en de deelname van alle mensen op basis van gelijkheid in alle fasen van het nationale bestaan, in het vrij bepalen van het politieke, economische en sociale karakter van hun maatschappij en in het vrij beschikken over hun natuurlijke hulpbronnen

De conferentie doet een beroep op regeringen, intergouvernementele en niet-gouvernementele organisaties om de campagne voor het verder isoleren van het apartheidsregime te intensiveren teneinde zo de pogingen van het Zuidafrikaanse volk en zijn nationale bevrijdingsbeweging kracht bij te zetten en om te verzekeren.

(a) de onmiddellijke en totale eliminatie van de politiek en de praktijken van de apartheid, en met toekenning van gelijke rechten, incl gelijke politieke rechten, aan al zijn inwoners,

(b) de stopzetting van alle maatregelen, onder welke naam ook, die bevolkingselementen op basis van ras gedwongen scheiden,

(c) de ontmanteling van het systeem van apartheid en de politiek van Bantoestanisatie, en afschaffing van alle inzake ras discriminerende wetten en maatregelen,

(d) de beëindiging van onderdrukking van de tegenstanders van apartheid, en de onmiddellijke en onvoorwaardelijke invrijheidstelling van alle personen, die wegens hun oppositie tegen de apartheid gevangen gezet, gedetineerd, in hun vrijheid beperkt of verbannen zijn;

(e) de uitoefening, vrijelijk en op basis van gelijkheid van het onvervreemdbare recht op zelfbeschikking van he: volk van Zuid-Afrika als geheel

(f) de verwildering van de illegale Zuidafrikaanse Dezettingstroepen in Namibië en nakoming door het apartheidsbewind van de relevante resoluties van de Veiligheidsraad, in het bijzonder resolutie 385 (1976)"

(g) nakoming door het Zuidafrikaanse bewind van Veiligheidsraadresoluties over de kwestie-Zuid-Rhoaesie, en volledige toepassing van sancties tegen het illegale racistische minderheidsbewind, met inbegrip van het olie-embargo,

(h) de onverwijlde stopzetting door het apartheidsbewind van alle agressieve daden en dreigementen tegen de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Afrikaanse staten: en

(i) de onmiddellijke stopzetting door het apartheidsbewind van de militaire en nucleaire opbouw, die een ernstig gevaar vormt voor de internationale vrede en veiligheid.

De wereldoonferentie erkent dat de voortduring van de huidige situatie m Zuid-Afrika, en in héel zuidelijk Afrika, onvermijdelijk tot een groter conflict in Afrika zal leiden met geweldige repercussies voor de internationale vrede en veiligheid

De wereldconferentie veroordeelt het Zuidafrikaanse regime wegens zijn meedogenloze onderdrukkingsmaatregelen, die ontworpen zijn om de blanke racistische overheersing te bestendigen Zij erkent en eerbiedigt het onvervreemdbaar recht van het onderdrukte Zuidafrikaanse volk en zijn natioilale bevrijdingsbeweging om hun toevlucht te nemen tot alle beschikbare en passende middelen naar hun keus om hun vrijheid te verzekeren, en de noodzaak om hen bij te staan in het bereiken van hun vrijheid Zij verklaart dat de internationale gemeenschap een onontkoombare plicht heeft alle nodige maatregelen te treffen om de triomf van de vrijheid en menselijke gelijkheid in Zuid-Afrika te waarborgen

Zij doei. voorts een bercep op de internationale gemeenschap om staten te help-n die onderworpen zijn geweest aan pressie, bedreiging en daden van agressie van de kant van het Zuidafrikaanse regime wegens hun oppositie tegen de apartheid en hun toepassing van VN-resoluties voor actie te: en apartheid

Regeringen en organisaties, die deelnemen aan de wereldconferentie, beloven plechtig hun afzonderlijke en collectieve inspanningen onmiddellijk, en op basis van continuïteit, te benutten om de eliminatie van de epartheid te bewerkstelligen, bijstand te bieden aan de slachtoffers van onderdrukking, en passende steun te verlenen aan H: nationale bevrijdingsbeweging, in overleg met de VN en de OAE, in diens legitieme strijd om apartheid te elimineren en het onvervreemdbare op zelfbeschikking van het Zuidafrikaanse volk als geheel te verwerven.

De conferentie prijst die staten en organisaties die bijstand hebben verleend aan het onderdrukte volk en zijn nationale bevrijdingsbeweging, en doet een beroep op alle staten en organisaties tot uitbreiding van dergelijke bijstand.

Zij vestigt de aandacht op de Internationale Conventie i z de onderdrukking en bestraffing van de misdaad van de apartheid

De conferentie roept alle staten op tot het staken van elke steun of samenwerking, die Zuid-Afrika in staat stelt een nucleaire capaciteit te verwerven Zij roept voorts alle staten op maatschappijen of instellingen onder hun jurisdictie te weerhouden van elke nucleaire samenwerking met Zuid-Afrika

De conferentie doet een plechtig beroep op alle staten onmiddellijk alle verkopen en leveranties van wapens en militaire uitrusting, reserve-onderdelen en componenten daarvan te staken, alle licenties voor de iabricage van wapens en militaire uitrusting in Zuid-Afrika in te trekken en af te zien van elke hulp aan het Zuidafrikaanse regime bij zijn militaire opbouw of elke militaire samenwerking met dat regime Zij beveelt voorts de instelling aan van een controlecommissie om de naleving van het wapenembargo na te gaan

Zij doet een beroep op de Veiligheidsraad van de VN alle nodige maatregelen te treffen — onder Hoofdstuk VII van het Handvest — om de volledige toepassing van het wapenembargo tegen Zuid-Afrika te verzekeren

De conferentie erkent de dringende noodzaak van economische en andere maatregelen, die universeel van toepassing zijn, om de eliminatie ban de apartheid te waarborgen Zij prilst alle regeringen die zulke maatregelen hebben getroffen in overeenilernming met VN-resoluties Zij doet een beroep op de VN en alle regeringen alsmede economische belangen, met inbegrip van transnationale corporaties, dringend zulke maatregelen te overwegen, inclusief de stopzetting van leningen aan en investeringen in Zuid-Afrika Zij verzoekt de Speciale Commissie tegen Apartheid, in samenwerking met de OAE en alle andere passende organisaties, de uitvoering van de bovengenoemde aanbeveling te bevorderen

De conferentie dringt er bij staten alsmede internationale en nationale sportorganisaties op aan alle binnen hun jurisdictie vallende stappen te nemen om de beëindiging van alle sportcontacten met Zuid-Afrika te bewerken

Zij prij-t alle openbare organisaties die actie hebben ondernomen m overeenstemming met VN-resoluties eii ter ondersteuning van de legitieme strijd van het onderdrukte volk van Zuid-Afrika

De wereldconferentie doet een beroep op alle regeringen en volken van de wereld om hun volledige steun te verlenen aan internationale pogingen, onder auspicien van de VN en in samenwerking met de OAE en de door haar erkende bevrij-

---

* Zie pag 625/1-1976

dingsbewegingen, om de apartheid te elimineren en het Zuidafrikaanse volk als geheel in staat te stellen zijn onvervreemdbare recht op zelfbeschikking te verwerven
De conferentie geeft uiting aan haar solidariteit met het onderdrukte volk van Zuid-Afrika en met alle politieke gevangeilen en gedetineerden in Zuid-Afrika en zij belooft nlecntig de totale steun van alle deelnemers vnnrt te zetten en hun campagne voor de onmiddellijke en onvoorwaardelijke vrijlating van alle politieke gevangenen en gedetineerden te intensiveren Zii belooft voorts haar niet aflatende steun aan alle pogingen om een eind te maken aan willekeurige arrestaties, detenties en politieke processen in Zuid-Afrika
Zij onderschrijft het voorstel om 1978 tot het Internationale Anti-Apartheidsjaar uit te roepen en zij doet een beroep op alle regeringen en organisaties dit in de geest van deze verklaring te vieren
De bevrijding van zuidelijk Afrika als geheel van de koloniale en racistische heerschappij zal de laatste stap zijn in de emancipatie van het continent van Afrika na eeuwen van overheersing en vernedering Het zal een belangrijke bijdrage vormen tot de eliminatie van racisme en rassendiscriminatie in de wereld en tot de versterking van de internationale vrede en veiligheid
De wereldconferentie doet een beroep op alle regeringen en volken hun grootst mogelijke bijdrage te leveren in dit historische en beslissende streven naar vrijheid, vrede en internationale samenwerking"

Reserves t.a.v. de verklaring werden uitgesproken door Afrikaanse bevrijdingsbewegingen en frontlijnstaten enerzijds, die de tekst te gematigd vonden, en door Westerse staten anderzijds, die voorbehoud maakten t.a.v. bepaalde passages die hen te ver gingen (economische sancties, wapenembargo, stopzetting nucleaire samenwerking).
Binnen de EG hadden Denemarken, Ierland en Nederland hardere maatregelen voorgesteld dan de andere zes partners. (UN Information Centre, Le Monde)

EG-PROTEST DOOR ZUID-AFRIKA VERWORPEN

Op 27 ok. volbracht de Belgische ambassadeur in Pretoria, **A.** Domus, in opdracht van de Europese ministerraad — België vervult het voorzitterschap van de raad — een démarche bij de Zuidafrikaanse regering. Hij moest deze op de hoogte stellen van de ongerustheid die in de negen landen van de Gemeenschap was ontstaan n.a.v. de jongste maatregelen van de Zuidafrikaanse regering t.a.v. organisaties en kranten (zie pag. 689). Voorts moest de ambassadeur de Zuidafi-ikaanse regering inlichten over de wens van de Negen dat de maatregelen worden ingetrokken, en hij moest verder laten weten dat de Negen het op prijs zouden stellen, indien de Zuidafrikaanse regering zich in de toekomst onthoudt van maatregelen welke de situatie in zuidelijk Afrika verder zouden kunnen doen verslechteren.
Zuid-Afrika's minister van buitenlandse zaken Botha noemde het EG-protest ..een flagrante inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Zuid-Afrika", toen hij het van de hand wees. ,,De maatregelen die wij hebben genomen, brengen de onafhankelijkheid van geen enkel ander land in gevaar", aldus Botha. „Zij vormen een zuiver binnenlands~ aangelegenheid: Zuid-Afrika heeft het soevereine recht en de plicht om zelf uit te maken of zijn binnenlandse veiligheid wordt bedreigd", zo meende de minister, die nog stelde dat het Westen ,,de radicale elementen" in Zuid-Afrika aanmoedigt.
Daarop werd de Belgische ambassadeur, evenals zijn Nederlandse, Westduitse en Amerikaanse collega's voor overleg naar hun hoofdsteden teruggeroepen. [Europa van Morgen 26-10, 2-11)

Relatie Zuid-Afrika-EG

Het instellen van een verplicht wapenembargo tegen Zuid-Afrika en het dreigen met economische dwangmaatregelen als reactie op de gehate apartheidspolitiek zal, zo houden vele vooraanstaande Zuidafrikaners vol, een averechtse uitwerking hebben, aldus W. Offenberg in *NRC/H'blad* (29-10). Hij berichtte voorts:

,,Meer en meer doen Zuidafrikaanse zakenlieden een beroep op het Westen om toch vooral Zuid-Afrika's aantrekkelijke handelsaspecten in het oog te houden Tijdens een conferentie vorige ueek over het aan de man brengen van Zuid-Afrika s image in het buitenland ( ) zei een vooraanstaand levensverzekeraar
,,Zuid-Afrika heeft de Westerse wereld veel te bieden minerale rijkdom, strategische waarde, een goed ontwikkelde en verfijnde industriele infrastructuur, een reputatie van een goed geallieerde in oorlogstijd betrouwbaar bij het nakomen van afspraken en het betalen van scnulden en een ontegenzeglijk potentieel voor groei en vooruitgang"
Hij vergat te vermelden dat het ontzeggen van gelijke rechten aan de zwarte meerderheid allerminst borg staat voor een veilig investeringsklimaat
Maar dit terzijde Niettemin blijven de Zuidafrikaners hameren op de belangrijkheid van hun rijkdom aan grondstoffen, vooral sinds de energiecrisis de wereld hard heeft wakker geschud Het Westen zo filosofeert de Zuidafrikaanse zakenwereld, moet zorgen om niet te veel afhankelijk te raken var energiegrondstoffen uit de ontwikkelingslanden
Immers, dat zou het de hele wereld te gemakkelijk maken dit als een drukmiddel ie gebruiken
Daarentegen wijzen zij op het cruciale en allerwege onbegrepen belang van Zuid-Afrika voor de veiligheid van het Westen op de lange termijn ,,Zuid-Afrika is 's-werelds grootste leverancier van strategische mineralen met voor het Westen een grote economische en strategische waarde" is een veel gehoorde aanprijzing
,,De Sowjet-Unie aast al lang op deze voorraden, hoewel zij zelf voornamelijk zelfvoorriencnd is waar het aankomt op strategische grondstoffen", waarschuwen de industriëlen
Een recent rapport becijfert dat als de Sowjet-Unie zuidelijk Afrika in handen zou nemen, het land totaal 94% van s-werelds platina-produktie zou bezitten plus 99% van de wereldreserves. 67% van de chroomproduktie (en 84% van de voorraden); 62% van de mangaanopbrengst (63%); 72% van al het goud in de wereld. en 43% van het natuurlijke uranium (17% van de wereldvoorraad)
Indien de Sowjet-Unie ooit in een positie komt deze produktie te beheersen of te ontzeggen aan het Westen, dan zou Moskou er gemakkeiijk in slagen een slag te slaan die Europa's economie totaal zou kunnen ontwrichten alsmede die van de Verenigde Staten zware schade zou kunnen toebrengen", aldus het rapport
De koude oorlogsretoriek heeft Zuid-Afrika nimmer verlaten, maar afgezien daarvan zou de afhankelijkheid van het Westen en bijzonder Europa's afhankelijkheid van Zuid-Afrika weleens evenredig kunnen zijn aan die van Zuid-Afrika zelf van zijn Westerse handelspartners.
Momenteel voeren de Verenigde Staten slechts 15% van alle benodigde grondstoffen in uit het buitenland, maar voor Europa is dat 75%
In 1975 ging 19,6% van Zuid-Afrika's totale uitvoer van grondstoffen naar Japan: 7,4% naar Afrika, 4,1% naar Canada; en 10,6% naar de Verenigde Staten Daarentegen voerde Zuid-Afrika 55,4% van haar totale export van mineralen uit naar Europa, met als grootste afnemers Engeland (16,6%) en West-Duitrland (18 2%). Anderszins komt een 3/5 van Zuid-Afrika's totale invoer uit Europa, voornamelijk kapitaalgoederen en verfijnde consumptiematerialen Zuid-Afrika's minerale vooraden zijn ongeëvenaard in de wereld. Op de wereldranglijst van grondstofrijkdommen staat Zuid-Afrika in zeven gevallen bovenaan. chroom, fluorspar, goud, mangaan, platina, zijn de belangrijkse produkten Voorspeld wordt dat met uitzondering van goud, vooral de genoemde basismaterialen aanzienlijk in prijs zullen stijgen de komende decennia
De Kamer van Mijnen heeft berekend dat Zuid-Afrika's uitvoer van mineralen zal vertienvoudigen, van 9 megaton in 1970 tot 90 megaton in 1990 Gebleken is dat de Zuidafrikaanse regering als reactie op de buitenlandse druk en de mogelijke instelling van sancties in de toekomst, de grondsloffenuitvoer aan bande zal leggen wat betreft de prijsbeheersing, nieuwe investeringen en de grootte van produktie
De Financial Gazette onthult deze week dat de regering maanden geleden al begonnen is om maatregelen uit te werken Voornaamste doel hiervan zou zijn om een strategisch gezond en optimaal gebruik te maken van 's lands grondstoffen
Organisaties als de Federated Chamber of Industries, en het Afrikaanse Handelsinstituut zijn druk bezig met prognoses wat wordt er precies geimporteerd en wat leent zich voor vervanging door eigen produkten en wat gaat het betekenen voor de economie "

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CAMBODJA

GRENSINCIDENTEN MET THAILAND

In 1977 hebben tot dusver meer dan 400 incidenten plaatsgevonden aan de grens van Cambodja met Thailand, nadat in 1976 juist een normalisering van de betrekkingen tussen beide landen op gang was gekomen.

Tijdens het overleg te Sisophon (Cambodja) op 16-17 juni 1976 tussen beide ministers van buitenlandse zaken (pag. 659/3-'76) was een versterking en uitbreiding van de contacten overeengekomen en op 30 aug. 1976 was de onderlinge grens, die sinds april 1975 gesloten was, heropend voor handelsverkeer in de grensplaatsen Aranyaprathet (Thailand) en Poipet (Cambodja). Afgezien van enkele kleine incidenten in het omstreden grensgebied, bleven de onderlinge betrekkingen vriendschappelijk tot na de militaire staatsgreep in Thailand van 6 okt. 1976 (pag. 657-'76). Maar vanaf november 1976 maakten de Thaise autoriteiten weer regelmatig melding van grensincidenten, die soms door Cambodja werden bevestigd.

Op 22 nov 1976 braken in de Thaise kustprovincie Trat gevechten uit tussen eenheden van de Thaise politie en Cambodjaanse troepen Aan beide zijden werden kanonneerboten ingezet, en een Cambodjaanse kanonneerboot zou tot zinken zijn gebracht Na drie dagen strijd zouden volgens Thaise berichten 22 Cambodjanen zijn gesneuveld en een Thaise politieman Op 24 dec 1976 brachten twee Cambodjaanse kanonneerboten een Thaise vissersboot in de Golf van Siam bij het eiland Koh-Kood tot zinken, aldus meldde een Thaise marinewoordvoerder op 28 dec te Bangkok Die dag openden Thaise militairen het vuur op ca *50* Cambodjaanse militairen, die Thailand waren binnengedrongen bij Ban Hat Lek

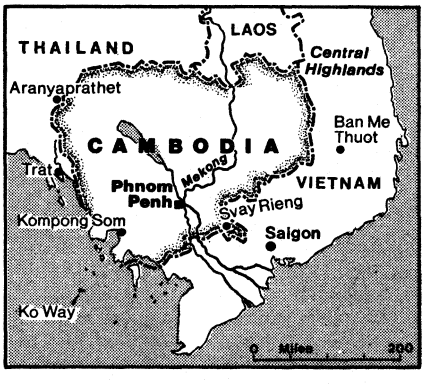

(The Economist 17-9)

UPI (25-1-'77) meldde dat in de voorafgaande week een Thaise patrouille in het zuidoosten van Thailand (ca 180 mijl vanaf Bangkok) door Cambodjanen in een hinderlaag was gelokt, waarbij één Thaise milirieman omkwam Volgens Thaise functionarissen hadden Cambodiaanse troepen meer dan twee mijl binnen Thailand een Kampement opgeslagen

In de nacht van 28 op 29 jan. was sprake van een ernstiger incident, toen volgens officiële Thaise verklaringen ca. 500 Cambodjaanse militairen de grens overstaken en drie dorpen overvielen in de provincie Prachinburi. Daarbij wenden 29 mannen, vrouwen en kinderen gedood, twee dorpen in brand gestoken en de bewoners van het derde dorp ontvoerd. Een van die dorpen werd door een militaire post verdedigd en bij de gevechten kwamen twee Thaise politiemannen en vijf Cambodjaanse militairen om. In het betrokken gebied rond Aranyaprathet is de grens tussen Thailand en Cambodja omstreden; in één sector bedraagt de afstand tussen de twee dichtst bij elkaar gelegen grensaanduidingen 18,2 km, aldus op 18 juni 1976 de toenmalige Thaise minister van buitenlandse zaken, Pichai Rattakul.

Het motief voor de Cambodjaanse actie bleef duister Volgens AP (30-1) werd aangenomen dat de Cambodjanen voedsel en andere voorraden wilden stelen. De Thaise minister van defensie, admiraal Sa-Ngad, meende op 30 jan dat er sprake was van een represaille voor een recente Thaise operatie om Cambodjanen uit het grensgebied te verdrijven, waarbij verscheidene van hen waren gedood Een AFP bericht uit Bangkok sprak van een wraakactie, omdat een dorpsbewoner vooruitbetaalde poederen niet had geleverd Buitenlandse correspondenten schreven de spanning in het grensgebied vooral toe aan acties van de ,,Vrije Khmers" (voormalige aanhangers van Lon Nol), die periodieke overvallen op Cambodjaans gebied uitvoerden en die hun operaties bekostigden door smokkel van edelstenen en hout en door het illegaal over de grens brengen van rijke Cambodjanen The Far Eastern Economic Review (11-2) bevatte een suggestie dat de ,,Vrije Khmers" de overval hadden uitgevoerd om het Cambodjaanse bewind in diskrediet te brengen; de correspondent van dit blad in Bangkok werd op 16 febr uitgewezen.

Op 30 jan. sloot Thailand de grens met Cambodja, d.w.z. de enige doorlaatpost bij Aranyaprathet.

Thailand diende vervolgens bij Cambodja een protestnota in (Reuter 2-2), maar deze nota werd door het Cambodjaanse verbindingsbureau aan de grens teruggestuurd (*AFP* 4-2).

Op 4 febr. deelde de Thaise minister van binnenlandse zaken, Samak Sundaravej, mee dat de regering besloten had langs de grens met Cambodja 60 vestingdorpen te bouwen en verscheidene honderden boeren te bewapenen om de burgerbevolking tegen de invallen van de Rode Khmers te beschermen.

Op 10 febr. werd aan de buitenlandse ambassades te Peking een Cambodjaans memorandum d.d. 4 febr verstrekt, waarin Thailand werd beschuldigd van het veroorzaken van ,,talrijke grensincidenten" sinds de staatsgreep van 6 okt. 1976, en waarin 17 incidenten tussen 29 dec. 1976 en 26 jan. 1977 werden opgesomd. Voorts beschuldigde Cambodja Thailand van het inzetten van ,,Cambodjaanse verraders" voor subversieve acties. vooral in de gebieden rond Meanchey en Battembang.

Eveneens op 10 febr. meldde de Thaise regering dat Cambodjaanse militairen een Thais dorp in de provincie Prachinburi (330 km beoosten Bangkok) in brand hadden gestoken.

Op 15 febr. beschuldigde Cambodja Thailand ervan verantwoordelijk te zijn voor het incident van 28 jan.; de betrokken dorpen lagen 300 a 800 m binnen Cambodja.

Op 20 febr. in de provincie Chanthaburi en op 24 febr. in de provincie Trat vergden explosies van Cambodjaanse mijnen volgens Bangkok 2 doden en 8 gewonden.

Bij een overval door ca. 100 Cambodjaanse militairen op het Thaise grensdorp Non Markmoon (3 km van Aryanaprathet kwam op 25 febr. één inwoner om, aldus een Thaise politiewoordvoerder. Het dorp, dat ca. 500 m. van de drie op 28 jan. overvallen dorpen lag, werd vervolgens geëvacueerd

In een nota van 25 febr aan secretarisgeneraal Waldheim van de VN stelde de Cambodjaanse regermg Thailand verantwoordelijk voor meer dan 10 ernstige incidenten in de voorafgaande twee maanden.

Thaise bronnen maakten vervolgens melding van een Cambodjaanse aanval op een grenspost in samenwerking met Thaise guerrillastrijders op 31 maart; van een aanval van ca 50 Cambodjaanse militairen op Thaise grenspolitie in de provincie Trat op 8 april; van een botsing tussen Thaise politie en Cambodjaanse militairen bij de plaats Chanthaburi op 8 mei en bij Ban Noi Parai en bij Tapraya op 12 mei.

Van 20-22 juli vonden bij Ban Noi Parai opnieuw felle gevechten tussen Cambodjaanse en Thaise militairen plaats. Volgens Thaise gegevens zouden 300 a 400 Cambodjaanse militairen dit dorp zijn binnengedrongen. Zij zouden een Thaise patrouille in een hinderlaag hebben gelokt, waardoor aan Thaise zijde 17 man omkwamen. Thaise troepen, gesteund doos tanks, artillerie

en gewapende helikopters, openden op 22 juli een grootscheepse aanval om de Cambodjanen over de grens terug te dringen.

Na een week van betrekkelijke rust voerden ca. 200 Cambodjaanse militairen op 2 aug. een overval uit op drie grensdorpen in de provincie Prachinburi, ca. 30 km ten noorden van het gebied van de vorige actie. Twee van de drie dorpen werden in brand gestoken en 26 Thaise burgers en een politieman werden gedood. De bewoners van de getroffen dorpen, Sangae en Chanlo Changan, en die van drie andere dorpen in de buurt namen de wijk (in totaal meer dan 1000 mensen). De Thaise luchtmacht kwam in actie en troepenversterkingen werden aangevoerd. De Cambodjaanse troepen leden zware verliezen en lieten een groot aantal wapens achter, toen zij zich over de 2 km verder gelegen grens terugtrokken, aldus een militaire woordvoerder in Bangkok.
Van Thaise zijde werd nog verklaard dat de Cambodjaanse troepen voor het eerst gebruik hadden gemaakt van 130 mm houwitsers.

Op 5 aug. deelde de (toenmalige) Thaise premier, Thanin Kraivichien, op een persconferentie mee dat Cambodja dit jaar de Thaise grens meer dan 400 maal had geschonden. Thailand wenste vriendschappelijke betrekkingen met zijn communistische buren, ,,maar als zij agressie tegen ons bedrijven hebben wij geen andere keus dan hen af te schrikken met militaire operaties". aldus de premier

Terwijl de Thaise premier als reden voor de Cambodjaanse agressie aanvoerde het afleiden van de aandacht van honger en armoede, verklaarde de minister van defensie, admiraal Sa-Ngada Chaloryu op 6 aug. in Bangkok, dat de voornaamste oorzaak van de incidenten het gebruik van verschillende landkaarten was: Thailand had Amerikaanse kaarten en Cambodja Franse.
Officieren van de Thaise inlichtingendienst zeiden volgens The Times (13-8), dat ca. 350 Thaise communisten, omschreven als de „Siam Organisatie", in speciale kampen, in Cainbodja worden opgeleid en bewapend en wel in het gebied van Samrong bij de noordwestgrens.
Op 13 aug. arresteerden de Tnaise autoriteiten in het gebied van Aranynprathet 13 Cambodjanen op verdenking van spionage, terwijl op 10 aug. in de Thaise pers was bericht dat bij twee incidenten in het grensgebied in totaal 16 als Thaise boeren vermomde Cambodjaanse spionnen waren gedood.
Volgens het dagblad Thai Rath waren op 8 aug. in het grensgehucht Thap-Siem zeven aangehouden Cambodjanen door de bevolking gelyncht, nadat een van hen bekend had aan de overval van 2 aug. te hebben deelgenomen.

Over die incidenten, waarvan alleen Thailand melding maakte, schreef Le Monde (28-8), *NRC/H'* blad **(3-9)** o.a.:

„ . . . Aan de Thaise kant van de grens spelen verschillende factoren een rol, die met elkaar voor een explosieve situatie zorgen. In de eerste plaats is er de aanwezigheid van legereenheden, militaire grenspolitie en door dorpsbewoners gevormde zelfverdedigingsgroepen, die evenzeer betrokken zijn bij de strijd tegen de Thaise communistische partij in Thailand zelf. als bij de dreiging van de rode Khmers uit Cambodja.
In hetzelfde gebied waren, aldus een officier van politie, onlangs ook nog groepjes ,,Khmer Screi" actief — voor de communisten gevluchte zgn. .,Vrije Khmers", die regelmatig gewapende invallen op Cambodjaans grondgebied uitvoeren. Deze Khmers, die met hun activiteiten represaillemaatregelen lijken uit te lokken, hebben hun basis in een gebied waar de meerderheid van de bevolking weliswaar de Thaise nationaliteit bezit maar oorspronkelijk van de Khmers afstamt. Het Cambodjaans is hier nog altijd de meest gangbare voertaal.
Daarnaast wordt deze ,,hete" zone nog doorkruist door een netwerk van zwarte handelaars en smokkelaars, van wie sommigen de afgelopen twee jaar ruimschoots geprofiteerd hebben van de situatie in Cambodja om onder stilzwijgende goedkeuring van de officiële autoriteiten en soms onder bescherming van de ..Khmer Serei" een aanzienlijk fortuin te vergaren. (. . .)
Vijftig kilometer verder (dan Aranyaprathet) naar het noord-oosten ligt Ta Phraya. Begin deze maand zijn in dat gebied de twee dorpen Sanlo Changan en Sangae aangevallen en volgens verschillende bronnen geplunderd en in brand gestoken door een paar honderd Rode Khmers. (. . .) Verscheidene dorpsbewoners (van Sangae) vertelden ons dat ,,ze Khmer en ook Thais spraken. (. . .) Ze zijn niet de huizen binnengegaan, maar riepen de namen van mensen af die ze daarna doodschoten en van wie ze de huizen in brand staken". Vijf niet dicht bij elkaar gelegen huizen zijn in de as gelegd, maar tientallen andere zijn praktisch niet beschadigd en men neemt geen sporen waar van een fel en langdurig gevecht. Veeleer is de indruk die van een nauwkeurig voorbereide actie van lieden die zowel de omgeving als de mensen kenden.*
Niemand zal deze veronderstelling echter bevestigen. Van de activiteiten van Thaise communisten of van de ,,Khmer Serei" zeggen de dorpsbewoners ,,niets af te weten'.
Over de identiteit van de een week later gevangen genomen Cambodjanen cn de omstandigheden van hun dood lopen de meningen nog duidelijker uiteen. . ."

In oktober en begin november meldde Thailand opnieuw een reeks grensincidenten.

Op 8 okt openden Cambodjaanse militairen het vuur op een Thaise patrouille in de provincie Prachinburi, waardoor een Thaise militair werd gedood
Bij een Cambodjaanse aanval op een Thaise grenspost in de provincie Trat werden op 14 okt aan Thaise zijde 6 politiemannen en 3 burgers gewond (ca.

Thanin Kraivichien (r) de (toenmalige) premier van Thailand, tijdens een bezoek aan Aranyaprathet op 24 juli, waar hij gesprekken voerde met gezinnen van gesneuvelde militairen

* In een door The Times (15-8) gegeven verslag van een onderhoud met het dorpshoofd van Sanlo Changan Kia Naeyued, verklaarde deze dat ,,Thaise opstandelingen Sangae (een van de drie grensdorpen die op 2 aug waren overvallen) twee maanden tevoren hadden bezocht Zij vroegen cm voedsel en vertelden het dorp dat de Khmer Rouge onze vrienden zijn', aldus het dorpshoofd The Times zag hierin een verder bewijs voor het toenemende besef dat Thais: communisten zich in de afgelopen twee Jaar hebben verbonden met de Khmer Rouge.

280 km ten zuidoosten van Bangkok). De Thaise luchtmacht voerde daarop acties tegen Cambodjaanse stellingen langs de grens uit, waarbij 10 Cambodjanen sneuvelden en meer dan 20 werden gewond, van de naar schatting 70 man sterke groep, die op 12 okt. het district Kong Yai binnenviel In een actie van Thaise marniers en grenspolitie werden de Cambodjanen in het weekend van 16 okt over de grens teruggedreven. De volgende dag werd gemeld dat 2 Thaise militairen waren gesneuveld.

Op 29 okt riel een Thaise patrouille in het district Ta Phraya in een Cambodjaanse hinderlaag. Een Thaise militair en een politieman kwamen om het leven.

Op 30 okt overvielen ca 80 Cambodjaanse militairen een Thais dorp in de provincie Prachinburi Een school en negen huizen werden in brand gestoken en drie personen werden gedood.
In de nacht van 2 op 3 nov overvielen Cambodjaanse eenheden de dorpen Nongprue en Noipa Rai in de buurt van Aryanaprathet. Na gevechten nier. inaise troepen, waarbij minstens 4 Cambodjanen werden gedood, kwam de Thaise luchtmacht in actie tegen de overvallers die verscheidene huizen in brand hadden gestoken

Op 7 nov werd bericht dat bij een nieuwe reeks schermutselingen 8 Cambodjanen en een Thaise militair om het leven waren gekomen

Onderhandelingen voorgesteld

Op 11 nov. stelde het Cambodjaanse ministerie van buitenlandse zaken in een door radio-Phnom Penh uitgezonden communiqué Thailand voor in Vientiane, de hoofdstad van het buurland Laos, besprekingen te beginnen over de grensincidenten, waarvoor Thailand overigens verantwoordelijk werd gesteld o.a. door zijn steun aan Cambodjaanse ,,verraders" in het grensgebied. Daarmee verbrak Cambodja na bijna een jaar het stilzwijgen over de grensincidenten. Thaise troepen werden beschuldigd van infiltraties in Cambodja in september, oktober en begin november, waarbij Cambodjaanse burgers werden gedood en hun bezit verwoest. Kort na de uitzending verklaarde een hoge Thaise functionaris akkoord te gaan met de voorgestelde bijeenkomst. De Thaise ambassade in Vientiane zou worden verzocht contact op te nemen met de Cambodjaanse ambassade aldaar, (Le Monde, *NZZ,* The Times, *NRC/H'blad,* Fznancial Times)
(Vor. ber. pag. 659/3-1976; zie ook pag. 750 e.v.)

GRENSCONFLICT MET VIETNAM

Sinds Vietnam in juni 1975 helt eilandje Poulo Wai in de Golf van Siam, ca. 90 km van de Cambodjaanse kust bezette, deden van tijd tot tijd berichten over grensgeschillen de ronde, zowel in het grensgebied op het vasteland als bij de eilanden.

Op 6 aug. stelde de Thaise premier, Thanin Kraivichien, op een persconferentie in de Maleisische hoofdstad Koeala Loempoer dat de lachtmachten van Vietnam en Cambodja over en weer bombardementen uitvoeren en dat de gevechten langs de 800 kir lange grens tussen beide staten nog steeds voortduren.

Ook Le Monde (5-8) maakte melding van grensincidenten, waarbij de laatste tijd vliegtuigen en artillerie zouden zijn gebruikt. Die incidenten zouden zich in de loop van de laatste maanden hebben voorgedaan in de gebieden van Ha-Tien, de „Vogelbek" en dc „drie grenzen".
Indirect werden de berichten over grensincidenten bevestigd door radio-Phnom Penh. In een op 25 juni uitgezonden commentaar werden de troepen in de sector van Kampot, vlakbij Vietnam, gefeliciteerd met het feit dat zij zich ,,alle opofferingen hebben getroost om de grens te land, ter zee en op de eilanden te beschermen". Op 31 juli werden de bewoners van de provincie Ratanakiri in een commentaar opgeroepen tegen alle vijanden ,,van binnen en van buiten" te strijden. Op 7 aug. deed de radio een beroep op ,,de boeren en revolutionaire troepen" van de aan Vietnam grenzende provincie Mondolkiri ,,het gebied energiek tegen alle vijanden van buitenaf te beschermen", die kwamen om ,,Cambodjaans bezit te plunderen".

Op 8 aug. meldde het Vietnamese persbureau dat generaal Giap onlangs de provincie An-Giang (grenzend aan Cambodja) had bezocht en toen het leger had opgeroepen ,,de waakzaamheid te verdubbelen en paraat te zijn om de vijand te bestrijden door de politieke veiligheid en de sociale orde volledig te handhaven en, tenslotte, op te treden in coördinatie met andere strijdkrachten om de territoriale wateren, de nationale grenzen en de eilanden die daar binnen vallen te verdedigen". Het bezoek van Giap gold de 9de militaire zone in de Mekongdelta, waartoe de eilandjes in de Golf van Siam behoren, aldus The Times (13-8).

Op 14 aug. meldde radio-Phnom Penh dat Cambodja in het oosten, noordoosten, zuiden en noordwesten troepen had gemobiliseerd om ,,vijanden tegen te houden die Cambodjaans gebied willen binnendringen".

Op 28 aug. meldde radio-Phnom Penh dat het Cambodjaanse leger het land op ,,moedige" wijze verdedigde in vier streken tegenover Vietnam: Konome (noordwest), Ba-Ray (noord), Lomphat (noordoost) en Peam-Rau (oost)

Op 1 sept. werd in de Bangkok Post bericht dat bij de gevechten over en weer eenheden tot 5.000 man waren betrokken en dat ook de luchtmacht en de artillerie werden ingezet. Als plaats van de gevechten noemde het blad het gebied van Ha-Tien (ten westen van Saigon en dichtbij de Golf van Siam). Volgens de Bangkok Post was de strijd in mei begonnen, toen Vietnamezen met Migs en op de Amerikanen veroverde straaljagers een ,,beperkte" actie hadden uitgevoerd tegen artilleriestellingen, waarbij minstens één groot munitiedepot in het grensgebied aan de kust zou zijn verwoest. Als vergelding zouden de Cambodjanen toen vanaf 23 mei. de Vietnamese stad Ha-Tien met raketten hebben bestookt, van waaruit vervolgens 25.000 a 30.000 burgers zijn geëvacueerd. Voorts zou een Cambodjaans commando de stad zijn binnengedrongen en 16 burgers hebben gedood, terwijl ook in Cambodja tegen bewoners van Vietnamese herkomst represailles waren ondernomen, waardoor in mei ca. 420 mensen werden gedood.
Volgens de FAZ (2-9) waren de gevechten uiterlijk al in april begonnen en had Vietnam daarop drie van zijn in Zuid-Laos gelegerde divisies, waaronder de gevreesde 325-ste, over de grens Cambodja laten binnentrekken.

Op 18 sept. beschuldigde de Cambodjaanse radio Vietnam er voor het eerst openlijk van met geregelde troepen het grensgebied van Cambodja te zijn binnengevallen.
,,De leden van ons revolutionaire leger houden bun geweren gereed om het vaderland te verdedigen" in de provincie Prey-Veng.
Een politieke reactie van de Vietnamese communistische partij in een boodschap d.d. 28 sept. t.g.v. het naar buiten treden van de Cambodjaanse CP kon volgens Le Monde (6-10) als een uitnodiging om te onderhandelen maar ook als een waarschuwing worden uitgelegd.
De boodschap bevestigde dat ,,de CP en het volk van Vietnam constant hebben gewerkt om de speciale betrekkingen te bewaren en te ontwikkelen tussen de partijen en volken van Vietnam en Cambod-

ja op basis van eerbiediging van de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit over en weer. van niet-inmenging in de aangelegenheden van de anderen, van het marxisme-leninisme en het proletarisch internationalisme".

Terwijl Amerikaanse inlichtingendiensten op 7 okt. melding maakten van geregelde gevechten aan de grens van Cambodja rnet Vietnam aan het eind van september, waarbij de Vietnamezen onderdelen van verscheidene divisies en jachtbommenwerpers zouden hebben ingezet om Cambodjaanse troepen uit de provincie Tay-Ninh te verdrijven, berichtte *Reuter* op 21 okt. uit betrouwbare hronnen in Hanoi te hebben vernomen dat er begin oktober nieuwe gerechten tussen Cambodja en Vietnam waren uitgebroken. Evenals gedurende de zomer, toen honderden Vietnamezen werden gedood bij de bestorming van naar schatting 40 nieuwe nederzettingen, de z.g ,,nieuwe economische zones", door Rode Khmers, zou ook nu de aanval zijn geopend door guerrillastrijders van de Rode Khmer die een pas opgezet Vietnamees grensdorp onder de voet liepen en een groot aantal inwoners onthoofden. Duizenden Vietnamese bewoners vluchtten in paniek, toen de Cambodjanen raketaanvallen uitvoerden en aanvankelijk door de verdedigingslinies braken, die door jonge Zuidvietnamese soldaten worden bemand, aldus Reuter.

De ernstigste gevechten zouden zich hebben voorgedaan bij Tay-Ninh en Chau Doc, waar de Vietnamezen de oveihand kregen na het inzetten van ervaren troepen gesteund door 130 mm artillerie. Ook zouden de Vietnamese troepen zijn versterkt met mobiel afweergeschut en machinegeweren, nadat minstens één Vietnamese bommenwerper en een helikopter waren neergeschoten door acties van de kleine Cambodjaanse luchtmacht.

De grensgevechten, die tot zeker eind oktober hebben voortgeduurd, hadden al in mei tot de ontruiming van de Vietnamese grenssteden Ha-Tien en Chau Doc geleid, aldus berichten van Vietnamese vluchtelingen, die in Thailand zijn aangekomen. *(AP-NRC/H'blad* 15-11)

Sindsdien trekken de bewoners van Ha-Tien overdag naar de stad en keren zij 's avonds naar dorpen in de buurt terug. terwijl de bewoners van Chau Doc voor het grootste deel langzamerhand naar hun woonplaats waren teruggekeerd. Volgens die vluchtelingen was het 20-ste regiment van het Vietnamese leger met voornamelijk Zuidvietnamese militairen in mei naar het gebied rond Ha-Tien gestuurd, maar waren de Zuidvietnamezen later door Noordvietnamezen vervangen.

Cambodjaanse vluchtelingen in Vietnam

Uit diplomatieke bronnen in Hanoi meldde AP op 18 okt. dat ca. 60.000 Cambodjanen sinds april 1975 asiel in Vietnam hadden gekregen. Zij leven nu in miserabele omstandigheden vlak buiten Ho-Tsji-Minhstad en in de ten westen daarvan gelegen grensprovincies met Cambodja. Bijna al deze vluchtelingen zijn afkomstig uit de Cambodjaanse middenklasse; zij woonden oorspronkelijk in de stedelijke agglomeraties Minstens 16.000 van deze vluchtelingen hebben zich tot het Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen van de VN (UNHCR) gericht met het verzoek hen te helpen Vietnam te verlaten, maar dit liet weten daartoe alleen in staat te zijn als de vluchtelingen beschikten over een inreisvisuw. voor derde landen en een Vietnamees uitreisvisum. Inmiddels werden 3.000 inreisvisa voor Frankrijk verstrekt en 70 voor West-Duitsland.

LAATSTE CAMBODJAANSE DIPLOMAAT UIT MOSKOU

Le Monde (11-6) meldde dat de laatste Cambodjaanse diplomaat in Moskou enige dagen tevoren vertrokken was. Deze diplomaat, de attaché Senaraks, was in mei naar Phnom Penh teruggeroepen. Diverse pogingen van de Sowjet-Unie om de betrekkingen met Cambodja na 17 april 1975 te normaliseren hadden geen enkele reactie van Phnom Penh opgeleverd.

(Vor. ber. pag. 261/3-1975)

CAMBODJAANSE MISSIE IN FRANKRIJK GESLOTEN

Op 12 juli 1976 deelde de Franse regering de Cambodjaanse missie in Parijs — de enige diplomatieke vertegenwoordiging van Phnom Penh in West-Europa — mee, dat zij besloten had een eind te maken aan de activiteiten van deze missie. Deze maakte dit besluit op 29 juli 1976 openbaar en noemde de stap ,,een nieuwe onvriendelijke daad van de Franse autoriteiten jegens Democratisch Cambodja en zijn volk". Voorts werd Frankrijk ervan beschuldigd dat het hulp en bescherming bleef verlenen aan ,.verraders". *Reuter* (30-7-'76) wees erop dat in Frankrijk ca. 20.000 Cambodjanen wonen, van wie enkele zich bij verzetsbewegingen tegen de Cambodjaanse regering hebben aangesloten. Als reden voor de Franse maatregel werd in de pers aangegeven dat Phnom Penh op Franse verzoeken om normale diplomatieke betrekkingen op basis van wederkerigheid had gezwegen.

AMERIKAANSE BESCHULDIGING I.Z SCHENDING MENSENRECHTEN IN CAMBODJA

Voor de subcommissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden voor buitenlandse zaken, verklaarde Richai'd Holbrooke, onderminister van buitenlandse zaken voor het Verre Oosten, op 26 juli, dat de Cambodjaanse autoriteiten ,,op flagrante en systematische wijze de meest elementaire mensenrechten geschonden" hadden. Naar zijn zeggen waren er sinds 1975 in Cambodja tienduizenden zo geen honderdduizenden omgebracht door massa-executies en ten gevolge van de volksverhuizing. ,,Voor ieder die is terechtgesteld zijn er verscheidene mensen omgekomen als gevolg van ondervoeding of ziekte, wat voorkomen had kunnen worden als de regering niet een politiek van puur draconische maatregelen had gevoerd", aldus Holbrooke. Maar hij betwistte een schatting van 0,5 a 1,2 mln doden.

Charles Twining, voorheen de voornaamste Cambodja-specialist op de Amerikaanse ambassade in Bangkok, meende op grond van de beperkte inlichtingen, in hoofdzaak afkomstig van vluchtelingen, dat er in Cambodja in begin 1976 systematische executies van intellectuelen hadden plaatsgevonden en dat er nog executies werden voltrokken. Maar ook Twining stelde dat ziekte en ondervoeding meer slachtoffers hadden gevergd. (AP, *The Times* 27-7, *Le* Monde 28-7)

(Vor. ber. pag. 316/3-1976; zie ook pag. 751/2)

THAILAND

INDOCHINESE VLUCHTELINGEN

In Thailand wonen volgens officiële gegevens in 15 vluchtelingenkampen thans ruim 90.000 vluchtelingen uit Indo-China. Daarvan is het grootste deel afkomstig uit Laos (73.000 mensen), de rest komt uit Cambodja (14.000) en Vietnam (bijna 5.000) *(FAZ* 11-10)

(Vor. ber. pag. 243/1-1976)

TEKSTEN

NEDERLAND

DEFINITIEVE VERSIE REGEERAKKOORD CDA-VVD

Op 25 okt. hebben de fractievoorzitters van CDA en VVD, Van Agt en Wiegel, de informateur Van der Grinten en elkaar verslag gedaan van het besprokene in hun fracties omtrent het onwerp-regeerakkoord, zoals zij dat eerder waren overeengekomen. Van beide zijden is in dit onderhoud een aantal wijzigingsvoorstellen gedaan, deels van inhoudelijke, deels van redactionele aard.

Op 26 nov. hebben de twee fractievoorzitters in een gesprek onder leiding van de informateur overeenstemming bereikt over de vanuit hun fracties voorgestelde wijzigingen in het regeerakkoord. Vervolgens zijn op 28 nov. de fracties van CDA en VVD bijeengekomen ter beoordeling van het akkoord.

De tekst van het akkoord werd aan het eind van de middag van de 28-ste nov. openbaar gemaakt.

Deze tekst van het regeerakkoord tussen VVD en CDA luidt aldus:

I Sociaal, economisch en financieel beleid

§ 1. ALGEMEEN

1. Primaire doelstelling van het beleid van de regering is het tegengaan van de verstoring van de Nederlandse economie door een tekort aan werkgelegenheid en een nog altijd te hoge inflatie. Hierbij moet over de kabinetsperiode heengekeken worden: in de jaren '80 wordt de structurele positie van de Nederlandse economie zwakker, met name door een vermindering van de aardgasbaten, een dan weer sterkere groei van het arbeidsaanbod en een sterkere vervangingsnoodzaak van de huidige produktieapparatuur. De aanpak van het werkloosheidsprobleem dreigt dan nog moeilijker te worden.

Het beleid in de kabinetsperiode moet zodanige uitgangsstellingen voor die jaren teweegbrengen, dat ook dan welvaart en welzijn kunnen worden gewaarborgd en er voldoende arbeidsplaatsen zullen zijn voor hen die kunnen en willen werken.

De optredende verschuivingen in het mondiale productiepatroon — waardoor de ontwikkelingslanden meer kansen krijgen de levensonistandigheden. van hun bevolking te verbeteren — vereisen daarbij voor Nederland een nadruk op hoogwaardige produktie in de secundaire en tertiaire sector, waardoor een sterke exportpositie kan worden verkregen, indien althans de concurrentiepositie voldoende sterk zal zijn. Op die wijze kan het draagvlak versterkt worden voor het collectieve voorzieningenniveau en worden mogelijkheden geschapen voor werkgelegenheid in de kwartaire dienstensector

In het totaal van het beleid is uitgangspunt dat gestreefd wordt naar die vormen van economische en technologische expansie, die de mensen niet vervreemden van hun verantwoordelijkheid en die daarnaast voldoen aan vooraf te stellen eisen op het vidk van een goed beheer van de ons omringende natuur Tegen die achtergrond dient aan de positie van economische en technologische vooruitgang geen overheersende betekenis te worden toegekend

Tevens mogen die vormen van expansie geen verrijking inhouden ten koste van het arme en zwakke in de wereldsamenleving

2 In de kabinetsperiode moet — mede teneinde die uitgangspunten te bereiken:

a de werkloosheid (zonder conjuncturele component) worden teruggedrongen tot beneden 150 000

b de inflatie verder worden teruggedrongen tenminste tot het peil van de Bondsrepubliek Duitsland, onze belangrijkste handelspartner,

c de economische kracht van en het vertrouwen in liet Nederlandse bedrijfsleven worden versterkt, waardoor een vebeterde concurrentiepositie op binnen- en buitenlandse markten wordt bereikt

d innovaties in de produktie van goederen en diensten worden bevorderd, met name ook uit een oogpunt van milieubeheer en van zuinig gebruik van schaarse grondstoffen en energie (bijv. research naar alternatieve energiebronnen),

e in het kader van een selectief groeibeleid zoals ontwikkeld in de Nota inzake de selectieve groei en met het oog op in de toekomst optredende schaarste aan grondstoffen en energie, onderzoek naar grondstoffen- en energiebesparende technologieen worden bevorderd zowel binnen het economisch beleid als het wetenschapsbeleid

3. Teneinde deze doeleinden gelijktijdig te realiseren, is een aanpak over een breed terrein noodzakelijk. Hiertoe dient:

a. afremming van de stijging van de kosten van de produktie in de bedrijven plaats te vinden,

b de binnenlandse koopkracht te worden gehandhaafd,

c door investeringen zowel nieuwe en vervangende arbeidsplaatsen te worden gecreeerd als ook de concurrentiepositie van de bedrijven te worden versterkt,

d de waarde en de betekenis van de voor het welzijn van de bevolking en voor het arbeidsplaatsenscheppend effect te worden afgewogen, met versterking van het draagvlak van deze voorzieningen,

e intensibering van het arbeidsmarktbeleid (opleiding, herscholing, voorlichting, etc) plaats te vinden, waardoor betere aansluiting van vraag en aanbod kan worden bereikt en het ontstaan van knelpunten kan worden voorkomen

4. Randvoorwaarden voor het beleid worden gesteld door:

a. behoud van een leefbaar land — milieu en welzijn,

b. internationale solidariteit,

c. het maximaal toelaatbare financieringstekort.

Op a en b wordt in andere paragrafen ingegaan.

Voorshands wordt uitgegaan van de norm van een financierii~gstekortniet groter dan 5% N I (incl het zogenaamd aanvullend beleid loonsubsidies, investeringsstimulering) Het maximaal toelaatbare financieringstekort wordt met nieuwe studies onderbouwd Hierbij moet rekening worden gehouden met de gevolgen voor de betalingsbalans doordat het beleid zal resulteren in verhoogde investeringen met bijbehorende importstijging, met het teruglopen van de aardgasbaten en met handhaving van de verplichtingen on het gebied van ontwikkelingssamenwerking een en ander zal de koerswaarde van de gulden beinvloeden, terwijl zich thans een lagere econonusche groei aftekent In deze studies worden ook de nieuwe meerjarenramingen betrokken.

Naast het maximaal toelaatbare tekort van 1981 woruen voor de daarvoor liggende jaren aan de omstandigheden nu en hun ontwikkeling aangepaste maxima geformuleerd Hierbij kan een tijdelijke uitzetting mogelijk Lijn, wanneer dit bevordelijk is voor' de bovenaangegeven doeleinden Vertrouwd mag worden dat zulk een tijdelijke uitzetting zich zelf inverdient.

5. Er is — gezien het voorafgaande — een samenhang tussen matiging van de nominale stijging van de particuliere inkomens en matiging in de groei der collectieve uitgaven. Naar gelang het beleid van inkomensmatiging slaagt, kan op het gebied van de collectieve uitgaven met minder matiging worden volstaan en omgekeerd. Handhaving van de individuele koopkracht dient in beginsel exclusief incidenteel te worden bezien, omdat anders de meeste mensen in inkomen achteruit zouden gaan Deze doelstelling moet uit een oogpunt van inkomensbeleid gelden voor de lagere en zoveel mogelijk ook voor de midden-inkomensgroepen — werknemers en zelfstandigen — tot ongeveer 2x modaal loon (in 1977 circa f 50 000)

Voor de middeninkomensgroepen met name geldt dat met tal van regelingen gelegen in de tertiaire sfeer, samen met marginale belastingdruk en premies, cumulatieve effecten optreden, die in beschouwing genomen moeten worden in relatie met deze doelstelling

De post incidenteel moet — zeker bij een lage schatting van de initiele loonstijging reëel worden geschat, d w z een trendmatig niveau van 1 a 1½% Dit laat onverlet de noodzaak van verdere studie naar aard en samenstelling van deze post Nagegaan moet worden op welke wijze de omvang zo beperkt mogelijk kan worden gehouden met inachtneming van het functionele karakter van een aantal oorzaken van incidentele loonstijging

Het bespreekbaar maken hiervan in het overleg op het niveau van bedrijf of bedrijfstak maakt het wellicht mogelijk te bevorderen, dat deze component wordt ingezet met het oog op een betere arbeidsverdeling De regering stelt een commissie in, die deze problematiek zowel voor de publieke sector als de particuliere sector zal onderzoeken en op basis daarvan boorstellen zal doen

6. a. Ter versterking van het concurrentievermogen van het bedrijfsleven zijn lastenverlichtende en investeringsstimulerende financiële impulsen nodig.

b. Het bereiken van de doelstelling van behoud van koopkracht impliceert dat in de jaren waarin geen of een geringe initiële loonstijging wordt voorzien de gezamenlijke druk van belasting- en premie-

verhogingen niet of nauwelijks mag toeriemen.
De betekenis hiervan is de aanvaardbaarheid van het afzien van initiële loonstijging te vergroten, terwijl bovendien het terugdringen van de incidentele looncomponent tot trendmatige verhoudingen wordt gesteund. doordat minder aanleiding bestaat tot afwenteling.
Weliswaar zal dit leiden tot een tijdelijke uitzetting van het actuele financieringstekort, maar dit zal tevens leiden tot inverdieneffecten van vergelijkbare grootte binnen enkele jaren waardoor het zicht blijft behouden op realisering van het normatieve financieringstekort aan het eind van de periode.

c. Aangezien voorts het. structurele financieringstekort aan grenzen is gebonden dienen ombuigingen op het gebied van de collectieve uitgaven tot stand te worden gebracht. Hierbij zal het kabinet zich steeds rekenschap moeten geven van de effecten op bestaande en nieuwe zaatschappelijke knelpunten.
De regering ontwerpt hiertoe — mede op basis van de in punt 4 vermelde studies — een evenwichtig en flexibel pakket van ombuigingen. waarbij de nadruk valt op overdrachtsuitgaven. en waarbij overheidsinvesteringen en materiële overheidsbestedingen zoveel mogelijk worden ontzien. Daarbij mogen de sociale minima niet worden aangetast.
Inverdieneffecten worden hierbij in de beschouwing betrokken: eventueel meevallende ontwikkelingen kunnen bijdragen tot het eerder bereiken van de gestelde doeleinden en daarmee de ombuigingsproblematiek later verzachten. Het is echter nodig in het begin van de kabinetsperiode een in de tijd uitgezet plan tot ombuiging op te stellen om in 1981 op de gestelde doelen uit te komen, met uitzicht op stabilisatie van belasting- en premiedruk in latere jaren. De sub 4. vermelde mogelijke tijdelijke uitzetting van het financieringstekort speelt bij het vaststellen van het tijdvak van de ombuigingen een essentiële rol.
In afwachting van bovenvermelde studies zal in het licht van het hierboven gestelde onder a, b en c na invulling van reeds voorgenomen 4 mrd gld ombuigingen, voortvloeiend uit de 1%-operatie op korte termijn, een additioneel pakket van enkele miljarden voorbereid moeten worden dat, afhankelijk van de rnate van realisering van de beoogde inkomensmatiging, slagvaardig moet kunnen worden ingezet. Met name moet hier gedacht worden aan de consequenties van een realistische raming van de post incidenteel, zoals omschreven in punt 5.
Bij het plan van ombuigingen dient het kabinet de bestaande taken kritisch te bezien op effectiviteit van uitvoering. Dit zal ook moeten leiden tot beperking van de groei van het totale overheidspersoneel mede in het licht van de afnemende groei van de bevolking. Waar nodig wordt de wetgeving aangepast; hierbij, en bij de organisatie van het bestuur, moet doorzichtigheid voor burger en bedrijfsleven (vergunningprocedures!) richtsnoer zijn.
In het voetspoor van de commissie-lamers zal voorts nader worden bezien in hoeverre naast volume-beperkende maatregelen ook verantwoorde bezuinigingen in de nominale sfeer bij de sociale voorzieningen mogelijk zijn zonder de inkomenspositie van degenen die deze voorzieningen nodig hebben aan te tasten; dit betreft niet name de sociale minima.

7. Aangezien beperking van het aantal uitkeringsbehoevenden in het algemeen te verkiezen is boven maatregelen in de nominale sfeer, zal het kabinet met kracht streven naar vermindering van de bestaande discrepanties op de arbeidsmarkt. Hiertoe worderi passende opleidings-, heren bijscholingsmaatregelen genomen. De mobiliteit wordt ook anderszins bevorderd, met nanie in de sfeer van de pensioenrechten. Aan de toepassing van de richtlijnen passende arbeid wordt de hand gehouden.
Er is behoefte aan coördinatie-afspraken tussen de uitvoeringsorganen van de sociale zekerheid en de organen in de sfeer aan de arbeidsvoorziening, arbeidsomstandigheden en de bedrijfsgezondheidszorg.

8. Het programma voor humanisering van de arbeid wordt met kracht voortgezet. Het kabinet bevordert voorts in zijn beleid dat zwaar en onaangenaam werk, en zeker geestdodende arbeid. voorzover mogelijk wordt gemechaniseerd en, voorzover dat niet kan, wordt verricht onder zo gunstig mogelijke werkomstandigheden en betere arbeidsvoorwaarden.
Uitgaande van de mondigheid van de werknemer worden de medezeggenschapsstructuren versterkt. Niet alleen op nationaal niveau, maar ook in bedrijven en sectoren (en regio's) moet de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid met name van de sociale partners voor voldoende werk gestalte kunnen krijgen. In dit verband kan de winst-werk-relatie aan de orde komen.
Zolang het absolute tekort aan arbeidsplaatsen niet voldoende is teruggebracht, zal het beleid gericht moeten zijn op een verdeling van de beschikbare werkgelegenheid over meer personen, teneinde te bereiken dat ook voor thans werklozen zinvolle arbeid beschikbaar komt. Beschikbare produktiviteitswinst zal daarom in de komende jaren wellicht eerder omgezet moeten worden in arbeidstijdsverkorting dan in toeneming van het reëel beschikbare inkomen. Mogelijkheden van vervroegde pensionering zullen hierbij worden onderzocht.
Het is in eerste aanleg de verantwoordelijkheid van de sociale partners om na te gaan in hoeverre beschikbare ruimte wordt aangewend voor wijzigingen in de verdeling van arbeid. De overheid zal hierbij stimulerend en ondersteunend optreden binnen de grenzen van het uitgavenbeleid.
Aan de jeugdwerkloosheid wordt ook in dit verband bijzondere aandacht gegeven, omdat het niet hebben van werk en het ontbreken van toekomstverwachtingen bij het doen van intrede in de maatschappij een essentieel tekort betekent in het welzijn van de mens.
In studie wordt genomen de mogelijkheid van fondsvorming, die de bedoeling heeft in het bedrijfsleven additionele werkgelegenheid te scheppen en/of meer zinvol werk mogelijk te maken.
Bij het arbeidsplaatsenbeleid in de kwartaire sector zal de overheid zelf een meer leidende rol dienen te vervullen. Een en ander in nauw overleg met de betrokken organisaties van ambtenaren en medewerkers. Omtrent het arbeidsplaatsenbeleid zal advies aan de Raad van de Arbeidsmarkt worden gevraagd.

9. Het kabinet vertrouwt erop dat het georganiseerde bedrijfsleven zijn bijdrage aan de noodzakelijke beteugeling van de arbeidskostenstijging zal blijven leveren en daarmee ertoe zal blijven bijdragen de collectieve voorzieningen op peil te houden. Van overheidszijcle zal ernaar worden gestreefd de thans ingezette vermindering van nominale stijgingen met kracht te blijven bevorderen, waartoe regelmatig overleg met het georganiseerde bedrijfsleven zal worden gevoerd. Het prijsbeleid zal daartoe worden voortgezet, met inachtneming van de rendementspositie van het bedrijfsleven en met speciale aandacht voor het midden- en kleinbedrijf. Een en ander in samenhang met het structuurbeleid op het punt van de werkgelegenheid en dienstverlening. Kostenverlagingen moeten tijdig worden doorgegeven. Het beleid van matiging m.b.t. de overheidstarieven zal worderi voortgezet.

10. Het streven blijft gericht op rechtvaardiger inkamensverhoudingen. hetgeen temeer geboden is in een beleid tot inkomensmatiging. Daartoe worden met voortvarendheid nadere studies aangevat, zowel ter vergelijking van de secundaire met de primaire verdeling, als op het gebied van de tertiare verdeling. De uitkomst van deze laatste verdeling — en niet het bruto inkomen — is immers maatgevend voor de bestedingsmogelijkheid en daarmee voor de wijze waarop men zijn bestaan kan inrichten.
Bij de primaire verdeling moet echter verstarring t.g.v. historische, doch inmiddels achterhaalde ontwikkelingen worden tegengegaan.
Openbaarheid van functie-inkomens kan bijdragen tot beter inzicht en het totstandbrengen van gerechtvaardigde verhoudingen. Voorts dient ook de incidentele loonstijging naar aard en samenstelling in beschouwing te worden genotnen, met het oog op haar functionaliteit voor een juistere arbeidsverdeling. Het beleid tot matiging van inkomens dient alle inkomensgroepen — ook de niet cao-inkomens — te betreffen, met inachtneming uiteraard van de noodzaak van rendementsherstel. Daarbij zal in het kader van het matigingsbeleid van de hogere inkomens een reëel offer worden gevraagd. Het kabinet zal de noodzakelijke wettelijke regelingen terzake bevorderen.

11. Naast en als onmisbare aanvulling op algemene maatregelen ter verbetering van de rendementspositie van het bedrijfsleven, waaronder ook — mede tengevolge van de harde gulden noodzakelijk geworden — gerichte maatregelen ten aanzien van exportbevordering, zijn specifieke investingsstimulansen nodig, gedifferentieerd onder andere naar regio en eventueel bedrijfstak. Daartoe is een spoedige behandeling van de WIR noodzakelijk. Bij overgang naar een zodanig premiestelsel i.p.v. vermindering van fiscale winst door investeringsaftrek en vervroegde afschrijving — waarbij oplossingen moeten worden gevonden van knelpunten die een achteruitgang t.a.v. de huidige situatie zouden betekenen — dienen objectieve criteria te worden gehanteerd, waarbij de uitvoering kan worden ingebed in het fiscale systeem.
Verfijningen, zoals voorzien in de WIR, en anderszins fiscale begunstigingen dienen in ieder geval te worden aangebracht ten gunste van het midden- en kleinbedrijf, innovaties en milieu-investeringen. Voor zover bezwaren op grond van EG-verplichtingen en overgang naar een premiestelsel op onderdelen in de weg staan, dienen de desbetreffende huidige faciliteiten (zowel fiscale, als die van het regionale beleid) te worden gehandhaafd c.q. uitgebouwd. Gestreefd wordt naar onderlinge afstemming van SIR, WIR en IFR.
Arbeidsintensieve activiteiten zullen worden bevorderd o.a. in de sfeer van reparatie en onderhoud. Wijziging van de heffingsgrondslag van de premies voor de

sociale verzekeringen ten gunste van arbeidsintensieve bedrijven wordt in studie genomen
Bedrijven met groeimogelijkheden krijgen specifieke aandacht in het speerpuntenbeleid Daarnaast wordt waar nodig bedrijfctaksgewijs een herstructureringsbeleid gevoerd Steun aan bedrijven in moeilijkheden wordt primair gegeven in een bedrijfstakgewijze aanpak, in bijzondere gevallen dienen de rentabiliteitsvooruitzichten van een afzonderlijk bedrijf bij een algemene verbetering van de concurrentiepositie mee in beschouwing te worden genomen (,,door het dal heen helpen")

12. Er komt zo spoedig mogelijk een regeling voor de aanspraken van werknemers op verinogensaanwas van bedrijven Voorgesteld zal worden deze regeling van toepassing te doen zijn vanaf 1 januari 1977 Voor zover het hier zal gaan over de niet aan individuele werknemers toegekende aanspraken zullen de opbrengsten worden benut voor verbetering van pensioenaanspraken Bij het ontwerpen van deze regeling wordt rekening gehouden met de effecten ervan op het algemene beleid ten aanzien van werkgelegenheid en ondernemingsklimaat, met de verhouding tot bestaande winstdelingsregelingen en met de uiteenlopende mogelijkheden per bedrijfstak

13 Aan de hand van de uitkomsten van de inmiddels verrichte studies over een herziening van de successierechten, de vermogensbelasting en een vermogenswinstbelasting in hun onderlinge samenhang zal het kabinet voorstellen van wet voorbereiden Invoering van een vermogenswinstbelasting wordt overwogen indien de opbrengst ervan aanzienlijk hoger zal zijn dan de daarmee gemoeide perceptiekosten
Die vermogenswinstbelasting, betrekking hebbend op onroerend goed en effecten, zal de waardestijging tot voorwerp hebben die natuurlijk personen realiseren De te belasten waardestijging zal worden gecorrigeerd voor inflatie en vermogensverliezen
De belastingvrije voet in de vermogensbelasting wordt, rekening houdend met de inflatie, verhoogd
Bijzondere vrijstellingen zijn noodzakelijk voor bedrijfsvermogen van zelfstandigen, ook bij beeindiging van het bedrijf, en voor degenen die wel vermogen bezitten, doch geen of onvoldoende pensioenrechten hebben.

E 2. DE ONDERNEMING

1 De onderneming dient niet louter te functioneren als een organisatie die zich ten doel stelt zoveel mogelijk winst te maken (al komt de winst via de belastingen voor een groot deel aan de gemeenschap ten goede) De onderneming dient een positieve bijdrage te leveren aan de maatschappij door goederen en diensten voort te brengen die van maatschappelijk nut zijn Zij behoort naar vermogen bestaanszekerheid en ontplooiingskansen te bieden aan allen die in de onderneming werkzaam zijn De belangen die verscheidene groepen bij de onderneming hebben, moeten op evenwichtige wijze worden gediend Hierbij gaat het om de medewerkers, de kapitaalverschaffers, degenen die met leidinggevende taken zijn belast, leveranciers, afnemers, en ook de gemeenschap, in het bijzonder die van de regio waarin de onderneming functioneert

2. Om tot uitdrukking te brengen dat de onderneming mderdaad een werkgemeenschap is, althans behoort te zijn, is het geboden aan de werknemers een ruime mate van medezeggenschap toe te kennen Met de Wet op de ondernemingsraden van 1971 bevindt Nederland zich reeds binnen de Europese Gemeenschap in een voornoeaepositie 1ocn is net gewenst ae in die wet voorziene medezeggenschap een royale uitbreiding te geven Daarom neemt het kabinet het thans bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp 13954 Herziening van de Wet op de Ondernemingsraden) voor wat betreft de aan de ondernemingsraad toe te kennen bevoegdheden in hoofdzaak over Daarenboven zal aan die bevoegdheden nog enige verruiming worden gegeven en zal de rechtspositie van de leden van de ondernemingsraad worden versterkt

3 Voor wat betreft het functioneren van de ondernemingsraad zal het kabinet zich nader op het wetsontwerp beraden De thans in het ontwerp voorgeschreven procedures zijn ingewikkeld en maken het stelsel voor de praktijk moeilijk hanteerbaar Het verdient de voorkeur dat de ondernemingsraad alleen uit gekozen leden bestaat en dat de ondernemer derhalve in de raad geen stemrecht heeft. Maar dat mag niet met zich brengen dat de ondernemer en de ondernemingsraad twee tegenover elkaar staande partijen worden Een dergelijke ontwikkeling zou het belang van geen der bij de onderneming betrokkenen dienen Hel kabinet zal daarom een samenstel van bepalingen ontwerpen die enerzijds recht doen aan de in werknemerskringen levende wens naar verzelfstandiging van de ondernemingsraad en anderzijds het functioneren van de raad in samenspraak met de ondernemer bevorderen

4. Aan de hand van het daarover gevraagde SER-advies zal een regeling worden ontworpen tot verlening van gelijkwaardige medezeggenschap aan werknemers in kleine ondernemingen (met minder dan 100 werknemers) De Wet op de ondernemingsraden zal worden verwijd in die zin dat ook overheidsbedrijven en -instellingen daaronder komen te vallen en wel voor de gevallen waarin deze werknemers op arbeidscontract hebben met wie geen georganiseerd overleg volgens de Amtenarenwet verplicht is

5 Aan de SER zal advies worden gevraagd over het verlenen aan het bijzonder onderwijs van een vrijstelling gedurende een periode van tenminste twee jaar van de verplichting tot het instellen van een ondernemingsraad.

6. Taak en bevoegdheden van de ondernemingsraden ten aanzien van de samenstelling van toezichthoudende colleges van rechtspersonen die een onderneming in stand houden, zullen nader worden overwogen Hieromtrent zal een advies worden gevraagd aan de Sociaal-Economische Raad Daarbij zal worden verzocht de ervaringen opgedaan met de zgn structuurwet te evalueren en een oordeel te geven over vervanging van het huidige stelsel van verkiezing van commissarissen in grote n v's en b v's door een systeem van directe verkiezing door aandeelhouders en werknemers (1/3, 1/3, 1/3) Ook zal deze adviesaanvrage betrekking hebben op andere rechtspersonen die een onderneming in de zin van de Wet op de ondernemingsraden in stand houden

7. Het kabinet zal bevorderen dat het Europees Sociaal Handvest zo spoedig mogelijk wordt geratificeerd. Bij gelegenheid van die ratificatie zal wetsontwerp 10.111 betreffende werkstaking worden ingetrokken. Na de afsluiting van het lopende overleg met de ambtenarenorganisaties ter zake, zal het kabinet voortzetting mogelijk maken van de parlementaire behandeling van wetsontwerp 11.001 tot opheffing vari het strafrechtelijke stakingsverbod voor ambtenaren.
Het kabinet zal zich erover beraden hoe het best kan worden voldaan aan de in het nabije verleden bij herhaling geuite wens wijziging te brengen in de organisatie van ae rechtspraak in stakingszaken. Hierover zal een advies worden ingewonnen bij de Staatscommissie Herziening Rechterlijke Organisatie.

§ 3 ZELFSTANDIGEN

1 De regering bevordert een klimaat, waarin de zelfstandigen hun belangrijk werk zo goed mogelijk kunnen verrichten Het bestaan van gezonde middelgrote en kleine bedrijven is van belang voor onze gehele maatschappij Deze bedrijven leveren een belangrijk deel van de werkgelegenheid en bieden een goed arbeidsklimaat Het bestaan ervan is van zodanige betekenis voor de gehele samenleving, aat het beleid ten aanzien van het midden- en kleinbedrijf geïntegreerd moet zijn in het gehele regeringsbeleid
Het fiscaal beleid voor zelfstandige ondernemers wordt afgestemd op de drie functies van het ondernemersinkomen consumptie, investering, reservering
Het fiscaal winstbegrip wordt aangepast aan de bijzondere functie van het ondernemersinkomen In afwachting van een aanpassing van het fiscaal winstbegrip wordt een rechtvaardige zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting gehanteerd Het beleid zal erop gericht zijn voor zelfstandigen een inkomensontwikkeling mogelijk te maken die in beginsel gelijkwaardig is aan die van de werknemers Een goede regeling voor bedrijfsbeeindiging is gewenst De mogelijkheid wordt bezien de regels voor de WWV ook op ex-zelfstandigen toe te passen

2 Verbetering van de structuur van het midden- en kleinbedrijf zal worden nagestreefd door middel van het herstructurerings- en innovatiebeleid, door uitbouw van onderzoek- en adviesdiensten en bedrijfsontwikkelingshulp, door verruiming van de garantiekredietmogelijkheden, door coördinatie en subsidiëring van het cursorisch middenstandsonderwijs en door bevordering van opleiding en scholing van vakkrachten.
Ten aanzien van de overbrugging van problemen voor bedrijven bij stadsvernieuwing zullen speciale regelingen worden getroffen.

3 De regering kent aan de land- en tuinbouw grote waarde toe Instandhouding van een modern en goed uitgerust agrarisch productie-apparaat acht zij noodzakelijk om in de toekomst over voldoende en betaalbaar voedsel te kunnen beschikken, maar ook omdat deze bedrijfstak een belangrijke bijdrage levert aan de werkgelegenheid en daarenboven door de export een groot aandeel heeft in de ontwikkeling van onze betalingsbalans In de land- en tuinbouw dient zoveel mogelijk werkgelegenheid behouden te blijven
De specifieke problemen waarmee het agrarisch bedrijfsleven te kampen heeft, vereisen een adequaat en doelgericht nationaal en Europees beleid De doelstel-

lingen en instrumenten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid van de EG dienen als basis en uitgangspunt voor het landbouwbeleid te blijven gehandhaafd en waar mogelijk te worden verbeterd en versterkt

4 Het structuurbeleid in de visserij is mede in EG-verband — gericht op het behoud en de concurrentiekracht van de Nederlandse visserij en aanverwante bedrijven Gewaakt zal worden tegen elke vorm van concurrentievervalsing tussen de EG-lidstaten Het beleid zal gericht zijn op de toewijzing van voor ons land passende vangstquota en vangstmogelijkheden binnen het kader van internationaal vast te stellen vangstbeperking

§ 4 REGIONAAL BELEID

1. De economische achterstand in bepaalde regio's van ons land is onaanvaardbaar groot. Een eerste voorwaarde voor het inlopen van deze achterstanden is een krachtig cn slagvaardig landelijk werkgelegenheidsbeleid. Daarnaast is een aantal speciale maatregelen voor de meest achtergebleven delen van de noordelijke, oostelijke en zuidelijke regio's gewenst. Een spoedige behandeling van de Nota Regionaal Beleid is wenselijk.

2 Het regionaal beleid behoort in te spelen op de positieve ontwikkelingen in de betrokken regio's. terwijl de specifieke problemen van de grensregio's slagvaardig aangepakt zullen worden Daartoe wordt de samenwerking van de zwakke regio's met aangrenzende gebieden m Duitsland en België, vooral met het oog op het door de EEG te voeren regionaal beleid, bevorderd.

3. Ook terwille van een evenwichtige spreiding van de werkgelegenheid zal het beleid tot spreiding van rijksdiensten worden voortgezet. Daarbij zal, met inachtneming van het eerder uitgestippelde beleid, een sterke nadruk worden gelegd op nieuwe overheidsdiensten en -bedrijven en op dependances van bestaande diensten en bedrijven

II Welzijnsbeleid

§ 1. ALGEMEEN

1. De regering beschouwt de zorg voor het welzijn van de mens als een centraal onderwerp in haar beleid. Het welzijnsbeleid dient gericht te zijn op verhoging van de kwaliteit van het bestaan, waarbij voorrang wordt gegeven aan het verbeteren van de leefomstandigheden waarin de zwakkeren in onze samenleving verkeren.
Het welzijnsbeleid geeft specifieke aandacht aan groepen in achterstandssituaties zoals langdurige werklozen, buitenlandse werknemers, gehandicapten en culturele minderheden. Zorgvuldig zal daarbij worden gewaakt tegen maatschappelijk isolement van deze groepen.
Voorzieningen ten behoeve van bevolkingsgroepen als gehandicapten en bejaarden zullen erop gericht moeten zijn hen zo volledig en langdurig als mogelijk is zelfstandig aan het maatschappelijk leven te laten deelnemen.

2. Voortgang zal worden gemaakt met het tot stand brengen van een kaderwet voor het specifieke welzijn.

3. Bij het vervullen van taken in de maatschappelijke en sociaal-culturele sfeer wordt recht gedaan aan de betekenis van le ens- en wereldbeschouwing Met inachtneming van waarborgen voor doelmatigheid, kwaliteit en democratisering van dit werk ondersteunt de overheid het particulier initiatief in de zin van zelfwerkzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de burgers Vrijwilligerswerk is belangrijk

4. Het is van belang dat degenen re wier behoeve geheel of gedeeltelijk door de overheid gefinancierde instellingen en organisaties in de maatschappelijke en sociaal-culturele sfeer werkzaam zijn als ook de medewerkers van die instellingen en organisaties meer bij het beleid en beheer daarvan worden betrokken, zulks met inachtneming van het doel en de identiteit van die instituties (te denken valt aan ziekenfondsen. instellingen voor maatschappelijke dienstverlening en woningbouwcorporaties)

5. Inspraak van de bevolking in de wijk of de gemeente ten aanzien van de totstandkoming van welzijnsvoorzieningen wordt bevorderd. De regeling daarvan wordt aan de gemeenten overgelaten.

6 Overheid en bedrijfsleven moeten zich inzetten voor het beschermen van de belangen van de consument Goede en terzake dienende voorlichting, zowel door de producciiten als door onafhankelijke organisaties is nodig Het werk van de onafhankelijke consumentenorganisaties verdient steun van de overheid, een herziening van de Warenwet wordt bevorderd Nadere voorschriften omtrent aanduiding van o m. hoeveelheid en hoedanigheden van in de handel gebrachte produkten zijn gewenst. De consument behoeft bescherming tegen agressieve verkoopmethoden en misleidende reclame

7. Verslaafden aan alcohol en drugs behoeven hulp. De op de verlening daarvan afgestemde voorzieningen moeten worden uitgebreid.

§ 2 ONDERWIJS EN VORMING

1. Het onderwijsbeleid zal gericht zijn op het zoveel mogelijk opheffen van achterstanden en op verbetering van onderwijskansen voor iedereen.

2. In het onderwijsbeleid zullen de eigen aard zowel van het openbaar als van het bijzondere onderwijs worden gewaarborgd. Terzake van het bijzondere onderwijs blijft de vrijheid van richting, stichting en inrichting gegarandeerd. De verdere ontwikkeling van onderwijs en vorming zal zodanig plaatsvinden dat openbaar en bijzonder-onderwijs daarin in gelijkwaardigheid kunnen bijdragen.

3. De integratie van kleuter- en lager onderwijs dient uitgangspunt te zijn van nieuwe wetgeving met betrekking tot het basisonderwijs. De kwalitatieve verbetering van de opleidingen voor onderwijzers cessen) en kleuterleidsters(ers) zal met kracht bevorderd worden.

4. Het kabinet zal bevorderen dat naast de thans in gang gezette experimenten middenschool, alternatieve experimenten (o.a. 11-14-jarigen) zullen plaatsvinden. Evaluatie van de experimenten zal geschieden door onafhankelijke wetenschappelijke instituten. Op de uitkomsten van de experimenten mag in het beleid niet worden vooruitgelopen.

5 De ontwikkeling van hei voortgezet onderwijs zal, binnen de bestaande structuren. rnct kracht bevorderd worden Gestreefd zal worden om knelpunten in dit onderwijs weg te nemen

6. De aansluiting basisschool-voortgezet onderwijs nioet worden verbeterd. Gezocht wordt naar mogelijkheden om het minimumeindniveau van de leerstof van het primair onderwijs vast te leggen.

7 Verbetering van de positie van het gehele buitengewone onderwijs krijgt bilzondere aandacht

8 Bij het totstandkomen van een wettelijke regeling m b t de veizorgingsstructuur — waaronder de schoolbegeleidingsdiensten — zullen de eigen verantwoordelijkheid van de scholen en de vrijheid van inrichting in het bijzonder onderwijs worden gewaarborgd

9. Het onderwijsstimuleringsbeleid ten behoeve van leerlingen in een achterstandssituatie wordt voortgezet en zo mogelijk uitgebreid, waarbij onderzoek naar nadere criteria wordt ingesteld en wetgeving terzake wordt bevorderd.

10. Verschraling van onderwijsvoorzieningen op het platteland zal zoveel mogelijk worden tegengegaan

11. De ontwikkeling van een open bestel van onderwijs en vorming van volwassenen wordt met kracht bevorderd. Nadere uitwerking van het recht op wederkerend onderwijs is nodig.

12. Bij het openbaar en bijzonder onderwijs moeten meer mogelijkheden komen tot inspraak van betrokkenen. Bij het openbaar onderwijs moeten ouders en leerkrachten meer bevoegdheden krijgen. Het instellen van bestuurscommissies ex art. 61 gemeentew-et dient gestimuleerd te worden.

13 a Samenwerking c q integratie van vormingswerk voor werkende jongeren en overig beroepsonderwijs (al of niet als dag- of part-time opleiding) zal naast de samenwerking c.q. integratie van vormingswerk en beroepsbegeleidend onderwijs bevorderend worden.

b. Na en in aansluiting op het vierjaren l.b.o. zal, naast de verbreding van en de differentiatie binnen het m.b.o., vervolgberoepsonderwijs gerealiseerd worden, waarbij bijzondere aandacht aan de beroepsopleiding zal worden besteed. Het onder a. genoemde onderwijs zal hiervan deel kunnen uitmaken.

14 Voor de voorgenomen uitbreiding van de nieuwe lerarenopleiding zal zodanig ruimte gevonden dienen te worden, dat de capaciteit van de bestaande opleidingen niet behoeft te worden aangetast en dat ook een latere start van de part-time opleiding (na 1980) gerealiseerd kan en zal worden

15. Onderzocht zal worden of en op welke wijze aan het bijzonder onderwijs, naast de vergoeding voor de administratiekosten. middelen ter beschikking kunnen worden gesteld voor het beheer van dat onderwijs en ter versterking van de deskundigheid van het bestuur.

16. Regionale culturen worden door de overheid in hun eigenheid erkend en gesteund, waarbij de Friese cultuur met

name door de eigen taal een bijzondere plaats inneemt.

17. De instandhouding van een onafhankelijke en pluriforme pers is van groot belang voor de samenleving en voor het functioneren van de democratie.

18. Het kabinet bevordert dat wetsontwerp 14 486 met spoed in die zin wordt gewijzigd dat alleen de zgn. eerste ontkoppeling wordt voorgesteld.

19. Actieve sportbeoefening is van groot belang voor de volksgezondheid en voor de besteding van vrije tijd. Daarom bevordert de overheid, in samenwerking met de particuliere organisaties, de inrichting van voorzieningen voor recreatieve sport.

§ 3. MILIEU

1. Terwille van een goed milieubeheer houdt het beleid op het terrein van industrie. energie bouw. landbouwstructuur, verkeer en recreatie ter dege rekening met de gevolgen voor de omgeving Daartoe wordt ondermeer gebruik gemaakt van openbare milieueffectrapportage. Normstelling is een essentiele voorwaarde om te komen tot een goed en doorzichtig milieubeleid; het geeft rechtszekerheid aan de industrie en een toetsingcins rument aan de lagere overheden Zo spoedig mogelijk dient, voor die onderdelen van het milieubeleid waar zulks mogelijk is, tot normstelling te worden overgegaan. Voor de gebieden waar dit nog niet mogelijk is. dient daartoe strekkend onderzoek gestimuleerd te worden. Bij afwezigheid van een goede normstelling zal het principe van ,,best practicable means" het ,,stand-still" principe kunnen worden toegepast

2 Een goed beleid kan niet tot stand worden gebracht zonder een adequate wetgeving. Een milieukaderwet dient tot stand te worden gebracht. Een wet op de bodembescherming is nodig. Bij het uitgeven van vergunningen in het kader van de bestaande milieuwetgeving dient een kritisch beleid te worden gevoerd tegen degenen die zonder voldoende vergunningen activiteiten ontplooien. De stroomlijning van de vergunningspracedures en de bekorting van tijdsduren daarvan dienen een hoge prioriteit te hebben.

3 De ontwikkeling van grondstof- en energiebesparende technologieën wordt mede gericht op het totstandkomen van schone industriele processen.

4. Vaststelling, zo mogelijk in Europees verband, van randvoorwaarden, die bij bedrijfsinvesteringen niet mogen worden overschreden, is nodig
Zo mogelijk in Europees overleg zal een beleid tot reiniging van het Nederlandse milieu — met name de Rijn-problematiek verdient aandacht — binnen tien tot vijftien jaar worden ontworpen en uitgevoerd, waarbij de werkgelegenheid niet veronachtzaamd mag worden.
De regering zet zich in voor een krachtige aanpak van de internationale samenwerking inzake het milieubeleid.

5. De voorlichting met het oog op een verantwoord milieubeleid wordt verbeterd, met behulp van de massamedia, doelgerichte groepsvoorlichting en verschillende onderwijsvormen.

6. Bij nog te nemen beslissingen met betrekking tot de Waddenzee en andere natuurgebieden, waarvan Biesbosch en Geuldal voorbeelden zijn, blijft het behoud als onvervangbaar natuurgebied zowel uitgangspunt als einddoel

§ 4. BURGER EN OVERHEID; RECHTSBESCHERMING

1. De overheid is dienstbaar aan de burgers, in het bijzonder aan de zwaksten onder hen. De overheid zal regels moeten stellen die voorkomen dat de vrijheid van de één de vrijheid van de ander in gevaar brengt en regels die de burgers beschermen tegen de overheid.

2. Er komt een ombudsman tot wie burgers die zich door de overheid tekort gedaan achten zich kunnen wenden.

3. De persoonlijke levenssfeer wordt gewaarborgd en beschermd. Zo spoedig mogelijk worden een of meer ontwerpen van wet opgesteld en ingediend in aansluiting up het eindrapport van de Staatscommissie Eescherming Persoonlijke Levenssfeer in verband met persoonsregistraties.

4 In de leemten in de rechtshulp aan hen die in onze gecompliceerde maatschappij niet tot hun recht kunnen komen en aan hen die in aanraking zijn gekomen met de strafwet zal zoveel mogelijk worden voorzien.

5 Decentralisatie zal worden bevorderd; daartoe zal de centrale overheid ernaar streven taken aan lagere publiekrechtelijke lichamen over te dragen.

§ 5. VELIGHEID

1. Te zorgen voor veiligheid behoort tot de eerste taken van de overheid. De voortgaande toeneming van het aantal misdrijven geeft reden tot verontrusting, in het bijzonder de stijging van de delicten waaraan geweld te pas komt, zeker waar het gaat om het gebruiken van of dreigen met vuurwapens.
Het optreden van de overheid hiertegen dient beheerst te zijn en zonder krampachtigheid, maar ook beslist en zonder weifeling
Van het verhogen van strafbedreigingen valt in het algemeen geen verbetering te verwachten, wel van het uitbreiden en het versterken van de politie Het beleid zal erop gericht zijn tijdens de komende kabinetsperiode de onderbezetting van de politie op te heffen, terwijl in aansluiting daarop de organieke sterkte zal worden vengroot. Tevens zullen kwalitatieve maatregelen worden genomen: verbetering van opleiding en begeleiding van politie-ambtenaren en taakverbreding naar maatschappelijke dienstverlening

2. De korpsen van rijks- en gemeentepolitie moeten worden verenigd tot één Nederlandse politie, bestaande uit provinciale eenheden en landelijke diensten. Daartoe is een nieuwe Politiewet nodig. De voorbereiding daarvan wordt voortgezet op basis van de afspraken die bij de behandeling van de Nota vraagpunten herziening Politiewet met de Tweede Kamer zijn gemaakt. Mocht evenwel komen vast te staan dat de bestuurlijke reorganisatie, waarmee de herziening van het politiebestel verbonden is, langer zal uitblijven dan ten tijde van de behandeling van die nota werd verondersteld, dan zal de regering in overleg treden met de Kamer om het gestelde doel: opheffing van de versnippering van het politieapparaat onder veiligstelling van democratische controle op het functioneren van de politie, op andere wijze te verwezenlijken.

3. Aan de positie van slachtoffers van delicten wordt meer aandacht geschonken

4. Een nieuwe wettelijke regeling van de bevoegdheden van particuliere bewakings- en veiligheidsdiensten is gewenst.

5. Om paal en perk te stellen aan het toenemend stropen van wild worden de veldetachementen van de politie versterkt.

6. De regering zal maatregelen nemen ter beteugeling van de gewelddadigheden op en om sportvelden en in verband met sportevenementen (bijv. vernielingen in treinen).

7 Duizenden vinden jaarlijks de dood in het wegverkeer, tienduizenden lopen er min of meer ernstige verwondineen op
Dat maakt het onder andere nodig het onderwijs in en de voorlichting over het verkeer te intensiveren, in woonwijken meer gebieden te maken waar auto's niet dan wel alleen zonder vaart mogen rijden en het toezien op de naleving van verkeersgedragsregels te versoherpen Bij de bestrijding van de verkeersonveiligheid blijven maatregelen van infrastructurele aard van belang
Een positieve mentaliteitswijziging van de weggebruiker dient in het belang van onze verkeersveiligheid gestimuleerd te worden

§ 6. EMANCIPATIE

1. Het beleid zal erop gericht zijn de vrouw volledig de kans te geven zich te ontplooien, haar mogelijkheden te vergroten om kansen te benutten, haar zelf te laten bepalen op welke wijze zij haar talenten wil gebruiken, door onder meer speciaal aandacht te besteden aan studie- en beroepenvoorlichting, de mogelijkheden op her- en bijscholing te vergroten en aandacht te besteden aan een verantwoorde kinderopvang. Activiteiten van vrouwenorganisaties worden waar mogelijk gesteund.

2 Waar nodig zal wetgeving ter opheffing van discriminatie die belemmerend werkt op de emancipatie, ter hand worden genomen. Bezien zal worden op welke onderdelen van sociale en belastingwetgeving individualisering het emancipatiebeleid kan ondersteunen

3. Aandacht zal worden besteed aan de mogelijkheden voor deeltijdarbeid Bij het aanstellingsbeleid van de overheid wordt een voorbeeld gegeven met betrekking tot het realiseren van gelijke kansen voor vrouwen en mannen in alle functies

4 Ongerechtvaardigde verschillen in rechtspositie tussen verschillende samenlevingsvormen worden weggenomen

5 Bij het onderwijs zal begrip en deskundigheid van de leerkrachten met betrekking tot emancipatie, rolverandering man en vrouw en rolbepaaldheid bij studiekeuze worden bevorderd

6. Het kabinet zal een bewust emancipatiebeleid voeren als geïntegreerd onderdeel van het algemeen beleid, waarbij aandacht zal worden gegeven aan de voorstellen van de Emancipatiecommissie.

III Internationaal beleid

§ 1. MENSENRECHTEN

1 De regering blijft zich inzetten voor de bescherming en de versterking van een internationale rechtsorde, waarbinnen de vrije geestelijke en maatschappelijke ontplooiing van alle mensen met kracht zal worden bevorderd, zonder onderscheid naar geestelijke overtuiging, nationaliteit, ras, huidskleur, geslacht, taal of maatschappelijke positie

2. De regering spant zich in voor de eerbiediging en waarborging van de fundamentele rechten en vrijheden van de burgers, waar ook ter wereld en verwerpt iedere voim van discriminatie In de noodzakelijke omgang en samenwerking met totalitaire en niet-democratische landen warden deze zaken aan de orde gesteld, waar mogelijk in gezamenlijk optreden met onze partners en bondgenoten

3 Nederland veroordeelt de apartheidspolitiek m Zuid-Afrika. De regering ijvert in de Verenigde Naties en in de Europese Economische Gemeenschap voor de totstandkoming en naleving van maatregelen, afgestemd op het doel om beëindiging van apartheid en onderdrukking te bewerkstellingen. Zij doet alles wat in haar vermogen ligt een oplossing langs vreedzame weg te bereiken.
Uit hoofde van haar eigen verantwoordelijkheid verleent de Nederlandse overheid geen medewerking door exportkredietgaranties en exportvergunningen t.b v. transacties met Zuid-Afrika voor strategisch materieel

§ 2. ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

1. Een omvang van de ontwikkelingshulp ter grootte van 1,5% van het netto nationaal inkomen in de komende kabinetsperiode wordt als een minimum beschouwd. Naast de reeds bestaande toerekeningen van uitgaven die niet voldoen aan de voor ontwikkelingshulp in eigenlijke zin in OESO-verband gestelde normen (Official Development Assistance) worden geen nieuwe posten van oneigenlijke aard onder het plafond van uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking gebracht; verschuivingen in toerekeningen blijven mogelijk. Er zal naar worden gestreefd het aandeel van de kapitaalmarktmiddelen onder het plafond geleidelijk aan terug te brengen en de ruimte voor rentesubsidies onder het plafond in fasen in te krimpen.

2 De bilaterale hulp wordt geconcentreerd op die landen die onze hulp het meest nodig hebben en die zich inzetten voor de ontplooiing van hun bevolking, in het bijzonder van de armsten alsmede op die landen waarmede Nederland bijzondere betrekkingen onderhoudt
Daarbij wordt met de beschikbaarheid van bijzondere kennis van en ervaring met specifieke problemen van ontwikkelingslanden ter wille van de effectiviteit van de hulp rekening gehouden Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de kwaliteit van de hulpverlening en aan verbetering van de evaluatie van de uitvoering van Nederlandse projecten

3. Teneinde de allerarmsten in de samenleving te bereiken wordt bijzondere aandacht besteed aan de kleinschalige landbouw en nijverheid en aan het maatschappelijk functioneren van de vrouw. Hierbij kunnen de activiteiten van overheid, bedrijfsleven en particuliere organisaties elkaar aanvullen Het kabinet zal aan het werk van de particuliere organisaties een ruimere plaats geven in het ontwikkelingsbeleid

4. De regering streeft naar structurele verbeteringen in het geheel van de betrekkingen met de ontwikkelingslanden, waardoor zij in staat worden gesteld op basis van gelijkwaardigheid deel te nemen aan het internationale economische verkeer.

§ 3. EUROPA

1 De regering streeft naar versterking en verdieping van de Europese Gemeenschap De vorming van een economische en monetaire unie blijft doelstelling.

2 De regering is bereid nationale bevoegdheden over te dragen aan de instellingen van de Gemeenschap waarbij gewaarborgd dient te zijn dat het Europese Parlement daarop democratische controle kan uitoefenen De regering zal de versterking van de oevoegdneden van dit parlement bevorderen en zich er voor inzetten om de voor 1978 voorziene rechtstreekse verkiezingen van de leden van dit parlement te doen plaatsvinden

3 Nederland streeft naar een gemeenschapsbeleid ter bestrijding van werkloosheid en inflatie, o a met behulp van een doelbewust sectorstructuurbeleid
Ook in Europees verband dient een beleid, gericht op selectieve economische groei en rechtvaardige inkomensverhoudingen tot stand te worden gebracht
De totstandkoming van een Europees energie- en milieubeleid wordt met kracht bevorderd evenals van een Europese ontwikkelingsstrategie op basis van internationale solidariteit

4. Nauwe samenwerking van Europa met de Verenigde Staten van Noord-Amerika en Canada is noodzakelijk voor de handhaving van de veiligheid in de wereld en voor de oplossing van economische en monetaire problemen.

§ 4. DEFENSIE

1. Nederland blijft zijn aandeel bijdragen aan de Westelijke verdediging.

2. De defensie-inspanning, zoals voorzien in de Defensienota 1974, wordt kwalitatief op peil gehouden. Het beleid zal niet vooruitgrijpen op de resultaten van de MBFR-onderhandelingen.

3. Taakverdeling, rationalisatie en standaardisatie worden bevorderd om de effectiviteit van de bondgenootschappelijke defensie te verhogen en de kostenstijgingen te beperken.

4. Er moet, wil de mensheid overleven, een einde komen aan de bewapeningswedloop. Daarom zal Nederland zich inspannen waar en wanneer zich de mogelijkheid voordoet voor het treffen van effectieve maatregelen tot beheersing en vermindering van bewapening. In het bijzonder is het streven erop gericht de rol van de kernwapens te reduceren, waartoe een evenwicht in de conventionele bewapening vereist is.

5. Het project tot herziening van het militaire straf-, strafproces- en tuchtrecht wordt tot voltooiing gebracht.

6. Bezien zal worden hoe binnen de beperkte financiële mogelijkheden een rechtvaardiger systeem van dienstplicht kan worden gerealiseerd.

IV Diverse onderwerpen

§ 1. VOLKSHUISVESTING EhT RUIMTELIJKE ORDENING

1. Het woon- en leefklimaat in de steden en op het platteland heeft bijzondere aandacht. Maatregelen zullen worden genomen voor het behoud van oude en kleine kernen.

2. De prioriteit voor stadsvernieuwing blijft gehandhaafd. Bij het hier te voeren beleid dient zorgvuldig gekozen te worden tussen verbetering van bestaande huizen, sanering of nieuwbouw.
Steun wordt geboden aan in moeilijkheden rakende midden- en kleinbedrijven.

3. Het eigen woningbezit zal krachtig worden bevorderd met bijzondere aandacht voor het beschut eigen woningbezit. Een wezenlijke vergroting van het aandeel van het eigen woningbezit in het gehele woningbestand is noodzakelijk. Huurders van woningwetwoningen wordt onder bepaalde voorwaarden, het recht gegeven oni hun woning te kopen. Voor de verkoop van woningwetwoningen zullen nadere regels worden gesteld.
Bestudeerd zal worden of de onderhoudskosten van de eigen woning weer aftrekbaar voor de loon- en inkomstenbelasting zullen worden gemaakt.

4. Het meerjarenplan voor de woningbouw wordt telkenjaren bijgesteld in het licht van de meest recente ramingen van de woningbehoefte en voortgezet woningbehoeftenonderzoek. Om de financiering van het woningbouwprogram als geheel veilig te stellen zal ernaar gestreefd worden meerjarige financieringscontracten met institutionele beleggers af te sluiten op basis van een redelijk rendement.

5. De regering stelt zich ten doel een goede en betaalbare huisvesting te realiseren voor minder draagkrachtigen, ook door het beschikbaar stellen van voldoende woningwetwoningen in het bouwprogramma. Voor de huisvesiing van groepen met bijzondere woonbehoeften — zoals ongehuwden, bejaarden gehandicapten, werkende jongeren en buitenlandse werknemers — worden speciale maatregelen getroffen.

6. Het huurbeleid behoort de bestrijding van de woningnood en een rechtvaardige verdeling van de woningvoorraad te dienen. Wie de werkelijke huurwaarde van zijn woning niet kan betalen wordt individueel gesubsidieerd. Het huur- en subsidiebeleid is erop gericht de woonlasten van de huurder af te stemmen op draagkracht en woonkwaliteit. Binnen het stelsel van individuele huursubsiclies wordt de positie van de laagstbetaalden niet aangetast.

7. De spoedige totstandkoming van een huurprijzenwet woonruimte wordt bevorderd. Bij het vaststellen van de trendmatige huurverhoging, wordt nauw aangesloten bij het trendmatige verloop van bouwkosten en exploitatiekosten.

8. Aan de hand van de uitkomsten van lopend onderzoek, zal worden nagegaan of. en zo ja in welke mate, er niet te rechtvaardigen verschillen in woonlasten van huurders en eigen bewoners bestaan en hoe deze dan kunnen worden weggenomen.

9. Op korte termijn wordt nagegaan of, en in hoeverre de handel in huurwonin-

gen de belangen van de zittende huurders aantast en een doelmatige verdeling van woonruimte doorkruist Waar dit het geval blijkt zullen, om deze belangen te beschermen, maatregelen worden getroffen De huurder verkrijgt bij verkoop van het door hem bewoonde huis een recht van voorkeur, te regelen naar analogie van de Pachtwet

10 De Regering streeft naar het democratiseren en doelmatiger maken van de procedures van de ruimtelijke ordening, zonder aantasting van de rechtszekerheid onder meer door betere regeling van de inspraak

§ 2. GRONDBELEID

1 Ter behartiging van belangen van velerlei aard (woningbouw, aanleg van wegen en parken, voorzieningen ten behoeve van recreatie en sport) heeft de gemeenschap onrorrcnd goed nodig, be bouwd of onbebouwd Voorznver zij dit onroerend goed niet door minnelijke aankoop kan verwerven, is onteigening daarvan noodzakelijk De onteigende behoort daarvoor schadeloosstelling te ontvangen Maar het gaat niet aan dat de gemeenschap aan de onteigende ook moet vergoeden de meerwaarde die het onroerend goed heeft verkregen onder de invloed van werken die de overheid heeft uitgevoerd of zal uitvoeren in verband met de bestemming waarvoor onteigend wordt Voorts dient bij het bepalen van de schadeloosstelling de invloed buiten beschouwing te worden gelaten die planologische beslissingen van de overheid op de waarde van het onroerend goed hebben uitgeoefend, althans voor zover het onredelijk zou zijn dat de onteigende door het effect van zulk een beslissing bevoordeeld of geschaad wordt
De correcties die ter verwezenlijking hiervan in de wetgeving moeten worden aangebracht kunnen worden gegoten in de vorm van het systeem dat wel genoemd wordt ,gebruikswaarde plus' dan wel in de vorm van het stelsel van verkeerswaarde minus" Het laatste is veel eenvoudiger en sluit veel nauwer aan bij het bestaande onteigeningsrecht, dat voor het overgrote deel bestaat uit een gedurende een eeuw lang zorgvuldig opgebouwde jurisprudentie Het verdient dan ook de voorkeur om het gestelde doel te voorkomen dat bij onteigening particulieren ten koste van de gemeenschap worden verrijkt, na te streven door het stelsel ,verkeerswaarde minus' in de wet neer te leggen (amendement-de Bekker c s)

2 Het kabinet neemt het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsonwerp 13713 (regeling van een voorkeursrecht van gemeenten bij de verwerving van onroerend goed) in hoofdzaak over
In dat wetsontwerp zal de bepaling worden opgenomen dat de gemeente die te kennen heeft gegeven van het voorkeursrecht gebruik te willen maken op een nader vast te stellen tijdstip in de voorziene procedure gehouden zal zijn tot aankoop over te gaan Gestreefd zal worden naar versoepeling van de bestuurlijke procedures, zodat de behoefte gebruik te maken van het voorkeursrecht geringer wordt

3 Hoewel veel agrariers in de loop der jaren hun bedrijf hebben opgegeven om ander werk te zoeken, is landbouwgrond in ons zeer dichtbevolkte land heel schaars. Daarbij komt dat landbouwbedrijven, om rendabel te kunnen zijn, niet te klein mogen zijn en een areaal ter beschikking moeten hebben dat in redelijke mate een gemechaniseerde bedrijfsuitoefening mogelijk maakt
Dit maakt het gewenst de overdracht van de landbouwgronden te onderwerpen aan een stelsel van landbouwkundige toetsing naar criteria die passen in een goed agrarisch structuurbeleid. Het gaat er daarbij niet om dat als kopers van landbouwgrond slechts diegenen in aanmerkingen zouden mogen komen die op het onroerend goed zelf het landbouwbedrijf willen uitoefenen, ook ,veilige" verpachters kunnen in het nieuwe stelsel landbouwgrond verwerven Het is voor de financiering van de landbouw van belang dat ook zulke verpachters in de markt kunnen zijn
Verwacht mag worden dat de invoering van een systeem van landbouwkundige toetsing tot gevolg zal hebben dat de stijging van de prijzen van landbouwgrond in belangrijke mate wordt afgeremd Het zijn immers veelal degenen die met de aan te kopen grond niet-agrarische plannen hebben die met de hoogste, de prijzen derhalve opdrijvende, biedingen op de huidige markt verschijnen
Mocht na verloop van tijd, dat wil zeggen nadat vastgesteld is kunnen worden welke gevolgen de nieuwe wet inzake de landbouwkundige toetsing voor de prijsontwikkeling heeft, blijken dat de prijzen van landbouwgronden niettemin zo zouden stijgen dat de agrariers daardoor in ernstige problemen komen, dan zullen andere beleidsmaatregelen worden overwogen

§ 3. ENERGIE

1. In nauw overleg met onze Europese partners en met onze andere bondgenoten in de vrije westerse wereld moet onze toekomstige energievoorziening worden veilig gesteld. Dit geldt zowel voor de verdere ontwikkeling van klassieke energiedragers, zoals aardgas, kolen en olie, als voor het ontwikkelen van alternatieven, waaronder de kernenergie. Het onderzoek naar alternatieve energiebronnen en nieuwe besparingstechnologieën wordt krachtig bevorderd.
In dit licht is er behoefte aan actualisering van de ramingen omtrent de toekomstige energiebehoefte, waarbij de resultaten van een energiebesparingsbeleid, de concrete voorzieningsmogelijkheden voor kolen, de voorgenomen aanwendingspolitiek van aardgas en de (politieke) importafhankelijkheid van energiedragers moeten worden bezien.

2. Het overheidsbeleid dient op energiebesparing gericht te zijn. Het nieuwe kabinet verbindt zich tot een stelselmatig beleid gericht op besparing van het energieverbruik. Te denken valt o.m. aan een algemene energiebesparingswet, aan verbetering van de isolatie van nieuwbouwhuizen en gebouwen door een geleidelijke aanpassing van bouwvoorschriften, bevordering van een betere isolatie van oude huizen en gebouwen door middel van subsidies, bevordering van stadverwarming en een tariefstelling die besparingen uitlokt. Energiebesparende investeringen van het bedrijfsleven zullen worden gesteund.
De voorlichting gericht op het zo noodzakelijk zuinig omgaan met energie, wordt geïntensiveerd.

3 In het besef dat het gebruik van kernenergie in ons dichtbevolkte land zoveel mogelijk dient te worden vermeden zullen beslissingen ter uitvoering van het beginselbesluit van 1974 tot bouw van een drietal kerncentrales eerst worden genomen, nadat voor het vraagstuk van de methode van berging van radioactief afval een aanvaardbare oplossing is gevonden Ook inoet een bevredigende oplossing worden gevonden voor de problematiek van de veiligheid van de kerncentrales en vooral voor het risico van tegen kerncentrales gerichte terreur- en sabotagedaden
Bij de besluitvorming dient mede in beschouwing te worden genomen, welke activiteiten in de ons omringende landen op dit gebied worden ontwikkeld Intussen zal de technologische kennis op dit terrein op peil gehouden moeten worden

4. Indien de door het vorige kabinet gevraagde garantie worden verkregen — waarbij het essentieel is dat leveranciers en afnemers van verrijkt uranium deugdelijke nonproliferatienormen in acht nemen — zal het kabinet overeenkomstig een eerder genomen beslissing een besluit nemen tot uitbreiding van Almelo.

V Abortus

A. 1. De partijen onderschrijven dat de totstandkoming van een nadere wettelijke regeling van abortus provocatus in deze kabinetsperiode dringend gewenst is.

2. Het kabinet stelt zich tot taak voor 1 januari 1979 een wetsontwerp terzake van abortus in te dienen. Het kabinet zal bevorderen dat bij indiening van dit ontwerp het advies van de Raad van State wordt overlegd.

B. **3.** Indien de leden van het kabinet van onderscheiden politieke herkomst niet binnen de onder 2. genoemde termijn slagen in hun poging tot een gemeenschappelijk standpunt terzake te komen, geeft het kabinet daarvan zo spoedig mogelijk gemotiveerd kennis aan de Staten-Generaal. waarna initiatieven van de Tweede Kamer worden afgewacht.

4. Het kabinet zal bevorderen dat een door de Staten-Generaal aanvaard wetsontwerp spoedig aan de Raad van State ter fine van advies wordt voorgelegd.

5. Het kabinet zal het besluit met betrekking tot het contraseign nemen in het licht van het advies van de Raad van State en de gebleken opvattingen over dit vraagstuk bij de partijen wier geestverwanten in het kabinet zitting hebben alsmede in het besef dat een herziening van de wettelijke regeling noodzakelijk is.

C **6** In afwachting ban een herziening van de wetgeving zal de Minister van Volksgezondheid zich verstaan met organisaties en instellingen in de medische wereld om te bevorderen, dat bij het verrichten van abortus zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, met name om commerciele praktijken te weren Met het oog op de voorgenomen herziening van de wetgeving wordt ervan uitgegaan, dat geen daden van vervolging worden ondernomen, anders dan op vermoeden van kennelijke onzorgvuldigheid in het medisch handelen (Nederlandse Staatscourant)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

REGERING-SOARES TREEDT AF

Op 8 december is de socialistische minderheidsregering van premier Soares in Portugal door de voltallige oppositie ten val gebracht. De regering had het parlement een motie van vertrouwen voorgelegd, nadat de drie grote oppositiepartijen, de PSD, de CDS en de communisten alleen wilden meewerken aan de opstelling van een economisch noodprogramma onder voorwaarden die voor de socialistische regeringspartij onaanvaardbaar waren.
Daarop vroeg Soares het vertrouwen van het parlement opdat de regering dan zonder overleg zou kunnen onderhandelen met het Internationale Monetaire Fonds over de voorwaarden voor het verkrijgen van een lening van $750 mln. (Zie hierna.)
Alleen de 102 socialistische afgevaardigden wilden hun partij- en regeringsleider op 8 december zoveel vertrouwen geven. De Partido Social Democratico (73 zetels) en het Centro Democratico Social (41 afgevaardigden), die samen de oppositie rechts van de socialisten vormen, stemden tegen. Dat deden ook de vijf linkse socialisten (pag. 703/2 e.v.) die in oktober uit de partij zijn gezet en de enige afgevaardigde van de linkse Uniao Democratico Popular. De 40 communistische afgevaardigden in het parlement bleven tot het laatste toe hopen dat premier Soares hen alsnog zover tegemoet zou komen dat zij de socialisten in het zadel zouden kunnen houden. Soares maakte echter duidelijk dat dit niet het geval zou zijn en toen het moment van stemming was aangebroken, stemden de communisten samen met de afgevaardigden van de andere oppositiepartijen tegen de motie.

Hoogtepunt van het parlementaire debat was de slotredevoering die premier Soares hield. Daarin had hij scherpe woorden voor de PSD en de CDS, die hij ervan beschuldigde dat zij zich zo door hun angst voor het communisme lieten overheersen dat zij moesten oppassen zich niet in dienst te stellen van die extreem-rechtse krachten die aansturen op een rechtse militaire dictatuur naar Chileens model. „Wat een afschuwelijke verantwoordelijkheid voor de oppositie om de regering ten val te brengen nu wij zien hoe extreem rechts een steeds grotere arrogantie aan de dag legt," aldus Soares. Tegen de communisten zei Soares dat hij altijd aan hun zijde had gestaan en hij prees hen aan als ,,mensen met principes". „Wij zijn nooit gecapituleerd voor rechts, wij capituleerden niet in de 43 jaren van het fascisme toen wij aan uw kant stonden, en wij zullen nu ook niet capituleren."

Tijdens het debat over de motie hield de communistische afgevaardigde Jaime Serra een toespraak waarin hij kritische woorden had voor de socialisten. Hij veroordeelde de politiek van ,.kapitalistische herovering en de imperialistische lijn" die de socialistische regering volgens hem onder druk van de rechtse partijen heeft gevolgd.
Soares verdedigde in een redevoering tijdens het debat het bestaan van een socialistische minderheidsregering, die zoals de kaarten lagen, nog steeds de enige oplossing betekende voor Portugal. Noch het opbouwen van een meerderheid van links, noch een meerderheid van rechts zouden heilzaam kunnen werken, omdat zulke rneerderheden onmiddellijk tot een gevaarlijke polarisatie in het land zouden leiden. Soares gaf de waarschuwing dat als zijn regering zou worden weggestemd de socialisten aan geen enkel kabinet meer zouden meedoen, waarbij ook andere partijen betrokken zouden zijn.
„Of de PS regeert alleen (met onafhankelijken) of er wordt een regering gevormd zonder de PS.
Soares noemde als essentiële punten die onmiddellijk afgehandeld zouden moelen worden zodra de regeringscrisis was opgelost: de onderhandelingen met het Internationale Monetaire Fonds (IMF) over financiële steun aan Portugal, de begroting voor 1978 en het economische plan voor hetzelfde jaar.
Uitvoerig ging hij daarbij in op de voorwaarden van het IMF, die o.a. inhouden dat een tekort op de Portugese betalingsbalans drastisch wordt teruggebracht. Soares erkende dat de situatie in het land ,,verward", onzeker en zelfs beangstigend was als gevolg van de verschillende crises waarin Portugal zich bevond.
In een latere fase van zijn rede vroeg hij zich af ,,Gaan wij onvermijdelijk naar een nieuwe dictatuur, zoals sommigen beweren, zonder de politieke kleur daarvan aan te geven? De regering deelt dit pseudo-fatalisme niet en gaat voort met het verdedigen van de weg die naar de consolidering van de democratie leidt. Het bereiken daarvan is moeilijk, maar niet onmogelijk", aldus Soares in zijn rede tot het parlement.

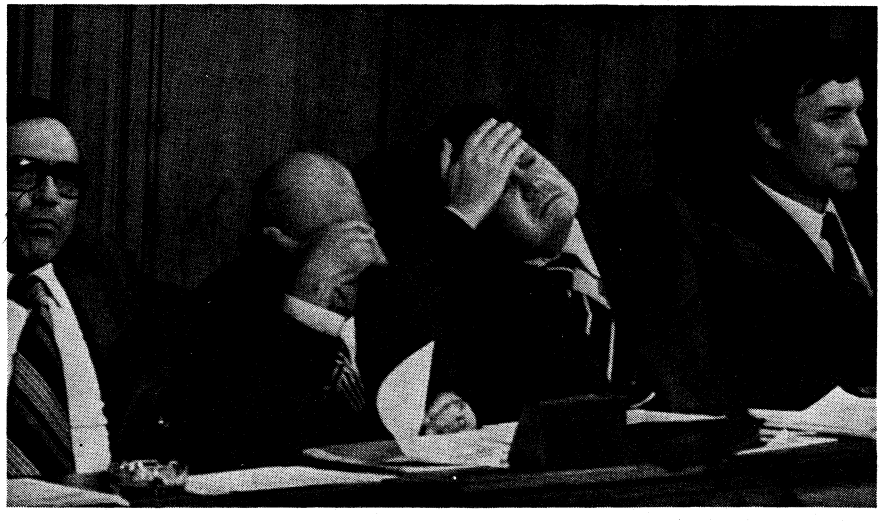

Een beeld van het Portugese kabinet tijdens het debat over het vertrouwensvotum. Premier Soares 2e van rechts.

Op 8 dec. is president Eanes begonnen met de consultaties van de politieke leiders. Als eerste werd Soares in zijn hoedanigheid van secretaris-generaal van de socialistische partij ontvangen. In politieke kringen wordt het niet uitgesloten geacht dat Eanes Soares zal belasten met de vorming van een nieuw kabinet, waarin uitsluitend vakmensen, zonder duidelijke binding met een politieke partij, zullen zijn opgenomen.

Over de achtergronden van de politieke crisis thans het volgende:

De motie van vertrouwen, voorgelegd aan het parlement door de regering-Soares, is een gevolg van een ultimatum dat Soares enkele weken eerder had gesteld. (Zie hierna)
Hij kondigde toen aan dat hij de vertrouwenskwestie zou stellen, indien voor het einde van de maand november geen ,,regeringsplatform" zou zijn bereikt met de andere politieke partijen.
Dat ,,platform" werd door de socialisten wenselijk geachb om een effectieve bestrijding van de economische crisis mo-

Weekblad 46ste jaargang No. 2413, pag. 29295-29310

gelijk te maken. Het hield in de optiek van Soares niet in dat andere partijen ook aan de regering zouden deelnemen. Het ,,platform" zou deze partijen echter enige invloed geven op het regeringsbeleid. In ruil hiervoor zou het kabinet niet telkens voor de behandeling van een wetsontwerp vooraf moeten onderhandelen met de partijen van de oppositie es het parlement.

Zij zou daarentegen op hun steun kunnen rekenen bij essentiële punten die in het akkoord zouden worden vastgelegd. Het ging daarbij om de economische begroring voor 1978, om het economische plan voor dat jaar en om afspraken met het Internationale Monetaire fonds.

Hoewel er tot op de laatste dag van november door de socialisten is onderhandeld met de andere politieke partijen leverden de besprekingen geen gunstig resultaat op.

Soares heeft de schuld voor het mislukken van de onderhandelingen voornamelijk bij de PSD gelegd, die na het aftreden van zijn leider Sa Carneiro (zie hierna) een hardere houding is gaan innemen. De beslissing om de regering ten val te brengen was dan ook het moeilijkst voor de communisten, die met hun 40 zetels het kabinet hadden kunnen redden. Onverteerbaar voor de communisten is echter dat Soares de oplossing van de economische crisis vooral zoekt in maatregelen die leiden tot vermindering van de koopkracht en vergroting van de werkloosheid, terwijl hij probeert investeerders aan te trekken door tijdens de revolutie voltrokken ontwikkelingen op het gebied van arbeidersbestuur in de ondernemingen en op het gebied van de landhervorming terug te draaien. De steun van de communisten is voor Soares zo goed als onmisbaar, omdat zij de toon aangeven in de vakbeweging. Toch wil hij hen niet in de regering toelaten uit angst voor een gewelddadige rechtse reactie.

De onwrikbaarheid van de vier grote partijen, die zich de afgelopen maanden al overtuigend heeft bewezen, maakt het vormen van een nieuwe regering zo goed als onmogelijk. De gedachten gaan dan ook uit naar het houden van vervroegde verkiezingen, die echter om organisatorische redenen ongeveer een half jaar op zich zouden laten wachten.

Op korte termijn denken politieke waarnemers in Lissabon aan een al dan niet vernieuwde socialistische minderheidsregering onder leiding van Soares of aan een kabinet van niet-partijgebonden vakdeskundigen dat zou worden samengesteld en geleid door president Eanes zelf.

Zolang de politieke crisis in Portugal voortduurt, zullen de onderhandelingen met het Internationale Monetaire Fonds over een forse lening die Portugal van het bankroet moet redden niet kunnen worden hervat. Het IMF, dat optreedt namens veertien rijke industrielanden (waaronder Amerika, Duitsland en Nederland) die samen 750 miljoen dollar beschikbaar stellen, vindt dat het verstrekken van deze lening alleen zin heeft als Portugal zelf ingrijpende bezuinigingen doorvoert cm de economie weer op peil te brengen.

Portugal kampt met een tekort op de betalingsbalans van 1,3 miljard dollar, terwijl zijn goudvoorraad bijna is uitgeput. Officieel bedraagt de inflatie 30 percent (volgens niet-officiële bronnen ligt dit cijfer aanzienlijk hoger) en 16 percent van de beroepsbevolking zit zonder werk. De economische crisis in Portugal is er voor een deel het gevolg van dat Portugal na de omwenteling van 1974 onafhankelijkheid heeft verleend aan zijn Afrikaanse gebiedsdelen.

Ultimatum PSD. Regering stelt *gemeenschappelijke* besprekingen voor

Het dreigement van de PSD dat voor eind oktober besprekingen tussen de drie grote politieke partijen moesten zijn begonnen om te komen tot een gemeenschappelijk regeringsprogramma. wilde de regering niet het risico lopen dat een motie van wantrouwen tegen haar zou worden ingediend (pag. 679/2 e.v.), kreeg enkele dagen later de instemming van de CDS.

De regering-Soares besloot daarop weer toenadering tot de communisten te gaan zoeken en liet weten dat een vergelijk tussen regering en communisten niet tot de onmogelijkheden behoorde.

De communistische partijsecretaris Cunhal reageerde op een persconferentie, eind oktober, op dit aanbod met een verklaring dat de partij niet onvoorwaardelijk een coalitie met de socialisten diende aan te gaan. De partij was ook bereid de regering te ondersteunen maar dan moest deze daarvoor in de plaats wel enige tegemoetkomingen doen zoals het stopzetten van liet ongedaan maken van de landhervormingen in de Alentejo en van de outslagen en andere represaillemaatregelen tegen arbeidersvertegenwoordigers en arbeiderscommissies.

Voor het geval dit niet zou gebeuren, aldus Cunhal, bestond de mogelijkheid dat ook de communisten een motie van wantrouwen tegen de regering zouden indienen.

Eind oktober liep het ultimatum van de PSD af en op **30** oktober gaf het bureau van de premier een verklaring uit dat de regering bereid was gesprekken aan te gaan met alle oppositiepartijen en andere belangengroepen om het land uit de heersende economische noodtoestand te krijgen. Doel van de gesprekken moest zijn een politiek, economisch en sociaal platform van alle of enkele van deze groepen te vormen. In de verklaring werd benadrukt dat er geen sprake kon zijn van een coalitie tussen socialisten en één of meerdere van de oppositiepartijen. Van de zijde van de oppositie werd vrij snel op het aanbod van Soares gereageerd.

Partijsecretaris Cunhal verklaarde dat het aanbod niets nieuws bevatte, maar dat hij wel bereid was om aan de onderhandelingstafel te gaan zitten, al was hij niet bereid om te onderhandelen over de voorwaarden die het IMF aan de sanering van de Portugese economie had verbonden.

Het CDS gaf een verklaring uit waarin met voldoening werd kennisgenomen van het ,,positieve initiatief" van de regering en het partijbestuur van de PSD sprak eveneens met voldoening van de wil van de regering de parlementaire en extraparlementaire overeenkomsten te vernieuwen. Het

Na het aftreden van het kabinet-Soares is president Eanes besprekingen begonnen met de vier belangrijkste politieke partijen. Als eerste ontving hij Soares, secr.-gen. van de socialistische partij (l.), vergezeld van partijvoorzitter Antonio Macedo. Vervolgens de leiders van de soc. dem. partij v.l.n.r. Cervulo Correia, Sousa Franco en Cunha Leal.

partijbestuur van de PSD had ook met voldoening kennis genomen van de formulering dat alle of enkele van de politieke partijen aan een mogelijk economisch platform konden deelnemen. Dat hield volgens haar de mogelijkheid in de communisten buiten het platform te houden.

Verscherping politieke situatie, leider PSD treedt af en keert sterker weer, opschorting besprekingen IMF

In het weekeinde van 5 en 6 nov. deed zich een aantal ontwikkelingen voor die door waarnemers als het openlijk uitbreken van de politieke crisis werden geduid.

Op 6 november werden in Porto protestdemonstraties gehouden tegen de overal in Portugal gehouden, door de communisten georganiseerde feestelijke vieringen van de 60ste verjaardag van de Oktoberrevolutie en de stichting van de Sowjet-Unie. Een aantal van deze demonstraties liep na verloop van tijd uit in sympathiebetuigingen voor generaal Pires Veloso, de voormalige legercommandant van Noord-Portugal, die vooral in rechtse kringen zeer populair is. Pires Veloso verscheen op het balkon van het militaire hoofdkwartier in Porto, dankte zijn aanhangers en noemde hen ,,ware Portugezen".

Socialisten en communisten verwijten Veloso al geruime tijd dat hij zijn boekje als militair te buiten gaat en ingrijpt in arbeidsconflicten ten gunste van de werikgevers en de protestacties tegen de socialistische gouverneur van de provincie Braganca leidt.

In het weekeinde deed zich nog een geval voor dat de publieke aandacht op de strijdkrachten richtte. De plaatsvervangende chef van de generale staf generaal Loureiro dos Santos, door pres. Eanes tegen de zin van de meerderheid der legerleiding in benoemd, om het de-politiseringsproces in de strijdkrachten te begeleiden, bood zijn ontslag aan omdat hij, naar zijn zeggen, door de tegenwerking van de conservatieve top in het leger, zijn taak niet naar behoren kon vervullen.

Op 7 november trad de leider van de SPD, Sa Carneiro, af, na een conflict met zijn partijleiding over zijn opstelling tegenover de regering-Soares en de socialistische partij.

Een deel van de partijleiding verweet hem zich veel te star en te weinig toegevend op te stellen en op die manier een samenwerking tussen socialisten en oppositie in de weg te staan.

Tegelijktijd kondigden dissidente socialisten onder leiding van de voormalige minister van landbouw Antonio Lopes Cardoso (pag 681/3) aan dat zij een nieuwe socialistische partij zouden stichten Door het uittreden van Lopes-Cardoso en enkele medestanders is de socialistische fractie in het parlement nog 102 man sterk

In het weekeinde van 12 en 13 nov. kwam de partijraad van de PSD in Lissabon bijeen om te vergaderen over het ontslag van Sa Carneiro.
Daar bleek dat Sa Carneiro over zoveel steun en sympathie in de partij, vooral in het conservatieve noorden, beschikt, dat besloten werd dat hij voorlopig, in ieder geval tot het partijcongres in januari, voorzitter zou blijven.
De partijraad benoemde tevens een nieuwe politieke commissie. In de oude politieke commissie hadden nogal wat tegenstanders van Sa Carneiro zitting gehad, maar in de nieuwe kwamen dezen niet meer voor.
De terugkeer van Sa Carneiro in de partijleiding betekende dat een vergelijk met de regering-Soares over het economische platform moeilijker zou worden, omdat Sa Carneiro alleen aan dit platform wilde deelnemen als ook over de mogelijkheid van meeregeren gesproken zou worden.

Half november werden de besprekingen tussen het Internationale Monetaire Fonds en de Portugese regering over een nieuwe lening afgebroken. Volgens waarnemers lagen daar politieke redenen aan ten grondslag. Met name het uitblijven van overeenstemming tussen regering en oppositie over te nemen economische saneringsmaatregelen (één van de voorwaarden van het IMF) zouden voor de vertraging verantwoordelijk zijn. Het IMF stelt in het algemeen als voorwaarde dat een economisch saneringsprogramma de toestemming van zowel regering als de belangrijkste oppositiepartijen dient te hebben
De terugkeer van Carneiro in de leiding van de PSD had ertoe geleid dat de partij haar toestemming met het saneringsprogram had ingetrokken omdat ze van mening was dat de socialisten onder Soares met meer in staat waren een goede economische politiek te voeren.

Soares stelt ultimatum, partijen wijzen af

Op 17 november verklaarde Soares dat hij van plan was een motie van vertrouwen aan het parlement voor te leggen voor het geval niet voor het begin van december tussen regering en oppositie overeenstemming was bereikt over een gemeenschappelijk regeerprogramma. De overeenkomst tussen regering en oppositie betekende overigens niet dat vertegenwoordigers van andere partijen in de regering opgenomen zouden worden. Wel was hij bereid nieuwe mensen in het kabinet op te nemen en in dat geval zou met de oppositie onderhandeld worden over de aanpassing van het regeerprogram aan haar eisen en verlangens.
Het regeerprogram, toegezonden aan de oppositie, de vakbonden en de werkgeversorganisaties, stelde een globale overeenkomst tussen alle politieke en sociale krachten voor.
In de loop van de daarop volgende weken kwamen de reacties van de politieke partijen binnen.
De CDS en de PSD verklaarden in hun antwoord niet met de communisten om één tafel te willen gaan zitten. De PSD stelde voor het platform te beperken tot de drie grote ,,democratische" partijen eventueel aangevuld met kleinere partijen zoals de monarchistische partij.
De CDS en de PSD hadden eveneens bezwaren tegen een uit uitsluitend socialistische bewindslieden bestaand kabinet. Verder hadden de beide partijen nog kritiek op een aantal punten uit het door Soares voorgestelde regeerprogramma. De CDS eiste een herziening van de schadevergoedingsregeling voor onteigende grond en industrieën, herziening van het stakingsrecht en van de medezeggenschap.
Verder hadden beide partijen bezwaren tegen het eisenpakket van het IMF, De communisten reageerden over het algemeen gunstig op het regeerprogram. Zij accepteerden de onderhandelingsvoorwaarden van het IMF en gingen akkoord met de voorgenomen maatregelen ter bestrijding van het tekort van de handels- en betalingsbalans, het begrotingstekort en de inflatie en de bestrijding van het absenteïsme. Verder stelden de communisten geen enkele voorwaarde aan de deelnemers van het gemeenschappelijke overleg dat plaats moest vinden ,,zonder enige discriminatie van ideologische orde". Ook stelden zij geen eisen met betrekking tot de samenstelling van een eventuele nieuwe regering.

Op 1 december maakt Soares bekend dat hij het parlement het vertrouwensvotum zou voorleggen nu CDS en PSD zich niet konden vinden met de voorstellen tot een akkoord en op 8 december vond het debat plaats. *(NZZ, NRC/H'blad,* The Times, De Volkskrant, Le Monde, *FAZ)*

BELGIË

PRLW-CONGRES

Kamerlid André Damseaux werd op 26 nov. op het congres van de liberale PRLW te Ciney in zijn voorzittersambt bevestigd.

Als krachtlijnen voor zijn partij noemde hij: 1. de verdediging van de economische vrijheid in België en de EG; 2. het vrije handelsverkeer op internationaal niveau; 3. de afzwakking van de belastingdruk om, naar wat in de Duitse Bondsrepubliek en de Verenigde Staten gebeurt. het verbruik te kunnen aanzwengelen; 4. een hervorming van het sociaal beleid in functie van de werkeliike behoeften en de maatschappelijke rechtvaardigheid; 5. het herstel van de waardigheid van Wallonië. Damseaux zei ook dat de PRLW oog heeft voor de moeilijke positie van de liberalen te Brussel en ze daar zal gaan helpen.

GALERIES ANSPACII

Op 24 nov. werd officieel medegedeeld dat het grote Brusselse warenhuis Galeries Anspach voor 99,6% is overgegaan in het bezit van de Franse groep Agache Willot, die vorig jaar ook interesse had getoond voor de Grand Bazar te Luik (zie pag. 457/3).

Galeries Anspach werd begin 1977 door de Belgische groep De Bodt overgenomen van de Amerikaanse firma Sears Roebuck en aldus opnieuw Belgisch. Via de Nationale Investeringsmaatschappij had het Rijk daarbij een aandeel van 14% in GA genomen Sindsdien was uit een studie, bevolen door de regering, gebleken dat ook na de overname door De Bodt en het Rijk G.A. niet sterk genoeg was om te overleven Agache Willot betaalt voor G A. 1,8 mrd fr in geld en aandelen Er wordt 400 mln cash gestort, waarvan 200 mln gaat naar de Nationale Investeringsmaatschappij, die aldus wordt uitgekocht, nog eens 70 mln naar de NIM als meerwaarde op de verkoop, en de rest naar de belastingen en de groep De Bodt. Daarnaast ontvangen het Rijk en De Bodt 145.000 aandelen van Agache Willot wat 11% is van het kapitaal van de Franse groep. Die aandelen zijn op de beurs 3 000 fr per stuk waard. De Bodt blijft afgevaardigdbeheerder.

OVERHEIDSPERSONEEL

Het personeedsbestand in de overheidsdiensten evolueerde als volgt (de laatste stand werd opgemaakt op 30 juni 1976):

	1971	1972	1973	1974	1975	1976
Ministeries	114849	74871	76934	77870	77137	77352
Rechterlijke macht	6471	6836	6970	7316	7600	7878
Raad van State	152	164	169	170	169	172
Militair personeel	53117	51861	49793	49027	53217	56904
Rijkswacht	13529	13915	14690	15201	15510	15744
Nationale opvoeding	214002	239949	245629	253553	261725	280260
waarvan						
Rijksonderwijs	63631	69410	75465	77604	79037	88557
Gesubsidieerd onderwijs	150371	170539	170164	175949	182688	191703
Gemeenten, Provincies, enz	124393	131577	137138	142396	147660	152484
Instellingen openhanr nut	119733	170060	175202	181915	187679	186578
Wetgevende macht	994	1016	1034	1041	1048	1056
waarvan						
Senaat	255	224	229	229	232	233
Kamer	265	288	294	294	299	302
Rekenhof	504	504	511	518	517	521
	647240	690249	707552	728489	751745	777928

(Bron: Bijlage bij de Rijksbegrotingsnota 1978)

GEOGRAFISCHE VERSPREIDING VAN DE VOLLEDIGE WERKLOOSHEID

Toestand op 30 september 1977

	Uitkeringsgerechbigde volledig werklozen					
	Mannen		Vrouwen		Totaal	
Gewestelijke bureaus	Totaal	Waarvan. normale geschiktheid	Totaal	Waarvan normale geschiktheid	Totaal	Waarvan normale geschiktheid
Antwerpen	6897	4763	8266	6989	15163	11752
Mechelen	2510	1729	4676	4114	7186	5843
Turnhout	3610	2110	9926	8983	13536	11093
Boom	582	288	1977	1165	2559	1453
Antwerpen	13599	8890	24845	21251	38444	30141
Brussel	16847	13957	20749	17808	37596	31765
Leuven	3190	2428	7085	6456	10275	8884
Nijvel	1819	1447	2864	2443	4683	3890
Brabant	21856	17832	30698	26707	52554	44539
Brugge	2684	1680	3344	2688	6028	4368
Ieper	1141	647	1337	1074	2478	1721
Kortrijk	1489	1076	2791	2465	4280	3541
Oostende	2479	1661	2863	2457	5342	4118
Roeselare	1204	615	2705	2149	3909	2764
West-Vlaanderen	8997	5679	13040	10833	22037	16512
Aalst	3453	1933	5224	3646	8677	5579
Dendermonde	1957	1120	3098	2426	5055	3546
Gent	5073	3350	7449	5969	12522	9319
Oudenaarde	729	405	1197	849	1926	1254
St-Niklaas	1975	1257	2653	2281	4628	3538
Oost-Vlaanderen	13187	8065	19621	15171	32808	23236
Charleroi	6150	5258	7924	7287	14074	12545
Bergen	4071	3110	6078	5026	10149	8136
La Louvière	3141	2562	5247	4800	8388	7362
Moeskroen	1046	782	1595	1163	2641	1945
Doornik	2319	1610	2944	2379	5263	3989
Henegouwen	16727	13322	23788	20655	40515	33977
Hoei	1447	895	2014	1708	3461	2603
Luik	12500	7345	16681	12417	29181	19762
Verviers	2360	1738	3465	2667	5825	4405
Luik	16307	9978	22160	16792	38467	26770
Hasselt	5386	3200	14803	12972	20189	16172
Tongeren	2000	1320	3981	3654	5981	4974
Limburg	7386	4520	18784	16626	26170	21146
Aarlen (Luxemburg)	953	664	1470	1283	2423	1947
Namen (Namen)	3088	2211	3954	3164	7042	5375
Totaal	102100	71161	158360	132482	260460	203643

(Bron: Bijlage Rijksbegroting 1978)

DISCONTO VERHOOGD

De Nationale Bank heeft m.i.v. 2 dec. haar disconto van 6 op 7% gebracht en de rentevoet van de schatkistcertificaten met 1,25 punt verhoogd.
De vorige dagen had de Bank herhaaldelijk moeten ingrijpen om de Belgisch:, frank binnen de Europese muntslang te houden.

Een woordvoerder van de Bank verklaarde dat de zwakte van de frank alleen het gevolg was van de felle opwaardering van de D-Mark ten opzichte van de Amerikaanse dollar, en dat er geen objectieve redenen aanwezig waren om te twijfelen aan de waarde van de frank, aangezien België geer, buitenlandse schuld heeft, de betalingsbalans in evenwicht is, het inflatiepercentage vrij behoorlijk blijft en ook de loonstijging aan de matige kant is.

(Vor. ber. pag. 430/3)

NEDERLAND

OVERLEG REGERING, WERKGEVERS EN WERKNEMERS OVER SOCIAAL-ECONOMISCH BELEID VOOR 1978

Op 20 okt. heeft in het SER-gebouw in Den Haag een delegatie uit het demissionaire kabinet, t.w. de ministers Boersma (sociale zaken), Duisenberg (financiën) en Lubbers (economische zaken), een eerste verkennend gesprek gevoerd over het sociaal- en financieel-economische veld van problemen met delegaties van de werkgevers- en weriknemersorganisaties.

Van de zijde van de regering werd aangekondigd, dat er een pakket aanvullende maatregelen zou komen tot een omvang van f 2,5 mrd, bedoeld voor steun aan het bedrijfsleven en behoud van de koopkracht. Daarbij werd globaal aangehouden, dat f 1,5 mrd terecht zou komen in de sfeer van verbetering van de werkgelegenheid en f 1 mrd gebruikt zou worden om de koopkracht voor in ieder geval de modale werknemer te handhaven.

Verder werd namens het kabinet meegedeeld, dat het parlement machtiging gevraagd zou worden de verplichte verhoging van het minimumloon uit te schuiven naar 1 juli. Op basis van de regeling loonindex zou op 1 jan. een verhoging van het minimumloon nodig zijn van 5,1%. Dat is meer dan twee maal zoveel als de verhoging van het reële loon van de modale werknemer (2,1%). Hierin zag de regering aanleiding het minimumloon per 1 jan. minder te verhogen dan wettelijk verplicht is.

Daarnaast zou een wetsontwerp worden ingediend, dat het kabinet mogelijkheden moest geven de niet-CAO-inkomens beter te beheersen.

Werkgeversvoorzitter Van Veen verklaarde na het gesprek met het kabinet in de Stichting van de arbeid somber gestemd te zijn Hij noemde de ideeën van het kabinet beslist onvoldoende om in 1978 op enig herstel te kunnen rekenen
De voorzitter van de werknemersdelegatie, Kok, sprak er zijn teleurstelling over uit dat het kabinet met niets anders komt dan met een vage aanduiding van wat mogelijk zou zijn
Het kabinet legt sterk de nadruk op de tijdelijkheid van de maatregelen Het wil zich, gezien zijn demissionaire status, liefst niet binden aan maatregelen met een structureel Karakter die ernstige gevolgen zouden hebben voor de omvang van het financieringstekort Het kabinet wil evenmin maatregelen tot lastenverlichting nemen die het niveau van de collectieve voorzieningen te sterk zouden aantasten
Boersma wees er op dat in het voorgenomen beleid, zoals dat bij de indiening van de Miljoenennota is gepresenteerd, al belangrijke lashenverlichtmgen begrepen zijn Zo is er al een bedrag van f 1.100 miljoen beschikbaar gesteld voor loonkostensubsidies waarvan bijna f 1 miljard gebruikt kan worden voor verlichting van werkgeverspremies. Het kabinet wil vasthouden aan 80% inflatiecorrectie
Het nieuwe werkgelegenheidsprogramma zal bestaan uit voortzetting van de individuele steun aan bedrijven, van arbeidsmarktmaatregelen voor werkloze jongeren en ouderen, voor loonkostensubsidies, voor scholingsmaatregelen en voor nieuwe aanvullende werken
Er zit in dit pakket, dat nog definitief moet worden vastgesteld, ruimte voor b v uitbreiding van al bestaande regelingen voor vervroegde pensionering, voor verbetering van arbeidsplaatsen en voor steun aan arbeidsplaatsenovereenkomsten
Met de f 1,5 miljard voor bevordering van werkgelegenheid zal voor rond 15 000 personen werk kunnen worden geschapen.

Na het overleg van 20 okt. lagen er vijf nogal sterk uiteenlopende pakketten voorstellen op tafel. Op 20 okt. was hierover nog niet onderhandeld. Dat eou pas gebeuren, wanneer het kabinet een definitieve beslissing genomen zou hebben over de aanvullende maatregelen en werkgevers en werknemers hun voorstellen definitief zouden hebben vastgesteld.

Het beeld van de diverse materiële uitgangspunten zag er na 20 okt. als volgt uit:

FNV
Geen initiele loonsverhoging
Volledige prijs compensatie
Aftopping bij j' 50.000
Aanvullende maatregelen:
Verlaging werknemerspremies
Geen inflatiecorrectie
Geen verhoging BTW op aardgas
Belastingverlaging f 200 voor iedereen

CNV
Geen initiele loonsverhoging
Volledige prijscompensatie
Aftopping bij i 60 000
Inflatiecorrectie laten doorgaan
Geen BTW-verhoging op aardgas
Belastingteruggave van f 240 voor iedereen

MHP
Geen initiële loonsverhoging
Volledige prijscompensatie in gelijk percentage, evtl. verdere opschoning Geen aftopping
100% inflatiecorrectie
Geen BTW-verhoging op aardgas
Belastingverlaging met i 1 miljard
Verlaging sociale premies met f I miliard door reserves sociale fondsen aan te spreken, extra bezuiniging op overheidsuitgaven van 2 miljard

KABINET
Geen initiële loonsverhoging
80% inflatiecorrectie
j 1100 mln loonkosten subsidies
Invoering WIR en Dij vaststelling fiscale winst rekening houden met inflatie (studie-Hofstra)
BTW-verhogmg op aardgas en accijnsverhoging op sigaretten
Aanvullende maatregelen:
totaal beschikbaar f 2,5 miljard, waarvan f 1,5 miljard voor werkloosheidsbestrijding en f 1 miljard voor koopkracht en lastenverlichting
eventueel uitstel ingangsdatum
BTW-verhoging en/of huurverhoging

WERKGEVERS
Geen initiële loonsverhoging
Beperking prijscompensatie met 1%
0,6 miljard extra verlaging directe belasting
1 miljard extra verlaging indirecte belastingen
1 miljard verlichting van sociale werkgeverspremies. Extra ombuiging van overheidsuitgaven van 1 miljard
Inflatiecorrectie moet doorgaan
Verhoging minimumloon beperken tot verhoging reëel besteedbaar inkomen van modale werknemer
In totaal 1,2 miljard voor kostenverlaging en 2,4 miljard voor koopkrachthandhaving.

FNV protesteert tegen beperking verhoging *minimumloon*

In het weekblad van de FNV, De Vakbondskrant van 27 okt., werd protest aangetekend tegen de plannen van de regering met het minimumloon.

,,Als Den Uyl één ernstig neemt wat Den Uyl twee over het rechtvaardig verdelen van inkomen heeft afgesproken, is zo'n noodwetje niet nodig Integendeel' de bestaande rechten van de minimum-laners zouden worden aangetast en dat is in strijd met het beginsel van rechtvaardig delen van inkomens'', aldus de FNV

De FNV constateert dat het wetje lijnrecht in strijd is met het formatie-akkoord over het beleid dat het tweede kabinet-Den Uyl zou moeten gaan voeren Ook het feit dat minister Duisenberg van financien volgend jaar de inflatiecorrectie wil laten doorgaan is niet alleen in strijd met wat de FNV wil, maar ook met ,,de geest van het formatie-akkoord'' Als die inflatiecorrectie toch doorgaat, betekent dit, dat het kabinet het belastingin-

strument als middel om de inkomensverschillen te beperken in de la laat liggen. De FNV concludeert dat die regering welbewust nalaat een bijdrage te leveren aan verkleining van de inkomensverschillen. Enerzijds zegt men, dat het technisch onmogelijk is de inflatiecorrectie nu nog te stoppen en dat men als demissionair kabinet alle politiek omstreden regeringsdaden achterwege wil laten. Maar anderzijds heeft de regering wel „die accuratesse" om dat wetje over de minimumlonen erdoor te krijgen.

Brief minister Boersma aan Stichting *van de arbeid*

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 31 okt. een brief gezonden aan de Stichting van de arbeid, waarin hij het pakket aanvullende maatregelen van het kabinet gedetailleerd uiteenzette.

Uit de brief bleek, dat het kabinet de BTW-verhoging op brandstoffen wilde uitstellen tot 1 april en de huurverhoging tot 1 juli (i.p.v. resp. 1 jan. en 1 april). Daarnaast zullen loonkostensubsidies en verlaging van sociale verzekeringspremies worden gebruikt om de koopkracht van de gemiddelde werknemer in 1978 in stand te houden.
De regering zag af van een belastingteruggave.
Het kabinet hield vast aan de twee wetsontwerpen tot beperking van de verhoging van het minimumloon en de beheersing van de niet-CAO-inkomens.
Het pakket voorgestelde maatregelen voor werkloosheidsbestrijding ziet er globaal als volgt uit:

- Aanvullende werken in grond-, weg- en waterbouw: 450 à 600 miljoen,

- tijdelijke arbeidsmarktmaatregelen voor arbeidsplaatsen in de non-profit sector, voor jongeren, vrouwen enz., 300 miljoen, subsidie minimumloon: 75 miljoen,

- steun aan individuele bedrijven en energiebesparing: 400 à 450 miljoen.

Om de koopkracht van de modale werknemer niet te laten achteruitgaan en de loonsomstijging te beperken tot 6,5 à 7% stelt het kabinet een bedrag van 1 miljard gulden beschikbaar.
Het uitstel van de btw-verhoging op aardgas en van de huurverhoging met drie maanden legt beslag op 200 miljoen van dit bedrag. Met dit uitstel zou, aldus Boersma, de globale koopkrachtdoelstelling al bijna bereikt zijn.
Om te voorkomen dat de minimumloontrekker te veel wordt gekort in zijn rechten wil de regering een bedrag van f 270 miljoen ter beschikking stellen voor verlaging van de werknemerspremie volgens de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO).
Het resterende bedrag van f 530 miljoen wordt in eerste aanleg gereserveerd voor lastenverlichting. Door dit bedrag achter de hand te houden hoopt de regering de loonsomstijging te beperken tot 6,8%.
Daarbij wordt echter uitdrukkelijk vermeld dat een verdere stijging van de post incidenteel (promoties, toeslagen, periodieke verhogingen etc.) geen aanleiding kan zijn dit reservepotje van ruim 500 miljoen aan te spreken, maar ook hierover kan pas door het nieuwe kabinet worden beslist.
De minister schreef in zijn brief aan de Stichting van de arbeid, dat hij zich ervan bewust was, dat het voorgestelde pakket maatregelen maar in beperkte mate overeenstemde met de wensen van de sociale partners.
Het kabinet moet echter rekening houden met de eisen die een gezonde financiering van de begroting stelt. Het maximale toelaatbare financieringstekort stelt duidelijke beperkingen aan de omvang van het pakket, aldus de bewindsman.
In de meerjarenafspraken 1977 had de regering voor loonkostensubsidies al bedragen uitgetrokken van 1,1 miljard in 1978, oplopend tot 1,7 miljard in 1981.
Hoewel deze subsidies in principe bestemd zijn voor beperking van de werkgeverslasten heeft het kabinet gemeend een klein deel (tien procent) ten gunste van de werknemers te moeten laten komen. De keus is daarbij gevallen op de premie voor de Ziekenfondswet, omdat hierdoor het grootste effect ontstaat op het reëel vrij beschikbaar inkomen van de modale man. De regering stort 230 miljoen in het fonds voor de Ziekenfondswet en dat leidt tot een verlaging van het werknemers- en werkgeversdeel in de premie met ieder 0,15 procentpunt.
Het resterende gedeelte van het beschikbare bedrag van 1,1 miljard aan loonkostensubsidies (870 mln) komt ten goede van het werkgeversdeel van de WAO-premie die hierdoor met bijna één procentpunt zal dalen.
Door de verbetering van de liquiditeitspositie van het Algemene Arbeidsongeschiktheidsfonds dankzij de rijksbijdrage kan voor één keer ook het werknemersaandeel met 0,1 procentpunt worden verlaagd.
De premieveranderingen die mogelijk zijn door loonkostensubsidies zijn niet voldoende om de koopkracht van de modale werknemer te handhaven, zo schreef Boersma in zijn brief.
Daarom is de regering bereid om het werknemersaandeel in de WAO-premie met 0,3 procent te verminderen. Op die manier wordt het voor de minimumloner nadelige effect van de uitschuifoperatie genoeg gecompenseerd.

In totaal zullen de werknemerspremies van 1977 op 1978 dankzij de loonkostensubsidies en het aanvullende beleid een geringe stijging met 0,3 procentpunt ondergaan. De werkgeverspremies zullen met eenzelfde percentage dalen.
De premiedruk in termen van het nationaal inkomen zal naar verwachting nagenoeg gelijk blijven, nl. 19,91 in 1977 en 19,95 in 1978.
Boersma becijfert het effect op de koopkracht van de latere invoering van de btw-verhoging op aardgas op 0,1%. De huurverhoging met 8% op 1 april zou de kosten van levensonderhoud met 0,7% doen stijgen. Uitstel met drie maanden betekent dat dit effect ook pas drie maanden later tot uitdrukking komt.
Minister Boersma legt sterk de nadruk op het belang van een krachtige beheersing van de incidentele loonontwikkeling. Hij legt de sociale partners de vraag voor om na te gaan of er geen indicatieve afspraken te maken zijn. In dit verband acht hij ook afspraken over een maximum in de prijscompensatie van belang, ook in verband met het wetsontwerp op niet-CAO-salarissen.

Dit wetsontwerp zal toepassing hebben op werknemers met hoge en lage inkomens en alle niveaus daartussen.
De regering wil het minimumloon per 1 januari met 4% verhogen en het restant, groot circa 1%, zou dan toegevoegd kunnen worden aan de normale verhoging op 1 juli. Boersma acht deze ingreep nodig omdat er een te groot verschil zou ontstaan tussen de ontwikkeling van het minimumloon en de overige lonen. Er dreigt dan een conflict tussen de inkomensdoelstelling en die van de werkgelegenheid van de minimumloners.

Debat Tweede Kamer

Op verzoek van de fractie van de VVD beraadslaagde op 1 nov. de Tweede Kamer over de door het kabinet voorgestelde aanvullende maatregelen. Met overgrote meerderheid verwierp de TK drie moties, die door de VVD-fractie waren ingediend. De woordvoerders van de twee grootste fracties, dr. Dolman (PvdA) en drs. Peijnenburg (CDA) waren het met elkaar eens, dat, in afwachting van de resultaten van het overleg tussen de sociale partners, geen eindoordeel diende te worden uitgesproken over het regeringspakket.

„Met zorg vervuld" over de ontwikkeling van de economie in 1978 en volgende jaren liet de VVD-woordvoerder drs. Van Aardenne zijn interpellatie uitmonden in een (eerste) motie, die vroeg, de beleidsplannen zodanig bij te stellen dat met behoud van de koopkracht van de burgers een blijvende lastenverlichting voor het bedrijfsleven zou worden bereikt. Deze motie kreeg alleen de steun van VVD, SGP, GPV en DS'70. De demissionaire minister Duisenberg (financiën) verklaarde dat het volgende kabinet lastenverlichtingen zal moeten toezeggen.

Een tweede motie-Van Aardenne overwoog, dat uitstel van de BTW-verhoging op aardgas tot 1 april '78 weliswaar op jaarbasis een geringere lastenverhoging betekent, maar dat hierdoor toch een structurele lastenverzwaring plaatsheeft; deze verhoging zou voor 1978 geheel achterwege moeten worden gelaten of er zou een compensatie moeten worden gevonden door lastenverlichting in de directe sfeer. Alleen de VVD-fractie zelf steunde dit verzoek.

Tenslotte kwam de interpellant met een motie, die uitgesproken wilde zien dat de thans bekende regeringsplannen tekort schieten in verband met de koopkracht van de zelfstandigen en de middeninkomens. De beleidsvoornemens zouden zodanig moeten worden veranderd dat ook voor deze groepen de koopkracht wordt behouden. Deze motie kreeg dezelfde stemmen als de eerste. Minister Lubbers (economische zaken) betoogde dat de zelfstandigen niet door de koopkrachtvloer zakken.

Minister Boersma (sociale zaken) noemde de toestand wel somber maar niet hopeloos. De regering streeft — binnen smalle marges — naar effectiviteit van haar maatregelen. Deze demissionaire bewindsman erkende dat het pakket maatregelen wel kleurloos was maar niet onredelijk.

Volgens drs. Peijnenburg (CDA) was het debat geen zaak van het al dan niet geven van het groene licht aan de regeringsplannen, die een voorlopig karakter hebben. Hij onderschreef de doelstellingen, al vroeg hij zich af of deze toereikend zouden zijn, maar dat zou later pas moeten worden beoordeeld, meende hij. Dr. Dolman (PvdA) was het eens met de beperkte omvang van het pakket en ging ermee akkoord dat het grootste deel ervan is gericht op de werkgelegenheid.

Wat betreft het minimumloon toonde hij zich intussen geen bewonderaar van een matiging met 1 procent; het zou volgens hem een illusie zijn te menen oat daarmee het centraal akkoord zou kunnen worden binnengehaald.

Tweede gesprek kabinet met Stichting van de arbeid

De regeringsdelegatie, bestaande uit de ministers Boersma, Duisenberg en Lubbers, had op S nov. opnieuw een gesprek met de werkgevers- en werknemersdelegaties, verenigd in de Stichting van de arbeid. Er werd hoofdzakelijk gesproken over de op 31 okt. gepilesenteerde beleidsvoorstellen van het kabinet.

Minister Boersma (sociale zaken) heeft na het aanhoren van de kritische opmerkingen van beide partijen gezegd dat het kabinet zich nog nader zal beraden, maar dat het wel aan het eind van zijn beslissingsmopelijkheden is gekomen. Voor de tweede helft van november zal het kabinet de sociale partners laten weten wat het nog meer kan doen of niet kan doen.
Kok (FNV) had vooral kritiek op het in de brief van minister Boersma gelegde verband tussen de voorgenomen beperking van de minimumloonsverhoging op 1 januari, de in het uitzicht gesteld verlaging van de WAO-werknemerspremie, waarvoor f 270 miljoen beschikbaar wordt gesteld en het tot stand komen van een centraal akkoord. Want aan deze voorwaarde is die bijdrage aan het WAO-fonds gebonden. Kok zag niet in waarom een structurele maatregel als deze premieverlichting gekoppeld wordt aan een tijdelijke maatregel als het uitsmeren van de minimumloonsverhoging over zes maanden. Hij vond dat het kabinet hierdoor een oneigenlijke hypotheek legt op het tot stand komen van een centraal akkoord. Het is immers ook heel goed denkbaar dat in onderhandelingen per bedrijfstak CAO's tot stand komen die geheel voldoen aan de doelstellingen van het regeringsbeleid.
Uitstel van de BTW-verhoging op brandstoffen heeft volgens Kok het bezwaar dat de druk van deze lastenverzwaring wordt verschoven naar 1979 waardoor het voor de vakbeweging moeilijker wordt zich te houden aan een loonmatiging, waarbij wordt afgezien van contractloonsverhogingen. Kok vond ook een verlaging van het percentage van de huurverhoging effectiever dan een uitstel van 1 april tot 1 juli.
Kok zei dat het van het grootste belang is dat het door Boersma aangekondigde wetsontwerp dat de inkomens van niet-CAO-werknemers beoogt te binden aan dezelfde matiging die aan CAO-werknemers moet worden opgelegd, al begin volgend jaar van kracht wordt. Wanneer het parlement daar niet aan mee zou werken, wordt de bijl gelegd aan het hele inkomensbeleid. aldus Kok.

De werkgevers hebben het kabinet gevraagd of de 500 mln, die in reserve wordt gehouden voor lastenverlichting en koopkrachthandhaving, niet dadelijk al in 1978 kan worden gebruikt om een verdere zuivering van de prijscompensatie mogelijk te maken en daardoor de risico's van een te grote kostenstijging te verkleinen. De werkgevers zouden daarover in een overleg met kabinet en werknemers afspraken willen maken. Van de kant van het kabinet is deze vraag niet beantwoord.
Volgens inr C van Veen (VNO) stapt het kabinet te gemakkelijk over de onzekerheidsmarges in de economische ontwikkeling en houdt het te weinig rekening met tegenvallers De werkgevers vinden dat de loonstijging veel verder moet worden teruggebogen dan het kabinet met zijn aanvullend beleid beoogt
Volgens de werkgevers ligt het accent in het pakket aanvullende maatregelen te veel op de bestedingen en te weinig op kostenverlaging
Minister Duisenberg (financien) heeft over het wensenpakket van de werkgevers gezegd dat het te grote risico's schept voor het financieringstekort van de overheid (het zou worden vergroot met 750 mln)
Minister Boersma zei dat 500 mln voor lastenverlichting in reserve is gehouden, omdat dat bedrag niet onmiadellijk nodig is om de koopkracht van de modale werknemer te handhaven Dankzij de betrekkelpk geringe premiestijging en het uitstel van de BTW-verhoging en de huurverhoging zou dat doel al bereikt kunnen worden De 500 mln dienen om tegenvalllers op te vangen Ze worden beschikbaar gesteld onder voorwaarde dat er een centraal akkoord tot stand komt Mocht dat niet gebeuren, zo zei Boersma, en dreigt de loonontwikkeling in 1978 uit de hand te lopen, dan zullen andere maatregelen moeten worden overwogen

Brief werkgeversorganisaties aan ministers

De Raad van bestuur in arbeidszaken, het samenwerkingsverband van de werkgeversorganisaties, heeft in een brief d.d. 3 nov. aan de ministers Boersma, Duisenberg en Lubbers de bedoelingen van de werkgevers nader uiteengezet.

Uit deze brief werd duidelijk, dat de werkgeversorganisaties nog maar één mogelijkheid zagen om het arbeidsvoorwaardenoverleg te redden: medewerking aan het voorstel van de werkgevers om de voor lastenverlichting gereserveerde f 500 mln direct te gebruiken.
Wanneer, overeenkomstig het eerdere voorstel van de werkgevers, de prijscompensatie met één procent extra zou worden geschoond, dan zou dit een direct inverdieneffect voor de rijksbegroting opleveren van circa 500 mln gulden. De overheid bespaart immers ook op eigen loonkosten als de loonsom 1 procent minder stijgt.
Die vrijkomende 500 mln zou kunnen worden toegevoegd aan het gereserveerde bedrag van f 500 mln. Er ontstaat dan een totaal bedrag van één mrd gulden dat in de vorm van belastingverlaging of verlaging van sociale premies zou kunnen worden teruggesluisd naar werknemers en zelfstandigen.
„Geheel in lijn met ons eerdere voorstel zou aldus de koopkracht op peil worden gehouden, daarentegen de loonomstijging één procent lager uitvallen, met alle gevolgen van dien."
In deze gedachtengang zou zelfs sprake zijn van een verkleining van het financieringstekort van de overheid ten opzichte van het niveau waartoe het kabinet al heeft besloten.
Volgens de werkgevers zouden de bezwaren van het kabinet tegen hun oorspronkelijke pakket voorstellen (te groot risico voor vergroting van het tekort door de onzekerheid van de inverdieneffecten) niet meer gelden voor de thans voorgestelde operatie met de reservepot van f 500 mln Alle voordelen van het beleidspakket van het kabinet voor 1978 zouden onaangetast blijven, maar er zouden duidelijk positieve effecten op middellange termijn bij komen
De werkgevers zeggen dat hun voorstel alleen zou kunnen worden uitgewerkt op basis van een drie partgen-overeenkomst
In hun brief zeggen zij dat essentieel voor het onderzoeken van die mogelijkheid is dat zij vooraf weten of tij op medewerking van het kabinet kunnen rekenen „Uw antwoord op de vraag of u bereid bent uw medewerking te verlenen aan een dergelijke operatie is van fundamenteel belang voor onze eindconclusie met betrekking tot de mogelijkheid in Nederland in 1978 een sociaal-economisch beleid en binnen dat kader ook een arbeidsvoorwaardenbeleid te voeren, waarvoor wij gezamenlijk en afzonderlijk de verantwoordelijkheid kunnen dragen"

Brief *minister Boersma* aan sociale partners

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 11 nov. namens het kabinet een brief gezonden aan de voorzitters van de aan het driezijdige gesprek deelnemende organisaties. Hij schreef hierin, dat de regering, nu de eerste oriënterende besprekingen met de centrale organisaties van werkgevers en werknemers hebben plaats gevonden, zich nader beraden heeft over een aantal zaken, die in die gesprekken aan de orde zijn geweest, met name voor wat betreft haar sociaal-economische beleid. De brief van de Raad van bestuur in arbeidszaken heeft de bewindsman hierbij tevens betrokken.

De regering heeft in deze brief nogmaals uitdrukkelijk vastgesteld, dat zij haar standpunt onverkort moet handhaven, dat thans geen verantwoordelijkheid kan worden genomen voor een verdere vergroting van het nu reeds verwachte aanzienlijke financieringstekort over 1978
Aan bij de sociale partners levende verlangens om aanvullende bijdragen kan niet worden voldaan, aldus minister Boersma.
De regering heeft wel besloten de eerder al gereserveerde f 500 miljoen definitief te bestemmen voor lastenverlaging, maar over de manier waarop dit bedrag zal warden besteed, zal pas na overleg in de loop van het eerste halfjaar 1978 een beslissing worden genomen
Minister Boersma is tegemoet gekomen aan de hoofdbezwaren van de vakbeweging tegen het oorspronkelijk voorgestelde pakket maatregelen Zo zal het minimumloon op 1 januari met ruim 5% worden verhoogd Eerst had de regering de wettelijk voorgeschreven aanpassing van het minimumloon willen beperken tot 4% en de resterende 1% pas op 1 juli willen geven
In plaats daarvan zal overleg worden gevoerd met werkgevers en werknemers over aanvullende subsidies aan bedrijven waar de werkgelegenheid in gevaar kan komen door de verhoging van het minimumloon

De huurverhoging hoeft pas op 1 juli in plaats van 1 april in te gaan. De verhoging wordt 7% in plaats van 8%.
De vakbeweging zal minder ingenomen zijn met het besluit van het kabinet de BTW-verhoging op brandstof door te laten gaan, maar de ingangsdatum te verschuiven van 1 januari naar 1 april.
Daarentegen wordt definitief f 270 miljoen beschikbaar gesteld voor verlaging van de WAO-werknemerspremie Aanvankelijk had het kabinet deze tegemoetkoming willen verbinden aan de voorwaarde dat er een rentraaal akkoord tot stand komt
Boersma kondigt aan dat een wetsontwerp om de arbeidsvoorwaarden van niet CAO-werknemers aan een maximum te binden binnen enkele dagen kan worden verwacht. Hij zal de Sociaal-economische raad advies vragen over het minimumloon. Boersma herhaalt dat het kabinet er grote waarde aan hecht dat er spoedig overeenstemming wordt bereikt over het arbeidsvoorwaardenbeleid 1978 en dat daarbij geen initiele loonsverhoging overeen wordt gekomen.
Boersma meent dat, bij achterwege blijven van CAO-loonsverhogingen, bij toepassing van de geschoonde prijsindex en incidentele loonstijg g die niet hoger uitvalt dan 1,5%, de verwachte loonsomstijging in 1978 daalt tot ongeveer 6,5%. (1% minder dan de geraamde 7,5%).

Reacties op brief minister Boersma

De brief van minister Boersma *heeft aanleiding gegeven tot uiteenlopende reacties van werkgevers en vakbeweging.*

Mr. C. van Veen, voorzitter van het VNO, heeft er de nadruk op gelegd dat de minister niet tegemoet is gekomen aan het verlangen van de werkgevers om de reserve van f 500 miljoen, nu reeds in te zetten om daarmee de loonontwikkeling in 1978 beperkt te houden tot 6%. De werkgevers hebben ook geen verdere toezegging gekregen van het kabinet op het punt van de verlangde ,,schoning" van de prijscompensatie met 1%-punt. Mr. Van Veen is van mening dat het weinig zin heeft ***om*** met de vakbeweging. te onderhandelen als de overheid niets doet ***om*** tegemoet te kamen aan de wensen van de werkgevers. Als de regering geen gehoor geeft aan deze wensen rekenen zij het niet meer tot hun verantwoordelijkheid op centraal niveau afspraken te maken met de vakbeweging. Dan zullen de onderhandelingen over lonen en andere arbeidsvoorwaarden zich gaan afspelen op het niveau van bedrijfstakken en ondernemingen. De uitkomst zal dan zijn een gedifferentieerde loonontwikkeling die in de loonsomstijging hoger zal uitpakken dan wanneer er een centraal akkoord tot stand zou zijn gekomen met medewerking van het kabinet voor wat betreft de schoning van de prijscompensatie, aldus de voorzitter, van het VNO.
De voorzitter van de FNV, de heer W. Kok, zei blijkens een verslag in de Volkskrant na afloop van het federatieberaad op 14 november jl dat de leden van de FNV-bonden in de vergaderingen over het arbeidsvoorwaardenbeleid in grote meerderheid de uitgangspunten van het FNV-bestuur hebben onderschreven. Het belangrijkste daarvan is, dat de koopkracht van werknemers tot en met het modale inkomen volgend jaar op piel moet blijven De FNV had de regering voorgesteld om de werknemerwinkomens te nivelleren door de inflatiecorrectie niet te laten doorgaan. Nu de regering vasthoudt aan haar plan die inflatiecorrectie voor 80% wel door te voeren, wil de FNV zelf nivellering bereiken. Daarvoor wil zij een prijscompensatie met een maximum van f 500 per procent prijsstijging. Dit betekent dat de ..aftopping" van de prijscompensatie bij een inkomen van f 50.000 per jaar moet beginnen. Tot f 50 000 moet de prijscompensatie in procenten worden uitgekeerd, daarboven gaat het maximum gelden.
Uit de vergadering is ook gebleken, aldus de heer Kok, dat de leden van de FNV-bonden noge prijs stellen op de doos het bestuur ingebrachte immateriele punten. Zij willen meepraten over het werkgelegenheidsbeleid van de ondernemers en dus ook over de arbeidsplaatsenovereenkomsten. Die zijn door de leden als gelijkwaardige punten in ons pakket aanvaard. Er zal in het kader van de C.A.O.-onderhandelingen systematisch worden gepraat over het behoud van de werkgelegenheid in de afzonderhjlce ondernemingen, adus de heer Kok.

De FNV hoopt alsnog, dat er — na de veranderingen in de kabinetsplannen — op centraal niveau met de werkgevers een akkoord te sluiten is. Wanneer dat niet het geval is dan zullen de FNV-bonden met hetzelfde eisenpakket aan de onderhandelingen in de bedrijfstakken en de concerns beginnen. Dat betekent, dat de bonden in bedrijfstakken waar dat economisch gezien wel zou kunnen geen loonsverhoging zullen eisen. Het betekent ook, dat de hele FNV zich sterk zal maken om het eisenpakket gerealiseerd te krijgen in zwakke sectoren.
„Het is net als vorig jaar samen uit, samen thuis", aldus de heer Kok. „De solidariteit van de FNV zal gelden voor bedrijfstakken, die tegen dit pakket bezwaren maken".

Zowel de FNV als het CNV zijn niet ontevreden over de veranderingen die het kabinet heeft aangebracht in de plannen om de koopkracht van de werknemer met het gemiddelde inkomen te handhaven. Tegen één punt blijft men grote bezwaren houden: de verhoging van de BTW op aardgas en andere brandstoffen van vier naar achttien procent, die niet op 1 jan. maar wel op 1 april moet ingaan. Als dat doorgaat zal de vakbeweging compensatie daarvoor eisen.
Volgens de heer Kok maakt het kabinet op een oneigenlijke manier gebruik van het feit, dat vorig jaar akkoord is gegaan met een geschoond prijsindexcijfer als basis van de prijscompensatie. Sindsdien worden (onder meer) BTW-verhogingen niet meer gecompenseerd. De FNV wil dat geschoonde prijsindexcijfer wel blijven hanteren, maar niet voor deze drastische BTW-verhoging op aardgas. Als die op 1 april doorgaat moet die op 1 juli gecompenseerd worden.
Volgens de FNV zou de prijscompensatie op 1 juli met 0,4 tot 0,5 procent groter worden, als de BTW-verhoging van aardgas gecompenseerd wordt. Op jaarbasis betekent dit een loonsomstijging van 0,2 procent. Daarmee krijgen de werknemers, aldus de FNV, een structurele dekking voor een structurele lastenverzwaring.
Het CNV vindt compensatie van de BTW-verhoging dit jaar nog niet nodig, omdat de koopkracht volgens deze vakcentrale op peil blijft door de prijscompensatie in combinatie met de regeringsmaatregelen. Maar volgend jaar moet de aardgasverhoging wèl gecompenseerd worden, of via de prijscompensatie of via overheidsmaatregelen.
Het CNV maakt verder bezwaar tegen een gevolg van het kabinetsvoorstel om de huurverhoging met drie maanden uit te stellen, van 1 april naar 1 juli. Door de techniek van de prijscompensatie krijgen de werknemers een huurverhoging die op 1 april ingaat, drie maanden later gecompenseerd, namelijk op 1 juli. Als de huurverhoging op 1 juli ingaat, loopt de prijscompensatie daarvan echter niet drie maar zes maanden achter. Compensatie vindt dan pas plaats op 1 januari. Het CNV stelt voor dit bezwaar, dat het kabinet waarschijnlijk onvoldoende heeft onderkend, op te vangen door de huurverhoging niet drie maar zes maanden uit te stellen. Dan blijft er een verschil van drie maanden zitten tussen ingang van de huurverhoging en de compensatie daarvan.
Voor de FNV is dit geen punt. Drie maanden uitstel van de huurverhoging en drie maanden later compenseren maakt voor de koopkracht niet veel uit. De FNV vindt het van meer belang dat de huurverhoging teruggebracht wordt van acht naar zeven procent. Tezijnertijd zal bekeken moeten worden of het ook minder dan zeven procent zou kunnen zijn.
Punten waarover zowel FNV en CNV zich tevreden tonen zijn:
het gewoon doorgaan van de verhoging van het minimum-loon op 1 januari;
het definitief maken van de verlaging van de WAO-premie met 0,3 procent;
het bestemmen van de nog in reserve gehouden f 500 miljoen voor lastenverlaging.
Bij dit laatste punt tekent de FNV aan, dat dit bedrag volgend jaar ook gebruikt moet kunnen worden voor verlichting van de lasten van werknemers, en niet alleen van die van de werkgevers.

Werkgevers nemen geen medeverantwoordelijkheid voor centraal akkoord

Het bestuur van de Stichting van de arbeid is op 18 nov. bijeen gekomen om zich te beraden over de gevolgen van het beleidsplan voor 1978 van *het kabinet. De vergadering was na 20 minuten beëindigd,* nadat mr. C. van Veen namens de zeven centrale werkgeversorganisaties *een verklaring had afgelegd.*

In deze venklaring werd o m. gezegd dat de Raad van bestuur in arbeidszaken heeft moeten constateren dat het kabinetsbeleid — ook gezien de grote, alom erkende risico's van tegenvallende ontwikkelingen — niet voldoende ruimte biedt om tegelijkertijd en de koopkracht van de modale werknemer te handhaven en onze concurrentiepositie zodanig te verbeteren dat er weer een gezond economisch draagvlak ontstaat met duidelijke positieve effecten op de werkgelegenheid, ook op langere termijn.
De ruimte die het kabinet de werkgevers laat is te klein om het een met het ander te verzoenen De nieuwste cijfers van het CPB bevestigen dit alleen maar, aldus de heer Van Veen. „Wij hadden daanom geen andere keus dan het kabinet mee te delen dat wij voor dit beleid geen medeverantwoordelijkheid konden aanvaarden. Dat was meer dan een feitelijke constatering. Het was ook een signaal aan de verantwoordelijke politici dat er een grens is aan wat er — althans met onze medewerking — op nationaal niveau bereikbaar is.
Wat betekent nu de mislukking van het driepartijenoverleg voor onze opstelling in

de Stichting van de arbeid? Het betekent dat wij geen mogelijkheid meer zien om via een centraal akkoord in 1978 de loonsomstijging met 1% te verminderen. Er zou alleen maar een centraal akkoord kunnen komen, als we zouden tekenen voor een kostenontwikkelmg die wij tegenover een groot deel van onze leden niet kunnen verantwoorden De leden nl waarvan ik in het gesprek met het kabinet heb gezegd dat zij ofwel op de grens van de zwarte en rade cijfers zitten, ofwel de deurwaarders op de stoep hebben", aldus mr Van Veen

De heer Van Veen zei voorts in de werkgeversverklaring „De functie van een centraal akkoord is in onze ogen dat het met een totaal pakket op de belangrijkste punten een evenwichtige basis biedt voor de CAO-onderhandelingen en dat het die onderhandelingen vergemakkelijkt. Die mogelijkheid zien wij nu niet meer Integendeel, in onze ledenkring is men van mening dat een centraal akkoord onder deze omstandigheden elke mogelijkheid zal uitsluiten om, in overleg met de CAO-partners, nog enigszins rekening te kunnen houden met de eigen situatie

Tegen deze achtergrond zeggen wij: wij willen de partners in het loonoverleg in de bedrijfstakken en ondernemingen zoveel mogelyk ruimte geven om in hun situatie tot een zo goed mogelijk resultaat te komen Wij willen ze daarbij ook niet voor de voeten lopen door hier en daar een centrale krent uit de pap te halen, zonder dat er voor ons een evenwichtig totaal pakket van afspraken komt"

Mr. Van Veen herinnerde er de werknemersdelegatie in het Stichtingsbestuur aan, dat de werkgevers hebben toegezegd de vakcentrales te zullen informeren over de uitkomst van het interne wergeversberaad over de kwestie winst-werk De heer Van Veen zei dat, zoals bekend is, de positiebepaling van de werkgevers op dit stuk mede afhankelijk zou zijn van de uitkomst van het driepartijenoverleg De werkgevers hebben daarbij vooral gedoeld op de plaats — centraal of decentraal — waar afspraken over het arbeidsvaorwaardenbeleid, incl het punt van de relatie wanst-werk, zouden kunnen worden gemaakt

„Uitgaande van de onmogelijkheid om tot een centraal akkoord te komen, kan ik u zeggen dat de uitkomst van het beraad is geweest dat men in onze ledenkring de werkgelegenheidsontwikkeling in relatie tot de economische situatie, op basis van adequate informatie en overleg in constructieve zin bespreekbaar acht."

Oversgens blijven de werkgevers van mening, zo zei de heer Van Veen voorts, dat het om een zeer complex vraagstuk gaat en dat de werkgevers het daarom verstandsg zouden vinden — en hierdoor ook bereid zijn — het gesprek over dit onderwerp op centraal niveau op een geschikt moment voort te zetten. Hetzelfde geldt voor de onderwerpen die onder het hoofd arbeidsduur van groot belang zijn voor een goed arbeidsklimaat op korte en langere termijn

Samenvattend zei de heer Van Veen' „Wij maken een duidelijk onderscheid tussen onze opstelling tegenover het kabinet en onze opstelling tegenover u Wij hebben ook geen enkele behoefte ons achter het kabinet te verschuilen, maar wij kunnen ook niet om de realiteit heen dat ons de ruimte tegenover u, door de beslissing van het kabinet, tot nul is gereduceerd. (NRC/H'blad, ANP. De Volkskrant, SER-bulletin, De Vakbondskrant, onderneming)

GRIEKENLAND

CONFLICT MET TURKIJE OVER AFBAKENING CONTINENTALE PLAT AEGEÏSCHE ZEE, MILITAIRE CONFRONTATIE, RESOLUTIE VEILIG.. HEIDSRAAD

Het conflict tussen Turkije cn Griekenland over de afbakening van het continentale plat in de Aegeïsche Zee bereikte in de zomer van 1976 een hoogtepunt, toen de Turkse regering een exploratieschip in het omstreden gebied peilingen liet verrichten.

Daarmee werd voorlopig een eind gemaakt aan de voorzichtige toenaderingspogingen, die eind januari 1375 begonnen.

De Turkse regering reageerde op 6 febr. 1975 officieel op het Griekse voorstel het geschil over de Aegeïsche Zee voor te leggen aan het Internationaal Gerechtshof in Den Haag (pag. 79/1-1976). In een nota zei de Turkse regering er in principe mee akkoord te gaan dat het geschil voor het Hof in Den Haag werd gebracht, maar zij legde er verder de nadruk op dat het probleem alleen opgelost kon worden door onderhandelingen en herinnerde eraan dat zij verschillende malen besprekingen tussen beide landen had voorgesteld „om een rechtvaardige en vreedzame oplossing" te vinden, maar dat Griekenland geweigerd had „zulke besprekingen te beginnen".

In Griekenland werd de Turkse nota als „constructief" opgevat en premier Karamanlis zei in het Griekse parlement op 10 febr. 1975 dat zijn regering een gunstig antwoord naar Turkije had gezonden. De Turkse minister van buitenlandse zaken verklaarde op dezelfde dag dat er op ministerieel niveau onderhandeld zou worden over de voorwaarden waaronder Griekenland en Turkije hun geschil over de afbakening van het continentale plat in de Aegeïsche Zee aan het Internationale Hof in Den Haag zouden voorleggen.

Ondanks deze toenaderingspogingen bleven de betrekkingen tussen beide landen in 1975 en de eerste acht maanden van 1976 nog zeer gespannen met als hoogtepunt een dreigende militaire confrontatie tussen beide staten in de zomer van 1976, nadat een Turks schip in door Griekenland geclaimd gebied olieexploraties had verricht.

Bij verschillende gelegenheden gaven beide partijen hun visie op de wederzijdse betrekkingen.

De Turkse premier Demirel noemde in een interview met *Le* Monde van 20 mei 1975 de volgende zes geschilpunten met Griekenland: het Cyprus-conflict; de militarisering door Griekenland van de Aegeïsche eilanden in strijd met het Vredesverdrag van Lausanne van **1923** en het Verdrag van Parijs van 1947; het Griekse voornemen de Griekse territoriale wateren uit te breiden van 6 tot 12 mijl waardoor, aldus Demirel, de Aegeïsche Zee een Griekse binnenzee wordt; de claim met betrekking tot het continentale plat; het probleem van 150.000 Turken in West-Thracië.

Op 18 nov. 1975 herhaalde de Turkse regering dal zij een oplossing wenste te vinden voor het geschil door bilaterale onderhandelingen en dat alleen problemen waarvoor geen oplossing was gevonden voor arbitrage aan het Internationale Hof zou moeten worden voorgelegd.

Op 5 dec. 1975 ging de Turkse regering nog een stap verder en stelde voor dat er periodieke ontmoetingen zouden plaatsvinden tussen de ministers van buitenlandse zaken van beide landen om alle lopende bilaterale problemen op te lossen. Op 11 dec. 1975 verwierp de Griekse regering het voorstel als onaanvaardbaar.

Op 21 maart 1976 werd bekend dat Turkije Griekenland had voorgesteld een gemeenschappelijke firma op te richten voor exploratie en exploitatie van de bronnen in de Aegeïsche Zee, maar een week later verklaarde de Turkse vice-premier kol. Alparslan Turkesh dat alle Griekse eilanden binnen 50 km van de Anatolische kust, incl. de Dodecanesische eilanden en Lesbos, bij Turkije behoorden.

Grieks aanbod tot non-agressiepact

Premier Karamanlis verklaarde op 17 april 1976 in het Griekse parlement dat zijn regering bereid was de kostbare en „destructieve" bewapeningswedloop met Turkije te beëindigen en een non-agressiepact te tekenen.

Deze aankondiging werd gedaan ongeveer tegelijkertijd met de aankoop van Amerikaanse wapens door Griekenland in Washington ter waarde van $700 mln.

Van Turkse zijde werd onmiddellijk gereageerd op het Griekse initiatief. Demirel verklaarde nog op 17 april dat Turkije geen agressieve bedoelingen heeft en „zonder vertraging een vreedzame oplossing door middel van onderhandelingen" wenste te vinden.

Premier Karamanlis zond op 21 mei '76 een brief aan premier Demirel waarin hij verklaarde dat een non-agressieverdrag getekend moest worden vóórdat beide landen zouden pogen een oplossing te vinden voor de problemen samenhangend met Cyprus en de afbakening van het continentale plat. Hij had verder kritiek op de Turkse zienswijze dat een stap-voor-stap normalisering van de betrekkingen vooraf moest gaan aan een non-agressieverdrag

Het was, zo schreef Karamanlis, de Turkse troepenconcentratie aan de Anatolische kust, de oprichting van een speciaal Turks legeronderdeel voor de Aegeische Zee en de herhaalde dreigementen van Turkse officieren die Griekenland genoodzaakt hadden de verdediging van de eilanden te organiseren.

Turkse olie-exploratie leidt tot militaire confrontatie

Ondanks deze toenaderingspogingen kwam het in de zomer van '76 tot een dreiging van een militaire confrontatie tussen beide landen over het continentale plat.

Op 21 april 1976 had de Griekse regering de Turkse Petroleum Maatschappij (TPAO), een staatsbedrijf, vergunning gegeven voor olie-explorations voor een gebied van 2 mln ha. op het Turkse deel van het continentale plat maar ook voor een gebied waar Griekenland aanspraak op maakt.

Op 15 juli 1976 maakte premier Demirel bekend dat het Turkse onderzoekschip MTA Sismik I voor het eind van de maand zou uitvaren voor exploratie-activiteiten in de Aegeïsche Zee en dat Turkije op iedere Griekse poging het schip te hinderen zou reageren.

Een verzoek van de Griekse regering aan Ankara op haar besluit terug te komen had geen succes.

Toen het schip Istanbul op 23 juli '76 verliet, verklaarde de Turkse minister voor natuurlijke hulpbronnen en energie nog dat dit niet betekende dat het geschil tussen beide landen niet door onderhandelingen op te lossen zou zijn.

Onder druk van de VS poogden beide partijen een oplossing te vinden. Er wend voorgesteld dat het schip uitsluitend seismologisch onderzoek zou doen in internationale wateren en niet begeleid zou wonden door Turkse marineschepen. Toen de Griekse regering evenwel verlangde dat de resultaten van het onderzoek gepubliceerd zouden worden en de vaarroute van te voren bekend gemaakt zou worden. werden de besprekingen afgebroken.

De Griekse marine zond op 29 juli verschillende oorlogsschepen ter patrouille naar de Aegeïsche Zee terwijl het Griekse oceanografische schip Naftilos de MTA Sismik schaduwde.

Op 7 augustus protesteerde Griekenland officieel bij Turkije wegens schending van de Griekse jurisdictie door een Turks schip dat seismografische peilingen had verricht tussen de Griekse eilanden Lernnos en Lesbos. De Turkse regering wees het protest af omdat er noch een Grieks noch een Turks continentaal plat bestond zolang over dit punt nog gediscussieerd werd.

Op 9 augustus verzocht de Griekse regering om een spoedzitting van de Veiligheidsraad terwijl verder meegedeeld werd dat zij de zaak eenzijdig aanhangig zou maken bij het Internationale Haf in Den Haag. Tevens werd bij de Turkse regering geprotesteerd en werd gevraagd lalle illegale activiteiten tussen Lesbos en Lemnos te beëindigen.

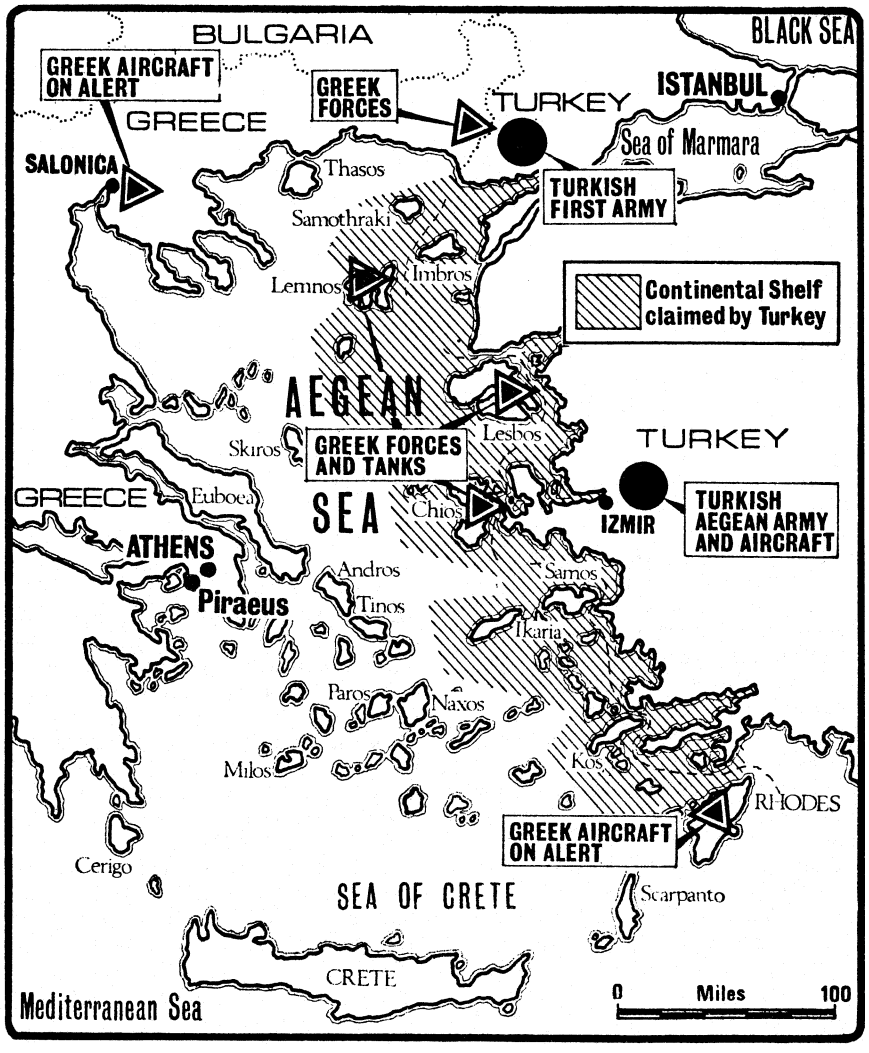

Tegelijkertijd trokken beide landen troepen samen aan hun gemeenschappelijke grens en werden marineschepen de Aegeïsche Zee in ezonden.

Op 10 augustus verzocht de NAVO heide landen de uiterste inspanning te betrachten het conflict niet hoger te laten oplopen.

De Griekse regering riep de toestand van verhoogde waakzaamheid uit voor de strijdkrachten en de Turkse regering waarschuwde voor de gevolgen van een mogelijke aanval op het exploratie-schip. Op dezelfde dag kwam het conflict ter sprake op een bijeenkomst van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger en de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Stoel, de voorzitter van de Europese Ministerraad.

Op 12 augustus kwam de zaak voor de Veiligheidsraad. De Griekse vertegenwoordiger verklaarde dat hij een uitspraak van de Veiligheidsraad wenste over de activiteiten van de MTA Sismik. De Turkse vertegenwoordiger zei dat als er sprake was van bedreiging, deze van de kant van de Grieken kwam, die erop uit waren van de Aegeïsche Zee een Griekse binnenzee te maken.

(Vervolg volgende aflevering)

ALGEMEEN

BESPREKINGEN OP DE KRIM

Het is de laatste jaren gewoonte geworden, dat Sowjet-partijleider Brezjnew gedurende de zomermaanden bilaterale besprekingen voert met leidende persoonlijkheden uit de met de SU verbonden landen. Deze besprekingen vinden plaats in Brezjnewc zomerresidentie op de Krim. Een overzicht van de ronde van besprekingen van dit jaar levert het volgende beeld op:

DDR. Op 19 juli ontving Brezjnew op de Krim de Oostduitse partijleider Erich Honecker. Over het gesprek tussen de twee partijleiders werd een bericht uitgegeven, waarin o.a. het volgende werd gezegd:
De leiders van beide broederlijk verbonden partijen. die de perspectieven van de economische en wetenschappelijk-technische samenwerking bespraken, kwamen de uitwerking van een programma overeen, voor de specialisatie en samenwerking tussen de SU en de DDR voor de tiid van 1980-1990 in verbinding met de programma's op lange termijn, waaraan in het kader van de Comecon wordt gewerkt.
Gedurende de uitwisseling van meningen over actuele internationale kwesties benadrukten Brezjnew en Honecker het onverminderde streven van de SU en de DDR naar verdieping van de ontspanning, naar beteugeling van de bewapeningswedloop en naar ontwapening alsmede het opruimen van haarden van oorlogsgevaar in verschillende delen van de wereld.
Brezjnew en Honecker besteedden bijzondere aandacht aan de situatie in Europa. Zij wezen op de noodzaak voor krachtige inspanningen voor een verdere verbetering van het politieke klimaat op het continent. Deze inspanningen zouden in de eerste plaats gebaseerd moeten zijn op de volledige toepassing van de principes en akkoorden van de slotakte van de conferentie van Helsinki, op de strikte waarneming van de verdragen en overeenkomsten, die in recente jaren ondertekend zijn, op eerbiediging van de soevereiniteit en niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van staten en op wederzijds vertrouwen.

TSJECHOSLOWAKIJE. De Tsjechoslowaakse president en partijleider Gustav Husak voerde op 22 juli op de Krim besprekingen met Sowjet-partijleider Brezjnew.
In hun besprekingen was veel aandacht besteed aan kwesties, die samenhingen met de verdere versterking van de politieke en ideologische samenwerking tussen de communistische partijen van beide landen en het verdiepen van de vriendschap tussen de volken van de twee landen.
Brezjnew en Husak stelden met voldoening vast, dat de resultaten van de conferentie van Helsinki de mogelijkheden vergroot hadden voor de versterking van de veiligheid in Europa, voor het aanvullen van politieke détente met militaire détente en voor het maken van verdere vooruitgang op de weg van gelijkberechtigde en wederzijds profijtelijke samenwerking.

HONGARIJE, Op 26 juli werd de Hongaarse partijleider Janos Kadar door Brezjnew op de Krim ontvangen.
Brezjnew en Kadar gaven uiting aan hun voldoening over de ontwikkeling van de betrekkingen tussen de SU en Hongarije en hun waarlijk internationalistische karakter. Zij schonken aandacht aan de mogelijkheden tot verdere specialisering en samenwerking in de belangrijkste gebieden van de economie van beide landen en de gelijktijdige ontwikkeling van liet proces van socialistische integratie in het kader van de Comecon.
Bij de bespreking van internationale vraagstukken gaven zij uiting aan hun bezorgdheid over het uitbreken van militaire confrontaties in bepaalde gebieden van Afrika. Zij stelden vast, dat zij beiden tegen het regelen van meningsverschillen tussen staten d.m.v. geweld zijn. Zij wezen er op, dat dergelijke conflicten niet alleen schade toebrachten aan de belangen van de betrokken volken maar ook aan de hele nationale bevrijdingsbeweging en de wereldvrede.
Bij het bespreken van de ontwikkeling van de communistische en arbeidersbeweging benadrukten Brezjnew en Kadar de betekenis van de conclusies van de Berlijnse conferentie van Europese communistische partijen (pag. 449 e.v.-1976).

POLEN. De Poolse partijleider Edward Gierek bracht op 2 aug. op de Krim een bezoek aan Brezjnew.
Beide partijleiders uitten voldoening over de uitbreiding en verhoogde efficiency van de economische, politieke en culturele banden tussen de twee landen. In hun discussie van internationale vraagstukken concentreerden de partijleiders zich op de problemen van ontwapening en het verminderen van het risico van oorlog, bovenal nucleaire oorlog.
Zij noemden de twee jaar te voren ondertekende slotakte van de conferentie van Helsinki een fundamenteel actieprogramma van alle deelnemende staten voor het scheppen van een situatie van samenwerking op het Europese continent.
De SU en Polen zijn vastbesloten op een zakelijke en constructieve wijze bij te dragen aan de conferentie van Belgrado (de voortzetting van de conferentie van Helsinki over veiligheid en samenwerking in Europa).
De twee partijleiders bespraken bepaalde problemen van de internationale communistische en arbeidersbeweging.

ROEMENIË. De Roemeense partijleider en president Nicolae Ceausescu werd op 5 aug. door Brezjnew op de Krim ontvangen.
Nadat zij onderzocht hadden, hoe het stond met de uitvoering van de verdragen, die bij het bezoek van Brezjnew aan Roemenië in nov. 1976 (pag. 80313 e.v.-1976) afgesloten waren, gaven Brezjnew en Ceausescu uiting aan voldoening over de ontwikkeling van de banden tussen de communistische partijen van de twee landen alsmede van de samenwerking tussen de SU en Roemenië in alle belangrijke gebieden.
Wederzijds werd het verlangen geuit om voort te gaan met het verdiepen van de wederzijds nuttige banden tussen de SU en Roemenië en i.h.b. de vooruitzichten vast te leggen voor bilaterale specialisatie en samenwerking bij de produktie in nauwe verbinding met de gemeenschappelijke maatregelen in de lijn van de Comecon.
Brezjnew en Ceausescu bespraken ook bepaalde oroblemen van de internationale communistische en arbeidersbeweging. Zij benadrukten het belang van een verdere versterking van internationale solidariteit en de ontwikkeling van gelijkberechtigde samenwerking tussen communistische en arbeiderspartijen op de basis van marxisme-leninisme en de beginselen, die op de conferentie van Europese communisten in Berlijn waren overeengekomen.

BULGARIJE. Op 9 aug. ontving Brezjnew de Bulgaarse president en partijleider Todor Zjiwkow op de Krim voor een onderhoud.
De twee partijleiders stelden het vruchtbare karakter vast van de broederlijke banden tussen de communistische partijen van beide landen alsmede de succesvolle ontwikkeling van de algehele samenwerking en het gemeenschappelijke optrekken van de twee landen.
Bij een uitwisseling van meningen over actuele internationale vraagstukken gaven zij uiting aan hun vertrouwen, dat, ondanks de tegenactie van bepaalde imperialistische kringen, die rekenen op een intensivering van de wapenwedloop, het proces van ontspanning zal voortgaan en zich zal verdiepen.
Met bezorgdheid namen Brezjnew en Zjiwkow kennis van de verslechterde toestand in Noord-Oost Afrika. Zij stelden vast, dat de krachten van het imperialisme en de reactie op alle manieren bezig waren te proberen de eenheid van de Afrikaanse staten te verzwakken, botsingen tussen hen te provoceren en de posities te ondermijnen van landen, die de socialistische weg van ontwikkeling gekozen hebben.
Onder die omstandigheden is het bijzonder belangrijk een uitbreiding van de conflicten te verhinderen en er voor te zorgen. dat meningsverschillen. die uit het kolonialisme waren overgebleven, werden opgelost met vreedzame middelen op een basis van goede nabuurschap en anti-imperialistische solidariteit.
De twee leiders raakten ook aan problemen van de internationale communistische beweging en benadrukten de groeiende rol ervan in de strijd van de volkeren voor een vrije, democratische en onafhankelijke ontwikkeling.

MONGOLIË. Als laatste werd op 12 aug. de Mongoolse president en partijleider Yumzhagiin Tsedenbal door Brezjnew op de Krim ontvangen.
De twee partijleiders benadrukten het belang van verdere strijd voor ontspanning en de uitbreiding ervan naar alle delen van de wereld, w.o. Azië.
Zij bevestigden opnieuw, dat de SU en de Mongoolse Volksrepubliek voorstanders waren van betrekkingen tussen de landen van Azië op de basis van zulke beginselen als eerbiediging van de soevereiniteit, en onschendbaarheid van grenzen, afzien van het gebruik van geweld of het dreigen met geweld, niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden en de ontwikkeling van gelijkgerechtigde en wederzijds profijtelijke samenwerking.
Onderstreept werd, dat onder de huidige omstandigheden groeiende betekenis toekwam aan de samenwerking tussen de socialistische statengemeenschap en nationale bevrijdingsbewegingen. (Soviet News, NZZ, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 803/1 e.v.-1976)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN IN HET ISRAËLISCH-ARABISCHE CONFLICT VOOR SADATS BEZOEK AAN ISRAËL. DE KWESTIE VAN DE PALESTIJNSE VERTEGENWOORDIGING IN GENEVE

In aansluiting op de eerder vermelde ontwikkelingen van december 1976 tot maart 1977 !pag. 513 t/m 519) volgt hieronder een samenvatting van de voornaamste stadia in het Israëlisch-Arabische conflict van april tot augustus 1977.

Na de ontvangst van de (toenmalige) Israëlische premier Rabin in maart voerde de Amerikaanse president Carter, die zowel m.b.t. de grenzen als de Palestijnen nieuwe formuleringen gebruikte (pag. 519), persoonlijk overleg met de leiders van Egypte, Jordanië en Syrië.

Sadat in VS, West-Duitsland en Frankrijk

Van 3-6 april bracht de Egyptische president Sadat een bezoek aan Washington, waar hij besprekingen voerde met o.a. president Carter en de ministers Vance (buitenlandse zaken), Brown (defensie) en Blumenthal (financiën).

Hij drong er bij president Carter op aan een dialoog met de Palestijnse leiders te beginnen. ,,De Palestijnen hebben matiging getoond en een groot gevoel voor verantwoordelijkheid en hebben er daarom recht op gehoord te worden en gestimuleerd te worden tot verdere samenwerking", aldus Sadat op 4 april 's avonds tijdens een diner in het Witte Huis. Eerder die dag had hij bij de ontvangst door president Carter verklaard blij te zijn met aanwijzigingen dat deze het belang van een eigen ,,politieke entiteit" voor de Palestijnen onder ogen zag (zie pag. 519/3). ,,In uw publieke uitspraken van de afgelopen weken kwam u erg dicht bij de geschikte remedie die nodig is voor de oprichting van een politieke entiteit voor de Palestijnen, zodat zij een eenheid van burgers kunnen vormen en geen groep van vluchtelingen," zo stelde Sadat. (In dit verband schreef het Israëlische ochtendblad *Davar* op 5 april: ,,Sadat ontwijkt het begrip Palestijnse staat.")

Tijdens een persconferentie op 6 april te Washington onderstreepte Sadat dat 1977 het jaar van de vrede in het Midden-Oosten diende te worden. Hij had de indruk dat president Carter en zijn adviseurs groot belang hechten aan de oplossing van het Midden-Oostenprobleem en aan het bijeenroepen van de Geneefse vredesconferentie. ,,Dit betekent automatisch dat de Palestijnen op de een of andere manier bij het overleg worden betrokken," aldus de Egyptische president. Hij liet zich genuanceerd uit over het op 9 maart j door Carter geopperde denkbeeld van ,,verdedigbare grenzen" voor Tsraël. Weliswaar verwierp Sadat de mogelijkheid van het stationeren van Israëlische strijdkrachten in bufferzones op Arabisch grondgebied, dit als onderdeel van een vredesakkoord in het Midden-Oosten. ,,Soevereiniteit is ondeelbaar, en wij kunnen er geen twee grenzen op na houden. Soevereiniteit betekent altijd één grens." Maar Sadat voegde er onmiddellijk aan toe, dat Carter en hij de stichting van gedemilitariseerde zones aan beide zijden van de grenzen* uitvoerig hadden bestudeerd. ,,Dit is een heel belangrijk punt" onderstreepte Sadat.

Reeds op 5 april had Sadat bevestigd dat hij Carter om ,,heel wat" F-5 straaljagers en anti-tankraketten had verzocht, maar hij verklaarde toen nog niets te kunnen zeggen over het Amerikaanse antwoord. Op zijn persconferentie van 6 april zei Sadat zich ongerust te maken over de toenemende Russische en Cubaanse invloed in Afrika, maar hij was niet van plan Amerikaanse hulp in te roepen, indien zijn land het doelwit van een communistische aanval zou worden. De VS konden Egypte wel met andere middlen helpen, daarmee kennelijk doelend op militaire en economische steun van de VS. Hoewel Sadat zei geen ,,boodschappenlijst" voor Amerikaanse wapens te hebben ingediend, had hij volgens de NYT **(3-4)** gevraagd om de leverantie van defensieve wapens, w.o. minstens **200** jagers van het type F-5E, anti-tankraketten en elektronische apparatuur alsook om economische hulp ter hoogte van $ 1 mrd per jaar tot **1980.** Amerikaanse regeringskringen stelden dat Sadat m.b.t. de wapenleveranties geen enkele toezegging was gedaan.

Vóór zijn verblijf in Washin ton had Sadat bezoeken gebracht aan Bonn (31 maart-l april) en Parijs (2-3 april), waar hij had gesproken met Bondskanselier Schmidt, minister van buitenlandse zaken Genscher, Bondspresident Scheel en resp. president Giscard d'Estaing.

West-Duitsland, dat Egypte in de laatste drie jaar in totaal met DM 630 mln geholpen had, was nu bereid zijn hulp voor 1977 te verhogen tot DM 250 mln, waarmee Egypte na India op de tweede plaats in de Westduitse ontwikkelingshulp staat (*NZZ* 4-4).

Koning Hoessein in Washington

Van 24-26 april verbleef de Jordaanse koning Hoessein in Washington voor overleg met president Carter. Terwijl Hoessein zich bij voorbaat al weinig optimistisch over de vredeskansen in het Midden-Oosten had uitgelaten. toonden beide staatshoofden zich na afloop van hun overleg tijdens een persconferentie op 26 april zeer voorzichtig wat betreft de mogelijkheid van een hervatting van de Geneefse conferentie in 1977.

President Carter meende dat die conferentie niet hervat moest worden, ,,tenzij wij enkele duidelijke mogelijkheden zien om goede vooruitgang te boeken" en Hoessein stelde dat Genève ,,een ramp zou zijn zonder voorafgaande planning en zonder een realistische erkenning van alle moeilijkheden en mogelijkheden voor het boeken van vooruitgang voor de werkelijke zittingen beginnen".

President Carter kondigde aan dat na afloop van zijn ronde van besprekingen met leiders uit het Midden-Oosten zijn adviseurs en hijzelf in mei ,,hun eigen analyse zullen vastleggen" als inleiding op een volgend bezoek aan het Midden-Oosten van minister Vance in juli. Koning Hoessein zei voorts dat Israël momenteel militair sterker was dan ooit en dat het vanuit die positie een ,,vredesgok" moest wagen, maar hij vreesde dat Israël de moed daartoe miste.

In gesprekken met Amerikaanse ambtenaren wisselde hij van gedachten over de staatkundige situatie in het Midden-Oosten na Genève, waarbij de aandacht zich naar zijn zeggen toespitste op zijn plan van 1972 (pag. 486/2-1972), nl. om een Palestijns ,,nationaal tehuis" — de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook — te doen opgaan in een confederatie met het koninkrijk Jordanië. Hoessein verklaarde zich in een interview met de Amerikaanse t.v. opnieuw bereid om in naam van het ,,heilige recht van de Palestijnen op zelfbeschikking" hun besluit betreffende hun banden met Jordanië te aanvaarden.

* Volgens het Egyptische dagblad Al Ahram **(6-4)** had Carter tegen Sadat gezegd dat slechts kleine wijzigingen in de Israëlische grenzen van voor juni **1967** moeten worden aangebracht en dat dit ,,alleen wijzigingen kunnen zijn die voor beide zijden in gelijke mate gelden". Volgens het blad had Sadat ook de verzekering gekregen dat de Israëlische veiligheid door andere middelen dan uitbreiding van de Israëlische grenzen van voor **1967** zal worden verzekerd. (AP)

Volgens de woordvoerder van het Witte Huis, Powell, had president Carter koning Hoessein verzekerd dat de VS „de economische en defensiebehoeften van Jordanië" zouden blijven ondersteunen. De Amerikaanse regering stelde voor het fiscale jaar 1978 hulp ten bedrage van $93 mln resp. $130 mln voor.

PLO-voorwaarden voor Geneefs overleg

In een interview met het Libanese dagblad *Monday Morning* (1-5) noemde Farouk Kaddoumi, het hoofd van het politieke departement van de PLO. de voorwaarden waaronder de PLO bereid was aan een eventuele Geneefse vredesconferentie deel te nemen. Die vijf voorwaarden waren:

- De PLO moet een uitnodiging voor deelneming krijgen van de twee voorzitters van de Geneefse conferentie, Amerika en Rusland.
- De Palestijnen moeten van het begin tot het einde deelnemen aan het werk van de conferentie.
- De Palestijnen moeten worden betrokken bij alle activiteiten van de conferentie.
- Het Palestijnse vraagstuk moet op de agenda van de conferentie worden geplaatst als een op zichzelf staand onderwerp.
- De deelneming van de PLO moet niet gebaseerd zijn op de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (zie pag. 701-1973), maar moet in het licht staan van de resolutie 3236 van de Algemene Vergadering van de VN.

Uit de eerste voorwaarde valt af te leiden dat de PLO vooralsnog weigert om aan een Geneefse conferentie deel te nemen als onderdeel van eén Arabische delegatie of samen met Jordanie Verder wil de PLO niet op basis van de resoluties **242** en **338** deelnemen omdat dit bij voorbaat een erkenning van Israël zou inhouden en van het Palestijnse vraagstuk een vluchtelingenprobleem zou maken.
In de resolutie **3236** van de Algemene Vergadering (pag. 792/1 - **1974)** worden de Palestijnse rechten op nationale zelfbeschikking en terugkeer naar de oorspronkelijke geboorteplaatsen erkend

Overleg Carter-Assad in Genève

Op 9 mei kwamen de Amerikaanse president Carter en de Syrische president Assad in Genève bijeen, niet alleen voor „een gedachtenwisseling" zoals aanvankelijk was verklaard, maar ook „een impuls aan het vredesproces te geven" naar Assad op 5 mei meedeelde. Toen verklaarde hij zich ook voor het eerst bereid over „gedemilitariseerde zones" tussen Israël en de Arabische landen te spreken. „Als een vredesregeling voor het Midden-Oosten de vestiging van gedemilitariseerde zones vereist, stemmen wij ermee in deze kwestie te bespreken mits de zones smal zijn en zich uitstrekken aan beide zijden (van de grenzen)," aldus Assad tegenover een groep Oostenrijkse verslaggevers na een ontmoeting met de Oostenrijkse kanselier Bruno Kreisky.

Maar op 8 mei bij zijn aankomst in Genève stelde Assad nadrukkelijk: „Wij zijn niet van plan ook maar een centimeter van ons grondgebied op te geven."
Voor het begin van de besprekingen verklaarde president Carter op een persconferentie in aanwezigheid van Assad o.a.:

„Het is met heel wat plezier en hoop dat ik naar Geneve kom om de grote president van Syrie, president Assad, te ontmoeten Ik verwacht van hem als leider van een van de grote landen in het Midden-Oosten richtlijnen en advies alsmede steun, nu wij allen naar vooruitgang streven bij het bereiken van vrede in dat belangrijke en verstoorde deel van de wereld.
President Assad heeft een belangrijke rol te spelen vanwege zijn ervaring, de grootte van zijn land, zijn interesse in en gevoel voor wereldzaken buiten dit gebied, en wegens zijn vermogen om verschillende volken bijeen te brengen, die in het verleden onvriendelijk tegenover elkaar stonden en ruzie hadden
Dit is een jaar waarin wij zijn gezegend met sterke en gematigde leiders in de Midden-Oosten-regio ( )
Ik heb reeds de leiders van Israël en Egypte en Jordanie ontmoet en deze ontmoeting met president Assad zal mij helpen de gemeenschappelijke punten van overeenstemming die bestaan te begrijpen en de potentiele mogelijkheden voor de oplossing van de nog resterende geschillen

President Assad (r.) met Carter.

De goede wil van president Assad is reeds gedemonstreerd. (...)
Er moet een oplossing zijn voor het Palestijnse probleem en een thuisland voor de Palestijnen. Er moet een oplossing zijn voor grensgeschillen. En er moet ook een verzekering zijn voor een permanente en werkelijke vrede met garanties voor de toekomstige veiligheid van deze landen, welke alle kunnen vertrouwen. ."

De ontmoeting tussen de beide presidenten en hun delegaties (met o.a. de ministers van buitenlandse zaken Khaddam en Vance) duurde 3 uur en 25 minuten, aldus de eveneens aanwezige Zbigniew Brzezinski, Carters adviseur voor veiligheidszaken. Hij noemde de besprekingen „uiterst waardevol, zeer informatief en zeer vriendelijk". De twee presidenten bespraken het karakter en de betekenis van vrede, de kwestie van de grenzen en de betrekking tot de veiligheid, en ook de Palestijnse kwestie, zowel wat betreft het onmiddellijke probleem van de Palestijnse vertegenwoordiging bij informele onderhandelingen als wat betreft de Palestijnse aspecten op lange termijn in een eventuele regeling. Zij waren het erover eens dat de conferentie in Genève goed voorbereid moest zijn om te kunnen slagen.
Brzezinski wees erop dat de ontmoeting belegd was om de perspectieven van de partijen te verduidelijken, zodat alle partijen en in het bijzonder de VS beter konden beoordelen welke de gebieden van consensus tussen de partijen in het conflict zijn en op welke gebieden nog heel wat meer werk moet worden gedaan. Het was een onderhandelingsproces, waarin in elke fase enige vooruitgang is geboekt, ook nu en zelfs in de uiterst moeilijke kwestie van de Palestijnen, aldus Carters adviseur. Hij deelde nog mee dat er gesproken was over manieren waarop de veiligheid in het gebied kon worden gewaarborgd door de aanvaarding van gedemilitariseerde zones of door andere veiligheidsregelingen.

In een informeel gesprek met journalisten na zijn terugkeer in Londen zei president Carter op 9 mei in antwoord op een vraag over defensieposten buiten de legale grenzen o a „Ik zou nu niet uiteen willen zetten welk een gecompliceerde grens of welk type observatieposten mogelijk vereist zijn om vrede te verzekeren. Noch zou ik op dit tijdstip precies de samenstelling willen noemen van vredesbewarende troepen die kunnen worden gelegerd in de zones aan elke kant van de toekomstige grenzen Maar deze zaken zijn min of meer diepgaand besproken met elk van de leiders, en dat algemene concept is aanvaard, jawel"

President Assad verklaarde na de besprekingen, dat hij had ingezien dat president

Carter het goede en rechtvaardige zocht. Hij wenste dat de VS een nuttige rol bij het zoeken naar vrede in het Midden-Oosten zouden spelen. De hartelijke sfeer had hem hoop voor de toekomst verschaft.

Intermezzo na *Begins* stembuszege.

Kroonprins Fahd in Washington

Kart na de voor de Amerikaanse regering kennelijk onverwachte overwinning van Menachem Begin bij de Israëlische parlementsverkiezingen van 17 mei (pag. 321j besloten de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance en zijn Sowjet-collega Gromyko, die van 18-20 mei te Genève vergaderden, zich gezamenlijk in te spannen voor het weer bijeenroepen van de Midden-Oostenconferentie ,.nog dit najaar" in Genève. De woordvoerder van het Amerikaanse State Department, die dit meedeelde, legde er de nadruk op, dat het gesprek over het Midden-Oosten tussen de twee bewindslieden ,,niet was gehouden" in een ,,crisissfeer of in een sfeer van plotseling veranderde opvattingen m.b.t. de situatie in het Midden-Oosten". Maar in de pers werd eraan herinnerd dat president Carter bij het bezoek van koning Hoessein (zie hierboven) had verklaard: ,,Tenzij wij van te voren sterke mogelijkheden zien voor substantiële resultaten, denk ik dat het beter is de Geneefse conferentie maar helemaal niet te houden"; en dat er na het overleg met Assad alleen nog maar over goed voorbereiden van de conferentie was gesproken zonder enige speculatie over een mogelijk tijdstip.

In die situatie hield pres. Carter op 22 mei voor de Notre Dame Universiteit een uiteenzetting over een nieuwe buitenlandsche politiek van de VS, waarin hij m.b.t. het Midden-Oosten o.a. opmerkte: ,,Door mijn commentaren in het openbaar heb ik ook een meer flexibel kader trachten te suggereren voor de discussie over de drie sleutelkwesties, die tot dusver niet behandelbaar zijn geweest: de aard van een veelomvattende vrede, de relatie tussen veiligheid en grenzen, en de kwestie van het Palestijnse thuisland." Carter zei voorts: ,,Onze politiek zal niet worden beïnvloed door veranderingen in de leiding in welk van de landen in het Midden-Oosten ook. Daarom verwachten wij dat Israël en zijn buren gebonden blijven door VN-resoluties 242 en 338, die zij voorheen hebben aanvaard." Volgens Al *Ahram* had president Carter op 23 mei in een boodschap via ambassadeur Herman Eilts aan pres. Sadat verzekerd dat Washington ,,ongeacht de politieke veranderingen in Israël" vastbesloten was de Geneefse conferentie nog dit jaar bijeen te roepen.

Op 24 en 25 mei bracht kroonprins Fahd van Saoedi-Arabië een bezoek aan Washington, nadat hij tevoren een topconferentie te Riad had bijgewoond van Saoedi-Arabië, Egypte (Sadat) en Syrië (Assad).

In een korte begroetingstoespraak tot president Carter zei de kroonprins optimistisch te zijn: ,,Dit optimisme komt voort uit uw eigen, wijze standpunt dat de Palestijnse kwestie het kernpunt van het Midden-Oostenprobleem vormt, en dat het noodzakelijk is om een thuisland voor het Palestijnse volk te stichten.

Maar tenzij er een oplossing uitkomt, lopen we tezelfdertijd grote gevaren, niet alleen in het Midden-Oosten, maar ook voor de rest van de wereld. Wij in het Midden-Oosten zijn ons bewust van de problemen van oorlog en van de calamiteiten die een gewapend conflict zou veroorzaken."

De woordvoerder van het Witte Huis, Jody Powell, verklaarde op 24 mei, dat Carter en Fahd gesproken hadden over „het onmiddellijke probleem van de Palestijnse vertegenwoardiging in de onderhandelingen en de kwestie van een thuisland voor de Palestijnen in een uiteindelijke vredesovereenkomst", een Palestijns ,,thuisland" met ,,erkende grenzen" langs een veilig en erkend Israël. Maar volgens het Witte Huis had Carter t.a.v. die erkende grenzen geen bepaalde voorstellen gedaan en konden zij zowel op een Palestijnse staat als op een ,,entiteit in Jordanië" betrekking hebben. De partijen waren het erover eens dat men moest blijven streven naar de bijeenroeping van de Geneefse conferentie in de tweede helft van 1977.

Tijdens een persconferentie te Washington op 26 mei deed president Carter een oproep tot matiging aan alle partijen, die in de oplossing van het Israëlisch-Arabische conflict geïnteresseerd zijn. Hij noemde de Israëlische terugtrekking van de Westelijke Jordaanoever — ,,gedeeltelijk of totaal" — een onvervreemdbaar deel van een eventuele vredesregeling. Hij herhaalde dat elke vredesovereenkomst deze drie beginselen moest omvatten: permanente vrede, veilige grenzen en de oplossing van het Palestijnse probleem.

Ook sprak hij over ,,het recht van de Palestijnen om een thuisland te hebben, om gecompenseerd te worden voor verliezen die zij hebben geleden".

Onder de ,,bindende politiek" van de VS rekende Carter ook „de terugtrekking uit bezette gebieden vanaf de oorlog van 1967"

Na een gesprek met de Israëlische ambassadeur Dinitz op 28 mei erkende het State Department bij monde van minister Vance dat alleen de twee Veiligheidsraadresoluties 242 en 338 „momenteel een gezamenlijk en overeengekomen kader scheppen voor toekomstige onderhandelingen", waarmee Carters verklaringen wenden „gecorrigeerd".

De Israëlische kandidaat-premier Begin stuurde een persoonlijke vertegenwoordiger, Samuel Katz, naar de VS om de Amerikanen gerust te stellen over de opvattingen van Begin. Een dag nadat hij door Carters adviseur Brzezinski ontvangen was, verklaarde Katz op 11 juni dat de jongste suggesties van president Carter voor Israël ,,onaanvaardbaar" waren, in het bijzonder wat betreft de schepping van een Palestijns ,,thuisland" en de terugkeer naar de grenzen van voor de Zesdaagse Oorlog van 1967 ,,behoudens kleine correcties".

De opvattingen van Carter werden door vice-president Mondale op 17 juni samengevat in een toespraak te San Francisco.

„...Wij geloven dat het loskoppelen van de noodzakelijke veiligheidsvoorwaarden van de eis van erkende grenzen een belangrijke stap vooruit is naar een verzoening van de tegenstellingen tussen de twee partijen. Op deze manier zou Israël terug kunnen keren naar ongeveer de grenzen, die voor de oorlog van 1967 bestonden, hoewel met kleine wijzigingen zoals die door onderhandelingen tussen de partijen overeengekomen worden, en toch veiligheidslinies behouden of andere regelingen die Israëls veiligheid als een volledig vertrouwen zich ontwikkelt in een veelomvattende vrede. Dus met expliciet erkende en door veiligheidsmaatregelen geschraagde grenzen — en terwijl het vredesproces zich ontplooit — zal Israëls veiligheid groter zijn dan die thans is.

Een verdere belangrijke kwestie is die van de toekomst van het Palestijnse volk. Dit is de bron van voortdurende tragedie in het Midden-Oosten geweest. Er zijn twee primaire vereisten voor een duurzame vrede in dit opzicht. Ten eerste moet er een bereidheid gedemonstreerd worden van de kant van de Palestijnen om in vrede naast Israël te leven. Ten tweede moet de Palestijnen een aandeel in de vrede gegeven worden, zodat zij zich af zullen keren van het geweld uit het verleden naar een toekomst, waarin zij hun legitieme politieke aspiraties vreedzaam kunnen uiten.

Dus, als de Palestijnen bereid zijn in vrede te bestaan en bereid zijn die gezindheid te demonstreren, door erkenning van Israëls recht op een bestaan in vrede,

heeft de president duidelijk gemaakt dat wij in de context van een vredesregeling menen dat de Palestijnen een kans moet worden geboden om hun statuc van dakloze vluchtelingen te verliezen en volledig te delen in de voordelen van vrede in het Midden-Oosten, met inbegrip van de mogelijkheid van enigerlei regeling voor een Palestijns thuisland of entiteit — bij voorkeur in associatie met Jordanië.
Hoe dit zal worden bereikt en wat het exacte karakter van zo'n entiteit is, dat is natuurlijk iets waarover door de partijen zelf moet worden besloten in de loop van de onderhandelingen.. ."

Nadat op 21 juni was bekendgemaakt, dat de nieuwe Israëlische premier Begin op 19 en 20 juli in Washington besprekingen met president Carter zou voeren, deelde Begin op 26 juni mee dat de VS aan Israël wapens — tanks, pantserwagens en 200 anti-tankraketter, — ter waarde van $115 mln zouden leveren.
Maar dit volgens Begin goede besluit — ,,en naar wij hopen ook een teken van werkelijke vriendschap tussen de VS en Israël" — werd op 27 juni gevolgd door een verklaring van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, waarin Israël werd gewaarschuwd tegen het beginsel dat over de bezetting van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook niet zou kunnen worden onderhandeld. In deze verklaring werd o.a. gesteld:

„De vrede voorzien in deze resoluties (nl. 242 en 338 van de Veiligheidsraad) eist van beide partijen in het geschil dat zij moeilijke compromissen sluiten. Wij vragen niet om eenzijdige concessies van iemand.
De Arabische staten zullen ermee moeten instemmen om een soort vrede toe te passen die vertrouwen in haar duurzaamheid wekt. In onze opvatting betekent dat veiligheidsregelingen aan alle fronten, bevredigend voor alle partijen, om gevestigde grenzen te garanderen en stappen in de richting van de normalisering van betrekkingen met Israël.
Die vrede moet, om duurzaam te zijn, ook betrekking hebben op de Palestijnse kwestie. In dit verband heeft de president gesproken van de behoefte aan een thuisland voor de Palestijnen, waarvan het exacte karakter door onderhandelingen tussen de partijen moet worden overeengekomen. Duidelijk is dat welke regelingen ook worden getroffen deze de veiligheidseisen van alle betrokken partijen in aanmerking moeten nemen.
Binnen de termen van resolutie 242 moet Israël in ruil voor dit soort vrede zich terugtrekken uit bezette gebieden. Wij menen dat deze resolutie betekent een terugtrekking op alle drie fronten in het Midden-Oosten-geschil — Sinai, Golan, Westoever — Gaza — met de exacte grenzen en veiligheidsregelingen zoals die in de onderhandelingen worden overeengekomen.
Deze onderhandelingen moeten beginnen zonder enige voorwaarden vooraf van wie ook. Dit betekent dat geen gebieden, incl. de Westoever, automatisch uitgesloten zijn van de zaken waarover onderhandeld zal worden. Dit lijkt ons tegenstrijdig met het beginsel van onderhandelingen zonder voorwaarden vooraf, noch komt het overeen met resolutie 242, die het kader voor deze onderhandelingen vormt ..

Hoewel de reacties in Israël op deze Amerikaanse verklaring sterk afkeurend waren en er zelfs overwogen zou. zijn Begins bezoek aan de VS af te gelasten, verklaarde de woordvoerder van het Israëlische ministerie van buitenlandse zaken slechts dat wat Israël betreft alles open is voor vredesoverleg, en leek Begin een voortijdige confrontatie met president Carter uit de weg te gaan.

Begin in de VS

Met door het Israëlische kabinet unaniem goedgekeurde voorstellen — opgesteld door Begin en de ministers Dayan en Weizman — vertrok premier Begin van Israël op 15 juli naar de VS voor een bezoek dat tot 25 juli duurde. Na een particulier bezoek aan New York volgden op 19 en 20 juli besprekingen met president Carter. Tijdens een persconferentie op 20 juli na de derde en laatste ontmoeting van Carter met Begin legden beiden verklaringen af.

Begin verklaarde dat Israël achter de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad stond. maar hij ging niet in op vragen betreffende territoriale kwesties in het Midden-Oosten Deze problemen zouden pas aan de orde moeten komen op de Geneefse conferentie, die op 10 oktober zou kunnen worden hervat

De conferentie zou opnieuw moeten worden bijeengeroepen door de twee co-presidenten, de VS en de Sowjet-Unie Daaraan zouden delegaties van Israël, Egypte, Syrie en eventueel Libanon als soevereine staten kunnen deelnemen Deze landen zouden geen enkele voorwaarde vooraf moeten stellen, zo zei Begin.
Een Egyptisch-Israëlische, een Syrisch-Israelische, een Jordaans-Israëlische en eventueel een Libanees-Israëlische onderhandelingscommissie zouden vervolgens gedetailleerde vredesverdragen moeten uitwerken. De basis van deze vredesregeling zou volgens Begin moeten zijn beëindiging van de staat van oorlog, duurzame regeling van de grenzen in het Midden-Oosten alsmede hei aanknopen van diplomatieke en handelsbetrekkingen, het normaliseren van de betrekkingen in het algemeen.
Deelneming door de PLO in welke vorm dan ook aan de Geneefse conferentie was volgens Begin onaanvaardbaar voor Israël. Dit zou een belaagrijke hinderpaal voor het totstandkamen van de conferentie kunnen zijn, hoewel Israël geen enkel bezwaar zou hebben tegen deelneming door ,,Palestijnse Arabieren" opgenomen bijvoorbeeld in de delegatie van Jordanie.
Voor het geval de conferentie in Genève niet zou doorgaan stelde Begin als alternatief Arabisch-Israëlische onderhandelingen voor waarbij de Verenigde Staten zouden moeten bemiddelen net als bij de onderhandelmgen die in 1949 tot een wapenstilstand in het Midden-Oosten leidden (de z g. Rhodos-formule).

Premier Begin (r.) met zijn gastheer, president Carter,

Carter achtte het waarschijnlijk dat de Geneefse conferentie in oktober zou worden hervat, maar hij gaf toe dat het ,,zeer moeilijk is een voorspelling te doen" over de kansen van welslagen. De tegenstellingen tussen de Arabische en Israëlische leiders zijn volgens hem nog groot in het bijzonder op het punt van de territoriale kwesties en het Palestijnse probleem. Maar ,,zij willen elkaar nu graag ontmoeten en geen van hen heeft volgens ons zulke onwrikbare standpunten ingenomen dat zij niet tot een oplossing zouden kunnen komen."
Carter wees er in het bijzonder op dat alle leiders, zowel Arabische als Israëlische het erover eens waren dat onderhandelingen moeten worden gevoerd op basis van de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad

Minister Vance (l.) in gesprek met v.b.n.b. Fahmi, Assad en Dayan.

Plv. woordvoerder van het State Department, John Trattner, deelde op 22 juli mee dat de VS aan Israël een aanvullende militaire hulp ter waarde van ,,ca. $ 250 mln" zouden verlenen, waarvan $ 107 mln was bestemd voor de financiering van de produktie door Israël van een eigen tank, de Chariot. De rest van het geld zou voornamelijk worden besteed aan de levering van helikopters, patrouillevaartuigen en munitie. Het Israëlische verzoek om Amerikaanse F-16 jagers en een coproduktie van deze toestellen werd door Washington actief bestudeerd, in het bijzonder wat betreft het aantal te leveren toestellen (in beginsel akkoord), het tijdstip van aflevering en het verzoek om een gemeenschappelijke produktie.

Tweede Midden-Oosten-reis Vance

Om de standpunten van de regeringen te peilen over de eventuele vorm van een regeling en over procedurekwesties m.b.t. de Geneefse conferentie, aldus president Carter op 20 juli, maakte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, van 1 t/m 10 aug. een tweede reis door het Midden-Oosten, waarbij hij bezoeken aflegde aan Egypte (1-3 augustus), Libanon (3), Syrië (3-5), Jordanië (5-7), Saoedi-Arabië (7-9) en Israël (9-10).

In Egypte overlegde Vance met president Sadat en minister van buitenlandse zaken Fahmi in Alexandrië. Tijdens een gezamenlijke persconferentie op 2 aug. maakten Vance en Sadat bekend dat zij het eens geworden waren over een voorstel om een werkgroep van ministers van buitenlandse zaken van de staten van het Midden-Oosten te vormen, die de weg moest effenen voor de Geneefse vredesconferentie. Deze werkgroep zou volgens Vance bijeen moeten komen in het VN-gebouw in New York of in Washington kort voor de opening van de 32ste zitting van de Algemene Vergadering. Aan het overleg van de Arabisch-Israëlische werkgroep zou de VS meewerken en ook de SU zou worden uitgenodigd, maar de PLO niet. Dit voorstel werd vervolgens door Syrië en Jordanië van de hand gewezen.

(Voortzetting *volgende* aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KABINET VAN AGT

Op 19 dec. zijn in Den Haag de 16 ministers beëdigd, die te zamen het kabinet-Van Agt vormen.

Met deze beëdiging is een einde gekomen aan een kabinetscrisis, die na de val van het kabinet-Den Uyl op 22 maart van dit jaar in totaal 272 dagen geduurd heeft. Ook bracht deze beëdiging een slot aan een kabinetsformatie, die, gerekend vanaf de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 25 mei, 208 dagen in beslag heeft genomen — een absoluut lengterecord in de Nederlandse parlementaire geschiedenis.

Het kabinet-Van Agt is een coalitiekabinet, dat steunt op het CDA en de VVD, die in de TK 77 van de 150 zetels bezetten. Zeven CDA-ers hebben echter laten weten met het kabinet geen parlementaire binding te willen aangaan. Het kabinet is daardoor in feite een parlementair minderheidskabinet.

Na de verkiezingen van 25 mei was het oordeel algemeen, dat de uitslag wees op een voortzetting van het beleid van het kabinet-Den Uyl: de PvdA, de partij van de premier, had tien zetels winst geboekt en was met 53 zetels in de TK de grootste partij in het land geworden. Ook het CDA, dat in meerderheid (KVP en ARP) het kabinet gedoogde, had een zetel winst geboekt en was op 49 zetels gekomen. Tenslotte had ook D'66, dat met één minister in het kabinet-Den Uyl vertegenwoordigd was, twee zetels gewonnen; deze partij heeft nu 8 TK-zetels.

Een tweede kabinet-Den Uyl, gebaseerd op deze drie partijen, zou op 110 TK-zetels steunen en daarmee over een breed parlementair draagvlak beschikken.

Deze twee feiten — de verkiezingsuitslag en de aanwezigheid van een breed parlementair draagvlak — wezen in de richting van de vorming van een tweede kabinet-Den Uyl. In vergelijking met de situatie tijdens de formatie van het eerste kabinet-Den Uyl in 1972-1973 was er echter een ding veranderd: toen beschikten de partijen, die later het CDA zouden vormen — KVP, ARP en CHU — te zamen met de VVD niet over een parlementaire meerderheid; de vier partijen hadden te zamen 70 zetels in de TK. De confessionele partijen waren daardoor hun machtspositie in het centrum van de Nederlandse politiek kwijt geraakt; zij konden niet langer vrijelijk kiezen uit het vormen van een meerderheidskabinet hetzij met rechts — de VVD — dan wel met links — de PvdA en eventueel een of meer andere progressieve partijen.

Na de verkiezingen van 25 mei lag deze situatie anders. Niet alleen de regeringspartijen hadden winst geboekt, ook de grootste oppositiepartij, de W D , was flink gegroeid, van 22 naar 28 zetels. Daarrriee was weer een theoretische meerderheid voor CDA en VVD van 77 zetels ontstaan en was voor het CDA de mogelijkheid teruggekeerd te bepaien of er met links dan wei met rechts zou worden geregeerd, waarbij het CDA onder alle omstandigheden in het kabinet vertegenwoordigd zou zijn, aangezien PvdA en VVD elkaar wederzijds als coalitiepartners uitsluiten.

In eerste instantie is wel intensief gewerkt aan de vorming van een tweede kabinet-Den Uyl, steunend op PvdA, CDA en D'66. De drie partijen bereikten overeenstemming op programmatisch gebied en over de zetelverdeling in het nieuwe kabinet.

Uiteindelijk is de poging een tweede kabinet-Den Uyl te vormen toch mislukt, doordat het CDA de door formateur-Den Uyl gepresenteerde kabinetslijst niet wilde aanvaarden. Het CDA stemde in met de lijst op één punt na: het wilde oud-KVP-fractievoorzitter Andriessen op economische zaken zien i.p.v. de door Den Uyl voorgestelde drs. Lubbers, die deze post ook in het eerste kabinet-Den Uyl bekleedde. Pogingen om met behulp van een informateur nog een oplossing te vinden, die voor alle drie betrokken partijen aanvaardbaar zou zijn, liepen op niets uit, waarna het CDA de steven wendde en met de VVD in zee ging.

Over de oorzaken voor de breuk tussen PvdA en CDA lopen de meningen uiteen, al naar gelang het kamp, waarin de commentator zich bevindt.

Vanuit het CDA wordt aan de PvdA machtsdenken verweten. In het bijzonder neemt men het de PvdA kwalijk, dat deze partij een ,,ballotage" zou hebben toegepast op ministerskandidaten uit het CDA. In de PvdA wilde men nl. niet, dat mr. Van Agt zou terugkeren op het departement van justitie, omdat hij daar o.a. door zijn beleid inzake ab-

De koningin met de leden van het kabinet-Van Agt na de beëdiging. V.l.n.r. voorste rij: mr. De Ruiter, mevr. Gardeniers, premier Van Agt, de koningin, H. Wiegel, Ç. van der Klauw en A. Pais. V.l.n.r. achterste rij: F. Andriessen, W. Albeda, R. Kruisinga, P. Beelaerts van Blokland, L. Ginjaar, J. de Koning, D. Tuynman, M. Peijnenburg, G. van Aardenne en A. van der Stee.

Weekblad 46ste jaargang No. 2414, pag. 29311-29342

ortus een omstreden figuur geworden zou zijn. Verder weigerde men in de PvdA te aanvaarden, dat naast mr. Van Agt zowel mr. Andriessen als dr. Kruisinga van het kabinet deel zouden uitmaken. Het bezwaar tegen mr. Andriessen was, dat deze voorbehouden gemaakt had jegens het VAD-akkoord en het sociaal-economische deel van het overeengekomen regeerprogram. Bezwaar tegen dr Kruisinga had men in de PvdA, omdat deze als voorzitter van de TK-fractie van de CHU oppositie gevoerd had tegen het beleid van het eerste kabinet-Den Uyl.

Vanuit de PvdA daarentegen wordt aan het CDA verweten, dat het als gevolg van interne problemen niet wilde meewerken aan de vorming van een homogeen progressief kabinet. Mr. Andriessen was in de vorige periode TK-fractievoorzitter van de KVP; mr. Aantjes was TK-fractievoorzitter van de ARP; dr. Kruisinga was TK-fractievoorzitter van de CHU; mr. Van Agt was opgetreden als lijstaanvoerder van het CDA bij de TK-verkiezingen; en deze heren bezetten de eerste vier plaatsen op de lijst van het CDA voor de TK-verkiezingen.

Voor zijn vier topkandidaten wilde men in het CDA eervolle posities: de heren Van Agt, Andriessen en Kruisinga in het kabinet en mr. Aantjes fractievoorzitter van het CDA. Naar het oordeel van de PvdA betekende een dergelijke oplossing echter, dat er schade werd toegebracht aan het progressieve karakter van het beoogde kabinet.

Resultaat is nu, dat de PvdA weer een periode van oppositie tegemoet gaat, terwijl Nederland geregeerd zal worden door een kabinet van CDA en VVD, dat naar het vrijwel unanieme oordeel van de media beschikt over zeer geringe steun in parlement en maatschappij.

Samenstelling kabinet

Van het nieuwe kabinet maken de volgende personen deel uit:

Mr. A. A. M. van Agt (CDA, KVP), minister-president en minister van algemene zaken.
H. Wiegel (VVD), vice-minister-president en minister van binnenlandse zaken.
Dr. C. A. van der Klaauw (WD), buitenlandse zaken.
Mr. J. de Ruiter (CDA, ARP), justitie.
Mr. F. H. J. J. Andriessen (CDA, KVP), financien.
Drs. G. V. van Aardenne (VVD), economische zaken.
Dr. W. Albeda (CDA, ARP), sociale zaken.
Dr. A. Pais (VVD), onderwijs en wetenschappen.
Jhr. drs. P. A. C. Beelaerts van Blokland (CDA, CHU), volkshiiisvesting en ruimtelijke ordening.
Dr. R. J. H. Kruisinga (CDA, CHU), defensie.
Mr. A. P. J. M. M. van der Stee (CDA, KVP), landbouw en visserij.
Mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen (CDA, KVP), cultuur, recreatie en maatschappelijk werk.
Dr. L. Ginjaar (VVD), volksgezondheid en milieuhygiëne.
Ir. D. S. Tuynman (VVD), verkeer en waterstaat.
Dr. J. de Koning (CDA, ARP), ontwikkelingssamenwerking (zonder portefeuille).
Drs. M. W. J. M. Peijnenburg (CDA. KVP), wetenschapsbeleid (zonder portefeuille).

De portefeuilleverdeling in het kabinet is in een verhouding van 10 (CDA)—6 (VVD), terwijl deze verdeling binnen het CDA in een verhouding is van 5 (KVP)—3 (ARP)—2 (CHU).

In het constituerende beraad van het kabinet op 17 dec. is overeengekomen dat minister Van der Stee van landbouw tevens belast is met Antilliaanse zaken.

Naast premier Van Agt is minister Van der Stee de enige bewindsman in het nieuwe kabinet, die ook van het kabinet-Den Uyl deel uitmaakte.

Bijzonder congres PvdA

Het in een eerder stadium van de formatie bereikte akkoord tussen PvdA, CDA en D'66 over de zetelverdeling in een tweede kabinet-Den Uyl heeft in de PvdA grote meningsverschillen teweeggebracht (pagina 712/1 e.v.). Het partijbestuur heeft daarom een bijzonder congres bijeengeroepen, dat op 5 nov. gehouden werd, een dag nadat gebleken was, dat het CDA geen nieuw kabinet-Den Uyl wilde in een samenstelling, zoals door drs. Den Uyl voorgesteld (pag. 771/3 e.v.).

Op het congres bleek, dat de PvdA nu in de eerste plaats wilde streven naar de vorming van een progressief minderheidskabinet, indien het nu onvermijdelijk geworden gesprek tussen CDA en VVD zou mislukken. De deur naar het CDA heeft het congres echter niet dicht gedaan.

Voorstellen die erop neerkwamen dat het CDA van samenwerking wordt uitgesloten tot na de volgende verkiezingen, werden met grote meerderheid verworpen. Dat gebeurde ook met een motie, die slechts op basis van een zetelverdeling van 8-7-1 de mogelijkheid voor nieuwe onderhandelingen wilde openen. Ook ontslagweigering aan het demissionaire kabinet-Den Uyl en een reconstructie om spoedig nieuwe verkiezingen te krijgen, biedt volgens de PvdA geen uitzicht op een oplossing, omdat de kiezersuitspraak van 25 mei .,aan duidelijkheid niets te wensen overliet", aldus een aanvaarde motie, voorgesteld door het partijbestuur. Anderzijds is er, volgens de motie, ,,gelet op de houding van het CDA van de Partij van de Arbeid geen bijdrage meer te verwachten aan eventuele (in-)-formatiepogingen die de vorming van een coalitiekabinet waaraan het CDA deelneemt, beogen"

Praktisch unaniem sprak het congres op voorstel van het partijbestuur uit ,,dat de PvdA, naar verantwoordelijkheid tegenover de kiezers kennend, bereid blijft een kabinet tc vormen dat voldoende progressieve steun in het parlement krijgt".

Dat was ook de lijn die door premier Den Uyl, fractievoorzitter Van Thijn en partijvoorzitter mevrouw Van den Heuvel werd uitgestippeld en waarvoor zij een langdurig applaus kregen

Den Uyl riep uit dat de strijd om de vorming van een progressief kabinet nog niet ten einde is. Hij waarschuwde dat het risico van oppositie er thans dik inzit voor de PvdA, maar het gaat er vooral om, aldus de premier, de bijna drie miljoen PvdA-kiezers van 25 mei duidelijk te maken dat ,,we of in de oppositiefunctie, of in nog resterende mogelijkheden om regelingsverantwoordelijkheid te dragen trouw zullen blijven aan onze beloften aan de kiezers"

,,Dat we geweigerd hebben de kiezersuitspraak waarbij we zoveel extra vertrouwen kregen, te verdonkeremanen Dat we ervoor gepast hebben aan een kabinet mee te doen waarin die kiezersuitspraak door de onredelijkheid en de onwil van het CDA niet te herkennen zou zijn", aldus de premier.

Volgens Den Uyl moet de PvdA zich hoeden voor een te simpele voorstelling van wat een minderheidskabinet op eigen kracht kan doen, ,,maar we moeten ons ook hoeden voor het ontwijken van die mogelijkheid". Een progressief minderheidskabinet kan uitsluitend werken met de steun van een meerderheid in de Tweede Kamer, ,,en daar zal het CDA ook bij zijn. We zullen een beroep kunnen en moeten doen op steun van hen, ook in het CDA, die de samenwerking met de PvdA opreaht willen", zei de ex-formateur.

Den Uyl ontkende dat het kabinet er wel zou zijn gekomen als hij niet was ,,opgejaagd" door het partijraadsbesluit van tien dagen eerder, en het dreigende partijcongres, een gevoelen waarvan CDA-fractieleider Van Agt uitwg had gegeven Den Uyl verzekerde dat hij juist redelijk is gebleven tegenover de formatiepartners, omdat hij na het afwijzende partijraadsbesluit geen poging heeft ondernomen om de 7-7-2 netelverdeling alsnog gewijzigd te krijgen.

„Bij de keuze van personen, toen ik nee moest zeggen tegen de kandidaat van het CDA voor economische zaken, zou ik precies zo gehandeld hebben als dit congres er vandaag niet geweest was Het was mijn overtuiging dat heit niet kon". Den Uyl herinnerde eraan dat mr. Biesheuvel toen hij tien jaar geleden kabinetsformateur was ook eens is mislukt omdat hij de KVP-kandidaat voor economische zaken niet geschikt vond. „Ik had uit de grond van mijn hart het kabmet dat ik woensdag aan Van Agt, Van Thijn en Terlouw voorstelde, vandaag aan u willen presenteren en verdedigen", zei hij.

Het meningsverschil binnen PvdA, ontstaan omdat de Tweede-Kamerfractie het afwijzende partijraadsbesluit om op basis van een 7-7-2-zeitelverdelmg door te formeren had genegeerd, werd door het partijcongres op nogal onduidelijke wijze &-handeld

In moties werd vertrouwen uitgesproken in fractieleider Van Thijn en ex-formateur Den Uyl, maar ook het fractiebesluit werd betreurd. Eveneens werd het besluit om in de ontstane situatie een partijcongres bijeen te soepen als juist gekwalifi-

Dr. L. M. van Leeuwen

ceerd. Maar anderzijds werd vastgesteld dat de partijraad bevoegd was zich ,,definitief uit te spreken over de afgesproken zetelverdeling". Ook werd het partijbestuur opgedragen het congres nieuwe voorstellen te doen om de invloed van de kiezers via de partij (-organen) te versterken en te regelen.

Unieraad CHU. Nieuwe partijvoorzitter

Op 19 nov. vond een vergadering plaats van de Unieraad van de CHU. De Unieraad verkoos dr. L. M. van Leeuwen tot haar nieuwe voorzitter. Dr. Van Leeuwen is vice-president van het verzekeringsconcern Stad Rotterdsm. Hij heeft actief meegewerkt aan de sociaal-economische paragraaf van het CDA-verkiezingsprogramma en aan de campagne van lijsttrekker Van Agt.

Na zijn verkiezing hield dr. Van Leeuwen sen toespraak, waarin hij o.m. zei: ,,De laatste weken is er duidelijk veel van de allure van minister-president Den Uyl weggevallen. Die ontluistering gun ik hem niet; hij verdiende deze voor Jaren van inzet en pushing power ook niet".
Na een beschouwing over het mislukken van de kabinetsformatie door de PvdA, het CDA en D'66, zei dr. Van Leeuwen dat ,,een christen-democraat ook moet kunnen en willen samenwerken met de VVD Voor mij is altijd al duidelijk geweest dat men niet kan spreken — en dat duidelijk in negatieve zin — over die van de VVD". Daarvoor ken ik teveel oprechte mensen binnen die belangrijke partij die op 25 mei van bijna 20% van de kiezers steun kreeg.
,,Ik heb goede hoop dat niet alleen nu, maar ook in de toekomst de christen-democraten hun verantwoordelijkheid zullen kennen", aldus dr. Van Leeuwen.
In de laatste formatieweken zijn er door Den Uyl en de PvdA grote fouten gemaakt, zei de CHU-voorzitter, Hij noemde het beschamend dat de formatie is stukgelopen na bijna zes maanden, en dat er serieus werd gedacht aan het benoemen van PvdA-,,waakhonden" als staatssecretarissen bij CDA-ministers ,,Als ondernemer ril ik bij de gedachte dat partij-ideologen dezelfde idee zouden hebben voor de bezetting van plaatsen in de leiding van bedrijven, aldus Van Leeuwen.

Algemene ledenvergadering *D'66*

Op 19 nov. hield D'66 een algemene ledenvergadering. Deze vergadering sprak zich uit tegen samenwerking in een kabinet met CDA en VVD in de huidige regeerperiode. Discussies ontstonden over de vraag of D'66 al of niet mee moest doen met de PvdA in een eventueel minderheidskabinet De meerderheid wilde zich niet met zoveel woorden uitspreken voor een minderheidskabinet van PvdA plus D'66.

Verworpen werd ook een voorstel om een minderheidskabinet van alleen de PvdA kritisch tegemoet te treden. Fractieleider Terlouw meende dat D'66 onder bepaalde voorwaarden zou kunnen meedoen, gelet op het deze zomer mede door D'66 ondertekende regeerakkoord Het ging hem evenwel te ver om, zoals was voorgesteld, te ,,pleiten" voor een mrnderheidskabinet van PvdA en D'66
,,Voortreffelijk' noemde de fractieleider een hoofdbestuursresolutie met een aanbeveling aan de fractie om ,,mee te werken aan iedere mogelijke oplossing van de formatiecrisis, die hetzij alsnog zoveel mogelijk tegemoet komt aan de verkiezingsuitslag van 25 mei, hetzij een aanvaardbare uitweg biedt naar herstel van 's lands regeerbaarheid daarbij vervroegde verkiezingen niet uitsluitende".
Eveneens gaf deze resolutie de fractie het advies om zich ,,bij een onverhoopt tot stand komen van een regeringscombinatie van VVD en CDA, die niet alleen niet overeenkomt met de voorkeur van D'66 maar ook de verkiezingsuitslag van 25 mei negeert, voor te bereiden op het voeren van een oppositie die gegrondvest is op het eigen verkiezingsprogramma van D'66" De resolutie werd aangenomen
Oud-staatssecretaris Brinkhorst, nu Tweede-Kamerlid, waarschuwde tegen het speculeren op een CDA-VVD-kabinet Van Agt hoopt op een gedoogrol van D'66 maar hij dient niet aan de macht te komen, hoe kort het ook moge zijn Verder meende hij dat D'66 geen trauma mocht overhouden aan de PvdA, wanneer een PvdA-minderheidskabinet optreedt, zullen wij daaraan eisen stellen, aldus mr Brinkhorst.
Ingetrokken werd een motie die wilde uitspreken dat een extraparlementair kabinet, bestaande uit progressieve personen uit D'66, PvdA en VVD, voor wat betreft D'66 niet uitgesloten moest worden geacht
Dr Terlouw, die als fractieleider de nadruk legde op de beslissingsbevoegdheid van de Kamerfractie, wilde geen eindoordeel uitspreken over de schuldvraag inzake de mislukking van de PvdA-CDA-D'66- formatie Hij vergeleek het verloop van de onderhandelingen met hardrijden met auto's naar de afgrond en dan zien wie het laatst remt
Er zijn, aldus dr Terlouw, geen geheime afspraken met de PvdA gemaakt Tegen een kabinet van CDA en W D zal D'66 een onafhankelijke oppositie voeren Mocht er geen parlementaire meerderheid voor een kabinet tot stand komen dan zou, gezien het gebrek aan bestuurskracht van het demissionaire kabinet, ontslag aan de zittende ministers kunnen worden geweigerd en zouden volgend jaar verkiezingen worden gehouden. Een ontslagweigering heeft het voordeel dat er even ,,lucht" komt.
Mocht er alsnog een kabinet van PvdA, CDA en D'66 komen, dan rijst volgens Terlouw de vraag wat er gebeurt als de Provinciale Statenverkiezingen in maart bepaalde verschuivingen te zien geven.
Hij meende, over de VVD sprekende, dat deze partij voor de keus staat, conservatief te zijn ofwel te besluiten tot een gematigd progressieve koers, die stemmen kost. D'66 zal afwachten hoe deze keuze uitvalt. Op korte termijn is geen samenwerking te verwachten. Het zou voor D'66 een risico zijn, zich te wagen aan toenadering zolang de VVD geen concrete blijken geeft van hervormingsgezindheid.

XK-fractie van CDA vraagt wijzigingen in *concept*-regeerakkoord *met* VVD

Op 22 en 23 nov. was de TK-fractie van het CDA bijeen om te beraadslagen over het concept-regeerakkoord dat CDA-fractievoorzitter Van Agt en VVD-fractievoorzitter Wiegel in hun besprekingen o.l.v. informateur Van der Grinten hadden opgesteld.
De VVD-TK-fractie had het akkoord op 22 nov. in grote lijnen aanvaard.
In de CDA-fractie bestond echter veel kritiek op de ontwerp-tekst, die vooral — maar niet alleen — leefde in het antirevolutionaire deel van de fractie.
In de ochtend van 23 nov. vond een afzonderlijke vergadering plaats van partijbestuur, Kamerfracties en ministers van de ARP. Hier bleek, dat de ARP veel in het ontwerp veranderd wilde hebben, waarbij een deel van de ARP-ers de verwachting uitsprak, dat de tekst ook na amendering nog onaanvaardbaar zou zijn.
Het beraad in de CDA-fractie werd in de vroege ochtend van 24 nov. afgesloten. Fractievoorzitter Van Agt kreeg van de fractie de opdracht een lijst van ong. 100 wijzigingsvoorstellen aan zijn collega van de VVD voor te leggen.

Op 25 en 26 nov. hebben beide fractievoorzitters de amendementen van het CDA besproken in een onderhoud bij informateur Van der Grinten. Zij bereikten overeenstemming over de vaststelling van de definitieve tekst (pag. 786/1 e.v.).

Minderheid in CDA-fractie blijft akkoord *afwijzen*

De VVD-fractie is op 28 nov. unaniem akkoord gegaan met de definitieve versie van het regeerakkoord.
De CDA-fractie wijdde van 28 op 29 nov. een 10 uur durende vergadering aan een bespreking van het akkoord, waarin zij er niet in slaagde een eensgezind standpunt te bereiken.

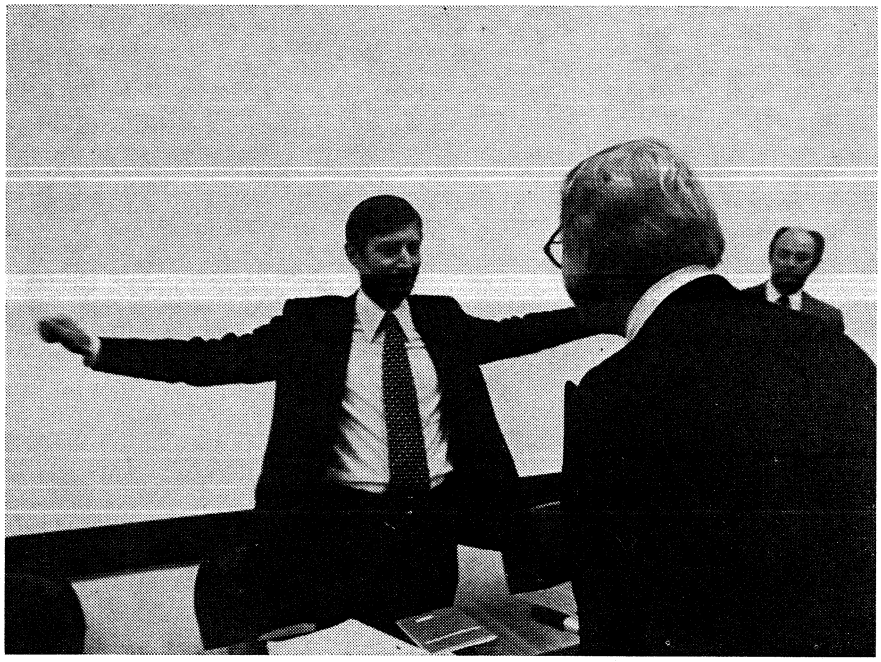

CDA-fractievoorzitter Van Agt (l.) met de heren Andriessen (m.) en Aantjes voor hervatting van het fractieberaad op 22 nov.

Zes leden van de fractie — vijf Antirevolutionairen en één KVP-er — konden niet instemmen met het herziene regeerprogramma. Deze zes wilden op basis van dit programma geen parlementaire binding met het CDA-VVD kabinet aangaan. Zij hebben wel toegezegd het kabinet op zijn daden te zullen beoordelen en het „zo enigszins mogelijk in loyaliteit te zullen bejegenen".
Van de 47 aanwezige leden van de fractie hebben uiteindelijk de heren Aantjes, Beumer, Van Houwelingen, Scholten en De Boer (allen ARP) en de KVP-er Dijkman dit standpunt ingenomen. Bij dit gezelschap voegde zich op 5 dec. dr. W. de Kwaadsteniet (AR), nadat inmiddels CDA en VVD overeenstemming over de zetelverdeling hadden bereikt.
Na het fractieberaad van 28-29 nov. wilde voorzitter Van Agt niet ingaan op de vraag, of een confessioneel-liberale coalitie nog wel „op voldoende steun" in de volksvertegenwoordiging mocht vertrouwen, zoals dat in de opdracht aan informateur Van der Grinten geformuleerd was. Mr. Van Agt wilde dit oordeel aan de informateur overlaten.

Informateur Van der Grinten concludeert dat meerderheidskabinet mogelijk is. PvdA-fractievoorzitter Van Thijn bestrijdt dit

Op 29 november hebben de heren Van Agt en Wiegel aan de informateur verslag uitbracht omtrent het beraad in hun fracties. Over dit gesprek heeft informateur Van der Grinten een persmededeling doen uitgaan, waarin o.m. het volgende gezegd werd:

„De informateur heeft vervolgens in overeenstemming met de fractievoorzitters geconstateerd, dat het herziene regeerakkoord tussen de fracties van het CDA en de VVD is tot stand gekomen. Op basis van dit regeerakkoord kan een parlementair meerderheidskabinet worden gevormd, immers een kabinet, dat steunt op de fracties van het CDA en VVD. De informateur zet thans de besprekingen met de fractievoorzitters voort".

De opvatting van de informateur, dat een parlementair meerderheidskabinet, steunend op CDA en VVD mogelijk zou zijn, werd aangevallen door de PvdA-TK-fractievoorzitter Van Thijn.

Drs Van Thijn zond op 29 nov een brief aan de informateur, waarin hij concludeerde „Vandaag is immers komen vast te staan, dat het niet mogelijk is een parlementair meerderheidskabinet van CDA cn VVD te vormen Van de drie parlementaire varianten, die u bij uw optreden als informateur voor ogen stonden, kan nu ook de derde worden afgestreept".
Naar het oordeel van drs Van Thijn moest de informateur nu een onderzoek instellen naar de mogelijkheden van extra-parlementaire varianten
Van Thijn deed een dringend beroep op de formateur om, voor hij daartoe zou overgaan, eerst de besprekingen PvdA-CDA-D'66, die op 11 nov met een negatief resultaat waren afgebroken (pag. 772/3), te heropenen

Voor hij deze brief schreef, had drs. Van Thijn overleg gepleegd met de partijtop en premier Den Uyl. Van Thijn meldde de informateur, dat een brief van deze strekking op komst was, maar voordat de brief bij informateur Van der Grinten bezorgd was, verscheen het communiqué van de informateur al. De informateur antwoordde op 30 nov. op de brief van drs. Van Thijn met een schrijven, waaruit wij het volgende citeren:

„De fractievoorzitters van CDA en VVD hebben mij medegedeeld, dat hun fracties instemmen met het herziene regeerakkoord toegezonden op 28 november 11. Hiermee is derhalve een regeerakkoord tussen CDA en VVD tot stand gekomen, zoals u ook in de vierde alinea van uw schrijven vermeldt." Dit regeerakkoord wordt gedragen door fracties, die te zamen de meerderheid van de Tweede Ka-

In de ochtend van 23 nov. vergaderde de top van de ARP afzonderlijk. Op de foto de heren Boersma (l.) en Aantjes voor de aanvang van de vergadering.

mer vormen. De omstandigheid, dat, naar de fractievoorzitter van het CDA mij mededeelde. enkele leden van zijn fractie hebben verklaard de totstandkoming van een kabinet op basis van dit akkoord niet te willen bevorderen doch ook niet te willen beletten, doet hieraan niets af".

Van Thijn, op zijn beurt, bleef volhouden, dat prof. Van der Grinten ten onrechte probeerde een kabinet van CDA en VVD tot stand te brengen. Hij was van mening, dat de informateur .,met alle geweld"' een kabinet Van Agt—Wiegel wilde formeren. Voor Van Thijn ontbrak het voor een CDA-VVD-kabinet aan voldoende parlementaire steun doordat zes CDA-TK-leden zo grote bezwaren tegen het regeerakkoord hadden. dat zij geen parlementaire binding met het kabinet willen aangaan,
Volgens de PvdA-fractie was de uitleg van Van der Grinten, dat het regeerakkoord van Van Agt en Wiegel wordt gedragen door twee betrokken fracties, ,,vrijmoedig". ,,De informateur rekent zich rijk. De betrokken zes CDA-leden worden meegerekend, maar hun opvattingen tellen blijkbaar niet," aldus de PvdA-fractie.

ARP-bestuur steunt Van Agt; respect voor dissidenten

Het bestuur van de ARP heeft op 30 nov. een verklaring uitgegeven, waarin het zich schaarde achter CDA - fractievoorzitter Van Agt. Daarnaast respecteerde het bestuur het standpunt van de 5 dissidenten van AR-huize in de CDA-fractie, die geen parlementaire binding met het kabinet willen aangaan.

Akkoord zetelverdeling. Informateur vraagt standpunt andere fracties

Op 2 dec. bereikten de fractievoorzitters Van Agt en Wiegel een akkoord over de zetelverdeling in het te vormen kabinet.
De uiteindelijke zetelverdeling in het tot stand gebrachte kabinet wijkt niet af van dit akkoord.
Daarop heeft informateur Van der Grinten op 2 dec. een brief gezonden aan de voorzitters van de overige fracties in de Tweede Kamer, waarin hij hun oordeel vroeg over het regeerakkoord en de overeengekomen zetelverdeling tussen CDA en VVD. Deze brief werd algemeen uitgelegd als een poging in de Tweede Kamer bredere steun te vinden voor het door de informateur als parlementair meerderheidskabinet aangeduide te vormen CDA-VVD-kabinet.

(Voortzetting volgende afleveringj

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

NOBELI'RIJZEN VOOR DE VREDE 1976 EN 1977

De Nobelprijs voor de vrede voor 1976 is op 10 oktober door de commissie van het Noorse parlement, die daarover te beslissen heeft, toegekend aan Betty Williams en Mairead Corrigan, die de Noordierse vrouwenbeweging voor de vrede hebben opgericht.

De vredesprijs voor dit jaar werd toegekend aan Amnesty International.

Vorig jaar is de vredesprijs niet toegekend. Betty Williams en Mairead Corrigan waren toen wel voorgedragen, maar volgens de Nobelprijscommissie te laat, nl. na het verstrijken van de aanmeldingstermijn.

Ingewijden zeggen, dat de commissie in 1976 nog te kampen had met de naweeën van het interne conflict n.a.v. de toekenning van de vredesprijs aan Henry Kissinger (pag. 836 /2-1973) en vooral aan de Japanse voormalige premier Sato (pag. 826 /3 e.v.-1974), hetgeen indertijd door Noorse kranten als een schandaal betiteld was.

Min of meer uit protest heeft de Noorse bevolking daarom vorig jaar een geldinzameling georganiseerd, waardoor de twee Noordierse vrouwen 1,8 mln Noorse kronen als :,Vredesprijs van het Noorse volk" in ontvangst mochten nemen (pag. 850/2-1976).

Amnesty International is in 1961 opgericht, nadat de Britse advocaat Peter Benenson een artikel in The Observer had geschreven over mensen die wegens een politieke of religieuze overtuiging gevangen zaten. Het heette ,,The forgotten prisoners" en veel kranten in het buitenland namen het verhaal over. Dit leidde twee maanden later tot de oprichting van Amnesty International, in Luxemburg. Het was de bedoeling om een actie van één jaar te ondernemen, maar in de loop van dat jaar bleek pas goed en duidelijk, hoe groot het probleem van de vergeten gevangenen was. En ook nu, na zestien jaar, zeggen de mensen in Londen dat nog maar het topje van de ijsberg boven water is gekomen.

Amnesty stelt zijn doelen dan ook ruim. De organisatie zet zich in voor alle gevangenen ter wereld, mannen of vrouwen, die wegens hun overtuiging, huidskleur, etnische oorsprong, taal of religie gevangen zitten. Amnesty veroordeelt martelingen en is tegen de doodstraf, de groep pleit voor eerlijke en snelle berechtingen van alle politieke gevangenen en werkt ten behoeve van alle gevangenen die zonder tenlastelegging of zonder proces gevangen zitten, of die na het uitzitten van hun straf worden vastgehouden.
Er is echter één uitzondering op dit alles, en dat zijn de mensen die door gewelddaden in de cel zijn gekomen. Niet omdat Amnesty in principe tegen geweld is, maar omdat het opkomen voor die categorie grote moeilijkheden en ideologische meningsverschillen zou veroorzaken. Het onderscheid tussen vrijheidsstrijders en terroristen bijvoorbeeld zou de organisatie kunnen verscheuren, het verschil tussen politieke gevangenen en gewone misdadigers is al even afhankelijk van de visie van de beschouwer (zoals blijkt uit Noord-Ierland). Amnesty zal dus niet ageren voor vrijlating van die mensen, maar komt wel voor hen op wanneer blijkt dat hun rechten worden geschonden, als zij worden gemarteld of geen goed proces krijgen.

De winnaars van de Nobelprijs voor de Vrede 1976 en 1977: v.l.n.r. Betty Williams, Thomas Hammerberg (Amnesty), Aase Lionaes (voorzitter van de Nobelprijscommissie van het Noorse parlement) en Mairead Corrigan.

GRIEKENLAND

GRIEKS-TURKS CONFLICT OVER AEGEYSCIIE ZEE, BEHANDELING IN VEILIGHEIDSRAAD, INTERNATIONAAL HOF WIJST GRIEKSE EIS AF

Bij de behandeling in de Veiligheidsraad van het Grieks-Turkse geschil over de afbakening van het continentale plat in de Aegeïsche Zee op 12 aug. 1976 (vor. ber. pag. 801/e.v.) drongen zowel de Sowjet-Unie als de VS er bij beide partijen op aan een vreedzame oplossing te vinden voor hun geschillen. De Sowjetrussische regering deed op 13 aug. een beroep op beide regeringen af te zien van gewelddaden en een oplossing te vinden door middel van onderhandelingen, er daarbij de nadruk op leggend dat ,,de vrije scheepvaart in dit gebied van vitaal belang niet verstoord moet worden".

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, had op 14 aug. in New York gesprekken met de Griekse en Turkse ministers van buitenlandse zaken, waarna de Turkse minister Caglayangil directe onderhandelingen met Griekenland voorstelde en verder verklaarde: ,,Het Griekse beleid, zijn pogingen Cyprus te annexeren, het Aegeïsche luchtruim af te sluiten en het continentale plat te monopoliseren en de militarisering van de eilanden, zijn gevaarlijke handelingen gericht op het vernietigen van een zorgvuldig gehandhaafd evenwicht."

Na verdere consultaties werd op 23 aug. 1976 een ontwerp-resolutie door de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk en Italië opgesteld waarin een dringend beroep werd gedaan op beide landen ,,alles te doen wat in hun vermogen ligt de spanningen in het gebied te verminderen, hun geschil door onderhandelen op te lossen en te overwegen de zaak voor het Internationale Hof van Justitie te brengen".

De resolutie werd op 25 aug. eenstemmig door de Veiligheidsraad aangenomen. Hoewel beide partijen de resolutie aanvaardden, verklaarde minister Caglayangil dat zijn land zich niet gebonden achtte door de aanbeveling de zaak voor het Hof in Den Haag te brengen, die geheel in strijd was met ,,de letter en de geest" van de resolutie, omdat daarmee voorbarig werd geoordeeld over ,,het proces of het resultaat van de onderhandelingen".

Premier Karamanlis daarentegen zei dat zijn regering de aanbeveling van de Veiligheidsraad zou opvolgen en hij voegde eraan toe dat zij nooit had verklaard dat de Aegeïsche Zee een Griekse binnenzee was of had ontkend dat Turkije bepaalde rechten had.

Pogingen om de aanbevelingen van de Veiligheidsraad m.b.t. de onderhandelingen toe te passen, werden op 1 sept. echter opgegeven, nadat Turkije had benadrukt dat Griekenland eerst zijn beroep op het Internationale Hof diende in te trekken en de Griekse regering verklaarde dit wel te willen doen op voorwaarde dat de MTA Sismik niet in de internationale wateren boven het door Griekenland geclaimde intercontinentale plat zou opereren en Turkije geweigerd had deze voorwaarde te accepteren,

De Turkse marine maakte op dezelfde dag bekend dat de Sismik tot 25 sept. zou opereren in een gebied uitgebreid tot de lijn gevormd door de diepste punten op de Aegeïsche Zeebodem, wat overeenkomt met het extreemste Turkse standpunt m.b.t. het continentale plat en niet met de eerdere Turkse eis dat de middenlijn tussen het Griekse vasteland en Turkije de grens van het continentale plat dient te zijn.

Op 10 aug. 1976 had Griekenland bij het Internationale Hof van Justitie in Den Haag een verzoek ingediend om stappen te ondernemen tegen Turkije inzake liet continentale plat in de Aegeïsche Zee, om een tussentijds uitdrukkelijk verbod zowel voor de Griekse als de Turkse reigering hun exploratie-activiteiten in het omstreden gebied voort te zetten en om af te zien van alle militaire activiteiten die de vreedzame betrekkingen in gevaar zouden kunnen brengen.

Het Hof begon op 25 aug. een openbaar verhoor, waarbij de Turkse regering niet vertegenwoordigd was, terwijl de Griekse regering oud-president Michael Stassinopoulos (dec. 1974-juni 1975) als rechter ad hoc aan het verhoor liet deelnemen. De Turkse regering bestreed overigens, in een niet-officiële verklaring van 26 aug., de bevoegdheid van het Hof in deze zaak.

Op 12 sept. verwierp het Hof met 12 tegen 1 het Griekse verzoek om een verbod van de exploratie-activiteiten. Volgens het Hof vormden de Turkse exploratie-activiteiten geen overtuigende bedreiging van de mogelijke Griekse rechten in het omstreden gebied.

Het Hof herinnerde beide partijen er verder aan dat zij volgens het Handvest van de VN en de resolutie van de Veiligheidsraad verplicht waren ,,alles te doen wat in hun vermogen ligt, de spanningen te verminderen" en ,,onverwijld directe onderhandelingen te beginnen". Verder oordeelde het Hof zich onbevoegd te voldoen aan het verzoek van Turkije de zaak van zijn agenda af te voeren.

De premiers van Griekenland Karamanlis (l.) en Turkije (r.) Suleyman Demirel tijdens één van hun ontmoetingen in Brussel.

Akkoord over beperkte hervatting luchtverkeer boven Aegeïsche Zee, begin onderhandelingen

Naar aanleiding van de uitspraak van het Hof deed minister Caglayangil enige uren later een beroep op Griekenland het geschil bij te leg-

gen. Hij verklaarde dat Griekenland in het licht van de beslissing van het Hof en van de resolutie van de Veiligheidsraad bilaterale onderhandelingen moest beginnen.

Op 24 sept. 1976 werden de seismologische werkzaamheden van de Sismik in de Aegeïsche Zee beëindigd, terwijl ongeveer gelijktijdig in New York een gesprek plaatsvond tussen de Griekse minister Bitsios en Caglayangil. Voor vertrek uit Griekenland had Bitsios verklaard dat de ontmoeting met zijn Turkse collega niet het begin van de dialoog tussen beide landen zou zijn, maar beschouwd. moest worden als een poging meer te weten te komen over de bedoelingen van Turkije en meer in het bijzonder over wat van Turkse zijde verklaard was met het oog op de binnenlandse situatie.

Niettemin werd na afloop van de ontmoeting in een gemeenschappelijk communiqué meegedeeld dat beide landen elkaar op 2 nov. zouden ontmoeten voor onderhandelingen over de afbakening van de belangensfeer in de Aegeïsche Zee.

Eind augustus '76 bereikten beide landen overigens wel overeenstemming over de beperkte hervatting van het luchtverkeer boven de Aegeische Zee voor lijndiensten tussen Athene, Istanbul en Izmir (Zie hierna).

In een lange rede over de buitenlandse politiek voor het parlement in Athene op 20 oktober, verklaarde Karamanlis dat inderdaad op 2 november onderhandelingen tussen beide landen zouden beginnen, allereerst in de vorm van oriënterende besprekingen, waarbij beide partijen de gelegenheid zouden hebben hun zienswijze naar voren te brengen.

Op 2 november begonnen zowel in Parijs als in Bern onderhandelingen.

In Parijs werd gesproken over een akkoord over het luchtruim tussen beide landen. Griekenland heeft na het Cyprus-conflict in 1976 het gehele luchtruim boven zijn 3000 eilanden in de Aegeïsche Zee tot gevarenzone verklaard en daarmee gesloten voor het internationale luchtverkeer. De onderhandelingen in Parijs werden gevoerd op het niveau van hoge ambtenaren.

In Bern werden de gesprekken, eveneens op het niveau van hoge ambtenaren, gevoerd over de afbakening van het continentale plat.

Opvallend daarbij was dat het Griekse voornemen tot uitbreiding van de territoriale wateren tot 12 mijl niet ter sprake zou komen, waaruit waarnemers afleidden dat de Grieken dit voornemen hebben laten vallen.

Half november werden de besprekingen in Bern voor onbepaalde tijd stop gezet. De Parijse besprekingen, aldus liet de Griekse regering weten, zouden voortgezet worden.

Eerder op 5 november verwierp de Griekse regering bij monde van minister Bitsios een Turks voorstel voor gemeenschappelijke exploratie en exploitatie van de bodemschatten in de Aegeïsche Zee.

Deze voorstellen brachten de onderhandelingen in Bern en in Parijs in gevaar, aldus Athene.

Op 11 november werd meegedeeld dat beide landen het in Bern eens waren geworden over de onderhandelingsprocedures die verder gevolgd zouden worden en op 20 november werd in Ankara bekendgemaakt dat beide landen besloten hadden voor de duur van de onderhandelingen af te zien van acties m. b.t. het continentale plat die de voortgang van de besprekingen zouden kunnen verstoren. Verder hadden beide partijen zich verplicht de onderhandelingen „met goede wil" en met de doelstelling tot een lakkoord te komen, te zullen voeren.

Daartoe zou een gemengde commissie worden gevormd, die de internationale praktijk en de internationale wetten op dit gebied zou bestuderen om praktische principes en criteria voor de opdeling van het continentale plat tussen beide landen uit te werken. De verdere onderhandelingen zouden strikt vertrouwelijk worden gevoerd.

Beide partijen hielden evenwel vast aan hun stellingname m.b.t. de verdeling van het continentale plat.

Met name de clausule dat beide partijen het stilzwijgen zouden bewaren over het verdere verloop van de onderhandelingen werd in oppositionele kringen in Ankara en Athene slecht ontvangen

In Griekse oppositionele kringen werd Karamanlis verweten onderhandelingen begonnen te zijn die „zinloos" waren of alleen maar zouden leiden tot een afzien van de Griekse aanspraken, terwijl in Turkse kringen premier Demirel werd verweten ingestemd te hebben met het staken van de exploratieactiviteiten van de Sismik

Eveneens op 21 november werd bekendgemaakt dat de besprekingen in Parijs geleid hadden tot een overeenkomst het meer dan 2 jaar eerder verbroken telefonische contact tussen de oppercommando's van de tactische luchtwapens van beide landen weer te openen De hoofdkwartieren bevinden zich in Eskisehir (Turkije) en Larissa (Griekenland) Volgens een woordvoerder van het Turkse ministerie van buitenlandse zaken had het herstel van het telefoonverkeer ten doel de andere partij over voorgenomen manoeuvres van de luchtstrijdkrachten te kunnen informeren.

De telefoonverbindingen werden, naar in Ankara werd bekendgemaakt, op 10 december '76 weer hersteld.

Op 10 december ontmoetten de ministers Bitsios en Caglayangil elkaar op het NAVO-hoofdkwartier in Brussel en na afloop daarvan werd meegedeeld dat eind jan. 1977 besprekingen over de afbakening zouden beginnen. Nadere bijzonderheden werden, in overeenstemming met de afspraak van Bern, niet gedaan. Op 29 jan. 1977 kwamen Bitsios en Caglayangil in Straatsburg bijeen om zich te informeren over de stand van de betrekkingen tussen beide landen. In een gemeenschappelijk communiqué werd er de nadruk op gelegd dat het gesprek in „een geest van oprechtheid en hartelijkheid" was verlopen.

Volgens waarnemers waren beide partijen het met elkaar eens dat niets meer een normalisering m.b.t. de situatie in het luchtruim in de weg stond.

Eind januari begon in Londen de tweede gespreksronde m.b.t. het continentale plat. Mededelmgen over het verloop daarvan werden niet verstrekt.

Volgens The Times (24-1) zou op 31 januari in Londen een gesprek plaatsvinden tussen Griekse en Turkse deskundigen op ambassadeursniveau waar internationale precedenten die zich hebbij voorgedaan met betrekking tot de afbakening op continentale platten, zouden worden bestudeerd

De NZZ (12-2) berichtte dat de directeur-generaal van het ministene van buitenlandse zaken, premier Karamanlis op 9 februari had geinformeerd over het verloop van het gesprek in Londen. Het blad berichtte dat uit gewoonlijk goed geinformeerde kringen was vernomen dat vooruitgang was geboekt

Bezoek *Clark* Clifford. Onrust over Turkse marine-manoeuvres

De vroegere minister van defensie, Clark Clifford. bracht als buitengewoon ambassadeur van president Carter van 17 tot 20 febr. een bezoek aan Athene, reisde vervolgens door naar Ankara en deed ook Nicosia aan. Volgens de pers werd bij dit bezoek gesproken over de bilaterale problemen van Turkije en Griekenland, te weten de kwestie-Cyprus, de afbakening van het continentale plat en de kwestie van het luchtruim (zie ook pag. 671/3).

Bij die gelegenheid zou Clifford een persoonlijke boodsohap van de Amerikaanse president aan Karamanlis hebben overhandigd, waarin deze zijn hulp aanbood voor het bereiken van een rechtvaardige en vreedzame regeling van de problemen tussen Turkije en Griekenland.

Karamanlis zei tegen journalisten, na afloop van het gesprek: „Mr. Clifford heeft geen voorstellen gebracht, noch aanbevelingen gedaan. Hij wenste geïnformeerd te worden over onze problemen teneinde president Carter te kunnen inlichten, die mij een persoonlijke boodschap heeft gezonden waarin hij zijn hulp aanbiedt".

Half maart liet de Turkse regering de Griekse regering weten dat in de week van 21 tot 27 maart vlootmanoeuvres gehouden zouden worden in de Aegeïsche Zee. De Griekse regering, aldus een officieel communiqué, zond daarop een protest naar Ankara. omdat door de manoeuvres het vrije scheepvaartverkeer in gevaar gebracht werd.
Minister van defensie Averoff ontving de Turkse ambassadeur Tezel om hem de bezorgdheid van zijn regering over te brengen en de Griekse regering bracht ook een aantal ambassadeurs van NAVO-landen op de hoogte van haar standpunt.
Volgens de Griekse pers betekenden de manoeuvres een aantasting van de afspraken in Bern, waarbij immers overeengekomen was dat beide partijen zouden afzien van acties die de onderhandelingen in gevaar zouden kunnen brengen.
De leider van de Griekse oppositie Mavros sprak van een „provocatie" en eiste dat de besprekingen afgebroken zouden worden.
Op 21 febr. begonnen de manoeuvres, waaraan door eenheden van marine-, land- en luchtstrijdkrachten werd deelgenomen. De manoeuvres vonden plaats binnen de NAVO-verplichtingen van Turkije, dat een belangrijke taak is toebedacht in de verdediging van het oostelijke Middellandse-Zeegebied.
In het weekeinde voorafgaand aan het begin van de manoeuvres werd bekend dat de Griekse strijdkrachten in staat van verhoogde waakzaamheid waren gebracht, maar dit werd na enige uren door de regering ontkend. Bij het begin van de Turkse manoeuvres werd bekend dat ook de Griekse marine aan oefeningen op kleine schaal was begonnen.

Half mei zond de Griekse regering een protestnota naar Ankara omdat Turkse marineschepen tweemaal. bij Samos en Lesbos de Griekse territoriale wateren waren binnengedrongen, om Griekse vissersschepen op te brengen. De Griekse regering waarschuwde de Turkse voor de zeer ernstige gevolgen voor het geval zich een dergelijk incident weer zou voordoen. Dergelijke incidenten deden zich ook nog voor in augustus en september. Volgens de buitenlandse pers (FAZ en NZZ) werd echter zowel van Griekse als van Turkse officiële zijde gepoogd deze incidenten voor de buitenwereld te verzwijgen om de spanning tussen beide landen niet verder te laten oplopen.

Op 1 juni werden in Parijs weer bilaterale gesprekken gehouden. Bijzonderheden over het besprokene werden niet bekendgemaakt. Algemeen werd aangenomen dat de gesprekken dienden om het contact tussen beide landen niet te verliezen, temeer daar onzekerheid bestond over het standpunt van de nieuwe Turkse regering. Op 5 juni werden namelijk algemene verkiezingen gehouden in Turkije (FAZ, NZZ, The Times, Le Monde, The *Financial* Times, Communiqué International Court of *Justice*)

BALKAN-CONFERENTIE IN ATHENE

Van 26-1 '76 tot 5-2 '76 is in Athene een zgn. Balkan-conferentie gehouden, waaraan deelgenomen werd door Griekenland, Bulgarije, Joegoslavië, Roemenië en Turkije. Het initiatief hientoe was genomen door premier Karamanlis (pag. 76/3 '76). De landen waren vertegenwoordigd op het niveau van staatssecretarissen.

Zij werkten in de loop van de conferentie een aantal punten uit waarin de landen in de toekomst nauwer zouden kunnen samenwerken zoals op het gebied van landbouw, handel, energie, verkeer, telecommunicatie en milieubescherming.

De samenwerking die de conferentie te zien had gegeven werd gezien als ,,een toepassing van de geest van Helsinki". Bulgarije en Turkije hadden overigens hoge ambtenaren naar Athene gezonden en het waren deze landen en Bulgarije die wisten te voorkomen dat de Balkanconferentie uitgeroepen zou worden tot een permanent instituut, eventueel zelfs met een secretariaat in Athene, zoals Griekenland gewild had.

Griekenland en Roemenië hadden het multilaterale effect willen continueren, het nut waarvan in het slotcommuniqué melding gemaakt werd. Een volgende conferentie werd wenselijk genoemd, maar een nieuwe datum werd niet aangegeven.

Met dat al blijft de conferentie een unieke gebeurtenis in een wereld die de Balkan kende als spreekwoordelijk broeinest van chaotische spanningen, aldus NRC/H'blad 6-2-'76. Nooit eender zijn zoveel Balkanlanden — alleen Albanië had Karamanlis' uitnodiging vriendelijk afgeslagen — in positieve sfeer bijeen geweest. De deelname van Turkije, die zelfs vruchtbaarder is geweest dan vele Grieken hier durften hopen, is nog niet eens het meest opvallende aspect. Historisch gezien het meest opvallende was die van Bulgarije, dat weliswaar het meest heeft tegengehouden op de conferentie maar dat er dan toch maar voor het eerst bij was.
Bij de eerste grote Balkanconferentie, in 1934 ook in Athene, was Bulgarije niet alleen afwezig zij was goeddeels tegen dit land gericht. En ook het in 1953 gesloten Balkanpact van Joego-Slavie, Griekenland en Turkije kwam voort uit de vrees voor Bulgarije als voorpost ditmaal van de Sowjet-Unie. (Het verloor overigens voor Joego-Slavie al na zes dagen zijn betekenis met de dood van Stalin).
Moskou heeft nooit veel opgehad met de idee van een verenigde Balkan. een droombeeld dat reeds de eerste Griekse vrijheidsstrijder Rigas Ferraios in de achttiende eeuw voor ogen stond, de man die alle Balkan-volkeren te zamen had willen bevrijden van het sultansbewind, de Turken incluis.
Ataturk, die dit tenslotte met zijn Turken als laatste deed, heeft ook met de gedachte gespeeld, zoals de Turkse delegatieleider bij deze conferentie memoreerde. Na de Tweede Wereldoorlog was het de Bulgaarse leider Dimitrow wiens streven naar een Balkanfederatie dooi- de Russen de kop werd ingedrukt. De Macedonische kwestie tussen Bulgarije en Joego-Slavie werd daarna weer overeind gezet. Het werden nu de Roemenen die tevengeefs gingen pleiten voor de Balkan als eigen zone, in het bijzonder op het gebied van de denuclearisering.
En nu is het dan toch weer een Griek, Karamanlis, die is geslaagd in het zetten van althans de eerste stap, voornamelijk doordat Moskou Sofia voor het eerst enige speelruimte heeft gegeven. Vermoedelijk ziet Moskou deze a-politieke conferentie iets meer afbreuk doen aan de NAVO dan aan het Warschaupact. Voor zover eventuele technische resultaten een politieke betekenis krijgen — bijv. een vrij gebruik voor Bulgarije van de haven van Saloniki of de instelling van een postunie en automatisch telefoonverkeer op de Balkan — zullen deze voordeliger zijn voor het Warschaupact dan voor de NAVO.
Maar de grootste politieke winst, prestigewinst vooral, is in eerste instantie voor de Griekse pnemier Karamanlis, die in de slotverklaring zei dat de Balkan nu als voordeel fungeert voor ,,een wereld die steeds meer dreigt te verzinken in geweld en anarchie". (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

SPANJE

ERNSTIGSTE VLIEGRAMP UIT GESCHIEDENIS BURGERLUCHTVAART OP TENERIFE

Op 27 maart heeft zich het ernstigste vliegtuigongeluk in de geschiedenis van de burgerluchtvaart voorgedaan toen op het Los Rodeos vliegveld van Tenerife (de Canarische eilanden) twee Boeing 747's resp. van de KLM en de Panam met elkaar in botsing kwamen.
Alle passagiers en de gehele bemanning van het Nederlandse vliegtuig, onderweg van Amsterdam naar Las Palmas, in totaal 248 man, kwamen om het leven.
Van het Amerikaanse toestel, op weg van Los Angeles, brachten 62 personen het er levend af. In totaal waren er 582 slachtoffers.

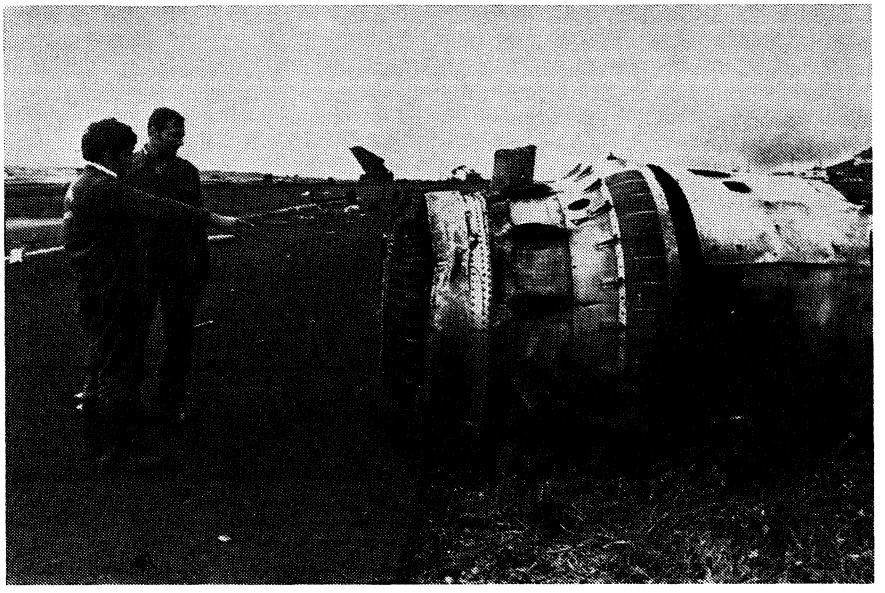

Overblijfsel van de verongelukte KLM Boeing 747 op het Los Rodeos vliegveld van Tenerife.

Beide toestellen waren uitgeweken naar het Los Rodeos vliegveld omdat het vliegveld van Las Palmas, hun oorcpronkelijke bestemming, gesloten was na een bomexplosie, waarvoor de verantwoordelijkheid was opgeëist door de Beweging voor zelfbestemming en onafhankelijkheid van de Canarische archipel (MPAIAC).

Een voorlopig onderzoek van Spaanse, Nederlandse en Amerikaanse deskundigen wees uit dat het KLM-toestel was opgestegen zonder dat de zgn. „final clearance" door de verkeerstoren was gegeven en dat dit waarschijnlijk kwam doordat het radiocontact met de verkeerstoren niet optimaal was. Verder bleek dat de startbaan van het vliegveld ook gebruikt werd als taxi-baan en dat door het ontbreken van grond-radar en het beperkte zicht het de verkeersleiders niet was opgevallen dat het Panalm-toestel zich nog op de startbaan bevond toen het KLM-toestel aan de start begon.

In aug. 1976 hadden de Spaanse verkeersleiders overigens al een langzaam-aan-actie gehouden wegens de gebrekkige uitrusting van de Spaanse burgerluchthavens, waardoor veel vertraging in de burgerluchtvaart ontstond. Het Spaanse ministerie van luchtvaart stelde toen een commissie in die e.e.a. moest bestuderen en op 28 april 1977 deelde de regering mee dat nieuwe en verbeterde apparatuur op de Spaanse vliegvelden zou worden geïnstalleerd.

Activiteiten MPAIAC

Hoewel de bomexplosie op het vliegveld van Las Palmas (zie boven) de eerste was die materiële en persoonlijke schade tot gevolg had (een meisje werd gedood en 7 personen licht gewond), hadden zich al eerder op het eiland incidenten voorgedaan. De MPAIAC komt met name op voor de rechten van de inheemse bevolking, de Guanches, die naar de beweging zegt, door de Spaanse overheersers worden onderdrukt. (De Canarische eilanden zijn onderverdeeld in de provincies Las Palmas de Gran Canaria en Santa Cruz de Tenerife, die rechtstreeks onder Madrid ressorteren).

Daarnaast is er nogal wat onrust op het eiland ontstaan nadat Madrid zich teruggetrokken heeft uit de westelijke Sahara. Men vreest dat Marokko zijn invloedssfeer wil uitbreiden tot de eilanden die slechts 100 km van de Afrikaanse kust afliggen.

De doelstelling van de MPAIAC is van de Canarische eilanden een onafhankelijke Afrikaanse republiek te maken.

De recente golf van gewelddaden begon nadat de secretaris-generaal van de beweging Antonio Cubillo op 1 nov. 1976 opgeroepen had tot ,,gewapende propaganda". De Spaanse autoriteiten deelden in febr. mee dat de beweging was ontmanteld na de arrestatie van 20 militante aanhangers van de beweging. Cubillo liet daarop weten dat Spanje daarvoor zou moeten boeten en dat de ,,gewapende strijd" zou beginnen. Op 25 maart werd een jeugdige aanhanger van de beweging door een soldaat doodgeschoten en uit wraak werd toen de bom op het vliegveld van Las Palmas geplaatst.

Overigens gelastte Cubillo, na het bekendworden van de luchtramp op Tenerife. vanuit Algiers de bomcampagne af.

Begin april liet Cubilla weten dat de opschorting van gewapende activiteiten tot na de Paasdagen verlengd zou worden en hij herhaalde de eisen die in sept. 1976 aan de Spaanse regering waren gesteld: erkenning van het koloniale karakter van de relaties met de Canarische eilanden, erkenning van de MPAIAC als de wettige vertegenwoordiger van de bevolking van de eilanden en het begin van onderhandelingen voor het uitwerken van een tijdschema voor dekolonisatie onder supervisie van de Organisatie voor Afrikaanse eenheid.

Op 12 okt. ontdekte de politie in Las Palmas een aantal bommen die geplaatst waren vlakbij een plaats waar koning Juan Carlos later een plechtigheid zou bijwonen. *(NZZ,* The Times, *NRC/H'blad,* Le Monde)

PRINS CAREL HUGO TERUG IN SPANJE

Op 29 okt. deelde een woordvoerder van de Carlistische partij mee dat de Spaanse regering de leider van de partij, prins Carel Hugo, toestemming had gegeven naar Spanje terug te keren. De prins en zijn familieleden werden in 1968 uit Spanje uitgewezen in verband met hun politieke activiteiten. De Spaanse autoriteiten beschouwden de prins tot nog toe niet als Spanjaard maar als iemand die de Franse nationaliteit bezit.

Op 28 okt. arriveerde de prins in Madrid, waar hij op het vliegveld verwelkomd werd door de secretaris-generaal van de partij José Maria Zavala.

De prins zei dat hij niet gekomen was om aanspraken te maken op de Spaanse troon. Hij zei verder: ,,Ik ben een politicus die komt strijden voor de democratische ontwikkeling in mijn land." ,,Ik keer terug naar een land waar eindelijk democratische vrijheden bestaan".

Eind oktober, begin november werd in Madrid het eerste partijcongres van de partij sinds de burgeroorlog gehouden. Bij die gelegenheid sprak de prins over één der voornaamste programmapunten van de partij: de verwerkelijking van nieuwe vormen van deelneming van het volk aan het bestuur op plaatselijk en bedrijfsniveau. *(NRC/H'blad)*

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN IN HET ISRAËLISCH-ARABISCHE CONFLICT VÓÓR SADATS BEZOEK AAN ISRABL (AUGUSTUS-SEPTEMBER)

In aansluiting op de ontwikkelingen vermeld up pag 804 t/m 808 spitste de onder auspiciën van de VS ondernomen diplomatieke activiteiten t.b.v. een hervatting van de Geneefse vredesconferentie zich vooral toe op de kwestie van de Palestijnse vertegenwoordiging daarbij.

Tweede reis *Vance. Berichten* over *gewijzigde* houding PLO *t.a.v. resolutie 242*

Terwijl tijdens het verblijf van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, in Egypte het idee van een Arabisch-Israëlische werkgroep werd voorgesteld, bleek dit bij zijn overleg in Syrië en Jordanië niet in goede aarde te vallen, waardoor het weer op de achtergrond raakte (zie pag. 808/3).

In Beiroet deelde minister Vance mee, dat die VS hadden besloten Libanon kredieten van $100 mln te verlenen voor de jaren 1977-1979 voor de wederopbouw van het Libanese leger.

Nieuwe politieke ontwikkelingen leken op gang te komen tijdens de slotfase van de missie-Vance.

SAOEDI-ARABIË Tijdens het verblijf van minister Vance in Saoedi-Arabië, verschenen er berichten over een bereidheid van de PLO Veiligheidsraadresolutie 242 (waarin impliciet Israëls bestaansrecht wordt erkend) te aanvaarden, als die resolutie zou worden geamendeerd door toevoeging van een passage waarin de nationale rechten van het Palestijnse volk worden erkend. In de tekst van resolutie 242 wordt in het geheel niet van de Palestijnen gerept, er is slechts sprake van de noodzaak tot ,,een rechtvaardige regeling van het vluchtelingenprobleem".

De woordvoerder van Vance, Hodding Carter, verklaarde op 8 aug. in Taif, dat de VS hun eis hadden laten vallen dat de PLO haar handvest (waarin wordt opgeroepen tot vernietiging van Israël als joodse staat) moet herzien. Als de PLO resolutie 242 zou aanvaarden, dan zouden de VS PLO-deelname aan de vredesbesprekingen ondersteunen ook zonder wijziging van het handvest. De minister van buitenlandse zaken (Vance) gaat ervan uit dat met het aanvaarden van de VN-resolutie 242 hetzelfde doel wordt bereikt als met de verandering van het handvest," aldus Hodding Carter.

In zijn geboorteplaats Plains verklaarde president Carter op 8 aug. tegenover journalisten langs indirecte weg tie hebben vernomen dat de PLO nu bereid was het bestaansrecht van d2 staat Israël te erkennen. ,,Ik geloof dat de zaken er nu beter voorstaan dan voorheen," zei de president. Hij onthulde dat de Verenigde Staten indireot contact met de Palestijnen hebben via Saoedi-Arabië, Syrië, Jordanië en Egypte over het probleem van de Palestijnse deelname aan de Geneefse vredesbesprekingen. ,,Als de Palestijnen zeggen, we erkennen resolutie 242 in haar geheel, maar we vinden dat de Palestijnen een andere status hebben dan alleen maar die van vluchtelingen dan is dat wat ons betreft oké," aldus president Carter.

Over het standpunt van de PLO berichtte het Palestijnse persbureau Wafa op 9 aug.: ,,Om eens en voor al de zaken duidelijk te stellen: de PLO baseert zich ten aanzien van die resolutie op de besluiten van de Palestijnse nationale raad. De PLO kan niet aan de conferentie van Genève deelnemen zolang resolutie 242 het Palestijnse volk blijft negeren en zijn nationale recht op terugkeer naar zijn vaderland, het recht op zelfbeschikking, en het vormen van zijn nationale onafhankelijke staat op zijn nationale grondgebied." Maar volgens Le Monde (10-8) waren de voorgaande dag door een bron uit de naaste omgeving van Arafat de inlichtingen uit de groep rond minister Vance bevestigd wat betreft de aanvaarding door de PLO van resolutie 242 op voorwaarde van een vermelding van de nationale rechten van de Palestijnen. De PLO-centrale had de volgende preciseringen aangebracht:

— De aanvaarding dateert niet van vandaag Zij was reeds schriftelijk aan president Carter overgebracht in mei jl door kroonprins Fahd van Saoedi-Arabie tijdens diens officiele bezoek aan Washington en zij was zojuist slechts bevestigd door de intermediair van de Saoedi's, nadat Arafat een nieuw bezoek aan hun land had afgelegd,

— De Palestijnen zouden officieel hun instemming kunnen verlenen aan het slot van de voor 16 en 17 aug te Damascus uitgeschreven bijeenkomst van het Centrale Comité van de PLO,

— Voor de voortzetting van het aldus op gang gebrachte proces stelt de PLO twee voorwaarden: enerzijds de stemming door de Veiligheidsraad over ,,amendementen" om de wens naar een ,,rechtvaardige oplossing van het vluchtelingenprobleem" te vervangen door een verwijzing naar de ,,nationale rechten van het Palestijnse volk"; anderzijds de erkenning van de PLO door de VS De Amerikaans-Palestijnse dialoog werd reeds voorbereid.

— Als zij voldoening verkregen, zouden de Palestijnen Israël hebber, erkend zender hun handvest te wijzigen en zouden zij bereid zijn naar de conferentie van Genève te gaan. De vorming van een ,,regering in ballingschap" nou plaatsvinden zodra de Palestiinse partij zou zijn uitgenodigd.

De correspondent van Le Monde in Beiroet wees erop dat Arafat reeds op 17 maart had beloofd ,,president Carter te helpen om een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten te verwezenlijken", terwijl Arafat op 11 juni, na een bezoek aan Saoedi-Arabië had meegedeeld dat ,,het (Palestijnse) verzet de bedoeling had de dialoog met de VS aan te gaan Maar andere Palestijnse leiders handhaafden hun vijandige houding jegens de Amerikaanse politiek, aldus de correspondent, en dat werd de voorgaande dag nog bevestigd door een communiqué van het PDFLP van Nayef Hawatmeh

ISRAËL. Maar reeds aan de vooravond van Vance's komst naar Israël stelde de Israëlische premier Begin op 8 aug. nog eens dat Israël weigerde met de PLO over vrede te onderhandelen. Gemelde Amerikaanse pogingen om de PLO ertoe te brengen Israël te erkennen teneinde de PLO te kwalificeren voor een rol in de vredesbesprekingen waren zinloos, omdat de Israëlische regering gebruik zou maken van haar recht van veto t.a.v. een PLO-deelname, aldus Begin. Dat recht ontleende Israël aan het memorandum van overeenstemming tussen Israël van de VS, dat gekoppeld was aan het tweede Egyptisch-Israëlische troepenscheidingsakkoord van sept. 1975 (onderdeel ,,de Geneefse vredesconferentie", laatste alinea punt 2, pag. 350/2-1976).

Minister Dayan van buitenlandse zaken zei op 9 aug. 's avonds tijdens een persconferentie te Jeruzalem na de eerste besprekingen met Vance dat zelfs als de PLO Veiligheidsraadresolutie 242 aanvaardt, deze organisatie voor Israël in geen enkel forum een aanvaardbare onderhandelingspartner kan zijn. Israël hield volgens Dayan ook aan zijn andere fundamentele beginselen vast: weigering om te onderhandelen met een verenigde Arabische delegatie, maar wel onderhandelingen met elke Arabische staat apart om definitieve vredesverdragen te sluiten; weigering om terug te trekken tot de grenzen van 4 juni 1967; weigering van de vorming van een Palestijnse staat ,,in welke vorm

ook"; bereidheid zich in het kader van een vredesverdrag uit de Sinai terug te trekken; geen ,,vreemd" bestuur over de Westelijke Jordaanoever of de Gazastrook.

(Op 9 aug. sprak president Assad van Syrië zich in Damascus uit voor een ,,gemeenschappelijke Arabische delegatie", maar hij voegde daaraan toe dat als de vorming van zo'n delegatie niet mogelijk was ,,Syrië, Egypte, Jordanië en de PLO zouden moeten worden vertegenwoordigd door onafhankelijke delegaties, mits er tussen hen een totale coördinatie bestaat".)

Op 10 aug. verklaarde minister Vance in Jeruzalem tegenover de pers dat er ,,fundamentele verschillen" bleven, die moesten worden opgelost als men dit jaar nog tot een hervatting van de Geneefse conferentie wilde komen. De verschillen betroffen zowel substantiële zaken als procedurekwesties. Wel was er op sommige terreinen tijdens zijn missie enige vooruitgang geboekt, maar die vorderingen waren dezelfde als toen hij ze op 9 aug. in Saoedi-Arabië besprak, waarmee hij te kennen gaf dat er z.i. geen vooruitgang was geboekt tijdens zijn besprekingen in Jeruzalem. ,,De kwestie van de Palestijnse vertegenwoordiging op een Geneefse conferentie blijft een van de onopgeloste zaken", aldus Vance. Hoewel de minister de bereidheid van president Carter bevestigde om rechtstreekse besprekingen met de PLO te openen als die resolutie 242 aanvaardde, zei Vance anderzijds dat de VS elke poging om resolutie 242 te amenderen zouden ontraden, waarbij hij de mogelijkheid van een Amerikaans veto tegen eventuele amendementen openliet. ,,De VS houden zich aan de huidige tekst", aldus Vance.

Hij kondigde aan tijdens de zitting van de Algemene Vergadering van de VN in september te New York besprekingen te voeren met de ministers van buitenlandse zaken van Israël en de Arabische frontlijnstaten, maar hij weigerde die contacten te karakteriseren als „proximity talks" (d.w.z. Israëlisch-Arabische besprekingen in aangrenzende vertrekken met een Amerikaanse bemiddelaar).

Voorts kondigde Vance aan dat hij de Sowjet-ambassadeur in Washington, Anatoli Dobrynin, op de hoogte wilde stellen van de gebeurtenissen tiidens ziin (Vance) missie.

De SU had zich intussen negatief uitgelaten over de missie van minister Vance, en op 10 aug. aangekondigd dat zij een Geneefse conferentie zou boycotten, tenzij de PLO eraan deelnam (UP I)

Het Sowjet-persbureau Tass (12-8) zag ook in het Ainerikaans-Egyptische voorstel betreffende een Israelisch-Arabische werkgroep een poging om de PLO buiten te sluiten en een Geneefse conferentie te omzeilen.

Op I1 aug. verbleef minister Vance korte tijd in Amman, Damascus en Gianaklis (bij Alexandrië) om resp. koning Roessein, president Assad en president Sadat in te lichten over het resultaat van zijn besprekingen in Israël.

Op 14 aug. bracht minister Vance op het Witte Huis aan president Carter verslag uit van zijn missie, waarna een mededeling voor de pers werd gepubliceerd. Daarin werd o.a. gesteld dat op sommige terreinen vooruitgang was geboekt, ,,in het bijzonder in de herbevestiging van de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad als de basis voor onderhandelingen en in het dichterbij brengen van een gemeenschappelijk concept voor de wederzijdse vredesverplichtingen". Maar „grote verschillen tussen Arabieren en Israëliërs bleven bestaan over hoe Palestijnse opvattingen het best bij onderhandelingen kunnen worden vertolkt" en ook ,,over de definitie van veilige en erkende grenzen en het karakter van een Palestijnse regeling". Carter en Vance bleven hopen dat de Geneefse conferentie „nog dit najaar" bijeen kon worden geroepen. In september zouden zij in de VS overleg plegen met de Israëlische en Arabische ministers van buitenlandse zaken.

Centrale Raad PLO *blijft bij* afwijzing *„242". Arafat* in Moskou. *Assad* over Genève

Op 25 en 26 aug. kwam in Damascus de 55 leden tellende Centrale Raad van de PLO bijeen onder voorzitterschap van Khaled Fahoum. Deze raad besloot met een verwijzing naar de besluiten van de Palestijnse Nationale Raad en van de Arabische topconferentie van Rabat (okt. 1974) te blijven bij een afwijzing van resolutie 242 van de Veiligheidsraad, omdat die, aldus het communiqué. ,,de nationale rechten van ons volk buiten beschouwing laat en onze zaak behandelt alsof die een vluchtelingenprobleem betreft".

Toch sloot dit standpunt volgens Le Monde (28-8) in de grond van de zaak een amendering van resolutie 242 niet uit.

Verwezen werd naar een recente verzekering van Yasser Arafat aan secretarisgeneraal Kurt Waldheim van de VN, nl dat het Palestijnse verzet zou aanvaarden aan de conferentie van Genève deel te nemen op de ene voorwaarde dat de nationale Palestijnse rechten in de resolutie 242 zouden worden vermeld Waldheim had op 25 aug te Londen verklaard dat Arafat hem in de Libische hoofdstad Tripoli had bevestigd dat de PLO bereid was op die voorwaarde Israël impliciet te erkennen

Maar de NZZ (31-8) sprak van ,,foutieve interpretaties in het Westen en van de kant van Arabieren die dichtbij de Westelijke diplomatie staan", die mogelijk het gevolg waren van het feit dat ,,de meningen van de radicale Palestijnse leiders buiten beschouwing gelaten werden of hun gewicht onderschat werd De NZZ vervolgde. ,,Het kunnen de radicalen zijn geweest, die een erkenning van VN-resolutie 242 met succes blokkeerden. Zij plegen hun wensen door Ce zetten, doordat zij de PLO met een scheuring bedreigen Zo iets zou voor de gematigde PLO-leiders gevaarlijk zijn, omdat zij dan de

De Centrale Raad van de PLO tijdens het beraad van 25/26 aug te Damascus Aan het hoofd van de tafel Yasser Arafat (2de v.l.) en Khaled Fahoum, de voorzitter van de Palestijnse Nationale Raad (r.)

— tot dusver getalsmatig grotere — veeleer gematigde Palestijnse groeperangen (bijv. Al Fatah) leden zouden kunnen aftroggelen. (. . .)"
Bovendien waren de Sowjets in de weken voor de bijeenkomst van Damascus in bijzonder nauwe contacten met de Palestijnen getreden. Ambassadeur Soldatow heeft herhaaldelijk met Arafat gesproken in augustus naar het schiint vier maai in één week, en hij heeft ook de belangrijkste leider van de radicalen, Habache, ontmoet."

Van 29 tot 31 aug. verbleef PLO-leider Arafat in Moskou voor besprekingen met de Russische minister van buitenlandse zaken Gromyko. Na urenlange besprekingen tussen Arafat en Gromyko (5% uur op 29 aug. bijv.) werd door het Sowjet-persbureau Tass een gemeenschappelijk communiqué gepubliceerd, waarin o.a. werd esteld:

„Beide partijen stelden met bezorgdheid vast, dat (. . .) als gevolg van de voortgezette pogingen van Israël en zijn begunstigers, een oplossing van het vraagstuk van een Midden-Oosten-regeling op een rechtvaardige grondslag te blokkeren en de hervatting van de Geneefse conferentie te verhinderen — het gevaar voor de vrede in het Midden-Oosten met de dag toeneemt. Met dit doel worden stappen ondernomen om de aandacht — door alle mogelijke ideeën over een bespreking van de Midden-Oosten-problemen zonder deelname van de vertegenwoordigers van de PLO en de SU — van dit representatieve forum af te leiden. Achter dit alles steekt 'bovenal de bedoeling het verenigde Arabische front te verzwakken, de Arabische landen te verdelen en de PLO van de gesprekken over de vraagstukken van een Midden-Oosten-regeling uit te sluiten. Voorts is het de bedoeling een zodanige Midden-Oosten-regeling doos te zetten, die het voor Israël gemakkelijk zou maken de bezette gebieden, die altijd al aan de Arabieren behoorden, te annexeren en het Arabische volk van Palestina van zijn legitieme rechten te beroven, met inbegrip van het recht op stichting van zijn eigen onafhankelijke staat en op terugkeer in zijn woonsteden. De ontwikkeling van de gebeurtenissen in het Midden-Oosten en daar rondom geeft aan dat een oplossing van alle ingewikkelde problemen iz. een Midden-Oosten-regelingslechts op de vredesconferentie van Genève kan worden verzekerd met de deelname van alle rechtstreeks betrokken partijen, incl de PLO, de erkende vertegenwoordiger van het Arabische Palestijnse volk. De SU cn de PLO bekrachtigen daarom hun vastbeslotenheid zich elke inspanning te getroosten, opdat de Geneefse vredesconferentie zo spoedig mogelijk wordt hervat. . ."

Voorts werd o m verklaard: De twee partijen benadrukken de noodzaak tot voortzetting van eer, vastberaden strijd om de consequenties van Israëls agressie te elimineren en een werkelijk rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten te vestigen."

In een ap 29 aug. gepubliceerd interview van 4½ uur met de New York *Times* verklaarde de Syrische president Assad niet bijzonder enthousiast te zijn over het opnieuw bijeenroepen van de vredesconferentie in Genève, noch optimistisch over de resultaten ervan. Ondervraagd over de kwestie van de Palestijnse vertegenwoordiging in Genève, suggereerde Assad voor het eerst de mogelijkheid dat de Palestijnen zouden zijn vertegenwoordigd door de Arabische Liga en niet door de PLO. Hij achtte de kwestie van de Palestijnse rechten veel belangrijker dan die van de vertegenwoordiging. Tenzij een regeling werd bereikt, die de rechten van de Palestijnen garandeerde, was oorlog volgens Assad onvermijdelijk. „Als Israël bereid zou zijn de rechten van de Palestijnen volledig te erkennen zonder met hen (de PLO) of iemand anders te praten, zouden wij dat toejuichen, maar wij geloven dat Israël de PLO niet vanwege haar leiding verwerpt, maar omdat Israël de rechten van de Palestijnen verwerpt."

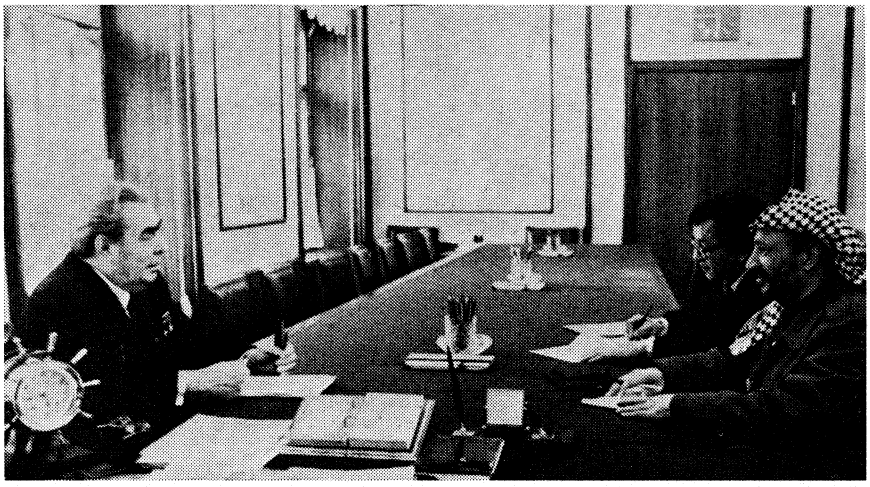

PLO-leider Yasser Arafat (r.) werd, bij een eerder bezoek aan de SU, op 7 april door partijleider Brezjnew ontvangen (zie pag. 518/1).

Voorts verklaarde de Syrische president dat hij bereid was een vredesverdrag te tekenen, dat een eind maakte aan de staat van oorlog met Israël, maar dat hij het idee van president Carter over een „normalisering" van de betrekkingen tussen de Arabische landen en de joodse staat verwierp, tenzij deze „zijn expansionistisch karakter laat varen".

De Israëlische premier Begin verwierp op **30** aug. als „absoluut onaanvaardbaar" de suggestie van president Assad de Palestijnen tijdens de vredesbesprekingen door een delegatie van de Arabische Liga te doen vertegenwoordigen. Met de Liga kon geen vredesverdrag worden ondertekend, omdat zij geen „staatsinstelling" was. Voorts herhaalde Begin dat de „z.g. PLO" voor Israël ander geen voorwaarden een onderhandelingspartner kon zijn.
Ook een PLO-woordvoerder verwierp de suggestie van een vertegenwoordiging van de PLO door de Arabische Liga.

Begin in Roemenië

Van 26 tot 30 aug. bracht de Israëlische premier Begin een officieel bezoek aan Roemenië. Hij voerde besprekingen met o.m. president Ceausescu, in het bijzonder over een regeling van het Midden-Oostenconflict. Beiden wezen volgens een gemeenschappelijk communiqué op „de noodzaak van een zo spoedig mogelijk bewerken van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten. Beide zijden waren van mening dat hoewel er verschillende opvattingen bestaan i.z. de kwestie van een regeling van de situatie in het Midden-Oosten, het van wezenlijk belang is de pogingen tot het bewerken van een rechtvaardige en duurzame vrede in dit gebied te versterken. De verschillende opvattingen in dit opzicht mogen de vriendschappelijke betrekkingen tussen de beide volken niet schaden."

Het Roemeense persbureau Agerpres meldde dat vresident Ceausescu „Roemenie's eonsequente houding" bevestigde t.a.v. „het bewerkstelligen van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten door de terugtrekking van de Israëlische troepen uit de na de oorlog in 1967 bezette Arabische gebieden, door de erkenning van de legitieme belangen en wensen van de Palestijns-Arabisohe bevolking, met inbegrip van het recht op schepping van zijn eigen nationale staat, en door het waarborgen van de onafhankelijkheid en soevereiniteit van alle landen in het gebied President Ceausescu sprak zich uit voor de hervatting van de Geneefse conferentie met deelname van alle betrokken staten, incl. de PLO,

De Roemeense president Ceausescu (r) met zijn gast, de Israëlische premier Begin, tijdens een persconferentie in Boekarest.

voor een grotere rol van de VN bij de politieke oplossing van het Midden-Oostenconflict (..) Het Roemeense staatshoofd bracht **als** zijn overtuiging naar voren dat er reden bestaat voor de veronderstelling dat de bij het conflict betrokken partijen van elke actie zullen afzien, die een complicatie en verslechtering van de bestaande situatie tot gevolg zal hebben, en dat de direct betrokken landen, alle staten van de wereld, hun bemoeiingen tot het vinden van een oplossing zullen versterken, welke beantwoorden aan de vitale belangen van de volken in het gebied, de vrede en de veiligheid in de wereld, zodat het Midden-Oosten tot een zone van rust, goede nabuurschap, vertrouwen en vreedzame samenwerking zou kunnen worden..."

Voornaamste gespreksthema was de vraag in welke vorm Begin zich zou inzetten voor directe contacten met Egypte, en in welke mate Ceausescu hierbij behulpzaam kon zijn

Anti-PLO-motie Knesset. Ontwerp vredesplan Begin

Op **1** sept. aanvaardde de Israëlische Knesset met **92** tegen 4 stemmen (Rakah) bij 6 onthoudingen (Mapam en Shelli) een resolutie waarin gesteld werd: De z.g. PLO heeft in haar handvest verklaard, dat zij naar de vernietiging van Israël streeft. De ideologie van deze organisatie houdt moord en terreur tegen burgers in, en deze ideologie wordt in praktijk gebracht. Deze organisatie is voor de staat Israël geen onderhandelingspartner bij vredesonderhandelingen in het Midden-Oosten.

Op 6 sept. deelde de Israëlische premier Begin mee dat als resultaat van zijn in juli met president Carter gevoerde besprekingen (pag. 807/2) door Israël een ontwerp voor een vredesverdrag was opgesteld, dat door minister van buitenlandse zaken Dayan nog dezelfde maand aan de Amerikaanse regering zou word'en voorgelegd. In dit ontwerp werden geen toekomstige grenzen aangegeven, maar wel de volgende stappen: beëindiging van de staat van oorlog, aanknopen van diplomatieke betrekkingen, vrij personen- en handelsverkeer, oplossing van het vluchtelingenprobleem met wederkerige compensatieregelingen voor Arabieren en joden, en het recht van joden zich in elk deel van het bijbelse Israël te vestigen. Pas wanneer de inhoud van de vredesbesprekingen was geregeld, kon over vredesgrenzen worden gesproken, en wel in rechtstreeks overleg met de Arabische landen aan de onderhandelingstafel. Het plan werd op 11 sept. door het Israëlische kabinet goedgekeurd.

VS *vóór* Palestijnse aanwezigheid in Genève. Carter ontvangt Dayan, Fahmi, Khaddam. Israël aanvaardt Amerikaans voorstel *i.z.* verenigde Arabische delegatie met Palestijnen voor Genève

De woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Hodding Carter, legde op **12** sept. een verklaring af ten gunste van een Palestijnse aanwezigheid in Genève. Hij zei:

„Samen met de kwesties i z het karakter van de vrede, erkenning, veiligheid en grenzen, moet de status van de Palestijnen worden geregeld in een veelomvattende Arabisch-Israelische vredesovereenkomst Deze kwestie kan niet worden genegeerd, willen de andere worden opgelost. Bovendien moet een vredesovereenkomst, als die duurzaam wil zijn, door alle partijen in het conflict, incl de Palestijnen, positief worden gesteund.
Dit betekent dat de Palestijnen moeten worden betrokken in het proces van het vrede sluiten Hun vertegenwoordigers zullen in Geneve moeten zijn wil de Palestijnse kwestie worden opgelost. Als medevoorzitter van de Geneefse conferentie hebben de VS een speciale verantwoordelijkheid voor het verzekeren van het welslagen van de conferentie. Wij zijn daarom met de confrontatiestaten en Saoedi-Arabie bezig een aantal alternatieven te onderzoeken m b t de deelname van de Palestijnen aan de vredesonderhandelingen
M b t resolutie **242** moeten alle deelnemers aan de vredesconferentie de bepalingen van deze resolutie en (van) resolutie 338 onderschrijven, die momenteel de enige overeengekomen basis voor onderhandelingen vormen"

Hoewel Hodding Carter ontkende dat deze verklaring een wijziging in de Amerikaanse politiek inhield, werd de verklaring in commentaren wel beschouwd als het tot dusver sterkste pleidooi van het State Department voor Palestijnse deelname aan Geneve.

Op 15 sept. tijdens een persconferentie voor zijn vertrek via Brussel naar Washington verklaarde de Israëlische minister van buitenlandse zaken Dayan. dat de PLO onder geen enkele voorwaarde — ook niet als zij resolutie **242** aanvaardt — door de regering-Begin als onderhandelingspartner zal worden beschouwd. Ook verwierp Israël een gezamenlijke Arabische delegatie met Palestijnse vertegenwoordigers, en Dayan wilde ook niets weten van politieke onderhandelingen met Palestijnse vertegenwoordigers die zich tegen de PLO afzetten. Wel was Israël bereid te onderhandelen met een Jordaanse delegatie, waarin vertegenwoordigers van de Palestijnen zouden zijn opgenomen.
Maar de woordvoerder van het State Department, Kenneth Brown, deelde op 15 sept. mee dat de VS van mening waren dat de idee van een verenigde Arabische afvaardiging naar Genève „ernstige overweging verdient", al voegde hij daaraan toe dat er ook „andere keuzemogelijkheden, andere variaties" zijn.

Op 15 sept. voerde Dayan in Brussel overleg met joodse leiders en de ambassadeurs van Israël in West-Europa. De volgende dag had hij bijeenkomsten met de voorzitter van de EG-ministerraad Simonet en de NAVO-opperbevelhebber, gen. Haig.

Op 17 sept. dook Dayan geheel onverwacht op in Parijs, vanwaar hij na enkele uren weer terugkeerde naar Israël, waar hij spoedoverleg pleegde met premier Begin

Op 18 sept. zou hij van Tel Aviv rechtstreeks naar New York vliegen, maar op het laatste moment vloog hij via Zurich, waar hij die dag enkele uren verbleef, alvorens eindelijk naar de VS te vertrek-

ken, waar hij 's avonds in New York aankwam.

Terwijl Dayan zelf geen verklaring over zijn mysterieus reisschema aflegde, verschenen in de pers berichten dat hij in het betreffende weekend contacten met Arabische leiders zou hebben gehad Volgens de in Cairo gevestigde zender „De stem van Palestina" (20-9) zou Dayan op 16 sept de Jordaanse premier Badran hebben ontmoet, nadat hij al op 22 aug in Londen met koning Hoessein zou hebben gesproken.

Volgens Time (3-10) was Dayan van Brussel naar Tanger gereisd voor een ontmoeting met de Marokkaanse koning Hassan II, alvorens hij in Parijs opdook Hassan zou een boodschap van koning Khaled van Saoedi-Arabie hebben overgebracht. Ook Time repte over een ontmoeting tussen Dayan en Hoessein in augustus evenals Newsweek (3-10), dat daarentegen berichtte dat Dayan in Parijs een afgezant vin president Sadat had eeswroken nl een hoge dialomaat uit Saoedi-Arabie.

Op 26 sept. sprak een Israelische woordvoerder in Jeruzalem tegen dat Dayan met koning Hassan, een vertegenwoordiger van Saoedi-Arabie en koning Hoessein gesproken had, en ook een Marokkaanse regeringswoordvoerder dementeerde een ontmoeting tussen Dayan en Hassan.

Inmiddels had president Carter in een op 18 sept. voor publikatie vrijgegeven gesprek met journalisten gezegd dat hij de voorkeur gaf aan de vestiging van een „Palestijnse entiteit, die met Jordanië verbonden is". „Ik heb nooit een onafhankelijke Palestijnse staat bepleit," aldus de Amerikaanse president.

Op 19 sept. voerde Dayan met president Carter en vice-president Mondale (2½ uur) en minister Vance besprekingen, die volgens een Amerikaanse woordvoerder „constructief" werden genoemd, maar die de tegenstellingen tussen de VS en Israël niet overbrugden.

Op 21 sept. werd de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, op het Witte Huis ontvangen voor een onderhoud van 65 minuten met president Carter, vice-president Mondale, minister Vance en voorts o.a. adviseur Brzezinski. Fahmi overhandigde Carter een persoonlijke brief van president Sadat. De Egyptische minister liet na het overleg doorschemeren dat de Arabische landen bereid waren zich soepel op te stellen t.a.v. de kwestie van de Palestijnse vertegenwoordiging in Genève.

Er bleek een Amerikaans compromis-voorstel aan de orde te zijn nl. om Palestijnse vertegenwoordigers (zoals gekozen burgemeesters op de westelijke Jordaanoever, o.w. aanhangers van de PLO) op te nemen in een verenigde Arabische delegatie naar de ceremoniële opening van de Geneefse conferentie. Na de opening zou de eenheidsdelegatie in afzonderlijke Arabische delegaties uiteenvallen, waarmee Israël in werkgroepen (waaraan de Palestijnse vertegenwoordigers zouden worden toegevoegd) zou onderhandelen over de vredesvoorwaarden.

Na een debat van ruim twee uur stemde het Israëlische kabinet op 25 sept. met één stem tegen (van minister van landbouw, gen. Sharon) met dit voorstel in, maar op de volgende voorwaarden: resolutie 242 mag niet worden gewijzigd en blijft de enige onderhandelingsbasis; de PLO-aanhangers in de verenigde Arabische delegatie moesten weinig bekend zijn; en die Palestijnen waren geen eigen groep, maar zij waren deel van de Jordaanse groep.

Op 26 sept. verklaarde minister Vance verheugd te zijn over de Israëlische aanvaarding van het voorstel, maar hij liet tegelijk weten dat de Israëlische voorwaarden „niet geheel onze gezichtspunten weerspiegelen", en dat die evenmin besproken waren „met de SU en met de betrokken partijen". Na hernieuwd overleg die dag tussen Vance en Dayan zei Hodding Carter, de woordvoerder van het State Department: „Ik denk dat het Geneefse overleg voor het eind van het jaar zal worden hervat."

Op 28 sept. zei de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahrni, in de Algemene Vergadering van de VN, dat Egypte eraan vasthield dat de PLO in Genève als gelijkgerechtigde naast de andere deelnemers rond de tafel moest zitten. Alle andere deelnemingsvormen, „ook die in het kader van een verenigde Arabische delegatie", wees hij van de hand.

Eveneens op 28 sept. werd de Syrische minister van buitenlandse zaken, Khaddam, door president Carter voor een gesprek van 2 uur op het Witte Huis ontvangen, en later die dag volgde een ontmoeting van Carter met de chef van het koninklijke Jordaanse hof, Abdel Hamid Sharaf. In een gesprek met de pers daarna drong Khaddam aan op een gelijkwaardige vertegenwoordiging van de PLO in het vredesoverleg.

Op 29 sept. zei president Carter op een persconferentie over een PLO-vertegenwoordiging o.a.: „Wij hebben geen nationaal standpunt over wie exact de Palestijnen moet vertegenwoordigen of welke vorm precies de Arabische groep moeit hebben, waarin de Palestijnen zullen zijn vertegenwoordigd..." Over de PLO merkte hij op: „Duidelijk vertegenwoordigen zij niet een natie. Het is een vertegenwoordigende groep, maar meen niet dat zij de exclusieve vertegenwoordigers van de Palestijnen zijn...". *(NRC/H'* blad, *NZZ,* Le Monde, The Times, *USIS)*

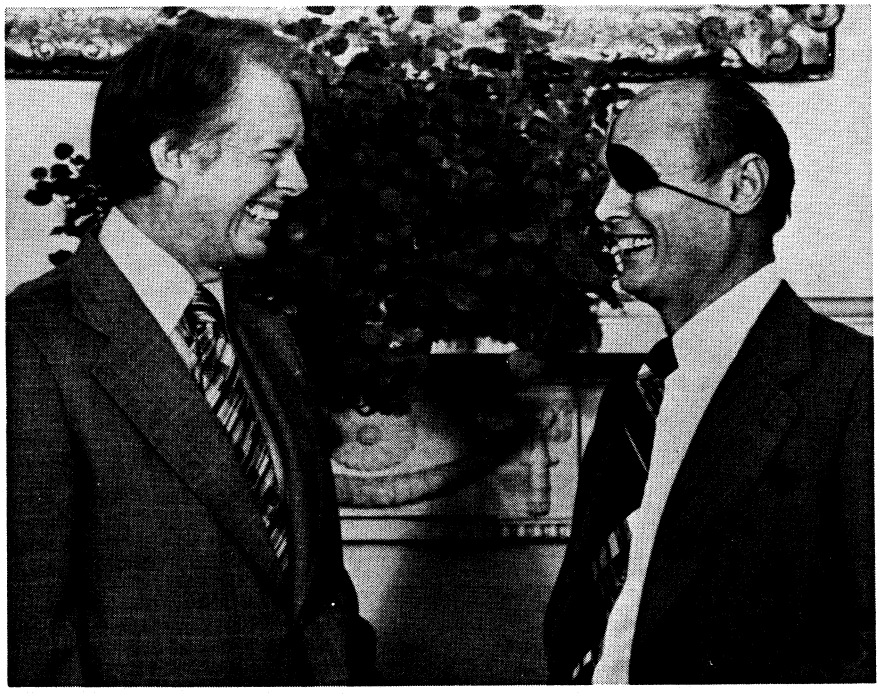

President Carter begroet de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Mosje Dayan (r.), op 19 sept. in het Witte Huis.

VERRE OOSTEN

INDONESIE

UITSLAG PARLEMENTS-VERKIEZINGEN

Volgens de op 8 juni bekendgemaakte officiële einduitslag van de op 2 mei gehouden parlementsverkiezingen kreeg de GOLKAR 232 van de 360 verkiesbare zetels (— 4), de PPP 99 (-c 5) en de PDI 29 (— 1). Van de ca. 64 mln uitgebrachte stemmen verwierf GOLKAR 61,2%, PPP 29.3% en PDI 8,6%. Slechts in twee kiesdistricten, in Djakarta en in Noord-Sumatra. kreeg de PPP meer stemmen dan de GOLKAR. Naast de 360 gekozen parlementsleden zijn er nog 100 benoemde leden (75 militairen en 25 ambtenaren). *(AFP* 9-6)

(Vor. ber. pag. 289 e.v.)

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN. MALIK PARLEMENTSVOORZITTER

Per 1 okt. trad Adam Malik af als minister van buitenlandse zaken, een functie die hij sinds maart 1966 vervulde. Tegelijk nam ook de minister van voorlichting, Mashuri, ontslag. Beiden wilden hun zetel in het parlement innemen.

Op 2 okt. benoemde president Soeharto de minister van onderwijs en cultuur, Syarif Thayeb, tot waarnemend minister van buitenlandse zaken, terwijl Mashuri tijdelijk vervangen werd door staatssecretaris Sudarmono. (Reuter, *AFP)*

Met steun van de GOLKAR werd Malik in de loop van okt. tot voorzitter van parlement en volkscongres gekozen *(NRC/H'blad* 26-10). In een interview met het Westduitse persbureau *DPA* (18-11) kondigde Malik democratische hervormingen aan: 1) versterking van het parlement door een duidelijk uitgeoefend begrotingsrecht; 2) een nieuwe perswet, die de pers meer democratische vrijheid biedt; en 3) een duidelijke rechtsbescherming voor het individu. Hij verklaarde voor deze hervormingen de steun van de president en de GOLKAR te hebben.

LAOS

BEZOEKEN PREMIER KAYSONE PNOMVIHAN AAN VIETNAM, SU, CHINA, OOST-EUROPA EN CUBA

Een Laotiaanse partij- en regeringsdelegatie o.l.v. partijsecretaris en premier Kaysone Phomvihan bracht officiële vriendschapsbezoeken aan Noord-Vietnam (5 tot 11 febr. '76), China (15 tot 24 maart 1976), de Sowjet-Unie (19 april tot 4 mei '76), vervolgens aan de Sowjet-Unie, Cuba, Tsjechoslowakije, Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Polen en de Mongoolse Volksrepubliek (vanaf 5 sept. 1976) en tenslotte aan de DDR (11 tot 16 mei 1977), de SU (16-17 mei 1977) en Noord-Korea (medio juni).

VIETNAM In een gemeenschappelijke slotverklaring van 11 febr 1976 t g v het bezoek aan Noord-Vietnam werd volgen.: het persbureau N i e u w-C h i n a o a gesteld .,Heden treden het Vietnaniese en het Laotiaanse volk een nieuwe revolutionaire fase binnen ( ) Beide zijden zijn in volledige overeenstemming met elkaar wat uetreft het streven naar een bevestiging en versterking van de solidariteit en de onderlinge samenwerking op lange termijn en hulp tussen de beide partijen en landen in de geest van de correcte coordinatie van het echte patriottisme met het proletarische internationalisme alsmede in het belang van elke staat en van de revolutie in Zuidoost-Azie en de overige wereld, (er was volledige overeenstemming) om de verdediging van de nationale onafhankelijkheid en het opbouwwerk in elk land van ganser harte te steunen; om (.) de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van de ander te eerbiedigen, de legitieme belangen van de ander te respecteren, zich niet in de binnenlandse aangelegenheden van de ander te mengen, permanent solidariteit en wederzijds vertrouwen te ontwikkelen en (.) samenwerking tussen de beide landen te bereiken ( )

Zij zullen een regelmatige gedachtenwisseling tussen de beide partijen en staten ( ) houden

Beide zijden zullen de betrekkmgen i z economische samenwerking versterken en de uitwisseling *op* de gebieden van cultuur, onderwijs, openbare gezondheidszorg, luchtvaart, PTT, pers, radio en film, lichamelijke opvoeding, sport en andere gebieden in praktijk brengen

Beide zijden zullen een gemeenschappelijke Vietnamees-Laotiaanse commissie voor economische en culturele samenwerking vormen en economische, culturele, wetenschappelijke en technische delegaties van beide landen benoemen, opdat plannen voor samenwerking en uitwisseling van ervaringen besproken en gerealiseerd worden Beide zijden zullen met het gemeenschappelijke project van de aanleg van een weg van Laos naar de Vietnamese kust vorderingen maken Op verzoek van de Laotiaanse zijde zal de Vietnamese zijde Laos erbij helpen kader te vormen voor de economische. financiële, wetenschappelijke en technische rector. ."

CHINA. Tijdens zijn besoek aan China in maart 1976 werd de Laotiaanse delegatie door Mao Tsetoeng ontvangen. Ook werd tussen beide landen een akkoord i z economische en technische samenwerking getekend, op grond waarvan China aan Laos renteloze leningen zou blijven verlenen

SOWJET-UNIE. In het op 4 mei 1976 te Moskou uitgegeven gemeenschappelijke Russisch-Laotiaanse communiqué werd Cambodja solidariteit en hulp bij de opbouw door de SU toegezegd alsmede vriendschappelijke betrekkingen en uitgebreide samenwerking Dit was volgens de F A Z (6-5-'76) een gevolg van een bemiddeling van Phomvihan tussen de SU en Cambodja (zie pag 785/2).

Op 22 april 1976 waren door de premiers Phomvihan en Kosygin en door ministers van beide landen diverse documenten getekend: een akkoord over culturele en wetenschappelijke samenwerking, een handelsverdrag en een betalingsakkoord en een protocol over Russische hulp bij de opbouw van een Laotiaanse geologische staatsdienst.

Terwijl Phomvihan in april 1976 besprekingen voerde met CC-secretaris Soeslow, premier Kosygin en de ministers Gromyko tbuitenl zaken), Gretsjko (defensie)

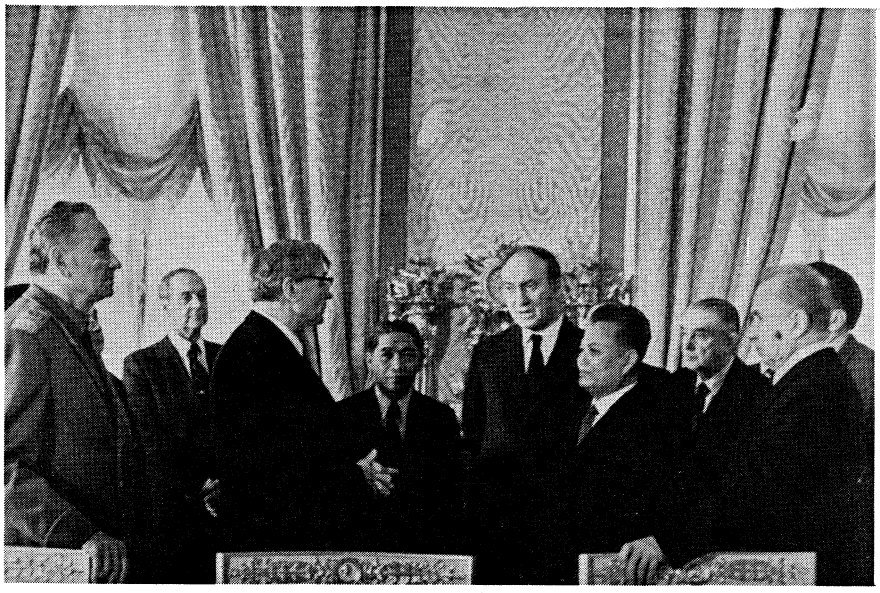

Tijdens het bezoek van de Laotiaanse delegatie aan Moskou op de voorgrond van r.n l . Kosygin, Phomvihan, een tolk, Soeslow en Gretsjko

en Patolitsjew (buitenl. handel), werd hij in mei 1977 door Brezjnew ontvangen. [Op 11 aug. arriveerde het Laotiaanse staatshoofd, prins Souvanouvong, voor een niet-officieel bezoek in de SU. Hij was vergezeld door ex-premier Souvanna Phouma.]

Verdere contacten met Vietnam. Vriendschapsverdrag

Van 29 aug. tot 1 sept. 1976 bracht een Vietnamese regeringsdelegatie o.l.v. vice-premier Le Thanh Nghi een officieel vriendschapsbezoek aan Laos. Op 30 aug. ondertekende Le Thanh Nghi te Vientiane diverse akkoorden: a) een bijstandsakkoord dat Vietnamese renteloze leningen voor de jaren 1976 en 1977 regelde; b) een akkoord i.z. economische, culturele. wetenschappelijke en technische samenwerking; c) een handelsakkoord; en d) een transito-akkoord betreffende de gemeenschappelijke aanleg van een spoorlijn van Laos naar de Vietnamese kust, waar de haven van Danang voor Laos beschikbaar werd gesteld t.b.v. de in- en uitvoer van goederen.

Van 16-18 juli 1977 bracht een Vietnamese partij- en regeringsdelegatie o.l.v. partijleider Le Doean, vergezeld van o.a. premier Pham Van Dong en generaal Chu Huy Man, een officieel bezoek aan Laos. Aan het slot hiervan ondertekenden de leiders van beide landen een akkoord i.~.vriendschap en samenwerking voor de duur van 25 jaar, een grensverdrag en diverse andere akkoorden alsmede een gemeenschappelijk communiqué.

In het vriendschapsverdrag verklaren beide partijen zich vastbesloten alles te doen voor de bescherming en de verdere ontwikkeling van de bijzonder nauwe wederzijdse betrekkingen. Zij zijn van zins het wederzijdse vertrouwen, de langdurige samenwerking en onderlinge steun op alle gebieden in de geest van het proletarische internationalisme en overeenkomstig het beginsel van volledige gelijkberechtiging onophoudelijk te versterken. Beide partijen betuigen hun voornemen met de verdere uitbouw van hun betrekkingen van een veelzijdiger en duurzamer samenwerking een bijdrage te leveren tot de handhaving en bekrachtiging van de vrede in Zuidoost-Azië en de hele wereld. Zij bevestigen hun trouw aan het marxisme-leninisme en hun wil om ook in de toekomst de banier van het socialisme hoog te houden.

Beide partijen verplichten zich elkaar op het gebied van de nationale verdediging te steunen en een nauwe samenwerking bij de versterking van de defensiecapaciteit te betrachten „om de onafhankelijkheid te verdedigen en zich te verzetten tegen sabotagedaden en manoeuvres van het imperialisme en de reactionairen van rechts".

In de geest van de onderlinge steun om de moeilijkheden bij de opbouw te overwinnen en de materiële krachten van beide landen te benutten zullen Vietnam en Laos hun betrekkingen van een tot wederzijds voordeel strekkende socialistische samenwerking versterken, elkaar bij de opleiding van kader helpen en de handelsbetrekkingen uitbreiden Die samenwerking moest „totaal" zijn en betrekking hebben op landbouw, industrie, transport en verbindingen.

Wat de verdere akkoorden betreft, het in sept. 1976 gesloten financieel-economische akkoord voor 1976 en 1977 wend uitgebreid en verlengd: het transito-akkoord werd vernieuwd en nader uitgewerkt. zodat Laos door een vrij gebruik van de haven van Danang en hoofdweg nr. 9 voor zijn in- en uitvoer steeds minder afhankelijk werd van de haven van Bangkak (Thailand).

In het gemeenschappelijke communiqué werd Thailand beschuldigd van het voeren van een „politiek van vijandschap tegenover Laos en Vietnam", van schending van het Laotiaanse grondgebied", van „economische pressie" en van het niet-naleven van de door de vorige burgerregering van Tailand aangegane diplomatieke verplichtingen. De VS werden ervan beschuldigd „troepen en bases in Zuidoost-Azië te onderhouden" en „zich van de ASEAN te bedienen om het streven naar onafhankelijkheid, vrede en ware neutraliteit in het gebied te dwarsbomen".

Op 12 sept. 1977 arriveerde de Laotiaanse minister van defensie, Khamtay Siphandone, voor een officieel bezoek in Hanoi. Hij verklaarde daar: „Wij zullen nooit de magnifieke actie van het Vietnamese volk vergeten, dat tienduizenden van zijn kinderen heeft gezonden om direct voor de onafhankelijkheid en vrijheid van ons land te strijden", waarmee de aanwezigheid van Vietnamese troepen in Laos 'gedurende de Indochinese oorlog nu formeel werd erkend. Ook bedankte de Laotiaanse minister de Cambodjaanse strijdkrachten voor hun steun. (Le Monde, *NZZ,* FAZ, Soviet News, Peking Review, *AdG)*

GRENSINCIDENTEN MET THAILAND

Begin 1977 beschuldigden Laos en Thailand elkaar over en weer van beschietingen. Het Laotiaanse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde in nota's van 4 jan., 10 febr. en 25 febr. dat Thaise troepen of patrouilleboten talrijke malen dorpen in Laos hadden beschoten, dat Thaise militairen overvallen op het grondgebied van Laos hadden uitgevoerd en dat Thaise vliegtuigen het luchtruim van Laos hadden geschonden. Daarentegen meldde radio-Bangkok dat Laotiaanse troepen herhaaldelijk op Thaise troepen of patrouilleboten hadden geschoten.

In de loop van februari leek een verbetering in de bilaterale betrekkingen in te treden. Thailand paf op 14 febr. drie vliegtuigen aan Laos terug, waarin vluchtelingen naar Thailand waren uitgeweken.

Op 17 febr. werd in Vientiane een ontwerp akkoord geparafeerd over de hervatting van de burgerluchtvaart tussen de beide hoofdsteden Vientiane en Bangkok.

Op 9 april werd in een Laotiaanse nota meegedeeld dat rechtse rebellen het eiland Sing Sou m de Mekong (ca. 10 hm ten westen van Vientiane) sinds 29 maart bezet hielden met kennelijke medewerking of goedkeuring van Thaise zijde. De Thaise autoriteiten werd verzocht de rebellen te beletten naar Thailand uit te wijken. De volgende dag werd dit verzoek herhaald met de mededeling dat Laos van plan was het eiland Sing Sou en Sangkhi (dat op 9 april door rebellen bezet was) te heroveren.

Toen Laotiaanse troepen op 11 april de eilanden bezetten, zouden de meeste rebellen volgens Laotiaanse berichten naar Thailand zijn gevlucht, maar een Thaise woordvoerder veriklaaride dat zij in de richting van de Laotiaanse oever waren ontsnapt. Op 12 april werden door een Laotiaanse regeringswoordvoerder twee van de gevangen genomen rebellen aan de pers voorgesteld. Zij zouden hebben bekend dat zij in vluchtelingenkampen in Thailand voor sabotageacties waren opgeleid en dat zij van de Thaise autoriteiten voorraden hadden gekregen. De woordvoerder verlangde de uitwijzing naar Laos van de naar Thailand uitgeweken rebellen en een beëindiging van alle vijandige daden tegen Laos.

Thailand meldde dat een Thaise patrouilleboot op 25 aug. op de Mekong in de provincie Nakhon Phanom vanuit Laos met mortieren en raketten was beschoten. Dergelijke incidenten werden praktisch elke week door de Thaise pers gerapporteerd, met de toelichting dat die vooral voorkwamen wanneer vluchtelingen uit Laos de grensrivier overkwamen.

Daarentegen beschuldigde radio-Vientiane bepaalde groepen van „Thaise reactionairen" ervan de activiteiten van „Laotiaanse bandieten, spionnen en reactionairen in ballingschap" te steunen, wat regelmatig door de Thaise regering werd tegengesproken. Maar een Thaise officier bevestigde tegenover Le Monde (17-9) dat minstens drie groepen anti-communistische Laotiaanse ballingen in het Mekonggebied actief bleven.

Op 30 aug. gelastte de gouverneur van de grensstad Nong Khai de sluiting van de voornaamste grensovergang naar Laos om de illegale grensoverschrijding uit het buurland stop te zetten.

Op 7 okt. protesteerde Laos officieel bij de regering van Thailand tegen twee grensincidenten, die zich eind sept. in het noorden en centrum van Laos hadden voorgedaan.

Op 27 okt. werd de luchtverbinding tussen Vientiane en Bangkok door de Laotiaanse regering tijdelijk gestaakt. De opgegeven reden was een tekort aan brandstof als gevolg van een op 24 sept. door de Thaise autoriteiten ingesteld embargo op het vervoer van petroleum naar Vientiane. Wel werd op 19 okt. de aanvoer van 1 mln liter (een hoeveelheid voor een week) toegestaan, maar daarna werden geen verdere vergunningen verleend. Nadat Laos zijn zaakgelastigde in Bangkok op 2 nov. voor overleg had teruggeroepen, werd het embargo tegen 5 nov. tijdelijk opgeheven. Volgens persberichten hield het embargo verband met berichten over de levering van 20 Russische Mig-21 jachtbommenwerpers aan Laos.

Le Monde (3-11) berichtte dat er sprake was van een economische blokkade van Laos; ook bouwmaterialen ter waarde van verscheidene miljoenen dollars (Zweedse hulp) en levensmiddelen (o.a. melkpoeder uit Nieuw-Zeeland) mochten de grens niet passeren, terwijl Laos, geteisterd door een uitzonderlijke droogte, veel voedsel moet invoeren. Volgens *Le* Monde had men in bepaalde invloedrijke Thaise kringen de gedachte om het communistische bewind in Vientiane te „destabiliseren" niet losgelaten en leken alle middelen geschikt om Laos' binnenlandse moeilijkheden te vergroten. (*Le* Monde, *Financial* Times, *NZZ,* KCA)

(Vor. ber. pag. 660/1-1976)

BERICHTEN OVER BINNENLANDS VERZET, ARRESTATIES EN VIETNAMESE TROEPEN

Sinds de afschaffing van de monarchie en de machtsovername door de Pathet Lao op 3 dec. 1975 (pag. 819/3 /'75) zijn er sporadisch berichten verschenen over uitingen van verzet. Het grootste deel van die berichten had betrekking op de eerste vier maanden van 1976.

Op 9 jan. 1976 meldde radio-Vientiane dat er in de voorafgaande dagen in de zuidelijke provincie Chûmpassak verschillende botsingen hadden plaatsgevonden tussen het volksbevrijdingsleger en „reactionaire krachten", waarbij „een majoor, twee luitenants en zes andere knechten van de reactie" werden gedood. De Bangkok Post berichtte volgens AFP (25-1-'76) over zware gevechten tussen legereenheden en Meo-strijders, die onder bevel zouden staan van Tiao Eang Na Champassak. de jongste broer van de vroeger invloedrijke politicus Boun Oum Champassak. De Meo's zouden op de hoofdweg van Vientiane naar Loeang Prabang en op de hoofdwegen naar Noord-Vietnam drie bruggen hebben opgeblazen

Volgens m Thailand aangekomen vluchtelingen aouden 2000 soldaten van het vroegere koninklijke leger o l v een ex-kolonel van de Pathet Lao een behoorlijk deel van de provincies Champassak en Pakse onder controle hebben In Vang Vien (90 km benoorden Vientiane) zou een deel van het garnizoen zich bij Meostrijders hebben aangesloten, die de weg Vientiane-Loeang Prabang onveilig maakten en ook zeer actief zouden zijn in het gebied van Long Chen. hun vroegere bastion.

In een te Bangkok verspreid manifest (AFP 27-2-'76) werd melding gemaakt van de vorming in Laos van een „Laotiaans Volksfront", dat nationalistische groepen zou omvatten die sinds enkele weken guerrilla-acties ondernamen. Het front eiste een strikte toepassing van de akkoorden van Genève van 1962 en het bestandsakkoord van 21 febr. 1973 (pag. 534/2 - 1973) en het vertrek van alle buitenlandse troepen, die 50.000 Noordvietnamezen, 3.000 Russen en 400 Cubanen zouden omvatten. De Pathet Lao werd ervan beschuldigd „de expansionistische politiek van Hanoi te dienen".

Op 9 maart ontplofte een granaat in het radiostation van Vientiane en op 12 maart werden twee granaten op het terrein van de Russische ambassade in Vientiane geworpen, waardoor 4 Russen gewond raakten Op scholen en in openbare gebouwen verschenen tegen de regering gerichte pamfletten van het Volksfront, dat ook liet weten 20 personen te hebben gedood.

De Laotiaanse regering liet weten dat „sabotage-acties" de laatste weken waren toegenomen en zij schreef die toe aan „CIA- en Lao-reactionairen die worden gesteund door Thaise reactionairen"

In een communiqué, gezonden aan het persbureau AFP (NRC/H'blad 15-3-'76), stelde het Laotiaanse Volksfront dat er in de nacht van 4 op 5 maart een serie gevechten waren geleverd in de streek van Vang Vien-Muong kassi, 160 kilometer ten noorden van de hoofdstad. Volgens dit communiqué zou de Pathet Lao verscheidene kleine posten hebben opgegeven om zich te hergroeperen W Vang Vien. Vientiane zou nagenoeg omsingeld zijn.

In het zuiden van het land zou het hele gebied ten westen van de Mekong, met name de provincie Champassak, zijn „bevrijd". Op 17 februari zou een eenheid onder leiding van kolonel Bua Lien (een ex-kolonel van de Pathet Lao, die in deze streek de leiding van de opstandelingen had genomen) een hele compagnie van de Pathet Lao hebben vernietigd.

De Laotiaanse radio berichtte dat een verzetscommando in de naoht van 26 op 27 maart een brug over de rivier de Lo (110 km ten zuiden van Vientiane) had opgeblazen Op 25 maart had dit station ook melding gemaakt van botsingen tussen anti-communisten en regeringstroepen in de noordelijke provincie Sayaboury, die aan Thailand grenst.

In de nacht van 2 op 3 april 1976 werden op het terrein van de Cubaanse ambassade in Vientiane twee handgranaten geworpen, waardoor een militieman zwaar gewond werd.

Kort daarop zouden volgens Thaise bronnen (AFP 7-4-'76) Laotiaanse troepen onder bevel van Noordvietnamese officieren aanvallen hebben uitgevoerd op drie eilanden in de Mekong — Don Chanod, Don Thon en Don Klang Se — om de daar sinds eind maart. verschanste rebellen te verdrijven. Er zouden bij die aanval ca 20 anti-communisten om het leven zijn gekomen.

Op 11 april begon een grootscheepse z-uiveringscampagne in Laos, waarbij minstens 1.000 personen werden gearresteerd (zie pag. 826/2).

Op 16 april meldde radio-Vientiane dat een vroegere generaal en vijf andere voormalige militairen ter dood waren veroordeeld wegens de aanslag op de Russische ambassade op 12 maart (drie van hen bij verstek) en dat zes anderen ~ware celstraffen hadden gekregen. De doodvonnissen van de drie aangehouden „reactionairen" werden volgens AFP (23-4-'76) voltrokken.

Op 25 april ontsnapten bij een oproer enkele honderden gevangenen uit de gevangenis van Samkhae bij Vientiane. Bij de ontsnapping werden volgens officiële mededelingen twee bewakers gedood, maar volgens AFP (28-4) zouden de gevangenisdirecteur, 25 Pathet Lao-leden en talrijke gevangenen om het leven zijn gekomen. Tijdens de achtervolging van de ontsnapte gevangenen zou ongeveer de helft weer zijn gepakt, terwijl ca. 100 zouden zijn gedood.

Op 28 april 1976 werd melding gemaakt van een nieuwe anti-communistische verzetsorganisatie: liet Comité voor de herwinning van de natie, de religie en de troon. Dit comité verspreidde pamfletten in Vientiane.

Hoewel sinds april 1976 weinig meer over verzetsacties werd bericht, verklaarde het Laotiaanse staatshoofd, prins Souvanouvong, volgens een op 15 maart 1977 te Hongkong ontvangen bericht van het Vietnamese persbureau, dat de prioriteitstaken van de regering voor 1977 bestonden uit het „handhaven van de orde en de veiligheid en het versterken van het defensiepotentieel teneinde alle sabotogepogingen van de vijand in de kiem te smoren".

Die vijand bestond volgens *AP/Le* Monde (17-3) niet alleen uit aanhangers van de monarchie, maar ook uit Meo-bergstammen, die volgens berichten van gevluchte Laotiaanse piloten het voornaamste doelwit vormden van de bombardementen van de regeringsluchtmacht. De Meo's zouden door regeringstroepen uit hun dorpen zijn verjaagd en zij hadden de wijk genomen naar de meest afgelegen streken van het land. Volgens die piloten namen Vietnamezen aan de kant

van de Pathet-Lao-eenheden deel aan de strijd tegen Meo's en andere verzetshaarden, d.w.z. rond de Vlakte der Kruiken en in de provincie Sayaboury (bij de grens met Thailand). Talrijke Westerse diplomaten meenden dat ca. 30.000 Noordvietnamese militairen na de oorlog in Laos gebleven waren.

Berichten over Vietnamese *troepen*

Op 5 juli '76 zouden twee Noordvietnamese divisies naar de Mekong zijn verplaatst om de controle op de weg van Vientiane naar Paksane te verzekeren, terwijl officieel werd bekendgemaakt dat drie compagnieën van de Pathet Lao naar Paksane waren gestuurd.
The Far Eastern Economic Review (AFP 5-10-1976) meldde dat Pathet Lao-eenheden, die in juli de weg van Vientiane naar Paksane wilden zuiveren, een zware nederlaag hadden geleden. Honderd regeringsmilitairen zouden zijn gedood en verscheidene honderden raakten gewond. De aanvoerwegen naar de hoofdstad zouden door PT-76 tanks, artillerie-eenheden en honden worden bewaakt. Voorts zou een Vietnamese divisie naar het berggebied van Xieng Kuang zijn opgerukt om de rebellie van de Meo's te onderdrukken, die onlangs twee Russische helikopters hadden neergeschoten.

Op 12 februari 1977 berichtte de Los Angeles Times uit Westerse diplomatieke kringen in Bangkok dat Vietnam zijn troepen in Laos in de voorafgaande weken met ca. 10.000 man had versterkt. Volgens de NZZ (17-3) werden de Vietnamese troepen eind 1976 met een kwart uitgebreid en daarmee bijna op hun vroegere (1973) sterkte gebracht. Tot die troepen behoorden twee regimenten van de 325ste divisie en het zelfstandige 9e infanterieregiment. Volgens vele berichten werden zelfs Vietnamese eenheden in de gevechten ingezet op de Vlakte der Kruiken en op Route 13 tussen Loeang Prabang en Vientiane, aldus de NZZ, die eraan toevoegde dat vele berichten over gevechten mateloos overdreven zijn, vooral als zij via Thaise bronnen in Bangkok in de pers komen
Laotiaanse vluchtelingen, die in het weekend van 10 juli in Thailand aankwamen, verklaarden dat er toen 60 000 Vietnamese militairen in Laos waren Zij stelden dat de Vietnamese troepenmacht vijf gecombineerde infanteriedivisies (met tanks, artillerie en luchtafweergeschut) omvatte, die langs de rivier de Mekong — de natuurlijke grens tussen Lao en Thailand — waren opgesteld. De Vietnamezen beschikten ook over meer dan 100 P-76 amfibietanks

Arrestatie ex-konzng.
Heropvoedingskampen

Ex-koning Savang Vathana werd op 12 maart in Loeang Prabang gearresteerd samen met zijn zoon, de vroegere kroonprins Vongsavang, en twee andere leden van de koninklijke familie op beschuldiging ,,contra-revolutionair en reactionair" te zijn. Zij werden naar een gevangenis in Vien Xai overgebracht (AP).

Op 16 maart meldde het Russische persbureau Tass dat de ex-koning naar een centrum voor ,,politieke heropvoeding" was gestuurd als gevolg van de ontdekking van ,,een tegen de regering gericht komplot dat ten doel had de volksmacht in het land omver te werpen".
Over die heropvoedingskampen verschenen in de pers diverse berichten. Zojuist in Thailand aangekomen Laotiaanse vluchtelingen beweerden volgens AFP (11-7) dat van de 40.000 mensen, die in 1975 naar een heropvoedingskamp waren gestuurd, niets meer was vernomen, afgezien van summiere officiële overlijdensberichten aan enkele verwanten. *Reuter*-correspondent John Rogers meldde in sept. vanuit Vientiane dat er naar schatting nog 30.000 aanhangers van het vroegere bewind in heropvoedingskampen zitten. Sommigen waren inmiddels teruggekeerd, maar voor anderen zou de heropvoeding vermoedelijk nog een paar jaar duren.

De op 11 april 1976 en volgende dagen uitgevoerde arrestaties betroffen volgens een aankondiging vooraf vier categorieën personen, die uitgenodigd zouden worden tot speciale ,,discussiezittingen":

1) werkloze jeugddelinquenten en onruststokers;

2) gokkers en verslaafden aan verdovende middelen;

3) personen die zonder goede reden revolutionaire studiebijeenkomsten verzuimden: en

4) prostituées en andere personen ,,met een verdorven en reactionaire levenswandel." Volgens Reuter (11-4-1976) waren onder de arrestanten veel Vietnamezen en Chinezen. Zij zouden naar Gong Ling, een eiland in de rivier de Nam-Ngum, zijn gestuurd.

Gevechten bij Vientiane?
Offensief tegen *Meo's*

Op 26 sept. meldden militaire kringen in Bangkok — op grond van berichten van Laotiaanse vluchtelingen — dat er op 16 km ten westen van Vientiane felle gevechten hadden gewoed tussen regeringstroepen en rechtse rebellen, die daar op 22 sept. het dorp Huay Hom hadden veroverd. Thaise berichten over zware verliezen onder de rebellen werden door de militaire kringen niet bevestigd. (*Reuter* 26-9).

Een groep van 300 Meo's, die in het weekend van 27 nov. naar Thailand uitweek, deelde volgens AFP (28-11) mee, dat op 23 nov. een offensief tegen de Meo's was gestart door Laotiaanse regeringstroepen, die gesteund werden door Vietnamese eenheden. De Laotiaanse luchtmacht zou tegelijk massale bombardementen (o.m. met napalm en chemische giftige stoffen) hebben uitgevoerd in het gebied van Xieng Kuang in het noordoosten van Laos, ten gevolge waarvan meer dan 1.000 Meo's zouden zijn gedood. Op 1 dec. werd volgens AP in Bangkok bericht dat steeds meer leden van Laotiaanse bergstammen, vooral van de Meo stam, naar Thail d uitweken; per maand gemiddeld 1.400 personen trokken de grens over vanwege honger, angst voor permanente luchtaanvallen (van Mig-21'~) en pressie. Op 4 dec. schreef de *Bangkok* Post dat gecombineerde Laotiaanse en Vietnamese troepen bij een offensief tegen rebellen in Noordoost-Laos 1.300 Meo's hadden gedood en 800 verwond. Zeven Meobolwerken in het berggebied van Phu Bia ten noordoosten van Vietnam zouden door de gecombineerde troepen zijn veroverd. en ca. 60.000 Meo's liepen gevaar te worden omsingeld. (Zie ook pag. 785/3)

Doodvonnissen

Op 9 nov. begon in Vientiane een proces tegen 26 personen, die ervan beschuldigd werden per 2 dec. 1976 een opstand te hebben beraamd (de 2de verjaardag van de Democratische Volksrepubliek) en die op 6 mei 1977 zouden hebben getracht verscheidene Laotiaanse leiders, o.w. premier Kaysone Phomvihan, te vermoorden tijdens de begrafenis van de vice-voorzitter van de opperste volksraad.
Vier van de verdachten werden ter dood veroordeeld en terechtgesteld, aldus de Eangkok Post (16-11). Een ander Thais blad, Thai *Rath*, meldde dat 13 leden van een rechtse beweging, o.w. 5 Thaise burgers, op 12 nov. waren geëxecuteerd, en dat 13 andere beklaagden levenslange gevangenisstraf kregen.

DREIGENDE HONGERSNOOD?

Volgens een in september gepubliceerd rapport, dat werd opgesteld door het Laotiaanse ministerie van landbouw en de FAO, wordt Laos bedreigd door een hongersnood. Het wordt noodzakelijk geacht dat Laos onmiddellijk 367.500 ton rijst en ca. 2.000 ton zaaigoed invoert. Voorspeld werd dat de rijstoogst van november catastrofaal zou zijn. In de provincie Savannakhet bijv. bedraagt de jaarlijkse produktie van rijst normaal 118.000 ton, waarvan 75.000 ton wordt gebruikt voor de plaatselijke consumptie, terwijl de opbrengst van de oogst nu op hoogstens 20.000 ton wordt geraamd.
Als voornaamste oorzaak voor ueze toestand wordt de ernstige droogte vermeld die niet alleen Laos, maar ook de andere Indochiaese landen de afgelopen zomer heeft getroffen, met daarnaast insektenplagen, die zware schade aan de oogst toebrachten. Maar volgens mededelingen uit VN-kringen hebben ook de aan de boeren opgelegde nieuwe belastingen een essentiële rol gespeeld, doordat zij de produktiviteit sterk verminderden. (Le Monde, NZZ)

KUNST

PRIJZEN

Algemeen

GOETHEPRIJS 1977: Van de Hamburgse stichting Freiherr von Stein: dr. W. A. Visser 't Hooft, ere-voorzitter van de Wereldraad van kerken. Hiermee wilde de stichting ,,het levenswerk eren van een man, dat gewijd was aan het verzoenen van geloofsgemeenschappen en volken en die in de gehele wereld tot een voorbeeld geworden is".

JOSEF BECHPRIJS 1977: Mevr. Shirley Williams, de Engelse minister van onderwijs en wetenschappen, cn Henri Rieben, hoogleraar aan de universiteit van Lausanne. De Josef Bechprijs wordt eveneens toegekend door de Freiherr von Steinstichting en is bedoeld voor personen, die waardevolle diensten bewezen hebben aan de zaak van het verenigde Europa.

KEIZER KARELPRIJS 1977: Walter Scheel, president van de Bondsrepubliek Duitsland. De prijs wordt jaarlijks door de stad Aken toegekend aan iemand, die ,,in bijzondere mate heeft bijgedragen aan de ontspanning en de samenwerking in Europa".

SHAKESPEAREPRIJS 1977: Dame Margot Fonteyn, de Britse vroegere danseres. Ook deze prijs komt van de Freiherr von Steinstichting. Hij is toegekend wegens de verdiensten van dame Margot Fonteyn voor het bevorderen van de Europese cultuur,

VISSER NEERLANDIAPRIJZEN 1976: DE prijzen voor persoonlijke verdiensten gaan naar: Het echtpaar Hekman-Damstra in Aalst, dat zich heeft beijverd voor de medemens in nood; J. J. Dondorp in Hilversum voor toewijding aan het gehandicapte kind en begeleiding van de ouders; drs. J. van Overstraeten in Aalst, België, wegens strijd voor de Vlaamse Beweging; en G. Spittael in het Belgische Eeklo die initiatieven nam voor wereldvrede en verzoening.
Welzijnsprijzen zijn toegevallen aan de vereniging Vrienden van de Emiliehoeve in Loosduinen, de Nederlandse cystic fibrosis stichting in Leusden en het Vrouwen overlegkomitee in Antwerpen.
Culturele prijzen gaan naar de stichting Delta cultureel, Veere, Service d'animation culturelle en langues germaniques in Brains le Comte, het Noord-Zuid contactcentrum volksontwikkeling in Den Haag, de stichting Toernooi der lage landen in Mheer, de Brusselse post in Brussel en het Comité amateurtoneel België-Nederland in Moordrecht.
De prijzen worden jaarlijks of om de twee jaar uitgereikt aan organisaties en personen die zich op sociaal- en/of cultureel gebied hebben onderscheiden. Dit jaar heeft het Visser-Neerlandiafonds 103.0000 gulden uitgekeerd.

VREDESPRIJS VAN DE DUITSE BOEKHANDEL 1977: Leszek Kolakowski, de uit Polen afkomstige filosoof. Hij is in 1966 uit de Poolse Verenigde Arbeiderspartij — de Poolse communistische partij — gezet en twee jaar later naar Canada geemigreerd. De prijs is hem om de volgende reden toegekend: ,,Zijn principe van wantrou en tegen geloof en traditionele overtuiging wijst de weg naar de openheid van denken, die zijn leven en werk kenmerkt. Leszek Kolakowski relativeert aldus de inhouden van ideologieën en dogma's en verzet zich tegen geweld als middel om deze op te leggen. Hij leert verdraagzaamheid, doordat hij tegenstellingen gelijktijdig in zijn denken opneemt. Hij maakt daarmee nieuwe synthesen mogelijk en biedt de kans op een vreedzaam vergelijk".

Beeldende kunst

ANDREW W. MELLONPRXJS 1977: De Belgische schiider Pierre Alechinsky. De prijs is dit jaar voor de eerste maal uitgereikt. Hij is ingesteld door het museum van Pittsburg in Pennsylvania.
De industrieel, waarnaar hij is genoemd, was een van de oprichters van de National Gallery in Washington. Hij was minister van financiën onder president Herbert Hoover.

JACOB HARTOGPRIJS 1977: De Haagse schilder Peter Blokhuis en de Delftse graficus Arthur Stam.

JEANNE OOSTINGPRIJS 1976: Gerbrand Volger uit Amsterdam voor schilderkunst en Jet Schregardus uit Amsterdam voor aquarelleerkunst.

JEANNE OOSTINGPRIJS 1977: Anne-Marie Fischer voor schilderkunst en Clara de Jong voor aquarelleerkunst. Beiden zijn uit Amsterdam.

PRIX DE ROME GRAFIEK 1976: De zilveren penning was voor M. H. P. Boas uit Amsterdam. De gouden penning is niet uitgereikt.

Journalistiek

DICK SCHERPENZEELPRIJS 1977: Sietse Bosgra, als uiting van waardering voor zijn journalistieke werk en, in zijn persoon, voor de betekenis van het voorlichtende werk van het Angola-comité (thans Komitee Zuidelijk Afrika).

LUCAS OOMSFONDSPRIJS 1977: Het weekblad Haagse Post. Voor het geschreven woord ging een prijs naar Miep Rackman, columniste van de Libelle. De prijs de categorie getekend of gefotografeerd beeld was voor de tekenaar Eppo Doeve. De prijs in de categorie vormgeving viel toe aan Rob Stolk, vormgever van De tanddestijds, Historisch Tijdschrift - Postkrant voor Nederland, een uit de Provo-beweging van de zestiger jaren voortgekomen blad. Tenslotte ging de prijs voor redactioneel beleid naar Rita Kohnstam, psychologe te Amsterdam en hoofdredactrice van Ouders van Nu.

PIERRE BAYLEPRIJS 1977: Rein Bloem uit Amsterdam voor zijn belangrijke bijdragen op het gebied van de poëziekritiek.

PRIJS VOOR DE DAGBLADJOURNALISTIEK 1977: Ben Haveman, redacteur van de Volkskrant voor zijn serie van tien artikelen over singuliere eenzamen.

WORLD PRESS PHOTO 1977: Françoise Demulder uit Parijs voor een oorlogsbeeld uit Beiroet. In de verschillende categorieen waren de eerste prijzen als volgt verdeeld; ,,Happy Features": Hirochi Nakanishi (Tokio) voor de foto ,,Stil gebed door een miljoen"; ,,Happy news. Eddie Adams (New York) voor ,,New York, New York", ,,Sport" Ernest Schworck (New York) voor ,,Olympian Yelp"; ,,Portretten" Harry Schmitt (Bonn) voor een portret van mevr. Indira Gandhi; ,,Kunst en wetenschappen". Thomas Hopker (Hamburg) voor ,,Art m the sand-sea", ,,News picture stories": Donald McCullin (Londen) voor een reportage uit Beiroet: ,,Feature picture stories". Ernest Cox Jr. (Chicago) voor ,,African crisis in black and white"; ,,Photo sequenccs" Greg Schneider (San Bernardino, VS) voor ,,Fatal end of a marriage"; en ,,Miscellaneous": Peter Martens (Rotterdam) voor een afbeelding van een Nazi-demonstratie in Washington.

De persfoto van het jaar: ,,Distress of Lebanon" van Françoise Demulder.

ZILVEREN CAMERA 1977: Theo Terwiel voor zijn foto Treinkaping De Punt. Angstige minuten voor één van de treinpassagiers.
In de verschillende categorieën waren de prijzen als volgt toegekend: ,,Series": Guus de Jong met arrestatie van Pieter Menten. ,,Sport": Guy van Grinsven met Paasraces te Zandvoort mei 1977. Een dwarsligger in de Formule Ford Serie. ,,Features": Brand M. Overeem met De dragers van Voorthuizen. ,,Theater": Vincent Mentzel met Edo de Waart, de gaande man. ,,Portretten": Floris Bergkamp met Den Uyl, het achterste van z'n tong? ,,Luchtvaart": Henk Koning met Helikopter plaatst kruis op de erebegraafplaats Overveen.

Letterkunde

BOOKERPRIJS 1977: Paul Scott uit Londen voor zijn roman Staying on.

CONSTANTIJN HUYGENSPRIJS 1977: Harry Mulisch, voor zijn hele letterkundige werk.

GOUDEN GRIFFEL 1977: Henk Barnard, voor zijn kinderboek Kon hesi baka/ Kom gauw terug.
Aan negen auteurs uit binnen- en buitenland is een zilveren griffel toegekend. Het zijn Wiin Hofman (voor zijn boek Wim), Guus Kuyer (voor Grote mensen daar kan je beter soep van koken), James Cressey (De rattenvanger — naverteld door L. M. Niskos), Roald Dahl (Daantje de wereldkampioen — vertaling Harriet Freezer), Robert Gernhardt (Wie dit leest is het vierde beest — vertaling Willem Wilmink), Jan Prochazka (Milena — vertaling Eric Spoelstra en Miep Diekman), Marilyn Sachs (Het boek van Dorrie — vertaling Willem van Toorn), Doris Buchanan Smith (We gingen bramen pluk-

ken — vertaling Bob den Uyl), en Sven Vernstrom (De vergeten hacienda — vertaling Han de Boer).
De gouden penseel ten slotte, voor het beste door een Nederlandse tekenaar geïllustreerd jeugdboek, gaat naar Velthuys voor zijn bijdragen aan Het goede monster en de rovers van dr. W. Junk.

HENRIËTTE ROLAND HOLSTPRIJS 1977: Hans Andreus (postuum) voor zijn verzamelbundel gedichten 1948-1974 en voor zijn twee kleinere bundels Holte van licht en het postuum verschenen werk Laatste gedichten.

JAN CAMPERTPRIJS 1977: De dichter Hans Faverey, voor zijn bundel Chrysanten, roeiers.

LUCY EN C. W. VAN DER HOOGTPRIJS 1977: Dirk Ayelt Kooiman, voor zijn literaire werk in het algemeen en voor zijn kleine roman De grote stilte in het bijzonder.

MULTATULIPRIJS 1977: Louis Ferron, voor zijn roman De keisnijder van Fichtenwald.

NIENKE VAN HICHTUMPRIJS 1977: Wim Hofman voor zijn kinderboek Wim.

NOBELPRIJS VOOR LETTERKUNDE 1977: Vicente Aleixandre (Spanje) ,,voor zijn creatieve en poëtische werk, dat, geworteld in de traditie van de Spaanse lyriek en in de moderne stromingen, licht werpt op de plaats van de mens in het universum en de huidige samenleving".

Vicente Aleixandre is op 26 april 1898 in Sevilla geboren. Zijn eerste levensjaren heeft hij in Malaga doorgebracht, totdat zijn vader naar Madrid verhuisde. In 1920 sloot Aleixandre een handelsopleiding af.

Door een zware ziekte werd hem sinds 1925 het uitoefenen van een beroep onmogelijk gemaakt. Sedertdien heeft hij zich aan de literatuurbeoefening gewijd.

Aleixandre wordt gerekend tot een van de belangrijkste scheppers van surrealistische lyriek van zijn land. De poëzie van Aleixandre wordt gekenmerkt door het vrije vers en in het algemeen lange versregels, een breed en golvend ritme, een stijl die rust en evenwicht ademt, een neiging tot een gedragen toon, die echter niet gekunsteld of gezwollen is.

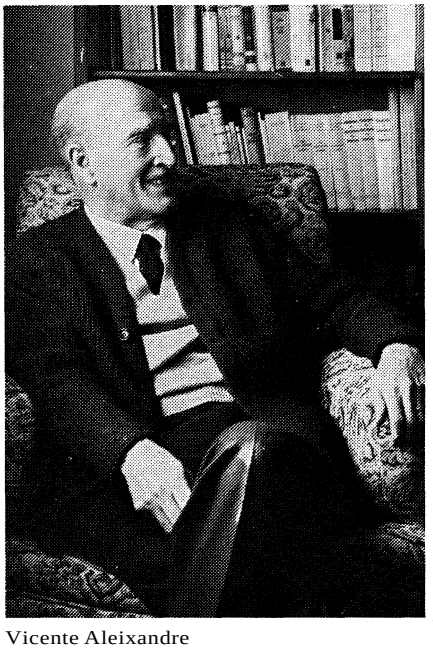

Vicente Aleixandre

Willem Frederik Hermans (r.) krijgt in het kocinklijk paleis te Brussel de prijs der Nederlandse letteren uit handen van koning Boudewijn.

Zijn gedichten hebben bijna altijd een belangrijk probleem als kern, dat hij echter zelden frontaal, maar bijna altijd indirect benadert. Hieraan is het te danken dat zijn fundamentele oppositie tegen de Spaanse situatie na de Burgeroorlog niet al te zeer opviel.

(Werk: Poëzie: Ambito (1928); Espadas como labios (1932); Pasión de la tierra (1935); La destrucción o el amor (1935); Sombra del paraiso (1944); En la muerte de Miguel Hernández (1948); Mundo a solas (1950); Poemas paradisiacos (1952); Nacimiento ultimo (1953); Historia del corazón (1954); En un vasto dominio (1962). Proza: Los encuentros (1958). In 1968 verscheen Obras Completas, zijn volledige werk tot dan; daarna verschenen nog twee thematische anthologieën.

P. C. HOOFTPRIJS (STAATSPRIJS VOOR LETTERKUNDE) 1977: Simon Carmiggelt, voor zijn gehele werk.

Simon Johannes Carmiggelt is op 7 okt. 1913 in Den Haag geboren. Hij begon zijn loopbaan als journalist bij de Haagse editie van het dagblad Het Volk. In de Tweede Wereldoorlog verrichtte hij verzetswerk en raakte hij betrokken bij het ondergrondse Het Parool. Sinds 1945 is hij vaste medewerker van Het Parool, waarin hij dagelijks onder het pseudoniem Kronkel een cursiefje publiceert.

Zijn werk wordt gezien als knap van waarneming, feilloos van woordgebruik en vaak zwaarmoedig van toon. Als realist ziet hij het leven zelden anders dan in een verrassende botsing van illusie en werkelijkheid; zijn humor troost wel door de glimlach om het zonderlinge, maar is in toenemende mate pessimistisch. Het is vooral de ,,kleine man" die zijn sympathie bezit, en voorts kinderen en huisdieren.

Als dichter schreef hij in verwante stijl onder de schuilnaam Karel Bralleput.

Zijn werk is ook in Duitse en Amerikaanse vertaling een groot succes gebleken, hoewel men zich nauwelijks een Hollandser, zo niet Amsterdamser humor kan denken dan Carmiggelt.

De krantenstukjes van Carmiggelt worden met grote frequentie gebundeld uitgegeven.

PRIX DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE 1977: Marguerite Youreenar, voor haar gehele oeuvre.

PRIX FÉMINA 1977: Régis Debray, voor zijn roman La neige brûle, een vrij verslag van zijn ervaringen als revolutionair in Latijns Amerika.

PRIX GONCOURT 1977: Didier Decoin, voor zijn roman John l'Enfer.

PRIX INTERALLIÉ 1977: Jean-Marie Rouart, voor zijn roman Les feux du pouvoir.

PRIX MÉDICIS 1977: Michel Butel, voor zijn roman l'Autre amour.

PRIX MÉDICIS ÉTRANGER 1977: Hector Biancotti (Argentinië), voor zijn roman Le traita des saisons.

PRIX RENAUDOT 1977: Alphonse Boudard, voor zijn roman Les combattants du petit bonheur.

PRIJS DER NEDERLANDSE LETTEREN 1977: Willem Frederik Hermans, als blijk van waardering voor zijn hele letterkundige oeuvre.
De prijs wordt eenmaal in de drie jaar uitgereikt, beurtelings aan een Vlaming en een Nederlander.
Willem Frederik Hermans is op 1 sept. 1921 in Amsterdam geboren. Van 1958-1973 was hij lector fysische geografie aan de universiteit te Groningen. Sindsdien woont hij als ambteloos burger in Parijs. Hij debuteerde als dichter, maar de persoonlijke inzet van gedrevenheid, verbittering, intelligentie, agressiviteit en creatieve verbeelding is veel groter in zijn proza. Hij is voorts een opmerkelijk stilist, een niets-ontziend polemist, een literair nonconformist naar aard en voorkeur.

Sinds zijn schokkende authentieke oorlogsroman De tranen der acacia's (1949) behoort hij tot de belangrijkste schrijvers van zijn generatie. Hoewel autobiografische elementen aanwijsbaar zijn, heeft zijn werk een veel algemener zin: het ontmaskert de schijn waarin de mensen leven, hetzij hun zelfwaardering, hun illusies, hun „rol", hetzij hun zedelijke normen en hun godsdienstige en politieke overtuiging. De mens is gedoemd tot een existentiële eenzaamheid, elk is met zijn waan van waarheid alleen, er is geen weg naar een ander, geen uitweg uit de absolute zinloosheid van het bestaan.

De weerstanden die Hermans opwekt, zijn minder een gevolg van zijn uitdagend polemisch optreden dan wel van deze principiële aantasting der menselijke zekerheid. Het ontgaat velen dat daarachter een drift naar echte waarheid schuilgaat, een wijsgerige argwaan, zoals die in de Nederlandse literatuur alleen te vinden is bij Multatuli en de vrienden Ter Braak en Du Perron. Hoewel minder revolterend dan zij in hun tijd, overtreft hij hen door zijn creatief vermogen, getuige zijn meesterwerk De donkere kamer van Damocles (1958), opnieuw een oorlogsroman, opnieuw grondig gedocumenteerd (het England-Spiel, de zaak-Van der Waals), maar niet enkel boeiend door de illegale menselijke gedragingen tijdens en na de bezetting, maar veeleer verontrustend vanwege de volstrekte onkenbaarheid van de mens en de principiële omkeerbaarheid van iedere motivering. Het boek is in verscheidene talen vertaald en in Nederland verfilmd onder de titel Als twee druppels water (1963). In de roman Nooit meer slapen (1966) heeft Hermans met enkele nieuwe gegevens gewerkt, o.a. zin of zinloosheid van het wetenschappelijk onderzoek, maar zijn vorig niveau niet geëvenaard.

Enkele werken: Poëzie: Kussen door een rag van woorden (1944); Horror coeli (1946): Hypnodrome (1948): Overgebleven gedichten (1968). — Proza: Conserve (1947); Moedwil en misverstand (1948): Fenomenologie van de pin-up girl (1950): Ik heb altijd gelijk (1951); Het behouden huis (1952): Paranoia (1953): De god denkbaar, denkbaar de god (1956): Een landingspoging op Newfoundland en andere verhalen (1957); Drie melodrama's (1957): De woeste wandeling (1960); Drie drama's (1962): Mandarijnen op zwavelzuur (1964); Het sadistisch universum (1964); Wittgenstein in de mode (1967); Een wonderkind of een total loss (1967) — Wetenschappelijk: Description et genèse des dépôts meubles de surface en du relief d'Ocening (1955: diss.); Het zonale beginsel in de geografie (1958; openbare les); Erosie (1960).

PULITZERPRIJS 1977: de Amerikaanse auteur Alex Haley voor zijn boek Roots.

REINA PRINSEN GEERLIGSPRIJS 1977: Niet toegekend; Naar het oordeel van de jury was er onder de ingezonden manuscripten geen werk, dat voldoende oorspronkelijkheid en literaire waarde had om te worden bekroond.

STAATSPRIJS VOOR KINDER- EN JEUGDLITERATUUR 1977: Tonke Dragt uit Den Haag.

STICUSAPRIJZEN 1975 en 1976: Antoine Maduro (1975) en Elis Juliana (1976). Maduro werd onderscheiden wegens zijn essayistische werk, dat de taal der Benedenwindse eilanden tot onderwerp heeft. De heer Juliana kreeg de prijs om de unieke wijze, waarop hij in zijn werk gebruik maakt van de ritmische en fonologische eigenschappen van het Papiamentu. Aanmoedigingsprijzen zijn toegekend aan Pachoco Domacassé, en Carlos A. Nicolaas (beiden geboren op Bonaire) en Enrique Muller en Richard Hooi (Yerba Seku) uit Curaçao. Domacassé kreeg de prijs voor zijn toneelstukken; Nicolaas voor zijn voor Bonaire karakteristieke literatuur; Muller en Hooi zijn onderscheiden om hun dichtbundels.

STIJN STREUVELSPRIJS 1977: Renée van Hekken uit Antwerpen en John Groosman uit Gent voor hun inzendingen Het gesloten oor en Dieper dan huiddik.

Muziek

JOHAN WAGENAARPRIJS 1977: Rudolf Escher, voor zijn gehele oeuvre.

KEES VAN BAARENPRIJS 1977: Reinbert de Leeuw

SEM DRESDENPRIJS 1977: Marius Flothuis.

Theater, **film,** radio en TV

FILMFESTIVAL VAN CANNES 1977: De grote prijs van Cannes is naar de Italiaanse film Padre Padrone van Paolo en Vittorio Taviana gegaan. De prijs voor de beste actrice is in gelijke parten verdeeld tussen de Amerikaane Shelley Duvall (Three Women van Robert Altmann) en de Canadese Monique Mercure (J. A. Martin, Photographe van Jean Baudin). Als beste acteur wordt de Spanjaard Fernando Rey bekroond (Elisa, vida mia van Çarlos Saura).

De prijs voor de beste filmmuziek was voor de Amerikaan Norman Whitfield voor Car Wash.

De grote prijs voor de korte film ging naar de Hongaar Marcel Jankovics voor Kuzdok. De prijs voor het beste debuut werd toegekend aan de Brit Ridley Scott voor The duellists. De speciale prijs van de jury was voor de Braziliaan Glauber Rocha voor Di Cavalcanti.

De oecumenische prijs werd gelijkelijk verleend aan J. A. Martin, Photographe van Baudin en La Dentellière van Claude Goreúta uit Zwitserland. Met lof vermeld werd De Bijbel van Marcel Carné, die buiten mededinging werd vertoond.

De prijs van de kritiek werd in gelijke delen verleend aan de Hongaarse Marta Meszaros voor Kilenc Honap (Negen maanden) en Padre Pedrone van de gebroeders Taviani.

FILMFESTIVAL VAN LOCARNO 1977: De grote prijs was voor Antonio Gramsci van Lino del Fra. De Ernest Artariaprijs voor het beste camerawerk werd toegekend aan The Guest van Ross Devenish. De speciale prijs van de jury ging naar de Oostenrijker Villi Hermann voor San Gottardo. Verder was er nog een grote prijs van de jury voor de Hongaar Janos Rosza. Bijzondere vermeldingen waren er voor Les indiens sont encore loins van de Zwitserse Patrizia Moraz, voor Passing through van Larry Clark en voor Soy un delincuente van Clemente de la Cerda.
De prijs van de kritiek was in gelijke delen voor Jane bleibt Jane van de Duitsers Walter Bockmayer en Rolf Bührman en Mme Bovari, c'est moi van de Pool Zbigniew Kaminski.
De oecumenische jury had haar prijs eveneens aan The guest toegekend. Zij gaf speciale vermeldingen aan Muerte al Amanecer van Francisco José Lombardi en Les indiens sont encore loins

FILMFESTIVAL VAN MOSKOU 1977: Er werden drie gouden prijzen verleend, nl. aan de Hongaar Zoltan Fabri voor Het vijfde zegel, de Spanjaard Juan Antonio Bardem voor Het weekend en Georgi Daneliya uit de SU voor Mimino.

Zilveren medailles werden toegekend aan de Algerijn Merzak Allouache voor Omar, de Bulgaarse Binka Zhelyazkova voor Het zwembad en de Fransman Daniel Duval voor In de schaduw van een kasteel. Speciale prijzen van de jury werden toegekend aan de film Nacht over Chili van Sebastian Alarcon en Alexander Kosarew, beiden uit de SU, en Rio negro van de Cubaan Manuel Perez.

In de categorie korte film werden twee gouden prijzen verleend, nl. aan Mayers erfenis uit de DDR en Het Vismar ravijn uit Spanje.
Als beste acteurs werden onderscheiden Radko Polic uit Joego-Slavië voor zijn rol W de film De idealist en de Roemeen Amzo Pelea. De beste actrice was Mercedes Carreras uit Argentinië, die speelde in de film Gekke vrouwen.

FILMFESTIVAL VAN WEST-BERLIJN 1977: De hoofdprijs, de Gouden Beer was voor de film Wosjozdenie van Larissa Sjepitka uit de SU. De Zilveren Beer werd toegekend aan Le diable probablement van de Fransman Robert Bresson. De prijs voor de beste regie en ook een Zilveren Beer waren er voor de Spaanse regisseur Manuel Guttierez voor Camada negra.

De Zilveren Beer voor de beste actrice kwam bij de Amerikaanse Lily Tomlin terecht voor haar rol in de film The late show van Robert Brenton.

Als beste acteur werd onderscheiden de Spanjaard Fernando Fernan Gomez voor zijn rol in de film El anacoreta van Juan Estelrich.

Zilveren Beren werden verder nog verleend aan Los albaniles van de Mexicaan Jorg Fons en aan Herkulesfurdoi emlek van de Hongaar Pal Sandor

In de sector korte films ging de Gouden Beer naar Ortsfremd ... wohnhaft vormals Mainzer Landstrasse, van Hans Sachs en Hedda Rinneberg uit de Bondsrepubliek Duitsland. Zilveren Beren waren er voor Etuda o zkousce (Etude over een repetitie) uit Tsjechoslowakije en Feniks van de Joegoslaaf Petar Gligorowski.

De jury van Katholieke internationale filmorganisatie OCIC sprak bijzondere aanbevelingen uit voor de Tsjechoslowaakse film Een dag voor mijn liefde, de film Le diable probablement en voor Herkulesfurdoi emlek.

De Internationale Evangelische Filmjury verdeelde 5 000 mark van de Otto Dibeliusprijs tussen de Amerikaanse film Tussen de fronten van Joan Micklin Silver, Le diable probablement en de ook uit Frankrijk stammende film Ik, Pierre Rivière, heb mijn moeder, mijn zuster en mijn broeder gedood, alsmede aan de film Ceddo van de Senegalees Ousmane Sembene.
De Grand Prix van Interfilm was voor Padre Padrone van de gebroeders Taviani.
Tenslotte ging de prijs van de filmkritiek naar de voormalige leider van het West-

berlijnse filmfestival, Alfred Bauer, die vorig jaar was afgetreden.

NIPKOPTSCHIJF 1977: De onderscheiding van de Nederlandse televisiejournalisten is toegekend aan het Simplisties Verbond van Kees van Kooten en Wim de Bie. Zij ontvangen de prijs voor de tweede maal; de eerste heir kregen zij hem in 1974 voor hun bijdragen aan het Gat van Nederland.
De redactie van de NOS-rubriek Den Haag Vandaag kreeg een eervolle vermelding voor haar regelmatige parlementaire uitzendingen en haar Teleaccursus Parlement en kiezer.
Ook de verantwoordelijken voor het culturele aankoopbeleid van de NOS werden met ere genoemd.

OSCARS 1977: Als beste acteur werd aangewezen de in januari jl. overleden Peter Finch vcor zijn rol in Network. De film Network kreeg een Oscar voor het beste originele draaiboek (van Paddy Chayevsky). Beste actrice was Faye Dunaway. eveneens wegens haar rol in Network. De De Oscar voor het beste draaiboek op basis van een bestaand gegeven ging naar William Goldman voor All the president's men. Als beste regisseur werd John Avildson, de maker van Rocky, onderscheiden. Rocky werd ook als de beste film van het jaar aangewezen.
De Oscar voor de beste mannelijke bijrol was voor Jason Robards, voor zijn rol als Ben Bradlee, directeur van de Washington Post, in All the president's men.
Beste trucfilm was Leisure van Suzanne Baker uit Australië. De prijs voor de beste kostuums ging naar de Italiaan Danilo Donati, die de kleren voor Fellini's Casanova ontworpen had. De Oscar voor de beste speciale effecten ging naar King Kong van Dino de Laurentiis. Het beste liedje was Evergreen van Barbra Streisand in A star is born.
Voor de beste artistieke leiding werd All the president's men onderscheiden (George Gaines voor de decors en George Jenkins voor de artistieke leiding).
De beste vrouwelijke bijrol was die van Beatrice Straight in Network. De beste korte film was In the region of the ice van André Guttfreund en Peter Werner.
Voor de beste montage werden Richard Halsey en Scott Conrad voor hun werk aan Rocky beloond. De prijs voor de beste geluidsopname ging naar Arthur Piantadose, Les Fresholtz, Dick Alexander en Jim Webb voor All the president's men.
De prijs voor de beste niet-Amerikaanse film ging naar Zwart en wit in kleur van Jean Jacques Annaud uit Senegal. Haskell Wexler kreeg de prijs voor het beste camerawerk voor Bound for glory. Voor dezelfde film kreeg Leonard Roseman de Oscar voor de beste muziekbewerking. De Oscar voor de filmmuziek werd toegekend aan Jerry Goldsmith (The Omen).
De Oscar voor documentaire ging naar Harland County USA van Barbara Kopple. Zij beschrijft in deze film de strijd van mijnwerkers in een dorp in Kentucky voor het stakingsrecht. Als beste korte documentaire werd Number our days van Lynne Litman onderscheiden.

PRIJS VAN DE NEDERLANDSE KRITIEK 1977: De toneelgroep Appel in Den Haag, omdat zij ,,in hecht teamverband en met bescheiden middelen een unieke vorm van theater tot stand brengt".

PULITZERPRIJS 1977: (afdeling drama) Michael Christofer, acteur en toneelschrijver, voor The shadow box.

WETENSCHAP EN TECHNIEK

PRIJZEN

ERASMUSPRIJS 1977: Dr. Werner Kaegi, historicus, hoogleraar te Basel.
De nu 76-jarige dr. Kaegi geldt als een universeel historicus. Hij heeft veel geschreven over de 15-de en 16-de eeuwse geschiedenis van Europa.
Vermaard is hij vooral wegens zijn biografie van zijn landgenoot en voorganger Jakob Burckhardt. Daarnaast heeft hij baanbrekend werk verricht op het gebied van de studies over Erasmus. O.m. vertaalde hij Johan Huizinga's biografie over Erasmus in het Duits.
Kaegi is in het Zwitserse Oberland geboren, woont sinds 1924 in Eazel en is daar sinds 1935 hoogleraar.

Tevens aan: Jean Monnet. Prins Bernhard heeft op 21 nov. bij Monnet thuis deze de ZO-ste Erasmusprijs overhandigd.
In de overwegingen die tot de toekenning van de prijs hebben geleid is onder meer de mengeling van idealisme en pragmatisme genoemd waarmee Monnet — de grondlegger van de Europese instellingen die tot de gemeenschappelijke markt en de Europese gemeenschap leidden — de Europese zaak heeft gesteund. Ook is vermeld de wijze waarop hij sinds de Eerste Wereldoorlog werkte aan de toenadering tussen de Europese volkeren.
Monnet organiseerde en coördineerde in de Tweede Wereldoorlog de geallieerde bevoorrading. Tijdens dit werk groeide zijn plan voor nauwere economische samenwerking in Europa ook in vredestijd. Na de Tweede Wereldoorlog, toen hij leider was van het Franse planbureau, werd Monnet de inspirator van het plan-Schuman voor kolen en staal, dat de Frans-Duitse betrekkingen moest normaliseren en een nieuwe oorlog tussen die twee landen moest voorkomen. Hij was van 1952 tot 1955 de eerste voorzitter van de Europese gemeenschap voor kolen en staal (EGKS).

FRANCQUIPRIJS 1977: De filosoof prof. Jacques Taminiaux, hoogleraar aan de Franstalige universiteit van Leuven en directeur van het Centre d'Etudes phénoménologiques, dat o.m. het werk van de Duitse wijsgeer Husserl bezorgt.

J. P VAN PRAAGPRIJS 1977: (van het Humanistisch Verbond) De schrijfster en historica dr. Annie Romein Verschoor, omdat zij met haar werk ,,een wezenlijke bijdrage heeft geleverd aan de cultuur van Nederland en tallozen door haar werk heeft gebracht tot die cultuur. die zij vanuit een humanistische levensvisie bestudeerde".

KLUWERPRIJS 1977: Prof. dr. J. J. Klant, voor zijn boek Spelregels voor economen.

MEDLSCHE REGERINGSPRIJS: De vijfjaarlijkse prijs van de Belgische regering voor onderzoek op het gebied van de fundamentele geneeskundige wetenschappen werd toegekend voor de perode 1971-75 aan prof. dr. Isidûur Leusen, titularis van de leerstoel voor menselijke fysiologie en directeur-diensthoofd van het laboratorium voor normale en pathologische fysiologie aan de rijksuniversiteit te Gent.
Prof. Leusen, geboren te Gent in 1923, is een internationaal bekend deskundige voor de fysiologie van het 'hersen- en ruggemergvocht. Hij promoveerde tot doctor in de geneeskunde in 1948, werd docent aan de Gentse universiteit in 1958 en hoogleraar in 1962. Hij kreeg de Francqui-prijs voor natuurwetenschappen en geneeskunde in 1969.

NOBELPRIJS VOOR ECONOMIE 1977: James Meade (Groot-Brittannië) en Bertil Ohlin (Zweden) voor hun ,,baanbrekend werk op het gebied van de theorie van de internationale handel en internationale kapitaalbewegingen".
James Edward Meade is op 23 juni 1907 geboren. Hij heeft gestudeerd aan de universiteiten van Oxford en Cambridge. Hij was achtereenvolgens professor in internationale handel aan de Londense School of economics, vervolgens in economie aan de universiteit van Cambridge, gouver-

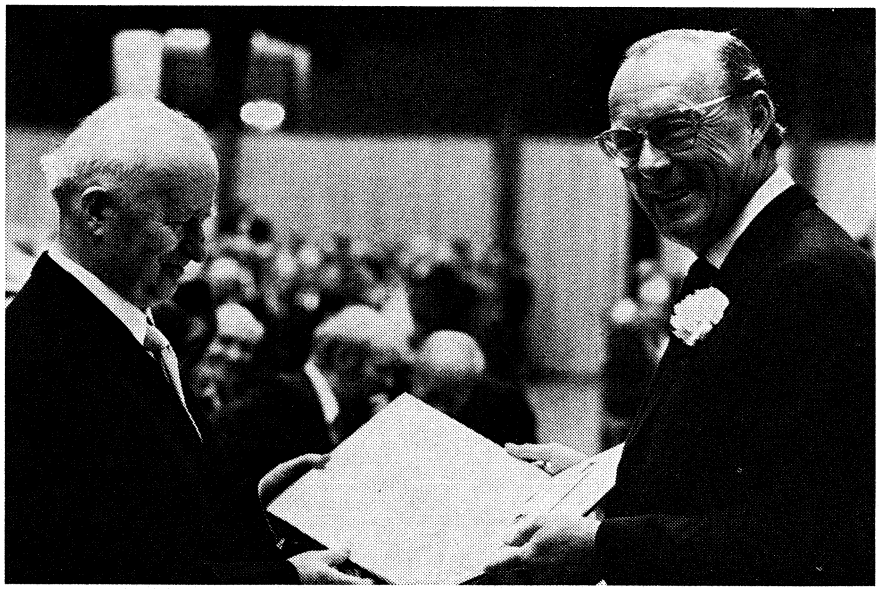

Prins Bernhard overhandigt de Erasmusprijs 1977 aan de Zwitserse historicus dr Werner Kaegi.

neur van het Nationale Britse instituut voor economisch en sociaal onderzoek
Bertil G Ohlin is op 23 april 1890 te Klippan (Zweden) geboren Hij is afgestudeerd aan de Handelshogeschool te Stockholm
Hij begon zijn carriere als ambtenaar, raakte in 1924 verbonden aan de universiteit van Stockholm en was van 1924-1929 ook hoogleraar aan de universiteit van Kopenhagen Van 1929-1965 was hij hoogleraar aan de handelshogeschool van Stockholm Verder was hij o m van 1938-1944 lid van de Zweedse Eerste Kamer van 1944-1945 ininister van handel, van 1945-1970 lid van de Tweede Kamer en van 1944-1967 voorzitter van de liberale partij Hij is lid van de Zweedse Academie van Wetenschappen
De belangrijkste werken van beide economen zijn al tientallen jaren geleden geschreven, maar het gewicht van Ohlins en Meades bijdragen zijn pas duidelijk geworden in de jaren zestig en zeventig in verband met de groeiende internationalisering van het economische systeem
De problemen die gepaard gaan met de allocatie van middelen, de economische cyclus en de inkomensverdeling behoren in sterke mate tot de internationale economische sfeer Dat betekent dat de buitenlandse handel, internationale prijsverschillen, de internationale verdeling van verschillende economische activiteiten en de overdracht van middelen de dominerende factoren zijn geworden in economische analyses en het economische beleid
Meade heeft in zijn werk ,,De theorie van de Internationale Economische Politiek'' de relatie van het economische beleid met de buitenlandse handel onderzocht Hij is diep doorgedrongen in het probleem van de stabilisering van de ,open'' economie Een ,open'' economie is een economie die relatief veel handel drijft met het buitenland, zoals Nederland of Zweden
Bertil Ohlin is zowel beroemd geworden door zijn werk over de theorie van de internationale handel als door zijn rol in de Stockholmse school, die voor de tweede wereldoorlog samen met de Britse econoom Keynes de theoretische fundering heeft gelegd voor een actief economisch beleid van de overheid In 1931 publiceerde hij ,,De Wereldwijde Economische Recessie''.
Beide heren zijn nog zeer actief in hun vak. Meade bestudeert momenteel het Engelse belastingsysteem en Ohlin treedt op als redacteur van bundels met economische opstellen en mengt zich nog steeds in de discussie over de economische politiek.

NOBELPRIJS VOOR GENEESKUNDE 1977: Roger Guillemin (VS) en Andrew Schally (VS), die in gelijke parten de helft van de prijs delen, en Rosalyn Yalow (VS).
De eerste twee krijgen de prijs voor ,,hun ontdekkingen over de produktie van peptidehormonen in de hersenen. Mevr. Yalow is de prijs verleend voor haar radioimmunologische methoden tot bepaling van peptidehormonen.
Roger Guillemin is op 11 jan. 1924 in Dijon (Frankrijk) geboren. Hij heeft in Lyon medicijnen gestudeerd, waar hij in 1949 afstudeerde. Hij vertrok daaiiop naar Noord-Amerika, eerst naar Canada, waar hij aan de universiteit van Montreal experimentele geneeskunde en chirurgie studeerde, en vervolgens naar de VS, waar hij in i953 arriveerde.
Tot 1960 was Guillemin hoogleraar fysiologie aan de Baylor universiteit (Houston, Texas). Van 1960-1963 was hij directeur van de afdeling experimentele eridocrinologie van het College de France In 1970 voegt hij zich met zijn hele staf bij het SALK-instituut in San Diego (Californië)
Andreur V. Schally is op 30 sept. 1926 in Vilno (Polen) geboren. Hij heeft in Engeland gestudeerd en is vervolgens gepromoveerd in de biochemie aan de universiteit van Montreal.
Tot 1962 was hij vervolgens onderzoeksassistent aan de Bayloruniversiteit in Houston, waar hij samenwerkte met prof. Guillemin. In 1962 werd hij hoofd van de afdeling polypeptiden en endocrinologie van het veteranenziekenhuis in New Orleans. Sinds 1973 is hij hoofd van het gehele wetenschappelijke en ziekenhuisapparaat van de Amerikaanse organisatie van veteranen.
Rosalyn Sussman Yalow is in juli 1921 in New York geboren. Zij heeft natuurkunde gestudeerd. Zij heeft zich gespecialiseerd in nucleaire geneeskunde cn begon haar loopbaan als assist te van het hoofd van de radio-isotopenafdeling van het Bronx-ziekenhuis in New York.
Zij verricht nu onderzoekswerk aan het Mont Sinai-ziekenhuis, zij is lid van de nationale commissie voor bescherming tegen nucleaire straling, en van de Amerikaanse Academie van wetenschappen.
De drie laureaten hebben de prijs gekregen voor hun werk op het gebied van de endocrinologie — de wetenschap omtrent de klieren niet inwendige secretie; klieren met inwendige secretie produceren hormonen, die in het bloed terecht komen, door het bloed overal in het lichaam verspreid worden en ow bepaalde wlaatsen hun werking doen Deze hormonen werken in samenhang met het zenuwstelsel, zoals in de dertiger jaren duidelijk werd, toen er samenhang bleek te bestaan tussen de hypothalamus — het onderste deel van de hersenen — en de hypofyse, de belangrijkste endocriene klier, die onder tegen de hypothalamus aanligt en die de werking van vele andere endocriene klieren o a de geslachtsklieren beinvloedt
Schally en Guillemin hebben belangrijke bijdragen geleverd tot beter inzicht in de aard van de samenhang tussen hypothalamus en hypofyse Guillemin, die van 1949 tot 1953 ge erkt heeft met Hans Selye in Montreal de auteur van het ,,stress''-begrip, slaagde er in de 50'er en 60'er jaren in uit de hypothalamus: van schapen een stof te isoleren die een specifieke werking heeft op de hypofyse, namelijk bevorderen dat uit de hypofyse een hormoon vrijko t (genaamd TSH, d w z Thyreoid Stimulerend Hormoon: thyreoid betekent schildklier), dat op zijn beurt de schildklier tot werking aanzet. de stof uit de hypothalamus wordt TSH-rf genoemd ,rf'' staat voor ,,releasing factor'' Schally heeft, werkend met varkens. soortgelijk werk gedaan voor LH-rf, LH betekent Luteotroop Hormoon, en werkt op de eicelproduktie in de vrouwelijke geslachtsklieren
Vooral toen het ook lukte oin deze ,,releasing factor', behorend tot een groep eiwitachtige stoffen die ,,peptiden' genoemd worden, ook synthetisch te vervaardigen, was de weg geopend voor meer gedetailleerd inzicht in de neuro-endocriene samenhangen
Mede door het werk van Schally en Guillemin zijn ook in andere hersendelen peptide-hormonen aangetoond, o a de zgn. ,,endorfines, die een morfineachtige werking hebben, en die kort tevoren in het nieuws waren omdat ze wellicht de pijnstillende werking van acupunctuur helpen verklaren''
Verder is het probleem van te geringe groei, dat ook met hypofyse-hormonen samenhangt, door dit werk in een nieuw licht komen te staan, terwijl ook perspectieven geopend zijn voor bepaalde psychiatrische ziektebeelden
De werking van peptiden — overigens omvat deze categorie eiwitachtige stoffen niet alleen hormonen — is ook het onderwerp waarvoor mevr Yalow haar prijs gekregen heeft Een probleem van deze stoffen is dat ze in het lichaam in uiterst geringe hoeveelheden geproduceerd worden en werken, wat onderzoek naar hun structuur en werkingsmechanisme uiteraard zeer bemoeilijkt
Door de op zich zelf zeer gevoelige analysemethoden van de immunologie (de leer van de antilichamen en antigenen, voortgekomen uit het onderzoek naar de

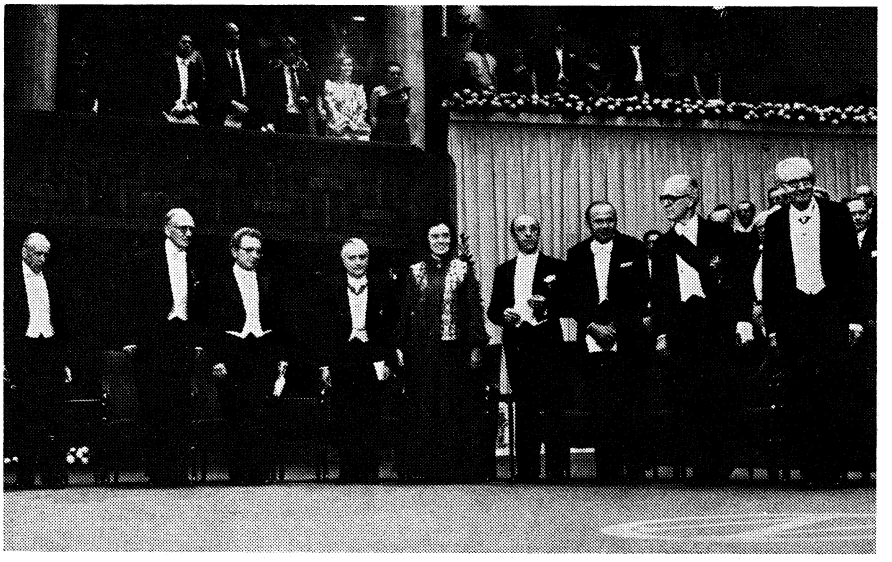

De winnaars van de wetenschappelijke Nobelprijzen 1977 poseren in het concertgebouw in Stockholm. V.l.n.r. John H. van Vleck, natuurkunde, sir Nevill Mott, natuurkunde, Philip W. Anderson, natuurkunde, Ilya Prigogine, scheikunde, Rosalyn Yalow, geneeskunde, Roger Guillemin, geneeskunde, Andrew W. Schally, geneeskunde, Bertil Ohlin, economie en James Meade. economie.

afweermechanismen tegen infectieziekten) te combineren met de techniek van het markeren van biologisch werkzame stoffen met radioactieve „merk-stoffen", heeft mevr. Yalow het onderzoek op het terrein van de peptiden, dat jarenlang had gestagneerd omdat er geen geschikte analysemethoden beschikbaar waren, wezenlijk verder geholpen.

Een van de vele belangrijke resultaten is bijvoorbeeld dat nu bekend is dat vele suikerpatiënten niet zozeer een tekort hebben aan insuline, maar hun insuline op een of andere manier niet kunnen gebruiken. Een recente toepassing is bevolkingsonderzoek bij pasgeborenen naar te lage functie van de schildklier, die bij 1 : 8000 babies zou voorkomen; mits vroeg herkend en behandeld, kunnen de zware afwijkingen die dit geeft voorkomen worden.

NOBELPRIJS VOOR NATUURKUNDE 1977: Philip Anderson (VS), sir Nevill F. Mott (Groot-Brittannië) en John H. van Vleck (VS) voor „hun fundamentele theoretische werk over de elektronische structuur van magnetische en wanordelijke systemen".

Philip Anderson is op 13 dec. 1923 in Indianapolis geboren. Hij heeft in Harvard gestudeerd. In 1943 komt hij te werken bij de onderzoekslaboratoria van de Amerikaanse marine. Sinds 1949 werkt hij in de laboratoria van de Bell Telephone Cy en vanaf 1967 is hij hoogleraar in de theoretische natuurkunde aan de universiteit van Cambndge (Engeland). Hij is lid van de Amerikaanse Academie van wetenschappen.

Sir Nevill Mott is op 30 sept. 1905 geboren. Hij heeft in Cambridge gestudeerd. Op 24-jarige leeftijd werd hij lector in de wiskunde aan de universiteit van Manchester. Van 1933-1954 was hij hoogleraar theoretische natuurkunde aan de universiteit van Bristol en van 1954-1971 in hetzelfde vak aan de universiteit van Cambridge.

John Hasbrouck van Vleck is op 13 maart 1899 in Middletown (VS) geboren. Hij studeerde natuurkunde, eerst aan de universiteit van Wisconsin, daarna in Harvard, waar hij in 1922 promoveerde. Hij was hoogleraar natuurkunde aan de universiteit van Minnesota (1927-1928), hoogleraar theoretische natuurkunde aan de universiteit van Wisconsin (1928-1934) en van 1935-1969 hoogleraar in de mathematische natuurkunde aan de Harvard-universiteit. De drie natuurkundigen hebben zich allen als theoretici bezig gehouden met de natuurkunde van de vaste stof. De prijs is niet toegekend voor gemeenschappelijk werk, noch voor een specifieke ontdekking, maar voor het geheel van hun activiteiten.

Anderson heeft op vele gebieden van de natuurkunde van stoffen in vaste toestanden belangrijke bijdragen geleverd. We noemen een aantal voorbeelden

Anderson's theorie van de (super exchange) wisselwerking tussen ionen in stoffen, die de elektrische stroom niet geleiden doch wel veel magnetische ionen bevatten, verklaart waarom zulke stoffen antiferromagnetisch zijn, zich naar buiten gedragen als niet-magnetische stoffen.

Dit inzicht is van belang geweest bij het zoeken naar magnetische stoffen die geschikt zijn voor toepassing in bijv. transformatoren.

Supergeleiding, het verschijnsel dat bepaalde stoffen bij zeer lage temperaturen (lager dan —255 graden) de elektrische stroom oneindig goed geleiden, is ook door Anderson bestudeerd. Met name heeft hij zich bezig gehouden met onzuivere supergeleiders die van belang zijn voor toepassing in supergeleidende spoelen, zoals die tegenwoordig gebruikt worden om, met weinig energieverlies, hoge magneetvelden te maken.

Anderson heeft ook bijgedragen tot het onderzoek van de vraag onder welke omstandigheden een onzuiverheid in een metaal magnetisch is en wanneer niet.

Overigens, niet-magnetische onzuiverheden zijn uitgebreid onderzocht door sir Nevill Mott

Het geleiden van de elektrische stroom in sommige metalen met magnetische verontreinigingen verbetert niet — zoals in de meeste stoffen — met afnemende temperatuur, doch verslechtert juist beneden een bepaalde temperatuur. Naar aanleiding van dit, eerder door Kondo theoretisch behandelde en lang daarvoor in Leiden door onze landgenoten, De Haas, De Boer en Van de Berg proefondervindelijk ontdekte effect, heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd tot het begrip van de niet-magnetische toestand die bij lage temperaturen in zulke magnetisch verontreinigde metalen kan ontstaan.

De laatste jaren verschuift de aandacht van veel vaste stofnatuurkundigen zich van kristallijne stoffen naar halfgeleiders en metalen in een glasachtige toestand

Een van de belangrijkste vragen daarbij is in hoeverre elektronen in hun beweging door de glasachtige toestand gehinderd worden. Anderson heeft aangegeven onder welke omstandigheden elektronen in zulke stoffen plaatselijk gebonden worden.

Recentelijk heeft hij o.a. gewerkt aan de verschillende verschijningsvormen die de lichtste soort helium (3-helium) aanneemt bij extreem lage temperaturen.

De boeken die Mott samen met andere onderzoekers schreef in de jaren dertig gelden nu nog als standaardwerken. Zij behandelen de theorie van de botsingen van atomen in gassen, de elektrische eigenschappen van metalen en legeringen en de theorie van de beweging van elektronen in kristallen die uit ionen opgebouwd zijn

Zijn vaak intuitieve denkbeelden over de rol van elektronen in metalen, halfgeleiders en isolatoren hebben generaties van natuurkundigen sterk beinvloed

Zijn werk had o a betrekking op de mate waarin zulke stoffen de elektrische stroom en warmte geleiden Bovendien onderzocht hij de thermokracht, het verschijnsel dat met een temperatuurverschil in een stof een elektrische spanning gepaard gaat

De laatste jaren gaat zijn belangstelling sterk uit naar de theorie van stoffen waarin alle of een gedeelte van de atomen op een wanordelijke waze gerangschikt zijn. Daartoe behoren halfgeleiders waarin veel vreemde atomen opgelost zijn, metaalmengsels waarin het kristalrooster uit verschillende atomen is opgebouwd en metalen en halfgeleiders in de glasachtige toestand.

Van Vleck heeft zich met uiteenlopende gebieden van de natuurkunde bezig gehouden, maar vooral was 'hij een der eersten die omstreeks 1930 de toenmalige nieuwe theorie van het gedrag van atomaire systemen, de quantum-mechanica, heeft gebruikt voor de verklaring van elektrische en magnetische eigenschappen van vaste stoffen. Het karakteristieke van de nieuwe theorie was hierin gelegen dat het voor de elektronen in een atoom slechts bepaalde omloopbanen om de atoomkern voorschrijft, waar de oude klassieke beschrijving elke baan toeliet.

Bovendien, terwijl men in de klassieke theorie het elektron in zijn baan als het ware op de voet kan volgen, kenmerkte de nieuwe beschrijving zich door een fundamentele onzekerheid omtrent de plaats van het elektron op een gegeven moment Toch is de bewegingstoestand als geheel in de quantum-mechanische beschrijving precies bepaald, evenals de energie van de bewegingstoestand en het erbij behorende magnetische moment.

Dit laatste hangt samen met twee rotaties die van de elektronen om de atoomkern en die van elk elektron om zijn eigen as Van Vleck heeft zich diepgaand bezig gehouden met de wijze waarop het totale magnetisme van een atoom tot stand komt en met de invloed, die omringende atomen daarop uitoefenen als men het atoom in een kristal inbouwt Hij berekende de mate waarin de magnetische atomen in een kristal hun magnetisme richten in een aangelegd magnetisch veld en een van de bijdragen in dat proces draagt zijn naam. „Van Vleck susceptibiliteit"

Die bijdrage is het gevolg van het feit dat het magnetisme van de atonien zich niet alleen in het magnetische veld richt, maar onder invloed van het veld ook in grootte een weinig verandert. Ook het gemak waarmee het magnetisme van de atomen zich richt in een magnetisch veld (magnetische relaxatie) en de wijze waarop het magnetisme van naburige atomen elkaar beinvloedt, werden door Van Vleck onderzocht

De resultaten van het werk van Van Vleck zijn nu gemeengoed geworden van allen, die magnetische stoffen onderzoeken Hoe grondig zijn werk was, wordt geïllustreerd door het feit dat zijn in 1932 geschreven boek over de elektrische en de magnetische susceptibiliteit nog in 1960 werd herdrukt omdat het een goede inleding in dat gebied van de natuurkunde gebleven was

NOBELPRIJS VOOR SCHEIKUNDE 1977: Ilya Prigogine (België) voor zijn bijdrage aan de theorie van de irreversibele dynamica.

Ilya Prigogine is op 25 jan. 1917 in Moskou geboren. Hij woont vanaf 1929 in België, waar hij in 1941 zijn doctoraat in de natuurwetenschappen verwerft aan de Vrije Universiteit van Brussel.

Hij doceert aan deze universiteit vanaf 1946, sinds 1951 als hoogleraar, een ambt, dat hij nu nog bekleedt.

In 1959 werd hij benoemd tot directeur van het Internationale instituut voor natuur- en scheikunde Solvay. Van 1961-1966 was hij buitengewoon hoogleraar scheikunde aan de universiteit van Chicago. Vanaf 1967 is hij directeur van het centrum voor statische mechanica en thermodynamica aan de universiteit van Austin in Texas.

Om de verdiensten van Prigogine te kunnen begrijpen, is het noodzakelijk enig inzicht te hebben in de meer algemene reversibele of evenwichtstherrnodynamica. Dit is het vakgebied dat zich bezighoudt met de energieaspecten van chemische en fysische processen.

De belangstelling voor energie is niet van de laatste tijd. De mens maakt al duizenden jaren gebruik van de warmte die vrijkomt bij het verbranden van hout. De wetenschappelijke aanpak van deze zaken dateert echter pas van het einde van de 18e en het begin van de 19e eeuw.

Een belangrijke vraag in die tijd was hoe men de warmte, die bij de verbranding vrijkomt, kon gebruiken om machines arbeid te laten verrichten. De stoommachine was het antwoord op die vraag en het is geen wonder dat het principe daarvan grondig werd bestudeerd. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van het

vakgebied dat thans thermodynamica wordt genoemd.
Het ligt voor de hand dat de begrippen arbeid en warmte hierin een belangrijke rol spelen; het zijn de beide mogelijke vormen van energie-overdracht — arbeid op macroscopische schaal en warmte op moleculaire schaal (door botsingen van moleculen).

Rond 1850 groeide het inzicht dat arbeid en warmte onderworpen zijn aan twee natuurwetten, die de beide hoofdwetten vormen waarop de thermodynamica werd gebouwd. De eerste hoofdwet zegt dat bij een willekeurig proces de grootte van het arbeidseffect en van het warmte-effect afhankelijk zijn van de manier waarop dat proces wordt geleid, maar dat hun som steeds dezelfde is.
Aangezien arbeid en warmte beide vormen van energieoverdracht zijn, wil dat zeggen dat bij een proces een, door uitgangstoestand en eindtoestand vastgelegde. energieverandering optreedt. Wordt het proces omgekeerd uitgevoerd. dan zal dus dezelfde hoeveeiheid energie moeten worden toegevoerd die op de heenweg werd verkregen. Dit betekent dat er nooit energie valt te winnen uit niets (behoud van energie).

De tweede hoofdwet is minder algemeen bekend dan de eerste, maar even belangrijk. Deze wet legt de beperking op aan de omzetting van warmte in arbeid. Het blijkt onmogelijk een hoeveelheid warmte geheel in arbeid om te zetten, zonder dat dit gevolgen heeft voor de omgeving.
Het blijkt nu mogelijk beide hoofdwetten mathematisch te formuleren in termen van de energie en de entropie. De entropie houdt nauw verband met orde en wanorde op moleculaire schaal. De mathematische formulering van de tweede hoofdwet gaat echter ten koste van een fundamentele beperking van het toepassingsgebied van de thermodynamica, nl. de beperking tot systemen in evenwicht.

Vandaar de naam evenwichts- of reversibele thermodynamica, Ondanks deze beperking tot evenwichten is de reversibele thermodynamica zeer bruikbaar gebleken op vele terreinen. Zo is het in de chemie mogelijk met behulp van de thermodynamica te voorspellen of een chemische verbinding kan worden gemaakt en wat daarvoor de beste omstandigheden zijn.
Een andere maatschappelijk belangrijke functie van de thermodynamica is dat zij inzicht verschaft in het rendement waarmee energiedragers als kolen, olie en gas worden gebruikt bij het leveren van arbeid. Rendement is in dit verband de verhouding van verkregen arbeid en maximaal door de energiedrager te leveren energie. Bij het merendeel van de arbeidsleverende processen wordt de energiedrager verbrand en de vrijkomende warmte in arbeid omgezet.

De thermodynamica maakt duidelijk dat tengevolge van deze omweg het rendement niet veel beter kan zijn dan 40%. In de levende natuur wordt in het algemeen zorgvuldiger met de beschikbare middelen omgesprongen. Het is aantrekkelijk om de thermodynamica ook daar toe te passen. Hier doet zich echter de beperking tot evenwichten voelen.

In levende systemen spelen niet-evenwichtssituaties een belangrijke rol en is de ontwikkelde evenwichtsthermodynamica vaak niet toepasbaar. Er ontstond dan ook behoefte aan uitbreiding van de thermodynamica tot niet-evenwichtssystemen, de irreversibele thermodvnamica. Tot de ontwikkeling hiervan, begonnen in 1931 met baanbrekend werk van een andere Nobelprijswinnaar, de Noor Onsager, heeft Prigogine vanaf 1945 aanzienlijke bijdragen geleverd.
Aanvankclijk beperkte deze ontwikkeling zich tot toestanden die niet ver van evenwicht verwijderd zijn. Het bleek mogelijk van systemen, die onder invloed van externe krachten niet tot evenwicht komen, een goede beschrijving te geven, vooropgesteld dat die krachten niet te groot zijn.
In dat geval hangen de stromen die een gevolg zijn van die krachten daarmee lineair samen.
Krachten kunnen bijvoorbeeld een temperatuurverschil of een concentratieverschil zijn, de bijbehorende stromen een warmtestroom resp. een materiestroom. Dit gebied wordt de lineaire irreversibele thermodynamica genoemd. Toepassingen hiervan vindt men bij processen waarbij transport van warmte en materie optreedt, zoals bijv. transport door membranen in levende organismen.

Ondanks het gebruik van de lineaire irreversibele thermodynamica op verschillende terreinen van fysica, chemie en biologie bleef het toepasbaarheidsgebied beperkt en het lag voor de hand dat gezocht werd naar mogelijkheden de reikwijdte van de thermodynamica ook uit te breiden tot systemen die ver van evenwicht verwijderd zijn.
Op dit gebied hebben Prigogine en zijn school sinds het begin van de jaren zestig pionierswerk verricht. De grondgedachte hierbij is dat systemen, waarop de reversibele en de lineaire niet-reversibele thermodynamica van toepassing zijn een evenwichtsstructuur bezitten in die zin dat kleine verstoringen van de bestaande toestand, zogenaamde fluctuaties, vanzelf weer verdwijnen.
Worden de invloeden van buiten sterker dan zal er een ogenblik komen waarop fluctuaties niet meer verdwijnen maar versterkt worden. Er ontstaat dan een zogenaamde dissipatieve structuur. Een bekend voorbeeld is het Bénard-probleem, waarbij een dunne vloeistoflaag van onderen wordt verwarmd.
Aanvankelijk zal warmte worden getransporteerd op moleculaire schaal, waarbij de vloeistof macroscopisch gezien in rust blijft. Moleculair gezien is de wanorde echter groot. Wordt het temperatuurverschil tussen onder- en bovenkant te groot dan treden plotseling vloeistofstromen op, waarbij grote aantallen moleculen zich in dezelfde richting gaan bewegen.

Vergelijkbare situaties doen zich voor bij sommige chemische reacties onder invloed van energie- en materie-uitwisseling met de omgeving. Er kunnen dan trillingen rond een zekere toestand optreden in plaats van het gebruikelijke continue verloop in één richting. In beide genoemde gevallen ontstaat onder invloed van energie- en materie-uitwisseling met de omgeving spontaan een zekere ordening t.o.v. de oorspronkelijke situatie.
De beschrijving en verklaring van deze dissipatieve structuren door generalisatie van de thermodynamica is het gebied van de niet-lineaire irreversibele thermodynamica. Het is de verdienste van Prigogine dit terrein te hebben ontgonnen.
Het belang hiervan zou wel eens in de biologie gevonden kunnen worden. Immers ook bij levende systemen treedt onder invloed van energie- en materie-uitwisseling met de omgeving ordening op.

WATELERVREDESPRIJS 1976 EN 1977: De Pool dr. Manfred Lachs, rechter in het Internationale Grechtshof in Den Haag (1976) en dr. Max Kohnstamm, president van het Europees Universitair Instituut te Florence (1977).
Dr. Kohnstamm heeft de Watelerprijs gekregen ,,voor de vele en belangrijke activiteiten die hij gedurende tientallen jaren in vooraanstaande functies heeft verricht, ter bevordering van een vreedzame samenwerking tussen de Europese volken. Zeer in het bijzonder ook voor de wijze waarop dr. Kohnstamm zich heeft ingezet voor de eenwording van Europa", aldus de Carnegiestichting die de prijs toekent.

Op 11 maart is in het Vredespaleis in Den Haag de Wateler-Vredesprijs 1977 uitgereikt aan Max Kohnstamm (l.), president van het Europees Universitair Instituut in Florence. Prinses Beatrtix woonde de plechtigheid bij.

NECROLOGIEËN

ADULMADJID DJOJODININGRAD, RADEN MAS, ('03 - 1-1 Den Haag), Indonesische vrijheidsstrijder en politicus.

In de jaren twintig bestuurslid van de Indonesische Vereniging in Nederland, wegens het verspreiden van opruiende geschriften tegen het koloniale Nederlandse bewind in Den Haag berecht maar vrijgesproken Tijdens WOII actief in verzet, keerde na de oorlog nsar Indonesië terug en bekleedde functies in verschillende Indonesische kabinetten tussen '45 en '48, o a als onderminister van binnenlandse zaken en sociale zaken. Vestigde zich na de soevereiniteitsoverdracht als advocaat, lid van de grondwetgevende vergadering Lid van de Indonesische Communistische Partij en lid van het centraal comité Bevond zich ten tijde van de staatsgreep in '65 in Peking en reisde vandaar door nsar Nederland waar hij tot aan zijn dood woonde.

ANDREUS, HANS (PSEUD. V. VAN DER ZANT, JOHAN WILHELM) (21-2 '26 Amsterdam - 9-6 Putten (Gld.). Nederlands dichter en prozaïst.

Behoorde tot de belangrijkste avantgardistische dichters uit de generatie van de Vijftigers Gedichtenbundels. o a Muziek voor kijkdiei-en ('51); Het explosieve uur ('55); Tweespraak ('65); De sonnetten van de kleine waanzin ('57); Luisteren met het lichaam ('60); Aarde ('63); Klein boek om het licht heen ('64); Symbioson ('67); Verzamelde gedichten 1948-1974 ('76)

Kinderboeken o a De reis van Langbaard de Twaalfde ('56); Stel je voor ('56); Tjirp de Krekel ('61); Het grote boek vol dierenverhalen ('62); Henry de filmhond ('63); De verhalen van Meester Pompelmoes ('64); Spookuur tussen de middag ('65); Mannetje Muk ('66); Verder teksten voor kinderliedjes, vertalingen van toneelstukken van Shakespeare, verhalen van D H Lawrence, liedjes van Gay Béart, de chansons m de musical Irma La Douce en medewerking aan grammofoonplaten met kindersprookjes

BALCON, SIR MICHAEL (19-5 1896 Birmingham - 17-10) Brits filmproducer

Directeur van verschillende filmproductiemaatschappijen, o a lid van de British Film Academy.

Producent van o a. The Good Companions, I was a Spy, A Yank at Oxford, Next of Kin, The Overlanders, Whisky Galore, The Lavender Hill Mob, The Man in the white Suit, The Ladykillers, Dunkirk, The Long and The Short and The Tall, Sammy Going South

BEEL, DR. LOUIS JOSEPH MARIA (12-4 '02 Roermond - 11-2 Utrecht) Nederlands politicus

Bezocht gymnasium in Roermond, behaalde diploma gemeenteadministratie A en studeerde vervolgens rechten in Nijmegen, doctoraal in '28, promotie in '35. Werkte van '20 tot '24 op de gemeentesecretarie in Roermond In '24 secretaris bisschop. Inspectie LO; '25 tot '29 werkzaam provinciale griffie in Overijssel; vanaf '29 tot '42 werkzaam op gemeentesecretarie van Eindhoven, waar hij ontslag neemt wegens benoeming NSB-burgemeester, '42 tot '44 advocaat en procureur in Eindhoven, wordt na de bevrijding van het zuiden adviseur soc zaken milit commissariaat Eindhoven In '45 naar Londen voor advies over oorlogsslachtoffers, contact met koningin Wilhelmina, minister van binnenl zaken in kabinetten - Gerbrandy en - Schermerhorn-Drees: in '46 lid van de TK voor KVP, van '46 tot '48 premier en min van binnenl zaken van eerste na-oorlogse kabinet dat na verkiezingen werd gevormd; '47 tot '48 tevens min van algem zaken, '48 lid College van 9 mannen; '49 hoge vertegenwoordiger van de Kroon in Batavia Na beeindiging taak in de politiek enige jaren buitengewoon hoogleraar in Nijmegen en Tilburg

Van '51 tot '56 min van binnenl. zaken Trad in 65 af en zich met jhr mr A W L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer en prof mr. P S Gerbrandy te wijden aan de moeilijkheden aan het hof in Soestdijk i v m. de aanwezigheid van een gebedsgenezeres Werd daarna tot Minister van Staat benoemd In '58 lid van de Raad van State en formateur en leider van het overgangskabinet-Beel dat vervroegde verkiezingen uitschreef In '59 formateur van kabinet-De Quav waarin hij zelf geen zitting nam

Van '59 tot '72 vice-voorzitter Raad van State, jarenlang vertrouwensman en adviseur van het staatshoofd, betrokken bij formatie van de kabinetten-Marijnen, Cals, Zijlstra en De Jong

BERGH, SYDNEY JAMES VAN DEN (25-10 1998 Rotterdam - 25-9) Nederlands zakenman en oud-minister van oorlog

Bezocht gymnasium in Rotterdam en Nederlandse Handels Hogeschool, trad in dienst bij Van den Bergh's fabrieken, die later fuseerde tot Van den Bergh Unilever Bij het verlaten van het bedrijf in '63 was hij vice-voorzitter van de raad van Bestuur van Unilever In de oorlogsjaren kwartiermeester-generaal en bij demobilisatie in '46 generaal-majoor

In '59 korte tijd minister van oorlog voor de VVD in ministerie-De Quay

Vervulde daarnaast talrijke functies in bedrijfs- en verenigingsleven, zoals voorzitter van de Centrale Kamer voor handelsbevordering, lid van de provinciale staten van Zuid-Holland

BLOCH, ERNST (8-7 1885 Ludwigshafen am Rhein - 4-8 Tubingen) Duits filosoof en essayist

Studeerde filosofie, muziek en fysica in Munchen en Wurzburg In '08 studeerde hij af en woonde als schrijver in Duitsland, Italie en Frankrijk Geldt als hoofdvertegenwoordiger van een onorthodoxe

Marxistische filosofie. Met zijn boeken „Vom Geist der Utopie" en „Das Prinzip Hoffnung" heeft hij grote invloed uitgeoefend op de jongere generatie van de laatste hen jaar, in het bijzonder op zgn nieuw links Voor WOI in Heidelberg in de kring om de socioloog Max Weber Als pacifist week hij in '14 uit naar Zwitserland In di twintiger jaren leefde hij als schrijver in Berlijn en ging m '33 als emigrant naar Parijs, Praag en tenslotte de VS Keerde in '49 terug, werd docent filosofie aan de universiteit van Leipzig Keerde na de bouw van de Berlijnse muur in 61 na een rondreis door West-Duitsland niet meer naar de DDR terug In '61 benoemd tot hoogleraar in de filosofie van de universiteit van Tubingen Kreeg in '67 de Vredesprijs van de Duitse Boekhandel

Voornaamste werken Geist der Utopie ('18); Thomas Münzer als Theologe der Revolution ('21); Spuren ('30); Erbschaft dieser Zeit ('35) Subjekt Objekt Erläuterungen zu Hegel ('51); Das Prinzip Hoffnung ('54); Zur Ontologie des Noch-Nidhts-Seins (61); Naturrecht und Menschliche Wurde ('61); Verfremdungen I und II (62, '64); Tubinger Einleitung in die Philosophie 1 und II ('63, '64, '69); Über Karl Marx ('68); Atheismus im Christenturn ('68); Über Methode und System bei Hegel ('70); Vorlesungen zur Philosophie der Renaissance ('72)

BOUMAN, PROF. DR PIETER JAN (19-9 '02 Batavia - mrt Groningen) Nederlands ecocoom, socioloog en historicus

Studeerde in Rotterdam economie, daarna geschiedenis en sociologie, promoveerde in '31 tot dr in economische wetenschappen, vervolgens werkzaam in onderwijs en voor Zeeuwse Landbouw Mij, adviseur Militair Gezag, alg secr Mij tot Nut van het Algemeen, van '46 tot '68 hoogleraar sociologie in Groningen

Werken Rotterdam en het Duitse Achterland 1831-1851 ('31, diss), Jaurès, Wilson Rathenau ('36); Van Renaissance tot Wereldoorlog ('38); Leerboek voor economische geschiedenis ('38); Sociologie, begrippen en problemen ('40); Algemene Maatschappijleer ('47); Revolutie der eenzamen ('53); Een handvol mensen ('69) Andere bekende werken zijn De groei van de grote werkstad, Vijfstromenland, Een onzer dagen en Van tijd naar tijd

BRAUN, WERNHER VON (23-2 '12 Wirsitz, Duitsland - 16-6 Alexandria (Virginia) Amerikaans ruimtevaartdeskundige

Kreeg technische opleiding in Zurich en Berlijn en vanaf '30 werkzaam aan de ontwikkeling van raketaandrijvingsmotoren, vanaf '37 directeur van het Duitse centrum voor rakettechnologie waar hij Hitlers superwapens de V-1 en de V-2 ontwikkelde Na Hitlers nederlaag in dienst van het Amerikaanse leger o a als adviseur voor proeven met V-2's. Kreeg de leiding van de ontwikkeling van raketten voor de ruimtevaart In '58 lancering Explorer I met door hem ontworpen Jupiter-C raket Ontwikkelde daarna de Saturnus-raketten, waarmee de Nasa eerst het Gemini-project en later ook het Apollo-project uitvoerde, in het kader waarvan in '69 Neil Armstrong en Edwin Aldrin als eerste mensen de maan bezochten Vanaf '72 werkzaam bij Fairchild Industries

BROUWER, MR T (19-12 '16 Rheden - april) Nederlands oud-minister van landbouw.

Voor biografische gegevens zie pag. 315/1 '78

BRUCE, DAVID K E (12-2 1898 Baltimore - 5-12 Washington) Amerikaans diplomaat

Was aanvankelijk werkzaam als advocaat en begon politieke carrière in het parlement van zijn thuisstaat Maryland
Deed eerste diplomatieke ervaring ais vice-consul in Rome op
Bij het begin van WOII leidde hij de Amerikaanse afdeling van het Rode Kruis in Londen en nadat de VS aan de oorlog gangen meedoen richtte hij samen met generaal Donovan de Amerikaanse inlichtingendienst, Office of Strategie Services op, waaruit later de CIA voortkwam Van '43 tot het einde van de oorlog was hij leider van de Europese afdeling van de geheime dienst Van '48 tot '49 werkzaam bij OESO en van '49 tot '52 Amerikaans ambassadeur in Parijs vervolgens enige maanden staatssecretaris voor buitenldndse zaken en na '53 achtereenvolgens Amerikaanse vertegenwoordiger bij de Europese Defensie Unie en de Europese Kolen en Staalgemeenschap Van '57 tot '61 ambassadeur in Bonn en van '61 tot '69 ambassadeur in Londen Van juli '70 tot augustus '71 leider van de Amerikaanse delegatie voor de vredesonderhandelingen met Vietnam President Nixon zond hem in '73 naar Peking, waar hij de leiding van het verbindingsbureau met de Chinese regering kreeg Hij sloot zijn diplomatieke carriere af als permanent vertegenwoordiger van de VS bij de NAVO

BUSTAMENTE, SIR ALEXANDER (1884 - 6-8 Jamaica) Oud-premier en oud-minister van buitenl zaken van Jamaica

Kwam via vakbondswezen in politiek, zat herhaalde malen in de gevangenis wegens conflicten met Brits koloniaal bestuur, stichtte in '42 de Arbeiderspartij en werd in '44 in Kamer van Afgevaardigden van Jamaica gekozen Vormde na de onafhankelijkheid de eerste regering en was van '62 tot '67 premier en min v buitenl zaken

CAIN, JAMES (1892 Annapolis (Maryland) - 27-10 Park, (Maryland) Amerikaans schrijver

Schrijver van romans en thrillers als: The Postman allways rings twice, Double indemnity, Mildred Pierce, die alle met veel succes werden verfilmd
Raakte na WOII wat in de vergetelheid, maar werd begin jaren '70 door een nieuwe generatie herontdekt

CALLAS, MARIA MENEGHINI (2-12 '23 New York - 16-9 Parijs) Grieks operazangeres

Geboren als Maria Kalogeropoulos in Griekse immigrantenfamilie in New York Keerde in '36 naar Athene terug, studeerde aan conservatorium bij beroemde zangeres Elvira de Hidalgo
Debuteerde in '38 in Athene in Cavalleria rusticana van Mascagni Vertrok in '45 naar de VS, maar behaalde haar eerste grote succes in '47 in Verona in La Gioconda van Ponchielli Huwde in '48 met de Italiaanse industrieel Giovanni-Battista Meneghini, die haar impressario werd In '51 opende de Scala in Milaan waar zij een paar jaar tevoren nog afgewezen was zijn deuren voor haar Zij trad daarna regelmatig op in Rome, Florence, New York en de andere grote muziekcentra van de westerse wereld In '70 speelde zij onder regie van Pier Paolo Pasolini in de film Medea
Zong aanvankelijk de sopraanpartijen in uiteenlopende opera's als Aida, Turandot,

Tristan und Isolde en Die Walkure, maar specialiseerde zich daarna in de bel canto heldinnen van Rossini, Bellini en Donizetti, een genre dat door haar weer in de belangstelling van het operaminnend publiek kwam Daarnaast schitterde zij in de Verdi opera's Lucia di Lammermoor, La Traviata, Haydn's Orfeo ed Euridice en in Puccini's La Boheme en Tosca
Haar grote faam ontleende zij behalve aan haar grote technische vaardigheid, aan haar grote zeggingskracht en acteurstalent
Daarnaast deed zij door haar onberekenbaar optreden en de verwikkelingen in haar privé-leven van zich spreken' In '59 liet zij zich scheiden van Meneghini en werd de metgezellin van de Griekse reder Aristoteles Onassis In '65 trad zij voor het laatst op in de opera Tosca in de Covent Garden in Londen

CHAUDET, PAUL (17-11 '04 Rivaz (Vaud) - 7-8 Lausanne) Zwitsers politicus en oud-president

Via een carrière in de kantonnale politiek in '43 in het nationale parlement In '55 minister van defensie Verantwoordelijk voor reorganisatie en modernisering van Zwitserse strijdkrachten Na Mirageschandaal in '66 afgetreden Was in '59 en '62 president van de Zwitserse federatie

CLOUZOT, HENRI-GEORGES (20-11 '07 Niort - 12-1 Parijs) Frans regisseur

Volgde opleiding voor diplomatieke dienst, was enige tijd secretaris van de politicus Louis Marin en werkte vervolgens enige tijd als journalist
Bewerkte enige romans voor de film en maakte in '41 eerste film l'Assassin habite au 21 Daarna o a le Corbeau ('431, Quai des Orfevres ('47), Manon ('481, le Retour à la vie ('49), Miguette et sa mere ('49), Salaire de la peur ('521, les Diaboliques ('54), le Mystère Picasso ('55), les Espions (57), la Verite ('60), l'Enfer ('65), la Prisonniere ('68)

CONWAY, KARDINAAL WILLIAM JOHN (22-1 '13 - 17-4) Iers aartsbisschop van Armagh en primaat van geheel Ierland

Opgegroeid in de katholieke wijk Falls Road in Belfast, opleiding tot geestelijke in Belfast en Rome, professor in de moraaltheologie en het canonieke recht in Belfast ('57 tot '58); titulair bisschop van Neve (58 tot '63); aartsbisschop van Armagh en primaat van geheel Ierland ('63) in '65 tot kardinaal benoemd
Met betrekking tot de burgeroorlog in Noord-Ierland heeft hij pas vrij laat besloten de IRA-activiteiten te veroordelen Hij verzette zich heftig tegen het opheffen van de segregatie der scholen, de invoering van de echtscheiding en de legalisering van de abortus en de geboortenbeperking in de Ierse republiek

CRAMER. MARIE (RIE CRAMER) 10-10 1887 Soekaboeini - 18-9 Laren) Nederlands illustratrice en letterkundige

Volgde tekenopleiding in Den Haag en werkte als illustratrice en kostuumontwerpster voor toneel Kreeg grote bekendheid als illustratrice van kinderboeken, schreef zelf kinderboeken, romans. toneelstukken en verzetspoëzie Was gehuwd met acteur Eduard Verkade Publikaties o a Spelers (32), Paradiso (34), De lachende Cupido ('36), Zij, wij, jij ('37), Het land van belofte (38), Verzen van verzet ('45) Toneelstukken: Gif ('42), Daar viel een ster ('43)

CRAWFORD, JOAN (LUCILLE LESBUEUR) (23-3 '08 San Antonio - 10-5 New York City) Amerikaans filmactrice.

Trad aanvankelijk op bij reizend toneel en revuegezelschap, debuteerde in '24 op Broadway en debuteerde in '25 in de stomme film Pretty Ladies Werd in '26 door Hollywood ontdekt, waarna ze al spoedig carrière maakte. Schitterde in films als. Dance, Fools, Dance ('31), Possessed ('311, Dancing Lady ('331, Chained ('34), Strange Cargo ('40), Mildred Pierce ('45), Humoresque ('47), Possessed ('47), Flamingo Road ('47), Johnny Guitar ('541, Autumn Leaves ('56) en Whatever happened to Baby Jane ('62).

CROSBY, BING (HARRY LILLIS) (2-5 '04 Tacoma - 14-10 Madrid) Amerikaans zanger en acteur

Studeerde rechten maar brak studie af en ging in revue en vaudevilles als zanger werken Vormde met Al Rinker en Harry Barris het trio The Rhythm Boys dat jarenlang met het orkest van Benny Goodman zong Grootste succesnummer uit die tijd White Christmas van Irving Berlin.
Speelde daarnaast in talrijke films waaronder Pennies from Heaven, Holiday Inn, Going My Way, Blue Skies, Mr Music, Little Boy Lost, White Christmas, Country Girl, Anything Goes, High Society, Say One for Me, The Jimmy Durante Story, The Bells of St Mary's, Road to Hong Kong

DEMANY, FERNAND, (26-6 '04 Luik - 19-6 Brussel) Belgisch verzetsleider

Bekend journalist van Le Matin en vervolgens Le Soir vóór de tweede wereldoorlog, oprichter tijdens de bezetting van het Onafhankeiijkheidsfront, een groepering van partizanen Bij de bevrijding behoorde hij tot de leiders van de communistische verzetsorganisaties, wat hem in 1944 voor de duur van zes weken deed zetelen in het kabinet-Pierlot Toen het verzet in november 1944 onder het geroep „Demany au pouvoir" in Brussel straatmanifestaties organiseerde, deed de militaire overheid het verzet ontwapenen en moeit Demany de regering verlaten Hij werd 1946-1950 communistisch kamerlid voor Charleroi en keerde vervolgens terug naar de journalistiek. eerst bij Le

Drapeau Rouge (comm.) en daarna bij de socialistische pers.

DÉRY, TIBOR (18-10 1894 Budapest - 17-8 Budapest) Hongaars schrijver.
Werd in '19 lid van de communistische partij, organiseerde stakingen, week in '20 uit naar Tsjechoslowakije, ging daarna naar Oostenrijk, Duitsland, Italië en Frankrijk, keerde in '37 naar Hongarije terug. Drie maanden voor de opstand in '56 uit de communistische partij gezet, van '56 tot '60 in de gevangenis In '63 mocht hij weer schrijven
Voornaamste werk: De onvoltooide zin ('40), Antwoord ('52). Veel aandacht trok de anti-stalinistische vertelling Niko, of een hondeleven achter het ijzeren gordijn en De Portugese koningsdochter

DESMOND, PAUL (25-11 '24 San Francisco - 30-5 New York) Amerikaans altsaxofonist.
Studeerde muziek aan de staatsuniversiteit van Californië, werkte smds '46 met pianist Dave Brubeck, eerst in een octet en van '54 tot '67 in Dave Brubeck Quartet. Componeerde het wereldberoemde nummer Take Five.

DHANIS, ETIENNE (9-3 '05 Gent - 23-5 Antwerpen) Vlaams pedagoog.
Jezuiet, medestichter van de Lovaniumuniversiteit in de toenmalige Belgische-Kongo, oprichter en eerste rector van de Universitaire Faculteiten St-Ignatius te Antwerpen (UFSIA) die hij tot grote bloei bracht, en een van de grondleggers van de Universitaire Instelling Antwerpen (UIA). Dhanis oefende als gezaghebbend woordvoerder van de r.k. academische wereld een grote invloed uit op de evolutie van de politiek i z. de universiteiten, vooral wat de invoering van het institutionele pluralisme betreft.

DOOYEWEERD, PROF. DR. HERMAN (7-10 1894 Amsterdam - 14-2 Amsterdam) Nederlands wijsgeer en jurist.
Studeerde rechten aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, na ambtelijke loopbaan adj. dir. van Dr. A. Kuyperstichting in Den Haag, van '26 tot '65 hoogleraar in rechtsfilosofie, encyclopedie der rechtsgeleerdheid en Oud-Vaderlands recht aan de Vrije Universiteit Tweemaal rector magnificus. Samen met prof. dr D Vollenhoven grondlegger wijsbegeerte der wetsidee, een systeem van Calvinistische wijsbegeerte.
Publikaties o a De betekenis der wetsidee voor rechtswetenschap en rechtsfilosofie ('26), Calvinisme en natuurrecht ('25), De wijsbegeerte der wetsidee, 3 dln. ('35-'36), Encyclopedie der rechtswetenschap dl 1 en 2 ('35-'46).

DUVIEUSART, JEAN (10-4 1900 Frasnes-lez-Gosselies - 11-11 Charleroi) Belgisch politicus.
Studeerde rechten en politieke wetenschappen te Leuven, vestigde zich als advocaat te Charleroi; van 1927 tot 1947 burgemeester van zijn geboortedorp. In september 1944 werd hij kamerlid van de PSC en behield dat mandaat tot 1949, om dan tot 1965 te gaan zetelen in de Senaat. Van maart 1947 tot juni 1950 was hij minister van economische zaken en middenstand, eerst in het kabinet-spaak, daarna in het kabinet-Eyskens. In juni 1950 zat hij de regering voor, die Leopold III deed terugkeren, en het hoofd moest bieden aan de opstand van de anti-royalisten Dat kabinet hield het slechts twee maanden uit; nadat de koning zijn rechten op de troon verzaakt had, nam Duvieusart ontslag. Hij keerde nog eenmaal terug in een regering: van januari 1952 tot april 1954 was hij minister van economische zaken en middenstand in het kabinet-Van Houtte. In 1965 brak hij met zijn partij. In 1968 werd hij stichter-voorzitter van het Rassemblement Wallon. Van 1968 tot 1972 zat hij hei RW/FDF voor In 1964-65 zat hij eveneens het Europees Parlement te Straatsburg voor.

EDEN, ANTHONY (EARL OF AVON) (12-6 1837 - 14-1) Brits staatsman en oud-premier.
Schoolopleiding in Eton, nam deel aan WOI, waar hij tot kapitein opklom, begon in '19 studie Oosterse talen in Christ Church Oxford. Stelde zich zonder succes kandidaat voor parlementszetel in Spennymoor in '22, maar werd in '23 als conservatief afgevaardigde voor de zetel van Warwick and Leamington in het Lagerhuis gekozen die hij tot zijn aftreden in '57 bleef bezetten
Werd in '26 parlementair privé secretaris van min. v buitenl zaken Chamberlain en in '31 staatssecretaris voor buitenl. zaken. In '34 werd hij benoemd tot Brits afgevaardigde bij de Volkenbond en W '35 werd hij officieel minister voor Volkenbondszaken. In die functie probeerde hij Mussolini af te houden van zijn Ethiopisch avontuur. Na het mislukken van het Hoare-Laval-pact werd hij minister van buitenlandse zaken als opvolger van minister Hoare In '39 trad hij af na een conflict met premier Chamberlain, die hij te grote toegevendheid tegenover Hitler en Mussolini verweet.

Bij het uitbreken van WOII werd hij minister voor de dominions en nadat Churchill weer premier was geworden in mei '40 minister van oorlog en begin '41 minister van buitenlandse zaken. Deze functie heeft hij de hele oorlog door behouden en is als zodanig nauw betrokken geweest bij de geallieerde oorlogsinspanningen en nam deel aan de conferenties van Teheran, Casablanca, Quebec, Cairo, Moskou, Washington, Jalta en Potsdam. In '45 stond hij aan het hoofd van de Britse afvaardiging naar de oprichtingsvergadering van de VN in San Francisco Na de verkiezingsoverwinning van Labour keerde hij terug naar het Lagerhuis. Na de conservatieve overwinning in '51 werd hij weer minister van buitenlandse zaken en vice-premier in 1955 volgde hij Churchill op als premier om in '57 na het échec van het Brits-Franse optreden in Egypte n.a.v. de nationalisatie van het Suez-kanaal af te treden.

ERHARD, LUDWIG (4-2 1897, Furth - 5-5 Bonn) Duits econoom en politicus, oud-bondskanselier.
Wend opgeleid voor de handel, nam deel aan WOI, studeerde economie vaii '19 tot '23 en werd in '28 wetenschappelijk medewerker aan een economisch instituut. Bleef in WOII wetenschappelijk wenkzaam en werd in '45 door Amerikaanse bezettingsmacht tot economisch adviseur benoemd. In okt. '45 benoemden de Amerikanen hem tot minister voor economische zaken van Beieren en na een korte periode nog als hoogleraar economie in München te hebben gewerkt werd hij voorzitter van het bureau voor geld en krediet. Van '48 tot '49 directeur afd. economie van de verenigde Frans-Amerikaanse bezettingszones. Van '49 tot '63 minister van economische zaken voor de CDU en in die functie wel de vader van Wirtschaftswunder genoemd Van '57 tot '63 tevens vice-bondskanselier onder Adenauer. Bondskanselier van '63 tot '66. Van '66 tot '67 voorzitter CDU.

FEDINE, KONSTANTIN ALEXANDROWITSJ (27-2 1892 Saratow - 15-7 Moskou) Sowjetrussisch schrijver.
Begon als journalist en oorlogscorrespondent, behoorde aanvankelijk tot de a-politieke literaire stroming van de Serapionbroeders, maar werkte later uitsluitend met de grote thema's van de Russische revolutie. In '49 kreeg hij de Stalinprijs en W '59 wed hij eerste secretaris van de schrijversbond, later president van de bond. Hoewel negimegetrouw heeft hij nooit behoord tot de doctrinaireil.
Zijn romanfiguren Pjotr Ragozine en Cyril Izvekow zijn in de Sowjet-Unie populaire personages geworden.
Voornaamste werken: De steden en de jaren ('24) en De eerste vneugden, Een buitengewone zomer en Het vreugdevuur, een trilogie geschreven tussen '45 en '61.

GABO, NAUM (Naum Neemia Pevsner) (5-8 1890 Bsiansk, Rusland - 23-8 Waterbury (Conn.) Amerikaans beeldhouwer.
Gymnasium in Tomsk en Kursk, ging in '10 naar Munchen om medicijnen te studeren, schreef zich na een jaar in op de technische hogeschool en volgde colleges kunstgeschiedenis. Leerde Kandinsky en de schilders van de „blaue Reiter" kennen en begon te beeldhouwen. Bracht WOI in Scandinavië door en werkte daar zijn ideeën uit: vrouwenhoofden en lichamen van dunne metalen platen, hout en celluloid.
Keerde in '17 naar Rusland terug en kreeg na de revolutie alle gelegenheid zijn ideeën te verwerkelijken, werd docent aan de Hogere Kunst- en Technische Werkplaats, die in de plaats was gekomen van de Keizerlijke Academie in Moskou.

r

In '22 ging hij naar Berlijn t g.v een tentoonstelling van Sowjetrussische kunst en besloot er te blijven omdat er steeds minder plaats was voor avantgardistische kunstuitingen in de Sowjet-Unie Hij bleef tot '32 in Berlijn en vert ok daarna naar Parijs. Sloot zich aan bij de groep Abstraction-Création en vertrok in '36 naar Engeland, waar hij veel contact had met Henry Moore, Ben Nicholson, Gropius, Mondriaan Vestigde zich na WOII in de VS Werken in vele musea Één van zijn bekendste werken is de sculptuur voor de Bijenkorf op de Coolsingel in Rotterdam

GARNER, ERROLL (15-6 '23 Pittsburgh - 2-1 Los Angeles) Amerikaans jazzpianist en componist

Begon als wonderkind in een radiostudio in Pittsburgh en eindigde zijn carrière als één van de grootste jazzpianisten die regelmatig optrad in Carnegie Hall en in Parijs. Hij speelde vaak als solist bij grote symfonieorkesten. Onder zijn bekendste songs zijn Misty, Dreamy, Solitaire en Gaslight.

GOSCINNY, RENÉ ('26 Parijs - 5-11 Parijs) Frans tekstschrijver

Opgevoerd in Buenos Aires, lange tijd artistiek directeur van een uitgeverij van kinderboeken in Nek York en tekenaar Schreef tekst van de wereldberoemde Astérix-serie, die hij in samenwerking met de tekenaar Albert Uderzo in '59 voor het eerst liet verschijnen.

HALL, GIJSBERT VAN (21-4 '04 Amsterdam - 22-5 Amstendam) Nederlands bankier, politicus en oud-burgemeester van Amsterdam.

Studeerde rechten, was werkzaam in het verzetswezen en hield zich tijdens de bezetting bezig met de financiering van het verzet. Werd in '56 lid van de Eerste Kamer voor de PvdA. Van '57 tot '67 burgemeester van Amsterdam; werd, met op eigen verzoek, eervol ontslagen wegens bezwaren der regering tegen zijn politiebeleid.

ILJOESJIN, SERGEI WLADIMIROWISSJ (31-3 1894, Wologda - febr) Sowjetrussisch vliegtuigbouwer

Medeontwerper van meer dan 50 militaire en civiele vliegtuigen

Lid van de Sowjet-academie van wetenschappen en drager van de Lenin- en vele staatsprijzen Zijn Il-2 gevechtsvliegtuigen waren de schrik van de Duitse troepen in WOII

ISINGS, JOHAN HERMAN (31-7 1884 Amsterdam - 19-8 Soest) Nederlands schilder en tekenaar

Opleiding aan de Tekensrhool voor Kunstambachten Verwierf grote bekendheid met een lange serie vooral historische wandplaten die het onderwijs in de vaderlandse geschiedenis aan generaties schoolkinderen heeft ondersteund.

JONES, JAMES (6-11 '21 - 10-5) Amerikaans schrijver,

Auteur van beroemde werken als From Here to Eternity ('51), Some Came Running ('58), Go to the Widow-maker ('67) en The Merry Montñ of Maw ('71).

KÖHLER, CHARLOTTE (15-3 1892 Amsterdam - 18-9 Amsterdam) Nederlands actrice en voordrachtskunstenares.

Na de lagere school werd zij modiste op een hoedenatelier. Bij toeval kwam zij in contact met Willem Rooyaards, die haar engageerde. Daarna bezocht zij de Toneelschool en debuteerde in '17 bij het Schouwtoneel onder Eduard Verkade.
Zij trouwde met regisseur en schrijver Defresne Vertrok begin jaren twintig naar Berlijn waar ze op het sdee kwam te gaan voordragen. Dit leidde tot een lange reeks solotoneel. Speelde in '29 Jenny in de Driestuiversopera van Bertold Brecht, ging daarna naar de Amsterdamse Toneel Vereniging waar ze langdurig geëngageerd was en drie, vier grote rollen per seizoen speelde, daarnaast bracht zij eens per jaar een solovoordracht Bekend daarvan zijn De zachtmoedigen van Dostojewski, Het Bal van Memirowski, Filomeentje van Marcel Matthijs.
Na de bevrijding nam zij de voordrachten weer op met Yvette van Guy De Maupassant en In het ravijn van Tsjechow. Tot '54 speelde zij verder nog bij het Amsterdams Toneel Gezelschap en het Rotterdams Toneel o a De Zottin van Chaillot van Giraudoux en Alice in Dodendans van Strindberg.
In '63 zei ze het theater definitief vaarwel. Speelde nog enkele malen in televisiestukken.

LEIMENA, JOHANNES (6-3 '05 Ambon - april) Indonesisch vrijheidsstrijder, oudminister en voormalig plaatsvervangend premier.

Studeerde medicijnen, richtte in '43 de Christelijke Partij Indonesia Parkindo op en de christelijk georienteerde jeugdbeweging Pemuda Maluku op
Werd in '46 voor de Parkindo in het parlement gekozen In de daarop volgende jaren was hij in tai van kabinetten minister van volksgezondheid Later werd hij één der eerste plaatsvervangende premiers In '60 werd hij speciaal adviseur van het staatshoofd In augustus '61 verving hij Soekarno tijdens diens verblijf in Belgrado voor de topconferentie van niet-gebonden landen.

LILJE, DR HANNS (20-8 1899 Hannover - 6-1 Hannover) Duits protestants geestelijke, oud-bisschop van Hannover.

Studeerde theologie en kunstgeschiedenis in Göttingen, Leipzig en Zurich, werd in '25 studentenpretdikant in Hannover en was van '27 tot '35 secretaris-generaal van de christelijke studentenorganisatie en tevens bestuurslid van de wereldorganisatie van christelijke studentenverenigingen In '35 werd hij secretaris-generaal van het Lutherse wereldeonvent en van '52 tot '57 president van de Lutherse wereldbond.
Van '47 tot '71 was hij bisschop van de Evangelisch-Lutherse landskerk van Hannover Zijn grootste bekendheid heeft hij gekregen door zijn stellingname op politiek terrein Hij behoorde tot eén der oprichters van de zgn Bekennende Kirche, die afwijzend stond tegenover het nationaal-sociaiisme. In aug. '44 werd hij door de Gestapo gearresteead en door een volksrechtbank veroordeeld. In '45 werd hij door de Amerikanen in Neurenberg bevrijd. Ook in de naoorlogse jaren heeft hij politieke stellingname niet geschuwd. Hij was één der opstellers van de zgn Stuttgarter Schuldbekenntnisse van '45 en was een krachtig pleitbezorger van de zgn. Oostverdragen die de betrekkingen tussen Oost- en West-Duitsland moesten verbeteren. Talrijke binnen- en buitenlandse universiteiten verleenden hem eredoctoraten.

LOWELL, ROBERT (1-3 '17 Boston - 12-9 New York) Amerikaans dichter.

Studeercie in Harvard Debuteerde in '44 met Land of Unlikeness en kreeg grote bekendheid met Lord Weary's Castle in '46 waarvoor hij de Pulitzer-prijs kreeg
Van zijn andere werken zijn de bekendste: Life Studies, For the Union Dead, Poems, Imitations, The Mills of the Kavanaugh, Near the Ocean en The Old Glory.

LUYKX, THEO (14-10 '13 Lommel - 6-11 Gent) Vlaams historicus.

Studeerde geschiedenis aan de rijksuniversiteit te Gent, eerst leraar, dan Journalist, sedert 1960 gewoon hoogleraar te Gent, waar hij hedendaagse Belgische en internationale geschiedenis en perswetenschap doceerde Schreef o m.: Politieke geschieden~van België van 1789 tot heden; Geschiedenis van de internationale betrekkingen sedert het Congres van Wenen; Dr. A. van de Perne en zijn tijd.

MARX, GROUCHO (JULIUS HENRY) 2-10 1895 New York - 19-8 Los Angeles) Amerikaans komiek.

Begon zijn carrière met zijn drie broers Chioo, Harpo en Zeppo en zijn moeder en tante in een vaudeville-theater ais de Six Musical Mascots. Later gingen de vier broers onder de naam Four Nightingales optreden. Het duurde jaren voor ze succes hadden en dat kwam met de show Animal Crackers, begin jaren dertig. Dit bracht hun aanbiedingen uit de filmwereld, waar de Marx Brothers optraden in klassieke komische films als Duck Soup, A Night at the Opera, A Day at the Races en Go West. Van de Marx Brothers leeft alleen Zeppo nog.

NABOKOW, WLADIMIR (23-4 1899 St. Petersburg - 2-7 Montreux) Amerikaans schrijver.

Nabokow werd geboren in een zeer vermogende en aristocratische familie. Zijn vader was een bekende democratische politicus. Hij kreeg een cosmopolitische op-

voeding Na de oktober-revolutie vluchtte de familie via de Krim naar West-Europa Nabokow ging in Cambridge studeren en keerde na beeindiging van de studie naar Berlijn terug waar zijn familie woonde Zijn vader werd in '22 bij een aanslag gedood In '16 en '18 waren al gedichten van hem uitgegeven, maar in '26 debuteer+? hij met de roman Masjenka Hij voorzag in die jaren in zijn levensonderhoud door het geven van tennis- en Engelse lessen en vertaalde boeken en stukken van Shakespeare, Tennyson en Lewis Carol in het Russisch In '39 werd hij lector Slavische talen aan de universiteit van Stanford in Californie en in '42 kreeg hij, wegens zijn belangstelling voor en kennis van vlinders een functie bij het Museum van vergelijkende zoölogie van de Harvard-universiteit In '48 werd hij docent aan de Cornell-universiteit in Ithica.
Wereldbekendheid kreeg hij met de roman Lolita, die in '55 in Parijs uitkwam en in Frankrijk verboden werd Daarna verschenen nog enkele werken die zijn

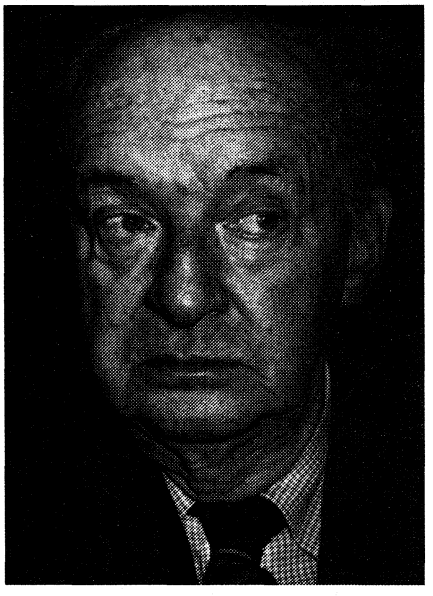

faam als groot auteur bevestigden zoals Pale Fire, Ada, Transparant Things, Look at the Harlequms en zijn jeugdherinneringen Speak Memory
Andere werken zijn o a. King, Queen, Knave, The Eye, Laughter in the Dark, Glory, Despair, The Gift, invitation to a Beheading, A Russian Beauty and Other Stories, Tyrants Destroyed and Other Stories en Details of a Sunset and Other Stories. De meeste van de bovengenoemde werken zijn allereerst in het Russisch verschenen.

NIN, ANAÏS ('14 Parijs - 14-1 Los Angeles) Amerikaans schrijfster

Ging op elfjarige leeftijd naar de VS, Studeerde in de jaren dertig psychoanalyse bij Otto Rank, keerde naar Parijs terug waar ze omgang had met de groep schrijvers waartoe o a Henry Miller, Lawrence Durrell, Gore Vidal en Kenneth Patchen behoorden Haar grote bekendheid kreeg zij door haar dagboeken gepubliceerd onder de titel Diaries of Anais Nin De eerste boeken en kritieken verschenen in '32 Ze publiceerde o a D H Lawrence, an Unprofessional Study ('32), Children of the Albatross ('471, The four-chambered Heart ('50) en In favour of the sensitive Man ('66)

NOSSACK, HANS ERICH (30-1 '01 Hamburg - 2-11 Hamburg) Duits schrijver.

Geldt als één der belangrijkste vertegenwoordigers van het Duitse proza na 1945. Zijn belangrijkste werk is Interview mit dem Tode ('48), Spirale ('56), Spatestens im November ('55), Unmogliche Beweisaufnahme ('56) Der jungere Bruder ('58). en Das kennt man ('64,

OVERSTRAETEN, RAOUL FR. VAN (25-1 1885 Ath - 30-1 Elsene). Belgisch generaal.

Speelde een helangrnke rol als vleugeladiudant van koning Albert en vooral als raadsman van koning Leopold III tijdens de tweede wereldoorlog Schreef mémoires, waarvan enkel het eerste deel is verschenen: Albert I - Leopold III. Vingt ans de politique militaire belge 1920-1940

POSTMA, CORNELIUS ('03 Hilversum - 8-12 Parijs) Nederlands, in Frankrijk wonende schilder.

Ontving opleiding o.a. in Amsterdam, vestigde zich als schilder, werkte aan toneeldecors, boekomslagen en ontwierp kostuums voor ballet en revue. Vestigde zich in Parijs waar hij in '53 een succesvolle expositie hield, waarna zijn faam als surrealistisch schilder is gevestigd. Laatste grote expositie in '73 in Amsterdam.

PRESLEY, ELVIS (8-1 '35 Tulepo, Miss. - 16-8 Memphis, Miss.) Amerikaans rockzanger.

Zong vanaf zijn vroegste jeugd o.a. in kerkkoor, bezocht de middelbare school in Memphis en ging na eindexamen werken als chauffeur. Werd ontdekt toen hij in '53 een plaatje liet maken als geschenk voor zijn moeder. De directeur van de platenmaatschappij bood hem een contract aan en nam enkele nummers op zoals That's all right, mama.
De manager, kolonel Thomas Parker, ging de belangen van Presley behartigen en maakte een toernee met hem door Tennessee, waar hij in '54 op de jaarlijkse bijeenkomst van discjockeys in Nashville een contract aangeboden kreeg van de platenmaatschappij RCA. Hierna begon zijn carrière. die hem tot een begrip in de populaire muziek zou maken.
Hij luidde een nieuwe stijl in voor de populaire muziek en was voor miljoenen tieners een idool. Van platen als You ain't nothing but a hound dog, Heartbreak Hotel, Blue Suede Shoes en Love Me Tender zijn miljoenen exemplaren verkocht. Hij trad op in een groot aantal films en had ook daarin veel succes zoals Loving You, Viva Las Vegas, Blue Hawaï, Kid Galahad en Elvis on Tour. Tegen het eind van de jaren zestig deed hij het wat rustiger aan maar een come-back in het begin van de jaren zeventig was wederom een succes.

PRÉVERT, JACQUES (4-2 1900 Neuilly-sur-Seine - 11-4 Omonville-la-Petite), Frans dichter, schrijver en scenarioschrijver.

Maakte in de jaren twintig deel uit van een surrealistische groep die in een appartement in Montparnasse bijeen zat. Stichtte daarna met enige vrienden de toneelgroep Octobre. Zijn grote roem kwam toen hij met grote cineasten als Carné de dialogen ging schrijven voor films als Quai des Brumes, Les Enfants du Paradis, Le Jour se lève en Les Visiteurs du Soir. Daarnaast leverde hij teksten voor de liedjes van Charles Trenet, Yves Montant en Juliette Greco.
Nationale erkenning kreeg hij na WO II met zijn eerste dichtbundel Paroles dat een ongekende hoge oplage kreeg. Hij genoot een zeer grote populariteit in Frankrijk.

RATTIGAN, SIR TERENCE MERVYN (10-6 '11 - 30-11) Engels toneelschrijver

Studeerde geschiedenis in Oxford, maar besteedde al spoedig al zijn energie aan toneelschrijverij. Vooral in de veertiger en vijftiger jaren in Engeland zeer populair met stukken als. While the Sun Shines, Love in Idleness, The Winslow Boy Adventure Storv The Deep Blue Sea A Bequest to a Nation en Separate Tables waarvan een met de Oscar-prijs bekroonde filmversie werd gemaakt Hij schreef ook filmscenario's voor o a The Way to the Stars, The VIP's en The Yellow Rolls Royce

RIEMAECKER, MARGRIET DE (9-3-'13 Oudenaarde - 7-5 Brussel). Belgisch minister van State en oudminister.

Studeerde rechten aan dc rijksuniversiteit te Gent, CVP-kamerlid voor Brussel van 1946 tot 1971. Zij was de eerste vrouwelijke minister in België (van 1965 tot 1968 minister van het gezin en de huisvesting). Zij was ook de eerste vrouw die tot minister van state werd benoemd. Sedert 1971 was zij schepen (wethouder) van de burgerlijke stand van de hoofdstad. In het parlement behoorde zij tot de leidende figuren van de christelijke arbeidersbeweging; zij leverde baanbrekend wetgevend werk voor de ontvoogding van de vrouw, de bescherming van de jeugd en de modernisering van het gezinsbeleid.

ROSENBERG, LUDWIG (29-6 '03 Berlijn - 24-10 Dusseldorf) Duits vakbondsleider, oud-voorzitter DGB

Trad op jeugdige leeftijd tot de vakbond toe, werd snel opgenomen in de vakbondsleiding en werd in '33 gedwongen te emigreren naar Engeland, waar hij tot na WO II verbleef Van '49 tot '69 bestuurslid van de Deutsche Gewerkschafts Bund In '52 werd hij voorzitter

ROSSELLINI, ROBERTO (8-5 '06 - 3-6) Italiaans filmmaker

Werkte mee aan films als Jeanne d'Arc au Bûcher, La Figlia di Jorio. maakte zelf Prelude a l'apres midi d'un faune ('38), Il Tacchino prepotente, La Vispa Teresa, La Nave Bianca ('41), L'Uomo della Croce ('42), Desiderio ('43), Roma Citta Aperta ('45), Paisa ('46), Germania Anno Zero ('48), Stromboli ('50), Dov'e la Liberta ('52), Viaggio in Italia ('54), Il Generale della Rovere ('59), La Prise de Pouvoir par Louis XIV ('66), Ati degli Apostoli ('68)

ROSTAND, JEAN (30-9 1894 Parijs - 6-9 Ville d'Avray). Frans bioloog en schrijver.

Geboren als zoon van de grote Franse schrijver Edmond Rostand, schrijver van toneelstukken als Cyrano de Bergerac. Ging biologie studeren, en publiceerde daarover later vele werken, in het bijzonder over de erfelijkheidsleer. Hij begon zijn wetenschappelijke carrière in het laboratorium van prof. Vincent in Parijs met research op het gebied van antityphucentstoffen. In zijn eigen laboratorium in Ville d'Avray voerde Rostand later talrijke research-projecten uit.
Daarnaast schreef hij historische studies en biografieën. Hij deed verder van zich spreken door zijn politieke stellingname; hij was overtuigd pacifist en aanhanger van Jaurhs.

Roberto Rossellini

In '59 werd Rostand opgenomen in de Académie française, kreeg talloze internationale en Franse prijzen. o.a. de grote literatuurprijs van de stad Parijs en de interiiationale Kalingaprijs voor de verbreiding van de wetenschap.
Werken o.a.: le Retour des pauvres ('19), la Loi des riches ('20), Pendant qu'elle souffre encore ('21), De la Vanité en de quelques autres sujets, les Familidés et autres essais de mystique bourgeoise ('25), les Chromosomes ('29), Pensée d'un Biologiste ('38), l'Avenir de la biologie ('43), les Grands Courants de la biologie ('51), Ce que je crois, Instruire sur l'homme ('53), Peut-on modifier l'homme? ('56), Aux frontieres du surhumain ('62), les Etangs a monstres ('72).

SCHERMERHORN, IR. WILLEM (17-12 1894 Akersloot - 10-3 Haarlem). Nederlands politicus en oud-premier.

Bezocht de rijks-HBS te Alkmaar, waarna hij studeerde aan de Technische Hogeschool te Delft. Aan deze TH was hij van '26 tot '45 hoogleraar; hij verwierf zich een reputatie op het gebied van de landmeetkunde.
Voor de oorlog was hij vrijzinnig-democraat; tijdens de bezetting bracht hij enige tijd door als gijzelaar in het kamp te St. Michielsgestel, waar het plan ontstond om na de bevrijding een .,volksbeweging" te stichten die leiding zou moeten geven aan een maatschappelijke en politieke vernieuwing. Van deze beweging werd Schermerhorn in '45 voorzitter, waarbij hij koos voor een socialistische beweging van een breed karakter. In juni '45 werd hij premier van het eerste socialistisch-christen-democratische kabinet ,,van herstel en vernieuwing", dat een jaar lang zonder nieuw gekozen parlement regeerde tot 3 juli '46.
Van '46 tot '47 was hij voorzitter van een drie leden bestaande commissie-generaal, die in Nederlands-Indië de voorbereiding voor een nieuwe staatkundige vormgeving moest behandelen.
Van '48 tot '51 maakte hij deel uit van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer; vervolgens ging hij over naar de Eerste Kamer In '51 werd hij ook directeur van het internationaal opleidingscentrum voor luchtkartering in Delft

SCHUMACHER, ERNEST FRITZ (1910 Bremen - 4-9 Fribourg Zwitserland), Engels econoom,

Studeerde economie en politieke wetenschappen in Oxford, werd lector aan de Columbia-universiteit van New York, keerde terug naar Duitsland voor studie filosofie en sociologie maar week in '37 uit naar Engeland Na WO II adviseur van de Engelse regering bij de wederopbouw van Duitsland en publiceerde regelmatig in The Timec Werd in '50 benoemd tot economisch adviseur van de National Coal Board, de Britse staatsmijnen Daarnaast economisch adviseur voor de ontwikkeling van de Derde Wereld in welke funcrie nij zijn rheorieen over aangepaste hulp aan de ontwikkelingslanden uitwerkte De Derde Wereld heeft volgens Schumacher behoefte aan kleine, arbeidsintensieve en goedkope technieken
In '65 richtte hij de Intermediate Technology Development Group (ITDG) op Zijn ideeën werden uitgewerkt in het boek „Small is beautiful ('73)

SCHUSCHNIGG, KURT VON (14-12 1897 Riva - 18-11 Tirol) Oostenrijks politicus, voormalig kanselier.

Trad op jeugdige leeftijd toe tot de christelijk-sociale partij waarvan hij de leider voor Titrol werd. Op dertig-jarige leeftijd werd hij in het parlement gekozen. Op 34-jarige leeftijd kwam hij in de regering als minister van justitie. In die functie kreeg hij te maken met de bloedige strijd tussen socialisten en christelijk-socialen in Wenen in februari '34. Na de moord op kanselier Dollfuss werd hij kanselier.

In '38 werd hij door Hitler naar Berchtesgaden geroepen, waar hij verplicht werd de nationaal-socialist Seyss-Inquart als minister in zijn regering op te nemen. Hij riep daarop een plebisciet uit vóór of tegen de aansluiting bij Duitsland. Hitler dwong hem evenwel nog voor het referendum af te treden, Seyss-Inquart volgde hem op en op 13 maart '38 werd Oostenrijk bij het Groot-Duitse Rijk ingelijfd. Schuschnigg werd door de Gestapo verschillende malen gearresteerd en bracht een aantal jaren in een concentratiekamp door. Na de bevrijding bleef politiek eerherstel uit en in '48 ging hij in ballingschap naar de VS en verwierf de Amerikaanse nationaliteit. Was van '48 tot '68 hoogleraar in de politieke wetenschappen aan de St-Louis universiteit.
Publiceerde zijn herinneringen o.a. in The Brutal Takeover '69.

SCHWERIN VON KROSIGK, JOHANN LUDWIG GRAF (22-8 1887 Rathmannsdorf - 4-3) Duits voormalig minister van financiën.

Ging in '20 werken bij het rijksministerie van financiën, vertegenwoordigde Duitsland op verscheidene internationale conferenties, werd op 2 juni 1932 in het kabinet-Von Papen als minister voor financiën opgenomen, waar hij tot de groep conservatieven behoorde, die bereid waren Hitler te steunen. Hij was minister van financiën onder de kanseliers Von Papen, Von Schleicher en Hitler tot '45. In de kortstondige regering-Von Dönitz in mei '45 was hij minister van financiën en buitenlandse zaken Na het ineenstorten van het Derde Rijk werd hij tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld maar in '51 vervroegd vrijgelaten In de daarop volgende jaren heeft hij zijn memoires gepubliceerd alsmede boeken over de Duitse industrie en een biografie over de vrouw van Karl Marx

SIERKSMA, FOKKE (30-5 '17 Dantumawoude - 22-8) Nederlands schrijver en godsdienstpsycholoog

Was medeoprichter van het literaire tijdschrift Podium maar publiceerde sinds het begin van de jaren vijftig vrijwel uitsluitend op zijn vakgebied Hij had in Groningen theologie gestudeerd en was vanaf '73 hoogleraar in de geschiedenis van de godsdiensten in het algemeen en de fenomenologie van de godsdienst aan de universiteit van Leiden
In de polemiek tussen de schrijver Vestdijk en een groot aantal theologen koos hij de zijde van ue eersre en publiceerde het essay Tussen twee vuren ('50). Verder schreef hij De religieuze projectie ('56)
In het sterk cultureel-antropologisch gerichte Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, Messianistische en eschatologische bewegingen en voorstellingen bij primitieve volkeren ('61) bleef hij ondanks bezwaren van de theologische faculteit zijn eigenzinnige weg volgen
Andere werken o a Poëzie als ernst ('47), Grensconflict ('48), Schoonheid als eigenbelang ('48), Commentaar op Achterberg ('48), Stand van zaken ('49), Phaenomenologie der religie en complexe psychologie (50), Freud, Jung en de religie ('51), Eeuwig Israël ('52), De mens en zijn goden (59), De roof van het vrouwengeheim ('62), Testbeeld ('63), Het leven en de conflicten van een Tibetaanse geestelijke in Tibet en Europa ('64).

SPENCER-CHURCHILL, LADY CLEMENTINE (1-4 1885 - 12-12 Londen). Echtgenote van wijlen Sir Winston Churchill.

Afkomstig uit een adellijk milieu, verloofde zij zich in 1908 met Winston Churchill. Hun huwelijk was zeer harmonieus en ze schonk Churchill vijf kinderen. In WOII organiseerde ze een grote inzamelingsactie voor de Sowjet-Unie, die bijna £ 8 mln opbracht, waarvoor ze na de oorlog door Stalin persoonlijk werd bedankt en van de Opperste Sowjet de Orde van de Rode Vlag kreeg. In '53 ging ze naar Stockholm om namens haar man de Nobelprijs voor literatuur in ontvangst te nemen. In '53 werd ze lady toen Churchill werd opgenomen in de Orde van de Kouseband. In '65 werd ze in de adelstand verheven en als barones-Spencer-Churchill of Chartwell nani ze plaats in het Hogerhuis.
In '77, enkele maanden voor haar dood, werd bekend dat zii door financiële moeilijkheden gedwongen was zes kostbare schilderijen te verkopen Een initiatief voor een inzamelingsactie of een eregeld wees zij echter van de hand

STOKOWSKI, LEOPOLD BOLESLAWOWITSJ STANISLAW ANTONI (19-4 1882 - 13-9 Nether Wallop, Hampshire). Amerikaans dirigent.

Studeerde in Londen en Oxford, was aanvankelijk organist, vertrok in '05 naar de VS en was vervolgens dirigent van de orkesten van Cincinnati, Philadelphia, van de NBC, van de New York City Opera, de New York Philharmonic, van Houston en

mede-oprichter van het American Symphony Orchestra in New York. Schön-

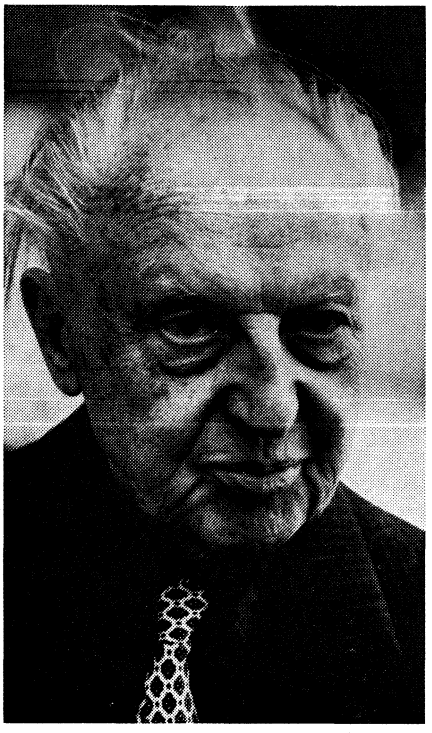

berg, Sjostakowitsj en Ives waren componisten die hij in de bekendheid bracht.

STOKVIS, MR. DR. BENNO JULES (23-1 '01 Amsterdam - 3-1 Laren). Nederlands strafpleiter en publicist.

Studeerde rechten in Amsterdam en werkte daarna jarenlang als advocaat en maakte naam als strafpleiter. Zo verdedigde hij de communist Henk Sneevliet i.v.m. de muiterij op het marineschip De Zeven Provinciën in '33. Na de bevrijding maakte hij deel uit van de parlementaire enquête-cummissie. Van '46 tot '52 in de Tweede Kamer voor de CPN. Daarna lid van de PvdA en sedert '71 lid van DS'70. Hij heeft verder naam gemaakt als letterkundige. Hij heeft gepubliceerd over Lodewijk van Deyssel, Steinlen en Vincent van Gogh.

STRUYCKEN, MR, MR. A. A. M. (27-12 '06 Breda - 1-12 Den Haag). Nederlands oud-minister van binnenlandse zaken en justitie, lid van de Raad van State.

Studeerde rechten in Nijmegen, was aanvankelijk advocaat in Breda, kreeg er zitting in de gemeenteraad en werd in '38 wethouder. Na de bevrijding werd hij weer wethouder en later loco-burgemeester van Breda.
Was minister van justitie in '50 en '51 en vijf jaar gouverneur van de Nederlandse Antillen. In het kabinet-Drees van '56 tot '58 vice-minister-president en minister van binnenlandse zaken. Ook in het kabinet-Beel dat tot 1959 aanbleef minister van binnenlandse zaken en minister van justitie evenals in het kabinet-Zijlstra ('66-'67). In '59 lid van de Raad van State, waarin hij na een jaar minister te zijn geweest in '67 weer terugkeerde.

THIRY, MARCEL (13-3-1897 Charleroi - 4-9 Luik). Belgisch dichter.

Studeerde rechten aan de rijksuniversiteit te Luik, streed tijdens de eerste wereldoorlog als vrijwilliger in een korps van de bereden artillerie dat hem in Rusland en het Verre-Oosten bracht, en ook in de Verenigde Staten, waar hij zijn eerste verzenbundels samenstelde, waaronder de bekende Toi qui pâlis au nom de Vancouver (1924). Publiceerde een dertigtal werken, die hem tot een van de belangrijkste Franstalige dichters van België maakten. Werd in 1960 vast secretaris van de koninklijke academie voor de Franse taal en letterkunde. Zetelde van 1968 tot 1977 als senator voor Luik van het Rassemblement Wallon.

TILBURG, JAN VAN (16-6 1900 Rotterdam - 24-10) Nederlands oud-gouverneur van Suriname

Werkte aanvankelijk bij de belastingdienst, van '36 tot '52 docent aan de belastingacademie In de oorlog actief in het verzet o.a. als financieel adviseur van het Nationale Steunfonds Van '45 tot '55 lid van de Rotterdamse gemeenteraad voor de PvdA, van '56 tot '62 gouverneur van Suriname en daarna voorzitter van de Scheepvaartvereniging Zuid Tevens lid van de Staten van Zuid-Holland en van de Eerste Kamer

VOCHT, LODEWIJK DE (21-9 1887 Antwerpen - 27-3 's-Gravenwezel) Vlaams componist en dirigent.

Studeerde nog onder het bestuur van Peter Benoit muziek aan het conservatorium van die stad. Kapelmeester van de kathedraal (1912-1950) en directeur van het Antwerpse conservatorium (1944-1952) verwierf hij grote bekendheid als bezieler van de zgn. Nieuwe Concerten, als stichter en dirigent van de Chorale Çaecilia en als componist van een uitgebreid oeuvre voor de meest uiteenlopende Mcale en instrumentale bezettingen.

WAELE, FERDINAND J M DE 18-4 1896 Sinaai-Waas - 3-11 Nijmegen) Vlaams classicus.

Studeerde klassieke filologie en oudheidkunde tijdens de eerste wereldoorlog aan de Gentse universiteit, voltooide die studies na de oorlog in Utrecht, Wurzburg en Bonn, van 1940 tot 1966 gewoon hoogleraar aan de katholieke universiteit te Nijmegen, doceerde ook aan de rijksuniversiteit te Gent
Specialist m de geschiedenis van Hellas en het antieke Rome Gastprofessor te Athene en andere buitenlandse universiteiten Onder de ruim 150 werken, die hij publiceerde, zijn de meest bekende Pelgrimstocht door Hellas en Antieke Kunst.

WASILEWSKI, MAARSCHALK ALEXANDER (30-9 1895 - 5-12 Moskou) Sowjetrussisch oud-minister voor de strijdkrachten.

Heeft uitgeblonken als militair organisator in WOII. Bereidde met succes de verdediging van Moskou voor, was coördinator van het verzet bij Stalingrad en van de grote tankslag bij Koersk Werd in '43 veldmaarschalk.
Van '49 tot '53 minister van de strijdkrachten. Na diens dood werd hij gedegradeerd tot onderminister.

WASSERMAN, IDA (15-1 '01 Antwerpen - 22-1 Leiden) Nederlands-Vlaamse actrice.
Kreeg haar opleiding in Antwerpen en debuteerde er in '22. Vestigde zich na WOII in Nederland. Ze maakte van de oprichting af deel uit van de Haagse Comedie in '47 tot ze in '72 haar loopbaan beëindigde.
Bij de Haagse Comedie heeft ze zo'n vijftig rollen gespeeld van Shakespeare, Tsjechow en O'Neill tot de Montherlant, Anouilh en Pinter toe. Haar voornaamste tegenspeler was Paul Steenbergen.

WIGFORSS, ERNST (1881 Halm - 3-ij Zweeds oud-minister van financiën.
Behoorde tot de tweede generatie Zweedse socialisten die in '25 de leiding van de partij overnam en in '32 de veertigjarige alleenheerschappij van de sociaal-democraten gingen leiden. In '25 was hij minister van financiën geworden wat hij bijna zonder onderbreken tot '49 zou blijven.
Als zodanig is hij verantwoordelijk voor de economische opbloei van Zweden en van het stichten van de welvaartsstaat. Hij werd ook wel de laatste grote ideoloog van de Zweedse sociaal-democratie genoemd.

ZUCKMAYER, CARL (27-12 1896 Neckenheim - 18-1 Visp, Wallis) Duits toneelschrijver.

Begon zijn carrière als dramaturg bij theaters in Kiel, München en Berlijn. Publiceerde zijn eerste gedichten in het blad Die Aktion. Zijn eerste toneelstuk Kreuzweg (21) werd een fiasco.
Meer succes oogstte hij in '25 met Der fröhliche Weinberg en wereldberoemd werd hij met het uit '31 daterende Der Hauptman von Köpenick. In '26 had hij

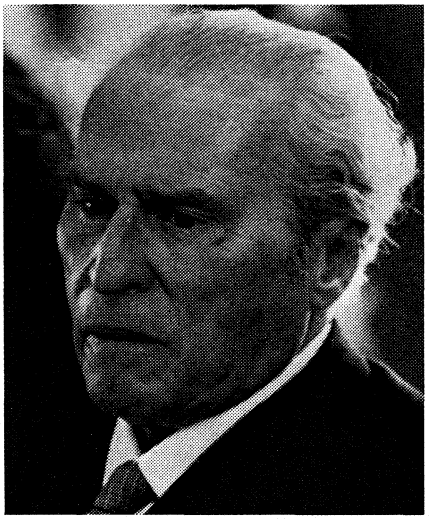

zich in Oostenrijk gevestigd en na de Anschluss week hij uit naar de VS. Daar werkte hij enige tijd als scenario-schrijver in Hollywood en als leraar aan de toneelschool van Erwin Oscator in New York.
Na de oorlog vestigde hij zich in Zwitserland. In de jaren vijftig verschenen van zijn hand de stukken Barbara Blomberg, Der Gesang der Feuerofen, Herbert Engelmann en Das kalte Licht. Zijn laatste stuk was Der Rattenfanger ('71). In '66 publiceerde hij zijn memoires onder de titel Als war's ein Stuck von mir.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-73, Postbus 3059, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel XXXI

januari/december 1977

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), J. Spaans, P. van Eck en (voor België) M. Ruys.

Adres Redactie: Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., telefoon (020) 714359.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij. ,,Systemen Keesing" B.V.

Administratie Nederland: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., telefoon (020) 719444, postrekening 57672.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B2100 Deurne-Antwerpen, telefoon 031/243890 (10 lijnen), postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van uw abonnee-nummer.

belangrijk

Deze index vervangt alle in 1977 verschenen indexen, welke derhalve vernietigd kunnen worden.
Men zij erop bedacht, dat een aantal gebeurtenissen, die in 1977 plaatshadden, niet meer konden worden verwerkt. Men zie daarvoor deel XXXII.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt wekelijks het belangrijkste vast van hetgeen er in de wereld geschiedt. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - alfabetisch-systematisch gedeelte (I), een lijst met veel voorkomende afkortingen (11), een jaarkalender (III) en een naamregister (IV).
Aan het begin van ieder kalenderjaar worden de indexen van het voorafgaande jaar samengevat in een permanente index.
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan ommezijde.

de alfabetisch-systematische index

Met ingang van de index over 1963 zijn ook de op resp. Europa en Amerika betrekking hebbende regionale kwesties en organisaties ondergebracht in de speciale afdelingen: Europa (Oost), Europa (West) en Amerika (Noord- en Latijns-i. In de oudere jaargangen zoeke men hiervoor onder de afdeling Internationaal.

AFDELINGEN — De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal AFDELINGEN gerangschikt. Deze afdelingen omvatten — in alfabetische volgorde — de LANDEN en verder de volgende begrippen: AFBEELDINGEN (Foto's en Tekeningen, Grafieken, Landkaarten), AMERIKA, AFRIKA, **AZIË,** BIOGRAFIEEN, EUROPA (Oost- en West-), GEESTELIJK LEVEN, INTERNATIONAAL, KUNST, MIDDEN-OOSTEN, **NECROLOGIEËN, SCANDINAVIË,** SPORT, TEKSTEN, WETENSCHAP EN **TECHNIEK.**

RUBRIEKEN — De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige RUBRIEKEN. t.w. ALGEMEEN — ECONOMIE, **FINANCIËN** EN' SOCIALE **ZAKEN** — OVERZEESE GEBIEDEN — POLITIEK (Binnenlandse) — POLITIEK (Buitenlandse). In de afdeling INTERNATIONAAL zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:

ALGEMEEN, CONFERENTIES, ECONOMIE, **FI**NANCIEN EN SOCIALE ZAKEN, ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING, ORGANISATIES EN VERDRAGEN.

WIJZE VAN INDICEREN — De in KHA opgenomen berichten zijn — zeer kort omschreven — ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 = pagina 160, 1e kolom).

BIJZONDERHEDEN — Duitsland is gesplitst in twee afdelingen, t.w. DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK) en DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK. Berichten inzake de kwestie-Berlijn zullen i.h.a. worden aangetroffen tussen berichten over de betrekkingen tussen de twee Duitse staten.

BELANGRIJKE TEKSTEN — Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

Statuut van de Raad van Europa 8207 (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève inz. Indo-China 11381 (1954).

Europees verdrag i.z. de Rechten van de Mens 11425 (1954)

Verdedigingsverdrag voor Z.O. Azië 11487, 11511/1 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpakt 14451 (1958).

Verklaring van Moskou (81 commun. partijen) 16193 (1960).

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30(1961).

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963).

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord inzake Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag D.D.R.-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975).

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977).

OUDE JAARGANGEN — Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1- 1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413- 2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843- 4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279- 5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583- 6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789- 7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887- 9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m XXXI (1961 t/m 1977) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn vanaf 1969 leverbaar.

I alfabetisch-systematische index

AFBEELDINGEN

Aantjes, W., fractievoorz. ARP, tijdens CDA-congres 22; met Wiegel en Van Thijn 341; met Boersma 812
Abbasi, R., kaper Lufthansa Boeing 757
Afewerki, I., EPLF-leider 637 (portr.)
Agosti, gen. O., lid milit. junta Peru, tijdens milit. parade 733
Agt, mr. A. A. M., min. v. justitie, tijdens persconf. prem. Den Uyl n.a.v. gijzelingen 393; fractieleider CDA, met Den Uyl, Terlouw en Van Thijn 485; met Terlouw, Albeda en Van Thijn 551: met Den Uyl, Veringa, Terlouw en Van Thijn 695; met v. d. Grinten en Wiegel 773; met Andriessen 812
Ahmed, G., met Bhoetto, Mahmud. Nasrullah Khan, Pirzado en Niazi na overl. tussen reger. en opp. 437
Akache, Z. Y., kaper Boeing Lufthansa 757
Albeda, prof. dr. W.. inform.. met v. Agt, Terlouw en v Thijn 551
Aleixandre, V., Nobelprijswinnaar v letterkunde 828
Allen, lord, secr. bond winkelpersoneel. met Jones 299
Allon, Y., min. v. buitenl. zaken Israël, met Vance 515
Amalrik, A., uitgeweken Sowjet-dissident, met echtgenote Gjoezel op Schiphol 218; discussie voor de Franse tv m. Marchais 219
Amerasinghe, H. S., voorz. AV, met Waldheim 356
Andreotti, G., prem. Italië, tijdens persconf. m. deeln. a. d. econ. topconf. 423
Andriessen, mr. F., fractievoorz. KVP, tijdens pauze CDA-congres 22; met v. Agt 812
Andrus, C., min. v. binnenl. zaken VS, tijdens uiteenzetting Carter i.v.m. energiebesparende maatr. 273
Andrzejewski, J., auteur Polen 67
Ansari, S., kaapster Lufthansa Boeing 757
Arafat, Y., PLO-leider, met pres. Sadat en sjeik al-Sabah 482; met Brezjnew 820
Areilza, J. M. de, min. buitenl. zaken Spanje, begroet Waldheim's spec. vertegenw. Rydbeck 724
Arron, W., prem. Suriname 592 (portr.); brengt stem uit 705
Asghar Khan, M. luclitmaarsch. b.d. Pakistan 165
Assad, H., pres. Syrië, met pres. Carter 513; tek. verenigd pol. commando m. Egypte en Soedan 514; met Carter 805; inet Vance 808

Baader, A. lid RAF 677 (portr.)
Badran, M., prem. Jordanië, met koning Hoessein en Egypt. leiders in moskee te Assoean 515
Baez, J., Am. zangeres. met enkele deeln. a. d. Ulster Peace Rallv 309
Bagdadi, voorz. v. d. raad v. gouvern., tijdens OPEC-min. conf. te Doha 410
Baker, H. fractieleider Republikeinen in de Senaat met Stevens 34
Bakker Schut, mr. P. H., verdediger Folkerts 665
Bandaranaike, S., oud-prem. Sri Lanka 465 (portr.)
Bangladesh: arbeiders bezig met de bouw van een dijk 320
Barooah, D. K., voorz. Congrespartij, m. prem. Gandhi 177
Barre, R., prem. Frankrijk 209 (portr.)
Barreto. A., min. v. landbouw Portugal, spreekt parl. toe 683
Basson, J., plv. voorz. Progress. Fed. Partij, met Swart en Eglin 720
Beatrix, prinses, met dr. Kohnstamm 833
Beckers-de Bruijn, mevr. M. B. C., lijsttrekker PPR, met de Gaay Fortman 342
Begin M prem. Israël, tijdens bekendmaking verk.uitslag 321; 640 (portr.); tijdens bez. Sadat a. Israël 753, toespr. v. d. Knesset met Sadat 766; met pres. Carter 807; met Ceausescu 821
Beld, dr. C. A. van der, voorz. CPB 235 (portr.)
België: kab.-Tindemans 373
Benda, E., pres. fed. Hooggerechtshof, leest vonnis voor in het geding dat de zoon v. Schleyer had aangespannen 674
Berlinguer, E., leider CPI, met Marchais en Carrillo 390
Bernhard, prins, overhand. de Erasmusprijs aan dr. Knaegi 830
Bertrand, P., oud-min. België 186 (portr.)
Bhoetto, Z. A.. prem. Pakistan, tijdens persconf. 161: in geswrek met Mahmud na het marathonoverl. tussen de reger. en opp. 437
Biayenda, E , kard , aartsbisschop Brazzaville 242 (portr.)
Biermann. W.. uitgewezen zanger DDR 65 (portret)
Bitsios, D., min. v. buitenl. zaken Griekenl., in gesprek m. Clifford 671
Blanchard, M. F. dir.-gen. ILO 114 (portr.)
Bloch, E., Duits filosoof 834 (portr.)
Blunchv. E.. voorz. nation. raad Zwitserl. 330
Boekowski, W., Sowjet-dissident 238 (portr.)
Boersma, drs. J., min. v. sociale zaken, met van Veen en de Wit 90; met werknemersdelegatie 90; met Aantjes 812
Bohman, G., min. v. finan. Zweden 545 (portr.)
Bölling, K., regeringswoordvoerder Dld. (Bondsrep.), tijdens persconf. 676
Botha, F., min. v. arbeid en mijnbouw Z.-Afr., met Vorster tijdens congres Nation. Partij 769
Botha, P. W., min. v. buitenl. zaken Zuid-Afrika, met Owen, Vorster en Fourie 571
Boudewijn, koning België, met pres. Moboetoe 430; tijdens uitreiking prijs der Nederl. letteren 828
Boumedienne, H., pres. Algerije 271 (portr.)
Brandt, W., voorz. Social. Internat., tijdens congres 131
Brezjnew, L. I., partijleider SU, ontv. Corvalan 240; met Podgorny, Kosygin en Soeslow 353; 476 (portr.); met Castro, Podgorny, Gromyko, Rodriguez en Kosygin 575; begroet Tito 577; met Haile Mariam, Gromyko en Oestinow 655; met Arafat 820
Brock, W., voorz. Rep. partij VS. met oud-voorz. Smith 75
Brown, H., min. v. defensie VS, tijdens uiteenzetting Carter o. energiebesparende maatr. 273
Brunner, G., Eur. Comm. energie, onderz. en wetenschap 124 (portr.)
Brzezinski, Z., adv. nation. veiligh. zaken VS, met pres. Carter 76
Buback, S., procureur-gen. Bondsrep. 627 (portr.)
Bunker, E., buitengewoon ambass. VS, met Linowitz en Gonzales Revilla 432: met Linowitz en pres. Torryos 525
Burg, J.. oud-min. binnenl. zaken Israël 17 (portr.); leider NRP, met Weizman 640
Burger, W., opperrechter VS, kijkt toe hoe Ford Carter de hand schudt na diens beëdiging 49
Burke, R., Eur. Comm. belasting, pol., consumenten, transport, betr. m. Eur. Parl. 123 (portr.)
Bijedic, D., oud-prem. Joego-Slavië 107 (portr.)
Byrd, R., leider Democraten in de Senaat, met Humphrey 34

Cadman, R., voorz. Nwe Rep. Partij Z.-Afr., met Sir de Villiers Graaff 719
Callaghan, J., prem. Engeland, met Jenkins en Owen 230; persconf. m. overige deeln. a. d. econ. topconf. 423; openingszitt.. NAVO-vergad. in Londen 424
Callas, M., Griekse operazangeres 835 (portr.)
Canyellas, A., lid Spaanse oppositie 42
Caransa, M., zakenman Ned. 743 (portr.)
Carrillo, S., secr.-gen. CPE, met pres. Ibarruri 388; met Berlinguer en Marchais 390
Carstens, K.. oud-fractievoorz. CDU, met Zimmermann 8
Carter, J., pres. VS, wordt d. Ford gefeliciteerd na diens beëdiging 49: tijdens inauguratierede 50; met kab. 52: eerste toaberaad 53: met adviseur Brzezinski 76: licht de reger. in o. de energiebesparende maatr. 273; persconf. m. overige deeln. a. d. econ. topconf. 423; openingszitt. NAVO-vergad. in Londen 424; voor het forum v. d. VN 448; met pres. Assacl 513; met Sadat op het Witte Huis 519; met min. Genscher 538; met bondskanselier Schmidt 539; met pres. Assad 805; met prem. Begin 807; met min. Dayan 822
Carter, mevr. R,, echtgenote pres. VS. met gen. Duran, adm. Poveda en gen. Franco 504
Castro Ruiz, F., prem. Cuba. brengt zijn stem uit 92; met pres. Nyerere 574; met Podgorriy, Brezjnew, Gromyko. Rodriguez en Kosygin 575
Ceausescu, N., pres. Roemenië, met prem. Begin 821
Cervulo Correia, leider soc. dem. partij, met Sousa Franco en Cunhal Franco 794
Chaloryu, adm. S-N., leidem staatsgreep Thailand 14
Chamanand, gen. K., prem. Thailand 737 (portr.)
Charan Singh, leider Janata-partij, tijdens persconf. 179
Cheysson, C., Eur. Comm. ontwikk. samenw. 123 (portr.)
China (Volksrep.): burgers v. Peking m. portr. v. Hoea Koeo-feng en vlaggen 561
Chirac. J., oud-prem. Fr krijk, met Couve de Murville 211
Chnoupek, B., min. buitenl. zaken Tsjechoslowakije, met min. v. d. Stoel 169
Cholom, S., kaapster Lufthansa Boeing 757
Christopher. W., staatssecr. v. buitenl. zaken VS, tijdens uiteenzetting Carter o. energiebesparende maatr. 273
Church, F., VS-senator, in gesprek met Golda Meir 265
Claes, W., social. partijvoorz. België, met CVP-voorz. Martens 258
Clauctre, mevr. F., Frans gevangene te Tsjaad 333
Clercq, W. de, min. v. finan. België, met prem. Tindemans 257; met Grootjans 644
Clerides, G., oud-parl.voorz. Cyprus, overl. Grieks-Cyijriot. leiders 684
Clifford, C., oud-min. VS, in gesprek m. Griekse functionarissen 671
Colombo, E., voorz. Eur. Parl. 187 (portr.)
Corrigan, M.. lid Vredesbeweging, tijdens Ulster Peace Rally 309. na ontv Nobelwrijs v. d. Vrede 813
Corvalan Lepe, L., leider commun. partij Chili, wordt ontvangen d. partijleider Brezjnew 240
Cosgrave, L., oud-prem. Ierland 475
Couto e Silva, gen. G. de. theoreticus v. h. Brazil, milit. bewind 747 (portr.)
Couve de Murville, M., oud-prem. Frankrijk, met Chirac 211
Croes, B., MEP-leider, tijdens toespraak in Oranjestad 529
Croissant. K.. Westduits advocaat. met de Felice tijdens persconf. 629
Cunlia Leal, leder soc. dem. partij Portugal, met Sousa Franco en Cervulo Correia 794
Curtis, K., voorz. Dem. partij VS, met oud-voorz. Strauss 75

Daoud, A., Palest. guerrillastrijder 523 (portr)
Davignon, E.. Eur. Comm. interne markt. douane-unie, industriebeleid 124 (portr.)
Dayan, gen. M.. min. v. buitenl. zaken Israël, met min. Vance 808; met pres Carter 822
Defosset, L., FDF-voorz.. met RW-voorz. Gendebien 260
Demirel, S. oud-prem. ije, tij rk. campagne 402 openingszitting NAVO-vergad. i L 424: tijdens rede 685; met prem. Karamanlis 814

Denktash, R., leider Turks-Cypriot. gemeensch., met Makarios en Perez de Cuellar 81
Desai, M., prem. India 224 (portr.); met min. Narain 368
Dini. A., voorz. Nat. Verg. Djibouti, leest nwe grondwet v. Djibouti voor 417
Djuranowic, V.. prem. Joego-Slavië 189 (portr.)
Duisenberg, prof. dr. W. F., min. v. finan., niet het koffertje op het Binnenhof 617
Duitsland (Bondsrep.) kab.-Schmidt 25 advocaten Baader-Meinhofleden tijdens persconf. waarop zij aankond. het proces niet langer te zullen bijwonen 626; de gekaapte Boeing 737 in Dubai 675; pro-RAF-leuze op de kathedraal v. Straatsburg 730; begrafenis Baader, Ensslin en Raspe 731; toegezonden foto v. vliegtuig a. AFP 757; demon. op de Pl. de la République prot. t. uitlevering Croissant aan de Bondsrep. 758
Duran, gen. G., lid junta Ecuador, met mevr. Carter 504

Eanes: S. R. dos zie: Santos Ramalho Eanos A. dos
Ecevit, B., prem. Turkije, bij stembus 401
Eden. A. (Earl of Avon), Brits staatsman 836 (portr.)
Eglin, C., leider Progress. Fed. Partij, met Basson en Swart 720
Egypte: straatgevechten in Cairo 510
Elizabeth II, koningin Engeland, met prins Philip en oud-pres. Ford 298
Ensslin, G., lid RAF 677 (portr.)
Ensslin, ds. H., tijdens begrafenis Baader, Ensslin en Raspe 731
Ethiopië: krijgsgevangenen bewaakt d. leden v. h. Ethiop. Volksbevrijd. front 638; 1 mei-viering in Addis Abeba 654
Europa (W.): koningin Juliana met staats- en reger. leiders die aan de Eur. Raad deelnamen 121; staatsleiders in Londen bijeen 546
Ewart-Biggs, Ch., Brits ambass. in Dublin 307 (portr.)
Ewart-Biggs, J. echtgenote Brits ambass. tijdens Ulster Peace Rally 309
Fahmi, I., min. v. buitenl. zaken Egypte. met koning Hoessein en pres. Sadat in moskee te Assoean 515; met min. Vance 808
Faulkner. B., oud-prem. N.-Ierland 310 (portr.)
Felice, J.-J., Frans advocaat, met Croissant 629
Fernandes, G., min. v. verbindingen India 368
Ferrier, dr. J. H. E., pres. Suriname, op het balkon v. h. paleis op de Dam 715
Feyide, M. 0. secr.-gen. OPEC, tijdens OPEC-min. conf. te Doha 410
Folkerts, K., lid RAF 664 (portr.)
Ford, G oud-pres. VS na het uitspreken v. d." State of the' Union 33; schudt Carter de hand na diens beëdiging 49; met koningin Elizabeth en prins Philip 908
Forest, E., pol. gevangene Spanje, bij het verlaten v. d. gevangenis in Madrid 415
Fourie, B., staatssecr. buitenl. zaken Z.-Afr., met Vorster, Owen en Botha 571
Fraga Iribarne, M.. leider Alianza Popular, tijdens verk.bijeenk. 387
Franco, gen. L. L., lid. milit. junta Ecuador, met mevr. Carter 504
Frankrijk: affiches die oproepen tot steun voor d'Ornano 209; het exterieur v. h. Centre Beaubourg 263
Frydenlund, K.. min. buitenl. zaken Noorwegen, met Luns 56
Fukuda, T., prem. Japan, bij de stembus 449

Gaay Fortman jr., B. de, fractievoorz. PPR in TK, met lijsttrekker Ria Beckers 342
Gandhi, I.. prem. India, met voorz. Congrespartij Barooah 177
Gandhi, S., bestuurslid jongeren afd. Congrespartij 182 (portr.)
Garner, E., Am. jazzpianist 837 (portr.)
Geisel, gen. E., pres. Brazilië, met pres Giscard d'Estaing 204
Gendebien, P.-H., RW-voorz., met FDF-voorz. Defosset 260
Genscher H.-D., tijdens besprek. met vice-pre; Mondale 382; met pres. Carter 538
Gil Robles, J. M., leider fed. v. chr.-dem. partijen Spanje, tijdens verk.bijeenk. 388
Giolitti, A., Eur. Comm. region. beleid 124 (portr.)
Giraud, A., alg. admin. v. h. Franse bureau v. atoomenergie 468
Giscard d'Estaing, pres. Frankr., met pres. Geisel 204; tijdens persconf. m. overige deeln. a. d. econ. topconf. 423; aan diner m. echtpaar Sadat 480
Glistrup, M., leider Vooruitgangspartij Denemarken, met prem. Jörgensen, Hartling en Schlutter 113
Gonzalez, F., secr.-gen. PSOE 42; 387 (portr.)
Gonzales Revilla, N., min. v. buiteni. zaken Panama, met Bunker en Linowitz 432
Gouled, H., pres. Djibouti, met Dini die de nwe grondwet v. Djibouti voorleest 417
Gretsjko, A. A. min. v. defensie SU, met Kosygin, Phomvihan en Soeslow 823
Igorenko, P., Sowjet lissident met echtgenote 240
Grinten, prof. W. C. L. van der, informateur, met Van Agt en Wiegel 773
Gromyko, A., min. v . buitenl. zaken SU, begroet Vance 490; met Castro, Podgorny, Brezjnew, Rodriguez en Kosygin 575; met Haile Mariam, Brezjnew en Oestinow 655
Grootjans. F.. oud-PVV-voorz.. met de Clercq '644
Guatemala: verwoestingen door de aardbeving 110
Guillermo, B., zoon prinses Christina 443
Gundelach, F. O., Eur. Comm. landb. en visserij 124 (portr.)

Habyarimana, gen.-maj. J., pres. Rwanda, met ambass. Young 487
Haferkamp, W., Eur. Comm. buiteni. betr. 123 (portr.)
Haile Mariam, It.-kol. M., eerste voorz. PMAC Ethiopië 97 (portr.); 636 (portr.); met Brezinew. Gromyko en Oestinow 655
Hajek. J., oud-min. v. buitenl. zaken Tsjechoslowakije 69 (portret)
Hamdi, I. M. al-, pres. N.-Jemen 657 (portr.)
Hammer, I., oud-min. v. religieuze zaken Israël 17
Hammerberg, Th., na ontv. Nobelprijs v. de Vrede voor Amnesty Int. 813
Haq, gen. M. Z. ul, stafchef leger Pakistan 433 (portr.)
Hartling, P., leider liberalen Denemarken, met prem. Jörgensen, Glistrup en Schlutter 113
Hatoyama, I., min. v. buitenl. zaken Japan 450 (portr.)
Hausner, G., met Sadat en Begin in het Yad Vashem museum 753
Hermans, W. F. krijgt de prijs der Nederl. letteren uit handen v. koning Boudewijn 828
Herrema, dr. T., Ned. fabrikant in Ierland 330 (portr.)
Heuvel, I. van den, voorz. PvdA, spreekt congres toe 728
Hillery, P., pres. Ierland 329 (portr.)
Hoea Koeo-feng, partijleider China (Volksrep.), met opp.leider Thatcher 298; met Jeh. Tsjien-jing en Teng Hsiao-ping 500; begroet Pol Pot 751
Hoessein, koning Jordanië, tijdens bez. a. moskee te Assoean met Egypt. leiders 515
Honecker, E., staatshoofd en partijleider DDR, met pres. Tito 106
Hoogevest, W. van, oud-bestuurslid-PPR, met afgetreden bestuursleden 645
Humphrey, H. H., senator VS, met Byrd 34

Ibarruri, D., pres. PCE, met Carillo 388; met prem. Suarez 650
Internationaal: NAVO-vergad. 87; voorz. Brandt spreekt congres Social. Internat. toe 131; openingszitt. Noord-Zuid-conf. 369; openingszitt. conf. v. d. min. v. finan. v. d. OPEC-staten 410; deeln. v. d. econ. topconf. in Londen 420; id. persconf. 423
Israël: registratie v. Arab. vrouwen in Nabloes 352; overz.foto v. d. illegal. vestiging in het kamp Kaddoem 352
Italië: delegaties v. d. christen-dem. partij en de commun. partij 622; leiders v. d. zes belangrijkste pol. part. om details v. h. pol. akk. te bespreken 623; soldaten met tanks in Bologna 631

Jaidah, A. M., secr.-gen. OPEC 358 (portr.)
Jauregui, J.. Baskische nationalist 42
Jayewardene, J. R., prem Sri Lanka 465 (portr.)
Jeh Tsjien-jing, min. v. defensie China (Volksrep.), met Teng Hsiao-ping en Hoea Koeo-feng 500
Jenkins, R., voorz. Eur. Cie, met prem. Callaghan en min. Owen 230; opening Nrd-Zd conf. 369; met Soares 700
Jones. J. oud-voorz. TGWU, met lord Allen 299
Jörgensen, A., prem. Denemarken, met Glistrup, Hartling en Schlutter 113; met deel van nwe kab. 349
Juliana, koningin, met staats- en reger. leiders die aar. de Eur. Raad deelnamen 121; arriveert op Huis ten Bosch 199; verlaat de gouden koets 612; met pres. Ferrier op het balkon v. h. paleis op de Dam 715

Kaddoumi, F., leider pol. departement PLO 518 (portr.)
Kaoenda, K., pres. Zambia, begroet Podgorny 573
Kappler, A., demon. voor vrijlating van haar man 632
Karamanlis, K., prem. Griekenl., in gesprek m. Clifford 671; 759 (portr.); met prem. Demirel 814
Katoesjew. K., oud-secr. CC 476 (portr.)
Katzir, E., pres. Israël, tijdens rede Sadat in de Knesset 762
Kerekou, M., pres. Benin 253 (portr.)
Kim Il Soeng, pres. N.-Korea, met pres: Tito 579
Klaasen. C.. oud-PPR-bestuurslid. met afgetreden best.leden 645
Knaegi, dr. W., winnaar Erasmusprijs 830
Koelikow, gen. W., opperbevelh. v. d. troepen v. h. Warschaupact 108 (portr.)
Kohl, H., voorz. CDU, met Strauss 9
Kohnstamm, dr. M., winnaar Wateler-Vredesprijs 833
Kok, W., voorz. FNV, met delegatie werkn. organ. op bez. bij de min. Boersma en Lubbers 90
Korvald, L., voorz. chr.-dem. Noorw., m. Norvik en Staalsett 594
Kosygin, A., prem. SU, met Podgorny. Brezjnew en Soeslow 353; met Castro, Podgorny, Brezjnew, Rodriguez en Gromyko 575; met Phomivan, Soeslow en Gretsjko 823
Kraivichien, Th., prem. Thailand 15 (portr.); tijdens bez. a, Aranyprathet 783
Kremers, dr. J., comm. v. d. koningin in Limburg 413 (portr.)
Kruger, J. P., min. v. justitie Z.-Afr. 694 (portr.)
Kruisinga, dr. J., fractievoorz. CHU, tijdens pauze CDA-congres 22
Kuhuwael, contactpersoon bezetters school Bovensmilde 443 (portr.)
Kunst: World press photo 827
Kurahari, T., min. v. econ. planning Japan, met Vance 455
Kuron, J., een v. d. oprichters v. h. comité v. d. verdedig. v. d. arbeiders in Polen 67 (portret)
Kyprianou, S., pres. Cyprus, overl. met Grieks-Cypriot. leiders 684

Lachmon, J. opp.leider Suriname 706 (portr.)
Lanser, J. voorz. CNV met delegatie werknemers op bez.' bii min. Boersma en Lubbers 90
Latumahina, lid Zuidrnolukse gemeensch., volgt vanaf publ. tribune Tk-debat o. gijzelingsacties 444
Lee Kuan Yew, prem. Singapore, wordt gelukgewenst met verk.zege 79
Leeuwen, dr. L. M. van, voorz. CHU 811 (portr.)

Lennep, E. van, secr.-gen. OESO 454 (portr.)
Linowitz, S., onderh. VS in Panama, met Bunker en González Revilla 432; met pres. Torrijos en Bunker 525
Lionaes, A., voorz. Nobelprijscie v. h. Noorse parl., met Nobelprijswinnaars v. d. Vrede 1976 en '77 813
Lokollo, lid Zuidmolukse gemeenschap, volgt vanaf publ. tribune Tk-debat o. gijzelingsacties 444
Lopez Michelsen, A., pres. Columbia 173 (portr.)
Lubbers, drs R. F. min. econ. zaken, met werknemersorgan. 90
Luns, mr. G. M. A. H., secr.-gen. NAVO, met min. Frydenlund 56; openingszitt. NAVO-vergad. in Londen 424
Lutgendorf, K.. oud-min. van defensie Oostenrijk 364 (portr.)
Lynch, J., prem. Ierland 475
Lyssarides. V., leider EDEK, overl. Grieks-Cypriot. leiders 684

Macedo, A., partijvoorz, soc. partij, met Soares 794
Mahinoud. A. H.. rector al-Azhar univ., niet pres. Sadat, vice-pres. Mobarak en patriarch Shenouda 512
Mahmud, M. M., met Bhoetto, Ahined, Nasrullah Khan, Pirzada en Niazi na het overl. tussen opp. en reger. 437
Maihofer, W., min. v. binnenl. zaken Dld (Bondsrep.), met Meier 625
Makarios, aartsbisschop, met Denktash en Perez de Cuellar 81; 684 (portr.)
Mancham, J., oud-pres. Seychellen, met secr.-gen. Waldheim na toelat. v. d. Seychellen tot de VN 403
Manley, M., prem. Jamaica, na bekend worden verk. uitslag 43
Marchais, G., secr.-gen. PCF, tijdens tv-discussie met Sowjet-dissident Amalrik 219; met Carrillo en Berlinguer 390
Marcos, F., pres. Filippijnen, neemt een AK-47 geweer in ontvangst v. Tingkalan 47; brengt stem uit 64
Martens, W., CVP-voorz., met social. voorz. Claes 258; kijkt toe terwijl Schiltz gemeenschapspact parafeert 361
Martinez de Hos, J. A., min. v. econ. zaken Peru 732 (portr.)
Masseniba-Debat, A., oud-pres. Kongo 242 (portr.)
Massera, adm. E., lid inilit. junta Peru, tijdens milit. parade 733
Mavros, G., leider Unie v. h. Democr. Centr. 759 (portr.)
McKeon, S.. organ. Vredes Beweging, tijdens Ulster Peace Rally 309
Meier, R., hoofd binnenl. veiligh. dienst Bondsrea.. met min. Maihofer 625
Meir, G., oud-prem. Israël, in gesprek met senator Church 265; met pres. Sadat 755
Mercouri, M., Grieks actrice, tijdens verk.-bijeenk. 760
Meterohij, lid Zuidmolukse gemeensch., volgt vanaf wubl. tribune Tk-debat o. gijzelingsacties 444
Micombero, M., oud-pres. Boeroendi 30
Midden-Oosten: de Centr. Raad v. d. PLO tijdens het beraad te Damascus 819
Miert, K. van, voorz. BSP 430
Miki, T., oud-prem. Japan 450 (portr.)
Mobarak, H., vice-pres. Egypte, met pres. Sadat, patriarch Shehouda en rector Mahmoud 512: met koning Hoessein en pres. Sadat in moskee te Assoean 515
Moboetoe Seko Seko. pres. Zaïre. met koning Boudewijn 430
Mohnhaupt, B., lid RAF 644 (portr.)
Moliviatis, P., ambass. Griekenl.. met Clifford 671
Mondale, W., vice-pres. VS, tijdens besprek. m. Schmidt 382
Moreau, R., oud-min. België 186 (portr.)
Mulder, C., min. v. voorl. en binnenl. zaken Z.-Afr., met Vorster tijdens congres Nation. Partij 769

Nabokow, W., Am. schrijver 838 (portr.)
Narain, R., min. v. gezondh. en gezinsplanning India, met prem. Desai 368
Narayan, J., leider anti-corruptiecampagne India, wordt weggedragen d. volgelingen 178
Nasrullah Khan, N., PNA-vertegenw., met Bhoetto, Mahinud, Ahmed, Pirzada en Niazi na overl. tussen reger. en opp 437
Natali, L., Eur. Comm. m. bijz. opdrachten 123 (portr.)
Nederland: actievoerende pers leden v. Texas Instruments te Almelo 104: voetgangersdrukte op het Stationsplein te A'dam n.a.v. werkonderbreking v. h. personeel v. h. A'damse openb. vervoer 105; koningin Juliana m. staats- en reger.leiders die aan de Eur. Raad deelnamen 121; solidariteitsstaking in R'dam 127; overl. werkgeversorganisaties, bonden en stakers 143; overl. PPR-PvdA inz. samenw. resol. 155; top D'66 tijdens congres 173; R'damse arbeiders verzamelen zich voor een demon. n. d, Coolsingel 243; de gekaapte trein bij De Punt 391; bezette basisschool in Bovensmilde 39%; situatieschets bevrijdingsactie school 394; id. bevrijdingsactie trein 395; demon. op Binnenhof legalisering abortus 598: koningin Juliana met kab.-van Agt 809; wrakstuk verongelukte KLM Boeing op het vliegveld v. Tenerife 817
Nederlandse Antillen: demon. in Oranjestad 530
Ngouabi, M., pres. Kongo 241
Niazi, M. K., min. v. religieuze zaken Pakistan, met Bhoetto, Mahmud, Ahmed, Nasrullah Khan en Pirzada na overl. reger.-opp. 437
Nimeiry, J. M. al-, pres. Soedan, met Sadat en Assad tijdens ondertek. pol. commando 514
Nitisastro, W., min. v. fin. Indon. 369
Noorwegen: Bravo-platform 607
Nordli, O., prem. Noorwegen, met Steen en Norvik 593
Norvik, E., voorz. conservat. Noorwegen, met Nordli en Steen 593; met Staalsett en Korvald 594
Nyerere, dr. J., pres. Tanzania, met Podgorny 572; met Castro 574

Oestinow, D., min. v. defensie SU 13 (portr.); met Haile Mariam, Brezjnew en Gromyko 655
Ofer, A., min. v. bouwniiverh. Israël 322 (portr.)
Oriol, A. de, pres. Raad v. State Spanje 415 (portr.)
d'Ornano, M., kand. burgem.schap Parijs, met Sarre 213
Ortoli. F.-X.. Eur. Comm. econ. en finan. zaken, investeringen en bureau v. d. statistiek 123 (portr.)
Ouali, S. el-, secr.-gen. Polisario, met gen. Vo Nguyen Giap 723
Oven, G. J. van, oud-PPR-bestuurslid, inet afgetreden best.leden 645
Owen, D., min. buitenl. zaken Engel,. met Jenkins en prem. Callaghan 230; 281 (portr.); opening Nrd-Zd conf. 369; tijdens bez. a Kaapstad, in gesprek met Vorster, Botha en Fourie 571

Paisley, ds. I., leider protestanten Noord-Ierland, roept op tot staking 305
Pakistan: anti-Bhoetto demon. in Lahore 460
Papaioannou, E., leider AKEL, overl. m. Grieks-Cypriot. leiders 684
Pawandreou, A.. leider Panhelleense Social. Beweging 759 (portr.)
Payot, D., secr.-gen. Int. Liga v. d. mensenrechten 649 (portr.)
Peres, S., min. v. defensie Israël, met prem. Rabin 18, 323 (portr.)
Perez de Cuellar, J., spec. vertegenw. v. Waldheim, met Makarios en Denktash 81
Pery Junquere. adm. P., min. v. marine Spanje, tijdens beëdig. 389
Philip, prins Engeland, niet koningin Elizabeth en oud-pres. Ford 298
Phomvihan, K., prem. Laos, met prem. Kosygin, Soeslow en Gretsjko 823
Pirzada. A. H., min. v. finan. Pakistan, met Bhoetto, Mahud, Ahmed, Nasrullah Khan en Niazi na overleg reger.-opp. 437
Podgorny, N., pres. SU met Kosygin, Brezinew en Soeslow '353; wordt begroet d. Nyerere 572; wordt begroet d. Kaoenda 573; met Castro, Brezjnew, Gromyko, Rodriguez en Kosygin 575
Pol Pot, partijleider Cambodja, wordt begroet d. Hoea koeo-feng 751
Polak, W.. burgem. A'daxi 378 (portr.)
Poniaiowski, M., spec. adviseur president Frankr. m. bondskanselier Schmidt 663
Portugal: kab. Soares 10
Poveda, adm. A., lid milit. junta Ecuador, met mevr. Carter 504

Qoboza, P hoofdred The World, staat met de krant v 19 okt v d pers nadat min. v justitie een verschijningsverbod had opgelegd 690

Rabin, Y., prem. Israël, met min. Peres 18, brengt stem uit 323 (portr.)
Ram, J., min. v. defensie India 222 (portr.)
Raspe, J. C., lid RAF 677 (portr.)
Rebmann, K., proc.-gen, Bondsrep. 628
René, A., pres. Seychellen 541 (portr.)
Richard, I., VN-ambass. Engel. 556 (portr.); met ambass. Young 560
Rodriguez, C., vice-pres. Cuba, met Castro, Podgorny, Brezjnew, Gromvko en Kosygin 575
Roesakow, K., secr. CC CPSU 477 (portr.)
Romero, gen. C. H., pres. El Salvador 129 (portr.)
Rossellini, R., Ital. filmregiseur 839 (portr.)
Rozendal, B., prem. Ned. Antillen 531 (portr.)
Ruppert, dr. M., vice-pres. Raad v. State 195 (portr.)
Rydbeck, O., spec. vertegenw. Waldheim, wordt begroet door de Areilza 724

Sabah, sjeik S. al-A-, min. v. buitenl. zaken Koeweit, met pres. Sadat en Arafat 482
Sacharow, A., Sowjet-dissident, toont brief die hij v. pres. Carter ontvangen heeft 252
Sadat, A., pres. Egypte, diner met Giscard d'Estaing 480; met Arafat en sjeik al-Sabah 482; met Mobarak, patriarch Shenouda en Mahmoud 512; met Nimeiry en Assad tijdens ondertek. pol. commando 514; met Carter op het Witte Huis 519; tijdens bez. a. Israël, met Begin en Hausner 753; bez. de Al-Aqsa moskee 755; met mevr. Meir 755; spreekt de Knesset toe 762; toespraak Begin v. d. Knesset 766
Sadli, M.. voorz. OPEC-niin. conf. te Doha 410
Santos Ramalho Eanes, A. dos, pres. Portugal, brengt stem uit 12; rede t.g.v. 3de verjaardag v. d. Port. revol. 679
Santrustegui, J., lid Spaanse opp. 42
Sarre, G., social. kand. v. h. burgem.-schap Parijs, met d'Ornano 213
Schalie, Van der, voorz. Raad MHP met delegatie op bez. bij de min. Boersma en Lubbers 90
Schellaerd, mr., in gesprek met de heer Schelling van het FNV tiidens kort geding 141
Schelling, C., voorz. voedingsbonden FNV, in gesprek m. mr. Schellaerd tijdens kort geding 141
Schiltz, H., W-voorz., parafeert gemeenschapspact 361
Schlesinger, J. ., energie-adviseur VS 275 (portr.)
Schleyer H. M., pres. Westduitse werkgeversverbonden 648; foto gemaakt d. leden v. d. RAF 673
Schlutter P.. leider conservatieven Denemarken, met prem. Jörgensen, Glistrup en Hartling 113
Schmidt, H.. bondskanselier Dld (Bondsrep.), met kab. 25; tijdens reger. verkl. 41 (portr.); tijdens besprek. m. vice-pres. Mondale 382; met pres. Carter 539; met min. Poniatowski 663
Schneider, G. R., lid RAF 745 (portr.)
Schubert, I., lid RAF 746 (portr.)
Schulte, F., oud-PPR-bestuurslid, met afgetreden best. leden 645

Shamir, Y., voorz. parl. Israël, tijdens rede Sadat v. d. Knesset 762
Shenouda, patriarch Egypte, met pres. Sadat, vice-pres. Mobarak en rector Mahmoud 512
Sjtern, N., Sowjet-dissident 267 (portr.)
Smith, M. L., felic. nwe voorz. Rep. partij W. Brock 75
Soares, M., prem. Portugal. met kab. 10; met prem. Suarez 27; tijdens rede Eanes t.g.v. 3de verjaardag Port. revol. 679; wordt begroet door Den Uyl 709; met Jenkins 700; tijdens debat o. vertrouwensvotum 793; met partijvoorz. Macedo 794
Soedan: reger.getrouwe troepen na de staatsgreep 315
Soeharto, pres. Indonesië, brengt stem uit 289
Soemita, W., oud-min. Suriname 591 (portr.)
Soeslow, M. secr. CPSU, met Podgorny, Kosygin en Brezjnew 353; met prem. Phomvihan, Kosygin en Gretsjko 823
Solissa, N., lid Zuidmolukse gemeensch., volgt vanaf publ. tribune Tk-debat o. gijzelingsacties 444
Somalië: strijders v, h. Westsomalische Bevrijd front 610
Soumokil, mevr. J.. met dr. Tan tijdens persconf. n.a.v. gijzelingsacties 393
Sousa Franco, A., leider soc. dem. partij Port., met Cervula Correia en Cunha Leal 794
Sowjet-Unie: Rusc.-Venezolaanse besprek. 157
Spanje: begrafenis v. d. 5 vermoorde advocaten 416; Catalanen vieren hun nation. feestdag 642; opening nwe pari. d. Juan Carlos 651; kab.-Suarez 666; prem. Suarez tijdens overl. opp.leiders 668
Spit, W., lid FNV, met delegatie op bez. bij de min. Boersma en Lubbers 90
Staalsett, G., voorz. Centr. partij Noorwegen, met Norvik en Korvald 594
Staneke, H., voorz. DS'70, tijdens rede 172
Steen, R., leider arbeiderspartij Noorwegen, met Nordli en Norvik 593
Steenkamp, prof. dr. P., voorz. CDA, tijdens pauze CDA-congres 22; op het congres v. d. PvdA met Van Thijn 727
Stemerdink. mr. A., min. v. defensie Ned. 23 (portr.)
Stevens. T., plv. fractieleider Rep. in de Senaat, met Baker 34
Stobbe, D., burgem. W.-Berlijn, wordt bediged 555
Stoel, mr. M. van der, min. buitenl. zaken, met pres. Tito 138; in gesprek m. Chnoupek 169
Stokowski, L. B. S. A., Ani. dirigent 840 (portr.)
Strauss, F.-J., voorz. CSU, met Kohl 9
Strauss, R., oud-voorz. Dem. VS, met nwe voorz. Curtis 75
Suarez, A., wrem. Spanje, bij een bez. a. h. hoofdkwartier v. d. Unie v. h. Dem. Centr. 385: met Ibarruri 650; met kab. 666: Suarez tijdens overl. m. opp.leiders 668; met Tarradellas 714
Suarez Gonzalez, H.. prem. Portugal, met prem. Soares 27
Swart, R., voorz. Progress. Fed. Partij, Z.-Afr., met Basson en Eglin 720

Tan, dr. H., contactpersoon Zuidmolukkers, persconf. m. mevr. Somoukil n.a.v. gijzelingsacties 393
Tarradellas, J. pres. v. d. Generalitat 641; met Suarez 714
Teng Hsiao-ping, vice-prem. China (Volksrep.) 497 (portr.) met Hoea Koeo-feng en Jeh Tsjien-jing 500
Terlouw, dr. J. C., fractievoorz. D'66, met Den Uyl, Van Thijn en Van Agt 485; met v. Agt, Albeda en v. Thijn 551; met Den Uyl, v. Agt, Veringa en Van Thijn 695
Thani, sjeik K. bin H. al-, sjeik Qatar tijdens OPEC-min. conf. te Doha 410
Thatcher, M., opp.leider Engel., met partijleider Hoea-Koeo-feng 298
Thijn, drs. E. van, fractievoorz. PvdA in TK, met Wiegel en Aantjes 341; met Den Uyl, Terlouw en Van Agt 485; m. v. Agt, Albeda en Terlouw 551; niet v. Agt, Den Uyl, Terlouw en Veringa 695; met Steenkamp op PvdA-congres 727
Tierno Galvan, E. leider social. partij Spanje, tijdens toespraak 387
Tindemans, L., prem. België 187 (portr.); met min. de Clercq 257; openingszitt. NAVO-vergad. in Londen 424
Tingkalan, H., leider v. h. Moro Nation. Lib. Front, overhand. pres. Marcos een AK-47 geweer 47
Tito, maarsch. J. B., pres. Joego-Slavië, met partijleider Honecker 106; met min. v. d. Stoel 138; wordt begroet d. Tito 577; met Kim Il Soeng 579
Torrijos Herrera, O., pres. Panama, met Bunker en Linowitz 525
Trudeau, P. E., prem. Canada, openingszitt. NAVO-vergad. in Londen 424
Tugendhat, Ch. S., Eur. Comm. begrot. en finan. controle, pers. zaken en alg. beheer 124 (portr.)

Uyl, drs. J. den, prem., tijdens PvdA-congres 154 (portr.); verklar. in Tk n.a.v. kabinetscrisis 103; brengt samen met echtgenote stem uit 337; tijdens persconf. met min. v. Agt n.a.v. gijzelingen 303; met Terlouw, Van Thijn en Van Agt 485; m. inform. Veringa 602; met v. Agt; Veringa, Terlouw en Van Thijn 695; begroet Soares 700

Vajpayee, A. B., opening Nrd-Zd conf. 369
Vance, C., opening Nrd-Zd conf. 369; met Kuranari 455; wordt begroet door Gromyko 490; met min. Allon 515; met min. Fahmi 808; met pres. Assad 808; met min. Dayan 808
Vasco da Gama, voorz. Assemblee, tijdens rede Eanes t.g.v. 3de verjaardag Port. revol. 679
Veen, C., vakvoorz. VNO, met Boersma en de Wit 90
Veen, E., oud-PPR-bestuurslid, met afgetreden best. leden 645
Venezuela: Russ.-Venezolaanse besprek. 157
Verdam, mr. P. J , inform., met Vrolijk 704
Verenigde Staten: inauguratierede Carter 50; kab.-Carter 52; eerste topoverl. kab.-Carter in Plains 53
Veringa, dr. G. H., informat., met Den Uyl 602; met Den Uyl, v. Agt, Terlouw en Van Thijn 695
Videla, lt.-gen. J., lid milit. junta Peru, tijdens milit. parade 733
Villaescusa, It.-gen. E., pres. v. opperste milit. gerechtshof Spanje 416 (portr.)
Villiers Graaff, Sir De, oud-voorz. Verenigde Partij Z.-Afr., met Cadman 719
Vo Nguyen Giap, min. v. defensie Vietnam, met el-Ouali 723
Vorster, B. J., prem. Z.-Afr., met Owen, Botha en Fourie 571; karik. inz. apartheid 689; tijdens congres Nation. Partij, met Botha en Mulder 769
Vouel, R., Eur. Comm. concurrentie 124 (portr.)
Vredeling, ir. H., Eur. Comm. sociale zaken en werkgelegenh. 123 (portr.) n.a.v. kabinetscrisis 193
Vrolijk, mr. M., inform. met Verdam 709

Wackernagel, Ch. M., lid RAF 745 (portr.)
Waldheim, dr. K., secr.-gen. VN, met voorz. AV Amerasinghe 356; met Mancham na de toelating v. d. Seychellen tot de VN 403
Warnke, P.. VS-onderhandelaar SALT 446 (portr.)
Weizman, E., leider Likoed-partij, met Burg 640
Wetenschap en techniek: winnaars v. d. wetensch. Nobelprijzen 831
Wiegel, H., fractievoorzitter VVD in TK, met Van Thiin en Aantjes 341: met v. d. Grinten en" v. Agt 773
Williams, B., oprichtster Vredes Beweging N.-Ierland, met enkele deelnemers aan de Ulster Peace Rally 309; na in ontv. nemen Nobelprijs v. d. Vrede 813
Wit, J. de, voorz. NCW, met min. Boersma en Van Veen 90
Woe Teh, burgem. v. Peking 499 (portr.)

Yadin, Y.. leider DASH, brengt stem uit 321
Young, A., ambass. VS bij de VN, met Habyarirnana 487; met ambass. Richard 560

Ziaur Rahman, pres. Bangladesh, tijdens herdenkingsbijeenk. 303
Zimmermann, F., fractievoorz. CSU, met Carstens 8
Zuckmayer, C. Duits toneelschrijver 840 (portr.)
Zuid-Afrika: karik. inz. apartheid 689; begrafenis Steve Biko 690; affiche VN-wereldconf. t. apartheid 779

GRAFIEKEN

Frankrijk: zetelverdeling nw. gekozen Parijse gemeenteraad 210

LANDKAARTEN

Afrika:
— Egypte: grensgebied m. Libië 481
— Ethiopië: 158
— Libië: grensgebied m. Egypte 481
— Mauritius: 5
— Sahara: 721
— Tsjaad: gebieden door Libische troepen bezette zone, de door Hissene Habre beheerste zone, Frolinat, het actieterrein v. h. FLT 335
— Zaïre: rivieren en spoorwegen 225; prov. Shaba 225

Amerika:
— Caribisch gebied: 92
— El Salvador: 129
— Peru: 190

Azië:
— Cambodja: 782
— Cyprus: 83
— Filippijnen: 44
— India: pol. kaart na verk. uitslag 223
— Turkije: olie exploratie Aegeïsche Zee 802

Europa:
— Algemeen: gebied waarin de aardschok voelbaar was 145
Frankrijk: pol. kaart v. Parijs en omgeving 210
Griekenland: olie exploratie Aegeïsche Zee 802
— Nederland: bestuursl. herindeling t. 24 provincies 38
— Spanje: Catalonië 643

Oceanië:
— Gilbert-eilanden: 31

AFGHANISTAN

Grondwet: republ. grondwet d.' Grote Volksverg. ggk. 220/1
Pakistan: bez. Bhoetto en Daoed 464/3
Regering: mislukte staatsgreep gemeld 220/1; ontbonden 220/2; nw kab. 300/1
Sowjet-Unie: bez. pres. Daoed, akk. o. ontw. econ. samenw. 300/1

AFRIKA

Algemeen: topconf. Algerije, Libië en Niger 725/1
Centraal Afrika: overl. Boeroendi, Rwanda en Zaïre, opgericht. Econ. Gemeensch. 3513
Hoorn van Afrika: pol. en milit. ontw., rol SU 609 e.v.
OAE: bez. Onu a. Benin i.v.m. klacht o. invasie, min.raad ben. missie 254/1; Marokko schort OAE-activiteiten op 254/1
Rode Zee: overl. staatshoofden Jemen (N.), Jemen (Z.), Soedan en Somalia in Taiz, over instell. „vredeszone", vorm. gemeensch. techn. cie 657/3
Verenigde Staten: Am.-Afr. conf. o. beleid reger.-Carter t.a.v. Afrika 487/2

Zuidelijk Afrika: dipl. stappen m.b.t. toekomst Rhodesië 556/2 e.v.; reis Richard 558/1/2; vergad. vertegenw. frontlijnstaten in Loesaka 558/3; tweede reis Richard 558/3; verdere dipl. stappen i.z. Rhodesië 569 e.v.; reis Owen (april) 571: Br.-Am. plan 572/2; instell. Br.-Am. consultatieve groep 572/2

ALBANIË

China (Volksrep.): kritiek uit Albanië op bez. Tito a. China 582/1; eerdere Alb. kritiek op Peking 58212
Griekenland: luchtlijn Athene-Tirana. handelsakk. ondertck. 778/1
Grondwet: parl. keiirt nwe grondwet goed 18911
Joego-Slavië: kritiek uit Albanië op bez. Tito a. China 582/1; eerdere Alb. kritiek op Peking 582/2
President: nwe pres. 18911
Regering: nwe min. v. lichte industrie en voedselvoorziening 189/1

ALGERIJE

Filippijnen: dipl. betr. 78/3
Grondwet: nwe grondwet bij referendum ggk. 270/1
Justitie: vonnissen staatsveiligh. hof 272/2
Libië: overeenst. Alg.-Libië, verdere contacten 722/2
Marokko: koning Hassan waarschuwt v. toepassing recht op achtervolging t. Polisario-strijders 721/1; optreden t. Marokkanen in Algerije 721/3; verslecht. betr. t. Marokko-Algerije 722/2; Marokko-Alg. vijandelijkh., bemidd. pogingen en eerste missie-Rydbeck 722/3
Nationaal Handvest: bij referendum ggk. 268/3
Nederland: aardgascontract m. Algerije 458/3
Oppositie: optreden opp. 1975-'76, appel 11 mrt '76 v. vier vroegere leiders 271/3
Regering: wijzig. kab. 271/3; samensteil. gereorg. kab. 368/1
Sahara: 80.000 à 100.000 vluchtel. uit Sahara in ZW, Algerije 72112
Sociaal-economische raad: opheffing 271/2
Tsjaad: dipl. betr. 335/2
Verkiezingen: Boumedienne t. pres. gekozen 270/3, verk. Nation. Volksvergadering 271/2
Vietnam: bez. gen. Giap 723/3

AMERIKA (NOORD- EN LATIJNS-)

ALALC: stagnatie in ALALC 10813
ANDES-Pact: crisis in Andespact. Chili treedt uit 109/2
EG: ontmoet. op ambassniveau EG en LA 147/3; 3de interparl conf. EG-LA, akte v. Mexico 549/2
OAS: pres Carter zet in rede beleid t.a.v. LA uiteen 503'3' verdeeldh in OAS o campagne v. mensenrechten 50313
SELA: 23 landen ondertek. verdrag t opricht. SELA 10813; eerste activiteiten v. d. SELA 10912
Verdrag van Tlatelolco: VS ondertek verdrag 50313
Ver. Staten: Young o Am. beleid t.o.v. L.A. 507/2

ANGOLA

Cuba: bez. Castro 576/1
ILO: Angola 32-ste lid 11711
Zaïre: form. erkenn. d. Zaïre, beschuld. pres. Neto o. voorbereid. inval in Angola, massamoord in Angola gemeld 225

ARGENTINIË

Affaire-Graiver: reger. onthult steun bankiers a. Montoneros anti-semitische campagne. La Opinion en tv-stations overgen. 735/1
Arbeid: stakingen verboden: langzaamaan-acties uit prot. tegen ontslag vakbondsleiders, stakingen in Renaultfabrieken wegens prijsverh. 732/3
Economie: mil. junta kond. nwe econ. progr. af, nwe wet op buitenl. invest. 732/1
Geweld aanh geweld d links en rechts, ontvoeringen en executies d rechtse groeperingen, protest paus Paulus legeracties t geestelijKen, rapp terenig mensenrechten en Amnesty Xnternat wijzen op verdwijnen en vermoorden Argent. en buitenl. pol. vluchtel. 736/1
Guerrilla: aanhoudende acties Montoneros en ERP, milit. tegenacties, vernietiging guerrillagroeper; d. milit. bekendgemaakt. secr.-zen. maakt bundeling verzet bekend 735/3
Justitie: invoering doodstraf, verzwaring straffen hulp a. terroristen, militaire rechtbank ingesteld 735/2
Peronisme: nw. onderz. naar finan, activiteiten Isabel Peron. voorl. hechtenis bevolen, beschuld. v. verduistering gelden liefdadigh.fonds 734/1
Pers: La Opinion en tv-stations d. reger. onder controle geplaatst i.v.m. affaire-Graiver 73511
Peru: bez. min. v. buitenl. zaken 190/2
Politieke partijen:
— Algemeen: 5 linkse pol. partijen verboden 733/3
Regering: junta stelt adviescie v. militairen in 733/3; pres. Videla kond. dialoog met burgers aan, verzet rechtse legerkringen 734/2
Sowjet-Unie: akk. over graanleveranties 733/1
Vakbonden: CGT en CGE onder militair toezicht geplaatst, beperking voorrechten vakbonden in staatssector, ontslag vakbondsleiders, langzaamaanacties 732/2
Verenigde Staten: strijdkrachten weigeren Am, milit. hulp 44711
Zuiveringen: zuiveringen in rechterlijke macht, dipl. dienst en bij ambtenaren, gouvern. provincies vervangen d. milit. 733/3; arrest. v. oud-min. en vakbondsleiders 734/1; verbod pol. partijen, vakbonden en studentenorgan. 734/2

BAHREIN

Egypte: bez. Sadat, finan. hulp 493/2

BANGLADESH

Algemeen: pol. ontw. sinds nov. 1975 300/1
Bevolking: maatr. om groei te stoppen 320/3
China (Volksrep.): Ziaur Rahman in Peking 304/3
Guerrilla: activiteiten, beschuld. jegens India 304/1
India: Bangladesh beschuld. India v. hulpverlening a. guerrillastrijders 304/1
Oppositie: pol. onrust 300/2; aftreden vice-luchtmaarschalk Tawab, verijdelde staatsgreep? 300/3; processen t. ISP-leden 301/2; verdere vonnissen, vrijlating pol. gevangenen 302/1; overlijden Maulana Bashani 302/3; arrest. 303/1 veroord. ex-prem. Ahmed 303/3
Politieke partijen: bepaling grondw. inz. verbod v. partijvorm. op religieuze basis afgeschaft 301/1; verbod partijen ingetrokken, reglement voor pol. part, afgekond. 301/3
Regering: wijzig. Raad v. Adviseurs 300/2; aftreden vice-luchtmaarschalk Tawab, verijdelde staatsgreep 300/3; nwe leden Raad v. Adviseurs 301/1; Ziaur Rahman hoofdbest. onder de staat v. beleg 303/1; aftred. pres. Sayem 303/3
Verkiezingen: v. febr. 1977 geplande alg. verk. v. onbepaalde tijd uitgesteld 302/3; begin verk. gemeenteraden 303/3
Voedselvoorziening: recordoogst in 1975. voedselimport, irrigatiewerken 320/1

BARBADOS

Regering: Adams nwe prem., samenstel1 nwe reger. 91/3
Verkiezingen: Alg. verk overwinning BLP 9113

BELGIË

ALGEMEEN

Abortus: bissch, brief o, abortus 411/3
Davidsfonds: nwe voorz. 168/3
Gezondheidszorg: spanning rond ziekteverzekering, reger. beslissing (28 dec. '76) 59/3; comm. medische ethiek 72/3; belastingcontrole op ereloon v. arts 168/1; artscnakk. verlengd 23413; rapp.-Prins o. farmaceutica 53411
Justitie: tweede amnestie-boodsch. 40/1; voorontw. v. wet inz. Duits a. rechtstaal 72/3; beroep Baudrin verworpen 139/3: VU-politici veroordeeld 23412 nwe amnestieboodschap 630/1: Duitstalige proc.-gen. 660/1
Koninklijk Huis:
— Algemeen: nwe kab. chef v. d. koning 457/3; vorstenpaar in Canada 645/1; off. bez. kon. paar a. Polen 708/2
— Boudewiin: nieuwjaarstoespraak 19/2
Militaire zaken:
— Leger; verdere ontw. legerhervorm. 660
Ministers van State: vier nwe min. ben. 14012
Onderwijs:
— Algemeen: Vlaamse auteurs o. Nederl. onderw. te Brussel 247/2; statuut kath. onderwijzend personeel 644/2
— Hoger: studentenstatistiek per 1-2 '76 39/2; wijzig. opleid. techn. ingenieur 105/3; conflict o. uitbreid. med. fac. rijksuniversiteit te Mons 247/3
Openbare veiligheid: A. Raes ben. t. adm.-dir.-gen. 43012
Overheid: open brief v. ambtenaren-gen. 89/3; personeelsbestand 1971-'76 796/1
Pers: l'Echo de la Bourse overgen. d. een nw. opger. vennootschap 64413
Radio- en tv: antw. recht in radio en tv 23412; autonome omroep v. Duitssprekenden 50113
Taalkwestie: studie Ned. in Wallonië op gelijke voet m. Engels en Duits 6/1; nwe voorz. Raad Duitse Cult. gemeensch. 72/2; vaste cie voor taaltoezicht o. nwe voorz. 50113; autonome omroep v. Duitssprekenden 50113; taalstelsel gewestel. depart. 55011

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: adviezen v. IRES en DULBEA 88/3; EG-prognose 88/3
Arbeid: geen CAO 1977 voor overh.pers. 139/2: stakingsacties opgeschort 187/2 sociaal conflict in scheepsbouw 442/2; geschil in staalsector 474/3; plan-Spitaels inz. bestrijd. werkloosh. 62013; sociale conflicten in 1974-1975 630/2; CAO overheidspersoneel 726/1; geogr. spreid. werkloosh. per 30-9-'77 796/2
Bankwezen: jaarverslag Nat. Bank 125/2; Coppé voorz. raad v. beheer Generale Bankmaatsch. 32911; rijkskredietmarge bij NB verhoogd 50111
Begroting: Egmont-plan v. reger. 139/3; wijzig. BTW-verhog. Egmontplan 15012; extra begrot. tekort 187/2; begrot. controle gehandhaafd 20011; voorbereid. rijksbegrot. 1978 534/2; rijksbegrot. 1978 bij Kamer inged. 739/1 e.v.; progr. wet bij rijksbegrot. 1978 741/2 e.v.
Disconto: verlaagd t. 8% 7311: verlaagd t. 7% 140/2; verlaagd t. 6,5% 329/1; verlaagd t. 6% 430/3; verh. t. 7% 797/1
Economisch beleid: zachte herstelwet d. parl. ggk. 39/2
Energie: aaragasakk. t. Distrigaz en Sonatrach (Algerijej 487/1
Faillissementen: sociaal geschil rond Belg. filiaal Badger Corp. geregeld na uitspraak OESO 442/3; sluiting Luikse Grand Bazar 457/3

Gebeco: overgegaan in Franse handen 234/1
Industrie: Westinghouse verkoopt 20% v. zijn aandelen in ACEL 261/1; reger.-plan t. steunverlening a. textielindustrie 708/2
Land- en tuinbouw: statist. gegevens 1959-1976 168/1; Dequae voorz. Boerenbond 679/1
Lonen: indexering overh. wedden 20011
Middenstand: jaarverslag grote distributie ondern. 474'2
Nationale Bank: jaarverslag 1976 125/2
Olie: contract m. Belg. Petroleum fed. gehandh. 234/3
Prijzen: daling v. indexcijfer 234/1; verhog. sigarettenprijzen 660/2; nu-e indexberekening 660/2
Sociale verzekeringen: beroering rondom kinderbijslag 89/1; verslag sociale zekerheid 55111
Staal: kapitaalwijzig. in staalsector 89/1; overh.hulp in staalsector 260/1; staking bij Cockerill te Chertal 474/3; regeling Rodange-Athus, 589/2
Staatslening: opbrengst 17 jan. 73/1; opbrengst 1977-1984 44311
Vakbeweging: d'Hondt (ACV) voor versterkt vakbondsfront 72/3; kritiek Debunne (ABV) op jaarverslag Nat. Bank 12612; alg. prot. beweging t. soc.-econ. beleid kab. 149/3; ACV-ABVV kond. op 15 febr. een alg. stakingsactie aan 150/1; 24 febr. spoorwegstaking 150/2; nota ACV en ABVV voor formateur 360/2; pol. pluralisme in MOC-bestuur 726/1
Verkeer:
— Luchtvaart: Sabena-advies van GERV 39/3; rapp. infrastructuur luchthavens vóór 2000 geen tweede nat. luchthaven nodig 168/2; balans 1976 Sabena, sanerinesplan 501/2
— Scheepvaart: aardgasterminal te Zeebrugge 487/1
— Wegverkeer: nw. systeem rijbewijs 105/3
Warenhuizen: sluit. Luikse Grand Bazar 457/3; Galeries Anspach in bezit v. Agache Willst 796/1
Waterstaat: kust- en dijkenplan 1977-'78 140/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Cultuurraden: Fr. cult.raad plaatst studie Ned., Engels en Duits op gelijke voet 611; samenstell. nwe cult.raden 31213; nwe voorz. 411/2
Gemeenschapspact: tekst 37413 e.v.; reacties 456/2; verdere reacties, ontslag Gerlo in OVV 550/3; interpretatie-betwisting rondom Egmontakk. 589/2; opricht. Egmontcomité d. Vlaamse tegenstanders pact 590/1; beginselverkl. Egmontcomité en verdere polemiek 707/2; FDF voor nwe onderh. 742/3; reacties 743/1
Gemeenten:
— Algemeen: jaarwedde burgem. per KB vastgesteld 6/1; burgem. grote steden 248/1
— Brussel: discussienota-Michel betr. samenvoeging 19 gemeenten Brusselse agglomeratie 167/3; agglomeratieraadsverk. opgeschort 45712
Gewestvorming: wijzig. wet-Perin op de gewestraden 457/2; taalstelsel gewestel. depart. 55011
Parlement: Kamerontbind. op 9 febr.. voorgeschiedenis, houd. RW-fractie 18413 e.v.; eerste reacties op Kamerontbind. 187/2; advies zes hoogleraren inz. Kamerontbind. 19913; nwe parl. leden 200/2; bijeenk. nw. parl. 311/1; samenstell. Kamer per arrondissement 311/1; samenstell. Senaat 311/3; nwe voorz. in Kamer en Senaat 41112: kamerreglement gewijzigd 457/1; opening gewone zittijd 708/3
Politieke partijen:
— BSP: K. v. Miert t. Vlaams medevoorz gekozen 435/1; congres te Spa 678/2
— FDF: A. Swaak verkozen t voorz. 43012: statutaire congres 742/2
— PDP: derde congres 770/1
— PSC: Vanden Boeynants voorz. districtscomité CEPIC 474/3; Nothomb nwe partijvoorz. 678/3
— PRLW: stichtingscongres 72/2; congres 796/1
— PVV: zesde congres.. W. de Clercq Dartijvoorz. 644/1
— RW: congres 18611
— Vlaams Nationale Partij: opricht. aangek. 678/3
— Vlaamse Volkspartij: op initiatief v, sen. L. Claes opger. 770/1
— VU: VU-politici veroord. 23412
Provincies:
— Algemeen: coalities in prov. raden 328/3 open. zitt. prov. raden 660/1
— Brabant: conf. burgem. Waals-Brabant 679/1
— Namen gouverneur Close overl. 23412 Falize nwe gouvern. 53413
Regering: ontslag RW-min. 185/3; ben. Franstalige min. 18611; overl. Tindemans m. BSP o. drieledig overgangskab. v. korte periode 186/2; kab.-Tindemans demissionair, Tindemans formateur 260/2; kab.form., deeln. liberalen d. social. verworpen, coalitie CVP/PSC, BSP, VU en FDF 359 e.v.; vakbondsnota 360/2; gemeensch.pact geparafeerd d. leiders coalitiepartijen, soc.-econ. akk., reacties 360/3; perscomment. 361/1; congresdebatten 361/2; vorm. kab., incident PSC-min 361/3; samenstell. tweede kab.-Tindemans 362/1; samenvatt. soc.-econ. reger.akk. 363/1; kab. krijgt vertrouwen parl. 397/2; tekst reger.-verklar. 397/3 e.v.
Staatshervorming: overl. prem. Tindemans m. BSP o. vorming drieledig overgangskab. v. aanpak staatshervorm. z. result. 186/2; verklar. werkzevers 24612
Verkiezingen: gemeenteraadsverk.. aanvull. 20/1; bij alg. verk. op 17 april forse winst voor CVP/PSC, kand.lijsten, campagne, uitslagen en comment. 257 e.v.; result. alg. verk. Duitstalig België 328/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Canada: bez. vorstenpaar 645/1
Griekenland: bez. Karamanlis 778/2
Nederland: Bela.-Ned. ontw. v. taalunieverdrag d. werkgroep inged. 19/3
Polen: off. bez. kon. paar 708/2
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Sowjet-Unie: Belg in Leningrad veroordeeld, Belg. protest 23511; Pype uitgewezen 457/3
Spanje: off. bez. Spaans vorstenpaar 770/2
Verenigde Staten: bez. vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3; internat. econ. strategie 383/3; bez. Tindemans 708/3
Zaïre: Moboetoe 'op werkbez. 89/2; vrachtvliegtuigen m. lichte wapens n. Zaïre 22913; bez. pres. Moboetoe 430/3

BENIN

Cuba: uitwisseling ambass. 254/2
OAE: bez. Onu a. Benin i.v.m. klacht o. invasie. min.raad ben. missie 254/1; Marokko schort medewerk. a. OAE-activiteiten op 254/1
Oppositie: mislukte invasiepoging v. huurlingen gemeld. milit. hulp v. Guinee v, reger. 253/1; Marokko en Gabon medeplichtig a. invasie genoemd in rapp. onderz. VN-cie en OAE-vertegenw. 253/2
Togo: grens tijdel. d. Benin gesloten 254/1
Veiligheidsraad: bijeenk. inz. Benin, ben. cie v. onderz. 253/3
Verenigde Naties: bijeenk. V-raad inz. klacht Benin o. invasie, Raad ben. cie v. onderz. 253/3

BERMUDA

Zie de rubriek Engeland onder Overzeese bieden.

BIOGRAFIEËN

Aleixandre, V., winnaar Nobelprijs lett. 1977 828/1
Anciaux. V , staatssecr Ned cult. en Brusselse zaken 374/3
Anderson, Ph., winnaar Nobelprijs natuurk. 1977 83211
Backer-Van Ocken, R. de, Min. v. Nederl. cult. en Vlaamse aangelegenh. 374/1
Begin. M., prem. Israël 640 3
Biermann, W., uitgewezen zanger DDR 66/1
Blumenthal, W. M., min. v. finan. VS 51/5
Boel, H., min. v. binnenl. zaken België 374/2
Boeynants, P. vanden, vice-prem. en min. v. landsverdediging België 373/3
Bondt ,F. de, staatssecr. hervorm der instellingen België 374/2
Bouinedienne, kol. H., pres. Algerije 271/1
Brown, H., min. v. defensie VS 53/1
Brunner. G., Eur. Comm. energie. onderz. en wetenscnap 124/2
Bruyne, H. de, min. v. buitenl. handel België 374/1
Brzezinski, Z., pres. adv. nation. zaken VS 52/1
Burke. R., Eur. Comm. belast m. pol., consumenten, transport, betr. m. Eur. Parl. 125/2
Califice, A., min. v. sociale voorzorg België 374/1
Chabert, J., min. v. verkeer België 374/1
Chamanand, gen. K., prem. Thailand 737/3
Cheysson, C., Eur. Comm. ontw. samenw. 124/3
Claes, W , min. v. econ. zaken België 374/1
Cornet d'Elzius, graaf Ch.. min. adj. bij econ. zaken 18611
Davignon, E., Eur. Comm. interne markt, douane-unie, industriebeleid 125/1
Defosset, L., min. v. PTT en Brusselse aangelegenh. 374/2
Dehousse. J.-M., min. v. Franse cult. 374/2
Desai, M., prem. India 224/2
Dhoore, L., min. v. volksgezondh. en leefmilieu 374/1
Djuranowic, V., prem. Joego-Slavië 18913
Ehrenberg, H., min. v. arbeid en sociale zaken Dld. (Bondsrep.) 40/2
Elslande, R. van, min. v. justitie 373/3
Eyskens, M., staatssecr. Vlaamse streek-econ. en begrot. 374/2
Gandhi, S., lid best. jongerenafd. Congrespartij 182/2
Geens. G., min. v. finan. België 374/1
Giolitti, A., Eur. Comm. region. beleid en coörd. v. soc., oriëntatie- en region. fonds 12413
Guillemin, R., winnaar Nobelprijs geneesk. 1977 831/1
Gundelach, F. O., Eur. Comm. landb. en visserij 12512
Haferkamp, W., Eur. Comm. buitenl. betr. 124/2
Hermans, W. F., winnaar prijs Ned. lett. 1977 82813
Hoyaux, J. staatssecr. herv. de instell. 374/2
Huber, A., min. v. jeugd, familie en gezondheidszorg Dld. (Bondsrep.) 40/2
Humblet, A., min. v. landbouw en middenstand 374/1
Hurez, L., vice-prem. en min. v. ooenb. ambt 373/2
Jenkins, R., voorz. Eur. Cie 12411
Katoesjew, K. F. secr. CC CPSU 35312
Koelikow, W., opperbevelh. Warschaupact 108/1
Kyprianou, S., pres. Cyprus 684/2
Mathot, G., min. v. openb. werken en Waalse aangelegenh. 374/2
Meade, J. E., winnaar Nobelprijs econ. 1977 830/3
Michel, J., min. v. nation. opvoed. 374/1
Miert, K. van, medevoorz. BSP 43011
Mott, Sir N., winnaar Nobelprijs natuurk. 1977 83211
Natali, L., Eur. Comm. belast m. bijz. opdrachten 124/3
Nothomb, Ch. F., partijvoorz. PSC 678/3
Ohlin, B. O., winnaar Nobelprijs econ. 1977 83111
Ortoli, F.-X., Eur. Comm. v. econ. en financ. zaken 124/3
Outers, L., min. v. ontw.samenw. België 374/2

Owen, D.. min v. buitenl. zaken Engel 281/2
Persoons, F.. staatssecr. Franse cult. 374/2
Plasman, M., min. v. pensioenen 186/2
Podgorny, N. V., pres. SU 353/1
Polak, W., burgem. A'dam 378/3
Prigogine. I., winnaar Nobelprijs scheik. *1977* 832/3
Raes. A.. adm.-dir.-gen. openb. veiligh. België *43512*
Ram, J., min. *v.* defensie India *22212*
Ramaekers, J., min. v. nat. opvoed. 374/1
Schally, 4. V., winnaar Nobelprijs geneesk. *1977* 831/2
Sehlei, M., min. v. ontw.samenwerk. Dld. (Bondsrep.) 40/3
Simonet, H., min. v. buitenl. zaken 373/3
Spaak, A., voorz. FDF *43012*
Spitaels. G., min. v. tewerkstell. en arbeid 374/2
Stemerdink, mr. A., min. v. defensie 23/3
Tindemans, L., prem. België 373/2
Tugendhat, Ch. S., Eur. Comm. begrot en finan. controle 124/1
Urbain R.. staatssecr. v. Waalse streek-econ. 374/2
Vance, C., min. v. buitenl. zaken VS 51/1
Vleck. J. H., winnaar Nobelprijs natuurk. *1977* 832/1
Vouel, R., Eur Comm. v concurrentie *12511*
Vredeling, ir. H., Eur. Comm. v. Sociale zaken en werkgelegenheid 125/1
Wulf, R. de, staatssecr. econ. en sociale zaken 374/2
Yalow, R. S.. winnaar Nobelprijs geneesk. *1977* 831/2
Young, A. ambass. VS bij de VN 52/1
Ziaur Rahman, pres. Bangladesh 303/3

BIRMA

Economie: pres. Ne Win erkent mislukking econ. beleid 220/3
Oppositie: opheff. noodtoestand Rangoon 220/2; overlopen Kyaw Zaw 220/2; verooord. samenzweerders *22012*
Regering: aftred. prem. Oe Sein Win, Oe Maung Maung Kha opvolger 221/1

BOEROENDI

Economie: uitwijz. buitenl. 30/3; alg. situatie 31/1
Munt: deval. m. 12,5% 31/1
Regering: onbloedige staatsgreep, kol. Bagaza staatshoofd, vorm. revol. staatsraad en nw. kab. 36/1

BOLIVIA

Brazilië: akk. Brazilië-Bolivia 749/2
Peru: akk. m. Bolivia o. doorgang naar zee 176/3

BRAZILIË

Amazone gebied: verand. beleid kolonisatie Amazonegebied 203/2
Bedrijfsleveil: bedrijfsleven Sao Paulo bepleit democrat. 201/3
Bolivia: akk. Braz.-Bolivia 749/2
Censuur: intellectuelen prot. t. censuur 202/2
Echtscheiding: recht erkend 749/1
Economie: maatr. t. bestriid. inflatie, deval. cruzeiro 749/2
Energie: energie probleem 749/3
Engeland: bez. pres. Geisel, handelsverdrag ondertek. 204/1
Frankrijk: bez pres. Geisel, prot. betog., samenw. akk. bouw opwerkingsinstallatie 203/3
Grondwet: pres. Geisel kond. wijzig. in grondwet af 748/1
Indianen: reger. herz. indianenbesl. *20213*
Justitie: pres. Geisel kond. wijzig. rechtspraak aan 748/1
Kerk en staat: verklar. bissch. conf. o. geweid (nov. *'76)* en situatie indianen 201/1; pastorale cie geeft verklar. uit o. optreden politie en justitie 201/2; bisschoppenconf. publ. document met kritiek op milit. regime 201/3
Martelingen: ontslag gen. na beschuld. martelinaen *20311*
Munt: devai. cruzeiro 749/2
Oppositie: maatr. t. conimun. e.a. opp. groeperingen 203/2; toenemende druk voor liberalisering bewind, MDB lanceert campagne v. grondwetgevende vergad., studentenbetog., brief *200* advocaten 746/3
Parlement mandaat parl. opgeheven *200* /3; pres Geisel sluit parl. tijdel na verwerping wetsontw. 747/3; pres. Geisel heropent parl na afkond wetswijzig. 748/1; mandaat congreslid ingetrokken, leider opp. verliest pol. rechten 748/3
Peru samenw Peru-Brazilië 176/3
Politieke partijen:
— Algemeen: pol. uitzendingen verboden 749/1
— ARENA: dialoog m. MDB 747/2
— MDB: dialoog m. ARENA 747/2
Portugal: bez Soares 28/1
Regering ontslag min. v. handel en industrie wegens kritiek 202/1; ontslag v. min. v. h. leger gen. Frota 749/1; opvolger gen. Belfort Bethlem 749/1
Terreur. activiteiten rechtse terroristen 203/3
Verenigde Staten: nucleair verdrag opgezegd, prot. t. onderz. Am. Congres n. schending mensenrechten, akk. o. levering milit. uitrust. opgezegd, achtergrond verkoeling betr. 204/1; bez. mevr. Carter *50411*
Verkiezingen: gemeenteraaasverk., winst v. opp. partij in grote steden *20013*

BULGARIJE

Balkanconferentie: deeln. d Bulgarije *816* /2
Ethiopië: bez. Haile Mariam 655/1
Sowjet-Unie: overl. Brezjnew-'Zjiwkow op de Krim 803/3

CAMBODJA

Buitenlandse handel: contacten 752/2
China (Volksrep.): off bez Pol Pot, toespraak Pol Pot 751/2; Camb.-Chinese relatie 752/1; persconf. Pol Pot 752/2
Communistische partij: bestaan op *25* sept. '77 voor het eerst off. onthuld, opricht. in sept. *1960,* Pol Pot secr.-gen. 750/2
Filippijnen: dipl. betr. 78/3
Korea (N.): bez Pol Pot 751/1, *75213*
Regering: prem. Pol Pot om gezondheidsredenen vlp. vervangen sept. '76, terug in functie sept. *'77* 750/1; mislukte coup? 750/3
Sihanoek: weer off. vermeld 750/2
Thailand grensincidenten *782*/1; oriderh d Cambodia voorgesteld o grensincidenten 784 'i
Vietnam: grensconflict 784/1

CANADA

België: bez. vorstenpaar 645/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. Schmidt *53912*
Engeland: bez. Callaghan *32411*
Pakistan: Canada schort nucleair samenw. m. Pakistan op 463/1/2

CENTR. AFR. KEIZERRIJK

(Voorheen Centr. Afr. Republiek)

Amnestie: voor niet-pol. gevangenen 254/3
Regering: reorg. kab. 254/3; Raad *v.* d. Centr. Afr. Revol. ontbonden 254/3

CENTR. AFR. REPUBLIEK

China (Volksrep.): off. bez. pres. Bokassa 255/1
Naam: Centr. Afr. Rep. wordt Centr. Afr. Keizerrijk 254/2
Regering: proclamatie keizerrijk o. keizer Bokassa i *25412*

CHILI

Andes-Pact reger besluit t uittreden 109/2
Politieke gevangenen: Boekowsky toegestaan SU te verlaten in ruil voor vrijlating leider Chili. CP Luis Corvalan 238 2; verloop v. d. onderh. die tot de ruil leidden 238/3; kritiek op de ruil door Franse en Ital. CP 239/1; reacties in de Sowjet-pers 239/2; verklaring v. Boekowsky 239/3: verkl. v. Corvalan 240/1

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Militaire zaken:
— Algemeen: 50ste verjaard. Volksbevrijdingsleger 500/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Partij: Teng Hsiao-ping, gerehabiliteerd, bende v. vier geroyeerd, Hoea Koeo-feng bevestigd a. voorz., voorgesch., analyse *497* e.v.; vooraankond. eerherstel Teng via muurkranten, meningsversch. binnen Chin. leiding o. Tengs eerherstel 499/1; positie Hoea *49912;* leger steunt rehabilitatie Teng 499/3; Pekings burgem. Woe Teh steunt rehabilitatie na eerdere kritiek 500/1; 50ste verjaardag Volksbevrijd. leger *50012:* comment. *50013;* elfde congres, verloop congres 561/1; verslag Hoea koea-feng 561/2; nwe partijstat. *563 11;* verk. leidende organen 563/3; slottoespraak Teng Hsiao-ping *56413*

POLITIEK (Buitenlandse)

Albanië: kritiek uit Albanië op bez. Tito a. China 582/1; eerdere Alb. kritiek op Peking *58212*
Bangladesh: bez. Ziaur Rahman 304/3
Cambodja: off. bez. Pol Pot, toespraak Pol Pot 751/2; Cambod.-Chin. relatie 752/1; persconf. Pol Pot 752/2
Centr. Afr. Rep.: off. bez. pres. Bokassa 254/1
Egypte: milit e.a. hulp v. China, bez. vice-pres. Mobarak a. China 478/3
Engeland: bez. opp. leider Thatcher 299/1
Filippijnen: bez. mevr. Marcos, bez. pres. Marcos, vestiging dipl. betr. handelsakk. 78/2
Joego-Slavië: bez. Tito, voorbeschouwing 580/1; verloop v. Tito's bez. 581/1; kritiek uit Albanië, spanningen Albanië-China 582/1
Laos: bez. prem. Phomvihan (mrt. *'76) 823* /3
Singapore: Lee Kuan Yew v. officieel bez. in Peking 80/3

COLUMBIA

Algemeen: ontw. sedert ambtsaanv. pres. Lopez Michelscn *17313*
Landhervormingen: stagnatie 174/1
Oppositie: noodtoestand na studentenbetogingen 174/2; studentenonlusten en guerrilla-activiteiten *17413*
Regering: wijzig. in samenstel]. 174/2
Verenigde Staten: bez. mevr. Carter 504/1
Verkiezingen: verk. v. gemeente- en prov.raden 174/2

COMOREN

Madagascar: bloedige botsingen in Majunga tussen Madagasken en bewoners afkomstig v. d. Comoren, overl. min. v. buitenl. zaken Madagascar en Comoren, repatriëring 16000 immigranten n. Comoren, geschil o. immigranten uit Mavotte 540/2
Regering: mislukte poging tot staatsgreep gemeld 540 1

COSTA RICA

Verenigde Staten: bez. mevr. Carter 504/1

CUBA

Algemeen: nwi provinciale indeling 92/3
Angola: bez. Castro 576/1
Benin: uitwisseling ambass. 254/2
DDR: bez. Castro 57611
Economie: Castro o. econ. situatie 94/1
Ethiopië: bez. Castro 57511: berichten o. komst Cub. milit. adviseurs 655/1 e.v.
Filippijnen: dipl. betr. 78/3
Jemen (Z.): bez. Castro 57412
Leger: nw. rangenstelsel in strijdkrachten 93/3
Libië: bez. Castro 57412
Mozambique: bez. Castro 575/3
Nationale Vergadering: krijgt wetgevende bevoegdh., verk. staatsraad 93/1
Oppositie: cie v. rechten v. d. mens doet beroep op Cuba 95/2
Peru: minder intensieve betr. m. Cuba 19513
Regering: prem. Castro t. voorz. staatsraad gekozen, Castro prem., samenstell. nwe reger. 93/1
Somalia: bez. Castro 57511
Sowjet-Unie: verdrag m. SU voorziet in bouw irerncentrale 95/1: bez. Castro 57613
Staatsraad: leden staatsraad gekozen, prem. Castro t. voorz. gekozen 93/1
Tanzania: bez. Castro 575/1
Verenigde Staten: Cub.-vliegtuig verongelukt, Castro zegt vliegtuigkapingsakk. met VS op, conflict t. Caribische staten 9412; VN-ambass. Young verklaart Cubaanse aanwezigh. in Afrika niet verontrustend 48813; voorzichtige toenadering 504/2; onderh. leiden t. visserijakk. 505/2; Washington heft verbod bez. Am. staatsburgers a. Cuba op, bez. Am. basketbalteam 50611; akk. o. beperkte dipl. betr. 50612
Verkiezingen: gemeenteraadsverk., verk. prov. raden, verk. Nat. Vergad. 92/2
Zaïre: opschorting dipl. betrekk. door Zaïre 229/2

CYPRUS

Intercom unautaire besprekingen: ontmoeting Makarios en Denktash 27 jan., perscomment. en achtergronden 81/1 e.v.; overl. Papadopoulos en Onan over o.a. vermiste Grieks-Cyprioten 83/1; 2de overl. Makarios-Denktash, missie Clifford, 6de ronde intercommun. besprek. 671/1
Justitie: veroord. N. Sampson 83/3; veroord. leider EOKA-B 684/3
Militaire zaken: terugtrekk Turkse troepen 84/3
Regering: wijzig. kab. Makarios 84/2; pres. Makarios overl. 672/2; Kyprianou opvolger Makarios na akk. v. vier Grieks-Cyp. partijen 684/1; Kyprianou d. Turken en Turks-Cyp. niet a. pres. v. Cyprus erkend 684/2
Turks-Cypriotische federatieve staat: pres.- en parl. verk., Denktash pres., NUP 30 v. d. 40 zetels 83/2
Turkije: rapp. o. Turks optreden op Cyprus 84/3
Verenigde Naties: verlenging mandaat UNFICYP 83/1; verdere verleng. UNFICYP-mandaat. nwe commandant 84/2; verlenging VN-mandaat t. 15 dec. '77 672/2; V-raad behand. Grieks-Cyp. klacht inz. vestiging Turk-Cyp. in Famagusta 684/3; vertrek Finse troepen UNFICYP 6852
Verenigde Staten: Clifford bez. Griekenl., Turkije en Cyprus v. regel. kwestie-Cyprus 671/1
Verkiezingen: parl en pres. verk. Turks feder. staat 83/2; Grieks-Cypriot. parl. verk., pro-Makarios alliantie wint 34 v. d. 35 zetels, Democ. Concentratie v. Clerides zonder zetel 83/3

DENEMARKEN

Arbeid: reger. voorkomt alg. staking 349/2
Economie: 5 pol. partijen sluiten. compromis o. econ. inaatr., alg. econ. situatie 113/3; plan t. bestrijd. werkloosh. 114/1; reger. dient plan t. bestrijd. ec. crisis in 604/1
EG: visserijakk. 23411
Faroer: EG-visserijakk. 234/1
Groenland: prem. Jörgensen bez. Groenland, zelfbest. toegezegd, eerste pol. partij opger. 605/1
Munt: deval kroon 5% 54511: EG staat devaluatie .,groene" kroon toe 604/3
Pers: conflict bij Berlingske Tidende opgelost 349/3; Berlingske Tidende weer verschenen 606'1
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/2
Regering: prem. Jörgensen ontbindt parl. wegens ontbreken steun v. pakket econ. maatr., Jörgensen voert besprek. voor vorming coalitie-reger. 113/1 e.v.; vorm. social. minderh.kab., samenstell. 349/1
Spanje: bez. Suares i.v.m. toetred. EG 670/1
Verkiezingen: vervroegde alg. verk., winst soc. democ. partij, zetelverdeling 11311

DJIBOUTI

Onafhankelijkheid: per 27-6-1977 41711
Regering: Gouled Aptidon d. Kamer a. pres. bevestigd 417/3; nw. kab. na onafh. 540/1

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

Cuba: bez. Castro 576/1
Dissidenten: staatsburgerschap v. d. DDR aan W. Biermann ontnomen 65/3; biogr. gegevens Biermann 66/1; prot. in de DDR 66/1; steun v. Biermann v. PCF PCI 66/2; regime-criticus Havemann onder huisarrest 66/3
Economie: gegevens econ. ontw. in 1976 106/1
Joego-Slavië: bez. partij- en reger. delegatie 106/2
Kerk en staat: zelfverbranding v. ds. Brusewitz 65/3
Nederland: bez. min. Fischer 16813
Sowjet-Unie: Overl. Brezjnew-Honecker op de Krim 803/1

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Berlijn: verklar. vier Westel. mogendh. o. Berlijn a. vooravond NAVO-topconf. 423/3
Justitie. moord op proc-gen. Buback 626/3; nwe proc.-gen. ben. 628/3; wet maakt isolering terror. gevangenen mogel. 712/3; wetgeving t. het terrorisme 713/1
Terrorisme: ontw. in 1977 i.v.m. Baader-Meinhofgroep, afluisterkwestie-Traube 625/1; afluisteraffaires in gevangenis in Stammheim 62611; arrest. in Zweden 626/3; moord op proc.-gen. Buback 626/3; vonnissen in het proces te Stammheim, overz. verloop v. h. proces 62712; hongerstaking verdachten Baader-Meinhof-proces 628/2; levenslang voor twee andere Baader-Meinhof-leden 628 13; nwe proc.-gen. ben. 628/3; K. Croissant vlucht n. Frankrijk 629/1; daders aanslag Westd. ambass. in Stockholm veroord. 629/2; moord op bankier Ponto 647/1; handgemeen t. Baader-Meinhof-gevangenen en bewakers, onderling contact gevangenen verboden 647/2; gevangenen beginnen honger- en dorststaking 647/3; aanslag op nwe proc.-gen. verijdeld 647/3; gevang. honger- en dorststaking opgegeven 64811; ontv. Schleyer 648/1; eisen v. d. ontvoerders 648/2; vergad. crisisstaf, contacten met ontvoerders. Payot vertrouwensman overheid-ontvoerders 648/3: bez. Poniatowski 649/2; Westduitse terroristen actief in Nederl., schietpartijen in Den Haag en Utrecht 662/3; zoekactie naar RAF-leden in Nederl. 664/3; mr. Bakker Schut verdediger v. Folkerts, prot. t. diens behand. 66413; verklar. prem. Den Uyl 665/2; Limburger gearrest. verdacht v. hulp a. RAF 665/2; kort geding Folkerts t. de Staat 665/3; kaping vliegtuig Lufthansa d. Arab. terroristen ter ondersteuning v. eisen v. ontvoerders Schleyer en bevrijd. Palest. in Turkse gevangenis, tekst ultimatum 67312; verklar. Payot 674/1; Turkse reactie, de twee Palest. gevangenen 674/2; levenstekens van Schleyer 674/2; proces v. zoon v. Schleyer tegen de staat 674/3; verdere lotgevallen gekaapte Boeing, gezagvoerder vermoord 675/1; Bondsreger. laat alle ultimatums verstrijken gewapende bevrijd. passagiers en bemanning 675/3 e.v.; zelfmoord v. Baader, Raspe en Ensslin 677/1; lijk Schleyer gevonden 677/3; necrologie Schleyer 678/1; wet maakt isolering terror. gevangenen mogel. 712/3; wetgeving tegen het terrorisme 713/1; discussie rond ,,Symphatisanten" met terrorisme 729/3; anti-Duitse demon. na de dood v. Baader, Raspe en Ensslin 730/2; zestien terroristen gezocht i.v.m. ontvoering en moord Schleyer 730/3; begrafenis Baader, Raspe en Ensslin, protesten uit bevolking CDU 731/1; internat. fed. v. verkeersvliegers roept op tot staking 731/2; resol. AV 731/3; aanhangers RAF bezetten Libération 743/3; begrafenis Schleyer 744/1; springstof gevonden in gevangenis in Stammheim 744/2; voorl. rapp. o. gebeurtenissen in Stemmheim 744/3; twee RAF-leden in A'dam gearrest. 744/3; leden ,,antifascistische" strijdgroep gearrest. 745/2; kapers v. vliegtuig Landshut geïdentificeerd 745/3; zelfmoord I. Schubert gemeld 745/3; dreigementen t. Lufthansa 74611; rapp. Bondsreger. n.a.v. ontvoer. en moord Schleyer en kaping Landshut 756/1; pol. controverse na citeren d. Strauss (CSU) uit geluidsband Schleyer. geadresseerd a. Kohl (CDU) 756/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Bankwezen: O. Emminger nwe pres. fed. bank 55611

POLITIEK (Binnenlandse)

Deelstaten:
- Hessen: min.-pres. Osswald treedt af, Börner opvolger 8/1
- Nedersaksen: coalitie v. CDU en FDP 24/2
- Rijnland Palts: na aftreden Kohl Vogel nwe min.-pres. 8/2
- Saarland: coalitie v. CDU en FDP 554/3

Parlement:
— Bondsdag: definitieve uitslag Bondsdagverk., zetelverschuiving t.g.v. SPD 8/1; constitut. zitt., K. Carstens voorz. 24/3; reger.verklar. 4111; reactie opp A1/2
Politieke partijen:
— CDU: na aanvankeliike breuk tussen CDU en CSU toch weer gemeensch. Bondsdagfractie 8/3
— CSU: na aanvankeliike breuk tussen CDU en CSU toch-weer gemeensch. Bondsdagfractie 8/3
FDP: congres, rede Genscher 2411; discussies „Radikalenerlass" 24/2
SPD: Bahr treedt af a. min. v. ontwikkel. samenwerk. en volgt Börner op a. secr.-gen, SPD 8/3; Schütz treedt af a. voorz. Westberlijnse SPD, G. Löffler opvolger 556/1
Regering: Bondskanselier Schmidt herk., min. Arendt v. soc. zaken treedt af, pensioenkwestie, samenstell. nw. kab.-Schmidt 2413: biogr. gegevens nwe mln. 4012; ben. parl. staatssecr. 40/3; reger. verklar. 41/1; reactie opp. 41/2
Verkiezingen: definitieve uitslag Bondsdagverk., zetelverschuiving t.g.v. SPD 0/1
West-Berlijn: senator v. binneril. zaken en reger. burgem. treden af 555.1; D. Stobbe opvolger v. Schutz 555/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Canada: bez. Schmidt 539/2
Egypte: bez. Sadat, Westduitse hulp 49311 bez. Sadat, verhog. finan. hulp 804/2
Frankrijk: prot. Dld. n.a.v. vrijlat. Daoed 52411; ex-Baader-Meinhof advocaat vlucht naar Frankrijk 629/1; bez. Poniatowski i.v.m. kwestie-Croissant 649/2; Frankr. levert Croissant o. beperkende voorw. uit a. de Bondsrep. 757/2
Italië: ontmoet. Andreotti-Schmidt afgezegd, n.a.v. ontsnapping Kappler, verklar. Bondsreger., uitlevering afgewezen 633/1
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Verenigde Staten: bez. vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3: internat. econ. strategie besproken 38313; overl. met de VS, Genscher n. Washington 53811; bez. Schmidt 538/3
IJsland: bez. Schrnidt 53913

ECUADOR

Boeren: bezett. 14 boerderijen d. arme boeren, optreden leger 175/3
Militaire junta: milit. kond. terugk. n. democ. aan. min. v. buitenl. zaken ontslagen 175/1; ben. cie v. nwe grondwet 17513
Olie bezitt. Gulf Oil genation. 175/3
Oppositie: ongeregeldh. 175/3
Peru: grensgeschil weer opgelaaid, bez. pres. afgelast 19013
Politieke partijen: pol. part. wijzen kand. aan v. comm. v. grondwetswijzig., prot. t. uitblijven democrat. 175/2
Regering: "min. v. buitenl. zaken ontslagen 175/1; wijzig. samenstell. 176/1
Verenigde Staten: bez. mevr Carter 504/1

EGYPTE

Arabische samenwerking: akk. inz. vestiging gesneensch. Arab. wapenindustrie in Egypte (mei '75) 493/2; akk. o. insteil. Golf Organ. v. d. Ontw. v. Egypte op 21 aug. 1976 getekend 493/3
Arbeid: illegale staking v. buschauffeurs 50912
Bahrein: bez. Sadat, finan. hulp 49312
Buitenlandse schuld: omvang en aflossing 494/2
China (Volksrep.): milit. e.a. hulp v. China, bez. vice-pres. Mobarak 478 3
Duitsland (Bandsrep.): bez. Sadat, Westduitse hulp 493/1; bez. Sadat, verhog. Westduitse finan. hulp 804/2
Economisch beleid: bezuinigingsmaatr, en prijsverh. aangek., aanleid. t. bloedige onlusten (vooral in Cairo en Alexandrië), opschorting e.a. econ. maatr. 510/1 e.v.
Economische ontwikkelinn: instell. Golf Organ., fonds $ 2 mrd 494/1
EG: samenw. akk. get. 146/1
Engeland: bez. Sadat, Britse hulp 492/3
Ethiopië: uitwijz. Eg. milit. attaché 655/3
Frankrijk: contacten en overeenk., bez. Sadat en Giscard d'Estaing 48011: bez. prem. Barre en min. Bourges, akk. 492/2; bez. Sadat 804/9
Irak: bez. Sadat (1975) 493/2
Israël: pres. Sadat verkl. zich op 9 nov. bereid naar Knesset en Jeruzalem te gaan, Sadat aanv. op 17 nov. off. Isr. uitnodig., bez. v. 44 uur op 19/20 nov., redes Sadat en Begin in Knesset op 20 nov. comment. 753 e.v., tekst redes 762 e.v.; genieensch. verklar. 768/3
Italië: bez. Sadat, Ital. krediet 493/1
Joego-Slavië: bez. Sadat 493/1
Jordanië: bez. Sadat (1975) 49312
Justitie: processen, van-nissen- en terechtstellingen 509/2
Koeweit: bez. Sadat (1975 en '76) finan hulp 493/2
Libië: geregelde Eg.-Lib. gevechten in grensgebied v. 21-24 juli, bestand na Arab. bemidd., achtergronden en voorgesch. (o.a. troepenbewegingen en aanslagen in aug. '76) 481 e.v.
Oman: bez. Sadat, finan. hulp 49311
Oostenrijk: bez. Kreisky 367/2; bez. pres. Sadat, samenw.akk. 367/3; bez. Sadat, techn. samenw. 493/1
Oppositie: bloedige onlusten in vooral Cairo en Alexandrië na aankond. prijsverh., beschuld. t. commun., afkond. veiligh. wetten, bij referendum ggk. 510/12 e.v.
Politieke gevangenen: gratie v. Gomaa 510/1
Politieke partijen: vorming drie partijen 509/2
Qatar: bez. Sadat, finan. hulp 49312
Regering: reorg. kab. 508/3; wijzig. kab. na onlusten 511/2
Saoedi-Arabië: Sadat in Jeddah 318/3; bez. Sadat, finan. hulp 493/2
Soedan: Soedan. troepen uit Egypte n. Soedan gerepatrieerd via Egypt. luchtbrug 316/2; Nimeiry in Alexandrië gemeensch. defensieakk. 317/3; defensieakk. m. Egypte v. kracht 319/1; bez. Sadat. aansluit. bij Eg.-Syr. Pol. Commando 514/2
Sowjet-Unie: gespannen betrekk. m. d. SU, opzegg. vriendsch.verdr. d. Egypte (mrt '76), reacties en gevolgen 477/2 e.v.; vertrek Russ. oorlogsschepen uit Alexandrië 478/2; Eg.-Russ. handelsakk. v. 1976 getekend 478/2; ontmoet. Fahmi-Gromyko in Sofia 478/2
Syrië: bez. Sadat (1975) 493/2; bez. Assad, akk. o. vorm. Verenigd Pol. Commando 543/3
UAE: bez. Sadat, finan. hulp 49312
Vaticaan: Sadat d. paus Paulus in audiëntie ontv. 49311
Verenigde Staten: contacten m. de VS, Am. hulp, bez. Sadat cn Simon 479/1; bez. min. Vance (febr. '77) 515/1; bez. pres. Sadat 519/1; pres. Carter ontv. Rabin, Sadat en Hoessein. ideeën Carter o. grenzen en thuisland Palcst. 519/3; bez. min. Vance (aug. '77) 808/3
Verkiezingen: verk. v. volksvergad. met drie verschillende lijsten, grote overwinning v. centrum-groep 508'2

EL SALVADOR

Honduras: wapenstilstand t. El Salvador en Honduras na grensincidenten 9513
Landhervormingen: landherv. ggk., milit. treden op t. boeren 95/3
Leger: staf-chef leger in New York gearrest., veroord. t. gevangenisstraf 95/2
Regering: wijzig. in samenstell. 11012
Verkiezingen: alg. verk. v. Congres 110/1; pres. verk. gewonnen d. gen. Romer&, opp. beschuld. reger. v. verk.-fraude. gewelddadigh. tijdens verk. campagne 129/1

ENGELAND

ALGEMEEN

Decentralisatie: reger. publ. voorst. t. decentralisatie macht, nederlaag v. reger. in Lagerhuis 296/2; guillotinemotie verworpen 297/3; constitutionele ronf. voorgesteld 297/3
Koninklijk Huis:
— Elizabeth: zilveren reger.jubileum 297/3 e.v.
Militaire zaken:
— Algemeen: witboek defensie-uitgaven voorziet in bezuin., liberalen stemnien tegen bij Lagerhuisdebat 283/2; Engel. kiest vliegend waarschuwingssysteem v. Nimrod 429/3
Noord-Ierland: staking d. militante protestantse organ. uitgeroepen 305 e.v.; ontw. na verk, voor Constitutionele Conventie (1 mei '75, pag. 430/1 - '75). onenigh. binnen Constitut. Conventie; Craig voorstander v. deling v. d. macht met katholieken 306/3; Constitut. Conventie slaagt er niet in constitutie v. N.-Ierl. op te stellen, ontbonden. N.-Ierland weer rechtstreeks uit Londen bestuurd, geheime besprek. t Noord-ierse pol. partijen z. result., nwe veiligh.maatr., verlenging bevoegdh. o. noodtoestand 307/1; bez. prem. Callaghan 307/3; moordaanslag op Britse ambass. in Dublin 307/3; verscherping verhou Ierland-Groot-Brittannië n.a.v. klacht Sur. Ho 308/1; aanhoud. geweld l it t sinitiat ef Noordierse vrouwen 309/2; Faulkner trekt zich terug uit pol., ben. t. lid Hogerhuis 310/1; acties in Engel., vondst wapenarsenaal in Liverpool 310/2; succes v Alliancepartij bij region. verk. 324/1
Radio en tv: reger.cie. publ. rapp. o. vernieuwing omroep 326/1
Schotland: Labour lijdt zware verliezen bij verk. v. region. en gemeenteraden 314/1

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: stakingsacties Times en BLMC 327/1; vakbonden verwerpen saneringsplan v. krantenwereld 327/2; reger. dreigt rn. intrekking staatssteun a. BLMC 327/3
Begroting: begrot. 1977-'78 voorziet in belastingverlag. 281/3
Economische ontwikkeling: IMF verstrekt lening 324/3; int. garantiefonds v. pond sterling gevormd 325/1; lening v. $ 1,5 mrd op int. kapitaalniarkt 325/1: OESO-rapp. o. econ. 325/3
Mijnbouw: vervroegde pensionering mijnwerkers 328/1
Nationalisaties: wet nation. scheepswerven en vliegtuigindustrie aangen. 324/2
Participatie: Bullock-rapp. o. medezeggenschap werknemers 295/2
Prijsbeleid: reger: stelt nw systeeni prijscontrole voor 326/3
Vakbeweging: Evans volgt Jones op in bond transportarbeiders 299/2
Visserij: uitbreid. visserijgrenzen t. 200 mijl" 587/2; Groot-Brittannië kond. eenzijdig vangstverbod haring af, Ned schepen opgebracht 587/2

OVERZEESE GEBIEDEN

Bermuda: alg. verk. UBP behoudt meerderh, samenstell. reger. 92/1; proces moordenaars gouvern. 92/2
Oceanië:
— Gilbert-eilanden: zelfbestuur, positie Banabans 31/2
— Solomon-eilanden: zelfbestuur, reorg reger. 3113

POLITIEK (Binnenlandse)

Parlement:
— Lib.-social. samenwerking 283/1
Politieke partijen:
— Conservatieven: opp.leider Thatcher bez. Chin. Volksrep. en Japan 29911

— Labour: afsplitsing Schotse Labourleden 294/3
Regering Crosland overl., Owen nwe mm. v. buitenl. zaken, wijzig in samenstel1 reger. 281/1; conservatieve motie v wantrouwen o overh uitgaven n samenw. Lab -Lib verworpen 282/3; Lib - social. samenw. 283/1; reger.publ. voorst. t. decentralisatie macht, nederlaag v. reger. in Lagerhuis 296/2; guillotinemotie verworpen 297/3; constitutionele conf. voorgesteld 297/3
Verkiezingen: verlies v. Labour bij verk voor County Councils 294/1; tussentijdse verk. 294/3; Labour lijdt zware verliezen in Schotland bij verk. region. en gemeenteraden 314/1; succes v. Alliance-partij bij region. verk. in Ulster 324/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Brazilië: bez. pres. Geisel, handelsverdrag ondertek. 20411
Canada: bez. Callaghan 324/1
China (Volksrep.): bez. opp.leider Thatcher 299/1
Egypte: bez. Sadat, Britse hulp 492/3
Ethiopië: uitwijz. Britse milit. attaché 655/3
Japan: bez. opp.leider Thatcher 29911
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/1
Rhodesië: Crosland o. Britse aanwezigh. in Rhodesië 557/2; Richard in Washington voor overl. inz. Rhodesië 557/3; kritiek Smith op Brits optreden 558/1; Richard in Zuidel. Afrika 558/1; Richards tweede Afr. reis. nwe Britse voorst. d. Smith verworpen, reacties 55813; Owen bez. Afrika 57111; Owen overl. in Londen met Afr. nation. en Amerikanen 57211
Venezuela: bez. pres. Carlos Perez, verdrag econ. en industr. sainenw. ondertek. 156/3
Verenigde Staten: bez. Callaghan 324/1; bez. vice-pres. Mondale 381/3; bez. VN-ambass. Young. gesprek m. min. Crosland en Richard o. situatie in Afrika 48811: bez. vice-pres. Mondale 48913: Richard in Washington voor overl. inz. Rhodesie 557/3; Vance in Londen voor overl. inz. Rhodesië, Brits-Am. plan 572/2

ETHIOPIË

Algemeen: pol. ontw. sinds eind 1974 97 e.v.
Arbeid: eisen CELU, akk. noodtoestand, stakingen, ontbind. CELU, noodtoestand opgeheven 100/2; vorm. eenheidsvakbeweging 65311
Bulgarije: bez. Haile Mariam 65511
Cuba: bez. Castro 575/1; berichten o. komst Cub. inilit. adviseurs 6551113
EDU: doelstell., guerrilla, verovering Humera en Metema, beweerde steun Soedan 638/2/3
Egypte: uitwijz. Eg. milit. attaché 655/3
Engeland: uitwijz. Britse milit. attaché 65513
Eritrea: acties ELF, aanzet t. regel. m. milit. leiders mislukt, gevechten, aanslagen en onlusten 157/3; overl. Ethiop. reger. m. Eritrese vertegenw. 158/3; vorming gemeensch. front ELF-PLF 159/1; aankond. legeroffensief, guerrilla-infiltratie in Asmara, gevechten op grote schaal 159/2; eerste officiële verliescijfers 160/2; milit. patstelling 15612; opricht. derde bevrijd. beweging ELF-PLF o.l.v. O. S. Sabah 636/2; gegevens over vluchtelineen en doden 636/3; reger. stuurt boeren-vrijwilligers n. Eritrea (mei '76) 636/3; reger. besl. voor vreedzame regel. (mei '76) 637,112, campagne ELF/EPLF voor verovering kleine steden (eind, dec. '76), verov. Umin Hagar (jan. 77) 63713; congressen EPLF en ELF-PLF 63811; verovering Makfa d. EPLF en ELF, verovering Tessenei en Ali Gidder door ELF (apr.) 63811; milit. situatie begin mei 63812
Frankrijk: bez Taittinger 419/1
Ideologie: studentencampagne 98/2; verlopen studentencampagne 10011
Italie: sluit. Ital consul in Eritrea 65412
Kerk en staat: patriarch ontslagen 100/3
Landhervorming: decreet d d 4-3-'75 9813: toenemend verzet t. landhervorm. 99/2; uitvoering 100/1
Libië: Lib. wapenleverant. a. Ethiop. leger, dialoog tussen ,,de twee revol." 15813; Lib. wapenleverant. a. ELF gemeld 159/3
Militaire zaken: nwe commandanten strijdmachtonderdelen 9811
Nationalisatie: banken, verzekeringsmaatsch., hypotheekinstell., ondernem. in prod.- en distributiesector 9812: verdere maatregelen 100/1
Ogaden: d. Somalia gesteunde WSLF-eenh. veroveren groot deel Ogaden (niedio juli-medio aug.), verovering Jijiga op 18 sept. gemeld 6111213
Oppositie: verzet t. landhervorming 99/2; verzet t. bewind 99/3; afkond noodtoestand weer opgeheven 100/2; optreden EPRP, iereciitsteiiingen en amnestiemaatr. 652/1 e.v.; optreden Afar Bevrijd. front 653/1; zuiveringsacties G5312
politieke partijen: aankond. vorming pol. partij 9913
Regering: meningsverschillen en een machtsstrijd binnen de gu na mislukte st gl o op 10 juli 1976 minstens 19 pers. terechtgest., verdere executies 97/1; nwe ministers 98/1; verdere wijzig. kab. 9813; wijzig. in reger. 100/3; herziening reger. structuur 635/3; lt.-kol. Haile Mariam voorz. v. d. Dergue, staatshoofd, opwerbevelh. v. d. strijdkrachten, voorz. v. d. drie Dergue-organen, voorz. v. d. min.raad 63611; wijzig. kab. 63612
Soedan: verslechtering betr., beschuld. Niineiry 63813; Ethiopië beschuld. Soedan v. steun o. ELF, EDU en EPRP en van gewapende interventie 63813 e.v.; sluiting Soed. consul. in Eritrea 65412
Somalia: Somal. aanspraken op de Ogaden, optreden Westsomal. Bevrijd,-front (WSLF), overl. staatshoofden op 16 maart zonder result., Ethiopië beschuld. Somalia v. gewapende invasie (medio juli), d. Somalia gesteunde WSLF-eenheden veroveren groot deel v. d. Ogaden (medio juli-medio aug.), verovering Jijiga (18 sept. gemeld) 609 c.v.
Sowjet-Unie: bez. Haile Mariam, berichten o. milit. hulp 65511 e.v.
Staatsvorm: afschaffing monarchie 9912
Verenigde Staten: vermind. Ani. hulp, sluiting Am. consulaat in Eritrea, sluiting Am. instell., opschorting Am. wapenleveranties, uitwijz. Am. milit. attaché 65411 e.v.

EUROPA (OOST)

Algemeen: ideologische conferentie 29'1; bilateraal overleg partijleiders met Brezjnew op de Krim 80311
Burgerrechten: kwestie v. burgerrechten in O.-Eur. 65 e.v., westerse perscomment. 70/2
Comecon: Guyana en Jamaica zoeken toenad. t. Comecon 10611
Warschaupact: rapp. NAVO-staf over milit. ontwikk. Warschaupact 57/2; nwe opperbevelhebber 107/3; rapp. en studies wijzen op achterblijven defensie-inspanningen VS en NAVO t.o.v. Warschaupactlanden 431/3

EUROPA (WEST)

ALGEMEEN

Israël: Dayan in Brussel, Parijs en Zürich, geruchten n.a.v. mysterieus reisschema 82113
Monetaire zaken: Zweden uit slang na deval. kroon 545/1
Rijnoeverstaten: EG tekent Rijnverdrag 135/3; drinkwaterbedrijven beschuld. Frankr. v. ontduiking 136/2

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

EUROPEES PARLEMENT:
Algemeen: nw. gebouw in gebruik genomen 149/2
Energie:
— Kernenergie: Eur. Parl. o, kernenergie 347/3
Mensenrechten: debat o. rechten v. d mens 348/2
Ministerraad ondertek besl t houden v Eur verk 119/3 bepal akte 120 1 tekst akte 120/2
Nederland: Staten-Gen. aanv. akte Eur. verk. 520/1
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Voorzitter: E. Colombo t. voorz. ben. 18713

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EG)

Arabische landen: Eu ab. talon Tunis, gemeensch. verklar., aanvullende verklar. Arab landen 134/2
verklar. Eur. naad o. MO 546/1
Arbeid: arbeidskosten in EG 292/2
Economie: econ. vooruitzichten 1977 12213
Begroting: Eur. Parl. aanv. begrot. 13711; cie stelt verduidel. begrot. procedure voor 188/2; Eur. begrot. 1978 inged. 567/3; min. raad brengt bezuinigingen aan 568/2
Belastingen: zesde richtlijn BTW aangen. 347/1
Conventie van Lomé: Lomé-parl. ontevreden o. preferentieel systeem 565/2
Denemarken: visserijakk. 234/1, deval. groene kroon toegestaan 604/3
Douane-Unie: voor drie nwe lidstaten in werking getreden 565/1
Egypte: samenw. akk. get. 14612
Energie:
— Geothermische energie: ontsluiting v. geotherm. energie 348/1
— Kernenergie: Eur. comm. Haferkamp o. zoekgeraakte uraniumoxyde 346/2; Eur. parl. o. kernenergie 347/3
Europese Commissie: zetelverdel. nwe Eur. Cie, beëdig. nwe Cie v. Eur. Hof, rede voorz. Jenkins t. Eur. Parl. 123/1; levensbesch. leden Eur. Cie 12411
Europese Raad: topoverl. in Den Haag 121/2; slotverklar. 122/1; bijeenk. in Rome, besl. t. deeln. EG a. econ. top in Londen, besl. o. ontw. zaken 23011; verklar. m.b.t. de econ. situatie 230/2; verklar. m.b.t. staalindustrie 23111; verklar. m.b.t. Japan 23112; discussie o. werkwijze Eur. Raad 231/3; herdenk. opricht. EG 23113; onenigh. o. deeln. a. econ. top, verzet v. Frankrijk t. deeln. EG 232/1; Nederl. dreiging 23213; Giscard geeft toe 233/2; Eur. Raad in Londen, verklar. o. MO 546
EVA: opheffing douane-tarieven m. EG 34812
Faroer-eilanden: visserijakk. 234/1
Griekenland: tweede finan. protocol EG-Griekenl. 14812; bez. Karamanlis 778/2
Israël: aanv. protocol m. Isr. ondertek. 147/1
Joego-Slavië: nauwere samenw. EG en Joego-Slavië, bez. min. v. d. Stoel a. Belgrado, gemeensch. verkl. 13812
Jordanië: sánïenw. akk. get. 14612
Landbouw: cie maakt nwe landbouwprijzen bekend 167/1; akk. landbouwprijzen 291/1
Latijns-Amerika: ontmoet. op ambass. niveau 147/3; derde interparl. conf. EG-Lat. Am. parl., akte v. Mexico 549/2
Libanon: econ., finan. en techn. samenw.-akk. 292/1
Midden-Oosten: verklar. Europ. Raad 548/1
Nederland: min. Vredeling v. defensie ben. t. lid Eur. Cie 23/3
Oostenrijk: trilaterale overeenk. m. EG en Zwitserland 147/1
Perzië: bez. min. v. buitenl. zaken, begin ondertek. o. econ. en commerciële samenw. 14712
Polen: onderh. o. visserijgrenzen en vangstquota 166/1
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Regionaal beleid: Eur. Cie stelt nw. region. beleid voor 566/3

Sociale zaken: tripartite-conf. in Luxemburg 54813
Sowjet-Unie: onderhand. o. uitbreid. visserijgrenzen en vangstquota 16612
Saanje: min. v, buitenl. zaken Oreja in Brussel voor indiening toetredingsverz. 669/3; debat in parl., alle partijen voorstander t. toetreding 670/1
Staal: steun v. ijzer- en staai-sector 233/3
Syrië: samenw. akk. get. 146/1
Turkiie: bijeenk. associatieraad EG-Turkije 148/1
Verenigde Staten: visserijakk. gesloten 16612
Visserii: akk. o. uitbreid. visserijgrenzen 't. 200 mijl 136/3; moeizaam beraad intern visserijbeleid akk. m. VS, onderh. m. SU, DDR én Polen 16611; visserijakk. m. Denemarken en Faroereilanden 234/1; discussie o. haringvangst, bijz. positie Nederl. 291/3; regel. haringvangst, uitzonderingsbepal. v. Nederl., protest Schotse vissers 34513; uitbreid. vis-erijgrenzen t. 100 mijl, conflict met Ned. vissersschepen procedure v. Eur. Hof 585/2; EG besluit t. voorlopig verbod haringvangst in Noordzee 58811
Zuid-Afrika: EG-protest d. Z.-Afr. verworpen, onderlinge relatie 781'1
Zweden: visserij-akk. m. Zweden 18813
Zwitserland: trilaterale overeenk. m. EG en Oostenrijk 14711

EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE

EG: opheffing douanetarieven m. EG 348/2

RAADVANEUROPA

Algemeen: nw. gebouw Raad v. Europa en Eur. Parl. in gebruik genomen 149/2
Portugal: toegelaten a. lid 27/2
Terrorisme: Eur. Conventie ter bestrijd. van terror. ondertek. 14813

FIDJI

Regering: kab.-Mara bij vertrouwensstemming verslagen 688/3
Verkiezingen: tweemaal parl. verk., in mrt/april verlies v. Alliance Party, in sept. winst 688/2

FILIPPIJNEN

Algerije: dipl. betr. 7813
Cambodja: dipl. betr. 7813
China (Volksrep.): bez. mevr. Marcos, bez. pres. Marcos, vestig. dipl. betr., handelsakk. 78/2
Cuba: dipl. betr. 7813
Kenia: dipl. betr. 7813
Libië: bez. mevr. Marcos, Libië gastheer v. vredesbesprek. m. moslem-afscheid. beweging MNLF 4411
Moslem-opstand: ontw. sinds begin 1974 44/1; mislukte vredesonderh. 45/3; akk. Lukman-Marcos d. Misuari verworpen 4711; bestand op 24 dec. 1976 na vredesonderh. in Tripoli (Libië) 48/3
Natuurrampen: cycloon Olga en aardbeving 7912
NPA: leiders gevangengenomen 7813
Senegal: dipl. betr. 78/3
Sowjet-Unie: bez. mevr. Marcos, bez. pres. Marcos, vestig. dipl. betr., samenw. akk. 7813
Staat van beleg: verlenging staat v. beleg ggk. d. twee referenda, optreden van en tegen oppositie 61/2 e.v.
Taiwan: dipl. betr. verbroken 7812
Tunesië: dipl. betr. 78/3
Vietnam: dipl. betr. 78/3
Zaïre: dipl. betr. 7813

FINLAND

Economie: reger.-Sorsa neemt niaatr t activering econ. 606/2
Energie:
— Kernenergie: Finse atoomcentrale d. Sowjet-prem. in gebruik gesteld 351/2
Munt: deval. Finse mark 351/2; Finse niark 3% gedeval. 606/2
President: Kekkonen wenst normale pres.-verk. 351/1
Regering: Sorsa vormt nwe coalitieregering. 350/2
Sowjet-Unie: Finse atoomceiitr. d. Sowjet-prem. in gebruik gesteld 351/2
Verkiezingen: winst v. conservatieven bij geineenteraadsverk. 351/2

FRANKRIJK

ALGEMEEN

Cultuur: opening centr. Georges Porripidou 263/2
Justitie: moord op oud-min. de Broglie leidt t. onderz. naar clandestiene wapenhandel en finan. malversaties 262/2; veroord hoofdboekhouder Dassault-fabr., finan. beleid onderneming in opspraak 262/3
Pers: nwe linkse ochtendkrant in Parijs 263/1: weekblad l'Express verkocht a. Engels concern 263/1
Terrorisme: arrest. Abu Daoed, uitwijz. n. Algerije. prot. Israël en andere landen. verklar. min. v. justitie en pres. Giscard 522/3; aanhangers RAF bezetten Libération 743/3

ECONOMIE, FINANGIEN EN SOCIALE ZAKEN

Betalingsbalans: tekort o. 1976 150/1
Economische ontwikkeling: plan-Barre t. sanering v. d. econ. (sept. '76) 248/3; kritiek vakbonden, alg. staking 249/3
Economische zone: uitbreid. t. 200 mijl 262/1
Energie:
— Algemeen: plan t. besparing energieverbr. 250/1
Staalindustrie: saneringsplan v. staalindustrie 262/1

OVERZEESE GEBIEDEN

— Afar- en Issaland: onafh. 417/1; laatste fase dekolonisatieproces; aankond. referendum 417/1 e.v.; eisen LPAI, incident in Tadjourah 418/1; aftreden min., Frankrijk onderh. m. buitenparl. ouu. 41812; aftreden prem. Aref, nwe reger. o.l.v. A. M. Kamil 418/3; contacten m. Ethiopië en Somalia 419/1; ronde-tafel-conf. leidt t. akk. 418/2; bij referend. op 8 mei 98,8% vóór onafh., bij parl. verk. op 8 mei alle zetels voor eenheidslijst van RPI, Gouled Aptidon prem., wetsontw. onafh. d. Franse reger. ggk. 419/2; zie verder Djibouti

POLITIEK (Binnenlandse)

Gemeenten:
— Algemeen: versterk. positie linkse opp. bij gemeenteraadsverk. 210/1; milieubescherm. groepen stellen kand. 214/1; comment. op verk.uitslag 214/1; reger.-plannen t. hervorming gemeenten 261/2
— Parijs: voor burgem.schap d'Ornano kand. reger. meerderh., Chirac stelt zich kand. 212/2; Chirac stelt eisen a. reger. 21312
Hervormingen: pres. geeft opdracht t. studie o. hervorm. op lange termijn 261/3
Parlement: tussentiidse verk. 211/3
Politieke partijen:
— Linkse radicalen: linkse partijen bereiken stembusakk. 21311
— PCF: linkse partijen bereiken stembusakk. 213/1; ontmoeting Berlinguer, Marchais en Carrillo. verklar. o. eurocommunisme 390/2
— PSF: linkspartijen bereiken stembusakk. 213/1
— PSU: linkse partijen bereiken stembusakk. 213/1
— RPR: nwe gaullistische beweging RPR komt i.p.v. UDR, ex-prein. Chirac partijleider, manifest met doelstell. nwe partij 212/1
— UDR: nwe gaullistische beweging RPR komt i.p.v. UDR 21211
Regering: u-ijzig. na gemeenteraadsverk. 209 e.v.; ben. staatssecr. 248/1; reger.-verklar. eerste kab.-Barre 249/2
Verkiezingen: versterk. positie linkse opp. bij gemeenteraadsverk. 210/1; tussent. verk. 21113; milieubescherm. groepen stellen kand. 214/1; comment. op verk. uitslag 21411

POLITIEK (Buitenlandse)

Brazilië: bez. pres. Geisel, prot. betog. samenw. akk. bouw opwerkingsinstallatie 203/3
Duitsland (Bondsrep.): prot. n.a.v. vrijlat. Abu Daoed 524'1; ex-Baader-Meinhof advocaat Croissant vlucht naar Frankr. 629/1; bez. Poniatowski i.v.m. kwestie-Croissant 649/2; Frankr. levert Croissant o. beperkende voorw. uit aan de Rondsrea. 757/2
Egypte: contacten en overeenk. bez. Sadat en Giscard d'Estaing 480/1; bez. prem. Barre en min. Bourges, akk 492/2; bez. Sadat 804/2
Ethiopië: bez. Taittinger 419/1
Gabon: beinidd. in geschil Frankr.-Tsjaad 334/2
Griekenland: bez. Karamanlis 778/2
Israël: ambass. Gazit uit Parijs teruggeroepen, uitstel bez. Fr. min. n.a.v. zaak Daoed 523/3
Oostenrijk: bez. Kreisky 366/3
Mali: bez. pres. Giscard d'Estaing 264/3
Marokko: ontvoering en dood 5 Fransen 725/3
Mauretanië bez. pres. M. O. Daddah 725/3
Pakistan: bez. Bhoetto (okt. '75), akk. m. Frank. o. aank. opwerkingsfabr. v. nucleair afval, Am. verzet en Am.-Fr. contacten 46211 e.v.
Perzië: Giscard in Iran, akk. o. levering kerninstallaties 263/3
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Saoedi-Arabië: bez. pres. Giscard 264/1
Senegal: Franse troepenversterk. n. garnizoen Ouakam i.v.m. acties Polisario 721/1
Somalia: bez. Taittinger 419/1
Spanje: bez. Suarez i.v.m. toetred. EG 670/1
Tsjaad: crisis in relatie Frankr.-Tsjaad d. affaire-Claustre 332/2 e.v.; terugtrekk. Franse troepen uit Tsjaad na eis pres. Malloum 334/1/2; bemidd. Gabon 334/2: bez. min. Galley a. Tsjaad 334/3; bez. prem. Chirac 334/3
Verenigde Staten: bez. vice-pres. Mondale 381/3; Fr,-Am. contacten o. Am. verzet t. levering d. Frankr. v. opwerk.fabr. v. nucleair afval a. Pakistan 462/2
Zaïre: versnelling munitielevering a. Zaïre 229/3

GABON

Frankrijk: bemidd. in geschil Frankrijk-Tsjaad 334/2
Kongo: bez. oud-prem. Lopes a. Libreville 256/3

GAMBIA

Regering: nw kab. 368/2
Verkiezingen: PPP wint 27 v. d. 34 zetels in Huis v. Afgevaardigden 368/1

GEESTELIJK LEVEN

België: nwe bissch. v. Antwerpen 770/2
Rooms-katholieke kerk: brief Belg. bissch. o. abortus 411/3

GRENADA

Economie: overz. 96/2
Verkiezingen: alg. verk. GULP behoudt meerderh. 96/1

GRIEKENLAND

Albanië: luchtlijn Athene-Tirana geopend, handelsakk, ondertek. 778 1
Arbeid, stakingen, verk. nw. vakbondsbest.. nw. vakbondswetgeving klacht bij ILO 777/1
België: bez. Karamanlis 778/2
Bulgarije: deeln. a. Balkanconf. 81612
Economie: rapp. OESO o. econ. 761/3
EG: tweede finan. protocol EG-Griekenl. 148 2: bez. Karamanlis 778/2
Frankrijk: bez. Karamanlis 778/2
Joego-Slavië: deeln. a Balkanconf. 816/2
Justitie: arrest. v. leden extreem-rechtse organ. 777/1
Nederland: bez. min. v. d. Stoel 501/3
Oostenrijk: bez. Karamanlis 77812
Parlement: vervroegde verk., verlies v. Karamanlis, winst v. Papandreou 758 /3; uitslag 759/1
Pers: maatr. t. pers wegens kritiek op gang v. zaken bij processen, staking journal. bond, 24-uursstaking wegens geweld i. journal. 776/3
Politieke partijen:
— Unie Democratisch Centrum: Mavros treedt af als voorz., leiding naar driemanschap 774/2
Processen: proces t. leden v. veiligh. dienst. Mallios vermoord, ongeregeldh. bij begrafenis, arrest. en prot., studentenprot. t. processen 77413; proces t. officieren v. d. gendarmerie 775/3; tweede proces wegens martelingen 775 /3; rapp. Amnesty Internat. o. processen, Hooggerechtshof bevestigt vonnis t. organ. staatsgreep 775/3; gratie v. Stamatelopoulos, processen t. Theofiloyanakos, proces wegens bloedvergieten bij milit. coup, proces wegens milit. staatsgreep in febr. '75 776/1; Panagoulis bij auto-ongeluk omgekomen, gerechtel. onderz. wegens geruchten o. moordaanslag 776/1; proces t. Despina Papadopoulos 776/2
Regering: Karamanlis vormt nwe reger., samenstell. 774/2
Roemenië: deelname a. Balkanconf. 816/2
Sowjet-Unie: overl. Athene en Moskou 778/2
Studenten: grote winst v. commun. bij universitaire verk. 761/2
Turkije: conflict m. Griekenl. o. afbakening continentale plat Aegeïsche Zee, milit. confrontatie, resol. V.-raal 801/2; Grieks aanbod t. non-agressiepact 801 13; Turkse olie-exploratie leidt t. milit. confrontatie 802/1; behandel. in V.-raad, Int. Hof wijst Griekse eis af 814 /1; akk. o. beperkte hervatt. luchtverkeer boven Aegeïsche Zee, begin onderh. in Bern en Parijs 814/3; bez. C. Clifford, onrust Turkse marine-manoeuvres 81513; Balkan-conf. in Athene 816/2
Verenigde Staten: bez. Clifford i.v.m. kwestie-Cyprus 671/3; nw. defensiepact m. VS geparafeerd 761/2; bez. C. Clifford 815/3
Verkiezingen: vervroegde verk., verlies **v. Karamanlis, winst v.** Papandreou **758/3; uitslag 759/1; vervroegde verk, aangek., pol. partijen en campagne** 760/1; **Pasok krijgt na herstelling** 1 zetel meer 77413

GUATEMALA

Aardbeving: grote materiële en pers. verliezen d. aardbeving **110/2**
Aardolie: olievondsten in **Rubelsanto 110/3**
Oppositie: **rapp.** Amnestie **Internat.** meldt 20.000 executies sinds 1976 **111/2**

GUINEE-BISSAU

Regering: nw kab. o. prem. Mendes 255/2
Verkiezingen: eerste alg. verk. 255/1

GUYANA

Comecon: Guyana en **Jamaica** zoeken **toenad.** t. Comecon **106/1**

HAÏTI

Regering: mutaties, **samenstell. reger. 111 /3**

HONDURAS

Algemeen: pol. **ontwikk.** o consenrat. Raad **aangek. 112/1**
El Salvador: wapenstilstand **t** El Salvador en Honduras na grensinciaenten 9513
Landhervormingen: confrontatie **t. landarbeiders** en grootgrondbezitters **ultimatum** a. **reger. 112/1**
Regering: wijzig. in **samenstell. 112/1**

HONGARIJE

Oostenrijk: bez. bondspres. Kirchschläger **367/2**
Sowjet-Unie: overl. Brezjnew-Kadar op de Krim 80313

IERLAND

Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred EG 700/2
President: pres. O'Dalaigh treedt af nu kritiek, Hillery opvolger 32913
Regering: kab.Cosgrave treedt af na verk.-nederlaag Fine Gael, Lynch vormt nwe reger., samenstell. nwe reger. 475/2; persconf. prem. Lynch 475/3
Terrorisme: noodtoestand afgekond., nwe **anti-terror.wet** afgekond.. pres. O'Dalaigh treedt af na kritiek, Hillery opvolger 329/1; ontvoering dr. Herrema, veroord. kidnappers 330/1
Verkiezingen: alg. verk., Fianna Fail grootste partij, zetelverdeling parl. 475 /1; verk.campagne 47611
Visserij: uitbreid. visserijgrenzen t. 100 mijl, conflict m. Ned. visserijschepen procedure v. Eur. Hof 585/2; cie begint urgentieprocedure bij het Eur. Hof 58611; geen overeenstemming o. intern visserijbel. op Raadsvergad. v. 27 juni 58613

INDIA

Algemeen: schets alg. **ontw.** na **afkond. noodtoestand (26 juni '76) 178/1**
Bangladesh: Bangladesh beschuld. India **v.** hulpverlening a. guerrillastrijders **304/1**
Bevolkingspolitiek: reger. voorstellen. verzet **t. sterilisatie,** optreden **Sanjay** Gandhi **181/3**
Binnenlandse **veiligheid: arrest. opp.** leiders, pol. **gevangenen, decreten, amen**dementen op wet handhaving **binnenl. veiligh. 179/1** e.v.
Deelstaten:
— **Bihar: J. Mishra prem. 181/1**
— Goejarat: invoering pres. bestuur **180/2**
— **Haryana:** B. D. **Gupta prem. 181/1**
— **Kerala:** wijzig. **coalitie,** mandaat **as**semblee verlengd **181/1**
— **Madhya** Pradesh: S. Ch. **Shukla prem. 181/1**
— **Maharashtra:** S. B. Chavan **prem. 181/1**
— Manipoer: **nwe** coalitie **181/2**
— **Meghalaya:** fusie AU-Party **Hill** Leader~Conf. m. **Congrespartij 181/2**
— **Nagaland:** onder pres. bestuur **181/2**
— **Oettar** Pradesh: onder pres. bestuur (30-11-75), N. D. **Tiwari** vormt **nwe reger.,** pres. bestuur opgeheven **181/2**
— **Orissa:** aftreden **prem.** mevr. **Satpathi** onder pres. best. **181/2**
— Tamil Nadu: **reger.** op 31 jan. **'76** ontslagen, staat o. **pres.** bestuur **181/3**
Economie econ hervorm aangek., 20 punten **progr. (1-7-'75) 205/3; maatr.** v. **econ.** en **sociale** aard, **landhervormingen 206/2; afschaff.** gebonden arbeid **206/3;** liquidatie schulden, **Wastingontduiking 206/3; smokkel, misbruik invoervergunningen,** medezeggenschap **arbeiders,** positie **vrouw 207 /1; econ. result. 207/2**
Grondbezit: taxatie **overtollige grond 206** 13, wet inz. stedel. grondbezit d. parl. **ggk. 207/1**
Grondwet: amendement **d. parl. ggk.** op grond waarvan verk. **mevr. Gandhi in 1971** met **terugwerkende kracht geldig** werd verkl 178/2; amendement 42 met fundamentele **wijzig.** d. **parl. ggk. 178/3**
Justitie: Opperste Gerechtshof wijst beroep mevr. **Gandhi** t. uitspraak hof **Allahabad** (12-6-'75) **toe 178/2**
Noodtoestand proclamatie ggk **d parl 178/2; maatr. 179 e.v.**
Parlement: mandaat m. 2 × 1 jaar verlengd t maart 1978 178/3
Pers perscensuur ingevoerd (26-6-'75) **180/1**
Politieke partijen:
— Algemeen: arrest opp. leiders **179/1**
— Congres voor democratie: **gevormd** d. Ram **222/1**
— **Congrespartij: splitsing d. uittreden** Ram **221/3**
— Janata Front: gevormd d. opp. **Congrespartij,** BLD, **social. partij** en Jan **Sangh 178/3**
— Janata **Partij:** op 23 **jan.** gevormä **d. deeln.** Janata Front, **Desai voorz. 221/3**
— Socialistische **partij:** arrest. partijleider Fernandes **182/3**
President: **pres. Ahmed overl., Jatti** wnd. pres. **221/2**
Regering verk maken einde a 11-jarig bewmd mevr. Gandhi **177/1;** wijzig. **kab.-Gandhi 208/2;** aftreden **Indira** Gandhi, **Desai** nwe **prem. 223/2;** Ram. min v defensie 22413, samenstell kab onder Desai 368/2
Unie-territoria
— **Arunachal** Pradesh: eigen **wetgevende** vergadering en min. raad. P. K. **Thungon prem. 181/1**
— **Delhi: gemeentebestuur** geschorst **181/1**
Verkiezingen: **alg.** verk., nederlaag **Congrespartij** (na 30 jaar), einde 11-jarig bewind mevr. Gandhi **177** e.v.: nederlaag **Congrespartij** bij verk. **parl. Goejarat** (juni '75) **180/2;** partijprogr. voor alg. verk. **222/2;** verk. uitslag **223/1**

INDONESIE

Parlement: Malik voorzitter 823/1
Politieke partijen: partijvorming 289/3 e.v.
Regering: nwe min. v. buitenl. zaken 823 /1
Verkiezingen: derde alg. verk.campagne, voorl uislag 28911 e.v.; uitslag parl verk. 823/1

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

Luchtvaart: internat federatie v **verkeersvliegers roept op** t. staking i v.m. kaping Lufthansavliegtuig, besprek. in AV-VN, resolutie, staking afgelast 731/2
Nobelprijs voor de Vrede:-v 1976 toegekend a. B. Williams en M. Corrigan v. Noordierse vrouwen beweging v. d. vrede. voor 1977 a. Amnestv Internat. 813/2
Ontwikkelingsproblemen: McNamara stelt instell. cie vooraanstaande persoonlijkh. voor, voor analyse v. probl tussen rijke en arme landen, suggereert W. Brandt a. voorz. 452/2
Oorlogsrecht: herz. oorlogsrecht 43811

CONFERENTIES

Apartheid: wereldconf. v. actie t. apartheid. „verklar. v. Lagos" 779/1
Economie: topconf. o. int. econ. in Londen 420.1: bilateraal overl. v. begin v. d. conf. 420/3; slotverklar. v. d. topconf. 421/1
Islamitische landen: achtste conf. min. v buitenl zaken 45213
Joden: wereldcongres in Brussel 265/2
Ontwikkelingslanden: conf. v. groep **v.** 77 **ontw. landen** o. **econ. samenw. 130/1** e.v.

Ontwikkclingssameriwerking: Noord-Zuid conf. 369 e.v.; na impasse overl. in cies toch hervat 369/2; slotbijeenk. op min.-niveau voor dec. 1976 voorzien, maar uitgesteld t. voorjaar 1977 370/2; ontw.-landen dringen aan op slotbijeenk. niet later dan eind mei 1977 371/2; slotbijeenk. 371/2; commuriiqué 372/2; punten v. overeenstemming 372/2; punten v. meningsverschil 372/3; comment. 373/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE' ZAKEN

Energie:
-- Kernenergie: Zwitserland wordt lid v. d. ,,Club v. Londen" v. exporteurs v. kerntechnologie en materiaal, vergad. v. d, ,,Club v. Londen" 46811

ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING

Bewapeningsvraagstukken. milit. krachtsverh., rapp. SIPRI en IISS 54/1; strategisch overz. IISS 451/1; jaarboek SIPRI 451/3
ontwapening- Carter belooft spoedige ratificering SALT II 74/2

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

INTERNATIONAAL ATOOM ENERGIE AGENTSCHAP (IAEA)

Kernenergie: congres o. kernenergie 468/2
Pakistan: IAEA stemt in m. Frans-Pak. transactie inz. opwerkingsfabr. nucleair afval. akk. IAEA. Pak., Frankr. 46211

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO)

Algemene vergadering: 60-ste en 61-ste alg. **verg., waarschuwing t. »lit! ii ILO. VS dreigen met terugtrekken** (1975) 116/2: vertegenw. v. bevrijd. bewegingen t alg. en **region. vergad.** toegelaten (1975) **116/3; lijst** v. landen opgesteld die Int arbeidsconventies niet naleven (1976) **116/3;** Angola **32-ste** lid **117/1**
Werkgelegenheid: int. *conf.* **0. vraagstukken v. werkgelegenh. 114/2; rapp.** v. dir.-gen. **Blanchard 114/2; kritiek** v. vertegenw. westerse landen **115/1;** denkbeelden groep v. **77 115/2; beginselverklar.** en **actieplan 115/2;** comment. dir.-gen. **116/2**

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)

Aardoliefaciliteit: einde v. d. aardoliefaciliteiten, bijdragen en trekkingen in 1974 en '75 3512
Bestuur: prof. Lieftinck verlaat IMF, dr. Ruding opvolger 35/3
Goud: goudveilingen 54/3; verkoop IMF-goud a. lidstaten 5512
IDA: jaarverslag 1975-'76 **36/2**
IFC: jaarverslag 1975-'76 3612
Jaarvergadering: van 4-8 okt. '76 **37/2**
Jaarverslag: 1975-'76 3611
Monetaire vraagstukken: bijeenk. interimcomité, instell. ,,Witteveen-faciliteit" 469/2
Quota: verhog. 35/2
Vietnam: herenigd Vietnam lid v. IMF en Wereldbank **36/1**
Wereldbank: jaarverslag 1975-'76 3612; jaarvergadering **37/2**

NOORDATLANTISCWE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)

Algemeen: topconf. 424/1; rede Carter 424/2 e.v.; communiqué 426/2; bijeenk. 16-5 427/1
Assemblee: bijeenk. 15-19 nov. '76 **85/1;**
Comité voor verdedigingsplannen: bijeenk. 10 en 11 juni 1976 56/2; bijeenk. op 7 en 8 der. 1976 85/3; bijeenk. 17 en 18 mei 427/3; ministeriële richtlijnen 428/2
Eurogroep: bijeenk. 9 juli '76 55/2; bijeenk. 6 dec. '76 8512
Militaire uitriisting: Engel. kiest waarschuwingssyst. v. Nimrod 42913
Militaire zaken: rapp. NAVO-staf o. milil. ontwikli. Warschaupact 57/2; rapp. en studies wijzen op achterblijven defensie-inspanningen VS en NAVO t.o.v. Warschaupact 431/3; rapp. o. ontw. binnen Warschaupact (mei '77) 439/1
Ministerraad: bijeenk. 9 en 10 dec. '76 86/3; boodschap gekozen pres, VS 88/2; comment. persbureau **TASS** 88/2
Nucleaire planninggroep: bijeenk. 14 en 15 juni 1976 59/1; bijeenk. 17 en 18 nov. '76 8511: vergad. 9 en 10 juni 453/3

ORGA ISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)

Economie sombere verwachtingen ontw wereldecon 454/2; min bijeenk 455'1

ORGANISATIE VOOR OLIE-EXPORTERENDE LANDEN (OPEC)

Ontwikkelingsfonds: fonds v. ontw. landen ingesteld 408/3
Prijzen: meningsverschillen o, prijsbeleid 407/1; min. conf. te Wenen (sept. '75) besl. t. prijsverhog. v. 10% per 1 okt. 1975 407/2; de ontw. v. d. werkelijke olieprijs na okt. '75, verkapte en off. prijsverlag. 408/2; min. conf. te Bali (mei 1976) bereikt geen akk. o. prijzen, waardoor die bevroren bleven 409/1; conf. te Doha (15-17 dec. 1976) komt niet t. eenstemmig besluit, 11 v. d. 13 deleg. besl. **t.** prijsverh. v. 10% per 1-1-1977 en 5% per 1-7, Saoedi-Arabië en UAE verh. prijs met 5% per 1-1-1977, dubbel prijssysteem 41013
Secretaris-generaal: A. M. Jaidah opvolger v. Chief Feyide 358/3

SOCIALISTISCHE INTERNATIONALE

Voorzitter: Soc. Int. **kiest** Brandt t. **voorz. 131/1**

VERENIGDE NATIES

Algemene vergadering: verk. Amerasinghe t. voorz. AV 356/2; 31ste AV 356/2; open. 35613: jaarversl. '75-'76 357/1: alg. debatten, redes v. Gromyko 35713; Kissinger 358/1; Tsjiao Koean-Hoea 358/2; resol. aanv. o. nwe leden 403/1; waarn. schap, samenstell. V-raad 403/2; Cyprus, Transkei. Zuid-Afrika: Apartheid 403/3: Namibië 404/1: Rhodesië (Zimbabwe): dekolonisatie 404/2; Comoren, Korea 40413; Palest. kwestie 405/1; Midden-Oosten 405/2; ontwapening 405/3; terrorisme 406/1; niet-inmenging, ECOSOC 406/2; int jaar v. d. invaliden. int jaar v h kind, steun v droogtegebieden, spec VN-fonds v landen z kusten pol gevangenen, begrot 406/3; **32-ste** AV **veroord.** vliegtuigkapingen 731/3
Aoartheid: wereldconf. v. actie t. apartheid, ,,verklar v. Lagos" 779/1
Benin: bijeenk. V-raad inz. klacht Benin o. invasie. Raad ben. **cie** v. onderz 253/3: Jaarverslag **1975-'76 357/1;** alg debatten, redes van Gromyko **357/3; Kissinger 358/1;** en Tsjiao Koean-Hoea 358/2
Cyprus: verlenging VN-mandaat t. 15 dec '77 **672/2**
Sahara: eerste missie-Rydbeck voor voorbereid. ,,daad v zelfbeschikking" d. Saharabevolk. 72312
Secretaris-generaal: Waldheim herk. a. secr -gen 35611, jaarverslag 1975-'76 357'1
Sowjet-Unie Trojanowski opvolger v Malik a vertegenw. v d SU bij de VN en in de V-raad 268/2
Trustschapsraad: standpunt inz. toekomst Marianen 32/3
UNCTAD: **teksten resol.** o. **grondstoffenprogr.** en schuldenlast ontw. landen v. UNCTAD IV **117/1** e.v.: **toezegg.** gemeenschap. fonds **grondstoffenvoorraden** 119/2 overl over grondstoffenfonds z resultaat 469/3 e v
UNESCO: 19-de alg. **verg. 131/3; de positie** v. **Israël 132/1;** anti-Isr. **resol.** 133/1; verklar o. de principes v h gebruik v. massamedia voorgesteld 133/2; begrot 1977-'78 134/1
Veiligheidsraad: bijecnk, inz. Benin, ben. cie v. onderz. 25313: samenstell. per 1-1-1977 403/2
Water: wereldwaterconf, 440/3 e.v.

WERELDBANK

Ontwikkelingsproblemen: McNamara stelt instell. cie vooraanstaande persoonlijkh. voor. voor analyse v. probl. tussen rijke en arme landen, suggereert W. Brandt a. voorz. 45212
President: McNamara herben. t. pres. 469/2

IRAK

Egypte bez Sadat (1975) 493/2

ISRAËL

Bezette gebieden gemceriteraadsverk. westel Jordaanoever (apr. 1976) 352/1; mars Goesh Emoeniem 352/2; uitspraak Isr kab o Kaddoem 352/2
EG: **aanv. protocol** m. **Isr. ondertek. 147/1** reactie Begin op EG verklar MO 54813
Egypte pres Sadat verklaart zich op 9 nov. bereid naar Knesset en Jeruzalem te gaan, Sadat **aanv.** op 17 nov. **off.** Isr. uitnodiging, **bez.** v. 44 uur op 19/20 nov, redes Sadat en Begin in Knesset op 20 nov., **comment.** 753 e.v.; tekst **redes** 762 e.v.; gemeensch. verklar. 768/ü
Europa (W.): Davan in Brussel, Parijs en Zürich, geruchten n.a.v. mysterieus reisschema 821/3
Frankrijk: ambass. Gazit uit Parijs teruggeroepen, uitstel **bez.** Fr. min. n.a.v. zaak-Daoed 523/3
Justitie: veroord. Yadlin 322/1
Palestijnen: anti-PLO-motie Knesset 821/1
Parlement: Knesset ontbindt zichzelf ter wille van vervroegde verk. **17/3; nwe** Knessetvoorz. 656/3
Politieke partijen:
— Algemeen: overzicht 63913
— Arbeiderspartij: schandalen en affaires 321/2 e.v.; Rabin herk. a. leider 322/2; aftred. Rabin a. lijsttrekker i.v.m. Am. bankrekening echtgenote 322/2; **Peres** partijleider 323/2
Regering: drie min. v. Nat. Religieuze Partij d. **prem.** Rabin ontslagen, Rabin dient ontslag **kab.** in bij pres. Katzir, Rabin form. zakenkab., **aanleid.** en achtergrond 17 e.v.; zelfmoord min. **Ofer** 321/2; prem. Rabin op vakantie i.v.m. berechting echtgenote, **Peres** wnd prem. 32313; vorming kab.-Begin, geschil o. ben. Dayan t. min. v. buitenl. zaken, coalitie akk., Likoed met NRP en Agudat Israël 63913; **reger.-**verklar. Begin 656/1
Roemenië: bez. Begin 82013
Verenigde Staten: bez. min. Vance 515/1; bez. prem Rabin 519/1; Am. wapenleveran. 807/1; prem. Begin in VS 807/2; bez. min. Vance (aug. '77) 81811 e.v.; Dayan ontv. d. Carter. Isr. aanv. Am. voorstel inz. verenigde Arab. delegatie m. Palest. voor Genève 822/2/3
Verkiezingen: nederl. v. arbeiderspartij bij vervr. verkiezingen 32111 e.v.; **Histadroet**, Arbeiderspartij houdt meerderh. 656/3

ITALIË

ALGEMEEN

Geheime dienst: wijzig. 624/3
Oorlogsmisdaden: ontsnapping oud SS-politiechef Kappler uit milit. liospitaal, protest bij Westduitse reger. uitlevering afgewezen, min. v. defensie vervangen 632/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: nwe vakbond IOSAL opgericht 635/2
Economie: IMF verstrekt lening, versoberingsmaatr., onderhand. reger.-vakbonden, compromis 623/3; EG-lening verstrekt 62412

POLITIEK (Binnenlandse)

Onlusten: bezetting gebouwen universiteiten, confrontatie studenten-politie, demon., doden en gewonden 63113
Politieke partijen:
— Algemeen: akk. tussen 6 pol. partijen o, reger. progr, 62112
— Constituente di Destra: nwe partij opgericht 63511
— MSI: afsplitsing v. 17 afgev. e. 9 senatoren, nwe partij opgericht 63511
— PCI: ontmoeting Berlinguer, Marchais en Carrillo, verklar. o. eurocommunisme 390/2
Regering: reger.-Andreotti krijgt steun v. zes pol. partijen, reger. akk., debat in Kamer v. Afgevaard. ggk. 62211; min. v. defensie Lattanzio naar min. v. transport n.a.v. kritiek op ontsnapping Kappler 63311
Terrorisme: pol. terrorisme. processen en ontvoeringen 634/1; acties t. verhind. proces t. leider Rode Brigades 634/2; processen t. rerhtse organ. 634/3; ontvoeringen 634/3
Universiteit: studentenonlusten n.a.v. wetsontw. herstructurering hoger onderwijs 630;3

POLITIEK (Buitenlandse)

Duitsland (Bondsrep.): ontmoet. Andreotti-Schmidt afgezegd, n.a.v. ontsnapping Kappler, verkl. Bondsreger., uitlevering afgewezen 633/1
Egypte: bez. Sadat, Ital. krediet 49311
Ethiopië: sluit. Ital. consulaat in Eritrea 65412
Joego-Slavië: ratificering verdrag o. Triëst in Rome en Belgrado 62412
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Spanje: bez. Suarez i.v.m. toetred. EG 670/1
Venezuela: bez. wres. Perez 156/3
Verenigde Staten: bez vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3; internat. econ. strategie besproken 383/3

JAMAICA

Comecon: Guyana en Jamaica zoeken toenad. t. Comecon 106/1
Regering: wijzig. in samenst. reger. 43; samenst. nwe reger. 4313
Verkiezingen: parl. verk. overw. PNP 43/1

JAPAN

Engeland: bez. opp.leider Thatcher 29911
Politieke partijen:
— LDP: Miki vervangen d. Fukuda a. partijvoorz. 44913; ontbind. LDP-fracties 45012
— SBL: vorm. social. Burgerliga d. S. Eda 450/3
Regering: Fukuda prem., nw. kab. 45011
Verkiezingen: uitslag Lagerh. verk. 449/2 /3; uitslag Hogerh. verk. 10 juli, LDP weet zich te handhaven 44911, 45013

JEMEN (N.)

Jemen (Zuid) overl. staatshoofden in Qataba, vorming gemeensch. raad overeengek. 657/3; min. Motei in Sanaa, aank. bez. al-Hamdi a. Aden 658/3
Oppositie: opstand stammen in juli onderdrukt, Al Ahmar in commandoraad, rol Saoedi-Arabië 659/1
Regering pres al-Hamdi vermoord, macht overgen. d. pres. raad o.l.v. lt.-kol. al-Ghasmi 657/1
Soedan bez Nimeiry 657/3; Noordjemen delegatie in Khartoem 658/1

IEMEN (Z.)

Cuba bez Castro 574/2
Jemen (N): overl. staatshoofden in Qataba, vorming gemeensch raaù overeengek 657/3; min Motei in Sanaa, aankond. bez al-Hamdi a Aden 658/3
Oman besl t normal betr 658/1
Saoedi-Arabië bez Rabyi 658/2
Soedan bez Nimeiry 657/3

JOEGO-SLAVIË

Albanië: kritiek uit Albanië op bez. Tito a. China 582/1
Algemeen: bez. Tito a. Moskou, Pjongjang en ,Peking 577 e.v.; comment. op Tito's reis 58811
Arbeid: nwe arbeidswet 106/3
Balkanconfereiitie: deelname Joego-Slavië 816/2
China (Volksrep.): bez. Tito, voorbeschouwing 580/1; verioop v. Tito's bez. 581/1; kritiek uit Albanië spanningen Albanië-China 58211; eerdere kritiek op Peking 582/2
DDR: bez. partij- en reger. delegatie 106/2
EG: nauwere samenw. EG en Joego-Slavië, bez. min. v. d. Stoel aan Belgrado, gemeensch. verklar. 138/2
Egypte: bez. Sadat 49311
Italië: ratificering verdrag o. Triëst in Rome en Belgrado 62412
Korea (N.): bez. Tito 57913
Oostenrijk: protesten wegens taalenquéte 365/3
Regering: prem. Bijedic bij vliegtuigongeluk omgekomen 107/3; Djuranowic nwe prem. 189/2; rapp. cie v. onderz. n. overlijden prem. Bijedic 189/2
Sowjet-Unie: bez. Tito 57812; besprek. Tito-Brezjnew 579/1; communiqué 579 /2
Verenigde Staten: bcz. vice-pres. Mondale 489/3

JORDANIE

EG: samenw. akk. get. 146/2
Egypte: bez. Sadat (1975) 49312
Oostenrijk: econ. samenw.verdrag 367/3
PLO: verzoening Hoessein-Arafat 51611
Verenigde Staten: bez. min. Vance (febr. '77) 515/1; bez. kon. Hoessein 51911; bez. koning Hoessein 804/3; bez. min. Vance (aug. '77) 80813

KENIA

Filippijnen: dipl. betr. 78/3
Somalia: grensincident 611/2
Verenigde Staten: bez. VN-ambass. Young 488/2

KOEWEIT

Egypte: bez. Sadat (1975 en '76) finan. hulp 493/2

KONGO

Economie: problemen 256/3
Gabon: bez. oud-prem. Lopes a. Libreville 256/3
Grondwet: afgeschaft 256/2
Justitie: oud-pres. Massemba-Debat i.v.m. moord op Ngouabi ter dood veroord. en terechtgesteld, verdere doodvonnissen, ex-prem. Lissouba t. levenslang veroord. 242/1
Kerk en staat: kard. Riayenda vermoord 241/2
Parlement: Nat. Vergad. ontbonden 256/2
Politieke partijen: milit. comité hoogste orgaan PCT 256/2
Regering: pres. Ngouabi vermoord 241/1; optreden milit. comité, kol. Yombi-Opango opvolger 242/3; samenst. milit. comité 242/3; nw kab.-Goma 256/2

KOREA (N.)

Cambodja: bez. Pol Pot 751/1; 752/3
Joego-Slavië bez Tito 579/3

KOREA (Z.)

Verenigde Staten kritiek on terugtrekken Amer troepen uit Korea ontsiaegeil. Singlaub 507/1

KUNST

ALGEMEEN

Prijzen:
— Goetheprijs 1975: 827/1
— Josef Bechprijs 1977: 82711
— Keizer Karelprijs 1977: 827/1
— Shakespeareprijs 1977: 827/1
— Visser Neerlandiaprijzen 1976: 827/1
— Vredesprijs v. d. Duitse boekhandel 1977: 827/1

BEELDENDE KUNST

Prijzen:
— Andrew W. Mellonprijs 1977: 82712
— Jacob Hartogprijs 1977: 827/2
— Jeanne Oostingprijs 1976: 82712
— Jeanne Oostingprijs 1977: 82712
— Prix de Rome grafiek 1976: 82712

JOURNALISTIEK

— Dick Scherpenzeelprijs 1977: 827/2
— Lucas Oomfondsprijs 1977: 82712
— Pierre Bayleprijs 1977: 82712
— Prijs voor de dagbladjournalistiek 1977: 827/2
— World Press Photo 1977: 827/2
— Zilveren Camera 1977: 827/3

LETTERKUNDE

Prijzen:
— Belgische staatsprijs v. h. essay 2011
— Bookerprijs 1977: 827/3
— Constantijn Huygensprijs 1977: 82713
— Gouden Griffel 1977 827/3
— Henriëtte Roland Holstprijs 1977: 828/3
— Jan Campertprijs 1977: 82811
— Lucy en C. W. van der Hoogtprijs 1977: R811
— Multatuliprijs 1977: 82811
— Nienke van Hichtumprijs 1977: 828/1
— Nobelprijs voor letterkunde 1977: 82811
— P.C. Hooftprijs (staatsprijs v. letterkunde) 1977: 82812
— Prijs der Nederlandse letteren 1977: 828/3
— Prix de l'académie Française 1977: 828
— Prix Fémina 1977: 828/3
— Prix Interallié 1977: 82813
— Prix Médicis 1977: 828/3
— Prix Médicis étranger 1977: 82813
— Prix Renaudot 1977: 82813
— Pulitzerprijs 1977 82911
— Reina Prinsen Geerligsprijs 1977: 82911
— Staatsprijs voor kinderen- en jeugdliteratuur 1977: 829/1
— Sticusaprijzen 1975 en 1976: 829/1
— Stijn Streuvelsprijs 1977: 82912

MUZIEK

Prijzen:
— Johan Wagenaarprijs 1977: 82912
— Kees van Baarenprijs 1977: 82912
— Sem Dresdenprijs 1977: 829/2

TONEEL, FILM EN TV

Prijzen:
— Belgische staatsprijs v. toneel 20/1
— Filmfestival van Cannes 1977: 82912
— Filmfestival van Locarno 1977: 829/2
— Filmfestival van Moskou 1977: 82913
— Filmfestival van West-Berlijn 1977: 82913
— Nipkowschijf 1977: 830/1
— Oscars 1977: 83011
— Prijs van de Nederlandse kritiek 1977: 830/1
— Pulitzerprijs 1977: 830/1

LAOS

China (Volksrep.): bez. prem. Phonivihan (mrt. '76) 82313
Landbouw: dreigende hongersnood? 82613
Oppositie: berichten o. binnenl. verzet en arrest. 825/1; arrest. ex-koning, her-opvoedingskampen 826.1; gevechten bij Vientiane?, offensief tegen Meo's, doodvonnissen 826/2
Sowjet-Unie: bez. prem. Phomvihan (apr.-mei '76, mei '77) 823/3
Thailand: grensincidenten, econ. blokkade v. Laos 824/2
Vietnam: bez. prem Phomvihan (Febr. '76) 823/2; Le Thanh Nghi in Laos (aug. '76), bez. le Doean, ondertek. vriendsch.verdrag (juli '77) 824/1; min. Siphandone in Hanoi (sept. '77) 824/2; berichten o. versterk Vietn. troepen in Laos 826/1

LIBANON

EG: econ., finan. en techn. samenw akk. 292/1
Verenigde Staten: bez. min. Vance (febr. '77) 515/1; bez. min. Vance (aug. '77) 808/3

LIBIË

Algerije overeenstemming Alg.-Libië, verdere contacten 722/2
Cuba. bez Castro 574/2
Egypte: geregelde Eg-Lib gevechten in prensgebied v 21-24 juli, bestand na Arab. bemidd., achtergronden en voorgesch. (o.a. troepenbewegingen en aanslagen in aug. '76) 481 e.v.
Ethiopië: Lib. wapenleverant. a. Ethiop. leger, dialoog tussen „de twee revoluties" 158/2/3; Lib. wapenleverant. a. ELF gemeld 159/3
Filippijnen: bez. mevr. Marcos, Libië gastheer v vredesbesprek. m. Moslem-afscheid. beweging MNLF 44/1
Frankrijk: annexatie v. gebied v. Zouzou d. Libië gemeld, Tsjaad sluit grens m. Libië, bez. Kadhafi a. Tsjaad, Libië bewerkt vrijlating echtpaar Claustre 335/2 e v.
Soedan: Soedan verbr. dipl. betr 315/3; Soedan trekt klacht bij V-raad tegen Libië in 317/3

LUXEMBURG

Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1

MADAGASCAR

Comoren: bloedige botsingen in Majunga tussen Madagasken en bewoners afkomstig v. d. Comoren, overl. min. v. buitenl. zaken Madagascar en Comoren, repatriëring 16000 immigranten n. Comoren, geschil o. immigranten uit Mayotte 54012
Politieke partijen: Monima verlaat Nat. Front (coalitie v. vijf o.w. Arema), Arema AKFM, Vonji en Udecma stellen eenh. lijst op 54112
Regering: aftred. min. Gaston 54112; aftred. kab.-Rakotoniana, Rakotoarijaona prem., nw kab. 541/2
Verkiezingen: verk. v. volksraden en uitvoerende comité's, grote overwinn. v. Arema 541/1/2; verk. v. Nat. Verg. m. eenh. lijsten 541/2

MALAWI

Justitie: twee doodvonnissen i.v.m. komplot 544/1
Regering: nw. kab. vroegere mutaties 544/1

MALI

Frankrijk: bez. pres. Giscard 264/3

MAROKKO

Algemeen binnenl pol ontu sinds 1973, perscomment 284/1 e v
Algerije koning Hassan waarschuwt v toepassing recht op achtervolging t. Polisario-strijders 721/1; optreden t Marokk in Algerije 721 3, veislecht betr t Marokko-Algerije 722/2 Marokk.-Alg vijandelijkh bemidd pogingen en eerste missie-Rydbeck 722/3
Frankrijk ontvoer en dood 5 Fransen 725/3
Mauretanië: akk. Mauret.-Marokko o. grensafbakening in Sahara 725/1; akk. Marokko-Mauret. o. wederzijdse bijstand in defensie 725/3
Oppositie: processen en terechtsteilingen i.v.m. komplot maart 1973 284/1 e.v.; gratiebesluit, verdere processen m. lichtere straffen 285/1; proces t. marxistische leninisten 285/2; verdere processen 286/1
Politieke partijen: nwe pol. partijen en verdere partijpol. ontw. 286/1
Regering: nwe min. v. binnenl. zaken, twee opp.leiders in kab. 288/1
Sahara: bezett. Westel. Sahara d. Marokk. troepen 721/2 e.v.; voort., strijd 725/2
Spanje: Sp. fosfaatbelangen in Sahara n. Marokko 723/3
Verkiezingen: uitstel parl.verk. in 1974, gemeenteraadsverk. (12 nov. 1976) 287/2; incident in Ain-Beni-Mathar 287/3; verk. provinciale assemblees (25 jan. 1977) 287/3; royal. „onafh." winnen 81 van de 176 rechtstreekse verk., parl.-zetels, klachten opp. over onregelmatigh. 400/1

MAURETANIË

Frankrijk ontvoering 6 Fransen 725/3; bez. pres. M. O. Daddah 725/3
Marokko: akk. Marokko-Mauret. o. grensafbakening in Sahara 725/1; akk. Marokko-Mauretanië o. wederzijdse bijstand in defensie 725/3
Regering: nw. kab., afschaff. super-ministeries. vroegere wijzig. 544/1
Sahara ontvoer. twee Fransen d. Polisario op 25 okt. 1977, Franse reactie 721/1; Polisarioaanv. op Nouakchott en Zouerate in Mauretanië, 6 Fransen ontvoerd 725/2

MAURITIUS

Regering: coalitie-akk. onafhankelijkheidspartij en PMSD, samenstell. nw. kab. 513
Verkiezingen: opp. partij MMM wint 34 v. d. 70 zetels bij parl. verk. 5/1

MEXICO

Economie: *akk.* Industrie-mger, o. invest. 144/1; inflatiegolf 144/3
Guerrilla: leider stadsguerrilla gedood 156/3
Landhervormingen: Echeverria onteigent land 156/2
Munt: pariteit pesos-dollar losgelaten, deval. pesos 144/2
Regering: Lopez Portillo beëdigd a. pres., nwe reger., samenstell. nwe reger. 143/3
Spanje. dipl betr. 399/3
Verenigde Staten. bez. pres Lopez Portillo 384/2

MIDDEN-OOSTEN

Arabische samenwerking: overl. staatshoofden Egypte, Soedan en Saoedi-Arabië in Jeddah 318/2; akk. inz. vestiging gemeensch. Arab. wapenindustrie in Egypte (mei '75) 493/2; akk o. instell. Golf Organ. v. Ontw. v. Egypte op 21 aug. 1976 getekend 493/3; vorm. Verenigd Pol. Comiriando d. Egypte en Syrië (dec. '76), aansluit. Soedan (febr. '77) 51313 e v.
EG: Euro-Arab. dialoog in Tunis 134/2 verklar. Eur. Raad o. MO 54811
Israëlisch-Arabisch conflict. nwe initiatieven t hervatt Geneefse vredesconf., actieve Am rol (bez min Vance, besprek. pres. Carter) 513; voorst. Sadat inz. vredesonderh. 514/2; eerste bez. Vance a. M.-O. (15-21 febr.) 515/1; vredesvoorst. Brezjnew 518/2; ideeën Carter o. grenzen 519/1 e.v.; voorn. ontm. aar-aug. 1977, overl. Am. pres. Carter met pres. Sadat (Eg.), koning Hoessein (Jord.) en pres. Assad (Syrië) 804/1 e.v.; PLO-voorw. v. Geneefs overl. 805/1; intermezzo na Begins sternbuszege in Isr. kroonprins Fahd (Saoedi-Arabië) in Washington, opvatt. pres. Carter o. MO. toespraak vicepres. Mondale (17-6) 806/1 e.v.; verklar. Am. min v. buitenl. zaken (27-6), prem. Begin (Isr.) i. VS, Am. wapenlev. 807/1 e.v.; 2de MO-reis Vance (aug. '77), Am.-Eng. voorst. o. min. werkgroep door Syrië en Jordanië verworpen 808/3; ontw. aug.-sept. 818/1; berichten o. gewijzig. houd. PLO t.a.v. V.-raadresol. 242 81811 e.v.; centrale PLO blijft bij afwijz. „242", Arafat in Moskou, Assad o. Genève 819/3; Begin in Roemenië 82013; anti-PLO-motie Knesset; ontw. vredesplan Begin 821/1; VS voór Palest. aanwezigh. in Genève, Carter ontv. Dayan, Fahmi en Khaddam, Isr. aanv. Am. voorst. inz. Verenigde Arab. delegatie m. Palest. in Genève 821/2 e.v.
Palestijnen: verzoen. Hoessein-Arafat 516/1; 13de zitt. Palest. Nat. Raad goedk. 15-puntenprogr. 516/1; verdeling Palest. o. diverse landen volgens PLO 516/1; nw. uitvoerend comité PLO 517/3; Arafat in Moskou 518/1; Carter over „thuisland" voor Palest. 519/3; reactie Nat. Palest. Raad op EG verklar. o. MO 548/1; PLO-voorw. v. Geneefs overl. 805/1; berichten o. gewijzigde houd. PLO t.a.v. V.-raadresolutie „242" 818/1; Centrale Raad PLO blijft bij afwijz. „242", Arafat in Moskou 81913
Rode Zee: overl. staatshoofden Jemen (N.), Jemen (Z.), Soedan en Somalia in Taiz o. instell. „vredeszone", vorm. gemeensch. techn cie 657/3
Sowjet-Unie: vredesvoorst. Brezjnew 518/2
Verenigde Staten: eerste bez. Vance 515/3

MONGOOLSE VOLKS-REPUBLIEK

Sowjet-Unie' overl Brezjnew-Tsedenbal op de Krim 803/3

MOZAMBIQUE

Cuba bez Cuba 575/3
Sowjet-Unie: bez Podgorny 574/1

NAMIBIE

Nederland: bez. voorz. SWAPO 502/1

NECROLOGIEEN

Adulmadjid Djojodiningrad, R. M., Indon. politicus 83411
Andreus. H.. Nederl. dichter 834/1
Balcon, Sir M., Brits filrnprod. 83411
Bhashani, M. A. H. K., leider Nation. Awami Party 302/3
Beel, dr. L. J. M., Nederl. politicus 83411
Bergh, S. J. van den, Nederl zakenman 834 2
Bloch, E., Duits filosoof 834/2
Bouman, prof. dr. P. J., Nederl. econ. 834 /3
Braun, W. von, Am. ruimtevaartdeskundige 83413
Brouwer. mr. T.. oud-min v. landbouw 83413
Bruce, D. K. E., Am. dipl. 835/1
Bustamente, Sir A., oud-prem. Jamaica 835/1
Bijedic D., prem. Joego-Slavië 107/3
Cain. J., Am. schrijver 83511
Callas. M. Grieks operazangeres 835/1
Chaudet. P., Zwitsers politicus 835/2
Clouzot, H.-G., Frans filmreg. 835/2
Conway, W. J. kard.. Iers aartsbissch. 835 /a
Cramer, M., Nederl. illustratrice 835'3
Crawford. J., Am. filmactrice 83513
Crosby, B., Am. zanger en acteur 835/3
Crosland. A., min. v, buitenl. zaken Engeland 281/1
Demany, F., Belg. verzetsleider 835/3
Déry, T. Hongaars schrijver 83611
Desmond. P.. Am. altsaxofonist 83611
Dhanis, E., Vlaams pedagoog 836/1
Dooyeweerd, prof. dr. H.. Nederl. wijsgeer 83611
Duvieusart. J., Belg. politicus 836/1
Eden, A., Brits staatsman 836/2
Erhard, L., oud-bondskanselier 836/3
Fedine, K. A.. Sowjetruss. schrijver 83613
Gabo, N., Am beeldhouwer 836/3
Garner, E., Am. jazzpianist 837/1
Goscinny, R., Frans tekstschrijver 83711
Hall, G. van, oud-burgem. A'dam 837/1
Ilioesiin, S. W., Sowietruss. vliegtuigbouwer 837/2
Isings, J. H., Nederl. schilder 837/2
Jones, J., Am schrijver 83712
Köhler, Ch., Nederl. actrice 837/2
Leimena, J., Indon. vrijheidsstrijder 83712
Lilje, dr. H., Duits prot. geestelijke 83713
Lowell. R . Am dichter 837/3
Luykx, Th, Vlaams historicus 837/3
Makarios, aartsbissch. 672/2
Marx, G., Am. komiek 837/3
Massemba-Debat, A., ex-prem. Kongo 242/2
Nabokow, W., Am. schrijver 837'3
Neouabi. M.. pres Kongo 24112
Nin, A , Am schrijfster 838 1
Nossack H E Duits schriiver 83812
Overstraeten, R. Fr. van, Belg. geiieraal 838/2
Pepermans, F., oud-pres.-dir.-gen. Bell Telephone 19/2
Postma, C., Nederl. schilder 83812
Presley, E., Am. rockzanger 83812
Prevert, J., Frans dichter 83812
Rattigan. Sir T. M., Eng. toneelschrijver 838/3
Riemaecker, M. de, Belg. min. v. State 838/3
Rosenberg, L., Duits vakbondsleider 838/3
Rosseliini, R., Ital. filmreg. 838/3
Rostand. J., Frans bioloog 838/3
Scherinerhorn, ir. W., Nederl. politicus 83911
Schleyer, H. M., werkgeversvoorz. Dld. (Bondsrep.) 678/1
Schumacher, E F, Engels econ 83912
Schuschnigg, K. von, Oostenr. politicus 839/2
Schwerin von Krosigk, J. L. G., Duits oud-min. 839'2
Sierksma. F.. Nederl. schriiver 839/3
Spencer-Churchill, Lady C':, echtgenote v. wijlen Sir Winston Churchill 83913
Stokowski, L. B. S. A., Am. dirigent 83913
Stokvis, mr. dr. B. J., Nederl. strafpleiter 840/1
Struycken, mr. A. A. M., Nederl. oud-min. 840/1
Thiry, M., Belg. dichter 84012
Tilburg, J. van, Nederl. oud-gouvern. 840 12
vocht, L. de, Vlaams componist 840/2
Waele, F. J. M. de, Vlaams classicus 840/2
Wasilewski, maarsch. A., Sowjetruss. oud-min. 840/2
Wasserman. I., Ned.-Vlaams actrice 84012
Wigforss. E,. Zweeds oud-min. v. finan. 841/3
Zuckinayer, C., Duits toneelschrijver 84013

NEDERLAND

ALGEMEEN

Gijzelingen: gijzelingsactie Z.-Molukkers 391 e.v.; verloop gebeurtenissen tot bevrijd. gijzelaars 391/1; processen i.v.m. gijzelingen in dec. '75 391/1 e.v.; milit. bevrijd.acties 394/1; eerste verklar. prem. Den Uyl 394/3; persconf. prem. Den Uyl en min. v. Agt 395/1; reacties v. Zuidmolukse zijde 395/3; spoedberaad cie overl. Z.-Molukkers-Nederl. 396/2; verklar. prem. Den Uyl in TK 396/3; reger.nota o. Zuidmolukse gijzelingsacties 44312 e.v.; debat TK 44411 e.v.; antwoord reger. 445/2; Z.-Molukkers wegens gijzelingsacties (jan.-mei '77) veroord. 661/1

Koninklijk Huis:
- Christina: zoon voor prinses Christina 443/1

Provincies:
- Algemeen: wetsontw. herindeling t. 24 prov., verdere bevoegdh. 3812
- Limburg: dr. Kremers ben. t. comm. der koningin 413/2

Radio en tv: tv-reclame rond zeven uur verdwijnt 445/3; strengere eisen voor toelat. nwe omroeporgan. 661/3

Ruimtelijke ordening: concept verstedelijkingsnota 277/1; advies o. d. verstedelijkingsnota 277/1; nwe versie verstedel.nota 277/2 e.v.

Terrorisme: Westduitse terroristen actief in Ned., schietpartijen in Den Haag en Utrecht 662/3; zoekactie n. RAF-leden in Ned. 664/3; mr. Bakker Schut verdediger v. Folkerts, prot. t. diens behand. 664/3; verklar. prem. Den Uyl 665/2; Limburger gearrest. verdacht v. hulp a. RAF 665/2; kort geding Folkerts t. d. Staat 665/3; zakenman Caransa ontvoerd, vrijgelaten na betaling van f 10 mln losgeld 743/2; twee RAF-leden in A'dam gearrest. 744/3

Volksgezondheid: EK verwerpt wetsontw. **inz. abortus** v. **PvdA** en VVD **23/2**; VVD stelt compromis op **inz. abortus 171/3**

Voorlichting: wetsontw. openb. bestuur d. TK aangen. 278/3

Zoinertijd: ingevoerd 278/2

ECONOMIE, FIKAKCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: stand v. d werkloosh. eind dec. **'76**, werktijdverkorting **61/1**; na mislukken centr overl bedrijfstakgewijze onderhand. o. **arbeidsvoorw.beleid** voor 1977, gecoörd optreden werkgevers, **onderhand.** lopen overal vast **101/1**; nwe gegevens v. d. min. v. soc. en econ. **zaken 101/2**; reactie werkgevers en werknemers op de nwe gegevens **102/1**; vakbeweging bereidt acties voor **102/3**; voorgeschiedenis v. d. kwestie v. prijscompensatie **103/1**; bonden **vwi**llen m. acties in de **zuivelindustrie** beginnen 103/2 informatief overl min **Boersma** m. werkgevers en —— hemers **103/2**; proces **zuivelbedrijven** t. vakbonden **103/2**; verloop v. d. stakingsacties **104/1** e.v.: werkgevers vragen om **„open** gesprek" **126/3; vakcentrales** stemmen in met open **gesprek**, gedeeltel. **akk. bereikt 127/1**; debatten in TK n.a.v. stakingen **128/1**; debatten in TK n a v. stakingsacties 14013; processen t. **vakbonden** die t. **stakingen** oproepen 141/2 e v ; verloop v. d. stakingsacties v. 13 febr. - 28 febr. 243 **/1** e.v.: rapp. wetensch. raad v. h. reger. beleid o. **werkgelegenh.** beleid 662 **/1**

Bankwezen: wetsontw. instell. postbank 590/1; kritiek bankwezen 590/2

Begroting: nota uitvoering begroting 278/1; voorjaarsnota uitvoering rijksbegrot., nwe .,meevaller" 41213: begrot. 1978 en miljoenennota 613/1; totaal bedrijfsleven begrot. 1978 in inrd guldens, meerjarenramingen 1978-1982 61312 e.v.: reacties werkgevers- en werknemersorgan. 615 13 e.v.; reacties politici 617/2; perscominent. 61812

Betalingsbalans: betal.balans 1976 **278/2**

Economische ontwikkeling: nota arbeidsvoorw. beleid CNV **89/3**; nota arbeidsvoorw. beleid FNV **90/2**; nota arbeidsvoorw. beleid werkgevers 91/1; overl. o. centraal **akk.** mislukt **91/1; na mislukken centr. overl. bedrijfstakgewijze** onderhand. o. **arbeidsvoorw.** beleid voor 1977. **gecoörd.** optreden werkgevers. onderhand. lopen overal vast 101/**1; nwe** gegevens **v.** d. **min.** v. **soc.** en acon. zaken **101/2;** reactie **werkgevers** en werknemers op de nwe **gegevens 102/1; vakbeweging bereidt acties voor 102/3;** voorgeschiedenis v. d. **kwestie** v. prijscompensatie **103/1;** bonden willen m. acties in de **zuivelindustrie beginnen 103/2; informat. overl. min. Boersma** m. werkgevers en **werknemers 103/2; proces zuivelbedrijven** t. vakbonden **103/2; verloop v.** d. **stakingsacties 104/1** e.v.; **werkgevers** vragen om open gesprek **126/3; vakcentrales** stemmen in met open **gesprek, gedeeltel.** akk. bereikt **127/1;** debatten in TK n.a.v. stakingen **128/1; debatten** in TK n.a.v. stakingsacties 140/3; processen t. vakbonden die **t. stakingen** oproepen **141/2** e.v.; **centr.-econ. plan** 1977 **235/1** e.v.; **comment. maatsch. orgaan.** 236/3; rapp. Cie Econ. Deskund. v. d. SER 378/3; nota v. kab.form. o. econ. 473/1; iiiacro-econ. verkenning 1978 618 /3 e.v.; overl. reger., werkgevers en werknemers o. sociaal-econ. beleid v. 1978 79711; FNV prot. t, beperk. verhog. min. loon 79713; brief min. Boersma a. Sticht. v. d. Arbeid 79811; debat TK 798/3; tweede gesprek kab. m. Sticht. v. d. Arbeid 79911; brief werkgeversorgan. a. min. 799/2; brief min. Boersma a. sociale partners 79913: reacties op brief min. Boersma 800/1; werkgevers nemen geen medeverantwoordelijkh. v. ccntr. akk. 800/3

Energie:
- Aardgas: verhog. gastarieven per **1-7-77** 73/1; aardgascontract met Algerije 458/3

Kernenergie: voornemen t. uitbreid. **ultracentrifugeproject 150/3;** voorgeschiedenis 151/1; pol. **problemen** in **Nederl. 151/2; Kamercie akk. 152/1; overl.** v. d. **Nederl. bewindslieden** in het **buitenl. 152/2**

Lonen: minimumloon en min. jeugdloon per 1-1-1977 6/2; min. jeugdloon per 1 juli 3,5% hoger 380/2

Nederlandse Bank: jaarverslag 1976 **312/3** e.v.

Prijzen: in 1976 prijsstijging v. **8,8% 60/3**

PTT: wetsontw. instell. postbank 590/1; kritiek bankwezen 59012

Sociale verzekeringen:
- Algemeen: wetsontw. oneigenlijk gebruik sociale voorz. d. TK aanv. 646/1
- Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW): grondslagen v. d. uitkeringen per 1-1-1977 6/2; premies per 1-1-1977 7/1; grondslagen per 1-7-1977 41311
- Algemene Kinderbijslagwet (AKW): uitkeringen per 1-1-1977 711; premies per 1-1-1977 **7/1**
- Algemene Ouderdomswet (AOW): uitkeringen per 1-1-1977 6/2; premies per 1-1-1977 7/1; uitkering per 1-7-77 41311
- Algemene Weduwen en Wezenwet (AWW): uitkeringen per 1-1-1977 6/2; premies per 1-1-1977 7/1; uitkeringen per 1-7-1977 413/1
- Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ): premies per 1-1-1977 **7/1; eigen bijdrageregeling** in het kader v. d. alg. **wet bijz. ziektekosten 8/1**
- Kinderbijslagwet loontrekkenden (KWL): premies per 1-1-1977 7/1; uitkeringen per 1-7-1977 413/1

— Werkloosheidsvoorzien. (WWV): min. daglonen per 1-1-1977 7/1; max. dagloon per 1-1-1977 7/1; min. dagloon 413/1; max. dagloon 41311
— Werkloosheidswet (WW): min. daglonen per 1-1-1977 7/1; max. dagloon per 1-1-1977 7/1; min. dagloon 413/1; max. dagloon 413/1
— wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO): verhog. daglonen per 1-1-1977 6/2; min. daglonen per 1-1-1977 7/1; max. dagloon per 1-1-1977 7/1; premies per 1-1-1977 7/1; dagloon per 1-7-1977 413/1; min. dagloon 413/1: max. dagloon 413/1
— Ziekenfondsverzekering: premies en inkomensklassen bejaarden ziekenfondsverz. per 1-1-1977, premiereductieregel. v. gehuwde bejaarden in de vrijwillige verz. per 1-1-1977; premiereductieregel v. niet-bejaarden in de vrijwillige ziekenfondsverz. per 1-1-1977 7/3
— Ziekenfondswet (verplicht): premies per 1-1-1977
— Ziektewet (ZW): max. dagloon per 1-1-1977 7/1; premies per 1-1-1977 7/1; max. dagloon 413/1

Vakbeweging:
— CNV: nota arbeidsvoorw.beleid CNV 89/3 e.v.
— FNV: nota arbeidsvoorw.beleid FNV 90/2
— Werkgeversorganisaties: nota arbeidsvoorw.beleid werkgevers 91/1

Verkeer.
— luchtvaart: vliegramp Tenerife PANAM-KLM 816/3
— wegverkeer: Kamer akk. rn. voorst. verplichte autokeuring 50213

OVERZEESE RIJKSDELEN

Nederlandse Antillen:
Algemeen: staking op Aruba, oproerpolitie ingezet; achtergronden o. onafh.streven Aruba 529/1 e.v.: referend. op Aruba O onafh. 530/3; delegatie MEP brengt bez. aan dekolon.cie VN 531/1; statenverk., overwinn. v. Democ. Partij 531/2; Rozendal t. form. ben., form. onderhand., RIEP niet in toek. reger., acties aangek. 531/3; regeerakk. rond, prot. MEP, staking op Aruba 532/2; demon. na arrest. vakbondsleiders 532/3; eilandbest. Aruba stelt cie samen v. gesprek m. landsreger. en koninkrijksreger 533/2; prot. o. gebruik Nederl. materieel 533/3; prem. Evertz afgetreden, moeilijkh. in nw. gekozen staten, nwe reger. beëdigd 714/3; samenstell. v. d. reger. 715/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Gemeenten:
— Amsterdam: W. Polak burgem. 378/2

Politieke partijen:
— ARP: partijraad i.v.m progr. CDA, rede Aantjes o. pol. situatie 22/1; partijraden KVP. ARP en CHU akk. in. v. Agt a. lijsttrekker CDA 22/2
— CDA: partijraden KVP, ARP en CHU akk. m. v. Agt a. lijsttrekker CDA 22/2; progr. congres rede Steenkamp, progr. discussies 22/3; rede v. Agt na ben. t. lijstaanv. 23/1; meningsverschil in CDA-TK-fractie o. tweede inan 471/1
— CHU: Unieraad i.v.m. progr. CDA 22/1; partijraden KVP ARP en CHU akk. m. v. Agt a. lijstirekker CDA 22/2; alg. vergad. 471/2; partijvoorz. heeft kritiek op de media 471/3; Unieraad 24 sept. i.v.m. kab. form. 698/2; Unieraad, nwe partijvoorz. 811/1
— CPN: verk.congres 280/1; CPN-delegatie in Moskou 378/2; discussie binnen CPN na verk. nederlaag 645/3
— DAC: verk.bijeenk. 293/1
— D'66: ledenvergad. D'66 TK-fractievoorz. komt terug op eerder besluit zich uit pol. terug te trekken 172/3; samenw.plannen v. groep-Resoluut en D'66 v. d. baan, Resoluut heft zich op, de leden ervan worden lid v. d. PvdA 29213; adv.raad D'66 wil 2 min. 52011; partijraad 24 sept. i.v.m. kab.form. 698/1; alg, ledenvergad. 811/2
— DS'70: neemt zelfstandig a. verk. deel 172/2; verk. congres 172/2; rede Drees 172/3; dr. Drees verlaat TK 473/1; congres besl. partij niet op te heffen 729/1
— GPV: lijstverbinding met SGP en RPF 293/2
— KVP: partijraad i v.m. progr. CDA, rede Andriessen o. pol. situatie 21/2; partijraden KVP, ARP en CHU akk. met v. Agt a lijsttrekker CDA 22/2
— PvdA: ontw. verk. progr. 152/3; nwe tekst regeerakk. PvdA-PPR 153/3; meningsverschil o. interpretatie 154/1; verk congres 154/1; progr. besluiten, uitbreid. ultra-centrifugeproject g. v n 154/3; nkele progr. punten in tweede instantie afgezwakt 155/3; PvdA- en PPR-congressen na probl. akk. m. reger. akk. 156/1; regeerakk. d. partijbest. opgesteld, d. partijraden ggk. 183 e.v.; moties 184/2; reacties coalitiepartners op regeerakk. 184/3; samenw.plannen v groep-Resoluut en D'66 van de baan, Recoiuut heft zich op, de leden ervan worden lid v. d. PvdA 292/3; bijeenk. PvdA en PPR. PvdA stelt strenge voorw v. hernieuwde samenw. m. CDA, PPR wijst alle samenw. m. CDA af 338/2; partijraad i.v.m. kab.formatie 414/3; Den Uyl fractievoorz. PvdA, van Thijn eerste plv. 471/2; partijraad keurt akk. kab.form. goed 695/1; partijraad 24 sept. i.v.m. kab.form. 697/2; partijraad 25 okt. wijst akk. zetelverdel, in kab.form. af, door best. en fractie met moeite aanv. bijz. congres bijeengeroepen 712/2; congres neemt nw. beginselprogr. aan 726/2; verl. v. h. congres 727/1; kab.form. op congres besproken 72813; bijz. congres i.v.m. kab.form. 810/2
— PPR: congressen i.v.m. verk. progr. 153/1; nwe tekst regeerakk. 153/3; meningsverschil o. interpretatie 154/1; regeerakk. PvdA-PPR d.partijbest. opgesteld, d. partijraden ggk. 183 e.v.; moties 184/2; reacties coalitiepartners op regeerakk. 184/3; bijeenk. PvdA en PPR, PvdA stelt strenge voorw. v. hernieuwde samenw. m. CDA, PPR wijst alle samenw. m. CDA af 338/2; ontw. binnen PPR n.a.v. verk. nederlaag 645/1; partijraad i.v.m. kab.form., tijdel. nw bestuur gekozen 698/2; congres, samenw. met CDA niet langer uitgesloten, definitief nw. bestuur gekozen 729/1
— PSP: verk.congres 280/2
— Resoluut: samenw.plannen van groep-Resoluut en D'66 van de baan, Resoluut heft zich op, de leden ervan worden lid v.d. PvdA 292/3
— RPF: lijstverbinding m. SGP en GPV 293/2
— SGP: lijstverbinding met GPV en RPF 293/2
— VVD: verk. progr. 170/3; partijbijeenk. 171/1; Wiegel lijstaanv. 171/2; VVD stelt compromis op inz. abortus 171/3; verk.congres 293/2 e.v.: partijraad 24 sept. i.v.m. kab.form. 698/1

Regering: min, Vredeling v. defensie ben. t. lid Eur. Cie, staatssecr. Stemerdink min. v. defensie 23/3; kab. gevallen, verklar. prem. Den Uyl 193/1 e.v.; meningsverschil in kab. o. grondpol. aanleid. t. val. twee wetsontw. inz. grondpol. 194/1 e.v.: drie andere maatsch. hervormende wetsontw.: vermogensaanwasdeling (VAD), ondernemingsraden en investeringsrekening (WIR), de vier ontw. v. PvdA en PPR toetssteen v. beleid en voor voortzetting coalitie met CDA 195/1; nota v. wijzig. VAD 195/2; wijzig. voorst. wetsontw. herz. ondernemingsraden en voorkeursrecht gemeenten 196/1; wetsontw. op de investeringsrekening (WIR) inged. 196/3; behand. voorst. grondpol. in TK, amendement-De Bekker (KVP) wil verkeerswaarde i.p.v. gebruikswaarde, negatieve ontw. schade 197/2; min. v. Agt weigert verdediging wetsontw. grondprijs in ongewijzigde vorm, openb behand. grondpol. meerdere malen uitgesteld, interpellatie Wiegel, kab. neemt besluit meerderh. Degen minderh., Chr.-dem. min. nemen ontslag 198/3 e.v.: debat TK n.a.v. val kab. Pen Uyl 215/1; perscomment. 215/3; reacties maatsch. organ. 216/2; consult. d. de koningin, adv. v. d. fractievoorz. 216/3; kab. blijft in demissionaire status aan TK voort. ontbonden 217/1; beslissing (a. TK meegedeeld, debat 217/2: aantal bewindslieden, o.w. min. Van Agt van justitie. kiezen v. lidmaatsch. TK en treden af; min. De Gaay Fortman van binnenl. zaken wordt min. v. justitie ad int. 69512; kab. v. Agt t. stand gekomen 80911; samenstell. kab. 810/1

Kabinetsformatie: koningin Juliana ontv. adviezen i.v.m. kab.form. 413/3; drs. Den Uyl t. kab.form. aangewezen 414/2; nota v. kab.form. o. grondpol. en de wetsontw. t. wijzig. v. d. ondernemingsraden, tot invoering v. e. vermogensaanwasdeling e. tot instell. v. e. investeringsrekening 466/1; memo II v. d. kab.form. betr. het eeon. en sociale beleid 494/1 e.v.; kiesraad D'66 wil twee min. 520/1; besprek. o. memo II begonnen 520/2; onderh. kab.form. met vertegenw. bedrijfsleven en vakbeweging 520/3; voortzett. progr.overl. 520/3; meningsverschil m.b.t. grondpol. 521/1; overeenstemm. bereikt o. wijzig. v. d. onteigeningswet en voork.recht bij grondaank. v. d. overh. 521/2; besl. t. invoer. belast. op gerealiseerde vermogenswinsten 521/3; compromis prijsbeheersing landb.gronden 521/3; regel. ondernemingsraden 522/1; besprek. o. VAD 522/2; overz. meningsverschillen VAD 522/3; conclusie kab.form. en drie fractievoorz. m.b.t. het finan., sociale en econ. beleid 52711 e.v.; besprek. o. VAD lopen vast, Den Uyl staakt form., brief Den Uyl a. koningin (citaten) 535/1; persconf. Den Uyl 536/1; Van Agt bestrijdt versie-Den Uyl v. oorz. breuk 536/3; koningin ontv. verdeelde adviezen 537/1; mr. Van Agt wijst form.opdracht af 537/2; koningin raadpleegt opnieuw fractieleiders 537/2; dr. Albeda inform. 537/3; werkzaamheden inform. Albeda 55112; VAD-akk. 551/3; reactie werkgevers en werknemers 552/2; fracties akk. in. VAD-compromis, verdeeldh. bij CDA 551/3; drs. Den Uyl opnieuw kab.form. 551/3; CPB over memo II v. Den Uyl 553/1; overl. o. memo II 553/3; comment. o. akk. econ. beleid 554/1; overl. o. resterende orogr. punten 595/1; voorrang voor abortusvraaystuk 59513; concept-conclusies form. Den Uyl t.a.v. regel. abortusvraagstuk 595/3; overl. o. regel. abortusvraagstuk loopt vast, briefwisseling tussen form. Den Uyl en TK-fractievoorz. v. PvdA, CDA en D'66 596/3 e.v.: drs. Den Uyl geeft form. opdracht terug 601/1 e.v.; raadplegingen, adviezen. dr. Veringa inform. 60211; werkzaamh. inform.. akk. inz. abortus 60311: dr Veringa en drs Den Uyl zetten inform gezamenlijk voort 60312, inform. v. Veringa en Den Uyl 695/1; partijraad PvdA keurt t. dusver bereikte akk goed 695/1; aant. bewindslieden treedt af i.v.m. verstrijken periode, waarin TK-lidmaatsch en lidmaatsch reger. gecombineerd kunnen worden 695/2; beraad resterende progr punten leidt t. akk 695/2 e.v.: akk. v. fracties PvdA, CDA en D'66 m. akk. resterende progr punten, enkele tegenstemmen bij CDA 697/1; CDA-standpunt zetelverdel. 697/2; partijraden PvdA, D'66, VVD en PPR, CH-Unieraad 697/2; overl. zetelverdel. 698/2; besprek vastgelopen, Veringa en Den Uyl n koningin 699 1; raadplegen koningin na mislukken informateurs Veringa-Den Uyl 708/3; Vrolijk en Verdam t inform aangewezen 709/2; inform. stellen zetelverdeling voor volgens 8-7-1 formule 710/1; nw. voorst. inform, nu volgens 7-7-2 formule 711/2; moeizaam overl zetelverdeling leidt t akk 711/3; verdeeldh. in PvdA o akk 712/2 Den Uyl form. ondanks

verdeeldh. in PvdA 770/3; form.-Den Uyl loopt vast op aanzoeken min.-kandidat. i.v.m. weigering PvdA m.b.t. bepaalde CDA-kand. 7713; raadplegingen koningin, prof. v. d. Grinten inform. op voordracht v. mr. v. Agt 772/2; prof. v. d. Grinten concludeert uiteindel. tot coalitie CDA-VVD 772/3; overl. CDA-VVD, regeerakk. 773/2; eerste reacties 773/3; kab. v. Agt t. stand gekomen 80911; samenstell. kab. 81011; bijz. congres PvdA 810/2; Unieraad CHU. nwe voorz. 811.1 alg. ledenverg. D'66 811/2; TK-fractie v. CDA vraagt wijzig. in concept-reger.akk. m. VVD 841/3; minderh. in CDA-fractie blijft akk. afwijzen 811/3; inform. v. d. Grinten concludeert dat meerderh. kab. mogelijk is, PvdA-fractievoorz. v Thijn bestrijdt dit 812/1; ARP-bestuur steunt v. Agt, respect v. dissidenten 813/1; akk. zetelverdeling, inform. vraagt standaunt andere fracties 813/1

Staten-Generaal:
- Algemeen: Staten-Gcs. aanv. akte Eur. verk. 520/1; opening en troonrede 612/1 e.v.
- Eerste Kamer: verk. 458/1
- Tweede Kamer: TK voortijdig ontbonden n.a.v. val kab Den Uyl 217/1; incident van Agt-Zijlstra-Vondeling 279/3; verkiezingen 337 e.v.; oude TK voor het laatst bijeen 471/3; Vondeling herk. a. voorz.. samenstell. presidium 472/1; dr. Drees verlaat TK 473/1; voorkeurstemmen bij TK-verk. 503/1

Verkiezingen: finan. verk.propaganda door bedrijfsleven 279/2; alg. verk., verloop verk.campagne 337 e.v.; volledige stembusuitslag 339/2; scholierenverk. 340/1; samenstell. TK 340/2; reacties v. politici 341/2; uitslagen in de prov. 343/1; uitslagen in de 4 grootste gemeenten 344/1; perscomment. 34412; ver. v. EK 458/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: sanctiewet d. TK aangen. 661/3
België: Belg.-Ned. ontw. v. taalunieverdrag d. werkgroep inged. 19/3
DDR: **bez.** min. **Fischer v. buitenl.** zaken 168/3
EG: min. Vredeling v. defensie ben. t. lid Eur. Cie 23/3
Europese Parlement: Staten Gen. aanv. akte Eur. verk. 520/1
Griekenland: bez. min. v. d. Stoel 501/3
Namibië: voorz. SWAPO in Nederl. 502/1
Polen: prem. Jaroszewicz bez. Ned. 279/1
Portugal: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Spanje: bez. Suarez i.v.m. toetred. EG 670/1
Suriname statiebez pres Ferrier 715/1
Tsjechoslowakije: bez. min. v. d. Stoel **169/1; min. v.** d. Stoel **ontv. woordvoerder** v. Charta '77 **169/3**; pres. Husak **zegt** gesprek m. min. **v.** d. **Stoel af 169/3**; verklar. **min.** v. d. Stoel **170/1; verklar.** Charta **'77 170/1; comment. Rude Pravo 170/2**
Zambia bez pres Kaunda, Ned lening 502/2
Zuid-Afrika: bez. delegatie African Nation. Congres 662/3

NICARAGUA

Oppositie: aanhoudende **guerrilla-activiteiten 112/3**
Regering: pres. **Somoza herk. 112/2**

NIGERIA

Verenigde Staten: bez. VN-ambass. Young 488/2

NOORWEGEN

Munt: deval. kroon 5% 545/1
Olie: olieramp op Bravo-platform 606/3
Sowjet-Unie: onderh. m. SU u. visserij. uitbreid. visserijgrens t. 200 mijl, voorl. compromis 607/3; Russ, dipl. uitgewezen 608/3
Spionage: spionage-affaire onthuld 60713
Verkiezingen: alg. verk., winst v. social. en conservat.; zetelverdeling in parl. verk. campagne 593 e.v.

OMAN

Egypte: bez. Sadat, finan. hulp 493/2
Jemen (Z.): besl. t. normal. betr. 658/1
Soedan: bez. Nimeiry 657/3

OOSTENRIJK

Abortus: afschaff. abortus provocatus verworpen 366/1
EG: **trilaterale overeenk.** m. EG en Zwitserland 147/1
Egypte: bez. Kreisky 367/2; bez. pres. Sadat, samenw.akk. 367/3; bez. Sadat. techn. samenw. 493/1
Frankrijk: bez. Kreisky 366/3
Griekenland: bez. Karamanlis 778/2
Hongarije: bez. bondspres. Kirchschlager 367/2
Joego-Slavië: prot. wegens taalenquête 365/3
Jordanië: econ. samenw.verdrag 367/3
Polen: bez. min. Pahr 367/1
Regering: wijzig. in samenstell. reger., nwe min. v. buitenl. zaken, soc. zaken en landbouw 363/3; min. Lütgendorf v. defensie treedt af na onderz.-naar verboden wapenleverant. 364/2
Syrië: bez. Kreisky 367/2
Taalkwestie: taalenquête gehouden 365/2; prot. Joegoslavische reger. 365/3; vertegenw. Sloweense minderh. kond. boycot naar taalenquête af 366/1
Tsjechoslowakije: bez. Kreisky 366/2
Unie van Arabische Emiraten: bez. v. min. Bielka 366/3
Verenigde Staten: bez. Kreisky 366/3; bez. vice-pres. Mondale 489/2

OPPER-VOLTA

Regering: reorg. kab., voorber. terugk. naar burgerbewind 255/2

PAKISTAN

Afghanistan: bez. Bhoetto en Daoed 464/3
Canada: Can. schort nucleaire samenw. m. Pakistan op 463/1
Economie: verdere nationalisaties, tweede **landherv. 163/3**
Frankrijk: bez. Bhoetto (akt. 1975), akk. m. Frankr. o. aank. opwerk.fabriek v. nucleair afval, Am. verzet en A.-Fr. contacten 462/1
India: normal. betr. 463/3
Militaire zaken: nwe stafchefs **163/3**
Oppositie: PNA beschuld. PPP v. knoeierijen en fraude bij parl.verk. v. 7 mrt 433/3; PNA roept alg. staking uit en start campagne v. burgerl. ongehoorzaamh., demon. en ongeregeldh. 434/1; arrest. leiders 434/1 e.v.; escalatie conflict Bhoettto-opp. 436/1; staat v. beleg in 3 steden 436/3; overl. Bhoetto-opp. 437/2; verdeeldh. opp.? 45912; loyal.verklar. strijdkr. 459/2; Bhoetto beschuld. VS 459/3; overl. en arrest. 459/3; Bhoetto stelt referend. voor 460/3; impasse na verwerping referend. d. opp. 461/1; Arab. bemidd. 461/1; hernieuwd overl. 461/1; akk. gemeld, d. PNA verworpen 481/3
Parlement: verk. **minderh. vertegenw.** Nat. Verg. **163/3**
Politieke Partijen'
- **Algemeen:** arrest. leden opp., andere **maatr. 162/1/2;** partijen **Azad** Kasjmir fuseren met PPP **163/2;** uitschakeling deel opa bij verk 16411
- **NAP: begin** proces t. **44 vooraanstaande NAP-leden 162/1;** vonnis 31 **NAP-functionarissen** i.v.m. aanslag op min. Sherpao **162/2**
- NDP: gevormd d. vertegenw. v. verboden NAP **162/1**

Provincies
- **Azad Kasjmir**: pulli. **partijen** beren m. PPP **163/2**
- **Baloetsjistan: gouvern. bewind ingesteld** op 31 **dec. '75,** opgeheven 6 dec. 76 **162/3; voortdurende strijd? 163/1**
- NWFP: einde **gouvern. bewind,** opstand **onderdrukt 163/1;** nwe **gouvern. 163/3**
- Sind: **nwe gouvern. 163/3**

Regering: wijzig. kab. 163/2; machtsovername d. strijdkrachten o.l.v. de staf-chef v. li. leger gen. M. Z. ul Haq na 4 mnd. v. pol onrust. toespraak Haq, vorming milit. raad, aank. nwe parl.-verk. in okt., arrest. politici 433/1 e.v.; beëdiging Bhoetto a. prem., nw. kab. 435/3
Saoedi-Arabië: bemidd. in conflict Bhoetto-opp. 46111
Sardarensysteem: afgeschaft 162/3
Verenigde Staten: Frans-Am. contacten o. Am. verzet t. levering d. Frankr. v. opwerkfabr. v. nucleair afval a. Pakistan 462/3
Verkiezingen: eerste alg. verk. sinds **af**scheiding Bangladesh, overwinn. PPP v. **prem.** Bhoetto. klachten opp. over knoeierijen bij verk., **opp. boycot prov.** verk., **perscomment. 161** e.v.; **uitschakeling** deel opp. bij verk. **164/1;** verk. campagne **164/2**

PANAMA

Verenigde Staten: **onderh.** m. VS o. **kanaalzone** 112/3; akk. o. nw. verdrag m.b.t. beheer Panama-kan. 524/3; plechtige ondertek. nw. verdrag Panamakanaal 59013

PERU

Arbeid: werkn. **participatie** wordt **teruggebracht** t. **eenderde 191/3**
Argentinië: **bez.** min. v. **buitenl.** zaken **190/2**
Bolivia: **akk.** m. Bolivia o. doorgang n. zee **176/3**
Brazilië: **samenw. Peru-Brazilië 176/3**
Cuba: minder intensieve **betr. 190/3**
Economie: **econ. maatr.,** grotere prioriteit voor privé-Initiatieven, stakingen 191/2
Ecuador: **grensgeschil weer** opgelaaid. bez. **pres.** afgelast **190/3**
Guerrillabeweging: opleving terrorisme gemeld **205/2**
Oppositie: pol. gevangenen **vrijgelaten 205/2**
Politieke partijen: nwe **pol** partij opgericht, 3 **milit.** uitgewezen **192/3**
Regering: **pres. Morales Bermudez** kond. **terugk.** n. democratie aan **176/2; wijzig. samenstell. 205/2**
Sowjet-Unie: aank. **Russ. jachtbommenwerpers** 191/1; geruchten o. **milit.** verdrag **191/2**
Verenigde **Staten:** vergoed. voor **genation.** Am. mijnbouwmaatsch. 191/1; bez. mevr. Carter 504/1
Visserij: stakingen wegens ongedaan **maken nation. 192/2**

PERZIË

EG: **bez. min.** v. **buitenl.** zaken. **begin ondertek.** o. econ. en **commerciële samenw. 147/2**
Frankrijk: Giscard in Iran, akk. o. levering kerninstallaties 263/3

POLEN

België: off. bez. kon. paar 708/2
Dissidenten: het comité v. d. verdediging v. arbeiders in Polen, optreden politie, intellectuelen vragen parl. enquêtecommissie v. onderz. gebeurtenissen in Radom, Ursus, Poolse perscomment., verkl. proc.-gen. in parl. 6711
EG: onderhand. o. visserijgrenzen en vangstquota 166/1
Oostenrijk: bez. min. Pahr 367/1
Sowjet-Unie: overl Brezjnew-Gierek op de Krim 803/2

PORTUGAL

Arbeid: nwe stakingswet aangen. 701/3
Azoren: region. reger. v. d. Azoren, prem dr Mora Amaral. region. parl. d. Eanes geopend 25/3; onrust op de Azoren en Madeira 703/3
Begroting: begrot. v 1977 aangen. 12/3
België: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Brazilië: Soares in Brazilië 28/1
Denemarken: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Economie: econ. maatr. aangek. 11/2; hulp v. Internat. Arheidsbureaii, en VS 27/1 econ. saneringsmaatr., buitenl. finan. hulp, besprek. m. vakbonden afgebr., deval. escudo 682/1; wet stelt publ. en private sectoren t 702/1; besprek. IMF opgeschort 795/1
EG: verz. t. toetred. EG off. inged., stellingname min. raad. reizen Soares langs Eur. hoofdsteden 699/3; ber. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Engeland: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/1
Eur. parlement: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Frankrijk: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Ierland: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/3
Italië: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 700/1
Justitie: opdracht pol. politie aangekond. 26/3
Landbouw: reger. treft maatr. t. onwettige bezittingen; wet landherv. aangen. d. parl. 683/1, ongeregeldh. bij uitvoer landherv. wet 683/2; parl. keurt schadevergoed. v. onteigening goed 683/3
Leger: pres. Eanes ben. t. chef staf strijdkracht. 10/1; wijzig. in de Hoge Revol. Raad 11/1; onderz naar beschuld. v. martelingen d. linkse milit. 26/2; onderz. n activiteiten groep officieren 26/2; wijzig. in leiding strijdkrachten, achtergrond, verandering wet strijdkrachten 680/1
Luxemburg: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Munt: escudo gaat zweven 682/3
Nederland: bez. Soares i.v.m. toetred. EG 701/1
Onderwijs: demon. t. beleid min. v. onderw. 27/1
Onteigeningen: parl. keurt schadevergoed. voor onteigeningen goed 683/3
Oppositie: Carvalho gearrest. en 20 dagen gevangengehouden 26/1
Pers: sanering genation. pers, steun a pers ingetrokken 702/2
Politieke partijen:
— CDS: nauwere samenw. m. PSD 680/3
— MDS: opger. d. oud-prem. Azevedo 702/3
— MIRN: opger. d. gen. Kaulza de Arriaea 703/1
— PPD: partijcongres, wijzig. naam in PSD, Sa Carneiro t. voorz. gekozen 28/3
— PSD: nauwere samenw. m. CDS 680/3; Sa Carneiro treedt af, partij-congres handhaaft hem 795/1
Socialistische partij: verdeeldh. op 2de partijcongres 28/1; verdeeldh. binnen social. partij, ultimatum a. Arbeidersbroederschap, achtergronden verdeeldh. 681/3; ontw. binnen social. partij rad. uit partij gestoten 703/1; dissidenten richten nwe partij op 795/2
President. beëdig. pres. Eanes 9/3
Raad van Europa: Portugal toegelaten a. lid 27/2
Regering: Soares ben. t. prem., vorming reger., samenstell. reger., rede prem. Soares 10/1; Soares dient reger. progr. bij parl in 10/3; reger.programma ggk. 11/1; min. v. landbouw Lopes Cardoso treedt af, Antunes Barreto opvolger 12/1; min. v. technologie en industrie Rosa afgetreden 28/3; reger.-Soares voortdurend in moeilijkh., wijzig. samenstell., opp. dringt aan op samenw. 679/1; commun, eisen oervroegde verk. PSP. PSD en CDS wijzen af 681/1; beperkte samenw. PSP en PSD komt op gang 681/1 Eanes roept op tot eensgezindheid partijen 681/1; ontslag min. v. buitenl. zaken 681/2; reger. crisis bezworen 681/2; reger. Soares treedt af na verwerping motie r. vertrouwen, pres. Eanes consulteert leiders pol. partijen 793/1; ultimatum PSD, reger. stelt gemeensch. besprekingen voor 794/2; Soares stelt ultimatum. partijen wijzen af 795/2
Repatrianten: pos. rewatrianten, staatssteun stopgezet 701/1
Spanje: Spaans-Port. overl. in Lissabon 27/3
Staatsgreep: terugkeer Spinola 11/2; tweede en derde deel rapp. o. mislukte coup v. 25 nov. '75 gepubl. 25/3
Vakbond: reger. kond. nwe vakbondswetgeving aan 28/3; congres stelt statuten nwe vakcentrale vast, ontw. binnen vakbondswezen 701/2
Venezuela: bez. pres. Perez, akk. o. olieleveranties ondertek. 157/2
Vercnigde Staten: bez. vice-arem. Mondale 489/1
Verkiezingen: verk. v. wijkraden, gemeenteraden en colleges B en W 12/1

QATAR

Egypte: bez. Sadat, finan. hulp 493/2

RWODESIE

Conferentie van Genève: voortzett. Geneefse conf., discussies o. onafhankelijkh. datum en interimreg., opschorting conf. 556/3; uitstel Geneefse conf. 558/3
Engeland: Crosland o. Britse aanwezigh. in Rhodesië 557/2; Richard in Washington v. overl. inz. Rhodesië 557/3; kritiek Smith 55811; Richard in Zuidel. Afrika 558/1; Richards tweede Afr. reis, nwe Britse voorst. d, Smith verworpen, reacties 55813; Owen bez. Afrika 571/1; Owen overl. in Londen m. Afr. nation. en Amerikanen 572/1
Meerderheidsbewind: dipl. stappen ter voorbereid. v. machtsoverdracht a. zwart meerderh. bewind 556/2; nwe Britse voorst. d. Smith verworpen 560 /1; verdere dipl. stappen, positie Z.-Afrika 569/1; instell. Br.-Am. consultatieve groep 572/2
Nationalistische organisaties: frontlijnstaten steunen Patriott. Front 558/2; Moezorewa o. onderh. met Smith, vijfpuntenplan Moezorewa 570/2
Verenigde Staten: Carter ondertek. wet inhoudende sancties op chroominvoer uit Rhodesië 48813: verklaring Vance (31-1) 56913; reactie Smith 70/1
Zuid-Afrilra: ontmoet. Smith-Vorster 569 12; 570/3

ROEMENIË

Balkanconferentie deeln d Roemenië 816/2
Israël: bez. Begin 820/3
Natuurrampen: aardbeving 145/1
Regering: wijzig. in partijtop en reger. 189/2
Sowjet-Unie: overl. Brezjnew-Ceausescu op de Krim 803/2

SAHARA

Ngemeen: voorn. ontw. nov. 1975-juni 1977 721 e.v
Arabische Democratische Republiek van de Sahara:
— grondwet: voorl. afgek. 724/1
— Polisario: secr -gen. M S. el-Ouali in Mauretanië gedood 725/2; 3de Polisario-congres, Moh. Abdelaziz nwe secr.-gen. 725/2
— Regering: samenstell. kab. 724/1
Verenigde Naties: tw-eede missie-Rydbeck, m Spanje en Algerije ontv. maar niet in Marokko en Mauretanië 724/2

SAOEDI-ARABIE

Egypte: Sadat in Seddah 318/3; bez. Sadat. finan. hulp v. $ 300 mln 493/2
Frankrijk: bez. pres, Giscard 264/1
Jemen (Z.): bez. Rabyi 658/2
Pakistan: bemidd. in conflict Bhoetto-opp. 461/1
Verenigde Staten: bez. min. Vance (febr. 77) 515/1; kroonprins Fahd in Washington 806/1; bez. min. Vance (aug. '77) 818/1 e.v.

SENEGAL

Filippijnen: dipl. betr. 78/3
Frankrijk: Franse troepenversterk. naar garnizoen te Ouakam i.v.m. acties Polisario 721/1
Grondwet: wijzig. inz. pol. partijen en opvolging staatshoofd 77/2
Oppositie: amnestie pol. gevangenen, laatsten vrijgelaten 77/3
Politieke partijen: nwe partijen 77/2 naamsverandering UPS 78/1
Staatshoofd: opvolging 77/3
Verkiezingen: gemeenteraadsverk. 78/1

SEYCHELLEN

Algemeen: econ. ontw. 542/3
Regering: pres. Mancham afgezet, prem. René staatshoofd 54113; nwe reger. onder René met alleen SVUP-min. 54211

SIERRA-LEONE

Noodtoestand: afgekond. na studentenbetog. 255/3
Parlement: boycot d. SLPP 54313
Regering: nw. kab. 543/2
Verkiezingen: APC wint bij parl.verk. 62 v. d. 77 zetels, uitstel verk. BO-district, prot. 543/1

SINGAPORE

China (Volksrep.): Lee Kuan Yew v. officieel bez. in Peking 8013
Economie: sociaal-econ. beleid 80/2
Oppositie: opsluiting pol. tegenstanders, rapp. Amnesty Interna?. 80/1
Verkiezingen: reger.partij wint opnieuw alle parl. zetels 79/3

SOEDAN

Algemeen: binnenl. pol. ontw. sinds begin 1976 314/2
Egypte: Soedan. troepen uit Egypte n. Soedan gerepatrieerd via Egypt. luchtbrug 316/2; Nimeiry in Alexandrië, gemeensch. defensieakk. 317/3; defensieakk. m. Egypte v. kracht 319/1; bez. Sadat, aansluit. bij Eg.-Syr. pol. commando 514'1
Ethiopië: verslecht. betrekk., beschuld. Nimeiry 638/3; Ethiopië beschuld. Soedan v. steun a. ELF, EDU en EPRP en van gewapende interventie 638/3 e.v.; sluit. Soedan. consulaat in Eritrea 654/2
Jemen (N.): baz. Nimeiry 657/3; Noordjemen. delegatie in Khartoem 658/1

Jemen (Z.): bez. Nimeiry 657/3
Libië: Soedan verbr. dipl. betr. 315/3; Soedan trekt klacht bij V-raad t. Libië in 317/3
Oman: bez. Nimeiry 657/3
Regering: veriiùelde staatsgreep 315/1; beschuld. t. Libië, arrest.,-achtergronden, processen en terechtstell. 315/3; wijzig. kab. 318/3; reorg. kab. 319/3
Saoedi-Arabië: Nimeiry in Jeddah 318/2
Somalia: bez. Nimeiry 657/3
Svrië bez. Assad, aansluit. bij Eg.-Svr. pol commando 514 I
Verenigde Staten Am wapenembargo opgeheven 319/2
Verkiezingen. herverk Nimeiry a pres. 319/3
Zuid-Soedan onlusten gemeld 314/2; muiterij onderdrukt 319/2

SOMALIA

Cuba: bez Castro 575/1
Ethiopië: Somal. aanspraken op de Ogaden, optreden Westsomal. Bevrijd. front (WSLF), overl. staatshoofden op 16 mrt 2 result., Ethiop. beschuld. Somalia v. gewapende invasie (medio julij d. Somal. gesteunde WSLF-eenh. veroveren groot deel v. d. Ogaden (medio juli-medio-aug. j. verovering Jijiga (18 sept. gemeld) 609 e.v.
Frankrijk: bez. Taittinger 419/2
Kenia: grensincident 611/2
Sowjet-Unie: bez. Podgorny 57412

SOWJET-UNIE

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Visserijzone: zone v. 200 mijl geproclameerd 268/1; reacties v. Japan, Z.-Korea en China 268/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Emigratie: emigratie joden uit de SU afgenomen 265/1
Grondwet: nwe grondwet voorgesteld 355/1; toelicht. Brezjnew 355/3
Mensenrechten: Sacharow doet beroep op pres. Carter v. d. VS, ontv. brief v. d. pres. 252/2
Oppositie: de kwestie v. d. mensenrechten in de SU, **meningsverschillen** o. interpretatie v. d. slotakte **v.** Helsinki **218/1; comité** t. **steun bij** de **vervull.** v. **d. akk.** v. **Helsinki** in de SU **opger. 218/3;** de **kwestie-Amalrik** 219/1; de **kwestie-**Boekowsky **238/1; Boekowsky** toegestaan SU te verlaten in **ruil voor** vrijlating leider Chileense **commun.** partij, Luis **Corvalan 238/2; verl.** v. d. **onderh. die** tot de ruil **Boekowsky-Corvalan** leidden **238/3;** kritiek **op** de ruil d. Franse en Itai. **commun. partijen 239/1;** reacties in Sowjet-pers **239/2; verklar.** v. Boekowsky **239/3; verklar.** v. **Corvalan 240/1;** bericht v. **Amnesty Internat.** o. situatie pol. gevangenen in de SU 240/3; lotgevallen v. dissidenten, processen en arrest. behand. in psychiatrische inrichtingen 250/2 e.v.; bomontploffing in de metro v. Moskou, gesuggereerde verantw.heid v. dissidenten d. dezen afgewezen 251/3; **verklar.** Sacharow e.a. **252/1;** Sacharow doet beroep op pres. Carter v. d. VS, ontv. brief v. d. pres. 252/2; emigratie joden uit de SU afgenomen 265/1; wereldcongres in Brussel o. joden in SU 265/2; niet-joodse emigratie 265/3; defecties uit de SU 266/2; M. Sjtern vrijgelaten, heeft de SU verlaten. interview 266/3 e.v.
Partij: Brezjnew en Oestinow bevorderd t. maarschalk 13/2; 70ste verjaard. Brezjnew 13/2; Podgorny ontslagen a. lid Politburo, andere wijzig. 353 e.v.; biogr. gegevens betrokken function. 353/1
Regering: reger.wijzig., o.a. vervang, min. van landbouw Poljanski d. Mesyats, overl. min. Gretsjko v. defensie en opvolg. d. Oestinow 13/1; Brezjnew en Oestinow bevorderd t. maarschalk 13/2 Brezjnew t staatshoofd gekozen 476/2; rede Brezjnew na verk. 476/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: akk. o. ontw. econ. samenw. 300/1
Argentinië: akk. o. graanleveranties 733/1
België: Belg in **Leningrad** veroordeeld, Belg. protest 23511; Pype uitgewezen 457/3
Bulgarije: overl. Brezjnew-Zjiwkow op de Krim 803/3
Cuba: verdrag m. SU voorziet in bouw kerncentrale 9511; bez. Castro 57613
DDR: overl. Brezjnew-Honecker op de Krim 803/1
EG: onderhand. o. **uitbreid. visserijgrenzen** en **vangstquota 166/2**
Egypte. gespannen betr. m. SU, opzegging vriendschapsverdrag d. Egypte (mrt '76), reacties en gevolgen 477/2; Russ. oorlogsschepen uit Alexandrië 47812; Eg.-Russ. handelsakk. v. 1976 getekend 478/2; ontmoet. Fahmi-Gromyko in Sofia 478/2
Filippijnen: bez. mevr. Marcos, bez. pres. Marcos, vestiging dipl. betr., samenw.-akk. 78/3
Finland: Finse atoomcentrale d. Sowjet-prem. in gebruik gesteld 351/2
Griekenland: overl. Athene-Moskou 778/2
Hongarije: overl. Brezjnew-Kadar op de Krim 803/2
Joego-Slavië: bez. Tito 57812; besprek. Tito-Brezjnew 579/1; communiqué 579/2
Laos: bez. prem. Phomvihan (april-me; 76, mei '77) 823/3
Midden-Oosten: vredesvoorst. Brezjnew 518/2
Mongoolse Volksrep.: overl. Brezjnew-Tsedenbal op de Krim 803/3
Mozambique: bez. Podgorny 574/1
Noorwegen: onderh. m. SU o. visserij, uitbreid. visserijgrens t. 200 mijl, voorl. compromis 60713, Russ. dipl, uitgewezen 608/3
Peru: aank. Russ. **jachtbommenwerpers** 191/1; geruchten o. **milit. verdrag** 191/2
Polen overl Brezjnew-Gierek op de Krim 803/2
Roemenië: overl. Brezjnew-Ceausescu op de Krim 803/2
Somalia: bez. Podgorny 574/2
Tanzania: bez. Podgorny 572/3
Tsjechoslowakije: overl. Brezjnew-Husak op de Krim 803/1
Venezuela: **bez.** pres. **Perez,** 2 **e m . samenw.** akk. **ondertek. 157/1**
Verenigde Naties: Troïanowski opvolger v. Malik a. vertegenw. v. d. **SU** bij-de VN en in de V-raad 268/2
Verenigde Staten: Carter belooft spoedige ratificering SALT II 74/2: Sacharow doet beroep op pres.' Carter v. d. VS, ontv. brief v. Carter 252/2; State Depart valt Oosteur. dissidenten bij, Carter ontv. Boekowski 446/1; Carter doet voorst. nw. SALT-akk. 489/3; Brezjnew waarschuwt voor inmenging in binnenl. aangelegenh. 49011; bespr. in Moskou, Brezjnew wijst Am. voorst. m.b.t. kernontw. af, gemeensch. communiqué 491/2; comment. Carter 49113; comment. Gromyko 49211: Carter o. kritiek op campagne mensenrechten 50713
Zambia: bez Podgorny 57312

SPANJE

Amnestie: verdere amnestie nol. gevangenen afgek. 415/2; wet op pol. amnestie ggk. 713/3
Baskenland: aanh. onrust in Baskenland, aanslag op Araluce Villar, alg. staking 41/3; splitsing ETA in pol. actiegroep en guerrillabeweging. econ. **autonomie-**rechten **teruggegeven** a. **prov.** Vizcaya en Guipuzcoa 4212; onlusten na **afkond.** amnestie **415/3;** aanhoud. geweld, pol. gevangenen in ballingschap gestuurd, ontvoer. en moord op Bask industrieel **670/3;** pres. **prov.** delegatie Biscaye vermoord, ETA claimt **verantw.heid,** overl **Bask** parlementar n nw autonomiestatuut **714/1**
België bez Spaans vorstenpaar 770/2
Buitenlandse politiek: **reger.** Suarez geeft verklar. uit o. **buitenl.** beleid **669/2;** debat in **parl. 670/2**
Canarische eilanden ernstigste vliegra , uit geschiedenis **burgerluchtvaart** op Tenerife 816/3; activiteiten MPAIAC 817/1
Catalonië: onlusten na afkond. amnestie 415/3; akk. tussen Cat. pol. partijen en reger. o. beperkte vorm v. autonomie 64111; Suarez belooft speciaal statuut v. Catalonië 641/3; onderhand. na alg. verk. 642/2; bez. pres. Generalitat a. koning en Suarez 643/1; partijen verzetten zich tegen ontbreken parl. controle op Generalitat 643/1; overz. v. h. Catalaanse streven n. autonomie 643/2; **Tarradellas** v. pres. **Generalitett** ben., **triomfantel. terugk.** in Barcelona **714/2**
Denemarken: bez. Suarez i.v.m. **toetred.** EG **670/1**
Economie: econ. **samenw. progr. aangekond. 667/2;** nadere bijzonderh. plan hervorm. belastingstelsel, gesprek **reger. +** vakbonden o. econ. situatie 667/3; verdere verslechtering econ. situatie, **reger.** nodigt pol. **partijen** uit voor gesprek o. economie **668/1,** akk. v. Moncloa o. econ. en soc. pol. **668/2,** econ. situatie **669/1;** voortgaand overl, t. **reger.** en pol partijen **leidt** t. soc. akk. **704/1**
EG: min. v. **buitenl.** zaken **Oreja** in Brussel v. indiening toetredingsverz. **669/2**
Ethiopië: bez. Haile Mariam, berichten o. milit. hulp 65511
Frankrijk: ontmoeting **Berlinguer, Marchais** en Carrillo, verklar. o. **eurocommunisme 390/2; bez.** Suarez i.v.m. **toetred.** EG 670/1
Gewelddadigheden: 5 linkse advocaten vermoord, politie arr. 6 mannen en 1 vrouw, dood student bii demon. 41613
Grondwet: **reger.** kond. nwe grondwet aan **667/1**
Italië: bez. Suarez i.v.m. toetred. EG 67011
Justitie: rechtbanken v. openb. orde opgeheven 415/1
Koninklijk huis: vader v. Juan Carlos doet afstand v. aanspraken op troon 651/1
Marokko: Spaanse fosfaatbelangen v. Sahara naar Marokko **723/3**
Mexico: dipl. betr. 399/3
Munt: **deval.** peseta **19,9% 667/2**
Nederland: bez. **prem.** Suarez i.v.m. **toetred.** EG **670/1**
Ontvoeringen: pres. v. d. Raad v. State Oriol y Urquijo d. leden v. d. organ. GRAPO in Madrid ontvoerd 415/3; GRAPO eist vrijlat. pol. gevangenen 416/1; ontvoering pres. Opp. **Milit.** Gerechtshof Villaescusa GRAPO doodt 2 politie-agenten en 1 'lid **Guardia** Civil, politie bevrijdt Oriol en Villaescusa 41612
Oppositie:
— Algemeen: **prem.** Suarez ontv. delegatie vertegenw. **cie** v. negen **41/2**
— Volksalliantie: Suarez ontv. vertegenw. **41/3**
Parlement: alg. verk., voorl. uitslag **385/1;** persoonl. triomf v. **prem,** Suarez **385/2;** samenstelling en bevoegdh. nwe **parl. 386/2;** politieke kaart v. Spanje **387/1;** voorn. pol. partijen **388/1; verk.datum** bekendgemaakt, verschillende kand. presenteren zich **389/1;** CP erkend, min. treedt af 389/3; oude Cortes opgeheven, nwe voorz. gekozen, koning opent parl. 650/1; wetsontw. t. regel. verhoud. parl.-reger. 650/3
Politieke partijen:
— Carlisten: gelegaliseerd 651/2; prins Carel Hugo terug in Spanje, eerste partijcongres in Madrid 817/3
— Catalaans Republikeins links: **gelegaliseerd 651/3**
— ORT: gelegaliseerd **651/2**

— PCE: partij erkend 38913: ontmoeting Berlinguer, Marchais en Carrillo, verklar. o. eurocommunisine 390/2
— PTE: gelegaliseerd 65112
— Republikeins Democratische Actie: gelegaliseerd 651/3
— UDC: geïnstitutionaliseerd a. pol. partij 651/3
Portugal: Spaans-Port. overl. in Lissabon 27/3
Regering: min treedt af 389/3; premier Suarez vormt minderheidskabinet 666/1: samenstelling regering-Suarez 666/3; minister Camunas afgetreden 669'2, reger. licht pol. partijen in o. andere wetsvoorst. 704/2
Sahara: einde Spaanse aanwezigh. 722/1/2
Vaticaan: nw. concordaat 200/2
Verenigde Staten: bez. vice-pres Mondale 489/2
Verkiezingen: alg. verk., voorl. uitslag 385/1; pers. tromf voor prem. Suarez 385/2; samenstell. en bevoegdh. nwe parl. 386/2; politieke kaart v. Spanje 387/1; voorm. pol. partijen 388/1; verk.datum bekendgemaakt, verschillende kand. presenteren zich 389/1; Suarez stelt z. kand. 39013: definitieve uitslag verk. Cortes 649/3

SRI LANKA

Arbeid: stakingen in vervoersector 465/2 e.v.
Noodtoestand: opheff. op 16 febr. 46611
Oppositie: studentenonlusten 465/2
Parlement: schorsing op 10 febr. 466/1
Pers: tijdel. invoering perscensuur 465/3 e.v.
Politieke partijen:
— Algemeen: vorm. Verenigd links Front 466/3
— People's Democratic Party: gevormd d. SLFP dissidenten 466/3
— SLFP: uittreden zes partijleden 46611
— TULF: vorming Tami United Liberation Front 466/3
Regering: aftreden twee CP-min., einde coalitie, aftreden SLFP-min. 46612; na verk. voorl. VNP-kab. beëdigd m. Jayewardene a. prem. 46713
Tamils: besprek. reger. m. Tamil United Lib. Front 46613
Verkiezingen: reger. Vrijh. partij bij parl. verk. op 21 juli verpletterend verslagen d. Verenigde Nat. Partij 465/1; verk. campagne en achtergronden 466/3 e.v.

SURINAME

Nederland: statiebez. pres. Ferrier a. Nederl. 715/1
Ontwikkelingshulp: bestemming 707/1
Ontwikkelingssamenwerking: verloop ontw. samenw. Ned.-Sur. 715/2
Politieke Partijen:
— Nat. Partij Kombinatie: NPS, PSV, KTPI en HPV gaan samenw. 59212
Regering: min. v. landbouw Soemita v. corruotie beschuldigd: KTPI treedt uit reger, Soemita en–min. v. soc. zaken treden af 591/3; min. v. sociale zaken weer in reger., 5 parl leden zeggen coalitie op 592/1
Verkiezingen: prem Arron schrijft verk. uit 591/2; alg. verk. gewonnen d. NPK v. prem. Arron 705/1; Lachmon eist hertelling stemmen, eis afgewezen 705/2; prem. Arron valselijk beschuid. 705/3; comment. 705/3; deeln. partijen 706/1; campagne 706/2; uitslag schaduwverk. 706/3

SWAZILAND

Staatsvorm: afschaff. parl. systeem vervangen door bestuur gebaseerd op starntraditie 543 3

SYRIE

EG: samenw. aldk. get. 146/1
Egypte: bez Sadat (1975) 493/2; bez. Assad akk o vorm Ver Pol Commando 513/2
Oostenrijk: bez. Kreisky 367/2
Soedan: bez. Assad, aansluit. bij Eg.-Syr. pol. commando 51411
Verenigde Staten: bez. min. Vance (febr. 77) 515/1; overl. pres. Carter m. pres. Assad in Genève 805/1 e.v.; bez. min. Vance laug. '77) 808/3

TAIWAN

Filippijnen: dipl. betr verbroken 78/2

TANZANIA

Cuba: bez. Castro 575/1
Politieke partijen: TANU en Afro-Shirazi Party verenigd in Revolutionaire Partij (CCM) 400/2
Regering: aftreden 2 min., reorg. kab., Sokoine prem. 400/3
Sowjet-Unie: bez. Podgorny 572/3
Verenigde Staten: bez. VN-ambass. Young 488/1

TEKSTEN

Algemeen: slotverkl. en appendix v, top-conf. o. internat. econ. in Londen 421/1 e.v.
België: gemeenschapspact 37413 e.v.: reger.verklar. 397/3 e.v.
Midden-Oosten: rede Sadat in de Knesset (20 nov.) 762 e.v.; rede Begin voor de Knesset (20 nov.) 756/3 e.v.; samenvatt. rede S. Peres in de Knesset (20 nov.) 768/2; gemeensch. verklar. Begin en Sadat (21 nov.) 768/3
Nederland: Memo II v. d. kab. form. betr. h. econ. en sociale beleid 494/1; conclusies kab. form. en drie fractievoorz. m.b.t. het finan., sociale en econ. beleid 527/1 e.v.; regeerakkoord CDA-VVD 786/1
Tsjechoslowakije: tekst Charta '77 68/1

THAILAND

Algemeen: ontwikk. vanaf milit. staatsgreep v. 6 okt. '76 13/3; achtergronden staatsgreep 20 okt. 738/2/3
Cambodja: grensincidenten 782/1; onderhand. d. Cambodja voorgesteld o. grensincidenten 784/1
Grondwet: afgeschaft 14/2; afkond. 10de grondw. sinds '32 16/1; buiten werking gesteld 737/1; afkond. nwe voorl. grondwet 737/2
Laos: grensincidenten, econ. blokkade v. Laos 824/1
Militaire zaken: gen. K. Chamanand opperbevelh. strijdkrachten 737/1
Oppositie: arrest. e.a. veiligh.maatr. 15/2
Parlement: ontbonden 14/2; ben. Nat. Verg. v. Bestuursherv. (NARA) 16/3; ontbonden 737/1; nwe Nat. Verg. ben. 738/1
Politieke partijen: ontbonden 14/2
Regering: milit. staatsgreep na bestorming univ., macht in handen v. NARC o.l.v adm. Sa-Ngad Chaloryu 13/3; decreten NARC 14/2; ben. prem. Th. Kraivichien en drie adv.cies. 14/3; pol. en soc.-econ. plannen prem 15/1; samenstel1 kab. (22-10-1975) 16/2; milit. staatsgreep op 20 okt. d. reval raad, kab. v. Th Kraivichien afgezet 737/1; vorming triumviraat 737/2; gen. Chamanand t. prem. ben. 73713; beëdig. nw. kab., progr. punten 738/1; mislukte staatsgreep, leider terechtgesteld 21 apr. 738/2

TOGO

Benin grens tijdel d Benin gesloten 254/1
Regering reorg kab 256/1

TRINIDAD EN TOBAGO

Algemeen: repuhliek uitgeroepen 96/2
President: Sir Clark interim-pres. 96/3; Sir Clark t. pres, gekozen 96/3
Regering: wijzig. sarrienstell. reger. 96/3
Verkiezingen: alg. verk., meerderh. v PNP 96/3

TSJAAD

Algerije: dipl. betr. 335/2
Frankrijk: crisis in relatie Frankr.-Tsjaad door affaire-Claustre 332/2 e.v.; terugtrekk. Franse troepen uit Tsjaad na eis pres. Malloum 334/1/2; bemidd. Gabon 334/2; bez. min. Galley a. Tsjaad 334/3; bez. prem. Chirac 334/3
Gijzelingen: ontw. inz. affaire-Claustre (apr.-okt. '75) 332/2; ultimatum rebellenleider Habre, P. Claustre d. rebellen gearrest. 332/3; optreden Franse afgezanten, Frankr. betaalt rebellenleider Habre 4 mln fr. en levert niet-milit. materieel ter waarde van 6 mln fr. Habre eist wapenleveranties v. Frankr. v. vrijlat. mevr. Claustre, door Frankr. geweigerd 333/2; crisis in betr. Frankr.-Tsjaad 334/1; bemidd. Gabon, bez. Chirac 334/2; Horola vrijgelaten 335/1; machtstrijd bij rebellen, rol Libië 335/1; vrijlating Claustres d. bemidd. Lib. leider Kadhafi 336/1
Libië: annexatie v. gebied v. Zouzou d. Libië gemeld, Tsjaad sluit grens m. Libië, bez. Kadhafi a. Tsjaad, Libië bewerkt vrijlating echtpaar Claustre 335/2 e.v.
Regering: aanslag op staatshoofd, verijdelde staatsgreep. doodvonnissen 332/1

TSJECHOSLOWAKIJE

Dissidenten: publ. v. Charta '77 o. toepassing burgerrechten 67/3; optreden politie, Tsjech. en Sowjetperscomment. 69/3; verklar. partijleider Husak, poging aantal ondertekenaars Charta '77 uit het land te zetten 70/1; steun v. Westerse comm. partijen v. ondertek. 70/2; comment., achtergronden 7012 e.v.
Nederland: bez. min. v. d. Stoel 169/1; min. v. d. Stoel ontv. woordvoerder v. Charta '77 169/3; pres. Husak zegt gesprek m. min. v. d. Stoel af 169/3; misklar. min. v. d. Stoel 170/1; verklar. Charta '77 170/1; comment. Rude Pravo 170/2
Oostenrijk: bez. Kreisky 367/2
Parlement: constitut. vergad. fed. parl., Indra a. voorz., voorz.–v. d. Volkskamer V. David, voorz. Nation. kamer D. Hanes 2913
Regering: nwe reger. in Tsjech. en Slowaakse rep. 2913; nwe fed. reger., eerdere reger. wijzig. 29/3
Sowjet-Unie: overl. Husak-Brezjnew op de Krim 803/1
Verkiezingen: alg. verk. 29/2

TUNESIË

Filippijnen: dipl. betr. 78/3

TURKIJE

Balkanconferentie: deeln. d Turkije 816/2
Cyprus: rapp. o. Turks optreden op Cyprus 84/3
EG: bijeenk. associatieraad EG-Turkije 148/1

Griekenland: conflict m. Turkije o. afbakening continentale plat Aegeïsche Zee, milit. confrontatie, resol. V.-raad 80112; Grieks aanbod t. non-agressiepact 801/3; Turkse olie-exploratie leidt t. milit. confrontatie 802/1; behand. in V-raad, Internat. Hof wijst Griekse eis af 814/1; akk. o. beperkte hervatt. luchtverkeer boven Aegeïsche Zee, begin onderh. in Bern en Parijs 814/3; bez. C. Clifford, onrust o. Turkse marine-manoeuvres 815/3; Balkanconf. in Athene 816/2
Militaire zaken: wijzig. legerleiding 686/3
Munt: deval. Turks pond. met 10% 688/1
Natuurrampen: aardbevingen 1975/'76 687/3
Politieke partijen:
— Partij van de Orde: d. PNR-dissidenten opger. 402/3
— PNR: 2 best.leden en 6 afgevaard. treden uit partij 402/3
Radio en tv: ontslag directeur 402/3
Regering: Ecevit vormt minderh.kab. 402/1; min. v. arbeid vervangen 402/3; geen vertrouwen v. Ecevit, vorming nw. coalitiekab. o. Demirel 685/2; reger. progr., vertrouwen parl. 686/2; aftreden min. v. defensie 686/3
Terrorisme: pol. geweld, ambass. vermoord d. Armeense organ. 687/1
Verenigde Staten: bez. Clifford i.v.m. kwestie-Cyprus 671/3; 815/3
Verkiezingen: winst v. Gerechtigh.partij en Rep. Volkspartij bij parl.verk. 401

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

Egypte: bez. Sadat, finan. hulp 493/2
Oostenrijk: bez. min. Bielka 366/3

URUGUAY

Verenigde Staten: reger. wijst alle Am. hulp af 447/3

VATICAAN

Egypte: Sadat d. paus Paulus in audiëntie ontv. 493/1
Spanje: nw. concordaat 200/2
Venezuela: bez. pres. Perez 156/3

VENEZUELA

Engeland: bez. pres. Carlos Perez, verdrag 1567/8 en industr. samenw. ondertek.
Italië: bez. pres. Carlos Perez 156/3
Portugal: bez. pres. Carlos Perez, akk. o. olieleveranties ondertek. 157/2
Sowjet-Unie: bez. pres. Carlos Perez, 2 econ. samenw. akk. ondertek. 15711
Vaticaan: bez. pres. Carlos Perez 156/3
Verenlgde Staten: bez. mevr. Carter 504/1

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN

Dienstweigeraars: amnestie afgek. 5012
Grondgebied: voorst. Puerto Rico 51ste staat VS 73/2

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Economie: econ. plannen Carter bekendgemaakt 53/3; Fords laatste boodschap over int. econ. situatie 74/1
Economische boodschap: inged. bij Congres 34/1
Economische ontwikkeling: Carter's energie- en anti-inflatiebeleid 273; stopzetting gebruik plutonium aangek. 273/2; buitenl. reacties 274/1; Carter pessimistisch o. energiesituatie, anti-inflatieplan bekendgemaakt 27412: energiebesparende maatr. aangek. 275/2; bezuinigingsplannen n. Congres 275/3; reacties in Congres en buitenl. 276/2
Energie:
— Algemeen: Carter's energie- en anti-inflatiebeleid 273: stopzetting gebruik plutonium aangek 273/2; buitenl reacties 274/1; Carter pessimistisch o. energiesituatie, anti-inflatieplan bekendgemaakt 274/2; energiebesparende maatr. aangek. 275/2; bezuinigingsplannen n. Congres 275/3; reacties in Congres en buitenl. 276/2
Verkeer:
— Luchtvaart: vliegramp Tenerife PAN-AM-KLM 816/3

POLITIEK (Binnenlandse)

CIA: Sorensen ziet af v. leiding CIA 75/3
Congres: nwe leiders 34/3
Defensie: meer geld v. bewapening noodzakel. 73/3; min. Brown stelt bezuinigingen Pentagon voor, rapp. superioriteit Warschaupact 76/2; rapp. en studies wijzen op achterblijven defensie-inspanningen VS en NAVO t.o.v. Warschaupactlanden 431/1
Politieke partijen:
— Democraten: K. Curtis nwe voorz. 75/2
— Republikeinen: W. Brock nwe voorz. 75/1
President: State of the Union '77 33 e.v.; Carter beëdigd a. Pres., inauguratierede 4911 e.v.; ben. adv. v. nat. veiligh. en econ. zaken 51/3; Brzezinski wijzigt samenstell. nat. veiligh.raad 7611
Regering: Carter stelt reger. samen 50/3; verand. in State Depart. 380/3; ben. ambass. 381/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Afrika: Am.Afr. conf. o. beleid reger.-Carter t.a.v. Afrika 487/2
Algemeen: bez. vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3; intern. econ. strategie besproken 383/3; Carter benadrukt betekenis mensenrechten in Ani. buitenl. pol. 446/2; State Depart. stelt besnoeiing in hulpprogr. voor bij schending mensenrechten 447/1; rapp. State Depart. o. schending mensenrechten in 82 landen 447/2; Carter in AV o. mensenrechten 447/3; min. Vance beperkt betekenis mensenrechten in buitenl. pol. 448/1; Carter noemt 5 principes v. nwe buitenl. pol. 448/3
Argentinië: strijdkrachten weigeren Am. milit. hulp 447/2
België: bez. vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3; internat. econ. strategie besproken 383/3; bez. Tindemans 708/3
Brazilië: nucleairverdrag opgezegd, prot. t. onderz. Am. Congres naar schending mensenrechten, akk. o. levering nucleaire uitrusting opgezegd, achtergronden verkoeling betr. 204/1; bez. mevr. Carter 504/1
Columbia: bez. mevr. Carter 504/1
Costa Rica: bez. mevr. Carter 504/1
Cuba: Cubaans vliegtuig verongelukt, Castro zegt vliegtuigkapingsakk. m. VS op, conflict t. Caribische staten 94/2; VN-ambass. Young verkl. Cub. aanwezigh. in Afrika niet verontrustend 488/3; voortzett. toenad. 504/2; onderh. leiden t. visserijakk. 505/2; Washington heft verbod bez. Am. staatsburgers a. Cuba op, bez. Am. basketbalteam 506/1; akk. o. beperkte dipl. betr. 506/2
Cyprus: Clifford bez. Griekenl., Turkije en Cyprus v. regel. kwestie-Cyprus 671/3
Duitsland (Bondsrep.): bez. vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3; internat. econ. strategie besproken 383/3; overl. met de VS, Genscher naar Washington 538/3; bez. Schmidt 538/3
Ecuador: bez. mevr. Carter 504/1
EG: visserijakk. gesloten 166/2
Egypte: contacten m. VS, Am. hulp, bez. Sadat en Simon 479/1; bez. Vance (febr. '77) 515/1; bez. Sadat 804/1/2; bez. min. Vance (aug. '77) 808/3
Engeland: bez. Callaghan 324/1; bez. vice-pres. Mondale 381/3; bez. VN-ambass. Young, gesprek m. min. Crosland en I. Richard o. situatie in Afrika 488/1; bez. vice-pres. Mondale 489/3; Richard in Washington voor overl. inz. Rhodesië 557/3: Vance in Londen voor overl inz. Rhodesië, Brits-Am. plan 572/2
Ethiopië: vermind. Am. hulp, sluit. Am. consulaat in Eritrea, sluit. Am. instell., opschort. Am. wapenleverant., uitwijz. Am. milit. attaché 654/1 e.v.
Eurocommunisme: reger. Carter o. Eurocommun. 506/3
Frankrijk: bez. vice-pres. Mondale 381/3; Fr.-Am. contacten o. Am. verzet t. levering d. Frankr. v. opwerk.fabr. v. nucleair afval a. Pakistan 462/2
Griekenland: bez. Clifford i.v.m. kwestie-Cyprus 671/3; nw. defensiepact geparafeerd 761/1; bez. Clifford 815/3
Israël: bez. Vance (febr. '77) 515/1; bez. prem. Rabin 519/1; Am. wapenleverant. 807/1; prem. Begin in VS 807/2; bez. min. Vance 818/3; Dayan ontv. d. Carter, Israël aanv. Am. voorst. inz. verenigde Arab. delegatie m. Palest. voor Genève 822/2/3
Italië: bez. vice-pres. Mondale a. Westeur. bondgenoten en Japan 381/3; internat. econ. strategie besproken 383/3
Jamaica: bez. mevr. Carter 504/1
Japan: bez. vice-pres. Mondale 381/3
Joego-Slavië: bez. vice-pres. Mondale 489/3
Jordanië: bez. min. Vance (febr. '77) 515/1; bez. kon. Hoessein 519/1; bez. koning Hoessein 804/3; bez. min. Vance (aug. '77) 808/3
Kenia: bez. VN-ambass. Young 488/2
Korea (Z.): kritiek op terugtrekk. Am. troepen, ontslag gen. Singlaub 507/1
Latijns-Amerika: Carter ondertek. verdrag v. Tlatelolco 503/3; Young o, Am. beleid t.o.v. LA 507/2
Libanon: bez. min. Vance (febr. '77) 51511 bez. niin. Vance (aug. '77) 808/3
Marianen: wet inz. aansluiting bij VS met gemenebeststatus d. pres. Ford getekend na goedk. status d. referend, standpunt Trustschapsraad VN 32/1
Mexico: bez. pres. Lopez Portillo 384/2
Midden-Oosten: eerste bez. Vance 515/3; pres. Carter ontv. Rabin, Sadat en Hoessein, ideeën Carter o. grenzen en thuisland Palest. 519/3; tweede reis Vance (aug. '77) 808/3; 818/1 e.v.; VS voor Palest. aanwezigh. in Genève (12/9) 821/2; Carter ontv. Dayan, Fahmi en Khaddam 822/1 e.v.
Nigeria: bez. VN-ambass. Young 488/2
OAS: pres. Carter zet hoofdpunten Am. beleid t.a.v. LA uiteen 503/2
Oostenrijk: bez. Kreisky 366/2; bez. vice-pres. Mondale 489/2
Panama: onderh. m. VS o. kanaalzone 112/3; hervatt. onderh. o. kanaalzone 432/2; akk. o. nw. verdrag m.b.t. beheer Panama-kan. 524/3
Peru: vergoed. v. genation. Am. mijnbouwmaatsch. 191/1; bez. mevr. Carter 504/1
Portugal: bez. vice-pres. Mondale 489/1
Rhodesië: Carter ondertek. wet inhoudende sancties op chroominvoer uit Rhodesië 488/3; verklar. Vance (31-1) 569 13; reactie Smith 569/3
Saoedi-Arabië: bez. Vance (febr. '77) 515/1; kroonprins Fahd in Washington 806/2; bez. min. Vance 818/3
Sowjet-Unie: Carter belooft spoedige ratificering SALT II 74/2; Sacharow doet beroep op pres. Carter v. d. VS, ontv. brief v. d. pres. 252/2; State Depart. valt Oosteurop. dissidenten bij, Carter ontv. Boekowski 446/1; wapenleveranties, Carter kond. beperk. wapenleverant. aan 432/1; Carter doet voorst. nw. SALT-akk. uit te breiden 489/3; Brezjnew waarschuwt v. inmenging in binnenl. aangelegenh. 490/1; bespreek. in Moskou, Brezjnew wijst Am. voorst. m.b.t. kernontw. af 491/2; gemeensch. communiqué 491/2; comment. Carter

491/3; comment Gromyko 492/1; Carter o. kritiek op campagne mensenrechten 507/3
Spanje: bez. vice-pres. Mondale 489/3
Syrië; bez. min. Vance (febr. '77) 515/1; overl. pres. Assad m. pres. Carter in Genève 805/1 e.v.; bez. min. Vance (aug. '77) 808/3
Tanzania: bez. VN-ambass. Young 488/1
Turkije: bez. Clifford i.v.m. kwestie-Cyprus 671/3; 815/3
Uruguay: reger. wijst alle Am. hulp af 447/3
Venezuela: bez. mevr. Carter 504/1
Zaïre: Zairese beschuld. inz. komplot juni 1975, uitwijz. Am. ambass. 228/3; hulp t.w.v. $ 1 mln aangek., twee vliegtuigen m. milit. uitrust. n. Zaïre 229/2
Zambia bez VN-ambass Young 488/1

VIETNAM

Algerije: bez. gen. Giap o. Algiers 723/3
Cambodja: grensconflict 784/1
Filippijnen: dipl. betr. 78/3
IMF: herenigd Vietnam lid IMF 36/1
Laos: bez. rem. Phomvihan (febr. '76) 823/2; Le Thanh Nghi in Laos (aug. '76). bez. Le Doean, ondertek. vriendschapsverdrag (juli '77) 824/1; min. Siphaidone in Hanoi (sept. '77) 824/2; berichten o. versterk. Vietn. troepen in Laos 826/1
Wereldbank: herenigd Vietnam lid Wereldbank 36/1

WETENSCHAP EN TECHNIEK

Prijzen:
— Erasmusprijs 1977: 830/2
— Francquiprijs 1977: 830/3
— J. P. van Praagprijs 1977: 830/3
— Kluwerprijs 1977: 830/3
— Medische regeringsprijs: 830/3
— Nobelprijs voor economie 1977: 803/3
— Nobelprijs voor geneeskunde 1977: 831/1 e.v.
— Nobelprijs voor natuurkunde 1977: 831/1
— Nobelprijs voor scheikunde 1977: 831/3 e.v.
— Watelervredesprijs 1976 en 1977: 833/3

IJSLAND

Verenigde Staten' bez. Schmidt 539/3

ZAÏRE

Angola: form. erkenn. d. Zaïre, beschuld. pres. Neto o. voorbereid. inval in Angola. massamoord in Angola gemeld 225
België Moboetoe op werkbez 89/2; vrachtvliegtuigen m lichte wapens n Zaïre 229/3; bez Moboetoe 430/3
Cuba: opschorting dipl. betrekk. door Zaïre 229/2
Economie: econ. probl. en belangen 227/1
Filippijnen dipl betr 78 3
Frankrijk: versnelling munitielevering a. Zaïre 229/3
Militaire zaken: probl Zairese leger 226/3
Oppositie: oppositiegroeperingen 227/3; komplot juni 1975 228/3; proces 40 burgers en milit., 7 voorm. officieren t dood veroord. 229/1
Regering: wijzig. kab. 229/2
Shaba: inval v. 1500 à 2000 man, vnl. Katangese ex-gendarmes, verovering zes steden, Kolwezi bedreigd, levering milit. uitrusting a. Zaïre d. VS. België en Frankrijk, komst Marokk. milit. a. steun v. Zaïrese leger, achtergronden 225 e.v.: buitenl. hulp v. Moboetoe, positie Cuba 229/2
Verenigde Staten: Zaïrese beschuld. inz. komplot juni 1975, uitwijz. Am. ambass. 228/3; hulp t.w.v. $ 1 mln aangek., twee vliegtuigen m. milit. uitrusting n. Zaïre 229/2

ZAMBIA

Nederland: bez. pres. Kaunda, Ned. lening 502/2
Regering: div. min. ontslagen, Mudenda a. prem. vervangen d. Chona 544/2
Sowjet-Unie: bez. Podgorny 573/2
Verenigde Staten: bez. VN-ambass. Young 488/1

ZUID-AFRIKA

Apartheid: 18 anti-aparth. organ. verboden (w.o. Black People's Convention en Chr. instit.); verschijningsverbod v. „The World", arrest., toelicht. en reacties 689/1 e.v., voortdurende onrust in Soweto e.a. Afr. woonsteden 691/1; overl. thuislandleiders 691/3; onrust o. kleurlingen 692/2; opp. r.-k. en Anglicaanse kerken 693/2; positie kleurlingen, rapp. cie-Theron, belangrijkste aanbevelingen d. reger. verworpen, grondwetswijz. 716/1; VN-Wereldconf. v. actie t. apartheid 779/1
Arbeid: stakingen in Soweto 692/2
EG: EG-prot. d. Z.-Afr. verworpen 781/1; relatie Z.-Afr.-EG 781/2
Grondwet: plan wijzig. 717/1
Justitie: klachten o. h, politieoptreden, omstreden doodsoorzaken gedetineerden 694/1; arrest, vrijheidsbeperk maatr. 694/2
Nederland: bez. delegatie African National Congres 662/3
Pers: verschijningsverbod v. „The World" 689/1
Politieke partijen:
— Algemeen: bundeling blanke opp. partijen leidt t, scheuring Verenigde Partij 718/3
— Democratische partij: ontbonden 719/1
— Herstigte Nasionale Partij: nwe leider 720/3
— Nieuwe Republikeinse Partij: vorming d leden ontbonden Verenigde Partij en Dem. Partij 719/1; uittreden Gerdener 719/3
— Progressieve Federale Partij: gevormd d. fusie Progr. Reform. partij en Basson-groep 720/1
— Progressive Reform. Party: gaat op in Progr. Fed. Partij 720/1
— South African Party: vorming 719/1
— Verenigde Partij: Uitstoting 6 fractieleden, partij ontbonden 719/1
Regering. R F. Botha min. v. buitenl. zaken 544/3
Rhodesië: ontmoet. Smith-Vorster 569/2; 570/3
Thuislamden: overl. 7 leiders 691/3
Verkiezingen: R. F. Botha wint parl.zetel v. Nat. Partij 544/3; vervroegde verk. aangek. 720/1; overwinn. v. Nat. partij bij parl. verk., PFP grootste opp. partij 769/1

ZWEDEN

Economie: econ. stabiliseringsprogr. afgek. 545/1
EG: visserij-akk. m. Zweden 188/3
Munt: deval. kroon 10% 545/1

ZWITSERLAND

Arbeid: referend. o, 40-urige werkweek 331/3
Buitenlander: voorst. t. vermind. aantal en rechten buitenl. bij referend. verworpen 331/1
Economische ontwikkeling: OESO-rapp. o. econ. 330/3
EG: trilaterale overeenk. m. EG en Oostenrijk 147/1
Energie: Zwitserland wordt lid v. d. „Club v. Londen" v. exporteurs v. kerntechnologie en materiaal, vergad. v. d. Club v. Londen 468/1
Parlement:
— Nationale Raad: E. Blunchy voorz. 330/2
Regering: Furgler honds-pres. v. 1977 330/2

II afkortingen

AAPSO - Afro-Asian People's Solidarity Organisation
ABP - Algemene Belgische Persbond
ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB - Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD - Algemene Centrale van Openbare Dieiisten (België)
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christelijk Werkersverbond
ADELA - Atlantic Community Development Group for Latin America
AFP - Agence France Presse.
AID - Agency for International Development (VS)
ALALC - Latijnsamerikaanse Vrijhandels-Associatie (= LAFTA)
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-USA Securits Treats
AP - Associated Press
ARP - Anti-Revolutionaire Partij
ASEAN - Association of Southeast Asian Nations
ASPAC - Asian and Pacific Cooperation
AWV - Algemene Werkgevers Vereniging
BB - Belgische Boerenbond
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIB - Bank voor Internationale Betalingen
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BP - Boerenpartij
BRT - Belgische Radio en Televisie,.
BSP - Belgische Socialistische Partij
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appel
CENVO - Centrale Verdragsorganisatie
CERN - Conseil européen pour la recherche nucleaire (men spreekt nog van CERN hoewel het thans de „Organisation européenne etc. geldt)
CEVS - Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking
CEW - Conseil Economique Wallon
CHU - Christelijk Historische Unie
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPC - Centrale Plancommissie
CPN - Communistische Partij van Nederland
CVP - Christelijke Volkspartij
D'66 - Democraten '66
DAC - Development Assistance Commission (OESO)
DPA - Deutsche Presse Agentur
DS'70 - Democratisch Socialisten '70
EACSO - East African Cornmon Services Organization
EBU - Europese Betalings Unie
ECA* - Economische Commissie voor Afrika
ECAFE* - Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten
ECE* - Economische Commissie voor Europa
ECLA* - Economische Commissie voor Latijns-Amerika
ECOSOC* - Economische en Sociale Raad
EFTA - European Free Trade Associatiori (zie ook EVA)
EG - Europese Gemeenschappen
ELDO - European Launchers Development Organization
EMU - Europese Monetaire Unie
ENEA - European Nuclear Energy Agency (OESO)
EPTA* - Expanded Programme of Technical Assistance
ERV - Economische Raad voor Vlaanderen
ESRO - European Space Research Organization
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EXIMBANK - Export-Import Bank of Washington
FAO* - Food and Agriculture Organization
FAZ - Frankfurter Allgemeine Zeitung
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FIJ - Fédération internationale des journalistes
GATT* - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel)
GPV - Gereformeerd Politielr Verbond
IADB - Inter-American Developrnent Bank
IAEA* - Iriternaiional Atomic Energy Agency
IAF - Internationales Afrika Forum
IATA - International Air Transport Association
IBRD* - International Bank for Reconstruction and Development
ICAO* - International Civil Aviation Organization (Internationale Organisatie voor Burgerluchtvaart)
ICAP - Inter-American Committee for the Alliance for Progress
ICC - International Chumbcr of Commerce
ICEM - Inter-Government Committee for European Migration
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions (zie IVVV)
ICJ - International Court of Justice
ICJ - Internationale Commissie van Juristen
ICPO (Interpol) - International Criminal Police Organization
ICRC (Rode Kruis) - International Committee of the Red Cross
ICSU - International Council of Scientific Unions
ICV - Internationaal Christelijk Vakverbond
IDA* - International Developmerit Association (IBRD)
IFC* - International Finance Corporation (IBRD)
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IHT - International Herald Tribune
ILO* - International Labour Organization (Internationale Arbeidsorganisatie)
IMCO* - Inter-Governmental Maritime Consultative Organization
IMF* - Internationaal Monetair Fonds
INTERPOL - Zie ICPO
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
ITO - International Trade Organization
ITU* - International Telecommunication Union
IUS - International Union of Students
IVVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
KVP - Katholieke Volkspartij
LAFTA - Latin American Free Trade Association
LVV - Liberaal Vlaams Verbond
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
MPW - Mouvement Populaire Wallon
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NCW - Nederland Christelijk Werkgeversverbond
NEI - Nouvelles Equipes Internationales (Internationale Unie van Christen-Democraten)
NKV - Nederlands Katholiek Vakverbond
NOS - Nederlandse Omroep Stichting
NOVIB - Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand
N W - Nederlands Verbond van Vakverenigingen
NZZ - Neue Zürcher Zeitung
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAS - Organisatie van Amerikaanse Staten
OCAM - Organisation Commune Africaine et Malgache
ODECA - Organización de Estados Centroamericanos
OECD - Organization for Economic Co-operation and Development (zie OESO)
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC - Organization of Petroleiim Exporting Countries
PBO - Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PEN - International Pen
PPR - Politieke Partij Radicaien
PSC - Parti Social Chrétien
PSP - Pacifistisch-Socialistische Partij
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partii voor Vriiheid en Vooruitgang
RCN - Reactor Centrum Nederland
RKPN - Rooms Katholieke Partii Nederland
RMZ - Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (België)
RND - Rijksnijverheidsdienst
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RVZIV - Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (België)
RW - Rassemblement Wallon
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SEATO - South-East Asia Treaty Organization (zie ZOAVO)
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partii
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
STICUSA - Nederlandse Stichting voor culturele samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen
TAB* - Technica1 Assistance Board
TNO - Nijverheidsonderzoek voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UN - United Nations (zie VN)
UNCTAD* - UN Conference on Trade and Deveiopment
UNCURK* - UN Cominission for the Unification and Rehabilitation of Korea
UNDOF- - UN Disengagement Observer Force
UNEF* - UN Emergency Force
UNESCO* - UN Educational, Scientific and Ciiltural Organization
UNFICYP* - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR* - UN High Commissioner for Refugees
UNICEF* - UN Children's Fund
UNIDO* - UN Industrial Develonment Organization
UNRWA* - UN Relief and Works Agericy (for Palestine Refugees in the Near East)
UNTSO* - UN Truce Supervision Organisation
UPI - United Press International
UPU* - Universa1 Postal Union
VBN - Verbond Belgische Nijverheid
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VIRO - Vereniging voor Internationale Rechtsorde
VN - Verenigde Naties
VNG - Verbond van de Nederlandse Groothandel
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemers
VU - Volksunie
VVD - Volkswartii voor Vrijheid en Democratie
VVO - Verbond van Vlaams Overheidspersoneel
WCC - World Council of Churches
WERELDBANK* - zie IBRD
WEU - Westeuropese Unie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO* - World Health Organization
ZOAVO - Zuidoost-Aziatische Verdragsorganisatie

* Gespecialiseerde organen (organisaties) van de Verenigde Naties

III kalender 1977

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
MAANDAG	3 10 17 24 31	7 14 ai 28	7 14 ai 28	4 11 18 25
DINSDAG	4 11 18 25	1 8 1 5 2 2	1 8 1 5 2 2 2 9	5 12 19 26
WOENSDAG	5 12 19 26	a 9 16 23	Z 9 16 23 30	6 13 20 27
DONDERDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
VRIJDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29
ZATERDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 1 6 2 3 3 0

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
MAANDAG	2 9 16 23 30	Y 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
DINSDAG	X 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
WOENSDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 81
DONDERDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
VRIJDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
ZATERDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
MAANDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
DINSDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
WOENSDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
DONDERDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
VRIJDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
ZATERDAG	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31

II naamregister

behorend bij de index op keesings historisch archief, deel XXXI, januari-december 1377

De persoonsnamen, die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 600/1 = pag. 600, 1e kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorend onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), Arabische en Aziatische namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.
2. De voorvoegsels „Mac" („Mc") en „O" worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neill onder de O. Voorvoegsels als „de", „van", „el" en „ben" worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder de A, el-Kassem onder de K en Ben Goerion onder de G.
3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornaam opgenomen.

☆

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister onjuistheden zijn geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen ten einde bij volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aal, E. F. 311/2
Aalim, maj. A. A. 657/1
Aalto. A. 350/3
Aantjes, mr. W. 21/3, 22/1/foto, 171/2/3, 215/2, 216/1/2/3, 280/1, 339/3, 340/1/2, 341/2/3/foto, 431/3/foto, 471/1/2, 503/1, 601/3, 712/1, 722/1/3, 733/1/2, 810/1, 812/1/foto 809/foto, 810/1
Aardenne, drs. G. M. V. 341/1, 698/1, 798/3, 809/foto, 810/1
Aaron, D. 572/2
Aarts, drs. H. J. B. 340/3
Abane, I. F. 540/2
Abate, lt.-kol. A. 98/2, 635/3, 636/1/2, 637/1
Abbadi, B. 319/3
Abbas, F. 272/2
Abbas, gen.-maj. K. H. 319/3
Abbasi, M. J. M. 161/3, 437/1, 461/2
Abbasi, R. 745/3, 757/foto
Abdalla, kapt. B. 315/3
Abdallah, A. 540/1/3
Abdallah, A. A. 319/3
Abdallah, A. R. 319/3
Abdallahi, S. O. C. 544/1/2
Abdelaziz, M. 725/2
Abdelghani, M. Ben A. 368/1
Abdesselam, B. 269/1, 271/3, 368/1, 408/1
Abdin, maj. Z. el 315/2
Abdoellah, S. 300/1
Abdu, A. A. M. 508/3
Abdullah, 531/2
Abdullah, W. 300/1
Abdur Rab, A. H. M. 301/3
Abelin, P. 332/2/3, 333/1, 334/3
Abma, H. G. 340/2, 341/1, 342/3, 414/2, 618/1
Abokar, I. A. 610/3
Abourezk, J. 506/1
Abraham, A. P. 98/3
Abraham, D. S. 97/3
Abrecht, dr. P. 469/1
Abril Martorell, F. 666/3/foto, 667/1
Abu-Hatzeira, A. 640/2
Abur, gen. E. 314/3
Achille-Fould, A. 212/1
Achterberg, A. J. 458/2
Acker, Fr. van 311/1
Ackermann, K. 27/3
Actis, gen. O. 736/3
Acuna, kapt. R. 733/3
Adak, F. 686/1
Adams, B. 51/2/3, 52/foto
Adams, E. 827/3
Adams, Sir G. 91/3
Adams, J. M. G. 91/3
Adams, R. 188/2
Adef. H. A. 332/1
Adevoso, E. 62/1
Adireksarn, gen. P. 15/3
Adoela, C. 228/2
Adomeit, M. 626/3
Adriaensens, H. 312/1
Adriaensens-Huybrechts. J. 311/2
Adrianopoulos, 774/1
Adulmadjid Djojodiningrad, R. M. 834/1
Advani. L. K. 221/3. 368/2
Afewerki, I. 637/foto, 638/1
Afzal Khan. M. 436/1
Agate, J. 310/2/3
Agathangelou, I. 775/2
Agosti. gen. O. 733/foto
Agt, prof. mr. A. A. M. van 22/2, 23/1/2, 128/3, 141/1/2, 194/1, 196/1, 197/2, 198/3, 199/1, 216/1/2, 217/3, 245/1, 279/3, 280/1/2, 293/2/3, 338/1/3, 339/3, 340/1/2, 342/1/2, 345/2, 391/2, 392/1/2, 393/3/foto, 395/1/3, 396/2, 413/3, 414/1, 415/1, 443/2, 445/2/3, 471/1/2/3, 472/1, 484/1/2, 485/1/2/3/foto, 520/2/3, 521/1/2/3, 522/2, 535/1/2, 536/1/2/3, 537/1/2, 551/2/3/foto, 595/1/2, 596/3, 597/2/3, 599/1/3, 600/1/2/3, 601/1/3, 602/1/2/3, 603/3, 617/2/3, 618/1, 695/1/2/foto, 697/1/2/3, 698/3, 699/1/3, 708/3, 709/3, 710/3, 711/1/3, 712/1, 728/3, 770/3, 771/1/2/3, 772/1/2/3, 773/1/2/3/foto, 786/1, 809/1/foto, 810/1/2/3, 811/1/2/3, 812/1/foto, 813/1
Aguilar Oliva, M. A. 110/2
Aherdane, M. 287/3, 288/1, 400/1
Ahmad, M. 462/2
Ahmadou, D. M. 544/2
Ahmar, sjeik A. al- 659/1/2/3
Ahmed, A. 130/2, 436/1, 459/3, 463/1/2
Ahmed, A. H. 540/2
Ahmed, A. R. 518/1
Ahmed, A. Y. 100/3
Ahmed, Ch. M. 163/3, 436/1
Ahmed, F. A. 179/1, 221/2
Ahmed, prof. G. 161/3, 164/2, 435/1/3, 437/1/foto, 461/2
Ahmed, G. M. 160/1
Ahmed H. A. 272/3
Ahmed. K. 268/3. 272/1
Ahmed, K. M. 301/3, 302/1, 303/1
Ahmed, M. B. 268/3, 271/3
Ahmed, M. L. O. 724/1
Ahmed, maj. Z. 301/2
Ahsan, A. 436/2
Ahtisaari, M. 404/2
Ahuja, V. K. 130/2
Airikian, P. 240/3, 250/2
Ajuriaguerra, J. 668/1
Akache, Z. Y. 745/2, 757/foto
Akhtar, M. M. 162/1, 163/2, 436/1
Akin, gen. V. 687/1
Akinci, gen, E. 686/3
Akkermans, P. 311/3
Akkindji. M. 83/3
Akmandor, N. 402/2
Akyol, A. 686/1
Alarcon, S. 829/3
Albeda, prof. dr. W. 458/2, 537/3, 551/2/3/foto. 709/2. 809/foto, 810/1
Albers, W. 340/3
Albert, prins 311/2
Alberti, R. 650/2
Alberti-Tuynman, mevr. E. 171/3
Alberto y Valderrama, mgr. T. V. 61/3
Albrecht, E. 24/3
Albrecht, S. 647/1/2, 664/3, 730/3
d'Alcantara, A. 311/1
Alechinsky, P. 827/2
Alegre, M. 10/2, 679/3, 681/3, 682/1, 702/2
Aleixandre, V. 828/1/2/foto
Alencar Furtado, J. 748/3, 749/1
Alexander, D. 830/1
Alexandrow, I. 218/2
Alexejewa, L. 251/2
Ali, A. A. 418/2
Ali, B. 46/3
Ali, gen. B. M. 318/3, 319/1/3
Ali, Ch. J. 436/1
Ali, I. 636/2
Ali, M. F. 161/3
Ali, O. M. 724/1
Ali. S. A. 436/2
Ali, S. R. 575/1
Ali, W. 437/1
Ali Khan, B. L. 163/3
Alier, A. 315/1, 319/2
Alim A. 532/2
Alladaye, M. 254/2
Allaf, M. 405/1
Allahoum, A. 368/1

Allara, kapt. G. O. 503/3
Allen, Lord 299/foto
Allon, Y. 322/2, 323/2, 514/3, 515/foto, 517/3, 524/1
Allouache, M. 829/3
d'Almada, F. C. 255/2
Almasan, B 190/1
Almeida Bosque. J. 93/1
Almeida Cabral, L. de 255/1
Almeida Pires, lt.-kol. J. 10/2
Almeida Santos A. de 10/1. 26/3
Almirante, G. 635/1
Almogi J. 265/1
Alonto A K. 47/2
Alp, O. 686/3
Alston, Ph. 381/2/3
Altman, R. 829/2
Alvarez de Miranda, F. 650/2
Alvarez-Zalba, M. 390/1
Alves, V. 680/2
Amado, J. 202/2
Amador Franco, adm. E. 389/3
Amalric, J. 354/3
Amalrik, A. 218/foto, 219/1/2/3/foto
Amalrik, G. 218/foto
Amano, K. 449/3
Amde-Mikhail, A. E. 98/3, 160/1
Amer, A. H. 509/3
Amerasinghe, H. S. 356/3/foto, 357/1, 403/2, 779/2
Amin, I. 160/1, 187/1, 334/1, 417/3, 566/2
Amin, M. 163/3
Amir, M. 368/1
Amouzegar, J. 407/2/3, 408/1
Anadoli, H. 509/3
Anciaux, dr. V. 60/3, 311/2, 362/2, 373/foto, 374/3
Anda, lt. P. 242/3
Andersen, K. B. 349/1
Anderson, Ph. W. 831/foto, 832/1/2
Andom, A. 97/1/3, 98/1, 157/3, 158/1/2
André. A. 111/2. 767/1/2
André, D. 312/2
Andreotti, G. 156/3, 383/1, 420/foto, 423/foto, 621/2, 622/1, 624/1, 631/3, 633/1/3, 634/1, 670/1
Andres de Oteiza, J 144/1
Andres Perez, C. 156/3, 157/1/2/foto
Andreus, H 828/1, 834/1
Andriamanjato, ds. R. 541/2
Andrianoelisoi, Th. 541/3
Andriessen, mr. F. H. J. J. 21/2/3, 22/foto, 171/3, 184/3, 216/2/3, 280/1, 338/1, 340/3, 342/1, 471/1/2, 503/1, 552/3, 554/1, 603/3, 697/2, 699/1, 771/3, 772/1/3, 809/3/foto, 810/1, 812/foto
Androsch, H. 364/1
Andrus, C. 52/foto, 273/foto
Andrzejewski, J. 67/2/foto
Anker, C. A. van de 340/3
Annan, Lord 326/1/2
Annaud, J. J. 830/1
Ansari, H. 147/2/3
Ansari. S. 745/3. 757/foto
Ansari, T. 509/3
Anselnie, B. 311/2
Aouchiche, lt.-kol. M. 368/1
Apalategui Ayerbe, M. A. 670/3
Apel, H. 25/foto
Aaella, brig. P. 733/3
Aponno, E. 396/1/2
Aptidon, H. C. 540/1
Arafat, Y. 481/1, 482/2/foto, 493/2, 513/1, 516/1/2, 517/2/3, 518/1/2, 754/1, 818/2/3, 819/3/foto, 820/1/foto
Aragon, dr. L. 591/1
Araluce y Villar, J. M. de 42/2
Araujo Noguera, dr. A. 174/3
Arbatow, G. 578/2
Arceo, P. 64/3
Archipow, I. 95/1
Areilza, J. M. de 723/2, 724/3/foto
Arendt, W. 24/3, 25/1
Argan, G. C. 231/3, 633/2
Argientow, A. 219/1, 251/1
Arguindegui, kol. J. 733/3
Armacost, M. 76/2
Armendariz, M. 130/3
Aroon Thawasin, gen.-maj. 738/2
Arosemena Monroy, C. J. 175/2
Arrighi. P. 734/1
Arron, H. 591/2, 592/1/2/foto, 705/1/3/foto, 706/1/2, 707/1, 715/1
Arrosito, N. 736/1
Asfa Wossen, prins M. A. 98/1, 99/2/3
Asfaw. A. Z. 98/3
Asghar [illegible], Begum 460/2/3
Asghar [illegible]n maarschalk 161/3, 165/1/3/foto, 434/1/3, 435/1/2, 437/3, 461/3
Asilturk, O. 686/1
Assad, H. el- 367/2, 493/2, 513/2/foto, 514/1 2/foto, 515/1, 524/2, 656/1, 754/3, 805/1/2/3/foto, 806/1/2, 808/foto, 819/1/2, 820/2
Assefi. A. T. 300/1
Astor, D. 327/2
Ata, A A A el- 508/3, 511/2
Atahy, A. K. 300/1
Ataullah, M. M. 436/1
Aung San 220/2
Aurelio, B. zie: Salby, J.
Averoff-Tossizza, E. 774/1/2, 816/1
d'Avila Melo. gen. E. 203/1
Avildson, J. 830/1
Avineri, prof. S. 133/1, 519/1
Awad, H. el- 319/1/3
Awad, K. al- 319/3
Awakow, A. 219/1
Awaleh, A. R. 540/2
Ayoub Khan, G. 162/2
Ayoub Khan, maarschalk M. 162/2, 165/2
Ayudhaya, gen. b.d. T. S. N. 16/3
Azeredo da Sivera A. 152/2, 204/2, 503/3
Aziz, sjeik A. 302/2
Aziz, T. 723/1

B

Ba, B, 78/1
Baader, A. 625/2, 627/3, 629/1, 647/3, 648/3, 677/1/2/3/foto, 678/1, 730/2, 731/1, 744/1/2/3, 745/1, 746/2, 756/1/3, 757/1
Baarsel, M. van 394/1
Baas, J. 458/2
Baba, A. O. S. 544/1/2
Baba Miské, A. O. 724/1
Babah, M. O. 544/1/2
Babalu, C. 190/1
Babar, gen. maj. N. K. 163/3
Babatheherani, M. K. 625/3
Babylon, M. 311/1
Bacelor, A. 11/2
Backer-van Ocken, R. de 19/3, 311/3, 362/2, 373/foto, 374/1
Badran, I. M. 508/3, 515/foto, 524/2
Baere, E. de 312/2
Baert, Fr. 311/1, 397/2
Baez, J. 309/foto
Bagaza, lt.-kol. J. B. 30/1/2/3,; 487/foto = Habyarimana, J.
Bagdadi, J. K. 410/foto
Baghir Ahmed, gen.-maj. M. al- 316/3, 319/3
Bah, A. O. 544/2
Bahr, E. 8/2, 25/2, 555/2
Bahuguna, H. N. 181/2, 208/3, 221/3, 223/3, 368/3
Bai Kurr Kansaky III 543/3
Baida, M. A. 725/1
Bailly, Ch. 311/3
Baird, E. 305/3, 306/1, 307/1
Baji, A. R. 179/1
Bajwa, R. A. 161/3, 434/1, 435/1
Baker, H. 34/3/foto, 35/1, 276/2
Baker, J. 75/1
Baker, S. 830/1
Bakhsh Bizenjo, G. 162/1
Bakhsh Marri, K. 162/1
Bakht, S. 368/2
Bakker, M. 128/3, 140/3, 141/1, 215/1, 217/3, 280/2, 340/1, 341/1, 342/2, 414/2, 645/3
Bakker Schut. mr. P. H. 664/3, 665/1/2/3/foto
Baklani, M. -el 336/2
Bakoula, D. 242/2
Bakthiar, Y. 436/1/3
Balcon, Sir M. 834/1
Balkos, A. 774/2
Ballis, P. 775/1
Baltiya, A. L. 568/3
Bamrungphong, gen. B. 14/1, 16/2
Banabila, H. H. 540/2
Banda dr. H. 544/1
Banda, R. K. 544/1
Banda, Z. 544/2
Bandaranaike, A. 467/3
Bandaranaike, F. R. D. 466/2
Bandaranaike, mevr. S. 465/1/foto, 466/1/2/3, 467/1/2/3
Bandavate, M. 368/2
Bandusha, maj. J. 30/2
Bangemann, M. 626/1
Bangura Th. 543/3
Banneux, M. 311/2
Banzer, H. 749/2
Barak, prof. A. 323/1/2
Barakamfitiye, D. 30/2
Barbeaux, V. 311/2
Bardem, J. A. 829/3
Barnard, H. 827/3
Barnett. J. 281/1
Baro, A 544/1/2
Barooah, D K 177/foto
Barozai, M K. 162/1
Barrass[illegible]RG 460/2/3/foto, 210/1, 211/3, 213/1/3, 214/1/2, 248/1/3, 249/2/3, 463/3, 480/3, 492/2 524/1, 655/3, 700/3
Barre, S 574/2 575/1/2, 609/3, 610/1/2/3, 611/1, 657/3, 658/1, 675/3, 676/3
Barreto, A. 10/2, 12/1, 679/3, 681/2, 682/1, 683/foto
Barreto, K. 701/2
Barreto, R. 255/2
Barrett, S. 475/2
Barros, prof. H. de 10/1/foto
Barrot, J. 248/2
Barrow, E. 91/3
Barsjai, R. 266/2
Bartlett, D. 77/1
Bartosek, K. 67/3
Barutwanyo, L 30/2
Barzel, E. 41/2
Bascour, J. 311/3. 411/2
Basecq, R. 311/3
Basha, gen.-maj. H. A. 483/2
Bashar, M. K. 301/1
Basikirow. P. 219/1
Basri, M. 284/2
Basson J. 719/2/3, 720/1/foto
Basu, J. 179/1
Batista Figueiredo, gen. J. 747/1
Batou, P. 242/2
Baudin, J. 829/2
Baudrin, G. 139/3
Baudson, A. 830/1
Bauer, A. 830/1
Baum, G. R. 40/3
Bauwens. L. 311/1
Bayar, C. 401/3
Baye A. O. 544/1/2
Beatrix, prinses 833/foto
Beauthier, R. 311/2
Becam, M 248/2
Becker. J. 66/1
Becker, V. 627/2, 648/3, 673/3
Beckers-de Bruijn, mevr. M. B. C. 152/1, 280/2, 339/1/2, 340/2, 341/1/3, 342/2/foto, 414/2/foto, 445/1/3, 645/2/3, 646/3, 729/2/3
Beek, mevr. M. M. 341/1
Beek, W. G. 771/3
Beek, A. L. ter 154/3, 155/1, 340/3
Beekmans, J. A. P. M. 128/2
Beel, dr. L. J. M. 834/1/2
Beelaerts van Blokland, jhr. drs. P. A. C. 809/foto, 810/1
Beer, L. M. de 198/2, 341/1, 502/3, 603/1
Beernink. mr. H. K. J. 340/2
Beetz, 392/2
Begin, M. 321/1/foto, 481/3, 513/1, 548/3, 640/1/2/3/foto, 656/1, 753/1/3/foto, 754/2/3, 755/2/3, 765/3, 766/foto, 768/2/3, 806/1/3, 807/1/2/3/foto, 818/3, 820/3, 821/1/3/foto
Bejan, D. 190/1
Bekele, T. 653/1/2
Bekker, L. A. M. de 197/3, 198/1/3, 199/2
Belaunde Terry, F. 176/2, 205/2
Beld, dr. C. A. van der 235/2/3/foto, 378/3, 484/1, 553/2
Belekko, V. I. 266/2/3
Belfort Bethlem, gen. F. 749/1
Belhouchet, kol. A. 268/3
Belinfanti, A. U. 43/3
Belkacem, C. 268/3, 271/3
Belkayat, M. 400/1
Belkhodja, T. 723/1
Bell, E. 43/3
Bell, G. 52/2/foto
Bella, A. Ben 272/1
Belmans, J. 311/2, 708/2
Beltran, J. L. 93/2
Bencherif, kol. A. 268/3
Benda, E. 674/foto
Bender, T. 626/1/2, 677/2/3
Bendjeddid, kol. Ch. 268/3
Bendler, 745/3, 746/1
Benhabyles, A. 368/1
Benhamouda B. 271/3
Benhima, M. 288/1
Benitez, A. 734/2
Benjelloun, O. 284/3, 285/1, 286/3
Benmahmoud, A. 271/3
Benn, A. W. 150/2, 152/2, 157/1, 283/2
Benneter, K. U. 728/3

Benti, brig.-gen. T. 97/1, 98/1/2/3, 609/1, 635/3, 637/1, 652/3, 654/3
Benyahia, M. S. 271/3
Berberoglu, A. M. 83/2
Berckx, P. 501/3
Bérenger, P. 5/1
Berg, B. 115/1
Bergh drs. H. van den 727/2/3
Bergh, S. J. van den 834/2
Berghuis, dr. W. 458/2
Bergkamp, F. 827/3
Bergland, R. 52/2/foto
Bergsten, C. F. 383/3, 384/1
Berkhof, A. 247/2
Berkhouwer, mr. C. 188/2, 341/1, 661/3, 662/1
Berlinguer, E. 29/2, 390/2/3/foto, 622/1/2/foto, 623/3/foto, 631/3
Berlouis, O. 542/1
Bernard, L. 311/2
Bernard-Reymond, P. 248/2
Bernhard prins 199/foto, 830/foto
Bertouille, A. 311/2
Bertrand, P. 185/3, 186/foto, 311/3
Beru, brig.-gen. T. 99/3
Beswick, Lord 324/3
Beucler, J.-J. 248/2
Beuker, K. 340/2, 342/3
Beul A. de 311/2
Beumer drs. B. 340/3, 812/1
Beyene, kapt. D. 100/1
Beyers Naudé, dr. C. F. 689/1
Bezu, D. L. 97/3
Bhagat, K. K. L. 208/3
Bhashani, M. A. H. K. 302/1/3
Bhoemibol, koning 737/1/3, 738/1
Bhoetto, M. A. 436/1
Bhoetto, Z. A. 161/1/3/foto, 162/2/3, 163/1/2/3, 164/1/2/3, 165/1/2/3, 433/1/2/3, 434/1/2/3, 435/1/2/3, 436/1/2/3, 437/1/2/3/foto, 459/2/3, 460/1/2/3, 461/1/2/3, 462/1/2, 463/1, 464/2/3
Bhugaloo, H. 5/3
Bhushan, S. 368/2
Biamby, P. 111/3
Biancotti, H. 828/3
Biayenda, E. kard. 241/1/3, 242/1/foto, 256/2
Bidegain, O. 735/3
Bie, W. de 830/1
Biefnot, Y. 311/2
Bielka,Karltreu, E. 363/3, 366/3
Bierling, E. J. 391/1
Biermann, W. 65/2/3/foto, 66/1/2/3, 70/3, 71 1/2/3, 168/3
Biesheuvel, mr. B. 216/3, 340/2
Biest, A. van der 311/1
Bikker, J. A. O. 532/3
Biko, S. 689/2/3, 690/2/3, 691/1, 694/3
Bilgehan, C. 686/1
Bilgic, S. 686/1/3
Bilour, G. A. 162/1
Bima, P. 242/3, 256/2
Bingham, J. 505/1
Biru, M. 100/2
Biru, R. 100/2
Bisengimana Rwena 229/2
Bitat, R. 271/2
Bitsios, D. 501/3, 671/3/foto
Bjerregaard, R. 349/1
Blackmn H. N. 115/1
Blajovici, P. 190/1
Blake, V. 43/3
Blanc, J. 248/2
Blanchard, M. F. 114/2/3/foto, 116/2/3
Blanco, H. 192/2
Blanco, J. 61/2
Blanco, J. 651/1
Blanckaert, K. 150/1, 311/2
Blas Pinar, 416/3
Blazek, V. 29/3
Blindheim, S. 607/3
Bloch E. 834/2/3/foto
Block, mr. A. L. de 103/1
Blocker, J. 132/2
Bloem, R. 827/2
Blokhuis, P. 827/2
Blumenthal, W. M. 51/2/3, 52/foto, 275/1, 380/3, 381/1, 384/2, 455/3, 804/1
Blunchy, E. 330/2/foto
Blijdestey, 143/foto
Bo, H. 450/1/2
Boas, M. P. H. 827/2
Bobocea, G. 190/1
Bockmayer, W. 829/2
Bode, H. 244/2, 520/3
Bode, M. 311/1
Bodjona, O. 256/1
Boeker, E. 729/3
Boekman, T. 458/2
Boekowsky, N. 238/1/2
Boekowsky, W. 71/3, 219/2, 238/1/2/3/foto, 239/1/2/3, 240/1/3, 251/1, 446/2
Boel, H. 311/2, 362/2, 373/foto, 374/2
Boël, Y. 329/1
Boer, H. de 828/1
Boer, H. A. de 340/3, 661/3, 773/1
Boer, J. J. P. de 340/3, 812/1
Boeraeve-Derycke, C. 311/1
Boersma, J. 90/foto's, 91/2, 101/2/3, 102/1/2, 103/2, 126/3, 127/2, 128/2, 141/1, 172/3, 195/1/2, 196/1/3, 199/1, 244/1/2, 245/2/3, 246/1/2, 340/1/2/3, 415/1, 503/1, 554/1, 771/3, 797/1/2, 798/1/2/3, 799/1/2/3, 800/1, 812/foto
Boetoma B. 13/2
Boey, F. 311/3
Boeykens, G. 311/1
Boeynants, P. vanden 55/3, 56/2, 257/2/3, 259,/1, 311/2, 362/2, 373/3/foto, 474/3, 589/3, 660/2/3
Bogaard, mr. W. 727/2
Bogaerts, A. 311/3
Bohman, G. 545/foto
Bokassa I keizer 254/2/3, 255/1
Bokassa, keizerin C. 254/3
Bokassa, S. E. A. zie: Bokassa I keizer
Bol, B. 314/2
Bolden, Ch. 91/3
Böll, H. 67/1, 730/1
Bölling, K. 673/2/3, 674/1/2, 675/3, 676/2/foto, 756/2/3
Bondt, F. de 312/1, 362/2, 373/foto, 374/2, 589/2/3, 590/1
Bongo, M. 334/2
Bongo, O. 253/3, 254/1/2, 256/3, 334/2/3
Bonnel, R. 311/1
Bonnen, J. 20/1
Bonnet, Ch. 209/3, 210/1
Boois, mevr. drs. H. de 340/3
Boon, prof. C. 679/1
Boon, L. P. 247/2
Borbon, Don J. de 651/1
Borbon-Parma, Don X. de 651/2
Borchgrave, A. de 483/1
Bord A. 248/2
Borginon, mr. H. 456/3, 550/3
Borgonovo Pohl, M. A. 100/2
Borisow, W. 251/1
Börner, H. 8/2
Bos, A. van den 770/3
Bosch, O. 94/3
Bosgra, S. 827/2
Botha, M. C. 691/2/3, 693/2
Botha, P. W. 716/1
Botha, R. F. 544/3, 571/foto, 716/3
Botha, S. P. 769/foto
Bouabib, A. 285/2, 286/3, 288/1/3, 400/1
Boucetta, M. 286/2, 287/2, 288/1/3, 400/1/2
Bouchaib, M. M. Ben 284/1/3
Boudard, A. 828/3
Boudewijn, koning 19/2, 89/2, 430/foto, 645/1, 828/foto
Boudiaf, M. 272/3
Boudjelab, O. 271/3
Boulin, R. 210/1
Bouman, prof. dr. P. J. 834/3
Boumedienne, kol. H. 268/3, 269/1, 270/1/3, 271/1/2/3/foto, 272/1, 368/1, 481/1, 482/2, 576/1, 649/2, 722/2/3, 723/1/3, 725/1
Bourbonière, Ch. E. 344/1
Bourgeaud, G. 253/3, 254/2
Bourgeois, A. 312/1
Bourgeois, R. 6/1
Bourges, Y. 209/3, 210/1, 480/3, 492/2
Bourguiba, H. 722/3
Bourhan Omar, A. 419/3
Bourkuja, A. 286/2
Bourry, M. 311/1
Bouteflika, A. A. 158/3, 268/3, 271/3, 368/1, 371/3, 724/3
Boutos, K. 774/2
Bozbeyli, F. 401/3
Braakman, T. C. 143/foto
Braam, J. H. 391/1
Braams, dr. R. 341/1
Brabanter, dr. M. de 60/1
Brabenes, V. 68/2
Bradford, ds. R. 305/3
Bradlee, B. 505/2
Brahim, H. 724/1
Braithwaite, L. 91/3
Braks, G. J. M. 340/3
Brande, L. van den 311/2
Brandt, H. 626/1
Brandt, W. 131/1/2/foto, 238/3, 452/2/3, 555/2, 556/1, 729/3, 730/1/2
Brankaer, ir. R. 258/2/3
Brasseur, G. 311/2, 742/3
Brauchitsch, E. von 756/3
Braun, V. 66/1, 70/3
Braun, W. von 834/3
Bravo Pardo, F. 93/1/2
Brébart, M. 644/3
Bremer. W. G. 340/3. 552/3. 554/1
Brenez, G. 311/2
Brenton, R. 829/3
Brewster, K. 381/3
Breijne, X. 258/1
Brezjnew, L. I. 13/2, 74/2, 78/3, 107/1/2/3, 157/1, 240/1/foto, 300/1, 353/foto, 354/1/2/3, 355/1/3, 446/2/3, 476/2/3/foto, 477/1, 490/1/2, 491/1/2/3, 518/1/2/3, 519/1, 547/3, 575/foto, 577/2/3/foto, 578/2/3, 579/1/2, 583/2/3,, 584/1, 610/3, 655/1/foto, 803/1/2/3, 820/foto, 824/1
Brink, J. ten 173/foto
Brinkhorst, mr. L. J. 136/3, 138/1, 173/1, 341/1, 520/1, 568/3, 585/3, 695/2, 811/2
Brock, W. E. 75/1/foto
Broda, Ch. 364/1
Broek, mr. W. van den 340/3, 603/3
Broglie, prins J. de 262/2/3
Brongersma, dr. E. 458/2, 597/3
Brooke, P. 295/1
Bros, E. 111/3
Brouhon, H. 311/2, 397/2
Brousse, P. 209/3
Brouwer, L. 245/1
Brouwer, mr. T. 834/3
Brouwer-Korf, A. 393/2
Brown, B. 689/1
Brown, G. 507/1
Brown, H. 52/3/foto, 53/1, 74/1, 76/2/3, 273/foto, 380/3, 382/1, 446/1, 804/1
Brown, K. 821/3
Brown, R. 43/3
Browne, F. 229/2/3
Browne Evans, mevr. L. 92/1
Bruce D. 835/1
Bruce of Doninpton, Lord 137/3, 138/1/2
Brück, A. 41/1
Bruma, mr. E. 592/1/2, 705/3, 706/1/2
Brunner, G. 122/1, 123/1, 124/2/foto, 274/2, 276/3. 348/1
Bruno, V. 635/2
Brusewitz, ds. O. 65/3
Brutus, E. 111/3
Bruyne, H. de 311/3, 362/2, 373/foto, 374/1, 589/3
Brzezinski, prof. Z. 51/3, 52/1/foto, 76/foto, 380/3, 381/1, 382/1, 420/3, 538/3, 805/3, 806/3, 822/2
Buback, S. 625/1/2, 626/3, 627/1/2/foto, 629/2, 645/1/3, 648/1, 663/2, 730/1, 731/1, 744/3, 758/1
Buch, Y. 436/1
Buchanan Smith, D. 827/3
Buhrman, R. 829/2
Buisseret, X. 679/1
Bula Butupu Bajikila, maj. 229/1
Bull, M. 544/2
Bullock, A. 295/2, 296/1/2
Bülow, A. von 41/1
Bulter, J. H. 391/1
Bumba Moassa, lt.-gen. 229/2
Bunker, E. 432/2/foto, 542/3, 525/foto, 526/3
Burg, J. 17/3/foto, 640/3/foto
Burgeon, W. 311/2
Burger, mr. J. A. W. 21/2
Burger, W. 49/1/foto
Eurke, R. 122/1, 123/2/foto, 125/2
Burnett, B. 693/3, 694/2
Burnham, F. 95/1
Burnier, zie: Penido Burnier, J. P.
Burns, dr. A. 51/1
Burrows, E. D. 92/2
Burtica, C. 190/1
Bury. M. 311/3
Buscayno, B. 79/1
Busch, E. 66/2
Buschfort, H. 40/3
Busieau, M. 311/3
Bussowon, K. 5/3
Bustamente, Sir A. 835/1
Butadroka, S. 688/2
Butel, M. 828/3
Buthelezi, chief G. 691/2, 692/3
Buthelezi, M. 689/2, 690/1, 694/3
Butros, F. 292/1, 524/2
Bututoglu, K. 402/2
Butzler-van Neste, mevr. Y. 550/3
Bwanali, E. C. I. 544/1
Bijedic, D. 107/3/foto, 138/2, 189/2, 580/3, 583/3
Byl, P. van der 556/2, 557/1/2, 570/2
Byrd, H. 488/3, 489/1, 570/1
Byrd, R. 34/3/foto, 35/1, 276/3, 526/1

C

Cabanillas Gallas, P. 666/foto, 667/1
Cabarrus, J. C. 61/3
Cabral, M. 255/2
Cabral, V. 255/2
Cacciatore, brig. O. A. 734/1
Caceras Monié, gen. J. R. 735/1
Cadman, R. 719/2/foto, 769/3
Caetano, M. J. das Neves Alves 28/1, 703/1
Caglayangil, I. S. 82/2, 148/1, 671/3 686/1, 814/1/2/3, 815/1/3
Cain, J. 835/1
Cakmur, Y. 402/2
Cakobau, Sir G. 688/3
Calewaert, W. 168/1, 311/3
Caley, M. 324/3
Califano, J. 52/foto, 53/1
Califice, A. 258/2, 311/2, 362/2, 373/foto, 374/1
Callaghan, J. 156/3, 230/1/foto, 231/3, 232/2/3, 281/1, 282/3, 283/1/3, 296/2, 297/2, 299/2, 307/3, 324/1/2, 383/1, 420/1/2/foto, 421/1, 423/3/foto, 424/1/foto, 457/3, 489/3, 546/foto, 547/1/2, 570/1, 571/1, 700/1
Callas, M. Meneghini 835/1/2/foto
Calvo Nunez, dr. H. 174/3
Camara, A. M. 368/2
Cambridge, M. 706/3
Campinos, prof. J. 10/1/foto
Campo, L. 550/3
Campodonico Hoyos, gen. H. 205/2
Campora, H. J. 550/1, 734/1
Camunas, I, 666/foto, 667/1
Can, M. 402/2
Canas, M. A. 129/3
Canipel, A. 311/3
Canlas, J. 63/1
Canneyt, J. van 311/3
Canyellas, A. 41/3, 42/foto
Capoen, M. 312/1
Caransa, M. 743/2/3/foto, 745/1
Cardozo, brig.-gen. C. A. 736/1
Carillo, S. 71/1, 385/1/3, 387/3, 388/3/foto, 389/1, 390/1/2/3/foto, 577/2/3, 582/2, 668/1
Carim, T. 687/3
Carlos Hugo van Bourbon Parma, prins 387/3, 651/2/3, 817/3
Carlsson, B. 131/1
Carmiggelt, S. 828/2/3/foto
Carné, M. 829/2
Carpels, O. 311/3
Carreras, M. 829/3
Carrero Blanco, adm. L. 405/3, 416/1, 670/2
Carstens, K. 8/foto, 9/1, 24/3
Carter, H. 381/3, 463/3, 506/3, 818/1/2, 821/2/3, 822/3
Carter, J. 33/1, 35/1, 49/1/2/foto, 50/2/3/foto, 51/1/2/3, 52/1/2/3/foto, 53/1/3/foto, 73/2, 74/1/2/3, 75/1/2/3, 76/1/2/foto, 82/2, 88/2, 176/2/3, 204/3, 205/1, 252/2/3, 273/1/2/foto, 274/2/3, 275/1/2/3, 276/1/2/3, 292/2, 324/2, 347/3, 348/1, 367/1, 370/2, 371/3, 373/1, 380/3, 381/2/3, 382/1/3, 383/1/2, 384/1/2, 410/3, 420/2/3/foto, 421/1, 423/foto, 424/2/3/foto, 432/1/2/3, 446/1/2/3, 447/1/2/3, 448/1/2/3/foto; 451/3, 452/3, 468/2, 469/1, 481/3, 487/2, 488/1/3, 489/1/3, 490/1/2/3, 491/3, 492/1, 503/2/3, 504/1/2/3, 505/1, 506/1/2/3, 507/1/2/3, 508/1, 513/1/2/foto, 515/2/3, 519/1/2/3/foto, 524/3, 525/1/3, 526/1/2, 527/1, 538/1/2/3/foto, 538/1/3/foto, 548/3, 570/1/2, 572/2, 577/3, 578/2/3, 590/3, 676/3, 733/2, 755/1, 804/1/2/3, 805/1/2/3/foto, 806/1/2/3, 807/1/2/foto, 808/1/3, 815/1, 816/1, 818/2/3, 819/1/2, 820/3, 822/1/2/3/foto
Carter, mevr. R. 49/1/foto, 504/1/2/foto, 748/3
Cartey, D. 96/3
Carvalho, gen O. S de, zie: Saraiva de Carvalho, gen.
Casas Regueiro, S 93/2
Castilla Mas, B. 93/1/2
Castillo Yances, F. 110/2
Castle, B. 299/2/3
Castricum, F 697/2
Castro Ruiz, F. 92/foto, 93/1/2/3, 94/1/2/3, 95/2, 229/2, 240/1, 354/1, 504/3, 505/1/2, 506/1/2, 574/1/2/3/foto, 575/1/2/3/foto. 576/1/2/3, 610/1/3, 655/3, 658/1
Castro Ruiz, R. 93/1/2/3
Castro Yedra, R. 93/2
Castro, S. de 109/3
Caudron, J. 311/1
Cauwelaert, E. van 550/3
Cauwenberghe, J. van 311/2
Cauwenbergs, W. 311/2
Cavaille, M. 248/2
Cavandoli, comm. C. 733/3
Cavero Lantaillade, I. 666/1/foto, 667/1
Ceausescu, mevr. E. 190/1
Ceausescu, N. 145/2, 189/3, 354/3, 578/1, 803/2/3, 820/3, 821/foto
Ceesay, Alhaji Y. 368/2
Celik, V 83/3, 685/1
Cerda, C. de la 829/2
Cespedes, M. 93/2
Cevheri, N. 686/1
Cevike, E. 402/2
Chaban-Delmas, J.-J. 214/3
Chabert. J. 39/3. 105/3. 168/2. 311/3, 362/2, 373/foto, 374/1, 589/3
Chaguia, W. 400/3
Chaloryu, adm. S. N.. zie Sa-Ngad Chaloryu
Cham. Ahaji M. C. 368/2
Chamanand, gen. K. 14/1, 15/3, 16/3, 737/1/2/3/foto, 738/1/3, 750/3
Chambers, G. M. 96/3
Chamnarnvet, mevr. V. 16/3
Champassak, B. O. 825/2
Champassak, T. E. N. 825/2
Chance, L. A. I 532/3. 533/1. 714/3. 715/1
Chandarasathit, I. 16/2
Chantharavichit, A 16/2
Chapm, J. 443/2
Character, C. 52/2
Charais, F. 11/2
Charan Singh 179/1/foto, 180/1, 221/3, 223/3
Charlton, A. 294/3
Charusathien, kol. P. 738/1/3
Chaudet, P. 835/2
Chaudhry, A. A. 436/1
Chaudry, F. E. 433/1, 435/3, 436/3
Chavan, S. B. 181/1
Chayevsky, P. 830/1
Chazaro, Lopez, R. 144/1
Cheema, H. 163/2, 436/1
Chefchaouni, Y. 265/1
Cheikh, A. O. 544/2
Cherid, A.-N. 272/2
Cheriè, kapt. A. 637/3
Cherif, kol. A. Ben 368/1
Cheysson, C. 122/1, 123/1/foto, 124/3, 137/1/3, 138/1, 146/1/2. 565/3
Chikwanda, A. 544/3
Chinkuli, gen. K. 544/3
Chirac, J. 209/1/2, 210/3, 211/2/3/foto, 212/1/2/3, 213/1/2/3, 214/1/2/3, 262/3, 334/2/3, 462/2
Chirau, chief J. S. 558/2
Chiriboba, J. S. 176/1
Chirwa, R. W. 544/1
Chisembele, S. 544/3
Chisupa, R. 544/3
Chnoupek, B. 169/1/2/foto, 170/2
Chojechi, M. 67/1
Cholom. S. 745/3, 757/foto
Chona, M. 544/3
Choonhavan, gen. Ch. 15/3
Choudhury, B. S. 303/2
Choummo, A. 318/3
Chowdhury, mevr. M. 303/2, 304/1
Christensen, maj. Ch. 607/3
Christiaanse, prof. J. H. 458/2
Christina, prinses 443/1
Christofer, M. 830/1
Christopher, W. 205/1, 273/foto, 381/2, 538/2
Christophides, J. 685/1
Chroesjtsjow, N. S. 266/1, 354/1/2, 355/1, 476/3, 500/3, 580/2, 582/1, 584/1
Chu Huy Man 824/1
Chunder, P. Ch. 368/2
Churburrun, R. 5/3
Church, F. 265/foto
Cienfueros Gorriaran, O. 93/1
Cisneros Vizquerra, gen. L. 205/2
Claes, A. 311/1, 707/2
Claes, L. 311/3, 361/3, 397/2, 589/3, 770/1
Claes, W. 185/2/3, 186/2, 187/1, 258/2/foto, 259/1, 312/1, 360/1/2, 361/3, 362/2, 373/foto, 374/1, 378/1, 430/1, 678/2/3
Claeys, A. 311/1
Claramount, kol. E. 129/1/2
Clark, D. 487/2/3, 488/1, 689/3
Clark, H. 43/3
Clark, L. 829/2
Clarke, Sir E. E. I. 96/3
Claus, prins 443/2
Claustre, mevr. F, 332/2/3, 333/1/2/3/foto, 334/1, 336/1/2
Claustre, P. 332/2/3, 333/1/2
Clavero Arevalo, M. 666/3/foto. 667/1, 714/1
Clercq, C. de 311/3
Clercq, P. de 311/3
Clercq, W. de 168/1, 186/1, 257/foto, 311/1, 644/1/2/foto
Clerfayt, G. 311/2, 430/2, 742/2
Clerides, G. 81/1, 82/2, 83/3, 84/1/2, 684/2/foto
Clifford, C 671/3/foto, 815/3, 816/1
Close, E. 200/2
Close, R. 234/2, 534/3
Clouzot H.-G 835/2
Cluskey, F. 475/1
Cocirla, T 190/1
Coco, F 634/2
Coen, J 312/2
Coene, J. 456/3
Coens. D. 311/1
Coleman, J. 49/2
Colin, J. 311/2
Colla, F. 311/2
Colley, G. 475/2
Collins, G. 475/2
Colocassides, M. 84/2
Colombo, E. 187/3/foto, 188/1, 549/2/3
Colome Ibarra, A. 93/2
Colotka, P. 29/3
Combe, M 332/2, 333/1
Commenée, van 243/2
Companys, L. 641/1, 643/2
Concuitelli, P. L. 635/1
Conrad, S 830/1
Conrotte, R. 312/2
Conteh, A. 543/2
Conteh, F. S. 543/3
Conteh, J. A. 543/3
Content, W. 311/1
Conway, W. J. kard. 835/2/3
Cooke. H. 43/3
Cooke, J. 308/1
Cools, A. 186/2, 259/1, 311/1, 359/1/2, 360/1/2, 361/3, 378/1, 430/1, 590/1, 708/1
Cools, R. 311/2
Cooney, P. 329/2
Cooper, R. 383/3
Coore, D. 43/3
Cooreman. E. 311/2
Coppé, prof. A. 329/1
Coppens, E 312/2
Coppes, D 645/2, 729/2
Coppieters, A 311/1
Coppieters, M 311/3, 411/2, 708/3
Corbetta, brig A. 736/1
Corish, B. 475/1
Cornelissen. mevr. G M P 340/3
Cornelissen, ir. P. A. M. 340/3
Cornet d'Elzius, graaf Ch. 186/1, 311/2
Corpuz, V. 79/1
Correia, C. 255/2, 794/foto
Correia, P. 255/2
Corrigan, M. 309/foto, 310/1, 813/2/foto
Corvalan Lepe, L. 238/2/3, 239/1/2/3, 240/1/2/3/foto, 446/2
Cosgrave, L. 475/1/foto, 476/1, 546/foto
Cossiga, F. 632/1
Costa, J. Da 255/2
Costa Bras, lt.-kol. M da 10/1, 12/1, 680/2
Costa Gomes, gen F. da 10/1
Costello, D. 308/3
Coulais, C. 248/2
Coulibaly, dr. S. 255/3
Couto e Silva, gen. G. de 747/2/foto
Couve de Murville, M 211/foto
Cowans, H. 295/1
Cox jr. E. 827/3
Cox Chamber. A. 381/2/3
Coyle, M. 330/2
Crahay, prof. dr. R. 247/3
Craig, L. 91/3
Craig, W. 305/1, 306/2/3, 307/1
Cramer, M. 835/3
Crawford, J. 835/3
Craxi, B. 623/foto
Cremer, F. 66/2
Crespi, gen. E. 733/3
Crespo, V. 701/2
Cressey, J. 827/3
Croce, dr. F. 634/2
Croes, B. 529/foto, 530/1/2/3, 531/1/3, 532/1/2/3, 533/2/3
Croes, M. 532/3, 715/1
Croes, O. 714/3
Croissant, K. 626/foto, 627/3, 629/1/2/foto, 647/2, 649/3, 731/1, 757/2/3, 758/1/23
Cronkite. W. 754/3
Croo, H. 'de 19/3, 311/1, 644/2
Crosby, B. 835/3
Crosland, A. 87/1/2/3, 156/3, 281/1/2, 285/2, 383/1, 488/1, 557/2/3, 558/3, 559/3, 560/3
Croux, L. 312/1
Crowther, S. 294/3
Cruz Esteruelas. 388/1
Cubillo, A. 817/2/3
Cudell, G 311/3
Cugnon, H. 312/1

Culver, J. 431/3, 432/1
Cumalioglu, P. 686/1
Cumps, W. 200/2
Cunha, Rego, V. 10/2
Cunha Leal, 794/foto
Cunhal, A. 12/2, 680/3, 794/3
Curcio, R. 634/1/2
Curry, D. 716/2
Curtis, K. 75/2/foto
Curto, F. M. 10/2, 679/3
Custers, P. 302/1/2
Cuvelier, E. 311/3
Cuvelier, F. 312/1
Czubinski. L 67/2

D

Dabio, A 332/1
Daddah, M. O. 544/1, 722/3, 723/1, 725/1/3
Daele. D. van 258/1
Daels, P. 550/3, 590/1, 707/2
Daem, mgr. J. V. 770/2
Daems, J. 311/3
Daems-Van Ussel, P. 328/3
Dahl, R. 827/3
Daisne. J 247/2
Dajani, A. N. 134/3, 135/2/3
Dajani, A. S. al- 518/1
Dakhoun, O. 284/1
Dalea, M. 190/1
Dalen, L. C. van 458/2
Dalsager, P. 349/1
Dam, mr. G. C. van 140/3, 198/2, 340/3
Dam, drs. M. P. A. van 340/3, 345/1, 603/3, 695/2
Dam, W. van 645/2, 729/2
Damseaux, A. 72/2, 185/1/3, 311/2, 397/2, 796/1
Daneliya, G. 829/3
Daniel, J 263/2
Daniel, P. 272/2
Dankert, P. 340/3
Danneels, prof. G. 770/2
Danschutter, L. 311/1
Dante, commandant. zie: Buscayno, B.
Dao, O. 255/2
Daoud. A.. zie: Odeh. M. D.
Daoud, D. E. 510/1
Daoed, M. 220/1/2, 300/1, 464/3
Dassault, M. 214/3, 493/3
David, V. 29/3
Davignon, E. 122/1, 123/2, 124/foto, 125/1, 565/1/2
Davis, N. 238/3
Davis, T. 295/2
Dayan, gen. M. 322/3, 548/3, 640/1/2, 807/2, 808/foto, 818/3, 821/2/3, 822/1/3/foto
Debbaudt. 257/3
Debessai, T. 653/3
Debray, R. 828/3
Debré, M. 214/3
Debrock, dr. W. 19/3
Debunne, G. 126/2, 187/2
Dechatungka, maarschalk K. 14/1/2, 16/3, 737/1/2
Declerca. T. 311/2
Decoin, D. 818/3
Deconinck, A. 312/1
Decraene. Ph. 228/1/3
Dedecay,'mevr. 83/2
Dees, drs. D. J. D. 341/1
Defosset, L. 259/1, 260/foto, 311/2, 359/3, 360/2, 362/2, 373/foto, 374/2, 378/1, 430/2, 589/3, 742/2
Defraigne, J. 311/1
Degraeve, J. 311/3
Degroeve, A. 311/2
Dehousse, J. M. 119/3, 311/1, 362/2, 373/foto, 374/2
Dejardin, Cl. 311/1
Delanghe, dr. L. 19/3
Delargy, H. 294/3
Deleeck, H. 312/1
Deleza, W. B. 544/1
Delhaye. J. 311/3
Delizee, R. 311/2
Dellepiane, schout-bil-nacht J. 192/3
Dellwo, K.-H. 629/2, 647/2, 648/3, 673/3
Delmotte, F. 311/2
Delpérée, A. 312/2
Delruelle, G. 311/1
Demany, F. 835/3
Demarco, M. V. 734/1
Demedts, A. 247/2
Demeester-De Meyer, W. 311/2
Deinenich Benitez. J 93/2
Demeulenaere-Dewilde, F. 311/1
Demeyere, J. 311/1
Demirel, S. 82/2, 401/1/2/3, 402/1/3/foto, 424/foto, 671/3, 685/3/foto, 686/1/2/3, 687/1/3, 801/3, 802/2, 814/foto, 815/2
Demulder, F. 827/2
Demuyter, A. 311/3
Deneir, A. 311/1
Denison. R. 311/2
Denktash, R. 81/1/2/3/foto, 82/1/2/3, 83/1/2/3, 671/1/2/3, 685/1
Depres, M. 93/2
Dequae, A, 311/1, 411/2, 679/1, 708/1
Dequeecker, M. 40/2
Derine, prof. dr. R. 40/1, 550/3
Deruelles, H. 311/2
Dery, T. 836/1
Desaeyere, W. 311/2
Desai, M. 177/2, 180/2, 221/3, 224/foto, 368/2/foto, 466/3
Deseamps, P. 72/2, 188/2, 312/2, 397/3
Deschamps, P. 311/2
Désir, G. 311/2
Desmarets, J. 311/2, 397/2, 474/3
Desmon, P. 836/1
Dessel, J. van 311/2
Desta, D. N. 100/3
Desta, D. B. M. 99/2
Desta, schout-bij-nacht 1. 97/3
Desta, T. 98/1
Desutter, E. 311/1
Detiège, L. 311/2
Devenish, R. 829/2
Devos, G. 311/2
Devos, R. 311/2
Dewulf, M. 312/2
Deye, S. A. O. 544/2
D'haeseleer, L. 200/2
Dhan, R. 223/ 3
Dhanis, E. 836/1
Dhar, D. P. 208/3
Dharia, M. 179/1, 368/2
Dhillon, G. S. 208/3
D'Hondt, R. 72/3, 73/1
Dhoore, L. 59/3, 60/1, 89/1/2, 168/1, 362/2, 373/foto, 374/1
Dia, M. 78/1
Diallo, M. 77/2
Dias, V. 112/1
Diaz Chavez, R. 192/2
Dibba, S. M. 368/1
Dickson, A. 310/1
Diegenant, A. 311/2, 708/2
Diego, C. 63/1
Diekman, M. 827/3
Dielens, M. 311/2
Dikshit, U. S. 208/2
Dilawar, Khan, S. 163/3
Dillen, K. 678/3
Diment, E. 48/1
Din, M. H. ud- 436/1
Dini Ahmed, A. 417/2/foto, 418/1/3, 419/2/3, 540/2
Dinitz, S. 806/3
Diokono, J. 61/3, 62/3
Diop, A. sjeik 77/2
Diop, M. 77/2/3, 78/1
Diouf, A. 77/3
Dirckx, G. 329/1
Dis, C. H. van 341/1
Djalalar, M. K. 300/1
Djama, D. D. 540/2
Djayasuriya, B. 466/2
Djuranowic, V. 189/2/foto
Dlimi, kol. A. 723/2
Doamba, T. 255/2
Dobrynin, A. 252/2, 446/1, 819/1
Doef, J. C. Th. van der 128/3, 154/1, 340/3, 502/3, 503/1, 727/2
Doesburg, C. S. van 663/3
Doeve, E. 827/2
Dogan, L. 402/2
Dogo, K. 256/1
Dohnanyi, K. von 40/3
Dolanc, S. 583/2
Dole, R. 35/1
Dollaku, K. 189/1
Dolman, dr. D. 341/1, 472/3, 646/3, 798/3
Domenech, Benitez, J. 93/1
Dominati, J. 248/2
Dominguez Muniz, L. D. 93/1
Domus, A. 781/1
Donaldson, J. S. 96/3
Donat Cattin, C. 622/2
Donati, D. 830/1
Dondorp, J. J. 827/1
Dongen, G. van 645/2, 729/2
Dönhoff, M. Gräfin 690/3
Donnay, F. 311/3
Donnegan, P. 329/3
Doorn, mr. H. W. van 19/3, 151/2, 396/2, 445/3, 661/3
Dooyeweerd, prof. dr. H 836/1
Dorendra Singh, R. 18112
Doresey, J. 18/3
Doronsjki, S. 489/3
Dorronsor, J. M. 670/2
Dorticos Torrado, O. 93/1/2
Dosfel. mevr. 550/3
Douglas-Home, Sir A. 571/2
Doxiadis, S. 774/2
Dragt. T. 829/1
Draia, A. 268/3, 368/1
Drees, jr. dr. W. 128/3, 172/3, 215/2, 217/3, 340/2, 341/1/2, 342/2, 445/1, 473/1, 729/1
Drees, dr. W. 414/2, 699/3
Drenth, H. H. 341/1, 772/1
Driman. ds. R. 736/2
Droessen, mr. 391/3
Droscher, W. 120/2
Duhcek, A 67/3, 169/2, 170/2
Dubois Gervasi. J. 205/2
Duchainp, M. 263/3
Duckett, G 92/2
Ducobu, A 311/2
Ducray, G. 212/1
Dugdale, dr. B. R. 330/1/2
Duisenberg, prof. dr. W. F. 154/2/3, 195/1/2, 196/3, 199/1, 232/3, 233/1, 278/1/2, 340/3, 342/1, 412/3, 415/1, 469/2/3, 503/1, 553/3, 554/1, 590/1, 613/1, 614/2, 617/foto, 646/3, 771/3, 797/1, 798/3, 799/1/2
Dulac, J. 311/3
Dumas, 758/3
Dumitru, A. 190/1
Dunaway, F. 830/1
Duncan, dr. D. K. 43/3
Dupont, F. 311/2, 328/3
Dupré, J. 311/2, 739/3
Dupuy, 370/1
Durafour, M. 115/1, 209/3
Duran, A. 415/3
Duran, gen. G. 504/foto
Durand Rey, vice-adrn. R. 205/2
Dussart, R. 311/3
Duval, D. 829/3
Duval, G. 5/1
Duval, gen. M. 332/3
Duvall, S. 829/2
Duvieusart, E. 311/3
Duvieusart, J. 830/1/2
Dijk, drs. C. P. van 340/3, 554/1, 603/3, 697/2
Dijk, E. van 664/3, 730/3
Dijk, mr. V. J. A. van 103/3, 104/1, 141/3, 142/1/2/3, 143/1/2, 246/3, 665/3, 666/1
Dijkman, mr. S. J. M. 340/3, 812/1
Dymsjits, V. E. 13/2
Dijoud, P. 248/2
Dzjemilew (Abdoelzjemil) M. 250/2

E

Eanes, S. R. dos, zie: Santos Ramalho Eanes, A. dos
Eban, A. 18/1/2, 322/2, 323/2/3
Ecevit, B. 401/1/3/foto, 402/1/2/3, 685/1/2/3, 687/1/3
Echeverria Alvarez, L. 130/1, 144/1/3, 156/2
Echeverria, Q. 175/1, 356/1
Echiguer, H. 288/1
Eda, S. 449/2, 450/3
Eden, A. (Earl of Avon) 836/2/3/foto
Edness, Q. L. 92/2
Eecken-Maes, N. van der 311/1
Eekelen, dr. W. F. van 341/1
Ege, I. C. 686/1
Egelmeers, D. 312/ 1
Eglin, C. 718/3, 719/2 720/1/foto, 769/2/3
Egziabher, maj. Y. G. 98/3, 100/3
Ehmke, H. 82/1
Ehrenberg, H. 25/1/foto, 40/2
Ehrlich, S. 640/2
Eilts, H. 754/3, 806/1
Eisma, drs. D. 458/3
Eklund, S. 152/2
Elabe, M. D. 418/2, 540/2
Elaut, L. 708/1
Eleperu Revoredo, Ren. 205/2
Elewyck, J. 311/2
Elfferich, P. C. 458/2
Elhage, R. 549/3
Elizabeth II, koningin 156/3, 20411, 297/3, 298/foto
Ellawala, N. 466/2
Ellenbroek-Prinsen. N. 393/3
Ellis, A. 295/1

Elsen, V. van 312/1
Elslande, R. van 232/2, 235/1, 311/2, 362/2, 373/3/foto
Elst, mr. Fr. van der 258/1, 312/2, 590/1
Eman, H. 529/3, 530/1
Emari, S. el- 509/3
Emmery, L. 114/3, 115/1
Ernrninger, O. 556/1
Emre, S. A. 686/1
Enahoui, M. el- M. O. 544/2
Engulu Baangampongo Bakolele Lokanga 229/?
Engwirda, drs. M B. 341/1, 472/3
Ennaceur, M. 114/2
Ensslin, G. 625/2, 627/1/3, 628/1/2, 629/1, 647/3, 648/3, 673/3, 677/1/2/3/foto, 678/1, 730/2, 731/1/2
Ensslin, ds. H. 731/foto, 744/1/3, 745/1, 746/2, 756/1/3
Epema-Brugman, mevr. drs. M. 341/1
Erbakan, N. 401/1/2, 685/3, 686/1
Erdem, T. 402/2
Erek, A. S. 686/1
Erez, I. 687/3
Ergenekom, Y. 686/1
Erhard, dr. L. 836/3
Ersin, gen. N. 687/1
Ersoy, B. 402/2
Ersoz, gen. A. 687/1
Ersun, gen. N. K. 686/3
Ertl, J. 25/foto
Ertug, C. 402/2
Erverdi, S. 402/2
Esaki, M. 449/3
Esat, H. 402/2
Escher, R. 829/2
Escobar Bethancourt, R. 524/3
Escobar Garcia, lt.-kol. R. 110/2
Esener, gen. A. F. 687/1
Espaldan, R. 44/2, 45/1, 48/2
Esperen, O. 188/2
Espin Quillois, V. 93/1
Esquivel, A. 93/2
Essed, F. 706/3
Estelrich, J. 829/3
Ester, 243/2
Estrade, 332/2
Eszes-van Loon, mevr. H. A. 341/1
Evans, M. 299/2/3
Evaristo Arns, kard. P. 203/1
Evenhuis, A. J. 341/1
Evenhuis-van Essen, mevr. C. H. 340/3
Evenssen, J. 608/1
Evers. A. 72/3
Evers, B. 280/3
Evers, Fr. 312/2, 328/3
Eversdijk, drs. H. 340/3
Evert, M. 774/2
Evertsz. J. G. 531/1/2/3, 533/1, 714/3, 715/1
Evren, gen. K. 687/1
Ewart-Biggs, Ch. 307/foto, 308/1
Ewart-Biggs, mevr. J. 309/foto
Ewing, mevr. W. M. 188/2
Eyadema, gen. G. 254/1, 256/1
Eijkelenburg, S. J. van 143/foto, 244/3, 245/1
Eynde, J. van 185/2, 258/1, 311/3
Eyraud, 212/1
Eijsink, R. 458/2
Eyskens, G. 19/3
Eyskens, prof. M. 258/1, 259/1, 311/2, 362/2, 373/foto, 374/2, 442/3, 443/1, 739/3
Eyuboglu, O. 402/2

F

Faber, dr. S. 340/3
Fabiano, N. 200/3
Fabiano, kapt. C. 703/1
Fabiola, koningin 645/1
Fabri, Z. 829/3
Facq, E. de 312/2
Fadel, A. 271/2
Fagot, D. 550/3
Fahd, prins 411/1, 806/2, 818/2
Fahmi, I. 316/2, 477/2, 480/2, 481/1, 492/3, 493/1, 508/3, 510/2, 514/1/3, 515/foto, 524/2, 808/3/foto, 822/2/3
Fahmi, S. H. 508/3, 511/2
Fahoum, K. 819/3/foto
Fainberg, V. 250/3
Falcao, A. 202/2
Falize, P. 312/2, 534/3, 660/1
Fall, M. O. M. 544/1/2
Fällidin, Th. 545/2
Fallon, D. 312/2, 474/3
Fallu Sumbu. gen. 229/1
Fang Yi 564/1/2
Farah, I. H. 540/2
Farah, M. B. 540/2
Farah, Iltréh, O. 418/3, 419/2/3
Farah Khaire, S. 418/3
Faroek, koning 754/2
Farook, Rahman, lt.-kol. S. 300/3, 301/2, 303/2
Fassi, A. el 286/2
Fattah, Z. T. A. 477/3, 478/2, 508/3
Faulkner, B. 306/3, 310/1/foto
Faulkner, P. 475/2
Favatas lt.-kol 775/3
Favercy, H. 928/1
Fayeq, G. 300/1
Fedine. K. A. 836/3
Fedorenko, W. 251/3
Fedatow, G. 251/1
Feeny, P. 736/2
Feisal, E. 767/3
Feldmann, A. 250/3
Feleke, A. 98/3
Felice, J.-J. 629/foto
Fellermaier, L. 187/3
Felli, kol. R. 419/3
Ferir, J. 312/1
F'ernan Gomez, F. 829/3
Fernandes, G. 182/3, 221/3, 223/1/3, 368/3, /foto, 489/2
Fernandez, S. 93/2
Fernandez Font, M. 93/2
Fernandez Maldonado, J. 190/3, 192/3
Fernandez Ordonez, F. 666/3/foto, 667/1, 668/1
Fernandez Salvatecci, maj. S. 205/2
Ferrari, J. D. M. 542/1
Ferrier, dr. J. H. E. 705/3, 715/1/foto
Ferron, L. 828/1
Février, S. 312/2
Feyide, chief M. O. 358/3, 410/foto
Feyzioglu, T. 401/3, 686/1
Fiel Filho, M. 203/1
Fievez, J. 312/2
Fifi'i, J. 32/1
Fihri, M. el F. 284/2
Filbinger, H. 677/3, 731/1
Finch, P. 830/1
Firmenich, M. 735/3
Firminio Miguel, kol. M. 10/1, 12/1
Firnberg, H. 364/1
Fischer, A.-M. 827/2
Fischer, O. 168/3, 169/1, 676/3
Fisk, R. 81/2
Fiszbin, H. 211/2, 213/2
Fitzgerald, G. 475/1/2
Fitzgerald, J. 693/3
Flagothier, G. 312/2
Flamant, E. 311/1
Flaming, G. 347/3
Flatto-Sharon, S. 639/3
Fleerackers, mr. J. 19/3, 501/3
Fliek, mr. F. C. 661/1/2
Flores Sanchez, D. 144/1
Flothuis, M. 829/2
Foccart, J. 333/1
Fock, P. 319/2
Focke, K. 25/2
Fofana, I. M. 543/2
Folkerts, K. 625/2, 627/1, 663/2, 664/2/3/foto, 665/1/2/3, 661/1, 743/2
Fons, J. 829/3
Fontán, A. 650/2
Fonteyn, Dame M. 827/1
Fonteijn, 244/1
Foot, M. 283/1
Ford, G. 27/2, 32/2, 33/1/2/3/foto, 34/1/2/3, 35/1, 49/1/foto, 50/3, 51/1/3, 53/2, 73/2/3, 74/1/2, 75/1, 76/3, 204/3, 298/foto, 324/2, 371/1, 382/1, 384/1, 431/1, 446/3, 447/1/2, 479/1/2, 489/1, 492/1, 504/3, 515/3, 526/1/3
Forde, H. 91/3
Forest Tarrat, G. 415/3/foto
Forkani, E. H. 285/1
Forlani, A. 156/3
Fortes, F. 255/2
Foth, E. 628/1/2
Fourcade, P. 210/1
Fourcand, S. 111/3
Fourie, B. 571/foto
Foutou, kapt. C. G. 256/2
Fraga Iribarne, M. 385/1, 387/foto, 388/1, 389/2, 668/1
Francia Mestre, R. 93/2
Francken, P. 550/3
Franco Bahamonde, gen. F. 42/1/3, 385/2, 386/1/2/3, 387/1/2, 388/1/3, 416/3, 582/2, 641/1, 643/2, 651/1, 669/1, 670/2, 704/3, 714/2
François, Fr. 311/1
François-Poncet, J. 417/3, 418/1
Franeau, prof. J. 247/3, 248/1
Frank, F. M. 532/3, 715/1
Franke, E. 25/foto
Freedrnan, M. 639/3
Freezer, H. 827/3
Freire Monteiro, V. 255/2
Freitas, Sir. G. de 188/2
Freitas do Amaral, D. 12/2, 681/1
Fremota, N. 93/2
Fresholtz, I.. 830/1
Freij, E. 352/2
Friderichs, H. 25/foto
Frota, gen. S. 747/1
Frydenlund, K. 56/foto, 607/1
Frijmersum, ir. F. 592/2
Fuentes Quintana, E. 666/3/foto, 667/1, 688/1
Fuga, M. 189/1
Fujita, M. 450/1
Fukuda, H. 450/1
Fukuda, T. 383/1/2, 420/foto, 421/1, 449/2/3/foto, 450/1/2
Furgler, dr. J. 330/2

G

Gaast-Bakker Schut, mevr., drs. S. van de 340/3
Gaay Fortman, B. de 151/2/3, 153/1, 155/foto, 215/1, 217/1, 280/1, 340/2, 342/foto, 458/2, 533/3, 645/3
Gaay Fortman, mr. W. de 38/2, 445/3, 458/2, 520/1, 529/2, 530/2, 531/1, 602/3, 664/3, 695/2, 771/3
Gabo, N. 836/3, 837/1
Gaboash, Ph. A. 319/2
Gabol, A. S. 436/1
Gabre-Selassie, D. Z. 98/1
Gabriels, J. 311/2
Gadama, A. E. 544/1
Gaddum, J. W. 8/2
Gadgi, V. 208/3
Gadir, maj. Z. el A. M. A. A. 319/3
Gaines, G. 830/1
Gairy, E. 96/1/2
Galan, dr. C. de 378/3
Galgut, O. 718/3
Galili, I. 322/3
Gallagher, D. 475/2
Gallagher, E. 330/2
Galle, M. 258/1, 311/1
Galley. R. 334/3, 335/1
Gallingi, V. 694/2
Gallone, G. 622/foto, 623/foto
Gallus, G. 40/3
Galoyin, maj. P. 332/2
Galvan Lopez, gen. F. 144/1
Galvao de Figureiredo, gen. O. 25/3
Galvao de Melo, gen. 701/2
Galvez, V. 112/1
Gamasi, A. G. 316/2, 319/1, 478/2, 480/3, 508/3
Gammon, S. 462/2
Ganayur, I. 163/2
Gandhi, mevr. I. 177/1/2/3/foto, 178/1/2, 179/1, 180/3, 181/2/3, 182/3, 205/3, 208/2, 221/2/3, 222/2, 223/1/2/3, 464/2, 827/3
Gandhi, S. 177/1, 178/1, 181/2, 182/2/foto, 222/3, 223/1
Ganesh, K. R. 208/2, 221/3
Ganshof van der Meersch, W. 199/3
Garaud, M.-F. 214/2
Garaudy, prof. R. 72/1
Garba, J. N. 779/1
Garba-Jahumpa, Alhaji, I. M. 368/1
Garcia Diez, J. A. 667/1
Garcia Frias, G. 93/2
Garcia Lopez, I. 41/3, 385/1
Garcia Moritan, N T. 734/2
Garcia Pozo, V. 175/3
Garcia Robles. A. 130/1
Gardeniers-Berendsen, mevr. M. H. M. F. 21/3, 340/3, 595/2, 596/1, 597/2, 771/3, 809/foto, 810/2
Gardez, K. 162/1
Garmendia Artola, J. A. 670/2
Garn, 75/3
Garner, E. 837/1/foto
Garrastazu, Medici. E. 202/1
Garrigues Walker, J. 666/foto, 667/1
Gaspari, R. 622/foto
Gaston, L. 541/2
Gatto, M. 200/3
Gaulle, Ch. A. J. M. de 209/2, 212/1, 249/3, 641/1
Gavidi, R. O. 688/3

Gaye, K. 453/3
Gazit, M. 523/3
Gbamanja, K. C. 543/2
Gborie, A. S. H. O. 543/3
Gebre, A. B. 100/2
Gebre-Egzy, T. 97/3, 159/2
Gedle-Giorgis, kol. F. 636/2
Geens, G. 200/1, 312/2, 362/2, 373/foto, 374/1
Geerman, H. 529/1, 532/3, 533/1/2/3
Geerninck, A. 312/1
Geertsema, mr. W. J. 342/1
Gehlen, A. 72/2, 328/3, 708/3
Geisel, E. 28/1, 176/3, 200/3, 202/1/2, 203/1/3, 204/1/3/foto, 205/1/2, 747/1, 748/1/3, 749/1/2
Gelbard, J. B. 735/1
Geldolf, W. 311/2, 360/1, 361/3
Gendebien, P.-H. 185/3, 186/1, 258/2, 259/1, 260/foto, 261/1, 311/2, 361/2, 397/2, 589/3
Genet, J. 649/3
Genscher, H.-D. 24/1, 25/foto, 87/1/3, 382/2/3/foto, 493/1, 538/2/3/foto, 627/1, 700/3
Gent-de Ridder, mevr. J. J. van 458/2
Georgalas, G. 775/2
Gerassimow, P. 238/3
Gerdener, Th. 718/3, 719/1/3
Gerits, J. 312/1
Gerlo, prof. A. 40/2, 550/3, 551/1, 630/3, 708/1
Gernhardt, R. 827/3
Gerven, prof. L. van 550/3
Gesterin K. 350/3
Geurtsen, mr. A. 171/3, 172/1, 341/1, 596/1
Geyt, L. van 311/2, 397/2
Ghaffar Khan, K. A. 162/2
Ghafoor, A. 181/1
Ghanem, M. H. 508/3
Ghani, A. A. 657/1
Ghashmi, lt.-kol. A. H. al 657/1/2
Ghawas, gen.-maj. S. 163/3
Ghekiere, G. 550/3
Ghesels, G. 30/3
Gheijsen, R. 311/1
Ghilzai, H. M. 162/1
Ghosh, S. K. 208/3
Ghozali, M. 368/1
Gibaili, M. el- 508/3
Gibbons, J. D. 92/2, 475/2
Gidema, A. T. 100/3
Gierek, E. 71/3, 803/2
Gil Robles, J.-M. 385/1, 388/2/foto
Gilani, S. H. R. 436/1
Gillet, J. 311/3
Gillet, L. 312/2
Gillet, R. 257/3, 311/3
Ginjaar, dr. L. 809/foto, 810/2
Ginjaar-Maas, mevr. drs. N. J. 341/1
Ginsboerg, A. I. 218/3, 251/2/3, 446/2
Ginsboerg, L. 251/2
Giolitti, A. 122/1, 123/1, 124/3/foto, 566/3, 567/1/2
Giphart-Jabaaij, mevr. T. V. 341/1
Giraud, A. 468/foto
Giri, V. V. 314/3
Giroud, F. 209/3, 263/2
Giscard d'Estaing, V. 121/foto, 149/2, 203/3, 204/foto, 209/1/2, 211/3, 212/3, 213/1, 214/1/2/3, 231/3, 232/1/2, 233/2, 249/1/2, 256/3, 261/3, 263/2/3, 264/1/3, 334/2/3, 335/1, 336/1/2, 366/3, 369/1, 383/1, 418/3, 419/2, 420/foto, 421/1, 423/3/foto, 462/3, 480/2/3/foto, 508/1, 524/1, 546/foto, 547/3, 649/3, 670/1, 700/3, 722/3, 725/3, 778/3, 804/3
Giscard d'Estaing, mevr. A.-A. 480/foto
Gizenga, A. 228/2
Glastra van Loon, prof. dr. J. W. 173/foto, 342/1
Gligorewski, P. 829/3
Glimmerveen, J. 342/3
Glinne, E. 311/2
Glistrup, M. 113/1/foto
Glotz, P. 41/1
Gnavi, adm. P. A. J. 735/1
Gnrofoun, T. 256/1
God, A. A. 418/2
Godett, W. 531/2/3
Goebel, W. 627/1
Goede, A. de 412/3
Goedhart, dr. C. 378/3
Goemans, H. 311/3, 397/2
Goerion, D. Ben 17/3, 766/1
Goesew, S. 252/1
Goheen, R. 381/3
Gokcek, C. 686/1
Gol, J. 257/3, 261/1, 311/1
Golan, 321/3
Goldman, W. 830/1
Goldschmidt, B. 468/3
Goldschmith, 263/2, 830/1
Gollwitzer, H. 730/1
Goma. maj. L. S. 242/3. 256/2
Gurnaa, S. M. 510/1, 512/3
Gomes, A. L. 255/2
Gomes, S. 202/1/2
Gomes Monteiro, gen. D. 203/1, 747/1
Gomes Villanueva, A. 549/2
Gomez Ilorente, L. 650/2
Gomulka, W. 71/3
Gonçalves, gen. V. 11/1, 680/1, 663/1, 702/2
Gondry, R. 311/2
Gonzales, C. 144/1
Gonzales, F. 41/2/3, 42/foto, 387/2/foto, 641/3, 668/1/2, 670/1
Gonzalez, J. C. 734/1
Gonzalez Revilla, N. 432/foto
Goor. C. 311/2
Goossens. Ch. 312/2
Gopallawa, W. 466/1
Gopsill, G. 295/2
Goray, N. G. 178/3
Gorbanewskaja, N 266/1
Goretta, C. 829/2
Görgens, I. 746/1
Gormley, J. 328/2
Gorostidi. J. 670/2
Goscinny, R 837/1
Goudzwaard, prof dr B 23/1
Goukouni, 333/2
Goulart, J. 200/3
Gouled Aptidon, H 417/1/2/foto, 419/2, 419/3
Gourat, Hamadou, B. 418/2/3, 419/1/2
Gousse, P. 111/3
Graaf, A. de 340/3, 697/2, 772/1
Grafé, J. P. 311/1, 474/3
Graham, mevr. B. 294/3
Graham, J. 572/2
Graiver, D. 734/3, 735/1
Gramme, G. 259/2, 311/3, 360/1/2, 378/1, 589/3, 590/1
Gramsci, A. 829/2
Grashof, M. 628/3
Grass, G. 730/1
Gredal, E. 349/1
Gregor, J. 29/3
Grembergen, P. van 311/1
Gretsjko, A. A. 13/1, 478/2, 823/3/foto
Grève, L. de 311/2
Griffin, R. 34/3, 35/1
Grigoras, J. 190/1
Grigorenko, P. 218/2, 240/foto, 251/3
Grinsven, G. van 827/3
Grinten, prof. W. C. C. van der 772/2/3, 773/1/2/foto, 786/1, 811/3, 812/1/2/3, 813/1
Grisjin, L. T. 477/2
Grivas, gen. G. 684/3
Grlickow A. 583/2
Groenewold, K. 627/3
Gromyko, A. 300/1, 345/3, 357/3, 403/1, 478/2, 490/foto, 491/2, 492/1, 518/3, 575/foto, 655/1/foto, 806/1, 820/1, 823/3
Gronon, R. 247/2
Gronsveld, F. van 312/1
Groosman, J. 829/2
Groot, P. de 280/2, 378/2, 645/3, 646/1
Grootjans, F. 259/1, 311/2, 397/2, 644/1/foto
Grubiakow, V. 778/2
Grundmann, W. 628/3
Grüner, M. 40/3
Grünewald, A. 633/1
Grunitzky, Y. 256/1
Grunwaldt-Ramasso, 147/3
Gruyters, drs. J. P. A. 194/1, 277/1
Gscheidle, K. 25/foto
Gualthérie, mr. J. S. K. 340/3
Guelmes, P. 93/2
Guena, Y. 214/2
Guennez, M. 271/2
Guha, S. 179/1
Guichard, O. 209/1/2, 213/3, 214/3, 261/2/3, 524/1
Guillaume, E. 312/2
Guillaume F. 311/2
Guillemin, R. 831/1/foto
Guillermo, B. F. T. 443/1/foto
Guillermo, J. 443/1
Guiringaud, L. de 88/1, 209/3, 210/1, 232/2/3, 463/3, 524/1/2, 724/3
Gujral, I. K. 208/3
Gun, F. G. van der 340/3
Gundelach, F. D. 122/1, 123/2, 124/foto, 125/2, 136/3, 147/2, 167/1/2/3, 291/2, 585/2, 587/1, 588/2/3
Gundogan, F. 402/2
Guner, A. O. 686/1
Gunes, T. 402/2
Gupta, B. D. 181/1
Gusenko, K. 778/2
Gutierrez Mellado, M. 666/2/3/foto, 667/1
Gutierrez Muniz, J. 93/2
Gutffreund, A. 830/1
Guttierez, M. 829/3
Guy, L. 621/3
Guzzetti, C. 447/2
Gwede, F. 544/1
Gwonza, E. M. 314/3
Györi, I. 29/2
Gijs, H. 311/3
Gijsen, M. 247/2

H

Haack, D. 40/3
Haack, S. 626/2
Haag, S. 744/3
Haan, prof. P. de 197/2
Haar, E. 40/3
Haas, dr. E. 19/3
Haas-Berger, mevr. mr. Ii. M. 340/3
Haavik, G. G. 608/3
Habache, G. 516/2, 518/1
Habib, Ph. 507/1
Habre, H. 332/2/3, 333/1/2/3, 336/1/2/3
Habte, A. 98/3
Habte, maj. S. 97/1, 652/2
Habte Wold, A. 97/3
Haby, R. 209/2, 210/1
Habyarimana, J. 30/3, 31/1, 487/foto (corr.)
Haddou, kol. O. B. 268/3
Haehser, K. 40/3
D'Haeyer, R. 312/1
Haferkamp, W. 122/1, 123/1/foto, 124/2, 346/2/3, 347/1, 348/2
Hafizuddin, A. K. M. 300/2
Hagos, G. T. 653/2
Haiboelin, W. 251/3
Haidar, M. 723/1
Haiden, G. 364/1
Haig, A. M. 59/1, 382/2, 821/3
Haile, F. 652/2
Haile, M. 100/3
Haile, N. 100/1
Haile Mariam, M. 97/1/foto, 98/2, 159/3, 575/2, 609/1, 635/3, 636/1/2/foto, 639/1/2, 652/3, 653/1/2, 655/1/foto
Haile Mariam Hassan, It. 97/1
Haile Selassie, 97/1/2, 98/1, 99/3, 576/3, 609/3, 652/1, 654/2
Haile Selassie, A. T. 100/3
Haile Yemenu, A. 98/3, 636/2
Haithem, A. 509/3
Hajek, J. 67/3, 69/1/2/3/foto, 70/1
Hakkerup, P. 349/1
Halberstadt, drs. V. 378/3
Halevi, B. 656/3
Haley, A. 829/1
Hall, G. van 837/1
Hallgrimson, G. 539/3
Halsey, R. 830/1
Halter, prof. dr. S. 72/3
Hamad, H. H. 540/2
Hamd al-Thani, sjeik bin 410/3/foto
Hamdani, S. 368/1
Hamdi, lt.-kol. A. M. al- 657/1
Hamdi, lt. kol. I. M. al- 657/1/2/3/foto, 658/2, 659/1/2/3
Hameed, A. C. S. 467/3
Hamid, M. S. E. 508/3, 510/2
Hamm-Brticher, mevr. H. 40/3
Hammer, Z. 17/3/foto, 352/3, 640/2/3
Hammerberg Th. 813/foto
Hamouda, B. ben 368/1
Hamouz, F. 29/3
Hanas, J. 29/3
Hancioglu, R. 402/3
Hancke, L. 311/2
Haneef, M. 436/1
Hanes, D. 29/3
Hanif Khan, M. 163/2, 436/1
Hanin, Ch. 312/1
Hannotte, L. 311/2
Hannoun, H. 352/2
Hanouman. kol. E. Ben 272/1
Hanquet, H. 311/3
Hansen, J. P. 349/1
Hansenne, M. 311/1
Haq, A. 301/2
Haq, K. A. 300/2
Haq, lt.-gen. M. Z. ul 163/3, 433/1/2/3/foto
Haque, kol. M. M. 301/1/2
Harguindeguy A. E. 734/2
Harmegnies, M. 311/2
Harmel, P. 411/2
Haroun, M. 272/2
Harris, P. Roberts, 52/3/foto, 53/1
Hart, mevr. J. 281/2

Hart Davalos, A. 93/1/2
Hartling, P. 113/1/foto
Hartmeyer, H. 341/1
Hartog, W. 458/2
Hasan, H. M. 508/3
Hasan, K. 548/2/3
Hasan, M. 436/2
Hasegawa, S. 450/1
Hashim, gen. M. O. 318/3
Hashim Awad, M. 319/3
Hashimoto, H. 449/3
Hassan II, koning 286/1/3, 287/1, 288/2/3, 254/1, 481/3, 482/1, 721/1/2, 722/2/3, 723/1/3, 822/1
Hassan, gen, G. 436/3
Hassan, gen-maj. b.d. M. O. 319/3
Hassanein, A. M. 316/2
Hatoyama, I. 450/1/foto
Hattem, T. H. J. van 394/1
Hattersley, R. 326/3, 327/1
Hauff, V. 41/1
Haughey, Ch. 475/2
Haunschild, H.-H. 538/2
Häuser, S. 363/3, 674/1
Hausner, G. 753/foto
D'Havé, W. 708/1
Havel, V. 68/1/2, 69/1/2/3, 70/1, 170/1
Havelange, P. 311/2, 397/2
Haveman, B. 827/2
Havemann, R. 66/3, 70/3
Haverbeke, A. van 312/1
Hawatmeh, N. 516/2, 818/3
Hazani, M. 17/3
Hazekamp, Th. M. 21/3, 340/3, 695/2
Healey, D. 281/3, 282/1/2, 325/1, 383/1, 549/1
Hederman, T. 475/3
Heemst, P. van 770/3
Heinesen, K. 349/1
Heissler, R. 730/3
Hek, drs. A. van de 341/1
Hekken, R. van 829/2
Hekman, 827/1
Hekman-Damstra, mevr. 827/1
Helguers, F. 311/2
Helman, H. H. 677/1
Helmi, M. K. 508/3
Helms, J. 526/1
Henckens, J. 311/2
Hendrickse, ds. A. 716/2
Hendriks, J. 340/3
Hendriks, W. 458/2
Henrion, R. 140/3
Henry, M. 540/1
Hercor, G. 312/2
Herman, F. 185/2/3, 234/3, 261/1, 312/2
Herman-Michielsen, L. 312/2
Hermann, V. 829/2
Hermans, L. M. L. H. A. 341/1
Hermans, W. F. 828/3/foto, 829/1
Hermes, A. J. 340/3, 538/2, 603/3, 697/2
Hermlin, S. 66/1
Hernandez, T. 532/3, 714/1
Hernandez Acosta, V. 407/2
Hernandez Colon, R. 73/2
Hernandez Gil, prof. A. 386/2, 650/1/2, 666/foto
Herpol, dr. 60/1
Herrema, dr. T. 330/1/2/foto
Herrenberg, 706/2
Herreras, C. 734/1
Herrero, Tejedor, F. 386/1
Herreweghe, M. van 311/3
Herter, Ch. A. 452/2
Hertzog, A. 720/3
Hertzog, J. B. M. 719/2
Herzog, W. 203/1, 405/1/2
Hessel, S. 332/2/3
Hessel, dr. W. 378/3
Heuvel mevr. I. van den 154/1/2, 155/foto, 156/1, 184/2, 338/3, 340/1, 342/2, 415/1, 697/2, 727/2, 728/foto, 810/3
Heuvel, R. van de 708/1
Hey, J. 458/2
Heym, S. 66/1
Heijman, prof. C. 168/3
Hidalgo Sola, H. 733/2
Hilal, A. E. H. 608/3
Hill-Norton, adm. Sir P. 86/3
Hillel, S. 656/1
Hillery, dr. P. 329/3/foto, 330/1
Hinckley, D. 294/2
Hindi, H. S. al- 316/1, 318/3, 319/1
Hindorie, G. 706/1/2
Hinton, D. L. 229/1
Hipolito, Dom A. 203/2
Hiranyasiri, maj. A. 738/2
Hiranyastiri, Ch. 15/3, 738/2
Hismans, E. 312/2
Hocine, Ch. 272/2
Hodgson, R. 295/1
Hodja, N. 778/1
Hodoul, J. 542/1
Hodzja, E. 583/1, 584/1
Hoea Koeo-feng 80/3, 145/3, 255/1, 298/foto, 299/1, 304/3, 478/3, 479/1/2, 498/1, 499/1/2/3, 500/3/foto, 561/1/2/3, 562/1/2/3, 563/1/2, 564/1/2, 580/1, 581/1/2/3, 582/1, 583/2, 751/1/foto, 752/1
Hoeang Hwa 299/1
Hoek, C. 280/3
Hoekstra, H. J. 128/3, 280/2, 341/1, 378/2, 645/3
Hoessein, koning 493/2 513/1/2 514/2/3, 515/1/3/foto, 516/1 519/1, 523/2 656/1, 752/2, 804/3, 805/1, 806/1, 822/1
Hoessein, lt -kol H. 317/2
Hoessein, K. E. 512/2
Hoessein, S. 509/2
Hoeylandt, B. van 312/1
Höffner, J. kard. 676/3
Hofman, W. 827/3, 828/1
Hofstee, 246/1
Hoggard, prof. R. 132/2
Höhmann, E. 40/3
Holbrooke, R 381/1, 785/3
Hollingsworth, lt.-gen. J 431/2
Hombessa, A. 242/2
Honap, K. 829/2
D'Hondt, P 312/1
Honecker, E 66/3, 70/3, 106/2/foto- 576/1, 803/1
Hoogevest, W. van 154/1, 155/foto, 645/1/2/foto
Hoop Scheffer, mr. J. G. N de 135/2
Hoorick, B. van 200/3
Hooson, H. E. 283/3
Hoost, mr. E. 592/2, 705/3
Hopker, Th. 827/3
Hoppe, W. 648/3, 673/3
Horala, P. 335/1, 336/1
Hori, S. 450/2
Hossain, S. M. 303/2
Hotke, mr. R. 19/3
Houben, F. 311/3
Hougardy, N. 347/3
Houhou, R. 368/1
Houmed, A. M. 540/2
Houmed, A. Y. 540/2
Houphouet-Boigny, F. 256/3, 263/2, 360/1
Houthuys, J. 149/3, 150/2, 187/2
Houwelingen, J. van 340/3, 812/1
Hove, O. 349/1/foto
Hoyaux, J. 311/3, 362/2, 373/foto, 374/2, 589/3
Hoyos Árango, dr. S. 174/2
Hoyos Osores, G. 205/2
Hoyte, D 106/1
Hsoe Hsiang-tsjien 564/1/2
Hsoe Sji-joe 499/2
Hsoe Tsji-joe 564/1
Huber, A. 25/2/foto, 40/2/3
Hubin, F 311/1
Huebl, M. 67/3, 70/1
Hula, V. 169/3
Huland. W. 76/2
Hulet, R. 311/2
Hulst, dr. J. W. van 458/2, 709/3
Hulten, P van 263/3
Hulten, dr M. H. M. van 341/1, 503/1, 590/1
Humblet, A, 247/3, 248/1, 312/1, 362/2, 373/foto, 374/1, 474/3, 589/1
Humphrey, H. H. 34/3/foto, 35/1, 367/1, 447/3
Huq, lt.-kol. S. 300/3, 301/1
Hurez, L. 311/2, 362/2, 373/2/foto, 378/1, 589/3, 645/1, 678/2
Hurley, D. 693/2
Hurwitz, Y. 640/2
Husak, G. 70/1, 169/3, 170/2, 354/3, 366/2, 803/1
Hussain, A. A. 508/3, 511/2
Hussain, G. 436/1
Huton. B. 309/1
Huyghebaert, J. 457/1
Huijsen, J. 280/1, 293/1
Hijland, J. 330/1
Hijri, A. al- 659/2

I

Ibarruri, D. 386/2, 388/foto, 389/1, 390/2, 582/2, 650/2/foto
Ibrahim, A. 286/2
Ibrahim, A. G. M. 315/2, 319/1
Ibrahim, A. W. 319/3
Ibrahim, M. 300/3
Ibrahim Khan, S. M. 163/2
Ibrahima, B. 544/2
Ibrahimi, A. T, 271/3, 368/1
Idar Rassoulle, gen G. H. 300/1
Idris, M. 159/3
Ieng Sary 750/2, 751/1, 752/1/3
Iglesias, P. 388/3
Igoa, R 48/1
Ilahi, Ch. R. 460/1
Ilhan, V. 402/2
Iljoesjin, S. W. 837/2
Imam, M. M. al- 508/3
Imru L M 98/3 159/1
In, G van 312/1
Inan, K. 686/1/2
Indra, A. 29/3
Inouye, D. K. 75/3
Ioannides, gen, D. 776/1
Iqbal, lt.-gen. M. 461/1
Irene, prinses 443/2
Isaacs, A. 43/3
Isaacs, W. 43/3
Ishibashi, M. 450/3
Ishida, H. 450/1
Ishihara, S. 450/1
Isings, J. H. 837/2
Ismael, A. O. 544/2
Ismail, A. A. 477/2, 494/3
Ismail, gen.-maj. M. N. 511/3, 512/3
Issa, M. A. 419/1
Issa, S. 256/1, 509/3
Isufi, B. 583/1
Izjkow, A. 166/2
Izko, F. J. 670/2

J

Jabang, L. 368/2
Jablonsky, H. 367/1
Jacobse, H. H. 341/1
Jaffar, M. M. 436/1
Jagt, J. van der 458/2
Jaia Kakai 543/3
Jaidah, A. M. 358/3/foto
Jaidi, M. 285/1
Jakobsen, S. 349/1/foto
Jakoebowski, maarschalk, I. I. 108/1
Jakoenin, G. 251/3
Jalil, maj. M. A. 301/2
Jalloud, A. S. 158/3, 335/2, 723/1
Jallaw, M. Ch. 368/2
Jamal, A. 400/3
Jamali, T. M. K. 163/2, 436/1
James, C. E. 92/2
James, R R. 295/1
Jamieson, D. 463/1
Janitschek, H. 131/1
Jankovics, M. 829/2
Jansen, dr. ir. J. C. A. 431/1
Janssen van Raay, J. L. 279/3
Janssens, F. 311/2
Jaona, M. 541/2
Jaroszewicz, P. 279/1/2
Jarrin Cauenas, lt.-kol. B. 175/2
Jasokie, J. B. 181/2
Jatti, B. D. 221/2, 223/2/3, 224/1/2/3/foto
Jauregui, J. 41/3, 42/foto
Jawaad, M. A. 316/3
Jawara, Alhaji Sir D. K. 368/1/2
Jayaratne, S. D. R. 466/2
Jayewardene, J. R. 456/1/foto, 466/3, 467/1/2/3
Jeanty, A. C. 111/3
Jebril, A. 516/2
Jeh Tsjien-jeng 497/2, 499/2, 500/2/3/foto, 561/2, 563/1/2/3
Jehangir Khan, A. M. 436/1
Jenkins, G. 830/1
Jenkins, R. 122/1, 123/1/2/3, 124/1, 230/1/foto, 232/1/2, 295/2, 369/foto, 382/2, 420/1/2, 546/3/foto, 700/foto, 701/1
Jensen, E. 349/1
Jerome, R. 200/2, 311/2
Jeserun, E. 532/3
Jeunehomme, E. 311/3, 411/2
Jeyaretnam, J. B. 80/1
Jimenez de Parga, M 666/foto, 667/1
Jiminez Sarmiento, D. 156/3
Jiriki, comm. 48/1
Jirous, I. 68/2
Joe Tsjoe-li 564/1/3
Joekes, drs. Th. H. 341/1
John, B. St. 91/3
Johnson, K. B. 256/1
Johnson, L. B. 526/3
Jones, J 837/2

Jones, J. 299/2/3/foto
Jones, W. 43/3
Jong, C. de 827/2
Jong, G. de 827/3
Jong, J. de 171/3
Jong,drs. K. de 645/3
Jong, P. S. J. de 279/1, 602/3
Jongeling, P. 342/3
Jörgensen, A. 113/1/2/3/foto, 114/1, 349/1/2/3/foto, 546/foto, 605/1/3, 606/1, 700/2
Jorissen, W. 311/3, 397/3, 708/2
Joseph, C. 96/3
Journiac, R. 256/3, 333/1/2, 335/1
Juan Carlos, koning 42/3, 157/2, 386/1, 489/2, 582/2, 650/2, 651/1/2, 666/foto, 667/1, 669/3, 817/3
Judd, F. 281/1
Juliana, koningin 121/foto, 199/foto, 216/3, 391/3, 413/3, 484/1, 502/2, 532/2, 533/3, 612/foto, 715/1/foto, 728/1, 743/2, 809/foto
Juliana, E. 829/1
Juliet, P. 214/2
July, S. 744/1
Jumber, A. 400/2/3
Jünschke, K. 628/3
Jurgens, E. 645/2, 729/2

K

Kabamba, lt. **229/1**
Kabassema, M. **256/1**
Kabila, L. 227/3
Kadar, J. 803/2
Kaddoumi, F. 517/3, 518/1/foto, 805/1
Kadhafi, kol. M. **317/2, 318/1,** 332/2, 335/3, **336/1/2/3, 453/1/3, 481/1/2/3,** 482/1/2, 483/1/2/3, **574/3,** 722/2/3, 723/2, 725/1
Kadir, G. **A. 100/3**
Kaegi, dr. W. **830/2/foto**
Kaetu-Smith, P. C. **543/2/3**
Kahane, K. **17/2**
Kahane, M. **639/3**
Kahwaji, H. **518/1**
Kaissouni, A. M **508/3,** 509/1, 510/1
Kakaouvakis, N **776/3**
Kallistratowa, mevr. S. **251/1**
Kallivas, I. **775/1/2**
Kalmogo, kapt. L. **255/2**
Kalyoubi, I. al- **511/3**
Kam, mr. C. **A.** de **341/1**
Kamara, A. B. **543/2**
Kamara, A. B. M. 543/2
Kamara, F. **543/3**
Kamara-Taylor, Ch. A. 543/2
Kamhawi, W. **518/1**
Kamil, A. M. 419/1, 540/2
Kaminski, Z. **829/3**
Kamitatu, C. **288/2**
Kampmann, J. **349/1/foto**
Kanakaratne, N. **405/3**
Kane, Ch. S. B. **544/2**
Kankaza, Th. **544/2**
Kannas, lt.-kol. A. **657/1**
Kaoenda, K. 241/3, **488/2,** 502/2/3, 544/2/3, **558/2, 573/3/foto, 574/1,** 779/2
Kaouane, N. (M) **272/2**
Kapanli, T. **686/1**
Kapitantsjoek, V. **251/3**
Kappeyne van de Coppello, mevr mr. A. 341/1, 444/3, 445/3, 472/2
Kappler, mevr. A. **632/3/foto,** 633/1
Kappler, H. **632/2/3,** 633/1/2/3
Karaan, A. 352/2
Karabatsos, lt.-gen. K. **775/3**
Karacam, I. **402/3**
Karagiorgos, maj. G **775/3**
Karamanlis, K. 501/3, **671/3/foto,** 758/3, 759**/1/2/3/foto,** 760/1/2/3, 761/1/2/3, 774/1/2/3, **777/1/2/3,** 778/1/2/3, 801/2/3, 802/1, **814/2/foto, 815/1/2/3,** 816/1/2/3
Karan Singh, **181/3, 182/1/2**
Karapanayotis, K **775/1**
Karasek, S. **68/2**
Karatas, S. **402/3**
Kardar, A. H. **436/2**
Kardelj, E. **583/2**
Karenzo, G. **30/2**
Kargbo, E. J. **543/3**
Kargougou, M. **255/2**
Karunanidhi, M 181/3
Karunartne, V. T. G. **466/2**
Kashamura, **A. 228/3**
Kashew, **J. 134/1**
Kassa, R. **A. 97/3**
Kassem, maj. A. **315/2**
Kassim, M **271/3, 368/1**
Kassum, A.-N. **400/3**
Katali, kapt. F.-X. **256/2**
Kate-Veen, mevr. A. A. ten **458/2**
Katoesjew, K. F. **353/2, 476/foto**
Katsuva Wa Kasivwira, gen. 229/1
Katz, S. **806/3**
Katzir, E. 17/1/2, 755/2, 762/foto
Kaufman, G. **547/2**
Kaulingtreks, mr. J. J. M. **458/2**
Kaulza de Arriaga, gen. 702/3, 703/1
Kaushik, **P. 368/2**
Kawasme, F. **352/2**
Kawawa, R. **400/3**
Kay, J. **262/3,** 263/1
Kayale, A. W. **516/2**
Kayibigi, maj. Ph. **30/2**
Kazan, S. **402/3**
Kazhagam, D. M. **181/3**
Keba, M. **242/3**
Keegan, G. J. **431/3**
Keersmaeker, P. de 185/3, 311/2, **378/1,** 590/1
Keerveld, H. **706/1/2**
Kefalogiannis, E. **774/2**
Keita, kapt. I. K. **253/2**
Keja, G. W. **341/1, 661/3**
Kekeh, mevr. B. **256/1**
Kekkonen, U. **350/3,** 351/1/3/3
Kelchtermans, L. **311/2**
Kemenade, dr. J. A. van 19/3, 340/2, 503/1, **771/3**
Kemp, B. **247/2**
Kempinaire, **A.** 311/1
Keng Piao **564/1/2**
Kennedy, J. F. 35/1, 51/3, 75/3, 76/1, 526/3, 590/3
Kerdphol, gen. S. 16/3
Kerekou, M. **253/1/foto,** 254/1
Kerfati, M. **285/3**
Kerim, L. D. **256/1**
Kerina, **502/2**
Kerpel, P. de **311/2, 708/2**
Kessler, dr. G. A. **378/3**
Kestens, prof. P. **742/3**
Keulen, P. van **245/1, 246/2**
Keuneman, P. **466/1/2**
Kevers, J. **311/3**
Khaddam, **A.** H. **514/1,** 548/3, **805/3, 822/3**
Khadilkar, R. K. **208/2**
Khairallah, gen. K. H. **511/3**
Khairuddin, K. **162/2**
Khalaaf, K. **352/2**
Khaled, koning **264/1,** 315/2, **318/2, 459/3, 493/2, 511/1, 822/1**
Khaled, M. **317/2, 319/1/3**
Khalid. M. M. **163/2**
Khalil, M. **508/2**
Khan, **A.** 302/1
Khan. schout-bij-nacht M H 300/2. 303/1
Khan; S. **A. 303/2**
Khar, G. M. **433/2**
Khatib, A. **288/1**
Khatim Mohammed, S. el- 318/3, 319/3
Khattak, M. Y. **436/1**
Khattak, N. K. I. **161/3,** 163/1
Khedda, Ben Y. Ben **272/2**
Kheireddine, sjeik M. 272/2/3
Khelil, I. **134/2/3,** 135/1/2/3
Khieu Samphan, **750/1/3,** 751/1
Khodia. K. A. **368/1**
Khodorowitsj, mevr. T. **251/1**
Khoman, kol. Th 14/3, 16/3
Khoram, A. **A. 300/1**
Kia Naeyued **783/3**
Kichidemi, D. W. **333/1/2**
Kidd, I. M. 59/1
Kikadidi, kapt. B 241/1/3, 242/1
Kilenga, S **228/1**
Kilic, S **686/1**
Kim 11-Soeng **578/1, 579/3/foto,** 752/3
Kinder, R. de **660/1**
Kinene, K. Y. **405/2**
King sr, M. L. **49/1**
King, ds. M. L. **49/1**
Kinsbergen, A. 660/1
Kirbo, **Ch. 52/2**
Kirchschlager, R. **364/1,** 367/1/2
Kirilenko, A. P. **354/2,** 35511
Kissinger, H. 51/1/3, 52/2, 53/2, 76/1/2, 82/2, 87/1, 88/2, 116/2/3, 132/3, 143/3, 174/3, 204/3, 228/3, 238/3, 358/1, 370/1, 373/1, 381/1/3, 403/1, 410/2, 446/3, 462/2, 477/2, 479/1/2, 488/1, 492/1, 500/3, 526/3, 538/3, 557/3, 558/1, 560/1, 570/3, 693/1, 802/3, 813/2, 814/1
Kittikachorn, kol. N. 738/1
Kittikachorn, Th. **15/3, 738/1**
Kivistö, K. **350/3**
Klaassen, C. **645/2/foto**
Klaauw. V A van der **809/foto, 810/1**
Klant, prof. dr. J. J. **830/3**
Klar, Ch. 627/1, 648/1, 664/3, 730/3
Klasen, K. **556/1**
Klein, dr. G. **340/3**
Klein. H **626/1**
Kleisterlee. C. F, 340/3, 472/1
Kleppe, P **607/2**
Klix, J. M. **447/2**
Klompé, mevr. mr. M. 709/1
Kloosterman, **597/3**
Knol, H. **340/3**
Knoops, E. **257/3, 311/2**
Ko Ko, Oe **221/2**
Köbben, prof. dr. A. F. J. 396/2, 444/3, 445/2
Kodjo, E. **256/1**
Koekoek. H. 340/2, 341/2, 414/2
Koelakow, F **353/foto**
Koelikow, gen W. 107/3 **108/1/foto**
Koerdika, S **266/1**
Koevent, W. **265/1/2**
Koeznetsow, E. **251/2,** 406/1
Kohl, H. 8/2, 9/1/2/foto, 41/2, **756/2**
Köhler, Ch. **837/2**
Kohnstam, R. **827/2**
Kohnstamm, dr M 833/3/foto
Kohout, P. **67/3, 69/2/3,** 70/1
Kok, W. 90/foto, 102/2/3, 103/2, **216/2, 243/1, 244/1/3,** 245/2. **246/1.** 520/3 **554/2. 797/2.** 799/1, 800/1/2
Kolakowski, L. **827/1/2**
Koleka, S **189/1**
Kolthof, G. W. **458/2**
Kolthoff, drs. K. **341/1**
Kombrink, J. C. 155/3, 15611. 341/1, **697/2, 772/1**
Komiyama, J. 450/1
Komoto, T, **449/3**
Koning, mr. H. E. 341/1, 444/2/3, 445/2
Koning, H. **827/3**
Koning, drs. J. de 340/3, 809/foto, 810/2
Konstantijn, ex-koning 760/3, 761/1
Kontogiogis, G. **774/1/2**
Konuk, N. **83/2**
Kooiman, D. A. **828/1**
Koornhof, P. **693/3, 717/1**
Kooten, K. van **830/1**
Kooymans, prof. mr. P. H. 152/2, **662/1**
Kopple, B. **830/1**
Korcak, J. **29/3**
Koroma, A. K. **543/2**
Koroma, S. I. **543/2**
Kort. R. W de **279/3**
Korthals Altes, mr. E. **665/3**
Korthals Altes, mr. F. 171/3, 172/1, 293/3
Kortho, S. **256/1**
Korutürk, F. **402/1/2,** 685/3, 687/1
Korvald, L. 594/foto
Kasarow, **A.** 829/3
Koster, H. J. de **458/2**
Kosto, mr. A. **340/3**
Kosygin, A 157/1, 300/1, 351/2/3, **353/foto,** 354/2/3, 355/1, 575/foto, 823/3/foto
Kotze, Th. **689/2**
Kouaba. F. **242/3**
Koumba, B. **A.** 332/1
Kountché, S. **725/1**
Kovadloff, **J. 735/1**
Kowalska, A. **67/1**
Koya, S. M. **688/3**
Koyamba, **A. 254/3**
Kozlowski, **J. 13/1**
Kraaijeveld-Wouters. mevr. J. G. 340/3
Krabbe, F. **664/3,** 730/3
Krabbe, H. E. 629/2, 648/3, 673/3
Krail, **348/1**
Kraivichien, Th., zie Thanin.
Kranenburg Boelman, dr. **587/3**
Krasin, V. **266/1**
Krause, P. 625/3
Kravaritis, **V. 775/1/2**
Kreisky, B. **70/1/2, 131/2,** 238/3, **363/3,** 364/1/2/3, 365/1/2, 366/1/2/3, 367/1/2, 489/2, **778/3,** 805/2
Kremers. dr. **J. 413/2/3/foto**
Kreps, J. **52/2/foto, 53/foto**
Kriecher, N. **626/3**
Kriegel, F. 67/3, **68/2,** 69/2, 70/1, **170/2**
Krimpen, mr Chr. van **458/2,** 529/3
Krolis, I 705/3, 706/2
Kromsky, G. A. **446/2**
Krouwel-Vlam, mevr. J. B. 340/3
Kruger, J. T. **689/1/3,** 691/2, 692/3, 694/2/foto
Kruisinga, dr. J. 22/foto, 171/3, 216/3, 217/3, 280/1, 338/2, 340/3, 341/3, 471/1/2/3, 503/1, 698/2, 699/1, 709/2/3. 771/3. 772/1. 8091 foto, **810/1/2**
Kubitschek de **Oliveira,** J. **200/3**
Kubla, S. **311/2**
Kuby, Ch. **745/2**

Kuhanga, N. 400/3
Kuhn, B. 506/1
Kuhuwael, Th. 0 . 392/1, 443/3/foto
Kuip, J. van der 531/1
Kuiper, M. J. 586/3
Kukobaka, M. 251/1
Kulkarni, mevr S 223/1
Kumarasuriar, Ch. 466/2
Kunze, R. 70/3
Kunzel, 628/1
Kuranari, T. 450/1, 455/foto
Kuron, J. 67/foto
Kurshid, K. H. 163/2
Kutan, B. 686/1
Kuti Sanyang, B. L. 368/2
Kuyer, G. 827/3
Kuylen, R. 312/2
Kuijpers, W. 311/2
Kwaadsteniet, dr. W. de 812/1
Kwenda, S. H. M. 544/1
Kyprianou, S. 83/3, 84/1/2, 684/1/2/3/foto

L

Laan, mr. C. 142/2
Laar, drs. L. J. M. van de 19/3
Laban, C. 341/1
Lacalla Larraga, gen. J. 389/3
Lacheraf, M. 269/1, 368/1
Lachmon, J. 591/3, 592/1/3, 705/1/2, 706/2/3/foto
Lachs, dr. M. 833/3
Lacle, K. 256/1
Lacroix, E. 312/1
Lacroix, E. 312/2
Lacroix, R. 312/2
Laethem. G. van 441/1
Lagae, A. 311/3
Lagasse, A. 259/1, 311/3, 742/2
Lage, M. 93/2
Lagneau, A. 311/3
Lagu, J. 314/3
Lahaye, H. 312/1
Lahouel, H. 272/2/3
Lahoz, M. 62/2
Lake, A. 381/1
Lal, B. 177/1, 181/1, 208/3
Lama, L. 631/2
Lama de Espinosa, E. 389/3
Lambers-Haquebard, mevr. J. 341/1
Lamberts, J. H. 458/2, 596/1
Lambiotte, F. 312/2
Lambrechts, mr. F. 708/1
Lambrechts, W. 199/3
Lambria, P. 759/2
Lambrou, V. 775/1
Lamina, L. 549/3
Lamizana, gen. S. 255/2/3
Lampo, H. 247/2
Lamy, R. 329/1
Lanc. E. 364/1
Lance, Th. B. 51/2, 276/3
Landovsky, P. 69/2
Lang, J. 730/3
Langedijk-de Jong, mevr J 340/3
Lanser, J. 90/foto, 102/3, 216/2, 244/2, 245/1 246/2. 552/2/3
Lansink, dr. A. G. W. 340/3
Lanusse, A. A. 734/3, 735/1
Lappia, A. J. 543/3
Lara, S. 176/1
Laraki, A. 725/1
Larbi, M. T. 268/3
Larbi, T. 271/3, 368/1
Lardinois, ir. P. 167/1/2
Larena, F. X. 670/2
Laridon, A. 311/1
Larmonie, mr. M. L. 715/1
Laroussi, M. 725/2
Laskaris, K. 774/1/2, 777/3
Lassance, Fr. 312/2
Lastiri, dr. R. 734/1/2
Lathapipat, D. 13/3
Lattanzio, V. 633/2/3
Latumahina, 396/2, 444/foto
Laugerud, K. 111/2
Laurentiis, D. de 830/1
Laurin, F. 111/3
Lauxtermann, mr. H. Th. M. 341/1
Lavell, M. 309/2
Lavens, A. 259/1, 291/1, 312/1
Lavilla Alsina, L. 385/1, 415/2, 666/foto, 667/1
Layachi, A. 286/2
Le Doean, 824/1
Le Thanh Nghi 824/1
Leber, G. 25/foto
Lebjaoui, M. 272/3
Leburton, E. 311/1, 411/2
Lecanuet, J. 209/1/2
Leclercq, R. 311/2
Lecocq, E. 311/3
Lecompt J 404/3
Lederer, J. 70/1, 170/1
Ledesma, G. 192/2
Lee Kuan Yew 79/3/foto, 80/1/2/3
Lee Siew Choh 80/1
Leemans, W. 311/2
Leeuw. R. de 829/2
Leeuwen, mevr J van 340/3, 595 2, 596/1, 597/2/3
Leeuwen, dr. L. M. van 698/2, 811/1/2/foto
Legendre, J. 248/2
Leghari, S. F. A. K. 436/1
Leigh, K. N. 368/2
Leimena, J. 837/2
Leito, drs. B. M. 714/3
Lek, B. van der 128/3, 280/3, 340/2, 341/2, 414/2, 618/1, 646/3
Lemeele, W. J. 381/3
Lenihan, B. 475/2
Lennaerts, L. 311/1
Lennep, jhr. E. van 366/3, 383/1, 454/2/foto
Lenoir, R. 248/2
Lenssens, J. 311/1
Lent, A. van 311/1
Leodolter, I. 364/1
Leon, R. 43/3
Leon, S. 641/1, 716/2
Leone, G. 231/3, 232/1, 493/1
Leong Mun Kwai 80/2
Leoro Franco, gen. L. 504/foto
Lepaffe, J. 311/3
Leprette, J. 245/2, 779/2
Lernoux, A. 311/2
Leroy, P. 312/2
Lersak Sombatsiri, mevr. K. 16/2
Lesbueur, L. zie: Crawford, J.
Lescure, gen. 334/2
Lesji, H. 189/1
Levaux, M. 311/1
Letelier, O. 94/3
Leung, P. Ch. 5/3
Leupen, E. 175/1
Leusen, prof. dr. I. 830/3
Leveille, R. 111/3
Levi, D. 640/2
Levin, I. 251/2
Levitin-Krasow. A. 266/1
Levoyer, kol. R. 175/1/2, 176/1
Lewis, S. 381/3, 754/3
Lewitsj, B. 265/2
Leijenhorst, drs. G. van 340/3, 552/3, 603/3
Leijon, A.-G. 626/3
Leysen, V. 708/2
Lezcano Perez, J. 93/1
Li Hsien-nien 255/1, 304/3, 561/2, 563/3, 580/1, 751/1
Li Teh-sjeng 500/1, 564/1
Liao Tsjeng-tsji 499/1
Liassine, B. 368/1
Liau Ebua Libana 229/1
Liban, A. H. 540/2
Lie Pauw Sam, R. 706/1/2
Lieftinck, prof dr. P 35/3
Liekpai, Ch. 13/3
Ligot, M. 248/2
Lilje, dr. H. 837/3
Lillis, H. zie: Crosby B.
Lilow. A. 29/1
Limpisawat, gen. P. 16/3
Lin Piao 561/1, 562/2, 563/3
Lindemands, L. 311/2
Linden, drs. P. R. H. M. van de 340/3
Linowitz, S. 432/2, 525/foto, 526/3
Lioe Po-tsjeng 564/1
Lioe Sjao-tsji 562/2
Lionaes, A. 813/foto
Lipinski, prof. E. 67/1
Lissouba, P. 242/2/3
Lisulo, D. 544/3
Litman. L. 830/1
Ljoebarski, 251/2/3
Llado Y Fernandez Urrutia J 666/foto 667/1
Loemoemba, P. 227/3, 228/2/3
Löffler, G. 556/1
Lohoem, sjeik S. A. 659/2
Loizeau, Ph. 542/1
Lokollo, 396/2, 444/foto
Lomax, P. 294/3
Lombardi, F. J. 829/3
Lomonossow, W. 13/2
Lon Nol 752/2, 782/2
Longo, L. 622/foto
Loore-Raeymaekers, Z de 312/1
Looyen, mr. A. Y. A. 35/3
Lopatka, J. 67/3
Lopes, H. 256/2/3
Lopez, S. P. 62/3
Lopez Arellano, 0 . 112/1
Lopez Cardoso, A. 10/2, 12/1, 28/2/3, 679/3, 681/3, 683/2, 703/3, 795/2
Lopez di Letona, J. M. 667/2
Lopez Michelsen, A. 110/1, 173/3/foto, 174/1
Lopez Moreno, J. 93/2
Lopez Portillo, M. 156/3
Lopez Portillo y Pachero, J. 143/3, 144/1, 156/3, 384/2/3
Lopez Raimundo, G. 641/2
Lopez Rega, J. 734/2
Lopez Rodo, 41/3, 388/1
Lorenz, P. 627/2
Louis, V. 251/3, 252/1
Lounes, K. 272/2
Loureiro dos Santos, kol. J. A. 680/1, 795/1
Louw, B. P. 692/2, 694/3
Louwes, H. J. 458/2
Lovins, A. 469/1
Low, S. 572/3
Lowell, R. 837/3
Lowell, S. 265/2
Lozano, W R. 94/2
Lubbers, drs. R. F. M. 90/foto, 101/2/3, 102/3, 128/2, 141/1, 147/3, 150/2, 152/1/2, 195/2, 196/1/3, 197/1, 244/2, 245/2/3, 415/1, 455/3, 503/1, 554/1, 618/3, 771/3, 772/1/3, 797/1, 798/3, 799/1/2, 809/3
Luca de Tena, T. 389/3
Lucas Garcia, gen. F. R. 110/3
Lucey, P. J. 381/3
Lucker, H. A. 188/2
Luechai, K. 16/3
Lugo, F. 94/2
Luke, D. 543/2
Lukman, A. H. 47/1/2
Lumina, J. 544/3
Lundula Okoko Tamongo, gen. 229/1
Lungu, M. M. 544/1
Luns, mr. J. M. A. H. 56/foto, 59/1, 85/1/2, 86/3, 88/2, 382/1, 424/1/2/foto
Lupu, P. 190/1
Lusaka, P. 544/2
Lusinga, M. 83/2
Lusson, A. E. 93/2
Lutgen, G. 312/2
Lutgendorf, K. 364/1/foto, 365/1/2
Luykx, Th. 837/3
Lweya, W. A. H. 544/1
Lwin, Oe 221/1/2
Lyazghi, M. 284/3
Lynch, J. 329/2, 475/1/2/3/foto, 476/1
Lyssarides, V. 82/2, 83/3, 684/1/foto

M

Maaskant, A. A. C. 458/2
Mabroek, lt.-kol. S. A. al- 319/1
Macapagal, D. 64/1
MacBride, S. 404/2
Macdonald, O. 294/3
Mac Eachen, A. 369/3, 370/1, 371/2
Macedo, A. 794/foto
Machado Ventura, J. R. 93/1
Machel, S. 558/2, 574/1
Machiel, L. 201/1
Machonin, S. 67/3
Machtens, E. 258/1
Macierewicz, A. 67/1
MacKay, A. 295/2
Mackintosh, J. 297/2
Maden, F. T. van der 458/2
Madjid, M. I. 300/1
Maduro, A. 829/1
Maeda, M. 449/3
Maes, B. 311/3
Maes, R. 397/2
Maeijer, mr. J. 21/3, 22/2
Magalé, A. D. 254/3
Magalhaes Finto, J. de 747/1
Mageed, Y. A. 441/1
Magelhaes Mota, J. J. 28/3
Maggio, mevr. P. di 285/3
Magid, A. A. 318/3
Magnée, A. 311/1
Mahabir, E. E. 96/3
Mahdi, Sadek 316/2/3, 317/1/2, 318/3, 319/1, 639/1
Mahintharathep, gen. S. 14/1, 16/3, 737/2
Mahishi, S. 208/3
Mahmood, kol. T. 163/1

Mahmoud, 675/3
Mahmoud, A. F A 508/3
Mahmoud, A. H. 512/foto
Mahmoud. A. H. 611/1
Mahmoud, mevr. F. A. 319/1/3
Mahmoud, M H. 508/3
Mahmud, A G 301/1, 303/1
Mahmud, B. 465/2
Mahmud, M. M. 161/3, 164/2, 434/3, 435/1/3 437/1/2/foto, 460/2/3, 461/1/2/3
Mahroug, S. 271/3
Maidou, H 254/3
Maier-Witt, S 647/2, 648/1, 664/3, 730/3
Maihofer, W 24/2, 25/foto, 523/3, 625/3/foto, 626/1/2/3, 649/3, 677/2, 730/1 756/2
Maimski, P. 67/1
Mainil, P. 311/3, 474/3
Maitland, Sir D. 699/3
Majid, A. 300/1
Makame, H. 400/3
Makarezos, N. 776/1
Makarios, aartsbisschop 81/1/2/foto, 82/1/2/3, 83/1, 84/1/2, 671/1/3, 672/2/3, 684/1/foto
Makawi, M 317/3, 319/3
Makhatle, B. 693/1
Makunnen. E 97/3
Makweta, J. 400/3
Malaviya, K. D 208/3
Maldonado Gonelha. A 679/3
Maldonado Munoz, It.-kol M. 112/1
Malecela, J. 400/3
Malek, R. 269/1, 368/1
Malene, de la 214/3
Malfatti, F. M. 630/3, 631/2, 632/1
Malik, A 289/3, 823/1
Malik. J. 268/2
Malindi, K. 557/2
Malki, A 285/1
Mallios, E. 775/1/2, 776/3
Mallon, K. 330/1
Malloum, F. 332/1/3, 333/1/2, 334/1/2/3, 335/1/3, 336/3
Malloy, R. 475/2
Malmierca, I. 93/2
Mamadou, S. 544/2
Mamaloni. S. 32/1
Mancham, J. R. M. 403/foto, 541/3, 542/1/2
Mandefro, A. 98/1
Mandel, prof. E. 257/3
Mandela, N. 690/1, 694/3
Mandela, W. 690/1, 694/3
Mandelstam, O. 251/1
Mané, S. L. 255/2
Mangelschots, J. 311/2, 397/2
Manghakis, prof. G. A. 760/2
Mangope, L. 691/2, 692/1
Manley, D. 43/3
Manley, M. 43/1/2/3/foto, 106/1
Manning, mevr. J. 400/3
Mansaray, B. 543/2
Mansfield, M. 34/3, 51/1, 381/3
Manthata, Th. 694/2
Mantouw, L. C. H. 396/2
Manusarna, ir. J. H. 393/3, 396/1/2/3
Manwangari, J.-R. 30/2
Mao Tse-toeng 78/2, 80/3, 358/3, 478/3, 479/1/2, 499/1/2/3, 500/2, 561/1, 562/1/2/3, 563/2/3, 564/1, 580/2, 581/1, 583/3, 584/1, 752/1, 823/3
Maoki. A. 271/3
Mapoma, J. 544/3
Mapp, R. 91/3
Mara, R. K. 688/2/3
Marah, S. B. 543/3
Marais, J. 720/3, 769/3
Marais, K. 718/3, 719/1
Marchais, G. 71/1, 210/3, 211/2, 219/foto, 238/2, 239/1/2, 390/2/3/foto
Marchal, R. 311/2
Marciel, 470/2
Marconi, commandant R. 733/3
Marcos, F. 44/1/2, 45/3, 46/1/2/3, 47/1/2/3/foto, 48/2/3, 61/2/3, 62/2/3, 63/3, 64/1/2/3/foto, 78/2/3, 79/1/2
Marcos, mevr. I. 44/1, 48/2, 63/1/2/3, 78/2/3
Marezin, V. 251/1
Margriet, prinses 121/foto
Margue, 149/1
Mariam, kol. L. W, 98/3
Mariategui Angula, F. 192/2
Marinello, J. 93/1
Marinello Vidaurreta, Z. 93/1
Marko, mevr. R. 189/1
Marquet, D. 262/3
Marshall, R. 52/3/foto
Marshall, R. O. 92/2
Martens, P. 827/3
Martens, W. 185/3, 186/2, 258/3/foto. 311/1, 359/1/2, 360/1/2, 361/3/foto, 378/1, 397/2, 456/3, 590/1, 707/2/3, 708/2, 743/1
Martikainen, O. 35013
Martin, 642/3
Martin, J. A. 829/2
Martin Villa, R,. 42/1, 389/3, 416/2, 651/1/2, 666/3, 667/1
Martinenko, kol. W. X 267/1
Martinez, gen. C. A. 735/3
Martinez, R. A. 110/2
Martinez de Geniaue. J. E. 666/foto. 66711
Martinez de Hoz, J. A 732/foto, 733/1
Martinez Marautou, E. 144/1
Martinez Varela, kol, A. 110/2
Martino, F. de 635/1
Martino, G. de 634/1, 635/1
Martis, N. 774/1/2
Martsjenko, A. 218/3
Martyonow, N. Y. 13/2
Marx, G. 837/3
Masdit, S. 13/3
Masé, Th. 707/1
Mashinini, T. 691/2, 693/1
Mashuri, T. 823/1
Masiala Kinkela Kulu Kangala 22911
Masoerow, K. 13/2
Mason, J. 548/3
Mason, R. 306/1/2, 310/3
Masood, S. M. 436/1
Massart, F. 312/2
Massemba-Debat, A. 241/1/2/3, 242/1/2/foto, 256/2
Massera, adm. E. 733/1/foto
Mataj, A. 189/1
Matanzima, chief K. 692/1
Matenje, D. T. 544/1
Mathieu-Mohin, L. 311/3, 361/2
Mathot, G. 261/1, 311/1, 361/3, 362/2, 373/foto, 374/2
Matko, A. 219/1
Matoka, P. 565/2/3, 566/1
Matsuno, P. 449/3
Mattheyssens, R. 311/2
Matthiasen, N. 349/1/foto
Matthöfer, H. 25/foto, 150/3, 152/2
Mattos, H. 238/3, 239/1, 240/1
Maung Maung Kha, Oe 221/2
Maurin, kol. zie. Bourgeaud, G.
Mavros, G. 758/3, 759/2/3/foto, 760/1, 761/1, 774/2/3, 816/1
Maximow, W. 266/1
Mayer, 744/3
Mayo, B. 61/2
Mayson, C. 689/1
Maystadt, Ph. 311/2
Mayzer, A. M. A. 518/1
Mazari, S. B. 161/3, 164/3, 435/1/2
Mazibuko, F. 689/2
Mazouzi, M. S. 271/3, 368/1
Mbabé, S. Ch. 77/2
Mbia, maj. M. 256/2
M'Boge, L. B. 368/2
Mbournoua, W. E. 253/2
M'Bow, A. M. 132/1/3, 133/2
Mbriwa, S. S. 543/3
Mbumba, gen. N. 227/1/3
McClean, H. O. 96/3
McCullin, D. 827/3
McCusker, H. 305/3
McGee, G. 381/2
McGovern, G. 506/1/2
McGowan, B. 330/2
McKeon, S. 309/foto
McNamara, R. S. 37/2/3, 38/1, 45212, 469/2
McNeil, K. 43/3
McTaque, mej. M. A. 443/2
Meade, J. 830/3, 831/1/foto
Meany, G. 238/2
Meas, K. 750/3
Médecin, J. 248/2
Medeghri, A. 271/2
Medeiros Ferreira, J. de 10/2, 27/2, 681/2/3, 682/1
Medhane, kol. S. 98/3, 100/3
Medici, gen. G. E. zie: Garrastazu Medici, gen. E
Medina Carreira, H. 10/2
Medjeber, S. 272/2
Meer, mevr. F. 694/2
Meer, J. H, van der 458/2
Meertens, L. 280/3, 218/1
Megarry, Sir R. 31/3
Meguid, A. 405/2
Mehaignerie, P. 209/3, 210/1
Meheishi, maj. O. 482/3
Mehmud, M. 165/2/3
Mehta, A. 179/1
Mehta, O. 180/1, 181/3
Mei, drs. D. F van der 340/3, 471/1, 552/3, 554/1, 697/2
Meier, K 625/3/foto
Meier, W 340/3, 695/2
Meinhof, U 627/1/2/3 628/1, 629/1, 746/1
Meins, H 627/1/3
Meintz, C 188/2
Meir, mevr G 1911, 265/foto, 753/3, 755/2/foto
Meis. F 645/3
Melchnr, A 46/1
Melgar Castro, J A 112/1
Melis, L 708/2
Melo, Antunes, E 11/2, 680/2, 701/2
Menderes, A. 401/3
Mendes, F 255/1/2
Mendès-France, P 263/2
Mendoza E 63'1
Mendy, H 242/3
Menegal, S A K 162/1
Mengesha, gen. I. 638/3
Mengesha, T. 636/2
Mengistu, A. M. 98/3
Mentese, N. 686/1
Mentzel, V. 827/3
Mercado, J. R. 175/1
Mercouri, X. 760/foto
Mercure, M. 829/2
Merid, F. 652/3
Merino, F. 144/1
Mertens, C. 341/1
Mertens, P. J. J. 646/3, 661/3
Mesotten, W. 312/1
Messaoudène, S. A. 271/3, 368/1
Messmer, P. 214/3, 262/1
Mesyats, V. 13/1
Meszaros, M. 829/2
Meterohij, 444/foto
Metiary, ds. 392/1
Meuleman, K. 458/2
Meulen H. van der 104/1, 520/3
Meunier, A. 311/3
Mey, O. de 311/1
Meyer, A. 628/1
Meyer, J. de 199/3
Miceli, gen. V. 634/3
Michaelides, A. 84/2
Michel, J. 542/1
Michel, J. 167/3, 258/3, 311/1, 362/2, 373/foto, 374/1, 474/3
Michel, V. 258/2
Michiels, I. 247/2
Micombero, M. 30/1/3/foto, 31/1
Mierlo, H. A. F. M. O. 173/1/foto. 233/1
Miert, K. van 430/1/foto, 590/1, 678/2, 708/1/2, 743/1
Miettunen, M. 350/2/3, 351/1/2
Mihara, A. 450/1
Miki, T. 232/2, 449/2/3, 450/1/2/foto
Mikojan, A. 476/2
Mikolaska, H. 67/2
Milian Castro, A. 93/1
Miller, B. 91/3
Milner, A. 544/3
Minah, F. M. 543/2
Mindlin, J. 202/1
Mink, P. 381/3
Miquel, L. 213/2
Miranda, de 591/3
Miranda Ampuero, gen. R. 205/2
Mirdha, R. N. 208/3
Miret Prieto, P. 93/1
Mirrah, sultan A. 653/1
Mischnick, W. 24/2
Mishra, J. 181/1
Mishra, L. N. 181/1
Missoffe, H. 248/2
Misuari, M. 46/1/3, 47/2, 48/3
Mitchell, A. 295/2
Mitsotakis, C. 761/1
Mitsoutsa, kapt. 256/2
Mitterrand, F. 209/3, 212/1, 213/1, 760/1
Mivedor, G. A. 256/1
Miyake, S. 450/2
Mizuta, M. 450/1
Mkapa, B. 400/3
Mkhatshwa, S. 689/2
Mlynar, Z. 68/1/2, 69/2, 70/1
Mnjoek, dr. J. 251/2
Mobarak, H. M. 478/2/3, 482/1, 512/foto, 515/foto, 723/1
Mobatelli, K. 228/2
Moboeto Sese Seko 30/3, 89/2, 225/1/2/3, 226/1/2/3, 227/1, 228/1/2/3, 229/1/2, 241/1, 254/2, 263/2, 430/3/foto, 482/1, 576/3
Moctezuma, J. R. 143/3, 144/1
Modai, Y. 640/2
Mody, P. 179/1, 180/1
Moertopo, maj. A. 289/2

Moezorewa, bissch. A. 556/2, 557/2/3, 558/2/3, 560/3, 569/1, 570/2/3, 571/1, 572/2
Moga, I. 190/1
Mohammadi, D. M. 300/1
Mohammed, A. N. 575/1
Mohammed, K. 96/3
Mohammed, M. T. 461/1
Mohammed, S. 208/3
Mohammed, kapt. W. 673/1
Mohammed Khan, T. 436/1
Mohan, S. 221/3
Mohebi, G. S. 300/1
Mohirddin, A. F. 508/2
Mohieddin, U. 508/2, 511/3
Mohnhaupt, B. 625/2, 663/2, 664/3/foto, 665/3, 730/3
Mohsen, S. 509/3
Mohsen, Z. 516/2, 518/1
Mokodopo, J.-P. 254/3
Moktar, kol. M. O. B. 544/1/2
Molamine, M. A. 544/2
Molino, A. A. 95/3, 96/1, 110/2, 129/2/3
Molitor, A. 457/3
Moliviatis, P. 671/foto
Molleman, H. A. A. 341/1, 444/2/3
Möller. I. 648/3, 673/3, 677/1/2/3, 678/1, 744/2/3, 756/1/3
Möller, O. 349/1
Mollomb, Ch. B. 241/2
Molyneaux, J. 305/1
Mommerency, G. 311/3
Momoh, J. S. 543/2/3
Moncayo Garcia, dr. J. 108/3
Moneeau de Bergendal, Y. du 311/3, 474/3
Mondale, W. 49/1, 74/2, 232/3, 367/1, 382/1/2/3/foto, 383/1/2/3, 384/1, 446/2, 451/3, 489/1/2/3, 507/1, 538/2, 572/2, 703/3, 806/3, 822/1
Monnet, J. 830/2
Monory, R. 209/3, 210/1
Monsjou, mej. M. 394/1
Montanelli, I. 634/2
Montes, H. 238/3, 239/1
Montoya, dr. O. 174/3
Montseny, F. 388/1
Moock, A. 311/2
Moors, Ch. 311/2
Moose, R. 381/1
Morales Bermudez, F. 176/2/3, 191/1/3
Morales Ehrlich, A. 129/2
Moraz, P. 829/2
Moreau, R. 185/1/2/3, 186/1/foto, 187/1, 311/2
Morel, L. 333/3
Moreno Bergareche, E. 42/1
Moro, A. 493/1, 621/3, 622/foto
Morochow, I. 468/3
Moroyannis, kapt. M. 775/3
Moroz. dr. W. 250/3
Morscher, F. 694/1
Morton, W. 653/2
Moser. J. 364/1
Mota Amaral, dr. J. 25/3
Mota Pinto, J. 679/3
Motei, M. S. 658/3
Motlana, N. 689/2, 690/1
Mott, Sir. N. 831/foto, 832/1
Mottard, G. 660/1
Mouknass, H. 0. 544/1
Moureaux. S. 312/2
Mouskos, M. zie: Makarios, aartsbisschop
Moussa, H. A. 333/2
Moussaka, kol. D. 242/3
Moustafa, B. G. 0. 724/1
Mouzaoir, A. 540/3
Moyo, 400/3
Mpika Ntoya Zi Bikeinbo, maj. 229/1
Msuya, C. 400/3
Mtei, E. 400/3
Mudenda, E. 544/3
Mudiayi, 229/1
Mueller, J. 67/3, 68/1
Muezzinoglu, Z. 402/2
Mugabe, R. 556/2/3, 557/1/2, 558/3, 560/3, 569/2, 571/1, 572/2
Muganda, A. 30/2
Mugica Arregui, J. I. 670/2
Muiden, mr. G van 340/3, 697/2
Mujica Montoya E. 144/1
Mukherjee, mevr. P. K. 208/3
Mulder, C. 689/1, 716/3, 769/foto
Mulder, dr. D. 392/1, 394/1, 444/1, 661/2
Mulenga, S. 544/2
Mulisch, H. 827/3
Muller, A. 647/3
Muller, A. 201/1
Muller, G. 628/1
Muller, H. 544/3, 569/2
Muller, H.-J. 629/2
Mulley, F. 429/3
Muluri, E. B. 544/1
Mumbuna, M. 544/3
Mundeleer, G. 311/2
Munn, K. 43/3
Munnik, L. A. 693/3
Munoz Ledo, P. 144/1
Muntendam, prof. dr. P. 171/3, 601/3
Munwar, gen. M. Y. 315/3
Munyenyembe, R. T. C. 544/1
Murad, M. K. 508/2
Murat, F. 111/3
Murray, T. 282/2
Murtono. gen. A. 289/3
Muscio, A. Lo 634/1
Musharaf, brig.-gen. K. 300/3, 301/2
Musokotwane, K. 544/3
Mustafa, G. G. 302/2
Mustafa, gen.-maj. b.d. N. E. 319/3
Mustafa. S. A. 483/2, 510/1
Mutale, J. 544/3
Mwale, H. 544/3
Mwale, S. 571/2
Mwanga, A. 400/3
Mwila, U. 544/3
Mwinyi, A. H. 400/3
Mwondela, W. 544/3
Mworoha, E. 30/2
Mzee, A. 400/3

N

Nabokow, W. 837/3, 838/1/foto
Nachachibi, M. Z. al- 518/1
Naciew, gen. G. 97/1, 160/1, 637/2
Nado. gen. G. 98/1
Nadu, T. 181/3
Naewelaerts, R. 312/1
Naewmali, gen. L. 16/3, 738/1
Nagel, J. G. 458/2
Nagr, J. 29/3
Naguib, I. 508/3, 511/2
Naguib, M. 509/2
Nahar, B. S. 221/3
Naik, V. P. 181/1
Najdowski, G. S. 267/1
Naji. T. 518/1
Nakanishi, H. 827/2
Nakasone, Y. 450/1
Nakhon, gen. S. N. 14/1, 737/2
Narain, R. 178/2, 222/2, 368/3/foto
Naranjo, J. 93/2
Narayan, J. 177/3, 178/3/foto, 179/1, 180/2, 221/3
Narita, T. 449/2, 450/1/3
Nartvorathat. S. 16/2
Nasrullah Khan, N. 436/3, 437/1/3/foto, 461/2
Nasser, A. 636/2
Nasser, A. G. 477/2, 481/2/3, 509/1
Natali, L. 122/1, 123/1/foto, 124/3
Natepe, A. 400/3
Natshi, A. H. 352/2
Natta, A. 622/foto
Naudé, dr. E. 689/1
Nauwelaerts, J. 312/2
Nawin, A. R. 300/1
Ndabemeye, lt.-kol. Th. 30/1
Ndalla, C. E. 242/2/3
Ndaye, L. 30/2
Ndele, A. 229/1
Ndia, M. 242/3
Ne Win 220/2/3, 221/1
Nebenzahl, Y. 323/3
Nederhorst, G. M. 458/2
Nedunchezhian, V. R. 181/3
Nehroe, J. 177/3, 223/1
Neita, F. 43/1
Neizwestny, E. 266/1
Nekrasow, V. P. 266/1
Nekritsj, A. 266/1
Neto, A. 225/1/2, 226/1, 488/2
Neubauer, F. 745/3
Neubauer, K. 555/1
Neuman, H. J. 771/3, 772/1
Neve, drs. D. de 19/3
Nevel. A. van 311/3
Ngolou, R. 242/3
Ngouabi, M. 241/1/2/3/foto, 242/1/2/3, 256/2/3
Nguza Karl I Bond 229/2
Ni Tsji-foe 564/1/2
Niang, B. 77/2
Niasse, M. 78/1
Niazi, A. A. K. 437/1
Niazi, M. K. 436/1, 437/foto, 461/1/2
Nieh Joeng-tsjien 564/1/2
Nielson, J. 735/1/2
Niemeijer, 0. 202/2
Niemöller, ds. M. 648/3, 674/1
Niepen, P van der 200/2, 311/1
Niet, mr. M. de 458/2, 588/1
Nikijulu, 396/2
Nimeiry, J al- 160/1, 314/3, 315/1/2, 316/1/2/3, 317/2/3, 318/1/2/3, 319/1/3, 482/1, 514/1/foto, 610/3, 638/1/3, 639/1/2, 657/3, 658/1
Nimitz, M. 381/2
Nimy Mayidika Ngimbi 229/2
Nin, A. 838/1
Nishiniura, E. 450/1
Nishio, S. 450/3
Niskos. C. M. 827/3
Nita, 714/3
Nitisastro, W. 369/foto
Nixon, R. M. 33/1, 35/1, 51/3, 380/3, 431/1, 477/2, 479/1, 489/1, 490/1
N'Jie, Alhaji B. 368/2
Nkanza. TV. 544/2
Nkengurutse, R. 30/2
Nkhoma, R. B. C. 544/1
Nkomo, J. 556/2/3, 557/2/3, 558/3, 560/3, 569/2, 571/1, 572/2, 573/2
Noble M. 295/1
Nobre da Costa, A. 569/3
Nocetti Fasolino, dr. A. 734/1
Noël, C. 523/2
Nols, R. 258/3, 311/2, 742/2
Nono, L. 66/3
Noon, M. N. H. K. 436/1
Noorani, M. S. A. 161/2, 435/1/2, 437/1
Nooteboom, drs G. 217/3, 280/1, 293/1/2
Nordli. O. 593/foto, 779/2
Nörgaard, I. 349/1/foto
Normanton, 347/3
Norodom Sihanoek, prins 750/1/2/3, 752/2
Norton-Hill, Sir P. 59/1
Norvik. E. 593/foto, 594/foto
Nossack, H. E. 838/2
Notenboom, drs. H. A. C. M. 340/3, 552/3, 554/1, 603/3
Nothomb, Ch. F. 185/1, 311/1, 378/1, 590/1, 678/3, 743/1
Nour, R. M. 638/1
Nour Saad, kol. M. 315/3, 316/3, 317/1, 318/2/3
Nqumayo, A. M. 544/1
Nujoma, S. 502/1/2, 573/3, 576/1
Nunes, R. 202/3
Nunn, S. 77/1
Nuon Chea 750/1, 751/1
Nuris, A. 290/2
Nyaboya, I. 30/2
Nyerere, dr. J. 400/2/3, 488/1/2, 558/2, 572/foto, 573/1 574/foto, 576/3
Nyffels, G. 311/1
Nijhoff, R. E. F. M. 473/1
Nypels, E. 173/1, 198/1/2, 341/1
Nijpels, E. H. T. M. 341/1
Nzambimana, kol. E. 30/2
Nzeyimana, J. 30/2

O

Obaidur Rahman, K. M. 303/2
Obasanjo, lt.-gen. L. 245/1, 488/2, 779/2
Obenga, Th. 256/2
Oberwinter, M. 626/foto
Obeyesekara, S. 466/2
Obregon Cano, R. 735/3
Occcrsio, V. 634/3
O'Connor, B. 309/1/2
O'Dalaigh, C. 329/3
Odeh, M. D. 522/3, 523/1/2/3/foto, 524/1/2, 758/3
O'Donoghue, M. 475/2/3
Oduko, J. 314/2
Oehen, V. 331/3
Oesternaard. L. 349/1/foto
Oestinow, D. 13/1/2/foto, 655/1/foto
Oewarow, A. 219/1, 251/1
Ofer, A. 321/2/3, 322/1/foto
Offelen, J. van 311/3
Offergeld, R. 40/3
Ogarkow, N. 108/1
Ogawa, H. 450/1
Ohira, M. 449/3, 450/1
Ohlin, B. 830/1, 831/1/foto
Ohn Kyaw Myint, kapt. 220/3
Oishi, B. 449/3
Ojeda Paullada, P. 144/1
Okabe, S. 256/2

Okanza, J. 256/2/3
Okcien, G. 402/2/3
Okbi, A. 368/1
O'Kennedy, M. 475/2
d'Okwatsegue, P. O. 334/2
Olcay, gen. S. 687/1
Oldenbeek mr. C. J. van 391/1
O'Leary, M. 116/2
Olesen, K. 349/1/foto
Oliart, A. 666/foto, 667/1, 668/1
Oliveira Araujo, gen. I. de 202/3
Olivier, E 312/2
Olivier, L 311/1
Olivier, M. 311/1
Olmedo, L. F. 110/2
O'Loughin, M. 295/1
Olszewski, K. 279/2
O'Mahoney, D. 330/2
O'Malley, B. 294/3
O'Malley, D. 475/2
Omar, A. 300/1
Omar, M. O. 724/1
Ombe Pene Djunga, kol 229/1
Omer, H. 319/3
Oña, J. 192/2
Onaindia, M. 670/2
Onan, U. S. 83/1, 627/1/2
O'Neill jr., Th. 49/1, 51/1, 276/3
Onkelinx. G. 311/1
Ontsou, 242/3
Onu, P 253/3
Ooteghem, O van 311/3
Ooyen, drs D A Th van 340/3
Ordonez de Londono. S 174/3
Oreja Aguirre, M. 27/3, 200/2, 385/1, 399/3, 667/1, 669/3, 670/1
Oreluela Bueno, dr. R. 174/3
Oriol y Urquijo. A. de 415/3/foto, 416/1/2
Orissa, A. 181/2
Orlow, J. 71/3, 218/3, 219/2, 251/2/3
Orme, S. 283/2
d'Ornano, C. 417/2, 418/3, 419/1
d'Ornano, M. 209/3/foto, 210/1/3, 211/1/2, 212/2/3, 213/3/foto, 214/1
Ornest. 0 . 170/1
Ortoli. F.-X. 122/1, 123/1/foto, 124/3
Osman, A. 509/2, 511/3, 722/3
Osorio, A. 385/1
Osswald, A. 8/1
Oteiba. S. 411/1
Oteifi. G. al- 508/3, 511/2
Otera Novas, J. M. 666/foto, 667/1
Otte. R. 311/1
Ouali, M. S. el- 723/foto, 725/2
Ouattara. P. 255/2
Oudenhoven, R P H. 458/2
Ouedei. G 336/1/2/3
Ouedraogo, L. 255/2
Ouedraogo, kapt. M. 255/2
Ouedraogo, P.-I. 255/2
Ouedraogo, R. B. 255/2
Outers, L. 257/3, 311/1, 362/2, 373/foto, 374/2, 378/1, 589/3
Outryve d'Ydewalle P. van 660/1
Ovdim, S. 321/2
Oven, G. J. van 645/1/foto
Overeem, B. M. 827/3
Overstraeten, J van 550/3
Overstraeten, R. F. van 838/2
Ovinnikow, 405/3
Owen, D. 82/1, 166/2, 230/foto, 281/1/2/3/foto, 292/1, 324/1/2, 369/foto, 556/3, 570/1, 571/1/2/3/foto, 572/1/2, 671/3
Oxenbera. M. 76/2
Oymen, A. 402/2
özal, K. 674/2, 686/1, 687/2
Ozcivril, gen. S. 687/1
özturk, S. 674/2, 686/1

P

Paasch, L. 770/1
Paavela, P. 350/3, 606/2
Pachariyankun, U. 16/2/3, 738/1
Padt, M. de 311/2
Paepe. P. de 200/2, 534/1
Page, R, 295/1
Pagon, S. 43/3
Paguaga Irias. E. 112/ 2
Pahr, W. 364/1/3, 367/1
Pai, T. A. 208/3
Pafs, A. 458/2, 809/foto, 810/1
Paisley. ds. I. 305/3/foto, 306/1/3, 307/1, 324/1
Paksu. A. T. 402/3
Palm, G. 744/2
Panagiotopulos, G. 774/2
Panagoulis, A. 776/1/2
Panday, R. 96/3
Pandit, mevr. V. L. 223/1
Pangelinan, E. 32/1
Panneels, M. 311/3
Papa, J. 201/3
Papadorigonas, A. 774/2
Papadopoulos, mevr D 776/2
Papadopoulos, G. 776/1
Pnpadopoulos, L. 684/3
Papadopoulos, T. 83/1, 84/1, 672/1/2
Papaioannou, E. 83/3, 684/1/foto
Papakonstantinou, K. 774/1/2
Papaligouras, P. 774/1/2
Papandreou. A. 759/1/3/foto, 760/1/2/3, 761/2/3, 774/2/3, 777/2
Papandreou sr., G. 760/1/3, 761/1, 774/2
Papapostolou, It.-gen. D. 776/1
Paque, G. 312/2
Pardo Buelvas. dr. R. 174/3
Park Tong Jim 405/1
Park Tsjoeng Hie 451/3
Parotte, H. 311/3
Pastor, R. 76/2
Patasse, A. 254/3
Patel. B 180/3
Patel, Ch. 180/3
Patel, H. M. 368/2
Patel, P. 223/1
Patnaik, B. 368/3
Patocka, prof. dr. J. 69/1/2, 169/2, 170/1, 184/2
Patolitsjew, N. 824/1
Patt, G. 640/2
Pattakos, S. 776/1
Patterson, P. 43/3
Patijn, dr. S. 341/1
Paulus VI, paus 15013, 383/1, 493/1, 670/1, 676/3, 736/1
Paulus, M. 474/3
Pavlicek, F. 170/1
Pawlow, J. N. 250/3
Payot, D. 648/3, 649/1/foto, 673/2, 674/1, 756/3
Payta, M. 311/3
Peacock, Sir A. 456/1
Pearce, D. 731/2/3
Peart, E. 43/3
Peart, F. 295/1
Pedaklieth, Ph. 314/3
Pede, J. 311/3
Peeters, P. 311/2
Peeters, R. 311/2
Peigneux, M. 312/2
Pekolo, N. 242/3
Pelea, A. 829/3
Peng Tsjoeng 564/1/2
Penido, G. 203/1
Penido Burnier, J. B. 20311
Peper, B. 155/foto
Pepermans, F. 19/2/3
Percy, C. H. 410/3
Perdieu, J. 311/2
Perdomo Paredes, R. 112/1
Perdriel, C. 263/1
Pereira, C. 703/1
Pereira dos Santos, N. 202/2
Peres, G. 202/2
Peres, S. 18/1/2/3/foto, 321/2, 3221213, 3231 2/3/foto, 640/2, 755/2, 768/2/3
Perez, M. 829/3
Perez Beotegui, P. I. 670/2
Perez de Cuellar, J. 81/1/foto, 82/1, 671/3, 672/1
Perez Grierrero, M. 369/3, 370/1, 371/2/3, 372/1, 407/1, 408/1
Perin, Fr. 72/2, 187/1, 257/3. 312/2, 39713, 456/2, 457/2
Perna, E, 622/foto
Péron, M. E. Martînez de 732/1, 734/1/2, 736/2
Peronnet, G. 212/1
Perquin, W. 143/foto, 216/3
Perreira, F. 747/3
Persoons, Fr. 311/2, 362/2, 373/foto, 374/2
Persyn, W. 312/1
Pery Junquere, adm. P. 389/3
Pesantes, A. 176/1
Peteghem, L. A. van 411/3
Pêtre, R. 200/2
Petrescu. G. 190/1
Petrik, M. 29/3
Petry, I. 311/3
Peijnenburg, drs. M W J M 340/3, 471/1, 798/3, 809/foto, 810/2
Peyrefitte, A 209/2, 210/1
Przarat Correira P 11'2
Phaiya, T. Th 544/1
Pham Van Dong 824/1
Phankinchuen, gen M. 16/3, 737/2
Philip, prins, 298/foto
Phiri, A. A. C 544/1
Phiri, G. C. 544/1
Phiri, W J 544/3
Phoema, S. prins, zie Soevanna Phoema
Phomvihan, K. 750/1, 823/2/3/foto, 826/3
Phongphani e n Ch 14/1
Piano. R. 263/3
Piantadose. A. 830/1
Picciura, C 634/3
Piccolo, F 623/foto
Pichai Rattakul 782/2
Prck, H 355/1
Picron, J. 311/2
Pierard G 311/2
Pierides, A. 84/2
Pierre-Louis, R. 111/3
Pierret, H. 311/1
Pierson, M A. 186/2, 31212
Pieters, L J 244/1/2, 246/1
Piket, mr F H 458/2
Pilaet, E. F 40/2
Pineda F H 110/2
Pinheiro de Azevedo. adm J 702/3
Pinochet Ugarte, gen A 238/3, 239/1/2/3
Pinto Freire, J. A. 11/2
Piot, F. 312/2
Pipes, R. 431/1
Pires Veloso, A. 11/2, 795/1
Piret, J.-M. 457/3
Piriasa. 396/2
Pirmolin, J. 311/3
Pirzada, A. H. 436/1, 437/foto, 46112
Pita da Veiga y Sanz, adm G. 389/3
Pittermann, B. 131/1
Plambeck, J. 730/3
Planchard, J. 660/1
Plasman, M. 186/1/2, 311/2, 679/1
Ploeg, A. 341/1
Ploesjtsj, L. 240/3, 250/3
Ploey, prof. J. de 708/1
Plowman, J. 92/1
Plytas, G. 774/2
Podgorny, N. 13/2, 78/3, 157/1/foto, 300/1, 353/1/2/3/foto, 354/1/2/3, 355/1, 476/2, 572/3/foto, 573/1/2/3/foto, 574/1/2, 575/foto, 576/1/2, 610/3, 655/1
Poehl, K. O. 38/1
Poelje, prof. van 530/1
Poensgen, E. 647/2
Poffé, A. 311/3
Poher, A. 188/1
Pöhl, K. O. 556/1
Pohle, R. 744/2
Pol Pot 750/1/2/3, 751/1/2/foto, 752/1/2/3
Polak, mr. C. H. F. 171/3, 293/3
Polak, mr. M. C. G. L. 458/2
Polak. W. 378/2/foto
Polic, R. 829/3
Poljakow, W. 478/2
Poljanski, D. 13/1, 266/3
Poma, K. 311/2
Poma, R. 129/3
Pompidou, G. 209/2, 214/2/3, 249/3, 262/263/2
Ponce Enrile, Y. 44/2, 45/1, 61/3, 62/2
Poncelet, Ch. 248/2
Poniatowski, M. 209/1/2, 262/2, 523/2, 649/2/3, 663/foto
Ponomarjow, B. N. 378/2
Pons Llobet, J. 670/3
Ponto, J 625/1, 647/1/2, 744/2/3, 758/1
Poorter. L. 720/1
Poortmans, P. 311/2
Popow, 251/1
Poppe, drs. C, 341/1, 554/1, 772/1
Portella, kapt. H. L. 205/2
Portheine, mr. F. 341/1, 472/2
Portier, V. 550/3
Posada, L. 94/3
Post, A. 458/2
Postma, 0 . 838/2
Poswick, Ch. 72/2, 311/2
Potolot, J. 254/3
Pourier, M. 532/3, 715/1
Pous, drs. J. W. de 484/1, 537/3, 772/2
Poutissou, A. 212/1
Poveda Burbano, adi-n. A. 175/3, 504/foto
Pow-ell, J. 50/2/3, 438/3, 805/1, 806/2
Pozzo, kol. J. 733/3
Pramoj, K. 16/3, 752/2
Pramoj, S. 15/3, 16/3, 738/3
Pratt, S. A. J. 543/2
Prem Chand, lt -gen D 84/3
Prescott, J. 566/2
Presley, E. 838/2
Prerenier. prof W 550/3

Prévert, J. 838/2
Prigogine, I. 831/foto, 832/3, 833/1
Primo de Rivera, M. 385/1
Prims, prof. A. 534/1/2
Prins, A. 143/foto, 244/1
Prinsloo, gen. G. 694/1
Prinzing, Th. 627?3, 628/1
Prochazka, J. 827/3
Pronk, J. 119/1, 341/1, 370/1, 502/1/2, 503/1, 662/3, 727/3
Prosj, maj. 267/3
Provost, P. 549/2
Proxmire, W 431/3
Puete Radbill, J ae la 191 1
Puiggros, R. 735/3
Puissant, R. 332/2
Pujol, J. 641/2, 668/1
Put, Ch. E. van de 311/3
Pype. A. 235/1, 457/3

Q

Qadir, A. 300/1
Qadir Khan, G 162/3
Qasim, S. M. 208/3
Qasuri, M. A. 162/2
Qayoem, A. 300/1
Qayyum Khan, W. A. 436/1
Qayyum Khan, S. A. 461/1
Qoboza, P. 689/1, 690/foto, 691/1
Quadros, J. 200/3
Quaethoven, P. 534/1
Quant, W. 76/2
Quay, dr. J. E. de 208/1
Quinn, gen.-maj. J. J. 84/3
Quinones, gen. R. 175/1
Quintero Morente, It.-kol. F. 390/1

R

Raalte, F. van 586/1
Rabanera, J. M. 389/3
Rabbou, Y. A. 518/1
Rabesahala, mevr. G. 541/3
Rabin, mevr. L. 322/3, 323/1/2/3
Rabin, Y. 17/1/2/3, 18/1/2/3/foto, 19/1, 131/2, 321/2/3, 322/2/3, 323/1/2/3/foto, 517/3, 518/3, 519/1, 524/1, 639/3, 755/2, 804/1
Rabinowitz, Y. 322/1
Rabyi, S. A. 657/3, 658/2
Rachidi, H. 694/3
Rachidi, K. 689/2
Rackman, M. 827/2
Radoux, L. 311/2
Radulescu, G. 190/1
Raed, A. 659/3
Raes, A. 430/2
Rafik, E. E. A. 509/3
Raghuramaiah, K. 208/2
Ragos, M. 100/2
Rahal, A. 368/1
Rahim Khan, luchtmaarsch. A. 436/2
Rahman, M. A. 100/3, 159/1
Rahman, sjeik M. 300/2, 302/1/2, 304/1
Rahman, gen.-maj. Z. 300/1/2/3, 301/1/2, 302/3, 303/1/2/3/foto, 304/1/3
Rahman, Z. A 319/1
Rahman Khan, A. 302/1
Rai, B. 5/3
Rajapakse, G. 466/2
Rajaratnam, S. 80/3
Raji, Y. zie: Odeh, M. D.
Rakoto, I. 541/3
Rakotoarijaona, D. 541/2
Rakotomayo, B. 540/3, 541/1/3
Rakotoniaina, J. 540/3, 541/2
Ralaidvy, S. 541/2
Rallis, G. 759/2, 774/1/2
Ram, J. 208/3, 221/3, 222/1/2/foto, 223/2/3, 224/3, 368/2
Ramachandran, P. 368/3
Ramadan, A. M. A. 518/1
Ramadan, N. el-Sedik 482/3
Ramaekers, J. 311/2, 362/2, 373/foto, 374/1, 378/1, 589/3
Ramay, M. H. 162/2
Ramgoolam, Sir S 5/1/3
Raminez Vasquez, P. 144/1
Ramon Fernandez, J. 93/2
Ramos, A. 255/2
Ramos, gen.-maj. F. 45/1, 48/3, 79/1
Ramzi, A. 288/1, 400/1
Randranto, M. 541/2
Rang, drs. H. J. 458/3
Rangel Reis, M. 202/3
Rantala, E. 350/3
Rao, R. 222/3
Raphael, I. 17/3
Raphael Rodriguez, C. 93/2
Rashak, H. 509/2
Rashid, lt.-kol. K. A. 300/3
Rashid, M. 436/1
Rashid, sjeik M. ben 673/1
Raskin, E. 312/1
Raspe, J.-C. 625/2, 627/1/3, 647/3, 648/3, 673/3, 677/1/2/3/foto, 678/1, 730/2, 731/1, 744/1/3, 745/1, 746/2, 756/1/3
Ratanamalai, S. 16/3
Rateb, mevr. A. 508/3, 511/3
Ratieta, N. 31/2
Ratsiraka, D. 541/2
Ratteray, E. S. D. 92/2
Rattigan, Sir T. M. 838/3
Ravens, K. 25/foto
Raw, V. 719/2
Reagan, R. 75/1, 526/1
Reay, Lord 566/1
Rebmann, K. 628/3/foto, 647/3, 745/2
Reddy, J. R. 688/3
Reddy, K. B. 179/3, 180/1, 181/1
Reddy, M. C. 181/2
Rees, M. 307/1/2
Regasse, lt.-kol. H. 99/3
Rego, R. 702/3
Reinhardt, J. F. 133/3
Rekola, E. 350/3
Remacle, L. 311/2
Remacle, M. 311/1
Renan Barco, V. 174/3
Renard, A. 150/2
Renard, R. 501/3, 550/3
René, A. 541/foto, 542/1/2/3, 543/1
Renterghem-D'haeseleer, D. van 200/2, 311/1
Resnitsky, M. 735/1
Resnitsky N. 735/1
Rettray, C. 43/3
Reventos, J. 641/2, 643/1
Rey, F. 829/2
Rey, J. 72/2
Rey, brig. J. C. A. 735/1
Reyes Heroles, J. 143/3, 144/1
Reijnen, J. A. M. 458/2
Riad, M. 508/3
Ribeiro, A. kard. 489/2
Ribeiro Falcao, dr. A. 748/2
Ribeiro Pereira, E. 10/2
Ribeiro de Spinola, gen. A. 680/1
Ribemont, 262/2
Richard, Ch. R. 541/2
Richard, Sir I. 488/1, 556/3/foto, 557/1/3, 558//1/2/3, 559/3, 560/1/2/3/foto, 569/2
Richards, R. 75/1
Richardson, ir. 532/3
Richardson, E. 381/2
Richardson, J. 532/3
Richardson, S. 96/3
Ridder, C. de 168/3, 550/3, 590/1, 707/2
Rieben, H. 827/1
Riemaeker, M. de 838/3
Rienks, drs. H. 340/3
Rietkerk, mr. J. G. 128/1/2/3, 140/3, 141/1, 341/1
Ring, B. M. M. 319/3
Ringadoo, Sir V. 5/3
Rinneberg, H. 829/3
Risopoulos, B. 311/2, 397/2
Ristock, H. 555/3, 556/1
Ritschard, W. 330/2
Rizvi, N. A. S. 163/2, 436/1
Roa Garcia, R. 93/1
Robards, J. 830/1
Robertson, J. 294/3
Robles, M. A. 110/2
Robles Linares, J. 144/1
Roca Calderio, B. 93/1
Roccard, M. 210/3
Roces, J. 63/3
Rocha, G. 829/2
Rockefeller, D. 382/1
Röder, F. J. 554/3, 555/1
Rodrigo, F. 62/3
Rodrigues, A. 703/1
Rodriguez, C. R. 93/1, 95/1, 575/foto
Rodriguez, gen. L. 192/3
Rodriguez, L. 93/2
Rodriguez, kol. M. A. 95/2/3
Rodriguez, R. 157/2
Rodriguez Roman, E. 42/1
Roedenko, M. 251/3
Roel Garcia, S. 144/1, 399/3
Roels, B. 262/3
Roels, P. A. 341/1
Roesakow, K. 353/1/3, 477/foto
Roethof, H. 141/1, 340/3, 596/1
Rogers, J. 826/2
Rogers, R. 263/3
Rogers, W. 505/3
Roggen, I. 660/1
Rohde, H. 25/foto
Rojolugo, J. 144/1
Roll, C 744/2
Romein-Verschoor, dr. A. 830/3
Romero, gen C H 129/1/2/foto
Romero Barcelo, C 73/2
Rometsch, R. 468/2
Romme, dr. mr. C. P. M. 537/2
Rommel, M. 731/1/2
Rompaey, R. van 311/2
Rood, mr. M. G. 142/1/2, 143/1
Roos, dr. F. 378/3
Roosevelt, Th. D. 526/2
Rooy, mr. Ch. J. M. A. van 413/2
Rooijen, mr. M. J. van 21/3, 195/1, 196/3
Roppe, 660/1
Roque Lino, J. M. 680/1, 702/2
Rore, A. de 312/1
Rosa, W. 10/2, 23/3
Rosa Coutinho, adm. A. A. 680/1
Rösch, O. 364/1
Rosell de la Lama, G. 144/1
Roseman, L. 830/1
Rosenberg, L. 838/3
Rossellini, R. 838/3, 839/foto
Rossetti, N. 201/1
Rossi, A. 210/1
Rossi, E. 634/2
Rössner, B. M. 629/2, 648/3, 673/3
Rossum, ir. H. van 341/1, 472/3, 473/1
Rostand, J. 838/3, 839/1
Rosza, J. 829/2
Rothe, U. 664/3
Rouart, J.-M. 828/3
Rouby, It. S. al- 510/1
Rouck, G. de 258/1
Rouelle, P. 311/2
Rousseaux, C. P. zie: Medjeber, S.
Roy, mevr. B. 300/2
Rozendal, S. G. M. 531/3/foto, 532/3, 533/1/2, 714/3, 715/1
Ruding, dr. H. O. C. R. 35/3
Rufenacht, A. 248/2
Ruffin, G. 541/3
Ruffini, A. 633/3
Ruiter, mr. J. de 809/foto, 810/1
Ruiz Eldredge, A. 192/2
Ruiz Garcia, A. 416/1/2
Ruiz Gimenez, J. 385/1
Rulegura, A. 400/3
Rumsfeld, D. H. 59/2, 73/3, 74/1
Ruppert, dr. M. 195/foto, 216/3, 413/3, 537/2, 551/2, 552/3, 602/1, 603/1, 708/3, 709/3, 772/2
Rutten. A. 311/2
Rutten, M. 311/2, 474/1
Ruwikira, kapt. Th. 30/2
Ruyslinck, W. 247/2
Rijckmans, G. 312/2
Rydbeck, O. 724/3/foto, 725/1
Rijk, wrof. dr. L. M. 458/2
Rijnders, D. 458/2

S

Sa Carneiro, dr. F. 12/2, 28/3, 679/2, 681/1, 794/1, 795/1/2
Sa-Ngad Chaloryu 13/3, 14/2/3/foto, 16/2, 737/1/2, 738/1/3, 782/2, 783/2
Saadi, A. 352/2
Saarto, V. 350/3
Sabah, sjeik, S. al-A. al-S. al- 160/2
Sabah, sjeik S. al-A. al- 481/1, 482/foto
Sabata, J. 67/3
Sabeh, O. S. 158/2/3, 159/3, 160/1, 636/2/3, 637/2, 638/1/2
Sabri, A. 510/1
Sacharow, A. 71/3, 218/3, 219/1/2, 238/3, 266/1, 250/2, 251/1, 252/1/2/3/foto, 446/1
Sacharow, mevr. J. 218/3
Sachs, H. 829/3
Sachs, M. 827/3
Sadat, A. 84/1, 160/1, 316/2, 317/3, 318/1/2, 367/2/3, 477/2/3, 478/3, 479/1/2/3, 480/1/2/3/foto, 481/1/2/3, 482/1/2/3/foto, 483/1/2/3, 492/3, 493/1/2/3, 494/1, 508/2/3, 509/1/2/3, 510/1, 511/1/2/3, 512/2/3/foto, 514/1/2/3/foto, 515/3/foto, 519/1/foto,

542/2, 656/1, 753/1/2/3/foto, 754/1/2/3, 755/1/2/3/foto, 762/1/foto, 765/3, 766/1/foto, 767/3, 768/2/3, 804/1/2, 806/1/2, 808/3, 819/2, 822/2
Sadat, mevr. J. 480/foto
Sadek, M. A 509/3, 510/1
Sadli, M. 407/1, 410/foto
Sadon, P. A. 757/3, 758/1
Sahibal, M. 47/3
Saho, A. M. L 368/2
Saibull, S. O. 400/3
Said, A. A. 657/3
Saifoedin 564/1, 580/3, 581/1
Saint-Jean, gen. I. 734/3
Saint-Remy A. 474/3
Sajjavanit, lt. Y. 16/3
Sakana, F.-X. 242/3
Sakar, O. 686/1
Sakata, M. 266/2
Sakisaka, I. 450/3
Sakuhuka, R. 544/3
Sakurauchi, Y. 449/3
Salah, A. J. 518/1
Salah, A. O. M. 544/1/2
Salama, A. B. 508/3
Salama, gen. O. M. 510/1
Salami, A. 256/1
Salazar, dr. A. de Oliveira 26/3
Salby, J. 272/2
Saleh, G. S. 509/3
Saleh, M. 522/3
Salem, M. 480/2, 483/3, 494/2, 508/2/3, 511/2/3
Salewski, D. 664/3
Salgado Zenha, F. 682/1
Sallak. M. S. O. 724/1
Salo, T. 350/3
Salomons, mevr. E. H. C. 198/2
Salonga, J. 62/3, 63/3, 64/1
Saloth Sar 750/3
Salvador y Diaz-Benjumea, J. 389/3
Salvant A 111/3
Samad, A. 302/2
Samak Sundaravej 13/3, 16/2/3, 782/2
Samantar. M. A. 610/3
Samihi, W. 300/1
Samkalden. dr. I. 378/2, 413/3, 414/1
Samodoerow, V. 572/3
Sampson, N. 83/3
San Martin, kapt. A. 112/1
San Yu, gen. 220/3, 221/1
Sancar, gen. S. 687/1
Sanchez, R. 110/2
Sanchez de Leon, E. 666/foto, 667/1
Sanchez Manduley, C. 93/1
Sanchez Teran, S. 643/1
Sanden, P. J. A. van der 279/1, 340/3
Sandor, P. 829/3
Sandoval Correa, R. 112/1
Sandy, A. J. 543/3
Sangma, kapt. W. 181/2
Santos, kard. R. J. 61/3
Santos, H. dos 680/2
Santos, M. Dos 255/2
Santos Ramalho Eanes, A. dos 9/3, 10/1, 11/1, 12/foto, 25/3, 26/2, 28/3, 157/2, 424/1, 489/2, 679/2/foto, 680/1/2, 681/1, 704/1, 793/1, 795/1
Santrustegui, J. 41/3, 42/foto
Santucho, R. M. 736/1
Saoed al Feisal. wrins 410/3. 723/1
Sapir, P. 322/1
Saraiva de Carvalho, gen. O. 25/3, 26/1/2, 680/1
Sarakikya, M. 400/3
Sariya, S. 509/3
Sarkar, A. R. 179/2
Sarkaria, R. S. 181/3
Sarkis. E. 524/2
Sarre, G. 213/2/foto
Sarreva, S. 483/2
Sasaki, R. 449/2, 450/3
Sassou Nguesso, maj. D. 242/3, 256/2
Sathorn, P. 16/3
Sato, E. 813/2
Satpathi, mevr. N. 181/2/3, 208/3, 221/3
Saude Maria, V. 255/2
Saunier-Seite, A. 248/2
Saura, C. 829/2
Sauvagnargues, J. 462/2; 480/2
Savang Vathana, ev-koning 826/1
Savici. S. 686/1
Sawi, S. S. el- 509/3, 511/2
Sayed Mohammed, V. A. 208/3
Sayem, A. M. 300/2, 301/1/3, 302/2/3, 303/1/3
Sayers, kapt. H. 92/2
Sayin, H. A. L. al- 508/3
Sazak, G. 686/1
Scanlon, H. 282/2, 299/2
Scarascia Mugnozza, C. 133/3
Schaefer, J. 340/3, 345/1, 695/2, 771/3
Schakel, H. W. 340/3, 445/1/2, 471/1, 472/3, 503/1
Schalie, van der 90/foto, 126/3
Schally, A. 831/1/2/foto
Schaufele. W. 488/1, 761/1
Scheel, W. 25/foto, 40/3, 493/1, 730/1, 744/1, 804/3, 827/1
Scneer, mr. G. T. 142/1, 143/1
Schellaerd, mr. 141/foto
Schelling, C. 103/3, 104/1, 141/foto, 244/1, 246/2
Schermerhorn, ir. W. 839/1
Scherpenhuizen, drs. J. F. 341/1
Scheyven, R. 140/2
Schick, R. 112/2
Schiew, K. 626/1/2, 627/2, 648/3
Schilthuis, mevr. mr. A. P. 709/1
Schiltz, H. 185/2/3, 259/1/3, 260/3, 311/2, 359/3, 360/1/2/3, 361/foto, 397/2, 456/3, 590/1, 707/2, 708/1/2, 743/1
Schily, O. 626/2/foto, 627/3, 628/1/2, 677/1
Schip, W. F. H. van het 198/2
Schlei, M. 25/2,foto, 40/2/3
Schlesinger, J. 53/1/2, 273/1, 275/foto, 381/2
Schleyer, E. E. 674/3, 756/2/3
Schleyer, H. M. 625/1, 648/1/2/3/foto, 649/1, 664/3, 665/1/2, 673/1/2/3/foto, 674/1/2/3, 677/2/3, 678/1, 712/3, 730/3, 744/1/3, 745/2, 746/1, 756/1/2/3, 757/2
Schlutter, P. 113/foto
Schmelzer, drs. W. K. N. 339/3
Schmidt, H. 24/1, 25/1/2/foto, 40/2, 41/1/2/foto, 121/foto, 131/2, 382/3, foto, 383/1, 420/3/foto, 423/3, 493/1, 538/3, 539/1/2/3/foto, 546/3/foto, 547/1/3, 626/1/2, 627/2, 633/1, 648/1/3, 649/3, 663/foto, 665/2, 673/3, 675/3, 676/3, 678/1, 700/3, 730/1, 744/1, 756/3
Schmitt, H. 827/3
Schmitz, dr. J. 660/1/2
Schneider, D. 462/3
Schneider, G. 827/3
Schneider, G. R. 745/1/2/foto
Schoeler, A. von 40/3
Schoeman, H. 716/3
Scholten, D. 694/1
Scholten, mr. J. N. 23/1, 340/3, 445/3, 812/1
Scholten, mr. Y. 22/2, 709/2
Schouten, dr. D. B. J. 378/3
Schrans, G. 311/1
Schregardus, J. 827/2
Schröder, J. 727/2
Schubert, I. 648/3, 673/3, 744/2, 745/3, 746/1/foto
Schulte, F. 645/2/foto
Schultze, Ch. 51/3, 52/1/2, 381/1
Schulz, A. 664/3, 731/1, 744/2
Schulze, W. 556/1
Schumacher, E. F. 839/2
Schumann, J. 675/2/3
Schütz, K. 555/1/2/3, 556/1
Schuijt, dr. W. 458/2
Schwarz, H. 720/1
Schwarz, ir. N. F. I. 458/3
Schwarzenbach, J. 331/2/3
Schwerin von Krosigk, J , L. Graf 839/2
Schworck, E. 827/3
Schyns, G. 311/2
Schyns, W. 328/3
Scokaert, A. 311/2
Scott, H. 35/1
Scott, P. 827/3
Scott, R. 829/2
Scott-Hopkins, J. S. 188/2, 549/3, 568/3
Scowcroft, B. 76/1
Scranton, W. W. 405/2/3
Scrimgeour, A. 295/1
Scrivener, Ch. 248/2
Seatlholo, K. 693/1
Seddik, B. 286/3
Sedki, G. E. 478/3, 508/3
Seeuws, W. 312/2
Ségard, N. 248/2
Seghers, A. 66/2
Seif, Y. A. 477/3
Sein Lwin, kol. 221/2
Sein Win, Oe 221/1/2
Selassie, B. 160/3
Sels, L. 311/2
Semayat, T. W. S. 636/2
Sembene, O. 829/3
Semblantes Polanco, gen. J. E. 176/1
Sembu-Forna, A. G. 543/3
Semega-Janneh, H. 368/2
Semela, S. 693/1
Sen, S. 301/2
Senanayake, M. 467/3
Senaraks, 785/2
Senghor, L. S. 77/2/3, 78/1, 131/2, 263/2, 576/3
Senhaji, A. 286/3
Sentis, C. 641/2
Sepetu, I. 400/3
Seranno, J. de 311/3
Sere, M. 255/2
Serfaty, A. 284/3, 285/2/3
Serra, E. 505/2
Servan-Schreiber, J.-J. 261/3, 263/1/2
Servina, M. 542/1
Sethi, P. C. 181, 208/3
Setteh, H. A. 518/1
Sewak, Ch. R. 208/3
Shab, S. H. 162/1
Shafei, Z. 494/2
Shah, K. K. 181/3
Shah, S. Q. A. 163/2
Shaheen, Y. A. H. 508/3
Shakaa, B. 352/1
Shamir, Y. 656/3, 762/foto
Sharaawi, sjeik M. M. A. H. al- 508/3
Sharaf, A. H. 822/3
Sharaf, S. 510/1
Sharif, lt.-gen. M. 163/3, 459/2
Sharif Gasim, A. el- 319/3
Sharon, A. 19/1, 321/1, 639/3, 640/1/2, 822/3
Sharpe, J. 92/1
Sharples, Sir R. 92/2
Shastri, L. B. 177/2
Shay, gen. b.d. M. A. 220/1
Shehabi, gen. H. 723/1
Shekhar, Ch. 179/1
Shekilange, H. 400/3
Shelay, gen. H. A. R. el- 315/3
Shenouda III, patriarch 512/foto
Sherpao, H. K. M. 162/2
Shihata, I. 409/1
Shiina, E. 450/1
Shiramanga, D. 30/2
Short, P. 295/1
Shostak, E. 640/2
Shukla, S. C. 181/1
Shukla, V. C. 179/2
Shukri, I. M. 511/2
Sibon, G. 541/3
Siddick, A. 332/1, 333/2, 335/1, 336/1
Siddiqui, A. K. 302/1
Sidorenko, A. 13/1
Sierksma, F. 839/3
Sierra, J. 192/2
Sieu Heng, zie: Son Ngoc Minh
Sihanoek, prins N. zie: Norodom Sihanoek
Sileshu, R. M. 97/3
Silnan, V. 68/1
Silkin, J. 291/1/2, 308/2, 346/1, 587/2, 589/1
Sillars, J. 294/3
Silnitsky, A. 219/1
Silva, Don A. 238/3
Silva, H. 202/3
Silva Munoz, F. 41/3, 388/1
Silver, G. M. 829/3
Siman Soto, A. J. 110/2
Simon, B. 68/1
Simon, W. 37/3, 38/1, 479/3
Simone, G. 262/2
Simonet, H. 186/1, 200/2, 257/3, 311/2, 360/1, 362/2, 373/3/foto, 430/3, 589/3, 669/3, 708/3, 821/3
Simons, J. H. 458/2
Simonsen, M. H. 749/2/3
Sin, mgr. J. 61/3, 62/2, 63/1, 64/3
Sinderman, H. 70/3
Singh, L. P. 181/2
Singh Badal, P. 368/2
Singha, adm. K. 14/1
Singhateh, Alhaji, K. 368/1
Singlaub, J. 507/1/2
Sinjavin, I. 266/2
Sinon, G. 542/1, 543/1
Sinowatz, F. 364/1
Siphandone, K. 824/2
Siquira Freire, A. de 699/3
Sirikaya, adm. A. 14/1
Sirithorn, S. 13/3
Siriwan, D. 16/2
Sison, J. 79/1
Sithole, ds. N. 556/2, 557/2, 558/3, 572/2
Siwale, mevr. T. 400/3
Siyomundi, J. 544/3
Siyovelwa, P. 400/3
Sjepitka, L. 829/3
Sjitikow, A. 476/2
Sjoemilin, B. 265/1
Sjtern, A. 266/3
Sjtern, M. 266/3, 267/1foto
Sjtern, V. 266/3
Slanska, J. 68/1

Slansky, R. 68/1
Slavik, V. 68/1
Slegers, G. 679/1
Small, H. 43/3
Smeers, T. 312/1
Smets, A. 311/2, 708/2
Smit, R. 769/1
Smit-Kroes, mevr. drs. N. 341/1
Smith, I. 404/2, 451/3, 488/1, 502/3, 556/2/3, 557/1/3, 558/1/2, 559/3, 560/1/2/3, 569/1/2/3, 570/1/2/3, 571/1/2/3, 572/1
Smith, M. 295/1
Smith, M. L. 75/foto
Smith, T. 295/2
Smith, T. 543/3
Smitt, Cl. 312/1
Smuts, J. C. 719/2
Soames, Sir Ch. 138/3
Soares, M. 10/1/2/3/foto, 11/1/2/3, 12/1/3, 27/3/foto, 28/1/2/3, 489/2, 679/1/2/3/foto, 680/3, 681/1/2/3, 682/1/3, 683/1, 700/1/2/3/foto's, 701/1/3, 703/1/2, 793/1/2/3/foto, 794/1/2/3/foto, 795/2/3
Sobhoeza II, koning 543/3
Sobur Khan 302/1
Soe Tsjen-hoea 564/1/2
Soeharto, 46/2, 289/1/2/3/foto, 290/3, 823/1
Soeharto, mevr. 289/foto
Soekarno, dr. A. 289/1
Soemita, W. 591/2/3/foto, 592/1/3
Soens, E. 550/3
Soeparman, 591/3, 592/1
Soeslow, M. 353/foto, 354/2/3, 378/2, 476/2/3, 823/3/foto
Sofianos, Ch. 84/2
Soilih, A. 540/1
Soisson, J.-P. 248/2
Soko, A. 544/2
Sokoine, E. 400/3
Sokolow, gen. S. 572/3
Solana, E. 144/1
Soldatow, A. A. 820/1
Solissa, N. 444/foto
Soll, W. P. 664/3
Solomon, B. 100/3
Solomons, mevr. E. H. C. 341/1
Solzjenitsyn, A. 251/2
Somda, A. 255/2
Some, lt.-kol. Y. G. 255/2
Somerhausen, L. 199/3
Somers, J. 311/2
Somohardjo, S. 706/2
Somoza, A. 112/2
Somoza, L. 112/2
Somuncuoglu, S. 686/1
Son Ngoc Minh 750/3
Sondag, J. 312/2
Sonnenberg, G. 627/2, 648/3, 673/3
Sonoda, S. 450/1/2
Sorensen, Th. Ch. 53/1/2, 75/3, 76/1
Sorsa, K. 350/2/3, 606/2/3
Sossi, M. 634/2
Sottomayor Cardia, M. 10/2, 27/1, 28/2, 682/1
Soumokil, mevr. J. 393/1/foto, 394/1, 395/3, 397/1, 444/1
Sourdille, J. 248/2
Souren, F. 664/3
Sousa Castro, kapt. R. de 11/1/2
Sousa Franco, 794/foto
Sousa Gomes, A. de 10/1, 28/3
Souvanna Phoema, 824/1
Souvanouvong, prins 824/1, 825/3
Sowler, R. 295/1
Sownikow, 267/1
Spaak-Danis, A. 311/2, 430/2, 590/1, 742/2, 743/1
Spaudling, A. 43/3
Speitel, A. 647/2, 731/1
Spek, A. van der 280/3, 342/2
Spénale, G. 119/3, 137/3, 138/1, 187/3, 188/1/2
Spencer, H. L. 532/3, 715/1
Spencer-Churchill, Lady C. 839/3
Spicer, J. 566/2
Spieker, 554/1
Spinola, A. S. R. de 11/2, 703/1
Spit, W. 90/foto, 104/1, 244/2, 552/2
Spitael, R. van 312/2
Spitaels, G. 311/2, 361/3, 362/2, 373/foto, 374/2, 620/3, 621/2, 678/2
Spittael, G. 827/1
Spoelstra, E. 827/3
Spranger, C. D. 626/1
Sprockeels, G. 311/2
Spijkers, P. 243/2
Staalsett, G. 593/3, 594/foto
Staels-Dompas, N. 312/2 397/3
Staercke, J. de 150/1
Stafanopoulos, K. 774/2
Stam, A. 827/1
Stamatelopoulos, D. 776/1
Stamatis, G. 774/2, 775/2
Staneke, H. 172/foto
Stanescu, I. 190/1
Staribacher, J. 364/1
Startsjik, P. 251/1
Stasiw-Kalynez, mevr. I. 250/3
Stassart, N. 311/3
Stasser, J. 75/2
Stassinopoulos, M. 814/3
Statescu, C. 190/1
Stee, mr. A. P. J. K. van der 194/1, 215/2/3, 291/1, 340/3, 345/3, 503/1, 587/2, 588/1, 589/1, 809/foto, 810/2
Steen, R. 593/foto
Steenkamp, prof. dr. P. A. J. M. 22/2/3/foto, 727/foto
Steffanopoulos, S. 760/3, 761/1
Stemerdink, mr. A. 23/3/foto, 24/1, 341/1, 503/1, 595/2, 771/3
Sternebeck, S. 647/2, 731/1
Stevens, S. 256/1, 543/1
Stevens, T. 34/foto
Steverlynck, A. 679/1
Stexhe, P. de 311/3, 411/2/3, 474/3, 708/3
Steyaert, R. 311/2
Stinu, R. 511/2
Stirn, O. 248/2, 417/3, 418/3, 419/1/2
Stobbe, D. 555/2/3/foto
Stoel, mr. M. van der 87/1/2, 88/1, 119/3, 136/3, 138/2/3/foto, 148/1, 152/1/2/3, 168/3, 169/1/2/3/foto, 170/1/2, 184/2, 232/3, 233/1/2, 279/2, 341/1, 382/2, 420/1/2, 445/3, 502/1/2, 503/1, 530/2, 547/2/3, 586/1, 587/2, 662/1/3, 670/1, 771/3, 802/3
Stoffelen, mr. P. R. 340/1
Stokowski, L. B. S. A. 839/3, 840/1/foto
Stokvis, mr. dr. B. 840/1
Stoléru, L. 248/2
Stolk, R. 827/2
Stoll, W. P. 730/3
Stonehouse, J. 295/1
Stoph, W. 106/2
Stoppelaar, de 143/foto
Stoppie, dr. P. 457/1, 550/3
Storme, M. 312/2
Straight, B. 830/1
Stratos, Ch. 774/2
Strauss, F.-J. 9/1/foto, 41/2, 756/2
Strauss, R. 75/2/foto
Streicher, M. 719/1, 769/3
Streisand, B. 830/1
Stroebele, H.-Ch. 627/3
Strokatowa-Karawanskaja, N. 250/3
Strougal, L. 29/3, 366/2
Struyken, mr. A. A. M. 840/1
Stücklen, R. 8/3
Stuiveling, prof. G. 19/3
Stus, W. 240/3
Suarez Gonzalez, A. 27/3/foto, 41/2/3, 42/3, 157/2, 385/1/2/3/foto, 386/1/2, 388/2, 390/3, 489/2, 582/2, 641/3, 642/1/2/3, 643/1/2, 650/2/foto, 651/1, 666/1/2/3/foto, 667/3, 668/1/2/foto, 669/2, 670/1, 714/2/foto
Suarez de Cerro, kapt. L. 733/3
Sudarmono, 823/1
Sudomo, adm. 290/3
Suenens, L.-J. kard. 411/3
Sükan, F. 685/3
Suleiman, A. 509/2
Sullivan, W. H. 381/3
Sulzberger, C. L. 82/1
Sumere, prof. C. van 770/1
Suriarachchi, S. K. K. 466/2
Suthatham, S. 16/2
Sutka, S. 29/3
Suweidi, A. K. al- 459/3
Suykerbuyk, H. 311/2
Suzuki, Z. 268/2, 450/1
Swaelen, Fr. 311/2
Swamy, S. 182/2
Swaran Singh, S. 178/3, 208/2, 368/2
Swart, R. 720/1/foto, 769/3
Sweert, A. 312/2
Swerdlin, W. 251/2
Sy, B. 255/2

T

Tack, J. A. 526/3
Tacklyn, L. W. 92/2
Tadesse, A. D. 100/3
Taha, A. 477/3
Taher, lt.-kol. M. A. 301/2, 302/2
Taher Saleh, A. 418/3
Tahir Bakr, R. el- 318/3, 319/1/3
Tahiri, M. 285/1
Tähkhämaa, T. 350/3
Taifu, T. 450/1
Taile, lt.-kol. B. 97/1
Taittinger, P.-Ch. 248/2. 419/1
Takriti, S. H. el- 493/2
Talaat, A. S. 508/3
Talbot, Ch. 185/1/2
Tall, W. 523/2
Talliadouros, A. 774/2
Talmadge, H. 51/1
Talsma, H. P. 171/3
Talukdar, A. M. 303/2
Tamames, R. 668/1
Tamayo de la Flor, gen. J. 205/2
Tambo, O. 573/3, 662/3
Tamboura, A. G. 255/2
Taminiaux, prof. J. 830/3
Tamura, H. 450/1
Tan, dr. H. 393/1/2/foto, 394/1, 395/3, 396/1, 444/1
Tanaka, M. 449/3, 450/1/2
Tanaka, T. 450/1/2
Tandau, A. 400/3
Tanghe, Fr. 311/2
Tani, E. 255/2
Tarew, J. 219/1
Tarradellas, J. 641/1/2/foto, 642/1/2, 643/1/2, 714/2/foto
Taufer, L. M. 629/2
Taviana, P. 829/2/3
Taviana, V. 829/2/3
Tawab, M. G. 300/2, 301/1
Tazawa, K. 450/1
Tedesco, I. zie: Cherid, A.-N.
Teeluck, M. 5/3
Teferra, gen. B. 98/1, 157/3
Teixeira, C. 255/2
Tello, Macias, C. 144/1
Temam, A. 271/2/3
Tembo, S. 544/3
Temmerman, G. 311/1
Teng Hsiao-ping 497/1/2/3/foto, 498/1/2/3, 499/1/2/3, 500/1/2/3/foto, 561/1/2, 563/3, 564/3, 580/1/3, 583/2, 751/1, 752/2
Teng Jing-tsjao 299/1
Tepavac, M. 580/3
Terefe, A. T. 100/3
Terelya, J. 251/1
Terlouw, dr. J. C. 172/3, 173/1/2/foto, 184/3, 215/1, 216/3, 217/3, 280/1, 340/2, 341/1, 342/1/2/3, 413/3, 414/1, 484/1/3, 485/1/foto, 520/2, 521/2/3, 522/2, 535/1/2, 536/2, 537/1/2/3, 551/1/2/3/foto, 595/1, 599/3, 600/1, 602/1/2, 618/1, 695/1/foto, 698/1/2, 709/1/3, 711/1/2, 770/3, 771/1, 772/2/3, 773/1, 810/3, 811/2/3
Terpstra, E. 698/2
Terwiel, Th. 827/3
Terwindt, F. H. 458/2
Tesar, J. 68/1
Tesfamariam, H. 637/2
Tessema, lt.-kol. 100/2
Tets, G. O. J. 458/2
Tewoflos, A. patriarch Theophilos 100/3
Tezel, 816/1
Thammasiri, gen. P. 14/1, 738/2
Thanarat, S. 16/2
Thani, sjeik Khalifa bin H. al- 410/foto
Thanin Kraivichien 14/3, 15/1/foto, 16/2, 737/1, 738/1/2/3, 783/1/foto, 784/2
Thatcher, M. 282/2/3, 298/foto, 299/1/2, 421/1
Thavatasin, gen.-maj. A. 14/1, 738/2
Thayeb, S. 823/1
Theofiloyanakos, Th. 776/1
Theophilos, patriarch zie: Tewoflos, A.
Thephasdin, gen. Y. 738/3
Theron, E. 716/1/2/3
Thiry, M. 840/1/2
Thompson, D. 43/3
Thorn, G. 120/1, 546/foto, 547/3
Thungon, P. K. 181/1
Thurlings, dr. L. Th. L. M. 216/3, 413/3, 602/1, 708/3
Thurmond, S. S. 526/2
Thijn, drs. E. van 154/3, 155/1/foto, 156/1, 215/2, 217/1, 280/1, 338/3, 340/1/3, 341/foto, 342/1, 415/1, 471/2, 484/1, 485/foto, 520/2, 521/1/2/3, 522/2, 535/1/2, 536/2, 537/1/2, 551/2/3/foto, 552/3, 595/1/2, 598/3, 599/1, 600/2, 602/1, 617/3, 695/1/foto, 697/3, 698/2, 708/3, 709/3, 710/3, 711/3, 712/1/2, 727/foto, 728/3, 729/1, 770/3, 771/1, 772/1/3, 773/1, 810/3, 812/3, 813/1
Tibbaut, L. 311/2
Tiemstra, 292/1
Tierno Galvan, E. 385/1, 387/3/foto, 388/3, 668/1

Tikhonow, N. 13/2
Tikhy, O. 251/3
Tikka Khan, gen. 163/3, 437/1
Tilahun, brig.-gen. T. 98/1
Tilanus, dr. A. D. W. 342/1
Tilburg, J. van 840/2
Tilquin, A. 312/2
Timokhin, W. 219/1
Tin Oo, gen. 220/3
Tindemans, L. 19/3, 59/3, 60/2, 72/3, 89/2, 120/1, 122/1/2, 139/3, 140/2, 150/2, 184/3, 185/1/2/3, 186/1/2/3, 187/2/foto, 199/3, 200/1, 231/3, 257/1/2/foto, 258/1, 260/2/3, 311/2, 359/1/2/3, 360/1/2, 361/3, 362/2/3, 373/2/foto, 374/3, 378/1, 382/1, 397/2/3, 424/foto, 456/3, 534/2, 546/foto, 550/1/2, 589/3, 644/3, 701/1, 707/3, 708/3, 726/2, 743/2, 778/3
Tingkalan, H. 47/foto
Tirkwai, S. 509/2
Tito, J. B. 106/foto, 107/1/2, 138/2/foto, 189/2, 354/3, 489/3, 493/1, 577/1/2/3/foto, 578/1/2/3, 579/1/2/3/foto, 580/1/2/3, 581/1/2/3, 582/1/2, 583/1/2/3, 584/1
Tito, M. 748/3
Tiwari, N. D. 181/2
Tjazjelnikow, J. 353/1
Tobback, L. 311/2
Todman, T. 381/2, 505/2/3
Toeng Tao Tsjoeng 80/2
Toh Chin Thye 80/1
Tohamy, M. H. al- 45/3, 46/1, 47/1
Tolman, T. 340/3
Tomas Liends, brig.-gen. H. 732/3
Tombalbaye, F. 333/2, 336/3
Tomlin, L. 829/3
Tomlinson, J. 565/3, 566/1
Tonnaer, J. 645/2, 729/2
Toorn, W. van 827/3
Topuz, A. 402/2
Torralba Gonzalez, D. 93/1/2
Torras, R. L. 93/2
Torre, E. de la 62/2/3
Torres, P. 505/3
Torres Santaryll, A. 93/2
Torrijos Herrera, brig.-gen. O. 112/3, 525/foto, 526/3, 590/3
Torunczyk, B. 67/1
Touhami, A. 288/1
Touré, A. S. 241/3, 253/2/3, 254/1
Toussaint, M. 312/1
Toye, J. 652/2
Tra Mambu Mobu 228/3
Traore, mevr. F. 255/2
Traore, M. 264/3
Trapani, E. 635/1
Trattner, J. 808/3
Traube, K. R. 625/2/3, 626/1
Treurnicht, A. 769/3
Trifonow, G. 251/2
Triginer, J. M. 641/2, 642/3, 643/1
Triki, A. 453/1, 460/1, 481/1
Trimingham, F. W. de 92/2
Trip, B. 645/2, 729/2
Trip, F. H. P. 151/2, 458/2
Trojanowski, O. 268/2
Tromp, F. J. 533/1
Trudeau, P. E. 324/2, 420/foto, 424/foto, 539/2
Tsadik, A. B. G. 98/3
Tsedenbal, Y. 803/3
Tsetajewa, M. 251/1
Tshomba Somwa Kimbayo 229/1
Tsiranana, Ph. 541/1/2
Tsjang Ting-fa 564/1
Tsjang Tsjoen-tsjao 497/1
Tsjao Tzoe jang, mevr. 564/1
Tsjen Hsi-lien 499/2, 564/1
Tsjen Moe-hoea 564/1
Tsji Teng-koeei 564/1, 751/1
Tsjiang Tsjing 497/1/2, 561/1
Tsjiao Koean-hoea 358/2, 403/1, 478/3
Tsjoe En-lai 78/2, 299/1, 497/2, 498/1, 499/1, 500/2/3, 561/1/3, 563/2, 583/1
Tsjombe, M. 226/1
Tubasi, A. 518/1
Tuchman, J. 76/2
Tudawe, B. Y. 466/2
Tugendhat, Ch. S. 122/1, 123/1, 124/1/foto, 167/1, 295/1, 567/3, 568/1/2/3
Tuinenburg, A. C. 198/1/2
Tull, L. 91/3
Tulu, W. 611/1
Tunaligil, D. 687/3
Tunce, E. 402/2
Tungaraza, C. 400/3
Turf, G. 311/3
Türkesj, A. 401/2/3, 685/3, 686/1/3, 687/2
Tutuhatunewa, 393/3, 396/2
Tuynman, ir. D. S. 198/1, 341/1, 809/foto, 810/2
Twerdochlebow, dr. A. 250/2
Tyberghien-Vandenbussche, M. L. 311/1
Työljärvi, P. 350/3
Tzavaras, X. 775/3
Tzounis, I. 778/2

U

Uchida, T. 449/3
Ugur, N. 402/2
Ukil, A. M. 303/2, 304/1
Ulanfu, 564/1/3
Ulbricht, W. 71/1
Ulker, gen. M. 687/1
Ulloa Elias, M. 205/2
Unamuni, M. 734/1
Uno, S. 274/2, 450/1
Upadit, P. 752/1
Urbain, R. 311/2, 362/2, 373/foto, 374/2
Urbanek, Z. 69/2
Urbano Jauregui, L. 441/1
Uriarte, E. 670/2
Utshudi Wembolenga, gen. 229/1
Ustundag, M. 402/2
Ustunel, B. 402/2
Uusitalo, E. 350/3
Uijen, F. J. F. 458/2
Uyl, B. den 828/1
Uyl, drs. J. M. den 21/2, 23/3, 24/1, 121/foto, 141/1/2, 151/2/3, 152/1/3, 154/2/foto, 155/1, 156/1, 171/1/2/3, 193/1/foto, 195/1, 198/3, 215/1/2/3, 216/2/3, 217/1/2/3, 233/2, 244/2/3, 245/1, 246/1, 278/2, 279/1, 280/2/3, 337/2/foto, 338/3, 339/1, 340/2/3, 341/2/3, 342/1/3, 344/2/3, 345/1/2, 378/2, 391/2, 393/foto, 394/3, 395/1/2, 396/1/3, 413/3, 414/1/2/3, 415/1, 445/1/2, 471/2/3, 473/1/2, 484/1/2/3, 485/1/2/3/foto, 486/1/2/3, 487/1, 494/1/2, 502/1/2, 503/1, 520/2/3, 521/2, 522/2, 527/1, 529/2/3, 530/2, 533/1/3, 535/1, 536/1/2/3, 537/1/3, 546/3/foto, 547/1, 551/2/3, 552/1/3, 553/1/2/3, 554/2, 595/1/3, 596/1/3, 597/1, 598/2/3, 599/1/3, 600/1/3, 601/2/3, 602/1/foto, 603/1/3, 612/1, 615/1, 617/2/3, 662/3, 665/2, 670/1, 695/1/foto, 697/2, 698/2, 699/1/2/3, 700/foto, 708/3, 709/1/2, 710/1/2/3, 712/3, 715/1, 728/3, 729/1/2, 770/3, 771/1/2/3, 772/1/2/3, 797/3, 809/2/3, 810/1/2/3, 811/1, 812/3, 827/3.
Uyl, mevr. L. den 337/foto
Uysal, H. 402/2
Uyttendaele, R. 311/1

V

Vaca Narvaja, F. 735/3
Vacok, 29/3
Vaculik, L. 68/1, 69/2, 70/1
Vaes, R. 660/1
Vajpayee, A. B. 179/1, 368/2, 369/foto
Vakis, Ch. 84/2
Valdes, gen. A. 192/3
Valdez Menendez, R. 93/1/2
Valeaz, A. 93/2
Valkeniers, J. 311/2, 397/2, 708/2
Vallanzasca, R. 635/1
Valle Jimenez, S. del 93/1/2
Valle Roque, J. 93/2
Valqui, C. 192/2
Vanackere, L. 312/2
Vanaudenhove, O. 72/2
Vance, C. 51/1, 74/2/3, 204/2, 252/2, 324/2, 367/1, 369/foto, 371/3, 372/1, 380/3, 381/1/2, 382/1, 432/3, 447/1, 448/1/2/foto, 455/foto, 456/1, 463/3, 488/1, 489/3, 490/1/2/foto, 491/1/2, 492/1, 504/3, 505/2, 513/2/3, 515/1/2/3/foto, 516/1, 519/1, 538/2/3/foto, 557/3, 569/3, 570/2, 572/2, 578/3, 654/1, 804/1/3, 805/3, 806/1/3, 808/foto's, 818/1/2/3, 819/1/2, 822/2/3
Vandekerckhove, H. 312/2, 362/2, 373/foto, 374/2
Vandekerckhove, R. 312/1, 411/2
Vandeloo, J. 247/2
Vandenabeele, A. 312/1
Vandenbunder, prof. V. 19/3
Vandendriessche, L. 708/2
Vandeputte, prof. R. 234/2
Vanderborght, F. 311/3
Vandermissen, E. 312/1
Vanderpoorten, H. 72/3, 312/1
Vandewiele, M. 311/3
Vandezande, R. 312/2
Vanek, schout-bij-nacht A. 733/3
Vangeel, J. 312/1
Vankeirsbilck, E. 311/1
Vannieuwenhuyze, R. 312/1
Vansteenkiste, E. 311/1
Vansteenkiste, L. 311/1
Vanvelthoven, L. 311/2
Vanwelkenhuyzen, A. 199/3
Varga, 262/2
Vargas, kol. R. 176/1
Varley, E. 327/3, 328/1
Varma, R. 368/3
Varvitsiotis, I. 774/2
Vasco da Gama, 10/1, 679/foto
Vasco Lourenço, gen. 11/1, 12/1, 26/2/3, 680/2
Vathaire, H. de 262/2, 263/1
Vayrynen, P. 350/3
Vaz Martins, F. 255/2
Vecera, B. 29/3
Vecino Allegret, F. 93/2
Veder-Smit, mevr. mr. E. 171/3, 172/1, 341/1, 596/1
Veen, C. van 90/foto, 91/2, 143/foto, 520/3
Veen, E. 645/2/foto, 797/2, 799/2, 800/1/3, 801/1
Veen te Weurt, T. R. A. 458/2
Veenendaal-van Meggelen, mevr. S. van 172/3, 473/1
Veerapreeya, gen. P. 14/1, 737/2, 738/2
Veering, dr. J. A. 19/3
Veerman, mr. dr. A. 340/3
Vega, G. C. de 64/3
Veiga Menendez, R. 93/1
Veiga Peixoto Vilar, E. R. da 10/2
Veil, mevr. S. 209/3, 210/1
Velasco Alvarado, gen. J. 176/2, 190/2/3, 192/3
Velasco Ibarra, J. M. 175/2
Veldhoen, H. 341/1
Veldhuizen, A. van 458/2
Vellenga, J. T. 340/3, 472/1
Ven, J. van de 341/1
Venetiaan, drs. R. 706/1
Venizelos, E. 774/2
Vennamo, V. 351/2
Ver, gen.-maj. F. 79/1
Verbeek, H. 729/3
Verberckmoes, V. 311/1
Verbist, A. 311/3
Verbrugh, A. J. 293/2, 340/2, 341/2, 342/3, 414/2, 445/3, 618/1
Verdam, mr. P. J. 709/2/3/foto, 710/1/2, 711/3, 712/2, 728/3
Verdet, I. 190/1
Vergels, F. 457/1
Vergeylen, J. 311/3
Vergouwe, J. J. 341/1
Verhaegen, G. 311/2, 457/2
Verhaegen, J. 311/2
Verhasselt, C. 311/3
Verhulst, prof. A. 40/2, 550/3, 551/1, 590/1, 707/2
Veringa, dr. G. H. 602/3/foto, 603/1/2/3, 695/1/foto, 697/3, 699/2/3, 708/3, 709/1/2, 710/1/2/3
Verkerk-Terpstra, mevr. E. G. 341/1
Verleysen, W. 311/3
Verma, B. 368/3
Vermeer, A. R. 458/2
Vernimmen, W. 311/3
Vernstrom, S. 828/1
Veronesi, V. 348/1
Verreycken, W. 678/3
Verrier, W. 111/3
Verroken, J. 311/1, 361/3, 397/2
Verschuer, mr. O. W. A. baron van 471/3, 698/2
Versloot, mr. H. 458/2
Verton, dr. P. 530/1
Vesey, E. W. P. 92/2
Vest, G. 381/3
Vetter, H. O. 549/1
Victor, prof. mr. ridder R. 40/2, 550/3
Vidaurreta, Z. M. zie: Marinello Vidaurreta, Z.
Videla, J. R. 733/2/foto, 734/2/3, 735/2, 736/1/2
Vieira, J. B. 255/1/2
Vietor, J. 675/3
Viett, I. 730/3
Villa, M. 385/1
Villacrez, kapt. E. 205/2
Villaescusa Quilis, lt.-gen. E. 416/1/2/foto
Villiers, I. F. A. 720/1

Villiers Graaff, Sir De 718/3, 719/1/2/3/foto
Villot, J. kard. 200/2
Virolainen, J. 350/3
Vis, mr. J. 173/2
Visser 't Hooft, dr. W. A. 827/1
Viswanathan, K. K. 180/3
Vleck, J. H. van 831/foto, 832/1/2/3
Vlies, P. de 311/2
Vo Nguyen Giap 723/3/foto, 784/2
Vocht, L. de 840/2
Vogel, B. 8/2
Vogel, H.-J. 25/foto, 648/2, 756/3
Vogt, J. E. 458/2
Von Vet 751/1
Vondeling, dr. A. 216/3, 279/3, 280/1, 340/3, 471/3, 472/1, 503/1, 602/1, 614/1, 708/3
Vongsavang, kroonprins 826/1
Vonhoff, H. J. L. 172/1, 443/1, 663/2/3, 664/1/2
Vonk-Kalker, M. C. A. 458/2
Voogd, drs. J. J. 341/1
Voortman. ir. A. J. 340/3, 697/2, 772/1
Vorrink, mevr. I. 503/1
Vorster, B. J. 489/3, 502/2, 559/3, 569/1/2/3, 570/3, 571/1/foto, 689/3/karik., 690/1, 692/1, 694/3, 716/2/3, 717/1/3, 718/1, 720/2, 769/1/2/3/foto
Vouel, R. 122/1, 123/2, 124/foto, 125/1
Voule, F. 256/1
Vranckx, A. 140/2
Vrayenne, 60/1
Vredeling, ir. H. 24/1, 85/3, 86/1/2, 122/1, 123/2/foto, 125/1, 549/1
Vreeze, prof. mr. J. Th. M. de 458/2
Vreven, M. 311/2
Vreven, R. 140/2
Vries, mr. K. G. de 341/1
Vries-Reiling, M. de 645/2
Vriesendorp, mevr. K. B. 171/3
Vroede, prof. M. de 19/3
Vrolijk, mr. M. 709/2/3/foto, 710/1/2, 711/3, 712/2, 728/3
Vrouwenvelder, H. J. A. 458/2
Vrovo, M. E. de 174/2
Vurboom, L. 729/2

W

Waalkens, H. P. H. 341/1
Waart, E. de 827/3
Wachter, prof. W. de 550/3
Wackernagel, Ch. M. 730/3, 744/3, 745/2/foto
Wade, A. 77/2, 78/1
Waeg, mr. J. van 550/3
Waele, F. J. M. de 840/2
Waerden, mr. 391/3
Waeyenberge, ir. C. van 550/3
Wafia, M. A. 511/3
Wagner, mr. G. A. 502/3
Wagner, R. C. 664/3, 730/3, 744/3
Waiyaki, M. 488/2
Waldheim, K. 81/1, 82/1, 83/2, 84/2/3, 130/1, 160/1, 254/1, 334/1, 356/1/foto, 357/1/2, 403/3/foto, 532/2, 671/1/2, 672/1/2, 724/3, 725/1, 731/3, 779/1, 782/3, 819/3
Wali, I. 162/2
Wali Khan, A. 161/3, 162/1/2/3, 434/3
Wali Khan, Begum N. 161/3, 434/3, 435/1, 437/1/3, 461/1
Walker, H. S. 470/2
Walli, A. A. 657/3
Wallman, 626/1
Walschap, G. 247/3
Walsh, J. V. 330/2
Walter, Sir H. 5/3
Waltniel, L. 312/2
Wamsteeker, W. A. 246/1/2
Wang Hoeng-wen 563/2/3, 564/1
Wang Toeng-hsing 499/2, 561/2
Wang Wen-yoean 497/1
Warner, M. 381/3
Warnke, P. 446/foto, 447/1
Wartanian, prof. M. 250/3
Wasama, O. K. 540/2
Wasilewski, maarschalk A. 840/2
Wassan, N. M. 436/1
Wassefi, A. 300/1
Wasserman, I. 840/2/3
Watanabe, M. 450/1
Waterschoot, J. van 312/2
Wates, B. 295/1
Wathelet, M. 311/2
Watson, B. 381/2
Watto, M. Y. 436/1
Webb, J. 830/1
Wechselmann, S. 349/2
Weckx, mr. H. 247/3, 311/2, 361/3, 708/2
Wehner, H. 626/3, 756/2
Wei Koeo-tsjing 499/2, 564/1
Weichselbauer, A. 364/3, 365/1
Weidenhammer, K. H. 626/foto
Weihs, O. 363/3
Weissenberg, G. 364/1
Weizman, E. 640/2/3/foto, 807/2
Weizmann, Ch. 769/3
Werf, ds. J. van der 443/2
Werf-Terpstra, mevr. A. M. van de 548/2
Werner, P. 830/1
Wessel, U. 445/1
West, H. 307/1
Westerlick, A. 247/3
Westerterp drs. Th. E. 340/3, 502/3, 503/1
Weweire, M. de 311/1
Wexler, H. 830/1
Weijers, S. C. 340/3
Weynand, J. 72/2
Whitfield, N. 829/2
Wickremanayake, R. 466/2
Wiebenga, J. G. C. 458/2
Wiegel, H. 141/1/2/3, 171/1/2/3, 198/3, 215/1/3, 216/1/3, 217/2, 293/2/3, 340/2, 341/1/foto, 342/1/2, 414/1, 473/1, 537/1/3, 602/1/2, 614/1, 617/3, 618/1, 698/1, 709/1/3, 773/2/3/foto, 786/1, 809/foto, 810/1, 811/3, 812/1, 813/1
Wierenga, H. 197/2/3, 340/3
Wigforss, E. 840/3
Wigny, P. 199/3
Wilderode, A. van 247/3
Wildiers, prof. dr. N. M. 20/1, 708/1
Wilk, H. van der 729/3
Wilkinson, D. E. 92/2
Willems, mr. A. W. M. 665/3
Willems, Gh. 311/1
Willemsen, dr. A. W. 19/3
Williams, mevr. B. 309/foto, 310/1, 813/2/foto
Wiliams, E. 96/3
Williams, mevr. S. 827/1
Wilmink, W. 827/3
Wilner, M. 656/3
Wilson, H. 299/2/3, 492/3
Wilson, J. 475/3
Wilson Benson, L. 381/2
Win Thein, kapt. 220/3
Windels, R. 311/3
Wininga, A. 255/2
Winklaar, A. R. 715/1
Winninck, D. 295/1
Winogradow, W. 317/1
Winter, A. de 311/2
Wischnewski, H.-J. 40/3, 555/3, 649/2, 673/2, 675/2/3, 676/2, 757/2
Wisse, W. 341/1
Wisselink, H. 340/3, 697/2
Wit, ir. J. de 90/foto, 143/foto, 520/3
With, H. de 40/3
Witte, mr. P. 35/3
Witteveen, dr. H. J. 37/2/3, 456/1, 469/2/3
Wodajo, K. 98/1, 160/1, 636/2
Woe Teh 499/2/foto, 500/1/2, 564/1, 751/1
Wojtaszek, E. 367/1
Wolde, gen. Y. 98/1
Wolde-Mikhail, A. M. 100/3
Wolde-Tensae, kol. 637/2
Wolde-Tsadiq, T. 636/2
Woldendorp, H. 391/1
Wolf, Ch. 66/1, 645/3
Wolferen, K. G. van 223/2
Wondu, T. 100/3
Woods, D. 689/2
Woolridge, C. V. 92/1
Worku, gen.-maj. K. 100/2
Woronina, L. 251/2
Wossen, K. M. 100/2
Wouters, L. 678/3
Wosznesenskaja, mevr. J. 251/2
Wulf, R. de 311/2, 362/2, 373/foto, 374/2
Wurster, G. 625/1, 627/1
Wijnen, A. 59/3, 60/1
Wijninckx, J. 311/3, 362/2. 373/foto, 374/2

Y

Yadin, Y. 18/1, 19/1, 321/1/foto, 639/3
Yadlin, A. 322/1
Yahia, M. Ben 269/1, 368/1
Yahyaoui, kol. M. 268/3
Yaker, L. 271/2
Yalla, E. H. 368/1
Yalow, R 831/1/2/3/foto 832/1
Yamani, sjeik A. Z 133/3, 407/1/2/3, 408/1, 409/2/3, 411/1
Yameogo, M. 255/3
Yamo, A. S. 98/3
Yankow, A. 356/2
Yano, J. 450/3
Yao Wen-koean 497/1
Yar Knan, M. A 162/3, 163/1
Yarzagaray, J. 529/1, 533/1/2
Yasawas, lt.-gen V. 15/3
Yata, A. 286/1/2, 288/2, 400/1
Ybarra y Berge, J de 670/3, 713/3
Yeats, M. 187/3, 188/1/2
Yeganeh, M. 409/1
Yegorow, M. 13/2
Yehayes, T. 100/1
Yehualaw, T. 653/2
Yeo, E 27/2
Yessa, E. S. A. 544/2
Yhombi-Opango kol J 242/3 256/2
Yigletu, A 636/2
Yimam, maj. A. 100/2
Yirgu, D. 98/3
Ylieff, Y. 72/3, 311/3
Youlou, F. 256/2
Young, A. 51/3, 52/1, 75/1, 354/1, 381/1, 487/2/foto, 488/1/2/3, 504/3, 507/2/3, 556/3, 560/3/foto, 570/1/2, 779/2
Yourcenar, M. 828/3
Youssef. D. al Hai. 318/3, 319/3
Youssouf, I. A. 540/2
Yrgu, D. 653/3
Yucel, T. 686/1
Yumbu, G. 227/3, 228/1
Yusuf Khan, A. 301/2

Z

Zaandam, 533/1
Zabala, J. M. 42/1
Zaccagnini, B. 622/2/foto, 623/2/foto
Zagari, M. 188/2
Zaibek, A. 271/2
Zainis, 774/1
Zajicek. P. 68/2
Zaldivar, C. 63/3
Zana, J.-R. 245/3
Zander, K. F. 40/3
Zanife-Touam-Bona, A. Ch. 254/3
Zant, J. W. van der, Zie: Andreus, H.
Zardinidis, N. 774/2
Zavala, J. M. de 651/3, 817/3
Zaw, brig.-gen. K. 220/2
Zbiri, kol. T. 268/3
Zeeuw, ir. D. de 172/2, 292/3, 293/1
Zeevalking, mr. H. J. 173/1, 341/1, 396/2, 695/2, 771/3
Zeil, P. H. 319/3340/3
Zein, B. O. A. 724/1
Zein, S. al- 319/3
Zein al-Abdin, A. 316/3
Zelinski, B. 267/3
Zerbo, K. 255/3
Zerguini, kol. M. 368/1
Zeroual, A. 285/3
Zewde, G. 652/3
Zhelyazkoya, B. 829/3
Ziaur Rahman, zie Rahman, Z.
Zigdis, J. 774/3
Zilan, A. 402/2/3
Zimmermann, F. 8/3/foto, 9/1
Zinowiew, prof. A. 251/1
Zinowyewa, N. 88/2
Zjakhnazarow, prof. G. 218/1/2
Zjiwkow, T. 803/3
Zjoekow, J. 500/3
Zoma, E. 255/2
Zongo, F.-X. 255/2
Zosinow, W. I. 266/3
Zoutendijk, G. 458/2
Zuckmayer, C. 840/3/foto
Zwane, A. 543/3
Zwerew, M. 251/1
Zijlstra, J. 279/3, 280/1, 312/3, 313/1/3, 340/2, 472/1, 484/1, 537/3
Zijlstra, R. 103/3, 104/1